Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

μου τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. ὦ δέσποτα μου καὶ σὺ τῆς καρδίας, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως· ψυχαγώγησον καὶ ἀγάθυνον, ἡ πηγὴ τοῦ ἐλέους καὶ τῶν ἀγαθῶν. πολλὰ ἐποίησας ἀπ' αἰῶνος, μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἔνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. ἀλλ' εἰ ἐμὲ τὸν ἄσωτον σώσεις, εἰ ἐμὲ τὸν ἀνάξιον παρακλήσεις, πλείω καὶ μείζω θαυμαστὰ ποιήσεις· ὅτι τοσαύτη σου τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἡ δύναμις, ὥστε καὶ ἀπὸ βορβόρου μὲ ῥυπαρίτου ποιῆσαι, καὶ ἀπ' οὐ εἰς γέενναν, υἱὸν βασιλείας ἀποτελέσαι. καὶ ἐὰν κεκραξόμεθα πρὸς τὸν Κύριόν μου, καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου δεηθησόμεθα· κωδέρησον τὸ ὑπόλοιπόν μου τῆς ζωῆς καὶ τὸ πλήρωμά σου, σπεῖξόν με εἰς τὸν φόβον σου· τρέωσόν με σὺ τῇ ἀγάπῃ σου, καὶ σὺ τῷ πλήθει τῆς χρηστότητός σου· χρηστόν μοι τέλος καὶ ἄξιον τῆς φιλανθρωπίας σου δώρησαι, καὶ τὰ ὀστᾶ καὶ τὰς ἁρμονίας μου καὶ πᾶσαν τὴν σωτοσάσεώς μου σὺν ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ σου ἔπιδε, καὶ εἰς ἀνέσεως καὶ εἰς ἀναπαύσεως τόπον τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν ὁδήγησας, ἀποκατάστησον, ὅτι πολλαὶ μοναὶ παρά σοι εἰσὶν κατ' ἀξίαν ἀμοιβόμεθα. ἐὰν δίομαι καὶ παρακαλῶ· δὸς δή, Κύριε, καὶ χάριν στωμύλεως τῇ ἐμῇ ἀναξιότητι τοῦ ἀμοῦσθαί σε εὐαρέστα, καί μοι συμφέροντα· καὶ μὴ μόνον ἀμοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀμοιβάπτεσθαι· ὃ μὴ σωαρπάζεσθαι καὶ σωαπάγεσθαι τοῖς ματαίοις, ὃ μὴ ἀμοιβάπτεσθαι σὲ μὴ δέοντα, ὃ ἀχεοδόξως καπηλεύεσθαι τοῖς καπήλοις, καὶ τοῖς παθρίοις συμπαθῆ, καὶ τοῖς ἀμύητοις συγχωρῆ. οἶδα γὰρ ὡς, εἰ μὴ ἀφήσω, οὐκ ἀφεθήσομαι. ἀμὴν λέγω σοι, συγχώρησον πάντα πᾶσι τοῖς ἀμύητοις εἰς ἐμέ. οὐ γὰρ εἰσὶν οὗτοι αἴτιοι, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ἄθλιος, ὁ μὴ ποιῶν τὸ πλήρωμά σου, ὃ μὴ φυλάττων τὰ προστάγματά σου. σὺν γὰρ ἀγαπῶντας ἡμᾶς αἰτεῖ μεγάλας τὰς πλουσίας σου δωρεάς· ὦ ὦ πνευματικὸν μου πατέρα, καὶ σὺν ἀδελφοῖς, οὓς σὺ δέδωκας, μὴ παραγγελίαις, κρίμασιν οἷς ἔπλασας ἐμοὶ φιλανθρώπως οἰκτειρήσας, ἐλέησον. σῶν τὰ μὲν τῆς προσευχῆς ῥήματα ἔστωσαν ὑπὲρ εὐτυγχάνοντά μου καὶ ζῶντος καὶ θανόντος· αὕτη ἡ ὁμολόγησις καὶ τὰ δάκρυα ὡς γυμνάσματα σὲ ὤπτιον σου κατευθυνθήτωσαν· ἐγὼ γὰρ καθ' ἑκάστην αἱμαλοῶ τὸν θανατον τὸ ἀπροσδόκητον. ὃ μὲ σῶμά μου τὸ ἄθλιον ταφῇ παραδοθῆ διαφθαρήσεται, καὶ εἰς τὰ, ἐξ ὧν συνετέθη, διαλυθήσεται, ὅπερ ἀναστήσεις ὁ ζωοδότης ἄφθαρτον ἐν τῇ τῆς παλιγγενεσίας χαρᾷ· ὃ δὲ πνεῦμά μου εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι· ἀνάπαυσον, ἄγιε δέσποτα, ἐν φωτὶ ζώντων, καὶ ἐν τῇ κατοικίᾳ τῶν εὐφραινομένων, ὃ σὺν ἐμοὶ ἡμῖν τοῖς γονεῖς, καὶ ἀδελφοῖς, οὓς δὲ οἰκείους εὐγνώμονας· ὅτι εἰ καὶ ἡμάρτωμεν, ἀλλ' οὐκ ἀπέστημεν ἀπὸ σοῦ, οὐδὲ διεπετάσαμεν χεῖρας ἡμῶν πρὸς θεὸν ἀλλότριον· οἴδαμέν σε ἔγνωμεν, καὶ σὲ ἠγαπήκαμεν, καὶ σοὶ πεπιστεύκαμεν, καὶ σὲ προσκυνοῦμεν τὸν ἕνα ἐν τελείᾳ Θεόν. ἐν σοί τε προσευχόμεθα, καὶ ἐν σοὶ τῆς σωτηρίας ἀναρτῶμεν ἐλπίδας. ἐλέησον ἡμᾶς καὶ δὸς μέγα σου ἔλεος, καὶ σῶσον εἰς τὸν ἐπουράνιον καὶ αἰώνιόν σου βασιλείαν. ναὶ δή, Κύριέ μου, Κύριε, οὕτω γένοιτο ταῦτα ἐν ἡμῖν τοῖς ἐλπίζουσιν ὅτι σὲ διὰ τὸν πολλὸν σου καὶ ἀνυπέρβλητον ἀγαθότητα, καὶ δι' τὸ ἄφατόν σου εὐσπλαγχνίαν καὶ φιλανθρωπίαν, πρεσβείας τῆς παναγίας δεσποίνης ἡμῶν, ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἐπουρανίων καὶ νοερῶν δυνάμεων, καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος σοὶ εὐαρεστησάντων.

Ἀμήν.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ETONÆ
Excusum in Collegio Regali
M DC XI.

Digitized by Google

Θεοῦ χωρισμοῦ; κλαῦσον, ἀθλία ψυχή, σὺν ὑμνολογοῦντα, καὶ ὁποῖα μὴ τὴν ἔξοδον ἀπαντήσεταί σοι, ὡς λίαν ἐπαχθῆ καὶ ἐπώδυνα, καὶ βόησον· ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ Θεὸς τῶν ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρμῶν, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μὴ ὑποχείσῃς με· μὴ ἀποστήσῃς ἀπ' ἐμοῦ τὸ ἔλεός σου· πρόσχες εἰς τὴν βοήθειάν μου, Κύριε τῆς σωτηρίας μου. καὶ γὰρ οὕτως ἔχων καὶ οὕτω πλημμελούμενος οὐκ ἀπαγορεύω τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος, οὐδὲ ἀπογινώσκω τῆς σωτηρίας μου. οἶδα γὰρ τὸ ἐμοῦ διαστὸν τὸ βυσυμπάθητον· οἶδα τὸ φιλανθρώπου τὸ ἀμνησίκακον, καὶ ὅτι θελητὴς ἐλέους ὑπάρχει, μὴ θέλων τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, θέλων τε πάντας σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, καὶ μάλιστα τὸν ἀπὸ ἁμαρτίας ἐπιστρέφοντα. οὐ γὰρ ἦλθε καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. οὐ γὰρ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. τῶν πρώτων λαλήσας φησὶς Κύριόν μου· ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός, σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουθένημα λαοῦ· δός μοι λόγον τοῦ ἀνοίξει τὸ στόματός μου, ὁ δίδους βύσσινον τῷ βυσσοῦντι, ὅτι σοῦ πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον οὐκ ἂν τῆς παρὸς τῶν φώτων· ἵνα καὶ δι' ἐμοῦ ἀξίωσῃ, καὶ ἱκετεύσω συμφερόντως. μὴ ἀποστραφῇς τεταπεινωμένος, κατηφημένος, ἀλλὰ τυχὸν ὧν ἤλπισα· καὶ οὕτως ἀπολαύσομαι χαρᾶς ἐν πληροφορίᾳ καρδίας μου. ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, ὅτι ὅτι σοὶ πεποίθεν ἡ ψυχή μου· ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι, ὁ ἰασάμενος τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα. ὡς ὅτι τὸ φοβερόν σου πρόσταγμα, ὡς τὰν ἀγαθόν σου ποδῶν ἐφαπτόμενος, οὕτω παρακαλῶ καὶ δέομαι καὶ αἰτοῦμαι μὴ συστελλομένης καρδίας καὶ τεταπεινωμένης· ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, συγχώρησόν μοι τῷ ἀχρείῳ καὶ ταπεινῷ· ἔπιδε δὲ ἁγίου κατοικητηρίου σου ὅτι τὴν ἐμὴν ἀθλιότητα· ὅτι βλέψοι δὲ ἁγίων σου ὑψωμάτων ὅτι τὸ προσευχόν σου καὶ ταπεινοῦ δούλου σου, καὶ μὴ ὑποχείσῃς τὴν δέησίν μου. δώσει μοι, ἵνα ἀναψύξω, πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν, ὅθεν οὐκ ἔτι λοιπὸν ὑποστρέψω. ὡς ἂν θέλοις πάλιν, ὡς Θεὸς συγχώρησον. σὺ γὰρ οἶδας, δίαστα, τὸ εὐόλισθον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ὅλη ἔγκειται ἡ ἀγνοια τοῦ ἀνθρώπου ὑπομιμνῄσκει ὅτι τὰ πάντα οὐκ ἐστὶν ἑκόντος· μνήσθητι ὧν ἐποίησεν· μνήσθητι ὅτι σὺ μόνος καθαρὸς καὶ ἀχράντος καὶ ἀμίαντος, πάντας ὑπὲρ ἡμᾶς ὑπερβαίνοις· μνήσθητι τοῦ ἀπ' αἰῶνος οἰκτιρμῶν σου καὶ τῶν ἐλέους σου, καὶ μὴ συγκαταδικάσῃς με ταῖς ἀνομίαις μου, μηδὲ κατὰ τὰς ἁμαρτίας μου ἀνταποδῷς μοι. οἶδας τὸ πλῆθος τῶν ἀνομιῶν μου, ὅτι πολὺ καὶ ἀριθμῷ μὴ ὑποκείμενον· ἀλλ' οἶδα καὶ τὸ πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας σου, ὅτι ἀνείκαστον καὶ ἀνίκητον. σὺ γὰρ εἶ ὁ αἴρων τὰν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ κατάβας ὅτι τῆς γῆς, τὸ ζητῆσαν τὸ πλανηθὲν πρόβατον καὶ ἀπολωλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ θρέψας τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἐλέησον, ἐλέησόν, τὸ ποίημα τῶν χειρῶν σου· μὴ βδελύξῃ με τὸν ἀνάξιον, ἀλλ' οἰκτίρησον τὸ ποίημά σου. ὁ δι' ἐμὲ σαυτὸν ὑπομείνας, καὶ τὰ τῶν μωλώπων καταδεξάμενος σίγμαθα, ἀλλ' ἰασάμενος, ἐξάλειψον πάντα φαρμάκῳ συμπαθείας, καὶ ἀσύγκῳ φιλανθρωπίας σου. πάντα γὰρ δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν. κατάψυξόν μου τὴν πεπυρωμένην καρδίαν, ἐλάφρυνον τὸ βαρὺ τῆς συνειδότος, δέξαι μου τὰ δάκρυα καὶ τὸν στεναγμόν, ὡς τῆς πόρνης, ὡς τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου. δέξαι μου τὴν μικρὰν ταύτην ἐξομολόγησιν καὶ μετάνοιαν, ὁ προσδεξάμενος τὸν λῃστὴν τὴν ὑπογραμμοσύνην ἐν τῷ σταυρῷ· δέξαι μου τὰ ἀπὸ τῶν χειλέων καρπόν, ὡς θυσίαν ζῶσαν, εὐάρεστον, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. παρακαλῶ, παρακλῆσαι· δυσωπῶ, δυσωπήθητι. ἥμαρτε καὶ Μανασσῆς ὁ ἔκγονος ὁ βασιλεύς, ἀλλ' οὐκ ἀπώλετο μετανοήσας· ἥμαρτε καὶ Δαυὶδ ὁ προπάτωρ ἐκείνου, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν ἀποκαλυψάμενος ἠλεήθη. πολλὰ ἔχω τοιαῦτα παραδείγματα προτεθεωμένα καὶ παραμυθούμενά μου τὴν ἀθυμίαν, ἀποδιώκοντα τὴν ἀπόγνωσιν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πρέφοντά μου

Μαρ. β ιζ. Γεν. ιη κζ. Ψαλ. κα ε. Εφ. ε ιθ. Ιακ. α ιζ.

καὶ παρεσβείου ὁ Θεός μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με, Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ καλόν ὄνομα, ὁ γλυκασμός μου, καὶ ἡ ὀπτηρία μου, καὶ ἡ ἐλπίς μου ὁ σὸν ἀνθρωποπάσας δι' ἡμᾶς, καὶ τὸ δεξιὸν σαυτοῦ θάνατον ὑπομείνας, καὶ πάντα σὺν σοφίᾳ οἰκονομήσας καὶ ἁμαρτήμασι τῆς ἡμῶν ἑνεκεν σωτηρίας. ἐξομολογοῦμαί σοι, Κύριε ὁ Θεός μου, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. κλίνω γόνυ σώματος καὶ ψυχῆς, δεξαμενοῦν σοι τὰ τοῦ Θεοῦ μου πάσας τὰς ἀμαρτίας μου. κλίνον καὶ ἄνες ὃ οὐκ σε εἰς τὸν ἐμὸν δίκην, καὶ ἄφες τὸν ἀστεῖσαν τῆς καρδίας μου. ἤμαρτον, ἠνόμησα, ἐπλημμέλησα, πρόωξα, παρέπικρανα τὸν ἐμὸν ἀγαθὸν δεσπότην καὶ Θεὸν καὶ κηδεμόνα. οὐκ ἔστιν εἶδος κακίας ῥητὸν ἢ ἄῤῥητον, ὃ οὐκ ἐποίησα καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ, καὶ ὀργῇ καὶ μνησικακίᾳ καὶ νοήμασι, καὶ παρρησίᾳ εἰς παρρησίαν ἁμαρτήσας. καὶ πολλάκις μετεμέλησε παρεγόμενος, τοσαυτάκις τοῖς αὐτοῖς περιέπεσα. διὰ τοῦτο πάντες σαγῆνες ὑετῶν ἀριθμηθήσονται, ἢ τῶν ἐμῶν ἁμαρτημάτων ἡ πληθύς. παρῆκεν γὰρ τὸν κεφάλαιόν μου, καὶ ὥστε φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν. ἀπὸ γὰρ νεότητός μου καὶ μέχρι τοῦ νῦν ταῖς ἀτόποις ὀπτηρίαις ὑγρὸν ἀνοίξας, ἀχαλινώτοις καὶ ἀπάκτοις ἐχρησάμην ὁρμαῖς, μολυσμὸν χιτῶνα δικαίως ἐνύφαντον τὸ ἀγιασμοῦ βαπτίσματος, τὸν ναὸν μου τοῦ σώματος κηλιδώσας, τὸν ταλαίπωρόν μου ψυχὴν τοῖς πάθεσι τῆς ἀπιμίας καταμιάνας, καὶ πᾶσαν ἄλλην παρανομίαν καὶ ἀδικίαν ἁμαρτησάμενος. ὧν ἐάν τις μέρος ὀπτηριασθῶ ἀριθμῆσαι, ἀπορήσω, ὅτι καὶ ἡμέρα με διαλύσει ὁ χρόνος. ἐπεὶ ὁπόσα οἶδας αὐτός (σὺ γὰρ εἶ κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιόν σου πάντα ὁμοῦ καὶ τὰ γυμνὰ καὶ τὰ τεταχαλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς σου) τί δεῖ σε εἰδότα λέγειν τὰ μὴ ἀκουόμενα παρὰ σοῦ; ἐμοῦ ὁμολογεῖ ἡ καρδία, καὶ τὰ ὄντα τῆς ψυχῆς, καὶ ὅλος εἰς ἀπορίας καταδύομαι βάθος, ὀχυμούμενος ὅτι τηλικαῦτα καὶ τοσαῦτα ἡμάρτηκώς, οὐδὲ μικρόν τι μεταμελείας ἔργον ἐπεδειξάμην· καὶ ὁ καιρὸς τῆς τομῆς ἐγγίς, καὶ ἡ προθεσμία τοῦ θανάτου πρόσεχεν, ὁ δὲ τῆς μετανοίας καιρὸς ὀδαμοῦ. δεῖ τοίνυν πεταραχθῆναι ψυχήν μου, καὶ κατανύξεως δεῖ καὶ κατηφείας πλήρης. ἀνέτοιμος γὰρ καὶ ἀπροσκόπτως ὤν, ἀναλογιζόμενός τε καὶ ἀναχρίνων τὰ κατ' ἐμαυτόν, οὐδὲν ἱκανὸν πρὸς ἀπολογίαν εὑρίσκω, οὐδέ τινα τρόπον καὶ μηχανὴν, δι' ὧν τοῦ αἰωνίου πυρὸς ῥυσθήσομαι. Εἰ γὰρ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἁμαρτωλὸς ἐγὼ ποῦ φανοῦμαι; καὶ εἰ ἀπὸ πολλῶν ἐλπίδων ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν τοῖς ἀξίοις καταξιωθῆναι, καὶ γενέσθαι τὴν ἀθλιωτέρα ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς, πῶς ἐγὼ καταδυόμενος καὶ ἀκαταστάτων ἁμαρτημάτων τῆς σωτηρίας ἀξιωθήσομαι; καὶ εἰ πᾶσα δικαιοσύνη ἀνθρώπου, ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης, ὁ τοσοῦτος βόρβορος καὶ ἀδικία πῶς λογισθήσεται; Εἰ καὶ ἀρχὴν λόγου ἀπολογήσασθαι παρέχεται, ἀπὸ τοσούτων ἐγὼ ἁμαρτημάτων τίνα δύναμαι εἰπεῖν ἔχων τὴν ἀπολογίαν; οἴμοι ψυχή, ὅτι οὕτω καὶ καθ' ἡμᾶς παρεχώρησε. Βεβαχὺς ὁ βίος καὶ δυσφορώτατος, ὀξέως προδοῦσαν καὶ παρεῖσα θάνατον παραπέμπων. αἰωνία τῶν ἁμαρτωλῶν ἡ πυρεία, ὥσπερ καὶ ἡ τῶν δικαίων βασιλεία, καὶ ζωὴ ἀμφοτέρων μὴ κτισθεῖσα θανάτου. τί οὖν ποιήσω; ἢ ἀθυμήσω; εἰς ποῖον χάος ἐμαυτὸν ἀκηρίσω; φοβερὸς γὰρ καὶ ὁ θάνατος, καὶ μάλιστα τῷ ἁμαρτωλῷ, ἐπεὶ καὶ πικρός. θάνατος γὰρ ἁμαρτωλῶν πικρός. φοβερὰ μὲν καὶ τὰ μὴ θανάτου δείματα, φοβερώτερον δὲ πολλῷ μᾶλλον τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος, ἐξ ὧν οὐκ ἔστιν ὁ ἐξελέσθαι δυνάμενος. ὅταν οὖν ἔλθῃ ἐν δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ, καὶ ἀποδιδῷ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅταν θεῖοι πυρὶ θῶσι, καὶ ὁ ἀδέκαστος κριτὴς φοβερὸς καθίσῃ, καὶ ὁ ποταμὸς τοῦ πυρὸς ἕλκων ἐπισπάσηται, καὶ ἡ λαμπρότης καὶ ἡ χαρὰ τῶν δικαίων ἑτοιμασθεῖσα, καὶ πᾶσαι αἱ τῶν ἀγγέλων μυριάδες, καὶ πάντες ἀπ' αἰῶνος ἅγιοι ἀνθρωποι, καὶ πᾶσα ὁμοῦ ἡ κτίσις, ἥ τε ὁρωμένη καὶ νοουμένη ὑπὸ θεσμὸς πήξασα, τί ἐγὼ τότε καταδέξομαι αἰσχύνης πεπληρωμένος, ὑπὸ τῆς συνειδότος κατεγνωσμένος, παῤῥησίας πάσης καὶ ἀπολογίας ἐστερημένος; ποταμοὶ πάντοθεν. οἴμοι τῶν κακῶν· τί πρῶτον θρηνήσω; ἢ δύστηνε ἐγὼ; τί ἀπολοφύρομαι; τὴν στέρησιν τῶν ἀγαθῶν, ἢ τὴν ὀδύνην τῶν ἀλγηδόνων; ὃ ἀπέραντον τῆς τιμωρείας, ἢ ὦ ἀπὸ Θεοῦ

α. Πετ. δ. ιη. Προξ. ιδ. κε. Ματθ. ζ. ιδ. Ησ. ξδ. ς.

Ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐδίξω τὴν θείαν χάριν, καὶ διὰ τῶν σῶν χειλέων πάντας ἐκδιδάσκεις πατέρα ὁμολογεῖν ἕνα τε καὶ μόνον τὸν ἕνα Θεόν, Ἰωάννην Χρυσόστομε μακάριστε ὅσιε· ὡς ἀξίως θυμηδῶς· ὡς ἀρχὴν καὶ θησαυρὸν ὡς καὶ θεῖα σεφῶν.

Ἡ λέγει τὸν ἡμίονον, ἢ τὸ ἀνασείμιον, οἱ ἔστι κυκλικὴ· καὶ τὴν ὑπόλιτον, ὡς ἔθος, μυστικῶς· τότε ἐξέρχεται εἷς τῆς δύσεως τὸ ἑῷον βάπτισμα, ὁμολογῶν τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ τὴν ἱερατικὴν, καὶ σεσοφισμένα λέγων τι,

Ὁ Θεὸς ἐλέησόν με.

Καὶ ὑποφέρων σεῖς τὸν λαὸν, εὐλογεῖ λέγων ἐκφώνως.

Φύλαξαι Κύριος ὁ Θεὸς πάντας ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ δὲ λαὸς, κλίνοντες τὰς κεφαλὰς πάντες, λέγουσι τι,

Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων.

Καὶ ἀπέρχονται ἐν εἰρήνῃ Χριστῷ Θεῷ ἡμῶν.

ΕΥΧΗ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΕΝ ΤΩ μέλλειν ἀγωνιᾶσθαι, ἢ ἀγωνιῶντος ἑτέρου ἀκροᾶσθαι.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἄνοιξον τὰ ὦτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας μου, τοῦ ἀκούειν με τοὺς λόγους σου, καὶ ζωὴν καὶ ποιεῖν τὸ θέλημά σου, Κύριε· ὅτι πάροικος ἐγώ εἰμι ἐπὶ τῆς γῆς. μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὰς ἐντολάς σου, ἀλλ' ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου. ὅτι σοὶ γὰρ ἐλπίζω, ὁ Θεός μου, ἵνα σύ μου φωτίσῃς τὴν καρδίαν. Ψαλ. ριθ. ιθ.

ΕΥΧΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ Χρυσοστόμου.

Κύριε ὁ Θεός μου, ὁ μέγας καὶ φοβερὸς καὶ ἔνδοξος, ὁ πάσης ὁρωμένης καὶ νοουμένης κτίσεως δημιουργός, ὁ φυλάσσων τὴν διαθήκην σου καὶ τὸ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε καὶ φυλάσσουσι τὰ πρόσταγματά σου· καὶ νῦν καὶ πάντοτε βοήθησόν σοι πασῶν ἕνεκα τῶν εἰς ἐμὲ ἡμαρτημένων βουλήσεών σου φανερῶν καὶ ἀφανῶν. καὶ μέχρι τοῦ νῦν αἰνῶ καὶ δοξάζω καὶ μεγαλύνω σε, αἰτῶν ὧν ἐθαυμάτωσας ἐπ' ἐμοὶ τὰ ἐλέη σου τὰ πλούσια καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου, ἀβλαβῆ καὶ ἀμώμητός με ἐκ νεκρῶν μηδὲν ἐᾶσαι, καὶ ὅτι πᾶσι προσηνεσμένος, σωτηρίας τε καὶ θαυμαστὰς ὁσίως τὰ κατ' ἐμὲ θαυμάσιον γενέσθαι καὶ φιλανθρωπίαν σου. οὐ γὰρ διὰ τὸ δύναμιν μου καὶ ἐμπαθὲς ὑπόδειγμα τῶν ἐμῶν παπίνωσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ φιλανθρωπίαν σου καὶ συμπαθὲς βουλητὸν καὶ προσηνούμενος οὐ διέλειπες· καὶ ἕως γήρως

καὶ

Ο διάκονος. Εἰρήνη πᾶσι.

Καὶ αὖθις. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Εὐχὴ ἐπιβαμένου ἐκφωνουμένη ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἔξω τοῦ βήματος.

Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε, Κύριε, ὁ ἁγιάζων τοὺς ὑπὲρ σοῦ πεπονθότας, σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου· τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἁγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θείᾳ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας εἰς σέ. Εἰρηνεύσει τῷ κόσμῳ σου δωρησάμενος, ταῖς ἐκκλησίαις σου, τοῖς ἱερεῦσι, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, τῷ στρατῷ, καὶ πάσῃ τῇ λαῷ σου, ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἐκ σοῦ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Ἀμήν.

Ταύτης τῆς εὐχῆς λεγομένης, ἵσταται ὁ διάκονος ἐμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ κρατῶν τὸ ὠράριον αὐτοῦ, ὡς πάλαι εἶπον, τῷ χαμηλῷ ὑποκλίνῃ μέχρι συμπληρώσεως τῆς εὐχῆς· καὶ ὁ χορὸς ψάλλει τὸ,

Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Καὶ τὸν ψαλμόν.

Εὐλογήσω τὸν Κύριον. ἢ τῶν ἁγίων τὴν ἡμέραν.

Εὐχὴ ἐν τῷ συστέλλειν τὰ ἅγια μυστικῶς.

Τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν αὐτὸς ἐπλήρωσας· ὁ πληρώσας πᾶσαν παρουσίαν οἰκονομίαν, πλήρωσον χάριν καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μετὰ τὸν δεῖνα· ἐξέρχεται ὁ ἱερεύς, καὶ σταθεὶς ἐν τῷ σωλήνι τούτῳ, δίδωσι τὸ ἀντίδωρον· εἶτα ποιεῖ ἀπόλυσιν, λέγων·

Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, δόξα σοι.

Καὶ ὁ χορός. Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ οἱ ἔστι κυριακή, λέγει ὁ ἱερεύς·

Ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν Χριστός, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν.

Εἰ δὲ ἐκ ἔστιν ἀναστάσιμος, λέγει·

Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρός, τῆς θείας δυνάμεως καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῶν ἁγίων, ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τοῦ ἁγίου τοῦ ἡμέτερου, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου, τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννης, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλεήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος θεός.

Καὶ εὐλογῶν τὸν λαόν, ἐξέρχεται. μὴ ἔχων τὸν ἀπόλυσιν, εἰ ἐκ ἔστι διάκονος, εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν προθέσεως, καὶ μετακαλεσάμενος τὸν ὑποκρισιάρην ἐκ τῆς ἁγίας πύλης προσφορᾶς καὶ διακόνου· καὶ ἀποστείλας τὸν ἄκρον ποιεῖ ον τοῦ τοῦ οἴκου καὶ τοῦ ὕδατος· καὶ ὀρθὲ μὲν μείνῃ τὸ λειτούργιον μνημονεύει. πάντα λέγει.

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα. ἅλον.

Καὶ συστέλλει τὰ ἅγια, τὸ ποτήριον, καὶ δίσκον μὲν τὸν καλυμμάτων καὶ τὸ ἄστρον. εἰ δὲ διάκονος, ὁ αὐτὸς ποιεῖ. ὁ δὲ ἱερεὺς ἀπέρχεται εἰς τὸν σκευοφυλακίου, καὶ ἐκδύεται ἑαυτὸν λέγων τοῦτο.

Ἅγιος ὁ Θεός. καὶ τὸν, Πανάγια τρισάγιε. καὶ τὸν, Πάτερ ἡμῶν.

Τότε λέγει τὸν ἀπολυτίκιον τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἡ τῆς γόμωτός σου καθάρσιος πυρὸς ἐκλάμψασα χάρις, τὸν οἰκουμενικὸν ἐφώτισε, ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐναπέθετο, ὕψος ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ἐπέδειξεν. ἀλλὰ ζῶν λόγοις παιδεύων, πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Μυστήριον τὸν κυριακόν.

Εκ

Καὶ ὁ διάκονος ἔρχεται, καὶ ποιεῖ ἅπαξ λίγων.

Ἰδοὺ προσέρχομαι σοι ὁ ἀθανάτῳ βασιλεῖ. καὶ τὸ,

Πιστεύω καὶ ὁμολογῶ. ὅλον. καὶ λέγει ὁ ἱερεύς.

Μεταλαμβάνεις ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἀδέκητος ὁ δεῖνα. τὸ ἄμωμον καὶ ἅγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν σου, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Μεταλαβόντος τοῦ διακόνου, λέγει ὁ ἱερεύς.

Τοῦτο ἥψατο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖται αἱ ἀνομίαι σου, καὶ αἱ ἁμαρτίαι σου προσαφαιρεθήσονται· ὡς καὶ ὁ ἰαυτὸν εἶπε.

Τότε λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον ὁ διάκονος, ἐπαίρει τὸ ἁγίου ποτηρίου ἀποσπογγίζει τῷ ἀέρι σπόγγῳ πάνυ καθαρῷ καὶ μὴ προσοχῆς καὶ ἐυλαβείας· καὶ σκεπάζει τὸ ἅγιον ποτήριον τῷ καλύμματι. ὁμοίως καὶ ὅπερ τὸν ἅγιον δίσκον τίθησι τὸν ἀστέρα καὶ τὰ καλύμματα. καὶ ἀνοίγοντι τὼν ὄνεχα τὸ ἁγίου βήματος. καὶ ὁ διάκονος προσκυνήσας ἅπαξ, λαμβάνει τὸ ποτήριον μὴ ἐυλαβείας, καὶ ἔρχεται εἰς τὼν ὄνεχα, καὶ ὑψῶν τὸ ἅγιον ποτήριον, δείκνυσιν αὐτὸ τῷ λαῷ, λέγων·

Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀγάπης προσέλθετε.

ὁ χορός. Ἀμήν. ἀμήν. ἀμήν. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐυλογεῖ τὸν λαὸν, λέγων ἐκφώνως.

Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὼν κληρονομίαν σου.

Καὶ ὁ χορός· Εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα.

Καὶ ἐπιφέρουσιν ὅ τε διάκονος καὶ ὁ ἱερεὺς εἰς τὼν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς πρὸς λέγων καθ' ἑαυτόν.

Ὑψώθητι ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τὼν γῆν ἡ δόξα σου.

Εἶτα λαβὼν τὸν ἅγιον δίσκον, τίθησιν ὑπὸ τὼν καλυπτῆ τῶ διακόνῳ. καὶ ὁ διάκονος λαβὼν αὐτὸν μὴ ἐυλαβείας, διωρᾶν ἔξω πρὸς τὼν θύρων, ἕως λίγων ἀπέρχεται εἰς τὼν πρόθεσιν, καὶ ἐπιτίθησιν αὐτόν. ὁ δὲ ἱερεὺς προσκυνήσας καὶ λαβὼν τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ ἐπιστρέφεις πρὸς τὼν θύρων, ὁρᾷ τὸν λαὸν, λέγων·

Πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ χορός. Ἀμήν.

Ὑψηλοποιῶν τῶν Πληρωθήτω,

Ἀποκομίζονται ἐν τῇ προθέσει τὰ ἅγια, προσφωνοῦντος τοῦ διακόνου, λέγοντος τοῦ ἱερέως τὼν εὐχὼν ταύτην μυστικῶς.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, δέσποτα Φιλάνθρωπε, βυέργετα τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἡμέρᾳ κατηξίωσας ἡμᾶς τῶν ἐπουρανίων σου καὶ ἀθανάτων μυστηρίων· ὀρθοτόμησον ἡμῶν τὼν ὁδόν· στήριξον ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου τοῦ παντὸς· φρούρησον ἡμῶν τὼν ζωήν· ἀσφάλισαι ἡμῶν τὰ βήματα, δυχαῖς καὶ ἱκεσίαις τῆς ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.

Καὶ ὁ μὲ διάκονος θυμιάσας τὰ ἅγια, καὶ τὸ θυμιατὸν ἀποθέμενος, καὶ ἐν τῷ ζωνῆδες τόπῳ σας, λέγει·

Ὀρθοὶ μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

ὁ χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Τὼν ἡμέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὼν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ὁ χορός. Σοί, Κύριε.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι σὺ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὼν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ὁ χορός. Ἀμήν.

Digitized by Google

Ο ἱερεὺς εὐλογεῖ λέγων.

Εὐλογημένη ἡ ζέσις τοῦ ἁγίου σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ο διάκονος ἐκχέει σταυροειδῶς ἄνωθεν τοῦ ἁγίου ποτηρίου, λέγων.

Ζέσις πίστεως πλήρης πνεύματος ἁγίου.. Ἀμήν.

Καὶ τοῦτο ποιεῖ ἐκ τρίτου· εἶτα ἀποπτύων τὸ ζέον, ἴασαι μικρὸν ἄνωθεν. ὁ ἱερεὺς λέγει·

Πρόσελθε, προσκύνησε.

Καὶ προσελθὼν ὁ διάκονος ποιεῖ μετανοίαν ἐνταῦθα, καὶ οὕτω χώρησιν. ὁ ἱερεὺς κρατεῖ τὸν ἄρτον ἄνω, δίδωσι τῷ διακόνῳ· καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν φέρει, καὶ δίδωσιν αὐτῷ χεῖρα, λαμβάνει τὸν ἄρτον ἄνω, λέγων·

Μεταδίδωμί σοι τὸ τίμιον καὶ ἅγιον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ο ἱερεὺς λέγει.

Μεταδίδωμί σοι τὸ τίμιον καὶ ἅγιον καὶ ἄχραντον σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Καὶ ἀπέρχεται ὄπισθεν τῆς ἱερᾶς τραπέζης, κλίνας τὸν κεφαλὴν, καὶ προσκυνήσας ὡς ὁ ἱερεύς. ὁμοίως καὶ ὁ ἱερεὺς λαμβάνει τὸν ἄρτον ἄνω, κλίνας τὸν κεφαλὴν, ἀπερχόμενος τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ κύψας ἄνω·

Πιστεύω, Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σύ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός ἐγώ εἰμι. καὶ Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ σήμερον, υἱὲ Θεοῦ, κοινωνόν με προσλάβου· οὐ μὴ γὰρ τοῖς ἐχθροῖς σου τὸ μυστήριον εἴπω· οὐ φίλημά σοι δώσω, καθὰ καὶ Ἰούδας, ἀλλ' ὡς ὁ λῃστὴς ὁμολογῶ σοι, μνήσθητί μου, Κύριε, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἄξιος, ἵνα ὑπὸ τὴν ὀροφὴν εἰσέλθῃς τῆς ψυχῆς μου εἰσέλθῃς· ἀλλ' ὡς καταδέξῃ ἐν ἀπλαίᾳ καὶ φαύλῃ ἀλόγῳ ἀναπαύσασθαι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, καὶ τὴν ὁμοίαν μοι πόρνην τὴν ἁμαρτωλὸν προσδέξασθαι σοι καταδοξάσθω, ἀνάξιος καταξίωσον καὶ ἐν τῇ φαύλῃ τῆς ἀλόγου μου ψυχῆς, καὶ ἐν τῷ ἐσπιλωμένῳ μου σώματι εἰσελθεῖν τὸν νεκρὸν καὶ λεπρόν. καὶ ὡς οὐκ ἐδειλίασε τὸ σῶμα τὸ ῥυπαρὸν τῆς πόρνης καταφιλῆσαι τοὺς ἀχράντους σου πόδας, οὕτω, δέσποτα Θεέ μου, μὴ βδελύξῃ καὶ ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλόν, ἀλλ' ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος ἀξίωσόν με κοινωνὸν γενέσθαι τοῦ παναγίου σώματός καὶ αἵματός σου.

Ο Θεὸς ἡμῶν λύσε, ἄφες, συγχώρησόν μοι τῷ ἁμαρτωλῷ τὰ πλημμελήματά μου, ὅσα σοι ἥμαρτον, τὰ ἑκούσιά τε καὶ ἀκούσια· εἴτε ὡς γνώστης, εἴτε ὡς ἀγνοίᾳ, εἴτε ὡς λόγῳ, εἴτε ὡς ἔργῳ, εἴτε ὡς ἐπιθυμήσει ἔπραξα· πάντα μοι συγχώρησον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, ταῖς πρεσβείαις τῆς παναχράντου σου καὶ ἀειπαρθένου μητρός, ἀκαταπάστου με δύνασθαι τοῦ τιμίου καὶ ἁγιάσματος σου σώματός καὶ αἵματος· εἰς ἴασιν ψυχῆς καὶ σώματος· ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ ὅταν μεταλαμβάνωσι τοῦ ἅγιον ποτήριον καὶ μεταλαμβάνῃ πρότερον ὁ ἱερεὺς πέντε ῥήματα ἐν μιᾷ συστολῇ· καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ῥήματι, λέγει·

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός.

Ἐν τῷ δευτέρῳ· Καὶ τοῦ υἱοῦ.

Ἐν τῷ τρίτῳ· Καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Καὶ μετὰ τὸν μετάληψιν ἀπογίνεται τὸ ἔκλυσμα τὸ ἄνωθεν ποτήριον καὶ τὰ ἑαυτοῦ χείλη ὁπισθοξίως ἅμα καὶ συλλαβῶς, λέγων·

Τοῦτο ἥψατο τῶν χειλέων μου, καὶ ἀφῇ τὰς ἀνομίας μου, καὶ τὰς ἁμαρτίας μου καθαριεῖ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Κρατεῖ τὸ ἅγιον ποτήριον κλίνων τὸν διάκονον, λέγων·

Διάκονε, προσέλθε.

Καὶ

τος, νῦν ⸂ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ χορός. Ἀμήν.

ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν.

ὁ χορός. Καὶ τῷ πνεύματός σου.

ὁ διάκονος. Τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

ὁ χορός. Σοὶ Κύριε.

Κλίνας γονυ ὁ διάκονος μικρὸν τῷ ἁγίῳ, καὶ ἐρᾷν τὸν ἱερέα σεσιγηκότα, σεσιγηκοῦ καὶ αὐτός. ὁ ἱερεὺς κλινήμενος, ἐπιφωνεῖ μυστικῶς.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, βασιλεῦ ἀόρατε, ὁ τῇ μεγίστῃ σου δυνάμει τὰ πάντα δημιουργήσας, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἐλέους σου ὅλῳ τὸν ὅπως εἰς τὸ εἶναι ἀγαγὼν τὰ σύμπαντα, αὖθις δίκαιόν τε, καὶ οὐρανόθεν ἐπίδε ὅτι σοὶ παρεστήκαμεν τὰς ἑαυτῶν κεφαλάς· οὐ γὰρ ἔκλινεν ἁρμὶ καὶ αἵματι, ἀλλά σοι τῷ φοβερῷ Θεῷ. σὺ οὖν, δέσποτα, τὰ παρεκείμενα πᾶσιν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν δέξαι καὶ τῷ ἑκάστου ἰδίᾳ χρείᾳ· τοῖς πλέουσι σύμπλευσον, τοῖς ὁδοιπόροις συνόδευσον, τοὺς νοσοῦντας ἴασαι, ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ χορός. Ἀμήν.

ὁ ἱερεὺς ἐπιφωνεῖ μυστικῶς.

Πρόσχες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου καταπετάσματείου σου, καὶ ἀπὸ δεξιᾶς δόξης τῆς βασιλείας σου, καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς, ὁ συνκαθήμενος τῷ πατρὶ ἀόρατος σὺν ἡμῖν ὁ αὐτὸς καὶ ἀοράτως σὺν ἡμῖν καὶ ἀξίωσον τῇ χειρί σου μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος, καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

Εἶτα σφίγγων ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ἐν ᾧ δεῖ τόπῳ, λέγοντες μυστικῶς τάδε·

Καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως, πάντες μετ' εὐλαβείας σεσιγηκότες. ὅταν δὲ ἴδῃ ὁ διάκονος τὸν ἱερέα ἀκατέχητα τὰς χεῖρας, καὶ ἐπόμενον τῷ ἁγίῳ ἄρτῳ σφίγγοντα τὸ πετάσμα ἢ ἁγίαν ὕψωσιν, ἐκφωνεῖ·

Πρόσχωμεν.

Καὶ ὁ ἱερεύς· Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.

ὁ χορός· Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. Ἀμήν.

Εἶτα ψάλλει ὁ χορὸς τὸ κοινωνικὸν τῆς εἰκόνος ἢ τοῦ ἁγίου· καὶ ὁ διάκονος ζώννυται τὸ ὠμοφόριον αὖθις σταυροειδῶς, καὶ σπεύδων ἐν δεξιᾷ τοῦ ἱερέως κρατοῦντος τὸν ἄρτον, λέγει·

Μέλισον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον.

ὁ δὲ ἱερεὺς μελίζων αὐτὸν εἰς τέσσαρα, μετὰ σεμνότητος καὶ εὐλαβείας λέγει.

Μεμέλισται καὶ διαμεμέρισται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ πατρός, ὁ μελιζόμενος, καὶ μὴ διαιρούμενος· ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος, καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἁγιάζων.

Τότε λαμβάνει τὸ ἓν μέρος τοῦ ἁγίου ἄρτου, καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔχει· καὶ ὁ διάκονος διακύπτων σὺν τῷ ὠμοφορίῳ τὸ ἄκρον ποτήριον, λέγει·

Πλήρωσον, δέσποτα, τὸ ἅγιον ποτήριον.

ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει.

Πλήρωμα πίστεως, πνεύματος ἁγίου.

Καὶ πιεῖ διὰ σταυροῦ, καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον.

ὁ διάκονος. Ἀμήν.

Καὶ διχάσας τὸ ζέον, λέγει πρὸς τὸν ἱερέα.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν ἁγίασμα ζέσιν ταύτην.

ο χορὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψῃ ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου πνεύματος, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο ἱερεὺς ἐπὶ χαμηλοφώνου.

Σοὶ παρακαταθέμενα τὸν ζωὸν ἡμῶν ἅπαντα καὶ τὴν ἐλπίδα, δέσποτα φιλάνθρωπε, καὶ παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν, καταξίωσον ἡμᾶς μεταλαβεῖν τῶν ἐπουρανίων σου καὶ φρικτῶν μυστηρίων ταύτης τῆς ἱερᾶς καὶ πνευματικῆς τραπέζης μετὰ καθαρᾶς συνειδότος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς συγχώρησιν πλημμελημάτων, εἰς πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν, εἰς παῤῥησίαν τὴν πρὸς σέ, μὴ εἰς κρίμα, ἢ εἰς κατάκριμα.

ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ο χορὸς. Κύριε ἐλέησον.

ο διάκονος. Τὸν ὑπερμαχον πάσης πολεμίας, ἀόρατον, εἰρηνικὸν καὶ ἀθάνατον, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορὸς. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγὸν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορὸς. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Συγχώρησιν καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορὸς. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορὸς. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι, παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορὸς. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ο χορὸς. Σοὶ Κύριε.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, μετὰ παῤῥησίας ἀκατακρίτως τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε Ⓜ ἐπουράνιον Θεὸν πατέρα, καὶ λέγειν.

ο χορός. Πάτερ ἡμῶν.

Ἐκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

Τῦ ἁγίου Ἰωάννου τῦ θεοφόντυ πρεσβύτυ καὶ βασιλέως· τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, τῦ ἁγίου τῶν, οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν. Καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ μνήσθητι πάντων τῶν προκεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου.

Ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς μνημονεύει ὧν θέλει ζώντων καὶ πιστῶν. Τῶν ζώντων λέγει·

Ὑπὲρ σωτηρίας, ἐπισκέψεως, ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῦ δούλυ τῦ Θεῦ τῶν.

Ὑπὲρ πιστῶν λέγει·

Ὑπὲρ ἀναπαύσεως καὶ ἀφέσεως τῆς ψυχῆς τῦ δούλυ σου ὁ δεῖνα. Ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἔνθα ἀπέδρα λύπη, στεναγμός, ἀνάπαυσον αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἀνάπαυσον αὐτοῦ ὅπου ἐπισκήπτει ὁ φῶς τῦ προσώπου σου. Ἔτι παρακαλοῦμέν σε, μνήσθητι, Κύριε, πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξου τῶν ὀρθοτομούντων καὶ λόγυ τῆς σῆς ἀληθείας, πάντος τῦ πρεσβυτερίου τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, καὶ παντὸς τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος. Ἔτι προσφέρομέν σοι καὶ τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν· ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης· ὑπὲρ τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας· ὑπὲρ τῶν ἐν ἁγνείᾳ καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ διαγόντων· ὑπὲρ τῶν πιστοτάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τῦ παλατίου καὶ τῦ στρατοπέδυ αὐτῶν. δὸς αὐτοῖς, Κύριε, εἰρηνικὸν τὸ βασίλειον, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Ὁ μὲν διάκονος ἐπιτίθησι τοὺς τῶν δώρων τοῦ ἁγίου κάλυκας κρατῶν τὸ ἱερεῖον τοῖς ἱερεῦσιν ἄνωθεν ἀκροπύλοις, καὶ λέγει·

Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ δὲ χορὸς φάλλει· Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπιφωνεῖ·

Ἐν τοῖς πανάγιοις μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐκλεπισκόπων ἡμῶν ὁ δεῖνα· οὗ χάρισαι τὰς ἁγίας σου ἐκκλησίας ἐν εἰρήνῃ σῶσαι, ἐντίμως, ὑγιῆ, μακροημερεύουσα, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Καὶ ὁ διάκονος πρὸς τὴν θύραν φησί, λέγων·

Τοῦ ὁ δεῖνος, πανιερωτάτου μητροπολίτου, ἢ ἐπισκόπου, ὅστις αὐτὸς ᾖ. Καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομιζομένου τὰ ἅγια δῶρα τῷ θεῷ, εὐλαβεστάτου ἱερέως ὁ δεῖνος. Ὑπὲρ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ χορός· Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς.

Μνήσθητι, Κύριε, τῆς πόλεως, ἐν ᾗ παροικοῦμεν, καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας, καὶ τῶν ἐν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς. Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούντων ἐν ταῖς ἁγίαις σου ἐκκλησίαις, καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων, καὶ ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου ἐκχεόντων.

Ἐκφώνως. Καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζειν καὶ ὑμνεῖν τὸ πανάγιον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

Ὁ ἱερεὺς ἐπιφωνεῖ πρὸς τὴν θύραν, καὶ εὐλογῶν λέγει ἐκφώνως.

Καὶ ἐξαιτοῦμαι ἐλέησαι τὸν μεγάλον Θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μεθ' ἡμῶν πάντων ὑμῶν.

Ὁ χορός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Καὶ ὁ διάκονος ἐξέρχεται, εἰ ἔστιν, ἕτερον ὁ ἱερεύς. καὶ στὰς ἐν τῷ ζωνάρει τόπῳ, λέγει.

Πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἔτι καὶ ἔτι τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

λθώσι, τῆ χαρᾶ, τῆ τῶ φῶτος, τῆς τελειμέρᾳ ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν παρουσίας.

Ἐκφώνως. Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοι προσφέροντες κατ' πάντα, καὶ ὑπὲρ πάντα.

Ο χορός. Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, καὶ δεόμεθά σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ο ἱερεὺς πάλιν κλίνας τὸν κεφαλὸν, ἐπεύχεται μυστικῶς.

Ἐπὶ προσφέροντές σοι τὴν λογικὴν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν, ἐπικαλοῦμεν, καὶ δεόμεθα, καὶ ἱκετεύομεν, κατάπεμψον τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα.

Ο διάκονος ὑποδείκνυσι τὸ ῥιπίδιον ὅπως σαλεύσῃ· ἢ κάλυμμα, καὶ ἄρχεται ἐγγύτερον τῆ ἱερεῖ, καὶ σείσας ὑπὲρ ἀμφοτέρων τὰ ἱερὰ δῶρα τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἑαυτὸν τι,

Ο Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. λέγει μυστικῶς τάδε. Κύριε, ὁ τὸ πρωΐαιον πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς ἀποστόλοις καταπέμψας, τοῦτο, ἀγαθὲ, μὴ ἀποσπάσῃς ἀφ' ἡμῶν. καὶ τὸ. Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεὸς, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου.

Εἶτα τὸν κεφαλὸν κλίνας ὁ διάκονος, λύπησον σῶν τὸν ὠμοφόριον ἄγιον ἄρτον, καὶ λέγει μυστικῶς.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον.

Καὶ ὁ ἱερεὺς εὐσταλὴς, σφραγίζει τὸν ἅγιον δῶρα, λέγων μυστικῶς.

Ποίησον, τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον, τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου.

Ο διάκονος. Ἀμήν.

Καὶ αὖθις ὁ διάκονος. Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ ἅγιον ποτήριον.

Ο ἱερεὺς εὐλογῶν λέγει·

Τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ, τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου.

Ο διάκονος. Ἀμήν.

Καὶ αὖθις ὁ διάκονος δεικνύων τῷ ὠμοφορίου ἀμφοτέρωθεν τὰ ἅγια, λέγει·

Εὐλόγησον, δέσποτα.

Ο ἱερεὺς εὐλογῶν τῇ χειρὶ ἀμφοτέρωθεν τὰ ἅγια, λέγει·

Μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ.

Ο διάκονος. Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Καὶ τὸν κεφαλὸν ὑποκλίνας ὁ διάκονος τῷ ἱερεῖ, καὶ ἀπὸν τι,

Μνήσθητί μου, ἅγιε δέσποτα, τοῦ ἁμαρτωλοῦ,

Μιδίσας ἐν ᾧ ποιήσει ἵστα τόπω, λαοῦ καὶ τὸ ῥιπίδιον αὖθις ὡς πρότερον. ὁ ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς.

ὡς ἠξιώθητε τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς ὕψωσι ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παῤῥησίαν τὴν πρὸς σὲ, μὴ εἰς κρίμα ἢ εἰς κατάκριμα. ἔτι προσφέροντές σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυομένων προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν, καὶ παντὸς πνεύματος ἐν πίστει τετελειωμένου.

Ἐκφώνως. Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Ο χορὸς ᾄδει.

Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τὴν θεοτόκον. ἢ τὸ τῶν ἀγγέλων.

Ο διάκονος δυσὶ χώραις τὸν ἅγιον τράπεζαν καὶ τὸ ὅλον ἅγιον τῶν κεκοιμημένων καὶ ζώντων, ὧν βέλεται, μνημονεύει. ὁ ἱερεὺς κλινήσας δ' ἐπεύχεται μυστικῶς.

Τοῦ

ο ἱερεύς. Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

ο χορός. Ἄξιον καὶ δίκαιον ἐστὶ προσκυνῆσαι πατέρα, υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

Ο ἱερεὺς κλινόμενος ἐπὶ χεῖρα μυστικῶς.

Ἄξιον καὶ δίκαιόν σε ὑμνῆσαι, σὲ εὐλογῆσαι, σὲ αἰνέσαι, σοὶ εὐχαριστῆσαι, σὲ προσκυνῆσαι ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας σου· σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἀνέκφραστος, ἀνεξιχνίαστος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος, ἀεὶ ὢν, ὡσαύτως ὤν, σὺ καὶ ὁ μονογενής σου υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον. σὺ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς παρήγαγες, καὶ ἀνέστησας πάλιν, καὶ οὐκ ἀπέστης πάντα ποιῶν, ἕως ἡμᾶς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήγαγες, καὶ τὴν βασιλείαν σου ἐχαρίσω τὴν μέλλουσαν. ὑπὲρ τούτων ἁπάντων εὐχαριστοῦμέν σοι, καὶ τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, καὶ τοῦ πνεύματός σου τοῦ ἁγίου, ὑπὲρ πάντων ὧν ἴσμεν, καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν εὐεργεσιῶν τῶν εἰς ἡμᾶς γεγενημένων. εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ ὑπὲρ τῆς λειτουργίας ταύτης, ἣν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας. κἂν ποσὶ παρεστήκασι χιλιάδες ἀρχαγγέλων, καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφὶμ ἑξαπτέρυγα, πολυόμματα, μετάρσια, φοβερὰ,

Ἐκφώνως, Τὸ ἐπινίκιον ὕμνον ἀδόντα, βοῶντα, κεκραγότα καὶ λέγοντα·

ο χορός. Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαὼθ· πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Ο διάκονος βλασφαίνει τὸν ἀστέρισκον, καὶ ποιῶν σταυροειδῶς ὅπου τὸ ἅγιον δίσκου, καὶ σπογγίσας αὐτὸν ὅπου εἰλητό, καὶ ἀσπασάμενος, τίθησιν αὐτὸν μὴ τὸ ἀέρι. εἶτα μετὰ ταῦτα ἐκ τῆς δεξιᾶς μέρους, καὶ βαπίζει ἐπάνω τοῦ ἁγίου μὲ βραγχὶν ἐυλαβῶς· εἰ γὰρ καὶ ῥαπίδιον, πλὴν τοῦτο μὲ κάλυμμα τος. ἐπὶ χεῖρα μυστικῶς ὁ ἱερεύς,

Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τοὺς μακαρίους δυνάμεων, δέσποτα φιλάνθρωπε, βοῶμεν καὶ λέγομεν, ἅγιος εἶ καὶ πανάγιος, καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ δόξα σου· ὃς οὕτω κόσμον σου τὸν μονογενῆ σου υἱὸν δοῦναι, ἵνα πᾶς, ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον· ὃς ἐλθὼν καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρώσας, τῇ νυκτὶ, ᾗ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρεδίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ἐν ταῖς ἁγίαις αὐτοῦ καὶ ἀχράντοις καὶ ἀμωμήτοις χερσὶ, εὐχαριστήσας, καὶ εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλάσας, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις εἰπών·

Ο ἱερεὺς κλίνει τὴν κεφαλὴν, καὶ ἄρας τὴν δεξιὰν ἀπὸ μὴ ἐυλαβείας, εὐλογεῖ τὸν ἄχραντον ἄρτον, ἐκφώνως λέγων·

Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

ο χορός. Ἀμήν.

Ο διάκονος ἀσπάζεται τὸ ἱερὸν ἀσκητήριον, δείκνυσι σὺν τῷ ἱερεῖ καὶ αὐτὸν τὸν ἄχραντον δίσκον, ὁμοίως καὶ ἅπτεται τοῦ ἁγίου ποτηρίου. ἀσπάζεται καὶ ἀναφωνεῖ ὁ ἱερεύς.

Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν.

Ο ἱερεὺς μυστικῶς.

Ὁμοίως καὶ τὸ ποτήριον μὴ τὸ δισκίον λέγων·

Ἐκφώνως ὁ ἱερεὺς τὸν χεῖρα ἔχων αὐτὸν μὴ ἐυλαβείας, καὶ εὐλογῶν, λέγει.

Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

ο χορός. Ἀμήν.

Ο ἱερεὺς κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ χεῖρα μυστικῶς.

Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς, καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγενημένων,

ο διάκονος. Τῶν ἡμέρᾳ πᾶσαν τελείαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ὁ χορός. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Ἀγγέλου εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγὸν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορός. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Συγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορός. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορός. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Τὰ ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορός. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικὰ, καὶ καλὴν ἀπολογίαν τὸν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

ο χορός. Παράσχου Κύριε.

ο διάκονος. Τῆς πανάγιας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ο χορός. Σοὶ Κύριε.

ο ἱερεὺς ἐκφώνως. Διὰ τὴν οἰκτιρμὸν τοῦ μονογενοῦς σου υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺ καὶ πανάγιον καὶ ἀγαθὸν καὶ ζωοποιὸν σου πνεῦμα, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ο χορός. Ἀμήν.

ο ἱερεὺς. Εἰρήνη πᾶσιν.

ο διάκονος. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν.

ο χορός. Πατέρα, υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

ο ἱερεὺς σφραγιζόμενος λέγει μυστικῶς τάδε.

Ἀγαπήσω σε, Κύριε ἡ ἰσχύς μου, Κύριος στερέωμά μου, καὶ καταφυγή μου.

Καὶ ὁ διάκονος ἀναπτύσσει τὸ ἱερεῖον ἀέρα, καὶ σφραγιζόμενος τάδε ἐκφώνως.

Τὰς θύρας, τὰς θύρας. ἐν Σοφίᾳ προσχώμεν.

Καὶ ὁ χορὸς, τό. Πιστεύω.

Καὶ μετὰ τὸν συμβολισμὸν τῆς ἀγίουσυμβόλου, λέγει ὁ διάκονος ἐκφώνως.

Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετὰ φόβου, προσχώμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν.

ο χορός. Ἔλαιον εἰρήνης, θυσίαν αἰνέσεως.

ο ἱερεὺς ἐκφώνως.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν.

ο χορός. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

ο ἱερεὺς. Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας.

ο χορός. Ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον.

ο

Εἶτα ὁ διάκονος πάλιν πρὸς τὸν ἱερέα τὴν χειρα τὴν ὑποκίνας, λέγει·

Μνήσθητί μου, δέσποτα, ἅγιε τῶ ἀμώμητε.

καὶ ὁ ἱερεύς· Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νυν ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ἀποτίθεται καὶ αὐτὸς τὸ ἄγιον πτύελον ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, ἀσπάζων καὶ τὸ ἱερεῖον τόπον·

Ο βαπτίσας Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελὼν τὸ ἄχραντόν σου σῶμα, σινδόνι καθαρᾷ εἰλήσας, καὶ ἀρώμασιν ἐν μνήματι κεκρυμμένῳ κηδεύσας ἀπέθετο. Ισα. ν.

Εἶτα ἀποτίθησι τὰ καλύμματα ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἁγίου δίσκου καὶ τοῦ ἁγίου ποτηρίου· τὸν μὲν ἄερα λαβὼν ἀπ' ἄνω τοῦ δισκάριου, καὶ δυμώσας αὐτὸν ἀποτίθησι τὸ ἱερὸν· εἶτα ὁ διάκονος δυμᾷ τὰ ἅγια τρὶς, λέγων ὅτι·

Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών.

Εἶτα εὐχόμενος τὸ, Ο Θεὸς ἐλέησόν με τῷ ἁμαρτωλῷ.

Ἐμπροσθεν τοῦ ἁγίου τραπέζης προσκυνεῖ τρὶς. καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς ἵσταται· ὁ δὲ διάκονος γονυπετήσας τρὶς, φησὶ τὸν ἱερέα λέγει·

Εὔξαι γάρ μου, δέσποτα.

ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελθέτω ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Λκε. α. λε.

ὁ δὲ διάκονος λέγει· Τὸ αὐτὸ ἅγιον πνεῦμα συλλειτουργήσει ὑμῖν καὶ ἡμῖν, πάντοτε νυν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Μνήσθητί μου, δέσποτα ἅγιε.

ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει· Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νυν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ διάκονος· Ἀμήν. ἀμήν. ἀμήν.

Καὶ προσκυνήσας, ἄρχεται ἐκ τοῦ σωλῆνος τὸ φιλίζειν·

Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τῆς προσηλύτων ἡμῶν ὁσίων δώρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως καὶ εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Εὐχὴ προσκομιδῆς μετὰ τὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τῶν θείων δώρων ἀποθέσει, ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς·

Κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μόνος ἅγιος, ὁ δεχόμενος θυσίαν αἰνέσεως παρὰ τῶν ὁλοκαρδίως σοι ἐξομολογουμένων σε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, προσδέξαι καὶ ἡμῶν τὴν ἁμαρτωλὸν τὴν δέησιν, καὶ προσάγαγε τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ ἐπιχορήγησον ἡμῖν χάριν δωρεᾶς τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· καὶ καταξίωσον ἡμᾶς θύρᾳ χάριτι εὐωπιόν σου, τοῦ ἡδέσθαι σοι θυσίαν ἡμῶν, ἐπισκηνώσαι τὸ πνεῦμα τῆς χάριτός σου τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὑπὲρ τὰ προκείμενα δῶρα τοῦτα, καὶ ὑπὲρ πάντα τὸν λαόν σου.

ὁ διάκονος· Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον, καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

τῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου· χάρισαι δέ, ὁ Θεός, καὶ τοῖς σὺν ἐμοὶ δεομένοις ἡμῶν πρὸς σὲ τὸν βίου καὶ πίστεως καὶ ζωῆς πνευματικῆς· ὅπως αὐτοῖς πάντοτε μὲν φόβου καὶ ἀγάπης λατρεύωσί σοι ἀμέμπτως καὶ ἀκατακρίτως μετέχειν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξίους ποιῆσαι.

Εὐχομένου τὸ ἱερέως, ὁ διάκονος λέγει τὰ εἰρηνικά· ἔξω τῦ ἁγίου βήματος. Ὁ ἱερεύς εἰρήνην.

Ὅπως ὑπὸ τὸ κράτος σου πάντοτε φυλαττόμενοι, σοὶ δόξαν ἀναπέμπωμεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο λαός· Ἀμήν.

Μετὰ τὴν εἰρήνην λέγει πρὸς ἑαυτόν, ἡ οἱ μὲν ψάλται ψάλλουσι τὸν χερουβικὸν ὕμνον· ὁ δὲ διάκονος παρακελεύεται τοῖς ἱερεῦσι, μὴ θυμιάματος θυμᾶν πρὸ τοῦ ἁγίου τραπέζου καπνοειδῆ κύκλῳ, ἢ τὸ ἱερατεῖον, ἢ τὸν ἱερέα. ἢ μὴ τότε ἵστασθαι ἐν τῇ εἰσόδῳ τῦ ἱερέως ἐυλαβῶς, παρεμένειν τοῦ συμπληρῶσαι τὴν εὐχήν.

Εὐχὴ, ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς μυστικῶς τῦ χερουβικῦ ὡδείου.

Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς ἁρπαγαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν ἢ λειτουργεῖν σοι, βασιλεῖ τῆς δόξης. Τὸ γὰρ προσέχειν σοι, μέγα καὶ φοβερὸν καὶ ἀυτοῖς τοῖς ἐπουρανίοις δυνάμεσιν· ἀλλ' ὅμως διὰ τὸ ἄφατον καὶ ἀμέτρητόν σου φιλανθρωπίαν, ἀτρέπτως καὶ ἀμέτοχοιώτως γέγονας ἀνθρωπος, καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας, καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης καὶ θεαμάκτου θυσίας τὸν ἱεροργόν μ' ἐδωκας ἡμῖν, ὡς δεσπότης τῶν ἁπάντων· σὺ γὰρ μόνος, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, διέπεις τοὺς ὑπουρανίων καὶ τοὺς ἐπιγείων, ὁ ἐπὶ θρόνου χερουβικοῦ ἐποχούμενος, ὁ τῶν σεραφὶμ Κύριος, καὶ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ μόνος ἅγιος, καὶ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος. σὲ τοίνυν δυσωπῶ τὸ μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον· ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον δούλον σου· καὶ καθάρισόν με τῷ ψυχῷ καὶ τῇ καρδίᾳ ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ ἱκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου σου πνεύματος, ἐνδεδυμένον τὸν τῆς ἱερατείας σου χάριν, προσελθεῖν τῇ ἁγίᾳ σου τραπέζῃ, καὶ ἱερουργῆσαι τὰ ἅγια καὶ ἄχραντά σου σῶμα, καὶ τὸ τίμιόν σου αἷμα. σοὶ γὰρ προσπίπτω καὶ κλίνας τὸν ἐμαυτοῦ αὐχένα, καὶ δέομαί σου μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, μηδὲ ἀποδοκιμάσῃς με ἐκ παίδων σου, ἀλλ' ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου τὰ δῶρα ταῦτα. σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ ὁ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος καὶ ἀναδιδόμενος, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν ζωῇ ἀπάρχῃ σου πατρὶ, καὶ ἁγιαστικῷ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πληροφόρησον ἡμᾶς εὐχῇ, ἃ χρὴ ἐμὲ τὸν χερουβικὸν ὕμνον, καὶ τοὺς ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν προσκαιρουμένους· εἶτα καὶ τὸν πεντηκοστὸν ψαλμὸν μυστικῶς, καὶ προσκαιρουμένους τοὺς, ἀπέρχεσθαι ἐν τῷ προθέσει, προπορευομένου τῦ διακόνου μὴ θυμιάματος· καὶ θυμάσαι τὰ ἅγια, καθ' ἑαυτὸν εὐχόμενον τὸ,

Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. ὡσεὶ δ' ἱερέα λέγει. Ἔμπροσθεν, διάστασιν.

Ὁ μὲν ἱερεὺς ἄρας τὸν ἄρτον, ἐπιτίθησι τῇ ἀριστερᾷ ὤμῳ τῦ διακόνου, λέγων·

Εἰ εἰρήνη ἐπάνω τῶν χέρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια, καὶ εὐλογήσατε τὸν Κύριον. εὐλόγησόν σε Κύριος ἐκ Σιὼν, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ διάκονος· Ἀμήν.

Εἶτα τὸν ἄρτον δείκνυσι τοῖς συμπρεσβυτέροις· ὁ διάκονος μὴ προσπελάζει· ὁ δὲ ἱερεὺς αἴρων τὸν ἄρτον πρὸς μόνον, καὶ ὁ διάκονος κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῦ ἐυλαβῶς τὸ θυμιατήριον. καὶ ἀκροώμενοι τὴν εὐχὴν, αὐχοῦσι τὰ ἀμφότερα, λέγοντες·

Μνήσθητι Κύριος ὁ Θεὸς πάντων ἡμῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ λαός· Ἀμήν.

Καὶ πολλάκις τοῦτο λέγουσιν, ἕως ἂν παραδῷ ἡ μεγάλη σύναξις, ἀπαρχόμενος ἡ εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, λέγουσι καθ' ἑαυτούς·

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Εἶτα

Εκφώνως. Ινα ἐν αὐτοὶ σεν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πανάγιόν σου ὄνομά σε, τῆς πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀχωρίστου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Αμήν.

Μετὰ τὸν ἐκφώνησιν λαμβάνει ὁ ἱερεὺς τὸ ἅλαστον, καὶ χτυπᾷ τὸ σύνθρονον ἑξαπλοῦν.

Ο διάκονος. Οσοι κατηχούμενοι προέλθετε· οἱ κατηχούμενοι προέλθετε· ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε. μὴ τις τῶν κατηχουμένων. ὅσοι πιστοὶ, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Εὐχὴ ποιεῖται παρὰ μὲν τοῦ ἀναγνώστου τὸ ἅλαστον, ἐν δὲ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει.

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὅτι καταξιώσαντι ἡμᾶς παραστῆναι καὶ νῦν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ προσπεσεῖν τοῖς οἰκτιρμοῖς σου ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· προσδέξαι, ὁ Θεὸς, τὴν δέησιν ἡμῶν, πρόσχες ἡμᾶς ἀξίους γενέσθαι τῆς προσφέρειν σοι δεήσεις καὶ ἱκεσίας καὶ θυσίας ἀναιμάκτους ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, καὶ ἐκθύμωσον ἡμᾶς, ὡς ἔχοντάς τι δίκαιον σοῦ ταύτην, τὴν δυνάμει τοῦ πνεύματός σου τοῦ ἁγίου, ἀκαταγνώστως καὶ ἀπροσκόπως τὸ καθαρὸν τοῦτο μυστήριόν σου προσενεγκεῖν ἡμᾶς, ὅπως ἐπισκιάσῃ ἐπὶ τὸν προκείμενον ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο, ἵλεως ἡμῖν εἶναι τὸ τῆς σῆς ἀγαθότητος πλήθος.

Εὐχομένου τοῦ ἱερέως, ὁ διάκονος λέγει τὸ εἰρηνικὸν, τοῦτ' ἔστιν, ἔξω τοῦ ἁγίου βήματος εἰς τὸν σύνθρονον τόπον.

Επι καὶ ἐπὶ τὸ εἰρηνικὸν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Υπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Υπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Υπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Υπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Αντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Σοφία.

Ο ἱερεὺς εἰσφώνως.

Οτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Αμήν.

Εὐχὴ ποιεῖται λιτέως, ὡς ὁ ἱερεὺς μυστικῶς λέγει.

Πάλιν καὶ πολλάκις σοι προσπίπτομεν, καὶ σὲ δεόμεθα, ἀγαθὲ καὶ φιλάνθρωπε, ὅπως ἐπιβλέψας ἐπὶ τὴν δέησιν ἡμῶν, καθαρίσῃς ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος· καὶ δῴης ἡμῖν αἰσχύνῃ καὶ ἀκαταγνώστως τοῦ

τῷ

Σοφία ὀρθή· ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. Καὶ ὁ διάκονος· ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ἅγιον εὐαγγέλιον ἀνάγνωσμα. Καὶ ὁ ἱερεύς· Πρόσχωμεν. Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις, λέγει σοι ὁ διάκονος ὁ ἱερεύς· Εἰρήνη σοι. Καὶ ὁ διάκονος ἐλθὼν ἐκ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, ἀποδίδωσι τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον τῷ ἱερεῖ. εἶτα ἐκ τοῦ ζωοδόχου τάφου, ἄρχεται ὑμνεῖν·

Εἴπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας εἴπωμεν.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Κύριε παντοκράτωρ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου εἰσάκουσον καὶ ἐλέησον.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου, Κύριε, εἰσάκουσον.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν θεοσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, καὶ παντὸς στρατοῦ αὐτῶν, ὑπὲρ τοῦ Κυρίους αὐτῶν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑποπλέους γενέσθαι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ δὲ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχὴν παράπλιον μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν ἐκτενῆ ταύτην ἱκεσίαν παρὰ δέξαι παρὰ τῶν σῶν δούλων, καὶ ἐλέησον ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, καὶ τὸν φιλοτιμούς σε καταπεμφον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ πάντα τὸν λαόν σου, τοὺς ἀπεκδεχομένους παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

Ἐκφώνως· Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς εἶ σὺ καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ὁ χορός. Ἀμήν.

ὁ διάκονος. Εὔξασθε οἱ κατηχούμενοι τῷ Κυρίῳ.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων δεηθῶμεν, ἵνα ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐλεήσῃ.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Κατηχήσῃ αὐτοῖς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Ἑνώσῃ αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Σῶσον, ἐλέησον, πλήρωσον καὶ διαφύλαξον αὐτοὺς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ὁ χορός. Κύριε ἐλέησον.

ὁ διάκονος. Οἱ κατηχούμενοι τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

ὁ χορός. Σοί Κύριε.

Εὐχὴ κατηχουμένων ἐκ τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς, ἣν ὁ ἱερεὺς λέγει μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ὁ τὸν σωτήριον τῶν γένει τῶν ἀνθρώπων ἐξαποστείλας τὸν μονογενῆ σου υἱὸν καὶ Θεὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅπως ἐλεήσῃ ὅπως τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς κατηχουμένους, τοὺς ἐπικεκλικότας τὸ τὸν ἑαυτῶν αὐχένα· καὶ καταξίωσον αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας, ἑνῶσον αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ συγκατάθεσθαι αὐτοὺς τῇ ἐκλεκτῇ σου ποίμνῃ.

Ἐκφώνως.

Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ,

Ψάλλουσι καὶ αὐτοὶ, ὅ τε ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος τὸ τρισάγιον, ποιοῦντες ὁμοῦ καὶ σφραγισμοὺς τρεῖς ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης.

Εἶτα λέγει ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα.

Εὐλόγησον, δέσποτα.

Καὶ ἀπέρχονται εἰς τὴν καθέδραν. καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει ἀφράστως.

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Ὁ διάκονος. Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν δεύτερον καθέδραν.

Καὶ ὁ ἱερεύς. Εὐλογημένος εἶ ὁ ἐπὶ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου καθήμενος ὁ ὑπὲρ τοὺς χερουβὶμ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ μὴ τοῦ συμπληρῶσαι τὸ τρισάγιον, ὁ διάκονος ἐλθὼν ἔμπροσθεν τῆς θύρας λέγει.

Πρόσχωμεν.

Καὶ ὁ ἱερεύς. Εἰρήνη πᾶσιν.

Ὁ διάκονος. Σοφία.

Καὶ ὁ ἀναγνώστης ἄρχεται. Ἀλληλούϊα. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Καὶ ὁ διάκονος αὖθις. Πρόσχωμεν.

Ὁ ἀναγνώστης τὸ προκείμενον τῆς ἀποστόλου καὶ τῆς ἡμέρας.

Καὶ ὁ διάκονος αὖθις. Πρόσχωμεν.

Καὶ ἡ ἀποστόλη πληρωθέντος, ἐφωνεῖ ὁ ἱερεύς.

Εἰρήνη σοι.

Ὁ διάκονος. Σοφία.

Καὶ ὁ χορὸς τό, Ἀλληλούϊα. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Καὶ ὁ διάκονος αὖθις.

Πρόσχωμεν.

Ὁ ἀναγνώστης τὸ προκείμενον τῆς ἀποστόλου καὶ τῆς ἡμέρας. Καὶ ὁ διάκονος αὖθις.

Πρόσχωμεν.

Καὶ ἡ ἀποστόλη πληρωθέντος, ἐφωνεῖ ὁ ἱερεύς.

Εἰρήνη σοι. Ὁ διάκονος Σοφία.

Καὶ ὁ χορὸς τό, Ἀλληλούϊα. Ψαλμὸς τῷ Δαβίδ.

Καὶ λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ θυμίαμα, προέρχεται τῷ ἱερεῖ, λέγων.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ θυμίαμα.

Τοῦ δὲ ἱερέως εὐλογοῦντος, καὶ τὸν ἐγκλωβὸν ἐπιτιθέντος τοῖς,

Θυμίαμά σοι προσφέρομεν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικὴν, ὃν προσδέχου εἰς τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον, καὶ ἀντιπεμψον ἡμῖν τὴν θείαν χάριν τοῦ παναγίου σου πνεύματος, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Θυμιᾷ ὁ διάκονος τὴν ἁγίαν τράπεζαν κύκλῳ, τὸ ἱερατεῖον ὅλον, καὶ τὸν λαόν. καὶ μὴ τάττει τὸ θυμιατήριον ἀποθέμενος, ἕστηκε πρὸς τὸν ἱερέα· καὶ κλίνας αὐτῷ τὴν κεφαλὴν, κρατεῖ καὶ τὸ ὠράριον ζώνης τῷ ἀριστερῷ εὐαγγελίῳ ἄκρους τοῖς δακτύλοις, δηλονότι ἐν ἑκείνῳ τῷ τόπῳ τῆς ἁγίας τραπέζης, λέγει.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν εὐαγγελιστὴν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ τόδε.

Ὁ δὲ ἱερεὺς σφραγίζων αὐτὸν, λέγει·

Ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ τόδε, δώῃ σοι ῥῆμα εἰς τὸ εὐαγγελίσασθαι τῷ εὐαγγελιζομένῳ δυνάμει πολλῇ.

Καὶ ὁ διάκονος ἐπὶ τό, Ἀμήν.

Καὶ προσκυνήσας μὴ εὐλαβείας τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, καὶ ἐξελθὼν διὰ τῶν ἁγίων θυρῶν προπορευόμενος καὶ λαμπάδων καὶ θυμιάματος, ἵσταται καὶ ἵστησι σὺν ἑαυτῷ τὸν ἱερέα· ἢ ἐν τῷ πτερυγίῳ τόπῳ. ὁ δὲ ἱερεὺς ἱσάμενος ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, βλέπων πρὸς δυσμὰς, ἐφωνεῖ,

Σοφία

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ἅμα καὶ τὸ ἀφέσιον κρατῆσαι τοὺς πιστοὺς διακόνους, λέγει ὁ ἱερεὺς τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου.

Εὐχὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου μυστικῶς.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καταξιώσας διὰ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων καὶ τραπέζης ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων εἰς λειτουργίαν τῆς σῆς δόξης, ποίησον καὶ τὴν εἴσοδον ἡμῶν εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων λειτουργούντων ἡμῖν, καὶ συλλειτουργούντων τὴν σὴν ἀγαθότητα.

Ἐκφώνως. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ὁ χορός. Ἀμήν.

Τῆς εὐχῆς τελειωθείσης, λέγει ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσοδον, Δεικνύων ἅμα καὶ πρὸς ἀπολύειν μὴ τὸ ἀφεσείου.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ποιῶν σημεῖον τοῦ σταυροῦ λέγει.

Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ὁ διάκονος προσέρχεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ἀσπάζεται τὸ εὐαγγέλιον, εἰ πάρεστιν, εἰ δὲ μὴ ἀσπάζεται ὁ ἱερεύς. Καὶ ἐκ τελείου τοῦ ἁγίου πληρωθέντες, εἰσέρχεται ὁ διάκονος εἰς τὸ μέσον, καὶ στὰς ἐμπροσθεν τοῦ ἱερέως, αὐτοῦ μικρὸν πως ἔχωρας, καὶ δεικνύων τὸ ἄκρον εὐαγγέλιον, λέγει ἐκφώνως.

Σοφία ὀρθοί.

Εἶτα προσκυνήσας αὐτὸς τε καὶ ὁ ἱερεὺς κατόπιν αὐτοῦ, εἰσέρχονται εἰς τὸ ἄκρον βῆμα· καὶ ὁ μὲν διάκονος ἀποθέμενος τὸ ἄκρον εὐαγγέλιον ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ· οἱ δὲ ψάλλοντες λέγουσι τὸ σωτῆριον ἔλεος, καὶ τὰ ἑξῆς τῶν ἡμέρων ἁγίων. καὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς τὸ ὕψιστον, ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα λέγει, κλίνων πως ἑαυτὸν κεφαλῇ, καὶ τὸ ἀφεσείον ἐν τῇ χειρὶ κρατῶν,

Εὐλόγησον, δέσποτα, καιρὸν τοῦ πρεσβύτου.

Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίζων αὐτὸν, λέγει.

Ὅτι ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί.

Τοῦ δὲ ἑξαπτείου πληρωθέντος, ἔρχεται ὁ διάκονος ἐγγὺς τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ δείκνυσι τὸ ἀφεσείον πρὸς ἑαυτὸν λέγων ἐκφώνως.

Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

Τοῦ δὲ χοροῦ ψάλλοντος τὸ πεπαχύν, ὁ ἱερεὺς εὔχεται μυστικῶς. Εὐχὴ τοῦ πεπαχέος μυστικῶς.

Ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, ὁ τρισαγίῳ φωνῇ ὑπὸ τῶν σεραφὶμ ὑμνούμενος, ὁ ὑπὸ τῶν χερουβὶμ δοξολογούμενος, καὶ ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως προσκυνούμενος· ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα· ὁ κτίσας κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν, καὶ πάντα σε χαρίσματι κατακοσμήσας· ὁ διδοὺς αἴτησιν τοῖς προσευχομένοις, καὶ μὴ προορῶν ἁμαρτήματα, ἀλλὰ γένεσιν ὅπως σωτηρία μετανοίας· ὁ καταξιώσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀναξίους δούλους σου καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ στῆναι κατενώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, καὶ τὴν ὁφειλομένην σοι προσκύνησιν καὶ δοξολογίαν προσαγαγεῖν· αὐτὸς, δέσποτα, πρόσδεξαι καὶ ἐκ στόματος ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸν τρισάγιον ὕμνον, καὶ ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῇ χρηστότητί σου· συγχώρησον ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἑκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον, καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα, καὶ δὸς ἡμῖν ἐν ὁσιότητι λατρεύειν σοι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, πρεσβείαις τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ὁ χορός. Ἀμήν.

Αὕτη δὲ τελειοῦται, καὶ τοῦ χοροῦ ψάλλοντος τὸ,

Δόξα

Εὐχὴ ἀπορρήτου λιτῆς μυστικῶς.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σῶσον ⟨Ϟ⟩ λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ὃ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σου φύλαξον, ἁγίασον τοὺς τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου· σὺ αὐτοὺς ἀντιδόξασον τῇ θείᾳ σου δυνάμει, καὶ μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντάς σε.

Σημείωσαι καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ πρώτῃ, εἰ ἔστι διάκονος, ἢ οὐκ ἔστιν.

Ο διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Τῆς πανταγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ο χορός. Σοὶ Κύριε.

Εκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι σοῦ ἐστὶ τὸ κράτος, καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Ἀμήν.

Μετὰ τὴν εἰρηνικὴν τὰ δίπτυχα φάλλει ὁ χορὸς τὸ λίτυσον ἀπόφωνον, ἢ τὸ τυπικὸν τὸ λίτυσον, εἰ ἔστι κυριακή, ἢτ' ἐν ταῖς ἡμέραις.

Εὐχὴ ἀπορρήτου τετάρτου μυστικῶς.

Ὁ τὰς χάρας τοὺς τὰς δεήσεις ἡμῶν χαρισάμενος τοῖς συνευχαῖς, ὁ καὶ δύο καὶ τρεῖς συμφωνοῦσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τὰς αἰτήσεις παρέχειν ἐπαγγειλάμενος, αὐτὸς καὶ νῦν τοῖς δούλοις σου τὰ αἰτήματα πρὸς τὸ συμφέρον πλήρωσον, χαρισάμενος ἡμῖν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τὴν ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον δωρησάμενος. Matth. 18.

Σημείωσαι καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ, εἰ ἔστι διάκονος, ἢ οὐκ ἔστιν.

Ο διάκονος. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

Ο ἱερεύς. Κύριε, ἐλέησον.

Ο διάκονος. Τῆς πανταγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Ο χορός. Σοὶ Κύριε.

Εκφώνως ὁ ἱερεύς.

Ὅτι ἁγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ο χορός. Ἀμήν.

Εν ταῦθα ὁ χορὸς φάλλει τὸ τέταρτον ἀπόφωνον, ἢ τὸν τετράστιχον· εἰ μὲν ἔστι κυριακή, φάλλει τὸν μακαρισμόν, καὶ τὸν ἦχον τῆς ἡμέρας. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ χορὸς εἰς τὸ,

Δόξα πατρὶ,

Ο ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος ἀπομένουσιν τῆς ἁγίας τραπέζης ποιοῦσι προσκυνήματα τρία. Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, δίδωσι τῷ διακόνῳ, καὶ οὕτως ἐξέρχονται διὰ τῶν δύο τοῦ βορείου μέρους, ἔρχονται εἰς τὸν ζωοδόχον τόπον, καὶ ποιοῦσι τὴν μικρὰν εἴσοδον, καὶ κλίνουσιν ἀμφότεροι τὰς κεφαλάς, καὶ τῶν διακόνων ὑπόκειται ἡ ῥίπις.

ο διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου, καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, ὁ δεῖνος, τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ Θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ὁ διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάσαν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς, καὶ χαρᾶς ἐπιλοίπου, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων, καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ὁ χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος· Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

Εὐχὴ αὐτόθεν ἐκτενὴς μυστική.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃ δι' ὑπερβολὴν ἐλέους σου τοὺς πατέρας ἡμῶν τοὺς ἁγίους ἀποστόλους ἐμνήσθης, οὓς ὁ ἔλεος ἀμίμητον, καὶ ἡ φιλανθρωπία ἄφατος, αὐτὸς δέσποτα χρηματίσαι ἠθέλησον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ὅπως ἂν ἅγιον οἴκον τοῦτον, καὶ πάντας μετ' ἡμῶν καὶ τοὺς σεσωθηκότας ἡμῖν πλούσια καὶ ἐλεήσῃς καὶ οἰκτιρμοῖς σου.

Τοῦ ἱερέως λέγοντος τὴν εὐχὴν μυστικὴν ἐν τῷ βήματι, ἐν τῷ αὐτῷ χωρῷ ὁ διάκονος λέγει ἔξω τοῦ βήματος τὰ εἰρηνικά· εἰ δ' οὐκ ἔστι διάκονος, ὁ ἱερεὺς μὴ τὴν εὐχὴν λέγειν τὴν ἐκφώνησιν, καὶ μὴ πάντα τὰ εἰρηνικά.

ο διάκονος. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξόν ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι.

ο χορός· Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν, θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, σὺν πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

ο χορός· Σοὶ Κύριε.

Ἐκφώνησις ὁ ἱερεύς.

Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ο χορός. Ἀμήν.

Μετὰ τὰ εἰρηνικὰ ὁ χορὸς ψάλλει τὸ ἑξῆς ἀντίφωνον, ἢ τὰ τυπικά, ἃ ἔστι κανονικὰ, ἐὰν ὦσι τῶν ἡμέρας.

Εὐχὴ

ο διάκονος. Δόξα πατρὶ καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι, νυνὶ καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ο ἱερεύς. Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐλέησας ἡμᾶς ὡς ἀγαθὸς Θεὸς καὶ φιλάνθρωπος.

ο χορός. Ἀμήν.

Καὶ ὅτε λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατήριον, ἀπέρχεται, καὶ θυμιᾷ τὴν ἁγίαν τράπεζαν κύκλῳ σταυροειδῶς, λέγων καθ' ἑαυτόν.

Εὐχάριστω σωματικῶς, ὡς ἄδυτος μὲν ψυχῆς, ὡς Θεὸς δὲ παθητὸς μὲν λαοῦ, καὶ δὲ θεῖος ἀνάρχως, Χριστὲ, μὲν παθῶν καὶ πνεύματος, πάντα πληρῶν ὁ ἀπερίγραπτος.

Καὶ λέγει τὸν πιστικὸν ψαλμόν. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός.

Καὶ ὅταν θυμιάσῃ τὸ τε ἱερατεῖον καὶ τὸν ναὸν ὅλον, εἰσέρχεται αὖθις εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, καὶ θυμιάσας αὖθις τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸν ἱερέα, τὸ μὲν θυμιατήριον ἀποτίθησιν ἐπὶ τῆς ἰδίας τύπης· αὐτὸς δὲ ἐξέρχεται τῆς ἱερᾶς· καὶ ἑστὼς ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ σφραγισάμενος καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἀναβλέψας, λέγει τὸ,

Βασιλεῦ οὐράνιε, παράκλητε τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγὸς, ἐλθὲ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν, καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλῖδος, καὶ σῶσον, ἀγαθὲ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν. τὸ, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. ὅτε. καὶ τὸ, Κύριε, τὰ χείλη μου ἀνοίξεις. καὶ τὰ ἑξῆς ἅπαξ. Luκ. 2. 14. Ψαλ. 50. 17.

Εἶτα ἀσπάζεται ὁ μὲν ἱερεὺς τὸ εὐαγγέλιον· ὁ δὲ διάκονος τὸν ἅγιον τράπεζαν. Εἶτα ὁ διάκονος ἑστὼς ἐν τῷ κανκέλλῳ τῷ ἱερεῖ, κρατῶν καὶ τὸ ὠράριον ἑαυτοῦ τοῖς τοῦ δικαίου δικαίοις τῆς δόξης χερὶ λέγει·

Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ. δέσποτα, εὐλόγησον.

Καὶ ὁ ἱερεὺς σφραγίζων αὐτὸν, λέγει·

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε νυνὶ καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ο διάκονος. Εὔξαι οὖν ἐμοὶ, δέσποτα.

ο δὲ ἱερεύς. Κατεύθυναι Κύριος τὰ βήματά σου.

Καὶ πάλιν ὁ διάκονος· Μνήσθητί μου, δέσποτα.

ο δὲ ἱερεύς. Μνησθείη σου Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, πάντοτε νυνὶ καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ὁ διάκονος. Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν.

Καὶ σφραγισάμενος τοὺς, λέγει καθ' ἑαυτόν.

Κύριε, τὰ χείλη μου ἀνοίξεις. καὶ τὰ ἑξῆς.

Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται ὁ διάκονος τῶν ἁγίων, καὶ σφραγισάμενος τοὺς, λέγει ἑαυτῷ.

Εὐλόγησον, δέσποτα.

ο δὲ ἱερεὺς ἑαυτῷ λέγει.

Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νυνὶ καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ο χορός. Ἀμήν.

ο διάκονος ἑαυτῷ. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

ο διάκονος. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἑνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

ο χορός. Κύριε, ἐλέησον.

Καὶ ὅταν ἄρῃ τὴν μετάνοιαν, πάλιν αὐτὴν ἀποκάτω ἐν τῷ ἀσπιδίσκῳ. ὅτε λαβὼν ὁ διάκονος τὸ θυμιατήριον καὶ τὸ θυμίαμα, λέγει πρὸς τὸν ἱερέα·

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ θυμίαμα, καὶ τὸν Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ ἱερεὺς λέγει τὴν εὐχήν.

Θυμίαμά σοι προσφέρομεν, Χριστὲ ὁ Θεός, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἣν προσδέξαι, δέσποτα, εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιόν καὶ νοερόν σου θυσιαστήριον· καὶ ἀντικατάπεμψον ἡμῖν πλουσίαν σου ἐλεημοσύνην· καὶ οὕτω οἰκτίρμησον ἡμᾶς, καὶ δώρησαι ἡμῖν αὐτὰ τοῖς ἐπὶ σοὶ καλουμένοις τὸ ὄνομά σου, τῇ πίστει καὶ τῷ φόβῳ τοῦ ἁγίου πνεύματος, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Καὶ ὁ ἱερεὺς θυμιάσας τὸν ἀντιμήνσιον, πάλιν αὐτὸν ἐπὶν τῆς ἅρτου, καὶ λέγει·

Ματθ. β. δ. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἀστὴρ ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον κείμενον, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ ἱερεὺς θυμιάσας τὸ δεύτερον κάλυμμα, σκεπάζει τὸν ἅγιον ἄρτον, καὶ λέγει·

Ψαλ. ϛϛ. α. Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ὠραιότητα ἐνεδύσατο· ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο· καὶ γὰρ ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. τοῦ οἴκου σου πρέπει ἁγίασμα, Κύριε, εἰς μακρότητα ἡμερῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Κάλυψον, δέσποτα.

Καὶ ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τὸ λοιπὸν κάλυμμα, καὶ σκεπάζων τὸ ἅγιον ποτήριον, λέγει·

Ἀμβακ. γ. β. Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετή σου, Χριστέ, καὶ τῆς αἰνέσεώς σου πλήρης ἡ γῆ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος· Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Σκέπασον, δέσποτα.

Καὶ ὁ ἱερεὺς θυμιᾷ τὸν ἀέρα, καὶ σκεπάζων ἀμφοτέρωθεν λέγει·

Σκέπασον ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα δίνωσιν ἀμφότερα τὰ χέρα, καὶ περισφίγξαντες εὐλαβῶς, λέγουσιν·

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ὅτι εὐδόκησας, πάντοτε νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ὁ διάκονος ἐπὶ τῇ ἀναδόσει τῶν πέντε ἄρτων·

Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὁ ἱερεὺς πρὸς τὴν εὐχὴν τῆς ἀναδόσεως.

Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὰ ὑπερουράνια φρουρῶν τῷ ἐφικτῷ σου πάντος κόσμου τῷ Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν καὶ διερμηνεύτην, εὐλογησῶν καὶ ἁγιάζοντα ἡμᾶς, αὐτὸς εὐλόγησον τοὺς προκειμένους τούτους, καὶ προσδέξαι αὐτοὺς εἰς τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον· μνημόνευσον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος, τῶν προσενεγκάντων, καὶ δι' οὓς προσήγαγον, καὶ ἡμᾶς ἀκατακρίτους φύλαξον ἐν τῇ ἱερουργίᾳ τῶν θείων σου μυστηρίων.

Ἐκφώνως. Ὅτι ἡγίασται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ ᾄδει τὴν εὐχὴν ὁ διάκονος τὴν προέθεσιν, καὶ ποιεῖ κάθισιν, λέγων·

Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡ ἐλπὶς ἡμῶν.

Τίνω ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἵνα δοξάσῃ;

Ὁ δὲ διάκονος εἰς ἑκάστην αἴτησιν λέγει·

Τὸν Κύριον δεηθῶμεν.

Καὶ πάλιν ὁ τὸ θυμίαμα ἔχων εἰς τὴν λιτήν, μετὰ πάντα λέγει ὁ διάκονος·

Ἔσπερος, δέσποτα.

Καὶ ὁ ἱερεὺς ἐμβαλὼν τὸν ἄνθρακα λέγχῃ εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ λιτοῦ μέσης τῆς προσφορᾶς, ἐπαίρει τὸν ἄνθρακα ἄρτον, λέγων ὅτι·

Οὐ αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτῶν, πάντοτε νεύω τὴν αὐτῶν, εἰς ζωὴν αἰώνιος τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καὶ πάλιν αὐτὸν ὕπτιον εἰς τὴν ἁγίαν δίσκον, ἐπίθησι τὸ δισκάριον,

Θύσον, δέσποτα.

Ὁ ἱερεὺς διδοὺς αὐτὸ σταυροειδῶς, λέγων.

Θύεται ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας.

Καὶ φέρει τὸ ἵπτερον μέρος τὸ ἔχον ἐπάνω τὸ ἀστερίσκον, καὶ λέγει ὁ διάκονος·

Νύξον, δέσποτα.

Ὁ δὲ ἱερεὺς νύσσων αὐτὸν εἰς τὴν δεξιὰν μέρη τῆς ἁγίας λόγχης, λέγει.

Καὶ εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ ἔνυξε, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Ioan. 19. 34.

Ὁ δὲ διάκονος ἐγχέει εἰς τὴν ἁγίαν ποτήριον ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος, τρέπων πρὸς τὸν ἱερέα εἰπών.

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἕνωσιν ταύτην.

Καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογῶν. Εἶτα λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν δισκάριον στρέφει, λέγει.

Εἷς ἅγιος ὁ μόνος τῆς ὑπερθαυμαστῆς οἰκονομίας ἡμῶν, γενόμενος καὶ ἀπερίληπτος Μαρίας, ἧς τὰς προσφορὰς πρόσδεξαι, Κύριε, τὴν θυσίαν ταύτην εἰς ὃ ὑπερουσίως σου θυσιαστήριον.

Καὶ λαβὼν μερίδα μετὰ τῆς ἁγίας λόγχης, πάλιν ἐξ ἀριστερῶν τὴν ἁγίαν ἄρτου. εἶτα λαβὼν τὸν πέπλον στρέφει, λέγει·

Τοῦ ἁγίου προφήτου προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων· τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθανασίου, Κυρίλλου, Νικολάου τοῦ ἐν μύρεσι, καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἱεραρχῶν· τοῦ ἁγίου ἀποστόλου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου· τῶν ἁγίων μεγάλων μαρτύρων, Γεωργίου, Δημητρίου, Θεοδώρου, καὶ πάντων τῶν ἁγίων μαρτύρων· τῶν ὁσίων θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, Ἀντωνίου, Εὐθυμίου, Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, Ὀνουφρίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου τοῦ ἐν Ἄθῳ, καὶ πάντων τῶν ὁσίων· τῶν ἁγίων ἰαματικῶν ἀναργύρων, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, Κύρου καὶ Ἰωάννου, Παντελεήμονος καὶ Ἑρμολάου, Σαμψὼν καὶ Διομήδους, Θεοδοσίου καὶ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν· τῶν ἁγίων δικαίων θεοπατόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἀννης· τοῦ ἁγίου οὗ λίνει, τοῦ καθ' ἡμᾶς ἁγιοτόκου· καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός.

Καὶ ὅταν αἴρῃ τὸν μερίδα, πάλιν αὐτὸν καθίστησι εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος. εἶτα λαβὼν ἑτέραν στρέφει, λέγει·

Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, ὁ δίνα

τοῦ θυμίου προσκομιδῆς, τῆς εὐ Χριστῷ πολιτείας, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ τάγματος. Ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀφέσεως τῶν ἀναπαύσεων τῶν ἀμνήστων κτητόρων τῆς ἁγίας μονῆς ταύτης.

Ἐκπαίδευσον καὶ ζώσπορον καὶ πανεύφημον, ὃν ἐπίσκοπος ὁ ἱερεύς, μνημονεύει ὀνομαστί.

Καὶ πάντων τῶν ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως καὶ ζωῆς αἰωνίου τῇ σῇ χρηστότητι κεκοιμημένων ὀρθοδόξων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, φιλάνθρωπε Κύριε, συγχώρησον.

Εν ᾗ τῇ δεσπρᾷ χειρὶ, λέγει ὅτι,

Ψαλ. ριη. ιγ. Αἱ χεῖρές σε ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με.

Εἶτα λαβὼν τὸ ὀπτάριον, ἐξανίστησι, καὶ ἀλλήλους ἀσπάζονται· καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέρχονται, λέγει,

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐκχέων τὴν χάριν αὐτοῦ διὰ τῶν ἱερέων αὐτοῦ, ὡς μύρον διὰ κεφαλῆς, τὸ καταβαῖνον διὰ πώγωνα, τὸν πώγωνα Ἀαρών, τὸ καταβαῖνον διὰ τοῦ ὄρους τοῦ ὁδύνατος αὐτοῦ, ὡς δρόσος Ἑρμὼν, ἡ καταβαίνουσα διὰ τῶν ὀρέων Σιών, ὅτι ἐκεῖ ἐνετείλατο Κύριος τὴν εὐλογίαν, ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

Καὶ λαβὼν τὸν ζῶντα, ἐξανίστησι καὶ ἀλλήλους ἀσπάζονται, καὶ λέγει,

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ περιζωννύων με δυνάμει, καὶ ἐκχέων τὴν χάριν αὐτοῦ, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα τὸν ὑπηρέτην λαβὼν, οἱ ἐν τῷ προπύλαιον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἢ ἄλλος τις ἔχων ἐξουσίαν τινὰ, καὶ ἀλλήλους αὐτὸν καὶ ἀσπασάμενος λέγει,

Ψαλ. μδ. ε. Περιέζωσαν τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατὲ, τὴν ὡραιότητί σου καὶ τὸ κάλλει σου, καὶ ἔντεινε, καὶ κατεύοδου, καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραΰτητος καὶ δικαιοσύνης· καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιά σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα λαβὼν τὸ φαιλόνιον, ἐξανίστησι καὶ ἀλλήλους ἀσπάζονται, καὶ λέγει,

Ψαλ. ρλα. 6. Οἱ ἱερεῖς σου, Κύριε, ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ἁπλώσας τὰς τῶν χειρῶν, ἑνώσας τὰς χεῖρας, λέγοντες,

Ψαλ. κε. ε. Νίψομαι ἐν ἀθῴοις τὰς χεῖράς μου, καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε, τοῦ ἀκοῦσαί με φωνῆς αἰνέσεώς σου, καὶ διηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου· Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου· μὴ συναπολέσῃς μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχήν μου, καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωήν μου, ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι· ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων· ἐγὼ δὲ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην· λύτρωσαί με, Κύριε, καὶ ἐλέησόν με· ὁ πούς μου ἔστη ἐν εὐθύτητι· ἐν ἐκκλησίαις εὐλογήσω σε, Κύριε.

Ὁ δὲ διάκονος ἀναπέτασμα τὰ ἱερὰ, τὸν μὲν ἕτερον διάκονον ἐν τῷ μέρει τῷ δεξιρῷ, τὸ δὲ ποτήριον ἐν τῷ δεξιᾷ, καὶ τὰ ἄλλα ζῶα αὐτῆς· ὅτε δὲ ἀναπετάσματα τὰ ἁγιασθέντα τῶν ἀγγέλων παίσωσι, λέγουσι ἅγιος ὁ,

Λουκ. ιβ. ιγ. Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἐλέησόν με. καὶ τὸ, Ἐξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς καταράς τοῦ νόμου διὰ τοῦ αἵματος σου ἅγιε, διὰ σταυροῦ προσηλωθείς, καὶ τῇ λόγχῃ κεντηθείς, τὰ ἀγαθὰ ἐπήγασας ἀνθρώποις, σωτὴρ ἡμῶν· δόξα σοι. Εἶτα λέγει ὁ διάκονος, Εὐλόγησον, δέσποτα.

Καὶ πιὼν ὁ ἱερεὺς εὐλογητόν.

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα λαμβάνει ὁ ἱερεὺς ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸν σφραγεῖδα· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ τὸν ἀέρα λέγχην· καὶ σφραγίζων ζῶα αὐτῇ ἐπάνω τῆς σφραγῖδος τὸν σφραγεῖδα, τοῦτο λέγει,

Εἰς ἀπάλυσιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καὶ δοὺς πάλιν τὸν ἀέρα λέγχην ἐν τῇ δεξιᾷ μέρει τῇ σφραγῖδι, καὶ ἀσπάσμενον λέγει,

Ἐσ. ιγ. Ὡς προβάτων ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη.

Εν ᾗ τῇ δεσπρᾷ ἐπιλαβόμενος πάλιν τὸν ἀέρα λέγχην, λέγει,

Καθὼς ἀμνὸς ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

Εν ᾗ τῇ εὐωνύμῳ ἡ σφραγὶς πάλιν τὸν ἀέρα λέγχην, λέγει,

Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη.

Εν ᾗ τῇ κάτω μέρει τῆς σφραγῖδος πάλιν πάλιν τὸν ἀέρα λέγχην, λέγει,

Τὴν

ΔΙΑΤΑΞΙΣ
ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΙΕΡΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

ΜΕΛΛΩΝ Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΝ ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑΝ, ἐφιλήθη σφοδρῶς ἐξομολογησάμενος, καὶ μὴ πάντων κεκαλυμμένος, καὶ τῇ καρδίᾳ, ὅσα δυνάμει κεκαθαρμένα τετηρηκὼς ἀπὸ παντοίων λογισμῶν, ἐγκρατεύσας τε ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐγκηδεμονικῶς μέχρι τῆς τῆς ἱερουργίας ἡμέρας· τῇ δὲ ἡμέρᾳ ἀπιὼν, μὴ τὸ πεπᾶσθαι τῶν ζωώδων τῇ σφοδρᾷ μετασχεῖν, εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν, καὶ ἐνωθεὶς τῷ διακόνῳ, ποιοῦσιν ὁμοῦ σφοδρὰς ἀκατασκεύαστα τείνα, ὑμᾶς δὲ τὰς ἐκείθεν σωτῆρος καὶ τῆς ὑφαρπάζει διοπτείου, καὶ εἰς τοὺς δύο χορεύει αὐτὰ ὄν. ὅπου δὲ σφοδρασθοῦσι, λέγουσι μυστικῶς τῶν ἐυχῶν τούτων.

Ex Edit. Morell. Paris. 1570

ΚΥριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου, καὶ ἐνίσχυσόν με εἰς τὸ ἀγωνίσασθαι τὸν ἀγῶνα σου. Ἀμήν.

Ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ ἱερατεῖον, καμπτόμενοι ἕκαστος ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῶν τὸ ἐνισχύσον ἐμὲ θεὸς, καὶ πᾶσι σφοδρυνόμενοι τείνα κατ' ἀκατάλειπτον, λέγοντες καθ' ἑαυτοὺς τό,

Ο Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λουκ. ιη. ιγ.

Εἶτα ὁ διάκονος σφοδρὰ χαρᾷ τῷ ἱερεῖ, ὑποκλίνας τὸν κεφαλὸν, κρατεῖ καὶ ἐν τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ τὸ ἐνισχύσον σὲ τῷ ὠμοφορίῳ λέγων,

Εὐλόγησον, δέσποτα, ὃ ἐνισχύσει σὲ ὁ ὠμοφόριον.

Ο δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν μὲν τῇ χειρὶ, λέγει,

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἶτα ὑποχωρεῖ ὁ διάκονος καθ' ἑαυτὸν εἰς ἓν μέρος τοῦ ἱερατείου, καὶ ἐνδύεται τὸ ἐνισχύσον, ἀσπάζεται τὸν ὠμοφόριον ὕπου,

Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· ἐνέδυσέ με ἱμάτιον σωτηρίου, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης περιέβαλέ με, καὶ ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην περιέθηκέ με κόσμῳ. Ησ. ξα. ι.

Καὶ τὸ μὲν ὠμοφόριον ἀσπάσεται, ἐπιβάλλει τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ. ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν καὶ αὐτὸς τὸ ἐνισχύσον, δίδωσι αὐτῷ, καὶ ἀσπάσεται, ἐνδύεται, λέγων καθ' ἑαυτὸν τὸν ψαλμὸν τὸν ὀκτωκαιδέκατον, ὅμοιον τῷ διακόνῳ· καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸ ἐπιμανίκιον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ λέγει ὅπως,

Ἡ δεξιά σου χείρ, Κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς, καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. ἡ δεξιά Κυρίου ἐποίησε δύναμιν. Ἐξοδ. ιε. ς.

Ε υ

χόντες. Εἰ γὰρ ὁ λησὴς ἢ γλωσσὰ ἢ γραπτὸς πιστὸς εἰς διδασκαλίαν ἀποδέδεκται πίστεως, ἀφέθη καὶ τὸν τῶν ἀποστόλων χορὸν, ἔνθα δῶρον τῷ ὑπὲρ φύσιν ἐμοὶ ὑπεδεικνύοντο Χριστόν. τί φθεγξόμενος Πέτρος σώζεται μόνος; Λίθος, φησὶν, ἰᾶται σε Ἰησοῦς Χριστός. Πραξ. θ. λδ. καὶ πάλιν· τέρατα ἐργαζόμενος ἴασιν, οὐκ ἔστι, φησὶν, ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ σώματι ἡ σωτηρία. τί λέγων Ἀνανίας ἐπιτίθησι Παύλῳ; Σαοὺλ, ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἀπέσταλέ με Ἰησοῦς, ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ὅπως ἀναβλέψῃς, καὶ πλησθήσῃ πνεύματος ἁγίου. τίνι τίνος ἑαυτὸν Παῦλος ἐπιγράφεται δυνάμιν; Ἡδίστα, φησὶ, καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. πῶς καὶ τῆς Σαμαρείτιδος πρόφασις Ἰακώβου καὶ Ἰωάννης ἐκέτευε; Κύριε, φησὶ, θέλεις εἴπωμεν καταβῆναι πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλώσει αὐτούς; ὁ δὲ τὰ ἀγγέλων χορεύειν πρὸ τοῖς ἀνθρώποις ὡρισμένα αὐτὸ προσίδου; αὐτὸς, φησὶ, ζῶσι τοὺς λαοὺς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. ἐκ ζώων τὰ δὲ ἀξίας ἐλέγχω. οὐ γὰρ ὄστις ὕμνος, οὐκ ἐπαίρων τὸν ὑὸν, οὐκ ἰσόμοιρος· ἀλλ' ὅσοι αὖ εὐφημίας ἀναβαίης, ὅσοι αὖ λόγων μεγαλύνοι δόξαν, μὴ τὰ Δαβὶδ βόησις πρώτιμος, τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; Εἰ δέ γε τὸ ἄκλινος, Ἀρξε, φωνὴ τῆς ὑμῶν τὸν υἱὸν ἐξαίρουσα, ἕξει σοι ἐκ τοῦ Δαβὶδ πρὸς αὐτὸν ἐπαλλαγμένως βοᾶν, Κύριε, μὴ ἄκλινον εἶπω σε, ἢ ἀνταποδώσεις μοι μείζονί σε πλημμελοῦντι ὑμῶν; ἀλλ' ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν Ἰωάννης ἀνὴρ φθεγξόμενος, μετρεῖ γὰρ τυφλὸν, οὐκ ἰσομέτρει ἐκμοὶ λόγοις τὰ ἐμαυτοῦ τοῦ ἐμαυτοῦ. πρώτα γὰρ τοίνυν πρὸς τὸν τῆς θείας φύσεως ὑψηλολογίαν διεγερώμεθα, μεγάλας ἐν ὕμνοις Θεοῦ μελετῶμεν ἐπινοίας· ἀρώμεθα ἰσχύει πάσῃ πρὸς ὕψος τὰ πρόσκωμα· φέρωμεν πλουτοῦντες ἐν χαρᾷ θεολογίας ὥσπερ· ὑμνήσωμεν τὰ πατέρα ὑψηλᾶς εἰς τὰ ὑὸν εὐφημίας, δοξάσωμεν τὸν τῆς ὑμνήσεως ὁμολογοῦντες ἀληθείας, κτησώμεθα τοῦ παρόντος τὸν ἀγαπῶντα τῇ πρὸς αὐτὸν θεραπείᾳ. ἐὰν γάρ τις ἀγαπᾷ με, φησὶν, ἀγαπήσει αὐτὸν ὁ πατήρ μου· καὶ ἥξομεν καὶ ὁ λόγος εἰς αὐτὸν ἀγάπας τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

ἰσ. ἐξαίρων

κε. βοήσεις

βλάπτε τὸ χρεισιωμισμοῦ τὴν εὐχήμαν· μὴ ποίει τοῦτον ἐλλιωισμοῦ συνεῖν. λαμπὰς γὰρ κτίσματος, καὶν μέζον, καὶν ἔλαττον ὂ λαμπηδούμενον ἢ κτίσμα, λαμπάς ἐλλιωικὴς ἀδελφόν.

Ρωμ. α. κε. Οὐκ ἐγκαλῶ τοῖς ἕλλησι ὁ Παῦλος, ὅτι μικρῶς ἐλάττωσαι, ἀλλ' ὅλως ἐλάττωσαι τῇ κτίσει τοῦ Θῦ κτίσαντα. ὃ γὰρ κτίσμα πὶ λαμπάδι, ἢ σὺ μικρῷ ἢ σὺ μεγάλῳ ἰσοδύναμόν ἐστι· μᾶλλον ἢ ἡ ἐλλιὼν αἱρετικὴς τῇ θείᾳ χαλεπώτερος φύσει. οὐ γὰρ οὕτως ὑβρι- 9
στὴς εἰς ὃ θεῖον ὁ τὴν κτίσιν τοῦ ποιήσαντος Θεόν, ὡς ὁ κτίσμα τὸν Θεὸν ὀνομάζων. ὁ μὲν γὰρ τὴν κτίσιν θεοποιῶν, δοῦλον σὺ δύνει δοκῆ βασιλικὸν πορφυρίδα· ὁ δὲ κτίσμα τὸν Θεὸν παρυσάζων, ἰδιωτεύειν ἀναγκάζει τὸ θεῖον. ἔλλιπὲς μέν, εἰ καὶ τοσοῦτόν ἐστι τὸ θεῖον, θεραπεύει δὲ πάντως· Ἀρειος δὲ οὐ σέβει, Θεοῦ τὴν οὐσίαν οὐ φέρει. σέβειν μὲν τὸν Χριστὸν ἡ τοῦ σκώληξ οὐκ ἀρνήσεται, πιμωλῶν δὲ πιμελῆς ὑψηλοτάτης ἀλγεῖ. διὸ εἴπῃ τις ἄκριτον, διὰ- 10
ὡς ὠρίσθησαν· διὰ διάστασιν, ἐδυσχέρανεν· διὰ τῆς ἀξίας κτίσεως τῆς πατρῴας, ὡς ὅτι μείζονι πληγῇ πρωξιώθησαν· αἱ δοτῆρα δωρεῶν αὐτεξούσιον, ἢ τοῖς τοῦτο βρύχονται. κλήσεις μὲν χρεισιανῶν, μισοχρίστου δὲ γνώμην. σκόπησον Ἀρεῖε, ποίᾳ αὐθεντίᾳ αὐθεντίαν ἀ-
Ματθ. ιϛ. ιθ. νεύσω αὐτὸν ἄλλοις ἄλλως διαστηκόσι ἀφατίστοις. Σοὶ δώσω, φησί, τὰς κλεῖς τῆς βασι-
Ἀπ. κγ. μγ. λείας τῶν οὐρανῶν· καὶ, Σὺ σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. σὺ ὁ πλούσιον 15
ἀφυὲς, ἀκολούθημοι. σὺ μὴ φοβοῦ, σμικρὰ λαλεῖ, ὅπου ἐγὼ εἰμι μὴ σύ. ἐγὼ λέγω λευκὸν, καθαρίσθητι. σὺ δράμων νίψαι εἰς τὸν Σιλωὰμ, καὶ δύο ἀδελφοί σου, παράκλητοι, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. σὺ, θάλαττα, σώπα, πεφίμωσο. ὑμεῖς δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. ὑμεῖς λύσατε ναοὶ τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγείρω αὐτόν. ὑμεῖς μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συν- 20
τελείας τοῦ αἰῶνος. οὕτω τοῦτον ἔφη, οἷ δόντες τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ ὁ πατήρ· σὺ εἰς παράδεισον ἄξει ὁ πατήρ· σὺ, λευκαίνῃ, ὃν ἀφῆκαν αἱ παῖδες καθαρίσθητι· σὺ παράκλητε ἐπίσπασε τὴν θαλάττην, σώπα, πεφίμωσο. ὑμεῖς δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσει ὑμᾶς ὁ πατὴρ ἁλιεῖς ἀνθρώπων. ἀλλ' ἄξ αὐθεντίσης ἄξιοσίας εἰσὶν αἱ ῥήσεις. εἰ δέ πω τῆς αὐθεντί-
Ἰωαν. ια. μϛ. ας αἱ φωναὶ μετειώπησαν, ὡς ὅ, Εὐχαριστῶ σοι, πάτερ, ὅτι ἤκουσάς μου, ὃ τῆς "κτίσεως 25 Ἰσ. κεφαλὴ ὡς
παρεσίθησιν αἴτησι, ἀλλὰ τὸν ἄχλυν, φησί, τὸν παρεστῶτα αἴτησι, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. τὴν δὲ παῖς αὐτοῦ κεχρισμένον πᾶσαν φωνὴν ὑψηλὴν παρὸς αὐτὸν ἐστεφάνωσεν. παρασπᾷ παιδὸς ἐκατόνταρχος, ὅτι οὐκ ἄχα δικαίως, ὁ εὐφημίας ἐπαίρων. Κύριε γάρ, φησι, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὸ στέγην μου εἰσέλθῃς· ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου· καὶ προτίθησι τὸ δῶρον ἐλάμβανεν. Ἀμὴν γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύ- 30
την πίστιν εὗρον. ἀλλ' ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι. πάλιν γοῦν ἡ τῆς αἰμορροούσης τὸ διαστὸν χιτῶνι δοξολογίας παρασάγουσα πομπὴ, μήπω δὲ τῇ θεότητι, ἀλλὰ θαύμασι τὸ δῶρον ἐλάμβανεν. ἐπεμήνατο ἡ δὲ ὁ λῃστὴς τὸ παράδεισον, ὅτι δὲ βασιλεία κέκληκε σταυρωθέντα. τοῦτον μείζονα μὲν πρὸς ἡμᾶς τὸ διαστὸν Χριστῷ κεχρεώκοπται πίστις, ἴσως καὶ μείζονος μετοχήκαμεν γνώσεως. ἔχω δ' ὅμως, Ἀρχὲ, "τί καὶ χρὴ τοῦτο παράπλησια. ὁ 35 Ἰσ. πῦ
βάλει μέν φησιν τὴν παρρησίαν εἰς Χριστὸν ὑψηλότερον· πυνθάνομαι δὲ ἡ γνώμη μέχρι δὴ τούτου ἥκει. τί δὲ ταπεινότερας ἀπαγορεύεις τοῖς αὐτοῦ ἐπικαλουμένοις φωνάς; ἔχω τὸν τόπον τῶν λήσεις εἰς θύελλα χαρακτῆρας. ὁ λέγω τῷ Χριστῷ, Κύριε, μνήσθητί μου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἀλλὰ λέγω φωνὴ διὰ ἧς ὁ λῃστὴς εἰσηκούσθη, Κύριε, μνήσθητί μου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ὁ λέγω τῷ Θεῷ λόγῳ, Κύριε τὸν τοῦ παῖδος δωρεὰν ἀπαίτησον· ὁ γὰρ ἑ- 40
κατόνταρχος ὁ συγχωρῶ μοι, βοᾷ, ὅτι ὁ Κύριος εἶπε λόγῳ μόνον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. ὁ λέγω τοῖς αὐτοῦ, Κύριε, ἐὰν αἰτήσῃ τὸν παῖδα, σωθήσομαι. χαμαιχθὴς γὰρ εἰσημαίων πίστεως σμικροτέραν ὁ τοσοφέρω δεότητα, Ἀρχέ. ὅπου καλῶ ἰδοὺ, ὡς χαίρει καλόμενος· τοσοῦτοι μὴ τοιούτων φωνῶν, μὴ ὧν αὐτὸν ἀποστελθέντες, ἐπεμπήλθοι τυ-

φέντες.

πων, πάντα λόγον ἀργὸν ἢ μὴ ὄντα τοῖς οἰκοδομεῖν ἀποτρίφεσθαι, πρωτεῖ ἄρρεν ἀδεῶς
ἴσ. συνιλάζειν, ἀλ. συνιλάζειν μὴ" ζωοχλάζειν, ἢ μάλιστα τῶν ἀπλῶς τοξεπατουμένων. Εἰ γὰρ πληροφορία τίς ἐστι τοῦ ὠφελείας ψυχῆς, ἣν δεῖ τοῦτο ἐπιδείκνυσθαι ἀνδρας βιοχημένως τοξεπατοῦντας. μὴ προπετάζεσθαι δεῖ, μηδὲ χορτάζειν· χωλαίνει ἀσεμνοις μὴ συγγελοιάζειν· ὅρκος γὰρ ὅλως ἐκ τόματος
5 μὴ ἐξερχέσθω. διαστοχάζεται γὰρ τὸ ἐπιδέκτελμα, ὅτι ἐστὶν ἐκ τῆς ἰδίας σε κεφαλῆς ἀνέρχεται ἐπ' ὀμόσαι λέγω, ὅτι Ναὶ τὸ πλοῖον τοῦ ναί, ἢ τὸ ὄ, ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστι· τοῦτο γὰρ ῥυπαροὺς, καὶ Ματθ. ε. λζ.
ἀσεμνους λογισμοὺς, ἢ πάντα τὰ τοῦ ὅρκου πικρότερα ἢ φόβου ἢ ὀδύνης τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῷ τύπῳ τοῦ σωτῆρος αὐτοῦ ἀπολαύειν. ἰδοὺ πατέρες, ἢ μητέρες, ἢ ἀδελφοὶ, ἢ ἀδελφαὶ, ἢ τέκνα
ἴσ. τοῖς μοναζοῦσι, πάντα, τὰ συμφέροντα προῄρηκα ὑμῖν, λέγω δὴ" μοναζόντων, καὶ τοῖς προβάτοις τοῦ τόπου φυ-
10 λάξατε, καὶ ἢ μὴ σπαίσητε, ἀλλὰ ἀξιωθήσεσθε ἢ ὑμεῖς κληρονόμοι Χριστοῦ ἀναδειχθῆναι, ὧν πάντων τῶν ἁγιασμένων ἀγαθῶν ἄξιοι ἢ κληρονόμοι αἰωνίου ὑμᾶς ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, ἢ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, χάριτι ἢ οἰκτιρμοῖς ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' ἁγίου πνεύματος, τιμὴ ἢ προσκύνησις, νῦν καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

15

ΚΑΤΑ ΑΙΡΕΤΙΚΩΝ.

Ὀρθοτομεῖν τῆς εὐσεβείας ὑμᾶς ἢ γραπτέον εἰδότες, πῶς μὲν τοῦ τῶν *Ex Coll. Regio Lut.*
ἠθικῶν ὡς χρεωστοῦς γλυκυφωνίαν παρεπόμενον, πῶς δὲ τοῦ δογ-
20 ματικοῦ ταῖς ἀκοαῖς ἀνεπαχθείας, καθάπερ σάλπιγγος φωνοῦ, ἐκκαλούμενον ὁπλίτας. ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ ἡ τῆς εὐσεβείας συστήσεται μόρφωσις, τῶν μὲν ἠθικῶν τοῦ σώματος τάξιν ἀναπληρούντων, τῆς δὲ τῶν δογμάτων παραζεύξεως ἐν τῇ τῆς ψυχῆς ταναγμένης ἀξίᾳ. καθάπερ γὰρ σῶμα τοῦ ἀπολειφθέντος ψυχῆς, ἢ τῶν μελῶν ἄχρηστον ἢ καὶ ἐπαγ-
25 γὲς ἐστι ζωθῆναι· οὕτω ἢ τῆς τῶν ἠθικῶν ἀρετῆς τὸ κάλλος νεκρὸν τῇ τῶν δογμάτων δυνάμει μὴ ψυχούμενον. πῶς γὰρ ὄφελος ἦν ἂν συφορηθῆναι παιδοθήκαν, ὅταν τὸν τῆς σωφροσύνης χριτὸν ὁ σωφρονῶν ἀγνοῇ; τί τῆς ἐλεημοσύνης τὸ κέρδος, ὅταν ὁ τῆς ἐλεημοσύνης ἀδιστάκτου ἀγαπητὸς δικαστὴς; πῶς ὅπως γραπτὸν ἢ καταρτίζει, πολλοὶ μὲν εὐδοκιμοῦσιν ἀγαθῶν ἐργασίαν, ἐξορῶν ἢ τοῦ βασιλέως; μὴ χειρημάτων ἄπαν ἔθηκας ἀρετῆς δυνάμεως πλεονέκτημα, τῆς τῶν δογμάτων μὴ" παρεμπεριζωσμένης ὀρθότητος. Εἰ γὰρ ἐκ ῥίζης τοῦ ἴσ. παρεμβ.
καρποὺς παρεῖναι, ἢ τὰ κλάδα τῶν ἀρετῶν ἐκ κεφαλῆς ἀφορμᾶσθαι. Οὕτως ἡμᾶς ἐκχρεμαμένους, ἢ τὰ τῶν παραξέων αὐτῆ ζωογραφοῦντες μέλη, τῆς εὐσεβείας ὁλόκληρον ἀπεργαζόμεθα σῶμα, τῷ τοῦ σώματος κεφαλῷ Χριστῷ παρισταμένους. Αὐτὸς γάρ, φησὶν, Κολασ. α. ιη.
ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας· οἱ ἔχοντες αἱρετικοὶ κεφαλὴν αὐτὸν ἀπηξίωσαν. οὐχὶ
35 μὲν οὖν ἄξιον μὴ τοιαῦτα χριστιανοὺς καλυμμένους τοῦ Χριστοῦ μιμητέας· νῦν δὲ χάριν αὐτοῖς τῆς μανίας ἴσμεν, ὅτι πεισθῶσι ἡμᾶς ἐγχειρεῖται λυσιτῶντες, ὅτι τοῖς μάχιμοι πολεμίοις ἐρεθίζουσι. φιλοῦ γὰρ μάχιμοι εἰρήνης βελτίονα, φιλοῦ πόλεμοι ἀγάπης μακαριώτεροι· φιλοῦ γνώμην παρατρέπειν τοῖς μὴ ἔλλιπως στηριγμένοις ἀπὸ Χριστοῦ, τοῖς δὲ καὶ ἡμᾶς σπαράζουσαι, ὅτι Χριστὸν ἀνυφορῶμεν. τοιοῦτος γὰρ ὁ Ἀρῆς. ὅταν μὲν ἕλληνι λαλῇ, στηριγμὸν ἐστὶ
40 τὸ Χριστοῦ· ὅταν δὲ ἡμῖν διαλέγηται, καταλαλιὰ τοῦ Χριστοῦ. τοιοῦτος Εὐήμιος. ὅταν ἐλλιπισμὸν ψυχῆς, πολιτεύεται ποιητὴν· ὅταν δὲ φιλήσηται τοῦ ἡμᾶς, ποιητὴν ἐστὶ. ποιητὴς γὰρ εἶδος, ὃ λέγει Θεοὶ λόγοι δεδημιουργημένοι Θεοῦ καὶ τῆς μόνου εἰς τὸ καταβαίνειν κτίσμα. τί ποιεῖς, τυφλώττων αἱρετικέ; ἃ κατέλυσεν εἰσάγεις οἰκοδομοῦντα Χριστοῦ· ἢ ἃ ἠνοίξατε ἀπέκλεισας τῶν κτισμάτων ποιητὴν καταβατικὸν φυτεύων τὰ μείζονα. μὴ

βλάπτου

Ματθ. ιθ. κθ. παιδαδείσω εἰσήκουσεν. Οὐκ ἤκουσάς μου λέγοντος, Οπ οὐδεὶς ἐστιν, ὃς ἀφῆκε πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ οἰκίαν, καὶ ἀπρόσκοπον πάντα τὰ τοῦ βίου, ὃς οὐ μὴ ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει; οὐκ ἤκουσάς μου δηλαδὴ Ησαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Οἱ δυναθύοντές μοι δύσφραντήσονται; οὐχὶ δι' αὐτοῦ τοῦ δυνάστου μου Ησαΐου ἐπαγγελλόμενου τοῖς σὺν ἀρετῇ τηροῦσι τὸ σῶμα κληρονομεῖν ἀγαθὰ πολλά, καὶ καρποὺς κρείττονας ἢ καὶ ἢ θυγατέρων; οὐχὶ δηλαδὴ προφητείας τὸ κορυφαῖόν μου ἐκρότησεν; οὐχὶ Ιωάννης ὁ ἐκ Ζεβεδαίου δηλαδὴ προφητείας πρὸ ἐμοῦ ὑὸς βροντῆς ἐκαλεῖτο, καὶ υἱὸς τῆς μητρός μου; πῶς οὐκ ἤκουσας τοῦ ἀποστόλου μου Παύλου λέγοντος, Τῆς σαρκὸς προνοίαν μὴ ποιεῖσθε; καί, φησι, Κύριε· ἀλλὰ τοῦ δούλου σου τοῦ ἀναξίου οἰκτίρησον, καὶ μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. ὁ γὰρ ἀρχέκακος καὶ ἀνθρωποκτόνος ἐχθρὸς βέλος ἤκόντισε πρὸς μέσον, καὶ κατέδραμέ μου τοῦ καρδίας, καὶ σὺν πεφρικὼς, καὶ τὰ λοιπὰ αἰσθητήρια, καὶ ἐπελαθόμην τοῦ φόβου σου, καὶ τῆς δικαίας σου ἀνταποδόσεως. ἠμαύρωσε γὰρ μου σὺν τῆς ψυχικῆς ὀφθαλμοὺς ὁ ἔνδον ἐκτηνώθημον πῦρ· πλοῦ ἀναπολήγητος εἶμι, δέσποτα, μὴ ἐπικαλεσαμένη σε τότε εἰς τοῦ ἐμοῦ βοηθὸν· ἀλλ' ἡμάρτηκα, Κύριε, ἡμάρτηκα, σὲ ἐγκαταλιπόσα, καὶ δυναθύσασα πάθη αἰσχύνης καὶ ἀπιρίας. τότε δὲ αὖθις ἐρῶ σοι· καλόν σε ἰῶ σὸν θυμηθῆναι, μὴ δὲ πάχος ἀποσκεδάσαι τὸ ψυχικόν σου ἀπαραπωτὸν ἀπὸ σοῦ· καὶ πῶς ὅτι ἡ ἐξομολόγησις, καὶ ἡ μετάνοια; ἀλλὰ τοῦτο γὰρ λέγω, ὅτι γεγένηται, ὅπι οὐκ οἶδα τοῦ ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν. πλοῦ αὖ· ἀρὰ μηκέτι ἁμαρτήσῃς, μηδὲ ἐμὲ καταλιπόσα, μεγάλης χρηματίσῃς. καὶ ἡμᾶς οὖν διόμβα, κατάμαγητι τῷ Θεῷ, καὶ εἰπὲ ὅτως, ὦ πρόθυμε· Νίφομαι σὸν ἀθώοις σοι χερσί μου, καὶ κυκλῶσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε, ὅπι τοῦ κειμήλιόν μου ἦλθες, τοῦ τεθανατωμένου ἐζωοποίησας, τοῦ ἐρρυπωμένου ἐλάμπρυνας, τοῦ βεβυθισμένου τῇ ἁμαρτίᾳ ἐξ ἀγκίστρῳ τῆς θυσεβείας ἀνέσπασας, τοῦ πλανηθέντος ὠκείωσε, τοῦ αἰχμάλωτον ἠγάγετο, τοῦ ὑβρισμένου σὸν ἐμοῦ, τοῦ δραπετεύσαντος ἀνεκαλέσω, τοῦ αἰμοχθεῖσαν ἀπέπλωσας, τοῦ ἐκτὸς τῆς πόλεως πεπλανημένου ἀπέστρεψας, τοῦ παρζάρων ἐξίδιον θεσσαλονίκης ἀπειρχάσω, τῆς γεέννης ἠλευθέρωσας, τῆς ῥομφαίας ἐλυτρώσω, τῶν δεσμῶν ἔλυσας, τῆς αἰδίου ζωῆς ἠξίωσας, τῷ καινοῦ ἀφήτασας, Ⓦ ζῆθόλον ἤχμωας, ὃ χθόζεσφι διέῤῥηξας. ὦ δακρύων ἀγαθῶν γεωργέ, τί τούτων λαμπρότερον τῶν θαυμάτων; ζωέλθητε οὖν ὅσαι τῷ τοιούτῳ καινοῦ τῷ ναυαγίου ἀπειπόντι, γνῶτε, διδάχθητε, παιδοῦ θητε, ὅπι ὁ μοῦ τῆς ἁμαρτίας καρπὸς ὄντι θάνατος· ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶ ζωὴ, καὶ εἰρήνη, καὶ ἁγιασμός. ὅσοι νῦν τε καὶ πάντοτε βούλεσθε σκάφει Ⓦ θάνατον τοῦτον, καὶ λεχθέντα ἅπαντα σοῦτοις σωτηρίας λάβετε· καὶ τοῦτο ἀεὶ μεμετᾶτε πάντες, ἐξαιρέτως δὲ μοναζοντες, καὶ πρόθυροι, αἱ καὶ σώματα ὑμῶν ἀφιερώσασαι τῷ Κυρίῳ· πνεύματι ἀπερίπατητε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς Ⓦ καρπὸν τῆς ἁμαρτίας θάνατον ἐβλάστησεν· ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀφθαρσίαν, καὶ ἁγιασμὸν, καὶ εἰρήνην ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς. διὸ πᾶσιν ὑμῖν τοῦτο γνωστὸν ἔστω, ὡς οὐδεμία ἀρετὴ τιμιωτέρα προφητείας πέφυκεν εἰς πολὺ φυτὸν ἀρετῆς, ἀλλ' οὐδὲ ὁμοία τούτης θυείσκει), ἐὰν ὁ μοναζων ἐκεῖνος, ἢ ἡ προφήτης ᾖ· ἀλλοίαν μὴ ἐκπορεύσῃ. ἡ γὰρ συγκαταθεσις τῶν λογισμῶν πᾶσαν τοῦ πρᾶξιν ἀτελίζει. ἀψευδὴς γὰρ ὁ εἰπών· Πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὐδὲν γὰρ κεχωρισμένον ἐκ τοῦ ἄῤῥενος καὶ τῆς θηλείας. πάντες γὰρ τοῦ αὐτοῦ φυράματος τυγχάνομεν, καθὼς ὁ θεολόγος φησί· Τὸ μὲν θέλημα ἀνδρός, λέγει, ὃ δὲ θέλημα σαρκός, ἵν' ᾖ ὃ αὖθις πάντες εἰρηκώς. διὸ σῆς καὶ τοῦ τοῦ Χριστοῦ προφήτου ἑκάστου ἄμωμον τηρῆσαι, καὶ ἄφθαρτον, καὶ τοῦ καρδίαν πρὸς Ⓦ αὐτὸν τυμφίον καὶ δημιουργὸν Χριστόν· τοῖς δὲ ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχικοῦς, ὡς βλέπουσαι Ⓦ ὡραῖοι κάλλει πρὸ σοῦ ὑμοῖς τῶν ἀνθρώ-

πων,

ἐκ ἴχνει. εἰ οὖν μὴ θεμιτὸν μεταβολὴν, ὅπῃ ᾧ πρέπει σκοπῶ ἀκολυθῆ τὶ ἀπολογήσῃ σὺ ἡ πρὸ ἐλπίδος ὑπὸ τῦ διαφθείραι ἁρπαγῆσα; ὅτι γὰρ ἀναγκῶν ἐκείνων λέγω, δι' ἃ τῦ διαφθείραι συζευχθῆναι ἠξιώθης, ἀλλ' οἰκονομίαν καὶ φιλανθρωπίαν διαφθείραι· ἵνα ᾧ τῆς αἰσχύνης σχήματι σὺ ἡ δυαξία ⓦ ὑπὸρ σὲ ἄφθαρτον γάμου κερδάνῃς. μὴ οὖν λέγε, ὅτι ἀναγκῆ πρὸς ἕνωσιν εἰλόμην· μὴ ἀφείς ᾧ πρέπον νυμφίον, ὅπως ἀπροίσχετον, καὶ ἀγλῶν, ἐξ ἀλλοίων λαβοῦσα κατηξίωσε. ἐλευθέρα γὰρ εἶτε ἐξῆν, καὶ μὴ θέλης. ὥστε παρακαλῶ, ὦ πρόδηλε, ἐπίσχοπε γνῶναι χάριν πάσης ἀπωλείας, καὶ ἀναλογισμῶν αἰσχίστων. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἠνέσχησε τὸ ⓦ πνευματικὸν γάμου, φύλαξον ἀσφαλῶς τὰ ζωοποιὰ σχῆς· εἰ δὲ πρόδηλος ἐξ ἔπους, ἔλεγε, ἔλεγε, παρακαλῶ. πρόδηλος γὰρ σοι ὁ ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος διαφθορεὺς ἀπομαθεῖν ἐπὶ σὲ· οὐκ ἀποβάλλει σε τὴν ζωοποιὸν ὑπόδησιν αὐτῦ τὴν χάριν. ὅπῃ γὰρ τὴν προφητικὴν δόξαν ὑπερβαίνουσα, καὶ ταύτην μὴ ἀφεῖσης. ὑχ ὑπερφανεῖ σε τὰ τραύματα. ἰᾶται γὰρ τὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὰ σώματος πληγήν. ἰατρὸς γάρ ὅτιν εὐσπλαγχνος. ὑπὸ κάλυψον αὐτῦ δι' ἐξομολογήσεως τὸ πάθος, ἵνα ὑπὸ δείξῃ σοφώτατος τὸ σωτήριον φάρμακον. Οὐκ ἦλθε γὰρ καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. πρὸς σὲ ἦλθε τὴν κοιλίαν· ἔλεγε οὖν, ἀρὸν ⓦ κρέβατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς ⓦ οἶκόν σου, τυπτῆσι, εἰς ⓦ τὸς μετῳκίας λιμένα. μηκέτι πρόσχῃς μήτε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀφθαλμοῖς, μήτε τοῖς τῆς ἀμαρτίας, ὅπῃ τὴν μαίζονα ἐκφύσιν τὴν πρόξιν τὰς γείτονας, καὶ τῦ ἀκαιμάτου σκώληκος. ἀρὸν, φησὶν, σὸν κρεβάτιον ἀρον. ὑ γὰρ βάλλομαί σε κρεβατῶσαι. ἐξέρρηξαι δὲ τῆς ἁμαρτίας σύμβολον· λύσαν τοῖς δακρύοις, ὑκ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν. δυνατὸς γὰρ ὅτιν ὁ Θεὸς χαρίσασθαί σοι τὸ πρῶτον ἀξίωμα. μὴ διδάξῃς τὴν κεφαλὴν, φησὶ τὸν ἰδίων ἐξεργάσηται πλάσμα. ἥμαρτες, κέκραγας. μὴ εἴπῃς, καὶ πῶς εἶτε εἰς τὸ πρῶτον με ἐλθεῖν ἀξίωμα; μὴ λέγε τῦτο, ὦ πρόδηλε. Θεὸς γὰρ ὁ δικαιῶν, καὶ τίς ὁ κατακρίνων; ἀκούσατε τῦ διαφθορέως πῶς ὑπεδέξατο τὴν ἀπόγνωσιν διὰ Ἱερεμίου τῦ προφήτου λέγοντος· Μὴ ῥητίνη ὑκ ἔστι ἐν Γαλαάδ, ἢ ἰατρὸς ὑκ ἔστιν ἐκεῖ; διὰ τί ὐκ ἀνέβη ἴασις τῆς θυγατρὸς τῦ λαοῦ μου; ὡς τῦ σκληροὺς ἰαθῆναι, ὑκ ἐγκαλεῖ ὅτι πλαίσματι, ἀλλ' ὅτι τῇ ἀμβλίᾳ· ὑκ εἶπε, διὰ τί ἐπλήγης, ἀλλὰ διὰ τί ὐκ ἐθεραπεύθης. ὑκ εἶπε, διὰ τί ἔπεσες, ἀλλὰ διὰ τί ὐκ ἀνέστης. ὅπου δέ σε λαμπρότερον ὁ Κύριος διὰ τῆς μετῳκίας παραστῆσαι βούλεται, ἄκουε αὐτῦ διὰ Ἡσαΐου τῦ προφήτου λέγοντος· Ἐλὼ ὡσὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δ' ὦσιν ὡς κόκκινα, ὡς ἔριον λευκανῶ. ὅτε οὖν ὁ ἀπόστολος ἀκριβῆ πλῆκτον ποιεῖ, εἰ μὴ πρότερον τῆς τῦ διαφθορέως ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας ἐδίξατο. ὑκ οὖν ἔλεγε, Τεκνία μου, ὅς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῆ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. ὅπῃ γὰρ, φησὶ, τὴν κατ' εἰκόνα Θεοῦ γνωμένην ψυχὴν δὲ ψυχοφθόρῳ πρόσωπος δαίμονι, πόσης μέλη τὰ τῦ Χριστοῦ μέλη πεποίηκε; ἕως τοσῦτον ἡ παρουσία πεπῆχε καὶ θλιβομένη, ἕως οὗ πάλιν ἴδῃ μεμορφωμένον ἐν σοὶ ⓦ Χριστὸν, τὸ τῆς σωφροσύνης κάλλος ἐνδεδυμένον. μὴ ἀπορρίψῃς τὸ βραχὺ τῆς μετανοίας, παρακαλῶ, δάκρυα, καὶ ἀπόλωλα. λύδρισαν, ἄγνισαν, ἄλειψαι πνευματικῶς. πολυπλασιάζει ὁ ἀπόστολος τὴν παράκλησιν· Διὰ ⓦ Χριστὸν πρεσβεύω, καταλλάγητε τῷ Θεῷ. δέεται ὁ ἀπόστολος, ἵνα τὴν μεμνημένην ὁμιλίαν ᾧ Χριστῷ καὶ τὰ ζωοποιὰ λύσασαν πάλιν ἀναλάβωσιν. ὁ φιλάνθρωπος διαφθορεὺς λέγει, ὑ μνησικακῶ ὅτι τὴν ὕβριν τὴν ἐμὴν. ἡ ἐμὴ ἐνύβρισαι χάρις· ἡ ἐμὴ τίμησαι συζυγία. ἀλλ' εἰς σὲ τὴν ἐμὴν ὀργὴν ἐγκαλῶ, ὧν ἐποίησας. διὰ τί δὲ πολεμοῦντος τῦ ἐναντίου μὴ αἰτίσης; πῶς ὐκ ἐδυπόησα καὶ ἠβούλθη αὐτὸ βέλη ᾧ τύραννε τῦ σαυρῦ μου; ὑχὶ ἐγὼ διὰ τῦτο εἰς πρόδηλόν σε ἔστεψα, ἵνα τὸ ὀφθῆσα, ἵνα τὸ ὐκ πάλαι διὰ τῆς ἀπάτης ἀπομαθεῖσα φύσις τὸ μνησθῆ διὰ τὸ πρόδηλος; πρόδηλον γὰρ τὸ Εὔαν δόσαι ὁ ἐχθρὸς ἠχμαλώτευσε, καὶ διὰ πρόδηλος πάλιν ταύτην τὸ

λείτω δ πνῦμα δ ἅγιον, τὸν τὸ Σαμουὴλος μυστικῶ κέρατι χρίσαντά σε τῷ μύρῳ. μηδὲ δ δίψος φοβηθῆς· ἔχεις γὰρ δ ὕδωρ ὅπου σε τῆς ἀναπαύσεως τὸ βαπτίσματος. Δεῦρο τῆς κολυμβήθρας, ἵνα σοι ἐρῶ μυστήρια, τοῦτ' ἔστι, δεῦρο τῆς κηρυκείας τὸ Ἰωνᾶ. ἀνάλαβέ σε τρέφον δ ἅρμα τῆς τυραννίδος αὐτοῦ. Βάλε αὐτοῦ εἰς βόθρον, οὗ ἐποίησατο· βάλε αὐτὸν εἰς τὸ βαθύδυον ὕδωρ. Ψαλμικῶς ἀναβόησον, Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε, Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου. βάλε αὐτὸν εἰς τὸ βαθὺ τῆς καταποντίδος μύλας μυκώτατος ὃν τὸ ἀπωλείας αὐτοῦ. ἆρον εἰς ὕψος ὡσεὶ χεῖρας πρὸς τὸν βασιλέα, λαβὼν βραχίονα τὸ φοινίκων καὶ τοὺς παῖδας, ἃ σείσας προσκύνησον αὐτῷ, Οπ ἔπεσε Βήλ, συνετρίβη Δαγών· Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ δόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ταύτῃ τῇ νίκῃ ἃ τὸ πρόβλημα εἶα λαβεῖν πάντων ἀνοίξαι δυνηθῆσι, εἶθα πεταμοὶ τέσσαρες, ὕδωρ πολύ, ὡς ὃν λούτρῳ ἐν τέτρῳ χλιαίνῃ, ὅπως ἃ συ εὐκαίρως λέγῃς, Εἰς ὕπνον χλιαίνῃ ἐκ με κατασκήνωσεν, ἐφ' ὕδατος ἀναπαύσεως ἐξέθρεψέ με, ἃ ὅτι πᾶσι τούτοις καυχώμενος λέγῃς, Τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα, λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος ὃν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ψαλμ. ρκδ. α

Ησ. μς. α
α. Κορ. ιι. ξ.

Ψαλμ. κε. α.

β. Τιμ. δ. ξ.

ΤΑΛΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΘΕΙΡΟΝΤΑΣ ΤΑΣ τῦ Χριστοῦ πρῆθείσας.

Ex Mſs. Regio Lut. emend. ex alio Mſs. Ibid.

Ἰδοὺ ἃ ὑμῖν, ἄθλιοι ἃ ταλαίπωροι, καὶ οὐκ οἶδατε ἀδημεῖ; πῶς βούλεσθε ἐκφυγεῖν χεῖρας Θεοῦ ζῶντος; τί ποιήσετε, ὅταν ἔλθῃ ὁ ζωντὸν μνησθυσάμενος κρίναι ζῶντας ἃ νεκρούς; τί ἃ ἀπολογήσεσθε, ὑμεῖς τὰ πρόβλημα εἰς ζωὴν τὸ Χριστοῦ νύμφας προχείρους; ὅτω τοσοῦτον καταφρονήσατε; οὐκ ἐγρεμάξατε; ἃ διδάσκατε; οὐκ ἐφείξατε; ὐκ ἐφείσασθε τὴν ἑαυτῶν ψυχήν; οὐκ οἴδατε, ὅτι ποιαύτη πρόβλημα ἑτέρα οὐκ ἔστιν ὡς αὕτη; οὐκ οἴδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ εἶσιν αἱ πρῆθεῖσαι; οὐκ οἴδατε, ὅτι πνεῦμα Θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν αὐταῖς; ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Χριστοῦ πρὸ τὴν ἀνεκλείπτων ἃ μενόντων εἰς αἰῶνας προκλῆσιν ἀγαλλιάσεως, ἃ ἃς Παῦλος πρῆθεῖσας αἰτίας πρόβλητο τῷ Χριστῷ προσήγαγεν, ὑμᾶς βορβόρῳ ἃ δυσωδίᾳ σπιλοῦσαι; ὦ πῶς ἐπολμήσατε Χριστοῦ νύμφας φθεῖραι, καὶ τῆς ὀπτηυμίας πρόξενοι; τῆς παιδίσκης ζωοδούλαι ἐαὶ πολμήσῃς τοιαῦτα δρᾶσαι προσέλαθεσθε, οὐκ ἀπιμέρητος διεξέρχεσθε· τῆς τὸ ἀμφοτέρων αὐτῶν τε, ἃ ὑμῶν ζωὴ ἃ Χριστοῦ νύμφας ὅτως ὁπλίζεσθε, σκοθεῖσθε ἀρα τὸ δίκης προσδοκᾶτε; οὐκ ἠκούσατε τὸ ἀποστόλου λέγοντος, Ἀτίλεως ἃ κρίσις τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος; ἃ τί ἀρα τούτου αἰτελεφιότερον; μιᾷ γὰρ μαχαίρᾳ δύο φόνους ἐργάζεσθε, τὲ ἑαυτῆς ἃ αὐτῶν ἀποκτείνοντες; θάνατος γὰρ ὅτος τοῖς ὠφελουμένοις. ὦ ὡς οὐκ αἰσθάνεσθε; τίς ὐκ ἀν πτήξειε; τίς ὐκ ἀν κόψῃ ἃ ὀλοφύρηται τὸ ἀωρον φόνου; τίς οὐ δακρύσει τὸ ἀποθνήσκοντα θάνατον; τίς ὐκ ἀλγήσειεν ὅτι τῇ ἀδίκῳ πληγῇ; προσίξ ἃ χαμαιπετία πρὸς τὸν νομίμως ἐν ἀφθορίᾳ συναπτομένῳ αἰδρὶ τῷ ἐπουρανίῳ νυμφίῳ Χριστῷ φυλάττον· ἃ ἡ παρθενία προσίδοι τὸν μοιχὸν, ἀνὴρ ἐρᾷ τῆς, αἰσχύνῃ τὸν Χριστὸν συνεζυγμένον, ὐκ ἤμυνε προδότου αὐτῷ συζυγήσεσθαι, ἀνδρὶ συνδούλῳ. ὅλως ἐτόλμησας, ἄθλια, καὶ ἑαυτὴν δημιοργῆσαι, ὅτι τὲ μὴ ἔχουσης σε προθέσει εἰς αὐτὸ, ἢ ἀγάπῃ, ὁ διακόπτης ἐπόθησέ σε; ἄκουσον, ὦ ταλαίνα, ἃ ἐρῶ σοι, ἃ καὶ ὐκ τὸ κόσμου πεπλήρωται πληροφορήθητι. λέγω δὴ τοῖς βιωτικοῖς· ἐὰν κόρῃ ἕτερος αἰτῇ ἑτέρᾳ ἁρπάσῃ, τὸ ἴσον μίας δοκιμαζομένης, κυρία μὲν ἡ ἁρπαγὴ τῷ ποιήσαντι, ἃ νόμος ἃ βασιλὰς πεφρόντικε τῇ ἁρπαγῇ. οὐ γὰρ ἥρπαζε τὲ ἔλαθεν, ἵνα σὺ ὁρίσῃ, ἀλλ' ἵνα ζημίωσῃ, ἃ προσῶπα ἃ δώ-

ἐκ

ιο. ὑμεῖς τοῦ Χριστοῦ νύμφης

Ιαι. β. 17.

ςῷ. ἀξίως τῦ Θεοῦ πείχε, ἡ πολιτεύου, λαὸς τῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ἡωείῳ τῦ πνευματίου πνεύματος. μὴ τρεπέτω σε τὰ τῶν ἱππικῶν κραμβεύματα, ἵνα μὴ καταλάβῃ σε τὰ τῶν κρίσεως κινδυνεύματα. Εἰ βούλει κραμβεύειν ἢ ἁρπάσασθαι, δυάσας τῦτο ποίησον μᾶλλον ἐν ᾧ ἡωρήματι πνευματικῷ· ζεύξον κὴ τῶν ἡηλυμένων ἵππων τῦ ἁμαρτήλου τὸν εὐστοχῆς σε λογισμούς· αἰσθιάταξαι κατ' ἰχνος μακροθυμίας· Κρῆττον γάρ, φησι, μα- Παροιμ. ις. κδ
κροθύμως ἰσχυρὸς· ἢ Ἰουδαϊσμοῦ χειστιανισμόν, καὶ ἑλληνισμοῦ θεοσέβειαν, ἢ περιέας σωφροσύνην, ἢ πλεονεξίας ἐλεημοσύνην, ἢ ψεύδους ἀληθίαν, κατ' ὀργῆς πραότητα ἢ ὑπερηφανίαν. πάλιν κατ' ἐξέσιν ζεῦξον καθυποτάκτως, τυτέστι, ἢ θυμοῦ ἡ λύπης πραΰθυμίαν. Πραΰθυμος γάρ, φησι, αἴρ καρδίας ἱλαρός. κατ' ὀξέων πραΰθυμίαν, κατ' ἐ- Παροιμ. ιδ. κς.
ρᾶς φιλίας, ἢ μίσους ἀγάπην, ἢ θλίψεως εὐχαριστίαν, καὶ ὑπερηφανίας ταπινοφροσύνην, ἢ πονηρίας ἀγαθοσύνην, ἡ ἢ πάντος ἁπαξ ἐνθυμίου πονηρήματος τὴν ὀρθόδοξον ἡ σωτήριον πίστιν ἔχε. δῶ δέ σε ἰδιοχρώτως ἡ τὴν τῦ πνεύματος ἔχειν ἐγκράτειαν, ἵνα μὴ ναυπαγῶ πρὸς πίστιν ἀκηδιάσῃς. Ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, φησι, πάντος ἐγκρατεύε- α. Κορ. θ. κε.
ται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. λάβε ἡ τὴν καστίδα τῦ σωτηρίου, ἡ ὃ φοβερώτερον ἐν τῇ χειρί σε, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ποιήσας ἐκ χρυσίου, ἔπλασεν ἀπὸ τῦ ἱεροῦ τὸν τῦ ἁμαρτωλοῦ ἔμπορος. ἴσμεν ἑδραίως ὅτι ὁ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς· ἀκούσῃ ὅτι τὸ ἄρμα τῦ εὐσεβοῦς, ὦ Φίλιππε, τῦ ἀπαλλαγμένου τῆς ἀκαθαρσίας πάσης· ἀκούσῃ ὅτι ὁ ἅρμα τῦ εὐνούχου· ἀμιταφείστως ἀπῆλθε εἰς ᾨν τῷ βαπτίσματι τῦ εὐαγγελίου ἁρπαγησόμενος ἡμῖν ὅτι φωτοειδῆτες· ἀλλὰ δόξα σοι, Κύριε. αἰά- Ἐσ. εἰς τὴν βασιλ.
κουσῃ ὅτι τὸ ἅρμα, θήρευσον, ἀποδρόμησον, κατάσχες, ἔκβαλε, ἀπέστρεψον, πίασον, ἡ ποίησον ἐκ τῦ σώματος τὸν καλὸν ὁμολογίαν, ἀποβάλοντος κὴ τὸν σάρκινον. Ὁ γὰρ πο- Παροιμ. ι. ιδ.
ρευόμενος ἁπλῶς, πορεύεται πεποιθώς. κατάσχωμεν οὖν ὡς ὁ Δαβὶδ τὸν Γολιάθ, ἔκβαλε αὐτὸν ὡς ὁ Ἐλισαῖος ᾨν Γιεζὶ, πίασον ὡσὶν ἀ[illegible] Ἀχαὰβ ἐν ᾧ ἁμπελῶνι τῦ Ναβουθαὶ, ἀπέστρεψον αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐ[illegible] ὅτε ὁ κλαυθμὸς ἡ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀ-
δόντων· πρόσεχε σεαυτῷ. Προσέχετε γάρ, φησιν, ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ Λυκ. κα. λδ.
καρδίαι ἐν κραιπάλῃ ἡ μέθῃ. πάντα βάσασοι· Ἀλλήλων γάρ, φησι, τὰ βαρὴ βασάζε- Γαλ. ς. ἡ.
τε. αἴσθα ἔχων φυλάττῃ μή ποτε στρουθὸς πρὸς λίθον ᾨν πόδα σε· μὴ ἀπεστρεφόμενος εἰς τὰ ὀπίσω, μνημονεύων τῆς γυναικὸς Λώτ. μέσον ἔχε ὁδὸν δικαιοσύνης, μὴ ἐκκλίνῃς εἰς τὰ δεξιὰ, μηδ' εἰς ἀριστερά. ἔσω ζήτει ἐκ τῦ πρὸ αὐλείου, ἔσω ζήτει.
Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, κλοπαὶ, ψευδομαρτυ- Ματθ. ιε. ιθ.
ρίαι, καταλαλιαὶ, βλασφημίαι, τὰ κοινοῦντα ᾨν ἄνθρωπον. μὴ ζωπυρήσῃς αὐτῷ· εἰς ἁμαρτίαν σε καλεῖ. αὐτὸς σε κάμψει· ἐ γὰρ οὐ πρὸ αὐτῦ λέγων αὐτῷ, Ὕπαγε ὀ- Μαρκ. η. λγ.
πίσω μου, Σατανᾶ, ὅτι ἃ φρονεῖς τὰ τῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων· ἔξω μισοῦσι ὡς Ἠλίας φεύγων τὴν Ἰεζαβέλ· ἀπελθὲ εἰς τὸ βραχέον τῆς ἄνω κλήσεως· μή σε καταλάβῃ, ὡς τὸν Ἀβεσαλὼμ παῖδις τὸν πρὸ Ἰωναθὰν ἡ Ἀχιμαας τὸν ἱερεῖς τῦ Κυρίου φεύγοντας· μή σε πίσωσι, ὡς τὸν βασιλέως Ἰεχονία παῖδις τὸν καταισχύνους· ἀλλ', εἰ δυνατὸν, ἀπάτησον αὐτὸν ὡς Ῥαὰβ τὸν ἐρευνῶντας ἡ πόρνη· μή σε καθυποτάξῃ, ὡς τὸν Φαραὼ τὸν πρὸ Μωϋσέα ἡ Ἀαρών· ἀλλὰ πρόσκαμψον αὐτὸν, ὡς ᾨν μάγοι Ἡρώδην. μὴ ἀγανακτήσῃς· ἔχεις γὰρ ᾨν Ἁπάντων Θεὸν, ἡ ἱερέα ᾨν Χριστόν. μηδὲν πάσχοντες· ἔχεις γὰρ ἀ-

α. Τιμ. δ. ν. ἀφορμὴ παῤῥησίας. ἡ θυσέβεια τοῖς πᾶσι ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νυῦ καὶ τῆς μελλούσης· ἧς καὶ ἡμεῖς ἐπιτυχεῖν καταξιωθείημεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟ ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΟΝ ΛΟΓΟΣ.

Εὐαγγ. Βαλλιονεν. ἐν τοῖς ἀντιγρ. κεῖται.

ΣΤάδιον ἡμῖν σήμερον πνευματικὸν ὁ δρόμος ἐφάνη τοῖς ἐτοίμως πρὸς τὸν θεῖον τοῦ πνεύματος ἔλκουσιν, οὐ χερσὶν ἀλλὰ ψυχῇ τὸν τοῦ πνεύματος ἐπουράνιον ἀνθέλκοντες. ἐφ' ᾧ δεῖ πέχειν μὴ ψυχῇ τὸν λόγον, σκοπεῖν δὲ ψυχῇ τοῦ ἀγῶνος. τοῦτο πρὸς ἐμοῦ ἱστορῆσαι πρὸς ἔλεγχον τῶν φιλοθεάμονων, τῶν δὲ πνευματικῆς σωτηρίας θεώρημα πλουσίων, καὶ δὲ σωματικὴν τῆς πανηγύρεως ἱππόδρομον, μᾶλλον δ' Ἀτταλικὸν ἱππόδρομον πρὸς μύστων θεωρῶν. τοῦ δὲ ἀσυνδέτου, ἀγαπητέ, μᾶλλον

ἴσ. σκαυδρόμιον πρὸς μύστων. τὸ δεῖ ἀσυνδέτου, ἀγαπητέ, μᾶλλον θεωρῶν, ἢ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀθέσμιον

δὲ τῆς ἐκκλησίας ἀθέσμιον ἱππόδρομον, ἔνθα Παῦλος ἀγανίζεται, οὐκ εὐθέως ἡ κάμπτων κύκλους πέλεκυς, ἀλλ' ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐκπληροῖ δὲ εὐαγγέ-

δ. Βασ. β. ιϛ. λιον τοῦ Χριστοῦ· ἔνθα ὁ Ἠλίας ἰωιοχαῖ, ὡδὲ δ' ἔφηται, Ἅρμα, ἅρμα, ἰώιοχε τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἵππους αὐτοῦ· οὐκ ἀπὸ λιθυκῆς ὅπλα σφενδόνα μιλιοδρομῶν, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς ὕψος πυρίνῳ ἅρματος καταπολεμῶν, ἔνθα λαὸς ὑψιπολιτῶν ὅπλα τοῦ θείου πρέσι, καὶ κριτὴς πνευματικὸς καθέζεται, καὶ βασιλεὺς θεωρῶν, καὶ ὁπλίσιον ὑψίου δῶρον πέφυται, καὶ μάσιγες φοβεραὶ κρίσεως πεφύκασιν. βάλεταί σε ὁ Θεὸς δι' ἑαυτοῦ ἀγανίζεσθαι. δίδωμί σοι ὁ τῶν διαγγελίων τεταμένην ἅρμα, ἐν ᾧ ἅρμασι ἵπποι λαμπροὶ ψυχῇ πνεύματος Ζαχ. ϛ. Ζαχαρίου· ζυγάσιοι μοῦ φωῆς καὶ ἀθανασία, ἀκροτῆρες δικαιοσύνη δὲ ἀληθείας, ᾧ πορευόμενοι κατάπιαθεν τὰ ἅρματος τὰ πορευόμενα εἰς γῆν βορρᾶ, ὡδὲ δ' λέγει ἡ σοφία, σκληρός τις ἀνεμος βορρᾶς. σκληρὸν γὰρ ἀληθῶς πνεῦμα, καὶ ποτὲ ὁ Ζαχαρίας. ἐν ἅρμασι αὐτοῦ ἵπποι μέλανες, ἐπουζύγιοι μοῦ ὁ ᾅδης δὲ θάνατος· ἀκροτῆρες ἢ σκότος καὶ ἀπώλεια, ὃς δεῖ καθιοψ. ϙδ. η. χεῖν τοὺς ἅρμασι τοῦ Χριστοῦ. ὅπου δὲ ἅρμα, φησί, τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον, χιλιάδες θυμούντων, ὃς δεῖ καθιοχεῖν ἐν ταῖς τειχυμίαις τοῦ βίου, ὡς ἐν θαλάσσῃ. ἐπεβίβασας γὰρ εἰς θάλασσάν σου ἵππους αὐτοῦ ταραττούσας ὕδατα πολλά, καὶ καταφέρουσας ἅρματα τοῦ τοιούτου Φαραώ, καὶ τῷ δυνάμει αὐτοῦ εἰς θάλασσάν ἱρυθρόν. ἔχει ἢ δὲ πάριπποι ψαλ. λδ. ζ. ἄγγελον ᾧ καταδιώκουσα δὲ ἀσεβοποιοῦντα σου ἵππους τοῦ ἐξῆρσαι σε. Γενηθήτω γάρ, φησιν, ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλίσθημα, δὲ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς. ἔχεις δὲ σύμπαντας τοὺς δόσεις αὐτοῦ καταβέλλουσας Χαναναίους, Φαρισαίους, Σαδδουκαίους. ἔχεις δὲ σὺ Μωϋσέα, Σαμουὴλ δὲ Δαυίδ, οἳ πρὸς κατίσχυσαν πρὸς τὰς ἐλευθέρους τοῦ δικαίου. ἔχει ἑ- ἴσ. ὑποκαλίζοντες καὶ τὰ κῶλα
κάστος μεταφέρας δαίμονας, Βὰλ καὶ Δαγὼν καὶ Βααλ καὶ Χαμὼς, οἳ τὸν Ἰσραὴλ ἔβοσαν" ἀπὸ
α. Κορ. ιϛ. θ. σκελῶν, καὶ τὰ καλῶς αὐτῷ ἔρριψαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἔχεις καὶ σὺ θυμοποιοῦντας Παῦλον, καὶ Σιλουανὸν, δὲ Τιμόθεον, καθὼς αὐτοί φασιν, Οπ θύρα ἡμῖν ἀνέῳγε μεγάλη, καὶ ἐναργὴς, καὶ ἀνοικείμενοι πολλοί, οἳ δὲ ἐζήτησαν ἵνα δοθῇ αὐτοῖς λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος αὐτῶν. ἔχει ἐκάστος Φί-
Εφ. ϛ. ιθ. λιππον, Ἰούδαν, Δημᾶν καὶ Ἑρμοκλῆν, Υμεναῖον καὶ Ἀλέξανδρον" χαλκέα ὑποχρίστους ἐμοῦ. ἔχεις καὶ σὺ θεωρῆσαι" τὰ τῶν ἀγγέλων δῆμοι, τὰ δικαίων ἁγιάσματα ἀνθρώπων καθορῶντα πῶς μὴ πάντες πέφευγοιεν, εἰς ἢ λαμβάνει δὲ βραβεῖον. Εἷς ὁ καὶ τὰ ἀληθινὸς λαὸς τοῦ Χριστοῦ, εἷς ὁ
α. Κορ. θ. κδ. Χριστῷ βαπτισθείς, καὶ Χριστὸν ἐνδυσάμενος, καὶ μηκέτι Ἰουδαῖος μηδ' Ἕλλην, ἄρσεν καὶ θῆλυ, δοῦλος ἢ ἐλεύθερος, Σκύθης, Ἀρεὸς, Εὐνομιὸς, Μακεδόνιος, ἀλλ' εἷς ὁ Χρι- ἴσ. Μακιδ.
στός.

ὢν βίος, καὶ ὡς σκιὰ παρατρέχει τῆς ζωῆς τὸ μέσον. ὁ χρόνος διαπτύεται, ὁ βίος οὐ βελτιοῦται· αἱ πράξεις παρατρέχουσι, ὁ κριτὴς παρίσταται, κατηπείγει τὸ πρόσταγμα, παρίστησιν ἡ ἄγγελοι, κατηγορεῖ ἡ συνείδησις, καὶ ἡμεῖς ἀκόλουθοι τοῖς κρίσιν καλοῦσιν· οὐκοῦν πολιτείας ἀγαθῆς ἐραστῶμεν, μισήσωμεν τὴν τοῦ ἀνθρώπου συνήθειαν, τῆς μιγούσης ἀπολογίας φροντίσωμεν· κτησώμεθα καθαρότητα βίου· μακάριοι καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. τὴν διαστολὴν ἐραστῶμεν τῶν φώτων· καὶ προθυμίαν πολλὴν τοῦ βίου τὸ κάλλος δράσωμεν, αὐτοὶ ἔργοις συνεργοῦντα πρὸς τὰ ἀγῶνα τὰ ἀγωνοθέτην Χριστόν. Τοῖς γὰρ ἀγαπῶσί, φησι, Θεὸς πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. καὶ ἐθαυμάσατε ἂν ὑμῶν· ἐν ᾧ καιρῷ τὸ ἀγῶνος ὁ διαστολὴς συναθλεῖ τοῖς παλαίουσι, καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς νίκης βραβεύτης προκαθέζεται· πρὸς πάλιν ἀλείφει, καὶ μετ' ὀλίγον τοὺς φώτους αὐτὸς ὑπεδέξατο. συμπαλαίει, ἐκ κάμοντι χαρίζεται δυνάμιν, παρέχει τῆς νίκης καὶ ἀφορμάς, καὶ μετ' ὀλίγον ὡς νικητὴν τοὺς μαθοῦς ἀποδίδωσι. πόθεν ὅτι δῆλον; ἀκούσατε τοῦ Δαυὶδ κεκραγότος, Μετ' αὐτοῦ εἰμι ἐν θλίψει, ἐξελοῦμαι αὐτὸν καὶ δοξάσω αὐτόν. ὦ φιλανθρωπίας ἀφράστου· ὦ τῆς ὑπὲρ πάντα λόγον χρηστότητος. βλέπε γὰρ ὅπερ λέγει ὁ διαστολής· ἐν τῷ καιρῷ, φησι, τῆς θλίψεως μετ' αὐτοῦ εἰμι, τὴν ἀνάγκην συμμερίζομαι, ἁρπάζω τὸν κίνδυνον. ἵνα τὰ πάντα ποιῶ συναγωνιζόμενος· εἶτα λοιπὸν ὡς βραβεύτης καὶ διαστολὴς τὴν φιλοπονίαν τοῦ ἀγῶνος, λέγει· δοξάσω αὐτόν, μακρότητα ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν. τοῦτο ποιῶν εἴωθεν ὁ διαστολὴς καὶ ὅτι τοὺς βασιλεῖς τὴν χεῖρα τοῦ πάππου διαμένειν τὴν εὐποιΐαν. ὅταν ἀκούσῃς Χριστοῦ χεῖρα, νόει τὴν παλαίουσαν τὴν βασταζόντων τὴν οἰκουμένην καὶ πέρατα. ἐπεὶ δὲ πάντων τὴν δόξαν ἀπερράντως, λαμπρὰν ἐθέλουσι κατασκευάζεται, σημειούμεθα τὸν διδόντος τὸ πρόσωπον, ὅτι γῆς ἡ βυρσοτόμου λαμβάνει, καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος ἀνέπλασε. καὶ πῶς, ἐρεῖ τὸ πότε ποιῆται τὴν ἀντίδοσιν; Ὅταν ἔλθῃ, φησὶν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ· καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, καθὼς ἀφορίζει ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων· καὶ τίθησι τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων· καὶ ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου· ἤνεγκα γὰρ τῷ διηγεῖσθαι· ἐφιλάνθρωπον· μὴ φοβεῖσθε τὸν θεόν, ἀλλ' ὡς ἐργατικῶς τῷ καὶ φιλάνθρωπον προσδράμετε. ὑπὲρ ἐξαίρετον ὑμῖν προφέρω χαρίσματος· ἀκριβῶ τὴν ἀντίδοσιν, ἵνα μὴ ζημιωθῆτε τὴν φιλανθρωπίαν· οὐκ ἀγνοοῦμεν τὴν δόσιν· πρὸς γὰρ τὴν ἀντίδοσιν ἀποδίδω. δοῦτι, ὑμᾶς ἀπόρρητον τὴν οἰκτρμῶν ἐπιδείξασθαι· ἐγὼ δὲ θέρος τῆς χεῖρας ὑμῶν προπέμασα. Εἰπέ, δίασται, τὴν αἰτίαν. ἐπεινάσα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. μηδεὶς οὖν ὡς ἄπορον παραπεμπέτω πένητα. πτωχὸν γὰρ παρορᾷ δίκαιον τὴν μυρίων ἀμαρτιῶν. κἂν ἐσώθη τοίνυν χρεῶν ὧν μέλλοντα κρίνειν ἐκεῖ. Ὁ ἐλεῶν γάρ, φησι, δανείζει Θεῷ. τῆς ἐκ δεξιῶν μερίδος ἄξιοι γενέσθαι σπουδάσωμεν, μισήσωμεν τὴν βδελυρὰν τὴν εἰδώλων συνήθειαν, τὴν ἀρχαίαν τὴν κοινωνίαν μεταδιώξωμεν. ἔχομεν γὰρ ἐξουσίαν τὴν ὑπερλογὸν τῶν βελτίονος. Λέγ. τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὁ κριτὴς παρηγόρησε· δίκαιος πικρὸν ἐκθύσει καὶ φοβερὸν διηγήσεται, καὶ αὐχήσεται τῆς ἀπαθείας ἵνα δὲ κακῶς παθεῖν ἐκ τοῦ μαθεῖν τὴν ἀπιλιπὸν ἐπεκκλίνωμεν. μὴ παραδράμωμεν δὲ τοῦ Παύλου παραγγέλματα δὲ φάσκων· Πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια. οὐχ ὑπόκειται· λογισμοῦ. καιρῷ ἢ νοεῖ δικαιοσύνῃ αὐχεῖν. οὐ δίδοται· κατήγορον ὅτι τοῦ θεοῦ χρεωστῶν· ἐκ ἐκδίκητα καὶ παράγωσι, ἀλλ' ἀναιδείᾳ παράκλησιν ἔστι γὰρ· ἀνελεύς. ἀπολαύεις ἀγαθῶν· ἀναφαίρετος πλοῦτος, τιμὴ ἀληθὴς, κέρδος ἀπαίδευτον, παραδείσου βοήθημα, συνοδοιπόρουσα χάρις, θεραπεία καρδίας, ψυχῆς ἀγαλλίασις, συνειδότος γαυσία μα, ἀπολογία δικαστοῦ,

Ἰσ. καὶ πότε

Ματθ. κε. λε.

Ἰσ. ὑμῶν ἀφ-

Παροιμ. ιθ. ιζ

Ἰσ. διὸ εἰς τὸν

Ἰσ. διὸ ὁ κυ-
Ἰσ. καταγόρευ-
ει δὲ
Ἰσ. λῆς ἀπόλαυσις ἀγαθῶν, ἀναφ-

α. Τιμ. ς. ε.

Πραξ. κ. λς. πυρακτώμενος ἑβέλη τοὺς Ⓦ ἀπόστολον· Ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι; ἄκουε, κατηχούμενε· πηγὴ ζωῆς ὑμῖν καλῆς, ἀλλὰ τῆς ψευδοκαλῆς. Δεῦτε γάρ, φησι, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. τοὺς ὅλῳ μὲν τῷ ῥήματι τὴν εὐεργεσίαν πρὸς ἐπίσημα, ὅμβρον θέλω χαρισμάτων ἀφθαρσίας πηγήν. δεῦτε πάντες· κἂν μυριάδες ἀθυμήσωσι, παρέσονται. μηδεὶς ἀπογνῷ με Ⓦ ἰατρὸν τομίζεσθαι τῶν οἰκουμένων ἰώμενον· οὐ καίπερ θεραπεύω, εἰ κτίζων οὐκ ἄκμησα· οὐκ ἐλέγχει μου τὴν εὐπρέπειαν ἡ κάμινος τοὺς ἐμὲ μεμελισμένους, πῶς πρέχων οὐ γίνομαι, ἁρπαζόμενος χαίρω, οὐκ φορούμενος τέρπομαι· οὐκ ἐλαφρύνομαι κενούμενος, καὶ πλεπόμενος ὕδασι· καὶ μύρτος ἡ αἱμόρροος κλίνασα, καὶ ἅψῃ τῆς ψυχῆς ἅμα καὶ σώματι σωθῆσα. δεῦτε πάντες Ⓦ κοπιῶντες. Εἶδες, φιλόχριστε, πόσον ἡ τοῦ κτίσαντος περὶ τὸ γῆρας φιλοτιμία· τί οὖν ἀμελεῖς, ὦ κατηχούμενε; τί βραδύνεις; τοσούτῳ τῷ διαστήματι καλυόμενος. οὐκ ἀκούεις τοῦ σοφοῦ παραινοῦντος καὶ
Σειρ. ε. π. λέγοντος· Μὴ αἰσχύνῃ ὑπισχνεῖσθαι τοῖς Κυρίοις, καὶ μὴ ὀκνήσῃς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας· ἐξαπίνης γὰρ ἐλεύσεται ἡ ὀργὴ Κυρίου. Σωτῆρα τὸν Ⓦ χρόνον, ἰδοὺ τὴν τῶν δύο θεάτρων φύσιν ῥᾳδίως καὶ ὁ βραχὺς ἐπεμβαίνων. πολλοὶ γὰρ δύτης ἑαυτοῦ μακροθυμίᾳ ὀκνήσασι, τὸν ἐξ ἀμφοτέρων ἐλπίδα σοφῶς ὁμόσαντα μιβυσάμενοι, μήτε τῶν προσδοκωμένων ἀμοίρησαν ἐλπίζοντες, καὶ ὃ καταχρήσασθαι πῶς τῷ βίῳ κέρδος ἡγούμενοι, προῖκα τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀναγκαίων ἡρπάγησαν, ταῖς αἰωνίαις ἀποδιδόντες βασάνοις καὶ κολάσεσι. Ὃ ὡς ὁμοίως χρόνον κλέπτειν βραχύν, ὅλῳ οὐκ ὁσίως τὸν σωτηρίαν κλεπτόμενοι, ἐξαίφνης ἁρπασθῆναι καὶ τοῦ τῆς ὥρας ἡμέρου. Διὰ τοῦτο ὁ διαστὰς Χριστὸς κλέπτειν ὠνόμασε τὸν θάνατον. Ὡς κλέπτης γάρ, φησι, σὺ νύκτα, ὅπως ἔρχεται· ἵν' ἡμεῖς
Λουκ. ιζ. λθ. καὶ α. Θεσσ. ε. β. τοὺς ὁ αἰσθησιν τῆς ὑπνώσεως καὶ ἀσφαλόμενοι, τὸν προθεσμίαν τοῦ πλείονος χρόνου μὴ ἐπελπίζωμεν. Ὁ γὰρ ἐξαισιάζομεν τῆς χρονικῆς ἀναβλήσεως, ὁ κυκλεύομεν τὸ ζῆσαι χαμηθὲν ὅσον ἐθέλομεν. τοῦτο γὰρ χρόνου τὴν γνῶσιν οὐκ ὑπισχνούμενον τῆς ἑαυτοῦ μεταστάσεως, ἵνα τὴν ἀμεταίαν τοῦ ἀμαρτεῖν ἐλαττώσωμεν, τῇ συνήθειᾳ τοῦ θανάτου σωφρονεῖν παραδυόμενοι. Ἀριθμήσωμεν οὖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν προπομπούσας ὑπὲρ τὰ μνήματα, σχοπήσωμεν ὡς τοῖς γηγενικοῖς πολὺ ὃ πλῆθος τῶν ἑαυτῶν συνεμέκτο. Διὰ τί πάντων, ὦ κατηχούμενε, πρὸ ὁρᾶς τὴν ἑαυτῆς ψυχὴν τὸν ἀσφάλειαν, καὶ τὸ φόβητρον τοῦ θανάτου παραπιμπλάμενος, Ⓦ χρόνον ὡς ἰσχυρόν τινα ἀγωνιᾷ καὶ ἐπαγγέλλῃ μοι; πόσοι τῶν καθεύδοντες ὑπὲρ τερπόμενοι ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς, καὶ ὑπὲρ τῆς ὁρκοῦ γλυκαίνοντι, ὡς ἀμεταβλήτῳ δωρεᾷ, χαυχώμενοι, καθάπερ χρὼς ὑπὸ λαίλαπος, ἀθρόοι ὑπὸ τῶν ἀφνῶν αἰφνιδίως ἐσκοτώθησαν; Ὅσοι ὑπὲρ Ⓦ χρόνον ἰσθμοῖς ὁρίσαι τῆς ζωῆς οὐκ ἰσχύσαμεν, Ⓦ φόβον τῆς τελευτῆς μὴ ἐλκύσωμεν. πόσους ῥαθυμήσαντας, καὶ μακροχρόνιον ζωὴν προσδοκήσαντας, ἐξαίφνης ἐμπρησμὸς κατετέφρωσε; πόσοι σεισμῷ κατεχώσθησαν; πόσους πλέοντας σκάλυψε θάλασσα; πόσους αἰφνίδιον τῆς γῆς ὑπανοίξαν χάσμα; πόσους ὁδοιπορίας ἀθρόον πρόσορμοι ποταμοὶ πλημμυρίσαντες; πόσοι θηρίοις καὶ λῃστῶν περιπεσόντες ἀπώλοντο; πόσους ἡ τῶν πολέμων ἐθνῶν μάχαιρα; πόσους ἐδαπάνησαν ἐφοδιοσημάτων αἰφνίδιοι; πόσοι τῆς ἑαυτῶν χωλαινούσης πατρίδος ὃ τοῦ θανάτου ἐδέξαντο ζωόθυμον, καὶ σὺν τῆς κόπης ταφῆς ἠξιώθησαν; οὐκ ἀκούεις ζωοχῶς τοῦ διαστάντος βοῶντος, καὶ τὸν ἐγκύπτοντα τῶν τάλας μυκυόντος· Ἡ
Ματθ. γ. ι. ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν ἀξίνη; ὁ θάνατος. τίς ἡ ῥίζα; ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς ὁ κόπτων; ἡ τοῦ διαστάντος ἀποφασις, ὅπως ὁ τὸν κόπτειν βοᾷ· Γῆ εἶ, καὶ εἰς
Γεν. γ. ιθ. γῆν ἀπελεύσῃ. Οὐκοῦν ζωὴν ἀφισάμενοι πρὸς ὃ θάνατον μεταβάλωμεν τὸν καλυπτὸν Χριστῷ· δράμωμεν οὐκ τὸ σκότος πρὸς ὃ φῶς μεταβάλωμεν, δράμωμεν πρὸς Ⓦ ἀναπαύσοντα Κύριον, ἵνα παξάντες τὸν σάρκα τοῦ πνεύματι· δράμωμεν, ἐπιβῶμεν τοῦ θανάτου ταχύτερον, προλάβωμεν ἀπελεύσεις ὑπὲρ τὸν ἡμετέραν ἐρχομένους πρόφασιν. ὡς λόγος ἔστιν ὁ παρ-

ὠν

οὐρανὸς ἢ ἡ γῆ παρελεύσεται), ⸂καὶ⸃ ἡ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. διὸ φοβηθῶμεν καὶ φείξωμεν πάντες ⸂τὸ⸃ τὰ ἁμαρτίας ζήσαντες, ἢ κοινωνήσωμεν τῇ ἁγίων εὐφημίᾳ ⸂καὶ⸃ τῆς μετουσίας. μὴ εἴπῃς, ἔκλεψα, ἐφόνευσα, ἐπόρνευσα, ἢ τί δίκαιός με ὁ Θεός. μηδὲ τοῦτο εἴπῃς. δίκη γὰρ πάντα, ὡς ⸂τῷ⸃ λῃστεῖ, ὡς ⸂τῷ⸃ τελώνει καὶ ὡς τῇ πόρνῃ. μόνον μὴ ἀπογνῶμεν, ⸂τῷ⸃ κακκλαύσωμεν, μὴ ῥᾳθυμήσωμεν. κερύσσωμεν διὰ μετανοίας καὶ εἴπωμεν, δίκαιος ⸂ἡμῖν⸃, Κύριε, τοῖς ἀναξίοις καὶ ἁμαρτωλοῖς· διὰ τοῦτο λέγω σοι τὸ ῥῆμα μὴ ἀπόστραφῇς ἡμᾶς, ἀλλὰ δυσωπήθητι, καὶ μὴ φρίκοις ἡμᾶς τῆς βασιλείας σου· σὺ γὰρ εἶ Θεὸς τῶν ἀπηλπισμένων, καὶ σωτηρία πάντων τῶν καταφευγόντων εἰς σε· καὶ σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΟΥΣ.

ΕΝ τοῖς ἔξωθεν σταδίοις πολλοὶ μὲν τοὺς δρόμους ⸂καταλήγουσι κόποι⸃, εἷς δὲ κομίζεται τῆς νίκης ⸂τὸ⸃ φέρων· καὶ ⸂μὲν⸃ οἱ πόνοι τῶν ἀγώνων καὶ ⸂οἱ⸃ ἱδρῶτες, πολλοί· τῆς δὲ χαρᾶς ὁ βραβεῦσαι εἷς. οὕτω καὶ τὸν πνευματικὸν τοῦτον τῆς ἐκκλησίας χωρεῖον, εἷς μὲν τοὺς πάντας τῆς εὐσεβείας ὁ δρόμος, ἱστάμενοι δὲ τῶν περὶ τὸν ⸂τὸ⸃ φέρον καὶ ξένοι κάδοι. ἀνενδεὴς γὰρ ὁ βραβεύτης καὶ πλούσιος ἵστατο μέσος τῶν ἀγωνιζομένων Χριστὸς, ἑκάστου μὲν τὴν προθυμίαν ὡς δρόμου διεξέλθοντος, ὅτι σὺν ἡμῖν βύτεπίζων· ὑγρὰ γὰρ προσπαίτας ⸂τὸ⸃ δυνάστης, καὶ πρόφορα ⸂τὸ⸃ πανοχθίσματα· οὐ δίκαιος ⸂τὸ⸃ ἔνδοξον, καὶ τὸ ἀθεῖν πάντα πέμπεται· οὐ στέφανοι πολλοί, ἀξιούμενοι ἢ νεότητα· ἀλλ' ὅσοι σωμείδιά σου δικαίου, προσφέρονται ⸂τὸ⸃ ἁμαρτωλοὶ κατοκλείπεται· ἀλλὰ πᾶσιν ἴσως εἰς ἁπλοῦν τῶν οἰκτιρμῶν τὴν σωτηρίαν, πολλοῖς ἐμοίως ἐφέλκεται δι' τῆς βυσσείας δικτύου, κοποὶ γὰρ πᾶσι προτίθηκε· ἓ (ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν) φίλαν θεοπίας ἀφθέγματα μεγαλοφώνως "Βοᾷ· Δεῦτε πρός με πάντες ⸂οἱ⸃ κοπιῶντες ἢ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. δεῦτε πάντες ⸂τὴν⸃ ἁλμυρὰν ταύτην τὴν βάσανον πλέοντες θάλασσαν, ἐμοὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πίαχας ἐμπιστεύσατε· ἔχω πηγὴν ἀφθονίκαις ἀναπαύσεσι κατάλαμψιν· ἐμποιοῦμαι ὑμῖν ἀκλυδώνιστον πρόξενον σωτηρίας. δεῦτε πάντες· πολὺς ὑπόκειται τῆς ἁμαρτίας χειμών· ἔστι μοι κεκλυμένη θάλασσα λιμένων δυσθεσπίτων σάλον, ⸂ἡ⸃ δρόσολον ἀποπίνων. ὦ κλύσεως τῆν ἁμαρτίαν γυμνούσης· ὦ φωνῆς πᾶσαι τὴν τοῦ δαίμονος ἁρπαζούσης ὑσίας· ὦ φαρμάκου πρὸς ἕκαστον τῶν νοσούντων βαδίζοντος· ὦ δωρεᾶς ῥέουσης τοῖς βουλομένοις ἀκώλυτα· ὦ πηγῆς πάντας τοὺς διψῶντας ζωῆς ἐπιγειούσης ποτίζειν. Εἴ τις γὰρ, φησι, διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω. Εἴ τις διψᾷ τῆς σωτηρίας καὶ ἁπλότητα, εἴ τις τοῦ ὕδατος ⸂τοῦ⸃ ζῶντος ἐπιθυμῇ, εἴ τις πρὸς τὴν ἀληθῆ ἀφελίαν τοῦ γνῶσιν, εἴ τις διψᾷ τῆς βυσσείας ὁ δίψος (ἐδίψησε γὰρ ἡ Ἰούδας τῆς προδοσίας ὁ δίψος· ἐδίψησε γὰρ ⸂καὶ⸃ Ἡρῴδης τῶν ἡπίων ⸂τὸ⸃ ὀλεσθρον· ἐδίψησεν ἡ Συναγωγὴ τοῦ φόνου τῶν προφητῶν· ἐδίψησεν Ἰεζάβελ ⸂ἡ⸃ ἀμπελῶνα τοῦ Ναβουθαί· ἐδίψησεν ἡ Δαλιδὰ τὸ Σαμψὼν τὴν ἀδελφὴν· ἐδίψησεν Ἡρωδιὰς τὸ προδρόμου ὁ αἷμα· ἐδίψησαν ⸂οἱ⸃ σωτῆρα Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ἐδίψησαν δίψος προξένου ἀπωλείας, ἐδίψησαν δίψος πυρὸς πρεκτικοῦ πυρετοῦ, ἐδίψησαν δίψος κολάσεως αἰωνίου) ἀλλ' εἴ τις διψᾷ ὡς ἐδίψησε Ζακχαῖος τὴν ἐμὴν θεωρίαν, ὡς ἐδίψησε τὴν θεοπτείαν αἱμόρροος, ὡς ἐδίψησε πόρνη πλυθῆσα ταῖς ἁμαρτίαις, ὡς ἐδίψησε Ματθαῖος τὸ βαπτίσματος ὁ ἀξίωμα, ὡς ἐδίψησεν ὁ λῃστὴς ⸂τῷ⸃ δεῖσαι, ὡς ἐδίψησε Θωμᾶς τὴν ζωοποιὸν πλευμάτων φιλοφρόνησιν, ὡς ἐδίψησεν ὁ τῆς Αἰθιοπίας εὐνοῦχος τὸ βάπτισμα, ἐφ' ὃ

πυρακτώμενος

Ex Mi. Graeco.

Ἰσ βοᾷ Matth. ια.

Ἰσαν. ζ. λζ.

Ἰσ πλυθῆσα πις

ἐν μισοῦντες καὶ ἀδικοῦντες· παυσώμεθα θησαυρίζοντες, ἀσαπα λώντες καὶ περιεύοντες· σχολάζωμεν ταῖς ψυχαῖς, ταῖς δεήσεσι, ταῖς ἀναγνώσεσι, ταῖς πηρείαις, ταῖς μετανοίαις· ὑπὲρ διεξώμεθα βίου νέου, ὁμολογήσωμεν, ὑπὲρ τρέφωμεν. ὑπὲρ τροφῆς γὰρ ὁ καιρός. μὴ ζητήσωμεν, διακρύσωμεν, ὑπὲρ διεξώμεθα ὧν Θεῷ μετάνοιαν ἐμμένειμεν, ἐν ἀμύρτίαν μὴ σώσωμεν· πονέσωμεν ὧδε, ἵνα μὴ κλαύσωμεν ἐκεῖ πολύ· ἀγωνισώμεθα ὅσον καιρὸν ἔχομεν, ἀδελφοί, ἵνα μὴ βασανισθῶμεν αἰωνίως. ὁ χρόνος μικρός, ἡ δὲ κρίσις μακρά· ἐν ὀλίγῳ τέλος ἐστίν, ἐν ὀφθαλμῷ κρίνεται. ἐν ὀλίγῳ τὸ τέλος ἐστίν, ἐν ὀφθαλμῷ κρίνεται. ζητήσει γὰρ ὁ καιρός, οὐ καλῶς ἐδαπάνησεν ἕκαστος, ἢ οὐ μή. ὕδωρ ζητήσει καταλαλεῖν, ὅτι ζητήσει καὶ ὕδατος φλεγμόνης, ἐν οὐκ ἔχει· οὐδὲ τῷ ἀπιστοῦντι, ὅτι αἰωνίως κολασθήσεται· οὐδὲ τῷ ἀμελοῦντι, ὅλα πρὸς αὐτὸν κείμενα πορεύεται· οὐδὲ τῷ μὴ ἀγωνιζομένῳ, ὅτι ἀπότομος ἀπέλευσις παραδίδοται. χρεῖσσον ὁ Ἀπολλύων, εὑρίσκει ἄλλο· χρεῖσσον ἦ μετανοίας ἄλλο εὕρηκεν οὐδέν. μὴ φεισώμεθα, ἀδελφοί, τῆς ἑαυτῶν σαρκός, ἀλλὰ ταύτα κατατείνωμεν· ὅπως μαχαίρου ἐσμὲν πεινῶντες καὶ διψῶντες, μαχαίρου ἐσμὲν πενθοῦντες. ὁ γὰρ σῶμα πηλός ἐστι· καὶ ἐλεύσεται ὥρα καὶ ἡμέρα φοβερὰ καὶ ποινὴ καὶ ἀπαίτησις, ἐν εἰς γῆν ἡ γῆ πορεύσεται, καὶ ἡ κόνις πάλιν κόνις γένηται. νήφωμεν, ἀγαπητοί, δυσωπῶμεν, ὁδοιπορήσωμεν, μὴ ἀναεύσωμεν. ἐλεύσεται γὰρ ἡ ὥρα, καὶ ὅπως ἐλεύσεται τῆς ὁδοῦ ἡμῶν· καὶ μὴ ἑαυτοὺς ἀπατήσωμεν. ἔστω, ἀγαπητοί, καταφρονῶμεν, ἔστω καὶ πλουτῶμεν πεντήκοντα ἢ καὶ ἑκατὸν ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα νόσος, καὶ γήρας· καὶ μετὰ ταῦτα πῦ; ἀδυναμία, καὶ δαίμων, καὶ ἡ φεικτὴ ὥρα ἐκείνη ἡ προσδοκωμένη καὶ φεπομένη καὶ ἀμελουμένη· μέγας φόβος τότε γίνεται, ἀδελφοί· μεγάλη ἴδιόθεν ψυχὴ χωρίζομένου τοῦ σώματος. μεγάλη ἀνάγκη τῆς ὥρας ἐκείνης, ὅταν ἡ γλῶσσα καθαρὸν λέγειν εἰπεῖν οὐ δύνηται, ὅταν φρέφωμεν τὸν ὀφθαλμοὺς ὧδε καὶ ὧδε ζωντες, καὶ τοὺς πρέσβεις ἡμῶν φίλους καὶ ἀδελφοὺς γνωρίζωμεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς φθέγξασθαι οὐ δυνάμεθα. τὴν θρηνουμένην ἡμᾶς ἀκούομεν, καὶ τότε μνησθῆναι οὐ δυνάμεθα· τὰ τέκνα ὀδυρόμενα καὶ δακρύοντα βλέπομεν, καὶ ἐν ποίοις αὐτὴν ἔχοντες περιόμεθα. καὶ τί λέγω τέκνα; οὐδὲ τὴν ὥραν ἐκείνην ἔστι μεμνῆσθαι τέκνων, οὐκ ἀδελφῶν, οὐδὲ ἄλλης φέρειν στοιχεῖ ἡμᾶς, εἰ μὴ τὴν μητέρων δύναται ἔτι, ἢ δὲ πῶς ἀπομνησθῶμεν τῶν κειτῶν, καὶ ποίαν ἀπόφασιν λάβωμεν, καὶ ποῖος ἀρα τόπος δέξεται ἡμᾶς. εἶτα ὡς ταῦτα ὀλυμπώμεθα, ἀξαίφνης ἐφίσταται ἡμῖν ἄγγελος ἀπότομος*. τότε ἡμᾶς τότε θεωρῶντες, ἐὰν δύνωνται ἐπιστρέψωμεν, πῶς μέλλομεν ταραττεσθαι, καὶ τῆς κλίνης φεύγειν δοκιμάζοντες μή, μὴ δυνάμενοι ᾖ, μὴ δυνάμενοι ᾖ, πρὸς ἐσόμενοι πρὸς αὐτοὺς ἐλεεινοὶ ὀφθαλμοῖς, καὶ φυγεῖν τῷ πρὸσώπῳ πρόσκαιρον θεωρήσαντες, δυσωπούμενοι, ἱκετεύοντες καὶ λέγοντες, ἐλέησατέ με ἄγγελοι καὶ φοβερὸν πρόσταγμα τὸ θεῖον τοῦ Θεοῦ, καὶ μή με ἄχαρπον καὶ ἀκάθαρτον πρὸς τὸν κειτὴν ἀπενέγκητε· μήμα ἀμύρταλον τοῦ σώματος χωρίσητε· μὴ, δέομαι, πρόσκαιρον, πρόσκλητε, δυσωπήθητε, καὶ ἐάσατέ με ὀλίγον χρόνον μετανοῆσαι, στενάξαι, πτῆσαι, ἐλεημοσύνας ποιῆσαι· ὅπως καλῶς ἐμαυτὸν βίον ἐδαπάνησα καὶ δώκλωσα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι, λέγουσι πρὸς ἡμᾶς· ὦ ψυχὴ ταλαίπωρε, πάσας ταῖς ἡμέρας σου εἰς ἀμελείαν ἔζησας, καὶ ἄρτι μετανοῆσαι θέλεις; ὦ ἀθλία ψυχή, ὁ ἥλιος σε ἔδυσεν· ὁ χρόνος σε τετέλεσται· ὁ Θεὸς ἐκέλευσεν ἐκ τοῦ σώματός σου χωρίσαι σε. δίκαιός ἐστι κατακρίνειν σε πυρὶ αἰωνίῳ ἐκ τῶν ἔργων σου. οὐ γὰρ ὅτι σοι λοιπὸν ἐλπὶς σωτηρίας, ἀλλὰ αἰώνιος τιμωρία. ταῦτα ἀκούσαντες, ἀγαπητοί, καὶ πιστεύσαντες ὅτι ἀληθῆ εἰσι, καὶ οὐ μῦθοι, ἀγωνιζώμεθα περὶ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ" ἰσωμεν δυνάμεθα ἀμύρτημεν, ἀλλ' ἐκκλίνωμεν ταύτας ἀφορμὰς τῆς μετανοίας. μὴ πλανηθῶμεν, ἀδελφοί, κείμενος ὁ Θεὸς καὶ κόλασις αἰώνιος, πῦρ ἄσβεστον καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος, σκότος ἐξώτερον καὶ ταρτάρεος, βρυγμὸς ὀδόντων καὶ κλαυθμὸς μέγας, ὡς ὁ Κύριος ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἐμφανίζει. ἀψευδὴς γὰρ ἐστιν ὁ εἰπών, Ο

Matθ. ι.

Μαρκ. ιβ. λέων

Λουκ. ιϛ. μὴ μετανοοῦντι.

* παρὰ Θεοῦ ἀποστελλόμενοι.

Μαρκ. ιϛ. ἔδυσεν σε

Ἰσ. συνχύσωμεν

Matθ. κδ. λε.

οὐρανὸς

αὐρωτικὰ σώματα ἐκ τοῦ πυρὸς ἐμφερόμενοι· τότε τῶν Ἀθηναίων ⓐ ὀφθαλμοὶ ἐξορύττονται ἀνιλεῶς. ποῦ τότε γονεῖς; ποῦ ἀδελφοί; ποῦ πατήρ; ποῦ μήτηρ; ποῦ ⓐ συγγλυεῖς; ποῦ ⓐ φίλοι; * ποῦ ἡ τῶν βασιλέων φαντασία; ποῦ τῶν ἀρχόντων ἡ ἐξουσία; πῶς ἡ τῶν τυράννων ἀπόνοια; πῶς ἡ τῶν δικαστῶν ὑπερηφανία; πῶς ⓐ δοῦλοι; πῶς αἱ δοῦλαι; ποῦ ὁ καλλωπισμὸς τῶν ἱματίων; ποῦ αἱ χρυσαῖ τῶν ὀλυγάρχων; ποῦ ἡ φαντασία τῶν χρυσίων; ποῦ ὁ κίνυπος τῶν ἀργυρείων; πῦ ἡ κόσμησις τῶν δακτυλίων; ποῦ τῶν πέδων τὸ ἀσφάλιον ὑποδημα; ποῦ τὰ σηρικὰ ἱμάτια, ποῦ τὰ βύσσινα; ποῦ τὰ κρία; ποῦ τὰ μύρα καὶ τὰ μάταια καπίσματα; ποῦ ⓐ φυλακοπόλμοι θησαυροί; ποῦ αἱ κεκοσμημέναι κλίναι; ποῦ ⓐ πτοροῦντες σὺν πίνῃσι; ποῦ ⓐ ἀβδελέποντες σὺν ὀνύαγκι; ποῦ ⓐ νομίζοντες εἶναι σοφοί; ποῦ ⓐ μὴ τυμπανῶν καὶ χορῶν ⓦ οἶνον πίνοντες; πῶς ⓐ ἀκαπανήτους γῆν ὦντες, ἐκ σὺν βύλεσθαι ἐκμυκηλίζοντες; ποῦ ⓐ σὺν δούλοις καταπιεσιῶτες, καὶ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καταφρονιῶντες; ποῦ εἰσιν ⓐ ἀπιστοιῶντες τὴν κόλασιν, καὶ ὡς ἀθάνατοι ἀγαπεῖσθαι; πῶς εἰσιν ⓐ λέγοντες, Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκωμεν; πῶς εἰσιν ⓐ λέγοντες, δός μοι τὸ σήμερον, καὶ λάβε τὸ αὔριον; πῶς εἰσιν ⓐ λέγοντες, ἀπολαύσωμεν τῶν ὡδε, ἐκ σὺν τὸν ἐκεῖ βλέπωμεν; πῶς εἰσιν ⓐ λέγοντες, φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεός, καὶ οὐ κολάζει σὺν ἁμαρτωλοῖς; ὦ πόσα μετανοήσουσιν ⓐ τὰ τοιαῦτα λέγοντες; πόσα κόψονται, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐλεῶν αὐτούς; πόσα στενάξουσι, ἐκ σὺν εἷς ὁ λυσιτελῶν; πόσα ἑαυτοὺς καταπονοῦντες εἴπωσι, ὀαί, ὀαί, ὅτι ἑαυτοὺς ἐχλυάσαμεν· ὀαί, ὅτι ἑαυτοὺς ἀπωλέσαμεν; ἰδιῶται σκέλλομεν, καὶ ὑ πορευόμεθα· ἰουδαῖοι ἀλλόφυλοι, καὶ καταφρονοῦμεν· διεμαρτυράμεθα ὑμῖν, καὶ οὐκ ὑπηκούσατε ἡμῶν. τῶν γραφῶν ἀκούοντες ἑαυτοῖς ἐπλανῶμεν· δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ. ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. ὀαὶ ἡμῖν, ὅτι ἀπὸ πρόσκαιρον ἡδονὴν αἰωνίως κολαζόμεθα, ἀπὸ μικροῦ χρόνου ἀμέλειαν τῷ αἰωνίῳ πυρὶ καταπιπτόμεθα, ἀπὸ δόξαν καταλύοντες τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐξεπέσαμεν, ἀπὸ μικρὰν τρυφὴν τὴν τοῦ διαβόλου τρύφης ἐστερήθημεν, ἀπὸ πλοῦτον ἀπολλύμενοι ⓦ πλούτου τῆς βασιλείας ἀπωλέσαμεν. ἐν τῷ μακαρίῳ αἰῶνι ἡμεῖς ἀπλαύσαμεν· ἀλλ' ἐν αὐτῷ ⓐ μὴ ἀπολαύσαντες βύφεσθε. νῦν ⓐ πίνοντες τρυφῶσιν· ⓐ ἀγωνιζόμενοι, εἰς ⓦ ἀράνιον νυμφῶνα χορεύουσι· ⓐ σκορπίσαντες ⓦ πλοῦτον, ἐν ἀγαλλιάσει θεμελίωσιν· ⓐ κλαύσαντες, αἰωνίως ἀγάλλονται· ⓐ καταφρονήσαντες τὴν ὀπτασίαν, ἀπόλαυσιν καὶ ὑγείαν· μόνοι ἡμεῖς ⓐ ἀθλιοι τῇ κολάσει ἀξίως παραδόθημεν· ἐκ νῦν κεκράζομεν, καὶ σὺκ ἔστιν ὁ ἐλεῶν· στενάζομεν, ἐκ σὺκ ἔστιν ὁ σώζων. ἵνα οὖν μὴ καὶ ἡμεῖς μετ' ἐκείνων τὴν ἀφεσιν καὶ ἰδιῶτα ῥήματα ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐπάνωμεν, δεῦτε προφθάσωμεν * ⓦ κλείσαι τὴν ψυχὴν ἡμῶν· δράμωμεν, ἕως καιρὸν ἔχομεν· στενάξωμεν, μετανοήσωμεν, ἐξυπνιωθῶμεν, ἀγρυπνήσωμεν, ἐκ τοῦ ὕπνου τῆς ῥαθυμίας ἡμῶν, ἐκ τῆς βαρύτητος τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἀμελείας ἡμῶν· ὑψώσωμεν χεῖρας πρὸς ⓦ δυνάμενον σῶσαι ἡμᾶς, καὶ εἴπωμεν· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα· σπεύσωμεν μὴν πρὶν ὁ ἥλιος δύσῃ, πρὶν ἡ ὀργὴ ἀποκλεισθῇ, πρὶν ἡ πύξ καταλάβῃ. ἐπὰν γὰρ ἡ παρουσία λυθῇ, οὐδεὶς προφθάσει· ἐπὰν δὲ θεὸς ὀργὴν λυθῇ, οὐδεὶς στενάσουσι, οὐδεὶς ἀγωνίσεται. διὸ δράμωμεν. δρόμος γὰρ χρεία, ἀδελφοί, καὶ δρόμου σφοδροῦ, ἵνα φθάσωμεν· ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς κρούσαντες ἀκούσωμεν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ὀξυποδήσωμεν, μικροὶ ἀγωνιῶμεν. πόσα ⓦ διασώζειν ἀπειλίζομεν; πόσα ⓦ ὑπερηφανίαν προοργίζομεν; αὐτὸς ὑπερίστη, καὶ ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ἀγνοοῦμεν· αὐτὸς οἰκτίρει, καὶ ἡμεῖς ἀθετοῦμεν· αὐτὸς πέφει, σκέπων προνοεῖται, καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτοῦ ἐντολὰς καθ' ἑκάστην παραβαίνομεν, καὶ σὺκ αἰσχυνόμεθα. αἰσχυνῶμεν λοιπόν. ὁ γὰρ καιρὸς ἤγγικε, καὶ ἡ ἡμέρα ἔφθασε, καὶ ὡς ἡμᾶς λόγον ἀποδοῦναι ὑπὲρ ὅλου τοῦ βίου ἡμῶν. παυσώμεθα οὖν λοιπὸν τῆς ἀμέτρου τρυφῆς, καὶ τοῦ αἰσχροῦ γέλωτος, ἵνα μὴ ἐκεῖ κλαύσωμεν πικρῶς· παυσώμεθα σὺν ἀδελφοῖς λοιδορουμένοις

ὑ·

* σὺ γέλων;

* τὸ ἑαυτῶν τίλος, σκελλεύωμεν τὸ ἑαυτῶν τίλος, σκελλεύωμεν

χ. ἐλεῆσαι,

ΠΕΡΙ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΨΥΧΗΣ.

Ex Mſ. Regio Lat. emend. ex Mſ. Cæſar.

Γαπητοὶ, ὅσοι τὰ τοῦ βίου μάταια καὶ ἀπολλύμενα πράγματα κατελίπετε, ἀγωνίσασθε, ἵνα μὴ πάλιν ἐπ' αὐτὰ τοῖς ὑμετέροις ποσὶν ἐπιστρέψητε. ὁ γὰρ πλοῦτος παρέρχεται, καὶ ἡ δόξα ἀπόλλυται, καὶ τὸ κάλλος μαραίνεται, καὶ πόλεις ἀλλαχοῦ γίνονται, καὶ ὡς καπνὸς ἀπόλλυνται, καὶ ὡς σκιὰ παράγεται, καὶ ὡς σύννεφον ἐξαφανίζονται. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Σολομών, Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης· καὶ ὁ Δαυὶδ λέγει, Εἰ ἰκανὸν διαπορεύεται ἄνθρωπος. πλὴν μάτην ταράσσονται πάντες οἱ τὰ τοῦ παρόντος βίου πράγματα ἀγωνιῶντες. ὅπου μάτην ταράττονται, μάτην θορυβοῦνται, μάτην χάσκουσι, διὰ σιωπῆς ὄντες καὶ θησαυρίζοντες τὰ μετ' ὀλίγον καταλειπόμενα· ἃ οὐδὲ λαβεῖν μὴ ἑαυτῷ δυνάμενα, ἀλλὰ πάντα καταλιπόντες, γυμνοὶ ὡς ἐλήλυθαμεν πορευσόμεθα πρὸς τὸν Φοβερὸν δικαστήν. καὶ πάντες οὗ θησαυροὺς συνάξωμεν, γυμνοὶ, σκῶληκες, ἕλειοι, σκυθρωποὶ, τεταραχλισμένοι, τεταπεινωμένοι, συντετριμμένοι, ἔμφοβοι, ἔντρομοι, κατηφεῖς, ὀδυνηροὶ, εἰς χῶμα τὸ πρόσωπον ἔχοντες, καὶ τῶν μετ' αἰσχύνης συγκαλύπτοντες, ὅπου πορευσόμεθα, ὅπου ἀπαντησόμεθα, ὅπου πραγματευσόμεθα εἰς ἐκεῖνο τὸ φοβερὸν καὶ πικρὸν καὶ ἀπαραίτητον δικαστήριον, ὅπου ἄγγελοι τρέμουσι, ὅπου θρόνοι φοβεροὶ πήγνυνται, ὅπου αἱ βίβλοι τῆς πράξεως ἀνοίγονται, ὅπου ὁ πῦρ ὁ ποταμὸς τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου, ὅπου ὁ ἀκοίμητος σκώληξ, ὅπου τὸ ἀφώτιστον σκότος, ὅπου ὁ ἀθέρμαστος τάρταρος, ὅπου ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅπου τὸ ἀκατάπαυστον δάκρυον, ὅπου ὁ ἀσίγητος στεναγμός, ὅπου τὸ ἀπαραμύθητον πένθος· ὅπου οὐκ ἔστι γέλως, ἀλλὰ θρῆνος· ὅπου οὐκ ἔστι χαρμοσύνη, ἀλλὰ στεναγμός· ὅπου οὐκ ἔστι τρυφὴ, ἀλλὰ κρίσις· ὅπου οὐκ ἔστι φθόνος, ἀλλὰ πόνος. Φοβερὰ ὄντως ἀκούσαμεν, ἀγαπητοὶ, φοβερώτερα δὲ τοῦ ἰδεῖν πᾶσαν τὴν κτίσιν ἱσταμένην, καὶ ἀπολογουμένην ὑπὲρ λόγου, ὑπὲρ ἔργου, ὑπὲρ ἑκάστου, τῆς νυκτὸς, τῆς ἡμέρας ὧν ἠμάρτομεν. μέγας ὁ φόβος, ἀδελφοὶ, τότε, μεγάλη ἡ ἀνάγκη, οἵα οὐδέποτε ἐγένετο, οὐδὲ γενήσεται ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. τότε ἄγγελοι παρεστήκασι, αἱ σάλπιγγες βοῶσι, τὰ ἄστρα πίπτουσι, ὁ ἥλιος σκοτίζεται, καὶ οὐρανοὶ ἑλίσσονται, ἡ γῆ σαλεύεται, αἱ δυνάμεις παρεστήκασι, τὰ στερεώματα βοῶσι, τὰ ἄνω, τὰ κάτω, τὰ ὀπίσω, τὰ καταχθόνια τρέμουσι, τὰ μνήματα ἀνοίγονται, τὰ σώματα ἀνίστανται καὶ συναίρονται, τὸ κριτήριον θεσπίζεται. πολὺς ὁ φόβος, ἀδιήγητος ὁ τρόμος, ἀκατάπαυστος ἡ ἀνάγκη ἡ τότε γενομένη. μέγας ὁ χλευασμὸς ἐκεῖνος, μεγάλη ἡ ὀδυνη, χαλεπὴ ἡ παρέστασις, ἀκατάπαυστος ὁ θόρυβος, μέγας ὁ ἀλαλυγμός. "ἄκουε οὖν τοῦ Δαυὶδ λέγοντος· Ἐξωρύγησαν τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἕως οὗ θρὶξ ἐπιθῶσιν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθισε· τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών, καὶ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καθαρὰ ὡς ἔριον· ὁ θρόνος αὐτοῦ φλὸξ, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρὸς εἵλκει ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλιαι χιλιάδες παρεῖχον αὐτῷ, καὶ μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ· τὸ κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. ἔφριξε τότε τὸ πνεῦμά μου. ἐγὼ Δανιὴλ εἶδον, καὶ ἡ ὄρασις τῆς κεφαλῆς μου "συνετάραξέ με. βαθεῖα ὁ προφήτης τὸ ὅραμα τῆς μελλούσης κρίσεως ἰδὼν ἔφριξε· καὶ τί ἆρα ἡμᾶς μέλλομεν ὑποπτεύειν, ὅταν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα ἔλθωμεν; ὅταν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν ὑπισωμένοι πρίσωμεν γυμνοὶ, καὶ ὁ φορτίον τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τῶν πταιόντων ὑποδεχόμενοι; τότε τῶν βλασφήμων αἱ γλῶσσαι φλογίζονται, καὶ οὐκ ἔστιν αἱ ὁροίζουσαι· τότε τῶν κατὰ λαλιὰν τῶν ἀδίκων ζωντείζονται ὑπὸ ἀποτόμων ἀγγέλων· τότε τῶν φιλαργύρων αἱ χεῖρες κρεμάμεναι πτέρναις, καὶ ξεύρηναι ὀδυνῶνται· τότε τῶν φλυαρῶν

Εκλογ. α. Ψαλμ. λη. ιε.

χ. ἀπολλύμενα

χ. ὅτι

χ. αἰσχύνης

Δαν. ζ. θ.

χ. ἐλέησόν με

χ. συνεχύν-θη

ἐκ τειχῶν καμήλου ὁ Ἰωάννης ἐσθῆτα ἐφόρει, ἡ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ τεσβίτης Ἠλίας, οὗ δὴ τύπος ὁ Ἰωάννης ἐφάνη. μεγάλως τὴν μίσον κάκιστος ἐμφίεται. νωθρὰς ἡ ῥαθύμους ψυχὰς δεῖ θαυμάζειν εὐανθῆς ἔνδυμα, ἡ κεῖ τὴν ἐργασίαν λεπτόν· ψυχὴ δὲ μεγαλόφρων, ἐν τῷ ὄντως κόσμῳ τῷ ἀληθινῷ αἰχθυσιμένη, ἀλλοτρίως πᾶσαν μαλακὴν ἐσθῆτα, τὴν ὑψηλοτέραν αὐτῆς ὑπολαμβάνουσαν, τὴν ἀπίστων, τὴν ἀπεργον, τὴν εὐαρεστίαν, τὴν σεμνότητα τὴν ἀγγελικὴν πάντων προτιμήσασα. ἐρχέσθω τοίνυν τῇ ἁγίᾳ τῶν Εἰρηναίων ὑποτύπωσις· φυλάξατε δὲ τὴν σεμνότητα μὴ πέρα τοῦ μέτρου ἐξαγαγεῖν ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβειαν. εἴ πως γλυκυτέρα τις ἀφ' ἡμῶν ἡ καινοτομία τοῦ λόγου τοῖς πλησιάζουσι γένοιτο· ἐγὼ γὰρ πᾶσι μᾶλλον χαίρω σεμνῶς ἡ μεγαλοπρεπῶς εἰς ἑνότητα Θεοῦ προτρεπομένοις τὴν ψυχήν, πλὴν ἡ τῆς γλυκύτητος ἡ σὺν ζωντυγχάνοντας. ἀλλὰ μὴ προφάσει λαλιᾶς ἐκ τοῦ ἐμοῦ λόγου, ὅτι ἐκωλύθης ἐν ἱλαρότητι διαγαγεῖν, ἀρξῃ σαυθεστὸς ἡ χαλεπὸς εἶναι πρὸς τοὺς ἐρημίους ἀδελφούς, μηδὲ ἀπιστῆς ὡς διαφόροις ἡ ἀπόβλητος ἴσον ἀνθρώποις ἡ ἀγαπητικοῖς, μηδὲ ἐν τῷ δεξιώσεσι τῶν προσιόντων ἀδελφῶν σκυθρωπὸς ἐν πρὸς ἀπόκρισιν ἡ λόγοις ἀκαταπόνητος, πάντοτε γὰρ χαίρειν προσταγμά ἐστι ἀπόστολικόν ἐν, ὃ πάντοτε χαίρετε λέγω ὑμῖν, φησὶ, χαίρετε). ἡ αἱ τῶν ἀποστόλων φιλοφροσύναι τοῖς γράμμασιν αὐτῶν ἔνεισιν, ὡς πάντα φιλοφρονούμενοι τοὺς ἀκούοντας, ὡς ἀδελφοὺς προσκαλούμενοι τοὺς προσιόντας· ἡ πολλαχοῦ τῆς ἱερᾶς γραφῆς ἡ ἀγάπης χρηστότητος ὅτι ἐν τοῖς ἁγίοις γραφαῖς καταμαθεῖν. μηδὲ δι' ὀλίγον μέτρον ἱλαρότητα μετάσχῃ, μηδὲ γλωσσαλγίᾳ λυμήνασθαι τὴν εἰς Θεὸν μίμησιν χρηστότητα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν πᾶσι τοῖς τελείοις ἱλαρότητος ἡ μέτρι λυπῆσαι τοὺς συμπαθοῦντας, μήτε σκληρὸν καὶ ῥαθύμοις ἀποτελεῖν· μήτε χάριτος ὑπεπλήσθη, μήτε ἀπατηλῶς κολακεύειν· ἀλλὰ καὶ συμφέροντος ὑπομνῆσαι, καὶ χρηστῶς προσκαλῆσαι. Ὃς φιλεῖται, φησι, ῥῖμα παρελεύσεται σκληρόν, τοῦτ' ἔστι· Κρεία ὑμίλητος, λόγοι καλοί· γλύκασμα ἡ αὐτῷ, ἴασις ψυχῆς. Εἰσὶ δὲ λέγοντες πρόσκαιροι ὡς μάχαιραι· γλῶσσαι ἡ σοφῶν ἰῶνται. καλὸν ἡ τὸ δῶρον ἡδαῖς ἀνακεῖσθαι μετρίως. ἡ γὰρ τοιαύτη φαιδρότης ἁγιάζει τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἀπόστολοι. Πληροῦσθε, φησι, πνεύματι λαλοῦντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ Κυρίῳ. καλὸν οὖν τῇ προσῇ τοιαύτῃ εὐφροσύνῃ σπουδὴ προσεύχεσθαι, καὶ μὴ δι' ὥραν ἐφ' ἑσπέρᾳ καὶ σκληρὸν ἀκαίρως ἔχειν πρὸς τὴν θείαν ᾠδήν, ὡς μὴ κατ' ἀξιοῦσθαι φωνὴν προσενεγκόντας πρὸς τὴν τῶν Θεοῦ κελευσμάτων. πρὸς γὰρ τοιοῦτον, θεῖον πνεῦμα· ἐν πρὸς τὴν ὁμιλίαν τὴν ἱερὰν φαιδρᾶς ἔχειν δεῖ, οὐκ εἰς ἡδυφωνίαν σκληρύνοντας, οὐδὲ βεβήλως λέγεσθαι εἰς θείας ᾠδάς, οὐδὲ μελῳδικῶς ἀνακλᾶν καὶ προσκλίνεσθαι ὠδὴ κακῇ, ὅπως ἐπαπειθῇς, ἀλλ' εὐλαφεστάτους Θεῷ, καὶ αὐτῷ μόνῳ ἀρέσκειν σπουδάζοντας, καὶ οὕτω δὴ μάλιστα, ἵνα τῷ σεμνῷ ὁ ἱλαρὸν κεκραμένον εὑρίσκηται, τὸ μὲ τὸ πρὸς Θεὸν φόβου τὴν σεμνότητα προέχοντες ἡμῶν, τὰς ἡ θείας ᾠδὰς εἰς φαιδρότητα ἀναγούσης, καὶ μιμήσει τῆς αἰωνίου χαρᾶς ἐμπιπούσης, ἐν ἡ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἐν καλῶς πολιτευσάμενοι ζήσονται πρὸς Κύριον, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εφ. λ. κε. a Κορ. ιγ δ. Παροιμ. ι. κ. καὶ ιε. κδ. Παροιμ. ιε. ιθ. Εφ. ε. ιθ.

πολὺ δεινὸν καὶ τολμηρὸν, φόβῳ περιπίπτοντες γυναικὶ περὶ ἄνδρα μᾶλλον ἢ πρὸς ῥησπάζεσθαι (ἡ γὰρ γυνὴ, φησὶν, ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα) εἰ οὖν τῇ ἐχούσῃ ἄνδρα τοῦτο ὁ νόμος περίκειται, τί λοιπὸν περὶ σὲ τὸν μὴ ἔχοντα ἄνδρα; σοὶ λοιπὸν τοῦτο πρέπει μηδὲ ὅλως ἐγγίζειν ἀνδρὶ, εἰ σὲ δέχεται· μηδὲ ὅλως βλεπέτω ἀνὴρ δὲ περὶ σωτῆρος σου. νύμφη γὰρ Χριστοῦ εἶ. ὅτω περίεργα, ὡς νύμφη κεκοσμημένη, ἐσκεπασμένη δὲ περιολαίῳ τοῦ ὄψα, ἵνα μή τινα ὀργὴ τῆς ὁρμῆς πρὸς μαπήσασα, τῆς ἐκείνης ἀπωλείας σὺ τοῦ ἀμυδοῦ ἀπολήψῃ καὶ ἡμεῖς μὲν ταῦτα λέγομεν καὶ ταῖς ἀρρήτοις τῆς γραφῆς διδασκαλίαις. πολλαὶ γὰρ μηδὲ φόβου τοῦ Θεοῦ ἐνταῦθα οὖσαι, μήτε τοῦ βάρους αὐτῶν πλῆσαι φοβηθῆσαι, μήτε τοῦ ἀπειλουμένου κόλασιν περιελθοῦσαι ἀδεῶς ἐφόρεσαν, καὶ οἰκείας γνώμης περισκέλη ἀνδρεῖα ἀνήρτησαν, ὅτε δέοιτο καὶ ἡμῶν τῆς γαμηθείσης καὶ ἐχούσης ἄνδρα. σὺ δὲ ταῦτα τῶν ὄψεων φυλάττεις. ἡ γὰρ μὴ φόβου γυναικεῖον, ἀλλὰ μὴ πολλῆς ἀδείας καὶ καταφρονήσεως· ἡ γυναικάδης, καὶ συμπότης, καὶ γυναικλὴς, καὶ συνηθὴς ἀζήκτως, ἡ ὅπου τύπτες πᾶσιν ἀγαπητὴ πρόβατος καλεῖσθαι. σκέπε δέ σε πρόβατον ἱερὸν, τοῦ ὅτως ἑαυτοῦ ῥῖψασαι, καὶ μηδὲ φοβηθῆσαι κίνδυνον. τολμήσω εἰπεῖν ὃ περιφανὲς, ἐκπέτω ὁ ὑφαιὸς ὅπου τύπτω, καὶ φειδέσθω ἡκπίσης, εἰς ὅσον δύναμιν πλὴν κεχωρηκαμὴν, ἐς τὴν ἐν τοῖς ἱεροκηρίοις πορείαν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖναι τοῦ μίμου ἀγελαιόμεναι, ἀνθρώπων ἰταμῶν περὶ πολὺς τοῖς ἀσέμνοις περιέρχεται· ὅτω καὶ αὗται διδασκόμεναι ἀνδράσι γυναικῶν. θεὸς ἀγαπητὴ, ἀνθρώπου δέσποινα· καὶ ἐκεῖναι ἀδικεῖν κριτὴν μεμαθήκασι, ὅτε θεὸν φοβοῦνται, ὅτε ἄνθρωπον οὐκ ἐπαινοῦσι· ἀλλ' ὅπου τύπτος πᾶσι μιζόμενος περιῤῥησάζονται καὶ τὴν ἐκκλησίαν σεμνῶς περιοικοῦσιν ἀνδράσι. αὗται μᾶλλον ἐπαρθένως μεθ' ἱσ. τὰ μὲν ὦν
ὧν γυναικοῦσι, δέκα πίθηται, ἡ σκληρότεραι, ἡ αἰσχροεργάταις, καὶ πάσης αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας διαπύλης βάλλεται· καὶ οὐδεὶς βάλλεται εἰς ἀνάπαυσιν σκήνωμα τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, δέκα κωλύει, καὶ λοιπὸν σκέπη ἐκκλησία, ἀλλὰ δίκασπις γίνεται. ἀποχώρει οὖν τῆς ἀλλοτρίας γυναικοποίας, ὦ πρόβατον, καὶ μὴ μόνον τῆς γυναικοποίας λέγω, ἀλλὰ καὶ τῆς γυναικλῆς καὶ συγκελαῦ καὶ ἀδεκτήρητος. εἰ γὰρ καὶ φειδίμου ἀνδρὶ μᾶλλον ἡσυχῇ μειδιᾷ ἀνθυπτιάσθαι, τῇ σοφῇ γυναικὶ μᾶλλον καὶ ἄτοπον κεκλῆσθαι. καὶ γὰρ καὶ ὁ μειδιάσας γυναικὶ ἐπαλγηδονῇ ἡδοπάθειαν βαρὺ καὶ ἀνθυπίδωσιν. πολὺ γὰρ βελτίων ὅπου σεμνότητι θεωρῆται γυνὴ, ἢ ὅπου τῇ φαιδρότητι καὶ ἱλαρότητι. καὶ δὴ ὅπου τοῦ πνευματικοῦ νύμφιον ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἀνθυφέρων τὸν ἐπαίνους ὁ δὲ μυστικὸν ἄσμα γεγραφὼς, τοῦ σωτῆρος θαυμάζων, καὶ δὲ τὸ σχῆμα τοῦ αὐχενὸς ἐπαινεῖ, ἀμύθους ὁμοιάζων αὐτῷ. τοῦτο γὰρ τὸ πρὸν σεμνὸν καὶ καταπληκτικὸν τοῖς ὁρῶσι γίνεται. διὰ γὰρ αὐτῆς τοῦ σεμνότητα φοβερὰν εἶναι τοῖς περιέργοις ὀφθαλμοῖς, ἐς τῆς πολυτρόχμου αἰσχύνης ἀποτειχίσαι, ἧς ἕνεκα τοῦτο ἡ κόσμου ἀφεῖλε λέγουσα ἀμὰ χρυσοῦ καὶ περιχρύσου ἐμπλοκῆς ἐς ἐσθῆτος πολυτελοῦς, ἵνα μὴ καταπλήσῃ τοῖς προκειμένοις κοσμήμασι, καὶ φαιδρύνῃ ὀφθαλμοὺς τῶν ὁρώντων, ἐς προσκλίνῃται εἰς σκάνδαλον. ἀμὰ τοῦτο πρόσεσθαι, καὶ ἐγκρύπτεσθαι, καὶ ἀσκήσεις· καὶ ὠχρὰν καὶ συγκόν ἐς εἶδος, καὶ τὸν τολμὸν βύπλεσθαι ὀφείλει ἔχειν ἡ πρόβατος, ἀμὰ ὃ τῆς φύσεως βέλτιον. ἀμὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὃν γνησίῳ τέκνῳ Τιμοθέῳ γράφων, τὸν περὶ γυναῖκας αὐτοῦ τιμητικὸν χρησότητα τῆς ἀ-
α. Τ. μ. ι. C. γνείας ἀσφαλείᾳ περιφυλάττει, λέγων· Νεωτέρας χήρας παραίτου, ὡς ἀδελφὰς· ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. εἰ δὲ γυναικὸς ἐν σώματος κόσμον ἀφαιρεῖ τὰ θεῖα γράμματα, πόσῳ μᾶλλον ἀνδρὶ περισκέλη ὁ πανταλῶς ἀκαλλώπιστον, ἐς μέχρι τῆς χρείας περιολαῖ, ἵνα σκέπα-
α. Τιμ. ε. ι. σμα ᾖ, καὶ μὴ καλλώπισμα, καθάπερ ὠόμασεν ὁ Παῦλος· ἐχθροὶ ἀμὰ ξυφὰς καὶ σκεπάσματα, τύπος ἐρκεσθησόμεθα. αἱ γὰρ εἰς καλλωπισμὸν ἐσθῆτες, γυναῖκας μᾶλλον, ἢ ἀν-
Δεύτ κε. ι. δρὰς, τομίζουσιν. ἐς γὰρ ὁ νόμος λέγει, Οὐκ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικός. μὴ τοίνυν θηλυνέσθω ἀνὴρ, ὅπου οὐδὲ ὃ θῆλυ σφόδρα περισκέπει θηλύνεσθαι τοὺς τοῦ Θεοῦ.

ἀὖ ἀθεφπι, ἀλχὰ τῶτο ζαὶ ἐρήμες μεταδιώκοισιν· ἔνιοι ϳ ϖολὶ αὖρτυ ϖολὺ ὕδατος κορέννυνται, δὶ ϖολὺν ἔτιεγν, ἢ ἀλχὶ ὃ φυγεῖν ἐκφια τὰ σκώδαλα, ἀλχὰ ὃ μὴ ἐμπεσόνζαι τῇ ϑηλείαις τῶϖμα ϑηρὶὸς αἰχρόν. σὺ ϳ ζαῦτα πάντα ϖαδαδραμὼν, ϗ μήτε ⸂ κίνδυνον ἐνοισάσε, ϗ τιὼ παγίδα, δὶ ἧς ὁ ϖερφτὸ πλοῦτος ἐκ τῆς τηλικαύτης μανιερότητος ἐξέπεσεν, ϖῶς ἐπορῆς ὃ ἔπλουτῶ ἀλχὰ ϖολὺς καταβέβληται. ϗ ὁ μὲ διαφότης ϗ ὃ ἐμβλέψαι γυναικὶ ἀπηγόρυσε, πορνείαν ἀλαγράφων· σὺ ϳ ἐις ζοῦτον ἐμαίνης, ζαὶ πλαστὰ ὀνόματα ἐπιθεὶς τῇ ϖερφσυνομίᾳ τῆς ἀγάπης, ϖερφάπιχρηςότητος ἑαυτὸν σύνοιζον ἐπιφαύσω, ὡς ἡ Εὔα τὸν ὄφιν. ἀποδύσας ὃ πῦρ ἐν τῷ ϰόλπῳ, ϗ λύχνον ἐις χόρτον θήσας, ϰίνδυνον ὃν ἀμφοτέρων ἔχεις. ἢ γὰρ ἐις αὐὸ ὃ πῶμα ὃ βάρα ἀθρῦ ἐμπισὼν, ϖερὶ τιὼ ϖωφρφσύνιὼ ϲκιρδυνεύσας· ἢ εἰ μὴ τῶτο πάθοις, φήμιν αἰχρὸν ἑαυτῷ ϖεριάψῃς, ὁ ϰελδυόμυος ϖερφοφᾶς ϰαλῶ, ὃ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, ἀλλὰ ϗ ἐνώπιον ἀνθρώπων. ἀλὸ ϖαδείνεσιν ἔχων ἐκκλησιάζιὼ, ἐφύλεις ϖαδαφυλάτιεας ὅσα σιμνά· ϗ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ ϗ ὅσα θῦμα. μέτιζησον τῷ σεμνῷ ὃ χρηςὸν; ⸂ φόβον ϑεοῦ ϖερίθες ϖωφρφσυνιὼ. τί χρήμεις τὸ ϰαλὸν ὄνομα τῆς χρισταισμοῦ; τί ϗ ζαὶ ἑτέρων παγιδεύῃς ψυχὰς, ζωόπυρα ὀπισασασάμυρος; οὐ μόνον γὰρ τῆς ϖερὶ τῆς ὄψις ψυχῆς ἀπολυσίας ⸂ λύσιν δώσεις, ἀλλὰ ϗ ϖερὶ ὧν ἀλχὰ σε ἐσκανδαλίσθησαν. ἔκβαλε ⸂ ὄφιν ἐκ τῦ κόλπου σε, ἔκβαλε ⸂ κίνδυνον ἀπὸ σαυῦ. εἰ ἐπιποθῆς ϗτὸ ϑηλειὼν ἀλαγκιείας, ἀλχὰ τί ἀρχαῖον νομον ἐκ ἐφύλαξας, ϗ γάμῳ νομίμῳ ζωνήφησε· ὁ γάμος κόλασιν ὐκ ἔχει· ἡ μοιχεία κόλασιν ἔχει ἀϖαίτητον· μοιχεία γὰρ ὅτι, ϗ μεγάλη μοιχεία ἡ ζαὶ γυναιξὶ ζωοίκησις. αἰσθυμησον τιὼ συνοίδητί σου, εἰ ϖολλάϰοτι ἐλάβῆς· εἰ ἅπτηται, ὥτε ὑμέρας ἐδέξω πληγών. ἐγὼ ϳ ἀναπύσω σε τιὼ ϰαρδίαν, εἰ ϗ μέλλεις ἀληθῶς. ἀλλ' ἐμοὶ οὐ μέλει. πάρυ γὰρ ἀληθῶς ὁτὲν ἐίδω ἀσκητιὼ ζωοίσαντα ὁπισασασάμυρον. ἐγὼ δὶ σοι λέγω, ὅτι ϰᾷ πᾶσαν ὥραν ϖραγματίζη, ϗ ϰᾷ πᾶσαν ὥραν ϑηλάλωτος γίνῃ. ϗαινοῦσαν γὰρ τῦ τῆς ϖωφρφσύνης δεσμοῦ ἐκλύῃ ὁ ϗμναῖος πολεμιφὴς αἰχμάλωτος αὐτὴν ϗτὸ ἀναδεικνύῃ. μὴ γὰρ λίθος εἶ; ἀὖ ἄθεφπος εἶ, ταῖς ϰοπαῖς τῆς φύσεως ζωπῶμενος ϗσοκινέμυρος. πῦρ ἔχῃς ἐν τῷ ϰόλπῳ, ϗ ὐ ϰαῇ; ϗ πῶς ἔχῃ λόγον; ἢς λύχνον ἐις χόρτον, ἔ τότε ἴδῃ, εἰ δυνάσαῖ μοι αὐτῇ, ὅτι ὐ ϰαίεται ὁ χόρτος. εἰ ϳ ἀρνήσαῖ, ὅτι ὐ ϰαίεται ὁ χόρτος, ἐμοὶ μὴ λέγε, ἀλλὰ τῷ εἰδότι τὰ ϰρύφια, ὃς ἔρχεται ζωαναγῶ τὸν λογισμοὺς. ϰριτὴς γὰρ ὅτι ἐνθυμήσεων ἔ λογισμῶν, ϗ ἐνοίας ϰαρδίας ζωῶ. λέγε γὰρ, Ο ἐμβλέψας γυναικὶ ϖρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ ϰαρδίᾳ αὐτῦ. βλέπε μὴ ϰᾷ πᾶσαν ὥραν μοιχεία ἐν σοὶ θεώσηται. πάντας ἐρᾷς, πτοίαις ϗ ἀσθενοῦσι ϗ τῇ ⸂ κατ' ἀξιῶ ἀναίτῃ τειχίζω ἐμαυτὴν, ἵνα μὴ τῦ ϖερισσοῦ σκάπτω. σὺ οὖν διὸ τοῦτὸ ἔτιεγν ἡ ἄσκησις σε, ἀλλ' ἢ ἀλχὰ τιὼ ζωοίκην σε· σὺ οὖν ἔπ ϑησαυείζεις δικαιοσύνιὼ. ϗτοίσυρε γὰρ σε σκύλην τιὼ ἄσκησιν. ἔκβαλε τοίνυν ἀπὸ σαυῦ τιὼ ζημιῶσάι σε πολλῶν ἀγαθῶν, μή σε σκανδαλίῃ ἐν τῷ ϖαραδείσῳ, μή σε ποιήσῃ παίγνιον τῶ ἀναβόλῳ· μὴ ϛίσῃς αὐτιὼ ϖαραδοσαυτῷ, μή ϖως καταρρίλασά σε ζωὸν εἰς γέενναν ϰατιεχθῇ. φοβήθητι ⸂ φόβον δικαίῳ, ἀναθυ σεαυτῷ ἀναθήκιὼ μηδὲ ἀτήσας γυναικὶ ϖροσυτέρων πρόϊσιν αἰδοῦ πολιαὶ, ϗ καθὰ ἀρ πατέρας αἰδούμυος φιλόν μοιχολογίας ϗ παγγίας ϗ γλώττος. νεωτέρῳ μὴ ϖροσάσῃς, μηδὲ δίκαιε ῥαθυμίας ὁδὸν καταρχὼν ταύτης ἀὖς, ϗ ϖολὺ πλείονα τιὼ καταφθορὰν ἐμποιῇ. γυναῖκα ϳ ϗ μίσει τῆς ἀϖελέψεως αὐτῆς αἰδοῦ· ὁ σὸς βίος ἐκείνας γλώσσαν τύπος· τοιοῦτον σεαυτὸν ὑπόδιξον, ἵνα σε ἐκφύγαι αἰδῶνται, ϗ τύπος ϗ ἀρχὴ τῆς αἰδοῦς ἐκείνας γίνῃ (ὅτι ϗ ἡγεμονικώτερον ἀνὴρ γυναικός) ϗ μὴ τιὼ θήλειαν ϖροσαθῆς θήλυτερα φύσει τῇ γυναικείᾳ. γυνὴ αἰδέσθω ἀναφεύγοντας, ὅσῳ ϗ ἀλεπώτερον ὄφεως, δύναμιν ἔχοντα γυναικός. εἰ ϗ ϖέτρας ἀναζέσθαι ϖρὸς ἄνδρας

δεσπότου τὴν εὐμένειαν, ὦ ἄνθρωπε, οὔπω τὴν καθόλου βεβαίως ἔχεις τὴν ἀπαλλαγήν· οὐ γινώσκεις δὲ μικρὸν ὕστερον ἐσόμενον, ὅτι μετ' αὐτὸς ἔσῃ, τί δέ σοι συμβήσεται· εἶτα γελᾷς ἀφροντίστως καὶ εὐτραπελίζεις καὶ ἄγεις σεαυτὸν ἀφόβως, δέον ἐγκεῖσθαι ταῖς πρὸς Θεὸν ἱκεσίαις, ἀγωνιᾶν δὲ ὑπὲρ τῶν μελλόντων, καὶ τρέμειν μετ' ὑπὲρ αὐτοῦ, μή ποτε τῆς ἀρετῆς ἐκτραπῇς, φροντίζειν καὶ δεδοικέναι περὶ τῶν ἀπαντησομένων, μὴ χαλεπώτερα καὶ μείζονα τῆς σῆς δυνάμεως "ἀπέλθοι, τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐν μέσῳ πολέμων ἀπειλημμένος; ἀγῶνα ἐχέτω ἡ ψυχή σου. πολεμοῦσιν ἀοράτως δαίμονες, πολεμοῦσι προφανῶς ἄνθρωποι, πολεμεῖ τὰ τῆς ψυχῆς ἔνδον πάθη, αἱ διὰ σώματος ἐγειρόμεναι ἡδοναί, καὶ αἱ περὶ τὸ σῶμα ἔξωθεν συμφοραί. τοῖς γὰρ πλησίον οὐ συναλγεῖς, οὐκ ἀσθενεῖς μετὰ τῶν ἀσθενούντων, οὐ κλαίεις μετὰ τῶν κλαιόντων, οὐ δέδοικας περὶ τῶν μὴ βεβαίως περὶ τὴν πίστιν διακειμένων, μὴ μετακινηθῶσι καὶ πέσωσιν. οὐ θρηνεῖς τοὺς πεπτωκότας, οὐ χεῖρα ὀρέγεις τοῖς κειμένοις, οὐκ ἐπιλαμβάνῃ τοῦ γελῶντος ἔνδοθεν στεναγμοῖς, ἐπεὶ ἐληθάργησε τὴν ἡτοιμασμένην κόλασιν· οὐκ ἀνατρέπει σου τὴν ἄκαιρον τρυφὴν ὁ τοῦ συνεσταλμένου καιροῦ λογισμός, οὐχὶ τῆς μελλούσης φοβερᾶς ἡμέρας προσδοκία, ἀλλ' ἐκείνους μὲν μιμῆσαι τοὺς μετὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνοντας· οἷς ἀντὶ τῆς εὐφροσύνης, τὸ οὐαὶ ἠπείλησεν ὁ προφήτης. — *ἴσ. ἐπέλθοι*

Ησ. κβ. ιβ. Ἐγὼ μὲν γάρ, φησιν, ἐκήρυξα κλαυθμὸν καὶ κοπετὸν καὶ ξύρησιν κεφαλῆς καὶ περιζῶσιν σάκκου· αὐτοὶ δὲ ἐποιήσαντο εὐφροσύνην καὶ χαράν, λέγοντες, φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. καὶ ἀνακεκαλυμμένα εἰσὶ ταῦτα ἐν τοῖς ὠσὶ Κυρίου σαβαώθ, ὅτι οὐκ ἀφεθήσεται αὐτοῖς ἡ ἁμαρτία αὕτη ἕως ἂν ἀποθάνωσιν. ἀκούων ταῦτα φοβήθητι καὶ στέναξον· μὴ μιμήσῃ τοὺς φαγόντας καὶ πιόντας καὶ ἀναστάντας παίζειν. καὶ ἵνα τὸ πικρότερον εἴπω, θυσίαι καὶ τροφαὶ καὶ παίγνια τοὺς πρὸς Θεὸν ληθαργῆσαι φόβου ἐποίησε, καὶ πρὸς εἰδωλολατρείαν ἐξείλκυσε. φοβήθητι μὴ σοῦ γελῶντος ὁ δεσπότης ὀργίζηται, ὁ τοὺς μὲν κλαίοντας μακαρίσας, τοὺς δὲ γελῶντας ταλανίσας· μὴ τὴν παιγνίαν σου, καὶ τὸν ἐκκεχυμένον γέλωτα, ἀφοβίαν περὶ Θεοῦ, καὶ λήθην τῶν συμφερόντων ὁ διάβολος εὑρών, ἐπειδὴ τῇ ψυχῇ σου, καὶ σπείρῃ τὰ ἑαυτοῦ ζιζάνια. ἦν ὅτε ἀνέσει εἶχον τὸν καιρὸν μᾶλλον ἐπιτηδείως· ἀλλ' ὅμως καὶ τότε πολὺ παρὰ τοῖς ἁγίοις ἦν τὸ σκυθρωπὸν ἀντὶ τοῦ περιχαροῦς. καὶ φησιν ὁ ψαλμῳδός,

Ψαλ. λζ. ς. καὶ ς. ς. Ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην, καί, Λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου· ἐν δὲ δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. κατηφὴς ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις γινόμενος, καὶ περὶ τῶν συμφορῶν ὀδυρόμενος, καὶ τὰς τῆς Ἱερουσαλὴμ συμφορὰς κάθηται κλαίων ὁ προφήτης Ἱερεμίας· καὶ σὺ τοίνυν μὴ καρηβαρίᾳ καὶ μέθῃ χρώμενος καὶ γελοίοις καὶ εὐτραπελίᾳ ἐκδώσῃς σεαυτόν. διὰ τοῦτο γάρ σου καὶ κιθάρα περιῄρηται, καὶ οὔτε τύμπανον ἔχεις ἐν χερσί,

α. Κορ. ιδ. ιε. καὶ καρδίᾳ μᾶλλον, ἢ τῷ στόματι ψάλλειν ὁ Παῦλος ἐδίδασκεν, ὁ πανταχόθεν συστέλλων τὸν

Γεν. κϛ. η. ἄνθρωπον ἀπὸ πάσης ἐκλύσεως. ἔπαιζεν ὁ πατὴρ Ἰσαὰκ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα· ἀλλά σοι καὶ τὰ πρὸς γυναῖκα σεμνότερα διατέτακται, ὅτι ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστὶν

α. Κορ. ζ. κθ. ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. σὺ οὐ βούλει συστέλλεσθαι, πάντων τῶν πραγμάτων συστελλομένων· ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον γυναικῶν ἀδιαφόρως ἐκχέεις δάκρυα, καὶ πληθύνεις παίγνια, καὶ γελοῖα προστίθεις, καὶ διακλᾶσαι αἰσχρολογίας προφέρων; μὴ φέρων γὰρ τὴν ἐν τῷ ἀκολάστῳ σου σώματι πύρωσιν, λοιπὸν ἐκφέρεις τὸν βόρβορον ἔξω, καὶ ἑαυτὸν φανερὸν ποιεῖς. οἷος εἶ διὰ τῶν ῥημάτων, τοιοῦτος πάντως ἔσῃ, καὶ πολὺ χείρων ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ. τί ἀφόβως συναναμίγνυσαι γυναιξί; τί "σεαυτῷ εἰς τὴν παγίδα κατατρέχεις; τί εἰς τὸν κίνδυνον ἑαυτὸν ἐμβάλλεις; τί φαιδρωπὸς πρὸς θηλείας, καὶ σπουδάζειν τολμᾷς; διὰ τοῦτο νηστεῖαι, διὰ τοῦτο προσευχαί, διὰ τοῦτο καταξηρὰ δίαιτα, διὰ τοῦτο πολυτρόπως "ἀθλήσεις ἐπινοοῦσιν ἄνθρωποι, — *χ. σαυτὸν* — *ἴσ. ἀσκήσεις*

Θν ὑόν. Εἰπὲ γὰρ ποῦ εἶπεν ὁ πατὴρ, ἔκπεσά μοι υἱόν· ἢ ὁ υἱὸς, ἔκπεσέ μοι ὁ πατήρ; μηδὲ τὰς ἀνθρωπίνας φωνὰς τοῦ Χριστοῦ εἰς ἐλάττωσιν αὐτοῦ λάμβανε. Εἰ γὰρ τούτων λεχθέντων, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐστὶν αὐτὰ δυνηθέντων, ἐτόλμησάν τινες λέγειν, δοκήσει καὶ φαντασίᾳ αὐτὸν σεσαρκῶσθαι· εἰ μὴ ταῦτα ἐλεγχθείη, ποῦ σὺκ ἔσχον ἐξοκλῆσαι ἀσεβείας; πᾶς οὖν ὁ τὰ ἀγίας γραφὰς πιστεύων, τοσοῦτον τελείως ἄκουσεν, ἀτρεπτον, ἀμήχανον, πνευματοδωμον, ζωαίαρχον, ζωαίδιον καὶ ὁμοούσιον, πατέρα, καὶ υἱόν, Θν τοσοῦτο μόνον ἀγαθὸν, ὅτι τέλειον βουλήσει ἰδίᾳ σὺν ἀνθρώπου παντὸς πλείονας, χωρὶς ἀμαρτίας, ἀτρέπτως καὶ ἀμήχανον (γεγραπται γὰρ ἀνθρωπος, "ἔμεινε δὲ ἐν" Θεός. ὁ γὰρ "ἐστάπη τῆς αὐτοῦ δόξης καὶ ἀξίας) ἐν δὲ πνεῦμα ἓν ἅγιον, πνεῦμα τὸ λαληθὲν διὰ τῶν προφητῶν. εἰδὼς δὲ λέγοντας τρεπτὸν Θν υἱὸν, ἢ τὸ πνεῦμα, ἢ ἀλλοίωσιν, ἢ ἐξ ἑτέρας οὐσίας, ἢ ἐξ οὐκ ὄντων γεγενῆσθαι, ἢ ὅτι ἐν χρόνοις ὅτε οὐκ ἦν, αἱρεσιν ποιήσεται αὐτὸν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. ἐπέσχε δὲ πάντα τῷ βουλομένῳ, καὶ ὀλίγα ὧσιν. ἅπαντα γὰρ διεξελθεῖν ἀδύνατον. ἐπιλείψει γάρ με διηγουμένου ὁ χρόνος. σὺδὲ αὖθις γὰρ οἶμαι Θν κόσμον χορήσας τοῖς γραφόμενα βιβλία. ἡμᾶς δὲ ἀναξίους, καταξιώσητε ὠφεληθῆναι ἐκ τῶν θείων γραφῶν, προσκυνοῦντας πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἴσ. ...ναν ἐν τῷ ἑβ. ἐστάπη τὸ τῶν

ΟΤΙ ΟΥ ΧΡΗ ΕΥΤΡΑΠΕΛΙΖΕΙΝ ΤΟΝ ΑΣΚΗΤΗΝ.

Ex Ms. Regio Lut. Epist. 5. 2.

Αἱ ἁγίαι αἱ ἁγιαπέσεις τοῦ μακαρίου Παύλου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου σωτηρίαν κατεργάζεσθαι. ὁ γὰρ μὴ μετὰ φόβου καὶ πολλῆς ἐπιμελείας τὴν ἄσκησιν ἀρετῆς ἐργαζόμενος, πολλὰς ὑφίσταται εἰς τὸ κακὸν ἐκβάσεις, καὶ ὥσπερ ἐξ ὑψηλοῦ καὶ βασιλικῆς ὁδοῦ πλανώμενος, εἰς τὰς δι' ἀκάνθων καὶ σκοπέλων πλαγίας καὶ ἀνόδους. διὸ καὶ ἡμεῖς Θεοῦ βοηθείᾳ ἀδιαλείπτοις ὁδηγοῖς εἰς τὸ ἀγαθὸν χρώμενοι, ὁδηγήσει με, λέγοντες, ὅτι τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν, καὶ καταρτίσει τὰ διαβήματά μου ἐν τοῖς σοῖς σε. ἀγαθὸν οὖν ἡ χρηστότης, καὶ ἡ ἀγάπη κεφάλαιόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, τούτοις δὲ ἀκολουθεῖ φαιδρότης πολλὴ, καὶ γέλως· ἐκβάλλει γὰρ τὸ μέγα, καὶ ἡ τοῦ στόματος τὰ ματαιόπουσα βωμολοχία. δηλοῖ δὲ τὸ ἐξακολουθοῦσαν τῇ εὐτραπελίᾳ. ὁ γὰρ γέλως χαρὰ τοῦ Θν δεσμὸν τῆς σωφροσύνης· γέλως ἀπωθεῖται σιωπὴν· γέλως οὐ μιμήσκεται φόβου Θεοῦ· γέλως δὲ φοβεῖται ἀφέλειαν ψυχῆς· γέλως πορείας ὁδηγός· βωμολοχία ἐλεγχέως ἐστὶ ἀκολάστου αἰδοῦς· γέλωτοποιία καὶ ἀσχημοσύνης φανέρωσις. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος ἀπόστολος ἀπαγορεύει λέγων· Μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία· τοῦτο λέγων, ὅτι δεῖ τὴν εὐθυμίαν μὴ προφάσει κτήσασθαι ῥᾳθυμίας, ἀλλὰ εὐχαριστίας ὑπόθεσιν πρὸς τὸ δεδωκότα. διὰ τοῦτο μάρτυρα τὸν Ἰωὴλ, ἵνα φανῇ λέγων· Εἰ δὲ καὶ ἡμῖν πεπορευμένοις μετὰ χιλιάσιν. ὑπεπλήσθη δὲ τοῦ φιλοτέλωτος τρόπου Σολομών· Ἀγαθὸν, φησὶ, θυμὸς γέλωτος ἐν ἀκακίᾳ προσώπου· ἀγαθυνθήσεται καρδία σοφοῦ ἐν οἴκῳ πένθους, καρδία δὲ ἀφρόνων ἐν οἴκῳ εὐφροσύνης. ἀγαθὸν δὲ ἀκούσαι ὑπὲρ μῶμον σοφοῦ γὰρ ἄνδρα ἀκούοντα ἄσμα ἀφρόνων. τὸ δὲ ἀπρεπὲς καὶ ἄλιμον τοῦ Θν εἰς γέλωτα ἐγκειμένου ἐλέγχων φησὶ, Φωνὴ ἀκάνθων ὑπὸ τὸν λέβητα· οὕτως ὁ γέλως τῶν ἀφρόνων. πρὸς τί δὲ προσήκει τὸ τοῦ φαιδροῦ καὶ ἱλαροῦ; Εἰς τὸ σοφὸν, ἡσύχιον, καὶ σεμνὸν· ἀγαθὸν καὶ ἅγιον φόβου καὶ μεμιμημένον τὸν ὀφθέντα Θεὸν πεπειραμένον δὲ ἀγαθοῦ ἱλεοῦ. ὁ γὰρ φαιδρότητι ἀμέτροις καὶ γελοίοις ἁλισκόμενοι, ἐοίκασιν ἀγνοεῖν τὰ καθ' ἑαυτοὺς, λήθην τινὶ βεβαρημένοι τοῦ ψυχικοῦ, καὶ μηδὲ τὸ διαφορὰ τοῦ πρόσκαιρου πεπεισθότες. οὔπω τῷ

ἴσ. ἔδωκεν

νεφεσι, ϗ ὠφελοῦν ζαμίαι χιλίας. ἆρα δεῖ τὸ μὴ προσέχεσθαι τοῖς, καταλαμβάνω,
ἀγνοεῖ ⟨W⟩ παῖς φησίν; Εἰ ἀγνοεῖ ὠφελεῖ ϗ δικαίζει· ἵνα ϗ σὺ τῷ προσκόπτοντι Ισ. οὐ σῶμα.
Περξ. ιγ. β. πνεύματος τοῦτο ταλαιπωρεῖς λέγει; πῶς εἶπεν, Ἀφορίσατε δή μοι ⟨W⟩ Παῦλον ϗ τὸν Βαρ- ποτε ἀμ.
ναβᾶν εἰς τὸ ἔργον, ὃ προσεκλήμην αὐτούς; ὁρᾷς τὴν ἐξουσίαν· νῦν τὴν θεότητα. ϗ ὁ Α- Ισ. ζῆτ ὄρα
γαβος· Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ⟨W⟩ αἵρεσθε, οὗτος ἐστὶν ἡ ζωὴ αὕτη, ὅτω δώσουσι τὸ Ιε- ϗ.
Περξ. κε ια. ρουσαλήμ· ϗ ⟨Φ⟩ ἀπόστολοι· Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι μηδὲν πλέον τηρεῖν. ⟨Ε⟩ πάλιν· Διελ- 5 Ισ. πῶς ἔ, ὦ.
Περξ. ιη. κβ. θόντες τὴν Φρυγίαν ϗ τὴν Γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λα-
ϗ ζ. ιζ. λῆσαι ⟨W⟩ λόγον ἐν τῇ Ασίᾳ, ἐλθόντες δὲ εἰς Μυσίαν, ἐπειρώντο εἰς τὴν Βιθυνίαν πορεύ-
εσθαι· ⟨Ε⟩ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ϗ πάλιν· Ὅτι τὸ πνεῦμα [" μὲν] τὸ ἅγιον Ισ. μαι π
Αγγ. β. τ. ϗ πολὺ δίκαιον τύραννος λέγει, ϗ τὰ ἑξῆς. ϗ ὁ προφήτης, Τὸ πνεῦμά μου, φησίν, ἐφίστηκεν 10
Μετθ. ιη κ. Ησ μη. ις. ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὁ δὲ Κύριος· Ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ
Περξ. κ κη. εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν. ϗ, Κύριος ἀπέσταλκέ με, ϗ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Προσέχετε ἑαυτοῖς,
ϗ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμᾶς ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους ϗ διδασκάλους. ἔσχε
τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ϗ τὴν αὐθεντίαν, ϗ τὴν ἐξουσίαν. οὐκ ἄρα ἄλλο-
Ησ. ς. α. ε ν. τριον τοῦ Θεοῦ τὸ πνεῦμα. Εἶδον, φησὶν Ησαΐας, ⟨W⟩ Θεὸν ὑπὲρ θρόνου ὑψηλοῦ ϗ ἐπηρμένου, 15
ϗ τὰ στεραφίματα κύκλῳ αὐτοῦ, ϗ τὰ ἑξῆς· ϗ εἶπον, ὦ πάλαι ἐγώ, ὅτι κατενύγημαι, ὅτι ἀ-
κάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτων χείλη ἐχόντων ἐγὼ οἰκῶ, ϗ ⟨W⟩ βασιλέα
Κύριον σαβαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου· ⟨Ε⟩ εἶπε, τίς πορεύσεται, καὶ ποῖς ⟨W⟩ λαοῖς τούτοις; ϗ
εἶπον· ἰδοὺ ἐγώ· ἀπέσταλκέ με. ⟨Ε⟩ εἶπε πρὸς μέ (δηλονότι ὁ καθήμενος ἐν τῷ θρόνῳ)
πορεύθητι πρὸς ⟨W⟩ λαοὺς τούτους, ϗ εἰπὲ· ἀκοῇ ἀκούσετε, ϗ οὐ μὴ ξυῆτε· ϗ βλέποντες 20
βλέψετε, ϗ οὐ μὴ ἴδητε. Τίς ἐστιν ὁ καθήμενος ὅτι θρόνου; ὁ πατήρ, φησίν. ἐὰν δὲ μάθῃς Ισ. αὐτὸ δι.
παρὰ τοῦ Παύλου, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν· ὁμολογεῖς ἄρα Θεόν. δοξάζω, φησί, ϗ πιστεύω. ἄ-
Περξ. ιη. κα. κουε λοιπὸν αὐτοῦ λέγοντος· Κύριος εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ Ησαΐου τοῦ προφήτου·
πορεύθητι πρὸς ⟨W⟩ λαοὺς τούτους, ⟨Ε⟩ εἰπὲ· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ μὴ ἐξῆτε. Παῦλος λέγει, Εἶ- 25
πε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ησαΐας λέγει, Εἶπε Κύριος σαβαὼθ· ὅτι ἀδιαφορεῖ ὅτι τῇ γρα-
φῇ, ὡς παρὸν ϗ ἀοῦν ἁγίου πνεύματος λέγει. μηκέτι οὖν λέγε μόνον ϗ μόνῳ Θεοῦ, ἐμ-
Τιτ. β. ιγ. πίπτων εἰς ἐλλειψισμούς. Εἰ γὰρ μόνος Θεὸς ὁ υἱός, ψεύδεται Παῦλος λέγων· Προσδε-
χόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ ϗ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χρι-
στοῦ. ὃν οὖν Παῦλος καλεῖ μέγαν Θεόν, σὺ μὴ καλεῖ μικρόν. ὁ γὰρ Θεῷ πάντα τέλεια. ϗ
Ρωμ. θ ε. πάλιν· Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. 30
μήτι κτίσιν Θεοῦ ἀνομάσης ποτέ. ἀσεβὴς γὰρ ὁ κτίσμα προσκυνῶν. τί οὖν; ὁ λέγεις τὸ σῶ-
μα τοῦ Κυρίου κτίσιν; ἴδε οὖν, ϗ σὺ κτίσματι προσκυνεῖς, ἄθεος. σὺ δὲ λέγε βασιλεῖ,
ἐκδυσαι τὴν πορφυρίδα σου, ἢ, ἔγραψε σὺ τοῦ θρόνου σου, ἵνα σοι φιλῶ προσκυνήσω· ἀλ-
λὰ προσκυνῶ βασιλεῖ ὅτι θρόνου καθημένῳ, ⟨Ε⟩ οὐ πορφυρίδι ὁπλῇ. πολλάκις γὰρ ὁ Θε- 35
ὸς λέγει τὴν κτίσιν σάρκα τὴν ἐξ ἡμῶν ἀπηλλοτριωμένην ἑαυτῷ· προσκυνητὴν δὲ
ὅτι ζωὴ τῷ Θεῷ λέγω, καθὼς ϗ ἀπιθάνων αὐτῶν. ϗ τοῦτο σημαίνει ὁ θεσπέσιος Δα-
Ψαλ ζη. ε. βὶδ βοᾷ· Ὑψοῦτε Κύριον ⟨W⟩ Θεὸν ἡμῶν, ϗ προσκυνεῖτε τῷ ὑποπο δίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ,
Ησ. ξ. ε. ὅτι ἅγιός ἐστιν. ⟨Ε⟩ δὲ ἄλλῳ ῥητῷ λέγει· Ὁ θρόνος μου θρόνος, ϗ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν Ισ. ἔστι ὁ ϗ
μου. τὴν γῆν ἡμᾶς καλοῦσι προσκυνεῖν, ὦ μακάριε Δαβίδ· ϗ πῶς Μωϋσῆς νομοθετεῖ, ὁ Θεὸς αὐ-
μήτε τῷ θρόνῳ, μήτε τῇ γῇ, μήτε τοῖς ἐν αὐτοῖς προσκυνεῖν; ὁρᾶτε μυσταγωγίαν. ὅπως δὲ ἂν- τὸς ἐσ
θρωπος χωρὶς ἁμαρτίας τὴν ἡμετέραν σάρκα ἐνοικῶν ἑαυτῷ ⟨Ε⟩ εἰς μίαν προσκύνησιν, ἢ ἡ σὰρξ
ἡμῶν ἐκ τοῦ Ἀδάμ, ἐκ τῆς γῆς· ϗ τοῦτο λέγει, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν πο-
δῶν αὐτοῦ. ἡμεῖς τῇ γῇ οὐ προσκυνοῦμεν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ λέγω τῷ ἐνοικοῦντι ἑαυτῷ χωρὶς
ἁμαρτίας τὴν ἐκ τῆς γῆς πλασθεῖσαν τοῦ Ἀδὰμ σάρκα. μηκέτι οὖν λέγε κτίσιν Θεοῦ

⟨W⟩

[ἴσ. γεννᾶν] γεννᾶσθαι, ἐγώ εἰμι. εἰ ὁμολογεῖ οὖν υἱὸν ἄκτιστον, καὶ συνάναρχον πατρί, ἵνα μὴ δύο καὶ τῷ πατρὶ ἀρχὴν τοῦ γεννᾶσθαι πατήρ. εἰ λέγεις συνάναρχον τῷ πατρὶ τὸν υἱόν, πῶς ἐγέννησεν ὁ πατὴρ τὸν υἱόν; θέλων, ἢ μὴ θέλων; ἐὰν εἴπωμεν, θέλων, ἀντιλέγουσιν ἤδη ἦν τὸ θέλημα [ἴσ. γεννηθῆναι] πρὸ τοῦ λόγου. πρὶν γὰρ θελῆσαι, φησιν, οὐκ ἦν ὁ υἱός. ἐὰν δὲ εἴπωμεν, μὴ θέλων· λέγουσι, τυραννεῖται τὸ θεῖον· πολὺ δὲ τὸ τυραννούμενον, οὐ Θεός. ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι ὥσπερ ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας καὶ τὸ φέγγος συναΐδια ἔχει· οὕτως ὁ πατὴρ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα· ἵνα μὴ ὑπονοῶμεν τὸν πατέρα ὑπὸ ἀρχήν. [ἴσ. γὰρ ὁ υἱὸς λέγ.] εἰ γὰρ λέγεται ὑπὸ ἀρχήν· πρὶν ἄρξασθαι τὸν υἱόν, οὐκ ἦν ὁ πατὴρ πατήρ, κατὰ τὸν σὸν λόγον· καὶ ἀναγκασθήσῃ τὸν πατέρα ὑπ' ἀρχὴν ποιεῖν ἀσεβῶς. εἰ δὲ μή, ἀντιπάγω σοι κἀγώ. θέλων ὁ πατὴρ ἐγένετο πατήρ, ἢ μὴ θέλων; ἐὰν εἴπῃς, θέλων· ἰδὲ οὖν, πρὶν θελῆσαι οὐκ ἦν πατήρ. ἦν οὖν χρόνος ὅτε οὐκ ἦν πατὴρ ὁ πατήρ· καὶ αὐτὸς οὖν ἤρξατο τοῦ εἶναι πατήρ. ἐὰν εἴπῃς, μὴ θέλων· τετυράννηται Θεός· Θεὸς δὲ οὐ τυραννεῖται· τὸ γὰρ τυραννούμενον οὐ Θεός. ὁρᾷς εἰς πόσην ἐμπίπτεις ἀσέβειαν, ἐὰν μὴ ὁμολογήσῃς συνάναρχον καὶ συναΐδιον καὶ συνδημιουργὸν πρὸς τὸν υἱόν; καὶ πῶς εἴπω συνδημιουργόν; γέγραπται γάρ, Ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο. οὐκ ἀκούεις τοῦ προφήτου λέγοντος [Ἰω. α. γ.] περὶ τοῦ υἱοῦ· Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον· καὶ τὰ ἑξῆς· Ὅτι ὄψομαι [Ψαλ. η. γ.] τοὺς οὐρανούς, ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας; οὐχ ὁρᾷς τοῦ Χριστοῦ τὴν αὐθεντίαν λέγοντος· Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι· καὶ, [Ἰω. ε. ιζ. κα.] Ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· καὶ, Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι· [Λουκ. ζ. ιδ.] καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ· Ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, φιμώθητι, καὶ [Μάρκ. θ. κε.] ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· καὶ, Θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου; ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι ἔλεγον, [Ματθ. θ. β.] οὐδεὶς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός· ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ἐλέγχων αὐτούς, φησιν· ὑμεῖς εἴπατε ὅτι Θεοῦ μόνου ἐστὶν ἀφιέναι ἁμαρτίας· ἰδοὺ οὖν ἀφίημι ἁμαρτίας, καὶ ὁμολογήσατέ μου τὴν θεότητα. εἰ δὲ ἀπιστεῖτε, ἐκ τῆς τοῦ σώματος ῥώσεως βλέπετε καὶ μάθετε καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγείαν. τότε λέγει αὐτῷ· Ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὸν κράβ- [Ματθ. θ. ς.] βατον, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ πάλιν ἄλλῳ· Ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ τῇ θαλάσσῃ· Σιώπα, πεφίμωσο· [Ματθ. ιβ. ιγ.] Ἡ παῖς ἐγείρου· Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ τὰ ἑξῆς [Μάρκ. δ. λθ.] ἅπαντα, δι' ὧν δηλοῖ τὸ πρὸς τὸν πατέρα ὁμότιμον. ἅπερ ἅπαντα καταμανθάνων, πίστευε [Λουκ. η. νδ.] ὅτι ὁμοούσιός ἐστι τῷ πατρί. ὁμοούσιον δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ [Ἰωάν. ια. μγ.] [Μάρκ. α. μα.] ἐκ τοῦ υἱοῦ λαμβάνει· οὐκ ἀλλότριον τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ τὸ πνεῦμα· πνεῦμα Θεοῦ, [Ἰωάν. ιε. κς. καὶ ις. ιδ.] πνεῦμα Χριστοῦ, πνεῦμα ἀληθείας, πνεῦμα παράκλητον, αὐτοπαράκλητον. Πνεῦ- [Ἰωάν. δ. κδ.] μα ὁ Θεός· Ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι, καθὼς καὶ ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἀνανίαν· Τί ὅτι συνε- [β. Κορ. γ. ιζ.] φωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; καὶ δηλῶν ὅτι Θεός ἐστι, φησιν· Οὐκ ἐψεύσω ἀν- [Πράξ. ε. θ. δ.] θρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. ὁρᾷς ὅτι Θεὸς τὸ πνεῦμα ᾧ ἐψεύσατο; καὶ ὁ Παῦλος λέγει· Ὑ- [α. Κορ. γ. ις.] μεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. δηλονότι Θεός ἐστι τὸ πνεῦμα τὸ οἰκοῦν ἐν ἡμῖν. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καί ἐσμεν· καὶ, Ὁ δεύτερος ἄνθρωπος εἰς [Πράξ. ιζ. κη.] πνεῦμα ζωοποιοῦν· καὶ ἀλλαχοῦ λέγει· Ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν, τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωο- [α. Κορ. ιε. με.] ποιοῦν. μὴ τολμήσῃς οὖν φθέγξασθαί τι κατὰ τῆς ὁμοουσίου καὶ παντοδυνάμου τριάδος. καὶ [Ἰωάν. ς. ξγ.] πάλιν, Οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ [α. Κορ. β. ια. ι.] οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τὸ ἐν αὐτῷ, ἵνα μὴ ὡς σύνθετον τὸ πνεῦμα νομίσῃς. Τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. ἐρευνᾷ μέν, οὐ καταλαμβάνει δέ. οὐ γὰρ γέγραπται, ὅτι καταλαμβάνει. πῶς οὖν ἐρευνᾷ; ὡς περίεργον, ὡς ἀτελές, ὡς ἀγνοοῦν; εἰ [ἴσ. γὰρ δὴ; ἐ-χω] γὰρ μὴ γέγραπται, Βαθύτερά σου μὴ ζήτει, καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε· ἃ προσετάγη [Σειρ. γ. κ.] σοι, ταῦτα διανοοῦ· οὐ γάρ ἐστι χρεία τῶν κρυπτῶν· εἰ ἀλλότριόν ἐστι, κατὰ τὸν σὸν λόγον, πῶς ἐτόλμα τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ ἐρευνᾶν; περὶ τοῦ πατρὸς γέγραπται· Ἐγὼ Θεὸς δοκιμάζων [Ἱερ. ιζ. ι.]

ὡς ὁ Θεόφιλος, ἔφασκεν ἡ αὐτή, ἢ λυτρωθῶσι πάντες ⓐ αἰχμάλωτοι, ὅσοι κατήχηντο ὑπ' αὐτῆ. ὥσπερ αἱ εἴ τις βασιλεὺς μέλλων τυραννίσαι ἀθυμίᾳ ἴδιαι συμβουλῆι, ὅπως αὐτὸν ἔτι φθάσωσιν αὐτοὶ, σοφίζεται ἢ διελεῖν, λέγων τὰς δυνάμεσιν αὐτῆ, φύγωμεν δῆθεν ἀπὸ προσώπου αὐτῆ, ὅπως μὴ ἀποδράσῃ ἡμᾶς, ἀλλὰ καταδιώξῃ, ἢ ὅταν γραφέντες συλλάβωμεν αὐτόν· ὅτω καὶ ὁ διάβολος προσεβάλλετο διελεῖν, ἵνα ἐπέλθῃ ὁ Θεόφιλος ὡς αὐτῷ, ἢ ἀφέλῃ "Αφρειτον τὰ αὐτόν, καὶ ῥύσωνται πάντας τοὺς ὑπὸ τὸ ἅγιον κράτος μένοντας. Ἰσ. κράτος πα. Ακ. κζ μγ. ὅτω γάρ φησιν· Ωφθη ἄγγελος ἐν ἰσχύι αὐτῷ. ὁ ὑπὸ ἀγγέλων προσκυνούμενος, ἢ ᾧ κάμπτει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων ἢ ἐπιγείων ἢ καταχθονίων, πῶς ἰσχύι παρὰ ἀγγέλων ἐλάμβανεν; οὐκ ἰσχύι, ἀλλὰ δοξολογίᾳ, λέγοντος ἀγγέλου· σὺ εἶ ὁ υἱὸς ἡ βασιλεία εἰς τὸ κράτος, Μαρκ. ιγ. λς. δέσποτα. Οὐδεὶς ἐπίσταται τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἢ τὴν ὥραν, ὅτι ⓐ ἄγγελοι, ὅτι ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. ἢ πῶς, φησιν, ἴσος ᾧ πατρί, ὁ μὴ εἰδὼς τὴν ἡμέραν ἐκείνην; ὁ ποιήσας αὐτὴν οὐκ οἶδεν αὐτήν; ἢ Ἀφ' τί οὖν λέγει, ὅτι ὁ υἱός; βλέπει "ὃ γινώσκει. δύο γνώσεις ἢ εἰδήσεις ἐν τῇ γραφῇ θέσει τις αἱ· μία μὲν, τὴν χῖ προέξιν· ἑτέρα δ', τὴν χῖ γνῶσιν. Εγνω γάρ, φησιν, Αδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· Γεν. δ. α. Γεν. β. κγ. οὐχ ὡς προέτερον ἀγνοοῦν; πῶς γὰρ ὁ Εἰπών· Τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου, ἢ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου; ἢ ἔγνω Α- βραὰμ Σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ἢ ὁ Ιακὼβ Λείαν ἢ Ραχήλ· ἆρ' οὖν ἠγνόει αὐτὰς ὁ δι' αὐτὰς δεκαπέντε ἔτη δουλεύσας; ἤδει μὲν αὐτὰς χῖ γνῶσιν· ὅτι τέλειος δ', καὶ χῖ προέξιν. ὁ οὖν πατὴρ μὴ κρίνων πᾶσι, ἀλλὰ τὴν κρίσιν ἅπασαν δεδωκὼς τῷ υἱῷ, εἰδὼς τ' ἡμέραν ἢ γνώσει, ἢ προέξει· ὁ δ' υἱὸς ἐλθὼν σῶσαι ⓦ κόσμον, ἢ κρῖναι, εἰδὼς αὐτὴν χῖ γνῶσιν· ὅθεν δ' οὐδέπω ἔκρινεν, ἀγνοῶ τὴν ἡμέραν, τὴν χῖ προέξιν γνῶσιν σημαίνων. ἀλ- λὰ λέγει Παῦλος· Κατεμνήσατε ⓦ ἀποστολὴν ἢ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν. καὶ ἀλλαχοῦ· Κύριον ἢ Χριστὸν ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐποίησε· καὶ Σο- λομών· Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς κτίσμα καὶ ποίημα ἡ γραφὴ αὐτὸν σημαίνει. ἀλλ' ἐλέγξει σε ἡ ἀκολουθία, ὦ γεωμάχα. Πᾶς γάρ, φησιν, ἱερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται, εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας. ἔλαβε γὰρ ἐξ ἡμῶν τὸν "ποιητικὸν σάρκα ἀναμάρτητος, ἵν' ὑπὲρ ἡμῶν ᾧ πατρὶ προσφέρῃ θυσίαν, χῖ σάρκα οὖν, ᾧ ποιήσαντι αὐτὸν, νοῦ, καὶ μὴ χῖ τὴν θεότητα. ὅτω δὲ ὑπὲρ Κύριον ἢ Χριστὸν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε. προὶ γὰρ τῆς οἰκονομίας ἀπέστα- λῇ Θεὸς κηρύσσειν), καθὼς προεδείκνυ)· ἢ ἁγιάσῃ τις ἡμᾶς λέγει· ἀλλὰ δῆλον ἔσεσθαι τὴν κτῆσιν σαρκὸς λέγει, Κύριον ἢ Χριστὸν ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐποίησε, προὶ τὴν παχύτητα τῶν ἀ- κροατῶν. Κύριος ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ ἔκτισέ μέ, φησιν. ὁρᾷς ὅτι κτίσμα λέγει; ἀλλ' ὅτι τὴν ἀκα- Παροιμ. η. κβ. κα. λυθίαν τῶν ἐξῆς ἴσωμεν· Περὶ τῆς ἁγίους ἐστὶ μελλούσης με· προὶ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. προῶν μὲν, ὦ κανόδοξε, μανθάνει ὅτι Παροιμία ἡ βίβλος λέγει)· πάντων δὲ προῖμια ὁρῶμεν ὄντα ζώων ὅσα τῇ τοῦ λόγου δυνάμει. ἢ γὰρ ὁ Κύριος τὴν βασιλείαν τῶν ὑδάτων σαλεύει ἢ ζύμην ἢ κόκκῳ σινάπεως πρόεικασε, ἢ ἄλλοις πολλοῖς τοιούτοις· ἢ οὐ πάντως φαμὲν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶ). ἀλλ' οὐ περιφερόμενος λέγω. Κύριος ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ ἔκτισέ με, προὶ δὲ ἁγίους ἐστὶ μελίσσει με, προὶ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. πῶς οὖν ὁ γεννώμενος κτίζει), ἢ γεμελιοῦ)· ἢ πῶς ὁ κτιζόμενος γεννᾷ); εἰ γὰρ κτιστὸς, οὐ γεννητός. ἡμεῖς οὐ κτίζομεν ἃ γεννῶμεν, οὐδὲ γεννῶμεν ἃ κτίζομεν. ἢ πῶς εἰσάγει) τὸν ἄκτιστον πατέρα γεγεννηκέναι υἱὸν κτιστόν; ἡμεῖς γὰρ κτιστοὶ ὄντες κτίσαι γεννῶμεν· ὁ δὲ πατὴρ ἄκτιστος ὢν ἄκτιστον υἱὸν ἐγέννησεν. Ακύλας δὲ ἑρ- μηνεύσας, ἐκτίσατό με, εἶπε· Θεὸς οὖν, ἔκτισέ με, ὃ μᾶλλον γενέσθαι, ὡς ἤδη γενητός, προ- Ψαλ. κε. ιη. αἰρεσιν. ἢ γὰρ ἔθος τοῦτο τῇ γραφῇ· ὥσπερ ὅ, Ωρυξαν χεῖράς μου ἢ πόδας μου· ἐ- μοί, φησιν, οἱ βλέποντες κτίσουσιν Ζαρὶα ἰδίᾳ διδαχίᾳ ἐτώσαντα ἑαυτῷ. ἀπ' ἀρχῆς εἰ- Ιωαν. α. α. μι· οὐκ ἀπὸ Μαείας ἔχω τὴν ἀρχήν. Εν ἀρχῇ γάρ ἐστιν ὁ λόγος· ἢ, Πρὶν Αβραὰμ Ιωαν. η. ιη. γενέσθαι,

τῦτο ἐζήτουν αὐτ̃ λιθάσαι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλ' ὅτι πατέρα ἴδιον ἔλεγε τ̃ Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τ̃ Θεῷ. διὰ τί οὖν μὴ χωρῆσι αὐτὸν τὰ ὑψηλά, ἢ τῆς αὐτ̃ θεότητος ἄξια, ἀρχὰς τὰ πιπτὰ λέγει, διὰ πάντων δυνάμεις μὴ ὄν τ̃ θεότητος. Εἰ γὰρ πάντα με, ἐχάρητε ἂν ὅτι ἐγὼ πορεύομαι πρὸς τὸν πέμψαντά με πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστιν. ὅτι γὰρ ἑαυτὸν ἴσον ἐποίει τ̃ πατρί, λιθάζειν αὐτὸν ἐπεχείρουν. Εἰ δὲ ταῦτα οὕτω μὴ ἔχει· αἰσχυνθήσονται ἐπαιρόμενοι Ἰουδαῖοι, ὅτι δικαίως ἐσταυρώσαν αὐτόν, ὡς αὐτόθεον. ὁ γὰρ ἑαυτὸν ἴσον τ̃ Θεῷ καὶ πατρὶ ποιῶν, μὴ ὢν θεός, ἀνόητος. ψεύδεται οὖν λοιπὸν Παῦλος λέγων· Οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τ̃ εἶναι ἴσα Θεῷ. τί οὖν ἐστιν ὁ σωτὴρ καθ' ὁ οὐκ ἐσαρκώθη; οὕτω δέ, Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν· ἄλλως αὐτὸν κατὰ φύσιν, καὶ ἄλλως ὑμῶν κατὰ χάριν ἔθετο λέγων· ἄλλως ὡς πρὸς τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν, καὶ πρὸς τὴν κτίσιν τοῦ σωτ̃ληψιν· καὶ ἄλλως ὑμῶν, ὡς δημιουργήματων. Εἰ δὲ ἀμφιβάλλεις ἐν τούτοις, ἔδει εἰπεῖν πατέρα ἡμῶν καὶ ὑμῶν. τίνος ἕνεκεν διίστησιν ἑαυτόν, ἀλλ' ἢ ταύτην ἡμᾶς τὴν θεοπρεπῆ ἔννοιαν διδάσκων; βλέπωμεν, φησί, πῶς ὑπερίστησι τῆς τ̃ πατρὸς βασιλείας, λέγων· Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται. καὶ τί εἴπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. κακῶς διαλογίσασθε. εἶπεν, νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· ἐποδεξάμενος ὧδε, ἐπῆγαγε δέ, τί εἴπω; πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. ἀλλὰ διὰ τ̃το ἐλήλυθα εἰς τὴν ὥραν ταύτην. διὰ γὰρ τ̃ εἰπεῖν, διὰ τ̃το ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην, ἔδειξεν, ὅτι ἡ θάνατος διέδυνε τὸν σωτ̃ῆριον. Ἐπιθυμίᾳ γὰρ ἐπεθύμησα τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, φησιν. Εἰ δυνατόν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πάλιν μὴ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. ἆρα ὁ θάνατος δυλιᾶς; ἢ ἄκων ὅτι τὸ πάθος ἤρχετο; ὁ εἶπων· Δεῖ ὁ υἱὸς τ̃ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ ταφῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι· ὁ εἶπων· Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν· ὁ εἶπων· Ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν· καὶ, Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ· ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτ̃ τίθημι αὐτήν, καὶ ἐγὼ πάλιν λαμβάνω αὐτήν· ὁ ὑπομνήσας δὲ τοὺς βραχέως μαχαιριδίου Πέτρον ὅτι τῷ λόγῳ, Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τ̃ Θεοῦ τ̃ ζῶντος. ἐπιζητῶ δὲ ἀξίωσιν αὐτ̃ τὸ πάθος νομίσας, ἀκύρους, ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τ̃ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων· ὁ σπεύδας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἵνα σωτηρίαν δῷ τ̃ πάντες αὐτοῦ παρὰ χρῆσιν· ὁ δὲ τῶν προφητῶν καὶ τὸ εἶδος τ̃ πάθους αὐτοῦ προκηρύξας· διὰ μὲν Ἱερεμίου· Ἐγὼ ἐμὲ ἐλογίσαντο λογισμὸν ποιεῖν, λέγοντες· δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς· τὸν σωτ̃ῆριον σημαίνων. διὰ δὲ Δαβὶδ· Ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος· καὶ, Ὠρύγην χεῖράς μου καὶ πόδας μου· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ὅτι τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον· καὶ διὰ Ἡσαΐου· Τὸν νῶτόν μου δίδωκα εἰς μάστιγας, τὰς δὲ σιαγόνας μου εἰς ῥαπίσματα, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ἀπέστρεψα ἀπὸ αἰσχύνης ἐμπτυσμάτων. οἶδας οὖν ταῦτα πάντα τελεσθέντα ἐν τῷ σταυρῷ. ἐκεῖ γὰρ Πιλάτου ἐφραγελλώθη, ἐκεῖ δούλου ἐῤῥαπίσθη, ἐκεῖ δώμων ἐνεπύσθη, ἐκεῖ στρατιωτῶν ὕλοις ἐν σταυρῷ ἐπάγη, διαμεριζομένων αὐτὰ τὰ ἱμάτια, καὶ κλῆρον βαλλόντων. ὁ δὲ πολλῶν τὸ πάθος σημαίνας, πῶς δυνάσθω πιεῖν; διὰ τί οὖν λέγει· Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο; ἡνίκα ὁ διάβολος τίς ἰδῶ. βλέπων γὰρ αὐτὸν διψῶντα, πεινῶντα, κοπιῶντα, καὶ ἄλλας αὐτοῦ οἰκειώσεις, ἐνόμισεν αὐτὸν δυνάμεσι θεότητος εἶναι· ὁρῶν δὲ αὐτοῦ τὰ ἀνθρώπινα πάθη, Θεὸν ὑπενόει. ἀμφέβαλλεν οὖν περὶ αὐτοῦ, ἀγνοῶν αὐτόν. Εἰ γὰρ ἤδει ἀκριβῶς, ὅτι Θεὸς ἰδῶ, οὐκ ἂν ἐτόλμησεν αὐτῷ προσελθεῖν· ὡς καὶ Παῦλος λέγει· Εἰ γὰρ ἐγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τ̃ δόξης ἐσταύρωσαν. προσβάλλεται οὖν ὁ διάβολος δυλίᾳ, ἐκφύσει ὑπερασπίζων, ἵνα ἐπιλάβηται

ὡς

Ἰσ. λως αὐτ̃, ὡς

Ἰσ. ἔχω ἐξουσίαν ἢ ψυχή μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλ. Ἰσ. ζῶντος· ἐπειδὴ ὑπέλαβεν αὐτῷ τὸ πάθος εὐδόκησεν, ἀκύρωτο, ὕστ.

Ἰω. ιδ. κα.

Φιλιπ. β. ς. Ἰω. κ. ιζ.

Λουκ. κδ. ιθ. Ματθ. κς. λθ.

Μαρ. ι. λα. Ἰω. β. ιθ.

Ἰω. ι. ιη.

Ματθ. ιϛ. ιϛ. κγ.

Ἰερ. ια. ιθ.

Ψαλ. ξθ. κα. Ψαλ. κα. ιη. ιθ.

Ησ. ν. ς.

α. Κορ. β. η.

αὖ γῶ σὸν ἐχθρούς σε ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σε. ἢ οὐκ εἶπε, Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· ἀλλ' εἶ-
Ps. ξ. ιδ. πε, Κύριος τῷ Κυρίῳ μου. Ἰδού, φησιν Ησαΐας, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ κα-
λέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανουήλ· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. καὶ, λέγω
αὖθις υἱόν, ὑποτακτικὸν μόνον, καὶ μακρότερον τοῦ παιδός. ἐλέγχει σε πάλιν Ησαΐας λέγων,
Ησ. θ. ε. ὅτι Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν· καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς
ἄγγελος, θαυμαστός, σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρός, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλ-
λοντος αἰῶνος. ὁ προφήτης, ἐξισταμένου, Θεοῦ ἰσχυροῦ δυνακρύπτει· καὶ σὺ λέγεις αὖθις
ὑποτακτικόν; οὐχὶ μεγάλης βουλῆς ἄγγελον καλεῖ· καὶ σὺ λέγεις μικρόν; βλέπε δέ μοι
Εφ. γ. λ. ὃ Ἱερεμίου βοᾷ τὰ πρὸς αὐτόν· Οὕτος ὁ Θεὸς ἡμῶν· οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν.
πρὸς τὸν παῖδα λέγει, ἢ πρὸς τὸν υἱόν; πρὸς τὸν υἱόν, φησιν. ὁ πατὴρ ἐφρκώθη, ἢ ὁ υἱός;
ὁ υἱός. οὐκοῦν κατὰ σὸν λόγον ὁ πατὴρ ἐφρκώθη· ἀλλὰ πῶς βλέπω, κατὰ τὸν τοῦ προφήτου
λόγον, ὅτι ὁ υἱὸς ὁ καὶ συνδιαγραφεὶς τοῖς δυνάσταις. ναί, "ὁ Κύριος ἐφρκώθη, ὁ δὲ πατὴρ Ισ. ἰδὼν ἰσ.
ἄφρκος διέμεινεν. ἐλέγξωμεν οὖν, ὦ φιλόνικε, ὅτι πρὸς υἱὸν λέγει, Σὺ εἶ ἐξῆς· ἔστι ὁ Θεὸς
ἡμῶν· ὃ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεύρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν
Ιακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ισραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ὤφθη,
καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη.. ὁρᾷς αὐτὸν καὶ νομοθετοῦντα; εἰ γὰρ ἐξεῦρεν αὐτὸς πᾶσαν
ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ιακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ισραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ αὐτοῦ·
αὖθις ὅστις ὁ τῷ Μωϋσῇ φανείς, καὶ νομοθετήσας. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; ἄκουε τοῦ προφήτου
Ιερεμ. λα. λδ. λέγοντος· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν· οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς
πατράσιν ὑμῶν, ἡνίκα ἐπελαβόμην τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· 20
διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκαρδίων αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι μοι
εἰς λαόν, κἀγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν. βλέπεις ὅτι αὐτὸς ὅστιν ὁ νομοθέτης παλαιᾶς καὶ κτι-
Μιχ. α. β. νῆς; ὅτι γὰρ τὴν κτιστὴν αὐτὸς νομοθετεῖ, δῆλον· σὺ δὲ ἀμφιβάλλεις. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Εφρα-
θᾶ, μὴ ὀλιγοστὸς εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, καὶ αἱ ἔξο-
Ματθ. β. ς. δοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. αὐτὸς ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ισραὴλ. βλέπεις ἕνα λαόν, 25
πάντας καὶ ἕνα. ὁ υἱὸς λέγει· Ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν, καὶ αὐτοί μοι εἰς λαόν. ὁ πατὴρ πρὸς Χριστόν
λέγει· Καὶ ποιμανεῖς τὸν λαόν μου τὸν Ισραὴλ. μαίνεσθε "οἱ βασιλεῖς καὶ πάντες· καὶ γοῦν ὅσα ὁ Ισ. ἐν ἀξίωμα
μὴ θεῶν ἀκούεις αὐτὸν λέγοντος πάππα, μὴ δὲ ἰδίᾳ βουλῇ ἐφρκωθῶναι, καὶ ἑαυτοὺς πα- βασ.
C. Κορ. γ. ι. πεινῶσαι διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν. νόει θεοπρεπῶς. Τὸ γράμμα γὰρ
ἀποκτείνει· ὁ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Εἰ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις τοῖς ἑωρακόσιν αὐτοῦ τὰ θαύμα- 30
Ισαι. ιγ. ιδ. τα, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶσαν νόσον θεραπεύσασιν ἔλεγε· Πολλὰ ὑμῖν εἶχον εἰπεῖν,
ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ἡ πρὸς Ιουδαίους τὴν παχύτερον πολλῷ; εἰ γὰρ ἅπαξ εἶ- Ισ. ἰωὴλ κεφ.
Ιωαν. ιδ. πεν, Πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἐγώ εἰμι, ἐβάστασαν λίθους λιθάσαι αὐτόν· πῶς εἶ πάντων ὑ- πρὸν
ψηλοῦ εἶπεν αὐτοῖς, ὅλως καὶ ἠνείχοντο ἀκούειν; οὕτω καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ πολλὰ βύβρισται
Ζαχ. δ'. ι. Ψαλ. ιε. ι. αὐτοῦ περὶ παθῶν λεγόμενα πρὸς τὴν παχύτητα τῶν ἀκουόντων· ὥσπερ, Ἐστάλη ὁ φθόγγος μου 35
Ψαλμ. κθ. Κυρίου ἐπιβλέποντος τὴν οἰκουμένην· καὶ, Ἐν σκέπῃ τοῦ πτερύγων σου σκεπάσεις με· καὶ, Ἐξ-
Ψαλμ. ζ. ιγ. καὶ δ. ηγέρθητι· ἵνα τί ὑπνοῖς, Κύριε; καὶ, Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τροχιεῖ
σει· ὁ τόξον αὐτοῦ ἐτέτανε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό· τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καυσουμένοις ἐξειργάσατο.
καὶ πῶς; οὔτε γὰρ πέρατον ὁ θεῖος, οὔτε ὕπνος κατέχει αὐτόν, οὔτε ῥομφαία περὶ Θεόν, ἢ τό-
ξον, ἢ βέλη· ἀσώματον γὰρ ὁ θεῖος. ἀλλὰ ταῦτα ἀπειλεῖ ὁ προφήτης, καθάπερ καὶ 40
βουλόμενος τὴν παχύτητος τῶν ἀκροατῶν. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς λόγος δι' ἡμᾶς ἐφρκωμότησε, μεμισθωμένος
τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, ταπεινὰ φθέγγεται, πρὸς τὴν ὑμῶν σωτηρίαν ἀποβλέπων. ὅπου γὰρ
Ισαι. θ. ιε. μὴ πίθηται αὐτῷ ἀνόμοιον, λέγοντος, ὅτι Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· καὶ, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ
Ιωαν. ι. λγ. λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, ὅτι σὺ, ἀνθρωπος ὤν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν· καὶ, Διὰ
Ιωαν. ε. ιη. τοῦτο

ληθινὸν Θεόν. ἀλλ' ἢ Θεὸς ἰῶ ὁ λόγος. ἢ πῶς οὖν ἴσος τῷ πατρί; ὃ γὰρ εἶπεν υἱὸς πατρός· σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, ἔδοξε τὸν υἱὸν οὐ φυσικὸν, ἀλλὰ θετὸν Θεόν. τί οὖν ὁ πολεμῶν τιμᾷ ἑαυτῷ σωτηρίαν; ὅπως μάχεσθαι, καθὼς λέγει Ἰωάννης περὶ τοῦ πατρός, ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστί, περὶ τοῦ υἱοῦ, ὅτι καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, τοῦτο πάλιν ἐλάττων λέγει τὸν πατέρα, ὥστε τὸ μὴ γινώσκειν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ἀλλὰ περὶ υἱοῦ μόνον καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν; ὥσπερ οὖν ὁ πολεμᾷς σμικρύνων τὸν πατέρα. ὥστε τὸ μὴ γινώσκειν τὸν ἀληθινὸν ὕστερος ἀκούσῃ περὶ τοῦ υἱοῦ, σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν, περὶ τοῦ υἱοῦ τὸ, Θεὸς, μόνον, μὴ πολεμήσῃς σμικρύνων τὸν υἱὸν, διὰ τοῦτο ἀλλήλοις τὴν ὁμοιότητα, τῷ πατρὶ τὸ, Θεὸς ἀληθινὸς, τῷ υἱῷ, ὁ Θεός· διὰ πάλιν δὲ, καὶ τὸ φῶς ὁ ἀληθινὸν, ᾧ υἱῷ, τῷ δὲ πατρὶ, ὁ φῶς μόνον. ὡς οὖν οὐ πολεμητὸν εἶπεν περὶ τοῦ υἱοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι φῶς ἀληθινὸν, ἢ περὶ τοῦ υἱοῦ, Θεὸς ἀληθινός· αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἡ ἀλήθεια· οὕτω δὲ περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ὅτι πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Διὰ τούτων τῶν μαρτυρίων μαθόντες βουλόμεθα ἀδιαίρετον τειάδα· πατέρα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστιν, εἶπεν ὁ μονογενὴς Θεός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός· Μωϋσῆς λέγει· ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με· ὁ ὢν ἐστὶν ὁ πατήρ· ὁ ὢν ἐστὶν ὁ υἱός, ὁ ὢν πρὸς τὸ ὅλα ἀνάρχως, δὲ ἀϊδίως γεννητὸς. πατέρα ἔχει ὁ πατὴρ, ἀληθῶς ζωὴν, ἢ ἀθανασίαν, ἢ φῶς, ἢ πανοδύναμος, ἢ Θεὸς, ἢ Κύριος· ἅπερ ἔχει ἢ ὁ υἱός. ἐγώ γάρ εἰμι, φησὶν, ἡ ἀλήθεια ἢ ἡ ζωή· ἢ, ἰῶ δὲ φῶς ὃ ἀληθινὸν δὲ, Θεὸς ἰῶ ὁ λόγος. ἢ Θωμᾶς φησὶν ὁ ἀπόστολος· Ὁ Κύριός μου ἢ ὁ Θεός μου· καθὼς ἢ ὁ ψαλμῳδὸς λέγει· Ἡ χειρί μου τῷ Θεῷ ἐξεζήτησα, ἢ οὐκ ἠπατήθην· ἐψηλάφησεν ὁ Θωμᾶς τὴν λῆψιν σὺ ἀπιστίᾳ, ἢ οὐκ ἠπατήθη, Κύριον ἢ Θεὸν ὁμολογήσας αὐτὸν σὺ πίστει. καί, φησὶ· λέγω τοί υἱοῦ τοῦ Θεοῦ Θεόν, οὐκ ἄναρχον ὄν, ἀλλ' ἄπιστον· οὐκοῦν ἢ δοῦλον. ἢ πῶς, ὃς σὺ μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών; Εἰ οὖν δοῦλός ἐστι (πᾶν γὰρ κτίσμα δοῦλον) πῶς ἦλθε ὤν, μορφὴν δούλου λαβὼν ἦλθε; πῶς δὲ ἑαυτὸν ἐκένωσεν, εἰ οὐκ ἦν ἰῶ Θεὸς τέλειος; ὁ γὰρ οὐκ εἶχεν, ἔλαβε, μένας ὁ ἰῶ· οὐχ ὁ ἰῶ, γέγονεν· ἀλλ' σὺ μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, Διὰ φίλαν θεοπίθου ἀτρέπτως ἔλαβε μορφὴν δούλου. Εἰ δὲ ἁρπάξας αὐτὸν ὁμολογῆσαι ἄναρχον, οὐκοῦν ἰῶ χαίρεις ὅτι οὐκ ἰῶ υἱός. ναί, φησιν. ἴσθι οὖν, τῷ σὸν λόγῳ λέγω· ἰῶ χαίρεις ὅτι οὐκ ἰῶ πατήρ· ὁ γὰρ μὴ ἔχων υἱόν, πατὴρ οὐ καλεῖται. καὶ ὁ πατὴρ ἀρχὴν ἔχει τοῦ εἶναι πατήρ· οὐκ γὰρ τοῦ υἱοῦ πατὴρ γινώσκεται. ἆρα οὖν ἐστὶν ὁ πατήρ, ἰῶ χαίρεις ὅτι ἢ αὐτὸς ἰῶ υἱὸς ἑτέρου πατρός. φεῦ τῆς πιαύτης βλασφημίας. δοκῶ γὰρ πατέρα σέβειν τέλειον, εἰς αὐτὸν ἀσεβῶ. Εἰ οὖν ὁ υἱὸς αὐτὸς ἐποίησε τοὺς χρόνους καὶ χαίρεις (πᾶν γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο) πῶς τολμᾷς λέγειν, ὅτι ἰῶ χαίρεις ὅτι οὐκ ἰῶ ὁ υἱός; οὐκοῦν τῷ σὸν λόγῳ, μείζων ὁ χρόνος τοῦ Θεοῦ λόγου. Ὃ γὰρ ποιητὸν ἀνάγκη μέζον. θέλεις γνῶναι, ὅτι ζωοποιὸς δὲ πατὴρ ὁ υἱός; λέγει Ησαΐας· Ἐγὼ Θεὸς ποιητὸς, καὶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτο. ποῦ ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός, ἢ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται. Εἰ οὖν ὕστερον τοῦ υἱοῦ λέγεις τὸν υἱόν, πῶς λέγει ὁ πατήρ, ὅτι μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται ἄλλος Θεός; Εἰ δὲ εἰς τὸν υἱὸν οὐκ ἐλάβοις τοῦτο· πῶς λέγει, ποῦ ἐμοῦ οὐκ ἐγένετο ἄλλος Θεός; βλέπε οὖν διὰ τούτων συναίδῃ εἰ τὸν υἱὸν δὲ πατέρα. ἄκουε δὲ μαρτυρίας δὲ περὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ φεύγε τοῦ δυσφημεῖν αὐτόν. Ἐβρεξε Κύριος πῦρ παρὰ Κυρίου, ἢ πῦρ ὑπὸ Σοδόμων. Κύριον καλεῖ τὸν πατέρα, Κύριον δὲ υἱόν, Κύριον δὲ πνεῦμα δὲ ἅγιον· ὡς φησιν, Ὁ δὲ Κύριος δὲ πνεῦμά ἐστιν· ἢ οὐκ εἶπεν, ὁ Κύριος ὁ μακρότερος παρὰ Κυρίου τοῦ μικροῦ. ἢ ὁ Μωϋσῆς φησι, Καὶ περιεκιονησάτωσαν αὐτὸν πόντιες ἄγγελοι Θεοῦ· ἄγγελος δὲ κτίσμα πᾶν περισκιοῦν. δὲ ἵνα μάθῃς περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦτο λελέχθαι, ἄκουε Παύλου λέγοντος· Ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ πάλιν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει· ἢ περισκιωσάτωσαν αὐτὸν πόντιες ἄγγελοι Θεοῦ. ἢ Δαυὶδ δὲ ἐρεῖ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως

ἰσ. τὸ ἀλ-

ἰσ. -νὸς υἱὸς Θεῦ, ὁ ἰσ. γινομενμένος.

ἰσ. ὃ, ὁ ἀνὲ κπτὸν.

ἰσ. ὁ δυσφ-

Ιωαν. ιδ. ς.

Ιω. ιγ. ιι. Εξοδ. γ. ιδ.

Ιωαν. κ. κα. Ψαλ. λς. β.

Φιλιπ. β. ς.

Ιωαν. α. γ.

Ησ μγ. ι. καὶ μδ. ς.

Γεν. ιθ. κδ. Β. Κορ. γ. ιζ.

Εξρ. α. ς.

Ψαλ. ρι. α.

δὼ

Γεν. κα'. Δεῦτε, καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὰς γλώσσας. τῷ εἰπόντι, δεῦτε, σὺν ὁμοπάθειαν καλεῖ. ὅτι γὰρ εἰ ἀγγέλους ἐπέταξεν, εἶχεν εἰπεῖν, δεῦτε· ἀλλ' ὅπερ ἀκριβῶς, προσέλθατε. βλέπε δέ μοι πάλιν φωνὴν ὁμοῦ καὶ πνεῦμα καλοῦσαν. εἰ γὰρ πρὸς ἕνα μόνον τὸ ἐρρέθη, εἶχεν εἰπεῖν· δεῦρο, καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτοῦ τὰς γλώσσας· ὃ δὲ εἶπεν, δεῦτε, ἑνὸς ὄντι φωνὴ πρὸς δύο πάντα ὁμοπαθεῖς. ἄκουε δὲ καὶ τοῦ μακαρίου Ἰώβ σα- 5

Ιωβ. κζ. γ'. φῶς δηλοῦντος τὸν ἀγγελικὸν τελεῖσθαι. φησὶ γάρ· Ζῇ Κύριος, ὃς ὕψωσε μὲ ἕκρινε, καὶ ὁ παντοκράτωρ, ὁ πικράνας μου τὴν ψυχήν, ὅτι πνεῦμα θεῖόν ἐστι τὸ ἐν ἐμοί μου. Κύριον δὲ παντοκράτορα καὶ θεῖον πνεῦμα εἶπεν, τὸν ὁμοούσιον τελείαν δυνάμει. μεμάθηκε καὶ τὸν σε-

Ησ. ϛ'. γ'. ραφὶμ ᾠδὴν ὕμνου κραζόντων τοῦτον· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. οὐ γὰρ λέγουσιν ἅπαξ μόνον, ἅγιος· οὔτε δεύτερον, ἅγιος, ἅγιος· οὔτε τέταρτον· οὐδὲ λέγουσιν, ἅγιοι, ἅγιοι, ἅγιοι· ἵνα μὴ πολυώνυμοι εἰς πολυθεΐαν ἡμᾶς ἐξαγάγῃ· ἀλλ' ἓν μόνον, τοῦτον δέ· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. δηλοῦσι γὰρ ἐκ τούτων μίαν καὶ ἴσην δοξολογίαν παρὰ τοῦ καὶ ἁγίου πνεύμα-

β. Βασ. κγ. β. τος. ἄκουε δὲ καὶ τοῦ προφήτου λέγοντος πάλιν· Πνεῦμα Κυρίου ἐλάλησεν ἐν ἐμοί, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γλώσσης μου. προσδιδάσκει ὅτι Θεὸς ἦν ὁ λόγος. Πνεῦμα γὰρ Κυρίου καὶ λόγον καὶ Κύριον εἶπεν, κηρύττει ἀδιαίρετον τελείαν. ὅ- Ἅγ. πνεῦμα ὑ κυ. σα δὲ καὶ σὺν τοῖς παῖδας ἐπὶ τῇ καινῇ πάλιν τὰ κτίσματα καὶ τὰ ποιήματα εἰς δοξολογίαν Θεοῦ καλοῦσιν· ἥλιον, σελήνην, ἄστρα, ὕδατα, ἀγγέλους, δυνάμεις, ἀόρατα, πνεύματα, πᾶσαι κτίσιν ὁρατήν τι, καὶ ἀόρατον, καὶ νοητήν· καὶ ἀδαμοῦ ἀπειθήσασαν μόνον ἢ πνεῦμα ἅγιον ἐπὶ τοῖς ποιήμασιν. ἀλλ' ἐρεῖς· πάντες οὐκ ἦσαν πνεῦμα, ἢ μόνοι Δευτ. γ. κε. Ἰουδαῖοι γάρ ἦσαν. ἐλέγχει δὲ εὐθὺς ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀφῆς. Ἡ γὰρ ὁ τέταρτος, φησὶν, ὡς ὁ Σοφον. μδ'. μόσιμα μόνου Θεοῦ. πρὸς δὲ τὸ ἁγίου πνεύματος λέγει· Ἐξήγγειλεν ὁ Θεὸς τῷ ἁγίῳ πνεύματι παμμάκαρι νεώτερον, ᾧ ὄνομα Δανιήλ. καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τόποις πρεσκεκήρυκται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ παλαιᾷ. ἀλλ' ἦδεισαν ἐκεῖ πατέρα καὶ μόνον καὶ ἅγιον πνεῦμα τῆς μιᾶς θεότητος καὶ δυνάμεως ὄντας· ἦδεισαν δὲ τὰ δοῦλα καλοῦντα εἰς δοξολογίαν τῆς θεότητος. ἵνα δὲ γνῶς ὅτι σοβεῖ κτίσιν ἐν τῇ τελείᾳ καὶ ἐπίσακτον ὑπολήπτεται, προτάξας ὁ Παῦλος

α. Κορ. ιβ. δ. τὸν πατέρα, ἐν ἄλλῳ τόπῳ προτάττει τὸ ἅγιον πνεῦμα. λέγει γὰρ οὕτως· Εἷς Θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ· καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ· Χ. ἡμεῖς εἰς αὐτὸν· ἢ α. Κορ. ιβ. δ. ια. καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον. διὰ πάλιν δὲ Διαιρέσεις χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς Κύριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτὸς Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσι. ταῦτα δὲ πάντα ἐνεργεῖ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται, καὶ ὡς καθὼς ὑπετάγησαν. βαπτιζομένου δὲ τοῦ υἱοῦ ὁ πατὴρ οὐρανόθεν μαρτυρεῖ, πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ἐν εἴδει περιστερᾶς κατέρχεται ὑπὸ τὸν ὁμοπάθειαν. ἀφ' τούτων πάντων ἐν Βασιλείοις τοῦ διδασκάλου τῆς ἀδιαιρέτου τελειάδος. αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς λό- Ἴσ. ἅγιον ἐξίωμα τοῦτ' γος, ὁ δι' ἡμᾶς τὸ ἀληθείᾳ ἐρχόμενος, μέλλων αἱρεῖσθαι ὅταν σὺν ἐχωρεῖτο, λέγει τοῖς ἁ- Ματθ. κη'. ιθ'. γίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις· Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ παρὸν καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἐσφραγίσθημεν μὲν· ἀλλὰ μία σφραγὶς τῆς ἁγίας τελειάδος, ἓν βάπτισμα. πῶς οὖν πολμᾷς ἀλλοτριοῦσαν τῆς πατρῴας οὐσίας τὸν υἱόν, ἢ τὸ ἅγιον πνεῦμα; ὅτι γὰρ εἰ ἀλλότρια ὑπῆρχον, μὴ τὸ παρὸν ἐν τῷ βαπτίσματι εἶχον ἀπαριθμῆσαι. πίστιν γὰρ λόγῳ καὶ τὸν σὸν λόγον, ὦ δυσμάχε, εἰ κτιστὸς ὁ υἱός, ἢ τὸ πνεῦμα, μὴ τοῦ παρὸν συμβεβλημένα; εἰ γὰρ ἠδύνατο τὸ ὄνομα τοῦ παρὸν μόνον σῶσαι τὸν βαπτιζόμενον, ἐκ τί τὰ κτίσματα μετ' αὐτοῦ συμβεβλημένα, ὡς ἀ- δυνατοῦντες τὸ παρὸν μόνου σῶσαι; μὴ γένοιτο. εἰ οὖν ἀθέτειαι καταγέλει παρὸν, τὰ Ἴσ. καταγέλαστε ὁμοούσια φεύγων, ἀναγκασθήσῃ σὺ τῆς ἀληθείας ζωὴν ἡμῖν ὁμολογεῖν τελειάδα ἄκτιστον δὲ Ιωαν. ιζ. γ. καὶ α. α. ὁμοούσιον καὶ συμβασιλεύουσαν. ἀλλ' ἐρεῖς μοι πάλιν τὸ παρὸν, ὅτι γέγραπται· σὲ τὸν μόνον ἀ-

ναξε, λέγουσα· τινά μοι πάντοθεν. αἱρετὴς μοι θάνατος μᾶλλον σωφροσύνης, ἢ γάμος ἀθάκτος. Ⓖ ὃ ἐκπεσόντες τοῦ θηρεύματος, κατηγόρουν αὐτῆς τοῦ λαοῦ, αὕτη δὲ ἐπώπα ἰδοῦσα τῆς ἁρπαγῆς τὸ κέρδος. καταδίκασαν ταύτην μᾶλλον σωφροσύνης, ἐπιθήκαν αὐτῇ ταῖς χεῖρας, ἐπορεύετο τοῦ ἀποθανεῖν. εἶδεν ὁ λαὸς τὴν καταδίκην· ὁ δὲ παρεγνώκεις τῶν ὅλων Θεὸς ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅτι Δανιὴλ, ἢ ἤλεγξε κεχρυμμένας γνώμας, τῶν μὴ παρεσυρτέρων τὴν ἀκολασίαν, τῆς δὲ Σωσάννης τὴν σωφροσύνην. ὅτου "κατήχθην, καὶ αὐτὴ ἐδοξάζετο· δόξα ἐν ἀτιμίᾳ, καὶ αὐτὴ ἐν δόξῃ. οἶδα τὸ οἷς ὠφώνιόν ἐστιν ἡ ὑπομονή. ἔστι τοίνυν τὴν εἰκόνα τῆς ὑπομονῆς ἔχετε, τοῦτον τὸν πόδα ζηλώσατε. Ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται· εἰ χάρις τῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ματθ. κδ. ιγ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΥ ΤΡΙΑΔΟΣ.

Ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος τὰς γλώσσας ἀκοινώνητος, καὶ λυτρώτης, καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀξίωμα καθαιρῶν ἀπηχθεσμένος, ἐλέγχεται μᾶλλον ἐν αὐτῷ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ λαλήσαντος διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ κηρύξαντος τὴν ἑαυτοῦ ἔνσαρκον παρουσίαν τὴν δι' ἡμᾶς ἐκ παρθένου ἁγίας γενομένην, ἀφεκτέον τε ὡς ἀνοσίων, ἀλλὰ τῶν ἐναντίων ἀξίων· ἐλεγχθήσονται δὲ καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῆς δικαιοκρισίας αὐτῶν τελειότατα, ὅταν πάλιν ἔρχηται ἐξ οὐρανοῦ δοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν τοῖς φυλάξασιν ἀτρεπτον αὐτοῦ τὴν πίστιν. ἐπόλμησαν δή, ἀγαπητοί, Ἀρείου παῖδες καὶ Μακεδονιανοῦ μυρίῳ κατεχόμενοι λήθῃ Θεὸν μέγαν, ἐν μακροῖς, καὶ κλιτὸν Θεὸν, ἐλλιπισμοὶ παρεισφέροντες ἡμῖν. ἐκείνων μὲν γὰρ ὅσῃ κτίσματι προσκυνῶ, καὶ "Ⓦ τὴν δοξαν αὐτοῦ μεγαλύνει, τὸ δὲ σμικρύνει. Εἰ γὰρ λέπεται πατὴρ ὁ υἱός, καὶ τὸ πνεῦμα· οὐ Θεός· Παῦλος γὰρ μεμφόμενος αὐτοὺς ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ λέγει· Εφθάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ Ρωμ. α. κε. Ⓦ κτίσαντα, ὅς ἐστιν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητός. Εἰ δὲ κτίσματι προσκυνοῦσι, λέγοντες Ⓦ υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα κτίσμα· ἐπικαταράτοί εἰσι καὶ τοῦ Μωϋσῆ τοῦ λέγοντος· Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ προσκυνῶν κτίσματι ἐν ποιήματι. ἡμεῖς δὲ "κτίσματι προσκυνοῦμεν, ἀλλὰ τριάδα ἄκτιστον, ἀτρεπτόν τε, καὶ ἀθανάτων, καὶ ὁμοούσιον, μηδὲν ἐλλείπουσαν ἔχουσαν, ἢ δούλην, ἢ ἐκ προσκτῆς εἰς δεσπότιν· ἐπαναλήψονται ὡς προέφθημεν μὲν ὀλίγα ἀνάγκης δὲ ὑπερβολῆς ἕνεκα. Βλέπε γάρ μοι τὰς μαρτυρίας τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου τριάδος, καὶ σέβου ταύτην ὀρθῶς, ἵνα μὴ ἀπόλῃ. Καὶ εἶπέ, φησὶν, ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα Γεν. α. κς. ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. εἰπέ μοι σύ, μὴ τίνος συμβουλεύεται ὁ Θεός; μὴ τῶν ἀγγέλων, φησίν. ἀλλ' οὐκ ἔχουσιν Ⓖ ἀγγέλους τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ· λέγει δὲ πρὸς Ⓦ συνδημιουργὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα. καὶ ἵνα πιστωθῇς τοῦτο ἀληθὲς εἶναι, ἄκουσον τοῦ ψαλμῳδοῦ λέγοντος· Τῷ λόγῳ Κυρίου Ⓖ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. οὐκ ἄγγελος δὲ Ⓦ λόγος εἶναι Ⓦ υἱός. φησὶ γὰρ ὁ θεολόγος Ἰωάννης· Καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. καὶ πάλιν τὸ πνεύματος, Πνεῦμα ὁ Θεός. λέγει οὖν ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ πρὸς Ⓦ Θεὸν Ⓦ υἱόν, καὶ Θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ποιήσωμεν κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. καὶ οὐκ εἶπεν, ἐμοὶ καὶ ὑμῖν, ὅτε ἐμοὶ καὶ ζῶ· σημαίνουσα δὲ ἡ γραφὴ μίαν εἰκόνα τῆς ἁγίας τριάδος εἶναι, λέγει· Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς Ⓦ ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. καθὼς καὶ Παῦλος βοᾷ πρὸς τὸν υἱόν· Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως· καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ ἡ γραφή· Ἰσ. κατηχήθην. Ἰσ. ἐκπεπτώκασι τοῦ πνεύματος. Ἰσ. κτίσμα πᾶν. Ἰσ. ἐπαναλήψονται, ὡς Ἐξ. α. γ. Γεν. α. κς. Ψαλ. λγ. ς. Ιωαν. α. α καὶ α. κδ. Γεν. α. κζ. Εβρ. α. γ.

Δεῦτε,

τὴς λέγων, ὅτι ἀφ' ὧν ἔφυν ἐκεδυσάμεθα, ἀφ' σωφροσύνης ἀποδυόμεθα· ἀφ' ὧν ἐνδεκελεῖ ἐδύσαμεθα τὸ κάλυμμα, ἀφ' ὑπαλλαγῆ Θεοῦ τὴν λέγουσαι, τὸ μιαρὸν τοῦτο ἀπολυθῶμεθα. καὶ δεῖκνυμι, μᾶλλον ὁ ἐνδιδυμώτος Χριστὸς. ἤφριζε λοιπὸν ἡ θάλασσα, ἐμαίνετο καὶ τεταρμένη ἐγήρα βουλομένη, τὸ σκάφος αὐτόμορον καταποντίσαι, καὶ οὐκ ἴσχυεν, ἀλλ' ἐπὶ τοσαύτη ζάλη, ὡς ἐπὶ γαλήνη, ἔπλεε. πόσα ἐκίνησε, καὶ τοῦτο οὐκ ἔβλαψε; τὸ σκάφος ἔτηκε, καὶ τὸν φόρτον οὐκ ἐδίξατο. πόσα ἐσάλευσε, καὶ θησαυρὸν οὐκ ἐσύλησε; λοιπὸν περιβλεψαμένη, καὶ μηδαμόθεν εὑροῦσα τὴν ἑαυτῆς ἐπιθυμίαν, ἄρχεται λοιπὸν συνεφαντεῖν, ἐπ' ὦν αὐτὸς ἀνδρὶ λέγει· Εἰσπεγκαί μοι ὧδε παῖδα Ἑβραῖον ἐμπαίζειν μοι. ἤκουσεν ἐκεῖνος, καὶ ἐξεκαύθη πρὸς ὀργὴν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν εἰς φυλακήν. ἔφερε γὰρ τοῖς ἐν σκότει ὁ λύχνος, καὶ τοῖς ἐν λιμῷ τηκομένοις σιτοδότης. λοιπὸν καὶ ἕτερον σκάμμα θέασαί μοι ἐνταῦθα. οὐκ ἤρκει γὰρ αὐτῷ ἡ τοῦ παιδὸς εἴρηνις, καὶ ἡ πρὸς ἀδελφὸν βουλή, καὶ ἡ τῆς γῆς ἀλλοτρίωσις, ἀλλὰ καὶ γυναικὸς ἐπιθυμίας ἔσεισε, καὶ ἡ τοῦ δεσμωτηρίου κατάκλεισις. λοιπὸν, ἀγαπητὲ, τὸ δεσμωτήριον κατέκλεισε. Εὑρὼν εἰς τόπον αὐτὸν ὁ ἀρχιοινοχόος καὶ ὁ ἀρχισιτοποιός. εἶδον ἀμφοτέρους σύντομα, καὶ σκυθρωπάζοντας τούτους πρόσωπα· εἶδεν αὐτοὺς ὁ Ἰωσὴφ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Διὰ τί τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπά; οἱ δὲ εἶπον· σύντομον εἴδομεν, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ κρίνων. λέγει πρὸς αὐτούς· διηγήσασθέ μοι ἕκαστος ὑμῶν τί εἶδε. τί λέγεις, Ἰωσήφ; ἀρά εἶδες σύντομον, οὐκ ἀπέβη αὐτῷ τὸ τέλος. εἶδες σαυτὸν ὑπὸ ἡλίου καὶ σελήνης προσκυνούμενον, καὶ ἰδοὺ δρᾶγες ἐπροσέθηκε. εἶδες τὰ δράγματα τῶν σῶν ἀδελφῶν περιγραφέντα, καὶ προσκυνοῦντα τὸ σὸν δράγμα, καὶ ἰδοὺ τὸ τῶν δεσμωτηρίων κατακλείσας. τί οὖν ἐπερωτᾷς καὶ τὸν τῶν ἀδελφῶν συμφορὰν; τί ποθεῖτον μάθῃ; οὐ μὴ πομπεύσῃ, φησὶν. οἶδα τῆς ὑποκρισεως μου τὸ φθόνον, οἶδα τὸ κέρδος τούτων τῶν συμφορῶν, οἶδα ὅτι ἀναφανήσεται δῆλος. Οὐδεὶς γὰρ τεφθονοῦται, ἐὰν μὴ τιμίως ἀθλήσῃ. καὶ πάλιν ὁ μακάριος Δαβίδ· Υποπιπτόντων ὑπὸ μένα Κύριον, καὶ προσέχε μοι. εἶδες ὑποκριτὴν ἀθλητὴν, εἶδες χερτιείδη, εἶδες φέρτιμα ἀδούλωτον, εἶδες ἄπλωτον ἀγωνιστὴν, εἶδες τεφανίτην σωφροσύνης, εἶδες τὸ πλοῖον τῆς ἀγνείας, εἶδες τὸ πηδάλιον τῆς νέας, εἶδες τὴν χρυσῆν τῆς ἀκμαζούσης, εἶδες τὴν κυβερνήτην τῆς ἡδονῆς, εἶδες αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, εἶδες αὐτὸν τὸν ἄθλησιν. ὅσοι τοίνυν τοιοῦτοι νέοι, τὸν λογισμὸν ἀναδέξασθε. ὑποκρισις γὰρ οὐδὲν ἰσχυρότερον. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν ἡ ὑποκρισις, μήτηρ βδελυρίας, κλάδος δυσφορσύνης, καρπὸς ἀμύθητος, πύργος ἀκαταμάχητος, λιμὴν ἀχείμαστος. εἴδετε οὖν ὁποῖόν ἀγαθόν ἐστιν ἡ ὑποκρισις. μεταδῶμεν οὖν, εἰ δοκεῖ, καὶ ὑμῖν τῶν μακαρίας Σωσάννας (καὶ αὐτὴ ἠγανίσατο τὴν ὑποκρισιν) καὶ ἰδωμεν καὶ εἰς αὐτὴν ὁποῖον γυναικεῖον σώματι ἀνδρείαν ψυχὴν, καὶ γυναικὸς σωφροσύνην. Εἰς μνήμην ἡσυχίαν ἀθλήσασα μυρίνικης. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ μακαρία Σωσάννα ἠγωνίζετο τὸν τῷ πανδήμῳ θεάτρῳ, ὅπου καὶ Θεὸς καὶ ἄγγελοι καὶ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι ἐθεώρουν αὐτῆς τὴν ἄθλησιν. καὶ γὰρ αὐτῆς τὴν ὑποκρισιν βάλλομεν πολλαχοῦσαν τῷ λόγῳ. αὕτη τοίνυν ἡ μακαρία Σωσάννα εἰσῆλθεν εἰς τὸ παράδεισον μὲν ὃ ἔθος πεποίηκασι· ἐν δὲ δύο πρεσβύτεροι ἦσαν κεκρυμμένοι ἐν τῷ πρασείῳ. ἰδοὺ δὲ αὐτὴν ὡς ἁμνάδα ἀπλεμμένην καὶ πεπατημένην ἐν τῷ πρασείῳ· καὶ οἱ δύο πρεσβύτεροι ὡς λύκοι πεφορβολημένοι πῶς ζητοῦσι ποιήσωσι θηρίον. βύρσον δὲ αὐτοῦ καταμάσας, καὶ ἐπέδραμον αὐτῇ· ἣ δὲ οὐκ ἐδειλίασεν, οὐδὲ ἐπτόησεν αὐτοὺς ἡ τῶν ἐφόδος, ἀλλ' εἰστήκει ἀτρεπτος τῇ σωφροσύνῃ· οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ἐν ὅπλοις θυμίᾳ σὺν ἐσμὸν, πείσθητι ἡμῖν· ἡμεῖς ἐσμὸν οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ. οἱ δοκοῦντες κυβερνᾶν τὸν λαὸν, αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὑποβρύχιοι ποιοῦντες. ἡμῖν ὑποκεῖται ὁ νόμος· μᾶλλον δὲ ὑμᾶς κατεδίκασεν ὁ νόμος λέγων, Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. ἐὰν δὲ μὴ πειθῇς ἡμῖν, κατηγορήσομέν σου ὅτι μοιχὸς εἶ. ἡ δὲ ἀκούσασα τὸν λόγον ἐστέναξε,

Γεν. λθ. ς.

Γεν. μ. γ.

Ψαλ. λθ. α.

Σοσαν. ν. ιε. ιθ.

Εξοδ. κ. ιζ.

ἐν ἑαυτῆς ἐπιθυμίαν ἐκπληρῶσαι ἐπιθυ-

ἰσ. αὐτὸν

ἰσ. εὐσπλία, ἢ οὐκ

ἰσ. ἐγὼ δὲ οὐδὲ τὴν σ. συμφ. ὑποκρίνομαι;

ἰσ. τούτων

ἰσ. ἦς μίμημα τῆς ὑποκρισεως μέγα

ἰσ. ἀπλεκλεμμένη. ἢ, ἀπλεμμένη ἰσ. -μένοι, ὅπως

στοις φθόνου, φόνου. ἤκουσαν τοῦ μέλλοντος Ἰωσὴφ τοῦ ἀθλητοῦ ἀποθνήσκειν, καὶ συνέβουλεύσαντο τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. ὁ δὲ μακάριος Ἰωσὴφ τοῦ ἀθλητοῦ ἀποθνήσκειν ἐμέμνητο, καὶ ἀπολόγησιν βούλεται τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ποιήσασθαι εἰς Συχέμ, εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Οὐκ ἰδοὺ Ⓐ ἀδελφοί σου Γεν. λζ. ιδ.
βόσκουσιν εἰς Συχέμ; δεῦρο ἀποστείλω σε, καὶ βλέπε εἰ ὑγιαίνουσιν Ⓐ ἀδελφοί σου καὶ τὰ
5 ποίμνια, καὶ ἀπάγγειλόν μοι. πορευομένου δὲ αὐτοῦ, εἶδον αὐτὸν μακρόθεν ἐρχόμενον, καὶ εἶπον
ποὸς ἀλλήλους, ἰδοὺ, ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἴδωμεν τί
ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. εἷς δὲ συμβουλίου ἀδελφοκτονίαν βουλεύσωσθαι. πάλιν
δὲ Ἰούδας τοῖς συμβούλοις ἐλέγετο, καὶ ἐκεῖνα τὰ μαθήματα ὀξύτερον ἐμαίθανον. ἤλθεν
ἴσ. ἀπεξέδυσαν ὁ ἀδελφὸς ποὸς αὐτοὺς, καὶ ἀπέδυσαν αὐτὸν Ⓦ χιτῶνα· ἀλλ' οὐκ ἐλθὼν γυμνὸς τῆς ὑ-
10 πομονῆς. εἰ γὰρ καὶ τὸ κάλυμμα τῆς ψυχῆς ἀπέβετο, ἀλλὰ τοῦ σωφροσύνου αὐτοῦ καὶ
ἴσ. Θεὸν ἐκ ἀπέδυτο, ἢ καὶ αὐτ. τοῦ ἐλπίδα τοῦ εἰς τὸν Θεὸν ἀνέφερεν αὐτοῦ τοῦ δίκαιου. ἔσφαξαν ἔριφον, ἔπλησαν τὸν
τύτου χιτῶνα αἵματος, καὶ ποσπέμψαντο τῷ πατρὶ λέγοντες, ὀπίγνωθι εἰνος ὁ χιτὼν σοῦ· ἐ-
πίγνω ὁ πατὴρ Ⓦ τὸν ἰοῦ ποικίλον χιτῶνα. ἤρξατο πυθέσθαι καὶ ὀδύρεσθαι, καὶ ἐθρήνει ἔλε-
γε, θηρίον πονηρὸν κατέφαγε Ⓦ Ἰωσήφ. θῆρες γὰρ ἀληθῶς οἱ πονηροὶ Ⓐ τοῦτο ποιήσαντες,
ἴσ. ἄτι μᾶλλον δὲ οἱ τοῦ θηρίου ἀγριώτεροι, ὥστε τὸν ἴδιον ἀδελφὸν θανατῶσαι συμβουλευσάμενοι
καὶ ἀδελφοκτονίαν βουλεύσωσθαι ἐργάσασθαι. ἀλλ' ὅμως ὁ μακάριος Ἰωσὴφ ἠγωνίζετο τῇ ὑ-
πομονῇ· ἐβλήθη εἰς τὸ λάκκον, καὶ τοῦτο ὑπέμεινεν. εἶπατέ μοι, ὦ μακροί, διὰ τί
ἴσ. πάλιν ἀπολέξω ἐξέ- ποσαυτοῦτον ἀπόνοιαν ἐβάλεσθε εἰς Ⓦ ἴδιον ἀδελφόν; οὐκ ἤρκεσεν ὑμῖν ἡ τοῦ χιτῶ-
λιπεν ἐκ νος ἀπόδυσις, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐρρίψατε εἰς τὸν λάκκον; οὐκ ἐλογίσασθε ὅτι ὁ Θεὸς εἰς ὀργὴν
20 ὁρᾷ τὰ πάντα; οὐκ ἔφειξεν ὑμῶν τὸ σῶμα; οὐκ ἐδειλίασεν ὑμῶν ἡ καρδία τοῦτο ποιῆσαι
τολμήσασα; οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ ποιήσασα τοῦτο πολὺ τοῦ νόμου, ὁ φονεύσεις, καὶ τοῦτο εἰς ποιητοὺς ἐ-
σπουδάσατε ποιῆσαι μᾶλλον εἰς ἀδελφόν; εἶτα συμβούλιον ποιησάμενοι ἐπέμψατε τοῦτον
εἰς δουλείαν πωλῆσαι. καπῆλοι Ⓐ Ἰσμαηλῖται εἰς Αἴγυπτον ἐδόκουν αὐτὸν, καὶ ἀπιέγκαν
ἴσ. ἔσπευσε αὐτοὺς ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ πωλοῦσι Ⓦ ἑαυτῷ βασιλέα, ὡς μηδέποτε δούλου βασιλεύ-
25 σαντος. καπῆλοι εἰς Αἴγυπτον, καὶ ὅσα πώποτε πειρασμοὶ πειρασμοὶ διεδέχετο. ποσε-
πέθη αὐτῷ Αἰγυπτία. βλασφημῶ τὸν λόγον τοῦ δικαίου ἐπιφέρουσα συλάς, λέγουσα, Κοι- Γεν. λθ. ζ.
μήθητι μετ' ἐμοῦ, καὶ ἡμεῖς σὺ δώσομέν σοι πολλά· Ⓐ ὃ ἐμοὶ οἰκέται ποιοῦσι τὰς χάρι-
τας ἴσωσαι· χρήματά σε πολλὰ ἐμπλήσω, ὅλον δέ μου τὸν οἶκον ποιοῦσά σοι χάριτας πα-
ρασχήσομαι, καὶ γὰρ δέσποτα γνώσομαι· μόνον πείθητί μοι, Ἰωσήφ, συγκατάθηται τῷ
30 σώματι τῷ ἡμετέρῳ, σβέσον τοῦ ἔνδον καιομένου φλόγα, δρόσισόν μου τοῦ καρδίαν
ἴσ. ἀθυμήσω τοῦ ἀναψυχθῆναι τῷ πάθει, συγκατάθηται τῇ ἐμῇ δυσιώᾳ ψυχῇ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν·
ὦ γύναι, δοῦλος μὴ γένοιτο σοῦ ποτε· διὰ τί φθόνου καὶ βασκανίαν εἰς δουλείαν κα-
πῆλοι ἐθάδε. οὐ μαίνῃ μου τοῦ σωφροσύνου, ὁ συλᾷς μου τοῦ βυθμοῦ, οὐ ποσδι-
δῶς μου τὸ φρόνημα, ὁ ῥίπτω ἐμαυτὸν εἰς τὸ στόμα τοῦ θηρίου, οὐκ ἀπόλλυμι τοῦ τὴν
ἴσ. τῇ θεῷ συνείδησίν μου ἀξίαν. ἔνοχός εἰμι τῷ Ἀβρααμ" τούτου Θεοῦ διαλεγομένου μοι προφήτου,
ᾧ διαλεγόμενος Θεὸς εἶπεν· Ἡ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρ- Γεν. κβ. ιζ.
μα σου, ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τοῦ ἄμμου τοῦ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. πάπ-
πος μου τυγχάνει Ἰσαὰκ, ἔνοχος ὁ ὑπὲρ θυσίας ἑαυτὸν ἐνεγκὼν ποθύμως· πατήρ μου ὁ
Ἰακὼβ ὁ μὴ ἀπέλαυε παλαίσας, ἔνοχος ὁ θεασάμενος τοῦ οὐρανίου κλίμακα καὶ ἀπὸ τῆς γῆς
ἐστηριγμένην ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἀπέλαυε τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας. τούτου εἰμὶ
υἱός, οὐκ εἰμὶ δραπέτης, οὐδὲ ἀμείλικτος· ὁ καταγνωσθεὶς σὺ δὲ ἐπῆλθε, ἀνὰ δίκαι φθόνου καὶ
ἴσ. πάντα ἐλεῖν βασκανίας ἐνθάδε εἰμί. ὡς δὲ τοῖς τοιούτοις λόγοις οὐκ ἠδυνήθη" σκελίσαι τοῦ ποὸς μοιχείαν,
οὐδὲ χωνεῦσαι αὐτοῦ τοῦ σωφροσύνου τὴν πολυλογίαν, κατέχει αὐτοῦ τοῦ ἱματίου· ὁ δὲ ἀ-
ποδυσάμενος τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔζει γυμνός. εἶδεν μοιχὸν ἔξωθεν ὁ σώφρων ἀθλη-

Εἰσιλθὼν οὐκ ἐβουλιάσατο, ἀλλὰ προσηύξατο τῷ Θεῷ· τῇ ὑστεραίᾳ δὲ αὖθις τὴν θηριωδίαν εἰς ἡμερότητα μετέβαλε, καὶ ἡ φύσις τῆς ἀγελαιότητος εἰς ἡμερότητα προβάτου μεταβάλλεται, καὶ ἰὼν ἐσηκώς Δαμιὰ ὡς ποιμὴν μὴ ἀρνοῖ. Εἶδες φύσιν μεταβαλλομένην, καὶ ὁ τύραννος κατηχεῖτο, καὶ ἰδοὺ ἰδοὺ ξένον καὶ παράδοξον πρᾶγμα· ⓐ λέοντες ἡμερώτεροι τῶν βασιλέως ἐγένοντο. σκῆνος μὲν γὰρ παραδοξάσθω τὴν τροφήν, καὶ τοσούτῳ λιμῷ περιπεσόντες, οὐκ ἐπλήμμυρεν προφητικῶν κρεῶν ἀπολαύεσθαι· καὶ τῆς τραπέζης αὐτοῖς παραπεσούσης, καὶ τὸ ἀφωνότερον, ἡρήσαντο αὐτὴν τὴν φύσιν ὑπὲρ τὴν ὑστεραίαν τὸ προφήτου, καὶ οὐδὲν αὖθις ἠδίκησεν ἡ τὴν θηρίων ἔφοδος, ὑπὲρ ὃ ἐλπίζειν αὖθις ἔστι Κύριον. οἶδα γὰρ καὶ ἡ φύσις τὴν ἀγελαίαν αἰδεῖσθαι τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. ὑπὲρ τούτου σαφῶς ὑπισχνούμενος Δαυὶδ, ὅτι ὁ ἐλπίζων ἔστι Κύριον, οὐδὲν αὐτῷ φεικτὸν ἐπ' ὄψεσι, λέγει· Καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα. καὶ πάλιν ὁ Κύριος Ἰησοῦς, δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων καὶ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. καὶ πάλιν ὁ Δαυίδ· Ἐὰν γὰρ καὶ πορεύθω ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ. ἰδέ μοι, εἰ δοκῇ, καὶ ⓜ μακαρίου Ἠλίου, ᾧ λόγῳ ⓜ οὐρανὸν κλείσαντα ὑπὲρ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, πῶς καὶ ὅστις τῇ ὑστεραίᾳ ἔμφυτον ἄρτον μὴ φαγὼν, μηδὲ ὕδατος ἐμφορηθείς, ἀλλὰ παρεπιπτόντων τῶν ἐρήμων καὶ ζώων πάντων διερχομένων ὑπὲρ ⓜ φόβου τῆς Ἰεζάβελ, ἐν ὁ τοσοῦτος ἀνὴρ τῇ ὑστεραίᾳ ὑπὸ κόρακος ἐτρέφετο. πῶς δὲ ⓜ ποταμοὶ ⓜ Χοραζὶν ἐκάθητο τῇ ὑστεραίᾳ παρασκαρτερῶν, καὶ ὑπὸ κόρακος τρεφόμενος· καίτοι ὁ κόραξ νομικὸν ἀκάθαρτον. πρίαιτο ὁ Ἰουδαῖος. πῶς ὁ προφήτης σε ὑπὸ ἀκαθάρτου ἐτρέφετο; πῶς τοῦτο, εἰπέ μοι; ὁ μὲν Μωϋσῆς ἀκάθαρτον ἔλεγε τὸν ⓜ κόρακα· ὁ προφήτης σε ὑπὸ ἀκαθάρτου τὸν ἔφριξε ἐδέχετο. οὐχ ὑπῆρχε γὰρ ἕτερον πετηνόν; οὐκ ἰὼν ἐν τῇ χώρᾳ οὐ τρυγών, οὐ περιστερά, διότι ὑπὸ κόρακος ἐτρέφετο; ἐρμηνεύσατέ μοι, ὦ Ἰουδαῖοι, τὸν τοῦ πετεινοῦ ζήτησιν. ἀ Μωϋσῆς ὁμοθετεῖ περὶ τοῦ κόρακος, ἢ ἐν τοῖς ἀκαθάρτοις αὐτὸν τίθησι; πῶς οὖν ὁ προφήτης, ὃν προσδοκᾶς ἔρχεσθαι, ὁ ὑπισχνούμενος ὑπὲρ ἄρματος πυρίνου, καὶ τὸν οὐρανὸν κλείσας ὑπὲρ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, πῶς οὗτος ὁ διὰ βύβλου ἑτέρας νεκρεῖς, ὑπὸ κόρακος ἐτρέφετο; οὐκ ἠδυνάτο γὰρ ὁ τὸν οὐρανὸν κλείσας ἄρτους ἑαυτῷ κομίσαι; ἀλλ' ἵνα σοι δείξῃ, ὅτι ἡ παλαιὰ τοῦ νόμου αἵρεσις. καὶ οὗτος ζηλωτὴς μακροθυμίας δὲ ὑπομονῆς ἀθλήσαντος ἀθλήσαντος δίηγε, καὶ ἄπεμψας οὗτος ἀγίους ἄγγελον δι' ὑπομονῆς ἀθλήσαντας. θέασαι δέ μοι, εἰ δοκῇ, καὶ τὸν μακάριον Δαυὶδ τὸ ἔργαστον τὴν αἰχμὴν ἡγούμενον, καὶ τὸ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὕστερον ὃ βασιλεύσαντα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν αἰτιληκότων πολέμιον λίθῳ καταβαλεῖν, καὶ τὸ φάλαγγα αὐτοῦ καταφρέψας, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ὡς ἀράχνιον, διασπάσας, καὶ τοῦτον τὸν οὕτως ἀθλήσαντος οὕτως ἐπολεμήθη ὑπὸ τοῦ Σαούλ. καίτοι διώκτην αὖθις Δαυὶδ, καὶ φάλαγγος αὖθις, ὃ δαιμόνιον ἐδραπέτευε, καὶ πολλάκις ἐγένετο αὖθις τοῦ Δαυὶδ εἰς σφαγὴν ἕτοιμον, ἀλλ' ὅμως πάλιν τῇ αἰτίᾳ κλίσις ὑφορᾷ. καὶ πολλάκις αὐτῷ ἐπελθόντος τοῦ Σαούλ ὥστε αὐτὸν θανατῶσαι, πάλιν Δαυὶδ πρὸς τὸν Θεὸν ὃ πρὸ ἐλπίδου.

Ὅρα δέ μοι καὶ τὸν μακάριον Ἰωσὴφ, τὴν τῆς σωφροσύνης ἀγωνιστὴν, πῶς καὶ οὗτος τῇ ὑστεραίᾳ ἐφιλοσόφησε. πρῶτον μὲν γὰρ ὑπισχνούμενος ὑπὸ τὴν ἀδελφὴν ἀφῆκε τὰ ἀμάρτατα. καὶ ὅρα βασκανίαν ἀδελφῶν. Εἰ μὴν ἀληθῆ τὰ ὀνείρατα, τίς μηχανή πως οὐχὶ πάντως ἐκβιῶναι τὰ προφαινόμενα; εἰ δὲ ψευδῆ αἱ τῶν ὀνειράτων ὄψεις, τί βασκαίνετε τῷ σφαλλομένῳ; καὶ ὅρα ὃ φαυλότατον, ἀγαπητέ. εἶδεν ἴσως ὑπὸ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἕνδεκα ἀστέρων προσκυνούμενον. ἤκουσαν τοῦτο ⓐ τούτου ἀδελφοί, μᾶλλον δὲ ⓐ τῶν ἀφελῶν μαθηταί, ⓐ παρὰ τοῦ παρ' αὐτὸν τὸν ἀφελοῦς διδασκάλου τοὺς φθόνου καὶ φόνου, ὡς ἀδελφὰς αὐτὸν ὁμοίας, ἃς ὁ Παῦλος ζωνίζεται λέγει, εἰπών· Μετὰ

ιδ. χείρας, καὶ χειὼ

γ. Βασ. ιζ'. α. Λέγε ια. κ.

Δρκε κθ.

Ψαλμ. ϛ (ϛ).

Λυκ. ι (ι).

Ψαλμ. κγ. δ.

ιδ. ἀθλήσας

ιδ. τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ

ιδ. πολεμήσαντον

Ρωμ. α. κθ.

by Google

σαι ἀναγκαίτητοι λειτουργίαι προσφέροντες· εἶτε μαχαιρίζεται ὑπὸ αἱρετικῶν, ἢ εἶτε ἐξαλοιφίζεται. μάγκροι τὸ τῷ ποικίλῃ τέχνῃ ὑπηρέτουν, σιτοποιοί, ἀρχισιτοποιοί· λουτρὰ ὑπὸ τόλμης, ἢ λουτρὰ κῆπος, ἢ κῆποι ἢ ἀναγκαίως. εἶτε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑποπλήττουσι πλησίον. ἡ γῆ ἀναγκαίτατος αὐτῷ προσφέρει, ἢ εἶτε ἡ μεταδίδου τοῖς ὑδίοις. τὰ δίυδρα χαρπὸν βαρύθυμα εἰς τὸν γλῶ ἔβλεπον, καὶ χαίρων ὡς βαρεῖ τῶν καλῶν εἰς οὐρανὸν οὐκ ἀνέβλεπον· ὁ δὲ Λάζαρος κεῖ μόνος ἐκάθητο, τῇ πτωχείᾳ ἀποθνήσκων τὸν ζάλιον τῆς πενίας. Εἶδες πτωχοῦ δικαίου; Εἶδες ὠμότητα πλουσίου; Εἶδες καρτερίαν πένητος; Εἶδες ἀπόνοιαν φιλοσοφίας τὸ πλουσίου; Εἶδετε οἷ ἐφώνουν "ἤθησιν ἡ πτωχεία; ἰδὲ μοι δὲ τὸν τῆς παιδὸς ἐκείνου ἀγαπεῖον ζῆλον, ἢ τὸν κόσμον ὡς λεπτὸν αἴρει καταπατοῦσαν τῇ πτωχείᾳ. πῶς οὖν οἱ νέοι κατεπολέμησαν τῆς τοσαύτης βασάνου, ἢ οὐκ ἐλογίσαντο τὸν ἀπειλεῖν τῆς φλογὸς, οὐδὲ ὅσα τότε πικρὰ βασανιστήρια ἔμελλον ἔρχεσθαι, ἀλλὰ τοσοῦτον ἦσαν ὑψηλοὶ τῷ φρονήματι τῆς πτωχείας, ὥστε λέγειν αὐτοῖς· Καὶ εἰ μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, ἢ τὴν εἰκόνα τὴν χρυσῆν, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν; ἀλλ' ὅμως κατεπολέμησαν αὐτὸν τῶν βασάνων, ἢ ἐπεπάτουν τὸ τῆ κατὰ μόνας ἢ ὕμνουν τὸν Θεὸν, ὥσπερ τὸ λιμῶνι ἢ τῷ λέοντι "ἡ πυρὶ χλευάζοντα. ἢ ὥσπερ τὸ τὴν φλόγα ἔφλεγεν, οὕτω ἐπεπάτουν, ἢ ἔλεγον· Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἢ αἰνετὸν ἢ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. ἐξ ἧς βλασφήμουσι τὸν μόνον παντοφεγγεῖ ὑμνῳ ἐπᾴδουσαι ἐξῆς· Ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσι, οἷς ἐποίησας ἡμῖν. κρίσιν εἰ ἡ ἁμαρτίας ἦσαν πεποιηκότες, πάσας ἀπεμοίρησεν ἡ τῆς φλογὸς δυνάμις· ἀλλ' ὅμως τῇ πτωχείᾳ ἔλεγον, ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσι, οἷς ἐποίησας ἡμῖν. Εἶδες πτωχοῦ δικαίου. οὐκ ἐλογίσαντο ὅτι πυρὶ ἤμελλον περιπίπτειν τὰ τότε σώματα; ἀλλ' ἡ ἀδάμαντος στερεώτερον κυρέθησαν, ἢ τοσοῦτον ἀνέφλεξαν, ὥστε μὴ ἐν ἑνὶ τόπῳ ἑστάναι αὐτοὺς ἐν τῇ καμίνῳ. Καὶ οὕτω πάντων ὑμνούντων Θεὸν ἐδόξαζον· ἢ οὐ μόνοι αὐτοὶ μόνοι, ἀλλὰ ἢ αὐτοὶ τὸν κτίσιν πᾶσαν μὲν ἑαυτῶν ἐκάλεσαν, τὸν ἥλιον ἢ τὸν σελήνην, τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, θάλασσαν ἢ ποταμοὺς, πηγὰς ἢ λίμνας ἢ τὸν γῆν, τὰ ὄρη, τοὺς βουνοὺς, τὰς πάπας, τὰς πεδιάδας, τὰς νύκτας, τὰς ἡμέρας. ἢ ὅρα μοι τὸ θαυμαστόν· τῇ παξευύμονι ἢ ἐδόξαζον Θεόν. αἰσχυνθήτω μοι τὸν κοσμοποιὸν βύρσεις τὸν αὐτῶν, Εἰ δέχεται ἐποίησε ὁ Θεὸς τὸν ὑρμὸν ἢ τὸν γῆν. εἶτα τῇ ἑξῆς ἐπᾴδει τὸν κτίσιν. οὕτω ἢ παῖδες νόμον ὑπέσχοντο Θεὸν γινώσκοντες οὕτως ἔλεγον· Εὐλογεῖτε οὐρανοὶ Κύριον, ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ Κύριον, ὕδατα πάντα τὰ ἐπάνω τοῦ οὐρανοῦ τὸν Κύριον, ἥλιος ἢ σελήνη τὸν Κύριον. ἢ ὅρα μοι τὸ θαυμαστὸν ὕστερον πάντων· Εὐλογεῖτε Ἀνανία Ἀζαρία Μισαὴλ τὸν Κύριον. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ κοσμοποιΐᾳ ὁ νομοθέτης ἰσοστοιχαφῶν ἔλεγε μὴ τὸ τῶν κτίσιν τελεσιουργηθῆναι, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἢ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν· οὕτω ἢ οὗτοι τελευταῖον πάντων ποιοῦνται τὸν ὁμολογίας τῶν δόξαν πλήρωσιν, λέγουσιν ἑξῆς, βούλεσθε Ἀνανία, Ἀζαρία, Μισαὴλ τὸν Κύριον. Εἶδες πτωχοῦ δικαίου, Εἶδες σῶφρονα πλεκόμενον, Εἶδες ὑδρείων ἰσχὺν τῶν νέων, Εἶδες ζῆλον πυρὸς σφοδρότερον, Εἶδες σῶμα ὁμοδίαιτον τῶν ἀγγέλων, Εἶδες γλῶτταν συλλειτουργὸν τῶν ἀπέλων, Εἶδες πτωχοῦ ἀθλητάς. οὐκ ἐδειλίασαν τοὺς θανάτους, οὐκ ἠλλοιώθη αὐτῶν ὁ προσωπεῖον ἀφ' τῆς μελλούσης ἔσεσθαι αὐτοῖς ὑμωρίας, ἀλλὰ φαιδροὶ ἢ γεγηθυιωμένοι τῷ διῶ ἔλεγον· Εἰ δὲ μὴ, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, ἢ τὴν εἰκόνα τὴν χρυσῆν, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. Εἶδες πῶς πένητα χοῦν ἡ πτωχεία προξένους γῆς τῆς βασιλείας τῶν ἀγαθῶν; ἰδὲ μοι, εἰ δοκῇ, ἢ μαχαίριον Δανιὴλ εἰς λάκκον λεόντων βληθὲν, τὸν τοὺς λέοντας διδάξαντα πιστεύειν. οὐ γὰρ ἐπάλμων ἄρτος τῶν προφητικῶν ἀπογεύεσθαι χρεών, ἀλλ' ὃ πτωχεία αὐτοῖς ἐκτραφῶσαι. εἶτ' οὖν ὁ μαχαίριος Δανιὴλ εἰς λάκκον τῶν λεόντων

Ἰσ. ὁ πάφος πτί

Δαν. γ. ιη.

Ὡδὴ τῶν παῖδ. ς.

Τετ. α. κε.

Ψαλ. λθ. α. ἀκηκόαμεν τοῦ μακαρίου Δαβὶδ λέγοντος· Ὑπομένων ὑπέμεινα ℣ Κύριον, καὶ προσέσχε μοι, καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου. μέγα ἡμῖν ἀεφόδιον ἔφηναν ἡ ὑπομονή. καὶ γὰρ πάντας σοὺς ἁγίους θέρμην ἐτεμμένους τῇ ὑπομονῇ· καὶ ταύτην διδάσκοντες ἔρχεται εἰδοὺ εἰδέναι ℣ μακάριον Ἀβραάμ, ℣ ἐκπονηθεῖσῃ γνόμενον ἐκ μήπω τεκνογονήσαντα, ἀλλὰ τῇ ὑπομονῇ ταύτῃ ὁ καρπὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ πεπυγμένος ἰῶ. ὃ δεύτερον ἀπέδωκε τὰ φύλλα, καὶ ἡ ῥίζα ἐβεβήθη· ἐπαλαιώθη ἡ ἔφοδος, ἐκ τὸ φεύγειν αὐτὸ ἔκμαζεν· ἀλλ' ὅμως τῇ ὑπομονῇ ἐκαρπούτο ℣ Ισαάκ. ἰδέ μοι τὸν μακάριον Ἰωὴβ τὴν τῆς οἰκουμένης ἀγωνιστήν, τὸν παλαίσαντα, καὶ ἀφανίσαντα πᾶν τὸ δυνάμει τοῦ διαβόλου. πόσα ἐπάλαισεν ὁ διάβολος, ἐκ τὸν ἀθλητὴν οὐκ ἔρριπε; πᾶν φαρέτρας τῶν βελῶν ἐκένωσε, τὰ μηχανήματα προσῆγαγε, καὶ τὸν πύργον οὐκ ἐσάλευσε· τὰ κύματα ἤγαγε, καὶ τὸ σκάφος οὐ κατέπιεν· τοὺς κλάδους κατέκλασε, καὶ τὴν ῥίζαν οὐκ ἀνέσπασε· τὰς τειχομαχίας ἤγαγε, καὶ τὴν πέτραν οὐκ ἐσάλευσεν. Εἶδες ὑπομονὴν δικαίου, Εἶδες ἄθλησιν ἀγωνιστοῦ, Εἶδες πέτραν ἐστηριγμένην, Εἶδες τὸν γραπτὸν πόλεμον, Εἶδες τὸν πύργον ἑστῶτα, Εἶδες τὸν δίκαιον δοξαζόμενον καὶ ἁλόντα μετ' αἰχμῆς δραπετεύοντα· ἰδέ μοι, εἰ δοκῇ, καὶ τὴν κορωνίδα τῆς ὑπομονῆς αὐτοῦ. μὴ γὰρ τὴν τῶν βοῶν ἀγχιμαγωσίαν, καὶ τῶν προβάτων τὸν ἀφανισμόν, καὶ τῆς οἰκίας τὴν πτῶσιν, καὶ τὴν τῶν παίδων συμφορὰν (εἷδε γὰρ αὐτὸν ἀλγοῦντα μὲν τεθνήκασι καὶ τὸν γέροντα, κοινὴ δὲ ὑπελθόντας ἅπαντας τοῦ βίου τὸ πέλας) μὴ τοσαῦτα τὰ σὰ ἀνάλωτον ἐπιμβαίνει καὶ ἡ γυνὴ λέγουσα· Μέχρι τίνος καρτερήσεις λέγων, ἰδοὺ ἀπώλεσα χρόνον μικρόν, προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου; ἰδοὺ γὰρ ἀφάνισαί σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐμῆς κοιλίας ὠδῖνες, καὶ πόνοι, οὓς εἰς τὸν κενὸν ἐκοπίασα μὴ μόχθων· σὺ δὲ αὐτὸς ὅπου σαπρία σκωλήκων κατέθησαι, ἀφανιστεύων αἰῶνιος· κἀγὼ πλανήτης καὶ λάτις, τόπον ἐκ τόπου περιερχομένη καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας, προσδεχομένη τὸν ἥλιον πότε δύσεται, ἵνα ἀναπαύσωμαι τῶν μόχθων, καὶ τῶν περιεχουσῶν με ὀδυνῶν, αἳ με νῦν ζωννύουσιν. ἀλλ' εἰ πού τι ῥῆμα εἰς Κύριον, καὶ πλεῦσαι· ὁ δὲ ἐμβολέας αὐτῇ εἶπε τὸ ἀοίδιμον καὶ πᾶσι ἀδιαλείπτως φωνεῖ· εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν; Εἶδες ὑπομονῆς πλάγιον, Εἶδες διδασκαλίαν ἄπλαστον. οὐκ ἐχαλίνωσεν αὐτὸ τὴν ὑπομονὴν ἡ τῶν ἐπελθόντων ἀφορία, ἀλλὰ τοσούτων ἐπελθόντων ὥσπερ κυμάτων ἀλλεπαλλήλων, τὸ σκάφος ὑποβρύχιον οὐκ ἐγένετο. εἶδες ὑπομονὴν δικαίου, Εἶδες σφοδρὸν πλεκόμενον ὃν δικαίῳ δι' ὑπομονῆς· ἰδέ μοι καὶ τὸν πτωχὸν Λάζαρον, μᾶλλον δὲ πλουσίου ὑπερώτερον, πῶς ἐκ ὄνος δι' ὑπομονῆς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ ἐπεμπαύετο). οὗτος γὰρ ὁ Λάζαρος πρὸς τὸν πυλῶνα τοῦ πλουσίου καθίζετο ὃν λιμῷ τηκόμενος· κἀκεῖνος μὲν ὁ πλούσιος δι' ἐφόδιον εἰ ὑπομονὴν ἐκάστην ἡμέραν ἐμπιπλῶν τὴν κοιλίαν· ὁ δὲ Λάζαρος ὑπὸ αὐτὴν τὴν κοιλίαν αὐτὸ χορτάσαι εἶχεν. οὗτος πρὸς ποίους ἔτρεφε· καὶ οὗτος ὑπὸ κυνῶν ἐλείχετο. οὗτος ἐτεμμένος εἶχε κεφαλὴν οἴου· κἀκεῖνος τὰ τραύματα ἐθώπευεν. οὗτος εἶχεν οἰκίαν χρυσόροφον καὶ μύρῳ λακεδαιμόνια καὶ πρεκεφαλαίας χρυσᾶς· καὶ Λάζαρος καλύβην οὐκ εἶχεν. οὗτος ἐβεβάλλετο σπειρὰ καὶ λαγῶα· καὶ Λάζαρος οὐκ εἶχε ῥάκος. ἀλλ' ὅρα μοι τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς. ἀπέθανεν οὖν ὁ πλούσιος (τῷ γὰρ πλουσίῳ ὁ θάνατος, θάνατος. Θάνατος γὰρ ἀμύρτωλῶν ποτηρὸς) ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ Λάζαρος· μᾶλλον δὲ μετετέθη. οὗτος ὑπ' ἀγγέλων εἵλκετο· οὗτος εἰ οὐρανῷ ἐπολιτεύετο· κἀκεῖνος εἰ τῇ γεέννῃ κατεφλέγετο. οὗτος ὑπεραπλάνησε τῶν ὑδάτων· κἀκεῖνος εἰ τῇ γεέννῃ κατεφλέγετο ῥαμίδος ἐπεθύμει. οὗτος εἰ τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραὰμ ἐπανεπαύετο· κἀκεῖνος ὑπὸ τὸν σκώληκος τὸν ἀκοιμήτου σύγκειτο. καὶ ὅρα, εἰ δοκῇ, τὸν ὑπομονὴν τοῦ μακαρίου Λαζάρου. οὐκ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, ὅτι ἐγὼ ζῶ εἰ ἀρετῇ πένομαι, καὶ οὗτος εἰ ἀδικίᾳ ζῶν πλουτεῖ παίδας τούτῳ προεισήκει-

σεν

Ἰσ. ὑπομονῆς, καὶ δ. ἔχοντες ἔρδον. ἰδέ μοι τὸν Ἰσ. ἔκμαζεν

Ἰσ. λεπτύνει ἄμπ.

Ἰσ. κτηνοτρόφους

ὅπου οὐδεὶς ἀδικῶν, οὐδὲ τυραννούμενος, ὅπου οὐκ ἔστιν ἁμαρτία οὐδὲ μιαίνουσα, ἔνθα φῶς ὃ ἀπρόσιτον ᾗ χαρὰ ἀνεκλάλητος, ἔνθα οὐκ ἔστι πόνος, οὐδὲ λύπη, ἔνθα οὐκ ἔστι φθορὰ, οὐδὲ μέριμνα, ὁ στεναγμὸς, οὐδὲ ὀδυρμὸς, ἀλλ' ἡ μόνος Θεὸς ἀμιγὴς καὶ δεξαζόμενος. ἡμᾶς ⓐ ἄγγελοι ἀγγέλοις εἰρωνικῶς διεχώσαντο ἀπὸ τοῦ σώματος· ἡμεῖς ἀσπάσασθαι ἐβουλόμεθα· χαὶ ἐξοδίας τὰς αἱρέσεις προηλόμεθα. ἀγαθοὶ γὰρ ὁδηγοὶ ἔφασαν. οὐ γὰρ βλέπει ἐν ἡμῖν ἄπιστον· ἐζήτουν. οὐδὲν εἶδον ἐν ἡμῖν, ὃ πιστὸν ἤλπιζον. εἶδον τὸ σῶμα ἄσπιλον, καὶ ἡγιωμένον· εἶδον τὸν ψυχὴν ἄκακον καὶ καθαράν, ᾗ ἐνεργὰ πᾶσαν· εἶδον τὸν γλῶττὰν ἄσπιλον καὶ καθαρὰν καὶ ἄμωμον, καὶ ἐφιμωθῆναι. προηλόμεθα, ᾗ βύτιλίσαι μὴν αὐλοὺς· διέβημεν δι' αὐτῶν, ᾗ καταφαλλόμενοι αὐτῶν. Ἡ παγὶς ζωντεῖδη, ᾗ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν. βλογητὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν. ὅθεν ᾗ ⓑ ὑποδυόντες ἡμᾶς ἔχαιρον ἄγγελοι, δίκαιοι παρῆσαν, ὅσοι ἑτέρποντο λέγοντες· καλῶς ἦλθον τὰ ἐρημία τοῦ Χριστοῦ. ἰωὴ εἰσῆλθεν ἡμῖν τὸ παράδεισον ἡ τρυφὴ, εἰσῆλθεν ἡμῖν ὁ κόλπος τοῦ Ἀβραάμ. δεξιῶς γὰρ ἡμᾶς ὁ διαπότης ἐδέξατο· ἵλαρον φωνὴν πρὸς ἡμᾶς ἀπεφθέγξατο· ἱλαρῷ ὄμματι ἡμᾶς ἐθεάσατο. δεῦρο ᾗ σὺ τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς ἡμᾶς ἀπεγράψατο. πρὸς γὰρ κριτὴν φιλάνθρωπον εἰσήλθομεν· δικαιοκρίτα Κύριε, ἐστήρισας ἡμᾶς τὴν ὑπεγείαν, μὴ στρίσῃς ἡμᾶς τῶν ἐναρέτων· ἐχάρισας ἡμᾶς γονεῖς, μὴ χωρίσῃς ἡμᾶς τῶν ἁγίων. σώωσον τὴν σφραγῖδα ἔχομεν τῶν βαπτίσματος, ἄσπιλον τὸ σωμά σου πρὸς ὁμολογήσαμεν ἀφ' ἁπλότητα. μὴ οὖν φθονήσῃς ἡμῖν ὡς πρὸς χαρὰν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἄμωμον, μηδὲ δακρύσῃς, ὅτι ἐκ τοῦ χείρους εἰς τὸ κρεῖττον μετηλλάγημεν, εἴπερ γὰρ ὅτι φθαρτὴν ἐλάβομεν τὰ ἄφθαρτα. ἡμεῖς μὲν ἀπέλαυσιν ὑμνοῦμεν, μὲν τῶν ἁγίων χορεύομεν· ἀλλὰ ᾗ ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐν ἁμαρτίαις ὄντων πρεσβεύομεν. ἡμεῖς μὲν τῶν ὑπὸ Ἡρῴδου ἀφ' Χριστὸν διαμεθέντων ὑπήνθημεν, ἡμεῖς μὲν τῶν τοῦ Ἰώβ υἱῶν ἀγαλλιώμεθα. δεῦρο" ὑπὲρ ἡμῶν μὴ μεριμνᾶτε, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτῶν φροντίσατε. ᾗ γὰρ τῆς ἑαυτῶν τελευτῆς τὸν ἀπολογίαν σκοπεῖτε. ᾗ ὡς γινώσκοντες ᾗ βεβαίως πιστεύοντες, ὅτι πρὸς ὃ συμφέρει ἡμῖν ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐξελέξατο, ἐν τῇ μείζονι τῶν σωζομένων καπτάξει ἡμᾶς, ἐστολισμένα [δὲ] νέοι παῖδες ᾗ ἄφθορεῖ ἐξ ὑμῶν ὑποδεχθῶσι πρὸς ἡμᾶς, χαίρετε ᾗ εὐφραίνεσθε, καὶ μὴ τὸ δικαίου Ἰὼβ φάλλετε· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· Εἰη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν, ᾗ ἕως τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ.

ΟΙ διψῶντες ὁδοιπόροι ἀπόδυσαι τὸν πηγὸν μὴ ἀφαίνοιδο φθυτάζονται, καὶ τῷ σκέπης πόθῳ ὀξὺ τῷ κτήματι ἀσυνδέτοις, ὥστε τὸ ἴαμα τῆς δίψης βύρσῃ, ᾗ τὸν ἔνδον σκηνοῦντα φλόγα ἀφ' τῶν ναμάτων δροσίσαι· τὸν αὐτὸν ἔχετε καὶ ὑμεῖς, ἀγαπητοὶ, διψῶντες τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, μὴ προθυμίας ἔρχεσθε πρὸς τὸν ἀληθινὸν πηγὸν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ λέγων· Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με ᾗ πινέτω. ᾗ πάλιν αὐτὸς φησι· Μακάριοι ⓒ πεινῶντες ᾗ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. ταύτης τῆς πηγῆς ἐπιποθῶν ὁ μακάριος Δαβὶδ ἐκραύγαζε λέγων· Ὃν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρός σε, ὁ Θεός. ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωμεν ἔξω τῆς χαρᾶς μένειν ἀφ' τῶν προσταττόντων, φέρε δὴ ἀναλάβωμεν τὸν λόγον· ὅτω γὰρ ἡμῖν λαμπρότερος ὁ λόγος ἀποδειχθήσεται, ᾗ φανερὰ ἡμῖν ἡ ἐκκλησία δείκνυται. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. τί οὖν ἐστὶν ἡ ὑπομονὴ;

ἡμῶν ἅμα καὶ θάνατος καὶ βλάβη. οὔτε ἐν τῷ ἐμῷ ἡδονὴ ἡ ἀληθινή, οὔτε ἐν τῇ οὐσίᾳ ὁ κληρονόμος, οὔτε τῆς ἐμῆς ἀθυμίας ἡ παραμυθία, οὔτε μὴν ἐν τῷ γήρᾳ ἡ βακτηρία, οὔτε τῆς πατρῴδος τὸ κειμήλιον, οὔτε τῆς ἐμῆς ῥίζης ὁ κλάδος, ὅλως τοῦ εἴδους φαῦλος ὁ ἀρχηγός, ὅλως τοῦ σωτῆρος ὁ ἀπιδέξιος, ἀλλὰ τοῦ σκηνοῦς, ἀπίθυμητος τοῖς ἰδίοις καὶ τοῖς ξένοις, τοῖς ὁρῶσι καὶ τοῖς ἀκούουσιν· οὔτε ὁ τοσοῦτος ἁλιάφητος δυάρπαστος * τῷ ἐμῷ χρόᾳ ἐπήρθη. ἡ δὲ τοῦ μικροῦ ὁρώμενος, οὐ πέφευγε θαρρύμενος· ἀλλὰ καταλιπὼν Ⓦ ἡμᾶς ἀπῆλθε τοὺς Ⓦ πλάσαντα· ἐάσας με Ⓦ θρέψαντα, ἐπορεύθη τοὺς Ⓦ καλέσαντα· χωριεῖς αὐλαίγχων μηδὲς, καπῆλθεν εἰς μνῆμα γῆς τῆς πάντων μηδός. οὐ μὴ κλαύσω τὸν, εἰπέ μοι; μὴ θρηνήσω, μηδὲ ὡς κόρην ὀφθαλμῶ ζητήσω; ἀδυναμεῖ, φησίν, ἀδυναμεῖ. καὶ γὰρ μυεῖα" εἰστιέγχης μοι δόγματα, καὶ μυριάκις ἔδωκεν δοκιμάσης τὸ μὴ θρηνεῖν τοὺς παῖδας αὐτῶν τέκνα, ἀλλὰ πιστοὺς, ὡς τὸ Θεοῦ τὸ δεῖσαντα ὕτω, καὶ τὸ δεσμοῦ τὸ φύσεως ζωνύσαντα, καὶ ὃ πῦρ τοὺς ἰδίους τέκνα τοὺς αὐλαίγχων τῶν ζηλωτὰς σεβήσαντα. οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλὰ θρῆνε, οὐδὲ τοῦτο νομοθετῶ μηδὲ ὅλως δακρύειν ὅπου τοῖς τέκνοις. καὶ γὰρ εἶπον, ἀδυνάτου λέγω. καὶ γὰρ κἀγὼ νόμοις φύσεως πείθομαι, καὶ τοῦ" χωρῶ τῆς συμπαθείας οὐκ αἰτιάσασθαι, ἐπεὶ κἀγὼ βροτὸς, ἐπεὶ κἀγὼ σὰρξ μετέχω πάθημα, καὶ τῆς αὐτῆς ἔχω φύσεως. οἶδα πατέρων Ⓦ ὀδυρμὸν, οἶδα μητέρων Ⓦ τεταγμὸν, οἶδα αὐτῶν τὸν θαλαμεῖον τῆς ἀθυμίας, οἶδα αὐτῶν τῆς ἐρημίας τὸν ἀδημονίαν· ἐπίσταμαι τὸν ἔνδον αὐτῶν ὅτι τέκνοις φθονᾶσαι, ὡς ὡς πρόκλα Ⓦ ἃ πρόσθα παῖδα ἐν ἑαυτοῖς ἀναζωγραφοῦσι, τὸν" ἐκείνων εἰκόνα ζωὴν δάκρυσι σπουδάζοντες, καὶ ἐκείνων ἤδη τὰ ῥήματα καὶ τὰ σχήματα πάντα κατ' ὀφθαλμοὺς ἔχοντες. ἀλλ' ὁ Ἰὼβ ὁ θαυμάσιος οὐχ οὕτως. ἐκείνου γὰρ τῶν τέκνων καὶ παίδων καὶ βοῶν καὶ καμήλων καὶ πάντων τῶν ποτὲ ὄντων αὐτῷ ποτὲ ὄλεθρον γενομένων, οὐκ ἐθορυβήθη, οὐκ ἐδυσφήμησεν, ὡς Ⓓ πολλοί, ἀλλ' εὐήσατο, καὶ εἰς τὸν ἐμὸν πίστιν, ἐξ ἧς ἐλήφθη, τῷ διαστῆναι τοσοῦτον ἐλείφθη. Αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ. ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλατο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, οὕτω καὶ ἐγένετο. Εἴη δὲ τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τὸν αἰῶνας. δοῦλός εἰμι, καὶ ὑποκείμενος τῷ ποιήσαντι, οὐκ" ἀντιποιήσομαι. οὐ γὰρ ξένον τὸ τοῦτο. πέπτηκεν Ⓦ παῖδες, ἀλλ' οὐκ ἀπόλωλεν. ποῖος γὰρ ποιμὴν οὐκ ἀξιοποιεῖται ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ; ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ἐξελέξατο τὰ τοσαῦτα αὐτοῦ. μικρὸν, καὶ ἡμεῖς ἀναχθήσομεθα. τοῦτον καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ μὴ οὕτως ἀμέτρως ὀδυρώμεθα. ὡς πιστοὶ κλαύσωμεν, καὶ μὴ ὡς ἄπιστοι ἀχθεσθήσωμεν· ὡς ὁ Χριστὸς Ⓦ Λάζαρον ἔκλαυσεν, οὕτω κλαύσωμεν. σοὶ γὰρ μέτρα καὶ ὅροις δικαιοῦται, ἐδάκρυσε. πῶς γὰρ δακρύειν ἔζησεν, ὃν μετ' ὀλίγον ἐτέρων ἔμελλεν, ἀλλ' ἵνα σὺ μάθῃς μέχρι πόσου δακρύειν; ἵνα καὶ τὸ τῆς φύσεως συμπαθὲς ἐνδείξωμαι, καὶ τὸν τῶν ἀπίστων μίμησιν ἀποφεύσωμαι; λοιπὸν ἵνα κἀκεῖνο θρύξωμεν, τῆς αὐτῆς μερίδος τὸν ἐν ἀρετῇ τῆς ἡλικίας χρόνον Ⓦ βίον χωριζομένων" ἴσασθαι· καὶ μὴ ἐκεῖ ἀπελθόντες ἡμᾶς τοὺς μὲν ἑαυτῶν παῖδας τὸ φέρειν ἴσμασθαι, ἡμᾶς δὲ τὸ ἀφορήτῳ κηλῖδι ἔσεσθαι. ὅσοι γὰρ τοῦ ῥύπου καὶ φθορᾶς τῆς δυσχεροῦς ταύτης καὶ πολυτελοῦς σαρκὸς ἐκνενίσθησαν ἀπίοι, φασὶν ἀποφθέγγονται τοιαῦτα τοὺς τοὺς τέκνους, Εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τοῖς σχήμασι· μὴ δι' ἐμὲ ἡμῖν δακρύετε πατέρες μηδὲ ὠφελεῖσθε· ὑμᾶς γὰρ ἐβουλεύσατο ζωὴ ὑμῖν ἔχειν ἡμᾶς τὸ τῷ ματαίῳ βίῳ, ἐνθα πάντα" πρόσκαιρα καὶ ἐπώδυνα," ἵνα θανάτου πάντα ἄπιστα καὶ ἀσύστατα, ἵνα δὲ μόνιμον καὶ βέβαιον· ἀλλ' ὁ διαστὰς ἡμῶν καὶ Θεὸς ἀγαπήσας ἡμᾶς, ὡς ἐκ τοῦ ματαίου βίου ἅπασιν ἡμᾶς, ὡς ἐξ ἀκηδιῶν ῥόδα, ὕτω τῶν ἀμέτρων τῶν αἰῶνος τούτου χωρίσας ἡμᾶς· ὡς ἀρίστα" φίλτατα, ὅπως ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ἀφωρίσει ἡμᾶς ἐξ ὑμῶν, ὡς ἐκ σκότους εἰς φῶς. καὶ ἐν τῇ χάρᾳ τῶν ζώντων ἐγγένωμεν, ἵνα πάντα ἤρεμα καὶ ἀσάλευτα, ἵνα πάντα φωτεινὰ καὶ χαρᾶς,

ὅπου

Ἰωβ. α. κα.

§ * ἅπαξ φύσει.

† κ. παρασπίζεται.

‡ ὅρα

χ. αὐτῶν

χ. αὐτέκμαι.

χ. τὸν ποιμένα

χ. ἥδεσθαι

Ἰσ. ἀπρακτ. * ἔνθα πάντα πλουσιότης καὶ ἀδηλία πολυτίμου, χ. φίλτατ.

θεωρεῖσθω τὴν λειψάνων, ἢ εἰπέ· ποῦος ἐκεῖ ὁ βασιλεύς, καὶ ποῦος ὁ ἄρχων; ποῦος ὁ στρατηγός, καὶ ποῦος ὁ στρατάρχης; ποῦος ὁ πλούσιος, καὶ ποῦος ὁ πένης; ποῦος ὁ νεώτερος, καὶ ποῦος ὁ γέρων; ποῦος ὁ βδελυκτός, καὶ ποῦος ὁ ἁβδελυκτός; μὴ ἔχεις εἰπεῖν, ὅτι οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα τέφρα; οὐ πάντα δυσωδία; οὐ πάντα ζωὴ ποτὲ φιλητά, νῦν ὁρᾶται βδελυκτά; ὦ
γρ. ἀ συμφορᾶς. 5 " τῆς ἀφεγγοῦς. τί τοῦτο δὲ μέγα περὶ ἐμὲ μισητόν; ὁ χθὲς μοι ποθητός, νῦν προσκείται μοι βδελυκτός· ὁ χθὲς μοι μέλος, νῦν ὡς ἀλλότριον βλέπω· οἱ περὶ μικροῦ σπλάγχνα καλιζόμην, νῦν οὐδὲ προσλαῦσαι βούλομαι. τοῖς δάκρυσι βρέχω ὡς ἐμοί, καὶ τὸν ἱδρῶτα φεύγω ὡς οὐκ ἐμόν. προσπλαθῆναι τῷ ὀδωδότι τοῦ πολλάκις βιάζομαι, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς σκωλήκων τότε ἐμποδίζομαι. πλὴν περὶ μικροῦ εἰκάζω τὸ χεῖμβρον
10 σποδόν, ἀλλ' οὐδαμοῦ τοιοῦτον τὸ αὐτῆς κάθορμα. πῦ δὲ κάλλος τὸ προσώπου; ἰδοὺ μεμάλθωται. πῦ ⓐ ἀμαθύοντες ὀφθαλμοὶ καὶ βύθος; ἰδοὺ ἐπάκησαν. ποῦ τὴν τειχῶν ἡ βυθρέπτια; ἰδοὺ ἀπέπτισε. πῦ ὁ αἰσθησιμώλυπος πρόχηλος; ἰδοὺ ζωπτέτεσται. πῦ ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ὀργή; ἰδοὺ ἠσύχασε. πῦ τὴν χρόαν ὁ καλλωπισμός; ἰδοὺ λέλυται. πῦ τὸ μέγεθος τῆς ἡλικίας; ἰδοὺ ἐξέῤῥυσιν. ποῦ τὴν ἱματίων ἡ πολυτέλεια; ἰδοὺ σέσηπται. ποῦ τὰ μύρα
ἰσ. ἀφεγγοῦς 15 καὶ τὰ ἀρώματα; ἰδοὺ ἐξάζεσαι. ποῦ ἡ τῆς ἑστήτος " ἀφεγγοῦς; ἰδοὺ πέπληθε. καὶ ἁπλῶς πῦ ὁ πολυφάντασος δῶθεν πος; ἰδοὺ πάλιν ὁ χοῦς, χοῦς γέγονεν. ὅμως μὴ μέχρι τοῦ μνήματος τὸν λογισμὸν ᾖσης, ἀλλ' ἐκβᾶσι μετάβηθι ὅτι πλὼ αἰάζασιν· καὶ σύνησον ἅμα καὶ πίστευσον, ὅτι ὁ πρῶτος χεῖμβρος πάλιν ἐς αἰῶνα μόλος, καὶ ἡ γλῶσσα ἡ νῦν σιγῶσα, πάλιν λαλήσει τότε, ὅταν καμφθῇ τῷ Θεῷ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ
20 πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται. καὶ καθά φησιν ὁ Δαυὶλ, Ἐλεώσεως ἕως ἂν ᾄδωσι τὸ θέλημά σου. Δαν. ζ. θ.
ὁ δὲ θεὸς αὐτὸν, φλὸξ πυρός. ⓐ ἔγχος αὐτὸν, πῦρ φλέγει. πολεμεῖ πυρὸς ἔλκειν ἐμπεσεῖν αὐτὸν· χιλίαι χιλιάδες προσέκεινται αὐτῷ, καὶ μυρίαι μυριάδες ἑλειτούργουν αὐτῷ. κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἀνεῴχθησαν. πολλὰ ὡς ἀληθῶς ὁ φόβος ἐκεῖ, πολλὰ ὁ τρόμος, ἀδιήγητος ἡ ἀνάγκη, ἀκατάπαυστοι οἱ ἀκροῦσαι, ἀσίγητοι στε-
25 ναγμοί. ὅταν ἔξαίφνης ὅτι θεοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, τότε ἀγγελικὸς ἐπλήσθη ὡς βιβλίοις, τὰ ἄστρα σκορπίζονται, αἱ δυνάμεις τῶν ἀγγέλων προσπέτονται, καὶ μνημεῖα ἀνοίγεται, καὶ σώματα ἀνίστανται, αἱ πηγαὶ ξηραίνονται, αἱ ἄβυσσοι σαλεύονται, καὶ γῆ πᾶσα " κλονίζεται. πολλαπλοῦς δὴ εἰς ἡμᾶς τότε; ποταπὸς ἆρα, δίδου μοι λόγον, ὁ προσέξεων, ὁ σύνοιδα, ὁ λόγου ἄρχων, ὁ τῶν σὺν νυκτὶ, ὁ τῶν σὺν ἡμέρᾳ, ὁ τῶν ἐκουσίων καὶ
30 ἀκουσίων; τοῦτο μεμνῆσθαι ἀναγκαῖον, τοῦτο νυκτὸς καὶ ἡμέρας σκοπεῖν καλόν. τί δὲ βούλομαι εἰπεῖν τότε; τί ἀπολογησώμεθα, εἰπέ μοι, ὦ δῶθεν πᾶς; ἰδοὺ τυφλοὶ πεντήκοντα ἔτη ἢ ἑκατὸν, καὶ πλοῦτος, καὶ τεκνοποιΐα, καὶ προικίζειν καὶ συναμίζειν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀρχὰς, καὶ βασιλείας ἔθνων καὶ λαῶν· καὶ μὴ ζῶντα θάνατος, καὶ μὴ θάνατον κρίσις τέλος οὐκ ἔχουσα οὐδὲ μετάνοιαν. Οὐκ ἔστι γάρ, φησιν, ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν ᾅδῃ τίς Ψαλ. ϟ. ϛ.
35 τῷ ᾅδῃ τίς ἐξομολογήσεταί σοι; ὅπως οὐδείς. καὶ γὰρ μυρία παρεπώμεθα, καὶ πολλὰ δεώμεθα, ἀλλ' οὐδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος. Διὰ τοῦτο μάλιστα μαχαίρωμεν τοὺς νηπίους ἀποθήσκοντας· διὰ τοῦτο πάντες λέγομεν, εἴθε νήπιοι ὄντες ἀπεθάνομεν. μὴ οὖν, ὅταν ἡμᾶς ὑπερθυμῶμεν, ὁρῶντες ἐν τοῖς ἰδίοις τέκνοις, ἀθυμῶμεν. ὁ γὰρ ἡμῖν τὸν θάνατον ποιῶν ὑπὲρ κίνδυνόν ἐστι, τοῖς δὲ τοῖς νηπίοις σωτήριον· καὶ τὸ τοῖς πᾶσι φρικτὸν ἐστιν ἐκείνοις ἐπαι-
ἰσ. ἐκεῖ 40 νετόν· ἐὰν ἡμᾶς ἔχωμεν εἰς ἀρχὴν τῆς " ἐκείνων τιμωρίας, ἔστι πᾶν ἐκείνοις ἀρχὴ σωτηρίας. μὴ γάρ τινος λαληθεντηθῶσι ⓐ μηδὲ ὅλως ἀμύρτιας δεξάμενοι πρέσκυ; μὴ γάρ τινος πληροφορηθῶσι ⓐ καλὸν ἢ κακὸν γνῶσιν μὴ φθάσαντες; ὦ μαχαίρων νηπίων μάχαιρα καὶ ἡ κοίμησις· ὦ θάνατος ἀφθάρτων, ἀρχὴ τῆς ὄντως ζωῆς αἰωνίου καὶ ἀρχούσης. ὦ πόλος ἀρχὴ ἀπολυτίτου χαρᾶς. ἀλλὰ τί φασιν ⓐ ὀλιγόψυχοι; παῖς μοί, φησιν, ἦρχε μοιο-

γμὸς

ἀδελφοὶ, ἰδοὺ κῆπος, ἡ σοφὴ λοιπὸν τῶν τοῦ βίου πρόσκομμα. ἰδοὺ ἡσύχασεν, ἰδοὺ τῶν ματαίων ἐπαύσατο. μικρὸς πυρετὸς, ἡ πόλις ἤρησεν· μία ὥρα, καὶ ὁ φθονερὸς ὡς μὴ φθονερὸς γέγονε· μία ῥοπὴ, καὶ ἐξελεύσεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ ἐξ ἧς ἐλήφθη.

Ψλμ. μδ. γ. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πόλεις ⓐ ἀλαλογισμοὶ ἡμῶν· ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ κατοχὴ αἱ, ἀδελφὸς ⓦ πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, φίλους δὲ συγγενεῖς, γονεῖς δὲ θυγατέρας, καὶ πορεύσεται μόνος, μεμονωμένος, τὴν αἰώνιον ὁδὸν αὐτοῦ. ζωὴ ἐλθοῦσα τοῖς ἐξ ἡμῶν ὁδεύουσι, τοῖν δὲ ἡμᾶς ἀπέλθωμεν. καθίσατε, καὶ τῷ κειμένῳ μὴ ἐνοχλήσητε· ἡσυχάσατε, δὲ ⓦ θόρυβοι λύσατε· ἠρεμήσατε ἑαυτοῖς· ἐμβλέψατε, καὶ ὃ μέγα μυστήριον ἴδητε· φείξατε, καὶ ὃ αὖθις ἐκδίξασθε· βασιλῆς θαάσασθε, καὶ μηκέτι μέγα φρονήσητε· ἄρχοντες ἐμβλέψατε, καὶ μηκέτι μέγα φθονεῖσθε· βλέπετε ⓦ κείμενοι τοῦ βίου χωριζόμενοι, καὶ λοιπὸν μὴ βασιλεία ἢ ἀρχὴ ἑαυτὸν γνωρίσῃ. ποῖος γὰρ βασιλεὺς, ὅταν ἑαυτὸν οὐ λυπήσῃ; ἀλλ' ἰδοὺ καὶ αὐλὸς ὁ πατήσειν τιμῶν· ἰδοὺ ὡς εἷς τῶν πάντων ἀγωνία· ἰδοὺ ὅλος γέγονεν ἐλεεινὸς, ὁ πρὸ μικροῦ φοβερὸς, γέγονε νεκρός. ἰδοὺ, ἀπόγεται ὡς κατάδικος, οὐχὶς ἕτερον ⓐ κατάδικον· ἰδοὺ, ἐλαφρύνθη, ἰδοὺ, ὅλος ἐσκολίωθη· ἰδοὺ, πᾶσα * ἡ σοφία καὶ ἡ δυναστεία κατεπόθη· ἰδοὺ, ὅλος ἐκθαμβος γέγονεν. εἶδε γὰρ ἐξουσίας ἀγγελικὰς, καὶ τὴς ἑαυτοῦ ἐξουσίας ἐπελάθετο· εἶδε τραπεζαν [ἀπέλων] φοβερὰς, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν ὡς ἀράχνιον ἐλογίσατο· εἶδε μορφὰς διαστοπτικὰς, καὶ τὴν μορφὴν αὐτοῦ ἠλλοιώσατο· ἤκουσεν ἀποφάσεων ψυχῆς, καὶ ὅλος ἐξέμαξε τῇ ὀφρύϊ, καὶ οἷα εἰς ἑαυτὸν ἀφιγμένος, θαμβούμενος καὶ σκυθρούμενος, ὅτι τῶν βασιλείων ἡ φαντασία, ὅτι τῶν ἀρχόντων ἡ ἐξουσία. βαβαὶ· ἰδοὺ τάξις ἀληθὴς, ἰδοὺ δυνάμεις κρατεραὶ, ἰδοὺ ἐξουσία ἀψευδὴς, ἰδοὺ μορφαὶ φοβεραὶ, * ἰδοὺ ἀθάνατος τραπεζα. ταῦτα καὶ τοὺς τότε ὁμοίως καὶ ἀπερρηπότερα σκυθρούμενοι, ἅτε μόνοι ⓐ τοῦ λαβόντος δὲ πλεονεκτήσαντες ὀπίσω φυγεῖν, ⓐ μὴ ὁ τῇ κλίνῃ κείμενοι διαπτῶσι, φυγεῖν μὲν βουλόμενοι, καὶ δυναάμενοι δὲ· ⓐ ἢ τοὺς ὁδοὺς ταῖς βρύχουσι, ἄλλοι ταῖς παγίσιν κόπτουσι· ἕτεροι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐλεεινῶς ἐξιστρέφουσι, ὡς ὁρῶσι ταῖς δυναάμεις κατ' ὀλίγον τοῦ σώματος λησούσας, τὴν γλῶτταν φλεγμαίνουσαν, καὶ τὴν καρδίαν καταπήκτως βεβαίως μένουσαν, ταῖς δυνάμεις ταῖς σωστικὰς παρεισρεούσας, λησθεντούσας, κατησθενούσας, ἀρπάσαι ὀπισθεούσας, εἶτα δὲ ⓦ κλέπτειν εἰσελθόντα καὶ μένοντα καὶ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν ἁρπάξαντα. πολλοὶ ἡμῖν δὲ τότε τῆς ψυχῆς, * πολλοὶ τῆς προσεύξεως τῆς ἀγαθῆς, πολλὴς ἡμῖν τότε τῆς τῶν ἀγγέλων προσεσίας, πολλὴς ἡμῖν τῆς εἰς τὴν τοῦ ἀέρος ἀναβάσεως ἀπεργασίας. εἰ γὰρ εἰς χώραν * ξένην πάλιν τοῦτα παρελθόντες διέμελλα τοῦ ἀπεργαζομένου, πόσων ἡμῖν δὲ τῶν βοηθῶν καὶ ἀπεργαζομένων, τοῦ ἁρπάσαντος καὶ ἁρπασθέντος ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις καὶ τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους τούτου, ὃς διώκτης καὶ τελώνης καὶ φοβερὸς ὀνομάζεται καὶ θεία γραφή; καλὴ τότε ζωοδοτήσεως ἡμῖν ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ συμπάθεια, δυναάμενα ἀσινῶς ἡμᾶς εἰς τὴν τῶν ὁρμῶν πύλην ὁδηγῆσαι καὶ ἁρπάσαι· καλοὶ ἡμῖν ἐκεῖ ζωοτηθεῖσι ⓐ πέμπτοι, ὃς ὁ τοῦτα τοῦ θανάτου ἐλεήσαντος. δεῖ τοῦ φθάσωμεν τοῦ τοῦ φθαδῶμεν, δράμωμεν τοῦ τοῦ καταληφθῶμεν. ὁ βίος βραχὺς, καὶ ὁ τέχνη μακρὰ, ὁ πόλεμος ἐγείρει, καὶ ὁ φίλος πολεμεῖ, καὶ ὁ λύων ὁδεῖ. ἀξέλθωμεν ἐκ τοῦ μνήματος, ἕως ἐσμὲν ἐν τῷ σώματι· ἴδωμεν ὃ μάταιον ἡμῶν φρόνημα, ποῦ ἐσχάτη ἡ οἴκησις· ἴδωμεν τί μετ' ὀλίγον γενόμεθα, καὶ μὴ πλανώμεθα· ἴδωμεν πῶς ἁρπαζόμεθα, καὶ ἑαυτοῖς διορθωσώμεθα· ἴδωμεν εἰς τί καταλήξωμεν, καὶ τῆς πόλεως φεισώμεθα. ὅσοι τὰ κάλλη καταστρέπτει, ἐν τῷ πάφῳ ταῦτα πολυτελημένοι· ὅσοι εἰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας ἐπαίρεσθε, ἐν ταῖς σορεῖς ἐμβλέψατε, καὶ ⓦ θεὸν φοβήθητε· ὅσοι λύπας καὶ μεσονυκτίας τοῖς ἀλλήλοις ζωάγετε, καὶ οὐ θαλύεσθε, δοῦτε, ἴδητε πῶς θαλύεσθε. ἔγκυφοι ἐπιμόνως τῇ σορῷ· ἴδε κειμένους ἐκεῖ τοὺς ποτε βασιλεῖς, ἴδε τοὺς ποτε ἄρχοντας ἐν τοῖς λειψάνοις· ἴδε τὴν φοβερὰν θωείνω

χ. ἀυτοῦ

χ. μὴ χίδις τὸν κείμενον καὶ τὸ βίου χωριζόμενον, καὶ λοιπὸν βασιλέα

* ἡ τυραννὶς

χ. ἀλλοιοῦται

χ. τάξις ἀληθὴς

χ δυνάμεις κραταιαί.

χ. ἐξιστᾶσι τὰ ἀθάλμους,

* ἰδοὺ ἕτεροι αἰώνιοι,

χ. καὶ, σιστ.

* πολλῶν τῶν βοηθῶν.

χ ὀθεσίας, * μακρὰ

χ. κρίσις

χ. ἐκπέσητε

χαίρω ὡς ἀπολωλότα Ⓦ τεθνεῶτα λογίζεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲ παίζετωσαν ἐλλιῶσαι παῖδες, ταῦτα ποιησάτωσαν Σαμψεριτῶν δῆμοι· ἡμεῖς δὲ Χριστοῦ ἀκούωμεν, καὶ πιστεύωμεν ὅτι Ερχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε Ⓐ νεκροὶ ἀκούσουσι τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Ⓐ ἀ- Ιωαν. ε. κε.
κούσαντες ζήσονται, καὶ διασῴσονται Ⓐ οἱ τοῖς μνημείοις, καὶ αἰσχυνθήσονται ἡ γῆ.

Οὐκοῦν ἵνα ἀναστῶσιν Ⓐ νεκροὶ, ὥσπερ πρώτους δὲ ἀναστῆσονται, μὴ οὕτως ἀχθομενῶμεν ὅτι τοῖς κεκοιμημένοις, ταῦτα καλῶ· μὴ οἱ πιστοὶ τοῦ ἀπίστους ζηλώσωμεν· μὴ τοῦ χιτῶνας ἡμῶν διαῤῥήξωμεν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ψυχὴν κατανύξωμεν, ὅπως ἡμᾶς ὁ αὐτὸς ἀναμένει ποτήριον. μὴ τοὺς βεκχίονας τύψωμεν, ἵνα μὴ τοὺς ἐλλιῶσας ζηλώσωμεν· μὴ ταῖς θρηνώσαις συγκαλέσωμεν, ἵνα μὴ πλέον Ⓦ θυμὸν τοῦ Θεοῦ κινήσωμεν. μὴ ταῖς τείχας τῆς κεφαλῆς γυμνώσωμεν, ἵνα μὴ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν Χριστὸν καταισχύνωμεν. μὴ μαχαίρας ἡμέρας θρηνήσωμεν, ἵνα μὴ τὴν ἀνάστασιν ἀπιστήσωμεν. μὴ τῇ γλώττῃ βλάσφημόν τι λαλήσωμεν, ἵνα μὴ ἢ Ⓦ κοιμηθέντα ἢ ἑαυτοὺς βλάψωμεν. δίδωκας παῖδα; θυγάτριον, ὕμνησον, προσκύνησον· Ⓦ λαβόντα, ὃ σοὶ ἔπρεπτο· δόξασον Ⓦ ἐκλεξάμενον οὐκ ἔπλασε, δὲ προσδόξαίμνον Ⓦ χαρπὸν τῆς κοιλίας σου ἄφορον. δόξασον Ⓦ σώζοντα τὴν σὴν σωλάγχνων ὃ ἔδωκεν· προσκύνησον τῷ Ⓦ Ἰωὴλ Ⓦ μεγαλόψυχον, θυγάτριον ὅτι ὅλως προσήγαγες τῷ δεσπότῃ ἄμωμον θυσίαν, ἁγνὸν θῦμα, καθαρὸν προσφοράν, νέον Ισαὰκ, ὡς ποτε Αβραάμ. * Χριστὸς ἔλαβε, προσκυνήσωμεν· ὁ πλάσας καὶ ἔπλασε, μὴ χαλεύωμεν· ὁ κτίσας τὸ κτίσμα ἐζήτησε, μὴ μαχησώμεθα. σὺ γὰρ δοκιμάζεις. δίδωκας ἀδελφόν; προσκύνησον Ⓦ λαβόντα Χριστόν, ὅτι σὲ ἀπὸ γέγονε ποτε. νήπιον πρέπει; θυγάτριον αὐτῷ, ὅτι ποτὲ σὲ νήπιος γέγονεν ὁ Φάτνη. δοῦλον ἀπὸ σοῦ ἔλαβεν; ὕμνησον αὐτόν, ὅτι μορφὴν δούλου ἀνέλαβεν ὁ ποιητὴς τῶν ἁπάντων. μισθωτὴν ἐν ἔθαψας; δόξασον, προσκύνησον, αἰδέσθητι, μνήσθητι, ὅτι σὲ ὁ Θεὸς Ⓦ μισθωτὴν αὐτοῦ υἱὸν πρέσβευε [ὑπὲρ] εἰς θάνατον. θηλαμυωμένον κόρον δέδωκας; θυγάτριον, μὴ πως ἀγλωσσήσῃ καὶ ἑτέραν δώσῃς. γαμετὴν προέπεμψας παίδων μητέρα; ὕμνησον, ἀσφαλίσθητι, μὴ τῷ διαστῆναι προσκρούσῃς, μή πως καὶ σὺ ἀπέλθῃς. τί παίζεις, ἄνθρωπε; πάλιν γὰρ ὁ αὐτὸς ἀναλαμβάνομαι. νεκροὶ κείμενοι ὁρᾶς, καὶ βλασφημήσας τολμᾷς; μυκτηρίσας τοιοῦτον πρίσασαι, καὶ ὃν χαλεσάντι τὴν ψυχὴν μάχασαι; ἀπαυθένησαι τῷ Θεῷ λέγεις, καὶ σὺ Ⓦ Θεὸν ὑβρίζεις; τί δικάζῃ ὃν δικαστῇ; τί προσκρούεις ὃν ἀνίκητον; τί παράτῃ ὃν θυμῷ; τί μάχεις τῇ λύπῃ; οὐχ ὁρᾷς οἷ τοῦτο ὁ μέγα μυστήριον; οὐχ ὁρᾷς οἷ καὶ ἡμᾶς ἀναμένει πύρωμα χαλεπόν; καὶ ὁ χάσπερ, δι' αὐτὸν περιερχόμεθα. οὐχ ὁρᾷς ὅτι βαρεῖα ἡ ὁδός; ἀλλὰ πρώτους δι' αὐτῆς βαδίζομεν. αἰδέσθητι, ὦ ἄνθρωπε. ὁ κείμενος τρέμει, καὶ σὺ παίζεις; ὁ κενὸς δέχεται, καὶ σὺ φυσιᾷ; ὁ κενὸς τρέμει, καὶ σὺ οὐκ ἐντρέπῃ; ὁ κενὸς ὁ καθαμένος, "ὅλος θορυβεῖται, * ὁρᾷ ἄπερ οὐδέποτε εἶδε, καὶ ἀκούει ἄπερ οὐδέποτε ἤκουσε. δι' ὃ ἰδροῖ, ὡς Ⓐ ὁ ἀγρὸν θεῖζοντες, καὶ πᾶσι ἡμῖν ζωγράφεται, * καὶ πρόσωπα ἀσαλεύεται, ἕως οὗ * ἡ γλῶττα φθέγξεσθαι δύναται. ἔρρωσθε, φησὶν, ἔρρωσθε, ἀδελφοὶ, καὶ ὑφ' ἡμοῦ " θέξασθε. Εἰς ὁδὸν γὰρ ὑπάγω, ἣν οὐδέποτε ὥδευσα, * καὶ εἰς κόσμον ψυχῶν, ὃν οὐδεὶς ἐπεφώλευσε, καὶ εἰς μονὰς φωτεράς, ὅπου οὐδεὶς ὁ ζωοδοτῶν μοι, δὲ εἰς "κριτήριον φοβερὸν, ὃν οὐκ οἶδα τί συμβαίνει μοι, καὶ εἰς προάγματα ξένα, ἃ οὐδεὶς δηλήσατο *. ἰδοὺ, ζητῶ βοηθὸν, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθός· ἰδοὺ, ζητῶ Ⓦ λυτρούμενον, καὶ οὐδεὶς ὁ ἐξαιρούμενος· ἰδοὺ, ζητῶ Ⓦ ζωοδοῦντα, καὶ οὐδεὶς ὁ συμπάσχων μοι. ποῦ πατὴρ ὁ ὑμνήσας; ποῦ μήτηρ ἡ ὠδίνουσα; ποῦ ἀδελφός; ὅπου ἀδελφὸς ἀδελφῷ οὐ λυτροῦται, πῶς λυτρώσεται ἄνθρωπος ἄνθρωπον; ταῦτα φωνὴ ἡμᾶς φθέγγονται Ⓐ ἀφιέντες ἡμᾶς, καὶ λοιπὸν πορεύονται πρὸς αἰώνιον οδὸν αὐτῶν. Τίς γὰρ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται, καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον; ἢ τίς ῥύσεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς ᾅδου; εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὅτι ἄνθρωπος, Ψαλ. πθ. μθ.

ἀδελφοὶ,

χ. διάκονοι χ. τὸν σὸν ἀπίστων

χ. τῷ λαβόντι

* ὅτε

χ. κτίσας

χ. ἔχεις

χ. ἢ δὲ χαλεπὸν, δι' αὐτὸν ὁ περιερχόμεθα

χ. ὅλως * ὅλος (ἑλόλαι) δοκεῖ * μᾶλλον ἢ ὑποτύπωσιν, * κλεινὸν τὸ λογισμὸν καθάκειν, ἕνεκεν χ. ἐ χρεὼν * καὶ εἰς χάρεσι εκαχράν, ἰωὴλ λίπος τὸ ἔδον. χ. κριτήριον φοβερὸν, ὅπου * μοὶ χ. βοηθὸν

σπλαγχνία; ποῦ τῶν δικαζόντων ἡ προσωποληψία; ποῦ δὲ κάλλος τῆς νεότητος τὸ πολυφλύτατον; νεότης, ἡ "ἀναίσθητος, ἡ μακρὰς ἐλπίδας ζωῆς ἔχουσα· νεότης, ἡ στασιώδης * καρδία, ἡ πολυμέριμνος ἡδονή· νεότης, ἡ πολλὰ καὶ πολλάκις συμπίπτουσα, ἡ κακῶς τὴν σάρκα κολακεύουσα· νεότης, ἡ πρὸς ἀπάτην κολακευομένη, ἡ πηλὸς, ἡ ταλαίπωρος, ὁ χόρτος ὁ εὐμάραντος, ὁ στάχυς ὁ ἑτοιμόφθορος· νεότης, τὸ ἐνύπνιον, τὸ εὐληθάργητον, ἡ σκιὰ ἡ ἀνυπόστατος· νεότης, ὁ ἄθλιος "χήρα, ἡ ἄπονος καρδία, ὁ ἀνατεταμένος ὀφθαλμὸς, ὁ λύχνος ὁ ἑτοιμόσβεστος· νεότης, ὁ βρασμὸς τῶν αἱμάτων * καὶ ζυμώθεια τῶν σπλωμάτων· νεότης, ὁ δυσήνιος ἵππος καὶ πρὸς πᾶσαν "ἐξολόθρευσιν ἐπιτήδειος. ὅμως ὁ ἐνταῦθα σοβαρὸς, ἐκεῖ ἐλεεινός· ὁ ἐνταῦθα μεθυσκόμενος, ἐκεῖ σταγόνος ὕδατος δεόμενος· ὁ ὧδε πρὸς λοιδορίαν ἕτοιμος, ἐκεῖ τὴν γλῶσσαν φλεγόμενος· ὁ ὧδε σηρικοῖς ἱματίοις ἀμφιεζόμενος, ἐκεῖ γυμνὸς παριστάμενος. μή μοι λέγε, δός μοι τὴν σήμερον, καὶ λάβε τὴν αὔριον. οὐ γὰρ ὧδέ σε σκοπῶ, τίς εἶ· ἀλλ' ἐκεῖ σε προσδοκῶ, ποῦ εἶ. "μή μοι λέγε, φιλάνθρωπος ὁ Θεὸς, κἂν ἁμαρτήσω, συμπαθεῖ μοι· ἀλλὰ κἀκεῖ ἀπόβλεπε, ὅτι ὧδε ἐλεεῖ, ἐκεῖ ἐτάζει· ὧδε παρορᾷ, ἐκεῖ ἐρευνᾷ· ὧδε ἐκδέχεται τὴν ἐπιστροφὴν, ἐκεῖ παραδίδωσι τῷ πυρί. ποῦ σοφὸς ἐκεῖ, ἀδελφοί; ποῦ δυνάστης; ποῦ ἡ ταραχή; ποῦ τὰ ἄριστα, τὰ πολυτελῆ; ποῦ τὰ δεῖπνα; ποῦ οἱ μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν τὸν οἶνον πίνοντες; ποῦ ἡ παρρησία, καὶ τὰ θέατρα, καὶ ταῦτα, τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν πεινώντων καὶ διψώντων, δυστυχούντων καὶ κακοπαθούντων, γυμνητευόντων, δακρυόντων, τὸν θάνατον ἐπιποθούντων, καὶ τοῦτον ἐξ ἀθυμίας ἐπιζητούντων; βαβαί· τὸ ποτήριον τὸ πᾶσι φρικτὸν τοῖς ἐν ἀνάγκῃ ἐπιθυμητὸν, καὶ ὁ βίος ὁ παρὰ πᾶσι ποθούμενος γέγονε παρ' ἐκείνοις μισούμενος, καὶ τὸ φῶς τοῦτο τὸ παρ' ἡμῖν ποθητὸν γέγονε παρ' ἐκείνοις βδελυκτόν. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον ἐργαζόμενος. οὐ πονηρὸς, ὦ ἀδελφοί, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμος ὁ θάνατος. οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος· Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις, ὁ θεῖος Ἰὼβ διηγόρευσεν· ὅτι ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ πέπαυται τῆς τοῦ βίου πλεονεξίας, καὶ ἔπαυσε τοῦ παραθεῖναι κακὸν τῷ κακῷ, καὶ ἐνέδωκε τοῦ * ἐπαύξειν τὸ φορτίον αὐτοῦ, καὶ ἠρέμησε τοῦ [μὴ] παροργίζειν τὸν Θεὸν αὐτοῦ. ἄκουε συνετῶς. θάνατος, νηπίοις παράκλησις· θάνατος, δούλοις ἄνεσις, κοπιώντων ἀνάψυξις, χρεωστούντων πλήρωσις. θάνατος, μεριμνώντων λύσις, καταπονουμένων ἐπίσκεψις· θάνατος, ἁμαρτίας ἐμπόδιον. εἰ μὴ ὁ θάνατος προσέκειτο, "ἑαυτοὺς ἂν κατησθίομεν· εἰ μὴ κρίσιν ἐρχόμενοι εἴχομεν, ζωῆς ἐλπίδα οὐκ ἂν εἴχομεν· εἰ μὴ κόλασιν ἐξεδεχόμεθα, οὐδαμῶς τῶν κακῶν ἐπαυόμεθα, οὐδὲ τὴν ἐκ παραβάσεως φθορὰν ἀπετιθέμεθα. εἶδες δεσπότου φιλανθρωπίαν; τὸ ἐκ παραβάσεως ἐπιτίμιον γέγονε σωτήριον. εἰ μὲν γὰρ δίκαιος ὁ θανὼν, χαῖρε, διότι θαρρῶν πρὸς τὸν δεσπότην ἐν "ἀγίοις πορεύεται· εἰ δὲ καὶ ἁμαρτωλὸς, μὴ λυποῦ. ἐκέρδησε γὰρ ἑαυτῷ, ἃ προσθεῖναι ἔμελλε κακά. εἰ μὲν οὖν ἡμεῖς ἐνταῦθα ἐμένομεν, δικαίως ἂν τοὺς τεθνεῶτας ἐκλαίομεν. εἰ δὲ πάντες πάντως ἐκεῖ πορευόμεθα, μὴ οὕτω τοὺς μικρὸν "προλαβόντας ὀδυρώμεθα. μὴ τὰ, ἅπερ καλῶς ἐπὶ τοὺς τεθνεῶτας ἐπιτελοῦμεν, ταῦτα δι' ὧν κακῶς ἐπιτηδεύομεν, καταργῶμεν. οὐχ ὁρᾷς "τί ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι "προπέμπομεν; ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις αὐτοὺς προπέμπομεν, [διὰ τοῦτο] τὴν πρὸς τὸν δεσπότην εὐχαριστίαν σημαίνοντες· καὶ καινοῖς ἱματίοις αὐτοὺς ἀμφιέζομεν, τὸ καινὸν ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας ἡμῶν προσμηνύοντες· μύρον καὶ ἔλαιον ἐπιχέομεν, καὶ χρίσμα τοῦ βαπτίσματος συμπορευόμενον αὐτοῖς εἰς ἐφόδιον πιστεύοντες, θυμιάμασι καὶ "κηρίοις αὐτοὺς συνοδεύομεν, δεικνύντες ὅτι τοῦ σκοτεινοῦ βίου λυθέντες, πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἐπορεύθησαν. πρὸς ἀνατολὰς τὴν σορὸν κειμένην σχηματίζομεν, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ διὰ τοῦ σχήματος προσημαίνοντες. μὴ τοίνυν οἱ τὴν ἀνάστασιν πιστεύοντες, οὕτω λυπώμεθα, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. ὁ γὰρ τὴν ἀνάστασιν μὴ ἐλπίζων, δι-

καίως

Margin notes:
χ. ἀναίσθητος κῆρος. * ἡ ταραχώδης
χ. χῆρος. * κ. ἐσμὸς τῶν πλασμάτων
χ. ἐξόλεσιν
χ. πῶς εἴπῃ οἱ λέγοντες,
Ἰωβ. γ. κγ.
* μὴ
χ. ἀλλήλους
ἴσ. αἰῶνι
χ. προλαμβάνοντας
χ. τὸ
χ. περιπέμπομεν
χ. κηροῖς

ΠΕρὶ σύμπαντι μάλιστα τῶν παρόντων ἡμερῶν ἀναγκαιότατον ἐστὶ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας ἐποιήσασθαι. οἶδε γὰρ πολλάκις ὁ λόγος τοῦ μὴ διδάσκεσθαι τοὺς πόνους· δύναται δὲ διδασκαλία συμμέτρως παραληφθεῖσα τινὰ ἀφελῆσαι. ἐγὼ γὰρ πολλοὺς τῶν ἐνθάδε ὄντων οὐ διὰ τοῦτο μόνον οὐκ ὠφέλησα, ὅτι μὴ ἐβουλόμην, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐβουλόμην μετακληθέντας, ἢ ἐν κλίναις κατακειμένους, ἐν τούτοις πολλοὺς ἐκδημοῦντας τὸν θάνατον. διὸ καὶ περὶ τοῦ μωμᾶσθαι τοὺς θρηνοῦντας ὁρῶ, πολλοὺς ἐν τῇ πόλει τὸ γοργύζειν, πολλοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ παραιτεῖσθαι, ἀμητρίαν τῶν πενθούντων τὰ δάκρυα, ἄτοπα τῶν πολλῶν τὰ ἤθη καὶ τὰ παραγγέλματα. καὶ γὰρ πολλάκις ὑμᾶς περὶ τούτου προεκάλεσα καὶ ὀπίσω πάλιν τοῦ παραγγέλματος· λέγω δὴ τοῦ μὴ ἐπιμωμᾶσθαι τὴν θυγατρικὴν τὸν τέκνων καὶ τῶν ἰδίων καὶ συγγενῶν τοῖς καιροῖς, καὶ μηδὲ ὡς ἀπολωλότας τοὺς Θεὸν ἀποδίδοσθαι λογίζεσθαι· καὶ μάλιστα, ὅταν εἴ πού τινες καὶ ἀφθόρως βίον κατέλιπον. διὸ μὴ ἐκείνους στενάζωμεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτοὺς τοὺς ἐν ἁμαρτίαις ζῶντας θρηνήσωμεν. Εἰ γὰρ σήμερον μὴ πενθοῦμεν, ποτὲ λοιπὸν ὀπτιχρήσομεν; Εἰ μὴ ὁ θάνατος τὴν ἀδελφοῦ σου σωφρονίσει σε, τίς λοιπὸν ὀπτιχρήσεται σε; Εἰ μὴ νεκρὸν κείμενον βλέπων διορθώσῃ τὸν βίον, πότε λοιπὸν δυσωπήσεις τὸν Θεόν; ἰδοὺ ταύτην ὁρῶμεν, ἰδοὺ, αὐτὴν τὴν πύρα μεμηνάμεν. διὸ φεισώμεθα, ἀδελφοί, μηδὲ εἰκῇ καὶ μάτην παραπτώματα, μηδὲ ὡς ἀθάνατοι φαντάζωμεθα. μία γὰρ ἡ ὁδὸς τοῦ θανάτου, καὶ οὐκ ἄλλη ὁδός. κοινὸν τὸ ποτήριον, καὶ πᾶσι διδόμενον. ἡ μὲν ὠχρά, ἡ δὲ πυρρά· ἡ μὲν μέλαινα, καὶ πρόδηλον οὐκ ἔχουσα. τὸ πάντων χεῖρος, ἡ μὲν ἀπροσδόκητος, καὶ πάντων τύραννος. ἡ θεία μάχαιρα, καὶ ὄψιμον μὴ λαμβάνουσα. οὐ γὰρ βασιλέα φείδεται ὁ θάνατος, οὐκ ἀρχιερέα τιμᾷ· οὐ πολιὸν οἰκτίρει, οὐ καλλίνεως ἐλεεῖ, οὐ νεότητος φείδεται, οὐ μισοθρηνεῖ σπλαγχνίζεται, οὐ δάκρυσι ὑπακούει· οὐκ ἀρχὴν τέμνει, οὐ τυράννοις δέδοικε, οὐ χρήμασιν ἀξιαγοράζεται, οὐ λαμβάνει τινὸς πρόσωπον, οὐδὲ πάλιν μὴ πρόσωπον· ἀλλὰ πᾶσιν ἴσος ἐπέρχεται ὁ θάνατος. σήμερον μὲν ἡμῶν, αὔριον οὐκ οἶδε τὸν ἡμῶν· σήμερον φιλικῶς ἡμᾶς ἀσπαζόμενος, αὔριον ἐλεεινῶς ὑφ' ἡμῶν θρηνούμενος· σήμερον τῷ βίῳ, αὔριον τῷ μνήματι· σήμερον ἐμφανὴς ὤν, αὔριον σκωληκιδώντος· σήμερον μισητὸς ὤν, αὔριον ἀγαπητός· σήμερον ὧδε ψευδόμενος, αὔριον ἐκεῖ πενθούμενος. Καὶ, ἁπλῶς εἰπεῖν, σήμερον καθ' ἑαυτὸν ὢν, αὔριον ἐκεῖ καταδικαζόμενος· ὃς ἐν πολλάκις ὀπτιχνευόμενος, καὶ τῶν ἐκείνων καιρῶν ἀγνοούμενος πρὸς ἀλλήλους λέγωμεν· ποῦ ὁ δεῖνα ὁ ἄρχων; καὶ ἀκούομεν, πέπλυται λοιπόν. καὶ ποῦ ὁ δεῖνα ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος, ἀλλήλους ἐρωτῶμεν, καὶ μανθάνομεν, ἀπέθανε. καὶ ποῦ ὁ τοσοῦτος βασιλεύς; ἐκεῖ, φησι, προέλαβε. καὶ ποῦ ὁ ἐπαινούμενος ὁ δεῖνα; ἐκεῖ ἐπέρασεν. ἐκεῖ, ποῦ; ὅπου ὁ δικαστὴς τῶν δικαίων· ἐκεῖ, ὅπου ὁ φοβερὸς τῶν φοβερῶν ἐμφανέστερος· ἐκεῖ, ὅπου βασιλεὺς αἰώνιος καὶ κριτὴς ἀδέκαστος. ἐκεῖ; ποῦ ἄρα, ἢ πῶς, ἢ ἐν ποίῳ τόπῳ, ἢ ἐν ποίῳ ζήτῳ ἀπροσκόπτως τυγχάνουσι, οὐδεὶς εἰπεῖν ἐδυνήθη· ἀλλ' ἢ μόνον τοῦτο οἴδαμεν, ὅτι ἐκεῖ, ὅπου ὁ μόνος αἰώνιος καὶ μόνος ἀθάνατος, ὅπου ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ μόνος φιλάνθρωπος, ὁ ποιητὴς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων. Εἰς ἐκεῖνο δὲ μέγα καὶ φοβερὸν δικαστήριον, ὅπου οὐκ ἔστι γέλως, ἀλλὰ θρῆνος· ὅπου οὐκ ἔστι καλλωπισμὸς, ἀλλὰ σκυθρωπασμός· ὅπου οὐκ ἔστι μεθυσμὸς, ἀλλὰ ἐξεθρασμός· ὅπου οὐκ ἔστι λαιδρεία, ἀλλὰ δέος· ὅπου οὐκ ἔστι πλουτῆσαι, ἀλλὰ φεῦξαι· ὅπου οὐκ ἔστι πρόσωπολημψία, ἀλλὰ δικαιοκρισία· ὅπου πάντες γυμνοὶ παρισταίμεθα, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, βάθος καὶ ἄβυσσος, πλούσιοι καὶ πένητες· οἱ μὴ αἰσχυνόμενοι. ἢ τί φθονούμενοι. ποῦ οὖν τὸ βασιλέως ἢ φαντασία; ποῦ τῶν ἀρχόντων ἡ ὑπεροψία; ποῦ τῶν πλουτούντων ἡ ἀπαραγγελία;

Ex Ms. Regio Lat. Emend. ex Ms. Episcopi Parisiensis.

κ. ῥᾳθυμίαν.

κ. ἡμῶν

ἐπ. ἐμῶν

κ. μιμᾶσθαι κόπτεσθαι

κ. περιστάσεις

* ὅτε δὲ ἐστὶ πενθεῖν, ἀλλὰ χρὴ

κ. ἐξουσία

ὑ μετ' ἐχῆ· ἀλλὰ ὃ προσῆγμα λέγ τὸς ὡμότητος ⓦ ἀδελφοκτόνοι θριαμβεύει. λέγ' ἔ-
Ισρ. δ. λ. τοβοᾶ ὁ προφήτης· Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, ϗ μὴ σπείρετε ἐπὶ ἀκάνθας. ἐκύσατε
δὲ ταῖς προάξεσι τῶν ἀποστόλων Σίμωνα ⓦ Μάγον, ὅπως μὴ νεώσας, μηδὲ σκεπάσας
ταῖς ἀκάνθας, προσπλῆξ τοῖς ἀποστόλοις λαβεῖν τὸ βάπτισμα. ϗ εἷς κατῆλθε, πιστὸς καὶ
ἀνῆλθεν, οὐκ ἀπιστωθεὶς τὸ βαπτίσματος, ἀλλὰ τότε ἀπιστήσαντος τῷ σαυρωθέντι, τῷ 5
προσκλωθέντι. οὐκ ἐπίστευσεν τοῖς προφήταις, εἴπερ ὡς βόες ἕλκουσι τὸ σαυτοῦ πα-
σύμβολα, ⓦ σίδηρον, ϗ ὃ ξύλον, ϗ ἀνατοδοσι τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀθετούντων γλῶς. λέγ'
τοῦτο δ' λύεται ἀπὸ τῆς καταρᾶς τῆς τῷ Ἀδάμ, ἀλλὰ πάλιν λαμβάνει δευτέραν κατάρὰν, ϗ
προσίδεται ἀνομίᾳ ἐπὶ τῇ ἀνομίαν αὐτῶν, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ ἡ δικαιοσύνη Θεοῦ. ὡς ὅπου
Πραξ. κ. ιθ. γὰρ αὐτοὶ ὠφέλησε ὃ βάπτισμα, προσπλῆξ τοῖς ἀποστόλοις, λέγων· Λάβετε χρισιον, ϗ 10
δότε μοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ὧν ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.
ὁ δὲ Πέτρος αὐτῷ εἶπεν· Σὸν ἔστω σοι μέρος ϗ κλῆρος ἐν τῷ μέσῳ τούτῳ, ὅτι τὴν δωρεὰν χ λέγω
τοῦ Θεοῦ ἠβουλήθης λέγ τὸ χρημάτων κτήσασθαι. οὐκ οὖν ἴσχυσε τοῖς προφήταις, οὐκ
ἐνέωσε τὴν λαγαρὰν αὐτῶν χώραν· οὐδ' οὖν ἔτυχε τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἐν τοῖς προ- 15
φήταις κηρυχθέντος. φοβήθητε ὃ ἐν τοῖς νεύματι, ϗ νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, ἐὰν μὴ σπεί- Ισ.-φορήσατε
ρητε εἰς ἀκάνθας. ἐὰν σκάψῃς ταῖς ἀκάνθας, καταδίξῃ ⓦ σπόρον, "καρποφορῆς, καὶ Ισ. φύσει
μέτοχος" γένῃ τοῦ ἁγίου πνεύματος. οὕτως ἐν ἀκούσας τῷ προφήτῃ ὁ Κορνήλιος ἐνέω-
Πραξ. ι. γ. δ. σεν ἑαυτὸν, ἐξέκοψε ταῖς ἀκάνθας, ϗ ἐκαρποφόρει τῷ Θεῷ. Ὥφθη γὰρ αὐτῷ ἄγγελος
λέγων· Κορνήλιε, αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον τοῦ Θεοῦ. οὐκ καλὸς γεωργὸς ἐξερ-
ρίζωσε ταῖς ἀκάνθας, ἐνέωσε ⓦ ἑαυτῷ δὲ θεσπέσιον, ἀνέβη αὐτῷ ὁ καρπὸς εὐώδιον τοῦ Θεοῦ. 20
ὁρᾷς καρποὶ μετανοίας· ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὶ ἀνέβησε, ϗ εὐώδιον τῷ Θεοῦ μὴ παῤῥησίας ἔ-
σχηκεν. ὥσπερ γὰρ τὰ καλὰ ἔργα μὴ παῤῥησίας προσεύχει· οὕτω ϗ τὰ ἄλλως ἔχοντα μὴ
ἀσυνδήτως κατηγορῇ. ἴσασας τὰ καλὰ ἔργα ἐν τῇ Κορνηλίου προσεύχοντα· ἄκουσον ϗ τὸν
Γεν. δ. ι. φόνον τοῦ Κάϊν μὴ ἀσυνδήτως κατηγοροῦντα (οὕτω γὰρ φησὶν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Κάϊν· Φωνὴ 25
αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με) ϗ τὸν ἐπιπεμένον ἐκ ζοφερᾶς, ὅπου σίκων ϗ πέμων
ἴσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. ἄκουσον ϗ τὸν μισθὸν τῆς ἐλεημοσύνης ϗ τῆς προσευχῆς· τί φησιν ὁ ἄγγελος;
Ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην, ϗ μετάπεμψαι τὸν Πέτρον, ϗ αὐτός σε διδάξει τί σε δεῖ ποιῆσαι. ἦλ-
θε Πέτρος, ϗ ἐν τῷ ἄρξασθαι αὐτὸν λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτόν, ὥσπερ ϗ
ὅτε ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους. "ὁρᾷς ἡ μισθὸς τῆς πίστεως ϗ τῆς προσευχῆς ϗ τῆς ἐλεημοσύνης, τὸ Ισ. ὁρᾷς ὅτι ἡ
πνεῦμα τὸ ἅγιον δεδόμενον. ἐστὶν ὁ χειρὸς τῆς πίστεως ϗ τῆς ἐλεημοσύνης· τοῦτον τὸν χειρὸν 30
προῒδεν Ηλίας, ἐπὶς ἦσαν πολλαὶ ἐκκλησίαι ἡμίεως· λέγ τοῦτο ἁρπαστὸν πυρίνῳ ἁρματι ἀναλαμβά-
νεται, ϗ μέχρι σήμερον τὸ σώματι ὄντι. τοῦτον τὸν χειρὸν προεφήτευσε Μωϋσῆς, πίστεως πολλὰς ἡμέρας· λέγ
τοῦτο νόμον ἔλαβε πρὸς διόρθωσιν τῶν ἀνομούντων. τοῦτον τὸν χειρὸν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς, πίστεως πολλὰς ἡμέρας· ἵν' ἡμᾶς παιδεύσῃ προθύ-
μως καρτερεῖν τὴν αἰτίαν ταύτην, δι' ἧς πολλὰς ἐπιλλόμεθα 35
ἄκαιρα, δι' ἧς σκέπωμεν ἐπιθυμίαι, δι' ἧς καταλύεται τὰ ἔργα τῆς ἀγαθοῦ, δι' ἧς πηλιάσαι
τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου, δι' ἧς ἀναβλυστᾶσαι αἱ θερμοὶ, δι' ἧς κατέρχεται ὃ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
δι' ἧς ζωὴ ϗ ἀνάστασις. Ταύτην ⓦ προφῆται προεφήτευσαν, ταύτην ὁ Χριστὸς ἐδίδα-
ξε, ταύτην ἀγαπήσωμεν, ταύτην καταδεξώμεθα· προσθῶμεν ἐλεημοσύναις ϗ προσ-
ευχαῖς, ἵνα τύχωμεν τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὥσπερ ϗ ὁ Κορνήλιος· ϗ δοξάσωμεν πατέρα ϗ 40
υἱὸν ϗ ἅγιον πνεῦμα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΗ ΠΙΚΡΩΣ ΚΛΑΙΕΙΝ ΤΟΥΣ ΤΕΛΕΥΤΩΝΤΑΣ.

χ. ἐς κοιμη-
θέντας τοὺς ἀδελ-
φοὺς ἡμῶν

Φέρε

τῆς καρποφορήσαι. ἐὰν δὲ ἀκάνθας ἀκούσῃ, ἢ πίζωσι αὐτὴν, σὺ οὐκ ἔσῃ ἄτιμος· ἐὰν δὲ ἡ καλὴ γῆ καρποφορήσῃ, ἀποδίδωσι ἡ τῆς καλῆς γῆς αὐτῇ. δοῦλος εἶ· εὐεπίφορα σοι ὁ ἀργύριον. δὸς αὐτὸ τοῖς τραπεζίταις, κἀγὼ ἐλθὼν ἀπαιτήσω αὐτὸ παρὰ τῶν τραπεζιτῶν. ἐὰν μοι παρατεύξωσι διπλοῦν ὁ εὐεπίφορα αὐτοῖς, καλέσω αὐτοὺς ἀπὸ μικρῶν ἐπὶ τὰ μεγάλα, ἀπὸ τῶν γηΐνων ἐπὶ τὰ πνευματικά. ἐὰν δὲ ἀποδοκίμους αὐτοὺς, μὴ ἄξιος εἰμὶ παραιτήσασθαι τῆς καρποφορήσαι, ἀλλὰ παραδείξω τὰς μελίσσας τῷ κόσμῳ, ὅτι ἄκαρποί εἰσι, πυρὸς ἄξιοι γενήσονται. ἐὰν δὲ καὶ εἰς τὰ πετρώδη μὴ βυρεθῇ βάλος γῆς· τουτέστιν, ἐὰν βυρεθῇ σκληροκάρδιος, ἢ μὴ ἔχῃ πίστιν, ἀλλ' ἀποξηράνῃ αὐτὸν· ἐκβλητος δίκαιον ἀπαντήσεται τῆς σκληροκαρδίας αὐτοῦ. αὐξάνει δὲ καὶ ἐμπίς βυσσόθεν ὁ ἀργύριον, ὅσοι διπλοῦν παρασκευάζουσι, τὰ μείζονα ἐμπίς λυθήσονται· ὃς δὲ παρασκευὴν ὁ παλαιὸν μόνον, ὁ ὀπτεύθη, τιμωρίαν καταδικασθήσεται. σὺ δὲ κήρυττε ἀδιαφόρως· πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις ἰατρὸς ἀπεστάλης. ἢ γὰρ ὁ γεωργὸς τὸν ἀγαθὸν καὶ πονηρὸν γεωργεῖ, ὁ τὸν ἄκαρπον καὶ καρπόν. οὐ γὰρ ἡ γεωργηθεῖσα γῆ ἐκαρπόφορεν χρείαν ἔχει τοῦ γεωργεῖσθαι, ἢ καὶ πυρέσσει ὁ δυσπόρος, οὐδὲ ὁ ὑγιὴς χρείαν ἔχει τοῦ ἰατροῦ· ὅπως δεῖ ὁ δικαίους τῆς διδασκαλίας. οὐ γὰρ ὁ βλέπων βούλεται ἀναβλέψαι, ἀλλ' ὁ τυφλός. ὅτε γὰρ φησὶν ὁ διδάσκαλος· ὁ τοῖς ὠσὶν ἀκούειν ἀκουέτω; Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους; ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετανοίαν. Ματθ. θ. 13. α. Τιμ. α. 15.

ἴσ. τέτρ

τοῦτο ἀκολούθως ἡ Παῦλος ἔλεγε· Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ὅτε ἔλεγε ἡ Πέτρος τοῖς πρὸ ἔξεσι· Ἄνδρες ἀδελφοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάντος μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος. ἢ μὴ λέγετε, παρεγένεσθε τὸν Ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. ἀλλὰ τοῦτο παιδεύει ὁ προφήτης ἀδελφόφορος κηρύττειν, ἑαυτοὺς νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, ἢ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθαις. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀγαθὴ γῆ πάλιν καὶ πάλιν τοῦ ξύλου καὶ σιδήρου ἐλκόντων τὴν βοῦν, ἢ ὅτε ὁ γεωργὸς τὸν σπόρον ἐγκαταβάλλει· ὅτε ἢ ὅτε τὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα ἡμᾶς ὁ ξύλον, ἢ τὸν σίδηρον, ἢ τὰς βόας ἑλκούσας. ἦτω ἡμῖν ὁ ξύλον, ὁ σταυρός· ὁ σίδηρος, ἡ ὕλη· αἱ βόες, ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕλκοντες ἡμᾶς τῇ διδασκαλίᾳ ὅτι πρὸς μαθήσεται ὅτι τὸν σταυρὸν· ἵνα ἰδὼν μὴ ἡμᾶς προσκυνησιθέους, καταπίμψῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς ἀγιασμὸν τῶν ὑδάτων, καὶ εἰς ἀναγέννησιν τῆς νεοσιθέου ζωῆς τῆς διδασκαλίας, ἢ τοῦ μακαρίου Δαυὶδ λέγοντα· Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καιρίως ὁ ἀπόστολος παρεσημήνατο, ὅτι σπείρουσιν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ ἐθάπτετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχικὸν ζῶον. λέγει γὰρ ὁ Δαυίδ· Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν, καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ. ἢ πάλιν τοῖς βαπτιζομένοις, ὁ Χριστὸς προσκαλούμενος τὸν μαθητάς, ἀπεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν· Λάβετε πνεῦμα ἅγιον, νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα· ἀπόθου τὸ παλαιὸν κακόν, ἐκρίζωσον τὰ ἀκάνθας τῆς ἀπάτης· ἐπεὶ γὰρ πρόκειται Ἀδὰμ, ἐξεβλήθη τοῦ παραδείσου. τοῦτο ἐδίδαξε παῦλος διασώσας· Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι. τοῦτο σωφρόνως ὁ προφήτης ἐκήρυττε· Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, ἢ μὴ σπείρετε ἐπ' ἀκάνθαις· ἐμφανῶν διὰ τῆς ὕλης, ὥστε ἡμᾶς ἀναπεῖσαι αὐτοὺς τῇ μετανοίᾳ, ἢ ἐκριζῶσαι τῆς ἀπάτης τὸ βάπτισμα, καὶ ἀκάνθας· αὐτὰ δὲ ἄκανθαι εἰσὶ παρὰ τῷ θεσπεσίῳ, ἔρις, ζῆλος, θυμὸς, διχοστασίαι, ἀκαθαρσίαι, πλεονεξίαι, μοιχεῖαι, ἀνδροφονίαι. αὕτη ἡ Εὔα συλλαβοῦσα γέννα Κάϊν, ὅστις ζῆλος ἀρχηγὸς γέγονε, φόνου εὑρετὴς, ὁ τοκετὸς πατήρ, δημιουργὸς φθόνου. ἐρωτᾷ μέντοι γε αὐτὸν τὸ δίκαιον· Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; ἕτοιμος ψεύδος γέννα, λέγει· Μὴ φύλαξ εἰμὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου; ὁ δὲ Θεὸς βουλόμενος αὐτὸν ἀπὸ τῶν προχείρων πεῖσαι, ὡς τὰ πόντα δέδεται, ἔφη· Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με. ὁ δὲ αἷμα λέγει βοᾷ· λέγει γὰρ

ἴσ. δὲ σπείρει, ἢ μὴ

ἴσ. γὰρ ὁ γεννήσας μὲ

Πρ. δ. δ.

Ψαλ. ιγ. λε.

Γεν. β. ζ.

Ψαλ. λγ. ε.

ἴσ ἀνθ' λέγει· λα.

Ἰωαν. κ. κβ.

Γεν. γ. ιζ. ιη.

Γεν. δ. θ.

ἔρχεται ϗ ὁ κριὸς, ὅτι τὰ πεσήγματα φανερὰ γέγ, καὶ ἡ σκιὰ ὑποχωρεῖ, ϗ τὰ πεσήγματα τὰ χαράγματα σημειῶσιν. ἐξῆλθόν ποτε ὄφεις εἰς τὴν ἐρήμον, ϗ ἐδάκνον τοὺς ἀνθρώπους· ϗ ἐπέπεσε Μωϋσῆς χαλκοῦν ὄφιν, ϗ ἐσταύρωσε, καὶ πᾶσι σὺν αὐτῷ τὸν δακνόμενον πεσσέρχεσθαι ϗ ἱστάσεως τυγχάνειν· τοῦτο τοῦ Θεοῦ περοικονομήσαντος τὸ τύπῳ, ἵν', ὅταν ἔλθῃ ἡ ἀλήθεια, ἡ σκιὰ ἀναχωρήσῃ καὶ τύπος δείξῃ τὴν ἀγήθειαν. ὅπερ ϗ τύπος ἦν τῆς ἀγηθείας ὁ νόμος, οὕτως ἔλεγε Μωϋσῆς· Οὐκ ἔστι τοῦτο ἀγήθεια· τύπος ἐστί· μέλλει ἡ ἀγήθεια. Ὀψεσθε γὰρ τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ϗ οὐ πιστεύσετε ἐπὶ τὴν ζωὴν ὑμῶν· Χριστὸν λέγων τὴν ζωὴν κρεμαμένην ἐμπροσθεν τῶν Ἰουδαίων, ϗ μὴ πιστεύοντας Ἰουδαίους ὅτι ἀνέστη αὐτός ἐστιν ἡ ζωή. διὰ τί ϗ ὄφιν ἐκρέμασε Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ; Εἰς τύπον τοῦ Χριστοῦ. ὅπερ δι' ὄφεως ἡ ξύλου ἁμαρτία ἐγένετο, ἐδεῖ ϗ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ ξύλου τὴν διὰ τοῦ ξύλου ἁμαρτίαν λῦσαι, καὶ τὴν κατάραν τὴν διὰ τοῦ ὄφεως εἰς ἑαυτὸν ἀναπαύσαντα ἀφανίσαι· ἵνα γένωμεν ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, Θεοῦ δικαιοσύνῃ ἐμεῖς χαείσηται. καὶ γὰρ οὐκ ἐγὼ ἁμαρτίαι, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐσταυρώθη, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα Θεοῦ δικαιοσύνη. ὁ ϗ ὄφις ὅτι τοῦ σταυροῦ κρεμάμενος οὐκ ἦν ἀλήθεια· τύπος ἦν. ἡ ϗ σκιὰ τὴν ἀλήθειαν ἐκήρυσσεν. ἦλθεν ἡ ἀγήθεια, Χριστός· δηλοῖ ὅτι ὁ ξύλον. Ἵστι ὅτι Ἰουδαίοις ἀναγινώσκω· ὁ Μωϋσέως, καὶ ἀποφράσατω αὐτῶν τὰ σώματα· ϗ ὄψεσθε τὴν ζωὴν ὑμῶν κρεμαμένην ἐμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν νυκτὸς ϗ ἡμέρας, ϗ οὐ πιστεύσητε ὅτι τὴν ζωὴν ὑμῶν. ὁ ϗ μακάριος Δαβὶδ πῶς· ὑμῖν ἔλεγε περὶ αὐτοῦ· Ἀνέβη εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, ἔδωκε δόματα· εἰ δὲ Θεὸς ὁ ἀνέβη εἰς ὕψος ὅτι τοῦ σταυροῦ· ἠχμαλώτευσε, ἔλυσε θάνατον, περιέλωσε τὴν ἁμαρτίαν, ἔρριψε τὴν κατάραν ϗ ὄφιν ἀπὸ τοῦ ξύλου. τῆς ἀληθείας ἐλεύθερα τύποι ῥήθησαν· αὐτὸς ἔσται ὁ ἀληθινὸς ἐκ τοῦ σταυροῦ, ϗ δίδωσι τοῖς [ὑπ' αὐτὸν] ὑπηκόοις τὴν τοῦ δράκοντος ἐξουσίαν, λέγων περὶς αὐτοὺς· δίδωμι ὑμῖν τὸ καταπατεῖν, δίδωμι ὑμῖν τὸ τρέχειν, δίδωμι ὑμῖν" μὴ τυφλοῦν· δίδωμι πόλεμος, δίδωμι ἶκα. ἰδοὺ, δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων ϗ σκορπίων, ϗ ἐπὶ πάσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. αὐτῷ ἡ δόξα εἰς ὁ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Δαὶτ. ρκδ'.

Ἰσ. πῶς γίνεται.

Ψαλμ. ξζ' ιθ'.

Ἰσ. ὑμῖν Ἰσ. αὐτοῦ Ἰσ. -τέθωκας Ἰσ. ἔδωκας Ἰσ. τοῖς αὐθρώποις.

Ἰσ. καρτερίαν ἐγκόμιον· δι' Ἰσ. ἐχθροῦ, ἵς τοῦ.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. ζ.

Ἱερ. δ'. ε'.

Ἡκε γὰρ σήμερον Ἱερεμίας ὁ προφήτης, ὁ τοὺς ναοὺς προσκυλίζων τὸ μεγάλον βασιλέως, ϗ βαλλόμενος ἡμῖν λέγων, Νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, ϗ μὴ σπείρετε εἰς ἀκάνθας. νῦν ἀδιαφόρως τοῖς πᾶσι βαλλόμενος, παιδεύσεις προσφέρων τὸ διαστόλον. πάλαι γὰρ προσέπεσεν λαὸν φιλοσοφεῖσθαι μὴ βουλόμενος, ἔπαθεν ἐκεῖνα, ἅπερ αὐτὸς διηγήσατο. ὁρῶν γὰρ ὁ ζῆλος τὴν ἀνθρώπων εἰς ἁμαρτίαις ἐμπεφυρμένον, οὐκ ἠβούλετο λαλεῖν, λέγων· ἀρὰ φόνος ϗ κλοπὴ ϗ μοιχεία κέχυται ἐπὶ τῆς γῆς, ϗ βαλὼ τὴν ἐπάνω λόγον, ἕως αὐτὸν ἐκκαθάρωσιν. ὥσπερ δοῦλος πιστὸς ἐμπιστευθεὶς ὁ πολυτίμων μύρον, οὐ καταβάλλεται τὸν εἰς ἀγελείῳ βεβορβορωμένῳ, ἵνα μὴ ὁ μύρος τὴν ὐωδίαν ἀπολέσῃ· τὸν αὐτὸν τρόπον ϗ ὁ προφήτης ἔχων λόγον τὸ μύρος πιμώτερον, ὁρᾷ τὸν ἀνθρώπους βεβορβορωμένους, ἐπέχει καταπατεῖσαι λόγον. ὧ δὴ τῶν ζῆλος ὡς πῦρ καιόμενον εἰς τοὺς ἐγκαίτους αὐτοῦ, ϗ πλῆσαι πάντοθεν, ϗ οὐκ ἠδύνατο φέρειν. ἔλεγε γὰρ πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· ἀπεσάλης κηρύττειν· βαλὼ πίστιν σου; ἀπεσάλης πατεῖσαι· βαλὼ τί λαὸν πατεῖσαι; πατεῖσαι ἐπέχει; πατεῖσαι ἀδιαφόρως ὅσοι εἰσὶ πίστιν θυσα, πατεῖσαι δὲ ὅτι βαλὼ ἀκανθας, πατεῖσαι ϗ ὅτι βαλὼ πετρώδη, πατεῖσαι δὲ ὅτι τὸν καλὸν γῆν. τὸ πατεῖσαι σὺ χρεώσης, ϗ ἡ γῆ τῷ

Ἱερ. δ'. ε'.

φέρει τὸ τῶν πρώτων ἀξιοῖσαν ἐν ἑαυτῷ, τὸ πορφύραν ἢ ὃ ἀμάραγδος. ⓐ ὃ πρόδρομος τῆς ἐπουρανίου βασιλείας ὀνόμα γήινον φέρεσι, ἀλλὰ πρώτου ἀξίαν τοῦ βασιλέως· Μωϋσῆς νόμου Ⓦ βασιλικὸν ἀπαγγέλλων, Ησαΐας προφήτης, Ιερεμίας προστυχών, Ιωάννης βάπτισμα μετανοίας· αὐτὸς ὃ ὁ βασιλεὺς φέρει τὸ πορφυροῦν ἢ ὃ ἀμάραγδος, δι' ὧν σοῦ πρώτας
ις. - οὐρανὸν ἢ ἀμάραγδος πορ. 5 ἐλεύθερον. ἔστι γὰρ αὐτῷ πορφύρα. πορφυροῦς, ὃ σῶμα· ἢ ὃ ἀμάραγδος, ὁ λόγος. τοῦτον ἰδὼν Ιωάννης βοᾷ ἢ λέγει· Ἤμην πρώτης ἐκ μέσης· Μωϋσῆς τῷ Ισραὴλ νομοθετῶν, Η- Ioan a. ις.
ις κηρύττων 10 σαΐας τῷ Ισραὴλ προφητεύει, Ιερεμίας ὡσαύτως, ἐγὼ ὃ βάπτισμα μετανοίας "τῷ κόσμῳ· ἀλλ' οὐδεὶς ἐλεύθερον. ἦλθεν ὁ τῶν πρώτων ἔχων τὸ ἀξιοῦσθαι· αὐτός ἐστιν ὁ πρὸ ἡμῶν κηρυττόμενος, αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· αὐτὸς οὐκ ἔθνει εἰ χαρίζεται, ἀλλὰ ὅλῳ τῷ κόσμῳ σωτηρίαν ἔδωκε. ἀμνὸν εἶχον οἱ νόμοι· ἀλλ' ὑπὲρ ἑνὸς ἔθνους ἐσφάζετο, ἀλλ' οὐκ ἀφῆκεν ἁμαρτίας. τύπος γὰρ ἦν. μὴ τοῦτον Ⓦ ἀμνὸν Ησαΐας κηρύττει· Ὡς πρόβατον ἐπὶ Ησ. νγ. ζ.
χ. αὐτὸς σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτόν, "οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. τίνα γνώμην αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ἢ κρίσις αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ ἤρθη. ποῦ ἐστιν ὁ ἀληθινὸς ἀμνός, ὁ διὰ λόγων κηρυττόμενος, καὶ νῦν διὰ ἔργων φανερούμενος· ποῦ ἐστιν ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου ἑαυτὸν ἐκδούς· ποῦ ἐστιν ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. ⓐ προφῆται διὰ γραμμάτων τὰ μέλλοντα προεφήτευσαν, οὐ τὰ πράγματα ἔδειξαν. ἐὰν γένηται τὰ πράγματα, ἀληθινὰ ποιεῖ τὰ γράμματα. προεφήτευσε Δαβὶδ περὶ τοῦ μηδόνων εἰς Ⓦ Ιησοῦν γίνεσθαι· ἀλλὰ μηδέπω πρόντων τῶν πραγμάτων, τὰ γράμματα σκιὰν εἶχον, τοῦτο οἰκονομήσαντος τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ ἐγκείσεται ⓐ Ιουδαῖοι ὃ διὰ γραμμάτων προφήταις φανερούμενοι, τὰ γράμματα ἦσαν ἀπαλείφοντες, διδάσκοντες Ⓦ οὐ Ψαλ. ς. α.
κ. σκιὰν ἀπαλεῖν· σωτ. λέγει. διὸ καὶ ἐπαγει λα. προφητῶν ἔλεγχοι. ἔλεγε γὰρ ὁ Δαβὶδ ἐν τῷ δευτέρῳ ψαλμῷ· Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; τοῦ Ηρῴδου καὶ τοῦ Καϊάφα τοῦ "ἀπίστου· σωπήσωσι ⓐ βασιλῆς τῆς γῆς καὶ ⓐ ἄρχοντες ὅτι ὁ αὐτὸ· τοῦ ὑπερουλίου τοῦ κατὰ τοῦ διαστόλου "λέγει. Καθὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ. διαῤῥήξωμεν οὖν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψωμεν ἀφ' ἡμῶν Ⓦ ζυγὸν αὐτῶν. τὰ τοῦ σταυροῦ ἢ λέγων, ἐν εἴκοσιν ἔτεσιν προφήτης ἔλεγε· Πε- Ψαλ. κα. ις. ις. ιη.
ις. αἱ χεῖρ ἢ ὁ πόδ. ριεκύκλωσάν με κύνες πολλοί, ταῦροι πίονες ἐπέσχον με. ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου, ἐξηριθμήσαντο πάντα τὰ ὀστᾶ μου, αὐτοὶ ἢ κατενόησαν καὶ ἐπεῖδόν με· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ Ⓦ ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. καὶ εἶχον σκιὰν τὰ γράμματα· ὅτε ἢ ἦλθε τὰ πράγματα, τότε ἡ σκιὰ ἀνεχώρει, καὶ ὁρᾶσιν ⓐ Ιουδαῖοι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἠλωδυτωμένας οἴκοθεν, "αὐτῶν Ⓦ ἔλεγχον ἐν τοῖς ἑαυτῶν βιβλίοις τὰ "προκείμενα· καὶ οὐκ ἔτι δύνανται ἀξαλεῖψαι τὰ γράμματα. προέδησε γὰρ γενόμενα τὰ ἀμφότερα· τὰ γράμματα τοῖς πράγμασι συνεφώνησεν. ἔλεγεν Ησαΐας, Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἄφωνος ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτόν, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; Ιουδαῖοι ἀνεγίνωσκον τὰ γράμματα, καὶ οὐκ ἐνόουν τὰ προφήματα. Σκιὰν γὰρ εἶχον οἱ νόμοι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν Εβρ. ι. α.
τὴν εἰκόνα. ὅτε ἢ ἦλθεν ὁ ἱερεὺς τὰ τῶν προφήτων φανερὰ γνεύς, καὶ ὁ ἀληθινὸς ἀμνὸς ὑπὲρ σφαγὴν ἦγεν, καὶ ὃ ἀληθινὸν προέβατον ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου ἐθύετο, καὶ ἡ ἀληθινὴ
* τῶ ἀληθινῶ ἀμνῶ καθαρσις τῶν ἀνθρώπων ἐγίνετο, καὶ ὃ ἀληθινὸν αἷμα * ὑπὲρ σωτηρίας ὅλου τοῦ κόσμου ἐξεχύνετο, καὶ τὰ ὑπὸ Ιουδαίων ἐδραματουργεῖτο· καὶ τῆς προφητείας τοῦ Ησαΐου πληρουμένης κατηχοῦντο ⓐ Ιουδαῖοι. ἐὰν γὰρ θελήσωσιν ⓐ Ιουδαῖοι ἀρνήσασθαι, δύναμαι σκιὰ αὐτοῖς Ⓦ Δαβὶδ, δύναμαι σκιὰ Ⓦ Ησαΐας, οἰκοθεν αὐτῶν Ⓦ ἔλεγχοι προφέρω. ἔρ- ις. ὃς
χεται καὶ Μωϋσῆς σωτηρίαν μοι προεῖπε τοῖς σταυρωταῖς· "ὡς βουλόμενος αὐτοῖς κηρύξαι Ⓦ μέλλοντα σταυροῦσθαι, διὰ γραμμάτων ἐκήρυξε. διὰ τοῦτο ἔφη, Καὶ ἐγὼ σωτῆρα, καὶ * ὧν
ἔργα * κεκλοισι. ποῖα ἔργα; ἀγνοοῦσιν ⓐ Ιουδαῖοι. ἡ γὰρ σκιὰ "τοῦ νόμου ὑπῆκειτο. ἔρχεται

πάλιν μισήσης ἵνα. νηστεύεις; μὴ κατοδόξησης. νηστεύεις; φύγε πορνείαν, τὴν μιαίνουσαν ἡμῶν τὸν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα· πορνείαν, τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων· πορνείαν, τὴν πορίζουσαν τῷ αἰωνίου καὶ ἀσβέστου πυρός. νηστεύεις; μὴ συκοφαντήσῃς πένητα, ἵνα μὴ προργίσῃς τὸν ποιήσαντα αὐτόν. νηστεύεις; ἀφίλοπτωχεῖς, πόσοι διψῶσι, γυμνοὶ ἔδυσαν, ξένους ἐφιλοξένησας, ἀσθενοῦντας ἐπεσκέψω, τοὺς ἐν φυλακῇ μὴ ἐπιλάθῃ, κατεπονουμένους ἐλέησον, θλιβομένων καὶ ὀδυρομένων ἐπιμελήθητι· ἡμοῦ εὔσπλαγχνος, πρᾶος, ἀγαθός, ἥμερος, εἰρηνοποιός· ἡμοῦ μακρόθυμος, ἐλεήμων, ἀμνησίκακος, ἄμαχος, εὐλαβὴς *, ἵνα ὁ Θεὸς τὴν νηστείαν σου ἀποδέξηται, καὶ τῆς μετανοίας τὸ κέρδος μὴ πολλῆς τῆς πονηθείσης κατάσχῃ σοι. ἔστιν γὰρ ἀδελφὸς δυνάμενος βοηθῆσαι ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὡς ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἐλεημοσύνη. Ταῦτα καθημερινῶς, ἀδελφοί, ἵνα ἀσφαλῶς τηρήσωμεν, καὶ μισθὸν κομισώμεθα παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἵν' ἀκούσωμεν τῆς μακαρίας φωνῆς ἐκείνης τῆς λεγούσης· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ ἀθειήσατέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἐν φυλακῇ, καὶ διηκονήσατέ μοι. ἧς τῆς φωνῆς ἀξιωθείημεν πάντες ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει δόξα, τιμή, καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* ἀλαθεὶς, Savilius. χ. φοβούμενος

Matth. κε. λδ.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. ε.

Ex Mſ. Cæſareo. emend. ex Mſ. Epiſcopi Philadelph.

Ἀλλὰ νηστείας χαρᾶς, πάλιν τροφῆς ἀφορμή, πάλιν ἀγώνων ὕψις, πάλιν ἡ τοῦ Χριστοῦ σάλπιγξ ἡ ἀγῶνα καλοῦσα κηρύττουσα, τοὺς ἀγωνιστὰς ὅτι ὁ σκάμμα ζωηκέτησι· πάλιν ἡ σωτήριος τοῦ Χριστοῦ προσοία κηρύττει). πάντες ἐαυτοὺς καθαίρωμεν, ἵνα αὐτοὶ συνδοξώμεθα. Εἰ γὰρ προσοία βασιλέως ἔνεστι κηρυττομένη, τοὺς μέλλοντας συνδοξάζεσθαι ἀναγκάζει μὴ φόβου ἢ τρόμου ἀξίας οἰκίας θησαυρίζειν, ὅπως ἄξια κατασκευάσωσι τὰ οἰκήματα ἃ μέλλοντος ὑποδέχεσθαι· πόσῳ μᾶλλον ἡ ἡ ἀληθινὴ βασιλεία συνδοξάζεσθαι μέλλοντες ὀφείλομεν ἑαυτοὺς ἀξίους κατασκευάζειν ἃ μέλλοντος ἐν ἡμῖν οἰκεῖν; πρῶτα σημεῖον ἡμῖν Ἱερεμίας ὁ προφήτης, ὃς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ Κυρίου, ἀκούσας· Ἰδοὺ τέθεικά σε σήμερον προφήτην εἰς τὰ ἔθνη, ἐκριζοῦν καὶ καθαιρεῖν, καὶ κατασκάπτειν καὶ οἰκοδομεῖν. ἐκριζώσωμεν τοῦτον· αὗτος δέ ἐστιν ὁ κατασκευάζων τοὺς ναοὺς τοῦ μεγάλου βασιλέως. ἐκριζώσωμεν ἡδονάς, καὶ καταφυτεύσωμεν ἐλεημοσύνην· κατασκάψωμεν κακίαν, καὶ οἰκοδομήσωμεν ἀρετάς· ἀποδιώξωμεν ψεύδος, καὶ καρπωσώμεθα ἀλήθειαν· ῥίψωμεν ὀφθαλμοφθορίαν, ἀναλάβωμεν μετανοίαν· ἐκκόψωμεν ὀργήν, καὶ δεξώμεθα πραότητα. Φησὶ γὰρ ὁ Χριστός· Ἐπὶ τίνα ἀναπαύσομαι; ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους. μὴ θησαυρίσῃς ἐν λίθοις οἰκίαν. Οὐ γὰρ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις κατοικεῖ· θησαύρισον ναὸν λογικὸν· κόσμησον αὐτὸν ἀρεταῖς. συμβάλλεταί σοι ὁ πρὼν καιρός. ταῦτα τοίνυν Παῦλος λέγει, Ἱερὸς ὁ καιρὸς ζωοποιὸς ἐστιν· ἵνα καὶ ἔχοντες γυμνώσῃς, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι· καὶ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες· καὶ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. οὐ χρῄζει χρυσοῦ, οὔτε ἀργύρου, οὐ χρῄζει λίθων πολυτελῶν, οὔτε οἰκοδομῶν μεγάλων· ἀλλὰ χρῄζει ψυχῆς φαιδρυνομένης, μετανοίας δυομένης. καὶ τὰ ὑπηκόου βασιλέως τρέχομεν καὶ ἀπαγγέλλοντες τὰ τούτου προστάγματα, ἃ δὴ οὐρανίου βασιλείου, ἀγγελικὰ πάντα ὑπήκοα· ὃς μὲ ἀνεῖδε, ἄλλος ἠνέῳξε, ἄλλος χρυσᾶς θριάμβους, ἄλλος ἱματίων ἀφείλετο· αὐτὸς ὁ βασιλεύς

Ιερ. α. ι.

Ησ. ξε. β. Περικ. ζ μη.

α. Κορ. ζ. κθ.

Ησ. τέτρ.

φέρε

Ἰουδαίοις, ὡς μὴ πλουσίῳ τῷ πίστιν ἐξ ὅλης δυνάμεως, οὐδὲ ζῶν ἔλεγεν· Οὐ ζωὴν τὴν πίστιν ἐγὼ ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος, ὃ ζητοῦσιν οἱ ἀθετοῦντες τὸν ψυχὴν αὐτῶν. τί γὰρ ὄφελος, πίστιν τὸ σῶμα, καὶ φονεύειν τοῖς ἔργοις; τί τὸ ὄφελος, βρωμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ πορνείας μαίνεσθαι; κρίας οὐκ ἐσθίεις, ἀλλὰ κατεσθίεις σάρκας τοῦ ἀδελφοῦ σου. ποῖον κέρδος, οἶνον μὴ πίνειν, καὶ μεθύειν θυμῷ; ποῖον κέρδος, πίστιν μαίνεσθαι, καὶ λοιδορεῖν πλησίον; τίς ἡ ὠφέλεια, ἐγκρατεύεσθαι βρωμάτων, καὶ ἁρπάζειν τὰ ἀλλότρια; τίς ἡ δύναμις, τὸ σῶμα ξηραίνειν, καὶ πεινῶντας μὴ τρέφειν; τίς ἡ ὠφέλεια, τὰ μέλη σωφρονίζειν, καὶ χήρας μὴ ἐλεεῖν καὶ ὀρφανοὺς; τίς ὄνησις, τὸ φορτίον μείζονας ἀφεῖναι, καὶ ὀφθαλμοὺς χαλεπωτέρους μὴ ῥύεσθαι; ὦνδρες, ὄφελος τοῖς ἀνθρώποις, ὅταν μόνον χρηστεύωνται ὅταν φέρεσθαι, ἔργα δὲ ἀγαθὰ μὴ κεκτημένοι. οὐ γὰρ ἀξιώματα τῷ Θεῷ τιμῶσι, ἀλλ' ἔργα ζητοῦσι. ἐπεὶ καὶ Ἰούδας ἐν τοῖς ἀποστόλοις ἐναρίθμει, καὶ τῆς ἴσης τιμῆς ἀπέλαυσε μετὰ τῶν ἄλλων· ἀλλὰ φιλαργυρίᾳ ἀγαπήσας ἀργύριον ἐδίξατο· ὡς καὶ ἀρτι πολλοὶ φορεῦσι πρεσβυτέρων ἐνδύματα, ἀλλ' ἔσωθεν λύκοι εἰσὶν ἁρπαγῆς. ἐὰν βλέπῃς πίστιν, μίσησον φιλαργυρίαν· τὸ μέγα κακόν ἐστιν ἡ φιλαργυρία. πιστεύεις; φύγε μοιχείαν, φύγε πορνείαν, φύγε καταλαλιάν, ψεῦδος, λοιδορίαν, ἔριν, βλασφημίαν, καὶ πᾶσαν πικρίαν. πίστιν θύειν; φύγε πλεονεξίαν, ἁρπαγήν, ἔριν καὶ τὸν ψυχολεθρον φθόνον. πίστιν θύειν; φύγε ὀργήν, πορνείαν, ζῆλον, ἀποργίαν, καὶ πᾶσαν ἀδικίαν. πιστεύεις; φύγε χαιρεκακίαν τὴν ἡμετέραν πάσης κακίας, τὴν χωρίζουσαν ἡμᾶς καὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ· χαιρεκακίαν τὴν καταζώσαν ἡμᾶς ἕως τῆς ἀβύσσου τῆς ἀπωλείας. ἐὰν πίστιν θῇς ὄχι τὸν Θεόν, φύγε πᾶν πρᾶγμα ὃ μισεῖ ὁ Θεός, καὶ δίκαιός σε τὸν μετανοῆσαι. μετανοίας γὰρ ὁ πρῶτος καιρός, οὐχὶ ὁ δεύτερος. μετανοία τὸν πεπληγυῖαν ψυχὴν αἴρει, τὸν ἀλλοτριωθέντα φίλον τῷ Θεῷ καθίστησι. μετανοία τὸν κατερραγμένον ψυχὸν διεγείρει, τὸν χωλεύουσαν ὀρθοῖ, τὸν ζωντανεμμένον ἰᾶται, τὸν πνευματισμένον ὑγιάζει. δραμώμεν τοίνυν πρὸς τὴν μετανοίαν, ἀδελφοί, δράμωμεν. καιρὸς γὰρ τοῦ μετανοῆσαι, οὐχὶ ὁ τοῦ ἀσωτίας καὶ ἀναισθησίας· καιρὸς θρήνου καὶ δακρύων, οὐχὶ ὁ τοῦ γελᾶν καὶ μετρεύεσθαι· καιρὸς ἐξομολογήσεως καὶ πένθους καὶ στεναγμῶν, οὐχὶ ὁ ἀμελείας καὶ ῥᾳθυμίας. μετάνοιά ἐστι βασιλείας οὐρανῶν πρόξενος, καὶ εἴσοδος παραδείσου, καὶ τρυφῆς αἰωνίου ἀπόλαυσις. μετάνοια τῶν ἁμαρτημάτων λυτήριον, τῶν σπιλωμάτων καθαρτήριον· μετάνοια, σωτηρίας μήτηρ, ἀναβόλου σκελισμός, παθῶν ἀφανισμός· ὦ μετάνοια τὰ δεσμὰ τῶν ἁμαρτημάτων διαλύουσα, τὰς ἀπηλπισμένας ψυχὰς ἀναζωοῦσα, τοὺς ἐσχατοπαθοῦντας φωταγωγοῦσα, τοὺς μεμακρυμμένους πρὸς Θεὸν ἐπιστρέφουσα, τοὺς πεπλανημένους ἀνακαλοῦσα. μετάνοια πάντων τῶν ἀπεγνωσμένων ψυχαγωγία καὶ ἀναθαμμόνιον· μετάνοια πάσης ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἀνωμαλίας ἰατρεῖον καὶ σωτήριον φάρμακον. ἀλλ' ὅπου τὸ πρεσβύτερον ἐπανελθωμεν. πιστεύεις; πάππα μὴ πρόῃ. πιστεύεις; βλέπει τῆς χήρας τὰ δάκρυα. πιστεύεις; γυμνοὺς περίβαλλε. πιστεύεις; βλέπει ὀρφανὸς στενάζοντας. πιστεύεις; ἐὰν ἔχῃς, ἐλέησον· εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, καὶν μὴ ἁρπάζῃς τὰ ἀλλότρια. πιστεύεις; Παῦσον τὸν γλωσσαθμόν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χίλια σου τὰ μὴ λαληθέντα δόλια, καὶ ἄφεσίν σοι εἰς σωτηρίαν. πιστεύεις; μὴ ἀφανίσῃς τὸ πρόσωπόν σου, ὥσπερ οἱ νηστεύοντες, μὴ σκυθρωπάσῃς, ἀλλ' ἄλειψόν σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις πιστεύων, ἀλλὰ τῷ ἐπαίοντι καρδίας καὶ νεφρούς. ἐὰν πιστεύῃς, οὕτω πίστευε ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσεν· ἵνα μὴ καὶ τὸν κόπον ὑπομείνῃς, καὶ τὸν μισθὸν ἀπολέσῃς. ἐὰν δὲ πιστεύῃς, βλέπε μὴ δόμενος ὃ ἀργύριον σου ὅτι πίπτω· πιστεύεις; ἀφόβητοι βιαίων ζωυμάτων χόρτασον· συγχώρησον, ἵνα καὶ συγχωρῇ σοι ὁ ἀδελφός σου τὸν λυπῶν ἄφες, ἵνα ἀφεθῇς· ἐλέησον, ἵνα ἐλεηθῇς· ἄφες τὸ πλησίον τὸ σφάλμα. πιστεύεις; ἐλέησον οὐ ἠδίκησας, μὴ φθονήσῃς ποτὲ ἀδελφῷ, μήτε

Ησ. νη. ε.

χ. μὴν· ἢ ἀείρει πεπονθώς· αὐτὸς φησιν

χ. τῷ σώματι· ἴσ. ἐδίνω· ἀφὲ κατεσθίειν σάρκας τ. ἀ. σου

χ. τίκτεσθαι, χ. τὸ σῶμα χ. χόρτασμα εἰς πίστιν

χ. διὰ φιλαργυρίαν πεσεῖν. φύγε πορνείαν. φύγε μοιχείαν, φύγε

ἴσ. καταῤῥεμμένῳ

ἴσ. τὸ καπνίζον

ἴσ. ἀσπασμοὺς, ἴσ. σμὸς. ἢ μετάνοια

ἴσ. ἢ

χ. συγχώρησον ἴσ. ἀδελφῷ, μότε

ὄντων ποιμιλίῳ ἡμῶν λόγων, εἰς ὑψηλοτέρους διαβλέπειν τύπους ἐπαιδαγώγησε. πηγὴ τῆς πείρας παίδων τὰ σώματα ἀδιάφθορα τηρήσασα, τὴν πάμφαγον φλόγα τῶν Βαβυλωνίας καμίνου εἰς δρόσον μετέβαλε. πηγὴ Ἰωνᾶς ὁ τοῦ φήτης τὸ κῆτος χωνεύσας, καθάπερ τινὰ ζυγὸν χρησάμενος, εἰς τὴν Νινευὶ ἐπορεύετο. οὐ γὰρ ὅπου ἤλπιζε τὸ ζῷον, ἀπῆρχετο, ἀλλ' ὅπου ὁ ἔνδοθι λογισμὸς ἐβούλετο, ἐκεῖ τὸ κῆτος ἐπορεύετο. πηγεύσαντες Νινευῖται τὴν πόλιν διέσωσαν, ἡ τὸ φυτὸν τοῦ προφήτου ἐμύρανε. πηγὴ Θεοῦ χρῖσμα, πηγὴ ἀγγέλων ἐμφή· πηγὴ Μωϋσεῖ ἐμυσταγώγησε, πηγὴ Ἀβραὰμ ὑπεδέξατο, πηγὴ Ἰσαὰκ ἐδιδάχθη, πηγὴ Ἰακὼβ ἐξεπίτευσε· πηγὴ Ἰωσὴφ ἐτέμνυε, πηγὴ Μελχισεδὲκ ὕψωσε, πηγὴ τοὺς Λωτ ἐκ Σοδόμων ἥρπασε, πηγὴ τῷ Ἰὼβ ἤθλησε, πηγὴ προφήτας ἐσόφισε, πηγὴ βασιλεῖς ἐδυνάμωσε, πηγὴ ἱερεῖς ἐτελείωσε, πηγὴ Μωϋσεῖ ἐλαμπαδούχησε, πηγὴ τῷ Ἀαρὼν ἱερατεύσατο, πηγὴ Ἰησοῦ Ναυὴ συνεστρατήγησε, πηγὴ Γεδεὼν ὥπλισε, πηγὴ τὸν Σαμψὼν ἰσχύρισε, πηγὴ τὸν Σαμουὴλ ἐκόσμησε, πηγὴ τῷ Σαοὺλ ἐπολέμησε, πηγὴ τοὺς Ἡσαΐαν ὐλόγησε, πηγὴ τὸν Ἱερεμίαν ἐτίμωσε, πηγὴ τὸν Ζαχαρίαν ἠγίασε, πηγὴ τὸν Ἰωνᾶν ἐσόφισε, πηγὴ Πέτρῳ ἐπάρκεσε, πηγὴ Παύλῳ ἐβεβαίωσε, πηγὴ τὸν οἰκουμενικὸν ἐσφράγισε, πηγὴ δυνάμεις πνευμάτων κατέπαυσε, πηγὴ ἔθνος λεόντων ἐμάρανε, πηγὴ γαυρίαμα δρακόντων κατέσβεσε, πηγὴ ποταμοὺς ἐξήνεγκε· πηγὴ τὸ ῥαδιούργον ἀπεκάλυψε, πηγὴ, τὸ ὀπὶ τοῖς εἰρημένοις κεφάλαιον, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐχρημάτισε, καὶ τοῦ σώματος τοῦ Δεσπότου σφοδρῶς ἐπεδίξατο. πηγὴ πρᾶξιν ζωοποιὸς, πηγὴ οἴκων αὔξησις, πηγὴ μετανοούντων ζωηγός, πηγὴ τοῦ σωτηρίας ὁμόζυγος, πηγὴ πλούτου ἀρχὴ, πηγὴ πτωχῶν ῥᾳδιούργησις, πηγὴ κατα-πονουμένων βοηθός, πηγὴ ὕπνον ἐλαφύνασα, καὶ ὕμνοι ἐπάγουσα, πηγὴ ὕδωρ ἡμᾶς πατίζουσα, καὶ ἀθανασίας πηγὴν ἡμῖν καταρτίζουσα. ὦ πηγεία, ἡ ἄρτι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τοῦ εὐσεβεῖν ὑπερπίζουσα. καὶ ἀλαπτὸν τὴν δυσωδίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἀποσμήχουσα. ὦ πηγεία πολλὰ σφίγγουσα ἡμᾶς ἀγάπῃ βαθυμήσασα, καὶ ἡμᾶς εἰς ὑψηλοὺς δι' ἐκείνων ἄγουσα. ὦ πηγεία δῖα τόματος πηγὴ θύοντι ἔλεον καὶ κρίσιν τῷ Θεῷ κελαδοῦσα, ὡς πᾶν ἠκούσαμεν τῆς Εἰρηνάρχου. Δαυὶδ γάρ, ὁ τῆς ἀγίου πνεύματος ὀργὴς, δικαιοκρισίαις ἐλέους μεμιγμένοις, τὴν μέλλουσαν κρίσιν ἀρτίως ἡμῖν προγράφων, ἔλεγε πρὸς τὸν Θεόν· Ἔλεον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι, Κύριε. πηγεία τοῦ χερουβὶμ ὁμοδίαιτος, πηγὴ τοῦ σεραφὶμ σύσκηνος, πηγὴ τοῦ Εἰὼχ εἰς ῥᾳδιότητα φύσεως, ὁ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ψαλμ. ρ. α.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ Λογ. ε.

Ex Mss. Cæsareo, emend. ex Mss. Episcopi Philadelph.

ΗΜερον, ἀγαπητοὶ, τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐσκιωμώμεθα. ἰδοὺ γὰρ ἐφέστηκεν ἡ νηστεία, ἡ ψυχῶν καὶ σωμάτων σωτηρία χρειωδεστάτη, ὡς μάλιστα πρὸς ἐκμάθοι τοῖς πνευματικοῖς ἡμᾶς ἀγῶσιν ἕλκειν ἀλείφεσθαι· διὰ δὲ τῆς νηστείας ὁ τῶν ἀγίων ἔρχεται νηστεία, πάντων πηγὴ ἀγαθῶν· νηστεία, ἀμάρτημα καθάρσιον· νηστεία, παῤῥησία πρὸς Θεόν· νηστεία, καθαρότης καρδίας· νηστεία, πάντων τῶν παρὰ Θεοῦ δεδομένων ἡμῖν ἀγαθῶν ὁ κεφάλαιον· νηστεία, ἁγιασμὸς ψυχῆς· νηστεία, ὑγίεια σώματος· νηστεία, οἴκου ἀσφάλεια, νέων παιδαγωγὸς, πιπίων φύλαξ, γερόντων σωφρονισμὸς, γυναικῶν θύρωμα καὶ κατάστασις. ἀλλ' ἔτι τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ καὶ ἐλεημοσύνη συμπαρεστὼς τότε πλούσιος τοῦ Θεοῦ ὁ τῆς εὐσεβείας ἐργάτης εὐρίσκεται. Θεῷ γὰρ δανείζει ὁ πτωχὸν τῷ πένητι. εἷς Θεὸς ἐγκρατεῖ καὶ ἀνθρώπων ἡμῶν· διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης τοῖς

Παροιμ. ιθ. ιζ.

Ἰουδαίοις,

ων, ὡς εἰς ὅρμον ἀκύμαντον, ἐν τῇ τῶν δημιουργῶν δόξῃ, καθάπερ σκάφος πρέθεντο ἑαυτούς. Δικαίων γάρ, φησι, ψυχαὶ ἐν χερὶ Θεοῦ, μὴ τῷ πλήθει καλῶς ☞ ὅρμον ἐχόντων τὴν θείαν δόξαν, τὴν ὁμιλητὸν τῶν Θεῷ, ἢ γλῶ ἢ ἀοιδοῖ καλῶν ἑαυτούς. ἄλλα γάρ, ὦ τᾶς πολλᾶς πλήξιας, ὦ τᾶς τᾶν φρενᾶν ἐκστάσιος. Θεῷ γὰρ ὁμιλᾷ Ἀβρααμ, πατὴρ πολλᾶν ἐθνᾶν, τᾶς ἐπαγγελίας κληρονόμος ὁ πρῶτος, ὡς πρέπον ἦν προσφέρει ☞ προθύμως, ἢ γλῶ ἢ ἀοιδοῖ σκάλει ἑαυτόν. ☩ Ἰησοῦ βραχυτάτης γᾶς οὐ διαύεται, ἀλλ' οἰκονομεῖ γλυκύμοιρος, προσκαίρου ἢ ἐφημέρου ἀξίας ἀξιωμένοις (κρείσσων γὰρ ἄξίωμα θεοστέφα) ζώοισι προσκαίροις προκείμενοι, ὀπίσσοις δυναστείαν κτησάμενοι, βασιλᾷ δὲ ἆρα ἢ ὑπάρχῳ ὁμιλήσαντες, οὐ Θεῷ, σκληρίας προσοινέγκαντες τᾶς πλουτείας δῶρα, ἢ ὀλίγον πίωχοις καταβάλλοντες κερμάτιον, δίδυς αἰσχύνῃ τᾷ ὀφρεῖ, ἢ ὡς ἐξ ὑφάσεως προκύψαντες, κρύβδην ἀφελέσθαι, ☩ κυρίως γᾶ τυγχάνοντες ἢ ἀοιδός· μᾶλλον δὲ ☩ γᾶ ὑπάρχοντες ἄκαρπος. ἀκανθῶν γὰρ χωρίον, ἀδελφοί, ἡ τᾶς πλουτέκτου ψυχά, ἄκαρπος ἀγρὸς ὁ τοῦ φιλαργύρου ψυχάριον, ἀπροσόδους κτῆσις ἡ τᾶν ἀλλοτρίων ἀπόλαυσις, ἔρημον χωρίον ὁ τᾶς πόρνου σωμάτιον, πολυκρήμνους χώρας τᾶν ὑποφαύων λογισμός, ἀχερδὴς ἐμπορεία τᾶν κατηχήσεων τὰ ῥήματα, καὶ προσχήματα δίκαια κρημνὸς τοῖς πλησίον ὑπάρχουσα. ταῦτα ἐν ἐκκλησίας μεμαθηκότες, μισήσωμεν ἁρπαγάς, ἀσκήσωμεν ἀρετάς, φύγωμεν κακίαν, ἀγαπήσωμεν ζηλώσωμεν, ἐκκλίνωμεν ἡδονάν, ἀγαπήσωμεν ἀγκαλισώμεθα, ἀπόστροφοι γενώμεθα πλούτου, ἀπαλλοτριώσωμεν. Τοὺς γὰρ καταλαλοῦντάς, φησι, λάθρᾳ τὸν πλησίον αὐτοῦ, τούτους ἐξεδίωκον. καρποφόρους γᾶς ἑαυτοὺς ἀποδείξωμεν, ☞ τᾶς διακρισίως ἐκφύοντες βλαστούς, ☞ τᾶς φιλοξενίας καὶ σωφροσύνης ἅμα τε καὶ ἐπιεικείας προσφέροντες καρπούς, ☞ τᾶς ἐξομολογήσεως πίστιος βότρυν προσφέροντες Θεῷ. Ὅταν γάρ, φησι, ταῦτα πάντα ποιήσητε, εἴπατε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν. αὕτη ἡ Φωνὴ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ ἐστιν· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ πατρὶ, ζωοποιῷ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Λυκ. ιζ. ι.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ Λογ. ζ.

Ἐκ βυζαντ. Ex Mſ. Reg. Lat.

ΑΙ τῶν ὑδάτων πηγαὶ ἀπλούμεναι καθαρώτερον ὕδωρ βλυστάνουσι, καὶ πρώτων τὸν χειμῶνα καὶ τὸν δίψαν πληροῦσαι ἅπασιν ἀκηράτων ὑγρῶν ποταμὸν παρέχουσι. ἔξεστι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς τὸν οἰκεῖον χειμῶνα ὑγρὸν τῆς δίψης ἐκβῆναι ἀρύσασθαι, πλησίον τε καὶ πόντῳ, σοφῷ τε καὶ ἰδιώτῃ· καὶ πᾶσιν αἱ πηγαὶ ☞ πόσιν πλησίον προτείνουσαι; ἀνεξαίτητον ἔχουσι ☞ θησαυρόν. καθάπερ οὖν μία πηγὴ τὰ τῶν πολλῶν στόματα ποτίζει· ὕετὸς καὶ μία γραφὴ τῶν πολλῶν νοήματα φωτίζει. δεῦτε τοίνυν, καὶ ἡμεῖς, ἀγαπητοὶ, ὅτι τοῦ τῶν προφητῶν πηγοῦ ὁρμώμεθα, καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων κεφαλαίων. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ὡς ἀπλουσίου ἐπήρκεσεν, καὶ ἡμῖν ὡς πένησιν οὐκ ἀξίλεπτε. πηγάσας Ἠλίας ὁ ἁρματηλάτης, μηλωτῇ καὶ ῥάβδῳ ☞ ποταμοὺς ἐδίηγησεν. ὁ αὐτὸς πηγάσας ὕδασιν ἔκλυσεν. ῥήματι γὰρ τοὺς ὁμοεστοκεῖς νεφέλας ἐκλυδύζεται. ὁ αὖθις πηγάσας πυελίνοις ἵπποις ἰσίαις χαλκώσας φλογὶ ἅρματι εἰς ὕδασιν ἰσόχθον. πηγάσας Μωϋσῆς ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων Φοβερὸν πέλαγος ἔρρηξε, καὶ τὸν ἰχθυοφόρον εἰς ἄρδασι μετέτρεψε, καὶ τοὺς Ἑβραίους ἀρᾶς ἔσωσε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κατεπόντισε. πηγὰ Μωϋσέως δόξιαι ῥάβδῳ ἁλὸς χειμπώσασα, καὶ δι' αὐτῆς τὸν πέτρον παράξασα, ὕδωρ ποτιμὸν καρποφορῆσαι πρεσκύσασα. πηγὰ ☞ Δαυὶλ σοφίσασα, τῶν ἀψηφήτων σύνεσιν μυσταγωγὸν ἀποδείκνυσιν. ὁ αὖθις πηγάσας τοὺς ἐκ λάκκου θήρας ἐφίμωσε, καὶ τῶν λεόντων

ἀναθρίσῃ ἐραστὴν ἑαυτῆς, τυγχάνων γὴ αὐτὸς. Εἰ γὰρ γῆς ἐρᾷς, κλῆμα κέκτησθε τὸ ἴδιον σῶμα, καρποφόρον δικαίως ἑαυτοῖς, ἵνα δρέπῃ ὡς ἐπιφορεῖς ἀποδιδόντα τῷ τῆς κτίσεως
Ισαι. 11 α. γεωργῷ. Ο πατὴρ μοῦ, φησιν, ὁ γεωργός. πότε δέ τις ἐπιθυμήσει χρυσοῦ, ὁ γλίχων ἑαυτοῦ γενέσθαι πότε ἐρασθεὶς ἐσθῆτος λαμπρᾶς ὁ κόσμου καλοῦ ἑαυτοῦ; πότε εἰς πόθον ἀξίας ἐλθεῖν ἀπουδάσει, γλίχων ὁμολογήσας ἑαυτοῦ; ὅπου γὰρ ὁ τούτων μᾶλλον ἐστὶν ἐρᾷ τῶν πλησίον καλῶν, οὐ κινήσει τῇ τῆς γλώττης ἢ δεξιᾷ, πάντα τὰ δῆλα ὄντα.
οὕτω σοφή τις ἡ θεία καὶ τῆς φιλοξένου φωνή. Ἐγὼ γὰρ ἔλεγέ, φησιν, εἰμὶ οὐ πλάσμα σὸν, ὅπερ ἐν ἀληθείᾳ, οὐχ εἰκὼν σὴ, ὅταν ἀψυδείᾳ, σὸν ἐμφύσημα θεῖον, ὅταν ἀκριβείᾳ, οὐ λογικὸς δίδραξ, ὅταν ἀσφαλείᾳ. ἀλλὰ ταῦτα πάντα δι' ὑλαβείας σιγήσας ἐν λήθῃ τῷ θεάσει, γλίχων ὅπως τὸ κριτὸν ἐν ἀποδύσει καλῷ ἑαυτοῦ. Τούτων τῶν φωνῶν λογισάμενος
τῆς ὑπεικείσης ἀσκήτου, παντοφορεσιῶν ζηλωτὴν, ἐν πλησίον τῶν σωστικῶν ἀναχωρεῖτω, ἐν ἀξίᾳ μὴ ἐπαιρέσθω, ἐν δωσιᾳ μὴ φλεγμαινέτω, ἐν ζωῇ μὴ ὀφρυάσθω, ἐν πλούτῳ μὴ ἐλπιζέτω, ἐν ὑγιείᾳ μὴ λαμπιζέτω, ἐν εὐγλωττίᾳ μὴ ἀλαζονευέσθω. ὁ γὰρ τίμιος ἐν τιμῇ, ἄτιμος ἐν γῇ· ὁ τίμιος ἐν δόξῃ, ἄτιμος ἐν θήκῃ· ὁ τίμιος ἐν θρόνῳ, ἄτιμος ἐν θρήνῳ· ὁ τίμιος ἐν τύφῳ, ἄτιμος ἐν τάφῳ· ὁ τίμιος ἐπὶ βήματος, ἄτιμος ἐπὶ
μνήματος· ὁ τίμιος ἐν γραπτῇ, ἄτιμος ἀποδύσει· ὁ τίμιος λαμπρᾷ, ἄτιμος πηλῷ· ὁ τίμιος ἐπίβλεπτος, ἄτιμος βδέλυκτος· ὁ τίμιος ἐμφανὴς, ἄτιμος ἀφανὴς· ὁ τίμιος σοβαὸς, ἄτιμος ἀπάργανα θεικείμενος· ἐπὶ ζάφια καὶ δεσμά· ὁ τίμιος ὑγλωττος, ἄτιμος ἄφωνος· ὁ τίμιος
ὑπὸ κολάκων δορυφορούμενος, ἄτιμος ὑπὸ σκωλήκων δαπανώμενος· ὁ τίμιος βύσσινος, ἄτιμος δυσπάνης· ὁ τίμιος ἐπαχθὴς, αὖριον εἰδεχθὴς. καλῶς ἔλεγεν ὁ σοφὸς, Τί ἐφάνη φαντάζῃ καὶ
γῇ καὶ ἀποδύσῃ; ζῶντα εἰδώλια. Ἀνὰ ἡ τῆς προφήτου μήτηρ Σαμουὴλ εὐχομένη ἔλεγε, Τὸ παι-
α. Βασ. c. 1. δία προσφέρουσα Θεῷ· Μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύι αὐτοῦ, καὶ μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ· ἀλλ' ἐν τούτῳ καυχάσθω ὁ καυχώμενος, ἐν τῷ συνιέναι καὶ γινώσκειν τὸν Κύριον. μὴ καυχάσθω, φησὶν ὁ σοφὸς. ἀποδὺς γὰρ γενέσθαι, ἄσοφος ὁ σοφὸς. μὴ καυχάσθω ὁ ἰσχυρός. πηλὸς γὰρ ἐν τάφῳ φανεὶς, οἷ θέλοντι χάρτος, ἀποβάλλει τὸ σῶμα τὸς
ὄνυχας. μὴ καυχάσθω ὁ πλούσιος. σαφοικὸς γὰρ ἔσται τὸ πλοῦτον καὶ περιπόθητος,
Ψαλμ. ιβ'. χαῦνος ὁ ψαλμῳδὸς ἔλεγε Δαβίδ. ὅταν ἴδῃ ἐπὶ σοφὸς, ὁ ἰσχυρὸς, ὁ πλούσιος, πάντα τὸν ὄφιν ἐχάλασε τῶν ἀλιτηρίων ὑπὸ τῶν τὸ πρόσωπος κλύδωνος ἀδηλότητα. κλύδων γὰρ ὡς ἀληθῶς τὰ πρόσωπα καὶ θαλάσσα, ἐν ὃ ἑκάστου πέρας ἄδηλον, ὡς ἡ πεῖρα διδάσκαλος· κλύδων τὰ παρόντα καὶ θαλάσσα· ἐν ἀνεπάλληλα κύματα καθ' ἑκάστην τῆς ψυχῆς
τὸν ζάλλον ἐγείρεται. Ὧν μὲν γὰρ ὑπὸ τιμῆς, Ὧν δὲ ὑπὸ ζωῆς φυσᾷ, ἄλλοι ὑπὸ δυναστείαν σκηπτοχαλίζει, ἕτερον πλούτῳ καλλει ἄγει καὶ χειμοῦ· πάντας δὲ, ὡς ἔπεφν, ὁ ὑπὸ θυμίας πνεύματος εἰς Ὧν τῶν παθῶν ὤθησε βυθόν. ἀλλὰ σὺ, πιστὲ, καὶ Ὧν ἀπίστελον; ἀνάθεσπε τῷ Θεοῦ, φεῦγε τῆς ὑπὸ θυμίας τὰ κύματα, ἔκκλινε τῶν τὸ βίου κλυ-
α. Τίμ. ς. ια. δώνων· δώσουσι δὲ τῶν παθῶν, ὡς κυμάτων ἠνύσθησε, πλεῖν τὸ βίου τὸ θαλασσαν, σωτηρίῳ ξύλῳ ἐμπιεζούσας τῆς ψυχῆς τὸ ἐφόλκιον. ἰσὸς σοι γένοιτο, σωφρές· ἄγκυρα, πίστις· ὁρίζων, ἐλπὶς· κώπη, θυμὸς· οἴακες, ὀρθοὶ λογισμοὶ· ὀθόνη, Χριστὸς· ἱστοδρόμος, πνεῦμα δὲ ἅγιον· κυβερνήτης, ὁ τῶν ὅλων πατήρ. ὧν οὕτω πλέης, οὐκ ἀδηλόν σοι τὸ βίου συμπέρασμα. Ὅτω γὰρ πλεύσας Νῶε ἀβλαβῶς τὸ οἰκουμενικὸν ἐκφύλον διέπλευσε πέλαγος.
Ὅτω πλεύσας Ἀβραὰμ τῶν προφητείων περιέχαρε τῷ Λώτ, καὶ γλίχων ὠνόμαζεν ἑαυτὸν, καὶ τότε
χάριν ἄμα Ισαὰκ ἔτυχεν ὧν ἐπόθησεν. Ὅτω πλεύσας Ιακὼβ ἄπλαστος μεμένηκε δ' ἀχείμαστος, ἄρτον μόνον καὶ ἱμάτιον τῶν Θεοῦ, οὐ πλοῦτον αἰτῶν. Οἱ γὰρ ἀποδύτες πλουτεῖν,
Τίμ. ς. 9. ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν. Ὅτω πλεύσας Ιωσὴφ, τῆς ὑπερηφανίας δὲ τῆς ἡδονῆς τὸν ζάλλον διέφυγεν. Ὅτω πλεύσας Μωϋσῆς, Ἰησοῦς τε καὶ ὁ λοιπὸς τῶν προφητῶν χορὸς καὶ δικαί-

ων

ἀντιμαχήσασθαι, ἥτις ὧδε κἀκεῖσε βάλλεται, ἐξ οὐδενὸς ἑτέρου αὐτὴν ὑπαρχῆς, ἢ μὴ ταυ-
αγίδι περισδοκᾶν. μὴ τοίνυν, ὦ δεκαλῶ, μὴ μὴ τὴν νηστείαν τυφῆς ὀλιγώσωμεν, μηδὲ
τοὺς πολλοὺς πόνους ἀμελείᾳ καταδύσωμεν· ἀλλὰ πόνοις πόνους ζωὰ ἀλλάττοντες, ἵνα τῶν προσ-
δοκήσωμεν τὴν ἀντίδοσιν. ὅταν γὰρ ἡς μιαθοῦ μιαθῷ ζωὰ ψῆ, ἔχῃ πολὺ κέρδος τεθη-
σαυρισμένον. μὴ σβέσωμεν τῆς νηστείας τὸ φῶς, μηδὲ τυφῆ ναυαγήσαι τὴν φρένα περὶς
ἡδονάς· ἀλλὰ χορήσωμεν· ἵνα μὴ ἀνιάτοις κακοῖς τὴν ψυχὴν ἁλισθῶμεν. καὶν μὴ τὴν
νηστείαν βούλῃ θεραπεῦσαι τὸ σῶμα ὡς ἀθενές τυγχάνον, τῇ συμμετρίᾳ θεράπευσον· ἵνα,
ὥσπερ ὁλκὰς ἐλαφρὰν φορτίον ἄγουσα, ὑψηλοτέρα ἡ τῶν κυμάτων τῆς πομπείας ἡ ψυχή,
κἂν ⓦ πειρασμοὶ διεγερθῶσι τῶν ἐπιθυμιῶν, ἵνα μὴ δύνηται περὶς αἰχμαλώτισιν, περὶς κυ-
βέρνησιν λογισμῶν, ἵνα τὸ σκάφος ἀναπάηται ἀσφαλῶς φυλάξωμεν. ἔχει γὰρ ἀδελφὴν τῆς
νηστείας σύμμαχον περὶς βοήθειαν, θλῖψιν λέγω. καὶν θάνατος ᾖ, καὶν πειρασμός, ἢ ἑτέρα τῶν
κακῶν, θλῖψις ἡ νηστεία ἀσφαλύεται. ἡ τί λέγω; νηστεία δαίμονας φυγαδεύει, ἡ τὴν τοῦ
ἀβύσσου τυραννίδα καταλύει· μᾶλλον δὲ τὴν θλῖψιν ἔχῃ ζωεργοῦσαν. νηστεία ἡ θλῖψις
ⓦ Ἠλίᾳ εἰς ὕψεσιν ἀνήγαγε, Νινευΐταις ὀκ ἰατὰν ἐρρύσατο· νηστεία ⓦ Δανιὴλ ὀκ
τῶν λεόντων ἀβλαβῆ διεφύλαξε, νηστεία τοὺς παῖδας ἀκεραίους ἐν μέσῳ τῆς καμίνου
διετήρησε, νηστεία Μωϋσέα τῆς ἀληθοῦς δόξης ἠξίωσε, νηστεία Ἐλισσαῖον ἀρίστοις τῶν προ-
φητῶν ἀπετέλεσε. ἡ τί ἔτι λέγω; εἰ μὴ ἰῶ φάρμακον σωτηρίας ἡ προξένον ζωῆς, ὀκ
ἂν ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς τοῦτον εἰσετίλατο. εἰ γὰρ εἰσῆλθεν Ἀδὰμ, ὀκ ἂν ἀπ' αἰῶνος ἰατὰν
ἠγίζεν, ὀκ ἂν ἐξέπιπτε τῆς ἀξίας τῆς δοθείσης ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡ τὸ τοῦ δράκοντος τῆς
πυφῆς ἐξεβάλλετο, ἐξ ὧν ἀντίμοιρον ταύτην ζωὴν κατεδίκαζετο. ἀλλ' ὅπερ νόμῳ γα-
μρὸς ὑπήκουσε, διὰ τοῦτο εἰς ἰατὸν κατέπεσε. νηστεία ἀπέλων ὑπαρχὴ δίαιτα·
ἡ τὸ δὴ μέζον, ὁ σωτὴρ εἰσῆλθεν, ὀκ ἄλλος δεόμενος τὸ φαρμάκου τῆς νηστείας, ἀλλ' ἵνα ὑ-
ποχαμμοὺς ἡμῖν νηστείας ἐγκαταστήσῃ περὶς σωτηρίαν. λάβετοίνυν τὴν νηστείαν ὅλου
τοῦ βίου ζωέμπορον, ἵνα σε διαφυλάξῃ, ἵνα σε ὀκ ἰατὸν ῥύσηται, ἵνα σε ὀκ ἀπεράσ-
μῶν διάσωσῃ, ἡ εἰσάξῃ σε εἰς ⓦ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν λιμένα, χάριτι τοῦ Κυ-
ρίου ἡ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ᾧ πατρὶ ἡ δόξα, ζωὴ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰ-
ῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. γ

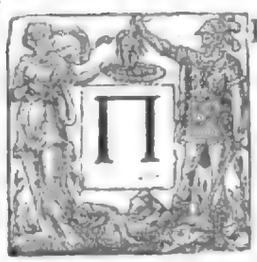

Ῥώμην, ἐξ ὧν ἀκηκόατε, μεμαθήκατε ὅπως φιλόπονον ὁ τῆς νηστείας περοίμιον, ἀδελφοί. ἀσιτοῦντες γὰρ, τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις ὡς ὄφεις εἰσιάθημεν, οὐ μακρὰν, μᾶλλον ὁ σφοδρὰς θεασάμενοι Θεοὶ ψυχῆς ὀφθαλμῷ ἐκτεινόντα ⓦ οὐρανὸν, καλλωπίζοντα ὁ τερέωμα, χθονιοῦχα θαλάσσης, ἐφοφορεμοῦχα ὀκ ὑγῆς. ἡ σκότος μὶ ὁ πρόδοξον. ἐν μὲ γὰρ γώαια ὑκτὶ βρέφος, ἡ τότε περισφέρει ἐφοῦ· ὡς ἐδὼ μὴ βρέφος περελθῃ, ἄκαρπος ἡ θλῖψις. γῆ ὁ, φρὶν ἡ ἡμέρας ⓦ Ἀδὰμ, περήγαγε ἐφοῦ, ἐξ περὶ τόκου τράπεζα περύκειτο ὦ παιδὶ, περὶ τόκου ὦ περιστολάσῃ περύκῃ τράπεζα. Βλασφεμάτω γὰρ, φησιν ὁ Θεὸς, βοτάνην, ἐξ τότε ἔπλασε τὸν Γεν. α. ια.
ἀνθρωπον, χοῦν· ὀκ ἄρνας, ἀλλ' ἵνα ὀκ ἐκ γῆς προέλθῃ, ἡ ὅπερ ἐκ γῆς πέπλασται, ἡ ταύτην Γεν. β. ζ.
τὴν μητέρα καλῇ, ἡ εἰς ταύτην ὁρᾷ μὴ ἐπαίρηται, ἀλλὰ τὸν Ἀβραμιαῖον ἐκείνου Θεὸν
περισφέρῃ φωνὴν λέγων· Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. ταύτην γὰρ τὴν ὁμολογίαν Γεν. ιη. κζ.
Θεῷ ποτε πρεσβεύων περισπεύγει ὁ φιλόξενος ταύτην καὶ ἡμᾶς περισφέρειν καλῶν. αὕ-
τη γὰρ ἡ φωνὴ τῆς φύσεως ἀσφαλίσατο γραμμός· αὕτη ἀτακτα βαίνειν ἡ συγχωρῇ· ἂν τις

ἀπάρχηται

σκληρύνεσθαι τὸν κεντεῖ· σὺκ ἰσχύομεν, πρίσασθαι τὸν ψυχεῖ· ἀπαντήσωμεν χεῖρον ἢ κακεῦροπτέρῳ δημεύεσθαι, ἢ χ εὐείσκωμεν. μὴ τοίνυν, ὅτι ἔξεστιν εὐδυμένους ὁ πλούσιος, εὕρωσιν ἡμᾶς ⓦ τὸν ψυχεῖ ἀπαντῶντες πρὸ ἡμῶν, τὸ ἀκρασίας νυκτὶ, τὸ κακίας ζόφῳ, τὸ πλεονεξίας σκότῳ· ἀλλὰ τὸ ἡμέρᾳ νηστείας, τὸ ἡμέρᾳ σεμνότητος, τὸ ἡμέρᾳ φιλαδελφίας, τὸ φωτὶ θεοσεβείας, τὸ ὀρθρῳ πίστεως, ἐλεημοσύνης τι ἢ εὐχῆς· ἵνα ἡμᾶς εὑρόντες ὑὸς ἡμέρας, πρὸ σαγάγωσι τῷ τῆς δικαιοσύνης ἡλίῳ, οὗ καταλύσαντες τὸ κακίας τὸ ἀποθήκας, ἀλλ' ἐκκενώσαντες ἢ καταλύσαντες, ἑαυτὸν ὁ δικαιοσύνης καὶ νηστείας αἰχμητίσαντες, χάριτι τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ἴσ. δυνάμενον ἢ πλοῦτον

ἴσ. οἰκοδομήσαντας

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ Λογ. β.

Ex Ms. Regio Lut.

Πάλιν ἡμᾶς ἡ ἁγία νηστεία πρὸς ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν καλεῖ, πάλιν ἀγωνίσασθαι παρασκευάζει, πάλιν ἀνδρείους βούλεται εἶναι, ὅπως νικήσωμεν τὴν παθῶν αἰσθησιν, καὶ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς λαμπρότερον ἀποδείξῃ, καὶ ὀφθῶμεν τῷ πόνῳ τῆς φιλοσοφίας ἡμῶν πλείονα τοῖς κορυφαῖς, ἢ γὰρ ἔστι νηστεία, ἢ ἀγώνων στέφανος, καὶ μισθῶν πρόξενος, καὶ σωτηρίας ὁδός; νηστεία γὰρ ἀπὸ ἀνελπίστου εἰς ἐλθυθερίαν μεθίστησιν, ἀπὸ αἰχμαλωσίας εἰς τὴν πατρίδα ἐπανάγει. νηστεία τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς ἰᾶται· νηστεία σαθρωθεῖσαν ψυχὴν τοῖς ἀνδρείοις συναγωνίζει, ἐνδυναμοῖ τὴν ψυχὴν, αἰδρείοις δὲ φρόνημα, ⓦ φόβον τὸν Θεοῦ εἰσάγει. ἐκπορδεῖ τὰ πάθη, γαλήνιαν τὸν λογισμόν. τὸ ἡμέρωσις τοῖς ἀδηναῖς σβέννυται, καὶ ἀρεταὶ ἀνθοῦσι, καὶ σωφροσύνης τὸ κάλλος καθαρώτατον δείκνυται), καὶ σῶμα εἰς ψυχὴν μεταβαίνει, πνευματικὸν ἀνθρώπου φύσιν. χαῖρε ἡ νηστεία, καὶ μὴ σύγναζε, ὡς ⓦ ὑποκριτής. ἀφανίζουσι τὰ πρόσωπα πρὸς ἅπαν ἀνθρώπινον, ἀπολλύουσι ⓦ μισθὸν τῆς νηστείας. τὸ γὰρ σωτῆρός ἐστιν ὁ λόγος, Ἐν νηστείᾳ ἄλειψαι σε τὴν κεφαλήν, νίψον τὸ πρόσωπόν σου, ἵνα μὴ φανῇς νηστεύων τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. μὴ δυσχεράνῃς, ἀγαπητὲ, πρὸς τὴν νηστείαν, τὴν τῆς ἀρετῆς μητέρα, τὴν ῥίζαν τῆς ἀγαθῆς, τὴν πηγὴν τῆς σωφροσύνης, τὴν φύλακα τῆς εὐσεβείας, τὴν τῆς ἀγίας ζωοτόκον, τὴν τῆς ἀγγέλων ὁμόσκηνον, τὴν ἀβασκάνου ἕδραν, τοῦ πνεύματος φίλην· δι' ἧς αἱ ἡδοναὶ ἡμᾶς φεύγουσι, καὶ δαίμονες ἀναχωροῦσι, καὶ θυμὸς ἀνίεται, καὶ ὑπερθυμία νεκροῦται, καὶ ἀρεταὶ ζῶσι καὶ λάμπουσι σὺν ἡμῖν· δι' ἧς καὶ πάθη ἐρημοῦται, καὶ κατασκέλλεται τῆς ἡδονῆς ὁ τάραχος, καὶ ὡς ὁ γαλήνης πλοῦτος, "τῆς τεχνιμιῶν δὲ χειμῶνος τῆς πανηγύρεως ἀφ' ἧς ἐγκαινίας ταύτης καλῶς ἀφιγμένοι, καὶ τῷ λιμένι τῆς ἀρετῆς τὴν ὁλκάδα τοῦ σωτηρίου ἐρείσαντες· ἔχεις λοιπὸν τὸ κέρδος ἀσύλητον, ⓦ φόρτον ἀσινῆ κομιζόμενον, ὅταν ταῖς ἐντολαῖς τὰ πνεύματος ἐμπορεύσῃ, ὅταν τὸ λογισμὸν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ ζημειώσῃς καὶ τὰ πρόσταγμα ἀκούσῃς τῆς θείας γραφῆς λέγουσης· μὴ ἀγαπᾶτε ⓦ κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. μὴ ἀγαπήσωμεν τὸν κόσμου τούτου τὴν τρυφὴν, ἥτις ὡς φόρτος βαρὺς τῶν σκαφῶν τῆς ψυχῆς χαλεπῶς ἐπιβρύχιον αὐτὸν ἀπεργάζεται. ἢ οὐκ οἶδας, ὅτι μέλει φαρυγγὸς ἴσα ταῦτα, καὶ ἀρχεῖ λοιπὸν εἰς ⓦ φαρυγγὰ πᾶσα τρυφή· ἢ ὁ ὄζος αὐτῆς πικτοειδὴς ἀμωμεία ἀτελεύτητον ἔχει τὸν βάσανον; σὺν μὴ νήφοντας σκοτοῖ ἡ τρυφὴ, τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς ἀμαυροῖ, νεκροῖ ἔμπνουν ἀπεργάζεται· ὅσα δ' ἥδομαι, ἐκεῖνα πρόσφορα ᾄδει· διεγείρει τῆς ἡδονῆς τὰ ὄργανα, ⓦ πόλεμον αὔξει, διϋπνίζει τὰς ἐπιθυμίας. ἀνενέργητος εἰς λοιπὸν πρὸς ἀρετήν. τὴν γὰρ μέθην λυθῶσαν, καὶ τὴν πολυοπίαν τοῦ φρένα κλαπεῖς, σὺκ ἰσχύς ἐπὶ δύο καταστῆσαι θαι, καὶ ἀνεπιχείρητος τοῖς ἐχθροῖς γίνῃ, ὥσπερ ναῦς ὑπὸ πνεύματος ἐλαυνομένη, μὴ ἔχουσα κυβερνήτην δυναμένην τοῖς προσβολαῖς τῶν κυμάτων ἀντιμαχέσασθαι,

Matθ. ς. ιζ.

ἴσ. τοῦ τεχνιμίου

Digitized by Google

ας ἐχθροὺς γενομένους τοῦ Θεοῦ; μάνθανε καὶ τοῦτο διὰ νηστείας φίλους καταστάθεντας τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ γευσάμενος, ἀλλὰ προσενέγκας Ἄβελ Θεῷ, φιλοφρονήσας ἐφάνη Θεῷ. νηστεύσας Μωϋσῆς φίλος ὀνομαστὸς καὶ πιστὸς ἐκλήθη. νηστεύσας Ἡλίας, ὡς φίλος ἀνελήφθη. νηστεύσαντες προφῆται ἔγνωσαν τὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς φίλοι, μυστήρια. νηστεύσας Ἡσαΐας ἑώρησε τὰ ἑξαπτέρυγα σεραφίμ. ἄσιτος γενόμενος Ἰεζεκιὴλ κατενόησε τὰ πολυόμματα χερουβίμ. νηστεύσαντας τοὺς ἐν Βαβυλῶνι ὡς φίλους ἐπεσκέπτετο ὁ Θεός, τοῖς μὲν ἐν τῇ καμίνῳ τὸν ἄγγελον, τῷ δὲ ἐν τῷ λάκκῳ ἀποστείλας τὸν Ἀμβακούμ. φίλοι δὲ ἐχθρῶν Νινευῖται διὰ νηστείας ἐγένοντο· φίλος δὲ ἐχθροῦ ὁμοίως καὶ Δαβίδ. ὅτε μὲν γὰρ τῆς τοῦ Οὐρίου ἤρα γυναικός, ἤχθραινε Θεῷ· ὅτε δὲ ἐξαπείνου ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν, Ηὗρον, ἤκουσε Δαβίδ, τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. ὁ Ζαχαρίου Ἰωάννης, τοῦ νυμφίου φίλος διὰ τί; ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔμενεν ἀκρίδας συλλέγων, καὶ μέλι ἄγριον τρυγῶν. Ἄννα διὰ τί; ἐπειδὴ ἐν νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐλάτρευε Θεῷ. Πέτρος καὶ Ἰωάννης φίλοι. διὰ τί; ἐπειδὴ ἄσιτοι ἀνέβαινον ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην πρὸς τὸ ἱερόν. Παῦλος φίλος διὰ τί; ἐπειδὴ ὑποπιέζων ἐδουλαγώγει τὴν σάρκα. φίλος Τιμόθεος διὰ τί; ἐπειδὴ ὑδροποσίᾳ τὴν ἡδονὴν ἔσβεσε τὴν πυρσήν. φίλος Κορνήλιος διὰ τί; ἐπειδὴ ἄσιτος τὴν διὰ Πέτρου σωτηρίαν ἐξεδέχετο. φίλοι οἱ Χριστοῦ μάρτυρες. διὰ τί; ἐπειδὴ σαρκὸς καὶ προσκαίρου κατεφρόνησαν ζωῆς. ὁρᾷς ὡς οὐ μόνον ἐπὶ θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ θείαν φιλίαν Θεὸς διὰ νηστείας καλεῖ τὸ γένος, ἄγιον καὶ ὑγιῆ σπεύδων ἐργάσασθαι τὸν Ἀδάμ, σώφρονα, φίλον, ἐγκρατῆ, καὶ κοινωνικόν, σεμνόν, καὶ συγγενῆ; τί γὰρ ἐστὶ τὸ φίλον εἶναι Θεοῦ, ἢ Θεοῦ γενέσθαι συγγενῆ; γίνου τοίνυν διὰ νηστείας φίλος Θεοῦ, γίνου διὰ νηστείας Θεοῦ συγγενής. μὴ μείνῃς ἀκρατής, μὴ μείνῃς ἐχθρός, μὴ μείνῃς ἄρρωστος, μὴ μείνῃς τραυματίας, μὴ μείνῃς παράλυτος. ἰδοὺ γάρ σοι καὶ σήμερον ἐπέστη Χριστὸς ἐν τῇ καλῇ ταύτῃ ἐκκλησίᾳ, τῇ νέᾳ Ἱερουσαλήμ· ἰδού, ἐπέστη παρασκευὴ πνευματικὴν σοι κολυμβήθραν δεικνύς, οὐχ ἕνα ἐτησίῳ κύκλῳ ἄρρωστον ἰατρεύουσαν, ἀλλ' ὁλόκληρον λαόν. ἰδοὺ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ Χριστός· ἰδοὺ ἡ παρασκευή, κολυμβήθρα πνευματική. ἐπίβηθι χαίρων, τῶν αὐτῆς ναμάτων ἀπόλαυε γεγηθώς, πλῦνον σάρκα, ἀπόπλυνον καρδίαν, σμῆξον ψυχήν, κάθαρον νοῦν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τοῦ τῆς ἁμαρτίας ῥύπου· ἀπόπλυνον τὸν Ἀδάμ, ἀκούσας λέγοντος τοῦ Χριστοῦ, Ἔγειρε, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει. Μαρκ. β. ε. Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; στῆθι, πόδας ἔχων εὐ- Ιερ. κ. δ. αγγελικούς, λογισμοὺς φιλοθέους, χεῖρας φιλοπτώχους, γόνατα ἀκλινῆ, μηροὺς ἀμοίρους ἡδονῶν, νεφροὺς ἐλευθέρους ἐπιθυμιῶν, ὀσφὺν καὶ κοιλίαν ἀσφαλισθείσας, μελέτην νόμου Θεοῦ, στῆθος, καρδίαν καθαράν, τράχηλον, τὸ ἔπος εἰπεῖν, εὐπειθῆ, ψυχήν, γνώμην εὐλαβῆ, στόμα σεμνόν, κόρας οὐκ ἐκκλινούσας, ἀκοὴν εὐσταθοῦσαν, χείλη προσφέροντα τὰ φίλα Χριστῷ. τοιοῦτος γίνου τῆς παρασκευῆς, ὡς κολυμβήθρας πνευματικῆς πεῖραν λαβών. διὰ ταύτης γάρ σε θέλει ἐπὶ πλεῖον πλυνῆναι ἀπὸ τῆς ἀνομίας σου Ἰησοῦς· διὰ ταύτης ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καθάραι ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· διὰ ταύτης ἰατρεῦσαι· διὰ ταύτης ἀνακαινίσαι· διὰ ταύτης ἁγνίσαι· διὰ ταύτης πάλιν εἰς μέτρον ἡλικίας ἀναγαγεῖν. καὶ ἵνα σοι καί τι εἴπω κρύφιον (ἀλλὰ μὴ τοῦτό σε κατεχέτω διὰ τὸ τοῦ κριτοῦ φιλότιμον ἐν νυσταγμῷ) εἴπω τί κρύφιον; διὰ νηστείας σε θέλει Χριστὸς τὸν ἅπαξ ἀναγεννηθέντα ὕδατι καὶ πνεύματι καὶ θείῳ πυρὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν εὐγένειαν ἀναγαγεῖν. ἰδού σοι τοῦ ἰατροῦ καὶ κριτοῦ τὸ μυστήριον ἀπεκάλυψα. ἐγώ σε λιτανεύω καὶ δέομαι, μὴ ὡς ἑτοίμως ἔχων τὸ φάρμακον, μείνῃς κόπτων συχνά· μὴ ὡς ἑτοίμην ἔχων τὴν μεσίτην μετάνοιαν, μείνῃς πράττων τὰ οὐ φίλα Θεῷ, κόσμῳ ἐγκυλινδούμενος, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν φιλίαν ἀναβαλλόμενος· μὴ ὡς ἔχων τὸ καθάρσιον, ἀναβάλλου. ἄδηλον γὰρ τὸ μέλλον, ἄδηλος ἡ αὔριον, ἄδηλος ἡ σήμερον, ἄδηλον τὸ παρόν. ὁδοιπόροι ἐσμὲν ἐν κόσμῳ· οὐ δεσπόται, ἀλλὰ ξένοι, καὶ παρεπίδημοι ἡμεῖς καλούμενοι.

ἐκκαλέσασθαι

ται. μιμήσασθε καὶ τὴν χάριν ἐκείνου τὴν πανήγυριν τὴν τοὺς δύο ὁδοὺς καταδιηγοῦσαν, πῶς ἐδιηγήσατο ἀφ' καλὴν προαίρεσιν. σὺ ἔχεις δύο ὁδοὺς δυσίν; δὸς ἕνα. σὺκ ἔχεις ἕνα; δὸς ἄρτον. σοὶ δὲ ἄρτοι ἔχεις; καὶ σὺ αἴξον πασάμενος Ⓦ πάντα, καὶ δείκνυσι σου ἡ δίαιτα. ὁ γὰρ ἐπισάμενος τὰ ἀπόρρητα τῆς ἀφνοίας ἐκείνου, ὁ τὰ πρῶτα εἰδὼς τοῦ γενέσθαι αὐτὰ, οἶδεν ὅτι, Εἰ ἔχεις, ἐδίδως. τὴν προαίρεσιν θέλει, τὴν καρδίαν διερευνᾷ καὶ οἶδεν. αὐθέντης γὰρ εἰς πρόσωπον, καὶ θεὸς εἰς καρδίαν. παρακαλῶ οὖν, φυλάξατε τὴν παραγγελίαν, ἵνα παραγγείλω υἱῶν. Εν γὰρ τούτῳ ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. αὐτὸ τὸ διαστολὴ φωνή ἐστιν, αὐτὸς εἶπε τοῖς μαθηταῖς. καὶ πάλιν, Ἀγάπησις Κύριον Ⓦ Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ Ⓦ πλησίον σου ὡς ἑαυτόν· ἐν ταύταις δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ Ⓓ προφῆται. παρακαλῶ τοίνυν ἔστεσθαι εἰς ἀλλήλους φιλάνθρωποι, φιλόξενοι, φιλόπτωχοι· ἐξαιρέτως τὴν εἰς Θεὸν διάνοιαν κεκαθαρμένην, ἵνα δυνηθῶμεν ἀξιωθῆναι τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ζῶν παρὰ καὶ ἀγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μαρκ. ιβ. λα

ΕΙΣ ΚΗΡΥΓΜΑ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. Λογ. α.

Ex Ms. Regio Lut. Ἰωὴλ α. ιδ.

Ἐπὶ θεραπείαν τίθεται ὁ Θεὸς τὸν γόμφον καλῶ. ἰατρεύει γὰρ ἀφ' τῷ προφήτῃ τὴν νηστείαν ὠείσατο, Ἁγιάσατε, λέγων, νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν. ὅτι γὰρ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι οὐδεμίαν πολυτελεστέραν οὕτως Ⓦ Ἀδὰμ βλαβεῖσα, θεραπείαν τούτῳ τὴν νηστείαν ἀπένειμε, καλῶς. τί γὰρ οὐκ ἰατρεύει νηστεία; ποῖον γὰρ πάθος οὐκ ἀφανίζει τοῦτο; Ⓦ τῆς ἀκρασίας κόσμον ἀποδιώξασα, αἰχμαλωτίζει καρδίαν· τὸν βίον τὸν ὑγρὸν ἐκκενώσασα, τὸν θυμὸν τοῦ φλεγμονὰς καταστέλλει· τὸν φθόνου τὴν σκληρότητα καταπλάττει· τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἔγκοιλον χαλκουργεῖ· τὴν ἡδυσμὸν τοῦ πυρετοὺς ἀφανίζει· τῆς κενοδοξίας τοῦ φληναφίας ἐλαύνει· τῆς μελίμνης τοῦ ἀργυρίνας ἀποδιώκει· ὀφθαλμοῦ τοῦ λήμας καθαίρει· σώματος καὶ ψυχῆς τοῦ αἰσθήσεις ἐκκαθαίρει. τοιαῦτα γὰρ αὐτὴ αἴρων τὸν ἰατρεύειν δέδεται τοῦ κτίσαντος. ὁ τοίνυν ὑγιείας ἐραστὴς ἑτοίμως τῇ νηστείᾳ ἑαυτὸν ἐπιδότω. οὐ γὰρ ἀπαντᾷ ἰατρεύσασα ἰατρεία, ἀλλ' ἀ καὶ προσδίδωσι μισθόν. ὁποῖον οὖν προσδίδωσι Ⓦ μισθόν; καλὸν γὰρ καὶ τοῦτο μισθόν. δίδωσι μισθόν, οὐκ ὀφειλήν, ἀλλὰ σώφρονας λογισμούς· οὐ χρυσόν, ἀλλ' ἦθος χρηστόν· οὐκ ἄργυρον, ἀλλὰ καθαρότητα μηνῶν· οὐ λίθους τιμίους, ἀλλ' ὑλακτοῦς λογισμούς· οὐκ ἐσθῆτας λαμπρὰς, ἀλλ' ἃ πίστις τῆς ψυχῆς τοῦ αἰσθήσεις. δίδωσι πόρνας μισθὸν τὸν σεμνότητα, μεθύσοις δὲ νηφάλιον, σκληροῖς δὲ φιλότιμον, φιλαργύροις δὲ φιλόπτωχον, μισαδέλφοις δὲ φιλάδελφον δὲ φιλόξενον, μικροψύχοις δὲ μακρόθυμον. δὲ ὃ μέγιστον, ζωὸς τὸν ζωὰ πεῖ Θεῷ. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἄλλως ἁμιλλᾶσθαι Θεῷ, μὴ προσπεσόντα τῆς νηστείας φαρμάκῳ προσομιλῆσαι τοῦ. οὕτω γὰρ δὲ αἰώνιος Ⓓ μὲ ἐχθροὶ, Ⓓ ὃ φίλοι εὐδοκῆσαι Θεῷ, ἀκρασίας δὲ ἐγκρατείας ἐργασαμένης ἐκάτερον. φαγὼν γὰρ Ἀδὰμ ἔφυγε Θεόν, ὡς ἐχθρός· τὴν προσπτώσιν Καὶν ὁ παραχωρήσας Θεῷ ἔφευε καὶ ἔπεσε, ὡς ἀφίλεως Θεῷ· ἀσταθμήσαντες Ⓓ ὅτι Νῶε ἤγραν καθ' ἑαυτὴν τῆς κρίσεως Ⓦ κριτήν· θρέψαντες τοῦ νόσους οἱ υἱοὶ Σοδόμων, ὥσπερ ἐχθροὶ τῷ Θεοῦ, τὸν φῶτα ἐδέξαντο κεκαμωμοί. βρῶσις οὐ συνεχώρησε τὴν Ησαῦ λέγεσθαι ἀγαπητὸν καὶ προφητοσύνην· βρῶσις καὶ πόσις κατέστησε ἐχθρὸν τῷ Ισραὴλ τὰ σημεῖα δὲ τέρασιν ὁδηγήσαντα· διὸ οἶνον δὲ σίκερα ὁ προφήτης κατηγόρησε τοῦ λαοῦ· οἶνος δὲ μέθη τῆς Ιωνάθου καὶ τῆς Χριστοῦ φιλίας τὸν Ηρῴδην ἐτίμησεν. ἔγνως οὖν δι' ἀκρασί-

πέμεις; οὐ φείδῃ; Εἰσέρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ εὔξασθαι; ποίησον ἐλεημο-
χ. ἐποίησεν σύνην, ἵνα ἐγγραφῇ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν δίκτυι. οἱόπ τινες ἐκβάλλουσι δίκτυα τοῦ
βασιλέως ἐν ἐπιγείῳ, καὶ συνάγουσι ἰχθύων διαφόρων, καὶ πολλάκις ὀδὺν αὐτοῖς προσφέρῃ,
ἀλλ' ὡς ἀφθόνου κατέχουσι αὐτὰ, καὶ σὺ δύο ὀβολοὺς οὐ θέλεις ἐγγραφῆναί σου τὴν
δίκτυον. ἐν ταύτῃ ὁ βασιλεὺς ὁ ἐπίγειος ἐπιγράφει. καὶ πολλάκις εὑρίσκεται ἡ ἐγγρα-
φὴ ὁ μὴ βασιλεὺς τοῦ βασιλεύοντος ἐκεῖ ἐγγεγραμμένη, κεκύρωται καὶ βεβαίωται. Εἷς δίκ-
τυον δύο ὀβολοὺς ἐγγράφομαί σοι. Διὰ τοῦτο δύο ὑπῆρξεν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος τῆς
ἐκκλησίας· μία τοῦ ὕδατος, ἐν ᾗ νίπτεσθαι χρὴ χεῖρας, καὶ μία ἡ χεὶρ τοῦ πένητος, ἐν ᾗ ἀποσμή-
χεσθαι τοῦ ψυχροῦ σου. Εἰσέρχου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ νίπτε χρὴ χεῖράς σου· ἔπειτα εἰς
τὴν χεῖρα τοῦ πένητος ὀβολόν, καὶ ἀπόσμηχε τὸ ψυχρόν σου. ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς, καὶ νίψῃς, καὶ
εὔξῃ, πρὶν δῷ πένητι μηδὲν ἔπειτα δώσῃς, τί ὄφελος; πλοῦτον ἔχεις, καὶ κρύπτεις αὐτὸν ἔπι τῆς γῆς,
ἐν ᾗ ἔρχονται νυκτὸς λῃσταὶ, καὶ διορύττουσι καὶ κλέπτουσι. θησαυρόν σου, καὶ μᾶλλον τοῦ
θεοῦ αὐτὸν στενοχωροῦσι. θέλεις μὴ συληθῆναι; ὃ λέγω σοι, τοῦτο ποίησον, καὶ οὐδέποτε
συληθήσῃ εἰς αἰῶνα. θησαυρὸν ἔχεις; χῶσον αὐτὸν εἰς τὰ χείλια τοῦ πένητος, καὶ οὐ-
δεμιᾷ οὐδέποτε μάχῃ δύναται συληθῆναι. ἐὰν δὲ χώσῃς εἰς τὸν γῆν, ἀπολέσεις αὐ-
τόν. καὶ ἐὰν δὲ μὴ ἀπολέσῃς, φυλαχθῇ δέ, ἀλλὰ τὸν παλαιότιόν σου καὶ ἄλλοι πλησιάσουσι
τοῖς σοῖς, τί σοι ὄφελος, ὅπου κάμνεις καὶ μοχθεῖς, καὶ ἄλλοι εἰσέρχονται εἰς τὰ ἐκείνα σχο-
πάσου, ἀφ' ὧν οὐ λήψῃ μισθόν, καὶ κατατρυφῶσιν; οὐκ ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγον-
τος, Θησαυρίζει ὁ πλούσιος, καὶ οὐ γινώσκει τίνι ζωάξει αὐτά; καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ ὁ αὐτὸς λέγει,
Ἄφρων καὶ δοῦλος ἀπολοῦνται, καὶ καταλείψουσιν ἀλλοτρίοις τοὺς πλούτους αὐτῶν· καὶ, Μὴ φο-
βοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ ὅταν πληθυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ. ὅτι οὐκ ἐᾷ ἀπο-
θνήσκειν αὐτὸν λείψαντα τὰ πόνῳ, οὐδὲ συγκαταβῆναι αὐτῷ ἡ δόξα αὐτοῦ. καὶ ὁ τοῖς ἀ-
γγέλοις ὁ Κύριος τοῦ ἄφρονι πλουσίῳ λέγει· Ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀ- Λυκ ιβ. κ.
παιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; ὁρᾷς ὅσα πάσχουσιν οἱ θησαυρίζοντες ἑαυτοῖς
ἔπι τῆς γῆς. ἀλλὰ θησαυρίσατε οὐ ἑαυτῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ κλῶπες Ματθ. ς. κ.
οὐ διορύσσουσι καὶ κλέπτουσιν. ὦ ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, σὺ τῇ γῇ πιστεύεις, καὶ τῷ Θεῷ οὐ πιστεύεις ᾧ λέγοντι, Ο Ματθ. κ. μ
ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐποίησατε, ἐμοὶ ἐποίησατε; οὐκ οἶδας ὅτι εἰσί τινες τῶν γηπόνων πέν-
χ. γεωπόνων ητες, οἱ οὐκ ἔχοι, οὐ μεμισθωμένοι ἀρότην ἐκ τῶν οἰκείων ποιοῦσι πόνων, καὶ ὃ χαίρω τῷ κόπῳ
οὐκ ἔχουσι πόθεν αὐτὸν ἔχειν; καὶ λαμβάνει τὸ χαρίσασθαι αὐτὸν ἡ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ πολ-
λάκις αὐτὸ ὃ σκάφιον, ὃ ᾧ ἐργάζεται τὸν γῆν, καὶ πήδησιν αὐτὸ οὐκ ἔχουσι, καὶ δανείζεται ἕνα
μόδιον, ἢ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ ὅσους δύναται αὐτὸν ἀρόσαι καὶ δέξασθαι, καὶ δανεισάμενος σκορ-
πίζει αὐτὸ εἰς τὴν γῆν, καὶ πιστεύει τῇ γῇ, καὶ ἐκδέχεται χαμαὶ φλιαφεῖν, ἕως αὖ ὁ καρπὸς
γένηται ἐν τῇ γῇ· καὶ ἐκφὺς μὲν δάμαλις ἔπιστεύσε τῇ γῇ, σὺ δὲ ᾧ Θεῷ οὐ πιστεύεις;
ἐκφὺς τῇ συνδούλῳ ἔπιστευσε, καὶ σὺ ᾧ δεσπότῃ οὐ πιστεύεις; ποῖόν, εἰπέ μοι, συγγνώμης
ἔχει; ταῦτα λέγω οὐ πολλῆς ἀπονοίας ὑμῶν καταγινώσκων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ἀλείφων
ὑμᾶς ἑτοίμους εἶναι πρὸς τὴν ἐλεημοσύνης πόρον. χρυσὸν φιλεῖς μᾶλλον ἢ αἷμα δόρυ,
πᾶσι πρόθυμοι, καὶ πᾶσι πολέμιοι, πρὸς φιλονεικίαν καὶ τοὺς πάντα ἔπιβουλεύοντα,
δραπέτην. ἀγνώμονα; ἢ οὐκ οἶδας, τίς ὄντως ἡ τούτου χρεία; καθάπερ πόρνη ἀσωτώδης τούτῳ ὁμιλεῖ, κἀκείνῳ θύει· ἄλλῳ χαίρουσι σήμερον, καὶ αὔριον πρὸς ἄλλον
μεταβαίνει· σήμερον ἄρχων, καὶ αὔριον ἐγχώμιος· σήμερον πλούσιος, καὶ αὔριον πένης·
σήμερον δικαίζεις, καὶ αὔριον καταδικάζῃ. ὁρᾷς τὸν τοῦ βίου μεταβολὴν, πῶς ὡς σκιὰ
πάντα τὰ ἔχει, καὶ κάπνου δίκην διαλύεται. οὐχ ὡς ἀράχνη διαπατᾷ; οὐ παύσομαι
ἐγὼ παιδεύων ὑμᾶς. κἂν τι ποιῆτε, κἂν μὴ ποιῆτε, ἐγὼ λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι.
γέγραπται γάρ, Μακάριος ὁ λαλῶν εἰς ὦτα ἀκουόντων. πολλαχοῦ γάρτοι καὶ περιεργάζε- Σειρ. κε. ιζ.

ἡ τέχνη τέχνῶν ζωϊκεσυον, τῇ ραθλικῇ τ̃ ἁλιθυκῶ. ὁμοίως ᾗ ἡ Ματθαῖος ὁ τελώνης λῶ;

Ματθ. θ. θ. Καὶ παράγων ὁ Ιησοῦς εἶδεν ἄνθρ̃ καθήμενον ἐπὶ τ̃ τελώνιον, ἡ λέγ αὐτῷ· Ἐπίρε, ἡ ἀκολούθ μοι. ἡ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτ̃, ἡ οὐκ εἰόησεν, ὅτι βασιλικὸν λόγον κατέχων, διὰ εἰεισόησεν ὅτι βασιλέως τ̃ βασιλευόντων καλῆ· ἡ ὁ ποτὲ τὰ ἄλλοτρια ἁρπάζων, νῦν ξένοις ἑαυτ̃ παρέσχε τ̃ ἰδίων προσγμάτων· ἡ ὁ πολὲ λύκος, νῦν πρόβατον. ἔρριψε Πέτρος τὰ δίκτυα, ἡ ἐλαβε τὰ κλῆ τ̃ θεατοῦ. ἀφῆκε Ματθαῖος τελώνιον, ἡ ἔλαβε τὸ διαγγέλιον. ὁμοίως ἡ ὁ Παῦλος οὐκ ἐν ἐχθροτέχνης; ὁ σμίλιον κατέσχε, ἡ δέρματα ἔπηξε; οὐκ ἔλαβεν ὀπίσω λαὸς πρὸς τ̃ Δαμασκηνῶν, ἵνα ἐλθὼν εἰς δεσμὰ ἄγηται αἰχμαλωτίσῃ; ἡ ὥφθη αὐτῷ ὁ Ιησοῦς ἐν τῇ ὁδῷ, ἡ χ. ἀρχιερίων

Πραξ. θ. δ. φωνὴ αὐτ̃ προσέφθεγξε, ἡ λέγ· Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; ὁ δ̃ φθείς λέγ· Τίς εἶ, Κύριε; ἡ λέγ, ἐγώ εἰμι Ιησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. ἡ πεσὼν ὅπι προσώπον ἐτυφλώθη. διὰ τί προσέπταικε, ὁ Ναζωραῖος; ἵνα μὴ νομίσῃ ὅτι ἄλλος μέν ἐστιν ὁ Ιησοῦς, ἡ ἄλλος ὁ καλῶν αὐτὸν ἀπὸ τ̃ θεάτου. τ̃το γὰρ ἔλεγον οἱ Ιουδαῖοι ὅτι οὐκ ἀνελήφθη ὁ Ιησοῦς, ἀλλ' ὅτι ἔκλεψαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτ̃· διὰ τ̃το εἶπεν, Ιησοῦς ὁ Ναζωραῖος· ἵνα γνῷ ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τότε ἡ νῦν. εἰσῆλθεν οὖν χαραγωγούμενος ὁ Παῦλος εἰς Δαμασκόν, ἡ ἀπῆλθε πρὸς Ανανίαν, ἡ ἐπέθηκε τὰς χεῖρας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τ̃ Παύλου, ἡ ἰάσατο αὐτόν. πολλὴ μὲν ἡ ἱστορία, ἀλλὰ διὰ βραχέων βούλομαι διηγήσασθαι ὑμῖν. αἰσθανόμενος ᾗ αὐτὸς οὗτος ἐδίδαξε ὅτι διὰ τὸ ὀνόματι τ̃ Ιησοῦ. ἀκούσαντες ᾗ ⓘ Ιουδαῖοι ὅτι ὁ Παῦλος διδάσκει ὅτι διὰ τὸ ὀνόματι τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, ἐζήτουν αὐτὸν πάσαν. ⓘ ᾗ μαθηταὶ τ̃ Παύλου ἰδόντες ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς σαργίδα, ἡ ἐχάλασαν διὰ τ̃ τείχους κάτω, ἡ οὕτως ἔφυγε καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ιερουσόλυμα. ὦ μακαρίας σκεύης σαργίδος, ἥτις τοιοῦτον ἐψώνιον τῇ οἰκουμένῃ ἔπεμψεν. ὁμοίως ᾗ ἡ μακάριος Ιωάννης ὁ τ̃ ἔρημον οἰκεῖ, ἡ μετ' ταῦτα ἀρημοπολίτης ἐγένετο; οὐκ ἀκούεις πάλιν ἡ μὴ ἀγγέλων; ὁ πρῶτος πέμπτος ἦσαν καὶ προφῆται ἡ ἀπόστολοι; ἡ διὰ τί τῶν πεντήκοντα τούτων κατεσκεύασεν τ̃ τ̃ δώδεκα σωτηρίαν; πόσοι βασιλῆς, πόσοι τύραννοι, ἢ πόσοι ὕπατοι, πόσοι ἄρχοντες, πόσοι προσηγορίαν ἀπὸ τ̃ αἰῶνος ἐτελεύτησαν, ἡ πρῶτος λήθῃ παρεδόθησαν; ἡ οὗτοι οἱ οἰκεῖοι, οἱ ἀναξιμισθοῦντοι, οἱ βύτελῆς ἡ βύκλαφεσῆται λήθῃ οὐ παρεδόθησαν. ἀλλ' οὗτος ὁ βασιλῆς, ὁ τ̃ πορφυρίδα προσκείμενος, ἡ ὃ διάδημα ἔχων, δόξαν ἡ προσκεφαλαίας χρυσᾶς ἡ στρατιώτας ὑποστρατίσας, ἀναχωρῶ εἰς τ̃ ᾅδου τ̃ ἁλιέως, τῶν πτωτος, τῶν οἰκέτου, τῶν βύκλαφεσητῶν, ἡ προσπίνονται, ὃ κλαίει, ἡ βύκεται εἰς ⓦ δοξάσοντα αὐτόν. Ἵς πείθῃ ⓦ βασιλέα ταῦτα ποιῆν; πῶς; ἐγὼ λέγω. Ζωστράτ μοι

Ματθ. κη. ιθ. ἐνταῦθ, παράκαλῶ, προσέχετε τοῖς λεγομένοις. ὁ Εἰπὼν αὐτοῖς, Πορευθέντες μαθητήσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τ̃ πατρὸς ἡ τ̃ υἱοῦ ὃ τ̃ ἁγίου πνεύματος· καὶγὼ ἔσομαι μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν, ἡ ἕως τῆς συντελείας τ̃ αἰῶνος, τοῦτ ἐστιν ὁ τοιοῦτος αὐτοῖς χειροτέκνος τεχνίτης. ὁρᾷς πόσοι ἰσχύουσιν οἱ πόντες; οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ δαιμονιῶντες ἀναχωροῦσιν εἰς τοὺς τάφους αὐτ̃, ἡ αἰσχρίνονται. ὁρᾷς ὅτι οἱ νεκροὶ τ̃ ζώντων δυνατώτεροί εἰσι; μὴ ἐπιτρέπε τοὺς πόντους. Εἰσέρχεται ὁ πόντος εἰς τὸν αὐλιόν σου ζητ̃ ἐλεημοσύνην, καὶ αἰσθάνεται δύο ὥρας μηδὲν λαμβάνων, καὶ σύοτε ὑποτάττεις τ̃ δούλῳ σου βάλλειν αὐτῷ ἔξω. οὐκ οἶδας ὅτι ἐὰν βάλῃς ⓦ πλωχὸν ἔξω, ⓦ Χριστὸν ἐδίωξας; αὐτὸς γὰρ Εἶπεν ὅτι ἐφ' ὅσον ἐνὶ τούτων τ̃ ἐλαχίστων ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ὁρᾷς ὅτι ἐὰν ὑβρίζῃς ⓦ πόντα, τὸν Χριστὸν ἀτιμάζεις; ὅσα γὰρ τ̃ πόντων ποιήσεις, Εἰς Χριστὸν αἰσθήσεται, καθὼς αὐτὸς Εἶπε. ταῦτα λέγω, καὶ λέγων ἡ παύσομαι. ἐμοὶ μὲν ὃ λέγειν οὐκ ἐκπεσεῖν, ὑμῖν ᾗ ὃ ἀσφαλές. ἡ παύσομαι ὑμᾶς παιδεύων, ἕως ἂν βελτίους γένησθε. γέγραπται γὰρ, Μακάριος ὁ λαλῶν εἰς ὦτα

Σειρ. κε. ιϛ. ἀκουόντων. πολλαχοῦ ἀναγινώσκεται. βλέπεις πόντα, ὃ οὐκ ἐλεᾷς; πῶς ἀναχωρεῖ σὺ τῇ ἐκκλησίᾳ ὃ ψυχῇ; πῶς ὃ σῶμα σου αἰσθάνῃ, ἡ ὑπακούῃ ⓦ Θεῷ; οὐκ ἐρυθριᾷς; ἡ τρέμεις;

θολοι ἀφαιμάξουσι, εἶδες Ⓦ θεὸν βεβαδίοντα, εἶδες Ⓦ δέεσθολοι αἰχμαλώτους. ποῖον ὄνομα καλέσας ὦ δικαίῳ οὐκ οἶδα. ἀθλητὴν αὐτὸν εἴπω; ἀλλ' ἀπολύεσθαι τοῖς παλαίσμασι. στρατιώτην αὐτὸν εἴπω; ἀλλὰ δυνατώτερος τῆ καρδία. πύργον αὐτὸν εἴπω; ἀλλ' ὑψηλότερος ὦ φρονήματι. πέτρα αὐτὸν εἴπω; ἀλλὰ στερεώτερος. διάδημα αὐτὸν εἴπω; ἀλλ' ὡραιότερος. θησαυρὸν αὐτ̃ εἴπω; ἀλλὰ πολυτελέστερος. ποῖον ὄνομα ἔχω ἐπιθεῖναι τῷ δικαίῳ οὐκ οἶδα. ἀκουέτωσαι Ⓖ πλούσιοι, ἀκουέτωσαν δὲ οἱ πένητες, πῶς ὁ μακάριος ἐστὶ καὶ μὴ τῆ βιημελία αὐτὸ διώκησι Ⓦ ἑαυτ̃ πλοῦτον· ἐν ᾗ πενία πόσον πειρασμὸν ὑπομείνας, οὐκ ἐλύθη ἡ ἐλπὶς αὐτ̃ ἀπὸ θεοῦ. ὁρᾶς ὅτι καλὸν τὸ πλουτ̃ν τοῖς καλῶς διοικοῦσι, καὶ καλὴ ἡ πενία τοῖς καλῶς ὑπομένουσι. μή μοι λέγε, ὅτι πένης φοβοῦμαι. πένης φοβῆ, καὶ τ̃ θεὸν δ' φοβῆ; πλουσίαν φοβῆ, καὶ ἁμαρτίαν οὐ φοβῆ; μὴ φοβηθῆς πενίαν, ἀλλ' ἁμαρτίαν τ̃ μητέρα τ̃ κακώσεως. ἐὰν ἔχης φίλον τ̃ βασιλέα, πλουτίσει σε· καὶ ἐὰν ἀγαπᾶς τ̃ Χριστὸν καὶ τοὺς πτωχούς, πλουτίσει σε. αὐτὸς γὰρ πλουτίζει καὶ πτωχίζει, καὶ πένητας δὲ ἀνύψωσε, καὶ ἐκ γῆς πένητα, καὶ ἐκ καταρᾶς αὐτὸν ἀνύψωσε πτωχόν. ὁ δὲ κατάστης αὐτ̃ ἐστολισμένος, δὲ ὁ δίδους αὐτῷ, ὅταν γὰρ ἀκούσης αὐτὸ λέγοντος, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐνὶ τούτων τ̃ ἐλαχίστων ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε, ὁρᾶς ὅλη ἐστὶν δίδους ὦ πένητι, ὦ θεῷ δίδους. ἐὰν μὴ δώσης νῦν αὐτῷ, πῶς καὶ σὺ αἰτήσεις αὐτ̃ ἐν τῆ ἡμέρα ἐκείνη, ἵνα σε ἐλεήσῃ; ἆρα οὐκ ἐγκαλέσει σοι ὅτι πτωχὸν με εἶδες, καὶ οὐκ ἐπεβλεψάσε· διψῶντά με εἶδες, δὲ οὐκ ἐπότισας· γυμνὸν εἶδες, καὶ οὐκ ἐνέδυσας; ἢ ἆρα ἐρεῖς αὐτῷ; ποίαν ἔχεις συνήθειαν; ἔχεις σπήλαιον, ἔχεις λαγόνα, καὶ αἰγιαλὸν παρεβλέψασε, καὶ ὁ πένης ῥάκος οὐκ ἔχει. καὶ σὺ μὲν πτωχὸν φασιανοὺς καὶ ὄρνιθας δὲ χιόνας καὶ ὅσα ὧδε ἐν ἐδέσμασι· καὶ ὁ πένης οὐκ ἰχθύν τ̃ ἑαυτ̃ κοιλίαν χορτάσαι ἄρτον δὲ λαχανώδη. σὺ ἔχεις οἶνον χρυσοῦν δὲ μάρμαρα Λακεδαιμόνια ποικίλα, καὶ κλίνας καὶ τραπέζας ἐλεφαντίνας χρυσᾶς· καὶ ὁ πένης οὐκ ἔχει καλύβιον. καὶ εἰσόπου ἔχεις Ⓦ οἶκον ἀπὸ ἁρπαγῆς, ἀπὸ πλεονεξίας· καὶ σὺ πλουτᾶς καὶ οὐδὲν μηδὲν ἔχων, καὶ μόνον σὸν ὁ οἶκος διωκεῖς κατήγορος ἐλέγχων σε σὰς πράξεις. ἴκανος γὰρ περιγράμμος μέλλει λέγειν· ἐστὶν ὁ οἶκος ὅδε ἐκείνου τ̃ ἁρπαγῆς, τ̃ πλεονεκτ̃ν. πόσας χήρας ἐκάλωσε; πόσους ὀρφανοὺς κατέπιεσε; πόσα οὐκ ἀρχαῖα διήρπασε; πόσους πένητας ἐπλεονέκτησε; μή μοι λέγε, ὅτι ὑπ̃ρχές εἰμι. οὐκ οἶδα ἀξίωμα ἐγὼ, οὐδὲ ἀναβάλλω, ἀλλὰ σὺν κακοῖς τὸν καλὸν καὶ κακῶς χρωμένους. καλὸν δὲ πλουτ̃ν. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἐποίησε, πολλὰ καλὰ λίαν. βλέπεις πένητα, καὶ ὑποφαυλίζεις, καὶ οὐκ οἶσθας ὅτι ἀνθρωπός ἐστι, καὶ ὁ πένης ἄνθρωπός ἐστιν, ἄνθρωπος, δὲ ἀναστοῦδα τοῖς ζῶσι τ̃ θεοῦ· ἄνθρωπος, δι' ὃν ἐκτίσθη· ἄνθρωπος, δι' ὃν ὁ ἥλιος δρόμους πέρᾳ· ἄνθρωπος, δι' ὃν ἡ σελήνη ἐπιγλιώσκει δύσεις· ἄνθρωπος, δι' ὃν ἄστρα δέδωσε δ φέγος αὐτῷ, δι' ὃν θάλασσα ἐπλάσθη, δι' ὃν ἡ γῆ ἐστερεώθη ὅπως τ̃ ὑδάτων, δι' ὃν ὄρη καὶ πάντα καὶ βουνοί, δι' ὃν ἄλση καὶ δρυμοὶ καὶ φάραγγες, δι' ὃν ἀέρα καὶ πεδιάδες, δι' ὃν πηγαὶ καὶ ποταμοὶ καὶ λίμναι, δι' ὃν ἡ γῆ ἀνέτειλε βοτανῶν χόρτον, καὶ τὰ ὕδατα ἐκβάλλουσι ψυχὰς ζώσας, δι' ὃν κτήνη, τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ πετεινά, δι' ὃν χρόνοι καὶ σταθμοὶ καὶ μῆνες καὶ ἡμέραι καὶ ὧραι καὶ νύκτες, δι' ὃν ἄγγελοι δὲ ἀρχάγγελοι, ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, θρόνοι, κυριότητες, δὲ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφίμ. τί δὲ πολλὰ λέγω; δι' ὃν ὁ δεσπότης δ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν. ἀνθρωπος πτωχὸς αἷματι ἀγοραστὴς, καὶ τοῦτον καταβλέπεις; οὐκ οἶδ' ἄνθρωπός ἐστιν, ὡς καὶ σύ, ὅτι πένης ἐστί; ἀλλὰ τοῦτο ὑποφαυλίζεις αὐτόν; καὶ οὐχὶ πένητας ἐξελέξατο ὁ θεός; μὴ γὰρ πλουσίους; Πέτρος, ὁ κορυφαῖος τ̃ ἀποστόλων, ἁλιεὺς τ̃ κλήσεως, ὁ ἄστατος Πέτρος καὶ δ ὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ πένης ἦν; οὐχὶ οἰκέτης καὶ ἀπερίμιλλος; οὐκ ἰδιώτης; καὶ δίκαιος φέρητος; οὐχὶ ἁλιεὺς ἦν; ὁμοίως δὲ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ πέντες ἦσαν δὲ ἁλιῆς; καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτοὺς καὶ Ⓦ πατέρα αὐτ̃ Ζεβεδαῖον ῥάπτοντας δίκτυα διερρηγμένα. ὦ πενίας ὑποβολή· τοσοῦτον πένητες ἦσαν, ὡς οὐκ ἴσχυον δίκτυα ἀγοράσαι παρὰ τῶν θηρευτῶν ἁλιευτικῶν, ἀλλὰ τὰ παλαιὰ ἐράπτον Μαρκ. α. ιθ.

μὴ κακοῖς ⓦ ἐργάτῃσι ἁμιλλώμεθα· μὴ λάβωμεν αὐτὰ τὰ μέλη, ἃ ποιήσωμεν πόρνης μέλη, οὐκ ἐσμὲν γὰρ ἑαυτῶν κύριοι· Τιμῆς ἠγοράσθημεν. τίς ὑμᾶς ἀπέδοτο, ἢ πίς ὑμᾶς ὠνήσατο; ὁ Δεσπότης ὑμᾶς ἀπέδοτο Δια τῆς ἁμαρτίας, ὁ Χριστὸς ὑμᾶς ἐξηγόρασε Δια τῆς δικαιοσύνης. πῶς ὑμᾶς ἠγόρασε; χρυσίον, ἢ ἀργύριον λέγε; ἀχί, ἀλλὰ τὸ εἶκος αἷμα, τὸ γὰρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολλῶν. πάσας γὰρ ἡμῶν τὰς ἁμαρτίας ἠγόρασε. πολλαὶ δὲ εἰσὶ ποικίλως καὶ Διαφόρως ἐνοχλοῦσι ἡμῶν τὴν σωτηρίαν. πολλὰς ἁμαρτίας; τὰς τοῦ νόμου. Ἀλλ' οὐχ ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὅτι ὁ τοῦ νόμου ἁμαρτίαν οὐκ ἦδει. ἐπεὶ οὖν ὁ νόμος ὡς παιδαγωγὸν με ἔτοιχε καταράς ἐπάγειν, Δια τοῦτο ἐλθὼν ὁ Χριστὸς Ιησοῦς ἐξηγόρασέ με ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. μὴ τοίνυν πρόσκομεν οὖν τοῖς ἔργοις τοῦ Δεσπότου· μὴ πρὸς ζῆλον τῆς ἁμαρτίας παραδράμωμεν τῆς μετανοίας ὁ κάλλος. Εἰ φοβῇ τὸν ἀπέλλιν, καὶ φύγε ὅτι τὸν ὄπταλλιν· Εἰ δὲ μέλλουσαι κρίσει ἀποδράσας θέλεις, ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν· τουτέστιν, ἀπόστα τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐργάτης γένου τῆς μετανοίας· ἵνα ὁ μὴ βουλόμενος ⓦ θάνατον τὸν ἁμαρτωλοῦ ὡς ὁ ὑπισχνῆται καὶ ζῆν αὐτόν, ἀποδεξάμενός σε τὸν προθυμούμενον, χαρείσηταί σοι τὸν ἄφεσιν τῆς ἁμαρτίας· ἡμῖν γὰρ τὸν εἰρηνεύων αἴνοις δόξαν ἀναπέμπωμεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

Ρωμ. ζ. ζ. Γαλ. γ. ιγ. Ψαλ. λγ. ιδ. Ματθ. κε. μ. Ιωσ. λα. λδ. καὶ κα.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ.

Ex Mf. Augustano, emend. ex Mf. Bavar.

Οἱ λυμφεῖς ἔχουσι ποικίλως καὶ Διαφόρως δοῦναι, καὶ τὰ μὲν εἰς τέρψιν ὀφθαλμῶν, τὰ δὲ εἰς ὠφέλειαν, τὰ δὲ εἰς ὀπτασίαν, ἕκαστα δὲ αὐτῶν ἁρμόττει τῷ αἰσθητῷ· οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία ἔχει τῶν ἱερῶν γραφῶν τὰ μὲν ἀναγνωστικά, καὶ ἀποστολικά τε, καὶ εὐαγγελικά, καὶ προφητικά, καὶ τὰς λοιπὰς ἱερὰς βίβλους, ἕκαστα δὲ αὐτῶν ἁρμόττει τῷ Χριστῷ. Ἀλλὰ μεῖζόν ὅτι τὸ ἔξω λυμφῶν ἀναπέλλει ὁ ἥλιος, καὶ μεταβάλλει τὰ ἀνθρώπινα αὐτῶν ἀφανίζειν· τὸ δὲ τῷ λυμφῷ τούτῳ ἀναπέλλει ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, καὶ ⓦ μᾶλλον σωφρονίζει, ⓦ δὲ δικαιοῖ, ⓦ δὲ ἐλεεῖ. ἀνέπεμψε γὰρ ἡμῖν Δια τοῦ ἀγγέλου σήμερον λέγων· Ἐφ' ὅσον ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε. πάλιν πεινῶντα ⓦ κατόμενος, πάλιν πλουσίων ὄνειδος. Οὐκ ἀξίωμα Δαβὰλλω (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἀκόλαστον γνώμην· οὐ πλοῦτον Δαβάλλω, ἀλλὰ τοῦ κακῶς πλουτοῦντος. καλὸν γὰρ ὁ πλοῦτος τοῖς καλῶς βιοῦσι ἀνθρώποις· καλὴ ἡ πενία τοῖς κακῶς ⓦ κατομένοις αὐτήν. ἐπεὶ δὲ Αβραὰμ ἦν πλούσιος, καὶ Θεὸν ἐαυτὸν ἐφανέρωσε, καὶ Λάζαρος πένης ἦν, καὶ Θεὸν ἐδυνάστευσε, καὶ μάλιστα ἐν τοσαύτῃ ἀνάγκῃ. ἵνα τί δύο πρόσωπα μάρτυρα ἔσεσθε; φέρε μοι τὸ ζῶον ⓦ μαχαίριον Ιωὴλ ἑκατέρων τὴν πίστιν εἰληφότα. καὶ ὅτε πλούσιος ἦν, ἔλεγε· Πάντα μοι δέδοται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μου ὁ οἶκος· καὶ ὅτε ἐπένητο, ἔλεγεν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλατο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. πόσα ἐπάλαισεν ὁ Διάβολος, καὶ ⓦ δίκαιον οὐκ ἔρριξε; τὴν φαρέτραν τοῦ βελῶν ἐκένωσε, καὶ ⓦ τραπώτην οὐκ ἔτρωσε· τὰ μὴ χρήματα προσιώσατο, καὶ ⓦ πύργον οὐκ ἐσάλευσε· ὃ δένδρον ἐπάταξε, καὶ ⓦ καρπὸν οὐκ ἐτύγησε· οὐδὲ κλάδος ἔκλασε, καὶ τὴν ῥίζαν οὐκ ἀνέσπασε· ⓦ τοῖχον διώρυξε, καὶ ⓦ θησαυρὸν οὐκ ἐσύλησε. θησαυρὸν δὲ λέγω οὐ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀλλὰ τὴν ἀσάλευτον αὐτοῦ πίστιν. τοῦτον γὰρ ⓦ αὐτοῦ θησαυρὸν ἐβούλετο συλῆσαι ὁ Διάβολος. Εἶδες ⓦ καρπὸν πληθυνόμενον, εἶδες τὴν πίστιν ὡς πέτρα ἀνεκλιμίτην, εἶδες ⓦ πύργον ἀρρήκτου ἐτῶτα, εἶδες ⓦ τραπώτην παραπτόμενον, εἶδες ⓦ Διάβολον

Ιωσ. πλὴν Ἰωσ. ἐνοχλῆται

Ιωσ. κ. θλιπτὴν

τὰ τραύματα, ὡς ἀλέξητήριον ψυχῶν, τὴν μετάνοιαν ἔδωκε, καὶ παῖς θείαις καὶ πνευματικαῖς
βίβλοις καὶ τῆς μετανοίας ἀφορμαῖς, ὥσπερ βοτάναις, ἐκέλευσεν, ἵνα ἕκαστος ἡμῶν ἑτοίμην
ἔχῃ τῆς ἰατρείας τὴν ἐμπλαστρον, φύγῃ δὲ πάθος, ὑπὲρ ἧς ἑαυτῷ μάχεται τῆς πίστεως. δη-
λοῖ μὴ μόνον ῥημάτων χρῆναι ἡμῖν τὴν μετάνοιαν. ἄτοπον γὰρ ἐκ ῥημάτων μὲν ὑφαίνεσθαι τὴν με-
5 τάνοιαν, ἐκ πραγμάτων δὲ μὴ οἰκοδομεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν.
ὁμολόγησόν σου τὰ πλημμελήματα, ἵνα δικαιωθῇς, ἐξαγόρευσόν σου τὴν ἀνομίαν, ἵνα λάβῃς
σου τὴν ἄφεσιν τῆς ἀνομίας. ἐξαγόρευσον, τῆς ἀφέσεως τὴν πλημμελημάτων δίκην τὴν
δωρεάν. μάρτυς Ἰσ. ἐν τῷ Δαβὶδ, ὁ λέγων· Εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. ἵνα ἐγὼ ἄφῃς σοι τὸ πλημ- Ψαλ. λα. ε.
10 μέλημα, εὑρίσκεις σε τὴν συγχώρησιν (φίλοι, θεραπείας γὰρ ὁ παρὼν καιρός) ὁπόταν τοῦ μέλ-
λοντος αἰῶνος καὶ θριαμβεύσῃς, θριαμβευόμενος, καὶ μεταμελόμενος οὐκ ἀπολαύσεις τῆς συγχω-
ρήσεως. Εἰ γὰρ τῷ ἀδικοῦντι ἐξομολογήσεταί σοι; Εἰ δὲ καὶ ἐξομολογήσῃ τὸ πλημμέλημα Ψαλ. ϛ. ε.
τοῦτο, ὠφελήσεις σαυτὸν οὐδέν. καὶ γὰρ ὁ πλούσιος ὁρῶν τὸν Λάζαρον τὸν ἐνδιδυμένον εἰς εὐθη-
νίας μεταβληθῆναι, καὶ τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφοὺς εἰς ἄπιστον πλοῦτον καταπεσόντας, ἔστιν
15 ὅτε, οὐκ ἠλέησε δὲ· ἐθρήνησε καὶ ὠδύρετο, ἀλλ' οὐκ ἀπέλαυσε τῆς ἀκλήστου· ἐζήτει ἔλεος,
ἀλλ' οὐκ ἔλαβεν, ὅπερ καὶ αὐτὸς αἰτούμενος, μεταδοῦναι οὐκ ἠθέλησεν. ἐπλούτησεν ὧδε, ἀλλ'
ἐπωχώθυσεν ἐκεῖ· ὧδε μεγαλοφύσει ὅτι πλούτῳ, ἐκεῖ ἐλεεινὰ ἐφθέγξατο ὅτι πινίᾳ· ὧδε
οἶνον εἶχε χιμάρρους καὶ μύρων πηγάς· ἐκεῖ καὶ σταγόνα ὕδατος ζητῶν οὐκ ἐλάμβανεν, ἀλλ'
ὧδε καίεσθαι ἐδεήθη, νῦν τοῦ ἀΰλου πυρὸς κατατηκόμενος. σωφρονήσωμεν οὖν καὶ
20 ἡμεῖς τῇ μετανοίᾳ· μετανοίας γὰρ καιρός· σβέσωμεν τῆς ἁμαρτίας τὸν φλογμὸν τῇ δρόσῳ τῆς
μετανοίας. μὴ τῇ μακροθυμίᾳ τοῦ Θεοῦ προσέχωμεν, ἀναπαμβήκτιστον κτησώμεθα καρδίαν· μή σου
σκληρύνῃ τὸ γνώμιον ἡ τοῦ Θεοῦ χρηστότης. ὁ γὰρ χρηστὸς τοῦ Θεοῦ ὡς μετάνοιάν σε ἐπείρα καὶ ἄλλα. Ρωμ. β. ε.
ὅσα δεῖ μὴ κατὰ τὸ σκληρότητά σου καὶ ἀμεταμέλητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν
25 ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
ἁμάρτες; μετανόησον· μὴ ἀπὸ τῆς ῥαθυμίας δύσεται σεαυτῷ ὁ πάσης ποινῆς. σχέτως δη-
λονότι, φωτὸς φανέντος· καὶ ἁμαρτία ἀφανίζεται, μετανοίας ὀφθείσης. γεωργὸς ἑαυτῷ
γίνου· ὡς ζιζάνιον ἔκπλυνε τὴν ἁμαρτίαν· ὡς ἄκανθαν θέρισον τὴν ἀδικαιοσύνην· ὡς ἀ- Ἰσ. ἀχιτελεῖ
γελέλαιον κλάδον, ὡς αἱμάσσει καὶ ἄκαρπα φυτὰ ἔκκοψον τὴν ἁμαρτίαν. χαίρουσι δαί-
30 μονες ἁμαρτίαν ὁρῶντες, ἀγάλλονται ἄγγελοι μετάνοιαν καθορῶντες. Εὑρέθησαν γάρ, φη- Λουκ. ιε. ζ.
σιν, ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν Κυριακὸν φωνὸν, ὅτι ἐπὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. μὴ
γυμνώσῃς σαυτὸν, ἀναθεσπίσῃς, μὴ ῥίψῃς τὸ ἁγίου πνεύματος τὸν παρρησίαν· ἵνα μὴ εὐ-
άλωτος γένῃ τοῖς πολεμίοις· τῷ τῆς μετανοίας ζυρεῷ δίχα, ἐξ ἅπαντος τῆς ὑπερηφανίας Ἰσ. τὸν τῆς
τὰ βέλη. πόθεν ἡ περιφανία; ἀλλ' ἐπιβλαβής· πόθεν ἡ σωφρονισμός; ἀλλ' ἐπωφελής. ἡ μετανοίας ἀφαι-
περιφανία συμπροσπίπτουσαν ἔχει τοῦ σώματος τὴν φύσιν· ὁ σωφρονισμὸς συνεργοῦσαν ἔχει τοῦ
35 πνεύματος τὴν χάριν. ὅπου τοίνυν περιφανία, ἐκεῖ ὁ διάβολος κατοικεῖ· ὅπου δὲ σωφρονισμός,
ἐκεῖ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπαναπαύεται. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος λέγει· Εἴ τις α. Κορ. γ. ιζ.
φθείρει τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθείρει τοῦτον ὁ Θεός· καὶ πάλιν φησίν· Ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ Χρι- καὶ ε. ιι.
στοῦ ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. σώσωμεν οὖν τὰς ἁμαρτίας τὸν ῥύμιλον τῇ ἀγκύρᾳ
τῆς μετανοίας, ἵνα μὴ ἡ ἐπάλληλος τῶν ἐπιθυμιῶν δυσπραγία ναυάγιον ἡμᾶς ἐργάσηται
40 τοῦ σκάφους. ἀλλ' ὁ μὲν πλωτῆρες ναυάγιον τὸ ὕδασι ἐπορμοῦσι, ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς
εἰς τὸν ποταμὸν τοῦ πυρὸς τὸν ῥέοντα ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ὥστε μὴ λιθοῦσθαι,
καταπονίζονται, οὐ σὺν ἅρμασι καὶ ἵπποις, ἀλλὰ σὺν λογισμοῖς καὶ γνώμαις. αἰδεσθῶ-
μεν οὖν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀγαθότητα, ἐπιστραπῶμεν αὐτὸν διὰ τῶν παθῶν, μὴ ματαιώσωμεν αὐτὸν
τοὺς μόχθους, μὴ τὴν αἰσχρὰν ἡδονὴν τῆς καλῆς αὐτοῦ προκρίνωμεν ἡδονῆς καὶ σωτηρίας,

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ Λογ. γ.

Ms. Reg. Lut.

Ματθ. γ. ι.

Ἀγαπητοὶ, ἀγαπητοὶ, ζ τῆς μετανοίας φάρμακα, ἵνα ζ τῆς σωτηρίας λιμένι προσορμίσωμεν. ἐπῳδήσωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ· ἰαθῶμεν τῇ μετανοίᾳ. δι' ζ τῆς ἁμαρτίας ὁ Δι' ζόλος ἔπεσε· δι' ζ τῆς μετανοίας ὁ Χριστὸς ἐπεκάλεσεν. ἐκβάλωμεν δι' ζ τῆς ἁμαρτίας ζ ῥίζας καταβάλλει· ὁ Κύριος προέρριζοι τὴν ἁμαρτίαν τῇ ἀξίᾳ τῆς μετανοίας ἐζέτασεν. Ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἡ ἀξίνη ὕδατι πρὸς δένδρου κόπτεται· πρὸς οὖν δένδρον μὴ πιόων καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ὁ δι' ζόλος τὴν ἁμαρτίαν ὡς ζιζάνιον ἔσπειρε· ὁ Χριστὸς τῇ δρεπάνῃ τῆς μετανοίας τὴν ζιζανιώδη ἁμαρτίαν ἀπέκειρε. κακὸν πάθος ἡ ἁμαρτία, ἀλλὰ καλὸν προσφύγιον ἡ μετανοία. φύγωμεν τοίνυν τὴν φοβερὰν, καὶ σπεύσωμεν τὴν ποθεινήν. δι' ἁμαρτίας ὁ διάβολος εἰς τὸν γλυκασμὸν ὁδηγεῖ· διὰ μετανοίας ὁ Χριστὸς εἰς τὴν βασιλείαν χειραγωγεῖ. ἥμαρτες; ἡσύχασον. ἁμαρτία γὰρ ὁ ἁμαρτὼν, τοσοῦτον διαφέρει· ἀλλὰ ὁ ἐμμείνας τῇ ἁμαρτίᾳ, κακόν. ὁ μὲν γὰρ ἁπλοϊκόν ἐστιν ἔχει· ὁ δὲ ἀσύγγνωστον ὑμωμόκασιν ἀποφέρει. ἐπεὶ καὶ ὁ Πέτρος ἁρπασάμενος ἥμαρτε, καὶ Παῦλος διώκων Χριστὸν προσωμόσατο, καὶ Δαυὶδ μοιχείαν καὶ φόνον ἐργασάμενος, ἄξια θανάτου ἔπραξεν. ἀλλ' εἰ καὶ ὡς θεοῦ παῖδες ἥμαρτον, ἀλλ' ὡς ἄγιοι μετενόησαν· καὶ εἰ ἁπλοϊκῶς τοῖς δικτύοις τῆς ἁμαρτίας ἐνέπεσαν, ἀλλὰ τῷ λύμῃ τῆς ἀπιστίας ἐκ τῶν τῆς Δικαιοσύνης ὀφθαλμῶν ἀφελόμενοι προσορμίσαμεν τῇ μετανοίᾳ, ἵνα δι' αὐτῆς τὴν ἄφεσιν τῶν πλημμελημάτων ἀπενέγκωνται. δεῦτε οὖν, καὶ ἡμεῖς προσορμίσωμεν τῇ μετανοίᾳ. Εἰ γὰρ καὶ ἐφύλαξεν ἡμᾶς ὁ Δι' ζόλος τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ κουφίζει ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ ἁγνὴν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, τῇ μετανοίᾳ, ὃ φορτίον τῶν τῆς μετανοίας ὤμων Εἰς ἑαυτὸν διαδεξάμενος. Ἰδοὺ γάρ, φησὶν, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. ὁ Δι' ζόλος γὰρ τὴν ἁμαρτίαν τοῖς δούλοις ἐπέθηκεν· ὁ Κύριος τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῶν αὐθεντῶν ἀφέλκυσεν. ἐκβάλλει ἔδωκε τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα τὴν ἁμαρτίαν ἔπεκεινα ἀπολέσῃ τὸν δούλον· ὁ Κύριος ἔλαβε τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα τῆς δουλικῆς φύσεως ἐλευθερώσῃ τὸ ἀνθρώπινον. διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ προσοψίας φοβερὸς ἦν ὁ Δι' ζόλος, διὰ τοῦ σαρκοῦ ἀφορητὸς ἦν ἡ ἁμαρτία· ὁ δὲ σαρκὸς ἐνεδύσατο τῆς ἁμαρτίας τὰ κέντρα. Φασὶν ὅτι γῆς ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὡς ἀγαπητὸν ἐπὶ τὸ τῆς γῆς χωρίον τὸν Δι' ζόλον κατέπαυσεν. Εἶδον γάρ, φησι, τὸν Σατανᾶν, ὡς ἀστραπὴν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἐλυμήνατο τὸ θανάτου τῆς βασιλείας. Εἰ γὰρ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, καὶ ὅτι τοῦ μὴ ἁμαρτήσαντος κατὰ τὸ ὁμοίωμα τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος· ἀλλ' ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, παίγνιον καὶ ὑπόπτιος γέγονεν ὁ θάνατος· διὰ πάντες μετὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ θάνατον ἐπικερτομοῦντες τὸν θάνατον τύφοι, λέγομεν· Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος; πρὸς τοῦ σαρκοῦ καὶ ἡ τοῦ ὄφεως συμβουλὴ θάνατον ἔπνευσε· μετὰ τὸν σαρκοῦν, μετὰ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, ἰδοὺ ὑπερσύρεται, καὶ γυμνάζεται, μείρακές τε καὶ ἔφηβοι, ὥσπερ λιμοδάπαι βοτρύων, οὕτω καὶ αὐτοὶ πατοῦσι τὸν ὄφιν καὶ σκορπίων, καὶ ὅτι πᾶσαι τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Ταῦτα ἔφην, ἵνα δείξω τῆς ἁμαρτίας τὴν πῶσιν, καὶ τῆς μετανοίας τὴν δύναμιν. μὴ ὀκνῶμεν οὖν καθ' ἑαυτῆς τῆς ἁμαρτίας ὃ κέντρον, μὴ τὴν σπαραγμὸν ἀκόπτη ψυχὴν τῆς ἁμαρτίας. καταχρίνῃ ὅτι ἥμαρτες, ἀλλὰ προφθάσῃ ὅτι ἁμάρτησας καὶ μετενόησας. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀσθένεια τοῦ σώματος συγχωρεῖται ὁ Κύριος, τὴν ἰατρείαν ὑπισχνούμενος τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτρέψας, καὶ πάσῃ τοῖς τὴν ἰατρείαν ἀρμοζούσας τὴν γλῶτταν βλασφημεῖν ἐποίησεν· οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς εἰδὼς ὃ διάβολος, καὶ τῆς ἁμαρτίας

Ματθ. γ. ι. ἴσ. τὴν ζιζανιώδη

ἴσ. τὴν ἁμαρτίαν ὡς

Ἰωαν. α. κθ.

Λουκ. ι. ιη.

Γαλ. α. δ.

α. Κορ. ιε. νε.

ἴσ. δι' τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος συγχώρησιν ὁ Κύριος

ας

οὐκ ἐμάθετε ὅτι τῷ πάντι μωρολ πῦρ ἐστιν, ὅπου πᾶσα ἀρετὴ χωρεῖ ἐλεημοσύνης δέδει ὠφελῆ; καὶ πῦρ ἐστὶν εἶπεν, καὶ ἀπειλεῖται, καὶ περισυλᾷ, καὶ ἀγρυπνίαν, ξηροφαγίαν τε, ψυχὴν τε καὶ δίψαν, καὶ ὁ ποιῶν εἶπεν χωρὶς ἐλεημοσύνης οὐδὲν ὄφελος. λοιπὸν τί εἶπεν χωρὶς τοῦ ἀπολωλέναι ἡμᾶς περιλείπει; ἀλλὰ τοῦτο παρθένατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. εἰς γὰρ τὸ ἐμὸν παλάτιον ἀνελέημων οὐκ εἰσέρχεται, εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς ἄσπλαγχνος οὐκ ἀξιοῦται· εἰς Ⓦ ἐμὸν θρόνον ψεύστης ποιητὴς, ἢ βλάσφημος, ἢ πλεονέκτης οὐκ ἔρχεται· εἰς τὸν ἐμὸν παράδεισον πόρνος, ἢ μοιχὸς, ἢ ἀρσενοκοίτης οὐ καταξιωθήσεται· εἰς τὸν ἐμὸν τετράζυγον σκληρὸς, ἢ ἀμετάδοτος οὐκ ἀνακλιθήσεται· εἰς τὰς δύο μονὰς ἁρπαξ ἢ πλεονέκτης οὐ μὴ παρεπατήσει· εἰς τὰ ἐμὰ βασίλεια κλέπτης, ἢ λοίδορος οὐ μὴ παρεσπεύσει· εἰς τὸ δῶμα θεοσεβείων ψεύστης, ἢ καπήλαλος, ἢ μέθυσος οὐκ εἰσελεύσεται· εἰς Ⓦ ἐμοὶ οἶκον φιλάργυρος, ἢ ἀποστερητὴς οὐκ ἀναπαύσεται· εἰς τὸ οὐράνιον καταπέτασμα ἀκάθαρτος, ἢ ἀσελγὴς, ἢ βέβηλος οὐ διέρχεται· εἰς αἰωνίαν ἀνάπαυσιν ῥάθυμος, ἢ νωθρώδης, ἢ ἀνδροφόνος οὐ διελεύσεται· εἰς τὸ ἐμὸν ἄφθαρτον ὀργίλος, ἢ ζηλωτὴς, ἢ μνησίκακος οὐ μὴ παρεσφανίσει· εἰς Ⓦ ἐμὸν νυμφῶνα φλύαρος, ἢ μωρολόγος, ἢ γλωσσοποιὸς ὁλοτελῶς ἀνελιθήσεται· εἰς αἰώνια σκηνώματα ἀναίσχυντος ἢ φθονερὸς κληρονομῆσαι οὐκ ἔχει. μηδεὶς πλανάσθω· οὐδεὶς ἄδικος, ἢ τις τῶν τοιούτων εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ οὐ καταξιωθήσεται· ἀλλ' ἁγνοὶ μόνοι εἰσελεύσονται, Ⓐ ἀμετάδοτοι, Ⓐ πλουσίοις τοῖς πνεύμασι, Ⓐ πτωχοὶ, Ⓐ ταπεινοὶ, Ⓐ φαιδροὶ, Ⓐ πεινῶντες καὶ διψῶντες. Ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, Ⓒ οἱ εἰρηνοποιοί· οἱ τοιοῦτοι εἰσελεύσονται Ⓒ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ χορτασθήσονται, καὶ ἀγαλλιάσονται, ὅτι ὁ μισθὸς αὐτῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. ὑμεῖς δὲ οἱ ἀπανθρωποι καὶ ἀνελεήμονες, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἠλεήσατε, οὕτω δὲ ὑμᾶς οὐκ ἐλεηθήσεσθε. λοιπὸν ἀπέχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας, ὑπάγετε εἰς τὸ σκότος τὸ αἰώνιον οἱ κατηραμένοι καὶ μεμισημένοι, ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, Ⓒ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Ⓒ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. ταῦτα πάντα μαθόντες, ἀδελφοὶ, δεῦτε, καὶ ὑποστρέψωμεν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν τῆς πονηρᾶς· μετανοήσωμεν, στενάξωμεν, τύψωμεν τὸ στῆθος, χειμερήσωμεν οἱ ψυχαζοντες, ὀξυπτίσωμεν, δακρύσωμεν ὅτι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν· καὶ εἴ τινος ἠδικήσαμεν, ἢ ἐψευσάμεθα, ἢ ἁρπάσαμεν, ἀποδῶμεν, ἵνα μὴ καταχριθῶμεν· ἐλεήσωμεν ἵνα εὑρωμεν ἔλεος. καὶ εἴ τι ἔχομεν χρυσὸν ἢ ἄργυρον, ἢ πάντος, ἢ πλουτου· πάντα συγχωρήσωμεν ἀπὸ αὐτῆς τῆς καρδίας ἡμῶν, ὡς ὁ Χριστὸς ἐκέλευσε, μή πως καταχριθῶμεν καὶ καταδικασθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καθὼς οἱ ἄφρονες οἱ ἀνελεήμονες Ⓒ μισάνθρωποι. γενώμεθα εἰς ἀλλήλους εὔσπλαγχνοι, φιλάνθρωποι, ἥμεροι, φιλάγαθοι, ὑπομονητικὸς, μακρόθυμοι, ἀλλήλοις βοηθοῦντες, ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, ἀλλήλοις συγχωροῦντες, ἀλλήλοις διαρρηγνύμενοι, ἀλλήλοις ἰσοψυχοῦντες, ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζοντες· ἵνα καὶ τῶν πονηρευομένων κολάσεων τοῦ πυρὸς ἀλεξφύγωμεν, καὶ Ⓦ τῶν ὄντως βίου τοῦ ἀφθάρτου ἀπολαύσαντες, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα Ⓒ τὸ κράτος ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἰσ - πνεῦμα δικαιοσύνης, οἱ

ποδίδωμι πλουσίως ϗ ἀφθόνως ϗ ἐκατονταπλασίως, τὴν αἰώνιον ζωήν. ἐδώκατέ μοι κλαῦσαι αὖτε· λάβετε βασιλείαν οὐρανῶν. ἐδώκατέ μοι ὀργίσει· λάβετε Ⓜ τῶν ἁδίκων τὰς τρυφάς. ὠδώκατέ μοι ἱμάτιον παλαιόν· ἐνδύω ὑμᾶς τὸ ἄφθαρτον φῶς. ἐδώκατέ μοι ποτήριον ὕδατος· ἀπολάβετε τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν τῆς ἀναπαύσεως. Εἰσηγάγετέ με εἰς τὴν σκέπην· ἰδοὺ χορτάζομαι ὑμῶν τὸ εἰ μὴ τὸν ἄρτον ἀγγέλων. ἐδώκατέ μοι φθαρτά· λάβετε ἄφθαρτα. ἐδώκατέ μοι πρόσκαιρα· λάβετε αἰώνια. ἠξιώσατέ με τῆς τραπέζης ὑμῶν· λάβετε τρυφὴν αἰώνιον. ἐρρύσασθέ με ἀπὸ δισμωτηρίου, ἐπεσκέψασθέ με ἀσθενοῦντα, ἐλύσατέ μου Ⓜ λιμὸν ϗ τὸν δίψαν, εἰσήγατέ μου εἰς τοὺς πόδας, ἐθερμάνατέ με ῥιγοῦντα· ἰδοὺ χορτάζομαι ὑμῶν Ⓜ κόλπον τὸν Ἀβραάμ. ἔλαβον πλοῦτον, δίδωμι μαργαρίτας· ἔλαβον χρυσόν, δίδωμι χρυσοῦν. πολλὰ γὰρ τὰ ὑμέτερα, οἷά εἰσι, τοὺς ἐμοὺς δούλους χορτάσαι· τὰ γὰρ ὑμέτερα ὄψιμα, τὰ δ' ἐμὰ ἐπουράνια· τὰ ὑμέτερα πρόσκαιρα μεριμνῶμεν· τὰ δ' ἐμὰ φῶς, ζωή, εἰρήνη, ϗ ἀνάπαυσις. οἶδα ἐγὼ ὅσα μοι ἐπήνεσατε, γινώσκω ἐγὼ ὅσα οὐκ ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν ἀπεκρίνατε, ϗ τὸν ἐμὸν ψυχὴν ἐπλήσατε· ἐπείνασα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· καὶ ἐδίψησα τὸν ἐμὸν ἄρτον, ὅσα οἱ ἄγγελοι πρόσκαιρα, καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐστὶν ἀρχὴ ἀγαθά, ὑμῖν χορτάζομαι τοῖς φίλοις μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

Εἴδετε, ἀδελφοί, τῆς ἐλεημοσύνης τὸ κέρδος, ἔγνωτε αὐτῆς τὸν ἰσχύν, ἐμάθετε αὐτῆς τὸν δυνάμιν, κατηκούσατε αὐτῆς τὸν ὠφέλειαν. Εἶπά, φησι, ὁ Κύριος τοῖς τοῦ βιωνύμοις λέγω, τοῖς τοῦ δήμου, τοῖς τοῦ ἀργοῦ Ⓜ βίου δαπανῶσι· Ἐπίνασα γάρ, φησι, ϗ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, καὶ τὰ ἑξῆς. πόσα ἦλθον εἰς τὸν θύραν ὑμῶν ζητῶν σιτολύσιον, καὶ ἀπεσκύσατέ με ἀπηρέψατε; πόσα ἦλθον εἰς τοῦ οἴκους ὑμῶν, καὶ εἶδον τραπέζας πεμπίων ἀγαθῶν μεστάς, καὶ πόρνας τρέφων ὀρχήστας, καὶ κάλπικας, καὶ ἐμὲ καὶ κλασμάτων αὖτε οὐκ ἠξιώσατε; μὴ γὰρ τὰ ὑμέτερα ἐξέκοπτον, καὶ οὐκ τῶν ἐμῶν οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν; πόσα ἦλθον εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν χειμῶνος σφοδροῦ ἐπικειμένου, γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος, μηδὲν λαλῆσαι δυνάμενος ἀπὸ τῆς βίας καὶ τῆς ἀνάγκης· ὑμεῖς δ' ἐπιβάξαντες, ἐξουδενήσαντες, ἐξωθεῖν με ἐγκατελίπετε, καὶ οὐδὲ καὶ κἂν ὡς ἕνα τῶν κυναρίων ἐλογίσασθε; καὶ ἐξ τοῦτο περιβλεφθέντα ἀπ' ἐμοῦ Ⓐ κατηφαμμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀκοίμητος, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων· ὅτι οὐ μόνον ὑμεῖς με οὐκ ἠλεήσατε, ἀλλὰ καὶ ὅσοι θέλοντές με πολλάκις ἐλεῆσαι ἐκωλύετε, καὶ ἐπίβητε λέγοντες, ὅτι κλέπται εἰσὶν Ⓐ πλωχοί· τί ἐλεεῖτε αὐτούς; οὗτοι κύνας ἐτρέφετε, οὗτοι ἵππους ἐθεραπεύετε, τῶν κτίσεων ὑπερβλέπετε καὶ ὑπερμηδὲ ὄνους, καὶ χεῖρες ϗ πόδας ἐμεμιμᾶτο· ἐγὼ δ' ἐμὰ μόνη, οὗτοι πλωχοὶ δ' ἀδυνάτοις, οὐδέποτε ἠλέησατε· ὅτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐλεηθήσεσθε. Οὐκ οἶδατε, ἄθλιοι, ὅτι ἐξ τῶ πλωχῶν ἐχθὲς πᾶς ἀνθρωπος τὴν σωτηρίαν; Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ἀδελφούς μου αὐτοὺν ἐποιήσατε; Οὐκ ἠκούσατε τῆς γραφῆς λεγούσης, Ὅτι Ὁ ἐλεῶν πλωχὸν, δανείζει Θεῷ; Οὐκ ἐμάθετε, ὅτι Κρίσις ἀνίλεως τοῖς μὴ ποιήσασιν ἔλεος; ὦ πόσα ἐδάκρυα Ⓐ πέπτες, Ⓐ ἀδελφοί μου, ὀδυρόμενοι, κλαίοντες καὶ θρηνοῦντες; ποῖον ῥῆμα οὐκ ἐπιδοῦναι ὑμῶν τὴν ἀμείλικτον καρδίαν, ἐλεεῖτε, βοηθεῖτε λέγοντες, δότε οἱ ἀγαθοποιοί, δότε οἱ ἐλεήμονες, δότε οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ, δότε οἱ ὧν λαβόντες, ἃ ἄλλα μυρία ῥήματα ϗ σχήματα ἐπιτηδεύοντες τὰ δυνάμενα ϗ λίθους μαλάξαι, ϗ ἀγρίων θηρίων τὴν ἡμερότητα ποιῆσαι; ὑμεῖς δ' ἐσκληρώσατε τὰ ἀπαλώτερα ὑμῶν, ϗ μᾶλλον οὐκ ἐλεεῖτε ϗ ὠφελεῖσθαι, ἀλλ' ϗ μᾶλλον κατεδιώκετε ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὥστε πολλοὺς ἀποθανεῖν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ ϗ τοῦ ψύχους; ὦ πόσους ὀρφανοὺς ἠδικήσατε, πόσας χήρας ἐπλεονεκτήσατε, πόσους ἀδυνάτους ἐθλίψατε, πόσους καλαποιμένους γυμνοὺς ϗ αἰχμαλώτους κατεῖδόσατε; ὦ πόσων μυριάδων μυριάδος ἐκρατήσατε, ὑπὲρ ὧν ϗ αἰτίως τιμωρηθήσεσθε;

Ματθ. κε. λε.

Ισ. κτίσεων ἐπαμφ. ὑπὲρ ἐπιζήτητα ὄρη.

Ματθ. κε. μ. Παροιμ. ιθ. ϛ'. Ισαι. ϛ'. γ.

ὐκ

ἀδικῆ, ἢ ὃ φυλακὴν, καὶ δικαιώσαι μέ σοι ; ὁ δὲ κριτὴς πρὸς αὐτὸν φησιν· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, τῷ πεινῶντι, τῷ ἀσθενοῦντι, τῷ ξένῳ, τῷ γυμνῷ, τῷ ἐξουθενημένῳ, τῶν λελωβημένων, τῶν ὑφειμένων, τῶν ὑπερηφάνων, τῶν λιμῷ, τῶν ὑπὸ δίψης, τῶν τεταπεινωμένων, τῶν καταπονουμένων, τῶν ἀδοκίμων, τῶν κακουχουμένων· ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε οὐκ ἐμοὶ ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε, τὰ ἐμὰ μὴν ἐθεμελίωτε, ἐμοὶ δικαιώσατε, τῷ ἐμῷ ψυχῷ ἀνέπαυσατε· Διὰ τοῦτο δεῦτε ⓐ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. δεῦτε οἱ σοφοὶ, ⓐ τῇ πίστει ἀσφαλεῖς καὶ ἀμόλυντοι φυλάξαντες· δεῦτε ⓐ οἱ ἐμὲ πτωχεύσαντες τῷ πνευματικῷ πτωχείᾳ· δεῦτε ⓐ οἱ ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς μετὰ τῶν θηρίων δι' ὃ ὄνομά μου οἰκήσαντες· δεῦτε ⓐ πενθοῦντες καὶ τεθλιμμένοι· δεῦτε ⓐ οἱ ἐμὲ πεινάσαντες καὶ διψήσαντες· δεῦτε οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· δεῦτε οἱ ἀνειδιζόμενοι καὶ μισηθέντες διὰ ὄνομά μου· δεῦτε οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, δεῦτε οἱ ἐλεήμονες, δεῦτε οἱ θυμιτάδοτοι, δεῦτε οἱ θύσπλαγχνοι, δεῦτε οἱ ὀρφανοτρόφοι, δεῦτε οἱ ξενοδόχοι, δεῦτε οἱ τῶν χηρῶν προστάται, δεῦτε οἱ τῶν ἀδυνάτων ἀντιλήπτορες, δεῦτε οἱ τῶν ἀσθενούντων ὠφελημονήτορες, δεῦτε οἱ τὸν φυλακὴν ἐπισκεπτόμενοι, δεῦτε οἱ τῶν χρεοστάτων πληρωταί, δεῦτε οἱ τὰς ψυχὰς τῶν πεινώντων καὶ διψώντων διὰ τὸ ὄνομά μου ἐμπλήσαντες, δεῦτε οἱ τῶν ἀδίκως καταδουλωθέντων καὶ κινδυνευόντων πρεσβάται θερμότατοι, δεῦτε οἱ τῶν ἐξορίᾳ καὶ πικραῖς δουλείαις εὐπαλάγκτοι ἐλευθερωταί, δεῦτε οἱ τὴν ἔρημον καὶ ἡσύχιον βίον δι' ἐμὲ πολιτευσάμενοι, δεῦτε οἱ πρᾳεῖα καὶ ἀσκήτως καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ ἕως θανάτου ἀγωνισάμενοι, δεῦτε οἱ τὸ σωφρονοῦν καὶ ἀγνεία τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἀσπιλον καὶ ἀμίαντον διατηρήσαντες, δεῦτε οἱ τὴν νηστείαις καὶ ἀγρυπνίαις καὶ ψαλμῳδίαις ὅλην ἑαυτῶν τὸν βίον τελέσαντες, δεῦτε οἱ καθ' ἑκάστην νύκτα καὶ ἡμέραν τὴν ἐκκλησίας μὴ ἀφιστάμενοι, δεῦτε οἱ τὰ θυσιαστήριά μου κοσμοῦντες καὶ ὑπομένοντες, δεῦτε οἱ καταφρονήσαντες τῶν ὑπαρχόντων, ἀπολάβετε τὰ οὐράνια· δεῦτε οἱ καταλείψαντες πατέρας καὶ μητέρας, υἱοὺς καὶ θυγατέρας, οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ συγγενεῖς, ἀπολάβετε τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ τῆς ἐπουρανίου· δεῦτε καὶ πάσασθε τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν, καὶ χαίρετε, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. δεῦτε, ἴδετε οἷον διαπαντὸς ἀνάπαυσιν τυγχάνετε, καὶ χαίρετε, καὶ σκιρτήσατε, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Εἰσέλθετε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ὑμῶν, ἀπολάβετε τὰ ἀγαθὰ ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε, καὶ ὅπου καρδίαν οὐ δεήσει οὐκ ἐνέβη· Εἰσέλθετε εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ πατρός μου, ὅπου ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύπτειν· δέξασθε τὰ βραβεῖα καὶ τοὺς στεφάνους καὶ τὰ ἔπαθλα τῆς ἀγάπης ὑμῶν. ἐβαστάσατε τὸ βάρος καὶ τὴν καύσωνα τῆς ἡμέρας· ἀπολάβετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. εὐφράνθητε πεῖνα καὶ δίψα, χαμηκοιτήσαι καὶ ξενοφιλίαι· ἀπολαύσατε δῶν δόξης αὐτοῦ, καὶ χαρᾶς ἀνεκλαλήτου, ἵνα συνήσομαι ὑμῖν τοῖς φίλοις, ἀναπαύσασθε λοιπὸν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ παραδείσου, εἰς τὰς μονὰς τὰς φωτεινὰς, εἰς τρυφὴν καὶ χαρμονὴν τέλειον οὐκ ἐκλυθῆ, εἰς σκηνώματα λαμπρὰ καὶ δεδεξασμένα. εἰσέλθετε εἰς τόπους φωτεινούς, καὶ ἀναπαύεσθε ἐκ τῶν κόπων ὑμῶν, ὧν δι' ἐμὲ ὑπεμείνατε. ἀναπαύεσθε μετὰ τῶν ἁγίων μου ἀγγέλων, μετὰ ἀποστόλων, μετὰ προφητῶν τῶν ἀπ' αἰῶνος μοι εὐαρεστησάντων ἁγίων. Εἰσέλθετε εἰς τὸ ἐμὸν παράπτειον, ὅπου οὐκ ἔστι πόνος, λύπη, καὶ στεναγμὸς, οὐδὲ δάκρυον, ἀλλὰ αἰώνιος, καὶ ζωὴ ἀπερίλυπτος. τοιαύτας δωρεὰς ἀφείλομεν ἐγὼ τοῖς ἐμὲ λέγοντι τηρήσασιν, ὅπως ἐγὼ τιμῶ τοὺς ἐμὲ τιμήσαντας· οὕτως ἐγὼ δέχομαι τοὺς ἐμὲ δοξάζοντας, οὕτως ἐγὼ ἀναπαύω τὰ ἐμὰ μὴν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀδυνάτους ἀναπαύοντας, οὕτως ἐγὼ μακαρίζω τὴν ἐκκλησίαν μου τὴν ὑπομένουσαν, οὕτως ἐγὼ ἀποδίδωμι

ἴσ. χειροτώνητον

ἴσ. ἦν καὶ ἦν

ἴσ. λὰ χεῖρα αὐτοῦ

ἴσ. μὴ τοὺ ἐμὲ τιμήσαντας, ἴ-

μὴν, ἑαυτὸν κλαύσωμεν, ἑαυτὸν εὐτρεπίσωμεν, ἑαυτὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ κριτήρια καὶ δικαστήρια παρασκευάσωμεν. ὁ γὰρ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ὄντι πατὴρ, ὁ μήτηρ, οὐκ ἀδελφὸς, ὁ συγγενὴς, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ Ἀβραὰμ, ὁ Νῶε, ὁ Δανιὴλ, ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος δυνήσονται λυτρώσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀκαταλήπτων ἐκείνων βασάνων, ἐὰν μὴ τὰ ἔργα ἡμῶν. ἐξ ἀριστερῶν ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, ἔρχε) ὁ ἐπαίζων καρδίας καὶ νεφρεις· ἔρχε), καὶ τίς λοιπὸν ἐκφύγῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ; ἔρχεται καθήμενος ὑπὲρ θρόνου χερουβὶμ, καὶ ὑπερβλέπων ἀβύσσους· ἔρχε) ὁ Θεὸς τῶν ὅλων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων· ἔρχε) ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων, καὶ κριτὴς τῶν κριτῶν· ἔρχε) ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ δικαστὴς τῶν δικαστῶν· ἔρχε) ὁ δημοσιεύων καὶ ἐλέγχων πᾶν φαῦλον καὶ ἀποκαλυπτῶν τὰ ἐσφαλμένα τῶν κρυφίων· ἔρχεται ὁ τὰ ἐνθυμήματα καὶ τὰς πράξεις καὶ τὰ ῥήματα καὶ πᾶν σύνθημα ὑπὲρ πάντων ἀριαμβεύων· ἔρχε) ὁ ἀληθὴς, καὶ ἀκήρατος ὀφθαλμὸς, ὁ ἀπροσωπόληπτος δικαστὴς, ὁ ἀδωροδόκητος ἐξεταστὴς, ὁ πᾶσαν ῥυθμὸν πρᾶξιν καὶ αἰσχρὰν ἡδονὴν καταφλέγων, καὶ εἰς γέενναν πυρὸς πέμπων· ἔρχεται ὁ ἀγαπῶν εἰρήνην, καὶ μισῶν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα, ἢ πᾶν ἄρπαγμα, καὶ ἀδικίαν πᾶσαν, καὶ ὑπὲρ πάντων τὰ σκάνδαλα αἰωνίως ὠμωρυόμενος· ἔρχε), οὐ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἡ γῆ φεύγει, ἡ θάλασσα ξηραίνε), ὁ οὐρανὸς εἱλίσσε) ὡς βιβλίον, τὰ ἄστρα πίπτουσιν, ὁ ἀὴρ κλονεῖται, ὁ ἥλιος σκοτίζε), ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσον), τὰ χαρακώματα τέμει, τὰ σιδήρια ὀξύσονται, ἀγγέλοις φείσεται, ἀρχαγγέλοις τέμουσι, τὰ ἄνω, τὰ κάτω δοῦναι, τὰ πάντα σύεται· ἔρχεται ὁ μὴ λαμβάνων πρόσωπον ἀνθρώπου, καὶ μὴ ἐλεῶν πάντως τὸν κρίσει· ἔρχεται ὁ ἀποδιδοὺς ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὁ ἐλέγχων τὴν σκληρότητα πάσης πονηρᾶς βουλήματα καὶ πράγματα· ἔρχεται ὁ ἐλεῶν τὸν ἐλεήμονα, καὶ καθαίρων τὸν ἀσυναγώγητον, ὁ φοβερὸς τὸ βουλῆσαι κατὰ τῶν ἀμαθῶν· ἔρχεται ἐν καμπῇ πᾶν ζῆν ἐπουράνιον καὶ ὑπερτάτην καταδυόμενον· ἔρχεται οὗ ὁ θεῖος φλὸξ πυρὸς, ἡ ἐν ἐσχάρᾳ αὐτοῦ πῦρ φλέγει· ἔρχεται τοὺς ἐν δικαίοις σῶσαι ἡ δοξάσαι, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς τιμωρήσασθαι· ἔρχε) μακαρίσαι τοὺς διψῶντας, τοὺς δὲ ἐμπεπλησμένους καλέσαι· ἔρχεται τιμῆσαι τοὺς ἀγωνοθέτας ἐν ἀγρυπνοῦσι τὸ προσευχαῖς καὶ ψαλμῳδίαις, τὸ βλασφημίας καὶ διηνεκῆ νυστασμὸν· τοὺς δὲ ῥαθύμους καὶ ἀμελεῖς εἰς βασάνους καὶ ὠμωρίας παραπέμψαι· ἔρχεται πρὸς μὲν τοὺς ἁμαρτωλοὺς φοβερὸς ἐν σκληρῷ, μὴ πολλῆς ἀπειλῆς κολάσει· πρὸς δὲ τοὺς δικαίους παρὼν καὶ ἱλαρὸς καὶ ἥμερος· καὶ τί φησι πρὸς αὐτούς; Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· οὐχ ὅτι πλούσιον πολιτείαν ἐκτήσασθε ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ὅτι πολλοὺς δούλους καὶ δούλας ἐκτήσατε, οὐδὲ ὅτι βυθμοῖς καὶ ἐνδόξοις ἐτρίβητε· οὐχ ὅτι πολλοὺς ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας ἐκληρονομήσατε, οὐχ ὅτι ἀποθήκας καὶ λαμπρὰς οἰκίας ᾠκοδομήσατε, οὐχ ὅτι πολλὰ ζῴων βοῶν καὶ ἀγέλας προβάτων ἐπορίσασθε, οὐδ' ὅτι τραπέζης πλουσίας καὶ ἀφθόνου ἀπηλαύσατε, οὐδ' ὅτι ἱμάτια λαμπρὰ ἐνεδύσασθε, οὐδ' ὅτι μύροις καὶ ἀρώμασιν ἠλείφεσθε, οὐδ' ὅτι πολλὰ πρὸ πάντων ἐλιμήθητε· οὐχ ὅτι ἐδοξάσθητε καὶ ὑψώθητε καὶ ἐμεγαλύνθητε, οὐδ' ὅτι ἐπηυξήσατε, ἢ ἠγυπνήσατε· οὐδὲ ὅτι πρῶτοι ἐφυλάξατε, ἢ ὅτι ἐκαποπαθήσατε· ἀλλ' ὅλα ἐπίνασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ἐθέρισα με ξένον, καὶ εἰς τὸν οἶκον ὑμῶν συνηγάγετέ με, καὶ μιγάλως με πρέμυθήσατε· ἐωράκατέ με γυμνὸν, καὶ ἐνεδύσατε· ἐθεάσασθέ με ἐν ἀθετήσει καταπεσόντα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, καὶ πολλῆς θεραπείας ἠξιώσατε· ἤλθετέ με ἐν φυλακῇ, καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας ἤλθετε πρός με. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ δίκαιοι Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν; ἢ ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνὸν, καὶ περιεβάλομεν; ἢ ἀσθενῆ,

Ματθ. κε. λδ.

ἰσ. εἰς ἐμὲ

μὴν, ἠδικήσαμὴν, καὶ ὃ ποιηρὸν ἐποιήσαμὴν, καὶ ἀζημίωτοι μὴν ἐν πᾶσι, καὶ τὴν ἐντολήν σου οὐκ ἐ-
κύσαμὴν, καὶ ἁμαρτίᾳ σε ἀπεπικράνθημὴν· ἀλλ' ἐλέησον, Κύριε, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν
σου· ἐλέησον, δέσποτα, τὸν τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὄφεως ἐκβληθέντα τοῦ παραδείσου· ἐλέησον ἡμᾶς,
καὶ εὐδυσωποῦμεν, καὶ σωτήριον ἐμάθομεν· ἐλέησον ἡμᾶς, οἷς ἐγόμφωσεν ὁ ἁμαρ-
5 τωλὸς τῆς βοηθείας· εὐαπόλαγκτε, ἐλέησον τοὺς ἐν καταλιπόντας, καὶ ἐκείνῳ δουλεύσαντας·
ἐλέησον τοὺς πεπλανημένους, ἐλέησον τοὺς τοῦ σοῦ παραδείσου μὴ φυλάξαντας, καὶ τοῖς
δαιμόνων κακουργίαις καθυποτάξαντας· ἐλέησον τοὺς ἐν ἀμαρτίαις μολυνθέντας, ἐλέησον
τοὺς τυραννημένους ὑπὸ τοῦ πολεμίου, ἐλέησον τοὺς ῥερυπωμένους ἐν ἀσωτίᾳ· ἐλέησον ἐ-
λεήμων, ἐλέησον ἀγαθὲ, ἐλέησον μακρόθυμε, ὅτι πᾶν κακὸν καὶ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν καὶ πλε-
ἴσ. ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἰῶ 10 ονεξίαν καὶ ἀδικίαν αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐποίησαν. ἐμιάναμὴν γὰρ" τὸν, ἰῶ κατ' εἰκόνα σου ἐ-
ποίησας· ἐμιάναμὴν δὲ σῶμα, ἐμιάναμὴν ἀγαθὸν. ἡ γλῶσσα ἡμῶν, μάχαιρα ὀξεῖα ἐγένε-
το τοῦ πλησίον· ⓐ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πῦρ βλέπουσι, αἱ χεῖρες ἡμῶν αἵματος πλήρεις, ⓐ
ἴσ. ἡμῶν ὀξέως εἰς τὸ κακὸν τοῦ ποιῆσαί τινα· ὁ τόπος ἡμῶν μεμίανται ταῖς λοιδορίαις
καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἐμιάναμὴν τὸν νοῦν καὶ ⓐ αἴσθησιν. αἱ γὰρ ἀδικίαι ἡμῶν ἕως τοῦ οὐρανοῦ
ἴσ. ἡ ἁμαρτία ἡμῶν ἕως τοῦ οὐρανοῦ ἤγγισαν, αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ὑπὲρ τὰ ὄρη ὑψώθησαν, αἱ πλεονεξίαι ὑπὲρ τὰς νεφέλας ἐπάρ-
θησαν, αἱ κακίαι ἡμῶν ἕως τοῦ οὐρανοῦ ἔφθασαν, αἱ ἀμαρτίαι ἡμῶν ἀσυγχώρητοι, τὰ σφάλ-
ματα ἡμῶν παραμυθίαν οὐκ ἔχει, ἡ ἀποτυχία ἡμῶν ἀπροσηγόρητος, καὶ ἰδοὺ ἡ γῆ τὰ κακὰ ἡμῶν
βαστάζειν οὐ δύναται· καὶ ἁμαρτάνομεν, τοῦ σοῦ ἐλέους χρῄζομεν. χριστὲ τοῦ ἀθά-
νατον τῆς φύσεως ἡμῶν· ἐλέησον, Κύριε, τὴν χειρῶν σου ὃ ποίημα. τοῦ σοῦ γὰρ θανατω-
χείδου ὀφείλομεν· τῆς σῆς βοηθείας μὴ ὑστερήσῃς ἡμᾶς· ὁ σὸν ἔλεος ἐξαπόστειλον ἡμῖν
τοῖς ἀναξίοις, τοῦ σοῦ ἀνθλήψω δώρησαι ἡμῖν τοῖς ἀμαρτωλοῖς, καὶ ὀπτάσαι ὁ προσω-
πόν σου, καὶ σωθησόμεθα. ταῦτα (ἀδελφοί μου) λέγοντες καὶ παιωνῶντες, φύγωμὴν πᾶσαν κα-
κίαν καὶ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, φύγωμὴν πᾶσαν ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν· φύγωμὴν κενοδοξίαν,
μέθην, ἣ πᾶσαν ἀπληστίαν· φύγωμὴν γαστριμαργίαν τοῦ γλυκύτητος πάντων τῶν κακῶν,
φύγωμὴν φιλαργυρείαν τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ῥίζαν πάσης ἁμαρτίας, φύγωμὴν μισαδελφίαν καὶ
ἀπλαγχνίαν, φύγωμὴν καταλαλιὰν καὶ λοιδορίαν, φύγωμὴν πορνείαν, μοιχείαν, καὶ πᾶ-
σαν βλασφημίαν· φύγωμὴν κλεψίαν, ἁρπαγήν· φύγωμὴν φιλοδοξίαν ἣ προσωποληψίαν, καὶ ἔτι, ἣ ζῆλον, ἣ τοῦ λοιποῦ ἀπάτην τὸ ματαίου βίου τούτου· ἵνα μὴ ἔλθῃ ὁ Κύ-
ἴσ. καὶ ἡμᾶς λέγων· ἴσ. αὐτὸς ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ θύρησιν ἡμᾶς ῥαθυμοῦντας, ἣ ἀλλοτριόνομον ἡμᾶς, καὶ ἀποφαί-
νηται" κακοήθων λέγων· Δήσαντες" αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐμβάλλετε εἰς Ματθ. κζ. 13.
τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὢ πόσα μέλ-
λομὴν τότε κλαίειν, ἀδελφοὶ, καὶ ὀδύρεσθαι, καὶ θρηνεῖν, καὶ ἑαυτοὺς κατακόπτειν, μηδὲ τὼφε-
λοῦντας λοιπόν; καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, ἐὰν ὄντως θυρεθῶμὴν ἀμετανόητοι· κα-
ἴσ. πικρὸν λὸν ἡμῖν μὴ γένηται τοῦτο, ἐὰν ὄντως μέλλωμὴν θυείσκεσθαι· κλαύσωμὴν" μακρὰ λοιπὸν (ὦ
ἴσ. -μὴν συγ- 35 ἀδελφοὶ) ἵνα μὴ ἐκεῖ ἀθάνατα πεμφθῶμὴν· ἐλεήσωμὴν, ἵνα" ἐλεηθῶμὴν, ἵνα συγχω-
κεράσωμὴν ἵνα ρηθῶμὴν· σκορπίσωμὴν ἡμῖν αὐτοῖς χρήματα, ἵνα μὴ ἄλλοι μᾶλλον τὸν τελευταῖον ἡμῶν ⓐ κόπον ἐσθίοντες καὶ πίνοντες καὶ ἀσπαλεύοντες, φάλλωσι λέγοντες· Θησαυρίζει ὁ πλούσιος, καὶ Ψαλ. λη. ι.
οὐ γινώσκει τίνι ζωὴν ἐκείνῳ. καὶ πάλιν, Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο ⓐ Θεὸν βοηθὸν αὐ- Ψαλ. νά. ζ.
τοῦ. τί γὰρ ὄφελος, ἀδελφοὶ, ὅταν ἡμῖν κοπιῶμὴν, καὶ ἄλλοι ⓐ κόποι ἡμῶν ἀπολαύσωσι;
40 προσπέμψωμὴν ἐκεῖ, ἵνα εὕρωμὴν. Ὁ γὰρ ἄπιρος ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θείσει. μηδεὶς Γαλ. ς. ζ.
προφασιζέσθω, ὅτι γυναῖκα ἔχω καὶ τέκνα, καὶ οὐ δύναμαι δι' αὐτὰ σκορπίσαι τὰ χρήμα-
τα, ἵνα μὴ ἀποθνήσκων πάλιν αὐτὸν καταλίπω. μὴ, ἀδελφοὶ, μὴ (πρὸς κακὰ πάν-
τως ἡμᾶς) μὴ τοῦτο μεμνώμὴν. ἔστι γὰρ Θεὸς ὁ σωτὴρ ὁ οἰκτίρμων, ὁ μεμνωμὴν καὶ
διαιθὲν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ὁ καὶ ποιήσας αὐτούς· μόνοι ἡμῖς ἑαυτοὺς μεμνώσω-
μὴν,

ἔστιν ἀριθμός· ἃ καὶ διηγούμενον ὑπολείψει με ὁ χρόνος τῆς ζωῆς μου. ἴδετε, ἀδελφοί, εἰς πόσα κακὰ ἐμπεπλοίμεθα καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἣν οὐ προσέχομεν. ἀλλ' οἶμαι, τίς γέγονεν ταῦτα διηγούμενος; πῖς βούλεταί μοι, ἀδελφοί, ὅτι σὺ φῂς μένειν ταῦτα γράφων, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος, καὶ φρίκη μοι ἐπέπεσε, καὶ ὀξέως μου, καὶ δακρύειν μοι ἐπῆλθεν, ὅταν σὲ θυμηθῶ ὅτι, σὲ πόσοις πάθεσι ποικίλοις καὶ δαιμονικοῖς δολεαζόμεθα. τί οὖν ἀμελοῦμεν; τί παρεμβαίνομεν; ποῖον κακὸν οὐκ ἐκδεχόμεθα; τί τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας καταφρονοῦμεν; τί δὲ φρενπλῆγα τὰ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν; τί ἀμελοῦμεν; τί ἀναδυόμεθα; ἕως πότε ἀθύμως; ἕως πότε τυφή; ἕως πότε μέθη; ἕως πότε ἡδυναί; ἕως πότε ἡδυπάθεια; ἕως πότε ἁπλησία; ἕως πότε ἁρπαγαί; ἕως πότε ἀδικία; ἕως πότε ἡ καταδρομὴ τῶν πλουσίων; ἕως πότε αἱ λεηλασίαι τῶν πενήτων; ἕως πότε πλοῦτος; ἕως πότε χρήματα; ἕως πότε χρυσός; ἕως πότε φιλαργυρία, τῶν ψυχῶν ἡ ἀγχόνη; ἕως πότε φθόνος; ἕως πότε ψυδρὸς; ἕως πότε καταλαλιά; ἕως πότε λοιδορία; ἕως πότε ὑπερθυμίαι αἱρέσεις καὶ ἀκόλαστοι; τί πλανώμεθα; τί ἀναμένομεν; τί ἀκαίρως κοπιῶμεν; τί ἑαυτοὺς χλευάζομεν; τί ἑαυτοὺς καταπατοῦμεν μάτην; τί τὰ ἀγαθεῖα ὑπηρετοῦμεν; τί ταραχούμεθα; τί κοπιῶμεν; τί θησαυρίζομεν ποσάκις; μετανοήσωμεν δὲ λοιπόν, ἄξυπνίσωμεν, γρηγορήσωμεν (προλαμβάνω ὑμᾶς, ἀδελφοί) ἀποτινάξωμεν τὸ βαθὺ ὕπνον τῆς ἀμαρτίας. δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ διηγήσομαι ὑμῖν, πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν· δεῦτε, ἀκούσατε προφήματα καὶ ῥήματα πνευματικὰ καὶ σωτήρια· δεῦτε, μάθετε βουλὴν σώζουσαν, καὶ θεαρέστου· δεῦτε, γνῶτε πῶς ἐξομολογησόμεθα τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν· δεῦτε πρὶν λυθῆναι βίᾳ πανήγυρις, δεῦτε πρὶν ἀποκλεισθῶσιν αἱ θύραι τῆς ζωῆς, πρὶν ὁ θάνατος ἔλθῃ καὶ θύρη ὑμᾶς ἀνεπίμικτος· δεῦτε πρὶν ὁ ἥλιος δυῇ, πρὶν σκοτάσῃ τὸ φῶς· δεῦτε, ἀκούσατε πανήγεως τὰ ἔθνη, καὶ σωπήσατε πάντες ⓐ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην· δεῦτε γηγενεῖς, καὶ γὰρ τοῦτο, ὅτι τὸ ἀνθρώπων πλῆθος καὶ πόνος· δεῦτε υἱγενεῖς καὶ ἔνδοξοι, δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι· δεῦτε πᾶν γένος, καὶ ἡλικία πᾶσα, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες· μακρεσί τε μεγάλοι, νέοι τε καὶ πρεσβῦται· δεῦτε ἱερεῖς Κυρίου, τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης· δεῦτε τελώνιοι καὶ πόρνοι, προσεύχεσθε μετὰ νεωτέρων· δεῦτε βασιλεῖς τῆς γῆς· ὅτε "σοφοὶ δὲ ἰδιῶται, δεῦτε, προσπέσωμεν σταλίον Κυρίου τῷ ποιήσαντι ἡμᾶς· ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς λαὸς νομῆς αὐτοῦ, καὶ πρόβατα χειρὸς αὐτοῦ. δεῦτε, ἀδελφοί, καὶ γνῶμεν ὅτι ὑδὸν ὠφελήσουσιν ἡμᾶς τὰ πέρατα τῆς γῆς. δεῦτε, ἴδετε ὅτι γυμνοὶ εἰσήλθομεν, καὶ πάλιν γυμνοὶ μέλλομεν ἀπέρχεσθαι ἐκεῖ. δεῦτε, ἐξομολογησώμεθα τῷ Κυρίῳ ἐν διακρίσει καὶ στεναγμοῖς, ἐν ἐλεημοσύναις, ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων· καὶ αὐτὸς διδάξει ἡμᾶς πῶς σωθῶμεν. Εἴπωμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς αὐτόν· Κύριε, ἠμάρτομεν εἰς ⓦ ὄφιν καὶ ἐνώπιόν σου· δέξαι ἡμᾶς τὸν ὑπερφωνοῦντα τὸν μετάνοιαν, δέξαι ἡμᾶς ⓦ στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα, δέξαι ἡμᾶς τῶν αὐλῶν τὸν μετάνοιαν, ⓦ ὀδυρμὸν καὶ κλαυθμὸν τὸν ὑπὲρ θάνατον· δέξαι ἡμᾶς ἐν ἀθλίοις, καὶ αἰχμαλώτοις βιώσαντας· δέξαι ἡμᾶς, φιλάνθρωπε, ἐν πολλὰ σὲ παροργίσαντας· δέξαι ἡμᾶς, δέσποτα, ἐν σὲ ἀσωτίᾳ καὶ πάσῃ πονηρίᾳ τὸ ἀκαθαρσίᾳ τὸν βίον ὅλον δαπανήσαντας· δέξαι, Κύριε ὁ Θεός, ἐν τῶν σῶν ἐντολῶν παρακούσαντας· δέξαι ἡμᾶς, δέσποτα, ἐν ἀναξίους δούλους σου, καὶ μὴ ἀποδῷς ἡμῖν κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν. ὁμολογοῦμεν, δέσποτα, ὅτι ἐν τῇ ζωῇ ἄξιοι ἦμεν τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν· ὁμολογοῦμεν, Κύριε, ὅτι ἐν τῷ ἡλίῳ τῶν θεωρῶν οὐκ ἄξιοι, διότι ἐστὶν ἁμάρτημα, οὐκ εἶδος πονηροῦ κακοῦ, ὃ οὐκ ἐποιήσαμεν οἱ ἄθλιοι· ἀλλὰ δέξαι ἡμᾶς, δέσποτα, ὡσπερ τὸν ἀσωτον υἱόν· δέξαι ὡς τὸ λῆστου, δέξαι ὡς τὸν πόρνον καὶ τὸν τελώνου. Κύριε, ὀπίσω μου ἡμᾶς, Κύριε ὄπισθεν ἡμᾶς, καὶ μὴ ὀργισθῇς, ἀλλὰ ἱλάσθητι ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν. σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐκτὸς σου ἄλλον οὐκ οἴδαμεν. Κύριε, ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τῶν δούλων σου. Κύριε, σὺ εἶ Θεὸς, καὶ ἡμεῖς σὸς λαός. ἡμαρτομεν γὰρ, ἠνομήσαμεν,

ἴσ. πότε ῥᾳθυμία; ἕως

ἴσ. σωτῆρι ἡμῶν, κῃ.

Ψαλμ. ϛΗ. ζ.

ἴσ. φοὶ, ὅτι ἰδ.

μεν,

παλεαίνοται· Ⓦ ὃ δὲ διὰ βαθὺς δυπεξάλυτοι θυείσκηται ἵνα μὴ ἀφεθῇ τὸ μέλλοντός σε κρίνειν· ἵνα οὖν μὴ ὑπεμένῃ, μέζω τὴν ἀφέσεως καζασκυάσῃς σοι τὴν ἀνομίαν. διὰ τοῦτο καὶ πρώτα προεσφαλίσατο πᾶσι ὁ παράκλητον ἡ ἀγαθὸν πνεῦμα, ἡ πρώτα κατέμεινε, ἡ πῶς ὁ πόρνος ἐκ τῆς βασιλικῆς γάμου κατ' αἰχμῆς ἐκβάλλεται, πῶς δὲ ἡ αἱ πόρναι μοιχοὶ πρὸ ἡμῶν διὰ ἀπιστείαν ἔξω ἀπεκλείσθησαν τῆς ἀρχαίου χάρας, πῶς ὁ πλούσιος ἐκεῖνος διὰ πυρὸς ἡ τὴν ἀνάλεον αὐτοῦ γλῶσσαν ἐν τῷ τύπῳ ἐκείνῳ τῆς βασάνου ἔλαχεν. ὁμοίως ἡ ὁ ἕτερος πλούσιος, ὁ διὰ ἀσπλαγχνίαν ἐκτείνων, ἡ συν- Λυκ. ιϛ. κ.
ἀγων πολλὰ, ἡ καρδαίνων σοφὸν, ἄφρων διαχρίως ἤκουσεν. σὺ δὲ ἄγνοεῖς τί ἡ Ⓦ ἐξ ἀδικουμένων διὰ ἀμεταδότων ἤκουσαν. Ⓦ ὃ κλαίων ὁ Κύριος φωνὰ ἐκάλεσε λέγων, Ὁ κλέ- Ισαι. ι.ϛ.
πτης ὅταν ἔρχηται, ἐὰν μὴ ἵνα κλέψῃ ἡ θύσῃ ἡ ἀπολέσῃ. ταῦτα δὲ τὰ τοιαῦτα διὰ τὸ ματος τὸν ἀγαθὸν ἄγιον πνεῦμα ἐλάλησε, καὶ γὰρ ὃ πατέμεινε· ἡ ὅτι πᾶσι τούτοις ὁ ἀπόστολος κεκράζει λέγων, Βλέπετε μὴ πωδαιτίσησθε Ⓦ λαλοῦντα· ἡ ἐρχέσει τίνας ὑμῶν τὰ Εβρ. ιβ. κε.
θείρηθρα, ἡ μάλιστα τοῖς ἀποσυναγωγίεσις, χάριτι ἡ φιλαγαθεσπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ πάντα κῦ Ⓦ πρεσειρηκότα καὶ ἐγείροντα εἰς τὸν ἡμῶν σωτηρίαν, καὶ
πρεσκαλυμμένου εἰς τὸν αἰῶνα αὐτοῦ βασιλείαν, δι' οὗ τῷ μνημονευθέντων ἁγίων, ᾧ ἡ δόξα ἡ τὸ κράτος, ἅμα τῷ πατρὶ ἡ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ὡς ἦν ἐν ἀρχῇ, νῦν, ἡ ἀεί, ἡ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΤΥΡΟΦΑΓΟΥ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ καὶ ἐλεημοσύνης, Λογ. β.

Βασιλέως ἐν τῷ ὑπηλίου γραπώζει πρὸς πρόσκυλοις πρὸς ταξιν βοῶσαι σάλπιγξ· βασιλέως ἡ τοῦ ἱερεμίου Ἰησοῦ Χριστοῦ γραπώζει διεγίρει πρὸς δοξολογίαν καὶ φόβον Θεοῦ ἡ τῶν ἡλίων χαρῶν διαγώνισις· ἀλλ' ἐκείνος ἐν πρὸς αἰσθητὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμων αἰσθητὸν ἀγῶν· ἡμᾶς ἡ πρὸς ἀοράτους ἐχθρούς τε καὶ δαίμονας· καθὼς φησὶν ὁ Παῦλος, Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς Εφ. ϛ. ιβ.
αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς ἀρχὰς, πρὸς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις· ἴδωμεν, ἀδελφοὶ, ποίους ἐχθροὺς ἔχομεν· ἴδωμεν ἐν ποίαν πολεμίων μαχόμεθα. ποιμενικὸν ἐστιν, ὡς ὁρᾶτε, καὶ αἰνιγματικὸν, καὶ πρὸς πᾶσαι ἁμαρτίαι ἐκδικίζονται ἡμᾶς. καὶ ἀπὸ τίχνων ἐκ τούτου, ὅτι ἀλλοτρίονται· καὶ ἀπὸ σκεύου ἀπορρίπτουσιν ὅτι ἕτερον μεταβαίνουσι. ἡ, ἁ- Ἐπ. ἐ. ἄλλο μετ.
πλῶς εἰπεῖν, ἀπὸ ἄλλου· Εἰς ἄλλοι μετέρχόμενοι οὐκ ἀφίζανται, ἕως ἂν τὸ θέλημα αὐτοῦ γένηται· ἡ Ⓦ ἐν κυρίοις πρὸς πατρίδα, τὸν ἡ πρὸς μοιχείαν· ἡ ἄλλοι ὅτι ὁ ἀρ- Ἐπ. πορνείαν, τὸν κ. ψαν τὸ τὸν πλησ.
πάσαν τὰ ἀλλότρια, ἡ ἄλλοι ὅτι ὁ κλέψας τὸν πλησίον· ἡ τὸν μὲν πρὸς πλεονεξίαν καὶ ἁρπαγὴν, τὸν ἡ πρὸς βασκανίαν ἡ φθόνον· ἄλλοι πρὸς φόνον καὶ λοιδορίαν· καὶ ἄλλοι πρὸς καταλαλιὰν καὶ αὐθαδοκρισίαν· ἄλλοι πρὸς γαστριμαργίαν καὶ παιδοφθορίαν, καὶ ἕτερον πρὸς ἱερόσυλίαν καὶ δόλα σκωπὰς· καὶ τὸν μὲν πρὸς φιλοθεσπρέσκειαν καὶ φιλοδοξίαν, τὸν ἡ πρὸς ἀσωλαγχνίαν καὶ ἀπραγμοσύνην· ἄλλοι πρὸς ἀρίσιν καὶ ὅρκον καὶ ἄλοι πρὸς
ὕβριν ἡ ἀτιμίαν· ἡ Ⓦ μὲν πρὸς ὀργὴν ἡ θυμὸν, ἡ ἄλλον ὅτι πόνον ἡ πρὸς ζῆλον ἡ ἔριν, ἡ ἕτερον πρὸς βλασφημίαν ἡ ἀκαθαρσίαν· καὶ τὸν μὲν πιθανοῖσι μὴ ἐλεῆσαι πρωχεῖς, τὸν ἡ τὰ γείτονος τὸν ὅρους πρόσκυλεύειν· ἄλλοις ἀποστερῆσαι πιοῦσι τὸν μισθὸν μισθωτοῦ, ὃ τί γλυκὺ μᾶλλον ἐλεεινότερον; ἄλλοις ποιοῦσιν ὀρφανοῖς ἀπόδυσιν, ἄλλοις χήρας καταπονεῖν, ἄλλοις μηδὲ εἰς ἐκκλησίαν εἰσιέναι, ἄλλοις εἰς μυεῖα πάντα καζαχρημίζοισιν, ὧν οὐκ

μολῦντε. ⓐ Ὁ δυσίατον νόσον πάσχοντες πάθος, ⓦ φθόνον λέγω καὶ βασκανίαν, μὴ πάθητε τὴν φθο-
Ματθ. κ. ιγ. νερὰν ἐκείνην τῶν ἀκουσάντων, Ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε, ἆρον τὸ σόν, καὶ ὕπαγε. πῶς ἄρα; δῆ-
λον ὅτι ἐὰν τὸ σκότος τὸ ὀξύτερον καὶ ἀπορρίψαντες τὸν τοιοῦτον ἀῤῥωστίαν, μετάνοήσατε.
Φοβερὸν γὰρ τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. ⓐ Ὡς δὲ ἰάσιας γραφὰς ὀξυδερκοῦντες,
καὶ τὸ ἄγιον πνεῦμα συνεβούλευσε τὸ λαλήσαν ἀφ' ἑνὸς στόματος τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ καινῇ Διαθή- 5
κῃ, τί ποιήσετε ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ὥρᾳ, ὅταν ὁ κριτὴς ἐκάθισεν, καὶ ἀνοιχθῶσιν αἱ βί-
βλοι, ἃς νῦν βδελύττεσθε καὶ ἀποστρέφεσθε; ποῦ φύγητε; ποῦ κρυβῆσεσθε ἀπὸ προσώπου ἰσ. φόξιπ;
τοῦ λαλήσαντος πᾶσαν θείαν γραφήν, καὶ πᾶσαν ἱερὰν βίβλον συνταξάντος; καὶ ἐὰν ἀπώ-
λεια καταλήψῃ ὑμᾶς, ἐὰν μὴ ταχέως ἀναβλύσητε, θρῆνον δὲ ἐδυρμὸν, καὶ δυσωπήσητε, ἵν' ἰσ. ἐμᾶς
πρόωξώσατε, τὸν ἀκλινῆ Θεόν. Οὐκ ἀκούετε τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ἐρωτᾶτε τὰς γραφάς; 10
Ιωαν. ε. λ. Οὐκ ἀκούετε πῶς πεπλανημένους ἐκάλεσεν οὗτος εἰς εἴδησιν τὰς γραφάς; ἀκούσατε τοῦ
ἀποστόλου θεσπίζοντος αὐτῷ καλοῦντος, καὶ ὠφέλιμον, καὶ λόγον ὑγιαίνοντά τε καὶ ἁπλοῦντα,
β. Τιμ. γ. ιδ. καὶ ἱερὰ γράμματα καλοῦντος, καὶ νόμον ἐλευθερίας. ἀκούσατε πάλιν πῶς διὰ τοῦ Σολο-
Παροιμ. α. ξ. μῶντος ὁ ἅγιον πνεῦμα αἰσθοῖς ὑμᾶς ἐκάλεσε, λέγων· Σοφίαν ἢ καὶ παιδείαν αἰσθοῖς ἐξ-
ευρήσεσε. 15

Ταῦτα ἀκούοντες, μετάνοήσατε καὶ ἑτοιμάζεσθε πρὸς ἀπολογίαν· πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέ-
ραν Κυρίου. καὶ ἵνα σωτηρίαν τὰ πρῶτα εἴπω, πᾶς ἀδελφὸς, ὅστις ἐάν μὴ ταπεινοδοξίαν ἀ-
πεντεῦθεν διορθώσασθαι, ἀλλ' ἕλκη χρήζῃ διορθώσεως, ἀποδημήσει βασανίζων ξύλα ὁ πολυ-
Ρωμ. α. ιη. τος, καὶ πρόσοδον ἀπὸ, ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, οὐχὶ ὅτι τινὸς ἁμαρτά-
νει, ἢ τινὸς δι, ἀλλ' ὅτι πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπου, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. ὁ γὰρ 20
ὅστις διψᾷ πόνου γὰρ ἡμαρτωλῶν. Διὰ τοῦτο οἱ ἱερὸς ἀπόστολος κηρύττων τὸν λόγον τῶν δο-
θῆσαν αὐτῷ καὶ σοφὴ γυναικῶν ἔγραψε λέγων· Γυναῖκας σεμνὰς, διακόνους πιστὰς· ὁ πα-
α. Τιμ. γ. ια. καὶ β. ι. σι. Διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ,
α. Τιμ. ι. γ. οἰκουρούς, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, μὴ οἵῳ πολλῷ δι-
δουλωμένας. καὶ πάλιν χρηστὸν ἔγραψεν ἔπος· Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας, ἵνα πρεσμένει 25
τὴ δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς, ἢ ἐτικτοτόκησεν, εἰ ἐξεποδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλι-
βομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε. καὶ πάλιν πρεσβυτέρων τε καὶ προσ-
βυτίδων ἐλάλησε τὸ ἅγιον πνεῦμα ἀφ' ἑνὸς στόματος τοῦ ἁγίου, καὶ πάλιν δούλων τε καὶ διακο-
νῶν διεπάξατο, καὶ πάλιν βασιλέων εἶπε, καὶ πάλιν γραπτῶν ἐλάλησε, καὶ πάλιν ὀπτικόπτων
ἐτύπωσι, καὶ σοῦτον τῶν συμφερόντων προέφραλεν· ὅπερ, καθὼς ἔφη, ὅτι πᾶσαι ἀσέβειαν 30
καὶ ἀδικίαν μικρόν τε καὶ μεγάλων ἀποκαλύπτεται ὀργὴ ἀπ' οὐρανοῦ. πάντα οὖν ἐμνη-
σα τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἵνα εἰδῆτε πάντα τὰ προσάγματα, καὶ πᾶσα ἀρχὴ καὶ ἐξουσία καὶ
πᾶσα ἡλικία μάθῃ τὸν βουλὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ θέλημα, καὶ τὸν φοβερὸν αὐτοῦ ἀπ' οὐρανοῦ
προσοῦσαν, καὶ ὡς φοβερὸς κελεύσεις, καὶ ⓦ ὀδυνηρὸν ἐκεῖνον χωρισμὸν, καὶ ἀσυνδιάτον ἔκστος,
ⓦ ἑαυτῷ βίον διορθώσασθαι, καὶ ἑαυτὸν ἑτοιμάσαι πρὸς ἀπολογίαν, καὶ μὴ τῇ ῥᾳθυμίᾳ ἑαυ- 35
τὸν προδιδῷ, καὶ ἀποτυχῇ τῶν ἐκφώνητον καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν. ὅρα οὖν, ὦ ῥᾳθυμε σὺ, μὴ
ἐμμένῃς τῇ ῥᾳθυμίᾳ, μηνικῶ σοῦ τῆς ἀπάτης καὶ ἡδονῆς. Βλέπε μὴ πλοῦτος τοῦ πλούτου,
τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονῇς, καὶ θησαυρίσῃς σε-
Ρωμ. β. ε. αυτῷ ὀργὴν, καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος, ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς. ὑπόλοιπον λοιπὸν, νήφον, χρηγόρη-
σον. ἀρκετὸς γὰρ ὁ παρελθὼν καιρὸς· ἐν τῇ ἀπάτῃ καὶ φιληδονίᾳ σε μὴ ἐπιμένῃς, μὴ ἐμ- 40
βαθύνῃς ἐν τῇ ἀδικίᾳ σε. ὑπὸ ὁρᾷς ⓦ ἄγγελον ἀκηλιδοποίητα καὶ γραφοντά σε ἐν ταῖς βίβ-
ξεσι; οὐκ οἶδας ὅτι κᾂν τὸν σκληρότητά σε ὁ ἐπιμένων ἔλκος μᾶλλον χλῦῃ, καὶ βαρύτερον
γράφει), καὶ ὀργὴ πλέον ἐξάπτεται; οὐκ οἶδας ὅτι ὁ κατεργάζεσθαι ὁ κακὸν, δυσεξάλιπ-
τον καθίστησι; ὥσπερ ἐν πίναξι γλαφίσι, ⓐ μὴ κατοστέρως ἐναποκείμενοι δύσκρως κα-
ταλεαίνονται·

χει χαρὶν τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ. Εἴ τις τῷ θυμῷ ἢ τῇ ὀργῇ δεδούλωται, ἀκουέτω τῦ ἀποστόλου λέγοντος· Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ ἀφ' ὑμῶν· καὶ πάλιν, Ὀργὴ ἀνδρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται· καὶ πάλιν, Ἀπόθεσθε ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. προσηνεμένως δ' ἄκουε καὶ τῦ προφήτου παιδαγωγοῦντος σε· Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλειπε θυμόν. Εἶπε καὶ ὁ Σολομὼν φησίν· Ἀνὴρ θυμώδει μὴ συναυλίζου. ὁ γὰρ πιστὸς οὐκ ἔστι δοῦλος Θεῦ, ἀλλὰ τῦ κατέχοντος αὐτὸν πάθους, καθὼς γέγραπται. Ὧ δὲ ἥπται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. Ἓξ δὲ μάλιστα τρόποις τὴν ὀργὴν ἀναρριφάντες, ἐμπρόσθιον μετανοήσατε, ἵνα μὴ ἐξ παρῆς ἀπενεχθῆτε εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἔνθα συνάγονται τὰ τῆς ὀργῆς τέκνα, ἐξ ὧν ῥυσθείημεν χάριτι τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ. Τὸν χαρίσμασι δὲ καλοῖς παταλωΐτης, ἀκούσατε τῦ Κυρίου κελεύοντος μὴ ἀπειλεῖν· Οὐαὶ τὸν ἐμπλησμονῆ, ὅτι πεινάσουσι· δὲ τῦ προφήτου λέγοντος, Ἐφαγὲν Ἰακώβ, καὶ ἐνεπλήσθη, δὲ ἐγκατέλιπε Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτόν. ὁρᾶς ὡς καὶ τῦ Θεοῦ χωρίζει; τὸν τυφλοῦντες, φησὶν ὁ ἀπόστολος ἀδίκως ἀπόδειξιν ἔλεγχε· Ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἄκουε πάλιν τῦ Θεοῦ πῶς προασφαλίζεται πᾶσι διὰ Μωϋσέως, καὶ λέγει· Πρόσεχε σεαυτῷ, μήποτε φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς ἐπιλάθῃ Κυρίου τῦ Θεοῦ σου· δὲ ἀπυδαίως καταλιπὼν τὸν τυφλοῦντα τὸν μητέρα πάντων τῶν παθῶν καὶ πάσης δυσωδίας, ἐπιλαβῶ τῆς εὐωδίας, ἣν δῶσω τῆς ἐγκρατείας, τὸν καρπὸν τῦ ἁγίου πνεύματος, καθὼς ὁ ἀπόστολος ἐδίδαξε· καὶ πρόσεχε σεαυτῷ, ἵνα μὴ ἀκούσῃς καὶ σύ, καθὼς ὁ ἀπαταλήκτης ἐκεῖνος πλάνος, ὁ τὸν μισόπλουτον, ὃν Ἀπόλλωνες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου· ἢ διὰ τοῦτο τῆς μετανοίας, τὸν κεφάλαιόν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ὅτι οὐκ οἴδαμεν τὸν ἡμέραν, οὐδὲ τὸν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔρχεται. Οἱ μάταιοι ἠπατώμενοι, καὶ τῆς ἀκηράτου βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἑαυτὸν ἀποξενίζοντες ἰδίᾳ γνώμῃ, ἀκούσατε τῦ προφήτου κηρύσσοντος, Οὐαὶ οἱ μεθύοντες ἢ τῦ ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι Μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι· καὶ πάλιν παραγγέλλοντος, Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία. καὶ καταγινώσκοντες τὸν οἶνον, μᾶλλον δὲ τὸν μέθην, τὸν ἔξω ἀποκλείσασι τῆς βασιλείας, ἵνα ποθήσατε ἐκεῖνον τὸν οἶνον, ὃν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἁγίων γραφῶν ἐκέρασεν ἡμῖν τῇ τῦ προφήτου, οἷον καταμύξεως· οἱ οἱ πίνοντες, ἐν καταμύξει. μεταποήσατε δακρύοντες. γλυκέα γὰρ ἐστὶ ῥήματα τῦ Κυρίου. οἱ ἐν σαρκὶ πεποιῆται ἢ ὅτι ἰδίᾳ μεταποήσατε ἀκούσαντες τῦ Θεῦ δῶρα τὰ ἅγια βοῶντος· Πᾶσα σὰρξ χόρτος, ἡ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. ἢ πάλιν, Στρίζων σάρκα βραχίονος αὐτῦ, ὅτι ματαία σωτηρία ἀνθρώπου. διὰ τοῦτο ἢ ὁ ἀπόστολος γράφει, ἵνα μὴ πεποιῆται ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ὅτι ὦμεν Θεῷ, καθὼς ὁ προφήτης τὰ ὅμοια λέγει· Ἀγαθὸν πεποιῆσαι ἐπὶ Κύριον ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἀνθρώπων. ἢ μετανοήσατε. ἔρχεται γὰρ ὁ κριτὴς ὁ ἀπροσωπολήπτος καὶ παρῆσαν πᾶσι ἀρχὴν ἢ ἐξουσίαν ἢ δύναμιν. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ ἰαμβρόπεσεν. οἱ τὰ ἀθέμιτα ἐπιτηδεύοντες καὶ φθορεῖς, οἱ τῦ τύπου τῶν φονέων κληρονόμοι, οἱ κυνοφιλοὶ λύκοι, οἱ ἁρπακτικοὶ δαίμονες, οἱ τῶν καταχθονίων οἰκήτορες, οἱ τῦ αἰωνίου σκότους υἱοὶ ἢ τῦ ἀσβέστου πυρὸς τέκνα, ἀκούσατε τί διηγεῖται ὁ ἅγιος εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐν τοῖς τριάκοντα ἐν ταῖς παραβάσεσι τῶν ἀποστόλων λόγων· Πολλοὶ ἦσαν τὰ ἀθέμιτα πραξάντων, συνεγκαίνιστε τὰς βίβλους, κατέκρυψεν ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψηφίσαντο τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρεν ἀργυρέων μυριάδας πέντε. Εἶδες ὑπερακόν ὄξος, ἢ σωτηρίου ζώτομον; Εἶδες πῶς ἐπληθύνθησαν αἱ ἀδικίαι αὐτῶν; ἀλλὰ δὲ τάχος τῆς ὑπερακῆς πάντα καταπόρθωσε. ἢ ὑμεῖς τὰ ὅμοια πλημμέλημα ἢ γνώμῃ ἀπατώμενοι, καταπύσαντες τὸν τοιοῦτον χαλεπὸν ἢ ἀπόθεσθε πάντα ἀπάτην, ἢ ὡς ἀπὸ ὄφεως ἀποφυγόντες, ἀσυνδάσατε ἀξίαν μετανοίαν ἐπιδείξασθαι, πρὶν φθάσῃ ἡμῖν ἡ μυσταγωγὸς τῶν τοιούτων ἀπειλὴ ἢ οἰωγή. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς, ἢ μὴ ἀμέλητε.

μισήθητε· ὦ ἀσπλαγχνία ὀργῆς Θεοῦ ἀποθήκη· ὦ ἀσπλαγχνία κατοικητήριον ἔχει δὲ πῦρ δεξιώτερον. ὅταν ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Εἰδὲς κτῆμα μαρὰν φαινόμενον καὶ ἀφανίζοντα μικρὰς καὶ * * * * ἰσ. νίζον μ.

σαθε. Φρίξατε τὴν θείαν φωνὴν τὴν λέγουσαν, μὴ μοιχεύσεις· καὶ τὸν ἀποστόλου βοῶντος, Πόρνους καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. μὴ νόησον ἢ καὶ τὸν Σολομῶντος λέγοντος, Ὁ δὲ μοιχὸς δι' ἐνδείαν φρενῶν ἀπώλειαν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ περιποιεῖται. ἀκούσατε δὲ τοῦ Κυρίου τοὺς τὴν μοιχαλίδα βοῶντος, Ἄπελθε, καὶ μηκέτι ἁμάρτῃς, καὶ ζωτόμως μετεμποίησατε· ἀκούσατε τοῦ ἀποστόλου κηρύττοντος, ὅτι Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν ἐν ἁμαρτίαις ἁμαρτίας τὴν ἀχημοσύνην κατεργαζομένων, ἐξαίφνης καὶ παρὰ τὸν κείμενον παράδοξον θάνατον, καὶ μάλιστα παρὰ φύσιν τολμήσαντες, λογιζόμενοι πῶς αἱ κολάσεις τοὺς τοιούτους διαδέξονται, ἐὰν μὴ ἐμπόνως καὶ ἀναλογήτως τοῦ πλάσματος μετεμποιήσωσι. μνημονεύετε τοῦ ἀποστόλου βοῶντος, Ὅτι ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι, οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. ἐκ ὢν ποίας αἰτίας εἰς τὸ χαλεπὸν τοῦτο πλοῦμα καταῤῥάγησαν, εἰπὲ Παῦλε; δίελε, φησὶ, σὺν ἐδοκίμασαν ἔχειν τὸν Θεὸν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τὸ ἀπομάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς. Εἰδὲς τὴν αἰτίαν τοῦ ἀθέου πλοῦτος; διὰ τοῦτο παρέδωκεν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος Μὴ εἴ τινας ἐπιθυμητὰς κακῶν, μηδὲ ἐλάλησε παθῶν. Ὃ γὰρ τις ἤθηται, τοῦτο δὲ δεδόλωται. ἐχὲ τοῦτο δὲ πάντοτε παρεσύχασθαι, πάντοτε δακρύειν καὶ θρηνῶσι, ὅπως ῥύσηται ἡμᾶς ὁ Κύριος ἐκ τοῦ κακοῦ θεσπίσματος τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου· δὲ ἐπιθυμήσωμεν κἂν ποτὲ τὰ ὄντως ἐπιθυμητὰ ἐκεῖνα, εἰς ἃ καὶ ἄγγελοι ἐπιθυμοῦσι παρακύψαι.

Ταῦτα καὶ ἡμεῖς παθήσωμεν, καὶ παυσώμεθα μετεμποῦσαι, καὶ διὰ τῆς μετεμποίας πάλιν ἁγιασθῆναι, καθὼς καὶ πρὸ τοῦ καταπεσεῖν. τοιοῦτον γὰρ ἐστὶ δῶρον καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου κτήματος τῆς μετεμποίας· εἰς τὸν προφῆτην Ἡλιοῦ, ὡς εἶχε πρὸ τοῦ σφάλματος, ἀποκαθίστα πάλιν Ⓜ μετεμποιοῦντα. τολμᾷ εἰπεῖν, ὅτι καὶ ὑψηλότερόν τινες γεγόνασι. πολλὰ κοπιάσαντες, καὶ πολυετῶς δακρύσαντες, ἀπέπλωσαν τὴν δυσωδίαν τῆς ἁμαρτίας καὶ Ⓜ λέγοντα, Πλυνῶς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. παυσῦσι δὲ πολλῆς χρεία, ὅπου ἡ ὥρα σὲ οἶδα ὅτι, ὁ ἅπαντα πλύνων ἁπάντων, καὶ σοὶ ὁ ῥυσόμενος. ὅθεν ἡ θεία φωνὴ ἀπαύστως βοᾷ, Γίνεσθε ἕτοιμοι, ὁ κύριος ἔρχεται, φοβοῦ τὸν κρίνοντα, τὸν Κυρίου λέγοντος, Μὴ κρίνετε, καὶ μὴ κριθῆτε· καὶ μὴ κατάδικον τὸν πλησίον ἡμῶν, ἀλλὰ τὸν Κυρίου μεμνημένους τὸν λέγοντος, Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε· καὶ πάλιν, Μὴ καταδικάσητε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. Εἰ δὲ τὸν ἕτερον κρίνων σὺ τὰ αὐτὰ πράττεις, οὐκ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ. ἄκουε τοῦ ἀποστόλου ὑπομιμνήσκοντος σοῦ τοιούτους καὶ λέγοντος· Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε, ὁ κρίνων σὺ τοιαῦτα πράττοντας, καὶ ποιῶν αὐτά· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, ἑαυτὸν κατακρίνεις. ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; Ἐκβαλὲ πρῶτον τὸν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καθὼς ἔφη ὁ Κύριος. Εἰ ὦ γὰρ, φησὶ, κρίμασι κείμενοι, κριθήσεσθε. ὅρα οὖν ὁ κείμενον, μὴ λάβοις δῶρα ἐπ' ἀθῴοις. τί γὰρ πάσχει γὰρ, Οὐαὶ Ⓜ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων, ἡ δὲ δίκαιον τὸ δίκαιον ἀφαιροῦντες. Εἴ τις οὖν τὴν δικαίαν δὲ κρίσιν οὐκ ἐχει ἑαυτὸν ἔνοχον ἐν τούτοις, παυσώμεθα δὴ μετεμποίας ἑαυτοῖς ἀνέκλειπτοι πεπῆσαι. ἰδοὺ γὰρ ὁ κύριος τὴν κρίσιν πρὸ τῆς θύρας ἕστηκε. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλ' ἀλλήλους ἀγαπήσωμεν, ἀλλήλοις βοηθήσωμεν, ὡς ἀλλήλων ἀξιώμεθα, ὅπως ἐαθῶμεν ἀπειντῦ-

ἰσ. αὐξεται πν

ἡν

κατισχύσαι· ἡ ἀποτυχία ὑμῶν σβεσθήσεται οὐκ ἔχει· ὁ ναύκληρος ὑμῶν ἀδιάφθορος· ἡ πλοηγὸς ἀδιαπτωτος· ἡ νῆσος αἰώνιος· τὰ σβεσθήματα ὑμῶν ἀπρόσιτα ἀσυγχώρητα. οὐκ ἔστι γὰρ μετάνοια, οὐκ ἔστι σβέσις ἰσχύει· οὐκ ἔστι δακρύων ὄφελος, ἐγκλημάτων ἀπὸ τοῦ νῦν ἐμοὶ οὐκ ἐμνημονεύσατε· τῷ ἀποστόλῳ οὐκ ἠκούσατε· τοὺς ἀγίους μου γραφὰς ἐξελύξασθε· προφήτας μου οὐκ ἠλέγξατε· ἀκούσατε λοιπὸν τοῦ ὀδυνηροῦ καὶ ἁρμόζοντος φωνοῦ, ὃν ὑμῖν ἡ ἀσωλαγχία προσέξουσι· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

Εἶδετε ἀπόφασιν χαλεπωτέραν καὶ ὀδυνηράν; ἴδετε ἀποτυχίαν μὴ ἔχουσαν πόμπιλος παρεσκευάσθω; εἶδετε ζημίαν τοῦ ναυκλήρου παῦσαι ζημίαν; ἠκούσατε τοῦ φοβεροῦ τοῦ ἀσωλάγχνου ἀποδημίαν; ἠκούσατε τοῦ κατανυκτικοῦ τοῦ μὴ ἐλεουμένου; ἔγνωτε ποῦ ἐκπέμπονται οἱ ἀσωλγοί; ἐμάθετε εἰς ποῖον χῶρον μέλλουσι ἀποδημοῦσι οἱ καταποντιωτικῶς θλίβοντες τοὺς ἀδυνάτους; βούλεσθε πάλιν ἀκοῦσαι εἰς ποῖον ἀνάπαυσιν καὶ τρυφὴν ἀφίχθαι; εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἀσωλαγχνοι φεῦγετε καὶ ἐκδύσασθε ἀσωλάγχνα οἰκτρμῶν, ἀμελήμονες ζημιάζεται καὶ μάθετε ἐλεεῖν, τύφλοι ἱλιγγιάσατε καὶ παύσασθε ἀπὸ τῆς ποιηρᾶς ὑμῶν, αἰρέσεως φεύγετε καὶ ὑβριαρπαγμα μὴ ὑβριστήτε. πρώτης ἐντολῆς τοῦ φοβεροῦ ὥρας τὸ λογίζεται, ἓ ἕκαστος ἀποτρέψωμεν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν τῆς ποιηρᾶς· μιμησώμεθα τὸν Νινευΐτας, καὶ γλυκάνωμεν ἑαυτοὺς, ὡς ὁ Κύριος ἐπέτυχεν. Εἴχομεν δὲ εἰσφορὰν καὶ φανερώσαι καὶ ἐκεῖ τὸν ἀσωτίαν τὸν χιτῶνας μαλακὸν ἔχειν, καὶ μετ' ἀχλύος τὸ βασιλικοῦ χάμαι καὶ τῆς χλαμύδος ἐκείνης καὶ δόξης ἐκδεδημοκότας εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ἀλλ' ἀποδώσωμεν τοῖς τὰ ἐκεῖ τῷ ἀσωλάγχνων τὰ ἀκόλουθα. ἔτι γὰρ ἐκπολέμητα καὶ ἐκεῖ αὐτῷ πραγματεία. ἓ γὰρ ἓ αἱ πάντα μυρεψοὶ πρόβατοι σβέσθησαν τὰς αὐτὰς ἀσωλαγχίας ἀπεκλείσθησαν, οὐχὶ ὑπὸ τοῦ προβάτου (πρόβατοι γὰρ ἐτύγχανον) οὐ διὰ πορνείαν, οὐ διὰ μοιχείαν, οὐδὲ διὰ φαλμωδίας ὑστέρησιν, οὐ διὰ σκληροκαρδίας καὶ πήξεως σώματος ἔλλειψιν (πάντα γὰρ ταῦτα καὶ πάρθωσαι ἐν πολλῷ ἀγῶνι, καὶ κόποις πολλοῖς ἐπιδιώξωμεν, καὶ ὁ θαῦμος τῆς νίκης καὶ ⟨illegible⟩ καύσωνα ἐδάσασαι) ἀλλ' ἢ διὰ ἀσωλαγχίαν. αὕτη γὰρ ἡ μήτηρ πάντων τῶν κακῶν, ἡ ἐμπύτεια τῶν μίσων, ἡ ⟨illegible⟩ Θεὸν καὶ πατέρα προξένουσα, ἡ ὁ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀποδιώκουσα. ἀσωλαγχία, ἡ ⟨illegible⟩ Χριστὸν, ⟨illegible⟩ σταυρὸν καὶ γαλιλαίαν καὶ τὰς εἰρήνης χορηγὸν καὶ ὀργήτον, ὡς ὀργιζόμενον ἀποδυκνύουσα καὶ ὁ γεγραμμένοι· Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ. τότε, πότε; ὁπόταν ὅταν μὴ πολλῆς θλίψεως καὶ λύπης λαλήσει πρὸς αὐτὰς, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι. εἶδες οἵων ἀγαθῶν πρόξενος ἡ ἀσωλαγχία γίνεται; ταύτης γὰρ καρπὸς, μισαδελφία· ταύτης σιώρημα, φιλαργυρία· ταύτης ἡ ἀσωτία, ὁ ἀμετάδοτον, ταύτης ἡ πρωτεύειν Θεοῦ θλίψιν πεπλήρωκε· ταύτης ἡ ἀποθήκη ἀπιστίας μυρί· ἐν τῇ ταύτης ἀγορᾷ πάντα βιβλία· ἀσωτία γὰρ καὶ λιμὸς ἐλέους Θεοῦ καὶ βασωλαγχίας καὶ φιλοξενίας. ταύτης οἰκήτορες ⟨illegible⟩ ἐξ βιωτικῶν, ταύτης μαθητὴς ὁ ἀσωλαγχος πλούσιος, ὁ τὸν ποτε πτωχὸν Λάζαρον πρὸς τὸ πυλῶνα αὐτοῦ προκαλούμενον βδελυσσόμενος· ταύτης φίλαι καὶ μαθήτριαι αἱ πάντα μυρεψοὶ πρόβατοι· ταύτης ⟨illegible⟩ πολίται πάσῃ εἴδος πανουργίας καὶ ἀγαθοεργίαις χωρὶς ἐλέους καὶ ἀγάπης. ὅθεν καὶ ἀκούσονται ὃ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ταύτης ⟨illegible⟩ κληρονόμοι ἀκούσονται ὃ, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ· ταύτης οἱ ἔμποροι πάντα κέκτηνται χωρὶς τῆς τοῦ Θεοῦ φιλοξενίας· ὥσπερ καὶ αἱ προσευχαὶ μυρεψοὶ πρόβατοι πάντα κατορθώσαι, πρόβατα, μοιχείαν, φαλμωδίαν, ἀγρυπνίαν, ἐγκράτειαν, χαμευνίαν, ξηροφαγίαν, προσευχὴν, ἀλειτόμενον, κόπους καὶ ἱδρῶτας πολλοὺς, σιωπὴν· ὅπερ πᾶσι τούτοις προσελθόντος δῶρον καὶ κτῆμα καὶ ἐλέημον, τὴν μισόπτωχον ἀσωλαγχίαν, ἥτις πάσας αὐτοῦ τὰς προσευχὰς ἀργὰς καὶ ἱδρῶτας ἀμοιρίτους ἀπέδειξεν. ὦ ἀσωλαγχία μισάδελφε καὶ μισόθεε·

τοῦτο γὰρ μισθὸς μέγας ὅστις) ἢ ἀδυνατῶ τα μὴ ἐπισκέψω; (οὐ γὰρ μὴ πτήξω τὰ βήματά σου) ἢ τὸ φυλακῆ με ὄφελος, οὐ πτοηθήσομαι, ἢ ἐχρείσω λόγου τῶν σκληρύνοντων; ἢ οὐ μὴ ἀπώλεσας Ⓦ μισθόν σου. ἢ ἢ ἀδελφαλείς με γυμνητεύουσα, ἢ διψῶντα ἐποτίσας ποτηρίου ὕδατος, πόσῳ αὐταπόδοτον ἀπολήψῃ παρ' ἐμοῦ; ὑμᾶς δὲ τοῦτο πάντα δυνάμενοι ποιῆσαι, οὐκ ἐποίησατε, Ἀλλ' ἐματαιώθητε ἐν τοῖς διαλογισμοῖς, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος ὑμῶν καρδία, καὶ ἐτυφλώσατε ἑαυτοὺς τὸν ζωὸν τὸν ἀφθαρτον, καὶ ἐναυαγήσατε ναυάγιον μὴ ἔχον διόρθωσιν. τί λοιπὸν εἴπω πρὸς ὑμᾶς; ἆρα θρῆνον, ἢ δάκρυα; ἀλλὰ τῇ ἀπιστίᾳ οὐ πρέπει τοιαύτη φωνή. θρῆνον μὲν γὰρ, ἢ δάκρυα Ⓓ βλασφημοῦσι, ἀλλοις ἐδόθη. πρώτης οὖν Ⓓ οὐκ ἀξίωσάν με πρεσβεύσαι ταύτης τῆς φωνῆς ἠξιώθησαν, ταύτην τὴν δόξαν στεφανούμενοι, ταύτην τὴν δόξαν κερδήσαι, ταύτην τὴν βασιλείαν ἁρπάσαι Ⓓ ἐλεήμονες, Ⓓ φιλάνθρωποι. Εἰς τοὺς αἰωνίους γὰρ μονὰς ἀπίστως κληρονομῆσαι οὐκ ἔχουσιν, Εἰς δὲ ἐμοὶ παλαίστραν ἄσπλαγχνος οὐκ εἰσέρχεται, Εἰς Ⓦ θρόνον παρὸν ἀνελεήμων οὐκ ἀξιῶται, Εἰς τοὺς δύο μονὰς ἀμετάδοτος οὐ κατοικῇ· ἀλλὰ μένει Ⓓ ἐλεήμονες, μένει Ⓓ φιλάνθρωποι, Ⓓ ξενοδόχοι, Ⓓ ὀρφανοτρόφοι, χηρῶν τε ἀδυνάτων Ⓓ ἐπισκεπτηταί, Ⓓ τῶν καταπονουμένων ἀντιλήπτορες, Ⓓ τῶν θλιβομένων παράκλητοι, Ⓓ τῶν χειμαζομένων πρέσβεις, τῶν ἐνδεομένων Ⓓ εὐφορεῖς, τῶν ἀπηλπισμένων Ⓓ πρόνοιαι, τῶν ἰσοστίμων Ⓓ ἀδελφοί, τῶν κακοπαθούντων Ⓓ συναμοιβοί, τῶν πτωχούντων Ⓓ συναμυνήτορες, τῶν ἀληθυμούντων Ⓓ συνακλήτορες, Ⓓ τῶν ἐν παρούσῃ δουλείᾳ πατέρες, Ⓓ τῶν ἐν αἰχμαλωσίαις βοηθοί, Ⓓ τῶν ἐν ἀνάγκαις συνθλιβομένων, Ⓓ τῶν δεδεμένων συνδεδεμένοι, Ⓓ τῶν πλανωμένων ὁδηγοί, Ⓓ τῶν γυμνῶν σκεπασταί, Ⓓ τῶν χρεωστούντων πληρωταί· ἢ ἵνα ζωοποιηθῶμεν εἴπω, Ⓓ πάντων τῶν ἐνδεομένων ἐμοὶ τοῦτοι τὸ ἐμὸν παλαίστριον οἰκήτορες, ἢ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι. τῶν τοιούτων ἐστὶν οἰκητήριον ἡ μέλλουσα πόλις· ἐκεῖ τῶν τοιούτων προκέλευσα Ⓦ πατέρα μου· Ὅπου θέλω, πάτερ, ἵνα, ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἢ αὐτοὶ εἶσιν, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν μου· πρὸς τοὺς τοιούτους εἶπον, ἐὰν λέγω, Ὑμᾶς φίλει μου ἐστε. πρὸς ὑμᾶς οὖν ἆρα τί εἴπω; ἆρα ἐλεήσω; ἀλλ' ὄχ ὁρῶ ἐν ὑμῖν χαρπὸν ἐλέους. ἆρα οἰκτιρήσω; ἀλλ' οὐ βλέπω ἐν ὑμῖν σπλάγχνα οἰκτιρμῶν. ἆρα συγχωρήσω; ἀλλὰ μέλλει τῆς ἀφέσεως ὁ σφάλμα. οὐ γὰρ μόνον τὰ σπλάγχνα ἐκλείσατε ἀπὸ πτωχοῦ μου ἄρτου, ἀλλὰ ἐν ἀπελεημοσύνῃ ῥάκη ἁρπάζατε καὶ ἐγυμνώσατέ με· ἢ Ⓦ ἄρτον, οὗ μόνον ἄλλος ἐλεήμων ἔδωκεν, ἐκ τῶ στόματός μου ἁρπάζατε. ποσάκις ἦλθον εἰς τὸν θύραν σου, ἐν εἶδον πράπεζαν πεπληθυμμένην, ἢ ὄγκον βρωμάτων, ἢ κώμας πολλὰς πεφορμένας, ἢ ὅπως κλινὰς ἀτακτημένας· ἢ ἐπ' ἐμοὶ τὰς θύρας ἀπεκλείσατε ἢ ἀπεπέμψατε ἄπρακτον, ἢ οὐδὲ καν ὡς ἕνα τῶν κωμητῶν, κλάσματος ἄρτου ἠξιώσατε; ποσάκις τὸ χαλινάριον μου ἐξεπλάσατε παντὸς ὄπτικοῦ, ἢ σὺν ἵπποις ὑμῶν ἐνοχίσατε, ἢ οὐκ ἐσθυμήθητε ὅτι ὁ θρέψας κώμας ἢ ἵππους ἐγὼ ἐστερώθην, ἢ τὸ αἷμά μου ἐξέχεα; τῶν κτηνῶν αἰτίαν ἔθετε, τῶν κωμῶν φεγγίζετε, τῶ ἵππων ὄπτικοῦ θρέψατε, ἢ τὰ ἐμὰ μόνα σὺν πτωχοὶ ἢ ἀδυνατοι φθερομένους λιμῷ ἢ δίψῃ ἢ παγετῷ ὁρῶντες, θρῆνα δὲ βδελύσασθε, ἢ τὰς ὑψηλὰς ἀποφεύγετε, ἢ μάλιστα τὸν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τόσα κατακειμένους; ἐπὶ τὰ μόνα τοῦ θεοῦ τὰ ἁγιάτατα τῇ γῇ παραδίδονται, ὡς τὰ σώματα τοῖς πολλοῖς σκώληκα· δὲ βδελυκτὰ νομίζονται· ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἐκλάμπει ὡς ὁ ἥλιος. ὑμεῖς δὲ ἐπτύσατε, ἐπατάξατε, ὅτι τῆς γῆς ἀπελάβετε τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ ζωῇ ὑμῶν· τί οὖν εἴπω πρὸς ὑμᾶς; ἆρα οὐκ ἠκούσατε, ὅτι κρίσις ἑτοίμασται ἡ μέλλουσα τοῖς μὴ ποιήσασιν ἔλεος; ναὶ, οὐκ ἠλεήσατε, ἀλλὰ τῇ ἀσπλαγχνίᾳ ἐδουλεύσατε. Ἀλλ' εἰ καὶ ἔστιν ὁ πλουτῶν ἁρπάσαντες; ἆρα ὁ μὴ ἐλεῶν κολάζεται· ἀλλ' οὐ μετέδωκεν, ὁ δὲ κλέπτων κλέπτει καὶ ἁρπάζων τὰ ἀλλότρια παθεῖται; ἆρα τί εἴπω πρὸς τὸν ἀπόντα θεσπότην ὑμῶν πρόφασιν; ὁρᾶ γὰρ μέλλει τῆς ἀφέσεως ὁ σφάλμα· ὑπὲρ πᾶσαν ἰατρείαν ὁ πόμα κατασκεύασαι·

Ρωμ. α. κε.

Ἰσαι. ἐ. κδ. Ἰωαν. ιε. ιδ.

Ἰσ. ιδ

Ἰσ. ἰδ

Ἰσ. διδ

Google

ἡμῶν Κύριος ὁ Θεὸς, ὁ μέγας εὐαγγελιστὴς, ὁ δὲ οὐράνιον τὸ παρὰ τοῦ προφήτου ἀναγγέλλων ἡμῖν ὅτι γῆς. δῆλον ὅτι λαλήσει εἰρωνίαν ὅτι τὸ λαὸν αὐτοῦ, ὡς Θεὸς εἰρωνικῶς· ἢ προσ- Ψαλ. ϙδ. ε.
καλέσεται προφήτας αὐτοῦ, ὡς ἀγαθὸς, τοὺς καταπονουμένους, ἢ ὑπὸ λαμβάνεται ὡς βασιλεὺς δίκαιος· τοὺς κλαίοντας εἰς μετάνοιαν μακαρίζει, καλεῖ τοὺς πτωχοὺς βιοῦντας, μακαρίζει τοὺς χρηστεύοντας, ἢ καλεῖ τοὺς ῥᾳθύμους· δοξάζει τοὺς εὐσπλάγχνους, ὡς εὐσπλαγχνος, ἢ μακαρίζει τοὺς ἐλεήμονας, ὡς ἐλεήμων. Μακάριοι ⓐ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ Ματθ. ε. ζ.
ἐλεηθήσονται. ὡς δὲ ἀλλότριος τῆς εὐσπλαγχνίας ἢ ξένος τῆς ἀπιστείας ἢ ἀμέτοχος πάσης κακίας, τὴν εὐσπλαγχνίαν ἀπωθεῖται ἢ ἐξορίζει, ἢ ἀποτρέφεται τοὺς ἀπίστους καὶ ἀμελεῖς ἢ ἀμεταδότους· ἢ ζωηρῶς λέγει μετ' αὐτῶν, ποτὲ μὲν δι' ἑαυτῆς, ποτὲ δὲ διὰ τοῦ προφήτου Ἀβραάμ, ἢ ἢ δι' ἑτέρων ἁγίων. τοὺς μᾶλλον δὲ τοὺς ἐξ εὐνομίων εὐσεβεῖς ἀνδρὸς ἐγκωμιάζει, ὡς δικαιοῦντας ἐλεῆσαι, ἢ μὴ ἐλεήσαντας. οὐ γὰρ πάντας ἀδυνάτων ἀπαιτεῖ ὁ κριτὴς ὃ χρέος τοῦ ἐλέους (ⓐ γὰρ ζιοῦται ἄλλων ὀδιξῆς τυγχάνουσι) ἀλλὰ πάντας τοὺς ἀφθόνως μὲν τοῦ Θεοῦ δωρεὰς εἰληφότας, ἢ τοὺς δεδωκότος ὑπὲρ λαμβανόντων, ἢ καυχωμένους ὡς μὴ λαβόντων, πρὸς τούτους ἐνεδίζεται ἢ ἐγκαλεῖ λέγων· ὦ ἀνόητοι καὶ ἀσπλαγχνοι, οὐκ ἐλεήσατε δέδωκα τὰ ὑμῶν πάντα; τί γὰρ εἰσπέπρακται εἰς Ⓦ κόσμου; οὐ γυμνοὶ ἐγεννήθητε, ἢ πάλιν γυμνοὶ ἐξέρχεσθε; οὐκ ἠκούσατε τοῦ ἀποστόλου κελεύοντος, ὅτι τοῦδε εἰσπέπρακται εἰς Ⓦ κόσμου, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα; σὺ δὲ τίς ε. Τιμ. ς.
τοίνυν, ἄφρων, ὅτι οὐδὲν ἴδιον κέκτησαι, εἰ μὴ τὸν προαίρεσιν, εἶτα ἀγαθὸν, ὡς ὁ Θεὸς εἶπεν, εἶτα ἀπλῆν, ὡς σὺ ἠθέλησας. Τὸ ἀργύριον ἢ ὃ χρυσίον ἐμόν ἐστι· Ὁ οὐρανὸς θρόνος ἐμός, ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· τὰ πετεινὰ τοῦ ἀέρος μου, τὰ σύμπαντα ἐμοὶ δουλεύει· ὁ ἀέρας ἢ πᾶσαν τὴν ἀγέλην γραπαὶ, ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα, ἢ πᾶσαν κάμε ἢ πᾶσα πνοὴ ἐμοὶ ὑπέστη. ἢ ἐμοὶ πείθεται ἢ ὑπακούει ἢ δουλεύει. σὺ μόνος ὁ ἀσπλαγχνος ἀνόητος εὑρέθης τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας. Εἰπέ μοι, ἄφρων, τίς τὸν γλῶσσαν ἔπλασε; τίς ἐνέπλωσε; τίς τὰ φυτὰ καὶ πτύχωσε; τίς τοὺς καρποὺς ἐφύτευσε τῷ αὔξησιν; τίς δίδωσι τὴν γῆ ὑετὸν καιρῷ τῷ ἀλωνίτῃ, ἢ αἰσίμους ὑπεπιδίους τῷ λαμπτῆρι; ὃς τὰ τοιαῦτα μεγάλα τῷ βοῦν ὑπέταξε, ἢ ἔπεισεν αὐλακας ἑλκύσαι, ἢ ἄλωνα ζωθλῆσαι, ἢ ἁμάξας ἐπιφέρειν; οὐ ζῶντα πάντα ἀφθόνως πρόκειται, καθὼς τοῖς ἀξίοις, ἢ ὑμῖν, βουλόμενος ἔχειν ὑμᾶς χρηστοὺς μὴ ἢ οἰκτιρμοὺς ὑπὲρ τῶν ἐμῶν δωρεῶν, ἵνα ὁ καιρῷ ποιήσῃ καὶ ὁ ἡμέρας λιμὸς οἰκειωμένοις με; ἢ ἐπείνασα, ὃ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐγὼ δέδωκα, ἢ ἐγὼ ἐπείνασα· οὐκ τῶν ἐμῶν ἐζήτησα, ἢ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἢ οὐκ ἠτήσατε πολυτελεστέρας δαπάνας, οὐδὲ πυροῦ, οὐδὲ ἰφόδου, ἀλλὰ φαγεῖν ἀπὸ τῶν εὐπορίστων ἀναγκῶν· καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. καὶ ὁ τῆς ἐμῆς δωρεᾶς πολλάκις πυροῦντων ὑμῶν, ἢ θορυβούντων καὶ εὐφραινομένων ὁ μαγκὸς οἰδύμασι, ἐπὶς ἰω τῇ θύρᾳ ῥάκη πεπεδεδλημένος, πάντοτε ζωῆς ἄθλιος, λιμῷ τηκόμενος, ὅτε χρῄζει ἰσχύος οὐκ τῆς βίας τοῦ λιμοῦ· καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἢ οὐκ ἠτήσατε οἶον, οὐ κρέα, οὐ σίκερα, εἰ μὴ ἀρτίως ψιλόν· καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ὦ ἀπίστια καὶ ὠμότητος χαλεπὴ καὶ σκότος βαθύ. πῶς οὐκ ἐμνημονεύσατε Ⓦ δεδωκότα τὰ ὑπάρχοντα; πῶς οὐκ ἐνεθυμήθητε τοῦ δικαίου Ἰὼβ χρῄζοντος, Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι; Ἰωβ. α. κα.
οὐδέποτε ἠκούσατε τοῦ ἱερέως ὅτι τῆς μυστικῆς τραπέζης βοᾶντος πρὸς μὲ, καὶ βύελεται τοὺς μοι καὶ λέγοντος, Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοι προσφέρομεν; ὑμεῖς δὲ καυχᾶσθε, ὡς μὴ λαβόντες· ἐβούλεσθε τὸ τῆς θεότητός ἐκείνῃ ἀσάλευτοι συναφθῆναι εἰς Ⓦ αἰῶνα. καλῶς ὁ προφήτης τῶν πιστῶν προσώπων ἐνθρηνεῖ ἐνθρηνήσεων αὐτῶν τὴν τόσον λέγων· Ἐγὼ δὲ εἶπα τὸ τῇ θεότητί μου, οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς Ⓦ αἰῶνα. καὶ, ἀρτίως οὐκ ἔδωκας Ψαλ. κθ. ιε.
συναφθῆναι δὲ μὴ γνωρίσας σε Ⓦ δεδωκότα θεότητα καὶ τὸ σῶμα συναφθῆναι δὲ μὴ προσέδεξω; (καὶ τοῦτο

ὁ προφήτης Δαβίδ, τί κελεύσει, τί ἐντέλλεται, τί βούλεται ὁ φοβερὸς ἐν βουλαῖς. Εἶτα
ἀνύμνουσι καὶ ὁ πολυτίμητος μαργαρίτης ἐν προσδοκίᾳ τῶν ἐθνῶν, ἡ φωταγωγία τοῦ κόσ-
μου, ἡ χαρὰ ἡ ἐκ τῶν χειλέων χυθεῖσα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ἡ αἴνεσις τῶν θλιβομένων, ἡ
λύσις τῶν δεδιμένων, ἡ λύτρωσις τῶν αἰχμαλώτων, ἡ ἀνόρθωσις τῶν πεπτωκότων, ἡ ἴασις τῶν
νοσούντων, ἡ ἐλπὶς τῶν ἀπηλπισμένων, ἡ βοήθεια τῶν καταπονουμένων, ἡ χαρὰ τῶν μετανο- 5
ούντων, ἡ καταφυγὴ τῶν διωκομένων, ὁ νόμος τῆς ἐλευθερίας τῶν καταδουλευομένων ὑπὸ
τοῦ ἀλλοτρίου, ἡ σαγήνη ἡ μὴ θηρεύουσα θῶτα, ἀλλὰ ζωοποιοῦσα τοὺς ἐν τῇ ἁλμυρᾷ τοῦ κόσμου
θαλάσσῃ βυθιζομένους, αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ⓐ ἐκ τοῦ παραδείσου τοῦ ἁγίου σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐκπορευόμενοι τέσσαρες ποταμοί. ἡ δυσωδίαν τῶν
θείων ἡ σκοτωδῶν ἡ ἀχρειόλυτων θυσιῶν, χρῄζουσι πάλιν μὲν φόβου ⓐ ὑπήκοοι ἀγγέλοις, ⓐ 10
ἱερεῖς, φημί, τοῖς ⓦ λαοῖς, προσχώμεν· τουτέστιν, ὧδε ὀφθαλμοὶ ἐκείνου, ὧδε αἱ καρδίαι πεί-
σθωσαν, μηδεὶς μετεωριζέσθω, μηδεὶς ἀβλεπέσθω, μηδεὶς ψηφιζέσθω. προσχώμεν,
Θεὸς ὁ λαλῶν· προσχώμεν, οὐρανοῦ γὰρ ἡ γῆς ἡ πάσης κτίσεως ὁ βασιλεὺς προσὶ ἡ-
μᾶς ἀφικνεῖται· προσχώμεν, ὁ ποιμὴν ὁ μέγας τῶν προβάτων ζωῆς ψυχὰς ἀφαιρεῖσθαι· προσ-
χώμεν, ὁ ⓦ θανάτου φοβύσας, ἡ ⓦ κόσμου νικήσας, χαρὰ ἀπλήρωτον ἡ βασιλεία μὴ 15
ἔχουσα τέλος ἐταπείνωσε ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις. ὦ τῆς ἀνεκλαλήτου φιλανθρωπίας, ὦ τῆς ἀνεκδιη- Ἰσ. κεφάλ. ιγ.
γήτου ἀγαθότητος. ὅτι αὐτὸς ὁ αὐθέκτης, ὁ ἀχώρητος, ὁ πάντων δημιουργὸς ἡ διαπλάστης, ὃν
φέρουσι οὐρανὸς ἡ ἡ γῆ ἡ θάλασσα, ᾧ χαμπὶ πᾶν γόνυ ἐπουρανίων ἡ ἐπιγείων ἡ καταχθονίων, οὐ δι' ἀγγέλου, ἢ δι' ἁγίων στεφάνων, ἢ δι' ἄλλου τινὸς λειτουργοῦ, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ
ἀφικνεῖται πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους, πληρῶν τὸ προφητικὸν Ησαΐου τοῦ προφήτου 20
Ησ. λε. δ. λέγοντος· Οὐ πρέσβεις, οὐκ ἄγγελος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἥξει ἡ σώσει ἡμᾶς. ὁμοίως ἡ ἡ
Ψαλ. ρη. ιθ. Δαβὶδ πρὸ τούτου προεκήρυξε λέγων· Ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος διηγήσεται τὰ γραφὴ λαῶν. ὅ-
Εβρ. β. α. τι ὁ ἱερὸς ἀπόστολος καταπλήττων ἡμῶν τὰ ὦτα τετραπλοϊκώτερον ἔγραψε λέγων· Διὰ τοῦτο δεῖ
περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν ἀφ' ⓦ ἀκουσθεῖσι μήποτε παραρυῶμεν Κύριον. Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλου λαληθεὶς
λόγος ἐγένετο βέβαιος, ἡ πᾶσα παράβασις ἡ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς 25
ἡμεῖς ἐκφεύξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι
ἀφ' τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη; ἀφ' τοῦτο δεῖ περισσοτέρως
ἡμᾶς προσέχειν. ἀφ' τί ἄρα εἶπε, Παῦλε; ἀφότι οὐ δι' ἀγγέλου, οὐδὲ δι' ἄλλων τινῶν δυ-
νάμεων ἀφικνεῖται πρὸς ἡμᾶς, καθὼς ἡ πρὸς τοὺς ἀρχαίους, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῶν ἀγγέλων καὶ
πάσης πνοῆς Κύριος ἀφικνεῖται ἡ διηγεῖται ἡ ἀφαγγέλλει ὃ πρόσταγμα τοῦ πατρός, ὥσπερ 30
τις πέμπει. τίς δ' φείξει; τίς δ' θαυμάσει; τίς ἢ δ' κατάμεμπτος ἐν τῇ τοσαύτῃ ἀγαθότητι ἡ συγ-
καταβάσει τοῦ φιλανθρώπου; ἆρα τοίνυν λέγοντες πείσομεν ὑμᾶς, ἢ πάλιν ἡμᾶς ἐκ τοῦ
παλαιοῦ, περισσοτέρως προσέχειν ᾧ λαλοῦντι Θεῷ; πιστεύω εἶ πολλοὶ δέ ὑμῶν προσ-
έχοντες ἐμπόνως ἡ ἀμετρεπέως· οἵπινες ἡ ἀκούσονται τοῦ Κυρίου πρὸς ⓦ πατέρα λέ-
Ιωαν ι΄. ια. γοντος, ὅτι ἡ ὅτε ὑπέστειλαι ὅτι σύ με ἀπέστειλας· Πάτερ, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί 35
σου. ⓐ Ἢ μὴ πιστεύσαντες ἀκούσεσθε, ὑμεῖς οὐκ ἐξ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν· τὰ γὰρ ἐμὰ πρόβατα
τὴν φωνῆς ἀκούει τὴν ἐμῆς. ἆρα οὐκ ἐφρίξατε τοιαῦτα ἀκούοντες; ἕως πότε βαρυκάρδιοι; ἕως
πότε νήπιοι τὴν φρενί; ἕως πότε ὁ προσέχετε ᾧ λαλοῦντι, ἐξ οὗπερ ὡς πρέπει χριστιανοῖς, αἱ ὡς
ταῖς καρδίαις ἔχοντες, ἀλλ' ἐποιήσατε βυσσόσιοι ἐξ ἀσκιτόειοι ἡ καπηλοὶ τὴν ἐκκλησίαν;
Ρωμ. ε. κα. βλέποντες μήπως ἐφ' ὑμᾶς πληρωθῇ ὃ φοβερὸν τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν ὃ λέγει· Καὶ καθὼς 40
οὐκ ἐδοκίμασαν ⓦ θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀκάθαρσίαν. ἡμεῖς ἢ
καταλιπόντες τοῦ τὴν καρδίαν ἀπολωλεκέναι, ἀπὸ ὧν ὁ Σολομὼν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ
Παροιμ. ε. κδ Κυρίου ἔλεγεν, ὅτι Ἐλάλησαν, καὶ οὐκ ἠκούσατε, ἐξέτειναν λόγους, καὶ οὐ προσέσχετε, ὅτι ὃ
προκείμενον ἐπημελήσωμεν, καὶ τῷ ἀμέσῳ προσανασχόσωμεν, καὶ ἀκούσωμεν τί λαλήσει ὁ
ἡμῖν

χροατήριον, ἀκούσατε τί ὁ Κύριος διὰ τοῦ στόματος μου ἐφθέγξατο. Εἴπατε, ἀδελφοί, τοῖς Ησ. ξγ. ε.
μισοῦσιν ἡμᾶς καὶ τοῖς βδελυσσομένοις, ἵνα ὁ ὄνομα Κυρίου δοξασθῇ. Εἶπε ὁ ἀγγέλος Η-
σαΐου Παῦλος, τὸ λύχνον τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὁ τέκτων τῆς ἐκκλησίας, ὁ τοῦ Χριστοῦ κατα-
σκευαστήριον, ἀνυφούμενος ὅτι τοῦ ἄμπελος λαμπρᾷ τῇ φωνῇ κράζει ἐν παῤῥησίᾳ· Τὸ πάσχα α. Κορ. ε. ζ.
ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός, Ος ἐγένετο ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμὸς καὶ α. λ.
καὶ ἀπολύτρωσις· Διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐλάβομεν. Δοκιμα- Κολασ. α.
ζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. τί δέ ιδ.
ἐστι, δοκιμαζέτω ἕκαστος ἑαυτόν; τουτέστιν, ἐξουσίαν τὰ γεγραμμένα, καὶ ἐρευνάτω ἑαυτόν, μήποτε α. Κορ. ια. κζ.
ἀνέτοιμός ἐστι τῆς ἐπιδοχῆς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, καὶ οὐκ ἡτοίμασεν ἑαυτόν,
ὥσπερ ὁ Συμεών, καὶ ὥσπερ Ἅννα ἡ προφῆτις, καὶ ὥσπερ ὁ σταδὸν καθαρὰ ὁ Ἰωσήφ. ἐὰν δέ τινας ἑαυτοὺς ἡτοίμασας, αὐτῷ θαῤῥῶν, πίστει καὶ φόβῳ προσέλθε βοῶν καὶ λέγων, Σὺ εἶ ὁ Ματθ. ιε. ιε.
Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ὁ καταξιώσῃ ὁ κοινωνὸν ἑαυτὸν ἄξιον. Ὁ γὰρ α. Κορ. ια. κθ.
ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. Ὁρᾶτε, ἀδελφοί, μή τις κακὸν ἀντὶ α. Θεσ. ε. ιε.
κακοῦ ἀποδώσῃ. Ὁ ἥλιος μὴ ὑπενδύετω ὅτι ὀργισμῷ ὑμῶν. Βλέπετε πῶς ἐκπα- Εφ. δ. κε. καὶ
τᾶτε. ὁρᾶς πόσα ἀγαθὰ καὶ ὑπόμνα χαρὰν δέχεται ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν, καὶ δι' αὐτὸν ζημιούμενος; ἄκουε πάλιν Ἰωάννου κράζοντος· Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί, καὶ ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται· καὶ νῦν α. Ιωαν. β. ιη.
ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν. Ἀλλὰ μὴ πάντα πιστεύετε, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξῆλ- β. Ιωαν. ζ
θον εἰς τὸν κόσμον. Εἶτα ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος προλέγων εἰς μέσον λέγει· Πᾶσαν Ιακωβ. α. β.
χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις. Μακάριος ἀνήρ, ὃς ιε.
ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν
ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μετὰ τούτων Πέτρος ὁ ὑψηλὸς ἀναδραμὼν κράζει· α Πετ. δ. ζ.
Ἀγαπητοί, πάντων δὲ τέλος ἤγγικε, νήψατε καὶ πνεύσατε εἰς προσευχάς. ἀποθέμενοι οὖν καὶ ε. γ. α.
πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέ-
ννητα βρέφη, τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε. Εἶτα τοῖς ἀναγινώσκουσι προσδέχεται
ἡ οὐράνιος χαλκία τῶν ἀγγέλων, ὁ τοῦ Θεοῦ ἄρτος, τῶν ἄνω δυναμένων ἡ τραγῳδία. καθὼς ὁ
μακάριος Ἰωάννης ἑώρακέ τε καὶ ἔγραψε λέγων· Ἤκουσα τῶν ἄνω δυναμένων ὡς φωνὴν ὄ- Αποκαλ. ιθ. ε.
χλων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν λεγόντων, Ἀλληλουϊά. μετὰ τοῦτο ὅτι λοιπὸν
προκεκήρυκται πάντα, καὶ καταπαύουσιν αἱ πεντάδρομοι καὶ λειτουργοὶ κηρύσσει καὶ μη-
νύει τοῦ διακόνου τὸν ὅτε τοῦ ἄμπελος ἀνοδον, τῶν ἱερέων τὸν καθεζόμενον, καὶ τῶν λειτουρ-
γῶν σιωπησάντων, καὶ ὥρας καταφθαζούσης τὴν ἀναφωνῆσαι ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦτον τὸν ἀκόρεστον
διακόνου καὶ Κύριον τῆς δόξης, καὶ τοῦ λαοῦ τὰς ἀκοὰς ἑτοιμάζοντος πρὸς ἀκρόασιν τῶν θεο-
λέκτων καὶ ζωοποιῶν ῥημάτων, καὶ ὠδαιτῶν ἑαυτὸν, καὶ τῷ ἄμπελος πλησιαζόντων, καὶ
σιγῆς πολλῆς γενομένης, ὅτε λοιπὸν οὐκ ἔξεστί τινα καθέζεσθαι, οὐκ ἀρχιερέα, οὐκ ἱερέα, οὐ
βασιλέα ἔσεχεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης τοῦ ἀναφαιομένου, κράζοισι τὸ δυνάμει τὸν
τῶν ἀγγέλων ἐπέχοντες τάξιν λέγοντες πρὸς πόλεις μικρὰς τε καὶ μεγάλας· ὀρθοὶ πόδες
ἀκούσωμεν τί λαλήσει Κύριος ὁ Θεός· ὀρθοὶ ἀκούσωμεν τί κελεύσῃ, καὶ τί βούλεται ὁ βασι-
λεὺς τῶν βασιλέων· ὀρθοὶ ἀκούσωμεν ῥήματα καὶ ἐντολὰς ζωῆς αἰωνίου. ἡ γὰρ ἐντολὴ
αὐτοῦ, ζωὴ αἰώνιός ἐστι. Τί ἦ, ὀρθοὶ, τί ἄρα σημαίνει ἡ καταδέχη; οἶδα γὰρ ὅτι πολλοὶ
τὸν ἐκ τῶν θείων ἔγερσιν νενοῦσι καὶ μόνον. ἐγὼ δὲ πλέον τι ἐκείνου ἔχω βάθος τὸ
ῥῆμα· καὶ οὐ μόνον τὸν ἐκ τῶν θείων ἀνόρθωσιν, ἀλλὰ καὶ μυστικώτερόν τι σημαί-
νειν νόημα· τουτέστιν, ὀρθοὶ τῇ πίστει, ὀρθοὶ τῇ καρδίᾳ, ὀρθοὶ τοῖς λογισμοῖς, τῇ ἀγάπῃ, τῇ
ὁμολογίᾳ, ὀρθοὶ πρὸς πᾶσαν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, ὀρθοὶ ἄνω πρὸς τὸν οὐρανόν. ὡς λο-
γικοὶ τὰ ἄνω φρονῆτε, καὶ μὴ ὡς τὰ κτήνη κάτω νεύοντες. Εἶτα πόνων διασαίτων καὶ ἐκ
φόβου ἐταμίων, ἄκουσαι τί ἄρα Κύριος διηγήσεται ἡμῖν ἐν γραφῇ, καθὼς προεσήμανεν
ὁ προφήτης

ζωῆς ὁ προφήτης καὶ ἀπόστολοι καὶ πατριάρχαι, ⓐ πάντων βασιλέων ὑψηλότεροι, ἀγαλλόμενοι, τί βούλεται Θεός, ἢ πῶς θεραπεύεται, ἢ ποίᾳ τέχνῃ δωρησώμεθα ἀγαπητὸν αὐτῷ γαλεπίου θάλασσαν τὸν βίον· ἡμεῖς δὲ λῆρον τὰ ῥήματα ἡγούμεθα καὶ μᾶλλον ἀργοῖς ῥήμασι προσκαρτεροῦντες, ἀνάπαυσιν λαμβάνομεν. ἆρα θεραπεύεται ὅτι τούτοις ὁ Κύριος, ὁ εἰπὼν πρὸς τοὺς ὁμιλητὰς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἁγίους, Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ Matth. c. 18. φῶς τοῦ κόσμου; ἢ τί λέγω περὶ λειτουργῶν καὶ ἀγγέλων; αὐτοῦ τοῦ πάντων δεσπότου τὸ βασιλέως τῆς δόξης, οὗ φρίττει πᾶσα ἡ κτίσις, καὶ ὑμνεῖ πᾶσα πνοή, ἀγαθοῦ τῶν ἀγαθῶν εὐαγγελίου ἀγαλλομένου πρὸς ἡμᾶς, ἀοιδοῦντος, ἀπιλεωῖτος, ἀδιακλωῖτος, προσκαλουμένου, τοῦ ἀπλήρωτον αὐτὸ καὶ ἀκένωτον βασιλείου δωρεμένου, οὗτος αὐτῷ προσέχομεν, ὡς ὅταν ἀδοκήτως ἢ πλησὲς ἄνθρωπος ἡμᾶς ἀδολεσχεῖ ἀγαλλόμενος, καὶ σοί καί πως φίλου τινός, προσέχομεν. ὄντως μάταιοι οἱ τῶν ἀνθρώπων ὀπαδοὶ βύσσεσι πρὸς τοὺς τοιούτους εἰπεῖν, Μωρεί, πότε φρονήσετε; ἀρμόσει δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἕπεται τῷ προφήτῃ Ψαλ. ξγ. κ. στιχος ὁ λέγων, Ἐξέλιπον τὸ ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν. ⓐ γὰρ ἀγελαῖοι ὕμνοι καὶ τὰ Ψαλ. οζ. λζ. θεῖα ῥήματα ἀποδυόντες καὶ λῆρον ἡγησάμενοι, ἠγάπησαν ἀργολογίαν, καὶ προσελάβοντο ὕπνον. ὕπνος δὲ τῶν τοιούτων, οὐχ ὁ ὕπνος οὗτος, ἀλλ' ἡ ῥαθυμία, ὁ χαλεπὸς ὕπνος τῆς ψυχῆς, ὁ ζημιωτὴς τῶν χαμαιτύπων, ἡ τυφλότης τῆς καρδίας, ἡ συλλήπτειρα τῶν θησαυρῶν τοῦ πνεύ- Ψαλ. ιϛ. δ. ματος· ὡς οὖν ὁ προφήτης ἐδίδετο τῷ Θεοῦ λέγων, Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή ποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον· ὡς δ' ὧν καὶ Σολομὼν ἐπεσκεμμένως ἔγραψε λέγων, Πότε ἐξ Παροιμ. ϛ. θ. ιϛ. ε. ὕπνου ἐγερθήσῃ; οἱ καὶ ἀκούσονται ὅ, Τί ἐφάγατε ὅλην τὴν ἡμέραν, ἢ πῶς ὅλην ⓦ βίον ἐρευνᾶτε; ⓐ τοιοῦτοι καὶ ἐν ταῖς ζωαῖς ἀσύντακτοι, καὶ ἐν ἑορταῖς ἀνέορτοι, καὶ ἐν ταῖς θυσίαις ἀνθυλεγητοι, ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἁγίων ἀμνημόνευτοι, ἐν τῷ τῶν Εἰρηναίου διδύμαι ἀδόκιμοι, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνέτοιμοι, ἐν τῇ μεταλήψει ἀνάξιοι, ἐν τῇ κοιμήσει τῆς ἐξόδου τεταραγμένοι καὶ ἔμφοβοι καὶ κατηφεῖς καὶ σκοτιναὶ καὶ ἀπηγωνισμένοι. ὡς ὧν ὁ προφήτης προεκήρυξεν, Ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες ⓐ διαλογισμοὶ αὐτῶν. Ψαλ. ρμε. γ.

Εἶδες πόσην ζημίαν ἐργάζεται ἡ ῥαθυμία; ὁ πικρὸς ὕπνος, ἐν τῶν ψυχῶν λάκκος, καὶ τῶν χαμαιτυπῶν ζωμόλοχος, καὶ σύσκιμνος, καὶ διδάσκαλος; διὸ καὶ ὁ Παῦλος διὰ τοῦ πολλοῦ χαμαιτυπίαν καὶ μοιχείαν γυναῖκας ὀνομάζει, καὶ οὐδὲ γυναῖκας ἁπλῶς, ἀλλὰ γυναικάρια σεσωρευμένα (ἔθος γὰρ ταῖς τοιαύταις γυναιξὶ συγκυστοδιάζειν καὶ στενοχωρίαις καὶ φλυαρίαις καὶ μὴ δέουσι ταῖς, ἃς οὐ ποιμαίνει ὁ Θεός· οὐ γὰρ προέθετο ⓦ Θεὸς ἐκείνοις αὐτοῦ) Παίτοτε μανθάνουσαι, ἐν μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμεναι. ὁ δὲ ἀγαπῶν ⓦ Κύριον ἐν ἕλη καρδίᾳ, καὶ ἔχων τὸν αὐτοῦ μνήμονα ἀληθῆ, ἅμα ἀκούσει τοῦ κήρυκος ὅτι τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον προσκυνοῦμεν ζωοποιὸν θεοσφαγέα, κατουδαίως αἰῖσεται· ἐν προσῶπον μόνον ἐποῦ μήπου κατά τινος ἔχῃ, ἢ ἄλλος κατ' αὐτοῦ· καὶ τοῦτο καταρθώσας ὁ ἐμπόδιον τῆς σωτηρίας, ἐν ἑαυτὸν ἐλευθερώσας καὶ λύσας ἀπὸ τοῦ τοιούτου χαλεποῦ δεσμοῦ, τρέχει πρὸς τὸν τῶν θείων λογίων ἀκρόασιν· ὁ δ' ὅπου ἔλαφος ὅτι ἐπὶ πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπὶ πίστει καὶ πόθῳ τρέχει καταλαμβάνει τὸ πνευματικὸν τοῦ Θεοῦ λιμνίον. καὶ σὺ σφίξας ἑαυτὸν καὶ συναγαγὼν ἑαυτῷ τὸ διχόθεν, καὶ πᾶσαν βιωτικὴν τῶν ἀπορριφάμενος μέριμναν, ἑτοιμάζου τὰς ἀκοὰς πρὸς ἀκρόασιν τῆς ἀγγελικῆς μελῳδίας καὶ τοῦ ἱεροψάλτου Δαυΐδ βοώντος, Δοῦτε ἐδῶτε ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ· δοῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου· Φόβον καὶ ἀγαλλίασιν, θυσίαν δικαιοσύνης καὶ ἀναφορὰν· δοῦτε ἴδετε ὅτι ὁ θυσιαστήριον τοῦ στόματός μου, καὶ τὸ ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ θυόμενον, καὶ μὴ θανατούμενον. Μεγαλυνάτω ⓦ Κύριον, καὶ ὑψούσθω ὁ ὁμοῦ αὐτοῦ ὅτι ὁ αὐτός. γάνυσθε καὶ ἴδετε ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος. Εἶτα Ησαΐας, ἡ χελιδὼν τῆς ἐκκλησίας, μεγάλῃ τῇ φωνῇ κράζει· Ὡς τρόπαιον ὅτι σφαγὴν ἦδη. Εὐφραίνεσθε ⓐ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ὅτι κλαίουσι ὁ Θεὸς ⓦ λαὸν αὐτοῦ. Βάδιζε, λαός μου, εἰς τὸ ἀ-

Ησ. ξγ. θ. - κεφ. κγ.

ἢ κατρύξη, ἢ ἐναγώνιοι ἢ ἀσυδαῖοι καθις ἀ ☞ δὲ θεσπιν. τίς γὰρ ὅτι μικρὰς φέρων τιν ἀπροσμίωτον ἐκείνῳ ἀποτυχίαν, οὐ κατρύγησαι ἢ ἐδύρε) ἢ ζωτείζη τὴν ἑαυτῷ καρδίαν; πῶς οὐ βρέχει δάκρυσι ἢ τὴν κλίνην, ἢ ὅ ςῆθος, ἢ ὅλον ὅ σῶμα, ἐπειδὴ τὴν τοσαύτην ζημίαν, ἢ μᾶλιστα μὴ ἔχουσαν πρηγορίαν ἢ προσκλησιν; πᾶσα γὰρ ἀσυχία ἢ ναυάγιον ποῖ τελευτᾶς ἔχει διόρθωσιν ἢ προσμονήν. διείσκει γὰρ ἕκαστος αὐτὶ ὧν ἀπώλεσεν ἕτερα, τῆς πρωηγύρεως τῶν ἰσαμόρους, ἓ προσμονῆται τὴν ἑαυτῷ θλῖψιν. ἡ ὃ μὴ τὴν ἔξοδον ἀποτυχία ἀπροσμόητον ἔχει πόθος. δύναται γὰρ ὁ ἀπώλεσεν, ὃ δύναται. καὶ γὰρ ζητεῖται, καὶ ζητεῖται, καὶ ὀδύρεται, ἢ ἢ δάκρυα ἐκχεῖ, καὶ φωνὰς ὑψηλὰς ἐπαφῖ, πάντα ἀποσόδικα. Διὰ τοῦτ πᾶσα γραφὴ βοᾷ, Διὰ τοῦτο πᾶσα ἀσυδὴ σύμοδετήθη, Διὰ τοῦτο ἀγῶνες, διὰ τοῦτο προσευχαὶ ἢ δεήσεις, Διὰ τοῦτο κλαυθμοὶ καὶ ἀχρυπνίαι· διὰ τοῦτ χαμεύναι, τῆξις σώματος, ξηροφαγίαι, ἀποζαγαί, πτῶσεις, πῶσχέα πνεύματος, Διαχωνίαι, ἐλεημοσύναι, διαχώρησις κόσμου· διὰ τοῦτ σύμονὴ τῶν ἐπερχομένων, καὶ αἰσχὴ ἀτιμίας ἢ μίσους καὶ διωγμοῦ ἢ ἐμπαιγμάτων ἓ ῥαπισμάτων καὶ πόνων τῶν πιεασμῶν, τῇ μίμησιν τῦ Κυρίου καὶ Στεφάνου ἢ λοιπῶν ἁγίων, ἵνα μὴ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἀσυχάσωμεν τὴν δεινὴν ἀσυχίαν· καὶ μᾶλιστα ἔχοντες χῶρ πᾶσαν πόλιν καὶ πανῦ ὀχύρωμα ζωὴ τῦ Κυρίου ἡμῶν σύστασις. ποίας; ὅ, Ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι· ὅ, Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· καὶ, Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα· Τηρῆτε τὴν κεφαλήν· Πάντος γὰρ ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ἐγώ εἰμι· τηρῆτε τὴν κεφαλήν, μὴ ἐπιλαθέσθε Κυρίου τῦ Θεοῦ· Ἔχοντες τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἐν τῷ σώματι ἓ πνεύματί μου· Τοῦτ ποιῆτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, ἢ ὑμῶν σωτηρίαν. ὁρᾶς πῶς ἐσπάλλεται μὴ ἐπιλαθέσθαι αὐτῦ, καὶ πῶς προτρέπεται ἀεὶ μνημονεύειν αὐτῦ, καθὼς καὶ προεῖρη); Διὰ τοῦτ λέγω προὸς πάντα ἀνθρωπον, καθάπερ ἢ Παῦλος Τιμοθέῳ γράφων· Τέκνον Τιμόθεε, ἀεὶ μνημόνευε, ἢ μηδέποτε ἐπιλάθῃ Θεοῦ τῦ πέφυτός σι, μηδὲ ἐπιλαθέσθω πάσας ζωὰς αἰτιᾶται ποδόσεις αὐτῦ. μνημόνευε ὃ ζωὴ πῶς μᾶλιστα ζωὰς φοβερὰς ἐν χείραις τῦ δικαστῦ φωνὰς, ἃς προὸς τοὺς ἐξ ὑπονύμων ἀπολάγχους ἐφθέγξατο· ἐπὶ ὃ καὶ προὸς ζωὰς μωρὰς πάντα πρῆνεις· ὁμοίως καὶ προὸς ☞ ἀπλῆν ἐκεῖνον πλούσιον Διὰ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ διελέχθη· προὸς τούτους ὃ καὶ προὸς ☞ ἄλλον πλούσιον καὶ πλεονέκτην ☞ ζωὰς ἀποθήκας πλατυνάσατα εἰς ἀμέτρητα ἔτη. ἆρα ὀπίσω σαν ὁποῖα προὸς ἀμφοτέρους αὐτῶν ἀπόφασις δέδοται; ἆρα μνημονεύεις ζωὰς τοιαύτας σωθερὰς φωνάς; ἆρα κατέχεις καὶ βεβαίᾳ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ σε ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων θείων ῥημάτων; καὶ εἰ ζῶντα οὐ γινώσκεις, τί λοιπὸν ζωὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐπί μοι; ἵνα ἀκούσης ζωὰς φωνὰς, ἀσυδεῖς ζωὴ σθαι καὶ ὠφελεῖσθαι; εἰ μὴν δῶν διὰ τοῦτο ζωὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἡ ἀσυδὴ σε ἐταιρετὴ, καὶ πληρῶται ὅτι σὶ τὸ τῦ Κυρίου λόγιον· Τὰ ἐμὰ προβατα τῆς φωνῆς μου ἀκούει. οἶδα γὰρ πολλοὺς ζωηρχομένους, ἢ διὰ Θεοῦ, ὠδὲ δι' ἀκροάσεσιν τῶν ἁγίων αὐτῦ ῥημάτων. ὧν ἐγὼ γὰρ ὁρῶ τινὰς ζοντας, ὧν ὃ ὠδὲ καθίζοντα μετρωζομένους· ἄλλους προὸς φίλας διαλεγομένους. καὶ ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν προὸς ἡμᾶς διαλέγεται εὐσταλάγχνῳ φωνῇ λέγων, Ὑμᾶς φίλους μου ἐστε· ἡμᾶς ὃ ἐκεῖνοι καταλιπόντες λαλοῦσι, ὧν φίλας σε τιμοτέρας ἑτοιμασάμενα. ἐπίτηδες ἐγὼ ἀτάκτως θρυβοῦμαι, καὶ ταῦτα τολμῶ ἐπὶ τῷ Θεοῦ λαλοῦντος προὸς ἡμᾶς. ὦ τῆς βαθείας ἀφροσύνης, ὦ τῆς ἀπάτης ἀναισχυντίας, ὦ τῆς καλεπῆς ἀσεβείας. βασιλεὺς ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν πολλάκις διαλέγεται προὸς ☞ λαόν, καὶ πάντες ὥσπερ ἄψυχοι τηλοῦ ἄφθογγοι ὦσιν, ἄχεις αὖ καταπαύσῃ ὁ λαλῶν. καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ γράμματα αὐτῦ πολλάκις διαγινώσκομεν, εἰ τύπῳ πολλῷ ἡσυχίας ποιοῦσι τοῖς ἀκροατᾶς, ὡς δοκεῖν μὴ εἶ) οἰκεῖά τινα, ἀλλ' ἡμῶν ☞ ἀναγινώσκοντα ζὰ τῦ βασιλέως γράμματα. οἷ-

τοῦτα

Ματθ. κ. ιε.

Ιωαν. ιδ. ιη.

Ματθ. ι. κη.

Κολασσ. ς. ιθ.

α. Κορ. ια. γ.

Δευτ. η. ια.

Εφ. α. ζ.

Λουκ. κς. ιθ.

ς. Τιμ. ς. η.

Ιωαν. ι. γ.

Ησαΐ. ιι. ιδ.

Ψαλ. ρ'. Οὐκ ἐπὶ ἰωτὰ τὸ ἄλλο ὅτι μνήμης φέρει, εἰ μὴ μόνον τῦ Θεοῦ, λέγων· Κύριε, μνη- ἰσ. τὸν Θεὸν
Ψαλ. μδ'. ιθ. σθήσομαι τῆς δικαιοσύνης σου μόνου· ᾗ πάλιν, Μνησθήσομαι τῦ ὀνόματός σε ἐν πάσῃ γενεᾷ
Ψαλ. κε. κθ. καὶ γενεᾷ. ᾗ ἀλλαχοῦ πάλιν καθολικώτερον λέγει· Μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς
Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς. ὁρᾷς ὅσον ὠφέλειαν παρέχει ἡ τῦ Θεοῦ μνήμη; ὁρᾷς ὅ-
σον ἰσχὺν παρέχει, ὡς καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἑλκύσαι πρὸς ἑαυτόν; ᾗ οὐ μόνον ἐλ- 5
δωλολατρείας ἠλευθέρωσεν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς μνήμης αὐτῶν λήθην ἐπεποίησεν. ἑλκυ-
σθέντα γὰρ ἀπὸ τῆς τῦ Θεοῦ μνήμης καὶ φωτισθέντα καὶ γνωρίσαντα Θεὸν ἀληθινόν, λέ-
Ψαλ. ιι. δ'. γουσι πρὸς τὴν ματαίαν εἰδώλων· Οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἐξ χειλέων μου.
Εἶδες μνήμης Θεοῦ ἰσχύν; Εἶδες ἀλλοίωσιν ἀγαθήν; Εἶδες μετοικεσίαν ἐπαινετήν; ταύτην
ἀληθῆ αὐτὴν καὶ ἀλλοίωσιν τῆς δεξιᾶς τῦ ὑψίστου, ἣν ἔργον τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας, ἥς ἐστιν ἡ 10
δεξιὰ τῦ παντὸς, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. λοιπὸν καλῶς ἡ ἀρχὴ τῦ λόγου εἶπεν, ὅτι
πάντων τῶν καλῶν κάλλιον ὁ μνημονεύειν Θεοῦ. ταύτης τῆς μνήμης ὁ πεῖρα γενόμενος ὁ
προφήτης, ᾗ τινὸς δι' αὐτῆς ὠφέλειαν ὑπιλαβόμενος, πάντων ἡδίονά τι καὶ τῶν τερπνῶν ὧ-
Ψαλ. ο. ι'. σπερ ὑπιλαμβάνων, ἕως καὶ τῦ φαγεῖν ⟨Ψ⟩ ἄρτου, ἔλεγε· Κύριε, μνησθήσομαι τῆς δικαιο-
σύνης σου μόνου, καὶ οὐ μὴ ὑπιλάβωμαι τῶν δικαιωμάτων σου. τῆς τοιαύτης μνήμης τὴν ὠφέ- 15
λειαν δὲ ὁ ἀπόστολος εὑρὼν καὶ γλυσάνθρωπος ἔλεγεν, οὐ πρὸς Τιμόθεον μόνον, ἀλλὰ πρὸς
C. Tim. C. a. πάντας ἀνθρώπους, Τιμοθέῳ λέγων· Μνημόνευε Χριστὸν Ἰησοῦν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν. καὶ
ὥσπερ οἴκων θησαυρὸν ἐν τινι τόπῳ κεκρυμμένον, πᾶσαι ὧραι, ἡμέραι τε καὶ νύκτες ὅλος ὁ χρό-
νος αὐτῦ ἐκεῖ ἐστι, καὶ ὥσπερ τις σιδηροδέσμιος πεδηθείς, καὶ οὐ τὰ βραχὺ τῦ τόπου ἀφί-
Ματθ. ε. κα. σεται, καθὼς ᾗ ὁ Κύριος εἶπεν, Οπου ὁ θησαυρός, ἐκεῖ ἐστι ᾗ ἡ καρδία ὑμῶν· οὕτω καὶ ὁ 20
ὑπιθυμῶν ἐκείνης τῆς ὡραιότητος ᾗ τῆς ἐλευθερίας τῦ ἐπουρανίου τυμφίου, ἀεὶ αὐτοῦ ἐκείνου
μόνου μνημονεύει, ἑλκόμενος ὑπὸ τῦ θείου ἔρωτος δὲ τῆς ἀκορέστου ὑπιθυμίας, ψάλλων ἀεὶ
Ψαλ. ος. γ. μετὰ τρόμου ἁγίου τὰ ἱερὰ ψάλτα Δαβὶδ ὅ, Εμνήσθην τῦ Θεοῦ, καὶ ἠυφράνθην. τοῦτο ᾗ ὁ Κύριος ἐπι-
Λουκ κδ'. ιθ. τίμων ἡμῖν λέγων, Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁρᾷς πῶς μνημονεύεσθαι θέ- 25
λει πρὸ ἡμῶν αὐτῶν ὁ Κύριος. μνημονεύσωμεν οὖν φιλοθέου τῦ Θεοῦ πάντοτε, καὶ μὴ
ὑπιλαβώμεθα· ἵνα μὴ καὶ ἡμᾶς ἐνειδίσῃ ὅ πνεῦμα ὅ ἅγιον, ὃν Θεοὶ ⟨Ψ⟩ ἐμνήσανταί σε ἐγ-
Δαν. λδ'. ιη. κατέλιπες, ᾗ ἐπιλάθου Θεοῦ τὸν τρέφοντός σε. ἀλλὰ ὅ μὲ μνημονεύειν Θεοῦ μὴ παυ-
Λουκ. κγ μδ'. σώμεθα, καὶ γὰρ τῦ μνημονεύθηναι ἡμῶν, αὐτῶ χρήζει μὴ ἐκπέσωμεν, Μνήσθητι ἡμῶν,
Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ὥσπερ ᾗ καλὸν μνημονεύειν Θεοῦ διὰ τὸν ἀκόρε-
στον ἐκεῖνον εὐφροσύνην, οὕτω πάλιν μέγα κέρδος καὶ ὠφέλειαν ἔχει καὶ ἡ μνήμη, οὐ μόνον 30
τῶν τερπνῶν ᾗ λοιπῶν χαρᾶς ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τῶν σκυθρωπῶν ᾗ λυπηρῶν. δὲ γὰρ τῶν τοιού-
των ἐπορᾷ βελτίωσιν ἀπεργάζεται ⟨Ψ⟩ μνήμονα, δὲ ἀσυνδιάτρεπτον γίνεσθαι πρὸς σκυθ-
ράζῃ. ᾗ ποίαν, φησὶ, σκυθρωπῶν; οὐκ ἐπενοῆς, ὡς οἶμαι, ἤδη καὶ διδαχθῆναι ζητῶν; ἄκουσον
ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα, τῦ βασανιζομένου πλουσίου οἰκτρὰς φωνὰς πρὸς ⟨Ψ⟩ Φιλόξενον πα-
τριάρχην Ἀβραάμ γνωμένας· ὅσις διὰ τὴν ἑαυτῦ ἀπολαυχίαν οὐκ ἴσχυσε ὁ δεινὸς ἐ- 35
κεῖνος καὶ φοβερὸς χάσμα παρελθεῖν, ὅπερ ὤρυξεν αὐτὸς ἡ ἀπολαυχία· ὁμοίως ᾗ καὶ τῶν
πάντα μωρῶν παρθένων, ἅσαι ὅ δυνήλεον ὁμοίως ἔξω τῶν μακαρίων νυμφίων ἀποκλεισθῆναι
κατεδίκασαν· ἔπειτα τῶν ἐξ ὑστερημάτων πάλιν ⟨Ψ⟩ ἐνειδισμοὶ, τὴν αἰσχύνην, τὴν ὀνειδισμὸν, καὶ
Ματθ. κε. μα. πάλιν ἡ ἐπώδυνον ἀπόφασιν, ὅ, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ ⟨Ω⟩ κατηραμένοι. ταῦτα ᾗ πάντα κακίστου καὶ 40
μάλιστα τὰ ἐκ χειρὸς καὶ πόδας δισμυρίσταται, ᾗ ὅ βασιλικῦ καὶ σεβάσμιος γάμου μὴ μεγάλης
αἰσχύνης ἐκπλῆξαι, καὶ εἰς τὸν ἔσω θάλαμον καὶ φρικτὸν ἐκεῖνον τόπον εἰσελθεῖν, ὅπου ὁ
κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων ἅπαντα καὶ μόνον ἡ ἀκοὴ βάσανον ἐμποιῇ. δὲ γὲ τοιούτων μνη-
μονεύειν, καθὼς προεμνήσθημεν, ὑμῖν μακρὸν κέρδος ψυχῆς. ὅ μὲν γὰρ Θεοῦ μνημονεύειν, ὡς ὁ λό-
γος, εὐφραίνει ⟨Ψ⟩ μνήμονα, ᾗ ὅπου γε ὑψηλὸν ἔλκει· ἡ ὅ τῶν σκυθρωπῶν μνήμη φόβον ἐπάγει

ἐστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων. σκοπῶ καὶ σὺ μὴ ἑαυτὸν ἐκδίκει, ἀλλ' ἀνάμενε τὸν κριτήν. εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ κριτὴς ὁ δικαιοσύνης σχήματι ἐλθὼν οὐκ αὐτὰ ἀπέδωκε δικαίως, ἀλλὰ ἐξεδίκησε κρίσιν Θεοῦ· λοιδορούμενος γάρ, φησι, οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ κρίνοντι δικαίως· καὶ σὺ τοίνυν ποίησον οὕτω, καὶ μίμησαι τὸν διαπύστην, ὃς καὶ μίσει σαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα ἀγαπᾶν ὑβρισθεὶς ἐδίδασκε, καὶ τοῖς ἀξίοις ἀπωλείας σωτηρίαν ἐπιτιμᾷ παρίνει. καὶ γὰρ τοῦτο τὸν πατέρα ἔλεγε, Ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. ἠδίκησεν ὁ ἀδελφός, ἀνάξιος τῆς ἀδελφότητος ὤφθη· ἀλλὰ σὺ μὴ ἀφορίσῃς τὸν ἀδελφόν. ὁ ἀδελφὸς ἐμιμήσατο τοὺς τοῦ Ἰωσὴφ ἀδελφούς, ἀδελφοκτονίαν ὡπλίσατο, ἀλλ' ὅρος ἀνέφανεν αὐτὸν ἀδελφόν, ποιμένας ἔδιδεν ὑποβολεῖ, οὐδὲν ἀδικούμενος ἀδικεῖ· ἀλλὰ σὺ δὲ ἐναντία ποίησον, ἵνα εἴπῃς καὶ σὺ τῷ μεγάλῳ Δαβίδ, Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός. νίκα δὲ τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν, τοῦ καλοῦ αὐξοῦ εἰς τὸ ἀγαθόν, λύσον τὸν θυμὸν ἀπιστίᾳ, δεῖξον αὐτῷ ὅτι ἀδίκως διώκει τὸν σὸν Χριστόν, οὐκ ἄξιον τὸ διώκεσθαι σεαυτὸν ἐπιδεικνύων. ἀλλ' ἀδιόρθωτός ἐστι, καὶ τοῦ ζῆν ἡμερότητα οὐ μεταβάλλεται. καὶ θηρία μὲ μεταβάλλει εἰς τὸν τῶν ἀνθρώπων ἡμερότητα, σκῆνος ὂν θηρίων ἀγριώτερος καθέστηκε. μὴ φιλονείκει τοῖς τοιούτοις, μηδὲ αὐτὸς πρόσαγε θυμῷ θυμόν· ἔκκλινον ὡς κύματος τὸν πικρὸν ὁ σοφὸς κυβερνήτης· φύλαξαι ὡς ναυτικὸν ἀσπίδα κωφὸν καὶ βύουσαι τὰ ὦτα αὐτῆς, ἵνα μὴ εἰσακούσῃ τοῦ φωνοῦντος· ἐξαγόρασαι θυμόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι· τὸ σοφὸν πρόσεχε, εἰδὼς, ὅτι ξένος εἶ καὶ πάροικος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πρόσκαιρος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες σου. τοῦ δὲ εἰς μίσει λύκων ἀπειλῆς τὸ σὺ, ὥσπερ καὶ ὁ ἀπόστολος· μὴ λύκος εἶπῃ τοῦ δεῖνα γένου, τοῖς λύκοις φιλονεικῶν. φυλάσσου, ὅσον δύνασαι, ἵνα μὴ θήσωσί σε τῆς δικαιοσύνης ἀπολέσης· φυλάσσου τὸν ἁμαρτάνοντας, φείσιμος ὢν ὡς ὄφις· φυλάσσου καὶ βουλάς. εἰ δὲ καὶ βλάψῃ ὁ λύκος, εἰ δὲ καὶ ἁρπάσειέν σε μέλλει τι, πρόσκυλάζου φέρειν, μεμνημένος τοῦ λέγοντος, Ἐλυπήθημεν ὡς τοῦ δεῖνα σφαγῆς ἀφορμὴ εἰς αὐτὸν τὸν Κύριον, ὃς ὡς τοῦ δεῖνα ὑπὸ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. ἔχει καὶ τῆς σῆς τύχης ὑπόδειγμα, ὅταν τυχήσῃς ἀνεξικάκου μετὰ Χριστοῦ. καὶ γὰρ ὁ Κύριος οὐκ ἤλεγεν, οὐδὲ ἐκραύγασεν, οὐδὲ ἤκουσέ τις ἐν ταῖς πλατείαις τοῦ φωνοῦ αὐτοῦ. καὶ ὁ ἀπόστολος ἐν ἑτοίμῳ ἔχει φησὶν ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ τὸ ὑπακουσάτωσαν ἡ ὑπακοή. Θεοῦ δὲ μακροθυμοῦντος, μακροθύμει καὶ σύ. ὅταν γὰρ ὑπομένῃ πάσχει Χριστὸς, σὺ πάσχοντος, μὴ Χριστοῦ ὑπομιμνήσκου δὴ καὶ Χριστοῦ μὴ χαίροις. βόα πρὸς αὐτὸν, καὶ ποίησον τὸν ἐκδίκησιν ἐν τάχει· σπουδάσει τὸν ποιῆσαι ἀμυντικὸν, ἐν καιρῷ θυμῷ δίκαιον ὁ Θεὸς, κριτὴς δίκαιος, ἰσχυρὸς, καὶ μακρόθυμος. μακροθυμεῖ γὰρ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψαι αὐτὸν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΕΤΙΚΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΕΝ Ω ἐμνημόνευσε καὶ ἐξηλίτευσε πάντα τὰ πάθη τῆς ἀνθρώπου, Λογ. α.

Ex Ms. Regio Lut.

Εἰ μὲν μνημονεύειν Θεοῦ καλὸν, καὶ πολὺ καλὸν· καὶ τί ἀνθρώπου τοῦτο κάλλιον; ἡ γὰρ τῆς κρίσεως αὐτοῦ μνήμη πρόκλησις πρὸς τὸ καθαρὸν φησὶν ὁ προφήτης· Ἐμνήσθην τῶν κριμάτων σου τῶν ἀπ' αἰῶνος, Κύριε, καὶ παρεκλήθην. πόσῳ λοιπὸν προκλήσεται καὶ παραμυθίαν εἴκοις καὶ ἀνθρωπίνως ἐννοεῖσθαι τὸν ἀεὶ τοῦ Θεοῦ μνημονεύοντα; καθὼς πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης λέγει· Ἐμνήσθην τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐφράνθην. καὶ γὰρ ἀνάπαυσις ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἡ τῆς μνήμης ταύτης εὐφροσύνη,

ἀμέλεια ἀπέστω, φοβερωτέραν ἡμῶν τοσοδοκῶντων τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν μακροθυμίαν. ὅσον γὰρ μακροθυμεῖ ζητῶν τὴν διόρθωσιν, τοσοῦτον ἀγωνιᾷ μὴ διορθουμένων ἡμῶν, καὶ ὡς ἐξυβρίσασι τὴν χρηστὸν ἐπελεύσεται ἐξέως. καταφρονείσθω ἡμῶν ἅπαντα τὰ τοῦ αἰῶνος τούτου πράγματα μᾶλλον, ἢ θεῖον παράγγελμα. πολλὰ γὰρ τὰ εἰς ὀργὴν εἰσκαλούμενα τοὺς ἀξιοῦς εἰς ὀργὴν, τοὺς βαρέως παροξυνομένους· ὁ δὲ τοῦ πράγματος τοῦ Φοβερωτάτου βασιλέως φοβούμενος, τὴν καλυβίσαντος ὅλως μὴ ὀργίζεσθαι, πάντων καταπίπτοντα τὴν προφανῆ θλῖψιν· βαρέως ἡμῖν ὁ κύριος τοὺς διὰ λόγων λυποῦντας, καρτερήσει ἢ τοὺς διὰ ἔργων λυποῦντας θλίψεις· ἐξ ὧν τοσαῦτα τὴν σπαργανα γρέφει καὶ τὴν ἄλλην, καὶ ῥῆμα αἰσχρὸν λοιδορίας χάριν ἐπάγοντα ψυχαῖς κόλασιν, θαυμαστὸν παράδειγμα τοῦ μακαρισμοῦ κεκτημένον, καὶ ἵνα κύριος ὦ Κυρίῳ βρεθῇ, ἐξ "οὗ εἶπε τὸν τοὺς ἀδελφοὺς ὀργὴν, καὶ φύγῃ τὴν ἐπ' αὐτῷ ἀφισμένην κόλασιν. διὰ γὰρ τοῦτο τῆς σωματικῆς συμπαθείας ἀπηλλάχθαι Χριστὸς παρεκελεύετο, φθόγγῳ τε φιλοχρηματίας, καὶ φιλοδοξίας ἀφίστασθαι, ὅλως ἢ ἡδονῇ μὴ παραδίδεσθαι ἑαυτῷ, ἵνα μὴ διὰ μηδὲν τούτων κακωθῶ ὑπὸ τὴν ψυχήν, καὶ διαπορεύομαι ἀλύτους εἰς ὃ ἅγιον πνεῦμα. ὁ γὰρ χρημάτων καταφρονεῖν διδασκάλεις, πῶς διὰ χρήματα προέξωσθήσεται; ἢ ὁ δόξης μὴ ὀρεγόμενος, πῶς διὰ δόξαν προέξωσθήσεται; ἀπόδυσαι τοίνυν τὸ κοσμικὸν ἔνδυμα, καὶ τὸ πνευματικὸν ἔνδυσαι· ἀπόδυσαι παλαιὸν ἀνθρωπον, ἵνα νέον ἐνδύσῃ. διὰ τοῦτο γὰρ ἀναγλύπτους λέγεται, ἐν βεβόηται παρὰ τοῖς θείοις γράμμασι. μεταβολῆς γὰρ τὴν παρεστῶσαν ἡ σωτηρία ἡμετέρα δεῖται, ἵνα ἕτερος, πρὸ ὅ ἐσμεν, γενώμεθα, ἵνα παυσώμεθα ὅπερ ἐσμέν, ἀναρξώμεθα ἢ ἕτερον βίον, ὃν παρὰ τῆς παραδόσεως κεκτημένοι τυγχάνομεν. οὐκ ἦσθα γὰρ τοιοῦτος παρὰ Θεῷ, οἷος ἐκ παίδων γέγονας· "εἰ ἦ τοιοῦτος, ἐκ τῆς θεοποιήτου πλάσεως εἶχες τὸ ἦθος, οἷ ἐκ τῆς δευτέρας γενέσεως. ἀκουσον τοίνυν ἐμοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ φοβήθητι· Ἀμὴν γὰρ, φησι, λέγω ὑμῖν, ἐὰν μή τις γεννηθῇ, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. διὰ ἀρχαῖον βίον καινότερον, καταλείπε τὸν ἁμαρτίας παλαιωθέντα βίον. ὁ διὰ πόρνος, σήμερον γενέσθω σώφρων· ὁ διὰ μοιχὸν, σήμερον γενέσθω πιστός. ὁ κακῶς ὕστερον ὑπογεγραμμένον ἀπόρριψον, ἵνα ὁ καλῶς ἐξ ἀρχῆς δεδομένον ἐπιδωμαίσης. μικρὸν ἐστι τὸ ἀπέχεσθαι καὶ ὀργίσαι διὰ παλιν· ὁ θέλων κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ εἶναι, ὀφείλει ἀπὸ πάντων καταφρονῆσθαι, διαπαύεσθαι, ἐξυβριζέσθαι, διὰ ῥημάτων, διὰ πραγμάτων. διὰ τοῦτο γὰρ σοὶ αἱ παροδίδυαι κακαὶ ὦ ἡδικηκότι ἐπέλθυσιν, ἵνα μὴ δύνασθαι παροδοῦναι ὦ ἀδικουμένῳ, τὴν καθ' ὑμῶν ἀπόλεσιν ἡμέτητα. μὴ τοίνυν ὑμῖν καθ' σεαυτῷ φρόνιμος, ὡς δίκαιος ὢν ὃ ἀμυνάσθαι ἀδικουμένου. μέμνησο τῆς ἱερᾶς τοῦ Παύλου διδασκαλίας, Μὴ γίνεσθε, φησι, φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς, μηδὲ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. οὐκ ἔστι καλὸν αὐτόδικον γενέσθαι, οὐδὲ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν δίκαιον ζητεῖν, ἀλλ' ὑπόρριψον τὸν δίκαιον σου Θεῷ ὃ τὸν ἄμωμον ὀργήτως ἐπάγοντι τοῖς ἀδικοῦσι. Μὴ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, φησι, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος. μὴ λέγε, Θεὸς ἀνταποδώσει, αὐτὸς ἀποδώσω κἀγώ. σπεύσας ὁ σὸς Χριστὸς ἐπιδημῆσαι εἰς κόσμον ἐλήλυθεν, ἵνα σωτηρίαν τῆς ζωῆς ὑπεδείξῃ τύπον, καὶ τῷ ζήλωσιν, ἵνα σωθῇς. οὐκ ἦλθε γὰρ κριτὴς, οὐδὲ τοῦ ἐπιμισταμένους ἀμυνόμενος· καίτοιγε οὐχ ἑαυτῷ διὰ τὴν ἀνεξικακίας κέρδος μηχανώμενος, ἀλλὰ τῷ κόσμῳ τὴν σωτηρίαν προαγματευόμενος. ἡ γὰρ Χριστοῦ ἀνεξικακία τὴν τῷ διαβόλου θρασύτητα καταβέβληκε, καὶ ἡ τοῦ Κυρίου ἡπιότης ὦ ἄγριον θυμὸν τοῦ πατρῷ καταπάλαισε. καὶ σὺ τοίνυν ὦ τύπον εἰς μίμησιν προτίθη. οὐκ ὠργίσθη τοῖς ἐξυβρίσασιν, ἀλλὰ Σαμαρίτης καὶ "δαιμονιῶν ἀκούων, ἡπίως καὶ παραινῶς πρὸς τοὺς λέγοντας ἀπεκρίνετο, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ πατέρα μου, ὑμεῖς δὲ ἀτιμάζετέ με. ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου·

Ιωαν. γ. γ.

Ρωμ. ιβ. ιγ.

Ρωμ. ιβ. ιθ.

ἐστιν

ἴσ. εἰς τοῦτον ἐκ

γ. δαιμονιῶν Ιωαν. η μ.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

Ἰ Ω Α Ν Ν Ο Υ

Α Ρ Χ Ι Ε Π Ι Σ Κ Ο Π Ο Υ

Κ Ω Ν Σ Τ Α Ν Τ Ι Ν Ο Υ Π Ο Λ Ε Ω Σ

τῶ Χρυσοστόμω λόγοι διάφοροι ἀμφιδαλόμενοι.

ΟΤΙ ΧΡΗ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗΝ ΗΠΙΟΝ ΕΙναι, καὶ μὴ ταχέως ὀργίζεσθαι.

Ἐκ τῆς θείας φωνῆς τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς εὐαγγελίοις διδάσκει ἡμᾶς, ἡ διάπληρουσα καὶ νόμον, οὐ καταργοῦσα, μὴ ὀργίζεσθαι τῷ ἀδελφῷ, καὶ διὰ τῆς προσθήκης ταύτης τὸ λόγου ἀνεπλήρωσε τὸ, οὐ φονεύσεις, αὐτοῦ τοῦ ῥίζαν ἐξαίρων τοῦ φόνου, καὶ τοῦ καρδίαν ἔσωθεν καθαρίζων, καὶ οὐχὶ τὰς χεῖρας ἔξωθεν. Ὑμωμόσθω γάρ τις, οὐχὶ πιαύτην, ἵνα μὴ ὀμόσῃ, τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ τῆς κρίσεως, λέγων· Ὁ γὰρ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Matth. 5. 22. οὐ γὰρ ὀξεῖαι αἱ τοῦ Χριστοῦ ὑμωμοσίαι, καθάπερ ἐπὶ τῶν νόμων, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αἱ τοῦ δικαίου μισθαποδοσίαν, φοβερὰν οὖσαν καὶ δίκην. ὥσπερ ὅτι ζητεῖ τὰ μείζω, οὕτω καὶ μείζονος μακροθυμεῖ, καθαρὸν καρδίας ὅτι ζητεῖ, διὰ δυσκόλως ὅτι ἐξεργάσασθαι. διόπερ εἰ καὶ προσθείημεν εἰς ὀργήν, οὐκ αὐτοῦ πωρεῖται. εἰ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ἐπωρώτο, οὐκ ἂν διὰ μετανοίας ἐπῆλθε. διὰ τοῦτο καὶ πάσχει τοῦ τιμωρεῖν, ἵνα ἔχωμεν καιρὸν μετανοίας· ἵνα ὁ ἀδικῶν ὀργισθεὶς τῷ ἀδελφῷ, σπεύσῃ μετανοῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο ἐάσθη μηκέτι ὀργίζεσθαι τῷ ἀδελφῷ· καὶ μέσος ὅμοιος Θεῷ γενώμεθα. μεταβάλλει γὰρ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀλλοτριούσης τοῦ ζωοῦ ἡμῶν ἐκ τῆς ὁμοιώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀγαγὼν εἰς τὸ κατὰ φύσιν καλὸν μᾶς τὸ προσκείμενον. εἰς γὰρ τὸ κατὰ φύσιν ἀγόμεθα, καὶ εἰς τοῦ τοῦ θείου πνεύματος χρηστότητα, καὶ τοῦ διδόντος μᾶς Θεοῦ ζωοῦ ταῦτα τηλικαῦτα ἀγωνιζόμενοι. προσκώμεν ἑαυτοῖς, καὶ μὴ καταφρονῶμεν ἔργου τῆς εἰς Θεὸν ὁμοιώσεως διαφθείρωμεν, ὅπερ χρονίζει ὁ Κύριος τὴν ἐλπίδα, μὴ ἑαυτοῖς ἄδικον δῶμεν εἰς τὸ παραδοῦναι τὰ λόγια Κυρίου· μὴ ἀπελπίσαντες, ὡς μὴ δυναάμενοι τότε τυχεῖν τοῦ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, καταλίπωμεν τὸν ἀγῶνα, ἀλλ' ἐλπὶς πρόσεστω διὰ τὸν προσάξαντα, καὶ δυνάμενοι χαριζόμενοι ὅτι τοῦ προσῆκεν. ἡ δὲ κατάφρονησις καὶ ἡ

Ex edit. Morell. Paris. emend. ex Ms.

σθαι ἐπῆσαν δεινὰ πάσχειν); ποίαν ἀποδημίαν στείλασθαι; ποίας ὑπισχνεῖσθαι πομπάς; τίνι ὑπεπλήξαμεν; τίνα κατηχήσαμεν; Ταῦτα εἶπον, ἵνα εἰδῶσι μὴ ἁπλῶς ἐγκαλῶ· ἵνα καὶ εἴ τις ἀφίστατο τῆς ἀρχῆς, ταῖς παραδόσεσι τῆς καταγελάσεως, τῷ τοιούτῳ ὑπεθυμίασα σβεστήριον. μέγας γὰρ ὄντως κίνδυνος, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δεσπόσεως ἀφίστασθαι, καὶ τῆς εἰρωνείας, ὧν ἐπιτυχεῖν ἡμῖν εἴη πολλῶν, καὶ ἡμᾶς ὑμᾶς ἵν' ἀμφότερα κατορθώσαντες τὴν ἀρετὴν, ἵνα τύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, σὺν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

οὖν ἀρχή; ἡ ἀμυάσθαι οὐκ ἔχει· ἀπλάγχνα γάρ ἐστι τὰ ἰδία. ἡ ὥσπερ τὴν ἀπλάγχνων, καὶ οἰδαίνει, καὶ πύον περέχει τῇ κεφαλῇ ἡ ὠλοιπῶ σώματι, οὐ τολμῶμεν ἀμύασθαι, οὐδὲ λαβόντες ξίφος ζαρρηγνύομεν· οὕτω καὶ τὴν ἀρχοντίαν τις τοιοῦτος ἢ πόνους πολλοὺς ἔχων ἡ ἀξυμίας οὐκ τῶν κατηγορεῖν τύπτων, οὐ τολμῶμεν ἀμύασθαι (πόρρω γάρ τῶν τοιούτων ζαιρεσίς ζαιρεσίας) ἀλλ' ἀνάγκη φέρειν ὡς τοίνυν, ἕως ἂν ὑγιὲς ὑγιαίνῃ καλῶς. ὁ δὲ χρυσόστομος οἰκέτης ἔχει τι ἔργον ὑπεύθυνον· καὶ τοῦτο δύσιν, λοιπὸν ἑαυτῷ κύριος ἦν. οὐκοῦν ἡ πομπεία τοιαύτη). ἀλλὰ μὴ εἰσῇ λέγειν, πάλιν κατηγορίαν· κενόδοξός ἐστι· ἀλλὰ μὴ ταπεινοῖς αὐτὸν, οὐδενὸς λόγου ἄξιος, φησίν. ὁ δὲ ἀνάγκη βλακὸς ἐστι, οὐκοῦν οὔ. ἀλλὰ ἀπολαύῃ συμμέτρου ἐλευθερίας, πάλιν κατηγορίαν. ἔδει αὐτὸν ἀπηγχονίσθαι, φησίν. ἀλλὰ λυπούμενοι ἴδῃ τις, πολλαὶ κατηγορίαι ὅλως τὸν ἥλιον ἑαυτῶν ὀφείλειν, φησίν; εἰ γὰρ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀπίστοις ἐργάζεται, ἡ λύει) ἡ ἐάσει, ἡ πίλοι ἡ ἱμάτια τοιαῦτα), ἡ οἰκίας φροντίζειν ἡ οἰκετῶν· τίνος ἕνεκεν ἐμοῦ τοιούτου; ἀλλὰ ἡ οἰκέται ἔχει, φησί, σὺν ζαχαριούμενοι, αὐτοῖ, ἡ ὅτι οἶκον οὐχ ἕξεται· τίνος ἕνεκεν ἐμοῦ τοιούτου; ἀλλά τί, εἰπέ μοι, σὺκ ὀφείλει ὡς ζαχαριούμενοι ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ πῦρ αἰακεύειν, ἡ ὑδροφορεῖν, ἡ ξύλα ζαγκλᾶν, ἐς αἰγιαλὸν ἐμβάλλειν; ἡ πόσον τοῦτο αἰσχύνης ἄξιον; καὶ οἱ μὲν ἅγιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες οἱ ἀπόστολοι τὰ λοιπὰ τοιαῦτα σκαρτερικῶς ἐδούλευσαν ἔχειν, ἀλλ' ἀναξίων αὐτὸ εἶναι ὁ τοιοῦτον νομίζοιεν· σὺ δὲ αὖθις ἐς τὴν τῶν οἰκετῶν ὑπηρεσίαν καταλλήλεις τὸν σόν; ζαχαρίου τοῦτο ἐπιζάτου σὺ, ἡ τοῦτο πλησίς, εἰπέ μοι; οὐχὶ μείζονά σοι ζαχοίησαι ὑπηρεσίαν, ἢ σὺ τοῖς σωματικοῖς; ζαχὸ τί μὴ ὡς παῖδα πέμπεις ὡς σοι τοῖς τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν; ὁ Χριστὸς ἔνιψε τοῦ πόδας τῶν μαθητῶν· σὺ, ἔφασκε, μὴ ἀπόστολος τῷ διδασκάλῳ, μέγα τι ποιεῖς; ἀλλ' οὗτος σύβουλος τοιοῦτος ἀπολλύειν, ἡ αὐτὸν κωλύειν. τί οὖν ἀπὸ τοῦ θεραπεύειν ὠφέλει; ἀλλ' οὐ βούλεται οὕτως ὁ Θεός. τί οὖν; ἡ ἀπόστολοι, φησίν, ἐλεύθεροι ἦσαν δουλεύοντες; βούλει ἡ τοῦτο ἀκούσαι πῶς ἡ ἀπόστολοι δοῦλοι; ἀπὸ δουλείας ἐποιοῦντο, ἐν δούλοις ἐλεύθεροι, ἡ γυναῖκες δούλως· ζαχ' ἧς ἐκείνοι ἀναπαύσεως ἐν ζαῖς ψυχαῖς καὶ φρεσὶ ζαὶ ἐπιθυμίαις ζαὶ ἑαυτῶν. ἄκουε ἡ τοῦ μακαρίου τούτου Παύλου τοῦ διδασκοῦντος ἡ λέγοντος· Τοιοῦτον οὖν τοιούτους ἐν τιμῇ ἔχετε, ὅτι ζαὶ ὁ ἔργον τοῦ Θεοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν ἐν παραβολευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρὸς μοῦ λειτουργίας. ὁρᾷς τί φησι; σὺ δὲ λέγεις ἐπιεικῶς ζαὶ τοῦ παῖδος τοῦ σοῦ, μήπως κίνδυνον ποιήσῃ τοιοῦτον ἀναδέξηται. ἀλλὰ βούλεσθαί, φησίν, οὐχρή. ἀλλά τί, εἰπέ μοι; ποῦ τοῦτο κεῖται; (οὐδὲ γὰρ ὄρυπος καλεῖ) ἀδαμοῦ ζαῖ τὰ ὁρώμενα οὔτε ἐγκαλύμματα, ἅ τις ζαμμαζώματα. ἀλλὰ γάρ ἐστιν ἃ περ ἐπέταξε ὡς ὑπόσχεσιν ἔχειν· ἀνέγκλητον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν. ταῦτα ἅπαντα ὁ ἀπόστολος· ταῦτα χρὴ ὑπάρχειν ἀλλὰ τὸν ἀρχοντα· περαιτέρω μηδέν. οὐκ εἰ τοῦ Παύλου ἀκριβέστερος. ἀλλ' ἡ πλείονος, ἢ ἡ πρόπους, αἱ ὠμὸς ἡ ἀπλεής, καταγέλα. ἀναίσχυντα ταῦτα τοῦ ὑπισχνεῖσθαι. αἱ τυφᾷ, ἡ τοῦτο κατηγορεῖα. ἀλλὰ θεραπεύῃ σῶμα ἵνα σοι ζάκιον, ἀλλ' ὑπομένῃται, ἵνα σοι χρήσιμος ᾖ, ζαὶ τούτων αὐτῷ ἐγκαλεῖσθαι δεῖ; σὺκ οἶδας ὅτι ἀσθένεια σωματικὴ τῆς τῆ ψυχῆ ἀσθενείας, ἠχῆποι καὶ ἡμᾶς βλάπτει ἡ τὴν ἐκκλησίαν; ζαὶ τί διαρρήδην αὐτὸν ὁ Παῦλος, γράφων τῷ Τιμοθέῳ· Οἶνον ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, ἡ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας; εἰ μὲν γὰρ ψυχῆ μόνη τὸν ἀρετὴν καταρθοῦτο, σὺκ ἔδει φειδεῖσθαι τοῦ σώματος. τί γὰρ ὅλως ἡ μεριμνᾶμεν; εἰ γὰρ πολλὴ τούτου ἡ ζωτίλεια, πῶς σὺκ ἐράτης ἐστὶν ἀνοίας ἀμελεῖν τούτου; ἔγωγε πρὸ αἵματος ὑπισχνοῦμαι τιμωρόν, ἡ τοῦ κοποῦ τῆς ἐκκλησίας τὸν προσταίαν ἐγκαλεσόμενος, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐγὼ σύαρεστος, ἡ πόντα ἔχων, ἅπερ ἔχει ἁρμόττει ἱερωμένον. ζαπομπὸς γὰρ τῇ κλίνῃ προσδιδόσθαι τοῦ πολλῆς ἀρρωστίας, τί

Φιλιπ. β. κδ. Τιτ. α. ζ. α. Τιμ. ε. κγ.

γὰρ αὐτὸς οὐχὶ τὴν ἰδίαν δόξαν ἐζήτησεν, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῦ ἐσκύπτεν, ἀλλὰ καὶ δόξης ὢν, εἵλετο ἀπαθεῖν ἵνα σὲ οὕτω διδάσκαλον, δυνάμενος αὐτὸν ποιῆσαι ἀπαθῆ ἀδιάφθορον, εἵλετο παθεῖν καὶ θάνατον ἐπενεγκεῖν ἵνα σὺ ἔχῃς καρδίαν. ὅσῳ γὰρ μείζονα τὸν ἀξίωμα, τοσούτῳ μείζονες αἱ κίνδυνοι τῶν ἱερωσύνην ἔχοντι. ἀρκεῖ γὰρ καὶ ἓν κατόρθωμα ἁπάσης ἀπελθεῖν εἰς οὐρανοὺς, καὶ ἓν ἁμάρτημα εἰς ἀβύσσους τὸν ἐμβαλεῖν τὸν γένναν. ἵνα γὰρ τὰ ἄλλα πάντα παρῶ τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμπίπτοντα, λύπη τύχη ποτέ τινα ἢ ἀγαθὸν φιλίαν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἀνάξιον εἰς ἁπάσης ἀπελθεῖν, καὶ πόλεως ἁπάσης μεγάλης ἄρχειν, ὅσα πόνου πυρὸς ἑαυτὸν ἀπὸ βάθους καθίσησιν. ὁ γὰρ τῶν ψυχῶν τὴν ἀπολλυμένων μᾶλλον (ἀπόλλυσι γὰρ αὐτὰς ἀνύλαβὴς ὤν) ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἀπ' ἐκείνου παραπολυόντων αὐτὸς δώσει ταῖς βάθους. ὁ γὰρ τὰ πάντα ἰδιώτης ὢν ἀσύλαβὴς, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ἁπτόλαβόν τις τῆς ἀρχῆς. ἀγαπητὸν γὰρ τὸ βύλαβὲς μεῖναι τοιοῦτον ἁπτολαβόμενον τῆς ἀρχῆς. καὶ γὰρ κενοδοξία πολὺ σφοδρότερον ἁπτόμενον, καὶ χρήματων ἔρως, καὶ αὐθάδεια, τῆς ἀρχῆς τὰ ὀξύτατα πρόσχοντα, καὶ παροξυσμοὶ καὶ ὀργὴ, καὶ λοιδορία, καὶ μυρία ἕτερα. μὴ οὖν τις ἀσύλαβὴς ᾖ, μᾶλλον ἐστὶ ἀσυλαβέστερος, τοιοῦτος γινόμενος. ὅταν οὖν τοιοῦτον ἁπτόμενον ἀρχῆς, πάντων τῶν ἀμαρτανομένων ὑπ' ἐκείνου, καὶ
Matθ. ιη. 6. δύνων ὁλοκλήρων ὑπόδικος ἔσται. Εἰ γὰρ ὁ μίαν ψυχὴν σκανδαλίζων, συμφέρει αὐτῷ ἵνα μύλος ὀνικὸς κρεμασθῇ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης· ὁ τοσαύτας ψυχὰς σκανδαλίζων, πόλεις ὁλοκλήρους, καὶ δήμους, καὶ μυρίας ψυχὰς, ἄνδρας, γυναῖκας, παῖδας, πολίτας, γεωργοὺς, τοῦτον μὲν αὐτὴν τὴν πόλιν, τοῦτον δὲ ἑτέρας τὰς ὑπὸ ἐκείνην τὴν πόλιν, τί ὑπολήψονται; καὶ γὰρ τερπλασίονα ἑτέραν εἶπεν, οὐδὲν ἐρῶ. τοσαύτης οὖσης ὑπὸ βύθιος κολάσεως ἡ ζημία· ὥστε μάλιστα ἅπτεσθαι τῆς χρήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εἰρήνης. διὰ γὰρ μὴ τοῦτο κυβερνῆσαι λαὸν, πόλεις οἴκους καὶ καταλῦσαι, τὴν αὐχένων αὐτῶν σὰκ ὄπισθεν. καὶ γὰρ ἐμπειρίας ἢ τέχνης κυβερνητικῆς, αἱ μὴ τοῦτο οἴακας τούτους ἔχῃ, τὴν χάριν καὶ τὴν εἰρήνην τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καταδύσει τὸ σκάφος καὶ τοῦτο ἐμπλέοντας. ὅλην ἐμοὶ θαυμάζειν ἔπεισι τοῦτο ἐφιεμένους ὄγκου τοσούτου. ἄθλιε διὰ θεσπεσίαν καὶ παλαίπωρε, οὐχ ὁρᾷς τίνος ἐφίεσαι; τῆς σαυτοῦ διὰ τῆς ἀγνοίας καὶ ἄσημος, καὶ μυρία ἁμαρτίας, ἀλλὰ μιᾶς ψυχῆς δώσεις λόγον, καὶ ταύτης βύθιαν ὑφέξεις μόνον. ὅταν γὰρ εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀφίχθῃς, σκόπει ὅσων κεφαλῶν ὑπόδικος εἶ ἁμαρτίας. ἅπασι γὰρ
Εφ. ιγ. ιζ. Παύλου λέγοντος· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε, ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες. ἀλλὰ πῶς ἐφίεσαι καὶ ἀρχῆς; καὶ τίς ἡ ἡδονὴ ταύτης τῆς τιμῆς; οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ὁρᾷ. οὐ γὰρ ὅτι δύναται ἄρχοντα εἶναι ἀληθῶς. πῶς; ὅτι ἐν τῇ ἐξουσίᾳ κεῖται τῶν ἀρχομένων ὃ ὑπακούειν. καὶ ἐὰν τις ἀκειβῶς ἐξετάσειε ὃ πρᾶγμα, οὐκ ἔστι ἄρχειν ἔρχεται ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ μυρίοις δουλεῦσαι διαστάσεις ὀδυνῶν καὶ ὀργὰς καὶ λύπησιν. ὅπερ γὰρ ἐγκωμιάζῃ σκῆνος, μέμφεται ἕτερος· ὅπερ ψέγει οὗτος, θαυμάζει ἄλλος. τίνος οὖν ἀκούσας χρὴ; τίς πεισθῆναι σὰκ ἔνι; καὶ ὁ μὲν ἐξευρώπητος, καὶ ἑταιρικὸς ὁ διαστάσης τῷ δούλῳ ὀπαδεῖν, καὶ δυσχεραίνει· σὺ δὲ τοσούτων διαστημάτων ὀδυνῶν ἐπὶ ταπεινότητι ἀλγήσῃς, καὶ τοῦτο δίδωσι δίκην, τὰ πάντων ὀπίσω σε τρέμοντα ἀποίγων. τοῦτο οὖν, εἰπέ μοι, πλήν; τοῦτο ἀρχή; τοῦτο ἐξουσία; εἶπεν ὁ τὸν ὀπισθοτόνον ἔχων ἐπισπεγκεῖν χρήματα· ἀλλὰ μὴ θέλῃ, οὐ μόνον σὰκ ἐπισπεγκεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ δόξαι ῥαθυμίας ἔνεκεν τοῦτο ποιῆσαι, καταπηδᾷ τὸν καθίσαντος. κλέπτης, φησὶν, ἁρπάζει, καταπίπτει τῶν πετηνῶν, καταπατεῖται τῶν πλωτῶν. παύσασθε λοιδορούμενοι. μέχρι τίνος ταῦτα φῄς; οὐ βούλει ἐπισπεγκεῖν; οὐθὲν ὁ καταμαγκάζων, οὐθὲν ὁ βιαζόμενος. ἵνα μὴ λοιδορῇ τοῦ πράγματος καὶ συμβουλεύσῃ; ἀλλ' εἰς χεῖρόν τις καταίσῃ, ἢ σὰκ ἄρεσε χαίρειν καὶ δικαιοῦν. καὶ ἑτέρωθι ἀχολήθεις. οὐδεμία συγχώρησις, ἀλλὰ πάλιν καταπηδᾶν χρὴ τοῦ πράγματος. τοῦτο οὖν

τὸ οἰκεῖον μιαθῶμεν τί ἐλθωμεν, ἀρα πλήκωμεν τὸν Χριστὸν ὁ σκῦλος τῆς ἐκλογῆς, ὁ λέγων· Ζῶ δ' οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ δ' ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὥσθ' οὗ ὁ Χριστὸς ἐμὲ τύπτει λέγων, Οὐ σκῦλος ἐκλογῆς μοί ἐστι; ἔστ'; ἴδιον ταύτην τὴν ἀμφιβολίαν ἀφεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἢ μᾶλλον ζητήματι λύσιν ἐπαγαγεῖν, ἵνα καὶ ταύτην ὑμᾶς δίκην εἰσπραξώμεθα τὸ ὥσθ' ἁμαρτάνειν. πάντα γὰρ ταῦτα ἐκ τούτου ῥεῖ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ τοῖς ἑτέροις ἁμαρτήμασιν ἐσμὲν πικροὶ δέκται, καὶ τὴν ἡμετέραν ὀφθαλμὸν λόγον ποιούμεθα, ὅτι ταῖς γραφαῖς οὐκ ἴσμεν, ὅτι τοῦ θείου οὐ παιδευόμεθα νόμου. ἔδει μὲν οὖν ταύτην ὑμᾶς δίκην εἰσπράξασθαι τὴν δικαίαν. ἵνα δὲ τί πάθω; πολλὰ καὶ πέρα τῶν δίκαιος ⓦ πατέρες χρείζονται τοῖς παισὶ, τὴν ἀπαραίτητον αὐτοῖς διαθερμαινούσης τὴν ἀνθυμαπτικήν. καὶ ἴδωσι δὲ παιδίον κατηφῆ- Ἐκ παιδιόν
10 σαν, τηκόμενον, καὶ αὐτοὶ μᾶλλον ἐκείνου δάκνονται, καὶ οὐ παύονται, ἕως δῶ τῆς ἀθυμίας τὴν ἐπανόρθωσιν ἀνέλωσι. πλὴν καὶ τοῦτο ῥηθήσεται, καὶ κατηφήσατε ὅτι τῷ μὴ λαβεῖν, ἵνα λάβητε καλῶς. τί οὖν ἐστιν; οὐκ ἐπεμπώθησαν· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἠκολουθήθη τοῖς ἐπιτάγμασι τοῦ Χριστοῦ. πάντα γὰρ ἐπιτάγματα ἐκεῖσε παρεσκεύασεν, ἐξ οὗ ἀφεπόμεθα. καὶ τοῦτο οὐ σχάζοντος λέγω, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. πῶς; φησὶν ὁ Λου- Δευτ. κβ. λα.
15 κᾶς εἰρηκέναι τοῖς μαθηταῖς ⓦ Χριστόν· Οτι ἀπέστελκα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ζώνης καὶ ὑποδημάτων, μή τι ὑστερήσατε ὑμῖν; λέγουσιν αὐτῷ, Οὐδέν. οὐκοῦν λοιπὸν κτήσασθε. ἀλλὰ τί ἔδει, εἰπέ μοι, ἵνα χιτῶνα ἔχῃ; τί οὖν εἰ πλανῶνται τοῦτον ἔδει, γυμνὸν ἐκεῖνον οἴκοι καθῆσθαι; ἢ γυμνὸν ἐκείνην χρείας χαλεπούσης; ἐπάκουσον οὖν οἷς λέγω, Παῦλον, ⓦ ὅτι τοσούτοις κατορθώμασι τοιούτοις τὴν οἰκουμένην, καὶ ἱμάτιον ἐκεῖνον οἴκοι καθῆσθαι, καὶ τη-
20 λικούτοις τοιαύτοις ἐμποδίζεσθαι. τί γὰρ εἰ κρυμὸς ἐπιπέσοι σφοδρὸς καὶ πάχνη, ἢ καὶ ἐπάγοι τι, πῶς ξηραίνεσθαι ἐκεῖνον; πάλιν γυμνὸν ἐκεῖνον καθῆσθαι; τί γὰρ εἰ ψώρα καταφθείρει τὸ σῶμα, τηκεσθαι ἔδει δὲ μὴ φθείρεσθαι; ὅτι γὰρ οὐκ ἀδαμαντίνα σώματα αὐτοῖς κατεσκεύασε, ἄκουσον τί φησι περὶ Τιμοθέου· Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ ⓦ στόμαχόν σου δὲ καὶ πυ- α. Τιμ. ε. χγ. Φιλιπ. δ. κα.
25 κνὰς σου ἀσθενείας. καὶ πάλιν περὶ ἑτέρου· Ἀναγκαίως ἠναισάμην ἐπισχεῖν ὑμῶν τὸν ὑδρωπικὸν καὶ λειτουργεῖν τῆς χρείας μου· καὶ γὰρ ἠθέλησε θανεῖν πλησίον θανάτου· ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ. ὥστε ἀλώσιμοι πᾶσιν ἦσαν τοῖς πάθεσι. τί οὖν; ἀπόλλυσθαι ἐχρῆν; ἀδαμῶς. τίνος οὖν ἕνεκεν τότε τοῦτο ἐπέτρεψε; τὴν δυνάμιν αὐτοῦ δεῖξαι, ὅτι καὶ μὴ ζῶντα ἐδυνάτο ὕστερον ποιῆσαι. ἀλλ' οὐκ ἐποίησε. τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐποίησε; πολλῷ τῷ Ισραηλίτῃ ἦσαν οὗτοι χαλεπώτεροι, ὧν τὰ ἐνταῦθα μέτρα καὶ τιτεί-
30 νετο, οὐδὲ τὰ ἱμάτια, καὶ ζῶντα ἐκείνη τὴν ἔρημον διῆλθον ἅπαντα, εἶθα θερμοτέρα ὑπεπίπτουσα ἡ ἀκτὶς ἡ ἡλιακὴ, καὶ λίθος αὐτοὺς καταφρύγῃ δυνάται. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ἐποίησε; δεῖξαι σύ. ὅπου γὰρ οὐκ ἔμελλες ὑγιαίνειν, ἀλλὰ τραυματίζεσθαι, τὸν φαρμακὸν σοι τὴν ἐπανόρθωσιν οὐκ ἔπεμπε. καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τούτου. οὐκ ἐδυνάτο αὐτοὺς ἀναιρεῖν; ἢ σοὶ τῷ προσκεκρουκότι δίδοις, ἢ πολλῷ μᾶλλον Παύλῳ δοῦναι; ὁ τοῖς Ισραηλίταις δίδοις τοῖς γογ-
35 γυσταῖς, τοῖς πόροις, τοῖς εἰδωλολάτραις, ἢ πολλῷ μᾶλλον δοῦναι Πέτρῳ καὶ ἁλίσκονται ἅπαντα δι' αὐτὸν ἀφῆκεν; ὁ μαγεῖα ἀφεὶς ἔχειν ὕδωρ, οὐ πολλῷ μᾶλλον δοῦναι Ἰωάννῃ ἐχρήσατο ᾧ καὶ ⓦ πατέρα δι' αὐτὸν καταλιπόντι; ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ διὰ σοῦ αὐτὸν πέφυκε, ἵνα σὺ ἀκολουθῇς. ἐξ ἧς μοι τῆς ὑποβολῆς τῆς φιλοσοφίας. εἵλετο οὖν αὐτὸν μαθητὰς ἐλαττωθῆναι, ἵνα σὺ μικρὸν αἰσπνάσῃς. εἰ γὰρ ἐπέτρεψεν αὐτοῦ δυνηθῆς, πολλῷ θαυ-
40 μαστότερος δοῦναι, πολλῷ ἐπιδοξότερος. ἀλλά σου ἡ σωτηρία ἐζητεῖτο. διὰ τοῦτο εἵλετο τοῖτον ἐκείνους θεάσθαι θαυμαστούς, ἵνα σὺ σωθῇς· ἀλλ' ἐλαττοῦσθαι μᾶλλον ἐξ ἐλαττωθῆναι ἐκείνους ζωεχώρησεν, ἵνα σὺ δυνηθῇς σωθῆναι. οὐ γὰρ ὁμοίως αἰδέσιμός ἐστι διδάσκαλος λαμβάνων, ἀλλ' ἐκεῖνος μάλιστα πρᾶος ὁ μὴ λαμβάνων. ἀλλ' ὁ μαθητὴς οὐκ ὠφελῆσαι, ἀλλὰ ⓦ καρπὸν ἐκκόψεται. ὁρᾷς τὸν σοφὸν τὸν φιλανθρωπον Θεόν; ὥσπερ

εισμὸς μέγας ἡ ἀσέλγεια μὴ ἀσυταξίας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. εἶτα ἀθρόως ἐπήγαγεν, Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. ⓐ ὃ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς. εἶδες ὅπως πρὸς πάντα ὁ λόγος εἴρηται. τί γάρ, ὅταν λέγῃ πάλιν· Τῆς σαρκὸς προνοίαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας; οὐχὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἀπαγορεύεται; Πῶς δέ, ὅταν λέγῃ· Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει; πῶς δέ, ὅταν λέγῃ· Ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε, καὶ χήρας ἀπαλείφων; μὴ καὶ ἡ χήρα διδάσκαλός ἐστι; καὶ πῶς εἶπεν, ὅτι Γυναικὶ διδάσκειν οὐκ ἐπέτρεπε, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός; ἢ ὅτι χήρα ἦν καὶ ἡ ἡλικία γηραλέα. ὃ γὰρ γῆρας πολλῆς δίδωσι θεραπείας, καὶ αὐτὴ ἡ φύσις. ὃ γὰρ τῶν γυναικῶν ἦθος πλείονος δίδωσι διαπαύσεως, ἅπερ ἀθετεῖ ὤν. εἰ τοίνυν ἦν καὶ ἡ ἡλικία καὶ ἡ φύσις, οὐκ ἀφίεται αὐτὴν σπαταλᾶν, ἀλλὰ δὲ τιθηκέναι αὐτὴν φησιν (ὁ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, μὴ σπαταλᾶν, ἀλλ', ἡ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε, καὶ ἐξέκοψεν αὐτὴν· ἡ γὰρ τεθνηκυῖα οὐκέτι πέφυκε) πάλιν ἕξωθεν συνιστῶμεν αὐθέντην τοῦτο ποιεῖν, ἐφ' οἷς ἡ γεγηρακυῖα κολάζεται; ἀλλὰ ταῦτα οὐδεὶς οὐδὲ εἰς τοῦτο λαμβάνει, ταῦτα οὐδεὶς ἀξιοπιστεῖ. ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο εἶπεν ἐναγκαίως, καὶ οὐ τὴν ἱερᾶς ἀπαλλαξαι ἐγκλήματος βουλόμενος, ἀλλ' ὑμᾶς φιλοσόφους. ὀκνῶ μὲν οὖν καὶ μᾶλλον προσκόπτειν ἢ δικαίως ταῦτα ἀκούσασι, ἅπερ ὡς χρηματιζόμενοι, οὐδεὶς πρὸς ὑμᾶς βλασφημεῖται· ἀλλ' ἢ τὸν εἶπεν, ἢ τὸν μὴ εἶπεν, λόγου τοῦ δικαίου διδάσκει ὀκνῶ. ὥστε οὐδεὶς ἐμοῦ τὰ ὑμέτερα βλασφημεῖ ῥήματα, οὐ δὲ ἐγὼ ψευδῆ ἢ κατὰ τῶν ὑμῶν λεγόμενα. ὀκνῶ καὶ νῦν οὖν ἐκπεσόντα συκοφαντούμενοι εἰκῇ, ὑμᾶς δὲ ἐκεῖνον οὐ τιμῶντας βλασφημεῖσθαι. ὅτι δὲ ὑμῶν ἐγὼ οὐκ οὔτως ὀκνῶ· ἀλλ' ἢ τὸν ἀληθῆ ἢ, ἢ τὸν ψευδῆ κατ' αὐτῶν, λέγοντες αὐτοὺς κακῶς βλασφημεῖσθαι. τί δήποτε; αὐτὰ γὰρ ἀληθῆ ἢ, ἢ ὅταν βλασφημεῖσθαι κρίνοντες τὸν διδάσκαλον, δὲ τὴν παῖδα διαστέλλοντες. εἰ γὰρ ἀδελφοὶ οὐ δοκοῦσι, πολλῷ μᾶλλον διδάσκαλοι. καὶ δὲ ψευδῆ, δὲ ἀφέρπτως ἡ κόλασις καὶ ἡ πυρφόρος. Παντὸς γὰρ ῥήματος ἀργοῦ δώσουσι λόγον. ὥστε ὑμῶν εἴτε καὶ πάντα ποιοῦμεν. ὅταν δὲ ἕνα, οὐδεὶς ταῦτα ἀξιοπιστεῖ, οὐδεὶς ταῦτα πολυπροσωπεῖ, οὐδεὶς λέγει πρὸς ἑαυτὸν τούτων οὐδέν. βούλεσθε δὲ ἕτερα προσεῖπω; Ἐὰν μή τις ἀποταξάμενος, φησὶν ὁ Χριστός, πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ὑπάρχουσιν, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. τί δέ, ὅταν λέγῃ· Δύσκολον πλουσίοις εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; τί δέ, ὅταν λέγῃ· Οὐαὶ ὑμῖν ⓑ πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν; οὐδεὶς τοίνυν ταῦτα ἀξιοπιστεῖ· οὐδεὶς οὐδεὶς πρὸς ἑαυτὸν ἀφορίζεται· ἀλλὰ τοῖς ἑτέρων σοφοῖς. ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ κοινωνοὺς ποιῆσαι τῆς ἐγκλήσεως. ἵνα δὲ καὶ αὐτοῦ, ὧν φασι τοὺς ἱερεῖς ἀναθυμιᾶσθαι εἶναι, ἀπαλλαγῶ ὑμᾶς, ἀκούσατε. ὃ γὰρ οὐδεὶς τούτων πιστεύσει, ὡς παραβαίνοντι ⓒ νόμον τοῦ Θεοῦ, πολλὴ πρὸς ὃ κακία ἐστὶ ῥοπή. Φέρε οὖν καὶ τοῦτο ἐξετάσωμεν. Εἶπεν ὁ Χριστός· Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μὴ ζώνην, μὴ ῥάβδον. τί οὖν, εἰπέ μοι, Πέτρος παρὰ τὸ πρόσταγμα ἐποίει; πῶς γάρ; ὁ μὲν ζώνην ἔχων καὶ ὑποδήματα. ἄκυρα δὴ τὰ ἀγγέλου λέγοντος πρὸς αὐτόν· Περίζωσαι καὶ ὑποδήσαι τὰ σανδάλιά σου. χαίρει οὖν τοσαύτη χρεία τούτοις τοῖς ὑποδήμασιν ὥστε ἔνιοι καὶ ⓓ κοιμῶνται ἐν αὐτοῖς· ἡ δὲ πολλὴ χρεία τὸ ὡς χρωμένοις ἐστίν. ἀλλ' ὅμως εἶχε. τί δέ, ὁ Παῦλος ὅταν λέγῃ Τιμοθέῳ γράφων· Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν· οὐ τὰ παραγγέλλει δὲ λέγει· Τὸν φελόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας; ἰδοὺ φελόνην εἶπε, καὶ οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι μὴ ἔπεσεν οὐκ εἶχεν ὃν ἐφόρει. εἰ μὲν γὰρ μηδὲ ὅλως ἐφόρει, πρεπόντως ἐκέλευε τοῦτον ἀπενεγκεῖν μοι. εἰ δὲ οὐκ ἐκώλυε μὴ φορεῖν, δῆλον ὅτι ἔπεσεν εἶχε. τί δέ, ὅτι διατίμων ἔλεγεν

ὁ

Ρωμ. ιγ. ιδ.
α Κορ. ε ιγ.
α Τιμ. ε ε.
α Τιμ. ε. ιδ.
Ματθ. ιε. λε.
Μαρκ. ε. με.
Ματθ. ιθ. κγ.
Λουκ. κδ.
Ματθ. ι. θ.
Πραξ. ιε. ιι.
ε. Τιμοθ. κα. γ.

ὃ πολλοὶ ἐκόντων καὶ ὡς πολλοὶ ἐλευθέρων, πάλιν ἐλλιμπάνεται. οὐ πάντων λέγω, ἀλλὰ τῶν τὰ τελέσματα ταῦτα ἐγκαταλιμπανόντων. μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς αἰάγκην ταῦτα ποιῆν; ἀλλ' οὐ βούλεται. ὑμᾶς γὰρ φείδεται μᾶλλον ἢ τῶν προφθμῶν, διὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐκ ἀνάγκην βούλεται καταπίνειν, ὅπως οὐκ ἔστι μισθός. καὶ πολλοὶ τῶν τοιούτων τῶν Ιουδαίων εἰσὶ καταπεπόντεσι. σύνοσον ὅσα Ιουδαῖοι ἐδίδοσαν, δεκάτας, ἀπαρχάς, πάλιν δεκάτας, καὶ πάλιν ἄλλας δεκάτας, καὶ πάλιν τὰς ἑτέρας τεσσαρδεκάτας, καὶ ὁ σίκλος, καὶ οὐδὲν ἐλέγχῃ ὅτι πολλὰ καταθέλουσι· ἀλλ' ἴσως δὲ πλείονα λάβωσι, τοσούτῳ καὶ πλείων ὁ μισθός. οὐκ ἔλεγον, πολλὰ λαμβάνουσι, γαστρίζονται, ἃ νῦν ἀκούω λεγόντων τινῶν. καὶ ⓦ μὴ οἰκοδομοῦντες οἰκίας, ἢ ἀγρεῖς ὠνούμενοι, οὐδὲν ἠθέλησαν ἔχειν· δὲ δέ τις τῶν ἱερέων λαμβάνει ἑτέρου ἱμάτιον τοῦ βάλλειν, ἢ τῆς αἰαγκαίας δι' ὑπερβολὴν ἐσθῆτος, ἢ ⓦ διὰ κοινούμενον ἔχῃ, ἵνα μὴ αἰαγκάζηται ἄλλος ἀγοράζειν, πλούτου δὲ τοῦτο γίνεται). οὕτως πλουτοῦμεν καὶ οἱ τότε· ἡμεῖς γὰρ, κἂν μικρὰ ἔχωμεν, πλουτοῦμεν· ἐκεῖνοι δὲ, κἂν πάντα τοῦ βάλλωνται, πένονται. μέχρι τίνος μὴ ὀπτήσομεν; οὐκ ἀρκεῖ ὁ μισθὸν ποιεῖν εἰς κόλασιν ἡμῶν, ἀλλὰ χρὴ καὶ τὴν ἀπὸ τῆς κακηγορίας τοῦτο διώκειν ζημίαν; Εἰ μὲ γὰρ ἄλλος ἔδωκας αὐτῷ ἄπορ κακόν), ⓦ μισθὸν ἀπώλεσας, ὑπὲρ ὧν δίδωκας ἐγκαλῶν. ὅλως δέ, Εἰ σὺ ἔδωκας, τί ἐγκαλεῖς; τοῦτο μὲ δεῖν αὐτῷ πενίαν ἐμαρτύρει, λέγων ἄπορ ἔχῃ δεδωκέναι αὐτός.. Τί οὖν ἐγκαλεῖς; οὐκ ἐχρῆν δοῦναι, εἶτα ἔμελλες ἐγκαλεῖν. ἀλλ' ἕτερον δόντος ταῦτα λέγεις. χαλεπώτερον δὲ τοῦτο, ὅτι σὺν διδοὺς ἐγκαλεῖς, ὑπὲρ ὧν ἕτερος ὠποίησε. πόσον οἴει σὺν ταῦτα ἀκούοντας μισθὸν ἔχειν; Διὰ γὰρ ⓦ Θεὸν ταῦτα πάσχουσι. πῶς, φησὶ τί; ὄφελον, εἶγε ἐβούλετο, καὶ πηλικοῦ αἰὰ δέξασθαι βίον, εἰ καὶ μὴ ἀπὸ τοσούτων εἶχεν. ἐγὼ γὰρ ἀκούω ἃ ταῦτα πολλῶν λεγόντων ἐταμῶν, ὅταν μὲν ἐπωμεν ὅτι ὁ δεῖνα πένεται. Εἰ γὰρ ἐβούλετο, φησὶν, ἐδυνάτο πλουτεῖν· εἶτα ὑβριστικῶς, ὁ τοσούτος αὐτῷ καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ καὶ ὁ δεῖνα τοιόσδε ἦν, καὶ οὗτος τοιαύτην ἐσθῆτα τοσοῦτον ἐβάλλετο. ἀλλὰ τί, Εἰ πέμοι, γυμνοὺς ἐχρῆν τοσούτους εἶναι; σὺ μὲν οὖν ὑπὲρ τούτων ἀκριβολογῆ. ὅρα μὴ καὶ σαυτὸν ταῦτα λέγῃς· ἀλλ' ἄκουε τῆς παραινέσεως τοῦ Χριστοῦ τῆς λεγούσης· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἀλλ' ἄξιον, εἶγε ἐβούλετο, καὶ πηλικοῦ καὶ ἐμπορικὸν βίον ζῆν, ὃ πάντως οὐκ ἂν ἠπόρησεν. ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε. τί οὖν, φησὶν, οἱ ταῦτα κερδαίνοντες, Εἰ πέμοι; σπείρει ἱμάτια τοσαῦτα; πλῆθος ἀκολούθων ἔχουσι τοσοῦτον καὶ τὴν ἀγορᾶν; ἐπὶ ἵππου φέρεται; οἰκίας οἰκοδομεῖ ἔχων ὅπου καταμείνῃ; ἀλλὰ ταῦτα ποιῆ, ὃ ἐγὼ κατηγορῶ, ὃ οὐ φείδομαι· ἀλλ' ἀνάξιον αὐτοῦ εἶ) τῆς ἱερωσύνης φησί. πῶς γὰρ ἑτέρους δυνήσεται παραινεῖν μὴ τοσαῦτα ταῦτα ἐργάζεσθαι, αὐτὸς ἑαυτῷ τοσαῦτα μὴ δυνάμενος; Εἰ δὲ τῆς αἰαγκαίας δι' ὑπερβολὴν ἐσθῆτος, διὰ τοῦτο ἀδικῆ. ἀλλὰ τοσαῦτα ἐχρῆν αὐτὸν ὃ τοσαυτεῖν. ὃ οὐκ ἂν σὺ κατασκευάσῃς, Εἰπέ μοι, ὁ μαθητής; ἀλλ' ὁ μὲν πατὴρ ὁ ἑρμικὸς ἂν τοῦτο ποιῆ, αἱρεμώλιον δὲ τοσοῦτο ἀνῆ· αὖ ὁ πνευματικὸς αἰαγκάζηται τοῦτο ποιεῖν, οὐκ ἐγκαλύψῃ, οὐδὲ κρίσιν καταδύσεται; Αδοξία, φησὶ, παῖδες, οἱ εἰδὸς τέκνων. ἀλλὰ τί; τῶν λιμᾶ φθείρεσθαι ἔδει; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο βούλεται ὁ Θεός. ἀλλὰ τί βούλεως φιλοσοφοῦσι; χάλκαπλαί, φασι, Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ χαλκὸν Εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, μὴ ῥάβδον· ὅταν γὰρ τοιαῦτα ἱμάτια ἔχοσι, καὶ κλίνας ἐρωμένας. ἐπῆλθέ μοι τινὰ ζῆν πικρὸν νῦν, Εἰ δέ με μὴ ἔδει ἀγωνιᾶν, κἂν ἰδάκρυσα. τί δήποτε; ὅτι τοῦ μὲν τὰ τοῦ ἄλλων χάριν οὕτως ἐσμὲν ἀκριβεῖς ὀφείλοντες· τὰς δὲ δοκὰς ἔχοντες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐδὲ αἰσθανόμεθα. Εἰπέ μοι, Διὰ τί γὰρ σαυτῷ τοῦτο μὴ λέγεις; ὅτι τοῖς διδασκάλοις τοιούτοις ὑπετάκημεν, φησί. ὅταν οὖν ὁ Παῦλος λέγῃ· Ε- χοντες Διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα· τοῖς οὖν διδασκάλοις φησὶ μάταις ἀδαμῶς· ἀλλὰ τοῖς πνεύμασι δυσθεσπίοις. καὶ δῆλον αὐτόθεν. Ἴνα γὰρ φησιν; Ἐστι γὰρ πο-

ἐσμοὺς

Μαθ. ζ. α.

Συρ γ. ι.

Ματθ. ι. θ.

α. Τιμ. ϛ. ι.

α. Τιμ. ϛ. ι.

ὑποπτίας τε σωματικὰς, ἢ ὅτι γυναικὸς ἠμπνεύσω, ἢ ὅτι πρὸ ἡλίου τηλοῦμαι, ἢ ὑπεραμιλλιαίῳ κυοφορηθῆναι χρόνῳ, ἢ ἀπαράγμα δίξασθαι, καὶ πατέρα αὐτὸν νομισθῆναι Ⓐ Ἰωσὴφ Ⓐ μνηστῆρα τῆς Μαρίας, ἢ τῷ μικρὸν αὔξησθῆναι, καὶ ταχὺ μηδῶναι, καὶ ῥυσὸν αὐχενίσαι, καὶ πυπᾶσαι, καὶ διψῆσαι, ἢ κοπιᾶσαι, καὶ ὃ τελευταῖον θανάτου ὑποπτίας, καὶ θάνατον οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ Ⓐ ἐποικτίστου νομιζόμενον, τὸν σταυρὸν λέγω, ἐφ' ᾧπερ πρῶτα δι' ἡμᾶς ἢ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν κατεδίξατο ὁ τῶν ἀπρώτων δημιουργὸς, ὁ ἀναλλοίωτος, ὁ οὐκ ἐξ ὄντος εἰς τὸ εἶναι πρῶτα παραγαγών, Ὁ βουλόμενον ὅπως τὴν γῆν, ἢ ποιῶ αὐτὴν τρέμειν, οὐ τῆς δόξης τὴν ἀφορμὴν ἔσεσθε τὰ χαρίσματα, αἱ ἀσώματοι δυνάμεις οὐσίαι, ἰδεῖν δυνάμεναι, ἀλλ' ἀπορρέουσαι ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῆς παρούσης, ὃ δὴ καὶ ἡμῖν ὅπως δείκνυται· οἱ ἀρχάγγελοι, ἀρχάγγελοι, ἢ μυριάδες μυριάδες ἑστήκασι δι' ἡμᾶς ἢ τὴν σωτηρίαν τὴν ἡμετέραν δοῦλος γενέσθαι καταδίξατο, ἢ τῆς ἀρίστης πολιτείας ἡμῖν τὴν ὁδὸν ἔτεμε ἢ δι' ὧν αὖθις μετῆλθε, τούτων αὐτὸν ἡμῖν φύσιν ἀναλαβὼν ἡμῖν ἀρκούσαν διδασκαλίαν ἐναπέθετο. ποία τοίνυν ἡμῖν λύπη λοιπὸν ἀπολογία, ὅσην ἐφ' τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν προθυμίαν, εἰ μέλλοιμεν ἀνόητα ἄπρωτα δείκνυσθαι ἀφ' τῆς ῥᾳθυμίας τῆς τούτων, προδιδόντες ἡμῶν τὴν σωτηρίαν; δι' ὃ καλῶς ἐφη ἢ μὴ ἁπλῶς τῇ ζωηθείᾳ τῶν ἄλλων κακοηθεῖν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν ζωὴν καθ' ἑκάστην ἡμέραν πολυπραγμονεῖν, καὶ εἴδεναι τί μὴ ἡμάρτηται, τί δ' κατώρθωται, ἢ ὅτω τῶν ἡμαρτημένων τὴν διόρθωσιν ποιώμεθα· ἵνα καὶ τὴν αἰώνιον ῥοπὴν ὑπεραποκτώμεθα, ἐν θαρρεῖ τῷ Θεῷ γενώμεθα, καθάπερ ὁ δίκαιος Ἰὼβ, ἢ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὑπετύχωμεν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-
ΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΟΥ ΧΡΗ ΟΝΕΙΔΙΖΕΙΝ ΤΟΥΣ ἱερεῖς ὑπὲρ ὧν ζῶσιν οἱ αὐταρκείας, ἀλλ' ὡς παῤῥησίᾳ χρῆσθαι, καὶ τὰ πρὸ ἑαυτῶν τούτοις μᾶλλον εἰσφέρειν.

Ὅσαπερ οἱ γραπτίδια, ἀγαπητοὶ, τοῖς ἑαυτῶν ἢ πολεμοῦσι πρὸς τὴν οἰκείαν ἅπαντες (εἰ μὴ πολεμοῦντων ὀφείλει) τὰ τιλέσματα (ὑπὲρ γὰρ ἐχθίστων ἐσήκασιν ὅτοι) οὕτω καὶ οἱ ζῶντα. Εἰ μὴ γὰρ ἐδίδασκε Παῦλος, ὡς μὴ αὐτοὶ τότε σύβαλεν εἰς δισμωτήριον; ὥστε λειτουργεῖν χρὴ τοὺς ἁγίους. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον τῷ μὴ γραπτυομένῳ βασιλεῖ ὑπηκόῳ πρᾶγμα εἰσφέρειν, ἢ σώματα καὶ ψυχάς, οὐ τοῦ χρείαν μίαν, ἀλλὰ τοῦ πρεσβεύοντος· τῷ δὲ γραπτυομένῳ βασιλεῖ τῷ ἐπουρανίῳ, καὶ πρὸς ἀποθνήσκοντα πρὸς πολλῶ χαλεπώτερα (Ἡ πάλη, φησὶν, οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα) μηδὲ τὴν ἀναγκαίαν χρείαν χορηγεῖν, πόσης ἀγνομοσύνης, πόσης τῦφο ἀχαριστίας, πόσης αἰσχροκερδείας; ἀλλ', ὡς ἔοικε, πλέον ὁ τῶν ἀνθρώπων ἰσχύει φόβος πρὸ ἡμῶν τῆς γενέσεως καὶ τῶν μελόντων κολάσεων. Διὰ δὲ τοῦτο πάντα διαπτεραπᾶσαι, ὅλη τὰ μὴ πολιτικὰ πράγματα μὴ πολλῆς τῆς ἐντεύξεως καθ' ἑκάστην ἡμέραν δεῖται, ἢ ἕλκυσθῆναι οὐκ ἔνι τῶν πνευματικῶν σοβεῖς ἀδαμάντινος. ἀλλὰ τὰ μὲν μὴ ἀναγκαῖα ἀπαιτήματα ἢ βασιλέων καὶ ὡς πρὸς ἄλλων καὶ ἀκόντων, καὶ ζημίαν μὴ πολλῆς τῆς ὑγιαινούσης· τὰ δὲ

οὕτως, ἐὰν βουληθῶμεν ἡμεῖς, καὶν μυρίοι ὦσιν οἱ πρὸς τὴν κακίαν ἕλκοντες, σὺν ἡμῖν τῇ ἀσυνδήτῳ λυμαίνεσθαι δυνήσονται· καθάπερ σὺν τῷ δικαίῳ Νῶε ἴσχυσαν τοσοῦτοι ὄντες ἀντιπράξαι πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐργάσασθαι. μηδεὶς τοίνυν ἕτερόν τινα αἰτιάσθω, καὶ ἐφ' ἑτέρους τὴν αἰτίαν μεταφέρετω, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ ῥᾳθυμίᾳ ὃ πάσχει ἐπιγραφέτω. καὶ τί λέγω ἐφ' ἑτέρους; μηδὲ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους νομίζειν τινὰς ἱκανοὺς εἶναι κωλύσαι τὴν ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν φέρουσαν ὁδὸν διώκεσθαι, ἀλλὰ ἁπαξάπασι καὶ τοῖς ἀντισκηλίζειν τὸν ῥᾳθυμοτέρους, οὐ μὴν κωλύει καὶ βιάζεται. καὶ τοῦτο αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ἡ πρὸς ἡμᾶς οἰκονομία, ὅπως, ἐπείπερ ἐσμὲν οἱ βουλώμεθα ἡμεῖς, τοσοῦτον τόπον ὑπεδεξάμεθα, ὡς μηδὲ πολλῶν ὄντων τῶν τοιούτων ὑπὲρ τὴν τῆς κακίας ὁδὸν αἱρεῖσθαι τῆς συμβολῆς· ἀλλὰ πάντως ἀδάμαντος σιδηροτέρους ἡμᾶς γίνεσθαι, καὶ ἀποφαίνειν τοῖς καὶ φαῦλα συμβουλεύουσι καὶ ἀχρεῖα. ὅταν δὲ ῥᾳθυμῶμεν, καὶ μηδενὸς ὄντος τὸ συμβουλεύοντος ἢ ἀντισκηλίζοντος, οἴκοθεν κινούμενοι ὑπὲρ τὴν κακίαν ὁρμῶμεν. Εἰ γὰρ μὴ ἐν τῇ προαιρέσει ἡμῶν ἦκτο, μηδὲ ἐν τῇ τῆς γνώμης ἐξουσίᾳ, μηδὲ αὐτεξούσιον ἡμῖν τὴν φύσιν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς κατεσκεύασεν· ἐχρῆν ἢ ἀπάντων εἶναι κακούς, διὰ τῆς αὐτῆς φύσεως κηπουροῦντας, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκεῖσθαι μόνους· ἢ πάντας εἶναι σπουδαίους. ὅταν γὰρ ἴδωμεν διὰ ὁμοίαν ἡμῖν, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παθῶν ἐσχολασμένους, οὐ τὰ αὐτὰ ἡμῖν ὑποτιθέντας, ἀλλὰ καὶ ἐρρωμένως τῷ λογισμῷ ἰσχυροῦντας τὴν φύσιν, καὶ ἐπιτιθέντας τῷ ἀτάκτῳ σχιρτήματι, καὶ χαλινοῦντας τὴν ὀργήν, βασκαίνειν φθύνοντας, φθόνου ἐξοπίζοντας, τῆς λύσσης τῷ χρήματι ὑποφορωτέρους, δόξης ἐλάττονι φερομένους, πάσης τῆς τῶν πολλῶν βίου βδελυρίας καταγελῶντας, καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιποθοῦντας, καὶ ἅπαν, ὡδὲ τὸ Θεοῦ ὑπάρχον πάντων τῶν ὁρωμένων προτιμῶντας, οὐκ ἂν ἔνδηλον ὅτι ἐκ φύσεως ἡ ἀσυνδησία ταῦτα κατορθοῦν δύναται μὴ τῆς δόσεως χάριτος, ἡμᾶς δὲ τῇ οἰκείᾳ ῥᾳθυμίᾳ κεχρημένους προδιδόναι τὴν σωτηρίαν, ἑκόντας ἑαυτοὺς καθιστῶντας τῆς ἐκ θεοῦ βοηθείας; διὸ καὶ καλῶ ταῦτα λογιζομένους καὶ ζωοποιοῦντας τὸ ἀγαθὸν μηδέποτε ἀμελεῖν αἰτιᾶσθαι, ἀλλὰ τὴν ῥᾳθυμίαν ἡμῶν γνωρίζειν. καὶ ταῦτα λέγω, οὐκ ἐκφοβῶν ἀπαλλάξαι βουλόμενος κατηγορίας. μὴ γένοιτο. Καὶ γὰρ ἔρχεται ὡς λέων ἁρπάζων καὶ ὠρυόμενος, καὶ ζητῶν τίνα καταπίῃ· ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς ἀσφαλεστέρους ποιῶσαι θέλων, ἵνα μὴ ἁλίσκωμαι ἐκ τῆς ἐγκλημάτων, οὕτως εὐκόλως πρὸς τὴν κακίαν αὐτομολοῦντες. καὶ μὴ τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα λέγωμεν ῥήματα· τίνος ἕνεκεν ἀφῆκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς τοιούτους ὄντας πειρασθῆναι, ὥστε ἀντισκηλίζειν καὶ καταβάλλειν; μεγίστης γὰρ δὴ εἶπα ταῦτα τὰ ῥήματα ἀγνωμοσύνης· ἀλλ' ἐκεῖνο σὺ ἐν ἑαυτῷ σκόπει, ὅτι διὰ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς κατέλιπεν, ἵνα ὦ φόβῳ ζωωθησόμενοι, καὶ τὸ πολεμίου τὴν ἔφοδον προσδοκῶντες, πολλῷ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ διὰ παντὸς τὴν ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπιδεικνύμενα· τῇ τῶν ἀμοιβῶν ἐλπίδι, καὶ τῇ ἀνθιδόσει τῶν αἰωνίων ἐκείνων καὶ ἀπορρήτων ἀγαθῶν πάντα τὰς ἀρετὰς κάμνοντι ἀντιτιμώμενοι. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ διὰ τοῦτο κατέλιπε, κηδόμενος ἡμῶν τῆς σωτηρίας, καὶ διεγείρων ἡμῶν τὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ ἐπάθησιν ἐφαίνων ἡμῖν καταστυγάζων; αὐτὴν τὴν γέενναν διὰ τοῦτο προεσκεύασεν, ἵνα ὁ τῆς τιμωρίας φόβος καὶ τῆς κολάσεως ὁ ἀφόρητος πρὸς τὴν βασιλείαν ἡμᾶς στενωθήσῃ. Εἶδες δὲ μοι χρόνου διαστάσεις φιλανθρωπίας, πῶς πάντα ποιᾷ καὶ προσαρματθύεται, ὡς μὴ μόνον σῶσαι τοὺς ἐπ' αὐτῷ δημιουργηθέντας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀξιῶσαι; διὰ τοῦτο καὶ ὃ αὐτεξούσιον ἡμῖν δεδώρηται, καὶ ἐν τῇ φύσει, καὶ ἐν ᾧ ζωωδοῦσθαι ἡμῖν ἐναπέθετο τὴν γνῶσιν τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐν ᾧ δύναται ζωωχώρησιν εἶναι, καὶ τὴν γέενναν ἐπέλιπεν, ἵνα μήτε τῆς γεέννης πείρᾳ λάβωμεν, καὶ τῆς βασιλείας ὑπερτύχωμεν. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ταῦτα ἅπαντα διὰ τοῦτο ἐνεφαντάσατο καὶ μυρία ἕτερα δι' ἄλλα μεμφὴν οὐκ ἔχει τοῖς κολάσεσιν ὧν τῆς παρεκκλίσεως λαβοῦσι κατεδέξατο, καὶ πάντα τὰ ἄλλα

ἀντιμῆναι

a. Πετ. ε. 8.

χορηγεῖς τὰ χρήματα κατασπαλίσκων, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν μὴ σφοδρᾶς λιμοῦ δεφθείρομένην, ἀλλὰ πρόσχαρι αὐτῇ τὴν κατάλληλον τροφὴν τὸν ἐκ τῶν γραφῶν διαγινώσκειν, καὶ
Δάτ. τ. γ. Matth δ. δ. τῆς πνευματικῆς νουθεσίας ἀπολαύειν (Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ, φησι, ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ) ἄρίστα δεῖ τῶν Διακονούντων ἔχειν, καὶ τὸν τοῦ Διακονήσαντος ἡμῖν οἰκειότερον προσκόπτοντα. ὥσπερ τοίνυν τῷ σώματι διάφορα πρόκειται σιτία, καὶ ἐπιτηδείως ὡς πρὸς τὴν τοῦ καιροῦ ζοπὴν ἔχει τὸ τοῦ σιτίου εἶδος ἑκάστου· οὕτω δὲ αὖ καὶ μηδὲ τὴν ψυχὴν πρόσφορα γυμνῆ προσιόντα τοῦ ἀγαθοῦ προσάξεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν προβαλλόμενα εἰδύμασι τοῖς αὐτῇ πρέπουσιν, οἷς τὴν ἐλλειποῦσαν ἔχει τὸν πόθον δαψίλειαν. τοῦτο μάλιστον τῆς ψυχῆς προβόλαιον, ἔστω καλλίστοις αὐτῆς ἱμάτιον. Εἰ γὰρ βούλει μὴ μόνον εἰδύματα παρέχειν, ἀλλ' ὁμοίως τῷ σώματι κατηφορίζειν· προσῆκε καὶ τὴν διὰ τῶν θλίψεων βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἐξομολόγησιν, καὶ τῇ συνεχείᾳ τῶν δακρύων ἀποσμήχειν αὐτῆς τὸ πρόσωπον μὴ ἀφαλίπτης. καθάπερ γὰρ πάσῃ ἀσυδεῖ τὴν ὄψιν τοῦ σώματος καθ' ἑκάστην ἡμέραν σκληρύτερ, ὥστε μηδαμοῦ ῥύπον τινὰ ἐπικάθηται τῇ ὄψει δυσειδῆ αὐτὴν διεργάσασθαι· ὡσαύτως καὶ διὰ τῆς ψυχῆς ποιεῖ ἀσύδαστον, καὶ καθ' ἑκάστην αὐτὴν ἀποπλύνε θερμὰ δάκρυα προσχέον. τοῦτο γὰρ τὰ ὕδατα σκεύη, ἃ ῥύπον ἀποπλύνει, φαιδροτέρα ἀπεργάζεται. καὶ ὅπερ αἱ πλέονες τῶν γυναικῶν, ἀφ' πολλὴν βλακείαν τοῦ προσκέλματος τοῦ ἀποστολικοῦ ἀναφερομένου, τοῦ
α Τιμ. ϛ. θ. κελεύοντος Μὴ ἐν πλέγμασι χρυσοῦ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ κοσμεῖν, ἀπὸ πολλῆς τῆς διαφιλείας τοῦτο ἐργάζονται· οὐ γυναῖκες δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄνδρες ὅσοι βλακώδεις πρὸς τὸν τῆς γυναικὸς διτέλειαν ἑαυτοὺς καταχέουσι, δακτυλίοις ἀποπεπλεγμένοι, καὶ ὧν μετέχει καὶ τῷ ὄγκῳ τῶν λίθων κατηφορίζουσι, ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαι ἐχρῆν· ὑμᾶς τοὺς ἡμετέροις πειθομένους λόγοις τοῖς καθ' ἑκάστην ἐσπουδακόσιν ὑμῖν, τὰ χρυσία ταῦτα τὰ πολλὴν πρόφασιν λύμης εἰς τῆς ψυχῆς κόσμον μεταλλάσσοντα, καὶ ἀφ' τούτων σκεύην κατηφορίζειν ἀνάγκη. ὥσπερ γὰρ ὦ σώματα ἀποκείμενα χρυσία, καὶ θύμορφον ἦ, δυσιδίστερον τοῦτο ἀπεργάζεται· ὅταν τῇ ψυχῇ ἀποτεθέντα, καὶ ἄμορφος ᾖ, εἰς τὸ ἄκρον εὐμορφίαν αὐτὴν μεθίστησι. καὶ πῶς, φησι, δύναται τῇ ψυχῇ ἀποθέσθαι τὰ χρυσία; ἀφ' τῆς τῶν πενήτων χειρός. οὗτοι γὰρ διηρθρωμένοι ταῦτα τὴν ταύτης εὐμορφίαν κατασκευάζουσιν. σκεύους ἐγχείσασα τὰ χρυσία τοίνυν, ἀφανίσας εἰς τὰ αὐτῆς γαστέρας· καὶ τοσαύτην τῇ ψυχῇ εὐμορφίαν ἐργάσονται, ὡς αὐτὸν ἀληθῆ νυμφίον ἀφ' τῆς ὥρας ἐπιποθῆσαι, καὶ τὰ μύρια σοι ἀγαθὰ ἀφ' τούτων χορηγήσασθαι. ὅταν γὰρ ἀφ' τὸ κάλλος ἐπιφάσῃ τὸν διαπότην, πάντων τῶν ἀγαθῶν ἔχεις τὴν χορηγίαν, καὶ τὴν ἄφατον εὐπορείαν ἐκτήσω. Εἰ τοίνυν βουλόμεθα ἐπίσκοποι γενέσθαι τῷ διαπότῃ, καταλιπόντες τὸ περὶ τὸ σώματος κατηφορισμὸν ἐπιμεῖναι, τὴν ἐκείνης εὐμορφίαν καθ' ἑκάστην ἐπιστηπώμεν, καὶ μιμησώμεθα τῆς θείας χαρᾶς τὸν κόσμον, καὶ ἐπὶ βουλώμεθά ποτέ τινων ἡμεαλογίαν ἐξηγεῖσθαι, μὴ πατέρας καὶ πάππους καὶ ἐπιπάππους εἰς μέσον φέρωμεν, ἀλλὰ τὸ ἡμεαλογημένου τὴν ἀρετὴν ἐκκαλύπτωμεν. ἔστι γὰρ ἄριστος ἡμεαλογίας τρόπος. τί γὰρ ὄφελος ἐκ πατέρων εἶ λαμπρῶν καὶ εὐαρέτων, αὐτὸς δ' ἔρημος εἶ τῆς ἀρίστης πολιτείας; ἢ πάλιν, τί βλάβος δὲ γένοιτο ἐκ πατέρων εἶ καὶ πονηρῶν δυσκλεῶν καὶ ἀφανῶν, αὐτὸς δ' πολλῇ κομᾷ τῇ ἀρετῇ; ἐπεὶ καὶ ὁ δίκαιος Ἰὼβ τοιοῦτος γεγονώς, ἐξ τῆς Θεοῦ ἔπαινον ἐπιπασάμενος, οὐκ ἀπὸ τοιούτων γένους πονηρῶν (οὐδὲ γὰρ ὡς εὐαρέτων αὐτῶν ἐμνημόνευσεν ἡ θεία γραφή) καὶ ὅμως ἴσχυσε τοσούτων ὄντων κωλυμάτων, καὶ ὑπὸ τοιούτων ἐμποδιζόμενος εἰς αὐτὸν τὴν ἀρετὴν ἐλθεῖν τῆς κορυφῆς· ἵνα μάθῃς ὅτι βουλόμενον νήφειν ἐξηγορεύει, ἐπὶ πολλῷ τὸν τῆς οἰκείας σωτηρίας προνοῆσαι ποιεῖσθαι, οὐδὲν ὄφελος ἐστὶ διακωλύον. ὥσπερ γὰρ εἰς ῥᾳθυμίαν ἀποκλίναντες, καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων βλαπτόμεθα·

οὕτως,

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-
ΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ, ΟΤΙ ΔΕΙ ΤΗΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ
ϖεϱιποιᾶν δεϱπτέον, ὕπϱ τὸ σώματος· καὶ ὅπου χϱὴ ϖ δϕέβολον αἰπᾶσθαι, ἀλλὰ τὼ ῥᾳθυμον ἡμῶν γνώμων.

ΕΙ βουλοίμθα νῦφι, ἀγαπητοὶ, ἐκθμὰ τὰ ϖϱόϖην ἡμῖν κϖηθέντα διεγϕεῖϱαι ἡμᾶς ϖϱὸς ϖ πόθον τῆς ἀϱετῆς, καὶ μηδέποτε νομίζειν κώλυμα ἡμῖν γίνεσθαι ϖϱὸς τὼ ταύτης ὁδόν. Εἰ γὰϱ ϖ ϖϱὸς τὸ ῥᾴδιον ἀπὸ τῆς ἐν τῇ φύσϕ κειμένης διδασκαλίας εἰς τοσαύτην ἔφθασαι ἀϱετὼ, τί ἔχομεν εἰπεῖν ἡμεῖς, ϖ μὴ τοσαύτην βοήθειαν καὶ τὼ τῦ Χϱιστοῦ ϖϱόνοιαν καὶ τὰ μείζονα θαύματα πόῤῥω τῆς ἀϱε-
τῆς τυγχάνοντες; διὸ, ϖδάσκαλε, μὴ ἁπλῶς ἐπεϱχώμθα τὰ ἐν ταῖς θείαις ϒϱαφαῖς κείμενα, ἀλλὰ μᾶλλον ϖεϱιεϱγῶς διαγινώσκωμεν τὰ ἐγκείμενα, ἵνα τὼ δῶϱον αὐτῦ ὠφέλειμον καϱπούμενοι, ἐφικνεῖσθαι ποτε τῆς κατὰ Θεὸν ἀϱετῆς αἰπλαβέσθαι δυνηθῶμεν. Εἰ γὰϱ δὴ μέλλοιμεν ϗ ἡμεῖς καθ' ἑκάστην ἡμέϱαν ὑμῖν ἐπιϒϱάφειν τὼ πνθυματικὼ ταύτην διδασκαλίαν, καὶ ὑμεῖς ὅτι τῆς αὐτῆς ῥᾳθυμίας μείποντε, ποῖον ὑμῖν ὄφελος ἔσεσθαι ἐκ τῆς σπουδῆς διδασκαλίας; ἢ ὑμῖν τίς ἔσεται ϖαϱαμθία, ὁϱῶσι ϖ τοσοῦτον ἡμῶν κάματον αἰϖίνεσθαι μόνθμον, ϗ ϖαϱϱησίαν ϖϱοσήϛεσθαι μειοθμένην ἐκ τῆς ἡμετέϱας σπουδῆς; Εἰπέ γὰϱ μοι· οὐχὶ ἀπὸ δύο ἐστὶ συνεστηκέναι, ψυχῆς, λέγω, ϗ σώματος; πῖος οὖν ἔνεκεν μὴ τὼ ἴσον ϖϱοσήκοντα ἀμφοτέϱοις ἀπονέμωμεν; ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ϖάντ' ἔξω ϖεϱιϐάλλειν σπουδάζομεν, ϗ ἱματίοις χϱήματα διδόντες, ϗ αὐλοὶ πολλῶ ϖϱὸ αὐλῦ τὼ ὑπεϱβαλλόντως ὑπόδικα-
τοι γινόμθοι, ϗ ἑαυτοὺς πολυτελῆ ϖϱοϐαλλοντες, ϗ ϖϱὸ ϖ πλέον τὸ δέοντος ϖϱέχοντες, ϗ τὸ μέσον διϖκηϕὸς αὐλῦ εἶ βουλόμθα, ϗ ϖϱὸς μηδενὸς ὅλως σχολῆς ἄγοντος· ἀλλὰ καὶ ὁ τυχὼν ἢ ὁ σχολὼν, πᾶσαι κϖοῦμθ μηχανῶ ὥϛε ὁ λυπεῖν δϕϱθῶσαθαι. ϗ ὑπὲϱ μὲν τῦ σώματος, τὸ ἐλάχιστον λέγω, τὼν ἴσον (τοσοῦτον γὰϱ ἴσον ψυχὴ ϗ σῶμα) πολλῶ τὼ ϖϱόνοιαν αὐτῦ ϖοιοθμθα. ϗ εἰ βούλει τὼ ἀϕϕοϱὰν ἰδῆν, σκέψαι πῶς τοσοῦτος λόγος ἄξιον θὐείσεται ὁ σῶμα, τῆς ψυχῆς ἀναχωϱησάσης. ὁ τοίνυν τῦ σώματος τοσαύτην ϖϱόνοιαν ϖοιοθμθος, πῖον ἔνεκεν ϗ ὑπὲϱ τί μὴ τοσαύτην ϖϱὸ τὼ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν κεχϱῆσθαι βούλει; ϗ οὔτε ϖθόην αὐτῇ καταλλήλει ϖϱοσάγλς, τ' ἐκ τ' ἴσων ϒϱαφαῖς λέγω ϖδαίνεσι, οὔτε τοῖς ϖϱώμασιν αὐτῆς ϗ τοῖς ἕλκεσι τοῖς κθαιϱοῦσιν αὐτῆς τὼ ἰχμὼ, ϗ τὼ ϖῤῥησίαν ἐκτοτιμνομθοις, ϗ ὑπὲϱ τηλία φαϱμακα ὑπισθῆς· ἀλλὰ ϗ ϖϱοϕαὶ ἀνέχη αὐτὼ, ϗ λιμῷ τηκομθίην, ϗ ἐκτὸ τὴν ἐλεθϱ ἀϕϕθϱεσθίλω, ϗ ϖϱοκειμθίην, ὡς εἰπεῖν, καθάπεϱ κυσὶ, τοῖς ϖαιπεσῖς ϗ ἀτόποις λογισμοῖς, ὥϛε ἀϕαιϱῆ, ϗ ϖ τοῖον αὐτῆς ἄπθυτα καθαϱὸν; ἐχέ τί μὴ, καθάπεϱ τ' σώματος τ' ὁϱωμθόυ πιούμθα τὼ ϖϱόνοιαν, ϖ αὐτὸν δὴ ϖϱόπον ϗ τῆς ψυχῆς τ' ἀσωμάτου ϗ μὴ ὁϱωμθόυ, ὁπότε ϗ ἡ ϖϱὸ ταύτην ὑπιμέλεια ῥᾴστον εὐκολος ϗ κοῦφη, ἀλλὰ ϵ ἀδάπθμος ϗ ὑπόδικος κεκματῦ διεμθίη; ϗ οὐ θαύμα μὴ χαϱὴ ὑπιμελείας ϗ τ' τότε ἀῤῥωστημάτων ἀνάγκη ϵ χϱημάτων πολλῶ δαπάνην γενέσθαι, ϗ τὰ μὴ αὐτῶν τοῖς ἰατϱοῖς ϖϱοσαναλίσκειν, τὰ δ' εἰς τὼ ἄλλην ἅπασαν θεϱαπείαν, ϖϱὸς ϖθόην λέγω καὶ ϖϱὸς σιδύματα· ϗ οὕπω φημὶ, ὅτι ϗ ὑπὲϱ τὼ χϱείαν ϖ πλούσιος ταῦτα δαπάνωσιν ἀμετείϱα πολλῆ κεχϱημθοί· ὑπὲϱ δὲ τῆς ψυχῆς οὐδὲν τ' πεϱὶ τῶν δεῖ ποιῆν. ἀλλ', εἰ βουληθείης, καθάπεϱ ἐφ' ἑκάστης ἡμέϱας τῷ σώματι τὼ ϖθόην

ὥστε τοὺς μαθητευομένους πολλῷ μᾶλλον γίνεσθαι πρὸς αὐτὸν τὴν ὠφέλειαν. Ἐν θαλάττοις, φησί, πολλάκις· ἀπὸ Ἰουδαίων πεντάκις πεπαίσθην· τοῖς ἐθνικοῖς ἅπαξ· τοῖς ἐν τῇ ἐρήμῳ· τοῖς ἐν ἀναγκαίοις· νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ. μὴ ἁπλῶς παρεκτείνωμεν, ἀγαπητοί, τὰ εἰρημένα. ἔχεσι γὰρ τούτων καθ' ἑαυτὸ μόνον πλῆθος ἡμῖν ἀποδείκνυσι πιεζομένων. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς ὁδοιπορίαν μίαν εἶπεν, ἀλλ' ὁδοιπορίας, φησί, πολλάκις· οὐδὲ κίνδυνον ποταμοῦ, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους κινδύνους· ἵνα πάν- 5
β Κορ. ια. κζ. τα μὲν πολλῆς τῆς ἀφθονίας ἀπόδειξιν ποιήσηται. ἵνα μὲν οὖν ταῦτα ἀπόθετα πάλιν φησί· Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός. ὅρα πάλιν ἄλλο πλῆθος ἡμῖν πιεσαμένων ἐπεισοδιούμενον. Εἶπεν γάρ, χωρὶς τῶν παρεκτός, ἠνίξατο ὅτι καὶ παραλειφθέντα πλείονα εἰκὸς εἰς τὴν εἰρημένων. ἵνα οὐδὲ μέχρι τούτου ἔσῃ, ἀλλὰ πάλιν ἡμᾶς διδάσκει καὶ ὑπισυχάσεις καὶ καὶ συγχρόνους, ἃς ἐπάγει, οὕτω λέγων· Ἡ ὑπισύχασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. ἰδοὺ πάλιν ἵνα τοῦτο ἐκφύγωμεν ὃ καπήλευμα, εἰ ἵνα μόνον τυγχάνῃ, εἰς αὐτὸν αὖθις ἀναγαγεῖν τὸν ἄκρον κορυφαῖον τὸν ἀρετῆς. ἡ μέριμνά, φησι, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· οὐχὶ μιᾶς ἢ δύο καὶ τριῶν, ἀλλὰ πασῶν τῶν ἐν τῇ οἰκουμένῃ. ὅσον γὰρ ὁ ἥλιος ἐκπέμπει φῶς, καὶ οἰκείας ἀκτῖνας ἀφίησι, τοσαύτην καὶ ὁ μακάριος οὗτος εἶχε τὴν μέριμναν ἐν τῇ Φρυγίᾳ. εἶδες πλάτος ψυχῆς, εἶδες ἐκτάσεως μέγεθος; καὶ ὃ ἔξης ἐπαγόμενον πάλιν ἅπαντα, ὡς εἶπον, καὶ εἰρημένα ἀπεκρύψατο. 10 15 20
β. Κορ. ια. κθ. Τίς γὰρ ἀσθενεῖ, φησί, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; βλέπε, πόση τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἡ φιλοστοργία; πόση ἡ ἀγρυπνία; πόση ἡ μέριμνα; ποία μήτηρ οὕτω σχοινοτενεῖται τὰ σπλάγχνα, τὸν παιδὸς αὐτῆς πυρέττοντος ἢ ὅπλου τῆς κλίνης χειμάρρου, ὡς ὁ μακάριος οὗτος ἐπὶ τῶν ἐκείνου τότε ἀδυνατούντων μᾶλλον πάσχει, καὶ ἐπὶ τῶν σκανδαλιζομένων ἐπυροῦτο; σκόπει γάρ μοι λέξεως ἐμφασιν. οὐκ εἶπε, τίς σκανδαλίζεται, ἢ οὐκ ἐγὼ λυποῦμαι; ἀλλὰ πυροῦμαι, φησί, τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἡμῖν τῆς ὀδύνης δηλῶν, ἢ μισουμένοις διακεῖσθαι ἐμπειριζόμενον αὐτοῖς, ἢ κηδόμενον ἔνδοθεν ἐπὶ τοῖς σκανδάλοις ἐπιτιθέντων. οἶδα ὅτι εἰς πολὺ μῆκος πάλιν ἐξέτασιν τοῦ διδασκαλίου, καὶ ἵνα μακρὰν ἐκ τῆς τοιαύτης πόνου ἀφεθῶμεν δυνηθῆτε· ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ πλοῦτον τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἁγίου τούτου, καθάπερ ἐπὶ ῥύμης ὑδάτων σφοδροτάτης, οὕτω τοῦ γλώττου πρεσύρομαι. διὸ μέχρι τούτου σήσας τὸ λέγειν, παρακαλῶ τοὺς ὑμετέραν ἀγάπην διηνεκῶς τοῦτον τὸν ἀγῶνα προφέρειν, καὶ τοῦτο λαμβάνεσθαι σπουδῆς, ὅπως τῆς αὐτῆς ἡμῖν κηπουρῆς φύσεως, καὶ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκείμενος, καὶ ὑπτιόδυμα ἔχωμεν βοτάνας καὶ βύκατα φέροντα, καὶ δίρματα ῥάπτων ἢ ὑπὲρ ἐργαστηρίου ἐσπακώς, ὅπως ἐξελήλυθεν καὶ ἠθέλησεν πρὸς τοῦτο τῆς ἀρετῆς πόνοις ἑαυτὸν ἐκδοῦναι, καὶ ἄξιον ἑαυτὸν καταστῆσαι τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος, διαφυλάξεως ἀπέλασιν τῆς δόξης φιλοτιμίας. καὶ ἡμᾶς τοίνυν ἐὰν βουληθῶμεν τὰ πρὸς ἑαυτὸν ἐπιδείξασθαι, οὐδὲν κωλύσει τῶν αὐτῶν ἡμᾶς ἀπολαῦσαι. φιλότιμος γὰρ ὁ διδάσκων, καὶ βούλεται πάντας αὐθεντικοὺς σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. ἀξίους τοίνυν ἑαυτοὺς κατασκευάσωμεν, καὶ μὴ τοσούτου ζεύσης τῆς ἀρετῆς ὀφείλοντες ποτὲ ἐπιλαβώμεθα, καὶ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν τὴν διόρθωσιν ἐπιδειξάμενοι, ἐπιτηδείους ἑαυτοὺς ἀποδείξωμεν πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ὑποδοχήν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. 25 30 35 40

ΧΡΥ-

κατόρθωσε, ἢ ἡμῶν ἕκαστος οἶδεν ὃ τυχὸν κατορθοῦν βούλεται. τίς οὖν ἡμᾶς ἀξιώσει τῆς κολάσεως τῆς ἀπροσμετρήτου, ὅταν ἢ τῆς αὐτῆς ἡμῖν κοινωνῶμεν φύσεως, ἢ τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν ὑποκείμενοι, καὶ ἐν τοσαύτῃ καιροῦ δυσκολίᾳ γεγενώμεθα, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς εἶπεν, ἐλκόμενοι, ἀποσπώμενοι καὶ δημοσίᾳ συρόμενοι ὑπὸ τῶν τῷ κηρύγματι πολεμούντων, καὶ νομίσαντες αὐτοῖ πολλάκις τεθνάναι, τὸ λοιπὸν ὡς εἰς ἔργον ἀγαγόντες τὸν φοβερὸν αὐτῶν γνώμιον, οὕτω καταλιπόν, θεάσηται τοσοῦτον μέγεθος ἀρετῆς ὑπερδεικνύμενος, ἡμῶν οὕτω μὲν ἀπιστοῦντων καὶ τοσαύτῃ ῥᾳθυμίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδιδόντων; ἀλλ' ἵνα μὴ περὶ τῆς ἡμετέρας γλώττης ἀκούσητε τὰ περὶ τοῦ μακαρίου τούτου καταρθώματα, καὶ τὴν ἀνδρείαν, ὧν ὑπὲρ τοῦ τῆς θυσεβείας κηρύγματος καθ' ἑκάστην ἀπεδείκνυτο, ἀναγκαῖον αὐτὴν ἀκοῦσαι λέγοντος. ἰδοὺ γὰρ εἰς ἀνάγκην κατέστη περὶ τὴν τοῦ ψεύδα ποτόλων ἀπάτην τὰ ἑαυτῆ διηγεῖσθαι (οὕτω γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ βαρυτάτῃ ἐπαρθεῖς, ὡς καὶ ἀναδύεσθαι, εἰ μηδέποτε βουλεύσασθαι περὶ τῶν εἰς μέσον ἄγειν, ἀνάγκη δὲ τόλμαν αὐτὸ καλεῖν) ὅπερ ἡ πολλῶν εἶδε τὴν ἀνάγκην ὑπὲρ τοῦ ἀπορράψαι τὰ στόματα τῶν ἀποστόλων, ἢ μικρὰν δοῦναι παρηγορίαν τοῖς μαθητευομένοις, οὕτω τοὺς ἤρξατο μὲν ὃ πολλαπλασίονα εἰπεῖν εἰσαῦθις· Ἐν ᾧ δ' αἱ ἂν τόλμαν (τὸ ἀφρεσσιὴν λέγω) τόλμᾳ κἀγώ. C.Cor. ια.κα. σὲ πάντων ψυχῆς φιλόθεον. οὐ μέντοι τόλμαν, ἀλλ' ἃ ἡ ἀφρεσύνη ὃ τοῦ ἁγίου καλεῖ, παιδεύων ἡμᾶς μὴ ἁπλῶς, αἴθις ἀνάγκης, ἢ μᾶλλον καταναγκάζοντος, τὰ ὑφ' ἡμῶν γεγενημένα ἐκπομπεύειν, εἶτα ἵνα ἐξ ἡμῶν θύρεθεῖεν ἀγαθοὶ καὶ ἐργασάμενοι. τὸ ᾧ δ' αἱ ἂν τόλμᾳ, φησι, τὸ ἀφρεσσιὴν λέγω, τόλμᾳ κἀγώ· τοῦτ' ἔστιν, ὅπερ πολλῶν ὁρᾷ τὴν ἀνάγκην, τόλμησαι βούλομαι, ἢ ἀφρεσσιὴν ἔργον ὑπέδειξαθαι Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· ὑπὲρ τούτου, φησί, μεγαφρονοῦσι; μὴ νομιζέτωσαν λελεῖφθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ἡμεῖς τῶν αὐτῶν μετέχομεν. εἶτα ἐπήγαγε· Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; (παραφρονῶν λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ. θέα μοι τὸ βάθος, ἀγαπητέ, τῆς μακαρίου τούτου τῆς ψυχῆς τὴν ἀρετήν. ὅπερ γὰρ ἡ τόλμαν ἡ ἀφροσύνην ἐκάλεσε τὸ γεγηθυῖον ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ εἰς τοσαύτην ἀνάγκην καταφεύγει, οἷον ὅτι ἐκρέμετο τοῖς εἰρηθεῖσι· ἀλλ' ὅτι ἔμβριθες ἑαυτὸν ἀνεκαίνιζε πολλῷ τῷ μέτρῳ ἐκείνοις ὑπερανιστάζοντα, ἵνα μὴ ἴδῃς νομίσῃ ἀπὸ φιλαυτίας αὐτὰ τὰ ἐγκώμια φθέγγεσθαι, πάλιν παραφρονοῦντα καλεῖ ὃ πρὸ αὐτοῦ λεγόμενον, μετοχὴ λέγων· μὴ γὰρ οἶδα, ὅτι τὸ κατόρθωμα πιὼν τῆς πολλοῖς προσκαλούμενον, καὶ οἶδα ἐμοὶ πρέπει; ἀλλ' ἡ πολλή με ἀνάγκη εἰς τοῦτο ζημιώσασα ἐκδιάζεται. διὸ σύμβιωτί μοί, φησι, παραφρονήσαντα φθεγξομένῳ. τότε καὶ τὸν σκῶλον μεμνησόμεθα ἡμεῖς οἱ τοσαῦτα φορτία ἀμύητα μάτην ἔχοντες ὑπερκείμενα, καὶ πολλάκις ἐν πελαγεῖ καταρρωῶντες, ἢ οἶδεν τῶν εἰς τὰ ἔμπαλιν τῆς ἀρετῆς φυλάττειν διέχεσθαι, ἀνὰ μέσον ὃ τὸν παραπλησίων ἡμᾶς ἀθεότητα ἡμεῖς ἀδόξως ἐκπεμπόντες καὶ εἰς μέσον παρεπιπόντες, ἐξ ὧν τῆς ἀκαίρου ταύτης φλυαρίας τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀμοιβῆς ἑαυτοὺς ἀπερυθριῶντες. ἀλλ' οὐχ ὁ μακάριος οὕτω τοιοῦτόν τι πέπονθεν, ἀλλὰ τί; ἐν μέσοις Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, φησίν ἐγώ. εἶτα λοιπὸν ἐστιδήποτε ἀκριβὲς εἰς μέσον ἄγει, ὧν ἡ ψεύδα πόστολοι οἶδεν ἦσαν ὑπερδιδυγμένοι. πῶς γάρ; ἡ τῇ ἀληθείᾳ πολεμοῦντες, καὶ πρὸς ὃ ἐμποδίσαι τῷ κηρύγματι τῆς εὐσεβείας πάντα ἐφαπτόμενοι, καὶ τῶν ἀφελεστέρων ἐν ἐκκλησίᾳ παραπαλεύοντες; εἰπὼν τοίνυν, φησίν ἐγώ, ἀπαριθμῆσαι λοιπὸν τὰς τῶν δυσδρομιῶν αὐτοῦ καταρθώματα, καὶ φησιν· Ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις. τί λέγεις; ξένον τι ἐν παραδόξῳ ὄντι ὃ παρὰ σοῦ λεγόμενον. ἔστι γὰρ πολλάκις θάνατον ὑπομεῖναι; ναί, φησιν, εἰ καὶ μὴ τῇ πείρᾳ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι διὰ παντὸς τοιούτοις ἑαυτὸν κινδύνοις ἐξεδίδου διὰ τὸ κήρυγμα τοῖς θανάτοις αὐτῷ πίπτουσιν, ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐν μέσοις τοῖς κινδύνοις ὡς ἀθλητὴν διεφύλαττεν,

ἀλλ' ἵνα διεξέλθω, ἡ ὠφελησάσθω μήτε ἁπλῶς κατατιθεὶς τὸ σῶμα τῇ ἡσυχίᾳ, μήτε θεὶς τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας παρασκευῆς *, ὅπου γε ἡμᾶς προσῆκε μήτε μόνον ἡμέραν ὅλως ἀφαιρεῖσθαι, εἰ οἷόν τε, ἐν πάσῃ τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς, ἐν ᾗ μὴ κέρδος πνευματικὸν ἑαυτοῖς εἰσαποτιθέμεθα, ἢ διὰ βύζης, ἢ διὰ ὁμολογήσεως, ἢ διὰ βυσσίας, ἢ διὰ ἑτέρας τινὸς ἐργασίας πνευματικῆς. εἰ γὰρ Παῦλος, ὁ τοσοῦτος ἡ τηλικοῦτος, ὁ τὰ ἄρρητα ἑκάστοτε ῥήματα ἀκούσας, ἃ μέλλει τὶς σήμερον ἀδεῖς ἐρεῖν, ἑκάστην ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, διδάσκων ἡμᾶς, ὅπως ὅτου ἑαυτὸν τοῖς καθεστῶσι τοῖς ὑπὲρ τὴν βιοτικὴν ἐξεδίδου, ὡς πρὸ αὐτοῦ τὸν θάνατον γίνεσθαι ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας, ἡ ὅπερ ἡ φύσις οὐκ ἐδέξατο (εἰ γὰρ θανάτῳ πάντες ὑποκείμεθα) τοῦτο ἡ φιλοτεχνία τῆς προαιρέσεως αὐτὸν κατώρθου, αἷς ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ὀπτάνεται ἀεὶ διατίθησι δίχα τῆς λοιπῆς σωτηρίας. Εἰ τοίνυν ἐκεῖνος, ὁ τοσούτοις κόμποις καταρτώμενος, καὶ καθάπερ ἄγγελος ὀπτάνεται τῆς γῆς φαινόμενος, καὶ ἐκεῖνον ἐπαυδάζει χερδαίνειν, καὶ προσκόπτεσθαι τῆς ἀληθείας κωδωνίζεσθαι, καὶ τὴν ὑποκρίσεως τὴν πνευματικὴν ἑαυτῷ συλλέγειν, καὶ μηδέποτε ἴσασθαι, ποίαν δὴ φρίκην ἡμᾶς ἀπολογίας, ἢ μὴ μέγιστον πάντων ὄντες ἅρμοι τῆς καταρτίσεως, ἀλλὰ καὶ ποσότητος ἐλαττώμασιν ὑποκείμενοι, ὧν καὶ ἓν μέγα ἡμῖν προσόν ἐστιν εἰς αὖθις τῆς ἀπωλείας τὸ βάραθρον καταγαγεῖν, καὶ μηδεμίαν ποιούμενοι σπουδὴν καθ' ὁποῖον τρόπον ἔτι τῶν διορθουμένων, ὅπερ ἡ αὖθις πολλάκις ὑπέλαβεν μὴ μέγα ἐν ἐλαττώματι ἔχειν, ἀλλὰ καὶ πλείονα, καὶ ὀργίλος ἢ καὶ ἀκόλαστος καὶ πλεονέκτης καὶ βάσκανος καὶ θυμώδης, καὶ μήτε τῶν διορθουμένων βούλοιτο, μήτε τὸ τῆς ἀρετῆς ἔργον ἐφάπτεσθαι, ποίαν λοιπὸν δὴ ἐλπίδα σωτηρίας ἕξει; τῶν μὲν λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ἵνα ἕκαστος τῶν ἀκουόντων τὸ καταλληλότερον ἑαυτῷ φάρμακον δεχόμενος ἐκ τῶν πρὸς ἡμῶν λεγομένων, ἀσυδάστως τὰχιστα τῶν σκοληρῶν τῶν παθῶν ἀπαλλαγεὶς πρὸς ὑγίειαν ἐπανελθῇ, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ἑαυτὸν ὁπωσοῦν διατείνῃ. καὶ γὰρ ὅπου τὰ μὴ ὑγιαίνοντα τὰ σώματα, κἂν μυελακὶς ὁ ἀσθενὴς ὑπὸ τὴν γλῶτταν τὰ φάρμακα, ὁ ἄρρωστος μὴ αἰσχύνεται ὑπολαβεῖν τὴν ἀπὸ τοῦ φαρμάκου θεραπείαν, ἀλλὰ πολλάκις δυσχεραίνων μὴ ὑπομεῖναι τὸν ἰατρὸν, οὐκ ἀνεχόμενος τῆς ἀληθοῦς ἀπορρήσεως τοῦτο, καὶ μὴ καταδέξοιτο τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν, πολλῷ δὴ τοῦ φρονεῖν τὰ μὴ φρονοῦντα μᾶλλον ἐκείνῃ τὸν ἰατρὸν τὸν πρὸς ἑαυτὸν πάντα εἰσαγαγόντι. καὶ αὖθις δὴ ἐρῶ καὶ σήμερον. ἡμᾶς ὡς τὸ φάρμακον τὸ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς πνευματικῆς καθασκευάσαντας ὑπομεῖναι· ὑμᾶς δὲ δεῖ λοιπὸν καὶ ἀνέχεσθαι τῶν ἀληθοῦς, καὶ τῆς θεραπείας ἀπέχεσθαι, καὶ ἀπαλλαγέντας τῆς νόσου πρὸς τὴν ἀληθῆ ὑγίειαν ἐπανελθεῖν. οὕτω γὰρ ἂν αὖθις πολλὴν τῆς ὠφελείας τὴν αἴσθησιν λήψεσθε, καὶ ἡμεῖς οὐ μικρὰν ἕξομεν τὴν παρρησίαν, ὁρῶντες ὑμᾶς σὺν προθυμίᾳ καὶ μετὰ τοῦτο οὕτω ταχέως πρὸς ὑγίειαν ἐπανελθόντας. ἕκαστος τοίνυν ὑμῶν, παρακαλῶ, εἰ καὶ μὴ προθυμεῖ, καὶ γοῦν ἐκ τοῦ πλήσιον ἀκουσάτω, ὅπερ οἶδεν ἐκεῖνος αὐτῷ ἐλάττωμα τῶν ἄλλων πλέον παθῶν, τοῦτο ἐκτέμνειν τῆς ψυχῆς, καὶ τῷ βιαίῳ λογισμῷ, καθάπερ μαχαίρᾳ τινὶ πνευματικῇ, χρώμενος, οὕτως ἑαυτὸν τοῦ πάθους ἀπαλλαττέτω. δίδωκε γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς λογισμὸν ἀρχικὸν, καὶ δυναμένοις, εἰ βουληθείημεν μικρὸν ἀναβλέψαι, ἐκάστου τῶν ἐνόντων παθῶν περιγενέσθαι. ἀναβάντες δὲ τὸν ἀγῶνα ἡμῖν ἀπόντων ἐκεῖνος βίους καὶ τὴν πολιτείαν ἀναβαίνομεν τὴν θείαν γραφὴν ἀναγράπτοι καταλελειμμένοι τοῦ πνεύματος χάριτι, ἵνα μαθόντες, ὡς τῆς αὐτῆς ὄντες ἡμῖν φύσεως, ἅπαντα τὰ τῆς ἀρετῆς κατορθώσαι, μὴ ῥᾳθυμῶμεν ἐπὶ τούτου τοῦ ἔργου. ἢ οὐχὶ τῆς αὐτῆς φύσεως ἡμῖν ἐστὶν ὁ μακάριος Παῦλος; ἀλλ' ἀκούομεν γὰρ ἐκείνου τοῦ αἰδρὸς πόθου, καὶ ἀναβὰς τοῦτο ζωηρῶς αὐτὸν ἐπιτρέφων οὐ παύομαι· καὶ ὥσπερ ἐκείνου ἀρχέτυπόν τινα εἰκόνα, ἐκείνου τοῦτον ψυχὴν σοροῦν, οὐκ ἀπολήγομεν τῶν παθῶν τὴν ἀκροσφαλίαν, τῆς ἀνδρείας τὴν ἀκροβολίαν, τοῦ φίλτρου τοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναπύθεσθαι· καὶ λογιζόμεθα ὅτι πᾶσαν τῶν ἀρετῶν τὴν ζωαγωγὸν ἐκεῖνος δὴ θεσπέσιος βουληθεὶς

καταρθῶσαι,

α. Κορ. 12 κεφ.

διωηοόμθα ȣ̓ αὐτοὶ πλείονος ἀπολαύσαι τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἡμῶν, ȣ̓ δαψιλεστέρας ἀξιωθῆναι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν φιλανθρωπίας ȣ̓ ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ȣ̓ ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ, βιαίως ȣ̓ πρεσβείαις τῶν ἀγγελισταίτων αὐτοῦ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμή, νῦν ȣ̓ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἰσ. ἀγιασταίτων

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ, ȣ̓ ὅτι ῥᾳθυμούντων ἡμῶν σύνηθεία ἐστὶν ἀπωλεία.

Ὑπὲρ τούτου μόνον ὅτι ζητοῦμεν, ἀγαπητοὶ, ἵνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σωζώμεθα μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ȣ̓ σὺν τῷ αὐτῷ ζήλῳ ἀκούωμεν, ȣ̓ τὸν παραγγελθέντα πᾶσιν ἡμῖν βίον ὠνώμεθα. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν ἢ κερδαίνειν ἐκ τῆς σωζώμεθα ζωηρῶς ἐλευθέρως ȣ̓ μᾶλλον πίστεως ȣ̓ ἀπὸ τοῦ τῆς ηȣτείας κακοῦ, ταῦτα δ' οὐκ ἂν ἡμᾶς δύναιτο ὠφελῆσαι, ἀλλὰ ȣ̓ μείζονος ἡμῖν καταγνώσεως ἀφορμὴ γένοιτο, ὅταν τοσαύτης ἐπιμελείας ἀπολαύοντες ἀδιόρθωτοι μένωμεν, ȣ̓ μήτε ὁ ὀργίλος ἐπιεικὴς γένηται, μήτε ὁ θυμώδης εἰς πραότητα μεταβάλλοιτο, μήτε ὁ βάσκανος εἰς φιλοφροσύνην ἑαυτὸν ἐπανάγῃ, μήτε ὁ τοιαῦτα χρήματα μεμηνὼς, ἀποσᾶται τοῦ πάθους, τοὺς ἐλεημοσύνῃ μεταποιήσῃ ἑαυτὸν ȣ̓ τὸν τῶν πενήτων διάδοχον, μήτε ὁ ἀκόλαστος σώφρων γένοιτο, μήτε ὁ τοιοῦτος καὶ τοιοῦτον δόξαν ἐπιθυμῶν μαθὼν τούτους ὑποφορᾶι ȣ̓ τὰς ἀληθοῦς ἐφίεται δόξης, μήτε ὁ τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ τοῦ τὸ πλησίον ἄφυλος, διαιρήσας ἑαυτὸν παντάπασιν μὴ μόνον τῶν πλουσίων μὴ εἶναι ἐλάττων (Εαὶ γὰρ ἀγαπήσῃ τις τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, φησι, τί τοιοῦτον ποιεῖτε; ȣ̓χὶ ȣ̓ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;) ἀλλ' ἵνα παντελῶς αὐτοῦ λογισμοὶ ȣ̓ τοὺς ἐχθροὺς ἡμᾶς ὁρᾶν, ȣ̓ πολλοῦ τοῦ ἀγαπᾶν ὑπερβάλλωμεν. ἐαὶ μὴ τούτων τοιγαροῦν μέλοιμεν τῶν παρόντων, ȣ̓ τῶν ἄλλων τῶν εἰς ἡμᾶς πεπραγμένων καθ' ἑκάστην, οὐδὲν τοσοῦτον ὠφελούμεθα, ὅσον ἀκροάσεως ἀπολαύοντες, ὅσον τοσούτοις διδασκαλίας μετέχοντες, ȣ̓ τὸν ἀπὸ τῆς ηȣτείας ἕλκοντες βοηθῶμεν, ποία ἡμῖν ἔσται συγγνώμη; ποία ἡ ἀπολογία; Εἰπέ μοι, παρακαλῶ· Εἴ τινα παῖδα σὸν πέμψασα καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸ διδασκαλεῖον ἀπιόντα, ȣ̓ τὸν χρόνον τοσοῦτον μηδὲν πλέον ἐκεῖθεν κερδαίνοντα, ἆρα ἀνέχοιο; ȣ̓χὶ ἡ ȣ̓ τοῦ παιδαγωγίας ἐπιθυμήσεις, ȣ̓ τὸν διδάσκαλον μέμψῃ; Εἶτα Εἰ μαθοῦσι ὅτι τὰ μὲν παρὰ τοῦ διδασκάλου πάντα γενήσεται ȣ̓ σοὶ ἐλλείψουσι, τὸ δὲ ῥᾳθυμία τοῦ παιδὸς αἰτία πάντων καθέξει, ȣ̓χὶ πᾶσαν τὴν ἀγανάκτησιν ὅτι τὸν παῖδα μετοίσεται, τῆς αἰτίας ἀφεὶς τὸν διδάσκαλον; Ὃ οὐδὲ δίκην ἐστὶν ὃ τοῦτο γίνεσθαι δίκαιον. ἡμεῖς γὰρ, καθάπερ ἐπαιδεύθημεν παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, ὡς πάντα πανταχοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὸ διδασκαλεῖον τοῦτον καλοῦντες, τὴν σωτηριώδη διδασκαλίαν ὑμῖν παραπέμψαμεν, ȣ̓ παρ' ἐκείνου διδαχθέντα διδάγματα, ταῦτα εἰς μέσον προτιθέντες, ȣ̓ ταῦτα ζωηρῶς σπουδάζοντες. Εἰ τοίνυν ἡμῖν πᾶσαν ἀσυδησίαν ȣ̓ ἀργυρίαν ἐπιδεικνύμεθα, ȣ̓ ἐφ' ἑκάστης ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ὁδηγούντων, ὑμᾶς τοῖς αὐτοῖς ἐπιμελήσεται, εἰκότως ἴσον ȣ̓ ἡμῖν ἔσται ὄνειδος, ȣ̓ ὑμῖν ἡ κατάγνωσις, ἵνα μηδὲν πλέον εἴπω. Εἰ γὰρ καὶ αἰδήμονες ἡμᾶς δείκνυσι τὸ μηδὲν παραλιπεῖν τῶν εἰς τὴν ἡμετέραν οἰκοδομὴν ἡκόντων, ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ κινδύνου τῆς σωτηρίας τῆς ὑμετέρας, ȣ̓ δυνάμεθα παρᾶσαι φέρειν· ἐπεὶ ȣ̓ ὁ διδάσκαλος, ἐπειδὴν ἴδῃ τὸν μαθητὴν μηδὲν καρπούμενον παρὰ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς, ȣ̓χ ὡς ἔτυχεν ὀδυνᾶται ȣ̓ ἀλγεῖ, ὁρῶν ἑαυτὸν μάτην πονούμενον. ταῦτα λέγω πᾶσι, ȣ̓χ ἵνα λυπήσω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἀλλ'

μῶμα κηδεμονίας. μὴ τοίνυν ῥᾳθυμῶμεν, ὦ ἀδελφοί· ἀλλ' ἑκάστου ἡμῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εἰ οἷόν τε, ἀναλογιζέσθω καθ' ἑαυτὸν, μὴ μόνον τὰς κοπὰς ὑπομένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίως εἰς αὐτὸν γινομένας· μὴ τὰς ὡμολογημένας καὶ πᾶσι δήλους, ἀλλὰ δὲ τὰς ἰδίᾳ ζούσας καὶ λανθανούσας τοὺς πολλούς. οὕτω γὰρ δυνήσεται διηνεκῆ τὴν ὑπηρεσίαν ἀναφέρειν τῷ δεσπότῃ. ἔστι μεγίστη θυσία, ὅταν τις σφοδρὰ πυρία καὶ πρόθυμος ἡμῖν ἐπιδείξηται ἡμᾶς. καὶ πῶς, ἐρεῖ λέγω. ὁ γὰρ τοῦτο διηνεκῶς φρένων τὸ τῇ ψυχῇ τῇ ἑαυτοῦ, δι' τὴν μὲν οἰκείαν ὑπόληψιν καταμεμψάμενον μετ' ἀκριβείας, ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἄφατον καὶ ὑπερβάλλουσαν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ὅπως οὐ τοιοῦτος ἀξίαν τῶν ἡμαρτημένων ὑφ' ἡμῶν, ἀλλὰ τοιοῦτος τὴν οἰκείαν ἀγαθότητα ἀφορᾷ, οὕτω δὲ καθ' ἡμᾶς οἰκονομῇ, συστέλλεται τὴν ψυχὴν, ζωποιεῖται δὲ λογισμὸν, πάντα τὸν φόβον καὶ ἀπόνοιαν καταστέλλει, μετεμάζει μεμνῆται, ὑπαφορᾷ τῆς δόξης τοῦ παρόντος βίου, καταφρονᾷ πάντων τῶν ὁρωμένων, φαντάζεσθαι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀπολύτρωτον καὶ ἀφθαρσίαν ὅλην ἔχουσαν. ὁ δὲ οὕτω τὴν ψυχὴν διακείμενος, τὴν ἀληθῆ καὶ ἐπάρατον θυσίαν τῷ Θεῷ ἀναφέρει· καθὼς καὶ ὁ προφήτης φησί, Θυσία τῷ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. οὐ γὰρ ὑπομένομεν τὴν οἰκετῶν οὐχ οὕτως αἱ κολάσεις καὶ αἱ τιμωρίαι ἐπιτρέφουσιν, ὡς αἱ ἀπραξίαι καὶ ὁ εἰδέναι ὅτι οὐ τοιοῦτος ἀξίαν τῶν πεπλημμεληκότων τὴν δίκην διδώκασι. συντείνωμεν τοίνυν ἡμῶν τὸν λογισμὸν, ὦ ἀδελφοί, καὶ μάλιστα νῦν, ὅτι τῆς ἰκετείας ὁ καιρὸς πολλὴν ἡμῖν εἰς τοῦτο τὴν συμμαχίαν εἰσφέρει. ἐὰν γὰρ οὕτως ὦμεν ἀδιαλείπτως, δυνησόμεθα καὶ τὰς ἁμαρτίας μὴ πολλῆς τῆς πίστεως ποιεῖσθαι, καὶ ἐξομολογούμενοι τὰ πεπλημμεληκότα πολλὴν ἐπισπάσασθαι τὴν αἴσθησιν χάριν. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι ταῖς τοιαύταις ἀρέσκεται ψυχαῖς ὁ δεσπότης, ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος· Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους; διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς διαλεγόμενος ἔλεγε· Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ οὕτως ταπεινῶν ἑαυτὸν, οὐκ ἂν δυνηθείη ποτὲ εἰς θυμὸν ἐξενεχθῆναι, οὐδὲ ὡς πλησίον ὀργισθῆναι, τῆς ψυχῆς κατέσαλευθείσης καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν σχηνουμένης. τῆς δὲ οὕτω διακειμένης ψυχῆς πῶς ἂν γένοιτο μακαριώτερον; ὁ τοιοῦτος οὐ λιμένι διηνεκῶς κάθηται, πάντος χειμῶνος ἀπηλλαγμένος, καὶ ἐντευθεν τῇ ἀπὸ τῶν λογισμῶν γαλήνῃ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Καὶ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ὥσπερ οὖν ὁ τὰ πάθη ταῦτα κατευπάσας πολλῆς ἀπολαύει τῆς ἀναπαύσεως, οὕτως ὁ ῥᾳθυμος καὶ ἀνατεταπεινωκὼς καὶ μὴ δυνάμενος διὰ παντὸς ἰσχὺν τοῖς αὐτῷ πικτόμενα πάθη, οὐ διηνεκῆ σάλον καθέξει, οἴκοθεν πόλεμον ἔχων, καὶ σοβεῖσθαι παρόντος τοῦ ἐμφύλου, καὶ πολλὴν τὴν χειμῶνα ἀναμένων. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγε, Καὶ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ὥσπερ οὖν ὁ τὰ πάθη ταῦτα κατευπάσας πολλῆς ἀπολαύει τῆς ἀναπαύσεως, οὕτως ὁ ῥᾳθυμος καὶ ἀνατεταπεινωκὼς καὶ μὴ δυνάμενος διὰ παντὸς ἰσχὺν τοῖς αὐτῷ πικτόμενα πάθη, οὐ διηνεκῆ σάλον καθέξει, οἴκοθεν πόλεμον ἔχων, καὶ σοβεῖσθαι παρόντος τοῦ ἐμφύλου, καὶ πολλὴν τὴν χειμῶνα ἀναμένων. διὰ τοῦτο καὶ τὴν πομπὴν τῶν κυμάτων κορυφουμένων, καὶ τῆς τῶν πειρασμῶν καταιγίδος ἐπιούσης, πολλάκις ἀναβρύχιος γίνεται, καὶ βαθυπλοῦτος τοῖς σκάφεσι διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ κυβερνήτου. διὰ τοῦτο ὑπομονῆς καὶ ἐγκαρτερίας, καὶ διηνεκῆ τὴν μελέτην ἔχειν καὶ ἀδιάλειπτον τῆς τῆς ψυχῆς σωτηρίας. χρὴ γὰρ χριστιανὸν ἀεὶ πρὸς πάθη τὰ παθήματα τῆς ζωῆς, καὶ τοὺς νόμους τοὺς τεθέντας ἡμῖν πρὸς τοῦ κηρύττοντος αὐλοὺς ἔχειν, καὶ τούτοις τηχίζεσθαι, καὶ τῇ πολλῇ αὐτοῦ σοφίᾳ ἡμᾶς μακροθυμίᾳ εἰς δόξαν χειραγωγεῖν· καὶ μὴ ἀναμένειν τὸν δεσπότην ἔργων πρέσβεις, καὶ τότε συστέλλεσθαι, ἵνα μὴ καὶ τοῦτο ἡμῖν λέγηται, ὅτι, Ὅταν ἀπίκτηνεν ὁ κύριος, τότε ἐζήτησαν αὐτόν. ἔχοντες οὖν, ἀγαπητοὶ, σύμμαχον τὴν ἱκετείαν τὴν προσοῦσαν, πάντες ἐπὶ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν πεπλημμεληκότων ἐπεγώμεθα, καὶ ἀπεχώμεθα μὲν πάσης κακίας, μετέωμεν δὲ πᾶσαν ἀρετήν. οὕτω γὰρ καὶ ὁ μακάριος προφήτης διδάσκει, λέγων· Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν. ἂν οὕτω τὰ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν, καὶ μὴ τῆς ἀπορίας τῶν βρωμάτων καὶ τοῦ ἀπορεῖν τῆς κακίας ἐπιδεξώμεθα,

δυνησόμεθα

Ψαλ. ν. ιη.

Ησ. ξ. ς.

Ματθ. ια. κθ.

Ψαλ. οδ. λη.

Ψαλ. λγ. ιδ.

πάσαις, μόνοι ἐσμὲν μὴ δι' ἀσφάλειαν αὐτῶν ὑπιδυόμενοι, ἢ μὴ ὡς ὑπὸ δέξιν τῶν ποιούμενοι. ἢ τί λέγω, μὴ ὡς ὑπὸ δύξιν; Εἰ γὰρ ἤμην ὑπόγυιοι ἢ δι' αὐτὸ μόνον τὸ καλὸν ἐν τῷ ὁμολογεῖν συμπαθὲς, ταύτην ὑπεδεικνύμην ἐγὼ, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπιλελυμένους μαθεῖν τὸ διαφέρον. ἀλλ' ὅπερ οὖν ὑγιαίνοι φάναι δεῖν ἀλλήλοις, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ μαρτυρόμεθα, μηδαμοῦ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ὑπερβαίνοντες δόξαν· ἵνα μὴ ἐν τῷ δοκεῖν ὑπερηφανῶμεν, ἐν τῷ μισεῖν ἀπιστηθῶμεν. ἐν τούτῳ μὴ μόνον ὑπὸ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἑφ' ἑκάστῳ καταρθώματι πνευματικῷ σκηπτώμεθα, καὶ οὐδὲν ὡς ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων ὑφημένοι ἀφορᾶντες ποιῶμεν. ἐπεὶ οὐδὲν ἡμῖν ὄφελος ἔσται, ὅτε ἐν ὑπηρεσίᾳ θύομεν, ὅτι ἐν εὐχῇ ἐσμὲν, οὔτε ἐὰν ἐλεῶμεν, οὔτε ἐὰν ὅπερ ἂν ἕτερον ποιῶμεν, αἰ μὴ δι' ἑαυτὸν μόνον γίνεται Ⓦ. Εἰδότα καὶ ἃ λανθάνοντα, καὶ ἃ ἐν τῇ βαθεῖ τῆς ἀνθρωπίνης ἡμῶν ἀποκείμενα. Εἰ γὰρ πῶς ἐκείνων ἃς ἀμοιβὰς ἀναιτήσεις, ἄνθρωπε, ὑπὲρ ὧν ἔσχες ὡς τὸ ὁμολογεῖν βούλει ἐπαμφοτερίζειν καὶ γαμαίζεσθαι; καὶ τί λέγω ἐπαμφοτερίζειν; πολλάκις ἔστι οὐκ ἐπαινεῖν, ἀλλὰ καὶ βασκαίνειν. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ὅταν μεζόνως ἀνθρώπου ἀκούσωμεν, ὅτι καὶ καλῶς ὑφ' ἡμῶν ἀκούσθη Εἰς ὃ ἑαυτὸν ὡς εἰς ἔπαινον ἔσεται. τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τὸν διεφθαρμένον τούτων χρίσιν ὡς πολλοῦ ποιῇ; Ⓦ γὰρ ἀκούσμασιν ἀνθρώπου ὀφθαλμὸν οὐδὲν ὅτι ὀ γλυφεὺς τῶν ἀνθρώπων γλυμμάτων· καὶ διὰ τοῦτο ἐπαισχύνομαι, ὡς τοσαύτης ἀκριβείας Ⓦ ἑαυτῶν βίον οἰκονομῶ, ὡς μετ' οὐ πολὺ μέλλοντας καὶ ῥημάτων καὶ πράξεων ὡς αὐτῶν τῶν ἐνθυμημάτων εὐθύνας ἐκτίνειν. μὴ τοίνυν καταφρονῶμεν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας. οὐδὲν ἀρετῆς ἴσον, ἀγαπητόν. αὕτη γάρ ἡμᾶς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῆς γεέννης ἐξαρπάσει, καὶ τῆς βασιλείας ἡμῖν τὸν ἀπόλαυσιν χαρίζεται), καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ πάντων ἀνωτέρους καθίστησι τῶν μάτην καὶ εἰκῇ ὑπιβουλεύειν ὑπιχρόμενων· καὶ οὐκ αὐθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν δαιμόνων, καὶ τὸ ἐμφυὲς τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας, τὸ ἀφανὲς λέγω, ἰσχυροτέρους ἀπεργάζεται. Ἃ οὖν δὴ εἶπε ταύτης ἴσον, ὅταν μὴ μόνον τῶν ἀνθρώπων τὰ ὑπερβαλλόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν δαιμόνων ἀνωτέρους πείθῃ ἑαυτὸν αὐτῷ μεπαίζειν; ἀρετὴ δέ ἐστι. Τὸ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων ὑπεροράν, τὸ πὰ μέλλοντα ἑφ' ἑκάστης ὥρας φαντάζεσθαι. Τὸ ὡς μηδὲν τῶν φθόνων ἐπαΐοντα, ἀλλ' εἰδόσι ὅτι πάντα τὰ ἀνθρώπινα σκιά ἐστι καὶ ὄναρ, ἢ εἴ τι τούτων ἀπολείστερον. ἀρετή ἐστι, ὃ, καθάπερ ἐκεῖθεν, οὕτω ἀφανεῖσθαι ὡς τὰ τοῦ βίου ὡς ἀγάλματα τάντα· τὰ ὡς μὲ τὰ λυμαινόμενα τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν, ὡσανεὶ νεκρὰ ὄντα, οὕτως εἶ) ἀνενέργητα, ὡς ὃ τὰ πνευματικὰ μόνοι ζῆν ἢ ἐνεργεῖν, καθάπερ ἢ Παῦλος ἔλεγε· Ζῶ ὃ οὐκέτι ἐγὼ, ζῇ ὃ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Τὰ ἡμᾶς τοίνυν, ἀγαπητοὶ, ὡς Ⓦ Χριστοῦ ἐσδεδυμένοι, οὕτως ἀπάντα ὡς ἀφανῆ ὄντα, ἢ μὴ λυπῶμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅταν οὖν ἐνοχληθῶμεν ὑπὸ παθῶν, ἢ ὑπιθυμίας ἀτόπου, ἢ θυμοῦ, ἢ ὀργῆς, ἢ βασκανίας, ἐποιούμεθα Ⓦ ἐν ἡμῖν ἐνοικοῦντα, ἢ φυγαδεύωμεν· πόρρω πάσαν τὴν τοιαύτην εἰθύμησιν. ὁ γὰρ Θεὸς καταδικάσει ὑπὸ τῆς ἡμετέρας κρίσεως, πάντα ἐξέπω ταύτην χυφοτέραν βουλεῖ) ποιῆσαι, ἱδρῶτι μὲ ἡμᾶς καταδικάσας ἢ πόνῳ διὰ παντός, τὸν ὃ πόνον σεσωφακέναι πολλὰ τῶν ἀλόγων ἡμῖν ὑπολαμβάνοντας ἡμῖν. ὥστε ἢ τὸ δοῦναι τὴν ψυχήν, ἢ τὸ πάλιν ἀφελέσθαι, ἢ Ⓦ φόβου ὑπιζῆσαι τῶν θείων, καὶ πάντα, αἷς ἀκριβῶς ἐξεταζόμενοι καὶ βυθισμένοις, πολλῆς γέμει καθέρεσίας, πολλῆς φιλαυθεωπίας. ἀπὸ δὲ τούτων ἁπάντων βυθιζώμεθα αἰεί, ἢ βυθιζόμενοι ἡδυνώμεθα ὡς Ⓦ τοσαῦτα ἡμᾶς ὑπηρετικόν τα. οὐδὲ γὰρ βαρύνει ἢ ἐπαρθῆς ὑπιζῆσαι πῶς ἡμῶν, ἀλλ' ἢ τὸ ὁμολογῆσαι μόνον ταῦτα τοσαῦτας ὑπεργασίας, ἢ ταῦτα ὑπὸ τούτων αὖπαι, ἢ βυθιζόμενοι ἡδυνώμεθα. οὐκ ὑπὸ αὐτὸς δῆτα τούτου (αἰσθητὸς γὰρ ὑπάρχει) ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς παιδεύωμεν Ⓦ χρηστὸν ὑπιπάσθαι τῶν ἀγαθῶν, ἢ μὴ ἀγνώμονες ἡμῶμεν, ἀλλ' ἀξίδη τῶν ὑπεργασιῶν ἢ τῆς τοσαύτης κηδεμονίας τὸν ἀρετὸν εἰσφέρωμεν. οὕτω γὰρ ἢ αὐτὸς εἰς πλείονα τὸν ὡς ἡμᾶς ἐκκαλεσόμενα

Digitized by Google

ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΜΕΓΙΣΤΗ ΘΥΣΙΑ ΕΣΤΙ, ὃ ἐξ᾽ τῦ Θεοῦ θύεργεσίας ἀναλογίζεται, Λογ. β.

Οὐχ ἑαυτῶ μόνοι ἀρκεῖν ὁ Θεὸς βύλεται τὼς χριστιανούς, ἀδελφοί, ἀλλὰ ἓξ ἑτέρες οἰκοδομῆν· ὐ μόνον ἐξ᾽ τῆς διδασκαλίας μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ᾽ τῦ βίου ὐ μόνον ἐξ᾽ τῆς ἀναστροφῆς. Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐναγὲς παρὸς τὸ τῆς ἀληθείας ὀδοῦ, ὡς πολιτείας ἀκρίβεια. Οὐδὲ γὰρ τοῖς περὶ ἡμῶν λεγομένοις οὕτω τὼς στέγουσι, ὡς τοῖς ὑφ᾽ ὑμῶν τὼς παροιδμένοις. ὐ ἵνα μάθῃς ὅτι τῦτο οὕτως ἔχῃ, καὶν μυριάκις φιλοσοφῆσθε τοῖς λόγοις, ὐ τὼς δυσὶ κεφαλαίοις ἐξαλειφόμεθα, κἂν μυρίοις ὦμεν πεπλημμεληκότες, μὴ ἐξ᾽ τῶν ἔργων ταύτην ὑπόδειξώμεθα, οὐ τοσῦτον ὁ λόγος ὠφέλησεν, ὅσον ἡ τῶν ἔργων ἔνδειξις ἔβλαψεν. ἐαὶ δ᾽ καὶ τὼς τῶν λόγων, ὐ μὴν τῦ λόγους, τὴν ἐξ᾽ τῶν ἔργων ὑπόδειξιν ποιώμεθα, ἀξιόπιστοι ἐσόμεθα ἐκεῖνα τῆδε παιοῦντες, ἃ ὐ ἐξ᾽ τῶν ἔργων πληρῦμεν. ἐπεὶ ὐ ὁ Χριστὸς τύτοις ἐπακόυσει, λέγων· Ματθ. ι. ιθ. Μακάριος ὁ ποιήσας, ὐ διδάξας. σκόπει πῶς τὼς τέτοις τὴν ποίησιν ἔθηκε, καὶ τότε τὴν διδασκαλίαν. τῆς τὼς ἔργοις ζητήσεως γὰρ τὼς ἡ ζυγὸς ἀνάγκη, καὶ μὴ ἔπηται ἡ διδασκαλία, ἄχρηστα τὰ ἔργα φανῆναι λαμτὼς τέτοις διδάξαι τῦτο. Εἰς ἡμᾶς ὁρᾶτε. τῦτο δῆτα πάντα χῦ σκοπῶμεν, τὼς τέτοις τοῖς ἔργοις διδάσκῃ, ὐ τότε τοῖς λόγοις· ἵνα μὴ ὐ ἡμεῖς ἀκύσωμεν ἐξ᾽ τῦ Ρωμ. ζ. κα. Παύλυ· Ὁ διδάσκων ἑαυτὸν, στανῶν οὐ διδάσκεις; ὐ ὅταν βουλώμεθά τινι ἐξαπαίσαι, ὥστε κατορθῶσαί τι τῶν ἀναγκαίων, τὼς τέτοις αὐτοὺς παραζώμεν τῦτο κατορθοῦν, ἵνα μὴ πλείονος τῆς παῤῥησίας τὴν διδασκαλίαν ποιώμεθα· ὐ πᾶσα ἡμῶν ἡ φειδὼ ἔνθεν τῆς χῦ ψυχῆς σωτηρίας, ὐ ὅπως διωρθώμεθα τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς χαλινώσαντες, τὴν ἀληθῆ τηρίαν ὑπόδειξασθαι, λέγω δή, τὴν τῶν κακῶν ἀποχήν· τῦτο γὰρ τηρία. ὐ γὰρ ἡ τῶν βρωμάτων ἀποχὴ ἐξ᾽ τῦτο παρέληπται, ἵνα ἓτοι τῆς σαρκὸς χαλινώσῃ, ὐ βέλιον ἡμῖν ἵππους ἐργάσηται. τῆς βίου μάλιστα πάντων τὼς σώζει ἡμῶν θυμὸν χαλινῶν, ῥᾳστότητα πεπαιδῦσθαι ὐ ὑπήκοαν, σωφρονεμμένην ἔχειν τὴν καρδίαν, τῶν ὑπερμαχῶν τῶν ἀτόπων ἐξορίζειν ταῖς ἐνθυμήσεσι, τὼς ὀφθαλμῶν λαμβάνοντα ἀκέραιον τὸν σκοπὸν ὀφθαλμόν, ἓ ὃ κριτήριον ὃ ἀδέκαστον χρημάτων κρίνοντα γίνεσθαι, ὠδὲ τὴν ἐλεημοσύνην πολλῶν τῶν δαψίλειαν ὑποδείκνυσθαι, πᾶσαι καιρὰν τὴν σὲ πλησίον ἐκ τῆς ψυχῆς ἀποπλυνῶν. αὕτη ἀληθὴς τηρία· καθάπερ ὐ Ἡσαΐας φησὶν ἐκ τὼς σώτηρ Ησ. νη. ε. τῦ Θεοῦ φθεγόμενος· Οὐ ταύτην τὴν τηρίαν ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος· ἀσὶ δὲ κάμψης ὡς κρίκον πάχνην, ὐ σάκκον ὐ σποδὸν ὑποστρώσῃ, οὐδὲ ὕτω καλέσεις τηρίαν δεκτήν, λέγει Κύριος. Ἀλλὰ ποίαν, εἰπέ. Λύε, φησὶ, στραγγαλιὰς βιαίων συμφωνημάτων, ἀφ᾽ ἁρπαγῆς ποιοῦντες ἀρτίσον, τὸν ἄχρεων εἰσάγων εἰς οἰκίσον. καὶ ἐὰν ταῦτα τὼς ἐξῇς, φησὶ, τότε ῥαγήσεται τὼς φῶς σον, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελῇ. Εἶδες, ἀγαπητὲ, ποία ἐστὶν ἀληθὴς τηρία. ταύτην ἀσκήσωμεν, ὐ μὴ ἁπλῶς χῦ τῦ πολλοὺς τομίζωμεν ἐν τύτῳ τὰ τῆς τηρίας ἡμῶν τελεῖσθαι, ἐὰν μέχρι τύτε ἑαυτοὺς ἄσιτοι ἀφανίσωμεν. ὐ τύτο ἐστὶ τὸ ζητύμενον, ἀλλ᾽ ἵνα μὴ τῆ βρωμῆ ἀποχῆς, ὐ τῆ ἀποχῆ τὸ βλαπτόμενον ὑποδειξώμεθα, ὐ τὼς τὸ πνευματικὸν ἐργασίαν πολλῶ ἀσυδέως ποιησώμεθα. τὸ τηρύοντα καὶ τῆς ἀλμύρας ἐκ χερνήμεσιν, τὰ πεινῶν, ὑπερορῶντα τὸ δόξης τὸ πρόσκτος βίου. ὡς ὑπερῆδε βρωμῆς, ὕτω τὼς σικὸς ὐ τὸ κενῆς δόξης ὑπερίδειν, ὐ τὼς ἐκεῖνοι μόνον ὁρᾶν τὸ ἐπιζοῦντα καρδίας ὐ τεφρᾶς, ὐ μὴ πολλῆς ἀκριβείας ταῖς δύναις ὐ ταῖς ἐξομολογήσεις ποιῆσθαι τὼς τὸ Θεόν, ὐ χῦ δυνάμει τὸ ἐξ᾽ τὸ ἐλεημοσύνης βοηθήσαι ἑαυτῷ πρὸ ἐχῇ. αὕτη γὰρ, αὕτη μάλιστα ἡ σωτηρὶ ἀφαμίσασα δυνάτας πάντα τὰ ἡμάρτημένα, ὐ τῶ πυρὸς τῆς γεέννης ἐξαρπάσαι,

μὴ χαμαθήν· ὅτι τῶν αἰθράκων ἐστῶσα, οὐ καταγήεται· ἐν τῇ χαμίνῳ δ' φλέγεται, δρόσον ἔχουσα, καθάπερ ⓐ τρεῖς παῖδες· τοὺς γὰρ ἀφράτους δυνάμεις ἀμιλλωμένη ⓦ Μιχαὴλ μιμεῖται, καὶ τοὺς ⓦ Γαβριὴλ ἀμιλλᾶται. ἐν ταῖς παλαιότησιν ἡ πρόγνια, καὶ ὑπὸ τῶν ἀράχνιτος πρεφθάρη. Διὰ τοῦτο ἐν τοῖς μέσοις χρόνοις οὐκ ἐφαίνετο· ὅτε γὰρ ἦλθεν ὁ ἐκ πρθένου γλυπτὸς Ιησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τότε ἐφάνη πάλιν. θέλεις γὰρ γνῶναι τῆς πρθενίας τὸ μέγεθος; Μωϋσῆς τὸν βάλβοδον ἔχει, ⓦ ἄγγελος μετέβαλε, μάννα κατήγαγε, καὶ κατελάλησεν αὐτῷ ὡς ἡ ἰδίας γυναικὸς τῆς Αἰθιοπίσσης· ὥστε γυναῖκα εἶχε. ἐν Αἰθιοπίσσης οὕτως· ὅτι γυναῖκα εἶχε ἐκ γυναικός

Ἀβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ, ἀλλὰ καὶ Ιωσὴφ, εἰ καὶ σώφρων ἦν, ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ ταῦτα γυναῖκα εἶχε. βούλει μαθεῖν ὅσον ὅτι ἡ πρθενία; ὁ Χριστὸς ἐλθὼν οὐ κατέδησεν αὐτὴν ἀνάγκη. ὁμοῦ γὰρ ταῖς ἄλλαις ἔρχεται δεσπόναις, ταύτην οὐκ ἐπέτρεψεν· ἵνα ἐκὼν ἑκουσίως καταρθώσῃς, στέφανωθῇς. ⓐ ἐγκρατείᾳ ἀσκοῦντες καὶ τῇ ἀκτημοσύνῃ," ὡσαύτως αὐτὴν μεταχειρίζονται. Εἰσὶ γὰρ βίνουχοι, οἵτινες βίνουχίσθησαν ὑπὸ αἰθεόπων· καὶ εἰσὶν βίνουχοι, οἵτινες ἐλμινήσθησαν οὕτω· καὶ εἰσὶν βίνουχοι, οἵτινες βίνουχίσαν ἑαυτοὺς Διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, οὐ τὰ μέρια κόψαντες, ἀλλὰ τὴν ἀκόλαστον ἐπιθυμίαν ἀποκόψαντες. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. καὶ ὁ ἀπόστολος γὰρ ἐρεῖ ἐπελθὼν πάσας, εἰδὼς αὐτῆς τὸ πλάσμα, λέγει· Περὶ δὲ τῶν πρθένων ἐπιταγὴν Χριστοῦ οὐκ ἔχω. εἶδες πῶς μεγάλη ἡ πρθενία; καὶ ὅμως χρεῖς ἐλεημοσύνης οὐκ ἔσωσεν· ἐλεημοσύναι δὲ χρεῖς πρθενίας ἔσωσαν. αἱ πέντε πρθένοι αἱ μωραί, ὅπου ἔλαιον οὐκ εἶχον, ἀλλὰ μόνον τὴν πρθενίαν, οὐκ εἰσῆλθον εἰς ⓦ νυμφῶνα. λέγουσι γὰρ ταῖς φρονίμοις, Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. διχῶς δὲ ἐκλείσθησαν μωραί, ὅτι ὃ ἐπιποιοῦντες κατορθώσασαν, ὃ χρεὼν πόνων οὐκ ἐποίησαν· ⓦ μεγάλη δικαιοσύνη καὶ τὴν ἐγκράτειαν, ἐὰν μετὰ τοῦ ἐλαίου ἡτοιμάσθησαν. καὶ ἐλθόντος τοῦ νυμφίου εἰσῆλθον αἱ φρόνιμοι εἰς ⓦ νυμφῶνα· καὶ ἦλθον ἐκφοβοῦσαν, καὶ λέγει αὐταῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Διὰ τί; ὅτι πτωχοὶ με εἶδον, καὶ οὐκ ἐνδύσατε. ἡμᾶς δὲ μὴ γνῶσιν ἀκοῦσαι φωνὴν τοιαύτην. τοῖς δὲ τὴν ἐλεημοσύνην καταρθώσασι λέγει· Δεῦτε ⓐ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Διὰ τί; ὅτι πρθένον ἐτήρησαν; οὐδαμῶς. ἀλλὰ τί; Ἐπίασα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ ἐπεσκέψασθέ με. ἵνα δὲ μάθῃς πόσον ἐστὶν ἡ ἐλεημοσύνη, βούλομαί πάλιν ὑμᾶς ὑπομνῆσαι τῆς αὐτῆς ἱστορίας. δέκα πρθένοι ἦσαν, πέντε φρόνιμοι, καὶ πέντε μωραί. καὶ φωνὴ ἐγένετο κατὰ τὸ μεσονύκτιον, νυμφίος ἔρχεται. τὸ μεσονύκτιον, τί δύναται σημαίνειν, ὅτι ⓐ ἄγγελοι πάντας ἡμᾶς ἐγείρουσι. δυνάμεναι δὲ αἱ πρθένοι ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. ἡ δὲ λαμπὰς, ἡ πρθενία ἐστί, τὸ καθαρὸν, τὸ ὀξύ, τὸ φωτεινόν. καὶ λέγουσιν αἱ μωραὶ ταῖς φρονίμοις, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν. λέγουσιν αὐταῖς αἱ φρόνιμοι· φοβούμεθα μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν (ἀλλ' οὐχὶ βασκαίνουσαι οὐκ ἔδωκαν. ἐκεῖ γὰρ πᾶς χρεία ἐλαίου λοιπόν; τί γάρ ἐστιν ἐκεῖ πλούσιος καὶ πένης) ἀλλ' ἀπελθοῦσαι ἀγοράσατε. καὶ τίνες οἱ πωλοῦντες; οἱ πένητες. μᾶλλον δὲ σὺ παρὰ τοῦ πένητος λαμβάνεις, ἢ δίδως. δίδως γὰρ αὐτῷ σὺ γῆινα, καὶ λαμβάνεις ἐπουράνια. Ὡς οὖν ἀπῆλθον ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ εἰσῆλθον εἰς ⓦ νυμφῶνα αἱ ἕτοιμοι, καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ἐλθοῦσαι δὲ ἐκεῖναι ἔκρουσαν καὶ λέγει αὐταῖς, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ὁρᾷς, ὅτι ἐλεημοσύνῃ οὐκ εἶχον, καὶ τὸ πόνῳ τῆς παρθενίας οὐκ ἐπέτυχον, ἀλλ' ἔξω τοῦ νυμφῶνος ἔμειναν; μαθόντες οὖν τῆς ἐλεημοσύνης τὸ κέρδος, ἀδελφοὶ, ποιήσωμεν ἐλεημοσύνην, ἵνα καὶ τοῦ νυμφῶνος ἐπιτύχωμεν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἀπολαύσωμεν, χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πρέπει ἡ δόξα, σὺν ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Μαθθ. ιθ. ιϛ. — α. Κορ. ζ. κθ. — Ματθ. κε. π. — Ματθ. κε. λδ.

χ. αἰθιοπίσσης — χ. χρεῖα — χ. πόνῳ

ΠΕΡΙ

θρεως ἦ, προθύμως ἀκούω. οὐ γὰρ ὃ ἀφόρεσι τῶν προσώπων, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τῆς συμβολῆς ποιεῖ με δίκαια ἅπαντα λεγόμενα. Εἰ γὰρ Μωϋσῆς ἐκφοβος, ὁ πολυκοπίς, ὁ τῷ Θεῷ ὁμιλήσας, καὶ τὸ κηδεστοῦ αὐτοῦ συμβουλίας οὐκ ἀπεγράφη, καὶ τούτου βαρβάρου ὄντος, ἀλλὰ καλοῦ κατεδέξατο, καὶ ὁ Θεὸς ἐβεβαίωσε, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς; ὃ λέγω σοι, ἀκτήμων ἦμεν, ἀλλὰ ὃ πρεσβεύω εἰς σὸν πόνον ἀπάλωσον, ἵνα ἡ πρεσβεία σου κατόρθωσις σωτηρίας σοι γένηται. οὐκ ἐρᾷς πολλοὺς διὰ τὴν ὁδὸν πόνους, πῶς ὠφέλησι τοσοῦτος ὁ γυμνητεύσας; καὶ ὁ μὲν νεώτερος, ὁ δὲ πρεσβύτερος· ὁ ἄλλος ὑφ' ἑτέρου πλείζεται, καὶ πολλὴ ἡ τούτων παραγωγία. Ἴδε οὖν τῷ Ζωοδούλῳ, ἵνα ἔχῃς ὃν διασώσαι ὀφειλέτην, ὃν ἡδέως χρεωστοῦντα, ὃν δίδοντα ὃ κεφάλαιον μὴ τόκου. ὅπου μοι γὰρ τῶν ἔξω ἔγκλημα ὁ τόκος, ὅπου γε τοῦ Θεοῦ ἔπαινος. ἡ δίδως τῷ πένητι; προσόχθισον τῷ δι' αὐτὸν αἰτοῦντι, καὶ αἰδέσθητι ὃ ἄξιωμα τοῦ λαμβάνοντος. ὁ πένης λαμβάνει, καὶ ὁ Θεὸς δανείζεται· σύσπασον ποῦ καπήλη ὁ διασώστης σου δι' ἐκφοβίαν, ἵνα σε ὑπερκάμψῃ μὴ τὴν ὠμὸν ἡ ἀπόθεσιν. Πεπαίδευμαι γὰρ, φησι, Εἰδέναι, ἃ οὐκ ἐφύτευσα· καὶ δρέπομαι, ὧν οὐκ ἐσπείρα· ξένον, καὶ οὐ ζωγραφεῖ γυμνόν, καὶ ἡ σκεπάζει, καὶ ζημιοῖ. οὐ δίδως οὖν πεπαίδευμαι τῷ Χριστῷ; σὺ καὶ ὁ πένης ὃ σῶμα αὐτοῦ κοινὸν ἐκ τῆς τραπέζης μεταλαμβάνετε, τὸ ποτηρίου ὁμοίως μετέχετε. ἐκ τῆς μεγάλης σου καὶ φειδοῦς κόπων, καὶ τῶν μακρῶν αὐτοῦ καταδίδως; μὴ γὰρ τὰ σὰ αὐτῷ πρόσεχες; καὶ γὰρ τοῦτό τῶν γονέων ἐδίξω, καὶ τοῦτο τῶν προγόνων, τοῦ Κυρίου εἶσι. τί καταχωνύεις αὐτὰ εἰς τὴν γῆν; δὸς τῷ πένητι, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας φυλάξει σοι αὐτὰ ὁ διασώστης. οὐχ ὁρᾷς σὸν γηπόνιον, τί πάσχουσιν; ὅτι πολλάκις ἐκ τοῦ πένητος μὴ ἔχων σπόρον, λάθρᾳ αὐτοῦ ὃ ἱμάτιον, καὶ λαμβάνει ὁ βοῦλες), καὶ τὴν γῆν καταπατεῖ. καίτοι πολλάκις ἦλθε καμῶν αἰσχρὰ ἀμαλία, καὶ ἀπῆλθε μηδὲν θερίσας· καὶ ὅμως πιστεύει τῇ γῇ διὰ τὴν ἐλπίδα. ὅπερ οὖν ἡ γῆ ποιεῖ, τοῦτο ὁ διασώστης οὐ δύναται ποιῆσαι; μίμησαι ἐκείνου τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ χάριν τὴν ἔχουσαν δράκα * ἀλεύρου ἐν τῇ ὑδρίᾳ, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ, ὅπερ ἐξ αὐτῆς ὃν προφήτην ἐξενοδόχησεν· ἢ ταύτην τὴν ἐν τῷ βιαστηρίῳ, ἥτις δύο ὀβολοὺς βαλοῦσα, πάντας ἐπανεκόπισεν. ἔλεγε γὰρ ὃν πλοῦτον ἑαυτῆς ἔβαλεν. ἀλλὰ τί λέγεις; πένης εἰμὶ, καὶ οὐκ ἔχω χρήματα; δύο ὀβολοὺς οὐκ ἔχεις; Εἰ δὲ καὶ οὐκ ἔχεις, γνώμης ἀγαθῆς προαίρεσιν ζητεῖ ὁ Θεός. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, Ὃς ἐὰν δῷ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, ἢ μὴ ἀπολέσει ὃν μισθὸν αὐτοῦ. βλέπε, τί λέγει. ψυχροῦ ὕδατος, οὐ θερμοῦ, ἵνα μὴ διὰ τὸ δαπανῆσαι τῶν ξύλων στερηθῇς τοῦ μισθοῦ. καὶ βασιλεὺς μὲ ὅσον ἐὰν ὑποβάλῃ σοι χρεῖαν, κρεμνώμενος, ὀμνύμενος δίδως, ὅπερ βούλει). καὶ πένης ἦς, οὐ προσέχεις τῇ δυνάμει τῶν προσώπων, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ κέρδει. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτως· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἑκάστου δύναμιν ἅπαντας. διὰ τί γὰρ εἶσι πένητες; μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς ὁμοίως χρυσοῦν καταπεγκεῖν; ἀλλ' ἵνα σοι ἡ ἐκείνου πτωχεία, τοῦ δυναμένου τῶν ἁμαρτημάτων σου γλῶπαι. Μέγα ἄθεσπος, καὶ πάμπολυ κέρδος ἐλεήμων. βλέπε πόσον ὄντι ἡ ἐλεημοσύνη. ἐαυτῷ προσβάλλει ὁ Θεὸς τὰ ἐλεήματα. Γίνεσθε γάρ, φησι, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος [οἰκτίρμων ὄντι]. ἐὰν ἔλθῃ ὁ θάνατος, ὧδε μένει τὰ χρήματα. Διὰ τί οὖν οὐ προαποστέλλεις σεαυτοῦ ἐκεῖ, ἵνα ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προδέχωσί σου * πένητες, ὅπερ ῥήτωρ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ζωγράφος; ὑπισχνοῦμαι γὰρ ἐγὼ πένητας τὰ ἱμάτια καὶ τὰς τροφὰς, καὶ ἀρταπάξοισί σε τῆς πυρᾶς. οὐχ ὕπνος ἥλιος εἰς πάγος ἐλθὼν λύει αὖθι, ὡς ἐλεημοσύνη ἐμπεσοῦσα εἰς πλῆθος ἁμαρτημάτων ἀφανίζει αὐτά. ἵνα δὲ μάθῃς τῆς ἐλεημοσύνης ὃ ὕψος, τί τῆς πενίας ὅπου πονηρότερον; οὐδέν. πολλαί εἰσιν αἱ πένητες, αἱ μὲν μεγάλαι, αἱ δὲ μείζους, αἱ δὲ ἐλάττονες· τῆς δὲ πενίας οὐδὲν δυσκολώτερον· πρὸς τὴν φύσιν παλαίει. ὁ πόλεμος σοῦ δυσχερὴς οὐκ ἔχει, μάχη ὅτι εἰρηνεύει μηδέποτε ἔχουσα, εἰ μὴ διὰ τὸ ἔλεος τὸ Χριστοῦ. ἔσχεν ἡ πενία τινὰ κέρδη πρὸς ἑαυτὴν ζωάγουσα, καὶ

μὴ

χ. πρεσβεία
χ. γυμνός
χ. ὑποσκέζεται
χ. δίδως
χ. ἐπαινεῖς
χ. κρεμάμενος
χ. πτῶχα
χ. κελεύει
χ. ἐλεήμονες

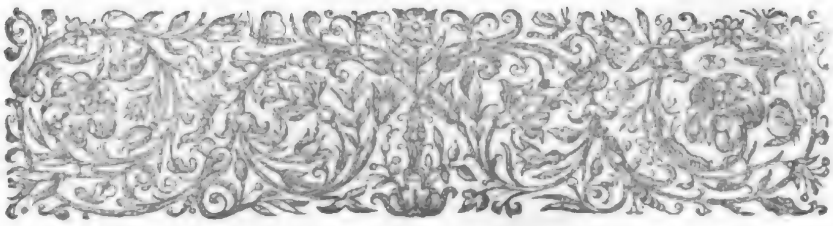

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. α.

Καλὴ ἡ ηστεία, καλὴ δὲ ἡ τῶν θείων γραφῶν ἀνάγνωσις. καλὴ δέ ἐστιν, ὅταν μὴ ἐκ τῶν τυχόντων παρέξῃ ἕκαστα. ἐπεὶ ἐὰν ἀναγινώσκῃς μόνον, μὴ πεισθῇς δέ, οὐδέν σοι εἰς κρίμα ἡ ἀνάγνωσις ἀλλ' εἰς ἐφόδιον κολάσεως. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου, φησὶ, δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. Μακάριος δὲ ὁ λέγων εἰς ὦτα ἀκουόντων, ὅταν μάλιστα τοὺς λόγους κατακόπτωσι. τοῦτο δέ ἐστιν, ὅταν ἀκούσωσι τὰ τοῦ Θεοῦ ἐργασίαν, καθὼς ὁ Κύριός φησι· Κἀγὼ ἐλθὼν ἀπήτησα αὐτὸ σὺν τόκῳ. διὸ οὖν ζηλωτάς, ἀδελφοί, ἀπὸ τῆς ηστείας· ἐπεὶ καὶ γεωργὸς διὰ τοῦτο σπείρει, ἵνα θερίσῃ· καὶ ἔμπορος διὰ τοῦτο ἐμπορεύεται ἀποδημίας ἐπιτελῶν, ἵνα χρήματα συναγάγῃ· καὶ κυβερνήτης διὰ τοῦτο πολλὰ πελάγη διαπερᾷ, ἵνα τὸ σκάφος φορτίων ἐμπλήσῃ. μή μοι εἴπῃς, ὅτι τόσας ἡμέρας οὐδὲν ἔφαγον, οἶνον οὐκ ἔπιον, ἀλείσασθαι οὐκ ἐμέλησα· ἀλλὰ διὰ ταῦτά μοι, εἰ θυμώδης εἶ, φαίνου, καὶ εἰ ὠμὸς εἶ, ἔλεγχε φιλόσοφος. ἐπεὶ ἐὰν μεθύσῃς θυμῷ, τί τοῦ ζωρίου καὶ θαλίας; ἐὰν φθόνος ᾖ ἔνδον καὶ πλεονεξία, πῶς ἡ ὠφέλεια τῆς ὑδροποσίας; καὶ ζητῶ νῦν πόθεν ἡ τράπεζα, ἀλλ' εἰ γνώμης κακῆς ἐγένετο μεταβολή. ἐὰν ἡ διάνοια, ἡ ψυχή λέγω, πορνεύῃ, τί τοῦ θεοσεβῆσαι, τοῦ χαστέρα φημί, μασίζεις; εἰ ἡ ψυχὴ πορνεύεται, τί τὸ σῶμα τήκεις; ζωῦτα λέγω, οὐχ ὑμῶν κατηγορῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ῥαθυμίας. ὅσον γὰρ ἐμοὶ εἰδωλόθυτα πεπαρθένους, ἐπὶ βούλεσθαι ὑμᾶς αἰωτέρω πεπαῦσθαι. τοιαύτη δὲ ἡ τῆς ἀγάπης τυραννίς. καὶ ὥσπερ οἱ φιλάργυροι, ὅσον ἐὰν ζημιώσωσι χρυσίον, πλέον ὀτίζουσι τὸν ἄτοκον· οὕτω καὶ ἡμεῖς πλέον ὀρεχθῶμεν τῆς ὑμετέρας παρακοπῆς. * εἰκὸς δὲ καὶ ὑμᾶς τοῦτο θεοσεβῆσαι. ἐκφυγεῖν νόμον οὐκ ἔλαθον, ὡς ὧν φησιν ὁ Παῦλος· Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος. μὴ τοίνυν ὀργιλοὶ τοῦ ηστείαν ἐπιδείκνυσο. οὐ γὰρ ἀναβαίνει μόνη εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ ηστεία, ἐὰν μὴ ἔχῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, τοῦ ἐλεημοσύνην. ξένος γάρ ἐστιν αὐτῆς ὄντως, ἂν μόνον [ἀδελφότης καὶ] ξένος, ἀλλὰ δι' ὄγμα. καὶ πόθεν τοῦτο; ὦ Κορινθίων ἐλέγχω ὁ ἀπόστολος, Αἱ παρασκευαί σου δι' αἱ ἐλεημοσύνη σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. παρέργον γάρ ἐστι τῆς δυνάμεως ἡ ἐλεημοσύνη, ἐὰν οὖν μὴ ποιήσῃς παρέργον τῇ εὐχῇ σου, ὅ πέπαι)· ὅταν ἡ παρέρχῃ ἡ ψυχή σου, ἵπταται εἰς τὸν οὐρανόν· ἕως πότε ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ κτημανία ἡ ὀψιμανία; ζωῦτα πολλάκις, ἀδελφοί, συγκαλύπτει τὰ πρὸ ἐμοῦ βίῳ. ἀλλὰ πάντως μοι ἐρεῖς, ζωῦτα σαυτὸν λέγει. καὶ ἐμαυτὸν λέγω, ἀδελφοί, ὑμῖν. κοινὸν γάρ ἐστι συμβούλιον. ἐγὼ ζωῦτα ἀκαίρως καὶ ὀδυρτόμενος περὶ ὑμῶν, ἐφ' ὑμᾶς λαμβάνω· καὶ δοῦλος ἦ ὁ λέγων, δέχομαι τὸν συμβουλεύοντα· καὶ ἐλεύθερος

Digitized by Google

λαθίωσ' ἐαθίειν, ὡς ὑγιῆ πινα καὶ σωτηρίαν σὺν ζωῆς ἀμφιβάλλει βίον, ἵν' ἀν ἔποιμεν σωτὶ τῶν σὺν μυχοῖς τῆς θαλάσσης διερευνώντων, καὶ ἐς ἑκατὰς τῆς γῆς, καὶ πάντοθεν ἀπὸς ὁρίζοντος καὶ ἰχθύων θηρεύσας πάντα χθόνα συλλεγόντων ἑαυτοῖς; Εἰ Ⓜ διϋλισμένοι οἶνοι Ⓖ πίνοντες σὺ μέμφῃ, ἵν' δὲ εἴποις σωτὸς σὺν ἀποδημίας ἀμφορίδιος τελουμένους ὑπὲρ οἴνου, ὃς πάντα κινοῦσας, ὥστε μηδὲν γένος ἀμπέλου, καθάπερ μάλιστας βύθιους διδόναι, ἢ ὅτι τοῖς ἑκάστοις καταγινώσκεσθαι, εἰ μὴ πάντες γένους ἐμφορηθεῖεν οἴου; εἰ ἐλέφαντος κλίνη κεχρῆσθαι κατηγορίας ἄξιον, Ⓖ πολὺ αὖ ταῖς σωτὶ βαλλόντες ἀργύρου, μᾶλλον δὲ ἀργύρου μόνου χαλκεύοντες, οὐ κλίνας, ἀλλ' ἤδη καὶ ὑποδήματα καὶ λέβητας καὶ κεφάλια καὶ ἀμίδας, πόσας δὲ τύχοιεν συγκλείσμης; πῦ μακρὰν ἢ μέγα εἰσφέρειν εἰς τὰς βύθιους ἐκείνας δυνήσονται; ἐγὼ δὲ καὶ ὅτῳ σωτίθημι ὃ πάντων χαλεπώτατον, ὅτι καὶ δὲ ἀλλοτρίων συμφορῶν τῶτα ζημιοῦνται. καίτοιγε ὁ σωφρὼν τῦτο οὐ τίθησιν, ἀλλὰ μόνον διέσωσε τὸν τυφλόν. ὅταν δὲ καὶ αἰτίαν σωσῇ χαλεπωτέραν τῆς τυφλότητος, τίς ἐξαιρήσεται σὺν τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας τῆς ἑκάστης κολάσεως; ποῖος Νῶε σωθήσεται, ποῖος Ἰὼβ, ποῖος Δαμιὴλ; οὐκ ἔστιν οὐδείς. ἀλλ' ὅτι τούτων ὄντων εἰσὶν, ἐκκαυθήσεται ὁ θυμός μου, ὡσεὶ καπνός. οὐ γὰρ ὅτι, σωθήσομαι, θυμῷ καὶ ὀργῇ ὅπως ἐμπλησθήσομαι ἑκάστης καὶ ἀφράτου, ὅταν ἕτερος μὴ μηδὲ ἀναγκαίας ἀπολαύσῃ τροφῆς· σὺ δὲ τοσοῦτον εἶχε καὶ μετρίου χαλκοῦ ἀργύρου εἰς οὐδὲν δέον, ἀλλ' οὐδὲ σωτὸς ὅπλισιν; οὐδὲ γὰρ σωτὸς αὐτῷ τῦτο χρήσιμον ἔσεσθαι, ἀλλ' εἰς τοιούτους σωτιτηρήσεται. σὺ γὰρ, ὥστε ἐπιφανὴς καὶ ὀνήσιμος γένεσθαι, τῦτο ποιεῖς, συμβαίνει δὲ τοιοῦτον. οὐ γὰρ εἰ τις ὀνήσιμος καὶ ὠφέλιμος, ἀλλ' ὅτι ὠμότητι καὶ πλεονεξίᾳ καὶ τοῖς ἑκάστοις κακοῖς ἀπρεπὴς σε ἀλλοτρίοις. πόσους γὰρ ὁ φθόνος, πόσην ἡ βασκανία, τόσην ὁ μῖσος σωτὸς πάντων, πόση ἡ μεταβολὴς ὀνειδισμὸς πᾶσι; ταῖς γὰρ εἰς Ⓜ Θεὸν βλασφημίαις ἀφίημι, αἷς Ⓖ τοιοῦτοι πλοῦτοι πίπτουσι. καίτοι τῶν πάντων χαλεπώτερον, ἐς ὃ σωτὸ τῦτο, καὶ ὅπερ δὲ εἴπῃς θάτερον θατέρου χαλεπώτερον εὑρήσεις. ἀλλ' οὐχὶ τῷ σύμμετρα καὶ μετρίως ἔχοντα ἡμῖν, ἵν' οὐ σωφρὼν σκώπτει, οὐκ ἀν' ἄθεος μέμφεται, ὁ Θεὸς αἰτιᾶται, ὁ πῦρ καλάζει, οὐκ ἀπατρέφεται ἵλεως, οὐ μισεῖ, ὁ βασκαίνει, ἀλλ' ἀποδέχεται μὲν Θεὸς, κοινωνοῦσι δὲ ἄγγελοι, ἐπαινοῦσι δὲ αἱ ἄθεοι, δέχεται ὁ σεσώς. αὗται αἱ τραπέζαι ἀγγέλους ἐδέξαντο· ταύταις ὁ Χριστὸς σωδαίνεται, οὐκ ἐκείναις· τοιαῦται αἱ τῶν σωφρόνων ἕξεις, τοιαῦται αἱ τῶν ἀποστόλων, τοιαῦται αἱ τῶν δικαίων· αἱ δὲ τῶν τυράννων καὶ τῶν ὅτι γῆς κακῶς πλουτούντων, ἔχουσαι ὀρχηστάς, καὶ σὺν ἄλλοις τῶν ὅτι λύμη τοῦ βίου ζώντων, καὶ ληστῶν, καὶ γοήτων, καὶ τυμβωρύχων, ἔκειται. ὅταν τοιαύτην σωδαθῆς τράπεζαν, ἄγγελος μὲν ἀποπηδᾷ, σωδοξώσεται δὲ Θεὸς, χαίρει δὲ ὁ τῶν δαιμόνων δεσπότης, ἀποστρέφονται δὲ καὶ μισοῦσι καὶ τήκονται, οὐχ Ⓖ ἐχθροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓖ δοκοῦντες ἔχειν ὅτιπλείστους δὲ θεσπίσι, φθόνῳ μᾶλλον ἐαθόμενοι, ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύοντες. ὅταν δὲ ἐκείνης σωδαθῇ τινὸς σώφρονα καὶ σύμμετρον, καὶ σωφιλόσοφον ἔχουσαι φλεγμονὴν, καὶ ἡδίστῃ καὶ σωφυσικὴ ἢ πᾶσι τοῖς φίλοις, καὶ Θεῷ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ δὲ θεσπίσι σωδαίνεται οὗτος ὁ τοῦ Θεοῦ μισογύνης. ὥσπερ γὰρ φθορὰ Ⓜ τύφοι καὶ ὑπηλόφρονα ἁπάντων, καὶ Ⓜ ζοφώδεις· ὅτῳ τῶν ἀπίστων φίλος ὅτι ἐς ζωήσεται ἀεί, καὶ πάντα σωφελήσει ἐς πλοῦτον πάντα χθόνα. τῶν δὲ Χριστοῦ σωδαιμονιζόντων, σωθὲν ἕτερον ὅπλισμα χρή. Ὥστ' ὦν ἐἰδότες, ἀγαπητοὶ, φθόγγωμεν ἐκφύσια, διώκωμεν ταῦτα, ἵνα καὶ τῶν πρώτων καὶ τῶν μελλόντων τυχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ Ⓖ τῷ πατρὶ δόξα, τιμὴ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ησ ξι. 1.

ΧΡΥ.

τ δυναῦ) οὔτε ὀρχιζόμεθα (οὐ γὰ ὀπιτρέπει τὸ μέτρος τ δυναῦ) ἀλλὰ μεταξὺ κατηγορίας καὶ συγγνώμης ἡ στασις. ὁ γὰ ὑπὸ τ φύσεως ἐπηρεάσθησαν, καθάπερ καὶ κεῖνοι, οὐδὲ ὑπὸ τ διαβεβλῆσθαι ἐπεδέχοντο, ἀλλ' αὐτοὶ δημιουργοὶ τ νοσημάτων ἑαυτοῖς τούτων ἐγένοντο, ἑκόντες ἑαυτοὺς ἐπλουτοῦντες εἰς τὸ τ κακῶν βάρος ἔφερ. ὥσπερ οὖν τοὺς βρόχους ἀπορραγάς, καὶ τοὺς κτ χρημάτων ἀφιέντας ἑαυτούς, καὶ τοὺς διὰ μέσων ξιφῶν ἑαυτοὺς ἀναιρουμένους, ὁ σφόδρα οἰκτίρομεν· οὕτως οὐδὲ τούτους. κἀκεῖνοι εἰ διὰ συνηθείας τυχόν, μᾶλλον οἱ ἐκεῖνοι τούτων ἂν τύχοιεν, εἰ καὶ αὐτοὶ σφόδρα ἀτενεῖς ἀσύγγνωστοι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἢ σκοφαντίας, ἢ ζημίας χρημάτ', ἢ προσδοκώμενον κίνδυνον, ἢ πληγὰς ἐλπίσαντες, ἢ ἕτερόν τι παραδοκήσαντες φόβον, ἐμιζόωσαν ἑαυτοὺς κακῶν ὀξαρπάζοντες, ὅτι τοῦ τῆς τελευτῆς πολλαπλασίονα κατεφύγοσι, ὥσπερ εἰς ἀσυλόν τι χωρίον ⟨ℵ⟩ θανάτου κατατρέχοντες, ἢ ὥσπερ εἰς λιμένα τινὰ βαθὺν ἀπὸ τοῦ προσδοκωμένου χειμῶνος ἀσεύδοντες καὶ ἐπειγόμενοι· οὗτοι δὲ οὐδὲν πιθανὸν ἔχοντες εἰπεῖν, μυρίων βιαίων θανάτων ζωὴν χαλεπωτέραν ἑαυτοῖς διδάσαι ἑαυτούς. εἴγκειται δὲ καὶ τῷ σοφῷ, Τίς ἐλέησει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, ἢ πάντας τοὺς προσαγόντας θηρίοις ἑαυτούς; θηρίον γάρ ἐστι καὶ τρυφή, θηρίον χαλεπὸν καὶ ἀπίθανον, καὶ ἄχ οὔτω σκληρὸς ἢ ὄφις τοῖς ἀπλάγχνοις ἡμῶν ἐγκαθήμενος λυμήσεται πάντα, ὡς ἡ τῆς τρυφῆς ἐπιθυμία πάντα ἀνατρέπει καὶ ἀπόλλυσι. τοῖς μὲν γὰρ θηρίοις ἐκεῖνοις μέχρι τοῦ σώματος ἡ ἐπιβουλή· αὕτη δ' ὅταν ἐγκαθεδῇ, μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν προσαπόλλυσι. διόπερ φύγωμεν ἀπ' αὐτῆς, ὡς θεσπίσιος λέγω. Εἰ μὲν ἔχῃ τι χρηστὸν, μὴ φυσικώμεθα, μὴ πιαθῶμεν· εἰ δ' ἀληθῆ τὰ εἰρημένα, καὶ λύμη πάντων ὅστις ὁ τοιοῦτος, καὶ καθάπαξ ἔφατος, ὑμῶν αὐτῶν φείσασθε τῆς τοῦ σώματος ῥώσεως, τῆς δὲ ψυχικῆς ὑγιείας. οὐ λέγω τοῦτο σκληραγωγίαν ἑαυτοῖς ἀγαγεῖν, ἂν μὴ βουληθῆτε, ὃ τοσοῦτον ἀνέλωμεν, ὃ τῆς χρείας ἔξω τοσοῦτο φυσικόν. ποίαν γὰρ συγγνώμην ἔχομεν, ὅταν ἕτεροι μὲν μηδὲ τῆς χρείας ἀπολαύσωσι κύριοι ὄντες, ἡμᾶς δὲ καὶ τῆς χρείας ἀπολαύσωμεν; ὅρος ἡμῖν ἔστω ἔσθης, ὃ μὴ βλαπτόμενον, ὃ παῦσαι πεινῶντας χορτάσαι δυνάμενον, περαιτέρω δὲ μηδὲν ὀπιζητῶμεν· μᾶλλον δὲ εἰ χρή τι θαυμαστὸν εἰπεῖν, καὶ τοῦτο τῶν πολλῶν ὑπερβάλλωμεν, ἀληθὲς ἂν εἴη, εἰ καὶ ἡδονὴν ὀπιζητοῦμεν, ἐν αὐταρκείᾳ ζητεῖν μᾶλλον ἢ ἐν τρυφῇ οὖσαν εὑρήσομεν. ἀκούσατε πῶς αὕτη μείζων ἐκείνης ὅστις ἡ ἡδονὴ καὶ βαθυτέρα. ἡ μὲν γὰρ οὐδὲ συγχωρεῖ διαῦαι λοιπὸν, οὐδὲ θυμοῦται φύσιν αἱμάτων ὀπιτηδείαν αὐτῇ· ἡ δὲ καὶ ἐναντίων σωίσασθαι δυνατόν. τίς τοῦτο φησιν; ὁ μάλιστα πάντων αὐτῆς ἀπολελαυκώς. Ψυχὴ γάρ, φησιν, ἐνδεὴς καὶ πανὸς πικρᾶς γλυκεῖα φαίνεται· ψυχὴ ἐμπεπλησμένη κηρίου ἐμπαίζει. ὁρᾶς πῶς ἐκείνου μὲν, καὶ ὅταν ὀλίγων, καὶ ἐκ πάντων συγκειμένη ῥᾴδιον, τοῦτον δὲ οὐδαμῶς; εἰ γὰρ κηρία μὴ προσείμεθα, πῶς ἂν ἡμῖν ἡδὺ λοιπόν; Εἰ δὲ πάντων γλυκύτατον οὐκ ἂν δυνατὸν πλησθῆναι ἡδονῆς, ποῖον ἔσται ὃ δυνάμενον πεῖσαι τὸ ἡδυπαθῆσαι εἰ ἡδονὴν ὀπιζητοῦμεν, τοῦτο μᾶλλον αὐτοῦ θυμώσομεν. πῶς οὖν οὐκ ἐράτης δυοίας, τοῦ μὲν ἡδονῆς, καὶ ὑγιάναι, καὶ πόντα ἔχουσαν τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀνοφελῆ φύγειν τραπέζαν, ἐπέραν δὲ καπασκυάζειν μυρίων νέμεσαι συμφορῶν, ἀνδῆ τι καὶ λυπηρὸν καὶ ὀπίοσον, καὶ ὃ πάντων χαλεπώτατον, προξωύσαν ἡμῖν ⟨ℵ⟩ θεόν; Εἰ γὰρ ἡ χρεία ἡ ἀπαραλωτὸν ζῶσα τέθηκε, τί αὖ εἰ πιμεν τοῦτ' ἐν αὐδρᾶσι; Εἰ δὲ τῇ παλαιᾷ τῶν ἀπηρθυται μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας, καὶ πολλὴ χέρνη καὶ τῶν τρυφώντων καταφορᾶς ὁ προφήτης· καίτοι εἶδος τέθηκε τρυφῆς καὶ σφόδρα δαπανηρόν, οὐδὲ ὄντως ἀνερρ· Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἐείφια ἐκ ποιμνίων καὶ μοσχεία γαλαθηνά, ⟨ℳ⟩ πίνοντες ⟨ℵ⟩ διϋλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι, ⟨ℳ⟩ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ καταπαυόμενοι ἐπὶ τοῖς στρωμνοῖς αὐτῶν. Εἰ ταῦτα κατηγορίας ἄξια, ὅτι πάντα ὧν σαρκικὰ, καὶ τὸ οὐρανοῦ λόγος οὐδεὶς, ὅτι παιδαγωγία ὧν ἁ Ιουδαίων· τί δὲ εἰπεῖν πρὸς τὴν βλαχείαν τὴν νῦν; εἰ γὰρ εἰείφια καὶ μοσχεία γαλαθηνά

Σειρ. ιβ ιγ.

Παροιμ. ζ ζ.

α. Τιμ. δ ι.

Αμ. ε. δ.

μεως δεξαμένη τὰ σιτία, ἐναφάντλως γίνεται, καὶ ὁ βαρὺς οὐ φέρουσα τὴν ἐπιβληθέντων, εἰς ὃ τῆς ἀπωλείας καταπονήξεται πέλαγος, ἐκ κυδερνήτου, καὶ ναύτας, καὶ πορφύρα, καὶ ἐπιβάτας, καὶ αὐτὴν Φόρτου μὴ πάντων πεσόντα πολύ. καθάπερ οὖν ἐπὶ τὴν ὑπὸ ληστικῶν πλοίων, ὑ γαλεώτης θαλάσσης, οὐκ ἐπιοῦσα κυδερνήτην, ὑ ναυτῶν πλῆθος, ὑ κατασκευῆς ἐπιτηδειότης, ὑχ ὥρα ἔτους ἄνεμος, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τὸ οὕτω χαμαζομένω ἐπίπεσεν ναυῖ· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τὴν πυρφώντων ψυχὴν, ὑ λογισμὸν πλῆθος, ὑ διδασκαλία καὶ ὑπόληψις, οὐ νηστεία καὶ συμβουλία, οὐκ ἄλλο οὐδέν, ὑ φόβος τὴν μιγόντων, οὐκ αἰδώς, ὑ κατηχεία τὴν πρόντων, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἀφαιρῶσαν δυνάμενον τὸ ὕπνον χαμαζομένου ψυχήν, ἀλλ' ἐπικρατεῖ πάντων ἡ ἀμετρία, καὶ ἀκόντα καὶ ἑκόντα λοιπὸν ἐπαναβυόμενον τὰ τοιαῦτα νοσήματα καθαίρουσα, καὶ ναυάγιον ἐργαζομένη χαλεπόν. ὅταν οὖν δύνεγχεῖν ῥᾴδῃς, καὶ οὐδὲ πρὸς τὰ μέλλοντα καὶ ἐμὲ διῴκησας ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν παρόντα ζωὴν ὁ τοιοῦτος ἀκριβὴς γίνεται, πρὸς οὐδὲν ἐπιτήδειος, ἀλλὰ πάντα χρῆσθαι καταγλάισος, ἔν τε πολιτικοῖς, ἔν τε ἰδιωτικοῖς πράγμασι. κἂν δέοι τι πρᾶξαι τὴν καπηλικήν, οὐδὲν πρὸς ναυτικὴν, οὐδὲν οἰκονομικὸν ἔχων ἐνρεθήσεται, πᾶσι δυσχείρωτος ὢν τοῖς ἐντρόις, πᾶσι ἄκρηστος τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πρὸς ἑαυτόν. οὐκ ἐν κινδύνοις δὲ πεισάσειεν ἐνεπιτρέπειν μόνον ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἐν γαλήνῃ καὶ ἀδείᾳ ἀφόρητος, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς δυσκολίαις ἐπὶ τῆς ἀμετρίας ἑκάστῳ τὴν πρᾶσιν ἐπιόντων ἔσται ἄκρηστος. οὐκ ἐμὲ γὰρ αὐτόν, ἐν ταῖς δυσημερίαις λέγω, δειλία καὶ ἀθυμία καὶ φόβος ἀμέτρως δὲ ἀβουλία πολλὴ καθέξει· ἐν ζάλῃ γὰρ ὁ ἀφράσων καὶ ῥᾳθυμία, δὲ ἀκολασία, ἀμετρία καὶ τύφος καὶ ἀλαζονεία, τὴν προτέρων μᾶλλον δυσχερέστερον πᾶσι ποιεῖ. ὑ γὰρ δὴ μόνον τὰ σώματα τὴν οὕτω χαμαιπόρων, καὶ ἀνδρὶ καὶ πλαδαρᾷ καὶ ἀχθέσχα, καὶ δυσπαθίας ἀφορήτου πάντῃ ἐμπλέα γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ πολὺ τὸ σώματος ὀξυπαθεστέρα, πολλῷ μείζονα ἐκείνων νοσήματα δέχεται καὶ τῆς πυρφῆς. καθάπερ γὰρ ὁ σῶμα οὐ τὰς τῆ φύσει πεφυκότα προΐεται μόνον, ἀλλὰ πολλῷ πλέον καὶ παρέχθον. καὶ γὰρ ὀφθαλμοὶ καὶ ῥῖνες, καὶ στόμαχα τὴν ἔνδον ἐπὶ τῆς ὑγρομυίης πλημμύρας βαρυνομένων, ἰκμάδος φαυλοτάτης καὶ ἀναπίμπλαται, καὶ αὐτὴ τῆς ἁρκὺς ἡ φύσις χαυνοτέρα ὑγρομυίη τῆς φυσικῆς συμμετρίας, καθάπερ βορβόρων καὶ ἀκαθάρτων τελμάτων πλησθεῖσα, δυσώδης τε ἅμα καὶ ἄκρηστος γίνεται, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀργὸν ἀδόκιμος. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ γῆ, ὅταν ἐπὶ τῆς τοιαύτης πλεονεξίας τυραννηθεῖσα, τὴν οἰκείαν καὶ ἐμφυτον ἀπολέσῃ θερμότητα, ζωαπόλλυσιν αὐτῆς καὶ τὸν ἰσμὸν, καὶ οὔτε πρὸς ἔργασίαν, ὅτε πρὸς τὴν οἰκείαν χαίρειν ὀφθῆναι ἐπιτήδειος. ὁπόταν ὁ ἀλεπτοῖς καὶ ἀνιάτοις ἁλίσκηται νοσήμασιν ἡ πυρφὴ συζώντις διέπεσεῖ· καὶ γὰρ ἔμμισις καὶ πρέσει καὶ φθόη, καὶ κορύζαις καὶ ποδαλγίαις, καὶ χλεσκλίαις, καὶ ἑτέρεσις πλείοσιν, ἅπερ ἰατρῶν λέγουσι παῖδες, ἀλώσιμοι γίνονται. οὕτως ἐὰν καὶ μὴ γέενναν ὦ, μηδὲ κόλασις, μηδὲ καθάγνωσις ἑκάστη τοῦ Θεοῦ, μηδὲ τοῦ θεσπίοις μέμψις, μηδὲ ἡ ἄκρηστος δαπάνη, μηδὲ ἕτερα μυρία τὰ ἀπὸ τῆς πυρφῆς ἐγκρίνομενα, τοῦτο ὁ μόνον ἐπισείω, ὑχ ἱκανὸν ἀπομάξαι ἀπαντέναι; δηλητήριον γὰρ φαρμάκων οὐδὲν ἄμεινον αἱ τοιαῦται ἁμαρτίαι πέπωκαν, μᾶλλον ὁ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ πολλῷ χεῖρον. τὰ μὲν γὰρ θύραθεν ἀπειλούμενα λεγόμενα, καὶ τὸν τελευτὴν ἀναμένοντα ἡμῶν, ὡς μηδὲ αὐτοῦ τούτου λυπῆσαι δύναται ἀπειλούντα· αὐτὰ ὁ ζωὴν μυρίων θανάτων χαλεπωτέραν ἐπάγουσι τοῖς αὐτὰ πολλοῦ ποιουμένοις, ζωὴν ἄφθονον, οὐκ ἐλεύθερον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀίδιον καὶ καθάγιστον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάθη πολλοὺς ἔχει τοὺς ζωοθηρῶντας, ὅσα ὁ ἀπὸ πυρφῆς καὶ μέθης γένεται, οὐδὲ βελουθήρους τοὺς ὁρῶντας ἀφέσει ζωοθηρῆσαι τοὺς ἐπ' αὐτῶν χθρωθεῖσιν· ἀλλ' ἡ μὲ ἐπανόλη τὸ κακὸν πρὸς ἔλεον ἐπικάμπει, ἡ ὁ ἐπόθεσις τὸ νοσήματος προσοχὴν ἔθεσθαι· διόπερ μέσον τι πάθος πάθοιμεν ἄν, ὅτι ἐλεύθερος αὐτοῖς (ὑ γὰρ ἀφήσειν αὐτοὺς ἡ αἰτία

τῶ

ιῶν μὴ συγχώμης, ὁ δὲ χρεὼς συγχώμης. δῆ, ἔστω κλέπτης & φιλόπτωμος, πλούσιος καὶ πένης· ὁ μὲν εἰ μὴ ψυχρὸν, ἀλλ' ὅμως ἔχει τινὰ καταψυχὴν, τὸ ἀπὸ τῆς πενίας ἀναγκαῖον, ὁ δὲ τοὐναντίον βιώσεται πάντων ἢ οὐδενὸς ἔχει καταψυχήν· ὥστε ἐὰν ἐλπίσωσι ὁ πένης καὶ πτωχὸς βίον, τοσοῦτον πλεονεκτήσει τὰ μέλλοντα εἰς καταρτώματα, καὶ ὁ πλούσιος εἰς ἀμυδρὰ τίμια. μὴ τοίνυν τομίσης ἀδικεῖσθαι τὸ πένητα, μηδὲ πλέον ἔχειν τὸν πλούσιον. καθάπερ καὶ ὅπι τῶν κακῶν, ὅσοι μὲν ἂν ἐν ᾅδου δῶσι δίκην, ἢ ὃ πᾶν ἀπενήνεκται, ἢ ἐλάττονα διδάσιν ἐκ τῆς τιμωρίας, ὡς ἐν ᾅδου μεγάλων κακῶν παθεῖν δίκην· οὕτω καὶ ὅπι τῶν ἀγαθῶν, οἱ μὲν ἐν ᾅδου ἀπολαύοντες τιμᾶς, καὶ ὠφέλειαν πανταχόθεν ἐκ τοῦ βίου κολάσεως ἔχοντες, τὴν τιμὴν. ὅρα γοῦν, ὁ Θεὸς πῶς πάντα χορηγεῖ τοῖς κακοῖς ἐν ᾅδου ὀνειδίζει τιμᾶς· Ἐδοκιμάσθη πάντα τὰ τοῦ κυ- C Bas. ic. n.
ρίου σου· καὶ πάλιν, τοῖς ἱερεῦσι ὅπι τοῦ Ηλι τὴν τιμὴν. καὶ ἀλλαχοῦ, Ἐδωκα ὑμῖν ἐκ τῆς a. Bas. C xn.
γεωπόνων ὑμῶν εἰς τροφήν, & ἐκ τῆς ὑμῶν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν. καὶ ἐν ὅπι τῆς ἐρήμου πάντα χορτάσθησιν. ὥστε ὅταν ἴδῃς πλουτοῦντα ἀδικοῦντα, πλεονεκτοῦντα, ἁρπάζοντα, ἐν τούτῳ μάλιστα αὐτὸν φεύγειν, ὅτι πλούσιος ὢν ταῦτα πάσχει· μείζονα γὰρ δίδωσι τιμωρίαν. ὅταν ἴδῃς πένητα πολλῷ τοῦ δικαίου πονηρότερον τὸν ἔνοιαν, ἐν τούτῳ μάλιστα αὐτὸν θαύμασον, ὅτι μὴ πενίας τοιοῦτός ἐστι. αὗται ταῦτα ἡ τράπεζά σοι διηκριβωμένα, ὡς ἐάν ποτε ὅπι τοῖς ἡμετέροις ἐκ ἐξουσίαν τραγήματα, ἢν τοὺς ἐκ μέλλοντα βλέπῃς, ἢν μηδὲν εἰ) τομίσῃς ἐκ πρόντα, ἢν ἐκ ἐλπίσῃς ἀεὶ, ἢ τούτων σαυτὸν ἀπορήσῃς. ἠρώτησε πάντων ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι Χριστοῦ. Αμήν.

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, Η ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΙΜΑΡΓΙΑΣ, Λογ. ς'.

ΠΑγωμεν καὶ πίωμεν, αἴρειον γὰρ ἀποθνήσκομεν, ὅπι τὴν τραφὴν ἔσαι πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων λέγοντες. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἰουδαίους ταῦτα λέγει, ὧν ὁ Θεὸς ἡ χιλία, καὶ ἡ δίζα ἐν τῇ αἱρέσει αὐτῶν, θαυμασὸν ὅσον· ὁ δὲ μὴ τὴν χάριν, καὶ τὴν τῆς πρόσεως ἀναστροφὴν τραγημάτων, καὶ τὴν τοσαύτην τελειότητα καὶ ἀκρίβειαν, τὴν εἰ) πνας ἐπὶ τῶν, Εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασι λέγοντας, ἀλλὰ τῇ ἔργων δὲ αὐτὸ τοῦτο βοῶντας, πόσης ἂν εἴη κατηγορίας ἄξιον; καὶ γὰρ εἰσίν, εἴσιν ἔντως, ἀλλὰ τοῦτο τομίζοντες εἰς τοῦδε πτῶχεῖαν βίου, ἵνα τρυφήσωσιν, καὶ τὴν γαστέρα ἀφρήξωσι, καὶ δὲ σῶμα πιάνωσιν, οὕτως ἀπέλθωσι, δαψιλεύσωσι τῷ σκώληκι, καὶ ἀσκυβάλοντες τραπέζαν τὴν ὀξὺ οἰκείων ἔρκων. καὶ εἶδε τοῦτο μέσον ἐν δεικνύ, ὅπι μάτην καὶ εἰκῇ εἰς τοῦδε δέον τὰ πρόντα αἰτήσασθαι· καίτοι καὶ τοῦτο χρεὼς ἐγκλημάτων ἐστίν, οὐδὲ κατηγορίας· ἔστιν γὰρ τὰ τοῦ τοῦ σώματος τοῦτο τὸ Θεοῦ δοθέντα ἡμῖν χρήματα, καὶ ἐν ὅπιχρυσείῳ τὴν δεομένων, εἰς ἀκολασίαν καὶ ὕβριν καὶ τὴν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν καταναλώσωμεν, οὐκ αἰδήμονος ἡμῖν ἔσται ἡ κακίση αὕτη δαπάνη, ἀλλὰ πάντως δώσομεν λόγον· & ὃ μὲν τὴν πέντε τάλαντον, & δύο, καὶ ἑνὸς ὑπερπέφυκεν, καὶ ὅπι χρημάτων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσων ἐστίν. ὅπερ οὖν ἔλεγον ὅτι μάλιστα μὲν ἐν ἐκ ἐᾷ καὶ μάτην τοῦτο γίνεσθαι, οὐδὲ οὕτως ἀνεκτὸν ἡμῖν ἐστὶν ἡ τοιαύτη πρᾶξις, καὶ ὃ χρεὼς τοῦτο καὶ ἕτερα κείσεται δίκαια. τὸ γὰρ τρυφῆν συζῶντα & μιγνύντα τὰ μέθυα, καὶ τραγήματα τὰ ἔσθιειν καὶ κόλαγας, χρεωφειλία τε καὶ οἰκοποσία ἁρπαγὴ τυμένον, πολλάκις καὶ ἄκοιτα καὶ ἑκόντα ἀναγκάζει ἁμαρτάνειν, καὶ τοῦτο τὸ πρόπτες τόπου χωρεῖ, καὶ μὴ τὸ ἐκβῆναι ἀναχώρησιν. καθάπερ γὰρ πλοῖον, μείζω τῆς οἰκείας συμμετρείας & πλῆθος τὸ ἀγαθὸν ἐπιφερόμενον, & μεγέθη τὸν φόρτου βαρυνόμενον, ἐπικαρύχον γίνεται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σώματος ἡμῶν ἡ φύσις, πλείονα τῆς οἰκείας δυνάμεως

Ηε. ιc. xy.

φιλοπ. γ. ιθ.

κακίαν ἐμβέβληκεν, ἢ ὅλη ἕτερος μηδὲν κατορθώσας ἀγαθὸς γέγ, ἢ τιμῆς ἀπολαύει; οὐκ ἀρκεῖ αὕτη μόνη ἡ ἀδικία, ὅτι ἁπλῶς ἢ ἀλόγως, ἃ ἐμὲ κακοῖ ἐποίησε, ἃ οὐκ ἦν καλόν, ἀλλὰ ἢ ἑτέρως πεφυτεύθησι, ἢ σοὶ τὴν αἵρεσιν διαφθεῖραι μιμεῖται; ἀλλ' ὁ μὲ αἵρεσιν οὕτω φιλάνθρωπον ἐμοὶ καὶ ἡμερον, ὡς διαφθεῖραι τὰ ἀκούσια τῶν ἑκουσίων· ἡ δὲ τὰ αἱρέσεα βλάπτουσα ἐμοί τις καὶ δαίμων πονηρὸς ὕπου πάντα συγχεῖ. Εἰ μὴ οὖν οὐκ ἔστι Θεὸς ὁ ζῶντα ἐφορῶν, ἐλέγχεται μὴ ὁ λόγος ἐπίρωτον. οὐ γὰρ δύναται ἡ τοσαύτη ταραχὴ μὴ εἶναι. πλὴν εἰ μὴ οὐκ ἔστι Θεὸς, πῶς ὅλως ζῶντα ζωοτροφεῖται; Εἰ δ' ἔστι, πῶς ζῶντα φθείρα; Εἰ μὴ γὰρ αὖθις ἐποίησεν, ὅσα τὴν ἀσέβειάν, καὶ τὰς βλασφημίας τὴν ὑπερβολήν. Εἰ δὲ οὐκ ἐποίησε, ἡμύθμα δὲ φθείρα, πάλιν οὐκ ἔλαττον τὸ πρότερον ἔγκλημα. ὁρᾶς πῶς πάντα χάος ἐστιχορεῖται ὁ ἀμφίβολος, σωτελαύνων τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν κρίσιν τοῦ διαστολὴν μαίαν; βούλει με πεῖσαι ὅτι εἰμαρμένη πάθη, καὶ νομίζῃς εἶναι δόγμα; μὴ ἐγκάλει μοιχευομένη γυναικί, μηδὲ πληροῦσῃ θυμοῦ, μηδὲ εἰς κριτὴν δικαστὴν ἀγάγῃς μοιχόν. ἀνέχεσθε τοίνυν διαφερομένων, μὴ ὑπολάβῃ τοῦ διαφερομένους, μηδὲ ἀπαιτήσῃς δίκην· οὐ γὰρ ἐκεῖνο τοῦτο ἐποίησε, καθὼς σύ φῃς· ἀμέλησεν τῆς σωτηρίας πάντως γὰρ ἦν ἐν τῇ εἱμαρμένῃ· ῥίψει ὅσους ἔχει χρεῖσι· ἀμέλησεν οἰκίας, ἀγροῦ, ἀνδραπόδου, σοῦ δὲ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς σῆς ἢ τῆς εἱμαρμένης ῥᾳθυμία κατεδικάσθησαν. ἀλλ' οὐκ ἀνέξῃ τούτου σοῦ, ὡς ἔργῳ πειθοῦς, ὅλη καταγωγὰς τὴν δογμάτων τῆς εἱμαρμένης. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐστὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ προβάλλῃ, πάντα χοῦ καταγωγάς; ἴσᾶς ὅτι ἀδαμάντινόν ἐστὶ δόγμα τοῦτο εἰσπεπλεύκεται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας καὶ ὀλιγωρείας, ἢ τὸ προβάλλειν σοῦ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς σκελεύθου πόνους. εἰ γὰρ ἐστὶ ὄντ, κρίσις οὐκ ἔστι· εἰ γὰρ ἐστὶ ὄντ, πίστις οὐκ ἔστι· εἰ γὰρ ἐστὶ ὄντ, Θεὸς οὐκ ἔστι· εἰ γὰρ ἐστὶ ὄντ, οὐκ ἔστι ἀρετή, οὐκ ἔστι κακία· εἰ γὰρ ἐστὶ ὄντ, πάντα μᾶτιν, πάντα εἰκῇ καὶ πεπρωμένῃ. οὐκ ἔστι ἔπαινος, οὐκ ἔστι ψόγος, οὐκ ἔστιν αἰδώς, οὐκ ἔστιν αἰσχύνη, οὐκ εἰσὶ νόμοι, οὐκ εἰσὶ δικαστήρια. πόθεν οὖν ὁ δεῖνα πλουτεῖ, φησι; πόθεν ἕτερος πένεται; μάλιστα μὲν εἰ καὶ τοῦ λόγου ἀγνοοῦμεν, ἔδει μᾶλλον ὅτι τῆς ἀγνοίας, ἀλλὰ μὴ ἕτερον δόγμα ποιεῖν ἀναλαμβάνειν. βέλτιον γὰρ ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ εἰδέναι κακῶς. ὃ μὲν γὰρ οὐκ ἴσμεν κατηγορίαν, ὃ δὲ ἀπιστήσαντα συνίσμεν. πλὴν ἀλλ' ἢ νῦν δῆλον ἡμῖν γέγονε διὰ τῶν τοῦ Θεοῦ λόγων, πόθεν ὁ μὲ πλουτεῖ, ὁ δὲ πένεται. ἢ γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων κλῆσιν, ἢ ἐμπορίαν καὶ καπηλίαν ἐπισάμενος, ἢ ἐκ ἑτέρων ἁρπάσας ἢ βιασάμενος, ἢ γάμων ἐπισάμενος εὔπορος, ἢ γεωργίας, ἢ τέχνης, ἢ ἑτέρου τινὶ τοιούτου. ἢ πολλοὶ τοῦ πλουτεῖν ἔξοπι, ὁ μὲν δίκαιοι, ὁ δὲ ἄδικοι, οὔτε δι' ἢ τοῦ πένεσθαι. ἢ γὰρ ἐπηρεασθεὶς, ἢ συκοφαντηθεὶς, ἢ πλεονεκτηθεὶς, ἢ καταφαγών, ἢ ἀργίᾳ συζῶν, ἢ αἰσίᾳ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ ἔοικε· πολλοί γε τοῦ ἡδέσθαι πάντα ἔοικε. ἃ τίνες ἕνεκεν, φησι, ὁ δεῖνα πορίας τοιφῶν ἃ κοσμοῦντες καὶ κόλακας, ἃ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπηρεάζων πεφύκασι, καὶ ὁ ὑγιὴς τοῦτον καὶ ἀμελυμένοι βίοι ζῶν, καθάπερ ὅτι πηγὴν ὑπορρέοντα ἔχει ἃ χρήματα· ἕτερος ὑπεικείᾳ, καὶ σωφροσύνῃ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις συζῶν ἀρεταῖς, σοὶ τῆς ἀναγκαίας ὑπερφέρειν; ὅτι ὁ μὲν ἐστὶ καλὸς καὶ ὁ ὑπέπτωκε τῆς ἀρετῆς αἱρεταὶ βίον, ὁ δὲ κακὸς ἃ τὴν ἀμφίεσιν καὶ ἡδυπαθοῦντα καὶ ἀμελυμένῳ ἀνέδεξατο τῆς κακίας ὁδόν. τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ μὲν κακὸς πλουτεῖ, πένεται δὲ ὁ ἀγαθός; ἵνα καὶ σοὶ μείζονα λάβῃ ὁ στέφανον, καὶ ὑπομείνῃ, ἃ τὴν καρτερίαν σοῦ ᾖ καιρὸς μείζω τὴν κόλασιν καὶ τὴν πυρείαν, ἀν μὴ μεταβάλλῃ, καὶ ἡδίονα βελτίων, καὶ ὁ διαστείλῃ ὑπερῳ ὁ ἑαυτῷ. αἱ γὰρ ἀνέσεις αἱ παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδόμεναι, μείονος κακοὺς μᾶλλον βαρύνουσι· καὶ ἡ ἀφθονία ἡ περὶ αὐτὸν τοὺς μὴ χρωμένους εἰς δέον αὐτῇ, παρέσχηκε κατηγορίας. οὕτως οὖν αἱ θλίψεις καὶ στιχορίαι ἀγαθῶν, παρέσχηκε σεφύειν, καὶ παιδεύσεσι. μετεία γοῦν τῆς συγκρίσεως· οὐ γὰρ ἁπλῶς τὰ ἁμαρτήματα κρίνεται· ἀλλ' ἑτέρως ὁ πλούσιος, ἑτέρως ὁ πένης, ὁ

ωρ

γέλας, ἄφελε καὶ πλίνθους, ἔκβαλε πάσας τὰς χρυσᾶς βιωτικὰς, καὶ μήτε οἰκοδόμος, μήτε χαλκοτύπος, μήτε ὑφάντης, μήτε ἄλλος τις τῶν εἰς τὰ ἡμέτερα ζωπλοιούντων ζωὴν μεταχειριζέτω τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τότε ἴδῃς κόσμον, οἷα τὰ εἰμαρμένης τὰ ὑπήνεμα, τότε αὐτῆς ἀμαθήσῃ κόσμος, τότε αὐτὸ τὸ ἀποδείξεσθαί σε ὄψει. καὶ τί λέγω τέχνας, αἳ τὴν ζωὴν ζωοχορηγοῦσιν ἡμετέραν; ἔστωσαν τέχναι, τὰ μανδεμίδια καταλύσῃς, ἀλλὰ πρῶτον μάθε τὸν ὑπὲρ τῆς οἰκείας τάξεως, ὁ καθ' ἕκαστον μηδὲν μεμιγμένον αὐτῷ τῷ αὐτῷ, μηδὲ φερωνυζέτω τὴν κτῆσιν τοῦ οἰκέτου, ἀλλ' ὑπηρετησάτω τῇ εἰμαρμένῃ τὰ κτήσεως αὐτὸν οἰκονομήσασα πρῶτα, καὶ τότε εἴσεται αὐτῆς τὸν ὠφέλειαν, ὅταν χρεωλυθούμενος καὶ μαστιζόμενος ἀπαιτῆται μὲν τὰς ἀφορμὰς, μὴ ἔχων δὲ καταφύγῃ μὲν ὑπὲρ τὸ οἰκείας ἀπολογίας, παρασχεῖν δὲ αὐτὰ μηδείς. μέχρι πότε παιδία ἐσμὲν τῶν φρενῶν; μέχρι τίνος οὐ παυσόμεθα λήρους τοὺς; μέχρι τίνος οὐκ ὑπογωσόμεθα τὸν κηπουρὸν διασύραντα; εἰ φαῦλος καὶ ἀγαθὸς εἰμάρμενη ποιεῖ, τίνος ἕνεκεν πρόνοιας τοῦ παιδὸς, τίνος ἕνεκεν νουθετοῦς; πρόσεχε εἰκῇ καὶ μάτην. εἰ σωλοισίους καὶ πίνακας ποιεῖ, μὴ πέμψῃς εἰς διδασκαλεῖα, μὴ ποιήσῃς γεγράμματα, μὴ προσέχῃς μηδὲν τῶν δωραμένων αὐτῷ τοῦ οὐσίαν αὐξῆσαι, ἀλλ' ὑπηρετείσθω τῇ εἰμαρμένῃ καὶ κατ' αὐτόν. ἀλλ' οὐκ ἀνέχῃ. ὁρᾷς πῶς σὺ τοῖς ἐλαττώσει ἁμαρτιῶν αὐτῆς τὸν δυνάμεων, σὺ τοῖς μείζοσιν αὐτῆς πίστευε; εἰ γὰρ ὄντως εἰμάρμενη ἐστὶν, ἄφες καὶ παῖδα καὶ πατρὸς αἱρήσει συγγίνεσθαι, καὶ μὴ διαφθαρῶσιν ἀλλοτρίοις, πάντως αἱ εἰμάρμεναι αὐτῷ καὶ κεκλωσμέναι ἦ, καὶ σοὶ γενήσονται. καὶ γὰρ ὄντως, φησὶν, ἐντὸς ἐστί. τίνος οὖν ἕνεκεν προσάγματα καὶ σαυτῷ προσέχῃς καὶ ἑτέρῳ; καὶ τί λέγω παίδων ἕνεκεν, ὅπου γε σαυτὸν ὅτι οἰκεῖόν σοι ἀπέζευξε τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ δι' ἀπειλῆς καὶ φόβου, καὶ πάντα τρόπον καὶ, ὅπως γένηται σοι καλὸς ὁ οἰκέτης, καὶ μαθαρρᾷς τὴν ἡμέραν; τίνος γὰρ ἕνεκεν καλὸν ἡμόλυνον ἐπαινῇς; καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἁμάρτημα γέγονεν, ἀλλὰ τῆς ὠφελούσης ἡμέρας. τίνος γὰρ ἕνεκεν καλὸν ἡμόλυνον ἐπαινῇς; καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ κατόρθωμα, ἀλλὰ τῆς ἡμέρας, μᾶλλον δὲ οὔτε καλὸς, ὅτε κακὸς ἔσται δῆλος. ὁ γὰρ πρὸς ἑαυτὸν μηδὲν τούτων ποιῶν, ἀλλ' ἑτέρωθεν τὸν ἀνάγκην δεχόμενος, ὅτε τοῦτο ἔσται, ὅτε σκήψει. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐπαινῶ μου ἄνδρας, τίνος δὲ ἕνεκεν ψέξω, τίνος ἕνεκεν ἀποδώσω, τίνος ἕνεκεν συνθυμώσω ἑτέρους; ὁρᾷς εἰς ἴσον ἡμᾶς ἀγαγοῦσα ὁ τῆς εἰμαρμένης ὁρισμός; σοφὸς ὅδε σώφρων, σοφὸς ἔστω ἀκόλαστος, σοφὸς ὅδε πλεονέκτης, ἀδικος ὅδε δίκαιος. αἰτία δὲ καὶ ἀρετὴ καὶ κακία, καὶ μάτην εἰς τὸ προσέχειν τοῖς βίοις ἐσπουδήκαμεν, μᾶλλον δὲ οὐ μάτην, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κακῷ. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ὠφελεῖσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ ἀναγκαίου τῆς γενέσεως εἰς κακίαν, πάλιν δὲ ὑπὸ τῆς βίας αὐτῆς, ταύτης δίκαιον διδόναι τοῦ ἑκάστου, δέον ἐλεεῖσθαι, δέον τοῦ ζηλοῦσθαι, καὶ μισούμενα καὶ κολαζόμενα, δέον τιμᾶσθαι; τὸν γὰρ ἀδικούμενον καὶ βίαν παθόντα, οὐχὶ κολάζειν, ἀλλὰ τιμᾶσθαι χρὴ ἡμᾶς ἢ καὶ ἀδικεῖσθαι, καὶ τιμωρίαν ὑπομένομεν. τί τούτου γένοιτ' ἂν ἀλογώτερον ὑπὲρ ὧν κακῶς πάσχοντες ὠφελοῦντες τοὺς κακίαν, ὑπὲρ τούτων καὶ τιμωρίαν διδόναι; ἐποίησαν ὑδροφόρον ἡ εἰμαρμένη, καὶ τὴν ψυχὴν ἅπαντες δι' ὧν ὑπέκυσαν αὐτῇ; τί τούτου βλασφερώτερον δόγμα γένοιτ' ἄν; ὥσπερ δ' εἴ τις εἰς τὸ βαράθρου ὠθήσας, καὶ καταλαβὼν κρημνιζόμενα, πάλιν τιμωρίαν ἀπαιτοίη τούτου ἔνεκεν· ἢ ὥσπερ αἴ τις βαρβάρῳ δεσποίνῃ παιδὸς αἰκίζεσθαι καὶ μυρίοις ἐπιδοῦναι κακοῖς, καὶ παῖδα δεδομένον ὑπὲρ τῆς δουλείας καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπαιτοῖ τιμωρίαν. ἆρα γένοιτο ἂν τούτου ἀλογώτερον, εἰπέ μοι, ἢ ἀθλιώτερον τοῦ γένους τούτου; εἰ ταῦτα τοιαῦτα, καὶ ἐχθροὶ μὲν καὶ πολέμιοι τοῖς αὐτοῖς πολεμίοις ἴσασι συγγινώσκειν, ὅταν ἄκοντες καὶ μὴ βουλόμενοι προσπέσωσι καὶ τὴν χαλεπωτάτην αὐτοῖς, ἡ δὲ εἰμαρμένη τοῖς ἑκοῦσιν καὶ πρῶτα πεπομφόσιν, μᾶλλον δὲ κατεπαναγκασμένοις, οὐκ ἐῶσιν συγγινώμην, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ κατεπάναγκον προσέχειν, ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ αὐτοὶ ἀπαιτεῖ δίκην; ποῖος φορυτὸς, ποῖος λαβύρινθος, ποία ζάλη ταύτην μεμύσεται τὴν σύγχυσιν, εἰπέ μοι; οὐκ ἤρκεσέ μοι τοῦτο εἰς ἀδικίας, ὅτι μηδὲν ἁμαρτὼν εἰς κακίαν

Ιωσ. δ. 1. μβάσω κηρύξαι Νινευίταις, ἀπολεῖται Δι' σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκυνθης, Εἰ σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς κολοκυνθης, ἐγὼ ὁ φείσομαι ὑπὲρ Νινευῖς; πολλῶν τοιούτων ῥητοτέρων γεμούσας βιβλους ἀναγινώσκομεν, τούτων οὖν εἰδότες, προσκυνοῦμεν αὐτὸν, θαυμάζομεν, θεραπεύομεν, ὡς δυνατὸν ἡμῖν· ὡς γὰρ ἄξιον οὐ δυνατόν· ὑπισχνούμενα τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ πιστούμενα, ὅτι Θεὸς ἐφέστηκε, καὶ προφητικὰ πρόσωπα κυβερνᾷ, καὶ μὴ βλέποντα πρόσωπα ὅτι ἀποδημήσαντες τυγχάνει τῆς ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπολαβεῖν, χάριτι Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ Λογ. ε.

ΟΙδα ὅτι ὅπερ δόγμα πάντες, ἀγαπητοί, καὶ σπουδάζομεν ἀκούειν, ὡς ὃ τῆς Εἱμαρμένης καὶ τὸ ἐναντίον δόγμα. μὴ γὰρ τὴν δόξαν βλάσφημον καὶ ἀσεβῆ καὶ ὀλεθρίαν συνήθειαν ταῖς τῶν πατημένων ψυχαῖς, καὶ πείθει τοιαῦτα λέγειν περὶ Θεοῦ, ἃ μηδὲ περὶ δαιμόνων τις εἴποι, καὶ βίοι συγχεῖ καὶ ἡμέτερον, πρόσωπα γοργὸν ἐκ πολλῆς ἐμπίπλησι τῆς ἀγνοίας. καὶ ὅσα περὶ διδασκαλίαν καὶ διόρθωσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς Φύσεως, καὶ διὰ προφητῶν εἰσηκούσθη, καὶ διὰ ἁγίων ἀδελφῶν, διαπέφευγε καὶ καλύει καὶ δείκνυσι πρὸς πᾶν· καὶ πιθανὸν τοῦτο, ὅτι δὴ Εἱμαρμένη καὶ φαρμάκων δόσεσιν, πρὸ ὑγιῶν ἰατρὸν καὶ ὁ φαρμακὸς καταπονεῖσθαι, μηδὲ ἀπαλλάττεσθαι τῆς νόσου, ἀλλ' ἀμέλειαν καὶ ῥᾳθυμίαν ἐνδύεται καθ' ἑαυτὸν, τὸν ἐλεεινὸν πάντων ὀλεθρεύει ἀπώλειαν. ἢ οὐχὶ τοῦτό φησιν ἡ Εἱμαρμένη; μηδὲν προσφέρετε τῇ χρησίμῳ· μηδὲν ἀκούετε προσφωνοῦντος ἑτέρου· μάτην εἰσὶ νόμοι καὶ δίκαι, μάτην ὁπλίζεις καὶ πολιτείαι, μάτην τιμωρίας φόβος, μάτην τιμὴ καὶ γέρα καὶ ἔπαθλα τοῖς κατορθοῦσιν. οὔτε, ἐὰν σωφρονῇς, ὄφελός τι ἔστι, ἐὰν ἀμελήσῃς, βλάβος τι γενήσεται. μήτε ὅτι διδασκαλεῖον παιδίον ὢν βαδίζετω, μήτε ὡς γενόμενος ἀκουέτω νόμων, μὴ προσεχέτω συμβουλαῖς καὶ νουθεσίαις χρησίμοις. τί δύναται ὁ κόπος; ὥσπερ ἀνέμασιν πλοῖον καὶ ναῦν καὶ κυβερνήτην ἔρημον, τὴν τοῦ χειμῶνος φορὰν ὑπενδύεις τῇ πανδαισίᾳ τῆς Δαναΐδος, οὕτω φέρεσθω. θέλεις, εἰπέ μοι, πειθησόμεθα, καὶ σὺν ἐνεργήσωμεν τῇ περὶ σωτηρίαν τῆς ἡμετέρας ζωῆς; τίνος γὰρ ἀφαίρεσθε τὰ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὰ περὶ τῆς παρούσης ζωῆς διαλεγόμεθα. πειθόμεθα τῇ Εἱμαρμένῃ ταῦτα λεγούσῃ, καὶ οὔτε οἰκέτας ἀμυρτωμένους κολάσομεν, οὔτε ἀστελείας διεφθαρμένους ὑπερόψομεν, οὔτε τὸν ἀδικοῦντας εἰς δικαστήριον ἕξομεν, ὅτε ἀκουσόμεθα τῆς νόμου; ἐβουλόμην καὶ περὶ βραχὺ τοῦτο γνῶσθαι, ἵν' ἔργῳ τὴν ὀλεθρίαν ταύτην καὶ ὑπολαβοῦσαν διδάσκαλον τῆς κακίας δυνηθῆτε σωσιδῦσαι. εἰ γὰρ αἰσχύνη πάντα τὰ Εἱμαρμένης γνῶσθαι, καὶ κατοδύεσθαι καὶ καθυδύεσθαι, μηδεὶς γεωργὸς ζευγνύτω βοῦς, μηδὲ ἀρότρου ἐλκέτω, μήτε αὔλακα τεμνέτω, μηδὲ καταβαλλέτω σπέρματα, μήτε ὥραν ἔτους ὑπερπηράτω ὑπερπηδάτω, μηδὲ ἀνέχεσθαι χρυμοῦ, καὶ διωκέτω ὑετός, ἐπὶ τηλαυγεστέρας καὶ μόλθων πρὸς Δαμασκηνὸν ὄπος, μὴ θηλέτω δρεπάνιον, μηδὲ ἀμάτω λήϊον, μὴ τελεύτω ἀσταχυς, μὴ φυτευέτω, μηδὲ θεραπευέτω φυτά, πᾶσαν ἀπλῶς τὴν γεωργίας ῥίζαν τὴν ὑπιμέλειαν, οἴκοι καθεζέσθω, καὶ πάντα καθυδύτω τὸν χρόνον, πάντως αὐτὸν Εἱμαρμένη καὶ κεκλωσμένον ἔσται, αὐτόματος εἰς τὴν οἰκίαν ἥξει τὰ ἀγαθά. ἐὰν δὲ εἰς τοιαυτοπρεπὴς τρέφῃ τὴν ἄτεκνον ἡ Κλωθώ, καὶ μυελάκις ποιήσας, πέρας ἐπὶ αὐτῷ τὴν πόνων ἕξαι καὶ ἱδρώτων. τίνος οὖν ἕνεκεν ὅτι προσφέρετε ταῦτα ποιῶ, εἰ γε ὅπως Εἱμαρμένη πιστεύετε; τίνος ἕνεκεν ὅτι προσφέρετε, ἵν' ὅπως ἔργῳ μάθητε τὰ τῆς Εἱμαρμένης κλαῦ; βούλει μοι δεῖξαι πῶς ὅπως Εἱμαρται; καταλύσω γεωργὸν,

μη θάπτειν ἐπὶ τῷ καταφθονιδίων αὐτῷ. ἀναπέφωμαι, ἀγαπητοί· ἀγαθωσίαν Θεοῦ πάντες ἔχετον· ἀναπέφωμαι, χρηγορήσωμεν. ἅμαρτες, μὴ προσθῆς ἔτι· ἅμαρτες, ἰσύχασον· ἅμαρτες, μὴ κολασθήσῃς δὶς ἁμαρτίας· ἡμᾶς ἡ τρισκαλὰς ἡ τετραπλᾶς καταδιωμῶν, τοιούτου δόλῳ φόρτον εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχὰς εἰσάγοντες. ἅμαρτες, ὑπάγετε Ⓐ διαστείλει Ⓐ ἐλεήμασι, τοῖς φιλανθρώποις, τοῖς ἀγαθοῖς, τοῖς ἁγίοις, τοῖς σκυθρωπωτάτοις, Ⓐ ἀναξίοις πάντων, τοῖς ἀναξίοις. οὐκ ἤκουσας ὅτι μυεῖα πάλαι τῆς καταδεδεχώς, ἡ τῶν ὑστέρων πάσαν τὴν διασυρτικὴν ἀπολέσας ἡ ἀφανίσας, ἕτοιμος ὢν ἐκ τῶν γυναικῶν ἀποδοθῆναι ἡ τὰ παιδία, ὅπερ μόνον ἔκλαυσεν, ὅπερ μόνον τῶν πολλῶν αὐτὴ ἤλγησε, πάντος ἐκείνου τὸ ὀφλημάτος λύσιν εὑρεῖν ἡ ἄφεσιν; εἰ δὲ λέγεις, ὅτι μὴ ταῦτα αὐτὴ προέδωκε τοῖς βασανισταῖς, ἴσασιν εἰδότες τὴν ἱστορίαν ἑτέρας μοι λέγειν φιλανθρωπίας ἐπιζήτησιν. ἐκ γὰρ ἡ τότε αὐτὸν ἐλεήσας ἀφῆκε, ἐκ πάλιν ἐκεῖνον ἐλεήσας ἐκέλευσε· ὥσπερ τότε τοῦτῳ βοηθῶν ἐποίησεν, οὕτω ἡ τῶν ἐκείνῳ βοηθῶν ἀνέστησε· τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἵνα παιδεύσῃ μὴ εἰς ἐμὲ μηδὲ ἀπαθῆ θεραπεύειν, ἐκείνου ἕνα ἡ ἀπαλλάξῃ βίας ἡ ἀπαθῆ θεραπείας. ὁρᾶτε, ἀγαπητοί· καλῶς γὰρ μετ' αὐτὸν λέγει τὸ τοῦτο εἰσπλῆξαι τὸ ῥῆμα, πῶς οὐ μόνον τὸ πλεονεκτεῖν ἡ ἁρπάζειν, ἀλλὰ ἡ τὸ μὴ ἐλεῆσαι χρεὼν ἡμῖν προσέχειν γέγραπται. ἐκεῖ γὰρ οὐκ ὅπῃ τὰ ἀλλοτρία ἔλαβεν ἀδίκως, ἀλλ' ὅπῃ τὰ αὐτοῦ ἀπῄτει ἀπαθῆ θεραπείας, προέδωκε τοῖς βασανισταῖς. ἡ γὰρ εἶπεν, ὅτι ὤφειλεν ἐκεῖνος· ἀλλ' εἰ καὶ ἐκεῖνος ὤφειλεν, ὤφειλες ἡ σὺ τὸ αὐτὸ ὄφλημα, ἡ τὸ αὐτὸ δίκαιον ἐπ' ἀμφοτέρων φυλάττεσθαι ἐχρεών. διὰ τοῦτό σοι ἀφῆκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν σοι δικαίως φιλανθρωπίαν, ἵνα ζηλωτὸν σε τῆς διασυρτικῆς ἀμοιβῆς ἐργάσηται. ὅπῃ δὲ καθῶς δεῖ, οὐκ ἐνθένδε βέλτιον, ἑτέρωθεν δὲ δηλοῦται θέσις, τῶν τῆς κολάσεως, τῶν τῆς μυεῖας. ὥστε ἡ τοῦτο διεργασίας εἶδός ἐστι. προέδωκε τοῖς βασανισταῖς, ἵνα καθάπερ ἰατρὸς ἐξέλῃ ψυχῆς, καθάπερ ἰατρὸς ἀρίστου. οὐκ εἶδες φαρμακὸν πρόσωπον, σιδήρου τοῦ δεῖν ἢ πυρὸς λοιπόν. ἤδη μυεῖα βάλλοντα ἀφεῖς, ὅτι ὠμὸς ἐστὶ ἀπαθῆς θεραπεύειν, ἀλλ' αὐτεμπεῖ διὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἀναβάσεως ἀπολογήσασθαί σοι, ὃ πολλαχοῦ ποιεῖ, εἰδὼς ὅτι δικαίως ποιεῖ. μὴ δὲ ἀπολογήσασθαί σοι τοῦτο ποιεῖ, εἰ ὅτι τῶν Σοδόμων. οὐχ ἁπλῶς ἀφῆκε τὸ πῦρ, οὐδὲ βάλε πόλεις ἐκείνας αἰθέριον· ἀλλὰ τί; Κραυγὴ Σοδόμων ἡ Γομόρρων ἡ οὐδὲ μέχρι τότου, ἀλλὰ, Καταβὰς ὄψομαι· ἡ οὐδὲ ἐκεῖθεν ἦσαν, ἀλλὰ πέμπει τοὺς ἀγγέλους ἐπισκοπεῖν βάλε σοι τὴν κακίαν τῶν ἐποικούντων τὴν πόλιν, ἵνα μηδὲ τῶν αἰσχρῶν μηδεὶς ἔχῃ βλασφημεῖν τὸν Θεόν, ὅτι τοὺς ἀξίους, ὅτι τοὺς ἀπαθεῖς, ὅτι τοὺς δικαίους, ἡ τὰ τῆς δικαιοσύνης ἀγαθοεργήσαντας δίκαια, ἡ τοὺς κατὰ τῆς φύσεως ἀπατήσαντας νόμους, καὶ τοὺς κακίᾳ πεπληρωμένους ἀπολέσθαι ἔδοξε. τί ἴσον τῷ ὕστερον φιλανθρωπεύειν ἡ προσλιπαρεῖν Θεοῦ; κρίνετε ἡμᾶς κολάζοντας, οὐκ ἀξιοῦμεν βάλε αἰτίας λέγειν πολλάκις, αὐτὸς ἡ αὖ μὴ προστετεύσι διδάξῃ, ἡ μὴ προστετεύσι πείσῃ, καὶ τὸν πάντα οὖν λαβεῖν ψῆφον, ὅτι δικαίως ἐπάγει τὴν κόλασιν, ἡ πεμφθῆναι τοῦτο πάλαι κολάσεως ἡ μυεῖας ἀξίους, ἡ θύσιμον σοι πολλαχοῦ πρόκειται ἕτοιμος ὅτι, ἡ κρίνεται προῒς σέ, ἡ δικάζεσθαι οὐκ ἐκεῖ. ὁρᾶς τοῦτο προφθάζας τούτων ἐμπεπλησμένους τῶν λόγων· πάντα γὰρ δικαιοῦσι Θεοῦ προῒς πάντες. ἡ πολλάκις ἰδὼν αὐτοὺς δικαζομένους τοῦτο κλητικῶς καλῆς, πολλάκις ἡ τὸν κτίστην καθικετεύειν ὅπῃ τῆς ψήφου, ἀφεὶς τὸν προφάσεως τῶν δικαιωμάτων, ὅτε αὐτοὶ τὰ αἰτήσωνται, οὔτε τὰ δύνασθαι πάντα ἐπιτρέψαι εἰς κρίσιν καλῆσαι ὁ Θεός, ὅπερ ἡμῖν ἔθος ἐστὶ ποιεῖν, ὁπόταν παρρησιάζωμαι τοῖς οἰκείοις δικαίοις. Ἀκούσατε, Φαράγγες, θεμέλια τῆς γῆς, ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ. ἡ πάλιν, Ἄκουε, οὐρανέ, ἐκ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησε. πολλάκις ἡ αὐτοὺς ἐκείνους, Λαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί ἐλύπησά σε; ἡ ὁ Ἱερεμίας, Τί εὗρόν σε ἐμοὶ Ⓐ πατέρες ὑμῶν πλημμέλημα; οὐ ποιεῖ ἡ αὐτὸ κτῆ πόλεις ἡ ἔθνη μόνον, ἀλλὰ ἐκ κτῆ ἕνα πολλάκις δῶ θέσιν. τοῖς τοῦ Δαυὶδ κρίνῃ ἕνεκα τοῦ προφήτου, ἡ τῷ Ἰωνᾶ πάντα τὸν μῦθον

Matth. κδ.

Μιχ. ς. β. Ησ. α. β. Ιερ. κζ. ιζ. ἡ β. ε.

οὐδὲν συγχωρούμενοι ἐκείνων λαβεῖν, ἀλλὰ γυμνοὶ, ἄπιμοι, τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀπορώτερον ἢ φαυλότερον φαινόμενοι· ἆρα τάχα ζηλωτὸν εἶναι νομίζεις, ἀλλ' οὐ μᾶλλον ἐλεεῖς καὶ ἐπιδημίζεις; τοῦτο γὰρ ποιεῖ τὴν πλουτούντων πόνος. ἀλλ' εἰσί τινες, οἱ, ἐπειδὴ τύπους τῆς φιλοσοφίας οὐ λήψεις καινοποιοῦμεν, ὑβρίζομεν τῇ μητρὶ προσπλεκόμενοι, καὶ τοῖς πράγμασι δουλεύοντες προσήκουσιν, οὐδὲν ἐν μὴ τῷ αὐτοῦ ἕκαστον νομίζοντι ἀποδημίᾳ· ἕτερον γὰρ ἐν μόνα νομίζοντες, προσπίπτουσι τὰ πρόσκαιρα τὴν μόνιμον. πρὸς μὲν οὖν τοὺς μηδὲν ἐν νομίζοντας, ἀλλ' ἀποσβεσθεῖσι τὴν ψυχὴν τῷ ἡμετέρᾳ, μηδένα διδόναι λόγον, μηδὲ εὐθύνας ὑπέχειν οἰόμεθα, τάχα δὲ καὶ χρήσιμον αὐτοῖς εἰπεῖν, ὥσπερ πρὸς τοὺς μαινομένους καὶ τοὺς ὀξεσκόλους. οὐδὲ γὰρ εἰ μὴ ἡμέρα ἀμφιβάλλοι ἡμῖν ἐν μὴ ἐν, ἀλλὰ τοῖς πᾶσι ὁμολογουμένοις ἀμφισβητεῖν, χαρὸς δὲ ἐν λόγῳ τοιοῦτον πιθανὸν καὶ προσαγωγὸν δόγμα· τῶν ἄλλα ὄψει τῶν ἡμετέρων ἀγάπην καὶ πρὸς ἑκάστου ἀφαλεξόμενα, ἅπερ δὴ καὶ τῆς Θεοῦ χαρίς. τί λέγεις, ὦ ἄνθρωπε; οὐδὲν ἐν νομίζεις τὰ μὴ ὄντα; τοῦτο γὰρ ἀναισχυνῶς εἰπεῖν, πῶς, καθάπερ κακῶν πιῶν ὁρμαθῶ, ἀεὶ δυστυχεστέρᾳ δόγματι ἅπαξ ἐκπεπτώκασι τῆς ἀληθείας οἱ Σαδδουκαῖοι. ὅρα γάρ. ἔπεισεν ἀμηχανία σωφροσύνης, ὑπείκειας, τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἐποίησε φαῦλος κρίνειν βίον, ποιητὴν συζωγίας συνειδότα λοιπὸν, καὶ τὸν ἀμοιβὸν τῶν αὐτοῦ ἡμαρτημάτων ἑτέρους μεταθεῖναι ζητοῦντας, δίκην μεταβάλλεσθαι τῆς κακίας. τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, ἀνέπλασαν δὲ δόγμα ποιητὴν, καὶ μείζονα κακῶν, ὃ τῆς εὐθύμιας. εἶτα γοῦν τούτοις πάλιν ἐλεγχόμενοι, καὶ ζωμολογοῦντες ἀναγκαζόμενοι μηδὲν ἐν εἶναι τὰ πρόσκαιρα, ὃ μέλλοι ἀπατᾶσθαι, καὶ πῶς ἀναισχύντως ἀπορεῖσθαι λόγου. καὶ τοῦτο πάλιν διελέγξωμεν, εἰς ἕτερον ἐκπεσόντες δόγμα δυστυχῶς· πλὴν τοῦτο ὃ οὐ χρὴ διελέγξωμεν. οὐδὲν ὄφελος, ὦ ἄνθρωπε, μὴ ὄντα, καὶ πρὸς ταῦτα ἴσασαν τὰ δόγματα; τοσαῦτα ἐλήρησαν Ἕλληνες, ἀλλ' ὅμως πρὸς τὴν τῶν δόγματος τούτου οὐκ ἀντέστησαν ἀλήθειαν· ἀλλ' εἰ καὶ αὐλοῖς ἀκολουθήσεις, ὅμως ἔδωκε πάντα μὴ ταῦτα βίοι, καὶ βυθύνας, καὶ δικαστήρια οὐ ᾄδου, καὶ κολάσεις, καὶ πυρὰς, καὶ ψήφους, καὶ κρίσις. καὶ Ἰουδαίους ἐρωτήσῃς, καὶ αἱρετικούς, καὶ ὅντινα δὴ ἄνθρωπον, αἰσχυνθήσεται τῷ δόγματος τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἰ καὶ ἄλλοις συμφέρεται, ἀλλ' οὐ τούτῳ πάντως συμφωνοῦσι καὶ λήψεσι ἐν τὴν οὐσίαν γεγυμνωμένων βυθύνας οὐκ. ἀλλ' οὐδὲν βάλε πίθεσθαι τούτων, ἀλλ' ἀναισχυντῆς καθάπαξ οὐκ ἐθέλεις σαυτὸν τῇ πλάνῃ; οὐκοῦν ἀφ' οὗ ἐπὶ πάντας ἀναγκαίως οὗ περὶ τούτων κεῖσαι λόγους. τὰ γὰρ μηδὲν ὁμολογοῦντα ἐν μὴ ταῦτα, ἀνάγκη μηδὲ Θεὸν ἐν ὁμολογῆσαι. ὁρᾷς ὅτι ὅταν εἴπωσι, ὅτι αἰεὶ τὴν φαυλοτέρων ὄντι μὴ τὰ πρόσκαιρα δόγματα τὰ ὕστερα, ἅπερ αὐτοῖς ἀφαιρεῖται; εἰ γὰρ μηδὲν ὄντι οὐκ μὴ ταῦτα, οὐδὲν Θεὸς ὄντι. εἰ γὰρ ὄντι Θεὸς, δίκαιός ὄντι· εἰ ὃ δίκαιος ὄντι, ὃ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει ἑκάστῳ· εἰ ὃ οὐδὲν ὄντι μὴ ταῦτα, πού ὃ κατ' ἀξίαν ἀπολήψεται ἕκαστος; πρόσεχε γάρ. πολλοὶ πρὸς ἀξίαν, ὡς καὶ αὐτοὶ προκαταβάλλοντες ὁμολόγησαν, ὃ πάρεισι σὺν ταῦτα καὶ πιθῶνται, ἕτεροι ὃ κολάζονται σὺν δικαιοσύνῃ ζῶντες. εἰ τοίνυν οὐδὲν ὄντι κρεῖττον μὴ ταῦτα, ἀπολύονται ἀδικηθέντες ὁ δίκαιοι, καὶ πρὸς ἀξίαν ὃ παθόντες ἄδικοι· εἰ ὃ ταῦτα μὴ ἐστιν, πῶς δὴ εἶπε τὸ δίκαιον; ἀνάγκη γὰρ ἢ ἐν πάντα κρεῖττον μὴ ταῦτα ὃ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμοντα ἑκάστῳ (σὺν ταῦτα γὰρ αὖθ' ὑπ' οὐδεὶς ἀνθρώπων)· εἰ γε μὴ ἐστι κρεῖττον, πῶς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπολαβὼν ἕκαστος; εἰ ὃ μηδὲν ὃ κατ' ἀξίαν ἀπολαμβάνει, οὔτε Θεὸς ὄντι κρεῖττον δίκαιος· εἰ ὃ οὐκ ἐστι δίκαιος ὁ Θεὸς, οὐδὲ Θεὸς δὴ εἶπε. ἀλλ' ἡ βλασφημία εἰς τὸν κεφαλὴν τὴν ταῦτα ἡμᾶς ἀναγκαζόντων πρὸς τὰ πάντα εἰπεῖν. ὁρᾶτε πρὸς ὅσων βλασφημίαν ὁ λόγος ὀξενηνέχθη. ἀλλὰ μὴν ὄντι Θεὸς ὄντι, τὰ προσκαιρότατα βοᾷ· οὐκοῦν καὶ δίκαιος ὄντι· εἰ ὃ δίκαιος ὄντι, ὃ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει ἑκάστῳ· εἰ ὃ ὃ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει ἑκάστῳ, ἀνάγκη τινὰ εἶναι μὴ ταῦτα κρεῖττον, καθ' ὃν ὃ κατ' ἀξίαν ἕκαστος ἀπολήψεται, καὶ δώσει δίκην, καὶ τι-

μηθήσεται

τούτων βλασφημῶ Θεόν, ὑπὲρ ὧν ὁ παθὼν κακῶς δύναιτο, ἢ Δημόκριτος αὐτὸν δύναιτο οὐκ ἀφίεται; ὅταν ἴδῃς δικαίους πάσχοντα κακῶς, αἰσχύνεσθαι τοῦτο τὸ πρόβλημα· ὅτι γὰρ δικαιότεροι ἐκείνων ἐσμὲν ἔχοις μοι νῦν εἰπεῖν (καὶ γὰρ δῆλον ἀπὸ τῆς ὑπομονῆς, δῆλον ἀπὸ τῶν ἐπάθλων· Θεῷ γὰρ προῆκται εἰλικρινῶς τὸν βίον, μὴ τὴν παρ' ἀρχὴν ἡμφιλλωμένος Δεσμάν) οὔτι μείζονα παθεῖν κακά, ὅτι ὕπνος ὑπερφέρεται. τί γὰρ δὴ ἔχοις εἰπεῖν, ὅταν μηδὲν τῶν ἀπορρήτων ἐμφορεῖσθαι ἔχῃ; ὅταν οὖν ἴδῃς ἄνδρα κακίαν; τί γὰρ ὠμότεροι τοῦ Θεοῦ ἐσόμεθα τὴν τοιαύτην προσδεχόμενοι; κακίαν εἰπεῖν μὴ αὐτὴν στενοχωρίαν· τί τοίνυν ὑπερώτεροι ἡμῶν ἐσμὲν ἐν τῆς τραπέζης ἐκείνης, ἢ τῆς ἀμφιάσεως ἄνδρα πυρροῦν ἢ εὐπρεπῆ; πάλιν ὅταν ἴδῃς ἄνδρα δικαιοσύνην· τί γὰρ αὖ ἡμῖν τὸ θεοφιλέστερον ψυχῆς ἰδιώτου παρούσης, ἢ φερούσης ἡμετέρους ἄνδρας ἀλαπαδείαν; τί γὰρ δὴ ἡμῖν ἀθλιώτερον λιμοῦ ἢ νοσήματος ὕπνος αἰσθάνεται; ποῖον ἔχεις, εἰπέ μοι, συγκρίνειν, ἐν τοῖς ἄλλοις σκυθρωπάζοντες; μὴ γὰρ μέχρι τοῦ πρόσω βίου τὰ πρόσκαιρα ὕπνον; ἀλλὰ τὸ τέλος, ἢ ποτὲ ἐφ' ὃ κατ' ἀξίαν τῆς ἐκάστου ζωῆς· μὴ πρὸς τῶν βελτίων, μὴ πρὸς τῶν σοφῶν λόγου. ὅταν οὖν ἴδῃς εἰς ὃ δικαστήριον ἀμφοτέρους εἰσελθόντας, ἢ τῆς ψήφου τυγχάνοντας, τότε ἢ αὖθις τὸν ἐκάστου κρίσιν ἐξέτασον. πόσοι νῦν ταῖς ὁδοῖς ἐφεδρεύουσι; πόσοι διορύττουσι τοίχους; πόσοι θήκας τῶν καταχωσθέντων ἀνορύττουσι; πόσοι γάμους ἐπιβουλεύουσιν ἀλλοτρίους; πόσοι δηλητηρίοις φαρμάκοις πολλοὺς ἀπώλεσαν; ἆρ' οὖν ὑπὲρ τούτων ἐγκαλεῖσθαι τῇ δίκῃ; οὐδαμῶς. δι' ἃ γὰρ λαβὼν αὖθις ὑπερφέρῃ ἀφῇ, ἢ Θεὸν μὴ παθόντα κακῶς κολάσῃ, ὃ ποιήσαντα τιμήσῃ, ἢ στεφανώσας ἐκπέμψῃ, κατηγορίας ὅπως ἄξιος, ἢ ἐγκλημάτων ἑκάτων· ὅταν ὃ μηδέπω ὧσι παρελθόντες, μηδὲ ὁ κριτὴς ὑπὲρ τῆς ψήφου, μήπω ὃ αὖθις τὰ δικαίως ἀπαιτῇ, πρὸς λαβὼν προκαταγνώσεως; ἀλλ' ἴδοι, φησὶν, ἐστιν ἤδη δοῦναι δίκην τῶν ἡμαρτημένων. σύνοισον τὰ σαυτοῦ βεβιωμένα, μὴ θεσπέσιε, εἰς ὃ σὺν ἐστελλε σεαυτὸς, ἐξ μεταθήσῃ τὸ γεγονὸς, οὐκ ἐπανίσεις τοῦτον τὸν ψῆφον, ἀλλ' ἀποδίξῃ τὸ μακροθυμίας τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Εἰ γὰρ ἤμελλεν ἕκαστος πρὸς τοῦτα ἀμαρτήματα δίκην ἀπαιτεῖσθαι τῶν πεπλημμεληκότων, οὐκ ἂν ἠμέλει ἔφασαν ὁ ἥλιος πάλαι ἀναπαύειν; Τίς γὰρ καυχήσεται ἁγνὸν ἔχειν καρδίαν, ἢ τίς παρρησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας; ἀλλ' ὅταν ἀλογῆς ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ μακροθυμίᾳ, λογίζου τὰ πεπλημμεληκότα σοι μὴ ἀκριβείας, ἐξ χάριν εἶναι τῆς ἀνοχῆς, θαυμάσας τὴν ἀνεξικακίαν αὐτοῦ. Παρ. μ. ι. Ψαλμ. μη. ζ. Ησ. μ. ς.

θρυλῇ καὶ ὀλιγωρίᾳ πλουτῇ, ἢ ἀπολαύει θεραπείας τῆς παρὰ τῶν πολλῶν; εἶτα οὐκ ἀκούεις τοῦ ψαλμῳδοῦ λέγοντος, Μὴ φοβοῦ, ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πρόσκαιρα, οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ ἡ δόξα ὀπίσω αὐτοῦ; οὐκ ἀκούεις τοῦ προφήτου βοῶντος μὴ μεγάλης τῆς φωνῆς, Πᾶσα σὰρξ χόρτος, ἢ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου; οὐχ ὁρᾷς ὑπομαρτυρουμένας ταῖς τῶν προφητῶν ἀποφάσεσιν αὐτοῖς τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν; οὐχ ὁρᾷς τὸν πλούσιον ἢ τὸν ἔνδοξον ὑπτιαζόμενον τοῖς ἐρημικοῖς, Οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πρόσκαιρα; ἀκούσεται τοῦ Ἰὼβ ὁ αὐτὸς τοῦτο λέγοντος, Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός, γυμνὸς ἢ ἀπελεύσομαι, οὐκ ἐν τῷ ἀποθνήσκειν αὐτὸν λήψεται τὰ πρόσκαιρα. ἀκούσεται τοῦ Παύλου τὰ αὐτὰ φιλοσοφοῦντος, Οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. σὺ δὲ μακαρίζεις δι' ἃ θεσπέσιε οὐδὲν ἐστὶ δυνάμενον ἀπενεγκεῖν σὺν τῷ ὀφειλόμενον αὐτῷ παρὰ τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. ἢ τίς ἄλλος ἀθλιότερος ἔσῃ, εἰπέ μοι, ἢ τλήμων, ἀλλ' ἢ, ὅταν ὁ σὺν πολλῇ πνοῇ ζήσας ἀπέρχηται πρὸς τὸν σὺν οὐδὲν ἀπιόντες; σὺ δὲ εἴ τινα τῶν τῷ πολυτελῶν ἐσθῆτι καὶ συσσιτίων ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς εἶδες, ὑπὲρ μὲν τὸ ἀλλοτρίας πολλῆς ἀπολαύοντα τιμῆς, πολυτίμους κόλπους ἔχοντα, εἰς ἃ τὰ οἰκεῖα ἐπιμελόμενα, καὶ

Παροιμ. α. β.

Ιωβ. α. κα.

α. Τιμ. ς. ζ.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, Λογ. Δ̄.

εἰκτ. γ. Α αὐτὰ λέγλι ἐμοὶ μὴν οὐκ ὀκνησεν, ὑμῖν δ' ἀσφαλές. Εἰ δ' Παύλῳ συνεχωρεῖ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ πρὸς τοὺς μαθητὰς, Ψυλῷ δ' μὴ τῆς τοῦ πνεύματος διδάσκοιτο χάριτος, ἢ μὴ ὅτι πάγκαλος ἐλάμυνοι τοὺς ἄλλους, ἢ πάντων ἀναγκαιοτάτα τὰ παθήματα, Παύλῳ δ' πιμφωνῷ, οὐ πάντες ἴσχυσι, ὡς ὀξὺ οὐρανοῦ ἀϊγλίου καταβαίτος, μᾶλλον δ' ὡς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· Εἰ τοίνυν ἐκείνῳ χρεία λοῦ τοῦ συνιχῶς ταῦτα λέγλι, πολλῷ μᾶλλον ἡμῖν τοῖς οὐδενὸς ἀξίοις λόγου. ἢ γὰρ ὄντως ἀσφαλὲς ὃ πολλάκις ὑμῖν ἔδει τοῦ αὐτοῦ ἀκούειν, ἢ δ' μέτοι ὃ ἔδει τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἢ ὃ ταῦτα ἔδει τοῦ αὐτοῦ. μὴ δὴ δυσχεραίνετε τις, μηδὲ ἐνοχλεῖσθαι νομιζέτω πρὸ ἡμοῦ, ἐ ἔδει τῆς αὐτῆς ἐστολίσεως μέλλοιμι ταῦτα λέγλι πάλιν. Εἰ μὴν γὰ λοῦ θαρροῦσα, ὅτι ἅπαξ ἀκούσαντες ἀπολήσεσθε τὸ ἰόσημα τῆς ψυχῆς, μάλιστα μὴν οὐδὲ ὅτως ἀπὸς λοῦαι ἐχρῆν· ἀλλ' ἐπ ἔδει τοῦ αὐτοῦ λέγλι ἐχρῆν, ὥστε μόιμον ὑμῖν ἢ βεβαίαν ποιῆσαι τὴν ὑγίειαν, καὶ δυσχειρώτους πρὸς τὸ τοῖς ἀδίοις μὴ ἔδει πιστεῖν πάλιν ἔργοις. ὅπῳ δ' ἐπιστοπιβούλομαι τῆς ἔτι λειψανά τινα δ' κακοῦ ἔδῃ τοῖς ἀκροαταῖς, ἀναγκαῖα ἐστὶ λόγου ἡμῖν ἢ ζωοχὴ ἐπὶ τούτου ὀστέου πρὸς αἵρεσιν. τὴν μὲν γὰρ ἀναγκαῖον ὄντιν εἰπεῖν πῶς οὐκ φυλάξομεν. πῶς οὖν ἐκφυγοιμεν αὖ; πρὸς τοὺς ἐν ταῖς θύραις, ἢ τῇ πρὸς Θεοὺ ὁμιλίᾳ· δοὺς περὶ δ', λογισμοῖς θύσεσιν. αὖ γὰρ ἴδῃς ζῶνα μὴν ἐπ' μέλλοντα, ζῶνα δ' τὰ παρόντα, ἢ τὴν ὀρθὴν ἔδει ἑκατέρων ψῆφον εἰσάγοις, ἐνδεὲ ποτέ σε τῆς ψυχῆς ἅψεται τοῦτο τὸ κακόν. ὅταν οὖν ἴδῃς πλουτοῦντά τινα πρὸς ἀξίαν, μὴ μακαρίσῃς, μὴ ζηλωτὴν νομίσῃς, μὴ καταγνῷς τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, μὴ μάτην φέρεσθαι ἢ εἰκῆ ἐπ' πρόντα νόμιζε, ὅπῳ ὁ δῆτα πλουτεῖ πρὸς ἀξίαν. αἰαμνήσθητι τοῦ Λαζάρου ἢ τοῦ πλουσίου, πῶς ὁ μὴν πρὸς ἄκρον ὠπορείας ἐληλάκει ἢ πυθῆς, ὡμὸς ὢν ἐστὶ ἀπανθρωπίας ἢ ἀπόνοιαν ἐσχάτην, ἢ κυνῶν αὐτοῦ ἀγελαιότερος· Εἰ γε ἐκ μὴν ἐπ πίπτα ἠλέησεν ἢ ἐθεράπευσεν, οὐκ ὀκνοῦντες τῇ γλώττῃ ἅψασθαι τοῦ ἕλκους τοῦ πονηροῦ τοῦ σώματος, ὁ ὃ οὐδὲ ψιχίων αὐτοῦ μετεδίδου. σύνισον οὖν πῶς αὐτὸς μὴν πρὸς ἄκρον ὠπορείας ἐληλάκει, ὁ δὲ πίνης ὀκνῆσε, οὗτος πλούσιος, οὗτος ὠπορος, Εἰς ἀλλ' τῆς πενίας ὃ ἔχαρι κατέπεσεν, ἢ αὐτῆς τῆς ἀναγκαίας ἠπόρει τροφῆς, ἢ τόσῳ καὶ λιμῷ διέκειτ παλαίων· ἢ ὁ μὴν ἦπω τῆς χρείας εἶχεν, ὁ ὃ οὐδὲ τῆς συμμετρείας ἀπέλαυεν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐδυσχέρανεν, οὐκ ἐφθέγξατ ῥῆμα ἀσεβές, οὐ κατηγόρησε τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐμέμψατο τὴν προνοίαν, οὐκ ἀνέθηκεν εἰμαρμένῃ τὰ γεγονότα, οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἑαυτὸν· ἐγὼ μὲν οὐδὲν ποιήσας καὶ κακὸν εἰδικῶς, τοσαύτην πέπονθα δίκην, καὶ τὴν ἑκάστην ὑπομένω ὠμοείαν, λιμῷ τηκόμενος, δαπανώμενος νόσῳ χαλεπωτάτῃ, καὶ μικρὸν ἀναλισκόμενος ἢ ἀχρειούμενος· οὗτος ὃ πλουτεῖ ἢ πυθῆται, ταῖς ἀλλοτρίαις ἐνδιατρίβων κόμβοις συμφοραῖς, ὁ τοῖς ἐμοῖς ἐμπρόσθεν κακοῖς· καὶ ἐκ μὴν ἀπόνοιαν ἔσχατον ἢ ὠμότητα ἢ λίθινον τοσούτων ἐπόησε χρημάτων κύριον ὁ Θεός, ἐμὲ δὲ ἐκ οὐδὲ μέχρι ῥημάτων ψιλῶν προέβαλε καταπίνεσθαι πόνοις τοσούτοις. πολλῶν ταῦτα δικαιοκρισίας ἄξιαν πρὸ ταῦτα προνοίας ἐκδικοῦσας τῆς ἡμῶν; οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν ἐκεῖνος. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ὅταν αὐτοὶ μὴν ἐκ πάσχοντες καὶ κακῶς ἔχοντα ἐκ διατόνου εὐλογῶσιν ἐν πᾶσι, σὺ δὲ ὁ τῆς παλαισμάτων ἰσχνὸς ἔξω, ὑπὲρ τούτων βλασφημεῖς ἐκ Θεοῦ, ὑπὲρ ὧν εὐχαριστεῖν ἔπρεπε ἔχρῃσεν; ὁ μὴν πάσχων δεινῶς, καὶ εἶπε τιμῆμα φορτικὸν ἢ ἐπαρθές, Εἰ ἢ μὴ τοσούτης, ὅσης ἔπρεπε, ἀλλ' ὅμως γε ἢ ἐλαττόνος μετέσχε συγγνώμης· ὁ δὲ ἔξω τῆς δεινῶν ἐκτὸς, καὶ ὑπὲρ ἑπρωτικοῦ ἑαυτῷ ψυχικὸ ἀπόλλυ, ποίας αὖ εἶη συγγνώμης ἄξιος, ὑπὲρ τούτων

ἁμάρτημα χαλεπὸν, ὡς ὃ μὴ τῶν ἁμαρτίαν αἰσχυντῆναι, ἢ Θεὸν ἀφαιρεῖσθαι χάριν τῶν οἰκείων κακῶν. τοῦτο πάσης ἁμαρτίας χεῖρον· ὅπερ οὖν ὁ διάβολος ἐπαισθόμενος, ὡς μὴ μόνον ῥᾳδίως ἡμᾶς ἡδέσθαι προσεύξασθαι, ἢ προσχέρεις εἰς κακίαν, ἀπάντων τῶν αἰτίαν αἰσθάνεσθαι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ ἢ μὴ τὸ βλασφημεῖν ἡμῶν ἢ τὸν ψυχὸν ἢ γλῶτταν ἐργάσασθαι ἀπολογίας προφάσεις, τὸ Θεοῦ κατηγορεῖν, ἢ τῶν μὲν ἐργαζομένων ἡμῶν αὐτῶν ἀποσκυλάζομένους τῶν διαβολῶν, εἰς ὃ οὐκ ὄντα αἴτιον μεταθήσεσθαι τῶν κατηγορίαν. καίτοι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων εἴ τις τοιοῦτόν τι φανῇ τολμήσας, ἄρχειν τοῦτο μόνον εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ ἀπόλειψιν. ὅταν γὰρ ἔτεροι συκοφαντῇ ὁ μηδὲν ἐργασάμενος ἄνθρωπος, τῶν δεδρακότων ὁ τόλμημα πλουσίως ἐσέχηται. ἔσχ οὖν πόσα κακὰ σωθήσεται ὁ διάβολος ἀπὸ τῆς εἰμαρμένης· καρτερῶμεν ἄρετῆς· σκύλευε γὰρ ψυχὴν, καὶ σφόδρα προθύμως ἡ, προσ σὺν γὰρ αὐτῆς ἱδρῶτας, ὅταν πείσῃ, ὅτι τῶν ἡμερῶν οὐδέν ἐστιν ἐφ' ἡμῖν βέβαιον προσ ποινείαν ἔργον. ὅταν γὰρ μάθῃ τις ὅτι μοιχεύων ἢ φονεύων, ἢ τοίχους διορύττων, οὐκ ἔστιν ἐγκλήματος ἄξιος, οὐ παύσεται, καθάπερ ὅτι κατόντας χοίρου μὴ προθυμίας φερόμενος, τῆς προσευχῆς ποιῇ συκοφάντας, ἢ συκοφάντης γένεσθαι τοῦ Θεοῦ· ὃ τί ἡμῖν ἀν χέρσιν, εἶτα μοι, κακόν; φεύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ, τὴν εἰδωλολατρείαν τοῦτον· ὅτι ὃ θάνατός ἐστιν οὐ ᾧ λέληπται, εἰ πάντα ἀρυσάμενοι δ. Βασ. δ μ. σοφίαν εἰ μικρόν τι τῶν διεφθαρμένων δογμάτων, ἀνάγκη πάντως ἀποθανεῖν, εἰ μὴ παλιγγενεσίαν, ἢ τῆς ὑγιείας ἀπολαύσωμεν τὸ καθαρᾶς. ἵν' οὖν μὴ μὴ ταῦτα ἀνέκτητα ἀρνησώμεθα, ὅταν τῆς μετανοίας ἡμῖν ἡ προσδοκία μὴ τὸν σωτῆρα ἀποδημίαν σχοίη, ἕως ἐσμὲν κύριοι, ὅσοι μὲν ἁλώμεθα τῷ νοσήματι, μετανοήσωμεν ἢ ἀνακτησώμεθα ἑαυτούς· ὅσοι δ' ὑγιαίνομεν, τὴν τε ὑγίειαν καθαρὰν διατηρῶμεν, ἢ τοῖς προσκαταλημμένοις χεῖρα ὀρέγωμεν. εἰ γὰρ τοῖς τῷ σώματα νοσοῦσι τοσαύτην δύναται δεικνύμεθα σπουδὴν ἢ κηδεμονίαν· ὅταν ψυχῆς ἀρρωστία προσκέηται, τί τῶν πάντων ἐ προσκτέον ἡμῖν, τί οὐχ ὑποπεσοῦμεν, ὥστε ᾧ ἀδελφοὶ εἰς ζωὰ φανῆναι μέλεις ἡμῖν ζωταλειῶτα ἀνακτήσασθαι, ᾧ καὶ ἐν τῷ πληρώματι τῶν σώματος τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελειῶτα; πάντα οὖν γὰρ τούτων προσγματευσώμεθα, πάντα γὰρ τούτων προφέρωμεν, εἰ κυνῶν, εἰ λύκοις ἀπελαύνοντες, μηδὲ ἀρκεῖν ἡγώμεθα ἡμῖν τὴν ἡμετέραν αὐτῶν σωτηρίαν. ὥσπερ γὰρ Θήρηται ὅτι, Εἰ Ψαλ. μθ. ιθ. ἑτέρως κλέπτειν, ζωπύρεχες, ἢ μὴ μοιχᾶν τὴν μοιχίδα συνέπῃς· οὕτω δὴ ἢ εἰ ζῷ ἀκουσόμεθα, ὅταν ἴδωμεν πιανῶν τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων κλέπτοντα λόγοις ἢ ψιθυρισμοῖς, τὰ αὐτὰ ἀκουσόμεθα. οἷός ἐστι διαπτοὸς ἡ ἐκκλησία, σκύβη τιμιαί εἰσιν οἱ πτοί. ὅταν οὖν ἴδῃς πιανῶν τῶν ἔξωθεν βουλόμενον ὠφελεῖσθαι τι τῶν σωζομένων, καὶ αὐτὸς ἀναλώτος ἦς, ὡς μέλλων κινδυνεύειν, ἀπρόϊδιος, ἐ μὴ προσελθὼν εἴπῃς τοῖς διορθῶσαι κυρίοις, ἔσοχος γένησας τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ὁ ᾧ κλέπτειν ὁρῶν διορύττοντα, ἢ μὴ κωλύων ἢ ἀφ' σωτῆρ ἢ δι' ἑτέρων. οὐχ ὡς σοι ᾧ κινδυνεύων ἁπλῶς ὑπερέμεσθαι ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὡς ἀσφαλίσασθαι, ὡς ποιῆσαι ἵσως γὰρ τῆς ἑαυτῶν, ἢ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας μεμεμῆσθαι. ὅταν γὰρ δεινησώμεθα ἢ τῶν ἐπηγγελμένων τυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

γὰρ ⸂ὡς⸃ οἰκειῶται τῷ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῳ, ⸂ὡς⸃ νόμοις πολιτευόμενοι τοῖς παρ' ἡμῖν, καὶ βασιλεύσιν ὑποτεταγμένοι τοῖς αὐτοῖς, οὐ διαπείθῃ, ὅτι τῇ Περσικῇ πολιτείαι σύμφερει εἰσάγειν οὐ χρή, ἀλλ' ἁπαγορεύει μόνον, ὅτω δὴ καὶ ἐνοχλοῦντα. τῶν γὰρ ἁμαρτημάτων τὰ μὲν ὅτι λόγῳ διόρθωτα ⸂ὡς⸃ διδασκαλίας, καὶ ὅτῳ φθονερᾷ καὶ δήλῃ, ὡς φόβῳ καὶ τιμωρίᾳ μόνῃ κωλύεσθαι· οἷον, ὁ φονεύειν, ὁ μοιχεύειν, ὁ κλέπτειν ἁπλῶς διάταγμα λόγων· διὸ ὅπερ καὶ ὁ νομοθέτης οὐχὶ διδασκαλίδι ⸂ἐπὶ⸃ τούτων στοχαστέον ἔθηκε παρηγορῆσαι ἡμᾶς, ὅτι ὃ ⸂ποιήσομεν⸃ (ποιήσομεν δὲ ἡμᾶς τῷ λογισμῷ) ἀλλὰ μόνον ἀπαγορεύσει, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις. ὅταν δὲ χρῄζῃ ⸂ἀφορμῆς καὶ⸃ ⸂ἐπιδιορθώσεως⸃ καὶ εὐρυχωρίας ἡμῖν ⸂διαλέγηται⸃, καὶ λογισμοὺς τιθῆσιν, Ἐλέησον τὸν χρεώστην, φησὶ, ⸂ὡς⸃ ⸂ποιήσαντος⸃ καὶ γὰρ ⸂ὡς⸃ σὺ ⸂ποιήσας⸃ ἤλυτος ἦλθε σὺ γῆν Αἰγύπτῳ. ὃ σάββατον ἀργίαν τίμα, φησίν. εἶτα καὶ λογισμὸν τίθησι. ὃ τοίνυν εἰμὶ μήνυσόν μοι, οὐ τὰ τούτου ὄντα τῶν διωμένων λογισμοί, ἀλλ' ἐκείνων τῶν δήλων. ὥσπερ γὰρ δῆλον ὅτι ποιήσει ὃ φονεύων, ⸂ὡς⸃ ὃ μοιχεύειν φαῦλον, ὅτω δῆλον ὅτι ὃ ⸂ποιήσειν⸃ εἰμὶ μὴ ποιήσει ⸂ὡς⸃ ἀπαγορευόμενον. μὴ γὰρ ἀπὸ τῶν πιθομένων νομίζετε αὐτὸ εἶ) τῶν μὴ κεκωλυμένων· ἐπεὶ καὶ φόνος τολμᾶται, καὶ κεκώλυ) ⸂ται⸃ τοῖς νόμοις, καὶ αἱ μοιχεῖαι καὶ αἱ ἁρπαγαὶ τῶν ἀπαγορευομένων εἰσί, καὶ τοι δρωμένων ⸂ἀπὸ⸃ τῶν πολλῶν. ἐπεὶ ὅπου γε τῶν κεκωλυμένων ἐστὶν, ὥσπερ ὁ φόνος, ⸂ἀπὸ⸃ τοῖς νόμοις αὐτοῖς τοῖς τῶν Ἑλλήνων, ὃ τῇ ἡμέρᾳ πείθεσθαι, πρόελθών ὡς τὸν μοιχευσάμενον τοῦ τῆς ἰδίας γυναῖκα, κατηγορήσομαι· εἰ δὲ καὶ ἀπολογήσεται, ὅτι οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ἡ ἡμέρα. ἐγὼ μὲν γὰρ σωφρονεῖν ἐβουλόμην· ἐκείνη δέ με ὥστε ἐμοιχεύσει. ἆρα δὲ ⸂ἀπὸ⸃ τούτου χαλεπωτέρους δώσει δίκην, ὡς καταγέλαστα ἀπολογούμενος; ἆρα συγγνώμης τεύξεται παρ' ἡμῶν; ὐδαμῶς. καὶ μὴν ἐγχειρῶ κατ' ἐκείνου. εἰ γὰρ ἡμέρα πάντα ἐστὶ καὶ οὐ δοκήσει ⸂μόνον⸃, ταύτης μείζων οὐκ ἔστιν ἀπολογία. εἰ μὲν γὰρ κυρία καὶ δυναστεύσασα ὅσα τῆς ἡμέρας ἡ προαίρεσις, οὐκ ἂν εἴη ἡμέρα. εἰ καὶ μικρὰ μηχανήσεται ἡμᾶς, ἀνάγκη τὰ ὑπ' ἐκείνης πληρωθῆναι, κἂν τῷ ⸂ὄντι⸃ κολάζεται, καὶ ὑπ' εὐτυχεῖ) συγγνώμης, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτὴν ὅτι ἀπολογουμένου, ὅτι τυχόντος συγγνώμης ἀκούσει). ὅτω ⸂ἀπὸ⸃ πάσι τὸ ⸂πρᾶγμα διαβέβληται⸃, καὶ μῶρος ⸂εἶ⸃ καὶ λῆρος δοκεῖ. πολλοί τοι τῶν ἀρχόντων (κἂν τοίνυν εἰ ⸂ἀπὸ⸃ μὲν θέσεως πάντα βία, ἀρκεῖ ⸂πρὸς⸃ ἀπολογίαν αὐτὸ τοῦτο ἐγκαλυπτόμενον, μᾶλλον δὲ ἐγκλημα λοιπὸν εἶ) δοκεῖ) πολλοὶ γοῦν τῶν ἀρχόντων ὅτι φόνους ἀδίκους κατηγορηθέντες, δίκην ἔδοσαν· οὐδὲ ⸂εἷς⸃ δημίους οὐδὲ διαχειρισαμένους τὴν φόνον, καὶ αὐτόχειρας γεγονότας τῆς σφαγῆς, οὐδεὶς εἰς δικαστήριον ἑλκύσας ἦς, ἀλλ' οὐδεὶς ζητήσας τὸν ἄρχοντα, τῆς ἀνάγκης ⸂ὑπὲρ⸃ αὐτῶν ἀπολογουμένης, καὶ τοῦ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματος, καὶ τοῦ τῆς ⸂ὑποταγῆς⸃ φόβου. εἶτα αὖ θέσεως μὲ ἴσασι συγγινώσκειν, ⸂τὸν⸃ αὖ θέσεως τοῦ ὁμοφύλου καὶ ὁμοζήλου κατεπαγκαζομένου ⸂ὃ⸃ ⸂τὸ⸃ εἰμὶ μὴ οὐχὶ πολλῷ μᾶλλον συγγνώσκειν ἐχεῖν; καὶ γὰρ ἀναδρᾶναι ἔδει. ἐκείνης μὲν, ὡς φασιν, ὅπως ἀνθρώπου χωρὶς ἡ ἀρχὴ, ὡς καὶ εἰς ἔρημον, καὶ εἰς θάλασσαν, καὶ ὅπου τις ἀφίκηται, τὰ ἰσόμοιρα αὐτῆς ἀναφθύζεται. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ⸂ἐστὶ⸃ μὲν ⸂τὸν⸃ βαρβάρων βίας ἀγγέλλοντα, πλείστης συγγνώμης ἀπολαύειν, ὡς μηδὲ ἐγκαλεῖσθαι τῇ ἀρχῇ, ⸂ἐμὲ⸃ δὲ ⸂τὸν⸃ δυναστείας, ὡς φασι, δυνάμεως κατεπαγκαζόμενον, δίκην διδόναι, καὶ μηδὲ λόγου μεταδιδόναι ⸂πρὸς⸃ ἀπολογίαν αὐτῆς τοιαύτην; οὐδεὶς γάρ ποτε ⸂προδιδομένος⸃ εἰμὶ μὴ ἀπέφυγε, οὐκ ἐν δικαστηρίοις καὶ κρίσεσι, οὐκ ἐν οἰκίᾳ οἰκέτης, οὐκ ἐν διδασκάλου παῖδες, οὐκ ἐν ταῖς τέχναις μαθηταί, ἐν οἷς δὴ ἁμαρτάνουσι. πῶς οὖν τινες εἰμὶ μὴ μὴ προσδοκῶσιν, ἀπαιτοῦντες αὐτὴν, καὶ τῇ ⸂τὸν⸃ αὐτῆς ἀνάγκῃ οὐδεμιᾶς μεταδιδόντες συγγνώμης; οὕτω τῇ μὲν ἀληθείᾳ καὶ τὰ σωματοῦ σφόδρα πεπείκασιν ἑαυτοῦ, ὅτι μῶρος ὃ ⸂ποιήσας⸃ ἐστίν. ὅταν δὲ εἰς ἀνθρώπους ἐμπέσωσι χαλεπὰ, ἕτερον αὐτοῖς ⸂ποιήσειν⸃ πάλιν, ὡς τῶν ἁμαφθυζίμενον ἀποκαμόντων αὐτοῖς δίκην, ἀλλ' οὐ χαλεπώτερον αὐτὸν δώσοντες. οὐ γὰρ οὕτω ὃ ἁμαρτάνων

Exod. κ. ιγ. ωδὴ ι. ιη καὶ ιθ. Exod. κ. ι. καὶ ιγ.

ὅτι δὲ μὴ σωτήριον, δῆλόν ἐστι βλασφημῶ; μὴ δῆτα καλῶ, μὴ τὴν ἀλήθειαν ὧδε ἀλαζονεύεσθαι, ἀλλ' ἀποπηδῶμεν, καὶ μὴ ὑπολίνωμεν ταῖς ἀκοαῖς. φθείρεσθαι ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κα- a. Kορ. ιε. λζ.
καὶ καὶ συνήθειαι οὐκ ἴσασι τυχεῖν τοῦ ἀπατηλοῦ τέλους. πῶς γὰρ ἔσται, ὧδε μὴ λοιμικὸν χωρίον ἴδῃς καὶ ὑπόνοσον, φεύγεις τὸν ἐκεῖ διατελοῦντα, κἂν μυρία σε ἔλκῃ πρὸς τὸν οἶκον
5 ὃν ἐκεῖνον, πάντων τὸν τοῦ σώματος ὑγιαίνειν προτιθείς· ὅταν δὲ λόγου τοὺς λοιμώδεις πτῶσιν ἐμπεπλησμένους, καὶ νοσήματος, οὐχὶ σῶμα διαφθειρόντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν ἀπολλύοντος, καὶ χεῖρα καὶ φαυλοτέραν ἐργαζομένην, οὐκ ἀποπηδᾷς; Ἀκουσόν, φησί τις Παροιμ. θ. ιη.
σφόδρα δύνῃ, μὴ στῇς, ἀλλ' ἀποπήδησον, μὴ ἐγχρονίσῃς· ἡ τοῦ βεαχυτάτου σε τούτοις δεδοικώς διατελοῦν. ταῦτα δὲ λέγομεν, οὐ τὸν ἰσχνὸν τῶν περὶ ἐκείνους δογμάτων δεδοικότες,
10 ἀλλὰ τὸν ὑμετέραν ἀδύναν φοβούμενοι. ἡμῖν γὰρ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἀραχνίων ἀδυνατώτερα τὰ ἐκείνων φαίνεται, τοῖς τεθηγμένοις τῇ πίστει, καὶ μυριάκις ἡμῶν ἐπαίδευσε ταῖς ἀκοαῖς, τοσούτῳ πλείω γέλωτα ὀφλισκάνουσι παρ' ἡμῶν, καθάπερ οἱ μεμηνότες καὶ τὴν οἰκείαν φρενῶν ἀξιπιστοῦντες· τὸν δὲ ὑμετέραν ἀδύναν δεδοίκαμεν. οὐ γὰρ πάντων λέγω τὰ a. Τιμ. ε. δ.
Εἰρημένα, ἀλλὰ τῶν ὑπερβάλλειν τοῖς λεγομένοις ὄντων. ἐπεὶ καὶ Παῦλος ὁ πάντων
15 κρατῶν, οὐχὶ διδασκαλίαν μέσον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ὑπεδέκετο ὡς μαθητὴν Τιμοθέου τὰς λογομαχίας, τὰς κενοφωνίας παραιτήσασθαι παρήνει. ὀλίγος ἐστὶν ὁ τῆς ζωῆς ἡμῶν χρόνος, βεαχὺ δὲ τῆς σωτηρίας ἐφόδιον. δὸς οὖν αὐτὸν τῷ βεαχεῖ χρόνῳ δόξαν ἡμῖν πρὸς τὸ μαθεῖν τι τῶν χρησίμων, εἰς παιδιὰς καὶ φλυαρίας καὶ βλασφημίας αἰσχρὰς μὴ ἀκροάσεις, πότε λοιπὸν εὐπορήσομεν ἑτέρᾳ πρὸς τὸ μαθεῖν τὰ ἀναγκαῖα καὶ κατανοῆσαι;
20 μάλιστα μὲν γάρ, εἰ καὶ μακρὸς εἰμι, πάντα αὖθις εἰς τὰ χρήσιμα διώκειν ἔδει· ὅταν δὲ ὀλίγος ᾖ ὁ βραχύς, πῶς οὐκ ἐκάστης ἡμέρας τὴν ὀλιγότητα αὐτὸν εἰς τὰ διαφθείροντα δόγματα τὸ ψυχικὸν τὸ ὑμέτερον διαπραΰναι; τί σοι χρεία φαρμάκου; μὴ δίψῃ πλήγω, μὴ τὸ χρόνιον ἀφέλωσις εἰς τὸ θεραπεύειν, ἃ λαμβάνεις πρὸ ἑτέρων καὶ ἤδη· ἀπὸ τῶν θείων γράφω τὰ ὑγιῆ συγκρότει· καὶ προσέλθῃ τις ἕτερόν τι λέγων, ἀπόφραξον πάντα, ἀπο-
25 πήδησον θύρας, μὴ ἐγχρονίσῃς. καὶ εἰ τοῦ βασιλέως συλλόγου ἡμισέος, οὐκ ἂν ἐμπίπτου μεταχεῖν τὸ σιωπηρόν, ὡς τὴν κενοφωνίαν τῆς ἀκροάσεως, εἰ καὶ μὴ συγκατάθεσις ἦν ὁμοῦ, κανδυθύσων πάντας· ὅταν τοῦ Θεοῦ λέγηταί τι, ἡ δόγμα τὸ αὐτοῦ τιμῶν κατηχείας γυμνάζῃ; οὐκ ἀποφθέγῃ, ἃ μισοῦσι τὸν βλάσφημον γλῶτταν, οὐκ ἐμφρέγξῃς τὰ ἄθεα τόματα; καὶ πῶς δυνήσῃ μετὰ παῤῥησίας εὔχεσθαι τὸν Θεόν, τὴν δυσφημίαις τὸν κατ' αὐτοῦ κοπιῶσι μὴ, πάλιν
30 καλῶ. ταῦτά μοι οὐ πρὸς σὲ παρῳκται εἴρηται, μᾶλλον δὲ ἡ πρὸς σὲ παροῦσα. εἰ γὰρ ἡμᾶς ἀνεύθυνοι, ἀλλ' οἷς πίστις ἔστι ταύτην ἰσοῦσθαι τὴν ἴσον, τούτοις ἡ ἑτέρως πλέουσι ἐπιστολὴ τὰ ῥήματα, ὥστε προρρίζους ἀνασπάσαι τὰ κακά. γένοιτο δὲ εὐχαῖς τῶν ἁγίων ἡ φίλων τοῦ Θεοῦ (οὐ γὰρ δὴ τοσοῦτον ἡμῶν ἰσχύει τὰ ῥήματα, ὅσον τὸ ἐκείνων εὐχῆς καὶ παῤῥησία) γένοιτο πάντας ἡμᾶς, ἡ ὅσοι πρὸς τὸ πλήρωμα τῆς ἐκκλησίας σωπηλῶσι, τούτων ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν, καὶ παῤ-
35 ῥησίας τύχαι ἐμπεσόντι τῷ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, Λογος γ.

40 Οἶδα πολλοὺς περὶ εἱμαρμένης εἰπόντας πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἀλλ' οὐδὲν κωλύει καὶ τιμωρεῖν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως γυμνάσαι καὶ λόγῳ· οὐκ ὀλίγῳ δὲ πάθος ἐστὶν ἰσχυρόν, ἀλλ' ὅπερ ἡ ῥαθυμία ἡμῶν ὅτι ἀφατος, ἡ δὲ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιοῦσα τῶν κοσμικῶν· ἐπεὶ καὶ τυφλῷ δῆλόν ὅτι φύσει, ὅπερ καὶ πιστὸν οὐδὲ λόγου, οὐδὲ διδασκαλίας δεῖσθαι χρὴ πρὸς τὸ τὸ κακοῦ τοῦτο φυγεῖν. καθάπερ

τί θησι τόμος· ἄκουσον δὲ τῆς Εἰμαρμένης, πῶς φθείρεται, καὶ πῶς εὐσεβεῖς εἰσαγάγῃ θεσμούς, καὶ μάθε, πῶς ἐκείνα μὲν ὑπὸ θείου πνεύματος εἴρηται, τὰ δὲ παρ' ἑαυτῆς ὑπὸ ποτε σοῦ, καὶ δαίμονος τοῦς τινος δυσμενέσου. Εἶπεν ὁ Θεός, ἐὰν θέλητε, καὶ ἐὰν μὴ θέλητε, κυρίους ἡμᾶς ποιῶν ἀρετῆς καὶ κακίας, δὲ ὅπῃ τῇ γνώμῃ τῇ ἡμετέρᾳ πηδᾷς. ἐκεῖνος δὲ τί φησιν; ὅτι ὁ Εἰμαρμένου οὐ δυνατὸν ἐκφυγεῖν, κἂν θέλωμεν, κἂν συνδιάζωμεν. ὁ Θεὸς λέγει· ἐὰν θέλητε, καὶ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. αὐτὴ λέγει, κἂν θέλωμεν, μὴ ἢ δὲ ἡμῖν δεδομένον, οὐδὲν ὄφελος τοῦτο θέλειν. ὁ Θεὸς λέγει, ἐὰν μὴ θέλητε τοῦς ἐπεχεῖν τοῖς λόγοις μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται. αὐτὴ λέγει, κἂν μὴ θέλωμεν, ἢ δὲ ἡμῖν δεδομένον, πάντας σωζόμεθα. οὐ ταῦτα ἡ Εἰμαρμένη φησί; τί γοῦν δὴ οὖν τῆς μάχης ταύτης σαφέστερον; τί δὲ πολέμου φανερώτερον τούτου, ὃν διαιρεῖται ὅταν τοῦς θεῖα λόγια εἰλεῖν ⓖ τῆς ποιν- 10
ειας διδάσκαλοι δαίμονες; ἀλλ', ὅπερ ἔφην, ὃ μὲν δαίμονας καὶ ἀνθρώπους ἄλλους δαίμονας, τοὺς Ἕλληνας λέγω, ταῦτα πείθεται, θαυμαστὸν οὐδέν· ὃ δὲ ὑμᾶς οὕτω θείας καὶ σωτηρίου διδασκαλίας ἀπολαύοντας, ἀτιμάζειν μὴ ταῦτα, τοῦς τρέχειν δὲ ἐκείνοις τοῖς ἀ-
a. Cor. 4 6. λογωτάτοις, καὶ ψυχῆς ἀπώλειαν ἔχοισι, τοῦτο ἐστὶ δὲ πάντων χαλεπώτερον. Τί γὰρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; ἐμοὶ τοῦς τοὺς ὑμᾶς ὅστις ὁ λόγος, τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, τὰ τέκνα τῆς ἐκ- 15
κλησίας, τοὺς ἐν τῷ παραδείσῳ εἶναι παραδεδομένους, τοὺς οὐρανίων ἀπολαύοντας διδαγμάτων, τοὺς τοσαύτην τιμηθέντας τιμήν. ὀργὰ τοῦτο τοῦτο, καὶ τοῦτο δακρύω καὶ θρηνῶ. θρηνῶν γὰρ ὄντως ἄξια, ὅταν τις μηδὲν συνειδυῖα ἄξια πάσχῃ τοιαῦτα. ποῖα γὰρ, εἰπέ μοι, συγγνώμη, ὅταν ἀποφαίνηται Θεὸς, καὶ δαίμονες ἀναφθέγγωνται, καὶ ἀξιοπιστότερα δόξῃ τοῦτο τὰ οἰκεῖα τοῦ Θεοῦ, τὰ παρ' ἐκείνου λεγόμενα; μὴ γὰρ λογισμοὺς κινοῦμεν τοιούτους, ἀλλὰ τοῖς 20
Ἑστρ. 15. 2. τοιούτοις πειθομένοις δίξομεν. ὁ Θεὸς λέγει, Παρέθηκά σοι πῦρ καὶ ὕδωρ, τοῦτο ζωὴν δὲ τὸ θάτερον, οὐ ἐὰν θέλῃς ἔκτεινόν σου τὴν χεῖρα. ὁ δαίμων λέγει, ὅτι οὐκ ἔστι σὺ σοὶ ὃ ἐκτείνων τοῦτο χεῖρα, ἀλλ' ἀνάγκη πολλὴ καὶ βία, καὶ ἀξιοπιστότερα ἐμοὶ σοὶ δοκεῖ, καὶ οὐ δὲ μέσον τοῦτο συμβουλευόντων τοῦς, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς, ὁ δὲ δαίμων· καὶ τῆς συμβουλῆς ὃ μὲν φορεῖ ἀξε- 25
πάζῃς, ὅτι ὃ μὲν σωτήριον δὲ τοῦς ἀρετοῦ καλεῖ, ὃ δὲ ὅπως καὶ δαιμονικὸν δὲ τοῦς κακί-
ας καὶ πονηρόν· καὶ τὰ μὲν τοῦ Θεοῦ σοι γνώριμα, καὶ τὰ μὲν τοῦ δαίμονος σκοτεινῆς, ὅτι ὁ μὲν ὅτου σε ἐφίλησεν, ὡς καὶ μονογενῆ δοῦναι ὑπὲρ σοῦ, οὗ πρώτερον οὐδὲν ἴσον τῷ πατρὶ, καὶ ἕνα φιλεῖ, ὡς καὶ παρακαλεῖν σε μὲν τοῦ ἀποστόλων ὑπὲρ τῆς σῆς σωτηρίας, δὲ πάντα ποιῆ· ὁ δὲ οὕτως ἐμίσησε καὶ μισεῖ, ὡς μὲν πάντων σοι πολεμεῖν, καὶ μὴ μόνον οὐδὲν διδόναι χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ ὧν ἔλαβες παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τούτων πειρᾶσθαι ἐκβαλλῆν. ὁ μὲν ἀγέλασε σε ἴσον 30
ποιῆσαι ἑαυτοῦ δαίμονα, ὁ δὲ τὸ χαμαὶ βαδίζοντα ἀπώτερόν σε κατέστησεν, αὐτοῦ τε σὲ παρεσκευῆν αὐτέπεισε. ὁ μὲν Εἰς βασιλείαν θεραπεύειν ἔλκει καὶ ἕτερα ἄλλας τιμᾶς, ὁ δὲ καὶ σὲ ταῦτα σοι δοκεῖσης ἐφθόνησε, καὶ οὐ παρέτερον ἀπέκτεινε, ἕως ἐζέβαλεν. Εἰ γὰρ καὶ τὰ δόγματα δυνάμεθα αὐτοῦ ζωοποιῆν, καὶ τι ἡλίου σαφέστερα τοῖς μὴ τυφλοῖς ἐστιν, ὅτου καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ παρέδηλον ἔχει τοῦ ἀρετοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου, κἀκεῖνα τοῦ κακίου· ἀλλ' ὅμως Εἰ 35
τοῖς αὐτὰ μὴ δυνάμεθα ζωοδεῖν, καὶ ἀπὸ τῶν συμβουλευόντων μάθετε δὲ σωτήριον καὶ δὲ βλαβερόν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ὅτι μὲν τῶν ἄλλων πραγμάτων ταύτῃ κεχρῆσθαι τῇ γνώμῃ, καὶ μὴ ἰατροῦ δώσῃ τοῦ σιτίον, μὴ παρεργάζεσθαι, ἀλλ' ὡς ὑγιείας ποιητικὸν δέχεσθαι, καὶ ὃ φαρμακὸς καὶ γῆς, μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ὡς δηλητήριον καὶ βλαβερὸν ἀποτρέφεσθαι· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ μηδὲ τούτῳ κεχρῆσθαι τῷ μέσῳ; καὶ τοι τοσούτῳ πλέον δὲ μέσον 40
Θεοῦ καὶ δαίμονος, ἢ ἰατροῦ καὶ φαρμακοῦ, ὅσον οὐδὲ ἔξεστιν Εἰπεῖν, οὐδὲ τῷ παραδῶσαι καὶ λόγῳ. πῶς οὖν οὐκ ἐσχάτης ἀτοπίας, εἶθα μὲν ἐλάχιστον δὲ διαφορεῖ τοῦ πολλοῦ ἐχόντων τὰ σιτία, μὴ πολυπραγμονῆν, ἀλλὰ τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου αὐτοῦ πάσης κεχρῆσθαι διδασκαλίας· ἔνθα δὲ τοσοῦτον δὲ μέσον τοῦ συμβουλευόντων, λόγου χρείαν ἔχειν τοῦς δὲ μαθεῖν,

ὅτι

πλάτηοντες ὀλιγὰ τῶν λογισμῶν, καὶ πᾶσαν ἐλπίδα χρηστὴν ἐκκόπτοντες, καὶ τὰ ἰδιώματα τῶν ἀρετῶν ἐσπουδακότων ἐκτεμεῖν ὑπαλλαττόντες. καθάπερ οἱ πολέμῳ φρενιῶντες ἡμιόνους, ἢ τῷ ψυχρῷ αὐτῶν ἀφαιροῦσι τὰς παρειδὰς ἑτοίμους ὥστε ὑποδοῦναι τοῖς ἐλθοῦσι τὰς ἰδίας, καὶ μὴ δυναμένοις ἑτέρῳ καταβλάψαι ζώῳ, μηδὲ ἀποστῆσαι τὰς ἀφ' τοῦ βασιλέως προνοίας, μηδὲ ποιῆσαι δεινὰς, μηδὲ μηχανήμασι πολεμεῖσθαι, ἑτέρως λυμήνηται, οὕτω πεῖσαι ὑπαλλάξαι ὡς εἰκῇ καὶ μάτην καὶ ἐπ' οὐδενὶ ποσοῦτον ὑπιδόκιμον ποιῆσαι, ὥστε αὐτῶν σκληρὰς τὰς χεῖρας, ὥστε αὐτῶν κατακλάσαι τῷ ῥώμῃ, ὥστε σβέσαι τὸν προθυμίαν, ὥστε ἀφελέσθαι τῶν ἀποστῆσαι μὴν τῆς πρὸς θεὸν πόλεμον ἀσυδῆ, γυμνοὺς ἢ καὶ ἀόπλους τοιῆσαι δεδιμένους ἀγχμαλώτους λαβεῖν· οὕτω καὶ ὁ ἀγαθὸς ποιποίηκεν. ὅπως ἐώρα τὴν χαρίν τοῦ Θεοῦ ὁ πλέον τῆς οἰκουμένης καταγωνίζεται μὴν τῆς Ἑλληνικῆς πλάνης, πρωτὴ ἡ θυμῷ καὶ πάσῃ ψυχῇ θεῷ ἀφ' τῆς βιπεύειας προσεύονται λέγων, Εἶτα σκότους πολλοῦ μὴν ἀρετῆς γεγομένου ἀσυδοῦ, πολλοῦ ἡ ἀφροσύνη κακίας, προελθεῖν μὴν καὶ φανερῶς εἰπεῖν, ἀπόστητε τοῦ Χριστοῦ, καταγνόντες τῶν πρὸ αὐτοῦ δογμάτων, μῦθός ἐστι τὰ ἐκείνου καὶ πλάνη, ποιμὴν πῆς ἐστι καὶ ἀπὸν θεσπέσιος, ἀ πολμᾷ. οἶδε γὰρ ταύτῃ μᾶλλον ἀποπαύσοντας αὐτὸ τὸ τυραννίδος, ἢ μισήσοντας αὐτοῦ μειζόνως. ὀλιγὰ τοῦτο μὲν ἐξ εὐθείας οὐκ εἰσάγει τὴν κατηγορίαν, κύκλῳ ἡ περιών, ἀποσοφίζεται λάθρα θεῷ ἐπὶ τῶν δυσπειθῶν δογμάτων, ὃ μὴ δοκῇ ἀφεὶς μένειν ἐν τῇ πίστει, τῇ ἡ ἀληθείᾳ προσέρριζον αὐτὸ ἀναπαῦσαι, ἢ πρῶτα καταδύων τῆς ἀληθείας τὰ δόγματα, ἢ πολλῷ τοῦ Θεοῦ καταχέων ὀλιγωρίαν τοῖς πεισομένοις. ὀλιγὰ τοῦτο αὐτῷ ὃ δηλητήριον τοῦτο, ἢ παλαιοτέρα φύσει τῆς εἰμαρμένης κατασκευάσαι φάρμακα, ἵνα πρῶτα, ἅπερ εἶπε, λάθρα εἰσαγάγῃ, ἵνα κενὸν ἀπὸν δείξῃ τὸ φάσιμα, ἢ τῷ πίστει κενῷ, ἵνα ποιήσαι τοῦ Θεοῦ πίστιν τοῦ· δύσεφτος ψῆφον ἔχει· ὅπερ οὖν ἢ ὁ ἀρχῆ πεποίηκεν ὑπὲ τοῦ Ἀδάμ, καθάπερ βάσκανός ἐστιν ἢ φθονερὸν ἀγαθῶν θεόν. μόνον γὰρ οὐχὶ οὕτως ἔλεγεν· εἰ ὦν πρῶτον· ἠδέ, φησὶν, ὁ Θεὸς, ὅτι ἀνοιγήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, ἠδὲ ὅτι ἔσεσθε ὡς θεοὶ, ἐφθόνησεν ὑμῖν, ἐβάσκανεν ὑμῖν μείζονος τιμῆς. Εἰ γὰρ ἢ μὴ προσετίθη ταῦτα τὰ ῥήματα, ταῦτα αὐτοῖς, ἀφ' ὧν ἔλεγεν, ὑποπτεύειν ἐδίδου. ἢ ὄφις τὴν κακουργίαν. ἀπατεύλας τὸν Θεοῦ τὸν ψῆφον, ἢ εἶπεν, ὅτι μεγάλα αὐτοῖς ἀγαθὰ ἔσται μὴ πιθομένοις αὐτῷ, οἷ, ἀνοίξις ὀφθαλμῶν, ἢ ἰσοθεία, ἢ γνῶσις ἀρτημένη· σκέπτεσθε, ὅτι ποτὲ ὁ τούτων ἀπείργων, ἵνα μὴ δόξῃ, καθάπερ ἐχθρός τις ἢ φθονερὸς λέγων, ἀποστερεῖσθαι, ἀλλὰ πρόσωπον συμβούλου ἢ χρήσιμος ὑποδύς, ἀναπείθει τοιῆσαι τὴν κακὴν παράβασιν, ὃ δὴ ἢ γέγονεν. οὐδὲν γὰρ ἔτερον ἦλθε καταασκευάσαι διὰ ὧν ἔλεγεν, ἀλλ' ἢ, ὅτι ἀπέστη Θεοῦ τοῦ ποιποιήτος, βάσκανός ἐστι ἢ φθονερὸς, φθονῆ τῶν μειζόνων ὑμῖν ἀγαθῶν. ἀλλὰ ταῦτα φανερῶς μὲν οὐκ ἔθηκε τὰ ῥήματα· ἢ γὰρ ἂν ὑποπτεύσαντες αὐτὸν εἰ) ἐχθρὸν, ἔφυγον· ἀφεὶς ἡ εἶπεν ἀ τοῖς ταῦτα ἢ παραινέσας, τὸν ὀλεθρίαν ταύτην εἰσήγαγε συμβουλίαν. οὕτω δὴ ἢ τῶν οὐ λέγει μὲν, ἀπέστητε τοῦ Χριστοῦ, ὡς καταγνωσμένων τῶν θείων δογμάτων (οἶδε γὰρ ὅτι ἐψεύδετο) κακούργως ἡ δοκῇ μὲν ὑμᾶς ἀφεῖναι τὸ τούτοις, ἢ συγχωρεῖν παρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἑτέρως ἡ οὐκ εἰδότας αὐτοῦ ἐξαιρεῖ τῆς αἰωνίου ταύτης κληρονομίας· ὥσπερ δὲ εἴ τις παῖδα γνήσιον ἢ ἐλεύθερον, ἁπλοῦν τινα ἢ ἀπάνουργον τὴν διάνοιαν μὲν κατέχοντα μὴ ἐκβάλοι τοῦ πατρικῆς οἰκίας, παραπολὺ ἡ αὐτῷ ποιεῖ, διὰ ὧν ἢ ἔχων ἢ ἄχων ἐκπεσοῦται τῶν πατρικῶν ἀγαθῶν. ἢ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι θεῷ εἰμαρμένη παρεστῶσα, δυναμένων τῶν οὐρανῶν ὑπιτυχεῖν· μᾶλλον ἡ οὐκ ἔστι δυναμένων τῷ γίνεσθαι ἢ τῷ κώλυσιν ἐκφυγεῖν. ἀπιστίας γὰρ τοῖς τοῦ Θεοῦ δόγμασιν ἄπονος πείθεσθαι ὑπιτάττει. ὁ Θεὸς λέγει, Ἐὰν θέλητε, ἢ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν ἡ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται. ὃ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Εἶδες πῶς ὁ Θεὸς φιλεῖται, ἢ πίστις

Ἰσ. α. κ.

ποῆσι

ἐγκατέθηκεν; οὐκ ὅπως ἐκείνοις μὲν ἔσται τοῖς ϖραϊότητα, σοὶ δὲ μαλίστα τὰ δεινὰ ϖεισοϖεῖν νόμος καὶ ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ϖαρὰ τῆς φύσεως ἐξ ἀρχῆς ἐτέθη; ἀλλὰ τί σοι μὲ ὁ σῶμα ὄρθιον ἐποίησεν, ἐκείνους δὲ πάλιν κατω τετραμμένους; οὐχὶ ἀλλὰ τοῦτο αὐτοῖς αἰτίαν πάλιν, ἢ ἀπ' αὐτῆς τῆς διαπλάσεως παιδεύσει σε μηδὲν κοινὸν ἔχειν ϖρὸς τὴν γῆν, μήτε ϖροσπεπηγέναι τοῖς ϖαροῦσι ϖράγμασι; μὴ τοίνυν καταϖροδώμεν τῆς εὐημερίας, μηδὲ ϖρὸς τὴν τῆς ἀλόγων δυσημέρειαν ἐξολισθήσωμεν, ἵνα μὴ καὶ ϖρὸς ἡμᾶς εἴϖῃ, Ἀνάξιος εἶ τιμῆς ὧν, ὃ σεσώπηκε. Ὃ γὰρ ϖεφύκῃ, καὶ πλοῦτος, καὶ δόξα, καὶ τοῖς ϖαροῦσι ϖράγμασι τὴν εὐημερίαν ὁρίζεται, οὐκ ἔστιν ἀνθρώϖων ἐπισκεμμένων τὴν οἰκείαν εὐγένειαν, ἀλλ' ἀνθρώϖων ἵϖϖων καὶ ὄνων γενομένων. Ἀλλὰ μὴ γένοιτο ϖᾶσι τοιούτους εὑρεθῆναι ϖτῆσιν· ἀλλὰ μετὰ ϖάσης ἀκριβείας ἐξετάσωμεν, ἵνα, καθάϖερ δρεϖτόμην, τὸν λόγον, τὰ ὑλαμμοῦντα ϖάθη τῆς ψυχῆς ϖεριστέλλοντες, ἔγκαρϖα δένδρα ϖλουτῶμεν, καὶ καρϖοὺς εὐτόκους ὥσϖερ ἐκ ἀποθήκης ἀϖοϖτάλμου βασιλικῆς, δόξαν φέρουσα τὸν κοϖὸν διαϖαύτην καὶ γεωργοῦσαν τὴν ἡμετέραν ψυχὴν, καὶ ἡμῖν ζωὴν τὴν ἀθάνατον, ἧς γένοιτο ϖάντας ἡμᾶς ἐϖιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωϖίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ ϖρέϖει ἅμα τῷ ἁγίῳ ϖνεύματι δόξα, κράτος, καὶ τιμὴ, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ, λογ. β.

Ἐξοδ. κα. ιγ. Κακολογῶν ϖατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω, φησὶν. ὅτι τῆς ϖαλαιᾶς ὁ νόμος ἦκεν, ὅτι ὁ ϖολλὴ ἀρίστης ϖολιτείας ἡ ἀκρίβεια, ὅτε εἰσαγωγὴ τέκνων ἦν, ὅτι ϖαιδικὰ τὰ ϖαιδαγωγήματα, ὅτι τὸ γάλα, ὅτι ὁ ϖαιδαγωγὸς, ὅτι ὁ λύχνος, ὅτι ὁ τύϖος ἢ ἡ σκιά. τί δὲ καὶ ἐϖιτιμῶ ϖερὶ τῶν ὀνομάτων τῇ χάριτι, ἢ τῇ τῶν ϖραγμάτων ἀληθείᾳ, ἢ τῇ τοσαύτῃ γνώσει, οὐχὶ ϖατέρα ἢ μητέρα κακολογοῦντα, ἀλλ' αὐτὸν τοῦ ὅλων Θεόν; τίς οὖν τοιούτους δίκης ἢ τιμωρίας, ϖοίας τῆς μάτην τῆς κακίας ἀφορκίσῃ κόλασις, ϖοῖος ἢ ϖυρὸς ϖοταμὸς, ϖοῖος σκώληξ ἀϖαθύτητος, ϖοῖον σκότος ἐξωτέρου, ϖοῖα δισμὰ, ϖοῖος βρυγμὸς, ϖοῖος κλαυθμός; ϖόθεν ἐλάττω τὰ βασανιστήρια, ἃ καὶ ὅσα ἢ τὰ μέλλοντα τὸν ἄϖιστον ἀφανισμὸν ψυχῆς, τὸν ὀρθὸν τοσούτων κακίας κατηφθίσης. Βλασφημίας ἢ ἐγκλήματος ϖολλοὶ ἢ ἀφ' ἑαυτῶν ἀϖῆλθον· ἀλλὰ τιμωρίαν αὐτοῖς οὐκ ἔδωκεν, ὥστε μήτε ἐκείνους ϖερὶ τοιούτου ϖτώματος ϖεισϖίστειν, μήτε ϖινὰ τῶν φίλων, μήτε ἑαυτὸν ἀϖειϖόντα ϖροδοῦναι. οὐ γὰρ ὅστις, οὐκ ἔστι ϖαύτης ἀμοῦ ϖᾶν χείρων, ἀλλ' οὐδὲ ἴσος, ἀλλὰ ἢ ϖροσθήκη κακῶν τὸ ἔστι, ἢ ὃ ϖάσχει συγχύσεως, ἢ ἀσυνήθειαν ἔχει κόλασιν ἢ ἀφορκὴν τιμωρίαν. τίνες εἰσὶν οἱ Θεὸν κακῶς λέγοντες; οἱ τῇ σοφίᾳ τῆς ϖρονοίας αὐτοῦ τὸν ἐκ τῆς εἱμαρμένης ἀταξίαν ἢ λύϖην ὑϖοτιθέντες. ἢ ὃ μὲν οὖν ἀϖίστους, ἢ ϖρὸς ξύλα ἢ λίθους ϖεχηνότας καὶ θεραϖεύοντας ταῦτα τὸν ϖοιεῖν τὸν ὅσον, θαυμαστὸν οὐδέν· ὃ δὲ οὖν ταύτης μὲν ἀϖαλλαγὴν τῆς ϖλάνης καὶ τῆς δουλείας, καταξιοῦντας δὲ ὑϖὸ τοῦ ὄντως εἶναι Θεοῦ, τοῦ ἀληθῆ καὶ ὄντως Θεὸν, ὥσϖερ ἐκ ϖάνυ ϖαλιῤῥοίας, ϖρὸς ἑαυτὸν ὑϖοσύρεσθαι τὸν ζάλον, τοῦ λογισμὸν καὶ τὸν μεμῳδὸν, τὸν ἔστι δὲ διώκοντα, καὶ ϖολλοὺς ὄντως δακρύων καὶ θρήνων ἄξιον· ὅταν ὑϖὸ Χριστὸν λέγοντες ϖροσκυνῶσι, καὶ τοσοῦτον καταξιοῦντες μυστηρίων, καὶ τῶν ἀῤῥήτων μεταλάχοντες δογμάτων, καὶ τῆς σοφίας τῆς ἐξ οὐρανοῦ ἡμῶν κατειλεγμένης, εἰς τὸν τοσοῦτον τιμὸν, ὃν ἀϖολελαύκασι ϖαρὰ τοῦ Θεοῦ, ἑαυτοὺς καταϖρημνίζουσι, τῆς ὡς ἀληθείας, ἣν ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο, εἰς ϖολλὴν ἀλογίαν ἑαυτοὺς ἐκβαλόντες, δουλείᾳ δὲ χαλεϖωτάτῃ ὑϖοβαλόντες ἑαυτοὺς, καὶ τυραννικωτάτου τυραννίδα τὸν οὐκ ὄντα ϖλανᾶϖάντες

βύσσειται τῷ Θεῷ ἢ ἀλλοι, ἢ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πρήνει τοῦτο· τοῖς ἐκεῖνοι βλέπετε. καὶ σὺ ὅταν ἴδῃς τὸν ποιοῦντα εὐθυμεῖσθαι, ὅταν ἴδῃς ἑπαιρόμενον, ὅταν ἴδῃς ἐξοδεύοντα χρήματα, τὸν λελυπημένον ἀμυνόμενον, μηδὲ μίαν ἡμέραν ζημίαν, πόσα χρήματα ἀπώλεσε τὰ χρήματα ἐπιῤῥέοντα, πόλεις πολλὰς καὶ κωμοπόλεις, σαυτὸν ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις πᾶσιν, ἐν ἐπηρείαις, συκοφαντίαις, ὑπερημερίαις, μὴ τολμήσῃς εἰπεῖν τὰ ἀπερριμμένα, ἀλλ' εἰς Παῦλον ἰδὼν τὸν τῆς ὕλης ὄντα μερίδος, ἀνάδησον τὸν σχοινίον, ἀνάκτησαι τὰς λογισμούς, μὴ καταπίσῃς ὑπὸ τὴν ἀθυμίας. τὸν φίλον τῷ Θεῷ καὶ τὸν πολέμιον μὴ ἀπὸ τὴν εὐπραγίας καὶ δυσπραγίας τὸν ἀνθρώπων δοκίμαζε· ἀλλὰ αὐτῶν ἴδῃς ὀρθῶς ζῶντα, ἐν νόσῳ κειμένων, καὶ τοῖς δυστυχοῦσιν βλέποντα, μακάριζε καὶ ζηλωτὸν εἰπὲ τὸν πλούσιον, καὶ μυρίας ἀλύσεις ἐπεφέρετο, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν δριμύτατον, καὶ δυσὶ ξίφεσι δουλεύων, καὶ πένητα, καὶ μέταλλα ἐργαζόμενον, καὶ ὁπόσων πάλαι ἀκήκοας. μακάριος γὰρ οὗτός ἐστι, κἂν ἀξιόρυπτος ᾖ, καὶ κάμνῃ, καὶ κλαίῃ, καὶ χρόνῳ μακρῷ διαπονούμενος τὸ σῶμα. μὴ δὲ ἀπὸ τῆς ἐναντίας καὶ τοῖς ἐχθροῖς ζῶντα κακοῖς, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντα τιμῆς, ὅτι ⓦ θεῖον αὐτὸν ἀναβαίνοντα ⓦ βασιλικὸν, καὶ ἁβρύνεται ⓦ τοιοῦτον, καὶ θαλλύζει. οὐδὲν γὰρ ἔντιμον ἀληθινώτερον τῆς ὕτω διακειμένης ψυχῆς, καὶ πᾶσαι ἀνατεταραγμένην ἔχῃ τὴν οἰκουμένην. τί γὰρ ὄφελος τὸ χρήμασι πλουτεῖν, ὅταν τις τὴν ἀρετὴν πένητα ἔχῃ; τί δὲ κέρδος τοσούτων κερδαίνειν, ὅταν ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παθεῖν μὴ δύνηται εὐεργέτης; ἀλλ' αὐτῶν σῶμα ἴδωμεν κακῶς διακείμενον καὶ πυρέττοντα, ἢ ποδαλγίαν, ἢ φθίσιν τινὶ, ἢ ἑτέρῳ αἰτίᾳ ὧν παθῶν ἀνήκεστα πεπόνθασιν, δακρύομεν, κἂν πάντων εὐπορώτερος ᾖ, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ αὐ εὐπορώτερος ᾖ· ἡ γὰρ ἀπόθεσις δριμυτέρα γίνεται τῶν δεινῶν, ὅταν ἐκ φθονίας τις τοῦτ' ἀναγκάσῃ. ἐγὼν γὰρ πολλάκις κωλυόμενος τῆς ἀποκαλύψεως, ἐγκαλῶ τῇ ἀνάγκῃ πολλάκις· ὁ δὲ κύριος ὢν πάσης κεχρῆσθαι, καὶ κωλυόμενος ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας, αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον ἐμπίπτομαι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ ἐγὼ τοσούτοις σωματικῷ πολλοῖς κεκτημένον ἰδιώτην ὄντα, θαλαττεύειν ἀνάγει, καὶ εὔπορος ᾖ· ψυχὴν δὲ κακῶς διακειμένην, ψυχὴν, ἧς ἡμῖν ἴσον οὐδὲν οὐδὲ τιμιώτερον, μακαρίζειν δι' ὀλίγα χρήματα, ἃ δὲ πολλοῖς ἐγκαίεται λιμῷ, ἃ δι' ἄλλο τὸν οὐδένα μᾶλλον, ἢ μὲν τῆς ζωῆς ταύτης, μᾶλλον δὲ πολλάκις καὶ τοῦ τῆς ζωῆς ἡμᾶς ἀπολιμπανόντων; μὴ, πρὸς καλῶ. ταῦτα τῆς ταραχῆς ἡμῖν αἴτια, ταῦτα θορύβου. διὰ τοῦτο τὸ Θεοῦ κατηγοροῦσι πολλοὶ, διὰ τοῦτο ⓦ κόσμον ἀπρονόητον νομίζουσιν. ὡς εἰ ἦδεισαν, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀγαθὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ μόνη, οὐ πλοῦτος, οὐ χρήματα, οὐχ ὑγίεια, οὐ δυναστεία, οὐκ ἄλλο οὐδέν, καὶ ὡς οὐδὲν κακὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἀλλ' ἡ κακία μόνη καὶ πονηρία καὶ διεφθαρμένη ψυχὴ, οὐ πενία καὶ νόσος, καὶ ἐπήρεια, καὶ συκοφαντίαι, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ νομίζει εἶναι δεινά, οὐκ ἂν ποτε ταῦτα ἐφθέξατο, ἀπηρνεῖτο, οὐκ ἂν ποτε ἐν ἀθυμίᾳ διήγαγεν, οὐκ ἂν ποτε ἐμακάρισεν, ὃς θαλαττεύειν ἐχρῆν, οὐκ ἂν ποτε ἐπαλάπισεν, ὃς μακαρίζειν ἔδει, οὐκ ἂν ὡς ἐκ τούτων τῶν ἀνθρώπων διέκειτο. ὃ γὰρ ὅτι πολυσαρκία, καὶ δαψιλὴς φάτνη, καὶ ὕπνος πολὺς μακαρίζειν ἀνθρώπους οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὡς ἐκεῖ ἀλόγων διακεῖσθαι. ἐπὶ γὰρ ἐκείνων τοῦτο ἔστιν ἡ εὐπραγία, μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς ἀλόγοις κακία τοῦτο ἔστι. πολλοὶ γοῦν καὶ ὅσοι καὶ ἵπποι διεφθάρησαν, ἀργίᾳ καὶ ἀδηφαγίᾳ ζῶντες. εἶτα, ὅτι μὲν τῶν ἀλόγων ζώων, οἷς ἡ πᾶσα ἀρετὴ ἐν εὐεξίᾳ σώματος, βλάπτει τοῦτο· ὅτι δὲ τῶν ἀνθρώπων, οἷς πολλῷ δεῖ κρεῖττον ἐν τῇ τῆς ψυχῆς εὐημερίᾳ, ἀρετὴν τοῦτο νομίζομεν, καὶ οὐκ αἰσχυνόμεθα τὴν εὐεξίαν, ἐν τῇς ψυχῆς ἡμῶν συγχεῖν ἀπέλειαν; οὐκ ἐρυθριᾷς καὶ αὐτὴν τὴν σώματος τιμὴν φύσει καὶ τὴν διάπλασιν; ὃ γὰρ ὥσπερ τοῖς ἀλόγοις, οὕτω καὶ ἡμῖν αὐτὸ διετύπωσεν ὁ Θεός· ἀλλ' ὡς πρόπον ἐκεῖ, μᾶλλον ψυχῇ λογικῇ ἐν ἀθανάτῳ διακοσμεῖ. διὰ τί γὰρ τοῖς μὲν ἀλόγοις πᾶσι κάτω νεύουσας ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς ὀφθαλμούς· σὲ δὲ καθάπερ ἐν ἀκροπόλει τῇ κεφαλῇ φέρων ἀνέθηκε;

πως μισεῖσθαι. νῦν δ' ὅταν ἴδῃς, ὅτι πλούσιοι καὶ πένητες ἴσως ὀδύρονται, πολλάκις δ' ὁ πλούσιος καὶ πένητα τὸν πάλιν ποιεῖ, καὶ ὁ ἄρχων ἀπολωλώς, καὶ ὁ ἀρχόμενος, καὶ ὁ πολλῶν παῖδων πατήρ, καὶ ὁ μηδένα ὅλως ἐσχηκώς, μὴ τὰ τοιαῦτα τῆς ἀταξίας αἰτιώμεθα, ἀλλὰ σὸν οὐ δυναμένοις αὐτοῖς εἰς δέον χρήσασθαι, καὶ πάσης ἀθυμίας ἀπαλλάττειν ἑαυτούς. καὶ γὰρ ταραχὴ καὶ ὀδυρμός, οὐχὶ τούτων ὅστις τοιαῦτα, ἀλλ' ἡμᾶς καὶ ἡ ἡμετέρα ἀβελτερία. ὡς ἐπὶ αὐτῆς καλῶς ἡμῖν ἡ κατασκευασμένη, καὶ μυρίοι πάμπολλοι ἐγκείρωνται λόγοι, ὃ γαλήνη καὶ λιμένι καθορμούμενα ἀβασάνιστος· ὥσπερ οὖν οὐκ ἂν ἔχοντες αὐτῆς, καὶ ἐξ οὐρίων ἡμῖν ἄπαντα φέρηται, τὴν ἐν ναυαγίοις ὄντων ἐσθ' ὅτε μόνον ἀβασανίστως. τοῦτο γοῦν ὅστι καὶ ὅπου τὴν σωμάτων ἰδίαν. ὁ μὲν γὰρ ἰσχυρὸς ὁ ἑαυτῷ κατασκευάσας σῶμα, καὶ μυρίαις ἀέρων ἀνωμαλίαις μάχηται, οὐ μόνον ἐσθῆτι πίσσῃ δῆσαι, ἀλλὰ καὶ προσθήκῃ ἰσχύος τῇ γυμνασίᾳ καὶ τῇ τῆς δυσκρασίας ὁμιλίᾳ προστήσεται· ὁ δ' ἀσθενὴς ἔχει καὶ δῆσαι, καὶ ἀρίστης ἀπολαύει τῆς ὥρας κράσεως, ἐσθῆτι αὐτῷ πλέον ἀπὸ ταύτης εἰς αὐτὸν εἰσαγούσης, τῆς οἰκήσει ἀσθενείας τῇ προσθήκῃ τῆς ὥρας ὑγκληρίᾳ λυμαινομένης. οὕτω δὲ ὅπου τὴν σπουδὴν ὁρῶμεν. ὅταν μὲν γὰρ ἰσχύσῃ ὁ ἐρῶμενος ἡμῖν ὁ σῶμα τῆς γαστρὸς ᾖ, πεῖν, ὅπερ αἱ ἐσθίειν), καὶ σκληρὸν ᾖ, καὶ αὐτῷ ἀκατέργαστον, προῒς καθαρὸν αὖθις μεταχειρίζεται χυμόν, τὸ φυσικῆς κράσεως παρεγγυώσης τῆς ἐν τῷ σπέρματι καλῶς· ὅταν δ' ὁ τοῖος αὐτὸς καταλελυμένος ᾖ καὶ χαῦνος, καὶ ὁ πάντων ὑγρότερον αὐτῇ προσιέναι ἔθισμα, εἰς ὃ χεῖρον δὲ μεταῤῥύθμιση καὶ διέφθορε, τῆς ἀσθενείας τοῦ ἀρετικοῦ αὐτὸ λυμαινομένης. οὕτω δὴ καὶ ἡμῖς, ὅταν ἰδωμεν προσχημάτων ἀταξίαν, μὴ τῷ Θεῷ αἰτιώμεθα, ἀγαπητέ. τοῦτο γὰρ οὐχὶ φαρμακεῖ ὅστις δύρξι ᾧ πεύμασι, ἀλλὰ πεῦσμα ἐπαγαγεῖν πεύμασι. μὴ δαίμοσι λογιζώμεθα τὸν κόσμον τοῦτον οἰκονομοῦντα, μὴ ἀπροσόπτα εἰ) νομίζωμεν τὰ πρόσωπα, μὴ ῥᾳθύμως τινος καὶ εἱμαρμένης τυφομένοις ἐπιτιχίζωμεν τῇ προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ. τοῦτο γὰρ πολλὰ βλασφημίας γέμει, καὶ ἡ ὄντως ταραχὴ καὶ ἀταξία, οὐχὶ τῶν προσχημάτων ὅστι φορά, ἀλλ' ὁ οὕτω βασκαίνοντος λογισμός· ὃς καὶ μυρίας διαταξίας ἀπολαύει, ἕως μὲν τοῦ ἀταξίαν τοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ τοῦ ταραχοῦ διορθώσηται, ἐσθῆτι αὐτῷ τῆς ἐν τοῖς προσχήμασι διαταξίας εἰς αὐτὸν πλέον. ἀλλ' ὥσπερ ὀφθαλμὸς νοσῶν μὲν καὶ ἐν μεσημβρίᾳ φαυλοτάτην σκότος ὄψεται, καὶ ἕτερα δι' ἑτέρων, καὶ ἐσθῆτι αὐτῷ τῆς ἀκτῖνος εἰς αὐτὸν πλέον· ὑγιαίνων δὲ καὶ ἐρρωμένος, καὶ ἐν ἑσπέρᾳ διωκόσεται τὸ σῶμα χαλεπαγωγεῖν μὴ ἀσφαλείας· οὕτω καὶ ὁ τῆς διανοίας τῆς ἡμετέρας ὀφθαλμός, ἕως μὲν αἱ ἐρρωμένος ᾖ, καὶ ἄτακτα εἰ) δοκοῦντα ἐσθῃ, καλῶς ὄψεται· ὅταν δὲ διεφθαρμένος, καὶ εἰς αὖθις ἀναγάγῃς ὁ οὐρανόν, καὶ τὸν ἐκεῖ πολλοῦ ἀταξίαν καταγνώσει) καὶ παραχοῦ. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, πολλά σοι τὸν πάλαι καὶ τὸν ἐφ' ἡμῶν τούτου κατασκευάσω παραδείγματα. πόσοι πονηροὶ φέρεσιν εὐκόλως, καὶ ᾧ Θεῷ διὰ τοῦτο εὐχαριστοῦντες οὐ διαλιμπάνουσι; πόσοι πλοῦτον καὶ τρυφὴν ἔχοντες, οὐκ εὐχαριστοῦσιν, ἀλλὰ βλασφημοῦσι διαπαντός; πόσοι μηδὲν παθόντες δεινὸν, κατηφοῦσι τῆς καθόλου προνοίας; πόσοι δισμωτήριον ἄπαντα χρόνον οἰκήσαντες, τὴν εὐδίαν καὶ ἀσφαλείαν βεβιωκότων εὐγνωμονέστερον τοῦ ἐκεῖ φέρεσι τοῦ ναυαγοῦντος; ὁρᾷς ὅτι ἡ τῆς ψυχῆς κατάστασις, καὶ ὅτι ὁ οἰκεῖος λογισμὸς καὶ τούτων καὶ ἐκείνων αἴτιος, ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ πράγματα ἡ φύσις. ὥστε εἰ τὴν δεδικαιωμένην ἐπιμέλειαν ἐποιούμεθα τὴν ἡμετέραν, οὐκ ἂν τὴν ταραχὴν, οὐκ ἂν τὴν ἀταξίαν, οὐκ ἂν τὴν δεινὴν ὀδύνην, εἰ δὲ βούλεσθε πάντας χαλεπώτερον δύω καὶ κάτω τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας ἐφέρετο ζωῆς. Διὰ τί γάρ, εἰπέ μοι, Παῦλος βέβηκεν; καὶ τὴν αἰτίαν βεβιωκότων ὅστι, τὴν τῇ ἀρετῇ ζωντεζηκόσαν ἄπαντα χρόνον, τὴν ἴσα τοσαῦτα παθόντων δεινά. οὐδεὶς ὅτι δικαιότερος ἐκείνου γένοιτο τὴν ὑφ' ἥλιον πάντων δυθρώπων, οὔτε χαριεστέρα ἐκείνου πίστιν τὴν εἰς οὐ γεγένασι δυθρωποι. ἀλλ' ὅμως ὁρᾷς πολλοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας, καὶ θυμουμένους, καὶ τὴν πρόνοιαν κεκμῷ ἀπολαύοντας,

βέβηκεν

δόσπ δίκας, ⓐ ἢ οὔ; ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος, Τινῶν αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, δῆλοι ἢ καὶ ἕπονται κολουθοῦσι. πόσοι διέφυγον ἀνδροφόνοι, πόσοι τυμβωρύχοι; ἀλλ' ἀφίεται ταῦτα. πόσους οἶμαι ὁρᾶς κολαζομένους κόλασιν χαλεπήν; ⓐ ὠμὸν νόσῳ μακρᾷ πρόδηλον ἦσαν, ⓐ ἢ βασάνοις δίκην ἐκτίσι, ⓐ ἢ ἑτέροις μυρίοις δ' ἄλλοις. ὅταν οὖν ἴδῃς τὰ αὐτὰ ἐκείνοις πεπονθότα, ἢ δὲ πολλῷ πλείονα, καὶ μὴ δίδοντα δίκην, οὐκέτι καὶ ἀνακολούθως τῷ γέεννῃ; ἔκλεγε τούτους τοῦ σὺ ζῆν, τοῦ περὶ σὲ κεκολασμένους χαλεπῶς. σύνιδι, ὅτι ὁ Θεὸς πρόνοιαν πολλὴν ἔχει, καὶ ὅτι μυρία ἐργασάμενος κακὰ τοῦτον πιστὸν πέπαιδας, καὶ ἕξεις τὸν ἔπαθλον τῆς γέεννης. οὕτω γὰρ ἡμῖν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐγκατέσπειρεν, ὡς μηδένα ἀγνοῆσαι τοῦτό ποτε. καὶ γὰρ πονηροὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ μωλοθῆναι καὶ πόντις ἁπλῶς ἅπαντες ἐπὶ τὸ ἀνταποδόσεως ἐφιλοσόφησαν τῆς ὀκῆ, καὶ σὺ ἀλλαχοῦ κολάζεσθαι εἰρήκασι τοὺς πολλούς. Εἰ δὲ ἐκεῖνα μῦθοι, ἀλλ' οὐ τὰ παρ' ἡμῖν. Ταῦτα οὐχ ἁπλῶς φοβῆσαι βουλόμενος εἶπον, οὐδὲ βαρῦναι τὰς ἡμετέρας ψυχάς, ἀλλὰ σωφρονίσαι καὶ κουφοτέρας ἐργάσασθαι. ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς ἐγὼ μὴ εἶναι κόλασιν, καὶ μάλιστα πάντων ἐγώ. διὰ τί ποτε; ὅτι ὑμῶν ἕκαστος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς δίδοικεν, ἐγὼ δὲ καὶ τῆς τοσαύτης ταύτης εὐθυμίας ὑπέχω· ὥστε μάλιστα πάντων ἐμὲ δεῖ φυγεῖν ἀδυσώπητον. ἀλλ' οὐκ ἔστι μὴ εἶναι κόλασιν καὶ γέενναν. τί παῖζω; ποῦ εἶπεν, φησι, τοῦ Θεοῦ ὁ φιλάνθρωπον; πολλαχοῦ. μᾶλλον δὲ ἐν ἑτέρῳ τοῦτο διαλέξομαι καιρῷ, ἵνα μὴ τοῦτο τοῦ τῆς γέεννης συγχέωμεν λόγους. τέως δέ, ὅπερ ἐκερδάναμεν, μὴ διαῤῥυῇ. κέρδος γὰρ οὐ μικρὸν πεπεῖσθαι περὶ γέεννης. ἡ γὰρ τοιούτων λόγων μνήμη, καθάπερ τις πικρὸν φάρμακον, πᾶσαν κακίαν ἀποσμῆξαι δυνήσεται, συνεχῶς ἡμῶν ἐνιζάνουσα τῇ διανοίᾳ. χρώμεθα τοίνυν αὐτῇ, ἵνα καθαρὰν καρδίαν ἔχοντες, οὕτω καταξιωθῶμεν ἰδεῖν, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἴσ. συ

ἅ. Τιμ. ε. κδ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΤΕ ΚΑΙ προνοίας, Λογ. α.

ΟΛΗΣ γέμει ταραχῆς ἡμῶν ἡ ζωή, καὶ θορύβων μεστὸς ὁ παρὼν βίος ὅδε. ἀλλ' ὃ τοῦτο ἐστὶ δεινὸν καὶ χαλεπόν, ἀγαπητοί· ἀλλ' ὅτι τοὺς θορύβους τούτους καὶ ταραχὰς, ἃ τοῖς δραπέταις μεταδιῶξαι δυνάμενοι, ἃ μύοντες φέρειν ἀλύπως, οὐδέτερα τούτων μεμελετήκαμεν, ἀλλ' ἀποδυσπετοῦντες ⓦ ἅπαντα ταπεινότερα τοῦ ἀνδρὸς χρόνον· καὶ ὁ μὲν πενίαν, ὁ δὲ νόσον ὀδύρεται, ἄλλος φροντίδων ὄγκον, καὶ περισσὰς οἰκίας, ἕτερος παιδοτροφίαν, ἄλλος ἀπαιδίαν. καὶ δεῖται τῆς ἀνέσεως τοῦ ἀνθρώπου. οὐ γὰρ ὅτι τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν, ἀλλ' ὅτι τοῖς εἰωθόσιν ἴσως πάντες ἀηδιῶμεν. καίτοι εἴ τι πραγμάτων ἡ φύσις ἡμῖν αἰτία τοῦ ὀδυρμοῦ ἦν, οὐκ ἐχρῆν ὅτι τοῖς εἰωθόσιν ἴσως ὀδύρεσθαι, ἀλλ' εἰ πενία κακὸν καὶ ἀφορητον, τί δὲ πλουτῶν ζῶντα οὐδέποτε ἔχρην ἀλύειν· καὶ εἰ ἀπαιδία κακὸν, ⓦ πολυπαιδίας ἀπολαύοντα θύμιμον ἔχρην. πάλιν, εἰ δὲ ἐκ νεότητος πράγματα θλῖψιν, καὶ πάμπολλα ἀπολαύειν, καὶ πολλοὺς ἔχειν τοὺς συμπαθοῦντας, ζηλωτὸν, ἔχρην ⓦ ἀπράγμονα βίον καὶ γαλήνιον φοβητὸν εἶναι, καὶ πολλὰ πόντων ἀηδέστερον

πων

ἐμβήσομαι, ἀλλ' ἐρημίαν ἄρξομαι· ἡμεῖς δὲ παιδεῖα ἔχοντες καὶ ἐν οἰκίαις ταῖς ἡμετέραις ὄντες
ταπεινούμεθα. ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἐπορεύοντο, ἀλλ' ἀπὸ Αἰγυπτιακῆς ἐξελθόντες κακίας, εἰς γῆν
ἀγαθὴν οὐδὲ ἀκούσαντες τοιούτων· ἡμεῖς δὲ πρὸ γάμων καὶ σωτηρίων ῥημάτων ἀκούσαντες δόγματα
ὧν μείζονος κηδεστοῦ ἔσται ἄξιοι. βούλει καὶ ἕτερα ἀκοῦσαι, ὅσα ἔπαθον ἐν Παλαιστίνῃ, λι-
μοὺς, λοιμοὺς, πολέμους, αἰχμαλωσίας, ἐπὶ Βαβυλωνίων, ἐπὶ Ασυρίων, ἐπὶ τῶν
Μακεδόνων κακά, ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Οὐεσπασιανοῦ; βούλομαί σοι, ἀγαπητὲ, διηγήσα-
σθαι· ἀλλὰ ἀποπηδήσας μᾶλλον ἢ πρὸς τοῦτο ἕτερον ἐρῶ. λιμὸς ἐγένετο πατὴρ, φησι, καὶ
ὁ βασιλεὺς ἐβάδισεν ἐπὶ τὸ τεῖχος. Εἶτα γυνὴ προσελθοῦσα ταῦτα φθέγξατο πρὸς
1. Βασ. c. κα. αὐτὸν τὰ ῥήματα· Βασιλεῦ, εἶπέ μοι ἡ γυνὴ αὕτη, σῶσόν με σήμερον ⟨Ⓦ⟩ ἵνα καὶ φάγω-
μεν, καὶ αὔριον ⟨Ⓦ⟩ ἐμὲ καὶ σώσομεν καὶ φάγωμεν, καὶ ⟨Ⓦ⟩ αὐτὴν ὡκείωσε. Τί ταύ- 10
Θρῆνοι 4. της τῆς συμφορᾶς χαλεπώτερον; πάλιν ἄλλαχού φησιν ὁ προφήτης, Χεῖρες γυναικῶν οἰ-
κτιρμόνων ἥψαντο τῶν τέκνων αὐτῶν. Ἰουδαῖοι μὲν τοιαύτην ἔδωκαν δίκην· ἡμᾶς δὲ πολλῷ
μᾶλλον δώσομεν; βούλει καὶ ἑτέρας αὐτῶν ἀκοῦσαι συμφορᾶς; τὰ Ἰωσήπου ἔπιλθε, καὶ
μανθάνῃ πᾶσαι ἐκείνων τραγῳδίαι. οὐ γὰρ σε πείσομεν ἀπὸ τούτων, ὅτι ἔστι γέεννα; Ἰσ. μαθὲ φ
οὐκοῦν γε. ἐκεῖνοι ἐκολάζοντο· ἐμὲ τί ἡμᾶς μὴ κολάζωμεν; ἢ πῶς ἡμᾶς μὴ κολάζειν 15 Ἰσ. ἡμεῖς μὲν
χείρονα ἐκείνων πάσχομεν; ἢ δῆλον, ὅτι διὰ τοῦτο ἀπολείεται ἡμῖν τὴν κόλασιν. Εἰ δὲ βού- κολαζόμεθα
λῇ, καὶ ὅτι προσώπων ἕνεκα ἐκείνου ἔρρει, πῶς ἐκολάσθησαν. ἀδελφὸν ἀπέκτεινεν ὁ Κάιν. δῆ- χείρονα ἐκεί-
λον μὲν τὸ ἁμάρτημα· πῶς γάρ οὔ; ἀλλ' ἔδωκε δίκην καὶ χαλεπὴν καὶ μυρίων θανάτων ἀντα- νων πάσχο-
ξίαν, καὶ ⟨Ⓦ⟩ ἧς εἵλετο δοῦναι καὶ μυριάκις ἀποθανεῖν. ἄκουε γάρ αὐτοῦ λέγοντος· Εἰ ἐκβάλ- μεν;
Γεν. δ. ιγ. λεις με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι, καὶ ἔσται, πᾶς ὁ θεώσκων με ἀπο- 20
κτείνῃ με. Εἶπε δῶν μοι, οὐχὶ ταῦτα πρὸς ποιμένα ἐκεῖνον πολλοὶ καὶ νῦν· ὅταν γὰρ μὴ ἐφ-
κικόν, ἀλλὰ πνευματικὸν αἰτήσῃς ἀδελφόν, οὐχὶ ταῦτά σοι ἐρεῖ; ἢ γάρ, Εἰ μὴ ξίφει, φησὶ
ἑτέρῳ ξίφῳ· ὅταν δυσὶ μόνοις λύσαι λιμὸν, πρεσβεύῃς; τί δῶν; σοὶ θέλεις ἐφθόνησε νῦν τῷ ἀ-
δελφῷ; σοὶ θέλεις πρεσβεῦσαι κινδύνους; ἀλλ' οὐκοῦν οὐκ ἔδωκεν δίκην, ἀλλὰ δώσουσιν. εἶ-
τα ὁ μὲν μηδὲν ὧν ἀκούσας γραπτὸν, μηδὲ προφητῶν, μήτε σημεῖα θαυμάσας μεγάλα, 25
τοσαύτην δίδωσι πυρείαν· ὁ δὲ ἕτερος τὰ αὐτὰ διδράσκων, καὶ μηδὲ ἐσθῆτος ἁψάμενος
σωφρονίζόμενος, ἀπιμώρητος ἔσται; καὶ ποῦ τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ; ἢ ποῦ τὸ ἀγαθόν; καὶ πάλιν, ξύ-
λα μὲ συλλέξας ἐν τῷ σαββάτῳ καταλιθώθη, κἀκεῖνα μακρὰ αὐτῷ ἡ ἐντολὴ, καὶ τῆς πρε-
σβυτικῆς φαυλοτέρα. Εἶτα ὁ μὲν ξύλα συλλέξας ἐν σαββάτῳ ἐλιθάσθη, ⟨Ⓐ⟩ οἱ μυρία ἐργα- 30
σάμενοι πολλάκις ἁγίασμα, ἀπήλθον ἀτιμώρητοι; διὰ δῶν μὴ ἔστι γέεννα, ποῦ τὸ δίκαι-
ον; ποῦ τὸ ἀπροσωπόληπτον; κἀκεῖ πολλὰ ἐγκαλῶ αὐτοῖς τοιαῦτα, ὅτι σαββατα οὐ τηροῦσι.
πάλιν, ἄλλος ὡς ὁ Χαρμὶ διάθημα κλέψας, ἐν τῷ γῆρους ἐλιθάσθη πρωτος. Τί δῶν;
σοὶ θέλεις ὀξὺ σκεῦος ἐφοῦσυλος γένεται; ὁ Σαοὺλ πάλιν φεισάμενος τοῦ Θεοῦ δοκεῖ, σο-
σαββάτιον ἐπαίσχυνε τιμωρίαν. σοὶ θέλεις δῶν ἐφείσατο ὀξέος σκεύους; Εἶδε μὴ δῶν τοῦτο. ὑπὲρ μᾶλ- 35
λον θείων ἀλλήλους κατασθιόμεν οὐδὲ ὁ Θεὸς δοκεῖ, καὶ σοὶ θέλεις ἔπεσεν ἐν πολέμῳ; πά-
λιν, ⟨Ⓐ⟩ τοῦ Ηλὶ γοῦν, ὅπου περὶ τοῦ θυμιάματος ἦθλον, δίκην ἔδωκαν χαλεπωτάτην μετὰ
τοῦ παιδός. σοὶ θέλεις δῶν ἐλθὲν πατὴρ ῥᾴδιος εἶδε παιδὸς; ἀλλ' σοὶ θέλεις ἔδωκε δίκην. πόσ- Ἰσ. παῖδας
τε δῶν δώσουσιν, μὴ γέεννα μὴ ᾖ; πάλιν μυεία αὖ τις ἐγένετο καταλειφθεῖσα. Τί δ' ὁ Ανανίας καὶ ἡ
Σάπφειρα; ὅπου ἔκλεψαν ἐξ ὧν ἀνέθηκαν, οὐδὲ χρῆμα ἐπιμορφήσαντες. σοὶ θέλεις δῶν ἄρα 40
ἐξ ἐκείνου ταῦτα ἐποίησε; πῶς δῶν οὐκ ἔδωκεν τὴν αὐτὴν δίκην; αὖρά σε πείθομεν
ὅτι γέεννά ἐστιν, ἢ πλειόνων σοι δεῖ οὐδὲ δυσμενῶν; οὐκοῦν ἐκ ὧν τὰ ἄγραφα ἤξιωσεν τὰ πῶν
ἐν τῷ βίῳ γενόμενα. ἀναγκαῖον γὰρ πανταχοῦ τοῦτον ἡμῖν συλλεγῆναι τὸν ἔπαινον, ἵνα μὴ
μάτην ἑαυτοῖς χαριζόμενοι βλαπτώμεθα ἑαυτούς. οὐχ ὁρᾷς πολλοὺς ἐν συμφοραῖς τὰ
σώματα ἀναπήρεις μυεῖα παρέχοντας ἑαυτοῖς, ἑτέρους δὲ εὐδοκιμοῦντας; δεῖ τι ⟨Ⓐ⟩ μὴ φίνων δι-

δόασι

καρπὸς, λαμπρὸν μὲν τὴν ὄψιν φαίνεσθαι ἔχουσαν, ἐν τῷ ἀγῶνι πρὸ ἔργου πολλὰς τοῖς ἐλπίδας· εἰ δὲ λυθῶσιν εἰς χεῖρας, ἐξεκλασθεῖσαν καρπὸν μὴ ὁπωσοῦν πολλοῦ δικαίως ἂν ἀποκεισθαι ἔνδον. τοιαῦτα καὶ ἡ γῆ πᾶσα. καὶ λίθον βύρης, τετιφρωμένον διείσεις. καὶ τί λέγω λίθον καὶ ξύλα καὶ χόλους, ὅπου γε καὶ ἀὴρ καὶ τὰ ὕδατα μετέχει τῆς συμ-
ις. κατακεκαυμένης φορᾶς; καθάπερ γὰρ σώματος ἐμπαρθέντος καὶ κατακαμφθέντος ὁ μὲν ῥηθεὶς μόχθος, καὶ ὁ τύπος ὁ τῆς πυρᾶς ὀφθήσεται, καὶ ὁ ὄγκος, καὶ ἡ μόρφωσις, οὐ μὴν δυνάμεις ἔτι· οὕτω δὴ καὶ ἐκ ξύλων ὄντα ἰδοῖς, ἀλλ' οὐκέτι ἔχοντα γῆς, ἀλλὰ πόμφολυγας τέφρας· λίθοι δὲ καρποὶ, ἀλλ' οὐκέτι λίθου καρπῶν· αἷμα καὶ ὕδωρ, ἀλλ' οὐκέτι ὕδατος, οὐδὲ αἵματος. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα πτίπτουσι. καίτοι πῶς ἂν ἀὴρ ἐμπαρθείη ποτέ; πῶς δὲ ἂν ὕδωρ μόριον ὕδατος; ξύλα μὲν γὰρ καὶ λίθοις δυνατὸν καῦσαι, αἷμα δὲ καὶ ὕδωρ οὐδαμῶς δυνατόν· τῷ δὲ αὐτὰ ποιήσαντι δυνατόν. τοιγαροῦν οὐκέτι ἔτερον ἢ χάμαιός ἐστιν ὁ ἀὴρ, χάμαιον δὲ ὕδωρ, πόμφολυγες ἄκαρπα, πόμφολυγες ἄγονα, πάντα τοῦ ἀμαυροῦντος· τῆς μὲν λαβούσης ὀργῆς εἰκόνες, τῆς δὲ μηνίσεως τεκμήρια. μὴ καὶ ταῦτα ἀπειλαὶ ῥημάτων; μὴ καὶ ταῦτα φόφοι ῥημάτων; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν ταῦτα ἔοικε πίστις, ἀλλ' ὁμοίως τοῖς ὀρωμένοις τὰ μὴ ὁρώμενα πιστά· τῷ δὲ ἀπίστῳ καὶ ταῦτα
15 ἱκανὰ πίστιν προσαγαγεῖν. Εἰ τις ἀπίστοις τῇ γλώττῃ, τὰ Σόδομα λογιζέσθω, τὰ Γόμορρα σκοπείτω, τὴν πυρείαν τὴν γαληνιώσαν καὶ ἕλκουσαν. τοῦτο τοῦ ἀμαυρίζειν τὴν κόλασιν τεκμήριον. Φορτικὰ ταῦτα; σκληρὰ δὲ φορτικὰ, ὅταν λέγῃς ὅλως οὐκ εἶναι γέενναν, ἢ ἁπλῶς ἠπίλησεν ὁ Θεός; ὅταν σκληρὸς καὶ χαλεπὸς ᾖ λαὸς; σὺ μοι ταῦτα ἀναγκάζεις λέγειν ὁ ἀμαρτιῶν. Εἰ τοῖς ῥήμασιν ὅπως θύσας τὸ Χεῖσος, οὐκ ἰσάγκαζόμην τὴν ἀπὸ τῶν
20 πραγμάτων πίστιν προσάγειν. ὅπου δὲ σκληρὰ πέφυκας, καὶ ἔχων ἃ ἄχων πεισθῆναι λείπει. τί γὰρ ἔχεις περὶ τῶν Σοδόμων εἰπεῖν; βούλει μαθεῖν δι' ἃ αἱρεῖται ταῦτα γίνεσθαι; ἐν οἷς ἁμάρτημα χαλεπὸν καὶ ἀπέραντον, πλὴν ὀλίγων. παισὶν ἐπιμαίνονται ⓐ τότε, ἐξ ὧν τοῦτο ἔδοξεν τὴν δίκην· νῦν δὲ μυρία καὶ ἴσα καὶ χαλεπώτερα τούτων ἁμαρτήματα. Εἶτα ὁ ὑπὲρ ἑνὸς ἁμαρτήματος τοσαύτην σκηνὴν ὀργῆς, καὶ μετὰ τοῦ Λεσβιακοῦ
25 ἱκετηρίου δυσωπητός; μήτι ⓦ ἔοικεν Λὼτ ⓦ ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ τιμῆς τοῖς θυγατέρας εἰς ὕβριν προβεβλῆσθαι τοῖς ἑαυτῆς, τοσούτων ὄντων τῶν ἁμαρτημάτων φείσεσθαι; βούλει καὶ ἕτερον ἐπάγω; ⓦ Φαραὼ πάντως ἀκούεις ⓦ Αἰγύπτιον βασιλέα. οἶκον οἶδας καὶ τὸν δίκαιον ἐν ἑδανεῖ, πῶς αὐτοῖς ἁρμόσει ἡ ἵππος μετὰ τοῦ ἁρματηλάτου πόντος εἰς τὸ ἐρυθραῖον κατεποντίσθη πέλαγος. βούλει καὶ ἕτερα μαθεῖν; σκληρὸς μὲν ἴσως ἀσεβὴς ἐν,
30 μᾶλλον δὲ οὐκ ἴσως, ἀλλ' ὅτως ἀσεβὴς ἐν. βούλει καὶ σὺ τῶν πως θύοντων ἢ προσεύχοντων τῷ Θεῷ, βίου δὲ οὐκ ὄντων ὀρθοῦ, ἡμῶν εὐμάθειαν ἰδεῖν; ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος, Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐξεπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ χιλιάδες εἴκοσι τρεῖς· μηδὲ γογγύζωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ· μηδὲ σκηνοφαγῶμεν ⓦ Κύριον, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. 1 Κορ. ι. 8.
35 Εἰ δὲ πορνεία τοσοῦτον ἰσχύει, εἰ δὲ γογγυσμὸς, τί οὐκ ἐργάσεται τὰ ἡμέτερα; Εἰ δὲ μὴ δίδωσι δίκαιον νῦν, μὴ θαυμάσῃς. σκληροὶ μὲν γὰρ οὐκ ἦσαν τὴν γέενναν· δι' ἣν τοῦ πόδας σκολαζόντων τιμωρίας. σὺ δὲ ὅσα οὐχ ἁμαρτάνεις, καὶ μηδενὶ μέμφῃ δίκαιον ὄντα, πάντα ἀποπίστεις σκληρά. Εἶτα σὺν μὴ πιπωδιζούσῃς δὲ ἢ τοσαῦτα πλημμελοῦντας αὐτοὺς σκολάζειν, ἡμῶν δὲ φείσεσθαι; οὐκ ἀνεκτὸν λέγειν. καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνομεν σκληροί, μείζονος ἰσμὲν σκέπης
40 κηδόσεως ἄξιοι. Διὰ τί; ὅτι πλείονος ἀπολαύσαμεν χάριτος. ὅταν δὲ ᾖ πλείονος, καὶ μείζονα σκέπην πλημμελῶμεν, πῦρ ἀχ ὑποστησόμεθα τιμωρίας; καὶ μή τις νομιζέτω θαυμάζοντα αὐτὸν, ἢ συγχωρήσοντα αὐτοῖς λέγειν. μὴ γένοιτο. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς κολάζῃ, ὁ τὴν ἐνυαλίου Φέρων φόβον, ἀπὸ δίκης κολάσεως διαφυεῖ τοῦτο ποιῶ. ἐπαινῶν ἐπαινῶ αὐτὸν, οὐδὲ συγχωρῶν τοῦτό φημι· ἀλλὰ δίκην τὴν ἡμετέραν κακίαν. σκληροὶ τοίνυν, Εἰ καὶ ἐγόγγυζον, 1ϛ. πλείονος ἀπολαύσαντες χάριτος, ἢ

ἐγόγγυζον,

νομίζεται αὐτοῖς εἶναι τὴν ψυχήν, τὴν μέλλουσαν τῆς πύλης ὁδὸν βαδίζουσι; πόσων θανάτων οὐχὶ χείρονα; τί οὖν οὐκ ἠθέλησε σὲ παρελθεῖν ἡ παθοῦσα, ὅτι ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀχλύος ἐκείνης σὲ τὸν νέφους; ἐγὼ πολλοῖς ἤκουσα λεγόντων, τὴν φιλόθεον σοφίαν βασιλικὴν μὲν τὴν ἀπαγορεύειν εἰς τὸ πίσω καλοῦσαν, ὅτι σοὶ μὲν οἱ θεσπέσιοι εἰσὶν οὗτοι θεσπέσιοι, τῆς δυσωδεστάτης τῆς ψυχῆς καὶ σκοτομηνιώσης καὶ ὀξυτέρας. Εἰ τοίνυν σωματικὸς θανάτους οὕτως ἡμᾶς φοβεῖ, ὅταν ὁ αἰώνιος θάνατος παραγένηται, τί πείσομεθα; καὶ τί λέγω περὶ τῆς ἀπαγορεύσεως; ὄχλος περιέστηκε τότε, καὶ πλείους οὐκ εἰδότες αὐτοί. Εἰ γάρ τις ἐκείνων τὰς ψυχὰς περιεσκόπησεν, οὐδεὶς οὕτω θρασύς, οὐδεὶς ὕβριστης, ὃς οὐ καταπεπλῆχθαι ἂν αὐτὸν ἔχει, πρεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀθυμίας. Εἰ δέ ἕτερον ἀγαθῶν καὶ θαυμαστὸν τοῦτο, καὶ ὕπνου οὐδὲν διαφέρειν, καὶ μηδὲν κεκινοποιῆσθαι οὕτω διατεθῆναι, ὅταν ἡμᾶς αὐτοὺς τοῖς μέλλουσι περιπατεῖν ὁμοίους, τίς ἀρά ἐστι κατάστασις; οὐκ ἔστι, πιστεύσατε, παραστῆσαι λόγῳ τὸ πάθος. ναί, φησὶν ἀλλὰ φιλόθεος ὁ Θεός, καὶ οὐδὲν τούτων ἔσται. οὐκοῦν εἰκῇ γέγραπται; ἄν, φησίν. ἀλλὰ φοβεῖς ἀπειλάς μόνον, ἵνα σωφρονισθῇς; ἐὰν δὲ μὴ σωφρονισθῇς, ἀλλὰ μένωμεν καὶ οὕτω, οὐκ ἐπάξει τὴν κόλασιν, εἰπέ μοι; οὐκοῦν οὐδὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποδώσει τὰς ἀμοιβάς. ναί, φησίν. ἐκεῖνο γὰρ αὐτῷ πρέπον ὅτι δι' ὑπερβολὴν τὴν ἀξίαν βέβαιος ἦν. ὥστε ἐκφυγεῖν μὲν ἀληθῶς καὶ πάντως ἔσται, ἐὰν δὲ τὴν κόλασιν οὐ πάντως, ἀλλ' ἀπειλὴν ἔνεκεν δι' φόβου. πόθεν ὑμᾶς πείσω, οὐκ οἶδα. ἀλλ' ἐμοὶ εἰπεῖν ὅπερ ὁ σκώληξ αὐτὸν ὁ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτὸν ὁ σβεσθήσεται), ἐμοὶ εἰπεῖν ὅτι ἀπελθοῦσι τοῖς εἰς πῦρ αἰώνιον, μὴ πλούσιοι παράγωμεν καλοῦντες, πάντα ἀπειλῆς ἕνεκεν εἴρηται. πόθεν οὖν ὑμᾶς πείσω; Σατανικὸς γὰρ ἔστιν ὁ λόγος, χρῆσθαι αἰνίγμασι χρειζόμενος, καὶ ῥᾳθύμους ποιεῖν. πῶς οὖν αὐτὸν δίκαιόν μοι; ὅσα μὲν εἴπωμεν ἀπὸ τῆς γραφῆς, εἴρηται, ὅτι ἀπειλῆς ἕνεκεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν παρὰ τῶν μηδόλως ἔχοντος εἰσαεί· παρὰ δὲ τῶν ἐκβεβηκότων οὐκ ἔστι ἀκούσασι, παρὰ τὸ καταλυσμοῦ, μὴ ἐκείνα ἀπειλῆς ἕνεκεν εἴρηται; οὐχὶ δίκαιον καὶ γέγονε; πολλὰ ἔλεγεν, καὶ οὐκ ἐκατὸν ἔτεσι τῆς κιβωτοῦ τεκταινομένης καὶ τῶν ξύλων ὑφαινομένων καὶ τοῦ δικαίου βοῶντος, σοβοῦντος ὁπὸς δύων ἰών. ἀλλ' ὅπερ οὐκ ὀφείλει δύσασι τὴν διὰ τῶν ῥημάτων ἀπειλήν, ἐπέσκηπται τοῖς διὰ τῶν πραγμάτων πιμελέσθαι. τοῦτο καὶ ἡμᾶς πείσομαι, καὶ μὴ πιστεύσωμεν. διὰ τοι τοῦτο καὶ τοῖς προφήταις αὐτοῖς ταῖς ἡμέραις παραβάλλει τὸν Νῶε, ὅπερ καθάπερ ἐκείνῳ τῷ καταλυσμῷ ἐπέσκηπταί τινες, οὕτω καὶ τῷ καταλυσμῷ τῆς γεέννης. μὴ ἀπειλὴ οὖν ἐστιν; οὐχὶ ἔργον γέγονεν; Εἶπα ὁ κόλασιν οὕτως ἀθρόοι τότε ἐπαγαγών, οὐ πολλῷ μᾶλλον καὶ νῦν ἐπάξει; ὁ γὰρ Δεσπότης τῶν ὅτε τὰ νῦν γινόμενα. Οτε δὲ εἰσῆλθον, φησίν, οἱ τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπιμιξίαν ἔσχον ὁ ἄγγελοι νῦν δὲ ὅτι εἶδος κακίας, ὑπὲρ ὅτου ἀθόλωτον. ἆρα οὖν πιστεύετε, ὅτι γέγονεν ὁ καταλυσμός, ἢ λῆρος ὑμῖν εἶναι δοκεῖ; κἀκεῖθεν, κἀκεῖ τὰ ὄρη, ἔνθα ἡ κιβωτὸς ἱδρύθη, μαρτυρεῖ, καὶ Ἀρμενίας λέγω· πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀφειδείας πολλῆς ἐφ' ἕτερα ἐκείνου σαφέστερα ἄξιον λέγειν. ἐπιδέδεικται τῆς ἡμῶν τὴν Παλαιστίνην ποτέ; λοιπὸν γὰρ οὐκ ἔστι λέγειν, ἀλλὰ πράγματα ἐρῶ, κἀκεῖνα καὶ τὰ πρότερα πράγματα σαφέστερα ἐστίν. ἄπερ γὰρ αὖ εἶπεν ἡ γραφή, ταῦτα τὸν ὁρωμένων πιστότερα. ἐπιδέδεικται οὖν τις ὑμῖν τὴν Παλαιστίνην ποτέ; ἐγὼ γὰρ οἶμαι. τί οὖν; μαρτυρήσατέ μοι ὑμεῖς καὶ σὺ ὅπως ἐκείνοις ἐωράκοτε πρὸς σὺ ὁμοίως ἔχει. Ασκάλωνος γὰρ ἄνω καὶ Γάζης εἰς αὖθις τὸν Ιορδάνου ποταμὸν ὁ τόπος ἐστὶ χώρα πολλὴ τις καὶ εὔφορος, μᾶλλον δὲ ἐστὶν, οὐκ ἔστιν. αὕτη δὲ οὖν, ἵνα ὡς παράδεισος οὖσα (Εἶδε γὰρ, φησὶ, Λὼτ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ιορδάνου, καὶ ἦν ποτίζουσα ὡς παράδεισος τοῦ Θεοῦ) αὕτη δὲ οὖν ἡ ὕστερον βδελυκτὴ καὶ πρὸς πάσας τὰς χώρας ἀμιλλωμένη, ἡ φλαύσασα τὴν εὐθυμίαν καὶ παράδεισον τοῦ Θεοῦ, πασῶν τῶν ἐρήμων ἐρημοτέρα ἐστὶ νῦν. καὶ ἔσηκε καὶ δένδρα, καὶ καρπὸν ἔχει· ὁ δὲ καρπὸς τῆς Θεοῦ ὀργῆς ἐστὶν ἀποκύημα. ἐσήκασι μὲν γὰρ ῥοαί, καὶ δὴ ξύλον, λέγω, καὶ ὁ καρπὸς, χ. ἔστι

φεσῶται οἵμοι, τοῖς ἀπεσταλμένοις βοᾶσιτε τοῦτο, ὅτι ἑτοίμως ποιῆτε πάντες· πρέσεσι γὰρ ὁ κριτής. τί ὅδιν, ἐν τῇ ἑκάτῃ σάλπιγγι; δείκνυσιν ἐν τοῦδε πολλὰς τὰς σάλπιγγας γινομένας, ἐν τοῖς τῇ ἑκάτῃ καταβαίνουσι ⓦ κριτοῦ. Καὶ ⓖ νεκροί, φησιν, ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτοι· ἔπειτα ἡμεῖς ⓖ ζῶντες, ⓖ ὀφείλει πόλιν, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν Κυρίῳ ἐσόμεθα· ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις. Εἰ μέλλει καταβαίνειν, τίνος ἕνεκεν ἁρπαγησόμεθα; τιμῆς ἕνεκεν. καὶ γὰρ βασιλέως εἰς πόλιν εἰσπορευόντος, ⓖ μὴ ἔντιμοι τοῦ ἀπάντησιν ἔξιασιν, ⓖ ἢ καταδίκοι ἔνδον μένουσι ⓦ κριτοῦ. καὶ πᾶς φιλοσόφου παρακολουθοῦν, ⓖ μᾶλλον παῖδες ἢ ἄξιοι παῖδες εἰσί; ὑπὲρ ὀγμάτος ἐξάγονται, ὥστε ἰδεῖν ἢ καθαφιλῆσαι· ⓖ ἢ περισκεπτόμενοι τὴν ἰκετὴν ἔνδον μένουσιν. ὅτι τοῦ ὀγμάτος φερόμεθα τοῦ παθόντος. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν νεφέλαις ὑπαντᾷ αὐτοῖς, ἢ ἡμεῖς ἐν νεφέλαις ἁρπαγησόμεθα. ὁρᾶς τοῦ τιμοῦ ἕνεκεν; ἢ τοῦ ἀπάντησιν καταβαίνομεν ποιούμεθα, ἢ, ὃ πάντων μακαριώτερον, οὕτω σὺν αὐτῷ ἐσόμεθα. Τίς λαλήσει τὰς δυναστίας Κυρίου, ἀκουσὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰτήσεις αὐτοῦ; ὅσον ἀγαθοῦ ἐξίωσε τὸ ἁγιοπνεῦμα τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; τοῦτο ⓖ τετελωτήσαντες ἐγείρεται, ἢ οὕτως ὁμοῦ ἡ ἀπάντησις ἔσται. Ἀσελὼν παῖς τετελωτηκὼς ὁμοῦ μὴ τῶν ζώντων τότε ἀπαντήσει. ὥστε οὐδεὶς ἐστιν πλέον ἐκείνοις ἐν τούτῳ, ἀλλ' ὁ ἀφθαρείς, ὁ τοσαῦτα ἔχων ἐν τῇ γῇ ἔτη, μετ' ἐκείνων ἀπαντήσεται, ἢ ἄπαντες ⓖ ἄλλοι. Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι ἡμᾶς προέμενοι, ἵνα τι φθάσωμεν, καθὼς ἐπέρωθεν φθάνομεν, τοῦ Κυρίου οὐκ ἡμῶν χρῄζοντος ἢ προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρεῖς ἡμῶν τελειωθῶσι, πολλῷ μᾶλλον καὶ ἡμεῖς ἐκείνους· μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοι μᾶς προϋμενοι, ὑμᾶς ἢ οὐκ ἔπ. ὁ γὰρ ἀπόμων ἡ δυάπασις ἐστίν, ὁ ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ. ὃ ἢ λέγει, ὅτι ζωάγονται, δύεται μὲν πρωταχοῦ, ζωάγονται ἢ ἐπὶ τῶν ἀπέλων. ὃ μὲν οὖν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔργον ὅτι τῇ γῇ κελεύοντος ἀφῆναι τοὺς προκεκαθηκότας, ἢ οὐδεὶς ὁ ὑπηρετούμενος, ὥσπερ τότε ἐκάλεσε ⓦ Λάζαρον, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω· ὃ ἢ ἀγαγεῖν, τῶν ὑπηρετῶν ἐστίν. Ἀλλ' Εἰ ζωάγουσι καὶ ὀφείλεις ἔχουσιν ἄγγελοι, πῶς αὐτοὶ τὸ τοῦδε ἁρπάζονται μὴ ὃ "ἀναζῶσαι; ἅμα γὰρ οὐδενὸς εἰδότος τοῦτο ἐστίν. ὅταν γὰρ ἴδωσι τοὺς γλῶ κλαυσομένους, καὶ ἀναμιγνυμένους, ἴσως πάντοθεν ἐγκεῖσθαι τὰ σώματα, οὐδενὸς τοῦδε τοῦτο ὑπηρετοῦντος, ἀλλὰ τῷ κελεύσματος ἀρκοῦντος, τοῦ γλῶ πεπληρωμένου ἠχεῖσθαι πᾶσαι, τότε ἢ αὐτοὶ τοῦ κρίσιν τεκμηριοῦνται. σύνεσιν γὰρ ὅσον ὅτι τοῦ ἀπὸ τῶ Ἀδὰμ μέχρι τῆς αὐτοῦ πρωτοπλάστου πάντας ἐκείνους ἐγείρει τότε μὴ γυναικῶν ἢ παίδων. ὅταν γὰρ ἴδωσι τοσοῦτον ὅτι τῆς γῆς δόρυβον, τότε εἴσονται. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς τῷ σάρκα οἰκονομίας οὐδεὶς προεωράκεισαν, οὕτω καὶ τότε. ὅταν οὖν ταῦτα γένηται, τότε ἢ ἡ φωνὴ τῶ ἀρχαγγέλου ἔσται τοῖς ἀγγέλοις ὅτι πάντοτε καὶ βοῶντος, καὶ αἱ σάλπιγγες, μᾶλλον δὲ ὁ τῶν σαλπίγγων ἦχος. ποῖος γὰρ ἄρα δόμος ἔξει, ποῖος φόβος τοῦ ὅτι τῆς γῆς τοῦ ἀπομόνους; μία γὰρ ἁρπάζεται, ἢ μία ἀφίεται· καὶ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ εἷς ἀφίεται. τίς ἐστιν ψυχὴ ἐκείνων, ὅταν τοῦ μὲν αἱρομένους ὁρῶσιν, ἑαυτοὺς δὲ ἀφιεμένους; ἆρα ἡ πάσης γλώσσης φοβερώτεροι ἑαυτοὺς ταῦτα θαυμασάλευσαι δυνήσεται; ἐπανορθώμεθα τοίνυν πάλιν τοῦτο πρῶτον τοῦ λόγου. Εἰ γὰρ θάνατος ἀφρίζει, Εἰ πόλεων σεισμοὶ ἢ ἀπειλαὶ οὕτω πλουσίους ταῖς ἡμετέρας ψυχαῖς, ὅταν τοῦ γλῶ αἰαρρηγνυμένου ἴδωμεν ἐν πεπληρωμένου πάντων ἐκείνων, ὅταν τῶν σαλπίγγων ἀκούσωμεν, ὅταν τῆς φωνῆς τῶ ἀρχαγγέλου πάσης σάλπιγγος λαμπροτέρας οὔσης, ὅταν ⓦ οὐρανὸν συνελκόμενον, ὅταν αὐτοὶ παραγινόμενοι ⓦ ἀπάντων βασιλέα Θεόν, τίς ἄρα ἡμῖν ἔσται ἡ ψυχή; φείξωμεν, παρακαλῶ, ἢ φοβηθῶμεν, ὡς πάλαι τινὲς ποιοῦντες· μὴ τῇ μελλήσει παραμυθώμεθα ἑαυτούς. ὅταν γὰρ πάντας δέῃ γενέσθαι, οὐδεὶς ἡ μέλλησις ὠφελεῖ. ποῖος ὁ δόμος, ποῖος ὁ φόβος τότε; Εἰδιτί ποτε οὖν ἀπαγγελθέντος τοῦ ὅτι θάνατος; ποίαν νομίζετε

Ιω. ιε'

Ισ. ϛ' οἰκτῶν

Ισ. συν.

Ιωσ. ια μγ.

ἑαυτοῖς τοὺς διόρθωσιν, καὶ καταδίκῃ ὑπιόντες, εἰ τὸ χρέος παρελθόντος μὴ κατορθώσαμεν τοῦτο. πόσης οὖν ἡμῖν χρείας ἐχούσης τοὺς τοιούτους; οὐκ οἶμαι σὺν σφοδρᾷ τῇ φορᾷ καὶ διεγηγερμένους καὶ ὑπὲρ τὴν ἑαυτῶν ἀγρυπνούσας σωτηρίας πλέον ἡμερῶν δέκα δηλῆσαι, ὥστε πάντελῶς ἀπαλλαγῆναι τῆς ποινῆς τῶν ὅρκων ζημιώσεως. εἰ γὰρ μὴ τὰς δέκα ἡμέρας ὀφείλομεν ὁμιλοῦντες, δίκαιον ἑαυτοῖς ὑπιόντας ὑμνεῖσθαι μᾶλλον, καὶ καταδίκαιον ὁρίσασθαι τῆς παραβάσεως. τίς οὖν ὁ τοῦτο ἐρίζων ἐγώ, φησὶν ὑμᾶς αὐτοῦ ἀφίημι κυρίους τῆς ψήφου εἶναι. ὅταν γὰρ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομῶμεν, μὴ μόνον ὅτι τοὺς ὅρκους, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἐλαττώματων, καὶ χρέος ὀφείλοντες ἑαυτοῖς ὑμνῳδίας χαλεπωτάτας, εἰ ποτε παρεπίσαμεν τόπους, καθάπερ τοὺς τῶν ἡμάτερων ἀπαλλυσόμεθα διασώσωμεν, καὶ τῆς τοῦ ψυχῆς γείτνης ἀπαλλαγησόμεθα, ἐὰν μὴ πρήσιας ἐπιδώμεθα ἡμερονυκτίου τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ιδ. ἑαυτῶν
ιε. καὶ ἡμερονυκτίου

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ, ΤΩ ΣΑΒΒΑΤΩ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ, ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΟΙΜΗΘΕΝΤΑΣ.

ΟΙ τοσοῦτοι μέν, ὃ ἀξιόπιστον τῶν λεγομένων διέξαι βουλόμενοι, τοσοῦτον ἄλλων ἀπάντων τοῦτο λέγουσι· Ὄψεσθε, ἵνα εἴδετε Ἡσαΐας· καὶ πάλιν, Ῥῆμα, ὃ ἐλαλήθη τοῖς Ἱερεμίαις· καὶ πάλιν, Τάδε λέγει Κύριος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. πολλοὶ γὰρ καὶ ἀνάξιοι ὁρῶσι τὸν Θεόν, ὡς αὐτοῖς ἰδεῖν δυνατόν· ὁ δὲ Παῦλος, ὁ καὶ θαυμάσιον εἰδώς, ἀλλ' ἔχων τὸ ἑαυτοῦ λαλοῦντα τὸν Χριστόν, ἀνὰ τοῦτο, Τάδε λέγει Κύριος, ἔλεγεν· Ἢ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ; καὶ πάλιν, Παῦλος ἀπόστολος· οὐ παρὰ ἀνθρώπων φθέγγεται, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Θεοῦ ἔχων. ἐκεῖνα μὲν οὖν πάντα ἐφθέγξατο· τοῦτο δέ, ὃ λέγει νῦν, καὶ ῥητῶς ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνο, ὃ τοῖς Ἐφεσίοις ἀγγελόμενος ἔλεγε, Μακαριώτερόν ἐστι μᾶλλον διδόναι, ἢ λαμβάνειν, καὶ ὃ σιωπώμενον ἤκουσεν. ἰδοὺ μὲν τοίνυν τί νῦν φησι. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ Κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ Κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κεκοιμημένους· ὅτι αὐτὸς ὁ Κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ. Τότε γάρ, φησι, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. τί δήποτε ἡ σάλπιγξ; ἐν γὰρ τῷ Σινᾷ ὄρει τοῦτο ὡρίσθη, καὶ ἀτέλειος κἀκεῖ. τί γὰρ βούλεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχαγγέλου; καθάπερ γὰρ ὅτε τῶν πρώτων ἔλεγεν, Ἐγείρεσθε, ἦλθεν ὁ τυμφίος. ἵνα τοῦτο φησι, ἢ ὅτι καθάπερ ὅτε βασιλέως, οὕτω καὶ τότε ἔσται, ἀτέλειαν τοῖς τιμωρουμένοις. λέγει γάρ, ἀναστῶσι οἱ νεκροί, ἐν ἀφθαρσίᾳ ὁ ἔργος· ἵνα τὴν ἀτέλειαν τοῖς τοῦτο ἰσχύσασιν, ἀλλὰ τοῦ ῥήματος αὐτοῦ, ὡσανεὶ βασιλέως, καλοῦντος, ἐν θεάτρῳ, ἐξέλθωσιν οἱ ἐν μνήμασι, καὶ οἱ ὑπομείναντες ἐξάγωσιν. οὐκ ἐπὶ λοιδορίᾳ τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐκείνης τοῦτο ποιοῦσι. τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Χριστὸς λέγων, Ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισωρεύσουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων ἀπ' ἄκρων οὐρανοῦ ἕως ἄκρων αὐτῶν. καὶ πάλιν ἀκούσεται τοὺς ἀγγέλους ὁρᾶς ἁρπαζομένους; ἐν οὖν ἀρχαγγέλου τῇ ἐν ἐφεξῆς

C. Cor. 13. a.
a. Cor. 2. a.
Περὶ ἱερ. κλη.
a. Thess. 4. 16.
Matth. κδ. κθ.
Matth. κδ. λα.

χρήσιμον ἀπαλλάξαι κακῶν, οὐ λέγω ταῦτ' ὀπιορκίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῦτα δύορκίας αὐτάς. ἀλλ' ὁ δηλαδή, φησιν, αὐθέκτος ὀπιωκής, εἰς ἱεροσολύμα τελῶν, πολλῆ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη ζωὴν διάγων". μὴ μοι Ⓦ ὀπιωκὴ τοῦτον εἴπῃς, Ⓦ σώφρονα, Ⓦ εὐλαβῆ, Ⓦ εἰς ἱεροσολύμα πεπορευμένα· ἀλλ', εἰ βούλει, ἀπὸ Πέτρου τοῦτον, ἢ Παύλου, ἢ καὶ ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα. οὐδὲ γὰρ οὕτως ὀπιτρέψομεν ωρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ωροσώπων. νόμον γὰρ οὐχὶ δουλικὸν, ἀλλὰ βασιλικὸν ἀναγινώσκω ἐγώ, Ⓦ ωεῖσαι ὅρκον. ὅταν ὑ βασιλέως διαγράφωσιν γράμματα, ἄρχων ὁ τῶν δούλων ἀξιώσει ἀνασκοπεῖσθαι; εἰ μὲν γὰρ ἔχεις εἰπεῖν ὅτι ὁ Χριστὸς ὁμνύειν ἐκέλευσεν, ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς οὐ κελεύει τοῦτο γενέσθαι, δεῖξον, καὶ πείσομαι· εἰ δὲ μηδὲν τοσαύτης ἀπειρηκὼς ἀπορίας, ἐν τοσούτῳ γὰρ τὸ ωράγματος ποιῇ ωρόνοιαν, ὡς μὴ τὸ ποιησόμενον ἡμᾶς Ⓦ ὀμόσαι (Τὸ γὰρ ωεῖσαι τοῦτον, τοῦ καὶ ἐν τῷ οὐ, φησιν, ἐκ τοῦ Σατανᾶ ἐστὶ) μὴ μοι Ⓦ δεῖπνα, ἐν Ⓦ δεῖπνα ωροσαγὰς εἰς μέσον· ὁ γὰρ ἀπὸ τῆς ῥᾳδιουργίας τῶν Σαδδουκαίων οἴσει σοι τοῦ ῥήτορος Θεὸς ταῦτα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὀπιταγῆς τοῦ αὐτοῦ νόμου. ἐπίταξα, φησὶν· ἔδει πειθαρχῆσαι, ἐν μὴ Ⓦ δεῖπνα ωροβάλλεσθαι, μηδὲ ἀλλοτρία ωεριεργάζεσθαι κακά. ἐπεὶ ὁ μέγας Δαβὶδ ἥμαρτεν ἁμαρτίαν χαλεπὴν· ἆρα οὖν ἀκίνδυνον ἡμῖν ἁμαρτεῖν τοῦτο ὃ ἁμάρτημα, εἰπέ μοι; ἀλλ' οὐ τοῦτο μὴν οὕτω "τοῦτο ἀσφαλίζεσθαι χρὴ, ἐν ταῖς καταρτώμασι τῶν ἁγίων μόνοι ζηλοῦν· εἰ δὲ ποτε ῥᾳδιουργία ἐν νόμῳ ωροβάσεως, μὴ πολλῆς ἀποφεύγειν χρὴ τῆς ἀσυνδέτου. ὁ γὰρ ωρὸς τοὺς Σαδδουκαίους ἡμῖν, ἀλλὰ ωρὸς Ⓦ διαστολὴν ὁ λόγος ἐστὶ, ἐν τούτῳ ταῖς βυβλίοις δώσομεν τῶν βεβιωμένων ἀπόντων. ωρὸς ἐκεῖνο τοίνυν ταχέως σκοπεύωμεν τὸ δικαστήριον. καὶ γὰρ μειλιχίως φαινόμενος ἢ ἐν μέσῃ ὁ Ⓦ νόμον ωροβαίνων τοῦτον, δώσει πάντως τῷ ὅτι τῇ ωροβάσει κεκμηκέναι τιμωρίαν. οὐ γάρ ἐστι ωροσωπολήπτης ὁ Θεός. πῶς οὖν ἐστι, ἐν ποῖ ῥέπῃ φυγεῖν τὸ ἁμάρτημα; ὁ γὰρ δὴ μέγιστον τὸ ἔγκλημα χαλεπὸν χρὴ δεῖξαι, ἀλλ' ἐν ὅπως αἱ ἀπαλλαγείημεν, συμβουλεύσω. ἔχεις γυναῖκα; ἔχεις οἰκέτην; ἔχεις παιδία ἐν φίλον ἐν συγγενῆ & γείτονα; πᾶσι τούτοις τὴν ωρὸς τούτων ὑπόπτευσιν φυλακήν. χαλεπὸν ἡ σκαιότης, & δεινὸν ἡ ἀκροσελίσια, ἐν δυσφύλακτον, ἐν ἀκριβῶς ἡμᾶς πολλάκις ἐν οὐκ εἰδότας ἐμβάλλει; οὐκοῦν ὅσῳ τῆς ζωηδείας οἶδας τὴν δύναμιν, τοσούτῳ τῆς μὴ ποιησάσης ζωηδείας ἀπαλλαγῶμεν ἀσυνδέτου, ωρὸς ἣν τὴν ἑτέραν τὴν χρησιμωτάτην σεαυτὸν μετάπεισον. ὥσπερ γὰρ τῶν ἀσυνδέτων τὰ μὲν ἐν φυλαττόμενον ἐν μειμνώσκεται φερόντως ἴσχυσε πολλάκις ἀκροσελίσια σκεῦος, οὕτως δὲ εἰς τὴν ἀγαθὴν σαυτοῦ ζωηδίαν μεταπείσας τὴν τῆς μὴ ὀμνύειν, οὐδὲ ἄκων, οὐδὲ ῥᾳδιουργῶν ἐμπεσεῖν δύνασαι ποτὲ ωρὸς τὰ τοῦ ὅρκου πλώματα. μέγα γὰρ ὄντως ζωηδία, ἐν φύσεως ἔχει δύναμιν. ἵν' οὖν μὴ ποιῶμεν ζωοχῶς, ἑαυτοὺς εἰς ζωηδίαν μεταπείσωμεν ἑτέραν, ἐν ἕκαστον τῶν σοι συνεπομένων ἐν ζωόντων ταύτην αἰτήσαι τὴν χάριν, ἵνα συμβουλὴν ἐν ωαράκλησιν φύγῃς τοὺς ὅρκους, ἐν ἀλυσιτελῶς ὀμνύοι ἐλέγχῃ. ὁ γὰρ ωρὸς αὐτῶν εἰς σὲ γινομένην φυλακὴν ἐν ἀσφάλειαν ἐστι συμβουλὴ ἐν ωαίδευσις τοῦ καταρτώματος. ὁ γὰρ ἐγκαλῶν ἑτέρῳ ωοῦ ὅρκων, ὁ ῥᾳδίως ἀνθρώπους εἰς ὃ βαρέως ὀμνύειν ἐμπεσεῖται τοῦτο. βαρέως γὰρ ὁ ὃ τυχὸν ἡ πολυορκία, ὁχ ὅταν ωοῦ ἐλαχίστου μόνον, ἀλλὰ ἐν ὅταν ωοῦ μεγίστου γένηται ωραγμάτων. ἡμᾶς ὑ ἐν λόγοις ὠνήσωμεν, ἐν ὑπὸ ὀλοῶν δύο φιλοτεκνοῦντες, ἐν ωρὸς οἰκείαν ἐριζόμενοι ἐν ἀπειλοῦντες, Ⓦ Θεὸν ωάντα ωρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες. ἐν αὖθις πάλιν ἐλθόντες ἀξίας τινὸς μεταχειρίζει ψιλῆς οὐκ ἂν ἐτόλμησας ὑπὸ τοιούτων καλέσαι μάρτυρα ἐπ' ἀγορᾶς, ἀλλὰ κἂν ὑπαχθήσῃς, δίκαιον δώσεις τῆς ὕβρεως· Ⓦ ὁ τῶν οὐρανῶν βασιλέα, Ⓦ τῶν ἀγγέλων διαστόλην, ἐν ωρὸς οἰκίαν καὶ ωρὸς χρημάτων καὶ ωρὸς τῶν τυχόντων ἀλογισθήσῃ, ἕλκεις εἰς μαρτυρίαν. καὶ πῶς ταῦτα ἀνέξῃ; πόθεν οὖν ἀπαλλαγείημεν ἐκ τῆς ποιησάσης ταύτης ζωηδίας; τὸν Φύλακα, οὗ εἶπον, ωροσησάμενος, χρήσιμον ῥητὸν εἰσαγαγὼν

Συρ. κ. ιη. γλώττης. Ὃ δ' χαλεπὸν τῷ σώματος ἐμφαίνων πάλιν ὁ αὐτός ἐστιν· Ὀλίθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον, ἢ ὀλίθημα ἀπὸ γλώσσης. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· βέλτιόν ἐστι, φησί, πεσεῖν ἐν ζωτειδίῳ τὸ σῶμα, ἢ ῥῆμα πονηρὸν ἐξελθεῖν τοιοῦτον, ὃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπολλύει. ὑ λέγει δὲ, πώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ βρῶσις πολλὴ ποιῆσαι πονηρόν, ὥστε μὴ ὑγιασκελιαθῆναι, οὕτως ἐἶπεν· ποίησον τὴν τομήν σου θύραν ἐμοχλεῖ, ἵνα θύρας ἐμοχλεῖς καπασκευάσωμεν, ἀλλ' ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας πρὸς τὰ ἄκοπα τὴν ῥημφίαν τὴν γλῶτταν ἀποκλείσωμεν. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει, ὅτι μὴ τῆς ἡμετέρας ἀσυδησίας, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας, τῆς ἀνωθεν διδόμενα ῥοπῆς, ὥστε ὃ θεῖον τοῦτο καὶ ἀφελεῖν εἴδει, πρὸς ⟨Φ⟩ Θεοῦ καὶ χεῖρας δύνατόν ὁ πρεσβύτης ἔλεγε· Ἔκλυσις τὴν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. Ψαλ. ρμ'. ς. Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου. ὁ δὲ τὰ πρότερα ἐνδεικνύμενος, πάλιν ἐν αὐτοῖς φησι· Τίς δώσει ὅπως τῷ στόματί μου φυλακὴν, καὶ ὅτι τὴν χειλεών μου σφραγῖδα πεπουθέναι; ὁρᾷς ἕκαστον διεξοδικῶς τὰ πώματα ταῦτα, καὶ ἀφροσύνην, καὶ συμβουλεύοντα, καὶ διηνεκῆ μονὴν πολλῆς ἀπολαύσαι τὴν γλῶτταν φυλακῆς; καὶ πῶς ἐπέχει, φησίν, εἰ τοσοῦτον ἡμῖν φέρει τὸ ἔλεγχον τοῦτο τὸ ὄργανον, εὐεργετεῖ ἡμῖν αὐτὸ πρὸς τὴν ἀρχὴν ὁ Θεός; ὅτι καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ὠφέλειαν. καὶ ἀσυδαζώμεθα, ὠφέλειαν ἔχει μόνον, ὄλεθρον δὲ οὐδένα. ἄκυρον γοῦν ἃ φησιν ὁ τὰ πρότερα εἰπών· Ἐν χειρὶ γλώττης ζωὴ καὶ θάνατος. ὁ δὲ Χριστὸς τὰ αὐτὰ δηλοῖ, λέγων· Ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ. μέσον γὰρ ἔστηκεν ἡ γλῶσσα τῆς πρὸς ἑκάτερα χρήσεως. σὺ Κύριος εἶ. οὕτω καὶ ὁ ξίφος κεῖται μέσον. καίτοι τῆς πολεμίων χρήσῃ, σωτηρίαν σοι ὃ ὄργανον γέγονεν· αὖθις τῆς σαυτοῦ τὴν πληγὴν ὠθήσῃς, οὐχὶ τῆς σιδήρου φύσις, ἀλλὰ ἡ σὴ προαιρεσία. οὕτω καὶ τὴν γλῶτταν λογισώμεθα. ξίφος ἐστὶν ὁ μέσον καίμενον. ἀκούσωσιν οὖν αὐτῆς τῆς ἁμαρτημάτων τῶν σῶν κατηγορίας, μὴ τῆς ἀδελφοῦ τὴν πληγὴν ὠθήσῃς. ὅρα τοῦτο διπλῷ τινι χρώμενος εἰσάγει αὐτὸ ὁ Θεός, ὥστε τὸ ὀδόντων ὄχλημα, καὶ τὴν τῆς χείλεων περιβολήν, ἵνα μὴ ῥᾳδίως καὶ ἀπερισκέπτως ἐκφέρῃ τὰ ῥήματα τὰ μὴ πρέποντα. χαλίνωσον αὐτὴν εἰδυῖα. ἀλλ' οὐκ ἀνέχῃ; καὶ σωφρονήσει αὐτίκα ὄρα τὸ ὀδόντων, ὥσπερ δημίους τινὰς τοὺς ἐκδοὺς αὐτὴν τὸ σῶμα, καὶ ποινὰς δώσειν. καὶ γὰρ βέλτιον αὐτὴν δηχθῆναι τοῖς ἐδοῦσι τῶν ἁμαρτανούσαν, ἢ τὸ τὴν ζητοῦσαν ταχέως ὕδατος καὶ τηκομένου μὴ τυχεῖν τὸ ἀναμονῆς. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα ἁμαρτάνει ἄνωθεν, λοιδορουσα, βλασφημοῦσα, αἰσχρὰ προϊεμένη ῥήματα, συκοφαντοῦσα, ὑβρίζουσα, ὑπερηφανοῦσα. ἀλλ' ἵνα μὴ πάντα ἀθρόα τιθῶμεν ὑμῖν λέγοντες καταχώσωμεν ὑμῶν τὸ ὄρχημα, ἵνα τίνος ἕνεκεν ὑμῖν τέμνει τὸ πρὸ τῆς ὄρχους Φυλακῆς, σκοπῶμεν προσλέγοντες ἐν ὀλιγωροῦντες, ὅπου μὴ φύγητε τοὺς ὄρκους, οὐ λέγω ὡς ἐπιορκίας ὄντας, ἀλλὰ ἐν τοῖς ὄρκοις τοῖς ὑπὲρ [τῶν] δικαίων ὀμνυμένοις, εἰ μὴ φύγητε, οὐκέτι πρὸς ἑτέρας ἀποστόλους ὑμῖν ὀλεξόμεθα. ἐν γὰρ ἄκοπον τοῦτο μόνον τῆς γραμμάτων διδασκάλοις μὴ δοῦναι περὶ τοῖς παιδίοις διδύμας μάθημα, ἕως ἂν ὁ πρότερον ἴδωσι καλῶς ἐμπαγὲν αὐτῆς τῇ μνήμῃ· ὑμᾶς δὲ τὰ πρότερα μαθήματα μὴ δυναμένους ἀπαλεῖψαι μετ' ἀκριβείας, ἕτερα παρεμβαλεῖν πάλιν. ὑδὲν γὰρ ἕτερον τοῦτο ἐστιν, ἀλλ' ἢ εἰς πίθον τετρημένον ὑδρεῖν. ἵνα οὖν ἡμᾶς μὴ ὑπεισέλθωσι, πολλὴν ἐν τῷ πρόσθεν τῆς ἀσυδίας. ἐν γὰρ χαλεπὸν τοῦτο ἐστὶ, τὸ ἁμάρτημα καὶ σφόδρα χαλεπόν· σφόδρα δὲ ἐστὶ χαλεπὸν, ὅτι ὑ δοκεῖ χαλεπὸν εἶ)· ἐν ὄρᾳ τοῦτο αὐτὸ δείξω, ὅπως οὐδεὶς αὐτὸ δείσῃ. ὄρᾳ τοῦτο μείζονα ἐστὶ τὸ νόσημα, ὅπως οὐδὲ νόσημα εἶ) δοκεῖ· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ὄρᾳ λέγων ἁπλῶς οὐκ ἔστι ἔγκλημα, οὕτως οὐδὲ τοῦτο ἔγκλημα εἶ) δοκεῖ, ἀλλὰ μὴ πολλῆς προνοίας ἡ παρανομία αὕτη τολμᾶται. καὶ ἐγκαθίσῃ τις, δίκαιος γένοιτο καὶ χλευασία πολλὴ ἀλλ' οὐ τοῖς ἐγκαλουμένοις ἐπὶ τῷ ὅρκων, ἀλλὰ τοῖς ὄρᾳ ὄντας τὸ νόσημα βουλευομένοις. ὄρᾳ τοῦτο μακρὰν ἐπὶ τοῦτον ἀποτείνω ⟨Φ⟩ λόγον. Βαθὺ γὰρ ἔλκος ὁμαδαπάσης βούλεται, καὶ

χρόνου

χείλεσι καὶ χαμαὶ γινομένους ἀντιλέγειν λοιπὸν ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτῖσι μὴ πολλῆς ἀπαλλαγῆναι τῆς λαμπρότητος, τὸν μὴ παλαιὰν συντείνας ἀνθρωπον, νέον δὲ κατασκευάσας διὰ πνεύματος λαμπρότερον, καὶ τοιοῦτον ἡμῖν τὸν ζωντανὸν· ἢ Ⓜ μυστικὸν τοῦτον καθαρμὸν αἰτιᾶται ὁ προφήτης αἴσθησιν ἔλεγε· Ὡς σκῦλος κεκαμένου συντετριμμένος αὐτός. ὅτι γὰρ τοῦ πνεύματος Ψαλ. C. 6.
πιστῶν ὁ λόγος, ἡμῖν τὰ αὐτοτέρω δείκνυσι σαφῶς. Υἱός μου εἶ σύ, φησι, ἐγὼ σήμερον Ψαλ. C. 6.
γεγέννηκά σε· αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Εἶδες πῶς τῆς ἐκ τοῦ ὕδατος ἐκκλησίας ἐμνημόνευσεν, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ τὴν παιδοποιὸν βασιλείαν εἶπεν; Εἶτα φησὶ πάλιν, Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ (καὶ φορτικῇ, ἀλλ' ἰσχυρᾷ) ὡς σκεῦος κεραμέως συντριβήσεται αὐτός. ἰδοὺ καὶ ὁ λογισμὸς μυστικώτερον προῆλθε. καὶ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, σκεύη ὀστράκινα, ἀλλὰ, σκεύη κεραμικά. ἀλλὰ πρόσεχε. τὰ μὲν γὰρ ὀστράκινα σκεύη συντριβέντα οὐκ αὖθις δύναται ὁλοκλήρως ἁρμοσθῆναι τῷ ἴσα πάλιν ἐγχωμοφίλῳ κόλλῃ ἀπαραλλάκτως αὐτὰ πάλιν· ἴσα ποιεῖν.
ὅτι δὲ τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ οὐκ ἔστιν ὀστράκινα, ἀλλὰ πήλινα· ὅταν δὲ ἀμφοτέρωθεν ῥᾳδίως αὖθις ὁ δοὺς πάλιν ἐπιμελῶς ἐργάσηται τῇ τοῦ τεχνίτου σοφίᾳ. ὅταν μὲν οὖν συμφορᾶς ἀμάτους λέγῃ, ὡς σκεύη κεραμικὰ φησὶν, ἀλλὰ σκεύη ὀστράκινα. ὅτι γοῦν ἐβούλετο διδάξαι Ⓜ προφήτης καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι συμφορᾶς ἀμάτου προέδωκε τὴν πόλιν, ἐκέλευσε λαβεῖν βίκον ὀστράκινον, καὶ ζωντανῆναι ἔμπροσθεν πάντος τοῦ δήμου, καὶ εἶπεν· Οὕτως ἀπολεῖται ἡ πόλις καὶ ζωντανωθήσεται. Ιερ. κη. ιθ.
ἐπιθυμῶ βούλεται χρηστὰς αὐτοῖς ἐμποιῆσαι ἐλπίδας, εἰς κεραμέα κατάγει Ⓜ προφήτην, καὶ δείκνυσι αὐτῷ σκεῦος ὀστράκινον, ἀλλὰ δείκνυσιν αὐτῷ σκεῦος πήλινον ἐπὶ τοῖς χερσὶ τοῦ κεραμέως γινόμενον διαπίπτον, καὶ ἐπάγει λέγων· Εἰ ὁ κεραμεὺς οὗτος τὸ σκεῦος τὸ διαπεσὸν δυνάμεθα ἐρρύθμισεν πάλιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ δυνήσομαι διαπεσόντας ὑμᾶς ἐπανορθῶσαι; δυνατὸν μὲν οὖν τῷ Θεῷ καὶ πήλινοι ὄντες μόνον διαῤῥηγῶσαν ἀφ' ἑαυτοῦ παλιγγενεσίας, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ πνεύματος δύναμιν ἐπεργάσθη καὶ διαλιθῶσαι τοὺς ἀφ' ἡμετέρας ἀκριβωμένους τοὺς τὸ ἀρχαῖον ἐπανακτήσασθαι. ἀλλ' οὐ κινεῖ ὑμᾶς τοῦ θεοῦ μεταμέλειας ἀκούσαντας λόγους· μᾶλλον δὲ μηδέποτε γένοιτο κινεῖν εἰς χεῖρας ὑμᾶς ἑκόντων ἐμπεσεῖν τῷ φαρμάκων, ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα, ἵνα μέλλητε λαμπάδων ἡμῶν, ἀκήρατοι διατηρεῖσθε.

Ἰτ' οὖν αὐτὸ μόνον, φέρε καὶ περὶ πολιτείας ὑμῖν διαλεξώμεθα ὀλίγα. σὺ γὰρ τὴν παλαιὰν ταύτην ἀπόδυσαι τοῖς ἁγνισταῖς τὰ σώματα. πρὸς γὰρ τοὺς οἰκείους ἡ πάλη, καὶ τοῖς συμμάσι τῶν διδασκάλων ἐμμένετε ἅπαντα. ὅταν ὁ τῶν ἀγώνων καθηγήσηται κύριος, ὅταν ἀνοίγῃ τὸ στάδιον, ὅταν τὸ θέατρον ἀνῳχθῇ καὶ θηλυμανὴς ᾖ, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης πρῶτος, ἀναγκαῖον λοιπὸν ἀῤῥαθυμήσαι τοὺς πόνους, καὶ μὴ αἰσχύνης ἀπαχωρῆσαι πολλῆς, ἢ κατουδιάσαι τοὺς τῶν στεφάνων καὶ τῶν βραβείων ὀπτυχεῖν. οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ὑμῶν αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι αὗται παλαίσματα πρὸ τοῦ στοίχησαι καὶ γυμνασίοις καὶ μελέτῃ. μάταιον οὖν ἐστιν ἤδη τοῦ λαβεῖν τὸ πατρῷον δαίμονος ἐκείνου. τοὺς γὰρ ἐκφύγειν ἀποδύεσθαι μέλλομεν μὴ τὸ βάπτισμα, τοὺς ἐκφύγειν πυκτεύειν καὶ μάχεσθαι. μάταιον οὖν τοίνυν ἐστὶν ἤδη τοὺς λαοὺς ἐκείνους, πόθεν ὄντες, πόθεν ἡμῖν εὐκόλως ἐπηρεάσαι δύνανται· ἵνα τῶν ἀγώνων καθημερινῶν μὴ ξενοπαθῶμεν, μηδὲ θορυβώμεθα, καινὰ τὰ παλαίσματα ὁρῶντες, ἀπ' ἤδη μεταξὺ ἡμῶν αὐτῶν μελετήσαντες, καὶ τὰς μαθητείας αὐτῶν μαθόντες ἁπάσας, μὴ τὸ θαῤῥεῖν ἀνθρώπων τῶν παλαισμάτων τοὺς ἐκφύγοι. πάντοθεν οὖν οὖν ἐπηρεάζει ἡμῖν ἔοικε, μάλιστα δὲ ἀφ' ἧς γλώττης καὶ ἀφ' ἧς σώματος. ταύτην γὰρ ὥσπερ ὅπλιτικὸν ὄργανον ἐκείνου τοὺς ἀπάντων καὶ ἀπώλεσεν ἡμετέρων, ὡς γλῶττα ἀκόλαστος καὶ σῶμα ἀθύρωτον. ἐστιν ἡμῖν τὰ πολλὰ σώματα, ἐστιν ἡμῖν καὶ χαλεπὰ ἐγκλήματα. καὶ τοῦ μὴ διελθεῖν τὴν ὁλοσχερῆ ἀφ' ἧς γλώττης τις δηλοῖ ἔλεγε· Πολλοὶ ἔπεσον ἀφ' μαχαίρας, ἀλλ' οὐ τοσοῦτοι, ὅσοι ἀφ' Σιρ. κη. κε.

θαρσίαν, οὐκ ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀθυμίας τοῦ λογισμοῦ γινομένην· καὶ πάλιν, Παῦλα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακοῖς τοῖς ἀνθρώποις ἡδὺ πρᾶγμα ἐαυτοῦ". Ρωμ. ιδ. κ.

* * *

* *

τοῦτο αὖθις ἀκαθαρσίας. τὴν τοιαύτην τοίνυν κηλῖδα ὁ Ἰουδαϊκὸν ἐξεκάθαρε λουτρόν· ὁ δὲ τῆς χάριτος, οὐ τοιαύτην, ἀλλὰ τὴν ὄντως ἀκαθαρσίαν, τὴν μὲν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς πολλὴν οὖσαν κηλῖδα. οὐ γὰρ σοὶ νεκροὶ ἀναμφιβόλως σωματικοί, δηλονότι τοὺς νεκροὺς προσέχεον ἀναμφιβόλως, τούτους ποιῆς καθαρούς. καὶ μαλακός, καὶ πόρνος ἦν τις, καὶ εἰδωλολάτρης, καὶ ὁτιοῦν δή· εἰρασμένος ἦσθα, καὶ ἅπασαν τὴν ὁσαισοῦν πονηρίαν ἔχων ἦν, ἐμπεσὼν εἰς τὸν τοῦ ὕδατος κολυμβήθραν, τοῦ ἡλιακοῦ καθαρώτερος ἀκτίνων ἀνίσχυσιν ἀπὸ τῶν θείων ῥευμάτων. ἂν ἅπαξ μὴ τομίσῃς κόμπον εἶναι τὰ λεγόμενα, ἀκούσον Παύλου λέγοντος περὶ τοῦ λουτροῦ δυνάμεως. Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἁρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι. καὶ τί τοῦτο πρὸς τὰ εἰρημένα, φησί; τὸ γὰρ ζητούμενον δεῖξαι, εἰ πάντα ἐκκαθαίρει ταῦτα ἡ τοῦ λουτροῦ δυνάμις. οὐκοῦν ἀκούσον τῶν ἐξῆς. Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἐμοῦ μὲν γὰρ ἀντιποιούμενα δεῖξαι ὑμᾶς καθαροὺς πορείας γινομένους ἁπάσης τῆς τῷ λυτρῷ προσιούσης· ὁ δὲ λόγος πλέον ἀπέδειξεν, οὐ καθαροὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ δικαίους καὶ ἁγίους γεγονότας. καὶ γὰρ εἶπεν, ἀπελούσασθε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡγιάσθητε καὶ ἐδικαιώθητε. τί τοῦτο γένοιτ' ἂν παραδοξότερον, ὅταν πόρνοι καὶ ἱερῶν κοιτῶνες καὶ καταρθώματα δικαιοσύνης πικροῦ μήνης; ταύτης γὰρ τῆς θείας δωρεᾶς ἡ φιλανθρωπία· χωρεῖ ἱερῶν ποιεῖ δικαίους. εἰ γὰρ βασιλέως ἔπεσόν τινες, γράμματα παρηγόρια ὀλίγα, μυρίων ἐγκλημάτων ἀφίσιν ἐλευθέριος, ἐτέρους δὲ καὶ πολὺ μᾶλλον· πολλῷ μᾶλλον ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ πνεῦμα καὶ πρᾶξαι δυνάμενον, πάσης μὲ ἡμᾶς ἀπαλλάξει κακίας, πολλοὺς δὲ ἡμῖν χαρίσεται διορθωσαμένους, καὶ πολλῆς ἐμπλήσει τῆς παῤῥησίας. καθάπερ γὰρ ἀσπὶς μέσος εἰς πέλαγος ἀχμὴς ἐμπεσὼν, βυθοῦ ἀπόσβεσθείη, ἢ καὶ ἀφανὴς ἡμῖν γένοιτο τῷ πλήθει τοῦ ὕδατος καταποντισθείς· οὕτω καὶ πᾶσα πονηρία ἀνθρώπου, ὅταν εἰς τὸν κολυμβήθραν ἐμπέσῃ τῶν θείων ῥευμάτων, ἐκείνου ταχύτερον καὶ βιαιοτέρου ἄσπιδος καταποντίζεται καὶ ἀφανίζεται. καὶ πῶς ἔνεστι, φησίν, εἰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῖν ἅπαντα ἀφίσι ὁ λουτρόν, ὄχι λουτρὸν ἀφέσεως ἁμαρτημάτων καλεῖται, ἀλλὰ λουτρὸν παλιγγενεσίας; ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἡμῖν ἀφίσι τὰ ἁμαρτήματα, οὐδ' ἁπλῶς ἡμᾶς καθαίρει τῶν πλημμελημάτων, ἀλλ' οὕτως, ὡς ἂν εἰ μόνως ἐγκυμονήσαιμεν. καὶ γὰρ μόνως ἡμᾶς δημιουργεῖ καὶ κατασκευάζει, οὐκ ἀπὸ γῆς πλάσασα πάλιν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου στοιχείου τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως δημιουργῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀπεσμηγμένον ὁ σκεῦος, ἀλλ' ὁλόκληρον αὖθις μεταχωνεύει πάλιν. τὰ μὲν γὰρ ἀποσμηχόμενα, καὶ μὴ ἀκριβείας ἐκκαθαίρηται, ἔχει τῆς πίστεως ἴχνη, ἃ τῆς κηλῖδος φέρει τὰ λείψανα· τὰ δὲ εἰς χανθυτῆρια ἐμπεσόντα τῆς ἁγίας Φλογὸς μᾶτεωθέντα, πᾶσαν ἀποθέμενα ῥυπαρίαν, τὴν αὐτὴν τοῖς νεοπαγέσιν ἀπὸ τῆς καμίνου προσελθόντα τὴν λαμπηδόνα ἀφίσιν. ὥσπερ οὖν ὑδρίσκα χρυσοῦν πολλῷ τῷ χρόνῳ ἡ τῷ καπνῷ ἡ τῇ κόνει ἡ ἰῷ ῥυπωθέντα λαθοῦσα τις ἡ χανθύσας, καθαρώτατον ἡμῖν ἀπεργάσηται καὶ ἀποδίδωσι· οὕτω καὶ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ὁ Θεὸς ἐνθεῖσαν τῆς ἁμαρτίας ἰῷ, ἡ πολὺν δοξαμένην τὸν καπνὸν τὸν ἀπὸ τῶν πλημμελημάτων, ἡ ὃ κάλλος ἀπολέσασαν, ὅπερ πρὸς αὐτὴν τὸν ἀρχῆθεν ἐγκατέθηκε, λαθοῦσα ἀνέθρεψε χρόνου, ἡ καθάπερ εἰς χανθυτήριον ἐμβαλοῦσα τὰ ὕδατα, ἡ τοῦ τοῦ πνεύματος ἐπαφεῖς χάριν ἀντὶ φλογὸς, εἶτα νεοπαγεῖς ἐκείθεν

ἰσολίπτοι ἐρᾶς ἵνα ὁ τοῦ ἀδάμαντος, δηλαδὴ τὸ διαφανὲς ἀδάμαντος ἰδίαν, ἵνα ἴσ. τῇ ψυχῇ

α. Κορ. ς. θ.

χ. σεσεθ.

ἴσ. πνεῦμα

εἰσὶν ἀλλότριοι λογισμοὶ ὀξύνειν τὴν δίκαιος, καὶ πάντοθεν καθαρὸν παρασκευάζειν Ⓦ οἶκον, ὥσπερ αὐτὸν ὑποδέχεσθαι μέλλοντα Ⓦ βασιλέα· τοιαύτη τῆς ὑμετέρας δίκαιος ἡ παρασκευή, τοιοῦτοι πρὸς ὑμᾶς Ⓐ λογισμοί; τοιαύτη τῆς ψυχῆς ἡ προαίρεσις. τὴν μὲν οὖν αἰτίαν ἀμοιβὴν τῆς ἀρίστης ταύτης γνώμης δυνάμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν πάντων δοτῆρος νικῶντος τὸν τῶν ἀκολούθων ὄγκον ἀνευρήσομεν· ὅπως δὲ χρὴ καὶ τοῖς ζωοδούλοις τὰ πρὸς ἑαυτὴν εἰσενεγκεῖν, καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς εἰσοίσομεν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ταῦτα ἡμέτερα, δηλαδὴ καὶ ταῦτα δόσεως ἐκείνου. Τί γὰρ ἔχεις, φησὶν, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών; α. Κ ρ. δ. ζ.

Ἠβουλόμην μὲν πρῶτον ἀπόρρητον εἰπεῖν, τί δήποτε παραδραμόντες ἡμᾶς Ⓐ πατέρες ἅπαντα τὰ εἰς αὐτὸν εἰς τοῦτο τὸ καιρὸν μυσταγωγεῖσθαι τὰ τέκνα τῆς ἐκκλησίας ἐνομοθέτησαν, καὶ πῶς ἔνεστι μὴ τὴν πρὸς ἡμᾶς διδασκαλίαν ὑποτυπώσαντες ὑμᾶς καὶ ἀποδύσαντες, γυμνοὺς καὶ δυσπόδητους μὴ τὸ χιτωνίσκιον μόνον πρὸς τὰς ἐξορκιζόντων παρεμπέμπουσι φωνάς. οὐ γὰρ ἀσκλῶς, οὐδὲ εἰκῇ καὶ ὁ ῥῆμα καὶ τὰ ἕκαστα ἐκεῖνοι τοῦτο ποιεῖν διετύπωσαν· ἀλλ' ἔχει ταῦτα ἀμφότερα μυστικόν τινα λόγον καὶ ἀπέρρητον. ἃ τοῦτον ὑμῖν ἐθέλω εἰπεῖν· ὁρᾶτε γὰρ ὅλως πρὸς ἕτερον ἀναγκαιότερον ἡμᾶς κατεπείγει ὁ λόγος. ἀναίσχυντα γὰρ εἰπεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ βάπτισμα, καὶ πῶς ἔσχεν εἰς τὸν βίον εἰσῆλθε τὸ ἡμέτερον, καὶ πόσα κομίζει ἡμῖν ἀγαθά. ἀλλ', εἰ βούλεσθε, πρότερον περὶ τῆς προσηγορίας τοῦ μυστικοῦ τούτου καθαρμοῦ διαλεχθῶμεν. οὐ γὰρ ἔστιν ἓν αὐτῷ ὄνομα, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ποικίλα. τὸ γὰρ καθαίρειν τοῦτο καλεῖται λουτρὸν παλιγγενεσίας. Εσωσε γὰρ ἡμᾶς, φησὶ, διὰ Τιτ γ. ε.
λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινίσεως πνεύματος ἁγίου. καλεῖται καὶ φώτισμα, καὶ τοῦτο αὖθις Εφ. ε. λε.
Παῦλος αὖθις πάλιν ἐκάλεσεν. Ἀναμιμνήσκεσθε γὰρ, φησὶ, τὰς πρώτας ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὸν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων. καὶ πάλιν, Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ Εφ. ε. δ.
φωτισθέντας καὶ γευσαμένους τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ πάλιν πεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν. καλεῖται καὶ βάπτισμα. Οσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν Γαλ. γ. κζ.
ἐνεδύσασθε. καλεῖται καὶ φῶς. Σωτὴρ φῶτα γὰρ αὐτὸ, φησὶ, διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς Ⓦ Ρωμ. ε. δ.
θάνατον. καλεῖται καὶ περιτομή. Ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκ- Κολασ. β. ιτ.
δύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός. καλεῖται σφραγίς. Ο παλαιὸς γὰρ ἄνθρω- Ρωμ. ε. ε.
πος ἡμῶν συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας. ἴσως δὲ ἕτερα πλείονα τύπων εἰπεῖν ὀνόματα· ἀλλ' ἵνα μὴ Ⓦ καινὰ ἄπιστα εἰς τὰς προσηγορίας τοῦ χρείσματος
αἰσχυνώμεθα, φέρε ὅπερ τῶν προτέρων προσηγορίαν ἐλάβομεν, καὶ ταύτης τὴν σημασίαν εἰπόντες, καταπαύσωμεν τὸν λόγον. τάχως γὰρ ἀνωτέρω μικρὸν τῆς διδασκαλίας ἐλκύσωμεν. ἔστι τὸ κοινὸν ἁπάντων ἀνθρώπων λουτρὸν, τὸ μὲν τοῦ βαλανείου, τὸ δὲ τοῦ σώματος ἀποσμήχειν εἰωθὸς ῥύπον. ἔστι δὲ λουτρὸν Ἰουδαϊκὸν, ἐκείνου μὲν σεμνότερον, τοῦ δὲ τῆς χάριτος πολὺ καταδεέστερον· καὶ μὲν γὰρ σωματικὸν ἀποσμήχει ῥύπον, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς
σωματικὸν, ἀλλὰ καὶ ζωοειδοῦς ἀποδύσεως δεόμενον ἀθεσμος. ἔστι γὰρ πολλὰ τῶν πραγμάτων, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτα· ἀπὸ δὲ τῆς ἀθεσίας τοῦ σωματοειδοῦς ἀκάθαρτα γίνεται. καὶ καθάπερ ὅπου τῶν παιδίων τὰ πρόσωπα καὶ τὰ λοιπὰ μέλη μύρου μὲν οὐκ ἔστι φορεῖν, φορεῖται δὲ ἂν τοῖς παισὶ δοκεῖ δι' τὴν τῆς φύσεως ἀθεσίαν· οὕτω καὶ ὅπου τούτων, ὧν εἶπον, ὅσῳ τὸ νεκρῶν ἅψασθαι σωμάτων, φύσει μὲν οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτον· ὅταν δὲ ἀθεσίᾳ ὑπολάβωσι σωματοειδοῦς, ἀκάθαρτον ποιεῖ τὸ ἁψάμενον. ὅπου γὰρ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτον φύσει τὸ πρᾶγμα, αὐτὸς ὁ ζωοταμιεύσας Μωϋσῆς ἐδήλωσεν, ὁλόκληρον ὑπιφέρομος μυθ' ἑαυτῷ νεκρὸν τὸν Ιωσὴφ, καὶ μύων καθαρός. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἡμῖν περὶ τῆς ἀκαθαρσίας ταύτης διαλεγόμενος τῆς οὐ φύσει γινομένης, ἀλλὰ δι' ἀθέσειαν τοῦ συνειδότος ὑπαίτιος φησίν· Οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι. ὁρᾶς τὴν ἀκα- Ρωμ. ιδ. α.

κεῖνος μὴν ἔλεγεν, ὅτι δώσεις σου ποτήριον εἰς χεῖρας Φαραώ· ἐγὼ δὲ οὐ λέγω, ὅτι δώσει σου ποτήριον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς χεῖρας τὴν ὑμετέραν δώσει σου ποτήριον τὸ φειδοῦ, καὶ πολλῆς γέμοι δωρεᾶς, καὶ τῆς κλίσεως πρωϊτέρας ἐκείνης. ἴστασιν ⓐ μεμνημένοι τοῦ ποτηρίου τούτου τοῦ ἐμοῦ· εἴσεσθε δὲ καὶ ὑμεῖς μικρὸν ὕστερον. μνήσθητε οὖν, ὅταν ἔλθῃς εἰς τὸν βασιλείαν σκεύεσιν, ὅταν σου ἅπτωνται τοῦ βασιλικοῦ ἴσ. ἐστι ἀπολαύσητε, ὅταν τοῦ πορφύρου ἐκείνου ἐνδύσηται τὸν αἵματι βαφεῖσαν διαστικτόν, ὅταν διάδημα διαδήσωσί σου ἡλιακοῦ ἀκτίνων φαιδροτέρας ἔχον πομπὴν ὑπερβαλούσας λαμπηδόνας. τοιαῦτα γὰρ τοῦ νυμφίου τὰ ἔνδυτα· μείζονα μὲν τῆς ἡμετέρας ἀξίας, ἀξίαν δὲ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας. διὰ ταῦτα ὑμᾶς ἐστιοῦσιν ἤδη καὶ τῶν ἱερῶν ἐκείνων μακαρίζω παιδῶν· οὐ μακαρίζω δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπαινῶ τὴν φιλοσοφίαν, ὅτι μή, καθάπερ ⓐ ῥᾳθυμότεροι τῶν Αἰγυπτίων, ἐν ἑκάστῃ διανοίᾳ τῷ φωτὶ σπεύσητε· ἀλλ' ἐστιοῦσιν ἤδη, καθάπερ οἰκέται φιλόνεικοι, μὴ πολλῆς φιλίας ἐπακούσαι διαστήσῃ πρεσκυασμένοι, ⓦ αὐχένα τῆς ψυχῆς μὴ πολλῆς ὑπηκοΐας τε καὶ εὐπειθείας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ ἀγάγητε τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸν ζυγὸν ἐδέξασθε τὸν χρηστόν, καὶ δὲ φορτίον ἐλάβετε δὲ ἐλαφρόν. εἰ γὰρ καὶ τῆς λαμπρότητος ἴσα ὑμῖν καὶ τοῖς ἐν τῇ τελευτῇ μυσταγωγουμένοις, ἀλλὰ τῆς προαιρέσεως οὐκ ἴσα, οὐδὲ τῆς προθυμίας τῶν προσταγμάτων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν τῇ κλίνῃ λαμβάνουσιν, ὑμεῖς δὲ ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἐκκλησίας τῆς χειρὸς ἁπάντων ἡμῶν μείζους· κἀκεῖνοι μὲν εὐθυμούμενοι καὶ δακρύοντες, ὑμεῖς δὲ χαίροντες καὶ θύφαπόμενοι· ἐκεῖνοι σίγοντες, ὑμεῖς δὲ βυζαντιοῦντες· κἀκεῖνοι μὲν πολλῷ κεκαρωμένοι τῷ πυρετῷ, ὑμεῖς δὲ πολλῆς ἐμπεπλησμένοι τῆς πνευματικῆς ἡδονῆς. ὅθεν ἐστοῦσθε μὲν ἅπαντα σύμφωνα τῇ δωρεᾷ, ἐκεῖ δὲ πάντα ἐναντία τῇ δωρεᾷ. καὶ γὰρ ἐρῶσος καὶ εὐθυμὸς πολεμοῦσα μυσταγωγουμένων αὐτῶν, ⓒ παιδία θεώμενα κλαίοντα, καὶ γυνὴ ἐκ πένθους καταλαμπομένη, καὶ φίλοι κατηφεῖς, καὶ οἰκέται δακρύοντες γέμοντες· ὅλον δὲ τῆς οἰκίας σχῆμα χαμερπὲς ὂν καὶ ζοφῶδες μιμεῖται ἡμέραν. ἐκεῖ δὲ αὐτοῦ τοῦ καταπεπτωκότος τοῦ καρδίαν διαπαίζης, σκυθρωπότερον τούτων θύρσου. καθάπερ γὰρ ἄνεμοι μὴ πολλῆς τῆς ῥύμης ἐξ εὐθυτίας ἀλλήλοις ἐμβάλλοντες εἰς πολλὰ δὲ πέλαγος διαπεμφθέντες μέρη, ὥστε ⓒ λογισμοὶ τῶν τότε κατεχόντων ἀφρῶν εἰς τοῦ τὰ κύματος ἐμπίπτοντες ψυχῇ, εἰς πολλὰς τοῦ ἐκείνου διχοῦσθαι σχίζουσι φροντίδας. ὅταν εἰς τὰ παιδία ἀπίδῃ, τοῦ ὀρφανὸν αὐτῶν εἶναι· ὅταν πρὸς τοῦ γυναῖκα ἀποβλέψῃ, τοῦ χηρείαν λογίζεται· ὅταν ἴδῃ σου οἰκίας, τοῦ ἐρημίαν ἁπάσης σκηπτῆς τῆς οἰκίας· ὅταν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστρέψῃ, τῆς παρούσης ἑαυτὸν αἰαμμενήσει ζωῆς, καὶ ἀπορρήγνυσθαι μέλλων, πολὺ δέχεται τῆς ἀθυμίας δὲ νέφος. τοιαύτη δὲ τοῦ μέλλοντος μυσταγωγεῖσθαι ψυχή. εἶτα μεταξὺ τῶν θορύβων καὶ τῆς ταραχῆς αὐτῆς ἐπεισέρχεται ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ τοῦ πυρετοῦ φοβερώτερος ὤν, ⓒ τοῦ θανάτου τοῖς τοῦ κάμνοντος πρασσουσι ἀπιωτέρας. τῆς γὰρ τοῦ ἱματισμοῦ φωτὸς τῆς ἀπογυμνούσης τοῦ ζωλοῦ τοῦ ἐκείνου, μείζων ἀπόγνωσις εἰ νομίζεται ἡ τοῦ προσδυτέρου εἴσοδος, καὶ θανάτου σύμβολον εἶναι δοκεῖ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἡ ἀνάθεσις. ἀλλ' οὔπω ⓦ κεκλῆφώνα ἐπιθήκατε τοῦ κακοῦ. μεταξὺ γὰρ θορυβούντων τοῦ ὀπτηδείων καὶ παρασκευαζομένων, πολλάκις ἐρημωθεῖσα δὲ σῶμα ἀπεπήδησεν ἡ ψυχή, πολλοὺς δὲ καὶ πρόδοσα σωθῆναι ὤπισεν. ὅταν γὰρ μήτε σὺν προνοίᾳ ὀπτηνιάσῃ, μήτε φωτὸς ἀκούσῃ, μήτε ἀποκρίνασθαι δυνήται τὰ ῥήματα ἐκεῖνα, δι' ὧν τοῦ μακαρίου ζωοθήκου τοῦ ⓦ κοινὸν ἡμῶν ἀπάντων καταθήσεται δεσπότου, ἀλλ' ὥσπερ ξύλον ἄσχολον, ἢ λίθος, ὁ φωτίζεσθαι μέλλων παρέκειτο, νεκρὸς μηδὲν διαφέρων, τί τῆς μυσταγωγίας ὄφελος ἐπ' αἰσθησίᾳ τοσαύτῃ; ⓦ γὰρ τοῖς ἱεροῖς τούτοις καὶ φεικτοῖς μέλλοντα τοσοῦτον μυστηρίοις ἐγχειρεῖναι χρὴ καὶ διεγηγέρθαι, πάσης βιωτικῆς φροντίδος εἰ καθαρόν, πολλῆς γέμοντα σωφροσύνης, πολλῆς προθυμίας, πάντα ⓦ μυστηρίων

λέσορχον παιτα χόθον ζαὶ χέρας ἐκτείνουσαι καὶ τὰ παιδία προσπίπτοντα δέχομθαι καὶ ἀσπαζόμθη, οὕτω πρὸς τὴν βίβλον ταύτην ἀπὸ καταφθάσωμθ. καὶ τὰ πάντων οἰκτίρατε ἡμᾶς ἐκεῖνα ἀφνὰ, ἐκθυμῶ πάντων λαβόντες τὴν παῤῥησίαν, ὅπως ἀπολυσόμθα. Εἰ δὲ λέγεις, ὅτι σκῶπτε Ἰωάννη καὶ ψεύδῃ· τοῦτο ἔπεγκε, ἐγὼ δὲ οὐκ εἰμὶ κατ' ἐκεῖνον, μείζονά μοι σαυτὸν λέγεις κατηγορεῖν, καὶ τὸ δίκαιον πάλιν ἔπαινον. μᾶλλον γὰρ σε εἰκὸς ἐγκῶψαι, ἢ ἐκεῖνον. τί δήποτε; ὅτι ἐκεῖνος μὲν περὶ τῆς χώρας, καὶ περὶ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ πολλοῦ τὴν πολιτείαν ἠκρίβωσε, ὅτι ὁ τοσαύτην τοῦ πνεύματος ἔσχε χάριν, ὅτι δυσκατηγώνιστος ἡ ἁμαρτία, ὅτι ἡ κατάρα ἐκρέμασε, ὅτι ὁ θάνατος φοβερὸς ἦν· νυνὶ δὲ εὐκολώτερα τὰ πλημμελήματα γέγονε, μετὰ τὸν τοῦ Χριστοῦ σταυρὸν πάντων τούτων ἀπηλλαγμένα. ὥστε εὐθυμίαν ἡμῖν ἀπολογίαν μετὰ πολλοῦ τοῦ χορηγοῦντι, καὶ τοσαύτην δυσωπίαν, καὶ τοσαύτας δωρεὰς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομένας ἡμῖν μὴ δυναμένοις εἰς ὃ αὐτὸν ἐκείνῳ φθάσαι μέτεστι. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, ὅτι μείζονα ἐκείνου τὰ δῶρα, καὶ ὅτε χαλεπώτερος ἦν ὁ ἀγών, τότε ἀπεδύσατο καὶ ἐπάλαισε, φέρωμεν ἅπαντα τὰ ἐπιτήδεια γναίως ἡμῖν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐχερείας· ἵνα δυνηθῶμεν τὴν αὐτὴν ἐκείνοις εὐφαίνειν τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ζὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

γρ. ἐκεῖνον
ἔσ. λείπει ὅτι
ἔσ. νῦν

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑ-

ΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ

φωτίζεσθαι, καὶ ὑπὲρ τῆς λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ὅτι ἀφέσεως ἁμαρτημάτων λέγεται· καὶ ὅτι ἐπικίνδυνόν ἐστι τὸ ἐπιορκεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀμνύειν, καὶ περὶ βιορκῶμθ.

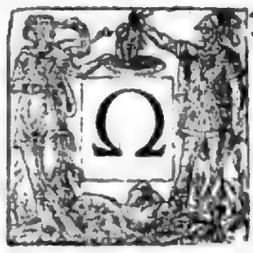

ΟΣ πολλοὶ τῶν ἐπέστασιν τὴν νῦν ἡμῖν ἀδελφοὶ ὁ χρεὼν; ἀδελφοὺς γὰρ ὑμᾶς ἐγὼ καὶ περὶ τὴν ὠδῖνα ἤδη καλῶ, καὶ περὶ τὸ τόκου τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀναπάζομαι. οἶδα γὰρ, οἶδα σαφῶς, εἰς ὅσον μὲν ἄγεσθαι μέλλετε πημονὴν, εἰς ὅσον δὲ ἔρχεσθε· σὺν δὲ ἐρχομένοις μέλλουσι λαμβάνειν, καὶ περὶ τῆς ἔρχεσθαι σπουδῆς ἄπαντες, ὅσοι τῆς θεραπείας βούλοισθε ἑαυτοῖς προσαποτελεσθῆναι πρὸς τὸ μέλλον. τοῦτο δὲ καὶ αὐτοὶ ποιεῖτε. οὐ γὰρ εἰς ἔρχεσθαι ἀπλῶς μέλλετε φιλεῖν, ἀλλ' εἰς βασιλείαν αὐτοῦ· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰς βασιλείαν ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν. ἐπὰ τούτῳ δὲ δέομαι καὶ δυσωπῶ, ἵνα μεταθῆτέ μου, ὅταν ἔλθητε εἰς τὴν βασιλείαν ἐκείνην· καὶ ὅπερ ὁ Ἰωσὴφ ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐρχομένους, Μεταθῆτέ μου ὅταν θῦσοι ἦτε· τοῦτο καὶ ἐγὼ λέγω πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, μεταμεταθῆτέ μου, ὅταν θῦσιν ἦτε. οὐκ εὐπρεπῶν ταύτην ἅπαντα τὴν ἀμοιβὴν, καθάπερ ἐκεῖνος. οὐ γὰρ οἰκέτας ἦλθον ἐπαγαλλόμενος ὑμῖν, ἀλλὰ τοὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς δεσπόζοντος πρέσβεις, καὶ εὐαγγέλια κομίζων ἀγαθὰ τοιαῦτα, οἷα οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη· ταῦτα δέ ἐστιν ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ὁ μὲν οὖν Ἰωσὴφ ἔλεγε πρὸς τοὺς οἰνοχόον ὄνειρον, Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἀποκατέστησε σε Φαραὼ εἰς τὴν ἀρχοποσίαν σου· ἐγὼ δὲ λέγω, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ εἰς οἰκοῦσι συνεδήσεσθε τυραννου· ἀλλ', ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας, καὶ ἀποκατάστησιν ὑμᾶς, οὐχὶ Φαραώ, ἀλλ' ὁ τοῦ οὐρανοῦ βασιλεὺς εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα, εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἱερουσαλήμ, εἰς τὴν πόλιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ-

Γεν. μ. ιγ.

Γεν. μ.

χαίτος

ἐπάγειται. τῦτο μὴν οὐ δίκαιον ἀλλὰ μάλιστα ἐταράττει τὴν ἐθρύβει, ὅτι ⓦ δίκαιος Θεὸς, τὴν πληγὴν ἔχοντι πρὸς αὐτὴν ἀναπολόγητον, τῦτον νομίζει αὐτῷ πολεμεῖν. τὴν τοιαύτην τινὰ βλασφημίαν ἐμφαίνει τὰ Ἰουδαίων σὰκ ἔχειν ἐπεὶ ὅτι γε ἔμαθεν ὕστερον τὴν αἰτίαν, ὅταν πάσῃ βλασφημίᾳ
Ιωϛ μ γ. ἐπιδίξατο. ὅπερ γὰρ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· Ἄλλως με οἴει σοὶ κεχρηματικέναι, εἶτα δίκαιος φαίνῃς; καταπλαγείς, φησὶ Χάραν δήπου ὅτι τέθνηκα μοι. ἄπαξ ἐλάλησα, ἅπαξ ὃ δὶς τοῦτο ποιήσω. καὶ πάλιν, Ἕως μὴν ὧτός ἀκοὴν ἤκουσέ σε ὁ πρότερον· νυνὶ δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε. διὰ τοῦτό φησιν ἐμαυτὸν, καὶ ἐζόκλιν· ἤγνοησα ὃ ἐμαυτὸν γλῶ καὶ ἀπεδόκ. εἰ δὲ ἀρκεῖ τὸ εἰς ⓦ βλάκλησιν νομίζεις, δικαίσω δὲ καὶ αὖθις ταύτην τὴν ⓦ βλασφημίαν ἔχειν. καὶ γὰρ μὴ λέγε ⓦ Θεοὶ παθητὰ τὰ ⓦ δίκαια, ἀλλ' ὅτε αἱ θεῖαι πράξεις ἀπορίας, διζητήσεως ὄ, καὶ μὴ βλασφημήσῃς ⓦ δικαίμονα κωλύσαι μὴν, ἀφέντα δὲ τῆς σῆς ἕνεκεν δοκιμῆς, ὥσπερ ⓓ λέγε τὰ Θεοὶ παθητὰ τὰ φαινόμενα, οὕτω καὶ σὺ τὴν αὐτὴν ὑπόπτυξον μοι ὧν, ὅτι τὰς ⓦ βλάβας δικαίως ἐπεζήτησάς σοι συμφορὰς ἡμᾶς ἐνέγκαι, καὶ τὸ δικαιμόνιόν σε κωλύσαι μὴ, μὴ βουληθέντι δὲ, πυζομένους. ἰδοὺ τοίνυν καὶ πόσην καὶ τόσον, ἃ ἀμφότερα μὲν τῆς ἐμαυτοῦ ἀφροσύνης ἔδιξε ἐπιτεθέντα τῶν δικαίων. βούλει σοι καὶ ⓦ βλάβας τῆς φύσεως πόλεμον ὑπόδειξω μὲν τοσαύτης ἀφροσύνης ὧν ἡμᾶς τότε ὑπομνήσουσι σκεῦος; δέκα τέκνα ἀπώλεσεν, ἃ δέκα ἀθέσμοις, ἃ δέκα ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἃ δέκα πολλὴν ἀρετὴν ὑπεδεδειγμένα, καὶ οὐδὲ παρὰ χρεὼν τῆς φύσεως νόμῳ, ἀλλὰ βιαίῳ θανάτῳ ἐλεεινῷ. ἵς ἂν ἔχοι τοιαῦτα συμφορὰ εἰπεῖν; σὰκ ἔστι σοφίς. ὅταν οὖν ἀπροαίρετος ἡμῖν ἡ φυσικὴ ὁρμὴ, διὰ δραμεῖν πρὸς ⓦ δίκαιον σκῆνος, καὶ πάντας θορύβοις πολλοῖς σαίρῃ τὴν ⓦ βλασφημίαν. ἆρα οὖν ταῦτα μόνα αὐτῷ ζωοῦσι καὶ δῶρα; ἢ ὃ τὴν φίλων ἐγκατάλειψις καὶ πρόδοσία, καὶ ὃ σκώμματα καὶ αἱ λοιδορίαι, ἢ ὃ χλευασία καὶ ὁ γέλως. ὃ ὃ ἐπὶ πάντων βλασύρεσθαί, καὶ ἀφόρητον ἰοῦ. ἡ γὰρ οὕτως ἡ τὴν συμφορὰν φύσις, ὡς ⓓ πρὸς ταῦτα συμφορὰς ἡμῖν ἀναίδζοντες δάκνειν ἡμᾶς ἐνόησαν τὴν ψυχήν. ἡ μόνον ὁ πρὸς ἀνθρώπους σὰκ οἶδ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ πολλάκις ἐπέκειντο ἀναίδζοντες. ἔ ὁρᾶς αὖθις τῦτο ἀποδυσάμενον, καὶ λέγοντα· Ἀπὸ ὃ καὶ ὑμᾶς ἐπῆλθέ μοι. καὶ ἀπελεήμονας αὐτοὺ
Ιωϛ ιθ. ιϛ. καλῶ, καὶ φησι· Οἱ πεπίστευτό με ⓓ πλησίον μου, καὶ ⓓ οἰκέται μου κατ' ἐμοῦ ἐλάλουν· καὶ γοῦν παλλακίδων μου ἐν ἄλλοις, αὖθις ὃ ἀπεπήδων. ἕτερος δέ, φησὶν, οἰκέται μοι, καὶ
Ιωϛ. κ. θ. θρύλλημα πάντων ἐγίνομαι, καὶ αὐτὴ, φησὶ, ἡ σωλὴν μου ἐδδελύξατό με. ταῦτά τι σοὶ
Ιωϛ. ιθ. κα. ἀκούσας φορητά. μήτηρ ἀλλὰ τὴν προαγμὸν αὐτῶν ἐκτοκεῖται. πενία ἐκάτη, καὶ νόσος ἀφόρητος καὶ χαλεπὴ καὶ ⓦ βλάδοξος· παίδων ἀποβολὴ τοσούτων καὶ τοιούτων καὶ τοιούτῳ τρόπῳ· ὁ ε δὴ, ἔ σκώμματα, καὶ λοιδορίαι ⓦ βλασφήμων. ⓓ μὲ ἐχλεύαζον, ⓓ ὃ ὠνείδιζον, ⓓ ὃ κατεφρόνουν, σὰκ ἐχθροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ φίλοι· ὁ φίλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκέται· σὰκ ἐχλεύαζον ὄ, σοὶδὲ ὠνείδιζον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐδδελύσαντο, καὶ ταῦτα σὰκ ἐπὶ δύο καὶ τρισὶ καὶ δέκα ἡμέραις, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς τοῖς μησί· καὶ ὅπερ ἐπὶ ἐκείνου ζωοῦσι μόνα, σοὶδὲ τὴν ἀπὸ τῆς νυκτὸς εἶχε ⓦ βλασφημίαν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἡμέραν διαιτᾶ προσηκομεῖζον ἢ τὴν νυκτερινὴν φόβων φαντασία. ὅπερ γὰρ χαλεπώτερον τοῖς ὕπνοις ἐπῆλθεν, ἀκουσόν τί φησι. Διατί με φοβεῖς ἐν ὕπνοις, καὶ ἐν ὁράμασί με κατατλήττεις; ποῖος σιδηρεῦς ἀνθρώπους, ποῖος ἀδάμας ἔσαυτα αὐτῷ ἐπῆφε δῆτα; Εἰ γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὸ τούτων ἕκαστον ἀφόρητον, ἐτόπτωσι ὁμῶς ζωελθόντα πόσην ἦγαρε θέρυδον. ἀλλ' ὅμως ἐχθρὸς ἅπαντα ταῦτα ἐπῆνεγκε, καὶ ἐν ἅπασι τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ οὐχ ἥμαρτεν, ἀλλὰ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτὸν ἐβλέπετο δόλος. ἠμέλησε τοίνυν ἐκείνου τὰ πάθη φαρμακὰ τὴν ἡμετέρων κακῶν, καὶ ὃ χαλεπὸν τῦτο κλυδώνιον τὴν ἡμετέρων ταχῶν λιμένι, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τὴν συμβαινόντων ἡμῖν ἀναλογίζωμεθα ⓓ ἄγιον· καὶ ὁρῶντες ἐν σώμασι τὰ τῆς οἰκουμένης αὐτλήσαντα δίκαια, ἠναίως ἡμᾶς ὑπὸ τοῖς κῆ μέρεσι δέχεσθαι μέθα· καὶ καθάπερ πρὸς μητέρα λιμὰ φιλόστοργον

ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἕως ὁ μακάριος Ἰὼβ γυμνὸς ἐκάθισε, ἅπαντ' ἀφῆκε τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ πάθει· ἀφαιρεῖται πάντα φέρει τὰ συμπίπτοντα γενναίως, καὶ τοῖς μηδὲν ὀφείλουσι τῶν ὑπάρχοντων δικαίως. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι σοφὸν αἰσθητῶν πάθος, ὃ μὴ δύναται τῆς ἀμαθίας ἐκβῆναι δίκαιον. ἃ γὰρ ἐν παύσῃ τῇ οἰκουμένῃ διέσπαρται πάντα, ταῦτα ὁμοῦ συνελθόντα εἰς ἓν σῶμα κατέσκηψε τὸν ἐκεῖνον. τίς οὖν ἔσται συνιὼν μὴ δυναμένῳ τὸν μέγεθος τῶν ἐπαθόντων ἐκείνῳ δικαίως μετ' εὐχαριστίας ἐνεγκεῖν, ὃς μὴ μέγας μόνον, ἀλλ' ὁλόκληρα φαίνεται τὰ πάντων ἀναθήματα φέρων καινά; ἵνα μὴ καταγῶς ἐμβολιῶ τὸν λόγου, φέρε καθ' ἕκαστον προσχειρισάμενοι τῶν ἐπελθόντων αὐτῷ, τιμῶ ἐπόχεσιν ταύτην ἐπάγωμεν. καὶ, εἰ βούλει, τὸν πάντων ἀφορητότερον εἰ δοκοῦν, προέλθωμεν εἰς μέσον ἀγάγωμεν, τιμῶ πικίαν λέγω, καὶ τιμῶ ἐκ ταύτης ὀδυνῶν. τοῦτο γὰρ πάντα χορὸν πάντες ἀνθρωποι ἀφιλωσοι. τί οὖν τὸ ἰὼβ πικρότερον γένοιτο, ὃς καὶ τῶν ἐν βδελυρίοις ἐρριμμένων, καὶ τῶν ἐν τῇ καμινάτῳ πύρᾳ καθευδόντων, καὶ πάντων ἁπλῶς αἰσθητῶν πικρότερος ἦν; ὅταν μὴν γὰρ καὶ ἰσάπαιν ἔχουσι διέρροιαν, ἐκάθητο γυμνὸς ἐκάθητο, καὶ ὁ μέσος ἰσάπαις εἶχε τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως, τῆς ἀρχὴς τιμῶ ἐδεβολιῶ, χαλεπῆ σπαρδοὶ καὶ τοῦτο πάντα χόρτον διέφθειρεν ὁ ἀμβολος. πάλιν οὗτοι ⓐ πίπτει, καὶ ἐπὶ τοῦ τείχου εἶσι προπυλαίων τῶν ἐν τοῖς βδελυρίοις, καὶ καλύβη καλύπτονται· ἐκάθητο ὃ αὐθαίρετος ἀθροικτερβιῶν ἀεὶ διετέλει, οὐδὲ τιμῶ ἀπὸ ψιλῆς στέγης ἀπαμβίαν ἔχων· καὶ ὃ δὴ μεῖζον, ὅπερ ὅταν μὴ πολλὰ ἑαυτοῖς ξυνίασι τὰ δεινά. τοῦτο γὰρ καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ ἀπατηρότερον, ὃ μείζονα αὐτὸν τιμῶ ὀδυνῶν ἐποίει, καὶ πλείονα τιμῶ ἀποροῦν εἰργάζετο, ὃ μηδὲ τιμῶ αἰτίαν τῶν γινομένων εἰδέναι. οὗτοι μὲν οὖν, ἐὰν ἔφῃ, πολλὰ μὲν ἔχουσιν ἑαυτοῖς αἰτιᾶσθαι, καὶ μικρὸν ἢ τοῦτο εἰς ἀπάμβιαν συμφοράς, ὃ ξυνδέουσι ἑαυτῷ δικαίως πημαινόμενοι· ἐκάθητο ἢ καὶ ταύτης ἀπειρήκει τῆς ἀπαμβίας, καὶ πολιτικὸν ἐπιδεικνύμενος ἀρετῆς γέμουσαν, τὰ τῶν ἔργα τετολμηκότων ἐπέμενε. καὶ οὗτοι μὲν ⓐ πρὸ τῶν πέντε πάντες ἀνῶντες καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπεμελήσαντο τῆς συμφορᾶς· ἐκάθητο ἢ ἀμελήσαντον ἐπέμενε πάντα, ἀθρόοι δεκάμηνος τιμῶ ἐκ τοῦ πλούτου μεταβολιῶ. ὥσπερ οὖν ὁ τιμῶ αἰτίαν τῶν γινομένων, μείζονι εἰς ἀπάμβιαν, οὕτως οὐκ ἐλάττον ἐκείνου ⓦ μελετήσαντα πάντα ὁμοῦ ἐξ ἀρχῆς, ὅτως ἐκ πικίας διέφθειρε· ὧν ἀμφοτέρων ὁ δίκαιος ἐκάθητο, καὶ οὐδὲ οὕτω καταπίπτει. εἶδες αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ἐλαττόνων ἐλθόντα πικίας, καὶ μᾶλλον ἐπὶ μείζονα ἐστὶν θύρᾳ. τί γὰρ αὖ τὸν γυμνοῦ, καὶ μηδὲ στέγης ἔχοντος πικίαν γένοιτ' ἄν; μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐδάφους πάντως ἀπολαύειν κύριος ἦν. ἐν γὰρ ὅτι τῆς γῆς, ἀλλ' ὅτι τῆς καρδίας ἐκάθητο. οὐκοῦν ὅταν ἴδῃς σαυτὸν ἐν πικίᾳ γενόμενον, σπόσον τὸ δικαίου ὃ πάσῃ, καὶ εὐθέως ἀνάστηθι, καὶ πάντα ἀπακρύβου λογισμοὶ ἀθυμίας. μία μὲν οὖν αὕτη συμφορὰ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀφανῶν ἐπιθήσεις εἰ δοκῇ τοῖς ἀδελφοῖς. δευτέρα ἢ μετ' ἐκεῖνο, μᾶλλον ἢ πρὸ ἐκείνης ἡ τὸ σώματος πληγή. τίς οὖν οὕτως ἀρρώστησε ποτε; τίς τοιοῦτον νόσον ἐπέμενε; τίς τοσαύτην πληγὴν ἐδέξατο, ἢ ὑπερβολὴν ἀδικαίωμα εἶδεν; οὐκ ἔστι σοφὸς. καὶ μικρὸν αὐτῷ ὃ σῶμα ἐδαπάνατο, καὶ πηγὴ σκωλήκων αὐτῷ πάντοθεν ἔρρυεν ἀπὸ τῶν μελῶν, καὶ δίκην ἐκείνου ἕως αὐτὴ ἡ ἐπιῤῥοή, καὶ πολλὴ πάντα ἐχθρὸν ἡ δυσωδία, καὶ ὃ σῶμα καὶ μικρὸν αἰσθητῶν καὶ τοιαύτην σπαρδοὶ τηκόμενον ἀνδρὸς τὰ σπλάγχνα ἐποίει, καὶ λιμὸς ἕως αὐτῷ ξένος καὶ παράδοξος. οὐδὲ γὰρ διελιμάνης ἐδύνατο τῆς σοφῆς ἀπολαύειν· Βέβρωκα γάρ, φησι, σποδὸν ὡς ἄρτον μου. ὅταν οὖν ἀῤῥωστίᾳ περίπτωσις, Ιωε. ε. ζ.
αἴσθησαι, δυναμώθητι τὸ σῶμα τος ἐκείνου, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀγίας. ἁγία γὰρ ἕως καθαρὰ καὶ τοιαῦτα ἔχουσα τραύματα. κἂν ὁ γραπτὸς δέπας πλῆ, εἶτα ἀδίκως καὶ χωρὶς βλάβης τινὸς προφάσεως αἰκαρτηθεὶς ὁ ὤξυλος ἁμαξαίπατα ταῖς πλευραῖς, μήτε οἰεσθε τὴν νομιζέτω ὃ πρᾶγμα, μήτε πρὸς τιμῶ ὀδυνῶν ἀναδίδοτε, ⓦ ἄγιον τοῦτον ἐποιῶν. ἀλλ' ἐκφυλίου εἶχεν ἕξιν πάντα καὶ πάντα μυρίαν, φησί, ὃ ἐλιάνης ⓦ θεὸν αὐτῷ ταῦτα ἐπάγωγα.

ἡ γυνὴ ζωπυρῆσαι τὸν ἀπάτορα. διὰτοῦτο γὰρ τὸν ἐχθρὸν ὁ Θεὸς πολεμεῖν παρεκέλευσε τοῖς Ἰουδαίοις, διὰτοῦτο ἀπειλαῖς ἐφόβιζετο. ἔστω· περὶ τούτου βουλομένῳ μαθεῖν τὸν γνώμην ἔλεγε· μὴ ζῶπυρα εἰσαγάγῃς· εἶπεν ὁ Θεός, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε· διὰτοῦτο ἐφόβιζετο τούτοις ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, ὁ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. τί τοῦ πολέμου τούτου σαφέστερον; πόθεν ἄλλοθεν ἔδει μαθεῖν τὸν ἐχθρὸν ὁ πόλεμον, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ διὰ φόβου ἐλθεῖν ἐκ τοῦ διὰ φόβου ἐλθεῖν τοῦ Θεοῦ; ἔδει τοίνυν φυγεῖν εὐθέως τὸ δίλεαρ· ἔδει τῆς παγίδος ἀποπηδῆσαι. ὁ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε, φησιν. ἤδει γὰρ ὁ Θεὸς, ὅτι ἡ διὰ νήματος φάγητε, διχασθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί. ἐλπίδι μείζονι κατοχίσως καὶ εἰς ὃ χεροὶ ὀξέδρομεν ἀγαθά· ἐπηγγείλατο ποιῆσαι θεούς, καὶ κατέβαλλεν εἰς τὸν τοῦ θανάτου τυραννίδα. πόθεν οὖν ὁπῖς θυσαι, ὦ γύναι, τῷ ἀγαθόλῳ; τί ζωπεῖδες ἀγαθόν; οὐκ ἦρκει ἡ ἀξιοπιστία τοῦ νομοθέτου, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς, καὶ δημιουργὸς καὶ ποιητής· ὁ δὲ ἀγαθόλος, καὶ ἐχθρός; καὶ ὅπου λέγω ἀγάθολον. ὅπου αὐτὸν εἰσάμιζες εἶδος φιλόν. ὅπου οὖν, εἰπέ μοι, τοσαύτης ἰσηγορίας ἀξιώσας ἐχθρὸν, ὡς καὶ διαπονικὸν γνώμην ἐξαιτεῖται αὐτῷ; ὁρᾷς ὅτι δυνατὸν ἐστὶ ζωπυρῆσαι τὸν ἀπάτορα, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν" αὐτὴ. κρείττων ὁ μὲν Θεὸς ἰσχυρὰς ἔδωκε τὰς διεργασίας τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἀποδείξεις, καὶ ἀγαθὸν ἔργων τὸν κτίσμασιν ἐπεδείξατο. καὶ γὰρ οὐκ ὄντα ἐκ μὴ ὄντος ἐποίησεν, καὶ ψυχὴν ἐνέπνευσε, καὶ κατ' εἰκόνα αὐτὸν ἐποίησεν ἀρχὴν τοῦ ὑπὲρ γῆς ποιήσας ἀπάντων, καὶ βοηθὸν ἐκαρίσατο, καὶ παράδεισον ἐφύτευσε, καὶ τὸν χρῆσιν τοῦ λειπομένου ὑπερέφας δένδρων, ἑνὸς ἀπηγόρευσε μὴ ἅψασθαι μόνου, καὶ τοῦτο ὑπὲρ αὐτοῦ χρησίμως ἐκώλυσεν. ὁ δὲ ἀγαθόλος ἔργῳ μὲν ὕστερον, ὅτι μέγα ἐπεδείξατο ἀγαθόν· ῥήμασι δὲ φιλοῖς ἐπάγεσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ φυσήσας ταῖς ματαίαις ἐλπίσιν, ὕστερον ἀπάτησεν. ἀλλ' ὅμως τῷ Θεοῦ τὸ ἀγαθόλον ἀξιοπιστότερον εἶναι ἐνόμισε, καίτοι ὄχι τῶν ἔργων ὑπεραμβάνου τὸν ὕστερον. Τὰ ῥήματα φιλὰ παρεσκευάκει μόνα, ἄλλο δὲ οὐδέν, ἐπῖς θυσαι ἡ γυνή. ὁρᾷς ὅπως ὀλίγης ἡδυσμίας, οὐκ ἀπὸ βίας ἡ ἀπάτη γέγονε; καὶ ἵνα μάθῃς αὐτὸ σαφέστερον, ἄκουσον, πῶς καὶ ἡ γραφὴ κατηγορεῖ τῆς γυναικός. ὁ γὰρ Εἶπεν, ἀπατηθεῖσα, ἀλλ' ἐδόδοσα δὲ ξύλον, ὅτι ὡραῖον ἐστι, ἔφαγον. ὥστε τῆς ὄψεως τῆς ἀκρατὲς τὸ ἔγκλημα, ὁ τῆς ἀπάτης τῆς παρὰ τοῦ ἀγαθόλου μείον. οὐκοῦν γὰρ τῆς ἐπιθυμίας ἡττήθη τῆς οἰκείας, ὁ χ οὐκοῦν τῆς πονηρίας τοῦ δαίμονος. ἀγαθὸν τοῦτο οὐδεὶ συγχώρησεν ἀπόλεσαι, ἀλλ' εἶπε θεοῖς, ὅτι ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ὅτου δίκαιον ἔδωκε τὸν ἑαυτὸν. ὃ αὐτὴ γὰρ ἰσοδύναμον μὴ πιστεῖν. ἵνα μάθῃς τοῦτο σαφέστερον, φέρε ὅτι ὁ Ἰωὸ τὸν λόγον ἀγαγώμεν, ἀπὸ τῶν πεπραγμένων ἐπὶ τὸν κρατήσαντα, ἀπὸ τῶν πεπονθότων ὅτι ὁ πεπονθότα. καὶ γὰρ πλείονα ἡμῖν ἔστι δεῖξαι προθυμίαν, ὥστε δύνασαι κρίσεως τοῦ ἀγαθόλου. οὐκ ὄφις ἦν ὁ ἀπατῶν, καὶ συκοφάντησεν· ὁ δὲ ὧδε γυνὴ, καὶ οὐκ ἴσχυσε· καίτοι αὐτὴ πολλῷ πιθανωτέρα ἐκείνου. καὶ ὁ μὲν Ἰωὸ μὴ τὸν ἀπόλεσθαι τῶν χρημάτων, μὴ τὸν ἀποβαλεῖν τῶν παίδων καὶ τὸν γύμνωσιν τῶν ὅσων ἀπώλεσεν ἡ μεγάλη παρασκευή· οὐκ ὁ δὲ θεοῖς τοιοῦτον ἐώ· οὐκ ἀπέβαλε παῖδας, οὐκ ἀπώλεσε χρήματα ὁ Ἀδάμ, οὐκ ὑπ' ἀγορᾶς ἐκάθητο, ἀγαθὸν δὲ παράδεισον ἔφυτευε τρυφῆς, καὶ δένδρων ἀπήλαυε πάντων ἀπαθῶν, καὶ πηγῆς, καὶ ποταμῶν, καὶ τῆς ἄλλης ἀδείας ἁπάσης. ὀδαμοῦ πόνος, οὐδὲ ὀδύνη, οὐδὲ ἀθυμία καὶ φροντίδες, οὐδὲ ἀπάτη καὶ λοιδορία, οὐδὲ τὰ μυρία κακὰ, ἃ ὕστερ κατέσκηψεν εἰς τὸν Ἰωὸ. ἀλλ' ὅμως ὑδύνης ὄντος τοιούτου κατέπεσε καὶ ὑπεσκελίσθη. οὐκ οἶδα τοῦ, ὅτι ἀγαθόλος; ὥσπερ οὖν ὄφις πάντων τῶν ὑπεκειμένων, καὶ ζωροώτατον ἔστι γλυκαίας, καὶ ὁ κατέπεσεν. οὐκ οἶδα τοῦ ὅτι ἐκ τοῦτ ἀγαθόλου τῆς ψυχῆς; ἐκατέρωθεν οὖν, ἀγαπητὲ, κερδαίνεις μέγιστον κέρδος, καὶ φύγε τὸν Ἀδάμ ζῆλον, εἰδὼς ὅσα ἀπὸ τῆς ῥαθυμίας τίκτεται κακὰ· ζήλωσον δὲ τὸν τοῦ Ἰωὸ βλέμμα, μαθὼν ὅσα ἀπὸ τῆς εὐσυδίας βλαστάνει καλά. τοῦτον ἀγαπῶμεν τὸν φιλόπονον, καὶ πάσης ὀδύνης καὶ ἐκδιαστάσεως ἐκτὸς ἑστῶμεν. καθάπερ γὰρ ἐν χειμῶνι δεδεμένοι

ἀέρος

ἀθησαν. Φέρε σοι δὲ ἑφ' ἕτερον παράδειγμα Ⓦ λέγω ἀγαγωμεν. πρόβατα, φησὶν, ἅπαντα Ματθ. κε.
δίκαια. πάλιν ἐκεῖνα αἱ προαιρέσεις αἱ κατορθώσασαι, πάλιν αἱ δικαιῶσαι· ἵνα ἐκ παραλλήλου ϗ τούτων τὰ ἀμύθητα εἴδῃς, καὶ κείνων τὰ κατορθώματα. ἡ γὰρ σύγκρισις σαφέστερα ταῦτα ποιῇ. ϗ αὖται πρόβατα λέγονται καὶ εἶναι· λαμπάδας εἶ-
5 χον ϗ αὗται καίεσθαι· Ⓦ νυμφίον ὑπέμενον πᾶσαι. πῶς οὖν αἱ μὲν εἰσῆλθον, αἱ δ' οὐκ εἰσῆλθον; ὅτι αἱ μὲν ἀπρόθυμοι ἦσαν, αἱ δ' ἥμερον ϗ φιλόξενον. ὁρᾷς πάλιν τὴν παραίρεσιν τὸ τέλος αἰτίαν γινομένην, οὐχὶ τὸ δικαίωσον; εἶδες ἐκ παραλλήλου τὰ κείσεις, ϗ ἐκ τῶν ὁμοίων φερομένην τὴν ψῆφον; (αὐδουλοι συνδοῦλοι κρεῖσσον. βάλλει σοι δείξω ϗ ἐξ ἀνομοίων γινομένην σύγκεισιν; χ κρίνουσι
10 ἀνδρες Νινευῖται, φησὶν, αἰσχύνουσι), ϗ καταχρήσουσι τὸ γενεὰ ταύτῃ. σκέπτου ὅμοιοι Ⓦ κεί- Ματθ. ιβ. μεν.
νοις. οἱ μὲν γὰρ βάρβαροι, οἱ δ' Ἰουδαῖοι· οἱ μὲν παρὰ φητικῆς ἀπήλαυσαι διδασκαλίας, οἱ δ' οὐδέ ποτε μετέσχον θείας ἀκροάσεως. ϗ τοῦτο δ' μόνον ὅτι τὸ ἀφ' ὅσου, ἀλλ' ὅτι ἐκ μὲν δούλης ἀπῆλθεν, ἐλεύθερα δ' ὁ δεσπότης· κἀκεῖνος μὲν καταστροφὴν σκήπτρῳ παραγενόμενος,
15 οὗτος δὲ βασιλείαν ἐρανῶν εὐηγγελίζετο. τίνας οὖν εἰκὸς μᾶλλον πιστεῦσαι μᾶλλον; τοὺς βαρβάρους, ϗ δούλους, ἢ μηδέποτε μεταλαχόντας θείας διδασκαλίας, ἢ τοὺς ἐκ παίδων ἡλικίας παρὰ φητικῆς σὺν παρρησίᾳ βίβλοις; πρῶτ' δῆλον, ὅτι τοὺς Ἰουδαίους μᾶλλον. ἀλλὰ γέγονε τοὐναντίον· ϗ ὅτοι μὲν ἠπίστησαν τῷ δεσπότῃ βασιλείαν ἐρανῶν κηρύττοντι, ἐκεῖνοι δ' ὑπέ-
20 στρωσαν τῷ ζωοδύλῳ καταστροφὴν ἀπειλοῦντι, ἵνα μείζονος κἀκεῖνοι ἡ ὑπεύθυνα, ϗ τούτων ἡ ἀγνωμοσύνη φανήσηται. μή τι δαίμων; μή τι σκάνδαλος; μή τι τύχη; μή τι εἱμαρμένη; οὐχὶ ἕκαστος ἑαυτῷ αἴτιος ϗ τῆς κακίας, ϗ τῆς ἀρετῆς γίνεται; εἰ γὰρ μὴ αὐτοὶ ἔμελλον κατάθυτοι ἔσεσθαι, οὐκ ἂν εἶπεν, ὅτι καταχρήσουσι τὸ γενεᾷ ταύτῃ· οὐκ ἂν
25 ϗ τὸ βασιλεύσαντος τῶν νότου καταχρίνειν τοὺς Ἰουδαίους ἔφη. οὐ γὰρ δὴ δῆμοι δήμους μόνοι καταχρήσουσι τότε, ἀλλὰ ϗ εἷς ἀνὴρ πρὸς δῆμον ὁλόκληρον πολλάκις, ὅταν ὃς μὲν εὐεξίᾳ μᾶλλον ἀπατηθῶσι, φαίνωνται μείζονες ἀνεξεπάτητοι· Ⓦ ἢ οὐκ πόντος ξύλου δεῖται γενέσθαι ὀφείλοντος, πεπηγότος τύχοι.

Διὰ τοῦτο ϗ τῷ Ἀδὰμ ϗ τῷ Ἰωὼ ἐμνήσθημεν. ἀνάγκη γὰρ πάλιν ἐπανελθεῖν ὅπου τὸν ἀποθέσει ἐκείνῳ, ὥστε τὰ λείψανα ἀποδοῦναι τῷ λόγῳ. ᾧ μὲν οὖν Ἀδὰμ ἀφ' ἑνὸς ῥήματος προσέβαλε φιλοσοφίαν, τῷ δ' Ἰωὼ ἀφ' ὅσου μυριάδος; Ⓦ μὲν γὰρ τοῦ πλούτου πόντος ἐγύμνωσε, ϗ τῆς παίδων ἀπειρίας· τούτῳ δ' ὁ μικρὸς, ὁ μέγα τῆς ὄπιθεν ἀφείλατο. μᾶλλον δ' ϗ αὐτὰ τὰ ῥήματα ἐξεπάσωμεν, ϗ τῆς ἐπιβουλῆς Ⓦ ἔρωτον. Περισκέψῃ, φησὶν, Γεν. γ.
ὁ ὄφις, ϗ εἶπε τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ὄντος παραδείσου; σὺ ταῦτα ὄφις, ἐκεῖ γυνὴ ὅτι τῷ Ἰωώ. πῶς πολὺ τῆς συμβούλου τὸ μέσον. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος, ἡ δὲ κοινωνὸς τοῦ βίου· ἡ μὲν βοηθὸς, ὁ δ' ἐπετέτακτο. εἶδες τὸ ἀσύγκριτον ὅσον; τῷ μὲν γὰρ ὁ ἐπιτεταγμένος ϗ δουλεύων ἠπάτησεν, ἐκεῖνον δὲ οὐδὲ ἡ κοι-
35 νωνὸς ϗ βοηθὸς ἐπανορθώσασα ἴσχυσεν. ἀλλ' ἴδωμεν δὲ τί φησι. Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου; ϗ μὲν οὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ὁπωρῶν. ὅρα οὖν κακουργίαν τοῦ ὄφεως. εἶπε τὸ μὴ εἰρηκώς, ἵνα μάθῃ τὸ εἰρηκώς. τί οὖν ἡ γυνή; δέον ὑπεσχόμεσα, δέον μὴ μεταδοῦναι λέγου, ἐπὶ αἰσίας ἐξελάλησε τῷ γαμέτῃ
* λοιπὸν τῷ διαστολῷ· ἀφ' οὗ πρόσεχε αὐτῷ λαβεῖν ἰσχυρόν. ὅρα ὅσον * κακὸν ὅτι τὸ
40 ἁπλῶς τοῖς ἐχθροῖς ϗ τοῖς ὑπεύθυνοις ἑαυτὸν ἐγχειρίζειν. ἀφ' οὗ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσί, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε γραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. τοῦτο ἦλθεν ὅτι τῆς Εὔας· ἔδωκε τὰ ἅγια τῷ κυνὶ, τῷ χοίρῳ· κατεπάτησεν ἐκείνος τὰ ῥήματα, γραφεὶς ἔρρηξε τὸν γυναῖκα. καὶ ὅρα πῶς κα- Ματθ. ζ. ε.
κουργεῖ· Οὐ μὴ ἀποθάνητε, φησὶν. σὺ ταῦτα μοι προσέχετε, ὅτι δυνατὸν ἐστὶ

ἡ γυνὴ

πόνος, τοὺς τοῦ κηπουροῦ διασώσαι κατηγορῶμεν. Ἡμάρτηκε, φησὶν ὁ σύνδουλος, μὴ τοσαύτης δουλείας ἁμαρτίαν χαλεπωτέραν. οὐχ ὅτω χαλεπὸν τὸ ἁμαρτεῖν, ὡς μὴ τοῦ ἁμαρτάνειν τοῦ δεσπότου κατηγορῆν. ὑπόγνωθι ⟨W⟩ αἴτιος τῆς ἁμαρτίας, ⟨C⟩ σωθῆνα ἄλλοι βρῶσεις, ἢ ⟨W⟩ ἡμάρτηκότα σε. πόσα γοῦν τοσαύτης ἐλεημοσύνης χρεία ἀγαθῆς. ἔδειξα ὑμῖν τοῦτο οὐκ ἀπὸ λογισμῶν φιλῶν, ἀλλ' ἀπὸ ζωοδούλων τῶν σὺν αὐτῷ τῷ κόσμῳ ζώντων. ταύτην γὰρ ὡδὸς κέκληκε τὴν ἀποδεῖξει. οὕτω γὰρ ὁ κοινὸς ἡμᾶς κριτὴς δεσπότης. μάθετε τοίνυν τῆς ἀποδείξεως ⟨W⟩ ζῆτοι, ⟨C⟩ σωθῆς ὑμᾶς δυνήσεται συλλογίσασθαι. πορνεύει τίς; δείξον αὐτῷ σωφρονοῦσαν ἑτέραν. πλεονεκτεῖ τίς, ⟨C⟩ ἁρπάζει; δείξον αὐτῷ ⟨W⟩ ἐλεημοσύνῃ δίδοῦσα. ὁ βασιλεὺς ζῇ ⟨C⟩ φθόνῳ; δείξον αὐτῷ ⟨W⟩ καθαρεύοντας πάντας. ὁρᾷ ὀργῆς κεκρατῆται; τὸν ὁ φιλοσοφίᾳ ζῶντα ⟨C⟩ εἰς μέσον ἄγαγε. ὁ γὰρ δεῖγμόν ⟨C⟩ εἰς τὰ παλαιὰ δύναμις ἔχει διηγήματα, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν πρόσθεν λαμβάνειν τὰ παραδείγματα. ἡ γὰρ καὶ τήμερον δεῖ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος οὐκ ἐλάττονα τὴν προτέρων ὁρᾶν τὰ κατορθώματα. ἄπιστός ὁρᾶν, ἡ ψευδὴς ἡπίτηται ταῖς γραφαῖς εἶ; ὁ πιστεύει, ὅτι ὁ Ἰωὼ τοιοῦτος ἰῶ; δεῖξον αὐτῷ ἕτερον δι' οὗ δεῖται τὸν ἐκείνου τοῦ δικαίου ζηλώσαντα τὸν βίον. ὅτω καὶ ὁ δεσπότης ἡμᾶς κρίῃ. σπουδούλους ἴσχυσι μὴ σπουδούλων, ⟨C⟩ οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτοῦ κρίσεως φέρει τῆς ψήφου, ἵνα μὴ ἀρξηται λέγειν τις πάλιν, καθάπερ ἐκεῖνος ὁ οἰκέτης ὁ ὃν τὰ λάχανα πιστευθείς, ἡμπὶ τὰ λαὶτοῦ κατηγορεῖν προσ-

Ματθ. κε. κδ. ενεγκών, ὅτι σκληρὸς εἶ. δέσποτα γὰρ ἔφην, ὅτι οὐκ ἐδίπλασίασας ὃν τὰ λάχανα, ἀλλ' ἡ χθὲς πονηρότερον τὴν ἀμπέλου εἰργάσατο, τὴ κατηγορεῖν τῆς τοῦ δεσπότου προθεῖσα τὴν οἰκείαν ἐργίαν. ἢ γὰρ φησιν; Εἰδόν σε ὅτι σκληρὸς εἶ. ὦ ἄθλιε, ἡ τεθλάκατε, ἡ ἀγνώμων, ἡ ὀκνηρέ· ὀφείλων δ' σαυτοῦ κατηγορεῖν ἐργίας ἡ ὑφελέσθη τῆς τοσαύτης ἀμπέλου, σὺ ἡ ὅτι ⟨W⟩ δεσπότην τὸν κατηγορεῖαι μεμεγκών, αἰτὶ τοῦ ἐλάττονα τὴν ἀμπέλου ἐδιπλασίασας. διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς δήλους ἡ δήλους ἴσχυσι, ἵν' ὅτοι σκαίους κρίνωσι, καὶ σκαίοι διὰ τοῦτων κρινόμενοι μὴ ἔχωσι λοιπὸν κατηγορεῖν τοῦ δεσπότου. διὰ τοῦτό φησι, Ἔρχεται ὁ ὑός τοῦ ἀνθρώπου ὅτι τῆς δόξης τοῦ παθοῦς αὐτοῦ (ὅρα τῆς δόξης ὃ ἀναβάλλεται. οὐκ εἶπεν, ὅτι δόξης ὁμοίας τῇ δόξῃ τοῦ παθοῦς, ἀλλ', ὅτι τῆς δόξης τοῦ παθοῦς) ἡ σωθήσεται τὰ ἔθνη πάντα (φοβερὸν ὃ κριτήριον· φοβερὸν τοῖς ἁμαρτάνουσι ἡ ἀναβλωμένοις· ἐπὶ τοῖς ζωοειδοῦσι ἑαυτοῖς κα-

Ματθ. κε. λζ. τορθώματα πεφυκὸν ἡ τοσοῦτον) Καὶ φησὶ τὰ μὲν πρόβατα οὐκ ὀνόμασεν, καὶ τὰ ἐρίφια ὀνόμασεν. καὶ ὅτι, καίτοι ὄντες ἀδελφοί. διὰ τί δῆτα οἱ μὲν πρόβατα, ὅτοι ἡ ἐρίφια; ἵνα τοῦ σκληροῦ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἵνα τοῦ σκληροῦ τῆς προαιρέσεως μάθῃς. διὰ τί ἡ ⟨W⟩ μὴ διδόντες ἐλεημοσύνην, ἐρίφια; ὅτι ἀκαρπὸν ὄντι τὸ ζῶον, καὶ ὅτι τοῦ ἀπὸ τοῦ γάλακτος λειτουργίαν, ὅτι τοῦ ἀπὸ τῶν ἱματίων, ὅτι τοῦ ἀπὸ τῶν τριχῶν εἰσφέρειν δυνάμενα τοῖς κεκτημένοις, πεφυκὸς ἔρημον οἰκεῖν τῆς ζωῆς αὐτοῦ" εἰσφορᾶς διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἄωρον. διὰ τοῦτο τοὺς ⟨C⟩ εἰς ἐλεημοσύνης φέρειν ⟨C⟩ καλεῖ ἐρίφια, ⟨C⟩ ἐκ δόξης πρόβατα. ἀπὸ γὰρ τούτων πολλὴ ἡ φορά, οὐκ ἐκ τοῦ ἐρίου φύσεως, οὐκ ἐκ τῶν ἱματίων, οὐκ ἐκ τοῦ γάλακτος. Τί οὖν φησι πρὸς αὐτούς; Πεινῶντά με εἴδετε, καὶ ἐθρέψατε·

Ματθ. κε. λε. γυμνὸν, καὶ περιεβάλετε· ξένον, καὶ συνηγάγετε. πάλιν πρὸς ἐκείνους τὰ σκληρά. καίτοι ⟨W⟩ αὐτοὶ ἄθλιοι καὶ ὅτοι καίτοι, ἀλλ' αὐτοὶ ἔλαβον ἐπαγγελίας καὶ ὅτοι καίτοι, τὰ αὐτὰ ἔπαθλα ἀμφοτέροις προέκειτο κατορθώσασι· ὁ αὐτὸς καὶ πρὸς τούτους καὶ πρὸς ἐκείνους ἦλθε, μὴ τῆς αὐτῆς γυμνότητος καὶ πρὸς τούτους καὶ πρὸς ἐκείνους, μὴ τῆς αὐτῆς πείνης, καὶ ξένος ὁμοίως. πάντα ἴσα καίτοι καὶ τούτοις. πῶς οὖν τὸ τέλος οὐκ ἴσον; ὅτι ἡ προαίρεσις οὐκ αὐτὴν. αὕτη γὰρ μόνη τὴν διαίρεσιν ἐποίησαν. διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι μὲν εἰς γέενναν, ὅτοι δὲ εἰς βασιλείαν. εἰ δὲ διάβολος ἰῶ αὐτοῖς τῶν ἁμαρτημάτων αἴτιος, οὐκ ἀν, ἄλλου ἁμαρτάντος καὶ ὠθήσαντος, ὅτοι ἔμελλον κολάζεσθαι. εἶδες σὺ ταῦτα ἡ σὺν ἀμαρτάνεις, ἡ σὺν κατορθώνεις. εἶδες πῶς ἰδόντες σὺν ζωοδούλοις ἐπισυμ-

μήσαν.

ρᾶς ὁ κέρδος ἴσον; ἀλλ' οὐ πᾶσά τ πονηρὰ ὁ κέρδος, ἀλλ' ἀ πᾶσά τῆς ἀδρείας τ ἀγαθῶν. δῆλα τοῦτο ℭ ⓦ Νῶε ἐθαυμάζομεν, οὐχ ὅτι δίκαιος ἦν, οὐδὲ ὅτι τέλειος ἦν μόνος, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ διεσταλμένῃ ᾗ πονηρᾷ διέσωσε τ ἀρετή· ὅτι οὐκ εἶχε πᾶσά δειγμα ἀρετῆς, ὅτε πάντες ἐφ' ἁμαρτίαις ἐπορεύοντο, ℭ πᾶσαν αὐτ' ὑπὸ τίας ἦλθεν ἐκείνοις, καθάπερ τις ὁδίτης πολλῷ πλήθει ῥύμης φερομένῳ τινὶ ἐν μέσῃ ὁδοῦ ὁδόν. δῆλα τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπε, Νῶε δίκαιος, τέλειος, ἀλλὰ προσέθηκεν, ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, ἐν τῇ διεσταλμένῃ, ἐν τῇ ἀπειθούσῃ, ὅτι οὐδὲν ἐμπόρευμα ἦν ἀρετῆς. τοῖς μὲν οὖν ἀγαθοῖς ἀπὸ τῶν πονηρῶν τοῦτο ὁ κέρδος ἦν. οὕτω γοῦν καὶ δίνδρα ἐστὶ τὰ αἵματα ἐναντίων ῥιπτούμενα ἰσχυρότερα γίνεται. ἔστι γὰρ ἃ καὶ τοῖς πονηροῖς κέρδος ἀπὸ τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἀγαθῶν· αἰδοῦνται, αἰσχύνονται, ἐρυθριῶσιν ἐκείνοις, κἂν μὴ ἀποσχῶσι τῆς κακίας, ἀλλ' ὅμως μὴ τὰ λοιδόρημα τολμῶσιν, ἅπερ τολμῶσιν. ὁ μικρὸν γὰρ τοῦτο, μὴ ἔχειν παῤῥησιασμένον τινὰ πονηρίαν. ὁ γὰρ τῶν ἄλλων βίος κατήγορος τῆς τότε κακίας γίνεται. ἄκουσον γοῦν τί φασι περὶ τοῦ δικαίου. Βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος. οὐ μικρὰ γὰρ ἀφορμὴ διορθώσεως ὁ Σοφ. β. δ. διακεῖσθαι αὐτὸν τῇ παῤῥησίᾳ. ᾗ γὰρ εἰ μὴ ἔδακνεν αὐτοὺς ἡ ὄψις τοῦ δικαίου, οὐκ ἂν τοῦτο ἐφθέγξαντο ῥῆμα· ὁ γὰρ δάκνεσθαι ᾗ σύφεσθαι ὁ σωφρονεῖν ἀπὸ τῆς παῤῥησίας ἐκείνου, οὐ μικρὰν ἂν εἴη κώλυμα τοῦ μὴ μετ' ἀδείας τὴν πονηρίαν κεχρῆσθαι. εἶδες πόσοι ὅσι κέρδος ℭ τοῖς ἀγαθοῖς ἀπὸ τῶν πονηρῶν, ᾗ τοῖς πονηροῖς ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν. δῆλα τοῦτο οὐ διέλιπεν αὐτοῦ ὁ Θεός, ἀλλ' ἀφῆκεν ἀναμεμίχθαι. ὁ αὐτὸς τοίνυν ἡμῖν λόγος ℭ περὶ τοῦ δικαίου. δῆλα γὰρ τοῦτο ᾗ τοῦτον ἀφῆκεν ἐν ζωῇ εἶναι, ἵνα σε ἰσχυρότερον ἐργάσηται, ἵνα λαμπρότερον ποιήσῃ ⓦ ἀθλητήν, ἵνα μείζονα ᾖ τὰ ἀγωνίσματα. ὅταν οὖν λέγῃ τις, δῆλα τί ⓦ δῆλα οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεός; ταῦτα λέγω πρὸς ἐκείνους τὰ ῥήματα· ὅτι οὐδὲν ὠφελοῦντας καὶ πρὸς σχολὴν οὐκ ἀφῆκεν ὁ Θεός, ἀλλὰ ℭ ὠφέλησεν, ᾗ πρὸς τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν (πονηρὰ γάρ ἐστι) ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀνδρείαν τῶν τῇ πονηρίᾳ εἰς δίον χρησαμένων. ἐπὶ ᾗ τῷ Ἰὼβ προσπλάκη μὲν, ᾗ δῆλα τοῦτ' ᾖ, ἵνα αὐτὸν λαμπρότερον ποιήσῃ, ἀλλ' ἵνα μὴ σκωληκίσῃ. δῆλα τοῦτο πονηρὸς δῆλα τ τοιαύτην γνώμην, ℭ τὴν προαίρεσιν· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν παῤῥέβλαψε τ δίκαιον, ἀνὰ ᾗ ἀπάσαν μᾶλλον ἐκφανῆ ἀπὸ τ μάχης. ὅπερ οὖν ᾗ ἀπολίξαιμεν, ᾗ ὁ δαίμων τ πονηρίαν, ᾗ ὁ δίκαιος τ ἀνδρείαν ἐπολίξατο. ἀνὰ ᾗ ὑποσκελίζῃ πολλοὺς, φησὶ, πρὸς τ αὐτ' ἀθυμίαν, οὐ πρὸς τ οἰκείαν ἰσχύν. ᾗ γὰρ τοῦτο ἀπολίζει δῆλα πολλῶν ἥδη τ τοιαύτην τοίνυν καταῤῥῶσαν γνώμην, ᾗ παῤῥᾳδίως οὐδέποτε δίξη βλάβος, ἀλλὰ ᾗ τὰ μέγιστα κερδήσεις, οὐχὶ πρὸς τῶν ἀγαθῶν μόνον, ἀλλὰ ᾗ πρὸς τῶν πονηρῶν. δῆλα γὰρ τοῦτο, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον, μετ' ἀλλήλων ἀφῆκεν εἶναι) σοῦ δὲ θεσπίσας ὁ Θεός, ᾗ μάλιστα σοῦ ἀγαθοὺς μὴ τῶν πονηρῶν, ἵνα καὶ κἀκείνους πρὸς τὴν οἰκείαν μεταγάγοις ἀρετήν. ἄκουσον γοῦν τί φησι τοῖς μαθηταῖς ὁ Χριστός. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν γυναικί; Matth. ιγ. λαβοῦσα ζύμην ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία. ὥστε ζύμης δυνάμιν ἔχουσι ⓓ δίκαιοι, ἵνα πρὸς τὴν ἑαυτῶν ποιότητα σοῦ πονηροὺς μετασήσωσιν. ἀλλ' ὀλίγοι ⓓ δίκαιοι, ᾗ γὰρ ᾗ ἡ ζύμη μικρά· ἀλλ' οὐδὲν ἡ μικρότης πρόσκολόν ἐστι τὸ φύραμα, ἀνὰ ἡ σμικρότης ἐκείνη ἅπαν τὸ ἄλευρον πρὸς ἑαυτὴν μίξησι δῆλα τῆς οὐσίας αὐτῆς δυνάμεως. οὕτω δὴ ᾗ ἡ δύναμις τ δικαίων οὐκ ἐν τῷ ποσότητι τῶ ἀριθμοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ τῶ πνεύματος χορηγίᾳ τὴν ἰσχὺν ἔχει. δώδεκα ἦσαν ⓐ ἀπόστολοι. εἶδες πῶς μικρὰ ἡ ζύμη; ὅλην ἡ οἰκουμένην ἐν ἀπιστίᾳ ἦν. εἶδες πόσον τὸ φύραμα; ἀλλ' ἐκείνοι ⓐ δώδεκα πᾶσαν τὴν οἰκουμένην πρὸς ἑαυτοὺς ἐπέτρεψαν. ἡ ζύμη, ᾗ τὸ φύραμα τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλ' οὐ τ αὐτ ποιότητος. δῆλα τοῦτο ἀφῆκε μεταξὺ τῶν δικαίων σοῦ πονηροὺς, ἵν', ὥσπερ τῆς αὐτῆς φύσεώς εἰσι τοῖς δικαίοις, οὕτω ᾗ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως γλιχωσιν. τούτων μέμνησθε, τούτοις ὑπισχνίζεσθε σοῦ ῥᾳθύμους, σοῦ μεθυσκομένους, σοῦ ἀκηκοότας, σοῦ ἀπαδυομένους πρὸς τὰς τῆς ἀρετῆς

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΤΙ

ΕΚ ΡΑΘΥΜΙΑΣ Η ΚΑΚΙΑ, ΚΑΙ ΑΠΟ ΣΠΟΥΔΗΣ

ἡ ἀρετή, καὶ οὐδὲ οὕτω ⓐ ἀνέθεφποι ποιεῖσι, οὔτε αὖθις ὁ Δημόκολος τὴν ἀφοσια παβολάφαι δυάσται, καὶ ἡ ἀπόδειξις ἄλλοθέν τι πολλαχόθεν, καὶ ἐκ τῆς ⓦ Αδάμ, καὶ ⓦ Ιώβ.

ΗΜεῖς μὲν περὶ τῆς ἀθέσ ἡμέρας οὐδὲν πρὸς τὸν Δημόκολον λόγοις πρὸς τὸν ἀγάπιον ἐκποδὼν τὸν ὑμετέραν ἔπεισεν· περὶ τῆς ἀθέσ ἡμέρας, λόγων κινημάτων ἐστὶν ἅπαντα ἐκεῖνα, ἐν τοῖς θεάτροις καὶ θεάτροις, τὸ Δημόκολον τὸν πομπικὸν ἐπιτήδευμα. ἀσμάτων μετέχουσι σκηνικῶν, ὑμᾶς ἀκροαμάτων ἐκκοπῶσι πνευματικῶν· παθοῦσι ἐκφυσῆσαι τὸν ἀκηδίαν τοῦ Δημόκολον, ἐσπείσθω ὑμῖν τὸ μέσον τὸ πνευματικόν. τίς ἄρα αὐτὸν ἀπέβουκόλησε; τίς ἄρα αὐτὸν ἀπέχρισε τῆς πίμπλης τῆς ἱερᾶς; ἄρα κακέκεινος ὁ Δημόκολος ἠπάτησε; πῶς οὖν ὑμᾶς οὐκ ἠπάτησεν; ⓐ ἀνθρωποι ἀνέθεφποι ὑμᾶς κακέκεινοι, καὶ τὸν φύσιν λέγω τὸν αὐτόν. ἔχετε ψυχὴν ὑμᾶς κακῆσι, ὡς αὐτὸς ἔχετε ἐπιθυμίας ὡς καὶ αὐτὸς τῆς φύσεως. πῶς οὖν οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑμᾶς κακῆσι; ἐπεὶ καὶ προαιρέσεις ἔχ" αὖται ὑμῖν κακέκεινοι. διὰ τοῦτο ἐκεῖνοι μὲν ἐν ἀπάτῃ, ὑμᾶς δ' ἐκπέ- ἴσ. αἱ αὐταὶ
τῆς ἀπάτης. οὐ πάλιν ⓦ Δημόκολον ἀπαλλάττων ἐγκλημάτων ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὑμᾶς ἁμαρτημάτων ἐλευθεροῦσαι παυδαίζων. ποιητὴς ὁ Δημόκολος, ὁμολογῶ κἀγώ, ἀλλ' ἑαυτῷ ποιητὴς, οὐχ ἡμῖν, οὐδ' ἡμῶν. τοιαύτη γὰρ τῆς κακίας ἡ φύσις. τοῖς κεκτημένοις ἔξεν ἐλευθερία μόνοις, ἢ δ' ἀρετὴ τοιοῦτον· οὐχὶ τοῦ κεκτημένου μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πλησίον ὠφελῶν δύναται. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ὁ μὲν κακὸς, ἑαυτῷ κακὸς, ὁ δ' ἀγαθὸς, καὶ ἑτέροις ἀγα- 25
Παροιμ. θ. ιδ. θὸς, μάρτυσί σοι προέχω προειρηκώς. Τέκνον, φησὶν, ἐὰν κακὸς ἦς, μόνος ἀντλήσεις τὰ κακά· ἐὰν δὲ σοφὸς, ἑαυτῷ καὶ τοῖς πλησίον. ἠπατήθησαν οἱ τοῖς θεάτροις, ἀλλ' ὑμεῖς οὐκ ἠπατήθητε. μείζων οὖτος ἀγαθῶν ἀπόδειξις, ἐλέγχεσθαι ἢ λογισμὸς ἀναμφισβήτητος τὸ πονηρὸν τὸν αἵρεσιν εἶναι κακίαν. τούτῳ δὴ καὶ αὖθις χρήσωμαι πρὸς ἐκεῖνον· ἐπεὶ 30
τῶν ἀποδείξεων. καὶ ἴδωμεν ἀνθρώπων οἱ πονηρίαν ζῶντα, καὶ πᾶσαν κακίαν ὑπιδιαμένοντα, ἵνα αἰτιώμεθα τὸν Θεὸν τὸν φρένοσι καὶ λέγωμεν, ὅτι τύχης ἐκ εἱμαρμένης ἀνάγκη, καὶ δαιμόνων τυραννίδι τὸν ἡμετέραν ὠχέδωκε φύσιν, καὶ πόθεν τὸν αἰτίαν ἀφ' ἑαυτῆς μὲν ἀπάγωμεν, ὅτι ⓦ δημιουργὸν καὶ τοῦτο τὸ πάντος προσποιούμενα μεταφέρωμεν, ἀποφράξον αὐτοῦ τὸ στόμα, μὴ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ, ὑπιδείξας ζηλώδυλον ἕτερον ἐν ἀρετῇ καὶ ὑπιξείᾳ ζῶντα. οὐ χρεία λόγων μακρῶν, οὐ χρεία κατασκευῆς συμπεπλεγμένης, οὐδὲ συλ- 35
λογισμῶν· ἀνθρώπου τὸ ἔργον ἡ ἀπόδειξις ἡμῖν. εἶπε πρὸς αὐτὸν· καὶ σὺ δοῦλος, κακὸς δοῦλος· καὶ σὺ ἄνθρωπος, κακὸς ἄνθρωπος· ⓦ αὐτὸν κόσμον οἰκεῖς, ὑπὸ ⓦ αὐτὸν ἥκατον· ὡς αὐτὸς πέφηνας. πῶς σὺ μὲν ἐν πονηρίᾳ, σκληρὸς δ' ἐν ἀρετῇ; ἀνθ' ὅτου καὶ ὁ Θεὸς ἀφῆκε τοῦτον ποιεῖσι τοῖς ἀγαθοῖς ἀναμειγνύσθαι, καὶ οὐκ ἄλλῳ ὧν τοῖς ποιηταῖς ἔδωκε γνῶ, εἰς ἕτερον δὲ τοῦτον ἀγαθοὺς οἰκουμβρίων ἀπόκρισιν, ἀλλὰ ἀνέμιξε τούτοις ἐκείνοις, 40
πολὺ δὲ χρήσιμον ἐργαζόμενος. ⓐ γὰρ ἀγαθοὶ δοκιμώτεροι φαίνονται, ἐν μέσῳ τῶν κακῶν ὄντων καὶ τοῦτον ὀρθῶς ζῆν καὶ πρὸς κακίαν ἐλκόντων ὄντες, ἐκ τῆς ἀρετῆς ἀπλαμβανόμενοι.
Δεῖ γάρ, φησὶ, καὶ αἱρέσεις εἶναι ἐν ὑμῖν, ἵνα ⓐ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. ἐκκοπῶ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ποιητοῦ ἀφεῖναι ἐν τῷ μέσῳ, ἵνα ⓐ ἀγαθοὶ ἐκλάμψωσι μᾶλλον. ἐ-

ρᾶς

αὕτη ἐπιζυμεῖ χάρων θανάτῳ, λελυκὼς τὰς ὠδῖνι, σὺδεὶς τε χρημάτων καὶ πάσης ἄλλης περιφανείας, ὑ δύναται τῆς ἐπιζυμίας· ἓ πᾶς ἐπέρασεν ἔχων κάλλος, πλοῦτος τοῖς χαίρουσιν," ἄνθρωπος ἁρπάζεται· μάθε μὴ τοιαῦτα ζήτει, μάθε λέγε, Τὰ χρήματά σου ἄβυσσος πολλή· μάθε λέγε, Δίκαιος εἶ, Κύριε, ὑ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου· μάθε λέγε, Ὡς ᾧ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω ἓ ἐγένετο. γνώριζε τῷ ἁγιοπνεύματι, ἵνα γνωρίσῃς τῷ εὐσεβεῖ μου. ἀλλ' ὅπῃ περιέπεσεν ὁ λόγος εἰς δόξαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἶπωμεν ἡμῖν καὶ τῶν δογματικῶν εἰς ἀσφάλειαν ἡμετέραν ὑ βεβαίωσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ Ἰωὴλ εἶπεν, ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξε, τῷ ἁγιοπνεύματι ἔδοξεν ὑ τῷ κυριότητα, οὕτω ὑ ⓐ ἀπόστολοι, τῷ διαστολικῷ αὐθεντίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος διδασκόμενοι, φασὶ· Ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι μηδὲν ἐπιτίθεσθαι ἡμῖν, πλὴν τῶν ἐπάναγκες. ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι. Εἰ ὑπόκειται, διὰ τί αὐτῷ ἔδοξεν; Εἰ ὑπονόμοι ὅτι τὸ πνεῦμα ὑ δοῦλον, ὡς ἔδοξε τῷ ὑποκειμένῳ; οὐχὶ δὲ τῷ βασιλεῖ δοκεῖ, ζῶντα ὑ ψυχήν; μὴ τὰ τῆς ἀρχαιωδίας παραισθάνεσθε; ὡς ᾧ Κυρίῳ ἔδοξε, φησὶν ὁ Ἰωήλ· ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι φασὶν ⓐ ἀπόστολοι. ἐμότιμος ἡ λέξις τῆς αὐθεντίας, ὅπῃ ἀμέτοχος ἡ δόξα τῆς βασιλείας. ἀλλ' ἀκούσατε πάλιν ἡ καινὰ τῶν αἱρετικῶν παρισοῦται. ἆρα γὰρ ὅπῃ εἶπον, φασὶν, ⓐ ἀπόστολοι, ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ἐπήγαγον ὑ, ἓ ἡμῖν, τοῦτο τῷ αὐθεντίᾳ ἔχουσι ῥητόν ⓐ ἀπόστολοι; ζῶντα μελετάσθω, ἵνα μὴ ἀγυμνάστοις ψυχαῖς ἐμβάλωσιν ⳩ῦ οἱ τῆς ἀσεβείας, ἵνα μὴ πῶς ἀκεραίων αἱρετικῶν ἀσεβείαν ἐγχύσωσι. πιστὰ γὰρ πολλάκις συμπλέκουσι μηδέν σε, φησὶ, διὰ ῥᾳθυμίαν ξενίσῃ τῶν ἑρμηνέων. ὡς ἀδελφοὺς καλεῖ, ὑ ὡς πολεμίους διαιρεῖ. μὴ θαυμάσῃς, φησὶν, εἰ ⳩ῦ τὸ ἁγίου πνεύματος εἶπεν ⓐ ἀπόστολοι. ἔδοξε ᾧ ἁγίῳ πνεύματι· ἀλλ' ὅρα ὑ τὸ ἑπαγόμενον, ἔδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ ἡμῖν ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις. ἆρα θεοὶ ⓐ ἀπόστολοι; ἆρα Θεοῦ ἔγγιστα τῷ αὐθεντίᾳ; ὅταν ταῦτα λέγῃ ὁ αἱρετικὸς, ἡμεῖς ἀπὸ τῆς ἁγίας γραφῆς ταῦτα βέλη ἐπιφέρωμεν. τὰ γὰρ βέλη τὰ δυνατοῦ ἐκκοπήσεται ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως πεμπόμενα. τί οὖν ὅτι ⳩ῦ εἶπεν; Εἰ τὸ συνῆφθαι τοῖς ἀποστόλοις ᾧ ἁγίῳ πνεύματι ἐλαττοῖ τὸ πνεύματος τῷ ἀξίαν, σύκεισῶ καὶ τὸ ζωοῦσθαι Μωϋσῆν ᾧ Θεῷ ἐλαττοῖ τοῦ Θεοῦ τῷ ἀξίαν. οἷον λέγω· ἐὰν μὴ μέγα νομίσῃς τὸ, ἔδοξε ᾧ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ τὸ ζωοῦσθαι τοὺς ἀποστόλους σὺκ ἀφαιρεῖται μεγάλην διαίρεσιν λέγειν σὲ τῷ εἰς Θεὸν πίστιν καὶ τὸ ζωοῦσθαι ὑ Μωϋσῆν ᾧ Θεῷ. λέγει γὰρ ἡ γραφή· Ἐπίστευσεν ὁ λαὸς εἰς ⳩ Θεὸν καὶ εἰς ⳩ Μωϋσῆν. ἀλλ' ὑ ἕτερόν σοι σπουδάζω βέλος. Εἰ καθαιρῶ τὸ πνεύματος τῷ ἀξίαν σωτηρίαν ἡ δόξα τῶν ἀποστόλων, ὑβρίζει ⳩ Θεὸν ὑ ἐλαττοῖ αὐτοῦ τῷ ἀξίαν Σαμουὴλ προσευξάμενος. πεζεύεται γάρ, Καὶ ἐφοβήθη πᾶς ὁ λαὸς ⳩ Κύριον ἓ τὸν Σαμουήλ. πάλιν καὶ τέταρτον ἄλλο προσεπιγκωμιάζω βέλος κατὰ τῆς ἀσεβείας. ἐλαττοῖ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου τῷ ἀξίαν ὑ τῷ θεϊκῷ αὐθεντίαν τὸ ζωοῦσθαι ᾧ πνεύματι τοὺς ἀποστόλους, ἐλαττοῖ τοῦ Θεοῦ τῷ ἀξίαν ἓ Γεδεὼν προσευξάμενος αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν. ἐθάπτετο γὰρ πᾶς ὁ λαὸς πολεμῶν, Ῥομφαία ᾧ Κυρίου ὑ τοῦ Γεδεών. ὥσπερ οὖν σωτῆρι Μωϋσῆς τοῦ Θεοῦ, οὐχ ὡς ὁμότιμος τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ὑπηρέτης Θεοῦ· ὑ Σαμουὴλ τῷ Θεῷ, οὐχ ὡς ὁμότιμος, ἀλλ' ὡς προφήτης· ὑ Γεδεὼν ᾧ Θεῷ, οὐχ ὡς ὁμότιμος, ἀλλ' ὡς στρατηλάτης τοῦ πολέμου, οὕτω ὑ ⓐ ἀπόστολοι τῷ πνεύματι, ὡς κήρυκες τοῦ εὐαγγελίου. γνώριζε πόσου τῷ αὐθεντίαν, ὑ μὴ ὑβρίζειν τοῦ πνεύματος τῷ ἀξίαν. γνώριζε τῆς ἁγίας τριάδος τὴν ἰδίαν θεολογίαν, παρ' ἧς ὑ ἐκ οὗ ὑ ἁγίου πνεύματος. αὕτη ὅτι ἡ ἄκτιστος φύσις, ἡ ἀληθινὴ ἀξία, ἡ ἀμέτοχος βασιλεία, ἡ ἄφατος τιμή, ἡ ἀξιόχρεως ἐλπίς, ἡ ἀκατάληπτος δόξα τῆς παρ' ἧς ἓ τοῦ ὑ ἁγίου πνεύματος, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ ὑ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. αἴρω

Ψαλμ. ρ. Ψαλμ. ρλε. Ἰωὴλ. α. κα.

Πρᾶξ. ιη. κβ

α. Βασ. ιβ. πε

Κεφ. ζ.

με παθῆν; ταῦτα ἐγὼ πεποτε δέομαι παθεῖν, καὶ ἀπηγορεῦσθαι τῆς συζυγίας; Πῶς οὖν; ἐπιλαθοῦ ὧν ἔγραψας; Οὐ ὅτι μὴ ἔξω τῆς τοῦ σώματος, ἐπεγνώσκες δὲ ὅρους τῆς φύσεως, ὅτι γὰρ εἰς πέσας τοῖς παθεσι, ἐπιλάθου τῶν νόμων τῆς φύσεως; ταῦτα λέγεται εἰς γυναῖκα μόνον ἀπρώτων, εἰς ὃ πρῶτος πρῶτα φέρει ψηφίσω τὰ πεποσαποίητα, εἰς ὃ μὴ ζημίαν ἡγεῖσθαι τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα. μὴ φιλοσόφει ἔξω τῶν παθῶν· ἀλλ' ὅταν σπουδὴ γένῃ τῶν παθῶν, τότε μεγαλοψυχίαν ἐπίδειξαι· ὅταν λυπῇ, μνήσθητι τοῦ λόγου, δι' ὃν παρεμυθῆ ὁ λυπούμενος. Πῶς κεχρήμεθα λόγοις πρὸς τοὺς λυπουμένους; οὐ ταῦτα πρὸς αὐτὸν φιλοσοφοῦμεν; ὁ θεὸς ταῦτα τὰ τῶν συμφορῶν· ὁ μὲν ἐπάγεσθαι τὴν συμφορὰν, οὐ μόνος τὸ θανάτου τὴν βίαν ἐπαίμενος· ταῦτα καὶ βασιλῆς φέρουσι, ἐζημιώθησαν πολλάκις ἀρχοντες, ζημιοῦνται δὲ δυνάσαι. ἐπίγνωθι σεαυτὸν τὴν φύσιν. ἀλλ' ὁ θεσπος εἶ· μὴ πάντων καὶ αὐτὸς τῶν κοινῶν τῆς φύσεως ἀπολαύεις νόμων. ταῦτα καὶ τύραννοι πλείονα φθέγγη, ὅταν ἄλλοι παιδαγωγῆς. ἢ γὰρ ἄλλων μὲν διδάσκαλος ἡγεμὼν εἶ, σεαυτῷ δὲ οὐδὲ οἰκέτης μαθητής; μεγάλης ὄντως καὶ ἡγεμονικῆς ψυχῆς, ὃ ἐν τῇ ἀκμῇ τῶν παθῶν φιλοσοφεῖν. Εἴ τις δύναται ἐφ' ἑκάστης συμφορᾶς καὶ λύπης καὶ ζημίας λέγειν, Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου, ζημιοῦται μὲν ὡς ἄνθεσπος, σέφανοῦται δὲ ὡς φιλόθεος. ὁ βίος, ἀδελφοὶ, πολλῆς γέμει δυσκολίας, καὶ δεῖ πάντως καὶ δίκαιον καὶ ἄδικον, καὶ εὐσεβῆ καὶ ἀσεβῆ θλίβεσθαι. ἀλλὰ πολὺ τὰ ἀφέλη. ἄμεινον γάρ ἐστιν ὡς οἰκέται παιδεύεσθαι, καὶ ἄλλο ὡς ἀλλότριοι μαστίζεσθαι. τύπτεται γὰρ, τύπτεται καὶ οἰκέτης· ἀλλ' ὁ μὲν ὡς δοῦλος ἀμύητος, ὁ δὲ ὡς ἐλεύθερος δὲ ὡς γὰρ ὑπηρέτης διώκεται. καὶ ποιοῦσι αἱ πληγαὶ τὴν ὁμοιότητα. Οὐκ ἔστι πάθη εὐσεβοῦς, ἀπάθεια ἀσεβοῦς, ὁμοίτιμος γὰρ τοῦ ἀσεβοῦς· ἀλλὰ λογίζεται τὸ τέλος καὶ παιδεία εἰς θλῖψιν καὶ δοκιμασίαν, τοῦ μὲν ἀσεβοῦς εἰς μάστιγας καὶ ὠμωρίαν. Διὸ καὶ τὸν τοιοῦτον καὶ δυσκολίας εἶδώς ὁ μακάριος Δαβὶδ, πολλὰ μὲν τῶν δικαίων λέγει· Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων. ἀλλ' ἔφη ὅ ἐπαγόμενον· Καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος. ὅπου εἶπε τὴν θλῖψιν, καὶ ἐπέδειξε τὴν ἴασιν. πολλὰ μὲν τῶν ἁγίων, πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἀμύητου καὶ καθόλου ὅ ἐπαγόμενον. τῶν δὲ δικαίων πολλαὶ μὲν αἱ θλίψεις, ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος. ταῦτα δέ τις ἀκούων μὴ ἑαυτῷ ἐπιγινωσκέτω, μηδὲ λεγέτω· Εἰ ποτὲ ὡς ἀμύητος μαστίζομαι, ἐλπίδα μὴ ἔχων, ἄκαρπός μοί ἐστιν ἡ παιδεία. ἀμύητος γὰρ ἐκάλεσε τοὺς ἀγράφους, οὐ πρώτους τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον, ἀλλὰ ἡλιθίους· εὐσεβείας μετέχοντα, πεφώτισαι δὲ αἰ θεσπέσιοι ὀλίγα πάντα. ἐπεὶ ὅτι ἀμύητος ἐλεᾷ ὁ Θεὸς, μεσὴ πᾶσα γραφὴ τῶν ἐκεχύρων τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας. Φησὶ γάρ· Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀμύητου, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ἔμεινον ὁ Θεὸς, οὐχ ὡς ἑαυτῷ ἀπιστῶν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ἀπιστίαν εἰς πίστιν ἐκδιαζόμενος. λοιπὸν τοίνυν πᾶς ἄνθεσπος εἰς θλῖψεις ἔρχεται ζόμενος, δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου· καὶ ὁμοῦ τὴν ἡγεμονίαν ἔδειξε ψυχήν, καὶ τὴν εὐσέβειαν οὐκ ἔλυσεν· οἷος καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ, ὁ στρατηγήσας κατὰ πάντων τῶν παθῶν, ὁ πάντα νικήσας τὸν Διάβολον καὶ φόβητρα, ὁ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν μασίαν ἐκλύσας, ὁ τῇ στρώτητι τῆς γνώμης καὶ κύματα τοῦ Διαβόλου διαλύσας, ὁ πάντων ὁμοῦ στρηνεῖς, καὶ πάντων Κύριον οὐκ ἀρνησάμενος. ἀλλὰ καὶ ἐκείνου στρατηγήματα ἴδοι τις λήψεται λόγου. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ἰδίου δεῖται καιροῦ πρὸς ὀξύτασιν· μὴ τῇ ταχυδρομίᾳ τῶν λόγων ὑπεισώμεθα τὰ ἐκείνου παραλείσματα· ἐκεῖνα γὰρ ὀφθαλμοῦ ἔχωμεν, ἅπερ εἶπεν ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος καὶ μέγας ἀγωνιστής. ὅταν γὰρ σφεαγίδα τοῖς ἐρημώσοις ἐπάγῃ, * πάντων γυμνωθεὶς, ἑαυτὸν καὶ εὐσεβείας οὐκ ἐγύμνωσεν, ἀλλὰ φησιν, Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. καλὸν τὸ, ἔδοξε· πολλαχοῦ τῇ αὐθεντίᾳ, καὶ πεῖραν ἄγεται τὴν διοικήσιν. Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς ἡμεῖς, Διὰ τί νέοι ἀπεθνήσκουσι, καὶ γέροντες μένουσι; ποία δίκη τοῦτο;

ἀδίκ, ἵνα, ὅταν ἐπαίρηται ἡ καρδία, καταπέλῃ αὐτὴν ἡ χάρις. ὥστε καὶ ἡ χάρις καὶ ἡ κόλασις ἀναγκαία πρὸς παιδαγωγίαν. Εἰ γὰρ κόλασιν μὲν διαφέρων δύναιτο τολμᾷν θρασύνεσθαι, καὶ οὐκ ἁπλῶς θρασύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐτόλμησέ τις βάρβαρος βασιλεὺς εἰπεῖν, Ἐπάνω τῶν ἄστρων θήσω μου Ⓦ θρόνον, καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ, εἰ τοσαύτην κόλασιν δὲ ἀπιστίας διαφέρων οὕτω λάβοι, εἰ τούτης παντελῶς ἀπήλλακτο τῆς ἀθυμίας καὶ ὀκνηρίας, τίς ἂν αὐτὸν ἐκώλυεν ἐπαίρεσθαι; Διὰ τοῦτο ὁ μέγας Ησαΐας πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους φησί· Τί ἀλαζονεύεται γῆ καὶ σποδός; ἀλλὰ πάλιν εἰς ὃ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ὁ Θεὸς ἔκτισε Ⓦ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ χοός· ἀλλ' οὐκ εἶδεν ὁ τὸν ἄνθρωπος, ὅπως ἐγένετο. Διὰ τοῦτο καὶ ἡγνόησεν αὐτοῦ τὴν ὀκνηρίαν. ὁ Θεὸς γὰρ, ὡς ἔφθην εἰπών, οὐ προῃσθήσεται ἐπίπονα τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος, ἵνα μὴ βλέπῃ τὴν δημιουργίαν. πλὴν, ἐπειδὴ οὐκ ὅλως οὐκ οἶδεν ὁποίας καταπεπώσεως ἀνάγκη, καὶ ὅτι αὐτὸν ὁ δημιουργὸς ἀπὸ γῆς ἔπλασεν, ἀποφέρει αὐτὸν εἰς τὴν γῆν, ὁθεν ἐλήφθη· ἵνα πάλιν τῆς ἑαυτοῦ ἀνθρωπείας πειρασθεὶς, ὑπομνήσῃ καὶ τὴν ἀρχαίαν ἀνάγκην, καὶ τὴν μέλλουσαν φιλανθρωπίαν. ὅτε μὲν γὰρ ἐπλάσθη, οὐκ οἶδεν ὅτι ἀπὸ γῆς ἐλήφθη· ἵνα δὲ μὴ ἐπαίρηται, καὶ ἀπὸ γῆς ἐπλάσθη, οἶδεν ὅτι χοῦς ἀποδυσάμενος ἐγείρεται. Εἰ γὰρ καὶ ἑαυτὸν μὴ βλέπει ὁ νεκρὸς, ἀλλὰ Ⓦ τοῦ ἑαυτοῦ ὁρᾷ. βλέπομεν ἡμεῖς τοὺς τυφλοὺς καὶ εἰς χοῦν ἀναλυθέντας, καὶ δι' ὧν ὡρῶμεν παιδευόμεθα. οὐκ οἶδας πολλάκις θρασεῖς ἄνδρας καὶ ὑπερηφάνους, πῶς ταπεινοὶ καὶ κατεσταλμένοι εἰσὶν ἐν τοῖς θανάτοις; ἀπαγγέλλεται θάνατος, καὶ πάντων ἡ καρδία πέπτωκε, πάντων ὑποπίπτει τὸ φρόνημα· καὶ φιλοσοφοῦμεν τοιαῦτα μνήματα. ὅταν ἴδωμεν ὀστέα γυμνὰ, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διαβεβρωμένην καὶ διαλελυμένην κατανοήσωμεν, οὕτως πρὸς ἀλλήλους φιλοσοφοῦμεν, ἴδε τί γενόμεθα; καὶ ποῦ ἀφῆκε; καὶ φλυαροῦμεν. ἐξήλθομεν τῶν τάφων, καὶ ἐπελαθόμεθα τῆς ταπεινώσεως. ἐν τῷ τάφῳ πρὸς Ⓦ πλησίον ἕκαστος ὧδέ πη φθέγξεται· ὦ τῆς ἀλαζονείας, ὦ τῆς οἰκτρᾶς ἡμῶν ζωῆς. ἕως τί γενόμεθα. καὶ ὅμως καὶ φθεγγόμεθα, καὶ ἁρπάζομέν τι καὶ βοῶμεν, καὶ μυκτηρίζομεν. ἕκαστος ἁπλῶς οὕτω φιλοσοφῇ, ὡς μέλλων πάντη τῇ κακίᾳ ἀποτάττεσθαι. καὶ ἴσως μὲν λέγεις φιλοσοφῶν· ἔξω δὲ τοῖς ἔργοις θεομαχῇ. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς πάντα χοῦν παλιῶν τὰ μνήματα περισκύπτει, καὶ ἀναμιμνήσκοντα ἡμᾶς τὴν ἑαυτῶν ἀθυμίαν. διὰ πᾶσα πόλις, πᾶσα χώρα πρὸ τῶν εἰσόδων τάφους ἔχει. ἐπείγεται τις εἰσελθεῖν εἰς πόλιν βασιλεύουσαν, καὶ κομῶσαν πλούτῳ καὶ δυναστείᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀξιώμασι· καὶ πρὶν ἴδῃ ὁ φαντάζεται, βλέπει πρότερον ὃ οὐ θέλει. τάφοι πρὸ τῶν πυλῶν, τάφοι πρὸ τῶν ἀγρῶν. πάντα χοῦ διδασκάλια τῆς ταπεινώσεως ἡμῖν πρόκειται, καὶ παιδευόμεθα πρότερον εἰς ἃ καταλήγομεν, καὶ ὅτε ὁρᾶν τὰ ἴσα φαντάσματα. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μέλλοντες εἰσέρχεσθαι πολλάκις εἰς βίου κηπωνίαν, τῆς φύσεως τὸν ἄκρον παιδεύομεν ταπείνωσιν. μικρὸν πολλάκις, ἐπειδὴ γυναῖκα θέλῃ λαβεῖν, ἀναγράφει τῷ νομογράφῳ τὰ πρωτόκολλα. ὀστέα σκώληκα, καὶ θανάτου βύσσος ἀναγράφεται· ὀστέα τῆς συμβιώσεως ἀπήλαυσε καὶ τὸν γάμον, καὶ Ⓦ θανάτου βύσσου ὀρίζεται· ὀστέα εἶδε τὸν γαμετὴν, καὶ θανάτῳ φθορᾶς καθ' ἑαυτὴν καὶ κατ' ἐκείνης πρόσωπα δείκνυται, καὶ γράφει διαθήκας· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ πρὸ τῆς γυναικὸς, ἐὰν ἡ γυνὴ πρὸ τοῦ ἀνδρὸς, ὃ καὶ ὃ Ⓦ διατυποῦται. οὕτως ἔπηξεν Ⓓ ἀρχαίοις τόμοις πάντα χοῦν τοῖς πᾶσι τῆς φύσεως τὰ ὑπομνήματα. καὶ οὐ μόνον πρὸ τῶν ὄντων καὶ ζώντων αἱ τῶν θανάτων λίθοι, φησὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν οὐδέπω γεγονότων. τί γὰρ φησι; ἐὰν δὲ τέκνα ποιήσωμεν παιδία ἀποθάνῃ. οὕπω ὁ καιρὸς, καὶ ἡ ἀποφασις ἔδραμεν. εἶπα δὲ μὴ τοῖς γραμματείοις ὑπογινώσκει τὴν φύσιν· ἐὰν δέ τι τῶν καθ' αὐτὸν πάθῃ, ἢ ὁ γυναῖκα ἀποθάνῃ, ὑπολαμβάνεται ὧν ἔγραψε, καὶ ἕτερα τραγῳδίας προφέρει ῥήματα. καὶ ταῦτά, φησιν, ἔδει με

δυνάςη ϗ πνηρῷ, οὐκ ἀνίκως ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἀρξηται· οὐ λήψ αὐτῷ, ὅ ἐςιν, ἀλλὰ πορνεύσησιν αὐτῷ ὄνομα ἀρετῆς. ἢ οὐκ οἶδας, πῶς αἱ γραμματίζονται ⓐ καλῶς φρεσβύοντες; ἀνὴρ εἶ, φησιν, ἀγαθός, ⲇⲁⲅⲑⲉⲟⲫⲁⲛⲏⲥ σου ὁ ὄνομα, πάντις σε ἐκ βύθου ἁλίας ἀνέδυσε, ϗ πολλὰ τοιαῦτα ζωαπλεῖ τῇ ⲡⲁⲣⲁⲕⲗήσει, ἵνα καμφθῇ τῇ εὐφημίᾳ, ϗ φύγῃ τὸν πειρασμόν. ὅρα πῶς ἡ κακία νικᾷ) τ̄ εὐφημίας τ̄ ἀρετῆς. οὐδεὶς κακὸς κακὸς αἰχμὴν βούλεται. ἡ γὰρ φύσις ὁ ἴδιον ἀπαίζεται, εἰ ϗ ἡ προαίρεσις ὁ ἀναγκαῖον αἴρεται. γνωώμεθα οὖν, ἀγαπητοὶ, ἐλαία καρπίμη, ϗ ἔργοις ϗ καρποῖς ϗ φύλλοις κομῶντες. φύλλα ἡμῶν ⓐ λόγοι, καρποὶ ἡ πολιτεία. " γενέσθω σε ϗ ὁ λόγος σιμός, ϗ ἡ πολιτεία ἔγκαρπος. ταχὺ γὰρ ὁ θεὸς οὐδενὶ οὐδὲν ἀπόλωτον· τὸ γὰρ φύλλον αὐτῷ, φησιν ὁ Δαβὶδ, οὐκ ἀπορρυήσεται), ϗ πάντα, ὅσα ἂν ποιῇ, κατευοδωθήσεται. ἀλλ' ὦ τῆς ζημίας. " εἰκότως πᾶς ὁ Ἀδὰμ γυμνὸς ἐζήλθε τὸν ⲡⲁⲣⲁⲇⲉⲓσον, ϗ πῶς Δαβὶδ κομᾷ, ὁ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. ὁ μὲν ἐζήλθε γυμνὸς ἀπὸ τοῦ ⲡⲁⲣⲁⲇⲉⲓσου, ὁ δὲ εὐδυσώμβος" ἀρετὰς βοᾷ, Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία καρπόκαρπος. οὐδὲν ἡμᾶς οὕτως ἀποδύει, ὡς ἀκαρπία· ϗ οὐδὲν ἡμᾶς οὕτως εὐδύει, ὡς καρποφορία δι' ἔργων χρηστῶν. ὁ Ἀδὰμ ἐπλάσθη (ἀπὸ γὰρ ϗ γῆν ἐπτοιμάσθησαν τὰ" εἰρημένα, ἐπειδὴπερ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπτοιμάλησις βεβαιοῖ ταῖς ψυχαῖς τὸν διδασκαλίαν. ὥσπερ γὰρ τὰ βαπτόμενα ἔρια ζωεχῶς ταῖς βαφαῖς ἐμβάλλε), ἵνα εἰς βάθος ⲇⲁⲅⲑῷ τὴν οἰκείαν ἐνεργάσῃ ἡ βαφή· οὕτω δεῖ ϗ ἡμᾶς ἡμετέρας ψυχὰς ζωεχῶς τοῖς θείοις λόγοις ἐμβάλλεσθαι, ἵνα ἀπόπλυσθῇ μὲν ὁ ἀρχαῖος ἄνειδος, ἐνδυσώμεθα δὲ τὸν νέον κάλλος. ϗ γὰρ ἐκεῖνα τὰ ἔρια, ἐπειδὰν δέξηται τὴν βαφὴν, ἀπολήγεται τῆς φύσεως ὁ ὄνομα, ϗ δέχε) τῆς βαφῆς τὴν ποιότητα· ϗ οὐκ ἔτι καλεῖς ἐρέαν, ἀλλὰ πορφύραν ἢ κόκκινον ἢ ποδαπὸν ἢ ποιοῦτον, οἷς ἡ βαφὴ πρέπει ᾧ βαφέντι ὁ κάλλος. Εἰ οὖν ἡ βαφὴ μεταβάλλει φύσεως ὄνομα, Θεοῦ φύσις οὐ μεταβάλλει ⓦ ⲇⲁⲅⲑεσπον, ὥςε ⓦ αὐτὸν ποιεῖ μὲν τῆς βαφῆς εἰκόνα χοϊκὴν, μεθ' ἣν τὴν βαφὴν εἰκόνα λαμπρὸν ἐπεδείκνυτο;) ἐπλάσθη τοίνυν ὁ Ἀδὰμ πλησίον ἀπὸ γῆς. Χοῦν γὰρ λαβὼν ὁ Θεὸς ἔπλασεν αὐτόν. ἀλλ' οὐκ ἔδειν ὁ Ἀδὰμ πῶς ἐπλάσθη, ὡς ἔφθην εἰπών. ϗ γὰρ ἐχρῆν αὐτὸν μάρτυρα παρεῖναι τῆς γινομένης, ἵνα μὴ ἐπαίρηται ἐν τῷ Θεοῦ. Εἰ γὰρ τοσαύτη ζαπεινώσει ⲡⲣⲟⲉⲃλήθη ἐπαίρε), ϗ ἀγροῦ ⓦ κτίσαντα, ϗ ἀθετεῖ ⓦ πλάσαντα, Εἰ ἔλαβε ὁ ὑβρὴ τὸν φύσιν, ἵς ἂν ἐχώρησεν αὐτὸν τῆς ὑβριφανείας τὸν ἀμετέαν; διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς πλάσας ⓦ ἂν ⲇⲁⲅⲑεσπον, ϗ δυνάμεις μεγάλας ἐνέθηκε δι' πλάσματι ϗ ταπεινώσεις πολλὰς, ἵνα διὰ μὲν τῆς ἐγκειμένης δυνάμεως ἡ χεὶρ τοῦ τεχνίτου θαυμάζη), διὰ δὲ τῆς ταπεινώσεως ὁ φεύσημα τὸ ἂν ⲇⲁⲅⲑεσπον καταγέλληται. ἴδωκεν αὐτῷ γλαῶπαν φιλογμβρίαν, Θεὸν ὑμνοῦσαν, τὰ θεῖα ᾄδουσαν, ἑρμηνεύουσαν τὰ κάλλη τ̄ κλίσεως. διὰλεγε) ⲡⲉⲣὶ οὐρανοῦ ϗ γῆς, μικρὸν ζρηνοῦ, ἡ γλαῦσα, οὐδὲ δύο δακτύλων ἔχουσα μέζω. ϗ τί λέγω δακτύλων; οὐδὲ ἄκρου ὄνυχος. ἀλλὰ τὸ ἄκρον ἐκεῖνο τὸ μικρὸν ϗ εὐτελὲς φθέγγε) ⲡⲉⲣὶ οὐρανοῦ ϗ γῆς. ϗ ἵνα μὴ νομίσῃ ὅτι μεγάλη τῆς ὄντι, ϗ ὑβρὴ τ̄ ἑαυτῆς φύσιν ἐπαίρη), πολλάκις ϗ φύματα ϗ τραύματα ἐν αὐτῇ πεποίηκεν, ἵνα μάθῃ ὅτι θνητὴ οὖσα ⲡⲉⲣὶ τῶν ἀϊδίων καὶ ἀθανάτων λαλεῖ, καὶ ὀφείλει γνωρίζειν τίς μὲν ἡ τοῦ κηρυττομένου δυνάμις, καὶ τίς ἡ ἀσθένεια τοῦ κηρύττοντος. ἔδωκεν αὐτῷ ὀφθαλμὸν, τὸν μικρὸν ἐκεῖνον κέγχρον. τὸ μέσον γὰρ ὄντι τοῦ βλέπον, τῆς κόρης τὸ μεσαίτατον. καὶ ὅμως διὰ τῆς μικρᾶς ἐκείνης κέγχρου κατορᾷ πᾶσαν τὴν κλίσιν. ϗ ἵνα μὴ ⲱⲉⲓλαμβάνων τῇ ὄψει πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐπαίρηται, πολλάκις ϗ ὀφθαλμίαν ϗ λῆμην ϗ δάκρυα ϗ ὅσα ζηλοῖ τὸν ὄψιν διατίθησιν ἅπαντα, ἵνα ἀπὸ μὲν τῆς ἀσθενείας ἑαυτὸν γνωρίσῃ, ἀπὸ δὲ τῆς δημιουργίας ⓦ τεχνίτου σοφίαν. ἴδωκεν αὐτῷ καρδίαν λογιζομένην, ῥίζαν ἐνθυμημάτων, πηγὴν λογισμῶν. ἀλλ' ὁ αὖθις τοῖς τόποις ἐποίησε ϗ τὴν τῶν ἑτέρων διάπλασιν, ἅπερ ϗ κόσμῳ ϗ πάσης ἄλλης ἀνάγκης πλησίον, δι' ὧν ὁ ἂν ⲇⲁⲅⲑεσπος ἐ-

αὐτῷ,

κηρύττει Πέτρος, σώζεται ᾗ ἄλλος ᾗ ὁ οἶκος αὐτοῦ, οὐκ εἶχεν οὐδέπω ὁ Κορνήλιος ἐκ τῶν
Ἰσ. αὐτῶ • ἔργων τοῦ σωτηρίου, ἕως " αὐτῷ πίστις ἔργοις ἐβοήθησεν ἡ πίστις. διὰ τοῦτο ᾗ Πέτρος, ὁ
μακάριος ᾗ τίμιος Χριστοῦ ἀπόστολος, ἐλέγχει ἐκ τῆς Ἰάκωβης, ᾗ θεασάμενος τὸ Θεοῦ τοῦ
χάριτι ἐκχυθεῖσαν ἐπὶ τοῖς τότε νενομισμένοις ἀλλοφύλοις, ὑπερῴκνων ᾠήθησαν τῆς τοῦ Θεοῦ
5 κρίσεως, λέγει· Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι, ὅτι οὐκ ἔστι πρόσωπολήπτης ὁ Θεός· Πραξ. ι. λδ.
ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστιν. οὐκ εἶπεν, ἐν παντὶ ἔθνει ὁ
ποιῶν δικαιοσύνην σῴζεται, ἀλλά, δεκτός ἐστι, τυπτίσιν, ἄξιος γίνεται τοῦ διὰ Χριστοῦ. διὰ ποίων
τοίνυν προλάμπει τῶν ἔργων τοῦ πίστις, ᾗ ἀκολουθεῖ τῇ πίστει τὰ ἔργα. καὶ μήπως τοῦ πίστις ὑ-
στεριζέτω διὰ ἀκαρπίαν, μήτε τὰ ἔργα ὑστεριζέτω τῇ ἀπιστίᾳ. γενοῦ ἐλαία καὶ κάρπιζε, ἀλλ'
10 ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ. ὃ μὴν γὰρ ἐλαία ἐν ἀκάρποις κατάκαρπος, ἐρημωθεῖσα τῶν ἔργων· ὃ δὲ ἐν τῷ
οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ πίστις δίκαιος. τίνα δὲ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ἅπαντες ἴσμεν, ἐὰν ἐργάζεσθαι
θέλωμεν. οὐδὲν γὰρ ὄφελος κρυπτόν. ἐμοὶ γὰρ τὰ δόγματα ἀμφιβάλλεται, τὰ δὲ τῶν ἔργων οὐ
κέκρυπται. ἡ γὰρ φύσις ἐστὶ παιδαγωγὸς τοῦ νόμου. οἴδαμεν ἐξ ἑαυτῶν τί καλὸν ᾗ τί πονη-
ρόν. ἔθηκεν ὁ Θεὸς νόμον ἐν τῇ φύσει ἄγραφον, τὸν φωτίζοντα ἡμῶν τὰς διανοίας. μηδεὶς
15 λεγέτω, οὐκ αἰσθάνομαι νόμου, οὐκ οἶδα τὰ τοῦ νόμου. ἐὰν γὰρ ἐρώτησόν τινα τῶν ἰδίων νόμων, ἐλέγχεται
ὁ τῆς Φύσεως νόμος. θέλεις μαθεῖν, ὅτι ἐν τῇ φύσει ἔπηξεν ὁ Θεὸς τοῦ νόμους τοῦ διακρίνοντας
τί καλὸν ᾗ τί πονηρόν; αὐτοῦ ἡμῶν τῶν διαστροφὴν ἐρώτησον, πῶς ἅπαντες ⓐ πιστεύοντες
Ἰσ. καὶ θεῷ καὶ θεοῦ υἱῷ τῷ καλῷ τὴν προσηγορίαν. ᾗ ὅπως, ἄκουε. ὁ μοιχὸς μοιχεύει· μοιχὸς δὲ
ἀκούων, αἰσχύνεται. εἰ πεῖ ὅμολογουμένως μοιχῶ, μοιχὸς ᾗ ὁ ποιῶν πάντα, ἀκούων αἰ-
20 σχύνεται. καίτοι εἰ καλὸν ἦν τὴν ἁμαρτίαν, τί φεύγεις τὴν προσηγορίαν; εἰ πεῖ τις ἁπίερκω, ὑπορχεῖ· ᾗ εἰς ὕβριν λαμβάνει τὴν προσηγορίαν τῶν ἰδίων ἔργων· οὕτως αὐ-
τὸν ἡ Φύσις κρατεῖ, ὥν ὁ Παῦλος ἀλλότριον τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ, ᾗ ὃ ἐποίησεν ὁ Θεός, καλόν, ᾗ
Κ. αἰσχύνη Ισ. καλὸν λίαν, ᾗ ὅτω καλόν, ὅτι ᾗ τοῖς καιροῖς ἐμφύρεται, ᾗ τὴν καιρίαν " αἰσχύνεται. εἰ πεῖ
τῷ σώφρονι, σώφρων ᾗ " ὦ τῶν ἔργων ἡδονή), οὐδὲ τὴν προσηγορίαν αἰσχύνεται). καλέσει τὸν
25 δίκαιον, δίκαιον· ᾗ τῷ ἔργῳ ἐκφαίνεται, ᾗ τῇ προσηγορίᾳ σημαίνει). καὶ γὰρ διαβάλλεται
πολλαπλασίονα ὄνομα, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ δέχεται τὴν εὐφημίαν. σύνοικον ὅσῃ κακία ἐν
κόσμῳ πολιτεύεται, καὶ πρόσωπον οὐκ ἔχει. καὶ πῶς οὐκ ἔχει πρόσωπον; ἐὰν λε-
πτομερῶς ἐρευνήσῃς, οὐδεμίαν εὑρήσεις κακίαν ἐξ οἰκείου προσώπου φανεῖσαν· ἀλλ'
ἐὰν μὴ δημόσιον τὸ πρόσωπον ἔχητε, οὐ φαίνεται. καὶ ὅπως, ἄκουε. ὁ ψευδόμενος, οὐχ
Κ. ψευδόμε- νος 30 ὁμολογῶν ὃ ψεύδει, ψεύδεται, ἀλλ' ἀληθῆ ὑποκρινόμενος, ἀπατᾷ· ὁ ἀδικῶν οὐ
κηρύττει, ὅ ὄστι, ἀλλὰ σχηματίζεται, ὃ μή ὄστι, καὶ τότε τὴν ἀδικίαν ἐργάζεται. ὁμοίως ὁ
δόλιος οὐ δείκνυσι ⳩ν δόλον, ἀλλὰ σχηματίζει) τὴν φιλίαν, ᾗ προσχηματίζεται τὴν πο-
νηρίαν· ὁ μοιχὸς οὐχ ὁμολογήσας τὴν ἀλλοτρίαν μοιχείαν, ὑπισχνεῖται ὡς οἰκείαν, ἀλλὰ πλάσμα
σωφροσύνης " ἐνδύεται, εἰς ὃ τόμα ἐνδεδεῖσθαι τὰ θηρία. ὁρᾷς ὅτι οἰκεῖον οὐκ ἔχει πρό-
Κ. ἐνδυσά- μενος 35 σωπον ἡ κακία; ὁμοίως ᾗ ὁ συκοφάντης, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς δικαστήριον, οὐ τοῦτο ὁμολογή-
σας, ὅπερ ὄστι, εἰσέρχεται· ἀλλὰ μάρτυρα ἀληθείας προσποιούμενος τῷ σχήματι, διὰ τοῦ
ψεύδους ⳩ν μάρτυρα τῆς κακίας ἐνδύεται. οὕτω κακία πρόσωπον ἴδιον οὐκ ἔχει. ἐὰν
μὴ δημόσιον τὸ πρόσωπον ἔχητε. διὰ τοῦτο ὁ σωτὴρ ἔλεγεν, Ἐλεύσονται πρὸς ὑμᾶς ἐν Ματθ. ζ. ιι.
ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. ἀλλ' εἰς ὃ προκείμενοι ἐπιμέλ-
40 θωμεν. θέλεις ἰδεῖν, ἀδελφέ, ὅσοι δυνάται ἔμφυτος νόμος; ἓν ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐστι, καὶ ἐν
κακίαις ἐμφύρηται, ὃ ὄντως ὃ ἀγαθὸν ἀναζητεῖ. πολλοὶ πολλάκις δυνάσται πλουσίοις
πίπτοντες, ᾗ μηδὲν ἔτερον σκοποῦντες, ἢ ἁρπαγὴν ᾗ ἀδικίαν, δυσωπεῖται ⳩ν διὰ πίστιν
ἢ δύσπνοιαν τοῦ πάππου τοῦ ὑπερκειμένου δυσάγχην, ἢ συγχαρῆσαί τι τῶν χρέους, ἢ μὴ ἀμισθα-
νὶ τοῦ λυπήσαι ζῶν, ἢ λυπῆσαι νομιζόντων. ᾗ ὁ ἐλθὼν καλῶς προσδεδυσαι ⳩ν διὰ δύσπνοιαν

δυνάστου

χλαέδις καὶ τοῖς φύλλοις, καρπὸν δὲ μὴ φέρουσα, ὡς Ἱερεμίας ἔλεγε περὶ τῆς Ἰσραήλ· Ἄμπελος εὐκληματοῦσα ὁ Ἰσραήλ· εὔκληματοῦσα, οὐκ εὔκαρποῦσα. ἀλλ' ἐκείνη μὲν τοιαύτη· ὁ δὲ τοιοῦτος ἀγαλλέται λέγων· Ἐγὼ δέ εἰμι ἐλαία καταπάρπος, οὐκ ἐν τοῖς ἔξω κομῶσα, ἀλλὰ τοῖς ἔσω βρύουσα, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἐλαία καταπάρπος. οὐδὲν γὰρ ὄφελος καλοῖς τὰ ἔξω τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ πολιτεύεσθαι. εὑρήσεις γοῦν πολλοὺς ἐκτὸς τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας ἔργοις ἀγαθοῖς κοσμουμένους· εὑρήσεις ἄνδρας συμπαθεῖς, ἐλεήμονας, δικαιοσύνῃ προσέχοντας· ἀλλ' οὐδὲν καρπὸς τοῖς ἔργοις, ὅτι μὴ πίστις ἐνοῦσα τοῖς ἔργοις τῆς ἀληθείας. καλὰ μὲν γὰρ τὰ ἔργα· ἀλλὰ δεῖ προσηρτῆσθαι τὰ ἔργα τῷ ἀνωτάτῳ. καὶ γοῦν Ἰουδαίων ποτέ τινες εἶπον πρὸς Κύριον, Τί ποιήσωμεν, ἵνα ἐργασώμεθα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; ἀπεκρίνατο αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. ὅσα πάσῃ πίστει ἔργα κατάλεσον. οὐκοῦν ἅμα δεῖ πίστιν οὖσαν, ἅμα δὲ τοῖς ἔργοις κόσμησας· οὐχ ὅτι ἐλλείπει προσῆκα ἔργα, ἀλλ' ὅτι καθ' ἑαυτὴν πίστις πλήρης ἐστὶν ἀγαθῶν ἔργων. κἂν μὴ γὰρ ἔργα εἰς ἀνθρώπους ᾖ, ἡ δὲ ἀνθρώπων, ἡ δὲ πίστις ἐξ ἀνθρώπων πρὸς Θεόν. ἡ πίστις ὑπὲρ τοιαύτης φόβου πολίτην οὐρανῶν ἀποδείκνυσιν, ἡ πίστις ἀπὸ γῆς ἀνθρώπον Θεοῦ συνομιλεῖν ἀπεργάζεται. οὐδέν ἐστιν ἔξω πίστεως ἀγαθόν. ἐοίκασι δέ μοι, ἀδελφοί, ἵνα εἰκῇ τινὶ χρήσωμαι τῷ λόγῳ, ἐοίκασιν αἱ ἔργοις κεκοσμημέναι ἀγαθοῖς, καὶ ὑπὸ Θεοῦ τῆς εὐσεβείας ἀλογήσαντες, λειψάνοις νεκρῶν, καλῶς μὲν ἐνδεδυμένοις, ἀνθοῦσι δὲ τῷ κάλλει οὐκ ἔχουσι. τί γὰρ ὄφελος ψυχῆς νεκρᾶς τῷ μὲν Θεῷ λόγῳ νεκρωμένης, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἔργοις πεπεδημένης; τὰ ἔργα ἐπ' ἐλπίδι ζῇ ἀμοιβῆς καὶ σῴζεται. εἰ δὲ ὑπὸ ἀγνοοῦντων ἀγνοεῖ, τί γὰρ θᾶττον ἀπόλλυται; οὐ δεῖ μὴν τὴν πίστιν γυμνὴν εἶναι τῶν ἔργων, ἵνα μὴ ὑβρίζηται, πολὺ αἰσχίονα τῶν ἔργων ἡ πίστις. ὥσπερ γὰρ ἐν τιμῇ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ τὸ προσηκόντως τοῖς ἀνθρώποις προσηκειῶσθαι τὸ ζῆν, καὶ ὅτῳ τὸ πρέπεσθαι (τὸ γὰρ ζωὴν ἔχον τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐστιν ἡ ἔνδοξος) ὅτῳ δεῖ προσηκειῶσθαι ἡμῶν τῆς ζωῆς τὴν εἰς Χριστὸν ἐλπίδα, πρέπεσθαι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς. ὑπὲρ μὴ πρεπόμενοι ἐγχωρεῖ ζῆν πολλάκις, τὸ δὲ μὴ ζῶντα οὐκ ἐγχωρεῖ πρέπεσθαι. εἰσὶ δυσὶ Μωϋσῆς ἡμέρας παραφέκοπα· ἀλλ' ὅτῳ εἶχεν ἐν ἑαυτῷ ὑπὲρ ζῶντα λόγον, οὐδὲν αὐτὸν ἐζημίωσεν ἡ τῶν γιλίων ἔτη διετία. ὅτῳ καὶ ὅτι τῆς πίστεως τὸν ψοχικὸν καταστάσεως· ὃς μὲν τοῖς ἔργοις πρέπεσθαι, ὃς δὲ προσῆκεν τὴν ἔργων τὸν πίστιν ἐνδύεσθαι. ἀνεν πίστεως τὰ ἔργα ζώμενοι ἔργα δικαιοσύνης ὑ δυνήσονται ζήσαντα, αἰῶν δὲ ἔργων τὰ πίστιν δυνάμενα σῴζειν καὶ ζήσαντα καὶ βασιλείας ἀξιωθέντα. ἀδύνατος δοῦναι πίστεως ἔζησεν, ὁ δὲ λησταὶ πιστεύσας μόνον ἐδικαιώθη. καὶ μή μοι λέγε, οὐκ ἔχει χωρὶς πολιτεύεσθαι· ἐγὼ τοῦτο φιλονεικῶ, ἀλλ' οὐκοῦν πρέπουσα, ὅτι ἡ πίστις καθ' ἑαυτὴν ἔσωσεν. εἰ γὰρ ἐπίζησε τῇ πίστει, καὶ ἔργων ἠμέλησεν, ἀξέπιστε τῆς σωτηρίας. τὸ δὲ σκηπτόμενον ἐμοὶ καὶ ζητούμενον, ὅτι καὶ ἡ πίστις καθ' ἑαυτὴν ἔσωσεν, ἔργα δὲ καθ' ἑαυτὰ οὐδαμοῦ σὸν ἐργάζεται ἐδικαίωσε. καὶ θέλεις ἰδεῖν ἀκριβῶς, ὅτι ἔργα ἄνευ πίστεως οὐ ζωοποιεῖ; μεμάθητε τὸν Κορνήλιος ὅτι ἐλεημοσύναις δὲ προσηυχᾶτο, ἀλλὰ χεῖρον ἠγνόει, Θεῷ μὲν πιστεύων, ἀνθρώπῳ δὲ τῷ Θεοῦ λόγῳ οὐδέπω μεμαθηκώς. καὶ ὅτῳ ἔργα ἦν καλὰ καὶ θαυμαστά, ἤρεσκε μὲν τῷ τῶν ἀγαθῶν βραβευτῇ καὶ ἐραστῇ Θεῷ. ἀλλ' ὅτῳ εἶδεν ὁ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας μέγας ὀφθαλμός, ὁ ἀπροσωπόληπτος καὶ δίκαιος κριτής, ὅτι καλὰ μὲν τὰ ἔργα, νεκρὰ δέ ἐστιν οὐκ ἔχοντα πίστιν, ἀπεστέλλει ἄγγελον θεῖον βραβεύοντα τοῖς ἔργοις, ὡς καλῶς ἀθλοθετοῦντα καὶ στεφανοῦντα τῇ πίστει, ὃς φησι πρὸς αὐτόν· Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. εἰ τοίνυν εἰσηκούσθη ἡ δέησις, φησί, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι ἐδέχθησαν, τί μοι δεῖ λιπεῖν εἰς δικαιοσύνην; πέμψον οὖν εἰς Ἰόππην, φησί, καὶ μεταπέμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ὃς ἐλθὼν λαλήσει σοι ῥήματα, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. οὐκοῦν οὐκ εἶχε τὰ ἔργα σωτηρίαν. εἰ γὰρ ἐξ ὧν κηρύττει

Ωσ. ι. α. Ἰσ. Ωσιὰ

Ιωαν. ϛ. κη.

Πραξ. ι.

Πραξ. ι. δ.

χ. πολλαὶ

ἀποστόλους, οὕτω προσιέναι τῇ φοικτῇ ταύτῃ τραπέζῃ. Εἰρωνίαν γάρ, φησι, διώκετε Εζρ. 18. 18.
μὴ πάντων ἢ ⁂ ἁγιασμόν, οὐχοὶς οὐδεὶς ὄψεται ⁂ Κύριον. ὁ δὲ ⁂ Κύριον οὐκ ὢν
ἄξιος ἰδεῖν, οὐδὲ τῆς κοινωνίας ἄξιος ὅτι τὸ σώματος τὸ διασωτικοῦ. Διὰ τοῦτο φησιν ὁ
Παῦλος· Ἑκαστος δὲ δοκιμαζέτω ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτη- α. Κορ. ια. κη.
ρίου πινέτω. Οὐκ ἀπικάλυψε τὸ ἔλκος, οὐκ εἰς κοπὸν θέαζοι ἤγαγε τὸν κατηγορούμενον,
οὐ προεισήσει μάρτυρας ἢ πλημμελημάτων. ἔνδοι δὲ τὸ συνειδὸς, μηδενὸς πρόσωπον, πλὴν
ἢ τὰ πρώτα ὁρῶντος Θεοῦ, ποιοῦ τινὸ κρίσιν, ἢ τῶν ἡμαρτημένων τινὸ ἐξέτασιν· ἐξ πρώτα τ̀
βίον ἀναλογιζόμενος, ἕκαστ τῶν τοῦ τὸ κριτηρίου ἄγαν τὰ ἁμαρτήματα, διέρχου τὰ πλημμε-
λήματα, ἐξ οὕτω μὴ καθαρὸν τὸν συνείδοτος τῆς ἱερᾶς ἀπόλου τραπέζης, καὶ τῆς ἁγίας μέ-
θεχε θυσίας. Τοῦτο ἔχοντες ἐν νῷ, καὶ τῶν προεισαγωγῆς ἡμῖν ἐκρηθέντων μεμνημένοι, καὶ
ὅσοι κέρδος ἡμφεία τοῖς ἁπλῶς ἐξ ἀκολάστως ὁρῶσι τὰ τῶν γυμνικῶν ὀνείδη, ἢ προσ τῆς γα-
στρὸς τὸν Θεοῦ ⁂ φόβον καὶ τὸν ἀγάπην προσ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, πάντα χθὲς ἑαυτοῦ
καθαίροντες, οὕτω καὶ προσιώμεν τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις· ἵνα μὴ εἰς κρίμα καὶ κατάκριμα, Ἰσ. θυσίας
ἀλλ' εἰς σωτηρίαν ψυχῆς ἢ ὑγίειαν, εἰς πρόρησιν διώκειν, τῆς σωτηρίας τοίνυν ἀπο-
λαύωμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. τῶν αἰ-
ώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ

ΠΑΝΥ ΩΦΕΛΙΜΟΣ "ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ⁂ ΘΕΟΥ ΦΥΣΕΩΣ ΝΟΜΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ.

Πε. περὶ ευσεβείας νόμων

Πε. ἀληθ. Πε. ἐυσεβ.

ΔΟΣα γραφὴ διδάσκουσι ἐξ ὠφέλιμος, ἐξαίρετον ἔχουσα τὴν πηγὴν τῆς "θεοσεβείας, ἐξ πνεῦμα τῆς "ἀληθείας. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἁγίου καὶ θεοσκιωποῦ πνεύματος, ὥσπερ ἀπὸ ζωοῦ βυθαλοῦς ἢ γοήτρου πη-
γῆς, πρώτα πηγάζει τὰ θεῖα κάλλιστα· ἢ ὅσα ὁ νόμος διαγράφει, ὅσα προφῆται διασαφίζουσι, ὅσα ἀπόστολοι κηρύττουσι, πάντα τοῦ-
τα τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἀληθῶς ἀπηκάζεται ἐξ ὑπογράφεται. Πάντα γὰρ ἐνεργεῖ ἓν ἢ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦσα ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. Διὰ τοῦτο πρώτα ἀπαγράφεται ἐν κάλλη τῆς θεοσεβείας, ἢ λαμπρύνουσι ⁂ λόγοι τῆς ἀληθείας, ἢ βρύουσι θησαυροὶ τῆς ἐνθέου σοφίας· θησαυροὶ ὄχι γῆ καταχρυπτόμενοι, ἀλλ' ἐν τῷ βαθεῖ τῆς θεοσεβείας θεωρούμενοι· θησαυροὶ ψυχὰς θεραπεύοντες, οἰκοίας φωτίζοντες, τὸν οἰκουμένου ὑπερφέροντες, πᾶσαν τὰ Ἀδὰμ τὸν πλουτίζοντες. ὥσπερ γὰρ εἰς πολλοὺς κατενέχθη τὰ πτώσιν τὸ προγόνου κάλλος τῆς θεοσεβείας ἀπεδυσάμενος, οὕτω διὰ τῆς σωτῆρος ἡμῶν τοῦ Θεοῦ λόγου συγκαταβάσεως ἐπλουτίσθη. καὶ μαρτυρεῖ Παῦ-
λος ὧδέ πη λέγων· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἐν πάντι ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν πάντι α. Κορ. α. ε.
λόγῳ ἢ πάσῃ γνώσει. ὁ μὲν Θεοῦ λόγοι δεχόμενος πλοῦτος, ὁ δὲ μὴ δεχόμενος Θεοῦ λόγου
πτωχεύει. ἢ μαρτυρεῖ Ἱερεμίας λέγων· Καὶ εἶπον, ἴσως πτωχοί εἰσι· διὰ τοῦτο οὐ δύνανται Ιερ. 1. ε.
ἀκούειν λόγου Κυρίου. ἀλλ' ὁ μὲν πτωχεύων οἰκειδίζεται, ὁ δὲ πλουτῶν ἀγάλλεται, ὁ πλουτῶν
τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, ὁ χαίρων τοῖς ἀρέσκοις τῆς ἐν Χριστῷ φιλοσοφίας, οἷος ἦν ὁ Δαβὶδ
λέγων· Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία καρπίμη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· ἐλαία καρπίμη, ἢ φύλ- Ψαλ. να. ι.
λοις κομῶσα, ἀλλὰ καρποῖς θυσίας βεβρυθοῦσα. ἔστι γὰρ ψυχὴ πολλάκις κομῶσα μὲν τοῖς
χλάδοις

δηλοῖ ὁ τόπος. ὃ μὲν φύσει ἔχει γλυκέως καὶ ἡδέως· ἀλλὰ τοῖς νοσοῦσι καὶ πικρόν ἐστι καὶ ἀηδές· ἀλλ' οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀῤῥωστίαν ἐκείνων. οὕτω καὶ ὁ νόμος οὐ δοκεῖ φορτικὸς εἶναι οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν. οὐ πολλές μοι πόνος δεῖξαι βύκολον ὄντα, ἵνα κατορθωθῇ. ὃ γὰρ δύσκολον αὐτὸν ποιοῦν, ὃ ἐπεροι λέγω εἶπον. πῶς οὖν γένηται, φύγε τὴν ὄψιν τῆς γυναικός, ἀπόστηθι τῆς ἀσελγείας. ὃ δ' ἀκόλουθον, ὃ σωφρονίσω λέγω εἶπον· καταμάθωμεν δὲ γυναῖκας, θεραπεύουσι καλλωπισμοὺς ἀλλότριους, ἐν οὕτω τῆς ὀπτασίας κεῖται. τοῦτο δὲ δύσκολον λέγω. ὃ δὲ εἶπεν αὐτὸν, φύγε τὴν κόμην, ἀπόστηθι τὸ πυρός, μὴ παρασπίσῃς τῇ φλογί, ἵνα μείνῃς ἀσινής, πολλὴ ἔχει τὴν εὐκολίαν. καὶ φύσει γάρ ἐστι ὃ ὑπέλαβε. Ἠκούσατε, ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἡμᾶς ἀναμιμνήσκει τοῦ παλαιοῦ νόμου, ἕτερον μέλλων εἰσάγειν; ἵνα ἀπὸ τῆς συγκρίσεως μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔστι μάχη τούτοις, κἀκείνου. ὅταν γὰρ σύγκρισις ᾖ, τότε φανερώτερον ἡ κρίσις γίνεται. ὅπερ ἔμπροσθεν ἐγκαλοῦντες, ὅτι αἰνιγματωδῶς ταῦτα λέγει, ἰδού, φησίν, ἑκατέρους παρέλαβε τὴν μοῖραν τοῦ νόμου, δοκίμασον καὶ μάθε τὴν συμφωνίαν. οὐ τοῦτο δέ μέσον, ἀλλ' ἵνα δείξῃ καὶ εὔκολον ὄντα, καὶ εὐχείρωτον εἰσαγόμενον. διὰ τοῦτό φησι, ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. Τοσοῦτον χρόνον ἐμελέτησατε τὸν παλαιὸν νόμον. ὥσπερ διδάσκαλος πρὸς παιδίον λέγων ἀκριβῆ βίβλον παλαιὰν βουλόμενον ἐκδιδαχθῆναι ἐπὶ μαθήμασιν, ὅτι τὰ ὑψηλότερα αἰνιγματωδῶς θέλω, λέγει, σύνισθι πόσον χρόνον ὁ μάθημα τοῦτο κατέσχες· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἀναμιμνήσκων ὅτι πολλῷ χρόνῳ ἐμελέτησαν καὶ κατέσχον τὰ παλαιὰ νόμιμα, καὶ ἡμᾶς λοιπὸν πρὸς τὰ ὑψηλότερα ἀνελθεῖν, εἰς τὴν περὶ αὐτοῦ νομοθεσίαν τὴν πατρῴαν αἰνίττεται, λέγων· ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. ἐκεῖνο τοῖς ἀρχαίοις ἐῤῥέθη· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν. Εἰ μὲν γὰρ τοῖς ἀρχαίοις ἔλεγον, εἰκότως ἠγανάκτει, ὅτι ἀπλέστερον ἡμῶν ἡ φύσις διέκειτο· ὅτι δὲ ἐπιδώκει ἡ φύσις, ὅτι πλουσιωτέρα γέγονε, καὶ διδαγμάτων πλουσιωτέρων λοιπὸν καιρός. διὰ τοῦτο καὶ ἀναμίμνησκε τῆς νομοθεσίας, ἵνα μή τις τὴν ὀπτασίαν ὁρῶν τῆς φιλοσοφίας ἀκμὴν καὶ αἴσθηται, φησί· Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πλείονά με ἀπαιτεῖς τὰ πόνου; διὰ τί; οὐχὶ τῆς αὐτῆς χρηστῶ φύσεως ἐκείνοις; οὐχὶ αὐθέκτης εἰμί, καθάπερ ἐκεῖνοι; ἵνα μὲ ταῦτα λέγωσι, τίνος ἕνεκεν μᾶζον ἔθηκα τὰ σκάμματα; περιαιρῶ τὴν ἀντίθεσιν, εἰπὼν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. μείζονά, φησι, φέρω τὰ ἐπαθλα. Εἰπὼν οὖν ἀγῶνας, εἰπὼν τὴν ὑπόθεσιν τῆς νομοθεσίας, ἐμνημόνευσι καὶ τῶν ἐπάθλων. οὐ γὰρ τὴν Παλαιστίνην ὑμῖν δίδωκα, φησί, ῥεῖν τὴν γλῶ ῥύσιν γάλα καὶ μέλι, ἀλλ' αὖθις ὑμῖν χαρίζω τὸν οὐρανόν. Οὐκ ἐν τῷ μεταλαβεῖν τῶν κατορθωμάτων πλεονεκτοῦμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βαδίσαι τὴν ἀμαρτημάτων μείζονα τὴν κόλασιν ἀναμένομεν· ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν νόμον παραστήσας διδάσκων ἀκριβείας τῶν ἐν τῷ νόμῳ (Ὅσοι γάρ, φησὶν, ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· τοιγαροῦν οὐκ ἔχουσι τὸν νόμον κατηγορήσοντα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς οἴσω τὴν ψῆφον, φησί, μεταξὺ τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων) οὕτω τὸν ἐν τῷ νόμῳ παραινέσαντα ὑπὲρ τῆς χηρίτιδος ἀμαρτάνοντας ἀφορητοτέρους ἀναστήσοντα τὴν κόλασιν. καὶ τοῦτο τὴν ἀφορμὴν οὕτως ἔδειξεν ὁ Παῦλος εἰπών· Ἀθετήσας τις νόμον Μωϋσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶ ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας, ὁ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; ὁρᾷς ὅτι τὴν χάριτος μείζονα τὴν τιμωρίαν, ὥσπερ δῶρα καὶ τὰ ἐπαθλα μείζονα; ἀλλ' ὅπερ τὴν μυσταγωγίαν ὑμᾶς ἀναμνήσω τὴν φρικωδεστάτην καὶ πνευματικήν, παρακαλῶ καὶ δέομαι καὶ μετὰ πάσης ἀξιῶ σπουδῆς, ὥστε πάσαν ἀπορρίψαι

ἀποθεμένους,

Ⓦ Τί ποτ' λέγ τῆς ἐξόδου, ὅπ ἀπολαβοιμίου μι τῆς χλιδῆς αὐτῶ ἐξαγαγεῖν αὐτὸν ἐκ γῆς Αἰγύπ; ἵνα πατρικὴν δείξῃ φιλοσοργίαν. οὐχ ὡς δούλους ἐξήγαγεν, ἀλλ' ὡς παιδίον λαβὼν πατήρ; οὕτως ἀπήλαυξεν, οὐκ ὄπισθεν βαδίζων κελεύων, ὥσπερ οἰκέτ, ἀλλ' ὡς ἰδίοις ἐπὶ τῆς ἐλευθερ, τῆς δεξιᾶς λαβόμενος, οὕτως ἐξήγαγεν. Εἶδες δύο δίκαιοι ἕνα νομοθέτην; ὁ καινοῦ λοιπὸν ὅπως τῶν ἀγώνων ἀπηλλάγημεν, ἢ ἀπὸ τῆς καινῆς δείξω σοι τοῦτο, ἵνα ἴδῃς τὴν συμφωνίαν τῶν δίκαιοι. εἶδες τὸν προφητεύοντα δίκαιον τῇ ῥητῇ μάθῃς τὸν προφητείαν ἢ δίκαιον τὸν τύπον. ἢ ἐκ δίκαιον τὸν πάλιν ἀσαφές ὄντ, ἢ ποτὲ ὄντ δίκαιον τύπον προφητεία, ἢ πότε ὄντ δίκαιον λόγον προφητεία; ὁ καὶ οὕτω ἐν βραχεῖ ἢ τοῦτο πιστωσαφές. ἢ προφητεία ἢ δίκαιον τύπον, ἢ δίκαιον προσλῆψ ὄντ προφητεία· ἢ ἢ ἄλλη προφητεία, ἢ δίκαιον ῥητῆ ὄντ προφητεία. τοῦτ μὲν γὰρ συνεπωτέρους δίκαιον τὸν λόγον ἐποίησεν, τοῦτ ἢ ἀναισθητοτέρους ἢ δίκαιον τὸν προσλῆψ ὅλως ἐπλησφόρει. ὅπῃ γὰρ πρᾶγμα ἔμελλεν ἐκβήσεσθαι μέγα, ἢ ὁ Θεὸς σαρκὰ ἔμελλεν ἀναλαμβάνειν, ὅπῃ ἡ γῆ οὐρανὸς ἔμελλει ἔσεσθαι, ἢ ἡμετέρα φύσις πρὸς τὴν τῶν ἀγγέλων εὐημέρειαν ἀναβαίνειν, ὅπῃ ὑπερέβαινεν ἐλπίδα ἢ προσδοκίαν ὁ λόγος τῶν μελλόντων ἐκβήσεσθαι ἀγαθῶν, ἵνα μὴ ὃ καινὸν ἢ παράδοξον ἀληθῶς φανεῖ θορυβήσῃ σοῦ τότε ὁρῶντος ἢ ἀκούοντος, αἰῶνι προετύπωσε δίκαιον προσλῆψ ἢ δίκαιον ῥημάτων ἐρεθίζων ἡμῶν τὴν ἀκοὴν ἢ τὴν ὄψιν, ἢ ὃ μέλλον ἐκβήσεσθαι παρασκευάζων. τοῦτο γ ἦν, ὅπερ ἐλέγομεν, τ' ὅτι δίκαιον τύπον προφητεία, ἢ τ' ὅτι δίκαιον λόγου προφητεία, τ' ὅτι δίκαιον προσλημάτων, τ' γ δίκαιον ῥημάτων. Εἶπω σοι δίκαιον προσλήμματος προφητείαν, ἐξ δίκαιον ῥήματος εἰς αὐτοί; Ὡς πρόδηλον ὅτι σφαλῶ ἢ ζητῶ, ἢ ὡς ἁμαρτὸς ἐαυτοῦ τοῦ κύριος αὐτοῦ. τοῦτο Ησ. ιγ. ζ.

δίκαιον ῥήματος προφητεία. ὅτι γὰρ Ⓦ Ισαὰκ διαλέγεται ὁ Αβραάμ, τότε πρόδηλον ἐστὶν ἐκ τῶν κεφαλαίων ἐκ τῶν προσώπων, προσὶ τὸν θεσπέσιον ἄγαλμα ἔργον, καθάπερ ἐν τούτῳ προδιαφωνῶ ἡμῖν ὁ σωτήριος πάθος. ὅπερ οὖν ἐλέγομεν, βούλει σοι δείξω δύο ἁγίους ἐκ τοῦ αὐτοῦ δίκαιον τοῦ ἔργου, ὥσπερ ἐν ἴδῃς ὁ πρόδηλον ἐν τῷ ῥήματι; μάθῃτε ἢ ἐν τῷ προσλήμματι. Λέγετέ μοι Ⓤ τὸν νόμον θέλοντες εἰ). καλῶς εἶπε, θέλοντες (οὐ γὰρ Γαλ. λ. κα.

ἦσαν) εἰ γὰρ ἦσαν τὸν νόμον, οὐκ ἂν ἦσαν τὸν νόμον. τοῦτο αἴνιγμά ὅτι ὃ λεγόμενον. ὁ γὰρ νόμος τῷ Χριστῷ παρέπεμπε· τοῦτ προσέχοντας· ὁ Ⓦ διδάσκαλον ἀπαιτῶν ἀγόμενον ἢ Ⓦ παιδαγωγόν. δίκαιον φησι, λέγετέ μοι, Ⓤ τὸν νόμον θέλοντες ἔ). Ⓦ νόμον οὐκ ἀκούετε, ὅτι Αβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, ἢ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας, ἄπιστά ὅτιν ἀλληγορούμενα; Εἶδες δίκαιον τὸ προσλήμματος προφητείαν; ὃ γὰρ γυναῖκας ἔχει, οὐ ῥῆμα, ἀλλὰ πρᾶγμα, ἢ δούλου ἢ ἐλευθέρου. ἐδειξά σοι δίκαιον τῶν ῥητῶν, ὅτι δύο δίκαιοι ἓν ὄντ νομοθέτης· μάθωμεν ἢ δίκαιον τῶν τύπων ὃ αὐτὸ τοῦτο. Αβραὰμ δύο γυναῖκας ἔσχεν· αὗται δὲ εἰσὶ δύο δίκαιοι, ἢ εἷς νομοθέτης· ὥσπερ ἐκεῖ πρόδηλον, ἢ πρόδηλον· ὃ μὲν ῥήματι, ὃ δ' ἐν προσλήμματι (πολλὴ δ' ἡ τῶν ἔργων ἢ τῶν λόγων ἡ συμφωνία) ὅπου ἢ ἐνταῦθα δίκαιοι δύο· ἢ ταύτας ὁ μὲν Ιερεμίας δίκαιον ῥήματος προσῶπον, ὁ δ' Αβραὰμ δὲ αὐτῶν ἐπίπτωσιν ἐν τῷ δύο γυναῖκας ἔσχεν. ὥσπερ γὰρ εἷς ἀνήρ, ἢ δύο γυναῖκες, οὕτως εἷς νομοθέτης, ἢ δύο δίκαιοι.

Γαλ. δ. κε.

Αλλ', ὅπερ ἔλεγον, ἐξ δι' ὃ πάντα ταῦτα κεκίνηται (τοῦτο γὰρ χρὴ τῆς καινοδότου ἐκπιστεῖ) Ο ἐμβλέψας γυναῖκα προσὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ Ματθ. ε. κη.

κ. δια καρδίᾳ αὐτοῦ. ναί· ἀλλὰ " δι' ὃ ταῦτα πάντα ἐκίνησα ὑμῶν. Τίνος γὰρ ἕνεκεν αὐτοῖς παλαιὸν ἀναγινώσκει νόμον; λέγει γὰρ αὐτοῖς, Ηκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις. συν- Ματθ. ε. κζ.

εἶδεν ὅτι δύσκολόν ὅτι ὃ ἐπίταγμα, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ῥᾳθυμίαν τῶν ἀκουόντων. πολλὰ γὰρ ἢ φύσει εὔκολα ὄντα, δυσκατόρθωτα γίγ, ὅταν ῥᾳθυμήσωμεν· ὥσπερ οὕτω ἢ δύσκολα ὄντα, κοῦφα ἢ ῥᾴδια γίγ, ὅταν σπουδάζωμεν ἡμῶν. οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἡ δυσκολία, ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει τῶν μαθητῶν. ἢ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές,

δῆλον

σας, οὐκ ἔχει πολιὸν μιαθὸν (ἀνάγκη γὰρ ἐστι) ὁ δὲ μὴ καταρθώσας, οὐδὲ βλωσυὸς ἐστι τῇ χολῇ καὶ τῇ πικρίᾳ; Οὐαὶ γὰρ μοί, φησιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. ὅτι δὲ τῶν ἄλλων οὐχ οὕτως, ὅτι τῶν ἐκ προαιρέσεως, ἀλλὰ καί; Τίς οὖν μισθός ἐστιν ὁ μιαθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου. ἐκεῖ νόμος ἦν· ἐκεῖ τοῦτο μιαθὸν οὐκ εἶχε πολιόν. τοῦτο δὲ προαιρέσεως ἦν· διὰ πολιὸν ἔχει ⓦ μιαθόν. ταῦτά μοι πάντα οὐχ ἁπλῶς εἴρηται, ἀλλὰ διὰ ⓦ νόμου ⓦ ἦσαν, ἵνα διδάξω σε, ὅτε βαρῶ, σε οὐκ ὄντα βαρῶ, σε οὐδὲ φορτικόν, σε οὐδὲ ὅτι πονηρὸν σεαυτὸν ἀδικῶ.

Φέρε δὴ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Χριστοῦ ῥημάτων ταῦτα τοῦτο φανερὸν ποιήσωμεν. Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. σωφρονίζει καὶ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τούτου, ὅτι μέλλουσι πολλοὶ τοῦ νόμου καταγνῶναι δυσχολίαν. Διὰ τοῦτο οὖν οὐ γυμνὰ εἰσήνεγκεν, οὐδὲ ψιλὰ, οὐδὲ καθ' ἑαυτά· ἀλλὰ καὶ τοῦ παλαιοῦ ἀναμιμνήσκει νόμου, ἀπὸ τῆς συγκρίσεως καὶ τῆς βυκολίδου καὶ τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ἐπιδεικνύμενος. πῶς; φησί. Οὐκ εἶπε γὰρ ἁπλῶς, ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ (ἐνταῦθα πρόσκειται μὴ ἀκριβείας) ἀλλὰ προέτεινε λύσιμον τοῦ παλαιοῦ νόμου, οὕτω λέγων· Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἶδες τοίνυν δύο νόμους, ⓦ παλαιὸν, καὶ ⓦ καινὸν, ὃν ἔθηκε Μωϋσῆς, καὶ ὃν εἰσάγει αὐτὸς, μᾶλλον δὲ καὶ τοῦτον αὐτὸς ἔθηκε· καὶ γὰρ διὰ Μωϋσέως αὐτὸς ἐλάλησε. Σκόπει δὴ πάλιν ὅτι καὶ τοῦτον αὐτὸς ἔθηκεν; οὐκ ἀπὸ Ἰωάννου, οὐδὲ ἀπὸ τῶν ἀποστόλων τὴν μαρτυρίαν προσδέχομαι (πρὸς γὰρ Ἰουδαίους μετὰ τούτων ὁ ἀγών) ἀλλ' ἀπὸ τῶν προφητῶν, οἷς δοκοῦσι πιστεύειν, αὐτῶν ἀποδείξω, ὅτι καὶ παλαιὰ καὶ καινὴ νομοθετεῖται ἡμῖν. Τί οὖν ὁ Ἱερεμίας φησί; Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν. Εἶδες καὶ τῆς καινῆς τὸ ὄνομα ἐκ τῆς παλαιᾶς; Εἶδες καὶ τὴν προφητείαν πρὸ τοσούτων ἐτῶν διαλάμπουσαν χρόνων, διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν; ἀλλὰ πόθεν δῆλον, ὅτι ἐκ τοῦ παλαιοῦ αὐτὸς ἔδωκεν; Εἰπὲ, ὅτι διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, ἐπήγαγον· Οὐκατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. καὶ· ἀλλ' οὕτω τὸ πρᾶγμα ἀπεδείξαμεν. Διὰ γὰρ ἅπαντα τὰ δυσκρούστα ἐπάγαγεν εἰς μέσον ἡ δῆλα ποιῇ, ἵνα πάντοθεν ὁ λόγος ἡμῖν ἐκκαθαίρηται, καὶ μηδὲν τοῖς αἰσχυντῆσι καταλείπηται πρόφασις. Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐκατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. διέθετο διαθήκην τῷ ⓦ Νῶε, ὅτε ἐκατακλυσμὸς ἐγένετο, βουλόμενος ἡμᾶς ἀπαλλάξαι τοῦ φόβου, ἵνα μὴ δι' κατακλυσμοὺς βλέποντες, καὶ ὁμοίους ὁρῶντες ἀεὶ, καὶ τὴν πανωλεθρίαν ἐκείνην προσδοκῶμεν ἔσεσθαι. Διὰ τοῦτό φησι, Διαθήσομαι διαθήκην μετὰ σοῦ, καὶ μετὰ πάσης σαρκός. Γεν. 8. 9. διέθετο πάλιν τοῖς ⓦ Ἀβραὰμ διαθήκην περιτομῆς· διέθετο διαθήκην Μωϋσέως, τὴν καὶ πᾶσι γνώριμον. Εἶπεν ὁ Ἱερεμίας, Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινήν, οὐκατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. Εἰπὲ ποίοις πατράσι. καὶ γὰρ Νῶε πατὴρ ἦν, καὶ ὁ Ἀβραὰμ πατὴρ ἦν. ποίοις οὖν λέγει πατράσι; Ὃ γὰρ ἀδύνατον τοῦ προσώπου σύγχυσιν ποιεῖ. ἐνταῦθα προσέχετε· οὐκ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, ὅτι τὴν ὅτι Νῶε λέγει, ἵνα μὴ λέγῃς, ὅτι τὴν ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ λέγει, αὐτὸ τοῦ χρόνου λοιπὸν τὴν διαθήκην ἐμπεποίηκεν οὕτως. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην, οὐκατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἐπήγαγε καὶ ⓦ χρόνον· Ἐν ἡμέρᾳ ὅτε ἐλαβόμην μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Εἶδες ὁ τοῦ καιροῦ διεῖρεν ἡμᾶς πόσην ἐποίησε τὴν διαφοράν; ἐκεῖνοι λοιπὸν οὐδὲ Ἰουδαῖοι αἱρέσεται. ἐλαμπάδωσε τοῦ χρόνου, καὶ λαβὲ τὸν νομοθέτην· ἐν ἡμέρᾳ ὅτε ἐλαβόμην μου τῆς χειρὸς αὐτῶν. Διὰ τί ὁ καὶ ⓦ

Φύσις, ὅσῳπερ αὖ ὑπὲρ πλέον ὁμιλήσῃ τῷ ζῳοτόκῳ Φύσει, τοσούτῳ μᾶλλον δαπάνᾳ Ⓦ ἰόν· ὅπου δὲ τὴν ῥημάτων τούτων ὁ φόβος, ὅσῳπερ ἀν᾽ ἐπιχυθῇ τῇ ὑμετέρᾳ ζῳογονίᾳ, τοσούτῳ μᾶλλον ἅπασαι ἐκκαθαιρεῖ τῆς ἀκολασίας τὸν ἀμῦρτίαν. πυρώσωμεν αὐτὸν ὦδε τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας, ἵνα μὴ ἀναγκαθῶμεν αὐτὸν ἐκεῖ πυρῶσαι τῷ πυρὶ τῆς γεέννης. τὸν μὲν γὰρ σὸν θλῖψαι ἀπλοῦσαι καθαρὸν σὸν δεῖ ἐκφιο βλαβῆναι ὃ πῦρ· τὸν δὲ μὴ ἁμῦρτημάτων ἀπλοῦσαι σὸ πυδεῖ ἐκφιο δίξεται ὃ πῦρ. Ἑκάστου γὰρ, φησὶ, τὸ ἔργον, ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει. δοκιμάσωμεν ἑαυτὸν νῦν χωρὶς ὀδύνης, ἵνα μὴ δοκιμασθῶμεν τότε μετ᾽ ὀδύνης. ὅσα δ᾽ εἶπεν, φησὶν, ὑπέρογκος ὁ νόμος. τί οὖν; ἀδύνατα ἡμῖν ὁ Θεὸς προστάττει; οὐ φημί· ὑπερομίζου, μὴ κατηγόρει τοῦ διαστάτου. οὐ γὰρ ὄντων ἀπολογίας ζῆτος, ἀλλὰ ἁμῦρτίας προσθήκη τῆς προτέρας χαλεπωτέρα. ὅπου γὲ τοῖς πολλοῖς τὴν ἁμαρτανόντων ἔγος ὑπὲρ Ⓦ διαστάτου ἀφεῖναι τὰ ἐγκλήματα, ἄκυσον. προσῆλθεν ἐκεῖος ὁ τὰ πέντε τάλαντα πιστωθεὶς, καὶ προσεπέτυχε ἄλλα πέντε· προσῆλθεν ὁ τὰ δύο τάλαντα πιστωθεὶς, καὶ προσεώνυχε ἄλλα δύο· προσῆλθεν ὁ τὸ τάλαντον πιστευθεὶς, καὶ ὑπὲρ μὲν τάλαντον προσετέτυχεῖ οὐκ εἶχεν, αὐτὸ τάλαντον κατηγορεῖν προσέφυγε. πῶς φησιν; Εἶπον σε, ὅτι σκληρὸς εἶ. ὦ ἀνόμου μισθὸς οἰκέτου. οὐκ ἀρκεῖται τῇ ἁμῦρτίᾳ, ἀλλὰ καὶ κατηγορεῖν εἰσάγει τοῦ διαστάτου. Θεραίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ ζωάγων ὅθεν οὐ διεσώρπισας. ὕτω καὶ σὺ τῷ πρόσπι βίῳ ὅσοι μισθὸν ἐργάζονται ἀγαθὸν, προσθήκην τῶν κακῶν ἑαυτῷ ποιοῦνται τὸν κατηγορεῖν τοῦ διαστάτου. μὴ τοίνυν κατηγόρει τοῦ διαστάτου, οὐκ ἐπέταξεν ἀδύνατα. πολλοὶ τὰ προστάγματα ὑπερβαίνουσιν· οὐκ ἂν ἦ, εἰ ἀδύνατα ἦν, ὑπερέβησαν ἂν ἐξ οἰκείας προαιρέσεως. πρᾳθυμῆσαι οὐκ ἐπέταξε, καὶ καταρθῦσαι πολλοὶ· ἀκῆμοσυνῆσαι οὐκ ἐπέταξε, καὶ πολλοὶ τὰ ἑαυτῶν ῥίπτουσιν, ζῆλον τῶν ἔργων μᾶρτυρούντες πολλῷ βύκολίῳ τοῖς τῆς ὑπακοῆς νόμοις. οὐ γὰρ ἂν ὑπερέβησαν αὐτὰ, εἰ μὴ αὐτὰ τὰ ὑπακούοντα βύκολον ἦν. οὐκ ἐπέταξε πρᾳθυμῆσαι. ὁ μὲν γὰρ ὑπάξας πρᾳθυμῆσαι, ὑπὸ τὸν ἀνάγκην ἄγει τὸν νόμον καὶ Ⓦ μὴ βουλόμενον· ὁ δὲ παραινέσας, κύριον ἀφίησι τῆς αἱρέσεως Ⓦ ἀκροατήν. ζῆλον τοῦτο καὶ ὁ Παῦλός φησι, Περὶ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι. ὁρᾷς οὐκ ἐπιτάττων, ἀλλὰ συμβουλεύων; ὁρᾷς οὐ πρόσταγμα, ἀλλὰ παραίνεσιν; πολὺ γὲ τὸ μέσον. τὸ μὲν γὰρ ἀνάγκης ἐστὶ, τὸ δὲ προαιρέσεως. οὐκ ἐπιτάττω, φησὶν, ἵνα μὴ βαρήσω· παραινῶ καὶ συμβουλεύω, ἵνα σὲ ἀγάγω. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐκ εἶπε, πάντες ἦ πρᾳθυμεῖτε. εἰ μὲν γὰρ ἐπέταξε πρᾳθυμεῖν ἅπαντας, καὶ νόμον ἐποίησε τὸ πρόσταγμα, οὗτε ὁ καταρθώσας ἂν πολλῆς ἀπέλαυσε τιμῆς, ὅσης νῦν, καὶ παραβάσας τὸν ἑκάστου δὲ ἔδωκε δίκην. εἶτε πῶς ἡμῖν ὁ νομοθέτης φείδεται; πῶς κηδεται τῆς ἡμετέρας σωτηρίας; μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο τοῦτο ἐπίταγμα ποιῆσαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι Ⓓ μὴ πρᾳθυμοῦντες ζημιώσουσι, οἱ δὲ μὴ πρᾳθυμοῦντες κολαζέσθωσαν; ἀλλ᾽ ἐφείσατο τῆς φύσεως. φείδεται τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας, ἀφῆκεν ἔξω τῶν σαδίων, ἀφῆκεν ἀποτρέπων τῶν ἀγώνων τὸν πρᾳθυμίαν· ἵνα καὶ Ⓓ καταρθοῦντες τὸν οἰκεῖον μεγαλοψυχίαν ὑπὲρ αἴξωσι, καὶ Ⓓ μὴ καταρθοῦντες, τῆς συγγνώμης ἀπολαύσωσι τοῦ διαστάτου. οὕτω καὶ περὶ τῆς ἀκτημοσύνης· οὐκ ἐπαίνεσε ὃ προσταγμα ὑπέταγμα. καὶ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλ᾽, Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα. σὺ τῇ βουλῇ πείθου τῇ σῇ, κύριος ἔσω τῆς γνώμης· οὐκ αἰαγκάζω, οὐδὲ βαρῶ· ἀλλὰ καταρθώσαντα μὲ στεφανῶ· μὴ καταρθώσαντα δὲ οὐ κολάζω. τὰ μὲν γὰρ ἐξ ὑπαγῆς γνώμης καὶ ἐξ ὀφειλῆς οὐ ποσῶν ἔχει μισθόν· τὰ δὲ οὐκ προαιρέσεως καὶ ἐξ οἰκείας φιλοτιμίας, λαμπρεῖς ἔχει τοὺς στεφάνους. καὶ τούτων Παῦλον προσάγω μᾶρτυρα. Εὐ διαγελίζωμαί, φησὶν, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. ζῆλον τί; ἀνάγκη γὰρ μοι ὑπόκειται· οὐαὶ δέ μοί ἐστι, ἐὰν μὴ διαγελίζωμαι. ὁρᾷς ὅτι τοῖς νόμοις, ὁ μὲν καταρθώ-

τὴν ἁμαρτίαν; ἡ δὲ χαλεπώτερον, ⟨W⟩ μοιχοὶ μοιχείας ἀλύτα οὐκ εἰσὶ δὐθεραπεύτως, ἀλλ' εἰ θείᾳ δικαιοσύνῃ τῆς μοιχείας μόνον ὦσι βύσιοι, ἐνθα ἀθάνατα καὶ τῶν πυρῶν; πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἡ δὲ νόσημα, ἀλλὰ ἡ τὴν ῥίζαν δύναμις τοῦ νοσήματος. ῥίζα γὰρ μοιχείας, ἐπιθυμία ἀκόλαστος. διὰ οὐ μοιχεύειν κολάζει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμίαν, τὴν τῆς μοιχείας μητέρα. οὕτω καὶ ⟨W⟩ ἰαζεῖ ποιοῦσιν· οὐ πρὸς τὰ νοσήματα ἴσχυται μόνον, ἀλλὰ δὲ πρὸς τὰς αἰτίας αὐτῶν· καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς νοσοῦντας, ὁ ποιητὴς ῥοῦμα αἷματος ἀπὸ τῶν κροτάφων δύσεις λυσιν· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ποιεῖ. ὀφθαλμία χαλεπή, μοιχεία· τὸν ὀφθαλμὸν ὅτι τὸ νόσημα, οὐ τὸν τοῦ σώματος, ἀλλὰ πρότερον τὸν τῆς ψυχῆς. διὰ τοῦτο ἐκβαλεῖν αἰσχύλε τὸ ῥοῦμα τῆς ἀκολασίας τῷ φόβῳ τοῦ νόμου· διὰ τοῦτο οὐχὶ μοιχεύειν μόνον ἐκώλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπιθυμίαν ἐμωρήσατο. ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. τῆς γὰρ καρδίας διεφθαρμένης, τί λοιπὸν ὄφελος τοῦ λοιποῦ σώματος; ὥσπερ γὰρ ἐπὶ φυτῶν καὶ ξύλων, ὅταν ἴδωμεν τὴν καρδίαν διεφθαρμένην, τὸ λοιπὸν ἀποδοκιμάζομεν μέρος· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ἐκεῖνα πολήται, ἐὰν καὶ λοιπὸν τὸ σώματος ὑγίᾳ. ὁ ἰὸς γὰρ ἀπόλωλε, διέφθαρται καὶ καταβέβληται, μάτην περίεστι ⟨W⟩ ὕπνου λοιπόν. ἐπὶ ποιος ἐστὶν ὁ νόμος καὶ πολὺ τὸ φορτικὸν ἔχει. ὥσπερ οὖν καὶ μέγαν ἔχει ⟨W⟩ στέφανον. τοιαῦτα γὰρ τὰ ἐπὶ πίστει, μεγάλας ἔχει τὰς ἀμοιβάς. σὺ δὲ μὴ τῷ πόνῳ πρόσεχε, ἀλλὰ τῇ ἀμοιβῇ σου. οὕτω γὰρ ⟨W⟩ ἐπὶ τῶν βιωτικῶν ἔργων πραγμάτων. ἀν μὲν γὰρ ⟨W⟩ πόνον ἴδῃς τῶν καρπωμάτων, βαρὺ καὶ φορτικόν· ἂν δὲ τὴν ἀμοιβὴν ἴδῃς, κοῦφον καὶ ῥᾴστον τὸ πραγμάτιον. οὕτω καὶ κυβερνήτης, ἂν τὰ κύματα βλέπῃ μόνον, σχεδόν ποτε ἐξέλκει τὸν λιμένος τὸ σκάφος· ἀλλὰ πρὸς τῶν κυμάτων τὴν ἐμπειρίαν ὁρᾷ, οὕτω καὶ ἀπλήστως καταπολεμᾷ πελάγους. οὕτω καὶ γραπτώτης δι' ἃ τραύματα βλέπῃ καὶ σφαγάς, σχεδόν ποτε ἀνδύσεται γέγραπται· διὰ δὲ τῶν τραυμάτων καὶ ἕλκη καὶ σφαγὰς σκοπῇ καὶ τὰς τύχας, ὥσπερ εἰς λαμπρὰν δραμεῖ τὴν τάξιν. τὰ γὰρ φύσει βαρέα, οὕτω κοῦφα ἔσται, ὅταν μὴ σὺν πόνοις λογίζωμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀμοιβὰς αὐτῶν σκοπῶμεν. βούλει μαθεῖν πῶς τὰ φύσει βαρέα, κοῦφα ἔσται; ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται. αἴνιγμα τὸ εἰρημένον ἐστίν. εἰ θλίψεως, πῶς ἐλαφρόν; εἰ ἐλαφρόν, πῶς θλίψεως; ταῦτα γὰρ σύμμαχα. ἀλλ' ἔλυσε τὸ αἴνιγμα τῇ ἐπαγωγῇ δείξας ἐλαφρόν. πῶς; Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα. ἔθηκε τοῦ στέφανον, καὶ κοῦφον ἐποίησε τοῦ ἀγῶνα· ἐδείξε δὲ βεβαίως, ἡ πρεμυθήσατο σὺν ἰδρῶσι. ἡ σὺ τοίνυν ὅταν ἴδῃς γυναῖκα λάμπουσαν ἀπὸ τοῦ κάλλους, φαιδρὸν ἀπὸ τῆς στολῆς, ἰδὴς ἐπιθυμοῦν γαργαλιζομένῳ, ἴδῃς τὴν ψυχὴν ἐπιθυμοῦσαν τῆς θεωρίας, ἀναβλέψον πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μόνον στέφανον, ἵνα τῆς ἀθυμίας τοιαύτην ὄψιν. εἶδες ζωοδύλιον; σύνισον τὸν διαπότην, ἡ πάντως καταπαύσει τὸ νόσημα. εἰ γὰρ παιδία παιδαγωγῶν ἀκολουθοῦντα ἐπιθυμίαν ἐκκινᾶσιν, οὐκ ἐπαΐουσιν, πολλῷ μᾶλλον σὺ ⟨W⟩ Χριστοῦ αἱ ἴδῃς τοῖς λογισμοῖς πρόσοντα, οὐδὲν πείσῃ ποιοῦσιν. ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἡδέως δὲ ζωηχέστερον ἀναγινώσκω τοῦ νόμου τὰ γράμματα· ἔστι δὲ ἀπὸ παύσης τῆς ἡμέρας ἕως τοῦτο λέγω πρὸς ὑμᾶς· μᾶλλον δὲ οὐχὶ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐν ἐπιθυμίαις τοῖς ἁμαρτήμασιν οὖσας· μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς ὑμᾶς. καὶ γὰρ ὑμᾶς ἀσφαλέστερον ἔστιν, ⟨W⟩ ἢ τῇ νόσῳ ὄντας, ἰσ. ἐν τῇ νόσῳ παχέως πρὸς τὴν ὑγίειαν ἐπισπεύσωσι. ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. ἀρκεῖ πᾶσαι τῆς ἁμαρτίας τὴν σπουδὴν καθαρσαι φιλαπόδυτα [σίφει] τὰ ῥήματα. ἀλλὰ σύλλιωτε τραύματα καθαίρομεν. ⟨W⟩ δὲ τραύματα καθαίρεσι καὶ ἀνάγκη καὶ πικρὰ ἐπιτηδεῖα φάρμακα. ὅσῳπερ αἱ ἐνέγκητε τὰ ῥήματα, τοσούτῳ μᾶλλον σὺν καθαίρεται ὁ ἰός. ὥσπερ γὰρ τοῦ πυρὸς ἡ φύσις,

Βαβυλωνίᾳ κάμινον. καθάπερ γὰρ ὡς εἰς κάμινόν τινα, εἰς ὃ θέλεις τὸν πόλιν ἐμβαλὼν ὁ Δημόκολος, οὕτω κάτωθεν ἐκκαίει, ἃ κλιμακίδα ἐκκοπεῖς, καθάπερ ὁ βαρβαρος τότε ἐκεῖνος, οὐδὲ ἀφθαν, οὐδὲ ξυστῆρα, οὐδὲ πίσσαν, ἀλλὰ τὰ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα

* * * * * *

αὕτη ἐκείνης· ὅπου γὰρ τὸ πῦρ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ σωμάτων κρείττων φύσις, ἀλλὰ ψυχῆς εὐέξιαν λυμήνεται, ἡ δὲ χαλεπώτερον, ὅτι οὐδὲ αἰσθάνονται ⓦ κάμνουσι. Εἰ γὰρ ἠσθάνοντο, οὐκ ἂν πλατεῖαν ᾔρωτα ὅπου τοῖς γενναίοις ἡφίεσαν· ὅπερ οὖν ἐστὶ χαλεπώτατον, ὅταν μὴ τοσῶν, μηδὲ αὖθις τοῦτο οἴδεν, ὅτι νοσεῖ, ἡ κάμνουσα ἀθλίως ⓒ παλαιπώρως, οὐκ αἰσθανομένη τῶν ἐμπαρησμῶν. τί δὲ ὄφελος τῆς πηρίας, ὅταν δὲ μὴ σῶμα κωλύσῃ τῆς νενοημένης ἕξεως, τῇ δὲ ψυχῇ παρασάσῃ τὸν ἀθέμιτον ἔρωτα; ὅταν διαπερᾶσῃ ἐκεῖ καὶ θυμὸς, βλέπων τὴν κοπιῶσαν φύσιν ἀσημοτέραν ἡ ἀθλιαλγηματιζομένην, γυναῖκας πορνοβοθείας, μοιχείας ἐκκρεμαμένους ἐκεῖ τοὺς τὰ ἐκείνης οἰκίας καὶ συλλέγοντας; ἡ γὰρ καὶ πορνείας ⓒ μοιχείας ὕβρις ἰδίαν ἡ βλασφημίας ἀκούσας· ἵνα ἡ δι' ὀφθαλμῶν, ἡ δι' ἀκοῆς ἡ νόσος ἐμπέσῃ τῇ ψυχῇ. μεμισῶται ⓒ ἀλλοτρίας συμφορᾶς, ὅθεν δῆλος ἡ τὸ ἄτομα τῆς αἰσχύνης ὑπέχει). τί οὖν τὸ κέρδος τῆς πηρίας, τοιαύτας τῆς ψυχῆς σιτιζούσης; ποίους ὀφθαλμοῖς ἴδῃ τὸν γυναῖκα ἀπὸ τῶν θαλαμείων ἐκείνων; ποίοις ἐμμανῶς ἴδῃ ⓦ γῆ; ποίοις ⓦ οἰκέτῃ; ποίοις ⓦ φίλοις; ἀνάγκη γὰρ λέγειν τὰ ἐκεῖ γινόμενα ἀγνοεῖν, ἢ σιγᾷν καὶ καταδύεσθαι ἐρυθριῶντα. ἀλλ' οὐκ ἐστὶν οὕτως ἀναχωρεῖν· ἀλλ' ἔξεις ἐν τῇ οἰκίᾳ μὴ πολλῆς τῆς παῤῥησίας πρὸς τὰ λεγόμενα διηγεῖσθαι, πρεσφυπτικὰς φωνὰς, ἀποστολικὰ δόγματα, νόμους διαστόπους, ἅπασαν τῆς ἀρετῆς ἀνάπτειαν τὸν πάππαν. καὶ γυναῖκα σωφρονεστέραν ποιεῖς τοῖς οἰκείοις διηγήμασι, ἡ ἐν ζωηρότερον ἐργάζῃ, καὶ οἰκέτην εὐνούστερον, ἡ φίλον φιλικώτερον, ἡ ⓦ ἕτερον ἢ αὐτὸν πείθῃς καθαλύσαι τὸν ἔρωτα. ὁρᾷς ὡς ταῦτα μὲν πάντα κοῦ σωτήρια τὰ δόγματα, ἐκεῖνα ἢ ἄχρηστα πάντα κοῦ τὰ ἀκούσματα; τί τοίνυν ὄφελος πηρίας, εἰ πάντα, ὅταν τοῦ σώματι μὲν πηρύῃς, ἀλλ' ἢ τὸν ὀφθαλμὸν μοιχείας; μοιχεία γάρ ἐστιν, οὐ συμπλοκὴ μόνον, οὐδὲ ὁμιλία σώματος, ἀλλὰ ἡ ὄψις ἀκόλαστος. τί τὸ ὄφελος; σὸ ταῦτα πάσχειν, κἀκεῖ· ἐγὼ παιδεύω, ἐκεῖνος ἀλλοθύρει· ἐγὼ φάρμακα ἐπάγω τῇ νόσῳ, ἐκεῖνος πρόσθησιν ἐπάγει τῇ νόσῳ· ἐγὼ σβεννύω τὸν φλόγα τῆς φύσεως, ἐκεῖνος αὐαίνει τὸν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας. τί δὲ ὄφελος, εἰπέ μοι; Εἰς οἰκοδομῶ, ἡ εἰς καθαιρῶ τί ὠφέλησαι πλέον, ἢ κόπους; μὴ τοίνυν σὺ ταῦτα, ἡ ἐγώ, ἀλλὰ σὺ ταῦτα μόνον ἀγαπήσωμεν· ἵνα χρησίμως σὺ ταῦτα, ἵνα μὴ μάτην σὺ ταῦτα, ἵνα μὴ εἰκῇ, μηδὲ ὅπου καταιρίσῃ. Εἰς οἰκοδομῶ, ⓒ εἰς καθαιρῶ τί ὠφέλησαι πλέον, ἢ κόπους; κἂν τοίνυν εἰ ἡ πολλοὶ ⓓ οἰκοδομοῦντες εἶεν, εἰς δὲ καθαιρῶν, ἐκ τοῦ πολυχρονίου τῶν οἰκοδομούντων ἡ εὐχολία τῆς καταστροφῆς. μεγάλη ὄντως αἰσχύνη ἡ κατάγνωσις ἡ γεγενημένος ὅπου τὸν τοιούτων τεῖχος ἀνεῖλε. ἀλλ' εἶλε μέρος αἰσχύνης ἴσως ὁ κακός· κἂν τοίνυν σὺ τῶν φορητὸν διάβολον ἐλεύθερος, ἀλλ' ἑκάστη ζημία ᾧ νοῦν ἔχοντι, κατάγνωσις ἡ αἰσχύνη· ἀλλ' οὐ μέρος τῆς αἰσχύνης ὁ ὑπερτίμιον, ἀλλὰ ἡ κόλασις ὑπέκειται μεγάλη ⓒ τιμωρία. αἰσχύνη γὰρ οὐ σὺ καθημένους μοιχείας ἁμαρτίαν πάντως ἁλίσκεσθαι· οὐκ ὅπου συμπλέκηται ταῖς σὺ γυναιξὶν, ἀλλ' ὅπου ἀκολάστοις βλέπουσιν αὐταῖς ὀφθαλμοῖς. ὅπου γὰρ ἡ τούτοις αἰσχύνη μοιχεία ἁλίσκεσθαι, οὐκ ἐμοὶ ὑμῖν ἐρῶ λόγον, ἵνα μὴ καταφρονήσητε, ἀλλὰ θεῖον ὑμῖν ἀναγνώσομαι νόμον. οὐ ταῦτα γὰρ οὐκέτι καταφρονῆσαι δυνατόν. τί οὖν ὁ θεῖος νόμος φησίν; Ἐγὼ ἡ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Εἶδες ἀπηρτισμένον ⓦ μοιχόν; Εἶδες πεπληρωμένον τὸν

Matth. ι. ιθ. λείας. τοιούτους γὰρ ὁ Χριστὸς ζητεῖ διδασκάλους. Ὁ γὰρ ποιήσας, φησί, καὶ διδάξας, οὗτός μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. τοιοῦτος οὖν ὅστις· διὸ δὲ μέγας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν ἐστι. γνῶτε ἡμᾶς διὰ χαῖς αὐτὰ καὶ τῶν περιόντων ἀπάντων διωνθῶμαι καταξιωθῶμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι δὲ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. χ. συνόντων 5.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. β.

Στερπνὰ τῆς πνευματικῆς ταύτης ἡμῖν θαλάσσης τὰ κύματα, καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῷ πελάγει τερπνότερα· ἐκεῖνα μὲν γὰρ δοίημεν ἂν ταξίαν, ταῦτα δὲ ἀκροάσεως ἐπιθυμίᾳ ἐξανίστησι· κἀκεῖνα μὲν κορυφούμενα, πολλὴν τῷ κυβερνήτῃ τὴν ἀγωνίαν παρέχει, ταῦτα δὲ φαινόμενα πολλὴν τῷ λέγοντι τὴν παῤῥησίαν ἐπίδωσι. τὰ μὲν γὰρ ἔστι χαμαζοειδὴς θαλάσσης τερπνότερα· ταῦτα δὲ ψυχῆς θεωρουμένης σημεῖα· καὶ κεῖνα μὲν ταῖς πέτραις περιφρατόμενα, ἄσημοι ἦχον ἀφίησι· ταῦτα δὲ, ὦ λόγω τῆς διδασκαλίας περιρηγνύμενα, περισσὴν τὴν φωνὴν ἀφίησι. οὕτω καὶ ζεφύρου πνοαί, ὅταν ἐμπέσωσιν εἰς λίνα, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἀσταχύων ἐπικλίνωσι καὶ διαφείρωσι, τὰ κύματα τῆς θαλάσσης ὅτι τῆς χέρσου μιμοῦνται. ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τῶν λίνων ταῦτα τερπνότερα. οὐ γὰρ ζεφύρου πνοαί, ἀλλὰ πνεύματος χάριν ταῖς ὑμετέραις Luc. ιε. μδ. διανέστησι ψυχαῖς καὶ ἐθέρμανε, καὶ ὃ πῦρ ἐκάησε, ὃ πάλαι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ὅτι πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν· καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνέφθη; τοῦτο ὁρῶ καταβεβλημένον καὶ χαίρομεν ἐπὶ ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς. ἐπεὶ οὖν τοσαύτας ἡμῖν λαμπάδας ὁ τοῦ Χριστοῦ φόβος ἀπέφηνε, φέρε σπουδάσωμεν ὁ τῆς διδασκαλίας ἔλαιον ἐπιταξώμεθα, ὥστε διαρκὲς ἔτι παρ' ἡμῖν γενέσθαι τὸ φῶς. ὁ γὰρ καιρὸς τῆς ἡσυχίας ἡμῖν λοιπὸν περὶ τὸ τέλος ἐπείγεται. εἰς γὰρ τὰ μέσα τῶν σταδίων φθάσαντες, περὶ τὸ τέλος λοιπὸν ἀπειρωτήκαμεν. ὥσπερ γὰρ οἱ ἀγχόμενοι ἐμέσασι, ὅταν ὁ περὶ μέσοι ἐλθών, τὸ τέλος ἐπίληπται. ὁμοίως οὖν καιρὸς περὶ τὸ τέλος ἐστείνεται, καὶ πρὸς μὲν λιμένα βλέπει τὸ σκάφος λοιπόν· ἀλλὰ τὸ ζητούμενον, οὐ πρὸς μὲν λιμένα ἐλθεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ τῆς ἐμπορείας ἐλκύσαι τὸ σκάφος. διόμεν πάντων ὑμῶν δὲ αἰτοῦμαι, εἰς τὸ ζωπυρῆσαι ἕκαστος αὐτῶν διαλογιζέσθω τὴν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας περιγραπτόμενον. καὶ μὴ βύρη κέρδος πολὺ γενησόμενον, προστίθητε τῇ παραγραπτίᾳ αὐτῇ μηδὲν ἡ ζωπυρεῖσθω, τῷ λυπουμένῳ τὸ χρέος κεχρέσθω περὶ τὴν εὐπορίαν, ἵνα ἔσηται ὁ πεμπόμενος, μέγα περιγραπτοῦσάμενοι κέρδος διαχωρήσωμεν· ἵνα μὴ κενὰς ἀπελθοῦσώμεθα χαρᾶς· ἵνα μὴ πάσης ὑστερούμενοι ἡσυχίας, μεθ' ἡσυχίας ἀπολίσωμεν. ἔστι γὰρ ἡ πάσης ὑστέρησις ἡσυχίας, καὶ μεθ' ἡσυχίας μὴ λαβεῖν. πῶς; ὅταν βρωμάτων μὲν ἀπέχωμεν, ἀμέρτημάτων δὲ μὴ ἀπέχωμεν· ὅταν κρέα μὲν μὴ ἐσθίωμεν, κατεσθίωμεν δὲ τὰς τῶν πενήτων οἰκίας· οἶνον μὲν μὴ πίνωμεν, μεθυώμεθα δὲ ἐπιθυμίᾳ πονηρᾷ· ὅταν πᾶσαν τὴν ἡμέραν ἀστιφελώμεθα, πᾶσαν δὲ διημερεύωμεν ἐν ἀκαλέστοις πλάσμασιν. ἰδοὺ δὲ πάσης ἡσυχίας, καὶ μεθ' ἡσυχίας οὐδαμῶς, ὅταν εἰς τὰ θέατρα τῆς πορνοκοπίας αἱρεσιώμεθα. οὐ περὶ ὑμᾶς ὁ λόγος. οἶδα γὰρ ὅτι καθαρεῖ τὸ κατηγορίας ἐστὶ, ἀλλ' ἔθος τοῖς ὀδυνωμένοις, ὅταν τὰς αἰτίας μὴ λάβωσιν, εἰς τὰς πέτρας ἀφιέναι τὸ ὀργίλον. ποῖον κέρδος ἡσυχίου ἐστὶν εἰς τὰ θέατρα πορνοκοπίας διαβαίνειν, εἰς δὲ κοινὸν τὸ ἀσελγείας διδασκαλεῖον εἰσιέναι, εἰς δὲ δημόσιον τὸ ἀκολασίας γυμνάσιον; ὅτι τοῦ καθέδρου καθέζεσθαι τὴν λοιμώδη. καὶ γὰρ καθέδρου λοιμοῦ, καὶ ἀκολασίας γυμνάσιον, ἐν διδασκαλεῖον ἀσελγείας, καὶ πάντα τὰ αἴσχιστα, τοῦ ὀρχήστρου τὸ προσεπτὸν ὄντως ἀμαρτεῖν, ὃ πονηρότατον ἐκεῖνο χωρίον, καὶ νοσημάτων γέμον πάντοδαπῶν, τοῦ

Βαβυλωνίου

πολλῷ ἂν τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν ποιῆται τὸν γαλιλαῖον, πῶς οὐκ ἐχάτης δὴ εἶη παιδαρίας ποσῶ πᾶ ἔχουσαι ἐν ταῖς χερσὶν ἀγαθὰ φθάγγη καὶ διδυκέται; ὅπερ εἶδει γὰρ ἡμῖν τὸν ἀσθένειαν ὑ σώματος, φησιν. ἀλλ' Ὅσῳ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος φθείρε᾽, τοσούτῳ ὁ ἔσω ἀνακαινοῦ- β. Κορ. δ. ιϛ.
᾽ ἡμέρᾳ ᾗ ἡμέρᾳ. μᾶλλον δ᾽, εἰ βουληθείης μετ' ἀκριβείας ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ θυέξιας
αὐτὸν εὑρήσεις μητέρα τυγχάνουσαν. Εἰ δὲ τοῖς ἐμοῖς ἀπιστεῖς λόγοις, παῖδας ἰατροῦ πει-
σὶ᾽ τύπαν ἐρώτησον, καὶ αὐτοὶ ταῦτα σαφέστερον ἐροῦσιν, οἱ τὸν μὲν᾽ ἐνδεια μητέρα τῆς ὑ-
γ. τότε γιεία καλοῦσι, ταῖς δ᾽ πολυλαλίας καὶ κακηθείας καὶ ἀποπληξίας ᾗ φθόου καὶ ὕδρωπος καὶ
γ. ἐγκράτεια. φλεγμονὰς ᾗ οἰδήματα καὶ μυρίων ἑτέρων νοσημάτων χιμάρρους ἀπὸ τ πνεύμης ᾗ τ ἀλλο-
φαγίας ἄξιναι φασὶν, ὥσπερ ἀπ' πὸς ποταμοστάτης πηγῆς ποταμοὶ ῥύακες, καὶ τῇ τῶ σώ-
ματος θυέξιᾳ ᾗ τῇ τῆς ψυχῆς σωφροσύνῃ λυμαινομένους. μὴ τοίνυν φοβώμεθα νηστείαν,
* συνεχῶς τὸν τοῦτον ἡμᾶς ἀπαλλάξασα κακῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ὑμῖν τοῦτο * φάσκω· ἀλλ'
ὅπερ πολλοὶς ὁρᾷ τ ἀνθρώπων, καθάπερ ἀγρίᾳ πὶ γυναικὶ φάρμακα δοῦναι μέλλοντες, ὕ-
πνου ἐκποιοῦσι ᾗ ἀναδυομένους ᾗ μέθῃ ᾗ ἀλόγῳ φαγίᾳ τιμωρησάμενοι τοὺς ἀμφιλέγοντας, ὅμοι-
* λαιμαργίᾳ ᾗ μέθῃ τοῦτο φάσκω, ὥστε μὴ τὸν ἐκ τῆς νηστείας ἐσομένον ὠφέλειαν πορισάμενοι *. ᾗ γὰρ ⓓ
κακόσιτοι τ ἀνθρώπων, ὅταν πικρὰ μέλλωσι πίνειν φάρμακα, ἐὰν πολλῆς ἑαυτοὺς ἐμπλή-
σωσι τροφῆς, ᾗ οὕτω φάρμακα λάβωσι, τὸν μὲν πικρίαν οὐκ ἐμέπουν, τῆς δ᾽ ὠφελείας
ἐξέπεσον, δυσκολωτέρους τῷ φαρμάκῳ ποιοῦντες τὸν πάλιν πρὸς τὸν τῆ διεφθορέ-
ναι χυμῶν πορείαν. Διὰ τοῦτο αὐτοὺς ⓓ τῇ ἰατρῷ παῖδες μὴ δυνήσαντες κελεύουσι
καθεύδειν, ἵνα πᾶσαν τὴ φαρμάκων τὸν δυνάμιν ἐκ πρώτης εὐθέως τοῖς νοσοποιοῖς τῶν
χυμῶν ἐπιπολάσαντων προσαγάγῃ χυμοῖς. οὕτω ᾗ ὅπερ τ νηστείας· ἐὰν μὲν πολλῆς ἑαυτοὺς ἐμπλή-
σῃς τῆς μέθης τιμωρεῖ, Ἐὰν αὖριον ἐπιδέξῃ τὸ πρὸ ὀκείνης φάρμακον, ἄχρηστον αὐτὸ καὶ
ἀσθενῆ ἐποίησας· ᾗ ⓦ μὴν πίνοι ἐκ ἐμέσας, τὸ δ᾽ κέρδος οὐκ ἐκπεπόνω τὸ πρᾶγμα-
τος, Εἰς τὸν πρόσφατον ἐκ τῆς μέθης ἐληλυθότα καιρὸν ἅπασαν αὐτὴ καταδαπα-
νᾶται τὸ δυνάμει. ἐὰν δ᾽ κεῖθεν αὐτῇ τὸ σῶμα πρόσκαιρος, ᾗ ὑπόφαυλος λογισμῷ τὸ
φάρμακον δίξῃ, πολλαπλῶν τῶν παλαιῶν ἀμαρτιῶν ἀποκαθάρσει δωρήσῃ. μὴ τοίνυν ὅτε
χ. ἐκπολίξῃ κ. ἐλαττώματον μέθης ἵνα μὴ εἰς τὸν νηστείας, μηδὲ ἀπὸ νηστείας εἰς μέθην καταλύσωμεν πάλιν· ἵνα μὴ
ταῦτον ᾖμεν, οἷς Εἴ τις ἀρρωστοῦντι σώματι ᾗ ἀγιάζεσθαι μέλλοντι λαὸς ἐμβοᾷ σφο-
δρότερον καταβάλλει πάλιν· ὁ ᾗ ὅπερ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας ἔχει, ὅταν ὀξέος μέρους,
ᾗ τῆς ἀρχῆς ᾗ τῶ τέλους τῆς νηστείας, τῇ νεφέλῃ τῆς μέθης τὸν ἐκ τῆς ἀσιτίας γλυκασμὸν
ὑφ' ἡμῶν συσκιάσωμεν. καθάπερ γὰρ ⓓ θηρίοις πυκτεύειν μέλλοντες, πολλοῖς ὅπλοις καὶ
ἀσφαλίσμασι τὰ κέρεα τῶν μηρῶν περιφράξαντες, τὸν πρὸς ἐκεῖνα διαδέχονται μά-
χην· οὕτω ᾗ νῦν πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν, οἱ καθάπερ θηρίῳ τῇ νηστείᾳ πυκτεύειν μέλ-
λοντες, οὕτω τῇ γαστριμαργίᾳ καθοπλίζονται, καὶ ὁλοῤῥιζότητι ἑαυτοὺς καὶ σκιρτήσαντες,
μετ' πολλῆς τῆς ἀναφορᾶς ἐκποδίζονται τὸ γαλιλαῖον ᾗ ἡμερον τῆς νηστείας ὄμμα. ᾗ
ἐὰν μὲν ἐρωτήσω σε, τίνος ἕνεκεν Εἰς βάραθρον πέτρας σὺ μέσην; ἵνα καθαρῷ τῷ σώματι τὸν
τῆς νήστεως ἐκποδίζωμαι, φήσεις. ἂν δ᾽ ἐρωτήσω σε, πῖος ἕνεκεν μεθύει; ὅπερ εἰς τῆς εἶναι μέλ-
λω Εἰσιέναι, πάλιν ἐρᾷς. ᾗ πῶς οὐκ ἀτοπώτατον, σώματι μὲν καθαρῷ, ψυχῇ δ᾽ ἀκαθάρτῳ ᾗ
μεθυούσῃ τὸν καλλίστων τούτων ἑορτῶν ἐκποδίζεσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν ᾗ πλείονα τύπον
Εἰπεῖν, ἀλλὰ τοῖς σωφρονοῦσι ᾗ ταῦτα λέγειν ἱκανὰ πρὸς διόρθωσιν. διόπερ ἀνάγκη καταπαῦ-
σαι ⓦ λόγον. καὶ γὰρ τῆς τῶ παίδος φωνῆς ὅπερ μνεῖν ἀκοῦσαι. ἡμᾶς μὲν γὰρ τῇ τὰ
παιδία τὰ ποιμνικὰ λεπίῳ τῶν καλάμων συείζομεν, ὥσπερ ἐπὶ πινὰ δρυὸς ἢ λεύκης τῇ
σκιᾷ * τούτων καθήμενοι· ἐκεῖ δ᾽, καθάπερ μυσικὸς τις ἀρίστης χρυσίου ἁρμοσάμενος κι-
* τῶν ἱερῶν κ κρυσμάτων θάρᾳ, τῇ συμφωνίᾳ τῶν κρουσμάτων ὁλόκληρον λύρην θέαζεν· ὅτω δὴ ᾗ ἐκεῖ οὐ συμ-
φωνίᾳ κρουσμάτων, ἀλλὰ συμφωνίᾳ λόγων ᾗ πρᾴξεων πολλῷ ἡμῖν ἐπιδηκτέον τὸν ὠφέ-

ταις, καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς καὶ ἀπολέσας. καὶ οὐ μόνον, ἐπειδὴ κελεύοντος ἀπειλαῖς καὶ τοῖς σωτηρίοις αὐτοῦ ῥήμασι πείθεσθαι, διὰ τοῦ κηρύγματος, οὐχ ὑπήκουσαν· ὅτι δὲ ὁ θεὸς ἀκούσαντες πολλὰ ποιοῦσι καὶ τοιαῦτα, ὥστε τὸν ἀγαθὸν ἠμύνθησαν ἐπιφθόνως καὶ ἀναιδῶς καλέσασθαι. καὶ γὰρ καὶ μὴ τῶν ἀπὸ τῆς θαλάσσης κατηφείας, μὴ τῶν ἀπιδεῖν τὸ δίκαιον τοῦ κλήρου, ὅτε αὐτὸς ἑαυτὸν κατηγόρησε, καὶ τῶν φυγῶν ὡμολόγησεν, οὕτως ὥρμησαν ὅπως τῶν ἀπωλείας τοῦ τοιούτου· ἀλλὰ ἐμαίνοντο, καὶ ἐθαύζοντο, καὶ πολλὰ ἐποίουν, ὥστε αὐτὸν μηδὲ μὴ τοσαύτην ἀπόδειξιν ἐκδοῦναι τῆς θαλάττης ὀργῆς. ἀλλ' οὐκ ἐπέτρεπεν οὐδὲ οὕτως ἡ θάλασσα, μᾶλλον δὲ ὁ θεὸς οὐκ ἠφίει, ὥσπερ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸν, οὕτω καὶ διὰ τοὺς κήτους αὐτὸν σωφρονίσαι βουλόμενος. καὶ γὰρ μὴ θεὸν ἀκούσας, Ἀρκεῖ μοι καὶ ἐμβάλλειν εἰς τὸν θάλασσαν, ἵνα κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν· πεθαίζοντο εἰς τὸν γλῶν ἀπολλῦσι, ἀλλὰ τὰ κύματα οὐκ ἐπέτρεπε. σὺ δὲ ὥσπερ εἶδες τὸν τοῦ φθόνου ἀκούσαι αὐτοῦ καὶ ἐξομολογουμένου καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς γαστρὸς τοῦ θηρίου. οὐκοῦν μὴν γὰρ ἔπαθεν ὡς αὐθέντης, τοῦτο δὲ ὡς προφήτης ἐπαιδεύετο. λαβοῦσα τοίνυν αὐτὸν ἡ θάλασσα, καθάπερ ἐν δισμυστηρίῳ τινὶ, τῇ γαστρὶ τοῦ κήτους ἐναπέθετο, σῶον δὲ διαπαντὶ φυλάττουσα καὶ φυλάττα· καὶ οὔτε κύματα ἄγρια λαβόντα ἀπέπνιξεν, οὔτε κῆτος, κυμάτων ἀγριώτερον, ἀπολυμαίνεσθαι αὐτὸν ἐκοινίας διέφθειρεν, ἀλλὰ διέσωσε, καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐπομπήγασε· καὶ θάλασσα καὶ κῆτος πολλαχοῦ φύσει ὑπήκουσαν, ἵνα δι' ἡμᾶς πάντων ὁ προφήτης παιδεύηται. ἐλθὼν τοίνυν εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν, καθάπερ ἐπιστολὴν βασιλικὴν κόλποις ἔχουσαν, καὶ ἐβόα λέγων· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ἤκουσαν πάντα οἰκέται, οὐ διέπτυσαν, οὐ κατεφρόνησαν, ἀλλ' εὐθέως δρόμος ἀπῆντων εἰς ὅπλα τὴν πρεσβείαν, ὑδρωπικῶν, γυναικῶν, δούλων, διαστημάτων, ἀρχόντων, ἀρχεμόρων, παιδίων, πρεσβυτέρων· καὶ ἡ πᾶσα ἀλόγων φύσις πάντα ἀτελῆ ἐκ τῆς λειτουργίας. πᾶν ταχὺ σάκκος, πᾶν ταχὺ σποδός, πᾶν ταχὺ θρῆνος καὶ οἰμωγή. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς μεταβαλόμενος, ἀπὸ τοῦ θρόνου καταβὰς τοῦ βασιλικοῦ, σάκκον ἐνεδύσατο, σποδὸν κατεπάσατο, καὶ οὕτω τὴν πόλιν ἐξήρπασε τῆς κολάσεως. καὶ ἐκεῖ ἰδεῖν πρᾶγμα παράδοξον, πάντα σάκκον πορφυρίδα πρεπόντως εἰσῶσαι. ὅπερ γὰρ οὐκ ἴσχυσεν ἡ ἀλυσγὶς, τοῦτο ἴσχυσεν ὁ σάκκος· ὅπερ οὐκ ἤνυσε τὸ δίκαιον, τοῦτο κατώρθωσεν ἡ σποδός. ὁρᾷς ὡς οὐ μάτην ἔλεγον, ὅτι τὰ ἱκετεύειν, ἀλλὰ μάθωμεν καὶ ἀσφάλειαν δεδικέναι χρή; ἡμῶν γὰρ μὴν καὶ ἀσφάλεια τὴν πόλιν ἐσώσατο ἱκετεύσασα, καὶ καταβάλλειν ἔμελλεν ἡ ἱκετεία καλευομένη αὐτὴν· οὐ μέλλουσι καταπίπτειν ἔσεσθαι. μὴ τοίνυν καὶ ὁ Δαυὶδ εἰς λάκκον λεόντων εἰσελθὼν, καθάπερ τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας συνεισόμενος, οὕτως ἔζη. καὶ γὰρ καὶ τὰ θυμῶ ζέοντας, καὶ φόνιον βλέποντας, τὰ παρὰ τῆς ἀκαιμάτου οὐχ ἥπτοντο, ἀλλὰ καὶ τὰ φύσεως αὐτῆς διεχρύσης (οὐδὲν γὰρ ἀγριώτερον ἐκείνων τὸν θηρίου) καὶ τὰ λιμοῦ (καὶ γὰρ ἑπτὰ ἡμέρας οὐ μετέσχον τροφῆς) καθάπερ δημίου τινὸς ἔνδοθεν καθημένου, καὶ τὰ λαγόνων μὴ ἅπτεσθαι βοῶντες τὰ προφητικὰ, ἡδύνατο τὸν θρόνον. μὴ τοίνυν καὶ οἱ παῖδες οἱ εἰς τὸν Βαβυλωνίαν κάμινον εἰσελθόντες, καὶ πολὺν χρόνον ὁμιλήσαντες τῷ πυρὶ, αὐτὰ τὰ πυρὸς λαμπρότερα ἔχοντες τὰ σώματα, ἀπὸ τῆς καμίνου τότε ἐξῆλθον. καίτοιγε εἰ πῦρ ἦν ἐκεῖνο ὄντως ὃ πῦρ, πῶς οὐκ ἐποίει τὰ τοῦ πυρός; εἰ σώματα ἦν ἐκεῖνα τὰ σώματα, πῶς τὰ τῶν σωμάτων οὐκ ἔπαθε; πῶς; ἐρώτησον τὸν θηρίον, καὶ ἀποκριθήσοι, καὶ αὐτὴ λύσει σου τὸ ἄπιστον. καὶ γὰρ ἦν ὄντως ἄπιστον. σωμάτων γὰρ φύσις ἐμάχετο φύσει πυρός, καὶ ἡ νίκη τῶν σωμάτων ἐγίνετο. εἶδες παράδοξον μάχην; εἶδες παραδοξοτέραν τὴν νίκην; θαύμασον τὴν πίστιν, καὶ ἐπαίνεσον τὴν ἐπῳδήν. ὅταν γὰρ καὶ ἐν καμίνῳ βοηθῇ, καὶ ἐν λάκκῳ λεόντων φυλάττῃ, καὶ δαίμονας ἀπελάσῃ, καὶ ἀπὸ φασιν ἀναλύσῃ θεοῦ, καὶ παῦλαν μανίας καταστείλῃ, καὶ πρὸς ἐλευθερίαν ἡμᾶς ἐπανάγῃ, καὶ πολλῷ

Ιων. γ. δ.

χ. τῇ πυθέᾳ

χ. ἐμαχαίροντο

χ. καμίνοις

παρέχει πράγματα, ταράττουσα, βοῶσα, οὐκ εἰς δικαστήριον ἕλκουσα, ἀλλ' αὔτανδρον ἀπειλοῦσα κατάδυσιν τοῦ σκάφους, εἰ μὴ τὸν ὁμόδουλον ἀποδοίη αὐτῇ. τί οὖν οἱ ναῦται; τούτων γινομένων ἐποιήσαντο, φησιν, ἐκβολὴν τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ, τὸ δὲ πλοῖον οὐκ ἐκουφίζετο· ὁ γὰρ φόρτος ἅπας ἔνδον ἔμενεν ἔτι. τοῦ προφήτου τὸ σῶμα, τὸ βαρὺ φορτίον, οὐ παρὰ τὴν τοῦ σώματος φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὸ τῆς ἁμαρτίας ἄχθος. οὐδὲν γὰρ οὕτω βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, ὡς ἁμαρτία καὶ παρακοή. διὰ τοῦτο καὶ Ζαχαρίας εἰς ὄψιν μολίβδου διετύπωσεν αὐτήν. ὁ Δαβὶδ δὲ τὴν φύσιν αὐτῆς διαγράφων ἔλεγεν, Αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου· ὡσεὶ φορτίον βαρὺ, ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. ὁ δὲ Χριστὸς πρὸς τοὺς ἐν ἁμαρτίαις βεβιωκότας πολλαῖς ἐβόα· Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. αὕτη τοίνυν καὶ τὸ πλοῖον ἐβάρυνε τότε, καὶ βαπτίζειν ἔμελλεν. ὁ δὲ Ἰωνᾶς ἐκάθευδε καὶ ἔρρεγχε. βαρὺς ὁ ὕπνος, ἀλλ' οὐκ ἦν ἡδονῆς, ἀλλὰ λύπης, οὐχὶ ῥαθυμίας, ἀλλὰ ἀθυμίας. οἱ γὰρ εὐγνώμονες τῶν οἰκετῶν ταχέως αἰσθάνονται τῶν ἁμαρτημάτων, ὅπερ κἀκεῖνος ἔπαθε. μετὰ γὰρ τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας ἔγνω τῆς ἁμαρτίας τότε δεινά. καὶ γὰρ τοιοῦτον ἡ ἁμαρτία· μετὰ τὸ τεχθῆναι, πλήρης. τότε τὰς ὠδῖνας ἐγείρει τῇ τεκούσῃ ψυχῇ, ἀπεναντίας τῷ νόμῳ τῆς ἡμετέρας γεννήσεως. ἡμεῖς μὲν γὰρ ὁμοῦ τεχθέντες τὰς ὠδῖνας λύομεν, ἐκείνη δὲ ὁμοῦ τεχθεῖσα διασπᾷ ταῖς ὠδῖσι τοὺς τικόντας αὐτὴν λογισμούς. τί οὖν ὁ πρωρεύς; Πρόσελθε, φησιν, αὐτῷ, καὶ λέγει ἀνάστα, καὶ ἐπικαλοῦ Κύριον τὸν Θεόν σου. ἔγνω λοιπὸν ἀπὸ τῆς πείρας, ὅτι οὐκ ἦν συνήθης ὁ χειμὼν, ἀλλὰ ὅτι θεήλατος ἦν ἡ πληγὴ, καὶ μεῖζον ἀνθρωπίνης τέχνης τὸ κλυδώνιον, καὶ ὅτι τῶν τοῦ κυβερνήτου χειρῶν ὄφελος οὐδέν. ἑτέρου γὰρ ἐδεῖτο μείζονος κυβερνήτου τὰ γινόμενα, τοῦ τὸν κόσμον διακυβερνῶντος ἅπαντα, καὶ τῆς ἄνωθεν χρείας εἶχε ῥοπῆς. διὰ τοῦτο κἀκεῖνοι κώπας καὶ ἱστία καὶ σχοινία καὶ πάντα ἀφέντες, καὶ τῆς εἰρεσίας τὰς χεῖρας ἀποστήσαντες, πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνέτεινον, καὶ τὸν Θεὸν παρεκάλουν. ὡς δὲ οὐδὲ οὕτως ἐλύετο τὸ πλέον, ἔβαλον κλήρους, φησί, καὶ παρέδωκε λοιπὸν ὁ κλῆρος [τῇ ψήφῳ] τὸν ὑπεύθυνον. οἱ δὲ οὐδὲ οὕτως αὐτὸν λαβόντες κατεπόντισαν· ἀλλὰ θορύβου τοσούτου καὶ ταραχῆς ἐπιγινομένης, ὥσπερ ἡσυχίας πολλῆς ἀπολαύοντες, οὕτω δικαστήριον ἐν τῷ πλοίῳ καθίσαντες, καὶ λόγου μετέδωκαν αὐτῷ, καὶ ἀπολογίας ἠξίωσαν, καὶ πάντα μετ' ἀκριβείας ἐξήταζον, ὥσπερ μέλλοντές τινι παρέχειν εὐθύνας, ὧν ἐὰν ψηφίσωνται. ἄκουσον γοῦν αὐτῶν, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ, πάντα ἐξεταζόντων. τίς σου ἡ ἐργασία ἐστί; καὶ πόθεν ἔρχῃ; καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ ἐκ ποίας χώρας, καὶ ἐκ ποίου λαοῦ εἶ σύ; καίτοι κατηγόρησε μὲν ἡ θάλασσα καταβοῶσα, ἤλεγξε δὲ ὁ κλῆρος καὶ κατεμαρτύρησεν· ἀλλ' ὅμως οὔτε τῆς θαλάσσης καταβοώσης, οὔτε τοῦ κλήρου καταμαρτυρήσαντος, τὴν ψῆφον ἐπάγουσιν οὐδέπω· ἀλλ' ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ, καὶ κατηγόρων παρόντων, καὶ μαρτύρων ἐφεστηκότων, καὶ ἐλέγχων γινομένων, οὐ πρότερον οἱ δικάζοντες τὴν ψῆφον ἐκφέρουσιν, ἕως ἂν αὐτὸς ὁ κατάδικος κατήγορος τῆς ἰδίας ἁμαρτίας γένηται. οὕτω δὴ καὶ οἱ ναῦται ἐνταῦθα, ἄνθρωποι βάρβαροι καὶ ἀνόητοι, τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις εὐταξίαν ἐμιμοῦντο, καίτοι τοσούτου φόβου, τοσούτου κλυδωνίου, τοσαύτης ταραχῆς περιεστώσης αὐτούς, καὶ τῆς θαλάσσης οὐδὲ ἀναπνεῖν ἐπιτρεπούσης· οὕτως ἐθορύβει καὶ κατέσπευδε μαινομένη, καὶ καταβοῶσα, καὶ συνεχῆ τὰ κύματα ἐπεγείρουσα. πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη πρόνοια γέγονεν [ἀγαπητοὶ, περὶ τὸν προφήτην;] ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας. ὁ γὰρ Θεὸς ᾠκονόμει ταῦτα γίνεσθαι, τὸν προφήτην διὰ τούτων παιδεύων φιλανθρώπους εἶναι καὶ ἡμέρους, καὶ μονονουχὶ βοῶν πρὸς αὐτὸν καὶ λέγων· μίμησαι τούτους, ἀνθρώπους ἀνοήτους· εἴπερ οὗτοι μὲν οὐδὲ μιᾶς καταφρονοῦσι ψυχῆς, οὐδὲ ἑνὸς ἀφειδοῦσι σώματος τοῦ σοῦ· σὺ δὲ ὁλόκληρον πόλιν τοσαύτας ἔχουσαν μυριάδας ἐξέδωκας, τό γε σὸν μέρος. καὶ αὐτοὶ μὲν τὸν αἴτιον τῶν κακῶν εὑρόντες τῶν γεγενημένων αὐτοῖς, οὐδὲ οὕτως ὥρμησαν ἐπὶ τὴν καταδικάζουσαν ψῆφον· σὺ δὲ οὐδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν τοῖς Νινευί-

ταις,

Margin notes:

χ. καταδύειν τὸ σκάφος.

Ἰων. α. δ.

Ζαχ. ε. ζ.

Ψαλ. λζ. δ.

Ματθ. ια. κη.

χ. λύπης καὶ ἀθυμίας. οὐ γὰρ

χ. μετὰ τὸ πραχθῆναι καὶ ἀπαρτισθῆναι πλήρη.

χ. ὀδύνας

χ. ὀδύνας

χ. κλῆρον

Ἰων. α. ζ.

χ. ἐπικειμένης

χ. βοῶσα,

χ. καταδίκου

χ. ὁ πάρεστιν

χ. οἰκείας

χ. συνεχώρει

χ. οὗτοι

λαβὴν τοῦς μετὰ ταῦτα γενόμενον, οὐδὲν μέγα ἐργάζεται, οὐδὲ καταλλάττει Θεὸν ἑαυτῷ ἀφ' ὧν ἁμαρτάνει ἡμεῖς καθ' ἡμέραν. Ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐρωτῶ σε, ἐὰν μὴ ἀποκτείνῃ τις, ἐὰν μὴ μοιχεύσῃ, ἐὰν μὴ κλέψῃ, ἐὰν μὴ ἁρπάσῃ τὰ ἀλλότρια, ἐὰν μὴ ἐπιορκήσῃ, ἐὰν μὴ ψευδομαρτυρήσῃ, ἐὰν μὴ τὰ ἄλλα ὅσα ἐστὶν ἁμαρτήματα, ἐὰν μὴ ταῦτα πάντα ἐργάσηται, ἀλλὰ μόνον ὀργισθῇ, ἢ ἐπιορκήσῃ, ἢ ἁμάρτῃ τι τῶν ἄλλων, ἆρα οὐκ ἔστιν ἐκεῖνον ἀπολογήσασθαι; Ἔστιν, ἔστιν· καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπολογίαν. Ἐὰν γὰρ ἐπιδείξῃ ὅτι ἐκ καρδίας μετενόησε, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐδάκρυσε, καὶ πάντα ἐποίησε τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἐκεῖνος ἀπολογήσεται. Ἐὰν γὰρ ἐπιδείξῃ ὅτι ἐκ καρδίας μετενόησε, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐδάκρυσε, καὶ πάντα ἐποίησε τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἐκεῖνος ἀπολογήσεται. Ἐὰν γὰρ ἐπιδείξῃ ὅτι ἐκ καρδίας μετενόησε, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐδάκρυσε, καὶ πάντα ἐποίησε τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἐκεῖνος ἀπολογήσεται.

χ. εἰργάσατο, ὑδὲ κατηγάζε

χ. βεβαχεῖ χέρσφ

χ. ἀμάρτημ.

* ασυδὲς χ

Ματθ. κε. ιθ.

ιε

Ἰωαν. κα. ιε.

Λουκ. ιζ. μη.

ιθ

χ. παρήγαγε,

χ. ἐπιτιμᾶ. θε.

Ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἐρωτῶ σε, ἐὰν μὴ ἀποκτείνῃ τις, ἐὰν μὴ μοιχεύσῃ, ἐὰν μὴ κλέψῃ, ἐὰν μὴ ἁρπάσῃ τὰ ἀλλότρια, ἐὰν μὴ ἐπιορκήσῃ, ἐὰν μὴ ψευδομαρτυρήσῃ, ἐὰν μὴ τὰ ἄλλα ὅσα ἐστὶν ἁμαρτήματα, ἐὰν μὴ ταῦτα πάντα ἐργάσηται, ἀλλὰ μόνον ὀργισθῇ, ἢ ἐπιορκήσῃ, ἢ ἁμάρτῃ τι τῶν ἄλλων, ἆρα οὐκ ἔστιν ἐκεῖνον ἀπολογήσασθαι; Ἔστιν, ἔστιν· καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπολογίαν. Ἐὰν γὰρ ἐπιδείξῃ ὅτι ἐκ καρδίας μετενόησε, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐδάκρυσε, καὶ πάντα ἐποίησε τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἐκεῖνος ἀπολογήσεται. Ἐὰν γὰρ ἐπιδείξῃ ὅτι ἐκ καρδίας μετενόησε, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐδάκρυσε, καὶ πάντα ἐποίησε τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἐκεῖνος ἀπολογήσεται. Ἐὰν γὰρ ἐπιδείξῃ ὅτι ἐκ καρδίας μετενόησε, καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐδάκρυσε, καὶ πάντα ἐποίησε τὰ δυνατὰ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἐκεῖνος ἀπολογήσεται.

Μὴ τοίνυν μηδ' αὐτὸς ὅπως τοῖς ἁμαρτήμασι καταπίσῃς. Ὁ γὰρ χαλεπώτερον τὰ ἁμαρτίας, ὁ μὴ θρηνῶν τὸ τῇ ἁμαρτίᾳ ὄντι, καὶ ὁ δυνατώτερον τὸ σώματος, ὁ κείμενον τὸ τῷ σώματι. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐζήλωσε καὶ ἀπεδύρετο, τοῦτο πάντων ἄξιον εἶναι φησι. Μή πως γάρ, φησιν, ἐλθόντος μου πρὸς ὑμᾶς, ταπεινώσῃ με ὁ Θεός, καὶ πενθήσω πολλοὺς, οὐχὶ τοὺς ἡμαρτηκότων ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς μὴ μετανοησαίτους ἐπὶ τῇ ἀσελγείᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ, ἣ ἐπράξαν. Πρὸς ὃ μετάνοιαν ποῖος ἐπιτηδειότερος γένοιτ' ἂν καιρὸς τῆς παρούσης καταστάσεως; ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὸ ἐναντίον. Ἀκούσας γὰρ τὰ ῥήματα ταῦτα ὁ πρόφητης, κατίδε εἰς Ἰώππην, τὸ φυγεῖν εἰς θαλάσσης ἀπὸ προσώπου Κυρίου. Ποῦ φύγω, φησὶ, ἀπὸ προσώπου σου; Εἰς τὸν οὐρανόν; ἀλλὰ τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ ὁ πλήρωμα αὐτῆς. ἀλλ' εἰς ᾅδου; Κἂν καταβῶ, φησὶ, εἰς ᾅδου, πάρει. Εἰς ἔσχατον; ἀλλ' ἐὰν ἀναβῶ εἰς ἔσχατον, σὺ ἐκεῖ εἶ. Ἀλλ' εἰς τὸν θάλασσαν; Καὶ ἐκεῖ, φησὶ, καθέξει με ἡ δεξιά σου. Ὃ δὴ καὶ ἐπὶ τούτου γέγονεν. Ἀλλὰ πιοῦσαν ἡ ἁμαρτία. Εἰς πολλὰ δύοιαν ἐμβάλλει τὸν ἀνθρώπον ψυχήν. Καθάπερ γὰρ ἡ καρδία ἐν μέσῃ κατέχόμενοι, ἁπλῶς ἐν ἐκπώμασιν ἀφυλάκτως οὕτω καὶ ἡ πρὸς τὸν ἁμαρτίαν ὀλισθαίνοντες, καθάπερ μέσῃ τῇ τῆς πράξεως ὑπερβολῇ κατεχόμενοι, οὐκ ἴσασιν ὅπερ πράττουσιν, ὑπὸ τῶν πρόσθεν, οὐ τῶν μελλόντων ἡ προορῶσι. Διαπτὰν φθόγγος, εἶπέ μοι; Σάκκον μίαν αἰτήσαντος, καὶ ἀπὸ τῶν προσταγμάτων αὐτῶν μαθήσῃ, ὅτι σὺν τῆς δούλης θαλάττης καὶ χέρσος δυνήσῃ ἀπὸ φυγεῖν. ὁμοῦ γὰρ ἐπέβη τῆς νηὸς ἔσω, καὶ εἶπε τὰ κύματα ἀπανέστησι, καὶ πρὸς ὕψος ἠγείρετο μέγα. Καθάπερ θεράπαινα ἐκ βιγνώμων ζωὸν δουλεύουσα φυγάδα, τῶν διαστημάτων ὑφελόμενον τὴν κίνησιν, καὶ πρὸ τῆς ἀφίσταται μυείς τοῖς ἐστοδδεδεμένοις αὐτὸν προέχουσα τράγματα, ἕως ἂν λαβοῦσα αὐτὸν ἀπέλθῃ· οὕτω δὴ καὶ ἡ θάλασσα Ἰωνᾶν ζωὸν δουλεύουσα ἑαυτῆς καὶ ὑπηρετοῦσα, μυεία τοῖς ναύταις

πρέχε

λαβῇ, ϗ πρὸς ἐλευθερίαν ἐπαναγωγή; ποίαν ἑτέραν μείζονα ζητεῖς ἀπόδειξιν τῆς φιλίας αὐτῆς τῆς πρὸς ὃ γέγος ὃ ἡμέτερον; μεγίστη γὰρ φιλίας ἀπόδειξις ἐστὶ δικεῖ, ὃ σὺν αὐτῷ ἡμῖν φιλεῖν ϗ μισεῖν. Βούλει μαθεῖν, ὅσος κόσμος ἀνθρώποις ἡ ἡσυχία; ὅση φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια; σιώπησόν μοι ὃ μακάριον ϗ θαυμαστὸν τῶν μυαζόντων γέγος. ὅ-
5 τοι γὰρ σὺν ἐν μέσῳ θορύβοις φυγόντες, ϗ πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ἐρέων ἀναδραμόντες, ϗ τὰς καλύβας ἐν τῇ τῆς ἐρημίας ἡσυχίᾳ, καθάπερ ἐν βυθεινῷ τινι λιμένι, πηξάμενοι, τοιούτῳ συνέπαθον ϗ "συγχωρῶν τὸν βίου πάντος ἔλαθον. "πολλαχοῦ ϗ ἀγέλους αὐτὸν ὄζ ἀν-
θρώπων ἐποίησεν· οὐκ ἐκείνους;" μόνους, ἀλλὰ ϗ ἐν ταῖς πόλεσιν ὅσους ἀν θύρῃ προσιεμένους αὐτῷ, πρὸς" αὐτὸ τῆς φιλοσοφίας ἀναγκῇ ὃ ὕψος. ϗ γὰρ Μωϋσῆς ϗ Ηλίας, ⓐ πύρ-
γοι τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ προφητῶν, καίτοι ϗ ἀπὸ τῶν ἄλλων ὄντες λαμπροὶ ϗ μεγάλοι καὶ πολλῷ ἔχοντες παῤῥησίαν, ὅτε ἐβούλοντο προσπλεῖν ϗ συλλεχθῆναι Θεῷ, ὡς ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἦν, πρὸς ταῦτα κατέφυγον, ϗ διὰ τῶν ταύτης αὐτῷ" προσέφερον χρῶν.
διὰ τοῦτο ϗ ὁ Θεὸς ⓑ αὐθαίρετον ποιῶν ὄζ ἀρχῆς, βύθιον αὐτὸν ταῖς τῆς ἡσυχίας φέρων παρακατέθετο χερσὶ, ὥσπερ φιλοτέχνῳ μητρὶ ϗ τέχνῃ διδασκάλῳ, τὸ ἐκείνου σωτήριον ἐγ-
χαράξων αὐτῇ. τὸ γὰρ, Ἀπὸ πάντος ξύλου βρώσει φαγῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν ϗ πονηρὸν οὐ φάγεσθε, ἡσυχίας εἶδός ἐστιν. εἰ δὲ καὶ τροφῆς δεῖσθαι ἀναγκαῖον ἡσυχία, πολλῷ μᾶλλον ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· εἰ πρὸ τῆς πληγῆς χρήσιμον ὃ φάρμακον, πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὴν πληγήν· εἰ μηδέπω τὸ πολέμιον τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνασάντος, ἐπιτήδειον ἡμῖν ὅπλον ἐστὶν, πολλῷ μᾶλλον μετὰ τὴν τοσαύτην μάχην τὴν ἀπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν, τὴν ἀπὸ τῶν δαιμόνων ἀναγκαία ἡ τροφὴ τῆς ἡσυχίας συμμαχία. Εἰ ταύτης ἤκουσε τῆς φωνῆς ὁ Ἀδὰμ, οὐκ ἂν ἤκουσε τῆς διαβούσης τῆς λεγούσης, Ἰδοὺ ἐγὼ, ϗ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. ἀλλ' ἐπεὶ ταύτης παῤῆκουσε, διὰ τοῦτο θάνατος ϗ φθοραὶ καὶ πόνοι ϗ ἀθυμίαι καὶ ζωὴ θανάτου πάντος βαρυτέρα· διὰ τοῦτο ἄκανθαι καὶ τρίβολοι· διὰ τοῦτο πόνοι ϗ ὠδῖνες καὶ βίος ἐπίμοχθος. Εἶδες πῶς ὁ Θεὸς ἀγαναχτεῖ, ἡσυχίας ὑβριζομένης; μάθε καὶ πῶς δυφραίνεται, ἡσυχίας τιμωμένης. ὥσπερ γὰρ ὑβρισθείσης αὐτῆς θάνατον ἐπέθηκε τῷ ὑβρίσαντι ὃ ἐπιτίμιον, οὕτω πάλιν τιμηθείσης αὐτῆς θανάτου ἀνεκαλέσατο. καὶ γὰρ βουλόμενός σοι δεῖξαι τὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν δύναμιν, ἔδωκεν ἐξουσίαν αὐτῇ ϗ ἀποφάσιν, μετὰ ἀπαγγελίαν, σὺν ἀπαγορεύσει τὴν ἐπὶ θάνατον ἐκ μέσης "ἁρπάσαι τῆς ὁδοῦ, καὶ πρὸς ζωὴν μεταγαγεῖν. ϗ τοῦτο οὐκ ἐπὶ δύο ἢ καὶ τρισὶ καὶ εἴκοσιν ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ὅλων ὁλόκληρον, τὴν τῶν Νινευϊτῶν πόλιν μεγάλην καὶ θαυμαστὴν ὅτι μάλιστα, πρὸς αὐτὸ ὃ βάραθρον τὴν κεφαλὴν κλίναντα, καὶ μέλλουσαν τὴν ἀνω-
θεν φερομένην δέχεσθαι πληγήν, καθάπερ τις ἄνωθεν" ὑπερασπίσασα δυνάμεις ϗ ὄζ αὐτῆς ἥρπασε" τῶν τοῦ θανάτου πυλῶν, καὶ πρὸς τὴν ζωὴν ἐπανήγαγεν. ἀλλ', Εἰ δοκεῖ, καὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἐπαχθώμεθα. Καὶ ἐγένετο, φησὶ, λόγος Κυρίου πρὸς Ἰωνᾶν λέγων· ἀνάστηθι, Ἰων. α. α.
καὶ πορεύθητι εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην. εὐθέως οὖν ἀπὸ τοῦ μετώπου τῆς πόλεως δυσωπῆσαι βούλεται, τὴν μέλλουσαν προειδῶς τοῦ προφήτου φυγήν. ἀλλὰ ἀκούσωμεν καὶ τοῦ κηρύγματος. Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ [πόλις] καταστραφήσεται. καὶ τίνος ἕνεκεν ἃ μέλλεις δεινὰ ποιεῖν, προλέγεις; ἵνα μὴ ποιήσω, ἃ προλέγω. διὰ τοῦτο καὶ γέενναν ἠπείλησεν, ἵνα μὴ ἁπαγάγῃ εἰς γέενναν. φοβεῖτω, φησὶν, ὑμᾶς τὰ ῥήματα, ϗ μὴ λυ-
πείτω τὰ πράγματα. τίνος ἕνεκεν καὶ τὴν προθεσμίαν εἰς οὕτω στενὴν" ζωάγρησεν; ἵνα ϗ τὸ τῶν βαρβάρων μάθῃς ἀρετὴ, λέγω δὴ τὸ τῶν Νινευϊτῶν, ὃ τελείαν ἡμέρας δωρηθέντων τοσαύτην ἀμέτρητον ὀργὴν κατέδυσαν· ϗ τὸ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν θαυμάσῃς μετὰ μοιχείας τελείαν ἡμέραν ἀρκεσθέντος ὑπὲρ τοσούτων πλημμελημάτων, ϗ ἵνα μὴ κατάπτωσις εἰς ἀπόγνωσιν, καὶ μυεία ἡμαρτηκὼς ᾖς. ὥσπερ γὰρ ὁ νωθὴς τὸ ψυχρὸν ϗ ὀλίγωρος, καὶ πολλοῦ λαβὴν

χε. μεγίστη

χε. κοιναὶ δὲ
χε. τεταγμέναι
χε. μένει,
χε. τοιοῦτο

χε. προσήγοντο
χε. ἐδιδάσκετο

χε. ἐκ διαβολῆς

χε. ἁρπάσαι

χε. δυνάμεις
χε. τῶν τοῦ δαιμόνων χειρῶν

χε. συνήγαγε

Ματθ. ε μδ. φόμβα τὸν μαθόν; ἀφ' ὧν αὐτὸς εἶπεν, Εὔχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ὅτι πονηρούς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. ὥσπερ οὖν ὁ διασύρτης σου, μυρίων αὐτὸν βλασφημούντων, μυρίων πορνευόντων, κλεπτόντων, ληστευόντων, ἅφους ἀπορυττόντων, μυρία ἐργαζομένων κακά, οὐκ ἀφίσταται τῆς εἰς ἅπαντας εὐεργεσίας· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀκτῖνα, καὶ τοὺς ὄμβρους, καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς παρέχεται, τὸ φιλανθρωπίαν ὑπερβαλλόμενος τὴν εἰς αὐτόν· οὕτω καὶ σὺ ποίησον, καὶ ὅταν ἐλεᾖς κακοῦς ἢ καὶ φιλανθρωπίας, διόρθου τὴν πονηρίαν, λύσε τὴν μανίαν, ἀπάλλαξε τῆς ἀηδίας, μηδὲν περαιτέρω εἰσεργάζου. Εἰ γὰρ δὴ μέλλοιμεν βίᾳ ἐρυθριᾷν, οὐδέποτε οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐλεήσομεν· ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀκαίρου ταύτης πολυσπλαγχνίας ἐμποδιζόμενοι, ἄκαιρον καὶ πάσης ἔρημον βοηθείας ἀφιμώσομεν, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπισπασόμενοι πόνον εἰκῆ καὶ μάτην. διὸ δὴ παρακαλῶ τὴν ἀκαίρου ταύτην περιεργίαν ἐκβαλόντας, τοῖς δεομένοις δίδοναι πᾶσι, καὶ μὴ πολλῆς τοῦτο ποιῆσθαι τῆς διαφυλαξεως, ἵνα καὶ αὐτοὶ τύχωμεν τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, κράτος, τιμὴ, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΝΗΣΤΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΦΗΤΗΝ Ἰωνᾶν καὶ Δανιὴλ καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας. ἐλέχθη ἢ εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων νηστῶν. α.

Διὰ τί σήμερον ἡμῖν ἡ πανήγυρις, καὶ λαμπροτέρας τὰ σκηνὴς ὁ σύλλογος. τί ποτε ἄρα ὁ αἴτιον; νηστείας ὁ καιρός· τοῦτο· οἶδα καγώ· νηστείας οὐχὶ πρόσχυσις, ἀλλὰ προσδοκωμένης. ἐκεῖνη γὰρ ἡμᾶς πρὸς τὸν πατέρα συνήγαγεν εἶναι, ἐκείνη καὶ τοὺς πρὸ τούτου ῥᾳδυμοτέρους σήμερον πρὸς τὰς πατρικὰς ἐπανήγαγε χεῖρας. εἰ δὴ καὶ προσδοκωμένη μόνον τοσαύτην ἡμῖν ἐπάγει σωτηρίαν, φανεῖσα καὶ παρουσιαζομένη πόσην ἐν ἡμῖν ἐργάσεται τὴν βελτίωσιν; οὕτω καὶ πόλις, ἄρχοντος εἰσπλεῖν μέλλοντος φοβερόν, πᾶσαν ἀποτίθεται τὴν ῥᾳθυμίαν, καὶ τὰ πλοῖα καθίσταται τῇ ἀσυδῇ. ἀλλὰ μὴν καθίζητε φοβερὸν ἄρχοντα, τὴν νηστείαν εἰσάγοντες· οὐ γὰρ ἡμῖν ὄντι φοβερόν, ἀλλὰ τῇ τῶν δαιμόνων φύσει. ἐὰν σταλαγματίζόμενος ἡ τις, ἀλγεῖν αὐτὸν νηστείας ποιήσει, καὶ τὴν λίτραν αὐτὴν ἀκριβεστέρας ἐμοὶ ζητοῦντος, καθάπερ δεσμῶν τινι κατεχόμενος· καὶ μάλιστα ὅταν ἴδῃ τῇ νηστείᾳ συμβοηθοῦντα τὸν ἀδελφὸν τῆς νηστείας [καὶ] ὁμόζυγα τὸν βυσσόν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς φησι· Τὸ γένος τοῦτο οὐκ ἐξέρχεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. ὅταν οὖν τοὺς πολεμίους τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας οὕτως ἐλαύνῃ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ζωῆς ἡμῶν οὕτως ἢ φοβερὰν, φίλην αὐτὴν καὶ ἀσπαστὴν εἶναι, οὐ δεδοικέναι χρή. Εἰ γὰρ φοβεῖσθαι δεῖ μέθην καὶ ἀδηφαγίαν, οὐχὶ νηστείαν φοβεῖσθαι χρή. ἐκείνη μὲν γὰρ ὀπίσω τὰς χεῖρας ἡμῶν δήσασα, τῇ τυραννίδι τῶν παθῶν, καθάπερ τινὶ δεσποίνῃ χαλεπῇ, δούλους καὶ αἰχμαλώτους ἐκδίδωσιν· ἡ δὲ νηστεία δουλαγωγοῦσα τοὺς ἡμᾶς καὶ δεδεμένους λύουσα δεσμῶν, ἀπαλλάττει τῆς τυραννίδος, καὶ πρὸς τὸν ἐλθερίαν ἐπανάγει τὸν πρότερον. ὅταν οὖν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν πολεμῇ, καὶ δουλείας ἀπαλλάττῃ,

ἀπὸν δεσποίαν τῶν τῆς συμφορᾶς ταύτης ὑπερβάλλουσαν δράματι. ἢ ὃ μὲν, θέρος ὄντος, ταῦτα ἐγκαλεῖ, δῆλον ὅτι, ὄχ ὕτως δι' αὐτὸν ὡς διὰ τοὺς ἄρχοντας συνιὼν, ὄχ ἵνα ὠφεληθῇ τὰ μάλιστα, ἀλλ' ἵνα μηδεμίαν ἀπορίαν τοῖς ἄρχουσι συνιστῶμεν, ὄχ ἵνα ὠφεληθῇ τὰ μάλιστα· ἢ ὃ τοῦ Παύλου μαθητὴς, φησὶν, ὁμολογεῖ θεραπεύειν, λέγων· Εἴ τις ἀ- c Θεσ. γ. ι.
5 θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω; ἵνα τοίνυν σὺ ταῦτα ἀκούσας, ἢ μὴ τοὺς ὄκείους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς σαυτοῦ δυναμένην τὰ τοῦ Παύλου ῥήματα. ⓐ γὰρ τοῦ Παύλου νόμει καὶ τοῖς πένησι μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν κεῖται. Εἶπε τι φορτικὸν ἢ ἐπαχθές; οἶδα μὲν ὅτι ὀργιεῖσθε· πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐρῶ. οὐδὲ γὰρ ὥστε πλῆξαι, ἀλλ' ὥστε διορθῶσαι τοῦτο λέγω.
χ. τότε
10 τοῖς μὲν ὀργίαν ἐγκαλοῦμεν, τοὺς δὲ συνιόντας πολλαχοῦ ἄξιον· αὐδὶ ἢ ἐργάζεσθαι τοιαῦτα πολλαχοῦ, ἃ πάσης ὀργῆς ὄστι χαλεπώτερα. ἀλλ' ἐγὼ παῤῥησίαν ἔχω κληρικὸς, φησὶν. ἐπὶ οὖν οὗτος πένης ὄστι, ἢ ὄκ πένητα, ἢ οὐκ ἔχει τοὺς οἰκείους ἀπορεῖν, ἀπόλλυσθαι δίκαιος, Εἰπέ μοι; διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα ἐλεεῖσθαι ἢ καταπίπτεσθαι ἄξιος αὖ Εἶπ τοῦδε τοῦ ἐχόντος. σὺ μὲν γὰρ πολλαχοῦ δὶ ἡμερῶν τὴν ἡμέραν ὁ θεατὴς, ἢ ὁ συν- ἴσ. - ις
15 εδρίοις ἢ συλλόγοις οὐδὲν ἔχοντος κέρδος, ἢ μυρίους λέγων κακῶς, οὐδὲν ἠνίησε ποιεῖν δεινὸν, ἀδὲ ἀργεῖν· ⓜ ἢ ἀθλιότητα ἢ ταλαιπωρίαν, πᾶσαν ἀναλίσκοντα τὴν ἡμέραν ὁ ἱκετηρίας, ὁ δάκρυσιν, ὁ μυρίας ταλαιπωρίας, κρίνεις, ἢ Εἰς δικαιότερον ἔλκεις, ἢ θυμώδης ἀπαντᾷς; ἢ ποῦ ταῦτα γνώμης ἀνθρωπίνης, Εἰπέ μοι; ὥστε ὅταν λέγῃς, τί οὖν ἐργάσωμαι τῷ Παύλῳ; μὴ τοῖς πένησι, ἀλλὰ ἢ σαυτῷ ὠφελούμενος ταῦτα λέγε. ἄλλως ἢ, μὴ τὴν ἀπιλίαν ἀναγνῶσκε μόνον, ἀλλὰ ἢ τὴν συνιόντων. ὁ γὰρ Εἰπὼν, Εἴ τις μὴ ἐρ- c. Θεσ. γ. ιί.
20 γάζεται, μηδὲ ἐσθιέτω, τοσοῦτόν ἐστιν· Ὑμᾶς ἢ, ἀδελφοὶ, μὴ ὀκκακήσητε ὁ καλὸν ποιοῦντες. ἀλλὰ τίς αὐτῶν ἡ ἀνθρωπος τοιαῦτα; δραπέται λοιπὸν εἰσὶ, φησὶ, ὁ ξένοι, ἢ μαστίγια, ἢ ὁμοῦ αὐτῶν ἀφέντες πατρίδας, Εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν συρρέουσι. διὰ τοῦτο οὖν ἀναπαύῃς, Εἰπέ μοι, ἢ ⓜ τοσοῦτον τῆς πόλεως δαπάνης, ὅτι κοινὸν λιμένα πάντες αὐτὸν ⓔ νομίζουσι, ἢ τὸ εὐεργούσης τὸ ἀλλοτρίου τοσοῦτον; διὰ τοῦτο μὴ οὖν ἀγαλλεσθε ἐφ' ὑ-
25 ἢ χαίρῃ, ὅτι καθάπερ εἰς κοινὸν ἐμπόριον ταῖς ὑμετέραις χρῆσθαι τρέχουσι ἅπαντες ἢ μητέρα κοινὴν ⓔ ταύτην τὴν πόλιν νομίζουσι. μὴ δὴ διαφθείρητε ὃ ἐγκώμιον, μηδὲ ἀκρωτηριάσητε ⓜ ἕπαυρον πάντων ὄντα αὐτῇ ἢ διαφέρον. ἢ γὰρ ποτε λιμὴν μέλλοντος εἰς τὸ λιμὴν ἐμβαλεῖν ἅπαξ, ⓐ τὴν πόλιν ταύτην οἰκοῦντες τοῖς ὁ Ἱεροσολύμοις καὶ Θηβαίοις, αὐδεὶς ἢ τούτοις,
χε. ἔπεμπον
30 ὡδὶ ὧν ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος ἅπας κεκένηται, διὰ χρέος Βαρνάβα ἢ Σαύλου χρήματα ἔπεμ- Πραξ. ια΄. λ.
φαν ὄκ ὀλίγα. πόσης οὖν μὲν Εἴπωμεν ἡμᾶς συνιόντας ἄξιοι, ποίας ἢ ἀπολογίας, ὅταν ⓐ μὲ τοσοῦτοι ⓐ ἡμέτεροι ἢ οὗτ' παῤῥησίαν καθαιρούσης φαίνονται διὰ τὴν οἰκείαν τρέφοντες χρήματα, ἢ αὐτοὶ τοὺς ὀκείους τρέχοντες· ἡμᾶς ἢ τὸν ἀλλαχοῦ τοὺς ἡμᾶς καταφθύσαι μὲ πελαγώσωμεν, ἢ ἅπαντα μὲν εὐθύνας ἀκριβεῖς, ἢ ταῦτα εἰδότες, ὅτι μυρίων ὠφειλόμενοι ἐσμεν κακῶν, καὶ ὁ Θεὸς οὕτως ἀκριβῶς τὰ καθ' ἡμᾶς ἐξετάσῃ, ὥστε ἡμᾶς
35 τὰ τῆς πενίας, οὐδὲ μικρᾶς τυγχάνομεν συνιόντες, οὐδὲ ἐλέου ἴσως; Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρί- Ματθ. ζ. β.
νετε, φησὶ, ὁ ὑμᾶς κρινεῖσθε. ἀγαθὸν τοίνυν φιλόνθρωπος ἢ ἥμερος τῷ ζωοδούλῳ, καὶ πολλὰ ἄφες τὴν ἡμαρτημένων, ἢ ἐλέησον, ἵνα καὶ αὐτὸς τοιαύτης τύχῃς τῆς ψήφου. τί τοσοῦτόν σαυτῷ πλάττεις; τί ἀνιερᾴζῃ; ἆρα Εἰ τοσοῦτον ἔζευε ὁ Θεὸς βίους ἐρυθρᾶν, ἢ θύθωνας ἀπαίδευτον, ὁ πλουσιοπάροχος ἐφάνης, ὄκ ἂν ἐδυσχέρηναν πολλοί; ὄκ δ' ἂν εἶπον
40 τοὺς ἑαυτῶν· τί ποτε τοῦτ' ἔστι; δύσκολον ἡμῖν ὁ τοσοῦτον χαρίσασθαι ὁ Θεός· μὴ γὰρ δυνάμεθα τὰ ἑτέρων ζωὴν ἀξιοῦν; μὴ γὰρ ἴσμεν τὰ ἡμαρτημένα ἃ ᾧ δῶμεν; ὄκ δ' ἔστι πολλοὶ πολλὰ τοιαῦτα εἶπον; ναὶ γὰρ, ὅτι πάσης ἡμᾶς τοιαύτης πλουσιοσύνης ἀπήλλαξε, ἢ ὑπέχειν δώσει ἀπηρτισμένον τὸ μισθὸν, καὶ ποιητὴν, καὶ χρηστὸν ⓐ λαμβάνοντος ὧδε, ἑαυτοὺς τοσοῦτον ὑπερβαίνωμεν; ἢ πόθεν τοῦτο δῆλον, φησὶν, ὅτι χρηστὸς, ἢ τοὺς μὴ τοιούτους δίκαιος λη-

φόμενα

μθύοι καὶ τοσῦτοι ὡς καὶ αὖθι ἀγαναῖσαι, πάντως" ἄφιξ τ' ὁδοῦ. ὃ γὰρ εἰπεῖν, ἐαν ἡ ἄξιον, χ. ἄξιωμα
τῦτο ἔστιν ἀριτοιμύθ. εἰ μὴ οὖν καθόλου τ' ἀποδημίαν ταύτην ἠρήσατο, ἀθυμοτέρυς δ' ἐποίησε κ' ἱκετηρεστέρυς αὖθις. πάλιν εἰ ἀμφιβόλως ὡμολόγησε κ' ὑπῆχετο, ῥαθυμοτέρυς δ' ἐργάσατο. ἀγὰ δὴ τῦτο οὔτε ἀπαγορβύει καθόλου, οὔτε ἀναιρεῖται· ἀλλ' ὅτι τῇ γνώμῃ τῶν Κορινθίων τῦτο πιεῖ, εἰ πιὼν, ἐὰν ᾖ ἄξιον. ἀκούοντες γὰρ ὅτι Παῦλος μέλλει τὴν 5
προσφορὰν αὐτῶν ἀποφέρειν, πλείονι προθυμίᾳ καὶ σπουδῇ πρὸς τὸ πρᾶγμα ἐκέχρωντο· ὥστε τὰς ἁγίας χεῖρας ἐκείνας ἀγανήσασθαι τοῖς διδομένοις, καὶ τὰς εὐχὰς τὰς ἐκείνου προσεθῆναι τῇ θυσίᾳ ταύτῃ. Εἰ γὰρ Παύλῳ δίδοται μέλλοντι Ⓖ Κορίνθιοι ὥστε ἀγανήσαι, πῶς πλείονος τῦτο ἐποίουν τῆς προθυμίας· σὺ τῷ Παύλῳ μέλλων δίδοναι διαπύτῃ (ἀγὰ γὰρ τῶν πιπτόντων ἐκφύσις λαμβάνει) ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν φυσόμενος; 10
Οὐδὲ γὰρ αὖ, εἰ μὴ μέγα ἦν τὸ πρᾶγμα καὶ πολλῆς ἄξιον σπουδῆς, ὁ τῶν οἰκουμένων πᾶσαν ἐγχειρισθεὶς, καὶ ἃς ὑφ' ἡλίῳ κεῖνται θαλάσσας μεμισθωκὼς ἐκκλησίας, ἐπέσχεν τῇ τῶν χρημάτων εἰσκομιδῇ ἀγανήσασθαι τότων.

Ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς λογιζόμενοι, αὖ τι δυνῶμαι δεῖν, ἀν τι πρέσχωσιν ἐπέρχεσθαι ὑπηρετεῖν, μὴ κατοκνῶμεν, μηδὲ ἀθυμῶμεν, ὡς τῆς οὐσίας" ἡμῖν ἐλαττουμένης. πῶς γὰρ οὐκ ἄτο- 15 χ. ἡμῶν
πον, Ⓦ μὴ γένοιτο, τὰ σπέρματα καταβάλλοντα, καὶ τὰ ὀίκοθεν κτώμενα, μὴ δάκνεσθαι, μηδὲ ἀλγεῖν, μηδὲ ἀνάλωμα νομίζειν εἶ Ⓓ τὸ γινόμενον, ἀλλὰ κέρδος καὶ περιουσίαν, καίτοι ἀδήλων τῆς ἐλπίδος οὔσης· σὺ δ' οὐχ ὅτι βιούτους, ἀλλ' ὅτι πολλῷ μείζονα πορίσεται, καὶ αὐτῷ μέλλοντα ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἐγχειρίζειν Ⓓ Χριστῷ, ἀναδύεσθαι, καὶ καρκᾶν, καὶ πτοεῖσθαι προβάλλεται;
Γεν. κ. ιε. μὴ γὰρ οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς κελεῦσαι τῇ γῇ χρυσοῦν ἀπαρτισμένον ἐκβλῦσαι; ὁ γὰρ εἰπὼν, Βλα- 20
στησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ δίξας αὐτὸν ἐξαίφνης κομῶσαι, ἠδύνατο κελεῦσαι καὶ πηγὰς καὶ ποταμοὺς χρυσοῦ ῥεῦσαι πάντοθεν· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν εἶ Ⓓ πολλοὺς εἰς πλουτίαν, ἀγὰ τι δὲ ἐκείνοις, ἀγὰ τι τὸ σοὶ συμφέρον. καὶ γὰρ πρὸς ἀρετὴν ὑπιτηδειότερον πενία πλούτου· καὶ τοῖς εἰς ἀμαρτήμασι καθεσηκόσι οὐ μικρὰ προξενεῖα γίνεται ἀπὸ τῆς εἰς τοὺς δεομένους βοηθείας. καὶ τοσαύτη τῦ πρᾴγματος σπουδὴ Ⓓ Θεῷ, 25
ὅτι καὶ προσηγμένος, καὶ σάρκα περιβαλόμενος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστραφείς, ὑ παρητήσατο, οὐδὲ αἰχμῆς ἄξιον εἶ Ⓓ εἰόμενον οἰκονομεῖν αὖθις τὰ τῶν πιπτόντων. καίτοιγε τοσῦτος ἐργασάμενος ἄρτους, καὶ πάντα ἐξ ὑπαγματος ποιῶν ἄπερ ἤθελε, * καὶ δυνάμενος ἀφεῖναι μυρίους ἀνθρώπους σταυρούς, οὐκ ἐποίησε τῦτο· ἀλλὰ γλωσσόκομον ἔχει καὶ βαλλάντιον τοῖς μαθηταῖς, καὶ τὰ βαλλόμενα βαστάζειν, καὶ τοῖς δεομένοις ἐκφῦναι ὑπισχνεῖται. ὅτι γοῦν 30
τῷ Ἰούδᾳ περὶ τῆς προδοσίας ἀπιγματωδῶς διελέγετο, μὴ ζωιέντες Ⓓ μαθηταὶ ὃ λε-
Ιωαν. ιγ. κβ. γόμενον, ὀνόμασαι, φησὶν, ὅπι εἶπεν αὐτῷ ἵνα τοῖς πτωχοῖς τι δῷ. καὶ γὰρ ὃ γλωσσόκομον χ. ὠνόμασε
ἄρα, φησὶν, εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζε. πολὺ γὰρ τῷ Θεῷ λόγος ἐλέους, ὑ ταῦ πρὸς αὐτὸ μόνον εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς ἡμᾶς εἰς τὸν ζωοδότλους ὀφείλοντος γίνεσθαι· καὶ ὁ τῇ παλαιᾷ, καὶ ὁ τῇ καινῇ μυρίους ὑπὲρ τότων νόμους, κελεύων διὰ πάν- 35
των εἶ Ⓓ φιλοδέσποτον, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ χρημάτων, καὶ πρᾳγμάτων. καὶ Μωϋσῆς ἄνω καὶ κάτω τὸν περὶ τότων διαπείρει λόγους ταῖς νομοθεσίαις ἀπάσαις· καὶ Ⓓ προφῆται ὁκ
Ησ. ε. ζ. προσώπου τοῦ Θεοῦ τῦτο βεβοῶσιν, ὅτι Ἔλεον θέλω, καὶ ὑγιείαν· καὶ Ⓓ ἀπόστολοι πάντες σύνφωνα τούτοις καὶ ποιοῦσι καὶ λέγουσι. μὴ τοίνυν κατα μικρὸν τὸ πρᾶγμα. ὑ γὰρ τῶν πιπτόντων, ἀλλ' αὖθις ἡμᾶς τὰ μέγιστα ὠφελοῦμαι, καὶ μείζονα λαμβάνομαι ὧν προέχομαι. 40
Ταῦτα δ' ὐκ ἁπλῶς λέγω νῦν, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ πολλάκις πρὸς τοὺς δεομένους ἀκριβολογοῦνται, καὶ πατρικὰ ἐξετάζοντες, καὶ βίοι, καὶ τρόπους, καὶ ὑπιτήδευμα, καὶ τὸν τοῦ σώματος διάξοδον, ἐγκλήματα ποιούμενοι, καὶ μυρίας ὑπὲρ ὑγιείας ἀπαιτοῦντες διάγνωσις. διὰ τι τῦτο δὲ πολλοὶ πτωχοὶ προκρίνεται τοῦ σώματος, ἵνα τὸν ὠμότητα τὴν ἡμετέραν καὶ τὸν

ἀπανθρωπίαν

των ὑπερβάλλοντος. δευτέρῳ, τῷ τῶν λαμβανόντων ἀξιώματι. ὁ γὰρ εἶπε, πίωσιν, ἀλλ', ἀγίοις. τρίτῳ, ᾧ πρὸς αὐτὸ τὸ πάθη πεποιηκότων. Καθὼς διέταξα γὰρ, φησι, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας. ποῖος τούτοις, τῇ τῆς ἡμέρας θυμηδίᾳ· τῷ μέν γὰρ, φησι, σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων. πέμπτῳ, τῷ μὴ πᾶσαι ὑφ' ἓν κελεύσαι εἰσενεγκεῖν τῷ ἐλεημοσύνῃ· ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρόν. οὐ γὰρ ὅσον ἴσον τὴν ἡμέραν μιᾶς καθεῖναι τὸ πρᾶγμα εἰσφέρειν, καὶ τοσοῦτον καταπέμπειν αὐτὸ χρόνῳ. τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐδὲ αἴσθησιν παρέχει δαπάνης. ἕκτῳ, ᾧ μὴ μέζονι οἴεσθαι, ἀλλ' ὑπερβάλλειν τῇ γνώμῃ τῶν εἰσφερόντων, καὶ δεῖξαι πρὸς Θεὸν τοῦτο διδόμενον. ᾧ γὰρ εἶπεν, ὅπου αὐτὸ διδόναι, ἀμφότερα ταῦτα ἐδήλωσεν. ποτὲ δὲ καὶ ἑβδόμῳ ἕτερον τούτοις εἶπεν, ἵνα μή, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. ὁμοῦ τε γὰρ αὐτὸς καταπείγει προσδοκᾶσθαι αὐτὸ τὸν παρόντα, καὶ πρόθυμοι, προθυμίᾳ αὐτοῖς πολλὴν παρέχων. ἐπὶ δὲ τούτοις ἦρχεν ἕτερον. ποῖον οὖν τοῦτο; Ἐπαιδεύθην δέ, φησι, πρὸς ἀμφότερα. a. Kor. ιϛ. γ.
μᾶς, οὓς ἂν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν· καὶ ἐὰν ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ὅρα δὲ ἀτυφον καὶ ὑπερβολὴν τῆς μακροθυμίας ἐκείνης ψυχῆς, καὶ ὃ κηδεμονικὸν καὶ φιλόστοργον. οὐ γὰρ ἠθέλησεν αὐτοὺς, οὐδὲ ἠνέσχετο τοῦ ἀμαυροῦν τούτοις χρήμασι τὸν ἐξ οἰκείας γνώμης· ἀλλ' ἐκείνοις τὴν αἵρεσιν τούτων ἐπέτρεψε, καὶ οὐκ ἐνόμιζεν ὕβρεως εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ τῇ Κορινθίων ψήφῳ καὶ γνώμῃ, ἀγαπᾷ μὴ τῇ Παύλου μέλλοιεν οὕτω καλίζεσθαι. τοιοῦτον μὲν οὖν αὐτῷ ἄτοπον εἶναι ἐφαίνετο, τὴν μὲν εἰσφορὰν ἐκείνων εἶναι, τὴν δὲ αἵρεσιν τῶν ὑπηρετουμένων αὐτόν. ἀλλὰ τοῦτο αὐτοῖς τοῦτο ἐπέτρεψεν, ὁμοῦ τε τὴν ὑπεύθυνον ὑπερβαλλόμενος, ὁμοῦ τε πᾶσαν λαβεῖν αἰσχρὸν ἐκ σκιᾶς ὑποψίας ἀτόπου. εἰ γὰρ καὶ τοῦ ἡλίου λαμπρότερος ἦν, καὶ πάσης ποτμᾶς ὑποψίας ἀπαλλαγμένος, ἀγαθὸς ὅμως καὶ οὕτως ἐκ περιουσίας ἐσπούδαζε καὶ τῶν ἀνθρώπων φείδεσθαι, καὶ ταῖς ψευδέσι ὑποψίαις ἀφορμὴν. ἀφ' οὗτο φησι, ἐπειδὴ πρόθυμον, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν. τί λέγεις; σὺ γὰρ οὐ πλεῖς, οὐδὲ δίχα τῶν χρημάτων, ἀγαθὸν ἕτερος τὸ πρᾶγμα ὑπερβάλλῃ; ἵν' οὖν μὴ ταῦτα εἰσπεσόντες ῥᾳθυμότεροι γένωνται, ὅρα πῶς καὶ τοῦτο πάλιν διώρθωσεν. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε πέμψω, ἀγαθὸν τί; δι' ὑπιστολῶν· κἂν μὴ ᾧ σώματι πρῶτον, ἀγαθὸν τοῖς γράμμασι πρέσομαι τοῖς ἐμοῖς, καὶ συνωδοιπλάνομαι τῆς ἀφθονίας ἐκείνης. ἄρα ἄξιοι τῆς σκιᾶς ἐσμεν τῆς τοῦ Παύλου, ἢ τῶν ὑποδημάτων ἐκείνου, ὅταν ἐκεῖνος μὲν τοσαύτην παρὰ πᾶσι δόξαν ἔχων διακρούηται καὶ παρὰ πάντων ὑμᾶς· ἡμᾶς δὲ ἀγαπᾶν κἂν μὴ, καὶ δυσχεραίνωμεν, ἂν μὴ τὴν ἡμετέραν γνώμην, μηδὲ τὴν κρίσιν καὶ τὴν ψῆφον ᾖ τοιαῦτα διακονούμενοι χρήματα χλευάζηται; ὅταν ὕβρεως εἶναι νομίζωμεν τὸ μὲν μὴ ἡμᾶς καὶ τῆς ἡμετέρας γνώμης τοῦ τὰ αὐτὰ διαπωλοῦντας τοῦτο ποιεῖν; καὶ ὅρα πῶς ἑαυτοὺς πάντα μέμνηται, καὶ οὐδαμοῦ ὑπολαμβάνεται. οὐδὲ γὰρ τοῦτα στολὴν ἐκάλεσεν, οὐδὲ ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ χάριν· διὰ τοῦτο, ὅτι καθάπερ νεκροὺς ἐτίμων, καὶ δαίμονας ἐλάμβανον, καὶ λειτουργοὺς καθαίρει, χάριτος ἔργον ἐστίν· οὕτω καὶ πενίαν διορθοῦται, καὶ τοῖς διεφθορόσι χεῖρα ὀρέγει, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοῦτο ἡ ἐκεῖνα. ἀλλ' εἰ καὶ χάρις ἐστὶ, καὶ τῆς ἡμετέρας δεῖται σπουδῆς καὶ προθυμίας, ἵνα ἐλώμεθα καὶ βελτιωθῶμεν, καὶ τῆς χάριτος ἀξίους ἑαυτοὺς παρασκευάσωμεν. εἰ καὶ ὧν οὕτω προεμηθήσατο, τῷ τὰ γράμματα αὐτὸ πέμπειν μετ' ἐκείνων· ἕτερον δὲ μείζονι τοῦ προτέρου πάλιν, τῷ καὶ αὖθις ἐπανελθεῖν τῆς ἀποδημίας ταύτης ποιήσειν αὐτοῖς. ἐὰν γὰρ ᾖ ἄξιον, φησι, τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. καὶ σκόπει καὶ ταῦτα αὐτοῦ τὸν ζῶσιν. οὔτε γὰρ ἠρνήσατο συναπιέναι, ὅτε ἐπέσχετο καθάπαξ, ἀλλὰ πάλιν τῇ τῶν δεόντων γνώμῃ τοῦτο ἐπέτρεψε, καὶ χειρίους αὐτοῖς ἐποίησε τῆς ἀποδημίας τῆς ἑαυτοῦ, συνιεὶς ὅτι εἰ δαψιλὲς εἴη ὃ διδόμενον

τὴν τῶ προφήτῃ δεξίωσιν· ἀλλ' ὁρᾶσα ἡ χορὸν πλεκτῶν παίδων, ἡ λιμὸν ἐπικείμενον, καὶ σὸδὲν ἀποκείμενον ἕτερον, μὴ πολλῆς τῆς προθυμίας ⟨ν⟩ προφήτου ἐδέχετο. πῶς οὖν ἔνεκεν εἶπεν, ὅπι πρὸ ἑαυτῆ μὴ δέτω θησαυρίζων; ὅπως μὴ ὁ πλοῦτος ἴσως ἡμᾶς ἠρύθριά ὀλίγου ἀπὸ ἐπιδεῖξαι· ἀλλὰ τοῦτό φησι, σὺ τήρει καὶ φύλαττε, καὶ ὅταν τοῦ μέρος εἰσφοραῖς ὁ ὀλίγος πολὺ γένηται, τότε ἄγε εἰς μέσον. καὶ σὸκ εἶπε, συλλέγων, ἀλλὰ, θησαυρίζων, ἵνα μάθῃς ὅτι ἡ δαπάνη αὕτη θησαυρός ἐστι, ὅτι ὁ ἀνάλωμα τοῦτο, πρόσοδος ἐστί· θησαυρὸς θησαυρὸς πάντος βρώτων. σὺ μὲν γὰρ ὁ ἀφθόνος, ἡ ἐπιδαψιλεύῃ ἡμῖν, ἡ σὺν δύσκολα πολλάκις ἀπώλεσεν· ὁ δὲ οἷς τοῖς ἔργοις, τοιαυτοῖσι ἄπαν· ἀνάλωτος ἐκεῖ ἡ αἰσθόλλυτος, σωτηρία τοῖς κεκτημένοις ἡ τοῖς μεταλαμβάνουσι. ἡ γὰρ δαπανῶσα χρόνῳ, οὐχ ἁλίσκεται φθόνῳ, ἀλλ' ἔστιν ἀχείρωτος πάσας ταῖς τοιαύταις ἐπιβουλαῖς, καὶ μυρία κομίζει τοῖς λέγουσιν αὐτὴ ἀγαθά. πεπώμεθα τοίνυν, ἐ ποιῶμεν ὅταν ἡ ἡμᾶς· καὶ ἔχω ἡ ἱερὰ χρήματα μὴ τὴν ἰδιωτικὴν ὑπὸ ταῖς οἰκίαις ἀποκείμενα ταῖς ἡμετέραις, ἵνα ἡ τὰ ἰδιωτικὰ μὴ τούτων φυλάττηται. καθάπερ γὰρ ὑπὸ ταμιείοις βασιλικοῖς δι' φαυῆ τινος τὴν ἀργυρῶν ἀποκείμενα χρήματα, κἀκεῖα μὴ ταῦτα πολλῆς ἀπολαύει τῆς ἀσφαλείας· ὅταν δὲ ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ σῇ δι' ἀπὸθη χρήματα πενήτων, ἡ μὴ κυριακὸν συλλέγῃς, ταῦτα ἐκείνων ἔσαι ἀσφάλεια· ὅταν ἐ οἰκονόμος γένῃ τῶν σαυτῆ χρημάτων κατὰ Παῦλον μεγαλοψυχεῖς. τί λέγω; ἡ τὰ ἤδη συλλεγέντα πρὸς ὃ πλείονα συλλέξῃ πάλιν κατὰ θεοῖς στι γένηται ἐ ἀφορμὴ πλείων. αἱ γὰρ ἀρχὴ ποιήσῃ ὠίοι τῆς καλῆς ταύτης ζωοτοκίας, αὐτὸς κατὰ σαυτῆ δυνήσῃ μίσαθαι πάλιν, σὲ ἄνθρωπος γένοιτο συμβούλου. γένεσθω τοίνυν ἐκκλησία τῷ ἔξωθεν τοῦτο ἡ ἑκάστου οἰκία, χρημάτων ἱερῶν ἔνδον ἀποκειμένων. ἐ γὰρ τὰ χαλεπὰ φυλάκια τὰ σὺν ταῦτα κείμενα τοῦτο δεῖ σύμβολον. ὅταν πεπήτων κῆται χρήματα, ἄδατος τοῖς δαίμοσιν ὁ τόπος δεῖ. ἐ γὰρ ἀσπίδα, ἡ δόρυ, ἡ ὅπλα, ἡ σώματος ἰσχύν, καὶ γραπτῶν πλῆθος, ἀλλὰ πενήτων ἐλεημοσύνην συλλεγόμενα χρήματα πυλάττει ἀεὶ οἰκίας. εἰπὲ τοίνυν πότε, ἡ πῶς ἀλλάσθαι συλλεγέντα δῆτα χρήματα, τὴν ποσότητα λοιπὸν αὐτῆς τοῖς εἰσφέρουσιν ἐπίτρεψεν. ἡ γὰρ εἶπεν, ὅπ τόσον καὶ τόσον εἰσένεγκε, ἵνα μὴ βαρὺ ὂ ἐπίταγμα γένηται, πολλῶν πειθομένων· ὥστε μὴ λέγε μοι ταῦτ' πείθομαι, τί οὖν μοι μὴ δυνώμεθα; ἀλλὰ τὴν δεινάμει τῶν εἰσφερόντων ὁ μέτρον τῆς εἰσφορᾶς ὡρίσατο. ἕκαστος, φησιν, ὑμῶν πρὸ ἑαυτῆ πιθέτω θησαυρίζων, ὅ τι ἂν βούληται, ἡ σὸκ εἶπεν, ὅσον αὐ δυνηθῇ, ἢ ὅσον αὐ βουληθῇ, φησ', ἐὰν αὐ εὐοδωθῇ· δείκνυσι ὅπ καὶ τῶν μὴ εὐοδουμένων προθυμίαν ἔχει καὶ εὔνοιαν ἕξει ζωηρὰν πλαμβανομένην ἀεὶ αὐτῷ. ἡ γὰρ διὰ τοῦτο μόνον ὁ Παῦλος ἐσκόπει, ὅπως εἰσενεχθείη τοῖς πένησι χρήματα, ἀλλὰ καὶ ὅπως μὴ προθυμίας πολλῆς. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἐλεημοσύνην διὰ τοῦτο ᾤρεσται, οὐχ ἵνα πλέφωνται μόνοι ④ δεόμενοι, ἀλλ' ἵνα ἡ ④ προέχοντες εὐεργετῶνται, καὶ διὰ τούτους μᾶλλον, ἢ δι' ἐκείνους. εἰ γὰρ τὸ ἐκείνων ἐσκόπει μόνον, ὅπως δοθείη τὰ χρήματα μένον ἐπὶ πάσιν ἂν, σὲ ἂν ἡ τὴν προθυμίαν τὴν δίδοντων ἔζητει. νυνὶ ἡ ὁρᾶς ἄνω καὶ κάτω ἐστὶ τοῦτο μάλιστα ⟨ν⟩ ἐπίσταλαι διαπαίμενον, ὅπως χαίροντες, ὅπως ἱλαροὶ προέχοντες ④ προέχοντες. καὶ ποτὲ μὲν φησι, Μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός· οὐχ ἁπλῶς δότην, ἀλλὰ τ' μὲν ἡδέως τοῦτο ποιοῦντα. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ, Ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊσάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἔστιν ἐλεημοσύνη, τὸ χαίροντα καὶ νομίζοντα λαμβάνειν μᾶλλον ἢ διδόναι, οὕτω προέχει. διὰ τοῦτο πάντα πείθεται εὔκολον ποιῆσαι τὸ ἐπίταγμα, ἵνα μὴ προθυμίας ἡ εἰσφορὰ γένηται. καὶ σκόπει πόσοις ἐπιχείρησε κεφαλαίοις ὁ βαρὺ τὸ προστάγματος ἐπιτιμώμενος. εἰς μὲν καὶ προφήτης, ὧ μὴ πρὸ ἑτὸς ἢ δύο ἦσαν, ἀλλὰ πάσης αὐτὸ κελεύσας εἰσενεχθῆναι τῆς πόλεως. λοιπὰ γὰρ οὐδὲ ἕτερόν ἐστι, ἀλλ' ἡ συλλογὴ καὶ ἔσαις πάντων

πων

τὴν προθυμίαν, ἱκανῶς ἀποδέδεικται. διὰ τί δὲ λοιπὸν ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν Γαλατῶν μέμνηται. διὰ τί γὰρ μὴ εἶπε· τοῦτο δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους τοῦτο ποιήσατε· καὶ μέλλω σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων· ἀλλ' εἰπὼν τοῦτο τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε; τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιεῖ, καὶ τοῦτο μιᾶς, τοῦτο δύο, τοῦτο τρισὶν αἰσχύνην πόλεων, ἀλλὰ τοῦτο ἐθνους ὁλοκλήρου; ἵνα πλείονα δίξωνται προθυμίαν, καὶ τὰ ἑτέρων ἐγκώμια αὐτοῖς ὑποθῆσις γένηται ζήλου. εἶπα λέγει καὶ ὃν διέταξε, Κατὰ μίαν σαββάτων, φησὶν, ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ, τι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται. μίαν σαββάτων, τὴν κυριακὴν σκάλεσε. καὶ τίνος ἕνεκεν ταύτην ἐπέταξε τὴν εἰσφορὰν τὴν ἡμέραν; διὰ τί μὴ εἶπε, τὴν δευτέραν τῶν σαββάτων, τὴν τρίτην τῶν σαββάτων, ἢ αὐτοῖς τοῖς σάββασιν; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ· ἀλλὰ βουλόμενός ἵνα ἀπὸ τοῦ καιροῦ λαβόντες συμμαχίαν εἰς τὸ προθυμοτέρους ποιῆσαι τοῦ εἰσφέρειν. οὐ μικροὶ γὰρ ὄντες τὸ διαστήματος καιροὶ εἰς ἅπαντα προάγομεν. καὶ τί, φησὶν, ὁ καιρὸς ὀπίσω διδοῖ εἰς τὸ πεῖσαι δίδοιαν ἐλεημοσύνην; τῇ μιᾷ τούτου τὸ πόσης ἐργασίας ἀφίσασθαι, τὸ φαιδροτέραν γίνεσθαι τὴν ψυχὴν ἐκ τῆς αἰέσεως· ὃ δὲ πολὺ μέζον, τὸ μυρίων ἡμᾶς κατ' αὐτοῦ ἀπολελυκέναι κακῶν. εἰ γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ καταλύσῃ ὁ βίος ἡμῶν, ἰσόεσθη ἡ κατάρα, ἀμυρία ἀφανίσθη, ἄδου πύλαι ζωοκλαύστους, τὸ δεσμὸς ὁ ἀχάλινος γένηται, ὁ χαλεπὸς μνησικάκησε πόλεμος, καὶ καταλλαγαὶ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐγένοντο· καὶ πρὸς τοῦτο προτρέπει, μᾶλλον δὲ πρὸς πολλῷ μείζονα ἐπιμέλειαν διεγείρει ἡμᾶς ὁ λόγος, καὶ ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος καὶ περιδέδοξος ἐπιδεδειγμένος ἥλιος, ἀνθρώπου καταπαίστου γεγονυίας. τούτων δὲ πάντων ἡμᾶς ἀναμνήσας βουλόμενος, καὶ τῶν τοιούτων, τοῦτο ἡμέρᾳ εἰς μέσον ἤγαγε, μισθοῦ καὶ ζωοτροφίαν αὐτοῦ λαμβάνων, τὸ πρὸς ἕκαστον λέγει· σύνεσιν πόσων καὶ κλίκων ἀπαλλαγέντες ἀγαθῶν καὶ τοῦτο ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀνθρωπε· πόσων ἀπειλλάγης κακῶν· ὡς ὧν ὃ πρότερον, τοῦτο μὴ ταῦτα. εἰ δὲ τὰς ἡμετέρου ἡμῶν ἡμέρας, πολλοὶ δὲ τῶν οἰκετῶν καὶ κτίσεως, ὅταν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς συμπαθοῦσι τοιούτοις, καὶ δι' ἐλευθέρους καὶ δῶρα δωρῶνται, πολλὰ καὶ χαίρουσι πρῶτοι· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς χρὴ τιμᾶν τοῦτο ἡμέραν ταύτην, ἵν' ὅσοι ἀνθρώπων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἁπάσης ἡμέτεροι πρόσωποι. ἀπολωλότες γὰρ ἦμεν, καὶ εὑρέθημεν νεκροί, καὶ αἰχμάλωτοι ἐγενόμεθα, καὶ κατειλήφημεν. διὰ τοῦτο καὶ προσήκει αὐτοῦ τιμᾶν ἡμέραν πνευματικῶς, οὐχὶ συμπόσια τοιούτους, οὐδὲ οἶνον σκληρούς, οὐδὲ μεθύοντας καὶ χορεύοντας, ἀλλὰ τοὺς πλουσιωτέρους τῆς ἀδελφῆς ἐν πολλῇ καθίσαντας ἀφθονίᾳ. ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ἐπαινῆτε, ἀλλ' ἵνα καὶ μιμῆσθε. μὴ γὰρ δὴ μόνοι τοὺς Κορινθίους ταῦτα εἰρῆσθαι νομίζετε, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡμῶν ἕκαστον, καὶ τῶν μὴ ταῦτα ἐσομένων ἀπόντων. καὶ ποιεῖ μὲν αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ Παῦλος ἐπέταξε· καὶ κατὰ κυριακὴν ἕκαστος ἀποτιθέτω οἴκοι χρήματα θησαυρικά· καὶ νόμος ἔστω ὃ προῆμαι καὶ σωθῆναι ἀκίνητος, καὶ οὐ δεησόμεθα παρ' ἑτέρου λοιπὸν, οὐδὲ συμβουλῆς. καὶ γὰρ οὕτω λέγεις καὶ παρεπαίεσις ἰσχύει τὰ τοιαῦτα καταρθοῦν, ὡς σωθῆναι χρόνῳ βεβαιωθῆσαι. διὰ τοῦτο κωρύσσωμεν καὶ κυριακὴν ἀποτίθεσθαί τι πρὸς τὸν τῶν πενήτων διάπλυμον· οὐδὲ διὰ μυρίας ἡμῖν ἀνάγκη, καὶ τόμον παραδεδόσθαι τούτων. εἰπὲ γάρ, καὶ μίαν σαββάτων, ἐπήγαγεν, ἕκαστος ὑμῶν, οὐχὶ πλουσίοις λέγω, φησὶ, μίσει, ἀλλὰ καὶ πένησι· οὐκ ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ δούλους· οὐκ ἀνδράσι, ἀλλὰ καὶ γυναιξί· μηδεὶς ἔστω ταύτης ἀπολὴς τῆς λειτουργίας, μηδὲ ἀμοιρος τὸ κέρδους, ἀλλ' ἕκαστος εἰσφερέτω. οὐδὲ γὰρ ἡ πενία κώλυμα ἡμῖν ἐστὶ· διὰ τῆς τοιαύτης εἰσφορᾶς. καὶ γὰρ μυρίας ἡ πένης, οὐκ εἰ πεπίστευσε τῆς χήρας ἐκείνης, ἡ τοῦ οἰκίαν πᾶσαν ἐκένωσε. καὶ μυρίας ἦν πτωχὸς, οὐκ εἰ πτωχότερος τῆς Σιδωνίας γυναικὸς, ἡ δράκα ἀλεύρου μόνον ἔχουσα, οὐδὲ ἄτως ἐστενοχωρεῖτο πρὸς τοῦ

μοίοις ἐπιτολῆ, καὶ ἐν τῇ τοῦς Γαλατάς, ἀφ' ὧν καὶ Μακεδόνας παρεκάλεσεν; ⓐ τῶν Ἰουδαίων πέντε, ⓐ ἐν Ἱεροσολύμοις καθήμενοι. καὶ πόθος οὖν ἔσχεν ἕνα τοσαύτην αὐτῶν ποιεῖσθαι προίοιδεν; μὴ γὰρ ὀλίγοι καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν ἦσαν πλούσιοι καὶ πένητες; τί δήποτε οὖν τοὺς ἐκείνους πέμπει, καὶ πόθεν ἀφ' αὐτῶν ἐδιδάχθη; ὄχ ἁπλοῦς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, οὐδὲ προπετὴς χρώμενός ἐστι, ἀλλὰ χρήσιμος ἦ συμφέροντος.

Μικρὸν ἀνωτέρω ⓦ λόγοι ἀναγεῖν ἀναγκαῖον. ὅθεν δὲ τῶν Ἰουδαίων μετέπεσεν προαίρεσις, καὶ ⓦ Ἰησοῦν σταυρώσαντες, τῇ φωνῇ ἐκείνῃ καθ' ἑαυτῶν ἐκύρωσαν, λέγοντες· Οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα· ἦ λοιπὸν ἀπὸ τότε Ῥωμαίων ἐπήθησαν ἄρχειν, ὅτε αὐτόνομοι ἦσαν, καθάπερ ἦν πρότερον, ὅτε καθόλου δοῦλοι, καθάπερ ἦν νῦν· ἀλλ' ἐν τάξει συμμάχων ὄντες διετέλουν, φόρους μὲν τελοῦντες τοῖς βασιλεύουσιν ἑαυτῶν, καὶ ἐδοῦ πρὸ ἐκείνου ἄρχοντας δεχόμενοι· πολλαχοῦ δὲ τοῖς ἰδίοις χρησθαι νόμοις, ἦ ἐδοῦ πρὸ αὐτοῖς ἀμύθητον ἦ τὰ πάτρια κολάζοντες νόμιμα. ἦ ὅτι μὲν φόρους ἐτέλουν Ῥωμαίοις, δῆλον ἐξ ὧν πειράζοντες ⓦ Ἰησοῦν, Φησίν, ἐρώτων, Διδάσκαλε, ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ; ὅτε ἦ αὐτοὺς δεῖξαι κελεύσας αὐτοῖς νόμισμα, εἶπεν· Ἀπόδοτε, λέγων, τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ Θεῷ. ὁ Λουκᾶς δέ, ἦ ὅτι στρατηγοὶ καὶ χιλίαρχοι εἶχε τὸ ἱερόν, λέγει. Τὸ μὲν οὖν ἐπανορθοῦσθαι τοὺς Ἰουδαίους Ῥωμαίοις, ἐμικρὰ ταῦτα δείγματα. ὅπου δὲ ἦ τοῖς οἰκείοις ἐκέλευσε τοῖς νόμοις, δῆλον ἐκεῖθεν. ⓦ Στέφανον ἐλίθασαν, οὐκ εἰς δικαστήριον ἀγαγόντες· ⓦ Ἰακώβου ἀπέκτειναν ⓦ ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου· ⓦ Χριστὸν αὖθις ἐσταύρωσαν, κἀκεῖ τοῦ δικαστοῦ συγχωρήσαντος ἦ ἀφίστος πάσης αὖθις κατηγορίας. Διὰ γοῦν τοῦτο ἦ τὰς χεῖρας ἐνίψατο, λέγων· Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου. ἦ ὅτι σφόδρα ὑπεικτικοὺς εἶδεν, αὖθις μὲν τῷ ψήφῳ οὐκ ἐξεώγκει, ἀλλ' ἀπέσχε· ἐκεῖνοι δὲ οἰκεία χρησάμενοι τυραννίδι τὸ πρῶτον ἐπέθεντο. ἐπεὶ οὖν τοῖς ἑαυτῶν ἐκέλευσε δικαστηρίοις, ὅτε τύπτειν συνέβαινε τοὺς ἐξ αὐτῶν πιστεύοντας χαλεπώτερα τῶν ἄλλων ἀπρόπτων πάσχειν κακά. ὁ μὲν οὖν ταῖς ἄλλαις πόλεσι ἦ δικαστήρια, ἦ νόμοι, ἦ ἄρχοντες ἦσαν, ἦ οὐκ ἐξῆν τοῖς ἕλλησι τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀποπεδῶσαι οἰκεία τυραννίδι ἢ σφάξαι, ἢ λιθάζειν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐγκαθιέναι αὖθις κακόν· ἀλλ' εἴ τις ἑαυτὸν τοιοῦτόν τι πολλῷ πρὸ τοῦ τῶν δικαζόντων ψήφου, καὶ αὖθις ἐκολάζετο· πρὸ ἦ τοῖς Ἰουδαίοις μετὰ πολλῆς ταύτης συνεχώρησε τῆς ἐξουσίας. Διὰ δὴ τοῦτο πάντων δεινότερον ἔπαθον ⓐ ἐξ ἐκείνων πιστεύοντες, ὥσπερ ἐν μέσοις ἀπειλημμένοι λύκοις, ἦ οὐδένα ⓦ ἐξαιρούμενον ἔχοντες. ὅτι γοῦν ἦ ⓦ Παῦλον ἐμάστιγωσε πολλάκις. ἐπεὶ ἄκουε αὐτοῦ τοῦτο διηρθρωτος ἦ λέγοντος· Πεπάκις παρεδόκην τοῦ μίαν τῶν Ἰουδαίων ἔλαβον· τρὶς ἐρραβδίσθην· ἅπαξ ἐλιθάσθην. ἦ ὅτι ὁ τοιασμὸς ὃν εἰρηκὼς, γράφων πρὸς Ἐβραίους ὁ Παῦλός φησιν· Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθήμασιν, τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς ἦ θλίψεσι θεατιζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὕτω διαγόντων γενηθέντες. ἦ γὰρ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες κρείττονα ὕπαρξιν ἔχειν ἐν οὐρανοῖς ἦ μένουσαν. ἦ Θεσσαλονικέας δὲ παρακαλῶν, τούτοις εἰς μέσον ἤγαγεν· Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅτι ἦ ὑμεῖς τοιαῦτα ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. ἐπεὶ οὖν πάντων χαλεπώτερα ἔπαθον, ἐν οὐ μέσοις οὖσιν ἠλεοῦντο, ἀλλὰ ἦ τὰ ὄντα ἀφηρεῖτο ἅπαντα, ἦ ἤρχοντο ἦ ἐφέροντο, ἐν πάντοθεν ἠλαύνοντο, εἰκότως οὖν πάσχουσιν ὅτι τῶν ἐκείνων δύπλην διεγείρει. ἦ ἐν τούτοις πάλιν ὑπὲρ τούτων αὐτῶν παρακαλεῖ Κορινθίους, λέγων· Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω ἦ ὑμεῖς ποιήσατε. τίνες μὲν οὖν εἰσιν ⓐ ἅγιοι οὗτοι, ἦ τί δήποτε πλούσιοι ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖται

Ιωαν. ιθ. ιε.

Ματθ. κζ. ιζ.

Ματθ. κζ. κδ.

β. Κορ. ια. κδ. Ἐφ. ι. κβ.

α. Θεσσ. β. ιδ.

α. Κορ. ις. α.

καὶ γὰρ πολλῷ τῷ ϖερίττματος ποιῆται τὴν ϖρόθεσιν αὐτῶν, καὶ ὅσην οὐδεὶς ἕτερος. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν μαθητῶν τοὺς Πέτρον διελθόντος, τὴν τῶν πεντήκοντα δὲ διέλειπε προσασίαν· ἀλλ' εἶπεν, ὅτι Δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβᾳ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν ϖεριτομήν· ἐπήγαγε, Μόνον τῶν ϖτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. καὶ γὰρ ϖανταχοῦ τῶν ἐπιστολῶν Ⓦ ϖερὶ τούτων εἰσφέρω λόγον, καὶ οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ὁμοίαν ταύτης ἐπιστολὴν ϖρὸς οὕστινας τῶν ϖροφητῶν. οἶδε γὰρ, οἶδεν ὅσον τὸ ϖράγματος τὸ ἰσχύς. Διὰ τοῦτο καθάπερ οἰκοδομὴν θαυμαστὴν ὁροφὴν ἐπιθεῖναι ἢ λιτανείας ϖροσευκτοῖς καὶ συμβουλαῖς, τὴν ϖερὶ τούτων εἰσαγωγὴν διδασκαλίαν. ὅπερ οὖν καὶ ἐνταῦθα ϖεποίηκε διαλεξάμενος ϖερὶ ἀναστάσεως, καὶ τὰ ἄλλα διορθώσας ἅπαντα, εἰς τὸ ϖερὶ τῆς ἐλεημοσύνης καταλῦσαι λόγον, οὕτως εἶπεν, Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, καθὼς διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε καθ' μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν. σκόπει ζηλοῦσιν ἀποστολικὴν, πῶς εὐκαίρως ταύτης ἅπτεται τῆς ϖροσευκτέως. ὅταν γὰρ αἴσθωνται τὸ μέλλοντος διηκριβωμένου, καὶ τὸ βήματος ἐκείνου τὸ φοβεροῦ, καὶ τῆς δόξης, ἧς ἀμφιέσονται ἅπαντες ἅγιοι Ⓐ καταρθωκότες, καὶ τῆς αἰωνίου ἀπολαύσεως· τότε λοιπὸν εἰς Ⓦ ϖερὶ τούτων ἐμβάλλει λόγον· ἵνα ταύτης ἐλπίσιν ἀναπτύσσας, καὶ ῥᾴων ᾖ ὁ ἀκροατὴς, μὴ ϖλείονος αὐτὸν καταδίξηται τῆς ϖροθυμίας, ἐναγκαλίζονται τὴν φόβον ἔχων τῆς κρίσεως, καὶ γαυρωμένην τὴν ψυχὴν τῇ ἀποκειμένων ἀγαθῶν ϖροσδοκίᾳ. ὁ γὰρ ϖερὶ ἀναστάσεως λόγος φιλοσοφῶν, καὶ μετασήσας ἐκεῖσε ἔλεγε ϖρὸς τὴν ἐκεῖ ζωὴν, οὐδὲν ἡμῖν ϖροσῆκεν ἐκ ϖρόσκαιρος εἶναι· οὐ ϖλοῦτος, οὐκ εὐπορία, οὐ χρυσίον, οὐκ ἄργυρος, οὐκ ἱματίων ϖερίβολον, οὐ ϖυφή, οὐ ϖαπίζες πολυτελεῖς, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁ δὲ ζῶντα μηδὲν εἶναι νομίζων, εὐκολώτερον τῆς τῶν ϖεινώντων ἀπόλαυσιν ϖροσεται. Διὰ δὴ τοῦτο ὁ Παῦλος καλῶς ϖερὶ ϖροσκυνήσεως αὐτῶν τὴν ἀρχὴν ϖοιεῖται τῇ ϖερὶ τῆς ἀναστάσεως φιλοσοφίᾳ, ὅτε εἰσάγαγε τὸν ϖροφήτην. καὶ οὐκ εἶπε, ϖερὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ϖλουσίους, οὐδὲ ἐπὶ τοὺς ἁγίους· παιδεύων τὸν ἀκούοντας ὁ τοὺς ϖενίᾳ θαυμάζειν, ὅταν θύσεσιν ὦσι, καὶ τοὺς ἐν ϖλούτῳ διαφθείρειν, ὅταν ἀρετῆς καταφρονῶσιν. οἶδε γοῦν καὶ βασιλέα βέβηλον καλῶν καὶ ϖροφήτην, ὅταν ἐχθρὸς ᾖ τοῦ Θεοῦ· ἐν ϖλουσίοις ἁγίους, ὅταν ὑπερεχεῖς ὦσι καὶ μέτριοι. Ⓦ γοῦν Νέρωνα μυσηρὸν τῆς οἰκουμένης καλῶν, λέγων· Τὸ γὰρ μυσηρὸν ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας. τούτους δὲ καὶ τῆς ἀναγκαίας ἐπορίζας ἐφῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπαινεῖ ϖεφορμένους, ἁγίους ὠνόμασεν· ἅμα δὲ καὶ κείνους λαθραιότατα ἐδίδασκε μὴ μεγαλοφρονεῖν, μηδὲ ἐπαίρεσθαι τῇ τῶν ϖολλῶν δόσει, ὡς ἐν πλέσι ἴσως καὶ ἐν ὀλίγοις καταφρονητοῖς παρέχοντας· ἀλλ' εἰδέναι σαφῶς καὶ ϖείθειν ἑαυτούς, ὅτι ἡμῖν ἐπλαίσιοσι μείζονος καταξιώμενοι κοινωνίας ταῖς ἐκείνων θλίψεσιν. ἄξιον δὲ καὶ ϖῦτο ἐξετάζειν, τίνες εἰσὶν οἱ τοὺς Ⓐ ἁγίους. οὐδὲ γὰρ τὸ ζῶντα αὐτῶν μίμηται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι ϖάλιν ἄντικρυς λέγων· Νῦν δὲ ϖορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. καὶ Λουκᾶς δὲ τοὺς ϖιστεύσαντας, λίαν ϖεριττῶς ϖροσθήκην μεγάλην, τοὺς αὐτῶν μεμνημένος τὸν ἁγίων φησί· Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς διωρίσατό τις, ὥρισεν ἕκαστος ϖέμψαι ϖρὸς τοὺς ϖτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ ϖάλιν, ὃ καὶ ἐμὲ ϖροσέταξεν ὀφθεὶς εἰπών, Μόνον τῶν ϖτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ὅπερ δὲ διελύθη, ἐγὼ μὲν τὰς ἐλλείψεις, ὁ δὲ Πέτρος τοὺς Ἰουδαίους, κοινὴ γοῦμην σεμνυθέμενος, φησὶν, ὥστε οὐ ϖοιεῖ τῇ ἀχαίρεσιν ταύτην. ὅτε μὲν γὰρ ἀκήρυτοι," Ⓐ μὲν τοῖς Ἰουδαίοις, ὁ δὲ τοῖς ἕλλησιν ἀκήρυκτοι· ὅτε δὲ ϖεπίστευσαν, οὐκέτι ἅπαξ, ὁ μὲν τῶν ϖεπίστευσαν τῶν Ἰουδαίων, ὁ δὲ τῶν ϖεπίστευσαν τῶν ἐλλήνων μόνον· ἀλλὰ καὶ τῶν ϖαρὰ Ἰουδαίοις ϖωχευθέντων ἕκαστος ϖολλῷ ἐϖοιεῖτο ϖερίσσῳ. διὸ καὶ ἔλεγε, μόνον τῶν ϖτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν, ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ἵνες δὲν εἰσὶν ἅπτοι, ϖερὶ ὧν τὸ ζῶντα διαλείπει, καὶ τὸ τῇ ϖρὸς Ρω-

μαίους

χ. δεξιολογίας

ἔστ δυνάμενος φιλοσοφεῖν. ἀλλ. δυνάμεως φιλοσοφῶν

χ. ἀργύρεον,

χ δεξιολογίας

χ. ποικίλων

Γαλ. β. 9.

Ρωμ. ιε. κδ.

Πραξ. ια. κθ.

Ιωη. β. ιε

ἴσ. δ

πῦρ ἀπελθύμενοι καὶ ἀφεσιν; μὴ, ἀδελφὲ, μὴ τοιοῦτό τινες ὑμῶν γενέσθωσαν. οὐ γὰρ ἐστι, μάλιστα φιλόχριστοι ὄντες. οἴδατε γὰρ πάντα τὰ ἀποδεσμώματα τοῖς ἀνθρώποις. Ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἀσφαλίσασθε τὴν τῆς ὑπομονῆς ἀπόδειξιν, καὶ ὑπομνώσκετε Ⓐ ὁ Matth. 6. ζ. τοῖς ἁγίοις θαυμάσιοις εἰρηκότα· Μακάριοι Ⓐ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. αὐτῷ δὴ τῷ ἐλεοῦντι, ἡ τρόφιμοι, ἡ μὴ ὀνειδίζοντι Θεῷ δόξα ἀναπέμπωμεν, σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ πνεύματι ἡ ζωοποιῷ παντὸς, νῦν ἡ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑ-

ρόντι αὐτὸν χειμῶνος ὥρᾳ, καὶ ἰδὲν τοὺς πένητας καὶ πτωχοὺς ἀνεπιμελήτως ἐρριμμένους κατὰ τὴν ἀγορᾶν. Λογ. β.

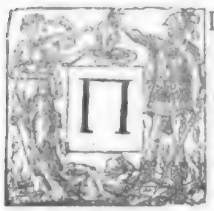

Πρεσβεύομαι ὑπὲρ δικαίου καὶ λειτουργῶ καὶ παρέπουσαν ὑμῖν αἰτῶ τὴν ποινὴν μόνον τὴν μέρον τοῦ ὑμᾶς· ἑτέρᾳ μὲν οὐδενὸς, τῶν δὲ τῆς πόλεως οἰκούντων ἡμῖν πτωχῶν ὑπὲρ τούτων μὲ κατοικτισάντων, οὐ ῥήμασι καὶ ψηφίσμασι καὶ κενῆς γνώμης βουλῇ, ἀλλὰ διὰ τῶν γραμμάτων τῶν ἐλεεινῶν Ⓒ πικροτάτων. πρῶτον γὰρ διὰ τὴν αἰτίαν καὶ τῶν γενομένων, καὶ τοῦ τῆς ὑμετέρας ζωοδότου ἀσυδίας, εἶτα ὁρῶ ἐν μέσοις ἀμφόδοις ἐρριμμένους πολλοὺς, Ⓒ οὐ μὲν τοῖς χεῖρας ἀκρωτηριασμένους, οὐδὲ δὲ ὀφθαλμοὺς, οὐδὲ δὲ ἕλκη καὶ τραυμάτων ἰδιάτων γέμοντας, καὶ τοῦτο μάλιστα τοῦ βάλλοντος τὴν μερίδα, ἃ συγκαλύπτειν ἀναγκαῖον ἐν διὰ τὴν ἀναπεπταμένην αὐτοῖς σπιδόνα, ἑκάστης ἐνόμισα ἀπόνου θεραπείας εἶναι, ὃ μὴ ποιεῖ τὰ τῶν ἀλεεινῶν ἀγάπην, Ⓒ μάλιστα μὴ τὴν εἰρηνικὴν καὶ τὸ χαμηλὸν ποιεῖς τοῦτο σωσθησόμενος ἡμᾶς. ἀεὶ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον τοῦ ποιεῖν τὰς ἐλεημοσύνας ποιεῖσθαι λόγους, ὅπως καὶ ἡμεῖς πολλῆς τούτης τοῦ τὸ ποιήσαντος ἡμᾶς δεόμεθα διασώσαι· μάλιστα δὲ ὅτε τοῦ πρόσω χειμῶνος, ὅτε πολὺς ὁ χρημός. ὅτε μὲν γὰρ τοῦ θέρους πολλὴν τοῦ τῆς ὥρας ἔχουσι τοῦ δαμασίαν Ⓐ πένητες. Ⓒ γὰρ καὶ γυμνοὺς βαδίζειν ἀκίνδυνον, ἀπὸ τοῦ εὐδιὸς τῆς ἀκτῖνος ἐρχούσης αὐτοῖς, καὶ ἐπ' ἐδάφους ἁπλῶς καθεύδειν καὶ ἀφόβους ἔχειν τοὺς ἀκρωτηριασμένους ἀσφαλές· καὶ οὔτε ἐνδήματα αὐτοῖς χρεία τοσαύτη, οὔτε οἰκοποσίας, οὔτε διαψυλεσίας ἔφης· ἀλλ' ἔρχεται μὲν ταῖς τῶν ὑδάτων πηγαῖς, ἔρχεται δὲ Ⓐ μὴ τῶν λαχάνων τοῖς φαυλοτέροις, Ⓐ δὲ σπερμάτων ξηρῶν ὀλιγότητι, τῆς ὥρας τὸ ἔτος ἐκδιασμένου αὐτοῖς πρόχουσιν τὴν τράπεζαν. καὶ τούτης δὲ οὐκ ἐλάττονα ἔχουσι ἑτέραν τοῦ δαμασίαν, τὴν τῆς ἐργασίας βύκολίαν. Ⓐ γὰρ τοῖς οἰκίας οἰκοδομοῦντες, Ⓒ Ⓐ τὴν χλῶ σκάπτοντες, καὶ Ⓐ τὴν θάλασσαν πλέοντες, τῆς τούτων μάλιστα δέον) ζωοργείας. καὶ ὅπερ τοῖς πλουτοῦσιν ἀγορὰ καὶ οἰκίαι Ⓒ λοιπαὶ τοῦ σώδει, τοῦτο τούτοις ὁ σῶμα· ὅστι καὶ πᾶσα ἀπὸ τῶν χειρῶν ἡ τροφὴ, ἑτέρωθεν δὲ οὐδαμόθεν. διὰ τοῦτο θέρους μὲν ἀπολαύουσι λιμὸς τοῦ δαμασίας· ὅταν δὲ τῇ χειμὼν ὥρα πολεμεῖ αὐτοῖς πανταχόθεν ὁ πόλεμος· καὶ διπλῆ ἡ πολιορκία· τοῦ λιμοῦ καὶ παιδοποιος ἔνδυτα τὰ ἀπολαύγματα, τοῦ κρυμοῦ πηγνύοντος τὴν σάρκα ἐξωθεν, καὶ νεκρὰν ἐργαζομένου. διὰ καὶ πλείονος μὲν αὐτοῖς ἔφης δεῖ, ἰσχυροτέρας δὲ τῆς περιβολῆς, καὶ στέγης, καὶ στιβάδος, Ⓒ ἐνδημάτων, καὶ πολλῶν ἑτέρων. καὶ ὃ δὴ πάντων χαλεπώτερον, οὐδὲ ἐργασίας τὶς ὅστιν αὐτοῖς εὐπορία· καὶ γὰρ ὅπου ἑτέρᾳ τοῦ ἔτους ἡ ὥρα. ἐπεὶ οὖν καὶ πλείων αὐτοῖς ἡ τῶν ἀναγκαίων χρεία, καὶ ὃ ἐργάζεσθαι μὴ τούτου πληροῦται, οὐδενὸς οὐδὲ ἀθλίους μισθουμένου, οὐδὲ καλοῦντος εἰς δρακτίαν· φέρε, ταῖς τῶν ἐλεημόνων διατισάγωμεν χάριν ὑπὲρ τῶν μισθουμένων, Ⓐ ἀληθῶς περιάπτειν καὶ κηδεμόνα τῶν ὑπὸ πενίας ζώντων Παῦλον ζωοργὸν τοῦ τὸν προσοδεύοντα τοῦτον λαβόντος.

καὶ

ἀκούεις γάρ, φησὶ καλῶς, ὃ ῥῆμα τοῦτο. ὅτι ἐὰν μὴ εἰρήνη καταφθαρῇ· ἐὰν γὰρ ταῖς ἀνάγκαις λύσητε τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν. ἀκούει γὰρ πολλάκις ὁ ἀκροατής, Τί ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; καὶ παραυτίκα τοῦ ῥήματος τούτου τὴν δύναμιν. καὶ ἐὰν καταφθαρῇ ἡ εἰρήνη τοῦ ῥήματος, μανθάνει ἐκ ταῖς ἀνάγκαις τοῦ εἰρηκότος τὴν δυνάμιν. τί γὰρ ποιεῖ ὁ Θεός, ὅταν τινὰ ἴδῃ χρημάτων μὴ δυνάμενον, ἐλεημοσύνην δὲ ἀποτρεφόμενον, καὶ πάντα αἰσχύνην παρεῖναι τοῦ μὴ προσδοκᾶν τὰ χρήματα; ἐκ ταῖς ἀνάγκαις αὐτὸν διδάσκει γινώσκειν τὸ τοῦ Θεοῦ νόμου. καὶ πῶς, ἄκουε. συνίησί μοί τινα ἔμπορον θαλαττεύοντα, καὶ ὡς χρήματα μόνον κτῆσιν ἔχοντα, πάντα αἰσχύνην παρεῖναι, ἵνα ὀφλῇ ἀπολέσαι, ὄρχεις μυρίους ἐπάγοντα τῆς ψυχῆς, ὥστε μὴ προσδοκᾶν τὰ τοῦ ἰδίου. ἀλλ' ὁ δίκαιος ἀπλοῦς καὶ εὐέλφος, ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης, ὅταν σφοδρὸς χειμάζῃ καὶ κυδωνιᾷ ἐν τῇ θαλάσσῃ (ἐρίσσεται γὰρ ὁ κλύδων, ἐγείρει τεκμηρίας ἡ θάλασσα, ὑψοῦται μέχρι τοῦ ὑψίστου τὰ κύματα) δῆλόν ἐστι ἡ φιλαργυρία μαραίνεται, καὶ ὁ πάντα κάματον ἡγούμενος, ἵνα ζωὰν ἕλῃ τὰ χρήματα, ἐκβολὰς ποιῆται ταῖς ἰδίαις χερσὶ πάντων, ὧν ἔχει, καὶ χρείζεται τοῦ πλοίου τῆς θαλάσσης. ἀλλ' ἐρώτησον αὐτὸν δῆλόν ἐστι· τί ποιεῖς, ὦ ἄνθρωπε; οὐ μανεῖς; τί ῥίπτεις τὰ χρήματα ἀχρήστως; ἵνα σοι φυλάξῃ σε τὰ προκαταφθάσῃς ἡ θάλασσα. οὐκ ἔστιν ὡς ἡ γῆ δεξαμένη τὰ σπέρματα, ἐκ δίδωσί σοι πολυπλασίονα. οὐ γὰρ λαμβάνει σπέρματα, καὶ δίδωσι δράγματα. τί οὖν δημεύεις ἀχρήστως ἀχρεῖος ὢν σοι χείλος; τί πρὸς ὕδατα ἄπιστος κύματι; τί δίδως τοῦ ἀθλίου σε εἰς προκαταθλίου τῇ μὴ ἀποδιδούσῃ θαλάσσῃ; Θεῷ οὐκ ἠθέλησας δανεῖσαι, καὶ τῇ ἀχρείᾳ θαλάσσῃ ῥίπτεις τὰ χρήματα; τί οὖν ἀθέως ἐκφίος ἀποκρίνεται; θέλω τοῦ ψυχῶσαι, ἵνα ὅλον κόσμον κερδήσω. νῦν ἔγνως, τί δύναται ὁ Θεοῦ ἀπάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· νῦν ἔμαθες τὸ ῥῆμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπου προκαλῶν ἔλεγε, Τί ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν ὅλον κόσμον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Ματθ. ις. κϛ.
ἀλλ' οὐκ ἐπαιδεύσατέ σε ὁ νόμος; παιδεύσει σε καὶ ὁ φόβος. οὐκ ἐπαιδεύσατέ σε ἡ τοῦ Θεοῦ διδασκαλία; παιδεύσατώ σε τῆς θαλάσσης ἡ μανία. ὦ τῆς ἀκολουθοῦ προαιρέσεως, ὦ τῆς πάντα παιδευούσης ἀνάγκης. ἡ θάλασσα βιαζομένη λαμβάνει ὅλα, ὁ Θεὸς ὁ προτρεπόμενος εἰς βασιλείαν οὐρανῶν, οὐδὲ μέρος τι λαμβάνει; τῇ θαλάσσῃ πιστεύεις μηδέν σοι χρησόν ἐπαγγελλομένῃ, τῷ Θεῷ οὐ πιστεύεις ἑκατονταπλασίονά σοι ἐπαγγελλομένῳ καὶ χαριζομένῳ; βούλει καὶ ἑτέραν εἰκόνα τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ὑποθωμαί σοι; χρὴ γὰρ καὶ τὴν φοβερὰν καὶ δεινὰν ταύτην ἀγαθῶν πάντα χόρτον ὠφελεῖσθαι τοῦ ζῶντος ψυχοῦ. σύνοισον οὖν καὶ σὺ ἐν τῇ γῇ προαιρετιζομένους, σὺ πάντα ποιοῦντας καὶ πράττοντας ὑπὲρ τοῦ κερδῆσαί τι, σὺ ὅρκῳ τολμῶντας, καὶ πάσης ὑπερορίας χέμοντας ὑπὲρ τοῦ ἵνα ὅλον λαβεῖν πλέον, [ὅτι] τοιοῦτοι σὺν τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις προκαταφόντα. προφῆται κηρύττουσι, κάκεῖνοι τὰ ὦτα ἀποκλείουσι· διδάσκαλοι βοῶσι, κάκεῖνοι τοῦ τοιούτου μυκτηρίζουσι. καὶ τί λοιπὸν ὑπὲρ τούτων ἔχεις; ὑ γὰρ ὑπὲρ πάντων, ἀλλ' ὑπὲρ τούτων. προεπιτείνει γὰρ πολλάκις ὁ τοιοῦτος ἔμπορος λησταῖς· καὶ ὁ πρὸς κόσμον πλοῦτον κεχτημένος, καὶ ἁπλῶς ὁ τῆς φιλοχρηματίας πάθος ἐνδιδυμῶν, θύρας ἀποδύεται τοῖς τοιούτοις τόποις, καὶ ἔχει δαίμονας εἰς τὸ χρείσασθαι. βλέπει γὰρ τὸ ξίφος, ὃ ὑπιφέρεται ὁ ληστής, καὶ φοβεῖται τὸ πάθος. ἐπέρχεται ὁ ληστής, καὶ ἀνείσκει λοιπὸν ἐκφίος, ὥσπερ ὃς φιλόπτωμος, καὶ ἑαυτῷ πρόσχων μὴ ἱκεσίας. τί οὖν λέγει τῷ ληστῇ τοῦτο; πάντα λάβε, καὶ μόνον τοῦ ψυχῶσαί μου χάρισαι. ἀκουέτω δὲ καὶ νῦν ἔγνως τί δύναται ὁ Θεοῦ ἀπάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; ληστὴ πάντα βουλομένῳ λαβεῖν δίδως μὴ πάσης προσκλίσεως, τῷ βλέπωσοπί σι εἰς πάντα· Θεῷ δὲ μέρος τι βουλομένῳ λαβεῖν ἀδημονεῖς, τῷ πάντα πλουσίως παρέχοντί σοι ἀγαθά, ὑπὲρ ἃ τι καὶ ἀνθρώπινα; δὴ φόβητρον. δοῦναι φόβῳ θεοῦ, ὅσον θέλω ληστοῦ; καὶ τὸ ξίφος μὲν γυμνούμενον φοβεῖ, γλεῖπος δὲ

πῦρ

ταῦτα, καὶ σπουδάζεις μὴ πόρρω ἀποδιῶναι τῷ Θεῷ τὰς δίκας, ἵνα σε ὁ δῶρον τὴν προσευχὴν μὴ πόρρωθεν ἀποδιχθῇ· οὕτω πίστευε, ὅτι καὶ τὸ τοῖς ὄντως ἀγγέλοις ὁ διάβολος τὰ παρὰ σοῦ διδόμενα τοῖς πτωχοῖς, καὶ ταῦτα προσφέρων τῷ Θεῷ. καὶ ποῖός ἐστιν οὗτος ὁ ἄγγελος, ἀλλ' ἢ ὁ τὰς προσευχὰς καὶ τὰς ἐλεημοσύνας Κορνηλίου τῷ Θεῷ προσενέγκας, ὃς εἶπεν αὐτῷ· Κορνήλιε, αἱ ἐλεημοσύναι σου καὶ αἱ προσευχαί σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; καὶ ἵνα ὃ φείλω Ἕλλην· μὴ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐλάφηκεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, ἐλπίσητε πιστὸς, ὃς οὕτω προσδέξηται· πόσῳ μᾶλλόν σε τὸ φιλόχριστον;

Πραξ. ι. δ.

Ὁ φιλεμπορῶν ὁ λιπὼν καὶ τοὺς πλουσίους προσκαλέσας. μάλιστα μέν, ὦ πολλοὶ φιλόπτωχοί εἰσι, καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτο προσκτῶνται (καλῶς γὰρ ἐμελέτησαν ἀγαθοὺς θηρᾶν προσόδους τῶν τοιούτων ἀνδρῶν, ἐκείνων τῶν πρὸ ἡμῶν διδασκάλων, καρποφορῶν)· ἀλλ' ὅμως ὅπως ἂν τῶν πρὸ ἡμῶν πτωχῶν λόγου ἀπαιτῆσαι, οὐκ ἀποκινήσω προσκαλέσας αὐλάς, καὶ τοὺς ἐλεημοσυνῶν χορηγοὺς, δύο ταῦτα προφυλακτηρίους, ἵνα μήτε αὐλὰς προσκτῶμαι θεῷ ἐγκληθησόμενος, μήτε ἐμὲ προσκτήσωνται ἀπόβλητον. καὶ πῶς, ἐρῶ λέγων. ἐὰν γὰρ μὴ καταβάλω τὰ τῆς θείας γραφῆς λόγια εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγαθὴν τραπέζαν, ὥσπερ ἀργύλιοι ὄντες τραπεζῖται, διὰ τοῦτο ἐγκαλοῦμαι προσκτώμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούω παρ' αὐτοῦ, Ἔχρῆν σε τὸ ἀργύριόν μου καταβαλεῖν τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν ἀπήτησα τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ σύνεσιν τοῖς ἁγίοις διαγγελίοις ὁ πιστεύων ὁ δικαίως, καὶ καταμύσαντι. καὶ πῶς ἀργύριον ὁ πρόσφατος λέγει, ἄκουσον. Τὰ λόγια Κυρίου λόγια ἁγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον δοκίμιον τῇ γῇ κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως. οὕτω καὶ ὁ προφήτης λέγει ὁ Θεός· Υἱὲ ἀνθρώπου, σὺ μάρτυρες αὐτῷ λαῷ τούτῳ. καὶ πάλιν ἄλλως, Παρακαλεῖτε ὁ ἱερεῖς λαόν μου· λαλεῖτε εἰς τὸν ὦτα Ἰερουσαλήμ. Τοιαύτας οὖν προσκτησάμενος δεξιώμενος προσκαλοῦ πάντας ὑμᾶς πρὸς ἐλεημοσύνην ἐλθεῖν, ἵνα μὴ καὶ παρ' ὑμῶν κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐγκληθῶ, ἐὰν (ἕτερα μὴ γένοιτο) ἀκούσῃ τις προσκτῶμενος κριτοῦ κατ' ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἡμέραν· πονηρὲ δοῦλε, διὰ τί οὐκ ἠλέησας τὸν συνδοῦλόν σου; καὶ ἐμοὶ σὺ πῶς ἔλεος ἐλεηθῆναι; καὶ πάλιν, μετάσχετε μοι, ὅτι ἐκεῖ οὐκ ἔστι κοινωνία μετουσίας· μήποτε ἐγκαλούμενός τις κατ' ἐκείνην τὴν φοβερὰν ὥραν εἴπῃ, ὅτι οὐκ ἐδιδάχθην προσκτῶμενος τὸ πτωχόν, οὐκ ἔμαθον ἡ δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, οὐδὲ εἶπεν ἡμῖν ὅτι ἐλεημοσύνη ἐξιλάσκεται ἁμαρτίας, οὐχ ἡμεῖς οὕτως ἡμῖν τὴν προσκτῶσαν αὐτῷ γραφὴν τὴν λέγουσαν, Μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος· ἀλλὰ μέσον τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπιστίας ἀπεχόμεθα ἡμᾶς, καὶ πάλιν ἐλλιῶντες τὸν δεισιδαιμονίᾳ ἀπηγρύπνωσεν· ὧν καὶ τῆς προσκτησάμενοι διδαχθέντες ἀπέστημεν. Εἰ γὰρ καὶ οἱ τοὺς ἐλεημοσύνῃ παιδεύσαντες ἡμᾶς, εἴχομεν καὶ τούτους οὐ καρποὺς προσκτησάμενοι. διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ οὐ παύομαι, ἀλλὰ ἰσχυρῶς ἀεὶ προσκτῶμαι πλουσίους ἅμα καὶ πένητας, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ γυναῖκας, φόβῳ θεοῦ τὴν ὑμετέραν ψυχὴν, καὶ λυτρώσασθε ταύτας διὰ τῶν χρημάτων ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς. κατάσχετε ὁ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων διὰ τῆς ἐλεημοσύνης· ἐλεήσατε, ἵνα ἐλεηθῆτε. ἡ γὰρ ἐλεημοσύνη βαπτίσματος ἀγίου δύναμιν ἔχει· καὶ ὥσπερ ὁ ἅγιον λουτρὸν ἀποκαθαίρει τῶν ἀνθρώπων τὰ ἁμαρτήματα, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη καθαίρει τῶν ἐλεουμένων τὰ τῆς ψυχῆς πλημμελήματα. οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλ' ἡ ἁγία γραφὴ διδάσκει λέγουσα· Ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις εἰσὶν. ἐκκαθαίρονται ἁμαρτίαι. Τὰ χρήματα, κἂν μὴ βουλώμεθα, σὺν τοῦτῳ μένει· ἡ δὲ ψυχή, κἂν μὴ θέλωμεν, ἐκβαλοῦσα τοῦτο ἀποδύεται, τὰς θυρίδας ἐπέχουσα τῶν ἁμαρτημάτων. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῖς διαγγελίοις ἔλεγε· Τί ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

Ματθ. κε. ιε.

Ψαλμ. μα. ζ.

Ησ. μ. α.

Ζαχ. γ. κβ.

Ψαλμ. μα.

Ματθ. ιστ. κς.

ἄκουε

Φήτης Ηλίας λέγων δέηκησις τῆς ἀποφάσεως ταύτης, ἐξεπήχατο ζητῶν ἀποκτεῖναι αὐτόν. ὥστε δηλ τὸ ἀποφυγὼν εἰς τὴν γῆν τῶν ἀλλοφύλων ὁ προφήτης εὗρε γυναῖκα χήραν, λεύκαιον τὸ λιμοῦ, ὀλίγην ἄλευρον ἔχουσαν, καὶ ὀλίγον ἔλαιον, ἐν οἷς πᾶσαν τὴν ἐλπίδα τῆς ἑαυτῆς ζωῆς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς εἶχε κρεμαμένην. καὶ λέγει αὐτῇ ὁ προφήτης Ηλίας· Ἔνεγκέ μοι μικρὸν ἄρτον ἐν τῇ χειρί σου. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς αὐτόν· ζῇ Κύριος ὁ Θεός σου, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δράξ ἀλεύρου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν ᾧ κεραμίῳ· καὶ ἰδοὺ συλλέγω δύο ξυλάρια, καὶ εἰσέρχομαι τοῦ ποιῆσαι αὐτὸ ἐμοὶ καὶ τοῖς τέκνοις μου, ἵνα φάγωμεν καὶ ἀποθάνωμεν. μή τις ἡμῶν σήμερον εἰς τοσαύτην πεινᾷ ἐλαιώσει; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἐκ τοῦ λειψάνου τούτου τοῦ βαιοτάτου ἐποίησεν ἡ χήρα ᾧ προφήτῃ πρῶτον ἐγκρυφίδιον, καὶ ἐξένεγκεν αὐτῷ, καταφρονήσασα ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων αὐτῆς. καὶ ποῖον ἔλαφεν αὐτὴν τῆς πενιχρᾶς ταύτης ἐλεημοσύνης; ἄκουε φαύλως τί φησιν ὁ προφήτης. Τάδε λέγει Κύριος, ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου σου οὐκ ἐκλείψει, καὶ ὁ κεράμιος τοῦ ἐλαίου σου οὐκ ἐλαττωθήσεται, ἕως ποτε, προφῆτα; ἕως τοῦ δοῦναι Κύριον ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν. δηλ τοῦτο λέγει ὁ προφήτης, Εὐλογημένος ὁ ἀνθρωπος, ὃς πεποίθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ· καὶ ἔσται ἐλπὶς αὐτῷ ἐν καιρῷ ἀθερίσεως, καὶ οὐκ ἐλαττωθήσεται οὐδὲ ἐκλείψει*. καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦ προφήτου ἔργον, καὶ ὅτι ἡ ὑδρία ἔλειψεν, ἢ ὁ κεράμιος ἐλαττώσατο. μὴ ταύτης πενέστερός εἰ, ὦ ἀνθρωπε; μὴ οὐχὶ λιμὸς ἐπίκειταί σοι, τοῦ μὴ ποιῆσαί σε ἐλεημοσύνην; οὐκ ἔστιν ὅτω, μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καὶ ἰσχὺν καὶ δύναμιν, εἰς ἃ εἶ, [καὶ] μάλιστα πιστός. καὶ πρὸς μὲν τὸ σῶμα φιλάνθρωπος ἐστὶν ἀρχή, ὅταν ᾖ τὸν ψυχὴν φείδηται. ἡ ἐλεημοσύνη ζωή τῆς ψυχῆς ὄντως· καὶ ὥσπερ ὕπνος καὶ οἶνος τοῦ σώματος ὄντως ζωὴ καὶ εὐφροσύνη, οὕτω καὶ ἡ ἐλεημοσύνη καὶ προστυχὴ τῆς ψυχῆς ὄντως ἀρχὴ θεραπείας καὶ χαρᾶς. καὶ τί δίδωσιν ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ μόνον ἐλεημοσύνην; εἰ γὰρ ἄγνοεῖς, μάθοις καὶ παρὰ τῆς χήρας τῆς ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ, ὅτι δηλ δύο ὀβολοὺς ἄλλων τῶν ὑπερεκβασιλέων ἐκέρδανεν, αὐτὴ δὲ ὅλον τὸν Θεὸν ἐπαμφοτέρων λαβοῦσα τὴν πλουσίαν ταύτης, καὶ μέρος τῶν ὑπερεκβασιλέων ἀφῆκεν τῆς πλουσίας αὐτῆς. οὐκ εἶδες τὸ σωτῆρα ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις ἀποδεχόμενον τὸ χήρας τὰ βάλλουσαν εἰς τὸν γαζοφυλακίου τὰ δύο λεπτά, καὶ χαριτώμενον αὐτῇ τὸ τέφανον τὸ ἐπουράνιον; εἶδε γὰρ τὴν ψυχὴν τὴν εὐσθενῆ εἶδε τὸν πλοῦτον φιλόπλουτον, εἶδε τὸν δεδεγμένον τοῖς μὴ ὀφείλουσι ζωοφόρους. πολλοὶ μὲν ἦσαν οἱ βάλλοντες πολλὰ εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· ἀλλὰ πρὸς τοῖς γινομένοις ὁ Θεὸς ἅμα καὶ δόλους καὶ ἀνθρώπων διερεύνα. καὶ πίστιν ἀποφαίνει ἐκφέρῃ εἰς τοῦτον, ἀκούσωμεν. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη πλέον πάντων ἔβαλεν. ἀλλὰ τὰ βαλλόμενα πάντα ἀποδέχεται, φησίν, ἀλλὰ καὶ τὴν προαίρεσιν τῶν συνεισφερόντων δοκιμάζει. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη πλέον πάντων ἔβαλε. δηλ τί; ὅτι οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἐνέγκαν, αὕτη δὲ ὅλον τὸν βίον αὐτῆς εἰσηνέγκεν. οὕτω δίκαιος ἐστὶν δικαίως ἔκρινεν, εἶπωμεν καὶ ἡμεῖς ἅπαντες τῷ Θεῷ, ὡς ὁ προφήτης εἶπε· Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθὴς ἡ κρίσις σου· ὅτι τὴν προαίρεσιν τῶν ἀνθρώπων δοκιμάζεις, καὶ οὐ τῷ πλήθει τῶν προσφερομένων τὴν βασιλείαν ἀποχαράσσεις. οὐ γὰρ προσέχεις τοῖς προσφερομένοις, ἀλλὰ τῇ διαθέσει τῶν προσφερόντων. μὴ τοίνυν ἐκκόπτῃς τὴν ὑμῶν, ἀδελφοκαλῶ, καὶ δύο λεπτὰ, καὶ δέκα ὀβολοὺς εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν καταβαλῇ. οὕτω γὰρ ἡ ἁγία γραφὴ διδάσκει, ὅτι καθὼς ἂν ἔχῃ τις προαίρεσιν, οὕτως ὁδικτός ἐστι πρὸς τὸν Θεόν. μηδαμοῦ γένηται ἡ πρόπιζα εἶναι ἀλλοτρία τῆς τῶν καρποφορίας· ἀλλ' ἔχε μερίδα μετ' αὐτῆς, ἵνα λάβῃς μερίδα μετ' αὐτῶν κομιζομένων ἔλεος πρὸς τὸν ἐλεήμονος Θεοῦ τὸν εἰπόντος, Ἐλεᾶτε, ἵνα ἐλεηθῆτε. ὥσπερ γὰρ πιστεύει, ὅτι ἔστιν ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ὁ πρὸς προστυχὰς δεχόμενος τὸν λαόν, καὶ προσφέρων τῷ Θεῷ πρὸς ταῦτας,

* ποιῶν καρπόν.

χ. ὀλίγα
χ. ἐμαυτῇ
χ. ἐμοῖ

γ. Βασ. ιζ. ια.

Ισ. ιζ. ζ.

χ. ποιῶν

χ. πασῶν
ἰσ. τῶν ὅλων

Λουκ. κα. ε.

χ. βαλῶσιν

χ. πλέον

χ. πλέων

Ψ. μθ. ριθ.

ἰχνι τῦ σώματός σε; ἢ οὐ πιστεύεις, ὅτι ἐὰν μικρόν τι τῶν, ὡς λέγεις, καμάτων σε δώσεις, ἐλεημοσύνῃ ἐκείνῳ πρόσεχε τῷ χρείαν σοι τὴν ἰχνι ἢ δυνάμενος τῆς ἐργασίας; μᾶλλον δὲ μικρὸν δὸς ᾧ σώματί σε, ἵνα τῇ ψυχῇ χρείσῃς τὸ πολὺ θησαυρόν. μὴ γάρ, ἐὰν ἔχῃς δέκα ὀβολοὺς δώσῃς σὺ τὰ ᾧ σώματι ἢ ἐν τῇ ψυχῇ, οὐδὲ τοῦτό σοι πρόσκαιρα τὰ χρήματα βίον αἰώνιον ἐργάσεται; ἐὰν εὐπορήσῃς ὀβολοὺς πεντήκοντα, δὸς ᾧ Θεῷ πάντα δι' ἑαυτὸν τὰ ἀδικήματα, καὶ τὰ παραπτώματα πάντα ἐξάλειψας τὸν ψυχικὸν τῇ πίστει, ἐνεδυναμώθης καὶ τὸ σῶμα δι' ἑτέρων πρόσκτησαι, καὶ ἔλαβες χάριν παρὰ τοῦ πάλιν ἐργάσασθαι, καὶ πάλιν κερδῆσαι πολυπλασίονα, καὶ γέγονας πλουσίων πλουσιώτερος εἰς ἐλεημοσύνην. ἀλλὰ πόθεν μοί, φησι, τοῦτο γένηται; πίστευσον τῇ γραφῇ τῇ λεγούσῃ, Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. καὶ ἔγκλησιν ἀκούσας παρ' αὐτοῦ· Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. ἆρα οὐ πολλάκις καὶ ἠθμὸς ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς εἶδες πλούσιον προερχόμενον, καὶ ἐμακάρισας αὐτὸν λέγων, μακάριός ἐστιν οὗτος ὁ πλούσιος, ὅτι "τῆς τῶν ἑτέρων οὐ χρείαν ἔχει χορηγίας, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ δανείζει. καὶ ἔκδυσις μὲν δανείζει, σὺ δὲ ᾧ Θεῷ· ἔκδυσις ἑκάστου τὰ ἀπὸ "καμάτων λαμβάνει μὴ κόπτων μὴ μάχης ὁ ἀμοιβαῖος· σὺ δὲ ἐκ τῶν Θεοῦ λαμβάνεις ἀκόπως, ἀμερίμνως, μὴ χαρᾶς ἑκατονταπλασίονα. ἔκδυσις εἰς τὸν βραχὺν τοῦτον βίον λαμβάνει· σὺ δὲ εἰς ᾧ ἀπέλυτον βίον ζωὴν αἰώνιον κληρονομεῖς. εἰ δέ, ὃ πιστεύω μοι, πίστευσον ᾧ Θεῷ ᾧ μὴ ὤφκου σε "πληροφορήσαντι, καὶ λέγοντι· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἑκατονταπλασίονα λήψεσθε, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσετε. μὴ οὖν νόμιζε ἐλαττοῦσθαι τῇ τῶν πενήτων δόσει. ὁ γὰρ πένης οὐκ τῆς τῶν πενήτων μεγαλοδόσεως. ἐὰν ὁ πένης ἐλεῇ πένητα, πενέστερος ὁ ἐλεούμενος, ἀλλ' ἐπαγγελτέος, καὶ τῷ πενίᾳ μᾶλλον ἀσφαλίζεται. ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, Νεώτερος ἐγήρασα, καὶ γὰρ ἐγήρασα· καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους. καὶ πάλιν, Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεᾷ καὶ δανείζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται. εἰς εὐλογίαν, διὰ τί; ὅτι ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίζει. ὃς γὰρ ἐπιμελήσῃ τῶν ἀμφιεσμάτων σου, ἐπιμελήσει καὶ τῆς ψυχῆς σου. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀμφιέννυσι τὴν ψυχήν, ὡς τὸ τῆς χειρὸς καὶ ὀρφανῶν καὶ πένητος σκέπασμα. οὐκ ἀφήσει γάρ τὴν ψυχὴν γυμνὴν ὀφθῆναι ᾧ Θεῷ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν φοβερὰν καὶ φρικτήν· ἀλλὰ στολὴν φωτὸς περιβεβλημένην διὰ τῆς ἐλεημοσύνης μὴ πάσης δόξης φαίνεται ᾧ Θεῷ. λέγει γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου, Διάρρηξον πεινῶντι ᾧ ἄρτόν σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς ᾧ οἶκόν σου· καὶ τότε ἔσται προφέρον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου.

Εἶδες πόσης μισθὸς διὰ μικρὸν ἄρτον ἢ ἕνα ὀβολὸν ἀπόκειται σοι; ἕως πόσου σοι προσοφλεῖ φῶς ὁ τῆς ἐλεημοσύνης καρπός; θέλεις μαθεῖν πόσου θησαυρὸν προεξεύρησεν ἡμῖν ἡ μικρὰ τῶν πτωχῶν δόσις; βλέπε ἰδίᾳ τίνες πτωχοὶ πτωχὰ προσαγόντες μεγάλων θησαυρῶν χώρας "ἐκληρονόμησαν; ἄκουσον. ὁ γὰρ ἀπὸ τῆς κοινῆς διατροφῆς πληροφορούμενός σε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς, ἵνα σὺ "διὰ τῆς φιλοπτωχίας κερδήσῃς ᾧ ἀφανῆ θησαυρόν. λιμὸς ποτὲ κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν ὡς ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος ἐπεδώσατο, καὶ βοῶντος λιμοῦ, ὥστε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ποταμοὺς ἀνθρώπων καὶ ζώων πρὸς ἅδου διδόσθαι εἰς θάλατταν, οὐκ ὀλίγῳ χρόνῳ ἀλλ' ὁ τρισὶ "ἔτεσιν ὅλοις ἐπιστῆσαι, ὡς καὶ τὴν γῆν ἅπασαν καταφθαρῆναι. αἰτία δὲ γέγονε τοῦ κακοῦ * ἡ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰδωλολατρεία, καὶ τοῦ Ἀχαὰβ ἡ τῆς Ἰεζάβελ ἡ μιαιφονία, διὸ καὶ ὁ Ἠλίας αὐθέντας ὠνόμασεν κληθρα τοῖς θεσπεσίοις ὀφθαλμοῖς, εἰπών· Ζῇ Κύριος, εἰ ἔσται ὑετὸς, εἰ μὴ διὰ στόματός μου. καὶ οὐκ ἔβρεξεν ὅπου τὴν γλῶτταν ἔστησε καὶ μίαν ἔτους ὥραν καὶ μιᾶς ἔδει. εἶπα λοιπὸν ἀληθῶς ὁ θεσπέσιος βασιλεύς, ὅτι ὁ προφήτης

Παροιμ. ιθ. ϛ. Ματθ. κε. μϛ.

Ματθ. ιθ. κδ.

Ψαλ. λθ. κϛ.

Ψαλ. μϛ. ιβ.

Ησ. νη. ζ.

Γ. Βασ. ιζ. α.

λ. τὸ παρ' ἑτέρ.

χ. κερμάτων

χ. πληροφορήσαντι

χ. ἰμάτιά σου

χ. ἐθνοπαίεσεν ι
χ. διὰ τῆς φιλοτεφίας

ἴσ. καὶ ἡμίσους

* τάττει

καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσῃς, εὑρήσεις τὴν ἀλήθειαν ἢ πλείονι ἐξυδρικῆ πρὸς ἡμᾶς. Οἱ γὰρ οὐ μόνον εἰσὶν ὕβρεως ἀπηρτημένοι, ἀλλὰ καὶ μετανοίας ἐργάται· μακάριόν σε φυλάξαι τὸ λουτρὸν τοῦ βαπτίσματος. Εἰ δὲ ὡς δοῦλος πρὸς ἐλεύθερον προσῆλθες, κόψον δακρύων πηγάς. ἔχεις δὲ φάρμακον ἐκ τῆς βάθους τῆς καρδίας τὸν λύτρωσιν δωρησόμενον· κόψον σοι δισσὰς κόρας, φόρεσον δακρύων ῥεύματα κατ' ἀνάγκην τῶν πεπλημμεληκότων· ἕως σοι δάκρυα. μικρὰ ψυχὴ καὶ δύσφορα τοῦτο φέρουσι καρφία· μεγάλα ποταμοῦ βάθη καὶ ῥεύματα χείμαρροι σφοδροὶ καὶ βαθὺς κορμὸν βαρὺν καὶ λίθον ἄξιον διασύρειν πεφύκασι. τὰ θυμιάματα σου τὰ ἁμαρτήματα. εἰ μικρόν σου τὸ ἁμάρτημα, ἀρκεῖ καὶ βραχὺ δάκρυον· εἰ μέγα τὸ ἁμάρτημα, μεῖζον ὀφείλει δακρύων ὑλὴν χείμαρρος. εἰ δὲ καὶ πρόπολόν ἐσχες βίᾳ, καὶ ὑπερηδειότητα δακρύων, καὶ καρδίαν κατανενυγμένην, εἰ δὲ μή πάλιν ὀφείλεις σαυτῷ δακρύειν· καὶ οἱ δόμοι σου δακρύων μέρος. δάκρυσιν ὀφείλεις ἀδελφικὴν ἁμαρτίαν. Καὶ ὑμᾶς πεφεισμένους ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπιτεθήκατε. οὐχ ἥμαρτε Σαμουὴλ· ἀλλ' ὅτι Σαοὺλ ἥμαρτηκότα πιθεῖ. Παῦλος ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς· ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν ὁδυνᾶται. Τίς σκανδαλίζεται, φησὶ, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ὁρᾷς ὅτι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα τοῦ Παύλου ζωτικοῦ καρδίαν; πλὴν ἀλλ' ἕκαστον ἡμῶν χρὴ τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι μὴ τῶν δακρύων ἀρκεῖσθαι. μεμνημένα τοῦ γυναίου· δάκρυσι βρέχει τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἀλείφει τῷ μύρῳ. " δάκρυσι τοὺς πόδας. ὅρα καὶ ἁμαρτήματα, ἐκεῖθεν καὶ τὰ ἱάματα. ἤκουσας τοῦ Κυρίου λέγοντος σήμερον· Ὃς ἂν ἴδῃ γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ. ὅπερ δὲ τοῦ βλέμματος τὸ ἁμάρτημα κατήρξατο, ὅπου καὶ

* * * *

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-

ΛΙΑ ΠΕΡΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ α.

Ἀλλ' ἡμῖν πολλὰ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδόθη χαρὰς τὸ καταβαλεῖν πᾶσι ὑμετέροις ἀκοαῖς τὰ τῆς ἐλεημοσύνης σπέρματα· πάλιν ἡμῖν ὁ Χριστὸς δέδωκε Ⓦ σπουδὴ μιμήσασθαι Ⓦ ὅπως τὸν καλὸν γεώργον Ⓦ σπείρωμεν αὐτόν, καὶ ἑκάστου τὰ πλάσια κομισάμενοι. ἰδοὺ γὰρ ὁ τῶν χρόνων ἐσάλπισε κήρυγμα· ἰδοὺ ὁ τῆς ἐλεημοσύνης διάβολος ζωοκρότησε. καλεῖ σήμερον εἰς μέσον Ⓐ φιλόθεοι, καὶ φιλόπτωχοι, καὶ φιλοπόνηροι· καλεῖ σήμερον Ⓐ τοὺς στεφάνους ἐργασάμενος. " πρέπει γὰρ ὁ Θεὸς ὁ τοὺς βραβείων χορηγὸς, ὀλίγα χρήματα τοῦδε τοῦ φιλοπτώχου " ὑποδεχόμενος, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν αὐτοῖς χαριζόμενος. μηδεὶς τοίνυν " ὑμῶν, παρακαλῶ, ζημιωθῇ " τῆς τοιαύτης χάριτος· μηδεὶς δὲ μέγα τοῦτο καὶ ὑπερόχθον δόξῃ δι' ὀλίγα χρήματα " πτωχεῦσαι· μὴ πένης, μὴ πλούσιος· μὴ δοῦλος, μὴ ἐλεύθερος· μὴ σοφὸς, μὴ ἰδιώτης· μὴ ἀνὴρ, μὴ γυνή· ἀλλὰ πάντες, παρακαλῶ, μὴ προθυμίας ἀφαιρεσώμεθα τὸν τῶν οὐρανῶν βασιλέα. καὶ μή μοί τις τοῦ πένητος λειτουργὸν, πτωχὸς εἰμί. αὐτῶν γὰρ προῆκται διαγωνίσασθαι καὶ ἀφανισθῆναι, ἐπειδὴπερ νομίζουσιν αὐτῶν τὸν ἀπολογισμὸν εὐπρόσδεκτον παρὰ τῷ Θεῷ φανεῖσθαι. τί γὰρ φησι πολλάκις ὁ πένης; οὐκ ἔχω χρήματα, τῆς καθημερινῆς οὐκ εὐπορῶ τροφῆς· ὅλον τὸν ἡμέραν κάμνω καὶ παλαιπωρῶ, ἵνα μόλις " τῆς ζωῆς διανηθῶ προσηνέσθαι. ὠμοφορῶ, πλατύνω, σφυροκοπῶ, καὶ τὸν τοῦ σώματος καταμοχθῶ δυσμόν· καὶ σὺ καθέζῃ κατακείμενος μετὰ τῶν ἐμῶν καμάτων τοῖς ἀλλοτρίοις χαρίσασθαι; ὅλως γὰρ, εἰπέ μοι, " τῶν σῶν κτημάτων λέγεις, ἢ σὸν κτῆμα νομίζεις τὸν ἐμὸν

ἱδρῶ

σπ. - ματα, καὶ χείμαρροι

ἔσ. γίνεται χείμ.

ἔσ. ἐστὶ φυσικὸν

α. Κορ. ια. C.

C. Κορ. ια. κβ.

ἔσ. δάκρυσι βρέχει τοὺ

Ματθ. ε. κη.

σπ. σπείρωμεν, καὶ τὸν σπείρει ἕκαστ.

σπ. πένητα

σπ. δυσχώλους,

σπ ἡμῶν

σπ. ἢ τοιαύτην χάριν

σπ. ἀπολέσῃ

σπ. ἢ ζωὴν

σπ. ἢ σὸν κάμα τὸν

ἠρθητέσαμεν τὸ δίηγημα, ἵνα τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν φιλοθεαμόνων ἐκκεντήσωμεν, καὶ πείσωμεν ὑμᾶς ἀποτρέφεσθαι τὰ τοιαῦτα θεάματα. ἀλλὰ μὴ καταλύσωμεν (W) λόγοι τὸ σκυθρωπῷ διηγήματι, μηδὲ λόγοι ἐκκλησιαστικὸν ὀρχηστρὶς καταστελλέτω, ἀλλ' ἀντιθῶμεν ἀχολαῖς ᾠσυμποσίῳ καὶ τραγικῷ καὶ πικρῷ συμποσίοις διασωτικοῖς καὶ φιλοθεάτροις, ἵνα τοσούτῳ πλείονος ὁ τῆς μετανοίας καιρὸς. ἠρώτησε τὸν Κύριον τὸν Φαρ. Λκε. ζ. λε. λζ.

* * *

γυνὴ ἁμαρτωλός. ἀκούσασα ὅτι Ἰησοῦς ἐκεῖ κατάκειται, ἔρχεται, φησὶν, εἰς (W) οἶκον καὶ κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, κατέχει ὄπισθεν τοὺς ποδῶν τοῦ διδασκάλου, καὶ κατεφίλει τοὺς ἴχνη, καὶ ἐξέματτε ταῖς θριξὶν αὐτῆς. ἵνα γὰρ γνῶς, ὅτι ὁ ἀποκριτὴς ὁ καλέσας, ἑαυτῷ ἐλογίζετο ἐν ἑαυτῷ· οὗτος, εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἡ ἁπτομένη αὐτοῦ· ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν. οὐ γὰρ ἀποκριταὶ μόνοι (G) Φαρισαῖοι, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι. τοιγὰρ σοὶ Χριστὸς διάκειται, καὶ τοῦτο εἰδὼς σε (W) τόπον, καὶ σοφὸς βασκαίνει· ἦλθεν ἁμαρτωλὸς γυνὴ σωθησομένη, καὶ φησὶς, ὦ Φαρισαῖε; τάχα αὐτὸν συγκρίνεις ἐμοὶ, μᾶλλον δὲ τῶν δογμάτων προπάτωρ. ἵνα σοῦ γνῶς ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης, ἀλλ' ὁ προφήτης (ἴσχυε γὰρ καὶ ἡ τοῦ ἀρχηγοῦ προφητεία) τί μέγα ἐμοῦ, εἰ ἔγνων ὅτι ἁμαρτωλὸς ἡ γυνή; τοῦτο καὶ διὰ φήμης ῥᾴδιον ἐμοὶ μαθεῖν· τοῦτο καὶ σὺ ὁ Φαρισαῖος, μὴ ὢν προφήτης, ἐγίνωσκες. δείκνυσι τὸ μεῖζον τοῦ εἰδέναι. (W) καθὸ γὰρ σκιᾶς βίον καὶ φήμη τυχὸν διήγγελλε, καὶ μάλιστα λίθου ὄσης ἁμαρτωλοῦ· ὁ δὲ Κύριος, ἵνα δείξῃ τὴν θηλυκὴν δυναμιν, (W) διαλογισμὸν δύεγκε τοῦ Φαρισαίου. οὐδὲ γὰρ εἶχε τὸ δίηγημα, ὅτι ὁ Φαρισαῖος πρὸς ἑαυτὸν ἀκαθαρσίαν εἶπεν, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ ἔλεγε, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ. ἵν' οὖν γνῶς, ὅτι οὐ μόνοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης συνοῖδε (W) λογισμοὺς, καὶ ὁ διαπύστης διαγινώσκει· συντρέφεις τοῖς ἐποίοις, καὶ ὁ Κύριος θυσιάσει, καὶ θεραπεύει. καὶ ἵνα τὰ τῶν χρεωφειλετῶν τῶν δύο διηγήματα πρήξατε, τῷ μὲν ὅτι ἀφῆκε πεντακόσια, τῷ δὲ πεντήκοντα, τίς πλείονα ἠγάπησε; λέγων· ἀποκρινομένου τοῦ Φαρισαίου, ᾧ ὁ πλείονα ἐχαρίσατο· συγκρίνει λοιπὸν (W) Φαρισαῖον, καὶ εἰκότως τὴν γυναῖκα τὴν λαβοῦσαν πολλοὺς ἁμαρτημάτων συγχώρησιν· ἵνα οὖν ἐπαινῶ τὸν τέρας βίου, μακαρίζω δὲ τὸν δάκρυα τίλεως. μηδεὶς οὖν τὸν μὴ Φαρισαίων ὀνειδιζέτω· πόρνη ἦν καὶ ἀκόλαστος. Παῦλος ἐρμηνευσάτω, Ρωμ. η. λζ. λθ. Παῦλος τὴν γυναῖκα ζωηγορείτω· Θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων; καὶ φέρε, τὸ δίηγημα λεπτότερον ἐξετάσωμεν, ἵνα μὴ μακαρίζωμεν μόνον ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ μιμησώμεθα. ἔρχεται πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐμπεδόσχους, κομίζουσα μύρον ἐν ἀλαβάστρῳ, καὶ δάκρυον ἐν ὀφθαλμοῖς· τὸ ἄψυχον σκεῦος τοῦ μύρου, καὶ ἔμψυχος πηγὴ τῆς μετανοίας. ἐκ τοῦ σώματος τῆς ζωῆς κομίζει μύρον, ἵνα σώσῃ τὴν τῆς ἀσελγείας δυσωδίαν. δυσώδης γὰρ ἡ ἁμαρτία, καθὰ καὶ Δαβὶδ μαρτύρεται· Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν (G) μώλωπές μου, ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. πᾶς ἁμαρτάνων Ψαλ. λζ. ε.

* * *

καὶ βούλεσθε γνῶναι τῆς γυναικὸς τὴν ἀναισθησίαν; ἀλλ' ὅτι γυνὴ κομίσασα μύρον τοῦ Χριστοῦ καταχεῖ τῆς κεφαλῆς. εἶχε γὰρ παρρησίαν ἐκ πολιτευμάτων. αὐτὴ δὲ τὴν ἀναίδειαν τῶν βλασφημούντων οὐ κατατολμᾷ τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ τῶν ποδῶν ἄκρων ἐφάπτεται. ἐδόκει ἔλαττον εἰσερχέσθαι (G) πόδες. εἰ γὰρ οὐ τὸ ἱμάτιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἱματίου τὸ κράσπεδον τελείαν ὑγίειαν τῇ πίστει δωρεῖται, καὶ ποσῷ τῇ πίστει ἐπαινετέον τὸν κλαυθμόν· πόσῳ μᾶλλον τὰ ἴχνη τοῦ Χριστοῦ δύναται τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλεῖψαι τοὺς μώλωπας; οὐ τοίνυν τὸ μύρον μόνον κατέχει, ἀλλὰ καὶ τοὺς πόδας τῶν δακρύων ἐκίνησε. μακαρία τῆς γυναικὸς αἱ λίμναι, ὅταν ποταμοὶ θεραπεύ-

* *

καὶ

ἴσ. εαρ. σώσον με, ἵνα σοι ᾖ μετ' ἐμοῦ· καὶ ὀνειδῶν ἐκ τοῦ οἰκείου τὸ φαρισαίου ἀναλίσκει· καὶ γυνή τις ἰσ. -λές. αὐτὴ γὰρ ἀλλ-

ἴσ. -μόνου γ' τ'

ἀ. στεκομ. ἀρα λεπαμίσιν; ἀρα τῷ ἄλλῳ κόσμῳ καὶ τῇ σαμότητι " πρεστικοσμήθη; ὐδαμῶς· ἀλλ' Εἴσισιν ὀρχεῖθαι· κακῆς Εἰσόδου χείρων ἡ ἔξοδος· ἢ ὠρχήσατο ἐν μέσῳ τῶν συμποσίου, ἐν τοῖς τῶν ἀγγέλων

* * *

ἢ ἡ ἀλώπηξ οὐκ ἐγκαλύπτεται. βλέπει τὸν ἀδελφοῦ τοῦ ζυγατέρα ἢ τῆς κακῶς ζωοικούσης ἐν μέσῳ ἀρρένων ὀρχουμένου, ἢ ὐ καλύπτεται, ἀλλ' ἀ ἢ ἀρέσκεται, ἢ ἀρέσκει κἀκείνῳ ἢ τοῖς ζωσιακηθίοις. Μεθ' ὅσου ὁσιωθήσῃ, ἢ μὴ πρεσβεῦσαι ἁμαρτήσῃς. ἐγκαλοῦμεν ἀδελφοῖς μικροῖς τι Παύλῳ μεθυπευθύνῳ· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν ὄρχησις, ἢ τοιαύτη ὄρχησις, οἵα τις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὡς βασιλέως ὀρχήσασθαι ζυγατέρα. Ἐ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, ἢ ὐ μᾶλλον ἐπενθήσατε. Ἀλλ' Ἐ ἀρέσκει κακῶς, ἢ μεθοδίᾳ λαμβάνει τὸ καταρτώματος χεῖρον, ὥστε Ⓦ Ηρῴδῃ ὁμόσαι· Αἴτησόν ὅ θέλῃς, Ἐ δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

Ψαλ. ιζ. κεφ. λθ. α. Κορ. ε. α. Ματθ. ιδ. κζ

* * * *

βλέπεις πῶς βασιλέως ἀξίωμα φιλησδονία καταπατεῖ πρὸς γλῶ; βλέπεις ποῦ τοῦ βασιλέως ἀπέρριψεν; ὅ ἐὰν αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἢ ἕως τοῦ ἡμίσους τῆς βασιλείας. τοσοῦτον κενὸς τοῦ βασιλέως ἀξίας, ὥστε πρὸς διεφθάρης τοῦ ὀφθαλμοὺς· ἅπαξ ὠρχήσατο ὃ κατέσχεν, ἢ ἀπέδου ὃ ἥμισυ· ἐὰν δοῦλος ἦν ὀρχήσηται, ἰδιώτης ὁ βασιλεύς. ποῦ ὃ τῶν φιληδόνων ἀξίωμα; ποῦ τῶν ἀκολάστων ἡ ἀλυσιτελής; ὃ ἥμισυ τῆς βασιλείας τοῖς ποσὶ τῆς ὀρχηστρίδος κατέρριψας· βοῦλει μὴ πάλιν αὐτοῦ ὀρχήσασθαι, ἢ μὴ πάλιν αὐτοῦ ὀρχησαμένου δώσω. Εἰ ὃ μή, λείπεταί σοι ὃ πρόσταγμα. Ἀλλὰ ταύτῃ μὲν ἀκόλαστος ἡ τοῦ μισθοῦ πρόθεσις· ἡ ὃ ἡ τῆς ὀρχηστρίδος αἴτησις; οὐκ ἐχρείασε ὃ δῶσει, οὐκ ἀπὸ χρείου Ⓦ μισθὸν ἤτησεν· ἀλλὰ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρός, ἀπήρξατο χρήσασθαι συμβούλῳ τοῦ μισθοῦ τῇ κακῇ διδασκάλῳ. ἢ ποῖον ἤτησε μισθόν; Δός μοι ὧδε ἐξ αὐτῆς ὅπου πίνακι τοῦ κεφαλοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. ἆρα μὴ δακρύσω τῆς αἰχμώσης τοῦ ὑποβολίου, τοῦ καταρτώματος τὸ αἰσχρόν, τοῦ βασιλέως τοῦ ἐπαγγελίας, τοῦ μισθοῦ τοῦ αἰτήσεως; οὐ φείσεται λοιπὸν τῶν ὀργυμώνων τὰ πάλη; ἢ βδελύσεται τῶν κρεῶν" ὃν λογισμοί; οὐκ ἀποπλύνετε τῶν ἡμιγύμνων ὃν λογισμοί; τολμᾷς ὀρχηστοῦ φίλον ἔχειν; τολμᾷς σεαυτὸν ταύτῃ ἐκκλησιοῦ ὀρχηστοῦ; ἢ μισεῖς τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἀμφότερον ἐγώσατο ἢ τοῦτο τοῖς θεατοῖς" ὀφλισκάνει; ὀφλισκάνει μὲν ἐγώσατο εἰς ἄκρον ὃ καταρτώσῃ, προφήτου" φοιβάζ. μισόσωμον ὄρχησιν, ὕρεμα δαιμόνων Ἐ μητέτου κακοδαιμόνων. ὅπου τούτοις ὁ Ἡρῴδης ἐλυπήθη· ἐλυπήθη ὃ ἄκρως (ὡς αὖ εἴποι τις) ἢ μιμῆται Ⓦ Πιλάτον, μᾶλλον ὁ Ⓦ Ζῆτον τοῦ Πιλάτου· προηγήσεται γὰρ τὸ δίκημα. ὑπέρεται ταῖς χερσὶν ὀχθος, ἢ τῇ ψήφῳ τῇ κολαστικῇ προδιδοῦσι· λυπεῖται ἢ ὅτι, ἢ διὰ τοὺς ὅρκους ἢ τοὺς ζωσιακηθίους ἐπαίθυσεν. ὐ καλῶς ἔλεγε ὁ Κύριος σήμερον, Μὴ ὀμόσῃς ὅλως; Εἶδες διαστολὴν προδιδοῦσι· μὴ ὀμόσῃς ὅλως. διὰ τί γὰρ ὀμνύεις, ἵνα ὑπορκῇς" παγιδεύσῃς αὐτόν, ἢ βιορκῇς προφήτου φονεύσῃς; κακῶς ὤμοσε, χρεὼν ἐνώρκωσεν. ὅμως διὰ τοὺς ὅρκους, φησί, ἢ τοὺς ζωσιακηθίους. τοὺς ζωσιακηθίους ἠδέσθης, ἢ Ⓦ κριτὴν οὐκ ἐφοβήθης; καὶ εἰσέλθουσα, φησί, ἢ προδιδάχθη ἐξέρχεται ἡ κεφαλὴ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ὅπου πίνακος, Ἐ ἐδόθη κεφαλίῳ. ἴδε τοῦ πικροῦ συμποσίου πικρότερον ἢ ὃ τέλος· τέμνεται ἡ κεφαλὴ τοῦ προφήτου, δίδοται παῖ χορεσίῳ, ἢ ὃ χορέσιον δίδοται. ὐ φείδεται ὃ θέαμα, ὐ κατεπλάγη τοῦ κεφαλοῦ, οὐκ ἀπεστράφη τὰ τῶν αἱμάτων

ἀ. στεκομ.

ἢ ἡ ἀλώπηξ οὐκ ἐγκαλύπτεται.

ἐν μέσῳ ἀρρένων ὀρχουμένου

ὅσ. ἐθνεσιν ὑπερυμάζεται, ὡς

ὅσ. πῶ ὑβρεσχε.

ὅσ. -μένον μὲν γὰρ.

ὅσ. -σεται· εἰς ἄκρ.

ὅσ. φονεύσῃς.

* * *

ἐδία, οὐκ ἔξεστι ἔχειν αὐτοῦ· ἢ λαβοῦσα ἀπενέγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. ἀπέλαβεν ἡ ὀρχηστροδιδάσκαλος τῆς κακῆς διδασκαλίας ὃ ἀσεβὲς καταρτίσμα. τοῦτο μὲν οὖν αἰσχυνόμενοι ἠρυθριάσαμεν

μένος, ἦν μὲν Ἰουδαίων βασιλεὺς, ἦν δὲ πλέον δοῦλος τῶν ἡδονῶν. τάχα οἷοι οἱ βασιλευόμενοι, τοιοῦτοι καὶ οἱ δεσπόται. τοῦ τοίνυν συνοικεσίου τοῦ Ἡρώδου παρανομουμένου, Ἰωάννης μὲν ὁ μέγας, ὁ περισσότερον προφήτου, μετὰ παρρησίας τὴν ἀκολασίαν διήλεγχεν. ὄντως γὰρ καὶ περισσότερον προφήτου. πᾶς γὰρ προφήτης, ἐν ἕξει τῆς ἡλικίας γενόμενος, τότε τῆς χάριτος τῆς προφητικῆς ἠξιώθη· ἔνιοι δὲ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις. Ἰωάννης δὲ μόνος ἓξ ἔτι μῆνας ἔχων τὴν σύλληψιν ἐν γαστρὶ, καὶ κατὰ τοὺς τῆς φύσεως νόμους τρεφόμενος, τῷ ἐν γαστρὶ Θεοῦ, διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς μητρὸς, προσεσκίρτησεν, ἀτελὴς τὰ μέλη, τὴν πίστιν τέλειος· καὶ τάχα σκιρτᾷ ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος, ἐπειγόμενον (εἰ δυνατὸν) προλαβεῖν τὴν προθεσμίαν τῆς φύσεως. εἶδε τοῦ δεσπότου μητέρα παροῦσαν· στενοχωρεῖται τῇ φυλακῇ τῆς γαστρὸς, ἐν ἀγαλλιάσει

ἴσ. προσεσκίρτ-

* * * *

οἱ προφῆται τὸ μέλλον προσηγόρευον, καὶ ἐπεθύμουν ἰδεῖν ὃ προέβλεπον τῇ ψυχῇ. διὰ τοῦτο κεκράγασι· Δεῖξον ἡμῖν, Κύριε, τὸ ἔλεός σου, καὶ τὸ σωτήριόν σου δῴης ἡμῖν. διὰ τοῦτο περὶ αὐτῶν ὁ Κύριος εἶπε· Πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε· καὶ οὐκ εἶδον, οὐδὲ ἤκουσαν. οἱ μὲν οὖν προφῆται τὸ μέλλον προσαγορεύουσιν· Ἰωάννης δὲ καὶ τὸν προφητευόμενον δείκνυσι. προσαγορεύει τὸ μέλλον ἐκ τῆς γαστρὸς, καὶ μετὰ ταῦτά φησιν· Οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος, λέγων, μέσος ὑμῶν ἕστηκε. πῶς δείκνυσι

ἴσ. μέλλον· [illegible]

Ψαλ. πδ. ζ.
Ματθ. ιγ. ιζ.
Ἰωάν. α. κζ.

ἴσ. ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, λέγ-

* * *

μὴ γὰρ Ἰωάννης προσῆψέ τις βωμὸν καὶ λίβανον; μὴ γὰρ θύματα καὶ σπονδάς; μὴ γὰρ εἶπεν, ἀρνήσαι τὸν Θεόν; μὴ γὰρ εἶπε, θῦσον τοῖς εἰδώλοις; ἀλλ' ὑπὲρ σωφροσύνης ἐλευθερίῳ παρρησιαζόμενος στόματι, μάρτυς τῆς σωφροσύνης εὑρίσκεται. ἵνα γὰρ γνῷς πόσον δύναται παρρησία προφητικὴ, φησὶ πρὸς τὸν βασιλέα· Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου γυναῖκα. βλέπεις πῶς κατὰ φύσιν τῇ ἀρετῇ, τὸ ἀρχὴν τῆς κακίας. Ἡρώδης βασιλεὺς, δορυφόρους ἔχων, πλοῦτον περιβεβλημένος, δυναστεύων βασιλικὴν δυναστείαν· Ἰωάννης πτωχὸς, ἀνέστιος, ἄπολις, ἀκτήμων, ἄσιτος, τοσοῦτον ἐσθίων, ὅσον ἡ φύσις βιάζεται. ὁ περιβεβλημένος ἐκ τριχῶν καμήλου, τῷ τὴν πορφυρίδα περιβεβλημένῳ νομοθετεῖ· ὁ ἐν ταῖς ἐρήμοις πορευόμενος, τῷ τῶν πολυανθρώπων ἄρχοντι πόλεων· ὁ ἀκρίδας ἐκ βοτανῶν ἐσθίων καὶ μέλι ἄγριον, τῷ τὴν λαμπρὰν παρατιθεμένῳ καὶ βασιλικὴν τράπεζαν ἐξ αὐθεντίας προστάττει· οὐκ ἔξεστί σοι. καίτοι ἐδόκει βασιλεὺς πάντα ἐξεῖναι. ἀλλὰ πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. ἐπὶ τούτοις δέον εὐχαριστεῖν, δέον εὐεργετεῖν ἢ κρίνειν τὸν ὑπὲρ σωφροσύνης διδάσκαλον· παρωξύνθη μὲν ὁ Ἡρώδης, πλέον δὲ παρωξύνθη Ἡρωδιὰς (γείτονες γὰρ τῶν ὀνομάτων, καὶ τῷ τρόπῳ πλέον ὁμόζυγοι· καὶ ἔσονται οἱ δύο, οὐκ εἰς σάρκα μίαν, ἀλλ' εἰς ἀκρασίαν μίαν) καὶ ὑπὲρ τούτου ἐμβάλλουσι τὸν προφήτην εἰς δεσμωτήριον, ἵνα δείξωσι τὴν οἰκείαν ἀσυνεσίαν. Ἔλεγχε σοφὸν, καὶ ἀγαπήσει σε· ἀσύνετον δὲ, καὶ προσθήσει τοῦ μισεῖν σε. ἐμβάλλεται τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ οὐ μεταλλάσσει τὴν παρρησίαν. λύουσι, φησὶ, τὰ μέλη· μόνον λυέσθω τὸ ἄδικον συνοικέσιον. ἐγκαρτεροῦντος δὲ αὐτοῦ τῷ δεσμωτηρίῳ, γίνεται τὸ πικρὸν ἐκεῖνο συμπόσιον, τὸ τυραννικὸν καὶ ὠμόν· οὗ τῆς εὐφροσύνης τέλος, προφήτου φόνος. εἴσεισιν Ἡρωδιὰς τῆς Ἡρωδιάδος θυγάτηρ, τέκνον τῆς σαρκὸς, τέκνον τῆς ψυχῆς· εἴσεισιν εἰς οἰνωμένον συμπόσιον, ὀρχεῖται δημοσίᾳ ἡ βασίλισσα, ἣν οὐκ ἐχρῆν παρακύπτειν κοιτωνίσκου, ἣν οὐκ ἐχρῆν ἀρρένων ὄψεσι θαρρεῖν. ἀλλὰ τάχα, ὥσπερ Ἰωάννης παρὰ τῆς μητρὸς πρὸς βραχέος ἐχρήσατο γλώσσῃ, καὶ ἡ κόρη παρὰ τῆς μητρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ἀναιδείας ἐχρήσατο. εἴσεισιν εἰς τὸ συμπόσιον. οὐκ ἤρκει τοῦτο τῆς αἰσχύνης ἔχειν ὑπερβολήν· ἀλλὰ καὶ πῶς εἴσεισιν; ἆρα ὡς βασιλίς; ἆρα σεμνῶς; ἆρα εὐνούχοις,

Μάρκ. ς. ιη.

ἴσ. φύσιν [illegible] τῇ

ἴσ. [illegible], ἢ κρί-

Παροιμ. θ. η.

ἴσ. μέλη [illegible] τοῦτο μόνον

ἆρα

ἐκλιπλα ἡδονὰς, ἐ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἢ τὴν τῶ δικάζοντος ψῆφον· ἐ τότε ἰσόστι πᾶς πικρὸν ἡ ἡδονὴ, ὅταν γνῶτι πηλίκης πικρίας ψήφου παρίξενος. βούλεσθε μικρόν τι τὴν ἐκκλησίαν ἀποδῦσαι συμποσίων ἀναγραμμένων ἐ εὐαγγελίων; ἡδέως ποιήσω μᾶλλον, τί μᾶ ὃ τῶν φιλοδόξων τέλος, πῶς τι ὁ τῶ μετανοούντων καρπός. ἢ μὴ θαυμάσῃς εἰ ἢ πολλάκις ἐ φιλοδόξων συμπόσια γράφω ἢ γράφω. πάντα γὰρ ἀναγράφω, τί φυλάξῃ, τί μιμήσῃ. γράφω τὰ τῶν φιλοδόξων, ἵνα διὰ τοῦτο αὐτοὺς ἐκλίπῃς, ἢ ἵνα σὺ φύγῃς τὸ μίμησιν· γράφω τὰ τῶν φιλοθέων, ἵνα ὑποδράμῃς τῇ εἰκόνι τῆ μετανοίας, ἐ ἴδῃς πῶς ἀλλήλων τὸν φιλόδοξον ἐ τὸ φιλόθεον, τὸν μὲν ἐκφύγῃς, τὸν ἢ ζηλώσῃς. ἅμα δὲ ἢ διδασκάλιον ἴσως τοῖς Ἰουδαίοις, ὃ μὴ σφόδρα παῖς δημοτελεῖσι θεαῖς ἑστιᾶσι ὑμᾶς ἐδὲ ὀφθαλμοὺς, μηδὲ προχείρως ἐπὶ ἵππων ἱππόδρομον πέζην, μηδὲ ἐκ νυκτὸς καταλαμβάνῃ ὁ θεατής. μανικὸν γὰρ θεάματος ἀσέμνου ἐλπίς. ἢ γὰρ προλαμβάνοισι τὴν ἡμέραν ὡς πάλιν τῆς προθυμίας, ἐ νυκτὶ τὸν σκότους τόπον καταλαμβάνοντες, ἵνα θεάσωνται ἀσέμνοις ἐκ κοιτῶν τέρψιν τινὰ, ἢ θηρίων ἁμιλλας ἢ θηριομαχίαν θεάσωνται· ἢ κἀθίδωσι πολλάκις αὐθέκτοις θεάτραις, ἐκ δίκαιον ἐπὶ τὰ θηρία μᾶλλον ἢ τὸν ἱματοφύλακας τρέποντες. ἢ οὐ καλαίζει ὁ ἄθλιον, ὃς, ἵνα πληρώσῃ τὴν χαρὰν τῶν θεατῶν, εἰς θηρίων ἀθλιωτέραν χαρὰν· ἢ ἵνα πληρώσῃ τῆς χαριτωβρύας τὸν τόπον, ἡδέως τῆς χιλίαις τῶν

* * *

ἀλλ' ὀρχήσεσι γύναικείαις θρυπτόμενος, ἢ τὰ κοσμικὰ φύσει μεμιγμένος, ἢ λυπούμενος ὅλα μὴ γυνὴ κοσμικὰ τῶν χρόνων ἐτύγχανε, ἐ τὴν τῆς φύσεως μεταβολὴν φιλοπρεπῆ πλέκων· ἢ ταῦτα πάντα ποιῶν γαστρὸς ἕνεκα ἢ κέρδους, ἢ τοῖς αἱρεσιώταις φιλοπρεπούμενος. ἐκεῖ ὢν καλὸν εἴπῃς τὸν τῶ Παύλου φωνὸν· Ὡς ὁ Θεὸς ἡ χιλία, ἢ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰχμῇ αὐτοῦ. καὶ ποῦς ταῦτα χωρίζεται; μὴ ἐδὲ πόδας ἐξῇς ὅτι τὰ τοιαῦτα βήματα τρέπει· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς συμποσίοις τὰς ἀσέμνους ἡδονὰς ἐπισάγεται. εἰσὶ γὰρ λίαν, ὡς ἀπόμεμψαι ὁ θεατὴς

* * * *

ἡ τῶν ἀσέμνων θεαμάτων κακία, ἡ διὰ τῶν αἰσθητηρίων τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τῆς ἀκοῆς, ὥσπερ διὰ τινων θυρίδων, τὸ λῃστὴν εἰσφέρουσα. ὅταν οὖν ὡς θεατὴς ὁ θεατὴς, ἢ ὡς διὰ τοῦ σιωπῶντος τρέπεσθαι τὰς τῶν θεαμάτων ἐπισαγὰς αἰσχρὰς· λέληθας τὸν οἶκον σιωπῶντος πομπὰς θεατοῦ. ἐδὲ γὰρ τὸ θεάτρου μισῶ τὸν τόπον, ἀλλὰ δίδια τῶν συνιόντων τὸν ὄχλον. ἵνα ἢ γνῶς ὅτι ἢ ὡς διὰ συμποσίου θεάματα πολλάκις ἄσεμνα ἢ βλαβερὰ τῆς ψυχῆς ἐπισαγόμενα καταφρονῶς αἴτια ἔχῃς, ὅταν μήτοι σε συμποσίου βασιλικοῦ, μᾶλλον ἢ τυραννικοῦ, τὸ δὲ τῇ βίβλῳ τῶν διαγελίων διαγεγραμμένου. δεῖπνον ἰῶ βασιλικὸν, μᾶλλον ἢ (εἰ δεῖ παλιλλογῆσαι λέγω) τυραννικὸν, γενέθλια Ἡρῴδου, τῆς μιαρᾶς ἀλώπεκος, τὸ μιαροφόνου θηρίου, τὸ δολεροῦ· οὗ τὸν θῆρα ἢ ὁ Κύριος ὀνομάζων, οὐκ εἶπεν, εἶπατε τῷ λίοντι τούτῳ (καίτοι τοῦτο ὃ θηρίον ἐδόκει βασιλικὸν) ἀλλ', Εἴπατε τῇ ἀλώπεκι. Εἰ γὰρ καὶ ἡ ἐξουσία λέοντος, ἀλλ' ὁ θῆρος ἀλώπεκος. συγχρουομένου ἢ τοῦ συμποσίου, καὶ τῶν ἐλθόντων αὐτῶν εἰς ὃ πίνειν, παρέσπευ ὀρχηστρὶς εἰς ὃ συμπόσιον, αἰσχρὸν θέαμα ἢ ἀδόκιμον, ἐλεφάντινα μὲν καὶ εἴπερ τινῶν θεάτρων καὶ τῆς σκηνῆς ἐπισπᾶται βασιλικῷ συμποσίῳ. βούλει γνῶναι ὃ τοῦ συμποσίου θέαμα τὸ αἰσχρόν; ἀπὸ τῶν βασιλείων ἡ ὀρχηστρὶς, θυγάτηρ τῆς Ἡρῳδιάδος. βασιλίδος τὸ γένος, καὶ ὀρχηστρίδος ὁ τρόπος. αὕτη δέ ἐστι Ἡρωδιὰς ἡ μηδὲ τοῖς τῆς φύσεως ὅρεσι ἐμμένουσα· ἡ Φιλίππῳ συναφθεῖσα, καὶ Ἡρώδῃ συνοικήσασα. ἄθεμα δὲ λεγόμενον· ἢ εἰς ἀθεμίτους γὰρ ζήτησιν ἄγει τῆς ἀκολασίας ὁ τόλμα. ὁ γὰρ Ἡρώδης πρῶσαι μὲν τῷ πρὸς τὸν ἀδελφὸν μνησικάκῳ, ἢ τῆς ἀκολασίας ἕλκος δοῦλος γέγο-

ἴσ. - λεῖον δὲ τοῖς

ἴσ. - καὶ ἢ ἐλευθ. ὡς οὐδὲν τι ἐκ τῆ διάτρ.

ἴσ. βασιλέων ἰῶ ἢ

ἀντιδίκῳ σου, ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. καλὸν μὲν οὖν καὶ καθάπαξ καὶ πρὸς τοὺς φιλονεικοτέρους ἐπιμαλάττεσθαι, ἵνα μηδὲ δίκης φιλονικότερον ἐπιμαίζωσι. βέλτιον γὰρ ἐν τῇ δίκῃ πρᾳότερον φιλικῆς δέχεσθαι τὸ τῆς δίκης ἄθλον τέλος, ἢ ταῖς ἐλπίσι τῆς νίκης ἐπηρειδομένους ἀθλίῳ καταπιεσθῆναι πτώματι. διαγινώσκεις σου τὰ γράμματα, θαρσεῖς ταῖς ἐκβάσεσιν· ὁ Σωκήρεως χιλιάσι τῷ χέρσῳ τῷ λήμματι, ἐγκύπτων τῷ νίκῃ, ἵνα πρεσφίλητον μισθαρνίᾳ. εἰσὶ γὰρ καὶ δικαστὴς πρόσφορος πρόσεπήρτηται σοι τῆς δίκης ὁ τέλος. ἀβέβαιος θαρσοῦς ἐλπίσιν. Εἰ γὰρ σὺ πρόσληψαι πρόσδεφθαρμένος πρόσεπήρτηται σοι τῆς δίκης ὁ τέλος. ἀβέβαιος θαρσοῦς ἐλπίσιν. Εἰ γὰρ σὺ πρόσληψαι πρόσδεφθαρμένος Ⓦ δικάζοντα, ἄλλοτε ἄλλοις λήμμασι θύρας ἀνοίξας, νόμιζε τὰ αὐτὰ καὶ Ⓦ δικάζειν μέλλεται· καὶ πολλάκις ῥῆμα σοι τὰ τῆς δίκης ὕδια "πλέοντι πνέοντι χαλάσαντα πρόσει Ⓦ πλοῦν ὃ ἴσιον. Οὐδὲ πώποτε εἶδες θαλασσαν πρὸς αἰγιαλὸν γαλιάνων ἔχουσαν, ἢ ὁ ὦ βυθῷ κυμαινομένῳ; πόσοι μετ' ὕδιας ἐν γαλιάνοις ἀναπλεύσαντες εἰς ὃ μέσον τῆς πελάγους, ἀφιδίοις χλιαῖσι χρησάμενοι καὶ κύμασιν εὐπαώρησαν; παιδιὰ τῆς δίκης τὰ τέλη· ἐνίοτε τὰ πρόσοιμα μὴ τὰ ἐλπίδων, καὶ τὰ τέλος ἀνύσφορον τοῖς ἔκβασιν τῆς ἐκπίδος ἀπηυγκάμενον. καλὸν μὲν οὖν (ὅπερ εἶπον) καὶ ἐν τοῖς χρηματικαῖς δίκης φθάνειν διαλύσεσι φιλικῆς, ἵνα πρὸς τῷ τέλει τῆς δίκης κυβερνήσῃς Ⓦ φίλον. ἐγκλημάτικαὶ δὲ μηδὲ διαλύεσθαι ἤμοιτο, ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἐγκλήμασι ἐγκυμαίζῃ· πάλιν δὲ ἀλλὰ κἂν ἐν βελτίων ἡ φειδὼ τοῦ θυμοῦ. ὅμως οὐ δέκα μοι μόνον πρὸς χρημάτων ὁ λόγος ἔχειν ὃ αἴτιον. Ἰωδι, φησίν, θύσασιν ὦ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ. αὕτη ἡ παραθήκη δίδωσί μοί τι καὶ μεῖζον εἰπεῖν. Εἰ γὰρ πρὸς χρηματικὸν δίκην μόνον ὁ λόγος, ἢ τοῖς ἐγκλήμασιν τῶν ἀμαθήτων ἔλεγε· δέχε τί παρασπῇ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ; πῖς γὰρ αἰτίδικος αἰτιδίκῳ συνοδεύων καταδέχεται; πῖς κοινωνία τῆς ἀδικοπραξίας; ὁ μὴ κοινωνῶν τῆς γραμμῆς, οὐ δέδοικε καὶ γραμμάτων κλοπίων, καὶ μὴ τύρων δέχεσθαι, ἐν ταῖς καὶ ταῖς λεωφόροις ὁπτίζουλας; οὐκοῦν ὀφείλομεν βύρσῃ ἀντίδικον Ⓦ ἀεὶ Σωκοδιόντα· οὐ τοῖς Σωκοδίοις ἐν

* * *

Γαλ. ε. ιζ. Ἡ σαρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀντίκεινται ἀλλήλοις. καὶ ἐν Μωυσαϊκοῖς εἰσάγω λόγοις, οὐδὲ ἄλλοις λέγω σώματος δημιουργόν· ἀλλ' ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τῇ ἡδονῇ συμβάλλουσα χρωμένη· τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός, τὴν μνησθεῖσαν ἐλπίσιν ἐπηρειδόμενον. αὐτίκεινται ἀλλήλοις ἐπιθυμία κόσμου καὶ ἐπιθυμία βασιλείας τῶν οὐρανῶν· τοῦτ' ἔστιν ὁ αἰτίδικος ὁ μὲν ἐκόντος μὲν ἀκόντος Σωκοδιῶν. οὐδὲ γὰρ ὁ βίος, ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδίου εἰκόνα ἀπεύδει μιμεῖσθαι· ἡ σὰρξ ὅτι Ⓦ χρῶ καταῤῥᾷ· ταῦτα δὴ αὐτίκεινται ἀλλήλοις. τοῦτο ὦ ἀντιδίκῳ σου ἴσθι εὐθέως, καὶ πότε

* * *

τοῦτο οὖν ἴσθι ὦ ἀντιδίκῳ σου εὐθέως. Οὐκ εἶπε, χρεμζόμενος, ἀλλ', εὐθέως. μὴ δὲ ἡδὺ ποιήσῃς ὦ αἰτιδίκῳ σου, ἀλλ' ὡς εὔποις ἀπὸ τῆς ἡδονῆς εἰς τοῦ μετοῦσιν αἰακάλεσαι. καὶ κελεύει σε ὡς ἀφοποιοῦ χρήσασθαι ὦ σώματι πρὸς τὰ ὄξ ἡδονῆς. ζητοῦντα· ἀλλ' ὡς ἰατρόν. ἰατρὸς γὰρ πολλάκις καὶ πικροὺ χειρᾶ, καὶ τέμνει, καὶ καίει, καὶ "προσλυπῶν μᾶλλον λαμβάνει. Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν λυπῆ τοῦ αἴσθησιν, ἀλλὰ σωτὸς "ὑγείας ὦ θεραπεύομένῳ. Μήποτέ σε παραδῷ ὁ αἰτίδικος τῷ κριτῇ. ὦ μέλλοντι κρίνειν. ὁ αἰτίδικος· ὦ "ἐμοὶ καὶ σοὶ χρείσῃ, τότε εὑρίσκεταί σε παράδοσις ὁ κρίνειν ὦ ὑπηρέτῃ· ταῖς πληρωτικαῖς δηλαδὴ δυνάμεσι, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆναι, εἰς ὃ σκότος τὸ ἐξώτερον. φοβερὸς ὁ τόπος. οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἀποδῷς Ⓦ ἕκαστον κοδράντην. ἐὰν γὰρ τοῦ θανάτου ἐκλύσῃς ὃ χρέος, λέλυται· ἐὰν ὀφείλων ἀπέλθῃς, καὶ τὸ ἐγκατάλειμμα τῶν ἐλαχίστων ὀφλημάτων ἀπαιτηθήσῃ. τί ὅτι, Ⓦ ἕκαστον κοδράντην; Ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἔξομολογήσεταί σοι, καὶ ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἐορτάσει σοι. Ταῦτα εἰδότες, ἀδελφοὶ, παρακαλῶ

Digitized by Google

σης τῆς λέξεως. δικαιοσύνη γὰρ ὅστις ἐξ ἴσου καὶ ἀξίαν ἀμοιβὴν ἀποδιδοῖ. τοῦτον ἀκούσον ὅτι δίκαιος, καὶ προσδοκιμάζων παρὰ ἀπολογίαν. Εἶτα, ὅπου δυτικεῖται πολλάκις παρὰ κανόνιν· Εἰ τοίνυν δίκαιος ὁ Θεός, πῶς οὐκ αὐτὰ ποδίδωσι τοῖς ἁμαρτάνουσιν; ὁ δίκαια ἄδικος, καὶ εὐδιώξεται· ὁ δίκαια βίαιος, καὶ πλουτεῖ· ὁ δίκαια αὐστηρὸς, καὶ δικαιοῦται· πῶς

* * * *

δικαίως μὲ δικάζει, ἀδικούμενος ὑπὸ τῶν οἰκείων ἀπέφασιν ἀναγκάζει εἰς ἔργον; ἀρ' οὖν μὴ διὰ ἀδικεῖσθαι ἡ αὐθάδεια τῆς μωρίας; μὴ γένοιτο. Τί γὰρ αὐτὸς ἐπάγει; Ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρός. Οἶδα ὡς δίκαιος μέ, οἶδα δὲ δίκαιον· ὡς γὰρ ἰσχυρὸς, δύναται δὲ καὶ εἰς ἔργον ἀναγκάζειν. Τί οὖν τῆς ῥᾳθυμίας τὸν ἁμαρτάνοντα δὲ κέρδος; ἵνα τί τῆς μωρίας αὐθάδεια; δίκαιος ἐστι, οἶδε ⓦ ἁμαρτάνοντα· ἰσχυρὸς ἐστι, ἐπαναγκάζειν δύναται τῇ ψήφῳ τὸ τέλος. Τί οὖν ἡ τῆς ῥᾳθυμίας αἰτία; ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος. καὶ ἐρμηνεύει τί τὸ μακρόθυμος· Μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. μικρόν ἐστι τῇ λέξει παραπέσαι· μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀργὴν ἐπάγων. καὶ ἵνα γνῷς ὅτι περὶ ῥᾳθυμίας ἡμῶν ἐστιν ἡ μακροθυμία· Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ σιλβώσει. ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε. Οἶδα ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψωμεν, οὐκ ἐστὶν τῆς τιμῆς πρᾶγμα διαμένει. καὶ βούλει τὴν φιλανθρωπίαν ἰδεῖν τοῦ κριτοῦ; τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ σιλβώσει. ὅπου εἶπεν, ὅτι τῇ ῥομφαίᾳ τοῦτο χρήσεται, ἀλλά, σιλβώσει· ἵνα τὴν λαμπηδόνα τῆς ῥομφαίας θαυμάσῃς, προλαβὼν τὴν μετανοίαν τὴν ῥομφαίας. τῇ σιλβώσει φοβεῖ, καὶ οὐ τέμνει. ὁ φόβος συστέλλει, τὴν τιμὴν φθάνει σε ἡ μετανοία. καὶ ἵνα μάθῃς πάντων γνῶς τὴν κρίσιν τὴν σκοπεῖ, Τὸ τόξον αὐτοῦ ἐτέτανε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό· καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου. οὐχ ἱκανοὶ φοβῆσαι ὁ λόγος; οὐ διέγραψε σοι λόγῳ τὴν ἀσώματον; ὁ τόξον αὐτοῦ ἐτέτανε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό, καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου· τὰ βέλη αὐτοῦ τοῖς καιομένοις ἐξειργάσατο. ἐνταῦθα καθάπερ εἰς γραφὴν τὸν ὀφθαλμὸν ἤγαγε ⓦ κριτοῦ. ἐντείνει μοι τὸ τόξον τεταμένον, τὰς χεῖρας διεσκυλευμένας· τοῦ μὲν ὠθισμοῦ τὸ τόξον, τοῦ δὲ ἑτέρου ὑποστρωμνίου τοῦ νεκροῦ· τὰ βέλη ἄκρους δακτύλους τοῦ κριτοῦ κατεχόμενον. δέχεται τὸ τόξον, τὰ βέλη ἕτοιμα, ὁ κριτὴς εὐσεβεπής. μήτε καταφρονήσῃς τοῦ τόξου· τέτανται γάρ· μήτε ἀπογνῷς μετανοίας· τὰ γὰρ βέλη ὅπου βέβληται. ἀλλὰ μὴ χαυνωθῇς διὰ τοῦ ὑπερβολὴν τῆς μακροθυμίας, μηδὲ βουληθῇς ἀεὶ τρυφᾶν καὶ κατέχειν σαυτὸν ταῖς ἡδοναῖς. μὴ εἴπῃς, τέως ἀπολαύσω τῆς ὑπερβολῆς, τέως χρήσομαι τῇ τρυφῇ, εἶτα μετὰ ὀλίγον μετανοίας καιρὸς, αὖθις μετανοήσω, τοῦτο γὰρ ἀσφαλίσομαι τὸν ζωόν. μάταιοι ⓐ τοιοῦτοι διαλογισμοὶ, σαθρά σου τὰ τῆς ὑπερβολῆς βουλεύματα, ποιηρὰ κέρδη συμβούλου τὴν ἡδονήν. λέγεις, ποιήσω τὸν ἀμαρτάνοντα σήμερον, καὶ αὔριον μετανοήσω. κύριος γὰρ οἶδε τῆς αὔριον;

* * * *

Διὰ τοῦτο καλῶς ὁ θεῖος λόγος διαφόρως ἡμᾶς εἰς ἀνάκλησιν τῆς ἁμαρτίας ἀνακαλεῖται. Σήμερον, φησιν, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ· καὶ, Παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς, ἕως οὗ τὸ σήμερον καλεῖται. ποικίλη γὰρ καὶ πανσοφος ἡ τοῦ Δεσπότου πολλάκις κακοτεχνία. ὅταν ἴδῃ ψυχὴν ἀρξαμένην αἰσθάνεσθαι τῆς ἁμαρτίας, ἀρξαμένην· τοῦτο τῆς μωρίας τὸ τέλος, τοιούτους ἐμβάλλει λογισμούς· ἡσυχίαν ἔχω μετανοίας, τέως σήμερον παραπάσχω, τὸν χρόνον τέως τῆς

* * * *

καὶ οὕτω καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸ μὲν σήμερον ἐν ταῖς ὑπερθυμίαις κατέχων, τὸ δὲ αὔριον ἐν ταῖς ἐλπίσι τῆς μετανοίας τοῦ δεινοῦ, παραλίσκει σε ⓦ βίον καθ' ἡμέραν ἁμαρτάνοντος. ἀλλὰ σύγραπτον ἔχῃ τῆς ἡδονῆς· ἄκουσον τοῦ Κυρίου κράζοντος σήμερον· Ἰδοὺ εὐτόνως τῷ Ματθ. ε ιε.

ἀπολύκῳ

ιδ. τὸν τὰς πυρὰς τὸ τέλος πυρ-

Φορᾶ τῷ αὐτ' λύσει, ⁂ αὐτ' ἔλεσι, ὁ πάντ' πειρασμῷ τῷ αὐτ' βοηθῷ. οὐ γὰρ ἐᾶ ἡ ὑφὴ, οὐ ἐᾶ ἡ μέγεθος συμφορᾶς, πάντα δὲ λῦσαι ⁊ παῤῥαγαγεῖν δυνάται· οὐ μόνον δ', ἀλλὰ ⁊ πᾶσαι ἀσφάλειαν, ⁊ δυνάμεις, δὲ δέδωκε ἀγαθῶν, καὶ ὑγίειαν σώματος, ⁊ φιλοσοφίαν ψυχῆς, ⁊ ἐλπίδας χρησὰς, ⁊ ὃ μὴ ῥᾳδίως ἀμβάνεται ἡ ἀγαθότης αὐτ' παρέξει ἡμῖν. μὴ οὖν κ' ὧν ἀγνώμονας γοῦν ζωμεν, μηδὲ τὸ διαπόντ' κατηγορήσωμεν, ἀλλ' ὁ πᾶσιν οὐ συμφερόντων ὢν· καὶ ὃ μόνον δ' ὑφὴ ἔ' νομίζωμεν, ὃ εἰς αὖθις ὀξαμβάνεται. καὶ ἐὰν οὕτω πρὸς ⁂ Θεὸν ἔχωμεν, ὁ νόσος, ὁ πενία, οὐκ ἀπιμία, οὐκ ἀπορία καρπῶν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν δοκούντων ἔ' λυπηρῶν ἔχειν δείξεται ἡμᾶς, ἀλλὰ καθαρὸν ἡδονὴν καὶ ἀγαθὸν καρπούμενοι διαπαντὸς, ⁊ τῆ μέλλοντι ἀγαθῶν ὑπιτυχόντες, διὰ τῆς χάριτος ⁊ φιλανθρωπίας τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μθ' ὃ ⁂ πατρὶ δόξα, ⁊ σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ⁊ ἀεὶ, ⁊ εἰς τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΗΡΩΔΗΝ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΝ ⁂ ΒΑΠΤΙΣΤΗΝ. Λογ. κ.

ΠΕρὲ δὴ, ⁊ τῶν ἡμετέρων κρότων τῶν ὑμετέρων προθυμήσωμαι λυσιτελῆσαι· μικρόν τι τῶν σκληρῶν δὲ τῆς πολιτείας ἡθικῆς ὑπομνήσαντες ἀφ' ἑαυτῶν, ἐξ ὧν ἐλάχιστος μὲν αἰσθήσεται ὢν λέγοντι κρότος, πλῆστος δ' τοῖς ἀκούουσιν ἐγγίσεται τῆς τῦ ψυχῆς σωτηρίας ὁ πόνος. κρίνει μὲν γὰρ ⁊ ὁ τῆς πίστεως λόγος, ⁊ πρέπων φιλοθέοις ψυχαῖς· ⁊ ὅταν ἴδωμεν ὑμᾶς τ' ζῆλον ἐγκεκλημένους ἐν ταῖς τῆς πίστεως ἀκροάσεσι, δὲ φιλοθέοσιν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς ἀκριβῶς καταμανθάνομεν. δεινὸς μὲν γὰρ οἰκέτης κατηγορῆ διαπόντ· δεῖνος ὁ οἰκέτης χαίρει τῦ διαπόντ τῶν πάντων ἐπαινουμένου. δῆλον ἡ τῆς τῦ ἐπαίνου τῶν διαπόντ προθυμία, τῆς οἰκειακῆς εὐνοίας ἀπόδειξιν ἔχει. καλὸν ὁ ⁊ δ' ἀγῶσι σκευασίαν τῆς ψυχῆς· ἵνα δὲ τῆς ἡθικῆς διδασκαλίας προκαθαρθὲν, δεκτικὸν τῦ μύθου τῆς θεολογίας εὐρίσκηται. Εἰς γὰρ ἀκάθαρτον ψυχὴν, φησι, σὸν εἰσελεύσεται παιδεία. ἔστι ὁ ἡμῖν ὁ τῆς πολιτείας λόγος σφόδρα διείλυος ἀκριβοῦς ὀξετάστως. ἐαὶ γὰρ ἐλπίδας ὑποτύπω μετανοίας, δέδοικα μή τις χαυνωθεὶς ἐλπίδι τῆς μελλούσης μετανοίας, καταῤῥαθυμήσῃ τῆς πολιτείας. ἐαὶ τε πάλιν ἀποκλείσω τῶν τῆς μετανοίας ἐλπίδας, δέδοικα μή τις ἀπαλγήσας παῤῥαδῷ ὃ σῶμα ταῖς ὀπιθυμίαις. ἴσον γὰρ εἰς ἡδυπαθείας προτρέπειν ⁊ ῥαθυμία ψυχῆς ἡδυπαθοῦσης χαυνότητι, ⁊ μετανοίας ἀπόγνωσις. δῆλον ὁ λόγος ἡμῖν δῆριδα διχῆ· πρός τε τὸν ὑγιαίνοντα, ⁊ τὸν ἀῤῥωστοῦντα. Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ· ὁ φθάσας ὁλισθῆσαι, προλαβέτω τὸ πταῖσμα τῆ μετανοίᾳ· ὁ ⁊ καταπεσὼν κινδυνεύσας, μὴ καταῤῥαγήτω· εἰ δέ τις ⁊ προλάβοι καταῤῥάγη, τῆς τῦ ἀνορθωτοῦ τὸν καταῤῥαγμένους φιλανθρωπίας μὴ ἀπεγνώτω. ἔστι γὰρ οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων· Παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν ⁂ πόδες. ἔστι ⁊ σαλευθῆναι βοηθηθῆναι ὑπὸ τῦ διαπόντ· Εἰ ἔλεγον, ἐσάλευται ὁ ποὺς μου, τὸ ἔλεός σου, Κύριε, ἐβοήθει μοι. ἔστι μὴ σαλευθῆναι μόνον, ἀλλὰ ⁊ ὠφεληθῆναι, εἰ καὶ διωθοῦσα πρὸς ἡ καπιεζῆναι· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτον προῆρατο ὁ Θεός. Ὠφελεῖς γὰρ ἐπὶ τῆ πίστει, εἰ ὁ Κύριος ἀντελάβετό μου. ἆρ' οὖν ὁ πεσὼν ἀπόλωλε πάντως; οὐδαμῶς.

* * * *

Ὑποκείζ Κύριος πάντας τοὺς καταπίπτοντας, ⁊ ἀνορθοῖ πάντας τοὺς κατῤῥαγμένους. ζωῦσα (μοι δοκεῖ) ⁊ ἡ ψαλμῳδία καλῶς οἰκονομήσασα, πρὸς ἀπέγνωσιν ἡμᾶς μετανοίας οὐκ ἤγαγε. λέγουσα γὰρ πάντα τὸν Θεοῦ, φησι· Ὁ Θεὸς κείτης δίκαιος. μὴ καταφρονήσῃς

ἀκριβῶς τὸ συμφέρον σοι. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ, οἵτινες μείζονες τροχοὺς ἀπαβάλλουσι τῆς ὀργῆς ἕνεκεν, λέγοντες· Κύριε, δὸς μοι ὑγίαναι σώματος, διπλασίασόν μου τὰ ὑπάρχοντα, ἄμωσόν μου τὸν ἐχθρόν· ὅταν πολλῆς ἀλογίας ὄντες πεπληρωμένοι. διὰ τοῦτο πάντα ἀφίησιν ἑκάστοτε ὁ Θεὸς, ἵνα τοὺς καλῶς μέλλοντι τῷ Θεῷ τελώνιον λέγοντα· Ὁ Θεὸς, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· καὶ αὖθις οἶδε λοιπὸν πῶς σε δυπλάσῃ. Ζητεῖτε γάρ, φησι, πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. ὥστε οὖν, ἀγαπητοὶ, φιλοσοφῶμεν, μετὰ πόνου καὶ πανικώσεως τούτου ἑαυτὸν καὶ ἑκάστην, καθάπερ σκεῦος· καὶ ὑπαντιάζομεν ὥσπερ αὐτοῖς μεν. ἐὰν γὰρ θυμοῦ καὶ ὀργῆς πεπληρωμένοι προσευχώμεθα, βδελυκτοὶ καὶ μισητοὶ τῷ Θεῷ γινόμεθα. σωστέον οὖν ἡμῶν τὴν ἀφόνοιαν, καὶ ταπεινώσωμεν ἡμῶν τὰς ψυχάς, καὶ βυζώμεθα ὑπὲρ ἑαυτῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν λυπησάντων ἡμᾶς. Εἰ γὰρ βούλει δικαιοῦν ὑπὲρ παθεῖν τοὺς βοηθῆσαι τῆς σῆς ψυχῆς, καὶ τὰ σὰ μέρη αὐτοὶ ποιῆσαι· μηδέποτε αὐτῷ συντύχοιμι τῷ λελυπηκότος. τοιοῦτος γὰρ ὅστις τὸ δικαστοῦ ὄχθος· ἐκείνοις μάλιστα ὑπανύει, καὶ δίδωσι τὰ αἰτήματα, τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν βυζομένοις, τοῖς μὴ μνησικακοῦσι, τοῖς μὴ ἐπηρεωμένοις τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν. ὅσοι δ' ἂν ποιοῦσι τοῦτο, ποιοῦσι ἐκείνοις ὁ Θεὸς ἐπιχέρχεται, ἐὰν μὴ μεταβληθῶσιν εἰς μετανοίαν. βλέπετε οὖν, ἀδελφοὶ, ὅταν τις ἀπιμία ἡμῖν ἐπενεχθῇ παρὰ τινος, μὴ θυμώμεθα καὶ ἀγανακτῶμεν, ἀλλὰ θυσιαζώμεθα φιλοσοφοῦντες, καὶ δυναμένοντες τὴν βοήθειαν τοῦ Κυρίου. μὴ γὰρ ὄχι ἡδέως βίον ἡμῖν αἰώνιον χαρίσασθαι ὁ Θεὸς, ἀντὶ τῆς αἰτήσεως δίδοναι ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ, καὶ πάσης θλίψεως κεχωρισμένον; ἀλλ' ἀμφότερα ἀπὸ φιλοτιμίας. τί γὰρ παρέχομεν θλιβόμενοι ἡμᾶς, καὶ ὄχι ἐπάγομεν ταχέως ἀπαλλαγήν; διὰ τί; ἵνα αὐτῷ προστεθῶμεν, αἰτησάμενοι τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας, καὶ αὐτῷ προσφύγωμεν, καὶ συνεχῶς αὐτὸν καλῶμεν εἰς ἀντίληψιν ἡμῶν. διὰ τοῦτο οὖν ἀληθινὸς σώματος, διὰ τοῦτο ἀπορίαν κερπῶν, διὰ τοῦτο λιμοὶ, ἵνα ἀπὸ τῶν θλίψεων τούτων πάντοτε πρὸς αὐτὸν ἐγκρεμάμεθα, καὶ ὅτω διὰ τῶν προσκαίρων θλίψεων τὸν αἰώνιον ζωὸν κληρονομήσωμεν. ὥστε οὖν καὶ ὑπὲρ τῶν βυζομένων ὀφείλομεν τῷ Θεῷ, τῷ διὰ πολλῶν μεθοδιῶν ἰωμένῳ καὶ σώζοντι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. δύνασθαι μὲν γὰρ ἐκὼν τυχὸν βυργετῆσαι ἡμᾶς πάντα, εἶτα ἄκοντας αὐτοὺς λυπῆσαι μικρὸν, βύθυς ὀνειδίζοντι τὴν βυργεσίαν προφέροντας, ὡς πολλοὺς καταφρονῶν ἑαυτοῖς, ὅτι ὅλως πρὸ αὐτῶν βυργετήθησαν. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ ὕτως· ἀλλὰ μετὰ βυργεσίας καὶ προφερομένους ὑβριζόμενος, ἀκμὴν καὶ ἀπολογεῖται, καὶ βιθιοῖ πρὸς τοὺς ὑβρικόσιν αὐτὸν, ὕτωσι λέγων· Λαός μου, τί ἐποίησά σοι; αὐτοὶ Θεὸν οὐκ ἐβούλοντο αὐτὸν κύριον· καὶ βιοτὸς δὲ λείπει λαόν· αὐτὸν ὀνομάζειν. αὐτοὶ πρῶτοι τὴν διαστολὴν· αὐτὸς δὲ οὐκ ἠρνεῖτο αὐτὸν, ἀλλ' ὡκειοῦτο, καὶ προσῆγε ἑαυτὸν εἶλκε, λέγων· λαός μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί πρόσωχλησά σοι; μὴ φορτικός σοί, φησι, ἐλυμόμην, ἢ βαρὺς καὶ ἐπαχθής; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἔχεις εἰπεῖν. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο ἦν, οὐδὲ ὕτως ἔλαττον ἀποκριτέον. Τίς γὰρ ὅστις υἱὸς, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἔχετε εἰπεῖν. καὶ πάλιν ἀναχοῦ· Τί βυεσθαι οἱ πατέρες ὑμῶν εἰ ἐμοὶ πλημμέλημα; μέγα καὶ θαυμαστὸν τὸ εἰρημένον. οὐ γὰρ λέγει τοιοῦτόν ὅστι· τί ἤμαρτον, φησιν; ὁ Θεὸς λέγει τοῖς ἀθεσίοις, τί ἤμαρτε; ὅπερ οὐδὲ δοῦλοι δυνατὸν φθέγξασθαι αἰσχύνονται. καὶ οὐ λέγει, τί ἤμαρτον εἰς ὑμᾶς; ἀλλ', Εἰς ἐμὲ πατέρας ὑμῶν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο, φησιν, ἔχετε εἰπεῖν, ὅτι πατέρας ὑμῶν ἐγκαλίσας ποτὲ ἀφῆκα τὴν ἐμὴν προνοίαν, εἰ μικρῷ ἢ μεγάλῳ παιδεῦσαι αὐτούς. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς· ὅτι ἔχουσι πατέρες ὑμῶν ἀλλά, τί εὗρον; πολλὰ ζητήσαντες, πολλὰ προελθόντες, εἰ τοιούτοις ἔπεσι τὸν τῶν ἐμῶν ἀρχηγὸν ἠμάρτοσι, οὐδὲν εὗρον εἰ ἐμοὶ πλημμέλημα. διὰ δὴ ταῦτα πάντα συνεχῶς προσέρχεσθαι καὶ προσφύγωμεν, καὶ εἰ πάσῃ ἀθυμίᾳ ζητῶμεν τὴν προσαμυναν αὐτῷ, εἰ πάσῃ συμφορᾷ

ἰσ. εἰ ἀκρεμώμεθα.

ἰσ. αὐτοῦ

Μιχ. ε. γ.

Ecρ. κε. ζ

Ιερ. ε. ι.

ἰσ. πίσχ.

πνεύματι. ᾗ πάλιν, παρθένον ἀγνὴν ᾠδιζῆσαι τῷ Χριστῷ. ὥσπερ γὰρ ὁ σῶμα ἐκ τοῦ μοιχᾶν διαφθείρεται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἐκ τοῦ λογισμοῖς Σατανικοῖς μιαίνεται, ἐκ τοῦ διδύματων διεφθαρμένων, ἐκ τοῦ ἰοπλήκτου ἀτόπων. ὁ γὰρ λέγων, παρθένος εἰμὶ τῷ σώματι. τῇ δὲ ψυχῇ φθονῇ τῷ ἀδελφῷ, οὐκ ἔστι παρθένος· ἡ γὰρ παρθενίαν αὐτοῦ διέφθειρε τῆς παρθενίας μίξις. πάλιν ὁ κενόδοξος οὐκ ἔστι παρθένος· τὴν γὰρ παρθενίαν αὐτοῦ διέφθειρεν ὁ τῆς βασκανίας ἔρως. ὁ γὰρ πᾶσι εἰσελθὼν, τῆς ψυχῆς ἔλυτεν αὐτοῦ τὴν παρθενίαν. ὁ δὲ μισῶν ἀδελφὸν αὐτοῦ, οὐκ ἀνδροκτόνος ὅσῳ μᾶλλον ἢ παρθένος. καὶ ἁπλῶς ἕκαστος εἰς ὃ ἐκράτησε πάθος πονηρὸν, ἐν τούτῳ τὴν παρθενίαν αὐτοῦ διέφθειρε. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος πάσας ταῖς πονηραῖς ταύταις ἐξαίρεσιν μίξας, καὶ κελεύει παρθένους ἡμᾶς εἶναι οὕτως, ὡς μηδένα λογισμὸν ἐναπεῖναι ᾠδιζούσῃ ἐκείνῳ τῇ ψυχῇ. πῶς οὖν ποιῆσαι ταῦτα λέγομεν; πῶς ἐλεηθῶμεν; πῶς σωθῶμεν; ἐγὼ λέγω. τὴν διαβολὴν ἐκ τῆς καρδίας ἀναλάβωμεν πάντοτε, καὶ τοὺς ταύτης καρποὺς· λέγω δὲ τὴν ἀπιστοφροσύνην καὶ πραότητα. Μάθετε γάρ, φησὶ, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. καὶ πάλιν ὁ Δαβίδ· Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. ὅταν γὰρ ἴδῃς ἀποδεχόμενον ὁ Θεὸς καὶ ἀγαπῶντα, ὡς ψυχὴν πραεῖαν καὶ ταπεινοφρονοῦσαν καὶ ἡσυχάζουσαν. βλέπε οὖν καὶ σὺ, ἀδελφὲ, ἐπὰν ἴδῃς τὴν τοῦ ἀδοκήτου πρόσωπον συντυγχάνοντά σοι, μὴ πρὸς ἀνθρώπους καταφύγῃς, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἰδόντα καὶ βοηθήσαντα ἀνάδραμε τῇ διανοίᾳ σου πρὸς τὸν καὶ ψυχῶν ἰατρόν. καρδίαν γὰρ θεοπρεπῆ καὶ σχῆμα μόνος δύναται, ὁ πλάσας καὶ ποιήσας ταῖς καρδίαις ἡμῶν, καὶ ζωὰς πρὸς τὰ ἔργα ἡμῶν· αὐτὸς δύναται εἰς ὃ ζωοδὸς ἡμῶν εἰσελθεῖν, καὶ τῆς διανοίας ἅψασθαι, καὶ ἀναπλάσαι τὸν ψυχόν. ἐὰν ὁ σχῆμα μὴ ἀναπλάσῃ ταῖς καρδίαις ἡμῶν, ταῖς δὲ ἀνθρώπων περιπᾷ καὶ ἀνοήτα· ὥσπερ πάλιν τοῦ Θεοῦ ἀναπλάσαντος καὶ ἐμφυσήσαντος, καὶ μυῖα ἀνθρώπου παρεισχλώσῃ, οὐδεὶς εἰς ὃ τυχὸν ἡμᾶς ἀναπλάσῃ δυνήσεται. ὅταν γὰρ σχῆμα θεοῦ καρδίαν, οὐδεὶς αὐτὸν διαπίσαι δύναται).

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, ἀεὶ πρὸς τὸν Θεὸν καταφύγωμεν, καὶ βουλώμεθα λῦσαι ἡμῶν ταῖς συμφοράς. ἀνθρώπους μὲν γὰρ ὅταν δεῖ παρακαλέσαι, καὶ πυλωρεῖς ἡμᾶς ζωτυχῆσαι ἀνάγκη πρέσβεσι, καὶ παρασίτους καὶ κόλακας παρακαλέσαι, καὶ ὁδοὶ πολλαὶ ἀπελθεῖν. ὅπου δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστι· ἀλλὰ χωρὶς μεσίτου παρακληθῆναι, χωρὶς χρημάτων, χωρὶς δαπάνης ὅπως βοῦν τὴν δέησιν. ἀρκεῖ μόνον βοῆσαι τῇ καρδίᾳ, καὶ δάκρυα προσενέγκαι, καὶ βλέπεις εἰσελθόν αὐτὸν ἐπιπαίσαν. καὶ ἀνθρώπους μὲν παρακαλοῦντες, πολλάκις δεδοίκαμεν, μή τις τῶν ἐχθρῶν πύθηται, ἢ φίλος, ἢ τις τῶν αἰτιδίκων ἀκούσῃ τοῦ πράγματος, καὶ ἄλλος ἐκφανὴς καὶ λεγόμενος, καὶ διαφθείρῃ ὁ δίκαιος· ὅπου δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν· πάντων ἐκτομώτερον. ὅταν γὰρ βάλῃ μέ, φησὶ, παρακαλέσαι, μύσος μοι προσέσηλε, μηδενὸς πρόσοντος· τουτέστι, τῇ καρδίᾳ βόησον, μὴ χειλῶν καὶ γλώσσης. εἴσηλθε γάρ, φησὶ, εἰς ὃ ταμεῖόν σου, ἀποκλείσας τὴν θύραν σου, καὶ προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. ὅσα πρὸς ἐκκλησίαν. ὅταν με παρακαλῇς, φησὶ, μηδεὶς βλεπέτω· ὅταν δὲ ἐγώ σε κελεύω, τὸν οἰκουμενικὸν φέρω μαρτυρίας τῆς διεργασίας. πεισθῶμεν τοίνυν, καὶ μὴ πρὸς ὅπου δεῖξαι δυνάμεθα, μηδὲ τῶν ἐχθρῶν τὴν ἡμετέραν, καὶ μὴ τῷ τοῦ τῆς βοηθείας διδάσκαλον αὐτόν. εἰ γὰρ ἀνθρώπους τοῖς ζωηρεσθαι καὶ ῥητορεύουσιν ὅπου τῶν ἔξωθεν δικαστῶν, τὰ πρόσωπα καὶ ἡμέτερα λέγειν μόνον, τὸ δὲ τοῦ συμμαχίας ἐκείνους καταλιμπανόμεθα, ὅπως δὲ βάλωσι τὴν ἡμέτερα· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ Θεοῦ τὸ χρὴ πεῖσαι. εἶπες αὐτῷ τὸ δίκαιον σου, εἶπες αὐτῷ ἵνα δῷς; μηκέτι λέγε ὃ τι πῶς βοηθήσαι. αὐτὸς γὰρ οἶδεν ἀκριβῶς

Matth ια. κθ. Ψαλμ. ρ. ιη.

ις. ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ

ις. βασκανίας

Matth. ς. ς.

ἰσ. θεῖναι ὑπὸ τὰς μετ' ἐκείνας πληγὰς πολλῆς ἀπήλαυσε μακροθυμίας· ὥδε γὰρ τῷ Θεοῦ, ὥσθ' ἑ-
λόμενον αὐτῷ τὴν χρῆσιν, ἐξετείνετο λοιπὸν, καὶ ἠφανίσθη μετὰ τῆς πόλεως ἅρδην. τοῦτο δὲ
Ἰουδαῖοι πεποιήκασι. διὸ ὁ Χριστὸς μέλλων αὐτὰς ἀφανίζειν, ἐρημίαι ἐπάγει αὐτοῖς ἀδιόρθω-
τον, οὕτως ἔλεγε Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισωγαγεῖν τὰ τέκνα σου, καὶ οὐκ ἠθελήσατε; ἰδοὺ, Λουκ. ιγ. λδ.
ἰσ. ἀφεθήσεται ἐπὶ ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. δέδοικα οὖν μὴ καὶ ἡμᾶς τὰ αὐτὰ παθωμεν, καὶ οὐτε τοῖς ἀλ-
λοτρίοις, οὔτε τοῖς ἡμετέροις σωφρονιζόμενα κακοῖς. οὐ περὶ ὑμᾶς δὲ μόνον λέγω τοῦτο
τοῦ νῦν παρόντας, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἀπορραγέντας τῆς καθημερινῆς ἀκουσῆς, καὶ τῶν
ὑστέρων θλίψεων ὑπολελειμμένους. περὶ οὓς ὁ δίελεγχος ἀεὶ διαρρηγνύμενος, καὶ λέγων,
ὅτι εἰ ἡ παρῆλθον αἱ πειρασμοὶ, ὡμύτατα ἂν ἦν τὰ ψυχαῖς ἡμῶν τὰ πειρασμῶν ἡμῶν ἡμέρα, ἵνα καὶ ἡ
ἰσ. εἰσῶμεν τὴν εὐεργεσίας ζωοχαὶς μνημονεύοντες, διὰ νυκτὸς εὐαρεστοῦντες τῷ ταύτην ὥδε χορηγοῦντι
Θεῷ.

Ταῦτα δὲ τότε ἔλεγον, ἡνίκα λέγω ὑμῖν, καὶ δι' ὑμῶν ἐκείνοις. μεμνησώμεθα οὖν ἀγίοι,
οἵτινες ὅτε ἀπὸ τῶν θλίψεων κατεπόθησαν, ὅτε ἀπὸ τῆς ἀνέσεως χαυνότεροι γεγόνασιν·
ὥσπερ πολλοὶ τῶν αἰθέρων νῦν κάτω, καθάπερ τὰ κοῦφα τῶν πλοίων ἀπὸ πάσης πει-
ρατώσεως κυμάτων περιέμπλουμενα βαπτίζεται. καὶ γὰρ πενία πολλάκις ἡμῖν ἐπελθοῦσα
ἐβάπτισε, καὶ ἀπορυχίους ἡμᾶς ἐποίησε, καὶ πλοῦτος περισκοτούμενος πάλιν ἐφύσησεν ἡ-
μᾶς, καὶ εἰς ἑκάτερον ὀλιγωρίαν εἰσέβαλε. διὸ ὥδε κἀκεῖ, ὥδε ἀλιπόντες ἀπόμεθα, ταῖς ἑ-
αυτῶν ψυχαῖς ῥυθμίσωμεν πρὸς σωτηρίαν ἕκαστος ἡμῶν. ταύτης γὰρ κόρος ἀβασκανδίης,
ὅταν μὲν ἐμπίπτῃ τῶν πλησίον, καὶ λιμὸς, καὶ νόσος, καὶ συκοφαντία, καὶ χρημάτων ἁρπα-
γὴ, καὶ ὁλοσχερῆ ἄλλα, φορητὰ ἔσται καὶ κοῦφα διὰ τὴν τοῦ διαπαντὸς εὐπολίαν, καὶ τὴν εἰς
αὐτὰ ἐλπίδα· ὥσπερ πάλιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἰσχύσης κόρος, καὶ πλοῦτος
ὑπερρέῃ, καὶ παῖδες πρᾶοι, καὶ μυρίων ἀπόλαυσις ἢ χρημάτων, ἀθυμίας πολλὰς ὑπο-
κατακείσεται ὁ τοιοῦτος καὶ φροντίδας. μὴ τοίνυν πλοῦτον ζητῶμεν, μὴ πενίαν φεύγωμεν,
ἀλλὰ πρὸ πάντων τῆς ἑαυτῶν ἐπιμελώμεθα ψυχῆς ἕκαστος· καὶ ποιήσωμεν ὑπὸ τὴν δεῖνα αὐτὴν
πρός τε τὴν τοῦ πρόντος βίου οἰκονομίαν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ μέλλοντος ἐκβασιν ἀπόδημίαν. ἔστι γὰρ
μικρὸν, καὶ ἡ δοκιμασία ἑκάστου ἡμῶν γενήσεται, ὡσεὶ πάντες ὥδε τῷ φοβερῷ βή-
ματι τοῦ Χριστοῦ, περιβεβλημένοι τὰς ἑαυτῶν πράξεις, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν ὁρῶντες,
τοῦτο μὲν τὰ δάκρυα τῶν ὀρφανῶν, τοῦτο δὲ τὰς αἰχμὰς ἀστεγίας, ὑφ' ἧς ἐμεμύαμεν τὰς ἑαυ-
τῶν ψυχὰς, τοῦτο δὲ τοὺς στεναγμοὺς τῶν χηρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς κονδυλισμοὺς τῶν πεινήτων, τὰς ἁρ-
παγὰς τῶν πλησίον· ἃ μόνον δὲ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, ἀλλ' εἴ τι καὶ ὑπὲρ ἀγνοίαν ἄ-
τοπον διεπραξάμεθα· ὅτι Αὐτός ἐστιν ὑπομνήσεων δικαιὸς, καὶ σύνοιδεν κριτὴς· καὶ πάλιν, Ερρ. δ. ιβ.
Ἐπάζων καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. οὗτος δέ μοι ὁ λόγος, οὐ Ιερ. ιζ. ι.
περὶ τοὺς τὸν τῷ βίῳ ὀξέπαζομένους μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι τὰς ἑαυτῶν κα-
λύβας πηξαμένους, τὸ μοναδικὸν ἔνεκεν βίου· ὅτι οὐ μόνον τὰ σώματα αὐτῶν οἱ τοιοῦτοι
φυλάττειν ὀφείλουσιν ἀπὸ μολυσμοῦ πορνείας, ἀλλὰ καὶ τὸν ψυχικὸν ἀπὸ πάσης σαπρικῆς
πλεονεξίας. οὐ γὰρ γυμνῇ μόνον ἁμαλέγεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀλλὰ καὶ αἱρέσει, καὶ
ἰσ. ὅπως ὁλοκλήρῳ τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅπερ φησὶ, τὸ πνευματικόμενον ψυχικὸν εἰς ἁγιασίαν, καὶ σῶμα καὶ πνεῦ- α. Κορ. ζ. λδ.
μα. καὶ πάλιν· Παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν πνεῦμα ἅγιον. ἁγιοῦν δέ πως; Μὴ ἐ- β. Κορ. ια. β.
χουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα· ἐπεὶ καθαρσίας αἱ πνεῦμα αἱ τὰς λαμπάδας ἔχουσαι ἐσβεσμένας, Εφ. ε. κζ.
πνεῦμα τῷ σώματι, ἀλλ' οὐκ ἀγιασμὸν τῆς καρδίας· ἀλλ' εἰ μὴ δυνήσεται αὐτὰς διέφθειρεν, ἀλλ' ὁ τῆς
χρημάτων διέφθειρεν ἔρως. τὸ σῶμα αὐτῶν ἦν καθαρὸν, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτῶν πολλῆς ἐπλήμπλησε
μυθῆς τὴν μοιχείας, πορνῶν λιγισμῶν εἰς αὐτὰς χορησάντων, τὸ τε φιλοχρηματίας, καὶ ἀσωλα-
χείας, καὶ ὀργῆς, καὶ φθόνου, καὶ ἔριδος, καὶ λήθης, καὶ ὑπερηφανείας, λυμεωτρίων πάντων τὸ σεμνό-
τατα τῆς πνευμάτος αὐτῶν. διὸ δὲ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· Ἵνα ἡ πνεῦμα ἡ ἁγία καὶ σῶμα καὶ
πνεῦμα.

μενοι· ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. ἡ δὲ κοινωνία τῶν παθόντων τοῖς ὀδυνωμένοις παρέχει παραμυθίαν. καὶ καθάπερ τὸ μόνον παθεῖν τι δεινόν, ἀπαραμύθητον ἔχει τὸ κακόν· οὕτω τὸ ὁρᾶν ἑτέρους τοῖς αὐτοῖς περιπεσόντας κακοῖς, κουφοτέραν ἐργάζεται τὴν πληγήν. ἵν' οὖν ἐν πᾶσι τοῖς δοκοῦσιν ἡμᾶς ἐνοχλεῖν μὴ καταπίπτωμεν, μετ' ἀκριβείας προσέχωμεν ταῖς τῶν γραφῶν ἱστορίαις. πολλῆς γὰρ ὑπομονῆς ἐντεῦθεν ληψόμεθα ἀφορμήν, οὐ τῇ κοινωνίᾳ τῶν ταῦτα παθόντων παραμυθούμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μανθάνειν τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐπαγομένων ἡμῖν δεινῶν, καὶ μετὰ τὴν ἄνεσιν μένειν πάλιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς, καὶ μήτε εἰς ῥᾳθυμίαν ἐκπίπτειν, μήτε εἰς ἀπόνοιαν αἴρεσθαι. τὸ μὲν γὰρ κακῶς πράττοντας συστέλλεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι, καὶ πολλὴν εὐλάβειαν ἐπιδείκνυσθαι, θαυμαστὸν οὐδέν. αὐτὴ γ. ἀβλάβειαν
γὰρ ἡ τῶν πειρασμῶν φύσις καὶ τοὺς λιθίνην ἔχοντας καρδίαν καταναγκάζει τοῦτο ποιεῖν, τὸ λυπεῖσθαι. ψυχῆς δέ ἐστιν εὐλαβοῦς, καὶ τὸν Θεὸν ἐχούσης πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ μετὰ τῶν γ. ἀβλαβοῦς
πειρασμῶν ἀπαλλαγὴν μηδέποτε εἰς λήθην ἐμπίπτειν. ὅπερ Ἰουδαῖοι συνεχῶς ἔπασχον. διὸ καὶ σκώπτων αὐτοὺς ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ὅταν ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐζήτουν αὐτόν, καὶ
Ψαλ. οζ. λδ. ἐπέστρεφον καὶ ὤρθριζον πρὸς τὸν Θεόν. καὶ Μωϋσῆς δὲ αὐτοῖς τοῦτο αὐτὸ συνειδώς, παρῄνει συνεχῶς λέγων· Φαγὼν καὶ πιὼν καὶ ἐμπλησθείς, πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ
Δευτ. η. ιά. Θεοῦ σου. τοῦτο γοῦν καὶ ἐγένετο· Ἔφαγε γάρ, φησιν, Ἰακώβ, καὶ ἐλιπάνθη, καὶ ἐπαχύνθη, καὶ
Δευτ. λβ. ιε. ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. διόπερ οὐ διὰ τοῦτο χρὴ θαυμάζειν τοὺς ἁγίους, ὅτι τῆς θλίψεως αὐτῆς ἀκμαζούσης οὕτως ἦσαν εὐλαβεῖς καὶ φιλόσοφοι· ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ χειμῶνος παρελθόντος, καὶ γαλήνης γενομένης, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔμενον ἐπιεικείας καὶ σπουδῆς. καὶ ἵππον δὲ ἐκεῖνον θαυμάζειν μάλιστα χρή, τὸν χωρὶς χαλινοῦ δυνάμενον εὔρυθμα βαδίζειν. ἂν δέ, κημοῦ καὶ χαλινοῦ κατέχοντος αὐτόν, εὐτακτῇ, θαυμαστὸν οὐδέν· οὐ γὰρ τῇ εὐγενείᾳ τοῦ ζώου, ἀλλὰ τῇ ἀνάγκῃ τοῦ χαλινοῦ τὴν εὐταξίαν λογίσασθαι χρή. τοῦτο καὶ ἐπὶ ψυχῆς ἐστιν εἰπεῖν· ὅτι φόβων μὲν ἐπικειμένων ἠρεμεῖν, θαυμαστὸν οὐδέν· ὅταν δὲ παρέλθωσιν οἱ πειρασμοί, καὶ τὸν χαλινὸν τοῦ φόβου περιέλῃ τις, τότε μοι δεῖξον φιλοσοφίαν ψυχῆς, καὶ τὴν εὐταξίαν ἅπασαν. ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ βουλόμενος Ἰουδαίων κατηγορεῖν, τῆς ἡμετέρας κατηγορήσω πολιτείας. ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς ἡνίκα ἐσαλευόμεθα ἀπό τε λιμοῦ, καὶ λοιμοῦ, καὶ χαλάζης, καὶ ἀβροχίας, καὶ ἐμπρησμῶν, καὶ ἐπαναστάσεως ἐχθρῶν, οὐχὶ καθ' ἑκάστην ἡ ἐκκλησία τῷ πλήθει τῶν συναγομένων ἐστενοχωρεῖτο; καὶ πολλή τις ἦν ἡμῖν ἡ φιλοσοφία, καὶ ὑπεροψία τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· καὶ οὔτε χρημάτων πόθος, οὔτε δόξης ἐπιθυμία, οὔτε ὄρεξις καὶ ἔρως ἀσελγείας, οὔτε ἄλλος τις λογισμὸς πονηρὸς τότε ἠνώχλει, ἀλλὰ πάντες εἰς προσευχὰς ἑαυτοὺς ἐπεδώκατε μετὰ δεήσεως καὶ δακρύων· καὶ ὁ πόρνος μὲν ἐσωφρόνει τότε, ὁ μνησίκακος ἐπὶ τὰς καταλλαγὰς ἐτρέπετο, ὁ πλεονέκτης πρὸς ἐλεημοσύνην ἐκάμπτετο, ὁ ὀργίλος καὶ θρασὺς εἰς ταπεινοφροσύνην καὶ πραότητα μετεβάλλετο· καὶ ἐπὰν ὁ Θεὸς τὴν ὀργὴν ἐκείνην διεσκέδασε, καὶ τὸν χειμῶνα παρήγαγε, καὶ γαλήνην ἐποίησεν ἐκ τοσούτων κυμάτων, εἰς τὰ πρότερα πάλιν ἐπανήλθομεν προλήψεις; καίτοιγε οὐκ ἐπαυόμην τότε πρὸς αὐτοὺς τὸν καιρὸν τῶν πειρασμῶν προλέγων ταῦτα, καὶ προδιαμαρτυρόμενος. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἡμῖν ἐγένετό τι πλέον, ἀλλ' ὡς ὄναρ καὶ σκιὰν παρελθοῦσαν, οὕτως ἅπαντα ἐκεῖνα τῆς διανοίας ἐξεβάλομεν. διὰ δὴ τοῦτο δέδοικα νῦν μᾶλλον ἢ τότε, καὶ ὃ τότε ἔλεγον, νῦν δέδοικα μειζόνως, μὴ χαλεπώτερα τῶν προτέρων ἐπισπασώμεθα κακά, καὶ τότε δεξώμεθα πληγὴν ἀνίατον ἐκ τοῦ Θεοῦ. ὅτι γάρ τις συνεχῶς ἁμαρτάνων συγγνώμης τυγχάνει παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἶτα μηδὲν ἀπὸ τῆς ἀνεξικακίας ταύτης κερδαίνῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν τῆς κακίας ἀπαλλαγήν, λοιπὸν τοῦτον παρασκευάζει, ὥστε καὶ μὴ βουλόμενον αὐτὸν τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν ἐπαγαγεῖν, καὶ ἐκτείνεσθαι αὐτὸν τέλεον, καὶ μηκέτι δοῦναι μετανοίας τινὰ προθεσμίαν· ὃ καὶ ἐπὶ τοῦ Φαραὼ συνέβη. ἐπεὶ γὰρ προτέραν καὶ δευτέραν καὶ τρίτην καὶ τετάρτην

καὶ

μν. οὐδὲ γὰρ ὕπνος αἱ κάμψι τὴν δίοδρων, αὐτὴ σίχης τοῖς πεζεβάτοις γινόμθοις καὶ ὁ μεσημβρινὸν τῆς ἡμέρας, ἀναπαύοισι τὰ πεζέβατα, πολλοῦ τε καὶ ὠφέλιμον πρέχοισι τὸν σκοπὸν, καὶ μετὰ πολλῆς καταχυμένοισι τῆς ἡδονῆς, ὡς ἡ τῶν θείων γραφῶν αἰάγνωσις ταῖς ὀδυνωμένας ψυχαῖς καὶ ἀθυμίᾳ καταχομένας αἰαχπᾶται καὶ καταψύχει, ὁ μὲ σφοδρὸν ἡ λιγχαὶς τῆς ὀδαύνης ἀπεχεμένη, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ σκιᾶς ἀπάσης ἡδίω καὶ τερπνοτέραν πρὸ χύσα. ὁ γὰρ μόνον ὁ τῆς τῶν χρημάτων ζημίας, οὐδὲ ὁ τῆς τῶν τέκνων ἀποβολῆς, οὔτε ὁ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ ἓ ὁ τῆς τῶν ἁμαρτιῶν πεδισάσεσι πολλοῦ ἡμᾶς πρέχοισι τὸν πλημμῆλον. ὅταν γὰρ μὲ θεὸς ὁρᾷ ἀπὸ ἁμαρτίας ἀλοὺς καὶ ὑποσκελισθεὶς καταπίπτοντα, εἶτα καταθῇ αὐτὸν ὁ ζωοδὸς, καὶ τ' ἁμαρτίας ζωοχῶς διαμωμένον ἐαῶν ἀποπίγῃ τῇ τῆς ἀθυμίας ὑποβολῇ, καὶ θ' ἑκὰς ἵω ἐμπυείζηται τὸν ἡμέραν, καὶ μυείων" πλημμελιῶτων, αἱ μὴ πεζοίητα τὸν πλήκλησιν· εἰσπλθων εἰς τ' ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούσας ὅτι πολλοὶ τῶν ἁγίων πεσόντες ἀνέςησαν, καὶ εἰς τὸν πρότερον πάλιν ἐπανῆλθον βιόδοκίμησιν, λαμπραιότερος λαβὼν τὸν πλημμέλειαν ἀπέρχεται. καὶ ἀνθρώποις μὲ πολλάκις ἁμαρτάνοις οὔτε ἐκκαλύπτειν τὸ πλημμέλημα ὑποπτεύομεν, αἰσχυνόμθοι καὶ ἐρυθριῶντες· καὶ ὁ ἐκκαλύπτωμεν, οὐδὲν καρπωσόμεθα τοσοῦτον. ὅταν ὁ Θεὸς πλήκαλῇ, καὶ τῆς καρδίας ἀπῇται, πᾶσα ταχέως φυγαδεύθηται Σατανικὴ λύπη. ἀλλὰ τοῦτο καὶ πλώματα τῶν δικαίων ὅτι ἡμῖν ἀναγραπτα, ἵν' οἱ τε κατορθοῦντες, οἵ τε ἁμαρτάνοντες, τὰ μέγιστα ἐκ τούτων καρπώσωνται. ὁ γὰρ ἁμαρτάνων οὐκ ἔρχεται εἰς ἀπόγνωσιν ἓ ἀπελπισμόν, ἰδὼν ἕτερον πεσόντα, καὶ πάλιν ἀνασταθέντα· ὁ δ' δικαιοσύνην ἐργαζόμενος, ἀσφαλέστερος ἔς αι καὶ ἀσφαλέστερος. ὅταν γὰρ τῶν αὐτὸν πολυβελπόνων πολλοὺς καταπεσόντας ἴδῃ, τῷ φόβῳ τῆς ἐκείνων πλώσεως σωφρονιζόμενος, εὐαγώνιος ἐς αι πάντοτε, καὶ πολλοῦ ποιεῖται τὸν ἀσφάλειαν. καὶ ὅπως ὁ μὲ τὸν ἀρετὴν" καταρθῶν, ὁ δ' ἁμαρτάνων τῆς ἀπογνώσεως ἀπαλλαγήσ, ὁ μὲν στήσεται ἀσφαλῶς, ὁ δ' ἐπανήξει ταχέως ὅθεν ἐξέπεσεν. ὅταν γὰρ ἡμᾶς ἄνθρωπος πλήκαλῇ λυπουμένους, καὶ δόξωμεν ποεῖς ὀλίγον πλημμελεῖσθαι, πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἀθυμίαν καταπίπτομεν· ἐπὰν δ' ὁ Θεὸς ποτὲ ἐπίπτωμεν δι' ἑτέρων ἁμαρτημάτων καὶ σκλήτων, φανερὰν ἡμῖν ποιῇ τὸν αὐτοῦ ἀγαθότητα, ἵνα μὴ ἀμφισάλλωμεν ποτὲ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ὁμολογούμενοι καὶ ἀσφαλῶς διχόμθοι τὸν πλήκλησιν. ὥσπερ οὖν τὰ τῶν ἁμαρτημάτων πεδισάσεσιν, ὕπω καὶ τὰ τῶν κινδύνων ἐπαγωγαῖς, ἱκανὰ τοῖς ἀθυμοῦσι φάρμακα αἱ παλαιαὶ τῶν γραφῶν ἱστορίαι πρέχοισι πᾶσι τοῖς βουλομένοις ποσέχειν καὶ εἴτε χρημάτων διάθυσις, εἴτε συγγενῶν ἐπήρεια, εἴτε διαμωτία, εἴτε μάστιγος, καὶ ὁτιοῦν ἕτερον τῶν δυνατῶν ἡμᾶς καταλάβῃ, ἀποβλέποντες εἰς τοὺς δικαίους τοὺς" πάλαι πανταχοῦ καὶ ὑποφέροντας, ταχέως εἰς ἑαυτοὺς ἐλθεῖν δυνησόμθα. ὅτι μὲν γὰρ τῶν τοῦ σώματος παθῶν, ὁ ποιητὴς τοὺς πάσχοντας ἀφορᾷν ὅτι τάχιστα τὸν τοῦτο θεραπευτὴν, πολλαχοῦ καὶ οὐκ ὀκνεῖται· οἷ, ὀφθαλμοὺς πάσχοντας ἰδόντες λαοὶ, μετέλαβον τῶν ἰαμάτων ἀπὸ τῆς θεᾶς μόνης. ὅτι δὲ ψυχὰς οὐχ ὕπως, ἀλλὰ ὁ σωτὴρ αὐτὸς καὶ ὁ ζωοχῶς ὑποφὴ τοὺς τὰ τοιαῦτα πεπονθότας, ἡμῖν κουφοτέρους ποιεῖται τὸν ὅτι τοῖς ἡμετέροις κακοῖς ἀθυμίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τοὺς ὅλως πιστοὺς τοῦτον πλήκαλεῖ ⟨Ϟ⟩ ὕπου, οὐχ ὅτι τοὺς ζωὴν μόνον ἁγίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποθανόντας εἰς μόνον θάνον. Εὐσεβέσιν ἰδὼ γὰρ διαλεγόμθος μέλλουσι ὑποσκελίζεσθαι καὶ καταπίπτειν, τοὺς ἁγίους ἄνδρας εἰς μόνον πλήκλησιν, ⟨Ϟ⟩ Δαυὶλ, τοὺς παῖδας τοὺς τρεῖς, ⟨Ϟ⟩ Ηλίου, ⟨Ϟ⟩ Ελισσαίου, οὕτωσὶ λέγων· Εφραξάν σόματα λεόντων, ἔσβεσαν δυνάμιν πυρός, ἔφυγον σόματα μαχαίρας, ἐνισχύθησαν, ἐπαιγμῶν καὶ μαστίγων πρῶτον ἔλαβον, ἔπ' ὀ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· πεδιλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασι, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι·

Εβρ. ια. λγ. δε. λζ.

Πέτρος ὁ ἔλεγεν, γέγονεν. ἀμέλει οὖν ὁ Πέτρος ἀφθόδυμος ἦρξατο κλαίειν. ἀλλ' οὐκ ἁπλῶς ἔκλαυσεν, ἀλλὰ πικρῶς, διὰ τοῦτο βάπτισμα ἔχων τῶν δακρύων ποιήσας, πηγὰς ἀφῆκεν δακρύων ἀφ' ὧν ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ κλαύσας οὕτω πικρῶς ἐξήλειψε τὴν ἁμαρτίαν· μὴ γοῦν τὰ πιστεύσητε καὶ χεῖρες τῶν οὐρανῶν. Εἰ γὰρ Πέτρου κλαυθμὸς τηλικαύτην ἐξήλειψεν ἁμαρτίαν, σὺ, ἐὰν κλαύσῃς, πῶς οὐκ ἐξαλείψεις τὴν ἁμαρτίαν; ὁ γὰρ μακρὰν ἐγκλημα ἐν ᾧ ἔδησε διασπάσας, ἀλλ' ἀπὸ μιᾶς ἐξαμῆς· ἀλλ' ὅμως τὸ δάκρυα ἐξήλειψε ὃ ἁμάρτημα. κλαῦσον οὖν καὶ σὺ ὅτι τὴν ἁμαρτίαν σου. ἀλλ' ἀπλῶς, μηδὲ μὴ ῥήματος, ἀλλὰ κλαῦσον πικρῶς, ὡς ὁ Πέτρος τότε, ὃς αὐτὴν τὴν βάθους ἐσφάγαγε καὶ πηγὰς τῶν δακρύων, ἵνα οὕτως ὁ διαστὸς σπλαγχνικὸς συγχωρήσῃ σοι ὃ πλημμέλημα. Φιλάνθρωπος γάρ ἐστι. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, Οὐ θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. μακρὸν ζητεῖ ὁ Θεὸς παρὰ σοῦ πόνον, ἀλλὰ πρόσεχε τὰ μεγάλα. προσφάσιν ζητεῖ, ἵνα σοι δωρήσηται σωτηρίαν. προβάλε δάκρυα, καὶ αὐτὸς σοι πρόσεχε ζωὴν τὴν αἰώνιον *. τὰ μὲν γὰρ παρ' αὐτοῦ ἐστι, τὰ δὲ παρ' ἡμῶν. τὰ παρ' ἡμῶν ἐὰν ἐπιτελέσωμεν, πάλιν καὶ αὐτὸς παρέχει τὰ παρ' ἑαυτοῦ. ἤδη μὲν γὰρ ἐπὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ, ἃ αὐτὸς προέχει ἡμῖν. ἥλιον, σελήνην, ποικίλην χορὸν ἀστέρων, αἴρα ὑδάτινε, χῶν ἔπλωσε, θάλασσαν ἐπήξεν, ἔδωκεν ὄρη, πάπας, βοσκὰς, πηγὰς, λίμνας, πεδία, τὰ μέρια ἡμῖν τῶν φυτῶν, τροφὰς ἐτοίμας, τὰ ἄλλα πάντα. πάλιν σὺ ζωὴν αἰώνιον ἐκ σοῦ, ἵνα σὺ καὶ σὺ τὰ δῶν σοι χρείσπαι. μὴ ἀμελήσωμεν ἑαυτῶν, μηδὲ ἀποχώμεν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, τοσοῦτον πόλεμον ἔχοντες φιλανθρωπίας τὸν πάντων δεσπότην, καὶ μετάνοιαν τοσοῦτον ἐπὶ ταῖς ἡμετέραις κακίαις. βασιλεία οὐρανῶν προσκείται τοῖς ἀγαθοῖς, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν· καὶ οὐκ ὀφείλομεν πάντα ποιῆσαι, ἵνα τι ζωοποιήσωμεν, ὥστε τούτων μὴ ἐκπεσεῖν; ἢ οὐκ οἶδας Παῦλον τί λέγει; ὁ πολλὰ κοπιάσας, καὶ μικρὰ ξύπαμα τοῦ ἀγροῦ ζητᾶς, ὁ ἐν σώματι τῶν οἰκημάτων· πεζεύσας, ὁ γλῶν καὶ θάλατταν καὶ α�έρα περιδραμών, ὁ καθάπερ ἀστραπερός τις τὴν οἰκουμένην περιελθών, ὁ λιθαυτὴς, ὁ σκευοπηγὸς, ὁ πρώτα ἀφ' ὃ ὄνομα τοῦ Θεοῦ παθών, ὁ ὑρημίᾳ φωνῇ κληθείς, ὅρα ποίᾳ φωνῇ εἶπεν· Ἐλάβομεν χάριν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, φησὶ· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ σκοπίασα καὶ συνεισήνεγκα, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσοτέρων πάντων ἐκοπίασα. οἶδα μὲν, φησὶν, οἶδα μὲν τῆς χάριτος τὸ μέτρον, ὃ ἐλάβομεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐμοῦ φύσει φαύλης ἢ πάντων ἐμοῦ εἰσαχθέντα. ὕστερον καὶ ἡμεῖς τὰς χεῖρας εἰς ἐλεημοσύνην διαξώμεθα· κλαύσωμεν ὅτι τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς μικρόν τι συνεισφέρωμεν θρηνήσωμεν ὅτι τὰ ἀνομίας, ἵνα δόξωμεν καὶ μικρόν τι συνεισενεγκεῖν, "ὅπερ μεγάλα τὰ μέλλοντα δίδωσιν ἡμῖν, καὶ ὑπερβαίνει τὴν ἡμετέραν δύναμιν. πλούσιος γὰρ ἐστι καὶ βασιλεία αἰώνιος· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ σοὶ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἰσ. ξε. ιη. ιζ.

χ. αἰωνίου

* προέσται μὲν σὺ ὁ σωτηρίαν, ἵνα ἐυσεβῶν πεν ἔχῃς ἀπολογίαν.

χ. πυλίδοσε

α Κορ. ιε. ι.

χ. οἱ ἡ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΧΗΣ. Λογ. ζ.

ΟΙ πολλοὶ καὶ πρόσκαιροι, ἵνα δὲ ἴδωσι βαθυτέραν ὕσαν τὴν πόλιν, συνεχῶς ἄγουσι, καὶ ὁ πρόσθεν ἐκλύθην ἐγείρουσιν, ἕως αὖ αὐτὴν πᾶσαν ἐποκείρῃ καὶ πόιμνια. τούτους ἡ ἡμῖν μιμώμεθα, τιτάρτην ταύτην ἤδη ἡμέραν εἰς ᾧ τῆς μετανοίας ἐφαπτόμεθα· ἵνα τὸ ποίμνιον· καὶ σὺ δὲ πω καὶ σήμερον αὐαξῆσαι πρόσκαιρα ζώδια. ὁρᾶτε γὰρ πολλοὶ ὕσαι ἵππομῆς ἐπιπεσεῖν, καὶ πολλοὶ τίμβρα ἡμῶν καὶ ὠφέλειαν;

χ. ῥᾳδύμει- νεσθαι τῆς ψυχῆς, τοῦτο ποιεῖ· μόνε οὖν ψυχόμενος, καὶ μὴ ῥᾳθυμῶμεν· πολλὰ γὰρ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ αὐόσας. καὶ μὴ ὡς μακρὰν τοσαύτην ἀποστάσης τῆς ψυχῆς. ὅτι γὰρ ψυχὴ ἀφίησι ἁμαρτίας, σὺν τῷ θείῳ βαπτίσματι πέπεισται. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ, Λυκ. ιε. ι. ὅστις ποτὲ ἔκλαυσεν τὸ ψύχος αὐτοῦ. ἐσπέρας γὰρ καταβαίνοντος, ἦλθέ τις ξένος θέλων λαβεῖν ἄρτον παρ' αὐτοῦ, καὶ κρούει λέγων· ἄνοιξόν μοι ὅτι χειμῶνα ἔχω ἄρτων. ὁ δὲ τοῖς παισὶν, ψύχομαί σοι δοῦναι νῦν. ἀνέπεσα μὲν γὰρ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ὀπίσω τῆς κλίνης. ὁ δὲ ἐπέμενε κρούων τῷ ψύχει. καὶ πάλιν φησὶν, ψύχομαί σοι δοῦναι. ἀνέπεσα μὲν γὰρ ἤμην καὶ τὰ παιδία. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐπέμενε κρούων, καὶ μὴ ἀναχωρῶν, ἕως ὃ εἶπεν ὁ οἰκοδεσπότης· διαφάντες δότε αὐτῷ, ὅπως ἀπέλθῃ*. διδάσκει οὖν σε ψύχεσθαι ἀεὶ, καὶ μὴ ἀκηδιᾶν, ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ εἰσακουσθῇς· ὧδε μένε ἕως ὅτου λάβῃς. αὕτη ἡ μετανοία καὶ τοῦ Χριστοῦ πρεσβεία ἐκηρύττετο διὰ τῆς τοῦ προφήτου Ἰερεμίου φωνῆς· Μὴ ὁ πίπτων οὐχὶ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐχὶ ἐπιστρέφει; καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα, Εἶπον αὐτῇ* δεῦρο ἀνάστρεψον πρὸς μέ. διὰ τοῦτο πολλὰς καὶ ἄλλας διὰ φόβου ὁδοὺς μετανοίας δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς, ἐκκόπτων ἡμῶν πᾶσαν πρόφασιν ῥᾳθυμίας. Εἰ γὰρ μίαν ἔχομεν ὁδὸν μετανοίας, διὰ ταύτης οὐκ ἂν εἰσῆλθεν ἐνδιαβάλλα. ταύτην τὴν μακαρίαν αὐτὴν φθάνει ὁ διάβολος. ἠμάρτηκας; εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐξάλειψόν σου τὴν ἁμαρτίαν. οὐκοῦν ἐὰν πίστις εἰς τὴν ἀναστασιν, καὶ τοσαυτάκις ἐγείρει πάλιν; ὅτως ὁσάκις ἐὰν ἁμαρτῇς, μετανόησον ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ, μὴ σαυτὸν ἀπαγορεύσῃς. καὶ δεύτερον ἁμαρτήσῃς, δεύτερον μετανόησον· μὴ διὰ ῥᾳθυμίαν σκῆψιν τελείως* τὴν προκειμένην ἀγαθῶν. καὶ ἐὰν ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ, ἐὰν ἁμαρτήσῃς, εἴσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μετανόησον. ἰατρεῖον γάρ ἐστι πνευματικὸν ἡ ἐκκλησία, καὶ διαιτήσεται οὐκ ἐθέλουσι ἁμαρτήματα ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ συγχώρησιν πρόκειται. Θεὸς μόνος εἶπε τὴν ἁμαρτίαν σου, καὶ συγχωρεῖται σοι ἡ ἁμαρτία. ἔχεις καὶ ἄλλην ὁδὸν μετανοίας ἐὰν δύσκολον, ἀλλὰ πάνυ ἐὰν χρησίμην. ποίαν δὴ ταύτην; κλαῦσον ὅτι τὴν ἁμαρτίαν σου. ἔκλαυσας; ἐξήλειψας τὴν ἁμαρτίαν σου. καὶ διδάσκει καὶ τοῦτο καὶ τοῦ Πέτρου τοῦ πρίν. Πέτρος ἅγιος, ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων, ὁ πρῶτος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὁ φίλος τοῦ Χριστοῦ, ὃν ἀπεκάλυψεν πατὴρ τοῦ αὐθέντου μὴ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ παρὰ τοῦ διδασκάλου Χριστοῦ, καθὼς αὐτὸς μάρτυρά ὁ Χριστὸς, Μακάριος εἶ, Σίμων, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὗτος ὁ Πέτρος (Πέτρος δὲ ὅταν εἴπω, λέγω τὸν πέτρον τὸν ἀρραγῆ, τὸ κρηπίδωμα τῆς ἀσαλεύτου, τὸν ἀπόστολον τὸν μέγαν, τὸν πρῶτον τῶν μαθητῶν, τὸν πρῶτον κληθέντα καὶ πρῶτον ἀναχωρήσαντα) ἅγιος ὢν μικροῦ τὸ πρᾶγμα ἐποίησεν, ἀλλὰ σφόδρα μέγα, ὡς αὐτὸν ἀρνήσασθαι Ⓜ διαπτῶσαι τῆς πίστεως. τοῦτο δὲ λέγω οὐ κατηγορῶν τοῦ δικαίου (μὴ γένοιτο) ἀλλά σοι ὑποδεῖξαι διδοὺς μετανοίας· αὐτὸς Ⓜ διαπτῶσαι τῆς οἰκουμένης, Ⓜ κηδεμόνα, Ⓜ σωτῆρα τῶν ἁπάντων ἠρνήσατο. ἵνα δὲ ἀκούσῃς τὴν ὑποθέσιν εἴπωμεν, ὁ τῇ προδόσει εἰδὼς ὁ σωτὴρ πῶς ἀναχωρήσαντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· Μὴ καὶ σὺ ἀναχωρῆσαι θέλεις; ὁ δὲ Πέτρος, καὶ δεῖ με ζῶν σοὶ ἀποθανεῖν, Ματθ. κς. οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁ δὲ Χριστὸς πρὸς αὐτόν· Ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. πάλιν ὁ Πέτρος· καὶ δεῖ με ζῶν σοὶ ἀποθανεῖν. τί λέγεις, Πέτρε; Θεὸς ὁ ἀποφηνάμενος, καὶ τί ἀνθιστάμενος; ἀλλ' ὅμως ἡ προαίρεσις ὃ ἴδιον ἔδειξε, τὸ φιλότιμον καὶ ἀνυπόκριτον ἐλέγχουσα. ταῦτα δὲ πότε; ἐν τῇ νυκτὶ, ἧ παρεδόθη ὁ Χριστὸς, ἔστηκεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν αὐθάδη καὶ θρασυνόμενος, καὶ χορηγηθείς, καὶ λέγει αὐτῷ· Καὶ σὺ μετ' αὐτοῦ εἶ τοῦ ναζωραίου τούτου. Ματθ. κς. ξζ. ὁ δὲ, οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. εἶτα δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ ἐπληρώθη ἡ ἀποφασις. εἶτα ὁ Χριστὸς ἐστράφη τῷ Πέτρῳ, φωτιῶν αὐτὸν διὰ τοῦ βλέμματος ἀφύτου. ἐν γὰρ αὐτῷ ἐλάλησεν, ἵνα μὴ ἐλέγξῃ αὐτὸν ὅτι τὸν Ἰουδαῖον, καὶ τὸν ἴδιον καταισχύνῃ μαθητήν· ἀλλὰ διὰ τοῦ βλέμματος τοῦ φωτιῶν ἀφῆκεν, αἰτῶν τί, τί ἐστι,

σκῆσαι ἡδυνήθη. μέγα γὰρ τεῖχος σῶμα χαλινῶσαι. δύναται δὲ τῆς πρᾳότητος εἶδος, καὶ κατάμαθε δὲ μέγεθος τῆς ἀρετῆς αὐτῆς, ὅτι πόλεμον ἔχει ἐφ' ἑκάστης ὥρας οὐδέποτε δυνάμενον σε χάσαι. χείρων τῶν βαρβαρικῶν πολέμων καὶ ἡμερον ἔχει τινὰ δόσιν ἐν ταῖς ζωηθήκαις· ὁ δὲ ποτὲ μὲν συμβάλλουσι, ποτὲ δ' οὔ, καὶ ταξεις καὶ χρόνοι εἰσὶν· ὅπερ δὴ τῶν πολέμων τούτων οὐκ ἔστιν αἰσχρόν. ὁ γὰρ δόλος ἀφανὴς ὁ πολεμῶν, οὐ καιρὸν τηρῶν ὁπλίσεως, οὐ ζωστὰξιν τοῖς συμβολίοις ἐκδεχόμενος, ἀλλ' ἔστηκεν ἀεὶ ζητῶν τὴν πρᾴοτητος γυμνὴν θύραν, ἵνα καιρίαν ἐπαγάγῃ τὴν πληγήν· καὶ οὐδέποτε δύναται ἡ πρᾳότης τῶν πολεμίων παύσασθαι, ἀλλ' ἐν ἑαυτῇ Ⓦ ταξεσχοι ταῖς ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ Ⓦ πολεμιστήν. καὶ ④ μὲν καταδίκοι, καὶ ταῖς καιροῖ ἴδιοι Ⓦ ἄρχοντα, οὐχ οὕτω χαμαίζονται· ἡ δὲ πρᾳότης ὅπερ ἂν ἢ καὶ ἄρχηται, Ⓦ δικαστήν περαίαν μὲν ἑαυτῆς, καὶ Ⓦ πολέμιοι ταῖς φέρει. καὶ ὁ πόλεμος οὐκ εἰσέρχεται αὐτῇ δίδυσιν ἀνέσει, οὐκ ἐν νυκτί, οὐκ ὄρθρου, οὐκ ἐν μεσημβρίᾳ, ἀλλὰ πολεμεῖ πάντοτε, ἡδυτάτῳ κατοπτεύμενος, χάμαι μένων, ὅπως τὴν ἀρετὴν ἐξ αὐτῆς ἀποδιώξῃ, καὶ ὅπως καχέλθῃ ἐν αὐτῇ ἐγκεισῃ, ὅπως τὴν σωφροσύνην αὐτῆς" ἀπελάσῃ, καὶ ὅπως πυρείδῃ ἐν αὐτῇ ἐμφυτεύσῃ. ἐκκαίεται ἐφ' ἑκάστης ὥρας τῆς ἡδονῆς ἡ κάμινος μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκκαομένη. ἐννόησον πόσος ὁ κάματος τὸν τοῦ κατορθώματος. ἀλλ' ἐκεῖναι μετ' ἐκεῖνα πάντα ἤκουσαν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. ὅρα πῶς μέγα τεῖχος ἡ πρᾳότης. ἀλλ' ὅταν ἔχῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, τὴν ἐλεημοσύνην, οὐδὲν αὐτῆς ἀφίσταται τῆς δικαίας, ἀλλ' αἰωτέρω πάντων ἐστί· διὰ δὴ τοῦτο ἐκεῖναι οὐκ εἰσῆλθον, ὅτι μὴ τῆς πρᾳότητος τὴν ἐλεημοσύνην οὐκ εἶχον. πολλῆς αἰχμῆς ἄξιον ῥῆμα τοῦτο· ἡδυτάτην καταπαλαίσασαν καὶ νικήσασαν, χρημάτων οὐ κατέφρονησαν. ἀλλὰ πρᾳότης ἀπαξαμένη τὴν βίαν καὶ σαυρωτείαν, χρημάτων ἐρᾷ; εἶδε ὑδρὸς ἐπιθύμησας, καὶ ὁ τοσοῦτος ὁ ἔγκλημα ἐμοί. τῆς γὰρ ἐμοσοσίου ὕλης ἐπιθυμεῖς· νεῶν δὲ μείζων ἡ κατηφεία, ὅτι ἀλλοτρίας ὕλης ἐπιθυμεῖς. ἔτω, αἰὺπνυδροι καὶ ἀπνευστεφεῖς ὑπεδείκνυντο. ἴσως δέχεται τὴν τῶν τέκνων προφασιν καὶ εἴπῃς αὐτῇ, δός μοι ἐλεημοσύνην, τίς ὁ ψυχρὸς αὐτῶν καταγέλαστος λόγος; τέκνα ἔχω, φησὶ, καὶ οὐ δύναμαι. ὁ Θεὸς ἔδωκε τέκνα· χαρὰν χιλίας ἔλαβες, ἵνα φιλανθρωπος ἔσῃ, οὐχ ἵνα ἀπάνθρωπος ᾖς. μὴ τὴν εὐπάθειαν τῆς φιλανθρωπίας εἰς ἀφορμὴν ἀπανθρωπίας ἐκλάμβανε. θέλεις κληρονομῆσαι καλῶν καταλεῖψαι τοῖς τέκνοις σου; καταλιπε αὐτοῖς ἐλεημοσύνην, ἵνα πάντες σε ἐγκωμιάσωσι, καὶ πολυθρύλητον" τὴν μνήμην σου καταλείψῃς. σὺ δὲ μὴ τέκνοι ἔχουσα, ἀλλ' ἐσωρωμένη τὴν βίᾳ, δέχῃ τί χρήματα συλλέγεις; ἀλλ' ὁ λόγος ἡμῖν ἔμψυχος ἐπ" ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς μετανοίας. καὶ ἐλεημοσύνης γὰρ ἐλέγομεν, ὅτι μέγα κτῆμα ἡ ἐλεημοσύνη· ἐκείθεν διεδίξατο ἡμᾶς ὁ πέλαγος τῆς πρᾳότητος. ἔχεις οὖν καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ μεγάλην" μετανοίαν, τὴν ἐλεημοσύνην, δυναμένην λύσαι σου τοὺς σφοδροὺς τῶν ἁμαρτημάτων σου. ἔχεις δὲ ἄλλην ὁδὸν μετανοίας εὐχρεστάτην πάντων, δι' ἧς δύνασαι ἀπαλλαγῆναι τῶν ἁμαρτημάτων. εὔχου ἐφ' ἑκάστης ὥρας, καὶ μὴ σχολάσῃς εὐχόμενος, μηδὲ ῥαθυμήσῃς, καὶ οὐκ ἀποστραφήσεταί σε ὁ Θεὸς ὁρῶν σε ἐμμένοντα τῇ εὐχῇ, ἀλλὰ συγχωρήσει σοι τὰς ἁμαρτίας σου. εὐχόμενος ᾖς, ἐὰν εἰσακουσθῇς, μᾶλλον εὐχαριστῶν καὶ καρτέρει ἐν τῇ εὐχῇ. εἰ δὲ οὐκ εἰσηκούσθης, ὅτι πάλιν εὐχόμενος, ἵνα εἰσακουσθῇς, καὶ μὴ λέγε ὅτι πολλὰ ἐνυκάμην, καὶ οὐκ εἰσηκούσθην. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις ὠφέλησε τὸν συμφέροντος σοι ᾖ. οἶδε γὰρ ὁ Θεὸς ὅτι ῥᾳθυμος εἶ καὶ ἀνάπτωχος, καὶ ἐὰν ὅπως τύχῃς τῆς δεήσεως, ἀναχωρῇς μηκέτι εὐχόμενος, ἐκ προφάσεως τῆς χρείας ὠφέλησέ σε, ἵνα πυκνότερον ᾖς Θεῷ προσομιλῇς, καὶ τῇ εὐχῇ προσκάθῃς. εἰ γὰρ οὐ τοιαύτη ἦν ἀνάγκη, καὶ χρείαν ἔχων, ῥᾳθυμῇς καὶ ἀφαμιλᾷς τῇ εὐχῇ, τί ἄν, εἰ μηδενὸς τούτων ἔχεις, ποτὲ ἂν εἶχες ἀξιοῦσθαι προσεῖν Θεόν; ὥστε καὶ αὐτὸς ὠφέλησε τὸ συμφέροντος πέλαγος σε μὴ ἀπολιμπάνεσθαι

χ. πολέμου τούτου Ⓦ ἄρχοντα

χ. ἀπολίσῃ

χ. καὶ σοὶ τὸ ἐλεημοσύνης μετανοίας, καὶ σοὶ τὴν ἐλεημοσύνην μετανοίας, ὅδε,

ψ. τὴ τέκνου

ἀξίως ἀπέλαβε τὸν κάρπιν τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐλέησε τὸν ἄσπλαγχνον τῆς ἐλεημοσύνης. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ ὁ ἀκροατής, δός μοι τοῦτον τὸν θεσπέσιον ὡς τὸν Ηλίαν τὸν θεσπέσιον, καὶ δίδωμι. ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, τὶ διακωλύεις σε δίδωμι τῷ Ηλίᾳ, καὶ ἵνα τί φθονεῖς αὐτῷ; τὶ Ηλίᾳ εἰ ὄρνες, πῶς δὲ ἐζήλωσας αὐτόν; οὐκ ἤκουσας τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Ος δὲ ποιήσῃ καὶ διδάξῃ ἕνα τῶν *τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησεν· εἰ βασιλεὺς ἕνα τινὰ σκάλεσε ἐπὶ τὸ δεῖπνον, καὶ τὸν δεκαπέντε πρόεσπεσεν εἰπὼν ὡς αὐτὸν, δορυφόρησατε τὸν τοῦτον ἐμοῦ, ἔστε με τὸ πνιγεῖον ὅτε διέφερψεν, ἔστε μοι πολλὰς διέκπεσας ἐν χειρῷ στενοχωρίας πρόσχε· πῶς οὐκ ἂν ἕκαστος ἑαυτὸν ἐφιλοσόφησε τοὺς (Ⓦ) πόντε; πῶς οὐχὶ ἕκαστος ἑαυτὸν ἐκαυτὸν ἐδάκαθησθαι, ὦ φιλιωθῆναι; εἰ δὲ ὅτι βασιλέως ἂν θεσπέσιον τοσαύτην τιμὴν ἔσχε τὸ θέαμα, εἰπάτω (Ⓦ) Χριστὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καλοῦντα ὅτι ἀγέλων καὶ πάσης δυνάμεως καὶ λέγοντα· ἔστε με ἐν τῇ γῇ ὄζαιτε, ἔστε μοι ἐργάσησθε, ἔστε ξένον ὄντα ἐφιλοξενήσατε· εἰπάτωσαν λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὅτι τῶν ἀγέλων, ὃ καὶ χρῆμα ὅτι τῶν δώδεκα τῶν ἀπὸ τοῦ μαρτυρικοῦ ὄχλου τοῦ Χριστοῦ. μέγα οὖν τὸ θέαμα ἡ ἐλεημοσύνη, ἀδελφοί. ταύτην ἀπασῶν ἁπλῶς τῶν ἀρετῶν ἐστίν. ἰσχὺν ἔχει καὶ ἄλλας ἀρετὰς ἐξαλείφειν καὶ "τῆς χριστὸς ἀπολέσας. σὺ σιωπῶντος ἔσχες καὶ σεμνηγορεῖ· μᾶλλον δὲ σὺ σιωπῶντος μυρία κόμπτα διαφεύγει πτωμάτων ὑπὲρ σοῦ *. τοιαῦτα ἀγαθὰ ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης, καὶ ἡμεῖς ἀμελοῦμεν καὶ διαπεπτώκαμεν; δὸς ὅσον ἰσχύεις καὶ δύνασαι, δὸς ἄρτον, δὸς ὀβολὸν, δὸς ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος καὶ θεραπεύει, καὶ ἔξεις μισθὸν τὸ ἄφατον. ὁ γὰρ τῆς ἀναγκαίας ὁ μισθὸς, τῆς περιττοτέρας δέ. ἀλλ' ἐπὶ ὃ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τῶν ἀγείων ὑμῶν. Ματθ. κε. ι. αἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὁ δυνάμεθα δοῦναι ὑμῖν, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· ἀλλὰ πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυτοῖς. τίνες δὲ (Ⓐ) ἐμπορεῖ; ἢ δῆλον ὅτι (Ⓐ) πένητες, (Ⓑ) τοὺς τῶν ἐλεημοσυνῶν ἐπαίροντες. ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἦλθεν ὁ νυμφίος· καὶ αἱ ἕτοιμαι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ὕστερον δὲ ἦλθον καὶ αἱ μωραὶ, καὶ ἔκραζον τῷ δεσπότῃ, βοῶσαι· Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν. καὶ φησὶν ἐκείνη τοῖς αὐταῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. μὴ πόσους κάματους ἤκουσαν ὃ, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. τοῦτο ἔστιν ὃ ἔλεγον, εἰκῇ καὶ μάτην ἐκτήσαντο τὸ μέγα τῆς προθεσμίας κλῆμα. ὅτε ἀκρασίᾳ ἐγκαλίπωσαν, ὅτε ἡδοιπόρησαν, ὅτε τοῖς ταῖς ἄνω δυνάμεις τὸν ἄμιλλαν ἔδοξαν, ὅτε τὴν βιωτικὴν "κατέπλευσαν προθυμίαν, ὅτε (Ⓦ) καύσωνα ὑπήνεγκαν (Ⓦ) μέγαν, ὅτε τὰ σκάμματα ἐπορεύθησαν, ὅτε ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ὕψος ἀνεστερώθησαν καὶ τὸ σώματος τὸν σφεκίδα ἱδρῶσαι, ὅτι τὸ μέγα εἶδος τῆς προθεσμίας ἐκτήσαντο, ὅτι τοῖς τοῦ ἀγέλους τὸν ἄμιλλαν ἔδοξαν, ὅτι τὸ σώματος ταῖς ἀνάγκης καταπάτησαν, ὅτε τῆς φύσεως ἐπελάθησαν, ὅτι τὸ σώματι τὰ τῶν ἀσωμάτων ἐπετέλεσαν, ὅτι τὸ μέγα καὶ ἀκατάμαχτον κλῆμα τῆς προθεσμίας "ἐκολπώσαντο, τότε ἦκουσαν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. μὴ γὰρ μικρὸν τομίσῃς εἶναι τῆς προθεσμίας τὸ μέτρος. τοιοῦτόν ἐστιν, ἡ προθεσμία, ὅτι τοσοῦτος ἀνθρώπων ἐδυνήθη τῶν ἀρχαίων "τοῦτο τηρῆσαι. Διὰ τοῦτο γὰρ ἡ χάρις μεγάλη, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις, ταῦτα καὶ νῦν θυμαζόμενα. τί γὰρ καὶ τὰ βαρύτατα καὶ ἀναγκαῖα; προθεσμία καὶ θανάτου ἀναβολή. ἀλλὰ τούτων καὶ κρείττων ἐστὶν ἡ προθεσμία. βαρὺ καὶ τὸ προθεσμίας κλῆμα ὅτως, ὡς μηδένα δύνασθαι ταύτην ἀσκῆσαι τῶν παλαιῶν. Νῶε δίκαιος ὢν ἐμαρτυρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γυναικὶ προσωμίλησεν· ὁμοίως δὲ καὶ Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ συγκληρονόμοι αὐτοῦ τῆς ἐπαγγελίας γυναιξὶ προσωμίλησαν· Ιωσὴφ ὁ δίκαιος, ὁ σώφρων, ὃ μέγα θέαμα τῆς μετοχείας ἡρήσατο, θεμὰ καὶ ὄντα γυναικὶ προσωμίλησε· Μωϋσῆς καὶ Πέτρος ὁ ἀπόστολος γυναιξὶ προσωμίλησαν. βαρὺ γάρ ἐστι τὸ προθεσμίας κλῆμα. ἐκ τότε ἰσχυρὰ ἐλήφθη ἡ προθεσμία, ἐκ τότε ὁ αὐτὸς τῆς προθεσμίας ἐβλάστησεν, ἀφ' οὗ ὁ Χριστὸς προφήτης προθεσμίαν δι' ἑαυτοῦ πᾶσι βεβαιότητα. οὐδεὶς τοίνυν τῶν παλαιῶν προθεσμίαν ἀ-

χ. ἐκεῖνον· καὶ χ. ἵνα τοῦ χ. προσθῶς.

χ. τῆ χρίστε

χ. ἐπιλάβετο.

χ. ἐπὶ τοῦτο

χ. αἰτίαν

ἔχῃς μετὰ σῆς σωτηρίας, μὴ φόβου. Οὐδὲὶς γὰρ αὐτῇ τῇ νῦν δυνάμεων ἀντιπαίεται.
Δαν. δ. κδ. Ἔλεος κατακαυχᾶται κρίσεως· ᾗ, Τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι· ᾗ, Ἐφ'
Ματθ. κε μ. ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησας. ᾗ πολλὰ ἕτερα ἔστιν
εὑρεῖν ὅτι τῆς ἐλεημοσύνης ἐγλεγραμμένα, καθὼς λέγει ἡ γραφή. Χρέος γὰρ ἁπαντες ἴδομεν,
Παροιμ. ιζ. χρέος γραφὸν βαστάζουσα ὃ ἅγιον βιβλίον. αὐτὸ γάρ ἐστι τὸ διασώζον φωνή, ὅπου Ὁ ἐλεῶν 5
πτωχὸν ἐμοὶ δανείζει. ὥστε οὖν ὅσας ἐὰν ἔχῃς ἁμαρτίας, ἡ ἐλεημοσύνη βαλεῖ πάσας. ἢ Χ. ἀναλείψει
οὐκ οἶδας τὸ τῆς βιαγγελίου τοῦτο δίκτυον ὃ πανάγιον; πῶς αἱ μὴ ἔχουσαι ἐλεη-
Ματθ. κε α. μοσύνην, περιῆλθόν τε ἀσκήσασαι, ἔξω τῶν ἐμῶν ἁγίων ἐγένοντο; Ἠσαν γάρ, φησι, δέκα παρθένοι,
πέντε μωραί, καὶ πέντε φρόνιμοι· αἱ φρόνιμοι εἶχον ἔλαιον, αἱ μωραὶ οὐκ εἶχον ἔλαιον· ἐσβέν-
νυντο αἱ λαμπάδες αὐτῶν. περιῆλθοῦσαι αἱ μωραὶ τὰς φρονίμους εἶπον· δότε ἡμῖν ἔλαιον 10
ἐκ τῶν ἀγαθῶν ὑμῶν. αἰσχύνομαι, καὶ ἐρυθριῶ, καὶ δακρύω ὅταν παρθένοι μοι περὶ ἀκούω. ἐρυθριῶ
ὅτε ἀκούων ὃ ὄνομα· μὴ τοσαύτην ἁρετήν, μὴ παρθενίας ἄσκησιν, μὴ ὃ ἀναπεφώσας
τοῖς ἁγνοῖς τὰ σώματα, μὴ ὃ τοῖς ἐμοῖς δυνάμεις τὴν ἀμείνονα ἔχειν, καὶ τὴν καίσιμα
ὑπομονήν, μὴ ὃ τὴν κάμινον τὴν δρόσου κατάπεμψαν, τότε μωραὶ ἦκουσαι· καὶ δικαίως μωραί, ὅτι
Ματθ. κε ια. ὃ μέγα ποιήσασαν παράγγελμα, ἐκ τοῦ μαρτυρίου ἠτήθησαν. Καὶ παρεγένοντο, φησι, καὶ μωραὶ, καὶ 15
εἶπον τὰς φρονίμους, δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τῶν ἀγαθῶν ὑμῶν. αἱ δὲ εἶπον, ἃ δυνάμεθα δοῦναι
ὑμῖν, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν. [ἀλλ'] ἀπέλασαν ἐκείνας διὰ τοῦτο πιστὸν, ἀλλὰ δῶμεν τὸ γενόμενον τὰ Χ. πιστὸν,
χαμόν. ἔλυγε γὰρ ὁ νυμφίος εἰσέρχεσθαι, ἐκείναι δὲ ἔλαιον εἶχον, αὗται δὲ οὐκ εἶχον. Τὸ γὰρ πῦρ
ὄντως, ἡ παρθενία· ὃ δὲ ἔλαιον, ἡ ἐλεημοσύνη. ὥσπερ οὖν τὸ πῦρ, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἔλαιον ὑποτρέφον,
ἀφανίζεται, οὕτως ἡ παρθενία, ἐὰν μὴ ἔχῃ ἐλεημοσύνην, σβέννυται· δότε ἡμῖν ἔλαιον ἐκ τῆς ἀγλαΐ- 20
ας ὑμῶν. αἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτάς· ἃ δυνάμεθα δοῦναι ὑμῖν. ἀλλ' ἃ κακίας τὸ ῥῆμα τοῦ-
το, ἀλλὰ φόβου. μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· μήπως ὀλίγαι ζητήσασαι εἰσπλεῦσαι, ὀ-
Ματθ. κε θ. ψὲ ἀπομείνωμεν. Ἀλλ' ἀπιοῦσαι ἀγορέσατε ἑαυταῖς τῶν πωλούντων. τίνες δὲ οἱ ἐμπορεῖ τὸ ἔλαιόν τοῦτο; δῆλον ὅτι οἱ πένητες, οἱ τοῖς τῶν ἐλεημοσύνων καπήλοις*. * τοῖς τῆς
ἐκκλησίας.
καὶ πόσου; ὅσου θέλῃς, ὅσου ἰσχύῃς. οὐχ ὅσου θέλει σκῆνος, ἀλλ' ὅσου ἰσχύεις σύ. ᾗμιλλον οὐκ
ὀπτήσῃμι, ἵνα μή μοι πεπάσι τοῖς βάλλῃ· ὅσων ἔχῃς ὀβολόν, ἀγόρασον οἱ θεῖοι. οὐχ
ὅτι βώνιος ὁ θεῖος, ἀλλ' ὅτι φιλάργυρος ὁ διαστότης. οὐκ ἴσχις χρυσίου δοῦναι; δὸς ἀργύριον,
δὸς ὀβολόν, δὸς ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος. τὸ γὰρ πολὺ, καὶ τὸ ὀλίγον, ἐν τῷ μέτρῳ
τῶν διδομένων ὁ Θεὸς ὁρίζει, ἀναλόγως τῇ δυνάμει τῆς οὐσίας τῶν διδόντων. οὐκ ἔχῃς ποτήριον
Ματθ. ι με. ψυχροῦ ὕδατος; κἂν ξένον ἴδῃς τὸν πίνητα, καὶ δίδυκταί σε ἡ δίψης. Ἐὰν γάρ τις ἐλεήσῃ
ἕνα τῶν τῶν ἐλαχίστων ἕνεκεν ἐμοῦ, ἐμὲ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. ἐμπορεία καὶ περι-
γματεία ἐθέλουσι, καὶ ἡμεῖς ἀμβολοῦμεν. δὸς ἄρτον, καὶ λάβε τοσαῦτα μακρὰ δός, καὶ λάβε
μεγάλα· ἀπλᾶ δός, καὶ λάβε ἀΐδιαστα· φθαρτὰ δός, καὶ λάμβανε ἄφθαρτα. Εἰ ἐμὲ
πεμπόμενος, εἶπέ μοι, "ἐμπορείαι ἔχουσι ἀφθονίας, καὶ ἔστι πολλὰ ὀλίγου πεπραφόσουσαι, Χ. ἀνοίξω
ἔχετε καὶ ἀ-
οὐκ αὐταῖς οὐσίας ἄπαντες" ἁρπαπωλήσαντες, καὶ πάντα δόντες ἐκεῖνα τῆς περιγματείας φθονίαν σπεί-
σαν,
ἐκείνης," πῶς ἐσόμεθα, ἐσταυδάσαμεν; καὶ ὅπου μὴ φθαρτὰ, τοσαύτην ἐνδύκιμον Χ. διαπερά-
σαντες,
ἔσται ταυδάν· ὅπου δὲ περιγματεία ἀθάνατος, ὅτω ῥᾳθυμήσετε καὶ ἀναπεπτώκατε; δὸς πέ- Χ. ἐγκρατῆς
νητι, ἵνα σὺ σωσθῇς ἐκεῖθεν, καὶ μυεῖα τόματα ἐκεῖ σὲ ἀπολογῆται, αὐτῆς τῆς ἐλεημοσύ-
νης ἐκεῖσης καὶ ζωοποιούσης. λύτρον γάρ ἐστι ψυχῆς ἡ ἐλεημοσύνη. Διὰ τοῦτο, ὥσπερ οἱ
λουτῆρες ὕδατος πεπληρωμένοι ἑστήκασι περὶ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας, ἵνα νίψῃς σου χεῖ-
ρας σου, οὕτω τῆς ἐκκλησίας ἔξω καθέζονται οἱ πένητες, ἵνα πλύσῃς σου χεῖρας τῆς ψυχῆς
σου. ἐπλυνας σου χεῖρας σου αἰσθητὰς τῷ ὕδατι; πλύσον καὶ σου χεῖρας τῆς ψυχῆς τῇ ἐλεη-
γ. Βασ. ιζ. μοσύνῃ. μὴ πεινάσῃ παράλλαξ. ἡ χεὶρ ἐκείνη ἐν ᾧ ἐφάπτῃ τῆς πενίας τοῦ Ἡλίου ἀξίνιον,
καὶ ἡ πενία κώλυμα οὐκ ἐγίνετο, ἀλλὰ μὴ πολλῆς αὐτοῦ τῆς χάριτος ἐπεδείξατο· διὸ καὶ
ἀξίνης

μίαν τὴν ἀλήθειαν ζωὴν ὁ τῷ λόγῳ ἔχων ἢ λόγου μετέχων ἢ λόγου ἐρᾷν. διὸ θεσπέσιος γὰρ μὴ ἐρᾷ λόγου, πολὺ ἀλογώτερος τῶν κτηνῶν ὅστις, μὴ εἰδὼς ἀφ' ὅτου πέπαυται, καὶ πόθεν ἔχει τὸν ἰλαρόν. " ἢ καλῶς ἔλεγεν ὁ θεσπέσιος, Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς. διὸ θεσπέσιος λογικὸς ὢν λόγου οὐκ ἐρᾷ, εἰπέ μοι; ἢ ποίαν ἔχει συγγνώμην; ὥστε ὑμᾶς πάντων ἐμοὶ ἀναγκαιοτέρους, οἱ τοὺς τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς ἀναπίπτοντας, ἢ πάντα τὰ ἡδέα λογίων διδύτερα πάθη. φέρε οὖν ἢ ὑμᾶς τῆς ὑποθέσεως ἀφώμαι, καὶ τὴν προκειμένην πάλιν ἀκόλουθα εἰπωμεν. χρεωστῶ γὰρ ὑμῖν ἢ ἡδέως καταβάλλω τὸ χρέος.. ὁ γὰρ πενίαν μοι φέρει, ἀλλὰ πλοῦτον " ζωὰγει. ὅτι γὰρ τῶν ἔξωθεν προσγμάτων, οἱ χρεωστοῦντες φεύγουσι τοὺς δημοσίας τοὺς τὸ μὴ ἀποδιῶναι· ἐγὼ δὲ καταδιώκω τοὺς τὸ ἀποδοῦναι. ἢ μάλα εἰκότως. ὅτι γὰρ τῶν ἔξω προσγμάτων ἡ ἀπόδοσις πενίαν ἐργάζεται· ὅτι δὲ τοῦ λόγου, ἡ ἀπόδοσις πλοῦτον γίνεται. οὐδὲ τί λέγω· χρήματα χρεωστῶ ὑμῖν. τοῦτα ἐὰν καταβάλλω, οὐ διώλυται καὶ πρὸς ἐκείνῳ εἰς ἢ πρὸς ἐμοί· ἀλλ' ἀπ' ἐμοῦ μὲν διεχώρησαν, ἐκείνῳ δὲ προσεκολλήθησαν. λόγον δὲ ἐὰν καταβάλλω, ἢ μετ' ἐμοῦ ὄντι, ἢ πάντες αὐτὸν ἔχετε. ἐὰν κατάσχω τὸν λόγον ἢ μὴ ἀποδῶ, τότε πένης εἰμί· ὅταν δὲ καταβάλλω, τότε " ὕπερος γίνομαι. ἐὰν μὴ καταβάλλω τὸν λόγον, μόνος πλουτῶ· ἐὰν δὲ καταβάλλω, μετὰ πάντων ὑμῶν τὸν καρπὸν ἀποφέρομαι. φέρε οὖν ἀποδῶ τὸ χρέος. τί δὲ λέγω τοῦτο; περὶ μετανοίας λόγον ἐγυμνάζομεν πρώην, ἢ ἐλέγομεν, ὅτι πολλαὶ ἢ ποικίλαι αἱ ὁδοὶ τῆς μετανοίας, ἵνα εὔκολος ἡμῖν γένηται ἡ σωτηρία. εἰ γὰρ ἡμῖν μίαν ὁδὸν ἔδωκεν ὁ Θεὸς μετανοίας, δυσβάστακτον ἂν ἦν λέγοντες, οὐ δυνάμεθα ταύτην πεπληρῶσαι ἢ σωθῆναι· νῦν δὲ ἐκκόπτων σου τὴν προφασιν ταύτην, οὐ μίαν ἔδωκεν, οὐδὲ δευτέραν μίαν, οὐδὲ τρίτην, ἀλλὰ πολλὰς ἢ διαφόρους, ἵνα τῷ πλήθει εὔκολόν σοι ποιήσῃ τὸν " αἰώνιον τὸν εἰς τὸν οὐρανόν. ἐλέγομεν ὅτι εὔκολος ἡ μετανοία, ἢ οὐδὲν βαρὺ ἐν αὐτῇ. ἁμαρτωλὸς εἶ; εἴσελθε εἰς τὸν ἐκκλησίαν, καὶ εἰπέ, ὅτι ἥμαρτον, ἢ ἔλυσας τὸν ἁμαρτίαν. ἢ προηγόρευμαι ὅτι τοῦ προτέρου λαοῦ Δαυὶδ ἥμαρτηκότος, ἢ λύσαντα τὸν ἁμαρτίαν. εἶτα δευτέραν σοι ὁδὸν ἐπεδείξαμεν, ὃ πεισθῆσαι ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ, ἢ ἐλέγομεν ποῖος κάματος ἐστί. οὐκ ἐν χρήματα καταβαλεῖν, οὔτε πολλὴν ὁδὸν πορεύσαι, οὔτε ἄλλο τι τοιοῦτον, ἀλλὰ πεισθῆσαι μόνον ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ, ἢ ἔλυσας τὸν ἁμαρτίαν. ἢ προηγόρευμαι ἀπὸ τῆς γραφῆς τοῦτο, ὅτι ὁ Θεὸς μετεμελήθη ὅτι τὰ Ἀχαὰβ ἁμαρτόντα αὐτὸν ἢ συνθέμενα. ἢ τοῦτο αὐτὸς ἔλεγε τῷ Ἠλίᾳ· Εἶδες πῶς ἐπτοήθη ὁ Ἀχαὰβ ἐνώπιόν μου πεισθεὶς ἢ συνθέμενος μὴ ποιῆσαι κατὰ τὸν ὁρκόν μου, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπάξω τὸ κακόν. εἶτα ἢ τρίτην ὁδὸν ἐπεδείξαμεν μετανοίας, ἢ προηγόρευμαι" ἀπὸ τῆς γραφῆς εἰς μέσον τὸν Φαρισαῖον ἢ τὸν τελώνην, ὃν ὁ μὲν Φαρισαῖος ὑπερήφανος ὢν καὶ ἀλαζονευόμενος, τῆς δικαιοσύνης ἐξέπεσεν, ὁ δὲ τελώνης ταπεινοφρονήσας, ἐγκαρπος δικαιοσύνης κατῆλθε, καὶ ὅπερ εἶχε κάματον ἀπαλώσας, δίκαιος ἐγένετο. ῥήματα ἔδωκε, ἢ πρόσωπα ἔλαβε. φέρε οὖν ὅτι τὴν ἀκολουθίαν ἔλθωμεν, ἢ τετάρτην ὁδὸν μετανοίας εἴπωμεν. ποίαν δὴ ταύτην; τὴν ἐλεημοσύνην, τὴν βασίλισσαν τῶν ἀρετῶν, τὴν ταχὺ δυσίγνυσαν τὰς ἀφίδας τῶν οὐρανῶν τοῖς ἀνθρώποις, τὴν ζωηρέσην τὴν ἀρίστην. μέγα πρᾶγμα ἐλεημοσύνη. διὸ τοῦτο ἢ Σολομὼν ἔφασκε, Μέγα ἀνθρώπου, ἢ τίμιον δῶρον ἐλεήμων. μεγάλης πλέκει τῆς ἐλεημοσύνης· τίμιον ἐστὶ δῶρον, πτέρυγας τὴν στολίδα, ὑφαίνουν τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, εἰς αὐτὰς αἴρεται τὰς ἀφίδας τῶν ἀρετῶν, * πτέρυγες τοῦ δήμους τῶν ἀγγέλων, πτέρυγες τοῦ χορεύειν τὴν ἀρχαγγέλων, ἢ τὰς αἰωνίους πάσας δυνάμεις, ἢ αὐτὰ πρίεται ὁ θεῖος καὶ βασιλικὸς λόγος. καὶ ὅτι αὐτῆς διδάσκει τῆς γραφῆς τοῦτο· φησὶ γὰρ, Κορνήλιε, αἱ προσευχαί σου ἢ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ὃ δὲ, ἐνώπιον Θεοῦ, τοῦτ' ἔστι· καὶ πολλὰς ἔχεις ἁμαρτίας, ἐλεημοσύνῃ δὲ ἔχεις

χ. ταῦτα ἔλεγεν ἀνθρώπους ἐν τιμῇ ὄντας

χ. σεμνύνεται.

χ. μετανοίας, χ. ἀπροφάσιστος

χ. βάσιν

χ. ἐλεημοσύνη

Ψαλμ. μπαβ.

Ι. Βασ. κα. εβ.

χ. ἐλεημοσύνη

* χύτραι ἐκεῖ ἴσασιν, ἀλλὰ ἢ πάντας παρεστήκει.

Πρξ. ι. δ.

γὰρ ὥρα ὅταν ὁ θέατρος τοῦ κόσμου τούτου σβεσθήσεται, ἢ οὕτως οὐκ ἔστι λοιπὸν ἀγωνίζεσθαι· οὐκ ἔστι μὴ τὸν πρόδοτον τοῦ βίου τοσαῦτα πύσασθαι, οὐκ ἔστι μὴ τὸν τοῦ θεοῦ ἀπόλεσιν τοσοῦτον θρηνῆσαι. οὗτος ὁ καιρὸς μετανοίας, ἐκεῖνος κρίσεως· οὗτος ὁ καιρὸς τῶν ἀγώνων, ἐκεῖνος τῶν τοσούτων· οὗτος κόπος, ἐκεῖνος ἀνέσεως· οὗτος καμάτος, ἐκεῖνος ἀναπαύσεως. διεγέρθητε, πάλιν καλῶ, διεγέρθητε, ἢ τὸν λεγόμενον προθύμως ἀκούσωμεν. ἐζητήσαμεν τὴν ἀρχὴν, ζητήσωμεν λοιπὸν καὶ τὸ πνεῦμα. ἐζητήσαμεν τὸν πλοῦτον, ζητήσωμεν λοιπὸν καὶ τὰς ἀρετάς. ἐζητήσαμεν τὴν ἀνομίαν, ζητήσωμεν καὶ τὴν μετάνοιαν. πῶς ἐκβηκόνευεται γῆ καὶ σποδός; πῶς φεισόμεθα, ὦ ἀνθρωποι; ἵνα μεγαλαυχεῖς σεαυτόν; πῶς ἐλπίζεις ἐκ τῆς τοῦ κόσμου δόξης καὶ τοῦ πλούτου; ἐξέλθωμεν ὅπου τοῦ θάους, πάλιν καλῶ, καὶ ἴδωμεν τὰ ἀνθρώπεια· ἴδωμεν τινὰ φύσιν διεσταυρωμένην, ὀστᾶ βεβρωμένα, σώματα σεσηπότα. καὶ σοφὸς ἦς, ὑπόκειψαι, καὶ φέριμος, εἰπέ μοι, τίς ἐκεῖ ὁ βασιλεύς, ἢ τίς ὁ ἰδιώτης, τίς ὁ θύλημος, καὶ τίς ὁ δοῦλος, ἵνα ὁ σοφός, καὶ τίς ὁ ἄσοφος. ποῦ τὸ κάλλος ἐκεῖ τῆς νεότητος; ποῦ ἡ ἀδιάλειπτος ὄψις; ποῦ ⟨ὦ⟩ ὀφθαλμοὶ ⟨ὦ⟩ βλεπόμενοι; ποῦ ἡ θύμητος ῥίς; ποῦ τὰ πυείζοντα χείλη; ποῦ τὰ κάλλη τῶν πρέσεων; ποῦ τὸ ἀποστίλβον μέτωπον; οὐ πάντα κόνις; οὐ πάντα τέφρα; ἢ πάντα σποδός; οὐ πάντα σκώληξ, ἢ δυσωδία; οὐ πάντα βρῶμος; ταῦτα ἐννοοῦντες, ἀδελφοὶ, καὶ τὰς ἑκάστης ἡμῶν ἡμέρας σθυμηθέντες, ὡς καιρὸν ἔχομεν, ὑπερρίψωμεν ἐκ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ ἡμῶν. ἄμαρτε πάλιν ἡμᾶς ἐλεήσθητε. Ματθ. π. κ. ἐκεῖ τοῦτο ὁ Θεὸς ὅπου γῆς ὤφθη· ἐκεῖ σὲ, ὦ ἄνθρωπε, Θεὸς ὅπου γῆς ὤφθη, μὴ ἔχων τὸν τέφρινον χιτῶνα. βαβαὶ τοῦ θαύματος. ὁ κριτὴς ἐκεῖ τοῦ κατακρίτου· εἰς κριτήριον ἔρχεται· ἡ ζωὴ θανάτου γεύεται· ὁ πλάστης ὑπὸ τοῦ πλάσματος ῥαπίζεται· ὁ τοῖς σεραφεὶμ ἀθεώρητος, ὑπὸ τοῦ δούλου ἐμπτύεται, ὄξους καὶ χολῆς γεύεται, λόγχῃ κεντᾶται, τάφῳ κατατίθεται· ἢ σὺ ἀμελεῖς, εἰπέ μοι, καὶ καθεύδεις, καὶ καταφρονεῖς, ἄνθρωπε; οὐκ οἶδας, ὅτι ἢ ὁ ἰδὼν αἷμα ἐμὸν ὀκχήσῃ ὑπ' αὐτοῦ, οὐδὲ ὅταν ὁ δέον ἐπλήρωσας; ὅπου γὰρ ἄλλο αἷμα διασπικόν, ἢ ἄλλο αἷμα δικαιοκόν. τοσοῦτος τῆς μετανοίας τὴν ἔξοδον τῆς ψυχῆς, μήποτε θανάτου ἐπελθόντος, ἀρχήσῃ πᾶσα τῆς μετανοίας ἡ θεραπεία, ὅπου ὅπου τῆς γῆς ἡ μετανοία ἰσχύει, ἢ μόνον, οὐ γὰρ τῷ ἅδῃ τοῦτο οὐκ ἔστι. ζητήσωμεν ⟨ὦ⟩ Κύριον, ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἢ τῆς πρώτης ζωῆς ἀπολαύσωμεν, ἢ τὴν αἰώνιον ὑπερτύχωμεν ἀγαθῶν, ὁ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα ἢ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΣ. Λογ. ς.

ΑΡα οἴδατε πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος τοσοῦτος ἦρξατο, ἢ ποῦ κατέληξε; πόθεν ἠρξάμεθα, ἢ ποῦ ἐπαυσάμεθα; ἢ ἐκ ποίας ἀκολουθίας εἰς ποῖον ἐλήξε τὰς τοσούτους ὁμιλίας ῥήματα; ἀλλ' ὑμᾶς ἴσως ὑμῖν δοκῶ ἐπιλελῆσθαι, ἐγὼ δὲ οἶδα. ἢ οὐκ αἰτιῶμαι ὑμᾶς ἐκ τούτου, οὐδὲ κατηγορῶ. ἕκαστος γὰρ ὑμῶν γυναῖκα ἔχει, ἢ παῖδων δύτυχεται, καὶ οἶκου φροντίζει. ⟨ὦ⟩ ἰδοὺ ἢ ἐκ τραπέζης ἀσχολίαι, ἄλλοι δὲ χρεωκόπαι εἰσὶ, ἢ εἰς διαφόρους χρείας ἕκαστος ὑμῶν ἀσχολεῖται· ἡμᾶς δὲ ἐκ τούτοις τρέφομεν, ἢ ἐκ τούτοις μισθοῦμεν, ἢ ⟨ὦ⟩ χρέιον ἐκ τούτοις ⟨ὦ⟩ ἡμέτερον διατείνομεν. ὥστε ἐκ μεμπτέοι ἐκ τούτῳ ὑμεῖς, ἀλλ' ἐπαινετοὶ ἐκ τῇ ἀκουσῇ, ὅτι ἐσπουδάκατε ἡμέραι τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπάνεσθε, ἀλλὰ πάντα καταφρονοῦντες, εἰς ἐκκλησίαν ἀπαντᾶτε. τοῦτο γάρ ἐστι μέγιστον ἐγκώμιον τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἐκ ὁ θόρυβος ἔχει ἢ ἀταξία ἢ ἀσφάλεια, ἀλλὰ ὁ δῆμον ἔχει ἀκουσάτον ὅπου ἢ διεκπεραιούμενον. ἐκ γὰρ ἐκ τῶν φύλλων τὸν βότανον τοῦ δένδρου ὑπιζητοῦμεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ καρποῦ ὁ δένδρον ὑπογινώσκομεν. διὰ τοῦτο γὰρ τοσοῦτον μεμπτέοι

Λογ. ς. Ματθ. ζ. κ. Ἰω. ιε. κ.

μέθα

αἱρεσιν; ὁ Ἀδὰμ ἐν παραδείσῳ ὡς ἐν λιμῷ ὁ ναυάγιον ἐπάθεν· ὁ δὲ Λὼτ ἐν τοῖς Σοδόμοις ὥσπερ ἐν πλάγῃ διεσώθη· ὁ Ἰωὴδ ὅτι τῆς χωρίας ἐδιηρώθη, ὁ δὲ Σαὺλ ἐν τοῖς παμείοις ὤν, τῆς βασιλείας καὶ τῆς ἐν ταῦθα καὶ τῆς ἐκεῖ ἐξέπεσεν. οὐκ ἔστι τοῦτο ἀπολογία, ὃ λέγω, ἀλλὰ δυνάμει ἐν τῷ κόσμῳ εἶ), ἐν μέσῳ πεφαγμένῃ, καὶ σώζεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα
5 πόθεν; ὅτι Ⓘ μὲν ἐν ταῖς προσευχαῖς, Ⓖ δὲ ἐν ταῖς θλίψεσι συνάξεσι δ' συνεχῶς παραγίνεσθε. ἢ οὐχ ὁρᾶτε τοὺς βουλευομένους ἀξιώματα λαβεῖν παρὰ τοῦ ὑπηκόου βασιλέως, πῶς προσελθόντες, πῶς καὶ ἑτέρους εἰς παράκλησιν κινοῦσι, ὅπως τοῦ ζητουμένου μὴ ἐκπέσωσι; ταῦτα πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν θείων συνάξεων εἴρηται, καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ τῆς
φοβερᾶς δὲ μυστικῆς τραπέζης ὥρᾳ εἰς συντυχίας καὶ καταλλαγὰς ἀσχολουμένους. τί ποιῆς,
10 ἄνθρωπε; οὐκ ἔχου τῷ ἱερεῖ εἰπεῖν, Ἄνω σχῶμεν ἡμῶν Ⓦ νοῦν καὶ καρδίας; καὶ εἶπας, Ἔχομεν πρὸς Ⓦ Κύριον; καὶ φοβῇ, οὐκ ἐρυθριᾷς κατ' αὐτοῦ τοῦ φοβεροῦ ὥραν ψυχῆς θυσιασόμενος; βαβαὶ τοῦ θαύματος. τῆς τραπέζης τῆς μυστικῆς ἐξηρτισμένης, τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ καθ' ὃν σφαγιζομένου, πυρὸς πνευματικοῦ ἐκ τοῦ ἀχράντου ἀναβλύζοντος τραπέζης, τῶν χερουβὶμ πτερυγίων, καὶ τῶν σεραφὶμ ἱπταμένων, τῶν ἐξαπτερύγων τοὺς
15 προσώπα κατακαλυπτόντων, πασῶν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων μέσῳ τοῦ ἱερέως καθ' ὃν προσβαθυόντων, τοῦ πυρὸς τοῦ πνευματικοῦ καταρχομένου, τοῦ αἵματος ἐν τῷ κρατῆρι εἰς σὴν κάθαρσιν ἐκ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς κενουμένου, οὐ φοβῇ, οὐκ ἐρυθριᾷς καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ φοβερᾷ ὥρᾳ ψυχῆς θυσιασόμενος; ἑκατὸν ἑξηκονταοκτὼ ὥρας ἐχούσης τῆς ἑβδομάδος, μίαν καὶ μόνην
20 ὥραν ἀφώρισεν ἑαυτῷ ὁ Θεός· καὶ ταῦτα εἰς πρόσκαιρα βιωτικὰ καὶ εἰς γελοῖα καὶ εἰς συντυχίας μυθικὰς; μετὰ ποίας λοιπὸν παῤῥησίας τοῖς μυστηρίοις προσέρχῃ; μετὰ ποίου συνειδότος μεμολυσμένου; ἆρα εἰ ἐβάλλες κόπρον ἐν ταῖς χερσί σου, ἐτόλμας προσψαῦσαι τοῦ χρυσοῦ τοῦ θυηκοῦ βασιλέως; οὐδαμῶς. μὴ ὅτι ἁπλῶς ὅτι ἰδιώτης, μηδ' ὅτι οἷός ὅτι νομίσῃς. οὐ γὰρ ὡς αἱ λοιπαὶ βρώσεις εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ. ἅπαξ, μὴ τοῦτο νόει. ἀλλ' ὥσπερ κηρὸς πυρὶ προσομιλήσας οὐδὲν ἀποκαίζει, οὐδὲν ἀφανεύει· οὕτω καὶ
25 ὧδε νόμιζε ζωοποιεῖσθαι τὰ μυστήρια τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ. δεῖ γὰρ προσερχόμενοι, μὴ ὡς ἐξ ἀνθρώπου νομίσῃτε μεταλαμβάνειν τοῦ θείου σώματος, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτοῦ τοῦ σεραφὶμ τῇ λαβίδι τοῦ πυρός, ὅπερ Ἡσαΐας εἶδε, τοῦ θείου σώματος νομίζετε, καὶ ὡς τῆς θείας Ητ.ε.ι.
ἐκ ἀχράντου πλευρᾶς ἐφαπτόμενοι τοῖς χείλεσιν, οὕτω τοῦ σωτηρίου αἵματος μεταλάβωμεν. ὀνίνημι, ἀδελφοί, τοῦ ἐκκλησιᾶν μὴ ἀπολειπώμεθα, μήτε πάλιν ἐν αὐταῖς
30 ζωντυχίαις ἑαυτοὺς ἀχρεώνωμεν· σῶμεν ἔμφοβοι καὶ ἔντρομοι, κατανύοντες τὸ ἔμμα, δύω ἢ τρία χείλη. στενάξωμεν τῇ καρδίᾳ, καὶ ἀφώνως ἀλαλαξωμεν. ἢ οὐχ ὁρᾶτε τοὺς ὡς ἀληθῶς, καὶ φλαυρῶς, καὶ προσκαίρως, καὶ ὑπηκόῳ βασιλεῖ πτερισσεύοντας, πῶς εἰσὶν ἀμεταπόητοι, μὴ φλεγόμενοι, μὴ στενόμενοι, μὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὧδε κἀκεῖσε πέμποντες, ἀλλὰ ψυχροί, κατηφεῖς, ἔμφοβοι; ἐξ αὐτοῦ, ὦ ἄνθρωπε, τὸν ἔλεγχον λάβε, καὶ οὕτω παρακαλῶ πτέρ. τ. μίμησιν
35 σασθαι ὑμᾶς τὸν Θεόν. ὥσπερ εἰσερχόμενοι εὑρίσκετε τὸν ὑπηκόου βασιλέως τυγχάνοντα, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἐπουρανίου βασιλέως μετὰ φόβου πτέρισασθαι χρή. ταῦτα πολλάκις λέγω, ἕως οὗ διορθωθέντας ἴδω. εἰσερχόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὡς Θεῷ λοιπὸν εἰσελθώμεν, μὴ μετὰ κακίας ἐν τῇ ψυχῇ ἔχοντες, μήπως εὐχόμενοι, καθ' ἑαυτῶν εὐχώμεθα, λέγοντες· Ἄφες ἡμῖν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. φοβεροῦ γὰρ ὄντος ὃ λεγόμενον,
40 καὶ σχεδὸν εἰπεῖν, τοιούτου πρὸς τὸν Θεὸν βοᾷ ὁ τοῦτο λέγων· ἄφηκα, δέδωκα, ἄφες· ἔλυσα, λύσον· συνεχώρησα, συγχώρησον· εἰ ἐκράτησα, κράτησον· εἰ μὴ ἔλυσα τῷ πλησίον, μηδὲ σὺ λύσῃς τὰ ἐμὰ ἁμαρτήματα· ὃ ᾧ μέτρῳ ἐμέτρησα, ἀντιμετρηθήτω μοι. ταῦτα εἰδότες, καὶ τὸν φοβερὸν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὀδυνηθέντες, καὶ ὃ πῦρ ἐκεῖνο, καὶ τὰ φοβερὰ κ. ἀκρίδες
ἀκρίδες εἰς νοῦν λαβόντες, ἀπιστρέψωμεν λοιπὸν ἐκ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ ἡμῶν. ἐλεύσεται

γὰρ

θός, καὶ ἀπολαγχιζόμενος ὑπὲρ πατέρα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι πατήρ ἐστι, λέγε αὐτῆς, τί ποιήσω, Ἰωδα; οὐκ οἶδας τί ποιήσεις; οἶδα, ἀλλ' οὐ βούλομαι. ἀπαιτεῖ τὴν ἀμαρτημάτων ἡ φύσις, καὶ κατέχει τῆς φιλανθρωπίας ὁ μισθός. τί ποιήσω; φείσομαί σου; ἀλλὰ γίνῃ ῥᾳθυμότερος. ἀλλ' ἐπιξέλθω σοι; ἀλλ' οὐκ ἀνέχεταί μου ἡ φιλανθρωπία. τί σοι ποιήσω; ὡς Σιδόμα θήσομαί σε, καὶ ὡς Γόμορρα καταστρέψω σε. ἐτράφη ἡ καρδία μου. ὁ ἀπαθὴς ἐμπαθῆ ἀνθρωπον μιμεῖται, μᾶλλον δὲ μητέρα φιλόστοργον. ἐτράφη ἡ καρδία μου, ὅπερ ἀνθρωπίνοις παιδίοις. ἀλλ' οὐκ ἠρκέσθη τῇ πατρὶ λέξει, ἀλλ', ἐταράχθην ἐν τῇ μεταμελείᾳ μου. καὶ ὁ Θεὸς παρακάθηται; ἄπαγε· μὴ σύνοιδε πιοῦσιν. ἀσώματον γὰρ τὸ θεῖον. ἀλλ', ὅπερ εἶπον, μιμεῖται σὰς λέξεις ἡμῶν. ἐτράφη ἡ καρδία μου. τί δὲ μοῦ ταῦτα λέγεις; λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ὑμῶν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν. καὶ καλὸν τὰ ἐπιτάγματα; Κείσθω ὀρφανοί, καὶ διηνώσατο χήραν. οὐδὲ βαρέα τὰ ἐπιτάγματα, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἡ φύσις ἐπέταξεν. [ὅτι καὶ γυναικὶ ὁ ἔλεος συμφέρει.] καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν. λέγει Κύριος, ποίησατε μικρόν, καὶ δοκιμάσω ἐγὼ τὴν ἰσχύν μου· ὀλίγοι μοί δοτε, καὶ ὅλον ἐγὼ χαρίζομαι. δεῦτε. καὶ ποῦ ἀπέλθωμεν; πρὸς ἐμέ, ἐν πλουτίσω, ἐν πλουργίσατε, πρὸς ἐμὲ τὸ εἰπόντα, οὐκ ἀκούω ὑμῶν· ἵνα φοβηθέντες τὸ ἀπειλῶ, φύγητε τὸν ὀργήν. δεῦτε πρὸς τὸ οὐκ ἀκούσατε, ἵνα ἀκούσω. καὶ τί ποιήσεις; οὐκ ἀφήσω ὑλῶ, οὐκ ἀφήσω ἴχνος, οὐκ ἀφήσω δεῖγμα. Δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν. λέγει Κύριος· κἂν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. μήτι ὕλη; μήτι ῥυπὸς καὶ μὴ τὸ χρώματος τῆς καθαρότητος; Καὶ ἐὰν ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευκανῶ. μήτι μολυσμὸν ἁγνόν; μή που σπίλος; καὶ πῶς γένῃ ταῦτα; μὴ ἄλλαι αἱ ἐπαγγελίαι; ὁ γὰρ τόμος Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. καὶ μέσον ὁ μέγεθος εἶδες τῶν ἐπαγγελλόντων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀξίωμα τοῦ δεδωρημένου. τῷ γὰρ Θεῷ πάντα δυνατά, τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι καθαρὰ ἀπὸ ῥύπου. τούτων οὖν ἀκούσαντες, καὶ τῆς μετανοίας ὁ φάρμακον εἰδότες, δέξωμεν αἰσχυνθῶμεν τῷ πατρί, καὶ τῇ μητρί, καὶ ᾧ ἀγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΛΕΙΦΘΕΝΤΑΣ ἐν ταῖς ζωαῖς, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης καὶ περὶ κείσεως. Λογ. ε.

ΟΣπερ τοῖς ἀσθενοῦσιν ὄφελος οὐδὲν, ὅταν μὴ διὰ τέλους ἰδοὺ ῥίπτωσι τὰ φάρμακα· οὕτως οὐδὲ ἡμῖν ὄφελος ἐκ τοῦ ἀκούειν ἡμᾶς χριστιανούς, ἐὰν μὴ ἐκ τοῖς ἔργοις καταλλήλων ἔχωμεν τὸν προσηγορίαν. καὶ, εἰ βούλεσθε, δείξω ὑμῖν ἀξιόπιστον μάρτυρα τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον φάσκοντα, Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν. ἄρα οὖν πολλοῦ χρὴ τῆς τῶν ἔργων ἐργασίας. Ταύτης γὰρ ἀπούσης, οὔτε ἡ τοῦ χριστιανοῦ προσηγορία ὠφελῆσαι ἡμᾶς δύναται. καὶ μὴ θαυμάσῃς. τί γάρ, εἰπέ μοι, κέρδος ἔχει ὁ στρατιώτης ἐκ τοῦ στρατεύεσθαι αὐτὸν, ἐὰν μὴ ἄξιος ᾖ τῆς στρατείας, καὶ πολεμῇ μὲν τὸν βασιλέως πρόβλημα περὶ αὐτοῦ; ἴσχα δ', εἰ καὶ φοβεῖσθαι ὅτι ὁ λεγόμενος, ἀμείνων ἐστὶν αὐτὸν μὴ στρατεύεσθαι, ἢ στρατεύεται ἀμελῶν τῆς τοῦ βασιλέως τιμῆς. πῶς γὰρ οὐ παραινεῖ ὁ ἐκ τοῦ βασιλέως πρόβλημα, ὑπὲρ ὁ τοῦ βασιλέως μὴ ἀγωνιζόμενος; καὶ τί λέγω ὑπὲρ τοῦ βασιλέως; εἶδε καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ ψυχῶν ἐφεστήκουσιν. καὶ πῶς, φησι, δύναμαι ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι, καὶ ἐν μέσῳ πραγμάτων, καὶ σώζεσθαι; τί λέγεις, ἄνθρωπε; βούλει ζωτόμως δεῖξαί με μὴ ὄντα τόπον εἶναι σώζοντα, ἀλλὰ ἐν ἕτοιμον ἐν τῷ προ-

αἱρέσεως

λέγῃς, εἰπέ μοι; ὅτι οὐχ βλέπουσιν ἴασιν. ἐπέθηκα γὰρ φάρμακα, ἀλλ' οὐκ εἶξε τὸ ἕλκος, ἐ
διὰ τοῦτο ἀπεγράφην. τί οὖν ἔχω ποιῆσαι; ἃ δύναμαι θεραπεῦσαι. καὶ. θρίξ ὅσαι
γυναῖκα μιμῆται, ἀκοὴ ποιεῖ. ὦ διάκονε τοῦ σώματος μου ἀκριβείας. καὶ διὰ τί
λέγει; ὅπως τὸ αὐτὸ καὶ ὅπερ τῶν σωμάτων ἓν ᾖ. ὅταν γὰρ ἴδῃ ὁ ἰατρὸς Χν νοσοῦντα οὐκ ἔχον-
5 τα σωτηρίας ἐλπίδα, δακρύει *, καὶ Χν οἰκεῖοι ἀκοὴ τοῦ σώματος ὀλοφυρόμενοι τεταίζουσιν· ἀλλ' * κλαίει
ἐκεῖ ἔσται καὶ μάτην. ὅταν γὰρ μέλλῃ τελευτᾶν ὁ πλούσιος, καὶ ὁ κόσμος ὅλος θρηνήσῃ,
οὐκ ἔγειρε αὐτόν. ὥστε πολλοὶ ὁ θρῆνος, ἀ διορθώσεως. ὅπερ ἡ τῆς ψυχῆς ἀχ ὅπως· ἀλλ'
ἐὰν θρηνήσῃς, πολλάκις ἐγερεῖς τεκοῦσαν ψυχήν. διὰ τί; ὅτι τὸ μὲν σῶμα ἀποθανὸν οὐκ
ἐγείρεται δυνάμει ἀνθρωπίνῃ, ψυχὴ δὲ ἀποθανοῦσα διορθώσει ἐγείρεται. βλέπε πόρ-
10 νον, καὶ θρήνησον· καὶ ἕτερός σου πολλάκις. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος οὐκ ἔγραφε μόνον, οὐδὲ
πρᾴνει, ἀλλὰ καὶ ἐμβριθεῖ, μὴ δακρύων ἑαυτὸν ἕνα ἕκαστον. ἔστω, κλαυσάτω. τί καὶ δακρύεις;
ἵνα ἐὰν μὴ ἰσχύσῃ ἡ κλαυσία, τὸ δάκρυον βοηθήσῃ. ὅταν καὶ ὁ πορνεύσας μισθὸν
ἡμῶν τὸν Ιεσουσαλὴμ ἰδὼν πεπωκυῖαν, λέγει· Ιεσουσαλήμ, Ιεσουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα Ματθ κγ'. λζ.
σοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα σοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς σέ. αἰακαλέσαι τὸν πόλιν πε-
15 πωκυῖαν, καὶ μισεῖται αὐθέντην θρηνοῦντα. καὶ ὁ προφήτης, Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν, Ησ. α'. ϛ'.
λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν· μὴ ἔχῃ ὑγιὲς τὸ σῶμα. εἶδες αὖξει πλακωμάτους; σπέρμα
πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι. διὰ τί θρήνησ, εἰπέ μοι; ἐγκατέλιπετε Χν Κύριον, ἐ παρωργίσατε Χν ἅγιον τοῦ Ισραήλ. Τί ἔτι πληγῆτε, λέγῃ; τί ἔχω ὑμᾶς πλῆξαι λιμῷ, ἢ λοιμῷ; Ησ. α'. ϛ'.
πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. οὐκ ἔστι τραῦμα [ἐν] τῷ μόλωψ. πρόσ-
20 φαλμα κεφαλή εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. οὐκ ἔστι τραῦμα [ἐν] τῷ μόλωψ. πρόσ-
γματα χειρά. πρόσμικρον ἔλεγες, σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι ἐγκατελίπετε Χν Κύριον, ἐ
παρωργίσατε Χν ἅγιον τοῦ Ισραήλ, καὶ, καὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν. θρήνησ, κόπτῃ, ὀδύρῃ, κατα-
λέγῃς τὰ τραύματα, καὶ ἐπάνω λέγῃς· οὔτε τραῦμα, οὔτε μόλωψ; πρόσεχε· τραῦμα
τότε ἔχει, ὅταν ὃ μὲν ἄλλο μέρος τοῦ σώματος ἡ ὑγιές, ἐν ᾧ μέρει τοῦ σώματος ἔχῃ τραῦμα·
25 ἐν τούτῳ δὲ λέγῃ, ὅτι ὅλον τραῦμά ἐστιν, ὅλον μόλωψ ἐστίν, ὅλον ἕλκος ἐστίν. ἀπὸ ποδῶν ἕως
κεφαλῆς οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους. ἡ γῆ ὑμῶν ἔρη-
μος, αἱ πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι, τὴν χώραν ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσι.
πόλιν τοιαύτα ἐποίησα, καὶ ὑμεῖς δὲ διορθώσητε· πόλιν ἐποίησα κατὰ τῆς τέχνης, ὁ δὲ νοσερὸς
μᾶλλον νεκρός. Δεῦτε, ἀκούσατε λόγον Κυρίου ἄρχοντες Σοδόμων καὶ Γομόρρας. τί μοι πλῆ-
30 θος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; τί οὖν; Σοδομιτικοῖς διαλέγεται; οὐχί, ἀλλ' Ιουδαϊκοῖς Σοδομιτικοῖς
καλῶ. ὅπερ Χν ἔφην ἐμιμήσαντο, ἐ ὃ ἔσομαι αὐτοῖς ἐπιτίθημι. Δεῦτε, ἀκούσατε λόγον Ησ. α'. ι'.
Κυρίου ἄρχοντες Σοδόμων ἐ Γομόρρας. τί μοι τὸ πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγει Κύριος;
πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν ἃ βούλομαι. ἐὰν προσφέρητε σεμί-
δαλιν, μάταιον· θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι· τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα μισεῖ
35 ἡ ψυχή μου· πεπλάνημαι καὶ ἡμέσαι μεγάλως οὐκ ἀνέξομαι. ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν
πρός με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν. ἐπὶ τῆς ὀργῆς ταύτης ἴσον; ὁ προφήτης
τὸ ἀρχαῖον καλῶ, θρήνησ, ὀλοφύρῃ), ὀδύρεται, λέγῃ, οὐκ ἐπὶ τραῦμα, οὐκ ἐπὶ μόλωψ. ὁ Θεὸς
ἀνωθεν ὀργίζεται, ἃ δίχεται θυσίαν, ἃ νεομηνίαν, ἃ σάββατα, ἃ σεμίδαλιν, οὐκ ἀνέχει,
οὐκ ἔκτασιν χειρῶν. Εἶδες ἕλκος; Εἶδες νόσημα ἀνίατον, ἀχ ἕνα, ἃ δύο, ἃ δέκα, ἀλλὰ
40 χιλιάδων; τί οὖν λέγῃ μοι ταῦτα; Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε. μὴ ἔστιν ἁμαρτία ἔχουσα Ησ. α'. ιϛ'.
ἀπόγνωσιν; ἀνθ' λέγῃ ὁ Θεός, οὐκ ἀκούω ὑμῶν, ἐ λέγεις, λούσασθε; Εἰς τί σκληρὰ λέ-
γεις; Εἰς τί ταῦτα; χρεπτόμφως ἀμφότερα· σκληρά, ἵνα φοβήσω, ταῦτα, ἵνα ὑπακούσωμαι.
Εἰ οὐκ ἀκούεις αὐτῶν, οὐκ ἔχουσιν ἐλπίδα σωτηρίας· ἃ εἰ οὐκ ἔχουσιν ἐλπίδα σωτηρίας,
πῶς λέγῃς, λούσασθε; ἀλλ' ὁ Θεὸς πολυφιλάνθρωπός ἐστι ἃ φιλόστοργος, ἃ μόνος ἀγα-

θὸς,

μὰρτύρομαι ὑμῖν Ⓦ ἀφανὲς καὶ τὸ γλῶ, ὅτι ἐὰν εἰσέλθητε εἰς τὸ γλῶ τῆς ἐπαγγελίας, καὶ ἐγκαταλίπητε Κύριον Ⓦ Θεὸν, ἔχετε ἀφοσκεδαθῆναι εἰς πόλεμα καὶ ὄνειδος. ἦλθεν Ησαΐας, ἔμυκεν ἡ ἀπειλὴ εἰς ἔργον· οὐκ ἔφερεσθαι· οὐκ ἠδύατο καλέσαι Μωϋσέα Ⓦ ἀποθανόντα, καὶ σὺν τότε ἀκούσαντας καὶ τελευτήσαντας· καὶ τοιχεῖα οὖν, ἅπερ διεμάρτυρατο Μωϋσῆς, ταῦτα καλεῖ. ἰδοὺ ἐξεβλήθητε τῆς ἐπαγγελίας, ὦ Ιουδαῖοι, ἰδοὺ ἐγκαταλίπετε Ⓦ Θεόν. πῶς σε καλέσω, Μωϋσῆ; ἀπέθανες γὰρ, καὶ ἐτελεύτησας. πῶς καλέσω Ⓦ Ααρών; κάκεῖνος τελευτῇ πεπρόφθη. οὐκ ἔχεις πῶς καλέσαι δεσπότην καλέσει, φησί, τὰ τοιχεῖα. διὰ γὰρ τοῦτο κἀγὼ ζῶ οὐχὶ Ⓦ Ααρὼν μόνον, καὶ τοῦδε διεμάρτυρόμην, ἐπειδὴπερ ἔμελλον τελευτᾶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τοιχεῖα τὰ μόνιμα διαμάρτυρομαι ὑμῖν, τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. λέγει οὖν ὁ Ησαΐας, Ακουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ. ὑμᾶς γὰρ ἐσέτειλατο Μωϋσῆς καλέσαι σήμερον. οὐ διὰ τοῦτο μόνον αὐτὰ "καλεῖ τὰ τοιχεῖα, ἀλλ' ὅτι" διελέγξειν τοὺς Ιουδαίους. ἄκουε, οὐρανέ· σὺ γὰρ ὁ μαρτυρήσας κατ' αὐτῶν ἐγκλημάτων. ἐνωτίζου, γῆ· σὺ γὰρ τῶν ὀρτυγομήτραν ἔδωκας. ἄκουε, οὐρανέ· σὺ γὰρ ὁ μαρτυρήσας κατ' αὐτῶν ἐγκλημάτων, σὺ γὰρ ὕδωρ τὴν φύσιν ἐπέδειξα. δῶρα ἔδωκα, καὶ ἄλωσιν ἐμισθώσω· ἐνωτίζου γῆ· σὺ γὰρ κάτω εἶ, ἐκ πεδίου ἐξεβλήθησαν ἐκκλησιάσαντες. ὀργὴ ἡ φύσις, καὶ εἰργάζετο ἡ ὀργή. σὺν δὲ βοῶν ἐργασία, ἐκ ὀστέων πεφυσιωμένων· οὐ μαγείρων χεῖρες, καὶ ὀπτάγματα, ἀλλ' ἡ ὁ μόνα πάντα γινόμενα, πηγὴ ἡλιασμένη. ἡ φύσις τῆς ἰδίας ἀθετείας ἐπελάθετο. πῶς τὰ ἱμάτια αὐτῶν οὐ κατετρίβη; πῶς τὰ ὑποδήματα αὐτῶν οὐκ ἐπαλαιώθη; πάντα ἐγίνετο τοῦ τὸν τύπον ἀφανοῦς. ἄκουε, ὁρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ. μὴ τῶν ὑποσημάτων καὶ τῶν θαυμασιῶν ἐκείνων ὑδρίζετο ὁ δεσπότης. πῶν σὺν τύχῃ ἡ ὑμῖν; δῶ, δέσποτα οὐκ ἔχω τὸν ἀκούοντα. ἦλθον, ἐκ οὐκ ἰῶ δῶ, δέσποτα, ἐλάλησα, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀκουσόμενος. τοῖς ἀλόγοις ἀφαλίσθημεν, ὅπερ Ⓦ λογικοὶ εἰς ἀλόγων διτίμευμα κατηξέσθησαν. ἀφ' τούτου ἐκ ἀλλοκότου φήτης βλέπει Ⓦ βασιλεῖα μαγόμενον, ὃ εἴδωλον θεραπεύομεν, Ⓦ Θεὸν ὑδριζόμενον, ζῶν· ἀλλὰ ἀπόνως κατωδηχόμεν, καὶ λέγει· Ακουσον, θυσιαστήριον, ἄκουσον μου. λίθῳ ἀφαλέγη; ναί, ὅπερ λίθου δυναμενοτέρους ὁ βασιλεύς. ἄκουσόν μου, θυσιαστήριον, ἄκουσον· τὰ γὰρ λέγει Κύριος. ἐκ αὐθέως ἐχάνθη τὸ θυσιαστήριον, καὶ ὁ λίθος ἤκουσεν· ὁ λίθος ἐρράγη, καὶ ἐξέχεε τὸν θυσίαν. πῶς οὐκ ἤκουσεν ὁ δῶ, δέσποτα; ἐξέτεινε τὸν χεῖρα αὐτοῦ ἁρπάσαι Ⓦ τοῦ φήτου· καὶ τί ποιεῖ ὁ Θεός; ἐξήρανεν αὐτοῦ τὸν χεῖρα. βλέπε τί ἐποίησεν, βλέπε φιλανθρωπίαν δεσπότου διασώσας, καὶ ἁμαρτίαν δούλου. ἀφ' ὧ δὲ ἐξηρᾶς οὐκ ἐξήρανεν αὐτοῦ τὸν χεῖρα; ἵνα ᾧ πάθῃ τοῦ λίθου σωφρονέστερος γένηται. εἰ γὰρ μὴ ἐχάνθη ὁ λίθος, ἐφειδόμην σου· ὅπερ ἐχάνθη ὁ λίθος, καὶ σὺ ἀνόρθωσης, ὅτι σε φέρω τὸν ὀργήν. ἐξέτεινε τὸν χεῖρα ἁρπάσαι Ⓦ τοῦ φήτου, καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ. εἰσῆκει ὁ θυμὸν. δορυφόρει τοσοῦτοι, καὶ στρατηγοὶ, καὶ βοήθεια πολλὴ, καὶ τὸν χεῖρα αὐτοῦ συστεῖλαι οὐκ ἠδύαντο· ἀλλ' εἰσῆκει ἡ χεὶρ φωνὴν ἀφιεῖσα, σπλιτύουσα τῆς αἰσθείας τὴν πῆξαι, καὶ τῆς θύσεως ὁ θυμὸν, τὸ Θεοῦ τὸν φιλανθρωπίαν, καὶ κεῖνο τὸν ἀπόνοιαν. καὶ συστεῖλαι αὐτὸν οὐκ ἠδύατο.

Αλλ' ἵνα μὴ λόγου οὐ λόγου ὑφαίνοντες τῆς ἀποθέσεως ἐπιλαθώμεθα, φέρε, ἃ ἐπηγγειλάμεθα, δείξωμεν. τί ὃ ἐπηγγειλάμεθα; ὅτι εἰ μυρία πεπράκατε τις ἔχει, μετανοήσει, καὶ ποιήσει τὸ ζητεῖν, ὅτως αὐτὰ δέξηται ὁ Θεός, ὡς μηδὲ ἄλλο, μηδὲ ἴχνος, μηδὲ δεῖγμα φαίνεσθαι τῶν πρότερον ἁμαρτημάτων. ταῦτα ἀναγκαῖον, ταῦτα ἀποδεῖξαι πειρᾶσομαι. Ακουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. εἰπέ μοι, τί ἐλάλησεν; υἱὸς ἐλυμήνατο δὲ ὕβρισα, αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν. ἔγνω βοῦς Ⓦ κτησάμενος (ἀλόγων ἀλογώτερος) καὶ ὄνος τὸν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ (ὄνων ὀνοδέστερος) Ισραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, δὲ ὁ λαός με οὐ ζωῆκε. οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν. ἀφ' τί, φησι, οὐκ ἐπὶ σωτηρίας ἐλπίς; οὐαὶ ἀφ' τί λέγεις,

χ. κληῖ.
χ. διελέξθη

μὴν, ἀπολαμβάνομεν. λέγει αὐτῷ ὁ Χριστὸς, σύμφησιν μετ' ἐμοῦ ἴσην ἐν τῷ παραδείσῳ. οὐκ εἶπεν, ἀπαλλάττω σε κολάσεως καὶ τιμωρίας, ἀλλ' εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγει αὐτὸν δίκαιον. εἶδες πῶς ἀπὸ ἑκουσιολογήσεως δίκαιος ἐγένετο; πολὺ φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ Θεός. ἠθέλησε γὰρ ἐφάνησαν, ἵνα τὸν δοῦλον φάσκοντα· πρόδωκα τὸν μισθωτὴν, ἵνα ἀγοράσῃ δούλους ἀγοράσωμεν· ὃ αἷμα τὸ ἐμὸν αὐτὸν τιμίου κατέβαλεν. ὦ φιλανθρωπία διαπύρου. καὶ μή μοι λέγε, ἥμαρτον πολλά, καὶ πῶς δυνάμεθα σωθῆναι; σὺ δὲ δύνασαι, ὁ δι' αὐτὸν σε δυνάμενος, καὶ ὅπως, ὡς ἐξαλείφας τὰ ἁμαρτήματα. ὡσαύτως μετ' ἀκριβείας τὸν λόγον. ὅπως ἐξαλείφει ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήματα, ὡς μήτε ἴχνος αὐτῶν μεῖναι. ὅτι μὲν γὰρ τῶν σωμάτων οὐκ ἐστὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μυριάκις ἀπουδάσῃ ὁ ἰατρὸς, καὶ φαρμάκοις ὑπιθῇ τῷ τραύματι, ὃ μὲν τραῦμα ἀφανίσει· καὶ πολλάκις ἐπλήγη τις εἰς τὸν ὦμον, καὶ ὁ μὲν τραῦμα διώρθωσεν, καὶ οὐδὲν ἀπέμφυσεν, ἔλεγχον τοῦ τραύματος ἐπιφέρουσα, τὴν ἀμορφίαν τοῦ ὄγκου. καὶ φιλανθρωπία μυρία ὁ ἰατρὸς, τὸν ὄλεθρον ἐξαμῦναι δυνάμενος. ἀπιστεῖται γὰρ ἀπ' ἀνθρώπου καὶ ἀδύνατα τῆς φύσεως, καὶ ὃ ἀνίκητον τῆς τέχνης, καὶ ὃ ἀτελὲς τῶν φαρμάκων. ὁ δὲ Θεὸς, ὅταν ἐξαλείφῃ τὰ ἁμαρτήματα, ὅτως ἐξαλείφει αὐτὰ, ὡς μὴ μεῖναι ὕλην, ὡς μὴ μέσον διάστημα, ὡς μὴ μεῖναι ἴχνος, ἀλλὰ μετὰ τῆς ὑγιείας καὶ τὴν ἀμορφίαν χαρίζεται, μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς κολάσεως καὶ δικαιοσύνην δίδωσι, καὶ ποιεῖ ἡμαρτηκότα ἴσον εἶναι τῷ μὴ ἡμαρτηκότι. ἀναιρεῖ γὰρ τὸ ἁμάρτημα, καὶ ποιεῖ αὐτὸ μηδὲ εἶναι, μηδὲ γεγονέναι· ὅτω καθόλου αὐτὸ ἀναιρεῖ. οὐκ ὕλη, οὐκ ἴχνος, οὐκ ἔλεγχος, ὑ δήλωμα. καὶ πόθεν δῆλον; ὁ γὰρ λέγω, τοῦτο καὶ ἀποδεῖξαι ὀφείλω, ὡστε μὴ ἀποφαίνεσθαι μόνον, ἀλλ' ἀποδείκνυσθαι ἀπὸ τῶν γραφῶν, ἵνα ἀσφαλὴς μείνῃ ἡ πληροφορία. εἰσάγω οὖν ὑμῖν αἱρετικοὺς τετραυματισμένους, δῆμον ὁλόκληρον, ἐλεύθερον γέμοντας, σπουδαίους, σκωληκίων, ὅλον τραῦμα ὄντας, ὅλον ἕλκος· καὶ ὅτω δυναμένους θεραπευθῆναι, ὡς μὴ μεῖναι ὕλην, ὡς μὴ μεῖναι ἴχνος, ὡς μὴ μεῖναι δίστομα· ὑχὶ ἵνα ἔχωσι τραῦμα, οὐ δύο, ὑ τρία, ὑ πλείονα, ἀλλ' ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς τραῦμα ὄντας. ὡσαύτως μετ' ἀκριβείας δὲ λέγω. κοινὸς γὰρ ὁ λόγος οὗτος ἡμῖν καὶ σατανικός. φαρμακεῖα καθαιρῶ τῶν ἰατρῶν βοηθήματα, οἷα ὅτι βασιλεὺς καθαιρεθέντα δυνάμεται. βασιλεὺς τί δύναται; δορυφορεῖν ἐκέλευσεν, γεωργὸς ἐλευθεροῦσαι ὑ δύναται· χρήματα χαρίσασθαι, ψυχὴν ἐσῶσαι ὑ δύναται. ἀλλὰ τὴν χάριν τῆς μετανοίας ὑμᾶς ἐγχαράττω, ἵνα μάθητε αὐτῆς τὸν δυνάμιν, ἵνα μάθητε αὐτῆς τὸν ἰσχύν, ἵνα μάθητε ὅτι οὐ δυνήσεται αὐτῆς ἁμαρτία, οὐδὲ ἔστι δαιμόνια ἰσχύουσα ἐκβληθῆναι αὐτῆς τῆς δυνάμεως. πῶς εἰσάγω ὑχ ἕνα, ὑ δύο, ὑ τρεῖς, ἀλλὰ χιλιάδας πολλὰς ἐλευθέρας, πεπαραδομένας, μυρίων ἁμαρτημάτων γεμούσας, ἐκ δὲ τῆς μετανοίας δυναμένας σωθῆναι, ὡς μηδὲ ἴχνος, μηδὲ ὕλην ἔχειν τὸ ἐλεγχθὲν τὸ προτέρων. δηλαδὴ προσέχετε μοὶ ἀκριβείας τὸν λόγον, ἢ μὴ προσέχετε μόνον, δηλαδὴ ἢ τῇ μνήμῃ παράδοτε τὰ λεγόμενα, ἵνα ἢ τοὺς ἀπολωλότας συμβουλεύσητε, ἢ ὅπου τῇ ὠφελείᾳ τὸν ἀρμόζειν * ἀναδαιμόνιος καταιτίσητε. πρόσεχε τοίνυν Ησαΐας, ὁ τὰ Σεραφὶμ θεωρήσας, ὁ δὲ μυστικὸν μέλος ἀκούσας ἐκεῖνο, ὁ μυρία ὠφελεῖ ὁ Χριστοῦ προφητεύσας· ἱρωτήσωμεν τί φησιν. Οὐρανὸς, ἰὼ εἶδεν Ησαΐας τὸν τοῦ Ιουδαίας, ἢ τὸν Ιερουσαλήμ. ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ; ἰὼ εἶδες. ἄκουε, οὐρανὲ, ἢ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν. ἄλλα ἐπηγείλω, ἢ ἄλλα λαλεῖς. ποῖα ἄλλα ἐπηγειλάμην; ἐχρόμην λέγειν, οὐρανὸς τὸν Ιουδαίας ἐστὶ τὸν Ιερουσαλήμ, ἢ ἀφεὶς τὸν Ιουδαίαν ἢ τὸν Ιερουσαλήμ, οὐρανῶ ποτὲ ἐλάλησε, ἢ ὅτι τοῦ γῆν κλίνεις τὸν λόγον. ἀφῆκας τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους, ἢ τοῖς ἀλόγοις στοιχείοις ἐλάλησε; ναί, φησι. διὰ τοῦτο ἀλόγοις ἀλογώτερος τὸν λογικοὶ ἐγένοντο. οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ διὰ μέλλων ὁ Μωϋσῆς εἰσάγει αὐτὸν εἰς τοῦ γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἢ ἀφορᾷ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι, ὅτι τὰ παραδεδομένα ἔμφυτο παραδῷ· Ἀκουε, οὐρανὲ, φησι, ἢ λαλήσω, ἢ πρόσχες γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. ἢ, Διαμαρτύρομαι

ἡμέρας καταρθώσῃς, ἐμὴ γὰρ εἰς ἄκρον, ἐμὴ γὰρ εἰς τελείωσιν, ὐκ ἀγαπῶ, ὐ χαίρω ἔχων, ὐ πεπίσευμαί σε· μόνον μὴ ἀποκάμῃς, ἀλλ' αἰχμῶν, ἢ καταλήψῃ πάλιν. διελέγξω σὲ ἀγάπης ἤκουσας, ἀπήλθες, ἢ ἥρπασας· οὐκ ἐπεδύξω ἀφ' ἧς ἔργων ⓦ λέγει. μὴ αἰχμωθῇς πάλιν εἰσιὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. αἰχμῶν ἁμαρτάνων, μὴ αἰχμῶν μετανοῶν. καὶ σύνες, τί ἐποίησέ σοι ὁ ἀφέλεος. δύο ζῶά ἐστι, ἁμαρτία καὶ μετάνοια· ἁμαρτία πταῖσμα, μετάνοια φάρμακον. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ σώματι πταίσματα καὶ φάρμακα· οὕτω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἁμαρτία καὶ μετάνοια. ἀλλ' ἡ μὲν ἁμαρτία τὴν αἰχμὴν ἔχει, ἡ δὲ μετάνοια τὴν παῤῥησίαν κέκτηται. καὶ σύνες μὴ ἀκριβείας, καὶ δικαίωσον, ἵνα μὴ τὴν τάξιν συγχέων ἀπολέσῃς τὴν ὠφέλειαν. ἔστι πταῖσμα ἢ φάρμακον, ἁμαρτία ἢ μετάνοια. ὃ πταῖσμα ἡ ἁμαρτία, ὃ φάρμακον ἡ μετάνοια. ἐν τῷ πταίσματι σπουδή, ἐν τῷ φαρμάκῳ καθαρισμὸς σπουδῆς. ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ σπουδή, ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὄνειδος, ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ γέλως· ἐν τῇ μετανοίᾳ παῤῥησία, ἐν τῇ μετανοίᾳ ἐλευθερία, ἐν τῇ μετανοίᾳ καθαρισμὸς τῶν ἁμαρτημάτων. καὶ σύνεχε. τῇ ἁμαρτίᾳ αἰχμὴ ἕπεται, τῇ μετανοίᾳ παῤῥησία ἀκολουθεῖ. καὶ σύνεσίς σε ὧν λέγω; τὴν τάξιν ὁ Σατανᾶς οὐ τέτρεφε, ἃ ἔδωκε τὴν παῤῥησίαν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἢ τὴν αἰχμὴν τῇ μετανοίᾳ. οὐκ ἀφίσαμεν ἕως ἑπτάκις, ἕως δὶς αὐτὸ λύσω. δεῖ με τὴν ἀναλύσει πληρῶσαι· ἀμήχανόν με ἀποστῆσαι. ἔστι πταῖσμα ἃ φάρμακον. ὃ πταῖσμα τὴν σπουδὴν ἔχει, ὃ φάρμακον ⓦ καθαρισμὸν τῆς σπουδῆς κέκτηται. μὴ σὸ ὦ φαρμάκῳ σπουδήν; μὴ σὸ ὦ πταίσματι ἴασιν; οὐκ ἔχεῖ ζῶῦα τὴν οἰκείαν τάξιν, καὶ εἶτα τὴν οἰκείαν; μὴ δύναται μεταβῆναι τοῦτο εἰς ἐκεῖνο, ἢ ἐκεῖνο εἰς τοῦτο; ὐδαμῶς. ἔλθωμεν λοιπὸν ὅτι τῆς ψυχῆς τὴν ἁμαρτήματων. ἡ ἁμαρτία τὴν αἰχμὴν ἔχει, ἡ ἁμαρτία ὃ ὄνειδος ἔχει, ἢ τὴν ἀπιμίδα συγκεκλημωδίαν· ἡ μετάνοια τὴν παῤῥησίαν ἔχει, ἡ μετάνοια τὴν ἰκετείαν ἔχει, ἡ μετάνοια τὴν δικαιοσύνην κέκτηται. Λέγε γὰρ σὺ ἀνομίας σου ⟨σὺ⟩ ὅπως, ἵνα δικαιωθῇς· Ησ. μγ. κς. Ψαλμ. νι. ις. καὶ, Δίκαιος εἶ κατήγορος τῶν λογισμῶν. Εἰδὼς οὖν ὁ Σατανᾶς, ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτία ἔχει τὴν αἰχμήν· πρᾶγμα ἰσχυρὸν ἀποκρούσασθαι ⓦ ἁμαρτάνοντα· ἡ δὲ μετάνοια ἔχει τὴν παῤῥησίαν, πρᾶγμα ἰσχυρὸν διαπάσασθαι ⓦ μετανοοῦντα· ἐπήλλαξε τὴν τάξιν, ἃ ἔδωκε τὴν αἰχμὴν τῇ μετανοίᾳ, καὶ τὴν παῤῥησίαν τῇ ἁμαρτίᾳ. πόθεν τοῦτο ἐγὼ λέγω. ἀλίσκεταί τις ὑπὸ ἐπιθυμίας χρημάτων εἰς πονηρὰν πορίαν; ἀκολουθεῖ τῇ πορνῇ ὡς αἰχμάλωτος, εἰσέρχεται εἰς τὸ καταγώγιον, ὐδαμῶς αἰχμωτόμενος, οὐκ ἐρυθριῶν συμπλέκεται τῇ πορνῇ, πρὸ τῆς τὴν ἁμαρτίαν· ὐδαμοῦ αἰχμὴν αὐτῷ, ὐδαμοῦ ὑπερηφανία. ἐξέρχεται ἐκεῖθεν μὴ τὸ τελέσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἵνα μετανοήσῃ, αἰχμᾶται. ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, ὅτε εἰσέπλεκου τῇ πορνῇ, οὐκ ἠχμᾶς, ἀλλ' ὅτε ἦλθες μετανοῆσαι, τότε αἰχμᾷς; αἰχμᾶται, εἰπέ, εἰς τί; ὅτε ἐπορεύετο, οὐκ ἠχμᾶτο. τὸ πρᾶγμα πρὸ τῆς, καὶ οὐκ αἰχμᾶται, καὶ τὸ ῥῆμα ἐρυθρίας; Διαβολὴ δέ ἐστιν αὕτη καὶ κακουργία, τὸ τῇ ἁμαρτίᾳ οὐκ ἀφῆσαι αὐτὸν αἰχμᾶσθαι, ἀλλὰ δημοσιεύεσθαι (οἶδε γὰρ ὅτι ἐὰν αἰχμωθῇ, φθύγει τὴν ἁμαρτίαν) ἐν τῇ μετανοίᾳ ποιῆσαι αὐτὸν αἰχμᾶσθαι. οἶδε γὰρ ὅτι αἰχμώμενος ἡ μετανοῶν. δύο κακὰ ποιῇς, ἢ εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἕλκει, ἢ τὴν μετάνοιαν ἐπιχῇ. τί αἰχμᾷ λοιπόν; ὅτε ἐπορεύου, οὐκ ἠχμᾶς· ὅτε τὸ φάρμακον ὑπέλυθης, αἰχμᾷ; ὅτε ἀπαλλαγεὶς σαυτὸν ἁμαρτίας, αἰχμᾷ; τότε ὤφειλες αἰχμᾶσθαι, τότε ἔδει σε αἰχμᾶσθαι, ὅτε ἡμάρτανες. ὅτε ἐγὼ ἁμαρτωλὸς οὐκ ἠχμῶν, ὅτε γέγονα δίκαιος, αἰχμῶ; Λέγε γὰρ ἀνομίας σου ⟨σὺ⟩ ὅπως, ἵνα δικαιωθῇς. ὦ φιλανθρωπία διαπύρου. οὐκ εἶπεν, ἵνα χλευασθῇς, ἀλλ', ἵνα δικαιωθῇς. οὐκ ἤρκει αὐτῷ, ὅπως ἃ κολάζεις αὐτὸν, ἀλλὰ δίκαιον αὐτὸν ποιῇς; ἢ πρόφ. δηλονότι σύνεχε. δίκαιον αὐτὸν ποιῶ. ἢ ποῦ τοῦτο ἐποίησεν; ὅτι τῷ λῃστῇ, ἵνα εἶπῃ μόνον ἐκ. ἐκεῖνο. Λεπ. κζ. μα. ιος, Οὐδὲ φοβῇ σὺ ⓦ Θεόν, ὃν ἐπάρῃ αὐτὸν; ἢ ἡμεῖς μὲν δίκαιως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν,

μεν,

πλημμελημάτων, ἀπαύγασμα τῆς δικαιοσύνης, ἀάλωμα τῆς ἀκρύτου, παῤῥησία πρὸς Θεὸν, σωτηρία καὶ τῆς ἀληθείας, πολιτεία ἀγγέλων, μάχαιρα ἀποτέμνουσα αὐτὴν τὴν κεφαλὴν, σωτηρίας ἐλπὶς, ἀπογνώσεως ἀναίρεσις. αὕτη Ⓦ ἐρανὸν ἀνοίγει, αὕτη εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγει, αὕτη τῆς ἀληθείας ἐπιγίνεται (ἀλλὰ διὰ τοῦτο συνεχῶς σοι ἐπὶ τούτου κινδυνεύω) ὥσπερ καὶ ὁ θαῤῥῶν πολλὴν ἐπισκελίζεσθαι. ἁμάρτηλός εἰ; μὴ ἀπογνῷς. οὐ παύομαι συνεχῶς ταῦτα ἐπαλείφων τὰ φάρμακα. ἐὰν γὰρ οἶδα ἡλίκην ὅπλον ἐστὶ τῆς ἀληθείας, ὃ μὴ ἀπογνώσκειν ὑμᾶς. ἀλλ' ἔχεις ἁμαρτήματα, μὴ ἀπογνῷς. καὶ παύομαι ταῦτα συνεχῶς λέγων. κἂν καθ' ἡμέραν ἁμάρτῃς, καθ' ἡμέραν μετανόει. καθάπερ ἐν ταῖς οἰκίαις ποιοῦμεν ὅταν σαθρωθῶσιν, ἐπανεξαιρούμενοι τὰ σαθρὰ, καὶ "νέα ἐπισκευάζοντες, καὶ οὐδὲν πο- χ. καινὰ
τὲ συνεχοῦς ἐπιμελείας ἐπιλαμβανόμεθα· τοῦτο δὲ ἐν ἡμῖν ποιοῦμεν. εἰ ἐπαλαιώθης σήμερον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀνακαίνισον σαυτὸν ἀπὸ τῆς μετανοίας. καὶ ἔνι, φησί, μετανοήσαντα σωθῆναι; ἔνι, καὶ πολύ ἔνι. πολὺ Ⓦ βέλτιον ἐν ἁμαρτίαις διέτριψα, καὶ ἐὰν μετανοήσω, σώζομαι; πολύ. πόθεν δῆλον; ἀπὸ τῆς τοῦ διαβόλου σου φιλαν θρωπίας. μὴ γὰρ τῇ μετανοίᾳ σου θαῤῥῶ; μὴ γὰρ ἡ μετανοιά σου ἰσχύει τοσαῦτα κακὰ ἀποσμῆξαι; εἰ ἡ μετανοία μόνη ἐῶ, εἰκότως ἐφόβου· ὅτῳ γὰρ τῇ μετανοίᾳ χαρίζεται Θεοῦ φιλανθρωπία, θαῤῥῶ. Θεοῦ γὰρ φιλανθρωπίας μέτρον οὐκ ἔστιν, οὐδὲ λόγῳ ἑρμηνευθῆναι δύναται αὐτοῦ ἡ ἀ- χ. τὸ φάρ-
γαθότης. ἡ μὲν γὰρ σὴ κακία μέτρον ἔχει," ἢ ὅτι τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία μέτρον οὐκ ἔχει. ἡ σὴ κακία, οἵα ἐάν ᾖ, ἀνθρωπίνη ἐστὶ κακία· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία "ἀνεξιχνίαστος· καὶ θαῤῥῶ, ὅτι περίεστι τῆς σῆς κακίας. εἰσάγουσι εἰς πέλαγος ἀσπιδηρᾶ ἐμπεσόντα, μὴ δύ- ναται σαθρῶναι ἢ φθεῖραι; ὅσον ἀσπιδηρᾶ πλοῖα εἰς πέλαγος, τοσοῦτον κακία πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοσοῦτον, ἀλλὰ πολλῷ πλέον. ὃ μὲν γὰρ πέλαγος, κἂν μέγα ᾖ, μέτρον ἔχει· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία μέτρον οὐκ ἔχει. ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ὑ- μᾶς ῥᾳθυμοτέρους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα ἀσυδαιμοτέρους καταστήσω. πολλάκις εἰς θάλασσα μὴ ἀναβαίνειν. ἤκουσας, οὐκ ἐπείθης, δύσεις εἰς ὃ θέλεις, πολλάκις μου τοῦ λόγου. μὴ ἀκμωθῆς πάλιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούσαι. ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα· πῶς δύναμαι πάλιν εἰσελθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι; τέως οὖν τοῦτο οἶδας, ὅτι οὐκ ἐ- χ. πεῖσθαι;
τήρησας· τέως ἀκμήν; τέως ἐρυθριᾷς; τέως μηδενὸς ἐλέγχοντος Ⓦ χαλινὸν "ὑπὸ φέ- χ. ὑπὸ θύρᾳ σοι;
ρεις; τέως τὸ λόγου μου ἔχεις ἐρριζωμένον ἐν τῇ διανοίᾳ σου; τέως μὴ φαρμάκου μου "ἡ διδα- σκαλία μου καθαίρει σε; οὐκ ἐτήρησας; κατέγνως σαυτοῦ· εἰς ὃ ἥμαρτες ἐτήρησας, καὶ μὴ τηρήσῃς, εἴπῃς ἢ οὐκ ἐτήρησα. ὁ γὰρ κατάγνους ἑαυτοῦ ὅτι τῷ μὴ τηρῆσαι, ὅτι δὲ τηρῆσαι ἀσυδαίζει. ἐπιώρησας; ἐργάσω ταῦτα; αἰχμάλωτος ἐγένου "τῆς πόρνης; κατέπεσες ἀπὸ τοῦ θεάτρου; πάλιν ἐμνήσθης; ἠκμώθης; ἐπορεύθης; ἐλυπήθης; ταῦτα καλέσει Ⓦ χ. εἶσιν
Θεὸν. "ἀλλ' ἔσῃ μέτοχος τούτου. ἀγαί μοι, ἤκουσα, καὶ οὐκ ἐτήρησα· πῶς εἰσέλθω πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν; πῶς πάλιν ἀκούσω; μᾶλλον εἴσελθε, ὅτῳ οὐκ ἐτήρησας, ἵνα πά- λιν ἀκούσας τηρήσῃς. φάρμακον ἐγώ ὅτι θῶ σοι ὁ ἰατρός, ἢ μὴ καθαίρῃ σε τῇ πρώτῃ ἡμέ- ρᾳ, τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐπιτίθημι αὖθις πάλιν; ἔστι τις δρυοτόμος, θέλετε τέμνειν δρῦν· λαμ- βάνει ἀξίνην, κόπτει τὴν ῥίζαν· ἐὰν δὲ μίαν πληγὴν, ἢ μὴ πέσῃ ὃ ἄκαρπον δένδρον, οὐ δίδωσιν ἄλλην πληγήν; οὐ τὴν τετάρτην; ἢ τὴν πέμπτην; οὐ τὴν δεκάτην; οὕτως ἐκεῖ συ ποιεῖ· δρῦς ἐστιν ἡ "πορνεία, βδελυρὸν οὐκ ἀφίησυσα χοίρων ἀλόγων ἔρωτα. ἐν πολλῷ χ. πόρνη,
χρόνῳ ἐρριζώθη ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἐν τῇ πρώτῃ τὸ δένδρον, καὶ πεπλήγε σε ὁ σωτὴρ ὁ λόγος μου ἀξίνῃ ὄντι. ἤκουσας μίαν ἡμέραν. πῶς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πίπτει ἡ τοσαύτη χρόνῳ ἐρριζωμένη; ἐὰν γὰρ δίς, ἐὰν γὰρ τρὶς, ἐὰν ἑκατοντάκις, ἐὰν μυριάκις, οὐκ ἔστι θαυμαστὸν· μόνον ἔκκλιναι πρᾶγμα ποιησάτω ἡ ἐμὴ σή. ζωοῦσθαι ποιησάτω. μόνα πάθιον Ⓦ Ἰουδαῖοι, καὶ χρόμμυα ἐ- ζήτουν τὰ ἐν Αἰγύπτῳ. οὕτως ἀγαθὸν πρᾶγμα ζωοῦσθαι καὶ κάκιστον. κἂν γὰρ εἰς δέκα

ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς τῆς ταπεινοφροσύνης, τὸ ταπεινοῦσθαι ἐν πᾶσι, καὶ ἑαυτὸν καλεῖν ἐλάχιστον. ἐνόησον ὡς ἑκάστοτε τὰ ῥήματα. Παῦλος ὁ οὐρανοπολίτης, ὁ τοῦ σώματος ἀπλῶς ἀπειλήμμενος, ὁ τοῦ κόσμου τοῦ ἐκκλησιῶν, ὁ ἀπόστολος ἀγγέλων, ὁ οὐρανίου ἄνθρωπος. ἰδέαν γὰρ λοιπὸν ἐνδέχεται τῷ ἀνδρὶ, θεωρῶν αὐτοῦ τὸν κάλλος τῆς ἀρετῆς. οὐχ οὕτως ἥλιος καὶ ἀκτῖνας αἰσθήσεως καὶ λαμπρὰς ἀφιεὶς διαφαίνει μᾶλλον καὶ ὄψις, ὡς τὸ πρόσωπον Παύλου καταγάζει μᾶλλον τὸν ἔξωθεν. ὁ μὲν γὰρ ἥλιος καὶ ὄψις φωτίζει, ὁ δὲ Παῦλος εἰς αὐτὸν αἰσθητοῖς καὶ ἀφίδας τοῦ οὐρανοῦ. τὸν γὰρ ψυχὴν καὶ ὑπηλοτέραν τοῦ ἡλίου ἀπεργάζεται ἡ δυνάμεως τῆς οἰκουμένης. τοιαύτην γὰρ ἡ δυνάμις τῆς ἀρετῆς· ἄνθρωπον ὄντα, θεὸν ποιεῖ· τὸν ψυχὴν ἀναπλάττει εἰς τὸν οὐρανόν. ταύτην τὴν ἀρετὴν διδάσκει ἡμᾶς ὁ Παῦλος. ἀλλ' οὐ δεῖ ἀξελθεῖν ἡμᾶς τοῦ προκειμένου. δεῖξαι γὰρ ὡς ὁ σκοπὸς πείσῃ τὴν ὁδὸν μετανοίας, τὴν ταπεινοφροσύνην· ὅτι ὁ πλούσιος οὐκ ἐταπεινοφρόνησεν, ἀλλ' ἀληθῶς εἶπε, καὶ ἰδίας ἁμαρτίας ἀπογυμνώσας· καὶ δίκαιος ἐφάνη, οὐ χρήματα καταδυών, οὔτε πλατὺν διατεμών, οὔτε πολλὴν ὁδὸν πεζεύσας, οὔτε ἄπειρα πλατὺν περάσας, οὔτε φίλους ἀξιώσας, οὔτε χρήσιμον πολιτὸν κατορθώσας· ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνης δικαιοσύνην ἐκτήσατο, καταξιωθεὶς τῆς βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡ δόξα, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐπιφάνεια

χ. σελήνης

χ. γυμνώσας.

ἴσ. ἀξιώσας

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ. Λογ. δ.

Ἐγὼ δὲ ὑμῶν ἀπολείφθην, ἀλλ' οὐκ ἐκών, ἀλλ' ἀναγκασθείς· ἀπολείφθην ὄντι σώματι, οὐ γνώμῃ· ἀπολείφθην ἀπουσίᾳ σαρκὸς, οὐ διαθέσει διανοίας. καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ ὑμᾶς, καὶ ὑπὲρ τῆς διανοίας ἔφερον. πάλιν, ἀδελφοὶ, τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην νοσοῦντες πρέποντες, ἀκριβεστέρως ἐπανορθώσασθε τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐνδυόμενοι. ἐπὶ γὰρ τὰ λείψανα τῆς ἀρρωστίας ἔχων, ἔδραμον πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. οἱ μὲν γὰρ ἀρρωστοῦντες λυπτὰ καὶ βαλανεῖα * ζητοῦσι, ἐγὼ δὲ τὰ ποθούμενα ὑμῶν πρόσωπα ἄξιον ἡγησάμην θεάσασθαι, καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιθυμίαν τῆς ἀκριβάστου ἐπιπληρῶσαι. τοῦτο τὸ μέγα καὶ ἀλμιῶν οὐκ ἔχει, τὴν θάλασσαν ταύτην τῆς κυμάτων ἀπηλλαγμένην, ἦλθον ὑμῶν τὴν ἀρούραν τὴν κεκαθαρμένην ἰδεῖν. ὡς γὰρ τοιοῦτος λιμήν, οἵος ἡ ἐκκλησία; τίς τοιοῦτος παράδεισος, ὡς ἡ σύνοδος ἡ ὑμετέρα; οὐκ ἔστι τοῦτο ὄφις ἐπιβουλεύων, ἀλλ' ὁ Χριστὸς μυσταγωγῶν· οὐκ ἔστιν Εὔα ὑποσκελίζουσα, ἀλλ' ἡ ἐκκλησία ὀρθοῦσα· οὐκ ἔστι τοῦτο φύλλα δένδρων, ἀλλ' ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματος· οὐκ ἔστι τοῦτο φραγμὸς ἀκανθῶν, ἀλλ' ἄμπελος εὐθηνοῦσα. ἐὰν δὲ ἄκανθαν εὕρω, εἰς ἐλαίαν μεταφέρω. ἐν γὰρ ἀπειρίᾳ φύσεως τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἐλευθερίᾳ προαιρέσεως τετίμηται. ἐὰν δὲ λύκον εὕρω, πρόβατον ποιῶ· οὐ τὴν φύσιν μεταβάλλω, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν μεταφέρω. διὰ τοῦτο οὐκ ἀν τις ἀμάρτοι τῆς κτίσεως τὴν ἐκκλησίαν μείζονα προσειπών. ἡ μὲν γὰρ κτίσις περιελάμβανε τὰ ζῶα, καὶ ἐφύλαττε ζῶα· ἡ δὲ ἐκκλησία προσλαμβάνει τὰ ζῶα, καὶ μεταβάλλει. οἷον τι λέγω· εἰσῆλθεν ἐκ θέρους, καὶ ἐξῆλθεν θέρος· εἰσῆλθε λύκος, καὶ ἐξῆλθε λύκος· εἰσῆλθέ τις θέρος ἐν ταύτῃ, καὶ ἐξέρχεται πρόσκαιρα· εἰσέρχεται λύκος, καὶ ἐξέρχεται πρόβατον· εἰσέρχεται ὄφις, καὶ ἐξέρχεται ἥμερον, οὐ τῆς φύσεως μεταβαλλομένης, ἀλλὰ τῆς κακίας ἐλαυνομένης. διὰ τοῦτο ἀεὶ τὸν ἐκκλησίαν μετανοίας κηρύττω λόγον· ἡ γὰρ μετάνοια δεῖπνον καὶ φόβητρον τῷ ἁμαρτάνοντι, φάρμακον τῷ πλημμελοῦντι,

χ. περιελάμβανε τὰ ζῶα, καὶ μεταβάλλει.

* μετὰ τὴν ἀρρωστίαν

γὼ ἀνέλυσα τὴν ὀργήν μου. καί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἠλίαν· Εἶδες πῶς ἐπορεύθη Ἀχαὰβ πενθῶν καὶ σκυθρωπάζων; οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὀργήν μου. Εἶδες ὅτι τὸ πενθῆσαι ἐξαλείφει ἁμαρτίας;

Ἔχεις δὲ καὶ τρίτην ὁδὸν μετανοίας. πολλὰς δὲ ὁδοὺς μετανοίας εἶπον, ἵνα τῇ ποικιλίᾳ τῶν ὁδῶν εὔκολόν σοι τὴν σωτηρίαν ἐργάζωμαι. ποίαν ταύτην; ταπεινοφροσύνην, καὶ ἔλυσας τὰς σειρὰς τῶν ἁμαρτιῶν. καὶ ἔχεις καὶ ταύτης ἀπόδειξιν ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς, ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῆς κατὰ τὸν τελώνην καὶ τὸν Φαρισαῖον. Ἀνῆλθον, φησίν, ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ τελώνης εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι. (Λουκ. ιη. ι.) καὶ ἤρξατο ὁ Φαρισαῖος τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀπαριθμεῖσθαι· Οὐκ εἰμὶ ἐγώ, φησιν, ἁμαρτωλὸς, ὡς πᾶς ὁ κόσμος· οὔτε ὡς ὁ τελώνης οὗτος. ἄθλιε καὶ ἀκόρεστε τῇ ψυχῇ, ὅλην τὴν οἰκουμένην κατεδίκασας· διὰ τί καὶ τὸν πλησίον σου ἔθλιψας; οὐκ ἤρκεσέ σοι ἡ οἰκουμένη, εἰ μὴ καὶ τὸν τελώνην κατέκρινας. πάντας ἐντεῦθεν διέβαλες, καὶ οὐδὲ τοῦ ἑνὸς ἀνδρὸς ἐφείσω; οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὡς πᾶς ὁ κόσμος, οὐδὲ ὡς ὁ τελώνης οὗτος. δὶς νηστεύω τῆς ἑβδομάδος, ἀποδεκατῶ τὰ ὑπάρχοντα τοῖς πτωχοῖς. ἀλαζονείας ῥήματα ἐφθέγξατο. ἄθλιε ἄνθρωπε· ἔστω, τὴν οἰκουμένην κατεδίκασας· τί καὶ τὸν ἐγγύς σου τελώνην ἐπέπληξας; οὐκ ἐνεπλήσθης τῇ κατηγορίᾳ τῆς οἰκουμένης, εἰ μὴ καὶ τὸν σὺν σοὶ κατέκρινας. Τί οὖν ὁ τελώνης; ἀκούσας ταῦτα, οὐκ εἶπε· σὺ γὰρ τίς εἶ ὁ ταῦτά μοι λέγων; πόθεν οἶδας τὸν βίον μου; οὐ συνδιέτριψάς μοι, οὐ συνέμεινας, οὐ συνεχρόνισας. διὰ τί τοσαύτῃ ὑπερηφανίᾳ; σοὶ γὰρ τίς μαρτυρεῖ ἀγαθοεργίας; τί σεαυτὸν ἐπαινεῖς; τί σεαυτῷ χαρίζῃ; ἀλλ' οὐδὲν τούτων εἶπεν ὁ τελώνης, ἀλλὰ κύψας προσεκύνησε καὶ εἶπεν· Ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ ταπεινοφρονήσας ὁ τελώνης, ἐγένετο δίκαιος. (Λουκ. ιη. ιγ.) ὁ δὲ Φαρισαῖος κατῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ δικαιοσύνην ἀπολέσας, καὶ ὁ τελώνης κατῆλθε δικαιοσύνην κτησάμενος, καὶ ῥήματα ἐνίκησαν πράγματα. ὁ μὲν γὰρ ἔργοις δικαιοσύνην ἀπώλεσεν, ὁ δὲ λόγῳ ταπεινοφροσύνης δικαιοσύνην ἐκτήσατο· καίτοιγε οὐδὲ ταπεινοφροσύνη ἦν ἐκείνη. ταπεινοφροσύνη γάρ τοῦτό ἐστιν, ὅταν τις μέγας ὢν, ἑαυτὸν ταπεινοῖ. τοῦτο δὲ τοῦ τελώνου οὐκ ἦν ταπεινοφροσύνη, ἀλλ' ἀλήθεια. ἀληθῆ γὰρ ἦν τὰ ῥήματα. ἁμαρτωλὸς γὰρ ἦν. τί γὰρ τελώνου χεῖρον, εἰπέ μοι; τῶν ἀλλοτρίων συμφορῶν ἐστι πραγματευτής, τῶν ἀλλοτρίων πόνων συμμεριστής. καὶ τὸν μὲν κάματον οὐκ ἐπιβλέπει, τοῦ δὲ κέρδους συμμερίζεται· ὥστε ἐσχάτη ἁμαρτία τοῦ τελώνου. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν ὁ τελώνης, ἢ πεπαρρησιασμένη βία, ἔννομος ἁμαρτία, εὐπρόσωπος πλεονεξία. τί γὰρ χεῖρον τελώνου τοῦ καθεζομένου κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἀλλοτρίων πόνων τοὺς καρποὺς τρυγῶντος; καὶ ὅτι μὲν τῷ καμάτῳ, οὐδεμία αὐτῷ φροντίς· ὅτι δὲ τὸ κέρδος, ἐξ ὧν οὐκ ἔκαμε τὴν μερίδα λαμβάνει. ὥστε εἰ ἁμαρτωλὸς ὢν ὁ τελώνης, τοσαύτης ἐπέτυχε τῆς δωρεᾶς ταπεινοφρονήσας, πόσῳ μᾶλλον ὁ ἐνάρετος ὢν καὶ ταπεινοφρονῶν; ὥστε ἐὰν ὁμολογήσῃς τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ταπεινοφρονήσῃς, δίκαιος γίνῃ. θέλεις δὲ μαθεῖν ταπεινόφρονα τίς ἐστι; βλέπε Παῦλον τὸν ὄντως ταπεινόφρονα, Παῦλον τὸν διδάσκαλον τῆς οἰκουμένης, τὸν ῥήτορα τὸν πνευματικὸν, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν λιμένα τὸν ἀκύμαντον, τὸν πύργον τὸν ἀσάλευτον, τὸν ἐν σώματι βραχεῖ τὴν οἰκουμένην κυκλοῦντα, καὶ καθάπερ ὑπόπτερον ταύτην περιδραμόντα. βλέπε ἐκεῖνον ταπεινοφρονοῦντα, τὸν ἰδιώτην καὶ φιλόσοφον, τὸν πένητα καὶ πλούσιον. ἐκεῖνον ἀληθῶς ταπεινόφρονα λέγω, τὸν μυρίους καμάτους ἀντλήσαντα, τὸν μυρία τρόπαια κατὰ τοῦ διαβόλου ἐνδειξάμενον, τὸν κηρύττοντα καὶ λέγοντα, Ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον πάντων ἐκοπίασα. (α. Κορ. ιε. ι.) ὁ φυλακὰς ὑπομείνας καὶ πληγὰς καὶ μάστιγας, ὁ δι' ἐπιστολῶν τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσας, ὁ οὐρανίᾳ φωνῇ κληθεὶς, ἐκεῖνος ταπεινοφρονεῖ λέγων· Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. (α. Κορ. ιε. θ.) εἶδες ταπεινοφροσύνης μέγεθος; εἶδες Παῦλον ταπεινοφρονοῦντα, ἐλάχιστον ἑαυτὸν καλοῦντα; Ἐγὼ γάρ εἰμι, φησιν, ὁ ἐλάχιστος τῶν

Margin notes: γρ. [illegible] (beside line 10); γρ. ποιεῖς τα (beside line 16)

πληρωμήν. ἐκήρυξεν νηνεΐδη, ἵνα φόβον ποιήσωσι. τί οὖν γέγονεν; ἐλιθάσθη Ναβουθαί, καὶ ἀπέθανε. μεθοδεύσωμεν ὁ Ἰεζάβελ λέγει τῷ Ἀχαάβ· δώσω, κληρονομήσωμεν τὸν ἀμπελῶνα, ὅτι ἀπέθανε Ναβουθαί. ὁ δὲ λυπηθεὶς ὡς ὁ πρότερον, εἰσῆλθε μόνος, ἵνα ἐκληρονόμησε τὸν ἀμπελῶνα. πέμπει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς Ηλίαν τὸν προφήτην. ἀπελθέ, φησίν, εἶπον τῷ Ἀχαάβ· διὰ τοῦτο ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, ὅτως ἐκχυθήσεται τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου. δηλαδὴ ἡ ὀργή, ἀπαρτισμένη ἡ ἀπόφασις, πεπληρωμένη ἡ κατάδικη. καὶ ὅσα πρὸς πέμπει αὐτόν. εἰς τὸν ἀμπελῶνα. ὅπου ἡ παρανομία, ἐκεῖ καὶ ἡ τιμωρία. καὶ τί φησιν; ἰδὼν αὐτὸν Ἀχαάβ λέγει· εὕρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου; ναὶ τὸν, ὅτι πέπρακα σεαυτὸν τοῦ ἁμαρτάνειν. εὕρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου; ὅτι ἤλεγχε καὶ ὁ Ηλίας τὸν Ἀχαάβ, ὁ Ἀχαάβ εἰδὼς ὅτι ἥμαρτεν, ἀεὶ μοι ἤλεγχές με, φησί, νῦν ὁ βούλομαι ὑπεύθυνός μοι γενέσθαι. ἤδει γὰρ ὅτι ἡμάρτηκε. παροξύνει αὐτὸν τὴν ἀπόφασιν. τοῦτ' ἔστι λέγει Κύριος, φησίν· διὰ τοῦτο ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας καὶ αἷμα δικαίου ἐξέχεας, ὅτως ἐκχυθήσεται τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου, καὶ οἱ κύνες λείξουσι τὸ αἷμά σου. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀχαάβ ἐσώφρονισθη, ἐταπείνωσε καὶ πεισθεὶς ὅτι τὴν ἁμαρτίαν. ἐσώσω τὴν ἀδικίαν, καὶ ἔλυσε τὴν κατ' αὐτοῦ δίκην ὁ Θεός. ἀλλ' ὅρα αἰαλήσασα τοῦ Ηλίου, ἵνα μὴ [ὡς] φύσει φανῇ ὁ Ηλίας, καὶ πάθῃ τι ὅπερ ἔπαθεν ὁ Ἰωνᾶς. ἐσωθεὶς γὰρ ἔπαθεν ὁ Ἰωνᾶς. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Ἀπελθε, κήρυξον εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν, καὶ ἡ κατοικοῦσα δώδεκα μυριάδες δύο χιλιάδες χωλεῖς χωλαίνουσι καὶ παιδία, ἔτη τρεῖς ἡμέρας, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ὁ Ἰωνᾶς οὐκ ἐβούλετο ἀπελθεῖν, εἰδὼς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· ἀλλὰ τί ποιεῖ; εἰς Φυλακὴν τρέπεται. λέγει γάρ, ἐγὼ ἀπέρχομαι κηρύσσων, σὺ φιλάνθρωπος ὢν μεταμέλῃ, ἐγὼ δὲ ὡς ψευδοπροφήτης αἰσχυνθήσομαι. ἀλλ' ὅμως ἡ θάλασσα αὐτὸν λαβοῦσα οὐκ ἔκρυψεν, ἀλλ' ἀπέδωκε τῇ γῇ, καὶ ἀπέσωσε πάλιν εἰς Νινευί, καθάπερ δοῦλον ζωὸν ὄλεθρον ζωὸν δοῦλον ἀφανισθησόμενον. κατέβη, φησίν, Ἰωνᾶς τὸν Φυγεῖν, καὶ εὗρε πλοῖον βαδίζον εἰς Θαρσεῖς, καὶ ἔδωκε ναῦλον αὐτῷ, καὶ ἐμβὰς εἰς αὐτό. ποῦ φεύγεις, Ἰωνᾶ; εἰς γῆν ἀλλοτρίαν ἀπέρχῃ; τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. ἀλλ' εἰς τὴν θάλασσαν; ἀλλ' Αὐτοῦ ἐστιν ἡ θάλασσα, καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτήν. ἀλλ' εἰς τὸν ἄδην; οὐκ ἤκουσας τοῦ Δαβὶδ λέγοντος, Ὅμοιος σοὶ ἄδικοις ἔργα τοῦ δικαίου σου; ἀλλ' ὅμως σκότος φόβῳ καταχθόνιος, ἔφυγε τὴν δοκεῖν. Θεὸν γὰρ ἀληθῶς φυγεῖν ἀδύνατον. ὅμως ὅτε ἐπεκράτησεν αὐτοῦ ἡ θάλασσα, καὶ ἦλθεν εἰς Νινευί, ἐκήρυξε λέγων· ὅτι ἔτη τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ἵνα γνῷς, ὅτι τοῦτο ἔχων ἐν διανοίᾳ εἰς φυλακὴν ἔδωκεν ἑαυτόν, ὅτι ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος ὢν μετάνοιαν εἶδε τὴν καλήν, ἠθέλησε φεῖσαι αὐτῶν, καὶ ἔμελλεν αὐτὸς ὡς ψευδοπροφήτης εἶναι, αὐτὸς ἑαυτὸν ἔλεγχεν. μὴ γὰρ ὃ κηρύξας ἐν τῇ Νινευὶ ἔξελθεν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ περιέμενε τί ἂν γένηται. ὅτε γὰρ εἶδε τρεῖς ἡμέρας παρελθούσας, καὶ ἀδάμαστον αὐτὸν τῇ ἀπειλῇ γινόμενον, τότε καὶ λογισμὸν κινεῖ, καὶ λέγει· Οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι μου, οὓς ἔλεγον· ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήμων ἐστί, καὶ μακρόθυμος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων; ἵν' οὖν μή τι γένηται παθὼν Ηλίας, ὅπερ καὶ Ἰωνᾶς, λέγει ὁ Θεὸς τὸν αὐτόν δι' ὧν ὁ Ἀχαάβ συνεχώρησε. καὶ τί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ηλίαν; εἶδες πῶς ἐπορεύθη Ἀχαάβ πεσὼν καὶ σωφρονήσας ἐνώπιόν μου; ἀλλὰ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ. βαδίζε· διαστείλας δούλου ζωὴν ἔχει, καὶ ἀπολογεῖται Θεὸς ἀνθρώπῳ ὑπὲρ ἀνθρώπου. μὴ νόμιζε, φησίν, ὅτι ἁπλῶς συνεχώρησα αὐτῷ· μετεῤῥύθμισον τὸν τρόπον, καὶ μετέβαλε τὴν ὀργήν μου καὶ ἀνέλυσα. καὶ ἵνα μὴ νομισθῇς ὡς ψευδοπροφήτης (σὺ γὰρ ἀληθῶς εἶπας) εἰ μὴ μετέβαλε τὸν τρόπον, ὑπόμνησιν εἶχε τὴν ἀποφάσεως. ἀλλὰ σοῦ μετέβαλε τὸν τρόπον, καὶ ἐγὼ

Λογ. οθ. 782 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

πληρωμήν. ἐκήρυξεν νηνεΐδη, ἵνα φόβον ποιήσωσι. τί οὖν γέγονεν; ἐλιθάσθη Ναβουθαί, καὶ ἀπέθανε. μεθοδεύσωμεν ὁ Ἰεζάβελ λέγει τῷ Ἀχαάβ· δώσω, κληρονομήσωμεν τὸν ἀμπελῶνα, ὅτι ἀπέθανε Ναβουθαί. ὁ δὲ λυπηθεὶς ὡς ὁ πρότερον, εἰσῆλθε μόνος, ἵνα ἐκληρονόμησε τὸν ἀμπελῶνα. πέμπει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεὸς Ηλίαν τὸν προφήτην. ἀπελθέ, φησίν, εἶπον τῷ Ἀχαάβ· διὰ τοῦτο ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας, ὅτως ἐκχυθήσεται τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου. δηλαδὴ ἡ ὀργή, ἀπαρτισμένη ἡ ἀπόφασις, πεπληρωμένη ἡ κατάδικη. καὶ ὅσα πρὸς πέμπει αὐτόν. εἰς τὸν ἀμπελῶνα. ὅπου ἡ παρανομία, ἐκεῖ καὶ ἡ τιμωρία. καὶ τί φησιν; ἰδὼν αὐτὸν Ἀχαάβ λέγει· εὕρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου; ναὶ τὸν, ὅτι πέπρακα σεαυτὸν τοῦ ἁμαρτάνειν. εὕρηκάς με, ὁ ἐχθρός μου; ὅτι ἤλεγχε καὶ ὁ Ηλίας τὸν Ἀχαάβ, ὁ Ἀχαάβ εἰδὼς ὅτι ἥμαρτεν, ἀεὶ μοι ἤλεγχές με, φησί, νῦν ὁ βούλομαι ὑπεύθυνός μοι γενέσθαι. ἤδει γὰρ ὅτι ἡμάρτηκε. παροξύνει αὐτὸν τὴν ἀπόφασιν. τοῦτ' ἔστι λέγει Κύριος, φησίν· διὰ τοῦτο ἐφόνευσας καὶ ἐκληρονόμησας καὶ αἷμα δικαίου ἐξέχεας, ὅτως ἐκχυθήσεται τὸ αἷμά σου, καὶ αἱ πόρναι λούσονται ἐν τῷ αἵματί σου, καὶ οἱ κύνες λείξουσι τὸ αἷμά σου. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀχαάβ ἐσώφρονισθη, ἐταπείνωσε καὶ πεισθεὶς ὅτι τὴν ἁμαρτίαν. ἐσώσω τὴν ἀδικίαν, καὶ ἔλυσε τὴν κατ' αὐτοῦ δίκην ὁ Θεός. ἀλλ' ὅρα αἰαλήσασα τοῦ Ηλίου, ἵνα μὴ [ὡς] φύσει φανῇ ὁ Ηλίας, καὶ πάθῃ τι ὅπερ ἔπαθεν ὁ Ἰωνᾶς. ἐσωθεὶς γὰρ ἔπαθεν ὁ Ἰωνᾶς. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· Ἀπελθε, κήρυξον εἰς Νινευὶ τὴν πόλιν, καὶ ἡ κατοικοῦσα δώδεκα μυριάδες δύο χιλιάδες χωλεῖς χωλαίνουσι καὶ παιδία, ἔτη τρεῖς ἡμέρας, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ὁ Ἰωνᾶς οὐκ ἐβούλετο ἀπελθεῖν, εἰδὼς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν· ἀλλὰ τί ποιεῖ; εἰς Φυλακὴν τρέπεται. λέγει γάρ, ἐγὼ ἀπέρχομαι κηρύσσων, σὺ φιλάνθρωπος ὢν μεταμέλῃ, ἐγὼ δὲ ὡς ψευδοπροφήτης αἰσχυνθήσομαι. ἀλλ' ὅμως ἡ θάλασσα αὐτὸν λαβοῦσα οὐκ ἔκρυψεν, ἀλλ' ἀπέδωκε τῇ γῇ, καὶ ἀπέσωσε πάλιν εἰς Νινευί, καθάπερ δοῦλον ζωὸν ὄλεθρον ζωὸν δοῦλον ἀφανισθησόμενον. κατέβη, φησίν, Ἰωνᾶς τὸν Φυγεῖν, καὶ εὗρε πλοῖον βαδίζον εἰς Θαρσεῖς, καὶ ἔδωκε ναῦλον αὐτῷ, καὶ ἐμβὰς εἰς αὐτό. ποῦ φεύγεις, Ἰωνᾶ; εἰς γῆν ἀλλοτρίαν ἀπέρχῃ; τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. ἀλλ' εἰς τὸν ἄδην; οὐκ ἤκουσας τοῦ Δαβὶδ λέγοντος, Ὅμοιος σοὶ ἄδικοις ἔργα τοῦ δικαίου σου; ἀλλ' ὅμως σκότος φόβῳ καταχθόνιος, ἔφυγε τὴν δοκεῖν. Θεὸν γὰρ ἀληθῶς φυγεῖν ἀδύνατον. ὅμως ὅτε ἐπεκράτησεν αὐτοῦ ἡ θάλασσα, καὶ ἦλθεν εἰς Νινευί, ἐκήρυξε λέγων· ὅτι ἔτη τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται. ἵνα γνῷς, ὅτι τοῦτο ἔχων ἐν διανοίᾳ εἰς φυλακὴν ἔδωκεν ἑαυτόν, ὅτι ὁ Θεὸς φιλάνθρωπος ὢν μετάνοιαν εἶδε τὴν καλήν, ἠθέλησε φεῖσαι αὐτῶν, καὶ ἔμελλεν αὐτὸς ὡς ψευδοπροφήτης εἶναι, αὐτὸς ἑαυτὸν ἔλεγχεν. μὴ γὰρ ὃ κηρύξας ἐν τῇ Νινευὶ ἔξελθεν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ περιέμενε τί ἂν γένηται. ὅτε γὰρ εἶδε τρεῖς ἡμέρας παρελθούσας, καὶ ἀδάμαστον αὐτὸν τῇ ἀπειλῇ γινόμενον, τότε καὶ λογισμὸν κινεῖ, καὶ λέγει· Οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι μου, οὓς ἔλεγον· ὅτι ὁ Θεὸς ἐλεήμων ἐστί, καὶ μακρόθυμος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων; ἵν' οὖν μή τι γένηται παθὼν Ηλίας, ὅπερ καὶ Ἰωνᾶς, λέγει ὁ Θεὸς τὸν αὐτόν δι' ὧν ὁ Ἀχαάβ συνεχώρησε. καὶ τί φησιν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ηλίαν; εἶδες πῶς ἐπορεύθη Ἀχαάβ πεσὼν καὶ σωφρονήσας ἐνώπιόν μου; ἀλλὰ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ. βαδίζε· διαστείλας δούλου ζωὴν ἔχει, καὶ ἀπολογεῖται Θεὸς ἀνθρώπῳ ὑπὲρ ἀνθρώπου. μὴ νόμιζε, φησίν, ὅτι ἁπλῶς συνεχώρησα αὐτῷ· μετεῤῥύθμισον τὸν τρόπον, καὶ μετέβαλε τὴν ὀργήν μου καὶ ἀνέλυσα. καὶ ἵνα μὴ νομισθῇς ὡς ψευδοπροφήτης (σὺ γὰρ ἀληθῶς εἶπας) εἰ μὴ μετέβαλε τὸν τρόπον, ὑπόμνησιν εἶχε τὴν ἀποφάσεως. ἀλλὰ σοῦ μετέβαλε τὸν τρόπον, καὶ ἐγὼ

χ. σώσειν

Ιων. α C.

Ψαλ. πη. 1C. 48. α.

Ψαλ. ν. 5.

Ιων. δ. C.

γ. Βασ. κα. κθ.

χεται τοὺς ⟨W⟩ τοιούτους. ὅτω γὰρ ἡ ὅπι τῷ ἰατρῷ χῇ· ὅτῳ ἰαθῇς ἀθυμήσῃ, ἀλλ' ἵνα ἰαθῇς ὑπὸ τοῦ χειρίζοντος χῇ. Ὁ αὐτὸς δὲ οὗτος· τοιούτους ἰδὼν ὁ ἁμαρτικὸς, ἡ τοιούτους ἰδὼν ὁ τὰ φάρμακα ὑπικομίζων ὄμβρος. ἔρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ Νάθαν, ἡ οὐκ εὐθὺς ἀπὸ θυρῶν ἐλέγχει αὐτὸν ἡ λέγει, παιδεύομεν ἡ διδάσκει, μοιχὸν ἡ φονέα· τοσαύτας τιμὰς ἐδίξω τῷ Θεοῦ, δ σὺ τὰ ἐντολάς αὐτοῦ κατεπάτησας; οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν ὁ Νάθαν, ἵνα μὴ δυσχερεστέρους αὐτοὺς ἀπεργάσηται. δημοσιεύομεν γὰρ τὰ ἁμαρτήματα, εἰς αἰσχρωτίαν τοιοῦτον καλοῦντες ⟨W⟩ ἁμαρτάνοντα. ἔρχεται οὖν πρὸς αὐτὸν, ἡ δρᾶμα δίκης ὑφαίνει, καὶ φησὶ βασιλεῦ, δίκη μοί ἐστι πρὸς σέ. ἦν τις πλούσιος, ἡ ἦν τις πένης. εἶχε δὲ ὁ πλούσιος βοῶν ἀγέλας πολλάς· ἦν δὲ ὁ πένης ἀμνάδα ἕν μίαν, ἣν τις ἐκ τῆς ποτηρίου αὐτοῦ ἔπινε, ἡ ἐκ τῆς τραπέζης αὐτοῦ ἤσθιε, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ἐκάθευδεν. ἐοικὸς οὖν ἦν τὸ μήλιον τῆς μήτρος τοῖς τέκνοις δίκην. ἐλθόντος δὲ ξένου τινός, ἐφείσατο ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων, ἡ λαβὼν τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος, ἔσφαξεν αὐτήν. Εἶδες πῶς ὑφαίνει δρᾶμα, τῷ κατηγόρῳ ὑπικεκρυμμένον ἔχων τὸ σιδήριον; τί οὖν ὁ βασιλεύς; νομίζων τὴν ἀλλοῦ ἀποφαίνεσθαι, ὀξυτάτην ἐπήγαγε τὴν ἀπόφασιν. τοιοῦτοι γὰρ ⟨W⟩ δικάζουσι τὰ ἀλλότρια ῥᾳδίως καὶ ἀποτόμως ποιοῦνται τὰς ἀποφάσεις καὶ ἀποτόμως διδάσκει. τί φησιν ὁ Δαβίδ; ζῇ Κύριος, ἄξιος θανάτου ὁ τοιοῦτος, τὴν ἀμνάδα τετραπλάσιον. τί οὖν ὁ Νάθαν; οὐκ ἐμάλαξε πολλαῖς ὥραις τὸν πληγὸν, ἀλλ' εὐθὺς ἐκφαίνει τὸ ὀξυτάτην ἐπήγαγε τὴν τομὴν, ἵνα μὴ κλέψῃ τὴν αἴσθησιν τὸ φάρμακον. σὺ εἶ, βασιλεῦ. τί οὖν ὁ βασιλεύς; Ἠδίκηται τῷ Κυρίῳ, φησίν. οὐκ εἶπε, τίς γὰρ εἶ ὁ ἐλέγχων με; πῶς δέ σε ἀπέφλε παρρησιάζεσθαι; ποίᾳ δὲ τόλμῃ τοῦτο πεποίηκας; οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν, ἀλλὰ ζωέγρει τὴν ἁμαρτίαν, ἡ τί φησιν; ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ. τί οὖν ὁ Νάθαν πρὸς αὐτόν; Καὶ Κύριος ἀφῆκε τὸ ἁμάρτημά σου. ἑαυτὸν κατεδίκασας; ἐγὼ συγχωρῶ σοι τὴν κατάδικον. θυμωθεὶς ὡμολόγησας τὴν ἁμαρτίαν; ἔλυσας τὴν ἁμαρτίαν. σαυτῷ τὴν κατάδικον ἐπικαλεῖς; ἐγὼ ἔλυσα τὴν ἀπόφασιν. Εἶδες πῶς ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον, Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς; ποῖος κάμνεις ἐστὶ, τὸ εἶπεῖν πρῶτος τὴν ἁμαρτίαν;

Ἔχεις μετανοίας ὁδὸν ἡ ἐπέρασεν. ποίαν δὴ ταύτην; τὸ πεισθῆσαι τὴν ἁμαρτίαν. ἥμαρτες; πείσθησον, ἡ λύεις τὴν ἁμαρτίαν. ποῖος κάμνεις ἐστὶ; οὐδὲν σε πλέον ἀπαιτῶ, ἢ τὸ πεισθῆσαι τὴν ἁμαρτίαν. ὃ λέγω σοι πολλάκις τιμεῖν, ὅτι εἰς λιμῶνας καταγαγεῖν, ὅτι εἰς λαμπρὰς ἀπολῦσαι, ὅτι ὁδοιπορῆσαι, ὅτι χρήματα καταβαλεῖν, ὅτι κερμάτων ἀγείων δίοδον ποιήσασθαι· ἄλλα τί; πείσθησον ὅτι τῇ ἁμαρτίᾳ. ἡ πόθεν τοῦτο, φησι, ὅτι ἐὰν πεισθήσω, λύω τὴν ἁμαρτίαν; ἔχεις δὲ τούτου ἀπόδειξιν ἐκ τῆς θείας γραφῆς. ἰδοὺ γὰρ Ἀχαὰβ βασιλεὺς· δίκαιος οὗτος μαρτυρεῖται, ἐβασίλευσε δὲ οὗτος εἰς κακὰ· καὶ Ἰεζάβελ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. οὗτος πικρὸς Ναβουθαὶ Ἰσραηλίτου ἀμπελῶνα ἐπεθύμησε, ἡ ἀπέφλε τοὺς αὐλοὺς λέγων· Δός μοι ⟨W⟩ ἀμπελῶνά σου, οὗ ἐπεθύμησα, ἡ ἢ ἀργύριον λαβὲ παρ' ἐμοῦ, ἢ ἀπάλλαγμα τοῦ τόπου. ὁ δὲ εἶπε· μὴ μοι γένοιτο κληρονομίαν πατέρων μου πωλῆσαί σοι. ὁ δὲ Ἀχαὰβ ἐπεθύμησε μὲν τοῦ ἀμπελῶνος, οὐκ ἤθελε δὲ βιάσασθαι αὐλοὺς, ὡς ἐκ τούτου κακοῦσι αὐλοὺς πείσαι. εἰσελθοῦσα δὲ πρὸς αὐλοὺς Ἰεζάβελ, γύναιον αἰσχύντου ἡ ἀπηρθρωμένον, ἀκάθαρτον ἡ ἀναίσχυντον, φησὶ· τί λυπῇ, ἡ οὐκ ἐσθίεις; δύασα, φάγε. ἐγὼ σε ποιῶ κληρονομῆσαι ⟨W⟩ ἀμπελῶνα Ναβουθαὶ τοῦ Ἰσραηλίτου. καὶ λαβοῦσα γράφει ὑπιστολὴν ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους λέγουσαν· κηρύξατε νηστείαν, καὶ ἥσατε ἄνδρας ψευδεῖς κατὰ Ναβουθαὶ, ὅτι βλάσφημοι Θεὸν καὶ βασιλέα, τυπτέσθω, λιθοβοληθήτω. ὡς νηστείαν ὑπεθεμένης ἀνομίας πε-

β. Βασ. 16 α.

γ. Βασ. κα. α.

πρὸν, ὅτι ἄλλο τι τοιοῦτον σοφόν. λέγει εἰπὼν, ὑπολαμβάνουσι δηλονότι τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ εἰπὼν, ὅτι ἥμαρτηκα. καὶ πόθεν τοῦτό, φησιν, ὅτι ἐὰν εἴπω τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, λύω τὴν ἁμαρτίαν; ἐγὼ ἐν τῇ γραφῇ καὶ οἱ εἰπόντα καὶ λύσαντα, καὶ οἱ μὴ εἰπόντα καὶ καταχριθέντα. Καὶν ἀπέκτεινε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἄβελ τῷ φθόνῳ κατηχούμενος, ὡς τῷ φθόνῳ φόνον ἐπαχολουθήσαν. καὶ γὰρ λαβὼν αὐτὸν εἰς ὄρος πεδίον ἀφλε. καὶ τί φησι πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός; ὁ δικαιούμενος τὰ πρόσταγμα ἐρωτᾷ σε οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλ' εἰς μετάνοιαν ἕλκων αὐτὸν φιλάνθρωπα. ὅτι γὰρ οὐκ ἀγνοῶν αὐτὸν ἠρώτα, ἔδειξε· Ποῦ ἐστιν Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; ὁ δὲ εἶπεν, οὐκ οἶδα· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού εἰμι ἐγώ; ἔστω, οὐκ εἶ φύλαξ· ἀλλὰ τί δὲ ἀναιρετὴς; οὐκ ἐφύλαξας; ἀλλὰ τί καὶ ἀπέκτεινες; ὁμοῦ ὁμολογεῖς ταῦτα; αὐτὸς εἶ καὶ τῆς φυλακῆς. τί οὖν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός μὲ ἐκ τῆς γῆς. ἤλεγξεν εὐθέως, καὶ τὸν τιμωρίαν αὐτῷ ἐπήγαγε, καὶ τοσοῦτον ἀλλὰ φησι, ὅσον ἀλλὰ τὸν φονέα. οὐ γὰρ τοσοῦτον μισεῖ ὁ Θεὸς τὰ ἁμαρτήσαντα, ὅσον τὰ ἀναιδευσάμενα. ἀμέλει καὶν εἰς μετάνοιαν ἐλθόντα καὶ δίκην, ὅπως μὴ πρὸς εἶπε τὸν ἁμάρτημα. τί γὰρ φησι; μείζων ἡ ἁμαρτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με· διὰ τοῦτο, μείζονα ἥμαρτον, οὐκ εἰμὶ ἄξιος ζῆσαι. τί οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός; Στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. ἐπιμορίαν αὐτῷ ἀπέφηνε διαιτῶν καὶ χαλεπῶν. οὐκ ἀναιρῶ σέ, φησιν, ἵνα μὴ λήθῃ παραδοθῇ ἡ ἀλήθεια, δηλαδὴ ποιῶ σε νόμον ὑπὸ πάντων ἀναγινωσκόμενον, ἵνα ἡ συμφορὰ μήτηρ φιλοσοφίας γένηται. καὶ πρόεισιν ὁ Καὶν νόμος ἔμψυχος, σπλὴν κινουμένη, σιωπῶσα δὲ σάλπιγγος λαμπροτέραν ἀφίσα τὴν φωνήν. μή τις ποιήσῃ, φησὶ, ταῦτα, ἵνα μὴ πάθῃ τοιαῦτα. ἔλαβε τὴν τιμωρίαν διὰ τὴν δυσχέρειαν ταύτην, καὶ μὴ εἰρηκὼς, ἐλεγχθεὶς ᾖ, κατακρίθη διὰ τὴν ἁμαρτίαν. εἰ γὰρ ἑαυτῷ ὡμολόγησε, καὶ ἀξιόχρεως ἦν τὴν ἁμαρτίαν πρὸς εἶπε. ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, μάθε πῶς ἄλλος τις πρὸς εἶπεν, ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν. ἐλπίζω ὅτι τὸν Δαβὶδ τὸν προφήτην καὶ βασιλέα, μᾶλλον δὲ αὐτὸν ἡδέως ἀπὸ τῆς προφητείας καλῶ. ἡ μὲν γὰρ βασιλεία εἰς Παλαιστίνην· ἡ δὲ προφητεία εἰς τὰ σφάγια τῆς οἰκουμένης· καὶ ἡ μὲν βασιλεία μικρᾷ κατελύθη τῷ χρόνῳ, ἡ δὲ προφητεία ἀθάνατα φέρει τὰ ῥήματα. αἰρετώτερόν ἐστι καὶ ἐλθεῖν εἰς τὰ ῥήματα τοῦ Δαβὶδ λήθης παραδοθῆναι. σὺ δὲ πρόεπεσε μοιχείᾳ καὶ φόνῳ. Εἶδε γάρ, φησι, γυναῖκα καλὴν λουομένην, καὶ ἠράσθη αὐτῆς. Εἶπε τὰ δόξαντα αὐτῷ εἰς ἔργον ἐξήγαγε. δὲ ἰδοὺ ὁ προφήτης τὸ μοιχείᾳ, ὁ μνησικάκητος τὸ βορβόρῳ. ἀλλ' οὐκ ᾔδει, ὅτι ἥμαρτεν· ὅτως ἰδοὺ κεκαρωμένος ᾧ πάθη. τοῦ γὰρ ἰοβόλου μεθύοντος, καὶ τὸ ἅρμα ἀτάκτως φέρεται. ὅπερ ὁ ἰοβόλος καὶ ἅρμα, τοῦτο ψυχὴ καὶ σῶμα. ἐὰν ἡ ψυχὴ σκοτωθῇ, καὶ τὸ σῶμα τὸ βορβόρῳ κυλίεται. ἕως γὰρ ἔσπευδεν ὁ ἰοβόλος, καὶ τὸ ἅρμα καλῶς ἐλαύνεται· ὅταν δὲ ἰδοὺ τὸν αὐλῶνα ἀπορῇ, καὶ τὸ ἅρμα διωστεύεται. οὐκέτι ἡνιοχεῖ ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ βορβόρῳ κυλίεται. ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ σκοτωθῇ ἡ ψυχὴ, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ βορβόρῳ καὶ ἡδονῇ κυλίεται. τί οὖν ὁ Δαβίδ; ἐμοίχευσε, φησὶ, καὶ οὐκ ᾔδει, ὅτι ἁμάρτανε· ὑπὸ πνος, καὶ τοῦτο τὸ ἑξάτην πολιᾷ· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐὰν μὴ ῥᾳθυμῇς, οὔτε ἡ πολιά σε ὠφελῇ, οὔτε πάλιν, ἐὰν ἀσυδαίμων ᾖς, ἡ νεότης παραβλάψαι σε δύναται. οὐ γὰρ τῆς ἡλικίας ὁ ζῆλος, ἀλλὰ τῆς γνώμης τὸ κατόρθωμα· ὅθεν καὶ Δανιὴλ δίκαι ἐτῶν ὢν, καὶ ἕκαστος· καὶ ὁ πρεσβύτερος παλαιὸς τὸ ἡμέρας καὶ δράμα μοιχείας ἐπαρξάμενος. καὶ ὅτι ἐκείνους ἡ πολιὰ ὠφέλησεν, οὔτε τοῦτον ἡ νεότης παρέβλαψεν, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τὰ προτερήματα τῆς σωφροσύνης κεῖται. ὁ Δαβὶδ τὸ αὐτῇ τῇ πολιᾷ ὤν, καὶ τότε εἰς μοιχείαν ἐμπίπτων, φόνον εἰργάσατο, καὶ διέκειτο οὕτως, ὡς μηδὲ εἰδέναι αὐτὸν ὅτι ἥμαρτεν. ὁ γὰρ ἰοβόλος νεκρὸς ἰὸν μεθυσθεὶς ὑπὸ ἀκρασίας. τί οὖν ὁ Θεός; πέμπει πρὸς αὐτὸν Ναθὰν τὸν προφήτην. ὁ προφήτης ἐρ-

Γεν. δ. θ.

χ. αἰτίαν

χ. ἁμαρτάνει πε,

χ. δίκης

χ. ἐκ

Θεῷ τὴν φιλανθρωπίαν· δανείσωμεν, ἵνα εὕρωμεν αὐτὸν χρεώστην, ὡς ἔφθην εἰπών, ἐὰν μὴ δικαιῶν. αἰδεῖται γὰρ ὁ χρεώστης Ⓦ δανείσαντα· αἰδεῖται αὐτὸν, καὶ δυσωπεῖται. ἐὰν ἀπέλθῃ δανειστὴς εἰς ὕψος χρεώστου, ἐὰν μὲν ᾖ ἄπορος, φθάνει· ἐὰν δὲ εὔπορος, μετὰ πολλῆς δίκης ἁρπάζεται αὐτόν. ὅρα δέ μοι καὶ ἕτερον γράμμα τῆς δικαίου κρίσεως ἐν τῷ δανείζειν ἀναβλύζοντα. ἐὰν πάντα ὁ πένης καθεξῆς δανείσῃ, καὶ ἔλθῃ ἡ εἰς βασιλείαν ὁ δανεισάμενος, καὶ δυνήσεταί σοι λοιπὸν ἀποδοῦναι τὸ χρέος, καὶ θέλει σὲ πολλοῖς καὶ ἀποδίδωσιν, ἵνα μὴ αἰσχυνθῇ ὅτε τῇ μητέρᾳ καταξάσει· καὶ χρήζας μὲν ὁμολογεῖ, κρύπτει δὲ τὸν εὐεργετήσαντα, τὸν πατέρα ἐπιδιδοὺς αἰσχυνόμενος. ὁ δὲ Θεὸς οὐχ οὕτω ποιεῖ, ἀλλ' ἐν κρυπτῷ δανείζομενος, φανερὸς τὸ χρέος ἀποδίδωσιν. ὅτε μὲν γὰρ λαμβάνει, ἀφανίζει- ἴσ. λύτης λαμβάνει
ται νούσης ἐλεημοσύνης· ὅτε δὲ ἀποδίδωσι, ἐπ' ὄψεσι πάσης τῆς δημιουργίας ἀποδίδωσιν. ἀλλ' ἐρεῖ τις ἴσως, Διὰ τί δὲ, ὥσπερ ἐμοὶ τῷ πλουσίῳ δέδωκεν, οὐχὶ καὶ τῷ πένητι πολυπλασίως δέδωκεν; ἐδυνάμην μὲν καὶ σοὶ δοῦναι ὁμοίως καὶ τῷ πένητι, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν οὔτε σου ἄκαρπον εἶναι Ⓦ πλούτου, οὔτε ἑκείνου ἀμοιβὴν τοῦ πενίᾳ. σοὶ τῷ πλουτοῦντι, δέδωκε πλουτεῖν ἐλεημοσύνῃ, καὶ σκορπίζειν εἰς δικαιοσύνῃ. Ἐσκόρπισε γὰρ, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς Ⓦ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὁρᾷς ὅτι ὁ πλούσιος οὐκ ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης ἐπαυρίζει δικαιοσύνην αἰώνιον; ὅρα πάλιν καὶ Ⓦ πένητα. ὅπου οὐκ ἔχει πλοῦτον ᾧ ἐργάσεται δικαιοσύνην, ἔχει πενίαν ἐξ ἧς καρπούται ἀτρομήτως αἰώνιον. ἡ γὰρ ἀτρομητία τῶν πενήτων οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος, εἰ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΥΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΧΑΑΒ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΙΩΝΑΝ Ⓦ ΠΡΟΦΗΤΗΝ. ΛΟΓ. Γ.

ΕΙδετε τὴν πρώτην κυριακὴν πόλεμον καὶ νίκην; πόλεμον μὲν τῷ Διαβόλῳ, νίκην δὲ τοῦ Χριστοῦ; Εἴδετε πῶς μετανοίας ἐνεκαμάτευσε, καὶ ὁ Διάβολος τὸν πλησίον οὐκ ἐδάσατο, ἀλλ' ἐφοβήθη καὶ ἔφευξε; τί δίδοικας, ὦ Διάβολε; μετανοίας ἐγκαμμαζούσης; τί ὀδύρῃ; τί φείδῃ; ναί, φησι· δικαίως ὀδύρομαι καὶ θλίβομαι. μεγάλα μου σκεύη, φησὶν, ἥρπασεν ἡ μετάνοια αὕτη. ποῖα ταῦτα; τὸν πόρνον, Ⓦ πλώνην, Ⓦ λῃστὴν, Ⓦ βλάσφημον. καὶ γὰρ ἀληθῶς πολλὰ σκεύη αὐτοῦ ἥρπασεν ἡ μετάνοια, καὶ αὐτὸν τὸν ἀκρόπολιν αὐτοῦ καθεῖλε, καὶ χαλκεῖον ἔχει τὸν πλησίον τῆς μετανοίας. Εἶσιν, ἀγαπητὲ, ἀφ' ὧν ἡ πεῖρα προφητεύθη. τίνος οὖν ἕνεκεν ὁμιλίας τοιαύτης οὐκ ἀπολαύομεν, καὶ ἐφ' ἑκάστης εἰς τὸν ἐκκλησίαν ἀπαντῶμεν, τὸν μετάνοιαν ἀσπαζόμενοι; καὶ ἁμαρτωλὸς ἦς, εἴσελθε εἰς τὸν ἐκκλησίαν, ἵνα λέγῃς τῷ ἁμαρτίᾳ σου· καὶ δίκαιος ἦς, εἴσελθε, ἵνα μὴ ἐκπέσῃς τῆς δικαιοσύνης. λιμὸν γὰρ ἀμφοτέροις ὅτιν ἡ ἐκκλησία. ἁμαρτωλὸς εἶ; μὴ ἀπαγνῶς, ἀλλ' εἴσελθε μετάνοιαν προσδεχόμενος. ἥμαρτες; εἰπὲ τῷ Θεῷ ὅτι ἥμαρτηκα. ποῖος κάματος ἔστ; ποία πρόοδος; ποία θλῖψις; ποία στενοχωρία λόγοι εἰπεῖν, ὅτι ἥμαρτον; μὴ γὰρ σὺ, σαυτὸν ἐὰν μὴ εἴπῃς ἁμαρτωλὸν, οὐκ ἔχεις καθηγορεῖν Ⓦ Διαβόλου; προσλαβὲ καὶ αἱ πασαι αὐτοῦ τὰ ἀξιώματα, τὰ κατηγορεῖν. ἵνα οὖν οὐ προλαμβάνεις αὐτὸν, καὶ λέγῃς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἐξομολογῇ τὸ ἁμάρτημα, εἰδὼς ὅτι τοιοῦτον κατήγορον ἔχεις σιγῆσαι μὴ δυνάμενον; ἥμαρτες; εἴσελθε εἰς τὸν ἐκκλησίαν, εἰπὲ τῷ Θεῷ, ὅτι ἥμαρτον. ὀφείλει σε ἄλλο ἀπαιτῶ, ἢ τοῦτο μόνον. καὶ γὰρ θλῖψις χαλεπὴ φησὶ· λέγε σὺ ταῖς θλίψεσι σου προσεύχεσθαι, ἵνα δικαιωθῇς· εἰπὲ τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα λύσῃς τὴν ἁμαρτίαν. οὐκ ἔστιν ὁ τόπος κάματος, οὐδὲ πρόοδος λόγων, ὅπου χρημάτων δα-

χ. σημείων.

πάνη,

δεσποτου ὑπὸ δεσποτου δόξης αὐτὸ, ἢ φησὶ τὰ μὴ προσβατα εἰς δόξαν αὐτου, ἀλλ' ἡ ἐρημία δόξ
δι' ὠνυμων, ἢ ἔρει τοῖς εἰς δόξαν (εἰς τοῦθα προσέσχε, πῶς ὁ χρεώστης ὑπεύθυνον σπεῖ
Ματθ. κε λσθ. δανείσαντα, πῶς ὁ δανεισάμενος μὴ πολλῆς χάριτος ἀποδίδωσι) Δεῦτε οὖν βουλησόμενοι τὰ
παρ' ἐμοῦ, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.
τί γάρ πινων; Ὅπ ἐπίασα, ἢ ἐδίψασα καὶ μοι φαγεῖν ἐδίψησα, ἢ ἐποτίσατέ μοι· ξένος ἤμην, 5
ἢ συνηγάγετέ με· γυμνός, ἢ περιεβάλλετέ με· ἀσθενὴς ἢ * ἐν φυλακῇ, ἢ ἤλθετε πρὸς * ἐπεσκέψα-
μέ. Εἶτα οἱ καλῶς εἰς χαρὰν δεδεισάντες, εἰς τὴν οἰκείαν ἀστεῖσαν ἀφορῶντες, ἢ εἰς δού μοι.
τὴν ἀξίαν τῶν δεδεισαμένων, λέγουσι· Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ ἐθρέψαμεν,
Ψαλ. ρμδ. ιε. ἢ διψῶντα, ἢ ἐποτίσαμεν, Εἰς οὓς οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων ἐλπίζουσι, ἢ σὺ δίδως τὴν τροφὴν
αὐτῶν ἐν ἀφθονίᾳ; ὡς τῆς πολλῆς ἀγαθότητος· κρύπτει τὴν ἀξίαν Δεσπότου φιλανθρωπίαν. 10
Ἐπίασα γάρ, ἢ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ὡς τῆς πολλῆς ἀγαθότητος, ὡς τῆς ἀμέτρου χρηστό-
Ψαλ. ρμδ. ιϛ. τητος. Ὁ δίδους τροφὴν πάσῃ σαρκὶ, ἢ αἰσίγων ταῖς χερσὶ, τὸ ἐμπλῆσαι πάσῃ ζωῇ εὐδοκί-
ας, ἐπείνων, φησὶ, ἢ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, οὐ τῆς ἀξίας ἐλαφρυνόμενος, ἀλλὰ τῆς φιλανθρωπίας δοῦναι πλουσίως ἐγκυμονῶν. ἐδίψησα, ἢ ἐποτίσατέ με. τίς ὁ ταῦτα λέγων; ὁ λίμναις
Ἰωαν. ζ λπ. καὶ ποταμοῖς ἢ πηγαῖς τὴν τῶν ὑδάτων φύσιν ἐκχέων, ὁ δι' ἀγγέλων φάσκων, Ὁ 15
πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ῥεύσουσιν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὕδατος
Ἰωαν. ζ. ζῶντος, ὁ εἰπών, Εἴ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς μὲ, ἢ πινέτω. ἀλλὰ γυμνὸς ἤμην, φησὶ, ἢ
συνεδύσατέ με. συνεδύσαμεν οἱ σιδύοντα ἡ θεανὼ συνεφέλαις; οἱ σιδύοντα τὴν σκ-
Ἰωαν. ια. κ'. κληνὴν ἅπασαν τῷ οἰκουμενικῷ; Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν συνεδύσα-
σθε. Εἰ φυλακὴν ἤμην. ὁ φυλακὴν σύ, Ὁ δίκαιον πεπεδημένος; ἐρμηνεύθητι ἀ''' λέγω. 20 χ. λαλῶ
ἡ γὰρ ἀξία δρᾷ παρὰ λεγόμενα. πότε σε εἴδομεν ὁ σοφὸς τοσαύτη; πότε ταῦτα πε-
Ματθ. κε. μ. ποιήκαμεν; Ἐφ' ὅσον, φησὶν, ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. μὴ οὐκ ἀλ-
ηθὴς ὁ λόγος, ὅτι ὁ ἐλεῶν πτωχὸν, δανείζει Θεῷ; ἢ ὅρα ὃ ἴσως μαστὶν. σαίνει ἕτερον τοιοῦ-
τον μνηστῆρα ἔρωτος ἀρετῆς, ἢ τοῦτο· καὶ τοι ἐδύνατο εἰπεῖν, δοῦτε οἱ βουλησόμενοι, ὅτι ἐσωφρο-
νήσατο, ὅτι ἐπῆλθυβύσατε, ὅτι ἀγελαιοῦ πολιτείαν ἀνελάβετε. ἀλλ' σιωπᾷ ταῦτα, οὐχ 25 χ. εὐαγγελι-
ὅτι ἀνάξια μνήμης, ἀλλ' ὡς δούτερα φιλανθρωπίας. ἀλλ' ὥσπερ τύποις τοῖς εἰς δόξαν κλίω
τὴν φιλανθρωπίαν ἐδωκεν δεδωρημένοις τὴν βασιλείαν, ὅτω ἢ τοῖς εἰς δεξιῶν δρᾷ
τὴν ἀκαρπίαν'' ἢ πιλῆσθαι τὴν ὑμωείαν. Πορεύεσθε οἱ κατηραμένοι εἰς δ'' πῦρ δ χ. πίπλησι
αἰώνιον δ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ ἢ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. διαβολή; τί γάρ πινος; ὅτι ἐπτεί- χ. σεβῆς τὸ
νων, ἢ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. οὐκ εἶπεν, ὅτι ἐπορνεύσατε, ὅτι ἐμοιχεύσατε, ὅτι ἐκλέ- ἐξάπεσεν
ψατε, ὅτι ἐψευδομαρτυρήσατε, ὅτι ἐπιωρκήσατε. καίτοι μὴ ἐμολογουμένως καὶ ταῦτα· ἀλλὰ
τῆς ἀπάνω δεσποτείας κατώτερα καὶ τῆς ἀνελεημοσύνης. διατί γ', ὦ Κύριε, οὐκ ἄλλων ὁ-
δῶν φέρεις μνήμην; ἢ κρίνω, φησὶ, τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπάνω δεσποτείαν· ἢ κρίνω τοὺς
ἁμαρτήσαντας, ἀλλὰ σοῦ μὴ μετανοήσαντας. τί γάρ ἀπάνω δεσποτείας ὑμᾶς καταδικά-
ζω, ὅτι ἔχοντες τοῦτο τὸ τηλικοῦτον φάρμακον σωτηρίας, τὴν ἐλεημοσύνην, οὐ μὴ ἐξηλεί-
φετο πάντα τὰ ἁμαρτήματα, πεποιήκατε τοσαύτην διεργασίαν. ὀνειδίζω τοίνυν τὴν ἀ-
πάνω δεσποτείαν, ὡς ῥίζαν κακίας καὶ πάσης ἀσεβείας· ἐπαινῶ τὴν φιλανθρωπίαν, ὡς ῥίζαν
πάντων τῶν ἀγαθῶν· ἢ ἀπειλῶ τοῖς ὑφ' πῦρ αἰώνιον, τοῖς δὲ βασιλείαν ἐξαγγέλλομαι.
καλαί σου, δέσποτα, ἢ αἱ ἐπαγγελίαι· καλὴ σου καὶ ἡ προσδοκωμένη βασιλεία, καὶ ἡ γέ-
εννα πάλιν ἀπειλουμένη. ἡ μὲν προτρέπει τομίη. προτρέπει γὰρ καλῶς ἡ βασιλεία, φοβεῖ 40
δὲ χρησίμως ἡ γέεννα. ἀτελεῖ γὰρ γέενναν ὁ Θεὸς, οὐχ ἵνα εἰς γέενναν ἐμβάλλῃ,
ἀλλ' ἵνα γέεννης ἀπαλλάξῃ. Εἰ γὰρ ἐβούλετο κολάσαι, οὐκ ἂν προεπειλήσει, ἵ-
να ἀσφαλισάμενοι φύγωμεν τὰ ἀπειλούμενα. ἀπειλῇ τὴν ὑμετέραν, ἵνα φύγωμεν τὴν
πεῖραν τῆς τιμωρίας· φοβεῖ τῷ λόγῳ, ἵνα μὴ κολάσῃ τῷ ἔργῳ. δεδεισώμεν τοίνυν τῷ

Θεῷ

λων ἀγαθῶν ἡ ἀφειδουσία, πόσοι ἀπεκδέχεσθαι χρὴ μισθὸν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ; ὁ ὅσῳ οὖν πλείονι ἀεὶ ἀρεταῖς ὀλίγου πολυθύμως, παρὰ τοῦ μεγαλοδώρου λάβωμεν, ἁρπάσωμεν, ἀγοράσωμεν. Οἱ διψῶντες, φησι, πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ, καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε. ὁ ὅσῳ πλείονται αἱ πρεσβεῖαι, ἀγοράσωμεν ἐλεημοσύνας, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ἀγοράσωμεν τὴν σωτηρίαν. Χριστὸν εὐδύσεις, πτωχὸν εὐδύσω. Ταῦτά, φησιν, οἶδα καλῶς καὶ ἀκριβῶς· ταῦτα πεμεμάθηκα, οὐ σὺ πρῶτος ἐδίδαξας· οὐ παρὰ σοῦ τοῦτο πρῶτον ἀκηκόαμεν· οὐ ξένα κηρύττεις, ἀλλ' ἃ πολλάκις ἡμᾶς πολλοὶ τῶν πρόσθεν ἐδίδαξαν. οἶδα καὶ αὐτός· οἶδα ὅτι ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πολλάκις μεμαθήκατε. ἀλλ' εἰ καὶ πολλάκις μαθόντες, κἂν ὀλίγον δὲ καλὸν ἐργαζώμεθα. Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν, δανείζει Θεῷ. Θεῷ δανείσωμεν τὴν ἐλεημοσύνην, ἵνα παρ' αὐτοῦ λάβωμεν φιλανθρωπίας ἀπόδοσιν. ἀλλ' ὦ τοῦ σοφωτάτου ῥήματος· ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. διὰ τί οὖν οὐκ εἶπεν, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδωσι Θεῷ, ἀλλὰ, δανείζει; οἶδεν ἡ γραφὴ τὴν ἡμετέραν πλεονεξίαν· τοιγαροῦν, ὅπου ἡ ἁπλησία ἡμῶν τοὺς πλεονεξίαν βλέπουσα τὸ πλεονασμὸν ζητεῖ. ἵ διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δίδωσι Θεῷ, ἵνα μὴ ἁπλῶς τὴν ἀπιμαθίαν νομίσῃς, ἀλλ', ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. εἰ δανείζεται Θεὸς παρ' ἡμῶν, ἆρα χρεώστης ἡμῶν ἐστι. τί οὖν φήσεις αὐτὸν ἔχειν; κριτήν, ἢ χρεώστην; ὁ χρεώστης αἰδεῖται (ϖ) δανείσασθαι, ὁ κριτὴς δὲ δυσωπεῖται (ϖ) δανιζόμενον. ἀναγκαῖον γὰρ καθ' ἕτερον τρόπον ἰδεῖν. τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς εἶπεν, ὅτι ἐμοὶ δανείζει ὁ διδοὺς πτωχῷ; ὅτι οἶδεν ἡμῶν τὴν πλεονεξίαν ῥίψασαν εἰς πλεονασμόν, ὡς ἔφθην εἰπών, καὶ μηδαμοῦ (ϖ) χρήματα ἔχοντα δανείζειν θέλοντα διὰ ἀσφαλείας (ἀπαιτεῖ γὰρ ὁ δανείζων ἢ ὑποθήκην, ἢ ἐνέχυρα, ἢ τὸν ἀντιφωνοῦντα· καὶ διὰ τοῦτον τὸν ἀσφαλειῶν ἐμπιστεύει τὰ ἑαυτοῦ χρήματα, ἢ ἐκ βίας διηγούμενος, ὡς ἔφθην εἰπών, ἢ ὑποθήκης προσχημάτων, ἢ ἐνέχυρα) ὅτι οὖν εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι ἐκ τούτων οὐδεὶς δανείζει, οὐδὲ εἰς φιλανθρωπίαν βλέπει, ἀλλ' εἰς μόνον τὸ κέρδος ὁρᾷ, πόθεν ἢ τούτων ἔρημος ὁ πτωχὸς, ὑχ ὑποθήκην ἔχων (οὐ κέκτηται γὰρ οὐδὲν) οὐκ ἐνέχυρα φέρων (χεγύμνωται γὰρ) οὐ τὸν ἀντιφωνοῦντα παρέχων (ἀπιστεῖται γὰρ διὰ τὴν πενίαν) ὡς οὖν εἰδὼς ἀστὸν διακινδυνεύοντα τῇ πενίᾳ, καὶ τὸν ἔχοντα χρήματα κινδυνεύοντα διὰ τὴν ἀπανθρωπίαν, μᾶλλον ἑαυτὸν προτείθηκεν, ἐκέλευσεν μὲν τῷ πένητι, ἐνέχυρα ἢ τῷ δανείζοντι. ἀπιστεῖς τούτῳ, φησὶ, διὰ τὴν πενίαν; ἐμοὶ πίστευσον διὰ τὴν ἀφθονίαν. εἶδε τὸν πτωχὸν, ἠλέησεν, εἶδε τὸν πτωχὸν, οὐ προσέδραμεν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἔδωκεν ἐνέχυρον τῷ μηδὲν ἔχοντι, καὶ τῷ ἀπόρῳ πρόκειται διὰ πολλὴν ἀγαθότητα, ἐπαληθεύοντος τὸ μακαρίου Δαβὶδ τὴν φιλανθρωπίαν ταύτην καὶ λέγοντος, ὅτι Παρέστη ἐκ δεξιῶν πένητος. ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανείζει Θεῷ. θαρσῶ, φησὶν, ἐμοὶ δανείζεις. καὶ τί τοσοῦτον κερδαίνω σοι δανείζων; μάλιστα μὲν ὅτι παραυτίκα παρὰ Θεοῦ λήψει ἀπαιτῶν πλείω, ἵνα συγκαταβῶ σου τῇ ἀνομίᾳ, καὶ λύσω τῇ φιλανθρωπίᾳ τὸ ἀποτρόπαιον, ἀνύποξ ἐπάσωμεν τοὺς ταῦτα. δανείζων τοῖς ἀλλοις τί κερδαίνεις; τί παρ' αὐτῶν εἰς πλεονασμὸν ὑπολαμβάνεις; οὐκ ἐκατοντάν, ἐὰν τὸν ἔννομον ζητήσῃς; ἐὰν δὲ πλεονάσῃς τὴν ἀπιστίαν, διπλοῦν δὲ τετραπλοῦν καρποῦσαι τὴν ἀδικίαν. ἐγὼ δέ σου νικῶ τὴν πλεονεξίαν, ὑπερβαίνων σου τὴν ὄρεξιν τῆς ἁπλησίας· καλύπτω τῇ ἐμῇ ἀφθονίᾳ τὴν σὴν ἀπορίαν. σὺ ἐκατοντὰν ζητεῖς, ἐγὼ δὲ ἑκατονταπλασίονα δίδωμί σοι. Εἶτα δανείζῃ, Κύριε, καὶ δανείζῃ παρ' ἐμοῦ τὰ σὰ εἰς τὸν πτωχὸν ἐλεημοσύνας, ἵνα ποτέ μοι ταῦτα ἀποδῷς; ἅπαντα τὰ σύμφωνα, σπείρας βουλόμενος δὲ θερίσαι· δὸς μοι τῆς ἀντιδόσεως (ϖ) χεῖρα, δεῖσαι τῆς ἀπολήψεως τὴν προθεσμίαν. μάλιστα μὲν οὖν τοῦτο ποιητέον. πιστὸς γὰρ Κύριος τοῖς πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὅταν δὲ ἔξω τὸ σχῆμα τῆς βιωτικωτέρας δανειζομένου· χρόνους μετρεῖν καὶ ἡμέρας ὀφείλειν, ἄκυρε ποτὲ καὶ πόσου τὸν ὀφειλόμενον ἀποδίδωσι ὁ θεὸς τῷ πτωχῷ δανεισάμενος. ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-

θρώπου

Ησ. νε. α

Παροιμ. ιθ.

χ. ἄλλ.

χ. ἄλλ.

χ. χρέος
χ. τὸν πτωχὸν

ἁπάσης ἐστὶ τοῦτο ἰσχύος. πλὴν θαυμάζω ὅπως, πῶς τὴν λύπην ἀπ' ἀρχῆς φησὶ δι' ἁμαρτίαν δεῖν ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἁμαρτίαν, τῇ ἀποφάσει τὴν ἀπόφασιν λύει, καὶ τῇ καταδίκῃ τὴν καταδίκην ἀναιρεῖ. καὶ ὅπως, ἄκουε. ἐδόθη λύπη διὰ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ λύπης λύεται ἁμαρτία. πρόσεχε ἀκριβῶς. τῇ γυναικὶ ἀπειλᾷ ὁ Θεὸς, καὶ διὰ τὴν ὠδῖνα τὴν λιμώττειν ἐπάγων, φησὶ πρὸς αὐτήν· Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ ἐδίδαξε κερδαίνειν τῆς ἁμαρτίας, τὴν λύπην. ἀλλ' ὥστε μεγαλοδώρου· ὃ ἔδωκεν εἰς λιμῶττον, μετέβαλεν εἰς σωτηρίαν. ἁμαρτία λύπην ἐξέκοψε, λύπη τὴν ἁμαρτίαν ἀνέλωσε. καὶ ὥσπερ σκώληξ ἀπὸ τοῦ ξύλου ἰχτῖνος αὖθις δαπανᾷ τὸ ξύλον, ὅταν ἡ λύπη τραφεῖσα ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀναλίσκει τὴν ἁμαρτίαν, διὰ τῆς μετανοίας προσαγομένη. διὰ τοῦτό φησιν ὁ Παῦλος, Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται. καλὴ ἡ λύπη τοῖς γνησίως μετανοοῦσι. παρέπεται τοῖς ἁμαρτήμασι τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας πένθος. Μακάριοι γὰρ οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. πένθησον τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα μὴ θρέψῃς τὴν λιμῶττον· ἀπολόγησαι ὡς κριτῇ, παρὸν ἐλθεῖν εἰς τὸ κριτήριον. ἢ οὐκ οἶδας ὅτι πολλοὶ βουλόμενοι δυσωπῆσαι κέρδος, οὐκ ἐν αὐτῇ τῇ ἕδρᾳ τῆς δίκης θεραπεύουσι, ἀλλὰ παρὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸ κριτήριον, ἢ διὰ φίλων, ἢ διὰ προστατῶν, ἢ δι' ἑτέρου τρόπου τινὸς δικαστὴν θεραπεύουσιν; οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ Θεοῦ οὐ τῷ χαίρῳ τὰ βήματα οὐκ ἔστι πεῖσαι δικαστήν· πρὸ τοῦ τὸ καιροῦ τῆς κρίσεως δυνατὸν δυσωπῆσαι κριτήν. διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Δαυΐδ, Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει. οὐχὶ μέγαν κριτὴν καὶ φοβερὸν καλεῖ τὸν Θεὸν, καὶ δυσωπεῖν δυνατὸν, ἀξιώματι καὶ πίστεται, πρόσωπον οὐκ αἰσχύνεται, χρήματα καὶ δῶρα φοβεῖται, ἀλλὰ φοβερὸς ὅτι ἀδυσώπητος καὶ δικαιοκρισία. "ἐὰν γὰρ δῶμεν κριτὴν δυσωπήσωμεν καὶ καλέσωμεν· "ἐὰν γὰρ πάντα πάθῃ" καθικετεύσωμεν, ἀλλὰ καὶ χρήμασι· μᾶλλον δέ, εἰ χρὴ ἀληθῆ λέγειν, πίστεται καὶ χρήμασιν ὁ φιλάνθρωπος, οὐκ αὐτὸς δεχόμενος, ἀλλὰ διὰ τοὺς πένητας. ὁδὸς πενομένῳ χρήματα, καὶ κέρδος ἐδυσώπησας. ἐὰν γὰρ λέγω, οἰκειούμενος ὑμᾶς, ὅτι μετάνοια χωρὶς ἐλεημοσύνης νεκρά ἐστι καὶ ἄπρακτος. καὶ δύναται μετάνοια πρᾶξαι, μὴ ἔχουσα παρὸν ἐλεημοσύνης. διὰ τοῦτο ὁ κύριος μετανοήσαντι Κορνηλίῳ πρᾶξαι ἐλέγετο τῆς εὐσεβείας καὶ ἐλεημοσύνη. Αἱ ἐλεημοσύναι σου γάρ, φησι, καὶ αἱ προσευχαί σου εἰς μνημόσυνον ἀνέβησαν· ὡς εἰ μὴ εἶχε πρᾶξαι τὴν ἐλεημοσύνην ἡ μετάνοια, οὐκ ἂν εἰς μνημόσυνον ἐχώρησεν. ἀνέῳκται οὖν σήμερον ἐμπορεῖον ἐλεημοσύνης. ὁρῶμεν γὰρ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς πένητας, ὁρῶμεν τοὺς ἐν ἀγρᾷ παρεφθαρμένους, ὁρῶμεν τοὺς βοῶντας, ὁρῶμεν τοὺς δακρύοντας, ὁρῶμεν τοὺς γένους. πάντες ἡμῖν προκεῖται θαυμασιῶν· πάντες γὰρ ἐπιθυμοῦσι ἐπάγελμα, καὶ ὃ ἐμπορᾶ οὐδεὶς ἕτερός ἐστι φάρμακον, ἢ ἃ ἐν τοῖς οἴκοις ὀλίγου μὲν ἀγοράσαι, πολλοῦ δὲ πωλῆσαι. ἢ οὐχ "οὕτω τὴν ἐμπορίαν ἐκείνου ὁ σκοπός; μὴ δέ ἕτερόν τι ἐπιβάλλεται τις τῇ ἐμπορίᾳ, ἢ ἵνα τὰ μικροῦ ἐωνημένα μεγάλου ἀποδῶται, καὶ πῦρ πολυπλασιαζομένῳ αὐτῷ τὴν ἐμπορίαν; τοιαύτην οὖν πάντων ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐπήγγειλε. ὀλίγου ζητεῖ δικαιοσύνης ἀγόρασον, ἵνα πολλοῦ μείζονος πωλήσῃς ἐν τῷ μέλλοντι, εἴγε δεῖ μείζονος εἰπεῖν τὴν ἀνταπόδοσιν. ἐνταῦθα δι' ὀλίγων ἀγοράζεται δικαιοσύνη, δι' ὑετηλοῦ κλάσματος ἄρτου, δι' ὑετηλοῦ ἱματίου, καὶ ποτηρίου ψυχροῦ. Ὃς ποτίσῃ ποτήριον ψυχροῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, φησὶν ὁ τῆς πνευματικῆς ἐμπορίας διδάσκαλος, οὐ μὴ ἀπολέσῃ μισθὸν αὐτοῦ. ποτήριον ψυχροῦ ἐμμισθον· ἱμάτια καὶ χρήματα διδόμενα δι' ἐργασίαν οὐκ ἐμμισθα; τοιαυτηποῦ μισθὸν οὖν καὶ πολύμισθα. καὶ τί οὖν ποτήριον ἐμμισθόν ἐστι ψυχροῦ; ἀδάπανον εἶπεν ἐλεημοσύνην. ὧν γὰρ ψυχρῶν οὐδὲν ξύλον ἀναλίσκεις, οὐδὲ ἕτερόν τι προσδαπανᾷς. εἰ γοῦν ἐστιν ἀδάπανος καὶ δόσις, τοσαύτη τῆς ἐργασίας ἡ χάρις, ὅσον ἱματίων ἀφθονία, χρημάτων χορηγία, τῶν ἄλλων

χ. ἐὰν θεὸν εἰς τὸ δικαστήριον, ἢ διὰ προστατῶν,

χ. εἰ τοῦ θεὸν χ. εἰ τοῦ θεὸν χ. προσκαλέσωμεθα,

λαμβανέτω τὸ ῥῆμα ἀφ' πίστεως; Καὶ οἶδα, ὅτι ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐν τῷ ὑετερῳ ἀνῶ, Ιερ. ς. ια.
ἐν δὲ τῇ γῇ κάτω, καὶ πλὴν αὐτοῦ Θεὸς οὐκ ἔστιν. Εἰκὼν τῆς ἐκκλησίας ἡ Ραὰβ τῆς πο-
τε πεφυρμένης τῇ πορνείᾳ τῶν δαιμόνων, δεδεμένης ἢ νῦν τοῦ τῶν Χριστοῦ κατασκόπους· ὑ
χ. Ναυῆ, τοῦ γὰρ Ιησοῦ τοῦ "Ναυῆ, ἀλλὰ τοῦ ἀποστόλους τοῦ γὰρ Ιησοῦ τοῦ ἀληθινοῦ σωτῆρος ἀ-
πεσταλμένους. ἔγνων, φησὶν, ὅτι ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐν τῷ ὑετερῳ ἀνῶ, καὶ ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ πλὴν
αὐτοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. Ταῦτα πρὸ ἑλληνες μὲν Ιουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐφύλαξαν· ταῦτα ἤκουσεν
ἡ ἐκκλησία, καὶ διετήρησεν. ἀξία τοίνυν ἐπαίνου πάντος Ραὰβ, ἡ εἰκὼν τῆς ἐκκλησίας.
Διὰ τοῦτο καὶ ὁ γλυκαῖος Παῦλος καταμαθὼν αὐτῆς τὸ ἀξίωμα τῆς πίστεως, καὶ οὐκ ἀδό-
κιμον ἡγησάμενος διὰ τὴν πορνείαν κατάσασιν, ἀλλὰ δόκιμον διὰ τὴν ἔνθεον μετανοί-
αν, συναριθμεῖ αὐτὴν τοῖς ἁγίοις πᾶσι· καὶ εἰρηκὼς, ὅτι Πίστει Αβελ θυσίαν πλείονα προσήνεγκε, Εβρ. ιά. δ.
πίστει Αβραὰμ ὃν καὶ ὃ ἐποίησε, πίστει Νῶε κιβωτὸν εἰργάσατο, πίστει Μωϋσῆς τὰ καὶ τὰ ἐ- Εβρ. ιά. λα.
ποίησε καὶ κατώρθωσε, καὶ πολλῶν ἐφεξῆς μνησθεὶς ἁγίων, ὃν τελευταῖον ἐπήγαγε, Πίστει Ραὰβ
ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους, εἶτα ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκ-
βαλοῦσα, καὶ ὅσα πῶς μὴ πολλῆς σοφίας ἐκέρασε τὴν ἑαυτῆς εὐγνωμοσύνην. ὅτε γὰρ ἀ-
πεσάλησαν οἱ τοῦ βασιλέως ζητοῦντες τοὺς κατασκόπους, λέγουσιν αὐτῇ· [εἰ]σῆλθον
πρὸς σὲ ἄνδρες; ἢ οὐ πρὸς αὐλῆς, ναί, φησὶν, εἰσῆλθον. πρέπον οἰκοδομεῖ τὴν ἀλήθειαν, καὶ
χ. πείσαν ὅτως" ἐπάγει ὁ ψεύδος. οὐδέποτε γὰρ καθ' ἑαυτὸ ὁ ψεύδος πιστεύεται, εἰ μὴ πρόλαβόν
σε δείξῃ τὴν ἀλήθειαν. διὰ τοῦτο ἡ πιθανῶς ψευδόμενοι, πρέπον λέγουσι τἀληθῆ καὶ πᾶσιν
ὁμολογημένα, εἶτα τότε ἐπάγουσι τὰ ψευδῆ καὶ ἀμφιβαλλόμενα. Εἰσῆλθον πρὸς σε κατά-
σκοποι; λέγει, ναί. Εἰ γὰρ εἶπεν ὄξ ἀρχῆς, ὄ, πρόσεχε μὴ εἰς ἔρημον τοὺς ἐπιθυμοῦντας.
ἀλλὰ καὶ εἰσῆλθον, φησὶ, καὶ ἐξῆλθον τῇδε τῇ ὁδῷ· καταδιώξατε, καὶ καταλήψεσθε αὐτούς.
χ. ἐυσίσειαν. ὦ καλοῦ ψεύδους, ὦ καλοῦ δόλου οὐ πρόδηλος τὰ θέλα, ἀλλὰ φυλάττοντος τὴν "ἀλή-
θειαν.

Εἰ τοίνυν τὴν Ραὰβ σκεπάσω ἡ μετάνοια σωτηρίας τοσαύτης ἠξίωσε, καὶ δέκα τόμους ἁγίων
κηρύξεται, Ιησοῦ μὲν τοῦ Ναυῆ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ζήτω Ραὰβ ἡ πόρνη, Παύλου δὲ λέγον-
τος, Πίστει Ραὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι· πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς, ἐὰν προσά-
γωμεν τὴν μετάνοιαν, οὐ δεξόμεθα τὴν σωτηρίαν; μετάνοιας γὰρ ὁ πρῶτος κανών. πολὺς
γὰρ ὁ φόβος τῶν ὑπεκπεπτώκοσιν ἡμῖν ἁμαρτημάτων· ἀλλὰ προσλάβωμεν τὸ παρρησιάσθαι μετά-
νοια, προσφάσωμεν ὃ προσόφειλεν ἐξομολογήσεται, σβέσωμεν τὴν πυρκαϊὰν
τῶν ἁμαρτημάτων, οὐχ ὕδασι πολλοῖς, ἀλλὰ μικροῖς δάκρυσι. πολὺ δὲ πῦρ τῆς ἁμαρ-
τίας, καὶ ὀλίγοις δάκρυσι σβέννυται. Ὁ γὰρ δάκρυον σβέσασι πυρκαϊὰν ἁμαρτημάτων, καὶ
ἀποπλύσει δυσωδίαν ἁμαρτίας. μαρτυρεῖ Δαβὶδ ὁ μακάριος λέγων καὶ δικαίων τὴν
δύναμιν τῶν δακρύων, ὅσον ἰσχύει. Λούσω γάρ, φησι, καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, Ψαλ. ς. ς.
ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. καὶ μέλλων εἰ τὴν ἀφθονίαν ἐβούλετο δεῖξαι τῶν
δακρύων, ἤρκει ὃ εἰπεῖν, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνήν μου βρέξω. διὰ τί οὖν προσέθεκε,
ὃ, λούσω; ἵνα δείξῃ ὅτι λουτρὸν ὄντως καθάρσιον ἁμαρτημάτων τὰ δάκρυα. πάντων τῶν κα-
κῶν αἴτια τὰ ἁμαρτήματα. Διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἔθεσαν· Διὰ τὰ ἁμαρτήματα πόλεμοι· Διὰ τὰ ἁμαρτήματα νόσοι, καὶ πάντα ὅσα ἡμῖν προσπίπτει δυσιατα πάθη. ὥ-
σπερ οὖν ὁ ἀρίστου τῶν ἰατρῶν ὑπὲρ τὰ φαινόμενα πάθη ἐξετάζουσι, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν τῶν
φαινομένων ὑπιζητοῦσι· οὕτω καὶ ὁ σωτὴρ βουλόμενος δεῖξαι πάντων τῶν κακῶν τῶν ἐν αἰ-
σθήσεσι αἰτίαν, τὴν ἁμαρτίαν, φησὶ τῷ παραλελυμένῳ σου σῶμα. ὁρᾷς εἶδεν αὐτοῦ ὁ
ἰατρὸς τῶν ψυχῶν, πρότερον τὴν ψυχὴν παραλυθέντα, καὶ τότε τὸ σῶμα, λέγει πρὸς αὐτόν·
Ἰδε, ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. οὐκοῦν καὶ τῆς παρα- Ιωαν. ε ιδ.
λυθείσης αἰσθήσεως αἴτιον ἡ ἁμαρτία. τοῦτο καὶ ζημίας αἴτιον, τοῦτο καὶ λύπης, τοῦτο καὶ συμφορᾶς

ἁπάσης

Ψαλ. ξς. ς. Δεῦτε καθαρεῖς ; οὐ σεῖς οὗ ὁ τοσοῦτος βοᾷ λέγων· Εαν αἰσθῆς ⟨Θ⟩ σήμερον, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν δοκιμασίᾳ, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου. Ψαλ. με. ς. Οὐ φοβηθησόμεθα ἐν ᾧ ταράσσεται ἡ γῆ, καὶ μετατίθεται τὰ ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν ; ὄρη δυσὶ μίσις ἀν ἡ εἰς θάλασσαν ἐμβάλῃς, καὶ μίαν πάλιν οὐ θέλεις καθελεῖν αὐτὴν λέγουσαν, ἀλλ' ἑπτὰ ἡμέρας δίδως τῇ καθαιρέσει ; οὐχ ἡ δυνάμις, φησιν, ἀτοπος, ἀλλ' ἡ φιλανθρωπία μακροθυμεῖ. δίδωμι ἑπτὰ ἡμέρας, ὡς τῇ Νινευὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας· ἴσως δέξεται κήρυγμα μετανοίας, καὶ σωθήσεται. καὶ τίς ὁ κηρύττων αὐτοῖς τὴν μετάνοιαν ; πολέμιοι τὴν πόλιν περιεστοιχίσαντο, ὁ στρατηγὸς ἐκύκλου τὰ τείχη, πολιὰ ὁ φόβος, πολὺς ὁ θόρυβος. πίαν οὖν αὐτοῖς ὁδὸν τῆς μετανοίας ἀνέῳξας ; μὴ γὰρ τοσοῦτον ἀπέστησας ; μὴ γὰρ βαθεῖαν ἐποίησας διέκπτωσιν ; μὴ γὰρ ἐν ὅροις αὐτοῖς ἐστενο-
χώρησε θεσμὸς συμφέρων ; ναί, φησιν· εἶχεν ἔνδοθι διδάσκαλον τῆς μετανοίας, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην Ραάβ, ἣν ἔσωσε μετανοίας. Τὸ αὐτὸ ἐν φυσήματος· ἀλλ' ὅπερ ἐξ αὐτοῦ ὄντα ἐν τῷ αὐτῷ φ. α. ι. τὸ αὐτὸ ὂν ἐν ἐν φσν.
ἐν τὸ φρονήματος, οὐκ ἐκοινώνησε τῇ ἀμαρτίᾳ ἡ μὴ κοινωνήσασα τῇ ἀπιστίᾳ. καὶ θέα μου τὸ ξένον τῆς φιλανθρωπίας κήρυγμα. ὁ λέγων ἐν ᾧ νόμῳ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ πορνεύσεις, μεταδηλοῖ τὸ ῥῆμα ἐξ φιλανθρωπίαν βοᾷ ἐξ τὸ μαχαιρίου Ἰησοῦ, Ραάβ ἡ πόρνη ζήτω.
Ἰησ. ς κε. Ἰησοῦς ἐκεῖνος ὁ Ναυῆ υἱὸς ὁ λέγων, ἡ πόρνη ζήτω, εἰκὼν ἐν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τοῦ λέγοντος,
Ματθ. κα. λα Πόρναι δὲ τελῶναι προάξουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Εἰ ζῇν ὀφείλει, διὰ τί πόρνη ; Εἰ πόρνη, διὰ τί ζήτω ; λέγω, φησί, τὴν προτέραν κατάσασιν, ἵνα θαυμάσῃς τὴν δευτέραν μετάσασιν. Τί δ' ἐποίησεν ἡ Ραάβ σωτηρίας πρόξενον ; ὅτι ἐδέξατο τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης ; τοῦτο γὰρ πάνδοχείτισα ποιᾷ. ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς λέξεως μόνης καρπεύεται τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ προηγουμένως ἀπὸ τῆς πίστεως τῆς πρὸς Θεὸν ἐξ-
γέσεως. καὶ ἵνα τὴν ἐπιβολὴν μάθῃς τῆς ἐν αὐτῇ πίστεως, ἄκουε αὐτῆς τῆς γραφῆς διηγουμένης τὰ μυστήρια αὐτῆς κατορθώματα. ἐν ἐν πορνείᾳ, ὥσπερ μυρμηκίτης ἐν βορβόρῳ συμπεφυρμένος, χρυσὸς ἐν πηλῷ διερριμμένος, δένδρος εὐσεβείας ἀκάνθαις κεχωσμένον, εὐσεβὴς ψυχὴ ἐν ἀσεβείας χώρᾳ κατοικέκλεισο. καὶ μοι πρόσεχε τὸν νοῦν ἀκριβῶς.
ἐδέξατο τοὺς κατασκόπους, καὶ οἳ προεῖδοκαν Ισραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, τοῦτον ἐκήρυξεν ἡ Ραάβ ἐν ᾧ πορνείᾳ. οἷον λέγω· ὁ Ισραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε ὁ ὄφις ἐπαπλήρωτο νεφέλης καὶ γνόφου καὶ σαλπίσεων καὶ ἀστραπῶν καὶ τῆς ἄλλων φοβητρῶν, ἤκουσε παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκ μέσου τοῦ
Δεύτ. ς. ς. πυρός, Ἄκουε, Ισραὴλ· Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν· οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι. ἐγὼ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ πλὴν ἐμοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. ταῦτα ἀκούων ὁ Ισραὴλ, μόχθον ἐχάνδυσε, καὶ Θεὸν ἠθέτησε, καὶ ἡγήσατο τὸν διατάττοντα, ἀπέγνω τὸν
Ἐξο λς. α. ς. δυεργέτην καὶ λέγει τῷ Ααρών, Ποίησον ἡμῖν θεούς. Εἰ θεούς, διὰ τί ποίησον ; πῶς θεοὶ τὰ γινόμενα ; οὕτως ἡ κακία τυφλοῦσα αὐτὴ ἑαυτῇ μάχεται, καὶ ἑαυτὴν ἀφανίζει. Εἷς ἐζήτει μόχθος, καὶ βοᾷ ὁ ἀχάριστος Ισραὴλ· Οὗτοι ⟨Θ⟩ θεοί σου, Ισραὴλ, ⟨Θ⟩ ἐξαγαγόντες σε ἐκ τῆς Αἰγύπτου. οὗτοι ⟨Θ⟩ θεοί. ἕνα βλέπει μόχθον, ἓν δὲ ἡμόμβων ἐδόλωσεν. διὰ τί οὖν οὗτοι ⟨Θ⟩ θεοί ; ἵνα δείξῃ ὅτι οὐχ ὁ βλέπει μόνον προσκυνῶ, ἀλλὰ πολυτρόπου φαντάζεται· τὴν γνώμην ἐρμηνεύθη, ἃ δὲ φαινόμενον κρίνῃ. ἵνα δὲ εἰς δὲ προσκυνῶμεν ἔλθωμεν πάλιν· ἃ ἤκουσεν Ισραὴλ ὁ ποσάκις προσ- κ. ἐπαίλα-
εσοικιζόμενος θαύμασι, καὶ ποσάκις νόμῳ παιδαγωγούμενος, καὶ ἀρνήσατο, ζωῦσα ἡ Ρα-
Ἐξο κ. β. ἀὰβ ἀπεκαλύφθη ἐν τῷ πορνείᾳ κηρύττει. λέγει γὰρ τοῖς κατασκόποις· Εγνωμεν ὅ-
Δ. ωδ. λς. δ. σα ἐποίησεν ὁ Θεὸς ὑμῶν τοῖς Αἰγυπτίοις. ὁ Ιεδαθὼς λέγει, Οὗτοι ⟨Θ⟩ θεοί σου ⟨Θ⟩ ἐξαγαγόντες σε ἐκ τῆς Αἰγύπτου· καὶ ἡ πόρνη ἐ θεοῖς, ἀλλὰ Θεῷ ὑπεγράφη τὴν σωτηρίαν. ἔγνωμεν ὅσα ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐποίησε τοῖς Αἰγυπτίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἠκούσαμεν, καὶ ἐτάκη ἡμῶν ἡ καρδία, καὶ ἰσχὺς ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστι· ἔγνωμεν ὅσα ὁ Θεὸς ὑμῶν ἐποίησε. βλέπεις πῶς ἀναλαμβάνῃ

τὰ παραλαβόντα, μὴ φείσηται τοῖς μέλλουσιν. ὅτι δὲ ταύτην ὁ Θεὸς πρὸ ἡμῶν ἁπάντων τὴν κατάσασιν, ἄκουσον αὐτὸ λέγοντος· Ἐγώ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ὑ μὴ μνησθήσομαι· σὺ δὲ μνήσθητι, καὶ κρίθωμεν, λέγει Κύριος. λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτον, ἵνα δικαιωθῇς. οὐκ ἀναμένει ὁ Θεὸς χρόνον ⟨W⟩ ἀπὸ τῆς μετανοίας. Εἶπες τὴν ἁμαρτίαν σου; ἐδικαιώθης. μετενόησας; ἠλεήθης. ὁ χρόνος ἀπολογεῖται, ἀλλ' ὁ τύπος τοῦ μετανοοῦντος τὴν ἁμαρτίαν σβέννυσιν. ἔστι καὶ χρόνῳ πολλῷ προεδρεύσαντα μὴ τυχεῖν σωτηρίας, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γνησίως ἐξομολογησάμενον ἀποδύσασθαι τὴν ἁμαρτίαν. πολλὸν χρόνον ἀνάλωσεν ὁ Σαμουὴλ ἀξιῶν εἶδε τοῦ Σαούλ, καὶ πολλὰς νυκτὰς διέλυσεν ἀγρυπνῶν εἶδε τῆς τοῦ ἁμαρτήσαντος σωτηρίας· ὁ δὲ Θεὸς ⟨W⟩ χρόνον οὐδαπαμπόλλος (ὑ γὰρ συνέφραμε τῇ ἱκεσίᾳ τοῦ προφήτου ἡ μετάνοια τοῦ ἁμαρτήσαντος) λέγει πρὸς ⟨W⟩ ἑαυτὸν προφήτην· Ἕως ποτὲ σὺ πενθεῖς ὑπὲρ Σαούλ, κἀγὼ ἀπώσμαι αὐτόν; τὸ, ἕως ποτέ, ⟨W⟩ χρόνου δήλωσιν· καὶ τὸν οὐδαμινὸν τοῦ ἱκετεύοντος· καὶ ἀπεπέμψατο ὁ Θεὸς ⟨W⟩ χρόνον τῆς ἱκεσίας τοῦ προφήτου. ὁ γὰρ ζωέφραμος τῇ προσευχείᾳ τοῦ δικαίου ἡ μετάνοια τοῦ βασιλέως. τῷ δὲ μακαρίῳ Δαυὶδ δέκαμηνον ⟨W⟩ ἔλεγχον τῆς ἁμαρτίας δέδωκε τοῦ ἁγίου Νάθαν τοῦ προφήτου, καὶ βύθιος πρὸς τὸν ἀπιλεῶ ὅτι δυσαμηνον τὸν γνησίως ἐπιστροφέα, καὶ εἶπεν, Ἥμαρτον τῷ Κυρίῳ, βύθιος ῥῆμα εἰ ἐν μιᾷ ῥοπῇ πρὸς στενοχωρίαν γνησίως, ὁλόκληρον ἐδέξατο τῷ μετανοήσαντι τὴν σωτηρίαν. βύθιος γὰρ ἡ διόρθωσις κατέλαβε τὴν ἀπόφασιν. Φησὶ γοῦν πρὸς αὐτὸν ὁ Νάθαν· Καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὴν ἁμαρτίαν σου. ὅρα δέ μοι ⟨W⟩ Θεὸν βραδὺν εἰς τιμωρίαν, καὶ ταχὺν εἰς σωτηρίαν. καί μοι πρόσεχον συνέπουσιν, ὅπως ⟨W⟩ ἔλεγχον ὁ φιλάνθρωπος μὴ πολλοὺς προσπαγῇ χρόνους. ἥμαρτεν ὁ Δαυὶδ, συνεφώρασεν ἡ γυνή, καὶ σοβὸς ἔλεγχος τὴν ἁμαρτίαν παρηκολούθησεν· ἀλλὰ μὴ ὃ ἀποτινάξωμαι ὁ βρέφος ὃ ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ἀποστέλλεται ὠδὶς ἐκ τῆς ἁμαρτίας. δέδωκε τί δὲ ἁμαρτήσαντα βύθιος οὐ διορθώσατο; ὅτι οἶδεν ὁ τὰς ἀκριβῆς τῶν ἁμαρτημάτων τυφλώττουσαι τὸν ψυχὸν τῶν ἁμαρτανόντων, διότι ἐκκεχώφωται τὰ ὦτα τῶν βεβαπτισμένων ὁ ὃ βάθη τῆς ἁμαρτίας, χαρίζεται οὖν φλεγμαίνοντι ὃ πάθη προσαγὲ τὴν βοήθειαν, καὶ μὴ τοσοῦτον χρόνον ὁ ἔλεγχος περιέρχεται, καὶ ὁ μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἄφεσις. καὶ Κύριος ἀφῆκε τὴν ἁμαρτίαν σου. ὡς τῆς οἰκονομίας τοῦ ἀπειλήσαντος. ὁρᾷς ὅτι ὀξὺς εἰς σωτηρίαν; τοῦτο καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ποιᾷ βραδυτέρων πρὸς καθαίρεσιν, ταχαίνων δὲ πρὸς ἀπάλειψιν. οἷον τί λέγω· ἐφ' ἡμῶν τῶν αἰθέριον· ⟨W⟩ ἐφ' ὁμοῦ πολλοὶ χρόνοι τὰ κλίσματα καταπυθάζεται. ὁ πολλῷ χρόνῳ κλίζομαι οἰκεῖ· καὶ τῆς νῦν οἰκοδομῆς πολὺς ὁ χρόνος· τῆς δὲ καθαιρέσεως ὀλίγος. ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ ὃ ἀνάπαλιν. ὅταν κλίνῃ, ταχέως κλίνει· ὅταν καταστρέφῃ, βραδέως καταστρέφει. ταχὺς ὁ Θεὸς κλίνων, βραδὺς καταστρέφων· ὅτι Θεῷ τὰ δύο πρέποντα· καὶ γὰρ ὀκνηρὸν δυναμένῳ, καὶ τὸ ἀγαθότητος. δι' ὑπερβολὴν δυνάμεως, ταχύς· ἐφ' πολλὴν ἀγαθότητα, βραδύς. ἔλεγχος ἐν τῷ ῥημάτων, καὶ πεῖρα τῶν πραγμάτων. ὁ ἐξ ἡμέρας ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⟨W⟩ θερινὸν καὶ τὸν χιῶν, τὰ μεγέθη τῶν ὀρέων, τὰς πεδιάδας, τὰς φαράγγας, τὰς πάπας, τὰς ὕλας, τὰ βλαστήματα, πηγάς, ποταμούς, πεδιάδεσιν, πᾶσαι τὴν ὡρωμένην ποικιλίαν, τὴν θαλασσαν ταύτην τὴν μεγάλην καὶ εὐρύχωρον, τὰς νήσους, τὰς παραλίους χώρας, καὶ τὰς μεσογείους· πάντα ⟨W⟩ ὡρώμενον τοῦτον κόσμον· ἐν ὃ ὁ αὐτὸς κάλλος ὁ ἐξ ἡμέρας ἐποίησεν ὁ Θεός. τὰ δὲ αὐτῷ ζῶα, τὰ λογικὰ καὶ τὰ ἄλογα, καὶ πᾶσαν τὴν ὡρωμένην διακόσμησιν ἐν ἐξ ἡμέρας ποιᾷ. οὗτ οὖν ὁ ταχὺς εἰς ὃ κτίζειν, ὅτι ἐβουλεύσατο μίαν πόλιν καθελεῖν, εὐρέθη βραδὺς διὰ ἀγαθότητα. θέλει καθελεῖν τὴν Ἰεριχώ, καὶ φησι πρὸς ⟨W⟩ Ἰησοῦν· Κυκλώσατε αὐτὴν ὅτι ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν πεσεῖται τεῖχος. ⟨W⟩ κόσμον ὅλον ἐν ἓξ ἡμέραις κατασκευάζεις, καὶ μίαν πόλιν ἐν ἑπτὰ ἡμέρας λύεις; τί γὰρ ἐμποδίζει σε τὴν δυναστείαν; διὰ τί γὰρ μὴ ἀ-

Ησ. μγ. κε.

α Βασ. ιε. α.

α. Βασ. ιβ ιγ.

κ. ἐξῆς

κ δὲ πολλῷ χρόνῳ τὰ κλίσματα

Ιησ ς. γ.

Ψαλ. β. ι. λέγεται ἐν φόβου, καὶ ἐπιτήδειος χρήσιμος τῇ δυναστείᾳ τὸ φόβου. Καὶ τοῦ βασιλεῖς σύνετε, παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν· δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ, διὰ βασιλεὺς ἐστὶ τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων. ὅπου ἀρχὴ δυναστείας, ἐκεῖ φόβος τὸ φόβου τῆς αὐτοῦ βασιλείας· ὅπου ταπείνωσις εὐτελείας, ἐκεῖ φέρε δὲ φάρμακον τῆς ἑαυτῶν φιλοσοφίας. ὁ γὰρ Θεὸς ἐστὶ μέγας βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, οὐκ ἄλλος πάλιν ὑποβαίνων τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας εὑρίσκεται τοῦ ἀγίου γραφοῦ, πατὴρ ὀρφανῶν καὶ κριτὴς τῶν χηρῶν, βασιλέων βασιλεύς, ἄρχοντων ἄρχων, κυριευόντων Κύριος. ὁρᾷς πολλοῦ ἀφθονίαν φιλοσοφίας; ὁρᾷς χρήσιμον τὸν φόβον τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ὁσιότητος; ὅταν μὲν γὰρ εἶδεν ἀρκοῦσαν τοῦ ὁσίου εἰς παῤῥησίαν, ἐπέδηκε τὸν φόβον εἰς ὠφέλειαν· ὅταν δὲ εἶδε παῤῥαλυθοῦσαν τῇ βύτειλεία τοῦ ὀρφανοῦ καὶ τοῦ χωλοῦ τῇ ἀπορίᾳ τῆς χρείας, ἐπεσήμανε τοῦ φιλοσοφίαν εἰς παῤῥησίαν. ἐγὼ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν. δύο ποιεῖ καὶ τοῦ φιλοσοφίαν δύκεισι, καὶ τοῦ δυναστείαν κολάζει. καλεῖ ἑαυτὸν πατέρα τῶν ὀρφανῶν, ἵνα καὶ σὺ συμφορᾶς παῤῥησιάσῃ, καὶ σὺ δυναστείᾳ καταπλήξῃ, ὥστε μὴ ἐπηρεάζειν ὀρφανοῖς καὶ χήραις, ὅπου ὁ θάνατος ἐγύμνωσε τὸ μὲν τοῦ παῤῥεῖς, τοῦ δὲ ἐξέρησε τοῦ ἀνδρός. καὶ οὐδὲ διέφθειρεν ὁ τῆς φύσεως νόμος, ἐνεκάλυσεν ὁ τῆς φιλοσοφίας ὅρος· ἐξ ἡ αὐτὴ χεὶρ τῇ μὲν ἔδωκε τὸ κριτοῦ, τῷ δὲ ὀρφανῷ πατέρα, τὸν βασιλέα τῶν ἁγίων. ὥστε, φησὶν, ὦ ἄδικε, ἐὰν χήρας ἐπηρεάζῃς, τὸν τῶν χηρῶν παρόξυνες· ἐὰν ὀρφανοὺς ἀδικῇς, υἱοὺς Θεοῦ ἀδικεῖς. ἐγώ εἰμι ὁ πατὴρ τῶν ὀρφανῶν. τίς δὲ οὕτω τολμηρὸς παῤῥησιάσασθαι, ὥστε υἱοὺς ἀδικεῖν Θεοῦ, καὶ τοὺς ὑπὸ τὸ Θεοῦ παῤῥησιουμένους χήρας ἐπηρεάζειν; ὁρᾷς πῶς χρήσιμος καταβασκευάζει τὰ φάρμακα τῆς εὐσεβείας, καὶ σὺ μὴ φοβῇ, σὺ δὲ ἐλεῇς, σὺκ αὖθις μείζονάμενος, παῤῥησίας δὲ τὰς γνώμας τῶν δυθεσπίσαι ἀρμοζόμενος; παῤῥησιάσωμεν τοίνυν ἑαυτοῖς, ἀδελφοί, φάρμακον εἰς σωτηρίαν, τὴν μετάνοιαν· μᾶλλον δὲ δεξώμεθα παῤῥὰ Θεοῦ τὴν μετάνοιαν ἰαπρεύουσαν ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἡμεῖς αὐτὰ ζητοῦμεν παῤῥησιάζεσθαι, ἀλλ' αὖθις ἡμῖν παῤῥαινόμενον ἐχορήγησεν. ὁρᾷς αὐτοῦ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ὡς νόμου; ὁρᾷς αὐτοῦ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἐν τῇ χάριτι; ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τῷ νόμῳ, ὃ δὲ βάλλω κρίσιν, ἀλλὰ δὲ εὐαγγελικῆς χάριτος κηρύττω τὴν φιλοσοφίαν· ὅπου μὲν νόμος ἀπαραίτητος ἐκόλαζε σοῦ ἁμαρτάνοντας, ἡ δὲ χάρις μετὰ πολλῆς μακροθυμίας ἐπιτρέπεται τὴν τιμωρίαν, ἵνα ἐπαγάγῃ τὴν διόρθωσιν.

Δεξώμεθα τοίνυν μετάνοιαν, φάρμακον εἰς σωτηρίαν· δεξώμεθα φάρμακον ἐξαλείφον ἡμῶν τὰ πάθη. μετάνοια δέ ἐστιν, οὐχ ἡ λόγῳ κηρυττομένη, ἀλλ' ἡ πράγμασι βεβαιουμένη· μετάνοια, ἡ ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας ἐξαλείφουσα τὸν ῥύπον τῆς ἀσεβείας. Λούσασθε γάρ, φησι, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰ πονηρίας ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. τί βούλεται ὁ πρόπους τῆς λέξεως; ὁ γάρ, ἀφέλετε τὰ ποιήματα ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν, οὐχ ἱκανῶς μανύουσα ὁ πρᾶγμα; διὰ τί οὖν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου; ὅπως ἄλλος ὁρῶσιν ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων, καὶ ἄλλος ὁρᾷ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ· ἀνθρωπος γὰρ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. μὴ σχήματι, φησὶ, νοήσῃς τὴν μετάνοιαν, ἀλλ' ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου, τῶν τὰ κρυπτὰ ἐρευνώντων, διὰ ἔστι σοῦ καρποὺς τῆς μετανοίας. διὰ δὲ ἡμᾶς καθαιρομένους ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν, πρὸς ὀφθαλμὸν ἔχει αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα. καὶ ὁ Θεὸς διὰ φιλανθρωπίαν συγχωρήσεται τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ σὺ πρὸς τὴν ὠφέλειαν τῆς σεαυτοῦ ψυχῆς πρὸς ὀφθαλμὸν ἔχε τὴν ἁμαρτίαν. ἡ γὰρ μνήμη τῶν πεπλημμελημένων, ἀποχὴ τῶν μελλόντων· καὶ ὁ ὕπνος τοῖς πρεσβύτεροις διακόπτεται, ὡς τὰ δύτερα ἀσφαλέστερα τὴν γνώμην δείκνυσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ, Καὶ ἡ ἁμαρτία μου, φησὶν, ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός· ἵνα πρὸς ὀφθαλμὸν ἔχων τὰ

Πρ. α. ιγ.

χ. διὰ τὴν ἀσφάλειαν χ. ἐπηρ.

ἴδῃ πεσόντα, ἐκτείνει χεῖρα φιλανθρωπίας· ἐὰν ἴδῃ ἐχθρὸν, ἐπάγει φόβον. καὶ τοῦτο δικαιοσύνης, καὶ δικαιοκρισίας. ⟨Ψ⟩ μὴ γὰρ δίκαιον τῷ φόβῳ στεῖλαι. ⟨Ψ⟩ ὃ ἁμαρτωλὸν τὴν φιλανθρωπίαν διεγεῖραι. καὶ γάλα αὐτοῦ γνῶναι τὸν βύσσινον ἀγαθότητα, καὶ τὸν βύθισον καὶ ἀριθμῆσαι ἡμῖν ἀποτομίαν; πρόσεχε ἀκριβῶς, μὴ σε λάθῃ φύγῃ τῆς θεωρίας τὸ μέγεθος. ἡ ἁμαρτωλὸς ἐκείνη γυνὴ καὶ μυριαρτυρημένη ὅτι πάσης ἁμαρτίας καὶ ἀνομίας, ἣ τοσαῦτα ἁμαρτήσασα καὶ τοσούτοις ἁμαρτωλοῖς ἔργοις ἐνεχομένη, λιμένα τὸν ἐκ μετανοίας σωτηρίαν εὗρε καὶ ἐπλήσθη τῶν συμποσίων τῶν ἁγίων. καλῶ ὑμᾶς συμπότους ἁγίων, ὅπου πρῶτος ὁ ἅγιος τῶν ἁγίων. τὸ γὰρ σωτῆρος καταξιωθῆναι εἰς οἶκον Σίμωνος τοῦ Φαρισαίου, ὑπέρ- Ματθ. κς. ϛ.
ἤλθεν ἡ γυνὴ ἡ ἁμαρτωλὸς ἐκείνη, καὶ τῶν ποδῶν ἥψατο τοῦ σωτῆρος, καὶ τοῖς δάκρυσιν ἀπέ-
πλυνεν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶν ἐξέμαξε· καὶ τὴν τοσούτοις κεχωσμένην ἁμαρτήμασι βλασφήμησεν ὁ Φιλάνθρωπος λέγων, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι. ὑ γὰρ προείκειταί μοι νῦν ἐξετάσαι πᾶσαν τὴν ἱστορίαν; ἀλλὰ μόνην τὴν μαρτυρίαν. ἔρα τοίνυν δαψίλειαν. ὃ χθὲς λέγουσι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί; ὅτι ἠγάπησε πολύ. τοσούτων οὖν ἁμαρτημάτων ἀμνησίαν ἐκομίσατο ἡ ἁμαρτωλὸς γυνή. ⟨Ε⟩ Μαρία ὁ ἡ
χ. λίτρα ἀδελφὴ Μωϋσέως βλασφημοῦσι λέγουσαν καταδικάζεται. τοῖς ἁμαρτήμασι λέγει, Ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς κόκκινον, ὡς χιόνα λευκανῶ, καὶ μεταβάλλει ὁ σκότος Ησ. α. ιϛ.
εἰς φῶς τὴν μεταβολὴν τῆς μετανοίας, καὶ τοσαύτην καρδίαν ἀφθονίαν τὴν φωνὴν βλασφημίας τῆς ἀγαθότητος. ποῖος ὁ ⟨Ψ⟩ ὁ δικαιοσύνην βαδίζοντα φησι· Ὃς ἐὰν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ματθ. ε. κϛ.
μωρέ, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ τοῦ πυρός. ἐνὶ ῥήματι τοσαύτην ἐπέθηκεν ἀκρίβειαν, καὶ τοσούτοις ἁμαρτήμασι τοσαύτην μετρᾷ τὴν ἀφθονίαν. καὶ ἕτερόν μοι σκόπησον θαυμαστόν. ὅπου
χ. τὰ χειρόγραφα τὰ ὀφλήματα ὡς ὀφλήματα αἰσχρὰ φέρει), τοῖς μὲν ἁμαρτωλοῖς καὶ τὰ κεφάλαια συγχωρᾷ μετανοοῦσι, τοῦ δὲ τῶν δικαίων καὶ τόκους ἀπαιτεῖ. τοσοῦτος ἐστὶν αὐτῷ χρεωφιλέτης πολ- Ματθ. ιη. κε.
λοῦ καὶ ἀλάστου, καὶ ὡς τῇ μετανοίᾳ καὶ τῇ πολλῇ ἱκεσίᾳ ἐδυσώπησε τὸν δίκην καὶ εἶπε, Κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω, καὶ οὐκ ἠνέσχετο τὴν ἀπόδοσιν ὁ Φιλάνθρωπος, ἀλλὰ τὴν ἐξομολόγησιν λύσιν ἐποίησε τοῦ ὀφλήματος. ὃ ὀφειλέτης τὰ μυρία τάλαντα πάντα συνεχώρησε, καὶ οὐδὲ τὸ κεφάλαιον, τοῦτο δὲ τῶν δικαίων ἐπαιτεῖται καὶ τόκους ἀπαιτῶν. Ματθ. ιη. κε.
Διὰ τί γὰρ οὐκ ἐδώκατέ μοι ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, κἀγὼ ἐλθὼν σὺν τόκοις ἀπήτησα; τοῦτο λέγω, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ τοὺς οὐκ δικαίους ἀπεχθῶς βλασφημοῦντος (οὐδὲν γὰρ ὧν Θεῷ τὸ δικαίου πρόσφορον) ἀλλ', ὡς ἔφθην εἶπον, τοῦτο μανθάνει τὴν ἁμαρτωλὸν, ἵνα διεγείρῃ.
φόβος καὶ ⟨Ψ⟩ δίκαιον, ἵνα στείλῃ. καὶ τοῖς μὲν τὰ πολλὰ συγχωρᾷ πλημμελήματα ὡς ἐλεήμοσι καὶ πεφιλανθρωπισμένοις· τοῖς δὲ καὶ τοῦ τυχόντος ἀκριβολογεῖται, μηδὲν αὐτοῖς ἔλλειπες εἰς βελτίωσιν εἰς ἀρετήν. ὃ γὰρ ἔστιν ἐν τοῖς κόσμοις τούτοις πλούσιος, τοῦτο τοῦ Θεοῦ δίκαιος· καὶ ὃ ἔστιν ἐν τοῖς κόσμοις πένης, τοῦτο τῷ Θεῷ ἁμαρτωλός. οὐδὲν πλουτίζει τὸν ἁμαρτάνοντος, ὡς οὐδὲν πλουσιώτερον τοῦ δικαιοσύνης. διὰ τοῦτο καὶ μὴ τὴν εὐσέβειαν καὶ εὐ-
σέβειαν διδάσκων φησὶν ὁ Παῦλος· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἐν πᾶσι ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν πᾶσι λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. καὶ ὁ τὴν αἰσθητὴν ὁ μακάριος Ἱερεμίας λέγει· Ἰσως πτωχοί εἰσι, διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο ἀκούειν λόγου Κυρίου. ὁρᾷς ὅπως πτωχοὺς καλεῖ τοὺς ἀπεξενωμένους τῆς εὐσεβείας; ὡς πτωχοὺς τοίνυν τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐλεεῖ, καὶ ὡς πλουσίους τοὺς δικαιοσύνης ἀπαιτεῖ, τοῖς μὲν διὰ τὴν πενίαν συγχωρῶν, τοῖς δὲ διὰ τὸν τῆς εὐσεβείας πλοῦτον μὴ πολλῆς ἀκριβείας τοὺς λόγους εἰσπραττόμενος. ὃ δὲ ποιεῖ ὅτι δικαίων καὶ ἁμαρτωλῶν, τοῦτο ποιεῖ ὅτι πλουσίων καὶ πενήτων. καὶ ὥσπερ τὴν ἁμαρτάνοντα ἐλπίδι διὰ φιλανθρωπίας, τὸν δὲ δίκαιον φοβεῖ διὰ τῆς ἀποτομίας, οὕτω καὶ ἐν τοῖς κοσμικοῖς πράγμασι διατίθησι τὸν ἑαυτοῦ οἰκονομίαν. ἐὰν ἴδῃ δυνάστας ἀξιώματι ὑπερλάμποντας, βασιλέας, ἄρχοντας, πόλεις τοὺς ἐν πλούτῳ διαφέροντας, τούτοις δέ-

σημῆνος, ἀλλὰ τί μὴ ἀφανίζε; ἀλλὰ τί μὴ ἐκκόπτε; ἀλλὰ τί τὸ ἄδακρυτον τοῦτο σπυρὸς πημωείαν ὑδίχεται; ἀλλὰ τί; καλὸν ὡς ἀληθῶς καὶ τοῦτο εἰπεῖν. εἰ δέξεσθαι, μένιτοι καρπὸν δικαιοσύνης ὁ κόσμος ἀπώλεστο δή. ἀλλ' ὁπαῖοι, ἄκουε. Ησαῦ ἐμίσησε Ⓦ Ραβὴλ, Ραγουὴλ Ⓦ Ζαρὲ, Ζαρὲ Ⓦ Ιώβ. ὁρᾶς πηλίκοι ὁ σωμοῦς αἶδος ὑφανίζετο, εἰ τοιλαβῶν ὁ Θεὸς δίκιν ἀπήτησε τοῦ ῥίζας; καὶ ὅλαι ῥῶν τῶν τοιγμῶν ταύτην ἐκλάμβανε τοῦ θεωείαν. ἀλλὰ τοῦτο μακροθυμεῖ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτοῖσα βλασφημοῦσι, ἀλλὰ ταῖς νεῶν αἰδούσας ἐκκλησίας ὁ Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ τὰ μυστήρια τὸ τοῦ ἀγγελικὸν ἐπομηρημένους βίου. ὁ γὰρ, ὡς φασι Ⓐ τῶν νόμων τῶν κοινῶν ἔμπειρος, ὁ ὡς Ⓐ Ρωμαίων τοιαπελθόντα νόμι, τοῦ κυοφορῆσαι, εἴ ποτε τοιεῖπόσοι τοιαίσματι θανατοῦ δίκιν ἐπάγοντι, μὴ τοιότερον ἀναιρεῖσθαι, πρὶν ἂν τέκη ὃ κυοφορεῖται. ὁ μᾶλλον εἰκότως. οὐ γὰρ ἐδικαίωσαν Ⓐ καλῶς τεθηκότες τοῦ νόμους ζημιοφανεστάτην ὃ ἁμαρτάνοντι τῇ ἁμαρτησάσῃ. εἰ ὁ Ⓐ δὴ θεσπέσιοι νόμοι φείδονται τῶν μηδὲν ἡμαρτηκότων, ὁ Θεὸς οὐ πολλῷ μᾶλλον φυλάξει τοῦ ῥίζαν, τοῖς καρποῖς ζημιούμενος τοῦ ἐκ τῆς μετανοίας εὐεργεσίας; λάβε μοι λοιπὸν ὁ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἁμαρτανόντων τοῦ ἐκ μετανοίας εὐεργεσίαν. ὁ γὰρ ὁ ὅτι τοῦτο ὁ αὐτὸς τῆς φιλανθρωπίας ἀποδίδοται λόγος. εἰ προελάμβανεν ἡ δίκη τοῦ διόρθωσιν, ὁ κόσμος παντελῶς ἀπώλυτο ὁ διεφθείρετο· εἰ ὀξὺς ἦν προῖς ἡμφείαν ὁ Θεὸς, οὐκ ἂν ἐκτίσατο Παῦλοι ἡ ἐκκλησία, οὐκ ἐδέχετο Ⓦ ποιοῦσαν ὁ τελικοῦσαν. ἀλλὰ τοῦτο οἶμαι ἐβλασφήμουν βλασφημοῦντα, ἵνα δύξῃ μετανοοῦντα. ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία Ⓦ διώκτην ἐποίησε κήρυκα· ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία Ⓦ λύκον μετέβαλεν εἰς ποιμένα· ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία Ⓦ τελώνην ἐποίησεν εὐαγγελιστήν· ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία πρόσ ἡμᾶς ἤλεησε, πάντας μετέβαλε, πάντας μετέστρεψεν. ἐὰν ἴδῃς τὸν ποτε μέθυσον, νῆψον τοῦτον· ἐὰν ἴδῃς τὸν ποτε βλάσφημον, θεολόγον· ἐὰν ἴδῃς τὸν ποτε αἱρεσιάρχην ὠδαῖς ὁ τόμα μολύνοντα, νῦν τοῖς θείοις ὕμνοις τοῦ ψυχὴν καθαίροντα· θαύμαζε τοῦ μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπαίνει τοῦ μετάνοιαν, ὁ ὀκ τῆς ἀλλοιώσεως λέγε ἀναλαβών· αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δόξης τοῦ ὑψίστου. ἀγαθὸς μὲν ὁ Θεὸς πρὸς πάντας, ἐξαιρέτως ὁ τοῦ ἑαυτοῦ μακροθυμίαν ἐνδείκνυται πρὸς τοῦ ἁμαρτάνοντας.

Καὶ εἰ βούλει ξένων ἐπαχθοῦσαν λόγων, ξένων μὲν ἴσων ἐστὶ τοῦ Ζωσήμου, ἀληθῶν ὁ ἴσων ἐστὶ θεοσεβείας, ἄκουσον. βαρεῖ ὁ Θεὸς πρωταγὸν φαίνεται τοῖς δικαίοις, χρηστὸς ὁ τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ταχὺς εἰς φιλανθρωπίαν. Ⓦ ἁμαρτήσουσα καὶ πεσοῦσα ἀναίσησι, καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; καὶ, ἵνα τί ἀπέστρεψεν ἀποστροφὴν ἀναιδῆ ἡ ἀσύνετος θυγάτηρ Ἰούδα; καὶ πάλιν, Επιστράφητε πρὸς μὲ, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς. Ⓒ ἑτέρωθι καὶ ὅρκῳ βεβαιοῖ τοῦ ἐκ μετανοίας σωτηρίαν ὅτι πολλῷ φιλανθρωπίαν. Ζῶ γὰρ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὁ βούλομαι Ⓦ θανάτου τὸν ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. πρὸς ὁ Ⓦ δίκαιοι λέγει, Εαν ποιήσῃ δὲ θεσπέσιος πᾶσαν δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀλήθειαν, καὶ γραφεὶς ἁμάρτῃ, ὁ μὴ μνησθῶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται. ὦ πολλῆς ἀκριβείας τῆς πρὸς Ⓦ δίκαιον· ὦ πολλῆς δαψιλείας τῆς πρὸς τὸν ἁμαρτάνοντα. ὕτω ὁ ποικίλως καὶ διαφόρως μηχανᾶται, ὀκ αὐτὸς μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ἐπιμελῶς μεῖζον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ ἐπὶ οἰκονομίας. καὶ ὅπως, ἄκουε. Ⓦ ἁμαρτωλὸν καὶ ἐμμένοντα ταῖς ἁμαρτίαις ἐὰν φοβήσῃ, εἰς ἀπόγνωσιν αὐτὸν καὶ ἀπαγόρευσιν τῆς ἐλπίδος φέρει· Ⓦ ὁ δίκαιον ἐὰν μακαρίσῃ, χαλεποῖ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ Ⓦ τύραννον, καὶ ὡς ἤδη μακαριοῦντα ἀμελῆ αὐτὸν τῆς ἀσυδήτου ἀσκήσεως. διὰ τοῦτο Ⓦ μὲ ἁμαρτωλὸν ἐλεῆ, Ⓦ ὁ δίκαιον φοβεῖ. Φοβερὸς γὰρ ὅτι πρὸς τοῦ ἀνελεήμονι αὐτοῦ*. καὶ τίνες δὲ εἶεν, ἀλλ' ἢ Ⓐ ἄγιοι; Ο Θεὸς γὰρ, φησὶ ὁ Δαβὶδ ὁ ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων, μέγας καὶ φοβερὸς ὅτι ὅτι πρὸς τοῦ ἀνελεήμονι αὐτοῦ. εἰ δὲ ἴδῃ

Ιερ. κ. Ζαχ. α. γ.

Ιεζεκ. λγ. ια. Ιεζεκ. ιη κδ.

Ψαλ. πη. κ.

* ἢ χρηστὸς κεῖσθαι τοῖς σύμπασι. φοβερὸς ἐστὶν, ὅταν ὅτι πάντας τοῦ ἀνελεήμονι αὐτοῦ.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ταχὺς ὁ Θεὸς εἰς σωτηρίαν, βραδὺς εἰς τιμωρίαν, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς Ραὰβ παράδοξος ἱστορία. Λογ. β.

ΑΥτοτε μὲν ὁ θεῖος ἀπόστολος θεία καὶ ὑρθρίῳ χέχρηται γλώττῃ, καὶ μετὰ πολλῆς ὑετιήμης ⟨W⟩ ἀγγελικὴν ὑφαρὴ λόγων· οὐκ ἐξ οἰκείας γλώττης ἁπλῶς φθεγγόμενος, ἀλλ' ἐκ τῆς βασιλικῆς αὐθεντίας αὐτὰ τὰ ἐφέροντα δόγματα· ἐξαρέτως δ' ταύτῃ χέχρηται τῇ ἐπιτιμήσει, ὅταν τὸν τῆς μετανοίας λόγον εἰσάγῃ τοῖς ἁμαρτάνουσι. ὥσπερ δ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιον πάντας ὑμᾶς ἐπανορθώσω. ἀκούσατε τοίνυν, ἵνα ἐκ μέρους ἄψωμαι τῶν εἰρημένων, ὡς ἀρτίως ἀναλεγόμενος τοῖς Κορινθίοις ἔλεγε ὁ γνήσιος ἐκεῖνος καὶ θαυμάσιος ἀνήρ· Μή πως ἐλθόντος πάλιν με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων. ἀνθρωπος μὲν γὰρ τῇ φύσει ὑπάρχει διδάσκαλος, Θεοῦ δὲ ἐστὶ μόνου τὸ μετανοίας δοῦναι. ἀλλὰ τοῦτο ὥσπερ οὐρθρίῳ χέχρηται γλώττῃ· καὶ ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς ὑψηλῆς φιλοτιμίας, ὅτι καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἀπαύλει, καὶ τοῖς μετανοοῦσιν ἱλαρὸν ἐπαγγέλλεται. ὅταν δ' ταῦτα εἴπω, ὑπὲρ τῆς Παύλου γλώττης τὸν αὐθεντήσαντα ἐπιχειρῶ, ἀλλ' ὅτι τὸ τοῦ Θεοῦ χάριτι ὃ πᾶν αἰωρῶ, σοὶ δὴ πάλιν αὖθις ἐλέγω· Εἰ δυνατὸν ζητεῖτε τὸν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. ἐπανορθοῦται τοίνυν τοὺς ἁμαρτάνοντας φάρμακον χρηστὸν ἐργασίας, ⟨Ε⟩ μετανοίας εἰς σωτηρίαν. συνέδραμε δὲ σπουδῇ τῇ ἀποστολικῇ διαγνώσει καὶ ἡ εὐαγγελικὴ τῆς σωτῆρος αὐθεντία, ἁμαρτάνουσι ἄφεσιν ἀφθόνως χαριζομένη. ⟨W⟩ γὰρ παράλυτικὸν ὁ σωτὴρ ἰώμενος ἔλεγε, ὡς ἀρτίως ἀκηκόατε Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου αἱ πολλαί. ἄφεσις δὲ ἁμαρτιῶν, πηγὴ σωτηρίας, καὶ ἔπαθλον μετανοίας. ἰατρὸν γὰρ ὄντι αἱρετικὸν τῆς ἁμαρτίας ἡ μετάνοια, δῶρόν ὄντι οὐρανίου, δυνάμεως θαυμαστῆς χάριτι νικῶσα τὸ τῶν νόμων ἀκόλουθόν. ἀλλὰ τοῦτο οὐ πάντοτε ἀποσίεται, οὐ μᾶλλον ἀποσοβεῖ, οὐ μόνον ἀπερρέφεται, οὐκ εἰδωλολατρείᾳ βδελύσσεται, οὐ λοιδορεῖ ἀπιστίαν, οὐ βλασφημον ἀποδιώκει, οὐκ ἀληθείαν· ἀλλὰ πάντας μετὰ πολύ. χωνευτήριον γὰρ ὄντι τῆς ἁμαρτίας ἡ μετάνοια. αἰσχυνθεὶς δ' ἐφεξῆς γνωρίσας τὸν Θεοῦ ⟨W⟩ σκοπὸν, οὐκ ἐξ ἑτέρων εἰωθότων ἐπιβάλλοντας ταύτῃ τῇ θεωρίᾳ, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς θείων χαρακτῆρι μεμαρτυρημένης ἀποδείκνυσι τὸν ἀληθῆ. σκοπὸς τῷ Θεῷ μακροθυμεῖν τοῖς ἁμαρτάνουσι διπλοῦς ὄντι εἰς σωτηρίαν ἴλεως, μετανοούσης αὐτοῖς τὸν οὐ μετανοίας σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἐξ αὐτῆς ἀπογόνοις τοῖς εἰς ἀρετὴν ἐπιδιδόναι μέλλουσι ταμιευόμενος τὸν ἐργασίαν. καὶ ἵνα πάλιν διαλάβω ⟨W⟩ λόγον, ὁ Θεὸς μακροθυμεῖ, ἵνα ⟨Ε⟩ ὁ ἁμαρτάνων μετανοήσῃ, καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ πίκτουσιν μὴ ἀποκλείσῃ τὸν σωτηρίαν. κἂν γὰρ αὖθις ὁ ἁμαρτάνων ἀμετανόητα ταλαίπωρα, φύεται πολλάκις τῆς ῥίζης, ἵνα φυλάξῃ τὸν καιρούς. πολλάκις μὲν οὖν καὶ μεταβάλλει τὸν ῥίζαν, ὡς ἔφθην εἰπών· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς πάντα πολὺ κακίας ἐκεῖνα πέφυκεν, ὁ Θεὸς ἀναπέπταται χρησίμως τὸν παρεῖαν, ἀναμένων τὴν μετανοοῦντα τὸν σωτηρίαν. καὶ ὅπως, ἄκουε. Θάρρα ὁ πατὴρ Ἀβραὰμ εἰδώλων ὢν προσκυνητὴς· ἀλλ' ὁ δίδυχεν ἐπαναστὰς τῆς ἀσεβείας τὸν δίκην. καὶ εἰκότως. Εἰ γὰρ προλαβὼν ὁ Θεὸς ἀπέτεμε τὸν ῥίζαν, πόθεν ὁ τοσοῦτος καρπὸς τῆς πίστεως ἀνεδίδοτο; ἢ τὸ Ησαῦ μεμισηκέναι; πόθεν μισεῖ καὶ ἕτερος φιλανθρωπίας ἐπαίνους; πῶς τῆς κακίας ἐκείνης ἀναδύεται; οὐ πέφυκε καὶ βέλτιον, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος; οὐ μετεμέλησε καὶ παρεμέλησε; οὐκ ἀδελφοῦ φονεύς, ἔστι εἰς τὸν ἀνθρωπον; οὐχὶ τοῦ Θεοῦ μισάνθρωπος; ἡ χαρὰ μὴ μαρτυρεῖ λέγουσα· Τὸν Ιακὼβ ἠγάπησα, ⟨W⟩ τὸν Ησαῦ ἐμίσησα. Εἰ τοίνυν πέφυκε, ⟨Ε⟩ ἀδελφοκτόνος, καὶ βέβηλος, ⟨Ε⟩ μεμισημένος;

κ. μισητὸς ἀνθρωπος

κ. κακίας

κ. ἀνθρωπος

κησει ὁ πατηρ, ἀλλ' ὑπαλλαγις αὐτὸν ἐδέξατο ταις χερσί. τί δήποτε; ὅτι πατηρ ἐστιν, καὶ οὐ δικαστής. ἡ χορδὴ ἡ θαλία καὶ ἡ συμφωνία λοιπὸν, ἡ φαιδρὰ καὶ εὐχαρὴς ἐστιν ἡ οἰκία πᾶσα. τί λέγεις; αὕτη τῆς κακίας αἱ ἀμοιβαί; οὐχὶ τῆς κακίας, ἀλλ' ἀγνοίας, ἀλλὰ τῆς ἐπιμελείας· οὐχὶ τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ τῆς μετανοίας· οὐχὶ τῆς ποινῆς, ἀλλὰ τῆς ὅτι ὁ βέλτιον μεταβολῆς. καὶ ὁ δὶ μίζονι, ἡγανάκτησεν ὅτι τάχις ὁ υἱὸς ὁ πρότερος. ὁ δὲ ἦν πρᾶος ἐπιστεύλεγεν· Οπ σὺ μὲν ἀεὶ μετ' ἐμοῦ διέτελες, σοῦ δὲ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη· νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησεν. ὅταν δὲ ἀπολωλότα ἀκούσωσι δεῖν, φησὶ, οὐ δικαστηρίων χρείας, οὐδὲ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως· ἀλλὰ φιλανθρωπίας καὶ συγγνώμης μόνον. οὐδὲν ἰσχύς ἀφεὶς ὅπισθεν φαρμακὸν τῇ κάμνοντι, τῆς ἀταξίας αὐτὸν ἀθυμίας ἀπαντᾷ καὶ πτοίας. Εἰ δὲ καὶ δίκην αὐτὸν ὅλως δοῦναι ἐχρῆν, ἱκανὸν ἔδωκε δίκην, τῷ ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ διατρίβειν ζῶντα χρόνον τῆς πατρικῆς ἐλευθερίας ζημιούμενον, καὶ λιμῷ καὶ ἀπορίᾳ καὶ τοῖς ἑκάστοις παλαίουν κακοῖς διετέλεσε. Διὰ τοῦτο φησι, ἀπολωλὼς ἦν, καὶ ἀνέζησεν. μὴ τὰ παρόντα ἴδῃς, φησὶν, ἀλλ' ἐνθύμησον τῆς προτέρας συμφορᾶς τὸ μέγεθος. ἀδελφὸν ὁρᾷς, οὐκ ἀγαλλόμενον· πρὸς πατέρα ἐπανῆλθεν οὐδὲν δυνάμενος ἀπαμύνασθαι τὸν πρόπαλον, μᾶλλον δὲ ἐκεῖνα μεμνημένον μόνα, ἃ παρ' ἐκείνου πεπόνθασιν ἀγαθὰ δυνάμενος· ἔλεον καὶ τρυφὴν καὶ φιλανθρωπίαν πολλὴν καὶ συγγνώμην πρὸς τοὺς ἠδικηκότας ἐπιδεικνύμενον. διὰ τοῦτο οὐκ ἀπαρρησίαστος ἐστιν, εἶπεν, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνεται· οὐκ ὅτι κατέφαγε τὸν βίον, ἐμνημόνευσεν, ἀλλ' ὅτι μυρίοις ἐπέπεσε κακοῖς. οὕτω δὲ πρίσασθαι ἐζήτησε μετανοίας τοσαύτης ἀπουδῆς, μᾶλλον δὲ μετ' εἰσόνος. τὸ γοῦν μὴ γὰρ αὐτὸς ἐπανῆλθεν ὁ υἱὸς, ἐκεῖνος ἀπῆλθε καὶ ἐζήτησε τὸν ποιμένα, καὶ εὑρὼν ἤγαγε, καὶ ἔχαιρεν ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ ὅτι τοῖς δικαιοσωμένοις ἅπασι. ἔφη δὲ καὶ πῶς ἐπανῆγαγε. οὐκ ἐμάστιξεν, ἀλλ' ὅτι τὸν ὦμον φέρων ἐβάσταζεν, πάλιν τὴν ποίμνην ἀπέδωκε. ταῦτ' οὖν εἰδότες, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἀπορρίπτεται ἐπαινούμενα, ἀλλὰ καὶ τῶν καταρθωκότων οὐκ ἔλαττον δέχεται, ὅτι δὲ μόνον οὐκ ἀπαιτεῖ δίκην, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑπερβάλλουσαν τῶν πεπλημμελημένων ἔρχεται, καὶ τῶν δικαιοσωμένων μᾶλλον ὅτι τῷ τούτου εὑρέσθαι χαίρει, μήτε ὡς ποινῆς ὄντος ἀπογινώσκωμεν, μήτε ὡς ἀγαθοῦ ὄντος θαρρῶμεν· ἀλλὰ καταρθοῦντες φοβώμεθα, ἵνα μὴ θαρρήσαντες πίσωμεν, καὶ ἁμαρτάνοντες μετανοῶμεν. ὅπερ γὰρ ἐρρήθη ἔμπροσθεν εἶπον, τοῦτο λέγω καὶ νῦν· ὅτι πρόδοσία τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ἐστὶ καὶ ἀμφότερα, καὶ τὸ θαρρεῖν ἑστῶτα, καὶ τὸ ἀπογινώσκειν κείμενον. διὸ καὶ μὴ ἑστῶσι ἀσφαλίζόμενος ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ο δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. καὶ πάλιν, Φοβούμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. τοὺς δὲ κειμένους αἴρας· καὶ Εἰς προσδοκίαν πλείονα διεγείρων, διεμαρτύρατο Κορινθίοις γράφων οὕτω· Μήπως πεφόβημαι τοὺς προημαρτηκότας καὶ μὴ μετανοήσαντας, δίκαιος ὑπάρχων ἀμαρτάνοντας, ὡς μὴ μετανοοῦντας ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασιν εἶσι θρίαμβον ἄξιοι. καὶ ὁ προφήτης δὲ πρὸς αὐτοὺς φησι· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; καὶ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ τούτους αὐτοὺς προκαλούμενος ἔλεγε· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. ἕως ὅ τὸ σήμερον λέγεται, μὴ ἀπογινώσκωμεν· ἀλλὰ τὰς εἰς τὸν διαπύλιον ἔχοντες τὰς ἐλπίδας, καὶ ὁ πέλαγος αὐτοῦ τῆς φιλανθρωπίας ἐννοοῦντες, πρὸ πολλοῦ ἀπολαύσαμεν ἂν ὑπὸ τῆς ἀγάπης, καὶ πολλῆς τῆς προθυμίας καὶ τῆς ἐλπίδος ἐπιλαβώμεθα τῆς ἀρίστης, καὶ τῷ μετανοεῖν μὴ ὀκνηρὸς ἐπιδειξώμεθα πάσης· ἵνα πρὸ τοῦ τοὺς ἀπολωλότας τὰ ἁμαρτήματα, μὴ παρρησίας δυσωπῶμεν σιωπᾶν ἐπὶ τὸ βήματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς βασιλείας τυχεῖν τῶν ἀγαθῶν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, κράτος, τιμὴ νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λουκ. ιε. λε.

α. Κορ. ι. ιβ. θ. κζ.

β. Κορ. ιβ. κα.

Ἰερ. η. λ.

Ψαλμ. ϛ. η.

ΠΕΡΙ

σχῃ λοιπὸν αὐτὸν, ἡμέτερον ἁρπάζειν μέλος, ὃ τῆς ἀγέλης λαμβάνει τοῦβαπτ. ἀποθε-
το γὰρ τὸν ἀμαρτήσαν διὰ τῆς μετανοίας. Εἰδὼς τοίνυν ὁ Παῦλος ὅσον ἐποίησεν ὁ διάβο-
λος ὅτι τὸν Ἰούδαν, ἔδεισε μὴ καὶ σὺ ταῦτα ὃ αὐτὸ ῥήσεται τοῦτο. Τί γὰρ ἐποίησεν ὅτι τὸν Ἰούδαν; Ματθ. κζ ε.
μετενόησεν ὁ Ἰούδας. Ἤκουσεν γὰρ, φησὶ, παῤῥησίαν ἄμετα ἀθῶον, ἤκουσε τῆς ῥημάτων
χ. τόπον 5 ταύτης ὁ διάβολος· ἔγνω τῆς ὅτι τὸ βέλτιον ἐκκόπτομαι ὁδὸν, ἐν ᾗ σωτηρίαν βαδίζου-
σα, καὶ ἐφοβήθη τὸν μεταβολέα. Φιλάνθρωπον, φησὶν, ἔχει διακονίαν. ὅτε ἔδωκεν αὐτὸν
τοῦ διδόναι, ἐδάκρυσεν αὐτὸν, καὶ μυεία παρεκάλεσεν· καὶ πολλῷ μᾶλλον μετανοοῦντα δίξε-
ται; ἀδίκως ὦν ἔφαλκύσατο καὶ ἐκάλεσεν· καὶ πολλῷ μᾶλλον διορθωθέντα καὶ τὸν ἀ-
μαρτήσαντα ὑπεμένοντα ὑπαναστῆναι; Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ταυρωθῆναι ἦλθε. τί οὖν ἐποίησεν;
10 ἐταράξησεν αὐτὸν, εἰσέπεσε τῇ τῆς ἀθυμίας ὑποβολῇ, ἐδίωξεν, ἤλασεν, ἕως ὅτι ⓜ
βαθὺν ἤγαγε, καὶ τὴν πρώτης ὑπερεξήγαγε ζωῆς, καὶ τὴν προθυμίας τὴν τῆς μετανοίας ἀπεστε-
ρησεν. ὅτι γὰρ, εἰ ἔζη, καὶ αὐτὸς ἐσώθη ἄν, δῆλον ἐκ τοῦ ταυρωσάντων. εἰ γὰρ ἦν ὅτε τὸν ταυρὸν αὐτὸν
διαβιβάσαντας ἔσωσε, καὶ σὲ αὐτῷ δὴ ταυρῷ ὢν προεκάλεῖτο τὸν πατέρα καὶ συγχωρεῖν αὐτοῖς
ἠπείγετο πλημμάτων, δῆλον ὅτι καὶ τὴν προθυμίαν, εἰ ἤθελες δὴ προσέχειν τὴν μετανοίαν ἐπεδείξα-
15 το, μὴ πάσης δὲ βιαιοτέρας ἐδέξατο· διὸ ἐκρίθης ὑπ' αὐτοῦ ἐμπεσεῖν δὴ Φαρμάκῳ, τῇ τοῦ σω-
στῆρος λύπῃ καταποθείς. Τὸν τοίνυν ὁ Παῦλος φοβούμενος, ἵνα πάθῃ τοῦ Κορινθίους ἐξαρπάσας
τῆς Φαρύγγος τοῦ Διαβόλου ⓜ αὖθις πάλιν. καὶ πῶς λέγει τὰ Κορινθίων; Πέπρᾶκας μὲν τοῦ
τὸν μυστηρίων κοινωνὸν κρίνασα τοῦς, καὶ δακρύσας ἀπέλειψεν ἀπόντα. Παῦλος δικαίως
ὢν καὶ βλασφήμως καὶ ὑβριστὴς, καὶ ὑπὲρ ⓜ ταυρωθέντα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολίτας τοῦ ἐκείνου δι-
20 κῶν, μετανοήσας ἀπόστολος γέγονε. μόνον γὰρ τοῦ φασὶ ὁ Θεὸς βραχέως ὑπὲρ τῆς πρὸ
ἡμῶν, καὶ μυρίων ἡμῖν ἁμαρτημάτων χαρίζεται ἄφεσιν. Εἶτα καὶ τοῦβαπτ. ὅτι αὐτὸ
γ. πάντα ἐξέπεσεν ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα ἐκλυσωνῶλεν ἡμῖν. δύο τινὲς ἦσαν ἀδελφοί· ὁ μὲν ἑαυτῷ τοῦ ἐκείνου διώ-
κάτης, ὁ δὲ αὐτῷ ἔμενεν ὑπὲρ τῆς οἰκίας, ὁ δὲ πάντα τὰ δοθέντα καὶ τὰ φαγὼν, εἰς τὸν ὑ-
περηφάνου μετῆκεν. Εἶτα τὸν ἀπὸ τῆς πείνας ὁ Φέρων αἰσχύνεται. ταύτῳ δὴ τὸν τοῦβα-
25 βαπτ. τοῦ ἐρωτᾶν εἰπεῖν, ἵνα μάθητε ὅτι καὶ τὸν μὴ τὸ βάπτισμα ἁμαρτημάτων δοῦναι ἄ-
φεσιν, ἐὰν τοῦ στέργωμεν. λέγω δὲ, ὅτι οὐχ ἵνα εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλω, ἀλλ' ἵνα ἀπὸ ἀπιγνώ-
σεως ἀπαγάγω. καὶ γὰρ χείρονα τῆς ῥᾳθυμίας ἡμᾶς ἡ ἀπίγνωσις ἐργάζεται κακά. Οὐκοῦν
τοίνυν ὁ μὲν εἰκότα τὸν μὴ τὸ λουτρὸν φέρει τοῦβαπτισόντων. ὅτι δὲ τοῦ μὴ τὸ βάπτισμα
πιστόν ἐστι δηλοῖ, δῆλον ἐκ τοῦδε. μὲς γὰρ λέγεται. Οὐδεὶς δὲ μὲς βαπτίσματος οὐ κληθείη
30 χωρεῖς. καὶ τὸν οἰκίαν δὲ φησὶ τὸν πατρῶον, ἐν τὰ πατρῷα διενεμήθη πάντα. τοῦ δὲ βαπτί-
σματος οὐκ ἔστι πατρῷον λαβεῖν οὐδὲ δίκαιον κληρονομεῖν. ὥστε διὰ πάντων ἡμῖν τύπον
ὃ τῶν πιστῶν αἰτίαν ἔσχεν. ἐν δὲ ἀδελφὸς δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ μηνύτης. ἀδελφὸς δὲ οὐκ ἂν ἔτι-
νοιτο χωρεῖς πνευματικῆς διαλλήσεως. Οὐκοῦν τοίνυν εἰς ἑκάτερον καιρὸν πίστιν, τί φησιν;
Ἐπεμνήσθη τοῦ ⓜ πατέρα μου. Διὰ γὰρ τοῦτο αὐτὸν ἐν ἀφῆκεν ὁ πατὴρ, ἐν οὐκ ἐκώλυσεν Λουκ. ιι ιη.
35 εἰς τὴν ἀλλοτρίαν ἀπελθεῖν, ἵνα διὰ τῆς πείρας μάθῃ καλῶς, ὅσης ἀπέλαυσεν ἐνεργείας
οἴκοι μένων. πολλάκις γὰρ ὁ Θεὸς, ὅταν λέγων μὴ πείθῃ, τῇ διὰ τῶν πραγμάτων πεί-
ρᾳ τὴν διδασκαλίαν ἀφίησιν· ὅπερ οὖν καὶ τοῦς Ἰουδαίους ἔλεγεν. ὅπου γὰρ μυείας ἀ-
ναλώσας διὰ τῶν προφητῶν λόγους οὐκ ἔπεισεν, οὐδὲ ἐπαπάσατο, ἀφεὶς διὰ τῆς κο-
λάσεως αὐτοῦ παιδεῦσαι, φησὶ πρὸς αὐτούς· παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία
40 σου ἐλέγξει σε. ἴδε μὴ γὰρ αὐτὸν ἀξιοῖ τοῦ καὶ πρὸ τῶν τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως.
ὅπου γὰρ ὅτων αἰσθητῶν διέκειντο ὡς ἀπίστων αὐτὰ ταῖς προφητείαις καὶ τῇ συμβουλαῖς, προ-
δωσείλων τὴν καρδίαν μὴ πιθεσθαι, ὑπηρέτει διὰ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ παιδεῦσαι,
ἵν' ὅτων αὐτοῦ αἰσθήσῃ πάλιν. ὅπου τοίνυν ἀπῆλθεν ὁ ἄσωτος εἰς τὴν ἀλλοτρίαν, καὶ
διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν μαθεῖν ὅτι καλὸν ἐκπεσεῖν οἰκίας πατρῴας, ἐπεμνήσθη, οὐκ ἐμνησικά-

κησεν

τοῖς ἑκάστοις ἑαυτὸν ἀριθμεῖν ἄξιον· ὅπερ οὖν ⸂δ τότε δηλῶν ἔλεγε· Καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπιν-
α. Κορ. ε. β. θήσατε; τί λέγεις; ἕτερος ἥμαρτε, κἀγὼ πενθήσω; ναί, φησι. σώματος γὰρ ⸂δ μελῶν δίκαιον
ἀλλήλοις ἐσμὲν συνδιδυμῶσι. ὅτι γὰρ τοῦ σώματος καὶ ὁ ποὺς δέχεται τὴν ὦμον, τὸν κε-
φαλὴν ὑπικτῶσιν ὁρῶμεν. καίτοι τί ⸀γὰρ τούτης συμφορώτερον; ἀλλ' ὅμως ὁρᾷ τὸν ἀέρα
Ρωμ. ιε. ιε. τὸν τῷ καιρῷ τῆς συμφορᾶς. οὕτω ⸂δ σὺ πείσου. Ἀλλὰ τοῦτο κ Παῦλος ⸀ἔλεγεν· Χαίρειν 5
μετὰ χαιρόντων, κ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. Ἀλλὰ τοῦτο ⸂δ Κορινθίοις φησί, Καὶ οὐχὶ μᾶλλον
ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ ⸀ἔργον τοῦτο ποιήσας; οὐκ εἶπε, ⸂δ οὐχὶ μᾶλλον
ἐκολάσατε· ἀλλὰ τί; οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ὡς νόσον καπῆς κ λοιμὸν τὴν πόλιν κατα-
λαβόντος· μετοιουχὶ λέγων, θύρας κ ἐξομολογήσεως δεῖ καὶ ἱκετηρίας, ἵνα ⸂δ νόσημα
ἀπελαθῇ τῆς πόλεως ἀπάσης. ἐρᾷς πόσαι αὐτοῖς φόβοι ἐπικρέμασται; ὅπου ⸀γὰρ ἐ- 10
α. Κορ. ε. ε. νόμιζον μέχρι μόνου ἐκείνου ἑστάναι ⸂δ δεινόν, ἐναγωνίους αὐτοὺς καθίστησι, λέγων· Οὐκ
οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον ⸂δ φύραμα ζυμοῖ; ὃ ⸀γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· ὁδῷ ⸂δ κακὸν
βαδίζον καὶ τὴν λοιπὴν ἅψεται μελῶν. ὡς ⸀οὖν καπῶν τινῶν κακὴν βουλευομένους, οὕτω
φοβητίζειν χρή. μὴ ⸀γὰρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι ἐκεῖνος ἥμαρτε μόνος· ἀλλ' ἐκφυγὼν σκόπει,
ὅτι σπιλοῖ τίς ἐστι ⸂δ δεινὸν, κ ⸂δ λοιπὸν ἅπαν ὑπονόμευται σῶμα. καὶ καθάπερ οἰκίας 15
καμομένης, κ ⓐ μηδένα δόξαμεν ⸂δ κακὸν τὴν ἴσην τῇ συμφορᾷ ⸂δ οὐκ ἔλαττον ἐπίσ-
χωνται, κ πάντα ζωωσφέρουσιν, ὥστε μὴ ⸂δ πῦρ ἐπισχόμενοι κ ὅτι ⸀ἐκ αὐτῆς ἔφυγες ἔλθῃ χ. ἐλαττῶν.
ὕστερον κ τύπτοις ὁ Παῦλος διεγείρει λέγων, πυρὰ τίς ἐστι· ⸀προκαταλέγωμεν τὸ δεινόν· σβέ-
σωμεν ⓦ ἐμπρησμόν, πρὶν ἢ καταλαβεῖν τὴν ἐκκλησίαν. Εἰ ⸂δ καταφεύγῃς τῆς ἁμαρτί-
ας, ὡς ὁ ἀλλοτρίῳ θυμοῦται σώματι, μάλιστα μὲν κ οὕτω κακῶς (μέλος ⸀γὰρ ἐστι τοῦ πνεύ- 20
τος σώματος ἐκεῖνος) πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ἀν' ῥᾳθυμίας κ πρίδης, καὶ σε καταλήψεται ποτε. ὥστε εἰ κ μὴ ⸀ἕνεκα ⓦ ἀδελφῶν, ⸀ἕνεκα γοῦν σαυτοῦ διεγέρθητι κ αἰσχύνθητι ⓦ λιμοῦ, κ ⸀προκάταρξαι τοῦ σπασμοῦ, κ τοῦ νομοῦ ἀρχέτω. Ταῦτα τοίνυν κ τὰ πλείονα τούτων Εἰπὼν, ⸂δ καλύσας ⸀ἐνδεδυμένους αὐτοὺς ⸂δ Σατανᾶ, φησὶν ὕστερον, ὅπου
β. Κορ. β΄ ε. μετεβάλετο κ βελτίων ἐγένετο· Ἱκανὸν ⸂δ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ⸀ὑπὸ τῶν πλειόνων· 25
χωρώσατε οὖν εἰς αὐτοὺς ἀγάπην. ὅπου ⸀γὰρ αὐτοὺς καπὸν ἐξέρω κ πολέμιον κατίστησιν ἅπασι, κ τῆς ἀγέλης ἐξέβαλε, ⸂δ τοῦ σώματος ἀπέκοψεν· ὅρα πόσῃ χέζηται σπουδῇ, ὥστε καλλῆναι κ ζωάγραν πάλιν αὐτοί. ὁ ⸀γὰρ εἶπεν, ἀγαπήσατε αὐτὸν ἁπλῶς, ἀλλὰ, χωρώσατε εἰς αὐτοὺς ἀγάπην· τουτέστι, βεβαίαν κ ἀκίνητον ἐπιδείξασθε τὴν φιλίαν· θερμὴν ποιήσατε κ ζέουσαν κ πεπυρωμένην, ἀποῤῥίπτουσι τῆς προτέρας ἀπιθείας, τοῦ θύους" Εἰσα- 30 χ. οἱ πάλαι
γάγητε. Τί ⸀γὰρ, εἰπέ μοι; ἡ ⸂δ Σατανᾶ πρίδωκεν αὐτοὺς; ναί, φησὶν· ἀλλ' ἵνα μὴ ἐν ταῖς τοῦ Σατανᾶ χερσὶν, ἀλλ' ἵνα ἀπαλλαγῇ ⸀ταχέως αὐτῶν τῆς τυραννίδος. ἀλλ', ὅταν ἔλεγχε, σκόπει πῶς διδοὺς τὴν ἀπήνωσιν ὁ Παῦλος, ὡς μέγα ὅπλον τὴν ⸂δ ἀγάπην. Εἰπὼν ⸀γὰρ, κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην, κ τὴν αἰτίαν προσέθηκε· Μή πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ἐπὶ τῇ φαρυγγὶ τοῦ λύκου, φησὶν, ἐστὶ τὸ πρόβατον. φθάσωμεν τοίνυν, πρὶν ἐξαρπάσωμεν, πρὶν ἢ καταπίῃ ⸂δ ἀγαφλίρῃ ὁ μέλος ἡμῶν. ἐκ κλυδωνίου γὰρ ἐστὶν ἡ ναῦς· ⸀ποῦ τοῦ ναυαγίου ἀγαγοῦσαν αὐτὴν ἀσφαλίσωμεν. καθάπερ ⸀γὰρ θαλάττης αἰφνιδίου κ κυμάτων πρώτοις κορυφουμένοις ⸀ποταχύνουσι γύρου ὁ σκάφος· ὕπου κ ψυχὴ, τῆς ἀθυμίας αὐτὴν πρώτην περιστοιχιζομένης, ἀποπνίγεται ταχέως, ἐὰν μή τις ἔχῃ ⓦ χεῖρα ὀρέγουσα· κ ἡ σωτήριος ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι λύπη, ὀλέθριος ⸀ποτὲ τῆς ἀμετρίας γύρος. κ ὅρα πῶς ἀκριβῶς εἶπεν. ὁ ⸀γὰρ εἶπε, μὴ ἀπολέσῃ αὐτοὺς ὁ Σατανᾶς· ἀλλὰ τί; μὴ πλεονεκτηθῶμεν ⸀ποτὲ τοῦ Σατανᾶ. πλεονεξία δέ ἐστι τὸ τὴν ἀλλοτρίαν ἐφιέσθαι. δείκνυσι τοίνυν ὅτι ἀλλότριος αὐτὸν γέγονε λοιπὸν, κ τῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης οἰκεῖοι ἑαυτὸν ⸂δ ἀπὸ τῆς μετανοίας κατέστησε, φησὶ· μὴ πλεονεκτηθῶμεν ⸀ποτὲ τοῦ Σατανᾶ. ἐὰν ⸀γὰρ κατα-

σχῇ

κάτερα γὰρ ταῦτα ὀλέθρια. ἡ μὲν γὰρ ἀπόγνωσις Ⓦ καὶ μᾶλλον οὐκ ἀφίησιν ἁμαρτῆσαι· ἡ δὲ ῥᾳθυμία καὶ Ⓦ ἐξῶτα ποιεῖ καὶ ἀπιστεῖν. ἐκείνη μὲν γὰρ προλαβόντων ἀγαθῶν ἀποστερεῖν εἴωθεν· αὕτη δὲ ὑπερειμένων οὐκ ἀφίησι ἀπαλλαγῆναι κακῶν. καὶ ἡ μὲν καταφθείρουσα τὴν ὀξεῖαν καὶ καταφέρει τὴν ὑπερκειμένην· ἡ δὲ ἀπόγνωσις εἰς αὐτὸν καταγλ τῆς κακίας τὸ ἄθυμον, ὥσπερ οὖν ὁ μὴ ἀπογνοὺς καὶ κεῖται ταχέως ἀναβραμεῖν ποιεῖ. σκότος δὲ ἀμφοτέρων τὸν ἐγκλεισμόν. ὁ δεσμώτης ἀγαθὸς ἐῶ· ἐκ τούτου ῥᾳθυμήσας ἢ καὶ ἀπογνοὺς, ἕπεται εἰς τοσοῦτον κακὸν, ὡς μηδὲ αἰτῆσαι λοιπόν. ὅτι γὰρ ἀγαθὸς ἐῶ, ἀκούσει τοῦ φησιν· Εἶδον Ⓦ Λουκ. ι ιη. Σατανᾶν, ὡς ἀστραπὴν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα. καὶ ἡ τῆς ἀστραπῆς ταχυβολία καὶ ὁ φαιδρὸν τῆς ἀστραπῆς δείκνυσιν ἀναστροφῆς, καὶ τὸν τῆς ταλαιότητα. ὁ Παῦλος βλασφημος ἐῶ, ἐ διώκτης, καὶ ὑβριστὴς· ὅτῳ δὲ ἐποιήθη, καὶ ὅτι ἐκ ἀπίστου, καὶ ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ γέγονεν ἴσως. ὁ Ἰούδας ἀπόστολος ἐῶ· ἀλλὰ ῥᾳθυμήσας γέγονε προδότης. ὁ λῃστὴς πάλιν ἐκ τοσούτου κακοῦ, ὅτῳ μὴ ἀπέγνω, ταχὺ τῆς ἄλλων ἀπεμπτων εἰς Ⓦ ταχυβόλησιν εἰσῆλθεν. ὁ Φαρισαῖος θαρρήσας, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρετῆς κατενεχθη τοῦ ὕψους· ὁ τελώνης μὴ ἀπογνοὺς, ὅπως ὠρθώθη, ὡς καλὸν ταχυβαλεῖν. βούλει σοι δείξω καὶ πόλιν ὁλόκληρον τῶν ποιήσασαν; ἡ τῆς Νινευϊτῶν πόλις οὕτως ἐσώθη πᾶσα· καίτοι καὶ ἡ ἀποφασις εἰς ἀπόγνωσιν αὐτοὺς ἐνέβαλεν. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι ἐὰν μετανοήσωσι, σωθήσονται· ἀλλ' ἁπλῶς, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται). ἀλλ' ὅμως ἀπιστήσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ προφήτῃ βοῶντος, καὶ τῆς ἀποφάσεως οὐκ ἐχούσης μέλλησιν οὐδὲ διορισμὸν, οὐκ ἀνίεμεν, οὐδὲ ταῖς χρησταῖς προσεδοκήσαμεν ἐλπίσας. διὰ γὰρ τοῦτο ἐτέθη διορισμὸν, οὐδὲ εἶπεν, ἐὰν μετανοήσωσι, σωθήσονται, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὅταν ἀκούσωμεν ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ προφητικῆς χωρὶς διορισμοῦ, μηδὲ ὅπως ἀπογνῶμεν, μηδὲ ἀπαναρθρίσωμεν, εἰς ἐκεῖνο ὃ ὑπόδειγμα βλέποντες. διὰ δὲ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι ἴδιον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, ὅτι μὴ προσθεὶς διορισμὸν τῇ ἀποφάσει, ὅμως μετανοήσασι κατηλλάγη, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀποφάσεως ἀπροσδιορίστου ἐξενεγκεῖν. ἀκούσας γὰρ Ⓦ φόβου βουλόμενος καὶ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ῥᾳθυμίας καθάψασθαι, τοῦτο ἐποίησε. ἐξ αὐτοῦ ὁ ὁ ζηλότυπος τῆς μετανοίας δείκνυσιν αὐτοῦ τὸν ἄφατον φιλανθρωπίαν. τί γὰρ ἡμέραι τρεῖς τοσοῦτον εἰργάσαντο, ὡς ἀφανίσαι κακὸν τοσοῦτον; ὁρᾷς πῶς καὶ ἐντεῦθεν ἡ τοῦ Θεοῦ φύσεται κηδεμονία; ἐπὶ γὰρ πλέον αὐτὴ ζωοποιεῖται εἰς τὸν τῆς πόλεως σωτηρίαν; ταῦτ' οὖν εἰδότες, μηδέποτε ἀπογινώσκωμεν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἰσχυρὸν ὅπλον τῷ διαβόλῳ, ὡς ἀπόγνωσις. διὰ τοῦτο γὰρ οὕτως αὐτὸν ὑφαίνοιδεν ἁμαρτάνοντες, ὡς ἀπογινώσκοντες. ἀκούσον γοῦν ὅτι τοῦ πορνευκότος πῶς τῆς ἁμαρτίας μᾶλλον τὸν ἀπόγνωσιν δέδοικεν ὁ Παῦλος· γράφων Κορινθίοις ὅτως ἔλεγε· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις α. Κορ. ε. α. οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται. καὶ οὐκ εἶπεν, οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσι τολμᾶται, ἀλλ', οὐδὲ ὀνομάζεται. ὃ γὰρ μέγιστον τῶν σωτηρίας σκεύους ἀφῄρηται, τοῦτο ὑμῖν ἔργῳ τετόλμηται. καὶ ὑμᾶς πεφυσιωμένους ἐστέ. καὶ οὐκ εἶπε, καὶ ἐκεῖνος πεφύσιται· ἀλλ' ἀφεὶς Ⓦ πλοῦτηκέν, τοῖς ὑγιαίνουσι παραλέγεται, καθάπερ Ⓐ ἰατρὸς ποιοῦσι· ἀφέντας οὖν κάμνοντας, πρὸς τοὺς προσκόπτοντας αὐτοῖς πλέον χλευάζω λόγῳ· ἄλλως δὲ, καὶ οὗτοι τῆς ἀποιοίας αἴτιοι ἦσαν αὐτῷ, μὴ ὑπερπλοῦτος, μηδὲ ὑπερπλήττοντες. ἐκοπώησε τοίνυν ὁ ἔγκλημα, ἵνα ῥᾳδία γένηται τῶν πταισμάτων ἡ θεραπεία. δεινὸν μὲν γὰρ ὁ ἁμαρτάνειν, πολλῷ δὲ χαλεπώτερον ὁ καὶ μέγα φρονεῖν ὅτι τοῖς ἁμαρτάνουσι. εἰ γὰρ ἐπὶ δικαιοσύνῃ ὁ φυσᾶσθαι κένωσις δικαιοσύνης ἐστὶ, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῖς ἁμαρτήμασι τοῦτο συμβαῖνον, ἐφάπτειν οἶδε βλαβερῶς· ἡμῖν, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν μείζον ὁ ἔγκλημα ἔσται. διὰ τοῦτό φησιν, Ὅταν πράξητε ποιήσητε, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν. εἰ δὲ Ⓐ Λουκ. ιζ. ι. πράξαντες ποιοῦντες ὀφείλουσι ζωγραφεῖσθαι, πολλῷ μᾶλλον Ⓦ ἡμαρτηκότα δεῖ θρηνῶν καὶ ἐν

τοῖς

Τῶν δὲ ἐκλεκτῶν. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ἵνα καὶ ἡμᾶς ἐφόβησῃ καὶ ἐπιστήσῃ ἡμῶν τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ καταλίπῃ ἡμᾶς ἐν ἀμελείᾳ, ἀλλὰ τὸ ἀκριβὲς ἐπιζητῶμεν. Καὶ ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, ἵνα τοὺς ἐκλεκτοὺς μὴ ἀπολέσῃ, τοὺς τοιούτους λέγων ἐκλεκτοὺς, οἵτινες ἐκλεκτοὶ ἦσαν, ἀλλ' οὐκ ἔμενον ἐκλεκτοί. Ἐκολόβωσε δὲ τὰς ἡμέρας, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἐκείνων ἀπωλείᾳ καὶ ἡμεῖς ἀπολώμεθα· καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων ἦν ἀπώλεια, ἐπειδὴ ἐκλεκτοὶ ὄντες ἀπώλοντο. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκλεκτοὶ ὄντες ἀπώλοντο, καὶ ἡμεῖς ἐκλεκτοὶ ὄντες ἀπολούμεθα, ἐὰν μὴ τὸ ἀκριβὲς ἐπιζητῶμεν. Καὶ ἔλεγεν ὑπὲρ τῶν ἐκλεκτῶν, ἵνα μὴ τὸ ἐναντίον γένηται· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἔλεγεν, ὑπὲρ τῶν ἐκλεκτῶν ἐμοὶ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα ὦσι καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ, ΕΞ ΑΓΡΟΥ

χ. διὰ χεῖρα ἐλθόντος.

"ἀπὸ ἐπαμελήτου. Λογ. α.

Ἀ ἐμέμνησθε ἡμῶν, ὡς ἔοικε Ⓦ μεταξὺ τῶν ἐμφανεστάτων ἡμῖν χρόνων ὑμῖν· ἐγὼ μὲν γὰρ ὑμῶν οὐδέποτε ἐδυνήθην ἐπιλαθέσθαι· ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ἀφεὶς, τὴν ὑμετέραν οὐκ ἀφῆκα μνήμην. ἀλλ' ὥσπερ Ⓐ τὴν λαμπρὸν ἐρῶντες σωμάτων, ὅπου περ ἂν ὦσι, μόνῃ ἑαυτοῖς τὴν πολυειδῆ ταύτην ἐφιᾶσιν ὄψιν· ὅτω δὴ καὶ ἡμεῖς τὸ κάλλος τῆς ὑμετέρας ψυχῆς ἐφαδίπτες, αὐτῇ μόνῃ ἑαυτῇ τὴν εὐμορφίαν τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος ἐφιέμεθα. καὶ καθάπερ Ⓐ ζωγράφοι ποικίλα χρώματα κεφαπώτες, καὶ τῆς σωμάτων εἰκόνας ἐργάζονται· ὅτω δὲ ἡμεῖς τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν εἰς τὰς ζωὰς, τὴν εὐφημίαν τὴν ἐκ τῶν ἀκροάσεων, τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς Ⓦ λέγοντα, καὶ ἄλλα πάντα κατορθώματα, καθάπερ ποικίλα χρώματα λαβόντες, κερασάμενοι, καὶ Ⓦ χρησάμενοι τῆς ψυχῆς ὑμῶν ὡς γραφίδι, καὶ τῇ ὀφθαλμῷ τῆς ἀδελφότητος θέντες, ἐκμαγεῖον ἀδάμαντος τὴν ἐλπίδα τῆς ἀποδημίας ἀπεδημήσατε. καὶ ταῦτα καὶ οἴκοι καθήμενοι, καὶ δεσμὰ φέροντες, καὶ ὁδὸν πορευόμενοι, καὶ ἐν εἰσιτηρίοις, καὶ ἐξιόντες ἐτρέφομεν ζωγραφοῦντες, τὴν ὑμετέραν ἀνεκπόληπτον ἀγάπην· καὶ οὐκ ἀπὸ ἡμέρας μέσης, ἀλλὰ καὶ ἐκ πρωΐ ταύτας ἐπεσκευάζομεν τὰς φαντασίας. καὶ ὅπερ ὁ Σολομὼν ἔφη, ὅτι Ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ, τοῦτο καὶ ἡμεῖς τότε ἐπάθομεν. ἡ μὲν γὰρ Λαμ. α. γ. χ. ἡμῶν αἰσθησις τῷ ὕπνῳ κατέκλεισε" ἡμῶν τὰ βλέφαρα, ἡ δὲ τῆς ἀγάπης τῆς ὑμετέρας πυρκαϊὰ ἀφύπνιζε τοῦ τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν ὀφθαλμοὺς, καὶ πολλάκις ὑμῶν ὅλαρ ἀδελφότητα ἐδόκουν. καὶ γὰρ πέφυκεν ἡ ψυχὴ ταῦτα φαντάζεσθαι τύπῳ, ἅπερ ἂν μᾶλλον ἡμέραν λογίζηται· ὅπερ οὖν καὶ ἐφ' ἡμῶν τότε ζωὸν ἦν· καὶ ὄχ ὁρᾶν ὑμᾶς τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς σαρκὸς, ἐώρων ὑμᾶς τῆς ἀγάπης τοῖς ὀφθαλμοῖς· καὶ μὴ παρὼν ὑμῖν τῷ σώματι, πρόκειμαι ὑμῖν τῇ διαθέσει, καὶ μοι τὰ ὦτα ἀεὶ ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἀκοὴν εἶχε κραυγῆς. διὰ τοῦτο καὶ τῆς τοῦ σώματος ἀῤῥωστίας ὅτι πλέον ἐκ διαπείσεως ἀναγκαζούσης καὶ τῆς τοῦ αἵρος ὠφελείας εἰς τὸν τῆς σαρκὸς ἀσπαλεπὸν ὑγίειαν, ἡ τῆς ἀγάπης βία τῆς ὑμετέρας οὐκ ἐῴκετο τοῦτο, ὀμολογῶ καταβῶσι· καὶ σπεύδοντι ἀπέκη διεκωλύσα, ἕως ἡμᾶς καὶ ἀπὸ τῆς σπουδαίας ὥρας ἀναστῆσαι ἔπεισε, καὶ ὑγιᾶναι καὶ τέρψαι καὶ πρὸ ὁποιουοῦν ἀγαθοῦ τὴν ὑμετέραν ἡγήσασθαι "συμβουλεύουσαν ζωοποιόν. ταύτην καὶ πιεσθέντες ἡμεῖς εἰλόμεθα μᾶλλον ἔχοντες ἐπὶ τὰ λείψανα τῆς ἀῤῥωστίας ἐπανελθεῖν, ἢ καθαρῶς ἀποθέμενοι τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν, ὅτι πλέον λυπῆσαι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. καὶ γὰρ ἐκ διαπείσεως ἥκουον ἡμῖν τὰ ἐγκλήματα, καὶ ζωοποιὸν ὑπελάμβανον ταῦτα ἡμῖν διακόμιζον. "καὶ γὰρ προσῆκεν τοῖς ἐγκαλοῦσιν οὐχ ἧττον, ἢ τοῖς ἐγκωμιάζουσι. ψυχῆς γὰρ ἰδίας φίλοι πᾶσαι αἱ μέμψεις εἰσὶν. καὶ διὰ ταῦτα λύσασα ἔδραμον, διὰ ταῦτα οὐδέποτε ὑμᾶς τῆς διαθέσεως ἐκβαλεῖν ἠδυνήθην τῆς ἐμῆς. καὶ θαυμάσῃ, εἰ τὸ ἀληθὲς διαπείσει ἐγὼ καὶ ἀδελφὸν ἀπολαύσω, τῆς ὑμετέρας ἐμμενούσης ἀγάπης, ὅπου γε Παῦλος δεσμὰ φερόμενος, καὶ δεσμωτηρίου οἰκῶν, καὶ μυρίους ὁρῶν ἐπηρτημένους αὐτῷ κινδύνους, καθάπερ τὸ λεμβῶν, τῷ δεσμωτηρίῳ διάγων, ὅτε τὴν ἀδελφῶν ἐμέμνητο, καὶ γράφων ἔλεγε· Καλῶς ὅτι ἐνέκησατε ἐμοὶ τῇ θλίψει μου· Φιλιπ. α. 7. εἰ ὑμῶν, διὰ ὃ ἔχω με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς· ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου· ἐξῶλοι ἄλιοις, ἡ ὡδὶ τὴν ἐμὴν· καὶ ἐσῶλοι ἄλιοις, ἡ τὸ φίλ-

τρον

μυελάδες, ἐν τῇ προσευχῇ τὸ προφήτικὸν" σωτηρίαν ἔλαβον. προσευχομένου μὲν γὰρ τοῦ Μωϋσέως ἐραπέτευσαν Ἰουδαῖοι· πεπαυμένου δὲ τῆς προσευχῆς, ἔλαφοι ἔλαβον τὸν δυνατώτερον παλαιστήν. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς προσευχόμενοι μόνον, ῥᾳδίως τὸ ἀφανὲς κρατήσομεν· ῥᾳθυμοῦντες δέ, καὶ ἑαυτοὺς" ἀσχημονοῦμεν. καὶ μοι δοκεῖ καὶ λαὸν αἰτεῖσθαι, ὅταν προσευχῆς μόνης δέωνται Μωϋσῆς, καὶ τὸν ἡττώμενον" ὑφέντα, καὶ μυρίων ἀγαθῶν ἀφορμὰς ἑαυτοῖς εὑρηκότα μόνης. αὕτη γὰρ αὐτοῖς καὶ βίον ἀθάνατον ἐποίησε τοῖς οἰκείοις τὸ ἀρχαῖον. προσευχὴ πυρὸς δύναμιν" ἤλεγξε, καὶ λέοντας ἡμέρωσε, καὶ μὴν ὅτι τὸ Δανιήλ, καὶ ὅτι τῶν παίδων ἐργασαμένη παίδων. διὰ τοῦτο, οἶμαι, καὶ δηλοῖ" πεποίηκεν ἅπασι, ὅσοι καὶ λαβεῖν καὶ δύνανται, ῥᾳδίως ἁρπάζειν τῶν ἐπηρτημένων ἀφθόνων. προσευχὴ, σωτηρίας ἀφορμή, ἀθανασίας πρόξενος, τῆς ἐκκλησίας τεῖχος ἄρρηκτον, φυλακτήριον ἄσειστον, φόβητρον μὲν τοῖς δαίμοσι, σωτήριον δὲ τοῖς θεοσεβέσιν ἡμῖν. αὕτη καὶ ἄγιον προφήτην τὸν Σαμουὴλ ἐγέννησεν. ὅπερ γὰρ ἡ φύσις ἐδυσπόρησε τῇ μητρὶ πρὸς γέννας, ἡ προσευχὴ φανεῖσα ταχέως ἐπηνώρθωσε τὸ τῆς φύσεως ἐλάττωμα. τοιοῦτος τοῖς προσευχαῖς ὁ καρπός· τοιοῦτοι ἐφύτευσεν ἡ προσευχὴ προφήτας. διὸ προσέλθωμεν τῷ δεσπότῃ ὁ Σαμουὴλ ἐγήνετο, κρείττων ἢ κατὰ δεσπότην, ζηλωτὴς τῶν ἀγγέλων. ἔδει γάρ, οἶμαι, τοιοῦτον φανῆναι τῆς προσευχῆς τὸν ἀσταχυν, τοσαῦτα τοὺς ἄλλους τῇ καλοκαγαθίᾳ καὶ ταῖς ἀρεταῖς τῶν δεσπότων, καὶ τοσούτους τοὺς ἀπ' αὐτοῦ καρποὺς ἁγίους, ὅσοι τὸ τοῖς λιμοῖς ἐπαφείρουσι τῶν ἀσταχύων δι' προσόντες. μὴ τούτῃ ὁ Δαβὶδ τοσούτους καὶ τοιούτους πολέμους ἀπώσατο, οὐχ ὅπλα χειρῶν, οὐδὲ δόρυ στείρων, οὐδὲ ξίφος ἕλκων, ἀλλ' ὠδαῖς πιχίζόμενος. μὴ τούτῃ Ἐζεκίας ὁ πλῆθος τῶν Περσῶν εἰς φυγὴν ὠξέως ἔτρεψε. καὶ μὴν μηχανήματα ὡς πίσσα προσῆγεν· ὁ δὲ τοῦ προσευχαῖς ὁ πῦρος ἐπέσχεσε· ὡς καταλυθὲν πόλεμος ἄνευ ὅπλων ἀπὸ προσευχῆς, σάλπιγγος ἠχούσης, στρατιᾶς ἡσυχαζούσης, ὅπλων καὶ χειρῶν, γῆς καὶ φοινικομένης, προσευχῆς δὲ ἀρκούσης εἰς φόβον τῶν παλαιῶν. προσευχὴ καὶ Νινευΐταις διέσωσε, καὶ πόλιν ὅλην φερομένην ὀργῇ ἀπεκρούσατο ταχέως, καὶ βίον διεφθαρμένον ἐπηνώρθωσεν ὀξέως. ὅσα οὖν πόλις ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἔχει, "ὅπου τοὺς ζητούσας Νινευΐτας αἰχμῶς, καὶ πόλιν τὸν βίον ὅτω δέκα μόνον ὄντας, εἰσῆγουσα εἰς τὴν πόλιν ἡ προσευχὴ ἀθεσμοτάτην μετέβαλε, καὶ σωφροσύνῃ, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ φιλίᾳ, καὶ ὁμονοίᾳ, ἐπλούτησεν προσιοῦσα, καὶ πόλιν ταῖς ἀγαθαῖς συνεισήγαγεν ἑαυτῇ. ὥσπερ γὰρ πίστις βασιλίδος εἰσιούσης εἰς πόλιν τινὰ, πόλιν ὡς πλοῦτον ζωοκολουθεῖν ἀνάγκη· ὅπου δὲ καὶ ἡ προσευχὴ εἰς ψυχὴν εἰσιούσης, πᾶσα ἀρετὴ ζωηρίζεται. ὅπερ γὰρ ὄξος ἐν οἰκίᾳ ἡμέλιος, τοῦτο ἐν ψυχῇ προσευχή. "καὶ δεῖ ταύτην προπέτειν, ὥσπερ κρηπῖδα καὶ ῥίζαν τινὰ ἐν τῇ ψυχῇ πήξαντας πάντας, ἐποικοδομεῖν ἀσφαλῶς καὶ σωφροσύνῃ, καὶ πραότητα, καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ προσόντας τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ, ἵνα καὶ κατ' αὐγὰς λοιπὸν ζήσαντες τύχωμεν τῶν ἐν ἀρεταῖς ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ, ὦ πατρὶ σὺν ὡς ἁγίῳ πνεύματι δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εξοδ. ιϛ.

Δαν. ϛ. ιδ.

α. Βασ. α.

χ. ἐλπίδα τ σωτηρίας

χ. ἀνηκόους δμ

χ. ὄψεων ἐκείνων καὶ τ ἄλλων παραλείψων δηλ

χ. ἔσβεσε

χ. κοίσπεται

χ. ἐρατοῖς

χ. μιζόντες.

* τὸ

* αἷμα

χ. ὡσῦτε ἔζησαν καὶ οἱ Νινευῖται πάντα τὸν βίον αἰσχρῶς καὶ πονηρῶς, εἰσελθοῦσα ἡ εἰς τὴν πόλιν ἡ εὐσυχὴ τοιχέως πάντα μετέβαλε. χ. δὲ

XPY-

ἄξιος μνήμης, Παῦλος ὁ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἀχόρεστος, ὁ κοινὸς πατὴρ ἁπάντων τῶν
δούλων τοῦ Χριστοῦ. ἐκφοβεῖται ὁ φύλαξ τῆς οἰκουμένης, διὰ προσευχῆς καὶ τῆς ζωοποιοῦ
χειρὸς δείσεως πάντα τὰ ἔθνη διέσωσε," λέγων ἀεὶ περὶ ἡμῶν, Τούτων χάριν κάμπτω τὰ Εφ. γ. ιδ.
γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρα-
νῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῷ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιω-
θῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς
πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ὁρᾷς ὅσον ἰσχύει προσευχὴ καὶ δέησις; ναοὺς Χριστοῦ σὺν δυ-
νάμεσι ἐργάζεται· καὶ ὥσπερ χρυσὸς καὶ λίθοι πολυτίμητοι καὶ μάργαρα πιστοὺς σὺν οἴ-
κοις τὴν βασιλείαν, ὅταν προσευχὴ ναοὺς τοῦ Χριστοῦ. " Κατοικῆσαι, φησὶ, τὸν Χριστὸν ἐν Εφ. γ. ιζ.
ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τί μεῖζον ἂν ἤθελε προσευχὴς ἐγκώμιον, ἢ ὅτι ναοὺς ἀπεργάζεται
Θεοῦ; εἰ δὲ χωρεῖ δυνάμει θεϊκοῖ," ἔστι. Εἰς ψυχὴν εἰσέρχεται ζῶσαν ἡ προσευχή. Ὁ θεα- Ησ. ξε. α.
τὴς μοι δρόμος, φησὶν, ἡ γῆ· τὸ ὑποπόδιόν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέ-
γει Κύριος; ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; ἀλλ' ὅμως οἶκον ὁ Παῦλος οἰκοδομεῖ διὰ
τῶν ἁγίων εὐχῶν. κάμπτω, φησὶ, τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ἵνα κατοικήσῃ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. καὶ μοὶ κἀκεῖθεν
ἴδοι τις ἂν τὴν δύναμιν τῶν ἁγίων εὐχῶν, ὅτι Παῦλος ὁ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ὥσπερ
ἀστὴρ περιέχων, καὶ δεσμωτήριον οἰκῶν, καὶ μάστιγας ὑποφέρων, καὶ φόβους ἄλυσιν, καὶ
ζωὴν ἐν αἵματι θεῖον καὶ δυσμοὺς, καὶ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ παύων ἀῤῥωστή-
ματα, σοβεῖται τούτων ἐξαῤῥήσει εἰς σωτηρίαν τῶν ἀκροατῶν· ἀλλὰ ταῖς προσευχαῖς ἐπί-
χυσε τὸν ψυχὴν ἁπάντων τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν ὅτι διὰ προσευχῆς ἔστεγεν,
ὥσπερ τις ἀθλητὴς ὅτι παλαίσματα ἀπὸ στεφάνου. καὶ γὰρ ἡ τῶν ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν
καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἡ προσευχὴ χορηγός. ἡ Εἰκότως. ἰὼ γὰρ ἐπὶ τῶν δένδρων ἰσχυὼ
ἐγὼ τὰ ὕδατα, οὕτω ὅτι τὸ βίου τῶν ἁγίων αἱ προσευχαί. ὁ τὴν νύκτα, οὕτω ἀῤῥώστη-
τον ψυχὴν ὁ Παῦλος, πάντα ὑπερέλυεν ὑγρῶς τὰ δεσμά, πρίζων τὰ ἰῶτα τῆς πλευρᾶς Πραξ. ιε.
ὥσπερ ὑδρίας. ὅτως ὁ Μακεδονίας ὁ δεσμωτήριον ἔστησεν· ὅτω τὰ δεσμὰ διέῤῥηξεν, ὥσπερ
λέων, τὰς προσευχάς· ὅτω τὸν τοῦ δεσμωτηρίου φύλακα τῆς πλευρᾶς ἐξήρπασεν· ὅτω
τὸν τυραννίδα τῶν δαιμόνων κατέλυσε. καὶ μοὶ κἀκεῖνα γὰ ἴσμεν, ἃ γράφει περὶ πάν-
των αὐτὸς, Τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες ἐν αὐτῇ, ἐν εὐχαριστίᾳ, Κολασ. δ. β.
προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παῤῥη-
σίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου. Τί λέγεις; τοσαύτην ἡμῖν παῤῥησίαν αἱ προσευ-
χαὶ δίδασι, ὡς ὑπὲρ Παύλου βουλομένου Θεὸν ἱκετεύειν; τίς βουλομένου γραπτὸν τοῦ
μεγάλου γραπτοῦ βασιλέα παρακαλῶν; καὶ ποίαν ἔσθ' ὅτω γραπτὸς τοῦ βασιλέως
φίλος, ὡς Παῦλος τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅμως εἰς τοσαύτην ἄγουσιν ἡμᾶς αἱ προσευχαὶ τιμήν,
ὡς ὑπὲρ Παύλου βουλομένου τὸν Θεὸν ἱκετεύειν. ὅτω γὰ Πέτρος ὁ μέγας, ὁ τὸν ἀρχὴν λαμπρότερος,
τὸ δεσμωτήριον διέφυτε· μάλιστα μὲ γὰρ τὸν οἰκείαν ἀρετὴν, καὶ τὸν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων σωτη-
ρίαν· ἔπειτα ἦν καὶ ἡ προσευχὴ τῆς ἐκκλησίας κεκλεισμένας καὶ δεσμωτηρίου ἅμα θύρας ταχέ-
ως ἀνέῳξεν. οὐ γὰ εἰκῇ προσέχραψεν ὁ Λουκᾶς, ὅτι προσευχὴ ἦν ἐν ἐκτενείᾳ ὅλης τῆς ἐκκλη- Πραξ. ιε. α.
σίας ὑπὲρ αὐτοῦ Πέτρου· ἀλλ' ἵνα μαθωμεν ἡμεῖς ὅσον ἰσχὺν ἐν ἀρεταῖς αἱ προσευχαὶ κέκτηνται,
ὡς Παῦλον μὲ Πέτρον κινδύνων ἀπαλλάττειν, τοὺς φύλακας τῆς ἐκκλησίας, τοὺς κορυφαίους
τῶν ἀποστόλων, τοὺς ποιμένας τοῦ οὐρανίου, ὁ τοῖχος τῆς οἰκουμένης, ὁ κοινὸς φυλακτήριον
πάσης γῆς μὲ θαλάττης. Εἰπὲ δή μοι, πῶς ὁ Μωϋσῆς Ισραὴλ ἐν πολέμοις διέσωσεν; οὐ
τὰ ἱερὰ ὅπλα μὲ τὸν γραπτὸν ᾧ μαθητὴν παρέδωκεν, αὐλὸς ἦν αὐτοῦ ἀντίσπασον ᾧ πληθὺν
τῶν ἀντιπάλων, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι μὲ ὅπλων, μὲ ἵππων, μὲ χειρῶν, μὲ γραπτοπέδων " πολ- Ψαλ. λθ.
λῶν μείζονα δυνάμιν ἔχουσιν αἱ προσευχαὶ τῶν δικαίων· διὰ τοῦτο μὲ πᾶς ὁ γραπτὸς μὲ πολλαὶ

χ. διὸ μὲ χάριν λέγει

χ. τοῦ ὠφέλιμα καὶ τοῦτο χ. ἐναντίον ἐαυτῷ. φησὶ, μὲ ἐμπόδια πάσιν.

χ. τὸ πορ τῶ ψυχῶ ἐστι κίζειν ἡ προσευχή.

χ. ψυχὼ

χ. πολλῶ

βέλτιον, ἢ ζᾷ κεφαλὰς τῶν βασιλέων Ⓐ λιθοκόλλητοι στέφανοι. Ὁ μὲν γὰρ σκεύεσι καλλος, τῷ βίῳ τούτῳ ζωαπρεπίζει· ὁ δὲ τοῖς λόγοις τοῦ πνεύματος στεφανοῖ τὴν ψυχὴν, καὶ νῦν μὲν ἀσφαλείας πάσης ἀμφιέννυσι Ⓐ χρόνον, καὶ μετὰ τὴν τοῦ βίου πολυτελῆ θαρρῶν εἰσέρχεται τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, γέμων ἀρετῆς, καὶ καθαρεύων πάσης κακίας. τίνα οὖν ὑμῖν φησὶν εἶναι τὸν τῶν γραφῶν κομίζοντα, οὐκ αὐτὰ τὰ βάθη ἀπολαμβάνει τῆς σοφίας, ἀλλὰ ζώσῃσι κατιόντες, ὅσοι ἐγχωρεῖ, διὰ τὴν εἰσενεχθεῖσαν ἄγνοιαν ἀνθρώπους ὁ Χριστὸς, καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης ὠφέλειαν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς, κρατεῖν εἰσάγει ποιμένα, καὶ σκαμμὸν, πᾶσαι αἰδοῦς τῶν ὀφθαλμῶν ἀπορρίψασαι καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐκ τῆς ψυχῆς ἐξελάσασαι. καίτοι γε ἦρκει δικαίου καὶ ἐλεήμονος ἐπιθέσθαι σώσοντι, καὶ πρὸ ἐξεπάσαντα τὴν ἐκείνου δικαιοσύνην τῇ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Θεοῦ, δεῖξαι τὴν ἰσχὺν τῆς δεήσεως. Εἰ γὰρ αἱ ἀνθρώπου χρηστὸς καὶ πρᾶος ἡμέρως δέχεται τὰς ἱκετηρίας τοὺς αἰτοῦντας, πόσῳ μᾶλλον ὁ Θεὸς, οὗ τὸ μέτρον τῆς φιλανθρωπίας οὐ μόνον τὴν ἡμετέραν ὑπερβαίνει δίκαιοσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἀγγέλων αὐτούς; ἦρκει μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, δικαίῳ πρόσωπον ἐπιθέσθαι κριτῇ· νῦν δὲ ὠμοὶ καὶ ἀσεβεῖς καὶ μισάνθρωποι εἰσάγει κριτὴν, ὅτι μὲν τῶν ἄλλων ἀνήμερον, ὅτι δὲ τῶν δεομένων χρηστὸν καὶ πρᾷον· ἵνα μάθῃς ὅτι πᾶσα δίκη καὶ φύσει πονηρὰ εἰς οἶκτον καὶ ἔλεον ῥᾳδίως. τίνος οὖν ἕνεκα τοῦτο πεποίηκεν ὁ Χριστός; ἵνα μηδεὶς ἀγνοῇ τῶν ἀπόντων τὴν τοσαύτην τὸν ἰσχύν. Διὰ τοῦτο τοῦ παντοκράτορα πάντων ἐπιθέσθαι τὴν χάριν, καὶ δοῦλος αὐτὸν ἐπὶ φύσιν φιλάνθρωπον, ἀπὸ τῆς πονηρᾶς τοσοῦτον Ⓐ ἐμοῦ πατέρα μετέπεσεν Ⓐ λόγῳ, τὸν ἀγαθὸν, τὸν πρᾷον, τὸν ἥμερον, τὸν φιλάνθρωπον, ἐπιθέσθαι ἀνομίας, συγχωρήσωντα ἁμαρτίας πολλὰς, βλασφημούμενον καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ φέροντα, ἀνεχόμενον ὁρᾶν τιμὴν εἰς δαίμονας, ὕβριν εἰς αὐτὸν, εἰς τὸν υἱὸν βλασφημίας, ῥητὰ καὶ ἄρρητα μυσαρά. Εἶτα βλασφημούμενος μὲν, ὅταν πρᾴως ἀνέχεται· ἂν δὲ ἴδῃ μετὰ τοσούτου φόβου τοσαύτην ἡμᾶς, οὐκ ἐλεήσει ταχέως; ἀκούσατέ, φησι, τί ὁ χριστὸς τῆς ἀδικίας λέγει. Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ αἰσχύνομαι, ἀλλά γε ὁ πτωχὸς μοι κόπτει, ἐκδικήσω αὐτόν. τί λέγεις; ὅπερ οὐκ ἰσχυρὸς φόβος *, τοῦτο δέησις ἰσχύσει; καὶ ἀπειλὴ μὲν καὶ τιμωρίας ἐλπὶς οὐ προσήκατο τὸν δικαίῳ τὸ ἀνθρώποι μὲν ἱκετηρίας δὲ φανῆναι χρεών, τὸ ἀγγέλοις ἡμέρωσι; τί οὖν εἰκάζει τοσοῦτῳ τὸ φιλανθρωπίᾳ Θεοῦ; εἰ τὸ ὠμὸν ὅταν πρᾷον πεποίηκεν ἡ χάρις προσαποθέσθαι πόσης χρηστότητα, πόσης φιλανθρωπίας ἐφ' ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὀφείλεται; ὁ μὲν τοιγαροῦν ἐλεῆσαι ἐθέλων ἀεὶ, κωλύει δὲ οὐδεὶς πώποτε· ὁ δὲ τῆς τιμωρίας ἕνεκα πολλὴν φιλανθρωπίαν ἀπειλήσας ἡμῖν, καὶ μεγάλας ἑτοιμάσας τιμὰς, ἵνα καὶ φόβος καὶ τιμῆς ἐλπὶς, ἡ μὲν ἐπεγείρη τοὺς ἀρετὴν, ὁ δὲ κωλύσῃ πονηρευμάτων. ἡ δυνάμει τοῦ κειμένου τῆς ἀδικίας ἀποφήσας τὴν ἀμοιβὴν, δηλοῖ ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ φύσει πρᾴστητι τὴν ἀμύθητον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. Εἰ γὰρ ὁ μηδέποτε μηδὲν χρηστὸν ὑπιδείξασθαι βουληθεὶς, ἅπαξ μεταθέμενος, τὴν δικαίαν ἐλέησε· πόσην ἡμῖν ἆρα ἀγαθοῦ κηδεμονίαν αἱ τοσαῦται κομίσουσι; γνοίη δ' ἄν τις τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν δυνάμιν τῶν ἁγίων τοσαύτην, σκοπῶν καὶ θεωρῶν ὅσων ἀγαθῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ἀπολαύουσιν Ⓐ πάντοτε τῷ Θεῷ τοσαῦτα πάσχοντες. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι ἐκ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς καὶ τῶν ἀστέρων ἐκ τῆς σελήνης καὶ ἀέρων βύσεως, καὶ θείας πάντοτε, καὶ πλοῦτον, καὶ βίοι, καὶ μυρία ἀγαθὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμοίως ὁ Θεὸς χορηγεῖται καὶ δικαίοις καὶ ἀσεβέσι διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ἢ κέρδους τοσοῦτος ἡμᾶς; Εἰ γὰρ σὺ μὴ δικαίοις μηδὲ αἰτουμένοις ὅτας ἐλεῇ καθ' ἡμέραν καὶ ἀναπαύει, πόσων εἰκὸς ἀγαθῶν ἀπολαύσεσθαι σὲ δικαίως καὶ δεήσεσι πάντα Ⓐ βίον ἐρρωμένος;

Φέρε δὴ, καὶ ὅσοις τὴν δικαίαν ἐπῆρξε δεῆσαι τοσαύτην σῶσαι καὶ ἔθνη καὶ πόλεις καὶ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν, εἴπωμεν τοὺς ὑμᾶς. ἐὰν μὴ μνήμη τοσούτου Παύλου τοσοῦτος ἄξιος

χ. χρυσοκόλλητοι

χ. ἐνδεῖναι

χ. λαμπρὰ

* Θεοῦ φ. ἐὰν ἐκ τῆ ψυχῆ αἰσχύνη ἀνθρώπου, μὲν ἱκετείας φανῆ.

ἄξιος μνήμης, Παῦλος ὁ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἀκόρεστος, ὁ κοινὸς πατὴρ ἡ πρόξενος τῶν δούλων τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖνος τοίνυν ὁ φύλαξ τῆς οἰκουμένης, διὰ προσευχῆς καὶ τῆς ζωοποιοῦ διδάσεως πόλεις καὶ ἔθνη διέσωσεν," λέγων ἀεὶ πρὸς ἡμᾶς, Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ὁρᾷς ὅσον ἰσχύει προσευχὴ καὶ δέησις; ναοὺς Χριστοῦ θεμελιοῦσι δι' ἀνθρώπους ἐργάζεται· καὶ ὥσπερ χρυσὸς καὶ λίθοι πολυτίμητοι καὶ μάρμαρα ποιοῦσι τοὺς οἴκους τῶν βασιλέων, ὅπου προσευχὴ ναοὺς τοῦ Χριστοῦ. " Κατοικῆσαι, φησὶ, τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τί μεῖζον ἂν γένοιτο προσευχῆς ἐγκώμιον, ἢ ὅτι ναοὺς ἀπεργάζεται Θεοῦ; ἐν ᾧ χαίρουσιν ἄγγελοι, " ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι." Εἰς ψυχὴν εἰσέρχεται ζῶσαν ἡ προσευχή. Ὁ ἄγγελός μου ἔμπροσθεν, φησὶν, ἢ ὁ λίθος ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει Κύριος; ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; οὐχὶ ὅμως οἶκον ὁ Παῦλος οἰκοδομεῖ διὰ τῶν ἁγίων ψυχῶν. κάμπτω, φησὶ, τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα κατοικήσῃ ὁ Χριστὸς διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. καὶ μοὶ κἀκεῖθεν ἴδοις τις ἂν τὴν δύναμιν τῶν ἁγίων εὐχῶν, ὅτι Παῦλος ὁ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης ὥσπερ ὑποπτέρυγας τείχων, καὶ δεσμωτήρια οἰκῶν, ἡ μάστιγας ὑπομένων, καὶ φόβῳ ἅλυσιν, καὶ ζόφῳ αἷμα πέλαγος κινδύνοις, καὶ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ παίων ἀῤῥωστήματα, τοιοῦτος τὸν τῶν ἐθαῤῥήσει εἰς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων· ἀλλὰ ταῖς προσευχαῖς ἐπέχυσε τὴν ψυχὴν ὡς πηλόν, ἡ μᾶλλον τὰ σημεῖα ἡ τὴν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν ὅτι διὰ προσευχῆς ἔπεχει, ὥσπερ τις ἀθλητὴς ὅπλα παλαίστρου ἀπὸ στέφους. καὶ γὰρ ἡ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν ἡ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἡ προσευχὴ χορηγός. ἡ εἰκότως. ἰὼ γὰρ ὅτι τῶν δένδρων ἰσχὺν ἔχει τὰ ὕδατα, τοιοῦτον ὅτι τοῦ βίου τῶν ἁγίων αἱ προσευχαί. ἐν τῇ νυκτὶ, ταύτῃ αἴρουσι τὸν ψυχὸν ὁ Παῦλος, πόλεις ἐπαμύνει θύραις καὶ δεσμά, πρίζων τὰ ὦτα ταῖς πληγαῖς ὥσπερ ὑδρίας. ὕστως ἐν Μακεδονίᾳ ὁ δεσμωτήριον ἔσεισεν· ὅπου τὰ δεσμὰ διέῤῥηξεν, ὥσπερ λέων, ταῖς προσευχαῖς· ὕστω τὸν δεσμωτηρίου φύλακα τῆς πλαίης ἐξήρπασεν· ὕστω τὸν τυραννίδα τῶν δαιμόνων κατέλυσε. καὶ μοὶ κἀκεῖνά γε ἴσμεν, ἃ γράφει πρὸς πόλεις αἱ θεσπέσιος, Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγορεῦντες ἐν αὐτῇ, ἐν εὐχαριστίᾳ, προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου. Τί λέγεις; τοσαύτην ἡμῖν παῤῥησίαν αἱ προσευχαὶ δίδασιν, ὡς ὑπὲρ Παύλου βλασφημοῦντα Θεὸν ἱκετεύειν; τίς βλασφημεῖ γραπτώτης ὑπὲρ τὸν μεγάλου γραπτοῦ Βασιλέα ἀδικοῦντα; καὶ ἴσως ἐνδέχεται ὕστω γραπτὸς τοῦ βασιλέως φίλος, ὡς Παῦλος τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὅμως τοσαύτην ἄδυσιν ἡμᾶς αἱ προσευχαὶ ποιοῦσι, ὡς ὑπὲρ Παύλου βλασφημοῦντα τὸν Θεὸν ἱκετεύειν. ὕστω ὁ Πέτρος ὁ μέγας, ὁ τὰ ἀρχαῖα λαμπρύνας, τὸ δεσμωτήριον διέφυτε· μάλιστα μὲν ὁ τὸ οἰκεῖον ἀρετὴν, καὶ τὸ κοινὸν τὸν ἀνθρώπων σωτηρίαν· ἔπειτα ὁ καὶ ἡ προσευχὴ τὴν ἐκκλησίας κεκλεισμένας καὶ δεσμωτηρίου βαθὺ ἀνέῳξεν. οὐ γὰρ εἶχεν προσέγραψεν ὁ Λουκᾶς, ὅτι προσευχὴ ἦν ἐκτενὴς ὅλης τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τοῦ Πέτρου· ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ἡμεῖς ὅσον ἰσχύει τοῖς ἁγίοις αἱ προσευχαὶ κέκτηνται, ὡς Παύλου καὶ Πέτρου κινδύνων ἀπαλλάξαι, τοὺς φύλακας τῆς ἐκκλησίας, τοὺς κηρυφαίους τῶν ἀποστόλων, τοὺς ποιμένας τοὺς οὐρανίους, τὸν τεῖχος τῆς οἰκουμένης, τὸν κοινὸν φυλακτήριον πάσης γῆς καὶ θαλάττης. Εἰπέ δή μοι, πῶς ὁ Μωϋσῆς Ἰσραὴλ τοὺς πολέμους διέσωσεν; οὐ τὰ ἱερὰ ὅπλα καὶ τὸν γραπτὸν τὸν μαθητὴν παρέδωκεν, ἀλλὰ τὰς βύκας διώκοντα τὸν πλῆθος τῶν ἀντιπάλων, διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι καὶ ὅπλων, καὶ ἵππων, καὶ χειρὸς, καὶ γραπτοπήδων πολλῶν μείζονα δύναμιν ἔχουσιν αἱ προσευχαὶ τῶν δικαίων; διὰ τοῦτο καὶ πᾶς ὁ γραπτὸς καὶ πολλαὶ μυριάδες

κ. δὲ ἡ κάμπτω λέγει

Εφ. γ. ιδ.

κ. τοῦ ὑδρύπισε καὶ πολεῖ κ. ἐποίκισον ἐν αὐτῇ, φησὶ, ἡ ἐμφύτευσον. κ. τοῦτον τῇ ψυχῇ ἐποικίζει ἡ προσευχή.

Ησ. ξγ. α.

κ. ψυχῶ

Πρξ. ιϛ.

Κολασ. δ. ϛ. γ.

Πρξ. ιϛ. α.

κ. πολλῷ

βλέπων, ἐξ ἧς ἐπιστολὴν τὴν δευτέραν ἐξ Ἀλεξανδρείας εἴδομεν. Ὅτι δὲ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐστὶν ἡ ἐπιστολὴ, δῆλον ἐκ τοῦ τέλους· ἐκεῖθεν γὰρ ἐπέμφθη τὸ σκεῦος τὸ ἐκλογῆς. Ἀλλὰ τί ἐστιν ὃ λέγει; Ἐπειδὴ ἐπεδήμησε τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀδελφοῖς ὁ Παῦλος, καὶ ἐκεῖ ἐκήρυξε τὸν λόγον, καὶ ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐκεῖ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀδελφῶν ἐπιστολὴν ἔλαβε πρὸς τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀδελφούς· ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖ ἐκήρυξε, καὶ ἐκεῖ ἐπανῆλθε, καὶ ἐκεῖθεν ἐπιστολὴν ἔλαβε. Τί οὖν φησιν; Ὅτι ἐπειδὴ ἐπεδήμησε τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀδελφοῖς ὁ Παῦλος, καὶ ἐκεῖ ἐκήρυξε τὸν λόγον, καὶ ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐκεῖθε

προσῆκον μὴν γὰρ ὅταν ἴδῃ ψυχὴν πεφραγμένην προσευχαῖς, οὐ θελήσει πλησίον, διδοῦσαν τὴν ἰσχὺν ἐκ τῆς δυνάμεως, ἵνα αἱ προσευχαὶ πτέρυγες, μᾶλλον πτέφουσαν τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ σώματα ὄντος. ἔστι γὰρ ἡ προσευχόμενος καθυδαίως, οὐχ ὑπομένουσιν θεῖαν παθεῖν τῆς προσευχῆς δύναμιν, ἀλλ' αἰχμαλώτους ἡ Θεὸν, ὃ διελέξθησαν ἄρτι, πᾶσαι ἀπωθοῦνται ταχέως τὸ ποιμενικὸν μηχάνημα, ἐθυμούμενοι πρὸς ἑαυτοὺς, ὅσον ὅτι κακὸν ἄρτι τῷ Θεῷ" λελάληκαν, καὶ διηθεῖται πρὸς σωφροσύνης καὶ ὁσιότητος, διὸ ὅτι ἡ ἀφαίρεσιν μεταξῦναι, ἢ προδιδάξασθαι τῇ ψυχῇ ταῖς" αἰχμαῖς ἡδοναῖς, καὶ δοῦναι τῷ ἀφαιρεῖσθαι πρόοδον ὅτι τὸν ἀφανοῦν, ἵνα ἄρτι Θεὸς ἐπισκέψατο, καὶ συγχωρήσας τοῖς δαίμοσιν ἐμβατεύειν εἰς ψυχάς, ἐν αἷς ἡ τοῦ πνεύματος χάρις πολλὴν ἐπιδέξατο φιλοσοφίαν καὶ πόνον. καὶ" ὅπως, ἄκουσον. ἀμήχανον αἰθέρι δυνηθῆναι" θεῖαν ἐπεξελθεῖν ὁμιλίαν ἀνθρωπίνης ἀσθενείας τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ δι' ταύτης πρέπουσης καὶ ζωοφαιδρυμένης τῷ ἁγίῳ ἀγῶνι, οὕτως εἰσελθεῖν καὶ κράμασι γήϊνα, καὶ διηθεῖναι καὶ προσοῦξασθαι. ὅπου γὰρ χρεῖττον ἢ τῷ ἀνθρώπου λαλῆσαι Θεῷ, διὰ τὴν χάριν τοῦ πνεύματος ἐλθοῦσαν εἰς ἡμᾶς ὑπερῤῥῶσαι καὶ θαῤῥῆναι, καὶ διδάξαι τῆς ἡμῶν ὁ μέγας. ὅταν δῶ μάθῃς ὅτι καὶ Θεῷ λαλεῖς, καὶ πνεύματος * ἐνέργειαν ἐδέξω διαλέγεσθαι μέλλων, ἀσθένειαν δώσεις τῷ ἀφαιρεῖσθαι πρόοδον ὅτι τὸν ψυχὴν τὴν ἡγεμονεύουσαν τοῦ πνεύματος. ὥσπερ γὰρ ἡ βασιλεῖ διαλεχθέντες, καὶ λόγων ἡμέρων ἢ τιμῆς ἀπολαύσαντες, οὐκ ἀξιοῦσιν ἐλθεῖν εἰς ὁμιλίαν τῶν προσαγῶν ἢ ἀσυγκρίτων ὄντως ὁ Θεῷ" λαλήσας ἢ προσευξάμενος, οὐκ ἂν ἀξιώσειε τὸ ποιμνῦ ἢ ἀσεβὲς ὁμιλίαν προδιδάξασθαι. ἢ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ διαβολῶν ἡδοναῖς, δαίμοσιν ὁμιλεῖ, ἢ τὰ ἐκείνων μανίαν ἐζήλωσεν· ὥσπερ ἡ ὁ σωφροσύνῃ ἢ δικαιοσύνῃ ἀσκῶν ἀληθείας συνδιαιτᾶται, ἢ τὰ ἐκείνων ζηλεῖ· μεγαλοφρόνως δὲ μοί τις δοκεῖ εἰπεῖν, ὅτι νεύρα τὰ ψυχῆς εἰσιν αἱ προσευχαὶ, τὰ λοιπὰ εἰπεῖν. ὥσπερ γάρ, οἶμαι, τὸ σῶμα διὰ τὸ ὑγρὸν ζωοῦται, ἢ τρέφεται ἐξ ἴσου, ἐξ ζῇ ἢ πέπηγεν· οὕτω ἢ τοῦτο τὰ τῆς ἐκτενείας, πᾶσαν τὴν ἁρμονίαν διαλύει τοῦ σώματος· ὅταν αἱ ψυχαὶ διὰ τῶν ἁγίων προσευχῶν ἁρμόζονται, καὶ ζωοποιῆσαι, ἐξ ἡ δρόμου τῆς εὐσεβείας τρέχουσι θᾶττον. διὰ ἢ τῆς προσευχῆς ἀποστερήσῃ σαυτὸν, ταύτην πεπίστευκας, ὥσπερ αὖ ἐν ἡ ἰχθὺν ἐκ τοῦ ὕδατος ἐξήγαγες *. ὥσπερ γὰρ ἐκείνῳ ζωὴ ὃ ὕδωρ, οὕτω σοι προσευχή. διὰ ταύτης ὅτι, ὥσπερ δι' ὕδατος, ἀναπέπηγας, ἢ ἰδοὺ ὑγροὺς ἀναβλύωμεν, ἢ τοῦ Θεοῦ ἡμῖν πλησίον. ἐκεῖνα μὲν οὖν ἐξ ἃ ῥηθέντα δέδεκται τὸν ἐκμὸν τῆς ἁγίας προσευχῆς· βέλτιον ἢ ἴσως, ὅτι ταῖς θείαις" ἐλθόντας γραφαῖς, ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ μεθῆν ἡμῖν πλοῦτον, ἐν αἱ προσευχαὶ θησαυρίζουσι τοῖς βαλαντίοις ἐκ αὐτῶν πέμπτα ἡμῖν βίον χαλάζει. ἔλεγε δέ, φησι, καὶ παραβολὴν αὐτοῖς, προσεῖναι πάντοτε προσεύχεσθαι. χριστὸς τις ἦν ἐν τῇ πόλει, ἡμῖν Θεὸν μὴ φοβούμενος, ἢ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος. χήρα ἢ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου· ἢ οὐκ ἤθελεν ὅτι χρόνον. μετὰ ἢ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, Εἰ ἡ Θεὸν μὲν φοβοῦμαι, ἢ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι, ἀλλά γε διὰ πρόκειταί μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με. εἶπε ἢ ὁ Κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει· ὁ δὲ Θεὸς ἡ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας ἢ νυκτὸς, ἐ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς; λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. μάθωμεν, ἀδελφοὶ, τὸν κεκρυμμένον σοφίαν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ πνεύματος, διερθρωμένοι ἢ δυνάμει ἡμετέραν, ἐχ ὅσον ἐστὶν, ἀλλ' ὅσον ἡμῖν ἐφαρίζει. ἡ μὲν οὖν ἐν τῇ θαλάττῃ ποιούμενοι τὸν βίον, ἐπ' αὐτὸν" καταντῶντες ἡ βυθὸν, ἐν πολυπημάτοις λίθοις ἐν ἐν τῇ ἀβύσσῳ κομίζονται· ἡμεῖς δὲ ἐν πέλαγος τῶν θείων γραφῶν" ἐσπάσαντες, εἰς αὐτὸν ἡ βυθὸν τῆς πνευματικῆς σοφίας, ὅσον οἷόν τε," καταδησόμεθα, ἵνα κομίζωμεν ὑμῖν θησαυροὺς ἀγαθῶν, κοσμοῦσα τὰς ψυχάς

χ. παρέχειν
χ. βοᾷ.
χ. ἐμπλήσαντα
χ. ψυχᾶς
χ. ὅμως
χ. Θεοῦ
* ἁγίου
χ. ὁμιλοῦσας
χ. ἔλθόντα
* ὅπου ἁγίου.
χ. κεφάλαιον τι
χ. ἐρωτήσαντα
χ. καταβάσεως.
χ. ἀγαθῶν,

λαχτιῶτις ἡμᾶς, ἵνα λαβόντες γυμνὸν τῆς εὐχῆς ἀναρπάσωσιν ὀξέως. διὸ μὴ οὕτω ἴδωσιν ἡμᾶς πεφεγγμένους ταῖς προσευχαῖς, ἀποπηδῶσιν ἀῤῥώτως, ὥσπερ λησταὶ καὶ κακοῦργοι, τοῖς τῆς κεφαλῆς τοῦ γραπτοῦ ξίφος ὁρῶντες κρεμάμενον· διὰ δὴ ἆρα συμβῇ ποτε γυμνὸν εἶναι τῆς εὐχῆς, εὐθὺς ἁνάρπαστος γίνεται τῆς δαιμόνων φάρετρας, εἰς ἀῤῥωστίας ὠδυνηρὸς καὶ συμφορὰς καὶ κακά. ταῦτα δὴ πάντα φοβούμενοι ἡμᾶς, προσευχαῖς καὶ ὕμνοις αὐτῷ τελεῖν ἑαυτοὺς, ἵνα πάντας ὁ Θεὸς ἐλεήσας, ἀξίους ἀποδείξῃ τῆς μελλούσης βασιλείας διὰ τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. αἰάστου

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ. Λογ. ϛ.

ΟΤΙ μὲν πάντος ἀγαθοῦ κεφάλαιόν ἐστιν ἡ προσευχὴ, καὶ σωτηρίας καὶ ζωῆς αἰωνίου προξενος, ἁπλοῦς τῶν ἀπάντων ἐστὶν εἰδέναι. ἀναγκαῖον δ' ὅμως καὶ τὴν δύναμιν λέγειν αὐτὴν τοῦ πράγματος, ἵνα σὺν μὲν εἰσφορᾷ ζῇη τις τὴν προσευχὴν, καὶ τῇ λατρείᾳ τοῦ Θεοῦ προσέχῃ διπλῶς· σὺν ἀμελείᾳ δὲ, ἀπροσδιοτέρως ὁ λόγος ἀπεργάσηται. καὶ γὰρ ῥᾳθυμότερον βαδίσαντος καὶ προσευχῆς ἔρημον τὸν ψυχὴν ἀφέντος, πολὺ τι τῶν προελθόντος χρέους ζημίαν μάθοι, καὶ μὴ προσαποτρίψασθαι ἑαυτοῦ τῆς σωτηρίας ὃ λειπόμενον τοῦ βίου μέρος. βάλε τοίνυν ἐκεῖνο μέγιστον ἐπὶ τῆς προσευχῆς εἰπεῖν ἔχοιμι, ὅτι πᾶς προσευχόμενος τῷ Θεῷ διαλέγεται. ὅσον δέ ἐστιν ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν διαλεχθῆναι, ἀγνοεῖ μὲν οὐδείς· οὐδὲ ἁρμόσαι ἂν λόγῳ τὸν τιμὸν οὐκ ἂν τις δυνηθείη. αὕτη γὰρ ἡ τιμὴ καὶ τὸν τῶν ἀγγέλων ὑπεραίρει μεγαλοπρέπειαν. ὃ καλῶς εἰδότες βαπτιζόμενοι, πάντες φαίνονταί που τοῖς προφήταις συνεῖναι πολλῷ τῷ φόβῳ τοὺς ὕμνους καὶ τὰς λατρείας τοῦ δικαστοῦ προσάγοντες, καὶ λύπαις μὲν καὶ πόνοις καὶ τοὺς πόδας ὑπὸ πολλῆς ἀλγηδόνας, τῇ δὲ πίστει καὶ τῷ μὴ δύνασθαι ἰδεῖν σὺν ἡσυχίᾳ, καὶ πολλὰ συνειληγμένοι φόβου· παραδόντες, οἶμαι, καὶ ἡμᾶς ὑπολαμβάνεσθαι μὲν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ καιρῷ προσευχῆς, τῇ δὲ προθυμίᾳ καὶ τῷ φόβῳ ζωγραφουμένους, μηδὲν τῶν πράττων ὁρᾶν· ἀλλὰ τὸ μέσον τῶν ἀγγέλων ἑστάναι νομίζειν, καὶ τὰ αὐτὰ ἐκείνοις λατρεύειν ὑπολαμβάνειν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα πολὺ κατωτέρω ἐσμέν, τῶν τε ἐκείνων λέγω καὶ τῶν ἡμετέρων, καὶ φύσεως, καὶ δίαιτα, καὶ σοφίας, καὶ ζωῆς· καὶ πάντων, πλὴν "εἴπερ ἄρα" προσευχὴ γε καινοὶ ἔργον ἀγγέλων ὁμοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἔστι μέσον οὐδὲν ἑκατέρας φύσεως, ἀλλὰ εἰς προσευχὴν. αὕτη σε χωρίζει τῶν ἀλόγων, αὕτη * ζωπατεῖ τοῖς ἀγγέλοις· ταύτα δέ πως εἰς τὸν ἐκείνων μετατρέπει διανύσεται πολιτείαν καὶ βίον καὶ δίαιταν καὶ τιμὴν καὶ δύναμιν καὶ σοφίαν καὶ ζωῆς, πάντα δὲ βίον σε προσευχὴ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ καταδαίζων" ἀποκλεῖσθαι. τί γὰρ ἂν σωφρονέστερον γένοιτο τῶν ὁμιλούντων Θεῷ; τί δὲ δικαιότερον; τί δὲ σοφώτερον; εἰ γὰρ καὶ σοφοῖς αἰδρασιν" ὁμιλοῦντες, καὶ τῆς ζωῆς ὁμιλίας εἰς ὁμοιότητα τῆς ἐκείνων φερούσης καθίστανται ταχέως, τί προσῆκε λέγειν περὶ τῶν "λαλούντων Θεῷ καὶ προσευχομένων; ἴσης μὲν σοφίας, ὅσης δὲ ἀρετῆς, καὶ καλοκαγαθίας, καὶ σωφροσύνης, καὶ ὅλων ἐπιτειχίας" ἀναπίμπλησιν αὐλοὺς ἡ προσευχὴ καὶ ἡ δέησις· ὥστε οὐκ αὖ ἂν τις ἁμάρτοι, πάσης ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης ἀφορμὴν εἶναι τὴν προσευχὴν" ἀποφαινόμενος, καὶ μηδὲν δύνασθαι τῶν ζωτηλοτάτων εἰς βύσσειον εἰσελθεῖν εἰς ψυχὴν προσευχῆς καὶ δεήσεως ἔρημον. ἀλλ' ὥσπερ ἀτείχιστος πόλις ῥᾳδίως ἂν τοῖς πολεμίοις γένοιτο, καὶ πολλὴν τὴν κωλύσοντος ἐρημίαν· οὕτω δὴ καὶ ψυχὴ μὴ τετειχισμένη προσευχαῖς, ῥᾳδίως ὁ διάβολος ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσατο, καὶ πάσης ἁμαρτίας θηρεύσας ἀναπίμπλησι.

προσῆκεν

μαχοι ὅσον οὐ χὴ ἀσφαλὲς φυλακτήριον, ὁμοίως μὴν γραπτὸν εἶναι, ὁμοίως δὲ καὶ πολλὰς ἀποκρουομένη μυελούς. ἐπεὶ καὶ Δαβὶδ ὁ θαυμάσιος τὸν Γολιὰθ σκήπτρον, ὥσπερ δαίμονα πνεῦμα φοβερὸν ἐπερχόμενον, οὐχ ὅπλοις, οὐδὲ ξίφεσι, ἀλλ' ἀγκύλης κατέτειναν. οὕτως ἰσχυρὸν μὲν βασιλεῦσιν οἱ μάχαιρα ὅπλον ἡ προσευχή, ἰσχυρὸν δὲ καὶ ἡμῖν πρὸς δαίμονας. οὕτω καὶ ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας προσεύξεται τῷ πολέμῳ τῶν Περσῶν, γραπτὸν μὲν οὐκ ἀπαλείψας, βύχας δὲ μόνας δοτήσας τῷ πλήθει τῶν δυσπάλων. ὕστερον δὲ διέφυγε μὲν τῆς προσοχούσης βλάβειας τῷ Θεῷ προσευσάμενος, καὶ ἡ προσευχὴ μόνη δίδωκεν ἀφαιδίαν τῷ βασιλεῖ· καὶ μὴν γε ὅτι ψυχικὸν ἡμάρτηκεν ἡ προσευχὴ ῥᾳδίως ἀποκαθαίρει, διδάσκει ἡμᾶς ὁ παλαιὸς διηθεὶς τῆς Θεοῦ τυχεῖν ἀφέσεως, καὶ τυχὼν· διδάσκει δὲ καὶ λέγων, ἅμα τε προσεύχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καθαρθεὶς βύθεως. Εἰ δὲ σῶμα διερθαρμένον ὁ Θεὸς ὑγείας ἰάσατο, πολλῷ μᾶλλον ψυχὴν νεοσηκῆσαι θεραπεύσει φιλάνθρωπος. ὅσῳ γὰρ τιμιωτέρα τοῦ σώματος ἡ ψυχή, τοσούτῳ μᾶλλον εἰκὸς τὸν ἐπὶ ταύτην πλείονα σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι τὸν Θεόν. καὶ μυρία δ' τις ἔχοι λέγειν καὶ παλαιὰ καὶ καινά, εἰ πρὸς ἀξιαριθμεῖσθαι βάλοιτο τοὺς ἁγίους προσευχῆς σεσωσμένους. ἴσως δέ τις τὴν ῥᾳθυμοτέρων, καὶ οὐκ ἐθελόντων ἐπιμελεῖς προσεύχεσθαι καὶ σπουδαίως, ἐκφυγεῖν τὰ ῥήματα φάσκειν ἂν εἰρηκέναι τὸν Θεὸν, ὡς, Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ἐγὼ δὲ εἰ μοίρων ἐξαρκεῖν πρὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν τὴν προσευχὴν ἐνόμιζον, εἰκότως ἂν τις τάττοις ἐκλέγειν τοὺς λόγους. ἐπεὶ δὲ κεφάλαιον εἶναι ἀγαθῶν τὴν προσευχὴν φημι, καὶ ῥίζαν τοῦ λιτανεύσεως βίου, μηδεὶς ὅτι προφάσει ῥᾳθυμίας ἐκείνοις κεχρήσθω τοῖς λόγοις. οὐδὲ γὰρ σωφροσύνη μόνη δύναται σῴζειν αὐθ' ἑαυτὴν ἄλλων ἀγαθῶν, οὐδὲ φρόνησις πτωχὸν, οὐδὲ χρηστότης, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν σπουδαίων, ἀλλὰ δεῖ πάντα ζωδραμεῖν εἰς ταὐτὸ ἡμετέρας ψυχάς. προσευχὴ δὲ, ὥσπερ ῥίζα καὶ κρηπὶς, (τοῦτο γάρ) καὶ ὥσπερ τὰ λοιπὰ καὶ οἰκοδομὴ τὰ κάτωθεν ἰσχυρὰ πεῖσι καὶ ζωογόνει, οὕτω ἡμετέρων βίοι αἱ προσευχαὶ συγκεκτήσθωσαν. αἱ γὰρ τοιαῦται οὐδὲν ἂν ἡμῖν ἀγαθὸν οὐδὲ σωτήριον ἡμοῦσι. δι' ὃ τοῦτο ὁ Παῦλος ἐγκειται ζωογόνος ἡμῖν διακελευόμενος, καὶ λέγων, Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγορεῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. καὶ ἀλλαχοῦ· Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, φησὶν, ἐν παντὶ εὐχαριστοῦντες· τοῦτο γὰρ ὅτι θέλημα Θεοῦ. καὶ ἑτέρωθι πάλιν, Προσεύχεσθε ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει. ὅτι πολλαῖς καὶ θείαις φωναῖς ὅτι προσεύχειν ἡμᾶς ἐκάλει ζωογόνος ὁ τῶν ἀποστόλων ἡγεμών. προσήκει τοίνυν ἐν παντὶ τόπῳ ἐχείνου παιδεύομένους, μὴ προσεύχης πορεύεσθαι τῷ βίῳ *, καὶ ταύτην σωζεσθαι τὴν δίαιταν ἀρίστην. χρὴ ζομεν γὰρ τὰ πάντα ἀνθρώποις ταύτης οὐκ ἄνευ, ἢ τὰ δένδρα τοῦ ὑδάτων. ὅτε γὰρ ἐκεῖνα δύναται) σκέπειν τοὺς καρποὺς, μὴ πίνοντα ἀπὸ τῶν ῥιζῶν· οὔτε ἡμεῖς τοῖς πολυτιμήτοις καρποῖς τῆς εὐσεβείας δυνησόμεθα βρύειν, μὴ τῇ προσευχῇ ἐγδόμενοι. ὥσπερ γὰρ ἡ τῆς κλίνης ἀπώλισα μόνοις φλάειν ἀεὶ τὸν ἥλιον τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ, καὶ πρὸ πέζης ἀπομένης, ὡς καθεύδοντι μέλλοιτας μᾶλλον ἢ ὡς καθ' ἑκάστην ὥραν μιᾶς βύχῃ τῷ Θεῷ προσφέρειν ἴσον τῇ ἡμέρᾳ δρόμον πέχοιτας· ὁ δὲ γε τῆς τοῦ χιμῶνος ὥρας καὶ τῆς νυκτὸς ὁ πλῆθος μέρος εἰς προσευχὰς διαλισχοιτας, καὶ τὰ γόνατα κάμπτοιτας ὡς πολλῷ τῷ φόβῳ τῇ δεήσει προσέχοιτας, μακαρίζοιτας ἑαυτοὺς ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ. Εἰπέ μοι, πῶς ὁ τοῦ ἥλιον, μὴ προσκωμάσας πέμποντα τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς γλυκύτατον φῶς; πῶς ἀπολαύσεις τραπέζης, μὴ προσκωμάσας τοσούτων ἀγαθῶν δοτῆρα καὶ χορηγόν; μὴ ποίας ἐλπίδος ὅτι τῆς νυκτὸς ἥξεις χαρᾶς; ποίοις προσδοκᾶς ὀνείρασιν ὁμιλήσαι, μὴ τειχίσας σαυτὸν προσευχαῖς, ἀλλ' ἀφύλακτος ὅτι ὕπνου ἐλθὼν; δύκαζα φρόνιμος ἡ βάλωτος τοῖς πονηροτάτοις δαίμοσιν ἔσῃ, οἳ προέρχονται ζωογόνος κακοφυ-

χ. καθαρεύσας

Ματθ. ζ. κε.

Κορ. ε. β.

α. Θεσσ. ε. ιζ. Ἐφεσ. ς. ιη.

χ. κελεῦσαι * ἄπωθεν

ὃ μὴ προσεύχεσθαι συνεχῶς ἐν ταῖς μυρίαις ἀριθμοῦμεν ζημίαις, τεκμήριον μὴ τοιοῦτον πάσης ἀρετῆς ἀσκητὴν εἶναι βέβαιον, ἐκ τοῦ Θεοῦ ναόν. Εἰ γὰρ τὸ λιμὸς ὑδάτος καὶ βῆμα ποδὸς καὶ γέλως ὀδόντων ἀναγκαῖα τοῖς ἐκεῖ οἰκοῦσι, πολλῷ μᾶλλον ἡ ψυχὴ καὶ τὰ τῆς Θεοῦ σημεῖον ὅτι δικαιοσύνης ἀπάσης, τοσοῦτος ὅσα πνευματικὴ καὶ θεία, πολλῷ μᾶλλον καὶ κάλλος ἐστὶ τὰς ἡμετέρας ἀγαθοῖς, ἐκάστου ῥυθμίζουσα βίον, οὐκ ἐῶσα φαῦλον εἶναι, οὐδὲ ἄτοπον τῆς ἀγαθοῖς χρεῖαν, ἀεὶ πείθουσα τῷ Θεῷ καὶ τῷ πρὸς αὐτὸν πόθῳ, πᾶσαν τὴν ποικίλην ζητεῖσαν ἀποπέμπειν παθῶν, τοὺς αἰσχροὺς καὶ ἀτόπους ἐξελαύνουσα λογισμούς, τὸ εὐφροσύνης τῆς ἡδονῆς καθιεῖσα τῷ ἐκάστου ψυχῇ. αὕτη γὰρ ἡ εὐφροσύνη μόνη πρέπει τοῖς Χριστοῦ σεσοβημένοις, τὸ μηδενὶ δουλεύειν αἰσχρῷ, ἀλλὰ τηρεῖν τὸ ἐλευθερίας τῷ ψυχῷ, καὶ βίῳ καθαρεύειν.

Οπερ οὖν πάντως ἀμήχανον αὐτὸ προσεύχεσθαι ἀρετὴν συζῆν, καὶ μὴ ταύτης πορεύεσθαι βίον, οἷμαι δῆλον ἅπασιν εἶναι. πῶς γὰρ ἂν τις ἀρετῶν ἀσκήσειε, μὴ προσιὼν καὶ προσπίπτων συνεχῶς τῷ ταύτης χορηγῷ καὶ δοτῆρι; πῶς δ' ἂν τις ὑπομνήσειεν εἰς σώφρων καὶ δίκαιος, μὴ ὁμιλῶν πάντως τῷ ταῦτά τε καὶ πλείω τούτων ἅπαντων πρὸς ἡμᾶς; βούλομαι γὰρ ἐπιδεῖξαι ὑμῖν βραχέων, ὅτι καὶ ἀμαρτημάτων μέγεθος αἱ προσευχαὶ λύουσιν ἡμᾶς, ταχέως ἀποκαθαίρουσι. καὶ τοι τί μεῖζον ἦν ὅτε ἂν προσευχῆς, ἢ φόβερον, ὅταν ἀλεξιφάρμακον φάνῃ τι ὅσα τοῖς ταῖς ψυχαῖς νοσοῦσιν; οὐκοῦν προσῆν Νινευῖται φαίνοντο· δεῖ προσευχῆς ἀπολυσάμενοι τὰς πολλὰς πρὸς Θεὸν ἁμαρτίας. ἅμα τε γὰρ ἔλαβεν αὐτοὺς ἡ προσευχή, καὶ δικαίους ἐποίησε, καὶ πόλιν εὐθυμίαν ἀκλασίας καὶ πτοίας καὶ προσκαίρου βίου συζῆν, ἐπομωρώσατο ἐξέως, παλαιᾶς ζωηδίας μεῖζον ἰσχύσασα, τὴν ὑπερφυῆ νόμων πλήρη ποιήσασα τὴν πόλιν, ζωοφελοῦσαν μὲν ἑαυτῆς καὶ σωφρονοῦσαν καὶ φιλανθρωπίαν καὶ ταπείνωσιν καὶ πραότητα καὶ πρᾳότητα καὶ προσηνείαν πλουτοῦσαν. ὑ γὰρ ἀνέχεται χωρεῖς τύπων σὺ δέχεσθαι" βρότοις, ἀλλ' εἰς ἰὼ μὲν οἰκήσῃ δέμνιον, πλήρη ποιεῖ δικαιοσύνης πάσης, παιδοτελοῦσα πρὸς ἀρετήν, καὶ καλὸν ἐξοικίζουσα. καὶ δὴ καὶ τότε εἰ τις εἰσῆλθεν εἰς Νινευὴ τὴν πόλιν, καὶ προσέτρεχεν αὐτῇ ἀκριβῶς ὅπισθεν μετεπόθησεν. ὥσπερ γὰρ χιονώδη πλουσίου ῥάκια" φορεῖσαι, μὴ ταῦτά τις χρυσοῦς ἱματίοις καλοσυμπλόκοις ἰδών, οὐκ ἂν" ὑπεροψίαν ὃ χιόνιον" ὕτως ὁ τὴν πόλιν ἐκείνην εἰδὼς πάλαι προσεύχεσθαι, καὶ νῦν πνευματικῶν ἔρημον ὄσαν θησαυρῶν, ἠγάπησεν ἂν" ποία, ἢ τίς ἰὼ ἡ πόλις, ἰὼ τοσοῦτον ἴσχυσεν ὑπὲρ μεταβολὴν καὶ τόπον καὶ βίον προσεύχεσθαι ἐπιμαγαλεῖν. καὶ γνοὺς δέ τις τὸ ἀκλασίας καὶ πορείας πάντα βεβιωκὼς ἅμα τε προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Χριστοῦ, καὶ σωτηρίας ἔτυχεν. ὑ τοίνυν ἀποκαθαίρει μόνον ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ κινδύνους ἀποκρούεται μεγάλους. ὁ γέ τοι βασιλεὺς ὁμοῦ τε ὁ προφήτης ὁ θαυμάσιος Δαυίδ, τοὺς πολλοὺς καὶ χαλεποὺς πολέμους τῇ προσευχῇ διέφυγε, τὸ μόνον ὃ ὅπλον τῆς γραπτῆς προσομόσας, καὶ πρέχων τοῖς ἑαυτῷ γραπτοῖς καὶ ἰσχὺν καὶ ἀδειαν ἀπολαύων τῆς νίκης. ὡς μὲν ἄλλοι βασιλῆς, ἐν τῇ τῶν γραπτῶν ἐμπειρίᾳ καὶ τῇ τύχῃ καὶ τοξότας καὶ ὁπλίτας καὶ ἱππεῖς τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας εἶχον· ὁ δὲ μόνας Δαυὶδ τῆς ἀγίας θυρίδος τὸν γραπτὸν ἐτείχιζεν, ὑ βλέπων εἰς" ὄφρων γραπτῶν, καὶ ταξιάρχων, καὶ ἱππαρχῶν, οὐδὲ χρήματα συλλέγων, οὐδὲ ὅπλα κατασκευάζων, ἀλλὰ τὴν θείαν πανοπλίαν ἐξ οὐρανοῦ καταφέρων. πανοπλία γὰρ ὡς ἀληθῶς ὑράνιος, ἡ θεία προσευχή, καὶ μόνη δύνα φυλάττειν βεβαίως σὸν διδωκότας ἑαυτὸν τῷ Θεῷ. τὴν μὲν γὰρ τῶν ὁπλιτῶν ἰσχὺν τὴν ὑπερφυῆμον, καὶ τοξοτῶν ἐμπειρίαν καὶ προσδοκίαν πολλάκις ἀποφαίνει μάταιον καὶ" κλέμμα τὰ πολεμικὰ, καὶ ὠπὶ πάλαι" ὑψυχία, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις. προσευχὴ δ' ἀ-

μαχον

Σειρ. ιθ. κε.

χ. σοφὸν

χ. ἰσχύσαν

χ. ἡ εὐφροσύνη

χ. ἀναιτίαν

Ιων. γ.

χ. πτοίας,

χ. φόβου,

χ. καὶ δὴ

χ. ἀγίου

χ. βλέμμα

χ. ἀσπίδα

γειν ἡ προσευχὴ, ὑφαιρουσα καὶ τὴν ἐκείνων ἀξίαν, Εἴπερ χρήσιμόν ὅστι τῆς ἀγγέλων ἀξίας ὁ Θεὸς ἀφελέσθαι. καὶ ὅτι γε χρήσιμόν ὅστιν, αὐτοὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς, Σὺν πολλῷ μὲν φόβῳ ἅπαντας θυτὰς προσφέροντες, πρέπουσαν ἡμῖν ἐνδύναι καὶ μεμνῆσθαι, ὅτι προσήκει τῷ Θεῷ προσιόντας, Σὺν χαρᾷ καὶ φόβῳ τοῦτο ποιεῖν· φόβῳ μὲν, διεδοκότας μὴ τῆς προσ-
5 θυτὰς ἀναξίους φανῶμεν· χαρᾶς δὲ μεστὰς γινομένους ὅτι τῷ μεγέθει τῆς τιμῆς, ὅτι τοσαύτης καὶ τοιαύτης προνοίας ὁ θνητὸν ἠξιώθη γένος, ὡς καὶ θείας ἀπολαύειν ὁμιλίας Σὺν-εχῶς, δι' ἧς καὶ ὁ θνητὸς εἶ) καὶ προσκαιρεσι ἀφθάρτου φθέγγωμαι, φύσει μὲν ὄντες θνητοὶ, τῇ δὲ πρὸς Θεὸν ὁμιλίᾳ πρὸς ἀθανάτου ζωὴν μεταβαίνοντες. ἀναγκη γὰρ ⟨illegible⟩ ὁμιλοῦντα Θεῷ, καὶ κρείττονα γενέσθαι θανάτου καὶ πάσης ἀφθορέας. καὶ ὥσπερ ἀναγκη πᾶσα τῆς ἡλιακῆς
10 ἀκτῖνος ἀπολαύοντα ἀφθάρτου εἶναι τὸ σῶμα· οὕτως ἀναγκη πᾶσα ⟨illegible⟩ θείας ὁμιλίας ἀπολαύοντα, μηκέτι εἶ) θνητόν. αὐτὸ γὰρ τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος πρὸς ἀθανασίαν ἡμᾶς μεθίστησιν. Εἰ γὰρ τοὺς βασιλεῖ ἀφιλεγμένους καὶ τῆς πρὸς ἐκείνου τιμῆς ἀπολαύοντας, ἀ-
χ λεγει τας μὴ χρόνου εἶ) πεπαῦσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἀδύνατον τοὺς τῷ Θεῷ προσευχομένους καὶ ὁμιλοῦν-τας θνητὰς ἔχειν ψυχάς. θάνατος γὰρ ψυχῆς, ἀσέβεια καὶ βίος ἀθέμιτος· οὕτω καὶ
15 ζωὴ ψυχῆς, ἡ τοῦ Θεοῦ λατρεία καὶ βίος ὁ ταύτῃ πρέπων. βίον δὲ ὅσιον ἔστι τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν πρέποντα προσευχὴ σώζει, καὶ θησαυρίζει θαυμαστῶς ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. Εἴτε γὰρ παρθενίας τις * ἐρᾷ τις, Εἴτε τὸν ἐν γάμῳ σωφροσύνην πρὸς ἐπουδαίως, Εἴτε χρημάτων ὀργῆς, καὶ πραότητα συζῆν, Εἴτε φθόνου καθαρεύειν, Εἴτε ἄλλο τι τῶν προσηκόντων ποιεῖν, προσευχῆς ἀγωνιούσης τὸν τοιοῦτον ὁδὸν τοῦ βίου, θυμηρῆ τε καὶ ῥά-
20 διον ἔξει ⟨illegible⟩ τῆς θυσεβείας δρόμον. οὐ γὰρ ὅστιν, οὐκ ἔστι τοὺς αἰτοῦντας παρὰ τοῦ Θεοῦ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ πραότητα καὶ χρηστότητα, μὴ τυγχάνειν τῆς αἰτήσεως. Αἰτεῖτε γὰρ, Ματθ. ζ. ζ.
φησι, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν, λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν· Τίς ὅστ', φησιν, ἐξ ὑμῶν, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ ἐὰν Λυκ. ια. ια.
25 ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἅγιος δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; Τοιούτοις μὲν λόγοις καὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἐπὶ προσευχὴν προκαλέσεται ἡμᾶς ὁ τῶν ὅλων Κύριος. ἡμᾶς δὲ προσήκει τῷ Θεῷ πειθομένους ἀεὶ ζῆν τὸν ὑμνον ἐν προσευχαῖς, ἀκριβέσιν τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἐχομένους, ἢ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. ὅταν γὰρ ἡμῖν ὑπάρξειν
30 ζῆν ἀεὶ τὸν πρέπουσαν αὐτῷ ζωήν. ὅστις γὰρ ἀπροσεύκτως τῷ Θεῷ, οὐδὲ θείας ὁμιλίας ἀπολαύειν ἐπιθυμῶ Σὺν-εχῶς, νεκρός ὅστι καὶ ἄψυχος, καὶ ἀμετέχων τῆς Φρονῆσ. αὐτὸ γὰρ τοῦτο μέγιστον ἀφροσύνης σημεῖον, τὸ μὴ ἐπίστασθαι τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς, μηδὲ ἱερὰν προσευχὴν, μηδὲ θάνατον ἡγεῖσθαι ψυχῆς τὸ μὴ προσκεῖσθαι τῷ Θεῷ. ὥσπερ γὰρ, εἰ μὴ, τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ἡμέτερον, ψυχὴς μὴ πρόσθεσις, νεκρόν ὅστι καὶ δυσῶδες· ὅτω ψυχὴς μὴ κινήσεις ἑαυτὴν
35 εἰς προσευχὴν, νεκρὰ ὅστι καὶ ἀθλία καὶ δυσώδης. Ἀλλὰ μὴν, ὅτι γε θανάτου πάντος πικρότερον ἡγεῖσθαι προσήκει, φρονῆσαι προσευχῆς, διδάσκει καλῶς ἡμᾶς Δαυὶδ ὁ μέγας προφήτης, μᾶλλον δὲ ἐλεήμων ἀποδεχθῆ, ἢ τρεῖς ἡμέρας μίνας φρονῆσαι προσευχῆς. [ὁ γὰρ ἀστεῖσας τοῦτον προσέταξεν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, ἀλλὰ τρεῖς ἡμέρας μόνον σχοπούμενος θύρσι.] αὐτὸ γὰρ τῆς θείας ῥοπῆς οὐκ ἄν τι τῶν ἀγαθῶν εἰς ἡμᾶς ἡμετέ-
40 ρας ἔλθοι ψυχάς. Θεοῦ δὲ ῥοπὴ Σωσεφάνεται τὸν πόνων ἡμῖν, καὶ τοῖς ὑπεικουφίζει καλῶς, ἂν ἴδῃ προσευχὴν ἁγαπῶσας, καὶ Σωσεχῶς τὸ Θεοῦ δεομένους, καὶ πάντα ἐκφύγειν τὰ ἀγαθὰ καταβάσεθαι προσδοκῶσας. ὅταν οὖν ἴδω τινὰ μὴ φιλοῦντα προσευχὴν, μηδὲ θερμὸν ἔρωτα ταύτης ἔχοντα καὶ σφοδρὸν, πάνυ μοι δῆλός ὅστιν ὡς οὐδὲν ἡγναμαι ἐν τῇ ψυχῇ κέκτηται. ὅταν δὲ ἴδω τινὰ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας ἀκορέστως ἐχόμενον, ἐξ

ὃ

δυνάται, ἀμαφεφόντως ἔχει τοῦ τὸ ταῖς ἐξουσίαις. Ὁ γὰρ, πάντα πιστὸν ὑπηρετεύσης τῆς βασιλείας, καὶ πίστιν ἑαυτῇ, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ νόμου τηρεῖν ἀσφαλῆ τοῖς ἔργοις, μέγα μὲν ἐστὶ φρονεῖν τε καὶ δίκαιον. καὶ μεμὶν καὶ Παῦλος καὶ Πέτρος τῆς ἀρετῆς ἀψίδες ἀσάλευτοι ἀμα τὴν ἀρετὴν, ἢ ζωνύεσθαι, ἀπὸ τῆς ἡμερότητος μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, τοῦτο λειτουργοῦντας πάντας, τοῦτο ἐμπόρους τοιούτους, τοῦτο καταλιπάσαι τὰς πολλαχοῦ ταῖς ὑγρᾶς δρόμους ποιοῦντες. ἤδεσαν γὰρ τοῦτο μάλιστα κεχαρισμένον τῷ Θεῷ ποιοῦντες, καὶ τοῦτο τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὸ ἀρεστὸν θαυμαζόμενον. διόπερ καὶ αὐτοὶ ἑαυτοῖς βίον ἡμερότητα κοσμοῦντες ἐφαίνοντο, καὶ τοὺς ἄλλους ἀναθέντες ὅτι ταύτην ἀκολουθοῦντες. ἐπὶ καὶ Στέφανος τὸ τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας κινδύνοις ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ὁρώντος ὑπερμένον, ὁμοίως ὅτι τῇ παρούσῃ καὶ τοῖς ἀγῶσι θαυμάζομεν. ὅτῳ τοίνυν τοσοῦτος καὶ τοιούτους ἡμερότητος ὑπερβολὰς ἔχομεν, ἀκολουθήσωμεν ἑαυτοῖς καὶ ἀλλήλοις τοῖς ἐκείνων ἴχνεσιν ἕπεσθαι, καὶ δεῖ παρούσης ὡς Θεῷ λειτουργεῖν, ὡς ταύτην μᾶλλον ἀσυμβόλως διεξιέναι τὴν λειτουργίαν, ἢ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἀρετάς. καὶ γὰρ ὁ ἅγιος Παῦλος, ἀρετὴν ἀποστολὴν διεξαιρεῖσθαι βουλόμενος, ἐκ τῆς ἡμερότητος μάλιστα βάλλεται τὸ τοῦ Χριστοῦ δεσμίους φανῆναι. καίτοι πολλὰ ἔχων ἐπαίνων, εἴγε λέγειν ἐβούλετο τὰ κοσμοῦντα τὸν ἀπόστολον, δαιμόνων ἐλάσεις, ἰαμάτων ἀναστάσεις· ἀλλ' ὅμως πάντα ὑπερβάς, τὴν ἐν τοῖς ἤθεσιν ὑπεροχὴν ἄνω καὶ κάτω διεξέρχεται, ὅπως ἡμέρως προσενεγκεῖν τοῖς ἐχθροῖς, διδάσκων τε καὶ λέγων· ἵνα πείσῃ καὶ ἡμᾶς τοῖς οἰκείοις ἴχνεσιν ἕπεσθαι, καὶ χρηστοὺς εἶναι καὶ φιλανθρώπους. δίκαιον οὖν τοὺς ἁγίους ἐκείνους ἀγαλλιᾶσθαι, καὶ εἰκότως πείθομαι δὲ βίον παράδειγμα, ἵνα πᾶσι τοῖς κόσμοις ἐκλάμπωσι, τὴν ἐπιμελεστέραν τύχωσιν ἀγαθῶν. παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ζῶν ἅμα πνεύματι ἁγίῳ, πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πεζ. ἡ ξ'.

α. Τιμ. γ. γ. Τιτ. γ. ε. Φιλιπ. δ'. ε.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ

ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ. Λογ. α.

ΑΜφοτέρων ἕνεκα προσήκει τοῦ τοῦ Θεοῦ θεράποντας μακαρίζειν καὶ θαυμάζειν, ὅτι τὴν ἐλπίδα τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἐπὶ ταῖς ἁγίαις εἶχον ψυχαῖς, καὶ ὅτι γραφῆς φυλάξαντες τοῦ ὑμνεῖν καὶ τὰς λατρείας, ἃς τῷ Θεῷ ζῶν χαρὰ καὶ φόβῳ προσέφερον, καὶ εἰς ἡμᾶς περιέπεμψαν ἑαυτῶν θησαυρούς· ἵνα πρὸς οἰκέται ζήλωσι πάντα ὁ ὑπηνέμιος ὑπισχνούμενοι ὑπισχνήσωσι. Δικαίως γὰρ προσήκει τῶν διδασκάλων ὑπὲρ τοῦ ὁμιλητὰς ὄντας, καὶ τοῦ τῶν προφητῶν ἀκροατὰς, μιμητὰς [προσήκει] φαίνεσθαι τῆς ἐκείνων δικαιοσύνης, ἵνα πάντα τοῖς προσευχαῖς, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ λατρείᾳ καὶ μελέτῃ συζῶμεν, τοῦτο ζῶμεν, τοῦτο ὑγιαίνωμεν καὶ πλουτῶμεν, τοῦτο πέρας ἀγαθοῦ εἶναι νομίζοντες, ὃ προσεύχεσθαι τῷ Θεῷ μὴ καθαρᾶς καὶ ἀδιαφθόρου ψυχῆς. ὥσπερ γὰρ τοῖς σώμασι φῶς ἥλιος, οὕτω ψυχῇ προσευχή. Εἰ οὖν τυφλοῦν ζημία τὸ μὴ ὁρᾶν τὸν ἥλιον, πόση ζημία χρεμπάνου τὸ μὴ προσεύχεσθαι ζωογόνου, καὶ δίκης τῆς βύθου τὸ τοῦ Χριστοῦ φῶς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγειν; καὶ τοι τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειε τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὧν εἰς ἡμᾶς ὑπερδέδεικται, τοσαύτην τιμὴν ἀνθρώποις χαριζόμενος, ὡς καὶ προσευχῆς ἀξίωσαι καὶ ὁμιλίας τῆς ἑαυτοῦ; Θεῷ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁμιλοῦμεν τῇ καρδίᾳ τῆς προσευχῆς, δι' ἧς καὶ τοῖς ἀγγέλοις ζωαπτόμεθα, καὶ τὴν προσὰ ἄλογα κοινωνίαν πολὺ φαινόμενα θαυμαζόντες. ἀγγέλων γὰρ ἐρ-

χ. διδάσκειν χ. πάντες ὑπισχ.

χ. μαθητὰς χ. μαθητικὴ

χ. πόσφ μᾶλλον

χ. λαλοῦμεν ἡ προσευχὴ

γεν

αὐτὸς μόνος ἡμέρως διέκειτο τῶν ταπεινοτάτων, τῶν βλασφημούντων, ἀλλὰ καὶ ⟨W⟩ πατὴρ παρεκάλει μὴ χρήσασθαι καὶ τοῖς ἀγρίοις θέλουσιν. ὅταν οὖν σοι πάροινος λοιδορῆται ἢ ἀφόρητόν τι ὀργὴ παροξυνῇ ἢ θυμός, ἀναμνήσθητι τῆς τοῦ Χριστοῦ πραότητος, ἢ ταχέως ἥμερος ἔσῃ καὶ πρᾶος, οὐκ αὖθις μόνος ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμερότητος τὰ μέγιστα κερδαίνων, ἀλλὰ καὶ ⟨W⟩ ἐχθροὶ ὠφελοῦσι καὶ χρήσιμοι εἰς παιδεύσιν. ὅταν γὰρ ἴδῃ σε ⟨W⟩ τὰ ἔσχατα πάροντα πράως τῆς ὀργῆς ἀνεχόμενον, ταχέως καὶ αὖθις ὑπτιακὸς ἔσται καὶ χρηστός, καὶ ⟨W⟩ θυμοῦ ἀπορρίψας, ζηλωτὴς ὑπομονῆς γενέσθαι τῆς σῆς ἡμερότητος. ὅσις οὖν ἐθέλει τοῦ θυμοῦμένους νικᾶν, γλυκαίνω φερέτω ταῖς ὕβρεις ἢ ταῖς πλήγας, καὶ πολλῷ ὄφελος μεταβολῇ τὸ μεμηνότος καὶ τύπτοντος. καὶ γὰρ αὖθις ὑπὸ τῆς ὀργῆς πτοηθεὶς τοῖς ἴσοις ἀμύνασθαι σπουδάζῃ ⟨W⟩ ἐχθρὸς, σὲ ποτὲ πρᾶος ἔσται τῆς ὀργῆς καὶ τῆς μάχης, ἀλλ' ἀεὶ μεμηνότες καὶ λυπῶντες, ἢ νικᾶν ἀλλήλους ὑπερθυμοῦντες ταῖς λοιδορίαις καὶ ταῖς πληγαῖς, εἰς ἀπέραντον πόλεμον καὶ μάχην ἐκφέρονται, ὑπερβαλλόντως ἀλλήλοις, συκοφαντίας ἀπάτωντες, ὑπορχεῖν τολμῶντες, ἃ μήτε ἑωράκασι, μήτε ἀκηκόασι, κατηγορῆ μελετῶντες· ὁ ἡμέρα μὲν ὥσπερ κύων λυπῶντες καὶ ζητοῦντες ⟨W⟩ ἐχθρὸν, τῆς δὲ νυκτὸς ὁ πλησίον ἀναλίσκοντες ὁ ᾧ βουλεύεσθαι τι κακὸν καὶ ῥάστην ὑπουλῆς. τοῖς τοιούτοις σὲ ὁ ὕπνος καθαρεύει παθημάτων· ἀλλὰ ⟨W⟩ ἐχθρὸν πρᾶον καὶ λοιδορεῖσθαι καὶ τύπτειν νομίζοντες, ἐκ τῶν ὕπνων ἀναπηδῶσιν, ἐρῶντες τῆς ἀλλήλων σφαγῆς πλέον ἢ τραπέζης, ἕτεροι δὲ ὑπὸ τῆς ὀργῆς μεθύοντες, συκοφάνται μιαιφόνοι, καὶ φαρμακοὶ ἀμύθητα πρήσσοντες ἀλλήλοις, ὅσῳ ἂν πλείω κακὰ ἐργάζωνται ἀλλήλοις, τοσούτῳ μᾶλλον εἰς μανίαν ἐρεθιζόμενοι. ὅπερ γὰρ φασι τοὺς μεθύοντας πάσχειν, ὑπὸ τῆς ἀπλήστου μέθης εἰς χαλεπωτέραν δίψαν ἐκφέρεσθαι, τοῦτο πάσχουσιν ⟨W⟩ δουλεύοντες ὀργῇ, ὑπὸ τῆς ἀμέτρου φιλονεικίας εἰς μείζω καὶ χαλεπωτέραν ἐκφερόμενοι μανίαν. ὁ μὲν ὅλον ἐκάλεσεν, ὁ δὲ πόρπης ἐῶν· ὁ μὲν αἰσχύνην, ὁ δὲ μαγτόμενοι· ὁ μὲν κλέπτων καὶ ἅρπαγα, ὁ δὲ πάσης πατρίας ἀνάμεσον. εἶτα ὑπὸ τῆς ὀργῆς μεθύοντες, συμπλακέντες ἀλλήλοις, μικροῦ δεῖν, τὰ τῶν θηρίων μιμοῦνται, τύπτοντες, λακτίζοντες, δάκνοντες, καθακόπτοντες τὰ σώματα, ὀδόντες φονῶντες μέσης, ὄχι ὀφθαλμῶν, ὄχι ὤτων, οὐ ῥινός, ἀ προσώπου, ὄχι ἄλλου μέλους τινός, ἀλλὰ συρράγδην ἀηδίαις, καὶ καθακόψαντες ἑαυτοὺς, καὶ τι καὶ ἀ ποιήσαντες, ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς μάχης, ⟨W⟩ μὲν ὀφθαλμὸν ἐκκεπτύκοτες, ⟨W⟩ δὲ ὦτα, ⟨W⟩ δὲ χείλη, οἱ δὲ ἄλλο τι τῶ σώματος μέρος, πλέον τοῦ ψυχοῦ ἢ ὅ σῶμα διεφθαρμένοι, μεμηνότες, παραφρονοῦντες, λυπῶντες, ἀγνοοῦντες τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος, τὸν κελεύοντα, ῥαπιζομένους καὶ τυπτομένους καὶ τὰ ἄλλα πάσχοντας, ἀσυγχύτους τῇ ψυχῇ πάντα φέρειν ἡμέρως, καὶ πρᾶοι τῇ πραότητι τῶν ἀδικούντων θυμοῦ. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν, ἐπαινεῖται μὲν ὑπὸ ἀνθρώπων, στέφανοῦται δὲ ὑπὸ Θεοῦ καὶ σωτῆρος. διόπερ χρὴ καρτερεῖν, καὶ τῶν ὀργιζομένων ἡμέρως ἀνέχεσθαι, βλέποντας πρὸς ⟨W⟩ στέφανον, ὃν ὁ Θεὸς ἑτοιμάζει τοῖς ὑπεικέσι καὶ χρηστοῖς. ἄτοπον γὰρ τὸν μὲ γυμνικῶν ἀγώνων ἀθλητὰς, καὶ καπηλεῖα καὶ πλήγας καὶ τραυμάτων ἀνέχεσθαι, πρὸς δόξαν κενὴν, καὶ στέφανον τοιοῦτον ἄξιον βλέποντας· ἡμᾶς δὲ τὸν ὑπὸ Χριστοῦ στεφανοῦσθαι μέλλοντας, μὴ κρατεῖν ὀργῆς, μηδὲ πάντα φέρειν ἡμέρως, ἀλλὰ βεκχᾶσθαι ἡδονῇ καὶ θυμὸν ἄδικον τῆς εἰς οὐρανοὺς πρεπούσης τιμῆς τε καὶ δόξης. καὶ μὴν καὶ καινά γε ἴσμεν, ὅτι πολλοὶ ὄντες καὶ μεγάλοι, οἷς ὁ τῶν δικαίων κεκόσμηται βίος, τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων λαμπροὺς πεποίηκε τοὺς ἀνδρας, ὃ χρηστότητι συζῆν, καὶ τοῖς ἀδικοῦσιν ἡμέρως προσφέρεσθαι. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Μωϋσῆς πράως ἀνεχόμενος τῆς τῶν Ιουδαίων μανίας, καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ ἐχθροῦ Ἰεθρὸ σώζων, τῆς εἰς οὐρανοὺς τιμῆς τε καὶ δόξης πρὸ τῶν ἄλλων ἀπήλαυσε, καὶ τοῦ Θεοῦ φίλος ἐκλήθη· τοῦτο δὲ, ὁ Δαβὶδ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων φυσαμένων, εἰς πολλὴν θύρσιν καὶ φιλίαν ⟨W⟩ Θεὸν ἐπανάσασθε. ἅπαντα μὲν γὰρ ἀνθρώπων τοῦτο κοσμεῖ δυνάται,

γειον, ἐργασήριον δαιμόνων, τῆς ἐκείνου ποιητείας ἀναπρέπτης ἄξιος. εἰπέ μοι, τί μάλιστα βάλλονται τοὺς ἀνθρώπους ⓐ δαίμονες ἐργάζεσθαι; οὐχὶ γονέας ὑβρίζειν; οὐχὶ τοὺς μακρὰς χρόνους τοῖς γεγηρακόσιν ἐπάγειν; οὐχὶ βλασφημεῖν ⓦ Θεόν; ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὴν θυμικὴν ἔργα. ὥστε ἡ ἀσεβείας ὁ θυμὸς ῥᾳδίως ἁπτόμενος τῶν τοῖς ὀργὴν δουλεύουσιν. οὐδὲ γὰρ κρατεῖ ἑαυτοῦ δυνάμενος ⓐ δεδικότος ἑαυτοῦ τῷ θυμῷ, ἀλλ' ὥσπερ ὁ χείμαρρος ἡ ζάλη θαλάττης, κυβερνήτου μὴ πρόντος, τοῦτο λαμβάνοντα τὰ κύματα τὴν ἰδίαν ἐρήμην, οὕτω δὴ καὶ ὁ θυμὸς, ὥσπερ τις σκηπτὸς καὶ χείμων, ἐμπεσὼν τῇ ψυχῇ, ἐκφέρεται ἡ τοῦτο πλῆγα ποιεῖ ταχέως ⓦ αὐτῷ δουλεύοντα. τί οὖν; οἱ φερόμενοι τοῦτο δεσπόται εἰσὶ, τοσοῦτον ἀφίσταται ὁ νοσῶν, ἡ τρὶς εἰς ὀργὴν ἐξενεχθῆναι, κατέχει τὴν ψυχὴν, ἐκ τῆς ἀπὸ τῆς γραφῆς συνουσίας χειμάζειν τὸν θυμόν. εἰ γὰρ τῶν γεήπων ἐπῳδαὶ ἥκει τὰ θηρία ῥᾳδίως, τί θαυμάζεις, εἰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ψυχὴν ἀγριαίνουσαν εἰς γαλήνην ἡσυχίαν μεταῤῥυθμίζει ταχέως; Πᾶσα, φησὶ, πικρία καὶ ὀργὴ ἡ θυμὸς καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς τινὰ ἔχῃ μομφὴν, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἐχαρίσατο ὑμῖν. γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ. ὁρᾶτε οἷος ὅστις ὁ πρᾶος; τίνος οἰόμεθα μιμητής; οὐκ ἀλλοίων, οὐδὲ ἀγριαλλήλων, ἀλλὰ τοῦ δεσπότου τῶν ὅλων. καίτοι καλοῦσι πραότατοι καὶ πάσης ἀρετῆς μέτοχοι· ἀλλ' ὅμως ὁ Παῦλος ζηλωτὰς Θεοῦ σφᾶς ἡμᾶς ὠνόμασεν, ἵνα ὅσῳ τις μετέχοις τῆς τιμῆς πραοπάτους εἰς παιδεύσῃ τοὺς ἀκούοντας· ἵνα πᾶς ὁ ὑβριζόμενος, ἢ ἄλλο τι πάσχων δεινὸν, πραΰς ἀνέγκλητος ᾖ λοιδορίας, καὶ κατάσχῃ τῆς ὀργῆς, ὡς τῷ Θεῷ μέλλων ἀκολουθεῖν ἐν τῷ κρατεῖν τῆς ὀργῆς. ἵνα γὰρ δὴ τὰ Θεοῦ; αὖθις μὲν ἅπαντα καὶ ὁρᾷ καὶ ἀκούει, ἐν οἷς τοῖς ὑπὸ γῆς καὶ λεγομένοις καὶ πραττομένοις ἀδικήματα πολλά. ἐνίοτε δέ τινες εἰς τοσοῦτον ἥκοντες ἀσεβείας, ὡς καὶ βλασφημεῖν τὸν Θεὸν, ὅταν τι τῶν πραγμάτων λυπῶνται, καὶ βλέποντες εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺν δεινοῖς ἀπείλησι) ῥήμασιν. ὁ μὲν Θεὸς ἀνέχεται, καὶ τοσαύτην ἔχων δύναμιν τοῦ λαμβάνειν δίκην τῶν ἁπάντων, οὐ λαμβάνει. εἰ δὲ πάντας σὺν ἀμέτρως ὀργίζειν ἐκώλαζεν ὁ Θεὸς, σπάνιοι ἂν ἐλίσγοι ἴσως τὸ σωζόμενον, καὶ οὐδεὶς ἄν ὀξέπρεπον ⓐ ζωὴν τοὺς τοὺς παφάς. ὅμοιά τοῦτο φησιν ὁ Δαβίδ· Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃ Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἱλασμός ἐστι. πῶς δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ δικαιοῖ τὸν ἑαυτοῦ φιλάνθρωπον ὁ Θεὸς, ὃν μηδὲν δικαίως κολάζειν. ὅστις οὖν ἐοικέναι βούλεται τῷ Θεῷ κατὰ δύναμιν αἰ φιλοπόνως, πρᾶος ἔστω ἡμέρας, καὶ φερέτω γενναίως, ἕτοιμος τὴν παρὰ τῶν ἄλλων δίκην. Ἀγαπητοὶ, φησὶ, σεαυτοὺς ἐκδικοῦντες ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γένησθε ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὅτι ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. πολλαὶ μὲν οὖν εἰσι λύσεις χαλεπαινόντων ἀνδράσι πρᾳοτάτοις, μείζων δὲ ἁπασῶν ἡ πραότης. σοῦ γὰρ ἐν ταύτῃ ἀμαλάμπουσα, μόνοις τοῦ Θεοῦ ζηλωτὰς ὁ Χριστὸς ἀπομαίζει. πρέπει τοίνυν ἡμᾶς, ὅταν ὑβρίζῃ τις, ἢ τύπτῃ, ἢ ἄλλο τι πάσχῃ δεινὸν, ἡσυχάζοντα ψυχῇ πανάγαθα γενναίως ἀνέχεσθαι, εὐθυμοῦντας ὅτι τοῦ Θεοῦ μιμηταὶ ἡ πραότητος ποιεῖ. καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ δεσπότης καὶ σωτὴρ ἡμῶν ὑβριζόμενος, πληγὰς λαμβάνων, πρόσπλυμος, σταυρούμενος, πραΰς ὑπέγκλημα τὸν Ἰουδαῖον μανίαν· καὶ τοσαύτην ἔχων δύναμιν τοῦ λαβεῖν δίκην πάντων τῶν ἀσεβούντων, οὐκ ἔλαβεν, ἀλλὰ τὴν μὲν δύναμιν ἔδειξεν ἐν τῷ σείσαι τὴν γῆν, καὶ πέτρους διάσῃσαι, καὶ κρύψαι τὸν ἥλιον, καὶ νύκτα τὴν ἡμέραν ποιῆσαι, τὴν δὲ πραότητα καὶ φιλανθρωπίαν ἐν τῷ μηδένα τῶν ἀσεβούντων κολάσαι· ἵνα μάθωσι ἅπαντες ⓐ τοὺς ἀσεβεῖς χρέος προσάγοντες τῷ δεσπότῃ, ὅτι ῥᾳδίως μὲν σὺν μενεῖς ἐκόλασεν ὁ ῥᾳδίως ὕτω σείσας τὴν γῆν, καὶ τὸν ἥλιον ἐξαίφνης ἀφανῆ ἡμέραν ποιήσας. πῶς δ', ἐπειδήπερ ὅστις ἡμέρας, καὶ πραΰς φέρει τὴν μανίαν τῶν ἀσεβῶν, οὐκ

αὐτὸς

ος, ὀρφανῶν πατήρ, χήρων προστάτης, πενίας κηδεμών, ἀδικουμένων βοηθός, πάνυ ταχὺς ποιεῖν τὸ δίκαιον· ὁ παιδίον πατὴρ ἀγάπιμος ὀργάτην συζῶν, ὁ παῖς παιδεί, ὁ δοῦλος δικαστήν, ὁ τ' δικαστὴν οὐδὲν ἕτερον τῶν αὐτῶν οἰκεῖ δύναμις ἀπολαύει ποιῆ. ὅταν γὰρ ἴδωσιν αὐτὸν ὑπὲρ εὐσεβείας χαίροντα ὁ ὀργὰς ἅπασι προσφερόμενον, ἐκεῖ πολλοῦ ποιοῦ) ὁ θαυμάζεσι, πατέρα μᾶλλον, ἢ δικαστήν, ⟨Ⓦ⟩ κεκτημένοι νομίζοντες. Φέρε δὴ τῆ δυνάμει ἡμετέραν ἀκριβῶς ἐξετάσωμεν, ὅσα τοῖς ὑπεικόσιν ἐκ τῆς τοῦ ἡμῶν ἡμερότητος ἀγαθὰ ἐπιγίνεται. ὁ μὲν οὖν ὀργὰς, φίλος μὲ τοῖς ὁρᾶσι, φίλος δ' ὁ τοῖς ἀκοῆ γνωρίμοις, ὁ οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἤμερον δύθεον ἐπαινοῦμεν ἀκούων, οὐκ δὲ ὑπομένοντα ἰδεῖν ἐστὶ ἀπαθῆ, ἐν συνεχῶς ὁρᾷ, ὁ κέρδος μέρει τῆ τοιούτῳ φιλίᾳ ποιούμενος. καὶ τοῦ χρημάτων ἕνεκα πολλοὶ πρὸς ἀλλήλους διενεχθῶσιν, ὅτι τ' χρηστὸν ὁ ὀργὰν ἐπίστανται, νομίζοντες πᾶσαι ἔχειν ὁ φιλονεικίαν λυθήσεσθαι ταχέως ὑπὸ τ' ἐκείνου χρηστότητος. ὁ γὰρ αὖ συμβῇ τὸν δύθεον πρὸς φιλέλθρως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, ἢ τῆ δικαίζοντος ἡμερότης δυσωπεῖ ἡμᾶς ὀργὰς τὸν ῥᾳδίως εἰς ὀργὴν ὁ θυμοῦ ἐκφερομένους. δι' ἃ ἄλλοι φασὶ ἵνας εἰς φιλίαν ἄγειν τὸν μισοθέους ἐθέλοντας, οὐκ ἂν δυνηθῆς αἰδέσιμοι φανῆναι. ἐφ' ἑκάστου γὰρ, οἶμαι, τῶν πραγμάτων σύμβουλος πιθανὸς ὁ πρᾶος τῆ πράξεων, ὧν ἔχεσθαι ξυνεβούλευσεν, ἀπόμαχος. ὅταν οὖν ὁ τῆς ὑπεικείας διδάσκαλος, πρᾶος φανῇ τὰ πρὸς ἕκαστα βεβαίων, ἅμα τι ὠφελῆσθαι δὲ τὸν μεμισοθέους ἡμῖρωσι· ὁ οὐδεὶς αὐτῷ ὀλιγωρίας ὁ λόγου, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον φθέγξασθαι, τίνι εἰρήνῃ εἰσάγει. ὥσπερ ἀκτὶς ἡλίου φανεῖσα, τὸ σκότος ἀπελαύνει ταχέως, οὕτως ὁ χρηστὸς ὁ πρᾶος, τίνι πραότητι ὁ μάχῃ εἰς εἰρήνην ὁ ἡσυχίαν μεταῤῥυθμίζει ταχέως. ἄξιον τοίνυν καὶ ἐνταῦθα ὑπομνῆσαι, ὅτι μόνοις τοῦ εἰρηνικοῖς ⟨Ⓦ⟩ ἔφησι γοῦν ἡ) τοῦ Θεοῦ φησὶν ὁ Χριστός. Ματθ. ε. θ.
τίνος οὖν ἕνεκα τῆς πρωτοτυπείας τῆς οἰκείας μόνοις τοῖς ὑπεικόσι μετέδωκεν; ὅτι μόνος ὁ φιλίας ὁ εἰρήνης αἴτιος τοῖς ἄλλοις καθίσταται, ⟨Ⓦ⟩ γὰρ τοῦ Θεοῦ μιμεῖται χάριν δύναμιν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, ὡς Θεὸς καὶ τῶν ὅλων κύριος, τοὺς ἁγίους ἀγγέλους ἐκπεπολεμωμένους τοῖς δυσθέοις, εἰς φιλίαν ξυνέκεσεν, ὅτι φανεὶς ἡμῖν ἀφ' ὑψηλοῦ τῆς θείας αὐτοῦ ὄρους. χρηστὸς ὁ δυσθέους ἀδελφοὺς καὶ συγγενεῖς ὁ οἰκείους πολεμίους ἀλλήλοις ἀφεῖναι πείθει τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, ὁ τῶν ἔξωθεν ἀπορρίψαντας φιλεῖ ἀλλήλους χάριν τὸ θείου ὑπογράμματος. ὁ μὲν ὅπερ οὐ τοῖς σώμασι τοῖς ἡμετέροις ὁ ἀσεβέσι, τοῦτο χρηστὸς δυσθέους οὐ οἰκίᾳ ὁ ἐκκλησίᾳ ὁ πόλει. σῶμα μὲν γὰρ ὁ μέλη ἀλλήλων ἔθος ὁμοιάζειν τῷ Παύλῳ τοὺς ἀδελφούς. ὁ δ' τοὺς διεστασμένους ὁ μαχομένους εἰς φιλίαν ἄγων, ἐκδεδαίωσε τῷ Παύλῳ ⟨Ⓦ⟩ λέγοντι, πείθων ἅπαντας μὴ ἀγνοεῖν τὰ μέλη, μηδὲ καταθεῖν ἀλλήλους. Εφ. δ. κε.
οὐκοῦν ἀληθὴς ὁ λόγος ἐκεῖνος· ὡς τίνι αὐτὸν ἔχει δύναμιν οὐ ἐκκλησίᾳ ὁ οἰκίᾳ καὶ πόλει ὁ τῆς εἰρήνης αἴτιος τοῖς ἀδελφοῖς καθιστάμενος, τοῦ ἔχει δύναμιν οὐ τοῖς σώμασι τὰ νεῦρα, συγκολλᾶν καὶ ξυνάπτειν τοὺς διεστασμένους καὶ πολεμοῦντας ἀλλήλοις. τοιοῦτον ἰδιότι λαμβάνει τίνι δύναμιν ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἕκαστος, ὅταν αὐτὸς φανῇ πρᾶος ὑπεικείᾳ συζῶν. ὁ δ' ῥᾳδίως εἰς ὀργὴν ἐκφερόμενος, καταγέλαστος ἡ) δόξει δὴ τοῖς πολλοῖς, ὅταν ὑπερχόρῃ τοὺς θυμουμένους παύειν. ἡ γὰρ αὖ γένοιτο χάρις ὀργῇ δυναζόντων δυσθέων; τίς δ' ⟨Ⓦ⟩ τοιοῦτον ὁρᾷ, οὐκ ἀποστρέφει τὸν ὀφθαλμὸν; ἀνὴρ ὀργίλος, ἀνδὸς μὲ τοῖς ἀπόντων, ἀνδὸς δ' τοῖς γείτοσι. καὶ εἰς χρείας καταστῇ χρημάτων, οὐ ῥᾳδίως δύναται τῶν κουφίζοντων τίνι πενίαν. κηδὼς ἐστὶ πολέμιος καὶ πολίτου ὁ ξένου, βοᾶν ὁ κακηγορεῖν, πλῆκας τοῖς ἀπαντῶσι σὺ τείνων, ῥητὰ ὁ ἄῤῥητα λέγων. τῷ δ' οὕτω τὸ βλέμμα τεταγότι, τὸ πρόσωπον οἰδαίνει, ἡ γλῶσσα λυομένη ῥᾳδίως, αἱ χεῖρες ἐπὶ πάντα φέρονται, πάντ' τ' δαιμονίων ἐστὶν ὁ τοῦτος ἐργάζεται). καὶ ὡς ὁρᾶν θυμούμενον δύθεον, ἀπορήσειεν ἂν εἴτε δαίμων ἐλαύνει τ' ἄθλιον, εἴτε ἐκεῖ εἰς τοσαύτην ὀξύνεται μανίαν. ὀργὴ, δαίμων ἐκούσιος, ἀδιαίρετος μανία, ἐρημία φρενῶν. ὁ θυμούμενος τῷ Δημοκόλῃ παίγνιον,

πόσοι πλεονέκται; πόσοι ἁρπαγες; ἀλλ' οὖν γέεννα μὴ ἦ, ποῦ ἡμῶν ὠφέλησεν; ἀρκτέον τοῦ λόγου τοῦ εἰσηγητέον, ὅτι οὐκ ἔστι μῦθος ὁ παρ' αὐτῆς λόγος; ὅτι γὰρ ὄντως ἀληθής, ὅτι οὐχ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ λογοποιοὶ παρ' ἧς τὴν μυθοῦσαν διαπαρέδοσιν ἐφιλοσόφησαν, καὶ οὐ ἄδου καθέξεσθαι τοὺς πονηροὺς εἰρήκασιν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀληθείας, ὡς ἔχει ταῦτα, εἰ καὶ τῶν οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀπὸ λογισμοῦ κατηγορίας καὶ παραδεχουσμάτων τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὅμως εἰκότα τινὰ κρίσεως ἔλαβον. Κωκυτοὺς γὰρ φασί τινας καὶ Πυριφλεγέθοντας ποταμοὺς, καὶ Στυγὸς ὕδωρ, καὶ Τάρταρον τοσοῦτον ἀπέχοντα τῆς γῆς, ὅσον αὐτὴ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πολλοὺς ἑτέρους καθάπερ ζόφους· καὶ πάλιν Ηλυσίους πεδίους, καὶ μακάρων νήσους, καὶ λειμῶνας θιασεύτους, καὶ θυώδεις πολλοὺς, καὶ αὖρας λεπτοὺς, καὶ χορεύειν ἀφατεύοντας, καὶ λαμπρὸν παρεσκευάσθαι φῶς τοῖς, καὶ ᾄδοντας ὕμνους πιασι, καὶ ὅλως καὶ ἀγαθοῖς καὶ πονηροῖς ἀποκειμένοις αὐτοῖς μετὰ τὸν ὀνειδισμὸν ἔξοδον. μὴ τοίνυν ἀπιστῶμεν τῇ γέεννῃ, ἵνα μὴ ἐμπέσωμεν εἰς αὐτὴν (ὁ γὰρ ἀπιστῶν, ῥᾳθυμότερος γίνεται· ὁ δὲ ῥᾳθυμῶν, εἰς αὐτὴν ἀπολύσεται πάντως) ἀλλὰ καὶ πιστεύωμεν αἰνιδιάστως, καὶ ἀφοβηθῶμεν παρ' αὐτῆς ζωηρῶς, καὶ ὑπὲρ ταχέως ἀμύρτησόμεθα. τῶν γὰρ τοιούτων λόγων ἡ μνήμη, καθάπερ τι φάρμακον πικρὸν, πᾶσαν κακίαν ἀποσμῆξαι δυνήσεται, ἀφαπάντως ἡμῶν σὺν ζώσα τῇ ψυχῇ. χρησώμεθα τοίνυν αὐτῇ, ἵνα καθαρθέντες καλῶς, ἀξιωθῶμεν ἰδεῖν ⳩ Θεὸν, ὡς ὁ θρέψας ἰδεῖν δυνατοὶ, καὶ τῶν μωρῶν ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΠΡΑΟΤΗΤΟΣ.

Ἵμερον πολὺν ὑμῶν ἐνέπλησαν σαφῶς, ὅλη προσῆκεν τοῦ τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ σωτηρίως ἀκούοντας, ἦθος ἀγαθὸν καὶ ζῆλον ἀρετῆς ἀσκεῖν. τοῦτο γάρ ἐστιν ᾧ μάλιστα διαφέρουσι οἱ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ τῶν τοῦ ἀληθινοῦ ἀγοραστῶν, τῷ χρηστότητι συζῆν, καὶ βίου ἄξιον τῆς εὐσεβείας προέχεσθαι. τοῦτο μὲν γὰρ ⳩ Χριστὸν ἀγοράζας οὐδεὶς πονηρὸς ποτε εἶ), καὶ μαθητὴς ⳩ ζῶν· ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος οὐκ τῆς τῶν ἡδῶν ἡμερότητος καλύπτεται μᾶλλον, ἢ τοῦ πρὸς τῶν χειρῶν αὐτῷ πεπονημένου ὑφάσματος. ὑπὸ γὰρ ὄντως ἀγαπᾶται πρὸς τοῦ Θεοῦ ὁ τῶν ἀνθρώπων ὄχλος, οὐκ ἀπὸ πλουσίας, οὐκ ἀπὸ ῥητείας, οὐκ ἀπὸ τοῦ τῶν χρημάτων καταφρονεῖν, οὐκ ἀπὸ τοῦ προθύμως χεῖρα τοῖς δεομένοις ὀρέγειν, ὡς ἀπὸ τῆς ἡμερότητος καὶ τῆς τῶν ἡδῶν βιοταξίας. καὶ τοι καὶ τὸ προθύμως ἐπαρκεῖν τοῖς δεομένοις, οὐκ ἀλλοθεν ἐδαμόθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χρηστότητος παρεγίνεται πᾶσι τοῖς ⳩ Χριστοῦ ἀγαπῶσι· καὶ ὥσπερ οὐκ τῶν πηγῶν ⳩ ῥύακες, ὄντως ἡ προθυμία τοῦ πονεῖν οὐκ τῆς τῶν ἡδῶν ἡμερότητος. πᾶς γὰρ ὀλιγωρὸς τε καὶ πρᾶος ῥᾳδίως εἰς φιλανθρωπίαν καθέλκεται, καὶ οὐκ ἀναγκαίως παρεῖδεν τοῦ τὸ σκληρὸν καθεστηκότας, ἑαυτὸν νομίζων συμφορᾶι τινὶ πεπεῖσθαι τῶν ἄλλων. ἔστι τοίνυν φθόνος μὲν ἀπαθὴς καὶ κακίας· αἰτὴρ δὲ χρηστὸς καὶ πρᾶος ὑπαδέχεται τὴν ψυχὴν τὸ πονηρὸν τοῦτο νόσημα, ἀλλὰ τοῦ δύσκαμπτον τοῦ ἀδελφοὺς ὁρᾶν, συγχαίρει καὶ ζωπυρεῖται, ἑαυτὸν νομίζων εὐδοξίαν τινὶ τῶν ἄλλων εὐδοξίαν, κοπὰ τῶν φίλων ἡδόμενος, οὐ μὴ τοῖς ἀγαθοῖς συγχαίρων, οὐ δὲ τοῖς λυπηροῖς ζωπυρῶν. τοιαῦτα καὶ τῆς πραότητος δῶρα, τοιοῦτος ὁ βίος τῶν τὸ ὀλιγωρεῖν συζώντων. ὁ πρᾶος,

ἐπιφάνειαν, ἡ χρηστὰ πνέουσα τοῖς ἀγαθοῦσιν ἐλπίδας, εἰς ἣν χέρσας ληφθεῖσαν καὶ ἀγεωλαθεῖσαν χαρπὸν μὴ ὀνείσα, κάπη ἢ ἐπφέρει ὅπου δείκνυται πολλὴν ἔνδον ἀπεκειμένην. τοιαύτη ὄντι καὶ ἡ γῆ, τοιοῦτοι καὶ οἱ λίθοι, τοιοῦτος καὶ ὁ ἀὴρ αὖος. πάντα ἐμπίπρησι αἰ, πάντα πυρίφρωται, τῆς προσλαβούσης ὀργῆς ὑπομνήματα ὄντα, τῆς μηνούσης κολάσεως προμηνύματα. μὴ καὶ ταῦτα ἀπειλαί ῥημάτων; μὴ καὶ ταῦτα φόφοι ῥημάτων; ἔνι τις ἀπιστεῖ τῇ γραφῇ, τὰ Σόδομα λογιζέσθω, τὰ Γόμορρα σκοπείτω, πλὴν πμωρίαν πλὴν ἥδη γεγενημένην καὶ μέχρι νῦν μένουσαν. ὅπερ δὲ ἡ θεία γραφὴ διηνυμένη παρὰ τῆς σοφίας φησὶν, Αὕτη δίκαιον Σοφ. ι΄ ε.
ἔξα πολυμόχθων ἀσεβῶν ἐρρύσατο φυγόντα καταβάσιον πῦρ πεντα πόλεως. αὗτη καὶ νῦν εἰς ἔτι μᾶρτύρεται τῆς πονηρείας, καπνίζουσα κατέτηκε χέρσος, δὲ ἀπολέσι ὥρεις καρποφορήσασα τὰ φυτά. ἀναγκαῖοι ἦ καὶ πλὴν αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ταῦτα πεπόνθασιν. ἔν ἰῷ δὲ σῶμα αὐτῷ, χαλεπὸν μὲν καὶ ἐπεῖπαται· ἐπ παρὰν ἐπιμεμίνηται, δὲ ἀφ' τῦτο πυείῳ κατηκεύθησαν ὑετῷ. νῦν ἦ μυεία καὶ ἴπα καὶ χαλεπώτερα ἔχει, δὲ τοιῦτος ἐμπορησμὸς οὐ γέγ. πόνος ἔστιν; ὅτι πῦρ ἔτερον πέπεμπται, μηδέποτε σβεσθήσον. πῶς γὰρ ὁ ὑπὲρ ἑνὸς ἁμαρτήματος τοσαύτην ὀργὴν ἐπαγαγὼν, καὶ μήτε τῷ Αβρααμ πλὴν ἱκετηρίαν δεξάμενος, μήτε Ⓦ ἑνοικον δυσωπηθεὶς Λὼτ, ποσῦτον κακῶν χειμῶνα φέσεται ἡμῖν; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ μὴ μένει τύτων σῶμεν· ἀλλὰ φέρε, ἑτέρους εἰς μέσον ἀγάγωμεν κολασθέντας, ἵνα ἀφ' πλειόνων ἀποδείξεων πιστωθῇ τὰ λεχθέντα. Ⓦ Φαραὼ πάντες ἀκούετε τ βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων· οἶκον ἴδατε καὶ πλὴν δίκην, ἣν εἴδοκαν, ἅπως ζωὴ ἅρμασι καὶ ἵπποις μετὰ τῆς στρατιᾶς πάντος εἰς ὃ ἐρυθραῖον κατεποντίσθη πέλαγος. ἵνα ἦ καὶ ταῖς Ἰουδαίων μαθητὰ κολάσεις, ἄκουε Παύλυ λέγοντος· Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν α. Κορ. ι΄ η.
ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες· μηδὲ γογγύζωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τῦ ὀλεθρευτῦ· μηδὲ πειράζωμεν Ⓦ Κύριον, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο. Εἰ ἦ κἀκεῖνοι ταῦτα πεπόνθασιν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτον, τί ἡμεῖς πείσομθα δεινόν; καὶ ἀφ' τύτου μάλιστα διδοικέναι χρή. οὐ γὰρ ὅτι τῷ μὴ δοῦναι δίκην, ἀλλ' ὅτι τῷ χείρονα δοῦναι τὴν ψυχὴν, Εἰ μὴ μεταβαλούμθα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ οὐκ ἤδεισαν τὴν γέενναν, καὶ ταῖς ἐσχάταις προεδίδοτο τιμωρίαις· ἡμεῖς ἦ ὅσα αἰ ἁμαρτάνωμεν, καὶ μηδὲν ἀπαιρεῖ σε τῷ παρόντι βίῳ πάθωμεν, σὲ ταῦ μέλλοντι πάντα πείσομεθα. πῶς γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, σκώληκας μὲν ἀπιωδιστέρους ὄντας ἐκείνων ταῦτα πεπονθέναι, ἡμᾶς ἦ πλειόνων ἀπολαύσαντας μαθημάτων, καὶ πολὺ χείρονα πάσχειν τῶν ἐκείνων, ἀφ' φυγεῖν τὰς τιμωρίας; βούλεσθε δὲ τὰς λοιπὰς αὐτῶν ἀκούσας συμφορὰς, ὅσας ἔπαθον ὑπὸ Παλαιστίνης ὑπὸ Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων καὶ Μακεδόνων; ὅσους ὑπέμειναν λιμοὺς, λοιμοὺς, πολέμους, αἰχμαλωσίας ὅπου Τίτου καὶ Οὐεσπασιανοῦ; πλὴν Ἰωσήπου βιβλίον ἀνάγνωτι, ἵν' ἔγνωτε ἀκριβῶς τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἁλώσεως, καὶ μάθητε πλὴν πικρὰν ἐκείνην τραγῳδίαν. μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων σημείων εἰς ποσοῦτον λιμοὺ ἀκρίβειαν ὑπερβολὴν, ὡς δὲ τὰς ζώνας αὐτῶν, καὶ τὰ ὑποδήματα, καὶ τὰ τύτων ἐνδύματα βδελυρώτερα. πάντα γὰρ ὑπὸ ἰδόντας ἦλθε ἡ ἀνάγκη, καθώς που Φησὶν ὁ προφητικὸς συγγραφεύς. καὶ οὐδὲ μέχρι τύτων ἔστησαν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἀπεχύσαντο τειχῶν. πῶς οὖν, ἐκείνων ταῦτας διδόντων δίκας, ἡμεῖς Ⓦ τὰ χείρονα τύτων προσδοκῶντες ἀφοβυζώμθα; Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι ἐκολάσθησαν τότε, ἀφ' τί ἡμεῖς ὐ κολασθησόμθα νῦν; ὐχὶ δὲ τυφλῷ δῆλον, ὅτι ἀφ' ὧν ἀπέχεσθαι ἡμῖν σὲ τῦ μέλλοντος τῶν κολάσεων, καθώς ἔφθην πολλάκις; χρὴ ἦ λογίζεσθαι πρὸς τύτοις καὶ τὰ νῦν σὲ τῦ βίῳ γινόμενα, καὶ ὐκ ἀπιστήσομεν τῇ γέεννῃ. Εἰ γὰρ δίκαιός ὅστι ὁ Θεὸς καὶ ἀπροσωπόληπτος, ὥσπερ οὖν δὲ ἔστι, τίνος ἕνεκεν Ⓦ μὲ δίδασι σὲ ταῦτα φόνων δίκας, Ⓦ ἦ ὐ δίδασι· Ⓦ μὲ τῶν μοιχῶν ἡμιεργῶται, Ⓦ ἦ τιλυτῶσιν ἀπήμφρητοι; πόσοι τυμβωρύχοι διέφυγον; πόσοι λῃσταί;

Matt. 26, 6. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἕτερος ἐκπέπλευκε· καὶ τοῦτον μάθε ἄχρι τοῦ τέλους ἐπαινούμενον, ἵνα μὴ τοῦ ζήλου τοῦ γυναικείου ἐκπέσωμεν. Ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα ἄλλο τι ἐπαινεῖν, πλὴν τὸν ἀκόλουθον καὶ ἀσφαλῆ τρόπον τῆς ἐπαίνου· τὰ γὰρ ἄλλα ἐστὶν ἐπιτιμᾶν, ἐπειδὴ τὸ ἐγκώμιον ἐκεῖνο ἀπόβλητον ἐστιν, ἂν μὴ μετὰ τῆς ἀκριβείας τοῦ ἐπαίνου γένηται· ἀκόλουθον γὰρ ἐστὶ τὸν ἐπαινοῦντα τὰ δίκαια ἐν ἕκαστα ἐπαινεῖν, τὸν γὰρ ἀκριβῶς ἐπαινοῦντα καὶ τὰ ἐπιτιμᾶν ἀναγκαῖον. Ἡμεῖς οὖν τὸ ἀκόλουθον ἐκεῖνο καὶ ἀσφαλὲς ἐπιδείξωμεν, ἵνα μὴ τὸν ἔπαινον ἐκεῖνον ἀπόβλητον ποιήσωμεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπαινεῖν ἐστὶν ἐν τῷ τὰ ἀγαθὰ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιδείκνυσθαι, ἐκεῖνος μὲν ἐπῄνεσε τὸν ἄνδρα, ἀλλ' οὐκ ἐπῄνεσε· τὸ γὰρ ἐπαινεῖν ἐστὶν ἐν τῷ τὰ ἀγαθὰ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιδείκνυσθαι, ἐκεῖνος δὲ τὰ ἐναντία ἐποίησ

οὐ ἡμέρα καὶ νύξ, νὺξ δὲ ἡμέρα, χειμὼν δὲ θέρος, θέρος καὶ χειμών, καὶ πλέον οὐδέν· διὰ ταῦτα τοίνυν τὴν μιγάδα ταύτην ἀγαθὴν τὴν πόλιν. μεγάλη γὰρ ἀπέκειτο δόξα τοῖς δικαίοις, καὶ ἵνα οὐκ ἐνὶ σημαίνοντες λόγῳ. τὰ γὰρ σώματα μὴ τὴν δύασιν ἀπολαβόντες ἄφθαρτα, συνδοξάζονται καὶ συμβασιλεύουσι τῷ Χριστῷ. τοῦτο ἦν ἀλίκον ἐστὶν, οὐ τοῦδέν ἐσμεν. μᾶλλον δὲ σαφῶς μὲν οὐδαμοῦ ἐσόμεθα· ὥστε δὲ ἀπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀγαθῶν δυσχεύτες, μικρὰν γοῦν τινα λάβωμεν ἔννοιαν, ὡς δύ οἷόν τε, συνδοξάσαι πειράσομαι τὸ λεχθέν. εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις σε γεγηρακότα, καὶ οὐ πενίᾳ ζῶντα ἐπαγγέλλετο ποιῆσαι ἐξαίφνης νέον, καὶ εἰς αὐτοῦ ἄξειν τῆς ἡλικίας τὴν ἀκμήν, καὶ σφόδρα ἰσχυρὸν καὶ ὡραῖον σῶμα κατασκευάσειν, καὶ βασιλεύειν δώσειν τῆς γῆς ἁπάσης ὅπου ἔτη χιλίοις, βασιλεύειν εἰρωνείαν ἔχουσαν βασιλείαν, τί οὐκ ἂν ὑπὲρ ταύτης εἶλου τῆς ὑποθέσεως καὶ πιθανὸν καὶ παθεῖν; ἰδοὺ τοίνυν ὁ Χριστὸς οὐχὶ ταῦτα, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα τούτων ἐπαγγέλλεται. οὐ γὰρ ὅσον γήρως καὶ νεότητος τὸ μέσον, τοσοῦτον φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας τὸ διάφορον· οὐδὲ ὅσον βασιλείας καὶ πενίας, τοσοῦτον τῆς δόξης τῆς πρὸς ἡσύχους καὶ τῆς μιγάδος, ἀλλ' ὅσον σκιᾶς καὶ ἀληθείας· μᾶλλον δὲ οὐδὲν οὐδέπω εἴρηκα. οὐδὲ γὰρ ὅσον λόγος ἰσθμὸς συνδιαστῆσαι τὸ μέγεθος τῆς διαφορᾶς τῶν ἐσομένων πρὸς τὰ παρόντα. χρόνου γὰρ ἕνεκεν, οὐδὲ σκοπὸς ὅλως ὅσον διάφορά. πῶς γὰρ ἂν τις συνβάλοι τοῖς προσδοκωμένοις πέρας οὐκ ἔχουσαν; τῆς γὰρ εἰρήνης τοσοῦτο τὸ μέσον, ὅσον εἰρήνης καὶ πολέμου τὸ διάφορον· καὶ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀφθαρσίας, ὅσον βόλος πηλίνης ὀκθαρίου μυρεψίτης ἀμείνων· μᾶλλον δὲ, ὅσα ἂν εἴπῃ τις, οὐδὲν συνδιαστῆσαι δυνήσεται. καὶ γὰρ τὸ τῆς ἀκτῖνος συνβάλλω φωτὶ τὸ κάλλος τὸ τότε σωμάτων, καὶ ἀγραπῆ τῇ φαντασίᾳ, οὐδὲν οὐδέπω τῆς λαμπρότητος ἐκείνης ἄξιον ἐρῶ. ὑπὲρ δὴ τούτων πόσα οὐκ ἄξιον προσέσθαι χρήματα καὶ σώματα; μᾶλλον δὲ πόσας οὐκ ἄξιον προσέσθαι ψυχάς; νυνὶ δὲ εἰ μόνος τις σε εἰς βασιλεία εἰσήγαγε, καὶ πάντων πρώτην ἀναλεξάμενός σοι τὰ βασίλεια παρεσκεύασε, καὶ ὁμοτράπεζον αὐτῷ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποίησε, πάντων δὲ ἕνεκα σαυτὸν εἶδε μακαριώτερον· εἰς δὲ τὸν οὐρανὸν μέλλων ἀναβαίνειν, καὶ πρὸ αὐλοῦ ἑστάναι τοῦ βασιλέως τῶν ὅλων, καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὑπηλάμπειν, καὶ τῆς ἀπορρήτου δόξης ἀπολαύειν ἐκείνης, ἀμφιβάλλοις, εἰ δίοι προσέσθαι χρήματα; δίοι, εἰ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἀποδύσασθαι ἔδει, σκιρτᾶν καὶ ἀναλλεσθαι καὶ περιορᾶσθαι νεκρὸν τῆς ἡδονῆς. σὺ δέ, ἵνα μὴ ἀρχὴν λάβῃς τοῦ πρέχουσάν σοι κλοπῶν ἀφορμὰς (ἀνὴρ γὰρ κέρδος τὸ τοιοῦτον ἐγὼ καλῶ) καὶ τὰ ὄντα σκεδάλλῃς, καὶ τὰ ἑτέρων διαφθείρῃς, εἰ δίοι, καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα νεκρὸν θάψαι καὶ κατακρῆξ· τῆς δὲ βασιλείας τῶν οὐρανῶν προκειμένης, τὸ μὴ δίδοσθαι ἐγχώσης ἀρχῆς, ὀκνῇς καὶ δυσθυμῇ καὶ προῒς χρήματα κέρπας; καὶ οὐκ οἶσθας, ὅτι εἰ καὶ προῒς ἡμᾶς τῶν οὐρανῶν μέρη ὅταν καλὰ καὶ τερπνὰ, πλέον τὰ δυώλετα, καὶ ὁ τῶν οὐρανῶν οὐρανός; ἀλλ' ὅταν σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦτα ἰδεῖν οὐκ ἔστιν, ἀναίσθητα τῷ λογισμῷ, καὶ νοερὰ τὰ ὁρώμενα ὄντα ᾖς, δύαλεψον εἰς ἐκεῖνα τὰ αἰωνίτερα τούτων οὐρανόν, εἰς ὃν ὕψος ὃ ἀπείρων, εἰς ὃν φῶς ὃ ἀπρόσιτον, εἰς οὗ δόμους τὰ ἀγγέλων, εἰς τοὺς τούτων χόρους τὰ ἀρχαγγέλων, εἰς τοὺς ἄλλας δυνάμεις τοὺς ἀσωμάτους. καὶ πάλιν ὑπολαβοῦ τῆς πρὸ ἡμῶν εἰκόνος καταβαίνειν, καὶ ὑπογράφοι μοι τὰ τοῦ βασιλέως ὑπὸ γῆς, οἷ, ἀνδρας χρυσοφορεμένους, καὶ ζεύγη λευκῶν ἡμιόνων χρυσῷ κεκλωσπιζομένων, καὶ ὄχημα λιθοκόλλητον, καὶ πάταγα τούτῳ τοιστιούμενα, καὶ δράκοντας εἰματίοις σχηματιζομένους σπειχοῖς, καὶ ἀσπίδας χρυσᾶς ἐχούσας ὀφθαλμούς, καὶ ἵππους χρυσοφορεμένους, καὶ χαλινοὺς χρυσοῦς. ἀλλ' ὅταν βασιλέα ἴδωμεν, οὐδὲν τούτων ὁρώμεν λοιπόν. σκότος γὰρ ἡμᾶς ὑπισχνέφει μόνος, καὶ τὰ πορφυρᾶ ἱμάτια, καὶ ὁ διάδημα, καὶ ἡ καθέδρα, καὶ ἡ περίπτ, καὶ τὰ ὑποδήματα, καὶ ἡ τῆς ὄψεως λαμπηδών. ταῦτα οὖν ἀπόντα σπουδαιοτέρως ἀκριβῶς, ἀπὸ τούτων μετάβας πάλιν ὑπὲρ τὰ αὖ βασιλέως λογισμῷ, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς παραγίνεται. οὐ γὰρ ζεύγη ἡμιόνων ὄψῃ τότε, οὐδὲ ὀχήματα χρυσᾶ,

σμα ἄλυπα, καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος, καὶ πῦρ ἄσβεστον, καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία, καὶ γλῶσσαι τηκεδονιζόμεναι, καθάπερ ὁ τῶν πλουσίου, καὶ ὀλοφυρώμεθα, καὶ μηδεὶς ἀκούῃ, καὶ στενάμεν, καὶ βρύχωμεν ἐπὶ τῶν ἀλγηδόνων, καὶ μηδεὶς παρόντων βλέπωμεν, καὶ μηδαμοῦ μηδεὶς ὁ παραμυθούμενος ᾖ, πῶς πάσχομεν ταῦτα ὄντες; πῶς ἂν σκώληκες ἀθλιώτερον τῶν ψυχῶν, καὶ ἂν ἐλεεινότερον; Εἰ δὲ εἰς δεσμωτήριον εἰσιόντες, καὶ τοῦ μὴ αὐχμηρᾶς ὁρῶντες, τοῦ δὲ σιδηρᾶς ἀλύσεσι δεδεμένους, τοῦ δὲ σκότῳ καταπεκλεισμένους, καὶ γελῶμεν, φείδομεν, πῶς παρέξομεν ἑαυτοὺς τῷ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην καὶ θλῖψιν· ὅταν ἀπαγώμεθα εἰς αὐτὰ τὰ τῆς γεέννης βασανιστήρια δεδεμένοι, ἵνες ἐσόμεθα; πῶς παρέξομεν; οὐ γὰρ ἐκ σιδήρου τὰ δεσμὰ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀπὸ πυρός εἰσιν οὐδέποτε σβεννυμένου, οὐδὲ ἀμέτρητοί τινες ἐφεστῶτες ἡμῖν, οὓς καὶ ἐκμειλίξασθαι πολλάκις ἔνι, ἀλλ' ἄπεστι φοβερὸν καὶ ἀσυμπαθεῖς, οἷς οὐδὲ αἰδεσθέντα δυνατόν, σφοδρῶς γὰρ ὧν διαπαντὸς ὑβρίσαμεν ὀργιζόμενοι. Ἐκεῖ ἐστι, καθάπερ ἐνταῦθα, οὐ μὴ ἄρχοντες, οὐ μὴ ἔξουσίαι, οὐ λόγοι εἰσάγοντες παρακλητικοὺς ἰδίους, καὶ παραμυθίας τυχόν· ἀλλὰ πάντα ἐκεῖ ἀσύγκριτα. καὶ Ναὲ ἦ, καὶ Ἰωὸ, καὶ Δανιὴλ, καὶ οὐκ οἰκείους ἴδωσι καλοῦντας, ὑ τολμῶσι παρακύψαι ἢ χεῖρα ὀρέξαι. καὶ γὰρ τὸν ἐκ φύσεως συμπαθῆ ἀμαρτεῖν τότε συμβαίνει. ὅπου γὰρ θυρίσκονται δίκαιοι τέκνων ἀμύητοι πατέρες, καὶ παῖδες ἀγαθοὶ γονέων πονηρῶν (οὐ γὰρ φύσεώς ἐστιν, ἀλλὰ γνώμης τὰ κακά) ὥστε καθαρεῦσαι αὐτοῖς τὸ ἀφεστάναι, καὶ μὴ τῇ τῆς συμπαθείας ἀνάγκῃ καταπλεῖσθαι τοῦ ἀπολωλότος τὸν ἀγαθὸν ἐκεῖνον, ἢ τοῦτον σβέννυσθαι τότε ἔστι, καὶ αὐτοῦ ζωπυρηθῆναι τῷ διαπαντὸς τῶν οἰκείων ἀπολαύειν. Εἰ γὰρ καὶ τῶν τινες, ὅταν ἴδωσι φαύλους τοὺς αὐτῶν παῖδας, ἀποκηρύττουσι, καὶ τῆς συγγενείας ἀποτίμωσι, πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ κρίσει τοῦτο γνώσεται. τοιγαροῦν μηδεὶς ἐλπιζέτω, χρηστὰ μὴ ἐργασάμενος, ἵνα χρηστὸν, καὶ μυρίας ἔχῃ παρηγόρους δίκαιος. Ἕκαστος γὰρ κομίσεται, φησὶ, τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε καὶ κακόν. ἀκούσωμεν, παρακαλῶ, καὶ σωφρονίσωμεν. αὖ πῦρ ἔχῃς ὀπτηθυμίας πόρρας, σκόπησον τῆς καλάσεως ἐκείνης ὃ πῦρ, καὶ τοῦτο καταβεβλῆσθαι οἴηται. μὴ βουληθῇς φθέγξασθαί ποτε τῶν ἀτόπων, σκόπησον βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ χαλινὸς ἐξαίσιος φόβος. μὴ ἁρπάσῃς ἀκουσίως τὰ ἀλλότρια· Δόσατε αὐτῷ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ βάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, καὶ ταύτην σκάλαξ τὴν ὀπτηθυμίαν. μὴ ὠμὸς καὶ ἀνελεήμων ᾖς, ἀναμνήσθητι τῶν πρὸ θύρων ἐκείνων, αἳ, τῶν λαμπάδων αὐτῶν σβεσθεισῶν διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔλαιον, τὸν νυμφῶνος εἰσέρπουσι, καὶ ταχέως ἔσῃ φιλάνθρωπος. αὖ μεθύῃ καὶ πυρᾶν ὀπτηθυμῇς, ἄκουσον τοῦ πλουσίου λέγοντος, Πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρῳ τοῦ δακτύλου καταψύξῃ τὴν τηκομένην γλῶσσάν μου, καὶ ὁ τυγχάνοντος τῆς αἰτήσεως, καὶ ταχέως ἀπαιτήσῃ τοῦ παθεῖν· καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως τούτῳ κατορθώσεις παρ' ἐμοῦ. οὐδὲν γὰρ φορτικὸν ἐπιτάξει ὁ Θεός. πόθεν οὖν φορτικὰ φαίνεται τὰ ὀπτάσματα; ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας τῆς ἡμετέρας. ὥσπερ γὰρ, ἐὰν σανδαλίζωμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα βαρέα κοῦφα ἔσται καὶ ῥάδια, ὅταν ἐὰν ῥαθυμῶμεν, καὶ τὰ φορητὰ φανήσεται δύσκολα ἡμῖν. ἅπερ ἄπαντα λογισάμενοι, μὴ οὖν πτοῶμεν μακαρίζωμεν, ἀλλὰ τὸ τέλος αὐτῶν ἐννοῶμεν (ἐνταῦθα μὲν γὰρ κόπος καὶ πολυσαρκία, ἐκεῖ δὲ σκώληξ καὶ πῦρ) μὴ οὖν ἁρπάζωμεν, ἀλλὰ τὸ τέλος αὐτῶν (ἐνταῦθα φειδὼ καὶ πόνοι, ἐκεῖ δεσμὰ ἄλυτα καὶ σκότος ἐξώτερον) μὴ οὖν δόξης ἐρῶμεν, ἀλλὰ τί; τὸ τέλος αὐτῆς. ἐνταῦθα δουλεία καὶ εἰρωνεία, ἐκεῖ ζημία πολλὴ καὶ τὸ διὰ παντὸς ἐμπυρίζεσθαι. μὴ ὅπως ἑαυτοῖς σχολεγώμεθα, καὶ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συνεχῶς ἐπαδώμεν ταῖς πόρραις ἡμῶν ὀπτηθυμίαις, ταχέως καὶ κακίαν ἐκφυξόμεθα, καὶ ἀρετὴν κατορθώσομεν, καὶ τὸν τῶν παρόντων ἔρωτα σβέσομεν, καὶ τὸν τῶν μελλόντων ἀνάψομεν. τί γὰρ ἔχει τὰ παρόντα βέβαιον, ἢ τί ξένον καὶ παράδοξον, ὅτι πᾶσαν τὴν σπουδὴν εἰς αὐτὰ ἀναλίσκομεν; ἐκεῖ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέρωθεν ἐρασθέντες ἀνακλινόμεθα,

οἷ

χ. ἐκφύγωμεν

κωλυῶμεν, καὶ φαρμακεῖα ἐπιτηδεύωμεν, καὶ γαστρὸς κατέχωμεν, καὶ ὑπηνεμίαν κολάζωμεν; Εἰ γὰρ τῆς εὐμορφίας ἦρτηται καὶ ὑγίεια καὶ νόσος, πρεπὸν τὰ ἀναλώματα, πρεπὸν τὴν ἰατρικὴν εἶναι δοῦλον, πρεπὸν τῆς τοῦ νοσοῦντος ἁψῖδος τὴν ἀκρίβειαν. νυνὶ δὲ μὴ τὴν ἄλλων καὶ ἐκ τούτου δηλοῦμεν, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν πρέπει ἐστίν. Ἀλλ' οἴεται μέν τις ὁ τῆς εὐμορφίας μῦθος (οὐδὲν γὰρ ἀνάγκη τοιοῦτον καθ' ἡμᾶς ὑποκεῖσθαι) πρῶτα εἶναι, καθὼς ἔφην, ἐλευθερίας τιμᾶσθαι προαιρέσεως.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοὶ, καὶ τὰ τούτων πλείονα (πολλὰ γὰρ ἔστι καὶ ἄλλα πρὸ τούτων εἰπεῖν· ἀλλὰ τοῖς ζωντατέρεις ἀρκεῖ τοῦτα) φύγωμεν κακίαν, ἐλώμεθα ἀρετὴν, ἵνα δείξωμεν διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι αὐτεξούσιον ἔχομεν πρὸς τὰ δοκοῦντα τοῦ γνώμου· ἵνα μὴ καταισχυνθῶμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ ἔργου ἀποκαλύψεως. Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, καθάπερ φησὶν ὁ Παῦλος, ἵνα κομίσηται ἕκαστος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν. λάβωμεν, παρακαλῶ, καὶ νοῦν ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον, καὶ νομίσωμεν αὐτὸ παρεῖναι νῦν, καὶ τῷ κριτῇ καθίζεσθαι, καὶ τὰ πάντα ἀνακαλύπτεσθαι καὶ εἰς μέσον ἄγεσθαι. οὐ γὰρ ἁπλῶς παρεστῶσαν δεῖ, ἀλλὰ καὶ φανερωθῆναι ἡμᾶς. ἆρα οὖν ἠρυθριάσατε; ἆρα οὖν ἐφείξατε; ἆρα οὐχ αἰσχύνομαι πολλάκις ἀποθανεῖν, ἢ ὅτι φίλων αἰδεσίμων παῖσμα κρυπτὸν ἡμῶν φανερωθῆναι; πῶς οὖν τότε διαφευσόμεθα, ὅτι πάντων ἀγγέλων καὶ πάντων ἀνθρώπων φανερουμένων τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, καὶ τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἰσταμένων; Ελέγξω σε γάρ, φησι, καὶ παραστήσω κατὰ πρόσωπόν σου τὰς ἁμαρτίας σου. Εἰ δὲ μήπω τὸ πρᾶγμα πιστὸν, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν δοκοῦντος, καὶ λόγῳ διαγραφέντος, ἀπολλύμεθα ἐκ τοῦ ζωννύοντος, τί ποιήσομεν ὅταν παραγένηται, ὅταν ἡ οἰκουμένη πᾶσα πρῶτον, ὅταν ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι, ὅταν ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, ὅταν σάλπιγγες ἠχῶσιν αἱ ζωογόνοι καὶ ἐπάλληλοι, καὶ ἁρπαγὴ τῶν δικαίων ὅπου νεφελῶν, καὶ πολὺς τῶν ἡμαρτηκότων ὀλοφυρμός; ποῖος ἆρα φόβος ἔξει τότε τὸν ὅπου τῆς γῆς ἀπομόρους; Μία γάρ, φησι, ἁρπάζεται, καὶ μία ἀφίεται· καὶ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ εἷς καταλιμπάνεται. Ὡς ἔσται ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ὅταν τὸν μὲν ὁρῶσι ἀπαγόμενον μετὰ τιμῆς μεγάλης, ἑαυτὸν δὲ ἀφιέμενον μετὰ πολλῆς αἰσχύνης; οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι, πιστεύσατε, παραξῆναι λέγω τὸ πάθος. Εἰδότε ποτὲ τὸν ἀπαγόμενον τὸ ὅπου θάνατος; πόθεν αὐτοῖς νομίζεται εἶναι τῶν ψυχῶν τῶν μέλλει τῆς πύλης ὁδὸν βαδίζειν; τί οὐκ ἂν ἐλθὼν καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀχλύος ἐκείνης; ἐγὼ πολλοὺς ἤκουσα λεγόντων τῶν φιλαθανάτων βασιλικῇ μετὰ τῶν ἀπαγομένων εἰς τὸ πρόσω δυναχληθέντων, ὅτι οὐδὲ αἰθέριοι εἰσὶν τὸν αἰθέριοι, πληρουμένης τὴν ψυχὴν καὶ ἐκπεπληγμένης. Καὶ τί λέγω περὶ τῶν ἀπαγομένων; ὄχλος παρεστήκει τότε, ἀλλὰ πλείους οὐκ εἰδότες αὐτούς. Εἴπης ἰσως τότε ἑκάστου τῶν ψυχῶν παρεσκέπασται, οὐδὲν ὅπως ὠμοὶ, οὐδὲν οὕτω θρασεῖ, οὐδὲν ὕπνῳ νωθρὸν· ἀλλ' ὅτι καταπεπωκυῖαι αὐτὸν ἔχουσα θῦρσι καὶ παρειμένον ἰσχὺν τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀθυμίας. Εἰ δ' ἑτέρων δυαιρουμένων ἀλλήλοις κοπωνιῶντες οὕτω διαπίπτουσι, τότε ἡμᾶς αὐτοὺς τοῖς μείζοσι παρεπόμεθα, τίνες ἆρα ἐσόμεθα, τῆς μὲν ἀρρήτου χαρᾶς ἐκείνης ἀποπεμπόμενοι, εἰς αἰωνίαν δὲ πυρείαν παραπεμπόμενοι; Εἰ γὰρ τὰ μέλλοντα μὴ ἴσως, τὸ ἐκ τοσούτων λαμπρότητος ἀπωθεῖσθαι, καὶ ἄτιμον ἀναχωρῆσαι, πόσην κόλασις; καὶ γὰρ εἰ νῦν, βασιλέως εἰσελαύνοντος, θεωρῶντες πολλοὶ, καὶ τῶν ἑαυτῶν πενίαν ἐποδύτες, καὶ τοσούτων ἀπὸ τῆς θέας λαμπαδούσης ἀδικεῖν, ὅσον ἀπὸ τοῦ μηδενὸς μετέχειν τῆς τοῦ βασιλέως, μηδὲ ἐγγὺς εἶναι τοῦ κρατοῦντος, ἀθυμίαν ὑποστρώσονται, ἵνα τί ποτε ἔσται; ἢ μᾶλλον εἰ νομίζεται κόλασιν τὸ μὴ καταλάβεσθαι τὸν ἐκείνου τοῦ χορὸν; τὸ μὴ καταξιοῦσθαι τῆς ἀπορρήτου δόξης; τὸ τῆς παμπηγύρεως ἐκείνης καὶ τῶν ἀφθάρτων ἀγαθῶν πόρρω που καὶ μακρὰν ἀπορρίφθαι; ὅταν γὰρ σκότος ᾖ, καὶ βρυγμὸς ὀδόντων, καὶ δι-

Ps. 49. 22.

Matth. xxv.

Isa. λύπης ἀρώσι.

τοι. ἀλλ' ἐμὲ θέλωμεν, ἢ πρὸ ἡμῶν αὐτῶν φυτευθῆναι δυνατόν. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐδιδάξαμεν λέγειν τοῖς Ⓜ οἱ ἐν οὐρανοῖς πατέρα, Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. μὴ τοίνυν ἀδυνάτου ὄντος τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ κτήσασθαι. δυνατὸν γάρ, ὅπως δυνατόν, εἴγε βουλόμεθα νήφειν· τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν καταρθῶσαι τὴν ἀρετήν. αὐτεξουσίῳ γὰρ τοῖς αἱρέσει κυβερνώμεθα, καὶ οὐκ εἱμαρμένης ἀνάγκη τινὰς ἀποκείμεθα, ὡς ὦ θέλων καὶ μὴ θέλειν οἰζόμενοι καὶ τὰ καλὰ κἀκεῖθεν καὶ τὰ κακά. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Θεὸς εἰς βασιλείαν ἀπέστειλε, καὶ τιμωρίαν ἐπέθηκεν. οὐκ ἂν ἦ τοῖς ἀνάγκη δεδεμένοις ὕστερος ἐποίησε. τῶν γὰρ ἀπὸ γνώμης γινομένων δύπδοσις ἐστιν ἑκατέρων. οὐκ ἂν νόμος ἔθηκεν, οὐκ ἂν προφητείας ἔδωκεν, εἰ δεσμοῖς εἱμαρμένης κεκρατημένοις ἦμεν. διὰ τοῦτο ἐλεύθεροί ἐσμεν, καὶ τῆς ἰδίας προαιρέσεως κύριοι, καὶ ἀπὸ μιᾶ ῥαθυμίας γινόμενα φαῦλοι, ἀπὸ μιᾶ σπουδῆς χρηστοὶ, διὰ τοῦτο ζῶντα κατεσκεύασε τὰ φάρμακα, διὰ φόβου τῆς κολάσεως, καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς βασιλείας διορθούμενος ἡμᾶς, καὶ φιλοσοφεῖν παιδεύων. οὐκ οὖν τούτων ἕνεκεν, ἀλλὰ καὶ ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ ποιοῦμεν, δῆλον ὅτι ἐὰν μὲν ῥαθυμίαν, ἐὰν τύχῃ, ἐὰν ἡδονὴν, ἐὰν δρόμος ἕτερων τὰ καθ' ἡμᾶς διοικεῖ. εἰ γὰρ σκοπεῖν ἤρτηται τὰ γινόμενα πρώτα, 15.αστέρων
καὶ ἀ τῆς προαιρέσεως τῶν ἀνθρώπων, τίνος ἕνεκεν μαινομένοις Ⓜ οἰκέτῃ κεκλοφότα; τίνος ἕνεκεν μοιχευθῆναι τὴν γυναῖκα εἰς δικαστήριον ἔλκεις; τίνος ἕνεκεν αἰχμὴν προβάλλων τὰ ἄτοπα; τίνος ἕνεκεν οὐδὲ τὰ ῥήματα φέρεις ὀνειδίζόμενος· ἀλλ' ἐμέ τις σε καλέσῃ μοιχὸν, ἢ πόρνον, ἢ μέθυσον, ἢ τι τοιοῦτον, ὕβρεως δὲ πρᾶγμα καλεῖς; εἰ γὰρ μὴ τῆς σῆς γνώμης τὸ ἀμάρτανειν, ὅτε ἐγκλημα τὸ γινόμενον, ὅτε ὕβρεις τὸ λεγόμενον. καὶ γὰρ καὶ διὰ ὧν τοῖς ἀμαρτάνουσι συγγινώσκεις, καὶ διὰ ὧν αὖθις αἰχμὴν τὰ κακὰ προβάλλων, καὶ λαμβάνει σπουδάζεις, καὶ διὰ ὧν οὐδὲν ζῶντα σοι προφέρουσα ὕβρεως ἀπαίτεις, πρώτων ὁμολογεῖς, ὅτι οὐκ ἀνάγκη δέδεται τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ προαιρέσεως ἐλευθερίᾳ τετίμηται. τοῖς γοῦν ἀνάγκη κατεχομένοις συγγινώσκειν οἴδαμεν. καὶ ὑπὸ δαιμονός τινος ἐχόμενος, ἢ Ⓜ χιτῶνα διαρρήξῃ Ⓜ ἡμέτερον, ἢ πλῆγας ἐπενέγκῃ, ἐμοῦ μόνου ἐγκαλέσομαι αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐλεοῦμεν καὶ συγγινώσκομεν. τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἐκ τῆς προαιρέσεως ἐλευθερίας, ἀλλ' ἐκ τοῦ δαίμονος βία ζῶντα ἐργάσατο. ὥστε εἰ καὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα ἀπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ κρείττονος ἁμαρτάνειν ἐγίνετο, συνεγνώμεν ἄν· ὅπερ ἴσμεν οὐκ ὄντα ἀνάγκην, διὰ τοῦτο συγγνώσκομεν, ὅτε διδάσκαλος οἰκέταις, ὅτε ἀνὴρ γυναιξὶν, ὅτε γυναῖκες ἀνδράσιν, ὅτε πατέρες παισὶν, ὅτε διδάσκαλοι μαθηταῖς, ὅτε ἀρχόντες ἀρχομένοις· ἀλλὰ πικροὶ τοῖς τοιούτοις ἔξεσται καὶ τιμωρεῖσθαι καὶ δικαστήρια καταλαμβάνειν, καὶ πληγαῖς ἐπιβάλλειν, ὅπου μήποτε χρώμεθα, καὶ πρώτα πράττομεν, ὅπως ἀπαλλάξωμεν αὐτοῦ τοῦ κακοῦ. τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἡμετέροις καὶ παιδαγωγοὺς ἐφιστῶμεν, καὶ εἰς διδασκάλους πέμπομεν, καὶ ἀπειλὰς προσλέγωμεν, καὶ μάστιγας ὅπου δεῖ μεν, καὶ πολλὰ ἕτερα βοηθήματα προσαγώμεν, ἵνα καλοὶ γένωνται). πῆς οὖν χρεία πόνων καὶ ἱδρώτων πρὸς τὸ κατορθοῦν ἀρετὴν ἡδὺ εἱμαρταί τινι γενέσθαι καλόν, καὶ καθεύδων ὁποιουοῦν καὶ ῥέγχων ἐς ἀγαθός· μᾶλλον δὲ οὐδὲ καλὸν Ⓜ τοιοῦτόν ἐστιν εἰπεῖν, Ⓜ ὃς ἀνάγκης τοῦτο γινόμενον. πῆς χρεία πόνων καὶ ἱδρώτων πρὸς τὸ φθάσαι καλέσαι; εἰ γὰρ εἱμαρταί τινι γενέσθαι κακόν, κἂν μυρία ζαλαπωρῇ, κακὸς ἔσται· μᾶλλον δὲ οὐδὲ κακὸν Ⓜ τοιοῦτόν ἐστιν εἰπεῖν, Ⓜ ὑπ' ἀνάγκης τοῦτο ὠδυόμενον. ὥσπερ γὰρ Ⓜ δαιμονῶντα, καὶ λοιδορῇ, καὶ τύπτῃ (πάλιν γὰρ ἐπὶ αὐτοῦ λεγόμενα τῷ παραδείγματι) ἀ προσερεῦμεν ὕβρεις ταῦτα· ἀλλὰ τῇ ἀνάγκῃ ἀ δαιμονίου ὠθεῖται πρὸς ὅτο, μὴ καλῶμεν αὐτὸν κακὸν, ὥσπερ οὐδὲ Ⓜ καλὸν, καλόν. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο δοθείη, πάντα συγχυθήσεται καὶ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὅτι ἀρετή ἐστί τι, ὅτι κακία, ἀ νόμοι, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ἵνα ἔχει ταῦτα διὰ πολλῶν ποιούμενα νοσοῦντες, καὶ χρήματα δαπανῶμεν, καὶ ἰατροὺς καλοῦμεν,

ἀνθρώπους γένηται· ἵνα τοῦ πολύθεον καταλύσας πλάνου, καὶ τοῦ ἀληθῆ καταδείξας
θεογνωσίαν, τοῦ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπου διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς Ἰωάννης μάρ-
τυρεῖ λέγων· Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα Ιωαν. γ. ις.
πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Διὰ ταύτης σκοπού-
μενος ὁ Παῦλος, τοῦ ἀγαπᾶν ἀφῆκε φωνήν· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χρι- Ρωμ. η. λε.
στοῦ, λέγων; Θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;
καταφρονήσας ὧν τούτων ὡς οὐδενῶν, καὶ τὰ πολλῷ τούτων μείζονα τίθεικε. Φησὶ γὰρ, ὅτι
οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑ-
τέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ
ἡμῶν. ὑπερβάλλει γοῦν ἡδυώτερ χωρίσαι τὸν μακάριον σκοπὸν τοῦ τῆς ἀγάπης πυρπο-
λοῦμενον, οὐκ ἀέρας, οὐ γῆ, οὐ θάλασσα, οὐ τὰ ἐν τοῖς ἀέρασι βασίλεια, οὐ τὰ ἐν ᾅδου κυ-
λαστήρια. πάντων γὰρ ὑπερέκεινα ἁπλῶς τὸν Χριστόν. Εἰ δὲ καὶ ἄλλους ἑξετάσαιμεν ἀ-
γίους, πάντας εὑρήσομεν διὰ ἀγάπην εὐαρεστήσαντας. Ἡ ἀγάπη δείκνυσι τὸν πλησίον ὡς
σεαυτὸν, καὶ χαίρειν σε διδάσκει ὅπου τοῖς ἐκείνου καλοῖς, ὥσπερ ὅπου τοῖς σοῖς, καὶ φέρειν αὐτοῦ τὰ ἐ-
λαττώματα, ὥσπερ καὶ τὰ σά. Ἡ ἀγάπη ἓν σῶμα τοὺς πολλοὺς ἀπεργάζεται, καὶ πνεύματος
ἁγίου δοχεῖα τὰς τοιαύτας καταισχύνει ψυχάς. οὐ γὰρ διηρημένοις ἀλλήλων, ἰδιοθελέσι δὲ
καὶ ψυχαῖς, ὁ τῆς εἰρήνης ἐπέμπαυσε τὸ πνεῦμα. Ἡ ἀγάπη κοινὰ ποιεῖ πάντα τὰ ἐκ- Πρεσ. δ. λ. ς.
τοῦ ὑπάρχοντα, καθὼς φησιν ἡ βίβλος τῶν πράξεων· Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων
ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία· καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἐλέγετο ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν
αὐτοῖς ἅπαντα κοινά, καὶ διεδίδοτο ἑκάστῳ, καθότι αὐτοῦ τις χρείαν εἶχε. ποῖον ὕπνον ἀρ-
ραγές ἁρμονία λίθων θυμελῶν ὠχυρωμένον, ἀσπάσιον τοῖς τῶν ἐμφρόνων ἐφόδοις, ὡς
ὁ σύσσημος τῶν ἀλλήλους ἀγαπώντων, καὶ ὁ ὁμοφρόσυνος τῶν εὐσεβῶν; καὶ αὖθις τοῦ
παραβόλου πρόσοδος ἀποκρούεται· καὶ μάλα εἰκότως. Οἱ γὰρ μετ' ἀλλήλων κατ' ἐκεί-
νου πολεμοῦντες ἀπόμυοι, καὶ μὴ μετ' ἐκείνου κατ' ἀλλήλων ἰσάμυοι, ἀπῄτησε γένεσθαι τοῖς αὐτοῦ
μηχανήμασι, καὶ λαμπρὰ τῆς ἀγάπης ἐγείρεται τρόπαια. Καὶ καθάπερ αἱ τῆς λύρας
νευραὶ, πολλαὶ μὲν οὖσαι, εἰς μίαν δὲ νεύουσαι συμφωνίαν, τερπνότατον τὰ μέλη ᾄδουσι· ὕ-
πνος δὲ πρόσοδος ἐγένετο τοῖς μίαν συγκεκραμένοις γνώμην, οὓς ἔσχον διακρουόμενα τῆς ἀγάπης τὰ φθόγγοι.
Διὰ τοῦτο συμβουλεύει ὁ Παῦλος τὸ αὐτὸ φρονεῖν, καὶ λέγει, καὶ ἀλλήλους ἠνείσθαι καὶ συγχω- Φιλιπ. γ. ις.
ρεῖν ἑαυτοῖς· ὡς μὴ τῇ φιλονεικίᾳ διαλύειν τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ τὴν τιμὴν προσ- C. γ.
χωρεῖν τὰς ἀλλήλων τὸ ὁμοιοπαθὲς διδάσκων. καὶ πάλιν φησί· Διὰ ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. Γαλατ. ε. ιγ.
ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πεπλήρωται, τὸ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ὁ ἀγαπῶν,
οὐκ ἐπιπάπτειν βούλεται μᾶλλον, ἀλλὰ συμπαθεῖ καὶ χαίρει μᾶλλον ἢ συμπάσχει ὁ πάσχων. ὁ ἀγαπῶν, χαρίζεσθαι βούλεται μᾶλλον, ἢ χάριν λαμβάνειν. Θέλει γὰρ ὀφει-
λέτην ἔχειν τὸν φίλον, ἢ παρ' αὐτοῦ ὀφείλειν ἑαυτῷ. ὁ ἀγαπῶν ὃν βούλεται χαρίζεσθαι
τὸν ἀγαπώμενον, καὶ οὐ βούλεται δοκεῖν χαρίζεσθαι, ἀλλ' ἀρχὴν αὐτοῦ ἐνεργασίας, καὶ μὴ δοκεῖν
ἀρχὴν ἐνεργασίας. Τάχα τινὲς ἀγνοοῦσι τὸ λεγόμενον. Σκοπῶ δὲ ὑποδείγματος αὐτὸ πεῖσαι σα-
φές. ἔμαθεν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς διακονεῖν τὸν υἱὸν αὐτοῦ χαρίζεσθαι ἡμῖν. Ἀλλ' ἵνα
μὴ δόξῃ χαρίζεσθαι, ἀλλ' ὀφειλὴν ἀποδιδόναι, προστάξας τῷ Ἀβραὰμ δοῦναι τὸν υἱὸν
αὐτοῦ, ἵνα τοῦτο καὶ αὐτὸς ποιῶν, μὴ ὡς χάριν δίδοις, ἀλλ' ὡς χρέος ἀποδιδοὺς ἀμείψῃ τὸν
ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος. οἶδα ὅτι ξένον φαίνεται τοῖς πολλοῖς τὸ
λεγόμενον. Τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι πρὸς πρόγματος διαλήψομεν τὸν θεῖον οἰκονόμον τῶν. ὥσπερ
γὰρ εἴ τις ἔλεγε πρὸς φυτὸν τὸν ἰδίᾳ πεπονηκότα, καὶ δι' μηδὲν πεῖραν ἐλάβει, οὐκ ἂν ἴσχυ-
σεν ὁ λόγος παραδεχθῆναι, καὶ μυρία πρὸς αὐτὸ ἔλεγεν· ὅτι γινώσκω, ὅτα αἱ ἐλπίς, μάτην ἐ-
ρεῖ. ὁ γὰρ ζωοδοτῶν τὰ λεγόμενα. τὸ θεῖον γάρ, ὡς ἔφην, τοῦτο πεφύτευται ὃ φυ-
τὸν.

ἀπόστολοι θεσπίζουσι, μάρτυρες ὁμολογοῦσιν, εὐσεβὴς πιστεύουσιν, ἡ ἐκκλησία ζωντίθησι, ἡ ἀγωμοσύνη μάχεται, ὁ πιστὸς πεπληροφόρηται, ὁ Χριστὸς δοξάζεται. αὐτῷ γὰρ ἐστιν ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις ἅμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΤΕΛΕΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΞΙΑΝ ΤΗΣ ἔργων ἀπαποδόσεως, καὶ ὧν εἰ κατηξιώθης.

Ioan. ιγ. 14. Ρωμ. ιγ. 8. α. Κορ. ιγ. γ.

Ἅπασα πρᾶξις ἀγαθὴ, καρπὸς ἀγάπης ἐστί. διὸ καὶ πολλαχοῦ αὐτῆς ὁ λόγος, τοῦ μὴ Χριστοῦ λέγοντος· Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· τοῦ δὲ Παύλου βοῶντος, Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ἀλλ' ὡς ὀφείλοντες ἀλλήλοις. ὡς γὰρ τῷ σώματι τὸ ζῆν ὀφείλομεν αὐτῷ, ἀεὶ δὲ ὀφείλομεν (πάσῃ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ ζωῇ τὸ πιεῖν ζητεῖται χρέος) ὅταν δὲ ὅτι τῆς ἀγάπης διδάσκει πανταχοῦ μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ καὶ τοῦς αἰῶνιον ὠθεῖ ζωήν, καὶ συμπαθεστέρους τοῖς ἔχουσιν αὐτόν. α. Κορ. ιγ. γ. Μένει γάρ, φησὶ, τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη. καὶ οὐκ εἶπεν ἡ ἀφορμή, ἀλλ' ἡ ἀφ' ἧς τοσαύτης διδασκόμεθα ταύτην. καὶ τοσοῦτον μὲν, ἀφ' ἧς τοῦ ἔργου τῆς ἡμετέρας κατασκευῆς. εἶτα γὰρ πλάσας ὁ Θεὸς ἀνθρώπους, ἐξ αὐτῶν πόλεις τοσαύτας ἠθέλησε γενέσθαι, ἵνα πάντες ἀλλήλων, ὡς ἔνα νομίζωμεν, καὶ οὐ ἀγάπη τοσοῦτος ἀλλήλοις ἀφόρητα συνδαίζωμεν. ἔπειτα καὶ ἀφ' ἧς τῆς τῶν σωμάτων διαφορᾶς ἐπιμιξίας σοφῶς ἡμῖν ὁ φιλάλληλος ἐποίησε μαθεῖν. καὶ τοῦτο, ἄκουε. πολλῶν πλήσας τὴν οἰκουμένην ἀγαθῶν, ἔδωκεν ἑκάστῃ χώρᾳ πάλιν ἰδιάζουσαν ἐπιτηδειότητα καρπῶν ἵνα ἀφ' ἧς τῆς χρείας ἀναγκῶμεν τοῦς ἀλλήλους βαδίζειν, καὶ τῶν ἀπόθεν μεταδιδόντες, καὶ τῶν λειπόντων ἡμῖν αἰτιλαμβανόμενοι, ἀγαπῶμεν ὁ ἀλλήλους. τοῦτο καὶ ἐφ' ἑκάστου πεποίηκεν ἀνθρώπου. οὐ γὰρ πάντα πᾶσιν ἔδωκεν εἰδέναι· ἀλλὰ τῷ μὲν ἰατρικὴν, τῷ δὲ τεκτονικὴν, καὶ ἄλλῳ ἄλλην· ἵνα χρῄζοντες ἀλλήλων, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς δὲ πάλιν τὸ αὐτὸ γινόμενον ἴδοι τις ἄν, ὡς φησὶν ὁ Παῦλος· Ὅτι τῷ μὲν δίδοται λόγος σοφίας, τῷ δὲ λόγος γνώσεως, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἄλλῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν. ἀλλ' οὐδὲν τῆς ἀγάπης αἰώνιον. διὸ καὶ πάντων αὐτὴν προτίθησι, καὶ ὅτως εἰπών· α. Κορ. ιγ. α. Ἐὰν δὲ ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ ἐὰν ἔχω πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι· καὶ οὐδὲν μέγεθος τούτων ἐστὶ· ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ θυσιαστηρίου θάνατον οὐδὲν ἔχει ἀποφαίνεται κέρδος, μὴ προσούσης ἀγάπης. οὐ μάτην δὲ τοσαῦτα περὶ αὐτῆς εἴρηκεν. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ἅτε γεωργὸς τῶν ἀποστόλων τοῦ Θεοῦ, ὅτι ταύτης ἐρριζωμένης ἀσφαλῶς, ὁ τῶν ἀγαθῶν ἅπαντων βλαστάνει καρπός. οὐ γὰρ, ἐὰν μοιχεύσῃς, ἐὰν φονεύσῃς, ἐὰν κλέψῃς, οὐ ψευδομαρτυρήσῃς, καὶ εἴ τις ἕτερα ἀποτρόπαια, ἀποτίνυται ταῦτα λέγω ἀναισχυντούμενα, ἀλλ' ὅ, ἀγαπήσεις ὡς πλησίον σου ὡς σεαυτόν. καὶ τί χρὴ τὰ μικρὰ λέγειν, τὰ μεγάλα σιωπῶντας; δι' ἀγάπην καταπλήττει τοὺς ἡμᾶς ὁ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁμοούσιος καὶ ὁμοδίαιτος τοῖς ἀνθρώποις

μω; πῶς οὖν Ιωάννης ὁ βαπτιστὴς λέγει, Πλήρωμα δι' αὐτῦ ἐλάβομεν; ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτῦ ἐγένετο; πῶς οὖν ἀπέσταλη εἰς τὸν κόσμον; πάλιν εἰ ἀπέσταλη ὁ ἀποστελεὶς, καὶ ἔμεινεν ὁ ἀποστείλας ἄνω, ἐκ ὁ ἀποσταλεὶς κάτω, πῶς ἔλεγε, Καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμῦ ἐστι; ἀλλ' ἀκαλῶ, παύσεταί μῦ ἀσφημείας, ἀσφάλισαι τὸν λόγον. δύναται γὰρ εἰπεῖν ὁ αἱρετικὸς, μετ' ἐμῦ ἐστι τῇ βοηθείᾳ, ὡς λέγω κἀγώ, ὁ Θεὸς μετ' ἐμῦ ἐστιν· οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἀλλὰ τί; Ὁ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων. εἰ μετ' αὐτῦ ἦν, καὶ ἐν αὐτῷ ἦλθε, πῶς ἐκεῖνος ἀπέσταλη, ἢ πῶς ἔδει ἀπεσταλῆναι; εἶτε γὰρ ἦλθον, ἢ δύο ἦλθον, καὶ οὐδεὶς ἀπέσταλη. πάλιν, ἀλλ' ἢ δύο ἔμειναν; εἰ ἔμεινεν ὁ πατὴρ μόνω, πῶς λέγει ὁ υἱός, ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι; εἰ μόνω ἔμεινεν ὁ ἀποστείλας, πῶς μετ' αὐτῦ ἦν ὁ ἀποσταλεὶς ἢ ἀποστείλαντα; Ἐγὼ γάρ, εἶπε, ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι. πῶς οὖν ἀπεσταλη ὁ λέγων, ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; πῶς ἢ πάλιν ἀπέσταλεν, ὅταν οὖν λέγῃ, πέμψω ὑμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτέστι, τὴν δωρεὰν τῦ πνεύματος; καὶ ἵνα μάθητε ὅτι ἡ δωρεὰ πέμπεται, τὸ δὲ πνεῦμα οὐκ ἀποστέλλεται, ὁ σωτὴρ λέγει τοῖς ἀποστόλοις· Μείνατε εἰς Ιερουσαλὴμ, ἕως ἂν ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους, καὶ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τε ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς. ἄλλη ἡ δύναμις ἡ χορηγουμένη, καὶ ἄλλο τὸ πνεῦμα τὸ χορηγοῦν. Πολλὰ γὰρ ἐνεργεῖ ἓν τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. σὺν μὲν οὖν τῇ δυνάμει δέξῃ πεμπόμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὸ γνώμης τε θεότητος· ἐὰν δέ σοι δείξω τὸ παρὸν ἀφεσιν καὶ χῆς ἀποστελλόμενον ἐπὸ τε πνεύματος τε ἁγίου, τί πείσῃ; ἢ ἄρνησαι τὸν Χριστὸν, καὶ ἀπαλείψει τὰς γραφὰς, ἢ δοῦλος ὢν τῇ γραφῇ ἐπιτάξεις τῷ γράφοντι; γέγραπται· Ἀκούσεται μου, φησὶ, Ιακὼβ καὶ Ισραὴλ, ὃν ἐγὼ κάλεσα· ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. παύσεται. λοιπὸν γὰρ τὸ ταῦτα τὸ ζητούμενον. ἀρά τις ὁ εἰπὼν ταῦτα; ὁ πατὴρ, ἢ ὁ υἱός; ὅρα πῶς τὸ μοναρχίας τύπῳ πλὴν τελείαν κηρύττει συγκεκαλυμμένως. ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, καὶ ἐγὼ μετὰ ταῦτα, καὶ πλὴν ἐμοῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. τίς ὁ ταῦτα λέγων; ὁ δημιουργός. ἐπάγει γὰρ, Ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐθεμελίωσα τὴν γῆν (βλέπε πῶς ὁ δημιουργὸς λαλεῖ) καὶ τὸ πνεῦμά μου ἐστερέωσε τὰ ἄστρα· ἐγὼ πᾶσι τοῖς ἄστροις ἐνετειλάμην· ἐγὼ ἤγειρα μετὰ δικαιοσύνης βασιλέα, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί μου εὐθεῖαι. αὐτὸν ἐαυτὸν δημιουργὸν καὶ ποιητὴν ἄστρων καὶ γῆς, λέγει λοιπὸν ταῦτα· Οὐκ ἀπ' ἀρχῆς ἐν κρυφῇ ἐλάλησα ὑμῖν ταῦτα οὐδὲ ἐν τόπῳ σκοτεινῷ· Εἶπον, ὅτι ἐθεμελίωσα τὴν γῆν, καὶ ἐποίησα τὰ ἄστρα· ὅτε ἐλάλουν, ἐκεῖ ἦμην, καὶ νῦν, Κύριος ἀπέσταλέ με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῦ. σὲ τὸν ποιήσαντα τὰ ἄστρα καὶ τὴν γῆν; τὸν Εἰπόντα τοῖς ἄστροις Κύριος ἀπέσταλε καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῦ; ἐλάλησε καὶ τὴν θεότητα, ἀπέσταλε καὶ τὴν σάρκα. ὁ ποιητὴς οὐρανοῦ λέγει, Κύριος ἀπέσταλέ με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῦ. τὴν ἀποστολὴν ὁ αἱρετικὸς τῦ πνεύματος εἰς ὕβριν λαμβάνει. ἀπέσταλεν ὁ πατὴρ, ἢ μεταστάς, οὐ μεταστάσας. ἀπέσταλεν ὁ υἱὸς τὸ πνεῦμα, ἢ ἐξαίρων, ἢ διαιρῶν. ἐκεῖ τοῦτο ἡ γραφή Ὁ Θεὸς, φησὶν, ἔδωκε τὸ πνεῦμα αὐτῦ, ἤγουν τὴν δωρεὰν τῦ ἁγίου πνεύματος. θεότης οὐκ ἐκλήθη, ἀλλ' ἡ δωρεά. ἐκεῖ τοῦτο, ἵνα διακριθῇ ὅτι τὸ ἐκχυνόμενον ἢ πνεῦμα ἄγιον, ἀλλὰ πνεύματος ἁγίου χάρις, λέγει Δαυὶδ τῷ Χριστῷ· Ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου· χάρις ἐκλήθη, ἢ χ ὁ δωρούμενος τὴν χάριν. Εἰ οὖν ἐμετρήθη κηρύττει), καὶ τὸ ἀφ' ἑαυτῦ στάζειν ἐφιλοτιμήσατο, καὶ τὸ ἀπὸ τε ἐμῦ λήψεται), ὡς ἀπὸ δεξαμενῆς ἀρυόμενον), μὴ ἐκλέτωσαν χάριν οἱ πνευσδυσιν ἀσεβείας οἱ αἱρετικοί. Ἵμησον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἔλαβες. Εἶπον πολλάκις, ὅτι ἀνυπόδοτόν ἐστιν· ἔλαβε Χριστὸς παρὰ σῦ τὸ πλάσμα τὸ σόν, ἔδωκέ σοι αὖθις τὸ πνεῦμα τὸ ἑαυτῦ. ἵτιμησε τὸ πλάσμα τὸ σὸν ἐν δεξιᾷ τε πατρὸς καθίσας, καὶ σὺ τὸ πνεῦμα αὐτῦ ἐν ταῖξι ἄλλου ἔπεμψας; ταῦτα ὁ σωτήριος νόμος ἐναγορεύει, παύσεται φθέγγοντα, ἀπόστολοι

Ιωαν. α. γ.

Ιωαν. κ. ιθ.

Ιωαν. ιδ. ι.

Ιωαν. ι. λη.

Λουκ. κδ. μθ.

α. Κορ. ιϛ. ιπ.

Ησ. μδ. ιβ.

Ησ. μη. ιγ.

Ιωηλ. β. κθ.

Ψαλ. μδ.

ἦλθ. Μαινομένου λέγων, πνεῦμα ἅγιον ἔχω· οὐκ ἰῶ ὃ δῆλον. ἵνα οὖν μὴ πλανῶνται τῷ ὀ-
Ιωαν ιε. ιγ. νόματι, ὅπερ ἀόρατος ἐμοὶ δὲ χάρισμα ἔρχεσθαι, λέγει· Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος ὑμᾶς ἀπα-
μνήσει τὰ ῥήματά μου, καὶ ὁδηγήσει ὑμᾶς πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ χ. ὡς
ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει. ἐὰν ἴδητέ τινα λέγοντα, πνεῦμα ἅγιον ἔχω, καὶ μὴ λα- 5
λοῦντα τὰ εὐαγγελικά, ἀλλὰ τὰ ἴδια, ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ, καὶ οὐκ ἔστι πνεῦμα ἅγιον ἐν
αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ λέγει τοῖς ἑαυτοῦ, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἵνα ἐκλύσῃ τὴν ὑποψίαν
τῆς πλάνης· μᾶλλον δὲ τὴν πλείονα ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἵνα διέλῃ, καὶ διίδῃ τίνες ἔχουσι πνεῦ-
μα ἅγιον, τίνες οὐκ ἔχουσιν, ἀλλὰ προσποιοῦνται ἔχειν, λέγει· ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ λαλήσει. πρὸ
ἐμοῦ ἠκούσατε, τί προεῖπα. ὅταν ἔλθῃ τὸ ἄορατον πνεῦμα, τὰ ἐμὰ λαλήσει. ἐὰν ἴδη- 10
τέ τινα τὰ τοῦ εὐαγγελίου διδάσκοντα, ὅτιπερ πνεῦμα ἔχει ἅγιον. ἔρχεται γὰρ τὸ πνεῦμα
ἀναμνῆσαι ὑμᾶς, ἃ εἰρήκαμεν· ἐὰν δὲ ἴδητε τὴν διάνοιαν ὅταν ἔχῃ πνεῦμα λέγῃ τι ἀφ' ἑ-
αυτοῦ, καὶ μὴ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου, μὴ πιστεύσητε. τῇ ἐμῇ διδασκαλίᾳ τοιχήσατε. ἀφ' ἑ- χ. τῇ
αυτοῦ δὲ λαλήσει. ἀλλ' αὐτὴ τούτου ἡ ὑποφάτησις ἡ γινομένη δείκνυσι, τίς ἔλαβε πνεῦμα ἅγι-
ον, τίς οὐκ ἔλαβεν. Εἴ τις διδάσκει τὰ τοῦ Χριστοῦ, πνεῦμα ἅγιον ἔχει. Οὐδεὶς γὰρ δύνα- 15
ται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἦλθε Μαΐνης, ὁ ἀληθῶς μανείς, ὁ
φερωνύμως τῇ πλάνῃ ὃ οἶκον ἔχων, καὶ λέγει· ἐγώ εἰμι ὁ παράκλητος, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ σω-
τὴρ τῆς ἀποστόλοις· ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ποῦ ἤκουσας ἐν τῷ εὐαγγελίῳ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη δημιουργοί εἰσι; πῶ εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὅτι ζῶα αἰτήσει ζῳ-
ψυχάς, καὶ θυσάρυσιν αὐτά; πῶ εἰρήκασι τοῦτο; ἐκ τῶ μὴ λέγειν τὰ μεγαλεῖα, ἀλλὰ 20
τὰ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖν δῆλόν ἐστι, ὅτι οὐκ ἔχεις πνεῦμα ἅγιον. Ὃ πνεῦμα Ὃ ἅγιον ἀφ' ἑαυτοῦ
οὐ λαλήσει, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει, ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ἀπὸ τοῦ, ἃ ἐλάλησα, ταῦτα βεβαιώσει. καὶ
ὅσα Ὃ θαυμασόν. ὥσπερ ὁ σωτὴρ ἐλθὼν ἐλύετο πληρωτὴς νόμου καὶ προφητῶν, ὅτω πλή-
ρωμα τοῦ εὐαγγελίου τὸ πνεῦμα. ὁ Χριστὸς ἐλθὼν, ἐβεβαίωσε τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς, τὰ ἐν Ὃ νό- 25
μῳ καὶ προφήταις. Διὰ τοῦτο λέγει Παῦλος· πλήρωμα νόμου Χριστὸς· τὸ χ. πλήρω-
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλθὸν ἐπλήρωσε τὰ τοῦ εὐαγγελίου. ὅσα ἐστὶν ἐν Ὃ νόμῳ, ὁ Χριστὸς πλη-
ροῖ· ὅσα ἐστὶν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίᾳ, τὸ πνεῦμα πληροῖ, οὐχ ὡς ἀπιθοῦς ὄντος τοῦ
πατρὸς· ἀλλ' ὡς ἐφάνη Χριστὸς βεβαιῶν τὰ τοῦ πατρὸς, οὕτως ἐφάνη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βε-
Ιωαν ιε. ιϛ. βαιοῦν τὰ τοῦ υἱοῦ. πόθεν τοῦτο; λέγει ὁ σωτὴρ τοῖς μαθηταῖς· Πολλὰ ἔχω λαλῆσαι ὑμῖν, ἀλλ'
οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν 30
τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει· τὰ γὰρ ἐμὰ πληροῖ. ἀναπληροῖ ὁ υἱὸς τὰ τοῦ
πατρὸς, ἃ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλῶ· ἀναπληροῖ τὸ πνεῦμα τὰ τοῦ υἱοῦ, ἃ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλῶ. ἐὰν
δὲ ἀκούσῃς λέγοντος, ἀποστελῶ ὑμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, μὴ κατὰ τὴν ἀξίωσιν ἐκλάβῃς
(Θεὸς γὰρ οὐκ ἀποστέλλεται) ἀλλὰ τὰ ἐναργείᾳ σημαίνοντα, εἰσὶ τὰ κρυ-
πτόμενα καὶ λάμποντα· κρυπτόμενα τῇ ἀξίᾳ, λάμποντα τῇ θεωρίᾳ· οἷς, πᾶς ἀποστέλλων 35
εἰς ἑκάστους ἀποστέλλει τοὺς τόπους, ἐν οἷς μὴ πρέπει. Ἀκουσάτω ἐμοῦ εἴ τις Ⓜ λαλοῦντα ἐν
τῷ καθίσματι τούτῳ. ἐὰν δύνωμαι εἰπεῖν ὑμῖν, δεῦρο, ἀποστελῶ σε ὧδε. τοῦτο οὐκ ἔστι πέμ-
ψαι, ἀλλὰ συγκαθίσαι ἢ προσεταιρίσαι. Εἰ δὲ ὁ Θεὸς πέμπει χοῦ (Τὴν γῆν γάρ, φησι, καὶ
Ψαλ. ρλη. ζ. τὸν χλῶ ἐγὼ πληρῶ) ποῦ οὖν πέμπει ὁ πέμπτος ὤν; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς Ⓜ οὐρανὸν, σὺ
εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς Ⓜ ᾅδου, πάρει· ἐὰν ἀναλάβω τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον 40
καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με. ποῦ οὖν
ὁ Θεὸς ἀποστέλλει; ἀλλ' ἆρα μὴ αὐτὸς μὲ πέμπτος οὐ, ὁ δὲ ἀποστελλόμενος οὐ πέμπτος;
ἀπέστελλεν ὁ Θεὸς Ⓜ υἱὸν αὐτοῦ εἰς Ⓜ κόσμον. ἆρα ὡς μὴ πρὸ τοῦ κόσμου; καὶ μᾶλλον
ὁ κόσμος οὐκ ἦν. ἀλλὰ τοῦτο οὖν ἦλθεν εἰς Ⓜ κόσμον, ὡς τοῦ τότε μὴ ὄντος ἐν Ὃ κόσ-

μου;

μω; πῶς οὖν Ιωάννης ὁ βαπτιστὴς λέγει, Πάντα δι' αὐτῦ ἐγένετο; ὁ τῷ κόσμῳ ἰῶ, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτῦ ἐγένετο; πῶς οὖν ἀπεστάλη εἰς Ⓦ κόσμον; πάλιν εἰ ἀπεστάλη ὁ ἀποστολεὺς, καὶ ἔμεινεν ὁ ἀποστείλας αὖω, ⁊ ὁ ἀποστολεὺς χάπω, πῶς ἔλεγε, Καὶ ὁ πέμψας με μετ' ἐμῦ ἐστί; πῶδε καλῶ, πεποίθησιν ἐξ ἀσφαλείας, ἀσφάλισαν Ⓦ λόγον. δύο γὰρ εἰσὶ φησὶν ὁ αἱρετικὸς, μετ' ἐμῦ ἐστὶ τῇ βοηθείᾳ, ὡς λέγω κἀγώ, ὁ Θεὸς μετ' ἐμῦ ἐστιν· οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἀλλά τι; Ο πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων. Εἰ μετ' αὐτῦ ἰῶ, ⁊ ἐν αὐτῷ ἔμεινε, πῶς ἐκεῖνος ἀπέσταλεν, ἢ πῶς ἐστὶ ἀπεσταλμένος; Εἶτε γὰρ ἦλθον, Ⓦ δύο ἦλθον, καὶ οὐδεὶς ἀπεστάλη. πάλιν, ἀλλ' Ⓦ δύο ἔμειναν; Εἰ ἔμεινεν ὁ πατὴρ μόνος, πῶς λέγει ὁ υἱός, ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι; Εἰ μόνος ἔμεινεν ὁ ἀποστείλας, πῶς μετ' αὐτῦ ἦλθεν ὁ ἀποσταλεὶς Ⓦ ἀπεστάλημεν; Εγὼ γὰρ, εἶπε, ἐν τῷ πατρὶ, ⁊ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι. πῶς οὖν ἀπεσταλμένος λέγων, ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; πῶς ἢ πάλιν ἀπέσταλεν, ὅταν οὖν λέγῃ, πέμψω ὑμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τοῦτέστι, τὴν δωρεὰν τῦ πνεύματος; ⁊ ἵνα μάθητε ὅτι ἡ δωρεὰ πέμπεται, τὸ ἢ πνεῦμα οὐκ ἀποστέλλεται, ὁ σωτὴρ λέγει τοῖς ἀποστόλοις· Μείνατε εἰς Ιερουσαλὴμ, ἕως ἂν ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους, ⁊ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς. ἄλλη ἡ δύναμις ἡ χορηγουμένη, ⁊ ἄλλο τὸ πνεῦμα τὸ χορηγοῦν. Πάντα γὰρ ἐνεργεῖ ἓν ⁊ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται. σὺν μὲν οὖν ἐν δυνάμει δόξης πεμπόμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῦ γεμίσματος τῦ θεότητος ἐστὶ· δέομαι τῦ ποιητῦ ἐγκοσμίου ⁊ γῆς ἀποστελλόμενον ἐκ τῦ πνεύματος τῦ ἁγίου, τί πίστις; ἢ ἄρνησαι Ⓦ Χριστὸν, ⁊ ἀπάλειψον τὰς γραφὰς, ἢ δοῦλος ὢν τῷ γραφῷ ἐκ τοῦ πάθους τὰς γραφάς. ⁊ πῶς, φησὶν, εἴρηται τοῦτο; ἄκουε τῦ Θεοῦ λέγοντος διὰ τῦ προφήτου Ησαΐου τῦ κήρυκος τῆς εὐσεβείας. Ακουέ μου, φησὶν, Ιακὼβ ⁊ Ισραὴλ, ὃν ἐγὼ καλῶ· ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, ⁊ ἐγὼ εἰμὶ ταῦτα, ⁊ πλὴν ἐμῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. πρόσεχε. λοιπὸν δὲ ταῦτα τὸ ζητούμενον. ἀρά τίς ὁ εἰπὼν ταῦτα; ὁ πατὴρ, ἢ ὁ υἱός; ὅσα πῶς ἐν μοναρχίας τύπῳ τὴν τελείαν κηρύττει συγκεκαλυμμένως. ἐγὼ Θεὸς πρῶτος, ⁊ ἐγὼ εἰμὶ ταῦτα, ⁊ πλὴν ἐμῦ Θεὸς οὐκ ἔστι. Ὡς ὁ ταῦτα λέγων, ὁ δημιουργός. ἐπάγει γὰρ, Ἐγὼ τῇ χειρί μου ἐθεμελίωσα τὴν γῆν (βλέπε πῶς ὁ δημιουργὸς λαλεῖ) καὶ τὸ πνεῦμά μου ἐστερέωσε τὰ ἄστρα· ἐγὼ πᾶσι τοῖς ἄστροις ἐνετειλάμην· ἐγὼ ἤγειρα ἐν δικαιοσύνῃ βασιλέα, ⁊ πᾶσαι αἱ ὁδοί μου εὐθεῖαι. εἰπὲ ἑαυτὸν δημιουργὸν ⁊ ποιητὴν ἄστρων ⁊ γῆς, λέγε λοιπὸν ταῦτα· Οὐκ ἀπ' ἀρχῆς ἐκρύβη ἐλάλησα ὑμῖν ταῦτα οὐδὲ ἐν τόπῳ σκοτεινῷ· Εἶπον, ὅτι ἐθεμελίωσα τὴν γῆν, καὶ ἐποίησα Ⓦ ἄστρα· ὅτι ἐγένοντο, ἐκεῖ ἦμεν, καὶ νῦν, Κύριος ἀπέσταλέ με, ⁊ τὸ πνεῦμα αὐτῦ. σὺ Ⓦ ποιήσαντα Ⓦ ἄστρα ⁊ τὴν γῆν; τὸν Εἰπόντα τοῖς ἄστροις Κύριος ἀπέσταλέ ⁊ τὸ πνεῦμα αὐτῦ; ἐγκύπτει τὴν θεότητα, ἀπέσταλε τὴν Σάρκα. ὁ ποιητὴς οὐρανοῦ λέγει, Κύριος ἀπέσταλέ με, ⁊ τὸ πνεῦμα αὐτῦ. τὸν ἀποστολὸν ὁ αἱρετικὸς τῦ πνεύματος εἰς ὕβριν λαμβάνει. ἀπέσταλεν ὁ πατὴρ, ἐν μετανοίᾳ, οὐ μετανοήσας. ἀπέσταλεν ὁ υἱὸς τὸ πνεῦμα, ἐν ἁγιασμῷ, ἐν ἀναγεννήσει. σὺ τοῦτο ἡρμήνευσας Ο Θεὸς, φησὶν, ἔδωκε τὸ πνεῦμα αὐτῦ, ἤγουν τὴν δωρεὰν τῦ ἁγίου πνεύματος. θεότης οὐκ ἐκρύβη, ἀλλ' ἡ δωρεά. διὰ τοῦτο, ἵνα διακριθῇ ὅλον τὸ ἐκχυνόμενον ἐν πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ πνεύματος θείου χάρις, λέγει Δαβὶδ τῷ Χριστῷ· Ἐξεχύθη χάρις ἐν χείλεσί σου· χάρις ἐκχεῖται, οὐχ ὁ δωρούμενος τὴν χάριν. Εἰ οὖν ὁμοτιμία κηρύττει, ⁊ τὸ ἀφ' ἑαυτῦ στεφανοῖ ⁊ τὸ ἀπ' ἐμῦ λήψεται, ὡς ἀπὸ διαφόρων πρωτύπων, μὴ ἐχέτωσαν χώραν οἱ πρεσβύται τῆς ἀσεβείας Ⓦ αἱρετικοί. Ὑμεῖς δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ἐλάβετε. Εἶπον πολλάκις, ὅτι διδόμενον ἔχεις· ἔλαβε Χριστὸς παρὰ σοῦ τὸ πλάσμα τὸ σόν, ἔδωκέ σοι αὖθις τὸ πνεῦμα τὸ ἑαυτῦ. ἐπίμνησε τὸ πλάσμα τὸ σὸν ὃ δόξης τῦ παντὸς καθίσας, ⁊ σὺ τὸ πνεῦμα αὐτῦ ὃ τάξιν ἄλλην ἔσχεν; ταῦτα ὁ σωτήριος νόμος ἐκ παραβάσεως, προφῆται φθέγξονται, ἀπόστολοι

Ioan. a. γ̃

Ioan. a. κθ.

Ioan. ιδ. ι.

Ioan. ι. λπ.

Luc. καὶ. μθ.

α. Κορ. ιϛ. ιπ.

Ησ. μα. ιβ̃

Ησ. μη. ιγ.

Ιωηλ. β. κη.

Ψαλ. μδ.

ἦλθ. Μαινχᾶος λέγων, πνεῦμα ἅγιον ἔχω· οὐκ ἰῶ ἢ δῆλον. ἵνα οὖν μὴ πλανῶνται τῷ ὀ-
Ιωαν ιε. ιγ. νόματι, ὅπερ αὐρέτως ἔμελλε δι χρίσμα ἔρχεσθαι, λέγει· Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάσκει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς ἃ εἶπον ὑμῖν ἐγώ. ὁδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάσῃ. οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει· ἐὰν ἴδιόν τινα λέγειν ἔχω, πνεῦμα ἅγιον ἔχω, καὶ μὴ λαλοῦντα τὰ θαυμάσια, ἀλλὰ τὰ ἴδια, ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ, καὶ οὐκ ἔστι πνεῦμα ἅγιον ἐν αὐτῷ. ὥσπερ γὰρ λέγει περὶ ἑαυτοῦ, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἵνα ἐκλίσῃ τὴν ὑποψίαν τῆς πλάνης· μᾶλλον δὲ τὴν πλείω ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἵνα διέλῃ, καὶ διίδῃ τίνες ἔχουσι πνεῦμα ἅγιον, τίνες οὐκ ἔχουσι, ἀλλὰ προσποιοῦνται ἔχειν, λέγει· ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ λαλήσει. πρὸ ἐμοῦ ἠκούσατε, τί προεῖπα. ὅταν ἔλθῃ τὸ ἀόρατον πνεῦμα, καὶ ἐμὲ λαλήσει. ἐὰν ἴδιόν τινα καὶ τὸ διαγγέλιόν διδάσκειν ἔχῃ, ἅπερ ἐγὼ ἔχω ἅγιον. ἔρχεται γὰρ τὸ πνεῦμα ἀναμνῆσαι ὑμᾶς, ἃ εἶπα ἐγώ· ἐὰν δέ τις ἴδιον τὸν νοῦν ἔχειν πνεῦμα λέγῃ τι ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἀπὸ τῶν διαγγελίων, μὴ πιστεύσητε. τῇ ἐμῇ διδασκαλίᾳ στοιχήσατε. ἀφ' ἑαυτοῦ δὲ λαλήσει. ἀλλ' αὐτὴ τούτου ἡ ὑποφάτησις ἡ γινομένη δίκαιον, ἵνα ἔλαβε πνεῦμα ἅγιον, ἵνα οὐκ ἔλαβεν. εἴ τις διδάσκει παρὰ τὸν Χριστοῦ, πνεῦμα ἅγιον ἔχει. Οὐδεὶς γὰρ δύναται εἰπεῖν Κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἦλθε Μαΐης, ὁ ἀληθῶς μαινόμενος, ὁ φερωνύμως τῇ πλάνῃ δαιμόνιον ἔχων, καὶ λέγει· ἐγώ εἰμι ὁ παράκλητος, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ σωτὴρ τοῖς ἀποστόλοις· ἐγώ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. πῶς ἤκουσας ἐν τῷ διαγγελίῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη δημιουργοί εἰσι; πῶς εἶπεν ὁ Χριστός, ὅτι ταῦτα αὐτοῦσι ταῖς ψυχαῖς, καὶ ἀναίρουσιν αὐταῖς; ποῦ ἀνέγνωκας τοῦτο; ἐκ τῶν μὴ λέγει τὰ γεγραμμένα, ἀλλὰ ἃ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ δῆλόν ἐστι, ὅτι οὐκ ἔχεις πνεῦμα ἅγιον. ὃ πνεῦμα ὃ ἅγιον ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει, ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ἃ εἶπα, ἃ ἐλάλησα, ταῦτα βεβαιώσει. καὶ ὅρα θαυμαστόν. ὥσπερ ὁ σωτὴρ ἐλθὼν ἐζήτει πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν, ὅτε πλήρωμα τοῦ διαγγελίου τὸ πνεῦμα. ὁ Χριστὸς ἐλθών, ἐβεβαίωσε ταῦτα παρὰ τοῦ πατρός, ταῦτα ἐν τῷ νόμῳ Εἰρηνεύει καὶ προφήταις. διὰ τοῦτο λέγει Παῦλος· πλήρωμα νόμου Χριστός· τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλθὸν ἐπλήρωσε τὰ τοῦ διαγγελίου. ἔστι δὲ ἐν τῷ νόμῳ, ὁ Χριστὸς πληροῖ· ὅσα δέ ἐστιν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίᾳ, τὸ πνεῦμα πληροῖ, οὐχ ὡς ἀπλοῦς ὄντος τοῦ πατρός· ἀλλ' ὡς ἐφάνη Χριστὸς βεβαιῶν τὰ τοῦ πατρός, οὕτως ἐφάνη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βε-
Ιωαν ιϛ. ιϛ. βαιοῦν τὰ τοῦ υἱοῦ. πόθεν τοῦτο; λέγει ὁ σωτὴρ τοῖς μαθηταῖς· Πολλὰ ἔχω λαλῆσαι ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει· τὰ γὰρ ἐμὰ πληροῖ. ἀναπληροῖ ὁ υἱὸς τὰ τοῦ πατρός, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ· ἀναπληροῖ τὸ πνεῦμα τὰ τοῦ υἱοῦ, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλεῖ. ἐὰν δὲ ἀκούσῃς λέγοντος, ἀποστελῶ ὑμῖν ὁ πνεῦμα ὃ ἅγιον, μὴ διὰ τὴν ὑστέρησιν ἐκλάβῃς (Θεὸς γὰρ οὐκ ἀποστέλλεται) ὁμοπαθῆ δέ ἐστι τὰ τῆς εἰρήνης σημαίνοντα, ὁμόπαθα χρυσόλιθα καὶ λάμποντα· χρυσόλιθα τῇ ἀξίᾳ, λάμποντα τῇ δωρεᾷ· ὃν, πᾶς ἀποστέλλων εἰς ἐκείνους ἀποστέλλει τοῦ τόπους, οὐ οἷς μὴ πάρεστιν. ὑποδοῦναί μοι τὸ (Ν) λαμπρῶτα οὐ τῷ καθίσματι τούτῳ. ἃ δύναμαι εἰπεῖν ἴδιον, δίδωμι, ἀποστελῶ σοι ὧδε. τοῦτο οὐκ ἔστι πέμψαι, ἀλλὰ συγκαθίσαι ἢ παραστῆσαι. Εἰ δὲ ὁ Θεὸς πέμπαχυς (Τὸν ἀέρινον γάρ, φησι, καὶ
Ψαλ. ρλη. ζ. τὸν γλῶν ἐγὼ πληρῶ) ποῦ οὖν πέμπει ὁ πέμπαχυς ὤν; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς (Ν) ἀέρινον, σὺ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς (Ν) ᾅδου, πάρει· ἐὰν διάγω τὰς πέρυσας μου κατ' ὀρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεῖρ σου ὁδηγήσει με. πῦ οὖν ὁ Θεὸς ἀποστέλλει; ἀλλ' ἆρα μὴ αὐτὸς μὲν πέμπαχυς, ὁ δὲ ἀποστελλόμενος πέμπαχυς; ἀποστέλλει ὁ Θεὸς (Ν) ἐμὲ αὐτὸν εἰς (Ν) κόσμον. ἆρα ὡς μὴ πάρεστι τῷ κόσμῳ, καὶ μισεῖ ὁ κόσμος ἐκ τοῦ ἐμέ. διὰ τοῦτο οὖν ἦλθεν εἰς (Ν) κόσμον, ὡς διὰ τοῦτο μὴ ὢν ὁ ἐν κόσμῳ;

Χριστοῦ, ἐπαιδάζον πᾶσαν τ̃ λαὸν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ὐχ ὑμεῖς φατέντες, ἀπ' ἔκατος καθ' ἑαυτόν, ὁ μὲν ἐμοῦ φαντόμενος, ἄλλος δ' ἐστ' ἄλλῳ χειρῷ, λέγει ὁ Χριστὸς ὅσοι ἦλθον πρό ἐμοῦ, κλέπται ἦσαν καὶ λῃσταί. ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούει, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι. ἦλθον οὖν ἐκεῖνοι οἱ ψευδόχριστοι, καὶ οὐκ ἐδίδαξαν ἀπὸ νόμου, οὐκ ἀπὸ προφητῶν, ἀλλ' ἐξ ἑαυτῶν ἐλάλησαν καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας γνώμης· ὁ σωτὴρ ἐλθὼν οὐκ ἀπέκρινε τὸν νόμον, οὐκ ἀπέκρινε προφητῶν, ἀλλ' ἔλεγεν, ὡς τὸ ὑποδείγματι· Καλῶς εἶπεν Ησαΐας ὁ πάλαι, Οὐ γέγραπται τὸ τῷ νόμῳ ὑμῶν; καὶ ὅτε προσῆλθεν αὐτῷ ὁ διάβολος, λέγει αὐτῷ, Γέγραπται· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. ἐλθὼν οὖν ὁ Χριστὸς τὴν Σαρκα οὐκ ἐλάλησεν ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἀπὸ προφητῶν. ἐπεὶ οὖν οἱ ἐλθόντες πρὸ τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὀνόματι Χριστοῦ, οὐκ ἐλάλησαν οὐκ ἀπὸ νόμου, οὐκ ἀπὸ προφητῶν, ἀλλ' ἀπὸ ἰδίας γνώμης τὰ τῆς πλάνης ἐλάλουν, λέγει ὁ σωτήρ· Ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ὡς οἱκεῖοι. ὃ γὰρ ἀφ' ἑαυτῆς λαλῆσι, ὃ ἔξω νόμου λαλῆσί ἐστιν. οὕτως οὖν διὰ τοῦτο οὐχ ἡμᾶς λαλῆσι. ὅταν ἴδῃς αἱρετικοὺς Ἀρειανιλικὰ χριστιανίζοντας ἢ Πλατωνικὰ, εἰπέ, ἡμῖς ἀφ' ἑαυτῶν οὐ λαλοῦμεν· ὅσα ἤκουσα μὲν πρὸς Χριστοῦ, ταῦτα φθεγγόμεθα. καὶ πόθεν τοῦτο, ὅτι ὁ ἀφ' ἑαυτῆς λαλῶν, ψευδοπροφήτης ἐστίν, ἢ ὃ λαλεῖ ἀφ' ἑαυτῆς ψευδοπροφήτου χαρακτηρίζει; λέγει ὁ προφήτης Ιεζεκιήλ· Ζῶ ἐγὼ, λέγει Κύριος, ὅτι τοὺς προφήτας τοὺς πλανῶντας τὸν λαόν μου οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς· ἀφ' ἑαυτῶν ἐλάλησαν, καὶ οὐκ ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν φθέγγονται. ἐπεὶ οὖν οἱ ψευδοπροφῆται ἀφ' ἑαυτῶν ἐκήρυττον, ὁ σωτὴρ ἀποδυόμενος τὴν ἀνθρωπότητα, λέγει· ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. πόθεν τοῦτο; ὅτι ὁ σωτὴρ πλάνος ὑπενοήθη. τοῦτο προφθάνει φήσωμεν. ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς σκηνοπηγίας ἐζήτουν οἱ ὄχλοι τὸν Ἰησοῦν λέγοντες, ποῦ ἐστι; καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀλλοι μὲν ἔλεγον, ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον, οὐχί. ἀλλὰ πλανᾷ τοὺς ὄχλους. Εἶδες πῶς πλάνος ὑπενοήθη; πάλιν μὴ θαύματα τοῦ σωτῆρος τὰ ἅγια, λέγουσιν οἱ ἀρχιερεῖς τῷ Πιλάτῳ· Οἴδαμεν, Κύριε, ὅτι εἶπεν ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. Τοῦτο μοι ἔδοξε διὰ τὸ εἰπεῖν, ὅτι πλάνος ὑπενοήθη. ἐπεὶ οὖν πλανὸς ὑπενοεῖτο, λέγει, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ἀπὸ νόμου, ἀπὸ προφητῶν, ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός. οὐ μὴν τὴν θεότητα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός· οὐ νόμῳ, οὐ προφήταις, οὐκ ἐπροσώπῳ τὸν ἁγιον λαλεῖ εἰς ἔκλειψιν τῆς πλάνης. ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός· Ὑμεῖς δὲ, ὅσα ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρός ὑμῶν τοῦ διαβόλου, λαλεῖτε. καὶ ἵνα δείξῃ ὅτι ὁ διάβολος, ὅταν λαλῇ, εἰ πού ψεῦδος ἐργάζεται, λέγει· Ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ. ἐγὼ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ, ἀλλ' ἀπὸ προφητῶν, ἀπὸ νόμου. τοῦτο γάρ ἐστιν ἀλήθεια. ὥστε οὖν ὁ σωτὴρ ἀκλινῶν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἀποδυόμενος τὸν κακὸν ἄνθρωπον λέγει, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ ὡς οἱ πλάνοι, οὕτω καὶ περὶ τοῦ σώματος. λοιπὸν ὧδε ναιὼ, πρόσκαλῶ, ἔχωμεν. καὶ μὴ οὖν ὁ μέγας τῶν σωτῆρος φάσκων πολλοὶ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ ἔλεγεν ὁ δεῖνα, ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ ἄλλος, ἐγώ εἰμι, καθὼς γέγραπται, Ὅτι πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστὸς, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι, ἀλλὰ μὴ πλανᾶσθε. ὥσπερ οὖν τὸν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν πλάνον, ἵνα ἔμελλον πολλοὶ σχηματίζεσθαι ἔχειν πνεῦμα ἅγιον, ὃ μὴ εἶχον, καὶ λέγειν. ἵνα μὴ ὁ ἀνθρωπος ὁ ἀληθὴς ὑφαίνετο καὶ ἔλεγεν, ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός· σὺ δὲ ἢ σὺ οὐκ ἐτόλμα εἰπεῖν τις· ἐγώ εἰμι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ γὰρ ἐλάμβανε τὸ σῶμα, ἀλλ' ἀσεβῶς ἐπεδήμει. ἦλθον ὅτι Πέτρος, ἦλθον ὅτι Παῦλος, καὶ ἐν ὁμολογοῦμεν, ὅτι πνεῦμα Κυρίου εἶχον. ἀνέκραξε Σίμων καὶ λέγει, πνεῦμα ἔχω. ἀπὸ τῆς ὄψεως τοῦδε ἤδει τις ἔχει, τις οὐκ ἔχει, ἢ τις ἔχει πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἢ τις ἔχει πνεῦμα ἅγιον. εἰ μὴ γὰρ ὄψις ἐν, οὐκ ἂν ἐπέλεπεν. ἀπὸ γὰρ τῆς ἀφρασίας εἶχε ἔλεγχον. ἦλθε Μοντανὸς λέγων, πνεῦμα ἅγιον ἔχω.

Ἦλθε

Ιωαν. ι κ'. Ματθ. ιε ζ. Ιωαν. η ιζ. Ματθ. δ ι. Ιωαν. ιδ ι. Ιεζεκ. ιγ. γ. Ιωαν. ζ ιε. Ματθ. κζ. ξζ. Ιωαν. ιι ιη. Ιωαν. ν. μδ.

χιλιαδιῶται

ἀρετικὴν πληροφορίαν τὴν περὶ τὸ πνεῦμα σκάζοντας τοὺς βαπτισθέντας. ἀμὴ χθιζοί δέ
ἐστι ⓜ περὶ τὸ πνεῦμα σκάζοντα "ὀρθοποδοῦσαν περὶ ⓜ ὑμᾶς. ἕως σήμερον οὐ πέπεικε τοὺς Μα- χ. ἐρυθριᾷ-
κεδονιαρίους ὑποταγέντας τῷ ὁμοουσίῳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κἀγὼ πείθω τοιχοῦμαι τῇ πίστει· ὅπερ περὶ πνεύματος ὑ διεσαφήνισθη. οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἀγὼν οὐδὲ πόλεμος.
ὅμως περὶ τῶν ἐκείνων πληροφορίαν λέγω, γέγραπται, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλήσει. Εἰπὲ δὲ Μακεδονιστῇ, γέγραπται τοῦτο ἢ περὶ τοῦ υἱοῦ, μᾶλλον δὲ αὐτὸς λέγει περὶ ἑαυτοῦ, Ἐγὼ
Ioan. ιϛ. ι. ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. περίσχες, βλασφημεῖς. βλάπτω τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τοῦ ὁμολογηθέντος βλάπτει σοί. περὶ μὲν γὰρ ⓜ Ἀρειανοὶ ἀγώνος χρεία ἐστὶ δεῖξαι, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ ὑ λαλῶ, ἢ περὶ τοῦ πνεύματος· περὶ δὲ οὗ ⓜ ἐπαγγελλόμενοι βούλεται ὑ χρεία ἀγῶνος.
περὶ Χριστοῦ γυμνάζων λέγεις, ἴσθι, ὅμοιον τῷ πατρὶ κατὰ πάντα. ὡς περὶ ὁμολογοῦντα τὴν δόξαν, εἰσήγαγον τὸ ζήτημα. λέγεις περὶ τοῦ πνεύματος, ἀφ' ἑαυτοῦ ὑ λαλήσει· λέγει ὁ σωτὴρ περὶ ἑαυτοῦ, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ ὑ λαλῶ, ἀλλ' ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου,
ταῦτα λαλῶ. ἰδοὺ γὰρ ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ· τίνος ὁμοτιμία. ταῦτα περίσχες σὺ λέγε.
ὁ γὰρ Ἀρειομὰνης καὶκεῖνο καὶ τοῦτο ἀπορεῖ. ὁ πάχρεισι ⓜ ναυαγοῦντες, τοῦτο πάχρεισι ⓜ ἀ-
a. Tim. a. ιθ. πιστοῦντες, ὡς λέγει Παῦλος· Οἵτινες περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ⓜ Ἀρειομανοὶ ναυαγή- 15
σαντες, ἀπώλεσαν καὶ Χριστοῦ δόξαν καὶ ἁγίου πνεύματος δύναμιν· Μακεδονιανοὶ φιλονεικοῦ-
Rom. η. θ. σι μὲν ἀναιρεῖσθαι, ὃ ἦμεν τοῦ φορτίου ἀπώλεσαν, ὡς λέγει Παῦλος· Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. πρόσεχε τοίνυν, ἵνα μὴ δόξωμεν ἀγωνιστικῶς ἐπιμελόμενοι, καὶ ὑβριστικῶς τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι. ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ ὑ λαλῶ. ἐρωτήσωσί με τί ἐστι
τὸ, ἀπ' ἐμαυτοῦ ὑ λαλῶ, πῶς εἶπεν ὁ σωτήρ. ἵνα γὰρ αὖ ἐλκύσῃ λύσει ὁ Μακεδονιανὸς χ. ἀπώλεσι
τὸν υἱόν, ταῦτὸν ὄντος τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τὰ δύο ἴσχει ἰσορρόπα· ὅτι τὸ πνεῦμα ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ὁ υἱὸς ἀφ' ἑαυτοῦ· ἀλλὰ χρῄζει ὁ υἱὸς τοῦ πατρός, χρῄζει καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρός. τίνος ὁμοτιμία. πρόσεχε τοίνυν. οἶδα εἰς βάθος ἐμαυτὸν διδυχάν, ὡς οἶδεν ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις ἡ πάντα ἁρθρώσασα. μᾶλλον πέμω, ἢ λέγω, μὴ εἰς ἄπειρον ἄβυσσον δράμῃ τὸ σκάφος, καὶ πνεῦμα μὴ ᾖ. δός γὰρ εἰ τὸ σκάφος ἕτοιμον, ⓜ κυβερνήτην, τοὺς ναύτας, τοὺς χοίνικας, τοὺς ἀνέμους, πάντα ὑπερεπισμάρα, καὶ μηδαμοῦ πνεῦμα αἴρεται. ἐκεῖ ἀργεῖ τὰ τῆς παρασκευῆς, μὴ πρόνοιαν τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος; ὕπνος ἦν. καὶ λόγου πλάτος, καὶ βαθμοίας βάθος, καὶ φαντασίας, καὶ ἔννοια, καὶ μὴ πρῇ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον χορηγῶν, ἀργεῖ τὰ πάντα. βλέπ' οὖν περὶ ἑαυτοῦ, ὡς καὶ περὶ τοῦ πνεύματος εἶπεν, ἀπ' ἐμαυτοῦ ὑ λαλῶ; ἀγωνιστικῶς ἐνεπιφάμεθα ⓜ διπλέγιτα, λοιπὸν πληροφορήσωμεν καὶ ἑαυτοὺς, καὶ ἀκούοντες. εἶπε πιθάνως, οὐκ ἂν πάντως αἰτίαν ἄλυσις ἐπάγομεν· ἀλλὰ "λέ- Ιω. λέγομεν,
γομεν, εἰ ἄρα πιθῶσι; ἢ μὴ θαυμάσῃς, εἰ ἐγὼ ὁ ἀνθρωπος τοῦτο λέγω· λέγει ὁ Θεὸς
Ιεζεκ. ϛ. ϛ. τῷ Ἰεζεκιὴλ, Ἀπελθὲ περὶ ⓜ οἶκον τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς· ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν,
*ἐὰν ἄρα πιστεύσωσιν, ἐὰν ἄρα σωθῶσιν. ἐὰν δὲ τοῦτον λεγομένων μὴ (σωθῶσι), ἀθῷοί * ἐὰν ἄρα ὁ
Περὶ κ. κε. ἐσμεν ἡμεῖς. ὅπερ Παῦλος ἐδίδασκε, καὶ μὴ δὲ διδάξει λέγει· Διαμαρτύρομαι πάντας, 35 λόγομεν πάντα, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν,
ὅτι καθαρός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων ὑμῶν. ὑ γὰρ ἐπεσκεψάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι κ. ἀκούσωσι,
ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. ἀκουέτω λέγω, βλέπ' τί ὁ σωτὴρ εἶπεν, ἀπ' ἐμαυτοῦ ὑ λαλῶ, καὶ περὶ τοῦ πνεύματος, ἀφ' ἑαυτοῦ ὑ λαλήσει; διόμεθα τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, σὺν ταῦτα ⓜ τοιοῦ-
Matth. κδ'. κα' ἔχομεν *. εἰσὶν ὅτοι Χριστοῦ, πολλοὶ περιπλανῶνται ψευδοδιδάσκαλοι, ὡς ὁ σωτὴρ εἶπε· Πολλοὶ ἐ- * ἀκριβῶς.
λεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδόχριστοι, καὶ ψευδοπροφῆται. εἰσὶν οὖν ὅτοι Χριστοῦ καὶ ἐ- 40
παγγελθέντος βλέπ' τὴν προφητεῖαν ὅτι ἔρχεται, περὶ τῆς πρόνοιας αὐτὸν ἐφάπτονται ἵνα πλανήσωσι λέγοντες, ἡμεῖς ἐσμεν. Θευδᾶς λέγει, ἐγώ εἰμι· Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ἐγώ εἰ-
Ioan. ι. η. μι. καὶ ἐπλάνων πολλούς. ὁ σωτὴρ ἐλθὼν λέγει, Ὅσοι ἦλθον περὶ ἐμοῦ, κλέπται ἦσαν καὶ λῃσταί. ἐπὶ οὖν ⓜ μὴ περὶ τοῦ πλανῶντος ὄντες, ἐδυσωπήθησαν τὸ ὄνομα τοῦ

Χριστοῦ,

κησι, λέγ. Ἐ ὧ κα τάχησι πᾶν ὃ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, ἐν τῇ ϛρκὶ αὐτῦ πᾶν ὃ πλήρωμα σοφίας, ζωοποίας, δυνάμεως, σημείων, πάσης ἀγαθότητος. λοιπὸν ἀπὸ τῦ πληρώματος ἀμελζόμθα πάντες. μϱτυρῖ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· Κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν, Ioan. a. 33.
ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ
5 μένον (οὐκ εἶπε, λαμβάνον αὐτὸ δῶρον ἴδιον, ἀλλὰ, μένον ὅλον) οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ ϗ πυρί. Εἶτα βαλόμθος διῆξεν ὁ Ἰωάννης, ὅτι οὐχ ὡς τῦ Θεοῦ ἅπτος ἔλαβε χάριν ὁ σωτήρ, λέγ· Οὐκ ἐκ μέτρυ δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, Ioan γ. λδ. λε.
καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῦ. ἡμεῖς οὖν πόθεν λαμβάνομεν; Ἐκ τῦ πληρώματος αὐτῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν. ἐκεῖνος τὸ πλήρωμα, ἡμεῖς ἐκ τῦ πληρώματος. πῶς; ἀφ' ὃ
10 ἐπλήρωσε τὸν δι' ἀνθρωπίνης σαρκὸς, ἀπ' αὐτῆς ἰδίως ὡσὰν πηγῆς, ϗ ἐδημίζε τοῖς ἀνθρώποις τὸν δωρεάν. παρέστιν, παράκλητος. λέγ οὖν· Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃ Ioan 15. 17.
πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψε). παρίστηκε τῇ ἀκριβείᾳ. Οὐκ εἶπεν, ἐξ ἐμοῦ, ἀλλ', ἐκ τῦ ἐμοῦ· ἐξ ἐμοῦ, ὑϊκὸς; ἐκ τῦ ἐμοῦ δόσιν ὑμῖν, ἀλλὰ λήψεται. λαμβάνει, ὡ δημιζόμενον· ἀλλ' ὅπῳ ἐπλήρωσε τὸν πνεῦμα
15 χάριτος ὡς ἀρχὴν χαρισμάτων, ἀπὸ τῆς δόξαν αὐτῆς ἡ πρέπει πᾶσιν ἐκ τῆ ἰδίαν. ἡ πόθεν τοῦτο, ὅτι ὁ λαβὼν, ἐκ τῆ ἰδίαι ὅτι λαβὼν; ἄκυε. ἐπλήρωσεν ὁ Θεὸς Μωϋσῆν πνεύματος, ἡ λέγ Μωϋσῆς· Οὐ δυνάμῃ μόνος φέρειν ὃ βάρος τῦ λαοῦ τούτυ· χειρίσαι ἄλλον σεαυτῷ, λέγ αὐτῷ ὁ Θεός· ὑπόλεξαι ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους, ἡ λήψομαι ἀπὸ τῆ πνεύματός συ τὸ σόν, ϗ δώσω ἐπ' αὐτούς. Οὐκ εἶπε, λήψομαι ὃ σόν, ἀλλὰ, Num. 11. 17.
20 ἀπὸ τῦ πνεύματός συ τὸ σόν, ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψομ. Λέγ ὁ Θεός, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις Ioel. 2. 28.
ἐκχεῶ ἀπὸ τῦ πνεύματός μου ὑπὲρ πᾶσαν σάρκα, ϗ προφητεύσουσι. Εἰ ὁ Θεὸς ἀπὸ Μωϋσέως ἐδημείσατο, ϗ ὃ πνεῦμα ἀπὸ τῆ μου ἐδημείσατο. καὶ γὰρ Μωϋσῆς τύπος ἦν τῦ Χριστοῦ, ὅτι ὥσπερ ἀπὸ Μωϋσέως ἑβδομήκοντα ἐγένοντο, ὕτως ἀπὸ τῦ Χριστοῦ ἡ οἰκουμένη ἐδέξατο ὃ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται. ἐξ ὧν
25 ἐχρημάτισέ μοι μόνῳ τῷ κυριακῷ μὐθητῶν, λήψεται αὐτὸ ὃ διδάσκος, τὸ ἐλθὸν καὶ μένον ἐν ἐμοὶ, τὸ χρίσαν με, τὸ ἁγιάσαν, τὸ ἀναγαγὸν εἰς τὴν ἔρημον, τὸ ἀποστρέψαν με νικητήν. ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται, ϗ αἰσθήσεσθε ὑμῖν. ἵνα δείξῃ ὅτι ὑ τῦ ἁγίυ πνεύματος ἐμὲ μνημονεύσουσιν, ἀλλὰ τῆς δωρεᾶς, ἐπάγ μοι ὃ εἶπεῖν, ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψ), ὡσὰν, Πάντα ὅσα ἔχ ὁ πα- Ioan. 16. 15.
30 τὴρ, ἐμά ἐστι· ἕλαβον αὐτὰ ἐκ τῦ ἁγίου πνεύματος. Διὰ τοῦτο εἶπον, ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται. ὅπῳ ὁ Θεὸς τὸν σάρκα ἡλίασε πνεύματι ἁγίῳ, ϗ ἀπέστειλε τὸν δωρεὰν ὃ πνεύματος ὁ πατὴρ εἰς τὸν σάρκα τῦ Χριστοῦ, ἐλθοῦσα ὃ ἡ χάρις ὅλα ϗ δῶρα ἐνέθηκε τῷ Χριστῷ, λέγ· ἐκ τῦ ἐμοῦ λήψεται, ϗ ἀναγγελῶ ὑμῖν. πόθεν ὅτι ὃ, Ἀφ' ἑαυτῦ ὑ λα- Ioan 16. 13.
λήσει, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, γνωρίσει ὑμῖν; Εἴρηται πρὸ τούτυ, ὅτι ἄλλο ἐστὶ πνεῦμα ἅγιον, ϗ ἄλλο χάρισμα· ἄλλο βασιλεύς, ϗ ἄλλο ὃ δῶρον τῦ βασιλέως. ὅταν γὰρ πρὸς πο-
35 λεμὸν ὁ Σαοὺλ ἔσπευδε βαρβάρων ἔχων, ὥσπερ πόθεν ἄρξεται τῦ πολέμου. ἐὰν πρὸς τούτοις ἀρώλισεν, ἡ πόλεμον ἔτερον μαχόμενος· ἐὰν δὲ ληφθεὶς ἐν εἰς δύο μέρη, σχίζεται ἀπὸ τῆς δυνάμεως· ἐν μέσῳ ἐστὶν Ἀμαλὴκ τῷ ἀθετοῦντι τὸν Χριστοῦ τὴν δόξαν, ϗ τὸν Μακεδονιανὸν τὸν ὑβρίζοντα τὴν θείαν τῦ πνεύματος δόξαν. ἐμὲ ὡς ὁμολογημένον εἶπε ὃ τὸν ὑϊόν, ὡς πρὸς Μακεδονιανούς, ὁ Ἀρειανὸς εὐθέως μάχεται. πρὸ γὰρ τῦ
40 ἁγίου πνεύματος εἶπεν, ὅτι πρὸ πνεύματός μου λαλήσει.

Ἀλλ' ὅπῳ πρόκειται σήμερον πρὸ πνεύματος ἁγίου (πολλάκις γὰρ χρὴ τὴν δόξαν τῆς θεότητος τῦ Χριστοῦ πρὸ τῦ ἁγίου οἰκονομεῖσθαι· ϗ μϱτυρες τὸν Εἰρηναῖον ὑμᾶς, ὡς οὐκ ἐν σοφίσματα τέχνης, ἀλλ' ἀποδείξεις χρεφάς) ἐβουλόμην ὑ ϗ ἐγὼ καταβαλὼν ἐν τῷ ἁγίῳ λόγῳ (ἀεὶ γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν οὐκ ἀλλάμπουσαι ἔχῃ) ἀλλὰ ὀλίγ τὴν τῦ αἱρετικῦ

Πραξ. ι. λη. 2λφ' τοῦτο Πέτρος φησίν· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ, ὃν ἔχρισεν ὁ Θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ
Ιωαν. ιγ. ιδ. ιε. δυνάμει. ὥδε δὲ τὸν ἰοιῶ, πολλαχοῦ, ἔχωμεν. Ταῦτα γὰρ ὅλα πολλαχοῦ τοῦ, Ἐκ
τοῦ ἐμοῦ λήψεται. οὐ γὰρ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλα ἐξενέχθημεν, ἀλλ', ὡς ἔφθην εἰπών,
ταῖς ὕλαις εὐτρεπίζω, ἵνα σὺ τὴν ἕνωσιν ἁρμόσῃς. κατηξιώθη πνεύματος ἁγίου, ἐβαπτίσθη
Ιωαν. α. λβ. ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἡ λέγει Ἰωάννης· Εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ 5
καταβαῖνον, ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν. Εἶδες πῶς τούτῳ αἰθερίῳ λαμβάνει
πνεῦμα ἅγιον; σοβεῖς ἴσως ἀσεβῆς, ἵνα νομίσῃ ὅτι ἡ θεότης ἔλαβε πνεῦμα. λέγει Ἰωάννης
Ιωαν. α. κε. ὁ Βαπτιστὴς, Μέσος ὑμῶν ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, καὶ ἐγὼ οὐκ ἤδειν αὐτόν· ἀλλ' ὁ πέμψας
με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καταβαῖνον, 10
ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου. κατῆλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα
Ησ ξα. α. πληρωθῇ τὸ τοῦ Ἡσαΐου, Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ. ἐβαπτίσθη ἡ σὰρξ, καὶ εὐθὺς βαπτι-
σθεὶς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον. ἀνήχθη, ἡ
ὡς παιδαγωγὸν εἶχεν ἡ σὰρξ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἵνα τί ἦγεν; ἵνα ἡμῖν τύπον δῷ, ὅτι
ὥσπερ ἡ σὰρξ ἡ ἐμὴ οὐκ ἄγεται ὑπὸ ὁρμῆς, ἀλλ' ἅπτεται πνεύματι, ὅπερ καὶ ὑμᾶς ἐφείλετο. 15
Γαλ. ε. ιη. Ρωμ. η. ιδ. ἔνθα ἀγόμεθα
ἔχει τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος· Εἰ δὲ πνεύματι Θεοῦ ἄγεσθε, οὐκ ἐπ' ἐσχάτῳ· καὶ, Ὅσοι πνεύ-
ματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ νόμου. ἄγεται ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ, ἀγόμεθα καὶ ἡμεῖς.
ἀγόμεθα
ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡ πρώτη εἰς ἑαυτὴν ἀνάγκη δείκνυσι, ἵνα τύπον ἡμῖν καταλίπῃ. ἀνήχθη ὑπὸ
τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι, καὶ εἰκότως τοῦτο ἔπαθεν· οὐχ ἡ θεότης· ὕβρεις γὰρ ἐπὶ τῇ θεότητι
τοῦ Χριστοῦ, εἰκότα. Θεὸς γὰρ ὢν πῶς πάσχει ποτέ, ὢν ἀκατάληπτος, ἀλλ' ἀεὶ κρατεῖ. Εἰ νίκην δέ-
χεται, πρώτως οἵδε καὶ πάσχειν· ὁ γὰρ ἀεὶ κρατῶν, πρωτοκράτωρ, καὶ ὅτι φασὶ ζῆ- 20
ται ὑπὸ τῶν κρατουμένων, ὅτι κρείττων ὀφείλεται τῶν ἀρχομένων. Εἰ τοίνυν ἡ σὰρξ χ. ὁ
ἡ διαστολὴ, τὸ κυλιόμενον πλάσμα, ὁ ξένος ἄνθρωπος, ὁ ὑδρώδης, τὸ νέον βλάστημα, τὸ ἀπὸ
τῆς ξένης ὠδῖνος ἀνθῆσαν, οὗτος λαμβάνει πνεῦμα ἅγιον, ἔχεις σου μαρτυρίαν. ὅπου ἐπιδη-
μοῦσι πνεῦμα ἐξ ὑψους, ὅπου ἀνήγαγε αὐτὸν τὸ πνεῦμα εἰς τὸ ὀφειλόμενον τοῦ Διαβόλου.
ἡ τὸν Ἀδὰμ εἶχεν ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ πλανηθεῖσα, ἵνα νικήσῃ λοιπὸν, ὁ ἄνθρωπος ὁ ξένος ἐπορ- 25
χεῖτο δορυφορούμενος τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος. Διὰ τοῦτο, ὥσπερ εἶπον, ἀνήχθη ὑπὸ τοῦ
Ακτ. δ. ιδ. πνεύματος ἐν τῇ ἐρήμῳ πειρασθῆναι· ὅτως ὅπου ὡς νικητὴς ὑπέστρεφε, λέγει, Ἰησοῦς ὑ-
πέστρεφεν ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος ἀπὸ τῆς ἐρήμου. εἶχεν οὖν ἡ σὰρξ πνεῦμα ἅγιον,
α. Κορ. ιϛ. ιι. οὐ μέρος χαρισμάτων ὡς ἡμεῖς, Τῷ μὲν σοφίαν, τῷ δὲ γνῶσις, ἀλλὰ πάντα ἔχει τὰ
χαρίσματα. ἐπ' ἀληθείας ἀγωνιῶ καὶ πέμπω, μὴ τὸ ἀσθενὲς τῆς γλώττης ἀμ- 30
βλύνῃ τὸ μέγεθος τοῦ κηρυττομένου. τὸ τοίνυν σῶμα τὸ διαστολικὸν, καὶ ἡ σὰρξ ἡ ἁγία
λαβοῦσα τὸ ἅγιον πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, οὐκ ἔλαβεν ὡς ὁπὶ τῶν ἀποστόλων
καὶ τῶν προφητῶν μίαν χάριν ἢ δύο ἢ τρεῖς. πᾶν ἄνθρωπος γὰρ πάντα χωρῆσαι ἠδύνατο.
α. Κορ. ιϛ. κδ. διὸ λέγει Παῦλος· Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες χαρίσματα
ἔχουσιν ἰαμάτων; ἐφ' ἡμῖν γὰρ μείζονα τὰ δῶρα· ἐν δὲ τῇ σαρκὶ τοῦ Χριστοῦ ὅλα τὰ χα- 35 χ. μενὸ
ρίσματα, ὅλαι αἱ δωρεαὶ ἦσαν καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ὑσίας. ἡ προφητεία. ἐπλήρουτο πνεῦμα
ἁγίου καὶ πάσης χάριτος· Εἶχε χαρίσματα νόσους ἰᾶσθαι, δαίμονας ἐκβάλλειν, νεκροὺς ἐγεί-
ρειν, προφητεύειν, τὰ τῆς ἀληθείας ἐργάζεσθαι, πάντα ἠδύνατο, καὶ εἶχε τῶν χαρισμά-
των τὸ πλήρωμα. ἀφ' οὗ ἐπληρώθη ἡ σὰρξ ἡ διαστολικὴ πάντων τῶν χαρισμάτων, χρεία
καὶ νῦν πάντως ἡμᾶς λαμβάνειν ἐκ μέρους, ὡς ἀπὸ δεξαμενῆς, ἀπὸ τοῦ κυλιομένου σώματος, 40
χορηγεῖται καὶ ἀποστόλοις καὶ προφήταις ἐξ αὐτοῦ. Ἰωάννης ἐμαρτύρει, ὅτι ἐν αὐτῷ ὅλον τὸ
Κολασ. β. θ. πλήρωμα τῆς θεότητος· καὶ Παῦλος, Ἐν ᾧ κατῴκησε τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματι-
κῶς. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἐν ᾧ κατῴκησεν ἡ θεότης, ἀλλὰ, τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος,
τουτέστι, πᾶσα ἡ δωρεὰ τῆς θεότητος. ἵνα μή τις νομίσῃ, ὅπου τῷ Θεῷ λόγῳ κατῴ-

κησε,

ἀνόμαται τὰ τῶν χαρίτων ἐρμηνεύονται· ἐκαπήλευσαν τὴν ἀλήθειαν, ζωὴν ἔχοντα τὰ πράγματα, αἱρέσεις ἑαυτοῖς, ἐξώκειλαν τῆς ἀληθείας, ἐσκληρύνθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία, φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν. διὰ ἐπάγουσι· ἐπτόηνται, φησί, σὺν πνεύματος κινήσει, ἢ ἀπὸ γραφῶν διδάσκουσι, ἢ βέβαιον μάρτυρας ἔχουσι τὰς γραφάς, ἀπ' αὐτῶν τῶν γραφῶν κινούμενοι λέγομεν,

5 ἅπερ ὁ σωτὴρ περὶ τοῦ πνεύματος εἶπε τοῦ ἁγίου. τί οὖν λέγει; Ὅταν ἔλθῃ, φησὶν, ὁ Ioan. 16. 13.
παράκλητος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος ὑμᾶς ὁδηγήσει πρὸς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλήσει, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ, ταῦτα λαλήσει ὑμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. Εἶδες πῶς φησιν, ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ λαλεῖ, ἀλλ' ὃς ἂν αὐτὸν λαμβάνει; μὴ δύναται ἡ αὐθεντία διηρῆσθαι τοῦ πνεύματος; οὐκ ἔδειξέ,

10 φησιν, ἡ γραφὴ ἰσοτιμούμενον αὐτὸν τῇ οὐσίᾳ τοῦ ἁγίου, καὶ δημιουργούμενον πρὸς αὐτὸν καὶ ἄλλους χορηγοῦν; πρόσεσχε ἀκριβῶς. ὅταν τι τῶν λεγομένων ἀπορῇ σοι φαίνῃ, μὴ εὐθέως ὑπτιάσῃς τῇ λέξει, ἀλλ' ἀναμενεῖν τὸ τέλος τοῦ νοήματος. οὐκ εἶδες τὸν τοῦ σκηνοποιοῦ τὸν οἰκοδομοῦντα, πῶς πρῶτα συγκεχυμένα, ἄσηστος, λίθοι, ξύλα; καὶ τῇ μὲν σῇ ὄψει πάντα συγκέχυται, τῷ δὲ τεχνίτῃ πρῶτα ἥρμοσται, καὶ οἷδε καιρὸν, καθ' ὃν τοῦτο τὸ συγκεχυμένον ἁρ-

15 μόσει ἐκεῖνο, καὶ ἐκεῖνο τούτῳ· καὶ τὰ νῦν διεσκορπισμένα τὴν πρέπουσαν ἁρμονίαν λαμβάνοντα ἀποτελεῖ τὸ τῆς οἰκοδομῆς κάλλος. ὅταν τοίνυν ἴδῃς τὸν λέγοντα ἀπὸ τούτου εἰς τοῦτο, ἢ ἀπ' ἐκείνου εἰς ἄλλο μεταβαίνοντα, μὴ εὐθέως ὑλάκτει καὶ σκιρτᾷ. ὅταν δὲ ταῦτα ὑλάκτει, τότε δίκαιον τὴν ἁρμονίαν. μία φύσις γὰρ πνεύματος, μία δύναμις, μία ἀλήθεια, μία ζωή, μία σοφία. ἀφ' οὗ καὶ ὁ σωτὴρ κατηξίωσε τὸ πλάσμα λαβεῖν τὸ ἡμέτε-

20 ρον, πλησθῆναι πνεύματος ἁγίου, οὐχ ὡς κατώτερος ἁγίου πνεύματος, μὴ ὡς τῆς ἕξεως ἐφάλωσιν αὐθεντίαν τῷ πνεύματος τὴν ὑπεροίησιν, οὐχ ὅτι οὐκ ἠδύνατο ὁ Θεὸς λόγος ἁγιάσαι τὸ πλάσμα ὃ ἐδημιούργησεν. ἐὰν γὰρ εἰς τοῦτον χωρίσῃς καὶ λέγῃς, καὶ ὁ υἱὸς οὐκ ἔστιν. ἦρκει γὰρ ὁ πατὴρ ἁγιάσαι τὸ πλάσμα. μὴ γὰρ ὡς ἀνάγκην ὁ πατὴρ προσλαμβάνῃ τὸν υἱόν; μὴ γὰρ ὡς ἀνάγκην ὁ υἱὸς προσλαμβάνει τὸ πνεῦμα; ἀλλ' ὅπερ μία φύ-

25 σις ὄντα τὰ πρόσωπα ἐν πᾶσιν ἐνεργοῦσα, καὶ μὲν ὁ πατὴρ ἐργάζεται, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν φύσιν ἐκλαμβάνεται καὶ ὁ υἱός, καὶ εἰς πᾶσαι τὴν φύσιν· καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ εἰς πᾶσαν τὴν φύσιν διήκεται. ὅτι οὖν ὄντι ἡ φύσις καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, ἴσον ἔχει ὁμαλὴ, διαστηκὴς αὐθεντίας πλήρης, θαυμαστὴ, ὅτε σώζουσα, ὅτε ἀτιμάζουσα, ὅτε προκόπτουσα, ὅτε μειουμένη, οὐκ ἐλαττουμένη, ὅτε πρόσθηκας λαμβάνουσα· ὅταν δὲ διήκῃ ὁ Θεὸς λόγος τὴν

30 σάρκα τὴν ἐξ ἡμῶν, ποιεῖ αὐτὴν κατ' αἰθεντίαν τοῦτον, ὡς ἵνα τῶν προφητῶν, ἢ ὡς ἵνα τῶν ἀποστόλων, διχοῦθεν πνεῦμα ἄγιον. Εἶπον προσλαβών, οὐχ ὡς μὴ ἔχούσης τὴν θεότητος τοῦ ἰοῦ, ἀλλ' ἵνα σύμπλεως τῆς τελειάδος ἡ χωνεία τὸ τῷ πλάσματι τούτῳ ἁνυχθῇ. κατηξιώθη οὖν ἡ σὰρξ ἡ διαστηκὴ πνεύματος ἁγίου, καὶ λοιπὸν ἐβούλετο ὁ σωτὴρ ὃ πλάσμα, ὃ ἐδημιούργησεν, οἰκειοῦν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἵν', ὅπερ ἐν ποιῇ ὁ Χριστὸς τὴν σάρκα, ὑπο-

35 γεγράφηται τῷ ἁγίῳ πνεύματι τῷ οἰκειοῦν τὸ αὐτῷ, ὡς τὸ ἁγίῳ ἁγίῳ τῷ ἐνθέῳ πνεύματι. ἐνθεος γὰρ δι' ἡμᾶς, Θεὸς δι' ἑαυτόν· Θεὸς δι' ἑαυτὸν, ἐνθεος δι' ἡμᾶς ἐνθέῳ πνεύματι. δέδεικται δαιμόνια, καὶ πῶλησε τὴν ἀπόλεσιν τῶν δαιμονίων ὑπογεγράφθαι τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ λέγει· Εἰ δὲ ἐγὼ τῷ πνεύματι ἁγίῳ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια· καὶ οὐκ εἶπεν, Matth. 12. 28.
τῷ Θεῷ λόγῳ, ἀλλ' ὑπογεγράφθαι τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ὡς ἐνὸν ἅγιος πνεύματος ἁγίου

40 κατηξιωμένος. ἀκούσῃ ὅτι εἰσῆλθεν εἰς ὃ ἱερὸν, λαμβάνει προφήτην Ησαΐαν, καὶ καθαγιάσει· καθαγιάσει γὰρ τὰ σὰ ἐαυτοῦ γενεσμένα. Καὶ ἁπλοῦς, φησὶ, ὁ βιβλίον, Luc. 5. 8.
λέγει, πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ. Ταῦτα ἆρα τῷ Θεῷ λόγῳ ἁρμόζει; Θεὸς λέγει, πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ; οὐκ ἀναντίρρητόν ἐστι, ὅτι ὁ προσκοπτῶν τῷ ἀνθρώπῳ λέγει; πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, ὃ εὐηγγελίσατό με. Διὰ τοῦ πνεύματος, φησι, τοῦ ἁγίου ἐχρίσθη.

ἰωῆ πρὸς Θ πρᾶγμα ἁρμοζούσης. οὐ γὰρ ἰωῆ χαρᾶς διδακτικῆς, ἀλλ' ὑφωτικῆς τ πν̄ι
Εξ. δ. λα. β. ἄλλων. τ λέγ ὁ Θεός, Ἰδοὺ κέκληκα ἐξ ὀνόματος Ⓜ Βεσελεὴλ υἱὸν Οὐρὶ φυλῆς Ἰούδα, καὶ
ἐπλήρωσα αὐτὸν πνεύματος θείου, πνεύματος σοφίας Ϛ ἐπιστήμης τ αἰσθήσεως· σοφίας,
πρὸς Θ ὑπερβαλέσθαι τοὺς ἐργαζομένους τοίνυν ἐργάζεσθαι ἢ τόδε ποιῆσαι· ἐπιστήμης, ἵνα
ἁρμόσῃ· αἰσθήσεως, ἵνα νοήσῃ τὰ πρὸς τὸ Θεοῦ λεγόμενα ποίαν ἔχῃ δύναμιν. Ἀναλαβὼν
Ζαχ. ιϛ. ι. ἐπαγγέλλεται διδόναι χάριν φιλανθρωπίας, Ϛ λέγ· Ἐκχεῶ ὅτι Ⓜ οἶκον Δαυὶδ πνεῦμα
χάριτος τ οἰκτιρμοῦ, τουτέστι, δωρεὰν φιλανθρωπίας. πάλιν δωρεὰν ταῦτα χρίσματα ταπεινοφρο-
σύνης. πόθεν τοῦτο; Ⓟ τῆς παβόης σου τῇ καμίνῳ, ὅπου ὡς δίκαιοι τὸν φλόγα ἐπάτησαν,
ὡς ἂν ταπεινόφρονες ἀμάρτωλοι ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν. Διὰ τὸν ὑπερβάλλουσαν δικαιοσύνην
ἐπάτησαν τὸν φλόγα, Ϛ τὸν καμίνου δρόσον ἐποίησαν. Οὐκ ἐπήρησαν ἢ, οὐδὲ εἶπον· ὦ, 10
πῶς ἡ δικαιοσύνη μὸν ἡμᾶς; σκληναμὸν φύσει, ὑπερβάντες νόμον· ἀλλὰ πρόσωπον ὡς
Δαν. γ. κβ. δίκαιοι, Ϛ λαλοῦσιν ὡς ἁμάρτωλοί. σύσπουν γὰρ· ἐπάτουν τὸν φλόγα, Ϛ ἐγέρθουν ὡς
ἄγγελοι, ἢ ὄξωμολογοῦντο ὡς ἁμάρτωλοί· Ἡμάρτομὸν, ἠδικήσαμὸν, ἠνομήσαμὸν, πρόστα, ὅσα
ἐπήγαγες ἡμῖν, σὺ ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας· ὅτι ἐνομήσαμὸν ἀποστάντες ἀπὸ σοῦ, καὶ τῶν
ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσαμὸν, ἵνα σοὶ ἡμῖν γένηται. ἐπεὶ οὖν δίκαιοι ὄντες ἑαυτοὺς ἐταπείνουν, 15
ἔλαβον πνεῦμα ταπεινώσεως, χάρισμα ταπεινοφροσύνης. Διὰ τοῦτο ἰδόντες τὸν χάριν λέ-
Δαν. γ. νη. γουσι· ὅτι Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ὁ τῷ καιρῷ τούτῳ προφήτης, οὐδὲ προσφορά, οὐδὲ θυμίαμα,
οὐ τόπος τοῦ καρπῶσαι τ ἐλέους. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἔχομὸν πόλιν, οὐ ναὸν, οὐ θυσιαστήριον,
οὐ θυμίαμα, διὰ πρώτων ἡ ταπεινοφροσύνη ἡμῖν ἔρχεται. Διὰ τοῦτο λέγουσιν, ἀλλ' ὁ
Δαν. γ. λθ. ψυχὴ ζωοτεκνομένη, τ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείημὸν· ἄλλος, ὅταν πλήρης 20
ἢ τῆς χάριτος, λαβὼν ὁλόκληρον τὸ δῶρον, λέγει· πνεῦμα ἔλαβε πληρώσεως. πόθεν τοῦτο;
Ιερ. δ. ια. λέγει ὁ Ἱερεμίας· Ἡ ὁδὸς τῆς θυγατρὸς τ λαοῦ μου οὐκ εἰς ἄγνον, οὐδὲ εἰς καθαρὸν πνεῦ-
μα πληρώσεως. οὐκ ἔχουσι, φησι, πνεῦμα τὸ πληρωθῆναι αὐτούς. οὕτως ἔχει πνεῦμα
Πραξ. ιγ. θ. πληρώσεως οἱ ἀπόστολοι, καθὼς μέγα παῖα· τότε, φησὶν, ὁ Παῦλος πλησθεὶς πνεύματος ἁ-
γίου, ὅτε ἐλέγχει Ἐλύμαν Ⓜ μάγον. ὁρᾷς τὰ χαρίσματα; ἐπόμενα λάμβανε τούτοις τὰ ὀ- 25
νόματα τῆς ἀφράστου φύσεως· πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα Κυρίου, πνεῦ-
μα παῖδος, πνεῦμα υἱοῦ, πνεῦμα Χριστοῦ, πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τ Χριστὸν, πνεῦμα ζωῆς,
πνεῦμα ἀληθείας. λοιπὸν τὰ χαρίσματα· πνεῦμα δυνάμεως, πνεῦμα ἀγάπης, πνεῦμα
σωφρονισμοῦ, πνεῦμα ἐπαγγελίας, πνεῦμα πίστεως, πνεῦμα ἀποκαλύψεως, πνεῦμα προ-
φητείας. ὅταν λάβῃ τις χάρισμα τοῦ δικαίου, ἔλαβε πνεῦμα κρίσεως, ὡς λέγ Ἡσαΐας· 30
Ησ. δ. δ. Καὶ καθίσει αὐτὸν ὁ Κύριος πνεύματι κρίσεως τ θυμῷ καύσεως. τὸν πυρώπικὸν Ϛ
καθαρτικὸν δύναμιν καλῶ πνεῦμα κρίσεως τ πνεῦμα καύσεως. ὁ τ Δαυὶδ αἰτῶ πνεῦ-
μα εὐθὲς, τὸ εἰς εὐθύτητα φέρον τ πάλιν αἰτεῖ χάρισμα ἡγεμονεῦον τῶν παθῶν, τ ποιεῖν
τὸν ψυχὴν μὴ δουλεύειν τοῖς πάθεσιν. ὅπου γὰρ διεστράφη ἡ καρδία τοῦ Δαυὶδ, τ ἀπὸ σω-
φρονισμοῦ ἦλθεν εἰς καιρὸν παθῶν τ ἡδονῆς· τ ὅπου ὁ δικαίως ἐχρῆν αἱρεθῆναι Ⓜ αὖ- 35
Ψαλμ. ν. ιβ. θρα, τ δοῦλος ἐγένετο ἐπιθυμίας, τ εἰς μοιχείαν ἐτράπη, αἰτῶ πνεῦμα εὐθὲς, λέγων, Εγ-
κάτισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου, τ μὴ ἀπορρίψῃς με, φησὶν, ἀπὸ τοῦ προσώπου σου· ἀπόδος
μοι τὸν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, τ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με, τουτέστι, χαρίσματι
ἡγεμονεύοντι τῶν παθῶν τ κρατοῦντι τῶν ἡδονῶν.

Ταῦτα ἡμῖν εἴρηται περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος θεϊκῆς αὐθεντίας, Ϛ τῆς τ τὰ ἐ- 40
ργήματα τὰ Θεοῦ. οἱ δ αἱρετικοὶ ἀγνοήσαντες ὅτι, ὅταν λέγῃ, πνεῦμα ἀγιωσύνης ἢ ἐ-
παγγελίας, τῶν δωρεῶν μέμνηται, αὐτοὶ ὅτι τὸν φύσιν αἰτήσαντες λέγουσιν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔδωκε, τ
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐδωρήσατο. Εἰδὼς, φασὶν, ὅτι δῶρόν ὅστι Θεοῦ; διέγνων τὰ τῶν δωρεῶν,
τ εἰς τὸν φύσιν αἰτήσαντα, δέον νοῆσαι τίνα τὰ ὀνόματα τὰ τὸν φύσιν δηλοῦντα, ἢ τίνα τὰ

ὀνόματα τοῦ

μὴν. ὅπου δεῖ μαθεῖν τὰ βάθη, κάλεται πνεῦμα ἀποκαλύψεως· ὅπου δεῖ ἀγάπην ἔχειν, κάλεται πνεῦμα ἀγάπης· ὅπου δεῖ σοφῶς λαλῆσαι ⟨W⟩ διδάσκαλον, κάλεται πνεῦμα σοφίας· ὅπου δεῖ ποῆσαι ⟨W⟩ ἀκροατὴν ζωηρῶς, κάλεται πνεῦμα ζωήσεως. Ὁ πνεῦμα τῆς σοφίας δίδοται τοῖς διδάσκουσι, ὁ πνεῦμα τῆς ζωήσεως τοῖς ἀκροαταῖς. κηρύττω ἐγώ· ἀλλὰ σὺ ποῆσαι οἶδας, ἵ διδάξαι· ὁ λεγόμενόν ὅτι χάρισμα σοφίας λέγ ὁ διδάσκειν. βυλόμενος ⟨Ϝ⟩ ὁ Θεὸς δεῖξαι ὅτι ὥσπερ πέμπει τῶν διδάσκοντι λόγον σοφίας, ὅτω πέμπει ⟨Ϝ⟩ ὦ μανθάνουσι δῶρον ζωήσεως, ἵνα νοήσῃ τὰ τοῦ Θεοῦ, φησὶ· σοφίας χάριν ἔχ τόμα κηρύττων, ζωήσεως χάριν ἔχ καρδία μανθάνουσα. ἡ σοφία ὅπλον ὀνόμ τοῦ στόματος, ἡ ζωήσις ὅπλον τῆς καρδίας. λέγ τοῦτο ὁ Δαβίδ λέγ· Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ζωήσεως. ἄλλος οὐκ ἔλαβε διδασκαλίας χάριν, ἀλλ' ἔλαβε χάριν διδόναι γνώμην καὶ βουλὴν ἀγαθὴν καὶ ἁγιασμόν. εἰ ὅτι ὁ διδάσκων γνώμην οὐκ οἶδε δοῦναι. ὁ γὰ ἔλαβεν. οὐ πάντα γὰ λαμβάν τις, ἵνα μὴ ὡς φύσιν ἔ τὸν χάριν νομίσῃ. λαμβάν τις διδασκαλίας χάριν, καὶ ἵνα μὴ ἐπαίρηται, ἐὰν τοιαῦτα βουλὴν ἔ ἀποῦσι. καὶ ἄλλος διδάσκειν μὲν δυνάμενος, συμβουλεύει καλῶς· καὶ εὐεί ὁ δυνεύζων ἄλλοις, ἀλλ' οὐ δυνεύζων. πόθεν τοῦτο; νῦν ἀπόδειξιν ποιήσομαι, ὅτι ὁ λαβὼν χάριν διδασκαλίας, ὅταν εἰ γνώμης ἐπιτύχ. Μωϋσῆς ἔλαβε πνεῦμα σοφίας, νομοθεσίας, διδασκαλίας· ἐπέτρεψεν ἑαυτῷ δικάζειν πᾶσ ἡμέραν. ἐπῆρχεται Ἰωθὸρ ὁ πενθερὸς αὐτ συμβουλεύων αὐτῷ, καὶ λέγ· Οὐ δυνὴ ἐξέσῃ ιη. ιθ. ἄρχουσα τοσοῦτον λαὸν μόνος σὺ ὥστε δικάζειν· ἀλλὰ φθορᾷ καταφθαρήσῃ, ἐὰν τοῦτο ποιήσῃς. ἀλλὰ τί; Καθίσησον, φησὶ, δεκάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ ἑκατοντάρχους καὶ χιλιάρχους, ἵνα ὦσι ὑποβαίνοντα ⟨W⟩ δεκάρχοι μὲν ἑνὸς ἕνεκα ὅτι τ πεντηκοντάρχοι· ὦσι δ ὑποβαίνοντα ⟨W⟩ πεντηκοντάρχοι αἰτίαν ὅτι ⟨W⟩ ἑκατοντάρχοι, καὶ ὦσι ὑποβαίνοντα ⟨W⟩ ἑκατοντάρχοι μὲν ἕνεκα ὅτι ⟨W⟩ χιλίαρχοι, καὶ ὦσι ὑποβαίνοντα ⟨W⟩ χιλίαρχοι μὲν ἕνεκα σοῦ, ⟨Ϝ⟩ τὰ ὑποβαίνοντα σε ἀφαίσις τῷ Θεῷ. Εἰ μή, φησὶ, βαρὺ ῥῆμα, ἀφαίσεσιν ὅτι σέ· Εἰ δὲ τί σοι βαρύ, ἀφάσεις πρὸς ⟨W⟩ Θεόν. καὶ ὁ νομοθέτης σοφὸς ὤν, ἐδίξατο γνώμην ἰδιώτου. καὶ ἐβύλετο ἡ γνώμη νόμος, καὶ Εἰκὼν τῶν μαθητῶν, ὅθ ὁ Ἰωθὸρ ὁ πενθερὸς Μωϋσέως ἱερεὺς Μαδιὰμ τῶν Εἰδώλων, μὴ ὢν πω τὰ κατήχησε τὸν πλοῦτον, καὶ ἔμαθε τὸν ἀληθῆ, καὶ Εἰκὼν ἐγένετο τῆς τῶν ἐθνῶν ἐκκλησίας, ὅτι τὸν σοφίαν τοῦ κόσμου ὑποβαίνει ἡ τῶν ἐθνῶν ζωήσις, οὐκ ἐκ τῶν εἰ ἐθνική, ἀλλ' ἐκ ⟨Ϝ⟩ μετανοοῦσα. πότε γὰ ἐδίχθη ἡ γνώμη Ἰωθόρ; οὐκ ἐν ὅσῳ μὲν ἱερεύς, ἀλλὰ μὴ ὃ ὑπάρχειν ⟨W⟩ Θεόν. ὅτε γὰ εἶδε τοῦ Θεοῦ τὰ ἔργα, καὶ διηγήσατο αὐτῷ Μωϋσῆς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ θαύματα, λέγ· Νῦν ἔγνων (ἴδε μετανοεῖ) ὅτι μέγας Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν παντὸς πάντως θεοῦ θεούς. ἀφ' οὗ νῦν ἔγνω τὸν ἀληθῆ, ἔλαβε χάρισμα γνώμης ἀγαθῆς. ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἔλαβεν ὁ διδάσκων πνεῦμα σοφίας, ὁ διδασκόμενος πνεῦμα ζωήσεως, ἵνα σωθῇ. λέγ τοῦτο Ησαΐας τὸν σοφίαν ὑπογράφει τῷ λέγοντι, τὸν ζωέντι ⟨Ϝ⟩ ἀκούοντι, καὶ φησι. Σοφὸν ἐργάτην ἐποίησα, καὶ Ησ. γ. β. ζωητὸν ἀκροατήν. πνεῦμα βουλῆς δίδοται ⟨Ϝ⟩ γνωμοδοτοῦντι πνεῦμα ἰσχύος τῷ τὸν γνώμην διχόμενον. λαμβάνει χάριν ὁ γνωμοδότης, εἰ πρὸς ἃ χρησόν· λαμβάν χάριν ὁ τὸν γνώμην διχόμενος, ὑπὲρ τελέσαι τὸ συμφέρον. πνεῦμα φόβου Θεοῦ. ἕκαστον τούτων τῶν χαρισμάτων πρὸς τὸν προκείμενον χρείαν ἐδίδοτο. ἀμέλει ὅτε κατεσκευάζετο ἡ σκηνὴ ὅτι Μωϋσέως ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἡ χρεία ἦν ἁπλῆ δωρεᾶς διδασκαλικῆς, ἀλλὰ δωρεᾶς ἐργατικτονικῆς, πρὸς ὑφάναι τὸν βύσσον, τὸν ὑάκινθον, τὸ κόκκινον, τὸν πορφύραν. ἔδωκεν ὁ Θεὸς χάρισμα δωρεᾶς ἐργατεχνοποικῆς, ὑφανλουκῆς, ἱστουργικῆς, χρυσοχοϊκῆς, λιθουργικῆς, ραφιδοτικῆς. καὶ διὰ τί ταύτας ἔδωκεν; ὅτι τὸν σκηνὴν ἐποίει ὁ Θεὸς ὅτι τῆς γῆς· ἵν Εἰκὼν οὐρανοῦ καὶ γῆς ἡ σκηνή, εἰ ἐξ ὧν ἡμέρας ὁ Θεὸς ἐποίησε ⟨W⟩ οὐρανὸν καὶ τὸν γῆν. κατεσκευάζετο ἡ σκηνὴ τύποι ἔχουσα οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ χρεία δωρεᾶς τὸ ἁγίου πνεύματος

δωρεῖ, καλεῖται ἡ δωρεὰ πνεῦμα σοφίας. καὶ πανταχοῦ τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος, καλεῖται πνεῦμα. καὶ πρόσεχε ἀκριβῶς ἐν τύπῳ διασαφηνιζόντων ἡμῶν ἐκ μέρους τὰς θεωρίας. ἔλθωμεν οὖν ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις. ὅταν τις ἔχῃ χάρισμα ἀγάπης, λέγεται ὅτι πνεῦμα ἀγάπης ἔχει· ὅταν λάβῃ τις χάρισμα μαρτυρίου, λέγεται πνεῦμα δυνάμεως ἔχειν, τουτέστι, χάρισμα. ἐπειδήπερ τὸ δωρούμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐστι, καλεῖται καὶ τὸ δῶρον ὁμωνύμως τῷ χαρίσματι. (Ρωμ. η. ιε.) διὰ τοῦτο λέγει Παῦλος· Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα (β. Τιμ. α. ζ.) δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας. καὶ πάλιν· Οὐ γὰρ ἔδωκεν ὑμῖν πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ πνεῦμα δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. πνεῦμα δὲ λέγει (Εφεσ. α. ιγ.) ἐνταῦθα τὸ χάρισμα, ὡς ὅταν λέγῃ· Ὑμεῖς δὲ ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ. (β. Κορ. δ. ιγ.) ἐπαγγελίας πνεῦμα τί ἐστιν; ἄρα πάλιν; λέγει Παῦλος· Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας, τουτέστι, τὸ χάρισμα τοῦ πνεύματος. ἰδοὺ πνεῦμα πίστεως, πνεῦμα ἐπαγγελίας. ἐὰν ᾖ τις πρᾶος, ταπεινὸς τὴν καρδίαν, δωρεὰν ἔλαβε πραότητος. ἔστι δὲ Θεοῦ χάρισμα. καὶ τοῦτο λέγει (α. Κορ. ϛ. κα.) Παῦλος· Ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος, τουτέστιν, ἐν τῷ χαρίσματι τῆς δωρεᾶς τῆς πραότητος, σκοπῶν, φησι, σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἰδοὺ πνεῦμα πραότητος. ἄλλῳ (Ρωμ. α. α.) δίδοται ἁγιασμὸς ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ καλεῖται πνεῦμα ἁγιωσύνης, καθώς φησι· Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης. ἀντίστροφον αὐτὸ εἶπεν, ἡ δὲ ἔννοια τοῦτο ἔχει· Παῦλος γενόμενος ἀπόστολος κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης. πολλοὶ γὰρ ἐνόμισαν ἀκολουθοῦντες τῷ ῥήματι τῷ πρώτῳ, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης· οὐκ ἔστι δὲ οὕτως, ἀλλὰ Παῦλος ἀπόστολος χειροτονηθεὶς κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης. καὶ πότε ἐχειροτονήθη; ἐξ ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν ἄλλοι ἀπόστολοι πρὸ τοῦ πάθους, οὗτος δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, διὰ τοῦτο κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης. καὶ ἄλλο δὲ λέγω. ὅταν ἀρξώμεθα πρώτως τῇ ὥρᾳ τῆς μυσταγωγίας λέγειν, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δωρεὰν ἐλάβομεν πνεῦμα υἱοθεσίας, τουτέστι, τὸ χάρισμα τοῦ ἁγίου πνεύματος. πνεῦμα καλεῖται ζήλου, (α. Κορ. ιδ. ιβ.) ὥς φησιν ὁ Παῦλος· Ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, τουτέστι, ζῆλον ἔχετε εἰς τὰ (α. Κορ. ιβ. λα.) πνευματικὰ χαρίσματα. ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, τουτέστι, τῶν χαρισμάτων. Καὶ (α. Κορ. ιγ. α.) ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι· Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι· τουτέστι, πάντων χαρισμάτων μείζων ἡ ἀγάπη. ἀλλ' εἰς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. ἔρχεται Ἡσαΐας πάλιν. τὸ γὰρ αὐτὸ πνεῦμα διὰ πάντων λαλεῖ. ὥσπερ οὖν εἶπε Παῦλος πνεῦμα ζωῆς, πνεῦμα ἀγάπης, πνεῦμα δυνάμεως, πνεῦμα σωφρονισμοῦ, πνεῦμα ἐπαγγελίας, πνεῦμα πίστεως, πνεῦμα πραότητος, (Ησ. ια. α.) πνεῦμα υἱοθεσίας, οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἡσαΐας. Ἐξελεύσεται, φησίν, ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαὶ ῥάβδος, τουτέστιν, ἡ βασιλικὴ τοῦ σωτῆρος. ῥάβδον γὰρ καλεῖ βασιλικὸν σύνθημα, ὥς φη- (Ψαλ. μδ. ζ.) σιν ὁ Δαβίδ· Ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς ἀναβήσεται, καὶ ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ. ὧδε τὸ ὄνομα τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ πνεύματος, λοιπὸν τὰ χαρίσματα· πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ. εἰ δ' ἀναπτύξαντι γραφὴν ἢ σύ, ὁ πιστός, ἢ ἄλλος χριστιανός, ἐὰν ᾖ ἀπόκρυφον νόημα καὶ ἀσαφές, δῷ δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὥστε τὰ κεκρυμμένα τῶν νοημάτων ἀποκαλυφθῆναι, ἔλαβε πνεῦμα ἀποκαλύψεως, τουτέστι, χάρισμα * ἀποκαλύπτον τὰ βάθη. ὅθεν ὁ ἀπόστολος βουλόμενος τοὺς (Εφ. α. ιζ.) μαθητὰς τῆς εὐσεβείας νοεῖν τὰ τῶν γραφῶν, λέγει· Εὔχομαι τῷ Θεῷ, ἵνα δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. Εἶδες πνεῦμα ἀποκαλύψεως; ἀλλὰ πρὸς τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

γρ. ἐνόμισαν ἴσ. ἔνιοι

* ἀποκαλύψεως

λέγῃ, ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, πηγὴ τῦ πνεύματος ὁ πατήρ, ᾧ φ τῦτο καὶ ἐκ τῦ πα῀ρὸς ἐκπορεύε῀ται). λέγε῀ται τοίνυν (ἐπνευματολαμβάνω γὰρ) πνεῦμα Θεοῦ, ἢ πνεῦμα τὸ ἐκ Θεῦ, πνεῦμα πα῀ρὸς, ἢ πνεῦμα τὸ πα῀ρὸς, πνεῦμα Κυρίε. μάρτυρς Ησαίας ἐκ πρσώπυ τῦ Χριστῦ, Πνεῦμα Κυρίε ἐπ' ἐμὲ ὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με. ἢ Παῦλος, Ο δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὗ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίε, ἐκεῖ ἐλευθερία. εἰ ὅπου πνεῦμα Κυρίε, ἐκεῖ ἐλευθερία, ἀλλ' ᾽δοῦλον, εἰ οἷς ὑπεφόιτα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, λύσ῀ τ῀ δουλείας ζυγὸν, ἐ πρείζε῀ται τὸ τ῀ ἐλευθερίας πρόσωπον, πῶς αὐτὸ δοῦλον; πῶς πρείζε῀ται ὁ μὴ ἔχων; πῶς αὐτὸ δοῦλον, ὃ ἐλευθερῦ ὐκ ἄκουσας Παύλυ λέγοντος, Ο δὲ κύριος τὸ πνεύματός ἐστιν· ὗ δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ζωῆς ἐν Χριστῷ Ιησοῦ ἠλευθέρωσέ με; ἐλευθερῖ δὲ πνεῦμα τοὺς δούλους, ὃ μὴ ἔχον ἐν τῇ φύσει τ῀ ἐλευθερίαν; εἰ γὰρ ἔκπαλαι ἢ δεδούλωται, ὐκ ἐλευθερῖ. μὴ καταισφρόνει ὑμᾶς αἱρετικέ. ὗ λέγω αὐτὸ δοῦλον, ὐδὲ κτίσμα. ἢ μὴ τῦτο αἵρεσις. κινδυνεύουσι τῆς ἀρχαίς εἰσαγόντες, ἄκτιστον, κτιστὸν, ἢ ἄλλην, ἵν' ὐκ οἶδα πῶς καλέσω. πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα δὲ ἐκ τῦ Θεοῦ, πνεῦμα πα῀ρὸς, πνεῦμα ὃ πα῀ρὰ τῦ πα῀ρὸς ἐκπορεύε῀ται, πνεῦμα Κυρίου. πνεῦμα γοῦν λέγει ὁ ἀπόστολος. Οπ δέ ἐστι γοῦν, δῆλον ποιεῖ ἡ Θεὸς τὸ πνεῦμα ὗ γοῦν αὐτῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κράζον, ἀββᾶ ὁ πατήρ. ἰδοὺ αὐτὸ τὸ πνεῦμα τ῀ γοῦν. ἀμαχοῦ πάλιν πνεῦμα Χριστοῦ λέγει Παῦλος. Ὑμεῖς δὲ ὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα Χριστοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. πῶς καλῶ, πρόσχε τῇ πλοκῇ ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ, πῶς ὥσπερ σιρικὰ λίνα ἁγίῳ ἢ ζῶσαι ὐκ εἰσὶ πεπλάσθαι δυνάμει ἀσήκωλῳ ὁ Παῦλος; τ῀ φύσει σεσωσμένον τ῀ ἀδιαφθάρτου, ἢ ἐν ἁφθορεῖς οἰκοῦσι μίσῳ τινὶ δυνάμει ἐνδεδυκότος ὑμᾶς δέ, φησὶν, ὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι. ἰδοὺ πνεῦμα. Εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. ἴδε πνεῦμα Θεοῦ. Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ ὐκ ἔχει. ἢ μὴν ἐλέγχω. Εἴπερ, εἰ δέ τις πνεῦμα Θεοῦ ὐκ ἔχει, ἀλλ' Εἶπε, πνεῦμα Χριστοῦ. Εἶπε Θεοῦ πνεῦμα, ἢ ἐπήγαγε τὸ πνεῦμα τῦ Χριστοῦ. Εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ ὐκ ἔχει, οὗτος ὐκ ἔστιν αὐτῦ. ἀλλὰ τῦτο Εἶπεν, ἵνα δείξῃ ὅτι Εἰ πνεῦμα, ἢ Χριστὸς· ἢ ἴσον ὅτι Χριστὸν πρόφαιν, ἢ πνεῦμα πρόφαιν· ἢ ἴσον ὅτι Εἴπερ πνεῦμα Θεοῦ, ἢ πνεῦμα Χριστοῦ. ἔστι πίστεως πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα τὸ τῆς ἀληθείας, ὡς ἂν ὗν Εἴπεν πνεῦμα τῦ γοῦ. ὅθεν λέγει ὁ σωτὴρ, Ἐγὼ Εἰμὶ ἡ ἀλήθεια. λέγεται τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ἐστι τὸ πνεῦμα τῦ γοῦ, ὡς φησὶν ὁ Παῦλος· Ἐξαπίσταλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τῦ γοῦ αὐτῦ. ἔστι δὲ ἢ πνεῦμα τῦ γοῦ, ἐ πνεῦμα τῆς ἐναγίσαντος Ιησοῦ Χριστοῦ. ἐ ἄκουε αὐτῦ τῦ Παύλυ· Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τῦ ἐναγίσαντος Ιησοῦ Χριστοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν.

Ταῦτα μὲν ὀνόματα τῆς ἁγίας ἢ ἀγαθότητος δυνάμεως, τῦ ἁγίου ὄντι ἢ προσκυνητῦ πνεύματος. ἔστι δὲ ἢ ἄλλα ὀνόματα, οὐ τῇ φύσει προσόντα, ἀλλὰ τῇ ἐνεργείᾳ. βαθὺς ὁ λόγος, ἢ χρήζει ἀκρῆς προσοχῆς ἐ ἀσφαλῦς ἢ πιστῆς. λέγεται δὲ πάλιν τὸ πνεῦμα, ζωῆς πνεῦμα, ὅθεν ὁ σωτὴρ λέγει, Ἐγώ Εἰμὶ ἡ ἀλήθεια ἢ ἡ ζωή. λέγεται δὲ πνεῦμα ζωῆς, καθὼς ἢ ὁ Παῦλος λέγει· Ο γὰρ νόμος τῦ πνεύματος τῆς ζωῆς. Ζωῆς μὲν ὀνόματα αὐτῆς τῆς ἀϊδιότητος, αὐτῆς τῆς φύσεως. ἔστι δὲ ἄλλα ὀνόματα, ἃ ἡ προσγράφεται τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἀλλὰ τῇ δυνάμει ἢ τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῦ, οἷς αἱ δωρεαὶ αὐτῦ. λέγω δὲ ἢ προσδέησαν φωνὴν τινὸς ἴσως, ἐ ἐπάγω τινὰ μαρτυρίαν. ἐπιδιδῶ χρείσεται δὲ πνεῦμα ὃ ἅγιον βυχῆς τῆς ἁγίας ἢ ἐμοὶ ἢ ἑτέρῳ χρειζομένῳ ἁγιασμοῦ, ἢ λαβὼν δῶρον ὥστε ἅγιον ἔχειν ὃ σῶμα ἢ τινὰ ψυχήν, ἢ δωρεὰ ἢ δοθεῖσά μοι καλεῖται πνεῦμα ἁγιωσύνης, τυτέστι, χρῖσμα. ἐνὼ δὲ ᾧ ὃ πνεῦμα ὃ ἅγιον δωρεὰν τινὶ μὴ ἔχοντι σοφίαν, μὴ ἔχοντι γνῶσιν, ἀλλὰ δῶ αὐτῷ μόνῳ πίστιν, οἵοί εἰσι πολλοὶ χάρισμα ἔχοντες τῆς πίστεως γραφῆς, ὐκ εἰδότες γραφάς, ἢ ταῖς γραφαῖς πιστεύοντες, καλεῖται ἡ δωρεὰ ἐκείνη πνεῦμα πίστεως. ἐνὼ τινὰ λαβὸν δυνάμει ἐ δωρεὰν πρόφαιν τῦ ἁγίου πνεύματος πιστεύειν τῇ ἐπαγγελίᾳ τῆς διδομένων ἀγαθῶν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἔλαβε πνεῦμα ἐπαγγελίας. ἐάν τινὰ λάβῃ σοφίας δῶρον,

Ησ ξα α. C. Κορ γ. ιζ.

Ιω. λέγει ὑ μ. ὐ.

Ρωμ. η. C.

Γαλ. δ. ϛ.

Ρωμ. η θ.

Ιωαν. ιϛ. ϛ. Γαλ. δ. ϛ

Ρωμ. η. ιε.

Ρωμ. η C.

ὅστιν εὐσεβείας, ⸂καὶ⸃ κήρυγμα θεογνωσίας, καὶ φωστὴρ τῆς οἰκείου διδασκαλίας. ἀναγκαῖον δέ ἐστιν ⸂ὑπομνῆσαι⸃ τὴν τοῦ ἁγίου καὶ θεοσκινήτου πνεύματος ἔξηγήσει, καὶ σαφεστέρᾳ τὴν περὶ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου δυνάμεως εἰσφοράν. πάλιν, ἵνα τοῖς αὐτοῖς χρήσωμαι, οὐκ ἐξ ὧν λεγόμεθα, ἀλλ' ἐξ ὧν διδασκόμεθα, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον (ἐξ ὧν ⓐ θεῖοι διδάσκουσι λόγοι, μᾶλλον δὲ ἐξ ὧν αὐτὸ περὶ ἑαυτοῦ κηρύττει, καὶ διὰ τῶν προφητῶν φθέγγεται, καὶ διὰ τῶν ἀποστόλων τοῦ [αὐτοῦ] ἑαυτοῦ ἀκτῖνα φέρει) τὴν μὲν φύσιν ὅστιν ἀδιαίρετον (αὐτὸ δὲ οὐκ τῆς ἀδιαιρέτου καὶ ἀμερίστου φύσεως ⸂ἐξαιρεῖται⸃) ὄνομα δὲ αὐτῷ, πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα ἀληθείας, πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα Κυρίου, πνεῦμα τοῦ παρῤῥησίας, πνεῦμα τοῦ υἱοῦ, πνεῦμα Χριστοῦ. καὶ οὕτω καλεῖ αὐτὸ ἡ γραφή· μᾶλλον δὲ αὐτὸ ἑαυτὸ καὶ πνεῦμα Θεοῦ, καὶ πνεῦμα τοῦ οὐκ τοῦ Θεοῦ. ⸂καὶ⸃ ἵνα μήποτε ἀκούσαντες ἡμῶν πνεῦμα Θεοῦ, νομίσωμεν δὲ οἰκειότητα λέγεσθαι πνεῦμα Θεοῦ, εἰσάγει ἡ γραφὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ⸂προστίθησι⸃ τῷ Θεῷ τὸ οὐκ Θεοῦ. ἄλλο δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλο τὸ οὐκ Θεοῦ. Θεοῦ μὲν γὰρ ὄρανός καὶ γῆ, ὡς πρὸ αὐτῶν τὸ ποίημα· οὐκ Θεοῦ δὲ σάρξ λέγεται, ἃ μὴ ὁ οὐκ τῆς οὐσίας ὅστι. λέγεται πάλιν πνεῦμα ἅγιον. αὕτη γάρ ὅστιν ἡ κυρία καὶ ⸂προτέρα⸃ προσηγορία, ἡ ἐμφανικωτέραν ἔχουσα τὴν διάνοιαν, καὶ πρίσασα τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν φύσιν. πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. τίς αὐτὸ καλεῖ πνεῦμα Θεοῦ; ἄκουε τοῦ σωτῆρος· Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι Θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, πνεῦμα Θεοῦ. ἵνα πάλιν, ὡς ἔφθην εἰπὼν, μή τις ἀκούσας πνεῦμα Θεοῦ, νομίσῃ οἰκειότητα σημαίνεσθαι, καὶ μὴ φύσεως κοινωνίαν, ὁ Παῦλος λέγει· Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐδέξασθε τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ οὐκ Θεοῦ. πάλιν λέγεται πνεῦμα παρῤῥησίας, ὡς ὁ σωτὴρ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις λέγει· Μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε ⓐ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ παρῤῥησίας ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. ὥσπερ δὲ εἶπε πνεῦμα Θεοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἡ γραφὴ τὸ οὐκ Θεοῦ, οὕτω πάλιν εἴρηκε πνεῦμα παρῤῥησίας. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς τοῦτο κατ' οἰκείωσιν λέγεσθαι, ὁ σωτὴρ βεβαιοῖ· Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ παρῤῥησίας ἐκπορεύεται. ἐκεῖ οὐκ Θεοῦ, ὧδε παρὰ τοῦ παρῤῥησίας; ὅπερ ἐπήγαγεν ἑαυτῷ, Ἐγὼ παρὰ τοῦ παρῤῥησίας ἐξέλθω, τοῦτο καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὃ παρὰ τοῦ παρῤῥησίας ἐκπορεύεται. ἔστιν οὖν πνεῦμα καὶ οὐκ Θεοῦ, καὶ παρῤῥησίας πνεῦμα, ὃ παρὰ τοῦ παρῤῥησίας ἐκπορεύεται. τί ἐστιν, ἐκπορεύεται; οὐκ εἶπε, γινᾶται. ἃ γὰρ οὐ γέγραπται, τί δεῖ φέρειν. γὸς οὐ παρῤῥησίας γενητὸς, πνεῦμα οὐ παρῤῥησίας ἐκπορευόμενον. ζητῇς πῶς ἐμοῦ τοῦ διαφέρει πάντως, πῶς ἐγεννήθη οὗτος, πῶς ἐξεπορεύθη οὐκ οἶδα· τί γάρ; ὅλως ἐγεννήθη μαθὼν, καὶ ⓦ ὅπου κατέλαβες. ἆρα οὖν, ὅπου ῥυπόλυμον γὸν ἀκούεις, καὶ γενητὸν ⓦ ὅπου κατέλαβες; οὐράνια ἐστὶ πάντα σώματα, καὶ θυσίας λογικῷ τρεφόμενα. τίς ἡ δύναμις τοῦ ἐκπορεύεται); ἵνα τὸ τῆς γενητὸς ὄνομα πρόῃ ἡ γραφὴ, ἵνα μὴ γένν αὐτὸ καλέσῃς, λέγει πνεῦμα ἅγιον, ὃ παρὰ τοῦ παρῤῥησίας ἐκπορεύεται). Εἰσάγει αὐτὸ ἐκπορευόμενον, ὡς ὕδωρ ἀπὸ πηγῆς βρύον, καὶ τὸ εἰρημένον περὶ τοῦ παραδείσου, Ποταμὸς ἐκπορεύεται) ἐξ Εδὲμ. ἐκπορεύεται, καὶ πηγάζει. ὁ πατὴρ πηγὴ ὕδατος ζωντος λέγει) καὶ ⓦ προφήτῃ Ἱερεμίᾳ ⓦ λέγοντα· Ἐξέστη ὁ ὄρανός ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ὄπι πλῆθος ἦν, ὅτι δύο καὶ πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαός μου. ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζωντος. ὀρυξόμεθα πηγὴν ὕδατος ζωντος, ⓦ πατέρα ὁ θεῖος λόγος εἰσάγει. ἐκ τῆς πηγῆς τὸ ζῶν ὕδωρ τὸ ζῶν ἐκπορευόμενον. ὁ παρὰ τοῦ παρῤῥησίας ἐκπορεύεται. πῶς ἐκπορεύεται; τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πῶς; ὡς ἀπὸ πηγῆς ὕδωρ. πόθεν τοῦτο; ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὕδωρ καλεῖται. λέγει ὁ σωτὴρ, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζωντος· καὶ ἑρμηνεύων ὁ εὐαγγελιστὴς τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἐπάγει· Τοῦτο δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν ⓐ πιστεύοντες εἰς αὐτόν. οὐ τοίνυν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης σαφηνίζων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἶπε τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, ὁ δὲ πατὴρ λέγει,

χ. ὑπομνῆσαι

ἰσ. περὶ τοῦ Θεοῦ

χ. δώσωμεν

Ματθ. ιϛ. κη.

α Κορ. Ε. ιβ.

Ματθ. ι. ιθ.

Ιωαν. ιε. κϛ.

Ιωαν. ιε κϛ.

Ιερ. β. ιγ.

Ιωαν. ζ. λη.

γὰρ ταῦτα τείχοντα ἡμέρας ταῖς ὑπὲρ ταῦτα ἀναγαγόντας αὐτοῦ εἰς ὃ προέσθαι ὠφελήσουσι, καὶ τὸ θεάτρου καθημένου πάντος βοᾷ ὁ κήρυξ, μή τις τοῦτο κατηγορῇ· ὥστε αὖθις ἀποκλυσάμενοι τῆς δουλείας τὴν ἀποστάσιν, ὅτως εἰς τοῦ ἀγῶνας ἐμβῶμεν. Εἰ δὲ ὁ διάβολος δέκατον δούλους εἰς τοῦ ἀγῶνας τοῦ ἑαυτοῦ, πῶς σὺ πολλοὺς δούλους γενόμενος τῆς ἁμαρτίας εἰς τοῦ ἀγῶνας ἐμβῶναι τοῦ Χριστοῦ; ἐκεῖ μὲ ὁ κήρυξ λέγει, μή τις τοῦτο κατηγορῇ· ἐνταῦθα δὲ ὁ Χριστὸς οὐχ οὕτω λέγει· ἀλλὰ κἂν ἅπαντες αὐτοῦ κατηγορήσωσι τοῦ τοῦ βαπτίσματος, λέγει· ἐγὼ δέχομαι αὐτοί, καὶ ἀποκλυσάσομαι τῆς δουλείας, καὶ ποιήσας ἐλεύθερον εἰς τοῦ ἀγῶνας εἰσάξω. Εἶδες φιλανθρωπίαν ἀγαθότητος; οὐ ζητεῖ τὰ τοῦ πέρα, ἀλλὰ τὴν μὲν ταῦτα βύθιον ἅπαντα. ὅτι δοῦλος ἦς, μυρίους εἶχες κατηγορίας, τὰ ἁμαρτήματα, τοῦ δαίμονας ἄπαντας. οὐδείς με, φησιν, ἐκείνων ἐκίνησε κατ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐκόμισά σε δικαίζειν τῶν ἀγώνων τῶν ἐμῶν, ἀλλ' ἐδέξαμην εἰς τὰ παλαίσματα, οὐκ ἀπὸ τῆς ἀξίας τῆς σῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας. μηδὲ τοίνυν ἡμᾶς ἀγωνίζῃ, καὶ πρέπει δεῖν, καὶ πυκτεύειν, καὶ παγκρατιάζειν, μὴ ἀδόλως, μηδὲ ἁπλῶς, μηδὲ εἰκῇ. ἄκουσον τί ἐποίησεν ὁ Παῦλος. βλέπων ἀπὸ τῶν ναμάτων αἵματος, αὐτίκα ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἠγωνίζετο, ἐκήρυττεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ ζωπύρησεν τοῦ Ἰουδαίους ἀπὸ τοῦ προφήτου. ἀλλ' ἃ δύνασαι κηρύξαι σύ, οὐδὲ ἔχεις διδασκαλικοὺς λόγους; ἀκούω δίδαξον διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς πολιτείας, διὰ τῆς λαμπρότητος τῶν προσώπων. Λαμψάτω γάρ, φησι, τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ Ἰουδαίους διὰ τῆς φωνῆς; ποίησον αὐτοῦ συγχυθῆναι διὰ τῆς πολιτείας, ποίησον καὶ ἑλληνίσαι ζηρυκηθῆναι διὰ μετανοίας. ὅταν γὰρ ἴδωσι τοῦ τοῦτο αἰσθητῶς, τὸ ποιητοῦ, τὸ ἡμερωθέντα, τὸ διεφθαρμένον, ἀνθρώπων μεταβεβλημένον, καὶ μὴ τῆς μεταβολῆς τῆς τοῦ χρόνου, μεταβολὴν τοῦ τοῦ πολιτείαν ἐνδικνύμενον, οὐ συγχυθήσονται καὶ ἐροῦσιν, ὅταν ὅτι τὸ τυφλοῦ ἐθεράπευσε Ἰουδαῖοι ἔλεγόν ποτε; Οὗτός ἐστιν, οὐκ ἔστιν οὗτος, ἀλλὰ ὅμοιος. συγκεχυμένων γὰρ ταῦτα τὰ ῥήματα, ἀμφιβάλλων τοῦ τὸ γνώριμον, δίκα σιάζων τοῦς ἑαυτοῦς, τῷ οἰκείῳ μὴ πιστεύειν, μηδὲ τοῖς ἑαυτοῦ ὀφθαλμοῖς. ἀπόδυσαι σκῆνος τοῦ σωματικὴν πάρωσιν, ἀπόδυσαι σὺ τοῦ ψυχικὴν πάρωσιν· ἀνάβλεψον σκῆνος εἰς τοῦ ἥλιον τοῦτον, ἀνάβλεψον σὺ τοῦς τοῦ ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. ἐπίγνωσις τοῦ δι' αὐτοῦ· ἄξια τοίνυν τοῦ προέλθωμεν τῆς ἐπιγνώσεως· ἵνα δὲ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτύχωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ ἡ δόξα τῷ σὺν ἀρχῇ πατρὶ σὺν τοῦ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ προσκυνητῷ θείῳ πνεύματι, νῦν τε καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

ΧΡΗΣ ἡμῖν, ὦ φιλόχριστοι, ἡ τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ πνεύματος ὑπὲρ φύσεως αἴνεσις, οὐκ ἀνθρωπίναις ἐννοίαις ὑμνουμένη, ἀλλὰ τῇ "πατρικῇ δυνάμει μαρτυρουμένη. οὐ γὰρ, ἐξ ὧν λογιζόμεθα ἢ φθεγγόμεθα, ὁ τοῦ Θεοῦ ζωίζεται λόγος, ἀλλ' ἐξ ὧν φωνίζόμεθα, καὶ ἡ εὐσέβεια ζωίζεται καὶ ἡ ἀλήθεια κηρύττεται· μόνος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, μόνη ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος διδασκαλία ἡ "λαμπὰς ἐστὶν

" εἰκὼν ἐκ λαμπάδος ἐστὶ δυνάμεως, ἡ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας

ὅπ διὰ ⸂Χ⸃ Χριστὸν ἀποθανεῖν, οὐ μόνον ὑπὲρ Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγον, ὅτι συμφέρει ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. εἰδὼς δυνάμει Θεοῦ, ὡσὰν τινὰ γλῶτταν τὴν ἐμὴν αἰσχύνει καὶ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας λέγειν.

Ἵνα μὴ οὖν μηκύνω μᾶλλον καὶ ὑπερβαίνω τὴν ἡμῶν γραφῶν, ἔχουσιν ταῦτα εἰρῆται, ἐὰν μνημονεύητε. ἐβουλόμην ἔγωγε εἰπεῖν, καὶ τίς ὁ γράψας τὸ βιβλίον, καὶ πότε, καὶ τίνος εἵνεκεν ἔγραψεν. ἀλλὰ τέως ταῦτα κατέχωμεν· ἐκεῖνα δὲ εἰς τὴν ὕστερον, ἐὰν ὁ Θεὸς θέλῃ, ἀποδώσομεν. βούλομαι γὰρ λοιπὸν πρὸς τοὺς νεοφωτίστους ἀγαγεῖν τὸν λόγον. νεοφωτίστους δὲ λέγω, οὐχὶ τοὺς δύο ἢ τρεῖς, οὐδὲ τοὺς δέκα ἡμερῶν φωτισθέντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνιαυτῷ, καὶ τοὺς πλείονος χρόνου. ἢ γὰρ καὶ τούτους ὕστερον χρὴ καλεῖν. ἐπεὶ γὰρ πολλὴν ἀσυνοδίαν ὑπολαμβάνομεν τοῖς τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, ἕξεσι καὶ μὴ δέκα ἔτη τοὺς νεοφωτίστους, ἀπὸ τὴν νεότητα τὴν ἀπὸ τοῦ φωτίσματος ἐπονομάζοντες ἡμῖν ἀφαιρήσομεν. οὐδὲ γὰρ ὁ χρόνος ποιεῖ νεοφώτιστον, ἀλλ' ὁ βίος ὁ καθαρός. ἐνέχορεν γὰρ καὶ μὴ δύο ἡμέρας ἀπολέσαι τὸ ἀξίωμα τῆς πολιτείας ⸂μ⸃ μὴ πολιτεύσασθαι. καὶ τοῦτο παράδειγμα ὑμῖν ἐρῶ, πῶς νεοφώτιστος θᾶττον ἀπώλεσε μὴ δύο ἡμέρας καὶ τὴν χάριν τοῦ νεοφωτίστου, καὶ τὴν τιμήν. λέγω δὲ τὸ παράδειγμα, ἵνα ἰδόντες τὸ κέρδος, ἀσφαλίσησθε τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐξωτέρων ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν δεῖ διορθοῦσθαι χρὴ καὶ θεραπεύειν. Σίμων ὁ μάγος μετεβάλετο, φησὶ, βαπτισθεὶς πρὸς καρτερῶν καὶ τῆς Φιλίππου, θεωρῶν τὰ σημεῖα. ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας θᾶττον ἐπῆλθεν ὁπὸ τὴν ἑαυτοῦ κακίαν, καὶ δι' χρημάτων ἐβούλετο τὴν σωτηρίαν περιάσθαι. τοῦτον φησὶ πρὸς τὸν νεοφωτίστερον ὁ Πέτρος; Εἰς χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. διὸ δεήθητι τοῦ Κυρίου, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ κακία αὕτη. ὅπου οὖν εἰς τοῦτο ἀγῶνας, καὶ θᾶττον ὅπου εἰς τοσοῦτον ἀσύνεσιν. ὥσπερ οὖν ὅτι μὴ δύο ἡμέρας πέσῃ, καὶ ἀπολέσας τὴν πολιτείαν τοῦ νεοφωτίστου καὶ τὴν χάριν, ὕστερον καὶ μὴ δέκα ἔτη καὶ εἴκοσι καὶ μέχρι τῆς ἑκάστης ἡμέρας ὀφείλει λαμβάνειν τὸν καιρὸν τοῦ σημείου ὁμοῦ τε καὶ τὸ παράδειγμα. ἐὰν τοίνυν μάρτυς ἀπόστολος Παῦλος, οὐ γήρα δεδαλαμένος μείζονος. ὅπερ γὰρ ἡ νεότης αὕτη οὐκ ἀπὸ φύσεως, ἀλλ' ἐκ τάξεως πολιτείας ἡμῖν ἐσμὲν κάμοι, καὶ τὸ γηρᾶσαι καὶ μέχρι καὶ νέοις οὐ ἡμῖν ὀφείλομεν. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ σώματος καὶ ἀπόνοια ἡ ὑπερβολὴ δεδιδάσκει, καὶ ἀπόνοια ἡ πολιτεύματα ἔχει, "ἐὰν μὴ καταπέσῃ ἔνδον τὸ σῶμα, καὶ ποιῇ μένειν ἔνδον, καὶ μὴ καταπίνῃ τοὺς πόνους αὐτοῦ καὶ τοὺς ζωγράφους ἔργοις, πόθους καὶ ⸂τ⸃ τῆς φύσεως νόμου καὶ ὕπνος" αὐτῷ καλαλείψαται τὸ γῆρας. ὅτι δὲ τῆς ψυχῆς οὐχ ὕπνος· ἀλλ' ἐὰν μὴ καταπέσῃ αὐτοῦ, μηδὲ καταπίνῃ τοῖς πόνοις βιωτικοῖς καὶ κοσμικοῖς φροντίσι, μένει ἀπαθὴς ἀκραιφνῆ τὴν νεότητα διατηροῦσα. οὐχ ὁρᾶτε τούτους τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς; ἑξακισχίλια λοιπὸν ἡμῖν ἔτη φαίνεται, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἀμφισβητεῖ γήρᾳ. εἰ δὲ ἔνθα φύσις, ὕπνος ἔμπεσεν ἀκμαῖον τὸ φῶς· ἔνθα προαιρέσεις, καὶ πολλῷ μᾶλλον μένει τοιοῦτον, οἷ γε ἐκ ἀρχῆς ἐλάμπομεν; μᾶλλον δέ, ἐὰν ἐθέλωμεν, οὐ τοιοῦτον μόνον μένομεν, ἀλλὰ καὶ λαμπρότερον ἔτι, ὡς καὶ πρὸς αὐτὰς ἀμιλλᾶσθαι τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας. βούλει μαθεῖν πῶς ἕξεσι καὶ μὴ χρόνοι τοὺς νεοφωτίστους; ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος πρὸς ἀδελφοὺς πρὸ πολλοῦ τὸν χρόνον πεφωτισμένους· Ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες εἰς καύχημα ἐμοί. ἀπέδυσασθε τὸν παλαιὸν καὶ διερρωγότα ἱμάτιον, ἐνεδύσασθε τὸν μέσον τὸν πνευματικὸν, ἐλεύθεροι πάντες ἐγένεσθε· μηδεὶς λοιπὸν ὑπὸ τὸν δουλεύειν ἐπιμερίζεσθω τῷ πονηρῷ. πόλεμός ἐστι τὰ πράγματα καὶ ἀγών. οὐδεὶς ἀγωνίζεται δοῦλος, οὐδεὶς στρατεύεται οἰκέτης· ἀλλ' ἐὰν ἀλλοῦ δοῦλος ᾖ, μὴ πρωΐας ἐκβάλλεται τὸ τῶν στρατιωτῶν καταλύσων. οὐκ ὑπὸ τὸ στρατεύειν ὑπὸ τοῦτον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τὸν αὐτὸν τύπον κρατεῖ. μὴ γὰρ

Ἐφεσ. δ. κγ.

Θεσσ. β. ιε.

εἰας πάσας. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς πάντες εἰσέδυσαν, ἀλλὰ κατ' μακρὰν εἰσπεσοῦσαι αὐλαῖς, ἢ μᾶλλον ὑπὸ τῶν πατέρων, ἢ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας τῆς ἑαυτῶν, ζωηλότυπος εἶπεν πρὸς ἀλλήλους· ὅπερ ὥσπερ τότε ἠγνοοῦμεν, φασίν, ἔπειτα ὕστερον αὐλαῖς ἐδεξάμεθα καὶ ἐγνωρίσαμεν, ὅπερ συμβαίνει ἀγνοούμενον, οἷα μὲν θεὸν, καὶ γνωριζόμενον ὑφ' ἡμῶν· καὶ διὰ τοῦτο λανθάνει ἀμαλδύνομενος, καὶ μηδὲ θεραπεύόμενος. τί οὖν ἵνα ᾖμεν; ἔπεισαν βωμοὺς, καὶ ἔγραψαν ἀγνώστῳ θεῷ, τοῦτον λέγοντες ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν ὅτι Θεὸς ἔστιν ὃν οὐδέπω γνωσθεὶς ἡμῖν, κἀκεῖνον θεραπεύσωμεν. ὅθεν ἐπιζητῶ διευσεβείας. διὸ τοῦτο ὁ Παῦλος ἀγαθόμενος ἔφη, Κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς ὁρῶ. οὐ γὰρ Πραξ. ιζ κε.
τοὺς γνωσθέντας ὑμῖν δαίμονας θεραπεύειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐδέπω γνωσθέντας ὑμῖν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν τοῦτο ἐπέγραψαν, ἀγνώστῳ θεῷ· ὁ δὲ Παῦλος ἠρμήνευσεν. οἱ μὲν γὰρ τοῦτο οἶδεν ἄλλων ἕλεγεν, αὐτὸς δὲ αὖθις μετέστησεν ὅτι Ⓦ Χριστὸς, αἴτιος λοιπὸν ὁ τόπος, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ ἔσεσθαι τὸν τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτοῦ. Οὓς γὰρ ἀγνοοῦντας εὐσεβεῖτε ὑμεῖς, τούτους ἐγὼ καταγγέλλω, φησὶν. ἄγνωστος γὰρ θεὸς οὐδεὶς ἄλλος ἐστὶν, εἰ μὴ Χριστός. καὶ ὅρα ζωῆς πνευματικῆς. ἔμφυτον αὐτοῖς μὲν τοῦτο ἐγκαλεῖ, ὅτι ξενίζοντα εἰσφέρεις δόγματα εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, ὅτι καινοτομεῖς, ὃν θεὸν εἰσφέρεις, οὐκ ἴσμεν. βουλόμενος τοίνυν ἀπαλλαγῆναι τῆς ὑποψίας τῆς κατὰ τῶν καινοτομούντων, καὶ δεῖξαι ὅτι οὐ ξένοις κηρύττει θεοῖς, ἀπὸ τοιγαροῦν τῶν ἔργων ἐπιμησάμενος, ἐπήγαγε, καὶ εἶπεν· ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὑμεῖς μὲν τοιγαροῦν, φησὶν, ἔφασαν ὑμῖν ἡ θεραπεία ὃ ἐμὸν κήρυγμα. μὴ τοίνυν ἐγκαλεῖτε, ὅτι ξένοις εἰσφέρω θεούς. τοῦτον γὰρ καταγγέλλω, ὃν ὑμεῖς ἀγνοοῦντες θεραπεύετε, οὐκ ἀξίῳ μὲν αὐτοῦ ὄντα, θεραπεύετε δ' ὅμως. οὐ γὰρ τοιοῦτος βωμὸς ἵσταται τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ βωμὸς ἔμψυχος ἡ πνευματικὸς. ἀλλ' ἀπὸ τούτου ὑμᾶς καὶ τοὺς ἐκεῖνον ἀναγαγεῖν δυνάμει. οὕτω καὶ Ἰουδαῖοι ὃν παλαιὸν ἐθεράπευον· ἀλλ' ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς σωματικῆς θεραπείας, καὶ ἦλθον ὅτι τῷ πνευματικῷ Ⓤ πιστεύσαντες ἅπαντες.

Εἶδες σοφὸν Παῦλον; εἶδες πῶς αὐτοὺς ἐκράτησεν, οὐκ ἀπὸ εὐαγγελίων, οὐκ ἀπὸ προφητῶν, ἀλλ' ἀπὸ ἐπιγράμματος; μὴ τοίνυν ἐχέτω τοῦτο, ἀγαπητὲ, τὸν ἐπιγραφὸν τὸ θεῖον λεγόντων. αὖ δὲ πάλιν, καὶ ἐγχρήσεως ἧς, καὶ σὺ ἀλλοτρίοις εὐεισχέτοις τοῖς χρήμασι· διὸ ῥᾴθυμος καὶ ἀκατάπτωκος, ὁδὸν ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν ἕξεις σοί τι πλέον ὥσπερ γὰρ ὁ αὐδὼς κερδαίνει, πάντα χρήματα κερδαίνει· οὕτω καὶ ὁ μὴ εἰδὼς, κἂν θησαυρὸν εὕρῃ, κενὸς ἀπεισι. βούλεσθε, εἰπέ μοι καὶ ὑμεῖς τοιοῦτον ἐπιχείρημα, ὥσαν ἄλλος μὲν μᾶλλον ἑτέρας ἐφιλοσόφησε δόγματα, ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς πόθεν ἐκαυτὸν μετέθηκε τῷ εἰρηκέναι τὸ δυνάμει; οὐκοῦν προσέχετε ἀκριβῶς, ἵνα μάθητε ὅτι καλῶς ἠχμαλώτισε τὸ τόπον εἰς τὸν ἀναπαυόμενον τὸ Χριστοῦ· ἵνα μάθητε, ὅτι εἰ τὰ ἀλλότρια ἀχμαλωτίζειν δυνάμεθα, πολλῷ μᾶλλον τὰ τοῖς οἰκείοις ἐμπορευόμεθα καὶ κερδαίνουμεν. ὁ Καϊάφας ἀρχιερεὺς ὢν τῆς ὠμότητος ἐκείνου. καὶ γὰρ καὶ Ιωαν. ια. μδ.
τοῦτο τῆς Ἰουδαϊκῆς ἦλθεν πομπείας. κατήγαγον γὰρ ὁ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, ὠμὸν ποιήσαντες ἀρχιερέα. ἔμπροσθεν γὰρ οὐχ οὕτως ἦν, ἀλλὰ τῇ πολιτῇ μόνῃ κατέλυεν ἡ ἱερωσύνη τὸν ἀρχιερέως. τότε δὲ καὶ ζῶντος πρὸς ἐλύετο τὰ τιμῆς. ἀρχιερεὺς τοίνυν ὢν τῆς ὠμότητος ἐκείνου ὁ Καϊάφας, καθοπλίζει τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἔλεγεν· ὅτι σὴ τοῦτον ἀποθανεῖν, ἵνα καλεῖν μὴ τοῦτον ἔχωσι; βασιλικὴ ἡ ταχύτης. τοιοῦτον γὰρ ὁ φθόνος τὸν ἐνέργειαν, καὶ ταχέως ἀποδίδωσι τὰ μισθά. ὅτι δὲ τῶν αὐτῶν διδάσκων τῆς βουλῆς, ἔλεγε, Συμφέρει ἵνα εἷς ἀποθάνῃ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. τοῦτο δὲ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ, φησὶν, ἀλλ' ὅτι ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν,

ὅτι

ιδρ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βωμοῦ ⟨Ⓦ⟩ βωμὸν καθείλε. Παῦλος ὁ ἅγιος, ὁ πνεύματος χάριν ἔχων, οὐ παρέφραμε βωμοῦ ἐπιγραμμα· καὶ σὺ ἐπιγραφὴν γραφὴ παρατέχεις; ἐκεῖνοι οὐκ ἀφῆκεν ἅπερ ἔγραψαν Ἀθηναῖοι εἰδωλολάτραι, καὶ σὺ ἅπερ ἔγραψε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ νομίζεις εἶναι ἀναγκαῖα; καὶ ποίαν ἔχεις συγγνώμην; ἀλλὰ γὰρ ἴδωμεν πόσον τὸ κέρδος ἀπὸ τοῦ ἐπιγράμματος ἦν. ὅταν οὖν ἴδῃς ἐπιγραμμα βωμῷ ἐγκεχαραγμένον τοσαύτην παρέχον τὴν ἰσχύν, μάθησον ὅτι πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐπιγράμματα τῆς θείας γραφῆς τοῦτο ποιῆσαι δυνήσεται. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ὁ Παῦλος, εὗρε βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. τί οὖν ποιῆσαι; ἔλλειψιν πᾶσαν, ἀστοχίας πάντες. Τί οὖν ἐχρῆν ποιῆσαι; ἀπὸ θυσιαστηρίων ἁλῶναι; ἀλλὰ καταγνῶναι. ἀλλ' ἀπὸ τοσούτου φιλονικῶ, καὶ τῆς τοῦ νόμου γραμμάτων; ἀλλ' οὐκ ἐπίστευσεν. Τί οὖν ἐποίησεν; ὅτι Ⓦ βωμὸν εἶδεν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὅπλου τοῦ πολεμίου αὐτοῦ ἐκράτησατο. καὶ τοῦτο ἐστιν ὃ λέγει· Ἐμοὶ μὲν τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος. Εἶδε τὸν βωμὸν, εἶδε τὸ ἐπίγραμμα, ἀνέσχε τῷ πνεύματι. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, πάντοθεν ποιεῖ κερδαίνειν αὐτὸν καὶ ὑποδιχομένους αὐτόν. Τοιοῦτα ἡμῖν τὰ ὅπλα τὰ πνευματικά. Αἰχμαλωτίζοντες γάρ, φησι, πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. Εἶδε τοίνυν τὸν βωμὸν, καὶ οὐκ ἐδυσχέρανε· ἀλλὰ μετέστησε τὸν βωμὸν εἰς ἑαυτόν· μᾶλλον δὲ τὰ γράμματα ἀφεὶς, μετέθηκεν αὐτοῦ τὰ νοήματα. καὶ καθάπερ ἐν πολέμῳ στρατηγὸς ἰδὼν στρατιώτην ἐν τῇ παρατάξει τῶν πολεμίων γεγηθώς, εἶτα λαβόμενος ἀπὸ τῆς κόμης τοῦ στρατιώτου, εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν [ἑαυτὸν] μετέστησε, καὶ [συνεθάρσυνεν] αὐτὸν πολεμεῖν· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησε, καθάπερ ἐν παρατάξει πολεμίων τὸ ἐπίγραμμα εὑρὼν ἐν τῷ βωμῷ γεγραμμένον, εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν μετέστησεν, ἵνα μὴ Παύλῳ τοῖς Ἀθηναίοις πολεμῇ, ἀλλ' οὐ μὴ Ἀθηναίοις τὸν Παῦλον βάλλῃ. ξίφος γὰρ ἐστὶν τῶν Ἀθηναίων, μάχαιρα ἐστὶν τῶν πολεμίων τὸ ἐπίγραμμα ἐκεῖνο. ἀλλ' αὕτη ἡ μάχαιρα τῶν πολεμίων τὴν κεφαλὴν ἐξέτεμεν. οὐκ ἐστὶν οὕτω θαυμαστὸν, εἰ τοῖς οἰκείοις αὐτὸν ὅπλοις ἐκράτησαν· τοῦτο γὰρ καὶ λόγῳ συμβαίνει. Τὸ γὰρ κρατοῦν ἐστὶ τοῦ δόξαν, ὅταν τὰ τῶν πολεμίων ὅπλα, τοῦτα μηχανήματα τοῖς πολεμίοις παρασκευάσηται· ὅταν ὁ ξίφος, ὃ κατ' ἡμῶν βαστάζουσι, τοῦτο αὐτοῖς τὴν χειρίαν ἐπαγάγῃ πληγήν. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις. οὕτω καὶ ὁ Δαυὶδ ἐποίησέ ποτε. ἐξέλαβε γυμνὸς τὸν ὅπλον, ἵνα φανῇ γυμνὴ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις. μηδὲν γὰρ, φησι, δύνασθαι ἐκεῖνον ἔτω, ὅταν Θεὸς ᾖ ὁ ἡμῶν πολεμῶν. ἐξέλαβε τοίνυν γυμνὸς τὸν ὅπλον, καὶ κατέτρωσε τὸν πύργον ἐκεῖνον. Εἶτα ὅπλα οὐκ εἶχε, δρόμῳ ὥρμησε τὴν μάχαιραν τοῦ Γολιὰθ, καὶ οὕτω τὴν κεφαλὴν ἐξέτεμε τὴν τοῦ βαρβάρου· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησεν· ὅτι τὸ ἐπιγράμματος τοῦτο. καὶ ἵνα σαφέστερος γένωμαι ὁ τοῦ νικᾶν τρόπος, καὶ τὴν δύναμιν ὑμῖν τοῦ ἐπιγράμματος ἐρῶ. εὗρε τοίνυν ὁ Παῦλος ἐν Ἀθήναις βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. Τίς γὰρ ἐστὶν ὁ ἀγνοούμενος, ἀλλ' ἢ ὁ Χριστός; Εἶδεν πῶς ἐξεκαλάπισε τὸ ἐπίγραμμα, οὐκ ὅτι κακὸν τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὅτι σωτηρία αὐτῶν ἐστὶ καὶ σοφία; Τί οὖν; Ⓐ Ἀθηναῖοι δὲ Ⓦ Χριστὸν ἔγραψαν τοῦτο, φησιν; Εἰ δὲ Ⓦ Χριστὸν ἔγραψαν Ⓐ Ἀθηναῖοι, οὐκ ἐστὶν οὕτω θαυμαστόν· ἀλλὰ τοῦτ' ἔστι τὸ θαυμαστόν, ὅτι ἐκεῖνοι μὴ ἄλλως ἔγραψαν, ἐξ ὧν ἴσχυσαν ἄλλως αὐτὸ μεταβαλεῖν. καθάπερ ἀνάγκην εἶπεν τινος ἔνεκεν Ⓐ Ἀθηναῖοι ἔγραψαν ἀγνώστῳ θεῷ. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἔγραψαν; πολλοὺς εἶχον θεοὺς ἐκεῖνοι, μᾶλλον δὲ πολλοὺς δαίμονας. πάντες γὰρ οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια. Εἶχον δὲ ὀπτασίους, καὶ ξένους. ὁρᾶτε ὅσος ὁ κατάγελως. Εἰ γὰρ Θεός ἐστιν, οὐκ ἔστι ξένος. τῆς γὰρ οἰκουμένης ἁπάσης δεσπότης ἐστί. τούτων τοίνυν οὐ μόνον καθ' ἕκαστον ἔθνος εἶχον δώδεκα μόνοι, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν πλησίον ἐθνῶν, οἷς ἀπὸ Σκυθῶν, ἀπὸ Θρᾳκῶν, ἀπὸ Αἰγυπτίων. καὶ εἰ τῆς ἔξωθεν παιδεύσεως ἦν ἔμπειρος, καὶ ταύτας ἂν ὑμῖν ἀνέγνων τὰς ἱστορίας

a. Κορ. ιβ. c. Κορ. ι. ε. ις. αὐτὸν ις. παιδεύσεως

μασι φίλων, ἢ ἐχθύσια φιλήματα ἐχθρῶν, δέξονται μὴ πολλῆς ἀδοκήτου τινὸς κατηγορίας. οὐ γὰρ τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τὰ λεγόμενα προσέξουσι. οὕτω θεραπεύειν τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ὑμετέρους. ἡμᾶς τῆς σωτηρίας ἀπεστέρησαν τῶν πρώτων ὑμῶν, ὑμᾶς τῆς τῶν ἀπολαυφθέντων. δὸς δὴν ἀμέλει αὐτοῖς συγγνώμην ἐκείνων· συγγνώμην αὐτοῖς δὶ ὑμᾶς, καὶ τὴν ὑμετέρας διδασκαλίας. γένοιτο πρὸς ἡμᾶς ἡμέρα τοὺς ἐκείνους ἡ ὑμετέρα ἀγάπη· ποιήσατε τοὺς ἡμετέρους λόγους δι' ὑμετέρας γλώττης διαβαίνειν πρὸς τὰ ἐκείνων ἀκροατήν.

Τάχα αὐτάρκως εἴρηται ἔνεκα τῶν ἀπολειφθέντων τὰ εἰρημένα, καὶ οὐδὲν δεῖ πλέον προσθεῖναι. εἰλικρινῆ μὲν γὰρ πλοῦτον εἰπεῖν, ἀλλ' ἵνα μὴ καὶ ἡμεῖς ἅπαντα εἰς τοῦτον καταδαπανήσωμεν καταγέλαστοι, ὑμᾶς δὲ μηδὲν ὠφελήσωμεν ἀδαήμονας αὐτοὺς, φέρε καὶ ὑμῖν ἀδαθῶμεν ξένον ὄψον καὶ χαρᾶν, λέγω οὐ κατὰ τὴν πνευματικὴν τράπεζαν, ἀλλὰ ξένον κατὰ τὴν ὑμετέραν ἀκρόασιν. διελέσθαι ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ῥήσεως ἐν τῷ ἐμπροσθεν ἡμέρᾳ, καὶ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ, ὅτι καὶ ἡ Ἰουδὰ διελεγόμεθα· διελέσθαι ὑμῖν καὶ ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ. σύμεσον βουλόμεθα ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν ἀποστόλων εἰπεῖν. δέχε δὲ τὸ εἰπὸν ὄψον ξένον καὶ ξένον μοι, ὅτι τῆς ἀκηδίας ὄντι τῶν ξένων γραφῶν, ξένον καὶ δόξει τάχα ἀκήδης ὑμῖν καὶ ἀκοὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀκρόασιν. πολλοῖς μὲν οὖν ὁ βιβλίον τοῦτο οὐδὲ γνώριμόν ἐστι, πολλοῖς δὲ δοκεῖ σαφὲς εἶναι πάλιν πρεσβυτέροις· καὶ γὰρ τοῖς μὲν ἀγνῶσις, τοῖς δὲ καὶ ἄγνοια ῥᾳθυμίας ἐστὶ λύσις. ἵν' οὖν καὶ οἱ ἀγνοοῦντες μάθωσι, καὶ οἱ νομίζοντες σαφῶς εἰδέναι, ὅτι πολὺ βάθος νοημάτων ἔχει, ἀναγκαῖον ἀμφοτέρους διορθώσασθαι τὴν ῥᾳθυμίαν τὴν μέσην. εἰ δὲ πρότερόν μαθεῖν, τίς ὁ βιβλίον ἔγραψεν. αὕτη γὰρ ἀρίστης ὁδοῦ ἀκολουθία, πρότερον γράψαντα ἰδεῖν, εἰ αὐθέντης ὄντι, ἢ ὁ Θεός. καὶ μὲν δὴ αὐθέντης ἐστὶν, θαρρήσωμεν. Μὴ καλέσητε γάρ, φησὶ, διδάσκαλον ὑμῶν τὸν γῆς. εἷς γὰρ ὑμῶν ὁ διδάσκαλος ὁ ἐπουράνιος. καὶ γὰρ πιστὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ γραφέως τούτου, μηδὲν παρὰ ἀνθρώπων μεμαθηκέναι, ἀλλὰ παρὰ Θεοῦ διὰ πνεύματος. δεῖ τοίνυν ἐξετάσαι, τίς ὁ γράψας, καὶ πότε ἔγραψε, καὶ πρὸς τίνων, καὶ τίνος ἕνεκεν τῇ ἑορτῇ ταύτῃ νενομοθέτηται ἀναγινώσκεσθαι. ταχὺ γὰρ οὐκ ἀκούετε, διαφθαρέντος τοῦ ἔτους οὐκ ἀναγινωσκομένου τοῦ βιβλίου. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο χρήσιμον. καὶ μὴ τοῦτο ζητήσαι χρή, τίνος ἕνεκεν ταύτῃ ἔκειται τῇ ὑπογραφῇ, Περίξεις ἀποστόλων. οὐδὲ γὰρ ταῖς ὑπογραφαῖς ἁπλῶς παρεῖναι χρή, οὐδὲ διὰτοῦτο εἰς τὸν ἀρχαῖον ἐμβαλεῖν τῆς συγγραφῆς· ἀλλὰ πρότερον ὁρᾶν τὸν προσηκοντα τοῦ βιβλίου. καθάπερ γὰρ ἡ κεφαλὴ γνωριμώτερον ποιεῖ τὸ λοιπὸν σῶμα, καὶ ἡ ὄψις δῆλον ὑπάρχειν ὅτι τοῦ μετώπου καταφανέστερον ἡμῖν ποιεῖ τὸ λοιπὸν τῆς ὑπογραφῆς. οὐχ ὁρᾶτε δὲ ὅτι τῶν εἰκόνων τοῦτο τῶν βασιλικῶν, ὅτι αὐτῶν κεῖται ἡ εἰκὼν, καὶ τὸν βασιλέα ἔχει ἐγκεχαραγμένον, κἄπειτα ἡ σὺν τῇ χλαμύδι ὑπογραφὴ τοῦ βασιλέως ἁπλοῦν, ἡ πίλος, τὰ καταρτώματα; οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῶν γραφῶν ὄντι ἴδῃς. γέγραπται μὲν ἡ εἰκὼν ἡ βασιλικὴ αὐτῶν· κἄπειτα ἡ ὑπογέγραπται ἡ πίλος, τὰ ἅρπαγα, τὰ καταρτώματα πολλά. οὕτω καὶ, ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν, δεξώμεθα, ποιοῦμεν· οὐκ ἀθρόως διαλύομεν τὸν δεσμὸν, οὐδὲ ἀθρόως τὰ ἐγκείμενα εἰσδῦναι ἀναγινώσκομεν· ἀλλὰ πρότερον τὸν ἔξωθεν ὑπογραφὸν ἐπαγόμεθα, καὶ ὃς ἐκεῖνος μανθάνομεν καὶ τὸν πέμψαντα, καὶ τὸν ὀφείλοντα ἐπιδείξασθαι. καὶ πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τὸ μὴ τοῖς βιωτικοῖς τοσαύτῃ χρῆσθαι σπουδῇ, καὶ μὴ θορυβεῖσθαι, μηδὲ ταράττεσθαι, ἀλλ' ἔχειν τάξιν ἔνεστι ὑπείναι· τὸ τοῦτο ἢ ἀσάλλειν, καὶ ἀθρόως ὑπιπτεῖν τῇ ἀρχῇ; βούλει μαθεῖν ὅσον τῆς ὑπογραφῆς ἡ ἰσχύς; ὅσον δυνάμεις; ὅσος ἀπόκειται θησαυρὸς ἐν τοῖς ἀρχαῖς τῶν γραφῶν; ἀκούσατε, ἵνα μὴ καταφρονῆτε τῆς ὑπογραφῆς τῶν θείων βιβλίων. Εἰσῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Παῦλος ποτὲ (τὸ αὐτὸ δὲ βιβλίον γέγραπται καὶ ἡ ἱστορία αὕτη) ὥρει τὴν πόλιν, οὐχὶ βιβλίον θεῖον, ἀλλὰ βωμοὺς εἰδώλων· ὥρει ὑπογραφὴν οὕτως ἔχουσαν, Ἀγνώστῳ Θεῷ· καὶ οὐ παρέδρα- Περίξ. κ. ιζ'.

λαμβανόμενοι) ὅτω" τοίνυν ὁ τῶν πλουτούντων κατηγορῶ, οὐδὲ τὰ χρήματα ἀφαιροῦμαι, ἀλλὰ τὴν τῶν χρημάτων χρῆσιν, καὶ εἰς ἀσωτίαν διαπεμπομένων. ἀφ' οὗ τοῦτο χρήματα λέγεται, ἵνα ἡμεῖς αὐτοῖς χρησώμεθα, καὶ μὴ ἐκεῖνα" ἡμᾶς. τί οὖν Ⓦ δοῦλον ἐχθὲς διαστείλω; ἀντίστρεψας τὴν τάξιν. ἀλλ' ἐβουλόμην μαθεῖν, τί νῦν πιθῶσιν Ⓐ τὴν ζωὴν ἐγκαταλείψαντες, καὶ εἰς τί ποσὶν εἰσίν. ἀλλὰ ἡ κυβεῖαι, ἢ πόρνης σχήματα ἀναπεπλασμένα βιωτικά; ἆρ' ἐκεῖνα ἐμπεπλησμένα. εἰ τοῦτα εἰ πρᾶξαν, εἰ γαλήνη ἦσαν καὶ εἰ λιμήν. οὐκ οἰκετικὸς εἰσελθὼν ἐπάραξεν, οὐκ ὀπίζηπος ἐθορύβει, οὐκ οἰκέτης ὑβρισμένος βιωτικῶν ἐνόχλει, οὐκ ἄλλος τις πρόφασιν ἀλλὰ ἡσυχία διέφθειρε ἀπήλαυσεν ἡδίων ἀκροάσεων. ἀλλὰ νῦν κύματα εἰσταῦθα, ἀλλὰ ταραχή· ἀλλὰ βλασφημία, καὶ βλάβαι, καὶ ὁμιλία πνευματική, καὶ μετάστασις εἰς Ⓦ ἀέρα. καὶ εἰσπίπτει ἡδὺ Ⓦ ἄρρα βῶνα τῆς βασιλείας τῶν ἀέρα ἀνθρώπων. τίνος ἕνεκεν τὴν πλησίαν ταύτην ἀφεὶς, εἰς ἑτέραν φορτικωτέραν ἑαυτὸν μετήγαγες; καὶ Ⓦ λιμένα καταλιπών, ταραχλὴν ἀπεκλύδωνα ἐκτήσω γαλήνης; ὃ μὴ πλουτεῖσθαι πένητας εἶναι τοῦτο πρόδηλόν ἐστιν, ἀλλὰ μὴ, ἀλλὰ οὐδὲ ὅτω δεινόν, ὡς ὃ μὴ πλουτεῖσθαι πλησίον. τίνος ἕνεκεν; ὅτι Ⓐ μὲ πένητες ἔχουσι τὴν ἀναγκαίαν ἀσχολίαν, τὴν φορτίδα τῆς καθημερινῆς ἐργασίας, ἀπὸ τῶν χειρῶν πεπόνθοι Ⓦ βίοι. παιδοτροφίας ἐπιμελοῦνται, γυναικὸς προσέχουσι. καὶ μὴ κάμωσι, τὰ τῆς ζωῆς αὐτοῖς οἰκήσει). " ταῦτα ἀκί ἀπολογίαν ἔχουσιν ζωντῆς, ἀλλὰ δείκνυς πῶς μείζονος κατηγορείας Ⓐ πλουτοῦντές εἰσιν ἄξιοι. ὅσοι πλείονος ἀπολαύουσιν ἀδείας, τοσοῦτον καὶ κατακρίσεως, ὅτι οὐδενὶ τούτων κατέχονται). ἀκί ὁρᾷς τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς δεομένους, τοὺς ἀντιπίπτοντας τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τοὺς σκληροτραχήλους; τούτων Ⓐ μὴ πλουτούντων πολύτων χείρους εἰσίν. ἐκείνοις ἐαὶ εἴπωσιν Ⓐ ἱερεῖς ἑπτὰ ἡμέρας ἀργήσαι, καὶ δέκα, καὶ εἴκοσι, καὶ τεσσαράκοντα, οὐκ ἀντιλέγουσι. καὶ τοι τί τῆς ἀργίας ἐκείνης χαλεπώτερον; ἐαὶ θύρας ἀποκλείουσι, καὶ ὅτι πῦρ καίουσιν, ἀκί ὕδωρ φέρουσιν, οὐκ ἄλλο τι πρὸς τὸ χρείαν τὴν τοιαύτην μεταχειρίζωνται ἐφίενται· ἀλλ' ἔστιν ἄλυσις αὐτοῖς ἡ ἀργία, καὶ οὐδὲ ὅτως ἀντιλέγουσιν. ἐγὼ γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον λέγω, ὅτι ἑπτὰ ἡμέρας ἀργῆσαι, οὐδὲ δέκα ἡμέρας· ἀλλὰ δύο μοι δεῖξαι ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ ἐαὶ λοιπὰς αὐτὸς ἔχε· καὶ οὐδὲ τοῦτό μοι δὸς μέσην εἰσφέρε. μᾶλλον γὰρ μὴ ἐμοὶ δεῖξον ἐαὶ δύο ὥρας, ἀλλ' ἑαυτῷ· ἵνα σχολὴν τινα βίου δέξῃ πατέρων, ἵνα βίλογίαν πεπληρωμένος ἀναχωρήσῃς, ἵνα πρωτοχθὲς ἀσφαλὴς ἀπέλθῃς, ἵνα τὰ ὅπλα λαῶν τὰ πνευματικὰ ἀκαταγώνιστος γένῃ ἐκ ἀχείρωτος τῷ διαβόλῳ. τί γὰρ οὐ τοῦτο, εἰπέ μοι, τῆς σῆς ἐαὶ διαγωγῆς; εἰ γὰρ δεινὸν ἐστι τὰ ἐαὶ ἐκεῖ, τί σημεῖον τοῦτο; τί ἀσφαλέστερον, ὅπου ἀδελφοὶ πολλοί, ὅπου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπου Ἰησοῦς μέσος, καὶ ὁ τούτου πατήρ; ποῖόν ἐστιν ἕτερον ζητῆς ἐαὶ διαγωγὴν τοιαύτην; ποῖον ἕτερον βουλευτήριον; ποίαν ἐαὶ οἰκοδομὴν; τοσαῦτα ἀγαθὰ ἐν τῇ τραπέζῃ, ἐν τῇ ἀκροάσει, ἐν ταῖς βίλογίαις, ἐν ταῖς βίαις, ἐν ταῖς ἐαὶ συνουσίαις· καὶ σὺ πρὸς ἕτερα βλέπεις ἀφατειδᾶ; καὶ ποῖον ἔχεις συνεγώμενον; ταῦτα οὐχ ἵνα ὑμᾶς ἀκούσητε, εἴπωμεν (οὐ γὰρ χρείαν ἔχετε τῶν φαρμάκων τούτων ὑμεῖς. Ⓐ ἀφ' ὧν ἔργων ὑπεδείξαμεθα τὴν ὑγίειαν, τὴν ἰσχὺν ἀκοῦσαι, Ⓐ ἀφ' ὧν τῆς ἀσωδοῦς Ⓦ πόθοι ἀπλώσαιτε) ἀλλ' εἴπωμεν ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα ἀκούσωσιν Ⓐ μὴ πρόσφατες δι' ὑμῶν. μὴ εἴπητε, ὅτι" κατηγόρησε τῶν μὲν πλουσίων ἁπλῶς, ἀλλ' ὅλον δῶρον ἐαὶ αὐτοῖς διηπάτησε Ⓦ λόγον· ἀνάμνησατε αὐτοὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀνάμνησατε αὐτοὺς τῶν βιωτικῶν πραγμάτων· εἴπατε πόσῳ βελτίων ἡ ἐν ταῦτα ζωὴ, εἴπατε πόσῃ ἀσωδοῦ τὰ τοῦ κόσμου πράγματα ὑπεδέξησθαι, εἴπατε πόσος μισθὸς ἕπεται τοῖς ἐν ταῦτα συλλεγομένοις. ἀλλ' γὰρ μόνον εἴπητε, ὅτι κατηγόρησα, Ⓦ μὴ ὑμῶν ἠλέησε, καὶ τραῦμα εἰργάσατο, ὃ ὑμεῖς φαρμακὸν οὐκ ἐπεθήκατε· ἀλλ' ὃ διδάξητε αὐτὸν, οὐκ ἀκ ὡς ἐχθρὸς κατηγόρησα, ἀλλ' ὡς φίλος ὀδυνώμενος, καὶ πίστητε αὐτοὺς, ὅτι Ἀξιοπιστότερα τραύματα

Παροιμ. κζ. ε.

ἴσ. ἐγὼ ἐαὶ

ἴσ. ἡμῶν.

ἴσ. ταῦτα λέγω. ἐκί

ἴσ. μα

φησί· Πεπλήγασι δὲ μηλωταῖς, δι' αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος. τί λέγεις; τῶν ὑστερουμένων, τῶν κακουχουμένων, τῶν οὐκ ἐχόντων πατρίδα οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος; ὁρᾷς μοι, φησι, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦτο εἶπεν, ὅτι οὐκ ἦν ὁ κόσμος ἄξιος αὐτῶν. ἐγὼ γὰρ τῶν τοιούτων τούτων τὴν φύσιν οἶδα σαφῶς. καὶ γὰρ, καὶ θάλασσαν, καὶ βασιλέα, καὶ ἐπαρχον, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς τὴν φύσιν πλείω, καὶ δύο ἢ τρεῖς πάντας τούτους ὑπερβήσας, θαρρῶν σοι λέγω, ὅτι ὅταν μὴ ἄλλοι κατάγωσιν οἱ πένητες. εἴπερ οὐκ ἦν ἀπολωλότος πατρίδος, ἀλλ' εἶχεν πατρίδα τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. οὐ πενίᾳ δῆλον· ἀλλ' ἐπλούτουν τῇ τοῦ βιοτεύειν. δυσθεράπευτοι ἦσαν ἐχθροί· ἀλλὰ τῷ Θεῷ φίλοι· καὶ τίνες εἰσὶν ὅτου; ὁ Ηλίας, ὁ Ελισσαῖος, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους ἅπαντες. μὴ γὰρ δὴ τοῦτο εἴπῃς, ὅτι οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας ἦν περιουσίας ἔφης, ἀλλ' ὅτι τὸ σῶμα Ηλίου οὐ θεασάμενοι ἔκλεισε καὶ ἐμύωξε, καὶ ἡ μηλωτὴ αὐτοῦ οὐ Ἰορδάνου ἀπέστρεψε. καὶ ταῦτα οὐκοῦν χαίρω, καὶ ἀλαλάζω χαίρων ὑμῶν δι' ὑμᾶς οὓς πένητας, ἀλαλάζω δὲ ἐκείνους οὓς μὴ πένητας· ἀλαλάζω σφόδρα, καὶ ὀδυνῶμαι, καὶ συντίτρωμαι τὴν καρδίαν. τίς γὰρ οὐ τῶν σφόδρα ἀνιάτων οὐκ ἂν ἀλγήσειε τὰ τοῦ Ἀχαάβου πλείονος ἀπολαύοντα κατηφοῦς ὁρῶν; καίτοι εἰ καὶ ἴσης ἀπήλαυσεν, οὐδεμία ἡμῖν ἂν ἡ συγγνώμη, οὐδὲ ἀπολογία· ὅταν δὲ καὶ πλειονεκτῇ, τίς ἡμῖν ἐλλείπει λόγος; διὰ παντὸς καὶ ἐκάστην ἡμέραν, καὶ οὐδεὶς ὁ ὀχλῶν, οὐδεὶς ὁ αἰσθυόμενος, οὐδεὶς ἀχρηστίαν προβάλλεται πραγμάτων· ἀλλ' ὥσπερ θῆρες καὶ λελυμένοι φρονήσεως ἅπασι, οὕτω περίεισιν ἅπαντες. οὐχ ὁ γέρων τὸν πολίτην αἰδεῖται, οὐχ ὁ νέος ὑφορᾶται τὸν φλέγοντα τῆς φύσεως καὶ τῆς ὀπωρμῆς, οὐχ ὁ σωφρονιστὴς τὸ ἀξίωμα τὸ ἑαυτοῦ καταισχύνων ἡγεῖται. ἀλλ' ἐπὶ μὲν εἰς ἐκκλησίαν ἅπαντα δεῖ, καθάπερ δὴ χοροῦ τινος καὶ ἀξιώματος καταβαίνων, οὕτω καρκᾷ καὶ ὀκνεῖ, ἐὰν μὴ ταῦτα φυσᾷ, ὥσπερ τὰ τῷ Θεῷ χαριστήρια. εἰς δὲ θέατρα ἅπαντα, εἴθα ἀστεμφῆ βήματα καὶ ἀκούσματα, ἃ νομίζει καταισχύνειν αὐτόν, οὐ πλοῦτον, οὐδὲ τὴν ὀφρύωσιν. βουλόμεθα εἰδέναι πῶς εἶπεν οἱ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμῖν συνοχλήσαντες. συνόχλησις γὰρ ἦν αὐτοῖς ἡ πτωχεία. βουλόμεθα εἰδέναι τί προσέθηκεν, τί τῶν πτώντων αὐτοὺς ἀναγκαιότερον ἀπηχόλησεν. ἀλλ' ἀχρεία οὐδεμία, τύφος ἦν μόνος. καὶ τί γλυκύτερον ἂν μανιακώτερον; τίνος γὰρ ἔνεκεν, ἄνθρωπε, μεγαλοφρονεῖς, καὶ νομίζεις ἡμῖν χαρίζεσθαι, ἐὰν ταῦτα γλωμένους σε ταῦτα προσέχῃς, ἀκούσῃς δὲ περὶ σωτηρίας τῆς σῆς ψυχῆς; τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, καὶ δι' τί ἀλαζονεύῃ; διὰ τὸν πλοῦτον; διὰ τὰ ἱμάτια τὰ σηρικά; εἶτα οὐκ οἶσθα, ὅτι σκωλήκων εἰσὶ σκῶλα ταῦτα, καὶ βαρβάρων ἀνθρώπων βρέμματα; ὅτι πορνεῖα ἐκείνοις κέχρωται, καὶ μαλακοὶ, καὶ τυμβωρύχοι, καὶ λῃσταί; ὑπόγραψόν μοι δίκαιον πλοῦτον, καὶ κατάβηθι ποτὲ ἀπὸ τῆς φυσήματος ἐκείνης τοῦ ὑψηλοῦ καὶ κενοῦ· ἀφόρητα τῆς φύσεως τὰ βιτάλια. γῆ καὶ σποδὸς εἶ, πῦρ καὶ κόνις, καπνὸς καὶ σκιά, χόρτος καὶ ἄνθος χόρτου. τοιαύτῃ φύσει μεγαλοφρονεῖς, εἰπέ μοι; καὶ τί τούτου γλυκύτερον ἂν καταγλαϊσάτερον; ἀλλὰ πολλῶν ἀρχὰς ἀνθρώπων; καὶ τί τοῦτο ὄφελος, ὅταν μὴ ἀνθρώπων μὴ ἀρχὰς, τῶν δὲ παθῶν αἰχμάλωτος εἶ καὶ δοῦλος; ὥσπερ ἂν εἴ τις οἰκέτου τοῦ οἰκετῶν τύχοιτο καὶ πάμματα λαμβάνοι, ἔξω δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλλοι μεγαφρονῶν διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἔνδειαν· οὕτω τύχοι σε κενοδοξία, πάμματά σοι ἐπάγουσα καὶ ἀσέλγεια. πόθεν τῶν παθῶν δοῦλος εἶ, καὶ μεγαφρονεῖς ὅτι τῶν ὁμοφύλων ἄρχεις; εἶτα ἐκείνων ἦρχες, ἐκείνων ἦς ἰσότιμος. καὶ τῶν πλουτούντων κατηφορῶ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τῶν κακῶς τῶν πλούτου κεχρημένων. καὶ γὰρ ὁ πλοῦτος κακόν, ἐὰν εἰς δίοτι βουλόμενα αὐτῷ χρήσασθαι, ἀλλ' ἡ ἀπιστία, καὶ ἡ ἀλαζονεία. εἰ κακὸν ἦν ὁ πλοῦτος, οὐκ ἂν πάντες ἠξιώμεθα εἰς κόλπους Αβραὰμ ἀπελθεῖν τῶν ἔξωθεν τετρακοσίους δίκην καὶ ὀκτὼ οἰκέτας οἰκοφθόρους. καὶ τοίνυν ὁ πλοῦτος κακὸν, ἀλλ' ἡ ἀδίκημος αὐτοῦ χρῆσις κακόν. ἐπεὶ ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς μέθης λέγων, καὶ οἶνοι διέφθορεν (πολὺ γὰρ κτῆμα Θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπέβλητον, μετὰ εὐχαριστίας

ὑπὲρ ἡμῶν, ὥσπερ οὖν ἀσφαλὲς καὶ σωτήριον ὃ πόλεως κεκτῆσθαι φίλους. οὐχ οὕτω χρημάτων περίουσος, οὐχ ὕπλα καὶ τείχη καὶ φρούρια καὶ μυρία ἕτερα μηχανήματα ἡμᾶς ἀσφαλίζεσθαι πέφυκεν, ὡς φιλία γνησία. τοῦτο τεῖχος, τοῦτο ἀσφάλεια, τοῦτο εὐθηνία, τοῦτο τρυφή, τοῦτο καὶ τὸ πρόσπαθες βίου ἡμᾶς μετὰ ἡδυπαθείας ἀπεργάζεσθαι δύναται, καὶ τὰ μὴ ὄντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ζωήν. ἅπερ οὖν ἅπαντα ἐννοοῦντες, καὶ ὃ κέρδος ὅσον ἀπὸ τοῦ πράγματος λογιζόμενοι, πόλεμον ποιησώμεθα καὶ κατασκευάζωμεν, ὥστε καὶ τὸν ὄντως ἐχθρὸν ἡμῖν καθηλάσαι, καὶ τὸν μέλλοντα γίνεσθαι κωλῦσαι, καὶ τὴν φίλων τοῦ ὄντως ἀσφάλειαν ποιῆσαι. καὶ γὰρ ἀρχὴ καὶ τέλος ἀρετῆς ἁπάσης ἡ ἀγάπη· ἧς ἡδίστου γνησίως καὶ διηνεκῶς ἀπολαύοντας ἡμᾶς, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΑΝΤΑΣ ΤΗΝ Συναξιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὸ μὴ παραπέτασμα τὰ ὑπογραφὰς τῶν θείων γραφῶν, καὶ εἰς τὸ ὑπόγραμμα τοῦ βωμοῦ, καὶ εἰς τοὺς νεοφωτίστους.

Τοῦτο; ὅσοι παρῆσαν ἡμῖν αἱ ἑορταί, τοσοῦτοι καὶ αἱ συναξεις ἐλάττους γίνονται. ἀλλὰ μὴ ῥαθυμῶμεν ἡμεῖς οἱ πάντες. ἐλάττους μὲν γίνονται τῷ πλήθει, οὐκ ἐλάττους δὲ τῇ προθυμίᾳ· ἐλάττους τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἐλάττους δὲ τῷ πόθῳ. ἐλάττους γίνονται, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ὑμῖν, καὶ μάθωμεν, τίνες μὲν συνηθείᾳ, τίνες δὲ προθυμίᾳ θείων λογίων παραγίνονται διὰ σπανιότητα ἑορτῆς, τίνες ἐπιθυμίᾳ ἀκροάσεως πνευματικῆς. πᾶσα ἡ πόλις νῦν σὺν ταύτῃ τῇ παρούσῃ κυριακῇ, μισοὶ οἱ παρόντες, καὶ κύματα ἀπίστια καὶ ὑπόπτια ἐμιμήσατο τὸ πλῆθος. ἀλλ' ἐμοὶ τῶν πολλῶν σκαιῶν πολιτικωτέρα ἡ ὑμετέρα γαλήνη· ἐμοὶ τοῦ θορύβου δὲ τῆς παρούσης σκαιᾶς ἡμερωτέρα ὑμῶν ἡ ἡσυχία. τότε τὰ σώματα νῦν ἀριθμῷ πρόσεστι, νῦν δὲ φρονήματα βιλαβείας γέμοντα. εἰ δὲ τις τὴν συναξιν ταύτην τὴν ὁλιγανθρωπον, καὶ ὃ πλέον οὐκ ἐπήκτων ζωοτροφίαν, καὶ κακεῖνον τὴν συναξιν τὴν πολυανθρωπον, καὶ ὃ πλέον ἀπὸ πλουσίων συγκεκροτημένην, εἴ τις ἀμφοτέρας τὰς συναξεις ταύτας, ὥσπερ ὁ ζυγὸς καὶ σταθμὸς ἑλκύσει σταθμήσας, εὕρῃ δὴ ταύτην καὶ ἑλκύουσαν. εἰ γὰρ ἐλάττους ὦ ἀριθμῷ, ἀλλὰ πυκνότερον ἐστι τῇ προθυμίᾳ. ὅτου καὶ ὑπὲρ τὴν σταθμητὴν ζυγὸν· ἐνὸς δίκης τις κατέσχεν χρυσίου λεπτὸν εἰς μίαν κατάθεσιν πλάστιγγα, εἶτα εἰς τὴν ἑτέραν πλάστιγγα χαλκοῦς ἑκατὸν, οἱ μὲν ἑκατὸν χαλκοὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ ἑλκυσιν τὴν τυπτούσαν· ὁ δὲ δίκης χρυσοῦς τῇ τῆς φύσεως ὑπεροχῇ μειζόνως ἐφέλκυσι, βαρύτερος ὢν καὶ πυκνότερος ὄντις τῇ οὐσίᾳ λέγω. ὥστε ἔστιν ὀλίγους ὄντας τῷ ἀριθμῷ, τῶν πολλῶν εἰσὶ πυκνοτέρους καὶ ἀναγκαιοτέρους. ἀλλὰ τί ὑμῖν τὰ παραδείγματα ἀπὸ τῶν ἐν τῇ συναξει φέρω πραγμάτων, δέον αὐτὴν τὴν Θεοῦ τὴν ὑφ' ὑμῶν ἐκεῖ τέλειον παραγενῆσθαι ἀποφαινομένην; τί οὖν αὕτη φησί; Κρείττων εἶς ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ἢ μύριοι παράνομοι. ἔστι γάρ, ὅτι πολλάκις δοῦλος εἷς μυρίων δυτάξιος. καὶ τί λέγω, ὅτι εἷς δοῦλος μυρίων δυτάξιος μείων; ἀλλὰ ἐκ τῆς οἰκουμένης ἀναγκαιότερος καὶ πυκνότερος. καὶ τότε τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τοῦ Παύλου ῥημάτων ποιήσομαι. αἱ δοῦλοι γὰρ μυριάδες πεντήκοντα, ἑξακισμύριοι, ἑπτακισμύριοι, καὶ κοντὸν κοντὸν, ὅπου φησί·

ἐκβλαβῆναι δυνήσεται). οὐκοῦν οὐδὲ πρόβλαψεν, ἀμᾶ γὰρ τῇ τοῦ δούλου μορφῇ τὸν αὐτὸν ἔμενε δίκαιον ἀεί. ὁρᾷς ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σάρκα ἀναλαβεῖν, σημεῖόν ἐστι τοῦ μὴ ἴσον εἶναι τῷ γεγεννηκότι, καὶ τοῦ ἐπιτιμητικὸν καὶ ἀπειλητικόν, ἀμὴ ἀκίνητον καὶ βεβαίαν, καὶ οἵαν εἰκὸς ἔχειν υἱὸν πρὸς πατέρα;

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα πρὸς ἐκείνους λέγωμεν, καὶ καταδαίζωμεν, τοὺς εἰς ἡμᾶς ἥκοντας, ἀπάγειν αὐτοὺς τῆς πατρῴας ἐκείνης αἱρέσεως, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπανάγειν. καὶ ἡμεῖς γὰρ αὐτοὶ μὴ τὴν πίστιν μόνον ἀρκεῖν ἡμῖν πρὸς σωτηρίαν νομίζωμεν, ἀλλὰ καὶ πολιτείας ἐπιμελώμεθα, καὶ βίον ἀρίστην ἐπιδεικνώμεθα· ἵν' ἑκατέρωθεν ἡμῖν ἁπάρτισμένα ᾖ τὰ τῆς ὠφελείας. καὶ ὃ πρεσβεύσασθαι πρὸς ἐκείνους, τοῦτο καὶ νῦν, ὡς καταρθῶσαι, παραινῶ· καὶ τοὺς πρὸς ἀλλήλους ἔρωτας καταλύσωμεν, καὶ μιᾶς ἡμέρας μηδεὶς πλέον ἔστω ἢ πλησίον ἐχθρός, ἀλλὰ πρὸ τῆς νυκτὸς καταλυέτω τὴν ὀργήν· ἵνα μὴ καθ' ἑαυτὸν γλυκάνωμεν, καὶ τὰ γεγλυκασμένα δὲ καὶ εἰρηνικὰ πρὸς τὰς ἔχθρας συλλέγωμεν μετ' ἀκριβείας, χαλεπώτερον τὸ τέλος ἐργασόμενα), καὶ δυσκολωτέραν ποιοῦντα τὴν κατηγορίαν. καθάπερ γὰρ τὰ τοῦ σώματος ἡμῶν ἕτερα ὄντα ὁλοκληθέντα τῆς οἰκείας ἕδρας, αὖθις μὲν βύθους ἐπανάγηται, καὶ μετὰ πολλοῦ πόνου τὴν οἰκείαν ἀπολαμβάνει χώραν· ὅταν δὲ πολὺν ἔξω τῆς οἰκείας ἕδρας μείνῃ χρόνον, δυσκόλως ἐπανέρχεται πάλιν καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανόδους χώραν, καὶ ἐπανάγεται μὲν πολλῶν δεῖται τῶν ἡμερῶν, ὥστε ἀρμοσθῆναι μετ' ἀκριβείας καὶ ἑδρασθῆναι καὶ μεῖναι· ὅτου δὴ καὶ ἡμεῖς· ὅταν μὲν βύθους τοῖς ἐχθροῖς κατηγορῶμεν, βύθους τε τοῦτον ποιούμεθα, καὶ καὶ πολλῆς δεόμεθα σπουδῆς, ὥστε εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλίαν ἐπανελθεῖν· ἐὰν δὲ πολὺς μεταξὺ χρόνος γένηται, ὥσπερ τυφλωττόντες ἀπὸ τῆς ἕδρας, ἐρυθριῶμεν, αἰσχυνόμεθα, ἑτέρων δεόμεθα, καὶ τῶν συναγόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐπανόδου κατεχόντων ἡμᾶς μετ' ἀκριβείας, ἕως ἂν τὴν πρώτερον ἀναλάβωμεν παῤῥησίαν. καὶ οὕτω λέγω καὶ γλῶτται καὶ τὴν αἰσχύνην. τόσης γὰρ καταγνώσεως ἄξιον οὐκ ἂν εἴη, ἑτέρων δεῖσθαι τῶν συναγόντων ἡμᾶς πρὸς τὰ ἡμέτερα μέλη; καὶ τοῦτο μόνον οὐ δεινὸν τῇ μέλῃσι καὶ τῇ ἀναβολῇ, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ οὐκ ὄντα ἁμαρτήματα, ἁμαρτήματα εἶναι δοκεῖ λοιπόν. καὶ ἐποίησε ὁ ἐχθρὸς φθέγξασθαι, πόλεμα μετ' ἐπιορκίας διηχοῦμεν, καὶ σχήματα, καὶ βλέμματα, καὶ φωνάς, καὶ βάδισιν. καὶ γὰρ ὀργῆς ἀναφλέγει τὸν πεπυρωμένον ψυχήν, καὶ οὐχ ὀργῆς ὁμοίως πάλιν λυτής. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἡ ὕλη τῶν ἠδικημένων, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν ἡμῖν διηνεκῶς ἡμᾶς ὀδυνᾷ εἰώθασι. καὶ ἕτερόν τι τοιοῦτον λέγοντος ἀκούσωμεν, ὁμοίως φθεγξώμεθα πάλιν, καὶ πάντα ἁπλῶς καὶ βίον εἰς ἀθυμίαν καὶ ὀδυνῶν ἀφήσομεν, μείζονα ἑαυτοῖς ἢ ἐκείνοις ἐργαζόμενοι τὰ κακά, καὶ διηνεκῆ τὸν ἔλεγχον φυλαξόμενοι ὑπὲρ τῆς ψυχῆς. ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδότες, ἀγαπητοί, μάλιστα μὲν καταδαίζωμεν τοὺς μηδὲν ἀπηρθρωμένως ἔχοντας. εἰ δὲ καὶ γλῶττα τις ἀπέλθοι, εἰς αὐτὴν καταλλαττώμεθα τὴν ἡμέραν. μὴ γὰρ ὑπολάβωμεν δευτέρας εἰς τρίτης, μηδὲ ταχέως ἡ τρίτη τετάρτη, καὶ κἂν πέμπτην, καὶ αὐτὴν πολλῷ πλείους τέσσαρας πάλιν ἡμέρας ἀπηρθρωμένας ἡμῖν. ὅσῳ γὰρ ἀναβαλλόμεθα, τοσούτῳ μᾶλλον ἐρυθριῶμεν. ἀλλ' ἀρχὴν ποιησώμεθα, καὶ καταφιλήσωμεν ἠδικηκότα; τοῦτο μὲν οὖν ἔπαινος, τοῦτο εὐφρανεῖ, τοῦτο ἐγκώμιον, τοῦτο κέρδος καὶ θησαυρὸς μυρία ἔχων ἀγαθά. καὶ αὐτὸς σε ὁ ἐχθρὸς ἀποδέξεται, καὶ οἱ πρότερον ἅπαντες ἐπαινέσονται. καὶ μὴν θεσπίσωσιν, ὁ Θεὸς εὐφρανεῖ πρώτως. ἂν δὲ σκληροὶ ποτε καὶ δυσμείμητοι ἐλθεῖν καὶ συνιόντες αἰτήσωμεν, οὐ τοσοῦτον ἕξεις τὸ κέρδος. σκληρὸς γὰρ ποτε λαβὼν τὸ βραβεῖον ἅπασι, καὶ τὴν βυλγάτα εἰς ἑαυτὸν μετέσχησεν ἅπασαν. μὴν δὲ αὖθις ποτε θράμμης, οὐκ ἠλαπάθης, ἀλλ' εἰκόνας ἐν θυμῷ, ποτὲ μὲν τὸ πάθος, φιλοσοφίαν ἐπιδείξω πολλήν· ἐὰν ἀκούσας τοῦ Θεοῦ, παθητέον καὶ μετὰ ταῦτα κατέχησας βίον, ποτὲ μάτων ἀπαλλάγης καὶ ταραχῆς. οὐ μόνον Θεὸς ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄνθρωπον ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπιχείρησιν ἐχθροὺς ἔχει πολλούς. καὶ τί λέγω πολλούς; ἵνα μόνον ἔχῃ ἐχθρὸν,

μενεν, ἀλλὰ δοῦλος καταδίκης ἐστὶ τοῦ παντός. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον; καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀληθείας ἐξῆραι, λέγοντες· ὅτι Εἰ ἴσος ἐστὶ τῷ πατρὶ κατὰ σάρκα, ἀλλ' ὁμοίως ὑπέδυ τὴν τοῦ δούλου μορφήν· ἆρα οὐκ ἀδηλον, ὅτι ὅπερ κατὰ δέσποτος ἐστὶ; καὶ μὴν εἰ κατὰ τοῦτο τὴν ἡμετέραν ὑπέδυ φύσιν, τὸ πνεῦμα, ὃ φασιν αὐτὸν τοῦ ἁγίου ἔλαττον εἶναι (οὐ γὰρ δὴ ἡμᾶς εἰπεῖν) ἐκεῖνο ἄρχεσθαι ἔδει. Εἰ γὰρ κατὰ τοῦτο μείζων τοῦ ἁγίου ὁ πατήρ, ὅπερ ὁμολογεῖται, οὐ κατὰ τοῦτο ἄρχεται, ἐπειδὴ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν μεῖζον. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸ σάρκα ἀνέλαβεν. ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπὸ συλλογισμῶν τοῦτο ἀποφαινώμεθα, φέρε ἀπ' αὐτῶν τῶν γραφῶν αὐτὸ ἐπιδείξωμεν, δεικνύοντες ὅτι κατὰ ταπεινοφροσύνην σάρκα ἀνέλαβεν. ὁ γὰρ Παῦλος ὁ ταῦτα εἰδὼς ἀκριβῶς, ἐπιδοὺς μέλλει τι τῶν χρησίμων ἡμῖν ἐπάγειν, τὰ ἀναδείγματα δίδωσιν ἡμῖν καταλλήλως τῆς ἀρετῆς· οἷς, συμβουλεύει πολλάκις ἐπ' ἀγάπης· καὶ βουλόμενος εἰς ταὐτὸν μαθητὰς εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους, Χριστὸν εἰς μέσον ἐπάγει λέγων, Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν. πάλιν, ἐπιδοὺς ἐπὶ ἐλεημοσύνης ἐπιλέγει), τοῦτο αὖθις ποιεῖ. διὰ τί λέγει· Γινώσκετε τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὥσπερ ὁ δεσπότης σὺν ἐπτώχευσε, σάρκα περιβαλόμενος· ἵνα σὺ πτωχεύσῃς ἐν χρήμασι. καὶ γὰρ ὥσπερ ἐκεῖνον ἔδει ἔλαττον εἶναι τὴν πτωχείαν τοῦ δούλου, ἵνα τὸν δεσπότην βλέπῃς δυνάμενον· οὕτω καὶ σὲ τὴν χρημάτων πτωχείαν, ἵνα πολλῶν ἐρᾷσθαί σοι τὸν πλοῦτον. οὕτω καὶ ταπεινοφροσύνης πάλιν Φιλιππησίοις διαλεγόμενος τὸν Χριστὸν εἰς μέσον ἄγει, καὶ εἰπών, Τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, ἐπήγαγε· Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών. καίτοι εἰ διὰ τὸ ἐλάττων εἶναι τῇ φύσει, κατεδέξατο σάρκα φορέσαι, οὐκ ἐπὶ ταπεινοφροσύνης ὁ λόγος ἦν, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην πάντως ἐπήγαγε ὁ Παῦλος εἰς ταπεινοφροσύνην παρακαλῶν. ταπεινοφροσύνη γάρ ἐστιν, ὅταν ἴσος ὑπακούῃ τῷ ἴσῳ. τοῦτο οὖν καὶ αὖθις δεικνὺς λέγει· Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών. τί ἐστι, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών; ὁ ἁρπάσας τι τῶν μὴ προσηκόντων κατέχει τοῦτο διηνεκῶς, καὶ ἀποθέσθαι οὐκ ἂν ἕλοιτο, διδοὺς δὲ ῥᾳδίως οὐκ ἔχων ὑπὲρ τῆς κτήσεως· ὁ δὲ αἱρεθεὶς ἔχων ἀγαθόν, καὶ ἀποκρύπτειν τοῦτο, καὶ διδοὺς. οἷς (ἵνα καὶ ὅτι ὑπὲρ δόγματος ποιοῦσιν οἱ λόγοι φανερὸν) ἔστω τις τοῦ αὐτοῦ, ὁ μὲν οἰκέτης, ὁ δὲ υἱός. ἐκεῖ οὖν ὁ οἰκέτης ἐλευθερίαν αἰτούσης μηδαμόθεν αὐτῷ προσήκουσαν, καὶ αὐτὴν καταξιοῖ τῶν διακονιῶν, οὐκ ἀναμένει τί ποιήσει δουλικόν, οὐδὲ ὑπιστάμενος ἀκούει, διδοὺς μὴ τοῦτο αὐτὸ τῇ ἐλευθερίᾳ λυμαίνηται, καὶ προσκόμμα αὐτῷ ὁ ὑπήκοος γένηται. ἅπερ γὰρ τοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ ἀξίαν ἔχει. ὁ δὲ υἱὸς οὐ παρεσιώπησε ὑπιστάλεισα πᾶν ἔργον δουλικόν, εἰδὼς ὅτι καὶ ἄπονα ἀφαιρήσεται τὰ τῶν δούλων, οὐδὲν αὐτῷ τὰ τῆς ἐλευθερίας παραβέβλαπται, ἀλλ' ἀκίνητα μένει, τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἀναιρεθείσης μὴ δυναμένης ἀπὸ τῶν δουλικῶν ἔργων· ἐπειδὴ οὐκ ἐξ ἁρπαγῆς αὐτὰ ἔχει, καθάπερ ὁ οἰκέτης, ἀλλ' ἀνώθεν ὁ υἱὸς παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῷ συγκληρωθεὶς ἅπαντα. τοῦτο οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλοῖ, ὅταν τὸ Χριστοῦ φησιν· ὅτι ὅπερ φύσει ἐλεύθερος ὢν καὶ γνήσιος υἱός, οὐχ, ὡς ἁρπαγμὸν λαβὼν τὴν ἰσότητα, ἐδήσατο αὐτὸν ἀποκρύψαι, ἀλλὰ θαρρῶν ἐκένωσε τὸ τοῦ δούλου μορφήν. ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι ἡ συγκατάβασις οὐδὲν αὐτὸν τὸν δόξαν ἐλαττώσασα δυνήσεται. ὁ γὰρ ἐπίσακτος ὢν, οὐδὲ κατ' ἁρπαγὴν δοθεῖσα, οὐδὲ ἀνωτέρα καὶ μὴ προσήκουσα· ἀλλὰ φυσικὴ καὶ γνησία ἐξ ἀνάγκης τοῦτο τοῦ δούλου μορφὴν ἔλαβεν, εἰδὼς σαφῶς καὶ πεπεισμένος, ὅτι οὐδὲν αὐτὸν τοῦτο παρεμβλάψει

μᾶλλον, ἢ ϖρὸς μάχλω ϗ πόλεμον, ἀϒξηθέντος ἤ τῦ παιδίου ϗ μαθόντος ἀριϛεύειν ἐν πολέμοις, ἄχρηϛα ἦϒ· οὕτω δὲ ϗ ὅτι τῆς Φύσεως ζωϊδη τῆς ἡμετέρας· ἰωϊκα ἀπλέϛτερον διεκείμθα ἓ γυμνάζεσθαι ἐμανθάνομθ, καπάλληλα ἡμῖν ἔδωκεν ὅπλα, ἅπερ ἠδυνάμεθα φέρειν μετ' εὐχολίας· ὅθεν ἤ ἠϒξήθημθ λοιπὸν ϗ τ' ἀρετῆς λέγειν, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πλειότητος ἐκεῖνα λοιπὸν ἀπελῆν γέγονε. Διὰ τῦτο ἦλθεν ὁ Χριϛὸς ἵνα μείζονα ἐγχειρίζωϖ ἡμῖν. ϗ σκόπει μὴ ὅσης ζωϊδεως ϗ τοῖς παλαιοῖς δεδωκὼς νόμος, ϗ τοῖς νέοις ϖροϛέθηκεν. Ηκϒσατέ, φησιν, ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. Εἰπὲ δὲ ϖροϛιθεὶς τίνος ἐρρέθη· οὐ Εἶπας τῦτο, ἢ ὁ πατὴρ ὁ σὸς; ἀλλ' οὐ λέγει. πῶς οὖν ἔσχεν τῦτο ἐσίγησε, καὶ Ⓦ εἰσόντα οὐκ ἐποίησε φανερὸν, ἀλλὰ ϖροϛέσωσεν τὴν νομοθεσίαν εἰσηγεῖτο; ὅτι Εἰ μὴν "Εἶπεν, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὀργιζόμενος, ἔδοξεν δὲ βαρὺ τὸ λεγόμενον εἶ), δεῖ τὴν ἀπόνοιαν τῶν ἀκουόντων μηδέπω σεσωϊϕέναι δυναμένων, ὅτι οὐκ δύναϛέπτων τὰ ϖροϛέτερα, δὴ αὔξων ταῦτα ἐνομοθέτει· ϗ Εἶπεν δὲ ϖροὸς αὐτὸν, τί λέγεις; ὁ πατήρ σε εἶπεν, ὦ φονεύσεις, σὺ δὲ λέγεις, οὐκ ὀργισθήσῃ; ἵν' οὖν μή τις ϖάλιν αὐτὸν ϖ πατρὶ νομίσῃ εἶ), ἢ ὡς σοφώτερόν τι πλέον εἰσφέρει ἐκεῖνα, οὐκ εἶπεν, ὅτι ἠκούϖατε τοῖς ἀρχαίοις, ἀφορισθὲν ἐδόξει αὐ εἶ) ϗ τῦτο οὐκ ἔλαττον ἢ ὃ ϖροέφερεν. εἰ γὰρ, ὅτε εἶπε, ϖροϛὰς Ἀβραὰμ ϕησὶ, ἐγὼ εἰμὶ, λιθάσαϛ αὐτὸν ἐπεχείρησε, καὶ ϖροϛέθηκεν ὅτι ϗ Μωϋσῆ εἶπεν τὸν νόμον ἔδωκα, τί ἂν εἶπόνϛες; δεῖ δὲ τὸ ὅτε ϖρὸς ἑαυτὸν, ὅτε δὲ τῆς ϖαρᾶς οὐδὲν εἰπὼν, ἀλλὰ μόνον ἀφεὶς, ἓ εἶπεν, ἠκούϖατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις, ὅπερ ὁπὸ τῶν σωμάτων ἐποίησε, δεῖ τῆς τῦ λείποντος ἀναπληρώσεως διδάξας αὐτοὺς ϗ Ⓦ ὃ ἀρχῆ δημιϑργήσαντα Ⓦ ἀνθρωπον, τῦτο ϗ σὺ ταῦτα ποιεῖ, δεῖ τῆς τῦ νόμου διορθώσεως ϗ τῆς τῦ ὑϖοδίοντος ϖροσθήκης διδάσκων ὃς ὄϛιν ὁ ϗ ϖρὸς τ' ἀρχὴν Ⓦ νόμον διδοὺς. Διὰ τῦτο δὲ ϖρὸς τῆς τῦ ἀνθρώπου δημιϑργίας διαλεγόμενος, ὅτι ἑαυτῷ, ὅτι τῦ ϖαρᾶς ἐμνήσθη, ἀλλὰ δὲ ὧν ταῦτα ἀϖροϛόϛατον τε ὑϖολήϑειαν ποιεῖται Ⓦ λέγει, Εἰπών· Ο ποιήσας ἀρχὴν, ἄρϛεν ϗ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς· ϗ τῷ μὴ ῥήματι εἰσάγησι Ⓦ ποιήσαντα, τῷ ἤ ἔργῳ ἐδίδαξε τὰ λείποντα τῶν σωμάτων ἀναπληρῶν. ὅτω ϗ σὺ ταῦτα Εἰπὼν ὅτι ἠκούϖατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, ϖροϛὰς μὲν τίνος ἐρρέθη ἐσίγησε, δεῖ δὲ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐδίδαϖεν ἑαυτόν. ὁ γὰρ ὃ λείϖει ἀναπληρώσας, τοῦτ' ἔϛιν ὁ δὲ ἀρχὴν αὐτοὺς Εἰσηγεῖτο. ϗ αὐτὸν ἤ τοῦ παλαιοῦ καταγινώσκει νόμου, ἵνα τῇ ϖροσθήκῃ μαθοῦσι Ⓐ ἀκούοντες, ὅτι ὅτε ϖολλῷ μᾶλλον ὅτι ταῦτα λεγόμενα, ϗ ὅτι τῷ μεγέθει κρείττω τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι ἔχει. ταῦτα δὲ Ⓐ Ιουδαῖοι σιωπήσαν, ϗ ἐθαύμαζον. ϗ ὅτι ἐθαύμαζον, ἄκυρε τὸ ϑαγγελιϛοῦ τῦτο ἀληθιῶτος ϗ λέγοντος· Εξεπλήσσοντο, φησιν, Ⓐ ὄχλοι ὅτι τῇ διδαχῇ αὐτῦ, ὅτι ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ὡς ἀξιοῦσθαι ἔχων, δὲ ὡς οὐχ ὡς Ⓐ γραμματεῖς αὐτῶν ϗ Ⓐ Φαρισαῖοι.

Τί οὖν Εἰ κακῶς τῦτο ϖεϖοίηθεν ἐκεῖνοι, φησι; ϗ μὴν οὐκ ἐπεκάλεσεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐπετίμησεν, ἀλλὰ ϗ διώρθωσεν αὐτῶν τὸν γνώμην. ϖροϛιθέντος γὰρ ἐκείνως τῦ λεϖροῦ ϗ λέγοντος, Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι, τί φησι; θέλω, καθαρίσθητι. ϗ τίνος ἕνεκεν οὐκ Εἶπεν ἁπλῶς, καθαρίσθητι; καίτοι ὁ λεϖρὸς ἐμαρτύρησεν αὐτῷ ἐξουσίαν ἔχειν, Εἰπών, ἐὰν θέλῃς. ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃς τῆς τῦ λεϖροῦ γνώμης εἶ) ὃ, ἐὰν θέλῃς, ϖροϛέθηκε ϗ αὐτὸς λέγων· θέλω, καθαρίσθητι. ὅτως ὁπτικὸς ϖάντα χρὴ τὸν ἐξουσίαν ἐκείνην τὸν ἑαυτῷ, ϗ ὅτι ϖάντα ἀπ' αὐθεντίας ποιῇ. ἐπεὶ Εἰ μὴ τῦτο ἦν, ϖρεπτὸν ἦν ὃ λεγόμενον. μαθητὴς ϖόθεν δεῖ ϖάντων αὐτὸν τὸν ἐξουσίαν, αἰ ἰδιωτῶν ἐπερωτᾷ ταπεινὰ τί ϖοιοῦντα καὶ λέγοντα, δεῖ τὰς αἰτίας, ἃς ἠνθμήσαμθ ϖρόϑεν, ϗ δεῖ ὃ βάλεσθαι τὸν ἀκούοντας εἰς ταπεινοφροσύνην εἰσαγαγεῖν, μὴ δεῖ τῦτο αὐτὸν εἰς ὑϖερηφανίαν ὑϖὸ ταπεινοφροσύνης ἐπέμπει,

Ιω. εἶπεν, ὃ πατὴρ μου ὃ ἐν τοῖς ἀρχαίοις, ὁ φον.

Ματθ. ε. κα.

Ματθ. ιθ. δ.

Ιωαν. η. ιθ.

Ματθ. ζ. κθ.

ἦκε νόμους, ἢ τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ἐδημιούργησε. καὶ ὅτι τοῦτο ἐσπούδαζεν ἀπολῦσαι, δῆλον ἀπὸ τῆς τοῦ τυφλοῦ θεραπείας μάλιστα. πρῶτον γὰρ καὶ ἰδών τινα τυφλὸν ἐποίησε
Ioan. ϑ. 7. πηλὸν, καὶ τοιοῦτον πηλὸν τοῖς πεπηρωμένοις ἐπέχρισεν ὄμμασι, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε, νίψαι εἰς Σιλωάμ. τίνος γὰρ ἕνεκεν ὁ νεκροὺς ἐγείρων τοιούτοις ἐχρήσατο φιλοσοφήμασι; καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα θαυματουργῶν, οὐ ταῦτα καὶ ἔργον τι τοιοῦτον ἐπεδείξατο, πηλὸν ποιῶν, καὶ ἀπλάτων αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς; οὐκ εὐδηλον, ἵν', ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι ἔπλασε θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἔπλασε τοὺς δύο τούτους, μάθῃς ἀφ' οὗ τὸ νῦν γινόμενον, ὅτι οὐκ ἀφ' ἑτέρου ἐστὶν ὁ τοὺς τὸν ἀρχαῖον πλάσας καὶ δεῦρο τοῦτον; ἐπὶ τί μὴ τοῦτο ἀφῆκεν ἐβούλετο, ἀλλ' ἐπὶ ὧν ἐβούλετο, ἐπὶ τούτων ἐποίει ὅπερ ἐβούλετο. εἶτα ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἡ τοῦ πηλοῦ χρεία ἐνέργειαν αὐτοῖς παρὰ τὴν ἀναβλεψιν τοῦ πεπηρωμένου, ἀλλ' ἥκει καὶ χρεία τῆς ὕλης ἐκείνης πρὸς κάμματι μίαν ἀφεῖναι τοὺς ὀφθαλμούς, προστίθησι καὶ λέγει· ὕπαγε, νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ. μὴ γὰρ τὸ ἀφῆκαι ἦμεν ἀφ' οὗ τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας, τίς ἂν ὁ καὶ ἐξ ἀρχῆς τοὺς δύο τούτους πείσας, τότε λέγει αὐτοῖς· Ὑπαγε, νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ. καθάπερ ὅταν ἀνδριάντοποιός ἄριστος βουλόμενος ἀφ' οὗ τὸ ἔργον ἐπιδείξασθαι τὴν ἑαυτοῦ τέχνην, ἀφῇσι, τὸν ἀνδριάντα ἀφαπλάττων, ὃ μέρος, ἢ ὡς ἐν. ἴσα.
τὸν μὲν πρώτους τέχνης ἀπολῦσαι ἐν ᾧ λείποιτο δοῦναι· ὅταν δὲ ὁ Χριστὸς, ὅτι τὸν ὅλον ἀνθρωπον αὐτοὺς ἐποίησε δῆλον βουλόμενος, ἀφῆκεν ἀτελῆ τοῦτον, ἵν' ἐλθὼν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποδοὺς ἀφ' ὧν μέρος τοῦ πρώτους ἡμῖν ἐγκαταβάλῃ πίστιν. καὶ ὅρα πού τοῦτο ἐποίησεν; οὐκ ὅτι χεὶρ καὶ ποδὸς, ἀλλ' ὅτι ὀφθαλμῶν, τὸ κάλλιστον καὶ ἀναγκαιότατον τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου, καὶ οὗ τιμιώτερον ἡμῖν οὐδέν ἐστι μέλος. ὃ δὴ δὲ κάλλιστον καὶ ἀναγκαιότατον ἀφαπλάσας δεικνῦσι, τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγω, οὐδηλον ὅτι καὶ χεῖρα καὶ πόδα καὶ τὰ λοιπὰ δύναται κατασκευάσαι μέλη. ὦ μακαρίων ὀφθαλμῶν ἐκείνων, οἳ θαυμάζοντες ἐγένοντο τοῖς παροῦσιν ἅπασι, καὶ πάντας τοὺς ἐπιπαράντο, καὶ φωνὴν ἀφῆκαν τοῦ κάλλους ἀφῆκαν, διδάσκοντες τοὺς πάντας ἅπαντας τὴν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν. καὶ ἵνα μὴ δόξωμεν ὃ γινόμενον. ὁ γὰρ τυφλὸς τοὺς ὁρῶντας βλέπειν ἐδίδασκεν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς δηλῶν ἔλεγεν·
Ioan. ϑ. 39. Εἰς κρίμα ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. ὦ πνευματικῶς μακαρίας. οὐ γὰρ οὐκ ἔλαβε παρὰ τῆς φύσεως, ἔλαβε παρὰ τῆς χάριτος, οὐδὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ζημιωθεὶς τοσοῦτον, ἔστι δὲ κέρδους τοῦ τῆς δημιουργίας ἔργου. τί γὰρ οὐ γέγονε τοῦ ὀφθαλμοῦ θαυμαστότερον ἐκείνου, οὗ ἄμεμπτοι καὶ ἁγίαι χεῖρες ἀφαπλάσαι κατηξίωσαι; καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα ἐγένετο. καθάπερ γὰρ ἐκείνη οὐδὲν ἐκ τῆς μιγήσεως πρὸς ἔλαττον ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ λαμπροτέρα μᾶλλον ἐγένετο, καὶ νόμοις φύσεως, ἀλλὰ νόμοις χάριτος ὃ παιδίον ἀπολαβοῦσα· οὕτω δὴ καὶ ὁ τυφλὸς οὐδὲν ἐκ τῆς προελθούσης πρὸς ἔλαττον ἐπρώσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ἐντεῦθεν ἐκέρδανε, καὶ τῆς δικαιοσύνης ἥλιον πολὺ μᾶλλον ἰδεῖν καταξιωθείς, καὶ τότε τοῦτον καὶ αἰσθητόν. ταῦτα λέγω, ἵνα μὴ δυσχεραίνωμεν, ἐπειδὰν ἴδωμεν ἢ ἑαυτοὺς, ἢ ἑτέρους ἴσως ἐν συμφοραῖς ὄντας. διὰ γὰρ βαρύτητος καὶ ἀγνοίας φέρομεν τὰ συμπίπτοντα ἄπονα, πόνους εἰς πόλεις ἔχοντες πολλὰ ἔχον ἀγαθὰ πάσα ἡμῖν ἀπονοίσεται ἡ συμφορά. ἀλλ' ὅπερ ἠβουλήθην εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ τὰ σώματα οὐδεὶς ἔχοντα ἀπηρτισμένα κατασκευάζει, οὕτω καὶ νόμον ἀτελῆ λαβὼν ἐρρύθμιζε καὶ διέπλαττε, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἄγε. μηδεὶς οὖν ἀκούων ὅτι ὁ νόμος ἀτελὴς ἦν, τὸν θεὸν αὐτὸν κατηγορῇ ἡμᾶς νομιζέτω. ἀτελὴς γὰρ ἐκεῖνος, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν λοιπὸν ἐγένετο. ἐπεὶ τῇ καιρῷ, ὃν εἰσῆλθε, σφόδρα τέλειος ἦν, καὶ τοὺς δεχομένους αὐτὸν κατάλληλος. ὅπου γὰρ πρὸς τὸ βέλτιον ἐκ τούτου παιδεύεται λοιπὸν ἡ φύσις ὑπεδέδωκεν, ἀτελέστερος, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπόδοσιν τῆς δεχομένης τὸν ἐκ αὐτοῦ διδαχθέντων ἐγένετο. καὶ καθάπερ τόξα ἐστὶ βέλη, παιδίῳ καταλλήλοτα βασιλικῷ πρὸς γυμνασίαν μᾶλλον,

ϛωγξι, ἢ ἀμῦρτίας ἀφίειαι, ἢ νόμυς ϑεῖναι μὴ αὐϑεντίας, ἢ ἀρτυς ποιῆσαι; οὐκ ϑὔδηλοι ὦ ὡμολογημῦοι ἅπασι, ὅτι ϛαῦτα ἐκείνων μείζω; ἀλλ' ὅμως ὅτι τῆ μειζόνων οὐκ εὐχεται, δεικνὺς ὅτι ἢ ὅτι τῆ ἐλαττόνων, οὐ δι' ἀσθένειαν δυνάμεως τῦτο ἐποίει, ἀλλα' ἅμα διδασκαλίαν τῆ τότε πρόντων. ἢ ἵνα μάϑῃς, ὅσον ἐστὶν ἀμῦρτίας ἄφεσις, ϖῶς ἐγω σοι μῦρτυρα τὸν ϖροφήτην. Οὐδένος γὰρ ἑτέρυ τῦτο δέοντος ὁ ϖροφήτης, ἢ τῦ Θεοῦ μόνου. Τίς γὰρ Θεός, φησι, ὥσπερ σὺ, ἀφαιρῶν ἀνομίας, καὶ παραβαίνων ἀδικίας; ἢ ϑ εἰς βασιλείαν ἢ εἰσαγαγεῖν, τὸν ϑάνατον λύσαι, πολλῷ μᾶλλόν ἐστιν. ἀλλ' ὅμως καὶ μετ' ἐξουσίας ποιᾷ. καὶ ὁ νομοθετῶν ἦ, οὐ τῆ ὑποτασσόντων, ἀλλα' τῆ βασιλευόντων ἐστί. καὶ τῦτο βοᾷ μὲ αὐτὴ τῆ ϖραγμάτων ἡ φύσις. βασιλέων γὰρ μόνον ἐστὶ ϖᾶσαι νόμυς διεῖναι ἦ καὶ ὁ ἀπόστολος, οὕτω λέγων· Περὶ ἦ τῆ ϖαϑῶν ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην ἦ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι. ὅϑεν γὰρ δοῦλος ἰῶ καὶ ἁμάρτυρος, οὐκ ἐτόλμησε ϖροσϑεῖναι τοῖς ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθεῖσιν. ὁ ἦ Χριστὸς οὐχ οὕτως· ἀλλα' μετὰ πολλῆς τῆς αὐϑεντίας τῦ παλαιοῦ διαγινώσκει νόμυς, καὶ τῦτ' ἀπ' αὐτῦ πάλιν εἰσάγει. Εἰ ἦ ϑ νόμυς ἁπλῶς ϖᾶσαι, βασιλικῆς μόνον ἐστὶν ἐξουσίας, ὅταν εὐεἰσκοπῶν μὴ μόνον νόμυς ϑῆται τῦτ', ἀλλα' καὶ τῦ παλαιοῦ διορθούμενος, τίς ὑπολείπεται λόγος τοῖς διαφϑαρτικῆ βουλομένοις; ἀπὸ γὰρ τύτυ δῆλον, ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐστὶ τῷ γεννήσαντι

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, ἐπ' αὐτῦ τ γραφῆς ἔλϑω ἰῶν ϑ χαλκοῦν. ἀνελϑὼν εἰς ϑ ἱερὸς, φησὶν, ἐκάϑητο· ἢ ϖερισσοτέρων ϖρῶτον ἤρξατο λέγειν· μακάριοι οἱ πτωχοὶ ᾧ πνεύματι, οἱ ϖραεῖς, οἱ ἐλεήμονες, οἱ καϑαροὶ τῇ καρδίᾳ· εἶτα μετὰ τῦτ τῦς μακαρισμοὺς ἐκείνους λέγει, Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλϑον καταλῦσαι (Ⓦ) νόμον ἢ τῦς ϖροφήτας· οὐκ ἦλϑον καταλῦσαι, ἀλλα' πληρῶσαι. Τίς γὰρ τῦτο ἐπανώρθωσεν; ἢ τί τῆ ἐκείνων ἐλυτίον ἰῶ τοῖς ϖροτέροις, ἵνα τῦτο εἴπῃ; Μακάριοι, φησὶν, (Ⓐ) πτωχοὶ ᾧ πνεύματι, τυτέστιν, (Ⓐ) ϖαπεινόφρονες. ἀλλα' τῦτο ἢ ἡ παλαιὰ εἶπε· Θυσία γὰρ ᾧ Θεῷ, πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. καὶ πάλιν, Μακάριοι (Ⓐ) ϖραεῖς. καὶ τῦτο Ησαΐας πάλιν βοᾷ ἐκ ϖροσώπυ τῦ Θεοῦ λέγων· Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ (Ⓦ) ϖραεῖς καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μυ τοὺς λόγους; Μακάριοι (Ⓐ) ἐλεήμονες. καὶ τῦτο πάλιν ϖσυναχοῦ διέσαρται. Μὴ ἀποστερήσῃς γὰρ, φησι, τὸν ζωὸν τῦ ϖωλικοῦ, ἐπὶτὸν ϑλιβόμενον μὴ ἀπσυμάσῃ. καὶ ϖολὺς ϖσυναχοῦ ϖερὶ φιλανϑρωπίας ἐστὶν ὁ λόγος. Μακάριοι (Ⓐ) καϑαροὶ τῇ καρδίᾳ. τῦτο καὶ ὁ Δαβὶδ φησι· Καρδίαν καϑαρὸν κτίσον ἐν ἐμοὶ, ὁ Θεὸς, καὶ ϖνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μυ. καὶ τοὺς λοιποὺς ἦ εἴ τις ἐϖέλϑοι μακαρισμοὺς, εὑρήσει ϖολλῶ οὖσαν τῶ συμφωνίαν. Ἵνος οὖν ἕνεκεν, μηδὲν ἐναντίον ἐκείνων τοῖς ϖροφήταις, ἐϖήγαγε· Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλϑον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς ϖροφήτας; οὐ γὰρ τὰ ἐναντία, ἀλλα' τὰ μέλλοντα ῥηϑήσεσϑαι ταύτῶν τῶ διορϑῶσαι ἤϑησι. ὅϑεν γὰρ ἔμϑγεν ἐμβαίνειν εἰς ὑϖόϑεσιν ἑτοίμων, ἵνα μὴ νομίσωσι τῶ αὐξῆσαι ἐναντίωσιν εἶναι, μηδὲ τῶ ϖροσϑήκην μάχην, διὰ τῦτο εἶπε· μὴ νομίσητε ὅτι ἦλϑον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς ϖροφήτας· τυτέστι, μέλλω τινὰ λέγειν τελεώτερα τῶν ϖροτέρων ἐναντίωσιν. οἷς, ὅτι Ηκύσατε, οὐ ϕονεύσεις, ἐγω ἦ λέγω, οὐκ ὀργισϑήσῃ· ἠκύσατε, ὅτι οὐ μοιχεύσεις, ἐγω ἦ λέγω, ὅτι ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα ϖρὸς ϑ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν, ἤδη ἐμοίχευσε, καὶ ὅσα τοιαῦτα. μὴ τοίνυν νομίσητε καταλῦσιν εἶναι τῶ τελείωσιν. οὐ γὰρ ἐστὶ καταλῦσις, ἀλλα' ϖλήρωσις· καὶ ὅϖερ ἐπὶ τῶν σωμάτων ἐϖοίησε, τῦτο καὶ ἐπὶ τῦ νόμυ ϖοιῶ. Πῶ ἦ ἐπὶ τῶν σωμάτων εἰργάσατο; ἐλϑὼν καὶ εὑρὼν ἀνάπηρα ϖολλὰ μέλη, καὶ ὑδιῶς ἔχοντα ϖάντα, ἀπήρτισε, καὶ εἰς τῶ ϖροσήκυσαν εὐκοσμίαν ἐϖανήγαγε· διὰ τῆ ϖαραμῦ αὐτῆ ἅπασι ϖοιῶν φανερὸν, ὅτι καὶ τὰς ἀρχαίους ἀϖὸς τέ-

ἦκε

ἰσ. τῦ τὸν. ϑ. ἰσ. κφκε. ν.

τῆς φύσεως καταδιέστρεψεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων διδασκαλίαν ταῦτα πάντα αἰσχύνεται.
Ματθ. κ. κε. καὶ γὰρ ἄλλαχοῦ φησιν· Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, οὐχὶ δὲ ὑμῖν οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ θέλων ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων διάκονος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι. Εἰ τοίνυν διακονῆσαι ἦλθε καὶ ταπεινοφρονοῦντα διδάξαι, μὴ θορυβῶ, μηδὲ καταπίπτωμεν, εἰ καὶ τῶν διακόνων ἴδιοι αὐτοὶ ὑπερπλοῦτά που καὶ φιλοτίμως ἔχουσιν. οὕτω καὶ πολλαχοῦ τῶν εὐχῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὑπερτείνει γνώμης. καὶ γὰρ προσ-
Λυκ. ια. ι. ῆλθόν αὐτῷ λέγοντες, Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, ὥσπερ καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Τί οὖν ἐγὼ ποιῶ, εἰπέ μοι; μὴ διδάξαι αὐτοὺς προσεύχεσθαι; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον, ἵνα εἰς πᾶσαν αὐτοὺς ἀναγάγῃ φιλοσοφίαν. διὰ τί ἐγὼ διδάξω; σκῆνος εὔξασθαι ἔδιδα. ἀλλ' ἔδει ῥήματι τοῦτο μόνον ποιῆσαι, φησίν. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡ διὰ τῶν ῥημάτων, ὡς ἡ διὰ τῶν πραγμάτων διδασκαλία τοὺς μαθητευομένους ἀναγκάζει. διὰ τί οὖν οὐχὶ διδάσκει αὐτοὺς εὐχὴν μόνον τὴν διὰ τῶν ῥημάτων, διὰ καὶ αὐτὸς διὰ τοῦτο ποιῶν, καὶ εὐχὴν διαγενεσιουργεῖται τὴν ἐρημίαν, ἡμᾶς παιδεύων καὶ τοῦτο, ἐπιδιδοὺς μέλλουσιν ὁμιλεῖν τῷ Θεῷ, φεύγειν θορύβους καὶ τὰ ἐν μέσῳ πραγματα, καὶ πρὸς ἐρημίαν ἀναχωρεῖν, οὐχὶ τόπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τρόπων. ἐρημία γάρ, οὐχὶ ὄρος μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ οἰκίσκος κεκωμῆς ἀπηλλαγμένος. καὶ ἵνα μάθητε ὅτι συγκαταβάσεώς ἐστιν ἡ εὐχὴ, μάλιστα μὲν καὶ ἤδη διὰ τοῦ Λαζάρου συμβαίνοντα ἀπεδείξαμεν· πλείω δὲ καὶ ἑτέρωθεν δῆλον. πῶς γὰρ ἔνεστι τὸν μείζονα οὐκ εὐχεσθαι θαυμάτων, ἀλλὰ τὸν ἐλάττονα; εἰ γὰρ διὰ τοῦτο βοηθείας ἔτυχε καὶ οὐκ ἔχων αὐτὸς τελεῖν δυνάμει, τὸν πάντων εὐχέσθαι, ἔδει καὶ τὸν πατέρα καλεῖν· εἰ δὲ μὴ τὸν πάντων, καὶ τὸν τῶν μειζόνων. νῦν δὲ οὐδαμοῦ ποιεῖ· τὸν μείζονα τῶν θαυμάτων οὐκ εὐχόμενον, ἵνα δείξῃ ὅτι τοῦτο ἄλλους παιδεύων τοῦτο ἐποίει, οὐχὶ δυνάμεως δεόμενος. ὅτι γοῦν τοῦτο αὐτὸς βούλησιν, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπε, πατὴρ ἐμὸς εἶ σύ, ἡμᾶς παιδεύων πανταχοῦ μὴ προπετεῖς ἀποφαίνεσθαι, ἕως ἂν εὐχαριστήσωμεν τῷ τοῦτο χαρισαμένῳ Θεῷ· καὶ πολλοὺς νεκροὺς ἀναστήσας, οὐκ εἶπε, ὅπως ὁ Λάζαρος μείνῃ. καὶ τὴν αἰτίαν τότε εἰρήκαμεν, ὅτι τὴν ἀθυμίαν τῶν πρόσθεν διορθούμενος· διὰ καὶ
Ιωαν. ια. μβ. αὐτὸς εἶπε, σαφῶς οὕτω προθείς, Ὅτι διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον. καὶ ὅτι οὐχὶ ἡ φωνὴ τὸν νεκρὸν ἤγειρεν, ἐκανῶς ἀπεδείξαμεν πρότερον. καὶ ἵνα μάθῃς τοῦτο σαφέστερον, ὅρα. ὅταν γὰρ κολάζειν δέῃ, καὶ ὅταν ἁμαρτήματα ἀφιέναι, καὶ ὅταν νομοθετῇ, καὶ ὅταν τι τῶν πολλῷ μείζονων δεῖ ποιεῖν, οὐδαμοῦ τὸν πατέρα καλοῦντα αὐτὸν εὑρήσεις, οὐδὲ εὐχόμενον, ἀλλὰ μετ' αὐθεντίας ἅπαντα πράττοντα. καὶ τούτων ἕκαστον ἐγὼ
Ματθ. κα. λθ. μὲν ἀπριθμήσομαι, σὺ δὲ σκόπει μετ' ἀκριβείας, πῶς οὐδαμοῦ δέηται εὐχῆς. Δεῦτε, φησὶν, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν. καὶ πάλιν, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἰδοὺ κολάζει καὶ ὁμιλεῖ μετ' αὐθεντίας ἁπάσης, καὶ οὐδαμοῦ εὐχῆς δέηται. πάλιν,
Μαρκ. ϛ. θ. ὅταν δέῃ θεραπεῦσαι σῶμα δεῖται διαλεγομένου, Ἐγὼ θέλω, λέγει, κάθαρισθητι· ὅταν ἀποδιώκειν δαίμονας, Τοῖς χοίροις, φησὶν, ἐπιτρέπω· ὅταν ἐλεύθερώσαι ἁμαρτημάτων, Θάρσει, τέκνον, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ὅταν ὑπερπέμψαι δαίμονας, Σοὶ λέγω τῷ πονηρῷ δαιμόνιον, ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ· ὅταν καταστεῖλαι τὴν θάλασσαν, Σιώπα, πεφίμωσο· ὅταν κα-
Μαρκ. δ. λθ. θάραι τὰ λεπρὰ κατέχοντα, Θέλω, καθαρίσθητι· ὅταν νομοθετῆσαι, Ἠκούσατε ὅτι ἐρ-
Ματθ. ε. κα. ῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. εἶδες πάντα μετ' αὐθεντίας ποιοῦντα διασαφῆς, καὶ εἰς γέενναν ἐγκαλοῦντα, καὶ εἰς βασιλείαν εἰσάγοντα, καὶ τοῖς θορύβοις διορθούμενον, καὶ θάνατον ἀπειλοῦντα, καὶ ἁμαρτίας ἀφιέντα, καὶ δαίμονας ἐπιτιμῶντα, καὶ τὴν θάλασσαν καταστέλλοντα; καὶ τί μεῖζον, εἰπέ μοι, εἰς βασιλείαν εἰσαγαγεῖν, καὶ εἰς γέενναν ἐμ-

ἐμβῆναι,

ἐν ἐνδον ἀναπαυόμενος ἀποκλείῃ, φθάνω ἐγὼ ὄπισω ἐν τῇ δεξιᾷ φθερομένης τῆς ψυχῆς καὶ καταθλιβομένης, καταδέονται ταχέως· αὐ, ὥσπερ εἰς ἀρχὴν διφορεῖν, εἰς ταὐτὸν ἀδελφῶν ψυχαὶ ἀναστέρηται, πολυπλασίων ὁ θησαυρὸς ἐν τοῖς κατοικουμένοις, ἢ τῷ κεκτημένῳ. ἐν καθάπερ πηγὴ συνεχῶς μὴ ἐξαντλουμένη καθαίρεται μᾶλλον ἐν ἀναβλύζει πλέον, καταχρωμένῳ ὃ ἀποπίνεται· ὅτω ἢ χρήσιμα πνεύματικοὶ ἐν λόγοι διδασκαλικοὶ, συνεχῶς μὴ αὐτλούμενος ἐν δίδοσ' ἀρύεσθαι τοῖς βουλομένοις, ἀναβλύζει πλέον· βασκανία ὃ ἢ φθόνῳ καταχωσθεὶς, ἐλαττοῦται ἐν σβέννυται τέλεον. ἐπεὶ οὖν τοσοῦτον ὁ κέρδος ἡμῖν, ὥσπερ ἀνεχωμεν, φέρε εἰς μέσον καταθέντες, πᾶσιν ὑμῖν ἀποδῶμεν τὸ ὀφειλόμενον, πρότερον ἀναμνήσαντες τὴν ἀληθείας τὸ ὄφλημα τούτων ἁπάντων. ἴσως πίνων ἐν μεμνησθε προφθάνω, ὅτι ἐκ τῆς τοῦ μονογενοῦς δόξης ἐξαλειφόμενοι, πολλαὶ ἀνεθημοσύνῃ αἰτίας τὸ ἐν τοῖς ῥήμασι συγκαταβάσεως· ἐν ἐλέγομεν, ὅτι ἐ μόνον ἐξαλείφει τὸ τοῦ χρεὸς ἐκείνου, οὐδὲ ἐξαλείφει μόνον τῶν ἀκουόντων ταπεινὰ φθέγγεται πολλάκις ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ πολλαχοῦ ἐν ταπεινοφροσύνῃ διδάσκων. καίτοιγε ἰκανῶς τότε ἐπεξήλθομεν τοῖς αἰτίαις, ἐν τῆς ὅτι τῷ Λαζάρῳ, ἐν τῆς ὅτι τῶν ἐκ αὐτῷ ὧδε ὑπὸ ἡμῶν θλιβομένης δίκης μνημονεύσαντες, ἐν δείξαντες σαφῶς, ὅτι τέλεον μὲν, ἵνα τέλεον οἰκονομίαν πιστώσηται, τέλεον δ', ἵνα τέλεον τῶν ἀκουόντων ἀφέλειαν διορθώσηται, πεποίηκε, οὐδεμιᾶς ἄλλης δυνάμενος βοηθείας. ὅπερ ἢ πολλαχοῦ ἐν ταπεινοφροσύνῃ αὐτοῦ διδάσκων ἐποίει, καὶ τοῦτο ἄκουσον. ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἐ ἔλαβεν ὕδωρ εἰς ἓν ὑπόπεσα· ἐν ὡς οὐκ ἀρκοῦμαι τοῦτο, ἐπὶ ἐν λεπτῷ διεξώσατο, τοὺς τέλεον ἐκάστου ἀντέλαβεν καπέχων ἑαυτοῦ, ἐ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, ἐ τοῦ τοῦ ἐδότος τοὺς πόδας ἐνίψατο. τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη ἐν θαυμάσειε; τῷ μέλλοντος αὖθις τοῦ διδόναι νίπτειν τοὺς πόδας· ἐ ⟨Ϟ⟩ Πέτρος ἀναχρούμενος ἐν λέγοντα, Κύριε, σύ μή μου νίψῃς τοὺς πόδας, οὐ μὴ διαπεσῇ, ἀλλὰ φησι τοῖς αὐτοῦ· Εἰ ἐὰν μὴ νίψω σε τοὺς πόδας, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. ὁ δ', Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μόνον, ἀλλὰ ἐ τὰς χεῖρας ἐν τὴν κεφαλήν. Εἶδες θυμοῦ δι' ἀμφοτέρων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀναισθησίας, ἐν ἀπὸ τῆς συγκαταβάσεως; Εἰ γὰρ ἐν εἰκαίοις τὰ ῥήματα, ἀλλ' οὐκ ἐν ζεούσης ἀμφότερα γνώμης ἐλέγετο. ὁρᾷς πῶς πάντοθεν θερμὸς ἐν διεγηγερμένος; ἀλλ' ὅπερ ἔλεγεν, ἵνα μὴ ἀπὸ τὴν τοῦ σώματος θυτέλειαν, τὴν φύσεως καταγωγὴν θυτέλειαν, μὴ ὃ νίψας τί φησι πρὸς αὐτούς, ἄκουσον. Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; ὑμεῖς καλῶς ἐμε, ὁ Κύριος, ἐ ὁ διδάσκαλος, ἐ καλῶς λέγετε· Εἰμὶ γάρ· Εἰ οὖν ἐγὼ ὁ Κύριος ἐν ὁ διδάσκαλος ἐνίψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὅτω ἐ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλοις ποιεῖν. ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν, ἵνα ὡς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἀλλήλοις ποιῆτε. ὁρᾷς ὅτι πολλὰ ὑποδείγματος ἔτεκεν ἐποίει; καθάπερ γάρ τις διδάσκαλος σοφίας πεπληρωμένος παιδίοις φιλοσόφοις συμφιλοσοφεῖ, ἐ ὁ φιλοσοφεῖν ὑπὲρ τῆς μαθήσεως τὸ διδασκάλου, ἀλλὰ τῆς κηδεμονίας τῆς πρὸς τοὺς παῖδας ὅτι τιμωρεῖσθαι· ὅτω δὴ ἐ ὁ Χριστὸς, οὐ διὰ εὐτέλειαν τῆς οὐσίας τοῦτο ἐποίει, ἀλλὰ διὰ συγκαταβασιν, ἐ διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς ἀναστέρηται. καὶ γὰρ ἄλλο τοῦτο εἰ καθ' ἑαυτὸ ἐν ἐξετάσωμεν, ὄψεται ὅσοι ἄτοποι ἔνεισι. εἰ γὰρ ὑπὲρ τὸν ἐντολῶν εὐτέλειαν ἦν δεῖ· ἔστι ὃ μὲν ὑπὲρ ὁ Χριστὸς, ⟨Ϟ⟩ μαθηταὶ ὃ ⟨Ϟ⟩ ὑπὸ μαθηταὶ ἄρα εὐτελέστερος ἦν ὁ Χριστὸς τῶν μαθητῶν. ἀλλ' οὐδὲις αὐ τοῦτο οὐδὲ μανόμενος εἴποι. ὁρᾷς ὅσοι ὅτι κακοὶ καὶ αἰτίας ἀγνοῇ, δι' ἃς ὁ Χριστὸς ἐποίει πάντα, ἅπερ ἐποίει; μᾶλλον δὲ βλέπεις, ὅσον ὅτι ἀναθοὶ πάντα μὴ ἀκριβείας ἐξετάζειν· ἐ μὴ ἁπλῶς, ὅτι Εἰπέ μοι ταπεινὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ ἐ τίνος ἕνεκεν ἐ διὰ τί ποτε ἐστίν; οὐκ οὖν τοῦτο δι' μόνον τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλὰ ἐ ἄλλαχοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔπραξε. Εἰπάτω γὰρ, Τίς ὅτι μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; ἐπάγομεν, οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ὁ διακονῶν. καὶ τοῦτο δὲ Εἰπὼν, καὶ μᾶλλον ἐποίησε, δῆλος ὅτι πολλαχοῦ ταπεινότατα ἁρπάζει εἰς διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν, μετεμάζει τὸ ἐμοῦ πείθων αὐτούς. ἐν δῆλον ὅτι ὁ διὰ τὸ

Ιωαν. ιγ δ.

Ιωαν. ιγ ε.

Ιωαν. ιγ

Λυκ. κβ. αζ.

τῆς

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-
ΛΙΑ, ΟΤΙ ΤΟ ΜΗ ΛΕΓΕΙΝ, ΑΠΕΡ. ΙΣΜΕΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ

ἑτέρους ἀναφέρειν, πυνθάνεσθαι ποιῆ, καὶ τίνι χάριν οὕτως εἶπεν· καὶ εἰς τὰς θύρας, ἃς ὁ Χριστὸς ἤνοιξεν, καὶ τίνι ἐξουσίαν, μεθ' ἧς ἅπαντα ἐποίει· καὶ εἰς τὸν τοῦ παλαιοῦ νόμου διόρθωσιν· καὶ ὅτι δεῖ φρονεῖν τὸν ἱστορίαν αὐτὴν τὸν περὶ τοῦ πατέρα οὐκ ἐλαττοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐξάνειν μᾶλλον.

Ἵκανῶς ἐν ταῖς ἔμπροσθεν ἐπεμνησθημεν ἡμέραις, τὴν ἄθλιον ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀπωλείας, καὶ τὴν δίκην τὴν πνευματικὴν ἐπεξελθόντες καθορθώσαντες. ὥστε δὴ λοιπὸν ἀποδοῦναι τὸ χρέος ὑμῖν. καὶ γὰρ τὸ κωλύον οἶδεν. καὶ οἶδα μὲν ὅτι ἐπιλέλησθε τῶν ὀφλημάτων ὑμῶν τῶν ἐμῶν διὰ τὸ τὴν ἡμέραν πλῆθος· οὐ μὴν διὰ τοῦτο αὐτὰ ἐγὼ ἀποκρύψομαι, ἀλλὰ μετὰ πάσης ὑμῖν ταῦτα ἀποδώσω τῆς προθυμίας. ποιῶ δὲ τοῦτο, οὐ δι' ὀλιγωμισωλίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὠφέλειαν ἐμήν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν ζωοθηγμάτων κέρδος τὸ διδόμενον ἐπὶ λήθῃ· ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν συμβολαίων κέρδος τὸ μέλλοντι καταβάλλειν τὸ χρέος μίσιον, τὸ σὺν ἀποδίκαιον μέλλοντα διὰ ταχέως μεμνῆσθαι τῶν ὀφλημάτων. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ δάνεισμα ἀποδοθὲν τὸν μὲν καταδυόντα ἀφίησι, μᾶλλον δὲ τὸν ἀποδεξάμενον, καὶ τὸ μὲν ἀλλῆσαι, τὸ δὲ ἐπλεόνασε τὴν οὐσίαν· ἐπὶ δὲ τῶν πνευματικῶν οὐχ οὕτως, ἀλλὰ δυνατὸν αὖθις καὶ καταδυῆναι καὶ ἔχειν. καὶ τὸ δὲ θαυμαστὸν, ὅτι πότε μάλιστα αὖθις ἔχειμεν, ὅταν καταβάλωμεν ἑτέρους. ἂν μὲν γὰρ σὺ τῇ ὀργῇ κατορύξας φυλάξῃς διὰ παντὸς μεταδιδοὺς, ἐλαττοῦται μοι τὸ κέρδος, μισθὸν τὰ τῆς εὐποιΐας· ἂν δὲ εἰς ἄπαντας ἐξανέγκῃ, καὶ ποιήσῃ μετόχους πολλοὺς καὶ κοινωνούς, ὧν αὖθις ἐπίσης πάντων, αὔξεταί μοι τὰ τὸ πνευματικὸν πλοῦτος. καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, καὶ ὁ μὲν ἐπίσης μεταδιδοὺς αὔξει τὸν ταμιακαταβάκιον, ὁ δὲ ἀποκρυπτόμενον ἐλαττοῖ τὸν ἐργασίαν ἅπασαν, μάρτυρες ἅγιοι ταῦτα ἐγχειρισάντες ἑκάστοις, ὁ μὲν πάντα, καὶ ὁ μὲν δύο, καὶ ὁ δὲ ἕν. Ματθ. κε. 18. ἅγιοι γὰρ διπλασίονα τὰ ἐμπιστευθέντα παρέσχηκαν, καὶ ἐπιμήνιον ἔχει τοῦτο· ὁ μὲν ἑπτὰ ἐφύλαξε πρὸς ἑαυτὸν, καὶ οὐδενὶ μεταδοκεῖ διπλοῦν τὸ αὖθις ποιῆσαι σὺν ἴσχυσι, διὰ τοῦτο σχολάζετο. ταῦτα οὖν ἀκούοντες ἅπαντες, μὴ τὸ κόλασιν τὸν ἑκάστου διδοικότες, ὅταν αὖ ἔχωμεν ἀγαθὸν, εἰς τὸν ἀδελφοὺς ἀναφέρωμεν, καὶ εἰς τὸ μέσον ἅπασι καταβάλλωμεν, ἀλλὰ μὴ ἀποκρυπτώμεθα. ὅταν γὰρ ἑτέρους μεταδῶμεν, τότε πλουτοῦμεν αὖθις μᾶλλον· ὅταν κοινωνοὺς ποιησώμεθα τῆς ἐμπορείας τοὺς ὁμοίους, τότε τὴν ἡμετέραν αὔξομεν εὐποιΐαν. ἀλλ' ἐλαττοῦσθαί σοι τὰ τῆς δόξης νομίζεις, ὅταν μὴ πολλοῦ ἦς εἰδὼς, ἃ μόνος οἶδας αὐτός; καὶ μὴν τότε αὔξεται καὶ τὰ τῆς δόξης, καὶ τὰ τῆς ὠφελείας, ὅταν τὸ φθόνον καταπατήσῃς, ὅταν τὸ βασκαίνειν σβέσῃς, ὅταν φιλάδελφοι ὦμεν διὰ παντὸς πολλοί. ἂν μόνος εἰδὼς εὐεῖης, ἀν. δεῆσει μὲ ὡς βάσκανον καὶ μισάδελφον ἀποστραφήσονται καὶ μισήσουσι, καὶ Θεὸς ὡς ποιητὴν τῶν ἐκάστου ἀπαιτήσει δίκην· χωρὶς δὲ τούτων, καὶ αὐτὴ σε ταχέως ἡ χήρις ἔρημον ἐγκαταλιποῦσα οἰχήσεται. ἐπὶ δὲ ὁ σῖτος, ὃν μὲ ὁ τὸ ἀποθήκης ἢ διὰ παντὸς κείμενος, δαπανᾶται, σπὸς αὐτὸν κατεσθίοντος· ἂν δὲ ἐξενεχθεὶς εἰς τὰς ἀγορὰς καταβάλλεται, πολυπλασιάζεται καὶ αὐξάνεται πάλιν· οὕτω καὶ λόγος πνευματικὸς,

ἐὰν

τοῦ μιαθοῦς, ὧν ἐπένεσεν, ἀφῆκεν ἀπολῆσαι βοῶντα, δι' ὧν ἔπαθε, πᾶσι λέγοντα, ὅτι μὴ τὴν ἀπιστοῦντες ζωὴν ἔστιν ἀπόδοσις ἢ μισθὸς ἢ ἀμοιβή. Διὰ τοῦτο ὁ Ⓜ Ενὼχ μετέθηκε, ⁊ Ⓜ Ηλίου ἁρπαγή, ἀπιστούντων ἡμῶν τὸ περὶ τῆς ἀναστάσεως δόγμα. Ἀρκεῖ μὲν οὖν καὶ πληροφορεῖσθαι τὰ τοιαῦτα δυνάμεις. Εἰ δ' ἀθετεῖτε ὑμᾶς ἔστι, καὶ βούλεται ἀποδεῖξαι ἑτέραις λαβοῦσι καὶ ἰσχυρᾶς τῆς μελλούσης ἀναστάσεως, καὶ τοῦτο μὴ πολλῆς τῆς δαψιλείας ἔδωκεν ὁ Θεός, ἀλλὰ τὰ πνεύματος χάριν μὴ πολλῆς ἐναφεῖς τῆς ἀφθονίας. Διὰ τοῦτο ⁊ ὁ Παῦλος πάσας ἀξιοπιστοῦ τὰς περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγους ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως, ἀπὸ τοῦ Θεάνθρωπου τὴν δημιουργωΐαν, ἐπάγει καὶ τοῦτο ὃ ῥητοῖ, λέγων· Ὁλικὴν δόρ- 2.Κορ. 1.
ράβωνα ἡμῖν ἔδωκεν, ὑ χρημάτων, οὐδὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀλλ' ἀρράβωνα πνεύματος. ὁ δὲ ἀρράβων, μέρος ἐστὶ τοῦ πάντος, καὶ ὑπὲρ τοῦ πάντος πιστός. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν συμβολαίων, ὁ τὸν ἀρράβωνα δοὺς ἅπαντος δαρῆναι λοιπὸν ⁊ πιπίστευκεν, οὕτω καὶ σὺ λαβὼν ἀρράβωνα τὸ πνεύματος, τὰ χείσματα λέγω, μηκέτι ἀμφίβαλε περὶ τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν. ὁ γὰρ νεκροὺς ἀνίσας, ὁ τυφλοὺς θεραπεύων, ὁ δαίμονας ἀπελαύνων, ὁ λεπροὺς καθαίρων, ὁ νοσήματα διορθούμενος, ὁ θάνατον λύων, ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα δυνάμενος ἐν ἑπτὰ ἡμέραις καὶ ἅπαντι σώματι, πόθεν τύχῃ συγγνώμης ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀναστάσεως; Εἰ γὰρ μηδέπω τὸ κατορθοῦν τῆς ἀϊδιότητος ἐπεδείκνυτο, ἀλλ' ἐπὶ τῶν παλαισμάτων ἐσώτων, ἐποίησε ἡμᾶς ἡμιθέους ὁ Θεός, εἰκότως ἂν ἦν καὶ Ⓜ κατορθοῦν Ⓜ τῶν βεβαίων δώσει τὰ ἀγαθά. Εἰ δὲ λέγεις, ἀλλ' οὐχ ὁρῶμεν ταῦτα νῦν γινόμενα τὰ σημεῖα, οὐδὲ ἡμεῖς τοσαύτην ἔχομεν δύναμιν· ἐκεῖνο δὲ Εἶπαμεν, ὅτι οὐδὲν ἀφαιρεῖ, Εἶπεν ἐγώ, Εἶπεν ἐφεξῆς ταῦτα γενήσεται. ὅτι γὰρ ἔμελλον ἔσεσθαι ἐλέγετο καὶ τῶν ἀποστόλων, μαρτυροῦσι αἱ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίαι, καὶ δῆμοι, καὶ πόλεις, καὶ ἔθνη κεκοσμημένα ταῖς ἰδιώταις ⁊ ἁλιεῦσιν. οὐ γὰρ δὴ τῆς οἰκουμένης ἐκράτησαν Ⓜ ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται καὶ πένητες καὶ ἄπλοι, Εἰ μὴ τὴν τῶν σημείων εἶχον βοήθειαν. πλὴν ἀλλ' οὔτι σὺ τῆς τοῦ πνεύματος ἔρημος γέγονας χάριτος, ἀλλὰ πολλὰ ἔτι ⁊ νῦν ἰδεῖν τῆς δωρεᾶς ἐκείνης σύμβολα, αὐτῶν τούτων τῶν ἀπειθημένων πολλῷ μείζονα ⁊ θαυμαστότερα. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον σῶμα τελευτῆσαι δύαντα, καὶ ψυχὴν νεκρωθῆναι ὑπὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαλλάξαι τῆς ἀπωλείας ἐκείνης, ὃ Διὰ τοῦ βαπτίσματος γίνεται. οὐκ ἔστιν ἴσον νοσήματα ἀπελάσαι χαλεπὰ, ⁊ ἁμαρτίαν φορτίον ἀποθέσθαι. οὐκ ἔστιν ἴσον ὄμμα πεπηρωμένον διορθῶσαι, καὶ ψυχὴν ἐσκοτισμένην φωτὶ καταλάμψαι. Εἰ γὰρ μὴ ἐν ἀρράβωνι τοῦ πνεύματος καὶ νῦν, οὐκ ἂν ἐλούσθη τὸ βάπτισμα, οὐκ ἂν ἀμαρτημάτων ἄφεσις ἐλήφθη, οὐκ ἂν δικαιοσύνη καὶ ἁγιασμὸς, οὐκ ἂν υἱοθεσίαν ἐλάβομεν, οὐκ ἂν μυστηρίων ἀπελαύσαμεν (σῶμα γὰρ ⁊ αἷμα μυστικὸν οὐκ ἂν ποτε ἦν τοῦτο τοῦ πνεύματος χάριτος χωρὶς) οὐκ ἂν ἱερέας ἐχειροτονήσαμεν. οὐδὲ γὰρ ταῦτα δυνατὸν ταῖς χθεσταῖς ἐκείνης τῆς ὑπερφυοῦς γίνεσθαι. ἢ ἄλλα ἂν πολλὰ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος σύμβολα. ὥστε καὶ σὺ Ⓜ ἀρράβωνα τοῦ πνεύματος ἔχεις, καὶ νέκρωσιν ἀπόθου ψυχῆς, καὶ πόρωσιν λογισμῶν, καὶ Ⓜ ἀκαθαρσίαν ἀπέδυσω βίου. μὴ τοίνυν ἀναβάλλωμεν περὶ τῶν μελλόντων, τοιαῦτα λαβόντες εἰκότως· ἀλλὰ πάντα χόθεν Ⓜ περὶ τῆς ἀναστάσεως συλλέξαντες λόγου, καὶ βίου ἄξιοι τῆς δοθείσης ἐπιδειξώμεθα τύπου· ἵνα καὶ τῶν ἀκαίρων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, ἃ πάντα λόγου ὑπερβαινόντων καὶ νοῦ ἀπερίπτου· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι ⁊ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ ἡ δόξα τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

σαλῇ; οὐχ ἑρᾷς πῶς μετοικίζει μὲν ἡ γῆ, ποικίλον δὲ καὶ πολυειδὲς τὸ σῶμα, καὶ κῆ τὰ ἑτερόπλευρα, καὶ κῆ τὰ χρώματα, καὶ κῆ τὴν διάπλασιν, καὶ κῆ τὰ οἰκία, καὶ κῆ τὰ ἄλλα πάντα; πῶς οὖν ἀπ' αὐτῶν τῶν μιμήσεων ἀμφιβάλλεις, εἰπέ μοι; καὶ τί χρὴ λέγειν περὶ σωμάτων τὰς γὰρ ἀπείρους δυνάμεις, τὰς σὺν ἄμοις τῷ ἀπείρῳ, σὺν ἀρχαγγέλοις, τὰ δώδεκα τέρατα τούτων, πῶς ἐποίησεν, εἰπέ μοι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἶδα ποτε οὐκ αὖ ἔχοιμι λέγειν· ὅτι οὐ ἤρκεσεν αὐτῷ τὸ θελῆσαι μόνον. εἶτα ὁ τοσαῦτα γράψας ἀσωμάτους ἰργασάμενος, δι' ἧς φησι σῶμα διαφθαρὲν αἰδιότητα πάλιν οὐ δύναται, τὲ εἰς μείζονα ἀγαγεῖν ἀξίαν; καὶ πῆς οὕτως ἀναίσθητος, ὡς ἀπὸ τούτων ἀμφιβάλλειν, καὶ τὴν διάστασιν αἰωρεῖν; εἰ γὰρ μὴ αἴσθηται σῶμα, οὐκ οἶδεν ἄνθρωπος. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι ψυχὴ μόνον, ἀλλὰ ψυχὴ τὲ σῶμα. εἰ πάλιν ψυχὴ μόνον ἀίσθηται, ἐξ ἡμισείας τὸ ζῶον αἰσθήσεται, ἀλλ' οὐχ ὁλόκληρον. ἄλλως δέ, ὅτι ψυχῆς οὐκ ἂν λεχθείη κυρίως αἴσθησις. αἴσθησις γὰρ ὅτι τὸ πεσόντος καὶ διαλυθέντος· ψυχὴ δὲ διαλύεται, ἀλλὰ σῶμα. τί δέ ἐστι τὸ, εἴγε καὶ εὐδυσάμβολοι καὶ γυμνοὶ θρεσθησόμεθα; μεῖζον μέγα καὶ ἀπόρρητον ἡμῖν τὸ ζῆν ταῦτα αἰνίττεται. ποῖον δὲ τοῦτο; ὃ καὶ ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ φησι· εἷς Πάντες ἀναστησόμεθα, ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι. τί δέ ἐστι τὸ λεγόμενον; ὅτι καὶ Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος καὶ αἱρετικὸς καὶ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον προῆλθεν, κατ' ἐκείνην ἀναστήσεται τὴν ἡμέραν. καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ ἔλεγε, Πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι. ἐπὶ ὅλων καθολικὴ πᾶσιν ἔστιν ἡ ἀνάστασις, καὶ κοπὴ καὶ βύσεως καὶ ἀσεβῶν, τὲ πονηρῶν καὶ χρηστῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ ἀπὸ τούτου νομίσῃς ἄδικόν τινα γίνεσθαι κρίσιν, μηδὲ λίαν πρὸς σεαυτὸν· τί ποτε τοῦτο ἐστι; ἐγὼ ὁ ταπεινὸς καὶ τοσαῦτα πτίσας καὶ ταλαιπωρηθεὶς δύσαμην, καὶ ὁ ἔλλην καὶ ὁ ἀσεβήσας καὶ πρὸς κυνήσας εἰδώλοις τὲ τὴν Χριστὸν ἀγοράσας τὲ αὐτὸν δύσεται ὁμοίως, καὶ τῆς αὐτῆς ἀπολαύσῃ τιμῆς; ἵνα μὴ ταῦτα λέγων θορυβηθῇς, ἄκουσον τί φησιν· Εἴγε εὐδυσάμβολοι, καὶ γυμνοὶ θρεσθησόμεθα. καὶ πῶς ὅτι, φησίν, εὐδυσάμβολοι ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν γυμνοὶ ἐνδύεσθαι; πῶς; ὅταν δόξῃ ὦμεν ἔρημοι, καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πρίπτας ἀπεστερημένοι. καὶ γὰρ τὰ σώματα τὴν ἀπώλειαν ἀφθαρτα αἴσεται καὶ ἀθάνατα, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὕτη ἐφόδιον αὐτῆς κολάσεως ἕξει καὶ ψυχρείας. ἄφθαρτα γὰρ δύσεται, ἵνα ἀπαθὴς κρίνηται· ὅπερ γὰρ τὸ πῦρ ἀσθενεστέρα ὅτι ἐκεῖνο, τοιοῦτον αὐτὸ δεῖ τὲ σωμάτων μηδέποτε δαπανωμένων. ἀφ' οὗ τοῦτό φησιν· Εἴπερ καὶ εὐδυσάμβολοι, καὶ γυμνοὶ θρεσθησόμεθα. καὶ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητούμενον μέγιστον, ἵνα δικαιωθῶμεν τὲ εὐδυσώμεθα ἀθανασίαν, ἀλλ' ἵνα δικασθέντες καὶ εὐδυσάμβολοι τὴν ἀθανασίαν, μὴ γυμνοὶ δόξῃ θρεσθῶμεν, καὶ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πρίπτας· ἵνα μὴ πως πυρὶ καταδικασθῶμεν. ἀφ' οὗ τοῦτό φησιν, Εἴπερ καὶ εὐδυσάμβολοι, καὶ γυμνοὶ θρεσθησόμεθα. εἶτα πάλιν ἀξιοπιστότερον ποιῶν τὴν τῆς δικαιοσύνης λόγον, εἰπὼν ὅτι μέλλει καταπίνεσθαι τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς, ἐπήγαγεν· Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο Θεός. ὃ δὲ λέγει τοῦτο ἐστι· δι' ἐλπίδος ἀφ' οὗ τοῦτο τὸν ἄνθρωπον ἔπλασεν, οὐχ ἵνα ἀπόληται, ἀλλ' ἵνα πρὸς ἀφθαρσίαν ὁδεύῃ. ὥστε καὶ ἰωὴν θάνατον ζωοποιήσει, μὴ τοιαύτης αὐτὸν ζωοποιήσεως γνώμης, ἵνα σωφρονισθῇς ἀπὸ τῆς κολάσεως, καὶ βελτίων γένῃ, δυνηθῇς πρὸς τὴν ἀθανασίαν ἀγωνίσασθαι πάλιν. καὶ δῶρον καὶ δι' ἐλπίδος αὖ τοῦτο τοῦ Θεοῦ ἰσχάτη καὶ βλαπτομένη, καὶ μὴ ταύτης τῆς φθορᾶς τὸν ἄνθρωπον διέπλασεν ἀθάνατον. τοῦτο βιάσεως καὶ δι' αὐτοῦ ἡμῖν ἡνίξατο τὴν προοιμίαν. εἰ γὰρ μὴ ἐβούλετο ταῦτα δοῦναι ἡμῖν δι' ἐλπίδος τῆς ἀναστάσεως ἀνοῖξαι, οὐκ ἂν ἀφῆκε Ἄβελ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιδειξάμενον, καὶ φίλον αὐτὸν γενόμενον, παθεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ ἔπαθε. νυνὶ δὲ ἡμῖν εὐδοκιμήσαντος, ὅτι πρὸς ἑτέραν ζωὴν ὁδεύομεν, καὶ ἵνα ἀεὶ ἕτερος ἀπολέληται τὴν δίκην, ἔχων ταῦτα ἀμοιβὰς καὶ οὐ στεφάνους ἀποκειμένους, ἵνα τοὺς δικαίους μὴ λαβόντα τὰ ζῶντα

τοὺς

α. Κορ. ιε κ'. α. κορ. ιε α.

β. Κορ ε γ. β. Κορ. ε. ε.

τότητα. ἀλλ' οὐχὶ σῶμα φθαρτόν, ἀλλ' ἄφθαρτόν ἐστι. τοσαύτη γὰρ αὐτοῦ ἐστιν ἡ λαμπρότης, ὡς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ φθορᾷ τοῦ ἀξίου ἐπιδείκνυσθαι τοῦ αὐτοῦ. αἰγνῶ σοι καὶ τῶν ἀποστόλων τοὺς ἀσωμάτους ἀπηλάσαι δυνάμεις, καὶ νόσις καὶ πάθος δαιμόνων ἀφιεμένου, καὶ τὰ ἱμάτια τοὺς ὁμιλήσαντα τοῖς σώμασιν αὐτῶν νόσους ἀφεῖναι καὶ ὑγίειαν ἐπενεγκεῖν. μὴ γάρ μοι φλέγμα καὶ χολὴν εἴπῃς, καὶ ἱδρῶτα, καὶ ῥύπον, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ Ⓜ κατηγοροῦντες τοῦ σώματος λέγουσιν. οὐ γὰρ τῆς τοῦ σώματος φύσεως ταῦτα ἐστίν, ἀλλὰ τῆς ὕστερον ἐπιγενομένης φθορᾶς. εἰ δὲ θέλεις αὐτοῦ καταμαθεῖν τοῦ ἀρετοῦ, ἔσπευδε τῶν μελλόντων τοῦ ἀφάπλασιν, τὸ ἀῆμα, καὶ ἐνέργειας, τοῦ πρὸς ἄλληλα συμφωνίαν· καὶ πάσης πόλεως εὐνομουμένης καὶ φιλοσόφους ἀπάντων ἂν ἴδοις τοὺς πολίτας ἐχούσης ἀκριβεστέραν ὄψιν τοῦ τῶν μελλόντων τούτων πρὸς ἀλλήλους πολιτείαν. εἰ δὲ καὶ κάτω ταῦτα σκόπει, τὸ φθαρτὸν αὐτοῦ καὶ τὸ θνητὸν μόνοι πρὸς τοιούτοις, οὐδὲ ὀκνήσει ἀπρόσιτον ἀπολογίας. ὅτι γὰρ οὐ μόνον οὐδὲ μία τίκτουσι κνῆσθαι ἡ βλάβη, ἀλλὰ καὶ πολὺ τὸ κέρδος ὦ γλύκιστε τῶν δυσθέτων, δῆλον ἐκεῖθεν. οἱ τε γὰρ ἅγιοι πάντες μᾶλλον τούτου ζῶντες, τοῦ ἀπελθεῖν ἐκείνου ἐπεθύμουν πολιτεύματος, καὶ φόβημία τις αὐτοῖς ὀκνήσει ἐγίνετο βλάβη πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον· οἵ τε πρὸς ἀσέβειαν βλέποντες οὐ μικρὰν ἔχουσι κώλυμα, τὸ σώματος τοῦ φθορᾶς, πρὸς τὸ μὴ πορρωτέρω προβῆναι τῆς οἰκείας παρανομίας. εἰ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο καὶ παθητὸν σῶμα πολλοὺς τῶν δυσθέτων ἰσοθέους ἐφαντάσθησαν, καὶ ὑπὲρ τοιούτου ἑαυτοῖς πολλὴν δόξαν, πολλὰ ἐπεφαντάσαντο· εἰ μὴ παθητὸν εἶχον τὸ σῶμα καὶ φθαρτόν, ἐλέγχει αὐτῶν τοῦ ἀθέου, τίνας οὐκ ἂν ἠπάτησαν τῶν δυσσεβεστέρων; ὅταν οὖν ἡ ἀσέβεια, ὅπερ ἐστὶν ἔσχατος ὄφις κακίας, κώλυμα φαίνηται γινόμενον, καὶ τοῖς ἁγίοις πρόσεχε τῆς ψυχῆς τοῦ εὐδρείας ἐπιδείκνυσθαι, τίνος ἂν τύχοιεν συγγνώμης Ⓜ ζιζανίλλοντες αὐτὸ καὶ κακίζοντες; οὐ γὰρ δι' ταῦτα δύ' ἔχοντα πρὸς αὐτὸ μόνα εἴπῃ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀναγκαῖας ἡμῖν αἴτιον γίγνεται αὐτό. εἰ γὰρ τὰ ὁρατὰ αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, καὶ ἡ πίστις ὀξεῖα κοπῆς, ἴσθηλον ὅτι δι' ὀφθαλμῶν καὶ ὧτων χειραγωγηθεῖσα ἡ ψυχὴ Ⓜ ποιήσαντα αὐτὸν ἐπίγνω Θεόν. ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ φιλεῖ Παῦλος, καὶ βοᾷ λέγων, ὅτι οὐ θέλομεν αὐτὸ ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι αὐτῷ τοῦ ἀθανασίαν. καὶ μή μοι λίγε, πῶς δύναται ἀναστῆναι τὸ σῶμα πάλιν καὶ γενέσθαι ἄφθαρτον; ὅταν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις ἐργάζηται, τὸ, πῶς, μὴ προσκείσθω. καὶ τί λέγω ὅτι Θεοῦ; σὺ δημιουργὸν αὐτὸν ἐποίησεν ἀναστάσεως γενέσθαι· τοῦτο μὲν ὅτι τῶν σπερμάτων, τοῦτο δὲ ὅτι τῶν πηγῶν, τοῦτο δὲ ὅτι τῶν ὑλῶν τῶν μετοχλῶν. καὶ γὰρ τὰ σπέρματα εἰ μὴ πρότερον ἀποθάνῃ καὶ σαπῇ καὶ διαφθαρῇ, οὐ τίκτει Ⓜ ἄσταχυν· ὥσπερ οὖν ὁρᾷς ἐκεῖ Ⓜ κόκκον σινάπεως καὶ βλαστάνοντα, οὐκ ἀμφιβάλλεις πρὸς τῆς ἀναστάσεως, ἀλλ' ἀπόδυξη σαυτὸν ποιοῦσαν σαφεστάτην (δι' γὰρ μὴ εἰσῃ σπόρος μηδὲ φθειρόμενος, οὐκ ἂν ἀναστῇ ποτέ) οὕτω καὶ ὅτι τοῦ σώματος λογίζου τοῦ σοῦ. ὅταν ἴδῃς τοῦ φθορᾶς, τότε μάλιστα πρὸς τῆς ἀναστάσεως φιλοσόφει. ὁ γὰρ θάνατος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τῆς φθορᾶς λοιπὸν αἵρεσις. οὐ γὰρ δὴ τὸ σῶμα ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῦ φθορᾶς αὐτοῦ διαπομπὸς ὁ θάνατος. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν μεταλλικῶν ἐστιν ἰδεῖν ὑλῶν συμβαῖνον. τοῦ γοῦν χρυσοῦ χλωρὰ βαφαῖσιν Ⓜ πρὸς ταῦτα ἐμπίπτοντος, καὶ τῶν χωνευτηρίῳ παραδιδόντες χρυσοῦν ἐργάζονται, καὶ ἄμμοι καὶ ἕτεραι ὕλαι ἀναμιγνύμεναι, οὐδὲν καθαρὸν ἐποίησαν. εἶτα ὅπερ ἡ τοῦ πυρὸς δύναμις, τοῦτο ἡ τοῦ Θεοῦ δύνηται χάρις, εἰπέ μοι; καὶ πῶς ἂν ταῦτα εἴποι τῶν ἐπωσοῦν ποτὲ ἐγένετο; πῶς σε παρὰ τοῦ ἀρχὴν ἐποίησεν εἰπόντος, καὶ μηκέτι ἀμφίβαλλε πρὸς τὴν ἀναστάσεως. οὐχὶ γοῦν ἔλαβε καὶ ἔπλασε; καὶ τοι τί δυσκολώτερον, ἀπὸ γῆς ποιῆσαι σάρκας καὶ φλέβας καὶ δέρμα καὶ ὀστᾶ καὶ ἴνας καὶ νεῦρα καὶ ἀρτηρίας, καὶ τὰ ὀργανικά, καὶ τὰ ἁπλᾶ σώματα, ὀφθαλμοὺς, ὦτα, ῥῖνας, πόδας καὶ χεῖρας, καὶ ἑκάστῳ τούτων καὶ ἰδίαν καὶ κοινὴν ἀνθρώπου τοῦ ἐνεργάσθαι, ἢ φθαρτὰ γεγονότα ἀθάνατα ἐργά-

φιλοσοφούμεν δηλέγομεν, φησι, οὐδὲ περὶ τὴν ἀθανασίαν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς τῆς πίστεως ἐδίξασθε, εἰς τὸν τῦ Κυρίου πιστεύσαντες δύξαν. δηλῶ τῦτο καὶ σκηνώματα καλῶν τὴν ἀπελθόντων τὰ σώματα. καὶ ὅρα πῶς καὶ τῇ λέξει κυρίως κέχρηται. οὐκ εἶπεν, ἀπῆρεν καὶ ἠφανίσθη, ἀλλ', κατελύθη, δηλῶν ὅτι κατάγεται, ἵνα φαιδρότερον, ἵνα λαμπρότερον δύξῃ. εἶτα ὥσπερ ὅτι τὴν πίστιν καὶ τ' ἐπάθλων ἐποιήσατο σύγκρισιν, ἀπὸ τ' ποιότητος, ἀπὸ τ' χρόνου καὶ τ' ποσότητος, ὕτω δὴ καὶ ὁ Σωτὴρ ποιεῖ, τὸ μὲν πίστει σῶμα, σκῆνος καλῶν· τὸ δὲ δύο τὰ μέρη, οἰκίαν· καὶ οὐχ ἁπλῶς, οἰκίαν, ἀλλ', αἰώνιον· καὶ οὐχ ἁπλῶς, αἰώνιον, ἀλλ', οὐράνιον, καὶ ἀπὸ τῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ τῦ τόπου δηλῶν τ' ὑπερβολήν. αὖτη μὲν γὰρ ὀπτηλός, ἐκείνη δὲ οὐράνιος· αὕτη παροίκησις, ἐκείνη αἰώνιος. καὶ νῦν μὲν καὶ σώματος δεῖ καὶ οἰκημάτων ἡμῖν δηλονότι τῦ ἀναπαύσασθαι τῆς ὁρμῆς· τότε δὲ οὐδὲ καὶ σῶμα ἔσται καὶ οἴκημα, ἀλλὰ διάδημα τέγης, οὐδὲ καλυμμάτων πιῶν, αὐτὴ πάντων ἀρχούσης αὐτῷ τῆς ἀφθαρσίας. εἶτα δηλοῖ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀναπεπαυμένων αὐτῷ ἀγαθῶν, φησὶ καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τῷ σκήνει. οὐκ εἶπε, στενάζω, ἀλλὰ κοινὸν ποιεῖται τὸν λογισμόν. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ, φησὶ, στενάζομεν, βουλόμενος αὐτὸν εἰς τὴν οἰκείαν ἐλκύσαι φιλοσοφίαν, καὶ τῆς αὐτῆς κρίσεως ποιῆσαι κοινωνούς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ὀπτοποθοῦντες. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ἐκδύσασθαι, ἀλλ', ἐπενδύσασθαι.

2 Κορ. ε. 4. καὶ ἐπάγει, Εἴγε καὶ ἐκδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα. καὶ δοκεῖ μοι ἀσαφὲς εἶναι τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἐστὶ σαφέστερον ἀπὸ τ' ἑξῆς ἐπαναλαμβάνων. Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι. ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν οὐκ ὀπτηλιασθήσεται, οὐδὲ καλεῖ οἰκίαν τὸ σῶμα τῦτο, ἀλλὰ σκῆνος πάλιν; ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι. ἐσταῦθα τοῖς τῦ σώματος ἀφαλλάλλοισι τὴν φύσιν καὶ τῆς ὁρμῆς τῆς ἡμετέρας κατηγορεῖται χρείαν ἔδωκε πλείω. ὅτι γὰρ εἶπεν, ὅτι στενάζομεν καὶ ἐκδύσασθαι βουλόμεθα, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι ὡς κακὸν φεύγει τὸ σῶμα καὶ ποιητὴν αἴτιον καὶ ἐμφρὰ καὶ πολέμιον, ἄκουσον πῶς διορθοῦται τὸν τοιοῦτον· προεῖπεν μὲν τῷ εἰπεῖν, ὅτι στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ὀπτοποθοῦντες. ὁ γὰρ ἐπενδυόμενος τῷ ὄντι ἕτερον ἐπενδύεται. ἔπειτα τῷ εἰπεῖν, στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι ὀπτοποθοῦντες. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ τὴν σάρκα ἀποθέσθαι βουλόμεθα, φησὶν, ἀλλὰ τὴν φθοράν· οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν θάνατον. ἄλλο σῶμα, καὶ ἄλλο θάνατος· ἄλλο σῶμα, καὶ ἄλλο φθορά. οὔτε τὸ σῶμα φθορά, ὅτι ἡ φθορὰ σῶμα. καὶ φθαρτὸν μὲν τὸ σῶμα, οὐ φθορὰ δὲ τὸ σῶμα· ἐξ ἀνάγκης μὲν τὸ σῶμα, καὶ θάνατος δὲ τὸ σῶμα. ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ἔργον ἐλήφθη τῦ Θεοῦ, ἡ δὲ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας εἰσήρθη. τὸ γοῦν ἀλλότριον ἀποδύσασθαι βούλομαι, φησὶν, οὐ τὸ οἰκεῖον. ἀλλότριον δέ, καὶ τὸ σῶμα, ἀλλ' ἡ φθορά. διὰ τῦτό φησιν, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, τουτέστι, τὸ σῶμα, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι ἐπὶ σώματι τὴν ἀφθαρσίαν. μέσον ὅτι τὸ σῶμα φθορᾶς καὶ ἀφθαρσίας. ἀποδύεται τοίνυν φθορὰν, καὶ ἐπενδύεται ἀφθαρσίαν· ἀποβάλλει ὅσον ἔλαβεν ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ κλέπτα ὅπερ ἔδωκεν ἡ τῦ Θεοῦ χάρις. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι ἐκδύσασθαι οὐ περὶ τῦ σώματός φησιν, ἀλλὰ περὶ τῆς φθορᾶς καὶ τῦ θανάτου, ἄκουσον τῦ ἐπαναλαμβάνοντος αὐτά. Εἰ γὰρ καὶ ἐκδυσάμενοι, ἐπενδύσασθαι, οὐκ εἶπεν, ἵνα καταποθῇ τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ἀσωματότητος, ἀλλὰ τί; ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς, τουτέστιν, ἵνα ἀφανισθῇ, ἵνα ἀπόληται. ὥστε ἀπώλειαν οὐχὶ τῦ σώματος λέγει, ἀλλὰ θανάτου καὶ φθορᾶς. ἐπαγγελίαν γὰρ ἡ ζωὴ οὐχὶ τὸ σῶμα ἀφανίζει καὶ δαπανᾷ, ἀλλὰ τὸν ὀπτηνομένον αὐτῷ φθορὰν καὶ θάνατον. ὁ τοίνυν στεναγμὸς οὐ δηλῶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὀπτηνομένον φθοράν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα βαρύ ὄντι καὶ φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὸν ὕστερον αὐτῷ προσγινομένην θνητότητα.

ται· σὺ δὲ ἀξιόπιστον τῷ σιφθόμῳ ἔχων ἐγκυπτέω, σὸν ὕτω μιμῆ τὸν ἐκεῖνον καρτερόψυ-
χον. ὃ γὰρ γεωργὸς πολλάκις μὲν τὰ σπέρματα καταδέχεται, καὶ θερμὴν πλύσας τὸν γῆν, καὶ
κόμματα καὶ λίθια ἰδεῖν, ἢ χαλάζης, ἢ ἐρυσίβης, ἢ ἀκρίδος, ἢ ἄλλης τινὸς τοιαύτης ἐπιπροσθήσης
πληγῆς, ἀζήτησε τῆς τῶν πόνων ἀμοιβῆς, ἢ μὴ ἐν πολλοῖς ἱδρῶτος κειᾶς οἴκαδε ἀπο-
στρέφει χερσί. ἢ ὁ ἔμπορος ἢ πάλιν, μὴ ὃ θαλάσσιος πολὺ πλέοντος πεπληρωμένον
ἄγων τὸν ὁλκάδα, πολλάκις ὃ σῶμα τῷ λιμένος ἐμπεσὸν ναυαγίων σκηπέλῳ
τινὶ προσράξας, μόλις ἀζήλῳ ὃ σῶμα διασώσας γυμνόν. ἢ ὅτι πάντων ἁπλῶς τῶν
βιωτικῶν πολλὰς πολλάκις προὺς τὰ τέλη συμφορὰς ποιοῦσα συμβαίνειν εἰκός· ὅτι ἢ
τῶν ἀγώνων τῶν σῶν οὐκ ἔστι τοῦτο· ἀλλὰ ἀναγκαῖον πάντως ἀγωνιστὰν ὄντα,
τὸν θυσίαν, ἢ πολλοὺς ὑπεγκόντα πόνους, ὑπερτυχεῖν τῆς πέλας. ὁ γὰρ ἀέρων δύσκολί-
ας, οὐδὲ πνευμάτων ῥύμης τῶν πόνων τούτων ἢ ἀμοιβὰς ἐπιτρέψειν ὁ Θεός· ἀλλ' ἐν τοῖς
ὑγιαίνουσιν ἐπίκειται, ἐν τοῖς ἀσύλοις θησαυροῖς. Διὰ τοῦτο ἢ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ἡ θλῖψις Ρωμ. ε. δ.
ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καται-
σχύνει. μὴ τοίνυν εἴπῃς ὅτι ἀφανῆ τὰ μέλλοντα. Εἰ γὰρ βουληθείης μὲν ἀκριβείας ἀζη-
τῆσαι, τῇ δὲ χερσὶν ὅτι πολὺ φανερώτερα. ἢ τοῦτο αὖθις πάλιν ἐνδείκνυσθαι ἡμῖν ὁ Παῦλος,
τὰ μὲν αἰώνια καλῶν, τὰ δὲ πρόσκαιρα, ἃ προσκαίρου τὸ φθαρτὸν αὐτῶν δηλῶν. φησὶ γὰρ
φανέρωσαι ἀφίπλα), ἢ ἀποτελεῖ φησὶ ὅτι ἔσται, ἢ ὀξύρροπον μὲν αὐτῶν αἱ μεταβολαί, ἄπιστος
δὲ ἡ κτῆσις. τοῦτο ἢ ὅτι πλούτου ἐν δόξῃ ἢ δυναστείας ἐν ὅτι τῆς τῶν σωμάτων βυμορφίας,
τοῦτο ἢ ὅτι ῥώμης ἢ ὅτι τῶν ἄλλων ἁπλῶς τῶν βιωτικῶν συμβαίνον ἴδοι τις ἄν. ἀφ' οὗτο
καὶ ὁ προφήτης κωμῳδῶν τοὺς πυφοῦντας ἢ τοῖς χρήμασι μαγομένους ἢ τὸν ἄλλον ἅ-
πασαν φαντασίαν, Ὡς ἐξῶτα, φησὶν, ἐλογίσαντο ταῦτα, ἢ οὐχ ὡς φθόγγοι. ὥσπερ γὰρ Αμ. ε. ι.
σκιᾶς οὐκ ἔστι ὑπολαβεῖσθαι, οὕτως οὐδὲ τῶν βιωτικῶν προσαγμάτων· ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῇ πολυ-
τῇ καταλύεται, τὰ δὲ ἢ τοῦ τῆς τελευτῆς χρόνου πάντος ἐξυρρεπέστερον ὄντα ῥᾳδίως. ταῦ-
τὰ δὲ μέλλοντα οὐδιαῦτα. οὐκ οἶδε γὰρ μεταβολὴν, οὐ δέχεται ξένον, οὐκ ὑπόκειται γῆ-
ρας, οὐκ ἔχει τινὰ ἀλλοίωσιν· ἀλλ' ἀκμάζει διηνεκῶς, ἐν ὑπὸ τῆς αὐτῆς εὐωρεπείας μέ-
νει. ὥστε εἰ δεῖ ἀφανῆ ἢ ἄδηλα εἰπεῖν ἢ ἄπιστα, τὰ πρόσκαιρα δεῖ λέγειν πράγματα, καὶ
μὴ προσμένοντα τοῖς κεκτημένοις, ἀλλ' ἀμείβοντα τοὺς διαδόχους, ἐν καθ' ἑκάστην ἡμέραν
ἀπὸ τούτων πρὸς ἕτερον μεταπηδῶντα, ἢ πάλιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἄλλον. ταῦτα δὴ πάν-
τα δηλώσας ἡμῖν ὁ Παῦλος, ἢ ἀφ' οὗτο τὰ μὲν πρόσκαιρα, τοῦ σκηνὴν, τὰ δὲ μέλλοντα, αἰώνια
καλέσας, ἢ τοῦ τῆς διαστάσεως χάριν λέγει, οὕτω λέγων· Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος Β. Κορ. ε. α.
ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκίαν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν οἰκοδομὴν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς. ὅρα πάλιν ἢ ἐνταῦθα πῶς ταῖς λέξεσι χέχρηται κυρίως· δι' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων
τὸν διάνοιαν ἐμφαίνων τῶν ὀνομάτων. οὐ γὰρ ἁπλῶς σκῆνος ὃ σῶμα ἐκάλεσεν, ἀλλὰ
ὃ προσκαίρου τῆς παρούσης ζωῆς ἡμῖν ἐνδιαίτημα, ἢ τὸν ὅτι ὃ βέλτιον μεταβολὴν
δηλῶν, μετανοοῦντά λέγων· τί σπαράττεις ἢ δακρύεις, ἀγαπητὲ, ὅτι τύπτῃ ἢ ἐλαύνῃ ἢ εἰς δε-
σμωτήριον ἐμπίπτεις; ἢ θρηνεῖς ταῦτα καθ' ἡμέραν ταύτας κακώσεις, ὀφείλων τὸν ὁλό-
κληρον δίκαιον καταλῦσαι τὸ σῶμα· μᾶλλον ἢ οὐχ ἁπλῶς τὸ σώματος, ἀλλὰ τῆς ἐν τῷ σώματι φθορᾶς· ἵνα γὰρ δείξῃ ὅτι αἰτία μέρος αὐτὴ κακώσεις· οὐ μόνον ἡμᾶς λυπεῖν
οὐκ ὀφείλουσι, ἀλλὰ καὶ ὠφελεῖν, δείκνυσι ὅτι ἡ καθολικὴ καὶ τελευταία καθαίρεσις, θυ-
χὸς ἔργον ὄντι ἡμῖν, τὸν δικαὶ τὸ θανάτου καταλῦσαι οὕτω λέγων. ἢ πάλιν, Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ Β. Κορ. ε. β.
στενάζομεν τὴν σκηνὴν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. οἰκί-
αν ἢ σκῆνος ἢ τοι τὸ σῶμα διὰ ἀμφοτέρων καλεῖ τῶν ὀνομάτων, ἢ οἰκίαν σκῆνος, διὰ οἰκίας ἐν
αἷς κατοικοῦμεν, διὰ πόλεις, τὸ ἄκρον τοῦ πρόσκαιρου βίου. ἢ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, οἶδα, ἀλλ',
οἴδαμεν, καὶ τὸν τῶν ἀκουόντων προσλαμβάνων γνώμην. οὐ γὰρ περὶ πραγμάτων ἀμ-

ώνιον βαρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· μάλιστα μὲν οὖν καὶ σὺ ταῦτα. ἡμᾶς εἰπεῖν ἡ θλῖψις, σοφωτέρους ἡμῶν ποιοῦσα τοῦ ψυχικοῦ καὶ φιλοσοφωτέρους· μᾶλλον δὲ τοῦτο καὶ μυρία ἡμῖν ἀγαθὰ, οὐκ αἰτίρροπα τῶν πόνων, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα τῶν παλαισμάτων καὶ κατὰ τὸ ποσὸν καὶ κατὰ τὸ ποιὸν. ταῦτα ἀμφότερα, λέγω, δηλῶν ὁ Παῦλος, καὶ τοῦ ὑπερβάλλοντος τῶν κινδύνων, καὶ τῶν ἄθλων ποιῶν τὴν σύγκρισιν, καὶ αἰτιώμενος τὴν ἀπειρίαν τὸ αἰώνιον· τῷ ἐλαφρῷ τὸ βαρος· τῇ θλίψει τὴν δόξαν. ἡμῖν γὰρ θλῖψις πρόσκαιρος, φησι, καὶ κούφη· ἡ δὲ αἴεσις (μᾶλλον δὲ οὐκ εἶπεν, αἴεσις, ἀλλὰ, δόξα, ὑπερβάλλουσαν τῆς αἰέσεως) αἰώνιος καὶ διηνεκὴς καὶ μεγάλη. βαρος δὲ ἐνταῦθα, οὐ τὸ ὀπίσθιον καὶ φορτικὸν εἶπεν, ἀλλὰ τὸ πολυτελὲς καὶ ἔντιμον καὶ τὸ τῶν πολλῶν ἦθος, οἱ τὰ πολύτιμα ὄντα καὶ βαρύτιμα καλεῖν εἰώθασιν. ὅταν οὖν εἴπῃ βαρος δόξης, μέγεθος δόξης λέγει. μὴ τοίνυν τοῦτο μόνον λεγίζου, φησὶν, ὅτι μακρὰν καὶ ἐλαφρὰν, ἀλλὰ καὶ τὸν τριφάνους καὶ ταῖς ἀμοιβαῖς, ὅτι πολλῷ μείζους καὶ λαμπρότεραι τῶν παρόντων ἐκεῖναι, καὶ τέλος οὐκ ἔχουσι, οὐδὲ πίπτουσι.

Ἀλλὰ ταῦτά, φησιν, οἱ πένητες, σκιὰν ἢ οὐκ ἐλπίσι· καὶ ταῦτα μὴ φαινόμενα, σκιὰν ἢ φαίνεται, ἀλλ' ἀκριβεῖ δὲ μετέωρα εἰσὶ. ἀλλ' εἰ δὲ ἀφανῆ, ἀλλὰ τῶν φαινομένων ἐστὶ φανερώτερα. πῶς λέγω φανερώτερα; σκιὰν δυνάσαι μᾶλλον ὁρᾶν, ἢ ταῦτα. ταῦτα μὲν γὰρ παρέρχεται, σκιὰν ἢ ὄψει. διὸ ἐπήγαγε, λέγων· Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια. εἰ δὲ λέγοις, ἢ πῶς δυνησόμεθα τὰ ἀφανῆ βλέπειν, τὰ δὲ παρόντα μὴ βλέπειν; ἀπὸ τῶν βιωτικῶν σε εἰς ταῦτα ἀναγαγεῖν πειράσομαι τὴν πίστιν. οὐδὲ γὰρ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πραγμάτων τὴν ὀπτικὴν τούτων ἄψαιτο ἂν ὀρθῶς, μὴ τὰ ἀφανῆ πρὸ τῶν φανερῶν ἰδών. οἷον λέγω· ὁ ἔμπορος ὑπομένει χειμῶνας πολλοὺς καὶ κυμάτων ἐπιστασίας καὶ ναυαγία καὶ μυρίας δυσχολίας, ἀπολαύσῃ τοῦ πλούτου μετὰ τὸν χειμῶνα, τὴν φορτίαν ἀναπλήσας, καὶ πολλὰ ἐργασάμενος πραγματεύσας. ὅρα πῶς οἱ μὲν χειμῶνες πρόσεισι, τὰ δὲ φορτία ὕστερα· καὶ τὰ μὲν πελάγη καὶ τὰ κύματα φαίνεται ἐξελθόντα τὸν λιμένος, ἡ ἐμπορία δὲ φαίνεται· οὐ γὰρ ὄψει ἔτι. ἀλλ' ὅμως οὐ μὴ πρὸς ἐκείνῳ ἴδῃ πρόσωπον τῷ ἀφανῆ καὶ μὴ πρόσοντα, μηδὲ οὐ χρησόμενον, ἀλλ' οὐκ ἐλπίσει, οὐκ ἂν ἄψαιτο τούτων τῶν παρόντων καὶ φαινομένων. οὕτω καὶ γεωργὸς ζεύγνυσι βόας, καὶ ἄροτρον ἕλκει, καὶ βαθεῖαν αὔλακα διατέμνει, καὶ σπέρματα καταβάλλει, καὶ τὰ ὄντα ἄσπορα διασπᾷ, καὶ χρόνον καὶ πάγον καὶ ὄμβρους καὶ ἑτέρας ἀνέχεται ταλαιπωρίας πολλὰς, καὶ μὴ ⟨καὶ⟩ πόνον τοῦτον προσδοκᾷ κομιεῖται ἀφθαρτα τὰ λήια, καὶ πεπληρωμένον τὸν ἄλωνα. ὁρᾷς πῶς καὶ ἐνταῦθα πρόσεισιν ὁ πόνος, καὶ μὴ παύεται ὁ μισθός; καὶ ὁ μὲν μισθὸς ἄδηλος, ὁ δὲ πόνος δῆλος καὶ φανερός; καίτοι μὲν οὐκ ἐλπίσει, οὐδὲ ὄψει· ἀλλ' ὅμως καὶ οὐδὲ δι' ὅλου μὴ πρόσεστι πρὸς ἐκεῖνον ἴδῃ ⟨τὸν⟩ ἄδηλον καὶ ἀφανῆ καὶ μὴ βλεπόμενον τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ σώματος πόνον, ὃν μόνον ὁ ζεύξας βόας, οὐδὲ ἀρόσας ἕλξει, οὐδὲ σπέρματα καταβαλών, ἀλλ' οὐδὲ κινήσεται οἴκοθεν πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ποτέ. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ὑπὲρ μὲν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων πρὸ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ βλέπειν, καὶ πρὸ τῶν μισθῶν ὑπομένειν τοὺς πόνους, καὶ πρὸ τῶν ἀγαθῶν τὰ δυσχερῆ πάντα φέρειν ταλαιπωρίας, ὅτι τὰ ἐξ αὐτῶν αἰαμβῶν χρηστὰ, καὶ ταῖς τῶν ἀφανῶν ἐλπίσι πρέπειν ὑπομένοντας ὅτως ἀπολαῦσαι τῶν φανερῶν· ὑπὲρ δὲ τοῦ Θεοῦ διατάζειν καὶ ἀμφιβάλλειν, καὶ πρὸ τῶν πόνων ἀπαιτεῖν ταῖς ἀμοιβαῖς, καὶ γεωργῶν καὶ ναυτῶν μικροψυχοτέρους φαίνεσθαι; ὁ γὰρ δὴ μόνον τοῦτο αὐτοῦ φθονοῦμεν χείρους, ἀγαλλόμενος πρὸς τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕτερον οὐκ ἐλαττούμενος τούτου. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν οὐδὲ πρὸ τοῦ τέλους θαρροῦντες ἔχοντες πόνους, οὐδ' ὅτων τῶν πόνων ἀφίστανται

ται

τοῖσι καὶ ἀξίωσαν, ὑπὲρ τούτων μέλλῃ ἄρξαι αὐδὸς, τῇ τῆς ὑποστάσης ὑπερβολῇ εἰς τὸν τῶν ἀγγέλων δυνάμεων φιλοσοφίαν ἑαυτὸν μεταστήσας. ἐγὼ δὲ σῶμα μακαρίζομαι τὸ δίκαιον καὶ ψυχὴ καὶ κοῦμα ἀλύπως φέρειν, ἢ λιμὸν, ἢ ἔνδειαν, καὶ ὀδυνηρείαν, καὶ ἀλλοπρόσαλον ἑτέρας, πολλῷ μᾶλλον ψυχὴν μακαρίζειν δεῖ τὸν δικαιοπραγίας καὶ γνώμης ἀπάσας τῶν δικαίων φέρειν ἀπροσδοκήτως, καὶ διὰ τηρῆσαι ἀδούλωτον αὐτῆς δεῖ πάντων τὸ φρόνημα. ὁ τοιοῦτος τῶν βασιλέων αὐτοβόστι βασιλικώτερος. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ δορυφόροι καὶ φίλοι καὶ ἐχθροὶ πολλὰ δύναμαι ἀπὸ ἀδικῆσαι βουλεύονται καὶ κακουργεῖν· ἢ τοιαύτην ἔχοντα ψυχὴν, οἵαν ἐγὼ φημι, ὁ βασιλεὺς; οὐ δορυφόρος, οὐκ οἰκέτης, οὐ φίλος, οὐκ ἐχθρὸς, οὐκ ἄλλος ὁ διὰ βολὴν δυνήσεται. πῶς γὰρ, μελετήσαντα μηδὲν τῶν νομιζομένων εἶναι δεινῶν ἡγεῖσθαι δεινόν; τοιοῦτος ἦν ὁ μακάριος Παῦλος. διὰ τοῦτο ἔλεγε· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα, καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκέν σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς; ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. τοῦτο δὲ ἐγὼ θαυμάζω ἀκριβῶς ἔλεγον, ὅτι εἰ ἦν ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. ἀναπείσεσθε δὲ σῶμα ἦν, φησι, ἀλλὰ δυνατώτερα ἡ ψυχὴ καὶ ἰσχυροτέρα, καὶ πλεονάζεται μᾶλλον. καὶ καθάπερ γραπιώτης βαρυόπλα μὲν ἔχων ὅπλα, κἂν σφόδρα γενναῖος ἢ καὶ πολεμικὸς, ὅμως ἂν ἡττῶτο τοῖς πολεμίοις φοβερὸς, τῆς τῶν ὅπλων βαρύτητος τὴν τῶν ποδῶν ταχύτητι καὶ τὴν τῶν πολεμικῶν ἐμπειρίαν λυμαινομένης· εἰ δὲ κοῦφα λαβοῦσα καὶ εὔμετα χείρισα, πλοῦν πρῶτος δίκην ἐπέρχεται τοῖς ἐναντίοις· οὕτω καὶ ὁ τὸν Χριστὸν ἑαυτῷ μὴ μόνη, μηδὲ αἰσθήσει καὶ τρυφῇ καταλιμπάνων, ἀλλὰ νηστείαις καὶ εὐχαῖς καὶ τῇ πολλῇ τῶν θλίψεων ὑπομονῇ κουφοτέραν καὶ ἀλεπωτέραν κατασκευάζων, καθάπερ τις ὑπόπτερος ἀίρεται καὶ ἀναβαίνων, οὕτω μὴ πολλῆς τῆς ῥύμης εἰς τὰς τῶν δαιμόνων ἐμπίπτων φάλαγγας, καταφέρει ῥᾳδίως τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις, καὶ ὑποχειρίους ποιεῖ. ὅθεν καὶ ὁ Παῦλος λαβὼν πολλὰς πληγὰς, καὶ εἰς ὃ δεσμωτήριον ἐμπεσὼν, καὶ εἰς τὸ ξύλον δεθεὶς, ὃ μὲν σῶμα ἀσθενέστερον εἶχε πόνοις καταπεπονημένον, τὴν δὲ ψυχὴν ἰσχυρὰν καὶ βύστινον· καὶ οὕτως ἦν ἰσχυρὸς ὁ δεδεμένος, ὡς διὰ φωνῆς σαλεῦσαι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ πᾶσι λελυμένοις δεσμοφύλακα δέσμιον εἰς τοὺς πόδας ἀγαγεῖν τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ διὰ θύρας ἀπεκλεισμένας εἰσελθεῖν. οὐ μικρὰν οὖν ἡμῖν παραμυθίαν ἔδωκεν ὁ Παῦλος περὶ τε τῆς ἀναστάσεως, ὃ βελτίους ἡμᾶς γίνεσθαι καὶ φιλοσοφωτέρους τοῖς περισμοῖς. διὰ τοῦτο φησι, Ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. καὶ πάλιν ἄλλος τίς φησι· Ἀνὴρ ἀπείρατος, ἀδόκιμος· ὁ δὲ ἀδόκιμος, οὐδενὸς ἄξιος λόγου. ὥστε μικρὰ ἀπὸ τῆς θλίψεως χαρπούμεθα καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως, ὃ τὴν ψυχὴν ἔχει δοκιμωτέραν καὶ σοφωτέραν καὶ συνετωτέραν, καὶ πάσης ἀπαλλάττει δειλίας. διὰ τοῦτο φησι, Εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. πῶς ἀνακαινοῦται, εἰπέ; ἀνανδρίας ἐξελαυνομένης ἀπάσης, δειλίας θυμὸς ἀπόπτυστος, φιλοχρηματίας, κακοδοξίας, τῶν ἄλλων ἁπλῶς τῶν διεφθαρμένων λογισμῶν ἀναιρουμένων ἀπάντων. ὥσπερ οὖν ἡ ἀργυρίας καὶ ἀδείας ἀπολαύουσα ψυχὴ εὐκόλως ὑπὸ τῶν παθῶν ἁλίσκεται τούτων· οὕτως ἡ διωκομένη τοῖς ἀγῶσι τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἐγκλασίᾳ, οὐδὲ χρόνου ἄγαν τοῦ ὀλίγου ποτὲ, τῆς θείας παιδαγωγίας μερίμνης πάντων αὐτὴν ἀπαγούσης ἐκείνων. διὰ τοῦτο ἔλεγε, ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. εἶτα πάλιν παραμυθούμενος τὰς ψυχὰς τὰς ὠδυνωμένας ὅτι τοῖς δεινοῖς τοῖς ἐπαγομένοις καὶ οὐκ εἰδήμας φιλοσοφεῖ, διὰ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων αὐτὰς ἀνίστησιν, οὕτω λέγων· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰ-

Ρωμ. π. λ.

Ρωμ. ε. λ.

β Κορ. δ. ιζ.

ώνιον

ἀγάπων, ὁ μὲ ἀθλητὴς ἔνδον ἀγωνίζεται, ὁ δὲ παιδοτρίβης πέρᾳ καθήμενος, τὴν ἀπὸ τῶν λόγων εἰσαγαγὼν βοηθείαν, τοῦτον ζωοτροφῶν τῷ παλαίοντι μόνον, ἕστηκεν ὁρῶσα ἡ φθέγξασθαι δεδεμένη ἡ ἐγκλείς, ἡ τὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν συμμαχίαν εἰσενεγκεῖν ὀφείλει· ὅπερ ἐπὶ τῆς βιωτικῆς ἀγωνίας οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁμοῦ ἡ παιδοτρίβης ἐστὶ καὶ ἀθλητὴς ὁ αὐτός. Διὰ τοῦτο οὐκ ἔξω τοῦ σκάμματος καθήμενος, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἐμβεβληκὼς τὸν ἀγῶνα, ἀλείφω σὺν ὑμῖν πυκτεύοντας, λέγων· δέδοκα οὐκ ἀκακοδόξω. ἡ οὐκ εἶπε, δέδοκα οὐκ ἀκαχῶ, ἀλλὰ, δέδοκα οὐκ ἀκακοδόξω, τοῖς ἐγκωμίοις αὐτοῖς αἰσχῦναι βουλόμενος. Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἄνθρωπος ἡμῶν διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. ὅρα ζωὴν ἀποστολικήν. παρέπεμψεν αὐτὸν ἀφ' ὧν ἔπαθεν, εἰπών, ὅτι οὐ πάσχουσι θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· παρέπεμψεν ἀπὸ τῆς διαστάσεως τοῦ Ἰησοῦ εἰπών, ὅπου ὁ ἐπιέρας τὸν Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς ἐτήρει. Εἶτα καὶ ἕτερον λιμὸν ἐπάγει τοῖς πόνοις. διὰ γὰρ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων μικρόψυχοί τινες ὄντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀλαζόνες, καὶ πεπεισμένοι παρὰ τῆς διαστάσεως ὠφεῖσθαι, ὀλιγωροῦσι παρὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ λιμπάνουσι καὶ ἀναπίπτουσι, καὶ ἕτεροι αὖτις παρὰ τῆς διαστάσεως δίδωσι μαθεῖν καὶ ἀμοιβαῖον. πῶς δὴ οὖν τοῦτο; εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ· ἔξω ἄνθρωπον τὸ σῶμα καλεῖ, ἔσω ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν λέγων. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· καὶ ἐν διαστάσει, καὶ ἐν ἀπολαύσει τῆς δόξης τῆς μελλούσης, οὐ παύσεται ἡδὴ τὴν ποινὴν ἡ μικρὰν ἀπείληφας τοῦ ἀμοιβαίου, ὁ αὐτῷ τῷ θλίβεσθαι τῆς ψυχῆς ἡμῖν διανεμούσης, σοφωτέρας γενομένης καὶ βελτιωτέρας, πλείονα κτωμένης ἐπανόρθωσιν, βουλιωτέρας καὶ ἡσυχαιοτέρας καὶ δυνατωτέρας. καθάπερ γὰρ οἱ τοῦ σωματικοῦ ἀθλητοῦ ἀθληταὶ, καὶ παρὰ τῶν σταφανιτῶν καὶ παρὰ τῶν βεβρειῶν αὐτῶν αὐτῆς τῆς γυμνασίας καὶ τοῦ παλαίειν μέγαν λαμβάνουσι μισθὸν, ὑγιεινότερα καὶ δυνατώτερα αὐτοῖς τὰ σώματα διὰ τῆς γυμνασίας κατασκευαζόντες, καὶ πᾶσαν διαφθορὰν ἀπωσάμενα· οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῶν ἀγώνων τῆς ἀρετῆς, καὶ παρὰ μὲν θεσμὸν δικαιοσύνης, καὶ παρὰ μὲν τοῦ Θεοῦ παρακαλεῖσθαι, καὶ παρὰ μὲν τὰς ἀμοιβὰς ἡμᾶς ἀπολαβεῖν, μέγαν εἰσπράττεται καρπούμενα μισθὸν, τῆς ψυχῆς ἡμῖν φιλοσοφωτέρας καὶ ἡσυχαιοτέρας. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ πλούσαντες θαλάσσαν, καὶ μείζονα ἀναχωνεύσαντες κυμάτων, καὶ πολλοῖς θηρίοις πυκτεύσαντες, καὶ πολλοὺς χιλιάδας ἐναγκάσαντες, καὶ παρὰ τῆς ἐμπορείας αὐτῆς τὸ μικρὸν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας καὶ τῆς καρποῦται τὸ κέρδος τῇ θαλάσσῃ καὶ καταπολεμᾷ τὸ πλάσμα, καὶ ἀδεῶς καὶ μὴ ἡδονῆς καὶ πλουσίους καὶ πλείους ἀποδημίας· οὕτω δὴ καὶ ὅτι τὸ πρέπον βίου, ὁ πολλὰς ἐναγκάσας θλίψεις καὶ ὁ Χριστὸς, ὁ πολλὰ δεινὰ παθὼν, καὶ παρὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μεγάλου ἔλαβεν ἀμοιβὴν, πρόρρησιν κτησάμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστεφανῶσθαι, ὑψηλοτέραν τὴν ἑαυτῷ καταστήσας ψυχὴν, ὡς ἁπάντων λοιπὸν καταγελᾶν τῶν δεινῶν. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ὅτι παρὰ δείγματος αὐτὸ βούλομαι πιθανὸν φανερόν. αὐτὸς γοῦν ὁ Παῦλος μείζονα ἀναχώνευσε δεινὰ, καὶ μακρᾷ καὶ ἐπιπόνῳ ἔλαβε τὰς ἀμοιβὰς, καταγλωττυφάνων, καταξιωσάμενος μαστιγωθῆναι δήμων, πάσης ἐπαρχιῶν πυκνείας, καὶ παρὰ ξηλωτῶν, καὶ παρὰ ληστῶν, καὶ παρὰ κρημνῶν, καὶ παρὰ ἐπιβουλῶν, καὶ παρὰ ἀπέπτα τὰ δεινὰ ἀκαταπλήκτως μένων, καὶ τί γένοιτ' ἂν ἴσον; καὶ γὰρ ἀγώνασιν καὶ μηδὲν ταπεινὰ δεινὰ καὶ τὰ τυχόντα θορυβεῖν εἴωθε· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὰ τὰ παράγματα μόνον, ἀλλὰ καὶ παρασκευαὶ ψυχαὶ, αἱ σκιαὶ φοβοῦσι καὶ διατίθενται τὸν τοιοῦτον· ὁ δὲ ἀποδυσάμενος πάντα, καὶ εἰς τὸν ἀγῶνας ἐμβάς, καὶ μείζονα δεινὰ παθὼν, ἀπάντων λοιπὸν ἐστὶν ἀνώτερος, ὥσπερ κολοσσὸς καθίσταται, ὅταν τῶν ἀσθενούντων καταγελᾷ. οὐ μικρὸς δὲ ὁ στέφανος, ὅταν ὁ τυχὼν μαθὼν, ὅταν μηδὲν αὐτὸν τῶν δεινῶν διωκήσηται λυπεῖν, ὅταν τὰ τοῖς ἄλλοις φοβερὰ τούτῳ δόκησις φοβερὰ γένῃ), ὅταν παρ' ὧν ἄλλοι φεύγουσι

τοῦτοι

Λογ. ξθ. 706 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ἀγάπων, ὁ μὲ ἀθλητὴς ἔνδον ἀγωνίζεται, ὁ δὲ παιδοτρίβης πέρᾳ καθήμενος, τὴν ἀπὸ τῶν λόγων εἰσαγαγὼν βοηθείαν, τοῦτον ζωοτροφῶν τῷ παλαίοντι μόνον, ἕστηκεν ὁρῶσα ἡ φθέγξασθαι δεδεμένη ἡ ἐγκλείς, ἡ τὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν συμμαχίαν εἰσενεγκεῖν ὀφείλει· ὅπερ ἐπὶ τῆς βιωτικῆς ἀγωνίας οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁμοῦ ἡ παιδοτρίβης ἐστὶ καὶ ἀθλητὴς ὁ αὐτός. Διὰ τοῦτο οὐκ ἔξω τοῦ σκάμματος καθήμενος, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἐμβεβληκὼς τὸν ἀγῶνα, ἀλείφω σὺν ὑμῖν πυκτεύοντας, λέγων· δέδοκα οὐκ ἀκακοδόξω. ἡ οὐκ εἶπε, δέδοκα οὐκ ἀκαχῶ, ἀλλὰ, δέδοκα οὐκ ἀκακοδόξω, τοῖς ἐγκωμίοις αὐτοῖς αἰσχῦναι βουλόμενος. Ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἄνθρωπος ἡμῶν διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ. ὅρα ζωὴν ἀποστολικήν. παρέπεμψεν αὐτὸν ἀφ' ὧν ἔπαθεν, εἰπών, ὅτι οὐ πάσχουσι θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· παρέπεμψεν ἀπὸ τῆς διαστάσεως τοῦ Ἰησοῦ εἰπών, ὅπου ὁ ἐπιέρας τὸν Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς ἐτήρει. Εἶτα καὶ ἕτερον λιμὸν ἐπάγει τοῖς πόνοις. διὰ γὰρ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων μικρόψυχοί τινες ὄντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀλαζόνες, καὶ πεπεισμένοι παρὰ τῆς διαστάσεως ὠφεῖσθαι, καὶ παρὰ μὲν τοῦ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ λιμπάνουσι καὶ ἀναπίπτουσι, καὶ ἕτεροι αὖτις παρὰ τῆς διαστάσεως δίδωσι μαθεῖν καὶ ἀμοιβαῖον. πῶς δὴ οὖν τοῦτο; εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ· ἔξω ἄνθρωπον τὸ σῶμα καλεῖ, ἔσω ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν λέγων. ὃ δὴ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· καὶ ἐν διαστάσει, καὶ ἐν ἀπολαύσει τῆς δόξης τῆς μελλούσης, οὐ παύσεται ἡδὴ τὴν ποινὴν ἡ μικρὰν ἀπείληφας τοῦ ἀμοιβαίου, ὁ αὐτῷ τῷ θλίβεσθαι τῆς ψυχῆς ἡμῖν διανεμούσης, σοφωτέρας γενομένης καὶ βελτιωτέρας, πλείονα κτωμένης ἐπανόρθωσιν, βουλιωτέρας καὶ ἡσυχαιοτέρας καὶ δυνατωτέρας. καθάπερ γὰρ οἱ τοῦ σωματικοῦ ἀθλητοῦ ἀθληταὶ, καὶ παρὰ τῶν σταφανιτῶν καὶ παρὰ τῶν βεβρειῶν αὐτῶν αὐτῆς τῆς γυμνασίας καὶ τοῦ παλαίειν μέγαν λαμβάνουσι μισθὸν, ὑγιεινότερα καὶ δυνατώτερα αὐτοῖς τὰ σώματα διὰ τῆς γυμνασίας κατασκευαζόντες, καὶ πᾶσαν διαφθορὰν ἀπωσάμενα· οὕτω δὴ καὶ ὅτι τῶν ἀγώνων τῆς ἀρετῆς, καὶ παρὰ μὲν θεσμὸν δικαιοσύνης, καὶ παρὰ μὲν τοῦ Θεοῦ παρακαλεῖσθαι, καὶ παρὰ μὲν τὰς ἀμοιβὰς ἡμᾶς ἀπολαβεῖν, μέγαν εἰσπράττεται καρπούμενα μισθὸν, τῆς ψυχῆς ἡμῖν φιλοσοφωτέρας καὶ ἡσυχαιοτέρας. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ πλούσαντες θαλάσσαν, καὶ μείζονα ἀναχωνεύσαντες κυμάτων, καὶ πολλοῖς θηρίοις πυκτεύσαντες, καὶ πολλοὺς χιλιάδας ἐναγκάσαντες, καὶ παρὰ τῆς ἐμπορείας αὐτῆς τὸ μικρὸν ἀπὸ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας καὶ τῆς καρποῦται τὸ κέρδος τῇ θαλάσσῃ καὶ καταπολεμᾷ τὸ πλάσμα, καὶ ἀδεῶς καὶ μὴ ἡδονῆς καὶ πλουσίους καὶ πλείους ἀποδημίας· οὕτω δὴ καὶ ὅτι τὸ πρέπον βίου, ὁ πολλὰς ἐναγκάσας θλίψεις καὶ ὁ Χριστὸς, ὁ πολλὰ δεινὰ παθὼν, καὶ παρὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν μεγάλου ἔλαβεν ἀμοιβὴν, πρόρρησιν κτησάμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστεφανῶσθαι, ὑψηλοτέραν τὴν ἑαυτῷ καταστήσας ψυχὴν, ὡς ἁπάντων λοιπὸν καταγελᾶν τῶν δεινῶν. ἵνα δὲ καὶ σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ὅτι παρὰ δείγματος αὐτὸ βούλομαι πιθανὸν φανερόν. αὐτὸς γοῦν ὁ Παῦλος μείζονα ἀναχώνευσε δεινὰ, καὶ μακρᾷ καὶ ἐπιπόνῳ ἔλαβε τὰς ἀμοιβὰς, καταγλωττυφάνων, καταξιωσάμενος μαστιγωθῆναι δήμων, πάσης ἐπαρχιῶν πυκνείας, καὶ παρὰ ξηλωτῶν, καὶ παρὰ ληστῶν, καὶ παρὰ κρημνῶν, καὶ παρὰ ἐπιβουλῶν, καὶ παρὰ ἀπέπτα τὰ δεινὰ ἀκαταπλήκτως μένων, καὶ τί γένοιτ' ἂν ἴσον; καὶ γὰρ ἀγώνασιν καὶ μηδὲν ταπεινὰ δεινὰ καὶ τὰ τυχόντα θορυβεῖν εἴωθε· μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὰ τὰ παράγματα μόνον, ἀλλὰ καὶ παρασκευαὶ ψυχαὶ, αἱ σκιαὶ φοβοῦσι καὶ διατίθενται τὸν τοιοῦτον· ὁ δὲ ἀποδυσάμενος πάντα, καὶ εἰς τὸν ἀγῶνας ἐμβάς, καὶ μείζονα δεινὰ παθὼν, ἀπάντων λοιπὸν ἐστὶν ἀνώτερος, ὥσπερ κολοσσὸς καθίσταται, ὅταν τῶν ἀσθενούντων καταγελᾷ. οὐ μικρὸς δὲ ὁ στέφανος, ὅταν ὁ τυχὼν μαθὼν, ὅταν μηδὲν αὐτὸν τῶν δεινῶν διωκήσηται λυπεῖν, ὅταν τὰ τοῖς ἄλλοις φοβερὰ τούτῳ δόκησις φοβερὰ γένῃ), ὅταν παρ' ὧν ἄλλοι φεύγουσι

τοῦτοι

οι· Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ, εἴγε καὶ εἰκῆ. καὶ Θεσσαλονικεῦσι ἦ, καὶ Φιλιππησίοις, ⓒ Γαλ. γ. δ.
πᾶσιν ἁπλῶς, οἷς ὑπισχνεῖτο, πολλὰ τοιαῦτα μάρτυρά. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἰῶ ὃ χαλεπόν, ὅτι πολεμὸς ὁ πόλεμος ἔξωθεν κεκίνητο ᾗ διὰ νεκύς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πιστοῖς ζωνέβαινε γίνεσθαί τινα σκάνδαλα καὶ ἔριδας καὶ φιλονεικίας καὶ ζηλοτυπίας. καὶ ταῦτα αὐτὰ δηλῶν ὁ
5 Παῦλος ἔλεγε· Ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι· καὶ οὗτος ἐκείνου χαλεπώτερος ὁ πόλεμος β. Κορ. ζ. ε.
ἰῶ, καὶ τοῖς ἀρχομένοις, καὶ τοῖς διδασκάλοις. οὐχ οὕτω γὰρ τῶν ἐχθρῶν ἐδεδοίκει ταῖς ὑπερβολαῖς ὁ Παῦλος, ὡς τὰ ἔνδον πάθη, καὶ ταῖς τῶν οἰκείων ἀναστροφαῖς. ὅτι γὰρ ἐπαρρησιάσατο τοῖς Κορινθίοις, ἅπαντα ⓦ χρήσιμα ἐκείνοις πεποίηκε διατέλεσε, τὰ σωλάγχνα ἀνεῳγότα τὰ εἰς αὐτούς, καὶ πικροὶ ὀλολύζων. ἰῶ δὲ καὶ πέτρα οὐκ ἐλάττων τῶν Εἰρηναίων,
10 πολιὸν ἐπάγων τοῖς πεπιθυῖσι πόνον, αὐτὴ τῶν πεφυκότων ἡ φύσις πολλῶν ἱδρῶτα γέμουσα καὶ πόνου. οὐ γὰρ εὔκολος ἡ ῥᾳδία τοῖς ἰῶ ἡ ὁδός, ἐφ' ἰῶ ἦγεν αὐτοὺς ⓐ ἀπόστολος, ἀλλὰ τραχεῖα καὶ δυσκατόρθωτος ᾗ φιλοσόφου τινὸς ⓒ ἀγρύπνου διανοίᾳ ψυχῆς καὶ πεπρωμένης πάντα πάθει. διὰ τοῦτο ᾗ ὁ Χριστὸς ζητῶ καὶ πεθλιμμένῳ αὐτῷ συκάλεσεν. οὐ γὰρ ἤξιῶ ἀδεῶς ζῆν, καθάπερ τοῖς ἕλλησιν, ἐν αἰσχρότητι καὶ μέθῃ καὶ ἀσελγείᾳ καὶ τρυφῇ
15 καὶ πολυτελείᾳ· ἀλλ' ἔδει καὶ θυμοῦ χαλπῶν, καὶ ὑπομονῆς ἀπόνου χρῆσθαι, καὶ χρημάτων ὑπεροράν, καὶ δόξαν καταπατεῖν, καὶ φθόνου καὶ βασκανίας ἀνώτερον εἶναι. ταῦτα ᾗ πλείονι πόνῳ πεπόνηκε, ἴσασιν ⓐ καθ' ἡμέραν αὐτοῖς πυκτεύοντες. εἰ γὰρ ὑπομονῆς ἀπόνου χαλεπώτερον, εἰπέ μοι; ἢ, καθάπερ κύων λυττῶν, ζωοχῶς ἡμῖν ὑπεπήδα, ᾗ καθ' ἡμέραν ἡμῖν διεσχλᾷ, ᾗ δεῖται διὰνεκῶς ἐγκηπορήσας ψυχῆς. τί ᾗ ὀργῆς πικρότερον; γλυκὺ μὲν γὰρ
20 ἐστὶ ἡδικηκέναι ἀμυνάσθαι· ἀλλὰ ὕστερον οὐκ ἐξεῖν. καὶ τί λέγω; τὸ ἡδικηκέναι οὐκ ἐξεῖν ἀμύνασθαι; εὐεργετεῖν ἔδει αὐτοὺς λυττῶντας, καὶ εὐλογεῖν αὐτοὺς λοιδορουμένους, καὶ μηδὲ ῥῆμα πικρὸν ἐκβάλλειν ποτέ· καὶ σωφρονεῖν ᾗ, οὐ τῷ μέτρῳ τῶν ἔργων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ μέτρῳ τῆς ἐνοίας αὐτῆς ὑπερβάσεως ἔδει. οὐ γὰρ μόνον αὐτῆς τῆς ἀκολάστου ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ ὄψεως τῆς τοιαύτης ἀπέχεσθαι δεῖ, καὶ μηδὲ ἐντρυφᾶν ταῖς ὄψεσι τῶν βδελυρῶν
25 γυναικῶν, ὡς καὶ ἐκεῖ τῆς ἡδονῆς ταύτης τὴν ἐχάτην μέλλουσαν ἐκπορίσειν δίκην. ἐπεὶ οὖν πολεμεῖ ὁ πόλεμος ἰῶ ποθὲν τῶν ἔξωθεν, πολεμεῖ ὁ ποιος ὁ ποθὲν τῶν ἀρετῆς ἐργασίαν, ποθὲν δεῖ ᾗ πάντα, ἢ ἀπιστεῖα τὸ μηνύσαν ἀγωνίζεσθαι τὸ μέγα τοῦ ἀγῶνα. ᾗ γὰρ ἐκ ποθέν τῶν εὐσεβείαν ποθὲν καθεξόμενοι ἐλεγχοι ⓐ ἀπόστολοι, ἀλλ' ἐν βλασφημίᾳ καὶ τρυφῇ καὶ μέθῃ καὶ αἰσχρότητι καὶ ἀκολασίᾳ τραφέντες. οὐ
30 μικρὸν ᾗ τοῦτο εἰς δυσκολίαν τῶν ἀγώνων ἰῶ, ὃ μὴ ἀνῶσθαι, μηδὲ ἐκ ποθέν τούτῳ πεπαιδεῦσθαι τῷ φιλοσοφίᾳ, ἀλλὰ ἰῶ ποθὲν ποθὲν εἰς πᾶς ἀγῶνας ἀποδύεσθαι πάντας.

Ἐπεὶ οὖν τοσαύτη ἰῶ ἡ δυσκολία τοῖς ἀγωνιζομένοις τότε, ποθὲν μυδώμενος αὐτῷ ⓦ πόνον στενοχῶς ⓦ ποθὲ ἀναστάσεως ἐκεῖ λέγει. ᾗ δὲ ταύτῃ ποθὲν τρέπει μόνον, ἀλλὰ ἀλεί-
35 φει τοὺς ἀθλητὰς ᾗ τῇ διηγήσει τῶν οἰκείων παθῶν. διὰ τοῦτο πρὶν ἐμπεσεῖν εἰς τοὺς ποθὲ ἀναστάσεως λόγους, τὰ αὐτὰ πάθη διηγεῖται, λέγων ὅτως· Εν πανὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' ᾗ στενο- β. Κορ. δ. η.
χωρούμενοι· ἀποροῦμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαποροῦμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλιμπανόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι· διὰ τούτων τοὺς καθημένους θανάτῳ δηλοῖ, ὅτι καθάπερ ἔμψυχοι νεκροὶ ποθεῖσθαι εἰς θάνατον ποθαδιδόμενοι καθ' ἡμέραν.
40 ὅτε τοίνυν ἀ ποθὲν αὐτοὺς ἐπήγετο, τότε ⓦ ποθὲ τῆς ἀναστάσεως κυῖ λόγου. Πιστεύομεν γὰρ, φησι, ὅτι ὁ ἐγείρας ⓦ Κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστὸν, ᾗ ἡμᾶς διὰ Ιησοῦ ἕτερῃ ᾗ ποθὲ παραστήσει ζωὺ ὑμῖν. διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, μεγίστην ποθέκλησιν ἔχοντες τὸ τῆς ἀγῶνος, τὴν τῶν μηνύοντων ἐλπίδα. ᾗ οὐκ εἶπε ποθὲς αὐτοὺς, διὰ μὴ ἐκκακεῖτε· ἀλλὰ τί; διὰ οὐκ ἐκκακοῦμεν, δεικνὺς ᾗ αὐτοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὄντας διὰνεκῶς. ὅτι μὲν γὰρ τῶν Ολυμπιακῶν

ἀγώνων,

πάντως ὁ μὴ πάνυ σφόδρα καὶ μετὰ δικαιοσύνης ζῶν, τῆς ἐσθῆτος ταύτης λήψεται τὰς ἀμοιβάς, ὁ μὴ ἀκόλαστος καὶ γάνυς, τῆς πανηγύρεως ταύτης καὶ τῆς ἀδίκου τρυφῆς δώσει τὸν δίκαιον. μὴ τοίνυν ἀπὸ τῆς πρώτης μόνον ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ ψηφιζώμεθα προαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς μελλούσης τὰ πρόσωπα. τὰ μὲν γὰρ παρόντα, ἀγαθὸν ὄντι καὶ σκάμματα καὶ στάδιον· τὰ δὲ μέλλοντα, ἔπαθλα καὶ στέφανοι καὶ βραβεῖα. ὥσπερ οὖν Ⓦ ἀθλητὴν τὸν τῷ σκάμματι καὶ ἱδρῶτι καὶ κόνει καὶ θέρμῃ πολλῇ καὶ πόνοις καὶ τραγματείαις μάχεσθαι δεῖ, οὕτω καὶ Ⓦ δίκαιον τὸν ζῶντα πολλὰ ἀνατρύχειν χρὴ καὶ φέρειν ἅπαντα γενναίως, εἴγε μέλλοι λαμπρούς ἀπολήψεσθαι τοὺς στεφάνους ἐκεῖ. Εἰ δέ τις τῶν πατρῴων βιωμάτων θορυβοῦσί τινας, καὶ ὅτι τούτων ἐκεῖνο λοιδορεῖσθωσαν πάλιν, ὅτι, καθάπερ λῃσταὶ καὶ τυμβωρύχοι καὶ ἀνδροφόνοι καὶ Ⓖ τὸν θάλασσαν πλέοντες πειρατάι, οὕτω καὶ εἰς τὸ δικαστήριον εἰσπλεῖν, πολλῆς ἀπολαύοντες τρυφῆς, οἰκείαν βιοτὴν καὶ ἀλλοτρίαν ποιούμενοι συμφοράν, καὶ Ⓦ ἀδίκως κτώμενοι πλοῦτον, καὶ καθ' ἑκάστην μεθύοντες τὴν ἡμέραν· ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ δικαστοῦ γνώσεται ψῆφος, πάντων ἐκείνων διδάσει δίκην· οὕτω δὲ οὗτοι Ⓖ πόρρω ἀπελεύσονται, καὶ τὰς συβαριτικὰς ἀπολιπόντες τραπέζας, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπῶντες, καὶ σκυθρωπάζοντες ὅτι τῆς ἀπολαύσεως, καὶ τὸν πάντας ἀπαραίτητον, ὅταν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ παραγένηται μετὰ τῆς ἀγγέλων τῶν ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι τοῦ βήματος ἐκείνου καθίσει, καὶ τὸν οἰκουμένην εἰς μέσον παραγάγῃ, γυμνοὺς δὲ πάσης ἔρημοι τῆς φιλοτιμίας εἰσενεχθέντας, καὶ οὐδένα ζωμήσεσι οὐδὲ περισάτοις ἔχοντας, χωρὶς συγγνώμης ἀπάσης εἰς τοῦτο τοῦ πυρὸς ἀπενεχθήσονται ποταμούς. μὴ τοίνυν μόνον τούτοις μακαρίσωμεν τὸν σοφὸν πλοῦτον, ἀλλὰ δάκρυσιν καὶ τὸν μέλλουσαν τιμωρίαν· μηδὲ Ⓦ δίκαιον τρυφήσωμεν καὶ τὸν σοφὸν πτωχόν, ἀλλὰ μακαρίσωμεν καὶ Ⓦ μέλλοντα τῶν ἀγαθῶν πλοῦτον· καὶ τὸν μὲν τῆς ἀναστάσεως λόγον τὸν τῇ σαυτοῦ ψυχρολογίᾳ ῥίζωσον, ἵνα, κἂν ἀναθὸς ᾖς καὶ πιεσθῇς, δοκιμώτερος γένῃ, ταῖς μελλούσαις ἐλπίσι προθυμίαν μείζονα προσλαμβάνων· κἂν κακὸς ᾖς, ἀπειλῆς τῆς γεέννης, τῷ φόβῳ τῆς μελλούσης κολάσεως σωφρονίσθητι καὶ κατασκεύαζε. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος συνεχῶς ἡμῖν τὸν περὶ ἀναστάσεως λόγον, καθάπερ οὖν καὶ σήμερον ἠκούσατε αὐτοῦ βοῶντος καὶ λέγοντος· Οἴδαμεν γάρ, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκίαν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν οὐ χειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μᾶλλον δὲ αὐτοτέρως Ⓦ λέγει ἀπάγωμεν, καὶ ἴδωμεν πόθεν ἐστὶν εἰς Ⓦ περὶ ἀναστάσεως λόγου. οὐ γὰρ ἁπλοῦς, ἐνταῦθα ὡς ἔτυχε, παύσεως συνεχῶς καὶ τὸν διδασκαλίαν· ἀλλ' ὁμοῦ τι διδάξαι βουλόμενος τὰ μέλλοντα, καὶ τὸν ἀθλητὰς τῆς εὐσεβείας ὑπερῴδησαι θέλων. νυνὶ μὲν γὰρ περὶ τὸν τοῦ Θεοῦ χάριν πολλῆς ἀπολαύομεν τῆς εἰρήνης. καὶ γὰρ βασιλεὺς τὰ εὐσεβείᾳ ζῶσι, καὶ ἄρχοντες τὸν ἀληθείαν ἐπείσασαι, καὶ δῆμοι καὶ πόλεις καὶ ἔθνη τῆς πλάνης ἀπαλλαγέντες, Ⓦ Χριστὸν ἅπαντες προσκυνοῦσι, πάντα δὲ τὰ δεξιᾷ τοῦ κηρύγματος, ἀρτὶ τῶν σπερμάτων τῆς εὐσεβείας καταβαλλόμενον, πολλὰ ὁ πόλεμος καὶ διαφορὰς καὶ ποικίλας. τὰ γὰρ ἄρχοντας καὶ βασιλεῖς τὰ οἰκέτας τὰ συνεργεῖς τὰ πάντας τοὺς πιστοὺς ἐπολέμησεν, τὰ διὰ τὸ φύσεως αὐτὸ ὁ πόλεμος ἦρεν. καὶ γὰρ πατὴρ τέκνον πρόεδωκε πολλάκις, καὶ θυγατέρα μήτηρ, καὶ οἰκέτην δεσπότης. τοῦτό γὰρ αἱ πόλεις μέσον, καὶ δὴ καὶ χῶραι, ἅμα καὶ οἰκίαι πολλάκις καὶ ἔθνη τὰ ἐμάχοντο· καὶ πάντες ἐμφυλίου πολέμου χαλεπώτερος οὐδὲν ὁ τότε κατέχων δόρυσος. καὶ γὰρ καὶ χρήματα ἁρπάζετο, καὶ ἐλευθερία προεδίδοτο, καὶ πρὸ αὐτῆς τὸ ζῆν ὁ κάδιλος ἐπιφέρματο, οὐχὶ βαρβάρων ὑπεξαγόντων καὶ ἐπιπρεαζόντων, ἀλλ' αὐτῶν τῶν δοκούντων προεστάναι καὶ ἀρχῆς, πολεμίων ἀπάντων χαλεπώτερον τοὺς ἀρχομένους ἀπολλύντων. Ⓒ τοῦτο δηλοῖ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Ὅτι πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως διαστρεφομένων γινόμενοι. καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε. καὶ Γαλάταις δὲ φη-

σι

Ⓒ Κορ. ε. α.

τὴν ἀμοιβὴν ἡμῖν ἀποδιδοὺς· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-
ΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚ ΝΕΚΡΩΝ ἀναστάσεως.

ΠΕρὶ δογμάτων ὑμῖν ἔμπροσθεν διελεξάμην καὶ τῆς τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δόξης, ἐπιστομίζοντες τοὺς καθαιρεσιώτας αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, καὶ τὸ γενητὸν αὐτοῦ ἀλλοτριοῦντας· σήμερον δὲ πλέον τι βούλομαι γυμνάσαι λόγον, καὶ περὶ βίου καὶ πολιτείας ἅπασαν ποιήσασθαι τὴν διδασκαλίαν· μᾶλλον δὲ οὐκ οἶδα εἰ ἔσται μόνον, ἀλλὰ καὶ δογματικὸς οὗτος ὁ λόγος. Εἰς γὰρ τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως ἐπιτίθεσθαι παρασκευάζομαι. αὕτη δὲ ἡ ἐπίθεσις ποικίλη τίς ἐστιν, ὁμοῦ καὶ εἰς δόγματα ἡμᾶς διορθοῦσα, καὶ βίον ἡμῶν ῥυθμίζουσα, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ περίφοβον ἀπάσης ἀπαλλάττουσα κατηγορίας. καὶ ὥσπερ ἀπίστευμά τι τὸν ζωὸν ἀναπέπτωκε τὸν ἡμέτερον, καὶ μυρίων κακῶν ἐμπέπλησι, καὶ τὰ ἄνω κάτω ποιεῖ· οὕτω πίστευμά τι, τοῦ περὶ τῆς ἡμῶν ζωοποιήσεως λόγους, καὶ πολλὴν τὴν ἀρετῆς παρασκευάζει τοιοῦτον τὸν ἐπιμελεῖσθαι, καὶ μυρίας τὰς ἀσωτίας τὸν κακίας φεύγειν, καὶ γαλήνης ἅπαντα καὶ εἰρήνης πλήρη. ὁ μὲν γὰρ μὴ προσδοκῶν ἀναστήσεσθαι, μηδὲ εὐθύνας δώσειν τῶν ἐνταῦθα πεπραγμένων αὐτῷ, ἀλλὰ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ ἡμέτερα στήσεσθαι νομίζων, καὶ πεπαυμένον μηδὲν εἶναι πλέον, οὔτε ἀρετῆς ἐπιμελήσεται (πῶς γάρ, μηδεμίαν προσδοκῶν ἀμοιβὴν αὐτῷ κεῖσθαι τῶν πόνων;) οὔτε κακίας ἀφέξεται, μηδεμίαν προσδοκῶν ἐπισκήψεσθαι κόλασιν τῶν κακῶν αὐτῷ πεπραγμένων· ἀλλ' ἐπιδοὺς ἑαυτὸν ταῖς αἰσχίσταις ἐπιθυμίαις, πῶς εἴσῃ ἐπιλεύσεται πορείας. ὁ δὲ περὶ τῆς μελλούσης παρεχὰς ἑαυτὸν κείσεως, καὶ τὸ φοβερὸν δικαστήριον ἐκεῖνο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχων καὶ τὰς ἀποδημητίτους εὐθύνας καὶ τὴν ἀπαραίτητον ψῆφον, πάντα τρόπον φεύξεται σωφροσύνης μὲν καὶ ἐπιεικείας ἀντέχεσθαι καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἀκριβάσθαι δὲ καὶ ῥᾳστώνης καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πορείαν φεύγειν καὶ τὸν κατηγορεῖσθαι δὲ τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς μὴ πολλῆς τῆς περὶ σοῦ ἐπιθεῖναι δικαιώσεται. ὅταν γὰρ ἐρωτῶντες τινες τὸν μὲν ἐπιεικῆ καὶ σώφρονα καὶ τὸν δικαιοσύνῃ ζῶντα ἀγχόμαχον τὸν πενίας, ἐπηρεαζόμενον, συκοφαντούμενον, μόλις τῆς ἀναγκαίας ἐπορεγόντα τροφῆς, πολλάκις δὲ καὶ νύσσῃ μαχρᾷ καὶ χαλεποῖς νοσήμασι παραπεπτωκότα, καὶ θανάτου τυγχάνοντα πρεσβυτικοῦ, αἰδέσιμον δὲ καὶ σεμνὸν καὶ μιαροὺς καὶ πολλὰ γέμοντας κακῶν πλούτου περιβεβλημένους, τρυφῶντας, λαμπρὰ περικειμένους ἱμάτια, ἐσθῆτι οἰκείᾳ ἐπισεσημασμένους πολλῇ, θαυμαζομένους, δυναστείας ἀπολαύοντας, πρὸς βασιλέως πολλοῦ κεκτημένους πρόπολον· εἶτά τινες ἀφ' τούτων κατηγοροῦσι τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ λέγωσι, πῶς ταῦτα προνοίας; πῶς δὲ δικαίας κρίσεως; ὁ σώφρων καὶ ἐπιεικὴς ὁ κακοῖς, ὁ ἀκόλαστος καὶ διεφθαρμένος ὁ ἀγαθοῖς· καὶ οὐκ ἂν θαυμάζεται, ἐκεῖνος δὲ καταφρονεῖται· τοῦτ' ἀπολαύει τυφλῆς πολλῆς, ἐκεῖνος δὲ πενίας καὶ τοῖς ἑκάστοις ὅσα κακοῖς· ὁ μὲν περὶ τὴν μέγιστον ἀμφισβάλλων σιωπήσεται, καὶ οὐδὲν ὅλως ἐρεῖ· ὁ δὲ περὶ ἀναστάσεως φιλοσοφεῖν εἰδὼς, ῥᾳδίως τὸν βλασφημίαν ἐφέξει, καὶ πρὸς τοῦτο τὰ τοιαῦτα ἀποδυσωπήσας ἐρεῖ· παύσασθε δὲ τῆς παραπλησίου ὑμᾶς Θεοῦ τὸν γλῶτταν ἀναγινώσκοντες τὸν ἑαυτῶν. οὐ γὰρ μέχρι τοῦ πρόσθεν βίου τὰ ἡμέτερα ἔστηκε πράγματα, ἀλλὰ πρὸς ἑτέραν ζωὴν ἐπαφήλθομεν πολλῷ μακροτέραν, μᾶλλον δὲ πέρας οὐκ ἔχουσαν· καὶ ἡμῶν

πάντως

οὐδὲ ὠδύκαλεῖς, ἀλλ' ὑβρίζεις τὸν τοιοῦτον, καὶ πῶς οἰκεῖος εἶς τὸν μέλλοντα δίδοναι σοι τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀπὸ τῆς θύρας. καὶ πῶς δυνατὸν ἀκουσθῆναι θύραθεν, εἰπέ μοι, ὅταν τὶς μέλλοντα ἀκούειν παρέξωμεν; ταῦτα γὰρ ποιῶν εἰς βαρὰ θήσει τὸν οἰκεῖον ὠθεῖς σωτηρίαν, καὶ κτῆμα φέρη τὸν ἐχθρὸν ἐπ' ὄψιν τοῦ βασιλέως. εἰ γὰρ μὴ ταῖς χερσὶ ἔτυπτε, τοῖς ῥήμασιν αὐτὸν ἔτυπτες· ὅπερ οὐδὲ ὅτι τῶν ὁμοδούλων ποιῶσαι τολμᾷς. τόλμησον γοῦν ὅτι ἄρχοντος τοῦτο ποιῶσαι. καὶ μυρία ἂν καταρθωκώς, τοῦτο ὅτι θανάτου εὐθέως ἀπαλλάξῃ πάντως. εἶτα ὅτι ἄρχοντος μὲν οὐ τολμᾷς τὸν ὁμότιμον ὑβρίσαι, ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖ, εἰπέ μοι, οὐ φείδῃ, οὐδὲ δέδοικας τὸ κυρίῳ δίκαιος καὶ εὐχῆς ἀγαθῶν ὄντα καὶ ἐλεήμονος μόνος, καὶ μίζονα ἀγωνοθετοῦντα ὅτι δεκαπέντε μόνους τοὺς τὰ ἑκατὸν ἀπαιτοῦντος Matth. 18. 28. δηναρίους; ὅτι γὰρ ἐκείνου σὺ μᾶλλον ὑβρίζεις, αὐτὸς ἄκουσον τῆς ἱστορίας. μυρία ἁμαρτήματα ὤφλε πρὸς τὸν δεσπότην· εἶτα οὐκ ἔχων ἀποδοῦναι, ἠξίου μακροθυμῆσαι, ἵνα, παρθεὶς αὐτοῦ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῶν παίδων, ἀπολύσηται τὸ ὄφλημα τὸ δεσποτικόν. ἰδὼν ὁ αὐθέκαστος ὁ δεσπότης κατηλέησε καὶ τὰ μυρία ἀφῆκε τάλαντα. ἐξελθὼν ἐκεῖνος καὶ εὑρὼν οἰκέτην ἕτερον ὀφείλοντα αὐτῷ δηνάρια ἑκατόν, ἄγχων ἀπῄτει καὶ πολλῆς τῆς ὠμότητος καὶ τῆς ἀπονθερπίας. ἀκούσας ταῦτα ὁ δεσπότης ἀπέβαλεν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον, καὶ ὁ παρ' ἑτέρου ἀφῆκεν ὄφλημα τῶν μυρίων ταλάντων, ἐπιθῆκεν αὐτῷ πάλιν, καὶ τῆς εἰς τὸν συνδοῦλον ὠμότητος ἔδωκε τίνειν ἀκριβῶς. σὺ δὲ καὶ ἐκείνου δίκαια πάσχων ἀγνωμονέστερος καὶ αἰσθητότερος γέγονας, τῶν ἐχθρῶν κατισχόμενος. ἐκεῖνος οὐχὶ τὸν δεσπότην ἠξίου ἀπαλλάξαι, ἀλλ' αὐτὸς ἀπῄτει τὰ ἑκατὸν δηνάρια· σὺ δὲ καὶ τὸν δεσπότην ὅτι τὸν ἀπαίτησον ταύτην τὴν δωρεὰν μισθὸν καὶ κακολογηθεὶς παρακληθεὶς. καὶ ἐκεῖνος μὲν οὐκ ἐπ' ὄψιν τοῦ κυρίου, ἀλλ' ἔξω τὸν συνδοῦλον ἤγχε· σὺ δὲ ἐπ' αὐτῷ δὴ τῷ κυρίῳ τῆς εὐχῆς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐγὼ ταῦτα ποιῶ. εἰ δὲ ἐκεῖνος ὅτι τὸν δεσπότην παρακαλέσας ὅτι τὴν ἀπαίτησιν, καὶ μὴ δὲ ἀξιωθεὶς ταῦτα ποιῶν, οὐδεμιᾶς ἔτυχε συγνώμης· σὺ καὶ τὸν δεσπότην ὅτι τὴν κακολογηθεῖσαν ταύτην ἔκτισον διεγείρων, καὶ ἐπ' ὄψιν αὐτοῦ ταῦτα ποιῶν, ποίαν οὐ δώσεις μυρίαν, εἰπέ μοι; ἀλλὰ φλεγμαίνει σοῦ τῇ μνήμῃ τῆς ἕδρας ἡ δριμύτης καὶ οἰδεῖ, καὶ ἀνέσκηκεν ἡ καρδία, καὶ τὸ λελυπηκότος ἀναμιμνησκόμενος, οὐ δύναται καταπιεῖν τὸ οἴδημα τῶν λογισμῶν; ἀνῆκε τῇ φλεγμονῇ ταύτῃ τὴν ἀπὸ τῶν σῶν ἁμαρτημάτων μνήμην, τὴν ἀπὸ τῆς μελλούσης κολάσεως φόβον. ἀναμνήσθητι πόσων ἐπὶ εὐθυνος εἶ τῷ δεσπότῃ, καὶ ὅτι πάντων ἐκείνων δίκας ὀφείλεις αὐτῷ· καὶ κρατήσει πάντως ὁ φόβος τῆς ὀργῆς ἐκείνης, ὅπερ δὴ πολὺ δυνατώτερον τοῦτο ἐκείνου τὸ πάθος. ἀναμνήσθητι γένους καὶ κολάσεως καὶ τιμωρίας καὶ τοῦ κυρίου τῆς εὐχῆς, καὶ οὐδὲ εἷς τοιοῦτος λαβεῖν δυνήσῃ τὸν ἐχθρόν. ζωστέον τοίνυν ἡμᾶς τὰ πεινῶσαν τὴν ψυχὴν τῇ μνήμῃ τῶν συμπεπλημμεληκότων, καὶ οὐδὲ ἐσοχλῆσαι δυνήσονται ἡμῖν οἱ θυμοί. ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν, ὅτι τὰ ἡμῶν τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα μὲν πολλῆς ἐξετάζομεν τὴν ἀκριβείας, τὰ δὲ ἡμέτερα μὲν πολλῆς παραπομπόμεθα τῆς ῥᾳθυμίας. τοιοῦτον δὲ ποιεῖ ἐχθρὸν τὰ μὲν οἰκεῖα κακὰ ἀλήσμονα ἔχει, τῶν δὲ ἀλλοτρίων μηδέποτε ἐπιλάθηται λαμβάνειν. διὸ τοῦτο ποιῶμεν, καὶ τὸν Θεὸν ἕξομεν ἵλεων, καὶ τοὺς πλησίον παυσόμεθα ἀθανάτου ὀργιζόμενοι, καὶ ἐχθροὺς οὐδένα οὐδέποτε ἕξομεν. εἰ δέ τις καὶ ἀρρώστημά ποτε, ταχέως καὶ τοῦ ἀπεχθάνεσθαι καὶ τὰ λυσόμεθα, καὶ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ταχεῖαν λήψομεθα συγχώρησιν. ὥσπερ γὰρ ὁ τοὺς πλησίον μνησικακῶν οὐκ ἀφίησι τοῦ ὅτι τοὺς οἰκείους ἁμαρτήμασι καταλυθῆναι κόλασιν, ὅτως ὁ καθαρεύων τῆς ὀργῆς, καθαρεύει καὶ ἁμαρτημάτων ἕξει ταχέως. εἰ γὰρ ἡμεῖς οἱ πονηροὶ καὶ θυμῷ δουλεύοντες, διὰ τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσταγμα πάντα τὰ εἰς ἡμᾶς παρορῶμεν ἁμαρτήματα, πολλῷ μᾶλλον ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς καὶ πάντως καθαρεύων πάσης ἐμπαθείας ἡμῶν τὰ πλημμελήματα, τῆς εἰς τὸν πλησίον φιλοφροσύνης, καὶ τῇ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων συγχωρήσει,

τοῦ

τὸν Ρεβέκκαν, παραφέροντα τὸν Ἰακώβ, ὅτε ἦλθόν τινες τῶν ἁγίων, ἐξήκοντα ἤδη λέγω ὄντα ἔτη μετὰ τὴν τελευτὴν τῆς μητρὸς ἔμεινεν ἀγαμος, καὶ τῦτον ἄπαντα Θ̄ν χρόνον ἐδέετο τῦ Θεοῦ ὁ Ἰσαάκ. Εἶτα οὐκ αἰσχυνόμεθα οὐδὲ ἐγκαλυπτόμεθα, Θ̄ν μὴ δίκαιον ὁρῶντες εἴκοσι ἔτη παρθενεύοντα καὶ οὐκ ἀφισάμενον, ἡμᾶς ἢ οὐκ ἀφῆκεν αἰτήσεως ἢ δευτέρας πολλάκις ἀπαγορεύοντες καὶ δυσχεραίνοντες; καίτοι ὁ μὲν πολλὴν παρὰ Θεοῦ εἶχε τὴν παῤῥησίαν, καὶ ὅμως οὐκ ἐδυσχέρανε πρὸς τὴν ἀναβολὴν τῆς δόσεως, ἀλλ' ἐμβυκαρτέρει· ἡμᾶς δὲ μυρίων ἁμαρτημάτων γέμοντες, παντρῶ ζωειδότι συζῶντες, οὐδεμίαν βύσσαν παρὰ Θ̄ν διαστέλλομεν ὑπὲρ δεικνύμενοι, ἀλλ' μὴ, πρὶν ἢ φθέγξασθαι, ἀκηκοότες, ἀλύομεν, ἀποδυσπετοῦμεν, ἀφισάμενα τῆς αἰτήσεως. ὅθεν τῦτο καιρὸς ἀεὶ διαγωνιῶμεν χεροί. πῶς εἴκοσι ἔτη ὑπὲρ ἑνὸς πράγματος παρεκάλεσε τὸν Θεόν, καθάπερ οἶδε ὁ δίκαιος; μᾶλλον δὲ πῶς εἴκοσι μυριάδας μόνος; ἆρ' οὖν οὐκ ἐλέγομεν, ὅτι πολλοί εἰσιν Θ̄ μὴ ῥαθυμίας βυθόμενοι, καὶ χασμώμενοι, καὶ ἀλαπινόμενοι, καὶ μεταφερόμενοι ζωηρῶς; καὶ ὀλιγωρία πάσῃ πρὸς τὰς βύσσας κεχρημένοι. σήμερον δὲ καὶ ἑτέραν βλάβην βύσσῃ ταῖς βύσσαις προσπορίζω ἀλεθριωτέραν ἐκείνης. πολλοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ῥιπτοῦντες, καὶ τῷ μετώπῳ τὸν γῆν τύπτοντες, καὶ θερμὰ προχέοντες δάκρυα, καὶ πικρὸν κατωδύνιον ἀναζέοντες, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνοντες, καὶ πολλὴν ἀσυδιὰν ὑπιδεικνύμενοι, τῇ θερμότητι ταύτῃ καὶ τῇ προθυμίᾳ καὶ τῆς οἰκείας κέχρωνται σωτηρίας. οὐ γὰρ ὑπὲρ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων παρακαλοῦσι τὸν Θεόν, οὐδὲ συγγνώμην αἰτοῦσι τῶν πλημμεληθέντων αὐτοῖς, ἀλλὰ τὴν ἀσυδιὰν ταύτην καὶ τῶν ἐχθρῶν κατοῦσιν ἅπασαν· ταῦτον ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἴ τις ὃ ξίφος ἀκονήσας, μὴ καὶ τῶν πολεμίων χρῆσθαι τῶν ὅπλῳ, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας αὐτὸ λήμης ὠθοῖ. οὕτω καὶ οὗτοι οὐκ ὑπὲρ τῆς Φύσεως τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμωείας τῶν ἐχθρῶν ταῖς βύσσαις κέχρωνται· ὅπερ ἐστί, καθ' ἑαυτῶν ὃ ξίφος ὠθῆσι. ἐπεισπεσὼν δὲ καὶ τῦτο ὁ ποιητής, ἵνα πάντοθεν ἑαυτὸν ἀπολλύωμεν, καὶ ὑπὲρ ῥαθυμίας, καὶ ὑπὲρ ἀσυδοῦς. ὁ μὲν γὰρ τῇ πρὸς τὰς βύσσας ὀλιγωρίᾳ πρόξενοι τὸν Θεόν, τὸν καταφρόνησιν ὑπιδεικνύμενοι· ὁ δὲ ὑπὲρ ἀσυδοῦς δείκνυται, "τῇ ἀσυδεῖ πάλιν καὶ τῆς ἑαυτῶν ὑπιδείκνυται σωτηρίας. ὁ δηνᾶς, φησι, ῥαθυμῆ. ἔρχεταί μοι πρὸς ὃ μηδενὸς αὐτὸν ὑπιτυχεῖν. ἔστι ἀσυδαῖός ἐστι καὶ ἀλιγωρητικός. τί οὖν ἵνα γένηται; οὐ δυνάμεθα ἐκλῦσαι τὸν ἀσυδοῦ, οὐδὲ εἰς ὀλιγωρίαν ἐμβαλεῖν; ἑτέρως αὐτὸν" προσοδοποιῆσαι τὴν ἀπώλειαν. πῶς; εἰς καταφρόνησιν τῆς ἀσυδεῖ χρήσασθαι καταφρονήσω. ὃ γὰρ καὶ τῶν ἐχθρῶν βύσσεσθαι, καταφρονῶ ἐστι. ἀπολύσεται τοίνυν οὐ μόνον οὐδὲν κερδήσας ἀπὸ τῆς ἀσυδοῦς, ἀλλὰ καὶ πλείονα τὴν βλάβην ὑποστὰς μείνας καὶ ῥαθυμίας. τοιαῦται αἱ τῶν καλῶν μηχαναί· οὐδὲν μὲν καὶ τῆς ῥαθυμίας, οὐδὲν δὲ καὶ αὖ τῆς ἀπόλλυσι τῆς ἀσυδοῦς, ὅταν μὴ καὶ νόμιες αὐτὸν γένηται.

Ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἄξιον ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων τῆς βύσσης, καὶ πῶς παιδικῆς ἐστι καὶ ἀφρονείας τὰ ῥήματα, πῶς ὑποπιπτούσης ψυχῆς. αἰσχύνομαι μὲν οὖν αὐτὰ μέλλων ἐρῶ, πλὴν ἀνάγκη πάντως εἰπεῖν καὶ μιμήσασθαι τὴν ἀπαίδευτον γλῶτταν ἐκείνην. τίνα οὖν ἐστι τὰ ῥήματα; ἐκδίκησόν με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου· ἄκουε αὐτῆς, ὅτι Θεὸν ἔχω καλῶ. ὃ τότε μάθοιμεν, ἄν, θεσπέ, ὅτι Θεὸν ἔχομεν, ὅταν ἀγωνιζώμεθα καὶ ὀργιζώμεθα καὶ δυσχεραίνωμεν· ἀλλ' ὅταν ὑπτιάζῃς ὦμεν καὶ πραεῖς ἐν ἡμέρᾳ, ἐν πᾶσαν ἀσχολίαν φιλοσοφίαν. ὅτω καὶ ὁ Θεός εἶπε· Λαμψάτω ὃ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, Ματθ. ε. ιϛ.
καὶ δοξάσωσι Θ̄ν πατέρα ὑμῶν Θ̄ τὸν τοῖς οὐρανοῖς. οὐκ οἶσθ' ὅτι ὑβρεις ἐστὶν εἰς Θ̄ν Θεόν, ἐὰν αἰτεῖν καὶ τῶν ἐχθρῶν Θ̄ν Θεόν; καὶ πῶς ὑβρεις ἐστί, φησι; ὅτι αὐτὸς εἶπεν, Εὔχεσθε γὰρ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ τὸν θεῖον τῦτον εἰσήγαγε νόμον. ὅταν οὖν τὸν νομοθέτην ἀξιοῖς σὸν οἰκείους καταλῦσαι νόμους, καὶ καταλῆς αὐτὸν δυσπειθεῖς αὐτῷ, καὶ τὸν σε κωλύσαντα κατὰ χέσθαι τῶν ἐχθρῶν ἱκετεύῃς ἀκοῦσαί σε κατὰ χόμενον τῶν ἐχθρῶν, οὐκ οἶδ' τῦτο ποιῶν,

γηθῆ πρὸς τὴν πίστιν τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῆς ὑποσχέσεως ἐκείνης, ἣν ἤκουσι παρὰ τοῦ ἀγ-
Λουκ. α. λε. γέλου λέγοντος, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· ὅτω, φησὶν, ἔχῃς τεκεῖν. μὴ βλέπε πρὸς τὴν γῆν, ἀπὸ τῶν οὐρανῶν ἡ σύλληψις ἔρχεται. πνεύματός ἐστι χάρις ὃ γινόμενον, μὴ ζήτει μοι φύσιν καὶ νόμους γάμων. ἀλλ' ὅπερ μείζονα ταύτης ἐκείνα ἐν τοῖς ῥήμασι, βούλεται δὲ ἑτέραν παραχεῖν ἀπόδειξιν. σὺ δέ μοι πάλαι πάτερ, πῶς ἡ στεῖρα αὐτὴν ὁδηγεῖ πρὸς τὴν πίστιν τοῦτο. ὅπερ γὰρ ἐκείνη ἡ ἀπόδειξις μείζων ἐν τῆς προφανοῦς, ἄκουσον πῶς καὶ ὅτι τὰ παρὰ φύσιν κατέλαμψε (W) λόγοι, διὰ τῶν αἰσθητῶν αὐτὴν χειραγωγῶν. Ἰδοὺ γάρ, φησὶν, Ελισάβετ ἡ συγγενής σου καὶ αὐτὴ συλ-
Λουκ. α. λς. λήψεται υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρᾳ. ὁρᾷς ὅτι ἡ στεῖρα διὰ τὴν πρόνοιαν; ἐπεὶ, τίνος ἕνεκεν προσῆλθεν αὐτῇ (W) τόκος τῆς συγγηρίδος; τίνος ἕνεκεν ἔλεγεν, ἐν γήρᾳ αὐτῆς; τίνος ἕνεκεν ἐπῆγαγε, τὴν καλουμένην στεῖραν; διὰ πάντων τούτων ἐνάγων αὐτὴν δηλονότι πρὸς τὸ πιστεῦσαι τῷ εὐαγγελισμῷ. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἡλικίαν εἶπε, καὶ τὴν πάρωσιν τῆς φύσεως· διὰ τοῦτο καὶ (W) χρόνοι ἀνέμενε (W) ἀπὸ τῆς συλλήψεως. οὐ γὰρ ἐκ προοιμίων αὐτῇ θύρας ἀνεῳγέναι, ἀλλ' ἀνέμενεν ἐξαμηνιαίου χρόνου τὴν στεῖραν γενέσθαι· ἵνα ὁ τῆς μήτρας ὄγκος λοιπὸν τὴν κύησιν ἐγγυήσηται, καὶ ἀναμφισβητήτως ἀπόδειξις γένηται τῆς συλλήψεως. καὶ δεύτερον πάλιν τὴν Σωσθένην τὸ Γαβριήλ. σοὶ γὰρ ἀνέμενεν αὐτὴν τῆς Σάρρας, σοὶ τῆς Ρεβέκκας, σοὶ τῆς Ραχήλ· καί τοι καὶ αὗται στεῖραι ἦσαν, καὶ αὗται γεγηρακυῖαι, καὶ θαῦμα ὃ γινόμενον ἦν. ἀλλὰ παλαιὰ τὰ διηγήματα ἦν. τὴν δὲ μεθ' ἡμῶν τὰ νέα καὶ προσφατα καὶ τῆς νέας γενεᾶς συμβαίνοντα τὴν ἡμετέραν μᾶλλον ἡμᾶς εἰς πίστιν τῶν θαυμάτων ἐνάγει εἰώθε. διὰ τοῦτο ἐκείνας ἀφεὶς, ἀπ' αὐτῆς ἐννοῆσαι τῆς συγγενίδος τὴν Ελισάβετ ὃ ἐστ' αὐτὴ προσεβάλλετο· ὥστε ἀπ' ἐκείνης πρὸς (W) οἰκεῖον αὐτὴν τόκον ἐναγαγεῖν (W) φειδομένην τοῦ ἐκείνου καὶ σεμνότατον. μέσος γὰρ τοῦ τε ἡμετέρου, καὶ τοῦ διαπύρου ὁ τόκος ὁ τῆς στείρας ἦν, ἐλάττων μὲν τοῦ τῆς πρώτης, μείζων δὲ τοῦ ἡμετέρου. διὰ τοῦτο, ὥσπερ διὰ ὄνος γεφύρας, μέσης τῆς Ελισάβετ ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως ὡδήνων ὅτι σοὶ ἐκείνη φύσει ἀνάγκη τῆς πρώτης τοῦ διηγήματος.

Ἐβουλόμην πλείονα εἰπεῖν, καὶ ἑτέρους λόγους ὑμᾶς διδάξαι, δι' ὧν στεῖρα ἡ Ρεβέκκα καὶ ἡ Ραχὴλ ἦν· ἀλλ' ὁ καιρὸς οὐκ ἀφίησι κατεπείγων (W) λόγον πρὸς τὴν τῆς βίβλου δύναμιν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ταῦτα πρόχειρα ἐκπόσαμεν, ἵνα μάθητε, πῶς τοῦ στείρωσιν τὴν γυ-
Γεν. κε. κβ. ναῖκα ἔλυσε τῷ Ισαὰκ ἡ βίβλος, καὶ βίβλος τοσαύτην χρόνου. Ἐδεήθη, φησὶ, Ισαὰκ περὶ Ρεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ Θεός. μὴ γὰρ [ὅπερ] νομίσῃς ὅτι ἐκάλεσε (W) Θεὸν, καὶ οὐδέπω ἐδεήθη. πολλοῦ γὰρ δεῖ λοιπὸν χρόνου διάστημα τοῦ Θεοῦ. καὶ εἰ βούλεσθε μαθεῖν πόσον, ἐγὼ ὑμῖν καὶ τοῦτο μετ' ἀκριβείας ἐρῶ. εἴκοσιν ἔτεσιν ἀριθμὸν διάλαβε διάστημα τοῦ Θεοῦ. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐκ τῆς ἀκολουθίας αὐτῆς. βουλομένη γὰρ ἡ γραφὴ τὴν πίστιν τὴν ὑποκειμένην καὶ τὴν φιλοσοφίαν δεῖξαι τοῦ δικαίου, ὅτι (W) χρόνον οὐ πεισώπησεν, ἀλλὰ καὶ αὖθις δῆλον ἡμῖν ἐποίησε, λαβοῦσα μὲν, ὡς διεγεῖραι ἡμῶν τὴν ῥᾳθυ-
μίαν, πλεῖον ἀλλ' οὐκ ἀφῆκεν εἰς ἀφανῆ. ἄκουσον γοῦν πῶς λαβοῦσα ἡμῖν (W) χρόνον
Γεν. κε. κ. ἐδήλωσεν. Ισαὰκ δὲ ἦν ἐτῶν τεσσαράκοντα, φησὶν, ὅτε ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν θυγατέρα Βαθουὴλ τοῦ Σύρου. ἔμαθες πόσων ἐτῶν ἦν, ὅτε τὴν γυναῖκα ἠγάγετο; τεσσαράκοντα ἐτῶν, φησι, καὶ οὐδέπω ἐγέννησε τὴν Ρεβέκκαν. ἀλλ' ὅπερ ἐμάθομεν πόσων ἐτῶν ἦν ὅτε ἔγημε τὴν γυναῖκα, μάθωμεν καὶ πότε ἐγένετο λοιπὸν πατήρ, καὶ πόσων ἐτῶν καὶ τότε, ὅτε ἐγένησεν (W) Ια-
κὼβ· καὶ δυνησόμεθα εὑρεῖν πόσον ἔμεινε χρόνον στεῖρα ἡ γυνὴ, καὶ ὅτι τοῦτον ἅπαντα ἐδεήθη τοῦ
Γεν. κε. κε Θεοῦ (W) χρόνον. πόσων οὖν ἐτῶν ἦν, ὅτε ἐγέννησε (W) Ιακώβ; Ἐξήλθε, φησιν, Ιακὼβ ἐπιλημμένος τῇ δεξιᾷ τοῦ πτέρνης τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὸν Ιακώβ, ἐκεῖνον δὲ Ησαῦ. Ισαὰκ δὲ ἦν ἐτῶν ἑξήκοντα, ὅτε ἐγέννησεν αὐτούς. Εἰ τοίνυν ὅτι μὴ ἠγάγετο

τὴν

ἡ μήτηρ αὐτῦ ἡ Σάρρα ἡ τεκοῦσα αὐτόν· οὐχ ἡ μήτηρ ἡ αὐτῦ μόνον τεῖχα λῶ, ἀλλὰ καὶ ἡ γυνή, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑμέτερα τῦ Ισαὰκ γυνὴ ἡ Ραχήλ. τί βούλεται τῶν τρόπων τύτων ὁ χορός; πάντες δίκαιοι, πάντες ἐν ἀρετῇ ζῶντες, πάντες ὑπὸ τῦ Θεοῦ ἐμαρτυρήθησαν. ὥσπερ γὰρ αὐτῶν ἔλεγεν, Ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς Αβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ισαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ιακώβ· ὥσπερ τῶν αὐτῶν καὶ Παῦλος οὕτω πως λέγει· Διὸ λῶ αἰσχύνομαι ὁ Θεὸς, Θεὸς καλέσθαι αὐτῶν. πολλὰ αὐτῶν τὰ ἐγκώμια ἐν τῇ γραφῇ, πολλοὶ αὐτῶν ἐπαινοι ἐν τῇ παλαιᾷ. πάντα χρῆναι λαμπροὶ καὶ εὐδόκιμοι, ἐκ πάντες εἶραν γυναῖκας, καὶ ἡ ἀπαιδία μέχρι πολλοῦ διετέλεσαν χρόνου. ὅταν οὖν ἴδῃς ἄνδρα καὶ γυναῖκα ἀρετῇ συζῶντας, ὅταν ἴδῃς θεοφιλῆ, εὐσεβείας ἐπιμελουμένους, καὶ ἀπαιδίαν ἰσοσθενοῦσαν, μὴ νομίσῃς ἁμαρτιῶν εἶναι πάντων τινὰ ἀπαιδίαν δίκαια πάσχειν. πολλοὶ γὰρ τῆς οἰκονομίας ἕνεκα τῦ Θεοῦ λόγοι ἐκ ἡμῖν ἀπόρρητοι, καὶ ὑπὲρ πάντων εὐχαριστεῖν δεῖ, καὶ μόνης ἐκείνης παραιτεῖσθαι τῆς κακίας ζῶντας, καὶ τῆς παιδίας μὴ κεκτημένους. πολλάκις ὁ Θεὸς ποιᾷ συμφέροντος ἡμᾶς ἡ τινὰ αἰτήσαντα τῶν γονέων οὐκ ἔλαβεν. Διὰ τῦτο πάντα χρὴ θαυμάζειν καὶ αὐτῦ τινὰ σοφίαν, καὶ δοξάζειν τινὰ φιλάνθρωπίαν αὐτῦ τινὰ ἄφατον.

Ἀλλ' οὐκ ἔτι ἐκ τῆς ἡμετέρας ὁ λόγος ἡμᾶς παιδεῦσαι δεῖται· διὸ καὶ τινὰ αἰτίαν ἐπάνω, δι' ἣν ἦσαν αἱ γυναῖκες ἄκαρπαι τεῖχα. τίς οὖν ἡ αἰτία; ἵνα, ὅταν ἴδῃς τινὰ πρᾶον πάντα καὶ ἡσυχάζοντα, μὴ ἀπιστήσῃς. ἤκουσε γοῦν ἀσὶν τινὰ Δαβὶδ τὰ τῇ μητρὶ τῶν τρόπων· ἵνα, ὅταν ἴδῃς πάντα πορνικὸν καὶ δεδιωγμένον τινὰ μητέρα τοῖς παιδοποιοῦσιν ἀλλοιωμένον ἐκ τῆς τῦ Θεοῦ χάριτος, μὴ θαυμάσῃς ἀκούων ὅτι πρᾶος ἔσχε. μᾶλλον γὰρ καὶ θαύμασον, καὶ ἐκπλάγηθι· ἀλλὰ μὴ ἀπιστήσῃς τῷ θαύματι. ὅταν λέγῃ τοῖς σὲ ὁ Ιουδαῖος, πῶς ἔσχεν ἡ πρᾳότης; εἶπὲ τοῖς αὐτοῖς, πῶς ἔσχεν ἡ τεῖχα καὶ γεγηρακυῖα; δύο κωλύματα τότε ἦν. τό τε ἄωρον τῆς ἡλικίας, καὶ ὃ ἄχρηστον τῆς φύσεως· ὅτι γὰρ τῆς πρᾳότητος ἓν κώλυμα μόνον ἦν, ὃ μὴ μεταχεῖν γάμου. τοιγαροῦν ποιᾷ τρόπῳ τῇ πρᾳότητι ἡ τεῖχα. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι διὰ τῦτο αἱ τεῖχαι τοιοῦτοι, ἵνα πιστευθῇ τῆς πρᾳότητος ὁ τόκος, ἄκουσον τῶν ῥημάτων τὰ Γαβριὴλ τῶν τοῖς αὐτοῖς· ὅπερ γὰρ κλῆσις ἐκ ἔπεσεν αὐτῇ, Συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτῦ Ιησοῦν, οὐκ ἐπλάγη ἡ πρᾳότης καὶ ἐθαύμασε καὶ εἶπε· πῶς ἔσται μοι τῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; τί οὖν ὁ ἄγγελος; Πιστῦμα ἄγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ. μὴ ζήτει φύσεως ἀκολουθίαν, φησὶν, ὅταν ὑπὲρ φύσιν ᾖ τὸ γινόμενον· μὴ τοιγαροῦν γάμον καὶ ὠδῖνα, ὅταν μείζων γάμου τῆς ἡδύτητος ὁ τόκος ᾖ. καὶ πῶς ἔσται τῦτο, φησὶν, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; ἐκ μὴν διὰ τῦτο ἔσται τῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. εἰ γὰρ ἐγίνωσκες ἄνδρα, οὐκ ἂν κατηξιώθης ὑπηρετήσασθαι τῇ διακονίᾳ ταύτῃ. ὥστε διὰ τῦτο ἀπιστεῖς, διὰ τῦτο πίστευε. οὐκ ἂν γὰρ κατηξιώθης τοιαύτης διακονίας ὑπηρετήσασθαι, οὐκ ὅπερ κακὸν ὁ γάμος, ἀλλ' ὅπερ κρεῖττον ἡ πρᾳότης. τινὰ γὰρ τῦ διαστῆναι εἰσόδου στομωτέραν ἐχρῆν εἶναι τῆς ἡμετέρας. βασιλικὴ γάρ ἐστιν· ὁ γὰρ βασιλεὺς διὰ στομωτέρας εἰσέρχεται. ἔδει γὰρ κατοικῆσαι τινὰ ἁγίων ἐκεῖνον, καὶ ὀζηλάσθαι τῆς ἡμετέρας. ἤκουσε ἀμφότερα ζῶα οἰκοτομεῖται. ὃ μὲν γὰρ ἀπὸ μήτρας ἁγίσθαι, κατὰ τοῖς ἡμᾶς· ὃ δὲ χοῖρος γάμου ἁγίσθαι, μείζονα ἢ καθ' ἡμᾶς. καὶ ὃ μὲν ἐν γαστρὶ κατοικῆσαι καὶ συλληφθῆναι, τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης· ὃ δὲ χοῖρος μίξεως ἁγίσθαι τινὰ κάπον, στομώτερον τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης. διὰ τῦτο δὲ ἀμφότερα ζῶα γένηται, ἵνα καὶ τινὰ ὑπερβολὴ καὶ τινὰ κατοικοῦντα τοῖς σὲ μάθῃς τὸ τῆς προθύμου. καὶ σκόπει μοι τινὰ σοφίαν τῶν γραφῶν. ὅτε μὲν ὑπερβολὴ τινὰ τοῖς ἡμᾶς ὁμοίωσιν καὶ συγγνώμην ἐλυμῴνατο, ὅτε δὲ τοῖς ἡμᾶς συγγνώμη τινὰ ὑπερβολὴν ἡμαύρωσεν· ἀλλ' ἑκάτερα ἐδείκνυτο διὰ τῶν τοιαύτων ἀπόντων. καὶ τοιγαροῦν ὁλόκληρα ἐστὶν ἡμέτερα, τὰ δὲ ὀζηλαζόμενα τοῖς ἡμᾶς. ἀλλ' ὑπὲρ ἔλεγον, ὅτι διὰ τῦτο τοιοῦτοι αἱ τεῖχαι, ἵνα πιστευθῇ τῆς πρᾳότης ὁ τόκος, ἵνα αὐτὴ ὑπερανω-

ἐλέγχοις ποιούμεθα, ὅτω τοῦ καλοῦ, καὶ ὑμεῖς μετὰ πάσης ἀσυδησίας δέχεσθε τὸν διδάσκοντα, καὶ μετ' ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις προσέχετε. διελέξημεν γὰρ ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς κατὰ τὸν βάπτισμα· ἔδειξα πῶς ὁ διάβολος τότε ἐφέδρευε καὶ κακοῦργος ὤν. ὅπου γὰρ μέγιστον κέρδος ἐκ τῆς θύρας ὁρᾷ γινόμενον ἡμῖν, τότε μάλιστα ἐπιτίθεται· ἵνα ἡμᾶς ἐκφύγωμεν τὴν ἀπώλειαν, ἵνα κενὰς οἴκαδε ἀποπέμψῃ χεῖρας. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχόντων, ἐπειδὰν ὁ τῆς ζάξεως καὶ τοῦ αὐτοῦ ὄντος τὰ ἄρχοντα ἀπέχθως ἔχωσι πρὸς τὸν συντυγχάνοντας, διὰ τοῦτο ῥᾳδίως πόρρωθεν αὐτὸν ἀπολακίζουσι, κωλύοντες προσελθεῖν καὶ ἀποδύρασθαι καὶ φιλανθρωπίας τυχεῖν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος, ἐπειδὰν ἴδῃ προσιόντας τῷ δικαίῳ, πόρρωθεν ἀπελαύνει, οὐ διὰ ῥᾳδιουργίαν, ἀλλὰ διὰ ῥᾳθυμίας. οἶδε γὰρ, οἶδε σαφῶς, ὅτι μὴ προσέλθωσι πάφοντες, καὶ εἴπωσι τὰ ἡμάρτημένα, καὶ ἀποδύρωνται ζέουσῃ τῇ ψυχῇ, πολλῶν λαβίδων συγκαιομένων ἀσφόρων). φιλάνθρωπος γάρ ἐστιν ὁ Θεός. καὶ διὰ τοῦτο προσλαμβάνομαι, καὶ ἀπαλλῆ τῆς συντυχίας αὐτὸν, ἵνα μηδενὸς ὦν δέωνται ἐπιτύχωσι. ἀλλ' οἱ μὲ γραπτὰ τὰ ἀρχόντων μετὰ βίας ἀποσοβοῦσι τὸν συντυγχάνοντας· ὁ δὲ μετὰ μὲν ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπαλῶς ἡμᾶς καὶ εἰς ῥᾳθυμίαν ἐμβάλλων, διὰ τοῦτο οὐδὲ συγκαίομαι ἐσωθεν ἄξιος, ἐκάστης ἡμέρας ἀποστερούμενος τῶν ἀγαθῶν. φῶς ἐστὶ διανοίας καὶ ψυχῆς ἡ μετὰ σπουδῆς εὐχή, φῶς ἄσβεστον καὶ ἀδιάλειπτος. διὰ τοῦτο μυρίους συρφετοὺς λογισμοὺς ἐμβάλλει ταῖς ἡμετέραις διανοίαις, ἵνα ἀπὸ τοσούτου τὴν εὐχὴν κατασβέσῃ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. καὶ καθάπερ αἴθουσι πολλάκις ἀπειρίαν πρασσόντες, λυχνίαν πῦρ ἀναπόμενον ῥίπισαντες ἔσβεσε· οὕτω καὶ ὁ διάβολος, ἐπειδὰν ἴδῃ τὴν φλόγα τῆς θύρας ἡμῖν ἀναπομένην, μυρίαις φαυλίαις ἔνθεν καὶ ἔνθεν ῥιπίζει, οὐ προϊέμενος ἀφίσταται, ἕως ἂν σβέσῃ τὸ φῶς. ἀλλ' ὥσπερ οἱ τὸν λύχνους ἐκείνης ἀναπίπτοντες ποιοῦσι, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν. οἱ μὲν γὰρ ἐκεῖνοι ποιοῦσιν ἐσφάδην ἴδωσιν αὔραν προσιόντα σφοδρὰν, τὸν δάκτυλον ὑπτιάσαντες τῇ ὀπῇ τοῦ λύχνου ἀποτρέχουσι τῷ πνεύματι τὸν εἴσοδον. ἕως μὲν γὰρ ἂν ἔξωθεν προσβάλλῃ, δυνησόμεθα μόνοι ἡμεῖς· ἐσφάδην δὲ εἰσέλθωμεν αὐτοῦ τοὺς θύρας τῆς διανοίας, καὶ ἔνδον δεξώμεθα ἐχθρὸν, οὐκ ἔτι λοιπὸν οὐδὲ μαρὸν αὔρας ἰσχύα δυνάμεθα· ἀλλὰ πάντα χόνδρον κατασβέσασι ἡμῶν τὸν μυκτῆρα, ὥσπερ λύχνοι καπνίζουσιν, ἀφίησι τὸ σῶμα ῥήματα προφέρων κενά. ἀλλ' ὥσπερ οἱ φρόνιμοι δάκτυλον ὑπτιάσαντες τῇ ὀπῇ τοῦ λύχνου, οὕτως ἡμεῖς ὑπτιώσωμεν λογισμὸν τὴν ἡμετέραν διάνοιαν· ἀποφράξωμεν τὴν πονηρὸν πνεύματος τὴν εἴσοδον, ἵνα μὴ σβέσῃ ἡμῶν τὸ φῶς τῆς ψυχῆς. μέμνησθε τούτων ἀμφοτέρων τῶν παραδειγμάτων, καὶ τῶν τῶν γραπτῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν τοῦ λύχνου· διὰ γὰρ τοῦτο ταῦτα λέγω ὑμῖν τὰ παραδείγματα, ἐξ οἷς γρηφόμεθα, ἐξ οἷς ἐσμεν, ἵνα καὶ σύντονον ἀναχωρήσαντες καὶ οἰκοι γενόμενοι, ἀπὸ τῶν ἐν χερσὶ προσεγγίσητε τὴν ἐπόμησιν λαμβάνωμεν τῶν εἰρημένων. μέγα ὄπλον ψυχὴ, καὶ μεγάλη ἀσφάλεια. ἠκούσατε γοῦν, πῶς αἱ τρεῖς παῖδες πεπεδημένοι κατέλυσαν τὸν τοῦ πυρὸς δυνάμεις; πῶς κατεπάτησαν τὸν φλόγα, πῶς ἐλεγέγοντο τῆς καμίνου, καὶ τῆς εὐρηλείας ἐκρύπτοντο τὸ στοιχεῖον; ἀκούσατε σήμερον πάλιν, πῶς ὁ ἡμιαγὸς καὶ μέγας Ισαὰκ αὐτοῦ προσεφέρετο τῆς τῶν σωμάτων φύσεως οἱ θῆρες. ἐκεῖνοι κατέλυσαν τοῦ πυρὸς τὸν δυνάμιν, οὗτος σήμερον τῆς φύσεως πεπηρωμένης ἔλυσε τὰ δεσμά. Γεν. κε. κα. ἐκ μάθε πῶς τοῦτ' ἐποίει. Εἰσέτο, φησιν, Ισαὰκ προσ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι ἦν στεῖρα λίαν. σήμερον τοῦτο προσῆκεν ἄξιον ζητῆσαι, τίνος ἕνεκεν στεῖρα λίαν. βίου λίαν ἀκριβοῦς καὶ πολλῆς γέμοντος σοφροσύνης καὶ αὐτὴ καὶ ὁ ἀνὴρ. οὐκ ἐχρῆν ἐπιλαβέσθαι τῆς ζωῆς τὴν δικαίαν, καὶ εἰσωθεν, ὅτι ἔργον ἀμαρτίαν ἡ στεῖρωσις. καὶ οὐκ αὐτὴ στεῖρα μόνη, ἀλλὰ

καὶ

κης, ὃ φαρμακεῖ οὐκ ὀπτίθησι. σὺ τοίνυν ὃ οὐκ ὄπτως, ἀλλὰ μειδίαις ὀφθῖτις κἀμοιστοῖς, λαθραιότατος ποιοῦμαι τὴν θεραπείαν αὐτῶν. ὑγιὴς εἰς μέσον ἀγωνίτης τῦ ἡμαρτηκότος, ὅτω δημοσιεύομεν αὐτῶν τὰ ἁμαρτήματα· ἀλλὰ κοινὴ ἅπασι τροφῆτις τὴν διδασκαλίαν, τῷ τῶν ἀκροωμένων ζημιοῦσθαι καταλιμπάνομεν, ὥστε ἕκαστον ὃ κατάλληλον φαρμακεῖ τῷ οἰκείῳ τραύματι οὐκ ἔστιν ἀκροᾶσθαι. τροφεῖται γὰρ ὁ λόγος τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τῆς γλώττης ὃ λέγοντος, ἔχων κατηγορίαν κακίας, ἔπαινον ἀρετῆς, μέμψιν ἀστοργίας, ἐγκώμιον σωφροσύνης, φόβον ἀπειλαῖς, ὑπείκειαν ἔπαινος, καθάπερ τοιχίλον ἡ πανοδαπὸν φαρμακεῖον βλαπτόντων εἰδῶν συγκείμενον. ὃ δὴ τροφοῦσι ἑαυτῷ ἡ χρήσιμον λαβεῖν, ἑκάστου τὴν ἀκουόντων ὕστ. τροφεῖται γὰρ οὖν φανερὸς ὁ λόγος, εἰς ὃ δὲ ἑκάστου ζημιοῦς ἐγκαθιζόμενος, λαθραιότατος ἡ τὴν πρὸ ἑαυτῦ θεραπείαν πρόσχῃ, καὶ φρὶν ἢ δημοσιευθῆναι ὃ νόσημα, τὴν ὑγίειαν πολλάκις ἐπήγαγεν. ἠκούσατε χθὲς, πῶς ἐπῆνεσα τῆς ὀργῆς τὴν δύναμιν, πῶς ἐκάκισα τοὺς μὴ ῥᾳθυμίας βιζομένους, ὥστε αὐτῶν δημοσιεύσας; ⓐ νῦν οὖν ζημιοῦτις ἑαυτοῖς ἀπουδῶν, ἐδίξατο ὃ ἐγκώμιον τῆς ὀργῆς, ἡ ἐγένετο ἀπουδαιότεροι τοῖς ἐπαίνοις. ⓐ ὃ ζημιοῦτις ἑαυτοῖς ῥᾳθυμίαν, ἐδίξατο πάλιν τὴν ὀπτίμησιν, ἡ τὴν ὀλιγωρείαν ἀπέθετο. ἀλλ' ὅτι τοῦτο, οὔπω σκοπεῖν ἔοικεν· ἡ ὃ ἀγροικία ἀμφοτέροις χρήσιμος αὐτή. πῶς, ἐγὼ λέγω. ὁ τὴν ἐγκωμίων ἀκούσας τῆς ὀργῆς, ἡ ζημιοῦς ἑαυτῷ ἀπουδῶν, εἰ πολλοὺς εἶχε μάρτυρας τὴν ἐγκωμίων, τοῖς ἐπαίνοις δὴ ἐξωλίσθησι· τινὶ ὃ λαθραιότατος δοξάσθης τὸν ἔπαινον, πάσης ἀλαζονείας ἀπήλλακται. πάλιν ὁ ζημιοῦς ἑαυτῷ ῥᾳθυμίαν, τῆς κατηγορίας ἀκούσας, ἐγένετο βελτίων ἀπὸ τῆς κατηγορίας, οὐδὲν ἔχων τῆς ὀπτιμήσεως" γνωστὸν δὲ δεῖπνον. τοῦτο ὃ αὖθι οὐχ ὡς ἔτυχεν εἶπε. δεῖ γὰρ τοὺς τὴν πολλὴν ἐσπουδακότας δόξαν, ἕως μὲν δὴ λαθραίαν νομίζωμεν εἶναι καλοί, ἀπουδάζομεν γίνεσθαι βελτίους· ἐπειδὴν ὃ πᾶσι γνώριμα καταδηλοι, καὶ τὴν ἐκ τοῦ λαθραίου ἀπολέσωμεν εὐδοξίαν, ἀναισχυντότεροι καὶ ῥᾳθυμότεροι μᾶλλον γινόμεθα. καὶ καθάπερ τὰ ἕλκη γυμνούμενα, καὶ αἰεὶ ψυχρῷ συγχωρῦντα, χαλεπώτερα γίνεται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἁμάρτηκῖα, ἂν μεταξὺ πολλῶν ἐλέγχηται ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησεν, ἀναισχυντοτέρα γίνεται. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, λαθραίως ὁ λόγος ὑμᾶς ἐκκεκάλυκε. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι ἡ λαθραίουσα αὐτὴ ἰατρεία πολὺ τὸ κέρδος ἔχει, ἀκούσατε τί φησι ὁ Χριστός. Ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἔλεγξον αὐτόν. ἐὰν οὐκ εἴπῃ, μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς πόλεως, οὐδὲ, μεταξὺ σῦ ἐν τῷ δήμῳ, ἀλλά, μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτῦ μόνου. ἁμάρτυρος ἔστω, φησὶ, ἡ κατηγορία, ἵνα εὔκολος γένηται ἡ τροφὴ διόρθωσις μεταβολή. μέγα ἄρα ἀγαθὸν, τὸ ποιῆσαι τὴν ζημίωσιν μὴ δημοσιευομένην. ἀρκεῖ ὃ ζημιοῦς, ἀρκεῖ ὁ κριτὴς εἷς ὁ ἀδέκαστος. οὐχ οὕτω σὺ ὀπτιμᾶς τῷ ἡμαρτηκότι, ὡς ὃ ζημιοῦς ἑαυτῷ (πικρότερός ἐστιν ὁ κατηγορῶν εἷς) οὔτε ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ πεπλημμελημένα. μὴ τοίνυν τροφὴν πραύματι πραύμασι, δημοσιεύων τὰ ἡμαρτηκότα, ἀλλ' ἁμάρτυρον ποιοῦ τὴν διόρθωσιν. τοῦτο τοίνυν καὶ ἡμεῖς ποιοῦμεν νῦν, ὅπερ ὁ Παῦλος ἐποίησεν, ἁμαρτύρως κατασκευάζων τὴν διόρθωσιν τοῖς Κορινθίοις ἡμαρτηκόσι τὴν κατηγορίαν. καὶ ἄκουε πῶς. Διὰ τοῦτό, φησι, ἀδελφοὶ, μετεσχημάτισα ταῦτα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλώ. καὶ μὴν οὐχὶ αὐτός, οὐδὲ Ἀπολλὼ ἦσαν ὁ χίσαντες ἡ δῆμον καὶ τὴν ἐκκλησίαν διαστάσεις· ἀλλ' ὅμως συνεσκίασε τὴν κατηγορίαν, καθάπερ τροσωπείοις τισὶ, τοῖς αὐτοῦ ὁ Ἀπολλὼ ὀνόμασι; ἵνα τὰ ὑπευθύνων ἀποκρύψας ὀφλήματα, ἐξουσίαν αὐτοῖς ἐδίδου μεταβαλέσθαι ἐκ τῆς πονηρίας ἐκείνης. καὶ πάλιν, Μήπως ἐλθόντα με ὁ Θεὸς ταπεινώσῃ, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ ἀσελγείᾳ, ἧ ἔπραξαν. ὅρα πῶς καὶ ὁ τοῦτο ἀδιορίστως λέγων τοὺς ἡμαρτηκότας, ἵνα μὴ φθονερὸν ποιήσας τὴν κατηγορίαν, αἰσχυντοτέρους ἐργάσηται τὴν τῶν ἡμαρτηκότων ψυχήν. ὥσπερ οὖν ἡμᾶς μὴ τοσαύτης φειδοῦς τοὺς

Matθ. ιη. ιε.

β. Κορ. ιβ. κδ.

ἔστι κατακρῖναι, ἀλλὰ πίστιν ὅπου δεῖ ἀξιοῦσθαι δεῖ καὶ προαιρέσεως, ὁ ταῦτα κελεύων μὴ προθυμίας, σοῦ καρποῦσθαι μᾶλλον τὸν ὠφελούμενον· ὅπερ καὶ ταῦτα τῆς ἰατρείας ἐστὶν ὁ μισθός. καὶ ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης τῆς ὠφελείας κοινωνοῦσιν ὁμοίως· μᾶλλον δὲ οὐχ ὁμοίως κοινωνοῦσι τῆς ὠφελείας, ἀλλὰ πολλαχοῦ πλεόνως ἀπολαύουσιν ὁ πένης ἀφ' ὧν λαμβάνει. τί δήποτε; ὅτι ὁ μὲν πλούσιος πολλαῖς προκατειλημμένος φροντίσιν, ἔχων τὸ ἀπρόοπτον καὶ τὸ φύσημα τὸ τῆς ἀβροδιαίτου, ὀλιγωρίαν συζυγῆ καὶ ῥᾳθυμίαν, καὶ μὴ πολλῆς τὴν ἀκριβείας, οὐδὲ μὴν πολλῆς τὴν ἀκουσῆς τὸ φαρμακευτὸν ἀκροάσεως τὸ χρηστὸν δέχεται· ὁ δὲ πένης, πτωχὸς καὶ ἀληθείας καὶ ῥᾳθυμίας ἀπηλλαγμένος, ἅπαντα τὸν χρόνον ἐν τῇ τῶν χειρῶν ἐργασίᾳ καὶ τοῖς δικαίοις ἀναλίσκων πόνοις, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν τὴν ψυχὴν συλλέγων φιλοσοφίαν, προσεκτικώτερός τε καὶ βουλητικώτερος γίνεται, κἂν μὴ πλείονος προσέχῃ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις. ὅλως καὶ πλείονα καταβαλὼν μισθόν, πλείονα τὴν ὠφέλειαν καρπωσάμενος ἀπέισιν. οὐ τοίνυν πλουτοῦντων ἁπλῶς κατηγορῶν ταῦτα εἶπον, οὐδὲ σοῦ πένητας ἁπλῶς ἐπαινῶν. οὔτε γὰρ ὁ πλούτος κακόν, ἀλλὰ τὸ κακῶς κεχρῆσθαι τῷ πλούτῳ· οὔτε ἡ πενία καλόν, ἀλλὰ τὸ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ πενίᾳ. ἐπολάζετο ὁ πλούσιος ἐκεῖνος ὁ ὅτι τὸν Λαζάρου, οὐχ ὅτι πλούσιος ἦν, ἀλλ' ὅτι ὠμὸς ἰδεῖν καὶ ἀπάνθρωπος. ἐπῃνέτο ὁ πένης ἐκεῖνος ὁ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ, οὐχ ὅτι πένης ἦν, ἀλλ' ὅτι μετ' ἐγκρατείας τὴν πενίαν ἐφύλαξε. τὸ γὰρ προστάγματος (προσέχατε δὴ μοι ἀκριβείας τούτῳ τῷ λόγῳ. ἐκκαλοῦμαι γὰρ ὑμᾶς εἰς τοιαύτην φιλοσοφίαν δυνήσεσθε), καὶ πάντα διεφθαρμένον λογισμὸν ἐκβαλεῖν, καὶ ποιῆσαι πρὸς τὸν ὄντων ὁρθὸν ἔχειν τὸν κείσιν) τῶν τοιούτων προστάγματα τὰ μὲν ὅτι φύσει καλά, τὰ δὲ ὅτε σεαυτοῦ· τὰ δὲ ὅτε καλά, ὅτε κακά, ἀλλὰ τὸν μέσον τάξιν ἐπέχει. καλὸν ἡ θυσία φύσει, κακὸν ἡ ἀσέβεια· καλὸν ἡ ἀρετή, κακὸν ἡ πονηρία. ὁ δὲ πλοῦτος καὶ ἡ πενία καθ' ἑαυτὰ μὲν οὔτε τοῦτο ἐστιν, ὅτε σκῦλον· καθ' ὃ δὲ τὸν προαίρεσιν τῶν χρωμένων ἢ τοῦτο ἢ σκῦλον γίνεται. διὸ μοι γὰρ πρὸς φιλανθρωπίαν χρῆσαι τῷ πλούτῳ, γέγονέ σοι καλὸν τὸ πρᾶγμα κτῆσις· διὸ δὲ εἰς ἁρπαγὰς καὶ πλεονεξίας καὶ ὕβριν, πρὸς σεαυτοῦ ἔπεφυκας αὐτὸν τὸν χρῆσιν. ἀλλ' οὐχ ὁ πλοῦτος αἴτιος, ἀλλ' ὁ πρὸς ὕβριν τῷ πλούτῳ χρησάμενος. οὕτω καὶ πρὸς τὴν πενίας ὅτι εἰπεῖν. διὸ μοι γὰρ γνησίως αὐτὸν σύντονος θυμηδιῶν τῷ δεσπότῃ, γέγονέ σοι στέφανον τὸ πρᾶγμα ἀφορμὴ δὲ κτῆσις· ἂν δὲ βλασφημῆς δι' αὐτὸ τοῦτο τὸν πεποιηκότα, καὶ κατηγορῆς αὐτοῦ τῆς προνοίας, ὅτι κακῶς πάλιν ἐχρήσω τῷ προστάγματι. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ, τῆς πλεονεξίας οὐχ ὁ πλοῦτος αἴτιος, ἀλλ' ὁ κακῶς τῷ πλούτῳ χρησάμενος· οὕτω καὶ ἐνταῦθα, τῆς βλασφημίας οὐ τὴν πενίαν αἰτιασόμεθα, ἀλλὰ τὴν μὴ βουληθέντα σωφρόνως τὸ πρᾶγμα ἐνεγκεῖν. πολλαχοῦ γὰρ καὶ ὁ ἔπαινος ἡμῶν ὁ ψόγος τῆς γνώμης τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς προαιρέσεως ἐστιν. ἀγαθὸς ὁ πλοῦτος, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ᾧ μὴ ἔστιν ἀμαρτία· καὶ πάλιν, πονηρὰ ἡ πενία, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἐν τόμαις ἀνοίας· ὅπου δυσχεραίνει, ὅπου βλασφημεῖ, ὅπου ἀγανακτεῖ, ὅπου κατηγορεῖ τοῦ πεποιηκότος. μὴ τοίνυν κατηγορῶμεν πλούτου, μηδὲ κακίζωμεν πενίαν ἁπλῶς· ἀλλὰ σοῦ οὐκ ἐθέλοντος τούτοις χρῆσθαι καλῶς. αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα ἐν μέσῳ κεῖται.

Ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον (καλὸν γὰρ ἐπανελθεῖν ὅπου τὸν προτέρων ἀπόδοσιν) ὅτι καὶ πλούσιος καὶ πένης μὴ τῆς αὐτῆς ἀδείας καὶ παῤῥησίας τῶν ἐνταῦθα φαρμάκων ἀπολαύουσι· πολλαχοῦ δὲ μᾶλλον πλούσιος ἀσυδὴς ὁ πένης. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ὅτι ὁ ἐξαίρετον τῶν φαρμάκων, ὅτι ψυχὰς θεραπεύει, ὅτι μηκέτι χρόνων οὐ διαφθείρεται, ὅτι ἀπὸ νοσήματος οὐχ ἅπαξ, ὅτι δωρεὰν προκείται ἡ ὠφέλεια, ὅτι ἐξ ἴσου καὶ πλουσίοις καὶ πένησι τὸ τῆς θεραπείας· ἀλλ' ἔχει τι καὶ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτων τῶν ἀγαθῶν. ποῖον δὴ τοῦτο; σοῦ ἐρχομένου εἰς τὸ ἰατρεῖον τοῦτο ὑδημοσιεύομεν ἡμεῖς. καὶ μὴν γὰρ εἰς τὰ ἰατρεῖα τὰ ἐξωθεν ἀπιόντες, πολλοὺς ἔχοντες σοὺς τὰ πτώματα θεωροῦντας. καὶ μὴ ἀποκαλύπτῃ προτέρου ὁ ἰατρὸς τὸ ἕλκος,

κος,

χ. βαρύτατον

Εἰπεῖν, διότι ὃ πρώτων τιμωμένων τοσοῦτον φέρων, καὶ ὃ βαρὺ τῶν ἁμαρτημάτων ἀποτιθέμενος φορτίον. ἰδοὺ πέντε μετανοίας ὁδοὺς ὑποδείκνυμι· προσευχήν, τὴν κατάγνωσιν τῶν ἁμαρτημάτων· δευτέραν, τὸ ἀφεῖναι τοῖς πλησίον τὰ ἁμαρτήματα· τρίτην, τὴν ἀπὸ τῆς θύρας γινομένην· τετάρτην, τὴν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης· πέμπτην, τὴν ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης. μὴ τοίνυν ἀργῶμεν, ἀλλὰ πάσας ταύτας καθ' ἑκάστην ὥραν ἐπιδείκνυμεν τὴν ἡμέραν. καὶ γὰρ οὐκ ὀλίγοι αἱ ὁδοί, καὶ οὐκ ἔχεις προφάσεως ἰδίαν· ἀλλὰ καὶ ἀπόρων πολλῶν ὄντων βίοις, καὶ ὀργὴν ἀφεῖναι, καὶ ταπεινοφρονῆσαι δυνατόν, καὶ εὔξασθαι ἐκτενῶς, καὶ καταγνῶναι τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ οὐδαμοῦ κώλυμα ἡ πενία γίνεται. καὶ τί λέγω ἐπὶ ταύτης, ὅπου οὐδὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὁδῷ τῆς μετανοίας, ἐν ᾗ χρήματα καταβαλεῖν ἐστι (τὴν ἐλεημοσύνην λέγω) οὐδὲ ἐκεῖ κωλύει τι πρὸς ἐπιτολὴν ἡμᾶς ἡ πενία; καὶ ἐδήλωσεν ἡ τὰ δύο λεπτὰ καταβαλοῦσα χήρα. Μαρ. ιβ. μβ.
μαθόντες οὖν τὴν θεραπείαν τῶν ἡμετέρων πταισμάτων, ταύτα ὑποθώμεθα τὰ φάρμακα, ἵνα πρὸς ὑγίειαν ἐπανελθόντες τὴν ἀληθῆ, καὶ τῆς ἐκείνης παῤῥησίας ἀπολαύσωμεν, καὶ μὴ πολλῆς δόξης ἀπολειπόμενοι τῷ βασιλεῖ τῆς δόξης Χριστῷ, καὶ τῶν αἰωνίων ὑποτύχωμεν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, κράτος, τιμὴ ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΕΙΝ ΤΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ, ΜΗΔΕ ΚΑΤΑΓΙΝΩΣΚΕΙΝ ΤΩΝ ΕΞΩΘΕΝ.

Μακρείζω τῆς σπουδῆς ὑμᾶς, ἀγαπητοί, μεθ' ἧς εἰς τοῦτον πάντοτε οἴκαδε συνήγεσθε. ἀπὸ γὰρ τῆς σπουδῆς ταύτης καὶ περὶ τῆς ὑγιείας ὑμῶν τῆς ψυχικῆς ἔχω θαῤῥεῖν. καὶ γὰρ ἰατρεῖον θαυμαστὸν τῆς ἐκκλησίας ὁ διδασκαλεῖόν ἐστι· ἰατρεῖον, οὐ σωμάτων, ἀλλὰ ψυχῶν. πνευματικὴ γὰρ ἐστι, καὶ οὐ τραύματα θεραπεύει, ἀλλ' ἁμαρτήματα διορθοῦται. τῶν δὲ ἁμαρτημάτων τούτων καὶ τῶν τραυμάτων ὁ Φαρμακεύς, ὁ λόγος ἐστί. τοῦτο ὁ Φαρμακεὺς οὐκ ἐκ βοτανῶν τῶν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ῥημάτων τῶν ἐξ οὐρανοῦ συγκειται· τοῦτο οὐκ ἰατροὶ χρῆσι, ἀλλὰ τοξοφόροι κατασκευάσαντες γλῶτται. διὰ τοῦτο διαρκές ἐστι, καὶ οὔτε πλήθει χρόνων ἀμαυροῦται, οὔτε δυνάμει νοσημάτων ἐλέγχεται. τὰ μὲν γὰρ τῶν ἰατρῶν φάρμακα ἀμφότερα ταῦτα ἔχει τὰ ἐλαττώματα. νεαρὰ μὲν γὰρ ὄντα τὸν ἐμὸν ὑπεδείκνυται τὸν ἑαυτῶν· ὅταν δὲ χρόνος παρέλθῃ πολύς, καθάπερ τὰ μιγνύμενα τῶν σωμάτων, ἀσθενέστερα γίνεται. πολλάκις δὲ αὐτὰ καὶ δυσκολία ἀῤῥωστημάτων διέλεγξεν. ὁ δὲ θεῖος Φαρμακεὺς οὐ τοιοῦτος, ἀλλὰ χρόνου διαβληθέντος πολλοῦ, τὸν οἰκεῖον ἐμὸν ἔχει πᾶσαν. ἐξ ὅτου γὰρ ἐθέμεθα Μωϋσῆς (ἐξ ἐκείνου γὰρ ἡ ἀρχὴ τῶν γραφῶν) τοσούτους ἐθεραπεύσαμεν ἀνθρώπους, καὶ τὸν οἰκεῖον δυνάμει οὐκ ἀπέβαλεν· ἀλλ' οὐδὲ νόσημα αὐτὸν διεφθάρη πώποτε. τοῦτο ὁ Φάρμακον οὐκ ἔστιν ἀργύριον καταβαλόντα λαβεῖν, ἀλλ' ὁ προαιρέσει καὶ διαθέσει γνησίᾳ ὑποδυόμενος, ἅπαν ἔχων ἀπλῆ. διὰ τοῦτο καὶ πλούσιοι καὶ πένητες ὁμοίως τῆς ἰατρείας ἀπολαύουσι ταύτης. εἶδα μὲν γὰρ ἀναγκαῖα καὶ ταῦτα χρήματα, ὁ μὲν βοηθείας τῆς ὠφελείας· ὁ δὲ πένης πολλάκις ἀπιστρεφόμενος τὸν κέρδους ἀπέρχεται, οὐκ ἐγκόψας αὐτῷ τῆς προσόδου πρὸς τὸν τοῦ φαρμάκου κατασκευήν. διὸ ταῦτα, ὑπὲρ ἐμοῦ οὐκ

ἵ' ὑμᾶς ἐλθυθρώσω τῆς ῥᾳθυμίας. καὶ γὰρ σφόδρα βάλεται ὁ κύριος τὴν ὑμετέρων ἁμαρτημάτων ἐπ' αὐτὴν ἄγκιστρον τὴν αἰτίαν· ἵνα ταύτῃ τῇ ἐλπίδι προφόμενοι, καὶ πολὺ εἶδος κακίας ὀπτεύοντες, πολλῷ αὐξήσωμεν καθ' ἑαυτῶν τὴν κόλασιν, ὀδύνας τυγχάνοντες συλλογώμενοι ἀπὸ τοῦ μεταπηδᾶν ἐπ' αὐτὸν τὸν αἰτίαν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ Εὔα ἔπαθεν. ἀλλ' ἡμεῖς μὴ τοῦτο ποιήσωμεν· ἀλλ' ὀπτανώμεθα ἑαυτούς, ὀπτανώμεθα τὰ τραύματα. οὕτω γὰρ καὶ τὰ φάρμακα ἐπιθεῖναι δυνησόμεθα. ὁ γὰρ τὴν νόσον ἀγνοῶν, οὐδεμίαν ποιήσεται τῆς ἀρρωστίας ἐπιμέλειαν. ἡμάρτομεν πολλά· οἶδα κἀγὼ (πάντες γὰρ ἐσμεν οἱ ὀπτιπρίοις) ἀλλ' οὐκ ἀπεγνήμεθα συγνώμης, οὐδὲ ἐξεπίσαμεν μετανοίας. ἔπι γὰρ τῷ σκάμματι ἐσήκαμεν, καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι τῆς μετανοίας ἐσμέν. γέρων εἶ, καὶ πρὸς τὴν ἑκάστου ἀπάντησιν ἔξοδον, μὴ τομίσῃς μηδὲ ὕπνος ἐκπεπῶκέναι μετανοίας, μηδὲ ἀπηγνῶς τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐσίκασιν Ⓜ λῃστὴν Ⓜ ἐν τῷ σταυρῷ ἐλθυθρωθέντα. ἵ' γὰρ τῆς ὥρας ἐκείνης βεκύτερον, καθ' ἣν ἐστεφανώθη; ἀλλ' ὅμως ἤρκεσεν αὐτῷ ἐν αὐτῇ πρὸς σωτηρίαν. νέος εἶ; μὴ θαρσήσῃς τῇ νεότητι, μηδὲ τομίσῃς ἰσχυρὸν ἔχειν πρὸς τομίαν τῆς ζωῆς. Ἡ γὰρ ἡμέρα Κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ὕπνος ἔρχεται. Διὰ τοῦτο ἀδηλον ἡμῖν ἐποίησε τὴν τελευτήν, ἵνα δηλῶν ποιησώμεθα τὴν καθ' ἡμέραν. οὐχ ὁρᾷς ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἁρπαζομένους; Διὰ τοῦτο πάντας λέγων, Μὴ ἀναβάλλου ἐπιστροφὴν πρὸς Κύριον, μηδὲ ἀναβάλλου ἡμέρας· μή ποτε, ὡς μέλλεις, ἐκπεσῇς. ὁ γέρων ἐκείνου ἐχέτω τὴν πεποίθησιν· ὁ νέος ταύτην ἐχέτω τὴν ἀσφάλειαν. ἀλλ' ἐν ἀσφαλείᾳ εἶ, ὁ πλοῦτος, ὁ κεμᾶς χρήματα, ὁ τοῦτό σοι δοὺς δοκεῖ; ἀλλ' ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος· Ὅταν γὰρ λέγωσιν Εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος. πολλῆς χρείαν μεταβολῆς τὰ πράγματα. Οὐκ ἐσμὲν κύριοι τῆς τελευτῆς· ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι τῆς ἀρετῆς· φιλάνθρωπός ἐστιν ὁ δεσπότης ἡμῶν Χριστός. βούλεσθε εἴπω σοι μετανοίας ὁδούς; πολλαί μέν εἰσι καὶ ποικίλαι καὶ διάφοροι, καὶ πᾶσαι πρὸς Ⓜ θεὸν φέρουσιν. ἔστι πρώτη μετανοίας ὁδός, ἁμαρτημάτων κατάγνωσις. Λέγε γὰρ σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῇς. διὸ καὶ ὁ προφήτης ἔφη· Εἶπα, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. κατάγνωθι οὖν καὶ σὺ τῶν ἁμαρτημάτων· ἐρχεῖ τοῦτο ὡς δικαιότητι πρὸς ἀπολογίαν. ὁ γὰρ κατάγνους τῶν ἁμαρτημάτων, ἐκπρεπής ἐστι πρὸς τὸ τοῖς αὐτοῖς πάλιν μὴ ἐμπεσεῖν. κίνησον Ⓜ κατήγορον ἔνδον, τὸν σὸν ζωοδόν, ἵνα μὴ ἐκεῖ κατήγορον ἔχῃς ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. μία μὲν οὖν μετανοίας ὁδὸς ἀρίστη αὕτη. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα ταύτης οὐκ ἐλάττων, τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς ἐχθροῖς, τὸ κρατεῖν ὀργῆς, τὸ ἀφιέναι τὰ ζωοδυλικὰ ἁμαρτήματα. οὕτω γὰρ ἡμῖν ἀφεθήσεται καὶ τὰ Εἰς Ⓜ δεσπότην γεγληνιώματα. ἰδοὺ τοίνυν δύο τρόποι ἁμαρτημάτων καθάρσεως. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτέ, φησι, τοῖς ὀφειλέταις ὑμῶν, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν. βούλῃ καὶ τρίτον μαθεῖν μετανοίας ὁδόν; βυσσὸν ζέουσα τὰ ἀκριβῆς, καὶ ἀπὸ βαθυτάτης καρδίας τοῦτο ποιῇ. Οὐκ εἶδες ἐκείνου τὸν χρέος, πῶς Ⓜ αἰσχύνων δικαστὴν ἐπεκαλέσατο; σὺ δὲ ἡμέρας ἔχεις δεκαοκτὼ καὶ τροσευχὴν τὰ φιλάνθρωπον. ἐκεῖνος κατ' ἐμοῦ φησι· σὺ δὲ κατ' ἐμοῦ αἰτεῖς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. Εἰ δὲ καὶ τετάρτην θέλεις μαθεῖν, τὴν ἐλεημοσύνην ἐρῶ. πολλὴν γὰρ δύναμιν αὕτη ἔχει καὶ ἄφατον. καὶ γὰρ ὁ Ναβουχοδονόσορ Εἰς πολὺ εἶδος κακίας ἐλθόντι, καὶ πᾶσαν βυσσὸν ἐπελθόντι φησὶν ὁ Δανιὴλ Βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι· τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. Ἵ' οὖν τούτης ἴσωσι τῆς φιλανθρωπίας; μὴ μικρὰ ἁμαρτήματα, μὴ τοσαύτας πολυανομίας ἐπαγγέλλεται καταλλάττεσθαι ὁ προσκεκρουκότι, εἰ τοῖς ζωοδούλοις φιλανθρωπεύεται τοῖς αὐτοῦ. καὶ ὃ μετεκάλεσα ἐγὼ καὶ παρεπεφερόμην, τὴν εἰρηνικῶν ἀπόντων οὐχ ἥττον δαπανᾷ ἁμαρτημάτων φύσιν. καὶ μάρτυς ὁ τελώνης, καταρτώματα μὲν οὐκ ἔχων εἰπεῖν,

χ. Κυρίου

αν αὐτὰ ἐκτείνεις. πόδες ἐδόθησαν, ἵνα τρέχῃς εἰς καλὰ ἔργα· ἀλλ' ἐὰν ἀμελῇς, τὰ πονηρὰ δι' αὐτῶν ἔξεις τρέξεις. ὁρᾷς ὅτι Ⓦ ἀσθενῆ πρόσωπα βλέπει; ὁρᾷς ὅτι Ⓦ ἀσθενῆ καὶ τὰ φάρμακα τὰ σωτήρια εἰς θάνατον ἐμβάλλει, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐκείνου; ἐποίησεν οὐρανοὺς ὁ Θεός, ἵνα θαυμάσας ὃ ἔργον, προσκυνήσῃς τὸν δημιουργόν· ἀλλ' ἕτεροι τὸ ποιητὴν ἀφέντες, αὐτοὺς Ⓦ θεοὺς προσεκύνησαν. Ταῦτα ἦν ἀπὸ τῆς ἐκείνων ῥᾳθυμίας τε καὶ ἀνοίας. ἀλλὰ τί λέγω κτίσιν; καὶ μοὶ τί τὸ σταυρὸν σωτηριωδέστερον γέγονε δύ'; ἀλλ' ὁ σταυρὸς οὗτος σκάνδαλον τοῖς ἀσθενοῦσι γέγονεν. Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δὲ σῳζομένοις δυνάμις Θεοῦ. καὶ πάλιν· Κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν. τί δὲ Παῦλε διδασκαλικώτερον γέγονε δύ', καὶ τῶν ἀποστόλων; ἀλλ' Ⓐ ἀπόστολοι οὗτοι ὁσημὲ θανάτου τοῖς πολλοῖς ἐγένοντο. Φησὶ γοῦν· Οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ * ζωῆς εἰς ζωήν. ὁρᾷς ὅτι ὁ μὲν ἀσθενὴς καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου βλέπει; ὁ δὲ ἰσχυρὸς οὐδὲ ἀπὸ τοῦ διαβόλου ἀδικεῖται; βούλει καὶ ὅτι τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον γυμνάζωμεν; τί τῆς σωτηρίας ἐκείνης ἴσον; τί τῆς πλουσίας ἐκείνης χρησιμώτερον; ἀλλ' αὕτη ἡ πλουσία καὶ σωτηριώδης, καὶ χρησίμη, πολλοῖς προσκόμμα γέγονεν. Εἰς κρίμα γάρ, φησὶν, ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα Ⓐ μὴ βλέποντες βλέψωσι, καὶ Ⓐ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Τί λέγεις; ὁ φῶς πρόσωπον ἄπιστον γίγνεται; καὶ ὁ φῶς πρόσωπον ἄπιστον γίγνεται, ἀλλ' ἡ ἀσθένεια τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς ὁ φῶς ὑποδέξασθαι οὐκ ἰσχύσαν. εἶδες ὅτι ἀσθενὴς πρόσωπον βλέπει); ὁ δὲ ἰσχυρὸς πάντοθεν ὠφελεῖται; πανταχοῦ γὰρ ἡ προαίρεσις αἰτία, πρόσωπα δὲ καὶ χώμη χωρία. ἐπεὶ ὁ διάβολος, εἰ βούλει μαθεῖν, καὶ χρήσιμος ἡμῖν ἐστιν, ἐὰν εἰς δέον αὐτῷ χρώμεθα, καὶ τὰ μεγάλα ἡμᾶς ὠφελῇ. καὶ καρδαμώμου δὲ διὰ τυχόντα. καὶ τοῦτο ἐδιδάξαμεν πολλοστὸν καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰὼβ ἔξεστι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ Παύλου μαθεῖν. ὡδὶ γὰρ τὸν πεπορνευκότα γράφων, οὕτω λέγει· Παραδόντες τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ. ἰδοὺ, καὶ σωτηρίας αἴτιος ὁ διάβολος γέγονε. ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλὰ διὰ τὴν τόλμαν τοῦ ἀποστόλου. καθάπερ γὰρ Ⓐ ἰατροὶ ἰχθύνας λαμβάνουσι, καὶ τὰ ὀλέθρια αὐτῶν ἀποτίμνοντες μέλη, καὶ θηρεύουσι καὶ κατασκευάζουσι φάρμακα· οὕτω καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησεν. ὅσον χρήσιμον ἦν ἀπὸ τῆς κολάσεως τῆς ἐπαγομένης διὰ τοῦ διαβόλου λαβεῖν, τοῦτο λοιπὸν εἴασεν. ἵνα γὰρ μάθῃς, ὅτι οὐχ ὁ διάβολος τὴν σωτηρίας αἰτίαν, ἀπολέσας τὸν ἄνθρωπον καὶ καταπιὼν ἐπείνασε, ὁ δὲ ἀπόστολος διὰ τῆς αὐτοῦ σοφίας τὸν λύμωνα ἐνέκοψεν· ἄκουσον καὶ τῆς δευτέρας τῆς πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς, ἵνα φησὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ πεπορνευκότος. Κυρώσατε εἰς αὐτὸν ἀγάπην, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος, καὶ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. περιεχαράσσομεν τῆς φαρυγγὸς τοῦ θηρίου τὸν δυσθέρατον, φησὶν. ὡς γὰρ δημίῳ πολλάκις ἐχρήσατο τῷ διαβόλῳ ὁ ἀπόστολος· Ⓐ ἵνα δήμιοι κολάζοιτε μὲν οὐ τοὺς ἁμαρτάνοντας, καὶ μὴν ὅσον βούλονται, ἀλλ' ὅσον Ⓐ δικαίως ὑπομένειν ἐποίουν. οὐδὲ γὰρ δημίου νόμος, τοῖς ἰδιώμασι τοῦ δικαστοῦ προσέχοντα μορφοῦσθαι. εἶδες εἰς ὅσον ἀξίωμα ἀνέβη ὁ ἀπόστολος; ὁ σῶμα προσκείμενος, τῷ ἀσωμάτῳ, ὡς δημίῳ, ἐχρήσατο, καὶ ὅπερ ὁ κύριος διαστείλας τῷ διαβόλῳ περὶ τοῦ Ἰὼβ προσκαλέσαι φησὶν, Ἅψαι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ· πλὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ ἅψῃ· ὅρους αὐτῷ δίδοις καὶ μέτρα τιμωρίας, ἵνα μὴ προπετὴς οἴηται τὸ θηρίον ἀναισχυντότερον ὑπερπηδῆσαι· τοῦτο δὲ ὁ ἀπόστολος ποιῶν. προδεδοὺς γὰρ αὐτῷ τὸν πεπορνευκότα, φησὶν, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς· τοῦτ' ἔστι, τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μὴ ἅψῃ. εἶδες αὐθεντίαν οἰκέτου; μὴ τοίνυν φοβοῦ τὸν διάβολον, καὶ ἀσώματος ἦν. προσέχρωσι γὰρ· οὐδὲν γὰρ τοῦ προσχεχρωκότος ἀσθενέστερον, καὶ μὴ σῶμα προσκείμενος ἦν, ὥσπερ οὖν οὐδὲν τοῦ πνεύματος ἐμοῦ ἰσχυρότερον, καὶ σῶμα περιφέρῃ θνητόν.

Ταῦτά μοι πρὸς τοὺς εἰρῆσθαι νῦν, οὐχ ἵνα Ⓦ διάβολον ἐγκλημάτων ἀπαλλάξω· ἀλλ'

μῶσι, συμβαῖνον δὲ ἀποσυμβαῖνον. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῆς φύσεως ἐπέχει τάξιν, οὐδὲ ὑσίας. οἶδα ὅτι πολλοῖς δυσκατάληπτος ὁ λόγος οὗτος ὁ περὶ τῆς ὑσίας καὶ τῶν συμβεβηκότων· ἀλλ' εἰσὶν οἱ καὶ λιαν ὀξέως ἀκούειν δυνάμενοι· διὸπερ καὶ ἡμᾶς ταῦτα εἰρήκαμεν. βούλεσθε ἐφ' ἕτερον ὄρος ἔλθω; καὶ ὄψεσθε καὶ τοῦτο τῆς ὑσίας, οὐδὲ τῆς φύσεως ὄρος ὄν. πενητός καλεῖται· ἡ γὰρ πενία τῆς φύσεως ὄντα, ἀλλὰ προαιρέσεως. καὶ γὰρ ὁ αὐτὸς ποτὲ μὲν ἐγκλίνεται, ποτὲ δὲ ἀπολίπεται. μὴ γὰρ διὰ τοῦτό μοι εἴπῃς, ὅτι ἐπ' ἐκείνου ἀφαιρεῖται μένει. καὶ γὰρ ἐπ' ἐκείνου οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἦν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπτήχετο (διὸ καὶ ἀποστάτης λέγεται) καίτοι πολλῶν αἰσθέσθαι ὄντων πενητός, μόνος ἐκεῖνος πενητὸς κατ' ἐξοχὴν λέγεται. τί δήποτε οὖν οὕτω καλεῖται; ὅτι οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ἀδικημένος, ὁ μὲν, ὁ μέγα ἐγκαλεῖν ἔχων, ἰδοὺ τὴν μηδέπω ἀδικηθέντα καὶ μέλλοντα ἀδικεῖσθαι, βέλτιον ἐδίδασκεν αὐτὸν τοῖς ἀγαθοῖς. ταύτης οὖν τῆς πενίας τί ἄμεινον ἂν ἔχοι; πενητός

Ἀφέλωμαι τοίνυν ὁ διάβολος, καὶ παραγάγωμεν εἰς μέσον τὸν κύριον· ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ὁ διάβολος ἡμῖν αἴτιος τῶν κακῶν, ἐὰν θέλωμεν προσέχειν· ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀδύνατος τὸν προαίρεσιν καὶ ἀμελησάμενος καὶ ῥᾳθυμος, καὶ διάβολον οὐκ ὄντος, καταπίπτει, εἰς βαράθρα πολλὰ κακίας ἑαυτὸν καταβάλλει. ὁ διάβολος πονηρός ἐστιν· οἶδα κἀγώ, καὶ ὁμολογῶ· οὐ πᾶσι δὲ πᾶσι· ἀλλὰ μὴ ἀκριβείας προσέχετε τοῖς μέλλουσι ῥηθήσεσθαι νῦν. οὐ γὰρ τυχόντα ἐστὶν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν πολλαχοῦ πολλοῖς πολλάκις γέγονεν λόγοι· ὑπὲρ ὧν πολλὴ μάχη καὶ πόλεμος οὐχὶ πιστοῖς πρὸς ἀπίστους μόνον, ἀλλὰ καὶ πιστοῖς πρὸς πιστούς. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ὀδυνῶν μέγιστον. ὁμολογῶ οὖν διάβολος εἶναι πονηρὸς τοῖς πᾶσι· καθὼς ἔφην, πονηρὸς δὲ τοῖς πᾶσι· τί περὶ τῆς κλίσεως ἐροῦμεν τῆς κατὰ τὸν παράδεισον; ὁ δὲ περὶ ταύτης ἐρῶμεν; ὁ γὰρ ἐστὶ πονηρὸν, ἀλλὰ καλὸν, ὃ δόγμα τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας καὶ δυνάμεως καὶ φιλανθρωπίας ἐστίν. ἔχουσι γοῦν πολλοὶ τῶν αἱρετικῶν πῶς αὐτὸν ὁ προφήτης θαυμάζει λέγων· Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. οὐ καθέκαστον ἐπῆλθεν, ἀλλὰ πρεχώρησε τῷ ἀκαταλήπτῳ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. ὅτι δὲ καὶ χρησίμως οὕτω καὶ καλῶς καὶ μεγάλως ἐποίησεν, ἔχουσι τινες λέγοντες, Ὅτι ἐκ μεγέθους καὶ κάλλους κτισμάτων ἀναλόγως ὁ δημιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖται. ἔχουσι καὶ τοῦ Παύλου λέγοντος· Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. τούτων γὰρ ἕκαστος ἡμῶν ἔχοι ἂν εἰπεῖν, ὅτι αὕτη πρὸς θεογνωσίαν ἡμᾶς χειραγωγεῖ· ὅτι αὕτη ποιεῖ ἐπιγνώσεσθαι τὸν δημιουργόν. τί οὖν; ἐὰν ἴδωμεν τὸν κόσμον ταύτην καὶ θαυμαστὸν αὐτοῦ μεγαλοφυΐαν ἀστείας αἰτίας πολλοῖς, αἰτιασόμεθα αὐτοῦ; ἀδαμῶς, ἀλλ' ἐκείνους τοὺς μὴ χρησαμένους εἰς δέον τῷ Φαρμάκῳ. πῶς οὖν ἀστείας αἰτία αὕτη ἡ χειραγωγοῦσα πρὸς θεογνωσίαν; Ἐσκοτίσθησαν, φησὶ, τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν οἱ φιλόσοφοι, καὶ ἠσεβάσθησαν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. ἀδαμοῦ διάβολος τοῦτο, ἀδαμοῦ δαίμων τοῦτο, ἀλλὰ κτίσις εἰς τὸ μέσον προκειται μόνη διδάσκαλος τῆς θεογνωσίας. πῶς οὖν γίγνεται ἀστείας αἰτία; οὐ παρὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν μὴ προσεχόντων. τί οὖν; αἱρήσομαι τὴν κτίσιν, εἴπέ μοι; καὶ τί λέγω περὶ τῆς κλίσεως; ὅτι τὰ μέλλη ἐλθεῖν θεωμεν τὰ ἡμέτερα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα εὑρήσομεν ἀπωλείας αἴτια, ἐὰν μὴ προσέχωμεν· ἀλλὰ παρὰ τὴν οἰκείαν ἡ φύσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν ῥᾳθυμίαν. σκόπει δὲ. ὀφθαλμὸς ἐδόθη, ἵνα βλέπων τὸν κτίσαντα, δοξάζῃς τὸν κτίσαντα· ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς χρήσῃ τῷ ὀφθαλμῷ, μοιχείας σοι γίνεται πρόξενος. γλῶττα ἐδόθη, ἵνα εὐφημῇς, ἵνα ὑμνῇς τὸν ποιητήν· ἀλλ' ἐὰν μὴ καλῶς προσέχῃς, βλασφημίας σοι γίνεται αἰτία. χεῖρες ἐδόθησαν, ἵνα ἀναπτύσσῃς αὐτὰς εἰς εὐχάς· ἀλλ' ἐὰν μὴ νήφῃς, εἰς πλεονεξί-

αν

τούτοις. ποιοῦμεν γὰρ τοῦτο, οὐκ ὄντες ἡδεῖς ἡμῖν ὁ θεὸς τοῦ ἀβάλου λόγῳ· ἀλλ' ὅτι ἀσφαλὴς ἡμῖν ἡ περὶ τούτου διδασκαλία. ἐχθρὸς γάρ ἐστι καὶ πολέμιος. μεγάλη γὰρ ἀσφάλεια, τὰ τῶν ἐχθρῶν εἰδέναι σαφῶς. εἰρήκαμεν πρόσθεν, ὅτι βίᾳ οὐ κρατᾷ, οὐδὲ τυραννίδι, οὐδὲ ἀναγκάζων, οὐδὲ βιαζόμενος· ἐπὶ εἰ τοῦτο ἰῶ, πρώτα μὲν ἀπόλεσε. ἐκ τούτου τεκμήριον προσηγάγομεν τὰς χεῖρας, ὧν οὐκ ἠδυνήθησαν κατατολμῆσαι οἱ δαίμονες περὶ τῆς ὀπτασίας τοῦ διακόνου· παβουκόλια τοῦ Ἰώβ, ἐκ τὰ πρόβατα. οὐδὲ γὰρ ταῦτα ἀβάλος ἐτόλμησεν ὁ ἀβάλος, ἕως αὐτὸς τῷ ἐξουσίᾳ ἐλήλυθεν. ἐν τούτῳ τοῦτο προσῆκεν ἐμαθεῖν, ὅτι βίᾳ ἡμῶν οὐ κρατᾷ, οὐδὲ ἀνάγκῃ. δεύτερον μετ' ἐκεῖνο προσεσθήκαμεν, ὅτι καὶ ἀπάτῃ κρατῶν, οὐδὲ οὕτω πάντων ἐπιγίνεται. καὶ πάλιν αὐτὸν τὸν ἀθλητὴν εἰς μέσον προσηγάγομεν ἐκ Ἰώβ, καθ' ὃ μετὰ καινὰς μηχανήματα, οὐδὲ ὕστερον προσῆλθε, ἀλλὰ ἐκ πρώτης ἀνεχώρησεν. ἐν ὑστερεῖ δὲ ζήτημα λοιπόν. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι εἰ καὶ μὴ βίᾳ, φησί, κρατᾷ, ἀλλ' ἀπάτῃ. ἐκ ἀβάλ τοῦτο βέλτιον ἰῶ αὐτὸν ἀφανισθῆναι. εἰ γὰρ ἐκ προσῆλθε ὁ Ἰώβ, ἀλλ' ἠπατήθη ὁ Ἀδάμ, καὶ ὑπερεκέλιθη. εἰ δὲ ἀνῃρέθη ἐκ τοῦ μέσου καθάπαξ, οὐδὲ ὁ Ἀδὰμ δὲ ὑπερεκέλιθη ποτέ. καὶ δὴ μᾶλλον,

κ μυρίοις ἠπάτηται μὲν ὑφ' ἑνός, προσῆλθε δὲ πολλοῖς· δίκα αὐτὸν κρατοῦσιν, ἀλλὰ μυρίοις αὖθις κρατεῖ καταγωνίζεται. εἰ δὲ ἀφῆλεν αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου, οὐκ ἂν οὐδὲ μυρίοις ἀπώλετο. τί δὴ ποτὲ τοῦτο ἐργάζεται; ὅτι μάλιστα ἵνα * πλείστους τοὺς ἠπατημένους ἐκ κρατοῦντας, καὶ ἐκ μὴ πλείοσιν, ἐκ δὲ ἐλάττοσιν ὦσι. Κρείττων γάρ ἐστιν, φησί, ποιῶν θέλημα Θεοῦ, ἢ μυρίοις προσθέμενος. δεύτερον δέ, ὅτι, ἀναιρεθέντος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ, αὖθις ὁ κρατῶν ἐπηρεάζεται δι' ἑαυτοῦ. καὶ μὲν γὰρ ἀφῆς μένειν ἐκ τὸν ἀντίπαλον, ἐκ ῥᾳθυμότερος οὐχὶ ἀβὰλ τοῦ ἀσυδαιμονέστερος, ἀλλὰ ἀβὰλ τῷ ἑαυτὸν ῥᾳθυμίᾳ ἐπηρεάζοιτο· ἂν δὲ ἀνέλῃς ἐκ ἀνταγωνιστήν, ἐκ ἀσυδαιμονέστεροι ἀβὰλ τοῦ ῥᾳθυμοῦντος ἐπεβουλεύθησαν, καὶ τῷ οἰκείᾳ σὰρκὶ ἐπεδείξαντο δυνάμεις, οὐδὲ τῶν τεφρῶν ἐπέτυχον. τάχα οὐδὲ πω ζωήκασι δὲ λιχθῆναι· σάρκινον ἀνάγκη σαφέστερον αὖθις πάλιν εἰπεῖν. ἔστω ἀγωνιστὴς εἷς· ἔστωσαν δὲ καὶ ἀθληταὶ δύο πρὸς ἑκάτερον παλαίειν μέλλοντες· καὶ τούτων τῶν δύο ἀθλητῶν ὁ μὲν κατὰ γαστρὸς ἔστω διεφθαρμένος, ἀμελημένος, ἀκαθαιρημένος, ἀκτενιζομένος· ἕτερος δὲ ἀσυδαίζων, διεκτεῖνε, σὺν παλαίστρᾳ ἀβατείοις, ὠγυμνασίοις πολλοῖς, πᾶσαν τὴν ἄσκησιν τοῦ περὶ τοῦ ἀθλητοῦ ἐπιδιεκύλισε. δὴ τοίνυν ἀτέλης τὴν ἀνταγώνιστὴν, τίνι ἐπηρίασας τούτων; ἆρα τῷ ῥᾳθύμῳ καὶ ἀμελεῖ, ἢ τῷ ἀσυδαίμονι καὶ τοσαῦτα πεπονηκότι; δῆλον ὅτι τῷ ἀσυδαίμονι. ὁ μὲν γὰρ ἀβὰλ τοῦ ῥᾳθυμοτέρου ἐδείκνυτο ἀπαιρεθέντος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ· ὁ δὲ ῥᾳθυμος μᾶλλον τούτου οὐκ ἔτι τοῦ ἀσυδαίμονος ἐπηρίασεν. ἀπὸ γὰρ τῆς οἰκείας ῥᾳθυμίας κατέπεσεν. εἶπω καὶ ἑτέραν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐχ ὁ ἀβὰλ ἐπηρεάζει, ἀλλ' ἡ οἰκεία ῥᾳθυμία πάντα χρὸν ὑποσκήπτει τοῦ μὴ προσέχοντας. ἀφίεται ὁ ἀβὰλ, ὁ σφόδρα ποιητὴς οὐ φύσει, ἀλλὰ προαιρέσει καὶ γνώμῃ. ὅτι γὰρ οὐκ ἔστι φύσει ποιητὴς ὁ ἀβὰλ, ἀπ' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων μαθεῖν. ἀβὰλ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀβαλλεῖν εἴρηται). διέβαλε γὰρ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν, Οὐχὶ δωρεὰν σέβεται σε Ἰώβ, λέγων· ἀλλ' ἀπόστηθι τῆς χειρός σου, καὶ ἅψαι ὧν ἔχει· εἰ μὴ εἰς πρόσωπόν σε βλασφημήσει. διέβαλε πάλιν τὸν Θεὸν πρὸς τὸν διάβολον, Πῦρ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφλεξε τὰ πρόβατα· ἐπαύσαμέν γὰρ αὐτὸν πεῖσαι, ὅτι αἴωθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ πόλεμος τοῦτ' ἐξέρριπτο, καὶ ζωήκασιν οἱ ἐκείνου πρὸς τὸν διάβολον, καὶ τὸν διάβολον πρὸς τὸν δοῦλον· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐνοίκησαν, ἀλλ' ἐπιχείρησαν μὲν, ἐκ ἴσχυσαν δέ· ἵν', ὅταν ἴδῃς ἕτερον συγκεχυμένον οἰκείᾳ πρὸς τὸν διάβολον, τὸν Ἀδὰμ πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ πιστεύσῃς αὐτὸν τῇ ἀβὰλῃ, μάθῃς ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐκείνου ῥᾳθυμίας καὶ ἀμελείας τὴν ἰσχὺν ἔλαβε. ἀβὰλ τοίνυν ἀβὰλ τοῦτο εἴρηται. Τὸ ἀβαλλεῖν δέ, ἐστὶ μὴ ἀβάλλειν, ἀλλὰ φύσις ἐστὶν, ἀλλὰ προσχήματι χρώμενον καὶ ἀπογυμνούμενον,

Ιωβ. α. β.

κυβερνώσης αὐτὸ χεὶρ, πολλῷ μᾶλλον κόσμος τοσοῦτος, τοσαῦτα σώματα ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἐκ διαφόρων συγκείμενα στοιχείων, ὅπερ τοσοῦτον χρόνον οὐκ ἂν διήρκεσεν, εἰ μὴ πρόνοια ἦν τις ἐφεζῶσα, καὶ πάντα τὰ πρὸς συγκεκραμένα διοικοῦσα διηνεκῶς. καὶ ἡ αἴρεσις δὲ τῆς τοῦ κυνὸς ἀπρονοήτων φωνῶν καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν πραγμάτων πεῖραν, ὁμολογήσουσιν εἶναι Θεὸν, ἐκ φησὶ λέγομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι εἰ ἔστιν ὁ Θεὸς, ὥσπερ ὄντως ἔστιν, ἀκόλουθον εἶναι καὶ δίκαιον. Εἰ γὰρ μή ἐστι δίκαιος, οὐδὲ Θεός ἐστιν· εἰ δὲ δίκαιός ἐστιν, ἑκάστῳ τὰ κατ' ἀξίαν ἀποδίδωσιν. ἀλλ' ὁρῶμεν οὐ πάντας εὐθέως ἀπολαμβάνοντας· οὐκοῦν ἀνάγκη καὶ ἐλπίσαι ἑτέραν ἀποκειμένην ἀμοιβὴν, ἵνα ἐκεῖσε τὰ κατ' ἀξίαν ἀπολαβόντος φανῇ τοῦ Θεοῦ δίκαιον. ἔστι γὰρ ὁ λόγος, οὐ τὴν πρὸς τροφὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς ἀφάσεως ζωοποιὸν φιλοσοφίαν ἡμῖν. ταῦτα τοίνυν εἰδότες, καὶ αὐτοὶ μελετῶμεν τὰ πρὸς τροφὴν καὶ ἀφάσεως, καὶ ἑτέροις διδάσκωμεν, καὶ ἀσυδιώτως ποιούμεθα ἅπασαν τὴν τοῦ διαύτου λυπηδόνος ἀπαλλάττειν, καὶ αὐτοὶ δοξάσωμεν αὐτὸν ἐν πᾶσιν. ὅταν γὰρ πλείω τὴν κηδεμονίαν αὐτοῦ ἐπιδεικνύμεθα, καὶ πολλῆς ἀπολαύσαντες ῥοπῆς, καὶ ὅταν διωκώμεθα τῆς ὄντως ἀπαλλαγῆναι κακίας, καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Χ. ὁμολογῆσαι εἰπεῖν

Χ. τὴν πρὸς ζωὴν,

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΖΗΤΟΥΝΤΑΣ, ΤΙΝΟΣ ΕΝΕΚΕΝ ΟΥΚ

ἐκ μέσου γίνεται ὁ διάβολος, καὶ ὅπως τοῦτο ἡμᾶς βλάπτει ἡ τούτου πονηρία, ἐὰν προσέχωμεν, καὶ τοῦ μετανοίας.

Μὴ Ἰσαὰκ ἐπιθυμήσας ποτὲ ἄρτιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ παιδὸς φαγεῖν, τὸν παῖδα εἰς τὴν θήραν ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς οἰκίας· ἔστι δὲ ὁ Ἰσαὰκ ἐπιθυμήσας ἄρτιον ἐκ τῶν ἡμετέρων χειρῶν λαβεῖν, οὐκ ἡμᾶς ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς οἰκίας, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἔδραμε τράπεζαν. τί τούτου φιλανθρωπότερον εἶναι θέλοις ἄν; τί δὲ ταπεινότερον, ὃς οὕτω θερμὴν ἐπεδείξατο τὴν ἀγάπησιν κατηξίωσε, καὶ τοσούτων καταξιωθῆναι ἐφίεται; ἀλλά τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς τὸν τῆς φωνῆς, καὶ τὴν δύναμιν τῶν πολλῶν καταδεδοικότες ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος ἀλεξέξεως, ἰδόντες τὸν πατρικὸν ὄψιν, θύρας ἐπλαθόμεθα τῆς ἀσθενείας, ἀπεθέμεθα τὸν ὄκνον, ἀνεπερώθημεν ἐπὶ τὴν κλοιτὴν, εἰδόμεν τὴν λαμπρὰν πόλιν, καὶ φωτὸς ἐνεπλήσθη ἡμῶν ἡ ψυχή. διὰ τοῦτο καὶ μὴ τοσαύτης τὴν τράπεζαν ταύτην ἀπεθέμεθα, ἵνα φαγὼν εὐλογήσῃ ἡμᾶς. οὐκ ἔστιν ἐσθὴς κλοπὴ· καὶ ὄλως, καθάπερ ἐκεῖ τὸν ἕτερος μὲν ἐπιπάγη εἰσενεγκεῖν, ἕτερος δὲ εἰσήνεγκεν· ἀλλ' ἐγὼ καὶ ἐπιπάγειν εἰσενεγκεῖν, ἐγὼ δὲ καὶ εἰσήνεγκα. εὐλόγησον δὴ ἡμᾶς, ὦ πάτερ, εὐλογίαν πνευματικὴν, ἣν πάντοτε εὐχόμεθα λαβεῖν ἀεὶ, τὴν οὐ σοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν, καὶ τούτοις πᾶσι χρησίμην. διὰ καλέσον καινὸν ἡμῶν ἀπόστασιν διαύτην εἰς ὃ μακρὰν γῆθεν τοῦ Ἰσαὰκ τὴν ζωὴν τὴν σὴν ἐξαγαπῶν. τοῦτο γὰρ καὶ ἐμοὶ καὶ τούτοις τῆς θρόνου τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς πίστεως τῆς γῆς τιμιώτερον καὶ ἀναγκαιότερον. ἀλλὰ γὰρ ὥρα λοιπὸν διαθεῖναι τὴν τράπεζαν. πῆς ἔστιν αὕτη; λάμψανα τῶν πρὸ ἡμῶν εἰρηκότων πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. ἔτι γὰρ, ἔτι καὶ τοῦ τοῦ Ἀβραὰμ λόγου ἀνακινοῦμεν, ὃν πρὸ τούτων τῶν δύο ἡμερῶν ἐκινήσαμεν, ὃν καὶ ἑωθεν πρὸς τὸν μυσταγωγούμενον εἴπαμεν, ὅτι πρὸς ἀπόταξιν καὶ ζωοταξίαν διηγούμεθα

τούτοις.

τες μετ' ἀκριβείας ἐξετάζειν (οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἡμῖν εἰδέναι τὰ ἑκάστῳ βεβιωμένα) ἅπερ δὴ καὶ πρότερον ἅπαντες ἁμαρτάνομεν, ταῦτα εἰς μέσον ἀγάγωμεν, καὶ σκοπῶμεν ἐν τούτῳ δῆλοι ἡμῖν ἔσεσθαι καὶ φανεροὶ, ὅτι εἰ καθ' ἕκαστον σκολαζόμεθα τῇ ἁμαρτημένῃ, πάλαι ἂν ἀπολώλειμεν. ὁ καλέσας (ϕησὶ) ἀδελφὸν μοιχὸν, ἔνοχός ἐστι τῷ γεέννῃ τοῦ πυρός, ϕησιν. ἔστιν οὖν Matth. 5. 22.
τις ἡμῶν, ὃς οὐχ ἥμαρτε τοῦ ἁμαρτάνειν ταύτην; Τί οὖν, βούλεσθε ἀναρπαθῆναι ἔδει; οὐκοῦν πάντες ἁπαρπαθήσομέν τε καὶ ἁϕανισθησόμεθα ἂν πάλαι καὶ παλαι. πάλιν ὁ ὀμνύων, Matth. 5. 34.
ϕησὶ, καὶ βόρχη, τὰ σκ ὄντα ποτὲ ποιῇ παράγματα. Τίς οὖν ἐστιν, ὃς οὐκ ὤμοσε; μᾶλλον δὲ τίς ἐστιν, ὃς οὐκ ἐπιώρκησε πώποτε; ὁ πᾶς γυναῖκα ἰδών, ϕησιν, ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς, ἀ- Matth. 5. 28.
πηρτισμένος ἐστὶ μοιχὸς καὶ τούτης δὴ τῆς ἁμαρτίας πολλοὶ βέβηλοι δι' ὑπερβολὴν θαυμάσιοι. ὅταν
10 οὖν τὰ ὁμολογημένα τοιαῦτα ᾖ, οὕτως ἀφίεται, καὶ τούτων ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ κόλασιν ἀπαραίτητον ἡμῖν ἐπάγῃ, εἰ δὲ τὰ λάθρα ἡμῶν ἁμαρτήματα ἀναλογισαίμεθα, τότε ὁλόμεθα μᾶλλον τὴν τοῦ Θεοῦ προνοίαν σκ ἐπάγεσθαι καθ' ἕκαστον ἁμάρτημα τὴν τιμωρίαν ἡμῖν. χ. ἐν
ὥστε "ὅταν ἴδῃς τινὰ ἁρπάζοντα, πλεονεκτοῦντα, καὶ μὴ κολαζόμενον, ἀνάπτυξον καὶ σὺ σαυτὸν ζωηδὸς, ἀναλόγισαι σου τὴν ζωὴν, ἔπελθε τὰ ἡμάρτημένα, καὶ μαθήσῃ καλῶς ὅτι σοι
15 προφέρει καθ' ἕκαστον τῶν ἁμαρτημάτων κολάζεσθαι. δεῖ γὰρ τοῦτο ἀφόβως χ. τινὰ
καὶ πολλοὶ φθέγγονται, ὅτι οὐ τὰ "ἴδια προῖκα τῶν ἀλλοτρίων σχήσουσι, ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα ἀφέντες, τὰ τῶν ἄλλων ἐξετάζομεν ἅπαντες. ἀλλὰ μηκέτι τοῦτο ποιῶμεν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν. καὶ μὴ δίκαιόν τινα κολαζόμενον ἴδῃς, ἀναμνήσθητι τοῦ Ἰώβ. αὐτὸς γὰρ δίκαιος ἦν, ὥστε δικαιότερος ἔσται ἐκείνου, ὅστις χ μακρὰν ἐγένετο· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ
20 τοσοῦτον ἔπαθεν, ὅσον οὐδένα. τοῦτο τοίνυν εἰς τοιοῦτον λαβὼν, παύσας κατηγορῶν τοῦ δικαιοτάτου, μαθὲ ὅτι οὐκ εἰκῇ δημιουργῶν τοιοῦτον ὁ Θεὸς ἀφίησι πάσχειν κακῶς, ἀλλὰ στεφανώσας, καὶ λαμπρότερον ποιήσας βουλόμενος. ἀλλ' ἁμαρτωλὸν ἴδῃς τιμωρούμενον, ἀναμνήσθητι τοῦ ϖαραλυτικοῦ τοῦ τεσσαράκοντα ἀκτὼ ἔτη ἔχοντος δεδεμένα τῇ νόσῳ. προεδόθη τότε σκεύη, ἀκούσαντα τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ἰδοὺ ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρ- Ioan. 5. 14.
25 τανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ἢ γὰρ ἁμαρτημένα τινὰ δίκας κολαζόμενοι, ἢ στεφανούμενα χ. δίκαι
λαμβανόμενα τυγχάνουσιν, ἀλλὰ κατορθώματα ζώντες πάσχομεν κακῶς. ὥστε καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ζώμεν, χρήσιμον ἡμῖν ἡ κόλασις, ὅτι μὲ λαμπροτέρους ποιοῦσα, ὅτι δὲ σωφρονεστέρους ἐργαζομένη, καὶ τὴν μέλλουσαν ἡμῖν ὑπερεκφύγουσα τιμωρίαν. ὅτι γὰρ χ. ὑπὲρ
ἐστιν ἐν ταύτῃ κολασθέντα καὶ ἐπεγκόντα θᾶττον, παραστέρας ἀπολαύσαι τῆς "ἀ-
30 μοιρίας, ἀκούσωμεν τοῦ Παύλου λέγοντος· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς, καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ 1. Cor. 11. 30.
κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐνεμένομεν, οὐκ ἂν ἐκεινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. Ταῦτα οὖν ἅπαντα εἰδότες, καὶ τὰ τοιαῦτα φιλοσοφοῦμεν περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, καὶ τὸν ἀνθρωπίζοντα βδελυσσόμεθα. καὶ ἡ μὲν τῶν γινομένων τοῦ Δημιουργοῦ ἐπιτροπὴ τοῦ ἡμετέρου, μὴ ἀπὸ τούτου τὰ
35 καθ' ἡμᾶς ἀπρονοήτα εἶναι νομίζωμεν, ἀλλ' ἐκ μέρους καταλαβόντες αὐτοῦ τοῦ προνοίας, ἐν τοῖς ἀκαταλήπτοις πεφυγαδεύωμεν αὐτοῦ τῷ ἀνεξιχνιάστῳ τῆς σοφίας. Εἰ γὰρ ἀνθρώπου τέχνην οὐ δυνατὸν καταλαβεῖν τῷ ἰδιώτῃ, πολλῷ μᾶλλον τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ὃ ἄπειρον ἀδυνάτου * ζωιδεῖν αἰσθητὴν Δημιουργία. ἀνεξερεύνητα γὰρ τὰ κρίματα αὐτοῦ, * ἄπειρον
καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῶν ὀλίγων ἐκ τοῦ πάντως σαφῆ καὶ ἀνα-
40 λίσκοντες πίστιν, ὑπὲρ ἀπόντων τῶν γινομένων βεβαιούμεθα αὐτῶν. καὶ γὰρ ἡ ἑτέρα χ. σοφίας
ἐστὶ λόγος ἀναπτέρητος τοῖς βουλομένοις περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας φιλοσοφεῖν. ἐρώμεθα γὰρ τὸν ἀνθρωπίζοντα, ἆρα ἔστι Θεὸς; καὶ μὲ εἴπωσιν, ὅτι οὐκ ἔστι, μηδὲ ἀποκρινώμεθα. ὥσπερ γὰρ τοῖς μαινομένοις οὐκ ἄξιον ἀποκρίνεσθαι, ὅταν οὐδὲ τοῖς λέγουσι μὴ εἶ Θεός. Εἰ γὰρ πλοῖον ὀλίγους ναύτας ἔχον καὶ ὑπερβάλλον, οὐκ ἂν οὐδὲ εἷς σαλεῦσαι δύναται χωρὶς τῆς

οὖν ἐστὶ τὰ σκανδαλίζοντα; τὰ ὦτα, φησι. ἐὰν οὖν ἴδῃς καὶ τὴν ἁρπάζοντα πολλοὺς κολαζομένους, ἢ τὴν ὑπ' ἀρετῆ ζώντων εἶδες, ἢ ἡ μελίττα ἀπολαύοντα ἀγαθῶν, μὴ πρόσκομμα τοῦτο τοῦ ἤθους, μηδὲ ἀπορίαν ἀπορίαν διασπείρῃ· ὅτι αὐτὸ τοῦτο ἐστὶ τὸ σκανδαλίζον με πλέον. μὴ γάρ, δύο ὄντων τῶν πονηρῶν, ὁ μὲν κολάζεται, ὁ δὲ φεύγει ἀπέρχεται; ἡ δύο ὄντων ἀγαθῶν, ὁ μὲν τιμᾶται, ὁ δὲ τιμωρούμενος φαίνεται; ἡ τοῦτο αὐτὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας μέγιστον ἔργον ἐστίν. Εἰ γὰρ πάντα τὰ ὧδε ἐκόλαζε τοὺς πονηρούς, ἡ πάντα τὰ ὧδε εἰς τιμὰ τοὺς ἀγαθούς, προεπῆν τῆς κρίσεως ἡ ἡμέρα. πάλιν, Εἰ μηδὲν ἐκόλαζε πονηρὸν, μηδὲ εἰς τιμὰ τινὰ τῶν ἀγαθῶν, ἢ φαῦλοι φαυλότεροι ἡ κακίους ἂν ἐγίνοντο, ὡς πολλοὶ τῶν ζημιῶν ῥᾳθυμότεροι· ἡ μείζονος βουλόμενοι βλασφημίαν κατηγόρησαν ἂν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁλοτρόπως ἂν εἶπον ἀπορεῖσθαι προνοίας τὰ καθ' ἡμᾶς. εἰ γὰρ καὶ νῦν κολαζομένων πολλῶν πονηρῶν, ἡ ὑμωμένων ἀγαθῶν, ὁμοίως φασὶ ἀπρονόητα εἶναι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, Εἰ μηδὲ τοῦτο ἐγίνετο, τί ὂν ἂν εἶπον; ποίαν δὲ οὐκ ἂν ἐξεῦρον ῥᾳθυμίαν; ἀλλὰ τοῦτο μὲν κολάζει, τοῦτο δὲ οὐ κολάζει τὸν πονηρόν, καὶ τοῦτο μὲν τιμᾷ, τοῦτο δὲ οὐ τιμᾷ τὸν ἀγαθόν. οὐ κολάζει μὲν ἵνα σε πείσῃ, ὅτι ἐστὶν ἀνάστασις κολάζει δὲ ὧδε, ἵνα τοὺς ῥᾳθυμοτέρους τῷ φόβῳ· ἀλλὰ τῆς τῶν ἑτέρων τιμωρείας ποιήσῃ σοφωτέρους. πάλιν τιμᾷ μὲν τινας τῶν ἀγαθῶν, ἵνα ἑτέρους ὑπαναπάσηται τῆς τιμῆς πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ζῆλον· οὐ τιμᾷ δὲ πάντας, ἵνα μάθῃς, ὅτι ἔστιν ἕτερος καιρὸς ἀποδιδοὺς ἅπασι τὰ ἀμοιβάς. Εἰ μὲν γὰρ ἅπαντες τὰ ὧδε ἀπολαμβάνοιεν τὰ κατ' ἀξίαν, ἠπίστησαν ἂν τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ· Εἰ δὲ μηδεὶς ἀπολαμβάνει τὰ κατ' ἀξίαν, ἡ πλείους δὲ ἐγίνοντο ῥᾳθυμότεροι. Διὰ τοῦτο τοῦ μὲ κολάζει, τοῦτο δὲ οὐ κολάζει, καὶ τοῦ κολαζομένους, καὶ τοῦ μὴ κολαζομένους ὠφελῶν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἐκκόπτει τὴν κακίαν, τοῦτο δὲ ἑτέρους τῆς τούτων ὠμωρίας σωφρονεστέρους ποιῇ. καὶ τοῦτο ὄντως ἂν εἶπεν ὁ Χριστὸς δῆλον. ὅπου γὰρ ἀπόνοιαν αὐτῷ, ὅπου πύργος κατενεχθεὶς δώδεκα ψυχὰς κατέχωσε, φησὶ πρὸς αὐτούς· Τί νομίζετε, ὅτι ἁμαρτωλοὶ ἦσαν μόνοι; οὐ, λέγω ὑμῖν· ἀλλ', ἐὰν μὴ μετανοήσητε, τὰ ὑμᾶς τὰ αὐτὰ πείσεσθε. Εἶδες πῶς καὶ κακεῖνοι δι' ἁμαρτίας ἀπώλοντο, καὶ λοιποὶ δὲ δι' ὁμοσωίαν διέφυγον, ἀλλ' ἵνα ταῖς ἐκείνων ὠμωρίαις βελτίους γένωνται; Οὐκοῦν ἠδίκηται, φησι, τὰ κολαζόμενοι. ἐδιώθησαν γὰρ μὴ κολασθέντες ταῖς ἑτέρων ὠμωρίαις αὐτοὶ γενέσθαι βελτίους. ἀλλ' Εἰ ἤδει βελτίους ἐσομένους ἐκ μετανοίας, οὐκ ἂν ἐκόλασεν ὁ Θεός. Εἰ γὰρ πολλοὺς προεῖδεν ἀπὸ τῆς μακροθυμίας αὐτοῦ κερδανοῦντας, ὁμως φείδεται πολλῆς τῆς ἀνεξικακίας, ὃ αὐτοῦ πληρῶν ἡ πρότερον αὐτοῖς διαπεφαίνοτο ἐκ τῶν οἰκείας αἰσίας· πῶς ἂν οὖν μέλλοντας βελτίους ἀπὸ τῆς ἑτέρων ὠμωρίας, ἀπεστέρησεν αὐτὸ τῆς μετανοίας κέρδους; ὥστε οὐδὲν οὗτοι ἠδίκηται, ἡ τῆς κακίας αὐτοῖς ἐκκοπείσης τὴν πικρίαν, ἡ τῆς ἐκ κολάσεως κρυφτέρας ἐσομένης ἀφ' ὃ προλαβόντας ἐνθάδε παθεῖν κακῶς. πάλιν ἂν μὴ κολασθέντες οὐδὲν ἠδίκηται· ἐξεῖν γὰρ αὐτοῖς, Εἴπερ ἐβούλοντο, τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς μετάνοιαν ἀρίστην χρήσασθαι, ἡ θαυμάσαντας ὃ ἀνεξίκακον αἰδεσθῆναι τῆς ἀνοχῆς τὸν εὐεργέτην, ἡ μεταστῆναι ποτὲ πρὸς τὸ ἀγαθὸν, ἢ ταῖς ἑτέρων ὠμωρίαις τὸν οἰκείαν κερδᾶναι σωτηρίαν. Εἰ δὲ ὑπερβάλλεται τὴν ποιηρίαν, οὐχ ὁ Θεὸς αἴτιος, ὁ μὴ τοῦτο μακροθυμῶν, ἵνα αὐτοῦ ἀνακτήσηται, ἀλλ' ἐκείνοι συγγνώμης ἀνάξιοι, ἢ μὴ χρησάμενοι εἰς δέον τὴν τοῦ Θεοῦ μακροθυμίαν. ὃ τοίνυν ἐστὶν ἀληθῶς μόνον ἐστὶν εἰπεῖν, δι' οὓς οὐ κολάζονται πάντες τὰ ὧδε ἢ ποιηροί, ἀλλὰ ἡ ἕτεροι οὐκ ἐλάττονα τούτου. ποῖον δὴ τοίνυν; ὅτι Εἰ πᾶσι πρὸ αὐτοῦ τὰ ἁμαρτήματα καὶ κολάσεις ἐπῆγε μὴ ὁ Θεὸς, προεκηρύττετο ἂν ὃ ἦλος ἡμῶν, ἡ οὐκ ἂν ἔφθασεν εἰς ἐκεῖνον ἐλθεῖν. ἡ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἄκουσον τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐὰν ἀνομίας φυλάξῃ, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; Εἰ δὲ δοκεῖ ἡ βασανίσαι τὸν ῥήτορα, ἢ ἐκεῖνον βίον ἀφέντος

Λουκ. ιγ. ε.

Ψαλμ. ρκδ'. γ.

ἢ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ σαφῶς· ἀλλ' ὅμως τολμῶσί τινες λέγειν, ὡς δαίμονες τὰ καθ' ἡμᾶς διοικοῦσι. Τί πάθω; φιλάνθρωποι ἔχεις δικαστάς· αἰρέσεως μᾶλλον βλασφημεῖσθαι ἐστὶ σοὶ διὰ τὴν ῥημέτερον τύτων, ἢ τοῖς δαίμοσιν ὑπηρέτας τὰ σὰ πιστεύσαι σε διὰ τὴν προαιρεσιν, πῶς δαίμονες διοικοῦσι. Ὅτε γὰρ ἀνθρωπος ἐγνως καλῶς τὴν ἐκείνων πονηρίαν διὰ τῆς πείρας αὐτῆς· μᾶλλον δὲ ἡ τῶν δωρεῶν ὑμῖν προσῆκεν, ὡς ἐν μικρῷ τινι προδείγματι. ἀπήντησαν τῷ Χριστῷ δαιμονιζόμενοί τινες ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν Matth. 8. 28.
ἵνα δαίμονες ὑπηρέτας αὐτοῖς εἰς τὸν ἀπέλαυσιν τῶν χώρων εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψε· καὶ ἀπῆλθον, καὶ κατεκρήμνισε αὐτοὺς βυθὸς ἄπορος. οὕτω δαίμονες διοικοῦσι. καίτοι πρὸς τοὺς χοίρους τοσοῦτος ὁ αὐτοῖς λόγος· πρὸς δέ σε ἀεὶ πόλεμος ἀκατάσχετος, καὶ ἀκήρυκτός ἐστι μάχη, καὶ ἔχθρα ἀδάματος. εἰ γὰρ ἐκείνων, πρὸς οὓς τοσοῦτον αὐτοῖς κοπον, τοσοῦτο μισος καὶ θυμὸς ὑπὲρ μικροῦ, εἰ τοὺς πολεμίους αὐτοῖς καὶ διωκτικοὺς αὐτοῦ δαίμονας ὑποχείριος ἔλαβον ἡμᾶς, τί οὐκ ἂν εἰργάσαντο; τί γὰρ οὐκ ἂν τῶν αἰσχίστων διέθηκαν; διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἀφῆκεν αὐτοῖς ἐμπεσεῖν τῇ τῶν χοίρων ἀπωλείᾳ, ἵνα ἐκ τοῦ ἀλόγου σώματος μάθῃς αὐτῶν καὶ τὴν πονηρίαν. καὶ ὅτι τοὺς δαιμονιζομένους ἐκείνους ταῦτα μὲν ἐποίησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χοίρους, εἰ μὴ καὶ ἐκ αὐτῆς τῆς μανίας πολλῆς ἀπήλαυνον οἱ δαιμονῶντες τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, δῆλον ἅπασι. καὶ νῦν οἶδα, ὅταν ἴδῃς μὲν δεσπότην ἐκεῖνον δαίμονος κινούμενον, προσκύπτοντα διακόνῳ, μάθῃς τῶν δαιμόνων τὴν πονηρίαν. ἀμφότερα γάρ ἐστιν ἰδεῖν ἐπὶ τῶν δαιμονώντων τούτων, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων κακίαν, ὅταν παρέχῃ καὶ δορυφορῇ χειμαζομένῃ

γρ. ἢ διακόνου ἵστ. λείπει ἢ τῶν δαιμόνων κακίαν, καὶ παρέχῃ καὶ δορυφορῇ χειμαζομένῃ

τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναπαύοντος· τὴν δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅταν πάντα ἀγέλαστα δαίμονα, ἐνοικήσαντα, καὶ ὀπτωμένου τὰ καταχρησάμενα προσώπου καὶ τέχνῃ καὶ κωλύῃ, μὴ συγχωρῶν εἰς ἅπαν τῇ οἰκείᾳ χρήσασθαι δυνάμει, ἀλλὰ ποσῶς ὑπερτείνοντα σοδιέξασθαι τὸν ἰχμὸν, ὅπερ καὶ ἐν ἄνθρωπον σωφρονίσαι, καὶ τὸν οἰκεῖον ἐκφανῆ ποιῆσαι πονηρίαν. βούλει καὶ ἐφ' ἑτέρου παραδείγματος πάλιν ἰδεῖν τὰς ἀγρίας δαίμονας, ὅταν ὁ Θεὸς αὐτὰς συγχωρῇ τῇ οἰκείᾳ χεῖρα θαι δυνάμει; σκόπησον τὰ βουκόλια, τὰ ποίμνια τοῦ Ἰώβ, πῶς σὲ μιᾷ χειρὶ ῥοπῇ πάντα κατεμάλωσε, καὶ ἐλεεινὸν τῶν παίδων αὐτὸν θάνατον, τὸν κτῆσιν τοῦ σώματος αὐτῶν πληγὴν ἐπενεγκεῖν· καὶ ὅλως ὁ ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ἀφειδὴς τῆς τῶν δαιμόνων πονηρίας, καὶ ἀπὸ τούτων εἶναι σαφῶς, ὅτι εἰ καὶ τοῦτο ἐπέτρεψεν αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ὁ Θεὸς, πάντα δὲ ζωὰ ἐκαυσεν καὶ ζωαπέφθειρεν, καὶ τὰ τῶν χοίρων ἡμᾶς διέφθειρεν, καὶ τὰ τῶν βουκολίων ἐκείνων, ὡς ὁδὸν μικρὰν καὶ εὐπόριστον πεποίηται τῆς ἡμετέρας αὐτῶν ἐφόρτο σωτηρίας. Εἰ δαίμονες διώκουσι, δῆλον τῶν δαιμονώντων αἱ διαφοραὶ διεκείμεθα, μᾶλλον δὲ καὶ ἐκείνων χείρεις δὲ ἡμῶν. ὅτι γὰρ ἐκείνους καθόλου τῇ τυραννίδι τῶν δαιμόνων ἐξέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐπεὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα ἂν ἔπαθον, ὧν παρέχουσιν ἐμοὶ ἔργα. ἐγὼ δὲ καὶ ἐξ ἀνθρώπου ἂν ἐπιδόμενον τῶν ταῦτα λεγόντων, ποίαν δὴ ἀταξίαν ἐν τοῖς παροῦσιν ὁρῶντες, δαιμόνων διοικήσει τὰ καθ' ἡμᾶς ἀναπεφάσθαι πάντα; καίτοι γε ἥλιον ὁρῶμεν ὀπτὸν τοσούτοις ἐπισυντρέχοντα καθ' ἑκάστην βαδίζοντα τὴν ἡμέραν, ποικίλων ἀστέρων χορὸν τὴν οἰκείαν ἑκατέρᾳ τάξιν, σελήνης δρόμους ἀπαθεῖς, νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαδοχὴν ἀκριβῆ, πάντα, καὶ τὰ ἄνω, καὶ τὰ κάτω, ὥσπερ ἐν ἁρμονίᾳ τινὶ χορεύοντα, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον καὶ ἀκριβέστερον, τὴν οἰκείαν ἕκαστον χώραν διαφυλάττον, καὶ οὐκ ἐξισάμενον τῆς τάξεως, ἣν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς ἔταξεν ὁ Θεός. καὶ τί τούτων ὄφελος, φησὶν, ὅταν ἀέρας ᾖ, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρων χορὸς, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πολλοῦ ἔχῃ τὴν εὐταξίαν, τὰ δὲ ἡμέτερα συγχύσεως καὶ πεπληρωμένα καὶ ἀταξίας; ποίας συγχύσεως, ἄνθρωπε, καὶ ἀταξίας; ὁ δεῖνα πλουτεῖ, φησὶ, καὶ βιάζεται, ἁρπάζει, καὶ πλεονεκτεῖ, καὶ τῶν πενήτων οὐσίας καταπίνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ οὐδεὶς πάσχει δεινόν· ἕτερος ἐν ἐπιτειχίᾳ ζῇ, σωφροσύνῃ δὲ διαμοσιμῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς κεκοσμημένος, καὶ πενίᾳ καὶ νόσοις καὶ τοῖς ἑκάστοις κολάζεται δεινοῖς. ταῦτ' οὖν

ΙΙ. Ἐξ ἀλλοῦ ἡ διάνοια λοιπὸν, ἐκ παντοφυοῦς, ἐκ τῆς τῶν πάντων ἐπιλήθου κατασκευῆς· ἐπειπεῖν ἐ δυνάμεθα τὸν μὲν ἐκ τῆς γῆς, ἢ ἐκ τοῦ ὕδατος, ἢ ἐκ τοῦ ἀέρος, ἢ ἐκ τοῦ πυρὸς, ἢ ἐκ τῶν τεσσάρων ἁπάντων συνεστάναι· τὸν δὲ ἐκ τῶν ἀοράτων καὶ νοητῶν φύσεων, οὐδεὶς ἂν τολμήσειεν. Ἀλλ' ὅτι πάντων ἐπιλέλησται τῶν ἐν τῷ βίῳ, ἐνταῦθα μάλιστα δῆλον· ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῶν ἀοράτων ἐστὶ καὶ νοητῶν, ἐκεῖ πάντων ἐπιλήθεται. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ καὶ τοῦ ὕδατος, ἐκεῖ ἐπιλήθεται· ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ πυρὸς, ἐκεῖ ἐπιλήθεται· ἐπειδὴ ἐκ τῶν τεσσάρων, ἐκεῖ ἐπιλήθεται· ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀοράτων

χ. ἀμάρτήματα. τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἀμαρτήματα. τοιοῦτον γὰρ ἡ κακία, ὅταν ἀρχὴν λάβουσα μὴ κωλυθῇ, καθάπερ πῦρ ὕλης ἁπτομένου, οὕτω τοὺς ὑγιᾶς ἀνίπτους ἄφατον. ὁρᾷς ὅλη ἡ τοῦ ἀφελέσθαι τὴν ὁμοφωνίαν φιλαν θρωπίας ἐγένετο πολλῆς; εἰσέδυσε γὰρ αὐτοὺς εἰς ἀμφωνίαν, ἵνα μὴ ἐκπέσωσιν εἰς τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα. τοῦτον δή μοι διατηρήσατε Ⓦ λόγον, καὶ συνεπόμενος ἀεὶ πρὸς ὑμᾶς ἔσω ἡ ἀκίνητος, ὅλη οὐκ ἀνέργαστον μόνον, ἀλλὰ καὶ καλάζων, ἀγαθός ἐστι καὶ φιλάνθρωπος ὁ Θεός. καὶ γὰρ αἱ κολάσεις αὐτοῦ καὶ αἱ ὠμφεῖαι μέγιστον ἀνέρχεται μέρος, μέγιστον τοσούτοις εἴδους εἶσιν. ὅταν οὖν ἴδῃς λιμοὺς ἀνομβρίους, καὶ λοιμοὺς, καὶ ἀὐχμοὺς, καὶ ἐπομβρείας, καὶ ἄκαιρον ἀνωμαλίας, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων τῶν κολαζόντων τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, μὴ δυσχεράνῃς, μηδὲ ἀποδυσωπήσῃς, ἀλλὰ τοσοκούτοις Ⓦ τοιούτοις τὰ, θαύμασον αὐτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. 10 ἐκεῖνος γὰρ ὅστις ὁ ταῦτα ποιῶν, καὶ τὸ σῶμα κολάζων, ἵνα τὴν ψυχὴν σωφρονίσῃ. καὶ ὁ Θεὸς ταῦτα ποιῇ, φησίν; ὁ Θεὸς ταῦτα ποιῇ· καὶ ἡ πόλις πᾶσα πρᾷ πᾶσα, καὶ ἡ οἰκουμένη πᾶσα, οὐκ ἐκείνου τοῦτο εἰπόν. εἶτα μοι καὶ σάλπιγξ ἐκείνου φωνὴ λαμπροτέρα, καὶ τὸ ὑψηλὸν ζῶον χωρεῖν δυνατὸν ἐστὶν, καὶ πᾶσι βοῆσαι καὶ διαμαρτύρασθαι, ὅτι ὁ Θεὸς ταῦτα ποιῇ. οὐκ ἐξ ἀπιστίας ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἔχω πρεσβείαν Ⓦ προφήτου μεθ' ἑαυτοῦ βοῶντα καὶ λέγοντα· Ὅτι οὐκ ἔστι κακία ἐν πόλει, ἐὰν Κύριος οὐκ ἐποίησε· κακία ἢ ὀνόματι· ὅστις ὄνομα· καὶ τὴν προφητείας ἑκατέρας βούλομαι τὴν ἀκρίβειαν μαθεῖν ὑμᾶς σπουδάσαι, ἵνα μὴ τῷ ὁμωνύμῳ τοῦ πράγματος συγχέοντες τὴν φύσιν, εἰς βλασφημίαν ἐμπέσητε. ἔστι τοίνυν κακία, ἡ ὄντως κακία, πορνεία, μοιχεία, πλεονεξία, καὶ τὰ μυρία δεινὰ παρ' ἃ ἑκάστων ὧν ἐγκλημάτων ἄξια καὶ τιμωρείσθω. πάλιν ἔστι κακία, μᾶλλον ἢ οὐκ ἔστι, ἀλλὰ λέγεται, λιμός, λοιμός, θάνατος, νόσος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ταῦτα γὰρ οὐκ ἐστὶ κακά. διὰ τοῦτο εἶπον, λέγεται μόνον. τί δήποτε; ὅτι εἰ κακὰ ἦν, οὐκ ἂν ἀγαθοῦ ἡμῖν αἴτια ἐγίνετο, σωφρονίζοντα τὸν ἄνθρωπον, ἐξορίστους τε ῥᾳθυμίας, καὶ τοὺς ἀπονδοὺς ἐπιμάχους ποιοῦντα. Ὅτι γὰρ, φησίν, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, τοῦτο ἐξεζήτουν αὐτὸν, καὶ ἐπέστρεφον, καὶ ὥρθριζον τοὺς Ⓦ Θεόν. κακίαν οὖν ταύτην φησὶ τὴν σωφρονίζουσαν, τὴν λαμπρούς ποιοῦσαν, τὴν ἀπονδοτέρους ἐργαζομένην, τὴν τοὺς φιλοσοφίαν ἐπιμάχους, οὐκ ἐκείνην τὴν διαβολικὴν καὶ ἐγκλημάτων ἀξίαν. ἐκείνη γὰρ ἡ Θεοῦ ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως βύρεμα· αὕτη δὲ τοὺς τὴν ἐκείνης αἱρεσιν ἔχοντας. κακίαν οὖν ταύτην καλεῖ τὴν κάκωσιν, τὴν εἰς τὴν πονηρὰν χορηγίαν ἡμῶν· ἡ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τῶν δαιμόνων, ὅταν αὐτὴν ὀνομάζωσι. ὅπου γὰρ κακίαν καλεῖν εἰώθασιν, ἡ ταῖς κλοπαῖς καὶ ταῖς μοιχείαις μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς συμφοραῖς, ἀπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ψήφου ἅπαν τὸ πρᾶγμα ἐκάλεσε. τοῦτ' οὖν ἐστιν ὃ φησιν ὁ προφήτης, ὅτι οὐκ ἔστι κακία ἐν πόλει, ἐὰν Κύριος οὐκ ἐποίησε. τοῦτο δὲ διὰ Ἡσαΐου προδηλοῖ ὁ Θεὸς εἰπών· Ἐγὼ Θεὸς ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακά· κακὰ πάλιν, ταῖς συμφοραῖς ὀνομάζων. ταύτην καὶ ὁ Χριστὸς τὴν κακίαν οὐ τοῖς διαβολείοις αἰνίττεται, ὅταν λέγῃ τοῖς μαθηταῖς· Ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς, τουτέστιν, ἡ κάκωσις, ἡ ταλαιπωρία. πάντα γοῦν δῆλον, ὅτι κακίαν τὸ ταύτην ταῖς ἡμετέραις καλεῖ, καὶ ταύταις ἡμῖν αὐτὸς ἐπάγει, μέγιστον τοσούτοις εἴδους πρόβλημα. ἐὰν γὰρ οἰαδήποτε, οὐχ ὅταν εἰς τοσαύτας καὶ λιμοὺς καὶ λοιμοὺς ἀξαγάγῃ τὴν χάριν τοσαύτα, θαυμαστὸς ὅστι μόνον, ἀλλ' ὅταν εἰς βαθυμίαν καὶ κολυμβήθρας ὑδάτων, ἀλλ' ὅταν πάντες τοσαῦτα πληγῶσι, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἄσιτον καλύβην ἀναμένει, καὶ ὅταν ἄγχῃ λιμῶ καὶ δίψῃ καταπίνῃ, τῇ χλίνῃ τοσοῦτον καὶ τὴν οἰκίαν δεσμωτήριον ποιοῦντος, καὶ αὐτὰ τὰ φωτὸς ἀποστεροῦντος καὶ συσκιάζοντος πάντα χόλου τοσούτοις τοσαῦτα πάσχουσι, καὶ ὅταν τέμνῃ, καὶ ὅταν καίῃ, καὶ ὅταν πικρὰ τοσαύτην Φάρμακα, ἀγαθός ἐστι" ὁμοίως. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἐκεῖνον μὲν τοσαῦτα ἐργαζόμενον κακὰ ἀγαθοῦ καλεῖν, Ⓦ ὦ Θεοῦ, καὶ ποτὲ τούτων πιστεύειν,

πλαδείσα ἡ γυνή, ἀλλὰ πολὺς διαγωνισάμενος ἐχειραγώγησε πρὸς τῆς ἐκκλησίας· ὥστε μεῖζον βῦρεν, ἢ ἀπώλεσε. ἐγὼ δὲ εἰ χρήσιμον ἦν, φησὶ, τὸ ἐκπεσεῖν τοῦ παραδείσου, πῶς ἔνεκεν ἐδίδου παρὰ τὴν ἀρχὴν τὸν παράδεισον ὁ Θεός; χρησίμως τοῦτο πρὸς τὴν ῥαθυμίαν, ἀγαθέ, ἐγένετο τὴν ἡμετέραν· ὡς εἴγε προσεῖχον ἑαυτοῖς ἐκεῖνοι, καὶ τὸν διαστὴν ἐπεγίνωσκον, καὶ σωφρονεῖν ἤπίσαντο δι' ἀκριβείας, ἐμοιγὰρ δοκεῖ ὅτι τῆς ὕλης· ὅπερ ὀξύβολόν ἐστιν εἰς τὴν δοθεῖσαν δωρεάν, πόσον ἂν χρήσιμον ἐγένετο τὸ ἐκκλησιάζειν. Ἵνος οὖν ἔνεκεν παρὰ τὴν ἀρχὴν ἔδωκεν ὁ Θεός; ἵνα τὴν οἰκείαν ὑπόδειξιν φίλων θεμένου, καὶ ὅλως ὡδὶ πρεσκεύατο πρὸς μείζονα τιμὴν ἄγειν ἡμᾶς ἀεί· ἡμεῖς δὲ αἴτιοι πόνων καὶ τῶν κολάσεων καὶ τῆς ἀτιμίας, ἐκβαλόντες ἑαυτοὺς διὰ ῥαθυμίαν τῶν δεδομένων ἡμῖν ἀγαθῶν. καθάπερ οὖν πατὴρ φιλόστοργος παρὰ μικρὸν τὸν ἀρχὴν ἀφίησιν ὑπὸ τῆς οἰκίας τὸν παῖδα τὸν ἑαυτοῦ διατρίβειν, καὶ τῶν πατρῴων ἀπολαύειν ἀπόνων· ἐπειδὴ δὲ ἴδῃ φαῦλον τῇ τιμῇ γεγυμνωμένον, ἀπάγει τῆς τραπέζης, καὶ πόρρωθεν τῆς οἰκείας ὄψεως καθίστησι, πολλάκις δὲ καὶ αὐτῆς ἐκβάλλει τῆς πατρῴας οἰκίας, ἵνα ἐκπεσὼν σκέψηται, καὶ βελτίων γενόμενος ταῖς ὕστερον τιμαῖς καὶ ταῖς ἀτιμίαις, ἄξιον ἑαυτὸν ἀποφήνῃ τῆς ἐπανόδου [πάλιν], καὶ τὸν πατρῷον δέξασθαι κλῆρον· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησεν. ἔδωκε τῷ μὲν Ἀδὰμ τὸν παράδεισον· ἀνάξιον φανεῖσα ἐξέβαλεν, ἵνα διὰ τῆς ἔξω διατριβῆς καὶ τῆς ἀτιμίας βελτίων γενόμενος καὶ σωφρονέστερος, ἄξιος φανῇ τῆς ἐπανόδου πάλιν. ὅπερ τοίνυν καὶ τοῦτα βελτίων ἐγένετο, ἐπανάγει πάλιν αὖθις, καί φησι· Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. ὁρᾷς ὅτι οὐ τὸν Ἀδὰμ τὸν παράδεισον, ἀλλὰ τὸν ἐκβαλόντα τὸν παράδεισον, τὴν μεγίστης κηδεμονίας ἦν; εἰ μὴ γὰρ ἐξέπεσε τοῦ παραδείσου, οὐκ ἂν ἐφάνη τοῦ παραδείσου πάλιν ἄξιος. τοῦτον τοίνυν ἀπάντων τιμῶμεν τὸν λόγον, τοῦτον δὲ ὅπως τῆς προσκειμένης, εἰ βουλόμεθα, συμπάσωμεν ἀπωθήσεως. ἔδωκε φωνὴν κοινὴν ἅπασι. τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας. οὐκ ἐχρήσαντο εἰς δέον ἐκεῖνοι τῷ δώρῳ, ἀλλὰ πολὺς αἰσχύνης ἐξεκλήθη ἑκάστῳ· ἀφείλετο δὲ δῆθεν πάλιν. εἰ γὰρ ὅπερ γλῶσσαν εἶχον μίαν, εἰς τοσαύτην ἐξέπεσαν αἰσχύνην, ὡς βουληθῆναι πύργον ἕως τοῦ οὐρανοῦ οἰκοδομῆσαι, εἰ μὴ θαυμαστόν ἐκολάσθησαν, ἆρα οὐκ ἂν ἐπεθύμησαν καὶ αὐτῆς τοῦ οὐρανοῦ τῆς κορυφῆς ἐπιλαβέσθαι; τί γάρ, εἰ καὶ ἀδυνάτου ἦν ἐκείνοις, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς πονηρίας τὰ τῆς ἀσεβείας αὐτοῖς ἁπηρτίζετο. ἅπερ ἅπαντα προορῶν ὁ Θεός, ὅπερ εἰς δέον οὐκ ἐχρήσαντο τῇ ὁμοφωνίᾳ, εἰς δέον αὐτὸν ἁμαρτῇ τῇ ἁμαρτίᾳ.

Καὶ σύ πού μοι τὸν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ. Ἰδού, φησι, φωνὴ μία πᾶσι, καὶ τοῦτο ἤρξατο ποιῆσαι. Ἵνος ἔνεκεν οὐκ εὐθέως ἦλθε διὰ τοῦ ἁμαρτεῖν τὴν γλῶτταν, ἵνα μετέπειτα ἀπολογεῖται, καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ κείμενος μέλλων; καίτοιγε οὐδεὶς αὐτῷ ἐρεῖ, τί ἐποίησας; ἵνα μάθῃς ὅτι πάντα ποιεῖ ὅσα βούλεται. ἀλλ' ὅμως καθάπερ μέλλων εὐθύνας λαμβάνειν, οὕτως ἀπολογίας λήψεται, ἡμᾶς διδάσκων ἡμέρους εἶναι καὶ φιλανθρώπους. εἰ γὰρ ὁ δεσπότης τοῖς δούλοις ἀπολογεῖται, καὶ ταῦτα ἀδικηθείς, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἀμήχανον ἀπολογήσασθαι χρὴ, καὶ τὰ μείζονα ὧν ἠδικημένοι. ὅρα γοῦν πῶς ἀπολογεῖται· Ἰδοὺ χάλαζα ἔσται, καὶ φωνὴ μία πᾶσι, φησι, καὶ τοῦτο ἤρξατο ποιῆσαι. ὡσανεὶ ἔλεγε· μηδεὶς ἐγκαλείτω μοι ταῦτα τὴν γλῶτταν διαστρεφομένῳ ὁρᾶν, μηδεὶς δὲ ἀρχὴν νομιζέτω τὴν διαφωνίαν ταύτην τοῖς ἀνθρώποις συγκαταβεβλῆσθαι. ἰδοὺ χάλαζα ἔσται, καὶ μία φωνὴ πᾶσιν. ἀλλ' οὐκ ἐχρήσαντο εἰς δέον τῇ δωρεᾷ. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ γινόμενον κολάζει τοσοῦτον, ὅσον τὸ μέλλον διορθοῦσθαι, ἀκούσον τῆς ἐπαγωγῆς. Καὶ παύσω τὰ μὲν ἐκλείψη ἐξ αὐτῶν πάντα, ὅσα αὐτοὶ ἐπιθῶνται ποιῆσαι. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ἐὰν μὴ δῶσι δίκην τινῶν, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς τῶν ἁμαρτημάτων ἀναχαιτισθῶσιν, οὐ φήσουσι τῆς πονηρίας οὐδαμοῦ. τοῦτο γάρ ἐστι, τὰ μὴ ἐκλείψῃ ἐξ αὐτῶν πάντα, ὅσα αὐτοὶ ἐπιθῶνται ποιῆσαι. ὡσανεὶ ἔλεγε, καὶ ἕτερα προσθήσουσι

Λευ. κγ. μγ.

τὰ λοιπὰ σπλοῦτον τῆς χρήτος ἐν χρηστότητι. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὕτως ἠτύπησε. καὶ καθάπερ τὰ ὀλιθρεα τῶν σωμάτων μυείως κατιχόμενα χροὶ, διαφθύει τὰ λαβόις ἡμῶν, ἓ διαλιθαίνει ραδίως· ὕτω καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὅσοις μὴ αὐτὸν κατέχομεν ὀνόμασιν, οὐδὲ ὕτω δυνάμθα ὠφελεῖσθαι, ἀλλ' ἐκπα ὃ μέγεθος αὐτῆς ἐκ πολλῆς ἀφιλοσοφίας τῶν ἡμετέρων ῥημάτων τὸν ἀτοπίαν. ὅπερ οὖν καὶ Παῦλος παθὼν, καὶ ἰδὼν ἀπωθούμενον τὸν ῥητῆρα τὸν δυνάμιν τῆς μεγέθους αὐτῆς, οὐ εἶπεν ῥῆμα ἀπέτη. ποῖον γὰρ τοῦτο; Χαρίς γάρ ὦ Θεῶ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. ὕτω γὰρ λέγει, ὅτι τοῖς οὐδὲν ἀφελησθαι δυνήσεται τῆς Θεοῦ τὸν κηδεμονίαν. ἀφ' τοῦτο οὐ τοῦτο μὴ ἀνεκδιήγητον αὐτὸν εἶ φησιν, ἀλλὰ χοῦν ἦ, καὶ ὡς τοιῶν ἡμῶν ὑπαρξάντων, ὅτι οἱ λέγων· Η εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα τὸν νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν. Ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, δύο μὲ ὅτι τίνες ἀπολογίας βούλονται εἶναι· εἷς μὲ, ὅτι οὐχ ὁ Θεὸς ἐκέλευε, ἀλλ' ἡμεῖς ἀπαλείσαμεν· δεύτερος ἦ, ὅτι πλείω τῶν ἀπολωλότων καὶ μείζονα τὰ δοθέντα ἡμῖν ἀγαθά. βούλομαι ἦ ἓ τρίτον εἰπεῖν. Ὡς οὖν ἔστι ὁ τρίτος; ὅτι εἰ καὶ μὴ ἔδωκε μείζω τῶν ἀπολωλότων τὰ μὴ τοῦτα, ἀλλ' ἀφείλετο μόνον τὰ δοθέντα ἡμῖν, ἡμῶν προεχόντων τὸν αἰτίαν (τοῦτο γὰρ προσκείσθω) καὶ τοῦτο ἱκανὸν καθ' ἑαυτὸ δεῖξαι τὸν κηδεμονίαν αὐτοῦ τὸν εἰς ἡμᾶς. οὐ γὰρ ὃ δοῦναι μόνον, ἀλλὰ ἓ ὃ ἀφελέσθαι τὰ δοθέντα, μεγίστης φιλανθρωπίας ἔστι. καὶ, εἰ βούλεσθε, ἐπὶ τὸ παραδείσου ἡμῶν λόγον χωμεν μεθ' ἡμῶν. ἔδωκε παράδεισον· τοῦτο τῆς αὐτοῦ κηδεμονίας. δυάξιον τῆς δωρεᾶς ὠφθημεν· τοῦτο τῆς ἡμετέρας ἀγνωμοσύνης. ἀφείλετο τὸν δωρεὰν ἀναξίοις γενομένοις· τοῦτο τῆς αὐτοῦ γέγονεν ἀγαθότητος. καὶ ποία ἀγαθότης, φησὶ, ὃ ἀφελέσθαι τὸν δωρεάν; δυάμενον, καὶ ἀκούσῃ πάντως. σύνισθι γὰρ ὡς ἔμελλεν ὁ Καὶν ἔσεσθαι, ἐν παραδείσῳ διατρίβων μὴ τὸν μιαφονίαν. Εἰ γὰρ καὶ ἐκπεσὼν ἐκείνης τῆς διαίτης, εἰ μόχθῳ καὶ πόνῳ καταδικασθεὶς, καὶ τὸ θανάτου τὸν ἀπειλὸν ἐπιφερόμενον ὁρῶν, εἰ τὸ παῖς περὶ τῶν ὀφθαλμῶν βλέπων τὸν συμφορὸν, καὶ ἐν χροὶ ἔχων ἔτι τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τὰ ἴχνη, καὶ τοσούτοις περιεσχισμένος δεινοῖς, εἰς τοσοῦτον ἐξελήλεκτο πονηρίας, ὡς ἀγνοοῦσαν τὸν φύσιν, ὑπολαθεῖν τῆς χειρονίας τῶν ὠδίνων, καὶ ἀδικηκέναι σφάξαι, καὶ ἀδελφικὸν σώματος ἅψασθαι, καὶ αἵματος τὸν δεξιὸν, καὶ τὸ Θεοῦ παράπονον ἰσχύειν μὴ δύεσθαι, ἀλλ' ὑβρίσαι πεπαικότα, ἀτιμάσαι τὸν γεγονικός, εἰ ἐν παραδείσῳ διέτριβεν τοῦτο, σκέψαι πόσῳ ἂν πλέον κακὸν. Εἰ γὰρ, τοσούτων ὑπεκειμένων τῷ χαλινῷ, θαυμάσιμα ἐσκίρτησε σκιρτήματα, εἰ ἐν τοῖς τοιούτοις αἴρητο, ποῦ οὐκ ἂν ἑαυτὸν κατεκρήμνισε; βούλει καὶ ἀπὸ τούτου μαθεῖν, ὅσον ἀγαθὸν γέγονε τὸ τοῦ παραδείσου ἀφαίρεσις; ἄκουσον ὡς ἐῶ ἡ Εὔα πρὸ τούτου, καὶ τίς ἐγένετο μετὰ τοῦτο πρὸ τούτου μὲ, τὸ ἀπαιδία ἀφόλουε, καὶ πονηρὸν δαίμονα ἐκφίοι ἀξιοπιστότερον εἶ ὁμολογῆσαι τὸν τοῦ Θεοῦ προσαγορίαν, καὶ ἀπὸ φωνῆς ἕλκεως τοῦ δένδρου κατεπάτησε καὶ τὸν ὄφιν· ὅπερ δὲ ἀφέπεσε τὸ παραδείσου, σκέψαι πῶς βελτίων ἐγένετο καὶ σωφρονεστέρα. πικοῦσα γὰρ ὑφ', φησὶν, Ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ. ὅπερ καὶ διαστολὴν θήλεως κατέφυγε τοῦ διαστολὴ πρὸς τούτου καταφρονήσασα, καὶ οὐχὶ τῇ φύσει ὃ προσῆμα λογίζεται, οὐδὲ νόμῳ γάμου τόκον ἀπατίθησι· ἀλλ' οἶδε καὶ τῆς φύσεως διαστολὴν, καὶ ἐκείνῳ χάριτας ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδίου γνησίως ὁμολογεῖ. καὶ ἡ πρὸς τούτου ἀνδρὸς ἀπατήσασα, ὕστερον καὶ ὃ παιδίον ἐπαίδευε, καὶ ὄνομα ὅπερ ἔθηκεν αὐτῷ ὃ δυνάμενον αὖθις εἰς ὑπόμνησιν ἀγεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς· καὶ πάλιν ἕτερον τικοῦσα, φησὶν· Ἐξανέστησέ μοι ὁ Θεὸς σπέρμα ἀντὶ Ἄβελ, ὃν ἀπέκτεινε Καΐν. μέμνηται τῆς συμφορᾶς, καὶ οὐκ ἀποδυσπετεῖ ὃ γεγονὸς, ἀλλ' εὐχαριστεῖ ὃ Θεῷ πάλιν, ἓ ὃ παιδίον ἀπὸ τῆς δωρεᾶς καλεῖ, δίδωκεν προέχουσα αὐτῷ διδασκαλίας ὑπόθεσιν. οὕτω καὶ ἐκ αὐτοῦ τοῦ ἀφελέσθαι μείζονα ἐχαρίσατο ὁ Θεὸς ἀγαθά. Δέκατον τὸν

παραδείσου

Χ. ἐξ ἀλλαγείσης σώματος αἵματος

χ. παραδείσου

Γεν. δ. α.

Γεν. δ. κδ.

τῆς δόξης τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν οἰκετῶν. ὁ μὲν γὰρ ὠφειλέτης, ὅτι ἀπολελυμένος τὸ δῶρον, οὐκ ἔδωκεν· οὗτος δὲ ἐμπεπυλωμένος, καὶ τὴν τοῦ δεσπότου ἐγκώμια ἐλέγοντος. Εἰς μὲν οὖν ἀπολογίας τόπος, ὅτι οὐχ ὁ Θεὸς ἐζήτησε τῆς δωρεᾶς, ἀλλ' ἡμᾶς ἀπωλέσαμεν τὰ δοθέντα· δεύτερος μετ' ἐκεῖνον, ὅτι μείζονα τῶν ἀπολωλότων τὰ δοθέντα ὕστερον ἐλάβομεν, καὶ πόνων τοσούτων καὶ τιμωρίαν ἐτιμήσαντο αἰωνίαν ζωήν, ἀντὶ ἀγαθῶν τὰ τελεώτατα καρπὸν τὸν πνεύματος ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν βλαστήσαι προσεφάσαντο. Οὐδὲν ἐκεῖνου βέλτιον ἀνθρώπου, καὶ οὐδὲν γέγονε τιμιώτερον δούλου. Ὁ ἕκαστος μέρος τῆς λογικῆς φύσεως ἐκεῖνος· ἀλλ' ὁ πόδις ἐλήλυθε κεφαλή, καὶ εἰς θρόνον αἰωνόχρηστον βασιλικὴν δόξαν τῆς ἀρχῆς. καθάπερ γὰρ αἱ θερμοτέρας τῆς φιλοτιμίας καὶ μεγαλοδωρεᾶς, ἰδού τινα ἐκ ναυαγίου διαφυγόντα, καὶ ὃ σῶμα γυμνὸν ἀπὸ τῶν καιρίων διασωθὲν δυνηθέντα μόνον, δόξαν μόνος ὑπολίμπανε τοῖς χρεῶν, καὶ τοσοῦτον ἐκείνου τολμῶν ἐκβάλλει τὸν ἀνωτάτω· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἐποίησε· πρώτα ἀπέβαλεν, ὅσα εἶχεν, ὁ ἄνθρωπος, τὴν προῖκα τὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁμοίαν τὴν ἐκείνου δόξαν, τὰ ἀναλγήτου βίου, καὶ "καθάπερ ἐκ ναυαγίου," γυμνὸς ἐκεῖθεν ἐξῆλθεν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν δοξάσθαι τοσοῦτον ἐκέλευσε δίχως, καὶ κλῆρον μικροῦ χαράγματος τοῦ θρόνου δώσας. καίτοι σὺ μὲν συγχώρησον ὁ ναυάγιον ἄξιον. ὁ γὰρ τοῦ τὴν πυθμένα βίον, ἀλλὰ τοῦ τὴν τοῦ πλέοντος ῥαθυμίαν ἄπαν ζωσθεὶς ὁ κλυδώνιος· τοῦτο. ἀλλ' ὁ τοῦτο ἔδει ὁ Θεός, ἀλλὰ ὁ μέγεθος τῆς συμφορᾶς κατιδεῖν, καὶ τὸν λιμένα παρὸν ναυάγιον, καθάπερ ἐν μέσῳ τῷ πελάγει τὸν ἐστομωμένα, ὅτι φιλοφρόνως ἐδίξατο. ὁ γὰρ οὐ παραδείσου πιστεῖν, ἐν λιμένι ναυάγιον" ἔστι ἐστομωμένα. τί δή ποτε; ὅτι οὐδέπω λύπης, οὐδέπω φροντίδος, οὐδὲ πόνων, οὐδὲ μόχθων, οὐδὲ τῶν μειόνων τὸ ὑπερθυμίας κυμάτων ὑπεκκομιζόντων τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, ὑπεσκλίθη καὶ κατέπεσε. καθάπερ οἱ τὸ θαλάσσιον πλέοντες κακὸν μικρῷ σιδήρῳ πολλάκις τὸ ναῦν διήκησαντες, ἅπαξ ἐπεισάγουσι κάτωθεν τῷ πλοίῳ τὸ θαλάσσιον· οὕτω δὴ καὶ τότε ἰδοὺ τὸ πλοῖον τὸ Ἀδάμου ὁ διάβολος, τυτέσι, τὴν ψυχὴν πολλῶν κύμασιν ἀγαθῶν, ὥσπερ τινὶ σιδήρῳ μικρῷ, τῇ ψευδεῖ φωνῇ τοῦ ὄφεως ἐκ διάπτησας, ἅπαντα ἐκείνου ἐκείνου τὸν πλοῦτον, καὶ τὸ σκάφος αὐτὸ" κατέδυσεν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς μείζω τῆς ζημίας τὴν ἐμπορείαν ἐποίησατο, καὶ τοῦ θρόνου τὸν βασιλικὸν τὴν φύσιν ἀνάγαγε τὴν ἡμετέραν. διὸ καὶ Παῦλος βοᾷ, λέγων· Σωτῆρα ἐξ ἐκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ· ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς. τί λέγεις; ἤδη τὸ πρᾶγμα γέγονε καὶ τέλος ἔσχε, καὶ λέγεις· "ἵνα ἐν τοῖς αἰῶσιν ἐνδείξηται τοῖς ἐπερχομένοις; ἐνεδείξατο; ἐνεδείξατο μὲν ἤδη, ἀλλ' ἐγὼ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐμοὶ τῷ πιστῷ· ὁ δὲ ἄπιστος οὐδέπω τὸ θαῦμα εἶδε. τότε δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις εἰς μέσον ἐλθοῦσα θαυμάσεται τὸ γεγενημένον, ἀλλοστε καὶ ἡμῖν τότε φανερώτερον ἔσται. πίστις βούλομαι γὰρ ἐγὼ νῦν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως τὸ θαῦμα πρίσιον ἀκοὴ ἢ ὄψις. ἀλλ' ὥσπερ ὅτε τὸν βασιλέα ἀκούοντες τὸν ἀληθινὸν καὶ τὸ ἀγγεῖα καὶ τὰ χρυσᾶ ἱμάτια καὶ τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν, θαυμάζομεν μέν, μείζονας δ' ἂν τοῦτο παρόντας, ὅταν τῶν ἀποστασμάτων ξωσελκωθέντων ἰδωμεν αὐτοῦ ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος προσκαθήμενον· οὕτω καὶ ὅτε μονογενοῦς ὄντος μὲν ἰδωμεν τὰ ἀποστασματα τῶν θρεπτῶν ξωσελκωθέντα, καὶ καταβαίνοντα τὸν βασιλέα τῶν ἀγγέλων ἐκ δεξιῶν καὶ δορυφορούμενον ὑπὸ τῶν θρεπτῶν δήμων, τότε μείζονα ἔσται ὄψεως τὸ θαῦμα διηρώτα. ἐνόησον γάρ μοι, οἷ ἐστιν ἰδεῖν τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν ὅτε τῶν χρυσίου καὶ χρυσόλιθου, καὶ πᾶσαν αὐτὴν τὴν ἀγγελικὴν πρόκειται χρυσόλιθον δυνάμεων. σκόπει δέ μοι καὶ τὴν Παύλου σοφίαν, πόσα ὀνόματα ὑπεζήτησεν, ὥστε προσῆσαι τὸ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς τὸν χαρὰν, οὐδὲ τὸν πλοῦτον ἁπλῶς, ἀλλὰ τί; ὑπερβάλλοντα

χ. ἐπ
χ. ἴχει
χ. πῶ

ἀκάθαρτός" Εἰμι, ἢ ἀκάθαρτα χείλη" ἔχω· τοῦ πρὸς παῖδας ὁ τῇ καμίνῳ πυρὸς ἐξομολογουμένους ἢ λέγοντας, ὅτι ἥμαρτον ἢ ἐνόμησαι ἃ τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐφυλάξαντο· ⓦ Δημιὰ δὲ αὖθ' τῦτο πάλιν ἀποδυσώπων. "ὅτε μὲν ⓦ τῶν ἁγίων καταλαμβάνει τύτων, ἢ μέμφεσθαι τοῦ κατηγόρους, ἢ τὸ τοῦδε εἴγματος δικαίου ἐπάγοντι τὴν αἰτίαν, λέγων, ὅτι καθάπερ ὀκρίαις τοῖς τραύμασιν ἐγκαθίζονται ἀλλοτρίοις, οὕτω καὶ ⓐ κατήγοροι τὰ ἀλλότρια διάκεισθαι πάθη, νόσον ὀκρίδων τοῖς συλλογισμοῖς συλλήγοντες· μελίτας προσιπτάμενον, οὐχὶ νοσήματα ζωάγρους, ἀλλὰ κηρία πεπληρωμένους βλαβερᾶς μελίσσης, ἢ οὕτω τῶν λεμμάτων τῆς ἀρετῆς τῶν ἁγίων ἐφιστάμενους. τότε δή, τότε ⓦ ἀκόρεστοι ὑμῶν ἐδείξατε ἔρωτας. ὅπερ γὰρ ἐν μήκει ἡμῖν ὁ λόγος ἐξετάθη, μῆκος ἄπειρον, ἢ ὅσον οὐδέποτε, ἢ πολλοὶ μὲν προσδόκων τῶν πλήθη τῶν λεγομένων τῷ προθυμίᾳ ὑμῶν σβεσθήσεσθαι," ἐλέγετο ὑπὸ τινων τῶν. μᾶλλον γὰρ ὑμῶν ἡ καρδία διεθερμαίνετο, μᾶλλον ὑπ' ὀξύτητος ὁ πόθος. ἢ πόθεν δῆλον; ⓐ ζῆλος ὡς τὰ πολλὰ ψυχρότεροι καρότου μείζους ὄντων, ἢ λαμπρότεραι αἱ βοαί· ἢ τοῦτον ζωόβαινεν, εἰς ὅπερ τῶν καμίνων. καθάπερ γὰρ ἐκεῖ τοῦδε μὲν τοῦ ἀρχαίου οὐ σφόδρα λαμπρὸν ὄντα τὸ πυρὸς τὸ φῶς, ἐπειδὴ ὑπὸ ἀπάντων ὑπελήφθη τῶν ὑπακειμένων * ἡ φλὸξ, εἰς ὕψος αἴρεται μέγα· οὕτω δὴ ἢ ὅπερ τῆς ἡμέρας ὅτε ἐκείνης τῦτο" συνέβη. τοῦδε μὲν τοῦ ἀρχαίου ἃ σφόδρα μὲν ὁ σύλλογος οὗτ' ἐκεχίητο· ὅπερ ὑπὸ ὁ λόγος εἰς μῆκος ἐξετάθη, ἢ πάντων ἐπιλάβετο τῶν ὑποκειμένων, ἢ πλεῖον ἡ διδασκαλία κατεδείχθη, "τότε δή, τότε ὑμῶν ἐξεκαίετο τῆς ἀκροάσεως ἡ ἐπιθυμία, ἢ σφοδρότερος ὁ κρότος ἐξερρήγνυτο. Δι' ὃ τῦτο, καίτοι ἐλάττω τῶν εἰρημένων πρὸς ἐσκυθασμένους εἰπεῖν, ὑποβρέξω τότε τοῦ συμμετρείσθω· μᾶλλον ὑπὸ ὁσάκοτε συμμετρείαν ὑποβρέξω ἐγώ. τοῦ γὰρ ποσότητα τῆς διδασκαλίας οὐ τῶν πλήθη τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τῇ προθυμίᾳ τῶν ἀκροωμένων μετρῶ μᾶλλον πάφυκα. ὁ μὲν γὰρ ταῦτα λαβὼν ἀκροατὴς, καὶ συχείλῃ τοῦ διδασκαλίᾳ, πρόσοχλος δοκεῖ· ὁ δὲ θερμὸς ἢ διεγηγερμένος ἢ νήφοντας, καὶ ἐκτείνῃ τοῦς μῆκος, οὐδὲ ὅτω τοῦ ἐπιθυμίᾳ ἐμπίμπλησιν· ἀλλ' ὅπερ συμβαίνει ἐπί τινας ἢ ἀσθενῆς ὁ δίκαιος τοσοῦτος, ἀδυνατοῦντας προσδεχθῆναι ὡς μήκει τῷ λόγου, ἐκεῖνο" αὖθις προσαινέσαι βούλεμαι, ἀκούσαντας ὅσα δύναται δέξασθαι, ἢ τὰ ἀρκοῦντα λαβόντας ἀναχωρῆσαι (οὐδὲις ὁκωλύων, οὐδὲ βιαζόμενος πέρα τῆς οἰκείας μέτρου δυνάμεως) ⓦ μὴ τοι λόγου μὴ ἀναγκαζέτωσαν τοῦ τῦ καιροῦ καὶ τῆς οἰκείας ὥρας συχέλεσθαι. ἐκεπλήσθης γὰρ σύ· ἀλλ ὁ ἀδελφός σε ἔτι πεινᾷ. ἢ σὺ μεθύεις τῷ πλήθη τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ὁ ἀδελφός σε ἔτι διψᾷ. μήτε ἐκεῖνος σιωπάτω σε τοῦ ἀθύμει, ἀναγκάζων πλέω τῆς οἰκείας δέξασθαι δυνάμεως· μήτε σὺ ἐπηρέαζε τῇ ἐκείνου ἐπιθυμίᾳ κωλύων ἅπαν, ὅσον δύναται δέξασθαι, λαβεῖν. τῦτο ἢ ὅπερ τῶν ἔξωθεν ἡμῖν πραπίζων. ⓐ μὴ δαίμων, ⓐ ἢ βασκάνιος ἐμπεπλημένη, ἢ οὔτε οὗτοι ἐγκαλέσωσιν ἐκείνοις, οὔτε οὗτοι τύτων καταγινώσκωσιν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ὁ ταχύτερον ἀποστῶναι, ἐγκώμιον· ἐνταῦθα ἢ ὁ ταχύτερον ἀποστῶναι, οὐχὶ ἐγκώμιον, ἀλλὰ συγγνώμης ἄξιον. ἐκεῖ ὁ βασκάνιος παύσασθαι, κατηγορία ἢ μέμψις· ἐνταῦθα ὁ βασκάνιος ἀποστῆναι, ἔπαινος ἢ εὐφημία μεγίστη. τί δήποτε; ὅτι ἐκεῖ μὲν ὀξὺ ἀδηφαγίας ἡ βασκάνιος ἦν· ἐνταῦθα ἢ ὀξὺ ἐπιθυμίας πνευματικῆς ὁ ἁγίας ὀρέξεως ἡ προθυμία ἢ ἡ καρτερία σεσώκασιν.

Αλλὰ τῶν μὲν παροιμίων ἅλις· ἡμᾶς ἢ λοιπὸν ὅτι ὁ χρέος ἐκεῖνο βασανίσαι, ὅπερ ὀξὺ ἐκείνης ἡμῖν ὑστερεῖφθη τῆς ἡμέρας. τί οὖν ὃ λεγόμενον τότε ἐστὶν; ὅτι μία φωνὴ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστὶν, καθάπερ ἢ φύσις μία, ἢ οὐδὲις ἑτερόφωνος, ἢ ἑτερόγλωσσος ἐστὶν. πόθεν οὖν ἡ τοσαύτη διαφωνία; ἀπὸ τῆς ῥαθυμίας τῶν λαβόντων ὃ δῶρον· ἅπερ ἀμφότερα τότε εἰρήκαμεν, ὑπὲρ μὲν τῆς ὁμοφωνίας τοῦ τὸ διαύτου φιλανθρωπίαν δεικνύντες, ἢ διὰ

τῆς

& τοῦ θήκη δικαιοσύνης αὐτῷ λογίζεται. λέγεις γὰρ μοι· & λέγει ὁ Θεὸς τῷ δικαίῳ, ἔχεις μοι τόσον· τυχὸν ἢ πιστεύει αὐτῷ δίκαι ὀδόλους, ἢ ποιῇ αὐτῷ λόγον τῶν δίκαι ὀδόλων. ἐὰν δὲ ἀπάτην ἐξήκοντα ὀδόλους, λέγει αὐτῷ ὁ Θεός, τὸν δίκαι ὀδόλους λογίζομαί σοι εἰς ἁμαρτίαν, ἢ τὸν πεντήκοντα εἰς δικαιοσύνην. ἵνα ἢ μάθῃς ὅτι τὸ λυπούμενον εἰς δικαιοσύνην αὐτῷ λογίζεται, Ἰωὴλ δίκαιος ἦν, ἄμεμπτος, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος· ἐκολάσθη αὐτὸν τὸ σῶμα ὧδε, ἵνα ἐκεῖ μὴ θῇς ἀπαίτησιν. τί γὰρ φησιν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτόν; Ἀλλως οὐκ με κερδαναίνεσαι, ἢ ἵνα δικαιωθῇς δίκαιος; τὴν αὐτὴν τοίνυν τοῖς δικαίοις ἐπομπὴν ὑπεδεξάμενοι, ἢ τῇ ἀγαθῇ αὐτῶν πολιτείᾳ τὴν καρτερίαν ἰσόρροπον ὑπεδειξάμενοι, ἀπολάβωμεν τὰ ἀγαθὰ τὰ ὑπερκόσμια τοῖς ἁγίοις τοῖς ἀγαπῶσι Θεόν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ιωὴλ. μ. ε.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙ-
ΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ, ΟΤΙ ΔΑΙΜΟ-
νες τὰ δύσθεπτα διοικοῦσι, καὶ δυσχεραίνοντας ὅτι ταῖς τοῦ Θεοῦ κολάσεσι, καὶ σκανδαλιζομένους ὅτι ταῖς τῶν φαύλων εὐημερίαις, καὶ δυσωπουμένους τῶν δικαίων.

Γὼ μὲν ἤλπιζον τῇ συνεχείᾳ τῆς ἀναγνώσεως κόρον ὑμᾶς λήψεσθαι τῶν ἡμετέρων λόγων· ὁρῶ δὲ ὃ οὐδαμοῦ σκιδνάμενον, ἀλλὰ πόθον αὐξόμενον, οὐ πλησμονὴν, ἀλλ' ἐπίτασιν προσλαμβάνον· καὶ τοῦτον συμβαῖνον, ὅπερ ὅτι τῶν ἔξωθεν συμπαθείαν φίλοις παρέχει. καὶ γὰρ σκῶλοι ὅσῳπερ μᾶλλον ἄκρατον ἐγχέουσι, τοσούτῳ μᾶλλον τὸ δίψος ἐξάπτουσι· καὶ ὑμεῖς, ὅσῳπερ αὖ τὴν διδασκαλίαν σπεύδομεν, τοσούτῳ μᾶλλον ἀνάπτομεν τὴν ὑμετέραν ἐπιθυμίαν, πλείονα ποιοῦμεν τὴν ὄρεξιν, σφοδροτέραν ἔρωτα. Διὰ τοῦτο, κἂν πενίαν ἐργάζωνται ἐμοὶ τὴν συνεχῆ, οὐ παύομαι τὸν φιλοτιμίας τῶν ἐναντίων μιμούμενος, καὶ συνεχῶς προτρεπόμενος ὑμῖν τὴν πρόσοδον, καὶ πλήρη κορέσαι τῆς διδασκαλίας ἐμῆς. ὁρῶ γὰρ ὅτι μὴ τὸ πρῶτα αὐτὸν ἐκπίνῃ, πάλιν διψῶντες ἀναχωρεῖτε. καὶ τοῦτο δῆλον μὲν καὶ ἐκ τοῦ πάντας ἐλθεῖν χρόνου, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς παρελθούσης κυριακῆς. ὅτε γὰρ ἀκορέστως ὑμᾶς μετέχειν τῶν θείων λογίων, ἐκεῖνα μᾶλλον ἔδειξεν ἡ ἡμέρα, ὃ καὶ τοῦτο μὴ δεῖν κακῶς λέγειν ἀλλήλους διελεγόμεθα· ὅτε καὶ ἐπόθησεν ὑμῶν κατηγορίας παρέχειν ἀσφαλεστάτην, τοὺς ἁμαρτήματα λέγειν κακῶς, ἀλλὰ μὴ τὰ ἀλλότρια περιεργάζεσθαι· ὅτε τοὺς ἁγίους παρήγαγον ἑαυτῶν μὴ κατηγορεῖσθαι, τῶν δὲ ἄλλων φείδεσθαι· Παῦλος λέγων, Ὅτι ἁμαρτωλῶν πρῶτός εἰμι ἐγώ, καὶ ὅτι βλάσφημος ἦτα, καὶ διώκτης, καὶ ὑβριστὴς ὁ Θεὸς ἠλέησε, καὶ ἔκτρωμα ἑαυτὸν καλεῖ, καὶ οὐδὲ τῆς τῶν ἀποστόλων προσηγορίας ἄξιον εἶναι νομίζων· τὸν Πέτρον λέγων, Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι· Ματθαῖον πολίτην ἑαυτὸν προσαγορεύων καὶ τὸ τοῦ κήρυκος τῆς ἀποστολῆς· Δαβὶδ βοᾷ καὶ λέγοντα, Αἱ ἀνομίαι μου ὑπῆρξαν τὴν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ· καὶ Ἡσαΐας ἀπολυόμενον καὶ θρηνοῦντα, ὅτι

α. Τιμ. α. ιε. γ. α. Κορ. ιε. π. Λυκ. ε. π. Ματθ. ι. γ. Ψαλ. λ. Ησ. ς. ε.

Ακάθαρτός

ε. ἐγκείμ.
ς. ἐδείξεν
* κ
* κ

λεγον· οὐ γὰρ ὅτι φύσει ἡ καρδία, ἵνα μὴ ἔχῃ χώραν ἡ ἀρετή. ὃ ϖοιῆσαι οὐδέποτε δύ-
χ.ι' ναται γλυκάναι ἄγγειον· φύσει γὰρ ἔχει ὃ ποιεῖ. ὁ λύκος οὐδέποτε δύναται γλυκάναι
ποίμενας· φύσει γὰρ ἔχει τὸ ἄγγειον. οὐ λύονται οὖν ϖ νόμοι τῆς φύσεως, οὐδὲ σαλεύονται,
ἀλλὰ μένουσιν ἀκίνητοι. ὅτι ἐμοῦ τοῦτο οὐκ ἐστὶν· ἀλλὰ ϗ ἄγγειος γίνομαι ὅταν βούλωμαι, ϗ
ποιμὴν ὅταν θέλω. εὐγνώμων γὰρ φύσει δέδημαι, ἀλλ' ἐλευθερίᾳ ϖροαιρέσεως τετίμημαι. ὅπερ
οὖν εἶπον, οὔτε ἀγαθός τις οὕτως ἐστὶν, ὡς μὴ ἔχειν μικρὰν κηλῖδα, ὅτε ϖονηρός τις οὕτως
ἐστὶν, ὡς μὴ ἔχειν καὶ μικρόν ἀγαθόν. ἐπεὶ οὖν ϖρώτων δώδεκά ἐστι, ϗ ϖρώτων ἐστὶν ἀποι-
κία. καὶ γὰρ φονεὺς ἦν τις, καὶ ϖονηρός τις ἦν, καὶ ϖλεονέκτης, ϖοίησόν τι καλόν, μένει αὐτῷ
τοῦ καλοῦ ἡ ἀνταπόδοσις, καὶ οὐ Ἀφῆ τὰ κακά, ἃ ἐϖοίησεν, ἂν μάθοι ϖῶς τὸ καλόν. ϗ ϖά-
λιν, καὶ μυεία τις ἐργάζηται ἀγαθά, ϖοίησον δέ τι φαῦλον, μὴ αὐτῷ τοῦ φαύλου ἡ ἀνταπόδοσις. κάτεχε ταῦτα, τήρει αὐτὰ ἰσχυρά ϗ ἀκίνητα. ὅτε ἀγαθός τις ὅτι χωρὶς ἁμαρτίας,
οὔτε κακός τις ὅτι χωρὶς δικαιοσύνης. τὰ αὐτὰ γὰρ λέγω πάλιν, ἵνα ῥιζώσω, ἵνα φυτεύσω,
ἵνα εἰς βάθος θήσω. ἐμβάλλει γὰρ ἵνας μείζονας ὁ Ἀβραὰμ εἰς τὸν ψυχὸν, βαλόμενος ἀποδυκνῆσαι ὑμῶν τὸν Ἀβραὰμ, ϗ λυμαίνασθαι τὰ ϖαρ' ἐμοῦ λεγόμενα. Ἀφ' ἃ
τοῦτο εἰς βάθος αὐτὰ καταφέρω. ἐὰν γὰρ ὦδε τηρήσῃς ἀσφαλῶς, καὶ ἔξω ἀϖέλθῃς,
ἀϖολέσαι αὐτὰ οὐ δυνάσαι. ὥσϖερ γὰρ ἐὰν βάλω χρυσὸν εἰς βαλάντιον, σφίγγω καὶ
σφραγίζομαι, ἵνα ϗ ἐμοῦ ἀϖόντος ὁ λῃστὴς μὴ λάβῃ, οὕτω ϗ ὅτι τῆς ὑμετέρας ἀγάπης
ποιῶ· τῇ ζωοτοκίᾳ τῆς διδασκαλίας σφίγγω ϗ σφραγίδας ἐϖιτίθημι, ϗ ἀσφαλίζο-
μαι ὑμῶν τὸν νοῦν, ἵνα μὴ ῥᾳθυμίᾳ ὀξίτηλος τῇ ῥᾳθυμίᾳ, ἀλλ' ἵνα τηρήσας μᾶλλον, τῇ
σὺν ταῦτα γαλήνῃ τὸν ἔξω θόρυβον ἀϖεκρούσωμαι. ὁ ϖοῖον ταῦτα πολυλογίας τὰ λεγό-
μενα, ἀλλ' ὀϖτιμότητος ϗ φιλοσοφίας ϗ ϖόθου τοῦ διδασκάλου, ἵνα μὴ ἀϖορρύῃ τὰ λεγό-
μενα. ταῦτα γὰρ λέγει ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. διδάξαι βούλομαι, οὐχ ἁ-
ϖλῶς ἐϖιδεῖξαι. οὐκ ἔστιν οὖν ὃς δίκαιος, ὃς οὐκ ἔχει ἁμαρτίαν· ϗ οὐκ ἔστι ὃς ἁμαρτωλός, ὃς οὐκ
ἔχει ἀγαθόν. ἀλλ' ὅϖῃ ἑκάτερόν ἐστι ϖλείονα ἀϖόδοσις, βλέϖε τί Ἀφῆ. ὁ ἁμαρτωλὸς ἀϖολαμβανέτω τὸ
ἀγαθὸν αὐτοῦ τὸ ἰσόρροπον ἀϖόδοσιν, ἐὰν δὲ ἔχῃ καὶ μικρὸν ἀγαθόν ϗ ὁ δίκαιος ἀϖολαμβανέτω τὸ
ἁμαρτίας αὐτοῦ τὸ ἰσόρροπον κρίσιν, καὶ μικρὸν δὲ ϖοιήσῃ κακόν. τί οὖν Ἀφῆ, ϗ τί ϖοιεῖ ὁ Θεός; ἀ-
φανίσει τοσοῦτον τῇ ἁμαρτίᾳ, τὸ ϖρόχειρα βίον ϗ τὰ μέλοντα αἰώνια. ἐὰν οὖν ᾖ τις δίκαιος, ϗ ἐργά-
σηταί τι φαῦλον, ϗ νοσήσῃ ὧδε, ϗ ἀμοιρίᾳ ϖεδεθῇ, μὴ θορυβηθῇς· ἀλλ' ἐνθύμησον ϖρὸς
ἑαυτὸν, ϗ εἰπέ· ὅτι ἔστι ὁ δίκαιος ϖόϖοτε μικρόν τι κακὸν ἐϖοίησε, ϗ ἀϖολαμβάνει ὧδε, ἵνα
μὴ ἐκεῖ κολασθῇ. πάλιν, ἐὰν ἴδῃς ἁμαρτωλὸν ἁρπάζοντα, ϖλεονεκτοῦντα, μυεία ϖοι-
οῦντα κακά, καὶ θύνοντα, ἐνθύμησον, ὅτι ἐϖοίησέ ϖοτε ἀγαθόν τι, ϗ ἀϖολαμβάνει ὧδε τὰ
ἀγαθὰ, ἵνα μὴ ἐκεῖ ἀϖαντήσῃ ϖῷ μισθόν. ὅτε καὶ δίκαιος ἦν τις, ϗ ϖάσχῃ δεινόν τι, Ἀφῆ
τοῦτον ἀϖολαμβάνει ὧδε, ἵνα ὧδε ἀϖόθηται τὸν ἁμαρτῶν, ϗ ἀϖέλθῃ ἐκεῖ καθαρός. καὶ
ἁμαρτωλὸς τις ἦν, γέμων κακῶν μυρίων, ϗ ϖλείονα τούτων αἴσια ποιῶν, ἁρπάζων, ϖλεο-
νεκτῶν, Ἀφῆ τοῦτο ἀϖολαύει τὰ ταῦτα ἀνήμερα, ἵνα μὴ ἐκεῖ ἀϖαντήσῃ μισθόν. ὅθεν
οὖν ζωώσαμεν ϗ τὸν Λάζαρον ἔχοντα ϖνά ἁμαρτήματα, ϗ τὸν ϖλούσιον ἔχοντα τι ἀγαθόν, ἀφ'
τοῦτο ὁ Ἀβραὰμ λέγει· ὧδε μηδὲν ζήτει· ἀϖόλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐκεῖ, ϗ Λάζαρος τὰ κα-
κά αὐτοῦ. ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἁϖλῶς λέγω ταῦτα, ἀλλ' ὅτως ἐστὶ, λέγει· ἀϖόλαβες τὰ
ἀγαθά σου. ποῖα; ἐϖοίησας τι ἀγαθόν; ἀϖόλαβες σου τὸν ϖλοῦτον; τὴν ὑγίειαν, τὴν τροφήν,
τὴν δυναστείαν, τὴν ἡμέραν. οὐδὲν σοι χαριεσάσθαι· ἀϖόλαβες τὰ ἀγαθά σου. τί οὖν; ὁ Λάζα-
ρος οὐδὲν ἥμαρτε; ναί, ϗ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ὅτι σὺ ἀϖολαμβάνεις τὰ ἀγαθά, ταῦτα
ϗ Λάζαρος τὰ κακά. Ἀφ' τοῦτο νῦν οὐκ ἀϖολαμβάνει, σὺ δὲ ὠδυνᾶσαι. ὥστε ὅταν
ἴδῃς δίκαιον κολαζόμενον ὧδε, μακάριζε αὐτὸν, ϗ λέγε· οὐκ ὁ δίκαιος ἦν ἁμαρτίαν ἔχει ϗ
ἀϖολαμβανέτω αὐτὸν, ϗ ἀϖέρχεται ἐκεῖ καθαρός, ἢ πλείονι τῶν ἁμαρτημάτων κολάζεται,

ϗ

λαβες, δηλα' ἀπέλαβες τα ἀγαθα σε ἐκεῖνα, ⓦ βίον ἐκεῖνον λέγων, ἡ Λαζαρος τα κακα αὐτου; δηλα' Χωπτιπόν σε τὴν δλφεσιαν· Εἰς βαθος γαρ καταβαίνω τοιμάτων. τῶν δὲ θεσπεσίων ἀπάντων τῶν ὄντων ⓓ μὲν εἰσιν ἁμαρτωλοὶ, ⓓ δὲ δίκαιοι. πρόσεχε πάνυ ἡ ἐν τοῖς δικαίοις διαφορά· ὁ μὲν δίκαιος, ὁ δὲ πλέον δίκαιος· ὁ δὲ ὑψηλότερος, ὁ δὲ μείζων. ἡ καθάπερ ἀστέρες εἰσὶ πολλοὶ ἡ ἥλιος ἡ σελήνη, οὕτω ἡ διαφορὰ δικαίων. Ἀλλη γαρ δόξα ἡλίου, ἡ ἄλλη σελήνης, ἡ ἄλλη δόξα ἀστέρων. Τὰ μὲν γαρ διαφέρει ἐν δόξῃ, τὰ δὲ ἐλαττοῦται. ἡ καθάπερ εἰσὶ σώματα ἐπουράνια, οὕτω ἡ σώματα ἐπίγεια· ἡ ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασιν, ὁ μὲν ἔλαφος, ὁ δὲ κύων, ὁ δὲ λέων, ὁ δὲ ἄλλο θηρίον, ὁ δὲ ἄσπις, ὁ δὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· οὕτω ἡ ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι διαφορά. τῶν αἱρεσεωτῶν τοίνυν ⓓ μὲν εἰσι δίκαιοι, ⓓ δὲ ἁμαρτωλοί· δηλα' ἡ ἐν τοῖς δικαίοις πολλὴ διαφορά, ἡ ἐν τοῖς ἁμαρτωλοῖς πολλὴ ἡ ἄπειρος. ἀλλα πρόσεχε. Εἰ ἡ δίκαιος ἦ τις, καὶ μυριάκις ἦ δίκαιος, ἐν πρὸς αὐτὸν διάβηθι τὸν χορυφαῖον, ὥστε ἀπηλλάχθαι ἁμαρτημάτων, οὐ δυνατὸν καθαρὸς εἶναι χηλίδος, καὶ μυριάκις ἦ δίκαιος, δηλα' δὲ θεσπέσιος ἐστι. Τίς γαρ καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας; διὰ τοῦτο καλοῦμαι εἰς τὸν βυθὸν λέγει, Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ἵνα τὴν ζωηφόρα τῆς ψυχῆς ἀσαμπαθῶμεν ἐκεῖ, ὅπου σαφῶς μυηθησόμεθα καθάρσεως. ἡ γὰρ Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ὁ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ λύρα τοῦ πνεύματος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ γῆν καὶ θάλασσαν περιελθών, ὁ τὰς ἀκάνθας τῶν ἁμαρτιῶν ἀνασπάσας, ὁ τὰ σπέρματα τῆς εὐσεβείας καταβαλών, ὁ βασιλέων εὐσεβέστερος, ὁ πολιτῶν δικαιότερος, ὁ φιλοσόφων φιλοσοφώτερος, ὁ ῥητόρων εὐγλωττότερος, ὁ μηδὲν ἔχων, ἡ πάντα κεκτημένος, ὁ ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ θαύματα λύων, ὁ ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτοῦ τὰ νοσήματα φυγαδεύων, ὁ ἐν θαλάσσῃ ζόφωμα ἡσυχάσας, ὁ ἁρπαγὴς ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἡ εἰς παράδεισον εἰσελθών, ὁ τὸν Χριστὸν Θεὸν ἀκηκοὼς, ἐκεῖνος λέγει· Οὐδὲν ἐμαυτῷ Ζυνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον κεκτημένος θρόνον πλῆθος, λέγει· Ὁ δὲ παρακείμενόν με, Κύριός ἐστι. Τίς οὖν καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας; ἀμὴ χρὴ τοίνυν εἶναι θεσπέσιον ἵνα δυνάμεθα μὴ ἁμαρτάνειν. τί γαρ λέγεις; δίκαιός ἐστι; ἐλεήμων ἐστί; φιλάνθρωπός ἐστι; ἀλλ' ἔχει τι ἐλάττωμα· ἢ ὑβρίζει ἀκαίρως, ἢ κενοδοξεῖ, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ποιεῖ (ἐγω γαρ οἶδα πάντα καταλέγειν) ὁ μὲν ἐλεήμων, ἀλλ' οὐ σώφρων πολλάκις· ὁ δὲ σώφρων μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐλεήμων· ὁ μὲν ἐν ταύτῃ τῇ ἀρετῇ ὁμαίζεται, ὁ δὲ ἐν ἐκείνῃ. ἔστω μοι δίκαιος. ἡ πολλάκις μὲν δίκαιός ἐστι, καὶ ἔχει πάντα τὰ ἀγαθα, καὶ ἔχει ἀπόνοιαν διὰ τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἐλυμαίνατο αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην ἡ ἀπόνοια. ὁ Φαρισαῖος οὐκ ἦν δίκαιος, πιστεύσῃς δὲ τῷ σαββάτῳ; καὶ τί φησιν; Οὐκ εἰμὶ ὡς ⓓ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἁρπαγες καὶ πλεονέκται. καὶ πολλάκις ἀπὸ καθαροῦ ζωειδότος εἰς ἀπόνοιαν ἦλθε μοι· ἡ ὅπερ οὐκ ἔλαφεν αὐτὸν ἡ ἁμαρτία, ἔλαφεν αὐτὸν ἡ ἀπόνοια. οὐκ ἔστι γοῦν ἄνθρωπον καθ' ὅλον ὅπως ἐστὶ δίκαιον, ὡς καθαρὸν εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας. ἡ πάλιν, οὐκ ἔστι δοῦλον τοσοῦτον καλὸν ἐστὶ, ὡς μὴ ἔχειν τι καὶ μικρὸν ἀγαθόν. ἵνα τι λέγω· ὁ δῶρα ἁρπάζει ἡ πλεονεκτεῖ ἡ λυμαίνεται, ἀλλ' ἐνίοτε ἐλεημοσύνην δίδωσι, ἀλλ' ἐνίοτε σώφρων ὄντι, ἀλλ' ἐνίοτε λόγον ἔχει χρηστὸν, δηλα' ἐνίοτε καὶ ἐν ἀνδρὶ ἐβοήθησεν, ἀλλ' ἐνίοτε ἔκλαυσεν, δηλα' ἐνίοτε ἐνήστευσεν. οὔτε οὖν δίκαιος ὅστις χωρὶς ἁμαρτίας, οὔτε ὅστις ἁμαρτωλὸς καθόλου ἔρημος ἀγαθοῦ. τί τοῦ Ἀχαὰβ χαλεπώτερον; ἥρπασε ἡ ἐφόνευσεν· δηλα' ὅμως ὅπως ἐνήστευσε, λέγει ⓦ Ἠλία ὁ Θεός· Εἶδες πῶς κατενύγη Ἀχαάβ; Εἶδες τοσοῦτον βυθὸν κακοῦ πῶς εὑρέθη τι μικρὸν ἀγαθόν; τί Ἰούδα χεῖρον, τοῦ προδότου, τοῦ αἰχμαλωτεύσαντος ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας; δηλα' ὅμως ἡ αὐτὸς ἐποίησε καὶ μικρόν τι μετ' ἐκεῖνα ἀγαθόν. Ἡμάρτηκε γάρ, φησι, παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. ὅπερ οὖν ἔλεγον·

Λουκ. ιη. ια.

α. Κορ. ιε. μα.

Παροιμ. κθ.

Ματθ. ς. ιβ.

α. Κορ. δ. δ.

γ. Βασ. κα. κθ.

Ματθ. κζ. δ.

καὶ ποῦ νῦν Ⓓ οἰνοχόοι σου; ποῦ Ⓓ πάππιαι; ποῦ Ⓓ ᾠδεῖοι; ποῦ Ⓓ κόλακες; ποῦ ὁ τύφος; ποῦ ἡ ἀπόνοια; ποῦ ὁ χρυσοῖ ὁ κατορωρυγμένοι; ποῦ τὰ ἱμάτια τὰ σπόδρωτα; ποῦ ὁ ἀργυρεργὸς ὁ λιμφόμβος ᾠδέ σου; ποῦ ἡ φαντασία ἐκ ἡ ἀπόλαυσις; φύλλα ἰῶ· χάμαι κατέλαβε, καὶ πόντα ὀξηράνθη. ὕαρ ἰῶ· ὡς ἡ ἡμέρα ἐλθέτω, ἀπῆλθε ὅ ὕαρ. σκιὰ ἰῶ· ἔλθοι ἡ ἀλήθια, καὶ πρέδραμεν ἡ σκιά. πίμφον Λάζαρον. ἐκ ὀλίγα τί σοῦνα βλέπει δίκαιοι ἄλλοι; ὁ Ⓦ Νῶε, ὁ Ⓦ Ιακώβ, ὁ Ⓦ Λὼτ, ὁ Ⓦ Ισαὰκ, ἀλλὰ Ⓦ Αβραάμ; ὀλίγα ἴσι; ὅπῃ φιλόξενος ἰῶ ὁ Αβραάμ, καὶ σὺ ὁδοιπορῶν ἐκ εἰς τὸν σκηνόν εἶλκε. τῆς τοίνυν ἀπονθεσπίας τότε ἡ ἐκείνη φιλοξενία μείζων ἔδοξε κατήγορος. πίμφον Λάζαρον. ἀκούσωμεν φοβηθῶμεν, ἀγαπησί· μὴ ἐκ ἡμεῖς ἴδωμεν πόντον ἐκ ᾠδράμωμεν, μὴ δῶσι Λαζάρου πολλοὶ ἡμῖν τότε γλῶσσαν κατήγορον. πίμφον Λάζαρον, ἵνα ὁ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατι βάψας, ψύξῃ μου τὴν γλῶτταν, ὅτι ἀποτηγανίζομαι. Ω γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. ὁ μετιδώκας ψιχίων ὁ μεταλαμβάνεις σιγῆς. πέμψον Λάζαρον, ἵνα ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ψύξῃ μου τὴν γλῶτταν, ὅτι ἀποτηγανίζομαι. καὶ τί πρὸς αὐτὸν ὁ Αβραάμ; Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ αὐτοῦ· καὶ νῦν ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. πάλιν ἐκεῖνα οὐκ εἶπεν, ἔλαβες, ἀλλά, ἀπέλαβες. πολλὴν διαφορὰν ἔχει ἡ προσθήκη τοῦ Ⓒωσίμου. ὅσῳ γὰρ πολλάκις εἶπεν ὑμῖν τὴν ἀγάπην, ἐκ τοσοῦτα συλλαβὰς ὀφείλομεν δι' ἑρμηνεῖ. Ερμηνεῦτε γάρ, φησι, τὰ γράμματα. ἴσατε γάρ τι, ἡ μία χειρία πολλάκις τόπους ἐγείρει. ἵνα δὲ μάθῃς ὅτι ἡ προσθήκη εἰσὶ στοιχεῖα ποιοῦντα, σοῦ ὁ πατριάρχης Αβραὰμ Αβραὰμ ἐλέησον προσέτρεχεν. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Θεός, Οὐκ ἔστι σοῦ ὄνομα Αβραὰμ, ἀλλ' Αβραάμ. ἄλφα προσέθηκε, ἐκ πατέρα αὐτὸν πολλῶν ἐθνῶν ἐποίησεν. ἰδοὺ τοίνυν ἑνὸς στοιχείου προσθήκη πολλὴν διήμειψεν ἔδοξαν. μὴ προσέτρεχε οὖν ἁπλῶς τὰ ῥηθέντα. ἐὰν γὰρ εἶπεν, ἔλαβες τὰ ἀγαθά σου, ἀλλά, ἀπέλαβες· ὁ μὲν ἀπολαμβάνει, τὰ χαρισθέντα ἀπολαμβάνει. προσέχετε ὃ λέγω. ἄλλο γάρ ἐστι λαβεῖν, ἐκ ἄλλο ἐστὶν ἀπολαβεῖν. ἀπολαμβάνει γάρ τις, ἅπερ εἶχε· λαμβάνει δὲ πολλάκις, ἅπερ οὐκ ἐκέκτητο. ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ἰδοὺ καὶ ὁ πλούσιος τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ ἀπέλαβε, καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ. ταῦτα δὲ μοι πάντα εἴρηται ἵνα σὺ σεαυτὸν κολαζομένους, καὶ μὴ ἐκεῖ, ἵνα σὺ σεαυτὸν τυφωθέντας, ἐκεῖ κολαζομένους. προσέχετε τοίνυν ὃ λέγω. ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ, τὰ χαρισθησόμενα, τὰ ὀφλήματα. προσέχετε ὦ ζητήματι. φθάνω γὰρ εἰς Ⓦ τόπον. ἄφες, ὑφούω Ⓦ ἐστι· ἀλλὰ μὴ θορυβεῖσθε ἐπὶ τῷ προοιμίῳ· ἀλλ' ὅταν τι σοφὸν λέγω, ἀναμείνατε τὴν λύσιν. βούλομαι γὰρ ὑμᾶς ἀσυδρήτους καταστῆσαι, καὶ μὴ ἁπλῶς ὑπολαΐως γυμνάζειν, ἀλλὰ καὶ εἰς βυθὸν καταφέρειν τὴν θείαν γραφήν, βυθὸν οὐκ ἔχοντα χάλαμα, βυθὸν γαλήνης ἀσφαλέστερον. ὅσον οὖν καταβῇς, πλείονα ἀσφάλειαν εὑρήσεις. οὐ γάρ ἐστι τῶν ὑδάτων ἄπαντος ῥύσις, ἀλλ' οὗ πάντος τοῦ ὑγρὸν ἴσις. ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ Λάζαρος τὰ κακὰ αὐτοῦ· καὶ νῦν οὗτος παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ζήτημα μέγα ἐστί· εἶπον, ὅτι ὁ ἀπολαμβάνων, τὰ χαρισθησόμενα ἀπολαμβάνει. εἰ τοίνυν ὁ Λάζαρος δίκαιος ἦν, ὥσπερ οὖν καὶ ἦν, καὶ ἔδοξεν ὁ κόλπος τοῦ Αβραάμ, ὁ σίφασος, τὰ βρεχθέντα, ἡ δύσις, ἡ ἀπόλαυσις, ἡ καρτερία, ἡ ἀνομονή· οὗτος ὁ ἀμέτρητος καὶ παμπόνηρος καὶ ἀπονήθης πρᾶγμα καὶ μέθη προσέσχεν, συναριτικὸν ᾠδὴν ἀπήμων τε ἀπέζησε, καὶ ἀστηλησία τοσαύτη καὶ ἀκολασία τρεφόμενος, ὀλίγα τί αὐτῷ λέγει, ὅτι ἀπέλαβες; ἐχρεωστεῖτο γὰρ ἡ αὐτῷ, αἰθέσθω πλουτοῦντι, ἀνήθεσθω ἀσώτῳ καὶ ἀπονήθεσθαι; ἦ γὰρ αὐτῷ ἐχρεωστεῖτο; ὀλίγα τί γὰρ μὴ εἶπεν, ἔλαβες, ἀλλ', ἀπέλαβες; προσέχετε τῷ λεγομένῳ· ἐχρεωστοῦτο αὐτῷ ὑμωείαι, ἐχρεωστοῦτο αὐτῷ κολάσεις, ἐχρεωστοῦτο αὐτῷ ὀδυνᾶι. ὀλίγα τί μὴ εἶπεν, ὅτι αὐτὰ ἔ-

ἔδακεί ἑαυτὸν τῷ ὕπνῳ, ἵνα τῷδαμυθήσηται ὁ ἔλκος τῆς ἀθυμίας. ἐκφερ᾽ ἡ ὀδὸ τῆς κλίνης, καθάπερ ἰατρῷ τῷ ὕπνῳ ἑαυτὸν ὀδιδοὺς, λήθῃ ἐρχαζόμενος τῇ ἀφροσύνῃ τῇ γεθυκυθρίᾳ, οἷα ἐκεῖνος γεγηρακότα, καὶ οἶνον πίοντα, καὶ ὕπνῳ κατεχόμενον. δεῖ γὰρ ὑπὸρ τὸ δικαίου ἀπολογήσασθαι, οὐ διὰ τὸν ἐμὲ μάθησις οὐδὲ παθῶν ὀπιθυμία ὁ γηράμενος, ἀλλὰ δι᾽ ἀμφοτέρων ἰᾶτο ὁ ἕλκος. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Σολομὼν ἔλεγε· Δότε οἶνον τοῖς ὠλυπῳ, καὶ μέθυσι τοῖς ἐν ὀδυνῃσι. ἀφ᾽ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ὁ τοῖς ὀπικηδείοις, ὅταν τις παιδίον ἢ γυναῖκα ἀποβάλῃ, ὀπῳ ὁ παθῶν τυραννῇ, ὀπῳ ἀθυμία ἐκλίπῃται, ὀπῳ κέρδος ὁ ζημιωδὲς, λαμβάνει φίλους εἰς τὸν οἶκον ἑαυτῷ, καὶ συμπόσιον δαψιλὲς ποιῇ, καὶ οἶνος ἄκρατος δίδοται ὥ λυπουμένῳ, ἵνα τῷδαμυθήσῃ) τὸ ἕλκος. ἔτο ἐπαθε καὶ ὁ τρώων ἐκφυος πάτρ. ὁτὰν γὰρ ἀθυμίας τυραννούμενος, καθάπερ φαρμάκῳ ὥ τοιούτῳ ἐχρήσατο, καὶ ἀπὸ ὧν δίδωκεν ἑαυτὸν ὥ ὕπνῳ, ἵνα μάθητε πόθεν ἡ δουλεία ἐδόθη, μικρὸν εἰσελθὼν ὁ ὀπόστολος παράπτος ἐκεῖνος ὑμὸς αὐτὸς, ὑμὸς μὲ αὐτῷ τῇ φύσει, ὐχ ὑμὸς ἡ τῇ προαιρέσει (πάλιν γὰρ λέγω ἀνθρώπου, ἃ προσώπου θεμφαίνω, ἀλλὰ ζητοῦντος ἀρετῆς) εἰσελθὼν ὁ ὑμὸς εἰδὲ τὸν γύμνωσιν τῶν παθῶν. δέον θεῖσεῖλαι, δέον θεῖκαλύψαι ἀφ᾽ ὧν γέρας, ἀφ᾽ ὧν πένθος, ἀφ᾽ τὸν συμφορὰν, ἀφ᾽ ὧν πατέρα αὐτῷ εἰ)· ὁ ἡ ὀξελθὼν ὀξεπόμπευσε ζ ὀξετραγῴδησεν. ⓦ ἡ ἄλλοι αὐτῷ ἀδελφοὶ λαθόντες πάλιον, ὁπαδυφάνας, ἵνα μὴ ἴδωσι τὰ πρ᾽ ἐκείνῳ ἐκπεμπόμενα, εἰσελθόντες ἐκάλυψαν ⓦ πατέρα. ἀνάσας ἡ ὁ πατὴρ, ἔγνω πόμτα, καὶ ἀρχεται λέγειν· Ἐπικατάρατος Χαναὰν παῖς, οἰκέτης ἔσαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῷ. ὁ ἡ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· δοῦλος ἔση, ὅτι ὀξεπόμπευσας τὸν ἀκρημοσύνην τῶν παθῶν σου· ὁρᾷς ὅτι ἀπὸ ἀμαρτίας ἡ δουλεία, καὶ ἡ ποινεία τῶν δουλείων εἰσήγαγε βάλε δείξω σοι ἐλθοῦσαν ἀπὸ δουλείας; ἐλήλυθέ τις Οἰνήσιμος οἰκέτης, καταπόντιος ῥαπέτης· ὀπὸ ἔφυγε, καὶ ἀπῆλθε πρὸς ⓦ Παῦλον· ἔτυχε τοῦ βαπτίσματος, ἀπελούσατο τὰ ἁμαρτήματα, πρέμβυει αὐτῷ τοῖς ποσί. γράφει Παῦλος πρὸς ⓦ δεσπότην αὐτοῦ· Οἰνήσιμον, τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ καί σοι ζ ἐμοὶ εὔχρηστον, πρόσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. τί γὰρ ἐλήλυθε; Οἰ ἐγὼ ἐλήνησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου. εἶδες δούλειαν; εἶδες πόθεν ἤρξατο ἐλευθερία; δοῦλος γὰρ ἦ ἐλεύθερος, οὐόμαπαὶ ὀδὲν ἀπλῶς. τί ὀδὲ δοῦλος; ὄνομα ψιλόν. πόσοι δεσπόται ὀδὲ τριακόσιοι κεῖται μεθύοντες, οἰκέται ἦ πρέσβεις ὄντες; τίνα καλέσω δοῦλον, ⓦ νήφοντα, ἢ ⓦ μεθύοντα; ⓦ δοῦλον δὲ θεόν, ἢ ⓦ αἰσχυντηλότατος πάντων; ὀκφυος τὸν δουλείαν ἐζωσεν ἑαυτῷ, ὀδὲ τὸν αἰσχυντηλοσύνην ἐνδοθεν θεῖφερε. ταῦτα λέγω, καὶ λέγων δ᾽ παύσομαι· ἵνα ἔχητε γνώμην ἀφαιρεῖσθαι τῶν προσωπείων τῇ φύσει, ζ μὴ ἀπάγεσθε τῇ τῶν πολλῶν ἀπάτῃ, ἀλλ᾽ εἰδῆτε, τί δοῦλος, τί πένης, τί δυσωνυμία, τί μακάριος, τί πᾶτος. ἐνὼ γὰρ μάθητε ταῦτα ἀφαιρεῖν, ὀδὲν ἐστήσασθε χαλεπόν.

Παροιμ. κε. π.

Γεν. θ. κε.

Φιλημ. ιά.

Ἀλλ᾽ ἵνα μὴ ὁ περίεργον τὸ λόγου πλέον ἡμᾶς ἀπάγῃ τὸν λόγον, ἐχώμεθα τῆς ἐστοθέτου. ὀδὲ τοίνυν ὁ πλοῦτος, λοιπὸν ἡ πένης· μᾶλλον γὰρ ἰώμεθα ἐπλούτησε, πένης ἰώ. τί γὰρ ὄφελος ἀνθρώπῳ ἀλλότρια ἔχοντι, καὶ τὰ ἑαυτῷ ὀκ ἔχοντι; τί ὄφελος ἀνθρώπῳ χρήματα κεκτημένῳ, ἀρετὴν ἡ μὴ κεκτημένῳ; τί λαμβάνεις τὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ σὰ ἀπολλύεις; ἔχω, φησί, χώραν βόσφορον· καὶ τί τοῦτο; ἀλλὰ ψυχὴν ὀκ ἔχεις βόσφορον. ἔχω ἀνδράποδα· ἀλλ᾽ ἀρετὴν ὀκ ἔχεις. ἔχω ἱμάτια· ἀλλ᾽ ὐλάβου μὴ κέκτησαι. τὰ μὲν ἄλλα ἔχεις, τὰ ἡ σὰ ὀκ ἔχεις. ἐάν τις σοι δώσῃ τῷδα καταθήκην, μὴ διὰ μακρᾶς σε καλέσας πλούσιον; ὐχί. ζ τί; ἀλλότρια γὰρ κέκτησαι. τοῦτο γὰρ τῷδα κατεθήκη ὀδέν· εἶτε γὰρ τῷδα κατεθήκη μόνον ἰῶ, καὶ μὴ πρεσθήκη σοι ὑμωείας ἐγένετο. ἰδὼν οὖν ὁ πλούσιος ⓦ Λάζαρον, λέγει· Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με. πέντος ῥήματα, πρόσαγτῦ, πῶς οὐ; πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με. τί θέλεις; πέμψον Λάζαρον. εἰ μωρίας πρέστραμες, οὐ σαθὴ ἰδεῖν ἠθέλησας, τοῦτον νῦν αἰτεῖς πεμφθῆναί σοι εἰς σωτηρίαν; πέμψον Λάζαρον.

Λυκ. ιϛ. κδ.

χ. ἄλλα

ὴ

ἐαν μὴ μιμῆται αὐτὸν τὸν τρόπους. μητέρα ἔχεις ἀγίαν; τοῦτο ποίει καὶ σύ. μητέρα ἔχεις πονηράν; τοῦτο ποίει καὶ σύ. ὥσπερ ἐκείνης ἡ ἀρετὴ οὐκ ὠφέλησε μὴ ζηλωτὰς αὐτῆς τοὺς ἀρετῆς, οὕτως οὐδὲ ἡ κακία αὐτῆς βλάπτει σε, ἐὰν μεταβάλῃς τὴν προαίρεσιν. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ μείζων ὁ ἔγκλημα, ὅτι οἰκίαν ἔχων τοιαύτην τὸ τέκνον, οὐκ ἐμιμήσω τὴν ἀρετήν, ὅτω καὶ σὺ ταῦτα τὰ ἐγκώμια μᾶλλον, ὅτι μητέρα οὐκ ἔχων πονηράν, οὐκ ἐμιμήσατο τὴν πονηρίαν αὐτῆς, ἀλλ' ἀπὸ ῥίζης πικρᾶς γλυκὺς ἐφύη καρπός. οὐ γὰρ προηγοῦνται αἱ φύσεις, ἀλλὰ τρόπος ἀρετῆς ζητεῖται. ἐγὼ καὶ δοῦλοι εὐχῆς καλῶ, καὶ διαπότην ἄλεσον προσείμενον, ἐὰν καταμάθω αὐτοῦ Ⓦ τρόπον. ἐμοὶ καὶ ὁ σὸς ἀξιώματι δυσχερὴς, ἐμοὶ δούλιον ἔχει τὸν ψυχήν. τίς γὰρ ὅστις δοῦλος, εἰ μὴ ὁ ποιεῖ τὰ ἁμάρτανε; ἢ μᾶλλον δὲ ἄλλη δουλεία, προσεταίσασα πρόσταγμάτων· αὕτη μὲν ἡ δουλεία, διαφορὰ γνώμης· ἐπὶ δὲ ἡ δουλεία δεξ. ἀρχῆς συνεστῶσα αἰσθήσεων. οὐκ ἴσον δοῦλος ὁ παλαιὸς. ὁ γὰρ Θεὸς πλάττων Ⓦ ἄνθρωπον, οὐκ ἐποίησεν αὐτὸν δοῦλον, ἀλλ' ἐλεύθερον. ἐποίησε Ⓦ Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὔαν, καὶ ἀμφοτέρους ἦσαν ἐλεύθεροι. πόθεν οὖν ἡ δουλεία ἐγένετο; ἐξώκειλε ὁ γνώμης τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰ μέτρα τῆς ἐπιθυμίας ὑπερβαίνοντες, εἰς ἀκολασίαν ἐπήρθησαν. καὶ ὅπως, ἄκουε. ἐγένετο κατακλυσμός, ὁ καινὸν τῆς οἰκουμένης ναυάγιον, κατερράκται πηγαὶ ἀβύσσου, καὶ ἀθυμοὶ ἐβλύσθησαν, καὶ πηγὰς ἐκ ὕδωρ· καὶ τὰ φαινόμενα ἀνέστοιχειώσε καὶ διελύσατο· καὶ γῆ οὐκ ἐφαίνετο, ἀλλ' ἐκ ἄπειρα πλάγος, ῥίζαν ἔχοντα τὸν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ πηγὰς κύματα ἐκ, καὶ πηγὴ πλάγη· ὄρη μὲν ὑψηλὰ κατεπόντισε, ἀλλὰ δὲ πλάγος αὐτὰ ἐκάλυψε· καὶ ἐκ πλάγος δὲ ἀνεκτὸς μένον. καὶ ἐκ ὁ ἥλιος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ μέτρα τῆς ἐπιθυμίας ὑπερβάντες, εἰς ἀκολασίαν ἐπήρθησαν. καὶ ὅπως, ἄκουε. ἐγένετο καταλυσμός, ὁ καινὸν τῆς οἰκουμένης ναυάγιον, καταῤῥάκται πηγαὶ ἀβύσσου, καὶ ἀθυμοὶ ἐβλύσθησαν, καὶ πηγὰς ἐκ ὕδωρ· καὶ τὰ φαινόμενα ἀνέστοιχειώσε καὶ διελύσατο· καὶ γῆ οὐκ ἐφαίνετο, ἀλλ' ἐκ ἄπειρα πλάγος, ῥίζαν ἔχοντα τὸν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ πηγὰς κύματα ἐκ, καὶ πηγὴ πλάγη· ὄρη μὲν ὑψηλὰ κατεπόντισε, ἀλλὰ δὲ πλάγος αὐτὰ ἐκάλυψε· καὶ πλάγος δὲ ἀνεκτὸς μένον. καὶ ἐκ ὁ ἥλιος τοῦ ἀνθρώπου ἀπολωλὼς, καὶ ἐκ ὁ σωτὴρ τοῦ ἡλίου τοῦ ἀνθρώπου ὁ Νῶε· σωτὴρ ἐν μέσῳ πλάγους, καὶ μὴ σβεννύμενος, ἀλλ' ἁπλῶς τοῦ ἡλίου ἀνθρώπου ἔχων, γυναῖκα καὶ παιδία, σύνεσιν καὶ κόσμον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. καὶ ἦσαν πάντες ἔνδον, καὶ ἐφέρετο ἡ κιβωτὸς ἐπάνω τοῦ ὕδατος ἐν μέσῳ τοῦ κλύδωνος, ἀλλ' οὐκ ἐναυάγει. εἶχε γὰρ κυβερνήτην Ⓦ τὸν πάντων διαπότην. αἱ γὰρ σανίδες οὐκ οὐ διέσωσαν, ἀλλ' ἡ χεὶρ ἡ κρατοῦσα. καὶ ὅρα θαῦμα. ὅτι [καὶ] ἐξεπλύθη ἡ γῆ, ὅτε ἀνῃρέθησαν Ⓦ τὰ κακὰ ἐργασάμενοι, ὅτε ἐλώφησεν ὁ χειμὼν, ἐφάνησαν αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων, ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς, ἐπέμφθη τοῦ σύνεσιν ὁ Νῶε. μυστήρια ἐκ τὰ λεγόμενα, καὶ τῶν μηνύοντων τύπος τὰ γινόμενα· οἷον, ἡ ἐκκλησία, ἡ κιβωτὸς· ὁ Νῶε, ὁ Χριστὸς· ἡ σύνεσις, ἡ ἀρετή, ὁ πνεῦμα ὁ ἅγιον· ὁ φύλλον τῆς ἐλαίας, ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. ὁ ἥμερον ζῶον ἐξεπέμπετο, καὶ ἐξέπλυνε ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ. ἀλλὰ τύπος ἐκεῖνα, ταῦτα δὲ ἀλήθεια. ἔργα δὲ τοῦ διαβόλου τῆς ἀληθείας. καθάπερ ἡ κιβωτὸς ἐν μέσῳ τοῦ πλάγους διέσωζε τοὺς ἔσω ὄντας, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησία σῴζει τοὺς πλανωμένους ἀπὸ πλάνης. ἀλλ' ἡ μὲν κιβωτὸς ἔσωζε μόνον, ἡ δὲ ἐκκλησία πλέον τι ἐργάζεται. οἷόν τι λέγω· ἔλαβεν ἡ κιβωτὸς τὰ ἄλογα, καὶ ἔσωζεν ἄλογα· ἔλαβεν ἡ ἐκκλησία ἀλόγους ἀνθρώπους, καὶ οὐ σῴζει μόνον, ἀλλὰ καὶ μεταβάλλει· ἔλαβεν ἡ κιβωτὸς κόρακα, καὶ κόρακα ἐπέμφθη· λαμβάνει ἡ ἐκκλησία κόρακα, καὶ ἐκπέμπει σεμνὸν· λαμβάνει λύκον, καὶ ἐκπέμπει ἀμνὸν ποιμαίνοντα. ὅταν γὰρ εἰσέλθῃ τοῦτο ἄνθρωπος ἁρπάζων, πλεονέκτην, ἀκούσῃ τῶν θείων λογίων τῆς διδασκαλίας, μεταβάλλει τὸν γνώμην, καὶ ἀντὶ λύκου γίνεται ποιμήν. ὁμοῦ γὰρ λύκος καὶ τὰ ἀλλότρια ἁρπάζει, ὁ δὲ ποιμὴν καὶ ὃ ἴδιον αὐτοῦ ποιεῖται. ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς, καὶ ἀνεῴχησαν αἱ θύραι· ἐξῆλθε Νῶε ἐκ τοῦ ναυαγίου σῴζεσθαι· βλέπει τὸν γῆν ἠρεμοῦσαν· βλέπουσι τὰ φῶτα ἐμπεφυσημένα, ἰλυῖ, τὰ φῶτα κεῖται κτήνεσι καὶ ἀνθρώποις. πάντα ὁμοῦ τὰ σώματα ἵππων καὶ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν ἀλόγων πάντων ὁμοῦ κατακεχωσμένα. εἶδε τὸν τραγῳδίαν ἐκείνην, εἶδε τὸν γῆν πικρίας γέμουσαν· ἐν ἀθυμίᾳ πολλῇ ἦν. πάντες ἀπώλοντο· οὐκ ἀνθρώπος, οὐ κτῆνος, οὐκ ἄλλο πᾶν ἔξω τῆς κιβωτοῦ διεσώθη, οὐδὲ ἕν ἔβλεπε μόνον. ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ἐτυφλώθη, καὶ πίπτει ἀπὸ τῆς ὀδύνης, ἔπιεν οἶνον,

ὸ ὑμῖν πορνεία, ἢ ζωὴ αὕτη πορνεία, ἥτις τοῦτό ἐστι τοῖς ἔθνεσιν ὁμοιάζετε, ὥστε γυναῖκά τινα ἔτι παῤ ὑμῖν εἶναι. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τοῦτο ἔργον τοῦτο ποιήσας. ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα, ὡς παρὼν, τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον, τὸ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. εἶδες πῶς οὗτος ὧδε κολάζεται, ἢ ἐκεῖ οὐ κολάζεται; ὅπου γὰρ ὧδε ἐκολάσθη αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἐκεῖ οὐ κολάζεται.

Λυκ. ιε. ιδ. Θέλω λοιπὸν ὑμῖν εἰπεῖν καὶ ὧδε πυθόμενοι, ἐκεῖ κολαζόμενοι. ἰδοὺ πλούσιος. ἀλλ' εἰ ἐν τοσούτοις κακοῖς ἐστε τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ῥητοῦ, δύνασθε τὴν λύσιν τοῦ λόγου. τοῦτο γὰρ ἐμὲ ἐγκώμιον, καὶ ὑμᾶς ὀνείδη παντός, τοσούτοις καταβαλλομένους, ἤδη ὑμᾶς καὶ ἄκων δρέπεσθαι. διδασκάλους ὑμᾶς εἰργάσατο ἡ ζωοποιὸς τοῦ λόγου ἀπόφασις. ἀλλ' ὅπερ πρὸ ὑμῶν εἶπον καὶ ξένοι τινὲς εἰσιόντες, μὴ πείσητε, ἀλλὰ δύνασθε τὸν χολεύοντας. καὶ γὰρ ἡ ἐκκλησία σῶμά ἐστι· ὀφθαλμὸν ἔχει, καὶ κεφαλὴν ἔχει. ὥσπερ οὖν ἐὰν ἡ πέρνα δέξηται ἄκανθαν, ὁ ὀφθαλμὸς κάτω κύπτει, μέλος ὢν τοῦ σώματος, καὶ οὐ λέγει, ὅπερ ἐν ὑψηλῇ κεφαλῇ, καταφρονῶ τοῦ κάτω μέλους, ἀλλὰ κύπτει καὶ καταλιμπάνει τὸ ἑαυτοῦ ὕψος (κεῖται γὰρ ἡ πέρνα εὐτελέστερον; ἢ ὁ ὀφθαλμὸς εὐγλωττότερος;) ἀλλ' ἡ συμπάθεια τὸ δύνασθαι διώρθωσε, καὶ ἡ ἀγάπη τὸ πόνου ἐκέρασεν· οὕτω δὲ καὶ σὺ ποίει. κἂν ταχύς ἦς, κἂν περισσεύσασμένος τοῖς ἀκροάσει, μὴ ἔχης ὑπερηφανευόμενα καὶ ἀλόγως τοῖς καταβαλλομένοις, κατάβηθι ὁ ὀφθαλμὸς σου τοῖς τῆς πέρνας· συμπαθήσατε τῷ χολεύοντι μέλει, ὥστε μὴ διὰ τὴν ταχυτῆτα, καὶ τὸν ἑαυτοῦ βεβαιότητα, ἔρημον αὐτὸν ἀποβεῖναι τοῦ λόγου. μὴ τῇ ζωοποιῷ τῇ σῇ εἰς ἑαυτοῦ ἀπώλειαν ἀποχρήσῃ, ἀλλὰ χάριν ἔχε τῷ Θεῷ διὰ τὴν σὴν ταχυτῆτα. πλούσιος εἶ; χαίρω καὶ βεβαιοῦμαι· ἀλλ' ἑαυτῷ ἐπὶ πάντα. μὴ διὰ τὸν πλοῦτον μεγάλα τῇ καρδίᾳ. ἄκανθαι ἔχει ἐκεῖνος, πολυσπαράσσουσαι λογισμόν· ἀλλὰ καταβὰς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔξελε τὰς ἀκάνθας. τί οὖν φησι; ἰδοὺ πλούσιος ὀνόματι, οὐχὶ πράγματι· ἰδοὺ πλούσιος πορφύραν ἐνδυσάμενος, πάπιζαν καθαπτόμενος πολυτελῆ, κεφαλῆς ἔχων ἐστεμμένους οἴνου, συμπόσια καθ' ἑκάστην ἡμέραν ποιῶν. ἕτερος δέ τις ἰδοὺ πτωχὸς, Λάζαρος ὀνόματι. καὶ πόθεν τὸ ὄνομα τοῦ πλουσίου; ἀδάμαντος. δύσνυμος γάρ ἐστι. πόσος πλοῦτος, ἢ ὄνομα αὐτῷ οὐχ εὑρίσκεται; ποῖος πλοῦτος ἐστὶ, δένδροι φύλλοις μὲν κοσμῶν, καρπὸν δὲ ἀπεστερημένοι· δρῦς μὲν εἰς ὕψος αἰωρουμένη, ἀλλ' ἀκάρπως ἐφεστῶσα τοῖς βάλανον· αὐθέκτους οὐκ ἔχων αὐθέκτου καρπόν. ὅπου γὰρ πλοῦτος καὶ ἁρπαγή, λύκος ὁ βλέπομενος· ὅπου πλοῦτος καὶ θηριωδία, λέοντα ὁρᾷ, καὶ οὐκ ἄνθρωπον. ἀπώλεσε τὸν εὐγλωττότατον τῇ δυσγλωττίᾳ τῆς πενίας. ἰδοὺ πλούσιος, πορφύραν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνδυσκόμενος, τὸν ψυχὸν ἀράχνης γέμοντα· μέσου πτέων, δυσωδίας ἐμπεπλησμένος· κάπιζαν καθαπτόμενος πολυτελῆ, καθαίρετος τρέφων καὶ κόλακας, τὸν δούλιον παρὼν τὸν σάρκα, τὸν δίασπασαν ὑπὸ τῶν ψυχῶν λιμῷ φθειρομένων ἀθλιωρῶν. κατεγεμισμένη αὐτοῦ ἡ οἰκία, καὶ ὁ τῆς ἀμυρίας θαλάμιος κεκτημένος· ἐν οἴνῳ τὸν ψυχὸν ἔχων κατορωρυγμένον. ἰδοὺ τοίνυν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος πάπιζαν ἔχων πολυτελῆ, κεφαλῆς ἐστεμμένος οἴνου, καθαίρετος τρέφων καὶ κόλακας, ὃ ποιεῖ τὸν ἁμαρτίαν θαλάσσης, σὺν λύκοις σὺν ἁρπαλωτίζουσι πολλοῖς τὴν πλουτιώσαν, σὺν ὠνουμένοις τῆς οἰκείας ζωῆς τὴν πλησμονὴν τῶν ἐκείνων ἀπωλείας, σὺν πολλῇ πρὸς ἡ κολακείᾳ πλοῦτον λυμαινομένοις. οὐ

λοίπον

ἐμοὶ

πολύμωμον, ἢ τὸν νοσοῦντα καὶ θεραπεύμενον; δῆλον ὅτι ⓦ νοσοῦντα, καὶ μὴ θεραπευόμενον. οὕτως ἔχουσι δύο ἁμαρτωλοί, ὁ μὲν κολαζόμενος, ὁ δὲ μὴ κολαζόμενος. μὴ λέγε, μακάριος ἐστὶν, ὅτι πλουτεῖ, ὀρφανοὺς ἀποδύει, χήρας βιάζεται. καίτοι οὐ νοσεῖ, ἀλλ' ἀρτάζων δύδεκα μεῖ, τιμῆς ἀπολαύει καὶ δυναστείας· οὐδὲν τῶν αἰθεσπίνων ὑποφέρει, οὐ πυρετὸν, οὐ κάκωσιν, οὐκ ἄλλο τινὰ νόσον· παίδων χορὸς ὡδὲ ἀυτὸν, γῆρας λιπαρόν. ἀλλὰ τοῦτον μάλιστα θρηνῶ, ὅτι καὶ νοσεῖ, καὶ οὐ θεραπεύεται. πῶς; ἐγὼ λέγω. ἐὰν ἴδῃς τινὰ ὑδέρῳ κατεχόμενον, ἢ ἀσθενοῦντα χαλεπωτάτῳ τὸ σῶμα ὀζοκνούμενον, καὶ μὴ τρέχοντα πρὸς ⓦ ἰατρὸν, ἀλλὰ ψυχραποσίαις προσέχοντα, τραπέζῃ δὲ ἔχοντα Συβαριτικὴν, καθ' ἑκάστην ἡμέραν μεθύοντα, δορυφορούμενον, καὶ ὑπτιάζοντα τὴν νόσον, εἰπέ μοι, μακαρίζεις τοῦτον, ἢ ταλαιπωρίζῃς; ἐκεῖνον ὃν ἔτρεχον ἴδῃς ὑδέρῳ κατεχόμενον, ἰατρείων ἀπολαύοντα χρηστὴν, λιμῷ ἑαυτὸν ἐκδιδόντα, εἰ ἀποχὴ πολλὴ οἴκοι, φαρμάκοις προσκαρτεροῦντα πικροῖς, ἔχοντα μὲν ὀδυνῶν, πίνοντα δὲ ἀπὸ τῆς ὀδύνης ὑγείαν, οὐχὶ τοῦτον ἂν ἐκεῖνον μακαρίζῃς; ὡμολόγηται. ὁ μὲν γὰρ νοσεῖ, καὶ οὐ θεραπεύεται· ὁ δὲ νοσῶν, καὶ ἀπολαύει ἰατρείας. ἀλλ' ὑπάτους καὶ ἰατρεία; ἀλλ' ὠφέλιμον αὐτῆς τὸ τέλος. οὕτως ὄντι καὶ ἐν τῷ παρόντι βίῳ. ἀλλ' ἀπὸ τῶν σωμάτων ἅπαγε ⓦ λέγειν ὑπάτους ἀλλὰ ψυχάς, ἀπὸ τῶν νοσημάτων ὑπάτους ἀλλὰ ἁμαρτήματα, ἀπὸ τῆς πικρίας τῶν φαρμάκων ὑπάτους ἀλλὰ τιμωρίας καὶ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ. ὅπερ γὰρ ὅστι τὸ φάρμακον τοῦ τῶν ἰατρῶν καὶ ἡ τομὴ καὶ τὸ πῦρ, τοῦτό ἐστιν ἡ τιμωρία ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ. ὥσπερ γὰρ τὸ πῦρ πολλάκις ἐπαγόμενον καίει, καὶ τὴν ὕλην κωλύει, καὶ τὸ σιδήριον ἀφαιρεῖται τὴν σαπεδόνα, ἔχει μὲν ὀδύνην, πλὴν ἔχον τὴν ὠφέλειαν· οὕτω καὶ λιμὸς καὶ λοιμὸς, καὶ ὅσα κακὰ δοκεῖ, εἰ), αἴτια σιδήρου καὶ πυρὸς ἐπαγόμενα τῇ ψυχῇ, ἵνα τὴν ὕλην τῶν νοσημάτων καὶ τὴν εἰκόνα τῶν σωμάτων κωλύσῃ καὶ βέλτιόνα ἐργάσηται. πάλιν ἔχουσιν δύο πόροι (καὶ συγχαίρω τῷ λόγῳ ἡ εἰκών) δύο πόροι· ἀλλ' ὁ μὲν πλούσιος, ὁ δὲ πένης. τίς μᾶλλον ἐλπίδας σωτηρίας ἔχει; ὡμολόγηται δηλονότι ὁ πένης. μὴ τοίνυν εἴπῃς, ὅτι ὁ πλούσιος πορνεύει καὶ πλουτεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μακαρίζω αὐτόν. μᾶλλον ἔδει σε μακαρίζειν αὐτὸν, εἰ πορνεύων ἐπένητο, εἰ πορνεύων ἐλίμωττεν. εἶχε γὰρ διδάσκαλον κατεπαγκασμένον τὴν φιλοσοφίαν τὴν πενίαν. ὅταν ἴδῃς κακὸν εὐημερούντα, δάκρυσον. δύο γὰρ κακά, ἡ νόσος, καὶ ὁ πλοῦτος. ὅταν ἴδῃς κακὸν ἐν συμφοραῖς ὄντα, πανήμυδον, μὴ διὰ τοῦτο μέσον, ὅτι βελτίων γίνεται, ἀλλ' ὅτι πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἐνταῦθα διαλύεται. προσέχωμεν ἀκριβείας τῷ λόγῳ. πολλοὶ τῶν δικαίων καὶ ἐνταῦθα διαλύονται, καὶ ἐκεῖ κρίνονται· ⓐ ὁ ἐνταῦθα μόνον, ⓐ ὁ ἐκεῖ μόνον. κατάσχες μου τὴν διδασκαλίαν. οὐδὲ γὰρ διθυρινηθεὶς ὁ λόγος, πολλοὺς θορύβους ἐκβαλεῖ σου τοῦ λογισμοῦ. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, πανταχόθεν εἰς μέσον προσέτι ⓦ ἐκεῖ μὲν κολαζόμενον, ἐνταῦθα δὲ ἀπολαύσαντα τυφῆς. προσέχετε καὶ πλούσιοι καὶ πένητες τῷ λεγομένῳ· ἑκατέρῳ γὰρ χρήσιμος ἡ διδασκαλία. ὅτι γὰρ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ πολλοὶ κρίνονται, ἄκουε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι, κἀκεῖθεν μένατε, ἕως ἂν ἐξέλθητε. ἀπὸ τούτων δῆλον ὅτι ⓐ Σοδόμων καὶ Γομόρρων καὶ ἐνταῦθα ἐκείθησαι, καὶ ἐκεῖθεν κολάζονται. ὅταν γὰρ λέγῃ, ὅτι ἀνεκτότερον ἔσται Σοδόμοις, ἢ τούτοις, δείκνυσιν, ὅτι κολάζονται μὲν, οὐχ οὕτω δὲ ὡς οὗτοι. πάλιν αὖσι ⓐ ἐνταῦθα κολαζόμενοι μόνον, ὥσπερ ὁ πεπαρθυκώς. Κορινθίοις γὰρ ἐπιστέλλων ὁ μακάριος Παῦλος, οὕτως ἔλεγεν· Ὅλως ἀκούεται

Matth. 10. 11.

a. Cor. 5. 1.

δικάτη, καὶ εἶς ἐκ τῶ πλήθες ἀκούσῃ, ἀκούετω. οὐ μικρὸν γὰρ ὃ ἡ ψυχὴ ἀποθάνοι ἁμαρτῶσα· ἐπεὶ ἡ ὁ ποιμὴν ἐκεῖνος τὰ ἐνενηκοντα ἐπέα προβατα καταλιπὼν, ὅτι ὃ ἓν ὃ πεπλανημένον ἐζήτησεν. οὐ καταφρονῶ δῶρεάν· καὶ εἶς ἦ, ἀῤῥεστός ἐστι, ὃ πρεσβεύσαι τῶ Θεοῦ ζῶον. καὶ δοῦλος ἦ, ἐκ ἔστι μοι ψυχὴ καταφρόνητος. οὐ γὰρ ἀξίωμα ζητῶ, ἀλλ' ἀρετήν· οὐ διακονίαν, οὐ δουλείαν, ἀλλὰ ψυχήν. καὶ εἶς ἦ, δῶρεάν ἐστι, δι' ὃν ἐγένετο ὁ κόσμος, ἡ ἥλιος φαίνει, ἡ σελήνη τρέχει, ἡ ἀὴρ ἐξέχεται, καὶ πηγαὶ βρύουσι, ἡ θάλαττα ἵσταται, ἡ τροφῆς ἐπέμφησαν, ἡ νόμος ἐδόθη. ἡ τί δεῖ πάντα λέγειν; δι' ὃν ὁ μονογενὴς ἦλθε τοῦ Θεοῦ δῶρεάν ἐλήλυθε. ὁ διακόνησε μοι ἐσφάγη, ἡ ὃ αἷμα αὐτοῦ ἔξέχεεν ὑπὲρ δῶρεάν, καὶ γὼ καταφρονῶσαν ἔχω; ἡ ποίαν ἔχω συγγνώμην; οὐκ ἀκούετε ὅτι Σαμαρείτης διελέγετο ὁ Κύριος, ἡ μυρίους ἀνάλωσε λόγους; ἡ οὐκ ὄντως Σαμαρίτης ἦν, καὶ πνεῦμα, ἀλλ' ὅμως ψυχὴν εἶχεν, ἐσπουδάζετο. οὐκ ὄντως πόρνη ἦν, ὑπερεφρονεῖτο, ἀλλ' ὅμως ἤθελε σώζεσθαι ἡ πίστιν ἐπεδείξατο, πολλῆς ἀπήλαυσε τῆς φιλανθρωπίας. οὐ παύσομαι λέγων ἐγώ, καὶ μηδεὶς ἦ ὁ ἀκούων. ἰατρός εἰμι, ὅπου δεῖ μοι τὰ φάρμακα· διδάσκαλός εἰμι, ὅπου δεῖ σκληρύνεσθαι. λέγω γάρ· Σκοπὸν δέδωκά σε πρὸ οἴκου Ισραήλ. σὺ δὲ ἀγρυπνοῦμεν; ἡ τί τοῦτο; ἀλλ' ἐγὼ μὲν μανθάνω ἔχων. ἡ τοῦτο καθ' ὑπερβολὴν εἶπον. ἀμήχανον γὰρ τὸ πλῆθος τοσοῦτον μὴ ἀγρυπνῶσαί μοι. ἀλλ' αὖται αἱ σκηψεις ἡ αἱ προφάσεις εἰσὶ τῶν ῥᾳθύμων ἀκροατῶν. ἀκούω, φησὶ, καθ' ἡμέραν, ἡ οὐ ποιῶ. ἄκουε, καὶ μὴ ποίει. σὺ γὰρ τῶ ἀκούειν ἡ ὃ προέτιμον ἀφιγνίεται. καὶ μὴ ποιῇς, ἀναμιμνήσκει τῆ ἁμαρτίας· καὶ μὴ ποιῇς, μεταβάλλη τὸν γνώμον· καὶ μὴ ποιῇς, καταδικάζεις σεαυτὸν, ὅτι οὐ ποιεῖς. τοῦτο γὰρ ὃ κατηγορεῖ σεαυτοῦ, πόθεν; ὁ κάρπος τῶν ἐμῶν λόγων. ὅταν εἴπῃς, οἴμοι, ἤκουσα, ἡ οὐ ποιῶ, ὃ, οἴμοι, προσοίμοι ἐστὶ τῆς ὑπὲρ ὃ βέλτιον μεταβολῆς. ἤμαρτες; ἐθρήνησας; ἔλυσας τὸν ἁμαρτόν. Ησ. μγ. κε. Λέγε γὰρ προῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα δικαιωθῆς. καὶ συγκάσης, ἡ κατηφὴς γένῃ, ἔχε ἵνα σωτηρίαν ἡ κατόρθωμα, οὐ διὰ τὴν φύσιν τῆς κατηφείας, ἀλλὰ διὰ τὸν φιλανθρωπίαν τοῦ διακότου. τῶν ἔχοντα ἁμαρτίας οὐκ ὀλίγη προξενηθήσεται, ὃ λυπῆσαι ἑαυτόν. Ησ. νζ. ιη. Εἴδον γὰρ, φησιν, ὅτι ἐλυπήθη ἡ ἐσύγασε, ἡ ἰασάμην αὐτοῦ τὰς ὁδοὺς. ὦ φιλανθρωπίας ἀφάτου, ἡ ἀγαθότητος ἐρμηνευθῆναι μὴ δυναμένης. ἐλυπήθη, ἡ ἰασάμην αὐτόν. ἡ τί μέγα, ὅτι ἐλυπήθη; οὐ μέγα μὲν· ἀλλ' ἐγὼ ἀφορμὴν ἔλαβον τῆ "ἰάσθαι τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. Εἴδετε πῶς ἡ βραχεῖα καὶ εὐρόητος πρὸς πάντα ζωήγαγε; διὸ καὶ τοίνυν τὸν ἑαυτοῦ ἐκείνῳ τῶ σεισμοῦ λογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς. Κ. ἰάσαθαι

Ⓐ μὲ γὰρ ἄλλοι πάντες διὰ Ⓦ σεισμοὶ ἐδιδάξαν, ἐγὼ ὃ διὰ τὸν αἰτίαν τῶ σεισμῶ. ζωήγατέ με εἶπον; Ⓐ μὲ ἐφοβοῦντο, μὴ πίσῃ ἡ πόλις ἡ ἀποθάνωσι· ἐγὼ ὃ δέδεικα, ὅτι ὁ διακότης ἡμῖν ὀργίζεται. οὐ γὰρ χαλεπὸν ὃ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ χαλεπὸν ὃ προξενῆσαι Ⓦ διακότην. ὥστε οὐ διὰ Ⓦ σεισμοὶ ἐφοβούμεθα, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν τῶ σεισμοῦ. ἡ γὰρ αἰτία τῶ σεισμοῦ, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· τῆς ὃ ὀργῆς αἴτιον, αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν. μηδέποτε φοβοῦ κόλασιν, ἀλλ' ἁμαρτίαν τὴν μητέρα τῆς κολάσεως. σείεται ἡ πόλις; καὶ τί τοῦτο; ἀλλὰ σοῦ μὴ σαλευθήτω ἡ διάνοια· ἐπεὶ ἡ ὅτι τῶν νοσημάτων καὶ τῶν τραυμάτων οὐκ ἐκείνους θρηνοῦμεν τοὺς θεραπευομένους, ἀλλὰ τοὺς τὰ αἴσθητα νοσοῦντας. ὅπερ ὅτι νόσος ἡ τραῦμα, τοῦτ' ἔστι ἡ ἁμαρτία· ὅπερ ὅτι τομὴ ἡ φαρμακεῖα, τοῦτο ἔστι ἡ πρᾶξις. συγκάπτε τί λέγω; προσέχετε. φιλόσοφον γὰρ ὑμᾶς βούλομαι παιδεῦσαι λόγον. διὰ τί τοὺς κολαζομένους θρηνοῦμεν, ἀλλ' οὐ τοὺς ἁμαρτάνοντας; οὐ γὰρ οὕτω χαλεπὸν κόλασις, ὡς χαλεπὸν ἡ ἁμαρτία. τῆς γὰρ κολάσεως ὑπόθεσις ἡ ἁμαρτία. ἐνῶ τοίνυν ἴδῃς τινὰ σπεδόνα ἔχοντα, σκώληκας ἡ ἰχῶρας ἀπὸ τοῦ σώματος καταρρέοντας, ἡ ἀμελοῦντα τῆ ἕλκους ἡ τῆς σπεδόνος, ἔπεσθαι ὃ τὰ αὐτὰ πάσχοντα ἰατρεύθη ἀπολούοντα χερσὶ, καθαίροντα ἡ πιέζοντα πίονα φάρμακα, τίνα θρηνήσεις, εἰπέ μοι; τὸν νοσοῦντα, ἡ μὴ θεραπεύόμενον;

κρίνος πεπέδραμεν, ἡ δὲ βλάβεια μὴ πεπλήρωται. ἐλιτανεύσαμεν τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ μὴ καταλύσωμεν τὴν ἀσυδίαν. Διὰ γὰρ τοῦτο ὁ σεισμὸς, διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν τὴν ἡμετέραν. ἐῤῥᾳθυμήσαμεν, καὶ ἐκαλέσαμεν σεισμόν· ἐασυδάσαμεν, καὶ ἀπεκρυσάμεθα τὴν ὀργήν. μὴ πάλιν ῥᾳθυμήσωμεν, ἵνα μὴ πάλιν καλέσωμεν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν τιμωρίαν. Οὐ Ιζ΄ εκλογια. γὰρ βούλεται ὁ Θεὸς θανατοῦν τὸν ἁμαρτωλὸν, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. Εἶδες τὸ ἐπίκηρον τῶν ἡδονῶν τῶν ἀνθρώπων; ὅτε ὁ σεισμὸς ἐγένετο, ἐνενόουν ἐν ἐμαυτῷ λέγων· ποῦ αἱ ἁρπαγαί; ποῦ αἱ πλεονεξίαι; ποῦ αἱ τυραννίδες; ποῦ αἱ ἀδικίαι; ποῦ αἱ δωρεαὶ; ποῦ αἱ καταπονήσεις; ποῦ αἱ λεηλασίαι τῶν πενήτων; ποῦ αἱ ὑβρεοφανίαι τῶν πλουτούντων; ποῦ τῶν ἀρχόντων αἱ δωρεαί; ποῦ αἱ ἀπειλαί; ποῦ οἱ φόβοι; μία χειρὸς ῥοπὴ ἐν ἀρᾳχνης ὑπελέγετο πάντα διεσείετο. πάντα ἐκλίνετο, καὶ κωκυτὸς πόλεως ἦν, καὶ πάντες ὅτι τὴν ἐκκλησίαν ἔτρεχον. ἐνοήσατε, εἰ ἔδοξε τῷ Θεῷ πάντα καταπιέγειν, τί ἂν ἐπάθομεν. Ταῦτα δὲ λέγω, ἵνα συνεχῶς ἀκμάζῃ ἐν ὑμῖν ὁ φόβος τῆς γεωμέτρου, καὶ τὴν ἀβέβαιον πάντων φρίζῃ. ἔστιν, ἀλλ' ὁ κατέδυσεν. Εἰ γὰρ ἐβούλετο καταδῦσαι, οὐκ ἂν ἔστησεν· ἀλλ' ὅπου οὐκ ἐβούλετο, μετέλαβε καθάπερ κήρυξ ὁ σεισμὸς, μετάγγελλων ἅπασι τὸν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τῷ φόβῳ βελτίονες γενώμεθα, ἀπο- σώμεθα τὴν ἀβέβαιον τῶν πραγμάτων ὑμῶν. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν βαρβάρων ἐποίησεν Ιον. γ. δ. πρὸς ἡμέραν, καὶ Νινευὴ καταγραφήσεται. καὶ διὰ τί δὲ καταγρέφεις; ἀπειλᾷς κατα- στρέψειν, καὶ διὰ τί δὲ καταστρέψεις; ὅπου δὲ βούλομαι καταστρέψειν, διὰ τοῦτο ἀπειλῶ. τί οὖν λέγεις; ἵνα μὴ ποιήσω, ἃ λέγω. μετανοείτω ὁ λέγων, καὶ κωλυέτω τὸ ἔργον. ἔτι πρὸς ἡμέραν, καὶ Νινευὴ καταγραφήσεται· τότε ὁ μετανοῶν ἔλεγε, σήμερον ὁ τοῖχος φωνὴν ἀφίησι. Ταῦτα δὲ λέγω, καὶ λέγων δὲ παύσομαι, καὶ μετὰ πέντε, καὶ μετὰ πλείονας. ἐνοήσατε πόσον τοῦ Θεοῦ ἡ ὀργή, καὶ πῶς αὐτῷ πάντα ῥᾴδιά ἐστι καὶ εὔκολα· καὶ σῶμά ποτε τῆς ποινείας. εὐβελαχίᾳ χειρὸς ῥοπῇ καὶ τὴν δίκαιον καὶ ὁσίων νοῦν ὕστερον προέλυσεν ἐκάστου, καὶ τὰ θηρία τῆς καρδίας διέστησεν. ἐνοήσωμεν, εἰ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν, ὅτε δὲ μία χειρὸς ῥοπὴ, ἀλλ' ἅπαντες αἰῶνες, καὶ ποταμοὶ πυρὸς, καὶ ἀπειλὴ φόβερα ὀργαὶ, καὶ δυνάμεις ὅπου τὴν κρίσιν ἕλκουσαι, καὶ βῆμα φοβερὸν, καὶ δικασταὶ οἱ δίκαιον, καὶ ἑκάστου τὰ πεπραγμένα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἔσται, καὶ οὐδεὶς ὁ βοηθῶν, ὅτε γείτων, ὅτε ῥήτωρ, ὅτε συγγενὴς, οὐκ ἀδελφὸς, ὁ πατὴρ, ὁ μήτηρ, ὁ ξένος, οὐκ ἄλλος οὐδείς, τί ποιήσομεν τότε, εἰπέ μοι; ἀγωνιῶμεν τὸν φόβον, ἵνα καταχυάσωμεν τὸν σωτήριον· σπουδάσωμεν τοίνυν ἐργασάμενοι τὴν διδασκαλίαν, ἵνα ἕκαστος ὑμῶν σπουδὴν ἔχῃ, ἀποθήσῃ.. οὐκ ἀεὶ ἔλεγον, καὶ πάλιν λέγω, καὶ λέγων δὲ παύσομαι· μέχρι πότε τοῖς πρόσθεν ἐσπλωμένοις; πρὸς πόνους με λέγω, ἐξαιρέτους ἢ πρὸς τοὺς νοσοῦντας, καὶ μὴ προσέχοντας τοῖς λεγομένοις· μᾶλλον ἢ, ἑκατέρῳ χρήσιμος ὁ λόγος, τῷ μὲν νοσοῦντι, ἵνα ὑγιαίνῃ τῷ ἢ ὑγιαίνοντι, ἵνα μὴ νοσήσῃ. μέχρι πότε χρήματα; μέχρι πότε πλοῦτος; μέχρι πότε πρόφασιν οἰκοδομημάτων; μέχρι πότε λύσσα τοῦ ἀψύχου φιλοδοξίας; διὰ δὲ ἦλθεν ὁ σεισμός· τί ὠφέλησεν ὁ πλοῦτος; ὁ ποῖος ἕκαστον πρόελυσεν· ὧν κεκτημένων δὲ κτῆμα ζωὰ πόλεται· καὶ οἰκία ὧν κατέσεισεν. κοινὸς τάφος ἀπάντων ἡ πόλις ἐγένετο, τάφος ἐφεδρασμένος, οὐκ ἐν χρόνῳ τινὶ, ἀλλὰ τῇ συμφορᾷ κατασεισθείσης. πῦ ὁ πλοῦτος; ποῦ αἱ ἁρπαγαί; ποῦ αἱ πλεονεξίαι; ὁρᾶτε ὅτι ἀρᾳχνης πάντα διεσείετο; ἀλλ' ἐρεῖς μοι, καὶ τί ὠφελεῖς λέγων; ὠφελῶ, ἐὰν εἷς μου ἀκούσῃ. ἐγὼ δὲ ἐμαυτὸν πείθω. ὁ σπείρων, σπείρει. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι· καὶ τὰ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, τὰ δὲ ὅπου τὴν πέτραν, τὰ δὲ ὅπου ταῖς ἀκάνθαις, τὰ δὲ ὅπου τὴν γλυκεῖαν κολλᾷ. τοῖα μέρη ἀπώλετο, καὶ ἓν ἐσώθη, καὶ οὐκ ἀπέβη τὴν γεωργίας· ἀλλ' ὅπου ἓν διεσώζετο, οὐκ ἐπαύσατο τὴν γεωπονίας· καὶ νῦν δὲ ἀμήχανον ἐν τοσούτῳ πλήθει σπόρων καταδυομένων μὴ ἐκλεκτόν μοι στάχυν καρπὸν μὴ πάντες ἀκούσωσιν, ἡμίσεις ἀκούσονται· καὶ μὴ ἡμίσεις, τρίτοι· καὶ μὴ τρίτοι, δέκατοι· καὶ μὴ δέκατοι,

δέκατοι,

πάσας ἐ πλεονεκτήσας. πολλῆς αὐτῷ δεῖ τῆς προαιρέσεως, καὶ τοῦ τῷ μέλλει πολλάκις ἀξέλυσε ✠ ψυχὴν, ἀπόπτη τῆς πονηρᾶς ὁρμῆς, κατέλυσε τὴν διεφθαρμένην γνώμην, οὐ προσέσχηκε τὸ ἔργον τῇ βουλῇ. ὅπου γὰρ τὸ κακῶς λέγειν οὐχ ὅπως· ἀλλ' ἐὰν μὴ σφόδρα ὠμὸν ᾖ φύσεως, ζωγραφοῦμεν ῥᾳδίως· ἢ ὅτι χρόνου, ὅτι μηνύσεως, οὔτε δαπάνης, οὔτε προαιρέσεως ἡμῖν δεῖται, ὥστε κακῶς εἰπεῖν· ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἐλέσθαι, καὶ εὐθέως εἰς ἔργον ἐξῆλθε τὸ βούλημα. γλῶσσα γὰρ ὑπηρετουμένη μόνον. ἐπὶ οὖν τοῦ ὀξύρροπον τὸ κακόν, καὶ εὐπρόσιτος ἡ ἁμαρτία, καὶ χαλεπὴ ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία, καὶ κέρδος οὐδὲν, οὐ μικρὸν, ἀλλὰ μέγα, μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας φεύγωμεν τὸ τοιοῦτον· καὶ τὰ ἀλλότρια περιέλωμεν κακά, καὶ μὴ ἐκπομπεύωμεν· παιδαγωγῶμεν τοὺς ἁμαρτάνοντας, καθὼς δὲ ὁ Θεὸς
Matth. 18. 15. φησιν· Ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ δὲ καὶ αὐτοῦ μόνου. ὥστε τὸ ἀδημοσίευτον τῶν ἐλέγχων εὐκολώτερον ποιήσει τὴν διόρθωσιν. μὴ δάκνωμεν, μηδὲ καταθοίνωμεν τὰ ἀλλότρια πτώματα· μὴ γὰρ μίας μυρμηκιᾶς, ἀλλὰ γὰρ μελίττας ζηλώσωμεν. αἱ μὲν γὰρ τοῖς πτώμασιν ἐγκαθίζουσαι καὶ δάκνουσιν, αἱ μέλιτται τοῖς ἀνθεσιν ἐφίπτανται. ἀφ' ὧν οὖν αἱ μὲν νεκρὰ πτηνοῦσιν, ἐκεῖναι δὲ νοσήματα ἐπάγουσιν, οἷς αὐ ὑπακαθῶπ σώμασι καὶ αἱ μὲν εἰσι βδέλυκται, αἱ δὲ πολιταὶ καὶ ὑπόδοξοι. καὶ ἡμεῖς τοίνυν τῷ λειμῶνι τῆς ἀρετῆς τῶν ἁγίων ὑπαπίωμεν τὸν ψυχὴν ὠφελησόμεθα, καὶ ζωοτροφὸς τὸν διανοίαν τῶν πρὸ ἐκείνοις κατορθωμάτων ἀναπνεύσωμεν, καὶ δὲ πτώματα μὴ δάκνωμεν τῶν πλησίον· ἀλλ' εἴ τινας ἴδωμεν τοῦτο ποιοῦντας, ὑπισχνίζωμεν. ✠ Φόβοι αὐτοῖς τὴν κολάσεως ὑπιτειχίζοντες, τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἀναμιμνήσκοντες τῆς πρὸς τοῦ ἀδελφούς. Εἰ δὲ μηδὲν τούτων ἔλκοιεν, μίαν αὐτοῦ καλέσωμεν, ἵνα καὶ ὁ ὄνειδος τῆς προσηγορίας ταύτης ἀποσείσῃ τῆς πονηρᾶς μιγάδος αὐτοῦ· ἵνα τῆς κακοσχολίας ταύτης ἀπαλλαγῇς, πᾶσαν τὴν σχολὴν εἰς τὴν ἔρωτα τῶν οἰκείων ἀναλίσκωσι καλῶν. ὅπου γὰρ οἱ τὰ πεπωκότες ἀνασῆσαι τὴν μανίαν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῖς οὐκ ἐκπομπεύομένων, οἱ τε τὰ οἰκεῖα ἀναλογιζόμενοι ζωηχῶς κακὰ, ῥᾳδίως αὐτὰ ἀποθήσονται, τῇ μανίᾳ τῶν ἁμαρτημάτων πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν προαίρεσιν ἐκπεσόντες γινόμενοι, οἵ τε τὴν ἀρετὴν τῶν ἁγίων ὑπισχνούμενοι ζωηχῶς μίγιστον λήψονται ζῆλον πρὸς τὴν τῶν αὐτῶν μίμησιν· καὶ ἀφ' ὧν ἀπάντων ὁλοκλήρου τὸ σώματος τῆς ἐκκλησίας ἡμῖν κατορθωθέντος, δυνησόμεθα μετὰ τοῦ πληρώματος τούτου εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, σὺν αὐτῷ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΕΙΣΜΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΣΙΟΝ καὶ εἰς ✠ Λάζαρον, καὶ πόθεν ἡ δουλεία ἐλήλυθε.

ΕΙδετε Θεοῦ δυνάμεις; εἴδετε Θεοῦ φιλανθρωπίαν; δυνάμεις, ὅτι ἔθηκε τὸν οἰκουμένην· φιλανθρωπίαν, ὅτι πιστοῦται αὐτὸν ἔτεσι· μᾶλλον δὲ ἑκατέρᾳ καὶ δυνάμει καὶ φιλανθρωπίαι. καὶ γὰρ τὸ στῆσαι, δυνάμεως, καὶ τὸ σῶσαι, φιλανθρωπίας· ὅτι ἔστιν τὸν γῆν καὶ ἐστήριξε τὴν οἰκουμένην, ὅτι σαλευομένην καὶ μέλλουσαν αὐτὸν πίπτειν ἤγειρεν. ἀλλ' ὁ μὲν σεισμὸς προῆλθεν, ὁ δὲ φόβος μένει· ὁ σάλος ἔπαυσε

πος ὧν ἡ ἀκάθαρτα χείλη ἔχει. καὶ ⟨Ⓐ⟩ τρεῖς παῖδες ἐν καμίνῳ βαπτίζοντες, ἐν τὰ σώματα θανάτῳ δέ ⟨Ⓦ⟩ θεοὶ πολλοὶ δότε, ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἐπαίροις τῶν ἁμαρτωλῶν ἑαυτὸν ἐνίθμουν, Ημαρτομεν, ἠνομήσαμεν, λέγοντες. καίτοι τί λαμπρότερον ἐκείνων, τί καθαρώτερον ἐκείνης ἡ φύσις. ἀλλ' οὐ πολλοὶ τὰ κατορθώματα ἑαυτῶν τὰ οἰκεῖα, ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα ἀνέλεγχε. οὕτω καὶ Δαυὶδ μὴ τὴν λαμπρότητα τῶν λεπτῶν, μὴ τὰς μυρίας τιμωρίας, ἃς ὑπέμεινε, καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ κατηγόρει, τὰ δὲ πλημμελήματα. Τί δήποτε; ὅτι ὁ μὲν ἑτέρους λέγων κακῶς, πρόξενος ⟨Ⓦ⟩ διαβολῆς· ὁ δὲ ἑαυτὸν λέγων κακῶς, ἀξιλέους καὶ κατηγορίας· καὶ ⟨Ⓦ⟩ δίκαιον δικαιότερον ἀπεργάζεται, καὶ ⟨Ⓐ⟩ ἀμαρτωλὸν ἀξαρπάζει τῶν ἐγκλημάτων καὶ συγγνώμης ἄξιον ποιεῖ.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ τὰ ἀλλότρια, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα πολυπραγμονῶμεν καθ' ἡμέραν· ἀπαλύξωμεν ἡμῶν τὸ σωτηρίου. ἀνάγκη μεταθῶμεν ἡμῶν τὸν ζῆλον ἅπασαν, ἕκαστον τῶν ἡμαρτημένων ἡμῖν ἐξεργασώμεθα· καὶ μὴ μόνον μὴ λέγωμεν κακῶς ἑτέρους, ἀλλὰ μηδὲ ἀκούωμεν ἑτέρων λεγόντων κακῶς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔγκλημα κεῖται καὶ τιμωρία μεγίστη. Ακούω γάρ, φησι, καταλαλιὰν μὴ ἀνεχόμενος. οὐκ εἶπεν, ἀκοὴ καταλαλιᾶς μὴ πιστεύσῃς, ἀλλὰ μηδὲ δέξῃ ἀκοήν. ἀπόφραξον τὰ ὦτα, ἀποτείχισον τὴν κατηγορίαν· δίκαιος εἶ τοῦ κατηγορουμένου· οὐκ ἔλαττον αὐτὸς ὁ ἀκούων ἔνοχός εἰ καὶ ὁ πολέμιος τῷ κακῶς λέγοντι· μίμησαι ⟨Ⓦ⟩ προφήτην οὕτω λέγοντα, Τὸν καταλαλοῦντα λάθρᾳ τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἐδίωκεν, οὐδὲ ὅτι ἐφεδιώκμιλλε τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ ἀπήλαυνον, ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. ἀλλ' εἰσί τινες, οἳ ψυχρᾶς προφάσεις ἑαυτοὺς προφασιζόμενοι, οὕτωσι λέγοντες· Κύριε, μὴ ζήσῃς μοι τὸν ἁμαρτάνοντα τοῦτον, ὅτι ἀκοὰς λέγει ὀφιλας. τίς χρεία τῆς ἀπολογίας; τίς χρεία τῆς συγγνώμης ταύτης; σίγησον, καὶ ἀπήλλαξαι τοῦ ἐγκλήματος· μηδὲ ὅπῃς, καὶ καθαρὸς εἶ τῆς ἁμαρτίας. τί σαυτῷ προσάπτεις πλείους, καὶ πρὸς Θεῷ, καὶ πρὸς ἀνθρώπους; τί παρὰ σὲ ὑπάρχοντα ἑαυτοῖς ἐγκλήμασι; τί δὲ φορτίον βαρύτερον δήσεις; οὐκ ἀρκεῖ σοι πρὸς τὰς οἰκείας κακοῦν βλάβας ἐπισχεῖν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας ἁμαρτίας ἐπισωρεύεις σαυτῷ; πρὸς τί δὲ τοῦτο ἡ ἀπολογία· οὐκ ἀκοὴς λέγει ὀφείλεις, ἀλλὰ κατηγορίας. Εκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, φησί, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ. Ματθ. ιβ. λζ. Ταῦτα οὐχ ὑπὲρ τῶν κακῶς ἀκουόντων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν κακῶς λεγόντων διεδοχὰς λέγω καὶ μαρτύρομαι. ὁ μὲν γὰρ κακῶς ἀκούσας, οὐδὲν ἐπήρεασται, οὐδὲν ἐβλάβη· ἀλλ' αὐτὸν μὲν ψευδῆ ἢ τὰ πρὸς αὐτοῦ λεγόμενα, ἂν μισθὸν ἔχῃ· αὐτὸν δὲ ὅταν ἐπήρεασται τὰ θεῖα καὶ τὸν σὸν κατηγορίαν. οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς σῆς λοιδορίας οἴσει τότε τὸν ψόγον αὐτῷ ὁ δικάζων. Εἰ δὲ ζητεῖ καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, καὶ τὰ μάλιστα κερδαίνει γενναίως φέρων τὴν βλασφημίαν, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τελώνης. ὁ δὲ κακῶς λέγων, ἂν τε ψεύδηται, ἄν τε ἀληθῆ κακῶς εἴπῃ ⟨Ⓦ⟩ πλησίον, τὰ μέγιστα ἠδίκηται. καὶ ὅτι μὲν ὁ συκοφαντῶν ἀπόλωλεν, οὐδεὶς ἀποδιίξεως χρεία· ὅτι δὲ, κἂν ἀληθῆ λέγῃ, φορτικώτερον ἑαυτῷ πολλοὶ τὸ δικαιότερον, ἐκπομπεύων τὰς τοῦ πλησίον συμφοράς, καὶ σκανδάλων ἄπτος γινόμενος, ἃ κρύπτειν δεῖ, ἐκκαλύπτων ἅπασι, καὶ κηρύττων τὰ ἁμαρτήματα τοῦ πλησίον, πάντων που δῆλόν ἐστιν. Εἰ γὰρ ἕνα τις σκανδαλίσας ἀπολέσθαι τὸν δώσει τιμωρίαν, ὁ μυρίους σκανδαλίζων μετὰ τῆς ποινῆς φήμης, πόσην οὐκ ὑποστήσεται κόλασιν; καὶ γὰρ ὁ Φαρισαῖος οὐκ ἐψεύδετο, ἀλλ' ἀληθῆ ἔλεγε, τελώνου κρείττων ἐκεῖνος τοῦ τελώνου, ἀλλ' ὅμως δίκαιον ἔδοκει. Ταῦτ' οὖν εἰδότες, ἀγαπητοί, φεύγωμεν τὸ κακηγορεῖν· ὅτι γὰρ ταύτης χαλεπωτέρα ἐστὶν ἁμαρτία. τίνος ἕνεκεν; ὅτι πάσης ἀδικίας ἐξύπερθεν δρᾶται, καὶ ταχέως ζημιοῦται ⟨Ⓦ⟩ μὴ μετανοοῦντα. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι καὶ χρόνου δέονται, καὶ διαπόνου, καὶ μηχανῆς, καὶ ἐνεργῶν, καὶ πολλάκις ἐν τῇ τοῦ χρόνου διατριβῇ ἀμελοῦνται· οἷον τὸ λέγω· Εἴλετό τις φονεῦσαι, εἴλετό τις ἁρπάσαι

Εξοδ. κγ. α. Ψαλ. ρ. ιθ.

πολογία, πεῖσαι ἀκριβῶς. ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις δύο μέρη ὄντι, τῶν μὲν ἐναγόντων, τῶν δὲ ἐναγομένων· τῶν μὲν κατηγορούντων, τῶν δὲ κατηγορουμένων· τῶν μὲν ἐνθυμίων, τῶν δὲ αἰθυμίων. ἡ δὲ πρεσβολογία τῷ κατηγόρῳ δίδοται, ὡς αἰθυμίῳ. ἐπεῖθα δὲ ἦν, τίνα εἶπον. σὺ ὁ ἐνθύμιος ἁρπασον τὸν πρεσβολογίαν, ἵνα αἰθύμιος γένῃ· μὴ δυνάμενος (ϖ) κατηγορεῖν. εἰ δὲ τῶν ἐνθυμίων εἶ, ἀλλὰ πρὶν ἢ περὶ ἐκείνου τι τοιοῦτον ἀκούσῃς, οὐδὲ κατηγόρησον τῶν ἡμαρτημένων. μαχαιρά ἐστιν ἡ γλῶσσα ἡμῶν· ἀλλὰ μὴ ἑτέρους ἐπάγωμεν πεύματα, ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα σπεύδωμεν ἀποτέμνεσθαι. βούλει μαθεῖν ὅτι ἔθος ἐστὶ τοῖς δικαίοις μὴ ἄλλους κακῶς λέγειν, ἀλλ' ἑαυτούς; ἄκουσον τοῦ Παύλου βοῶντος· Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον βλάσφημον ὄντα, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. ὁρᾷς πῶς ἑαυτὸν κακῶς λέγει; καὶ πάλιν, Χριστὸς ἦλθεν εἰς (ϖ) κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ, Οὐκ εἰμὶ ἱκανός, φησι, καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. εἶδες πῶς πάντα χοῦ ἑαυτὸν καὶ κακῶς λέγει; οἶδε γὰρ τῆς κατηγορίας ταύτης τὸ κέρδος, ὅλη δικαιοσύνην ἐργάζεται. ὅταν μὲν γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ κατηγορεῖν δίκη, ἀφόβως χρήσεται τῇ κατηγορίᾳ· ὅταν δὲ ἕτερος ἴδῃ τοὺς ἀλλοτρίους δικαίους κακοῖς, ὅσα μετ' ὀσμῆς αὐθις ἐπιτομίζει τὴν αὐστηρότητος, ἤτοι λέγων· Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· ἐκείνῳ τήρησον τὸ δικαστήριον, ᾧ τὰ ἀπόρρητα εἰδότι τὸ δίκαιον. κἂν ἀκριβῶς νομίζῃς εἰδέναι τὰ τοῦ πλησίον, ἐσφαλταί σου ἡ κρίσις. Τίς γὰρ οἶδέ, φησι, τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; πόσοι τῶν ἀπερίτμητοι καὶ βιωτῶν ἡλίου φαιδρότεροι ἐκλάμπειν ἔχουσι; πόσοι τῶν μεγάλων καὶ θαυμαζομένων ἀποδὸς ὄντες καὶ πάθος κεκοινωμένος βυρηθήσονται; εἶπεν ὅτι ὁ Παῦλος ἑαυτὸν κακῶς λέγει, μὴ σωφροσύνης ἢ ὑπερβολῆς ἁμαρτημάτων, ὧν οὐκ ἐμέμνητο βιωτὰς ὑπεῖχεν, ζωηρὸς μεμνημένος; βλάσφημος γὰρ καὶ διώκτης καὶ ὑβριστὴς πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἦν, ἐκεῖνα δὲ τὰ ἁμαρτήματα ἔλυσε τὸ βάπτισμα· ἀλλ' ὅμως αὐτῶν μέμνηται· οὐκ ὀπῆρ λόγου ἐμέμνητο ὑπῆρ αὐτῶν ὑπεῖχεν, ἀλλ' ἵνα δείξῃ τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ πῶς ὅτι, οἷς κατεσκάσατο, ἀπὸ διώκτου ποιήσας ἀπόστολον. εἰ δὲ ἐκεῖνος τῶν ἀφωμολογημένων ἁμαρτημάτων μέμνηται, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τῶν μὴ τὸ βάπτισμα μεμνῆσθαι χρή. Τίς γὰρ ἡμῖν ἀπολογία ἔσται, ἢ ποία συγγνώμη, ὅταν ἐκεῖνος μὲν τῶν αἰθυμίων μνημονεύῃ ζωηρῶς, ἡμεῖς δὲ μηδὲ ὧν μέλλομεν λόγου ὑπεύθυνοι, μηδὲ τῶν ἑαυτοῦ ὑπομιμνήσκωμεν, ἀλλ' ἀφέντες τὰ οἰκεῖα, τὰ ἀλλότρια περιεργαζώμεθα κακά; ἄκουσον πῶς ὁ Ματθαῖος τῆς πρώτης ἑαυτοῦ κατηγορίας ζωῆς, ἣν τελώνιον ἑαυτὸν καλεῖ, καὶ τόπον αἰσχρὸν (ϖ) περιεργασίαν βίου. ὅπου γὰρ οὐδὲν εἶχε κατηγορεῖν ἑαυτῷ μὴ τὸ βάπτισμα, τὸ πρώην μεμνῆτο, παιδεύοντος ἡμᾶς τὸ μὴ ἀλλοτρίων καιρῶν μηδὲν ποιεῖσθαι λόγον, τὰ δὲ οἰκεῖα μελετᾶν καὶ ζωηρῶς διαιρεῖν. οὐ γάρ ἐστιν, ὁπόταν ἔστιν ἕτερον φάρμακον πρὸς τὸν τῶν ἁμαρτημάτων διαίρεσιν, ὡς ἡ ζωηρὸς αὐτῶν αἰσθήσεις, καὶ ἡ διηνεκὴς αὐτῶν κατηγορία. οὕτως ὁ τελώνης τὰ μυρία ἐδυνήθη κακὰ ἀποθέσθαι, ἵνα εἴπῃ, Ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· οὕτως ὁ Φαρισαῖος τῆς δικαιοσύνης ἀπάσης ἐξέπεσεν, ὅτι ἀφεὶς λογίζεσθαι τὰ αὐτοῦ πεπλημμεληκότα, τὸν οἰκουμένων κατεδίκαζε, λέγων· Οὐκ εἰμὶ ὡς (ϖ) λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἁρπαγες καὶ πλεονέκται, ἀδικοι ὡς οὗτος ὁ τελώνης. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος πρήνην λέγων· Ἕκαστος δὲ δοκιμαζέτω τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς (ϖ) ἕτερον. βούλει μαθεῖν καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς πῶς (ϖ) δίκαιοι κατηγόρησαν ἑαυτῶν; ἄκουε καὶ τῶν ἐκείνοις ζωώδη φθεγομένων. ὁ μὲν γὰρ Δαβὶδ ἔλεγε· Αἱ ἀνομίαι μου ὑπῆραν τὴν κεφαλήν μου· ὡσεὶ φορτίον βαρύ, ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. ὁ δὲ Ησαΐας ἔλεγε· Οἴμοι ὁ πλὰς ἐγώ, ὅτι ἀνθρ-

πος

μάτων. τάφος γὰρ τοῦτό ἐστι, νεκρῶν δυχεῖον ὀστῶν καὶ σωμάτων. τοιαῦτα καὶ κείνων τὰ σώματα τῶν κατηγορούντων τὸν δημιουργόν· τοιαῦτα τὰ σώματα τῶν αἱρετικῶν φθεγομένων δύσφημα, τῶν λοιδορούντων, τῶν δυσώδη καὶ ποινικὰ ῥήματα ἐκ τῆς οἰκείας φαρυγγος ἐκβολάτων. δυωδίας αὐτὴν ἔμπλησον, δύσφημε, μὴ δυσωδίας· ἵνα σε γὰρ ποίησον βασιλικὸν, μὴ τάφον Σατανικόν. Εἰ δὲ τάφος ἐστί, καὶ ἀπόκλεισον, ἵνα μὴ παρέλθῃ ἡ δυσωδία. ποινικὰ ἔχεις ἐνθυμήματα; μὴ προσενέγκῃς αὐτὰ διὰ ῥημάτων· ἔασον κάτω κεῖσθαι, καὶ ταχέως ἀποπνιγήτω. αὐθέστοι ἐσμεν, πολλὰ πολλάκις ποινικὰ βουλευόμεθα καὶ ἄτοπα καὶ αἱρετικὰ βουλεύματα. προλῆξαι, ἵνα πιεζόμενα κάτω, ἀσθενέστερα γένηται καὶ ἀπολύηται. καθάπερ γὰρ θηρία ὅταν πάντοθεν ἀπὸ δυσημερίας εἰς λάκκον ἐμβληθῇ, εἰ μὲν ἐμφράξῃ ⟨ϖ⟩ λάκκον ἄνωθεν, ἀποπνίγεται ῥᾳδίως· εἰ δὲ διέξοδον ἔνα ⟨τὸ⟩ αἰναπνοίου τροφὴν μακρὰν, πολλὴν αὐτῆς δίδωσι τὴν τροφωμένην, καὶ οὐκ ἀφίησιν ἀπολέσθαι, ἀλλ' ὀκνηρὸν μᾶλλον· οὕτω ⟨δὲ⟩ ὅτι τῶν λογισμῶν ⟨τῆς⟩ τῶν ποινικῶν, ὅταν περιθῶσιν ἔνδον. εἰ μὲν ἀποκλείσωμεν αὐτῶν τὴν εἰς τὰ ἔξω πρόοδον, ταχέως αὐτοὺς ἀφανίζομεν· εἰ δὲ τῶν ῥημάτων αὐτοὺς ἐξενέγκωμεν, κἀκείνους ἰσχυροτέρους εἰργασάμεθα, δόντες αἰναπνεύσαι ἀπὸ τῆς γλώττης αὐτοῖς, καὶ πρὸς τὰ τῶν ἀτόπων πράξεων βαρὰ θρασὺ ταχέως ἀπὸ τῆς τῶν αἱρετικῶν ῥημάτων μελέτης καταπιόμεθα. διὰ τοῦτο ὁ προφήτης οὐχ ἁπλῶς τάφον ἐκάλεσεν, ἀλλὰ τάφον ἀνεῳγμένον, αὐτὸ τοῦτο ἐγκαλῶν ὅπερ εἶπον. σεαυτὸν γὰρ ἑαυτοῦ αἰσχύνει μᾶλλον ὁ τὰ αἱρετικὰ φθεγγόμενος ῥήματα, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησίον, καὶ τοὺς συγκοιμωμένους αὐτῷ πολλῆς ἀναπίμπλησι τῆς λύμης. καὶ καθάπερ εἰ τοὺς τάφους αἰσθοίμεθα, λοιμοὺς ἂν πόλεως ἐμπλήσομεν· οὕτω τὰ αἱρετικὰ σώματα εἰ μὴ ἀδείας αἰσθοίμεθα, τοὺς συγκοιμωμένους ἅπαντας νόσου χαλεπωτάτης ἐμπλήσει. διὰ τοῦτο χρὴ θύραν καὶ μοχλὸν καὶ χαλκοῦν ὀπαδεῖαν τῷ στόματι.

Οπερ οὖν μία φωνὴ λέγει τότε, ἱκανῶς ἐκ τούτων ἡμῖν ἀποδέδεικται· λοιπὸν δὲ ἀναγκαῖον εἰπεῖν, τίνος ἕνεκεν αἱ πολλαὶ ἐπισκήψεις. ἀλλὰ τοὺς ⟨ϖ⟩ ἡλικιώτερον γυμνάσωμεν λόγοι· παιδεύσωμεν τὴν ἡμετέραν γλῶτταν καλὴν ἔχειν, καὶ μὴ πάντα ἁπλῶς ἐκφέρειν τὰ ἀπὸ τῆς διανοίας· μὴ κατηγορεῖν τοὺς ἀδελφούς, μὴ ἀλλήλους δάκνειν καὶ κατεσθίειν. τῶν δακνόντων τὰ σώματα χείρω ἐστὶν ⟨ϖ⟩ διὰ λόγων τοῦτο ποιοῦντες. ὀφείλοι τοῖς ὀδοῦσι δάκνεσθαι ⟨τὸ⟩ σῶμα, ⟨τοῦτ'⟩ τοῖς λόγοις δάκνει τὴν ψυχὴν, ὑπερώσκει τὴν ⟨τοῦ⟩ πλησίον, αἰτίαται ποιεῖ ⟨τὸ⟩ πρᾶγμα. δι' ὅπερ μείζονα ἐκδίκησιν κόλασιν καὶ θυμωρίαν, ὅσον χαλεπώτερον ⟨τοῦ⟩ πήγματος ⟨τὸ⟩ δήγμα. διὰ τοῦτο ἡ μείζων ἐκπίστεται συγγνώμης ὁ κατηγορῶν, ἀλλ' ὅτι ὕβρεις, ὅτι ἀδίκου ἔχει προφάσεις εἰπεῖν τὰ ποιήσεις τὰ ἑαυτοῦ. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι ἁμαρτίαι καὶ ἀλόγως ἔχουσιν αἰτίας, διὰ ὅμως ἔχουσιν· οἷον, ὁ πόρνος ἐπιθυμίαν πληροῖ, ὁ κλέπτης τὸ πεινᾶν, ὁ ἀνδροφόνος τὸ θυμὸν παῦσαι· ὁ κακηγόρων οὐδεμίαν ἔχει προφάσεις εἰπεῖν. ποίαν γὰρ, εἰπέ μοι, χρημάτων ⟨τὸ⟩ ἐπιθυμίαν ⟨τὸ⟩ ἁμαρτάνειν; ποίαν ἐπιθυμίαν πληροῖ; οὐδεμίαν ἑτέραν ἔστιν, ἀλλ' ἢ βασκανίας ⟨τοῦ⟩ θεοῦ, οὔτε δικαίαν, οὔτε ἄδικον ἔχουσα αἰτίαν. διὰ τοῦτο ἀπιστέρηται συγγνώμης ἁπάσης. βούλει κατηγορεῖν; δίδωμί σοι χρησίμων ⟨τοῦ⟩ θεοῦ. βούλει κακῶς λέγειν; Εἰπὲ ⟨τὰς⟩ ἁμαρτίας σου κακῶς. Λέγε γὰρ σύ, φησι, ⟨τὰς⟩ ἁμαρτίας σου ⟨τοῦ⟩ θεοῦ, ἵνα δικαιωθῇς. Εἶδες κακηγορίαν σεμνὴν ἔχουσαν καὶ ἐγκώμιον καὶ δικαιοσύνην; πάλιν, Δίκαιος ἑαυτὸν κατηγορῶν ⟨τοῦ⟩ θεοῦ ἐστιν, οὐκ ἄλλου. ἐὰν ἄλλου κατήγορος γένῃ, ἔχολάθης· ἐὰν ἑαυτοῦ, ἐστεφανώθης. ἵνα μάθῃς πόσον ἐστὶ καλὸν ⟨τὸ⟩ κατηγορεῖν ⟨τοῦ⟩ ἑαυτοῦ παραπτώματος, δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ⟨τοῦ⟩ θεοῦ προλογίᾳ, φησί. διὰ μέλλων εἰ δίκαιος, πῶς κατήγορος; εἰ κατήγορος, πῶς δίκαιος; ὁ δίκαιος οὐκ ἔστι κατηγορίας ⟨τοῦ⟩ θύρου. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ ἁμαρτωλὸς ἡ ψυχὴ, κατηγορῇ ⟨τὸ⟩ τῶν ἁμαρτημάτων, διὰ τῆς κατηγορίας δίκαιος γίνῃ, διὰ τοῦτο εἶπε, δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ⟨τοῦ⟩ θεοῦ προλογίᾳ. Ἢ διότι ⟨τοῦ⟩ θεοῦ προλογίᾳ,

ἰσ. κακηγορεῖν

Ησ. μγ. κε.

Παροιμ. ιη. ιζ

πεινοφρεσύνην ἐνάγων, καὶ πᾶσαν τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν καταστέλλων, τὴν δὲ σοφίαν δεικνὺς τὴν ἑαυτοῦ, ὡς καὶ ἐν πηλῷ τοσοῦτον ἰσχύων ἐξασκῆσαι κάλλος. ὥστε ὅταν ἐξευτελίσω τὴν οὐσίαν, τότε ἐκκαλύπτω τὴν τέχνην τοῦ δημιουργοῦ. ὥσπερ γὰρ ἀνδριαντοποιὸν τότε μᾶλλον θαυμάζομεν, οὐχ ὅταν ἐκ χρυσοῦ καλὸν ἡμῖν δείξῃ τὸν ἀνδριάντα, ἀλλ' ὅταν ἐκ πηλοῦ τῆς ὕλης ὑποκειμένης ἀπηρτισμένην καὶ ἀκριβῆ τὴν εἰκόνα ἐργάζηται), οὕτω καὶ τὸν ἀριστοτέχνην Θεὸν ἐκπληττόμεθα καὶ δοξάζομεν, ὅτι ἐν σποδῷ καὶ πηλῷ κάλλος ἀμήχανον καὶ σοφίας ἀρρήτου τινὸς ἐπίδειξιν τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐνεπέθετο. καὶ τοῦτο οὐκ ἐν τῷ σώματι μόνον τῷ ἡμετέρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ κτίσει ἐποίησεν. ἁπλῶς γὰρ πολλαχοῦ παραγαγὼν τὰς οὐσίας, καὶ τῆς οἰκείας τέχνης δεῖγμα σαφὲς ἐγκατέθηκε, καὶ τῆς τῶν οὐσιῶν ἀσθενείας ἔλεγχον ἱκανὸν ἐγκατέμιξεν· ἵνα διὰ μὲν τὴν τέχνην καὶ τὸ κάλλος θαυμάζῃς τὸν δημιουργὸν, διὰ δὲ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν εὐτέλειαν τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας, μὴ προσκυνήσῃς τὰ γινόμενα. Φαιδρὸς ὁ ἥλιος, λάμπων, καὶ πᾶσαν καταυγάζει τὴν

Σιρ. ιζ. κε. οἰκουμένην; ἀλλ', ἐλθούσης τῆς νυκτὸς, ἐκλείπει. Τί γὰρ, φησι, φωτεινότερον ἡλίου; ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐκλείπει, οὐκ ἐν νυκτὶ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμέρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἥλιος ἐξέλειπεν· ἵνα θαυμάζῃς μὲν διὰ τὴν τέχνην τὸν δημιουργὸν, μὴ προσκυνήσῃς δὲ διὰ τὴν ἀσθένειαν τὸ γινόμενον. ὁρᾷς τὸν οὐρανὸν τοῦτον, ἡλίκον ἐστὶ σῶμα; πῶς καλόν; πῶς ἀποστίλβον, καὶ τῶν ἡμετέρων βέλτιον σωμάτων κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν; ἀλλ' ἄψυχόν ἐστιν. Εἶδες καὶ τῆς τέχνης τὴν ἐπίδειξιν, καὶ τῆς ἀσθενείας τὸν ἔλεγχον; ὁρᾷς ἑκατέρωθέν σοι τὰ ὀχυρώματα κείμενα; ἵνα γὰρ μὴ καταγινώσκῃς τοῦ δημιουργοῦ ὡς ἀσθενοῦς, καλὰ ἐποίησεν· ἵνα δὲ μὴ προσκυνῇς τὰ γινόμενα ὡς θεούς, ἀσθενῆ ταῦτα ἐκ μέρους εἰργάσατο. Ταῦτα μέμνησθε διηνεκῶς. διὰ τοῦτο γραφὰς ἑρμηνεύομεν, οὐχ ἵνα γραφὰς μάθητε μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ ἤθη διορθώσητε. ἂν γὰρ τοῦτο μὴ γίνηται, περιττῶς ἀναγινώσκομεν, περιττῶς ἐξηγούμεθα. ὥσπερ γὰρ ἀθλητὴς εἰς παλαίστραν εἰσιὼν ἀλειφόμενος καὶ ἀπολαύων τῶν χειρῶν τοῦ παιδοτρίβου, ἂν τοῦ ἀγῶνος παραγινομένου ἐλέγξῃ ἐκείνην τὴν τέχνην, περιττῶς εἰσῆλθεν εἰς τὴν παλαίστραν· οὕτως ἂν ἐνταῦθα παραγινόμενοι, καὶ μανθάνοντες τὰ παλαίσματα πάντα καὶ τὰς λαβὰς τοῦ διαβόλου, τοῦ καιροῦ τῶν ἀγώνων ἐλθόντος, ὑποσκελισθῆτε, ἢ εὔμορφον ὄψιν ἰδόντες, ἢ πρὸς ἀπόνοιαν ἐπαρθέντες, ἢ ἑτέρῳ τινὶ πονηρῷ χειρωθέντες λογισμῷ, μάτην ἐνταῦθα εἰσήλθετε. μέμνησθε τοίνυν τῶν λόγων, οὐ τῶν κατὰ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ τῶν κατὰ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀκολάστου. οὐ φύσεως ἔγκλημα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ ἐπιθυμίας τὰ λεγόμενα. ταύτῃ καταστέλλετε θυμὸν, οὕτω

Γεν. ια. α. πραΰνατε ἐπιθυμίαν, οὕτω καταστείλατε ἀπόνοιαν. Καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσιν. ἰδοὺ τὸ ζητούμενον ἔτι. οὐ περὶ ταύτης ὁ λόγος, ἀλλ' ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι φωνὴν εἶχον μίαν. διὰ τί δὲ χεῖλος ἓν ἐκάλεσε τὴν φωνήν; ἔθος τῇ γραφῇ οὕτω καλεῖν τὰ ῥήματα, γλῶτταν. ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῦτο εἰδέναι διὰ τοὺς αἱρετικοὺς, τοὺς κατηγοροῦντας τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, τοὺς λέγοντας ὅτι πονηρὸν τὸ σῶμα. ἐπειδὴ γὰρ τὰ πονηρὰ κινήματα

Ψαλ. ρλθ. γ. καὶ νς. ε. τῆς διανοίας τοῖς μέλεσι τοῦ σώματος ἡ γραφὴ καλεῖ· οἷόν τι λέγω· Ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν, ὡσεὶ ὄφεως· ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα· νομίζοντές τινες, ὅτι περὶ τῆς γλώττης εἴρηται. [ἰσοδυνάμως] οὐκ εἴρηται δὲ περὶ τῆς γλώττης (μὴ γένοιτο· ἔργον γάρ ἐστι τοῦ Θεοῦ) ἀλλὰ περὶ τῶν ῥημάτων τῶν φονικῶν, τῶν ἀποκτεινόντων ἀνθρώπους, τῶν ἐμπιπτόντων ξίφους χαλεπώτε-

Ψαλ. ια. β. ρον, ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα. καὶ πάλιν, Χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακά· οὐ περὶ τῶν μελῶν λέγων τοῦ σώματος, ἀλλὰ περὶ τῶν δούλων ῥημάτων. οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰπὼν, καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, οὐ τοῦτο ἐδίδαξεν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι εἶχον ἓν χεῖλος, ἀλλὰ χεῖλος τὴν φωνὴν ἐκάλεσεν. εἰπὼν γὰρ, ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν,

Ψαλ. ε. ιε. ἐπήγαγε, καὶ φωνὴ μία πᾶσιν. οὕτως ὅταν λέγῃ, Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, οὐ τοῦ λάρυγγος κατηγορεῖ, ἀλλὰ τῶν κακῶν ῥημάτων τῶν ἀναβαινόντων ἐκεῖθεν, τῶν νεκρῶν δογμάτων.

πει, οὐδὲ τῶν μηγάτων ὄγκος. διδάσκει αὐτὸν ὁ τοιοῦτος ἤδη, ὅτι γῆ ἡ σποδός ἐστιν. ἀλλὰ μενοῦν μέ, φησι, ἡ οὐ διδάσκω τοῦτο, ἀλλὰ πολλῷ ἄλλο τελεώτερον· ἵν', ὅταν φοβῆται, ὑπτιωσάμενος τὸν ἑαυτοῦ τέλειον ἵνα ζῶν λάβῃ τὸ φάρμακον. Εἰπὲ γάρ, τί γὰρ φοβεῖται γῆ ἡ σποδός; ἐπήγαγον· Ὅτι δὲ ὁ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ σεβάσματα αὐτοῦ. τί ἐστιν, ὅτι ἡ ὁ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ σεβάσματα αὐτοῦ; τὰ ἅγια ἀσαφῶς τὸ εἰρημένον. σεβάσματα, τὰ ἔγκαυστα λέγει, τὰ σωλάγχνα λέγει, τὸν γαστέρα τὸν ὑμνοῦσαν· κυβάλων καὶ πολλῆς ἀκαθαρσίας δὲ δυσωδίας, οὐ κατηγορῶν τῆς φύσεως, ἀλλ' εἰς τὴν παπροφρονοῦσαν ἀναγων. ὅτι ἡ ὁ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται. Εἶδες τὸ τέλειος ἡ ὑπόκρισις τῆς οὐσίας; μὴ μιαίνῃς τὸν ἡμέτερον τῆς τελευτῆς, ἵνα μάθῃς σου τὸν ἀθέτειαν. ἐπὶ μὲν ζῶντα τὸν θεσπόν διεφθείρουσιν, ἡ εἰς τὰ ἔγκαυστα αὐτοῦ ἀφικέσθαι τὴν λόγον, ἡ πᾶσαν αὐτοῦ τὸν σεβάσμιον ὄψιν. ἀλλὰ μὴ καταπίῃς. σεβάσματα γὰρ μισῶν ἡμᾶς, ἀλλὰ φειδόμενος ἵστως ἐπέπεμψεν ὁ Θεός, παραφάσεις ἡμῖν καταπροφρονοῦσιν πρόφασιν μεγάλας. Εἰ γὰρ ἀθεσπος, γῆ ὢν ἡ σποδός, ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι εἰς τὸ θεῖον αἰσθήσομαι· Εἰ μὴ τὸ τῆς φύσεως Ησ ιδ ιγ. χάσμα εἶχε, πῶς ἂν ἀθέσπιστον τὴν ἁμαρτίαν;

Ὅταν οὖν ἴδῃς γυναῖκα αἰσχίστοις πάθεσιν ὑποκειμένην, καὶ ὄφεις ἀσπίδων καὶ δράκοντας, ὅπου τὸ ἐχθρὸν φερόμενον, ἀπειλοῦσα, εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλοντα, θανάτῳ παραδιδόντα, ἐπηρεάζοντα, εἰπὲ παρ' αὐτοῦ· τί γὰρ φοβεῖται γῆ ἡ σποδός; ὅτι ἡ ὁ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐξουδένωται τὰ σεβάσματα αὐτοῦ. ταῦτα δὲ οὐκ ἀπὸ τοῦ θεσπότου μόνον ἰδιώτου, ἀλλὰ ἡ οὐκ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ καθημένου ὅτι τοῦ θεσπότου τοῦ βασιλικοῦ ἐστιν εἰπεῖν. μὴ γὰρ τὸν ἀργυρίδα ἴδῃς, μηδὲ τὸ σχῆμα, μηδὲ τὰ ἱμάτια τὰ χρυσᾶ· ἀλλ' αὐτὸν τὸν φύσιν ἐρεύνησον, ἡ σεαυτὸν πλέον ἔχουσαν τῶν πολλῶν· μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, ἡ τὸν ἀργυρίδα, ἡ τὸ σχῆμα, ἡ τὰ ἱμάτια, ἡ πᾶσαν τὴν ἐλεύθερον τὸν φαντασίαν ἐκείνων, ἡ τούτων αὐτῶν ἐν πάλιν τὸν γλῶσσαν σοφωτέρων. Πᾶσα γὰρ δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου. ἰδοὺ δὲ γῆς Ησ. ξ. ἀνθρώπου τελεώτερος ἐφάνη ὁ καλλωπισμὸς ἐκεῖνος ἅπας. ὁρᾷς πῶς καταπίπτει τὸ φύσημα; πῶς καθαρῶς πᾶσαν ἀπόνοιαν ἢ ἴησιν τῆς φύσεως αὐτῆς; ἀρκεῖ μόνον λογίσασθαι τίνες ἐσμέν, δὲ πόθεν ζωοποιήθημεν, ἡ πᾶσα οἴησις λογισμῶν ἀπόνοια. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐν δυσὶ ῥησὶν κατασκάπτει ἡμᾶς ὁ Θεός, ἵν', ὅταν μὲν εἰς ἀπόνοιαν ἐκπέσῃς, καταπίπτῃ σοι τὸ ἀνθρώπινον· ὅταν δὲ ἀνάξιόν τι ἡ ἀηδὲς τῆς δοξάσης σοι πάθῃ ὑπὸ Θεοῦ τιμῆς ἐννοήσῃς, ἀναλάμψῃ σοι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνων δυναμέων ζῆλον ἡ τῆς ψυχῆς διήθησα. οὐκ εἰς αἵρεσιν ἢ ἀπονοίας μόνον ὑπτιότητα ἡ ὑπόσκεψις τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας ἰδιοτυπίας διεγοχλῇ, καὶ ἡ τῶν χρημάτων, καὶ ἡ τῶν σωμάτων, ἡ ἄτοπος αὕτη δὲ εἰς ἀσέλγειαν ἐκπαλαυομένη, ἀπόχρη τοῦτο εἰς παραμυθίαν τῶν παθῶν. ὅταν οὖν ἴδῃς γυναῖκα βδελυρόν λάμποντα ἔχουσαν ὀφθαλμόν, φαιδρόν, σίλβουσαν ἀπὸ τῆς πηγαίας, ἀμήχανόν τινα ὦσαν ὑπὸ τῆς ὄψεως φέρουσαν, φλέγουσάν σε λογισμὸν ἡ τὴν ὑπτιότητα αὔξουσαν, σύνισον ὅτι γῆ ὁ θαυμάζόμενος, ὅτι σποδὸς τὸ ἐκκρῖνον, ἡ παύσει τὴν λυπῆσαν ἡ ψυχή· ἀνακάλυπτον αὐτῆς τὸ δέρμα τῆς ὄψεως, καὶ τότε πᾶσαν αὐτὸν ὀφῇ τῆς βδελυρίας τὸν ὑπτιάσμον· μὴ ἐπὶ μόνῃ τῇ ὑπερφανείᾳ, ἀλλ' ἐνδοτέρω διήθησον ὡς λογισμῷ, ἡ οὐδὲν ἕτερον βδύσεις, ἀλλ' ἢ σάρκα ἡ ἰδρῶτα ἡ φλέβας. ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖ ταῦτα; λόγισαί μοι ταῦτα ἀλλοιωθέντα, μελανθέντας, ἀῤῥωστοῦσαν, ὑφιζάνοντας ὀφθαλμούς, ἡ κοιλαινομένας πτέρνας, ἄπαν καταῤῥέον τὸ ἄνθος ἐκεῖνο· σύνισον ὃ θαυμάζεις, ἡ αἰσχύνθητί σου τὸν κρίσιν. πλὴν θαυμάζεις ἡ σποδόν· ἐκ κόνεως σε ἐκτησάμην ἡ τέφρα. ὁ κατηγορῶν τῆς φύσεως ταῦτα λέγω (μὴ γένοιτο) ἡ καθίζων, οὐδὲ εἰς βδέλυκαν ἐμβάλλων, ἀλλὰ φάρμακα τοῖς νοσοῦσι κατασκευάζων. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τοιούτων αὐτοῦ ἐποίησεν, ἵνα μὴ βδελύξῃ, ἡ τὸν οἰκείαν δύναμιν ὑπεδύξῃ, ἡ τὸν κηδεμονίαν τὸν περὶ ἡμᾶς, τῇ τῆς φύσεως μὴ βδελυρίᾳ πρὸς πα-

ἕξεις ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. ὁ μὲν οὖν τὰ μὴ ὄντα, ἀφεὶς τὰ ὄντα καὶ τὰ ἀναγκαῖα τῆς ζωῆς, ἐπὶ τὰ
ἐπὶ τὰ ἀ. ἀπόντα καὶ ἀφανῆ καὶ ἀνωφελῆ τρέχων, καὶ τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύων καὶ ἐλπίζων τὰ ἐν οὐρανοῖς
ἐλπ. ἐν οὐ. κτᾶσθαι, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀφρονέστατος· ὁ δὲ τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἐπιτήδεια τῆς ζωῆς ἐν τῷ βίῳ
τούτῳ ἐκπορίζων, καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐλπίζων κτᾶσθαι, οὗτος ἐστὶν ὁ σωφρονέστατος. ἐπειδὴ γὰρ τὰ ἀναγ-
καῖα τῆς ζωῆς ἐκπορίσαι δεῖ, ἵνα μὴ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀπολέσωμεν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπίκηρα καὶ πρόσκαιρα
Ἰακ. δ. δ. καταφρονήσωμεν, τὰ δὲ ἀεὶ διαμένοντα καὶ ἀθάνατα κτησώμεθα. ἐπεὶ γὰρ ἀκούσαντες τοῦ Κυρίου
λεγόντος, Ἐὰν θέλῃς τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι, ἐπὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐλπίσαντες ἐκεῖνα κτᾶσθαι, τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύ-
ουσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐλπίσαντες ἐκεῖνα κτᾶσθαι, τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύουσιν· ἐπειδὴ γὰρ
ἐπὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐλπίσαντες ἐκεῖνα κτᾶσθαι, τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύουσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς
ἐλπίσαντες ἐκεῖνα κτᾶσθαι, τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύουσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐλπίσαντες ἐκεῖνα
κτᾶσθαι, τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύουσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐλπίσαντες ἐκεῖνα κτᾶσθαι, τὰ ἐν χερσὶν
ἀπολλύουσιν· ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἐλπίσαντες ἐκεῖνα κτᾶσθαι, τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύουσιν· ἐπειδὴ
γὰρ

μὴ δύξάσθαι, οὐ τοσαύτην ἢ δύναμιν ἔχει ἡ βύχη, ὡς ὅταν μὴ τὴν μάγαν τὴν οἰκείαν γένηται, ὡς ὅταν ὁλόκληρον ὃ σῶμα τῆς ἐκκλησίας ὁμοθυμαδὸν ἀναπέμπῃ τὴν δέησιν μιᾷ φωνῇ, ἱερέων προέντων ἐκ ἐκ βύχας τὸ κοπτὸ πλήθης ἀναφερόντων. βούλῃ μαθεῖν πόση ὄντι ἡ δύναμις τῆς βύχῆς τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένης; ἐδέδετο ὁ Πέτρος ποτὲ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ ἀλύσεις τρεῖς εἶχετο πολλάς· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας περὶ αὐτοῦ γινομένη, καὶ βύθεως ἄνθρωπος ἀπήλλαξε τὸ δεσμωτηρίου. Πῶ τοίνυν δυνατὸν ἐστι ἐκείνης ἡμᾶς τῆς εὐχῆς, ἢ τοὺς φύλακας ἐκ πύργους τῆς ἐκκλησίας ὠφέλησε; Παῦλος γὰρ καὶ Πέτρος πύργοι καὶ φύλακες τῆς ἐκκλησίας· καὶ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο δεσμωτήριον ἔλυσε, τὸ δὲ τοῦτο αἰσθητὸν ὂν ἢ μὴ μόνον ἀπὸ τῶν τότε συμβάντων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν καθ' ἑκάστην τελουμένων τὴν ἡμέραν, διπλῶν τὴν δύναμιν ἐπιδείξομαι αὐτῆς, τῆς ὑπὸ τοῦ δήμου γινομένης εὐχῆς ὑμᾶς δυναμένης. κἂν τοίνυν εἴπῃς τῶν πολλῶν ὑμῶν ἐπιτάξειν βύχεως καθ' ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ ἐπισκόπου σωτηρίας, ἕκαστος ἂν ἐβδαιτίσατο, ὡς μείζονι τῷ φορτίῳ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως οὔσῃ· καθῆκεν ἅπαντες ἀκηκόατε τοῦ ψαλμοῦ τοῦ τὸ χελδύνιον τὸ λέγοντος, διηκόνησε γὰρ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ γήρως καὶ τῆς ἀσθενείας, ἵνα ὀρθοτομῇ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ γὰρ τῶν ἐντολῶν, καὶ γὰρ τοῦ ἀπροσταγεύτως, καὶ ἐβδαιτίσατο ποιεῖν ὃ ἐπέταγμα· ἀλλὰ μετ' ἐκτενείας ἀναφέρετε τὴν βύχην, εἰδότες τῆς ὑμετέρας ζωὴν τὴν δύναμιν. ἴσασιν οἱ μεμνημένοι τῶν λεγομένων. τὴν γὰρ βύχὴν τῶν κατηχουμένων οὐδέπω τοῦτο ἐπιτέτραπται· διὰ οὐδέπω τοὺς τὴν πίστιν ἐφάσαν ἑαυτοῖς. ὑμῶν δὲ καὶ γὰρ τῆς οἰκουμένης, καὶ γὰρ τῆς ἐκκλησίας τῆς μέχρι περάτων τῆς γῆς ἐκτεταμένης, καὶ γὰρ τῶν διοικούντων αὐτὴν ἐπισκόπων ἁπάντων ἐβδαχελβύεται ποιεῖσθαι τὰς φύσεις ὁ ἑαυτοῦ ψαλμοῦ, καὶ γὰρ ἀκήκοεν μὴ ἐκ συνηθείας, ἔργῳ μαρτυροῦντες, ὅτι μεγάλη τῆς βύχῆς ἡ δύναμις τῆς ἐν ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τοῦ δήμου συμφώνως ἀναφερομένης ἐστίν.

Ἀλλὰ γὰρ ὅτι ὁ ἐκ χείλους ἐπῳδίαν μου, ὅτι μία φωνὴ ἐστὶν ὁ παλαιός. πόθεν οἶδα λέγειν, ὅτι μία φωνὴ ἐστί; Καὶ ἐστὶ πᾶσα ἡ γῆ, φησί, χεῖλος ἕν. ἀσαφές ὁ εἰρημένον. ἡ γῆ χεῖλος ἔχει; ἀδιανόητον. τί οὖν φησι, καὶ ἐκεῖ τίνος; οὐ ἐκεῖ ἑαυτῆς λέγει τὴν γῆν· τὸ ἀνωφελές, τῆς ἀκοῆς· ἀλλὰ ὁ κηπουρὸς ἐστὶν οὗτος ἐκάλεσε, τῆς οἰκείας αὐτοῦ ἀναμιμνήσκων φύσεως, τῆς μετρίας εἰς ἐπιμέλειαν ἄγαν, ὅθεν ἐλήμφθη. διπλοῦν δὲ τὸ ζῷον, ὁ ἄνθρωπος λέγω, ἐκ δύο συγκείμενος οὐσιῶν, τῆς μὲν αἰσθητῆς, τῆς νοητῆς, ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, καὶ ἐκ οὐρανοῦ καὶ ἐκ γῆς συγκείμενον ἔχων. διὰ μὲν γὰρ τῆς νοητῆς οὐσίας, κοινωνεῖ τοῖς ἄνω δυνάμεσι· διὰ δὲ τῆς αἰσθητῆς, τοῖς τῆς γῆς ζωοτύποις ἐκφάνμασι, σύνδεσμός τις ὢν ἀκριβὴς ἑκατέρας τῆς κτίσεως. ὅταν μὲν οὖν τι τῶν ἐν Θεῷ δοκούντων, πνευματικὸς λέγεται, καὶ οὐδὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ὀνομάζεται, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρας μείζονος πηγῆς, ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας. οὐδὲν γὰρ ἔρχεται ἡ ψυχὴ ἡμῖν εἰς κατορθώματα, ἐὰν μὴ ἀπολαύσωμεν τῆς βοηθείας ἐκείνης. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐδὲν ἡ ψυχὴ ἔρχεται ἡμῖν εἰς κατορθώματα, οὐδὲν εἰς ὃ δυνηθεῖμεν ζωηρέαν τῶν λεγομένων, Ψυχικὸς, φησὶν, ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ὥσπερ γὰρ σαρκικὸν καλεῖ τὴν σαρκὶ δουλεύοντα, οὕτω ψυχικὸν καλεῖ τοὺς λογισμοὺς τοὺς ἀνθρωπίνους τὰ σφάλματα ὑπομένοντα, καὶ μὴ δεχομένους τοῦ πνεύματος τὴν ἐνέργειαν. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ὅτι κατορθοῦντες μὲν πνευματικοὶ λεγόμεθα· ὅταν δὲ ἁμαρτάνωμεν καὶ ἀποσκιρτῶμεν καὶ πρόξενοί τι ἀνάξιοι τῆς ἡμετέρας εὐγλωττίας, ἀπὸ τῆς βύπιλοις ἡμᾶς καλεῖ φύσεως, χοϊκοὺς ἡμᾶς ὀνομάζων. ἐπὶ οὖν καὶ ἐντεῦθεν μέλλει πιστοὺς κατηγορήσειν τῶν πύργων οἰκοδομησάντων, τί εἰς ἀπίστους ἐπράξαντες, τῷ μείζονα ἔνοχον λαβόντων τῆς οἰκείας ἀξίας, μέλλει δὲ αὐτῶν κατηγορεῖν ἀπίστοις, διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν βύπιλοις αὐτοὺς ἐκάλεσεν ὑσίας, εἰπών· καὶ ἐκ πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν. ἵνα μάθητε, ὅτι οὗτος καλεῖ ἡμᾶς. ὅταν ἁμαρτάνωμεν, τὸν Ἀδὰμ μὲν τοῦ ἀνθρώπου οὗτος ἐκάλεσεν, εἰπών· Γῆ

Gen. 18. 27.

Gen. γ. 19.

λυτελέστερα, ἵνα μὴ ἀπολωλότα ζητῶμεν, καὶ μὴ πρότερον πληροφορῆσθαι, ἕως ἂν αὐτὰ ἀπολάβωσιν. ἐπὶ οὖν ἀπώλειας ἔδειξεν, οὐχὶ οὐρανὸν σε δίδωκα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔδειξεν καὶ θεμέλιον. Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, φησίν· ἵνα μὴ μόνον τὴν τοῦ μείζονος προσθήκην, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἀπολωλότων ἀνάκτησιν παραμυθήσηται τὸν ὀδυνώμενον λῃστήν. ἀλλ', εἰ δοκεῖ, καὶ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἐλθωμεν ὃ προκείμενον, ἐξ ἴσου πῶς ἀπωλέσαμεν τὸν φωτόν. σαθρὰ γὰρ μικρὰν εἰς ἀσφαλείας λόγον ἡ ἰσοτέλεια. ὁ γὰρ μισθὸν τὸ ἔσχατον τῆς προτέρας ἀσφαλείας, πρὸς δὲ λοιπὰ ἀσφαλέστερος ἔσται. ἀναγκαῖον δὲ πρῶτα πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν τοῦτο, ὅτι μία φωτὸς παλαιοῦ πρώτου αἰθέριον ἰδεῖν, ὃν εἰς πολλὰς ὕστερον μετέπεσεν. μέχρι ποτὲ μία ἰδεῖν; ἢ ποτὲ μετέπεσεν εἰς πολλάς; ἢ πότερον αὐτὴ ἐκείνη ἀφανίσθη, ἢ ἕτεραι εἰσηνέχθησαν, ἢ μυθώδης ἐκείνης ἐπεισήχθησαν αἱ λοιπαί; διὰ τί ἰδεῖν ἐσωχρώθη, καὶ ὁκ ποίας αἰτίας; εἶτα, ποία τούτων τῶν πολλῶν φωτῶν ἡ παλαιὰ ἐσωκεκαινοδόμηκεν (δεῖ γὰρ ἐκείνῳ πάντα ἐοικέναι) πότερον τῇ ἀρχαίᾳ καὶ πρεσβυτέρᾳ, ἢ τῇ ἐσχάτῃ καὶ ἐπισεσημασμένῃ; ἀλλὰ μὴ δείσητε, κἂν γὰρ μὴ τὴν μερὶν ἅπασαν δυνηθῶμεν ἀποδοῦναι, ἀλλὰ πάντας ὑμῖν ἀποδώσομεν ὕστερον. ἕνεκεν οὖν ἕνεκεν μὴ μέλλοντες ἅπαντα τὸν μερὶν ἀποδιδόναι, ἀπάντων τὸ ὀφλημα τὸ ὀφείλεσθαι ὑμῖν ἀνείκωμεν; ἵνα προσδοκῶντες τὴν ἀπόδοσιν, δεῖται πάντος καὶ ἡμᾶς ἔχητε. καὶ γὰρ ὁ χρεώστης πολὺ διανείσας καὶ ὀλίγωνος ἔχων τὸ ὀφλήματος, καὶ τὸ τραπέζη, καὶ τὸ οἰκίᾳ, καὶ τὸ ἀγρᾷ, καὶ τὸ κλίνῃ, καὶ πάντα χρῶ τὸ ὀφείλοντα αὐτῷ φυλάττει καὶ οὐκ ἀπολεῖ· καὶ ὁ τὸ χρέος ἔρως μὴ τὸ χρέος καὶ κεῖσθαι δοκεῖ τὸ τὸ διδανεικότος ποιεῖ δεσπότης προσφέρεσθαι ψυχῆς. ἵνα οὖν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐλπίδι τὸ ἀποδόσεως ἰσόμοιρα δεσπότης τὸ τοῖς ὑμετέροις δεσποίαις, καὶ τὸ οἰκίᾳ, καὶ τὸ ἀγρᾷ, καὶ ὅπου δ' ἂν ὦσι, δεσπότα τοῦτο τοῦ μὴ ὀφλήματα ὡμολογήσαμεν, τὸν ἢ ἀποδοῦναι ἅπασαι οὐ ποιούμεθα σήμερον, ἵνα τῇ προσδοκίᾳ τῶν λειπομένων ἐπάγωσι τοῖς πρὸ ἡμῶν μνήμης πρὸ ὑμῶν κατηγείλωμεν. μεγάλη γὰρ ἡμῶν ἀσφάλεια τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἀπολαύειν δίκαιον τοιούτου καὶ τοσούτου. ὁ γὰρ ἀγάπης ἀπολαύων, καὶ θύραθεν ἀπολαύσεται πάντως. τοῦτο ἦλιξ ἐστὶν ἀναξιοῦν, δίκαιον ἐκεῖθεν. Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ εἰς τρίτον ἁρπαγεὶς οὐρανὸν, ὁ ῥήματα ἀκούσας ἀῤῥητα, ὁ πάσας καταπατήσας δὲ διάλιξας τῆς φύσεως, ὁ δὲ ἀσφαλείᾳ τελείᾳ λοιπὸν ὤν, ἐδεῖτο καὶ θύραθεν τῶν μαθητῶν, καὶ ἔλεγε· Προσεύχεσθε καὶ ἐμοῦ, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων. καὶ πάλιν, Προσεύχεσθε, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου. καὶ πανταχοῦ ὁρᾶτε αὐτοῦ καὶ αἰτοῦντα δὲ εὐχὰς τῶν μαθητῶν, καὶ θύραθεν τοῦτα δὲ λαβεῖν. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃ τις, ὅτι διὰ ταπεινοφροσύνην καταφθάνῃ ὅτι δὲ εὐχὰς τῶν μαθητῶν, δείκνυσιν αὐτῶν καὶ τὸν δυνάμει, οὕτω λέγων· Ὃς ἐκ τηλικούτων θανάτων ἐῤῥύσατο ἡμᾶς· καὶ ἐλπίκαμεν ὅτι καὶ ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν τῇ δεήσει ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν. Εἰ δὲ Παῦλον κινδυνεύοντα ἀπηλλάξειν ἡ τῶν πλήθους εὐχή, πῶς οὐ μεγάλα δὲ προσδοκᾶν καὶ ἡμᾶς ἀπὸ ταύτης καρπώσασθαι τῆς προσευχῆς; ὅταν γὰρ καθ' ἑαυτοὺς εὐχόμενοι ἀσθενεῖς ὦμεν, ὅταν δὲ συλλεγῶμεν, ἰσχυροὶ γινόμεθα μᾶλλον, δυσωπούμενοι Θεὸν τῷ πλήθει καὶ τῇ συμμαχίᾳ. ὅτου καὶ βασιλεὺς πολλάκις τινὰ δορυφόρων ἀπέμιμνας θανάτου, εἰ μὴ ὁδὸς ἐπέθυσε δορυφόρων τῷ καταδικασθέντος, πόλις δὲ ὁλόκληρον δορυφορῶσαι ἐδυσωπήθη, καὶ Θεὸς ὅτι ὁ βαρὺ θεὸν ἀπαγόρευσον δὲ τὸ πλῆθος τῶν δορυφορούντων ἐξήρπασε τῆς καταδίκης, καὶ πρὸς ζωὴν ἐπεμήκυνε. τοσαύτη ἡ δύναμις τῆς τοῦ πλήθους ἱκετηρίας ὅτι. δεῖ τοῦτο καὶ σήμερον συλλεγόμενα πάντες, ἵνα μείζονος εἰς οἶκτον ἐπιτύχωμεν Θεοῦ. ὅταν γὰρ καθ' ἑαυτοὺς εὐχόμενοι, καθὼς ἔφθην εἰπών, ἀσθενεῖς ὦμεν, ἀπὸ τῆς συνδέσμου τῆς ἀγάπης δυσωπῶμεν Θεὸν δύναμιν ἡμῖν τὰ αὐτόματα. ταῦτα δὲ οὐχ ἁπλῶς λέγω, οὐδὲ δι' ἐμαυτοῦ μόνου, ἀλλ' ἵνα ἀεὶ ἀπόδηται εἰς τὰς συναξεις, ἵνα μὴ λέγητε· πῶς γὰρ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἡ δύναμις θέλεται; δύνασαι μὴ

Rom. 15. 24.

Ephes. 6.

ἀνάξιοι ἐφάνημεν; ἢ διὰ μὲν ἄλογα τοῦ οἰκείου φωνοῦ ἔχει πόλεμον· βλητᾶται πρόβατα, μυκῶνται αἶγες, μυκᾶται ταῦροι, χρεμετίζει ἵπποι, βρύχεται λέων, ὠρύεται λύκος, συρίζει δράκων. ἕκαστον τῶν ἀλόγων Ⓦ οἰκεῖον φθόγγον διετήρησεν, ἐγὼ δὲ μόνος τῆς οἰκείας ἀπεστέρημαι φωνῆς; καὶ διὰ ἄγελαι καὶ διὰ ἤμερα, καὶ διὰ χλεοπάθη καὶ διὰ ἀπθαίατυπα ζῶα ἕμειναν ἕκαστον ἔχοντα τοῦ ὄζειν συγκληρωθῆναι αὐτοῖς φωνοῦ· ἐγὼ δὲ ὁ ἀρχωνὼν τῶν ἀπιστημῶν; καὶ κεῖνοις ἀκίνητοι αἱ πηγαί· ἐγὼ δὲ ἐξέπεσον τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ; καὶ τί τοσοῦτον ἡμάρτηταί μοι; οὐκ ἤρκουν αἱ προτέραι τιμωρίαι; ἔδωκέ μοι Ⓦ πάλιν δοῦναι, καὶ ἐξέβαλέ με τοῦ παραδείσου· ἔζων βίον ἀβλαβῆ πρὸ τούτων καὶ πόνων ἀπηλλαγμένον, κατεδίκασέ με ἱδρῶτι καὶ μόχθῳ· ἄκανθα καὶ τρίβολος ἀνέτειλεν αὐτῇ ἀκανθώδης καὶ τριβόλους ἀνενεγκεῖν, καὶ εἰς αὐτὸν με πάλιν ἀπέστρεψε· θανάτῳ με ἐκόλασε· ὃ τῶν γυναικῶν γένος ἐκόλασεν ἀπαβαλὼν ὠδῖσι καὶ πόνοις. οὐκ ἤρκει ταῦτα εἰς ὑμᾶς εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῆς φωνῆς με ἐξέβαλε καὶ τούτης ἀπεστέρησε τῆς τιμῆς· ἵνα οὖν ὁμοφύλοις καὶ ὁμογλώσσοις, καθάπερ θηριώδεσι, ἀπεστρέφωμεν, τῆς φωνῆς ἀφαιρεῖται μοι τὸ ζωῶδες; διὰ τοῦτο ἤνοιξα τὸ αἴτημα, ἵν', ὅταν ἐπαγάγῃ τὸν λύσιν, λαμπροτέρα γένηται ἡ νίκη. Εἰ ἐβούλετό με, φησίν, ἐκβαλεῖν τούτων ἀπάντων, τίνος ἕνεκεν μοι αὐτὰ μὲν τοῦ ἀρχῆς ἐδίδου; βούλεσθε ἀπ' αὐτοῦ τούτου ἐπαγάγω τὸν λύσιν, ἀπὸ τοῦ τῆς παρρησίας τῆς πρὸς; τοσαύτη γὰρ τῶν τοῦ Θεοῦ δικαιωμάτων ἡ ἀξιωσία, ὡς αὐτὸν τὸν διάβολον τοῦ αἰτήσεως μηδὲν πρὸς ἡμῶν προσλαμβάνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὸν τῶν ἐγκλημάτων λύσιν. Εἰ ἐβούλετό με ἐκβαλεῖν πάντων τούτων, τίνος ἕνεκεν αὐτὰ μοι μὲν τοῦ ἀρχῆς ἐδίδου; καὶ γὰρ καὶ ἐγὼ ὃ αὖθις λέγω. Εἰ ἐβούλετό σε ἐκβαλεῖν πάντων τούτων, τίνος ἕνεκεν ἐδίδου; ὥστε, ὅπερ οὐκ ἐβούλετό σε ἐκβαλεῖν, τοῦτο ἔδωκέ σοι τοῦτο μὲν τοῦ ἀρχῆς. τί οὖν ἐγένετο; οὐχ ὁ Θεός σε ἐξέβαλεν, ἀλλὰ σὺ ἀπώλεσας τὰ δοθέντα. ἐκεῖνον θαύμαζε τῆς φιλανθρωπίας, ὅτι ἐζημίωσαι· σαυτὸν μέμφου τῆς ῥᾳθυμίας, ὅτι δεδώρησαι οὐκ ἐφύλαξας. ὥστε δῆλον, ὅτι οὐχ ὁ τοῦ παραδείσου, φησί, ἀλλ' ὁ τοῦ παραδείσου ἀπολαύσεως ἔγκλημα ἐστὶν οὗτος. ὅτι γὰρ ἐφίλει, καὶ φιλανθρωπος ἦν, καὶ ἐβούλετο ὠφεῖσθαι, ἔδειξεν, οὐδενὸς ἀναγκάζοντος οὐδὲ βιαζομένου, ἃ τὰ κατορθώματά σου θαυμάσας, οὐκ ἔχων σοι πόνων ἀμοιβὴν ἀποδοῦναι· ἀλλ' ἀθρόως πλάσας, ἀθρόως εἰς τὸν ἀρχὸν μετήγαγε τοῦτον, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐκ ἀντίδοσις ἀμοιβῆς ἡ δωρεά, ἀλλὰ χυμὴ καὶ χάρις ἦν. Εἰ δὲ οὐκ ἐφύλαξας τὰ δοθέντα, σαυτοῦ αἰτιῶ, μὴ Ⓦ δεδωκότα τὸν δωρεάν. ἆρ' οὖν τοῦτο μόνον ἔχομεν εἰπεῖν γὰρ τοῦ διαστότου; ἱκανὴ μὲν οὖν καὶ αὕτη ἡ ἀπολογία. ἀλλ' ἡ ἄπειρος αὐτοῦ ἀγαθότης καὶ ἡ ἄῤῥητος φιλανθρωπία ἑτέραν ἡμῖν παρεσκεύασε πρόφασιν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι αὖθις μὲν ἔδωκε, σὺ δὲ ἀπώλεσας (ἀπήλλακται μὲν γὰρ καὶ ἕτερα τῶν ἐγκλημάτων ὁ λόγος· μᾶλλον δὲ καὶ μείζονος θαύματος ἄξιος, ὅτι καὶ προφάσεως οὔσης ἀπωλείας, οὐκ ἀπεστέρησέ σε τῆς δωρεᾶς) πολλὰ ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ μείζονα ἔχω τούτων εἰπεῖν. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ὅτι καὶ μὴ ὃ ἀπολέσας ἐξ οἰκείας ῥᾳθυμίας, πάλιν ἀποδέδωκέ σοι καὶ ἀπολωλότα· μᾶλλον δὲ καὶ ἀπολωλότα μείζονα, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μείζονα τούτων. ἀπώλεσας μὲν γὰρ παράδεισον, ἔδωκε δέ σοι Ⓦ βασιλείαν. ὁρᾷς πῶς μείζων ἡ ἀπώλεια τῆς ζημίας, πῶς πλείων ὁ πλοῦτος; ἔδωκέ σοι Ⓦ βασιλείαν, ἵνα καὶ τὴν οἰκείαν φιλανθρωπίαν ἐπιδείξηται, καὶ τὴν ἀξιοθαυμαστίαν δείξῃ, ὅτι καὶ μείζονα τῷ τὸν διάβολον ὑπερβαλέσθαι γνῷ, οὐδὲν ἔσται πλέον αὐτῷ, ὃ Θεοῦ πρὸς μείζονα αὖ νικῶν ἡμᾶς ἀγάγοντος. ἀπώλεσας τοίνυν παράδεισον, καὶ λύεται ξύλον σοι ὁ Θεὸς Ⓦ βασιλείαν· κατεδικάσθης πόνῳ προσκαίρῳ, καὶ ἐπαμείψατο ζωῇ αἰωνίῳ· ἐκβέβλησαι τῆς γῆς ἀκανθῶν καὶ τριβόλων ἀνενεγκεῖν, καὶ ἐλαφρόν σοι καρπὸν πτώματος ἡ ψυχή. καὶ σκότος μοι τοῦ φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, μέχρι πόσου κατέβη. ὁ τοῖς ἀπολλυσί σου τὰ οἰκεῖα κτήματα, καὶ μείζονα λάβωσι καὶ πο-

ἀγγλὼ ζωηγράφη· ἡμῖς ὃ αὐτὸ τῇ Ελλάδι πεπόνθαμεν γλώττῃ. ὅταν γὰρ γλῶττα ἑρμηνευθῇ εἰς ἑτέραν γλῶτταν, πολλὴν ἔχει τὴν δυσκολίαν. καὶ ἴσασιν ἀκριβῶς, ὅσοι πολλῶν γλωσσῶν εἰσιν ἔμπειροι, πῶς οὐ δυνατὸν πᾶσαν τὴν σαφήνειαν τῆς φωνῆς τῆς ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει κειμένης μετενεγκεῖν εἰς τὴν ἑτέραν μεταβάλλοντας γλῶτταν. ὅπερ οὖν αἴτιον τῆς δυσκολίας τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ γέγονε. πολὺ γὰρ ἑκατὸν ἔτη τῆς τοῦ Χριστοῦ προνοίας, ὅτε Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων, πολὺς τὴν Ελλάδα μετεκόσμη γλῶτταν ἡ παλαιὰ διαθήκη, χρησίμως σφόδρα καὶ ἀναγκαίως. ἕως μὲν γὰρ ἦν ἐν ἑνὶ ἔθνει τῶν Ιουδαίων διελέγετο, ἔμενεν ἐν τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ. ἐπειδὴ γὰρ τότε ἔμελλεν αὐτῇ πολυπέρατος, τὸ λοιπὸν τῶν αἰθεσπίων γόνος εἰς θεοσεβίαν ἐκάτερον ἐλπιζόμενος. ὅθεν δὲ ἔμελλεν ὁ Χριστὸς πανταχόθεν, καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν πολὺς ἑαυτὸν καλεῖν, οὐχὶ διὰ τῶν ἀποστόλων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν προφητῶν (καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πολὺς τὴν πίστιν ἡμῶν ἐλεγχομένην τῆς τοῦ Χριστοῦ γνώσεως) τοιγαροῦν λοιπὸν ὥσπερ εἰς πύλας εἰσόδους καὶ ὁδοὺς ταῖς προφητείαις πολύτιμον ἀποκεκλεισμένας τὴν τῆς γλώττης ἀσάφειαν, πρότερον αἰνιγμῶν πρεσβεύσασι διὰ τῆς ἑρμηνείας. ἵνα πάντες ὁμοῦ ἐκ τῶν ἐθνῶν πανταχόθεν συρρέοντες, καὶ μὴ πολλῆς τῆς δυσκολίας παύοντας τὰς ὁδούς, δι' αὐτῶν δυνηθῶσι πολὺς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν προφητῶν ἐλθεῖν, καὶ προσκυνῆσαι τῷ μονογενεῖ τοῦ Θεοῦ υἱῷ. διὰ τοῦτο πρόκειται τοῦ χρόνου τῆς προνοίας τοῦ Χριστοῦ ἑρμηνευθῆναι ἅπασαν· ἐπεὶ, εἰ ἔμενον ἐν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ μόνον, ἔλεγε δὲ ὁ Δαβίδ, Αἴτησαί πάρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς, πόθεν ἔμελλεν εἰδέναι ὃ λεγόμενον ὁ Σύρος, ἢ ὁ Γαλάτης, ἢ ὁ Μακεδών, ἢ ὁ Αἰθίοψ, ἐν ἀσαφείᾳ μενούσης τῆς γραφῆς; πάλιν ὁ Ησαΐας ἔβοα· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. καὶ πάλιν, Ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ιεσσαί, καὶ ἀνίστασθαι ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καὶ πάλιν, Πλησθήσεται ἡ γῆ τοῦ γνῶναι Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ καλύπτει θαλάσσας. καὶ ὁ Δαβὶδ πάλιν ἔλεγεν, Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. καὶ πάλιν, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἐπὶ οὖν τὸ πάθος, καὶ τὴν ἀνάστασιν, καὶ τὴν ἀνάληψιν, καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν, καὶ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν, καὶ πάντων τούτων ἁπλῶς τῶν ἐν τῇ καινῇ κειμένων προφητῶν ἡ παλαιὰ διαθήκη, ἵνα μὴ ἄγνωστα μένῃ ταῦτα τοῖς ἔθνεσι τοῖς μὴ ταῦτα μέλλουσι ἔσεσθαι, καὶ ἀγνοῶσι τὴν προφητείαν τὴν ἰσχύν, ὡχυρώμησεν ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις πρὸ τῆς προνοίας τοῦ Χριστοῦ ἑρμηνευθῆναι ταῖς γραφαῖς, οὐ τοῖς ἐξ ἔθνων μόνον, ἀλλὰ καὶ Ιουδαίων τοῖς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης διασπαρεῖσι καὶ τὴν Ἑβραΐδα λοιπὸν ἀποβαλοῦσι γλῶτταν χρησίμως αὐταῖς ποιῶν. ἰδοὺ γὰρ· ὑπίσχυσαι ὁ ἐξ ἐθνῶν, βλέπων τὰ σημεῖα τῶν Ιουδαίων· πῶς εἶχον πάλιν ἐπαγαλέσθαι τοῖς Ιουδαίοις ὁ ἀπόστολοι, εἰ μὴ ἔμελλον αὐτοῖς διδάσκαλοι οἰκεῖοι πρόσεχειν τοῖς προφήταις; εἰ γὰρ εἰς Αθήνας εἰσῆλθον ὁ Παῦλος ὑπογράμματος ἐδεήθη ἐγκεκαλυμμένου βωμῷ, καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐκεῖνον πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσατο, τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ὅπλοις δικολαβοῦσιν αἱρέσεσι πρὸς δόκησιν, ὅπερ καὶ ἐθέλει, πολλῷ μᾶλλον Ιουδαίοις ἀγαλλόμενος ἐδόκει συμμαχίας τῆς ἀπὸ τῶν προφητῶν, ὥστε μὴ τὰ ἐκείνοις ἐγκαλεῖν, ὅτι καινά τινα καὶ ξενίζοντα εἰσφέρει εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν. καὶ διὰ τί, φησι, οὐκ ἐμοὶ μία φωνή, καὶ πάσης ἤμην ἀπαλλαγμένοι τῆς δυσκολίας; μία φωνὴ δὲ παλαιὰ ἐμοί, ὦ αἰθεσπέσιε, καὶ ὥσπερ μία φύσις αἰθεσπέσιε, καὶ μία φωνὴ πάντων ἐμοί. οὐκ ἦν ἑτερόγλωσσος ἀπ' ἀρχῆς, οὐκ ἐμοὶ ἑτερόφωνος, οὐκ ἦν Ιουδαῖος, οὔτε Θρᾷξ, οὔτε Σκύθης· ἀλλὰ πάντες μιᾷ διελέγοντο γλώττῃ. τί οὖν γέγονε τὸ αἴτιον, φησι; ἀνάξιοι τῆς μιᾶς ταύτης φωνῆς ἐφάνημεν ἡμεῖς, καὶ ἀγνώμονες ἀεὶ πρὸς εὐεργέτην. τί λέγεις; φωνῆς

ἀνάξιοι

Ψαλ. β. κ.

Ησ. ιγ.
Ησ. ια. ι.
Ησ. να. θ.

Ψαλ. μς. ε.
Ψαλ. ρθ. α.

ἴσ. ἀγνοῶν

ὅπῃ οὐκ ἠδύναντο ὑπομενεῖν τ̃ δόξαν τῦ προσώπου αὐτ̃. ὅτι γὰρ ἐπίτρεφε πρὸς Κύριον, περιῃρῆτο τὸ κάλυμμα. οὕτω γὰρ ὁ νόμος, ἐπεὶ οὐδέπω ἠδύναντο μαθεῖν τὰ τέλεια διδάγματα τ̃ φιλοσοφίας γέμοντα τὰ τε περὶ Χριστοῦ τ̃ τῆς καινῆς διαθήκης (πάντα γὰρ σκιᾶ σκιαπίκαιτο, καθάπερ τὸ θησαυρῷ, τῇ παλαιᾷ γραφῇ) κάλυμμα εἶχεν, σκιώδεις μὲν συγκαταβαίνων, ἡμῖν δὲ τηρῶν Ⓦ πλουτοῦντα ἀπόῤῥητα· ἵν', ὅταν παραγένηται ὁ Χριστός, ἡ ὑπερβάλλωμεν πρὸς αὐτὸν, περιαιρεθῇ τὸ κάλυμμα. ὁρᾶτε τοίνυν εἰς ὅσον ἡμᾶς ἀξίαν ἤγαγεν ἡ τ̃ Χριστοῦ παρουσία, εἰς τίνα τάξιν ἀνάγουσα Μωϋσέως; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, διὰ τίνος ἔσεσθαι ἐλέγετο τότε, εἰ μὴ ἔμελλεν αὐτοῖς σαφῆ εἶῆ τὰ λεγόμενα; ἵνα τοῖς μὲν παῦται ῥήσεσι χρήσιμα. προφητείας δὲ ἄξιόμα ὕστερον, ὄχ ὅταν τὰ πρόσωπα ἀπαλείλῃ πράγματα, ἀλλ' ὅταν τὰ μέλλοντα προαναφωνήσῃ. προφητεία γ', ὅταν ζωηρισμένως λέγηται, μὲ τίνι τ̃ πραγμάτων ἔκβασιν γῆ σαφεστέρα· πρὸ γ τ̃ς ἐκβάσεως, ὑδαμῶς. ὥστε, ὅπῃ τότε μὲν ἐλέγετο ζωηρισμένως, ἀσαφῆ ἦν· ὅτε γ ἐκβέβηκε τὰ πράγματα, μᾶλλον τ̃τον σαφέστερα ἦν τὰ λεγόμενα. ἡ ἵνα μάθητε, ὅτι προφητία, καὶ πρὸ πολλοῦ λέγηται τ̃ χρόνου, ζωηρισμένως γ λέγηται, ἀσαφεστέρα γῆ δυναμένουσα τίνι ἐκ τ̃ πραγμάτων ἔκβασιν, ἀπ' αὐτ̃ τ̃ μαθητ̃ ὑμῖν τ̃το ποιήσω φανερόν. Λύσατε Ⓦ ναὸν τ̃τον τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγεν ὁ Χριστός. ὅπῃ γὰρ ἐδίωκε σφ̃ᾶς ἡ κακοπλεκίας ὡς Ⓦ ναὸν συνοικίζοντας, λέγουσιν ἐκεῖνοι· Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; ἢ πρὸς τ̃το φησί· Λύσατε Ⓦ ναὸν τ̃τον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. ἐκεῖνος γ ἔλεγε περὶ τ̃ ναοῦ τ̃ σώματος αὐτ̃. τ̃το προφητεία πῆς ἐστιν. οὕτω γὰρ ἐκβέβηκεν ὁ φανερός, οὐδὲ ἡ λύσις τ̃ ναοῦ, οὐδὲ ἡ τριήμερος δύασις, ἐπ' αὐτοῖς ἐποιήσατο. καὶ ὅσα πῶς τὰ ἀμφότερα μὲ ἀκριβείας ἠκούσατο, καὶ τίνι τάλαντι τίνι ἐκείνῳ, καὶ τίνι εἰκείῳ αὐτ̃ δυνάμει. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἤδεισαν τὰ λεγόμενα. καὶ ὅ μὲ Ἰουδαῖοι ἀγνοῆ, οὐδὲ θαυμαστόν· λέγῃ γ, ὅτι οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτ̃ ζωῆσθαι, ἕως ἀνέστη ἐκ τ̃ν νεκρῶν· ἢ τότε ὅπῃς θυσαι τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ, ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς. ὁρᾶς ὅτι ἐδεήθησαν τ̃ς ἀφ' τ̃ν πραγμάτων ἐκβάσεως, ἵνα σαφεστέρα γένηται ἡ προφητεία· ἐ δὲ ἔγκλημα οὐκ εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι μὴ ζωῆσαι καὶ προφητείας ἐκείνας καὶ περὶ Χριστοῦ περὶ τ̃ Χριστοῦ παρουσίας; τῇ γὰρ παρουσίᾳ δῆλαι ἔμελλον γίνεσθαι καὶ σαφ̃ς. ἄκουσον αὐτ̃ τ̃ Χριστοῦ λέγοντος, Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. ἀφ' τί οὐκ εἶχον ἁμαρτίαν, εἰ αἱ προφητεῖαι προέλεγον; ὅτι προέλεγον μέ, οὐκ ἦσαν γ σαφ̃ς, οὐδὲ δῆλαι περὶ τ παρουσίας τ̃ προλεγομένου. εἰ γὰρ καὶ τότε σαφ̃ς ἦ αὐτοῖς καὶ δῆλαι, δῆλον ὅτι καὶ περὶ τ̃ς παρουσίας αὐτ̃ ἁμαρτίαν εἶχον· εἰ γ ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον, εὔδηλον ὅτι ἀφ' τίνι ἀσαφείᾳ αὐτ̃ καὶ ὁ ζωηρισμὸς τὰ λεγόμενα. οὐδὲ γὰρ ἀπῄτουν τ εἰς τ Χριστὸν πίστιν περὶ τ̃ Χριστοῦ παρουσίας. ἵνος οὖν ἔνεκεν προελέγετο τότε; ἵν', ὅταν παραγένηται, οἰκοθεν ἔχωσι τὸν διδασκάλιν σαίνειν αὐτ̃ν, καὶ εἰδῶσιν ὅτι ὑ καινοτομία τὰ γινόμενα, οὐδὲ προσφατος ἡ οἰκονομία, ἀλλ' αἰῶνι ταῦτα καὶ πρὸ πολλῶν προδιεκηρύττετο χρόνων. ὑ μακρὰν γ τ̃τον εἰς ὃ ὀπιστεύσωσιν πρὸς τίνι πίστιν αὐτ̃ν.

Μία μὲν οὖν αὕτη τ̃ς ἀσαφείας αἰτία, καὶ ἡ ἀφ' πλειόνων ἀποδειξαμὲν μάρτυρσιν ἐν τῇ προτέρᾳ ἀφαλέξει. ἵν' οὖν μὴ πάλιν ὑμᾶς ἐνοχλῶμεν τὰ αὐτὰ λέγοντες, ἀναγκαῖον μὲν ταύτης ἀπέχεσθαι, ἑτέραν γ εἰπ̃ν τίνι οὐκ ἀσαφῆ ἡ ἄγνωσιν, ἀλλὰ δυσκολωτέραν ἡμῖν ποιοῦσαν τίνι παλαιὰν διαθήκην. ἄλλο γάρ ἐστι μηδὲν ὅλως εἰδέναι τ̃ν ἐγκειμένων, καὶ ὁρᾶν κάλυμμα ὑποκείμενον, ἄλλο γ θύρᾶν μὲν τὰ λεγόμενα, μ̃ πόνου γ θύρᾶν. ἵνες οὖν ἐστιν ἡ δευτέρα αἰτία, δι' ἣν δυσκολωτέρα ἡ παλαιὰ διαθήκη τ̃ς νέας ἐστίν; ὑχὶ τ̃ ἐγχωρίᾳ φωνῇ ἔχομεν τίνι παλαιὰν διαθήκην πρὸς ἡμᾶς γεγραμμένην· ἀλλ' ἑτέρᾳ μὲν ζωηρίδι γλώττῃ, ἑτέρᾳ γ ἔχομεν αὐτίνι διαλεγόμενον ἡμῖν. τ̃ μὲν Ἑβραίων φωνῇ πρὸς τίνι

ἀρχαίαν

ΕΤΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΣΑΦΕΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑ-
θήκης, καὶ εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, καὶ ὡς οὐ τὰ μὴ κατηγορεῖν ἀλλήλων. Λογ. ϛ.

ΧΑίρει μὲν βουκόλος, ἐπειδὴ εὐπαθοῦσαι αὐτῷ καὶ σφεληῶσαν ἤδη τὴν βοὴν τοῦ ἀηδόνος· χαίρει δὲ καὶ γηπόνος, θεωρῶν χαμεύνια τὰ λήια. ἀλλ' οὔτε γηπόνος ὅπου τοῖς ληίοις, οὔτε βουκόλος ὅπου ταῖς βουσὶν ἥττω χαίρουσιν, ὡς ἐγὼ χαίρω νῦν καὶ ἀγαλλόμενος, τοῦ καλοῦ τούτου ἄλλο τῶν πνευματικῶν τέκνων δραγμάτιον πεπληρωμένον ὁρῶν. ὅταν γὰρ εἰς ἀκοὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας εἰσέρπῃ τῆς εὐσεβείας ὁ λόγος, αἰὰν ἡ ταχέως πολιοῦ καὶ ὥριμον βλαστῆσαν τῆς ὑπακοῆς Ⓦ ἄσταχυν. καὶ γὰρ ὅταν τις εἰς βαθύγειον καὶ λιπαρὰν ἄρουραν αὔλακα τέμῃ, καὶ μὴ δαψιλῆ τὴν χεῖρα καταβάλῃ τὰ σπέρματα, πολλοῦ δέοντα τοῦ φορεῖν τοὺς φύσεως τὸ χωρίον τοῦ ὀλιγότητα τῶν σπερμάτων ἀφθόνως τῆς οἰκείας δυνάμεως πλεοναζούσης· οὕτω καὶ ὅταν ὡς εἰς ψυχὰς σπέρμα καταπιθῇς καὶ βλαστοῦσας γεμούσας, καὶ ὀλίγα καταβάλῃ τὰ τῆς διδασκαλίας σπέρματα, πλουσίους ὄψεται Ⓦ ἄμητον, τῆς τῶν ἀκουόντων σοφίας τοῦ τὸ λεγόμενον πεδίον ἀποκρυπτούσης. τοῦτο καὶ ὅτι τῆς ἁλιείας χεῖρ τῶν ἰχθύων. καὶ γὰρ ἁπάντων τυγχάνωσιν ὅσοις Ⓐ ἁλιεῖς, εἰς κόλπον δὲ βάλωσι τὰ δίκτυα πολλοὺς ἔχοντα σὺν ἰχθύας, ῥᾳδίως τῆς θήρας ὅπερ τυγχάνουσι, τῶ πλήθους τῶν ζωτικῶν ἰχθύων συσκιαζούσης ἐκείνων τοῦ ἀσφελείαν. εἰ δὲ ὅπου τῆς ἄγρας ἐκείνης τῶν ἁλιευθέντων μελόντων ὁ πλοῦτος τοῦ σαλευομένου πολλάκις ἀδημονεῖν τοῦ ἁμάρτημα, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῆς ἁλιείας ταύτης τῆς πνευματικῆς τοῦτο συμβήσεται. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν Ⓐ ἰχθύες, ὅταν ἴδωσιν ἐμβληθέντα τὰ θήρατρα, βύθιοι ἀποπηδῶσι καὶ ἐξάλλονται· ὑμεῖς δὲ τοὐναντίον ποιεῖτε· ὅταν ἴδητε ἀναβαίνοντα καὶ τοῦ σαλεύοντος ἀπολύσαντα τῆς διδασκαλίας, οὐ μόνον οὐκ ἀποπηδᾶτε καὶ ἐξάλλεσθε, ἀλλὰ καὶ εὐδοτέρω βαδίζετε πόντον ζωτικῆς, καὶ Ⓦ πλησίον ἔκπαλος ὠθοῦντες καὶ θλίβοντες, ἐπείγεσθε ἅπαντες ἐμπηδῆσαι καὶ ἐμπεσεῖν εἰς τὰ δίκτυα. ἀλλ' οὐ τοῦτο οὐδέποτε κενοὺς ἀνεσπάσαμεν τοῦ σαλεύου, ἀλλ' οὐ τοῦ ἡμετέρου ἐμπειρίαν, ἀλλὰ τοῦ ὑμετέραν ἐπιθυμίαν. ἱκανῶς δὲ ὧν ἡμᾶς ἐκ παρρησίαν εἰσάγειν καὶ χρῆσθαι δίκαιον καὶ καθαρὸν ῥέουσα γλῶττα καὶ πηγὰς ἔχουσα μέλιτος ἐν τῷ στόματι (ἢ τὸ μακαρίου, λέγω, Παύλου) μᾶλλον δὲ καὶ κηρίου πόντος ἀποκρύπτουσα τοῦ ἡδονήν, τῇ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας γλυκύτητι. ὅπερ δὲ καὶ τοῦ παρέπουσαν ὑμῖν φιλοσοφίαν οὐδὲ τὰ τοῦ πένητος ἐμοῦ καὶ πτωχεύοντος ἀπαιτεῖτε, ἀλλὰ θαυμάζετε μὲν τὰ πολλοῦ ἔχοντα ὑπερβολήν, προσίεσθε δὲ καὶ τὰ τῆς ἡμετέρας βιοτελείας ῥήματα, δύσκολον μὲν προθυμίας ἀποδώσων ὑμῖν τὸ ὄφλημα, ὃ προσῆν ὑποκρίνων μοὶ, οὐ κατίσαλεν δὲ, τοῦ μήκους τῆς διδασκαλίας ἐκκρούσαντος ὑμᾶς τῆς πύλης. τί οὖν ἐστὶ τὸ ὄφλημα ἐκεῖνο; ἀνάγκη γὰρ αἰνιγματῶδες ὑμᾶς τοῦ ἀρχαίου τοῦ δανείσματος, ὥστε σαφεστέραν ὑμῖν ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης γενέσθαι τοῦ ἐξήγησιν. ἐζητήσαμεν τότε τίνος ἕνεκεν ἀσαφεστέρα τῆς καινῆς ἡ παλαιὰ διαθήκη (τάχα δὲ μέμνησθε) καὶ μάθετε πῶς εἰρήκαμεν αἰτίαν, τοῦ θηλυδρίου τῶν ἀκουόντων,

Β. Κορ. γ. ιδ. καὶ μάρτυρα προσηγάγομεν Ⓦ Παῦλον λέγοντα· Ὅλι τὸ αὐτὸ κάλυμμα ὅπερ τῇ ἀναγινώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένον, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἐδείξαμεν ὅτι καθάπερ Μωϋσῆς εἶχε κάλυμμα ὁ νομοθέτης, οὕτω δὲ ὁ νόμος εἶχε κάλυμμα, τοῦ ἀσάφειαν· ἀλλ' οὔτε τῷ νομοθέτῃ ἔγκλημα, οὔτε τῷ νόμῳ κατηγορία ὁ κάλυμμα, ἀλλὰ τῆς ἀσθενείας τῶν ἀκουόντων. οὐδὲ γὰρ ἑαυτῷ εἶχε κάλυμμα ὁ Μωϋσῆς, ἀλλ'

ὅπερ

Ⓦ νόμων. ὥσπερ γὰρ τότε οὐκ ἰῶ κατηγορία Μωϋσέως ὃ κάλυμμα ἔχει ἐπὶ τῆς ὄψεως, ἀλλ' ἀθέτησα τῷ Ἰουδαίων, Μωϋσέως ὄντος μείζονος ἰῶ, ὅτι τοιαύτην εἶχεν ἐπὶ τῆς ὄψεως δόξαν, ὡς μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ νόμου καταργουμένην· εἰ γὰρ μὴ δόξαν εἶχεν ἡ διακονία τοῦ νόμου, οὐκ ἂν ἐδεήθη κάλυμματος. ὅταν οὖν λέγῃ, ὅτι κάλυμμα ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, τὴν ἀσάφειαν αὐτῆς φησιν· ὅταν δὲ λέγῃ, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται, τὸ μέρος, ὅπερ ἐστὶν ἀσαφές· ὁ νόμος, ἡμῖν ἐπέδειξεν. καὶ γὰρ ἔχει ἀσαφές ἰῶ τὸν νόμον τὸ μέρος, ὅπερ εἰς βίον ἡμῖν συντέλειαν ἡ πολιτείαν (ἐπεὶ καθ' ἑαυτὸν ἐδόθη) ἀλλ' ἐχθρα μένα συνεσκίασε τὰ μέρη, δι' ὧν ἐδιδάσκομεθα μαθεῖν, ὅτι διὰ τοῦ Χριστοῦ καταργεῖται. ἡ γὰρ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἔργον, τὸ Ⓦ νόμον αὐτὸν εἰσαγαγεῖν λέγουσα πρὸς αὐτόν, ὅτι Χριστὸς ἐλθὼν αὐτὸν καταργήσει, ἡ ὅτι ἐν αὐτῷ παυσόμενον. αὐτὸ οὖν τοῦτο τὸ μέρος τοῦ νόμου τὸ λέγειν, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται ὁ νόμος, τοῦτο ἀσαφές μόνον ἰῶ. καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ ὁ μέγας Παῦλος, ἐπάγων· Μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖ). ἵνα δὲ μὴ ἀγνοήσας, ὅτι κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, ὅλιον αὐτὸν ἀσαφῆ ἡ συνεσκιασμένον εἰ) νομίσῃς, τῇ ἐπαγωγῇ τοῦτον διόρθωσαι τὸν τοιοῦτον. εἰπὼν γὰρ, κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, ἐπήγαγε, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν Χριστῷ καταργεῖται) ἵνα αὐτό, φησιν, οὐκ ἀνεκαλύφθη, ὅ, τι μέλλει ἐν Χριστῷ καταργεῖσθαι· οὐκ ἀνεκαλύφθη δὲ τοῖς μὴ προσελθοῦσι τῇ πίστει. ὡς ὅταν προσέλθωσι, καὶ τὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτος ἀπολαύσασι, οὐκέτι μὲν σκιᾶς προσώπου βλέπουσι Ⓦ νόμον, ἀλλὰ γυμνῷ αὐτὸν καθορᾷ τῷ δόξαν. δόξα δὲ νόμου; τὸ δυνηθῆναι διδάξαι, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται, ἵνα καὶ τοῦτο μάθῃς. εἶδες τὸ νόμου τὴν δόξαν; δόξα δέ ἐστιν ἀληθὴς ἐκείνου, ὅταν σε πρὸς Ⓦ Χριστὸν παιδαγωγήσας δυνηθῇ· παιδαγωγεῖ δὲ, ἐπιδεῖν δείξῃς αὐτὸν καταργούμενον. ὥστε καὶ σκοτεινὰ χωρία τοῖς αἱρετικοῖς ἡ πλανὴ γέγραπται. εἰ γὰρ σκληρὸς ἰῶ ὁ νόμος καὶ πολέμιος τῷ Χριστοῦ, ἐὰν μὴ πρὸ ἐκείνου δοθείς, οὐκ ἔδει Παῦλῳ δόξαν αὐτὸν καλέσαι, τὴν δυνηθῆναι παιδεῦσαι τοὺς προσιόντας αὐτῷ, ὅτι ἐν Χριστοῦ καταργεῖται. εἰ ποτὲ ἰῶ ὁ νόμος πάλιν, οὐκ ἔδει τὸ κάλυμμα αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι, ἀλλὰ μένειν αὐτὸν καὶ μὴ τὴν χάριν συνεσκιασμένον. εἰ δὲ τοῦτο τῆς χάριτος ἔργον, τὸ δι' ἐκείνης προσιόντας ποιῆσαι τοὺς προσιόντας πρὸς τὴν τοῦ νόμου κατάληψιν, ὥστε ἐκβαλεῖν τὰς ἀρχὰς καὶ ἀφορμὰς πάσας λαμβάνειν τῆς πρὸς Ⓦ Χριστὸν πίστεως· τί μᾶλλον τοῦτο τιμήσειν τῆς τοῦ νόμου συγγενείας τοὺς πρὸς τὴν χάριν εἴποι τις ἄν, ἀλλ' ἢ ὅταν μὲν Χριστὸς ἀνοίγῃ τοῦ ὀφθαλμοὺς τῆς αὐτῶν προσοίσειν, ὥστε δυνηθῆναι καταδεῖν τοῦ νόμου τὸν ἀγωγόν, ἐκείνη δὲ φανῆσα καὶ ἡμιμόλιον δηλη ποιήσασα μὴ πολλῆς τῆς δυσκολίας δυνήσεται τοῦ συνιέναι τὰ Χριστοῦ. τοιοῦτα γὰρ οὔτε Ⓦ Χριστὸν τῷ νόμῳ μαχόμενον δείκνυσιν, οὔτε Ⓦ νόμον πολεμοῦντα τῷ Ἰησοῦ· ἀλλὰ τοιοῦτον ἄρτον, Ⓦ μὴ προσοδοποιοῦντα τῇ μεγάλῃ ταύτῃ φιλοσοφίᾳ, τὴν δὲ ἐκείνην αὐτὸς προσλαμβάνεται καὶ πρὸς ἄκρον ἀγαγεῖν χορηγεῖ. ὑπὲρ δὴ τούτων ἀπόρρητον εὐχαριστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ᾧ καὶ τοῖς προσιοῦσι καθ' ἕκαστα οἰκονομοῦντι, καὶ πολυτρόπως τὴν ἡμετέραν προσχηματιζομένῳ σωτηρίαν, καὶ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ τῆς τοσαύτης προσοίσεως ἀξίους καὶ δυνάμει ἐπιδεικνύμενα πολιτείαν, ἵνα καὶ τῶν μελλόντων ἐπιτυχωμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, δόξα, τιμὴ, κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἴσ. τῶν νόμων

ἴσ. τὸ

ἴσ. λέξῃ

ἴσ. αὐτῷ

β. Κορ. γ. ιδ.

ΕΤΙ

σης τολμης ἐῶ, ὁν μέσῳ τῶν κατηγορημάτων ἑστῶτα, ἀφοβως ποιεῖσθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐκείνους μὲν τῆς τιμῆς φανερως ἐκβάλλειν· διὰ τῆς προφητείας, ἑτέρους δὲ εἰσάγειν εἰς τὴν ὀφειλομένην ἐκείνοις δόξαν. ὃ δικαίειεν τῶν ἀκουόντων κατηγορίας εἶχε πολλάς. πῆς δὲ δικαίας ἐχθροῖς δίκαφύγοι δυνατὰ κίνδυνον; διὰ τοῦτο, φησι, ἀποβολμᾶ καὶ λέγει. ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ ὑμῖν σαφέστερον ἀποδείξαι βούλομαι. διὰ τοῦτο τοῖς Ἰουδαίοις ἐμοὶ ἀσαφῶς εἰρηται, ἵνα μὴ τοῦ καιροῦ ζημιώσῃ τῶν λεχθησομένων Ἰουδαίους. καὶ τοῦτο παράγω μάρτυρα τὸν μεγαλοφωνώτατον Παῦλον, τὸν αἴωθεν φθεγξόμενον, τὴν σάλπιγγα τῶν ἀρχαίων, ὃ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, τὸν τυμφαγγήτην Χριστοῦ. Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς, φησιν, εἰς ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. τοῦτον ὑμῖν παράγω μάρτυρα φανερως λέγοντα, ὅτι διὰ τοῦτο ζημιοῦσθαί τινα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ, οὐχὶ πάντα. εἰ γὰρ πάντα ἀσαφῆ ἔμελλεν εἶναι, παντελῶς ἄρητο τοῖς τότε. αἱ γὰρ προφητεῖαι ἔχουσι καὶ πολλὰς προσκαίρους σὺν τότε, καὶ λοιμούς, καὶ λιμούς· ἔχουσι δὲ καὶ σημεῖα ἐκβάντα, τὴν ἐκκλησίας τὴν κλῆσιν, τῆς ζωαγωγῆς τὴν ἀποβολήν, τὴν τοῦ νόμου τὴν καταργησιν. ταῦτα δὲ οὐκ ἐβούλετο αὐτοὺς εἰδέναι· ἐκφύγοι δ' ἦλθε πάντα ἐν τοῖς καιροῖς συμβαίνοντα τοῖς αὐτῶν. καὶ τοῦτο αὖθις ἀποδείξαι πειράσομαι, ὅτι τὰ ζωῦντα μόνα ἀσαφῆ ἐποίησε γνῶσθαι, καὶ τοῦ ἡμῶν καὶ τῆς ζωαγωγῆς καὶ νῦν ἐκβάντα, καὶ τὴν τοῦ νόμου καταργησιν. τοῦτο δὲ αὐτὸν οὐκ ἴδυ εἰδέναι ἐκ τότε. εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἔμαθον, ὅτι προσκαιρος ὁ νόμος, πάντας ἂν αὐτοῦ κατεφρόνησαν. διὰ τοῦτο αὐτὸν ζωοποιὰς μόνον. ὅτι γὰρ ὑ πᾶσα προφητεία ἀσαφὴς ἐῶ, ἀλλὰ τοῦτο μόνον προείρηται τὸ μέρος, ἄκουσον τοῦ Παύλου σαφῶς ἀμφότερα ζῶντα ἡμῖν ἐνδικνυμένου, καὶ ὅτι ζωοποιὰς ὁ νόμος, καὶ ὅτι κεῖ τοῦτο μόνον τὸ μέρος. Κορινθίοις γὰρ ὑπισταλλων, ἅπα πως φησίν· Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα, καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς ἐτίθη κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου, ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ σήμερον κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλὰ ἀσαφὲς ὃ εἰρημένον. οὐκοῦν ἀναγκαῖον αὖθις ποιῆσαι σαφέστερον, τῆς ἱστορίας αὐτῆς ὑμᾶς ἀναμνήσας. ὅτε γὰρ λαβὼν τὰς πλάκας ἐκ τοῦ ὄρους ἔμελλε καταβαίνειν ὁ Μωϋσῆς, δόξα τις ἀπῤῥητος καὶ θαυμαστὴ τῆς ἁγίας ἐκείνης ἀξιώματι ὄψεως τοιαύτη, ὡς μηδένα τῶν πολλῶν αὐτῷ δυνασθαι προσιέναι καὶ διαλέγεσθαι. ἵνα δῶμεν μὴ διὰ πάντος ἀπρόσιτος ἦ τοῦ λαοῦ, κάλυμμα ὑπὲρ τῆς ὄψεως ὑπῆρχε, πρὸς μὲν ἀδύνας τοῖς Ἰουδαίοις αὐτῷ συνίστασθαι. καὶ τοῦ λαοῦ μὲν ὁμιλῶν εἶχε τὸ κάλυμμα, πρὸς δὲ Θεὸν ὑπισχνούμενον ἀπετίθη τοῦτο πάλιν. τοῦτο δὲ ζωσήμαινεν, ὁμοῦ μὲν ἵνα ἀξιόπιστος ἐνομοθέτης φαίνηται τοῖς μέλλουσι δι' αὐτοῦ νομίζεσθαι νόμοι, ὁμοῦ δὲ ἵνα καὶ ὁ τῆς ἀληθείας τὸ αὐτῷ προσδιαχαραχθῇ τύπος, καὶ διαγραφῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας ἄνωθεν ἡ αἰτία. ὅτε γὰρ ἔμελλον οἱ λίθοι, οἷος ἔνεκεν ἡ γυμνὴ τῆς θεότητος προῆλθεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ σάρκα περιεβάλλετο, ἄνωθεν διὰ τῆς ὄψεως τὸ δούλου πᾶσι τούτοις ἀπελογήσατο. εἰ γὰρ τὸν τοῦ δούλου δόξαν οὐκ ἠνέγκαν ἰδεῖν τὸν ἀποτομώτερον ὕστερον Ἰουδαῖοι, πῶς ἂν γυμνὸν τὸν θεότητα μὴ ζῶντα ἰδεῖν ἐδύναντο; ἡ τοῦτο μόνον τὸ κάλυμμα ἡμῖν ἐνδείκνυται ἐκεῖνο, ἀλλ' ὅτι καὶ ζῶντα πάσχουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι τὸν νόμου, ἅπερ ἔπαθον ὅτι τῆς ὄψεως Μωϋσέως τότε. καθάπερ γὰρ ἡ ἐώρων τῆς ὄψεως τὸ νομοθέτου τὸν δόξαν, τὸ προπατόματος ἐκείνου περιεβεβλημένον μέσον, ὅτως οὐδὲ τὸν τοῦ νόμου δόξαν δύνανται νῦν καταδεῖν. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς αἱρετικοὺς ἀναγκαῖον ἡμῖν. καὶ γὰρ νομίσαντες κατηγορίαν εἶναι τοῦ νόμου τὰ εἰρημένα, καταδέξασθε τῆς ὑπισταλῆς τὸ χρεῖον τοῦτο· καὶ ὅτι ἤκουσαν, ὅτι κάλυμμα ἔχει ὁ νόμος, καὶ ὅτι καταργεῖται, νομίσαντες εἶναι διαβολὴν, ἀφῆκαν τὰ γράμματα, ἵνα τοῖς οἰκείοις ἀλόσωσι ὑπηρέτησαν. αὐτὸ γὰρ τοῦτο δείκνυσι μέγαν ὄντα

Digitized by Google

εὐχῇ, ἢ αἰσχύνῃ εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀρχόντων πόλεως τοὺς λόγους τούτους· ἢ εἶπε δὲ τὴν αἰτίαν. Ἰσως γάρ, φησι, πιστεύσας ὁ ἔλεος ὑμῶν ἐνώπιον Κυρίου· ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ὡς καλῶς προεῖλεγμεν, ἀλλὰ μαθόντες ὅτι προεπιδόσας αὐτοὺς ἀφῆκαν, ὑπεκφύγωσι θάνατον. Τί οὖν ἐκεῖνοι; διὰ χαρᾶς ὁμολογήσας, διὰ ἐπαισίας, διὰ γαμμάσας, οὐδὲν τούτων ποιοῦσιν· ἀλλ' ἀπελθόντες, ἀπήγγειλαν τὰ βασιλεῖ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ, ἢ τὸ βιβλίον ἀπέθεντο ἐν τῷ οἴκῳ Ελισαμᾶ. ἢ πέμψας, φησίν, ὁ βασιλεὺς τὸν Ιουδὶ ἵνα ἀναγνῷ τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ, ἐκέλευσε κομίσαι τὸ βιβλίον. καὶ ἐκάθητο ὁ βασιλεὺς ἐν οἴκῳ χειμερινῷ· μὴν γὰρ ἔνατος ἦν, τετάρτη, εἰκάδες. ἔνατον ἀπὸ τοῦ ξανθικοῦ ἀριθμῶν λέγει. δεῖ γὰρ καὶ ταῦτα ἀκριβῶς εἰδέναι. Εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ δίου ἠρίθμει, οὐκ ἔμελλεν ἴστασθαι τότε χειμών. τίνος οὖν ἕνεκεν δὲ τότε προέκειτο; ἐκ τῶν μὴ ταῦτα εἶναι σαφῆ. Καὶ ἐκάθητο πρὸς ἐμπροσθεν αὐτοῦ (ἀνθρακιά, φησι) δίκην ψύχους ἦν. ὁρᾶτε πῶς οὐδὲν ἀναλίσκεται τῇ θείᾳ γραφῇ; ἢ αἰθρακιὰ πρὸς ἐμπροσθεν αὐτοῦ· ἢ διεκηκείσαν ἀπειλαί· ἐκομίσθη ὁ βιβλίον μυρίων τιμῶν κακῶν (ἡ γὰρ τῶν κακῶν προφητία, κακῶν ἀναίρεσις ἦν) ἢ ἀνεγινώσκετο. μνημονεύετέ μοι, ἀδελφοί, τῆς ἐναντιότητος. καὶ ὁ τὰς αἰχμαλώτους αὐτοῦ πρὸς σπλίδας, λαβὼν τὸ σμίλιον ἔκοψεν, ἢ ἔβαλεν εἰς τὸν ἐσχάρων τὸ πυρός, ἕως ἐξέλιπε τὸ βιβλίον ἀπὸν. Εἶδες πῶς οὐ φύδονται οὐδὲ τῶν βιβλίων; πῶς οὐδὲ τῶν γραμμάτων τῶν θείων ἀπέχονται; ὅπερ αἰχμαλωσίαν εἶχε τῆς Ιερουσαλήμ, κατέκοψε· ἢ οὐχ εὗρεν τὸν προφήτην, εἰς τὰ γράμματα τὸν ὀργὴν ἀφῆκεν. ὁ πάππος τοῖς ἀνθρώποις ἔστω πολεμῶν, εἰ τὸν ψυχὸν ἔχοντα εὗρε, τί οὐκ ἂν εἰργάσατο; καθάπερ γὰρ τὰ χόρτα τῶν θηρίων, ἐπειδὰν ὑπερβάλωσιν τὸν πυκνότητα αὐξῆς, εἶτα ἐκφυσι ἀναφύγωσι καὶ παλιπόντις τὸ τοῦ σώματος τῶν θηρίων ἀ προείκεισαν δίρματα, λοιπὸν αὐτὰ προεπιτρώγουσι τὰ μυδώμενα τῶν θυμῶν· ὕστερον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπέπεσεν. οὐχ εὗρε τὸν βιβλίον, ἢ αὐτὸ τὸ βιβλίον κατέκοψε· ἢ οὐ κατέκοψε μόνον, ἀλλὰ ἢ ἐνέβαλεν εἰς τὸν ἐχάρων τοῦ πυρός· ἵνα μηδὲ λείψανον μείνῃ τῶν γραμμάτων ἐκείνων. ἀλλ' οὐδέπω πᾶσαν ἔγνωτι αὐτοῦ τὸν μανίαν· εἴσεσθε γὰρ σαφῶς, ἐὰν μὴ ἀκριβείας τῶν διηγήσεται προσέχητε. οὐ γὰρ εἶπεν, ὅτι αἰσχύνης τὸ βιβλίον ἄπεστι, ὥστε ἔκαυσεν· ἀλλ' ὁ τῶν ἀναγινώσκειν αὐτὸν τρεῖς σπλίδας ἢ τέσσαρας, ἔδεισε μὴν αὐτὸ. οὐκ ἀνέμεινεν οὐδὲ ὁ πάλος τῆς αἰσχύνης, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν προοιμίων ὑβρεως ἐξηγριώθη. διὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀσφαλὲς τοῖς προφήταις, Ιουδαίοις λέγειν μὴ σαφηνείας πάντα τὰ ἐσόμενα δικαιά. Εἰ γὰρ προεῖπεν οὐκ ἐνέγκειν αἰχμαλωσίαν ἀκούσας, τὸν διηνεκῆ πῶς ἂν ἐκαρτέμενε μαθεῖν; ἢ οὐδὲ μέχρι τούτου ἔστη ὁ βασιλεύς· ἀλλ' ἔπεμψέ, φησι, ζητῆσαι πάντα χορὸν τῶν προφήτων. ἀλλ' οὐχ εὗρεν αὐτόν. ἔκρυψε γὰρ αὐτὸν ὁ Θεός. ἐκρύβη μὲν τότε ἔκρυψε, οὐδὲ ἡ ἄλλης προφήτας τῆς ἀσαφείας τῶν λεγομένων.

Οὐκ ἀπὸ τύπου ἦ μόνον ἀμύνεσθαι φάσκειν, ὅτι παλμηδὸν ἐν τοῖς Ιουδαίοις καὶ ψυχῆς ῥίψασπιδεύου, τὸν ἐσωμάτων τοῖς ἔθνεσι πιμπρᾶν ἢ δέξαν, ἢ τὸν ἀφοδεξομένων ἐκείνοις ἀτιμίαν λέγει, ἀλλὰ ἢ ἐκ τῶν Παύλου ῥημάτων. οὗτε γὰρ ἰδιῶν ἵνα προφήτην μικροῦ παραιξάμενοι ἢ τῆς προῤῥήσεως ταύτης, ἢ σαφέστερον τῶν ἄλλων εἰπόντα καὶ τὰ ἡμέτερα ἀγαθά, ἢ τὰ ἐκείνων κακά, ἐξεπλάγη ἢ ἐταύμασε τῆς τόλμης αὐτὸν, ὥστε εἰπεῖν· Ησαίας ἢ ἀποτολμᾷ ἢ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. Εἶπον, ἰδού εἰμι, ἔθνει, οἳ οὐκ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομά μου. κρίνει, Εἰ μὴ κινδυνος ἐκ τῆς προῤῥήσεως ἠκολούθη, τίνος ἕνεκεν εἶπε Παῦλος, Ησαίας ἢ ἀποτολμᾷ ἢ λέγει· εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσι; μεγίστη ὕβρις κατηγορία Ιουδαίων. ἢ μὴ ζητοῦντες οὗτοι, καὶ ἢ ζητοῦντες ἀπέτυχον· ἢ μὴ ἀκούσαντες ὑπὲρ θυσαν, ἢ ἢ ἀκούσαντες ἐφώνησαν. Διὰ ταῦτα παλμηδὸν ἐκάλεσε ἢ Ησαΐαν. ἢ γὰρ ἵππος μεγί-

Rom. i. ii.

γέ, φησι, αὐτὰ πάντα, ἢ αὔξησον Ⓐ φόβον, ἵνα ἢ οὕτω βελτίους γένωνται. μνημονεύετε τῶν ἐμπροσθίων. Ὃ ζητούμενον ἡμῖν ἦν εἰπεῖν, ὅτι ἢ τὰ βιβλία δὶς αὐτὰ κατέγραψαν, Εἰ ὡσαύτως
Ιερ. λε. γ. τὰ σήματα ἐκδόντα πάντα. Ἴσως ἀκούσονται κακὰ (δεῖ γὰρ ἔχεσθαι τῆς ἱστορίας) ἃ λογίζομαι ποιήσαι αὐτοῖς, ἢ ἀποσφήσονται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. ἵσως ὁ Θεὸς λέγει; ἄγνοεῖ, εἰπέ μοι, τὰ ἐσόμενα; οὐκ οἶδεν εἰ ἀκούσονται, ὁ εἰδὼς πάντα πρὶν γενέσεως; ὁ πλάζων καρδίας ἐν ἑκάστοις; ὁ κριτὴς ἐνθυμήσεων ἢ ἐννοιῶν; ᾧ πάντα γυμνὰ ἢ πεπαγιλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ; πῶς ἦν ἔσχεν εἰπεῖν, ἴσως ἀκούσονται; ἢ γὰρ ἢ ταῦτα ἀναγκαῖον ὑμᾶς μαθεῖν, δεῖ δὴ ἐγκαλεῖσθαι ἄγνοιαν τῷ μισοῦντι. ἰδοὺ γὰρ ἐν ὁ πατὴρ ἀγνοοῦντος φήσειεν ῥήματα. Ὃ γὰρ, ἴσως, ἀγνοοῦντός ἐστι· ἀλλ' οὐκ ἄγνοια. ὁπότε μοι καὶ [ταῦτα] τὴν ἀγνοῦσαν πῶς τοιοῦτον λέγοντος, τὴν αὐτὴν καταδέξαι ψῆφον. ὑὸς γὰρ εἶ, πονηροῦ Ⓐ πατέρα μιμούμενος. ἀλλ' Ⓐ μὴ τῶν ἀγνοούντων χάριν τοῦτον ἀναμένωσαι, ἵνα μὴ τῆς προσηκούσης ἐκπέσωμεν· εἰπωμεν ὦ, πόσους ἔσχεν λέγειν, ἴσως ἀκούσονται. εἰ εἶπεν, ὅτι ἀκούσονται, χωρεῖς τὸ ἴσως, ψευδεῖς εἶ· ἢ γὰρ ἔμελλον ἀκούσεσθαι. εἰ εἶπε δὲ ἀληθές, ὅτι οὐκ ἀκούσονται, πρεπτῶς ἔπεμπε Ⓐ προφήτην τοῖς οὐκ ἀκουσομένοις. καὶ ἢ δεῖ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ ἢ ἵνα μὴ ἡ προγνωσις αὐτοῦ νομοθέτην ἀναγκαστικὴν τῆς ἐξ) τῆς προσκοπῆς, δεῖ τοῦτο ἐπαμφιβόλως τίθησι τὰ ῥήματα· ἵνα μὴ λέγωσί τινες, ὅτι προεῖπεν ὁ Θεὸς, ἢ πάντως ἔδει γενέσθαι· ὅπερ τῶν Ἰουδαίων λέγουσι. προεῖπε, φησι, ὅτι προδότης ἔσται, ἢ δεῖ τοῦτο προδότης ἐγένετο. ὦ τῆς φρενοβλαβείας, ὦ τῆς αἰσχρομυθίας. οὐκοῦν ἡ πρόγνωσις, ἀνάθεμα, τὴν πονηρίας αἰτία· μὴ γένοιτο. οὐ γάρ ἐστιν ἀναγκαστικὴ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, ἀλλὰ προγνωστικὴ μόνον. οὐκ ὅπερ προεῖπεν ὁ Χριστὸς, δεῖ τοῦτο ἐγένετο οἰκεῖος προδότης· ἀλλ' ὅπερ προδότης ἔμελλε γενέσθαι, δεῖ τοῦτο προεῖπεν ὁ Χριστός. ἵνα οὖν μὴ ἢ σὺ ταῦτα λέγωσιν, ὅτι εἶπεν ὅτι οὐκ ἀκούσονται, ἢ ἀπέκλεισεν αὐτοῖς τῆς μετανοίας τὴν ὁδὸν, προλαβὼν ἀνέπαυσεν αὐτῶν τὴν πρόφασιν, εἰπὼν τῷ προφήτῃ, ἴσως ἀκούσονται. μνημονεύετε τῆς ἐννοίας. δεῖ γὰρ τοῦτο συνεχῶς ὑμᾶς ἐνομμυήσκω, ἵν', ὅταν ἐπαγάγω τὸ συμπέρασμα, μὴ ὀπισθοδρομῶ τὸ ζητούμενον ἡμῖν ἐν ἀρχῇ κεφάλαιον. Τί ἦν ἢν τοῦτο; ὅτι εἰ ἠθέλησαν Ⓐ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἔμελλεν αὐτοῖς συμβήσεσθαι τὰ κατειληφότα αὐτοὺς δεινά, ταῦτα δὲ λέγω τὰ νῦν κατέχοντα αὐτούς, αὐτὰ τὰ βιβλία αὖ κατέκοψαν, ἢ οὐκ ἂν ἐφεύροιτο σὰρξ τῶν ἡμῶν γραμμάτων. ἀλλ' ὅπερ τὸν ἰσοειδῆ ἔλεγομεν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἱερεμίας, καλεῖ Ⓐ μαθητὴν αὐτοῦ Βαρούχ υἱὸν Νηρίου, καὶ
Ιερ. λε. δ. λέγει πρὸς αὐτόν· γράψον εἰς βιβλίον πάντα τὰ μέλλοντα αὐτοῖς ἔσεσθαι δεινά. Τί γέγονε; σὺ ἐπιτάττεις τῷ Θεῷ, ἢ τὸν μαθητὴν πέμπεις; ἆρα μὴ δειλίας; ἆρα μὴ ἀγνωμοσύνης; ἆρα μὴ δόξης; Εἰ σὺ δέδοικας, πῶς ὁ μαθητὴς τολμήσει; ἀλλ' οὐδὲν τοῦτον. προσέκειτο γὰρ ἡ αἰτία. Εἶπον γάρ, γράψον ἢ ἀνάγνωθι, ἐπήγαγον· Ἐγὼ γὰρ κατέχομαι ἐν τῇ φυλακῇ. ὦ μεγαλοψυχίας· ἐν ᾧ δεσμωτηρίῳ ἦν, ἢ τῆς προφητείας οὐκ ἀφίστατο. προσέχωμεν τῇ αἱρέσει τοῦ δικαίου, ἢ τῇ τῆς ἀληθείας φιλοσοφίᾳ. οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν· τοσαῦτά μοι δεινὰ συμβέβηκε δι' τὸν προφητεύειν ταῦτα· μυρίους ἀπήλλαται λόγους, ἢ οὐδὲν ὅπερ, οὐδὲ ἐγένετό μοί τι πλέον, ἀλλ' ἢ ὃ δεδίεσθαι μόνον· ἐν οὕτω μοι τὸν δεσμὸν ἀπέλυσεν ὁ Θεὸς, ἢ πάλιν πέμπει με πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνους; οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπε, οὐδὲ ἐφείσατο· ἀλλ' ἐν μόνον ἐσκόπει, ὅπως αὐτοῦ ὃ ἐπέταξε τὸ διασώσῃ. ἢ ἐπὶ δὲ ἑαυτῷ οὐκ ἤρυσε, διὰ τὸν μαθητὴν κατεσκεύαστο αὐτό. δύσγνωστος γάρ, φησι, αὐτοῖς ἐν εἶπε πάντα τὰ κακά, ἐγὼ γὰρ κατέχομαι ἐν τῇ φυλακῇ. ἢ ἔλεγεν Ἱερεμίας, ἢ ἔγραφεν ὁ Βαρούχ ἐν βιβλίῳ. πηνίας χωρεῖς ἐνθεν, ὅτι ταῦτα ἐγίνετο· ἑορτὴ ἐφειστήκει, πάντας καλέσαι πρὸς τὸν μιαιφονίαν. εἶδες γὰρ κοινὸν ἡμέαθαι τὴν σύλλογον, ὅπερ ἀεὶ ἀναγκαῖον πρᾶγμάτων ἔμελλεν ἡ ἐκκλησία ἔσεσθαι. Εἰσῆλθε πρὸς τὸν ἄρχοντα ὁ Βα-

καιρὸν, δίον αὐτὸν μεταβάλλεσθαι ἐκ ἀποκρούεσθαι τὸ Θεοῦ τὴν ὀργὴν, εἰς ἣν προφήτην ἀφίεσθαι καὶ θυμόν. ἐκ ἔστι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, αὐτὸν ἀκούσατε τῶν ἱστοριῶν. Ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν αὐτὸν ὁ Πέρσαι ποτὲ, καὶ βαρβαρικὸν στρατόπεδον ἔξω ἐκτεκάθητο· ἐκ τὰ τῶν κινδύνων οὐκ ἦν ἄδηλα, ἀλλ' ἐν μέσῃ παλίδι ἡ πόλις ἦν τότε Ἱερουσαλήμ, ὡπλισμένων ἁπάντων ἐκ ἐκτὸς ἐξῆσαν. ἀλλ' ὅμως οὕτω φαύλως ἔχόντων τῶν διπλῶν, ὅτε Ἱερεμίας ἐλθὼν εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι ἡ πόλις παραδοθήσεται εἰς χεῖρας Χαλδαίων (καίτοι τοῦτο οὐκ ἦν προφητεία ἦν· ὁ γὰρ ὁρθυμεῖσθαι αὐτὸν ἐώρων τὰ συμβησόμενα) ἀλλ' ὅμως ὅτε τὰ φανερὰ καὶ παρὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἶπεν, ὁ μὲν καὶ ἀκούσαντες καὶ οὐκ εὐεργέτας ἀγνώμονες οὕτως ἐμάνησαν, ὡς προδότην αὐτὸν ἐκ λυμαίνα τῆς πόλεως νομίσαι καὶ εἰπεῖν, ὅλη Ἐκλύει τὰς Ier.xx.9.
χεῖρας τοῦ λαοῦ τούτου. καὶ μὲν ἐτρέσαν, καὶ μὲν ἐδίπτερε τὴν προθυμίαν αὐτῶν, καὶ πρὸς Θεὸν ἦγε, τὸ ἄρρηκτος καὶ ἀκαταμάχητον αὐτοῖς ἐκπολεμεῖν τεῖχος. ἀλλ' οὐκ ἐν τούτων σκοπῆσαι ἱκανοὶ, σκέλλυσι αὐτοὺς ἀναιρεῖσθαι. τοιαῦτα γὰρ τοῖς ἀνεργέταις ἀεὶ τὰ ἀμοιβὰς ἀπεδίδοσαν, καὶ τοῦ βασιλέως συγχώρησις, οὐκ ἔστως εἰδώκαμεν· ἀλλ' ὅτε ἀνέλαβον οὐκ ἴσχυσαν, εἰς ἣν τοῦ βορβόρου λάκκον εἰσέβαλον. εἰ δὲ προσκαίρου ἀγχμωσίας ἀκοὴν οὐκ ἠνέγκαμεν, πῶς τὴν προῤῥῆξιν τῆς διηνεκοῦς δουλείας ἔμελλον εἰσακούειν; εἰ Ἱερεμίας εἶπεν, ὅτι ἀπελεύσεται εἰς Βαβυλῶνα, καὶ οὐχ ὑπανήνεγκαν ἀκοῦσαι, ἀλλ' ἐπεμαρτύραντο ἣν εἰ πάντα· εἰ ἤκουσαι τῶν προφητῶν εἰ πάντων, ὅτι οὐκ εἰς Βαβυλῶνα, ἀλλὰ πάντας τῆς οἰκουμένης ἁλῶσαι ἀρήσεται, καὶ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἐπεμνήξεται, οὐκ ἂν ἦν ὃ αἷμα τῶν λεγόντων ἐξέπιον; εἰ δὲ δοκεῖ τοῦτο ἔτι στασιμὸς εἶναι, φανερὰν ὑμῖν ἀπόδειξιν προφέρω, ὅτι οὐκ ἦν ἀσφαλὲς αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλοντα, τὴν ἡμετέραν πολὺ λέγω, τὴν ἐκείνων. Στέφανον γὰρ, εἰπέ μοι, τὴν ἀπαρχὴν τῶν μαρτύρων, ἀφ' ἧς ἐλίθασαν; οὐ ταῦτα ἐγκαλοῦντες αὐτῷ ἐλεγον, ὅλη ὁ λαὸς οὗτος λαλεῖ βλάσφημα ῥήματα; εἶπέ, φησὶν, ὅτι Ἰησοῦς καταλύσει ἣν ναὸν τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη, ἃ παρέδωκε Μωϋσῆς, ἐκ ἀφ' οὗ τοῦτο αὐτοὶ ἐλίθασαν. Εἰ δὲ τότε οὐκ ἠνείχοντο ταῦτα ἀκούειν, καὶ ταῦτα τῶν προσταγμάτων αὐτοῖς πείθοντων λοιπὸν, πῶς ἂν τῶν προφητῶν ἠνείχοντο ταῦτα προσαναφωνούντων; ἤκουσας, ἀγαπητὲ, ὅτι διὰ ναὸν καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτείας αὐτοὶ ἐλίθασαν· ἄκουσον πῶς καὶ τῷ Χριστῷ τοῦτο αὐτὸ προφέρουσιν ἔγκλημα. Εἶπε γάρ, φησὶν, οὗτος· λύσατε ἣν ναὸν Ioan.c.2.
τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶδες πῶς πάντα ἦν καταλύσεις τοῦ ναοῦ, καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς πολιτείας τὴν ὀργὴν αὐτοῖς ἐνέπνει; διὰ τοῦτο ἔλεγον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔλεγον δὲ φανερῶς. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλον ἐβούλοντο ἀνελεῖν, ὅτι ἔπειθεν αὐτοὺς μεταπίπτεσθαι ἀπὸ τῆς πολιτείας. πόθεν τοῦτο δῆλον; Θεωρῶ, φησὶν, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶ Ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων· καὶ οὗτοι πάντες κατήχηνται περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν τοῦ νόμου διδάσκεις. ἐκ πιστεύουσιν ἀληθῆ διδάσκεσθαι ἀποστασίαν τοῦ νόμου· καὶ ἐκ οἴονται πιστεύσαντες πῶς ἂν ἠνείχοντο ἀκοῦσαι, ὅτι παρῆκται ὁ νόμος ποτέ;

Οὐκοῦν τοῦτον τὸν προφήτην ἀπέκτειναν οἱ ἐκ Ἰουδαῖοι, εἴ τι πιστὸν σαφῶς προῆκται, ἐλίξαμεν ἀπὸ τῶν μαρτυριῶν, ἀπό τε τοῦ μακαρίου Ἱερεμίου καὶ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. πᾶσι γὰρ τὰ αὐτὰ ἐγκαλοῦντες, ὅτων αὐτοὺς αἰτίων. ὅπου δὲ καὶ αὐτὰ τὰ βιβλία κατέκαυσαν οἱ τὰ προφητικὰ, εἰ ζωοῦσι τὰ λεγόμενα, καὶ τοῦτο πάσχουσιν ἀφεώσομεν ἀπὸ τινος ἱστορίας, κεκρυμμένης μὲν ὑμῖν, δήλης δὲ ἐσομένης αὐτίκα δὴ μάλα. οὕτω γὰρ αὐτὸν ἀπαγγέλλει πεφεύσομαι. Ἦς οὖν ἡ ἱστορία, ἀκούσατε. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει Ιωακεὶμ υἱοῦ Ιωσίου βασιλέως Ἰούδα, εἶπε Κύριος Ier.xx.2.
πρὸς Ἱερεμίαν· γράψον πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐλάλησά σοι πρὸς σὲ ἀπὸ τῆς ἡμέρας Ἰωσίου, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· τουτέστι, πάντα τὰ κακὰ, ἃ λογίζομαι ποιῆσαι αὐτοῖς. ὅρα πῶς φιλάνθρωπος ὁ Θεὸς καὶ κηδεμονικός. ὅπου γὰρ οὐ μέλος ἀκοῦσαι οὐκ ἠνείχοντο, ζωὰ γα-

Πῶς μὲν οὖν ἀπάτωρ ἡ μήτωρ ὁ μονογλυκὺς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἱκανῶς ἀποδέδεικται, καὶ πῶς ἀγλωσσάλγητος ἑκατέρα τῶν ἡμῶν· λοιπὸν ἢ τοὺς ὁ ἐπίλογον ἀπαγάγωμεν, τὸν λόγον τοῦτον ἐξ Μιχαιδὴκ εἰς ἑτέραν ἡμέραν αἰσθαλλόμενοι, καὶ σφαιρησώμεθα τὸ ἀκοιλον, τοῖς φιλοπικρῶν μέλλοντες ἀκούειν αἰνιγμάτων. αἰνίγμασι γὰρ ἔοικε τὰ τοιαῦτα, καὶ πολλὴ δυσχολία ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ, καὶ δυσπέρατα τὰ βιβλία· ἢ ἵνα μὴ σαφέστερα καὶ εὐκολώτερα. καὶ τίνος ἕνεκεν, φησί, ταῦτα ὕστερον διατετύπωται, καίτοι καὶ πρὸ μειζόνων διαλέγεται τοῖς γράμμασιν, περὶ βασιλείας οὐρανῶν, καὶ σωμάτων ἀναστάσεως, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, ἃ καὶ δι' αἰνιγμῶν ἐδήλωσεν; τίς οὖν ἡ αἰτία τοῦ τοιούτου τῆς ἀσαφείας εἶναι; πολλὰ τοιαῦτα λέγουσι Ἰουδαίοις αὐτὰ κακὰ καὶ ὅτι σκληρύνουσιν μᾶλλον σκῆνοι, ἡμᾶς δὲ εἰσδεξησόμεθα καὶ ὅτι καταγνώσεσθε μᾶλλον ὁ ναός, καὶ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἀναστήσετε πίστιν τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ πᾶσιν ἐσταβλαι· Ἰουδαῖοί τε πλανῶνται ἡγούμενοι, πόντα χοῦν τῆς οἰκουμένης διαπαρήσειν, καὶ τῆς πόλεως σκηπεσόντες, οὐδὲ τῶν πολιτείαν ἔξουσι λοιπὸν τῶν ἀρχαίων· ἀλλὰ πόρτα αὐτῶν ἀφαιρεθήσεται τὰ τοῦ τέρα, καὶ τοῦ φητεῖαι, καὶ θυσίαι, καὶ ἱερωσύνη, καὶ βασιλεία. οὐ μόνον ἢ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προέλεγεν ὁ προφῆται, μυρίας τραγῳδίας τοῖς οἰκείοις ἐγκαταμιγνύντες βιβλίοις. ἵν' οὖν ὁ Ἰουδαῖοι μὴ σαφῶς ἀκούσαντες τοῦδε τοῦ ἀρχῆς, δι' ἀχρήστων σὺν λόγων ταῦτα, τῇ δυσχολίᾳ τῆς ἑρμηνείας ἀπέκρυψαι ταῖς προρρήσεις, καὶ πολλῷ ἀσάφειαν κατέχειν τῶν προγραμμάτων, τῇ ἀσαφείᾳ τῶν λεγομένων τοῖς λέγουσι παρασκευάζοντες ἀσφάλειαν. καὶ πόθεν δῆλον τοῦτο; δῆλον γὰρ καὶ βιβλίωσις ἡμᾶς ἀπαιτεῖσθαι, εἰ καὶ οὐ φίλοις λέγοιμεν. καὶ γὰρ πολλοὶ ἴσως καὶ τῶν οὐ φίλων πάρεισι. μεμψαμένους τοίνυν ταῦτα καὶ φεύγοντας, ἵνα ἐς αὖθις φίλοι γένωνται. εἶπον, ὅτι εἰ ἤκουσαν οἱ Ἰουδαῖοι τὰ μέλλοντα αὖθις κατηγορεῖσθαι καὶ, ὅτι τὰ Ἱερουσόλυμα ἁλώσεται ὑφ' ὑμῶν Χριστὸν τὸν ἅλωσιν ταύτην τὸν ἀθάνατον καὶ οὐκ ἔχουσαν μεταβολήν· εἰ ἤκουσαν φλυαρεῖν τοῦδε τῶν προφητῶν ταῦτα, οὐθέως ἂν τοῦτο ταῦτα λέγοντας ἀπέκτειναν. πόθεν οὖν τοῦτο δῆλον; προφητῶν μὲν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν. μάρτυρες γὰρ καὶ θηριώδεις ἦσαν. δῆλον δὲ ὅτι αἱμάτων ἀεὶ δίψῶν προφητῶν, αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐμολύνθησαν τοῦ ταῖς σφαγαῖς τῶν ἁγίων. ταῦτα ὁ μέγας Ἠλίας αὐτῶν κατιδὼν λέγων· Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν. ὁ Χριστὸς πάλιν, Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνασα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. καὶ ὁ Ἡσαΐας ζωγράφος τούτοις, αὐτῶν κατηγορῶν, ἑβδομήκοντα· Αἱ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλέρεις. καὶ πάλιν ὁ Χριστός· Οἱ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν τοὺς προφήτας, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε τὰ μνήματα αὐτῶν· πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὁρᾷς πῶς καὶ ὁ δεσπότης καὶ ὁ δοῦλοι μαρτυροῦσι; τί δὲ ὅτι, πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν; ἀποκτείνατε, φησί, καὶ μὴ προσθετε τοῖς δουλικοῖς αἵμασι τὸν δεσποτικὸν σφαγήν· εἰ γὰρ μείζονες ἐσφάξατε αἱ, δεῖξον, ἀλλὰ ζωοδούλους πρὸ τοῦτο. ὅτε δὲ ἡ κύ τῶν δεσποτῶν τὰς χεῖρας ἐξέτεινεν, τότε ἐπληρώθη τὸ μέτρον· καὶ εἶκότως· ἕως μὲν γὰρ οὐκ ἀπέκτειναι τὸν δεσπότην, εἶχον ἐλπίδα σωτηρίας, προσδοκῶν ὅπου ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ἐλθών, ἄρῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ὅπερ ἡ ἱερεῖα διεχείρισαντο, καὶ εἰς αὖθις τὸ λαμπρὸν ὑπέρισαν, ὁ ἐλθόντα ἀφίαι τὰ ἁμαρτήματα ἀπεγράφησαν, πάσης λοιπὸν ἐλπίδος ἐξέπεσον. διὰ τοῦτο λέγει, πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ναί, φησιν· ἀλλ' ὅτι μὲν μαθηταὶ καὶ ἀναγεῖς, ἀποδέδεικται οὐκ ὀλίγων μαρτυριῶν· πόθεν δὲ δῆλον, ὅτι τῶν προφητῶν οὐκ ἂν ἐφείσαντο, εἰ ἤκουσαν ὅτι τὰ Ἱερουσόλυμα καταγραφήσεται, ὅτι ὁ ὅμος πεδηθήσεται, ὅτι ἡ παλαιὰ ἀλλαγήσεται; μάλιστα μὲν καὶ ὅτι τῶν εἰρημένων δῆλον· πλὴν ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν γραφῶν πάλιν ποιήσομαι τὴν ἀπόδειξιν σαφεστέραν. εἰ γάρ ποτε ἤκουσαι προφήτου λέγοντος, ὅτι τὰ Ἱερουσόλυμα καταγραφήσεται καταγραφὴν τοῦ σκαμεῖον,

Ἰσ. ἐπαγγέλλομαι.

Χ. φτίχιον

Ζοβαδ. ιλ. ι.

Ματθ. κγ'. κε.

Ησ. α. ιε.

Ματθ. κγ'. λε.

Ιωαν. α. κθ.

κάτω γλώσσαν, ἀμήτορα τὴν ἄνω. οὔτε γὰρ ὅπου γῆς ἔχει πατέρα, ἔστι δὲ θεσμῷ μήτερα. ἀγλωσσόστομος. ἀκούσεται ⓦ τὴν οὐσίαν αὐτῆ πολυσαρκοῦντες· καὶ τινὲς τοιοῦτοι νομίζουσιν, ὅτι ὃ ἀγλωσσόστομος τοῦτο, ἀπὸ τῆς ἄνω γλώττης εἴρηται). ⓦ μὴ γὰρ αἱρετικοὶ ὧδε τοῦτο βούλονται. ἢ γὰρ ἐκείνῳ πολυσαρκοῦσι ἢ διεργάζονται. ⓦ ἢ ὅπου κέχρηται τοῦτον, ἐκεῖνο μὴ σαρκοῦσιν· οὐκ ἔστι ἢ ἐκ τούτου τοῦτο νομίζουσιν εἰρῆσθαι ὃ, ἀγλωσσόστομος. δεῖξω δὲ ὅτι ἑκατέρως γλώττης τοῦτο ὁ Παῦλος εἶπε, καὶ ἀπὸ τῆς ἄνω, ἢ ἀπὸ τῆς κάτω. ἐκ γὰρ ἐκείνου φειδοῦς, ἢ αὐτὴ μυστικωτάτη. διὰ τοῦτο ἐκ Ησαΐας φησί, Τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ τίς διηγήσεται); ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνης, φησίν, εἶπε τῆς Ησ. νγ. ι.
ἄνω. τί οὖν ἐροῦμεν Παύλῳ ἀμφοτέρας εἰπόντι ἁμαρτίας, ἢ τότε ἐπαγαγόντι ὃ, ἀγλωσσόστομος; ἀπὸ τέρατος γὰρ εἶπεν, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, τότε ἐπήγαγε ὃ, ἀγλωσσόστομος· ἵνα μὴ μόνον κατ' ἐκείνην τὴν γλῶσσαν, καθ' ἣν ἀμήτωρ ἐστίν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνην, καθ' ἣν ἀπάτωρ ἐστίν, τὴν κάτω λέγω, ἀγλωσσόστομον εἶπε πίστιν. Διὰ τοῦτο ἀμφοτέρας ἦσαν, τότε εἶπε ὃ, ἀγλωσσόστομος. ἢ γὰρ καὶ αὕτη ἡ κάτω, ἀκατάληπτος, ἵνα ἀπὸ ἐκείνου μηδὲ ἀπόδειξιν τολμήσωμεν. Εἰ γὰρ τὰ ἀπόρρητα τοῦ πάσου ὕπνου φοβερὰ ἢ ἀνθρώποις, πῶς εἰς τὰ ἄδυτα ἂν εἰσελθεῖν ὑπισχνήσοιτο; ὅτι μὲν γὰρ ἐγλυκάνθη ἐκ τοῦ παθεῖν, οἶδα· ὃ δὲ πάσχων, οὐκ οἶδα. ὅτι ἐτέχθη ἐκ τῆς παρθένου, ὑπίσταμαι· ⓦ δὲ τρόπον οὐδὲ ἐν ταῦτα καταλαμβάνω. ἑκατέρως γὰρ φύσεως ἡ γλῶσσα ὁμολογεῖται, καὶ ἑκατέρας ὁ τρόπος στοιχεῖ). ἢ ὥσπερ ἐν τούτοις ὅτι τῆς παρθένου, οὐκ εἰδὼς ἐγὼ πῶς ἐκ παρθένου ἐγλυκάνθη, ὁμολογῶ ὅτι ἐγλυκάνθη, καὶ οὐκ ἀναιρῶ ὃ πεπαθεν ἀπὸ τῶν ἀγνοιῶν τὸν τρόπον· οὕτω καὶ σὺ πίστευσον ὅτι τὸ παθεῖν· εἰ καὶ οὐκ οἶδας πῶς ἐγλυκάνθη, ὃ, ἐγλυκάνθη, ὁμολόγησον. καὶ λέγει σοι ὁ αἱρετικός, πῶς ἐγλυκάνθη ἐκ τοῦ παθεῖν ὁ υἱός; καλῶσον τοῦ αὐτοῦ ὃ ῥήμα εἰς τὴν γλῶτταν, ἢ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· καλῶσόν με τὸν ἀγνοιῶν, καὶ δεῖξόν μοι πῶς ἐγλυκάνθη ἐκ τῆς παρθένου, ἢ τότε ἐκεῖνα ἐρώτα. καλῶσόν με αὐτόν, ἢ πεῖσόν με, καὶ μὴ ἀφῆς ἀπορρῆξαι, μηδὲ διαχωρῆσαι εἰς ⓦ λαβύρινθον τῶν λογισμῶν· ἀλλὰ κάλεσόν με, καὶ ἀπάντησον, μὴ τῇ χειρί, ἀλλὰ τῷ ῥήματι· μὴ δῶς αὐτῷ διαστολὰς καὶ διαφυγάς, ἃς βούλεται. ἐκεῖνοι θόρυβοι ἐμποιοῦσι τοῖς Ἀλεξανδρείοις, ὅταν ἡμᾶς αὐτοῖς ἀκολουθοῦμεν, καὶ οὐκ ἀναβάδην κατὰ σὸν νόμους τῶν θείων γραφῶν πρὸς αὐτὸν ποιούμεθα, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν γραφῶν μαρτυρίας, καὶ σοφὰς λόγους διδόναι πειρώμεθα. Εἰπὲ πρὸς αὐτόν, πῶς ἐγεννήθη ἐκ τῆς παρθένου; οὐκ ἀφίσταμαι σοφὰ αἰνιγμῶν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι ⓦ τρόπον εἰπεῖν, καὶν μυρία φιλονικῇ. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀπορρήσῃ, τίς ἀνοίξει λοιπόν; πίστει προσέχομεν τοιούτοις μόνοις. Εἰ γὰρ οὐκ αἰσχύνῃ, ἀλλὰ λογισμοὺς ὑπέρτερος, ἐρῶ πρὸς σέ, ὁ πρὸς ⓦ Νικόδημον ὁ Χριστός· Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν τὰ ἐπουράνια εἴπω, πιστεύσετε; ἀπὸ τῆς ἐκ παρθένου γλώσσης εἶπον, καὶ οὐκ οἶδας, οὐδὲ χωρεῖς τολμᾷς, καὶ ⓦ θεσμὸν διεργάζῃ; εἶθε μὲν οὖν ⓦ οὐρανὸν, καὶ μὴ ⓦ διαστέλλῃ τῶν οὐρανῶν ἐπαλλοτριούμενος. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. οὐκ εἶπεν, οὐ πείθεσθε, ἀλλ', οὐ πιστεύετε, διακεῖσθαι ἐμοὶ, ὅτι καὶ τὰ ἐπίγεια πίστεως ἦν. εἰ γὰρ τὰ ἐπίγεια πίστεως ἦν, πολλῷ μᾶλλον τὰ θεῖα. καίτοι τότε ὁ Νικόδημος οὐδὲ τοῦτο διελέγετο πολὺ ἐλάττονος. περὶ τοῦ βαπτίσματος γὰρ ὁ λόγος ἦν, καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πνευματικῆς· ἀλλ' ἔλεγε, ὅτι δὲ τοῦτο πίστει ὀφείλεται. ἐπίγεια δὲ αὐτὰ καλεῖσι, οὐκ ὅτι ἐπίγειά ἐστιν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ γῇ πίπτει· ἢ τῇ συγκρίσει τῆς ἄνω γνώσεως τῆς ἀπορρήτου καὶ πρώτης ὑποβαινούσης τοῦτο, ἐπίγεια ταῦτά ἐστιν. Εἰ τοίνυν, πῶς ἀναγεννώμεθα ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐ δυνατὸν εἰδέναι, ἀλλὰ πίστει μόνη προσδέχεσθαι δεῖ τὸ γινόμενον, ἢ ⓦ τρόπον μὴ διεργάζεσθαι, πόσης δῶ εἶναι μανίας, ὅτι τὸ ἄνω γνώσεως τὸ μυστηρίους ἡμῶν λογισμοὺς δόξης ὑπερτέρους κεῖσθαι, καὶ τρόπου γνώσεως θύραν ἀπαιτεῖν;

λεὶν ποιοῦσα τῇ ἀμαθείᾳ τὴν σύγχυσιν. ἀλλ' ὁ μὲν ἄπιστος καὶ ἀμελέτητος, ἐρχομένου τοῦ χειμῶνος τῆς ὀργῆς, θλίψεως θορυβεῖται, ταράττεται, κλονεῖται, σκεδρᾶ γενόμενον τὸν ψυχικὸν καὶ τὸν τῶν παθῶν καὶ ναύαγιον καταμαθόντα· ὁ δὲ ἔμπειρος καὶ μεμελετηκὼς τὰ τοιαῦτα φέρει γενναίως, καθάπερ κυβερνήτης ὅταν τοὺς λογισμοὺς ἐπέμπῃ τῶν παθῶν κρείττους, ὁρᾷ πρότερον ἀφίσταται πόλεμον ποιῶν, ἕως ἂν κατευθύνῃ τὸ σκάφος πρὸς τὸν λιμένα τῆς φιλοσοφίας λιμένα. ὅταν οὖν ὅτι τῆς θαλάττης ἐστί, καὶ ὅτι τῆς ἀμαθείας συμβαίνει, τότε καὶ τῇ ἀξιώσει τὴν γραφὴν συμπίπτει. ἀναγκαῖον θορυβεῖσθαι, ταράττεσθαι, ἐπειδὴν ἀξιέλθωμεν εἰς τὸ πέλαγος· οὐκ ὅτι τὸ πέλαγος φοβεῖται, ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς οἱ πλέοντες ἄπειροι. ὅλως γὰρ ὅσα φύσει λύπην φύσει λύπη ἐστί, δύσκολον γενέσθαι τὴν ἀπειρίαν τὴν ἀκούσασαν, Παῦλος ὑμῖν τοῦτο πεποίηκεν μάρτυς. Εἰπὼν γὰρ ὅτι Χριστὸς ἐγένετο ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, καὶ ζητῶν διὰ τί ὅτι ὁ Μελχισεδέκ, ἐπήγαγεν· Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος. τί λέγεις, ὦ μακάριε Παῦλε; δυσερμήνευτός σοι τῷ πνεύματι πεπλήρωται σοφίαν; τῶν δὲ ἀπορρήτων ῥήματα ἀκούσαντι; τῶν πρὸς τέλειον ἁρπαγέντι ὑρανόν; Εἰ σοι δυσερμήνευτος, διὰ καὶ παλαιπλοῦς; ἐμοί, φησι, δυσερμήνευτος, οὐ πρὸς τὴν οἰκείαν δυσχέρειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκουόντων. Εἰπὼν γάρ, δυσερμήνευτος, ἐπήγαγεν, Ἐπειδὴ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. ὁρᾷς ὅτι οὐχ ἡ φύσις τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡ ἀπειρία τῶν ἀκουόντων, δύσκολον καὶ δύσκολον ἐποίησεν; οὐ μόνον δὲ δύσκολον, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ ποιεῖ καὶ βραχεῖ καὶ αὐτὰ αἰτία. διόπερ οὐχὶ δυσερμήνευτον εἶπεν εἰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ, καὶ τοῦ μήκους, καὶ τῆς δυσκολίας ἀμφοτέρων τὴν αἰτίαν τῇ νωθρότητι τῆς ἀκοῆς. καθάπερ γὰρ ὅτι τῶν ἀρρωστούντων οὐκ ἀναγκαῖον ζωμοῦ καὶ ἰχθύος καὶ ἀλεκτρυόνος καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων γεύεσθαι, ἀλλὰ δεῖ πρόσκαιρα πάντα φεύγειν, ἵνα αὖ τοῦτο ὁ κάμνων μὴ βουληθῇ μεταλάβῃ, ὃ ἕτερον λάβῃ· καὶ σκάφιον μὴ προσπίπτῃ, ὃ ἄλλο δέξηται· καὶ τοῦτο ἁμαρτόντα, ὑπολάβωμεν ἰατρόν, καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βρωμάτων τοῦ δυσκολίαν ἰκνούμενον, καὶ τῷ πολυξέστῳ τῆς τραπέζης τὸ δυσάρεστον τῆς γνώμης θεραπεύσωμεν· ὅτι πολλάκις καὶ ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ἐστάσεως χρὴ ποιεῖν. ὅταν ἀσθενῆς ὦμεν, πολλοῦ προσκυλίεσθαι χρὴ τὸν λόγον καὶ ποικίλον, προβολὰς καὶ προδιήγματα ἔχοντα, καὶ παρεκβάσεις καὶ περιόδους, καὶ ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα, ἵνα ὡς πόρρωθεν ῥᾳδία γένηται ἡμῖν τῶν συμφερόντων ἡ αἵρεσις. πλοῦ δὲ εἰ καὶ πολὺς ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος, οὐκ ἀπιστήσωμεν αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας τῷ Μελχισεδέκ, τῷ ὧν [γὰρ] εἰπεῖν, πολὺς καὶ δυσερμήνευτος, ἀνοίσασι αὐτὴν τοῦ ἀκουδοῦ, ἵνα προθυμότεροι γένωνται πρὸς τὴν ἀκρόασιν· τῷ δὲ προσκεῖν τοῦ τραπέζης, χαρισάμενος αὐτῇ τὴν ἐπιθυμίαν. τοῦτο δὴ καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν. Εἰ καὶ ἄπειρον τὸ πέλαγος τῶν προφητῶν, καὶ πολλὰ σαφῆ παβάθη, κατατολμήσωμεν τῆς θαλάττης καὶ τοῦ ἡμετέρου δυνάμεως· μᾶλλον δὲ μὴ καὶ τοῦ ἡμετέρου δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ δοθέντος ἡμῖν χάριτος, καὶ διὰ τοῦ ἡμετέρου πρόθυμίαν, ἀλλὰ διὰ τοῦ ὑμετέρου ὠφελήσωμεν καὶ κατολμήσωμεν τῆς θαλάττης, καὶ τοῦτο Παῦλον μιμούμενοι. ὅτι γὰρ οὐκ ἀπειρίαν αὐτὸν τοῦ λόγου τοῦ καὶ Μελχισεδέκ, ἀκούσατε τοῦ ἑξῆς. Εἰπὼν γάρ, ὅτι δὲ πολὺς ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος, ἐπήγαγεν· Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς δικαιοσύνης ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐστι βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων· ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. ἆρα οὐκ ἐπάραξεν ὑμῶν τὰς ἀκοάς, ὅτι ἀνθρώπου ἀγενεαλόγητος ὁ Παῦλος καὶ λέγων, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ; καὶ τί λέγω ὅτι ἀνθρώπου; Εἰ γὰρ ὅτι τοῦ Χριστοῦ λέγοντο τοῦτο, οὐκ ἂν πολλοὶ καὶ ὕστερον ἡμῶν πρόχειροι ζήτησιν; Εἰ γὰρ ἀπάτωρ, πῶς υἱός; Εἰ ἀπάτωρ, πῶς μονογενής; ὁ γὰρ υἱὸς ὀφείλει πατέρα ἔχειν. ἐπεὶ οὐκ ἂν εἶπε υἱός. ἀλλὰ καὶ ἀπάτωρ ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀμήτωρ. πῶς; ἀπάτωρ τὸ

κατὰ

Εβρ. ε. ε. Ψαλ. ρδ. δ. Εβρ. ε. ια.
Εβρ. ζ. α.

λους· μὴ ἀρκήσωμεν. ἔχωμεν τὴν διάπονον ἡμῖν τὴν θεοτόκον τὴν ἀγίαν ἀειπάρθενον Μαρίαν· μὴ ὀκνήσωμεν. ἔχομεν ℣ χορὸν τῶν μαρτύρων· μὴ ῥαθυμήσωμεν. μὴ μόνον ἱκετεύσωμεν, ἀλλ', ἐὰν δέῃ, καὶ πιστεύσωμεν. βέλτιον πιστεῦσαι πιστὸν πόδου, καὶ μὴ πιστὸν λιμοῦ· βέλτιον πιστὸν αἰχμάλωτος, καὶ μὴ πιστὸν αἰκάγκης. λέγει ὁ σωτὴρ τοῖς τῶν δαιμόνων· Τὸ γένος τοῦτο οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. δαίμονας φυγαδεύει Matth. ιζ. κα. εὐχὴ καὶ νηστεία, καὶ βαρβάρους οὐκ ἐλεεῖ; καὶ πάλιν ἐροῦσιν, καὶ πάλιν λέγω· προσκαλέσωμεν τὴν ἁγίαν ἔνδοξον παρθένον καὶ θεοτόκον Μαρίαν· προσκαλέσωμεν τοὺς ἁγίους καὶ ἐνδόξους ἀποστόλους· προσκαλέσωμεν τοὺς ἁγίους μάρτυρας. ἐὰν ἴδῃς τὸν ἀναγκαῖον καταιφρονήσαντα πρὸς τὴν δωρεάν, οὐ προσέχει αὐτῷ γνησίως. προσῆλθε ἀναγκαῖος, φησὶν, οὐκ ἤνεγκε με πρῶτον ἢ θεραπεῦσαι, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνάγκῃ. αὐτοπαθὲς ἦμεν τὸ ἔξω ἀνάγκης. ἐὰν πρὸ ἀνάγκης θεραπεύσῃς ℣ δικαίως, ἐν τῇ ἀναγκαίᾳ εὐρήσεις σύμμαχον. οἶδε γὰρ ὅτι οὐχ ἡ ἀνάγκη, ἀλλ' ὁ πόθος σε ἤγαγε. ἠγώνισθαι χρὴ τῶν μαρτύρων μὴ ἐν τῇ ἀνάγκῃ φίλοι, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγάπῃ προσήλυτος· ὡς ἐν χειμῶνι λυπηθῶμεν, ἵνα ἐν καιρῷ χειμῶνος ὄφελος εὕρωμεν. Ταῦτα λέγομεν οὐκ ἀθετοῦντες, ἀλλὰ προσκαλοῦντες· οὐ νομοθετοῦντες, ἀλλὰ δυσωποῦντες. ἱκετεύομεν πάντας πάντας· ἱκετὴς γὰρ ὁ Θεὸς πᾶσι πίστιν, ὑπὲρ πάντα πρῶτα λόγον, καὶ ἐν ἐχθροῖς καταλλαγήν, καὶ τὴν οἰκουμένην ἥδεσαν, καὶ τοὺς βασιλεῖς ἐμπῆσαν, καὶ τὴν βασιλείαν ἔσωσαν, καὶ τὴν αὐτῶν δόξαν φαιδρύναν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΤΟΥ ΧΡΗΣΙΜΩΣ ΤΑΣ ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ἸΔΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΚΟΤΩΣΙΝΟΥΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΠΙΑΣ ΑΣΑΦΕΙΣ ΕἾΝΑΙ. ΛΟΓ. Α.

Προφυτικὸν σήμερον ὑμῖν προθεῖναι βούλομαι πρόπτυξιν, καὶ πρὸς τὸ πέλαγος τῆς Ἡσαΐου σοφίας ἐπαφεῖναι τὸν λόγον προσκυβαίζομαι. ἀλλὰ τί πάθω; ἀκρωτήριον καὶ δίδυκα, μὴ τοῦτο ℣ λιμένα ἐξηλθόντες, καὶ πρὸς τὸ βάθος κατόψεσθε τῶν προφητῶν νοημάτων, ἰλιγγιάσωμεν· ὅπερ πάσχουσι ℣ τῶν πλωτήρων ἀνθρ. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, ἐπιφανὲν τὸν γλεῦκος ἀφέντες, ὃ ἑκατέρωθεν μέρους τῆς νεὼς πέλαγος ἴδωσι, καὶ οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ θάλασσαν καὶ οὐρανὸν, σχοινίῳ κατιχθέντα, καὶ προσφέρεσθαι τὸ πλοῖον αὐτοῖς κύκλῳ νομίζουσι μετὰ τῆς θαλάττης. ἀλλ' οὐ προσὰ τὴν φύσιν τῆς θαλάττης, ἀλλὰ προσὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν πλεόντων ℣ ἴλιγγοι γίνονται. ἔστιν γὰρ αὐτῶν γυμνοῖς τοῖς σώμασι κυβιστῶσι κατὰ τῶν κυμάτων, καὶ οὐδὲν πάσχουσι τοιοῦτον· ἀλλὰ τοῦτο τὸ βάθος καταδύτης αὐτὸ, τῶν τὸ ἐδάφους διαπεπλυμένον ἀσφαλέστερον διηρτημένοις· καὶ ὄμμασι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ πάντι τῷ σώματι δεδεμένοις τὸν ἄλμιλλον, οὐ δυσχεραίνουσι. τοσοῦτον ἐστὶ μάθημα καλὸν· τοσοῦτόν ἐστιν ἀπειρία κακόν. οὕτως αὐτὴ καὶ τῶν Φοβερῶν καὶ βαθυφρονεῖν πείθει, ἐκεῖνα μὲν καὶ τὰ ἀσφαλῆ ἐστιν πλεῖν καὶ διδικέναι προσκυβαίζει. ℣ μὴν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν τῆς ἱκρίων καὶ θαλάμων τῆς νεὼς, καὶ τοῦτο τὸν ἴλιγγιάσαι ℣ δὲ οὐδὲ ἐν μέσοις δορυφορούμενοι τοῖς κύμασι. τοῦτο καὶ ὅτι τῆς βαθείας καὶ τῆς ἐμπείρου. καὶ γὰρ καὶ ταύτην πολλάκις καταλαμβάνει κύματα παθεῖν τῆς θαλάττης ἀγριώτερα, ὅταν ζάλη θυμοῦ κάτωθεν ἐγείρασα τὸν καρδίαν, πνεύματα ἐπιθυμίας πονηρᾶς πολ-

νή-ψωμεν, μένον τῶν ἀκριβεστέρων, μένον ἐκτενεστέρων. ἐρώμεθ τὸς τὸς ἁγίους πρατηλάτης ἀρίστος (λέγω δὲ κοινῶς οἶμαι, ἵνα πᾶσι καθ' ὅλης ᾖ πρᾶ) ἐρώμεθ τὸς πρατηγὸς τῆ
Ψαλ. πβ. ν. ἀλλοφύλων ὁ Σισάρα· μέμνη) ὃ αὐτῷ ἐν Δαβὶδ λέγων· Ποίησον αὐτοῖς ὡς τῇ Μαδιάμ, καὶ τῷ Σισάρα, ὡς ἐν Ιαβεὶμ ἐν τῷ χειμάρρῳ Κισών. ὁ Ιαβεὶμ βασιλεὺς ἦν τῶν ἀλλοφύλων, ὁ Σισάρα ἄρχιστράτηγος. ἦν αὐτῷ ἅρματα σιδηρᾶ ἑκατόν, ἐν πλήθος ἄπιστον. ἐφοβήθη ὁ λαὸς τῶν Ιουδαίων, εἶδε τὸ νέφος, καὶ ἔφριξε. τί οὖν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς
Κεφ. δ'. ϑ. λέγει διὰ τῆς προφήτιδος Δεβώρας ἐν ὑπαρμάχῳ τῆς θυσιαστηρίας; Μὴ φοβηθῆς· ἰδοὺ παραδίδωσί σοι αὐτὸν Κύριος εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἔσται τὸ κατόρθωμα οὐ τῆς χειρός σου, ἀλλ' εἰς χεῖρας γυναικός. βλέπε πῶς ὁ Θεὸς τὴν ἀλαζονείαν ἐκόλασεν. αὐδρες οὐκ ὑπέστησαν, καὶ γυνὴ ἐστρατήγησεν. εἰσῆλθεν ὁ Σισάρα φεύγων πρὸς τὴν γυναῖκα Ιαὴλ λεγομένην, καὶ σώζουσιν αὐτὸν λημμίσιος αὐτῇ πρὸς αὐτῆς ὕδωρ· ἢ γὰρ πυρέττει αὐτὸν γάλα. ὄρα σοφίαν γυναικός. ὅπερ γὰρ ἐν ἀνδρὶ καταψυκτικὸν τὸ γάλα, καὶ εἰς ὕπνον προκαλούμενον, ποτίζει αὐτὸν γάλα· ἵνα ἀμηδύσῃ καὶ γραφὴ καὶ λέγουσα, Ὕδωρ αὐτῷ ἤτησε, καὶ γάλα ἔδωκεν, ἵνα καὶ πιὼν, καὶ κοιμήσῃ. εἶτα κοιμηθέντος τοῦ ἀλλοφύλου ἔλαβε, φησὶ, καὶ γυνὴ σκεῦος πάσσαλον, καὶ σφῦραν, καὶ ἐπέδραμε τῷ πολεμίῳ. καὶ ὄρα σοφὸν γυναικός· ἵνα μὴ σὺν ἔλαβε ξίφος καὶ μαχέσηται, ἀλλὰ πάσσαλον; ἐφοβήθη ὡς γυνὴ, μὴ ἔξυπνος ἡμῶν καταλάβῃ αὐτὸν καὶ τέχνουσαν ξίφος. ἵνα τοῦτο δὲ λαμβάνει ὅπλον ὑδρὸς, ἀλλ' ὑπόμνημα γυναικεῖον. ἔθος γὰρ ταῖς διεζωσμέναις γυναιξὶ πάσσαλον καταπήγνυσθαι εἰς τὸν τοῖχον, καὶ οὕτω μετέπειτα τὸν ἰδίων ἐργασίαν. καταπονεῖ δὲ ὧν ἀπὸ τοῦ αὐτοπάθους ὁδὸν δδύρεται. ὅπερ ἡ ὁ Θεὸς συνήργησε (καὶ Θεοῦ τὸ ἔργον πληρῶσαι τὰ τῆς προφητείας. οὐ γὰρ ἐν ἐκείνῃ ὁ στρατηγὸς, ἀλλὰ Θεοῦ τὸ ἀπόφθεγμα, Εἰ χεὶρ γὰρ γυναικὸς ἔσται ὁ θάνατός σου) συνήργησε Θεὸς ὕπνῳ δῦσας τὸν ἀλάστορα, καὶ λαβοῦσα ἡ γυνὴ τὸν πάσσαλον καὶ τὴν σφῦραν, διέπλασε χειρὸς ἑκατόφου αὐτοῦ οὕτως ἰσχυρῶς, ὡς καὶ τῆς ἁλώσεως τῶν πολεμίων τῆς γυναικὸς ἀπόδυσε. μὴ λείπει τῇ Θεῷ πρόφασις, καὶ ὅτι βούλεται, οὐκ ἐμποδίζει ὁ μὴ πρόθυμα συμμαχόμενος. Θεοῦ ὅπλον, Θεοῦ στρατιώτης, Θεοῦ δύναμις, ἓν μὲν μόνον Θεῷ. τῷ Χριστῷ τοῦτο εἴπωμεν· εἰπὲ λόγῳ, καὶ σκορπισθήσονται οἱ ἐχθροί σου· εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἐλεήσεις τὴν πόλιν σου· εἰπὲ λόγῳ, καὶ οἰκτιρήσεις τὸν κόσμον σου. εἴπωμεν αὐτῷ, Ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ἦχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλήν. θέλεις μαθεῖν καὶ ἄλλης γυναικὸς
Κεφ. ϑ. στρατήγημα, ὅπερ τοῦτο ἠθέλησεν ὁ Θεός; ἄλλος τις ἦν Αβιμελὲχ ὄνομα, ἀπελθὼν ἑαυτοῦ ἀδελφοὺς ἑβδομήκοντα, καὶ κρατήσας ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀδελφοκτονίας πόλιν τὴν λαοπλήθων ἐπανέστη, ὡσεπάλαισέ τινι πόλει πυγμαχῶν· καὶ πόλιν τὴν ἰσχυρὰν πολεμῶν τῷ δήμῳ τοῦ πολέμου, πάλιν ὁ Θεὸς γυναικὸς χεῖρα ἐνδυναμώσας ποιεῖ τινα γυναῖκα φιλόσοφον ἐκ τοῦ τείχους, ἥτις κλάσμα μύλου λαβοῦσα ἐπέρριψε τῇ κεφαλῇ τοῦ τυράννου, καὶ ἐνέτριψεν αὐτοῦ τὸ κρανίον. καὶ ὄρα τοῦ ἐπαρκοῦντος τὴν ἀμέσου κηδείαν ἐνεπόδισαν. λέγει τῷ πρεσβυτῇ δορυφόρῳ· κατάσπασον τὴν μάχαιράν σου, καὶ πλῆξόν με, ἵνα μὴ εἴπωσι, γυνὴ αὐτὸν ἀπέκτεινε. τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπέθανε, καὶ ἡ ἐπαρκοῦσα ἔμεινε· ἀπεπήδησε τὴν ζωὴν, καὶ οὐκ ἀπεπήδησε τὴν κατοδοξίαν. καὶ νῦν ἡ λιπὼν τὸν Θεὸν Δεβώρα, οὐ λιποῦσα τὸν Θεὸν Ιαὴλ. ἐχθρὸν καὶ ἡμεῖς τὸν ἀγῶνα πρόθυμοι καὶ θεοτόκοι Μαρίαι προσεύχουσαι ἐπαρκῶμεν. εἰ γὰρ ἡ τυχοῦσα γυνὴ ἐνίκησε, πόσῳ μᾶλλον ἡ τοῦ Χριστοῦ μήτηρ καταισχύνει τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας. πανοπλίαν ἐνδυόμενος ὁ ἐχθρὸς ἐνόμισε γυναῖκα εἶναι χλευαζομένην, καὶ εὗρε στρατηγὸν ἀγωνιζόμενον· οὐκ ἐνόμισε μηνύματι ἁλῶναι, καὶ εὑρέθη αὐτὸς ἅλως· νεκρὸν ἐνόμισε, καὶ ἐνεκρώθη ἐπ' αὐτῆς. ἔχομεν τὴν ὑπεραγίαν ἡμῶν τὴν ἁγίαν Μαρίαν τὴν θεοτόκον. ἀλλὰ χρεία καὶ ἀποστόλων. εἴπωμεν
Πραξ. ιε. ϑ. Παύλῳ, καθὼς εἶπεν ὁ τότε, Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ἔχομεν ἀποστό-

λους,

φητῶν πιες ἐκάλεσεν ἀπὸ ἀπειλείας, λῆμμα Κυρίου. λέγει ὁ Θεὸς Δ|ᾳ Ιερεμίου· Εὰν Ιερ. κγ. λγ.
ἐρωτήσῃ σε ὁ λαός, ἢ ὁ ἱερεύς, ἢ ὁ προφήτης, καὶ εἴπῃ σοι, τί τὸ λῆμμα; εἰπὲ αὐτοῖς·
ὅτι τὸ λῆμμα Κυρίου ὑμεῖς ἐστε. λήψομαι γὰρ ὑμᾶς λῆμμα, καὶ ῥάξω ὑμᾶς, ἵνα
μὴ λέγητε λῆμμα. ἔν ῥῆμα ἵνα μεταποιηθῇ, ἀπειλῇ ὁ Θεός· καὶ σὺ ὀλόκληρον δογ-
μάτων ἀκρίβειαν Δ|αγρέφεις, παῖς ὄνομα προφερόμενος, ὑπὸ ἀξίαν ἀριθμε-
νος, πνεύματος ἁγίου δόξαν ἀθετῶν; ἆρα Δ|αφθύσῃ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χάριτος; βαρὺ δὲ φο-
βεῖσθαι Δ|αγρέψαι λόγον Θεοῦ ζῶντος, Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. λόγων Δ|αγρεφομένων ἀ-
γανακτεῖ Θεός· δογμάτων Δ|αγρεφομένων οὐκ ἀγανακτεῖ; μὴ σοφώτερος εἶ τοῦ σωτῆρος;
μὴ ἀκριβέστερος εἶ τοῦ βασιλείου; φοβήθητι κρῖμα Θεοῦ, φοβήθητι ἐκεῖνο τὸ φοβερὸν ὄνο-
μα, καὶ ἀπόδυσαι τὴν κακίαν, καὶ ἀνάλαβε τὴν μετάνοιαν, καὶ ἐνδυσάμενος τὴν πίστιν τοῦ σωτηρίου·
μετάνοια γὰρ σωτηρίου ποιεῖ καὶ τοῦ ἐν αἱρέσει, καὶ τοῦ ἐν κακοῖς προσέξεσι τυγχανόντων.
μετάνοια ῥίζα θεοσεβείας. μετανοήσωμεν, δυσωπήσωμεν Ⓦ Θεὸν τῇ μετανοίᾳ· ἵνα καὶ πο-
λέμους ἀφανίσῃ, καὶ βαρβάρους σβέσῃ, καὶ τοῦ ἐχθροῦ ταῖς ἐπαναστάσεις θραύσῃ, καὶ δόξῃ ἡμᾶς
πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἀπόλαυσιν. πολὺ Θεὸν ἐξιλεοῦται μετάνοια, ὅταν τις γνησίως
μετανοήσῃ τῇ μετανοίᾳ. οἶδα λέγων· μετανόησον καὶ ἐδάκρυσον. λέγει ὁ Θεός· Ἀκούων ἤκου- Ιερ. λα. ιη.
σα τοῦ ζηλωτοῦ Εφραὶμ ὀδυρομένου καὶ λέγοντος· ἐπαίδευσάς με, Κύριε, καὶ οὐκ ἐπαιδεύ-
θην, ὡς μόχλος ἀδίδακτος. ἐπίστρεψόν με, καὶ ἐπιστραφήσομαι. καὶ τί πρὸς
αὐτὸν ὁ Θεός; Διὰ τοῦτο Ⓓ λέγει μοῦ εἶπεν ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ ἀπομνησθήσομαι αὐτοῦ, καὶ ἐλεήσω
αὐτόν. μηδείς σε ποιείτω, μὴ φήμη, μὴ βαρβάρων γόφος, μὴ ὁμίχλη πολλή. κἂν ἀ-
ριθμηταὶ ὦσιν Ⓓ πολέμιοι τῷ πλήθει, ὁ ἡμέτερος ὑπὲρ μαχος ἰσχυρότερος. ἐὰν διελι- Δ. Βασ. ε. ιε.
άσῃς τὸ πλῆθος ὑφορώμενος, λέγει σοὶ σὺ Ελισσαῖος ὁ προφήτης, Μὴ φοβοῦ, πλείους ἀ-
σὶν Ⓓ μοῦ ἡμῶν, ἢ Ⓓ μετ' αὐτῶν. ἐκεῖ βαρβάρων πλῆθος, ὧδε ἀγγέλων φάλαγξ. τῶ θύσι-
βοῶν ὑπὲρ μαχεῖ εὐαγγελικὸς στρατός, προφητῶν χορός, ἀποστόλων δυνάμις, μαρτύρων πρεσ-
βεῖαι. μὴ νομίσῃς, ὅτι μάρτυρες μόνον πρεσβεύουσιν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἄγγελοι τὸ παῖς
θλίψασιν ἱκετεύουσι Ⓦ Θεόν· καὶ οὐ μόνοι ἱκετεύουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀπόκρισιν δίδονται παρὰ τοῦ
εὐεργέτου. λέγει Ζαχαρίας ὁ προφήτης· Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ, καὶ Ζαχ. α. ιβ. ιϛ.
εἶπε πρὸς Κύριον· αὕτη ἡ εὐχὴ τοῦ ἀγγέλου· Κύριε παντοκράτωρ, ἕως πότε οὐ μὴ ἐλεήσῃς
τὴν Ιερουσαλὴμ, καὶ τὰς πόλεις Ιούδα, ἃς ὠργίσθης τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος; τί οὖν; ἀπε-
πίμψατο ὁ Θεὸς τὴν πρεσβείαν τοῦ ἀγγέλου· μὴ γέγονε· ἀλλὰ τί; Απεκρίθη, φησὶ, Κύ- Ζαχ. α. ιγ.
ριος πρὸς Ⓦ ἄγγελον Ⓦ λαλοῦντα ἐν ἐμοὶ ῥήματα παράκλησις, καὶ λόγους παράκλη-
σις. παράκαλέσωμεν Ⓦ τὸν ἄγγελον διαπαντὸς, καὶ ἕνα ἄγγελον ἔκαστος ἔχει, καὶ πᾶσαν
τὴν οἰκουμένην τὴν φάλαγγα σκεπάσει. ἐγὼ καὶ τὸν χαρέχυτον χαρακτῆρα ἠγάπησα εὐσεβείας
πεπληρωμένον. εἶδον ἐν εἰκόνι ἄγγελον ἐλαιώνοντα νέφη βαρβάρων, εἶδον πατάσσοντα
βαρβάρων φύλα, καὶ Ⓦ Δαβὶδ ἀληθεύοντα· Κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὸν εἰκόνα αὐτὸν ἐξ- Ψαλ. ιϛ. κ.
ουδενώσεις. λεπτὸν καὶ γλαφυρὸν ἔργον ἡμῖν ὁ μακάριος Δαβὶδ· Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος, καὶ Ψαλ. λδ. ϛ.
ὀλίσθημα, καὶ ἄγγελος Κυρίου καταδιώκων αὐτούς. οἶδεν ὁ Θεὸς Δ|αφόρους ἁφορμὰς πα-
ρασχεῖν πρὸς τὸν τῆς πολεμίων καθαίρεσιν. πολλὴ ἰσχὺς ἡ παράταξις τοῦ Σεναχηρεὶμ βασι- Δ. Βασ. ιθ.
λέως τῆς Ασσυρίων, καὶ εἷς ἄγγελος ἀπέσφαλεν, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας ἔσφα-
σεν. ἡμεῖς Ⓓ δὲ θεοπρεπεῖς θεοπρεπῆ λογισμοῖς μεθοδεύομεν πάντα συμβαίνοντα, καὶ λέγομεν καθ'
ἑαυτούς· τί χρή, ἐὰν μὴ εὑρεθῇ γραπτὸν ἐν ταῖς μίτραις τούτοις; ἐὰν πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ γραπτὸς,
πάντες παρήσομεν, τί ποιοῦμεν; μὴ γὰρ ὅπου σὺ προσλαμβάνῃ, καὶ Θεὸς προσλαμβάνει; μὴ
γὰρ ὅπου σὺ οὐκ εἶ πρόσταγμα, Θεὸς οὐκ ἔστι πρόσταγμα; μὴ γὰρ ὃ μὴ δύναται Θεὸς, ὃ γε δύ-
ναται; ἡ ἄλυσος θάλασσαν ἐκράτησεν, καὶ ἐβύθισεν, Ⓓ ἄλλοι ἰχθῦες ἐκράτησαν τῇ
ἀγρᾷ Πέτρου· καὶ ἄγγελος, ἐὰν χιλιοντάρχῃ, ὅλως οὐκ ἀφανίζει τὸν ἐχθρὸν τῆς ἀληθείας; μείον
πλωμεν,

τὸ λεγόμενον λάμα, δύθη, ῥωά καὶ ῥόισκοι χρυσοῖ, καὶ κώδωνες. τί ἐβούλετο ταῦτα ἐν τῷ ἱερεῖ; ἆρα Θεὸς ἠπατᾶτο τούτοις τοῖς δώροις; ἆρα ἐβούλετο γύνα δύθη ἔχ ⓦ ἱερέα; ἀλλ' ἐν τοῖς ῥήμασι τοῦ ἱερέως δέδεικται τὰ ἀρετά. δύο ὅπλα τῆς κεφαλῆς ὄνομα Θεοῦ, ὅπλα τὰ ἐπίσω λόγος, τὰ κάτω δύθη καὶ καρποί, τὰ τῶν ἔργων τὰ κατορθώματα, ἅπερ ἐστὶν ἐλεημοσύνη, δικαιοσύνη, φιλανθρωπία. διὰ ταῦτα ἡμᾶς ἔχει καὶ τὰ δώδεκα κάλλη καὶ τὰ πεπληρωμένα. δύθη δὲ εἰσιν ἱερέως, σωτυχία, ὁμιλία, " δόγος ἀληθινός, λόγος χρηστός, πίστις, δόξα, ἀλήθεια, δικαιοσύνη· καὶ μεταξὺ τούτων ⓐ κώδωνες, ἤτοι συμφωνία τῶν καλῶν ἔργων. πᾶσα γὰρ ἀρετὴ ἦχον ἀποτελεῖ. διὰ τοῦτό φησιν ὁ Παῦλος, Αφ" ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ; πόθεν ἤρξατο ὁ ἦχος; Καταβαίνει, φησίν, ὁ Ἰησοῦς διδάσκων πᾶσαν πόλιν, καὶ πᾶσαν κώμην, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ ἐξῆλθεν ἦχος εἰς ὅλην τὴν γῆν. τοσοῦτον ἀκριβῶς. εἶδες τὴν ἀρετὴν ⓦ κόσμον; σκῆπτρον ἱερέως Χριστοῦ ἐστὶν ὁ τύπος. οὐκ ἀλλοτριοῦμεν τὰ ταῦτα, εἰ μὴ ἀφορμὰς ἐλάβομεν ἀπὸ Παύλου. εἰ μὴ Παῦλος ἠρμήνευσε τὴν δύναμιν τῆς δικαιοσύνης, ἡμεῖς ταῦτα μεθ' ἡδονῆς οὐκ ἂν ἐλέγομεν. διὰ τοῦτο ποιεῖ Παῦλος ⓦ ἱερέα σκῆπτρον τύπον τοῦ Χριστοῦ, καὶ λέγει· Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστὸς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ⓦ οὐρανὸν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν· σαφῶς οὖν ἐπὶ τούτου καὶ ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν ἐπὶ τοὺς τότε Ἰουδαίους, καὶ ζήτημα ἔξιον. ὅπου γὰρ ⓖ ἀπίστοις σκήπτρου ⓦ σωτῆρος, καὶ βασιλέα, καὶ ἱερέα, καὶ προφήτην, ἐμάχοντο ⓖ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον ⓒ ἡμεῖς· ἄλλη, φησί, φυλὴ βασιλείας, καὶ ἄλλη ἱερωσύνης· ἡ Λευϊτικὴ φυλὴ ἱερωσύνης, ἡ δὲ Ἰούδα βασιλείας, φησίν. εἰ οὖν ὁ Χριστὸς βασιλεύς ἐστι, δῆλον ὅτι ἱερεύς· εἰ δὲ ἱερεύς, δῆλον βασιλεύς. Παῦλος μαχόμενος, καὶ πρὸς τὴν σκέψιν ἀπίστοις ἀριθμοῦσι ⓦ λόγοις, φησί· μὴ γὰρ ⓒ τὴν τάξιν τῆς ὑμετέρας ἱερωσύνης διέστη Χριστός; ἢ ὑμῖν διήρηται βασιλεία, καὶ ἱερωσύνη· ἐκ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀφῄρηται. Σὺ γὰρ ἱερεύς, φησιν, εἰς ⓦ αἰῶνα ⓒ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. διὰ τοῦτο συλλογίζεται, καὶ λέγει· Εἰ γὰρ ἡ τελείωσις ἱερωσύνη διὰ μωσέως, ὡς χρεία λέγεσθαι ⓒ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ μὴ ἐκλαθῆναι ἱερέα, καὶ οὐ ⓒ τὴν τάξιν Ααρών; μεταπεθείσης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γέγονε. ἀρχιερεὺς τοίνυν ὁ σωτὴρ ἡμῶν, οὐ ⓒ ⓦ τῆς θεότητος λέγει, ἀλλὰ ⓒ ⓦ τῆς ὁρκωμοσίας τοῦ προφήτου. διὰ τοῦτο Υἱός, θεσμὸς Θεοῦ δι' ἡμᾶς, καὶ ἀρχιερεὺς ⓒ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ· Περὶ οὗ πολὺς ὁ λόγος, ἀλλ' οὐ τῶν πρόσθεν. διὰ τοῦτο καὶ θυσίαν καλῶ. διὰ τοῦτο τὰ νόμῳ ὁλοκαυτώματα, θυσία καὶ ἁμαρτίας, προσφορὰ ἐλέγχει ὁ σωτὴρ παύει καὶ τυπικὰς προσφορὰς, καὶ ποιεῖ δι' οὗ σώματος ἅπαξ ἐφάνη διὰ πάσης θυσίας. λέγει Παῦλος καὶ τὸ σωτῆριον· Διὸ εἰσερχόμενος εἰς ⓦ κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. ὁλοκαυτώματα, καὶ " περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας. τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί μοι περὶ ἐμοῦ. εἰπὼν τὸν προφήτην Παῦλος, καὶ εἰρηκὼς, ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω. ἀναιρεῖ δὲ πρῶτον, ἵνα δεῖξῃ σήμερον. καὶ ποῦ ἡ θυσία, καὶ ἡ προσφορὰ εὐείσκεται ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ; καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος· Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, " περιπατῆτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ὑμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν θυσίαν καὶ προσφορὰν τῷ Θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. διὰ σὲ ἱερεύς, δι' ἑαυτὸν Θεός. μὴ μεταβάλῃς ῥήματα Θεοῦ ζῶντος. εἰς πατέρα, καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα ἐβαπτίσθης· τί ἀναιρεῖς τὰ ὀνόματα τὰ ζωντα, καὶ εἰσάγεις ὀνόματα λογισμῶν ῥημάτων, λέγων, ἀγέννητος ⓒ γεννητός, κτιστὸς καὶ ἄκτιστος, ὢν ἀεὶ, καὶ μὴ ὢν ἀεί; τούτων ἀφέλετο Θεὸς τὴν ματαίων ῥημάτων; εἰ ῥῆμα ἵνα μεταβάλῃ προφήτης, ποτὲ ἐκινδύνευσεν ἀπολέσθαι καὶ βλέπε ῥήματος μικροῦ ἀκριβολογίαν. τὰ ῥήματα τῶν προφητῶν

α. Θεσσ. α. π. Ματθ. λ. ιθ.

ιθ. ἤδης

χ. ἡμῶν

Εφ. θ. κδ.

χ. ἀμαρτίας

Φιλ. β. δ.

Εβρ. ι. ε.

Ψαλ. λθ. ϛ.

Εφ. ε. β.

χ. ἀναπῶν π

χερουβὶμ τὸν, ὃ λέγει ὅτι τὸ σῆθος, ἢ ὅσα διαγραφὴ ἡ γραφὴ, ἢ ἔστιν ἰδίᾳ· ἄλλα μὲν τὰ γράμματα, ἄλλα δὲ τὰ νοήματα. ὁ γὰρ πέπλος Θεὸς διαπαύεται ὑακίνθῳ, ἢ πορφύρᾳ, ⸌ κόκκῳ, ἢ βύσσῳ (Θεὸς γὰρ ψυχῶν ἁπάντων καθαρότητα) ἀλλ' ἐν ταῖς σωματικαῖς μίξεσι διαγραφὴ τῶν ἀρετῶν τὴν εἰκόνα. Εἰ γὰρ ἀληθῶς ταῖς τοιαύταις σκιαῖς ταῖς ἐνδύσεσι διεπαύετο, διατί τὸν τοῦ Ααρὼν Ⓦ Μωϋσῆν οὐκ ἐνέδυσεν; ἀλλ' ἰδοὺ Μωϋσῆς ἢ γυμνωθεὶς τῆς ἐσθῆτος σκιᾶς, ἢ ἐνδύων αὐτὸν τὸν ἱερέα. Μωϋσῆς οὐκ ἐλούσατο ὕδατι, ἢ ἔλουεν· οὐκ ἠλείφθη ἐλαίῳ, ⸌ ἤλειφεν· οὐκ ἐφόρεσεν ἱμάτιον ἱερατικὸν, ἢ ἐνέδυσε τὸν ἱερέα· ἵνα μάθῃς ὅτι τῷ τελείῳ ἀρκεῖ ἡ ἀρετὴ τοῖς κόσμοις. λαβὲ δή μοι Ⓦ ἱερέα. ἔστι γὰρ ἡμῖν ὁ αὐτὸς ὁ τὸ ἐνδύματος ὁμοῦ ἀμφίβολον, ἢ ζητούμενον, τῇ δὲ ἐλλιπεστέρᾳ γλώσσῃ μεταποιούμενον. λαβὲ οὖν ἀφ' ἡμῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. τοῦτον τί λοιπὸν; ἡ παρὰ, ἢ τὸ ὁμοίαζε, ἢ μὴ ὁ τοιοῦτον, παρὰ, αἰτία τοῦ παρὰ ὅτι ὁ σῆμα τοῦ ἐνδύματος. ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς κεφαλὴ λαοῦ τοῦ λαοῦ, ἴδιον δὲ Ⓦ πέπλων κεφαλίων γινόμενον ἔχει τὴν κεφαλῆς τὸ ὀξυσίδιον (ἀπολελυμένη γὰρ αὐθεντία ἀφορητὸς ἐστιν· ἔχουσα δὲ ὑποκείμενον ὁ ζωθέμενος διαστολίας, ὑπὸ νόμοι ἄγει)) κεκλεῖσθαι τὸ κεφαλίου μὲν εἰς γυμνὸν, ἀφ' ἁπλοῦ μέσου· ἵνα μάθῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ λαοῦ, ὅτι κεφαλίου ἔχει. διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ τὴν χειροτονίαις τῶν ἱερέων ὁ θυσιαστὴριον τοῦ Χριστοῦ ὅτι κεφαλῆς ἅπτεται, ἵνα μάθῃ ὁ χειροτονούμενος, ὅτι τῷ ἀληθινῷ τοῦ θυσιαστηρίου παρὰν λαμβάνει· ἢ ἵνα μάθῃ, εἰ ⸌ πέπλων ὅτι κεφαλή, ἀλλ' ὑπὸ τούτους τοὺς τόπους, πέπλων κρατῶν, καὶ τῶν νόμων κρατούμενος, πάντα λογιζόμενον, ἢ ὑπὸ τοῦ τόπου νομοθετούμενος. διὰ τοῦτο ἠνιαῖός τις τῶν ἀρχαίων, Ιγνάτιος ὁ ἰοῦ ὄνομα αὐτῷ, ⸌ ἱεροσυλίᾳ ἢ μυστηρίᾳ διαφθείλων τὴν ἱερεῖ ἔλεγε· Μηδὲν αὐθαίρετον σε γνώμης σε γινέσθω, μηδὲ σὺ δοῦλος γνώμης Θεοῦ ἢ τοῦ πέπλου. ὃ τοίνυν, ἔχει Ⓦ ἀρχιερέα ὁ θυσιαστήριον, σημαίνει ὅτι ὁ ἐξουσίας τῆς; διὰ τοῦτο λέγει Παῦλος τοῦ γυναικὸς ἔχούσης κάλυμμα, ὃ ἰοῦ εἶχεν ἐξουσίας. ἰοῦ οὖν ἡ παρὰ ὁ σῆμα τῆς ἐξουσίας· ἰοῦ ὁ πίταλον ὁ χρυσοῦν, ᾧ ἐπιγέγραπτο ὁ γεγραμμένον, ὃ ᾧ ἐκτετύπωτο ὁ τοῦ Θεοῦ ὄνομα. ἢ τοῦτον δηλοῦσι ὅτι ἐξουσία Θεοῦ ὄνομα Θεοῦ. μὴ τὸν παρὰν καὶ ὁ πίταλον, δύο λέγει ὅτι τῶν ὤμων σμαράγδους ἔχοντες ταῖς ἐξ φυλαῖς ἑκάτερον, καὶ ταῖς ἐξ ἑκάτερον. σημαίνει τοῦτο τῆς ἱερατικῆς ὅλως. ἀποτέμνῃ τῷ ἱερεῖ Ⓦ σμαράγδους δύο ἐντίμους καλλίνους. ἢ γὰρ ὡραιότητα ἔχει ὑπερτέλλουσαν, ἢ καθαρὸς ὢν κατόπιν δυνάμεως ἐπίσης. ὅτι οὖν Ⓦ ἱερεὺς δηλῶν ἀσκήσεως ἤφειτο, ἢ Ⓦ βίου κάτοπτρον ἔχει τοῖς πολλοῖς, βούλεται τῆς ἀρετῆς τὸν εἰκόνα φέρειν Ⓦ ἱερέα ὅτι τῶν ὤμων. διὰ τί ὅτι τῶν ὤμων; ὅτι ὁ τοῦ Θεοῦ ὄνομα ὅτι τῆς κεφαλῆς, ὁ ἄρχειν ὅτι τοῦ ἄρχειν. ἢ διὰ τί ὅτι τῶν ὤμων; ὅτι γὰρ πραξέως ὅτι σημαῖνον. ἡ γὰρ πρακτικὴ δύναμις ἐν τοῖς ὤμοις ἵδρυται). βούλεται οὖν ὁ κάλλος τῆς ἀληθείας ὅτι τῶν πράξεων εἶναι). διὰ τοῦτο λέγει ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ιερουσαλὴμ ποτε· Θὲς τὸν καρδίαν σε ὅτι τῶν ὤμων σε θυγάτηρ αἰτιωμένη, ὅτι Κύριος ἔκτισε σωτηρίαν. ταῖς χερσὶ καὶ τοὺς ὤμους εἰς πράξεις λαμβάνει ἡ γραφὴ, ὡς ὅταν λέγῃ πρὸς τὸν Δαβίδ· Καὶ ἐν ταῖς ζωίσεσι τῶν χερῶν αὐτῶν ὡδήγησεν αὐτούς. καὶ ἡ ζωίσεις ἔστιν ἐν τοῖς χερσὶν ὅτι; ἀλλ' ἐν ταῖς ζωίσεσι λέγει αὐτῶν τῶν πράξεων. ἢ ὅτι τὸ σῆθος ἐλάμβανεν ὁ ἱερεὺς ὁ λογίου τοῦ δώδεκα λίθους" ἐγκεκαλλυμμένος, τουτέστι, σαρδίου, τοπάζιον, σμάραγδον, δῶθρακα, σαφεῖρον, ἰάσπιν, ἰάκινθον, ἀχάτην, ἀμέθυσον, χρυσόλυτον, βηρύλλιον, ὀνύχιον. ἐν τοῖς δώδεκα λίθοις ἐμαίζοντο αἱ δώδεκα φυλαί. βαρὺ δὲ ῥῆμα. δῶμεν ὅτι τῶν ὤμων μία ἰοῦ ἡ τῶν λίθων φύσις εἰ ὄνομα ἔχουσα, Ⓦ σμάραγδος· ὅτι ὁ τὸ σῆθος κάτοπτρον ⓐ λίθοι. τί βούλεται τοῦτο; ὅτι μία Φύσις ἡμᾶς ἐλύπησε, διαφόροι ὁ γνώμη ἡμᾶς ἐμίσησαν, ὃ μὲν δίδωσι τῇ γνώμῃ, τὸ ὁ τῇ Φύσει. ἰοῦ τοίνυν Θεοῦ ὄνομα ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ, ἡ διὰ λόγου ἢ ἀληθείας ζωιεῦσα. ἢ ὑπὸ τὸ κεφάσασθαι τὸν ἱερέως

τὸ

ἱσ. νομοθετῶν

ἱσ. ἐγκεκαλλυμένον

Ιερ. λα. κα.

Ψαλμ. οϛ'. ον.

αὐδρα εἰδότα ψάλλειν. ἦλθεν ὁ τ̃ μετοικῆς ἔμπτιερος, καὶ οὐ ℣ ψάλλειν, φησὶν, ἐκφέρει, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅπὶ Ελισσαῖον. τί οὖν; ἀρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φωνῆς ἤλγεται, καὶ ἐπῳδαῖς καὶ ἤλκε); εἰ τῇ ψυχῇ ἠπόμενε παύετο τῇ τ̃ σεσφηπκῇ; ἦρκει ἡ καθαρότης τ̃ τ̃ σεσφῆτ̃ σεσκεύασθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. διὰ τί οὖν λέγει, δότε αὐδρα εἰδότα ψάλλειν; ἵνα μὴ πνεῦμα τιρφθῇ τ̃ς ψδμωδίας, ἀλλ' ἵνα, ἐκείνου ψάλλοντος, ὁ νοῦς τ̃ σεσφῆτ̃ ἀναχαινισθεὶς, ἄξιος ᾖ πνεύματος ὅπὶ φοιτήσεως. διὰ τ̃το δὲ πνεῦμα καλ̃, ἵνα δείξῃ ὅτι οὐ τῇ ψδμωδίᾳ ἐθέλχθη, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ τῇ ἀπὸ τ̃ς ψαλμωδίας διεγρθείσῃ· οὐκ ἦλθεν ὅπὶ ℣ ψάλλοντα, ἀλλ' ὅπὶ ℣ ἀκούοντα. δεῖ μὲν οὖν καθόλου ταῖς δυ- 5 Ps. 32. 2. ναμεις τ̃ψ ψαλμῶν ἐρθυνᾶν, ὀξαιρέτως δ' τὸ σήμερον ἡμῖν ῥηθὲν τ̃ ἁγίου ψαλμοῦ· Ο Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, εὐφρανθήτωσαν νῆσοι πολλαί. ὃ, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, πῶς ἀπαραλαμβάνεις; ἀρα ὡς τ̃σεσφαπαι λαβόντα ὃ τ̃ς βασιλείας ἀξίωμα; εἰ μὴ γὰρ εἶπεν, ὁ Κύριος βασιλεύει, τὶς αἰδῆσει αὐτ̃ ἡρμοῦσθαι ἀξίαν· καὶ δὴ λέγει, ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. εἴρηται καὶ τ̃σεσθαι ἡμῖν, καὶ ναῦν λελθήσεται. τ̃σεσ τ̃ς τ̃ Χριστ̃ θεότητος, τ̃σεσ τ̃ εὐαγγελικ̃ κηρύγματος ἐβασιλεύετο ἡμῶν ἡ φύσις ἀπὸ τ̃ Ἀβὲλ, Rom. 5. 16. ἀπὸ δ' Ἀδὰμ, ἀπὸ τ̃ θανάτ̃. πόθεν τ̃το; λέγει Παῦλος· Ὥσπερ γὰρ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσει διὰ Χριστ̃. ἰδοὺ ἡ τ̃ς ἁ- Matth. 16. 18. μαρτίας βασιλεία· ποῦ ἡ τ̃ ᾅδου; ἄκουε τ̃ σωτ̃ρος λέγοντος· Εἰ ὁ Σατᾶνας ℣ Σατᾶνᾶ ἐκβάλλει, καθ' ἑαυτ̃ ἐμερίσθη. πῶς οὖν στᾶσεται ἡ βασιλεία αὐτ̃; ἰδοὺ ἡ τ̃ Rom. 5. 14. ᾅδου βασιλεία· ποῦ ἡ τ̃ θανάτ̃; ἄκουε Παύλου λέγοντος· Ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωϋσέως, καὶ ὅπὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας. ἐπὶ οὖν ἐκράτει ἡ ᾅδου κακία ἡ τ̃ς ἁγίας καὶ ἀχράντ̃ πεπαίδος τυραννήσασα, τυτέστι, ὁ ᾅδης, ἡ ἁμαρτία, ὁ θάνατος· καὶ ὁ μὲν ᾅδης ἥπατα, ἡ δὲ ἁμαρτία ἔσφαζεν, ὁ δὲ θάνατος ἔθανατωσεν, εὐαγγελίζεται) σὺν τυραννουμένοις ὁ Δαβὶδ, καὶ λέγει, ὥστε ἀξιῶσαι ℣ ζυγὸν τ̃ς δουλείας, καὶ δέξασθαι τὸ Χριστοῦ τὶμιον διασωτήριον κηρυττομένων· ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. πέπαυ) τὸ θανάτ̃ ἡ Ps. 92. 1. βασιλεία, πέπαυται τ̃ς ἁμαρτίας ὁ κράτος, πέπαυ) τ' ᾅδου ἡ ἐξουσία. ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. ἀγαλλιᾶν γὰρ ὀφείλ̃ ἡ ποτὲ δεδουλωμένη, καὶ νῦν ἐλευθερωθεῖσα· ἡ ποτὲ πεπλανημένη, καὶ νῦν δεδοξασμένη· ἡ ποτὲ σὺ πάφοις, καὶ νῦν σὺ θεότοις· ἡ ποτὲ σὺ ἀπιμία, καὶ νῦν σὺ πμῆ. ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν. ὅπου καὶ ἀναγνοῦ λέγεται (δεῖ γὰρ τὰ συμβαίνοντα τ̃ τοιούτ̃ προφήτ̃ προφαίνειν) Ο Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. ἡμᾶς ἐνεδύσατο Ps. 92. 1. ἔξωθεν ἱμάτιον, ἵνα δὲ ἀπρεπὲς τ̃ς φύσεως καλύψωμεν· ὁ δὲ Θεὸς, ἵνα μὴ καλύψῃ τὸν ἀσώματον φύσιν τὸν φωτὸς γέμουσαν, μᾶλλον δὲ φωτὸς ἀπαστράπτουσαν. ἀλλὰ καλ̃ ἔνδυμα ἀὼ δὲ τὸ σῶμα τ̃ Χριστοῦ· ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. εὐπρέπειαν Is. 53. 2. καλ̃ τὸν σάρκα τ̃ Χριστοῦ. εὐπρεπὴς γὰρ ὧν οὐκ ἔχουσα αἶχος ἁμαρτίας. Ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησε πώποτε, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτ̃. ἐνεδύσατο Κύριος ἐνδύαμιν, ἣν περιέζώσατο. ὅπ℣ ℣ βασιλεία ζώνη κοσμ̃, ἔστι δὲ ἡ ζώνη βασιλέως γνώρισμα, καὶ Is. 11. 5. κριτ̃, εἰ παγὴ αὐδὲ καὶ βασιλεύοντα, καὶ κρίνοντα. λέγει γὰρ Ησαΐας· Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τ̃ς ῥίζης Ιεσσαί, καὶ ἄνθος ἐξ αὐτ̃ς ἀναβήσεται, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐδὲ πνεῦμα Θεοῦ, καὶ ἔσαι δικαιοσύνη ἐζωσμένος τὸν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀληθεία ἐλημμένος τὰς πλευρὰς αὐτοῦ. τ̃το δὲ ἔνδυμα τ̃ σωτ̃ρος, ὃ τ̃ς σαρκὸς λέγω, χρυσαίοις, καὶ ἐν εἰκόνι εἶχεν ὁ ἀρχιερεὺς ἐν τῷ νόμῳ. καὶ περὶ τ̃ς ἀκριβῶς, πῶς αἱ σκιαὶ τὸν ἀληθῆ ἐνδύσασθαι ἠρμοῦσθαι, πῶς ℣ τύποι τ̃ ἀληθείας περιέλαμπον. λέγω δὲ ῥῆμα, καὶ χρὴ ὃ δυνατὸν συγκαταβαίνων τ̃ ἀκοῇ τ̃ν ἀκεραίων καὶ τ̃ν ἀπείρων, ἵνα μὴ ὧδε κἀκεῖσε περιάγωνται. ἐνεδύσατο ὁ ἀρχιερεὺς ἐνδύσεις τὰ ἅγια τ̃ ἁγίου πνεύματος, τουτέστιν, ἱμάτιον ἀπὸ κεφαλ̃ς μέχρι ποδῶν ἀπειρεισμένον, ἐπωμίδα, ζώνην, περισκελῆ, πέταλον χρυσοῦν. τί ἄρα τ̃τ' ἐστὶ, χρυσοδέτιον,

θανάτῳ ⓦ θάνατον ἀφανίζει, ⁊ δηλ. τὴν ὕβρεων τιμὴν ἀθάνατον ἀπαστράπτει δόξαν. Ἀλλαχοῦ λέγει, εὐαγγέλιον εἰρήνης· Τοὺς γὰρ πόδας ὑμῶν, φησι, ὑποδησάμενοι τὸ ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. Ἀλλαχοῦ κελεύει δικαιοσύνης, ὡς φησι· Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον. δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται. τί δέ ἐστι δικαιοσύνη Θεοῦ; ὅτι φησὶν ὁ θεσπέσιος νόμος Ισραὴλ ἐδόθη μόνοις, οὐ μὴν βασιλείοις πᾶσι, καλῶς βασιλείοις δικαιοσύνης. δίκαιος γὰρ ὁ Θεός, ὁμοίως πάντας ποιήσας, ὁμοίως πάντας ἐφώτισε. ⁊ τοῦτο μὲν δίκαιον, τὸ μὴ σὲ μὲν σῶσαι, σὲ δὲ μὴ σῶσαι, τὸν δὲ μὴ καλέσαι, σὲ δὲ μὴ καλέσαι. ἐν τῇ παλαιᾷ Διαθήκῃ οὐκ ἐν ἑνὶ ἡ κλῆσις δικαία, ἀλλ' οἰκονομική, πρὸς κατασκευάζουσα ὁδὸν τῇ δικαιοσύνῃ. ὁ γὰρ λέγω τοῦτον δίκαιον, κἀκεῖνον ἄδικον, ἀλλ' ἐκεῖνον ὁδὸν τούτου, καὶ πρὸς κατασκευὴν τούτου. ἔδωκε νόμον τῷ Ισραὴλ. ⁊ λέγει ὁ Δαβίδ· Ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ τῷ Ιακὼβ, δικαιώματα ⁊ κρίματα αὐτοῦ τῷ Ισραὴλ. οὐκ ἐποίησε πάντα πάντι ἔθνει, ⁊ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς. ἐπὶ οὖν ἐκείνοις ἔθνεσι ἀπεκάλυψεν, ἐν τούτοις ζητήσατε τὴν ἀληθείας λόγον, πᾶσι αὐτὸν ὁμοίως ἐκέρασε. πρόσεχε δὲ καὶ καλῶς. δικαιοσύνη ὅτι, τὸ πάντας ὁμοίως σῶσαι, ⁊ μὴ εἰ) διαφορὰν δούλου, ⁊ ἐλευθέρου, βαρβάρου, ⁊ Ἕλληνος, γυναικὸς, ⁊ ἄρρενος· ἀλλ' ὁ λέγει Παῦλος, Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ⁊ βάρβαρος, ⁊ Σκύθης, οὐκ ἄρσεν, ⁊ θῆλυ, ⁊ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος. ὁρᾷς ὁμοπάθειαν; ὅτι γὰρ ἡ φύσις ὁμόπαθες, εἰ ⁊ ταῖς γνώμαις ἐμελέτησεν, ζυγὸν τῇ φύσει εἰς τὸ ἄρχεσθαι κάλλος. ὅταν γὰρ ἐπλάσθη Ἀδάμ, οὐκ ἐν τισὶ βαρβάροις, ⁊ Σκύθης, ⁊ βάρβαρος, ⁊ χ ἕλλην, ⁊ δοῦλος, οὐκ ἐλεύθερος, οὐκ ἄρσεν, ⁊ θῆλυ. οὐ γὰρ τὸν ἐνὸς ἐπήγαγε. δουλείαν ⁊ φύσις ἐβλάστησεν, ἀλλὰ προαίρεσις ἔτεκε. ⁊ γὰρ καὶ δουλεία ἐναγκασμένη ἢ εἰς συμφορᾶς λιμοῦ, ἢ αἰχμαλωσίας ἀνάγκη. ἔστι γὰρ ⁊ ἑτέρα δουλεία αὐθαίρετος, ἡ δι' ὑπεραμίαν θεραπαινίδων τὴν ἑαυτῆς ἐλευθερίαν πιπρασκουσα, ⁊ ὑπὸ ζυγὸν δουλείας ἐρχομένη. ἡ μὲν προτέρα δουλεία ἀπὸ κακῆς ζωώσης γνώμης. ⁊ πολλὰ διείσκεται ἡ ῥίζα τῆς δουλείας, ἄκουε. μὴ ⓦ καταχλυσμοὶ ὁ Νῶε πιὼν οἶνον, καὶ μὴ κεκρασμένος αὐτὴν τῇ προτέρᾳ κράσει, δι' ἀπειρίαν ἐμεθύσθη, ⁊ γνώμης νόσου ἐνδειξάμενος, ἀλλ' ἀγνοίας· ⁊ ἐμεθύσθη, καὶ μεθυσθεὶς ἐγυμνώθη, ⁊ εἰσπλησθεὶς εἰς τὴν ὑπὸ αὐτὸν, εἶδε τὴν ⁊ παῖδος γύμνωσιν, καὶ ἐγέλασε. τί οὖν ὁ πατὴρ σκηνήσας λέγει; Ἐπικατάρατος Χαναὰν, παῖς οἰκέτης ἔσαι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς τὴν δουλείαν ἐβλάστησεν ἡ ἁμαρτία; Διὰ τοῦτο λέγει ὁ σωτήρ· Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ἐπὶ οὖν ἦλθεν ὁ ἐλευθερωτὴς τὸν αἰθερίου γένους, ⁊ ζωοχώρησε τὴν ἁμαρτίαν, μᾶλλον δὲ ἦρεν (ἐκαρφώθη γὰρ τὴν ῥίζαν ζωοξέστως τοῦ κορμοῦ) καλῶς δικαιοσύνης εὐαγγέλιον, δηλ. τὸ πάντας ὁμοίως φωτίζειν. ὑπελάμβανον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τὸ κηρυττόμενον δι' αὐτοῦ αὐτοῖς δίδοται μόνοις. ἐξέβη δὲ παρ' ἐλπίδας ἡ προσδοκία. διὰ φησιν ὁ Δαβίδ· Ὑπολάβοιμι, ὁ Θεός, τὸ ἔλεός σε ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου· ⁊ τὸ οἰκτίρμα σε, ὁ Θεός, οὕτω ⁊ ἡ ἄφεσις σε ὅτι ⁊ πέρατα τῆς γῆς. ἵνα δείξῃ, ὅτι τὸ ἐλεῆσαι τὰ πέρατα τῆς γῆς, δικαιοσύνη ἐστὶν, ἐπήγαγε· Δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιά σε. ὅταν βαθύ τι ⁊ προφητικὸν ἀναπτύξῃ ζήτημα, ζωόγραμμα δὲ λέγω, μὴ κρότων, ἀλλὰ νοῦ, μὴ ἁπλοῦς διερμήνευτος τὸ κρότος τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ τὸ ἔποιστι βασανίζων τὸ νοημάτων. ἐὰν δὲ ἀδῇς τὰ τοῦ Θεοῦ μὴ ἀληθείας, ⁊ μάλιστα τὸ φωτιὸν τοῦτον, ἰδοὺ ὁ Δαβὶδ εἶπεν (Ὑπολάβοιμι, ὁ Θεός, τὸ ἔλεός σε ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου· ⁊ τὸ οἰκτίρμα σε, ὁ Θεός, οὕτω ⁊ ἡ ἄφεσις σε ὅτι ⁊ πέρατα τῆς γῆς· δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιά σε) εὐεξίαν ⁊ ᾠδὴν τοῦ Θεοῦ, ⁊ πλησμονὴν πνεύματος ἁγίου. ὁ γὰρ γνησίως ψάλλων ἀναπαριζόμενος τῷ ψυχῷ, ἀποτήκεται ναὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος. μὴ γὰρ μικρὰν νομίσῃς τὴν ψαλμῳδίαν εἶναι). δοκεῖ μὲν γὰρ τὸ ἀκουσὶ θέλγειν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τὸν ψυχὸν ἐτίρει. οὕτω καὶ ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος ὁ προφήτης προκαθήμενος παρὰ τῶν βασιλέων προφητεύσας τὰ μέλοντα, λέγει· Δότε μοι

ἄνδρα

Ἰσ. δικαίους 5

Ἐφ. ε. ιε.

Ρωμ. α. ιϛ.

Ψαλμ. ρμζ. ιθ.

Ψαλμ. μζ. β.

β. Βασ. γ. ιθ.

τ̃ δικτύου εἶχαν ἐω τ̃ θαλασσίου λόγου. θῦρε, φησι, τὸν ἁλιᾶς ἀποπλύνοντας τὰ δίκτυα, ὡς ἀπειπόντας τῆς ἄγρας. ἁλιᾶς γὰρ ἐὰν μὴ ἀπαγορεύσῃ τ̃ θήρας, οὐ πλύνει τ̃ δίκτυον. θῦρεν οὖν αὐτοὺς ὁ σωτὴρ ἀπειπόντας τῆς ἄγρας, καὶ ἐφίσταται ὁ τ̃ θήρας διδάσκαλος, καὶ τί ποιεῖς; τοῦτον διδάσκει καὶ λόγοις τῆς ἁλιείας· εἶτα κελεύει χαλασθῆναι τὸ δίκτυον. ὅπερ γὰρ τὰ ῥήματα ἐν ἀναποδείκτοις ἦν τοῖς ἔργοις, ἐκβαίνει ἀκολουθήσαντα τῷ λόγῳ τὴν τοῖς ἔργοις ἀπόδειξιν, ὅτι Θεοῦ κελεύσαντος καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα γενέσθαι, καὶ τὰ μὴ ὄντα γεννᾶται). χαλάσατε, φησι, τὰ δίκτυα ὑμῶν. ὁ δὲ Πέτρος λέγει· Ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς Λουκ. ε. ε. νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν θέλομεν, ὅτι δὲ τῷ σῷ ῥήματι χαλάσω τὸ δίκτυον. θαυμάζω Πέτρου τὴν πίστιν, τὰ μέλλοντα ἀπογινώσκοντος, καὶ τὰ νῦν πιστεύοντος. ὅτι τῷ σῷ ῥήματι χαλάσω τὸ δίκτυον. ἀλλὰ τί εἶπεν ὅτι διὰ σῷ ῥήματι; ὅπερ ὅτι διὰ ῥήματι αὐτοῦ καὶ ὁ οὐρανὸς ἐστερεώθη, καὶ ἡ γῆ ἐθεμελιώθη, καὶ θάλασσα ἀφωρίσθη, καὶ πᾶν θεσπὸς οἰκείοις αἴτησιν ἐ- Ἐφ. α. ζ. στεφανώθη, καὶ πάντα διὰ σῷ ῥήματι ζωοῦται, ὡς φησιν ὁ Παῦλος· Φέρων τὰ πάντα τῷ ῥήματι τ̃ δυνάμεως αὐτοῦ. ὅτι δὲ διὰ σῷ ῥήματί χαλάσω τὸ δίκτυον. προκατέβη τ̃ δικτύου τὸ ῥῆμα. οὐ πάρεσιν οἱ ἰχθύες. καὶ γὰρ οἱ πρῶτοι, ἀλλὰ τὴν ἔχλησιν τῶν ἀγρευόντων διέφθυ- γεν. ἀλλὰ κατῆλθε τὸ ῥῆμα ἐκείνου τοῦ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα· προκατῆλθε τοῦ δικτύου ἡ δυνάμις τοῦ κελεύσαντος· ζωοῦται πλῆθος ἰχθύων. εἰκὼν ἐω τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας. διερρήγνυτο τὸ δίκτυον· ἔθυσαν τῷ πλοίῳ τῷ συμμετόχῳ ἐλθεῖν, καὶ συναρα- θῆναι αὐτοῖς. ἔδει γὰρ δύο σκάφη συνδραμεῖν εἰς τὴν ἄγραν. ἐὰν γὰρ μὴ πρῇ χορὸς προ- φητῶν βοηθῶν τῇ ἀποστολικῇ χορείᾳ, καὶ τῇ προφητικῇ προρρήσει μὴ ἀκολουθήσῃ τ̃ ἀποστόλων ἡ ἔκβασις, καὶ θηρᾶται οὐ θηρώμενα. βουληθεὶς τοίνυν ὁ σωτὴρ δεῖξαι, ὅτι ἡ τ̃ ἰχθύων ἄγρα εἰκὼν ἔστι τ̃ ἐκκλησίας, καὶ βουληθεὶς παιδεῦσαι Πέτρον ἔτι, διὰ τοιούτου δίγματι τύπου πλα- ψεῖ αὐτὸν εἰς ἀνδρείαν. λέγει αὐτῷ, Μὴ φοβοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. ἀπὸ τ̃ νῦν, ἀφ' οὗ, φησι, ἐπιστράφης τῆς δυνάμεως, καὶ ἔμαθες ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ὑπακούει λό- γῳ, καὶ πάντα ἕπεται τῷ ἐμῷ νεύματι, λαοὺς ἀγρεύω τὸ ὑποδείγμα, χρήσιμα λοιπὸν τῇ θή- ρᾳ. καὶ οὐκ εἶπεν, ἀνθρώπους ἔσῃ ἁλιεύων, ἀλλά, ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν· ὅπερ οἱ ἰχ- θύες ἀπὸ ζωῆς εἰς θάνατον πλεύσαντες, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀπὸ θανάτου εἰς ζωὴν ἀγρευόν- ται. ἀπὸ τ̃ νῦν, φησι, ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ, μὴ φοβοῦ; ἕως, ἡ ἐπαγγελία καλεῖ· εἶχον ὅπλα. ἀλλὰ τί οὖν μὴ φοβοῦ; ὅπερ προστίθησι τῇ μνήμῃ τ̃ προτέρων ἁμαρτημάτων, μὴ φοβοῦ, φησι, σαυτὸν, ὡς ἁμαρτωλόν, ἀλλὰ λοιπὸν νόει σαυτὸν ὡς ἀπόστολον, ῥήματι δεσποτικῷ κεκαθυμένος τὴν οἰκουμένην σαγηνεύσαν. μὴ φοβοῦ, πᾶς ἁμαρτωλὸς προσελθὼν Χριστοῦ ἀκουέτω· μὴ φοβοῦ, μόνον ἀπὸ τ̃ νῦν μετανοείτω. τὸ τοί- νυν δίκτυον, ἵνα εἰς τὴν προσδοκωμένην ἔλθω ἀκολουθίαν, εἰκὼν ἐστὶ τ̃ εὐαγγελικ̃ τ̃ σωτῆρος διδασκαλίας· ὃ δὲ εὐαγγέλιον τοῦτο καλῶ Παῦλος, ποτὲ μὲ εὐαγγέλιον δικαιοσύνης, ποτὲ δὲ εὐαγγέλιον εἰρήνης, ποτὲ δὲ εὐαγγέλιον δυνάμεως. ὅπερ γὰρ δυνατὸν ἡ χάρις τ̃ κηρύγματος, καὶ πολέμους ἔφασκε, καὶ στάσεις θεσπεσίων μὴ συμφωνούντων περὶ εὐσέβειαν ἐσχόρπισε. καὶ ὅλως μὲν ὃ πάντας καλέσας προς σωτηρίαν λέγω εὐαγγέλιον δικαιοσύνης· ὅλως δὲ ὃ καταπέμψαν πόλεμον τῶν δαιμόνων λέγεται εὐαγγέλιον εἰρήνης· καὶ δὲ τὸ εὐ- πλεκὲς ῥήμασι κηρύττειν Θεοῦ γνῶσιν καλοῦσιν εὐαγγέλιον δυνάμεως. ἄκουε Παύλου λέ- γοντος· Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν. τὸ δυ- Ῥωμ. α. ιϛ. νατὸν γὰρ τότε φαίνεται δυνατὸν, ὅταν μὴ τοῖς ἀκολούθοις χαρακτῆρας λογισμοῖς, κρατήσῃ τῶν περάτων τῆς γῆς· ὡς λέγει ὁ σωτὴρ τῷ Παύλῳ, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. οὐδὲν ἐω μέγα, εἰ γυμνῇ τῇ θεότητι τὴν οἰκουμένην ἐφώτισεν, ἀλλ' ὅτι διὰ σώματος τὴν ἀπαθῆ καὶ ἀσώματον ἐδόξαζε δόξαν. οὐδὲν ἐω θαυμαστὸν, εἰ ὁ ζωὴ ζωοποιὸν ἀπαστράψας δόξαν, τὴν οἰκουμένην ἐζωοποίησεν· ἀλλὰ τὸ δυνατὸν τ̃ λόγου, ὅτι

θανάτῳ

(ποτὲ μὲν γὰρ ὡς πλουτῶν ἐναβρύνεται, ποτὲ δὲ ὡς πτωχὸν) καὶ λέγει· Ὡς γλυκέα σου λάρυγξί μου τὰ λόγιά σου ὑπὲρ μέλι, καὶ κηρίον τῷ στόματί μου. σὺ γοῦν θαῤῥῶν πτωχοῦντος ἀφῆκε φωνὴν, πτωχὴν γὰρ ἐμοὶ αὐτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος καὶ λόγος· ἐκεῖ οὖν πολλάκις ἔλεγε, Κατανύξησόν μου τῇ Ψαλμ. δ.
Κυρίῳ, καὶ δώσουσί σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου. ἀλλαχοῦ δὲ οὐχ ὡς πτωχὸν μέν σε, ἀλλὰ
5 καὶ ὡς πλουτοῦντα ἐγκαλωπίζεται τῷ πλούτῳ τὸν νόμον λέγων· Ἀγαθὸν μοί ὁ νόμος τοῦ στόμα- Ψαλμ. ριη. cc.
τός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου. Εἶδες πτωχὸν θαυμάζειν, καὶ πλοῦτον εἰς δι-
καιοσύνην. δεῖ τοίνυν ἡμᾶς διαφαῦσαι τὰ δεῖα, καὶ πᾶσαν τὰ οὐράνια, καὶ ἔχειν ἄφθονον τὴν ἀπό-
λαυσιν ἐκ τῆς βασιλικῆς τοῦ Χριστοῦ τραπέζης, αὐτίχα θαι δὲ τοῦ εὐαγγελίου τῆς ὠφελείας,
οὐτιοῦν ἀρξάμενοι, ἀλλὰ διὰ τοῦ προφήτου διαμυωθέντες, καὶ διὰ τῶν ἀποστόλων οἰκοδομη-
10 θέντες. οὐ γὰρ ἀφ' οὗ ἐφάνη Χριστὸς, ὃ εὐαγγέλιον ἦρξατο, ἀλλ' ἐρριζώθη μὲν διὰ τῶν βί- Ρωμ. α. α.
βλων τῶν προφητῶν, ἐβλάστησε δὲ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος τῶν ἀποστόλων. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος
βουληθεὶς δεῖξαι, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκονομίας ἦρξατο, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προφη-
τῶν ἔλαμψε, διὰ τῆς οἰκονομίας αὖθις διαγωνίζεται. Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς Ρωμ. α. α.
ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν
15 γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα. οἶδε Παῦλος
ἀδιάφορον τὴν παλαιὰν, καὶ τὴν νέαν διαθήκην. διὰ τοῦτο πολλὴν αὐτῶν καλῆς κηδεμονίαν
διαθήκην, ἵνα δείξῃ πῶς ἀνεκηρύχθη τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα (οἶδα τοῦτον πολλῶν γυμνά-
σας ἤδη λόγων· ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω πρὸς ὑποθήκην) καλῆς κηδεμονίαν διαθήκην πρὸς
ἀντιπαράθεσιν τῆς γεγενημένης, χρείττονα πρὸς αὐτὴν διαθέσεως τῆς ἐναντίους, αἰώ-
20 νιον πρὸς ἀντιπαράθεσιν τῆς προσκαίρου. καλῆ αὐτὸν καὶ δευτέραν διαθήκην. διὰ
τί δευτέραν; ἵνα τὴν γνώμην συνάψῃ. ὃ γὰρ ἀπερισκέπτως τινὲς δεύτερον οὐ λέγεσι. ἀλλ'
ὅπου Θεὸς ἐλάλησε καὶ ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ, ὁ αὐτὸς καλῆ πρώτην καὶ
δευτέραν, ὡς ἀριθμὸν τὴν συμφωνίαν ἐργαζόμενος. διὰ τοῦτο Παῦλος ἀδιάφορον κη-
ρύττων βασιλείαν παθῶν, καὶ ἡδονῆς, καὶ ἁγίου πνεύματος, ποτὲ μὲν καλεῖ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ
25 τοῦ παθόντος, ποτὲ δὲ τοῦ ἡδέος, λέγων· Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισ- C. Tim. α. γ.
μένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ. ἀλλ' ἵνα μή τις ἀνοήτως εὐαγγέλιον Θεοῦ, νομίσῃ τὴν μὴ ἔ-
χουσαν αὐθεντίαν εἰς τὸ κήρυγμα, διὰ τῆς αὐτῆς ὑποτολῆς μικρὸν ὑποδὰς λέγει· Μάρτυς γάρ μού Ρωμ. α. θ.
ἐστιν ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Εἶδες δὲ θαῦ-
μα τὸν κήρυκος, καὶ τὸν ἀπηρτισμένον δόγματος. ἵνα μὴ νομισθῇ ἐν ᾧ τῷ νόμῳ ἄλλῳ Θεῷ δου-
30 λεύειν, εἰ μὴ τῷ εὐαγγελίῳ πρὸς ἄλλοις χωρῆν, λέγει· Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγό- C. Tim. α. γ.
νων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. ὃ γὰρ αὖ ἄλλο, φησὶ, πρὸς ἄλλοις ἔδραμον, μὴ ὂν εἶχεν ἀγαθόν, τοῦτο σέλαβον ἐν γνώσει. καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς βουληθεὶς δεῖξαι, ὅτι τὰ ῥήματα τῆς παλαι-
ᾶς Διαθήκης, καὶ τῆς νέας ἑνός ἐστι σώματος, καὶ ἑνὸς διδασκάλου, μίαν μαρτυρίαν ἀπὸ γρα-
φῆς πρόφορα συμπλέξας τῷ εὐαγγελικῷ λόγῳ τὸν παλαιὸν, καὶ λέγει· Γέγραπται, οὐ Δευτ. κε. ι.
35 φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα, καὶ, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. ὃ, οὐ φιμώσεις, Μωϋσῆς εἶ- α Κορ. θ. θ.
πε· ὃ δὲ, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ, ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς εὐαγγελίοις. ἀλλ' ἵνα δείξῃ, ὅτι
ἓν σῶμα κἀκεῖνα καὶ ταῦτα ἐλάλησε τὰ τοῖς χρόνοις διηρημένα, συνῆψε τῇ συμφωνίᾳ τῆς
ἀληθείας εἰπών, γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα, καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ
αὐτοῦ. τοῦτο δὲ εὐαγγελίου εἶχον, τὰ δίκτυα Πέτρου, τὰ σήμερον ἐπ' ἰχθύσιν ἡμετέροις καὶ ἀ-
40 νοαῖς χαλασθέντα. οὐ γὰρ ἅπαξ Πέτρος ἐχάλασε τὰ δίκτυα, ἀλλὰ τῇ μὲν ἱστορίᾳ ἅπαξ,
τῇ δὲ διανοίᾳ πολλάκις. ὁπόταν γὰρ ἐμοὶ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον, τοσοῦτόν ἐστιν ὁρᾶν, ὅσον Πέ-
τρον, καὶ Ἀνδρέαν, καὶ ᾧ χρῆσθαι τοῖς ἀποστόλοις, καὶ τὸ δίκτυον ἀπλοῦν τὸ εὐαγγελικόν. καὶ
ἐμοὶ ξένον θέαμα ᾧ σωτῆρα ἰδεῖν ἐν θαλάττῃ, καὶ τοῦτο διδάσκοντα, καὶ ᾧ αἰγιαλὸν ἐχόν-
τας· ξένον πρᾶγμα, ἰχθῦς ὅτι τοῖς γλυκέσι, καὶ ὁ ἁλμυρὸς ἐν θαλάττῃ. ἡ χάρις ἐκείνου

σαι γλῶ ἱερᾶς) ἀλλ' ἵνα μάθῃς ὅτι ὃ πρῶ τῶ τόσου ἐῶ, ἢ ἡ νομοθεσία πᾶσα εἰς ζωοδόητο. Εἶπεν, οὐκ ἔστι τόπος. ἢ τί λέγω ἡμεῖς ἢ ἀπίδιοι; οὐδὲ ἁπλῶς αἱαγκαῖα ⓦ νόμοι ἐ-
Αμ. ζ. ε. ξίω αὐτοῖς (ἢ τοῦτό ποτε ἐγκαλῶ ἔπεσε προφήτης ἔλεγε· Καὶ μὲν γε ἔσαν ἔξω νόμοι, καὶ ἐπεκαλέσαντο ὁμολογίαν) ἢ πάχα, ἢ πιτηκος ἰῶ, ἢ σκηνοπαγίαν, οὐκ ἄλλο τῆς τοιούτων ὑπερτελέσαι οὐδέν. ἀλλ' ὅμως εἰδότες, ὅτι ταῦτα πρῶτα ἀπέκλεισεν αὐτοῖς ἡ τοῦ τόπου ἐ- 5
ρήμωσις, καὶ ὑπερχρῶσι πᾶσι, προσκομιῶτες ὑπερβεβοῦσι, ⁊ δίκαιο τοῦτο διδάσκει, οὐκ ἔχουσαι ⓦ τόπον, ἐν ᾧ ταῦτα πρῶτα ἔξω ⁊ νόμοι προσέταξαν, ὡσαύτως ⁊ ἔσεσι. ἡ γὰρ δυνάμις τοῦ Χριστοῦ ἡ τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομήσασα, αὕτη ⁊ τοῦτο καθεῖλε. ⁊ προφή-
τις ⁊ τοῦτο ὁ προφήτης, ὅλη ⁊ πρέσαι ὁ Χριστὸς ⁊ ταῦτα ἐργάσεται, καίτοι μὴ τὴν αἰχ-
Μιλ. α. ι. μαλωσίαν ⁊νόμενος. ἄκουε γοῦν ⁊ τί φησι· Καὶ ἐν ὑμῖν συγκλεισθήσεται θύρα, καὶ οὐκ 10
ἀνάψεται ὃ θυσιαστήριόν μου δωρεάν. οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡ-
λίου μέχρι δυσμῶν ὃ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, ⁊ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμά μοι προσάγεται ⁊ θυσία καθαρά. Εἶδες πῶς σαφῶς ⁊ ⓦ Ιουδαϊσμὸν ἐξέβαλε, ⁊ ⓦ χριστιανισμὸν ἐδείξε θαλαμίσκοις, καὶ παντοχοῦ τῆς γῆς ἐκτεταμένον; ⁊ ⓦ ὅπου 15
Σοφον. γ. ι. τῆς λατρείας ἐθέλωσιν ἔπεσε πάλιν· Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐ-
Αμ. ε. β. τοῦ, ⁊ δουλεύσουσιν αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς νήσοις τῶν ἐθνῶν. ⁊ ἔπεσε πάλιν· Παρθένος τοῦ Ισραὴλ ἔσφηλεν, οὐ μὴ ἀνάσῃ ἔτι· ⁊ ὁ Δαμιὴλ ὅταν σαφῶς ἅπαντα ταῦτα διηγῆται, ὅτι παύσεται θυσία ⁊ σπονδὴ, ⁊ χρῖσμα ⁊ κρίμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐῶμεν· πρὸς Ιουδαίους λέ-
γωμεν, σαφέστερον ⁊ βύρυτερον ἀναπτύξομεν· τέως ὅ τῆς προκειμένης ἐχόμεθα ὁδοῦ, τῶν ἀνοήτων Ελλήνων τὴν φιλονικίαν διορθούμενοι. ὅτι σοὶ νεκροὺς εἶπεν ἐγείρειν, ὅτι λεπροὺς κα-
θαρίζειν, ἵνα μὴ λέγῃς, ψεῦδη ταῦτα, κόμπος, μῦθοι, τίς εἶδε; τίς ἤκουσεν; ⓓ Εἰπόντες ὅτι ἐσταυρώθη, καὶ ὅτι κόρρης πληγὰς ἔλαβεν, οὕτω ταῦτα αἰρήκασι. πῶς οὖν ἐκείνοις ἀξιο-
πίστως εἶχε νομίζειν, ἐκ τούτου ὑπολαμβάνῃ τῶν Εἰρημένων ὡς ⁊ γεγενημένων; καίτοιγε εἰ πρὸς χάριν τοῦ διδασκάλου ταῦτα ἔγραφον εἶχεν ⁊ μάτην κομπάζοντες, ἐκ συνθέτου ἂν ἐσιώπησαν, καὶ τὰ πολλοῖς δοκοῦντα ἐπονείδιστα εἶχε· νῦν γοῦν διακρινόντες αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν, ἐκείνοις μάλιστα ἐπιτείνουσι, καὶ πάντα μετ' ἀκριβείας καὶ πολλῆς εἶπον τῆς δια-

* * λοίπου * *

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟ, ΟΤΙ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΕΙΣ Ο νομοθέτης, ⁊ Εἰς ὃ ἔνδυμα τοῦ ἱερέως, ⁊ περὶ μετανοίας.

ΤΗς Χριστοῦ βασιλείας ὁ εὐαγγελιστὴς κηρύττουσι προφῆται, ἐμμένουσι ⁊ ⓓ τῆς νέας χάριτος ἐπαίρεται, δέχονται ⁊ ⓓ τὸ θεῖον λόγου ἀκροαταὶ ⁊ ἔσονται ⁊ ἐπαίρεται. οὐκ ἔστιν ἐπτυφῶσαι τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας, μὴ διψῶντα ⓦ λόγου τῆς διδασκαλίας· ⁊ ὥσπερ οὐκ ἔστι μὴ διψῶντα ⁊ πεπωκότα πλείους ἀπολαῦσαι ἔμφης, οὕτως οὐκ ἔστιν ἐπτυφῶσαι λόγου ἀληθείας, μὴ διψῶντας τοῦ ἀγίου πνεύ-
Μαθ. ε. ε. ματος τοῦ διδασκαλίου. διὸ φησιν ὁ σωτήρ· Μακάριοι ⓓ πεινῶντες ⁊ διψῶντες τοῦ δικαιοσυνῆς, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. ἡ ἀληθὴς τοῦ ψυχῆς ἔμφη, ἡ ἀληθὴς τοῦ θύσεως πτωχεία, ὁ ἀληθὴς τοῦ θύσεως πλοῦτος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ λεγόμενος τοῦ Δαυΐδ λέγων

(ποτὲ

τῶν σπαργάνων μείζων ἐγένετο καὶ σεφαίων ἢ μίτρας, ἢ ἑτέρας ἁπάσης ἱερατικῆς, τοῦτο ἢ πόρνοις ἢ μοιχαλίσι ἢ πορνικόσι ἢ μοιχοῖς ἔξεστι ἐπιβαίνειν, ἢ ὁ κωλύων ἀδίκως. Τὸ γὰρ ῥῆμα ἐκεῖνο ἐπέχυθὲν πάντα κατέλυσε καὶ κατέλυσε· καὶ τοσοῦτον μέρος τοῦ ναοῦ, ὅσον δόξαν εἶδε τοῦ ναὸς ὁ παλαιός. Σκέψασθε τοίνυν πόσης ἢ τοῦτο δυνάμεως. Οἱ γὰρ τοσαῦτα δυνηθέντες, καὶ ἔθνη ἢ βασιλέων ἀπειρομύριον, ἢ αἰχμωτὰ πολλαχοῦ πολέμων κρατήσαντες, ἢ τρόπαια μυρία στήσαντες κατὰ καὶ πανταχοῦ, ὅτι ναοὶ ἐναντίοι σκεύη μέχρι τῆς σήμερον οἰκοδομῆσαι οὐκ ἴσχυσαν· ἢ τίνα τοσούτων βασιλέων ἁπάντων καὶ συμπεσόντων αὐλαῖς, ἢ πλήθους τοσούτου καὶ τῶν οἰκουμενικῶν κεχυμένων; καὶ χρημάτων τοσούτων αὐλαῖς πρώτων. Εἶδες πῶς ἄφωνα ἀκοδόμησεν, οὐδὲ λαλοῦσα, καὶ ἄφωνα καθαίρει, οὐδὲ ἀκοδόμησεν; ἀκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οὐδὲ αὐτὴν καθαιρεῖν δύναται· δι' κατέλυσε ναοί, ἢ οὐδὲ τὸν ἁμαρτήσαντα δύναται, ἢ τίνα ἐν ὕστερον χρόνον μακρῷ. καὶ τοι ἢ ταύτην καθαιρεῖν ἐπεχείρησαν, ἀλλ' οὐκ ἴσχυσαν· κἀκεῖνοι ἁμαρτήσαντα ἐσταύρωσαν, ἀλλ' οὐκ ἐδυνήθησαν. Συνεχωρήθη ἢ τοῦτο, ἵνα μηδεὶς ἔχῃ λέγειν, ὅτι εἰ ἐπεχείρησαν, ἴσχυσαν ἄν. ἰδοὺ γοῦν καὶ ἐπεχείρησαν, ἢ οὐδὲν ἠδυνήθησαν. καὶ γὰρ ὅτι τῆς γλυκείας τῆς ἡμετέρας, ὁ πρώτας εἰς ἀσέβειαν νικήσας βασιλεύς, καὶ ἐδώκει ἐξουσίαν τότε ἢ συνέσεξε, ἢ τῷ ἔργῳ ἔφαυτο, ἢ οὐδὲ μικρὸν προέστειλεν ἠδυνήθησαν, ἀλλὰ πῦρ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐκπνεῦσαι πρώτας αὐτοὺς ἀπέλεσεν. ὅτι ἢ ἐβουλήθησαν, ἢ τούτου δῆγμά ἐστι ἕως τοῦ νῦν, τὰ θαλάσσια γυμνωθέντα· ἵνα εἰδῆς, ὅτι ἐπεχείρησαν ἰδοὺ ἔβασκάπτειν, οἰκοδομῆσαι ἢ οὐκ ἴσχυσαν, τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀπὸ προσπεσούσης αὐτοῖς. καὶ τοιτ ἢ πάλιν κατελύθη ἐναός. οὐτ' ἢ ἐβδομήκοντα ἔτη ἐπεμελήθησαν, βύθιος ἀνέστη, ἢ λαμπρότερος τοῦ πρότερον γέγονε, ἢ λέγουσι τοῦτο ἢ προφανῶς ἀπὸ τοῦ θεάτρου. ἰδοὺ γὰρ τετρακοσιοστὸν ἔτος ἀνθρώπων, καὶ οὐδὲ ἔποικός ἐστιν, οὐδὲ προσδοκία, οὐδὲ ἐλπὶς τοῦ φανῆναι πάλιν αὐτόν. καὶ τοι τί τὸ κωλύον ἐστίν, εἰ μὴ θεία δυνάμεις ἦσαν ἢ ἀνατετραμμένη; ἢ χρημάτων προσουσία πολλὴ πρὸ αὐτοῖς; ἢ τῶν ἀπόντων πάντα χόλον φόβος ζωάγων ὁ πατριάρχης, ἀπειλὰς κατὰ πάντων ἠπειλήσεις; οὐκ ἐπαμύνετο; οὐκ ἀπάμυνε; ἢ φιλόνεικον; ἢ πρόσπεσε; ἢ πολεμικόν; ἢ πολλοὶ κατὰ τῶν Παλαιστίνων; ἢ πολλοὶ κατὰ τῶν Φοινίκων; ἢ πολλοὶ πάντα χόλον; πῶς οὖν οὐκ ἴσχυσαν ἕνα ἀνάστησαν ναόν, καὶ ταῦτα ἐρᾶντες τῶν λατρεύειν αὐτοῖς ἐντεῦθεν πάντα χόλον πεπιδημηκότων, ἢ τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθνη ἀφανισμένα, ἢ τὰ τῆς θυσίας, ἢ τὰ τῶν προσφορῶν, καὶ τὰ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων νομίμων ἀπηρτισμένα, πεπαυμένα; ὅτε γὰρ ἦσαν βωμοί, ὅτε θυσίαν ἀνίεγκεν, ἢ ἀπεῖσαν, ἢ προσέβαλον ὅτε θεῶναι, ἢ θυμίαμα, οὐκ ἀναγκαῖα τόμοι, ἢ χ ἑορτῶν ὅτε πλέσαν, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων αὐτοῖς ἐκτὸς τῶν πρώτων ἐκείνων ἔζεω. ἀλλὰ ἢ ὁ Βαβυλῶνος ποτὲ ἐλόμενοι, ἢ αἰσχυνόμενοι πρὸς τῶν πολεμίων φάλλειν, οὐκ εἶξαν, οὐδὲ ἐπήκουσαν, αἰχμαλωσίαι καὶ δουλεῖαι ὄντες ὑπὸ τῶν διαφόρων κακοπιοῦσιν αὐτούς· ἀλλὰ καὶ πατρίδος ἐκπεσόντες καὶ ἐλευθερίας, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπὸ κινδυνεύοντες, καὶ ὡς ἐν μέσῃ παγίδι ταῖς χερσὶ τῶν λαβόντων ἀπειλημμένοι, καλυόμενοι τῷ ᾠδῷ ἀδιαλείπτῳ τῆς ἀγκῆς τῶν ὀργάνων, ὅτως ἔλεγον· Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν, ἢ ἐκλαύσαμεν, ὅτι ἐπηρώτησαν ἡμᾶς ἢ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ᾠδῶν. πῶς ᾄσωμεν τὸν ᾠδὸν Κυρίου ὅτι γῆς ἀλλοτρίας; ἢ οὐδὲ ἔχῃ τις εἰπεῖν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀποτείας τῆς ὀργάνων τούτου οὐκ ἐποίησεν. Σὲ γὰρ αὐτοὶ τεθείκασι τὸν αἰτίαν ἐποίησε· Πῶς ᾄσωμεν τὸν ᾠδὸν Κυρίου ὅτι γῆς ἀλλοτρίας ἢ τὰ ὄργανα ἡμῶν μετ' αὐτῶν ἐκ. σὲ γὰρ τὸ ἱπτίας σὲ μέσῳ αὐτῶν ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν, φησίν. ἀλλ' ὑδὲ ἡσυχίαν ἡσυχάσω ἐξέω. ἢ ὅτο δηλῶν αὐτοῖς ὁ προφήτης ἔλεγε· Μὴ ἡσυχίαν ἡσυχάσω κατὰ μοι ἔτη ἑβδομήκοντα, λέγει Κύριος; ὅτι ἢ ὑδὲ θυσίαν, ὑδὲ ἀποδεκτὸν ἐξέω, ἄκουσον τοῦ τελείου παιδὸς λεγόντων, Οὐκ ἔστιν ἀρχὴν, ὑδὲ προφήτης, ὑδὲ ἡγούμενος, ὑδὲ τόπος ὃς καρπώσαι ἐνώπιόν σου ἢ θυσίαν ἔλεος. ὑκ εἶπεν, ὑκ ἔστιν ἱερεὺς (πρὸ-

Ψαλμ. ρλζ. ϛ.

Zach. ζ. 5. Δευτ. γ. λε.

ρητῶν ἀφανισθῆναι καὶ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον γέγονε. Τί οὖν ἐστι τὸ λεγόμενον; Ἀντὶ τοῦ, οὐδέποτε ἔσται τοῦτο. Καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦτο λέγομεν, ὅταν τινὰ ἀπαλλαγῆναι τῶν ἐπιτηδευμάτων βουλώμεθα· οὐκ ἐπειδὴ ἀπαλλαγῆναι βουλόμεθα, ἀπαλλάττεται εὐθέως, ἀλλὰ πολλάκις καὶ μετὰ πολὺν χρόνον. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐπειδὴ ἀφανισθῆναι βούλεται τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀπὸ τοῦ μὴ παρελθεῖν αὐτὸν ἐδήλωσε. Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἀφανισθῆναι βούλεται, ἀλλὰ μένειν ἀεὶ, ἐπήγαγε· Ἕως ἂν πάντα γένηται. Ἐπειδὴ γὰρ ἔμελλε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν μένειν, ἵνα μὴ νομίσωσιν ἀπὸ τούτου τὸν Θεὸν ἀργεῖν

κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀπιμαθῶσαι. ὡς ἵνα ἐκεῖ πάλιν ὁ Παῦλος, Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου, καὶ ἀντιπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ Κολασ. α. κδ.
ἐν τῇ σαρκί μου. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ καὶ ὅπου παθήμασιν ἔχαιρεν, ὅπου καὶ θάνατον μέλλων ὑπομένειν, ὃ μόνον ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ δι' οὗ μαθητὰς εἰς κορυφὴν τῆς εὐφροσύνης ἐκάλει, ὅπερ
5 ἦν ὑποδεδηγότας δι' ὀφθαλμοῦς ψυχῆς, ὅτε λέγων· Χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν; ὃ δὲ αὖθις καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. τί γέγονεν, εἰπέ, ὅτι τοσαύτης ἐπλήσθης χαρᾶς; Ἐγώ, φησι, δι' ἃ πάσχω, καὶ ὁ κύριός της ἡμῖν ἀναλύσεως ἐφείσατο. ὅτω τοίνυν ὠκοδό- β. Τιμ. δ. 6.
μουν τὴν πανταχοῦ ἐκκλησίαν. κἀκεῖνα τοίχοι ἦσαν οὐδεὶς δὲ δυνηθείη οἰκοδομῆσαι, ἀφ' λίθου καὶ ἀσβέστου ζωσθῆναι τὴν οἰκοδομήν, ἐλαιώμενος, κωλυόμενος. ὅταν δὲ ἐκκλησίας
10 τοσαύτας πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὠκοδόμησαι, κεκαυτηριάσμενοι, δεσμούμενοι, διωκόμενοι, Φυλαδρόμενοι, δημευόμενοι, μαστιγούμενοι, σφαττόμενοι, καιόμενοι, καὶ παντὶ ζόμενοι μὴ τὴν μαθητῶν· ἐ ὠκοδόμησαν οὐ ἀφ' λίθων, ἀλλ' ἀφ' ψυχῶν καὶ προαιρέσεων, ὅπερ δυσκολώτερον πολλῷ τοῦ ἀφ' λίθων οἰκοδομῆσαι. οὐ γὰρ ὅτι ἴσον στῆναι τοῖχον, καὶ ψυχὴν ὅτι τοσούτοις χρόνοις ὑπὸ δαιμόνων ἐκβακχευθεῖσαν, πεῖσαι μανῆναι, καὶ τῆς
15 μανίας ἀπορῆσαι ἐκείνης, ἐ πρὸς τοσαύτην ἐλθεῖν σωφροσύνην. ἀλλ' ὅμως ἦσαν γυμνοὶ καὶ δυσπόδητοι, μυριάκτους τὴν οἰκουμένην προϊόντες ἅπασαν· εἶχον σύμμαχον καὶ βοηθὸν, τὴν ἄμαχον δύναμιν τοῦ Εἰρηκότος, Ἐπὶ τῇ πέτρᾳ ταύτῃ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκ- Matth. 16. 18.
κλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ἀρίθμησον γοῦν πόσοι τύραννοι ἐξ ἐκείνου προεπάξαντο πρὸς αὐτὴν, πόσοι διωγμοὺς ἐκίνησαν χαλεπωτάτους, πῶς ἐμπρησθεν ἅπαντα διέκειντο χρόνοι, ὅτε νεόφυτος ἦν ἡ πίστις, ὅτε ἀπαλώτεραι αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων. ἕλληνες ἦσαν βασιλῆς, Αὔγουστος, Τιβέριος, Γάϊος, Νέρων, Οὐεσπασιανὸς, Τίτος, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἅπαντες ἕως τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου χρόνοι τοῦ βασιλέως· καὶ πάντες δή τοι, οἱ μὲν ἐλαφροὶ, οἱ δὲ σφοδρότερον ἐπολέμουν τὴν ἐκκλησίαν· ἐπολέμουν δ' οὖν ὅμως ἅπαντες. εἰ δέ τινες αὐτῆς καὶ ἡσυχάζειν ἔδοξαν, ἀλλὰ τοῦτο ὃ τοῦ βασιλέως κα-
25 θαίρεσις ἦν ὅτι ἀσέβεια, ἐπάθεσις πολέμου ἐγίνετο, τῆς ἄλλων κολασθέντων αἰδοῦς, θερμοτέρων ἐπὶ τῇ τῆς ἐκκλησίας πολέμῳ. ἀλλ' ὅμως πᾶσαι αὗται αἱ ἐπιβουλαὶ καὶ ἔφοδοι, ἀράχνης εὐκολώτερον διεσκεδάσθησαν, καπνοῦ θᾶττον διελύθησαν, κονιορτοῦ ταχύτερον πρῆλθον. δι' ὧν γὰρ ἐπεβούλευσαν, πολὺ μᾶλλον χρὴν ἐργασαμένους, καὶ τοὺς ἀθανάτους ἐκείνους τῆς ἐκκλησίας ἀφέντας θησαυροὺς, τοὺς τύλους, τοὺς πύργους, οὐχὶ ζωντες
30 μόνον, ἀλλὰ καὶ πλουτήσαντες μεγάλης ὠφελείας τοῖς ὕστερον ἐπιθέσεις ἐγίνοντο. Εἶδες παῤῥησίας ἰσχύν; Καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ἀπὸ τούτων πίστευε καὶ τῆς μελλούσης, καὶ ὅτι τοιούτοις αὐτὴν περιέσται. εἰ γὰρ ὅτε ἐξ ὀλίγων συνεστήκει, ὅτε χειροτεχνίας ἐδόκει εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὅτε νεοπαγὴς ἡ διδασκαλία, ὅτε τοιοῦτοι καὶ πόλεμοι, καὶ τοσαῦται αἱ πανταχόθεν αἰαῤῥιπιζόμεναι μάχαι οὐκ ἴσχυσαν, οὐ προεχώρουν, πολλῷ μᾶλλον τὴν
35 οἰκουμένην ἅπασαν κατακλυσθοῦσα αὐτῆς καὶ τόπον ἅπαντα, ἐ ὄρη, καὶ νάπας, ἐ βουνοὺς (καὶ γὰρ καὶ θαλάττην, καὶ τὰ ὑφ' ἥλιον κείμενα ἔθνη πάντα κατέλαβε) καὶ τῆς ἀσεβείας εἰς ὀλίγους προβάσης λοιπὸν, ἐ βωμοὺς, ἐ ναοὺς, καὶ εἰδώλων, καὶ πάντων ἀνηρημένων, καὶ ἑορτῶν, καὶ τελετῶν, καὶ καπνοῦ καὶ θυσίας καὶ πομπῶν σεσηπότων. πῶς οὖν τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι προβλή-
μα, μετὰ τοσούτων κωλυμάτων ἐ πείρας ἔχει ἅπαν λαμπρὸν, ἐ ἔκβασιν μαρτυρεῖσθαι τῇ ἀ-
40 ληθείᾳ, εἰ μὴ θεία τις καὶ ἄμαχος δύναμις ἦν τὰ τοῦτο προενεγκόντος καὶ τελέσαντος; οὐδεὶς ἂν πρὸς ταῦτα ἀντείποι, εἰ μὴ σφόδρα τις τῆς μανικωτάτης καὶ ἀξεστοτάτης ἔτι, καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἀπεστερημένος φρενῶν. οὐκ αὖται μόναι, ἀλλὰ ἐ ἕτεραι προῤῥήσεις δραστηρίστατοι αὐτὴν τὴν ἄμαχον δύναμιν. καὶ γὰρ προεφέρε τὰ μέλλοντα μετ' ἀληθείας ἁπάσης ἐ εἰς τέλος ἤγαγε· καὶ ἀμήχανόν τι ἁψάμενον τῆς περὶ ἐκείνης λεχθέντων· ἀλλ' εὐκολώτε-

σθαι τὴν μωρὰν δογμάτων, καταγελᾶν ἑορτῆς, ἀφαιρεῖσθαι τὰς πλεονεξίας· ἃ φεύγων δίκαιος ἂν εἴη ἐκείνους καὶ φοβερώτατα, καὶ ὅταν οἱ μὲν καὶ τῷ ψυχικῷ πορεύωνται, ἢ αἱρεῖσθαι τὰ πρὸ αὐτῶν λεγόμενα, καὶ πιστεύειν ὡς τὸν ἀπὸ Μαρίας τεχθέντα, τὸν ἐν τιμωρίᾳ δικαστηρίου παραστάντα, τὸν ἐμπυαθέντα, τὸν μυεῖα παθόντα δεινά, τὸν θάνατον ἐπράτην ὑπομείναντα, τὸν παφέντα, τὸν ἀνασπάντα. ἐξ ὧν παραδέδοχεν, ὅτι τὰ μὲν τῶν παθῶν δῆλα πᾶσιν ἦν, αἱ μάστιγες, αἱ ἐπὶ κόρρης πληγαί, αἱ εἰς πρόσωπον ὕβρεις ἀλλὰ τὸν ἐμπυσμάτων γενόμενα, τὰ ῥαπίσματα, ὁ σταυρός, ἡ πολλὴ χλευασία, ἡ παρὰ πάντων κωμῳδία, ὁ πάφος ὁ ἐν μέρει χλεύαζόμενος· τὰ δὲ τῆς ἀναστάσεως ἀκριβῆ αὐτοῖς μόνοις δοκεῖ μόνοις δοκεῖ ἐφάνη· ἀλλ' ὅμως ἐκ τούτων λέγοντες ἔπειθον, καὶ οὕτω τὴν ἐκκλησίαν ᾠκοδόμουν. πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ κεκαθάρκαντος. αὐτὸς γὰρ προσοδοποιεῖ λέγει, αὐτὸς πάντα καὶ τὰ δύσκολα ῥᾴδια ποιεῖ. Εἰ γὰρ μὴ θεία τις δύναμις ἦν ὁ σταυρὸς κατορθοῦσα, οὐδ' ἂν προῆμεν, οὐδ' ἂν ἤρχομεν ταῦτα ἐλέγχειν. πῶς γάρ; ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ εἰπών, γενηθήτω ἐρημος, καὶ διέξας τὸ ἔργον· καὶ γεμιζέτω ἡ γῆ, καὶ πολλὰ μεγάλα ὑσάτω· καὶ λαμπέτω ἥλιος, καὶ διέξας τὸ ἄστρον, καὶ πάντα ἐργασάμενος λόγῳ, ὅτε καὶ ταῦτα ἐκκλησίας ταύτας ἐφύτευσε· καὶ τὸ ῥῆμα ἐκεῖνο, τὸ, Οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, τοῦτο πάντα εἰργάσατο. τοιοῦτοι γὰρ ⓐ τοῦ Θεοῦ λόγοι, ἔργων δημιουργοί, ἔργων θαυμάτων καὶ πραγμάτων. ὥσπερ γὰρ εἶπε, Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ πάντα ἀθρόον πραγμάτωσεν ἰσχύν, καὶ πάντα λειμῶνες, καὶ μυεῖοις ἐκόμα φυτοῖς ἡ δεξαμενὴ τὸ ὕδωρ τὸ ἐπάνω γῆς, οὕτω καὶ τῶν εἰπεῖν· οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ μιᾷ πολλῆς βιαιολίας ὕστερον ἐγένετο καὶ τυραννίων κατ' αὐτῆς ὁπλιζομένων, καὶ γραπτῶν ὅπλα κινούντων, καὶ δήμων πυρὸς σφοδρότερον μαινομένων, καὶ σκηπτήσεως αὖ πάλιν παταγούσης, καὶ ῥητόρων, καὶ σοφιστῶν, καὶ πλουτούντων, καὶ ἰδιωτῶν, καὶ ἀρχόντων δυσταινόντων, πυρὸς σφοδρότερον ὄντων ὁ λόγος καὶ ἀχνύθας ἀνέπλασε, καὶ ἀρούσης ἐξεκάθηρεν, ἔσπειρε τὸ κηρύγματος ⓑ λόγοι· καὶ τῶν πιστευσάντων, τῶν μὲν δεσμωτήριον οἰκημάτων, τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ ἐμφορίου μυριάνδρων, τῶν δὲ τὰ χρήματα ἀφαιρεσυμένων, τῶν δὲ ἁρπαγεσυμένων καὶ καπηλευομένων, τῶν δὲ πυρὶ παραδιδομένων, τῶν δὲ καταποντιζομένων καὶ πάσῃ εἴδους πικρίας ὑποκειμένων, ἀπιμανόντων, ἐλαυνομένων, ὡς χοιρῶν ἐμφρόνων διωκομένων πάντοθεν, ἕτερον πλείονες ἐσπείραν, οὐ μόνον ἐνθάδε, ἀφ' ὧν ἕκαστον ἕτερον, εἰς δὲ πιαθῆναι ὀκνηρότερον γενόμενον, ἀλλὰ καὶ προθυμότερον, καὶ μᾶλλον ἐπιπηδῶντες τῇ καλῇ ταύτῃ θήρᾳ· καὶ ὅτως ἠλίσκοντο, οὐκ ἀναγκαζόμενοι, οὐ βιαζόμενοι, ἀλλὰ προστρέχοντες, χάριν εἰδότες τοῖς ἁλιεῦσι· καὶ χλιαρροὶ αἱμάτων ὁρῶντες ἀπὸ τῶν ἤδη πεπιστευκότων ἀπρόφασοι, θερμότεροι πρὸς τὴν πίστιν ἐγίνοντο καὶ θαρσαλεώτεροι· καὶ οὐχὶ τῶν μαθητῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν διδασκάλων, τῶν μὲν δεδεμένων, τῶν δὲ ἐλαυνομένων, τῶν δὲ μαστιζομένων, τῶν δὲ ἕτερα μυρία πασχόντων χαλεπά, πλείους ⓒ μαθητευόμενοι καὶ σπουδαιότεροι μᾶλλον ἐγίνοντο. καὶ βοᾷ Παῦλος λέγων· Ὥστε τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν Κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως ⓓ λόγου λαλεῖν. καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν, Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ· ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν Κύριον ἀποκτεινάντων, καὶ ἡμᾶς κωλυόντων τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν. ἑτέρωθι δὲ πάλιν γράφων ὅτως ἔλεγεν· Ἀναμιμνήσκεσθε τὰς πρώτερας ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων, γινώσκοντες ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν. Εἶδες δυνάμεως ὑπερβολήν τὸ ταῦτα ἐργασάμενον; οὐ γὰρ μόνον οὐκ ἠθύμουν, ἀλλὰ μόνον οὐκ ἐθλίβοντο ταῦτα πάσχοντες, ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον, ἐκύρτων, ἐπήδων. καὶ πρὸ μὲν τούτων οὐδὲ ταῦτα λέγειν, ὅτι τὸν δήμιον τῆς οὐσίας μὲν ἡδονῆς ἐδίδοντο· πρὸ δὲ τῶν διδασκάλων ὁ Λυκᾶς ἐν τῇ τῶν πράξεων βίβλῳ, οὐ Πέτρον οὐκ ἐπὶ προσώπου τοῦ Σιμεὼν χαίροντας, ὅτι κατηξιώθησαν

Γεν. κ. ιδ.

Φιλιπ. κ. ιδ.

α Θεσσ. β. ιδ.

Εζρ. ι. λβ.

Πραξ. ε μα.

τῇ Σκυθῶν, ἐν τῇ Μαύρων, ἐν τῇ Ινδῶν· τί λέγω; ἐν ὑμῖν τοῖς οἰκουμένοις τοῖς καθ' ἡμᾶς. καὶ γὰρ αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι, αἱ τῆς ἁλμυρᾶς ἐκτὸς κείμεναι θαλάττης, καὶ ἐν αὐταῖς οὖσαι τῶν ἀνθρώπων, τῆς θείας μετέσχον διδασκαλίας τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἐκκλησίαι, καὶ θυσιαστήρια πεπήγασιν. ἀλλ' ὅρα τὸ ῥῆμα, ἐν ᾧ ἐφθέγξατο τούτοις, τοῦτο ἐν ταῖς ἀπιστίαις ψυχαῖς, ἐν τοῖς ἀπίστων κόλποις κεῖται· καὶ πᾶσα, ὡς ἁπλῶς, ἡ γῆ ἐξεκαθάρθη τῶν ἀκανθῶν πεπληρωμένη, καὶ καθαρὰ γέγονεν ἅπασα, καὶ τὰ σπέρματα τὰ θεῖα ἐδέξατο. μέγα ἄρα καὶ ὄντως, μέγα, μᾶλλον δὲ μείζονος ἐστὶ δυνάμεως ἀπόδειξιν ἔχει, τὸ μηδενὸς ἐνοχλοῦντος, ἀλλ' εἰρηνικῆς οὔσης, καὶ πολλῶν τῶν ἐναντιουμένων, ἐναντιουμένου δὲ μηδενὸς, δεινοπαθοῦσαν τοσαύτην οἰκουμένην ἀθρόον ἁπαλλάξαι τῶν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τὴν κατειληφώσαν πονηρᾶς Ἑλληνικῆς, μεταβῆναι δὲ εἰς ἑτέραν πολὺ δυσκολωτέραν. καὶ γὰρ Ἑλληνικὰ μόνοι ἐμάνθανον ποιηταί, ἀλλὰ καὶ ἰδιῶται καὶ παῖδες, δύο τερατικὰ θεάματα. ἀλλὰ δὲ πολλαὶ εἰσὶ, καὶ πατέρων καὶ πάππων καὶ προπαππων καὶ τῶν ἀνωτέρω θεσμοί, καὶ φιλοσόφων καὶ ῥητόρων καὶ πρεσβυτέρων, ταῦτα ἐπείθοντα ἀπαπτύειν· καὶ περὶ ὧν δυσκολώτατον, καὶ ἑτέραν δίκελλαν Ἑλληνικὴν χαλεπὴν ἐπιστηλοῦσι, καὶ ὃ δὴ χαλεπώτερον, πολὺ ὃ ἐπὶ ποσοῖς ἦλθε; ἀπῆλθε γὰρ τυφὸς, καὶ σοφίαν εἰς ἀνθρώπους ἀπῆλθε φιλοσοφημάτων, καὶ εἰς ἡμᾶς εἰς ἀκτημοσύνου· ἀπῆλθε ἀσελγείας, καὶ εἰς ἡμᾶς εἰς σωφροσύνου· ἀπῆλθε θυμοῦ, καὶ εἰς ἡμᾶς εἰς πραότητα· ἀπῆλθε φθόνου, καὶ εἰς ἡμᾶς εἰς φιλοφροσύνην· ἀπῆλθε τὸ πλατύασθαι καὶ θηρυχᾶσθαι, καὶ εἰς ἡμᾶς εἰς τὸ στενὸν καὶ τεθλιμμένον καὶ ἀπέρατον, καὶ εἰς ἡμᾶς ὁδὸν τραφῆναι τὴν πλατύασαν. καὶ γὰρ δὴ ἄλλας δύο θεσπεσίας λαβοῦσα ἔξωθεν οἰκειώσεις καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ταύτας, ἀλλ' οὐδὲν ἐκείνους τοὺς εἰ τούτοις καταπαπτικὰς καὶ πολὺ θηριωδεστέρους μᾶλλον τὸ στενὸν καὶ τεθλιμμένον ὁδεύειν ὁδὸν, τὸ πραχεῖαν καὶ σκληρὰν, ἔπεισε. καὶ πόσους ἔπεισεν; οὐ δύο καὶ δέκα καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, ἀλλὰ πόλεις ὅλας τοῦτο ὑφ' ἅλιον οἰκουμένας. καὶ δῆλον πόσων ἔπεισε; δῆλον δὲ θεσπεσίων ἔργων, ἀγραμμάτων, ἰδιωτῶν, ἀγλώττων, ἀσήμων, πενήτων, οὐ παιδείας ἐχόντων, οὐ περιουσίας χρημάτων, οὐ σώματος δυνάμεις, οὐ δόξης περιφάνειαν, οὐ σοφῶν λόγων μεστότητα, καὶ λόγων ἰσχύν, οὐ ῥητορικὴν δεινότητα, καὶ τὸν ἀπὸ γνώσεως τεραστίαν, ἀλλὰ ἁλιέων, σκηνοποιῶν, ἐπεργαλάστων. οὐδὲ γὰρ ἀμάθειαν τοῖς πεπαιδευμένοις ἦσαν, ἀλλὰ ξένην ἴσως καὶ παρὰ λογισμὸν τοῦτο τὸ ὑφ' ἡλίου οἰκούμενον φωνὴν, τὸ Ἑβραΐδα λέγω, καὶ δι' αὐτῆς ὁμοδόμησε τὸν ἐκκλησίαν ταύτην, τὸν ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα τεταμένον. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὅτι ἰδιῶται καὶ ἄμαθεῖς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἰδιῶται δὲ οὗτοι καὶ πάντες καὶ ὁλίγοι, καὶ ἄσημοι καὶ ἀγράμματοι, καὶ βάρβαροι καὶ ἐπεξόφωνοι καὶ εὐκαταφρόνητοι, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης τὸν διόρθωσιν ἐγχειρισθέντες, καὶ ἐπὶ τὰ πολλῷ δυσκολώτερα θεάματα ἄγειν αὐτὸν κελευσθέντες, οὐδὲ οὕτως εἰρήνην ταύτην ἔσεσθαι, ἀλλὰ μυρίων πόλεμον πολέμων αὐτοῖς ἐγκεκλεισμένων. τὰ γὰρ ἔθνος ἐκάστου, καὶ τὰ πόλις· τί λέγω τὰ ἔθνος καὶ τὰ πόλις; τὰ οἰκίαν ἑκάστην τὸν πόλεμος αὐτοῖς διέρριπίζετο. εἰσιοῦσα γὰρ ἡ διδασκαλία, καὶ ἀποχίζουσα παῖδα πολλάκις πατρὸς, καὶ νύμφιον πενθερᾶς, καὶ ἀδελφὸν ἀδελφοῦ, καὶ δοῦλον δεσπότου, καὶ ἀρχόμενον ἄρχοντος, καὶ ἄνδρα γυναικὸς, καὶ γυναῖκα ἀνδρὸς, καὶ πατέρα παίδων (οὐ γὰρ ἀθρόοι πάντες ἐπίστευον) καθημερινὰς ἀπειθείας, ζωηρὰς πολέμους, μυρίους αὐτοῖς ἐπῆγε θηριώτατους, καὶ ὡς κοινοὺς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους ἀποτρέφεσθαι παρεσκεύαζε. καὶ γὰρ πάντες αὐτοῦ πλησίον, βασιλῆς, ἄρχοντες, ἰδιῶται, ἐλεύθεροι, δοῦλοι, δῆμοι, πόλεις· καὶ οὐκ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ χαλεπώτερον, τοῦ ἐπιεσπασμένους ἐν τῇ πίστει, τοῦ καὶ αὐτοῦ κατηχουμένους. καὶ γὰρ πόλεμος καὶ τοῖς μαθηταῖς καὶ τοῖς διδασκάλοις ἐγένετο, ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἀπειθείας καὶ ἀφισταμένοις βασιλικοῖς, καὶ Ἑλληνίζειν, καὶ ἔθεσι πατρῴοις φαινομένοις. πρῆγμα γὰρ εἰδώλων ἀπέχεσθαι, καταφρονεῖν βωμῶν, ὧν οἱ πατέρες αὐτῶν καὶ οἱ πρόγονοι πάντες ἐθεράπευσαν, ἀφίστα-

σθαι

ἰσ. εἰσιοῦσαι,

στι ὁ Ἰούδας, καὶ ὅμως προδότης ἐγένετο; ποίας οὖν πίστεως ἀπέλαυσεν ὁ λῃστής, ἀλλ' ἐσταυρῶ αὐτὸν ὡμολόγησε, καὶ τὴν βασιλείαν αἰτήσας τὴν ἐκείνου; μὴ τίνων ἀπὸ τῶν διεφθαρμένων ταῦτα γνώμας καὶ κρίσεις ποιῶ τὰ πράγματα, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας τὴν προσήκουσαν ψῆφον ἐκφέρε παρὰ τῶν ὀρθῶς βουλευσαμένων. Οὐκ ἐπίστευσαν ὁ Ἰουδαῖοι, ὁ ἐξ ἐθνῶν ἐπίστευσαν. καὶ ὁρᾷς τὸ στέγνωμα, ἀλλ' ἔνθεν μὲ ὁ Δα- 5

τῳ ιζ' μθ. Ησ. ιγ' α. ξβ' α. ΐδ πάλιν τὸ προφητικὸν βοᾷ· Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι, υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλανάν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν· ἔνθεν ὁ Ἡσαΐας λέγων, Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; καὶ πάλιν, Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρεσβείᾳ αὐτὸν Χαναναία καὶ Σαμαρῖτις γυνὴ ἐπίστευσαν· ἱερεὺς ὁ καὶ ἄρχοντες ἐπολέμουν καὶ ἐπεβούλευον, καὶ τοὺς ἄλλους ἀ- 10 πέτρεπον καὶ ἀποσοβαγάγοις ἐποίουν πιστεύσαι εἰς αὐτόν. μηδὲν τοίνυν ξενιζέτω σε ταῦτα· πολλῶν ἐμπέπλησται τοιούτων ὁ τοῦ διηγήματος βίος ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ, καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν οὖσι· ἄλλως τε, εἰ καὶ μὴ πάντες ἀλλὰ πολλοὶ ἐξ Ἰουδαίων καὶ τότε καὶ νῦν ἐπίστευσαν· εἰ δὲ μὴ πάντες, ἀλλ' οὐδὲν κωλύει, οὐδὲ παράδεξον. τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀγνωμοσύνη, τοιοῦτον ἡ ἀλόγιστος ἕξις, τοιοῦτον ἡ ἐκ τοῦ παθῶν κρατυνθεῖσα ψυχή. 15

Ἀλλ' ἐπὶ τῆς περὶ αὐτὸν προφητείας πρὸς τὸν προφήτην Εἰρημίαν, καὶ πρὸ τοσούτων χρόνων δυσκηρυχθείσας Εἰρήκαμεν, φέρε καὶ νῦν αὐτοῦ μνείαν ποιησώμεθα τοῦ ἁγίου, καὶ τοῖς δυσθέοις συνδιατρίβετο, πρὸ μικροῦ τοῦ Εἰρημίας εἰς μέσον ἀγαγόντος, ἵνα καὶ τούτου μάθῃς τὴν ἰσχύν. προδηλοῦντος γὰρ τότε καὶ τὴν τῶν δυσθέων πραγματευόμενος σωτηρίαν, τὴν τε καὶ ἐκείνους ὠφελῆσαι τοὺς χρόνους, τί τὸ ὕστερον ἐσυμβέβηκεν, ποικίλως αὐτὸν μεταχειρίζεται. καὶ ὅσα μὲν ποιεῖ. χαύματα ἐργάζεται, καὶ πρὸ λέγει καὶ τῶν μακροῖς ὕστερον χρόνοις ἐκπεσουμένων· ἀλλὰ καὶ τῶν τότε γενομένων τὴν ἀληθῆ καὶ μὴ πολὺν χρόνον ἐκπεσουμένων ἐξυφαίνεται πρὸς τοὺς τότε ἀκροατάς, τίς τε καὶ παύσεται ἐσομένοις ἐκ τῶν Εἰρημίου κελεύσεων ἀξιόπιστα δείκνυσι· καὶ τὰ μὲν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γεγενημένα χαύματα, καὶ ἀπὸ τῆς διπλῆς ταύτης ἀποδείξεως καὶ τὰ περὶ τῆς βασιλείας πιστούμενος. καὶ γὰρ διπλᾶ αὐτοῦ αἱ προῤῥήσεις ἦσαν, αἱ μὲν καὶ τὰ παρόντα ἐκβήσεσθαι μέλλουσαι βίοι, αἱ δὲ καὶ τὰ μετέπειτα αὐτῶν· καὶ ἡ τέταρτα τούτων ἐπέσχεν καὶ ἐδείκνυ καὶ πολλὰς τὰς μελλούσας ἀληθεύουσαι. ὅτι δὲ λέγω (καὶ γὰρ ἀσαφὴς ὁ λόγος· δι' ὃ καὶ σαφέστερον αὐτὸν ποιῆσαι πειράσομαι) δώδεκα ἦσαν ἐπόμενοι αὐτῷ μαθηταὶ ἐκκλησίας δὲ πρᾶγμα οὐδὲ εἰς τοιοῦτος ἐλάμβανε τότε, ἀλλ' οὐδὲ ὄνομα. ἡ γὰρ Συναγωγὴ ἐκείνη ἐκράτησε μόνη. πῶς οὖν Ματθ. ιε. π. εἶπε καὶ προεφώνησε τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ὑπὸ ἀσεβείας κατεχομένην; Ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. ὡς βούλεται τὸ βασανίζειν ῥῆμα, καὶ ὅπως ἀλαλήμπουσαν αὐτὴν ἀληθῶς. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο βούλεται, ὅλην οἰκοδομῆσαι αὐτὴν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, ἀλλ' ὅλην καὶ ἀχείρωτον εἰργάσατο, καὶ ἀχείρωτον ὑπὸ πόνων ἐκκλησιῶν πολέμων. Οὐ γὰρ, πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, κίνδυνοί εἰσιν εἰς ᾅδου καταγόντες. Εἶδες προῤῥήσεως ἀλήθειαν; Εἶδες ἐκβάσεως ἰσχύν; Εἶδες ῥήματα ὑπὲρ τῶν πραγμάτων ἀλαλήμποντα, καὶ δυνάμει μάχεται πόλεμον ποιοῦντα εὐκόλως; μὴ γὰρ ὅπερ ῥῆμά ἐστι βραχύ, ὅ, Οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, προφάσεως ἁπλῶς, ἀλλὰ δυσπαθοῦντι τῇ ἀγωνίᾳ, καὶ σκέψαι πόσον ἐστὶ τὸ ὑφ' ἡλίῳ κειμένην ἅπασαν ἐκκλησιῶν τὸ χρῖσμα βραχεῖ ποσὸν ἐμπλῆσαι, ἔθνη μεταθεῖναι τοσαῦτα, μεταπεῖσαι δήμους, ἔθνη καταλῦσαι παγέα, συνήθειαν ἐρρίζωμένην διὰ παντὸς, κίνδυνος τυραννίδα, κακίας ἰσχύν, ὥσπερ κόνιν ἀπολέσαι, καὶ βωμοὺς καὶ ναοὺς καὶ ξόανα καὶ τελετὰς, καὶ ταῖς σαγηνεῖς ἑορτὰς, καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν κρῖσαι, ὥσπερ καπνὸν ἅπαξ, ἀφανίσαι, καὶ πάντα ταῦτα θυσιαστήρια ἀνασπάσαι τὸ τῆς Ρωμαίων χώρας, τὸ τῆς Περσῶν, τὸ

τῆς

καρδίαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς. Εἶτα καὶ τὴν ἀθεσίαν μεταβολήν, καὶ τὴν μετ' εὐνοίας διδασκαλίαν σαφηνίζων ἔλεγε· Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος Ⓦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος Ⓦ ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι Ⓦ Κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν. ἐπὶ ἀνομήμασιν ἔμελλε διδόναι συγχώρησιν ἅπαξ σαφηνίζων μῦθος, καὶ τοῦτο πάλιν σαφανίζωνσιν ὁ προφήτης οὕτως εἰπών· Αὕτη αὐτῖς ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. τί τοῦτο σαφέστερον γένοιτ' ἄν; τὸν κλῆσιν γὰρ τῶν ἐθνῶν, τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ καιροῦ πρὸς τὸν παλαιὸν νόμον, τὴν βλασφημίαν τῆς προσαγωγῆς, τῶν πιστευσάντων τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος γνωσθεῖσαν διὰ τούτων εἰσέφυσε τῶν προρρήσεων. ὅτι αὖθις οὗτός ὁ ζωοποιήσας ἐργασάμενος, αὖθις πλάσας καὶ κρίνας, μὴ ζοῦπα ὅρα πῶς καὶ αὐτὸ προσημαφωνοῦσι. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο πλέκραμεν, Ⓐ μὴ ὁρῶντες αὖθις ἐκ αὐτοῦ τῷ σήματι, ᾧ μέλλει προσγίνεσθαι, Ⓐ ἢ διὰ ῥημάτων αὐτῶν προσημαφωνοῦντες. ὁ μὲν γὰρ Δανιὴλ, καὶ ταῦτα ἐν μέσῳ βαρβάρων τὴν Βαβυλωνίων, ἐρᾷ αὖθις ὑπὲρ τῶν πεφελῶν ἐρχόμενον, καὶ ἄχρις τῶν ῥημάτων αὐτῶν τὸ προφήτου. Ἐθεώρουν, φησί, καὶ ἰδοὺ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ὑπὲρ τῶν νεφελῶν, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ βασιλεία· καὶ πάντες Ⓐ λαοὶ, φυλαὶ, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι. καὶ ὃ κριτήριον ὑπ' αὐτοῦ ὑποτραφὲν φησίν· Ἐθεώρουν ἕως ὅτου θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ βίβλοι ἀνεῴχθησαν, καὶ ποταμὸς πυρὸς εἵλκυε ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὸν τιμὸν δείκνυσιν, ὃν μέλλουσιν ἔχειν Ⓐ δίκαιοι, λέγων· Καὶ ὃ κρῖμα ἔδωκεν ἁγίοις ὑψίστου, καὶ τὸν βασιλεύειν καιρὸν Ⓐ ἅγιοι. ὁ δὲ Μαλαχίας, καὶ ὅτι ἀρὰ πυρὸς ἔσται ὃ δικαστήριον σκληρὸν, παύσασθαι λέγων· Ἰδοὺ αὐτὸς εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων. Εἰδὼς ἀκριβῶς τὸν προφήτην, πῶς ἅπαντα προλαβόντες ἀνεκήρυξαν τὰ συμβήσεσθαι μέλλοντα; πῶς οὖν ἐπὶ πολλοῖς ἀπιστεῖν, τοιούτοις λαβοῦσιν αὐτὸν ἀποδείξεις τῆς δυνάμεως, ῥήματα τοσοῦτον χρόνου ἀναφωνηθέντα, καὶ τοσάγματα τοῖς ῥήμασι συμβαίνοντα βλέπων, καὶ οὐδὲν ὅλως διαπίστει; καὶ ὅπου οὐ πλάσματα ἡμέτερα, μάρτυρούσι Ⓐ τὰ βιβλία καὶ τοσοῦτοι δοξάσμοι καὶ νῦν κατέχοντες, ἐχθροί τε ὄντες, καὶ τῶν ἐσταυρωκότων ἔκγονοι, καὶ νῦν αὐτὰ κατέχοντες καὶ διατηροῦντες. καὶ πῶς οὐ πιστεύουσι, φησι, ἔχοντες τὰ βιβλία; ὅτι καὶ τότε γραμματεργοῦντα βλέποντες οὐκ ἐπίστευον. ἀλλὰ τοῦτο οὐ τοῦ ἀπιστουμένου ἔγκλημα, ἀλλὰ τῶν τὸ μεσημβρίας μέσον τυφλωττόντων. ἐπεὶ καὶ τὸν κόσμον τοῦτον εἰς μέσον προελθόντα, πολυαρμόνιον ὄργανον, φωνὰς πάντας ἔχειν ἀφώνους, καὶ τὸν δημιουργὸν ἀναχηρύττοντα· καὶ ὅμως πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσὶν, Ⓐ οἳ αὐτόματα πάντα λέγουσι, Ⓐ ἢ ἀγλώττητα τὰ ὁρώμενα, οἱ δὲ δαίμονα ὑπειληφότες τὸν τούτων δημιουργὸν καὶ προνοίαν, ἄλλοι τύχην, καὶ εἱμαρμένην, καὶ ὕλην, καὶ ἄτοπα τοιαῦτα. ἀλλ' οὐδέπω τοῦτο δημιουργοῦ ἔγκλημα, ἀλλ' ἡ κατηγορία τῶν μὴ τοσαῦτα φάρμακα ἐν ἑαυτοῖς κεκτημένων νόσους. ὥσπερ γὰρ ὅταν βλασφημῇ ἡ ψυχὴ, τὸ δοῦναι σωτηρίαν, οὐ πολλῶν δεομένην βοηθημάτων εἰς τοῦτο· οὕτω δὴ καὶ ὅταν ἀγνώμων καὶ ἀναίσθητος, καὶ μυρίους ἔχῃ τοῦ χαρακτηρίζειν, πρὸς καταπλημμελῆ πάθη, μόνον τυφλώττουσα. ὅρα γοῦν τοῦτο πολλαχοῦ συμβαῖνον, οὐκ ὀπὶ τῆς ἐναντιότητος ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλαχοῦ. πόσοι γοῦν νόμων οὐκ ἀκούσαντες, ἐπομόσαντες διετέλεσαν ὑπὲρ διακρύμνου βίου; ἄλλοι δὲ ἐκ προφητῶν ἀλικίας αὐτοῖς ζωοτροφίας εἰς ἔλαττον γῆρας τοῖς νόμοις, οὐκ ἐπαύσαντο αὐτοῦ βλασφημοῦντες; ταῦτα καὶ ὑπὲρ τῶν παλαιῶν ζωοτροφεῖται. καὶ γὰρ Ⓐ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ σημείων καὶ θαυμάτων μυρίων ἀπολαύσαντες, οὐκ ἐγένοντο βελτίους· Νινευῖται δὲ μιᾶς μόνης φωνῆς ἀκούσαντες μετεβάλλοντο, καὶ τῆς κακίας ἀπηλλάγησαν. τοῦτο καὶ ἐπ' ἀμφοῖν ἴδοι τις ἂν συμβαῖνον ὑπολαβεῖν, οὐκ ὀπισθεν μόνον.

Ιερ. λα. λδ.

Δαν. ζ.

Δαν. ζ. θ.

Μαλ. γ. β.

πόσης διδασκαλίας οὐκ ἀπέλαυ-

στον

δήμασι καὶ μυρίαις μυριάσι πολιορκίαις. οὕτως ἀόρατόν ἐστι φθαρτόν, ἀλλὰ καὶ ποθητὸς καὶ ἐπιθυμητὸς ἅπασι, καὶ πανταχοῦ ἀφελέμπτων καὶ διεσταρμένος ἐν τείχεσι οἴκων, ἐν ὀροφῇ, ἐν βίβλοις, ἐν πόλεσιν, ἐν χώμαις, ἐν ταῖς ἀοικήτοις, ἐν ταῖς οἰκουμέναις.

Ἡδέως οὖν ἐροίμην ⓜ ἔλλιπα λοιπόν, πόθεν τῆς καταδίκης ταύτης, τὸ θανάτου τοῦ ἐπιθανάτου τούτου ὃ σύμβολον ἅπασι ποθητόν, πολυτιμότατον, εἰ μὴ μεγάλην τὴν ταυρωπόντος ἡ δύναμις; Εἰ γὰρ μηδὲν ἰσχύει, καὶ τοῦτο σὺ νομίζῃς καὶ ἀναίσχυντος ἔσῃ, καὶ πρὸς τὴν ἀφήμην ἀνθρώπου ἀπειλήσεις, καὶ πρὸς ὃ φῶς τυφλώσεις. Φέρε σοι διίξωμεν καὶ ἐξ ἄλλης ἱστορίας ἡλίκην τοῦτο ἔστι. ποίας δὴ ταύτης; ἔστι τοῖς δικάζουσι πολλὰ βασανιστήρια εἰδότα, ξύλον, ἱμάντες, ὄνυχες, μολιβδίδες, δι' ὧν ξέουσι τὰ σώματα καὶ διαρθροῦσι τὰ μέλη καὶ ἐξαρτῶσι. τίς γοῦν ἂν ἕλοιτο ταῦτα εἰς οἰκίαν ἀγαγεῖν; τίς δ' ἂν καταδέξαιτο χεῖρας ἁψασθαι τῶν ταῦτα ἐργαζομένων δημίων, ἢ πλησίον ἡμᾶς ἰδεῖν; ἀλλὰ μυρίαι πόλεις ⓐ πλείους, ἔνιοι δὲ καὶ οἰκοῦνται, καὶ ὁσημέραι τῆς ἀφῆς, ὁσημέραι τῆς ὄψεως αἰσχύνης. ἀλλὰ πόρρω φθάνουσι; οὐκ ἀποτρέφουσι δὲ ὄμμα; τοιοῦτον δή τι καὶ ὁ ταυρὸς ἦν ὃ παλαιός, μᾶλλον δὲ τούτων πολὺ χαλεπώτερος. ὅταν γὰρ ἔφθην εἰπών, οὐκ ἁπλῶς θανάτου, ἀλλὰ θανάτου τοῦ ἐπιθανάτου τοῦτο σύμβολον ἦν. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, πᾶσιν ἄτοπον τοῦτο ἐφάνη σῶμα καὶ αἰσχυντηλὸν πᾶσι; καὶ μικρὸν ἦν λαμβάνοντες ὀξεῖς σκεύη πολλοί, καὶ χρυσῷ κατακλείοντες, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες τῶν ταχέων ἀφαρτῶσι τὴν ἑαυτῶν καλλωπιζόμενοι; καὶ τοι καταδίκης ὁ ξύλον ἦν, καὶ τοι λυμφείας. ἀλλ' ὁ πόθος ποιεῖ, καὶ μετασκευάζων αὐτά, ὁ τῆς οἰκουμένης οὐκ τοσαύτης κακίας μεταδείς, καὶ τὸν ἦν θεσμὸν ἐργασάμενος, οὗτος καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐποιήσατο· οἱ καὶ πόθου θανάτου ἄμοιρον, ὥσπερ τῆς θεσμοῦ ἀπήλαυσε. ταῦτ' οὖν ἄπορα τὸ πρόσωπα ὁ προφήτης ἔλεγε· Καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. τοῦτο γὰρ ὃ τοῦ θανάτου σύμβολον (ἀεὶ γὰρ παύσομαι συνεχῶς τοῦτο λέγων) ἐγένετο βλασφημίας ἀπόθεσις" πολλοῖς, καὶ πόθου δαπῆς ἀσφαλείας πεῖρας, ἀφανοῦς καὶ ἀσφαλὴς πλευρὰ, δαιμόνων χαλκοῦς, κτημάτων τῶν ἀνθρωπείων δυνάμεως. τοῦτο θάνατον ἀνεῖλε, τοῦτο τοῦ ᾅδου τὰς χαλκᾶς πύλας συνέκλασε, τοὺς σιδηροῦς μοχλοὺς συνέθλασε, τοῦ ᾅδου τὴν ἀκρόπολιν κατέλυσε, τῆς ἀμαρτίας τὰ νεῦρα ἐξέκοψε, τὸ καταδίκης χειμάρρου τὸν οἰκουμένου ἅπασαν ἐξήρανε, θηλάτου φερομένου τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας πληγὰς ἀνέξηλε. τί λέγω; ἂν οὐκ ἴσχυσε θάλασσα καζομένη, πόντος ἀναρυηγνύμενος, ἀὴρ μεταβαλλόμενος, τὸ μανὲν ὕδωρ τεσσαρακοντα ἔτεσι τοσαύτας χιλιάδας ἀναβιβάσαν, καὶ νόμος, καὶ ἕτερα σημεῖα τὸ ἐρημῶ, τὸ Παλαιστίνῃ γενόμενα, ταῦτα ἴσχυσεν ὁ ταυρὸς, οὐκ τὸ ἑνὶ ἔθνει, ἀλλὰ τὸ πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, ταυρὸς δὲ ἐπάρατος σύμβολον, ὃ πᾶσι φθαρτοῖς, ὃ πᾶσι ἀπθάνατοι, τὸ ἐπουράνιον, ἴσχυσε, μᾶλλον τὸ πολυτίμητον ⓜ ταυρώδητα, πόθου δύκολος ἐργάσασθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἀλλὰ τὰ μὴ ταῦτα δύκυσιν αὐτοῦ τὸν ἰσχύν. τὸν γὰρ οἰκουμένου ἄγειν δόσαι κῦ ⓜ τῆς ἀρετῆς λόγον, καὶ ἐρήμου γῆς ὁσονοῦν ἄμεπον ᾅδου κόσμου, ὁσονοῦν εἰς ὃ πτῶμα ἡ χρηστὸν προσδοκῶσαι, ἀνθρώπου πόθου δεῖσαν καὶ μητέρα πολύπαιδα πεπόνκε. καὶ τοῦτο αὖθις προσεδήλωσεν ὁ προφήτης ὅτε λέγων· Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα· ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον, ἢ τῆς ἐχούσης ⓜ ἄνδρα. ὅτι τοιοῦτον ἐργασάμενος, νόμον ἔδωκεν αὐτῇ πολλῷ τοῦ προτέρου βελτίονα, ὁσονοῦν τοῦτο ἐστήσαν ⓐ προφῆται. καὶ ὅρα ὅτι προσδιαφωνοῦντες εἰρήκασι· Διαθήσομαι αὐτοῖς ᾅδην θήκην, ἵνα διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ὅπλα δομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει Κύριος· ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι αὐτοῖς, δίδους νόμους μου εἰς τὸν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ὅπὶ καρδίαν

Ἰσ. πολλῶν

Ἡσ. νδ'. α.

Ἰερ. λα. λε.

πός πις ἰῶ ὁ σωρωθείς, Ϛ λαμπρότερος ἢ φαιδρότερος γένηται Ϛ ὑψηλότερος πολλῷ. ὁ μὲν οὖν κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων περὶ τοῦ σωτῆρος οὐδὲν θυρωρεῖν ἀπειλεῖν ἠνέγκατο, ἀλλὰ μὴ τοσαύτην μυσταγωγίαν ἔφησιν ἀνοῖξαι μὴ Ϭιδίναις· μὴ ἢ Ⓐ σωτὴρ τὴν οἰκουμενικὴν ἐκκλησίαν ἐδραίωσεν. ὁπτοῦν μείζονι δῆμοι μάρτυρα ἐσφάγησαν, ἐλάττονι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ φθέγξασθαι ἅπερ ἐφθέγξατο ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, μιᾶς θυρωρὸς δείσας ἀπειλήν. ὅτων οὖν ἐκείνου πᾶσα χώρα, ἢ πᾶσαι πόλεις, ἢ ἔρημος, ἢ οἰκουμένη ἢ ἀοίκητος Ⓐ ἐσωρωμένοι ἀνακηρύττομεν· ἢ βασιλεῖς ἢ στρατηγοὶ ἢ ἄρχοντες ἢ ὕπατοι, Ϛ δοῦλοι ἢ ἐλεύθεροι, ἢ ἰδιῶται ἢ σοφοὶ ἢ ἄσοφοι, ἢ βάρβαροι, Ϛ τὰ ποικίλα τῶν ἀνθρώπων ἤθη, ἢ λοιπὸν ὅσων ἥλιος ἐφορᾷ γῆν, ταύτην διὰ τὴν τοσαύτην ἐπίφασιν ὃ ὄνομα ἢ ἡ προσκύνησις, ἵνα μάθῃς τί ἐστιν, Ἐσται ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ὁ γὰρ ὃ σῶμα δοξάσθης ἐκεῖνο ὃ σφαγῆς τόπος, σμικρὸς ὢν ἢ σφόδρα βραχύς, μείζων ἀπάντων βασιλικῶν ἐστι σημείων, ἢ αὐτοῖς τοῖς βασιλεῦσι τιμιώτερος. Καὶ ἔσται ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ὃ γὰρ παράδοξον, οὐκ ἐπ' αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὃ αὐτὸ τοῦτο δι' ἐκείνου. Ⓐ γὰρ ἀγνώμονες ἢ ἀπειθεῖς, Ⓐ κατάφρονοι καὶ δεσμοῦσθαι, Ⓐ Ϛ μείζονα πάσχοντες δεινά, πεπιστεύκασιν αὐτῷ εἶσι τῶν βασιλέων τιμιώτεροι· καὶ πῶς, σκόπει σὺ τοῦτον. ἐν τῇ βασιλικωτάτῃ πόλει Ῥώμῃ, πόθεν ἀφίκοντο, ὅτι μὴ τοῦ τάφου τοῦ ἁλιέως καὶ τοῦ σκηνώματος τούτου ἔρχονται καὶ βασιλεῖς καὶ ὕπατοι καὶ στρατηγοὶ καὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πόλει ἡ, οὐδὲ πρὸς τοὺς ἀποστόλους ἐγγίς, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ τὰ πρόθυρα ἔξω ἀγαπητοὶ εἶ; σέβονται Ⓐ τὰ ἀφιδρύματα τοῦ ἐκείνου τὰ σώματα αὐτῷ καταπτύσασθαι, καὶ γενόμενοι θυμωροὶ λοιποὶ τῶν ἁλιέων Ⓐ βασιλεῖς· καὶ ἐν τῇ πλουτῇ οὐκ αἰσχύνονται, ἀλλὰ καὶ ἐγκαμψωπίζονται, ὃ μόνοι αὐτοί, ἀλλὰ ἢ Ⓐ ἔκγονοι ἐκείνων. Καὶ ἔστι, φησίν, ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. τότε τῆς τιμῆς τὸ μέγεθος ὄψῃ, ὅτε καταμάθῃς αὐτοῦ τὸν θανάτου τὸ σύμβολον, τὸν θανάτου τὸν ἐπαράτου, τὸν θανάτου τὸν πάντων θανάτων αἰσχίστου. τοῦτο γὰρ μόνον τῆς πλουτῆς τὸ εἶδος ἐκεῖσε ἄρδην ἔκειτο. οἷς τι λέγω· τὴν ἀμπτωσίαν τὸ παλαιὸν, Ⓐ ἣν ἐκαίοντο, Ⓐ ἢ ἐλιθάζοντο, Ⓐ ἢ ἐπὶ ξύλου κρεμάμενος, οὐ τὸν μόνον ἐκεῖνον ἔσωσε τὸ χαλεπὸν, ὃν ταύτην ἐκολάζετο καταδίκην, ἀλλ' ὅπου καὶ ἐπάρατος ὁ πιστὸς ἰῶ. Επικατάρατος γάρ, φησί, πᾶς ὁ κρεμάμενος ὅτι ξύλου. ἀλλ' ὅμως τὸ ἐπάρατον τοῦτο, τὸ ἀπάδικον, τὸ τῆς ἑκάστης τιμωρίας σύμβολον, τῶν γένεσι πεφόβικε καὶ ἐπέσεισεν. οὐδὲ γὰρ οὕτως ἰσχυρὸς βασιλικὸς κεκαμψωπίζει κεφαλὴ, ὡς σωτῆρος πάντος κόσμου τιμιώτερος ὤν· καὶ ὁ ἄπαντες ἐπιφείκεσαι σεσῶκε, τοῦτο νῦν τὸ ῥῆμα οὕτως ὅτι ἅπασι σεβασμάκτον, ὡς πάντα τοῦ τοῦτο εὐείσκεσθαι σοφὸν ἀρχοντι, σοφὸν δεσπόταις, σοφὸν γυναιξὶ, σοφὸν αἰδέσιν, σοφὸν πτήσεσι, σοφὸν γεγαμημένοις, σοφὸν δούλοις, σοφὸν ἐλευθέροις. καὶ γὰρ ζωοτόκος αὐτὸ ἅπαντες ἐγχαράττουσι ὅτι τῶν μελῶν ἡμῶν ὁπόσον μέρος, καὶ ὥσπερ σὺ σήλη ὅτι τοῦ μετώπου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἅγιον πούμενοι σεβίζουσι. οὔτε σὺ τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ, οὔτε σὺ ταῖς τῶν ἱερέων χροτοίναις, οὔτε πάλιν μὴ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ὅτι τὸ μυστικὸν δεῖπνον ἅγιάζεται. τοῦτον πάντα τοῦ χορεύοντα ἴδοι τις ἄν, σὺ οἰκίας, σὺ ἀγορᾶς, σὺ ἐρημίας, σὺ ὁδοῦ, σὺ ἔρεσιν, σὺ πάντας, σὺ βουνοῦς, σὺ θαλάττῃ καὶ πλοίοις καὶ νήσοις, σὺ ἡλικίας, σὺ ἱματίοις, σὺ ὅπλοις, ἢ σὺ πασάσι, σὺ συμποσίοις, σὺ σκεύεσι ἀργυροῖς, σὺ ζυστοῖς, σὺ μύρναείταις, σὺ τοίχων γραφαῖς, σὺ σώμασι ἀλόγων πολλὰ πεποιημένοις, σὺ σώμασιν ὑπὸ δαιμόνων πολιορκουμένων, σὺ πολέμοις, σὺ εἰρήνῃ, σὺ ἡμέρᾳς, σὺ νυκτὶ, σὺ τυφώνων χρείαις, ἐν σκληροκαρδουμένοις φρενίαις· οὕτω σεβεμάκτου ἅπασι γέγονε τὸ θαυμαστὸν ἢ τὸ δῶρον, ἢ ἄφατος αὐτῆ χάρις· οὐδὲ ἰς αἰσχύνεται, οὐκ ἐγκαλύπτεται ἐννοῶν, ὅτι θανάτου τοῦ ἐπαράτου τοῦτο σύμβολον, ἀλλὰ πάντες τοῦτο κεκαμψωπίζόμενα μᾶλλον, ἢ στέφανοις καὶ δέσμασι

Δάτ. κα κβ.

σας τῶν ἀποστόλων τῶν ἐμῶν. καὶ σέσωσται πάλιν, Σῶμα ᾧ κατηρτίσω μοι· Εἰ-
Ψαλμ. πὼν ᾧ τοῦτο, ἵνα πεισθῇσι καὶ λέγῃ· Τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέ-
γραπταί μοι περὶ ἐμοῦ. δύο γὰρ ἐν τούτοις ἐστὶ τοῦτο δηλούμενα, καὶ ὅτι πρέσβεις, καὶ ὅλως τότε,
ὅταν ἐκβληθῶσιν αἱ θυσίαι· ὃ καὶ γέγονε τῆς ἀρχῆς μεταστάσης τῆς Ἰουδαϊκῆς· ὅτι τῶν
Εφ. γ. κα. Ρωμαίων. ἤρεμον ᾧ καὶ Βαρούχ περὶ τῆς προφητείας αὐτοῦ λέγεται οὕτως· Ἐπὶ τῆς
Δευτ. ιη. ιε. γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ζωαναστράφη. λέγει ᾧ καὶ Μωϋσῆς, Προφήτην ὑμῖν ἀναστή-
σει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα. Ἐν ᾗ ἐὰν πᾶ-
σα ψυχή, ἥτις οὐκ ἀκούσει τοῦ προφήτου ἐκείνου, ὀλοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.
ὁρᾷς τοῦτον ἐπ' ἀνθρώπους συμβαῖνον; ἢ ἐπ' αὐτοῦ μόνου; Ἐν γὰρ πολλοὶ προφῆται ἀνέστησαν, καὶ
πάντων προήκουσαν, ἀλλ' οὐδὲν ἔπαθον· τοῦτον δὲ προακούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλήται καὶ
πλάνητες, φυγάδες καὶ μετανάσται γεγένηνται πανταχοῦ. ὅσα γὰρ πολιτείας ἀλλοτριω-
θήσεται, ἐθνῶν παιδιὰν καὶ νόμων, ἐν ἀτιμίᾳ καὶ αἰσχύνῃ καὶ χλεύῃσι καὶ τιμωρίᾳ. ἃ δὴ ὅτι Οὐ-
εσπασιανοῦ καὶ Τίτου πεποίηκεν, οὐδεὶς ἀντερεῖ ἐμοί· οὕτω πᾶσαν συμφορὰν ὑπερβέβηκε ἡ τα-
λαιπωρία ἐκείνη, καὶ ὁ προφητικὸς ἐπλήρου λόγος· Ὅτι πᾶς, ὃς ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκεί-
νου, ὀλοθρευθήσεται, ὅπερ τοῦ προφήτου προήκουσαι ἐκείνου. ὅτι δὲ ἀναστήσει πάντας, καὶ
τοῦτον ἐδήλωσεν Ἡσαΐας εἰπών· Ἀναστήσονται οἱ νεκροὶ καὶ ἐγερθήσονται οἱ ἐν τοῖς μνημείοις.
ἡ γὰρ δρόσος ἡ παρὰ σοῦ ἴαμα αὐτοῖς ἔσται. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ τοῦτο, ἀλλ' ὅπως καὶ ἄλλοις φανεῖ,
μὴ τῷ σφραγῖδι λημπτέον ἐστὶ καὶ κατ' αὐτοῦ, ὅτι μὴ τῷ αἰσθάνεσθαι μᾶλλον ὀφεί-
δονται ὃ κήρυγμα. ὅπερ γὰρ ἐδίδαξε, πεπείσθω τοῦτο μαθητής, ἐπείσθη, ἐλειδορήθη,
ἐμαστιγώθη, ὁσί' εἰς ἅφοι, πόλεις εἰς ἐκείνους ἦκον, ἤξιώθη πεῖσαι· τὰ ἰμάτια αὐτοῦ διε-
μείσαντο καὶ γραπῶσαι· ὅτι ἐκατονταέτης τυραννίδος βίου κατέλυσεν, ὡς βλασφημος,
Ματθ. ε. κα. ὡς τύραννος. Πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν ἑαυτὸν, φησι, βασιλέα, αὐτὸ λέγει τῷ Καίσαρι· καὶ πάλιν, Ἰ-
δε, ὑμῖς ἀκούσατε τὸν βλασφημίαν αὐτοῦ. ἐπὶ τούτοις οὖν τὰ πρῶτα ἐμοὶ συμβάντα, διεχείρων
καὶ ἀχρεῖον καὶ θαρρῶν προσκυνῶ, μὴ φοβηθῇς, φησι, τοῦτον ἕνεκα. τὸ γὰρ
σαρωθέντος, τὸ μαστιγωθέντος, τὸ ἐκατὸν λιτῶν λειδορηθέντος, τὸ ὅτι ἐκατὸν βλα-
σφημίας ἀναιρεθέντος, τοιαῦτα ἐς μὲ τὰ προσκόμματα μὴ τῷ τελευτῷ, μὴ τῷ ἀνάστα-
σαι, ὡς μεδεμία αἰτιατέον, ὅτι δὲ πολλῆς ἐμπέπλησται τῆς ὕβρεως. τοῦτον γοῦν καὶ ἐλθόντ'.
Ησ. ιβ. α. δὲ καὶ παῤῥησιάζεσθαι προφανῶς ὁ προφήτης ἔλεγεν· Ἐς αὐτὸν ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος
ἄρχειν ἐθνῶν· ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι, καὶ ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ὡσεὶ ἔλεγεν, αὐτὸ
δὲ τοῦ εἴδους τῆς τελευτῆς ῥᾴδημάτος ὄντος τιμιώτερον. ὁ γοῦν βασιλεὺς ῥᾴδήματα ἀπο-
πτέσθω, καὶ φανεῖ ἀνάγκη δόσει, τὸ σύμβολον αὐτοῦ τῆς τελευτῆς· τὸ πορφυρίσι φανεῖ,
τὸ ῥᾴδήμασι φανεῖ, ὅτι βύσσῳ φανεῖ, ὅτι ὅπλοις φανεῖ, ὅτι τῆς παπίζης τῆς
ἱερᾶς φανεῖ, καὶ πάντων τῆς οἰκουμένης ὁ φανεὶς ἐπὶ καὶ ἥλιος ῥᾴδήματι. Καὶ ἔ-
σται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. ἀλλ' οὐ τὰ ἀνθρώπινα τοιαῦτα, ἀλλ' ἀπιστίας ἕνεκα γέ-
νεσθαι. ζώντων μὲν γὰρ τῶν εὐδοκιμούντων, καὶ τὰ ἐκείνων αἴρει· τελευτησάντων δέ, συγ-
καλύπτει καὶ τὰ ἐκείνων. Ἐν τοῦτο οὐκ ὅτι πλουσίου, οὐκ ἐπ' ἀρχοντος, ἀλλ' ἐπ' αὐτῷ τῷ
βασιλέως ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ καὶ οἱ νόμοι αὐτῶν καταλύονται, καὶ αἱ εἰκόνες ἀμφισβητοῦνται,
ἐν μνήμῃ αὐτῶν σβέννυται, ἐν ὄνομα αὐτῶν τὸ λήθῃ, καὶ πρόσκαιρα τὰ καταφρήσει,
ἐκείνων τῶν ὅπλα κτισμάτων, ὧν ὑλήματα μεταλλάττων δήμων καὶ πόλεων καὶ γραμμάτων
καταστάσεις, τῶν ἀναιρεῖ κυείων, τῶν ἀπαγωγὰς ἀνακαλεῖσθαι δυναμένων. ἀλλ' ὅμως
ἅπαντα καταλύεται, εἰ καὶ πρὸ τούτου βδόκιμει. ὅτι δὲ τοῦ Χριστοῦ πρῶτον τοῦτο μυστήριον.
πρὸ μὲν γὰρ σταυροῦ τὰ κατ' αὐτὸν πράγματα ἦν· Ἰούδας προέδωκε, Πέτρος ἠρνήσα-
το, καὶ λοιποὶ φυγάδες ἐγένοντο, μόνος μαθητὴς τῶν ἐμῶν ἀπελαμβάνετο, πολλοὶ πιστεύσαν-
τες ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω. ὅπερ ἦν ἐσφάγη καὶ ἐτελεύτησεν, ἵνα μάθῃς ὅτι καὶ ψιλὸς ἄνθρω-

πος

ἀλλ' ἅπερ ἤκουσαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ταῦτα ἀπήγγειλαν. ὅθεν παρεπιμᾶσθαι δεῖ πάλιν καὶ ἡμᾶς τῶν ἐκείνων, καὶ πολλῷ ἡμιώτερα γίνεσθαι, καὶ τοῦτο προεδήλωσε Μωϋσῆς εἰπών· Παροξυνῶ ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς, Δευτ. λβ. κα.
πλὴν παρατήρει αὐτέλεια τοῦ λαοῦ λέγων παρὰ τοῦτ' ἐστ' οὐκ ἔθνει εἰπεῖν (οὐδὲ γὰρ ἔθνος
χ. αὐτοῦ) ἐνομίζετο, παρὰ τὴν πολλὴν αὐτέλειαν, διὰ τὴν μοχθηρίαν, διὰ τὴν "ἄγνοιαν) ἀλλ' ἀπὸ τῆς πίστεως τοσαύτη γέγονεν ἡ μεταβολή, ὡς ἐκείνων τῶν ἡμερῶν πολλῷ ἡμιωτέρους φανῆναι. ὅπερ ἔμελλε διδάσκειν Ἰουδαίους τοῦτο αὐτῷ, ἢ οὐκ τούτου βελτίους γίνεσθαι, καὶ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν δηλοῦται. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε, παρατηρήσω, ἀλλ' ὁμοῦ ἢ τοῦτο δηλοῖ, καὶ τὴν οὐκ παρὰ ζηλώσεως ἡμηνομένην αὐτοῖς ὅπως δήποτε διόρθωσιν, παρὰ ζηλώσω ὑμᾶς, φησι, ἐπ' οὐκ ἔθνει· ὡσπερ ἔλεγε, τοσαῦτα δώσω αὐτοῖς ἀγαθά, ὡς ὑμᾶς ζηλοτυπῆσαι, ὡς ὑμᾶς διορθῶσαι. τοῦτο γοῦν αὐτῶν ἢ βελτίους ἐποίησεν. ⓐ γὰρ θαλαττα ῥιζομένων, πέτρας ῥηγνυμένας, αἴρεσι μαινομένοις, ἢ τοσαῦτα τεράτια θεωρουμένοις, μᾶλλον δὲ ⓐ ταῖς ἑαυτῶν τέκνα θύουσι, ἢ τῷ Βεελφεγὼρ τελούμενοι, ἢ μανίαις πολλαῖς παρόντες, ἤτοι, ὅπερ παρεπλήρουν ἡμᾶς, ἢ πολλῷ παρεπμότερα τὰ ἡμέτερα ἐκείνων γίνεται, οὕτως ἐπὶ τῆς ζηλοτυπίας ἐδιδάσθησαν ἢ βελτίους ἐγένοντο ἢ ζωοτρόφησαν, ὥστε ὅσα μὴ κατώρθωσαν προφήτων ἀκούοντες ἢ τεράτια βλέποντες, ταῦτα ἐκ τῆς παρ' ἡμᾶς ζηλοτυπίας κατώρθωσαν. οὐδὲ γοῦν αὐτῶν οὐ τέκνα σφάζει νῦν, οὐκ εἰδώλοις προσρέχει, ἡ μόρον παρασκευῆς.

Τότε τῆς πρώτης σεμνοῖ ὅτι μὴ τῆς παλαιᾶς οὐδὲ μέχρις ὀνόματος ἰῶ· ὅτι ἢ τῆς καινῆς ἐπὶ ἔμελλε λαλήσειν, ὅρα πῶς ἢ τοῦτο παρελέγχει ὁ Δαβὶδ οὕτω λέγων· Ἀπειλήσονται τῷ βασιλεῖ πρὸ ἡμέρας αὐτῆς, ἀλλ' ὄψονται εἰς καὶ βασιλέως. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸ δὲ τὸ ἱερέων ὄνομα ἀπεσιώπησεν, ὃ τῶν ἀποστόλων λέγω. Καθίσου γὰρ ἐκ δεξιῶν μου Ἡσ. ξ. ι.
ἐν εἰρήνῃ, φησί, ἢ τὸν ἀποστόλους σου ἐν δικαιοσύνῃ. ἔμελλε παρὰ γίνεσθαι ἢ εὐθέως ἀπαντᾶν δὲ τῶν δυσσεβῶν ὄχλος, ἢ μὴ τῶν ἄλλων ἢ Ἰουδαίους. ὅρα πῶς ἢ αὐτὸ παρελέγχει ὅ τι Δαβὶδ, ὅτε Μαλαχίας· ὁ μὲν οὕτω λέγων· Καὶ εἰσπλεῦσαι ὡς χωνευτήριον, ὡς πόα Μαλαχ. γ. ι.
πλυνόντων, ἢ καθεδεῖται ὁ ἀργύριον ἢ ὁ χρυσίον, συλλέξει τοὺς Παύλου εἰπὼν γράφοντος οὕτως· Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· ὁ δὲ Δαβὶδ, Ὁ Θεὸς α Κορ. γ. ιγ.
ἐμφανῶς ἥξει, πάλιν τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν αἰσχηρύττων. ἡ μὲν γὰρ πρώτη πολλὴν ἔλαχε τὴν συγκατάβασιν· ἡ δὲ δευτέρα οὐχ οὕτως, ἀλλὰ φρίκης γέμουσα ἢ καθαπλήξεως, ἐκ τῶν παρεληλυθότων ἀπέλων τὴν παρουσίαν αὐτοῦ δίκην ἀστραπῆς πάντα καθαλαμβάνουσης. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ, φησὶν, ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, ἢ φαίνει ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὃ φοβερὸν ταύτη δηλῶν, ὃ αὐτοκέλευστον. οὐ γὰρ δεῖται τοῦ κηρύξοντος, ἀλλ' αὐτὴ ἑαυτὴν δείκνυσι. τοῦτο τοίνυν ἐδήλου ὁ Δαβὶδ ἐμφαίνων ἔλεγε· Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει. Εἶτα ὃ δικαιοσύνου ἐπιγράφων ὃ μέλλει, ἐπάγει ἢ λέγει· Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ κατασθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφοδρά. εἶτα Ψαλ. μθ. γ. δ.
ἐπὶ τὰ ἡμέρια, λέγει καὶ ὃ λαμπρόν. Προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν ἄνω, ἢ τὴν γῆν τοῦ διακρῖναι τὸν λαὸν αὐτοῦ, γῆν ἐνταῦθα τὸν ἀνθρώπων λέγων. εἶτα μὴ τοῦ πάντος ὄχλου ἢ ὃ Ἰουδαίων ἀριθμὸν (ποσὸς γὰρ αὐτῶν καὶ ἀπιστήσεται) πάλιν ἐπάγει λέγων· Συνα- Ψαλ. μθ. ε.
γάγετε αὐτῷ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, τοὺς διαθήκην τὴν διαθήκην αὐτοῦ τοὺς θύσαντας ἐπὶ θυσίας, ἢ ἀ-
ναγελεῖσθαι ⓐ ὑρθμοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς κριτής ὅσιν ἔμελλε παρανόμους τοὺς διὰ θυσιῶν λατρεύειν ἐκβαλὼν καὶ προσίεσθαι, τοὺς τὴν ἡμετέραν δέχεσθαι. ἄκουσον πῶς ἢ ὡδὲ τούτων προδιεφωνήθη· Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω Ψαλ. λθ. θ.
μοι. ὁμοῦ δὲ ἀλλαχοῦ δηλῶν ἔλεγε Λαός, οὓς οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ἐπή- Ψαλ. ιζ. μδ.
κουσέ μου· τουτέστιν, οὐ θαλαττας ὁρῶν ῥιζομένας, οὐ πέτρας ῥηγνυμένας, ἀλλ' ἀκού-

ταις ἡμέραις ἐμφανὲς ἔ ὄρος Κυρίου, ἔ ἐπ' ἄκρου τῶν ὀρέων ὁ οἶκος Κυρίου, ἔ ὑψωθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, ἔ ἥξουσιν ἐπ' αὐτὸ λαοὶ πολλοὶ ἢ ἔθνη πολλά· ἢ ἐροῦσι παῖδία ἔσται μόνοι ἢ ἀκίνητος ἔ ἀπραγής, ἀλλὰ ἢ πολλῶν φρυτσμβύσει τὴν οἰκουμένην εἰρηνεύειν· ἢ αἱ μὲν πόλεις πολυαρχίαι καταλυθήσονται ἢ αἱ μοναρχίαι, μία δὲ ἡ ἔσται βασιλεία εἰς πάντας ἀρξαῖσα, ἢ ὃ πλέον αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ ἔσται οὐ καθάπερ ἐμπεσεῖται (ὃ μὲν γὰρ παλαιὰ, πολλὰ ἐχρῆν ἔχειν πάντες ἢ ῥήτορες ἵππλα ἐπῆγεν, ἢ ὅπλ πᾶσα ἐξέπεσεν· ὃ Χριστοῦ ἢ παρουσία πάντα ἐκ βίας διελύθη. ἢ εἰς μέσον διωρισμένον τὰ τῶν πολέμων ὅπλα) Ησ. ιι. ἢ τοῦτο δὴ προφήτης δηλῶν τις ἔλεγε· Καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, ἢ τὰς ζιβύας αὐτῶν εἰς δρέπανα, ἢ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαιραν, ἢ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. πρότερον μὲν γὰρ ἐν τούτοις ἔζων ἅπαντες· νυνὶ δὲ ἢ ἡ τέχνη αὐτῆς ἐπιλέλοιπε, μᾶλλον δὲ ἡ πλείους ταύτῃ ἐγύμναστο τῷ ὄρυγμῷ. Εἰ δέ τινες καὶ εἶεν, ὀλίγοι, καὶ οὐ ζωγραφοῖς, οὐδὲ πολλοί, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ πᾶν ἔθνος μυρίων ἐπιμανθάνοντες γυμνῶν. Εἶτα δικαίως ἢ πόλεμοι συρήσονται ἢ σκληρία, προλέγει. ὅπου γὰρ οὐκ ὄφεις ἀλλ' ἄνθρωποι μόνοι, οὐδὲ ἥμεροι ἢ χρηστοί, ἀλλὰ ἢ ἄγριοι ἢ ἀπάνθρωποι, ἢ οἷόν τε λύκοι ἢ λέοντες καὶ Ισ. οἷόν τε ταῦροι καὶ Ⓐ ὄφις ἐμὸν ζωαγωγεῖσθαι αὐτοῖς, ἔ πάντες σκληρία γίνεσθαι μία, ἄκουσον πῶς ὁ ποικίλων τὴν ἀγέλην ταύτην ὁ προφήτης ἐδήλωσεν εἰπών· Τότε συμβοσκηθήσεται λύκος μετ' ἀρνός, ὁ λιτὸν ἀφ' οὗτος τῆς ἀγρίτητος τῶν βασιλέων ἐμφαίνων. ὅπου ἢ δὲ καὶ θαυμαστὸν ὅτι ταῦτα, εἰπάτω Ἰουδαῖος πότε τοῦτο γέγονεν. οὐδέποτε γὰρ λύκος μετ' ἀρνὸς ἐβοσκήθη. Εἰ δὲ ἢ ἐμὴν βόσκεσθαι, τί τοῦτο ὁ τῶν αἰχμαλώτων ὡς ἔλεος ἦμος; δηλαδὴ καὶ τῶν ἀγρίων Ⓐ ὄφεων λέγει, καὶ Σκυθῶν, τουτέστι Θρακῶν, καὶ Μαύρων, καὶ Ἰνδῶν, καὶ Σαυροματῶν, καὶ Περσῶν. ὅπου ἢ ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη συναγαγὼν ἵνα ἄπαντα ζυγῇ, ἢ ἅλλος προφήτης δηλονότι ἔλεγε· Καὶ δηλαδήποτε αὐτὰ συζυγήσεται, ἢ προσχωρήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ· οὐκέτι φησὶν ἐν Ἱερουσαλὴμ μόνοι, ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Οὐκέτι γὰρ εἰς Ἱερουσαλὴμ κελεύονται ἀναβαίνειν ἄπειραι, ἀλλ' ἕκαστος οἴκοι μένων, τὰ νομιζόμενα ταῦτα ἐπιτελεῖ. ὅπου ἔμελλον Ἰουδαῖοι σκανδαλίζεσθαι, οὐδὲ τοῦτο σιγήσεται. ἢ ἔρα πως καὶ τοῦτο προφητεύει ὁ προφήτης. Ἰδοὺ ἐν ὑμῖν συγκλεισθήσονται θύραι, ἢ οὐκ ἀνάψετε τὸ θυσιαστήριόν μου δωρεάν. καὶ τινες μέλλουσι θεραπεύειν, ἢ αὐτὸ προσαπεφώνηκεν). Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου, φησὶ, μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι. καὶ πάλιν, Ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσαχθήσεταί μοι ἔ θυσία καθαρά. Εἶδες πῶς τῆς λατρείας τὴν ἀλήθειαν προεδήλωσε; πῶς ὁ ἐξαίρετος ἢ πολλαχοῦ; ἔ ὅπου οὐκ ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ τόπῳ, οὐδὲ ἐν καινῇ ἢ καπνῷ, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ λατρείᾳ ἔσται καὶ τῆς θεραπείας; ἢ πῶς τοῦτο, φησὶν, ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν Ⓐ ἀπόλοιτο ὁ μία γλῶττα ἔχων τὴν Ἰουδαϊκὴν, ὡς Ⓐ Σκύθην ἢ Ⓐ Ἰνδὸν ἔ Σαυρομάτην ἢ Ⓐ Θρᾴκα πεῖσαι; λαβὼν ἀφορμὴν τῆς τοῦ πνεύματος δωρεᾶς τὴν χάριν τῆς πολυφωνίας ταύτης. καὶ τοῦτο περὶ τῶν ἐθνῶν· περὶ ἢ τοῦ Ἰσραὴλ, ὃ τῆς γλώσσης χάρισμα· ἢ ὅπου οὐδὲ τοῦτο ἐπίστασθαι Ησ. κη ιβ. ἔσται τοὺς Ἰουδαίους. Εἰ ἑτερογλώσσοις γὰρ καὶ ἐν χείλεσι ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, ἢ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει Κύριος. Ἐπὶ τούτου σαφέστερον ἴδοις ἂν; ἐμέμφοντο Ἰουδαῖοι ἀπιστεῖν, τὰ δὲ ἔθνη προσέχειν· καὶ τοῦτο προεκηρύχθη. ἄκουε τοῦ Ἡσαΐου τοῦτο Ησ. ξε α. β. δηλαδὴ καὶ λέγοντος· Εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. Εἶπον, ἰδοὺ εἰμὶ, ἰδοὺ εἰμὶ, οἳ οὐκ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομά μου. καὶ δὴ τοῦ Ισ ἐραὴλ, Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα ἔ ἀντιλέγοντά μοι· καὶ πάλιν, Αἰτήσεταί με αὐτὸν ὡς παιδί, Ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ. καὶ πάλιν, Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων Κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; οὐκ εἶπε, τῇ διδασκαλίᾳ ἡμῶν, ἐν ταῦτα σημεῖα, ὅπου οὐκ οἰκοθέν τι ἐφθέγγοντο, ἀλλ'

Digitized by Google

ϑῶσιν ἐχθροὶς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. ἵνα τοίνυν ἐμφήνῃ ἀπόστολος πάμπαν· καὶ τοῦτο μᾶλλον ἐστὶν ὃ ἐπιφέρων Ησαΐας εἶπεν, Ὡς ὡραῖοι ⓐ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. καὶ ὅρα ποῖον ἐπαινεῖ τοῦ σώματος μέρος, οὐ πόδας, οὐ πτερυγοὺς αὐτοὺς ὀνομάζοντας. εἶτα καὶ τὸ τέλος τῆς κατηγορίας αὐτῶν ἐμφαίνων ὁ Δαβὶδ λέγει· Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. οὐ γὰρ δι' ὅπλα κτησάμενοι, οὐ χρήματα δαπανήσαντες, οὐδὲ ῥώμῃ σώματος, οὐδὲ στρατοπέδων πλήθει, οὐδὲ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ κατεσκευάσθησαν, ἀλλὰ ῥήματι ψιλῷ, ῥήματι πολλῷ ἔσχον δύναμιν, τὴν τῶν σημείων ὑπερβολήν. ⓦ γὰρ ἰσαυρωμένοι κηρύττοντες, ἢ σκῆπτρα ἐργαζόμενοι, οὕτω τῆς οἰκουμένης ἐκράτησαν. Διὰ τοῦτό φησι, Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, τὰ σημεῖα ταύτην καλῶν. καὶ γὰρ ἅφατος δύναμις ἦν, ⓦ ἁλιέα καὶ ⓦ πλώτην καὶ τὸν σκηνοποιὸν ἀπὸ ψιλῆς ὑπερταγμάτων νεκροὺς ἐγείρειν, δαίμονας ἀπελαύνειν, ⓦ θάνατον ἀποδύειν, φιλοσόφων ὑπερισχύειν γλώττῃ, ῥήτορων ἀπορράπτειν στόματα, βασιλέων ἀρχόντων καταγινέσθαι, βαρβάρων, Ἑλλήνων, πάντας γλώσσης κρατῆσαι. ἢ καλῶς εἶπε. πάντα γὰρ ταῦτα ἦν σκεύη τῷ ῥήματι, καὶ τῇ πολλῇ δυνάμει μετιόντα νεκροὺς εἰς ζωὴν ἄγει, ἀμαθεῖς εἰς δικαίους, τυφλοὺς εἰς βλέποντας, τὰ νοσήματα τῆς φύσεως καὶ τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς ἀπελαύνοντες. εἶτα ἡ δύναμις αὕτη πόθεν αὐτοῖς παρεγένετο; ὅτι ἀπὸ πνεύματος ἁγίου, ἢ τοῦτο σαφῶς δηλοῦσι. Πνεύματος γὰρ ἅγιον πάντες πεπληρωμένοι φησί, ἢ ἄνδρες ἰουδαῖοι καὶ γυναῖκες προσεφήτευον· πνεῦμα γὰρ εἰδωλολατρείας φθεγξάμενον, ἐκάλπασεν ἐφ' ἑαυτὸν ἕκαστον αὐτῶν. ἢ τοῦτο Ἰωὴλ δύνηται προσημαίνων ὅτω λέγων· Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ὅπου πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν ⓐ οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, ἢ ⓐ νεανίσκοι ὑμῶν ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται). καί γε ὅπου τοὺς δούλους μου, καὶ ὅπου τὰς δούλας μου ἐκχεῶ, φησὶν ἥξειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ· μεγάλην ἡμέραν καὶ ἐπιφανῆ, καὶ ταύτην οὕτω δηλοῖ τὴν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν μέλλουσαν ὅπου συντέλειαν φαίνεσθαι. ὁ αὐτὸς δὲ οὗτος προφήτης, καὶ τὴν δι' πίστεως σωτηρίαν προαναφωνῶν (τοῦτο γὰρ τὸ ἐσχάτην) Καὶ ἔσται, φησίν, ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται. πάντα δὲ τῆς οἰκουμένης κήρυκας ἀποστελεῖ, καὶ οὐδεὶς ἀνύκοος ἔσται τοῦ κηρύγματος· καὶ τοῦτο προσαναφώνησε. ἀκούει γὰρ τοῦ Δαβὶδ λέγοντος τοῦτο καὶ προφητεύοντος· Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. εἶτα δείκνυσι καὶ ὅπως μετ' ἐξουσίας ἐκήρυττον, ἢ τῶν λεγομένων τὰ μὲν δόγματα προδιεβεβλημένων δυνατώτερα ἦσαν, ἄλλαχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· Κατάστασις αὐτοῦ ἀρχοντας ὅπου πᾶσαν τὴν γῆν. ὅτι γὰρ καὶ βασιλέων μᾶλλον καὶ ἀρχόντων κρείττονες ἦσαν οἱ Πέτρος καὶ Παῦλος, δηλοῖ τὰ προστάγματα. ⓐ γοῦν τῶν βασιλέων νόμοι ἢ ζώντων αὐτῶν καταλύονται· ⓐ δὲ τῶν ἁλιέων σκήνων καὶ ἀποθανόντων πεπήγασι καὶ μόνοις οὐχὶ πίπτουσι· ἢ ταῦτα, ἢ δαιμόνων, καὶ ζωηρείας χοιρείας, καὶ κακίας καὶ ἡδυπάθης ἢ μυρίων ἑτέρων ὑπερίσχυσαν αὗται δυνάμεις ἐλευθεροῦσαι. δηλοῖ δὲ πάλιν ὅτι καταστάντες ἄρχοντες αὐτοὶ δι' ὅτι ἐπέρασαι πᾶσι τοῖς ἔθνεσι), ἐπήγαγε λέγων, Διαθήσομαι τῷ λαῷ μου διαθήκην αἰώνιον, τοῦτον, τὰ ὅσια Δαβὶδ οἰκτιρμοὺς τοὺς πιστούς. ὅτι δὲ τὸ κήρυγμα πάντα κατέσχε, προσαναφώνησε. ὅρα ⓦ Δαβὶδ τοῦτό σοι πρόρρησιν διὰ τῶν λέγει· Αἴτησαί με, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ ἕτερος προφήτης φησὶ ὁ αὐτὸ δηλῶν· Πλησθήσεται ἡ σύμπασα γῆ τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ καλύπτον θάλασσαν. σκόπει δὲ ὅπως καὶ τῆς ἀναχῆς· Οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος ⓦ πλησίον αὐτοῦ, ἢ ἕκαστος ⓦ ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι ⓦ Κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν. ὁ ἀρραγὴς τῆς ἐκκλησίας· Ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις

κενά; οὐ ζῶντα ἦ μόνον προσδωεφώνησαν· ἀλλὰ καὶ τὴν σιγὴν, ἣν πολλῶν μεταξὺ λόγων
Ησ. ργ. ζ. ἠχουμένων καὶ κατηχήσεων εἰσήκει σιγῶν, δηλῶν ὁ Ησαΐας ἔφη· Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν
ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.
Εἶτα δικαιοῖ τὸ διεφθαρμένον τῆς ψήφου, ἐπάγων· Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ
ἤρθη, τουτέστιν, οὐδεὶς αὐτῷ τὰ δίκαια ἐδίκασεν. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγει τῆς σφαγῆς. ὅτι
Ησ. ργ. θ. γὰρ ἁμαρτημάτων ἔσχεν οὐκ ἔπαθεν, ἀλλ' ἵνα ἁμαρτήσωσιν ἕτεροι οὐκ ἔπαθεν, ἀλλ' ἵνα παθόντος αὐτοῦ
ἡ τῶν τῆς οἰκουμένης κακῶν προεδίδοτο, σκέπει πως ἀμφότερα καὶ ζῶντα ἠνίξατο εἰπών· Ὃς
ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐδίκασεν,
ἵνος ἕνεκα ἀνῃρέθη. Εἶτα καὶ ἄλλην αἰτίαν· Ἐκ τῶν ἀνομιῶν, φησι, τοῦ λαοῦ μου ἦκεν εἰς
θάνατον. οὐ μόνον ἦ τὴν αἰτίαν τῆς σφαγῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν κέρδος ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ τὸ σφαγῆς
Ησ. ργ. ε. ἐκείνης γήπεδον δηλῶν διέξεισι, ὅσα πῶς προσαναφωνῶν τοῦτο λέγει· Πῶτος ὡς πρόβατον ἐ-
πλάνηθημεν· ἀνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη. παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ· τῷ
μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἰάθημεν. Εἶτα ἐπεὶ καὶ δίκης ἔμελλον διδόναι ὑπὲρ τῶν τολμη-
Ησ ργ. θ. μάτων τούτων ⓖ Ιουδαῖοι, καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ αὐτὸς προφήτης ἐν οἷς λέγει· Δώσω τοὺς πονη-
ρεύσαντας ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ὁ Δαυὶδ πάλιν εἰ-
Ψαλ. ϲ. γ. δ. πών, Ἀπορρίψωμεν ⓦ ζυγὸν αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, ἐπάγων· Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγε-
λάσεται αὐτούς. τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει
αὐτούς, τὸ πάθος τῆς οἰκουμένης δηλῶν λέγων αὐτῷ. ὃ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς εὐαγ-
Λουκ. ιθ. κ. γελίοις δηλῶν ἔλεγε· Τοὺς δὲ μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοῖς ἀγάγετε ὧδε, καὶ κα-
τασφάξατε αὐτούς. Εἶτα ὅπερ τῷ σφαγῇ εἶπεν, οὐδὲ ⓦ ἔξω τῆς σφαγῆς πα-
Ψαλ. κα. ιη. ρεσιώπησαν, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ προεδήλωσεν ὁ Δαυὶδ οὕτως εἰπών, Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ
πόδας μου· ἐξηριθμήσαντο πάντα τὰ ὀστᾶ μου. οὐδὲ τῷ μὴ ⓦ φανεῖσι προσδοκωμένῳ ἐσί-
Ψαλ. κα. ιθ. γησε πάλιν εἰπών, Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ὅπι ⓦ ἱματισμόν μου ἔβαλον
Ψαλ. π'. ϛ. κλῆρον. Εἶτα καὶ ὅτι θανατωθήσεται ἔμελλε, καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπών, Ἐλυτό με ὡς λέοντα
κατὰ πάτον, ὡς σκυτεῖνοις ἦ σκιᾷ θανάτου. ἦ ὅλη αἰσίας θαι ἔμελλεν, ὅσα πῶς καὶ τοῦτο προ-
Ψαλ. ιϛ. ι. δεδωεφώνησε λέγων· Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις ⓦ ὅσιόν σου
ἰδεῖν διαφθοράν. ἑτέρως ἦ ὁ Ησαΐας ὃ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐμφαίνει λέγων· Καὶ Κύριος αὐ-
Ησ. ργ. ι. τὸν βούλεται καθαρίσαι ἀπὸ τῆς πληγῆς, δεῖξαι αὐτῷ φῶς, δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύ-
σαντα πολλοῖς. ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ἀνθρώπων λύσις γίνεται αὐτῷ ἡ σφαγή, καὶ
Ησ. ργ. ιϛ. τοῦτο προέφησε τῷ εἰπεῖν, Καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκεν. ὅτι τῶν δαιμόνων ἀ-
Ησ ργ. ιϛ. πήλαξε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦτο, Καὶ τοὺς ἰσχυροὺς, φησι, μεριεῖ σκῦλα. ὅτι διὰ τὸν θα-
Ησ ργ. ιϛ. νατον τοῦτο ἐποίησεν, οὐδεὶς αὐτὸ ἐσήμηνεν, ἀλλὰ λέγει· Ἀντὶ ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ
αὐτοῦ. ὅτι προσήκεσθαι ἔμελλε τῆς οἰκουμένης, καὶ τοῦτο ἐδήλωσε δι' ὧν ἔφη· Καὶ αὐτὸς
κληρονομήσει πολλούς. Εἶτα ἐπεὶ καταβὰς εἰς ⓦ ᾅδου ἅπαντα διεπέρασε, καὶ θυρεῶν καὶ ταρσῶν ὑπερβὰς πλῆσι, καὶ τὴν ἀκρόπολιν κατέλυσεν, οὐδὲ τοῦτο σιγῶσιν, ἀλλὰ πῶς μὲ ὁ
Ψαλ κγ. ζ. Δαυὶδ οὕτω βοᾷ λέγων, Ἄρατε πύλας ⓦ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσ-
Ησ. μα. ϛ. ελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· πῶς ἦ ἕτερος ὁ Ησαΐας, Πύλας χαλκᾶς συνθλάσω, καὶ μο-
χλοὺς σιδηρεῖς ξυντρίψω, καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινοὺς, ἀποκρύφους, ἀορατους ἀνα-
δείξω σοι, ⓦ ᾅδου οὕτω καλῶν. Εἰ γὰρ καὶ ᾅδης ἐστὶν, ἀλλὰ ψυχαὶ ἐκεῖσε καὶ ἁγίων καὶ σκληρὰ
πνεύματα, ⓦ Αβραὰμ, ⓦ Ισαὰκ, ⓦ Ιακὼβ· διὸ καὶ θησαυροὺς σκότους ἦ, ὅπερ οὐδέπω ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἐκεῖ κατελάμψας αὐτὸν, οὐδὲ τὸν ἐκεῖ ἀναστάσεως
κηρύξας λόγους. ὅτι ἦ δυνάμει ἔμελλεν οὐ μὴν ἀπέλειν ἐσεσθαι, οὐδὲ μὴν ἀρχαπέλειν, οὐδὲ
μὴν ἄλλης τινὸς λειτουργικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἐπὶ ⓦ θρόνου καθεῖσθαι ⓦ βασιλικοῦ, ἀ-
Ψαλ ρβ. α. κουσον τί φησι πάλιν ὁ Δαυίδ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν

θῶ

θῶσι· ἐξῆρεν σε ὑπὲρ τοὺς πόδας τῶν πολεμίων σου. ὡς δὲ ταῦτα ἴσμεν ἀπόστολος πέμπτην· καὶ τοῦτο πρεσβεύουσιν Ἡσαΐας εἰπών, Ὡς ὡραῖοι ἐπὶ ὄρεσι πόδες τοῦ εὐαγγελιζομένου εἰρήνην, τοῦ εὐαγγελιζομένου τὰ ἀγαθά. καὶ ὅρα ποῖον ἐπαινεῖ τὰ σώματα μέρος, οὐ πόδας, οὐ πτέρυγας αὐτοῖς ἁρμοζούσας. εἶτα καὶ ἵνα δείξῃ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἐμφαίνων ὁ Δαβὶδ λέγει· Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ. οὐ γὰρ δὴ ὅπλα κτησαμένους, οὐ χρήματα δαπανήσαντες, οὐδὲ ῥώμῃ σώματος, οὐδὲ στρατοπέδων πλήθει, οὐδὲ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ προεσκευάσατο, ἀλλὰ ῥήματι ψιλῷ, ῥήματι πολλῷ ἔχοντι δυνάμεις, τῷ τῶν σημείων ὑπερβαλλούσῃ. καὶ γὰρ ἰσταυρωμένου κηρύττοντες, καὶ σκάνδαλα ἐργαζόμενοι, οὕτω τῆς οἰκουμένης ἐκράτησαν. Διὰ τοῦτό φησι, Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, τὰ σημεῖα ταύτην καλῶν. καὶ γὰρ ἄφατος δύναμις ἦν, καὶ ἁλιέα καὶ πλούσιον καὶ τὸν σκηνοποιὸν ἀπὸ φίλων ὑπερμάτων νεκροὺς ἐγείραι, δαίμονας ἀπελαύνειν, καὶ θάνατον ἀπωθεῖν, φιλοσόφων ὑπερισχύειν γλώττῃ, ῥητόρων ὑπερβάλλειν σώματα, βασιλέων ἀρχόντων περιγίνεσθαι, βαρβάρων, Ἑλλήνων, πάντας ἡμᾶς κρατῆσαι. καλῶς δὲ τὸν εἶπε. πάντα γὰρ ταῦτα ἦν ἐκείνῳ τῷ ῥήματι, καὶ τῇ πολλῇ δυνάμει μετὰ πίστεως νεκροὺς εἰς ζωὴν ἄγειν, ἀμόρφωτους εἰς δικαίους, τυφλοὺς εἰς βλέπειν ἄγειν, τὰ νοσήματα τῆς φύσεως καὶ τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς ἀπελαύνοντες. Εἶτα ἡ δύναμις αὐτῆς πόθεν αὐτοῖς παρεγένετο; ὅτι ἀπὸ πνεύματος ἁγίου, καὶ τοῦτο σαφῶς δηλοῦται. Πνεύματος γὰρ ἔφασαν πεπληρωμένοις φησὶ, καὶ ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ καὶ γυναῖκες προεφήτευον· πυρὸς εἶδος γλώσσαις φθεγξάμεναι, ἐκάθισαν ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν. καὶ τοῦτο Ἰωὴλ δύνηται προεμφανίσαι ὅτω λέγων· Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ὑπὲρ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται). καί γε ὑπὲρ τοὺς δούλους μου, καὶ ὑπὲρ τὰς δούλας μου ἐκχεῶ, φησὶ, τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ὑπερφανῆ· μεγάλην ἡμέραν καὶ ὑπερφανῆ, καὶ ταύτην ὅτω δηλοῖ τὴν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν μέλλουσαν ὑπὲρ σύνταξιν φαίνεσθαι. ὁ αὐτὸς ὁ τοῦ προφήτης, καὶ τὴν δι' πίστεως σωτηρίαν προεμφαίνων (τοῦτο γὰρ τοῦτο ἐσήμηνεν) Καὶ ἔσται, φησὶν, ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται. πάντα γὰρ τῆς οἰκουμένης κήρυκας ἀποστελεῖ, καὶ οὐδεὶς κωλύσει τοῦ κηρύγματος· καὶ τοῦτο προανεφώνησε. ἄκουε γὰρ τοῦ Δαβὶδ λέγοντος τοῦτο καὶ προφητεύοντος· Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Εἶτα δείκνυσι καὶ ὅτι μετ' ἐξουσίας εἰσήρυττον, καὶ τῶν τὰ ἀληθήματα προειρεβολημένων δυνατώτεροι ἦσαν, ἀλλαχοῦ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· Κατάστησεις αὐτοὺς ἄρχοντας ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γῆν. ὅτι γὰρ καὶ βασιλέων μᾶλλον καὶ ἀρχόντων κρείττονες ὑπῆρχον Πέτρος καὶ Παῦλος, δηλοῖ τὰ προστάγματα. ἐγὼ τῶν βασιλέων νόμοι καὶ ζώντων αὐτῶν καταλύονται· ἐγὼ δὲ τῶν ἁλιέων σκήπτων καὶ ἀποβαινόντων πεπήγασι καὶ ῥιζοῦσι ἀκίνητοι· καὶ ταῦτα, καὶ δαιμόνων, καὶ ζωηρίας χαρᾶς, καὶ κακίας καὶ πάσης καὶ μυρίων ἑτέρων ὑπερχρησάντων αὐτοῖς δυναμένων. δηλοῖ δὲ πάλιν ὅτι καταξιοῦντες αὐτοὶ δὴ ὅτι ἐπέρασαν πᾶσι καὶ πολλοὶ ἔσονται), ἐπήγαγε λέγων, Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι εἰς τὸν αἰῶνα, τουτέστιν, ὑμνήσουσί σοι, καὶ χάριν εἴσονται πολλήν, ὅτι τοιούτους ἄρχοντας ἔδωκας. ὅλως δὲ καὶ τὸ κήρυγμα πανταχοῦ κατέστησε, προεναπεφήνατο. ὅρα δὲ τὸν Δαβὶδ τοῦτό σοι πρίσωπα διὰ ὧν λέγει· Αἴτησαί με, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ ἕτερος προφήτης φησὶ ταὐτὸ δηλῶν· Πλησθήσεται ἡ σύμπασα γῆ τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ καλύπτον θάλασσαν. σκόπει δὲ βούλομαι τῆς ἀκριβείας· Οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν Κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν. ὁ ἀρραγὴς τῆς ἐκκλησίας. Ἔσται δὲ ταῖς ἐσχάταις

καὶ ; οὐ ζῶντα ἦ μόνοι προσδωεφώνησαν· ἀλλὰ δὲ τὴν σιγὴν, ἵνα πολλῶν μεταξὺ λόγων
Ησ. ργ. ζ. η. ἠμουσίων δὲ καὶ ληρῶν εἰσήκει σιγῶν, δηλῶν ὁ Ησαΐας ἔφη· Ὡς πρόβατον ὅτι σφαγὴν
ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.
Εἶτα δικαίως ὁ διεφθαρμένους τῆς ψήφου, ἐπήγαγεν· Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ
ἤρθη, τουτέστι, σοφὴν αὐτὴν τὰ δίκαια ἐδίκασεν. Εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν λέγει τῆς σφαγῆς. 5
ὅτιπερ γὰρ ἁμαρτημάτων ἕνεκεν οὐκ ἔπαθεν, ἄνθρωπος καὶ θνητὸς ὤν, ὑπὲρ
Ησ. ργ. θ. ἧς τῶν τῆς οἰκουμένης κακῶν προεδίδοτο, σκόπει πῶς ἀμφότερα καὶ ταῦτα ἡνίξατο εἰπών· Ὃς
ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐδήλωσεν,
ἵνος ἕνεκεν ἀνῃρέθη. Εἶτα καὶ ἄλλην αἰτίαν· Ἐκ τῶν ἀνομιῶν, φησι, τοῦ λαοῦ μου ἦκεν εἰς
θάνατον. οὐ μόνον ἦ τὴν αἰτίαν τῆς σφαγῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν προαίρεσιν τοῦ σωτῆρος ἐκ τοῦ 10
Ησ. ργ. ε. ἐκείνης γίνεται δῆλον διὰ ταύτης, ὅτε πῶς προσαναφωνεῖ τοῦτο λέγων· Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν· ἀνθρωπος τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἐπλανήθη. παιδιὰ εἰρωνείας ἡμῶν ἐπ' αὐτῷ· τῷ
μόλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἰάθημεν. Εἶτα ἐπεὶ καὶ δίκης ἔμελλον διδόναι ὑπὲρ τῶν τολμημάτων τούτων Ⓐ Ἰουδαῖοι, καὶ τοῦτο δηλοῖ ὁ αὐτὸς προφήτης ἐν οἷς λέγει· Δώσω τοὺς πονη-
Ησ ργ. θ. ρεύεσθαι ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ὁ Δαυὶδ πάλιν εἰ- 15
Ψαλ. ϲ. γ. δ. πών, Ἀποῤῥίψωμεν Ⓦ ζυγὸν αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, ἐπήγαγεν· Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς. τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταράξει αὐτούς, τί πάσχουσι τῆς οἰκουμένης ἄδικα ποιοῦντες λέγων αὐτῷ. Ὁ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐν τοῖς εὐαγ-
Λουκ. ιθ. κ. γελίοις δηλῶν ἔλεγε· Τοὺς δὲ μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτῶν ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατα- 20
σφάξατε αὐτούς. Εἶτα ὅτιπερ τὴν σφαγὴν εἶπον, οὐδεὶς Ⓦ ἐβούλετο τῆς σφαγῆς παρεσιώπησαν, ἀλλὰ δὲ αὐτὴν προεδήλωσεν ὁ Δαυὶδ οὕτως εἰπών, Ὤρυξαν χεῖράς μου καὶ
Ψαλ. κα. ιη. πόδας μου· ἐξηριθμήσαντο πάντα τὰ ὀστᾶ μου. οὐδεὶς τὴν μὴ Ⓦ φανερὰν ποιοῦσαν ἐσόμενα
Ψαλ κα. ιθ. ἔσεσθαι πάλιν εἶπεν, Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, δὲ ὅτι Ⓦ ἱματισμόν μου ἔβαλον
Ψαλ π'. ϛ. κλῆρον. Εἶτα καὶ ὅτι θανατωθεὶς ἔμελλε, δὲ τοῦτο ἐδήλωσεν εἰπών, Εἵνεκά μου τὸ λάκκῳ 25
κατεπάτησε, τὸ σκοτεινοῖς ἦ σκιᾷ θανάτου. ἦ ὅλα αἰσθάνεσθαι ἔμελλεν, ὅτε πῶς καὶ τοῦτο προ-
Ψαλ ιϛ. ι. φανέφωνεν λέγων· Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις Ⓦ ὅσιόν σου
ἰδεῖν διαφθοράν. ἑτέρως ὁ Ησαΐας τὸ αὐτὸ πάλιν ἐμφαίνει λέγων· Καὶ Κύριος αὐ-
Ησ. ργ. ι. τὸν βούλεται καθαρίσαι ἀπὸ τῆς πληγῆς, δεῖξαι αὐτῷ φῶς, δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύ-
σαντα πολλοῖς. ὅλα τῶν ἁμαρτημάτων τὴν λύσιν γίνεται αὐτοῦ ἡ σφαγή, καὶ
τοῦτο πρέπει τῷ εἰπεῖν, Καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκεν. ὅτι τῶν δαιμόνων ἀ- 30
Ησ ργ ιϛ. πάλλαξε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦτο, Καὶ τὸ ἰσχυροῦ, φησι, μεμέρισται σκῦλα. ὅτι δὲ τὸ θα-
Ησ ργ. ιϛ. νάτου τοῦτο ἐποίησεν, οὐδεὶς αὐτὸ εἰσήγησεν, ἀλλὰ λέγει· Ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ
Ησ ργ ιϛ. αὐτοῦ. ὅτι προσήκεσθαι ἔμελλε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦτο ἐδήλωσε δι' ὧν ἔφη· Καὶ αὐτὸς
κληρονομήσει πολλούς. Εἶτα ἐπὶ καταβὰς εἰς Ⓦ ᾅδου ἅπαντα διεπεράσατο, καὶ θυρεοῦ καὶ παρασχῆς οὐδὲν ἔπλησε, καὶ τὴν ἀκρόπολιν κατέλυσεν, οὐδὲ τοῦτο σιγῶσι, ἀλλὰ τῶν μὲ ὁ 35
Ψαλ κδ'. ϛ. Δαυὶδ οὕτω βοᾷ λέγων, Ἄρατε πύλας Ⓐ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσ-
Ησ. μα. ϛ. ελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης· τῶν δὲ ἑτέρως ὁ Ησαΐας, Πύλας χαλκᾶς συνθλάσω, καὶ μο-
χλοὺς σιδηρεῖς ξυντρίψω, καὶ δώσω σοι θησαυροὺς σκοτεινούς, ἀποκρύφους, ἀοράτους ἀνα-
δείξω σοι, Ⓦ ᾅδου οὕτω καλῶν. Εἰ δὲ καὶ ᾅδης ἐστὶν, ἀλλὰ ψυχαὶ ἐκεῖσε ἁγίας δὲ σκηνὴ
πέμπει, Ⓐ Ἀβραάμ, Ⓐ Ἰσαάκ, Ⓐ Ἰακώβ· διὸ καὶ θησαυροὺς σκότους ὁ, ὅτιπερ 40
οὐδέπω ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἐκεῖ καταλάμψας αὐτοῖς, οὐδὲ τὸν ἐκεῖ ἀναστάσεως
κηρύξας λόγους. ὅτι ὁ θάνατος ἔμελλεν οὐ μὲ ἀπελεῖν ἡσυχάσεσθαι, οὐδὲ μὲ ἀρχαγέλων, οὐδὲ
μὲ ἄλλης τινὸς λειτουργικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὅτι Ⓦ θεῖον καθεῖναι Ⓦ βασιλικὴ, ἄ-
Ψαλ ρβ. α. κουσον τί φησι πάλιν ὁ Δαυίδ· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν

θῶ

ζι ὀλίγοι ὄντες καὶ μικροί. Οὐδαμοῦ γὰρ ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα, φησί. πᾶσα τοίνυν ἡ οἰκουμένη ζωοτρόφῳ τινὶ ἰδίᾳ τῇ Βηθλεέμ, ἔνθα τεχθεὶς ἐτέθη, καὶ δαμάζει ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἐντεῦθεν μόνον. ἄλλος πάλιν ἐν Ⓦ κυρίῳ, ἐν ᾧ ἐμέλλησε παραγίνεσθαι, ἐδήλωσεν ὅτως εἰπών· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν Γεν. μθ ι.
5 ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται· ἐν αὐλῇ προσδοκίᾳ ἐθνῶν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον Ⓦ πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι Ⓦ πώλου τῆς ὄνου αὐτοῦ· πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὸ περιβολαῖον αὐτοῦ· χαροποιοὶ Ⓓ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὑπὲρ οἶνον, καὶ λευκοὶ Ⓓ ὀδόντες αὐτοῦ, ὑπὲρ γάλα. ὅρα ἐν ταύτῃ τῇ προφητείᾳ διαφέρουσαν. τότε γὰρ παύσεται, ὅτε λοιπὸν ἐπέλιπον Ⓓ ἄρχοντες Ⓓ Ἰουδαϊκοί, καὶ ὑπὸ τὰ σκῆπτρα τῶν Ρωμαίων ἐλθόν-
10 τα· ἐν ὅτῳ ἐπληρώθη ἡ προφητεία ἡ λέγουσα, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται, Ⓦ Χριστὸν λέγουσα. ὁμοῦ τε γὰρ ἐτέχθη, καὶ ἀπογραφὴ ἐγένετο ἐκεῖνα προφητευθεῖσα, κατατασσόντων Ρωμαίων τοὺς Ἰουδαίων ἔθνους, ἐν ὑπὸ ζυγὸν τῆς οἰκείας βασιλείας ἀναγόντων αὐτούς. Εἶτα καὶ ἄλλο παρασημαίνεται τοῦ λέγειν, Καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. παρῆλθόμβρος γὰρ τὰ ἔθνη πάντα ἐπιπαύσατο.
15 ἔμβγει Ἡρῴδης, * λοιπὸν *

* * * * *

ἴν. αὐτὸν ἀὐτὸν ἔμβγοι ἀποστρέφεσθαι εἰκὸς καὶ μάτην, ὦ μικροί, ὦ μέγα ἔγκλημα ἐγκαλῶν. καὶ τοῦτο προδιεκηρύχθη. ἄκουε γὰρ τοῦ Δαβὶδ τοῦτο αὐτὸ προτιθεμένου ὅτω καὶ λέγοντος· Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός· ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν Ψαλ. ρκ. ε.
20 με δωρεάν. ἔμβγε καὶ ὅτι ὡς ὀχούμενος, ὅτως εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλθε. καὶ τοῦτο δῶρον προανεκηρύχθη ὑπὸ Ζαχαρίου λέγοντος ὅτω· Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἰερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι παραὶς καὶ ἐπιβεβηκὼς ὑπὲρ ὑποζύγιον καὶ πῶλον υἱόν. ἐξέβαλε τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας καὶ τοὺς κολλυβιστάς. ἐπεὶ οὖν τοῦτο Ζαχ. θ. θ.
25 αὐτὸ ζήλῳ τοῦ ὑπὲρ τοῦ οἴκου, καὶ ἀμέ δῆλόν ἐστι ὅτι οὐκ αἰτίας τινὸς ὄντος, ἀλλὰ καὶ συμφώνου τοῦ πατρί. δῆλον καὶ ἐξεδίκησε Ⓦ οἶκον ὡς τοῦ αὐτοῦ καὶ πατρὸς τοσαύτης νομοθέτης. οὐκοῦν τοῦτο καταλυθὲν ἀνεπιστόμωτον, ἀλλὰ καὶ αὖθις ὁ προφήτης Δαβὶδ προαγορεύει, καὶ τὸ ζηλῶσαι, ἀφ' ἧς τινὰ ἐκδίκησιν ἐποιήσατο, καὶ ἀναφωνεῖ, λέγει· Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατα- Ψαλ. ξη. ι.
30 φαγέται με. πανταχοῦ γὰρ ἀνεπιστόμωτον; ἔμβγε παραδίδοσθαι, καὶ ὁ κήπων αὐτῷ τῆς τραπέζης τοῦ προδότου ἐργάζεσθαι. ὅρα πῶς καὶ τοῦτο προαναγορεύει ὁ αὐλὸς τοῦ προφήτου λέγων· Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτέρνισμόν. σκόπει δὲ καὶ τὸ διαλείμματος τοῦ συμφωνίας· Ὁ ἐμβάπτας, φησί, μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸ ἓν τρυβλίον, Ματθ. κς. κγ.
35 οὗτός με παραδώσει. ἔμβγει ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν οὐχ ἁπλῶς παραδίδοναι, ἀλλὰ πωλοῦντα τὸ αἷμα τὸ τίμιον, καὶ χρήματα ὑπὲρ τούτου λαμβάνοντα. οὐκοῦν τοῦτο ἐσήμηνεν ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ δι' αἰνιγμάτων συμβόλαια, καὶ τὸν λόγους, ὃς πρὸς ἀλλήλους ἐποιοῦντο, ἐμφαίνων, Ὁ Θεὸς τῶν ἀρετῶν μου μὴ παραπαίσῃς, ἔλεγε· ὅτι τόμα ἀνόμων καὶ δολίων τόμα δολίου Ψαλ. ρα. ά.
40 ἐπ' ἐμὲ ἠνοίχθη. ὁ αὐτὸς προδότης μεταγνοὺς ὕστερον ὑπὲρ ὧν ἐτόλμησε, τὰ τῆς ἀργυρίου ἔρριψε, καὶ ἀπαγχόνῃ ἐπέβεσεν, ὅπου τὸ βίου καταλύσει, χηρεύσει τὴν γυναῖκα, καὶ ὀρφανίᾳ τὰ τέκνα παραδοῖ, καὶ ἐρημίᾳ τὸν οἶκον. ὅρα πῶς καὶ ταύτην ἐκτραγῳδεῖ τὴν συμφορὰν ὁ προφήτης ὅτω λέγων· Γενηθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὀρφανοί, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα, σαλευόμενοι με- Ψαλ. ρη. ί.
40 τοικισθήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκβληθήτωσαν ἐκ τῶν οἰκοπέδων αὐτῶν. ἀλλὰ καὶ ἀπ' ἐκείνου μετ' ἐκεῖνον λέγοιτό τις ἀπόστολος ὁ Ματθίας. καὶ τοῦτο πάλιν ὁ αὐτὸς προαναφωνῶν λέγων· Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. προδότου αὐτὸν καὶ συλληφθέντος ἑκόντος, ζωώσεται δικαίοις πολλοῖς γέμων παρανομίας, Ἰουδαίων τε καὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν. ὅρα πῶς καὶ αὐτὸ προτίθεται ὁ προφήτης, λέγων· Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

ἐκ τούτου ὅτι ἐκ τῆς φυλῆς ἐκείνης ἦν. οὐ μόνον δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς φυλῆς, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς οἰκίας Ἰεσσαί προεφήτευσε, καὶ τοῦτο προσεφώνησεν, εἰπών· Ἐξελεύσεται γάρ, φησι, ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, οὐ περὶ ῥάβδου λέγων ἁπλῶς, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ὅτι περὶ ῥάβδου τοῦτο εἶπεν, ἐδήλωσε διὰ τῶν ἑξῆς. Εἰπὼν γάρ, Ἐξελεύσεται ῥάβδος, ἐπήγαγε· Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως. Σοφὸς εἶ, καὶ σοφὸν ἀνάπτεις ἦ, τοῦτο ἐρῇ, ὅτι διὰ τοῦ ξύλου ἦρχετο ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, ἀλλ' οὐδηλον ὅτι διὰ τοῦ ναοῦ ἐκείνου καὶ ἄμφω. διὰ τοῦτο σοφὸς, ἔφη, εἶπεν, ἀλλ', ἐπνευματοφόρησε)· διὰ τοῦτο ἐλθὼν προέμενε, καὶ σὰρξ ἀπέβη. ὁ δὴ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δηλῶν ἔλεγε· Ἐγὼ τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μεῖναι ἐπ' αὐτόν. οὐ προσεποιήσαντο δέ, σοφὸν τὸν γνώμην τὴν Ἰουδαϊκὴν, ὡς ἐπιδείξομαι μικρὸν ὕστερον αὐτοῦ. ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος φησι· Ἀκούσας δὲ Ἡρῴδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἡσαΐας ἄκουσον πῶς καὶ τοῦτο ἄνωθεν προφητεύων λέγει· Θελήσουσιν εἰ ἐγνώσθησαν πυρίκαυστοι· ὅτι παιδίον ἐγνώσθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, δεσποτικὸς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὅτι δὲ περὶ ἀϊδίου θεότητος οὐκ ἄν τις εἴποι τοῦτο φιλονεικῶν, οὐδεὶς ἀν ἀμφιβάλοι. Θεὸς γὰρ ἰσχυρὸς οὐδεὶς ἀν ἀθέτησεν ἐλέγξαι ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, οὐδὲ ἄρχων εἰρήνης τοιαύτης. Τῆς γὰρ εἰρήνης αὐτοῦ, φησιν, οὐκ ἔστι τέλος. καὶ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν ἡ φύσις, ὅτι πᾶσαν ἐπλήρωσε τὴν γῆν, πᾶσαν θάλασσαν, πᾶσαν οἰκουμένην, πᾶσαν ἀοίκητον, καὶ ὄρη καὶ πέτρας καὶ βουνοὺς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἐξήμβλος, εἰς ὕστερον αἰῶνα μέλλων, ὁ Χριστὸς εἶπεν· Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, ὃν καθὼς ὁ κόσμος δίδωσι, δίδωμι ὑμῖν. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου· Οὐκ ἀπολήψεται ὅτι, καὶ πολλὰς ἔχει τὰς μεταβολάς· ἡ δὲ παρ' αὐτοῦ, βεβαία, ἀκίνητος, παγία, μόνιμος, ἀθάνατος, τέλος οὐκ ἔχουσα, καὶ ταῦτα μυρίων πολέμων πάντοθεν ἀναρριπισθέντων, καὶ καθ' ἑκάστην ὥραν μυρίων ἐπιβουλῶν γινομένων. ἀλλ' ὁ πάντα αἰῶνα αὐτοῦ λόγος, καὶ τοῦτον λύσαι μὴ τῶν ἄλλων.

Οὐ μόνον δὲ ὅτι ἀνθρωπος ἔσται, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸ αἰῶνος αὐτοῦ θεότητος προεφήτευσαν. ὅπερ γὰρ ἔμελλε πεπονθέναι, οὐκ ἀγραπὰς ἀφιεὶς, ἀ χερσὶν ἄνωθεν, οὐ σείων τὴν γῆν, οὐ κλονῶν ἄρχοντα, οὐκ ἐκπλήττων πινὰς ἐργαζόμενος, ἀλλ' ἀφωπλισμένος καὶ μηδενὸς εἰδότος ἐν οἰκίᾳ τέκτονος ἐτέθη, ἐν οἰκίᾳ ἀσήμῳ καὶ βιωτῇ, ἄκουσον πῶς οὗτος τοῦτο προεσιώπησεν ὁ Δαβίδ εἰπών· Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, ὃ ἀβέβηκεν, ἐν ἡσυχίᾳ δηλονότι τοῦτο δηλῶν. οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τότε μὴ πάντων αὐτοῦ ἀφανοῦς ὃ θαῦμα καὶ ἀπιστούμενος ἄλλος προφήτης ὅρα πῶς φησιν. ὅπερ γὰρ ὑβριζόμενος, ἐμπτυόμενος, λοιδορούμενος, ἀτιμαζόμενος, μαστιζόμενος, πλαστὸς καὶ ταυρωθεὶς ὑβρίσθη τὰ τοιαῦτα πεποιηκότων ἡμάτων, ἀλλ' ἔφερεν ἅπαντα μακροθύμως καὶ σοφῶς, οἷς τὰς ἀτιμίας, τὰς ὑβρισθείς, τὸ μαρίαι, καὶ θυμὸν καὶ ἄκαιρον ἐκείνου τὸ δῆμον, τὰς ἐφόδους, ταῦτα πάντα δηλῶν ἔλεγε· Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὸν κρίσιν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ἕτερος δὲ πάλιν καὶ τόπον, ἐν ᾧ ἔμελλε πάσχειν, δηλοῖ οὕτω λέγων· Καὶ σύ, Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. ἔστι καὶ τὸν θεότητα, καὶ τὸν ἀνθρωπότητα δείκνυσι. ὃ μὲν γὰρ εἶπεν, αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος, τὸν προαιώνιον ἐδήλωσεν ὑπαρξιν· ὃ δὲ εἶπεν, ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ, τὸν κατὰ σάρκα γένεσιν. καὶ ὅρα πάλιν καὶ ἑτέρωθι οὕτω ταῦτα προφητεύων διαλάμπουσιν. καὶ γὰρ μόνον, ὅτι τεχθήσεται, εἶπεν, ἀλλ' ὅτι ἐξ ὀπίσω μου ἔσται ὁ χωρίον, καὶ

ζι βύπαλες ὅι ϗ μικρόι. Ουδαμῶς γὰρ ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ιούδα, φησί. πᾶσα τοίνυν ἡ οἰκουμβόη ζωστέχλ νεῶ ἰδεῖ τὴν Βηθλεέμ, ἔνθα τεχθεὶς ἐτέθη, ὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἐντεῦθεν μόνον. ἄλλος πάλιν ϗ Ⓦ κυρίου, ἐν ᾧ ἔμβλεψε προφητεύεσθαι, ἐδήλωσεν ὅτως εἰπών· Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιούδα, ἐνδεὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν Γεν. μθ. ι.
ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται· ϗ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον Ⓦ πῶλον αὐτοῦ, ϗ τῇ ἕλικι Ⓦ πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ· πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, ϗ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ· χαροποιοὶ Ⓓ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, ϗ λευκοὶ Ⓓ ὀδόντες αὐτοῦ, ἢ γάλα. ὅσα ϗ τούτων τὴν προφητείαν διαστρέφουσιν. τότε γὰρ πεδάγιεται, ὅτι λοιπὸν ἐπέλιπον Ⓓ ἄρχοντες Ⓓ Ιουδαϊκοί, ϗ ἀπὸ τοῦ σκῆπτρα τῶν Ρωμαίων ἐλθόντος· ϗ ὅτως ἐπληρώθη ϗ ἡ προφητεία ἡ λέγουσα, Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ιούδα, ἐνδεὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως δὴ ἔλθῃ, ᾧ ἀπόκειται, Ⓦ Χριστὸν λέγουσα. ὁμοῦ τε γὰρ ἐτέχθη, ϗ ἀπεγραφὴ ἐγένετο ἐκείνη προφητικὴ, ϗ κατησκεύαζον Ρωμαίων τῶν Ιουδαίων ἔθνος, ϗ ἀπὸ ζυγὸν τῆς οἰκείας βασιλείας ἀναχθέντων αὐτούς. Εἶτα ϗ ἄλλο προσημαίνεται τῷ λέγειν, Καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. πεδαγημόμβος γὰρ ϗ ἔθνη πάντα ἐπεκράτησεν.
ἔμβλεψε Ηρῴδης, * λείπει

* * * * *

ἐν. αὐτὸν "αὐτὸν ἔμβλεψον ἀποστρέφεσθαι εἰκὸς ϗ μάτην, ὁ μικρόν, ὁ μέγα ἔχοντες ἐγκαλεῖν. ϗ τοῦτο προσωνεκρύζθη. ἄκουε γὰρ τοῦ Δαβὶδ τοῦτο αὐτὸ προφητεύοντος ὅτω ϗ λέγοντος· Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός· ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν Ψαλ. ρκ. ε.
με δωρεάν. ἔμβλεψε ϗ ὅτι ὄχ ὀχύρωμος, ὅτως εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλθε. ϗ τοῦτο δίωθεν προσανεκρύζθη ὑπὸ τοῦ Ζαχαρίου λέγοντος ὅτω· Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ιερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος ϗ σώζων αὐτός· οὗτος πραεῖς ϗ ἐπιβεβηκὼς ὑπὲρ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου ϗ πῶλον νέον. ἐξέβαλε τοὺς πωλοῦντας ϗ τοὺς ἀγοράζοντας ϗ τοὺς κολλυβιστάς. ἐποίει γὰρ τοῦτο αὐτὸς ζήλῳ τοῦ ὑπὲρ τοῦ οἴκου, ϗ ἄμα δείκνυσιν ὅτι οὐκ αὐτόθεός τίς ἐστι, ἀλλὰ ζ συμφώνως τῷ πατρί. διὸ ϗ δείκνυσι Ⓦ οἶκον ὡς τοῦ αὐτοῦ καὶ πατρὸς τοσαύτης νομόμβης. οὐδὲ τοῦτο καταλείθη ἀνεπισκόμβητον, ἀλλὰ ϗ αὐτὸς ὁ προφήτης Δαβὶδ προαγορεύων, ϗ τὴν γνώμην, ᾗ ἂς τοὺς ἐκβάλλοντας ἔπροφήτευσε, προσαναφωνῶν, λέγει· Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέ- Ψαλ. ξη. ι.
φαγέμε. πάντοτε γένοιτ' ἂν σοι ἀργύριον; ἔμβλεψε προδίδοσθαι, ϗ ὁ κερδῶν αὐτῷ τὴν τραπέζην τοῦ προδόντος ἐργάζεσθαι. ὅσα πῶς ϗ τοῦτο προεπηγόρευσεν ὁ αὐτὸς οὗτος προφήτης λέγων· Ὁ ἐσθίων ἄρτους μου ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτέρνισμόν. σκόπει δὴ ϗ τὴν θαυμασίαν Ψαλ. μ. ι.
λίσου τοῦ συμφωνίαν· Ὁ ἐμβάψας, φησί, μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ πυελίῳ, Ματθ. κς. εξ.
οὗτός με προδώσει. ἔμβλεψεν ὁ προδιδοὺς αὐτὸν ὄχ ἁπλῶς προδιδόναι, ἀλλὰ πωλοῦντα δὲ αἷμα τὸ τίμιον, ϗ χρήματα ὑπὲρ τούτου λαμβάνοντα. ὀνεὶ τοῦτο ἐάσησιν ὁ προφήτης, ἀλλὰ ϗ τὰ δυσχήμονα συμβόλαια, ϗ τὸν λόγους, ὃς πρὸς ἀλλήλους ἐποιοῦντο, ἐμφαίνων, Ψαλ. ρκ. ά.
Ὁ Θεὸς τοῦ ἀρέσαι μὲν μὴ προδεσποίνης, ἔλεγεν· ὅτι τόμα ἀνόμων πολυόνυμα τόμα δολίου ἐπ' ἐμὲ ἠνοίχθη. ὁ αὐτὸς προδότης μεταγνοὺς ὕστερον ὑπὲρ ὧν ἐτόλμησε, ϗ τὰ ἀργύρια ἔρριψε, ϗ δραμὼν ἀπήγξατο, ὅπου τὸ βίον κατέλυσε, χηρεύειν τὴν γυναῖκα, ϗ ὀρφανίαν τὰ τέκνα προδοὺς, ϗ ἐρημίαν τοῖς οἰκέταν. ὅσα πῶς ϗ ταύτην ἐκτεταγωδεῖ τὴν συμφορὰν ὁ προφήτης ὅτω λέγων· Γενηθήτωσαν Ψαλ. ρμ. ἢ.
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὀρφανοὶ, ϗ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα, σαλευόμβοι μετανάσται ὦσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ϗ ἐκβληθήτωσαν ἐκ τῶν οἰκοπέδων αὐτῶν. ἀλλὰ ϗ διὰ ἐκείνου μετ' ἐκφοράν τις ἀπόστολος ὁ Ματθίας. ϗ τοῦτο πάλιν ὁ αὐτὸς προφανῶς λέγων· Τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. προδότης αὐτὸς ϗ συλληφθεὶς ἑκὼν, ζωΐσεται δικαίαν ποινὴν πολλῆς γέμων παρανομίας. Ιουδαίων τε ϗ τῶν ἐξ ἐθνῶν. ὅσα πῶς ϗ αὐτὸ προσθαυμάζει ὁ προφήτης, λέγων· Ινα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, ϗ λαοὶ ἐμελέτησαν Ψαλ. β. α.

οὐκ τοῦτο ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς φυλῆς ἐκείνης ἦν. οὐ μόνον ὅτι ἀπὸ τῆς φυλῆς, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς οἰκίας Ἰεσσαί· προελθούσης, ἡ τοῦτο προσαναφώνησιν, εἰπών· Ἐξελεύσεται γάρ, φησι, ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, οὐ πρὸ ῥάβδου λέγων ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ ἡ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. ἡ ὅτι δὲ πρὸ ῥάβδου τοῦτο εἶπεν, ἐδήλωσε σαφῶς ἐξῆς. Εἰπὼν γάρ, Ἐξελεύσεται ῥάβδος, ἐπήγαγε· Καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως. Σοφὸς ἦν, καὶ σφόδρα ἀνόητος ἦν, τοῦτο ἐρῶ, ὅτι διὰ τοῦ ξύλου ἤρχετο ἡ τοῦ πνεύματος χάρις, δηλῶν ὅτι διὰ Σταυροῦ ναὸν ἔκτισον Σωτῆρι ἄμεμπτον. διὰ τοῦτο σοφὸν, ἔφη, ἀλλ', ἐπισημαίνεται· ὅπερ ἐλθὼν προσέμεινε, καὶ οὐκ ἀπέστη. ὁ δὴ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δηλῶν ἔλεγε· Ἐγὼ τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ μεῖναι ἐπ' αὐτόν. οὐ προσεποιήσαντο, οὐδὲ τῷ γνώμῃ τῷ Ἰουδαϊκῷ, ὡς ἐπιδείξομαι μικρὸν ὕστερον. ὁ μὲν γὰρ Ματθαῖος φησι· Ἀκούσας ὁ Ἡρῴδης ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἡσαΐας ἄκουσον πῶς καὶ τοῦτο ἀνῴκισε προσηνεφώνει λέγων· Θελήσουσιν εἰ ἐλπιζήσουσιν πυρίκαυστοι· ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ὅτι δὲ πρὸ ἀνθρώπου οὐκ ἦν· ἵνα εἴπωμεν τοῦτο μικρὸν, δῆλον καὶ τοῖς σφόδρα φιλονεικεῖν ἐθέλουσι. Θεὸς γὰρ ἱσχυρὸς οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐλέχθη ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, οὐδὲ ἄρχων εἰρήνης ὡσαύτως. Τῆς γὰρ εἰρήνης αὐτὸς, φησι, οὐκ ἔστιν ὅριον. καὶ δηλοῖ τὴν προφητείαν ἡ φύσις, ὅτι πᾶσαν ἐπλήρωσε τὴν γῆν, πᾶσαν θάλασσαν, πᾶσαν οἰκουμένην, πᾶσαν ἀοίκητον, ὡς ὄρη καὶ πέτρας ὡς βουνοὺς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἀφ' ἧς ἤρξατο, εἰς οὐρανοὺς αἴρεσθαι μέλλων, ὁ Χριστὸς εἶπεν· Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, ἣν καθὼς ὁ κόσμος δίδωσι, δίδωμι ὑμῖν. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου" ἐν καταλήψει ἐστὶ, καὶ πολλὰς ἔχει τὰς μεταβολάς· ἡ δὲ παρ' αὐτοῦ, βεβαία, ἀκίνητος, παγία, μόνιμος, ἀθάνατος, τέλος οὐκ ἔχουσα, καὶ ταῦτα μυρίων πολέμων πανταχόθεν ἀναρριπιζόντων, καὶ καθ' ἑκάστην ὥραν μυρίων ἐπιβουλῶν γινομένων. ἀλλ' ὁ πάντα αὐτοῦ λόγος, ὡς τοῦτον ἴδωσι μὴ τῶν ἄλλων.

Οὐ μόνον δὲ ὅτι ἀνθρωπος ἔσται, ἀλλὰ καὶ τῆς πρωτοσίας αὐτοῦ τὸν τρόπον προεφήτευσαν. ὅπερ γὰρ ἔμελλε παθεῖν, τοῦτο γίνεσθαι, οὐκ ἀστραπὰς ἀφιεὶς, ἀλλὰ χειμῶνας ἄνωθεν, οὐ σείων τὴν γῆν, οὐ κλονῶν τὰ ὄρη, οὐκ ἐκπλήττων πινας ἐργαζόμενος, ἀλλ' ἀνθρώπινα καὶ μηδενὸς εἴδους ἐν οἰκίᾳ τέκνου ἐτέχθη, ἐν οἰκίᾳ ἀσήμου καὶ ἀπλῆς, ἀκούσωσι πάντες οὐδὲ τοῦτο προσιώπησεν ὁ Δαβίδ εἰπών· Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, ὃ ἀλέεσχον, ὃ ἥσυχον δηλῶν τοῦτο δηλονότι. οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τότε μὴ πάντων αὐτὸν ἀναγωγῆς ὃ παρῆν καὶ ἐπιεικὲς ἐμφαίνων ἄλλος προφήτης ὅρα τί φησιν. ἐπειδὴ γὰρ ὑβριζόμενος, ἐμπτυόμενος, λοιδορούμενος, ἀπομαζόμενος, μαστιζόμενος, πλαστὸν καὶ σαρωτὸν ἑαυτὸν τοῦ τὰ ποιηκότων ἐμίσησε, ἀλλ' ἔφερεν ἅπαντα μακροθύμως καὶ πράως, οἷς τε ἀπιμίας, καὶ ἐπιβουλὰς, τοῖς μαΐαις, καὶ θυμοῖς ἀχαρέσι ἐκείνου τὸ δῆμον, καὶ ἐφόδους, ταῦτα πάντα δηλῶν ἔλεγε· Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. ἕτερος δὲ πάλιν καὶ τόπον, ἐν ᾧ ἔμελλε πάσχειν, δηλοῖ οὕτω λέγων· Καὶ σύ, Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ γάρ μοι ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος. ἅπερ καὶ τὴν θεότητα, καὶ τὴν ἀνθρωπότητα δείκνυσι. Τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος, τὴν προαιώνιον ἐδήλωσεν ὕπαρξιν. τὸ δὲ εἰπεῖν, ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου Ἰσραήλ, τὴν κατὰ σάρκα γένεσιν. καὶ ὅρα πάλιν καὶ ἑτέρωθι τοῦτο προφητεύων ἀμφοτέρας ἀναλάμπουσαν. καὶ γὰρ μόνον, ὅτι τεχθήσεται, εἶπεν, ἀλλ' ὅτι τὸ βάπτισμα ἔσται τὸ χωλὸν, καὶ τὸ

θαλασσῶν, καὶ ὅπου τοιούτοις καλοῖς προσήκασιν οὕτω, καὶ ταῦτα ἀπὸ ἀτόπου συνηθείας προσκατειλημμένους ἀνθρώπους, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τοσαύτης κακίας κατεχομένους. καὶ ἵνα μὴ ἴσχυσι τούτων πάντων ὁ τῶν ἀνθρώπων ὄχλος ἐλευθερῶσαι, οὐχὶ Ρωμαίους μόνον, ἀλλὰ καὶ Πέρσας δὲ ἁπλῶς τὰ τῶν βαρβάρων ἔθνη. καὶ ταῦτα κατόρθωσεν, οὐχ ὅπλοις χρώμενος, οὐ χάρακα δαπανῶν, οὐ στρατόπεδα κινῶν, οὐ πολέμους ἀναρρίπίζων, ἀλλὰ δι' ὧν εἶπεν ἀνθρώπων τὸν ἀγγελον, ἀσήμων, ἀτελῶν, ἀμαθῶν, ἰδιωτῶν, πτωχῶν, γυμνῶν, ἀόπλων, ἀνυποδήτων, μονοχιτώνων. τί λέγω, κατόρθωσε; πῖσαι ἠδυνήθη τοσαῦτα φύλα ἀνθρώπων, οὐ τὸν πτωχῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν μὴ τῶν φιλοσοφεῖν, καὶ νόμους πατρῴους ἀναπαῦσαι, καὶ παλαιὰ ἔθη τοσοῦτον ῥιζωθέντα χρόνῳ σὺν ῥιζῶν ἀνελεῖν, καὶ ἑτέραν ἀντιφυτεῦσαι, καὶ τὴν δύσκολον ἀπαγαγεῖν εἰς τὰ δύσκολα ἐμβαλεῖν τὰ αὐτά· καὶ ταῦτα ποιῆσαι πολεμούμενον πάντα πάντων, καὶ σφοδρὰ πάντων μεμηνότων χλευάζοντα, καὶ θάνατον ἐπαπειλοῦντα. οὐ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο ἀντεφθέγξατο, ὅτι σὺν Ἰουδαίων καὶ τὰ μέλη ἔπαθε πρὸς αὐτῶν, καὶ ὅλη καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπεδίδωσι τὸ κήρυγμα. καὶ τὸ πρόσδοξον, σὺκ ἐν ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς Πέρσας αὐτοῖς, ἔτι καὶ νῦν πρὸς αὐτοὺς πολεμούμενον. καὶ γὰρ πρὸς ἐκείνους αὖθις μάρτυρων δῆμοι πολλοὶ καὶ ὅμως ⓐ καὶ λύκων αὐτὸ ἀγελαιότερον, δέξασθαι τὸ κήρυγμα, πρόβατων ἡμερώτερον γενέσθαι, καὶ τὸν ἀθανασίας καὶ τὸν ἀναστάσεως φιλοσοφοῦσι, καὶ τῆ ἀπορρήτων ἀγαθῶν. σὺκ ἐν τῇ πόλει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἔρημον ταῦτα ἐξῆλθε τὰ κατορθώματα, καὶ εἰς κώμας, καὶ εἰς χώρας, καὶ εἰς νήσους, καὶ ὁρμάς, καὶ θαλάσσια· καὶ σὺκ ἰδιῶται, σὺδὲ ἄρχοντες ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ⓐ τὰ ἀγαθήματα τὰ εἰκαίμενοι, μὴ πολλῆς εἶσιν ἐσπουδασμένοι τῆς πίστεως τῷ σωτῆρι. καὶ ὅτι ταῦτα πάντα οὐχ ἁπλῶς γέγονεν, ἀλλὰ μὴ τῆς ῥήσεως τοῦ πολλοῦ γεγενημένης χρόνου, ὅτι τὸ πρῶτος ἀποδεῖξαι πειρασόμεθα· μᾶλλον δὲ, ὥστε ἡμῖν μηδὲ ὑποπτοῦν γενέσθαι ⓐ λόγον, ἀναγκαῖον τὰ βιβλία τῶν σωτῆρος αὐτοῦ Ἰουδαίων εἰς μέσον προθεῖναι, καὶ ταῦτα τὸν τῆς μαρτυρείας ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ φυλαττομένων χαρακτῆρα ἐπὶ καὶ νῦν ὑπὸ ὄψιν τῶν ἀπιστούντων διεξελθεῖν. ὅτι τοίνυν ὁ Θεὸς ἀνθρωπος ἔσται, Θεὸς ὤν, προεῖπεν Ἱερεμίας λέγων· Οὗτος ὁ Θεός ἡμῶν, καὶ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεύρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μὴ ταῦτα, ὅτι τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνδιετράφη. Εἶδες πῶς ἅπαντα σὺ βεβαίοις ῥήμασι προεδήλωσε, καὶ ὅτι Θεὸς ὢν ἄνθρωπος ἐγένετο, καὶ δυνάμεις συναναστρέφη, καὶ ὅτι ἐξ τοῦ πολιτεύματος αὐτὸς ὑπομονὴν ἔσεσθαι; Ἐξεύρε γάρ, φησι, πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. δείκνυσι γὰρ σὺ τῆς παρουσίας τῆς σωτῆρος πάντα αὐτὸς οἰκονομεῖ, καὶ πάντα αὐτὸς ἐστιν, νομοθετῶν, προνοῶν, κηδόμενος, διέργετῶν. ἕτερος πάλιν προφήτης, ὅτι σὺκ ἄνθρωπος μόνον ἔσται, ἀλλ' ὅλη καὶ ἀπὸ παρθένου τεχθήσεται, ἄκουσον πῶς φησιν· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ησ. ζ. ιδ. Ἐμμανουήλ· τοῦτο δέ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εἶτα δείκνυσι, ὅτι οὐ φαντασία τὸ φαινόμενον ἦν, ἀλλ' ἀληθῶς ἄνθρωπος, ἐπάγων λέγων· Διὸ τοῦτο δώσει κύριος αὐτὸς σημεῖον ὑμῖν· ἰδοὺ ἡ παρθένος [καλὴ πατέρα] ἀγαθὸν ἢ κακόν; ἀπιθανὴ ποιεῖ τὴν ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. ὅπου γοῦν οὐκ ἄνθρωπος μόνον, ἀλλ' ἐπὶ καὶ ἐξ οἴκου Δαβίδ, ἄκουσον πῶς καὶ τοῦτο αἰῶθεν προλέγει ὁ Ησαΐας, σφόδρα ἐμφατικῶς χρησάμενος ταῖς λέξεσι καὶ μεταφορᾷ πολλῇ, προλέγει δὲ ὧν ὧδε· Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ιεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης ἀναβήσεται, καὶ ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου Θεοῦ ἐμπλήσει αὐτόν. ὁ γὰρ Ιεσσαὶ οὗτος πατὴρ τοῦ Δαβὶδ ἦν. δῆλον

ὅτι

ἡ ἀφὲ τῆς ζωηλείας. ἀφὲ τί ὁ κλέπτων ἀ προβάλλεται ζωήλαν, ἢ ἀπαγάπᾶται χαλάσεως; ἀφὲ τί ὁ φονεύων, ἢ μοιχεύων; πᾶσι τοίνυν προλέγω ἐξ ἀφαμαρτύρομαι, ὅτι ἀν συγχεόμενος ὑμῖν κατ' ἰδίαν, ἢ λαθὼν ἀπέρχομαι (λήψομαι γ' πάντως) ὕρω τινὰς μὴ διορθώσαντας ἃ ὁ ἐλάττωμα, ἀπαγτάσω δίκην, κελεύσας ἔξω μένειν τῶν μυστηρίων τῶν ἱερῶν, οὐχ ἵνα μείνωσιν ἔξω, ἀλλ' ἵνα διορθώσαντες ἑαυτοὺς οὕτως εἰσέλθωσι, ἢ μὴ καθαρὸν ζωειδότος ἀπολαύσωσι τῆς ἱερᾶς τραπέζης· τοῦτο γὰρ ὅτι μεταχεῖν κινδύνου. γένοιτο γ' εὐχαῖς τῶν προέδρων ἢ τῶν ἁγίων πάντων ἢ ζῶντα ἐξ τὰ ἄλλα πάντα διορθώσαντας ἐλαττώματα, τυχεῖν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ζωῷ ὦ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, τιμή, ἢ προσκύνησις, νῦν ἢ ἀεί, ἢ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΕ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ,

ὅτι ὀρθῶς Θεὸς ὁ Χριστός, ἐκ τῶν παρὰ τοῖς προφήταις πολλαχοῦ περὶ αὐτοῦ εἰρημένων. Χ. Ἰησοῦ

Ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἢ μὲν οἰκοθεν ὄντες ῥᾳθυμοι, ἢ ὑπὸ τοῖς βιωτικοῖς ἑαυτοὺς μὴ πολλῆς ἐκδιδόντες τῆς σπουδῆς, ἔτι δὲ ἢ ἐκ τοῦ ἀμαθείας πολλῆς κατεχόμενοι, οὐκ ἂν ῥᾳδίως μακρὸν ἀνάσχοιτο λόγου, ἀναγκαῖον εἶ) ἐνόμισα τὴν ἐκ τῆς μακρηγορίας ἐκπλῆξιν παραιτήσασθαι πρότερον· ὡς ἢ ἵνα μὴ ἀπελθὼν τὴν βαρυλογίαν τῶν ῥαθύμων, ἐξ οὗ σφόδρα αὐτῶν ἀναπεπτωκότας πρὸς τὴν ἀκρόασιν, πᾶσαν τῆς παρεκπεσούσης ἡμῖν παραινέσεως μὴ πολλῆς ἀκροάσασθαι τὴν προθυμίαν. ἀλλά τοι τοῦτο οὐδὲν κωλυσιεργῆσον ῥήσασί τε ἢ ὀνόμασι τὴν ἑρμηνευόμενον, ἀλλ' αὐτὰ ἁπλῶς τὰ ὀνόματα οὕτως, ὡς ἢ οἰκέτην ἢ θεραπαινίδι ἢ χάρᾳ γυναικί, ἢ καπήλῳ, ἢ ταύτῃ, ἢ γηπόνῳ ῥᾴδια εἶ) ἢ εὐληπτα, πάντα χρὴ πειράσασθαι συνελεῖν ὅ μῆκος, ὡς ἂν ἐγχωρῇ, ἢ δι' ὀλίγων τὴν διδασκαλίαν ποιῆσαι, ἑκατέρωθι τύπους τῶν ἀκοῶν ἀκροατῶν διεστέρων τὴν ἕρεξιν, εἰς ὃ ῥᾳδίως ἢ χωρεῖν καὶ μάτην πρὸς τὰ εἰσκείμενα ἐπιλήθειν, ἢ καταχρῆσθαι ὑπὲρ μνήμης τοῦτα κερδᾶναι. ποιήσομαι γ' ὧν ἀγῶνα πρὸς Ἕλληνας πρῶτον. Εἰ γὰρ δὴ λέγοι ὁ Ἕλλην, πόθεν δῆλον ὅτι Θεός ἐστιν ὁ Χριστός (τοῦτο γὰρ δεῖ πρώτως θεωρεῖσθαι πρῶτον, ὡς τὰ ἄλλα πάντα τούτῳ ἑπόμενα) οὐκ ἀπ' οὐρανοῦ ποιησόμεθα τὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲ ἀπ' ἄλλων τοιούτων. ἐὰν γὰρ εἴπω πρὸς αὐτὸν, ὅτι οὐρανὸν ἔκλισεν, ὅτι γῆν, ὅτι θάλασσαν, οὐκ ἀνέξεται. ἂν εἴπω, ὅτι νεκροὺς ἤγειρε, τυφλοὺς ἐθεράπευσε, δαίμονας ἤλασεν, οὐδὲ τοῦτο καταδέξεται). ἂν εἴπω, ὅτι βασιλείαν ἐπηγγείλατο ἢ τὰ ἀπόῤῥητα ἀγαθὰ, ἃ οὐδεὶ ἀνθρώπων ἀφικτὰ γεγένηται, ἃ μόνοι οὐκ ἂν ἀνέξεται, ἀλλὰ ἢ γελάσεται. πόθεν οὖν αὐτὸν ἀναγκάσομεν, καὶ μάλιστα ἐὰν ἰδιώτης ᾖ; πόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῶν παρ' ἐμοῦ ἢ αὐτοῦ κοπῶν ἢ ἀναντιῤῥήτων ὁμολογουμένων, ἢ ὡς ἂν ἀμφιβόλως οὐκ ἔχῃ; ὅτι μὲν γὰρ οὐρανὸν ἐποίησε, ἢ τὰ ἄλλα, ἅπερ εἶπον, ἐὰν ἀναθῶμεν, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο πιθανὸν ῥᾳδίως. ἵνα οὖν ὅτι ἂν ἢ σκῆψις ὁμολογεῖ αὐτὸν ποιητὴν εἶναι, ἢ οὐδαμῶς ἂν αἰτίαν ὅτι ὁ χριστιανῶν θεὸς αὐτὸς ἐφύτευσεν· ἢ γὰρ δὴ ἢ πρὸς τοῦτο ἀντερῶ, ὅτι ἅπαντα χρὴ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας αὐτὸν ἐπήξατο. ἀπὸ τούτων προεξόμεθα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τὴν ἀπόδειξιν, ἢ δείξομεν αὐτὸν ὄντα θεὸν, ἢ ἐροῦμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλου θεοῦ τοσαύτην ἐπὶ βραχεῖ χειρὶ προελθεῖν οἰκουμένην, ἢ γῆν, ἢ θάλατταν,

χ. ὀδὰξ ἀπολέψαι. μὴ τοίνυν εἰς τὸν αἰῶνα διαλειπώμεθα (ὁ γὰρ οἶδεν τὶ πάσχει ἡ ὀπισθοδρομοῦσα) μηδὲ λέγωμεν, ὡς ἐσόμεθα τῆς ζωηδείας ἐκ μικροῦ. τὸν γὰρ ὃ ἐκ μικροῦ σοβεῖ ποτε ὀπισλείψει. διὸ ὧν τὸν αἴφνης, ἐκ τοῦ λέγωμεν, ὅτι ἐὰν μὴ σήμερον κατορθώσωμεν ⓦ ὅρκον, οὐκ ἀπίσω ἐσόμεθα ποτέ· καὶ μυρία ἄγχη ποιήσαι καὶ ἀποθανεῖν δεῖ, καὶ κολασθῆναι, καὶ πάντα ἀπολέσαι, ἃ δώσομεν ὦ ἁμαρτωλοὶ ἡδυπαθείας ἕξοσιν, οὐδὲ διαβολῆς ποιήσουσιν. ὧν ὁ Θεὸς ἴδοι σε τὸν πικρωτάτῳ ψυχῇ, τὸν διεγηγερμένον ποιοῦμεν, ἐκ αὐτὸς ζωοποιήσαι σε τῆς διορθώσεως. καὶ δίομαι καὶ δικαίως σπουδάσωμεν, ἵνα μὴ ἐκ ἡμεῖς ἀκούσωμεν, ὅλα αἵδρες Νινευῖται διαστήσονται καὶ καταφρονῆσι τὸν ἡμέραν τούτων· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἅπαξ ἀκούσαντες κατώρθωσαν, ἡμεῖς δὲ πολλάκις ἐκεῖνοι ὁλόκληρον ἀρετὴν, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ μέρος ἀρετῆς· ἐκεῖνοι κατασκαφὴν ἀκούσαντες ἐφοβήθησαν, ἡμεῖς δὲ οὐδὲ γέενναν ἀκούοντες φοβούμεθα· ἐκεῖνοι προφητικὸν μεταχόντες, ἡμεῖς δὲ ζωοχοῦς ἀπολλύοντες διδασκαλίας καὶ πολλῆς τῆς χάριτος. ταῦτα λέγω ἐκ τῶν ἐμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ὑμῖν ἐγκαλῶν ἀμαρτημάτων. ὑμῖν μὲν γὰρ οἶδα ὅτι, καθαρὰν ἐφθὴν εἰπὼν, ὁ νόμος οὐκ ὀφείλει τὸν ἀμυδρὰν κατόρθωσιν)· ἀλλ' οὐκ ἔρχεται τοῦτον εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, εἰ μὴ καὶ ἕτεροις διδάξομεν διορθώσωμεν, ἐπεὶ καὶ ὁ τὰ πάντων ἐκεῖνον ποιήσαντα, τὸν ἐκ ἐδύνατο καταδικάσαι ὁλόκληρον ἀπολέσαι, ὅπου γε ὃ δοθὲν οὐκ ἐπλεόνασεν, ἐκολάζετο. μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς τοῦτο σκοπήσωμεν, εἰ αὖθις τῆς ἀμυρίας ἀπηλλάγημεν, ἀλλ' ἕως ἂν ἕτερος ἀπαλλάξωμεν, μὴ ἀπιστῶμεν, καὶ ἕκαστος δέκα φίλοις ῥυθμίσας τῷ Θεῷ ποιησάτω· καὶ οἰκέτας ἔχεις, καὶ μαθητάς. ἀλλ' οὐδὲ μαθητάς, οὐδὲ οἰκέτας ἔχεις; ἀλλὰ φίλους ἔχεις· τούτους κατόρθωσον. καὶ μὴ μοι λέγε, ὅτι οὐ πλείονας τῶν ὅρκων ἀπηλάσαμεν, ὀλιγάκις δὲ ἁλισκόμεθα· ἀλλὰ καὶ ὃ ὀλιγάκις τοῦτον αἴτιον. εἰ γὰρ ὑσίνιον ἦν ἀπολέσεις, οὐκ ἂν ἄπαντας ἐπεῖπες, ἐρευνῶν καὶ ζητῶν, ὥστε αὖθις ἁμάρτῃς τοῦτον δὲ ὅτι τῶν ὅρκων ποίησον· ἐμοὶ ἔδοξε, ὅτι ἕνα ὅρκον ἐκλαβόμενος, θρύψησον, τίναξον, ὡς τῆς κόσμας σε πάσης ἀπολωλύας. πάλιν λέγω ὁ καὶ πρότερον· σύγκλεισον σαυτὸν ὅπου τῆς οἰκίας, μηδένα τῶν ποίησον καὶ γυμνάσιον μετὰ τῆς γυναικός, μετὰ τῶν παιδίων καὶ ζωοτροφούντων· εἰ δὲ πρὸς ἑαυτὸν σὺ πρότερον· οὐκ ἰδιωτικὸν, ἀλλὰ δημοσίων ἄφοβον πρᾶγμάτων, ἕως ἂν τῶν ψυχῶν διορθώσωμεν τῶν ἐμαυτῶν. ὧν ὑμεῖς οὖν οἱ οὖν ἑαυτῶν παιδεύσητε, καὶ ἐκεῖνοι οὖν ἑαυτῶν διδάξουσι, καὶ ὅταν μάχεσθαι ζωοτελείας καὶ πρόσωπα τοῦ Χριστοῦ ὁ ἁρπαγμὸς βαίνει τοῖς τῶν ῥίζαν προσκόπτουσιν ἀπάντων οἷσι τοῦτον ⓦ μισθόν. ἂν μάθῃ λέγει ὁ υἱός σε, πίστευσον, ὅ δυνήσεται εἰς θάλασσαν διαβῆναι, οὐδὲ εἰς καπηλεῖον εἰσελθεῖν, οὐδὲ ἐκ κύβοις διαπεῖναι. ὃ γὰρ ῥῆμα τύπτει αὐτὴ καλαῦ δὲ σῶμα προκείμενον καὶ ἄκαιρα ἐρυθριᾶσι προσκυβάσει δὲ αἰσχύνεσθαι· εἰ ποτὲ εἰς ἐκείνους φανεῖη, καὶ ἀποπηδᾶσι αἰσχύνεσι ταχέως. ἀλλὰ καταπλήσσουσιν ἐκεῖνοι· ἀλλὰ σὺ δάκρυσον αὐτὴν τὸν παρανομίαν. πολλοὶ καὶ δὲ Νῶε κατεπλάγησαν ποτε, ὅτε τὸ κιβωτὸν κατεσκεύαζεν· ἀλλ' ὅτε ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, ἐκεῖνος αὐτῶν κατεπλάγησε· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ποτε αὐτῶν κατεπλάγησεν ὁ δίκαιος, ἀλλ' ἐθρύπτησεν· αὐτὸν καὶ ἐσώζετο. ὅταν οὖν ἴδῃς γελῶντας, εἰπόησον, ὅτι ⓓ γελῶντες νῦν ὀδόντες, ποτὲ κλαυθμὸν καὶ βρυγμὸν ὑποστήσονται χαλεπώτατον, καὶ δὲ γέλωτος τούτου μεταθήσονται τελείοντες κατ' ἐκεῖνον τὴν ἡμέραν, καὶ βρυχώμενοι· τότε αἱ μεταθήσῃ τὸ γέλωτος τούτου. πόσα κατεπλάγησε τὸν Λαζάρου ὁ πλούσιος; ἀλλ' ὕστερον ἴδεν αὖθις ἐν τοῖς κόλποις τὸν Ἀβραάμ, ἑαυτὸν ἐθρύπτε λοιπόν. ταῦτα οὖν ἅπαντα εἰπόντι ζωὴν πολλὴν ταχέως εἰς τὴν τῆς ἐπαλῆς ἐκπλήρωσιν. καὶ μὴ μοι λέγε ὃ ἐκ μικροῦ, μηδὲ εἰς τὸ καίριον ἁμαρτάλλῃ· ἡ γὰρ αἵρεσις οὐδέποτε λαμβάνει τέλος. παραπέπτωκε λοιπὸν ἡμέραι πρὸ ἦλθον. διὸ τοίνυν τὸ πάσχα πρέλθῃ ὃ ἱερεῖ, οὐδὲν συσπάσωμεν λοιπὸν, οὐδὲ προσμένειν προσάξω, ἀλλ' ὅπισθεν, καὶ ἀπορμὴν ἀκαταφεύκτου. οὐδὲ γὰρ ἰσχυρὰ αὕτη ἡ ἀπολογία

ἡ δρᾶ-

οὐδὲν ἀκηθαρσίας πλησὶ τὴν ψυχὴν, ὡς ὀργὴ διωκεχῶς ἔνδον μένουσα. εἶτα γὰρ ἐστὶ θυμὸς, ἡ ὀργὴ, πνεῦμα παραύτητος οὐκ ἐφίπαται· πνεύματος δ' ἁγίου δὲ ἔνδεκτος ἔρημος ὢν, ποίαν ἔξει σωτηρίας ἐλπίδα; πόσῃ ὀρθὰ βαδίζεται; μὴ τοίνυν, ἀγαπητὲ, ἡδρὸν ἀμιώσασθαι βουλόμενος, σαυτὸν καταχρήμνιζε, μηδὲ ἔρημον ποίει τῆς τοῦ Θεοῦ παρουσίας· μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ καὶ δύσκολον ἰδεῖν τὸ πρόσταγμα, ἰσχυρὸν τῆς τιμωρίας τὸ μέγεθος, ὅπερ οὐκ τοῦ μὴ πείθεσθαι ἔχει, καὶ σφόδρα ὕπλιον ἐστὶν ἀναίσθητον ὄντα ἀναίσθησαν, καὶ πάντα πεῖσαι πόνον ὑπομεῖναι· ἀλλ' ὅμως καὶ πολλοὺ ἐδέησεν ὁ λόγος τὴν βύκολίαν ὑφεῖναι, ἀλλ' ἐθέλωμεν. μὴ τοίνυν καταμελήσωμεν τῆς ἑαυτῶν ζωῆς, ἀλλὰ σπουδάσωμεν, καὶ πάντα ποιῶμεν, ὥστε χωρεῖς ἐμβῆναι τῇ ἱερᾷ ταπήτῃ. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν τῶν τοῦ Θεοῦ παραγγελμάτων ἐστὶν δύσκολον, ἐὰν προθύμως. καὶ τοῦτο οὐκ τῶν ἡδονῶν καταφρονῆσαι δύλον. πόσοι ὑπὸ τῆς τῶν ὄρκων ἐκλέπτονται ζημίας; καὶ ὁ παῖγμα δυσκατόρθωτον εἶναι νομίζει, ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, ὅταν μικρὰν ἐπιδείξασθε σπουδὴν, ὁ πλέον ἀπενήνασθε. διὰ τοῦτο δὴ παρακαλῶ καὶ λίσσομαι, καὶ ἐπέρεις ἡμέσθαι διδασκάλοις. οὐ γὰρ μάτην καταφρονεῖτε, ἀλλὰ τὸ μακρὸν χρόνον ἡμῖν προσδοκῶμενοι καθ' ὧν ὤμνυον ἔμπροσθεν, καὶ λέγοντας, ὡς ἀδυνατόν ἐστι βεβαίᾳ χειρὶ ὁ πολλοῖς ἔτεσι ῥιζωθὲν διακόπτεσθαι, σκέψιο δὲ εἶπον, ὅτι εἶτα δὲ δίδοι καταφρονεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ κελευομένων, οὐ χρόνου χρεία, οὐδὲ πλήθους ἡμερῶν, οὐδὲ διαστήματος ἑαυτῶν, ἀλλὰ φόβου μόνου, καὶ ψυχῆς διαθέσεως ἐχούσης, καὶ πάντως προελεσόμενα, καὶ ἐν βεβαίᾳ χειρί. καὶ ἵνα μὴ νομίσητε, ὅτι ἁπλῶς ταῦτα λέγω, οἱ νομίζετε εἶναι πολύορκοι δὲ θεοῦ, καὶ πλείονα ὀμνύοιλα μᾶλλον ἢ φυλάττομενοι, τοῦτον ἐμοὶ παράδοτε δίκα μόνον ἡμέρας, καὶ μὴ πᾶσαν ἄξιλω τὴν ζωὴν ἐν ταῖς ὀλίγαις ταύταις ἡμέραις, κατίσχωτέ μου τὴν ἐφάπαξ κατάγνωσιν. καὶ ὅτι ὁ κόμπος τὰ ῥήματα ταῦτα, ἀπὸ τῶν ἡδονῶν γελωτοποιῶν τοῦτο ἔστι δῆλον ὑμῖν. τί γὰρ τῶν Νινευιτῶν ἀλαζονέστερον, * ἢ οἱ αἰσχροτέρον; ἀλλ' ὅμως ὅταν βάρβαροι καὶ αἰσχροὶ, οἱ μηδένος μηδέποτε ἀκούσαντες φιλοσοφοῦντος, μηδέποτε τοιαῦτα διαλέγματα τοιαῦτα λαβόντες, ἀκούσαντες τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσῃ, ἐν τρισὶν ἡμέραις πᾶσαι ἀπέδυντο πονηρὰν ζωήν· ὁ πόρνος σώφρων ἐγένετο, ὁ ἅρπαξ μέτριος καὶ φιλόφρων, ὁ ῥᾳθυμος σπουδαῖος. οὐ γὰρ δὴ εἷς, οὐδὲ δύο, καὶ τρία, καὶ τέτταρα, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτῶν διώρθωσαν τὴν πονηρίαν. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον, φησι; ἀπὸ τῶν τοῦ προφήτου ῥημάτων. αὐτὸς γὰρ ὁ κατηχήσας αὐτοὺς, καὶ εἰπὼν, ὅτι Ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῶν κακιῶν αὐτῶν * ἕως τοῦ οὐρανοῦ, αὐτὸς αὖθις τὸ σπάνιον ἐμαρτύρησε πάλιν εἰπὼν, Οτι εἶδεν ὁ Θεὸς, ὅτι ἀπέστησαν ἕκαστος· οὐκ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ κλοπῆς, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς. καὶ πῶς ἀπέστησαν; ὡς ὁ Θεὸς οἶδεν, οὐχ ὡς αἱ θεσπίσματα ἐδοκίμασεν. εἶτα οὐκ αἰσχυνόμεθα, οὐδὲ ἐρυθριῶμεν, εἰ βαρβάρων αἱ θεσπίσματα τὸν τοσοῦτον ἡμέρας μόνον πᾶσαν ἀπορρίψαι κακίαν, ἡμεῖς δὲ τοσαύτας ἡμέρας σπεύδομεν, διδασκόμενοι, μιᾶς μὴ προελόμενα πονηρᾶς συνηθείας; κἀκεῖνοι εἰς ἕκαστος ἦσαν καὶ κἀκεῖνοι πρότερον κακίας ἐπλησάκοτες. ὅταν γὰρ ἀκούσῃς, ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῶν κακιῶν αὐτῶν, μηδεὶς ἄλλο νόμιζε, ἢ τὸν ὑπερβολὴν τῆς πονηρίας αὐτῶν· ἀλλ' ὅμως ἔλαβε τὸν τοσοῦτον ἡμέρας παρὸς ὀλίγου μετανοίας. ὅπου γὰρ φόβος Θεοῦ, καὶ χρεία ἡμερῶν, οὐδὲ διαστήματος χρόνου, ὥσπερ ὅπου ἀφοβία, οὐδὲν ὄφελος ἡμερῶν. καθάπερ γὰρ τὰ ἰοβόλητα τῶν σκυλῶν ὁ μὴ ὕδατι μόνον ἀποτείνων, καὶ πολλοῦ δεόμενον χρόνου, πάσης οὐκ ἀπαλλάξει τῆς κακίας ἐκείνης· ὁ δὲ εἰς χωνευτήριον ἐμβαλὼν τὸν βεβαίᾳ χειρὶ ῥοπῇ φαιδρότερα τῶν νεοτεύκτων ἐργάσεται. ὅταν δὴ καὶ ἡ ψυχὴ παντὸς τοῦ τῆς ἁμαρτίας ἰοῦ βαφῇσα, δὴ μὴ ἁπλῶς δὲ ὡς ἔτυχεν ἑαυτὴν ἀποσμήξῃ, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετανοῇ, οὐδὲν πλέον κερδανεῖ· καὶ γὰρ ὥσπερ εἰς χωνευτήριον εἰς τὸν θεοῦ φόβον ἑαυτὴν ἐμβαλὴ, τὸν βεβαίᾳ χειρὶ ῥοπῇ τὸν πάντα ἀποσμήξεται.

Ιωνᾶ γ. α.

Ιωνᾶ α. C. ιβ. ιγ.

* ἢ οἱ βαρβαρικώτεροι

* αὐτοὶ μὲν

αὐτὸς μὴ εἴπῃς, ὁ Θεὸς οὕτω ποιῇ, ὡς καθὼς ἀφίης, οὕτως ἀφίσει. καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς
βούλεται ἐποίσει· Εαν γὰρ μὴ ἀφῆτε, φησι, τοῖς ἀνθρώποις, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
ἀφήσει ὑμῖν. μὴ τοίνυν βλάβωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς νομίσῃς, ὃ μὴ λέγει ὁ λόγος ἐν τῷ ῥῆσει, μηδὲ ὀξὺ
χ. ἐπάξων ἡμιστίας ποιοῦ τὸν εὐχὴν, ἀλλ' ὡς ἔταξεν, οὕτως εὔχου, ἵνα καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς λέξεως
φοβοῦσα καθ' ἡμέραν ζωοποιήσῃ σε πρὸς τὸ τῶν πλησίον συγχώρησιν. μή μοι λέγε, πα-
ρεκάλεσα πολλάκις, ἱκέτευσα, ἐδεήθην, καὶ οὐ κατηλλάγην. μὴ πρόσεχε ἀπορίᾳ, ἕως
ἂν καταλλάξῃς. οὐ γὰρ εἶπεν, ἄφες ὃ δῶρόν σου, καὶ ὕπαγε, ἱκέτευσον τὸν ἀδελφόν σου, Matt 5. v. 16.
ἀλλ', ὕπαγε, διαλλάγηθι· ὥστε κἂν πολλὰ ἱκετεύσῃς, μὴ πρόσεχε ἀπορίᾳ, ἕως ἂν πεί-
σῃς. ὁ Θεὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμᾶς προσκαλεῖται, καὶ οὐκ ἀκούομεν, καίτοι οὐ παύεται
προσκαλούμενος· σὺ δὲ τὸν συνδούλόν σου ἀπαξιοῖς προσκαλέσασθαι; καὶ πότε δυνήσῃ σωθῆναι;
ἀλλὰ πολλάκις παρεκάλεσας, καὶ πολλάκις ἀπεκρούσθης. ἀλλὰ πλείονα δεῖ τοῦτο λιπεῖν μέ-
χ. τὴν ρον. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐκεῖνος φιλονεικῇ, καὶ σὺ μᾶλλον προσκάλεσαι, τοσούτῳ σοι τὰ τῆς ἀμοιβῆς αὔ-
ξεται· ὅσῳ μὲν πλείονος δυσχολίας ὁ κατόρθωμα ᾖ, καὶ πολλοῦ τοῦ πόνου ἡ καταλλαγή,
τοσούτῳ καὶ εἷς μείζονι ἐς σὲ ὁ κρίμα, καὶ σοι λαμπροτέρα τῆς καρτερίας ἡ στέφανος.
ταῦτα μὴ μόνον ἐπαινῶμεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις ἐπιδεικνώμεθα, καὶ μὴ πρόσεχε αἰσ-
χ. ἐπὶ χυνώμεθα, ἕως ἂν εἰς τὸν προτέραν ἐπανέλθωμεν φιλίαν. οὐ γὰρ ἀρκεῖ, ὃ μὴ λυ-
πεῖν, μηδὲ ἀδικεῖν ἑτέρους, μηδὲ ἀπλῶς ἔχειν πρὸς αὐτοὺς κατ' ἀρετήν, ἀλλὰ χρὴ καὶ τοῦ-
τον προσκυνάζειν πάντως πρὸς ἡμᾶς ἔχειν. καὶ γὰρ ἀκούω πολλῶν λεγόντων, ἐγὼ οὐκ ἐχθραίνω,
οὐδὲ λυσιτελῶ, οὐδὲ ἔχω τι κακὸν πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς, ἵνα μηδὲν κακὸν
ἔχῃς πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα πρὸς αὐτὸν καὶ ἔχῃς πολλά. διὰ τοῦτο γάρ σε ἀδελφὸς ἐκάλεσεν, διὰ
τοῦτο οὐκ εἶπεν, ἄφες τῷ ἀδελφῷ σου, ἃ ἔχεις κατ' αὐτοῦ· ἀλλά τι; ὕπαγε, διαλλάγηθι
αὐτῷ, καὶ ἐκεῖνος ἔχει τι κατὰ σοῦ, καὶ μὴ πρόσεχε ἀπορίᾳ, ἕως ἂν ἐνώσῃς τὸ μέλος
[εἰς ὁμόνοιαν]. σὺ δὲ, ἵνα οἰκέτιον κτήσῃ χρήσιμον, καὶ χρήσιμον καταβάλλεις, καὶ ἐμπόρεις διαλέγῃ πολλοῖς, καὶ ἀποδημίαν πολλάκις ἀποδημεῖς μακρὰν· ἵνα δὲ ἀδελφὸν ποιήσῃς φίλον, ὃ
πάντα κτᾶσαι καὶ πρόσθεν, εἰπέ μοι; καὶ πῶς δυνήσῃ Θεὸν προσκαλέσασθαι, τὸν νόμον
αὐτοῦ οὕτω καταμελῶν; καίτοι οἰκέτης μὲν κτῆσις οὐδὲν μᾶλλον ἡμᾶς οἴκοθεν δυνήσεται· ὁ δὲ
ἀδελφὸς γινόμενος φίλος καὶ Θεὸν ἡμῖν ἵλεων ποιήσει καὶ εὐμενῆ, καὶ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῖν διαλύσει ῥᾳδίως, καὶ προσκαλέσασθαι δυνήσεται, καὶ πολλὰ ἡμῖν καὶ Θεοῦ βίον προξενήσει τοῦ
χ. ἀσφάλειαν. ἀσφαλεῖσθαι. οὐδὲν γὰρ ὑπισφαλέστερον τοῦ καὶ ἕνα μόνον ἐχθρὸν κεκτημένου. καὶ γὰρ ἡ δό-
ξα τῆς ζωῆς ἡμῶν καταβεβλάβηται, μυρία κακῶς ἐκείνου λέγοντος πρὸς πάντας ἡμᾶς, καὶ
τὰ δίκαια ἡμῶν διαβέβληται, καὶ ὁ ζωειδὴς διορυχθῆναι, καὶ χάμβυνα διὰ νεκρῶν λογισμοὶ ὑφισά-
μεθα.

Απερ ἅπαντα ζωειδότης ἀπαλλάξωμεν ἑαυτοὺς κελεύσεως καὶ ἡμέρας, καὶ τὴν παρ-
οῦσαν ἑορτὴν μετὰ τῶν εἰρηνικῶν αἰδεσθῶμεν πάντων, καὶ ὧν προσκαλεῖται τὸ βασιλέως δι' ἐκεί-
νην ἀξιούμεθα τυχεῖν, τούτων καὶ ἡμεῖς ἀπολαύσαι δῶμεν ἑτέροις. καὶ γὰρ πολλῶν ἀκούω λε-
γόντων, ὅτι πάντως ὁ βασιλεὺς ὃ πάλαι ὃ ἱερὸν αἰδεσθείς, τῇ πόλει καταλλαγήσεται, καὶ τὰ
ἁμαρτήματα ἀφήσει πάντα. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, ἑαυτοῖς μὲν πρὸς ἑτέρων σώζεσθαι δίκην,
τὴν ἑορτὴν δὲ καὶ ταύτης ἀξίαν προβάλλεσθαι; ἵνα δὲ αἱ ἑτέρων καταλάβεσθαι καλυβώμεθα, ἀπομάζειν ταύτην, καὶ μηδὲν νομίζειν; οὐδεὶς γὰρ ὅτως, οὐδεὶς τὸν ἱερὸν
χ. αὐτῶν ταύτην καταισχύνει πάντων, ὡς ὁ μὴ τὸ μνησικακεῖν ταύτην ὑπερβαλών· μᾶλλον δὲ
οὐδὲ ὑπερβαλὼν αὐτὴν δυνάσεται ὁ τοιοῦτος, καὶ δίκην ἡμᾶς ἐφέξῃς ἄσπιλον ψυχήν. ὅπου γὰρ
ἔχθρα καὶ ἀπέχθεια, οὐδὲν ὑγιεία, οὐδὲ ἑορτὴ γένοιτ' ἄν. μὴ τοιγαροῦν ἀνίπλους χρὴ τῆς ἱερᾶς
χ. μυείαν ἀ- ἅψασθαι θυσίας, καὶ" πολλὴ ἀνάγκη ὑπεκπεσεῖν. μὴ τοίνυν ἀνίπλῳ προσέρχου ψυχῇ·
νάγκη καὶ ὑπε- πολλῷ γὰρ ἐκείνου τοῦτο χαλεπώτερον, καὶ μείζονα φέρει τὸν κόλασιν. οὐδεὶς γὰρ ὅτως,
κεκπεσεῖν οὐδεὶς

μῶν τὰ χρέη, τοῦτο τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν συγχώρησον, ᾗ καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν πᾶσι τὰ ὀφειλήματα. τί λέγεις, ἄνθρωπε; ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τοῖς ἐμοῖς ἀφίεμεν τὰ χρέη τῶν ἀνθρώπων; ἐπὶ τοῖς ἐμοῖς ἁμαρτήμασι τὰ τῶν ἄλλων ἀφίεμεν

ἐκβῆναι δράμε. ὕπαγε γάρ, φησι, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. ὦ τῆς ὑπερβολῆς. αὐδὲ οὐχ ἡγεῖται ἀπειλὰν εἶναι, τὸ δῶρα καταλιμπάνειν, καὶ σὺ νομίζεις ὕβριν εἶναι, ὃ πρότερος ἀπελθὼν καὶ διαλλαγῆναι; καὶ ποῦ ταῦτα ἄξια συγκρίσεως, εἰπέ μοι; ἐμὲ μὲν ἴδῃς σου μῆνας ἐκπεπτικότας, καὶ πάντα ποιῇς, ὥστε αὖθις ἑνῶσαι τῷ σώματι· τὸν δὲ ὅτι τῷ ἀδελφῷ ποίησον· ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ἐκτεμνόμενος σου τῆς φιλίας, προέσθαι, ἕνωσον, μὴ προτέρους δυνάμενος ἐκείνους ἐλθεῖν πρὸς σέ, ἀλλ' αὐδὲ πρότερος ἐπιβῆναι λαβεῖν τὰ βραβεῖα. ἕνα μόνον ἐχθρὸν σκληρὸν ἔχῃ, τὸν διάβολον. πρὸς αὐτὸν μηδέποτε καταλλάττου, πρὸς ἀδελφὸν μηδέποτε ἀπρόθυμος ἔχε· ἀλλὰ καὶ ῥήματος μικροψυχίᾳ, ἐφήμερος αὐτὴ μόνον ἔστω, καὶ μὴ ὑπερβαινέτω τὸ δεῖπνον τῆς ἡμέρας. Ὁ ἥλιος γάρ, φησι, μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. Ep ad Eph. 4. 26.
εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἑταίρους κατηγορῆς, ἔχεις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἵνα συγγνώμην· ἐγὼ δὲ πρεσβύτερός εἰμι, οὐκέτι θυμὸν καὶ ὀργὴν ὑπερβαίνουσαν, ἀλλὰ παιδείας δεῖται ἡ ἀπειθία, καὶ ψυχῆς μαρᾶς καὶ κακίαν μελετώσης. οὐ τοῦτο δέ μόνον δεινόν, ὅτι συγγνώμης ἑαυτὸν ἀποστερεῖς, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ κατέχεσθαι δυσχερεστέρους ποιεῖ. μιᾶς γὰρ παρελθούσης ἡμέρας πλείων ἡ αἰσχύνη, καὶ δυστέρας τρισχιλιομένης αὔξει πάλιν· καὶ ἑπτακαίδεκα τρίτου καὶ πεντηκοστοῦ ἡμέραν, προσθήσει καὶ πέμπτον· ὅταν αἱ πέντε χίλιοι γένωνται δέκα· αἱ δέκα εἴκοσι· αἱ εἴκοσι ἑκατόν· ἕως λοιπὸν ἀνίατον ἔσται τὸ ἕλκος. ὅσῳ γὰρ πρόσεισιν ὁ χρόνος, τοσούτῳ μᾶλλον διίσταμεθα. ἀλλὰ μηδὲν τούτων πάθῃς, ὦ ἄνθρωπε, τῶν προσόντων παθῶν, μηδὲ αἰσχυνθῇς καὶ ἐρυθριάσῃς, μηδὲ εἴπῃς πρὸς σεαυτόν· πρὸ μακροῦ τοσαῦτα ἀλλήλοις ἐλοιδορησάμην, μυρία ἄῤῥητα εἶπα κἀμέ, καὶ νῦν δραμοῦμαι ὅτι ταῖς καθημεραῖς; καὶ τίς οὐ καταγνώσεταί μου τὴν πολλὴν ἀνοησίαν; οὐδεὶς νοῦν ἔχων ἀνοησίαν σε καταγνώσεται). ἀλλ' ὅταν μνήμης ἀκαταλλάκτου, τότε σε πάντες γελάσονται, τότε πολὺ δώσεις τῷ διαβόλῳ τὸ διάστημα. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ χρόνου λοιπὸν δυσδιάλυτος ἡ ἔχθρα γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν μεταξὺ γινομένων πραγμάτων. ὥσπερ γὰρ ἀγάπη κολλᾷ πλῆθος ἁμαρτιῶν, οὕτως ἔχθρα καὶ τὰ ὄντα ὄντα ἁμαρτήματα σείει, καὶ πάντες ἀξιόπιστοι κατηγοροῦσιν λοιπόν, τοῖς ἀλλοτρίοις χαίροντες κακοῖς, καὶ ταῖς ἑτέραις ἐκπομπεύοντες ἀσχημοσύναις. a Prov. 3. 11.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα εἰδὼς προλαβέ, καὶ κάτελθε τὸν ἀδελφόν, πρὶν τέλεον ἀποπηδῆσαι. καὶ δεῖ πᾶσαν τὴν πόλιν προδραμεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κἂν ἔξω τειχῶν ἀπελθεῖν, καὶ ὁδὸν βαδίσαι μακρὰν, πρῶτα τὸ σὸν χρεὼν ἀφεῖς, εἶτα τότε μόνον θυσίαν τὸν κατενεγκεῖν τὸν ἀδελφόν. Εἰ δὲ ἐργῶδες τὸ πρᾶγμα, σύνισθι ὅτι τὸν διάβολον Θεὸν ταῦτα πάσχεις ἄπιστα, καὶ ἐκμανῆ λήψῃ πρόκλησιν· καὶ τὴν ψυχὴν διαδυομένην, καὶ ὀκνοῦσαν, καὶ ἐρυθριῶσαν * διέγερσον, ταῦτα αὐτῇ συνεχῶς ἐπᾴδων καὶ ἐπῳδάς· τί μέλλεις; τί ἀναβάλλῃ καὶ ὀκνεῖς; οὐχ ὑπὲρ χρημάτων, οὐδὲ ὑπὲρ ἄλλου τινὸς τῶν ὑπαρχόντων, ἀλλ' ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῖν ὁ λόγος. ὁ Θεὸς ταῦτα ποιῶν ἐκέλευσε, καὶ πάντα δεύτερα ἔστω τῶν ἐκείνου προσταγμάτων. ἐμπορία τίς ἐστι πνευματικὴ τὸ πρᾶγμα· μὴ ἀμελῶμεν, μήτε ῥᾳθυμῶμεν. μανθανέτω καὶ ὁ ἐχθρὸς, ὅτι πολλοῦ ἐπισπάσιμα σπουδαῖα ὄντα τοῦ Θεοῦ δέχομαι· καὶ ὑβρίζῃ πάλιν, καὶ τύπτῃ, καὶ ὁπόσῳ ἕτερον χαλεπώτερον ποιῇ, φέρωμεν ἅπαντα γενναίως. οὐδὲν ἐκείνῳ τοσοῦτον, ὅσον ἡμῖν αὐδὲν χαριζόμενα. πάντως τῶν κατορθωμάτων τοῦτο μᾶλλον ἡμῶν κατ' ἐκεῖνον προέστηκε τὸν ἡμέραν. ἡμάρτομεν πολλά, * καὶ προσκρούσαμεν, καὶ διαπαντὸς ἡμῶν προσκόπτομεν. ἔδωκε δὲ τὸν αὐτὸν φιλανθρωπίαν ταύτην ὁδὸν καταδηλῶσαι· μὴ τοίνυν προδῶμεν τὸν καλὸν τοῦτον δεσπότην. μὴ γὰρ οὐκ ἐᾷ ἵνα τὸν διαλλάξαντα καὶ διορθούμενον αὐτὸν τὰ προστάγματα; ἀλλ' ὅμως δεῖ τὸν πολλὸν αὐτὸν φιλανθρωπίαν, καὶ μισθὸν ἡμῖν ἐπάγειν μέγαν καὶ ἄφατον, καὶ ὃ μάλιστα ἐπιζητοῦ-

* καὶ αἰσχυνόμενον

* καὶ μηνίσας,

* καὶ

μὴ καταλλαγῶσι, φησίν, ἵνα μὴ χείρονα αὐτὸν ἐργάσωμαι, ἵνα μὴ πρόχειρον, ἵνα μὴ μείζονος μοι καταφρονήσῃ μὴ ταῦτα. ἢ ὡς πρὸς τούτους καὶ ἐκεῖνο λέγουσιν, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐξ ἀδιαφορίας μᾶλλον νομίζουσι περὶ ὅτι ταῦτα καταλλαγέντες ἔρχεσθαι, ἢ ἐχθροὶ ὄντες καὶ ἐχθροί. ταῦτα πρόχειρα μάταια. ὁ γὰρ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς οἶδε τὴν γνώμην τὴν σήν. διόπερ ἀσφάλεια χρὴ ποιεῖσθαι τῶν ζωδούλων λόγων, ὅταν τὴν κρίσιν πείσῃς, ἢ μέλλοντά σοι διαζῆν. εἰ γὰρ τὰ μὴ ἡδέως σοι χείρονα ἀπὸ τῆς σῆς ἐπιεικείας ἐχθρὸν φορτίζεις, ἐκεῖνο μάνθανε, ὅτι οὐχ οὕτω τὸν χείρων· ἀλλ' ἂν μὴ καταλλαγῇς μᾶλλον. καὶ γὰρ ἀπόντων μαρώτερος ἦ, καὶ μὴ λέγῃ, καὶ μὴ κηρύττῃ, καὶ σιγῶν πάντως ἀποδέξεταί σε τὴν φιλοσοφίαν, αἰδεσθήσεταί σε τὴν παρρησίαν καὶ τὸ ζωώδες τὸ ἑαυτοῦ. ἐὰν γὰρ ὅτι τῆς αὐτῆς μόνης ποιείας κολακευόμενος καὶ θεραπευόμενος, ἔξω ἀπορρεῖ μέγιστον τὸν Θεόν. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι καὶ ἡμεῖς προσκαλέσωμεθα μᾶλλον τὸν ἐχθρὸν ἢ τὸν φίλον τῶν ἀδικημάτων, ὁ Θεὸς οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλ' μέλλοντα γίνεσθαι χείρονα διὰ τῆς ἡμετέρας ἀνεξικακίας, ἰσοτιμίαν ὑμῖν ἐρᾷ παλαιάν. καταλάλησέ ποτε τοῦ Μωϋσέως ἡ Μαρία. τί οὖν ὁ Θεός; λέγει ἐπαφῆκεν αὐτῇ, καὶ ἀκάθαρτον αὐτὴν ἐποίησε, κἀπέτεμε τὰ ἄλλα ὅσαν ἐπιεικῆ καὶ σώφρονα. εἶτα τοῦ Μωϋσέως αὐτοῦ τοῦ ὑβριστικοῦ ἀφέντος τὴν ὀργήν, οὐκ ἐκώλυσεν ὁ Θεός· ἀλλὰ τί φησιν; Εἰ ἐμπτύων ἐνέπτυσεν ὁ πατὴρ αὐτῆς ἐπὶ τὸ πρόσωπον, οὐκ ἂν ἐντραπήτω; μενάτω, φησίν, ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Εἰ πατέρα, φησίν, εἶχε, καὶ ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτὴν ἐποίησεν, οὐκ ἂν ἐνέγκαι τὴν ὑπερημοσύνην; σὲ δὲ ἀποδέχομαι τῆς φιλαδελφίας καὶ τῆς παρρησίας καὶ τῆς ἐπιεικείας· ἐγὼ γὰρ οἶδα πότε αὐτὴν ἀφῆκαι δεῖ τὴν χολήν. σὺ μὲν πᾶσαν φιλοφροσύνην ἐπιδείκνυσαι τῷ ἀδελφῷ, καὶ μὴ χολᾶσαι ἐπιθυμεῖς μείζονος ἀφῆς καὶ πλημμελήματα, ἀλλὰ φιλοστοργίαν καὶ γνώμην χρηστήν. ἐκεῖνο μὲν τοι σαφῶς οἶδα, ὅτι ὅσῳ αὐθαδιάσῃ καὶ θεραπεύσῃ μᾶλλον, τοσούτῳ μείζονα ἐπιπάσῃ) καθ' ἑαυτὸν τὴν κόλασιν ἐκεῖνος. τί λέγεις, εἰπέ μοι; φαυλότερος γίνῃ θεραπευόμενος; τοῦτο ἐκείνου μὲν κατηγορία, σὸν δὲ ἐγκώμιον· σὸν μὲν ἐγκώμιον, ὅτι καὶ ἐρῶν τοιοῦτον γινόμενον δικαίως ἂν τὸν Θεὸν δοκοίης, οὐκ ἀπόντος θεραπεύων αὐτόν· ἐκείνου δὲ ἔγκλημα, ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τῆς σῆς ἐπιεικείας βελτίων γέγονε. πολὺ δὲ αἰρετώτερον ἑτέρους ἐγκαλεῖσθαι δι' ἡμᾶς, ἢ ἡμᾶς δι' ἑτέρους. μηδὲ λέγε τὰ ψυχρὰ ταῦτα ῥήματα· μὴ τοιοῦτον, φησί, ὅτι φοβηθεὶς αὐτὸν προσέδραμον, ἵνα μᾶλλόν μοι καταφρονήσῃ. παιδικῆς ταῦτα ψυχῆς καὶ οἰκότητα, καὶ ἀρὸς δόξαι ἐπιποθοῦντος δι' ὑφέσεως. νομίζε ὅτι φοβηθεὶς προσῆλθες, καὶ ὅτω μείζων ὁ μισθὸς ἔσαι σοι, ὅτι δι' ὧν τὰ προφανῶς ἔδρα τὸν Θεοῦ φόβον ὑπερβάλῃς πάντα. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων δόξαν ὑπερβάλλων, καὶ διὰ τοῦτο καταφρονούμενος, ἐκεῖνο τιμᾶται τῆς ἀποδόσεως τὸ κέρδος· ὁ δὲ ἀκριβῶς ἐπισάλπιστος, ὅτι πολλοὶ καταγινώσονται καὶ καταγελάσονται, καὶ οὐδὲν οὕτως ἀφίσαλπτος τῆς καταφρονήσεως, διπλασίονα καὶ τριπλασίονα ἕξει τὸν μισθὸν τέφρωνος. καὶ οὐκ μάλιστά ἐστιν, ὁ διὰ τὸν Θεὸν τοῦτο ποιῶν. μή μοι λέγε, ὅτι τὰ, καὶ τὰ ἠδίκησε. καὶ γὰρ εἰ πᾶσαν ποιείαν τὸν εἰς ἀνθρώπους ἐπιδείξαι σοι σε, καὶ ὅτω σοι πρόχειρα ἀφεῖναι ἐκέλευσεν ὁ Θεός. ἰδοὺ προλέγω, καὶ διαμαρτύρομαι, καὶ λαμπρᾷ βοᾷ τῇ φωνῇ· μηδεὶς τῶν ἐχθρῶν ἐχθρὸν προσοιτω*, μηδεὶς προσιὼν ἐχθρὸν ἐχέτω. ἐχθρὸν ἔχεις; μὴ προσέλθῃς. βούλει προσελθεῖν; καταλλάγηθι, καὶ τότε προσελθὼν* ἄφες τὸ ἱερόν. μᾶλλον δὲ οὐκ ἐγὼ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ὁ δι' ἡμᾶς σταυρωθεὶς δικαστὴς αὐτός, ἵνα σε καταλλαγῇς τῷ πατρί, οὐδὲ σφαγὰς προσήνεγκε, οὐδὲ αἷμα ἐκχεῖ· καὶ σὺ ἵνα καταλλαγῇς τῷ ζωδιδάσκαλῳ, οὐδὲ ῥῆμα προΐεσθαι βούλει, οὐδὲ προσέρχεσθαι προσδραμεῖν. ἀκούσατε τί φησι πρὸς τὸν οὕτω διακειμένον· Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, οὐκ εἶπεν, ἀνάμεινον ἐκεῖνον ἐλθεῖν πρός σε, οὐδὲ, ἑτέρῳ τινὶ μεσίτῃ διαλέξῃ, οὐδὲ, ἄλλον τινὰ προσκάλεσον, ἀλλ', αὐτὸς πρὸς ἐκεῖνον

Ισ. νομίσῃ

Ιω. πιμπλᾶσι μᾶλλον τοῦ αὐτῶ τοῦ Θεοῦ

Λευϊ. ιϛ. ιδ.

Ματθ. ε. κγ.

* τῷ ἱερῷ σημαίνει, καὶ διχάζει τὸ σῶμα Χριστοῦ, σώματος

αἰ ἀξίους ἡμᾶς ὑπεδεικνύμεθα θεραπείας, καὶ χρήματα δαπανήσομεν, καὶ πολιορκίας ὑφαλούμεθα, ἵνα μιαιφόνους δι' ἑαυτῶν ἀνθρώπους κολασκεύσωμεν, καὶ πάντα ποιοῦμεν, ὥστε κατορθωθῆναι ἡμῖν τὸ προκείμενον, ἐκεῖ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ νόμων Ⓦ λευπηκόΐα ἀδελφοὶ οὐχ ὑπομένομεν τὰ δεύτερα ἀκούσαι, ἀλλὰ καὶ αἰχμαλώτους ἑαυτοὺς ποιούμεθα· καὶ τοῦτο μέγιστον ἡγούμεθα κέρδος; αἰχμή, εἰπέ μοι, μέλλων προτρέπεσθαι κερδαίνειν; τοιοῦτον μὲν οὖν αἰχμάλωτον εἶναι χρή, τὸ μόνον ὅτι τῷ πάθει, καὶ Ⓦ λευπρακότα ἐκδίκεσθαι τοὺς τὰ κατὰ μικρὰ ἐλθεῖν. τοῦτον γὰρ ἐστὶ αἰχμὴν, ἐστὶ ὄνειδος, καὶ ζημία μεγίστη. ὁ γὰρ προτρεπόμενος ἐλθεῖν, ἐκδίκως καρπούται τὸ πρᾶγμα. διὸ μὴ γὰρ πρὸς ἑτέρου δεδικημένοις, ἀφῆς πρὸς ὀργὴν, ἐκείνῳ λογίζεται τὸ κατόρθωμα (οὐ γὰρ διὰ τοῦ Θεοῦ πειθόμενος, ἀλλ' ἐκείνῳ χαριζόμενος Ⓦ νόμον ἐπλήρωσας) διὸ μηδενὸς παρακαλοῦντος, μήτε αὐτοῦ τοῦ λευπηκότος προσιόντος καὶ δεομένου καὶ δεηθέντος, αὖθις πᾶσαν αἰχμὴν, καὶ πάντα ὄκνον ῥίψας ἀπὸ τῆς διανοίας, προσδράμης τῷ ἠδικηκότι, καὶ καταλύσης πρὸς ὀργὴν, ὁλόκληρόν σε ἕξει τὸ κατόρθωμα, καὶ Ⓦ πάντα αὖθις λήψῃ μισθόν. διὸ εἶπω, νήστευσον, ἀσθενεῖν μοι προβάλλῃ σώματος πολλάκις· διὸ εἶπω, δὸς πένησι, παραδέξομαι φιλοσοφίαν ἐκ πενίας· αὖ εἶπω, σχόλασε εἰς ζωάρκειαν, φεύγεις βιωτικάς· διὸ εἶπω, πρόσεχε τοῖς λεγομένοις, καὶ ἰδοὺ τῆς διδασκαλίας πρὸς δύναμιν, ἰδιωτείαν· αὖ εἶπω, διόρθωσον ἕτερον, λέγεις, ὅτι οὐχ ὑπακούεται συμβουλευόμενος, πολλάκις γὰρ εἶπον, καταφρονεῖται. ψεύδεται μὲν οὖν αἱ προφάσεις, ἀλλ' ὅμως καὶ προφάσεις ἔχεις εἰπεῖν. ἀλλ' εἶπω, τῷ ὀργίλῳ ἄφες, ὅτι ἀσθενείας σώματος, ὅτι πένητι, οὐκ ἰδιωτείας, οὐκ ἀσχολίαν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἔχεις εἰπεῖν, ἀλλ' ἀσυγγνώστως αὐτὴν μάλιστα πάντων ὅτι ἡ ἁμαρτία. πῶς δύναται χεῖρας εἰς Ⓦ οὐρανὸν ἀνατεῖναι, πῶς τὸν γλυκασμὸν κτήσασθαι, πῶς αἰτήσασθαι συγγνώμην; καὶ βούλεται ὁ Θεὸς ἀφεῖναί σε ἁμαρτίας, οὐ συγχωρεῖς, αὖθις τῷ ζωδούλου κατέχων. ἀλλ' ἀμείς' ὅσῃ, ὦ ἄγγελος, ὦ θεράπων, καὶ κολάσεως ὑπεύθυμοί, καὶ ἀπαιτήσεως. καὶ δέχεται τοῦτο μάλιστα ἄφες. ἠδίκησαν πολλά, καὶ ἀπεσήρησαν, καὶ κακῶς ἦκουσας, καὶ ἐν τοῖς μεγίστοις ἐβλάβης πράγμασι, καὶ βούλει κολάζεσθαι ἰδεῖν Ⓦ ἐχθρούς; καὶ εἰς τοῦτο σοι πάλιν χρήσιμον τὸ ἀφιέναι. αὖ μὲν γὰρ αὖθις ἐκδικήσῃς καὶ ἐπιξέλθῃς, εἶτα ἁμαρτήσῃ, εἶτα δέχεται πράγματα, εἶτα δέχεται τῆς εὐχῆς τῆς κατ' αὐτὸ, ὁ Θεὸς οὐκ ἐπιξελεύσεται λοιπὸν, ἀπὸ σοῦ τῷ πονηρῷ λαβόντος, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐπιξελεύσεται, ἀλλὰ καὶ σε ἀπαιτήσει δίκαιον ὡς ὑβρισμένος. εἰ γὰρ ἐτόλμησεν ἀνθρώπων τοῦτο ποιῆσαι, καὶ τυχὸν ἔσωσεν ἄλλοτε ἐν οἰκέτην, ὁ δεσπότης ἀγανακτεῖ, καὶ ὑβρίσθαι φησὶ τὸ πρᾶγμα (καὶ γὰρ ἠδικημένοι τύχωμεν εἴτε παρὰ δούλων, εἴτε παρὰ ἐλευθέρων, καὶ παρὰ τῶν ἐχόντων καὶ παρὰ τῶν δεσποτῶν ἀναμένωμεν χρηστοὺς) εἰ τοίνυν ἐπὶ ἀνθρώπων οὐκ ἀσφαλὲς ἑαυτὸν ἐκδικεῖν, πολλῷ μᾶλλον, ὅταν ὁ Θεὸς δικάζῃ.

Ἀλλ' ἠδίκησέ σε, ὦ λευπηκέ, ὦ μυρία δέδρακε κακά. μηδὲ ὅτως αὖθις ἐπιξέλθῃς, ἵνα μὴ ὑβρίσῃς σαυτὸν Ⓦ δεσπότην. πρόσχωρησον τῷ Θεῷ, καὶ αὖθις δέχεται τὸ πρᾶγμα πολυβέλητον· σὺ βούλῃ. σοὶ μόνον δύκαιόν ἐστι τοῦ λευπηκότος ἐκέλευσε· ὃ γὰρ πᾶς ἐκείνῳ δεῖ χρήσασθαι, αὐτῷ καταλιπεῖν προσήκει. οὐχ ὅτι σὺ σαυτὸν ἐκδικεῖς, ὡς ἐκεῖνός σε ἐκδικῆσαι προδεδύκασι, διὸ αὐτῷ πρόσχωρησον μόνον, καὶ μὴ κατεύξῃ τοῦ λευπηκότος, ἀλλ' αὐτὸν ἀφῆς κύριον γενέσθαι τῆς ψήφου. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀφιέμεν τοῖς ἠδικηκόσι, καὶ καταλλαττόμεθα, καὶ ἐπὶ αὐτῶν δεηθῶμεν, ὁ Θεὸς οὐκ ἀφίησιν, ἐὰν μὴ μεταβάλωνται καὶ αὐτοὶ, καὶ βελτίους γένωνται). οὐκ ἀφίησι γὰρ τὸ χρήσιμον ἐκείνοις βλέπων. σὺ μὲν γὰρ ἐπαινεῖς καὶ ἀποδέχεται τῆς φιλοσοφίας, ἐκεῖνος ἐπιξέρχεται, ἵνα μὴ τῇ φιλοσοφίᾳ χείρων γένηται. ὥστε ἄκαιρος ὁ τοῦ πολλοῦ λόγος· πολλοὶ γὰρ πολλάκις ἐγκαλέσαντες πρὸς ἡμᾶς, ὅτι τοῦ προβαλόμενοι καταλλαγῆναι τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἐπείθοντο, τούτων ἐδόκουν τὴν ἀπολογίαν προβάλεσθαι, τοῦ παπάσματος τῆς ἑαυτῶν ὕστερον ποινείας. ὑβρίσθαι

ἀμῶν τημάτων, τὴν τοσαύτην κόλασιν ὄντων ἀποφεύγειν ἀπὸ τῆς εἰς ⟨Θ⟩ πλησίον συγχωρήσεως. ἢ γὰρ οὐδὲν ταύτης ἴσον ὅσον τῆς ἀρετῆς. βούλει μαθεῖν ταύτης τῆς ἀρετῆς τὴν δύναμιν; Ἐὰν ᾖ Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ, φησι, τοσοῦτος μου, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχή μου τοῖς αὐτοῖς. ἀλλ' ὅμως τούτους, οἷς οὐκ ἠδυνήθη Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ ἐξαρπάσαι τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, αὕτη ἠδυνήθη ἐξαρπάσαι ἡ σωτηρία. Διὰ τοῦτο σκεῦος, οἷς ταῦτα εἶπε, ζωοποιῶς προελθεῖν λέγων· Καθέκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ μὴ μνησικακείτω ἐκ τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἕκαστος μὴ λογιζέσθω. οὐκ εἶπεν, ἄφες μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ἔχε ἐν διανοίᾳ, μηδὲ λογίζου. ἄφες τὴν ὀργὴν ἅπασαν, ἀφαίρεσον τὸν ἔλεγχον. δοκεῖς μοι γὰρ ἐκφυγεῖν ἀμυνόμενος, τοσοῦτος ὢν σαυτὸν βασανίζεις, καθάπερ δήμιον εἰσδεξάμενος τοῦ πάθους ἐπιτρέχοντα ⟨Θ⟩ θυμόν, ἐκ καταλήψεως σαυτὸν παραδίδως. τί γὰρ ἠλιώτερον ἀθλιώτερος ἀνθρώπου δικαίως ὀργιζομένου; καθάπερ ⟨Δ⟩ μεμηνότος οὐδέποτε ἀπολαύοντος γαλήνης, οὕτως ὁ μνησικακῶν, καὶ ἐξηρμένον ἔχων, οὐδέποτε ἀπολαύσεταί τινος εἰρήνης, δικαίως φλεγμαίνων, καὶ ⟨Θ⟩ χαμᾶ τὸν λογισμὸν καθ' ἑκάστην αὔξων τὴν ἡμέραν, καὶ ῥήματα ἀναμιμνησκόμενος καὶ πράγματα, καὶ τοῖς αὐτοῖς τὸν πεσόντα βασανίζων ἀπειθῶς ἔχων. καὶ ὃ ἴσασι μόνον Ἔλιππος τὸ ἐξαίφνης, σκηνοῦται καὶ πολλοὺς ἔσυρε τὸν ὁδυτὸν· καὶ ψιλὸν ἴδῃ τὸν ὦμον μόνον, δέδοικε καὶ τρέμει καθάπερ τὰ ἔσχατα πάσχων κακά· καὶ τινα τῶν σκείνῳ πεσόντων, καὶ ἱμάτιον, καὶ οἰκίδιον, καὶ στεφάνιον θεάσηται, ὑπὸ πόνων βασανίζεται τὸν ὁρωμένων. καθάπερ γὰρ τὰ φιλτατα ὁρῶν καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ τὰ πεσόντα, καὶ τὰ ὑποδήματα, καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ οἱ στεφανοὶ πάντες ἐκεῖνοι ἡμᾶς εὐθέως ὀφθέντα, ὅτε τὰ ἐξαίφνης καὶ μισουμένων καὶ οἰκείων, καὶ φίλων, καὶ οἰκίδιον, καὶ στεφανοὶ ἴδωμεν, καὶ ὁποῖόν ἕτερον, ὑποπτώσομεν καὶ πυκναὶ καὶ συνεχεῖς ἡμῖν ἀφ' ἑκάστου τῶν ὁρωμένων πληγαὶ γίνονται. πῶς οὖν χρεία τοσαύτης βασάνου καὶ κολάσεως; Εἰ γὰρ καὶ μὴ γέενναν προεπιλέγοι τοῖς μνησικάκοις, ἀλλὰ τὸν σκληρὸν τοῦτον ἡμῖν γινομένων βασάνων ἀφίεσθαι τὰ ἁμαρτήματα τοῖς λελυπηκόσιν ἐχρῆν. ὅταν δὲ καὶ ἀθάνατοι μένωσιν αἱ πηγαί, τί γένοιτ' ἂν αἰσχροτέρου τοῦ καὶ σωζόμενα καὶ σκληρὸν λογιζόμενον μὲ ἑαυτὸν, νομίζοντος δὲ ⟨Θ⟩ ἐχθρὸν πεπορεῦσθαι; εἴ τι γὰρ εὐδοκιμοῦντα ἴδωμεν, ἀποκλυόμεθα· ἀπὸ τῆς ἀθυμίας· καὶ δυσφορησώμεθα, διεδέξατο μὴ τις γένηται δεξιὰ πάλιν μεταβολή· ἀμφοτέρων δὲ τούτων ἡμῖν κεῖται κόλασις ἀποβαίτητος. Ἐπὶ γὰρ τῷ σκανδαλισμῷ τοῦ ἐχθροῦ σου μὴ ἐπαίρου, φησί*. ἢ μή μοι λέγε τῶν ἀδικημάτων τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ποιοῦν μόνον σοὶ τὸν ὀργὴν, ἀλλὰ τὸ μὴ μνησθῆναί σε τῶν οἰκείων πλημμελημάτων, μηδὲ τὸν φόβον ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν, ἢ ⟨Θ⟩ τοῦ Θεοῦ φόβου. ἢ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἐστὶ ἀληθές, ἀπὸ τῶν συμβούλων τῇ πόλει τοῦτο ἀποδῶμεν πειρασόμεθα. ὅτι γὰρ ⟨Δ⟩ τῶν πολλῶν πολλημάτων σκεῦος ὄντες σκευθωποὶ πρὸς ὃ δικαιότερον ἤκουσαι, ὅτι πῦρ εἶδον σκαίετο, καὶ δήμιοι παρειστήκεισαν, καὶ ξίφη πλυθρὰς κατέξαινον, εἴ τις αὐτοῖς πολλάκις σκ πλειόνων εἶπεν, ὅτι εἴ τινας ἐχθροὺς ἔχετε, λύσατε τὸν ὀργὴν, καὶ δωσόμεθα ταύτης ὑμᾶς ἀπαλλάξαι τῆς κολάσεως, ἆρα οὐκ ἂν ἦ τοῦ πόδας αὐτῶν κατεφίλησαν; καὶ τί λέγω τοὺς πόδας; εἰ καὶ διαπρῶξαι* αὐτοῖς ἐλέσθαι ἐκέλευσεν, οὐκ ἂν παρῃτήσαντο τότε. εἰ δὲ δι' ὑπερβολὴν κόλασις ἢ πάλιν ἔχουσα πάσης αἰσχύνης ὀργῆς, πολλῷ μᾶλλον ἡ μέλλουσα πημωρεῖα, εἰ ζωοποιῶς ἡμῖν τὸν Διάνοιαν κατεῖχεν, οὐχὶ μνησικακίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα ἂν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐξήλασεν ποτηρὸν λυγισμόν. ἵ γὰρ βιαιότερον, εἰπέ μοι, τὸν τοῦ ὀργὴν ἀφίεναι τῷ λελυπηκότι*; μὴ γὰρ μακρὰν ἀποδημίαν ὄντα ἀπολαβεῖν; μὴ γὰρ χρήματα διαπρῶξαι; μὴ γὰρ ἕτερόν τι δεινὸν καλέσαι; ἀρκεῖ θελῆσαι μόνον, καὶ ὃ κατόρθωμα τέλος ἔλαβε. Τίνος οὖν ἂν εἴημεν ἄξιοι κολάσεως, εἰ βιωτικῶν μὲ ἕνεκεν πραγμάτων δουλοπρεπεῖς ποιούμεθα Διακονίας, καὶ ἀνάξιοι

χ. ὑπὲρ τῶν

Ιερ. ιη. α.

Ζαχ. ζ. ι.

Ζαχ. η. ιζ.

χ. μὴ λογίζου

χ. εἴτε τι

χ. τὸ

Παροιμ. κδ. ο.

χ. ἵνα

* πῶς ἐπὶ πολλοῖς ἡ

* ἡ γαρ.

χ. τὸ

* ἢ τὸ διὰ παντὸς καλέσαι

Digitized by Google

ἐᾶς, τὸ στόματος σε λυσιτελοῦντος εἶναι τὸ μάτην. καὶ τοῦτο οὐχ ἅπαξ, οὐδὶς δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις πάσχομεν. δοῦ τοῦτο μόνον ἀξιώσασα θεῖναι ὁ Θεός, ἆρα ἕξομεν συγγνώμην; ἆρα δυνησόμεθα ἀπολογίας τυχεῖν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. τί δὲ, δοῦ ταῖς κακηγορίαις, ἃς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀλλήλους λέγομεν κακῶς, εἰς μέσον προσαγαγὼν, καὶ ταῖς κρίσεσι ταῖς ἀκριβεστάταις, εἰ καὶ ἀκριβοῦμεν τοὺς πλησίον, οὐδὲν ἔχοντες πρόφασμα, ἀλλὰ φιλαίτιοί πως ὄντες, καὶ μεμψιμοιρήσομεν, τί δυνησόμεθα ἀπολογήσασθαι καὶ εἰπεῖν; δοῦ δὲ ταῖς ἀδιεξετάστοις καὶ ταῖς ποικίλαις ἐπιθυμίαις, ἃς ἔχομεν εἰς τὴν ψυχήν, πολλάκις αἰσχρὰς καὶ ἀκοσμάρτους διαλογιζόμενοι λογισμοὺς ἀπὸ τῆς ἀνεξετάστου τοῦ ὀφθαλμοῦ πλάνης, πόσων ἐπισπασόμεθα δίκην; τῆς δὲ λαιδορίας ἡμᾶς δοῦ ἀπαιτήσει λόγον (Ὃς γὰρ δ' ἂν εἴπῃ, φησὶ, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὸ γέενναν τοῦ πυρός) ἆρα δυνησόμεθα ψεύσασθαι τὸ στόμα; ἢ χεῖρα μὴ ὅλως, ἢ μικρόν, ἢ μέγα πρὸς τοῦτο εἰπεῖν; ταῖς δὲ κενοδοξίαις, ἃς ἐπιτελοῦμεν ἐν τοῖς ὁμίλοις, ἐν ταῖς συνουσίαις, καὶ ἐλεημοσύναις ποιούμενοι δοῦ ἐξετάσωμεν, οὐ λέγω, ὁ Θεός, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ οἱ ἡμέτεροι, ἆρα δυνησόμεθα εἰς ὄψιν ἀναβλέψαι; τοὺς δὲ δόλους, οὓς κατ' ἀλλήλων ῥάπτομεν, καὶ μὴ πρότερον ἐπαυόμενοι τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὡς φίλῳ δῆθεν ὁμιλοῦντες, ὅπως δ' κατηγορήσωμεν, ἆρ' ἐπισπασόμεθα ταῖς ὑπὲρ τούτων κολάσεις; τί δὲ ὅρκους; τί δὲ ψευδεῖς; τί δὲ ταῖς ὑποκρίσεις; τοὺς ἀδίκους γάμους; τοὺς βασκανίαν, καὶ βασκαίνομεν πολλάκις ἀδίκως μᾶλλον, οὐκ ἐχθροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ φίλοις; καὶ [ὑπὲρ] πάντων δὲ τούτων ἕτερα κακῶν, καὶ νομίζομεν ἀθῳωθήσεσθαι τῆς οἰκείας συμφορᾶς ταῖς ἀλλοτρίαις δυσημερίαις; τῆς δὲ τὰς ζημιώδεις ῥᾳθυμίας καὶ ἀπαιτήσει ταῖς ἀθυμίαις, τί δοῦ πάθωμεν; ἴσως γὰρ δέποτε τοῦτο, ὅπερ πολλάκις αὐτὸς τοῦ Θεοῦ ἀφαλεστέρου πρὸς πάντας ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτοῦ φθάσαντος, πολλῷ καὶ μακροῖς πρὸς τὸ πλησίον ποιήσασθαι λόγοις ἀπαιτεῖ τὸ δεῖν ἡμῖν ἀπροσκόπτων προσφέρειν.

Ἀπαιτείσω πάντα πρὸς ταῖς ἄλλαις, ταύτης τῆς ἁμαρτίας δίκην ἀπαιτήσας ἡμᾶς, ποίαν σωτηρίας ἔσεσθαι ἡμῖν ἐλπίδα; μὴ γὰρ δὴ μικρὸν εἶναι νομίσῃς τὸ πλημμέλημα· ἀλλ' εἰ βούλει τὸ μέγεθος αὐτοῦ καταδεῖξαι, ἐπὶ δοῦλον ἀφέντων αὐτὸ τοῦτο ἐξέτασον, καὶ τότε εὑρήσεις τῆς ἁμαρτίας τὸ μέγεθος. τόλμησον; ἄρχοντος πρὸς σὲ φιλονεικοῦντος, μᾶλλον δὲ φίλου πρὸς τὸν ἑλίσσοντα σεμνότερον, ἀφεὶς αὐτὸν πρὸς τὸ οἰκέτην δοῦναι σαυτὸν, καὶ τότε σὺν ἡλίκον τολμᾷς ὅπου τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖν. ἐκεῖ γὰρ ἡ δίκη τοῦ φιλανθρωπότερον ἐκεῖνος, καὶ δίκην σε ἀπαιτήσει τῆς ὕβρεως. ἀλλ' ὁ Θεὸς τοσαῦτα καὶ πλείονα τούτων καθ' ἑκάστην ὑβριζόμενος τὴν ἡμέραν, οὐ πρὸς ἓνὸς, καὶ δύο, καὶ τριῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ πρὸς πάντων σχεδὸν ἡμῶν ἀνέχεται καὶ μακροθυμεῖ· καὶ οὐκ ὀπίσω τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑτέρους πολλοῖς χαλεπωτέρους. ταῦτα μὲν γὰρ ὅσα ὡμολογημένα, καὶ πᾶσι δῆλα, καὶ παρὰ πάντων σχεδὸν τολμώμενα· ἔστι γὰρ καὶ ἕτερα, ἅπερ ὁ τῶν ἁμαρτημάτων συνειδὼς οἶδεν. ἐκεῖ τοίνυν ἅπαντα ταῦτα συνοπτῶμεν, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς διαλογισώμεθα, καὶ ἀπαρέσεσι, καὶ ἀπιστήσεσι, καὶ τὸν πλοῦτον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν συσπάσαντες, ἐπὶ τὸ φόβου καὶ τῆς ἀγωνίας δέος μεταθῶμεν τῆς περὶ ἑτέρων εἰς ἡμᾶς γενησομένης ὄρεως δυνησόμεθα. ἀναμνήσθητι τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρὸς, τοῦ σκώληκος τοῦ ἰοβόλου, τῆς φοβερᾶς κρίσεως, καθ' ἣν ἅπαντα γυμνὰ καὶ πεπαχυλισμένα. σύνησον, ὅτι τὰ κρυπτόμενα νῦν οὐκ ἀκαλύπτεται τότε. δοῦ τίνων ἀφῆς τῷ πλησίον τὰ πεπλημμελημένα, ἅπερ οὐκ ἀκαλύπτεσθαι μέλλει τότε, οὐ ταῦτα ἀφανίζει πάντα, καὶ ἀπελθὼν μηδὲν ὑπισχνούμενος, ὧν ἐπλημμέλησας· ὥστε μίζονα λαμβάνεις, ἢ δίδως. καὶ γὰρ πολλὰ πολλάκις ἡμάρτηκαμεν τοιαῦτα, ἃ μηδεὶς ἕτερος οἶδεν· εἶτα σύνοσωμεν, ὅτι κεῖ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πρὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἁπάντων κείσεται ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα ἐν τῷ κοινῷ τῆς οἰκουμένης θεάτρῳ, τῆς κολάσεως χαλεπώτερα ἀλγοῦμεν, πικραινόμενοι καὶ ἀγχόμενοι τῷ ζωειδοῦς. ἀλλὰ τῶν τοσούτων αἰσχυνῶμεν, ἵνα τοσαῦτα

χ. ἀς κατακρίνωμεν τοὺς πλησίον

Matth. c. xc.

χ. βικὰ

ἰσ. κεφ.

χ. αἰδρώπῳ

χ. πολλῷ

τῦτο ἰητεία, ἢ τεσσαρακοστή, ἓ τοσάτων ἡμερῶν" ζωάλυξις, ἢ " ἀκρόασις, ἢ εὐχαί, ἢ διδασκαλίαι, ἵνα πάντ' ἔχωσι τὰ τῶν πόνων ☧ σεαυτὸν ἡμῖν ἁμαρτήματα τεσγριβέντα ἀφ' τῆς ἀσυδῆς ζωῆτης * ἀποσμηξάμενοι, μὴ πρόρησίας τῆς πνευματικῆς" μετάσχωμεν ἀκείνης τῆς θυσίας. ὡς ἂν μὴ τῦτο ἢ, μάτην ἓ εἰκῆ ἓ ἐπ' ὀδενὶ χρησίμῳ ☧ τοσῦτον ἐστάναμεν πόνον. ἕκαστος τοίνυν ἀνάγκη ἔσθω πρὸ ἑαυτῦ, ποῖον ἐλάττωμα διαρθῶσι, ποῖον κατόρθωμα τεσοικτίσατο, ποίαν ἁμαρτίαν ἀπεβάλετο, ποίαν κηλῖδα ἀπενίψατο," ἢ τί βελτίων ἐγένετο. καὶ μὲ βῦρη πλέον τι ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἰητείας ἑαυτῷ τεσὸς τὸν καλὸν ζωῆτον ἐμποείαν, ἢ ζωὴν πολλὴν ἑαυτῷ" πεποιημένον τῆς τραυμάτων τὴν ὀπτημένην, τεσστρχέσθω· εἰ ἢ ἡμελημένος ἔμενε, ἰητείαν μόνον ἔχων ὀπτιδέξασθαι, πρὸ ἢ ἄλλων ὀδὲν κατορθωκώς, ἔξω μένετω· ἢ τότε εἰσίτω, ὅταν ἅπαντα ἐκκαθάρη τὰ ἁμαρτήματα *. ☧ μὴν γὰρ μὴ τῆς βύσεως εἰκὸς ἢ συνεώμενος τυχεῖν, σώματος ἀσθενείαν τεσοδηγόμενος· τί ἢ μὴ ἐξορθώσαντα ἑαυτῦ τὰ πλημμελήματα, ἀμὴ χάμενος ἀπολογίας τυχεῖν. ὀκ οἶσθ' θυσας ὅτι τὴν τῆς ἐρχὸς" ἀσθένειαν· τοῖς ἐρῶσι σε ἕνεκεν ἁ κατηλλάγης; μὴ ἢ σὸ τῶν ἀσθενείαν σώματος τεσοδεύεσθαι ἔχεις; πάλιν δὲ βασκανίαν ἢ φθόνον μόνης" ἔχων, ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν," εἰπέ μοι; οὐδαμοῦ γὰρ τὸ τύπος τοῖς ἐλαττώμασιν ὅτι σώματος ἀσθενείαν· ὅστι καταφυγεῖν. ἢ τῦτο τῆς τῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἔργον ἐνόμετο, ὃ τῶν" κυκλωτάντων τὴν σὸν τολὴν ἓ ζωογονούσας ἡμῶν τὸν ζωὸν μηδὲν ἀπὸ τῆς τῦ σώματος ἀσθενείας τῶν βλάπτεσθαι. ἐπεὶ δῶν πάντων μὲν ὁμοίως δεόμεθα τῆς ἱερᾶς νόμου, μάλιστα ἢ πάντων, τῦ κελεύοντος μηδένα ἔχειν ἐχθρὸν, μηδὲ μόνον ὀργιζόμενον διὰνεκῶς, ἀλλὰ καταλλάττεσθαι εὐθέως· φέρε τεσὶ τῶν ὑμῖν ἀφελεσθῶμεν σήμερον τῆς σὸν τολῆς. ὥσπερ γὰρ ☧ πορνεύοντα ἢ ☧ βλασφημοῦντα ἀμὴ χάμοι τῆς ἱερᾶς μεταλαβεῖν τραπέζης· οὕτω ☧ ἐχθρὸν ἔχοντα ἢ μνησικακοῦντα " ἀδύνατον ἀπολῦσαι χαρωνίας ἀγίας. ἢ μάλα εἰκότως. ὁ μὲν γὰρ πορνεύσας ἢ μοιχεύσας ὁμῦ τι ἐπλήρωσε τὸν ὀπτημόν, ἢ τέλος ἔδωκε τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ θελήσῃ νήψας ἀνενεγκεῖν " ἀπὸ τῦ πώματος," πολλῶ μᾶλλον ὀπτιδέξασθαι τὸν μετανοοῦντα, "ἔχει πάντως τῦ μεμνῆσθαι ὑ τῦ τυχεῖν· ὁ ἢ μνησικακῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐργάζεται τὴν ἁμαρτίαν, ἢ ὀδέποτε" παύσεται ἀπορρίζει." εἰκὸς γέγονε δὲ πλημμέλημα, ἢ ἐπληρώθη ἡ ἁμαρτία· ἐὰν δῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τολμᾶ ἢ ἁμαρτία. πῶς ἂν" ἔξομεν, εἰπέ μοι, συγγνώμην τοιῦτῳ ποιησῶ σημείῳ* τεσδιδόντες ἑαυτοὺς ἐχόντας; πῶς ἢ βούλει τ' διασῶσαι, ὦ αἰθέσποτα, ἡμεῖς σοι ἡμέλας ἢ παρᾶσι, τὴν ζωδούλην ἡμόμενος αὐτὸς χαλεπὸς καὶ ἀσύγνωστος; ἀλλ' ὕβεισά σε ὁ ζωδοῦλος. ἓ σὺ ☧ Θεὸν ὑβείζεις πολλάκις. πῶς δὲ ἴσον ζωόδουλος ἢ διασῶστης; ἢ ὀδὲ μὴν εἰσῖσι καὶ ἀδικημένος ἴσως ὕβεισε, ἢ πρωξῶδης· σὺ δὲ ☧ διασῶτὸν ὑβείζεις ὐκ ἀδικημένος, ὀδὲ ἐπηρεαζόμενος, ἀλλ' ὑπερατόμενος καθ' ἑκάστην τὴν αὐτὴν ἡμέραν. σύνησον τοίνυν, ὅτι εἰ βάλητέν μὴ ἀκριβείας τὰ εἰς αὐτὸν γινόμενα ὁ Θεὸς ἐξετάζειν, ὀδὲ μίαν βισσόμενα τὴν ἡμέραν· Ἁμαρτίας γὰρ, φησὶν ὁ τεσφήτης, ἐὰν παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; καὶ ἵνα πρῶτα ἄλλα πάντα, ἃ ὃ ζωοειδὸς ἐκείνου τὴν" ἁμαρτημάτων ὑπέστατο, ἢ ὧν ὀκ ἔχει μάρτυρας ἀνθρώπους, ἀλλὰ ☧ Θεὸν μόνον, τὴν φατερὰν τύτων ἢ ὁμολογηθῶσαν αἰ ἀπαιτηθῆναι λόγον, ποίαν ἐν τύτοις ἔξομεν συγγνώμην; αἰ ἐξεπίσῃ τὴν ῥαθυμίαν ἡμῶν τὴν ἐν ταῖς βύλαις, ἢ τὴν ὀλιγωρίαν, ἢ ὅτι ἔμπροσθεν τῦ Θεοῦ ἑστῶτες ἢ τεσδεκαλεσῶτες αὐτὸν, ὀδὲ τοσαύτην αὐτῷ πρέχομεν αἰδῶ ἢ τιμὴν, ὅσην τοῖς διασῶσταις ⓐ δῶλοι, ὅσην τοῖς ἄρχουσι ⓐ γραπῶται, ὅσην τοῖς φίλοις ⓐ φίλοι. φίλε μὲν γὰρ ὀδεὶς ὀκαλεσθήσεται μὴ τῦ τεσέχειν τῦτο ποιῆς, Θεῷ δὲ ἐντυγχάνων ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐν σύτων, συγχώρησιν αὐτῶν ἢ συγγνώμην αἰτεῖσθαι, ῥαθυμῆς πολλάκις, καὶ τῶν ἀναγκαίων σε χαμὴ χειμένων, πολλαχοῦ τῆς ἀγάπης, ἢ τῆς οἰκίας πλανᾶσθαί σε τὴν ἀφόρητον

ἐᾶς,

χ. συνάξεις, χ. ἀκρόασις * τῶν σκληρῶν ἐστολμάτων χ. μετάσχωμεν ἀλλὰ ὀκ ἐν τῆς αἱμαξοτοιαύτης θυσίας. χ. ἢ τι βέλτιον χ. μόνην

* μηδὲν μὲν τῶν ἰητείᾳ δόξειε, ἀλλ' εἰ τοῖς κακοῖς ἐμείνεν ἀδιόρθωτος. χ. σου δέεται χ. κατέχων χ. εἰπέ; χ. κυριακῆς

χ ὁμ χ. ἀμάχωτον

χ ἔχει πάντα πεφιμῶσθαι χ. αὐτὸν χ. ἢ ὀδὲ μὲν τοῖς μοιχοῖς

χ. αὐ ἐχομένῳ τῷ ἁμαρτωλῷ

Ψαλμ. ρλ. γ.

ἡμῶν, Εἰπέ μοι, ἵνα μὴ σαυτὸν καὶ θάνατον διαστρέψῃς, εἰς ἔλλιψιν βασιλέως εἰκόνα τὴν ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἔχῃς; οὐκ οἶδας, πόσα καταπράττουσιν ὁ σατανᾶς; θάνατον κατέλυσε, τὸν ἁμαρτίαν ἔσβεσε, ᾅδου ἄχρηστον ἐποίησε, τὸ διαβόλου τὸν δυνάμιν ἐξέλυσε, καὶ εἰς σώματος ὑγείαν οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστος; τὸν οἰκουμένην αἰσχύνει ἅπασαν, καὶ σὺ αὐτῷ ὑ θαρρῇς; καὶ τίνος ἄξιος ἂν εἴης, εἰπέ μοι; ὑ ψεύσεται ἁ μόνον, ἀλλ' ἃ καὶ ἐπῳδὰς σαυτῷ ἀφελεῖται, χαίδεται μύθοντα καὶ παιδαρίοις εἰς τὸν οἰκίαν σε εἰσάγων. καὶ οὐκ αἰσχύνῃ οὐδὲ ἐρυθριᾷς μὴ τοσαύτην φιλοσοφίαν τοῖς ταῦτα ἐπιτιθέντος; καὶ ὃ χαλεπώτερον τῆς ἀπάτης· ὅταν γὰρ παραπλήσια ταῦτα ἀπάγωμεν, δικαιοῦντες ἀπολογεῖσθαι φασιν, ὅτι χρεία ἐστὶν ἡμῶν ἡ ταῦτα ἀπαιτοῦσα, καὶ οὐδὲν ἐπέρχεται λυπεῖσθαι, ἢ ὃ τῦ Θεοῦ ὄνομα. ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον μισοῦσι ἀποστρέφομαι, ὅτι τῷ ὀνόματι τῦ Θεοῦ πρὸς ὕβριν * καταχρῆται· ὅτι λέγουσα χρείαν ἔχειν, τὰ τῆς ἐλπίδος ὑποδείκνυται. καὶ γὰρ οἱ δαίμονες ὃ τῦ Θεοῦ ὄνομα ἐφθέγγοντο, ἀλλ' ἦσαν δαίμονες. ὧ ὕπως ἔλεγον πρὸς Χριστόν· Οἶδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅμως ἐστομίσθησαν παρὰ αὐτῦ, καὶ ἀπήλασε. ἀλλὰ ταῦτα πλανᾷ τῆς ἀπάτης καταρθόνται τρόπος, καὶ χαλεπῶ βακτηρίᾳ ἔχει ὃ ῥῆμα τῦτο. καὶ ὥσπερ χρεία ὑποδημάτων ἢ ἱματίων οὐκ ἂν εἴποι τις ὑμῖν εἰς τὸν ἀγορὰν ἀπιέναι, ὅταν χρεία τῦ ῥήματος τύτυ μηδέποτε εἰς τὸν ἀγορὰν ἐμβάλῃς· μὴ ὅταν μέλλῃς ὑποδήσασθαι τὰ ποσθύρια ὕ πυλῶνος, ὅπως φθέγξαι ὃ ῥῆμα πρότερον· ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σε, καὶ τῇ λατρείᾳ σε, καὶ συντάσσομαί σοι, Χριστέ· καὶ μηδέποτε χρεία τ φωνῆς ταύτης ἀξέλθῃς. ὅπου σοι βακτηρία ἔσαι, ὅπου ὅπλον, ὅπου πύργος ἄμαχος, καὶ μὴ ὃ ῥήματος τύτυ τὰ πρόσωπον ἀφατύπωσον. ὅτω γὰρ ὑ μόνον ἂν θεσπέσιος ἀπώμοσεν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ διάβολος βλασφημῆσαι τι δυνήσεται, μετὰ τύτων σε ὁρῶν τὸν ὅπλων πάντων τὸν φαιδρόν. καὶ ταῦτα σαυτὸν ἤδη σύντονον παίδλσον, ἵν', ὅταν τ σφενδόνα λάβῃς, ἑρμοσθέσκελος ἦς γραπώτης, καὶ ὃ τῦ διαβόλου ζήπαρον ῥήξας, δίξῃ τῆς δικαιοσύνης τέφρον· ὃ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπάρξαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησῦ Χριστοῦ, μεθ' ὃ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἔχομεν ἡ χ. κατέλυσεν

χ. ψευδεῖται,

* τῷ θεῷ

χ. ἐπίστασθαι

χ. χρεῖαν

ΟΤΙ ΟΥΚ ΑΡΚΕΙ Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΥΝΑΣΘΑΙ ΚΟΠΩΣΕΙΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΔΕΗΣΕΙ· ΚΑΙ ΠΩΣ ΔΥΝΑΤΟΝ ΜΗ ΜΕΘΥΣΚΕΣΘΑΙ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΟΛΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ Η ΓΗΣΤΕΙΑ ΤΑΥΤΗ ΛΕΓΕΤΑΙ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΓΗΣΤΕΙΑΝ ΟΥ ΜΕΘΥΣΚΕΣΘΑΙ ΚΑΙ ΛΥΠΕΙΣΘΑΙ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ· ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΩΝ ΟΡΚΩΝ ΑΠΟΧΗΝ· ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΗ ΚΑΤΟΡΘΟΥΝΤΑΣ ΟΥ ΜΗ ΟΜΝΥΕΙΝ.

Ρὸς ὃ τέλος ἡμῖν τῆς νηστείας λοιπὸν ὁ καιρὸς ἐπείγεται, οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς πρὸς πλείονα ἑαυτὸν ἐπιδῶμεν ἄρετήν. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὄφελος τῶν πολλῶν αὐλῶν τοῖς τέκνοις, αἱ τῶν βεβαίων ἐκπέσωσιν, ὅτως οὐδὲ ἡμῖν ἔσαι τι κέρδος ἀπὸ τῶν πολλῶν πόνων καὶ τῶν ἱδρώτων τῶν περὶ τὴν νηστείαν, ἐὰν μὴ μὴ καθαρὸν ζωσιδότος ἐνδυσώμεθα τῆς ἱερᾶς ἀπολαύσαι τραπέζης. διὰ τύτο

χ. ζωσιδῶμεν ἀλ συντίνωμεν

της ἀσφαλέστερον τῆς φωνῆς, εἰ δι' ἃ τῶν ἔργων αὐτὸν ἐπιδεικνύμεθα. ταύτην γὰρ ὑμᾶς τὴν μεγαλοπρέπειαν μᾶλλον χρὴ" μαθεῖν ἀξιοῦ. αὐτὴ γὰρ ἡ φωνή, ὥσπερ ἐκεῖ διαστολὴν δεῖ· γ καθάπερ ἡμᾶς οἰκέτας ἀγοράζοντες, οὐδεὶς τὸν πολυτιμήτους τοιούτους "ἐρωτῶν, εἰ βούλονται ἡμῖν δουλεῦσαι· οὕτω δὲ ὁ Χριστὸς ποιεῖ· ὅπου μέλλει τις εἰς δουλείαν λαμβάνειν, τοιούτους ἐρωτᾷ, εἰ βούλεται τὸν ἔσχατον ἐκεῖνον ἀφεῖναι τὸν ὠμὸν καὶ ἀπιστον, καὶ σὺν Θεοῦ φιλανθρωπίαν. ἡμεῖς δὲ τοῦτ' ἐκεῖνο ποιοῦμεν, ἐρωτῶμεν τὸν πολυτιμήτους· καὶ ἐπιδεῖξαι μάθωμεν, ὅτι βούλονται, ὅτι τιμῇ τιμῇ καταβάλλομεν· ὁ Χριστὸς οὐχ οὕτως· ἀλλὰ καὶ τιμῇ καταβάλλει τοσοῦτον ἀπὸ τῶν ἡμῶν, ὃ τίμιον αὐτοῦ αἷμα (Τιμὴν γάρ, φησι, λυτρώσασθε) καὶ οὐκ ἐξ οὐτως ἀναγκάζει μὴ βουλομένους αὐτῷ δουλεῦσαι· ἀλλ' εἰ μὴ χρῆσιν ἔχεις, φησί, καὶ τοῦτο σεαυτὸν καὶ ἐκὼν θέλεις ἐπιγράψασθαι τὴν διαστολήν, οὐκ ἀναγκάζω, οὐδὲ βιάζομαι. καὶ ἡμεῖς μάλιστα μὲν οὐκ αἰχμάλωτα ποιοῦμεν· οἰκέτας κρίνασθαι· εἰ δὲ αἰχμάλωτά ποτε, αἱρέσει καὶ κῆτος τούτους ἀγοράζομεν, καὶ τοιαύτην καταβάλλομεν τιμήν· ὁ δὲ Χριστὸς ἀγνώμονας οἰκέτας ἀγοράζων καὶ ἀδικαίους, τοσούτου δούλου τιμὴν κατέβαλε, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα, καὶ τοσούτῳ μείζονα, ὡς μηδὲ λόγον, μηδὲ ἔννοιαν αὐτῆς δύνασθαι τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ οὐρανοὶ καὶ γῆ καὶ θάλασσαν δοῦς, ἀλλὰ τὸ πάντων τούτων τιμιώτερον, τὸ ἐμὸν αἷμα κατέθεις, ὅτως ἡμᾶς ἐξηγόρασας. καὶ ᾗ τοῦτο πάντα μάρτυρας ἡμᾶς, οὐκ ἐγγράφω ἡμᾶς ἁπαντῆ, ἀλλ' ἀρκεῖ ψιλῇ τῇ φωνῇ. καὶ ἐκεῖνος" ἀπὸ Δημοίας, ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, ὃ πρῶτον ἀπεῖπε.

Τοῦτο τοίνυν λέγωμεν, ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, ὡς ἐκεῖ μέλλοντες καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ταύτην ἁπαντῆσαι τὴν φωνὴν· καὶ φυλάξωμεν αὐτὴν, ἵνα σῶσαι τὸν πρόκατον ταύτην ἀποδῶμεν τότε. πομπὴ δὲ Σατανικὴ ὄντι πάντα καὶ ἱππασία δὲ πᾶσα ἁμαρτία καὶ πρόκατοχος ἡμερῶν δὲ" κληδόνες καὶ σύμβολα· καὶ τί ποτέ ὄντι σύμβολα, φησι; πολλάκις ἐξελθὼν ἵνα τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, εἶδεν αἰθέριον ἐπὶ σφαλμοῦ ἢ χολβώνα, καὶ οἰωνίσατο. τοῦτο πομπὴ Σατανική· ὁ γὰρ ἡ ἀπάντησις τοῦ αἰθέριον ποιήσει πρὸς τὴν ἡμέραν ὠφελῆ, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίας ζῇν. ὅταν τοίνυν ἐξέλθῃς, εἰ μόνον φυλάξαι, μὴ ἁμαρτία σοι ἀπάντησιν (αὕτη γὰρ ὄντι ἡμᾶς ὑποσκελίζουσα) χωρεῖς δὲ τοῦτες ὁδὸν ἡμᾶς ὁ διάβολος πρόκατοχος δυνήσει). τί λέγεις, αἰθέριον ὁρᾷς, καὶ οἰωνίζῃ; καὶ οὐχ ὁρᾷς τὸν πλήμμυρα τὸν διάβολον, πῶς ἐκπολεμεῖ σε τῷ μηδὲν ἀδικήσαι; πῶς ἐχθρόν σε καθίστησι τῷ ἀδελφῷ ἐξ οὐδεμιᾶς δικαίας προφάσεως; καὶ ὁ μὲν Θεὸς καὶ τοὺς ἐχθροὺς φιλεῖν ἐκέλευσε· σὺ δὲ καὶ τοὺς φιλοῦντας ἀποστρέφῃ, μηδὲν ἔχων ἔγκλημα. * οὐκ οἶσθας, πόσος ὁ γέλως, πόση ἡ αἰσχύνη, μᾶλλον δὲ πόσος ὁ κίνδυνος; εἶπω καὶ ἕτερα καταγελαστότερα; αἰσχυνόμεθα μὲν καὶ ἐρυθριῶ, ἀναγκάζομαι δὲ ὅμως διὰ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν εἰπεῖν. ἐὰν ἀπάντησιν πρόθυος, φησίν, ἄνθρακος ἡμέρᾳ γίνῃ· ἐὰν δὲ ἀπάντησιν πύρρη, δόξαι καὶ χρηστὴ καὶ πολλῆς ἐμπορείας γέμουσα. ἐγκαλύπτεσθε, καὶ τὸ μέτωπον σκεπάσατε, καὶ τοὺς τὴν γλῶτταν κατακόψατε; ἀλλὰ μὴ τοῦτο τὰ ῥήματα λεγόμενα, ἀλλὰ τὰ πράγματα γινόμενα. ὅρα γοῦν καὶ σὺ ταῦτα πῶς ὁ διάβολος· "πῶς τὸν μὲν σώφρονα" ἀποτρέπομαι, τὸν δὲ ἀκόλαστον" ἀσπάζομαι καὶ φιλοῦμαι. ὅπου γὰρ ἤκουσε τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν, καὶ εἶδε πολλοὺς τοιούτους ἀκολασίας, βαλόμενος δι' ἑτέρας ὁδοῦ πάλιν ἐμβαλεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν ἁμαρτίαν, διὰ ταύτης τῆς προφάσεως" ἑταιρείσι γυναῖκα ἁδίκως προσέχειν αἰσχύνης. τί δὴ" λοιπὸν εἶπω περὶ τῶν ἐπῳδῶν καὶ περιάπτων κεχρημένων, καὶ νομίσματα χαλκᾶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ταῖς κεφαλαῖς καὶ ταῖς ποσὶ περιδεδεμένων; αὐτὰ αἱ ἐλπίδες ἡμῶν,

χ. μακάριον
χ. ἐρώμενα

Ματθ. ε. κη.

χ. ἵνα
χ. σώμ.
χ. ζώμ.

χ. ἐπιμιξίαι γυναῖκας

Φορέσης, μυείσι τῷ λιμῷ πίπτες ἄγχονται. ποίας οὖν ἀπολογίας τύχῃ; τίνος συγχώμης; βούλει χρυσῆν σοι τὸ πρόσωπον; καὶ μὴ μύρα εἶται, ἀλλὰ σωφροσύνῃ καὶ σιμνότητι· οὕτω χαριεστέραν ὄψεται τὴν ἔμφυτον ὁ δημιουργός. ἐκφοβεῖ γὰρ ὁ κόσμος ἐκεῖνος εἰς ζηλοτυπίας ὑποφύσιν ἐμβάλλειν ἑαυτῷ, καὶ εἰς ἔρωτας καὶ φιλοτεχνίας καὶ μάχας ἐναγεῖ (ἔστιν ὅπως ὑποπεσὼν ἀνδρείαν ἀνδρὸς ἀπεργάσεται) ὁ δὲ τῆς ἐλευθερίας καὶ σωφροσύνης κόσμος πᾶσαν μὲν ἐκβάλλει ποιητικὴν ἐπιθυμίαν, πάντας δὲ δεσμοὺς σφοδρότερον ὑπεραίρεται καὶ ζωοποιεῖ. ἔστι γὰρ οὕτω καλλοποιὸς φύσις εὐμορφοποιὸς τὴν ὄψιν, ὡς ἡ τῆς ἀγαθοσύνης αὐτὴν ἀγαθότης· ἀγαθότης δὲ ἔστιν οὕτως, ὡς σωφροσύνη καὶ σιμνότης ποιοῦσιν εἶναι. ὥστε κἂν εὔμορφος ᾖ τις, ἀπρεπῶς δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ἔχῃ, πασῶν αἰσχροτέρα αὐτῷ φανήσεται· κἂν μὴ τύχῃ τις εὐπρεπὴς οὖσα, ἡδέως δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ ἀνὴρ ἔχῃ, πασῶν εὐμορφοτέρα αὐτῷ φανήσεται. οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν ὁρωμένων, ἀλλ' ἐν τῇ διαθέσει τῶν ὁρώντων αἱ ψῆφοι γίνονται. καλλωπίσωμεν τοίνυν τὴν ὄψιν σωφροσύνῃ, σιμνότητι, ἐλευθερίᾳ, φιλανθρωπίᾳ, ἀγάπῃ, τῇ πρὸς τὸ ἄνδρα φιλοφροσύνῃ, ὑπακοίᾳ, πραότητι, ἀνεξικακίᾳ. ταῦτα τῆς ἀρετῆς τὰ χρώματα· διὰ τούτων ἀγλαΐσωμεν τὸν ἔσω ἄνθρωπον· διὰ τούτων αὐτὸν ἑξῆς τῷ Θεῷ ἐπαινέτην. ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ἀποδέξηται, καὶ τὸν ἄνδρα σοι ὑποτάξει πάντως. καὶ γὰρ σοφία ἀνδρὸς φωτίζει τὸ πρόσωπον, πολλῷ μᾶλλον ἀρετὴ γυναικὸς φωτίζει τὸν ὄψιν. εἰ δὲ μέγα νομίζεις εἶναι τοῦτον τὸν κόσμον, εἰπέ μοι, τί σοι ὄφελος ἀπὸ τῶν μύρων ἐκείνων τὴν ἡμέραν ἐκείνην; καὶ πρὸς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐκείνων, ἐξὸν καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων ταῦτα ἀποδείξασθαι πάντα; ὅτε γὰρ ἀναστάντες εἰς τὸ βασιλέα ὑβρίζεται πρὸς τὸ δικαστήριον ἔλκονται καὶ πρὸς τῶν ἐναντίων σκυθρωπῶν, τότε αἱ μητέρες καὶ αἱ γυναῖκες τὰ πρόσωπα καὶ τὰ στέρνα καὶ τὰ χρυσία καὶ τοὺς μύρων ἀποπλύνονται, καὶ τὸν κόσμον ἅπαντα τὸν ἱματισμὸν καὶ τὰ χρυσᾶ, λιτὴν καὶ βυσσινῆν λαβοῦσαι ἐσθῆτα, καὶ ποδῶν καταπατούμενοι, καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ δικαστηρίου καλινδούμενοι, οὕτω τοῦ δικάζοντος ἐπέχαμπτον· εἰ δὲ ὅπου τῶν ἐντεῦθεν δικαστηρίων τὰ μὲν χρυσία καὶ τὰ μύρα καὶ ἡ ποικίλη ἐσθὴς ὑπερβουλὴν καὶ προδοσίαν φέροι· δύναται δὲ καὶ ἡ ὑπεικεία καὶ ἡ σφαγὴ καὶ ἡ τέφρα καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰ βυσσινᾶ ἱμάτια μᾶλλον ἐπισπᾶσθαι τὸν δικαστὴν, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τῆς ἀδεκάστου ψήφου καὶ φοβερᾶς ἐκείνης φύσεως· διὰ τοῦτο. ἵνα γὰρ ἴδῃς, εἰπέ μοι, λόγον εἰπεῖν, ποίαν ἀπολογίαν, ὅταν ὁ δεσπότης ἐγκαλῇ σοι πρὸς τὸν μύρων τούτων, καὶ τὸν πάντας εἰς μέσον ἀγαγὼν τὸν λιμὸν διαφθαρέντας; διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἔλεγε· Μὴ ἐν πλέγμασι, ἢ χρυσίῳ, ἢ μύροις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. σὺ τοίνυν μὴ γὰρ ἡ ὑπόνοια γένοιτο. εἰ δὲ ἡ διὰ τῶν ἐχθρῶν ἀπολαύσαι μέλλει, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ πάντων ἀπησπάσθαι. ἀπὸ δὲ ἀρετῆς ἀσφάλεια πᾶσα, καὶ μεταβολὴ μετάνοιαν οἰκοδομία· διὰ καὶ ἐνταῦθα ἡμᾶς ἀσφαλεστέρους ποιεῖ, καὶ ἐκεῖ συμμεθίστησι. βούλει κτήσασθαι μύρα εἶται, καὶ πλοῦτον τοῦτον μηδέποτε ἀποβαλεῖν; εἰσελθὲ εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ χεῖρας ἀπὸ τῶν πενήτων. ἐκφοβεῖ σοι φυλάξαι εἰς πλοῦτον ἅπαντα, ἐπιδιδοὺς δύναται σε τὸ σῶμα μὴ πολλῆς τῆς λαμπρότητος. τότε σοι βελτίονα εἰσδήσει πλοῦτον καὶ κόσμον μείζονα. ὡς ὅ γε πρῶτος οὗτος, βυσσὸς καὶ καταπέτασος. σπούδασον γοῦν πᾶσαν ἀρέσκειαν βούλου, καὶ διὰ τίνας εἰσῆλθες εἰς κόσμον τοῦτον. ἵνα ὁ χρυσοχρύσος καὶ ὁ χαλκοτύπος καὶ ὁ ἀργυροκόπος ἰδόντες θαυμάσωσιν; εἶτα οὐκ αἰσχυνῇ, οὐδὲ ἐρυθριᾷς ἐκείνοις ἐπιδεικνυμένη καὶ οἷς οὐδὲ ἀξίοις εἶναι νομίζεις τῆς σῆς προσόψεως, διὰ τούτων ἅπαντα ποιοῦσα; πῶς οὖν καταπλήσῃς τῆς φαντασίας ταύτης; διὰ δυνάμεως τῆς Φωτὸς ἐκείνης, ἵνα ἀφῇς μυσταγωγηθῇς. Ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου, καὶ τῇ λατρείᾳ σου. καὶ γὰρ ὄντως κόσμον τῶν μύρων μανία, πομπὴ Σατανικὴ ὄντι. χρυσίον γὰρ ἔλαβες, οὐχ ἵνα τὸ σῶμα καταδύσῃ, ἀλλ' ἵνα τοῦ πόνου λύσῃς καὶ διαθρέψῃς. λέγε τοίνυν ἀκολούθως· Ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ. τοῦτον ταύ-

τῆς

Ἐκλησ. π. α.

χ. οἷς

χ. καλὰ

α. Τιμ. β. θ.

χ. ους

σμαζα. Ἵνος οὖν ἕνεκεν εὐθυμίας ἁπαντεῖς εὐθυμείας; οὐ ζητῶ ἢ σοὶ δοκεῖ τοιοῦτον, ἀλλ' ἄπερ ἐμοὶ δοκοῦμεν. οὐκ οὖν χρὴ ἡδὺ συμπλοκὰς ὅταν ἡμῖν τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' οὐ φιλοσοφίας ψυχῆς καὶ ἀρετῆς δίκαιος, ἐμπαίσῃ ὁ ἀγωνοθέτης ποιεῖ. οὐ γὰρ λαθὼν αὐτὸν εἰσελεύσομαι, ἀλλ' ἐκ φανεροῦ λέγω, μή τις τοῦτο κατηγορεῖ; ἀλλὰ βοᾷ, καὶ αὐθις ποιῶ πάντας, καὶ δαίμονες μὴ τῶν δίκαιόν συσσείσαντες αὐτὸν κατηγοροῦσι τὰ ἄρχια καὶ ἀπόρρητα δεινά, οὐκ ἐκβάλλω, οὐδὲ βδελύσσομαι, ἀλλὰ τοῦ κατηγόρου αὐτοὺς ἀπαλλάξας, καὶ τῆς ποινείας αὐτοὺς ἐλευθερώσας, οὕτως ὅπου οὖν ἀγῶνας ἄγω. καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ ἀγωνοθέτης οὐδὲν συμπελεῖ τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς τὴν νίκην, ἀλλ' ἔστηκε μέσος· ἐνταῦθα δὲ ὁ ἀγωνοθέτης τοῦ ἄθλου τῆς εὐσεβείας σύμμαχος γίνεται καὶ βοηθός, ζωοφανοῦμενος αὐτοῖς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀφορᾶν μάχης. οὐ τοῦτο δὲ μόνον ὅτι ὃ θαυμαστόν, ὅτι ἀφίησιν ἡμῖν καὶ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ὅλα αὐτὰ οὐδὲ ἐκκαλύπτει, οὐδὲ ποιεῖ αὐτὰ φανερὰ καὶ δῆλα, οὐδὲ ἀναγκάζει προελθόντας εἰς μέσον ἐξειπεῖν τὰ πεπλημμεληκότα, ἀλλ' αὐτῷ μόνῳ ἀπολογήσασθαι κελεύει, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐξομολογήσασθαι. καίτοιγε ἐκ τῶν ἐξωθεν δικαστῶν εἴ τις εἶπεν ἅπαντα τὰ πεπλημμεληκότα, καὶ ἀφεθῆναι τῆς κολάσεως, πάσῃ πρόφασιν ἂν κατεδέξατο τοῦτο, τὴν τῆς σωτηρίας ἐπιθυμίαν τῆς αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀφίησι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ οὐκ ἀναγκάζει προῖόντων πάντα αὐτὰ ἐκπομπεύεσθαι, ἀλλ' ἓν μόνον ζητεῖ, ὅπως αὖθις ὁ τῆς ἀφέσεως ἀπολαύων μάθοι τῆς δωρεᾶς τὸ μέγεθος. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ αὐτὸς ἡμᾶς βυ-
ερχετὴν ἤρξατο τῆ πρὸ ἡμῶν μαρτυρίᾳ μόνη, ἡμεῖς δὲ, ἐν οἷς [αὐτὸν] αὐτοὶ θεραπεύομεν, ἑτέροις ὑπὲρ ἡμῶν μάρτυρας καὶ πρὸς ὑπόδειξιν τοιούτου; θαυμάσαντες αὐτοῦ τοίνυν τὸν φιλοφρονούμενον, ὑπὲρ ἐκείνων τὰ πρὸ ἡμῶν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦ τῆς γλώττης χαλινάγωγον ῥύμιλον, καὶ μὴ ἀεὶ φθεγξώμεθα. Ἐκ γὰρ πολυλογίας, φησὶν, οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτήματος. εἰ μὲν οὖν ἔχῃς τι χρήσιμον εἰπεῖν, δύοιξον τὰ χείλη· ἂν δὲ μηδὲν ἀναγκαῖον ᾖ, σιγᾶν βέλτιον. Χρεστέχης εἶ; καθέζομαι ψάλλε. ἀλλὰ οὐ βούλει τῷ σώματι ψάλλειν; τῇ ψυχῇ τοῦτο ποίει. μέγας σωφρονιστὴς ὁ ψαλμός. οὐδὲν οὕτω ζεύγνυσι δεινὰ, ἀλλ' ὡς ὁ μουσικὸς δυσὶν ἢ τρισὶ χορδαῖς τὴν ἁρμονίαν ἐπιτείνων, οὕτω καὶ ὁ τὸν ψαλμὸν ἄδων καὶ τὴν διάνοιαν ἐπιτείνει καὶ τὴν ψυχὴν ἀναπτερόνει. οὐ γὰρ τόπων ἐπιτηδειότης, ἀλλὰ τρόπων ἀκρίβεια τὸν ἡσυχίαν ἡμῖν παρέξεται. Παῦλος γοῦν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς τέχνης κεχρημένος, οὐδὲν ἧττον εἰς τὸν οἰκεῖον ἀρετὸν προέβαλλεν. μὴ τοίνυν λέγε σύ, πῶς δυνήσομαι χρεστέχης ὢν καὶ πένης φιλοσοφῆσαι; διὰ τοῦτο μᾶλλον δυνήσῃ φιλοσοφῆσαι. καὶ γὰρ πενία πλούτου, καὶ ἐργασία ἀργίας πολὺ κρεῖττον ἡμῖν ὑπάρχει πρὸς εὐσέβειαν, ὡς ὅ τε πλοῦτος τοῖς μὴ μετρίοις καὶ ἐμπόδιον ἔχουσι. ὅταν γὰρ ὀργὴν δεῖ ἀφεῖναι, ὅταν σβέσαι φθόνον, ὅταν χαλεπῶσαι θυμὸν, ὅταν θυμὸν ὑπὲρ δικαίου ἐκκαῦσαι, ὅταν ὑπεικεῖν καὶ πραΰτητα, ὅταν φιλοφρονήσασθαι καὶ ἀγάπησαι, πολὺ ἡμῖν ἡ πενία κώλυμα; οὐ γὰρ ἀργύριον καταβάλλονται ταῦτα δύσασθαι ὅσιν, ἀλλὰ προαιρέσεως ὀρθῆς ὑπὲρ φιλανθρώπους. ἐλεημοσύνη μάλιστα ὅσιν ἡ χρημάτων διανομή· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀπὸ τῆς πενίας μείζονας ἐκλαμψει. καὶ γὰρ ἡ τοῦ δύο ὀβολοὺς καταβαλοῦσα ἀπόρων δυσὶ φίλοις πολλοῖς καὶ πλουσίοις ἀπεστέρησε. μὴ τοίνυν μέγα νομίζωμεν εἶναι πλοῦτον, μηδὲ πλοῦτον βελτίονα εἶναι χρυσὸν λογιζώμεθα. ἡ γὰρ τιμὴ τῆς ὕλης οὐκ ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ δυσνοίας. εἰ γὰρ ἡ ἀκριβῶς ἐξετάσεις, πολὺ τοῦ χρυσοῦ σιδήρου ἀναγκαιότερον. ὁ μὲν γὰρ εἰς βίου τοῦ δημίου εἰσάγει χρείαν, οὗτος δὲ πλείστου ἡμῖν καὶ τιμιωτάτου τῆς χρείας, μυρίας τέχνας ὑπηρετούμενος. καὶ τί λέγω χρυσοῦ καὶ σιδήρου σύγκρισιν; πολὺ γὰρ πολυτελῶν λίθων ἀναγκαιότερον ὁ λίθος ὅτου. ἐξ ἐκείνου μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν γένοιτο χρηστόν, ἀπὸ δὲ τούτου οἰκίαι τε καὶ τέχναι καὶ πόλεις ἔστησαν. σὺ δέ μοι σκόπει, τί ὄφελος ἀπὸ τοῦ μαργαρίτου γένοιτ' ἂν τούτου, μᾶλλον δὲ ποῖον οὐκ ἂν γένοιτο βλάβος; καὶ γὰρ ἵνα σὺ κόκκυξ ἕνα

φορέσῃς,

χ. σύμπλοκα ἀστ.

χ. παλαισμάτων

χ. γυμνάζω. χ βακτηρίας

χ. παλίσσ

χ. ὅλα τὰ ἐξωθεν ἀγωνιστήρια

χ. -ξασθαι

χ. -φρονοῦντες· χ. ἀπὸ τούτου

χ ἐν οἷς αὐτὸς ἡμᾶς εὐεργέτει, εἰ ἀρκοῖτο

χ ἔξειν

χ. αἰσχρὸν μάρτυρα

χ χαλάσαι

χ. Δίκαιος

λει. καὶ πάσχῃ τοῦτο ὀργιλοῦ, σβέσαι θυμόν. καὶ ἀδικήσῃ τις, καὶ ὑβρίσῃ, δάκρυσον ἐκεῖνον, μὴ ἀγανακτήσῃς· ζωμώλησον, μὴ προξωθῆς, μηδὲ εἴπῃς, ὅτι εἰς ψυχικὸν ἠδίκημαι. οὐκ ἔστι σοὶ εἰς ψυχικὸν ἀδικεῖσθαι, ἐὰν μὴ ἡμῖς ἑαυτοὺς εἰς ψυχικὸν ἀδικήσωμεν. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἀφείλετό σοῦ τις τοῦ κτήνους; οὐκ ἠδίκησεν εἰς ψυχικόν, ἀλλ' εἰς χρήματα. αἰ δὲ σὺ μισοπονηρήσῃς, εἰς ψυχικὸν σαυτὸν ἠδίκησας. τὰ μὲν γὰρ χρήματα ἀφαιρεθέντα οὐδὲν ἐζημίωσεν, ἀλλὰ καὶ ὠφέλησε· σὺ δὲ τοῦ ὀργίλου οὐκ ἀφεὶς, βλάπτεις σεαυτὸν διὰ τῆς μισοπονηρίας ταύτης. ἐλυσιτέλησέ τις τῷ ὑβρίσαντι; οὐδεὶς εἰς ψυχικὸν ἠδίκησεν, ἀλλ' οὐδεὶς εἰς σῶμα. μὴ τελεσιδόρησας σύ, καὶ ὕβρισας; σὺ σαυτὸν εἰς ψυχικὸν ἠδίκησας, τοῖς ῥήμασιν, οἷς εἶπας, σοὶ μέλλων βλάπτειν. καὶ τοῦτο δὴ μάλιστα πάντων ὑμᾶς εἰδέναι βούλομαι, ὅτι ⓦ χρισθέντες καὶ πιστεύσαντες εἰς ψυχικὸν ἀδικῆσαι δύνησθε). οὐδεὶς ὡδὲ ὁ διάβολος. ὃ δὲ τῷ μόνοις δοκεῖ θαυμαστὸν, ὅλη ἀχρώτους ἡμᾶς ὁ Θεὸς πάσαις ἐποίησε ταῖς ὑπερβολαῖς, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν ὑπερηδύνας ἡμᾶς κατεσκεύασε, ⓒ κώλυμα οὐδέν ἐστιν, ἐὰν ἐθέλωμεν, καὶ πάντες ὦμεν, καὶ ἀθανεῖς" ὃ σῶμα, καὶ ἀπερίμμενοι, καὶ ἀώνυμοι, καὶ ῥιπέται. οὔτε γὰρ πενία, οὔτε ἀῤῥωστία, οὔτε σώματος πήρωσις, οὐ δουλεία, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν ἐμποδίσαι τοῖς ἀρετὴν κτήσασθαι ἂν ποτε. καὶ τί λέγω πένητα, καὶ οἰκέτην, ⓒ ἀνώνυμον; καὶ δεσμώτης ἦς, οὐδὲ τοῦτό σοι ἐμποδίσαι τοῖς ἀρετήν. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἐλύπησέ τις τὴν ἕδραν καὶ προσώξωσεν; ἄφες αὐτῷ τὸν ὀργίλον. μήτι σοι τοῖς τοῦτο τὰ δεσμὰ καὶ πενία καὶ ὁ ἄτιμος εἶ) ἐμποδίσαι γένοιτο; καὶ τί λέγω ἐμποδίσαι; καὶ ἐβοήθησε μὲ θεῶν, καὶ συνέπεσε τοῖς ὁ καταστεῖλαι ⓦ τύφος. εἶδες ἕτερον εὐπροσηγοῦντα; μὴ" βασκαίνης. οὐδὲ γὰρ σὸ ταῦθα ἡ πενία κώλυμα γίνῃ. πάλιν ὅταν εὔξασθαι δέῃ, ἠφύσησε καὶ ἀγχυπνούσῃ δικαιοσύνῃ τοῦτο ποίησον· καὶ οὐδὲν ἐστὶ σοὶ κωλύον οὐδὲ σὺ ταῦθα. φαιότητα, ὑπεικείαν ἐπιδείκνυσθαι πᾶσαν, σωφροσύνην, σεμνότητα. οὐδὲ γὰρ ταῦτα τὴν ἔξωθεν δεῖται βοηθημάτων. καὶ τοῦτο μάλιστα ὃ" μείζονί ἐστι τῆς ἀρετῆς, ὅλη ὑ πλούτου, οὐ δυναστείας, οὐ δόξης, οὐκ ἄλλου τινὸς τοιούτων ἔχει χρείαν, ἀλλὰ ψυχῆς μόνης ἠσκημένης, καὶ πλέον οὐδὲν ὑπάρχειν. ὅρα γὰρ καὶ ὑπὲρ τοῦ χριστοῦ αὐτὸ τοῦτο γενόμενον. καὶ γὰρ χωλὸς ἦν τις, καὶ τοῦ ὀφθαλμοὺς ἐκκεκομμένους ἦ, καὶ ὃ σῶμα πεπηρωμένος, καὶ εἰς ἑκάτερα καὶ παραπλησίως ἀῤῥωστίαν, οὐδενὶ τούτων ἐπελθεῖν ἡ χάρις κωλύεται. ψυχὴν γὰρ ὑπάρχειν μόνην μὴ προθυμίας αὐτὴν δεχομένην, καὶ ταῦτα ἅπαντα προσαρτέχει τὰ ἔξωθεν. ὑπὲρ μὲ γὰρ τῶν ἔξωθεν γραπτῶν καὶ σώματος μέρους καὶ ὅρκους θύειαι ὑπάρχειν οἱ μέλλοντες αὐτοῖς καταλέγειν εἰς ὃ γραπτόπεδον. οὐ ταῦτα ἦν μόνον ἔχειν χρὴ τὸν μέλλοντα γραπτὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐλεύθερον εἶ). εἰ γὰρ δοῦλός τις ἦ, ἐκβάλλεται. ὁ ἦν τῶν" ἁπάντων βασιλεὺς οὐδὲν τοιοῦτον ὑπάρχειν· ἀλλὰ καὶ δούλους δέχεται εἰς ὃ αὐτὸ" γραπτόπεδον, καὶ μεγαλοκόσμους, καὶ πρεσβύτους τὰ μέλη, καὶ οὐκ ἐπαισχύνεται. ἵ τοῦτο φίλαι, θεσπότερον, τί χρηστότερον γένοιτ' ἄν"; οὐκ ἐμὲ γὰρ τὰ ἐφ' ἡμῖν ζητεῖ μόνον, ἐκεῖνον ἦ τὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ὃ γὰρ δοῦλον εἶ) ἢ ἐλεύθερον, οὐχ ἡμέτερον· ὃ ὑψηλὸν πάλιν εἶ) καὶ βραχύ, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· ὃ μεγαλοκόσμα καὶ ἄρτιον καὶ ὅσα τοιαῦτα· ὃ ἦν ὑπεικὴς ἢ χρηστὸν εἶ) καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις, τῆς ἡμετέρας γνώμης· καὶ ταῦτα ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἅπαντα μόνα, ὧν ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι. καὶ μάλα εἰκότως. οὐ γὰρ δι' οἰκείαν χρείαν, ἀλλὰ δι' εὐεργεσίαν ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ ἑαυτῶν χρῆται καλῶ· ⓐ ἦν βασιλεὺς μέγα τοῦ ἑαυτῶν δόγματος. καὶ ἐκεῖνοι μὲ ὑπὲρ πολέμων ἔλκεσιν αἰσθητῶν, οὗτ' ἦν ὑπὲρ μάχιμον πνευματικόν. οὐκ ὑπὲρ τῶν πολέμων ἦν μόνον τὸ ἔξωθεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀγώνων τοῦ αὐτοῦ ἀναλογίαν ἴδοι τις ἄν". ⓐ γὰρ μέλλοντες εἰς ὃ διαθεῖν ἕλκεσθαι ἐκεῖνο, οὐ προτίθεσι καθάπαν εἰς τοῦ ἀγῶνας, ἕως ἂν αὐτοῦ ὁ κήρυξ λαβὼν ἐκ τοῦ τῶν ἁπάντων ὀφθαλμοῖς προαγάγῃ βοῶν καὶ λέγων· μή τις τούτῳ κατηγορῇ; καίτοιγε οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ψυχὴς, ἀλλὰ σωμάτων τὰ παλαίσματα.

σιν αὐτὼ ὁ Θεὸς, ἢ μὴ καταγάγῃς εἰς τὼ τῆς ἁμαρτίας βυθὸν ἀλλ' ἀθυμηθεὶς πάλιν, ὅλη μὴ τὼ χεῖρα ἢ τὼν γλωσσὰν ἡ καρδία δέχεται τὸ φεικτὸν ἐκεῖνο μυσήριον, μὴ ῥάψῃς ποτὲ κῆ τὰ πλησίον δόλον, ἀλλὰ καθαρίαν ἀπάσης καθαρσὶν ἀφαντήρησον τὼν ἀφανισμὸν· ὕπνω καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ἀκοὰς ἀσφαλίσασθαι δυνάμῃ. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον μὴ τὼν μυσικὼν ἐκείνων φωνὼν καὶ ἐκ τῶν ὑπερκοσμίων φρενῶν (τὼν τῶν χερουβὶμ λέγω) πορικοῖς ἄσμασι καὶ καταχαλασμένοις μέλεσι τὼν ἀκοὼν μολύνειν; πῶς ἢ οὐκ ἐχάτης κολάσεως ἄξιον, τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἷς ἐξὸν ἀπόῤῥητα καὶ φρικτὰ μυστήρια, τούτοις πόρνας ὁρᾶν, καὶ μοιχείαν ἐργάζεσθαι τὼν κῆ ἀγγέλων; εἰς γάμον ἐκλήθης, ἀγαπητέ· μὴ εἰσέλθῃς ῥυπῶν τὸ ἐνδυμάτιον ἱμάτια, ἀλλὰ τῶν γάμων καθάλληλον λαβὲ στολήν. εἰ γὰρ εἰς γάμους ἀθῆται δὲν, θέρους καλούμενοι, καὶ ἀπάντων ὧν πενέστεροι, χρησάμενοι πολλάκις ἢ τριάμενοι ἱμάτιον καθαρὸν, ὅτε τοὺς τὸν καλέσαντας αὐτοὺς ἀπέντωσιν ὁ τοὺς γάμους κλήσεις πνευματικὰς [καὶ ἄφθονα βασιλικὰ,] εἰνόησον ἡλίκον δὲν εἴη δίκαιον, ἱμάτιόν σε τριάσθαι· μᾶλλον ἢ τὸν τὰ ἀγαθὰ χορηγήσαντα χρεία, ἀλλ' αὐτὸς σοὶ δίδωσιν ὁ καλῶν δωρεάν, ἵνα μηδὲ πενίαν προβαλέσθαι ἔχῃς. τί μοι τοίνυν ὄναρ ἔλαβες ἱμάτιον. δὲν γὰρ ἀπολέσῃς, χρήσασθαι ᾧ δοὺς λοιπὸν, τὸν τριάσθαι· οὐδαμοῦ γὰρ πωλεῖται τοιοῦτον ἱμάτιον! ἤκουσας πῶς ἐστέναξεν ὁ πάλαι μυσταγωγήσας, ἢ ὁ ξῆλος ἐπάταξεν, τὸ ζωοδότου βύθισμα διαταράξαντος. σκόπει τίνων, ἀγαπητὲ, μὴ ἢ σύ ποτε τοῦτο πάθῃς. πῶς ἢ οὐ πείσῃ, τὼν ποιητὴν ζωῆς μὴ ἐκδύσῃ τῶν κακῶν; διὰ τοῦτο ἢ σοφὸν εἶπον, ἢ πῶν λέγω, καὶ λέγων ἀ παύσομαι· εἴ τις δὲ ἐλαττώματα τῶν ἔργων μὴ διόρθωσε, μηδὲ προσκόπτεσθω ἑαυτῷ τὼν ἀρετὼν βύκλον, μὴ βαπτιζέσθω. τὰ μὲν γὰρ ποιήσαντα ἁμαρτήματα ἄφεσιν δώσεται ὁ λυτρωτὴς· δίος ἢ ἀ μικρὸν ἢ κίνδυνος ὄχ ὁ τυχὼν, μή ποτε πάλιν ἐπ' αὐτὰ ἐπανέλθωμεν, ἢ χεὶρ ἢ πλείων ἕλκος ὁ φαρμακὸν. ὅσῳ γὰρ μείζων τέτμηται ἡ χάρις, τοσούτῳ πλείων ἡ κόλασις τοῖς μὴ ταῦτα ἁμαρτάνουσιν. ἵν' οὖν μὴ ποτὲ τὸν πρότερον ἐπανίωμεν ἔμετον, παιδεύσωμεν ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν ἤδη. ὅπερ γὰρ σὺ πρότερον μετανοήσαντας καὶ τὼν ποτέρων ἀπεστάντας κακὼν, ὅτε τῇ χάριτι προσέπεσαν, ἄκουσον τί μὲν Ἰωάννης· προλέγει, τί ἢ ὁ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος τοῖς βαπτίζεσθαι μέλλουσι. σκῆπτος μὲν γὰρ φησὶ· Ποιήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, ἢ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. ἐρεῖ ἢ τοῖς ἐρωτῶσι πάλιν ἕλεγε· Μετανοήσατε, ἢ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὁ ἢ μετανοῶν οὐκ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἁμαρτάνει πράγμασιν, ἐφ' οἷς μετενόησε. διὰ τοῦτο ἐκ καλυόμενα λέγει, Ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, ἵνα μηκέτι πρὸς αὐτὸν ἐπανέλθωμεν. καθάπερ οὖν ὅτι τῶν ζωγράφων ἢ, ὅταν ἢ νέον γένηται. ἐκ γὰρ σκιῶν τὰς σανίδας προθέντες, καὶ λευκὰς ἐξεργάσαντες γραμμὰς, ἢ τὰς βασιλικὰς ἀπογράφοντες εἰκόνας, πρὶν ἢ τῶν χρωμάτων ἐπαγαγεῖν τὴν ἀλήθειαν, μετ' ὀξουσίας ἁπάσης τὰ μὲν ἐξαλείφουσι, τὰ ἢ ἀντιγράφουσι, ἢ διορθοῦντες τὰ ἡμαρτημένα, ἢ μεταπλάττοντες τὰ κακῶς ἔχοντα· ἐπειδὴ ἢ λοιπὸν τὴν βαφὴν ἐπαγάγωσιν, οὐκ ἔτι εἰσὶ κύριοι πάλιν ἐξαλεῖψαι καὶ ἀντιγράψαι, ἐπεὶ τῶ κάλλει τῆς εἰκόνος λυμαίνονται, ἐ ἔγκλημα ὁ τρόπαιον ἢ. τοῦτο δὴ ἢ σὺ ποίησον· νόμισον εἰκόνα σοι τὴν ψυχὴν εἶ· πρὶν ἢ τοίνυν ἐπελθεῖν τὴν ἀλήθειαν τῦ πνεύματος βαφὴν, ἐξάλειψον τὰς κακῶς ἐσπλασάσας σοι ζωπλάσας. εἴπω ὀμνύω, εἴπε ψεύδεσθαι, εἴπε ὑβρίζειν, εἴπε αἰσχρολογεῖν, εἴπε γελωτοποιεῖν, εἴπε ἄλλο τι τῶν τοιούτων τῶν μὴ νενομισμένων ζωπλάσαι ἐκ τοιοῦτον, ἐξάλειψον τὴν ζωπλάσαν, ἵνα μὴ πάλιν πρὸς αὐτὴν ἐπανέλθῃς μὴ ὁ βάπτισμα. τὰ ἁμαρτήματα ἀφανίζει ὁ λυτρωτὴν. τὴν ζωπλάσαν διόρθωσον σύ, ἵνα τῶν χρωμάτων ἐπανεχθέντων ἢ ἁγιασθείσης τῆς βασιλικῆς εἰκόνος, μηκέτι λοιπὸν ἐξαλείφῃς, ἐ τραύματα ἢ ὕλας ἐμποιῇς ὧ τῶν ἐ Θεοῦ διδόντι σοι κάλλη.

χ. λατῖνοι σου τὴν χρόαν

χ. τῷ γάμῳ

χ. αὖ ὄκ δίκαιος ἐα φ.

χ. δωώσῃ

χ. ἐ τοῖς ἐν τοῖς ἀνοήτοις ἢ ἐ τοῖς ἐξεστηκόσι παιδαγωγεῖν αὐτοῖς

χ. παραγένεται

χ. σοὶ

χ. εἰσὶν

Λευ. γ. ιβ.

Πρξ. β. λη.

χ. διαγράφοντες

Παῦλος ἐπαίνει τοὺς μὴ ζωῦλα πίνοις καὶ τῇ ασουδῇ ἡ τῇ ασεθυμίᾳ αὐξήσας ἅπαντα, ἅπερ ἔλαβεν ἀγαθά. καὶ σκόπει Θεοῦ κηδεμονίαν. ὅτι σοι ὃ πρῶ ἔδωκεν ὁ ζωῦλα, ὅτι τὸ πνεύματος ἀπεστέρησεν· ἀλλ' ἃ μὴ ἔδωκε, ταῦτ' ἐφύλαττε. καὶ πῶς ἔσεται τὸ πρῶ ὁ ζωῦλα ἔδωκεν; ἵνα σὺ τῷ πίστει ἐπιδείξῃ τῷ ασεῖ αὐτοῦ, τοῖς μηδέπω δεδεῖσιν ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ μόνης πιστεύων. πῶς ἔσεται πάλιν ὃ πρῶ ὁ κύριος ἐταμιεύσατο, ἀλλ' ἔδωκε τὸ πνεύματος χάριν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμόν; ἵνα σοι κουφίσῃ τὰς πόνους, καὶ ὁκ τὴν ἡδονὴν δοξάσῃτον, καὶ ὁκ τὴν μισητὴν βλέπειδα καταιγίσῃ. Διὰ τοῦτο καὶ νεοφώτιστος μέλλεις καλεῖσθαι, ὅτι νέοι σοι ὁ φῶς ἀεί, ἀν' ἐθέλῃς, καὶ οὐδέποτε σβέννυται. τοῦτο μὲν γὰρ ἡ βασιλεία, καὶ μὴ βασιλεία ἡμῖν Διαδέχεται νύξ· ἐκείνῳ δὲ τὸ ἀκτῖνα σκότος ὁκ οἶδε. Τὸ γὰρ φῶς ὁ τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ καταλαβεν. οὐχ οὕτω γένῳ ὁ κόσμος ὅσι λαμπρός, αἰσχύνης τῆς ἀκτῖνος, ὡς ψυχὴ καυχᾶσθαι ἡ λαμπροτέρα γένῃ, τῷ πρῶ τὸ πνεύματος δόξαμένη χάριν. καὶ μάθωμεν τῶν σημάτων ἀκριβέστερον τὴν Φύσιν. νυκτὸς μὲν γὰρ καταχύσης καὶ σκότους ὄντος, πολλάκις ἡ χρυσίον ἰδὼν τις ὁπόμισιν ἔφη εἶναι, ἡ φίλοι πρὸς σοφίαν ὡς ἐν χρυσὸν ἔφυγε, ἡ φόβῳ πολὺς αἰσθόμενος πρὸς δεῖπνον ἐπέσπευσεν· ἡμέρας δὲ λαμπούσης οὐδεὶς τοιοῦτον λόγον ἀν, ἀλλὰ πάντα, οἷά περ ὄντα, φαίνεται· ὃ δὴ ὅτι τῆς ψυχῆς συμβαίνει τῆς ἡμετέρας. ἐπειδὰν γὰρ ἡ χάρις ἐλθοῦσα τὸ σκότος ἀπολάσῃ τῆς Διανοίας, μανθάνομεν τὸν τῶν σημάτων ἀκρίβειαν, ἡ χρὴ ἡμᾶς βίον ἅπαντα θέσθαι πρὸς τὸ ἱερᾶς ταύτης μυσταγωγίας, ὅτι οὐκ ἔστι θάνατος ὁ θάνατος, ἀλλ' ὕπνος ἡ κοίμησις πρόσκαιρος· ἃ πιστὰ μὲν, ἃ νόσῳ, οὐκ ἄλλο τι τῶν πιστῶν ὄντων, εἰδότες ὅτι πρὸς βελτίονα ζωὴν ὁδεύομεν, ἀκήρατόν τε καὶ ἄφθαρτον, ἡ πάσης τοιαύτης ἀπηλλαγμένην ὠδῖνος. μὴ τοίνυν ἐπὶ πρὸς τὰ βιωτικὰ μόνον κεχηνότες, μὴ πρὸς τὸ τραπέζης πρόσχῃς, μηδὲ πρὸς πολυτέλειαν ἱματίων. καὶ γὰρ ἔχῃς ἱμάτιον μέγιστον, ἔχῃς τραπέζαν πνευματικήν, ἔχῃς τὸν δόξαν τὸ δῶρον, ἡ πρῶτα σοι ὁ Χριστὸς γέγονε, ἡ τράπεζα, ἡ ἱμάτιον, καὶ οἶκος, καὶ κεφαλή, καὶ ρίζα. Ὅσοι γὰρ Γαλ. γ. κζ.
Εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. ἰδοὺ πῶς ἱμάτιόν σοι γέγονε. βούλει μάθῃ, πῶς ἡ τράπεζά σοι γέγονε; Ὁ τρώγων μου, φησιν, ὥσπερ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ. ὅτι δὲ ἡ οἶκός σοι γέγονε. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, ἡ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Ἐ δὲ ῥίζα πάλιν, Ἐγώ, φησιν, ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ἡ ὅτι ἀδελφὸς ἡ συμφυὴς ἡ φίλος, Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· ὑμεῖς γὰρ φίλοι μού ἐστε. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν, Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. καὶ πάλιν, Εἰς ὃ εἰμὶ αὐτὸς πρωτότοκος ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς. οὐκ ἀδελφοὶ ὃ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδία γνήσια. Ἰδοὺ γάρ, φησὶ, ἐγὼ ἡ τὰ παιδία, ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. ἡ τοῦτο ὃ μόνον, ἀλλὰ ἡ μέλη αὐτοῦ ἡ σῶμα αὐτοῦ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀχώρισται τοῦ Εἰρηνεύων ὑπεδείξατο τὴν ἀγάπην ἡ τὸν θάνατον, ἐφ' οἷς ἡμᾶς ὑπεδείκνυται, καὶ ἕτερον τούτων μείζονα ἡ ἐγγύτερον ἔθηκε, κεφαλὴν αὐτὸν ἡμῶν προστησάμενος.

Ταῦτα δὴ πάντα εἰδώς, ἀγαπητέ, ἄμεινόν σοι ἐστὶν ἐργάτην ἀρίστην πολιτείαν, ἡ σκοπεῖν τῆς ὑσίας ὃ μέγεθος, καλλωπίσοι σε τὰ μέλη τοῦ σώματος· σκόπησον τί δίκῃ τῇ χρεί, ἡ μηδέποτε ἀνάσχῃ τυπτῆσαί τινα, μηδὲ τὴν ποσὶν τιμηθεῖσαν δῶρον καταισχύνῃ τῇ τῆς πληγῆς ἀμύητα. σκόπησον τί δίκῃ τῇ χρεί, ἡ καθαρεῖν αὐτὴν πλεονεξίας ἡ ἁρπαγῆς πάσης διατήρησον. λέγω δὲ τῇ χρεί δίκῃ μόνον, ἀλλὰ ἡ τῷ στόματι προσάγῃς· καὶ καθαρεῖν φύλαττε τὴν γλῶτταν αἰσχρῶν καὶ ὑβριστικῶν ῥημάτων, βλασφημίας, διαβολῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἁπάντων. καὶ γὰρ ὀλέθριον τὴν Διαφθορὰν μόνον μυστηρίοις ὅτω φεικωδεστάτοις, καὶ αἵματι φοινιχθῆσαι τοιούτῳ, καὶ χρυσῷ ἡδυσθῆναι, μάχαιραν ὅτι λαιδορίας καὶ ὕβρεως καὶ βδελυγμίας μεταλαβεῖν. αἰδέσθητι τὴν τιμήν, ἣν ἐτιμη-

Ων τοσοῦτον Εἰρηναῖον τοῦ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην τοσούτων κακῶν ἀπαλλάξαι δυνάμενον ἀπαιτήσουσιν ὑμᾶς. Οὐδὲ γὰρ διὰ τοῦτο λέγομεν, ἵνα ἀκούητε μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ μνημονεύητε τῶν Εἰρηναίων, καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἔργων ἐπιδείκνησθε πρὸς ἡμᾶς. μᾶλλον δὲ οὐχ ἡμῖν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ καὶ ἀπόρρητα τὰ διχοστασίας εἰδότι. διὰ τοῦτο δὲ κατήχησις λέγεται, ἵνα καὶ ἀπόντων ἡμῶν ὁ λόγος ἡμῶν σιωπῇ τὴν διχοστασίας. καὶ μὴ θαυμάσητε, εἰ δέκα ἡμερῶν διαφθειρομένων μόνον οὐ καρπὸς ἤλθομεν ἀπαιτήσοντες τῶν σπερμάτων. καὶ γὰρ εἰς ἡμέραν μιᾶς δυνατὸν ὁμοῦ τὰ σπέρματα καταβροχῆναι, καὶ ἀρτίως πεπηγέναι. καὶ γὰρ οἰκεῖα δυνάμεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ροπῇ δυναμούμενοι, οὕτω πρὸς τοὺς ἀγῶνας κατιόμεν. ὅσοι μὲν οὖν κατεδέξαντο τὰ Εἰρηναίου, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπλήρωσαν, μισθὸν ἕστωσαν ἐπικτώμενοι πρὸς τὰ ἔμπροσθεν· ὅσοι δὲ οὐδέπω τῆς ἀγαθῆς ταύτης ἐργασίας ἥψαντο, σπουδὴν ἀφάθωσαν, ἵνα καὶ τὴν ὀκνηρίας καταδίκην τῇ μὴ ταῦτα προθυμίᾳ ἀποκρύσωνται. εἰ γὰρ, εἰ καὶ ἐρραθυμήκοτα σφοδρᾷ μὲν ταῦτα χρησάμενοι τῇ προθυμίᾳ, τὸν πρόσθεν χρόνον πᾶσαν ἀνασῶσαι τὴν ζημίαν. διό φησι· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ. τοῦτο γὰρ λέγει, παραινῶν καὶ συμβουλεύων μηδέποτε ἀπογινώσκειν, ἀλλ' ἕως ἂν ἐν ταύτῃ ὦμεν; χρηστὰς ἔχειν τὰς ἐλπίδας, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ὑπολαμβάνειν, καὶ πρὸς τὸ βραδέως διώκειν τὰς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ. τοῦτο τοίνυν [ποιήσωμεν,] ἵνα τὸ ὄνομα τῆς μεγάλης ταύτης ἐξετάσωμεν δωρεᾶς. ὥσπερ γὰρ ἀγνώμονι ἀξιώματος μέγεθος ῥᾳθυμοτέρους ποιεῖ τοὺς λαμβάνοντας, οὕτω γνωρίζοντι μὲν ἀφέλιστους καθίστησι καὶ σπουδαιοτέρους ἐργάζεται· καὶ ἄλλως δέ, ἀφεῖναι δὲ εἶπε καταγέλαστον τοσαύτης ἀπολαύοντα δόξης τοῦ Θεοῦ καὶ τιμῆς, μηδὲ τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰδέναι, τί ποτε σημαίνεσθαι βούλεται. καὶ τί λέγω περὶ τῆς δωρεᾶς ταύτης; δι' ἣν γὰρ ὁ κοινὸς τῶν ὅλων ἡμῶν δεσπότης ὄνομα μεγίστην περὶ ἀρετὴν λῆψιν διδασκαλίαν καὶ προσκλησιν. ὁ γὰρ αἰθέριος τὸν ὄνομα καὶ μέχρι τοὺς ἔξωθεν ἡμεῖς ὁρίζομεν, ἀλλ' ὡς ἡ θεία γραφὴ ἐκέλευσεν· διὰ αἰθέριος γάρ ὅστιν, καὶ ὅσις ἁπλῶς χεῖρας ἔχει καὶ πόδας διὰ αἰθέριου, οὐδὲ ὅσις ὅστι λογικός*, ἀλλ' ὅσις βύσσειαν καὶ ἀρετὴν μετὰ πρᾴοτητος ἀσκεῖ. ἀκούσον γοῦν περὶ τοῦ Ἰωὴλ τί φησι. Εἰ πιὼν γὰρ ὅλη ἡ χώρα τὴν Αὐσιτιδι αἰθέριος ἐστιν, οὐκ ἀπὸ τούτων αὐτὸν ἐστιν γράφειν τῶν ὅρων, ἀφ' ὧν ὁ ἔξωθεν, οὐδὲ τοῦτο λέγει, ὅτι πόδας δύο εἶχε καὶ ὄνυχας πλατεῖς, ἀλλὰ τὰ γνωστικὰ τῆς βύσσειας σκεύη ζωτικὰς ἔλεγε· δίκαιος, ἀγαθὸς, θεοσεβὴς, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος· δεικνὺς ὅτι τοῦτο ἐστι διάθεσις. καθάπερ οὖν καὶ ἕτερός φησι· Τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαττε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος. Εἰ γὰρ τὸ διάθεσις οἷόν τε τοσαύτην εἰς ἀρετὴν προσκλησιν παρέχει, πολλῷ μᾶλλον, τὸ, πιστὸς. πιστὸς γὰρ διὰ τοῦτο καλεῖται, ὅτι τὰ πιστεύεις τῷ Θεῷ, καὶ πιστεύῃ πρὸς αὐτόν. αὗται δικαιοσύνῃ, ἁγιωσύνῃ, καθαρότητα ψυχῆς, ὁμοιότητα, βασιλείαν ἀρρήτων ἐπέστευσε, καὶ ταῦτά σοι προσκαπέθετο· σὺ πάλιν ἐκείνῳ ἐπίστευσας καὶ προσκατέθου, ἐλεημοσύνην, βίαιος, σωφροσύνην, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἀρετήν. καὶ τί λέγω ἐλεημοσύνην; καὶ ψυχρὸν αὐτῷ ποτήριον δῷς, οὐδὲ τοῦτο ἀπολέσεις, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μετὰ ἀκριβείας φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ μετὰ πολλῆς ἀποδώσει τῆς προσθέσεως. ὃ γὰρ δίγραμμα τοῦτο ἐστιν, ὅτι ὁ φυλάττων τὰς προσκαταθήκας μόνον, ἀλλὰ καὶ πλεονάζειν ταύτας παῖς ἀποδίδοσι. τοῦτο καὶ σοὶ ποιῆσαι ἐκείνου τὴν δύναμιν τὴν σὴν, ἐν οἷς ἐπιστεύθης τὴν ἀγωσύνην, ὧν ἔλαβες, ὑπεύθυνον καὶ τὴν διχοστασίαν τὴν ἀπὸ τοῦ λαοῦ μετὰ πολλῆς πρόνοιας ἐργάζεσθαι, καὶ ὃ χάρισμα φαιδρότερον ποιῆσαι· καθάπερ οὖν καὶ

Παῦλος

κ. ὁ
§ κ. ἀπόδ.
κ. μόνον
κ. κομίσωνται
κ. σώσωσι· ἀλ. σωθῶσι
κ. μὴ
κ. ὑπολαμβάνειν
κ. τὰ ὀνόματα
κ. αὐτῶν
κ. ἐστὶ παῦλος
κ. λαμβάνει
κ. ἀλλ' ἔστι λογικὸς, ὅτι ὑγιὴς.* μόνον.
κ. ἐτ.

λέμως τύτως, ἢ αὐτὸς ἀφίξομαι πάντως. τί τῆς ψυχῆς ἐκείνης ἡμερώτερον ἢ μοιτ' ἂν ; αἰχμωτίσθωσαν ἕλληνες λοιπόν, μᾶλλον δὲ μὴ αἰχμωτίσθωσαν, ἀλλὰ παιδευθέντες, ἢ τὴν οἰκείαν ἀφέντες πλάνην, ἐπανέλθωσιν πρὸς τὴν τῆς ἀναστάσεως ὁμολογίαν, ἀπὸ τῶν βασιλέως, ἀπὸ τῶν ἱερέως μαθόντες τὴν περὶ ἡμῶν φιλοσοφίαν. οὐδὲν γὰρ μέγα τύτων ἐστὶ τὸ θεοσεβέσατος βασιλεὺς· ἀλλ' ὅπερ ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπλευσεν ὁ ἱερεύς, ἢ διέβη τὴν θάλασσαν, ἐπαναπλεύσας ἐκεῖ πάντας περιέργαζόμενος ἢ πολυπραγμονοῦντας, μή ποτε τείχη τὸ χρέος, ἢ τῇ πόλει τὴν ἡδονὴν δῷ ἡμισείας πάλιν, ἔξω τὴν ἑορτὴν ὑπιτιλᾶσι. ποῖος πατὴρ ἢ μητρὸς τοσαύτην δῷ γαστέρα τῶν υἱεικότων ἐπιπέσασθαι σπουδάζων; εἶπερ ἢ ἑτέρως τὸ δικαίως ἐκκόμιον. ταῦτα γὰρ λύσας ὁδὸν ἔσπευσεν, ὡς δῶ εἴ τις ἕτερος δόξης ἐρᾷ, κἂν τὰ χρέμματα τὰ λύοντα τὴν κατάφειαν ἡμῖν ἐκείνων κομίσαι· ἀλλ' ὅπερ ὁρᾶσθαι μόνον ἐβάδιζεν, ἕτερόν ἐστι τὸ ἵππους ἐλαύνειν εἰδότων ἡνίοχον περιλαβεῖν ἢ κομίσαι τῇ πόλει τὰ διάγγλια, ὥστε μὴ τῇ μάγγανον τῆς ἐπιθυμίας τὴν αὐθυμίαν ὑπεκδῦναι. ὃ γὰρ σπουδαζόμενον αὐτῷ μόνον ἐστίν, οὐχ ὅπως κἂν ἔλθοι φέρων τὰ χρηστὰ ταῦτα ἐκ πολλῆς πόδης γέμοντα, ἀλλ' ὅπως ἡμῖν τὰ χείρω ἢ παρεῖς αἰσπάσεται. ὅπερ οὖν τότε ἐποίησαν στεφανώσαντες τὸν ἀγῶνα, ἐκ λυχνίας ἅλλοντες, ἢ σιδηδας περὶ τὴν ἐργασίαν σπουδάζοντες, καθάπερ ἀρτίως τῆς πόλεως τηλίκους, οὕτω πάντως ἐποιήσαντε· τῦτο ἕτερος δεῖ πάντως ποιεῖτε τὸ χρέος, μὴ τοῖς ἀγῶσι, ἀλλ' ἀρετῇ στεφανούμενοι, ὃ φῶς ὃ ἀπὸ τῶν ἔργων ἀστράπτοντες τὸν ψυχικὸν τὸν ὑμέτερον, βύθεσθε βύθεσθαι πάντως, ἢ τῷ Θεῷ δικαίως ἀναφέρετε τὰ πάντα ἀπρόπτων βασκανίαν μὴ δεχόμενοι· μηδὲ ὅτι μόνον ἔλυσε τὰ δεινά, ἀλλ' ὅλη ἢ συνεχώρησεν αὐτὰ γενέσθαι, πολλὴν αὐτῷ χάριν ὁμολογοῦμεν. διὰ ἀμφότερα γὰρ ἡμῖν τὴν πόλιν ἐκόσμησε. ταῦτα ἢ πάντα ἢ ὁ πνευματικὸς λόγος ἀναπείλαστε τοῖς τέκνοις ὑμῶν, ἢ τὰ τέκνα ὑμῶν τοῖς τέκνοις αὐτῶν, κἀκεῖνοι πάλιν εἷς ἕτερον· ἵνα ἀπάντες ἐπὶ μέρει τῆς σωτηρίας γενόμενοι τὸν τῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν τὸν ὅτι τῇ πόλει γεγενημένον μαθόντες, μᾶλλον εἰς αὐτὸν ἀγαπήσωσιν, πλουσίαν ἡμᾶς δῷ τοσαύτης ἀπολαύσαντας εὐνοίας, θαυμάζωσι ἢ ἡμῶν τὸ διαπύρον τὸν οὕτω καταπίπτουσαν τὸν πόλιν ἀναστήσαντα, κερδάνωσι ἢ ἡμᾶς αὖθις διὰ πάντων τῶν γεγενημένων πρὸς εὐλάβειαν συνωθούμενοι. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἡμᾶς, εἰ μνημονεύοιμεν αὐτῶν δικαίως, ἀλλὰ ἢ σῶν μᾶλλον ἡμᾶς γενομένους τὰ μάλιστα τῶν συμβάντων ἡμῖν ἡ ἱστορία ὠφελῆσαι δυνήσεται. ἅπερ οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, μὴ μόνον ἐπὶ τῇ λύσει τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ συγχωρήσει τῶν δεινῶν εὐχαριστῶμεν ἀεὶ τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, ἀπὸ τε τῶν θείων γραφῶν, ἀπό τε τῶν ἡμῖν συμβάντων· αὐτὸ δὲ τῦτο μαθόντες, ὡς ἅπαντα ἀεὶ πρὸς τὸ δέον ἡμῖν οἰκονομεῖ μετὰ τῆς αὐτοῦ πρεπούσης φιλανθρωπίας· ἧς γένοιτο δικαίως ἡμᾶς ἀπολαύοντας ἢ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχεῖν ἐν Χριστῷ Ἰησῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τὸν αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΦΩΤΙΖΕΣΘΑΙ, ἢ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΩΝ ἐν ΠΛΕΓΜΑΣΙ ΚΑΙ ΧΡΥΣΩ ΚΑΤΑΚΟΣΜΟΥΣΩΝ ἑΑΥΤΑΣ· ἢ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΛΗΔΟΝΙΣΜΟΙΣ ἢ ΠΕΡΙΑΤΟΙΣ ἢ ΕΠΩΔΑΙΣ ΧΑΙΡΟΝΤΩΝ, ἅπερ ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΑΛΛΟΤΕΛΕΣ ΧΕΙΡΟΔΟΥΛΑΙ ΑΠΟΔΕΔΙΚΑΣΙ. Λογ. κα.

ἱερωσυλίου ἐγκεχλεισμένος, ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης αὐτῆς δὲ ψιλῆς τῆς συντυχίας ἀπέτρεψε Ⓦ κατοικοῦντα· καὶ ὃ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἐχαρίσατο, εἰς γέροντα τοῦτο ἐχαρίσατο, τὸν τὸ Θεοῦ νόμους αἰδεσθείς. καὶ γὰρ καὶ τούτῳ αὐτῷ οὐ μακρὰν ἦν, ὦ βασιλεῦ, τεθνηκυῖα πόλις, ἐμὲ δὲ τοῖς τῶν πραγμάτων ταύτῶν ἀπεμίλησεν. ψῆφον γὰρ ἀρίστην ἐξενέγκαμεν περὶ σοῦ δὲ καλλίστην, ὅτι τῆς ἀρχῆς ἁπάσης τῆς ἄνω στὰς χειμάρρου τοῦ Θεοῦ τοὺς ἱερεῖς προπομπεύεις, καὶ διπλοῦς ὄντες τυγχάνουσιν. οὐ περὶ ἐκείνων ὁ λόγος νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐκείνων πάλιν τοῦ κοινοῦ τῶν ἀγγέλων [καὶ ἀρχαγγέλων] ἀπεσταλμένη διακονίαν ταύτην εἰσφέρει πρὸς τὴν σὴν ἡμερωτάτην καὶ πραοτάτην ψυχήν· ὅτι αἱ ἄφητοι τοῖς ἀφεθεῖσι τὰ ὀφειλήματα τὰ αὐτῶν, καὶ ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. ἀλλὰ μνήσθητι τοίνυν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ἅπαντες δίκην δώσομεν τῶν πεπραγμένων· σύνισον ὅτι εἰ καί τί σοι ἠδίκηται, πάντα ἀπαλείφασθαι δυνήσῃ τὰ πλημμελήματα δι' ἧς φῆφου καὶ τῆς γνώμης ταύτης χωρὶς πόνων, χωρὶς ἱδρώτων. ἄλλοι μὲν οὖν προσβυθόμενοι χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἕτερα τοιαῦτα δῶρα κομίζουσιν· ἐγὼ δὲ μετὰ τῶν ἱερῶν τοῦτο τὸν σὸν βασιλείαν ἀφίγμαι νόμον, καὶ δώρων ἁπάντων τούτους προτίθημι, καὶ παρακαλῶ σε μιμήσασθαί σου Ⓦ διακονίαν, ὃς καθ' ἡμέραν πρὸ ἡμῶν ὑβριζόμενος, οὐ διαλιμπάνει τὰ πρὸ ἑαυτοῦ χορηγῶν ἅπασι. καὶ μὴ καταισχύνῃς ἡμῶν τὰς ἐλπίδας, μηδὲ ἐλέγξῃς τὰς ὑποσχέσεις. καὶ γὰρ καὶ τοῦτό σε μετὰ τῶν ἄλλων εἰδέναι βούλομαι, ὅτι εἰ μὴν βουληθείης κἀλλαγῆναι, καὶ τῆς προτέρας διανοίας μεταδιῶναι τῇ πόλει, καὶ τὴν ὀργὴν ἀφεῖναι τὴν δικαίαν ταύτην, μετὰ πολλῆς ἀπολαύσομεν τῆς παῤῥησίας· εἰ δὲ ἐκβάλοις τὴν πόλιν τῆς διαγωγῆς τῆς σῆς, οὐ μόνον σὲ ἐπιδεήσομαι, οὐδὲ ὄψομαί σου τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ ἀρήσομαί σοι καθάπαξ λοιπόν, καὶ εἰς ἑτέραν ἐμαυτὸν ἐγκρύψω πόλιν. μὴ γὰρ μοι γένοιτο πατρίδα ἐπιγράφασθαί ποτε ἐκείνην, πρὸς ἣν ὁ φιλανθρωπότατος σὺ καὶ πάντων φιλανθρωπότατος οὐκ ἂν ἔλθοις ἐπισκέψασθαι ἐκ κατακλυσμοῦ.

Ταῦτα δὲ πλείονα τούτων εἰπών, ὕστερον Ⓦ βασιλέα ζωνέχει, ὡς ταὐτὸν φρονεῖσθαι, ὅπερ ὅτι τῷ Ἰωσὴφ ζωνέζη φρονεῖσθαι ποτέ. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος τότε τοὺς ἀδελφοὺς ἰδὼν ἐβούλετο μὲν δακρύειν, ἔστεγε δὲ ὁ πάθος, ὥστε μὴ δι' ἀφθορᾶς τὴν κατάκρισιν· ὕστερον δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐδάκρυε μὲν καὶ ὠδύρετο, οὐκ ἐπεδείκνυτο δὲ διὰ τοῦ πράγματος ἅπαντας· ἃ μὲν ἴσχυσεν εἰς τέλος κρύψαι ὁ πάθος, ἀλλὰ καὶ ἄκων ἐλέγχεται. μετὰ γὰρ τὴν δημηγορίαν ταύτην οὐκ ἐδεήθη ῥημάτων δευτέρων, ἀλλ' ἓν μόνον ἐφθέγξατο ῥῆμα, ὃ τῆς παῤῥησίας αὐτοῦ πολλῷ μείζονας ἐκόσμησε. τί δ' ἔστι τοῦτο; καὶ τί θαυμαστὸν καὶ μέγα, φησίν, εἰ τοῖς ὑβρικόσιν ἀφήσομεν τὴν ὀργὴν οἱ θεοῖς ὄντες, δοῦλοι θεοῖς καὶ αὐλοὶ τυγχάνοντες, ὅπου γε ὁ τῆς οἰκουμένης δεσπότης δι' ἡμᾶς ἦλθεν, καὶ δι' ἡμᾶς ἠνέσχετο δοῦλος, καὶ τοὺς δι' ἡμᾶς βιαιοθανατοῦντας σταυρωθεῖς, ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων αὐτὸν προκαλεῖται Ⓦ πατέρα, λέγων· Ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι; τί τοίνυν θαυμαστόν, εἰ τοῖς ὁμοδούλοις καὶ ἡμᾶς ἀφήσομεν; καὶ ὅτι ταῦτα τὰ ῥήματα οὐχ ὑποκρίσεως ἦν, ἔδειξε μὲν καὶ τὰ γεγενημένα ἅπαντα· οὐκ ἔλαττον δὲ τούτων καὶ τοῦτο, ὃ μέλλω νῦν ἐρεῖν. αὐλὸν γὰρ Ⓦ ἱερέα τοῦτον βουλόμενον ἐκεῖ χειμῆ μετ' αὐτοῦ τὴν ἑορτὴν ἐπιτελέσαι ταύτην, ἄκοντα κατέλυσε καὶ κατεπείγουσαν, καὶ ἀπεδυσε, καὶ τοῖς πολίταις ἐφῆκε. οἶδά, φησιν, ὅτι νῦν αὐτοῦ εἰσιν αἱ ψυχαὶ διδυμῶσαι, καὶ πολλὰ τῆς συμφορᾶς τὰ λύπαια· ἀπελθὼν, παραμύθησαι. δὸς ἴδωσι Ⓦ κυβερνήτην, οὐδὲ τοῦ πρὸ ἐλθόντος μεμνήσονται χειμῶνος, ἀλλὰ διὰ τὴν μνήμην αὐτὴν ἐξαγαγόντος τοῦ λυπηροῦ ἅπασιν. ὡς δὲ ἐπέκεινα ὁ ἱερεὺς, ἀξιοῖ Ⓦ ὑπὲρ σφῶν αὐτὸν ἐπιμεληθῆναι Ⓦ ἑαυτοῦ, βουλόμενος ἐκεῖνος δόξαν σαφῆ, ὡς ἅπασαν καθόλου τῆς δόξης ἐξηλειμμένην τὴν ὀργήν· δύξασθε, φησί, ταῦτα αἱρεθῆναι τὰ κωλύματα, σπουδασθῆναι δὲ τὸν πολέμους

χ. ἔδωκε

χ. σοι

χ. ἀφίασιν

χ. ἐφιλήματα

* σὲ

χ. ἀπενίψαντο

χ. διακρίνει

χ. αὐτῷ

χ. παρακαλῶ

χ. ἐστιν

χ. ἡμίσεις τοσούτους

δὲ εἰ σφαγῆναι ἐχελεύσθησαν, τοσαῦτα αὖ ἔπαθον, ὅσα πάσχουσι νῦν, ἡμέρας τοσαύτας φόβῳ καὶ θέμῳ συζῶντες, καὶ ἑσπέρας κατδαιδούσης οὐ προσδοκῶντες ὄψιαθαι τὴν ἕω, καὶ ἡμέρας γιομένης οὐκ ἐλπίζοντες εἰς ἑσπέραν ἀφίξεσθαι. πολλοὶ καὶ θηρίοις ἐόικασι τὰς ἐρήμους διώκουσι, προὶς τὸ σῶς αἰδοίοις μετοικιζόντες, οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδία μικρά, καὶ γυναῖκες ἐλεύθεραι καὶ δυσήμονες πολλὰς νύκτας καὶ ἡμέρας ἐν σπηλαίοις καὶ φαράγξι καὶ ταῖς ὀπαῖς κατακρυπτόμεναι τῆς ἐρήμου. καὶ κακὸς ἀσχμαλωσίας κατέχει τὴν πόλιν ζόφος. τῶν γὰρ οἰκοδομημάτων καὶ τῶν τειχῶν ἐσηκόων, χαλεπώτερα τῶν ἐμπρησθεισῶν πάσχουσι πόλεων. ὁ δεῖνος βαρβάρου πρόσωπος, ὁ δεῖνα στολεμίᾳ φαρομένου, ἀθλιώτεροι τῶν ἀλόντων διάκεινται· ἢ φύλλοις κεκυμμένοι μόνον πάντας αὐτοὺς ἀποσοβῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἢ ταῦτα ἴσασιν ἅπαντες. ἢ εἰ καθαπαξ φείσαιτο αὐτῶν εἶδον, οὐκ ἂν οὕτως ἐσωφρόνισαν, ὡς νῦν ταύτας αὐτῆς ἀκηδοῦντες τὰς συμφοράς. μὴ τοίνυν ὅτι νομίσῃς, ὡς χείρους ἔσονται αἱ λοιπαὶ πόλεις. οὐκ ἀν', εἰ κατέσκαψας τὰς πόλεις, οὕτως αὐτὰς ἐσωφρόνισας, ὡς νῦν διὰ τῆς ἀδήλου τῶν ἐσομένων προσδοκίας σφοδρότερον πάσης κολάσεως παιδεύουσας αὐτάς. μὴ δὴ περαιτέρω προσενέγκῃς αὐτοῖς τὰς συμ- χ. αὐτά- χ. σεσιν. φορὰς, ἀλλὰ δὸς ἀναπνεῦσαι λοιπόν. ὃ μὲν γὰρ κολάσαι σὸν ἐστὶ θυμούμενον, καὶ δίκην ἅπαντα τῶν πεπραγμένων ῥᾴδιον παντὶ καὶ βίᾳ λαβεῖν· ὃ δὲ φείσασθαι τῶν ὑβρικότων, ἐν συγκλώμενον δούναι τοῖς ἀσύγκλωστα ἡμαρτηκόσιν, εἰς πρᾶγμα ἀδύτερον μόλις ὄντι, καὶ μάλιστα ὅταν βασιλεὺς ὑβρισμένος ᾖ. καὶ ὃ φόβῳ κατασχεῖν πόλιν, βίᾳ λαβεῖν· ὃ δὲ πάντας ἐφεξῆς καταξῆσαι, ἢ μετ' εὐνοίας πεῖσαι διακεῖσθαι πρὸς τὴν βασιλείαν τὴν σὴν, ἢ μὴ μόνον κοι- χ. τῷ νας', ἀγαπᾷ ἢ ἰδίας ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ποιεῖσθαι βίας, δυσκατόρθωτον καὶ μυρίας ἔχον ἀναλώσεις χρήματα, καὶ μυρία κινήσεις στρατόπεδα, καὶ ὁπόσα ὧν ἐργάσῃ), οὐκ εὐκόλως τοσοῦτον ἀν- χ. πνεύματα χ. ἀνθρώπων δρῶν διαθέσεσι πρὸς ἑαυτὸν ὑπασπάσασθαι δυνήσεται, ὅσῳ καὶ ῥᾴδιον ἔσται καὶ βίᾳ λαβεῖν. οἵ τε γὰρ ὑπεργελασθέντες, οἵ τε ἀκουσάντες ὁμοίως τοῖς ὑπεργελασθεῖσι πρὸς σὲ διακείσονται. πόσων δὲ ἐπιορκίαι πόσων, πόσων δὲ ἐπίορκα χρημάτων ἐπιβεβαιώσεις καὶ εὐροπὴ τῶν οἰκουμένων ἅπασαι ἀνακτήσασθαι, ἢ πεῖσαι τοὺς τε νῦν ὄντας δυσθεράπους, τούς τε ἐσομένους ἅπαντας, χ. τοσαῦτα ὅσα τοῖς ἑαυτῶν ὠργίσαντο παισί; Τοιαῦτα καὶ τὴν σὴν κεφαλήν; Εἰ δὲ τοῖς δυσθέροις ταῦτα, ἐπίσασι ὅσοι τοῖς δὲ τοῦ Θεοῦ λήψῃ μισθοῖ, οὐχὶ τῶν νῦν γιομένων μείζον, ἀλλὰ ἢ τῶν μὴ ταῦτα πρὸ ἑτέρων κατορθουμένων. Εἰ γὰρ ποτὲ συμβαίη γενέσθαι πιστὸν, εἴη δὲ γένοιτο νῦν (ὁ μὴ γένοιτο) καὶ πίστις τῶν ὑβρισμένων βασιλέων) ἐπιδεῖξαι τοῖς ὑβρικόσιν, ἡ θαρσύτης ἡ σὴ ἢ φιλοσοφία αὐτὴ πάσης ἔσται διδασκαλίας αὐτοῖς ἢ παιδευτέστερος· ἢ ἐρυθριάσουσι καὶ χ. καὶ χ. ἀσχυνθήσουσι), τοιοῦτον ἔχοντες φιλοσοφίας παράδειγμα, ἐλάττους φανεῖσαι· ὥστε τῶν μὴ ταῦτα πρώτων ἔσῃ διδάσκαλος, καὶ τὰ νικητήρια κατ' αὐτῶν ἕξεις, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν χορυφὴν τῆς φιλοσοφίας φθάσουσιν. ἃ γὰρ ὅστις ἴδοι αὐτὸς καθαρᾶς ποσούτης θαρσύτητος παρ' ἄλλου, ἢ παρ' ἑτέρους βλέποντα μιμήσασθαι τὰ πρὸς ἐκείνου κατορθώματα. διὰ τοῦτ' ὅσῳ δὲ οἱ μὴ σὲ φιλοσοφίας ἢ ἡμερότητα ὀφθῆναι, σὺ λήψῃ τὸν μισθὸν μετ' ἐκείνων. ὁ γὰρ τὴν ῥίζαν παρασχών, δῆλον ἂν εἴη ἢ τῶν καρπῶν αἴτιος. διὰ τοῦτο μὴ σῶν νῦν μὲν δεῖνες δύνανται μείζεσθαι ἢ ὅτι τῇ φιλοσοφίᾳ μισθοῖ. σὺ γὰρ ὁ κατόρθωμα γένοιτο μόνον· σὺ δὲ μὴ πρώτων τῶν μὴ ταῦτα, εἴ τινές ποτε τοιοῦτοι φανεῖεν, ἐξ ἴσης δυνήσῃ μετ' αὐτῶν διαγενέσθαι ὁ κατόρθωμα, ἢ τοσαύτην ἀπενέγκασθαι μοῖραν, χ. τῶν μα- θητῶν ὅσην ὅτι μαθηταῖς ἢ διδάσκαλοι. κἂν μηδεὶς γένηται τοιοῦτος, πάλιν σοι τὰ τῶν ἐγκωμίων ἢ τῶν ἐπαίνων καθ' ἑκάστην ἀποδίδωσι τὸν γενέσθαι. ἐπίσασι γὰρ ἅπαντες ὅτι σὸν μὴ ταῦτα πρᾶξαι ἀκούειν, ὅτι, πόλεως ὅτου μεγάλης [καὶ] εὐθυμίου κολάσαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ γνώμῃ, πολεμίων ἁπάντων ἢ διδόντων τρατηγὸν ἢ εὐαρχοῦν ἐν δικαστῶν, ἢ σὸν φωνὴν ῥῆξαι τολμήσαντα εὐθὺς τῶν ἀθλίων ἐκείνων, εἰς πρελθὼν προσεύξῃς, τὸν Θεοῦ τὸ

νέσησι, καὶ πολλοὺς βαρβάροις ἐκύκησιν, ἀλλ' οὐδενὸς ἐκείνων μεμνήμεθα· ὃ δὴ ῥῆμα τοῦτο μάλιστα τῆς σήμερον ἄξιόν ἐστι, καὶ ὃ μάλιστα ἡμᾶς ἀλγῶ, καὶ ὃ μετ' ἐκείνους ἀκούσονται πάντες. καὶ οὐ τοῦτο ἔστι μόνον θαυμαστόν, ὅτι ἀκούσονται, ἀλλ' ὅτι καὶ μεθ' ὑπαίτων καὶ βλασφημίας οἱ τὰ λέγοντες λέγουσι, οἱ τε ἀκούοντες δίκην ὀφλήσουσι, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὃς αἰτίαν ἕξεται τοῦτο ἀκούσας σιγήσας, ἀλλ' ὁμοῦ τε μὴ ἀνέκραξε, καὶ τὴν εἰρηνόφρονα ἐπαίνεσε, καὶ μυρία αὐτῷ καὶ ἀπειλήσει γένοιτο ἂν ἄξια ἀγαθά. εἰ δὲ καὶ τοῦτο τὸ ῥῆμα τοσαύτης ἀπέλαυσε δόξης παρὰ ἀνθρώποις, πόσων ἀπολαύσεται παρὰ τῆς φιλανθρώπου θεοῦ τροφαίων; καὶ τί λέγω Κωνσταντίνου, καὶ τὰ ἄλλοτεια παραδείγματα, δέον οἰκοθέν σε ἐκ τῶν σῶν παραμαλῦξαι κατορθωμάτων; μέμνησαι γοῦν, ὅτε τῆς ἑορτῆς ταύτης καταλαβούσης ὑπισχνεῖτο ἐπιμελῶς πάντα τὰ οἰκουμένης κελεύουσαι τοὺς δεσμωτηρίους οἰκοῦντας ἀφίναι, καὶ συγχωρεῖν αὐτοῖς πάντα ἐγκλήματα· καὶ ὡς οὐκ ἀρκούντων ἐκείνων δεῖξαί σε τὴν φιλανθρωπίαν, ἔλεγες διὰ τῶν γραμμάτων, ὅτι εἴθε μοι δυνατὸν ἦν καὶ τοὺς ἀποθανόντας καλέσαι, καὶ αἰσθέσθαι, ἐκ τοσούτου τὴν πρὸς τὴν ἀνάστασιν αἰγαπῶν ζωήν. τούτων αἰσθανόμενοι τῶν ῥημάτων τῶν σῶν· ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς τοὺς ἀπελθόντας καλέσαι καὶ αἰσθέσθαι διὰ τοσούτου ἐπιποθοῦμεν ζωήν. καὶ ὅτι μὲν ἤδη τεθνήκασι, καὶ ὥρὶν ἢ τὴν ψῆφον ἐξενεχθῆναι, * πρὸ αὐτῶν ἡ πόλις ἐσκήνωται τοὺς καὶ ὑπὸ ἅδου πύλας ἐκείνων. δύασθαι δεῖ αὐτὴν ἐκεῖθεν χεῖρας ἀνημάτων, χεῖρας δακρύων, χεῖρας ἐξόδου καὶ πόνου πικροῦ. ἔρχεται γάρ σοι φθέγξασθαι μόνον, καὶ αἰσθέσθαι τὴν πόλιν τὴν ἐπ' ὄψεσι κειμένην. καὶ δὸς αὐτὴν καλεῖσθαι λοιπὸν ἀπὸ τῆς σῆς φιλανθρωπίας. οὐδὲν γὰρ τοσαύτην ἕξουσα χάριν παρὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς· οἰκίσαντι, ὅσην τῇ ψήφῳ τῇ σῇ. καὶ μάλα εἰκότως. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀρχηγὸς αὐτῇ δοὺς ἀπῆλθε, σὺ δὲ αὐξηθεῖσαν καὶ γηρομένην τοῦ μεγάλου, καὶ μὴ τοῦ πολλοῦ ταύτου θησαυροὺς καταπεφθεῖσαν αἰσθήσεις. οὐκ ἐκεῖνο μὲν οὕτω θαυμαστόν, εἰ πολεμίων αὐτὴν ἐλόντων, καὶ βαρβάρων καταδραμόντων ἀπήλλαξας τοῦ κινδύνου, ὡς ἔστι θαυμαστὸν τὸ φείσασθαι πάντων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ πολλοὶ πολλάκις βασιλέων ἐποίησαν, τοῦτο δὲ σὺ μόνος ἐρᾷσθ καὶ πρὸς πάντας ἅπασαι. καὶ κεῖνο μὲν οὐκ ἐστὶ θαυμαστόν, οὐδὲ παράδοξον, ἀλλὰ τῶν ἀεὶ συμβαινόντων ἐστί, τὸ τὴν ὑπηκόων φείσασθαι· τὸ δὲ τοσαύτα παθοῦσα καὶ τοιαῦτα, ἀφεῖναι τὸν ὀργὴν, τοῦτο πᾶσαν ἀνθρωπίνην ὑπερβαίνει φύσιν. ἐπόησαν ὅτι πάντων οὐ πρὸς τῆς πόλεώς σοι βουλευτέον μόνον ἐστὶν ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῆς δόξης τῆς σῆς, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸς τοῦ χριστιανισμοῦ πάντος. νῦν δὲ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἕλληνες, καὶ βάρβαροι (καὶ γὰρ κἀκεῖνοι ταῦτα ἤκουσαν) καὶ πᾶσα ἡ οἰκουμένη πρὸς σὲ κεχήνασιν, ἀναμένοντες ἰδεῖν οἵαν οἴσεις τὴν γενομένην τοῦ φόνου. καὶ μὴ φιλάνθρωπον ἐξενέγκῃς καὶ ἥμερον, ἐπαινέσονται δὲ δόγμα ἅπαντες, καὶ δοξάσουσι τὸν θεὸν, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσι· βαβαί, πόσην τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ δυνάμις! ἀνθρωποι γὰρ ὄντες ἔχοντα ὁμότιμον ὑπὲρ τῆς γῆς, κύριον ὄντα ἀπολέσαι πάντα καὶ ἀφθῆναι, κατέχε καὶ ἐκαλίνωσε τὴν φιλοσοφίαν ἐπαίδευσι φιλοσοφίαν, ἣν οὐδ' ἂν ἰδιώτης ἀνθρωπος ἐπεδείξατο. οὕτως μέγας ὁ τοῦ χριστιανῶν θεός, ὃς δὲ ἀνθρώπων ἀγέλας ποιῶ, καὶ πάσης δυάγχης φυσικῆς δυωτέρους καθίστησι. μὴ γὰρ δὴ τοῦτον ἐκείνοις δίκην φέρων, μηδὲ αἰσχύνῃ λεγέτω τινὶ, ὡς αἱ λοιπαὶ χῖρες ἔσονται πόλεις, καὶ καταφρονήσουσι μᾶλλον, ταύτης μὴ κολασθείσης. εἰ μὲν γὰρ ἀδυνάτως εἶχες ἐπεξελθεῖν, καὶ βίᾳ σε ἐκείνου τοῦτο ποιῆσαντες, καὶ ἰσχύσαντος ἐκείνου ἡ δυνάμις, εἰκότως ταῦτα ἂν ἐπετίθευον ἐμοί. εἰ δὲ καταπήξασι καὶ προσαπόθανον τῷ δεῖ, καὶ πρὸς σὸν πόδας ἔδραμον σὸν ζωὴ δι' ἐμοῦ, καὶ οὐδὲν ἕτερον καθ' ἑκάστην ἀπαίτησον παρὰ τοῦ ἡμέρου, ἢ τὸ βαρὺ ἄφες, καὶ λίαν ποιοῦντας πυκνὰς. εἰς δὲ οὐρανὸν βλέποντες, καὶ τὸν θεὸν προκαλούμενοι ἐλθεῖν καὶ ζωσφάξασθαι τῆς αὐτῆς ἡμῖν προσοδείας, καὶ, καθάπερ ἀπὸ πρὸς τοὺς ἐχάστας ὄντες αἰσχρούς, πρὸς τὸν οἰκείων ἕκαστος ἐπισκηψῃ τὸν ἑαυτῷ, πῶς οὐ φείσεται τοῦτο τὸ δίος; οὐκ

ἀλλ'

μεγάλης ἡ ἀφορμὴ τοῦ σκώμματος, μεγάλης ἀμαθίας ἡ κωμῳδία γίγνεται. ὅταν ἢ ὅπου τῆς φύσεως ζωγράφοι τῆς ἡμετέρας. ὅτε γὰρ Ⓦ δῶρα θεοῖσι ἐποίησεν ὁ Θεός, καὶ εἰς Ⓦ τοιαῦτα ἐσήγαγε, καὶ πολλῆς ἠξίωσε τιμῆς, ὃ φέρων τὴν τοσαύτην διημερίαν ὁ δεξάμενος ἐβασκήνε τε αὐτῷ, καὶ τῆς δοθείσης ἐξέδωκε τοῖς ἑταίροις· ἀλλ' ὁ Θεὸς ὃ μόνον αὐτὸν ὃ
χ. ἐγκατέλ. καταλιπὼν, ἀλλὰ καὶ δι' ὃ τοιαῦτα Ⓦ δέδωκεν ἡμῖν ἐπέδειξε, τούτῳ τε αὐτῷ τὴν τε οἰκείαν φιλανθρωπίαν ἐπιδεικνύμενος, καὶ Ⓦ δεξάμενον μείζονας κολάζων. τοῦτο καὶ σὺ ποίησον. πρῶτα εἰπὲ σαυτῷ Ⓐ δαίμονες ἦσαν, ὥστε σοι τὴν πασῶν φιλτάτην πόλιν ἐπορρήξαι σα τῆς εὐνοίας. τοῦτο τοίνυν εἰδὼς, δίκαιον ὦν, εἰ θέλεις, ἀπαίτησον τὸ ἢ φιλίας μὴ ἐκ-
χ. δίκαιον βαλοῦσαν ἡμᾶς τῆς πρότερας· ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ θαυμάσαι εἰ πεῖν, μείζονα ἡμῖν ἐπιδεῖξαι τὴν θύουσαν ἦσαν, ἢ πάλιν εἰς ταὐτὸν πρόσωπον τὴν φιλονικίαν αὐτὴν ἤγειρεν, εἰ μὴ βάλοι τοὺς θεοὺς καταπαύουσα μάνδαν δαίμονας. δι' μὲν γὰρ καθάπερ ἢ κατασκάψας ἢ ἀφανίσας, ἅτε ἐκείνοις πάλαι ἐβούλετο, ταῦτα ἐργάσατο· δι' ἣ ἀφῆς τὴν ὀργὴν, καὶ πάλιν ὁμολογήσας φιλεῖ αὐτὴν, ὥσπερ πρότερον ἐφίλει, καὶ εἰς αὖθις ἔδωκας τὴν πληγὴν, καὶ τὴν ἐκ τῶν αὖθις ἀπήτησας δίκην, δείξας ὡς ὃ μόνον οὐκ ἦν αὐτοῖς πλέον γε-
χ. ἐπαθον χ. καταφορᾶς χ. εἶτε χ. φιλοσοφ. γοὸς ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς, ἀλλ' ἃ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς ἀπόμπα ἀπέδειξε, ταῦτ' ἐβούλετο. δίκαιος δ' δι' ἣν εἶπας ταῦτα ποιῆσαι, καὶ ἐλεῆσαι πόλιν, ἣ δι' τὴν σὺν ἐφόβησαι φιλίαν Ⓐ δαίμονες. εἰ γὰρ μὴ σφόδρα αὐτὴν ὅτως ἠγάπησας, οὐκ δι' αὐτῇ οὐδὲ ἐκείνοι τοσοῦτον ἐβάσκηναν. ὥστε εἰ καὶ θαυμαστὸν ὃ λεγόμενον, ἀλλ' ὅμως ὅτι ἀληθὲς, ὅτι δι' σὲ καὶ τὴν σὴν φιλίαν ταῦτα ἔπαθε. πόσων ἐμπορημάτων, πόσης καταφορᾶς ῥήματα ταῦτα παρόντα, ἅτε ἀπολογούμενος ἔλεγες; νῦν ὑβρίσθαι φῂς καὶ πεποιθέναι, ὅσα μηδεὶς πώποτε τὴν πρότερον βασιλέων. ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, ὦ φιλανθρωπότατε καὶ σοφώτατε καὶ πολλῆς εὐσεβείας μέμνων, τὰ δι' μείζονα σοι καὶ λαμπρότερα ἢ ὕβρεις αὕτη τεθείκοι τρόφιμον. τοῦτο μὲν γὰρ ὃ δι' δημά ἐστι μὲν καὶ τῆς σῆς ἀρετῆς ἀπόδειξις, ἐστὶ δ' καὶ τῆς τὰ δίκαια φιλοτιμίας τεκμήριον· ὁ δ' ἀπὸ τῆς φιλανθρωπίας σοι ταῦτα πλεκόμενος στέφανος, σὺν μόνοι ὅτι κατόρθωμα ἐστὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς σῆς· καὶ οὐχ ὅτω σε θαυμάσονται πάντες δι' ταῦτα λίθους τοὺς ἡμέρους τούτους, ὡς ἐπαινέσονται δι' τὴν ἀνθρωψίαν τὴν κατὰ τῆς ὀργῆς. καθεῖλες σε τοὺς ἀνδριάντας· ἀλλ' ἕξεσί σοι λαμπρότερους ἀναστῆσαι ἐκείνων. αἱ γὰρ ἀφῆς τοῖς ἠδικηκόσι ταῦτα ἐγκλήματα, καὶ μηδεμίαν ἐάσῃς δοῦναι δίκην αὐτοὺς, ἃ χαλκοῦν σε ὅτι τῆς ἀληθοῦς αἰδοῦς ἀσήσουσι, οὐδὲ χρυσοῦν, οὐδὲ λιθοκόλλητον,
χ. εἰκόνα ἀλλὰ τῶν πάσης ὕλης τιμιωτέραν τὴν ἐλεημοσύνην δραξεβλημένον, ὅτως ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἕκαστος δυάσῃσαί σε τῆς ἑαυτῶν, καὶ τοσοῦτος ἔξεις δυσωπούμενος, ὅσοι τῆς οἰκουμένης οἰκοῦσι δῶρα θεοῖς, καὶ οἰκήσουσι. ἃ γὰρ ἡμεῖς μόνοι, ἀλλὰ καὶ Ⓐ ὧν ἡμᾶς, καὶ Ⓐ μετ' ἐκείνους ἅπαντες ταῦτα ἀκούσονται, καὶ καθάπερ δι' παῖδες αὐτοὶ, οὕτω σε θαυμάσονται καὶ φιλήσουσι. ἐπὶ ὅτι ταῦτα οὐ κολακεύων λέγω, ἀλλ' οὕτως ἔσται πάντως, ἐρῶ σοι παλαιόν τινα λόγον, ἵνα μάθῃς ὅλη ὅτι οὕτω στρατόπεδα καὶ ὅπλα καὶ χρήματα καὶ τοξικὸν πλῆθος καὶ τἄλλα δὴ τὰ τοιαῦτα λαμπρυνεῖ πόλιν δι' βασιλέως εἶναι, ὡς φιλοσοφία ψυχῆς καὶ ἡμερότης. ὁ μακάριος [λέγει] Κωνσταντῖνος, τῆς εἰκόνος αὐτῷ καταλυθείσης ποτὲ, προσιόντων αὐτῷ πολλῶν ἐπιξελθεῖν τοῖς ὑβρικόσι καὶ δίκην ἀπαιτῆσαι, καὶ λεγόντων ὅτι πᾶσαν αὐτῷ τὴν ὄψιν ἔτρωσαν, δι' λίθους ἐξακοντίζοντες, ψηλαφήσας τῇ χειρὶ δ προσώπου, καὶ ῥῆμα μεμψάμενος, εἶπεν· ὅτι οὐδαμοῦ πληγὴν ὅτι τῷ μετώπου γεγυμνωμένῳ ὁρῶ, ἀλλ' ὑγιὴς μὲν ἡ κεφαλὴ, ὑγιὴς δ' ἡ ὄψις ἅπασα· κἀκείνους ἐρυθριάσαντας καὶ αἰσχυνθέντας ἀπεστέλλαι τῆς ἀδίκου ταύτης συμβουλῆς. καὶ δ ῥῆμα τοῦτο μέχρι νῦν ᾄδουσιν ἅπαντες, καὶ τοσοῦτος χρόνος οὐκ ἐμαύρωσεν, οὐκ ἔσβεσε τῆς φιλοσοφίας ταύτης τὴν μνήμην. πόσων οὖν οὐκ δι' εἶπε τοῦτο ζωγράφοι λαμπρότερα; πολλὰς δὲ μεγάλας πόλεις ἐκβίος ἀ-

νέστησε,

μασιν, "ὅπερ οὖν ἐγένετο. ὡς καθάπερ Μωϋσῆς εἰς ὄρος ἀναβάς, τὸν λαὸν προσκε- χ. ἐπὶ
Εξοδ. λς χρικότος, ἄφωνος εἰσῆκει αὐτὸς, ἕως ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐξεκάλεσατο, εἰπών, Ἄφες μοι, καὶ ἐξολεθρεύσω
τὸν λαὸν τοῦτον· οὕτω καὶ ὧδε ἐποίησεν. ἰδὼν τοίνυν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς δακρύοντα καὶ κάτω κύ-
πτοντα, προσῆλθεν αὐτός· καὶ ὅπερ ἔπαθε διὰ τὴν δακρύων τοῦ ἱερέως, τοῦτο ἐδίκαιον διὰ
τὴν ῥημάτων τὴν πρὸς αὐτόν. ἀγανακτοῦντος ἦσαν ἀλλὰ λέγει, "ἠ ἀγανακτοῦντος ἦσαν, ἀλλὰ 5 χ. ἐδεῖ
ἀγρεῦντος· οὐκ ὀργιζομένου, ἀλλὰ ἀγωνιῶντος καὶ φιλανθρωπίᾳ κατεχομένου μᾶλλον. καὶ
ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀγνῆς, αὐτὰ τὰ ῥήματα ἀκούσαντες εἴσεσθε. οὐ γὰρ εἶπε, τί ποτε τοῦτό ἐ-
στιν; ἀλλ' ὦ θεήπτων μαρῶν καὶ παμμιάρων, καὶ οὐδὲ ζῆν ἔδει, πρεσβεύομαι ὑπὲρ ὑμῶν
μιζόντων, τῶν τυράννων, τῶν νεωτεροποιῶν, τῶν πάσης ἀξίων κολάσεως; ἀλλ' [ὅμως] πάντα
ταῦτα ἀφεὶς τὰ ῥήματα, ἀπελογήσατο ὡς ἐνῆκεν ὀργῆς καὶ βαρύτητος, καὶ ἅπερ ἑαυ- 10
τὸν κατέλεγεν ἀγαθοεργίας, ὅσας οὐδὲ πάντα τὰ κατὰ τῆς βασιλείας τὴν πόλιν ἡμῶν ἀπεργάσατο, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ταῦτα ἐπέλεγε· ταῦτά με αὐτὸ ἐκείνων παθεῖν ἔδει; ποίων ἀδικημάτων μετ' αὐτὴν ἐτόλμησαν εἰπεῖν; τί μικρόν, ἢ μέγα ἐγκαλεῖν εἶχον; οὐκ εἰς ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἅπαντα οἰκουμένην ἐξήμαρτον. οὐκ ἦρκει τὴν ὀργὴν ἐκείνην μέχρι τοῦ ζῶντος, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ τὸν τεθνεῶτα καθυβρίσαιεν, οὐδὲν ἐδόκουν πεπρᾶχθαι δεινόν; ἠδικήκαμεν ἡμεῖς, ὡς 15
αὐτοὶ νομίζουσιν· οὕτω τὴν νεκρὰν φύσιν ἔδει τὴν οὐδὲν ἠδικηκότων. οὐ γὰρ δὴ κα-
κείνοις ταῦτα ἐγκλήματα εἶχον· οὐχὶ ταύτην ἀπόντων προὔθηκε τὴν πόλιν ἀεί, καὶ τῆς ἐ- χ. κωμῳδίας
νεγκούσης πολιτοπέραν εἶναι νομίζων; καὶ βλέπεις μοι διανοίας ἔργον ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἰ-
δεῖν, καὶ τῶν ἐποικοδόμων ἔργον πρὸς πάντας; εἰ ἔδει πικρὸν ἀνομοιόξας ὁ ἱερεύς, καὶ θερ- χ. ἐποικοδόμων
μότερα ἀφεὶς δάκρυα, οὐκ ἂν λοιπὸν εἶπεν (εἴωθε γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπολογίαν, μεί- 20 χ. λόγον
ζονα ποιοῦσαν ἡμῶν τὴν κατηγορίαν) ἀλλὰ σταλάξας κάτωθεν βαρὺ καὶ πικρόν· χ. μικρὸν

Ὁμολογῶ, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, καὶ οὐκ ἀρνήσομαι ὑμῖν ἔρωτα τοῦτον, ὃν πρὸ τὴν
πατρίδα ἐπεδείξω τὴν ἡμετέραν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα θρηνοῦμεν, ὅτι τὴν οὕτω φιλοῦ-
μένην ἐβάσκηναν δαίμονες, καὶ πρὸ τὴν ὑμετέραν ἀγνώμονες ἐφθόνησαν, καὶ σφο-
δρὸν ἡμῖν πρωξενήσαι ἔρωτα. καὶ καταπάλης, καὶ ἐμπρήσης, καὶ ἀποκτείνῃς, καὶ ὅλ- 25
οὖν ἕτερον προάξῃς, οὐδὲν πω τὴν ἀξίαν ἡμᾶς ἀπῄτησας δίκην. φθάσαντες γὰρ ἡμεῖς ἑαυ-
τοὺς μυρίων θανάτων χαλεπώτερα διεθήκαμεν. εἰ γὰρ δὴ τοιοῦτο πικρότερον, ἀφ' ἧς ὅτε τὴν
ὑμετέραν, καὶ ὅτω φιλοῦσα φανεῖσα ἀδίκως προὐκινδύνευτε; καὶ τοῦτο πᾶσα ἡ οἰκου-
μένη μανθάνει, καὶ τὴν ἑκάστου ἡμῶν ἀγνωμοσύνην καταγινώσκει. εἰ βάρβαροι τὴν
πόλιν ἡμῶν καταδραμόντες κατέσκαψαν τὰ τείχη, καὶ τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, καὶ λαβόντες 30
αἰχμαλώτους ἀπῆλθον, ἔλαττον ἦν τὸ δεινόν. τί δήποτε; ὅτι σὺν ζῶντος, καὶ τοσαύτην χ. ἀπῆλασαν,
ὑπεδεικνυμένην ἀεὶ ἡμᾶς ἔνοιαν, ἐλπὶς ἦν σκέψασθαι τὰ δεινά, καὶ πά- χ. ἐνδ.
λιν ἡμᾶς ὅπου τὸ προτέρου ἐπανήξειν ῥῆμα, καὶ λαμπροτέραν ἀπολήψεσθαι τὴν ἐλευθερίαν
ταύτην· νῦν δὲ τῆς σῆς βουλῆς ἀφηρημένης, καὶ τὸ φίλτρον σβεσθέντος, ὃ πάντοτε τείχους ἡμῖν ἦν
ἀσφαλέστερον, ποῦ τινα λοιπὸν καταφυξόμεθα; ποῦ δυνησόμεθα ἰδεῖν ἑτέρωσε, ἢ γλυ- 35
κὺ ὄντα διὰ τοῦτον τὸν πατέρα προσπεσεῖν προῃρούμεθα; ὥστε δοκοῦσι μὲν ἀφόρητα πεποιη-
κέναι, ἔπαθον δὲ πάντων δεινότερα, ποῖς οὐδεία" αἱ θεήπτων δυπολέμητοι πολεμοῦντες, οὐδὲ χ. ἀόρατοι
αὐτοὶ ἰδεῖν δυνάμενοι ἥλιον ἐλευθέρους ὀφθαλμοῖς, τῆς αἰχμῆς πάντα χοῦ καταχέλλυ-
σης τὰ βλέφαρα, καὶ ἐγκαθύπτεσθαι κατημαγκάζουσης. τῆς πτήρσιας οὖν αὐτῆς δυσηρε-
μούσης, πάντων αἰχμαλώτων ἀθλιώτερον διάκεισθαι νῶν, καὶ τὴν ἑκάστου ἀστασίαν ἀπ- 40
λοῦν· καὶ ὃ μέγιστον τῶν κακῶν ἐννοοῦντες, καὶ εἰς ὅσον ἀπεσκίρτησαν ὕβρεως, οὐδὲ διαπτῆ-
ναι δυνάμενα, τὸ δοκοῦν τῆς ὑβρεῖας σφοδροτέρους τοὺς [κτ] τὴν οἰκουμένην οἰκοῦντας ἀπω-
τάσθαι δὲ θεήπτους ὑπάτασαν αὐτοὺς κατηγόρους. ἀλλ' ἐὰν ἐθέλῃς, ὦ βασιλεῦ, ἔστιν ἴασις τῶν
πεπωμάτων, καὶ φαρμάκων τοῖς ζῶσιν κακοῖς. πολλάκις καὶ ὑπὸ ἰδιωτῶν τοῦτο γέγονε· τὰ

μεγάλα

πεις ἐ ἱερέως μεγαλοψυχίαν, ἐ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. ὧν ἐπαρείδεν ἁπάντων, τύτων ἀπέλαυσεν ἁπάντων, ἵνα καὶ τῆς προθυμίας Ⓦ μισθὸν λάβῃ, καὶ διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῆς τῶν προσδοκίαν μείζονος ἐπιτύχῃ τῆς ἡδονῆς. Εἶλετο τὴν ἑορτὴν ὅτι τῆς Ἀμοτσίας ἐ πόρρω τῆς οἰκείων ἐπιτελέσαι διὰ τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν· ὁ ἐ Θεὸς πρὸ τὸ πάσχα

χ. κωλῶ
χ. - αρέπους
χ. μεί, ένους
χ. ανὰ

ἡμῖν αὖθις ἀπέδωκεν, ὥστε κοινῇ μὲν ἡμᾶς τὴν ἑορτὴν ἀγαγεῖν· ἵνα ἐ τῆς προθέσεως ἔχῃ Ⓦ μισθὸν, ἐ τῆς ὑφεσμένης ἀπολαύσῃ μείζονος. Οὐκ ἔδωσε τὸ ὧρον τὸ ἑπές, [καὶ θέρος πρὸ πάντα γέγονε τῆς ἀποδημίας Ⓦ κηρός.] ἀλλ οὐκ ἐλογίσατο τὴν κλινίαν, ἐ καθάπερ νέος ἐ σφριγῶν, ὅτω μετ βύκολίας διέδραμε τὴν μακρὰν ταύτην ὁδόν. Οὐκ ἐνεύσησε τὴν τελευτὴν τῆς ἀδελφῆς, οὐδὲ κατεμαλάχθη· καὶ ἐπεμελεῖτο ζώσαν αὐτὴν κατέλιπε, καὶ πάσαν ὧν ἐπεῖδε, πάσαν ἐπέτυχε.

Καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς ὅτω διάδοκιμος γέγονε πρὸς Θεῷ καὶ ἀνθρώποις· [καὶ] Ⓦ βασιλέα ἢ ὅ διάδημα λαμπρότερον τύτο ὃ πρᾶγμα ἐκόσμησε. πρῶτον μὲν, ὅτι "δῆλον ἐγένετο τότε, ὅτι ἄπρ οὐδενὶ ἑτέρῳ, ταῦτα χαρίζεται τοῖς ἱερεῦσι· ἔπειτα, ὅτι καὶ μὴ πολλῶ ὕστερον τάχους τὴν χάριν ἔδωκε, καὶ τὴν ὀργὴν ἔλυσεν. ἀλλ ἵνα σαφέστερον ἐ τὸ βασιλέως τὴν μεγαλοψυχίαν, καὶ τὸ ἱερέως τὴν σοφίαν, καὶ πρὸ τύτων ἀμφοτέρων τὸ Θεοῦ μάθητε τὴν φιλανθρωπίαν, δότε μοι μικρὰ τῆς ἐκεῖ γενομένης δημηγορίας διηγήσασθαι πρὸς ὑμᾶς. ἐρωᾷ, ἃ πρὸς ἕκαστον τῶν ἐνδοτέρων ἔμαθον. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ οὐδὲν, ὅτι μικρὸν, οὔτε μέγα εἶπε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ τὴν Παύλου μεγαλοψυχίαν μιμούμενος ἀεὶ, τὰ" οἰκεῖα κρύπτει κατορθώματα· ἐ πρὸς τὸν ἐρωτῶντας πόντα χῆ, ἵνα πρὸς Ⓦ βασιλέα ἔλθῃ, ἐ πῶς ἔπεισι, ἢ πῶς αὐτὸν τὴν ὀργὴν ἐξέλθοι ἅπασαν, ταῦτα ἔλεγε τὰ ῥήματα· οὐδὲν ἡμᾶς εἰς τὸ πρᾶγμα εἰσπηδᾶν, ἀλλ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, ἢ Θεοῦ μαλαχθέντος αὖθις τὴν καρδίαν, ἐ πρὸς τὴν ἡμετέραν ῥημάτων πᾶσι ἀφῆκε τὴν ὀργὴν, ἢ Ⓦ θυμὸν ἔλυσε· ἢ πρὸς τὴν γενομένην ἁλεχθέντος, ὡς ἑτέρου υἱὸς ὑβρισθέντος, οὕτω τὰ συμβάντα ἅπαντα χρεὼς ὀργῆς διηγεῖτο. ἀλλ' ἅπερ οὖν ἀπέκρυψεν" ἀπὸ ταπεινοφροσύνης, ταῦτα ὁ Θεὸς εἰς μέσον ἐξήνεγκε. τίνα δέ ἐστι ταῦτα; μικρὸν αὐτὸν Ⓦ λόγον ἀγαγών, ὑμῖν διηγήσομαι. ὅπῃ γὰρ ἐξέπλητε τῆς πόλεως, πόσας εἰ τοσαύτην καταλιπὼν ἀθυμίαν, πολλῷ διπότερα ἡμῶν ἔπαθε αὐτὸς τὴν εἰ αὐτοῖς ὄντων τοῖς δεινοῖς. πρῶτον μὲ γὰρ συγκεκλεισμένος ἐ μέσῳ τὴν ὁδὸν τοῖς ὅπῃ τὴν ἐξέτασιν τὴν γενομένων πρὸ τὸ βασιλέως πρωΦῆσι, ἐ μαθὼν πρὸ ἐκείνων, ἐφ' οἷς ἦσαι ἀπεσταλμένοι, ἐ τὰ καταληφθέντα τὴν πόλιν αἰσθανόμενος διπά, τοὺ χορύβους, τὰ ταραχάς, τὴν φυγὴν, Ⓦ φόβον, τὴν ἀγωνίαν, τοὺ κινδύνους, πηγὰς ἠφίει δακρύων, τὴν αὐλὰγχνον αὐτὴ" ἀθασανιζόμενος. τοῖς γὰρ παρᾶσιν ἔθος πολλῷ μείζονι ἀλγεῖν, ὅταν μηδὲ πρᾶξιν δεινὸν πάσχωσι κακουμένοις τοῖς ἑαυτὴν παισί· ὁ δὲ ἐ φιλοστοργότατος τοῦτ ἔπαθεν, οὐ τὰ καταληφθέντα ἡμᾶς διπὰ θρηνῶν μόνον, ἀλλὰ ἐ τὸ πόρρω, ταῦτα παρόντων ἡμῶν, εἶ. πλὴν ἀλλὰ ἐ τύτων ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐγένετο σωτηρίας. ὅπῃ γὰρ ἤμαθε ταῦτα πρὸ ἐκείνων, θερμοτέρας ἠφίει πηγὰς δακρύων, ἐ μὴ πλείονος δίπτεως πρὸς Ⓦ Θεὸν κατέφυγε, ἐ τὰ νύκτας ἄϋπνος διῆγε, πᾶσαν καλῶν ἐ τῇ πόλει πᾶσαν ἡμέαθαι ταύτην παρῦσαν, ἐ τὸ βασιλέως πραότερον ποιῆσαι τὴν ἀθυμίαν. ὡς ἐ ἐπὶ τῆς μεγάλης πόλεως ἐκείνης, ἐ εἰς τὰ βασιλικὰς εἰσπλθεν αὐλὰς, εἰσῆκει τὸ βασιλέως πρόσωπον, ἄφωνος, δακρύων, κάτω κύπτων, ἐγκεκυφαλόμενος, ὥσπερ αὐτὸς ὢν ὁ πόντα ἐργασάμενος κακά. ἐποίει ἐ τοῦτο, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τοῖς θρήνοις πρότερον ὅπι κατασπάσασθαι βουλόμενος αὐτὸν εἰς ἔλεον, ἐ τότε ἄρξασθαι τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπολογίας. μία γὰρ τοῖς ἀμφοτέροις" ὑπολέλειπται συγγνώμη, τὸ σιγᾶν, ἐ μηδὲν ὑπὲρ τὴν γενομένων φθέγξασθαι. ἐβούλετο γὰρ δι' πάθος, τὸ μὴ ἐξενεγκεῖν, τὸ ἐ" εἰσαγαγεῖν· ἐκβαλεῖν μὲ τὸν θυμὸν, εἰσαγαγεῖν ἐ ἀθυμίαν, ἵ' ὅτω πρόσοδον ποιήσῃ τοῖς τὴν ἀπολογίας ῥήμασιν,

χ. ἴδια

χ. ὑπὸ

χ. διακοπομένων

χ. ἀπολείπεται
χ. σιωπᾶν

καὶ πάλιν ἐπιμήκει τοὺς ἡμᾶς οὕτω ταχέως, ὡς καὶ τὸ πάχος τὸ ἱερὸν διωκθῶναι φθάσαι, καὶ μὴ ἡμῶν ὄπισθεν πλεύσαι; ἀλλ' ἰδοὺ γέγονε τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο, καὶ πατέρα ἀπειλήφαμεν, καὶ μείζονα καρπούμεθα τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ ἀπολαβεῖν τοῦτο. οὐκοῦν δι' τούτων ἀπάντων ὑπερευχώμεθα τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ θαυμάζωμεν αὐτοῦ τὴν δύναμιν * καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν κηδεμονίαν τὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως γεγονυίαν. ὁ μὲν γὰρ διάβολος καταδύσαι πᾶσαν αὐτὴν ἐπεχείρησε διὰ τῶν πολεμίων· ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ἱερέα καὶ τὴν βασιλέα διὰ ταύτης ἐκόσμησε τῆς συμφορᾶς, καὶ λαμπροτέρους πάντας ἀπέφηνεν. ἡ πόλις μὲν γὰρ ηὐδοκίμησεν, ὅτι τοιούτου κινδύνου καταλαβόντος θαῤῥαλέα μουσα πάντας ἐδίδαξε τὸ δυναστείας, ἐδίδαξε πλούτου πολλῶ περιβεβλημένους, ἐδίδαξε μεγάλων θαῤῥεῖ βασιλεῖ δυνάμεις ἔχοντας, ὅτι τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, καὶ μὴ πολλῆς τῆς πίστεως, τῆς ἀνωθεν ἑαυτὴν ἐξεκρέμασεν ἐλπίδος. πολλῶν γοῦν μὴ τὴν ἀποδημίαν τοῦ κτίσου παῦσαι τὸ δισμωτήριον οἰκοδομοῦντας, καὶ λεγόντων, ὡς οὐ καθυφήσει τῆς ὀργῆς ὁ βασιλεύς, ἀλλὰ προσώσεται μείζονος, καὶ ἐδεῖ καθαιρεθῆναι ὁλοκλήρου τῆς πόλεως βουλεύεται, καὶ ἕτερα πολλῷ πλείονα τούτων θρυλλούντων, ὁ διάβολος τότε οὐδὲν ἐλύμηνε τῆς φήμης ταύτης δυνάμεως· ἀλλ' ἡμῶν λεγόντων, ὡς ψευδῆ ταῦτα καὶ διαβόλου μηχανάς ἐστιν ἔργα βουλομένου καταβαλεῖν τὰ ὑμῶν φρονήματα· οὐδεὶς διόλου τῆς διὰ λόγων ἐκκλήσεως, ἐσεῖς ἡμᾶς ἔλεγεν. ἴσμεν γὰρ οὗ τὸν ἄρχοντα κατεφύγομεν, καὶ ποίας ἑαυτοὺς ἐξεκρεμάσαμεν ἐλπίδος· τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας τὸν σωτῆρα ἡμῶν ἔξηρτήσαμεν· οὐκ ἀνθρώπῳ ταύτην ἐνεπιστεύσαμεν, ἀλλὰ τῷ παντὰ δυναμένῳ Θεῷ. διὰ δὴ καὶ θαῤῥοῦμεν χρηστὸν ἔσεσθαι τὸ τέλος πάντως. οὐ γάρ ἐστι, οὐκ ἔστι τὸν ἐλπίδα ταύτην ἀνεπίστευσαμεν, ἀλλὰ τῷ παντὰ δυναμένῳ Θεῷ. διὰ δὴ καὶ θαῤῥοῦμεν χρηστὸν ἔσεσθαι τὸ τέλος πάντως. οὐ γὰρ ἔστι, οὐκ ἔστι τὸν ἐλπίδα ταύτην καταισχυνθῆναί ποτε. τῶν αὐτὶ πόσων σφῶν, αὐτὶ πόσων ἐγκωμίων ἔρχεσει τῇ πόλει; πόσων ὑπαστάσεται τὸ Θεὸ τὸν βύσσιον ἐν τοῖς λοιποῖς πάθεσιν; οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι τῆς τυχούσης ψυχῆς ἐν τῇ τοῦ πειρασμοῦ ἐπαγωγῇ ἰκέσθαι, καὶ πάντων καταπλήσασαι τὸ ἀνθρωπίνων πόθος ἐκείνων ἰσχύσαι τὸν συμμαχίαν. ἡ μὲν οὖν πόλις οὕτως ηὐδοκίμησεν· ὁ δὲ ἱερεὺς πάλιν οὐχ ἧττον, ἤπερ ἡ πόλις. τὸν γὰρ ἑαυτοῦ ψυχὸν ἔρχεσθαι ἀπάντων ἔδωκε, καὶ πολλῶν ὄντων τῶν κινδύνων, τοῦ χειμῶνος, τῆς ἐλικίας, τῆς ἑορτῆς, καὶ οὐκ ἔλαττον τῆς ἀδελφῆς πρὸς ἐκάστας ὅσης ἀναπνοὰς, ἀπάντων ὑπηλότερος ἐγίνετο τῶν κινδυμάτων. καὶ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, τί τοῦτο; ἡ μόνη πρεσβυτέρα ἡμῶν ἀδελφή, καὶ μετ' ἐμοῦ τὸν ζυγὸν ἕλκουσα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποσοῦτον μοι συνοικήσασα χρόνον, πρὸς ἐκάστας ἐστὶ νῦν ἀναπνοὰς· ἡμεῖς δ' αὐτὴν καταλείψαντες ἀπολυσόμεθα, καὶ οὐκ ὀφόμεθα ἐκπνέουσαν καὶ ταῖς τελευταίαις ἀφίσαν φωναῖς; ἀλλ' αὐτὴ μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν ἡμέραν ἡμᾶς ἐκ ὀφθαλμοῖς καθελεῖν, καὶ τόμον συνελεῖν καὶ συνέχειν καὶ σωθῆναι, καὶ ταῖς ἄλλα πάντα τὰ πρὸς ἀφοῖ ὀπτασιάσασθαι· νυνὶ δὲ, καθάπερ ἔρημός τις ἐκ ἀπροσκάτευτος, οὐδενὸς ὀπιτθέν τῶν πρὸ τοῦ ἀδελφοῦ, πρὸ ὃ μάλιστα ἐπεθύμει τυχεῖν· ἀλλ' ἀφίσα τὴν ψυχὴν οὐκ ὄψεται πάντων αὐτῇ πολεμιστέρων. καὶ πόσων οὐκ ἔσται θανάτων αὐτῇ τοῦτο βαρύτερον; εἰ γὰρ καὶ πέρρωθεν ἀφεστήκει, οὐκ ἔδει δραμεῖν καὶ πάντα ποιῆσαι καὶ παθεῖν, ὥστε ταῦτην αὐτῇ προσθεῖναι τὴν χάριν; νῦν δὲ πλησίον ὢν ἐγκαταλείπω, καὶ ἀφεὶς ἀπελθοῦσαν; καὶ πῶς οἷόν τε μὴ ταῦτα ἡμέρας; ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὐ μόνον οὐκ εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐνενόησεν, ἀλλὰ καὶ πάσης συνηθείας τοῦ Θεοῦ πρεσβυτέρας φόβον ἔχω τοῦτο καλῶς, ὅτι καθάπερ κυβερνήτην ὁ χειμὼν, καὶ στρατηγὸν ὁ κίνδυνοι, οὕτω δὲ ἱερέα ὁ πειρασμὸς ποιεῖ φαίνεσθαι. πάντες, φησὶ, πρὸς ἡμᾶς κεχήνασι, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Ἕλληνες. μὴ δὴ καταισχύνωμεν αὐτὴν ταῖς πρὸς ἡμᾶς ἐλπίσας, μηδὲ ποσοῦτον προϊδώμεν ναυάγιον· ἀλλὰ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπιτρέψαντες τῷ Θεῷ πάντα, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκδῶμεν. ὁ σκό-

πτει

πθέμενος ταμείοις. αἰσχύνεσθε τοίνυν ἀπὸ τῆς κλίνης, καὶ τῷ οἰκέτῃ ἐκβαίνων τῷ σαυτῆς, τὸν νόμον ὑπόλεγε τοῦτον· Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· καὶ ἔστω σοι διδασκαλία τὸ ῥῆμα. οὐδὲ γὰρ σοῦ τοσοῦτος δεῖ, ἀλλὰ μικρᾶς προσοχῆς μόνον. καὶ ὅπερ τοῦτ' ἔστιν ἀληθές, οὕτω δηλονότι ἐκείθεν. τί γὰρ τὸ σὸν κελεύσας φόβησον, καὶ ἀπείλησον αὐτῷ ὑπερθήσειν πλησγας ὀλίγας, εἰ μὴ κατορθώσειε τὸν νόμον τοῦτον· ἵν' ὄφλῃ, πῶς οὐθένως ἀποχήσει τῆς ζημίας. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ ἡμεῖς μὲν μικρὰ παιδία τὸν πρὸ ἡμῶν διδοικότα φόβον προσηγόμεθα τῆς ἐντολῆς, ἡμεῖς δὲ μηδὲ οὕτω φοβούμεθα τὸν Θεόν, ὃς ἡμᾶς καὶ διδάσκει; ὅταν οὖν καὶ προφήτην ἕτερον, τοῦτο καὶ πάλιν λέγω· νόμον ἑαυτοῖς θῶμεν μὴ πρόσεργον, μὴ δημόσιον, μὴ ἰδιωτικὸν ἄφαντον πρόσταγμα, ἕως ἂν τοῦτον ἐκπληρώσωμεν τὸν νόμον, καὶ πάντας ἐκ τῆς ἀνάγκης ζημιωθήσωμεν πρεσβύτερα ῥᾳδίως, καὶ κοσμήσωμεν ἑαυτὸν, κοσμήσωμεν δὲ καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν. ἐντέτηκεν γὰρ ἤδη λίαν ὁδὶ πάντα χοῦ τῆς οἰκουμένης ταῦτα ἀκούειν, ὡς ἡ Ἀντιοχεία κεκράτηκεν ἔθος χειρίστοις ῥήμασιν, καὶ ὁπόταν ἀκούσῃ, κἂν μεγίστη ἀνάγκη ὑπέκειται, ὅρκοι προσιέμενον. πάντως ἀκούσονται ταῦτα αἱ γείτονες πόλεις μᾶλλον δὲ οὐχ αἱ γείτονες μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ πέρατα τῆς γῆς ὁ λόγος ἀφίξεται. καὶ γὰρ εἰκὸς καὶ ὑμῖν ὑπομιγνυμένους ἐμπόρους, καὶ ἑκάστου ἑτέρους ἀφικνουμένους ταῦτα ἀπαγγέλλειν ἅπαντα. ὅταν οὖν ἄλλας πόλεις ἐγκωμιάζοντες πολλοὶ, λιπαρὰς λέγωσι καὶ ἀγαθὰς, καὶ ἀφθονίαν οἰνου, δότε [καὶ] τοῖς ἐντεῦθεν ἀφικνουμένοις λέγειν· ὅτι ὅπερ ἔστι ἡ Ἀντιοχεία, τοῦτο ἁπάντων ἐστὶν ἐκεῖνα. ἔλαττον γὰρ ἂν ἄνθρωποι ἄνθρωποι τὴν πόλιν οἰκοῦντες ἐκείνην, τὴν γλῶτταν ἐκκόπτειν προστάττουσιν, ἢ ὅρκον ἀπὸ τοῦ στόματος προφέρειν. τοῦτο ὑμῖν εὐκόσμως ἔστω καὶ ἀσφαλείας μόνον, ἀλλὰ καὶ μισθοῦ οἴσει πολλοῦ. καὶ γὰρ πάντας ζηλώσουσιν ὑμᾶς ἕτεροι, καὶ μιμήσονται. εἰ γὰρ πᾶς ὁ δύο κερδάνας, τοσοῦτον λήψεται μισθὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν παιδεύσαντες, πόσας οὐ λήψεσθε παρ' ἀμοιβάς; χρὴ τοίνυν σπουδάζειν καὶ ἐγκρατείαν καὶ νήψιν εἰδέναι· οὐ γὰρ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑτέρους καθορθουμένων αὐτόδοσιν ληψόμεθα μεγίστην, καὶ πολλῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τῆς δωρεᾶς ἀπολαύσομεν· ἧς γένοιτο διπλεκῶς ἀπολαύσαι τοὺς πάντας ἡμᾶς τυχεῖν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐν Χριστῷ τῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΛΛΑΓΗΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΛΗΜΜΕΛΗΣΑΝΤΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΩΝ ΑΝΔΡΙΩΝΤΩΝ ΚΑΤΑΨΡΟΦΗΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΟΔΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΣΑΝΤΟΣ. Λογ. κ.

Ἀπὸ τῆς ῥήσεως, ἀφ' ἧς ἀεὶ ποιοῦμαι τοὺς καθ' ὑμᾶς πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐωχίαν ἀγάπην προοιμιάζεσθαι, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ταύτης καὶ τήμερον ἄρξομαι τοῦ πρὸς ὑμᾶς λόγου, καὶ ἐρῶ μὲν ὑμῖν, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ τὴν ἱερὰν ταύτην ἑορτὴν μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πολλῆς καταξιώσας ἡμᾶς ἐπιτελέσαι * τήμερον, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποδοὺς τῷ σώματι, καὶ τοῖς μὲν παιδιὰ τοῖς προβάτοις, καὶ διδάσκαλον τοῖς μαθηταῖς, τοῖς στρατηγὸν τοῖς στρατιώταις, ἀρχιερέα τοῖς ἱερεῦσιν. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ ποιῶν χαρὰν ἐκ κατέσεισεν ὧν αἰτούμεθα, ἢ καὶ νοοῦμεν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀρχομένου τοῦ ἐνδόξου, δι' ἣν ὑπερεμάνων κινδύνων ἐκφυγὴν, χαρὰν ὧν πᾶσαν ἐποιούμεθα τὴν ἱκετηρίαν· ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεὸς, καὶ τῇ δόσει τὰς αἰτήσεις ἡμῶν ἀεὶ νικᾷ μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς, καὶ πατέρα ἡμῖν θᾶττον ἐλπίδος ἀπάσης ἀπέδωκε. τίς γὰρ ἂν προσεδόκησεν, ὅτι σὺ οὕτως ὀλίγας ἡμέρας καὶ ἀπελθὼν, καὶ διαλέξεται τῷ βασιλεῖ, καὶ λύσει τὰ δεινὰ, καὶ

* μὴ ὑμῖν

Ματθ. κδ.

Εφεσ. γ κ.

χ. ὑμῖν

χ. ἐπικειμένων τῶν ἀπολλυμένων κακῶν, καὶ ὑπὲρ τούτου πάντα

σαλῆς συνδάλλωμεν; μή μοί τις λοιπὸν ζωντὰς ταφησέσθω. ἀφ' ἑνὸς γὰρ τοῦτο ἀγαγόντες τὸν ὁρμίζομεν, ὅτι ζωντὰς ἀφῃρέθημεν οὐ δυνάμεθα. καὶ εἰ ζωντὰς μὴ ἀφιγνώμεθα, πῶς ἀφιεσόμεθα ἐπιθυμίας; ἐκεῖνος ἡ ῥίζα ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχει τὴν ἀρχήν. τὸ μὲν γὰρ ἐπιθυμεῖν, φυσικὸν τὸ δὲ κακῶς ἐπιθυμεῖν, τὸ προαιρέσεως λοιπὸν τὸ μὲν οὖν ὁμιλεῖν καὶ τὴν ἀρχὴν οὐκ τῆς φύσεως ἔλαβεν, ἀλλ' ἐκ ῥᾳθυμίας μόνης. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι οὐκ ἐκ τῆς δυσκολίας τὰ πράγματος, ἀλλὰ πολλῷ τὸ ὀλιγωρίᾳ τὴν ἡμετέραν μέχρι τοσούτου τὸ ἁμάρτημα προῆλθεν τοῦτο, σκοπῶμεν, πόσα πολλῷ τούτων δυσκολώτερα κατορθοῦσιν ἀνθρωποι, καὶ ταῦτα μηδεμίαν προσδοκῶντες ἀμοιβὴν ἐκεῖθεν. σκοπῶμεν τίνα ὁ Δαβὶδ ὁλοὸς ἐπέταξε, πῶς ἐπίπονα, πῶς ἐπίμοχθα, καὶ οὐκ ἐγένετο κώλυμα ἡ δυσκολία τοῖς ἐπιτάγμασι. τί γὰρ αὖ γένοιτο δυσκολώτερον, εἰπέ μοι, ἀλλ' ἢ ὅταν τις νέος τοῖς βουλήμασι καταμαλάξῃ τὸν αὐχένα καὶ λυμήσῃ αὐτοῦ τὰ μέλη παντοδαπῶς ἑαυτῷ, φιλονεικοῦν πρὸς ἀκρίβειαν ἔχοντα δίκην τοῦ σώματος ἅπαντα κάμπτειν καὶ τρέφειν ὅπως τὸν ὀφθαλμὸν καὶ δεῖ τὴν χεῖρα πρὸς ἀγαθῆς καὶ ἄλλης διακονίας ἐκείνως εἰς τὸ θῆλυ γένος ἐκβιάσῃ, καὶ μήτε τῷ δυσκολίᾳ τῆς μισθώσεως, μήτε τῇ αἰσχύνῃ τῇ ἀπὸ τούτων λογίζηται; ἀλλ' ὅμως ὅπως ἐργάσηται πάλιν ὅπως ῥομβώσεις, καθάπερ πλεῦσις, τοῖς κώλοις κεχρημένους τοῦ σώματος, πῆς οὐκ ἂν ὀρθῶς ἐκπλαγείη; ἡ μαχαίρας ἐσθῆτας εἰς αἰεὶ ἀκονῶντας, καὶ πάσας ἀπὸ τῆς λαβῆς διεξόδους πάλιν, πῶς οὐκ ἂν καταφιλήσαιεν τὸν τεχνίτην τοῦτον βυλομένων ἀναδίξασθαι πόνον; ἢ τί δεῖ λέγειν ἐπὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν, οἳ καὶ ὅτι μετώπου βαστάζοντες, καθάπερ δένδρον ἐρριζωμένον ὅτι τῆς γῆς, οὕτως ἀκίνητον διατηροῦσι; καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὅτι τὸ θαυμαστὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ παιδία μικρὰ ἐπ' ἄκρου τοῦ ξύλου παλαίειν ἀλλήλοις προσκαλοῦσι· καὶ οὔτε χεῖρες, οὔτε ἄλλο τι τοῦ σώματος μέλος, ἀλλὰ τὸ μάτην μόνον δισμοῦ πάντος ἀσφαλέστερον φέρει τοῦτο καὶ ἰσχὺν ἐκείνου ἄσειστον. ἕτερος πάλιν ὅτι ἀγίου ζυγοστάτης μᾶλλον τοσαύτης ἀδείας βαδίζει, μᾶλλον ὅσους τὰ ὕψηλα πέδια κατατέλλοντες. ἀλλ' ὅμως ταῦτα καὶ καὶ ταῖς ἐπιοίσαις ἀφορπᾶν εἴωθε δοκοῦντα, τῇ τέχνῃ γέγονε δυνατά. τί τούτων ἔχομεν εἰπεῖν ὅτι τὸν ὅρκον, εἰπέ μοι; ποίαν δυσκολίαν; ποῖον ἱδρῶτα; ποίαν τέχνην; ποῖον κίνδυνον; ὀλίγης χειρὸς συνδῆσαι μόνον, καὶ ταχέως ὁ πᾶς ἡμῶν δυνάμενος. καὶ μή μοι λέγε, ὅτι ὁ πλέον καπνὸν ὠσας· ἀλλ' εἰ μὴ τὸν πᾶν καπνὸν ὠσας, μηδὲν μηδέπω πεποιηκέναι νόμιζε. τὸ γὰρ ὀλίγον τοῦτο ἀμβλύνει καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλάκις γοῦν οἰκίας οἰκοδομήσαντες δι' ἀφορίαν, καὶ τὸ ὄροφον ἐπιθέντες, μιᾶς κεραμίδος ἐπιπαρθείσης μὴ ποιησάμενοι συνδεσμὸν, ὀλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσαν. καὶ ἐπὶ ἰματίων δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ἐκεῖ μικροῦ ῥήγματος γενομένου, καὶ μὴ ῥαφέντος, πολὺ τὸ χάσμα ἐποίησε. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν χαμαίρρων συμβαίνει πολλάκις. τὰ γὰρ ἐκεῖνοι μικρᾶς αὖ ἐπιλαβόμενοι μόνον εἰσέδυ, ὁλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσάγουσι. καὶ σὺ τοίνυν, εἰ τὸ πάντοθεν σαυτῷ ἐπέτρεψας, μικρὸν ὑπολείπεταί σε μέρος, καὶ τοῦτο λοιπὸν ἀπόφραξον τῷ ὀχετῷ, ἵνα ἐγκεκλεισμένος ἧς πάντοθεν. εἶδες τὸν δρεπάνην; εἶδες τὸν κεφαλὴν Ἰωάβου, ἅπασας τῆς ἰσοτείας τὰς χεῖρας τοῦ Σαοὺλ, ἅπασας τὰς ἀρχαιολοσίας τῆς Ἰουδαϊκῆς τὸ ἔθνος. μᾶλλον δὲ τούτων ἁπάντων ἅπασας τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ λεγούσης, ὅτι οὐ τὸ ἐπιορκεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὀμνύειν ὁπωσοῦν, ὀχλωλικόν ἐστι, καὶ ὅλον τοῦ πονηροῦ τὸ κατασκεύασμα. ἐμάθες ὅτι πάντα κακοῦ τοῖς ὅρκοις ἕπονται [καὶ] ἐπιορκίαι. ταῦτα δὲ πάντα σωφρονῶν ἐλέγξαι τὴν ὀχυρότατα σου. οὐχ ὁρᾷς πῶς αἱ γυναῖκες καὶ παιδία τὰ μικρὰ δι' ὑπὸ Φυλακῆς μεγάλης βιαγγέλια ἔχαρτῶσι τοῦ τε κλέους, ἐὰν πάντα τοῦ φέρουσι, ὅσα καὶ δι' ἀπίθου; σὺ δὲ "χρήματα τοῦ βιαγγελίου καὶ σὸν νόμιζε ἔλεγχον σε τῆς ὀχυρότατα. οὐ χρεία χρυσίου καὶ "χρήματων σοὶ ταῦτα, οὔτε βιβλίου φρίαθαι· προαιρέσεως δεῖ μόνης, καὶ ὀχυρότατος, ψυχῆς διεγηγερμένης, καὶ ἀσφαλέστερον ἔξεις τὸ βιαγγέλιον, οὐκ ἔξωθεν φέρων, ἀλλ' ἔνδον αὐτὸ τοῖς τῆς ψυχῆς ἐπιπνεύμασι

δόγμασι

πνεύμασι

καὶ τὰς φιάλας τὰς χρυσᾶς ἃς ἔλαβον, καὶ τῶν ςύλων τῶν δύο καὶ τῶν βάσεων καὶ τῆς θαλάσσης, ἣν ἐποίησε ὁ Σολομὼν ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἔλαβε Ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος· καὶ ἔλαβε Ⓜ Σαρέα Ⓜ ἱερέα Ⓜ τὸν δεύτερον, καὶ Ⓜ Σαφὰν Ⓜ ἱερέα Ⓜ δεύτερον, καὶ τοὺς τρεῖς τοὺς φυλάσσοντας Ⓜ τὰ θυρεοὺς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως εὐνοῦχον ἕνα Ⓜ καθεσταμένον ἐπὶ ἀνδράσι πολεμιστῶν, καὶ πέντε ἄνδρας τοὺς ὁρῶντας τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, καὶ Σαφὰν Ⓜ ἀρχιστράτηγον, καὶ Ⓜ γραμματέα τὸν ἐξέτασιν ἀνδρῶν. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς, καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς Ⓜ βασιλέα Βαβυλῶνος, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτούς. καὶ ἀπῳκίσθη Ἰουδαία ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῆς. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὃν κατέλιπε Ναβουζαρδὰν ἀρχιμάγειρος ἐν τῇ γῇ Ἰούδα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀμπελῶνας καὶ ἀγρούς. καὶ τὸν Ἰσμαὴλ υἱὸν Ναθανίου καὶ τὸν Ἰωαννὰν υἱὸν Καρὲε καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν δυνάμεων τοὺς ὄντας ἐν τῷ ἀγρῷ καὶ τοὺς ἄνδρας αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ Γοδολίαν εἰς Μασσηφά· καὶ Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου καὶ Ἰωαννὰν υἱὸς Καρὲε καὶ Σαραΐας υἱὸς Θανεμὲθ ὁ Νετωφαθίτης καὶ Ἰεζονίας υἱὸς τοῦ Μαχατὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν. καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς Γοδολίας καὶ τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν λέγων· μὴ φοβεῖσθε τοῦ δουλεύειν τοῖς Χαλδαίοις· κατοικεῖτε τὴν γῆν καὶ δουλεύσατε τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ ἀγαθυνθήσεται ὑμῖν. καὶ ἐγὼ ἰδοὺ ἐγὼ κατοικῶ ἐν Μασσηφὰ τοῦ ἀπαντᾶν τοῖς Χαλδαίοις τοῖς ἐρχομένοις πρὸς ἡμᾶς· καὶ ὑμεῖς συνάγετε οἶνον καὶ θέρος καὶ ἔλαιον καὶ θέσθε εἰς τὰ ἀγγεῖα ὑμῶν καὶ κατοικεῖτε ἐν ταῖς πόλεσιν ὑμῶν αἷς ὑμεῖς κατέχετε. καὶ πᾶς Ἰουδαῖος ὃς ἦν ἐν Μωὰβ καὶ ἐν υἱοῖς Ἀμμὼν καὶ ἐν Ἰδουμαίᾳ καὶ ἐν πάσαις ταῖς χώραις ἀκούσαντες ὅτι ἔδωκε βασιλεὺς Βαβυλῶνος κατάλειμμα τῷ Ἰούδα καὶ ὅτι κατέστησεν ἐπ' αὐτοὺς Γοδολίαν υἱὸν Ἀχικὰμ υἱοῦ Σαφάν, καὶ ἐπεσυνήχθησαν πάντες οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἦλθον πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασσηφὰ καὶ συνήγαγον οἶνον καὶ θέρος καὶ ἔλαιον σφόδρα πολύ. καὶ Ἰωαννὰν υἱὸς Καρὲε καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν δυνάμεων οἱ ὄντες ἐν τῷ ἀγρῷ ἦλθον πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασσηφά· καὶ εἶπεν αὐτῷ· γινώσκων γινώσκεις ὅτι Βαλιὰς βασιλεὺς υἱῶν Ἀμμὼν ἀπέσταλκε τὸν Ἰσμαὴλ υἱὸν Ναθανίου πατάξαι τὴν ψυχήν σου; καὶ οὐκ ἐπίστευσεν αὐτοῖς Γοδολίας υἱὸς Ἀχικάμ. καὶ εἶπε Ἰωαννὰν υἱὸς Καρὲε πρὸς Γοδολίαν ἐν Μασσηφὰ λάθρᾳ λέγων· πορεύσομαι δὴ καὶ πατάξω τὸν Ἰσμαὴλ υἱὸν Ναθανίου καὶ οὐδεὶς γνώσεται· ἵνα τί σε πατάξῃ καὶ πορευθήσονται πάντες οἱ Ἰουδαῖοι οἱ συνηγμένοι πρὸς σὲ καὶ διασκορπισθήσεται πᾶς ὁ κατάλοιπος Ἰούδα; καὶ εἶπε Γοδολίας υἱὸς Ἀχικὰμ πρὸς Ἰωαννὰν υἱὸν Καρὲε· μὴ ποιήσῃς τὸ ῥῆμα τοῦτο, ὅτι ψεύδεται σὺ περὶ τοῦ Ἰσμαήλ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἦλθεν Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου υἱοῦ Ἐλισαμὰ ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ βασιλέως καὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ βασιλέως καὶ δέκα ἄνδρες μετ' αὐτοῦ πρὸς Γοδολίαν υἱὸν Ἀχικὰμ εἰς Μασσηφά· καὶ ἐκεῖ ἔφαγον ἄρτους μετ' ἀλλήλων ἐν Μασσηφά· καὶ ἀνέστη Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου καὶ οἱ δέκα ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπάταξαν ἐν ῥομφαίᾳ τὸν Γοδολίαν υἱὸν Ἀχικὰμ υἱοῦ Σαφὰν καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν ἐν ᾧ κατεκυρίευσε Βαβυλὼν ἐν αὐτῷ. καὶ πάντας τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας μετ' αὐτοῦ ἐν Μασσηφὰ καὶ τοὺς Χαλδαίους τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ τοὺς μαχητὰς ἐπάταξεν Ἰσμαήλ. καὶ ἐγένετο τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ μετὰ τὸ θανατῶσαι αὐτὸν τὸν Γοδολίαν καὶ οὐδεὶς ἔγνω· καὶ ἄνδρες ἀπὸ Σικίμων καὶ ἀπὸ Σηλὼμ καὶ ἀπὸ Σαμαρείας ὀγδοήκοντα ἄνδρες ξυρημένοι τοὺς πώγωνας καὶ τὰ ἱμάτια διερρηγμένοι καὶ κατατετμημένοι καὶ τὰ σώματα ἐξυσμένοι καὶ θυμίαμα καὶ λίβανον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἐπιφέροντες ἐν οἴκῳ Κυρίου. καὶ ἐξῆλθε Γοδολίας υἱὸς Ἀχικὰμ εἰς συνάντησιν αὐτῶν ἐκ Μασσηφὰ πορευόμενος καὶ κλαίων· καὶ ἐγένετο ὡς ἐνέτυχεν αὐτοῖς εἶπε πρὸς αὐτούς· εἰσπορεύεσθε πρὸς Γοδολίαν υἱὸν Ἀχικάμ· καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ οἱ ἄνδρες τοῦ πολέμου ἀπέκτειναν ἐν αὐτοῖς καὶ ἔρριψαν τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν λάκκον. καὶ ἐγένετο ὡς ἐνέτυχεν ἐν αὐτοῖς Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ λάκκου, ἐν ᾧ ἔρριψε πάντας τοὺς νεκροὺς τῶν ἀνδρῶν ὧν ἐπάταξε διὰ Γοδολίαν, οὗτος ἐπλήσθη ὑπὸ τραυμάτων· καὶ Ἰσμαὴλ υἱὸς Ναθανίου ἐπλήρωσε τὸν λάκκον τραυμάτων

Αἴγυπτον, τῷ δουλῶσαι αὐτὸ ἵππους καὶ λαὸν πολύν. καὶ μὴ ζῶντα ἐπάγῃ, δείκνυσιν ὅτι ὀλίγῳ χρόνῳ ζῶντα πάντα ἦλθε καὶ τῆς ἀπωλείας· ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῷ τόπῳ τοῦ βασιλέως τοῦ βασιλεύσαντος αὐτοῦ, ὃς ἐτίμησε τὸν ὄρκον μου, καὶ πρὸ ἑνὸς τοῦ ἁγιάσματός μου, ἐπὶ μέσῳ Βαβυλῶνος πολιορκήσει, καὶ οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλῃ, οὐδὲ ἐν ὄχλῳ πολλῷ, ὅτι ἐτίμησε τὸν ὁρκωμοσίαν τοῦ βασιλέως τοῦ ἁγιάσματός μου. ἢ μᾶλλον τὸν ὁρκωμοσίαν μου, ἣν ἐτίμησε, καὶ τὸν ἁγιάσματός μου, ὃν προέθετο, δώσω αὐτὸν εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, ἐπ' αὐτὸν ἐκπετάσω ἐπ' αὐτὸν τὸ δίκτυόν μου. ὁρᾷς πῶς οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πλειοτάκις εἶπεν, ὅτι ἐλήφθη ὁ ὅρκος ταῦτα πάντα ἐπαγαγεῖν ἐκεῖνος; καὶ γὰρ ἀναβατικός ἐστιν ὁ Θεὸς ὑπερβολὴν ὅρκων. οὐκ ἐν τῇ κολάσεως ἢ μόνης τῇ ἐπενεχθείσῃ τῇ πόλει ἐλήφθη ὅρκος, ἀλλ' οὐκ ἐν τῇ μελλησούσης καὶ τῆς ἀναβολῆς, ἵνα ποιήσῃ ὁ Θεὸς τὸν ἀσυνδέτως· ἐπὶ τὸ μὴ καταπαῦσαι τὸν ὅρκον. Εἰ δὲ καὶ ἐνταῦθα τῆς βασιλείας Σεδεκίου, ἐν ᾧ μιᾷ τῶν δώδεκα φυλῶν, ἐν τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἦλθε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐπὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ παρεκάθητο αὐτῇ, καὶ παρῳκοδόμησεν αὐτῇ τεῖχος κυκλόθεν, καὶ ἦλθεν ἡ πόλις εἰς ζωοχήν, ἕως τοῦ ἑνδεκάτου ἔτους Σεδεκίου τοῦ βασιλέως, ἐνάτῃ τοῦ μηνός. καὶ ἰσχύει ὁ λιμὸς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἦν ἄρτος τῷ λαῷ τῆς γῆς, καὶ ἐρράγη ἡ πόλις. ἠδύνατο μὴν γὰρ ἐκ παρόντος θεῖναι αὐτὸν παραδοῦναι τῇ ἡμέρᾳ, καὶ πιεῖν τοῖς πολεμίοις ἀπροσδεῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρόνον ἐν μέσῳ τιθεὶς ἐπὶ πλείω παραχωρήσει καὶ πολιορκίας αὐτοῦ αἰσθέσθαι χαλεπωτάτης ἐποίησεν, ἵνα καὶ τῷ τῶν τραπεζῶν ἔξωθεν φόβῳ καὶ τῷ ζωοχονῆσαι τὴν πόλιν ἐνδεῖ λιμῷ σωφρονίζόμενοι καὶ ἀκούσαντες Βασιλέα κατάγνωσιν ἀπολάβωσι τῷ βαρβάρῳ, καὶ γνῶσθαι παρὰ τῷ ἀμὴν τίμιον παραμένειν. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστι δηλῶν, καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ συλλογισμός, ἀκούσῃ τί φησὶ τοῦ προφήτου φησὶ πρὸς αὐτόν· Ἐὰν ἐξέλθῃς πρὸς τὰ ἡγεμόνα βασιλέως*, ζήσεται ἡ ψυχή σου, καὶ ἡ πόλις αὕτη οὐ μὴ κατακαυθῇ ἐν πυρί, καὶ ζήσῃ σύ, καὶ ἡ οἰκία σου. ἐὰν δὲ μὴ ἐξέλθῃς σὺ πρὸς τοὺς ἄρχοντας βασιλέως Βαβυλῶνος, παραδοθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας τῶν Χαλδαίων, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὴν ἐν πυρί σου, καὶ οὐκ ἐκφεύξῃ ἐκ χειρὸς αὐτῶν. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, λόγον ἔχω τῶν Ἰουδαίων τῶν φυγόντων πρὸς τοὺς Χαλδαίους, μὴ δώσουσί με εἰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ καταμωκήσονταί μου. καὶ εἶπεν Ἱερεμίας, οὐ μὴ παραδώσουσί σε. ἄκουσον δὴ λόγου Κυρίου, οὗ ἐγὼ λαλῶ πρὸς σέ, καὶ βέλτιον ἔσαι σοι, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή σου. καὶ εἰ μὴ θελήσεις ἐξελθεῖν, τοῦτό ἐστιν ὁ λόγος, ὃν ἔδειξέ μοι ὁ Κύριος· πᾶσαι αἱ γυναῖκες αἱ καταλελειμμέναι ἐν οἴκῳ βασιλέως Ἰούδα ἐξάγονται πρὸς τοὺς ἄρχοντας βασιλέως Βαβυλῶνος. καὶ αὐταὶ λέγουσιν, ἠπάτησάν σε καὶ ἠδυνήθησάν σοι, ἄνδρες εἰρηνικοί σου καταφύσουσιν, ἐν ὀλισθήμασι πόδας σου οὐκ ἀποστρέφουσι, καὶ πάσας τὰς γυναῖκάς σου ἐξάξουσι πρὸς τοὺς Χαλδαίους, καὶ σὺ μὴ σωθῇς ἐκ χειρὸς αὐτῶν, ὅτι ἐν χειρὶ βασιλέως Βαβυλῶνος συλληφθήσῃ, καὶ ἡ πόλις αὕτη κατακαήσεται πυρί. ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔπεισε τοῦτο λέγων, ἀλλ' ἔμεινε ὅτι τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς παρανομίας, μὴ τελεῖται τὴν πόλιν παραδώσει ὁ Θεός, καὶ τὸν ἑαυτοῦ φίλον, ὃν προέθετο ὑπόδειξας, καὶ τὸν ἀγνωμοσύνην τὸν ἐκείνου. καὶ εἰσελθόντες μετὰ βοηθείας πολλῆς εἰσέρχονται οἱ οἶκοι τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς οἴκους Ἱερουσαλήμ, καὶ πάντα οἶκον μέγαν ἐνέπρησεν ὁ Χαλδαῖος, καὶ τὸ τεῖχος Ἱερουσαλὴμ καθεῖλε, καὶ πάντα χοῦν πῦρ ἐν βαρβαρικόν, τὸ ὄρυγμα τῶν ἐμπρησμῶν στρατηγεῖτος καὶ τὸν φόβον πάντα χοῦν ἐποίησεν. καὶ ὁ καταλειφθεὶς τῷ λαῷ ἐν τῇ πόλει, καὶ τοὺς μετοικήσαντας τῷ βασιλεῖ μετῴκησεν ὁ Χαλδαῖος, καὶ τοὺς γίγαντας τοὺς χαλκοῦς τοὺς ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέκοψαν οἱ Χαλδαῖοι, καὶ τὰς βάσεις καὶ τὴν θάλασσαν τὴν χαλκῆν τὴν ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέκοψαν οἱ Χαλδαῖοι, καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς κρεάγρας καὶ τὰς φιάλας καὶ τὰς θυίσκας, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ χαλκᾶ, ἐν οἷς ἐλειτούργουν ἐν αὐλῇ ἔλαβον, καὶ τὰ πυρεῖα

καὶ

χ. ἵππον
χ. ἤμελλον. ἀλ. εἰμὶ. ἀλ. ἐμὴ μὴ
χ. ἐπαγάγῃ
χ. τοῦ ἐμπρησμοῦ
χ. συνέκοψαν

χ. ἰοείτων "ἐπιφοίτων, αὐτὴ ἡ πόλις, μυρίων ἡμιόλιων πολέμων, ἢ πολλῶν αὐτὴν ὑπεδραμόντων βαρβάρων, καθάπερ τῆς ὀξ ἀδάμαντος ἐσιδηρολημένη, οὕτω πάντων ἀεὶ καταγέλαστον ἐκείνων, ἢ τῆς χώρας ἀφορμιζούσης ἁπάσης, δεδοίκασε δηπού. ἢ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ θαυμαστόν, ἀλλ' ὅτι καὶ χαλεπῶν πολλάκις δεινῶν πληγὴν τοῖς πολεμίοις, οὕτως αὐτὸν ὀξέπεμψε· καὶ τοσαύτης ἀπέλαυσε παρὰ τοῦ Θεοῦ τῆς προνοίας, ὡς αὐτὸν Ⓦ Θεὸν λέγειν· χ. ἀστὸν Ὡς σταφυλὴν ἐν ἐρήμῳ, εὗρον Ⓦ Ισραήλ· ὡς" καρπὸν ἐν τῇ συκῇ πρωΐμον εἶδον πατέρας αὐτῶν. καὶ πάλιν τῆς πόλεως αὐτῆς πάλιν· Ὡς ῥώγας ἐλαίας ἐπ' ἄκρῳ τῷ μετεώρου, χ. ἄκρου Ωσ. θ. Ησ. ξε. ιε. εἰ ἐροῦσι, μὴ λυμαίνῃ αὐτούς. ἀλλ' ὅμως ἡ τοῦ Θεοῦ φίλη πόλις, καὶ τοσούτοις δεξαφυγοῦσα κακοῖς, ἢ εἰς πολλὰς ἁμαρτίας συνειλόμενος τυχοῦσα, καὶ δικαιωθεῖσα πρώτων ἀπαθῶν τῶν ἄλλων μόνη τοῦ αἰχμαλωσίου δεξαφυγεῖν, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς ἢ πολλάκις κατακριθεῖσα ἀπὸ ὅρκου" μόνου. χ. μόνον καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἐβούλετο γὰρ Σεδεκίας πρὸ αὐτοῦ βαπτιθῆς. οὗτος ὁ Σεδεκίας τῷ βασιλεῖ τῶν βαρβάρων τῷ Ναβουχοδονόσορ ὅρκον ἐδίδωκεν, ὥστε μένειν ὑπὸ τῆς ἐκείνου συμμαχίας. μετὰ ταῦτα ἀπίστησε καὶ τοῖς Ⓦ Αἰγυπτίων κατεμέλησε βασιλέα, τὸν ὅρκον καταπύσας, ἢ ταῦτα ἔπαθεν, ὅσα αὐτίκα ἀκούσεται. τοιγαροῦν ὁ αἰσχρὸν Εἰκότως τοῦ προφήτου, δι' ἧς ἄπαντα ταῦτα ῥηθέντα. Εβούλετο λόγος Κυρίου, φησί, τοῖς μὲ λέγειν· ἐγὲ αἰθέσθαι, δίκημα δικήματα, καὶ εἰπεῖ προβολὴν, καὶ ἐρεῖς· ταῦτα γὰρ λέγει Αδωναὶ Κύριος· ὁ ἀετὸς ὁ μέγας, ὁ μεγαλοπτέρυγος, ὁ μακρὸς τῇ ἐκτάσει, ὁ πλήρης ὀυχῶν. ἀετὸν τοῦτον Ⓦ βασιλέα τὸν Βαβυλωνίων ἐκάλεσε· μέγαν γὰρ αὐτὸν καὶ χ. ἐκάλεσε μεγαλοπτέρυγα" εἶπε, καὶ μακρὸν τῇ ἐκτάσει καὶ πλήρη ὀυχῶν ὠνόμασε διὰ τὸ τῆς στρατιᾶς πλῆθος, ἢ τὸ τῆς δυνάμεως μέγεθος, καὶ τὸ τάχος τῆς ἐφόδου. καθάπερ γὰρ τῷ ἀετῷ πτέρυγες καὶ ὄυχες ὅπλα, οὕτω τοῖς βασιλεῦσι στρατιῶται καὶ ἵπποι. διὰ τοῦτο ὁ ἀετός, φησὶν, ἔχει τὸ ἄκημα εἰσελθεῖν εἰς Ⓦ Λίβανον. τί ἐστι τὸ ἄκημα; βουλὴν, γνώμην. Λίβανον δὲ τὸν Ιουδαίαν ἐκάλεσε διὰ τὸ πλησίον εἶναι τὰ ὄρη. Εἶτα βουλόμενος εἰπεῖν τὸν ὅρκον καὶ τὰς ζωοθήκας, Ελαβέ, φησὶν, ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς γῆς, καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ πεδίον τὸ σπόριμον· ἔλαβεν ῥίζαν ἐν ὕδατι πολλῷ· ὑπέβλεπόμενον ἔταξεν αὐτὸ, ἢ ἐμέτειλεν, καὶ ἐγένετο εἰς ἄμπελον ἀθθοῦσαν καὶ μικρὰν τῷ μεγέθει· καὶ" ἐξεπέτασε τὰ κλήματα χ. ἐξεπέτασε αὐτῆς ἐπ' αὐτὸν," αὐτὸ, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ὑποκάτω αὐτοῦ ἦσαν. ἄμπελον δὲ ἐποίησε τὸν τοῦτον χ. αὐτὸν, πόλιν ἐκάλεσε τὴν Ιερουσαλήμ. τὸ δὲ εἶπεν, ὅτι τὰ κλήματα αὐτῆς ἐπ' αὐτὸν" ἔβαλε δι' χ. ἐπὶ. αὐτοῦ, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ὑποκάτω αὐτοῦ ἦσαν, τὰς ζωοθήκας ἐδήλωσε· ἢ τὸν τοῦς αὐτὸν χ. ἑαυτὸν συμμαχίαν, καὶ ὅτι ἐπέβριψεν "ἑαυτὸν ἐπ' ἐκεῖνον. Εἶτα βουλόμενος δεῖξαι τὸν παραυτίκα, φησὶ· Καὶ ἐγένετο αὐτὸς ἕτερος, τοῦτ' ἔστι Αἰγυπτίου βασιλέως λέγει, μέγας καὶ μεγαλοπτέρυγος καὶ πολὺς τοῖς ὄυξι, καὶ ἡ ἄμπελος αὕτη τοῦτο πλεκομένη ἐπ' αὐτὸν, καὶ ὁ ἔλιξ αὐτῆς ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὰ κλήματα αὐτῆς ἐξαπίφλε τὸ ποτίσαι αὐτόν. διὰ τοῦτο εἶπον, τάδε λέγει Αδωναὶ Κύριος, εἰ κατευθυνεῖ, τυπεῖ, τοῦτο ἐβουλήθη ὅρκον καὶ τὰς συνθήκας εἰ δυνήσεται μῶναι καὶ σωθῆναι καὶ μὴ διαφυσεῖν. Εἶτα διαιρεῖ, ὡς οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἀπολεῖται πρώτως διὰ τὸν ὅρκον, τοῦτ' ἔστι τὸν παραβάτου αὐτῆς διαλέγεται καὶ τὸν αἰτίαν τίθησιν· Αἱ ῥίζαι γὰρ αὐτῆς, φησι, τῆς ἀπαλύτητος, καὶ ὁ καρπὸς σαπήσεται, καὶ ξηρανθήσονται πρὸ τῶν τοῦ σταφυλλοντα αὐτῇ. καὶ διὰ βουλόμενος, ὅτι οὐκ αἰθερίᾳ δυνάμει καθαιρεθήσεται, ἀλλ' ὅπερ Ⓦ Θεοῦ ἐξεπολέμωσεν ἑαυτῇ διὰ τοῦ ὅρκους ἐκείνους, ἐπήγαγε· Οὐκ ἐν βραχίονι μεγάλῳ, οὐδὲ ἐν λαῷ πολλῷ τοῦ" ἐκτάσαι αὐτὸν χ. αὐτὸν ἐκριζῶσαι αὐτῆς. καὶ ἡ μὴ προβολὴ αὕτη. πάλιν δὲ αὐτὸν σαφηνίζει, οὕτως εἰπών· Ιδοὺ ἔρχεται βασιλεὺς Βαβυλῶνος ὅπου Ιερουσαλήμ. Εἶτα εἰπὼν ἕτερα μεταξὺ, λέγει τοῦ ὅρκους ἢ τὰς συμμαχίας· Διαθήσεται γὰρ, φησι, τοῖς αὐτὸν διαθήκην. Εἶτα καὶ τὸν ἀποστασίαν" δηλῶν, φησι· Καὶ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτοῦ, τὸ ἐξαποστέλλειν ἀγγέλους εἰς χ. λέγων

νου γινομένων κινδύνων ὁ μόνον οὐκ ἐσβέσθη ὃ κήρυγμα, ἀλλ' ἢ αὐξεῖ, ἢ πολὺ μᾶλλον ἐπιδίδωσι, ἢ φιλοσοφεῖ" ἐδίδαξεν αὐξειν δυνάμεις ἰδιώτας ἢ γηπίους ἢ ῥήμασιν μὴ μεμελετημένους. ὅτι μὴ τὴν ἄνωθεν ἀπόρρητον τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ ἀγαπῶντες ἐκεῖνοι, ἔσπευσαν πολλοὺς ἡμᾶς τοσούτῳ δραμόντας ἐλθεῖν ὁδόν, καὶ τὰ οἰκεῖα σφετερίζασθαι μέλη. χ. -ξειν

Φέρε οὖν καὶ ἡμεῖς αὐτὴν τὴν δώρων τάξιν, τῆς ἀγάπης λέγω καὶ τῆς ἀληθείας, ἐφόδιον δόντες αὐτοῖς, οὕτως αὐτοὺς ἀποπέμψωμεν, καὶ ⟨illegible⟩ εἰς τὴν ὁρκωμοσίαν πάλιν καταφύγωμεν λόγοις, ὡς τοῦ ὄρκου ἐκ τῆς ἀληθείας ἀπόρρητον δύναμιν ἀθλιότητι τοιούτῳ ζωοποιῆσαι. βούλομαι δὲ τοῦτο μικρὸν ἄνωθεν ἡμῖν εἰρμὸν αἰτήσασθαι τόμεσον. ὅτε γὰρ τῆς Περσίδος ἀπαλλαγέντες οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τῆς τυραννίδος ἐλευθερωθέντες ἐκείνης τοῦ τῶν οἰκείων ἐπανῆλθον πατρίδα, εἶδον ἐρήμους, φησί, πεπολιωμένους μήκους πηχῶν εἴκοσι, καὶ πλάτους πηχῶν δέκα· καὶ τὸ μὲν φθάνον παραδύοντος αὐτοῦ ἦκουον, ὅπου αὐτὴ ὀφθείη ἡ ἀρά· ἡ ἐκπορευομένη" ὅτι μὲν οὖν πανταχοῦ τῆς γῆς, καὶ εἰσερχομένη εἰς οἰκίαν τὸ ὁμόσαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καταλύει καὶ τοῦτον ἐλέγχουσι αἱ πάλαι ἐξ ὅλου τοῦ χαλεπωτάτων ἁμαρτημάτων ἃς πανοικίας βούλεται μᾶλλον ὁ Θεὸς" δῆλον ἐκεῖνος, ὥστε σὲ μὴ ζημιοῦσθαι πάλιν. ἐπεὶ οὖν τὸν ὅρκον ἀποδεικνύει ἀνάγκη ζημίαν καὶ τοῖς κλέπταις παραδοθῆναι τῆς γῆς, ὥστε μὴ ἢ τῷ σώματι τὴν ποινὴν αὐτὸν ζημιοῦσθαι, [καὶ] τὴν οἰκίαν ἐπέσπασε χῶμα, ὑφ' ὃ σὺν πᾶσι ζῶσι ἅπαντας ὀφείλει τοὺς αὐτοῦ, ἢ τὴν αἰτίαν μεμαθηκέναι τῆς κατασκαφῆς, φθόγγον τὴν τῆς ἁμαρτίας μίμησιν. τοῦτο καὶ ὅτι Σοδόμων ἐγγύς ἐστι· ὅτε γὰρ ἐξεκαύθησαν ὑπὸ τῇ ὀργῇ αὐτοῦ εἰς ἄλληλους, ἐξεκαύθη καὶ τῆς γῆς ἡ φύσις ὑπὸ τοῦ καπνιζόντος δώνου πυρός. ἐβούλετο γὰρ ἡ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας τὴν τιμωρίαν μᾶλλον" δῆλον ἐκεῖ. καὶ σκόπει τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. οὐχὶ σὺν ἁμαρτάνουσι αὐτοῖς ἐποίησε δίκαιος καὶ ἐμοὶ τῆς προύσης ἡμέρας, ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἅπασι πῦρ ἐμπεσόντας ἀπέκρυψε, τοῦ δὲ σώματος τῆς γῆς καπνοῦσαν, εἰς ὃ μόνον ἅπασι προσῆκε πᾶς μὴ ζῶσα βουλομένοις ὁρᾶν. καὶ νῦν φωνῆς ἀπάσης λαμπροτέρα πάσας τὰς μὴ ζώσας παραπλησίας ἡ τῆς γῆς ὄψις, μονονουχὶ βοῶσα καὶ λέγουσα, μὴ τολμᾶτε τὰ Σοδόμων, ἵνα μὴ πάθητε τὰ Σοδόμων. οὐδὲ γὰρ οὕτω λόγος καθικνεῖσθαι δίκαιος εἴωθεν, ὡς ὄψις φοβερὰ καὶ τῆς συμφορᾶς τὰ ἴχνη φέρουσα πᾶσι παντὸς τοῦ χείρους. καὶ μάρτυρούσι καὶ τοῖς χαρίεσι ἐκείνοις παραγινόμενοι, οἱ πολλάκις τῆς γραφῆς ταῦτα διαλεγομένης ἀκούοντες, οὐ σφόδρα ἔδεισαν· ὅτε δὲ ἦλθον, καὶ τῆς χώρας ἐπέβησαν, καὶ τὴν ὄψιν αὐτῆς φανεμένην εἶδον ἅπασαν, καὶ τὸν ἐμπρησμὸν ἐπάσαντο, καὶ γλῶ μὲ ὀδαμοῦ φαινομένῳ, κόνις δὲ πανταχοῦ καὶ τέφρα, καταπλαγέντες, καὶ πολλῷ ἀπὸ τῆς χωρίας ἐκείνης δεξάμενοι διδασκαλίαν σωφροσύνης, οὕτως ἀπῆλθον. καὶ γὰρ αὐτὸς τῆς κολάσεως ὁ τύπος τῆς ἁμαρτίας τὸν τύπον" μιμεῖται. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν ἐπεισήγαγον ἄγονον, οὐκ εἰς παιδοποιΐαν τελευτῶσαν, οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς τιμωρίαν ἐπήγαγε, καὶ τὴν γαστέρα τῆς ἐποίησεν ἄγονον" καθάπαξ, καὶ καρπῶν ἔρημον ἁπάντων. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὀμνύοντα τὰς οἰκίας καθαιρεῖ καὶ ἀπόλλυσι, ἵν' ἑτέρους ταῖς ἐκείνων τιμωρίαις σωφρονιστέρους ποιήσῃ. ἀλλ' ἐγὼ δείκνυμι σήμερον οὐχὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς καθαιρεθείσας οἰκίας ἀπὸ τῶν ὅρκων, ἀλλὰ πόλιν ὁλόκληρον καὶ δῆμον θεοφιλῆ, καὶ ἔθνος ὁλόκληρον ἀπολωλὸς πανοικίᾳ ἀεί, καὶ φυλὴν πολλοὺς διαφυγοῦσαν κινδύνους. καὶ γὰρ Ἱερουσαλήμ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, ἡ τοῦ κλαυθμοῦ" τοῦ λίαν ἔχουσα, καὶ τὴν λαμπρὰν ἅπασαν ἐκείνην, ἔνθα προσφυῆ ἦν, καὶ πυθμένος χάρις, καὶ κλαυθμός, καὶ πλάκες διαθήκης, καὶ σταμνὸς ἡ χρυσῆ, ἔνθα ἄγγελοι πολλάκις

ἐπεφοίτων,

ζαχ. ε. α. χ. ἐκπορευ-ομένη χ. -κῶν χ. διωκισμῶν χ. -σιν. χ. μεμιμημένου χ. ἰφάπαξ χ. τοῦ ἄγιον

ἀλλ' ὅτι καὶ ἀφ' τῶν ἔργων βεβαιοῦται τὴν ἀφ' τῶν δογμάτων πίστιν. καὶ γὰρ ὅτι τὴν ψυχὴν ἀθάνατον ἔχομεν, καὶ μέλλομεν τῶν ἐνταῦθα πεπραγμένων δίκην καὶ βήματι παείσασθαι φοβερῷ, καὶ τὴν ἀφάντοιδν ἔπεισαι, καὶ ⟨W⟩ βίοι ἅπαντα τοὺς ταύτας κατηχήσαιτο ταῖς ἐλπίδας, ἐκ πάσης ἀνώτερον βιωτικῆς ἐλπίστης φαντασίας, παιδαγώγητις παρὰ τῆς θείας γραφῆς, ὅτι Ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης, καὶ τοὺς σὺν τῇ δοκούντων εἶναι λαμπρῶν κεχήνασι. ὅτοι καὶ ὡς Θεοῦ φιλοσοφῆναι ἴσασι ταῦτα, ἅπερ ἐπέταξεν ὁ Θεός. καὶ ἵνα αὐτῶν λαῶν φιλοσοφότερα τῶν ἔξωθεν ἀγάγῃς εἰς μέσον τῶν (μᾶλλον δὲ τῶν μὴ ὀφείλοντα ὄντων ὑμῖν) ἀνδρῶν, καὶ τὰ βιβλία τὰ παλαιὰ ἀνάπτυξας ἐπίλθῃς, καὶ τί μὴ ὅτοι νῦν ἀπεκρίναντο, τί δὲ ἐκεῖνοι τότε ἐφιλοσόφησαν, ὡς ἐλλιπῆ τὰ τοῖς ὀξέπαισιν, ὅπῃ ποσὶ τὰ μὴ τούτων φιλοσοφία, ποσὶ δὲ τὰ ἐκείνων ἀμοιρία. ὅταν γὰρ ⟨Φ⟩ μὴ αὐτῶν μηδὲ προνοίας λέγωσιν ἀπολωλυῖαι ἐκ ὄντα, μηδὲ τοῦ Θεοῦ γεγλυπθαι τὴν κτίσιν, μήτε τὴν ἀρετὴν αὐτὴν ἑαυτῇ αὐτάρκη εἶναι, ἀλλὰ δεῖσθαι χρημάτων καὶ θυμηδίας καὶ τῆς ἔξωθεν ὠφελείας, καὶ ἕτερα πολλὰ τούτων καταπαγέστερα, ὅτοι δὲ καὶ ὠφελείας, καὶ ὠφελησίαν τῶν μὴ ταῦτα, καὶ ὠφελῆς τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας τῆς ὅλης οὐκ ὄντων ἐκ πάντα ὠφελημένης, καὶ ὠφελῆ τῶν ἄλλων ἁπάντων φιλοσοφῶν, τῆς ἔξωθεν ὅλως μὴ μεταλαχόντις παιδεύσεως, τίς οὐκ ἂν αὐτοῦτι μάθοι τὴν τοῦ Χριστοῦ δυνάμιν, ἢ οὐκ ἀγραμμάτους καὶ ἰδιώτας τῶν μέγα ὅπου σοφίᾳ κομπαζόντων τοσούτῳ σοφωτέρους ἀπέδειξεν, ὅσῳ τῶν μικρῶν παιδίων οὐκ ἐμφερεῖς ἀνδρας ὑπερέχοι τὰ ὄντα ἰδεῖν; ἵνα γὰρ αὐτοῖς βλάβος ἀπὸ τῆς ⟨W⟩ λόγου ἰδιωτείας ἦμοιτ' ἄν, ὅταν τὰ νοήματα αὐτοῖς πολλῆς γέμῃ σοφίας; τί δὲ ὄφελος τοῖς ἔξωθεν ἀπὸ τῆς τῶν λόγων διδασκαλίας, ὅταν ἐρήμην τοιαύτην ἢ ἡ ἀρχαία; ὥσπερ ἂν εἴ τις μάχαιραν ἔχοι τὴν μὴ λαβὴν ἔχουσαν ἀρχομένην, ὃ δὲ σιδήρου μολίβδου πάντως ἀθενέστερον· καὶ γὰρ καὶ τούτοις ἡ μὴ τὰ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων * ὅτι κεκαλλωπισμένη, ἡ ἀρχαία δὲ πολλῆς γέμῃ τῆς ἀθενείας, καὶ τοῦς ἅπαντα ὅτι αὐτοῖς ἄχρηστος. ἀλλ' ὑμεῖ" τῶν φιλοσόφων τούτων, ἀλλὰ τοιούτοις ἅπαν, πολλῆς αὐτοῖς ἡ ἀρχαία γέμῃ" σοφίας πνευματικῆς, καὶ ὁ βίος τὰ δόγματα μιμεῖται. ὡς γὰρ τούτοις οὐκ εἰσὶ γυναῖκες ἀρυτοῦσθαι, οὐδὲ ἱματίων καλλωπισμός, οὐδὲ ὑπερεῖμενα καὶ ὑποζαφαί· ἀλλὰ πᾶσα τοιαύτη ἀρχαιότης ἔρημος ἀπολωλε). ὅθεν καὶ "ἀκριβώτερον ⟨W⟩ ὑποτεταγμένοι αὐτοῖς δῆμοι εἰς σωφροσύνην ἄγουσι, καὶ ⟨W⟩ τὸ Παύλου νόμων ⟨W⟩ καθίστατα σκεπάσματα ἔχει καὶ ἀφ' ἑαυτῶν καὶ μηδὲν πλέον ὑπιζητῶν, μὴ πολλῆς φυλάττουσι τῆς ἀκριβείας. ὡς γὰρ τούτοις οὐκ ἔστιν ἀληθῆ μύρων καταγηθύσασα τὴν ἀρχαίαν, ἀλλ' ἡ γῆ βοτάνας ἀναφέρουσα πάντως μυρεψοῦ σοφώτερα αὐτοῖς κατασκευάζει τὸν ποικίλιον τῶν ἀνθῶν ἀνάδειαν. ἀφ' ἑαυτῶν αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα ὑγιείας ἀπολαύει καθαρᾶς μὴ τῆς ψυχῆς, ὅπῃ πᾶσαν πυρὸν ἀπήλασεν, καὶ τὰ ποικίλα τῆς μέθης ὀξέα ἁλιτήρια ῥήματα, καὶ τοσοῦτον ἐαθίουσι, ὅσον ἀπόζην. μὴ τοίνυν ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτῶν καταφερώμεθα, ἀλλὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θαυμάζωμεν. τί γὰρ ὄφελος τῆς ἔξωθεν ἀφελοῦσα λῆς, ὅταν ἡ ψυχὴ τοσαύτῃ πάντως ἀθλιώτερον ἢ ἔσα λαμβάνῃ; τὸ ὕδωρ οὐκ ἀπὸ τῶν ἱματίων, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀπὸ τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐπαντλῆν χρὴ καὶ θαυμάζειν. ἀπόδυσαι" τοῦτο τὸν ψυχὴν, καὶ ὁ κάλλος αὐτῆς καὶ ⟨W⟩ πλούτει ἀφ' ἑαυτῶν ῥημάτων, ἀφ' ἑαυτῶν δογμάτων, ἀφ' ἑαυτῆς ὅλης τῶν ὄντων κατασκέψεως. αἰσχυνέσθωσαν τοίνυν ἕλληνες, "ἐγκαλυπτέσθωσαν ὑπὸ τῶν αὐτῶν φιλοσόφοις, καὶ τῇ πάσης μωρίας ἀθλιωτάτῃ αὐτῶν σοφίᾳ. ⟨Φ⟩ μὴ γὰρ πρὸ αὐτοῖς φιλόσοφοι ⟨W⟩ καιροὶ, οἱ ἔζων, ὀλίγοις μάλις δὲ σφόδρα ἀριθμητοῖς" ἴσχυσαι πεῖσαι φυλάξαι τὰ αὐτῶν δόγματα, καὶ κηδεμόνου μακροῦ καταλαβόντος καὶ τούτους ἀπώλεσαι· ⟨Φ⟩ ἢ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ, ⟨Φ⟩ ἁλιεῖς καὶ τελῶναι καὶ σκηνοποιοὶ ἐν ὀλίγοις ἔτεσι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τοῦς τὴν ἀλήθειαν ἐπομένοις, καὶ μυρίων ὄντων τοῦ

Εκλογ. α. β.

α Τιμ. ε. ιι.

χ. δογμάτων

* μίσον

χ. τούτων τῶν φιλοσόφων τοιαῦτα, χ. φιλοσοφίας

χ. πότ-

χ. τούτων

χ. καταδυσάσθωσαν χ. ἴσχυσαν τὰ αὐτῶν δογμάτια δόγματα

ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΩΖΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ χ. ἀζυμίτας
ἀπὸ τῆς χρέας, ᾗ σὲ τῦ μὴ ὀμνύειν. Λογ. ιθ.

Κ Ατηξυφώσατε τὴν ἁγίων μάρτύρων ἐν ταῖς ἐμπροσθεν ἡμέραις ἡμέρας, ἐνεφορήθητε τῆς πνευματικῆς ἑορτῆς, ἐσκιρτήσατε τὰ καλὰ σκιρτήματα. Εἴδετε πλῆθος ἀσεβῶν ἐν λαμπρότητι καταπεμπόμενον, αἷμα καταῤῥέον πάντοθεν, μυρία βασανιστήρια εἴδη. Εἴδετε φύσιν ἀνθρωπίνην ὑπὸ τῶν θηρίων διασπωμένην, ἐν τεφραίους ἐξ αἵματος πλεκτάνας. ἐχορεύσατε χορεῖα καλὰ πάντα τῆς πόλεως τῦ καλοῦ τούτου παιδαγωγοῦ ὑμᾶς γράψαντος. ἀλλ' ἡμᾶς ἡ ἀθυμία ἐν ἀκαιρίᾳ οἴκοι μένειν καὶ τῶν ἀγώνων ἔξω· πλὴν εἰ καὶ μὴ μετέχομεν τῆς ἑορτῆς, * μετέχομεν τῆς ἡδονῆς· εἰ ἐν μὴ τῆς παρηγύρεως ἀπολαύσαμεν, ἀλλ' ἐκοπωνήσαμεν τῆς ὑφεσιμώνης" ὑμῶν. * ἀλλ' χ. ἐμοῦ.
Τοιαύτη γάρ ἐστι τῆς ἀγάπης δύναμις· οὐδὲ οὐκ ἀπολαύσαι μᾶς τῶν ἀπολαυσάντων ὄξιόν ἐστι, καὶ πάντων τῶν πλησίον ἀγαθὰ πάσχουσα νομίζειν. Διὰ τοῦτο ἐν οἴκοις καθήμενος ἔχαιρον μετ' ὑμῶν, ἐν τῆς ἀῤῥωστίας μοι μηδέπω λυθείσης ἀπάσης, ἀλλ' ἔτι ἐν ἕδρᾳ μένοντός ὑμᾶς, ὥστε τὰ πολιτικὰ ἀνεσόμενα ὑμῶν ἰδεῖν, ἐν τῆς παρούσης μεταλαβεῖν ἑορτῆς. ἑορτὴν γάρ μεγίστην (εἰ δοκῶ τὴν παροῦσαν ἡμέραν διὰ τὴν τῶν ἀδελφῶν παρουσίαν τῶν ἡμετέρων, οἳ τὴν πόλιν ἡμῖν ἐκθηλύπωσαν τὴν μέραν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐκόσμησαν· λαὸς γὰρ μὲ τὴν [ἰδίαν] γλῶτταν ἡμῖν ἐπιλαμπόμενος, ἐν ᾗ τὴν πίστιν ἡμῖν συμφωνῶν· λαὸς ἀνεγλαμπρυσμένος ζωῇ, βίοι σώφρονα καὶ σεμνοὶ ἔχων. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις ἔστι θέατρα ἀκολασίας, οὐδὲ ἵππων ἅμιλλαι, οὐδὲ πορναὶ γυναῖκες, οὐδὲ ἡ λοιπὴ τῆς πόλεως βλάβεια· ἀλλὰ πανταχοῦ μὲν "ἀσελγείας εἶδος ἐξελήλαται), πολλὴ δὲ πανταχοῦ αἰδὼς καὶ σωφροσύνη. ὃ δὴ ἄριστον, ὀλίγοις ἀνδράσιν ἔστιν ὁ βίος, καὶ διδασκάλους ἀρετῆς ἔχουσι τὴν σωφροσύνης, τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν, καὶ τέχνην μεταποιεῖται, ἵν' ὡς τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁ Θεὸς εἰς τὸν βίον εἰσήγαγε τὸν ἡμέτερον. καὶ γὰρ ὡς τῆς ἁμαρτίας ὁ Ἀδὰμ, νίκης πολλῆς ἀπέλαυε παῤῥησίας, γεωργίαν ἀνὰ ἑπταετίαν μετιών, οὐκ ὀλίγοις μὲν, οὐδὲ ταλαιπωρίαν ἔχουσι, πολλῷ δὲ αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν παρέχουσαν. Gen. c. iii. Ἔθηκε γὰρ αὐτὸν, φησὶν, ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν τὸν παράδεισον. τούτων ἕκαστον ἴδοι τις ἂν, ὡς μὲν ζηλωτὴν "βοῆς ἀρότῆρας καὶ αὐλῶνος ἔλκοντα καὶ βαθεῖαν αὔλακα" τέμνοντα, ὡς δὲ ὀπαδὸν ἰσχνὸν διαβαίνοντα βῆμα καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀροτριῶντα τὸν ὑπηκόων, ὡς μὲν ἀρεπάνην ταῖς ἀκάνθαις ἐκτέμνοντα τῆς γῆς, ὡς δὲ λόγῳ ταῖς ἁμαρτίαις ἐκκαθαίροντα τὸν ψυχῶν. ὃ γὰρ ἐπαναμένουσι τὴν ἐργασίαν, καθάπερ ὁ τὴν πόλιν ἡμῖν οἰκοῦντες· ἀλλ' ἐπαναμένουσι τὴν ἀργίαν, μαθόντες ὅτι πᾶσαν ἐκείνη μὲν "βλακείαν ἐδίδαξε, ἐν διδάσκαλος ποινείας ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν. ὅτοι μάλιστά εἰσι καὶ τὴν ἀρίστην ἡμῖν φιλοσοφίαν φιλοσοφοῦντες, οὐκ ἀπὸ τῦ ῥήματος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γνώμης τὴν ἀρετὴν ἐνδεικνύμενοι τὴν αὐτῶν. ὡς οἵ γε τῶν "ἔξωθεν φιλόσοφοι τῶν ἐν τῇ σκιᾷ ἐν ταῖς τῶν μίμων παιδιαῖς οὐδὲν ἄμφιον διαφέρειν, τῦ τελείου ἐν τῦ πόρνου ἐν τῆς στολῆς οὐδὲν πλέον ἔχοντες ὑπολαμβάνειν· ὅτοι ἐν τένθητιον ἄπαν, βακτηρία ἐν πώγωνι ἐν τῇ ἄλλῃ σκιᾷ πολλὰ χαίρειν εἰπόντες, τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν κατεκόσμησαν ταῖς τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας δόγμασιν· ἐκ τοῖς δόγμασιν ὂν μόνοις, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς. καὶ "ἔρη ἂν τούτων τὸν ἀγρικίᾳ ζώντων καὶ τὸν σκαπάνῃ ἐν τὸν ἀρότρῳ διαπονηθέντων ἀπὸ τῶν δογμάτων, ἀφ' ὧν μυρία ὠφελήθητε ἐν τῶν ἔξωθεν φιλόσοφοι ἐν πολλοὺς ἀναλώσαντες λόγους οὐδὲν ἠδυνήθησαν ὑγιὲς εἰπεῖν, μὴ ἀκριβείας ἀποκρύψασθαι σοι πάντα ἐκ πολλῆς τῆς σοφίας. Ἔστι δ' τοῦτο ἔστι τὸ θαυμαστὸν μόνον, ἀλλ'

χ. παρὰ ἀλ. βλάβη· χ. ἀσελγείας χ. εἶδος χ. ἐκπέμπω χ. ἐξω· χ. ἔρρει

τίχονται, ὃ δεσμωτήριοι οἰκιωῶτες, ἀλύσεις ᾠδιεβελημμένοι, ἐ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπο-
δαμβάνεσθαι προσδοκῶντες· οὗτοι ἢ καθαρωτέρα τῆς ἀπολαύσεσιν ἡδονῆς. καὶ συμβαίη τι πα-
θεῖν *, ἢ ἃ τοῖς ἄλλοις τῆ δεινὰ φοβερά, τούτοις ὄντι ποθεινά. ἴσασι γὰρ ὅτι τί πέφυκεν,
καὶ ποία λῆξις μετὰ τὸν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἀναδέχεται. καὶ τοσαύτην συζῶντες ἀκρίβειαν,
καὶ θανάτου καταγελῶντες, ὅμως ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀλγοῦσι, καὶ ἀπὸ τούτου μισθὸν ἕτοιμον πάλιν
ὠφέλειαν καρποῦνται. ταυτὸ δὲ ζωμὲν τοίνυν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεσθαι τῆς ἡμετέρας, καὶ
τοῦτο ἡμᾶς τῶν ἀδοκήτων λυπῆσαι δυνάται· καὶ γὰρ τῶν ἐμβεβλημένων ⓦ Θεοῦ παρακαλῶμεν, ὥστε αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς συμφορᾶς. ἠδύνατο μὲν
γὰρ ὁ Θεὸς ἀφεῖναι λῦσαι τὸ δεινὸν, καὶ μηδὲ μικρὰν ἄφεσιν λαβεῖν· ἀλλ' ἵνα μὴ πάλιν ἐπὶ
τοῦτο προτέραν ἐπιμέλειαν ῥᾳδυμίαν, πρέμα δὲ καὶ μικρὸν ⓦ χρημάτων τῶν κακῶν τού-
των χαλάσαι πρέσκυσαν, κατίσχωμεν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐλαβείας. καὶ ὅπερ ἔστιν ἀληθές,
καὶ πολλοὶ προσῆλθον ἐπαίνῳ ῥᾳδυμίαν, εἰ ζωτόμως ἐλύθη τὸ πρῶτον δεσμὸν, δεῦρο
ἐκάθευδον. ἐπὶ τὰ λείψανα μέμνησο τῆς συμφορᾶς· ἐπὶ τῷ βασιλέως ἀδηλός ἐστιν ἡ γνώμη·
καὶ οἱ τὰ τῆς πόλεως ἄγοντες πρόσωπα ἅπαντες εἰσὶ τὸ δεσμοῖς, καὶ πολλοὶ τῶν τῆς πόλεως ἡμῶν
οἰκούντων τῇ τῶν λυθέντων ἐπιθυμίᾳ ἐπὶ ⓦ ποταμοῦ πέφυκεν, μυεῖα κωμῳδοῦντες ἐκεῖ,
αὐτολαίοντες, σκιρτῶντες, χορεύοντες, γυναῖκας ἐπισυρόμενοι. ἆρα τίνος δὲ εἶεν ἐκεῖνοι
συνδιώμενοι ἄξιοι; ποίας ἀπολογίας; μᾶλλον δὲ ποίας οὐκ ἂν εἶεν καλάσεως ἄξιοι καὶ
τιμωρίας; ἡ κεφαλὴ τῆς πόλεως ὁ τῷ δεσμωτηρίῳ, τὰ μέλη ἡμῶν ὁ ὄχλος, ἀδηλὸς ἡ πρὸ
τούτων ψῆφος, καὶ σὺ χορεύεις, εἰπέ μοι, καὶ παίζεις, καὶ γελᾷς; οὐ γὰρ φέρομεν τὴν ἀλογίαν,
φησὶν. ὦ τῆς διαφθαρμένης γνώμης, ὦ τῆς βαθυτάτου καὶ διεφθαρμένης [ψυχῆς.] πόσοι γεγό-
νασιν, εἰπέ μοι, μᾶλλον, πόσοι σὺ αὐτοί; οὔπω εἴκοσι ἡμέρας ἔχεις τὴν βαλανείων ἀποκλη-
σθεὶς, καὶ ὡς σὺ αὐτὸν ἔχων ὁλόκληρον τὸ ἀλγεῖν, ὅτως ἀλύεις καὶ δυσφορεῖς; τοιοῦτος εἶδα,
εἰπέ μοι, ὅτε γραπτῶν προσεδόκησας ἔφοδον, ὅπου καθ' ἑκάστην ἐλπίζες τῇ ἡμέρᾳ ἀ-
ποδαπεῖν, ὅπου εἰς τὰς ἐρημίας ἔφυγες, καὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρῶν ἀνέτρεχες; εἴ τίς σοι τότε
προέπιπτεν σὺ αὐτὸν ὁλόκληρον τὸ ἀλγεῖν μᾶλλον, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐπικειμένης ἀ-
γωνίας, οὐκ ἂν ἑτοίμως κατεδέξω καὶ ὑπέμεινας; δέον οὖν βουλεύειν τῷ χωρὶς πάσης ζη-
μίας λύσαντι τοῦτο Θεῷ, σκιρτᾷς πάλιν καὶ ἐξυβρίζεις; καὶ ὅπῃ πρῆλθεν ὁ φόβος, τοσοῦ
μείζονα πάλιν ἐπαίνῳ ῥᾳδυμίαν; ὅτου συνεκάθηψαν τὰ δεινὰ, ὡς δὲ βαλανεῖον ἐπιθυ-
μῆσαι; εἰ γὰρ μὴ ἦν τὰ βαλανεῖα, οὐκ ἐῶ ἐκβῆναι τῶν ἐπὶ κεφαλῆς κινδύνων ἡ συμφορὰ καὶ σὺ
οὐκ ἄν ἔλαβες τὸ τοῖς δεινοῖς· τούτοις πᾶσαν πάσης ἐπιλαθέσθαι πτυφῆς; ὦ ἐπὶ ψυχῆς ὁ κίνδυνος
ἐστὶ, καὶ σὺ βαλανεῖον μέμνησαι καὶ πτυφᾶν βούλει; καὶ ἀφεστὼς, ὃν διέφυτε τῶν; ὅρα μὴ
μείζονος κολάσεως σαυτῷ ἀφειδήσῃς αἰτίαν, ἐ πάλιν ἀπολουσαι καλύσῃς μᾶλλον πλεί-
ονος τῆς ἀφειδούσης τῷ ἀπειλῶν, καὶ πάσης τοῦτο, ὃ ὦ τῶν δαιμονιώντων φησὶν ὁ Χρι-
στός. Ἐπειδὰν γὰρ ἐξέλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, εἶτα εὑρὴ ⓦ οἶκον σχολάζοντα καὶ Λκε. ια. κς.
σεσαρωμένον, ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ πάλιν λαβὸν, εἰσοικίζεται τὴν ψυχὴν
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα αὐτοῦ χείρονα τῶν πρώτων. φοβηθῶμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, μὴ τῶν πρώτων
ἀπαλλαγέντες μείζονα τῶν πρώτων ὑπάσασώμεθα δι' ἀκοσμίαν τῆς μετὰ τοῦτο ῥᾳδυμίας.
οἶδα ὅτι ὑμεῖς ταύτης ἐστὲ καθαροὶ τῆς ἀβουλίας, ἀλλὰ καὶ σὺ ἀκοσμοῦντας κατίσχετε, κολά-
ζετε, σωφρονίζετε· ἵνα πρῶτον χαίρωμεν, καθὼς ὁ Παῦλος ἐπέταξεν· ὅπως καὶ τῶν
οἰκείων καλορθωμεν καὶ τῆς ἑτέρας προσοίας πολλῷ δὲ τοῦτο, καὶ τῇ τοῦ μέλλου-
σαν ζωὴν καρποσώμεθα τὴν ἀμοιβὴν· χάρις καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

TH

ⓐ πτωχοῦντες, μακάριοι ⓐ πάπιποι, μακάριοι ⓐ ταφῆς, μακάριοι ⓐ ἐξίρια σπίσοι, μακάριοι ⓐ διδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης. ὁρᾷς, πῶς πάντα χθὲς τὴν πλουτούντων, καὶ τὴν εὐθυμίαν, καὶ τὴν δόξαν ἀπολαυόντων μακαρίζουσι ⓐ ξένοι νόμοι, ἀνάγκη τὰ ἀρετῆς ἐπιλημμένοις; ὃ γὰρ ζητούμενον, πάντων, ὧν δὲ πιστεύομεν ἢ πάσχομεν, ἐκτὸς ἐσμὲν τῆς τοῦ Θεοῦ ⓦ φύσεως. καὶ ταύτην παρεκαλεῖτο τὴν ῥίζαν, οὐκ αἰσίοις μόνοις, οὐδὲ πιμελεῖ καὶ δόξαις καὶ τρυφαῖς, ἀνάγκη ἐπήρειαι καὶ συκοφαντίαι καὶ ὕβρεις καὶ ἀτιμίαι καὶ βάσανοι καὶ πάντα ἁπλῶς ἡδονῆς στερήσεσι καρποί. καὶ καθάπερ τῶν δένδρων αἱ ῥίζαι αὐταὶ μέν εἰσι πικραί, ἡδίστους δὲ ἡμῖν τοὺς καρποὺς φέρουσιν· οὕτω δὴ καὶ ἡ κατὰ Θεὸν λύπη πολλὴν ἡμῖν οἴσει τὴν ἡδονήν. ἴσασιν ὅσοι πολλάκις μετ' ἐδωδῆς ἤυξαντο καὶ δάκρυα ἀφῆκαν, πόσην ἐκαρπώσαντο τὴν εὐφροσύνην, πῶς ἀνεκάθηραν ὁ ζωμὸς, πῶς μετὰ χρηστῆς ἀνέπνευσαν ἐλπίδος. ὅταν γὰρ αὐλίγα, ἀπὸ τῶν παρόντων φύσις, ἀνάγκη ἡ διάνοια καὶ ἡμετέρα λυπεῖν ἡμᾶς εἴωθε καὶ εὐφραίνειν. διὰ τοίνυν ταύτην καθαπτόμεθα, εἶπερ καὶ χρή, πάσης εὐθυμίας ἐπέχειν ἐχόμεθα. καὶ καθάπερ ὁ σῶμα ἀπὸ τῶν αἴρων φύσις, οὐδὲ αἱ ἔξωθεν παρασκευαὶ, ὡς ἡ οἰκεία κατάσκευή, καὶ βλάπτουσι καὶ ὠφελοῦ· οὕτω καὶ ὅπου τὰς ψυχὰς, καὶ πολλῷ πλέον. ἐπὶ ταῦτα μὲν γὰρ φύσεως ὅστις ἀνάγκη, ἐκεῖ δὲ ὁ πολὺ ὅπου τῇ προαιρέσει κεῖται. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος μυρία ἐστεφάνισε διπλᾶ, ναυάγια, πολέμους, ἐπιβουλάς, ληστῶν ἐφόδους, καὶ ὅσα οὐδὲ ἀπαριθμήσασθαι εἰς ὧ λέγω, καὶ καθημερινοὺς θανάτους ἀποθνήσκων, ἀλλὰ μόνον οὐκ ἤλγει, οὐδὲ ἐδυσχέρανεν, ἀλλὰ ἐπεκαυχᾶτο ἐξαιρέτως ἔχαιρε· καὶ λέγει, Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου, καὶ ἀντιπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου. καὶ πάλιν· Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν· ἡ δὲ καύχησις ἡδονῆς ὅστις ὑπέρασις. διὰ τοίνυν ἀθυμίας ὑπερθυμίας, μὴ χρήματα, μὴ σώματος ὑγίειαν, μὴ δόξαν, μὴ διωγμοὺς, μὴ τρυφὴν, μὴ τραπέζας πολυτελεῖς, μὴ σπερμολογίαν ματαίων φιλοσόφων, μὴ πολυτελεῖς ἀγορὰς, μηδὲ οἰκίας λαμπρὰς καὶ περιφανεῖς, μηδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων ὅλως μηδέν· ἀλλὰ φιλοσοφίαν μετέλθωμεν τὴν κατὰ Θεὸν, καὶ ἀρετῆς ὑπερβολήν· ἐν οὐδενὶ σπουδάσωμεν, ὑπὲρ τῶν ἄνω, ὑπὲρ τῶν ἐλπιζομένων λυπῆσαι δυνήσεται. τί λέγω λυπῆσαι; παρελθόντι μὲν οὖν ἡδονῆς στιγμήν τινα καὶ τοῦτον ἀλλὰς λυποῦντα.. καὶ γὰρ μάστιγες καὶ θάνατοι καὶ ζημίαι καὶ κατηγορίαι καὶ ὁ κακῶς πάσχειν καὶ πόνοι τὰ παιδία, ὅταν ἀφ' ⓦ Θεοῦ ἡμῖν ἐπάγηται, καὶ ταύτην ἔχει τὴν ῥίζαν, πολλὴν ἡμῖν εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγει τὴν ἡδονήν. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀθλίους πεῖσαι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς πείσωμεν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ μακαρίσει, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι. καὶ ἵνα μάθητε, ὅτι οὐκ μόνος ὅστις μακάριος ὁ φοβούμενος ⓦ Κύριον, οὐκ ἀπὸ τῶν προελθόντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμῖν συμβαινόντων τὸν ὑμῖν ἀποδείξω πάντων. ἐκπεδεύθησαν ἡμῖν αἱ πόλεις ἀφασιδήτων πᾶσαι· καὶ τῶν μὲν πλουσίων καὶ τρυφώντων καὶ ὀπισήμων ἀνδρῶν οὐδεὶς ἐπολμήσει τὸ ὧ μέσῳ φανῆναι, ἀνάγκη πάντες ἔφυγεν καὶ ἀπεπήδων· ⓐ οἱ ⓦ Θεοῦ φοβούμενοι, ⓐ τὸ μοναστήριον διατείνοντες, ὅπου μὴ πολλῆς τῆς περιπλοκῆς καταδραμόντες πάντα ἔλυσαν· καὶ τοσοῦτον ἀπέσχον αὐτὸν φοβῆσαι καὶ εἰς ἀγωνίαν ἐμβαλεῖν, συμβάντα διὰ καὶ αἱ παρασδοκώμεναι ἀπειλαὶ, ὅτι πόρρω καθήμενοι τῆς συμφορᾶς, καὶ οὐδὲν κοινὸν ἔχοντες, ἑκάστης ἑαυτὸν ἔρριψαν εἰς μέσον τὸ πυρὰ, καὶ πάντας ὠφέλησαν. ἐπὶ πᾶσι δοκεῖ φοβερὸν εἶναι καὶ φεικτὸν, ὁ θάνατος, τοῦτο ὅπου μὴ πάσης ἀνεδείξατο τῆς παθυμίας· καὶ μὴ πλείονος ἔτερον παρέγμα ἡδονῆς, ἢ ὅπου ἔχας ἕτερον καὶ πημασ. ἡδύναντο γὰρ, ὅλη μεγίστη τοῦτο ἔχειν καὶ πρό· καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐδείξαν, ὅλη μάλος ἐστὶ μακάριος ὅστις, ὁ φιλοσοφίας ἐσθλημένος τῆς ἀνωτάτω, καὶ μεταβολὴν οὐδεμίαν δέχεται, οὐδὲ δυσημερίαν ὑπομένει τινά, ἀλλὰ διὰ παντὸς εὐημερίας ἀπολαύει, καὶ πάντων καταπλᾷ τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν· καὶ γὰρ ⓐ μὲ ἐν διωγμοῖς ἀθυμίαν πολλὴν κατέχοντας,

Κολασ. κ. καὶ ἐσημ. ε. γ.

χ. ἐσημειῶ

χ. δάκρυα χ. ἡμῶν

χ. ἐπὶ

χ. ὁ σοφώτατος Θεὸς, ἡ μακ. χ. χάριτι

Θεῷ προσέχειν τὴν διάνοιαν. ἐρᾷς πάσης ἡ τῆ Θεοῦ λύπη τῆς τοῦ κόσμου χαρᾶς βελτίων
χ. χρηστίερα ἢ χρησιμωτέρα. οὕτω δὲ Παῦλος ἐλυπήθη λέγε τοῦ ἀμαρτάνοντας, λέγε τοῦ ἀπιστοῦντας τῷ Θεῷ· ἢ τῆς λύπης ταύτης πολλὰ ἔστιν ἀκούειν αὐτῷ Ⓦ μισθοί. ἵνα γὰρ σα-
χ. ἤ, ἡ λέγω, φέστερον ἢ λέγω ποιήσω, ἢ μάθητε, ὡς εἰ ἢ προσδέξοιτο Ὁ Εἰρηναῖος, ἀλλ' ὅμως ὅστις ἀ-
λυπὴς δὲ οἶδε θρῆνος πολλάκις αἰσχυνθῆναι καὶ ὀδυνωμένας ψυχάς, ἢ κουφίζειν σπουδὰς βεβαρημένους. πολλαὶ πολλάκις γυναῖκες ἀποβαλοῦσαι παῖδας ποθεινοτάτους, μὴ μὴ κωλυθῶσι δακρύσαι ἢ θρηνῆσαι δὲ ὀλοφύρασθαι, λέγε ῥήγνυνται ἢ ἀπέλλυνται· αἱ γὰρ τὰ τῶν ἀγυμνάστων ποιήσουσιν ἅπαντα, κουφίζονται ἢ προσμένειαν λαμβάνουσι. δὲ πεῖσαι σοι, εἰ ὅτι γυναικῶν τοῦτο συμβαίνει, ὅσους ἢ αὐτὸς Ⓦ προφήτας ἴδοις τις ἂν πά-
χ. τοῦτο; διὰ τοῦτο συνεχῶς σπ' ἔλεγον. 10 σχοντα" τοῦτο ἢ συνεχῶς; Ἵς ἔλεγεν, Ἄφετέ με, πικρῶς κλαύσομαι, μὴ κατασπεύσητε Ησ. κε. δ.
προσκαλοῦντες ὅτι δὲ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου ἐπλήγη ὅστι πολλαῖς λύπαις προσμένειν φέρουσα. εἰ γὰρ ὅτι τοῦ κόσμου τούτου, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς πνευματικῆς προσκαρτερεῖ. διὰ τοῦτό φησιν, Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. α. Κορ. ζ. ι.
ἢ δοκεῖ μέν τοῦτο ἀσαφὲς εἶναι· ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι λυπηθῆς ὅτι ἁμάρτημά τι, οὐδὲν ὠφε-
χ. αὐτὸ 15 λησας· ἂν λυπηθῆς ὅτι νοσήματι, οὐδὲν ἐκέρδησας, ἀλλὰ δὲ ἐπέτεινας" σεαυτὸν μᾶλλον. ἢ πολλοὶ ἔγωγε ἤκουσα μὴ τοιαύτην προφάσεως ἀπομείων ἢ προσέχειν σεαυτοῦ λεγόντων· τί δ' ὄφελος, ὅτι ἔπλησας; ὅτι τὰ χρήματα ἀνεκτησάμην, ἢ ἐμαυτὸν κατέβλαψα. ἂν δὲ λυπηθῆς ἐφ' ἁμαρτίᾳ, ταύτην τὴν ἀφεῖλες, ἢ ἴσως πάσῃ μᾶλλον ἰᾶται. ἂν λυπηθῆς ὅτι τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς πεπλημμελημένοις, σαυτὸν προσεκάλεσαι ἢ προσεμόνησας, καὶ κείνους ἀνέκτησω πάλιν.
20 καὶ μηδὲν ὠφελήσῃς αὐτούς, μείζονα ἔχεις τὴν ἀνταπόδοσιν. ἢ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο δὲ λυπεῖσθαι ὅτι τοῖς πεπλημμελημένοις, καὶ μηδὲν ὠφελοῦσιν, μείζονα ἡμῖν φέρει τὴν ἀμοιβήν, ἄκουσον τοῦ Ἰεζεκιὴλ λέγοντος, μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ δι' ἐκείνου λαλοῦντος. ἐπεὶ γὰρ ἔπεμψέ τινας κατασκάψαι τὴν πόλιν, ἢ σιδήρῳ καὶ πυρὶ δαπανῆσαι τὰ οἰκοδομήματα ἅπαντα
χ. ἐνοικέντων μὴ τῶν" κατοικούντων αὐτῶν, κελεύει λοιὰ λέγων οὕτω· Δὸς τὸ σημεῖον ὅτι ὁ προσωπον Ιεζεκ. θ. δ.
25 τῶν ἀνδρῶν τῶν στεναζόντων ἢ κατοδυνωμένων. ἢ τοῖς ἑτέροις κελεύσας δὲ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἁγίων μου" ἄρξασθε, ἐπήγαγε λέγων· ὅτι ὁ ὃς ὅστι τὸ σημεῖον, ὃ μὴ ἅψασθε αὐτῶν.
χ. ἄψασθε τίνος ἔσχεν, εἶπέ μοι; ὅτι εἰ καὶ μηδὲν" ὠφέλουσιν, ἀλλ' ὅμως "ἕξουσι δὲ μνήμην καὶ" ὠ-
χ. φελήσουσιν λοφύρονται. φελοῦνται. καὶ ἑτέρωθι ὁ ἐκκαλεῖται πάλιν λέγων· Ὅτι τοὺς φυλάττοντας καὶ μαστίζοντας οἱ καὶ πολ-
λῆς ἀπολαύοντες ἀδείας, ἰδόντες τὰς Ἰουδαίων εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαραμύθους, οὐκ ἤλ-
30 γησαν, οὐκ ἐσωφρόνησαν τῆς ἀγριότητος. καὶ ἄκουε τί καὶ ἐγκαλῶν αὐτοῖς φησιν· Οὐκ ἔπα- Αμ. ε. ε.
ρον οὗτοι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Ἰωσὴφ, Ἰωσὴφ Ⓦ λαοὶ καλοὶ ἅπαντα. καὶ πάλιν, Οὐκ Μιχ. α. ια.
χ. Σαμαρεῖα ἐξῆλθε κατοικοῦσα" Αἰσὼθ, κόψασθαι οἶκον ἐχόντων αὐτῆς. καὶ γὰρ δικαίως κολάζονται, βούλεται σωφρονεῖν ἡμᾶς, ἀλλὰ μὴ χαίρειν, μηδὲ ἐφήδεσθαι. Εἰ γὰρ ἐγώ, φησιν, ὁ
χ. ὃ χαίρων τῶν ποιῶν κολάζων" ὁ χαίρων τοῦτο ποιῶν, οὐδὲ ἥδομαι αὐτῶν ὅτι τῇ πηγείᾳ (Οὐ γὰρ θελήσει θέλω Ιεζεκ. ιη. λε.
35 Ⓦ θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ) δεῖ καί σε τοῦ διαστήματος μεμνῆσθαι, ἢ δι' αὐτὸ μὴ οὕτω λίαν λυπεῖν, ὅπως δικαίας κολάσεως ἀπόδοσιν προσφέρῃ δὲ προσφαίνῃ. ὥστε καὶ λυπηταί τις ἢ Θεῷ, μεγάλην ἀποτίνει" καρπώσεται τὴν ὠφέλειαν. ὅταν οὖν Ⓐ μαστιζώμεθα ἢ μαστιζόντων εἰσὶ μαχαιρῶσι, ἢ Ⓐ θλιβόμενοι πρὸς ἡμῶν τὰ ἐν αἰσθήσει προσκαὶ τοῖς ἔξωθεν, δὲ Ⓐ ἀγυμνοῦντες τῶν ἡδυσμάτων, Ἵς ἔσται λοιπὸν θλίψεως ἡμῖν ἀφορμή; διὰ τοῦτο ἀνάγκη μαχαίρης εἶναι,
40 ἵνα ἢ Ⓦ ἢ Θεοῦ ζῶντα μόνον· τύπτει ἢ ἡ γραφὴ μαχαίρᾳ μόνους. Μαχαίρας γὰρ ἀνήρ, Ψλμ. α. δ.
φησιν, ὃς δὲκ ἐπορεύθη δὲ βουλῇ ἀσεβῶν. Μαχαίρας, ὃν αἱ παιδεύσῃς, Κύριε, ἢ ἐκ τοῦ νόμου Ψλμ. ριη. α.
σοῦ διδάξῃς αὐτόν. Μαχαίρας Ⓐ ἄμωμος δὲ ὁδῷ. Μαχαίρας πόντας Ⓐ πεποιθότες ἐπ Ψλμ. β ιζ.
αὐτῷ. Μαχαίρας ὁ λαός, ὃν Κύριος ὁ Θεὸς βοηθὸς αὐτῷ. Μαχαίρας, "ὃν ὑ κατίσχυσε πᾶν- Ψλμ. ριη. ιδ.
χ. ὃν χὴ αὐτῷ. Μαχαίρας ἀνὴρ ὁ φοβούμενος Ⓦ Κύριον. ἢ ὁ Χριστὸς πάλιν ὕτω· Μαχαίρας Σοφ. ιδ. β.
Ψαλμ. α.
Ματθ. ια.

Ⓐ

οὐκ ἰῶ αὐτῷ μέγα ὃ δύναται διὰ παντὸς χαίρειν· ὃ δὴ πολλοὶ ὑπισχνοῦνται τῶν εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλόντων ἅπαντα εἶναι, καὶ τὸ μέσον τῆς λύπης βούλεσθαι, τοῦτο ἐστὶ τὸ παράδοξον. καὶ καθάπερ τοὺς παῖδας τοὺς τῆς σοφίας ἐρῶντας ἴδοις ἂν ἐθέλοντα μὴ καίεσθαι, εἰ πόρρω τῆς Βαβυλωνίας εἶεν καὶ μένοντες (τὸ γὰρ ἐκπλήττειν ἀπόνως τοῦτο ἐστιν, ὅτι τῷ πυρὶ τοσοῦτον ὁμιλήσαντες χρόνον, τῷ μὴ ὁμιλήσαντων ἐξέβησαν ἀθυπόπτερον) οὕτω καὶ ὁ διάβολος τῶν ἁγίων ἐστὶν εἰπεῖν· ὅτι εἰ μηδεὶς αὐτοῖς ἐπήγετο πειρασμός, οὐκ ἂν αὐτοὺς ἐθαυμάσαμεν διὰ παντὸς χαίροντας. τὸ δὲ ἐκπλήξεως ἄξιον καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην ὑπερβαῖνον τοῦτο ἐστιν, ὅτι μυρίοις κυκλούμενοι κύμασι, πάντοθεν τῶν γαλήνης καθαρᾶς ἀπολαυόντων ῥᾷον ἁλίσκονται.

Ὅτι μὲν οὖν οὐδένα βίον τῶν ἔξωθεν θύραθεν δυνατὸν θυμίας συγκεκληρωμένον διὰ παντὸς εἶναι, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δὲ ⟨ℳ⟩ πιστοὶ ἀμήχανον μὴ διὰ παντὸς ἀπολαύειν ἡδονῆς, καὶ τοῦτο αὖθις πάλιν ἀποδεῖξαι πειράσομεν· ἐπεὶ οὐκ ἴσα μαθητὰς εἶναι, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσητε ⟨ℳ⟩ τὸν τοῦτον βίον. ἔστω γὰρ τις μηδὲν ἑαυτῷ κατεγνωκώς, ἀλλ' ἀγαθῷ συνειδότι συνηρεφόμενος, καὶ τοὺς τὰ μέλλοντα κερδαίνειν, καὶ τὰς ἀγαθὰς ἐκείνας ἀναμένων ἐλπίδας, τί τοῦτον, εἰπέ μοι, εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν δυνήσεται; ἢ πάντων ἀφορητότατον ὁ θάνατος εἶναι δοκεῖ; ἀλλ' οὐ τοῦτο τοσοῦτόν ἐστιν ἀνθρώπου λυπεῖν, ἀλλὰ τὰ βούλεται μείζονος. οἶδε γάρ, ὅτι ἡ τοῦ θανάτου πρᾶσις ποίων ἐστὶν ἀπαλλαγή, καὶ δρόμος ὅτι τοῦ στεφάνους καὶ τὰ βραβεῖα τὰ ἀποκείμενα τοῖς ὑπὲρ θυσιῶν καὶ ἀρετῆς ἀγωνισαμένοις. ἀλλὰ παίδων ἄωρος πλοῦτος; ἀλλὰ καὶ τοῦτον φέρει γηραιῶς, καὶ ἐρᾷ τὰ τοῦ Ἰὼβ* · Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφεῖλεν· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἶπε δὲ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. εἰ δὲ θάνατος καὶ παίδων ἀποβολὴ λυπεῖν δύναται, πολλῷ μᾶλλον ζημίας χρημάτων καὶ ἀτιμίας καὶ κατηγορίας καὶ ἁπάσας τὰς οὕτω μεγάλης καὶ γηραιᾶς ψυχῆς οὐκ ἄν ποτε ἅψαιτο, ὅτι οὐδὲν ὠφελοῦσι. ἐπεὶ καὶ ⟨ℳ⟩ ἀποστολοι ἐμαστιγοῦντο μέν, οὐκ ἠθύμουν δέ. μέγα ἄρα οὖν καὶ τοῦτο· ὃ δὴ πολλῷ μεῖζον, ὅτι οὐ μόνον οὐκ ἠθύμουν, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς ταῖς μάστιξιν ὑπερῆσαν ἑαυτῶν μείζονες ἡδονῆς. [καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθές, ἄκουε τοῦ βιβλίου τῶν πράξεων χαλάσαντος τοῦτο αὐτὸ δηλοῦντος, ἐν οἷς φησιν.] Ὑπῆρχον δὲ ἀπὸ προσώπου τοῦ Συνεδρίου χαίροντες, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ ἀτιμασθῆναι. ὕβρισέ τις καὶ ἐλοιδόρησε ⟨ℳ⟩ τοιοῦτον; ἀλλ' ἐπαιδεύθη παρὰ τοῦ Χριστοῦ χαίρειν ὅτι ταῖς ὕβρεσι. Μακάριοί ἐστε, φησίν, ὅταν εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἀλλὰ τοσοῦτον καταλείπεται; ἀλλ' ἤκουσεν ἑτέρου παραπαίοντος καὶ λέγοντος, Εἰ νοσῶ δὲ πιστὰς ἐπ' αὐτῷ ποιοῦμαι λόγους· ὅτι ὥσπερ ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς, οὕτως αἱ θλίψεις δοκιμὴ ἐν καμίνῳ παρασκευάζουσιν. ὅταν οὖν μήτε θάνατος, μήτε ζημία χρημάτων, μήτε νόσος σώματος, μήτε ἀτιμία, μήτε λοιδορία, μήτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων μηδὲν αὐτὸν λυπῆσαι δυνήσηται, ἀλλὰ καὶ θυμηδίαν μᾶλλον, ποίαν ἀθυμίας ὑπόθεσιν ἔχει ποτέ; τί οὖν; οὐκ ἠθύμουν ⟨ℳ⟩ ἅγιοι, φησίν; οὐκ ἀκούεις Παύλου λέγοντος, Λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου; αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι ἡ λύπη χέρδος καὶ ἡδονὴν τινὰ οὐκ τῶν πόνων ἔφερεν. ὥσπερ γὰρ αἱ μάστιγες οὐκ ὀδυνῶσι, ἀλλὰ χαρὰν, οὕτω καὶ ἡ λύπη πάλιν τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἐστεφάνου στεφάνους. καὶ τὸ παράδοξον τοῦτο ἐστιν, ὅτι τὸ κόσμου μὴ ὅτι ἡ ἀθυμία μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ χαρὰ ζημίαν ἔχει τινὰ ἑκάτερον· ὅτι ὃ τῶν πολυμαθῶν πόνος ἀπόνου ἀπόνου· οὐχὶ ἡ χαρὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀθυμία πολλὴν ἔχει τὴν ἀγαθὴν ⟨ℳ⟩ δηλαδή. καὶ πῶς, ἐρεῖ, λέγω. χαίρει τις τῷ κόσμῳ πολλάκις ἐξαίφνης δυσημερούσας ἰδὼν, καὶ διὰ τοῦτο χαρᾶς ταύτης πολλὴν ὑπέσπασται ἑαυτῷ τὴν κόλασιν. ἀλγεῖ τις πάλιν ἕτερος ⟨ℳ⟩ ἀδελφοὺς πεσόντας ἰδὼν, καὶ διὰ τῆς ἀθυμίας ταύτης πολλὴν ἑαυτῷ τὴν δόξαν τῷ

Θεῷ

χ. ἐμβιβαζόντων κ. καταγέλ.

Ἰωβ. α. κα.

* ῥήματα

π - ασπ.

Παροιμ.

Ματθ. ε. ια.

χ. χαίρετε γὰρ, φησὶ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅταν

Σειρ. β. α.

Ρωμ. θ. β.

χας αὐτῶν ϗ τοὺς πλησίον τας, ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν πικτώλωμα πεφάλματα, ταῖς ἐπηρείαις, ταῖς συκοφαντίαις, τοῖς κινδύνοις, ταῖς ἀηδίαις, ϗ ὅ τούτῳ πολλῷ χαλεπώτερον, ὅτι ϗ ἀμελέτητοι πρὸς ταῦτας ἐρχόμενοι ταῖς μεταβολαῖς φιλοσοφίας οὐκ ὀπίσανται, οὐδὲ γλυκέως ταῖς συμπεπλεγμένα φέρουσι. δέσπερ οὐδὲ τοιαῦτα αὐλοῖς φαίης τὰ δεινά, οἷα ἐστὶ τὰ φύσει ἄλλα ϗ τὰ κοῦφα, ἀφόρητα λειπόμενα δοκεῖ· ὥσπερ οὖν ὑπὸ τῶν πικτῶν τὰ μὴ τοιαῦτα βιάζεται, ϗ τὰ δύσκολα φορητὰ φαίνεται, τῷ πολλὰ τοιαῦτα ἐμπεφράχθαι αὐλοῖς μεμελετηκέναι. ἐγὼ οὕτως ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, ὡς ἡ τῶν παρόντων δόξης ϗ μεγάλα ϗ μικρὰ πρὸς φαίνεσθαι τὰ ὑπόντα ἡμῖν κακά. ϗ ἵνα μὴ παρρωδῶν ἀγάγω "ὃ πρόβλημα ἑκατέρων τούτων, ἀπὸ τῶν συμβαινόντων ἡμῖν διαλέξομαι. ἰδοὺ γοῦν ⓖ μὴ πένητες διέφυγον ἅπαντες, ϗ ὁ δῆμος" ἀπήλλαχε τῆς κινδύνου, καὶ ἀδείας" ἀπολαύομεν καθαρᾶς· ⓖ ὁ τὰς πόλεως πρόβλημα προέποντες, ἱππονόμοι, ϗ ἀγωνοθέται, ϗ ταῖς ἄλλας λειτουργίας λειτουργήσαντες, οὗτοι δὲ διαμωτήσιοι οἰκοῦσι νῦν, καὶ πρὸς τῶν ἐχόντων διδόασι, ϗ τῶν ἄπαντα πολυμηλίων αὐλοὶ τὰς βυθιώσας ὑπερέχουσι, ϗ φόβῳ συζῶσι διωκεῖ, ϗ πόνῳ ἀθλιώτερον ὀκφίου διάκεινται νῦν, οὐ διὰ ὃ μέτριος τῶν κινδύνων, ἀλλὰ διὰ ὃ τυφὴ ⓦ ἐμπεφυσῆσθαι χρήσιον ζωωζηκέναι. πολλοὶ γοῦν πρὸ ἡμῶν πεφυκαλούμεθα, ϗ γλυκέως φέρουσι συμβουλευόμενοι τὰ δεινά, τοῦτ' ἔλεγον· ὅτι οὐδὲν οὐδέποτε ποιοῦντες ἐμελετήσαμεν, οὐδὲ ὑπισάμεθα ταῦτα φιλοσοφεῖν. διὰ τοῦτ' πολλῆς διόμεθα τῆς πεφυκλήσεως. ἔτεροι πάλιν νομίζουσιν, ὅτι ὃ ὑγιαίνειν τοῦτο ἔστιν αὐτοῖς ἡδονῆς· οὐκ ἔστι δέ. πολλοὶ γοῦν τῶν ὑγιαινόντων, ϗ αὐτοὶ μυριάκις νύξαντο ἀποθανεῖν, τὰς ἐπαγωνίας αὐτοῖς οὐκ ἀνεγκόντες ἐπηρείας. ἄλλοι πάλιν ὃ δόξης ἀπολαύειν ϗ δυναστείας ἐσφλῆφθαι ϗ δίκτυα ἀρχὰς ϗ πεφὰ πολλῶν κηλακεύεσθαι, διωκεῖς χαρᾶς πεπτικοὶ εἶναι φασιν. οὐκ ἔστι ϗ οὐδὲ τοῦτο. καὶ τί λέγω ταῖς ἄλλας ἀρχάς; καὶν γὰρ ἐπ' αὐτῷ λάβωμεν τῷ λόγῳ τῶν βασιλέων, ϗ ⓦ οὐ ἐκείνη ζῶντα πολλαῖς εὑρήσομεν πεφιεστοχισμένοις ἀθυμίαις, ϗ τοσούτῳ πλείοις ἔχοντα λύπης ἀνάγκας, ὅσῳ καὶ μείζονα πεφιέβλητο πραγμάτων ὄγκον. ϗ τί χρὴ λέγειν πολέμους καὶ μάχας καὶ ταῖς πρὸ τῶν βαρβάρων ἐπαναστάσεις; πολλάκις αὐτὸν οὐδὲν ἔνδοι τρεφομένους δέδοικε. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν βασιλευσάντων, ταῖς πολεμικῆς ἀφορμῆς φυγόντες χεῖρας, ταῖς τῶν σωματοφυλάκων οὐ διέφυγον ὑπουλάς. τοσαῦτα ὑπὸ τοῖς βασιλεῦσιν ἀθυμίας ἀνάγκη, ὅσα τῇ θαλάττῃ τὰ κύματα. εἰ ὑ βασιλεία οὐκ ἀν ἄλυπον ἐργάσαιτο βίον, εἰ ἕτεροι δυνήσεται κατορθῶσαι τοῦτο; τῶν μὲ βιωτικῶν οὐδέν· ὃ ὑ Παύλου ῥῆμα μόνον, ὃ βραχὺ τοῦτο καὶ φιλόν, "αὐτοῖς ἡμῖν τοῦτον αἰσχύνη ⓦ θησαυρόν. οὐ γὰρ πολλῶν δεῖ λόγων, οὐδὲ μακρᾶς τῆς περιόδου· ἀλλ' ἐὰν σκοπήσωμεν ὃ εἰρημένον μόνον, εὑρήσομεν τὸν ὁδὸν τὸν ἐπὶ τοῦτο φέρουσαν. οὐδὲ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, χαίρετε πάντοτε, ἀλλὰ προσέθηκε τὴν αἰτίαν τῆς διωκείας ἡδονῆς, χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, εἶπεν. ὁ δὲ Κύριος χαίρων, οὐδενὶ τῶν συμπεπλεγμένων τῆς ἡδονῆς ταύτης ἐκπίπτειν δύναται. τὰ μὲ γὰρ ἄλλα πάντα, ἐφ' οἷς χαίρομεν, πρόσκαιρά τε ὄντα ϗ ἀμετάπτωτα, καὶ ἀλλοῦται ῥᾳδίως· ϗ ὃ τοῦτο μόνον ἔχει ὃ δεινόν, ἀλλ' ὅτι ϗ μόνοντα ὑ τοσαύτην ἡμῖν παρέχει τὴν ἡδονήν, ὡς τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ὑπερπομπεύειν ἡμῖν ἀθυμίαν" ἀπικρύεσθαι ϗ συσκιάζει· ὁ ὑ τοῦ Θεοῦ φόβος ἀμφότερα τοῦτα ἔχει· βέβαιός τε ὄντι ϗ ἀίπτος, ϗ τοσαύτην βρύει χαρὰν, ὡς μηδεμίαν ἡμᾶς ἄλυπον τῶν ἄνω λαμβάνειν δίοδον. ὁ γὰρ ⓦ Θεὸν, ὡς χρή, φοβούμενος, ϗ ἐπ' αὐτῷ θαρρῶν, τὴν ῥίζαν ἐκαρπώσατο τῆς ἡδονῆς, ϗ πᾶσαν τῆς θυμίας ἔχει τὴν πηγήν. ϗ καθάπερ εἰς πέλαγος ἄπτερον ἀσπὶς μικρὸς ἐμπεσὼν ἀφανίζεται ῥᾳδίως, ὕτως" ὅσα ἂν προσπέσῃ τῷ φοβουμένῳ ⓦ Θεὸν, καθάπερ εἰς πέλαγος ἀχανὲς θυμίας ἐμπίπτοντα καταποθέντα ϗ ἀπόλλυται. ἓ δὲ δὴ θαυμαστὸν μάλιστα τοῦτ' ἔστιν, ὅτι τῶν λυπούντων πρόντων μόνον χαίρων αὐτός. εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἐλυπεῖτο, οὐκ

χ. ἀλλὰ τὰ πολλὰ τοιαῦτα αὐτῆς μεμελετηκοσι· χ. τὰ παρεδεῖ μα τα χ. ἀπολλαχ) χ. ἀπολαύομεν

χ. -λαβωμεν

χ. -σεται

χ. αὐτὸ ἡμῖν τοῦτο

χ. διακρύ.

χ. ὅταν

μῦθος κέρδος, καὶ τότε μάλιστα δείκνυται, ὅταν ἐκφύγοις προέλθῃ. ὁ γὰρ χειμῶνα φέρει λαίλαπα, καὶ φύλλοις καὶ καρπῷ πάσῃ δένδρα βρύοντα ἀφ' ἧς ἂν ὥρας βοᾷ τινὰ ἐκ τοῦ χειμῶνος ἡμερώτερα ἀπεργάζεται. τοῦτο δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν γενέσθω. καὶ γὰρ ὑετὸν ζωογόνον καὶ ἐπαλλήλων ἀπολαύσαμεν ἐκ τοῦ χειμῶνος, καὶ τὰς τῆς ἐκείνου διδασκαλίας, καὶ σπέρματα ὑποδεδεγμένα πνευματικά, καὶ φέρει ἀκριβῶς τὰς τροφὰς ἀποτίνομεν. μᾶλλον δὲ ποιῶμεν, ἅπερ ὑποδεδεγμένα, τηροῦντες μὴ ἀκριβείας, ἵνα καὶ τῆς τοῦ χειμῶνος ἀπολαύσωμεν ὁ τοῦ χειμῶνος βρύει καρπός, καὶ ἀφ' ἧς ἀγαθοῦ, ὧν ἐκαρπωσάμεθα ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, καὶ αὐτῆς μνημονεύωμεν τοῦ χειμῶνος. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὕστερον ἑαυτοὺς παιδαγωγήσωμεν, παρασκευάσωμεν ἑαυτοὺς μετὰ ἡδονῆς δεξόμεθα πάλιν. καὶ γὰρ ὅταν πολλοὺς ὁρᾷ μαρτύρων ἔχοντας, ὡς ἐκ τοῦ πρόσθεν τῆς μηνούσης μεμνημένους παραινέσεως, καὶ πολλῶν ἀκούσαντας λεγόντων, ὅτι μὴ τὸν τοῦ χειμῶνος ἀπολαύσωμεν οὐκ αἰσθάνοιτο τῆς ἡδονῆς τῆς ἐκ τῆς ἀνέσεως ἀφ' ἧς τὸν φερουσῶν αὐτὸν μελλόντων σώσειν. ὑπόμνησιν δὲ τούτων μαρτυρίων, εἰπέ μοι; ὃ γὰρ αἴτιον τοῦτό ἐστιν, ὅτι χειμῶνος ἐπιλυούσης οὐχ ὅπως ἐκ τοῦ ψυχροῦ δυνηθείη, ἀσυνδιάζομεν, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ σιτίου ἀποχῇ μόνον αὐτὸν ὀφείλομεν. ὡς εἰ μεγάλα εἰς τὸν τοῦ ζῆν διέφθορεν ἀπ' αὐτῆς ἐκαρπωσάμεθα, καὶ ἡδέως καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσκείσεται τὸν χειμῶνα, διὰ αὐτὸν τὸν ἔργων αἴσθησιν λαμβάνοντες τῶν καρπωμάτων αὐτῆς· καὶ οὐκ ἂν ποτε τὸν ὀπτήσαμεν αὐτῆς ἐξεβάλομεν, οὐκ ἂν προσδοκώμενος αὐτῆς ἐγκύμονα καταφθῇ ὁ ἐναγώνιος. ὁ γὰρ τῇ ὄψει ἀδικούμενος, καὶ τῆς ψυχῆς ὀπτιμαζόμενος τῆς ἑαυτοῦ οὐδὲν ὅλως τῶν ὄντων θλίψαι δυνήσεται, ἀλλ' ἀπολαύσεται καθαρᾶς ἡδονῆς καὶ διηνεκοῦς. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἀκούσατε τοῦ Παύλου σήμερον προσποιοῦντος ἡμῖν καὶ λέγοντος· Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοῖς ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ τὸ λεγόμενον. πῶς γὰρ οἷόν τε, φησὶ, καὶ ἀνθρώπου ὄντα χαίρειν διηνεκῶς; ὃ μὲν γὰρ χαίρει, ἀδύνατον· ὃ δὲ διηνεκῶς χαίρειν, τοῦτο δὲ ἀδύνατον εἶναι μοι δοκεῖ, ἴσως εἴποι τις ἂν. πολλαὶ γὰρ ἀθυμίαι ἡμᾶς ἀναγκαῖαι περιέχονται. εἰ γὰρ παιδός τις ἀπόδημον, ἢ γυναῖκα, ἢ φίλον γνήσιον πάντος συγγενοῦς ἀναγκαιότερον, ἢ ζημίαν ὑπὲρ ὅσην χρημάτων, ἢ νόσῳ παρεπέσειν, ἢ παρέσεσιν πραγμάτων ὑπὲρ ἐμπειρίαν ἔτεσι, ἢ περὶ ἀξίας ὑβριστὰς ἤλγησιν, ἢ λιμός, ἢ λοιμός, ἢ ἐπιστροφὴς ἀφόρητος, ἢ τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκίαν παράγματα (μᾶλλον δὲ οὐκ ἂν φθάνοιμεν ἅπαντα καταλέγοντες, ἃ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ λυπεῖν ἡμᾶς εἴωθε) πῶς ἂν δυνατόν, φησι, πάντοτε χαίρειν; δυνατὸν μὲν ἐστι, φαμὲν ἡμεῖς, καὶ εἰ μὴ δυνατὸν ἦν, οὐκ ἂν ὁ Παῦλος προέτρεπεν, οὐδ' ἂν συνεβούλευεν ἄνθρωπος πνευματικῆς ἀπολαύων σοφίας καὶ ἐξ ἧς τοῦτο συνεχῶς ὑμῖν ἔλεγεν, καὶ λέγων οὐ παύσομαι, ὅτι ἀμηδαμοῦ μηδὲ παρ' ἑτέρων ἴσμεν ὅτι μαθεῖν, ταῦτα ἐκ ταύτης ὑμῖν ἔξεστι φιλοσοφεῖν. ἡδονῆς μὲν γὰρ καὶ τοῦ χαίρειν ἐπιθυμοῦσιν ἅπαντες, καὶ διὰ τοῦτο πάντα ποιοῦσι, καὶ λέγουσι, καὶ πραγματεύονται. καὶ γὰρ ἐμπορεύεται διὰ τοῦτο πλοῖα, ἵνα χρήματα ζωαγάγῃ· χρήματα δὲ ζωαγωγῇ, ἵνα ἔχῃ ἀποκείμενα χαίρῃ. καὶ ὁ στρατεύόμενος διὰ τοῦτο στρατεύεται, καὶ ὁ γεωργὸς διὰ τοῦτο γεωργεῖ, καὶ τέχνην ἕκαστος διὰ τοῦτο μετέρχεται, καὶ ἀρχὰς ἄρχοντες διὰ τοῦτο ἐρῶσιν, ἵνα δόξης ἀπολαύσωσι· δόξης δὲ ἀπολαύειν βούλεται, ἵνα χαίρωσι. καὶ πρᾶγμα ἔκεισον πρὸς τοῦτο ἴδοι τις ἂν ὑπομένομεν ἡμῖν ὁ πόλεμος, καὶ πρὸς τοῦτο ἕκαστος βλέπων διὰ πολλῶν τῶν μέσων ἐπ' αὐτὸ σπουδῇ βαδίζει. θυμίαμα μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ἐρῶσιν ἅπαντες· ὅτι τυγχάνειν δὲ οὐχ ἅπαντες δυνάμενοι. οὐ γὰρ ἴσασι τὸν ὄντως φέρουσαν ὁδόν· ἀλλὰ πολλοὶ νομίζουσιν, ὅτι ὁ πλοῦτος αἴτιον τούτου ἐστί. εἰ δὲ τοῦτο αἴτιον ἦν, οὐδεὶς ἂν τῶν χρημάτων κεκτημένων ἠθύμησέ ποτε. νῦν δὲ πολλοὶ τῶν πλουτούντων ἀθλίαν βίον νομίζουσι, καὶ θανάτους μυρίους αἱροῦνται, ἐπειδὰν δυσημερίας τινὸς αἴσθωνται, καὶ οἱ σοφίᾳ θυμιῶντες, οὗτοι μάλιστα πάντων εἰσί. μὴ γάρμοι τὰς τραπέζας αὐτῶν ἴδῃς, μηδὲ τὸν κόλα-

κας

πύργον ἀπὸ μιᾶς κατακλείγκε πληγῆς, οὐκ ἀκοντίσας δόρυ, οὐ βέλος ἀφείς, οὐδὲ ξίφος γυμνώσας· ἀλλὰ μόνῃ τῇ βούλῃ τοῦ πνεύματος ἅπαντα κατέβαλε. Διὰ τοῦτο καὶ τῆς ἐρήμου ἐκείνης ἐβασίλευσεν Ἠλίας, ὅτι μὴ ἐν σεισμῷ, μὴ ἐν πυρὶ, μὴ ἐν ῥομφαίᾳ, ἀλλ' ἐν αὔρᾳ κούφῃ καὶ λεπτῇ τὸν Θεὸν ἐθεάσατο. Καὶ Μωσῆς δὲ ὁ μέγας ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾶ τὸν Θεὸν οὐκ ἐν βροντῇ καὶ ἀστραπαῖς, ἀλλ' ἐν γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυέλλῃ ἐθεάσατο. Καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δὲ ὁ Χριστὸς οὐκ ἐν ἀστραπαῖς καὶ βροντῇ, ἀλλ' ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ τοῖς μαθηταῖς ἐφάνη. Καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει δὲ ὁ Ἰωάννης οὐκ ἐν ἀστραπαῖς καὶ βροντῇ, ἀλλ' ἐν φωνῇ ἀνθρωπίνῃ τὰ μυστήρια ἐμυήθη. Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲ τὰ πλείονα τῶν θαυμάτων οὐκ ἐν βροντῇ καὶ ἀστραπαῖς, ἀλλ' ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ γίνεται. Ἐν γὰρ τῷ Βαπτίσματι ἡ μὲν τοῦ Πνεύματος χάρις ἐν περιστερᾷ φαίνεται· ἡ δὲ τοῦ Υἱοῦ φύσις ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ· ἡ δὲ τοῦ Πατρὸς ἐξουσία ἐν φωνῇ ἀνθρωπίνῃ. Καὶ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ δὲ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ τὰ μυστήρια τελεῖται. Καὶ ἐν τῇ Ἱερωσύνῃ δὲ ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ τὰ τῆς χειροτονίας ἐπιτελεῖται. Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δὲ τὰ πλείονα τῶν θαυμάτων οὐκ ἐν βροντῇ καὶ ἀστραπαῖς, ἀλλ' ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ γίνεται. Ἐν γὰρ τῷ Βαπτίσματι ἡ μὲν τοῦ Πνεύματος χάρις ἐν περιστερᾷ φαίνεται· ἡ δὲ τοῦ Υἱοῦ φύσις ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ· ἡ δὲ τοῦ Πατρὸς ἐξουσία ἐν φωνῇ ἀνθρωπίνῃ. Καὶ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ δὲ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ τὰ μυστήρια τελεῖται. Καὶ ἐν τῇ Ἱερωσύνῃ δὲ ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ τὰ τῆς χειροτονίας ἐπιτελεῖται.

χ. ἐν τῇ βούλῃ

χ. πνεύματος

χ. ἐν αὔρᾳ κούφῃ

χ. ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ

χ. ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ

Σπρ. ια. Ο. γ.

Ρωμ. ιε. ις.

Δευ. γ. κ.

χ. ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ

χ. ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ

χ. ἐν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ

χ. ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ

Φιλιπ. β. δι

ΟΜΙΛΙΑ ΛΕΧΘΕΙΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΣΗΝ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ ΡΗΤΟΝ ΤΟ ΛΕΓΟΝ, ΧΑΙΡΕΤΕ ΤΟ ΚΥΡΙΩ ΠΑΝΤΟΤΕ, ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΕΡΩ, ΧΑΙΡΕΤΕ. ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΤΟ ΤΗ ΠΑΛΑΙΑ ΣΑΒΒΑΤΩ. Λογ. ιε.

ΟΛλοις εἶδον χαίρεσθαι καὶ τοὺς ἀλλήλους λέγειν· ἐνήστευσα μὲν, ἐκρατύσα μὲν, ἐδαπανήθη τῆς νηστείας ὁ ἥμισυ. Σὺ δὲ τοιούτοις μὴ σύγχαιρε, ὅτι ἐδαπανήθη τῆς νηστείας ὁ ἥμισυ, ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, εἰ τῶν ἁμαρτημάτων ἐδαπανήθη ὁ ἥμισυ, καὶ τότε ἀγάλλεσθαι. Τοῦτο γὰρ ἡδονῆς ἄξιον, τοῦτο ἐστὶ ὃ ζητοῦμεν, καὶ δι' ὃ πάντα ποιοῦμεν, ἵνα τὰ ἐλαττώματα ἡμῶν διορθώσωμεν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ἐξέλθωμεν ἀπὸ νηστείας, οἷοι εἰσήλθομεν εἰς νηστείαν· ἀλλ' ἀπηλλάγμενοι, καὶ πάντα ἀποθέμενοι τὰ τῆς πονηρᾶς ζωηθείας, οὕτω τὴν ἱερὰν ἀγάγωμεν ἑορτήν. ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ᾖ, ὃ μόνον ἡμῖν ὠφέλει ἔσαι κέρδος, ἀλλ' ἡ βλάβος μέγιστον τῆς νηστείας διαπονηθείσης. Μὴ τοίνυν χαίρωμεν, ὅτι διώυσαμεν τῆς νηστείας ὁ μῆκος (τοῦτο γὰρ οὐδὲν μέγα ἐστὶν) ἀλλὰ χαίρωμεν, ὅταν ἐξ καρποφορήσωμεν· ἵνα καὶ ἀπολαύσωμεν τοῦ καλοῦ τούτου, ὁ τοῦ δικαίου μόνη καρπός. Ἡ γὰρ τοῦ ἡμέρου ἀπολαύσις, μόνη ὁ τοῦ ἡμέρου

χ. ἐνήστευσα

χ. ἐκρατύσα

χ. ἐδαπανήθη τῆς νηστείας ὁ ἥμισυ

χ. εἰ τῶν ἁμαρτημάτων

χ. ἵνα μὴ τοιοῦτοι ἐξέλθωμεν ἀπὸ νηστείας

χ. ὅταν διανύσωμεν

χ. χαίρωμεν ὅτι διώυσαμεν

χ. τὸ καλὸν τοῦτο καρπός

φησι. ὁ φόβος ἐπῆμε τέρων αὐτὸν καὶ σιμοτέρων ἐποίησε, καὶ τὴν μιαρὰν ἐκείνην τῶν παγηγυρικῶν πλημμελείαν ἀπήλαυνε. μὴ τοίνυν γυναικώδεις θρηνῶμεν θρήνους. καὶ γὰρ ἤκουσα πολλῶν τῷ αὐτῷ ἀγανακτούντων· καί σοι, Ἀντιόχεια, τί σοι γέγονε; πῶς ἠμφίσβητησε; καὶ ἀκούσας κατεπλάγησα τῆς παιδικῆς τῶν ἀνθρώπων ἀβουλίας. καὶ γὰρ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ὅταν ἴδῃς ὀργιζομένους, μεθύοντας, ἁδικοῦντας, βλασφημοῦντας, ὀμνύοντας, ἐπιορκοῦντας, ψευδομένους, τότε τοῦτον ἐπίλεγε τὸν ῥῆσιν· οὐαί σοι, πόλις, τί σοι γέγονε; ἀντὶ τοῦ ἴδῃς τὸν ἀγαθὸν ὀλίγους εὑρόντας ἄνδρας ἐπιεικεῖς καὶ σώφρονας καὶ μετρίους, μανιάζεις τὴν πόλιν ἐκείνην. οὐδὲν γὰρ αὐτὸν ἡ ὀλιγότης ἀνδρῶν ἀφελῆσαι ποτέ δυνήσεται, ἀρετῆς περισσούσης· ὥσπερ οὖν ὁ πλῆθος οὐδὲν ὠφέλησε ποτέ, κακίας ὄντος. Εἰσὶ γὰρ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ισραὴλ, φησίν, ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ὁ δὲ ἔγκατάλειμμα σωθήσεται. οὐδέν με ὁ πλῆθος δυσωπῆσαι δυνήσεται, φησιν. ὅτου καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε· ἐπαλαίστε πόλεις, ὅτι δι' ὀλιγότητα, ὅτι ἀνάξιόν μὴ ἐστὶ μὴ ἐξεπόλεις. εἰ τὴν Ιερουσαλὴμ πάλιν δι' ἃ τότε ἐπαλαίστε, ὅτε λέγων· Ιερουσαλὴμ, Ιερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, εἰ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτόν. τί γὰρ μοι τὸ πλῆθος ὄφελος, εἰπέ μοι, αἱ μὴ καλὴ ἡ πολιτευόμενον; τοιοῦτον μοι δεῖ, καὶ βλάβος ἀπὸ τούτου γίνεται τοῦ γεγηθότος καὶ τὴν ἀνομίαν ἐργάσαντο; οὐχ ἡ ῥᾳθυμία καὶ ἡ ὀλιγωρία καὶ ἡ μαλθακία τῶν οἰκοδομούντων; μήτι δὲ ἀξίωμα τὴν πόλιν ὠφέλησε; μήτι δὲ μέγεθος τῆς οἰκοδομῆς; μήτι δὲ μὴ ἐξεπόλεις αὐτὸν εἶ); Εἰ δὲ καὶ βασιλεὺς ἦν τῆς γῆς ὁ δεῖνα, αὐτὸς τὸν ἀμύρτωσε, φησίν, ἀλλὰ πάντα ἰσχύα ἀφήρπαζε· πολλῷ μᾶλλον καὶ τὸν δεσπότην τῶν ἁπάντων δεῖνα οὐδὲν αὐτὸς δ' ἀξίωμα τῶν προσήκει). οὐδέν γὰρ ἡμᾶς ὠφελῆσαι δυνήσεται) τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὃ μὴ ἐξεπόλεις οἰκεῖν, ἢ τοὺς ἔχουσαι ὠρείας, καὶ τὰ ἄλλα ἀξιώματα τὰ τοιαῦτα. εἰ τί λέγω τὴν ἡμέραν ἐκείνην; Εἰς γὰρ ἂν πρόβατον βίου τί σε ὠφελῆσαι δυνήσεται, ὃ μὴ ἐξεπόλεις εἶ σε τὴν πόλιν; ἆρα οἰκίδιον τῆς κακῶν ἀφανισμοῦ ἀπὸ τούτου διώρθωσε; ἢ προσόδου τινὰ ἔχει ἀπὸ τῆς ἀξίας ταύτης; ἢ ἀθυμίαν ἀπεκρούσατο; ἢ σώματος ἀρρωστίαν ἔλυσε; ἢ κακίαν ψυχῆς ἀπέθετο; μὴ παίζωμεν, ἀγαπητοί, μηδὲ πρὸς τὰ τῶν πολλῶν ἀποβλέπωμεν, ἀλλὰ μάθωμεν τί ποτέ ἐστι πόλεως ἀξίωμα, τί ποτὲ ἐστὶ δεινὸν πόλιν μὴ ἐξεπόλεις.

Ταῦτα λέγω, ἵνα σοφισθῶμεν πάλιν ἀποληφθῆναι καὶ τοῦτο τὴν πόλιν ὃ ἔθηκε, καὶ ἐπὶ τῆς οἰκείας φανῆσεσθαι προεδρίας (καὶ γὰρ φιλόθεος ὁ βασιλεὺς καὶ θεοφιλής) βούλομαι ὑμᾶς, εἰ καὶ ἀποδοθείη, μὴ μέγα ὑπὲρ τούτου φρονῆσαι, μηδὲ ἐγκαλλωπίζεσθαι, μηδὲ ἐκ τούτου τὴν πόλιν ἡμῶν σεμνύειν. ὅταν ἐθέλῃς τῆς πόλεως εἰπεῖν ἐγκώμιον, μὴ μοι τὸν Δάφνιον εἴπῃς ὃ προάστιον, μηδὲ ὃ πλῆθος ἐξ μῆκος τῶν κιονοστοιχιῶν, μηδὲ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, μηδὲ ὃ πολλοὺς τὴν πόλιν οἰκεῖν δῆθεν πόθεν, μηδὲ ὃ μέχρι βαθυτάτης ἑσπέρας ὑπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀναπίμπλασθαι τῆς ἀδείας πολλῆς, μηδὲ τῶν ἀώρων τὴν ἀφθονίαν· ἀφεῖτα ἅπαντα ταῦτα, ἐξ μέχρι τοῦ πρέποντος μόνου βίου· ἀλλ' ἐὰν ἔχῃς εἰπεῖν ἀρετὴν, ὑπομονὰς, ἐλεημοσύνην, πραότητα, [δικαιοσύνην,] σωφροσύνην, φιλοσοφίαν ψυχῆς, ἀπὸ τούτων ἄκουε τὴν πόλιν. ταῦτα γὰρ τοῖς τὴν ἔρημον οἰκοῦσι προσήκει πάσης πόλεως λαμπροτέραν αὐτὴν ποιεῖ, καὶ πόλιν πάντων ὑπελευθέραν, ἂν μὴ πρὸς ταῦτα τοῖς ἐκεῖσε πολίταις. τοῦτο μὴ ὅτι πόλεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐστὶ αἰθέριον ποιήσῃ. αἱ ἴδῃς αἰθέριον πολυοχλουμένην, εἰς θέατρα πολλὰ ἐκδεδομένον, ὑψηλὸν, καὶ τὸν ἄλλον ἐκπεφορβισμένον τῷ μήκει τοῦ σώματος, μὴ θαυμάσῃς, ἕως ἂν αὐτὸν τὴν ψυχὴν καταμάθῃς. μὴ ἀπὸ τῆς ἔξωθεν θυμορφίας. ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πρὸς τὰ θεῖα κάλλους μακαρίζωμεν ἅπαντας. μικρὸς ἐστὶν ὁ Δαβὶδ καὶ βραχὺ τὸ σῶμα· ἀλλ' ὅμως ὀβελίσκου ἐκείνου μακρὸς καὶ τῶν ὅπλων γεγυμνωμένος ἁπάντων, γραπτοπέδου ποσοῦτου, καὶ πύργου

εἰ ⓦ πλησίον. βούλει ἢ ἕτερον μαθεῖν ἀξίωμα τῆς πόλεως ταύτης; Κατῆλθόν τινες ἀπὸ Πραξ. ια'
τῆς Ἰουδαίας εἰς Ἀντιόχειαν ἐπιτελοῦντες τὸ κήρυγμα. ⓒ Ἰουδαϊκὰς " πρῶτα ἤγειρε παρατηρήσεις. Οὐκ ὠνέγκαμεν σιγῆ τὸν κηποτοιόν ἐκεῖνοι, οὐδὲ ἡσύχασαν· ἀλλὰ ζωνελθόντες ἢ ἐκκλησίαν ποιήσαντες, εἰς Ἱεροσόλυμα ἔπεμψαν Παῦλον ἢ Βαρνάβαν, ἢ παρεσκεύασαν τοὺς ἀποστόλους καθαιρεῖν δόγματα, πάσης Ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένα ἀθεσίας, πόντα γοῦν ἀφ' ἑαυτῶν ἔπεμψαν τῆς οἰκουμένης. τοῦτο πόλεως ἀξίωμα, τοῦτο προεδρία, τοῦτο μὴ ζῆτει ἀλλαχοῦ ποιεῖ, οὐκ ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ἐν ταῖς ψυχαῖς· ὡς αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι πρὸς φθαρτά τινα ἢ ἐπίκηρα ἢ τὰ παρόντα συγκατακλύονται βίῳ· πολλάκις ἢ ἢ πρὸ τοῦ πρόντος βίου τέλος λαμβάνουσι, καθάπερ οἶμαι ἢ νῦν ἔλαβον. ἐμοὶ πόλις μὴ ἔχουσα πολίτας φιλῆς πάσης κώμης ἐστὶν ἀνθρωποτέρα ἢ ἀπλησίου πόντου ἀπηνεστέρα. ἢ τί λέγω περὶ πόλεως; ἵνα γνῷς μάθῃς ἀκριβῶς, ὅπου ἡ ἀρετὴ μόνη κοσμεῖ τοὺς οἰκοῦντας, τοῦτό σοι λέγω περὶ πόλεως, ἀλλ' ὁ πάσης πόλεως ἐστὶ σεμνότερον, ⓦ τοῦ Θεοῦ ναοὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις εἰς μέσον εἰσεγκαὶν, τοῦτο ἀποδεῖξαι πειράσομαι. ἔστι γὰρ ὁ ναός, ἐν ᾧ θυσίαι ἢ βῶμοὶ ἢ λαμπῆρες, ἔνθα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἢ τὰ χερουβίμ, ἢ ἡ σάλπιγξ, ⓒ ἡ κιβωτὸς ἡ χρυσῆ, τὰ μεγάλα σύμβολα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας τῆς περὶ ὅλον γένος ἐκεῖνο, ἔνθα χερσὶν οἰκεῖαις ἀνῳκοδόμησεν ἐφέστιος, ἔνθα προσῆπται " εὐτελεῖς ἐλπίδες, ἔνθα οὐκ ἀνθρωπίνης τέχνης, ἀλλὰ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἡ ἀναπόπτωσις ἔργοις ἐγένετο, ἔνθα πολλῷ πρόπυλον ⓓ τοῖχοι κατεσκόμπωτο χρυσίῳ, ⓒ προὶς πᾶσαν ὑποψολιὼ καὶ ὕλης πολυτέλεια ἢ τέχνης ἀκρίβεια ζωνελθοῦσα μόνον οὐκ ἐπὶ τῆς γῆς ἐστιζε ναὸν τότε· μᾶλλον ἢ οὐ τέχνης ἀκρίβεια μόνον, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ χάρις τῆς οἰκοδομῆς ζωεφήπτο ἐκείνης. οὐ γὰρ οἴκοθεν, οὐδὲ πρὸ ἑαυτῶν, ἀλλὰ προὶς τοῦ Θεοῦ πάντα μαθὼν ὁ " Σολομὼν, ἢ τῷ ὑπογραφεῖῳ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθὲν, οὕτως αὐτὸν διεσφάλιζε καὶ διέσωσεν. ἀλλ' ὅμως ὁ καλὸς ἐστὶ ἢ θαυμαστὸς ναὸς ἢ ἅγιος, τοῖς χρωμένοις αὐτῷ ἀφθάρτοις, οὕτως ἠπιμέθη καὶ καταφρονήθη ἢ λήξεις βέβηλος, ὡς προὶς γε τῆς ἀγιότητος ἀπήλαιον λῃστῶν καλλαθραὶ αὐτὸν, ἢ ἀπήλαιον ὑαίνης· πῶς ἢ ταῦτα βαρβαρικῆς ⓒ ἀκαθάρτοις ⓒ βεβήλοις προὶς δοθῆναι χεροί. βάλε ἢ προὶ " πόλεως τὸ αὐτὸ τοῦτο μαθεῖν· τί τῶν ἐν Σοδόμοις πόλεων λαμπρότερον ἦν; ἢ τί τῶν ἐν Γομόρροις; οὐκ ἐκεῖναι μὲν ἐξ οὐρανοῦ κατεφλέγησαν; ἢ γὰρ οἰκίαι ἢ οἰκοδομήματα λαμπρὰ ⓒ πύργοι πρὸ αὐτῶν ἦν, ⓒ χώρα λιπαρὰ ἢ ὕλης ἢ τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ παρεστοιχία· ἢ ἡ καλύβη τοῦ Ἀβραὰμ αὐτὴ μόνη ἢ μικρὰ ἢ σκηνὴ ἀσφάλειαν εἶχεν. ἀλλὰ πολέμου ποτὲ ἐφορμήσαντος βαρβαρικοῦ, ταῖς μὲν πόλεσι ταῖς πύργοις καθίσκαψάν τε ἢ εἶλον ⓓ βάρβαροι, ⓒ τὴν οἰκουμένην ταῖς λῃστρικαῖς ἀγχιμάλωτοι ἀπῆλθον· ⓦ ἡ τῆς ἐρήμου πολίτιδα Ἀβραὰμ οὐκ ἐδέησεν ἐπιλήπτου. ἢ μάλα εἰκότως. τῆς γὰρ ἀπὸ τῆς πλήξεως ἢ τῶν τειχῶν ἀσφαλείας πολλῷ μείζονα εἶχε δυνάμεις, τὴν θεοσέβειαν. Εἰ χερσαῖος εἶ, πόλιν οὐκ ἔχεις ἐπὶ τῆς γῆς· τῆς πόλεως ἡμῶν τοίχους ἢ δημιουργὸς ἐστιν ὁ Θεός. καὶ ἅπασαι λῃστῶν τὴν οἰκουμένην, ξένοι ἢ παρεπίδημοι πάσης ἐσμέν· εἰς ⓦ ἡγεμονίαν εἰσεγράφημεν, οὐκ πολιτευόμεθα. μὴ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, τῶν μεγάλων ἀναθρωσίτες, τὰ μικρὰ θαυμάζωμεν· ἡ μεγάλη πόλεως, ἀλλ' ἀρετὴ ψυχῆς κόσμος ἐστὶ ἢ ἀσφάλεια. Εἰ δὲ ἀξίωμα τις νομίζεις πόλεως, ἐνθύμησαι πόσοι πρωκόποι, πόσοι μαλακοὶ ἢ διεφθαρμένοι ἢ μυρίων γέμουσι κακῶν κοινωνοῦσι τῆς ἀξίας ταύτης· ἢ καταφρονήσαι ποτὲ τῆς τιμῆς ταύτης. ἀλλ' οὐκ ἐκείνη τοιαύτη. καὶ γὰρ ἀδύνατόν ἐστιν αὐτῆς μετασχεῖν ⓦ μὴ πᾶσαν ἐκδυσάμενον ἀρετήν. μὴ τοίνυν " αἰσχυνώμεθα· ἀλλὰ τότε ἀγωνιῶμεν, ὅταν τὸ ἀξίωμα ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἀφέληταί τις, ὅταν " ἀμυρτήμεν ἐργασώμεθα, ὅταν τῶν κοινῶν πάντων δεσπότην προσκρούσωμεν· ὡς τὰ γε νῦν " ἡμάρτημα ἐστὶν ἐκβαλεῖν τὴν πόλιν, ἀλλ', ἐὰν ἁμάρτωμεν, καὶ ὠφελήσει τὰ μάλιστα. καὶ γὰρ [καὶ] γυναικὶ νῦν ἔοικεν ἡμῖν ἡ " πατρὶς δυσχήμονι καὶ ἐλευθέρᾳ καὶ σώ-

Χ. ἐν θεοῦ ἱερουσ.

Χ. Μωϊσῆς

Ματθ. κα. Ἱερ. ιδ. ιε.

Χ πόλεως

Χ. ἀνθρωποι ἡμαρτήκαμεν

Χ. πάσας

Χ. γεγηπεμένας

Χ. πόλεις

δῶν ἀφάνειαν ἢ γονάτων, ἢ χεῖρας καταφιλήσαντες, ἐκπέμψαν τὴν ἀρετὴν μὲν ἐγκολλῆς ἐπιδείξασθε, τὴν τε ἐλευθερίαν, τὴν τε ὑπεύθυνον. ὅπου μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὑφασύντους ἡ παῤῥησία, ὃ καταφιλῆσαι γόνατα, ἢ ποδῶν ἅψασθαι μᾶλλον ἔδειξε· πάλιν ὅπου τὰ κολακεία οὐκ ἔστι, οὐδὲ δουλοπρεπειά τις, ἀλλ' ἐξ αὐτελευθέρου γνώμης ἐγένετο, τὰ φιλήματα ἐμῤῥύπτουσιν αὐτὴν τὴν παῤῥησίαν. οὐ τοίνυν ἡμῖν μόνον ἀπὸ τῆς πειρασμοῦ τὰ καλὰ ἐκαρπωσάμεθα, ἀλλὰ καὶ πολλῷ σωφρονέστερον, πολλῷ ὑπεύθυνον· καὶ μετασχεῖν ἡμῶν ἡ πόλις ἐξαίφνης ἐγένετο. οὐκ ἂν τις αὐτὴν οὕτως ἐκόσμησεν, εἰ χρυσοῦς αἰδριάντας ἀνέστησεν ὑπὲρ τὰ ἀγορᾶς, ὡς νῦν ὄντα λαμπρὰ καὶ θεάσασθαι, τὴν ἀρετῆς αἰδριάντας ἐκδεχομένη, ἣ οἰκεῖον ὑπεδείξασθε πλοῦτον. ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ βασιλέως λυπεῖ. ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνα μάτην ὧδε φορτικά, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πολὺ τὸ κέρδος ἤνεγκε. τί γὰρ ἐπαῤῥεῖς, εἰπέ μοι, τὴν ἡμερότητα; ὅπου τὴν ὀργὴν ἀφεῖλεν; ὅπου τὰς τῆς πονηρίας πηγὰς ἀπέκλεισε καὶ κατέσχεσε; μηδὲ δυσχεράνῃς μοι ὧδε εἰπόντι. ἐστοῦτό ποτε. ἐστοῦτο καὶ ῥίζας τῆς πονηρίας ἐξέφηνεν τῇ πόλει· ἐστοῦτο ὁ ἦλος αὐτῆς βαλλόμενος ἐστίν, καὶ τὰς αὐτὴν φωνὰς τοῖς ὀργιζομένοις προσιόντες, τελείους ἐκείνους σωτηρίας, καὶ πρόπυλα ἄνω καὶ κάτω κινοῦντες. ἀλλὰ ταῦτα ἀχάλινε, ἀγαπητέ; ἐξὸν ταῦτα μὲν ὧδε καὶ χαίρειν χρὴ καὶ ὠφελεῖσθαι καὶ χάριτας ὁμολογεῖν τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἡ κόλασις αὐτὸν διώρθωσε γέγονε, καὶ ἡ τιμωρία παιδαγωγία, καὶ ἡ ὀργὴ διδασκαλία. ἀλλ' ὅτι τὰ βαλανεῖα ἡμῖν ἀποκέκλεισται; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀφόρητον καὶ ἄχαριν ἐστὶν καὶ ῥᾳθυμοῦντας βίον ζῆν καὶ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν ἀναγεῖν. ἀλλ' ὅτι ὃ τῆς πόλεως ἀφεῖλεν ἄξιωμα, καὶ οὐκ ἔστι καλεῖσθαι μητρόπολιν αὐτὴν εἶναι; ἀλλὰ τί ποιῶσα ἐγκλῄω; ἐπαινέσασα τὰ γεγενημένα, καὶ χάριν ὁμολογήσασα; καὶ τίς οὐκ ἂν αὐτὸν ἐμάνθανε, ὅτι "οὔτε μέχρι "σήματος ἐπεδείξατο "τινα ἀναναίκτησιν; οὐχ ὁρᾷς τοῦ πατέρα, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ποιοῦσιν εἰς τοὺς υἱοὺς τοὺς ἑαυτῷ; ἀποτρέφονται, καὶ παῤῥησίης ἐίργουσι. τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς ἐποίησε, τοιαύτας ὑπευθύνους τιμωρίας, αἰβλαβέως μὲν τοῦτο μάθοι ἔχοντας, πολλῷ δὲ φέροντας τὴν διόρθωσιν. ἐνίοτε γὰρ καὶ τὰ προσδοκήσαμεν, καὶ τινα γένοιτο, καὶ τότε μάλιστα εἰσόμεθα τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν. ἀλλοῖς ὅτι ὃ τῆς πόλεως ἀξίωμα ἀφῄρηται; μάθε τί ποτὲ ὅτι πόλεως ἀξίωμα, καὶ τότε εἴσῃ σαφῶς, ὅτι αἱ οἰκοῦντες αὐτὸ μὴ προδῶσιν, οὐδὲν ἕτερος ἀφελέσθαι δυνήσεται ἀξίωμα πόλεως. οὐ γὰρ μητρόπολις ἦν, οὐδὲ μέτοχος ἔχει καὶ κάλλος οἰκοδομημάτων, οὐδὲ πολλοὺς κίονας καὶ στοὰς βύρειας καὶ θεάτρων, οὐδὲ τοῦ τὴν ἄλλων αἰσχρεύεσθαι πόλεων, ἀλλ' ἡ τὴν εὐσεβούντων ἀρετὴ καὶ εὐσέβεια, τοῦτο καὶ ἀξίωμα καὶ κόσμος καὶ ἀσφάλεια πόλεως· ὡς αἱ μὴ τοῦτο ᾖ, πάντων ὄντων εὐπλεστέρα, καὶ μυρίας ὧδε "βασιλέων" ἀπολαύῃ τιμῆς. βούλει μαθεῖν τῆς πόλεως σου τὸ ἀξίωμα; βούλει τὰ "πατρῷα αὐτῆς εἰδέναι; ἐγὼ ταῦτα μὴ ἀκριβείας ἐρῶ· οὐχ ἵνα μάθῃς μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ζηλώσῃς. τί ποτ' οὖν ὅτι τῆς πρὸ ἡμῶν πόλεως τὸ ἀξίωμα; ἐλθὲ τοῦτον τὸν Ἀντιοχέα τὸν μαθητὴν τοῦ χρυσοστόμου χειροτονήσαντος χειροτονούς. τοῦτο γὰρ ἡ τοῦτο τὴν κῆ τὴν οἰκουμένην ἔχει πόλεων, οὐδὲ αὐτὴ ἡ Ρωμύλου πόλις. διὰ τοῦτο πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην ἀνθελέσθαι δυνάτου, διὰ τὸ φιλόξενον τὸ πρὸς Χριστὸν, διὰ τὴν παῤῥησίαν, διὰ τὴν ἀνδρείαν ἐκείνου. βούλει καὶ ἕτερον ἀκούσαι τῆς πόλεως ἀξίωμα καὶ ἐγκώμιον; λιμοῦ ποτε χαλεπώτατος ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ κατοικοῦντες οἱ Ἀντιοχεῖς ὤφειλον, καθὼς ἀνάγκη πᾶσα, πέμψαι πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας τὰ Ἱερουσαλήμ. ἰδοὺ καὶ δεύτερον ἀξίωμα, καὶ τὸ λιμοῦ φιλοφροσύνη. οὐ ζωοτόκησεν αὐτοὺς ὁ καιρός, οὐδὲ ἀκηρότερους ἐποίησεν ἡ τῆς συμφορᾶς προσδοκία, ἀλλ' ὅτι πάντες τὰ ἑτέρων συλλέγουσι, τότε "σκῦλοι τὰ ἑαυτῶν προΐεντο, οὐχὶ τοῖς πλησίον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πόῤῥω καὶ ἀνημέροις. εἶδες πίστιν πρὸς Θεόν, καὶ ἀγάπην πρὸς

εἰ

Λογ. ιε΄. κ. ιε΄.

Πραξ. ια. κθ.

ρὰν ἔλυσαν, καὶ τοὺς τὰ οἰκεῖα αἰσθέσθαι καταγώγια. Τοσοῦτόν ἐστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ τοῖς
χ. ἐνιχ. ἀνθρώποις εἰσενεχθεῖσα φιλοσοφία. καὶ τί λέγω τοὺς τῶν πλουτούντων, καὶ τῶν ἐν δυνα-
στείαις ὄντων; ὅπου γὰρ αὐτοὶ ⓐ δικάζειν λαβόντες ἐξουσίαν, ⓐ τοὺς δυνατοὺς διέπειραν ἀρχάς,
πῶς αὐτῶν τύπτων τοὺς καλουμένους τῶν μοναχῶν μὴ συγχώμης ποιήσασθαι τὴν ψῆφον, ὅσοι
3 ἔφησαν εἶναι κύριοι τῆς τάλαντα σφόδρα γὰρ εἶναι ὁ ὀπτικὸς δῆμος ἐχύρειζεν μόνον εἰς τ' βα-
σιλέα, ἀλλὰ καὶ τοὺν ὑδρικοὺς λαβόντας παρρησίας ἀφεῖναι χαρίς. ἀλλ' ὅτι πάντων ἐγέ-
νοντο χειρότεροι, καὶ τῇ μεγαλοψυχίᾳ ⓒ τῇ καρτερίᾳ τοῦ στεφάνου τοὺς ἐδυσώπησαν, ὡς ὀλίγα
ἐλαβόντα τοῦ τῆς βασιλέως ἐξουσίαν, τοιοῦτον ὀπτὸν δικάζεσθαι· καὶ ἴσχυσαν τῶν ἐκ θυμῶν
γνωμῶν φθονερῶν πεῖσαι τοὺς δικάζοντας μὴ τὸν καταδικάζοντα ἐξεγεῖραι ψῆφον, ἀλλ'
* τῶ 10 εἰς τὸν * βασιλέως γνώμην ἀναβαίνεσθαι· ὁ τάλας, καὶ ἐκ τοῦ ἐγκλήτου πείσαι ἐκεῖνον πρώ-
τους δοῦναι συγχώρησιν τοῖς εἰς αὐτὸν ἡμαρτηκόσι, καὶ τῆς ἀποδημίας ἤπειτα. ἀλλ' ⓐ δι-
καζόντες αἰδεσθέντες αὐτῶν τὸν φιλοσοφίαν, καὶ ὁ ὑψηλὸν καὶ ἁπλανῆ τὸν φέσημα, οὐ
χ. ἀλλ' οἱ συνεχώρησαν τίλεσθαι τὸν μακρὸν ταύτην ὁδόν, ἀλλ' ἡ φωνὰς αὐτῶν λαβεῖν μόνον ἐν τοῖς
φωνὰς αὐτῶν λέξεσιν γράμμασιν, ἀπελθόντα, καὶ βασιλέα δυσωπῆσαι ἀφεῖναι τὸν ὀργὴν ἅπασαν, ὃ δὴ καὶ
15 τοῦτο δεχώμεθα εἶναι. καὶ γὰρ τῆς δίκης λεγομένης εἰσελθόντες, πολλῆς ἐφθέγξαντο φιλο-
σοφίας ῥήματα, καὶ ὅλα τῶν γραμμῶν παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα, καὶ τῆς κρίσεως ἀνέμνησαν, ⓒ
τοὺς ἑαυτῶν ἔφασαν εἶναι δικαίους κεφαλάς, εἰ μὴ τοῦτο ἠδύνατο. ⓒ τούτους ⓐ δικάζοντες
χ. ὑμ. ὅλα γραμμῶν λαβόντες τὰς φωνὰς ἀπῆλθον, ὁ πάντας τοὺς φθόνου λαμπροτέρους τὸν ἡμετέραν
τέρους κοσμοῦσι τόλας. καὶ νῦν τὰ τοιαῦτα γαληνιάσια ἀκούσεται μὲν ὁ βασιλεύς, [ἀκούσε-
20 ται δὲ καὶ ἡ μεγάλη πόλις,] ἀκούσεται δὲ πᾶσα ἡ οἰκουμένη, ὅτι τοιοῦτοι τὸν τῶν Αἰποχείων πό-
λιν οἰκοῦσι μοναχοί, ὡς ἀποστολικὸν ἐπιδείξασθαι παρρησίαν· καὶ τῶν γραμμῶν ἀγωνι-
σαμένων νῦν ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου, πάντες αὐτῶν θαυμάσονται τὸν μεγαλοψυχίαν, πάντες
τὸν πόλιν ἡμῶν μακαριοῦσι, καὶ τὸν ποτὲ ἀποκρουσόμενα δόξαν, καὶ ἔσονται πάν-
τες, ὡς τὰ γαληνιάσια, οὐ τῶν ἐνοικούντων τὸν πόλιν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὑπὲρ πάντων ξένων καὶ δι-
25 εφθαρμένων, καὶ ὅτι ἰσχὺς τῆς τοῦ στρατοπέδου ἦτις ἀπόδειξις ἡ τῶν μοναχῶν ἔστω μάρ-
τυρία.

Μὴ τοίνυν ἀλύωμεν, ἀγαπητοί, ἀλλὰ χρηστὰς προσδοκῶμεν ἐλπίδας. Εἰ γὰρ ἡ
τοὺς αἱρετικοὺς παρρησία τοσοῦτον ἔχρωσε κακὸν δῆμον, ἡ τοὺς ⓦ Θεὸν αὐτῶν παρρη-
σία τί οὐκ ἐργάσεται; Ταῦτα καὶ τοὺς ἕλληνας λέγωμεν, ὅταν τολμῶσιν ὑπὲρ φιλοσό-
30 φων ἡμῶν διαλέγεσθαι. ἀπὸ τῶν τοῦ ἑλληνικοῦ, ὅτι καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ ψεύδους τὰ περὶ ἐκεί-
νους· ἀπὸ τούτων δῆλον, ὅτι καὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ ἀληθοῦς τὰ περὶ ἡμῶν, τὰ τοῦ Ἰωάννου, καὶ Παύ-
λου, καὶ Πέτρου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ὅπερ γὰρ τοὺς ἐκείνων εὐσεβεῖς διεδείξατο, διὰ
τοῦτο καὶ τοὺς αὐτῶν παρρησίας ἐπεδείξατο· ὅπερ τοὺς αὐτοὺς νόμους ἔταξαν, διὰ τοῦτο
καὶ τοὺς αὐτῶν ἀρετοὺς ἐζήλωσαν. ὥστε ἡ χρεία γραμμάτων ἡμῖν ἐστὶ τὸ δόξαι τοὺς
χ. ἰμ. 35 ἀποστολικοὺς ἀρετοὺς, τῶν προφητῶν αὐτῶν βούλεται, καὶ τῶν μαθητῶν τοὺς διδασκά-
χ. διακριτῶν λους· συνδρομῶν· οὐ χρεία λόγων ἡμῖν, ὥστε τ' τελείων δόξαι λαβεῖν, καὶ τοὺς τῶν περὶ
αὐτοὺς φιλοσόφων μικροψυχίαν, τοὺς προφήτας αὐτῶν βούλεται τ' τῶν καὶ τῶν προτέρων,
ὡς ἄπορα τὰ περὶ αὐτοὺς μῦθος καὶ σκιὰ καὶ ἀταξία. οὐχ ⓐ μοναχοὶ ἦσαν, ἀλλὰ
χ. ἰμ. καὶ ⓐ ἱερεῖς τοὺς αὐτοὺς ἐπεδείξαντο μεγαλοψυχίας, καὶ τοὺς ἡμετέρους διεμάρτυρο σωτῆρι-
40 ον. καὶ ὁμοῦ εἰς ὃ στρατόπεδον ἀπῆρε, πρώτα δεύτερα θεμένου τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, καὶ
αὐτὸς ἕτοιμος ὤν, εἰ μὴ πείσαις ⓦ βασιλέα, ἀπεθανεῖν· οὕτω δὲ σὺν τοῦτο μείναντες, καὶ τὰ
χ. κατέχουσιν αὐτοῖς τοῖς μοναχοῖς ἐπιδειξάμενοι, πᾶσι οἰκείαις χάρισι τὸν δικάζοντας κατέχει, οὐκ ἐπι-
ἐπίστευσαν τρέπαντες εἰσελθεῖν, φρίττει ἡ τοὺς πόλις ὑποκρίνεσθαι τῆς δίκης. καὶ νῦν μὲν ἑώρων αἰσα-
θανόμενοι, πολλῇ τῇ παρρησίᾳ ⓒ οὕτω πάλιν ἐκείνοις· ὅπου δὲ εἶδον ὑπολειφθέντας, πο-

νει τὴν τῆς βασιλείας φιλοσοφίαν ἢ τὴν μεθημοσύνην καὶ ῥαθυμίαν. λέγεταί τις ἐξ αὐτῶν καὶ ἕτερον ῥῆμα μέγα φιλοσοφίας εἰπεῖν, ὅτι ὁ μὲν αἰδριάντης ὁ κατενεχθέντες δύεσπασεν πάλιν, καὶ τὸ οἰκεῖον ἀπέλαβεν σχῆμα, καὶ τὸ μεθημερινὸν διῆρθωσεν ἔργα παχέσι· ὑμεῖς δὲ ἐν τῷ Θεοῦ τὴν εἰκόνα ἀποκτείνητε, πῶς δυνήσεσθε πάλιν ἀναλέσασθαι τὸ πεπλημμεληκός; πῶς δύνασθαι τοὺς ἀπολωλότας, καὶ τὰς ψυχὰς τὰς σώματι ἀποδοῦναι; πολλὰ καὶ τοιαῦτα τοῦ χρείττονος αὐτοῖς διελέξατο. τίς οὖν ἂν ἐκπλαγείη, πῶς οὐκ ἂν θαυμάσειε τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἀνδρός; εἰ γὰρ μία τῶν ὑστερουσῶν μήτηρ γυμνώσασα τὸν κεφαλὴν, καὶ τὰς πολιὰς διέξασα, ἵνα μέλλοντες δικάζειν καταχέασα ὑπὸ τοῦ χαλκοῦ, καὶ τὰ μέτρα ἔχουσα ὅτι μὲν τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ δικαστήριον συνειλήθη, πάντες ἐξεπλάγημεν, πάντες ἐθαυμάσαμεν τὴν φιλοτεχνίαν, τὴν μεγαλοψυχίαν· πῶς δὲ μᾶλλον τοὺς ἐκπλήττεσθαι χρή; ἐκείνη μὲν γὰρ εἰ καὶ ἀπέβαινεν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς, οὐδὲν θαυμαστὸν (μεγάλη γὰρ ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς, καὶ ἄμαχος ἡ τῶν ὠδίνων ἀνάγκη) ὅτι γε, ὃς οὐκ ἐγέννησεν, οὐδὲ ἔθρεψεν, μᾶλλον δὲ ὃς οὐκ εἶδεν, ὧν οὐκ ἤκουσεν, οἷς οὐδέποτε ζωγραφούμενος, ὃς ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ἐγνώσθη μόνης, ὅτας ἐφίλησεν, ὡς, εἰ δὲ μυείας εἶχεν ψυχὰς, ἐλέσθαι πάσας ὑπὲρ τῆς τούτων ἀπολωλυίας σωτηρίας. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι οὐκ ἐσφάγησαν, οὐδὲ ἐξέχεαν τὸ αἷμα, ἀλλ' ὅτι τοσαύτην τοῖς τὰς δικάζοντας ἐχρήσαντο πρόνοιαν, ὅση μόνοις τοῖς ἀπηγωνισμένοις τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς χρήσασθαι εἰκὸς ἦν, καὶ μὴ τοιαύτης γνώμης ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν ὅτι τὸ δικαστήριον ἔδραμεν. οὐδὲ γὰρ, εἰ μὴ τοιούτους ἑαυτοῖς τοὺς πᾶσαν πρόνοιαν ποιησαμένους σφαλεῖν, οὐκ ἂν ὅτως ἴσχυσαν τοὺς τῶν δικάζοντας ἐλευθερωσαμένους τότε, καὶ τοσαύτην ὑπομεῖναι μεταμέλειαν. καὶ γὰρ διπλοῦν τοῦτ' ἦν θυρεὸν τὸ δικαστηρίου καθήμενοι, τῶν ἀπολέσθαι μέλλοντας ἅπασι τοῖς δημόσιοι παρεσκευασμένοι. πολλοὶ οὖν εἰσιν οἱ τοὺς πίθωνας αἱματοβεβλημένους, καὶ βαθὺ ὠλένιοι διεκνεῖτες, καὶ ῥόπαλα τῇ δεξιᾷ φέροντες, οἱ τοῖς ἔξωθεν φιλόσοφοι, τὰ κυνικὰ καθάρματα, οἱ τοῖς ὑπερακοντίζοντες κυσὶν ἀθλιώτεροι ὄφεσιν, καὶ χαλεποὶ ποιοῦντες; πολλοὶ κατέλιπον τότε τὴν πόλιν, πολλοὶ ἀπεπήδησαν, εἰς τὰ ἀσπλαγχνία ἀπεκρύβησαν· μόνοι δὲ οἱ τοῖς ἔργοις ἀληθῶς τὴν φιλοσοφίαν ὑπεδεικνύμενοι, καθάπερ σεισμὸς δεινὸς τὴν πόλιν κατεπλήξατο, ὅτως ἀδεῶς ἐπὶ τὰς ἀγορᾶς ἐφάνησαν. καὶ οἱ μὲν τὰς πόλεις οἰκοῦντες τοὺς τὰ ὄρη καὶ τὰς ἐρημίας ἀπέστησαν, οἱ δὲ τὴν ἐρήμην πολῖται εἰς τὴν πόλιν εἰσήλασαν, διεκνοῦντες δι' ἔργων αὐτὴν, ὅπερ οἱ τοῖς ἔμπροσθεν ἡμέρας ὑπολειπόμενοι λέγουσι, ὅτι οὐ τὴν ἀρετὴν ζῶντα σοὶ χρὴ βλέπειν δυνήσει). τοσοῦτόν ἐστι φιλοσοφία ψυχῆς, πάντων ὑψηλοτέρα γενομένη, καὶ τῶν χρημάτων, καὶ τῆς λυπρῶν ἁπάντων. ὅταν γὰρ τὰ ἐκείνοις χαίρουσι, ὅταν ὑπὸ τούτων καταγέλλεται καὶ καταπίπτουσα· ἀλλὰ μένει δι' πάντων ἴση, τὴν οἰκείαν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ὑπερφυομένη. τίνα γὰρ οὐκ ἂν ἔλεγξειε τῆς πρόσθεν χρημάτων δυσχολίαν; οἱ τὰ μὲν πολιτευσάμενοι πρὸ ἡμῶν, οἱ δὲ δυνασείας ὄντες, οἱ πλοῦτον ἄφατον περιβεβλημένοι, οἱ πολλὴν τοῖς βασιλεῦσι παρρησίαν ἔχοντες, τὰς οἰκίας ἀφέντες ἐρήμους ἅπαντες ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν ἐβουλεύοντο σωτηρίας. καὶ φιλία πᾶσα καὶ συγγένεια τότε ἠλέγχετο, καὶ ὃς πάλαι ἡδέσατο, νῦν τῆς συμφορᾶς τότε ἀγοσφὶ ἐβούλετο, καὶ ἀγοσφοῦσθαι πρὸ ἐκείνου ἤθελεν. οἱ μὲν ναυαχοὶ, αὐθέντροι πέντε, ἰματίου πλοῖον οὐδὲν ἔχοντες θαυμαστοῦ, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν βεβιωκότες, οὐδένες οἱ δοκοῦντες ἐμπροσθεν ὄρεσι καὶ πάπαις ὁμιλοῦντες, καθάπερ πίθες λέοντες, μετὰ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ φρονήματος, πάντων διεδικότων καὶ κατωθηκότων, εἰς τὸ μέσον πάντα τὸ ἀφῖνι ἔλυσαν, οὐκ ἐν πολλαῖς ἡμέραις, ἀλλ' ἐν βραχείᾳ καιρῷ ῥοπῇ. καθάπερ οἱ γυπαὶ τὴν ἀρίστειον, οὐ συμπλακέντες τοῖς ὁμοίοις, ἀλλὰ καὶ φανέντες ὅτι τῆς ὠδῆς παύσεται· μόνοι, καὶ βοήσαντες πέπτον) οὐκ αἰτιάσεις· ὅτω δὲ καὶ ὅτι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ κατέδησαν, καὶ διελέξαντο, καὶ τὰ συμφορὰ

ἐπὶ

ι. ἀδίκαιον

χ. τοῖς σώμασιν

χ. ἵνα μὴ

χ. κατέχῃ

χ. συνειδυῖα,

χ. ἰλλωῖν

χ. μόνος

χ. διωξῶ αὐτοῦ διὰ τὴν λύσιν τῶν πιερασμῶν, ἡ μὴ ὅπι λαθώμεθά ποτε τῶν πιερασμῶν. βύχαις πιερσέχωμεν, ἱκετηρίαις ζωεχόσι, εὐλαβεία πολλῇ. ὅτι πῶς διὰ τὸν ἐρχόμενον ἡ χαλεπὴ τῶν κακῶν τούτων ἀνήφθη πυρά, ἔλεγεν, ἆλι οὐκ ἔστι κακοῖς διδασκαλίας, ἀλλὰ κακοῖς εὐχῶν· τὸ δὲ ἡ νεῶ, "ὅτι ἐσβέσθη, λέγω· ὅτι νεῶ μᾶλιστα κακοῖς εὐχῶν, ἢ πιερὶ τερι· νεῶ μᾶλιστα κακοῖς δακρύων ἡ κατημύξεως ἐ ψυχῆς πεποιημένης ἐ πολλῆς ἀσυνδέτου [ἡ πολλῆς ἀσφαλείας]. τότε μὲν γὰρ αὐτὴ τῶν θλίψεων ἡ φύσις ἡ ἀναγκάζει ἡμᾶς ζωεύστελλε, ἡ σωφερνίζει παρεσκεύαζε, καὶ πολὺς πλείονα "ἠναγκάζομεν εὐλαβεῖσθαι· νυνὶ δὲ ἀφαιρεθέντος τοῦ χαλινοῦ, ἡ τῶν νέφος πιῶ ἐλαθόντες, δίος μὴ πολὺς ῥαθυμίαι ἐκκλίνωμεν, μὴ χαυνώτερον ἡμῶν ἆμα πάλιν ἐκεῖνο τὸ δύεσθαι· μὴ ἡ πολὺ ἡμῖν ἔπῃ λις, Οτι ἀπίκτινεν αὐτόν, τότε δέξεται αὐτὸν, ἡ ἐπέρεφοι καὶ ὥρισζον πολὺς ⓦ Θεόν. διὰ τοῦτο καὶ Μωϋσῆς Ιουδαίοις πιῆνει λέγων· Φαγαὶ ἐ πιὼν ἡ ἐμπλησθεὶς μὴ πάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. νεῶ ὑμῶν ἡ δύναμοσύνη "Φανεῖται, ἀλλ' ὅπι τῆς δυλαβείας ἀφίπε τῆς αὐτῆς. τότε μὲν γὰρ πολλοὶ πῶ φόβῳ ἐ τῇ τῶν δεινῶν ἐπαγωγῇ τοῦ ἀσυνδέτου ὑμῶν ἐλαγίζοντο· νεῶ δὲ καθαρεῖ ὑμῶν ἔσαι ὁ κατόρθωμα, ἀλλὰ μέλλητε τοῦ αὐτοῦ ἐξαπεφωῖτες ἀσυνδέτου. ἐπεὶ ἐ παιδίον, ἕως μὲν ἂν ὑπὸ παιδαγωγοῦ πιος ἄγηται φόβερος, καὶ σωφερνῇ, καὶ μὴ * ὑπερεχείας ζῇ, δαυμασὸν οὐθὲν (τῷ γὰρ τῶ παιδαγωγοῦ φόβῳ τοῦ σωφερνίου τὸ νέον λογίζονται) πόλις) ὅταν δ' ἀποθάνωμος τοῦ ἐκεῖθεν αἰάγκην ὅπι τῆς αὐτῆς μέλλῃ στερνότητος, τότε ἡ τοῦ ὅπι τῆς πιερσέρας ἡλικίας σωφερνίου αὐτοῦ πόλις λογίζονται· τοῦτο δὲ ἡ ἡμεῖς "ποιοῦμεν. ὅπι τῆς αὐτῆς μέλλωμεν βύλαβείας, ἵνα ἐ τῆς πιερσέρας ἀσυνδέτου πολλῷ ⓦ ἔπαινον φέρῃ τὸ Θεῖον καρπωσώμεθα. μυρία πιερσδοκήσαμεν δεινὰ, ἂν ὑσίας ἁρπαγήσεσθαι πόλιν, τὰ οἰκήματα ἐμπρησθήσεσθαι μὴ τῶν συοικούντων, τοῦ πόλιν ὁλόμους διαρπαζῆσθαι τῆς οἰκουμένης, ἡ τὰ λείψανα αὐτῆς ἀπολέσθαι ἅπαντα, ἀρὸς ἡ αὐτῆς ὃ ἕδαφος δέξασθαι." ἀλλ' ἰδοὺ ζῶμεν πόλις ὅπι τῆς πιερσδοκίας ἔσῃ μείζον, ἐ εἰς ἔργον ὁλόκληρα. καὶ τοῦτο μόνον ὅσον ὃ δαυμασόν, ὅτι τοσοῦτον κίνδυνον ἔλυσεν ὁ Θεός, ἀλλ' ὅτι καὶ μεγάλα ἡμᾶς ὠνήγετησε, ἡ τοῦ πόλιν ἡμῶν ἐκόσμησε, καὶ διὰ τῶ πιερασμοῦ τούτου καὶ τῆς συμφορᾶς δοκιμωτέρους εἰργάσατο. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ὅτι ⓐ πῶς τῶ βασιλέως ἀποσαλέντες ὅπι τοῦ τῶν γεγληκότων ἐξέπασιν ὃ φοβερὸν ἐκεῖνο ζωεκρότησαν δικαστήριον, καὶ πόλις ὅτι ζῶν βύζυγας τῶν πετολμηκότων ἐκάλεσαν, καὶ θανάτων διαφόρων πιερσδοκία πᾶσιν ἦν, τότε ⓐ ζῶν ἀκρωρείας τῶν ὁρῶν καπεκλεισμένοι μοναχοὶ τοῦ οἰκείου ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν. ἔπεσι γὰρ τοσούτοις ἐ ταῖς αὐτῶν καλύβαις συγκεκλεισμένοι, σὺν θεῷ πῶς καλέσαντος, σὺν θεῷ συμβουλεύσαντος, ὅθεν τοσοῦτον νέφος εἶδον τῇ πόλει πιεσικάμενον, καταλιπόντες αὐτῶν τὰ σπήλαια ἡ ζῶν σκηνάς, πάντοθεν "ζωέρρεον, καὶ καθάπερ πινὲς ἐξ ὑφαντοῦ ἄγελοι πῶς φαινόμενοι· ἡ ἰδοὺ ἰδίᾳ τοῦ πόλιν ἐοικυῖαν ὑφαντῷ τότε, πόλις καὶ τῶν ἁγίων ἐκείνων φαινομένων, καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνον πῶς καλουμένων σὺν ὀδυνωμένοις, ἡ πῶς πᾶσαν ὑπερφυᾶ συμφορᾶς ἀγήτων. τίς γὰρ ἰδὼν ἐκείνους οὐκ αὖ κατιτλασθαιάτω; οὐκ δὴ ὑπερῦδε ζωῆς; ὑ τοῦτο ἦ μόνον ἰδοῦ δαυμασόν, ἀλλ' ὅπι ἡ τοῖς ἀρύσουσιν αὐτοῖς πιοτελοῦντες, μὴ παῤῥησίας διελέξθησαν ὑπὲρ τῶν ὑποβυζίων, καὶ δὲ αἵματα πῶς ἐκβυάζοντο πάντες ἐκχεῖν, καὶ ζῶν κεφαλὰς ἀποδίσθαι, ὥστε σὺν ἀλόγοις τῶν πιερσδοκωμένων ἁρπαγὰν δεινὴν· καὶ οὐκ ἔφησαν ἀποχήσεσθαι πιερέτερον, ἕως δὲ ἢ φύσων) τὸ δῆμον τῆς πόλεως ⓐ δικαίζοντες, ἢ κοινῇ μὴ τῶν καταδίκων πιερὶ βασιλέα πεμψωσι. θεοφιλὴς, φησίν, ἐστὶν ὁ κρατῶν τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης, πιστὸς, ὁ εὐσεβεία ζῶν. ἡμεῖς οὖν αὐτῶν καταλλάξομεν πάντως· οὐκ ὅπι πρέφομεν ὑμῖν, οὐδὲ συγχωρήσομεν αἱμάξαι ξίφος, οὐδὲ ἀποτεμεῖν κεφαλήν. εἰ ἡ μὴ δυνάσοιτο, ἡ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν ἀποθανούμεθα πρῶτος. δεινὰ μὲν ζῶν πετολμηκότα, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν· ἀλλ' ὐχ ὑπερβαί-

καὶ πολλὴν καρπώσασθαι τὴν εὐφροσύνην. ὅταν δὲ καὶ ὁ Φεύξῃ ὅρκον ἐὰν καταρθώσωμεν, καὶ πίσωμεν τὴν γλῶτταν τὴν ἡμετέραν ἀπὸ κακοῦ, τὴν ὀλεθρίαν συνηθείας ταύτης, ὃ δὴ καὶ ῥᾴθυμα ἔσται ἐν βραχεῖ χρόνῳ, ἡ δὲ εὐφροσύνη τὴν κατορθώματος διηνεκῶς καὶ ἀδιαλείπτως. λοιπὸν ὑμᾶς καὶ ἑτέρων διδασκάλους εἶναι ἐχρῆν καὶ καθηγητάς, καὶ φίλους τοὺς πλησίον, καὶ οἰκείους τοὺς ζωσυλλήπτορας, καὶ νέους τοὺς ὁμηλίκους λαμβάνειν καὶ παιδεύειν καὶ σοφίζειν. ἆρα εἴ τις σοι χρύσινον ἕνα καθ' ἕκαστον διορθούμενον δῶρα ἐπηγγείλατο, οὐ πᾶσαν δὴν ἐπείσω σπουδήν, καὶ δημέρθους ἐποιήσω, πείθων, παρακαλῶν; νῦν δὲ ἑξακόσια χρύσινα, τοσοῦτοι δίκαι χρυσίου, τοσοῦτοι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίους, τοσοῦτοι χιλίοις ὁλοκλήρους ἐπαγγέλλεται σοι τὴν πόλιν ταύτην ἀμείβων ὁ Θεός, ἀλλ' ὁ τοῦ κόσμου πάντος μείζων ὤν, τοῦτό σοι δίδωσι, τὴν βασιλείαν τὴν οὐρανῶν καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἐκείνων τοσαῦτα. ποῖα δὲ ταῦτα; Ὁ ἐξάγων ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου, ὡς σῶμα μία ἔσται, φησί. π' τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἡμᾶς λόγον καὶ ἀσφαλείας; ποία ἡμῖν ἀπολογία καὶ συγχώρησις μὴ τὴν τοσαύτην ἐπαγγελίαν τῆς τοῦ πλησίον ἀμελοῦσι σωτηρίας; σὺ γὰρ μὴ μόνον εἰς βαρὰ θεὸν ἰδὴς καὶ ἀπιστοῦντα τῷ φίλῳ, χεῖρα ὀρέγεις, καὶ νομίζεις ἀξίαν εἶναι ἃ ἐπιδίδῳς ἀπολύμενον· ὁρῶν δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καταχρημιζομένους πόλεις τοῖς ἀδίκοις εἰς τὸ ποτὲ τοῦ ὅρκου ζωγραφῆσαι, τοῖς ῥήμασι πείθεσθαι τολμᾷς. ἀλλ' εἶπας ἅπαξ, καὶ σὺ ἡσύχασον. σὺ μὲν οὖν εἶπε καὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ τετρακις καὶ πεντάκις, ἕως δὲ πείσῃς. καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ Θεὸς ἡμῖν διαλέγεται, καὶ οὐκ ἀκούομεν, καὶ ὅμως οὐκ ἀφίσταται διαλεγόμενος. ταύτην καὶ σὺ μίμησαι τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ πλησίον. διὰ τοῦτο μετ' ἀλλήλων ἐσμέν, καὶ πόλεις οἰκοῦμεν, καὶ εἰς ἐκκλησίας ζωγράφους, ἵνα τὰ ἀλλήλων βαρὺ βαστάζωμεν, ἵνα τὰ ἀλλήλων ἀμαρτήματα διορθώμεθα. καὶ καθάπερ ἐργαστήριον εὐοικοῦντες αὐθέντοι, διάφορον μὲν ἐμπορεύονται, πράγματα δὲ εἰς τὸ κοινὸν ἀποτίθενται· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν. ἅπερ δὲ ἕκαστος δύναται ἀγαθὰ εἰσφέρειν τῷ πλησίον, μὴ ὀκνείτω, μηδὲ αἰσχυνέσθω, ἀλλὰ χαλινέσθω τοῦ χρηματίζειν καὶ αἰσχύνης τοιαύτην πνευματικήν· ἵνα εἰς τὸ κοινὸν ἅπαντα καταπέμψωμεν, καὶ πολλῶν κτησάμενοι πλοῦτον, καὶ μέγαν ποιήσαντες τῷ θησαυρόν, κοινῇ πάντες τύχωμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ Θεοδοσίου ἀποσταλέντας, Ἐλλέβιχον στρατηλάτην, καὶ Καισάριον μάγιστρον, καὶ εἰς τὴν τῶν πεπλημμεληκότων ἐξέτασιν διὰ τὴν τῶν ἀνδριάντων καταστροφήν. Λογ. ιζ'.

Εἰς χεῖρας ἐπεφάλαιμεν ἅπαντες καλὴν τιμέρεν, Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραήλ, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος. καὶ γὰρ θαυμαστὰ καὶ παράδοξα μέγιστα πράγματα. πόλιν [γὰρ] ὁλόκληρον καὶ δῆμον τοσοῦτον κατανοῆσαι μέλλοντα καὶ ἐπανορθοῦσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι τέλεον, ἀθρόον διὰ μιᾶς καιρεδρόπης τῆς ναυαγίας ἀπώλεσεν. βυθισθησόμεθα τοίνυν, μὴ μόνον ὅτι τὸν χιλιάδας ἔλυσεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡλέσθαι αὐτοὺς συνεχώρησε· μὴ μόνον ὅτι τῆς ναυαγίας ἡμᾶς ἀπήλλαξεν, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸς τοσαύτην ἀναίδειαν καταπεσεῖν ἀφῆκε, καὶ τὸν ἐκάστου ἡμῶν ὑπερεμαθύνας κίνδυνον. οὕτω καὶ Παῦλος ἐκέλευσε τὸ πνεῦμα βυθισθῆναι. ὅταν δὲ εἴπῃ, [ὅτι] τὸ πνεῦμα βυθισθῆτε, τοῦτο λέγει· μὴ μόνον τὴν λύσιν τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν χαρῶν τὸν δεινῶν. Τοῖς γὰρ ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν. βυθισθῶμεν

ἀπῷ

χ. ἐλλιπῶς.
χ. ἰωσεὶς
χ. ἀδιάλειπτος.
χ. χρὴ
χ. χρυσοῦν
χ. ἀμοιβὰς
Ιερ. κθ. 1.
χ. ἐξ
Ψαλ. ρμδ. 1.
χ. ἀπώλεσε
α. Θεσ. ε. 19.
Ρωμ. η. 28.
χ. βάπτωμεν

χ. πανηγύρι ἐκφυος ὃ δεσμωτήριον ᾠκει, καὶ ἡ διδασκαλία ὠφεροῦσα πρωταγωνιστῆς οἰκουμένης ἔτρεχε.

χ. ορεκτα παπάσκω Ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ καταπίπτωμεν ὑπὸ τοῖς δεινοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον τότε δυνατώτεροι γινώμεθα, ὅταν ἰσχυρότεροι. Ἡ γὰρ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται. μὴ ἀλλὰ Ρωμ. ε. γ.
5 μὴν ὑπὲρ τῆς ἐπαγομένης συμφορᾶς, ἀλλ' ἐν ἅπασι βοηθούμενοι τῷ Θεῷ. δευτέραν ἑβδομάδα τῆς νηστείας προσέλθωμεν, ἀλλὰ μὴ τὸν σκοπὸν οὐ γὰρ τοῦτον ἕνεκεν προσελθεῖν νηστείαν, ἐὰν Ⓜ χοῖνιξ προσέλθωμεν, ἀλλ' ἐὰν μὴ καταρτώματος προσέλθωμεν. τοῦτον λογισώμεθα, εἰ ἀπυδαιότερον γεγόναμεν, εἰ διορθώσαμεν τῶν ἡμετέρων ἐλαττωμάτων, εἰ τὰ ἁμαρτήματα ἀπενεφάμεθα. ἕως ἅπασιν ἑρωτᾷν τὴν παραυαγωγίαν, πόσας ἔχα-
10 γος ἑβδομάδας σήκυνος ἔστιν ἀκούσαι λεγόντων, τὴν μὲν, ὅτι δύο, τὴν δὲ, ὅτι τρεῖς, τὴν δὲ, ὅτι πάσας σήκυνος τὰς ἑβδομάδας. καὶ τί ὄφελος, ἐὰν ἔρημοι τῶν καταρτωμάτων προσέλθωμεν τὴν νηστείαν; ἐὰν ἔπειτα λέγῃ, ὅτι πᾶσαν σήκυνος τὴν παραυαγωγίαν, σὺ εἰπέ, ὅτι ἐμβρὶ εἶχον, καὶ κατεπάλαιον· ἕτος εἶχον κακοηθρόν, καὶ ἔπαυσάμην· ἕτος εἶ-
χ. κατηγ. χον ὀμνύειν, καὶ ἔπαυσα· τί πονηρὸν ἕτος. Οὐδεὶς ὄφελος τοῖς ἐμπόροις, ἐὰν πολὺ μῆκος
χ. ἴλυπα πελάγους διαδράμωσιν, ἀλλ' ἐὰν μὴ φορτίων πλέωσι καὶ πολλῆς τῆς ἐμπορείας. Οὐδὲν
15 ὄφελος τῆς νηστείας ἡμῖν, ἂν προσέλθωμεν αὐτῇ ἁπλῶς δὲ εἰκῇ καὶ μάτην, ἂν τῇ τῶν βρωμάτων νηστεύσωμεν νηστείαν. προσελθουσῶν τῶν παραυαγωγῶν ἡμερῶν πρόκειται καὶ ἡ νηστεία· ἐὰν δὲ ἁμαρτημάτων ἀπεχώμεθα, καὶ τῆς νηστείας προσελθούσης ταύτης εἰκότως πάλιν μενοῦμεν, καὶ διωκόμεθα ἐκπεσεῖν ἡμῖν ἡ ὠφέλεια, καὶ περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν οὐ
20 μικρὰς ἡμῖν εἰσφέρουσι τὰς ἀμοιβάς. ὥσπερ γὰρ ἡ ζωὴ ἐν ποτείᾳ, καὶ περὶ τῆς νείτης κολάζεται, τῷ σπανιοδόξῃ κεντούμενος· οὕτω καὶ ὁ πλουτῶν ἐν κατορθώμασι δὲ περὶ τῆς βασιλείας χορὰς μείζονος ἀπολαύσεται, χρηστὰς ἐπιτρεφόμενος ἐλπίσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς φησι· Πάλιν ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς λαμβάνει. Ιωαν. ις. κβ.
βραχὺ δὲ ῥῆμα, ἀλλὰ πολλὴν ἔχει διδασκαλίαν. τί οὖν ἐστι, τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς
25 λαμβάνει; χρήματα ἐὰν ἔχῃς, πολλοὶ δυνήσονται σε λαβεῖν τὴν χαρὰν τὴν ἀπὸ τοῦ πλούτου, καὶ κλέπτης διορύττων τοίχον, καὶ οἰκέτης ὑφαρπάζων [τὰ] ἔμπλεα θυσίας, καὶ βασιλεὺς δημεύων, καὶ βάσκανος ἄνθρωπος ἐπηρεάζων. δυνατὸν ἐὰν ἔχῃς, πολλοὶ δυνήσονται σε λαβεῖν τὴν ἀπὸ ταύτης χαράν. ὅταν γὰρ διαλυθῇ τὰ τῆς ἕξεως, διαλύεται καὶ τὰ τῆς ἡδονῆς. καὶ σὺ ταύτην τὴν ἀρχὴν πολλὰ συμπαθοῦσα πράγματα δυσχολαίνουσα ἔχοντα καὶ
30 φερωνύμους, κατατέμνεται σου τὴν θυμηδίαν. ἰσχνὸν σώματος ἐὰν ἔχῃς, νόσος ἐπιλαβοῦσα κατέλυσε τὴν ἀπὸ ταύτης χαράν. κάλλος ἐὰν ἔχῃς καὶ ὥραν, γῆρας ἐπελθὸν ἐμαύρωσε καὶ ἀφεῖλε τὴν χαράν. τραπέζης ἐὰν ἀπολαύσῃς πολυτελοῦς, ἑστίασις καταλαβοῦσα καταλύθη δὲ ἡ τῆς ψυχῆς χαρά. ἔκστασιν γὰρ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἐπιφέρεσθαι ὀφείλει, δὲ μόνιμον ἡμῖν οὐκ ἰσχύει παραμεῖναι τὴν ἡδονήν· καὶ ἡ θυσία, καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀρετὴ
35 τέναιπον ἄπαν. ἐλεημοσύνην ἐὰν ποιήσῃς, οὐδεὶς ἀφελεῖν δύναται ὃ κατόρθωμα. καὶ τραπέζας, καὶ βασιλεῖς, καὶ μεγίστους συκοφαίνει, καὶ ὑπὲρ οὐδενὸς ὑπερμαχοῦντας, ὃ εἰς Ⓜ οὐρανὸν ἀποστεῖλαι κτῆμα· ἀφελέσθαι οὐ δύναται· ἀλλὰ μένει διηνεκὴς ἡ χαρά. Εσκόρπισε γὰρ, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς Ⓜ αἰῶνα. καὶ μάλα Ψαλμ. ρια.
40 εἰκότως. ἐν γὰρ τοῖς τῶν οὐρανῶν ἀποκείσεται ταμιείοις, ὅπου οὐ κλέπτης διορύττει, οὐ λῃστὴς λαμβάνει, οὐ σὴς κατεσθίει. βοᾶς· ἐὰν θύρᾳ ζωοχαρεῖ ἐκπεσεῖς, Ⓜ καρποὶ Ⓜ ἀπὸ τούτων οὐδεὶς συλήσαι δυνήσεται. καὶ γὰρ οὗτος ὁ καρπὸς ἐν τοῖς θεσαυροῖς ἐρρίζωται, πάσης ἐπηρείας ἀπηλλαγμένος, καὶ μένων ἀχείρωτος. ἐὰν κακῶς πάσχων εὐεργετήσῃς, ἐὰν κακῶς ἀκούσας φιλοσοφήσῃς, ἐὰν λοιδορηθεὶς εὐλογήσῃς, ταῦτα τὰ κατορθώματα μένει διηνεκῶς, καὶ τὸν ἐκ τούτων καρπὸν οὐδεὶς λαμβάνει· δὴ ὁσάκις ἂν αὐτῶν ἀναμνησθῇς, χαίρεις, καὶ εὐφραίνῃ,

καὶ

ἀλλ' ἵνα τὸν πατέρα τὸν κηδεμόνα, τοῦτον εἰς τὰ λυπηρὰ ἐκάλεσε, καθάπερ παιδαγωγοῖς ἢ διδασκάλοις τῇ παρούσῃ θλίψει χρώμενος, ἵνα διὰ τούτων παιδευθέντες, σωφρονισθέντες, ἐπιεικεῖς ἅπασι γενώμεθα, φιλοσοφίᾳ ἅπασι μαθόντες, εἶτα ἐκεῖ γενόμενοι τῆς βασιλείας τῆς ἀρρήτου κληρονομήσωμεν. τοῦτον δὲ πιστὸν καὶ ἀγαθὸν κτησώμεθα τὸν τῆς οἰκονομίας τὸν διδόμενον πλοῦτον, ἢ τότε αὐτὸν ἐγκλείει τὸν πλοῦτον. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐποίησεν, ἢ τὸν πλοῦτον δοὺς, ἢ δωρεὰν, ἀλλὰ κόλασις ἦν καὶ τιμωρία. καθάπερ γὰρ πᾶς ἄνθρωπος ἢ ἄπιστος τῶν πιστῶν κλῆρον λαβὼν ἀδοξότερος, ἐπὶ αὐτῷ τούτῳ καταχρημάτιζε, φέρε καὶ ἔχων ἀρκοῦσαι τοῖς τοῦ βίου χρήμασιν οἰκονομῶ· εἰ δὲ σωτὴρ ἦλθε καὶ ἐπιεικὴς καὶ σώφρων καὶ μέτριος, εἰς δίον οἰκονομῶ τὰ πατρῷα, λαμβάνων τοῦτον δὲ ἀφειδέστερος γίνῃ· ὅτῳ καὶ ἐφ' ἡμῖν ἀνάγκη συμβαίνει. ἐπειδὴ ἐπιθυμητικῶς διέκειμεθα, ἐπειδὴ εἰς ὕδρα πάλιν, εἰς μέσην ἡλικίας κατεφθάσωμεν οἱ πλούτοι, τότε ἡμῖν ἐγκρίνει πλοῦτα, ἅπερ ἐκτήσατο· νυνὶ δὲ καθάπερ παιδία μικρὰ παιδεύει μὴ ἀφροσύνης καὶ ἀβουλίας. καὶ τοῦτο μάθοις ἂν ὅτι ὁ κέρδος ἀπὸ τοῦ βίου θλίψεως ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ δὲ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου. ὁ μὲν γὰρ τοῦτον κτησάμενος, εἶτα μὴ τῷ πτωχῷ κόλασιν ἀπεδοκίμασε, οὐδὲ τῆς παρούσης αἰθαίνεται πτωχῆς διὰ τὸ ἀπεδοκίμασε τὸν ἐπαγγελίαν δεινῶς· ὁ δὲ τοῦτον ὢν ὁ λυπηρὸς, εἶτα μὴ βουλόμενος ἀπολαύσασθαι χρηστῶν, καὶ τὴν πάντων ἀφορᾶ δυσερῶς διὰ τὸ ἐλπίδα τῶν μελλόντων χρηστῶν. ὁ τοίνυν ἀσφαλείας ἔτυχε μόνον τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ ἡδονῆς δὲ ἀπολαμβάνειν ἀπόκειται ἐν τοῖς δεινά, ἵνα ταῖς ἐλπίσι τῶν μελλόντων χρυσιζόμενοι, μηδενὸς τῶν παρόντων λάβωμεν ἄθησιν. καὶ τοῦτο οὖν ὁ Παῦλος ἔφησι καὶ ἐμφανῶν ἔλεγε· Ὅτι ὃ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν [εἰς ὑπερβολὴν] αἰώνιον βάρος δόξης ἡμῖν κατεργάζεται, μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. ἐλαφρὸν τὸν θλίψιν ἐκάλεσεν, ἢ παρὰ τὸν οἰκείαν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ παρὰ τὸν ὑπερβολὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καθάπερ γὰρ ὁ ἔμπορος οὐκ αἰσθάνεται τῆς κατὰ τὸν ναυτιλίαν ταλαιπωρίας τῇ τῶν φορτίων ἐλπίδι χυσιζόμενος, ἢ ὁ πυκτεύων γενναίως φέρει τὰ τραύματα τῆς καθόδης πρὸς τὸ στέφανον ἀποβλέπων· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸ ἀρρητον καὶ τὰ ἐκεῖ τοῖς ἀρρήτοις ἀπονίζοντες ἀγαθὰ, ὅσα μὴ ὑπέφρηται θλιβόμενα, πάντα γενναίως οἴσομεν τῇ χρηστῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι νευρούμενοι. Τοιούτων τοίνυν λαβόντες τὸν ῥῆσιν, ἀπέλθωμεν. Εἰ γὰρ δὲ φιλεῖ ἢ βακχεία, ἀλλὰ πολλὴν ἔχει φιλοσοφίας διδασκαλίαν. ὁ δὲ ὁδοιπορία ἢ θλίψις ἐργάζεται ἔχει παράκλησιν, ὁ δὲ πτωχεία ἢ πολυτέλεια μεγάλην σωφρονισμόν. ὅταν γὰρ ὅτι τῆς τραπέζης καταπεπλησμένος δυσωπηθῇς τῆς ῥήσεως ταύτης, ἀποπηδήσεις ταχέως τῆς μέθης δὲ τῆς ἀδηφαγίας, μαθὼν διὰ τῆς λέξεως ταύτης, ὅτι ἀγωνίσεις ἡμᾶς εἰ χρή, ἢ πρὸς ἑαυτὸν ἐρεῖς· Παῦλος δὲ δεσμοῖς ἢ δεσμωτηρίοις, ἐγὼ δὲ δὲ μέθη καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ· ἢ ποίας τοίνυν συνηθώμεθα; τοῦτο ἢ γυναιξὶν ὑπότιθεσθαι ὄνειδος ῥῆμα. αἱ γὰρ φιλόκοσμοι ἢ πολυτελεῖς ἢ χρυσίῳ πλούτου ἑαυτὰς καταδεσμοῦσαι, τῆς ἀλύσεως ταύτης δυσαρμοστοῦσαι μισοῦσιν, ὡς οἶδ' ὅτι καὶ βδελύττονται τὸν κόσμον ἐκεῖνον, καὶ πρὸς ταῦτα δραμοῦσαι τὰ δεσμά. ἐκεῖνα μὲν γὰρ πολλῶν κακῶν αἴτια γέγονε πολλάκις, καὶ μυρίους πολέμους ἐκίνησε τὸν οἰκίαν· αὐτὴ δὲ ἢ Φρύνης ἢ Βασκανίας καὶ μῖσος ἔτεκε· ταῦτα δὲ τῆς οἰκουμένης ταύτας ἀμυρίας ἔλυσε, ἢ δαίμονας ἐφόβησε, ἢ θλῖψιν ἐφυγάδευσε. μὴ τούτων τὸ ὦ δεσμωτηρίῳ δέχεσθαι, τὸ δεσμοφύλακα ἔπεισε· μὴ τούτων τὸ Ἀγρίππα ἐπαισάσατο· μὴ τούτων πολλοὺς μαθητὰς κατεσκεύασεν ὁ Παῦλος. διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγε· Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἢ δέδεται. καθάπερ γὰρ ἀκίνητα δῆσαι ἢ δυνατὸν, οὕτω συγκλεῖσαι τὸ οἰκία, ὅταν οὐδὲ τὸ κηρύγματος ἢ λόγον. καὶ πολλῷ πλέον ὁ διδάσκαλος ἐδίδου, καὶ ὁ λόγος ἐπέτιτο·

ἐκεῖνος

αἴρει ὃ πλήρωμα αὐτ῀, ϗ χεῖρον ὃ σχίσμα γί῀ζ. οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς πα-
ι ι λαιοὺς· ἐπεὶ ῥήγνυνται ⓐ ἀσκοί. ϗ ψυχὴ * τέτε ἰμάτιόν ἐστι παλαιόν, ϗ ἀσκὸς πα-
λαιός. οὐκ αἰσχύνεται τῇ πίστ῀ οὐκ αἰσχυνέσθω τῇ τ῀ πνεύματος χάριτι· ἀδεκής ἐστιν ἐπ ϗ
γήινος· βιωτικὰ φρονῇ, ϗ τὰς τ῀ κοσμικὴν φαντασίαν ἐσθίοντας· δόξης ἐρᾷ τῆς παρ᾽ ἀν-
5 θρώπ῀ς. αἰ δὲ καὶ προσοιμίων βύθεως ἀκούσῃ, ὅτι ῥηνόμενος χριστιανὸς βύθεως δεσμώτης γίνεται),
χ. δόγματος. ϗ ἄλυσιν προσεικάσεται, αἰχμωλὶς ϗ ἐρυθριάσας ἀποπεσάτω) τὸ" κηρύγματος. ὅθεν τέτο
φησιν, Ἀνθ᾽ ὧν δεσμοῖς τέτων· οὐκ αἰσχύνεται δὲ δεσμὰ προσαιτούμενος (μὴ γένοιτο) ἀλλ᾽ ἐ- Πραξ κς. κθ.
κείνῳ τῇ ἀδεκείᾳ συγκαταβαίνων· ἐπεὶ ἄλλος ἔστως αὐτὰ φιλεῖ ϗ ἀσπάζεται, ὡς μυὴ φι-
λόκοσμος δὲ χρυσία τὰ ἑαυτ῀ς. πόθεν τέτο δῆλον; Χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μ῀, φησί, ϗ Κολασ. α. κδ.
χ. παθῶν 10 ἀνθ᾽ ὧν ἀπλήρω δὲ ὑστερήματα τ῀ῦ" θλίψεων τ῀ῦ Χριστ῀ῦ ἐν τῇ σαρκί μ῀υ. καὶ πάλιν, Ὅτι Φιλιπ. α. κθ.
ὑμῖν ἐχαρίσθη ὑπὲρ τ῀ῦ Χριστ῀ῦ ϗ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτ῀ῦ πάσχειν.
καὶ πάλιν, Οὐ μόνον γ᾽, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν. Εἰ τοίνυν χαίρει καὶ καυχᾶ- Ρωμ. ε. γ.
ται καὶ χάρισμα τὸ παράκλησις καλεῖ, δῆλον ὅτι διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην πρὸς ⓦ Φη-
σὶν διαλεγόμενος ταῦτα ἔλεγε. ἐπεὶ καὶ ἄλλα γέ πάλιν εἰς ἀνάγκην ἐμπίπτων τ῀ῦ καυ-
15 χήσασθαι, τ῀ῦτο αὖθ᾽ ὑπεδείκνυται λέγων· Ἡδίστα οὖν καυχήσομαι, φησὶν, ἐν ταῖς ἀσθενείαις Β. Κορ. ιβ. ι.
μ῀υ, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύνα-
μις τ῀ῦ Χριστ῀ῦ. ἔ πάλιν, Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μ῀υ καυχήσομαι. ϗ μεταξὺ Β. Κορ. ια. λ.
συγκρίνων ἑαυτὸν ἑτέροις, ϗ τὴν κατ᾽ σύγκρισιν ὑπερβολὴν ἡμῖν ἐνδεικνύμενος, ὅτινές ποτε φη- χγ.
σί· Διάκονοι Χριστ῀ῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἔ δεῖξαι βουλόμενος τὴν
20 ὑπερβολήν, ὑφ᾽ ὅτι νεκροὺς ἀνέστησεν, οὐδὲ ὅτι δαίμονας ἀπήλασεν, οὐδὲ ὅτι λεπροὺς ἐκαθά-
χ. ἀλλὰ τί; ἔτι ρισεν, ὑφ᾽ ὅτι ἄλλο τι τ῀ῦ τοιούτων ἐποίησεν, εἶπεν, "Ὑφ᾽ ὅτι τὰ μυεῖα ἔπαθε δεινά. Εἰπὼν
γὰρ, ὅτι ὑπὲρ ἐγώ, ἐπήγαγε τ῀ῦ πειρασμοῦ τὸ πλῆθος, ὅτε λέγων· Ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλάκις, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, πεντάκις τεσσαρακοντα παρὰ
μίαν ὑπὸ Ἰουδαίων ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθη-
25 μερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα, ϗ τὰ λοιπὰ ἄπομα. ὅπου πάντα χαλεπὰ καυχᾶται ἐν ταῖς θλί-
ψεσιν ὁ Παῦλος, ϗ ἐγκαλλωπίζεται τ῀ῦ πειράματι μὴ ὑπερβολῆς. ἔ μάλα εἰκότως.
τέτο γὰρ ἴδιον, ὃ μάλιστα τὸν δυνάμει ἐνδείκν῀υ) τὸν Χριστ῀ῦ, ὅτι διὰ τοιούτων ἐκρέτησαν
ⓐ ἀπόστολοι, διὰ δεσμῶν ϗ θλίψεων ϗ μαστίγων ϗ τ῀ῦ ἑκάστου καθ᾽ ἡν. δύο γὰρ ταῦτα ὁ
Χριστὸς ἐπηγγείλατο, θλίψεις ϗ διώξεις, πόνους ϗ στεφάνους, ἱδρῶτας καὶ ἀμοιβάς, πρᾶξαι καὶ
χ. αἰῶνα λύπησαι. "Διὰ τὰ μὲν λυπησαι τὸν ⓦ πάντα" βίον ἔδωκε, τὰ δὲ πρᾶξαι εἰς ⓦ μέλλον-
δίδ- τα ἐναπέθετο, ὁμοῦ τε δεικνὺς, ὅτι οὐκ ἀπατᾷ τοὺς αὐθεφόπους, ϗ αὐτῶν τ῀ῦ διωγμὸν δὲ
φορτικὸν ὑποτιμᾶσθαι τῇ τάξει βουλόμενος. ὁ μὲν γὰρ ἀπατῶν τὰ πρᾶξαι προτίνεται
χ. ὕστερον προτέρει, ϗ "ὕστως ἐπάγει τὰ λυπησαι. ὃ δ᾽ τι λέγω· αἱ πολλάκις παιδία
μικρὰ συλῶντες ϗ κλέπτοντες, ὑπὸ πληγὰς δὲ μάστιγας, οὐδὲ "ὁμοῦ τι τ῀ῦ τοιούτων ὑπο-
35 μένουσιν, ἀλλὰ πλακοῦντας ϗ παγίδια ϗ ἕτερα τοιαῦτα, οἷς ὁ παιδικὸς χαίρειν ἔθωθεν
ἡλικία, προτίνουσιν, ἵνα τούτοις σκεῦνα δελεασθέντα ϗ τ῀ῦ ἐλθ῀υτείδν αὐτ῀ῦ ἀποδόμενα εἰς
χ. θηρᾶται κίνδυνον ἐμπέσῃ τ῀ῦ ἕκατον. ϗ ὀρνίθων γ᾽ ϗ ἰχθύων οἱ θηρατὰ ὅταν τὰ θηρεύματα δελεάζωσι,
τ῀ῦ ζωὴν ἔφιλοτιμήθη ϗ καθ᾽ ἡδονὴν τοῖς ἀγρευομένοις δῷ προτίνειν προτείνοντες, ϗ τ῀ῦ παγί-
δα τ῀ῦτο προσελθόντες· ὥστε ἀπάντων μάλιστα θεὸν ἔργον ἐστὶ, προτίνειν τὰ πρᾶξαι προ-
χ. κηδομένων 40 τείνειν, εἶτα ὕστερον ἐπάγειν τὰ λυπησαι· "κηδομένων γ᾽ ϗ φρονίζόντων ὃ σωτ῀ήριον ἄπαν. οἱ γὰρ
πατέρες ἀπειλαῖς τοῖς ὑδραποδίσταις ποιοῦσιν. ὅταν εἰς διδασκάλους τὰ παιδία πέμπωσι,
παιδαγωγοὺς ἐφίστων, πληγὰς ἀπειλῶσι, φόβον ὑποτυπέχοισι· καὶ ἐπειδὰν τ῀ῦ προτέρου
ἡλικίαν ὕπως ἀπάγωσι, τότε ἐν ἔξει ἡμερώτοις αὐλοῖς πως ϗ ὑπνώσεως ϗ τυφλῶ ϗ ⓦ
αὐτ῀ῦ πλοῦτον ἄπομα ἐγχαρίζοισιν. ὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησεν. ὑ πρᾶξ οὖν ὑδραποδίσταις,

ἀλλὰ

ωδείκνυτο. ὥστε θαύματος. ⓐ δοῦλοι ἐδέθησαν, ὁ διαύστης ἐσωρώθη, καὶ ὁ κήρυγμα καθ' ἑκάστην αὔξεται τὴν ἡμέραν· καὶ διὰ τοσαγμάτων, δι' ὧν ἐνομίζετο κωλύεσθαι, διὰ τούτων αὐξηθη· καὶ ζημίας καὶ δεσμά, ἅπερ ἐδόκει βδελυκτὰ εἶναι, ταῦτα τῶν σωτηρίας συμβολα γέγονε, καὶ παντὸς χρησίμου ὁ σίδηρος ἀφθονώτερον* πεμπόμενον ἰῶ, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην καὶ τὴν ὑπόθεσιν. ἀλλ' ὁρῶ τι καὶ ζήτημα ἐντεῦθεν πικτόμενον ἡμῖν. καὶ προσέχετε, μετ' ἀκριβείας γὰρ ὁ ζητούμενος ἐρῶ, καὶ τὴν λύσιν προθήσω. τί πρὸ ὧν ὅτι ὁ ζητούμενος; εἰσελθὼν οὖν ὁ Παῦλος ποτε πρὸς Φῆστον, καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ, καὶ ἀπολογούμενος περὶ τῶν ἐγκλημάτων, ὧν ἐπήγαγον ⓐ Ἰουδαῖοι, καὶ λέγων, πῶς εἶδε Ἰησοῦν, πῶς ἤκουσε τῆς μακαρίας ἐκείνης φωνῆς, πῶς διὰ πυρώσεως ἀνέβλεψε, πῶς ἔπεσε καὶ ἀνέστη, πῶς εἰσῆλθεν αἰχμάλωτος εἰς Δαμασκὸν χωρὶς δεσμῶν δεδεμένος, καὶ περιφανῶς καὶ τόμως διαλεχθείς, ἐν δείξας, ὅλη καὶ ἅπαντα περὶ ταῦτα ἅπαντα, εἶπε ⓦ δικαίοντα, ἐν μηδὲν ἔπεισε πρὸς ἑαυτὸν μετασῆναι. τοιαῦται γὰρ αἱ τῶν ἁγίων ψυχαί. ἐπιδημοῦσι εἰς κίνδυνον ἐμπεσοῦσιν, οὐχ ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῶν κινδύνων, σκοποῦσιν, ἀλλ' ὅπως σὺν ἐμβαλόντας θηρεύσαντες, ἅπαντα περάτωσι· καθάπερ οὖν καὶ τότε ἐγένετο. εἰσῆλθεν ἀπολογησόμενος, καὶ ⓦ δικαιῶν λαβὼν ἀπῆλθεν. ἐν ταῦτα οὖν ὁ διαύστης ἐπηρώτησε λέγων· Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. τοῦτο ἐν σήμερον γενέσθαι ἐχρῆν, καὶ τὰ ἄρχοντα τοῦτον εἰσελθόντα πρὸς ὑμᾶς αἰδεσθῆναι τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἰσοτιμίαν ἅπασαν καὶ σκότους παραστάσεως ὑμῶν διδασκαλίαν λαβόντα, ἀπελθόντα θαυμάσαι ⓦ σύλλογοι, ἐπαινέσαι δὲ ζωνέδριοι, μαθεῖν καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὅσον δὲ μέσον ἐλλιμένων τε καὶ χριστιανῶν. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ὅπως αὐτὸν εἶλεν ὁ Παῦλος, καίτοι εἶπεν, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι, ἀπεκρίνατο ὁ Παῦλος οὕτως· Εὐξαίμην ἂν ἐγὼ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σε, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου γενέσθαι χριστιανοὺς, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. τί λέγεις, ὦ Παῦλε; ὅταν μὲν Ἐφεσίοις γράφῃς, λέγεις· Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως, ἧς ἐκλήθητε. καὶ ὅταν πρὸς Τιμόθεον γράφῃ· Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος. καὶ ὅταν πρὸς Φιλήμονα πάλιν, Παῦλος δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ὅταν Ἰουδαίοις ζωνδικάζῃ λέγεις· Ἕνεκεν τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. καὶ Φιλιππησίοις γράφων λέγεις, Ὥστε σοὶ πλείονας τῶν ἀδελφῶν πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως ⓦ λόγον λαλεῖν, πάντα ζοῦ τὴν ἅλυσιν περιφέρεις, πάντα ζοῦ τὰ δεσμὰ περιβάλλῃ, καὶ καυχᾶσαι ὅτι τῷ πράγματι· εἰς δὲ χαρίεντος ἦλθεν, περιέδωκας τὴν φιλοσοφίαν, ὅτε μάλιστα πιστρησιάζεσθαι ἔδει, καὶ τῷ δικαστῇ λέγεις· Εὐξαίμην ἂν σε γενέσθαι χριστιανὸν χωρὶς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ μὴν εἰ καλὰ τὰ δεσμά, καὶ ὅπου καλὰ, ὥστε πρέπει καὶ ἑτέροις θαρρεῖν εἰς ⓦ ὄνησιν τῆς εὐσεβείας λέγει (σὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἔφθης εἰπών, ὅτι [ⓐ] πλείονες τῶν ἀδελφῶν πεποιθότες τοῖς δεσμοῖς μου, ⓦ λόγον ἐλαλοῦσιν ἀφόβως) ἵνα ἔχειν ὅτι τὸ δικαστοῦ οὐκ ἐγκαλλωπίζῃ τῷ πράγματι, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ποιῇς;

Ἆρα τὸ δοκεῖ ζήτημα εἶναι ὁ λεγόμενος; ἀλλὰ ταχέως ἐπάξω τὴν λύσιν. τὸ γὰρ ἐξ ἀγωνίας, οὐδὲ διειλίας ὁ Παῦλος τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἀπὸ σοφίας πολλῆς καὶ σωφρόνως πνευματικῆς. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. πρὸς ἕλληνα διελέγετο καὶ ἔπεισε καὶ οὐκ εἰδότα τὰ ἡμέτερα. οὐκ ἐβούλετο τοίνυν αὐτὸν ἀπὸ τῆς φορτικῆς ἀπαγαγεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἔλεγον, ἐν ἡμῖν τοῖς δώμοις ὡς δώμος, τοῦτο καὶ σὺ τοῦτο ἐποίησεν. εἰ ἀκούσῃ δεσμά, φησι, καὶ θλίψεις, εὐθέως ἀποπηδᾷ· οὐκ οἶδε τῶν δεσμῶν τὴν δύναμιν. ἡμεῖς δὲ πιστοὶ, γευσάμενοι τοῦ κηρύγματος, καὶ τότε ἀμέτοχοι ὄντες τοῖς δεσμοῖς τούτοις. ἤκουσα τοῦ διαύστου μου λέγοντος, ὅτι Οὐδεὶς ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· ἐπεὶ αἴρει

ἀπὸ τοῦ ἱματίου τὸ καινὸν ἐπίβλημα, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. οὐδὲ οἶνον νέον βάλλουσιν εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή γε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοὶ, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται. ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. ἐπὶ τοῦτο ἐλθὼν ὁ Παῦλος, ἐπὶ τὸν Ἕλληνα, ἐπὶ τὸν ἀπαίδευτον, ἐπὶ τὸν ἀμαθῆ, ἐπὶ τὸν ἀγράμματον, ἐπὶ τὸν ἀνόητον, ἐπὶ τὸν ἀσύνετον, ἐπὶ τὸν ἀσύνθετον, ἐπὶ τὸν ἀσύστατον, ἐπὶ τὸν ἀσύμφωνον, ἐπὶ τὸν ἀσύμβατον, ἐπὶ τὸν ἀσύμβολον, ἐπὶ τὸν ἀσύμμετρον, ἐπὶ τὸν ἀσύμμορφον, ἐπὶ τὸν ἀσύμπλοκον, ἐπὶ τὸν ἀσύμπνοον, ἐπὶ τὸν ἀσύμφυτον, ἐπὶ τὸν ἀσύμφορον, ἐπὶ τὸν ἀσύμφυλ

καὶ οἰκίας, καὶ ἀγρεὶς, καὶ ὁπλων ἕνεκεν πιφι, οὐκ οἰκεία γνώμη ταῦτα προέθεμθ,
χ. οἱ ἀλλ' ὅπως αἱ ἐκφοι ἀφελῶσι. καὶ τὰ ἡμέτερα ἀφθόνως τῇ γνώμῃ τῇ ἡμετέρᾳ
οὐκ ἐσμὲν κύριοι καθόλα, ἀλλὰ πολλαχοῦ τῆς ἐκείνων δουλεύομθ γνώμης· καὶν πείσωμθ
μθ' ὧν δὲ δοκοῦσι ἐκείνοις, ἄκυρα καὶ ἄχρηστα ἔσται. Εἶτα ἵνα μθ' τὴν αἰσθησιν
* ἀπολλὺ ἢ 5 νόμοις τοσαύτοις ἀπειλήμθ * πολλοῖς, οὐ τῷ Θεῷ νόμος ὕστω κατεπατήσαμθ, Εἰ-
πέ μοι· καὶ ποίας ταῦτα συφιώμης, ἢ ἀπολογίας ἄξια; Εἶπι, μὴ ὁμόσης. μὴ ἀντιμο-
θετήσης αὐτῷ ἀφ' ἑαυτοῦ τοιούτῳ, ἵνα μὴ ἀσφαλείας ἅπαντα ᾖ πολὺς ᾖ λόγος.

χ. ὑφ' Αλλ' ἐπεὶ μὴ τούτων ἄλυς· φέρε ἴδω, εἰπὲ μοι τὴν σήμερον αἰσχυνθέντων
ὑμῶν, καταπαύσωμθ ἢ λόγοι. Παῦλος δέσμιος Ιησοῦ Χριστοῦ, φησὶ, ὁ Τι- Φιλημ. α.
10 μόθεος ὁ ἀδελφός. μέγας ὁ τοῦ Παύλου χρηματισμός· οὐκ ἀρχῆς ᾖ πηλίκης ὤομα, ἀλλὰ
δεσμὰ ᾖ ἀλύσεις. ἀληθῶς μέγας. καίτοι πολλὰ αὐτὸν ἕτερα λαμπρὸν ἐποίει, ὃ Εἷς οὐ-
ρανὸν ἁρπαγῆναι τρίτον, ὃ Εἷς παράδεισον ἀπενεχθῆναι, ὃ ἀκοῦσαι ἄρρητα ῥήματα·
ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἔθηκεν, ἀλλ' αὐτὰ πάντων τὴν ἄλυσιν. αὕτη γὰρ αὐτὸν ἐκφοὶ ὑπερφυέ-
στερον ἐποίει ᾖ λαμπρότερον. τί δήποτε; ὅτι ἐκφια μὲν τῆς τοῦ διαύτου φιλανθρωπίας
15 ὄντι χαρίσματα· ταῦτα δὲ τῆς καρτερίας τοῦ δούλου καὶ τῆς ὑπομονῆς δείγματα. ἔθος δὲ
τοῖς φιλοῦσιν ἐπ' ἐκείνοις μᾶλλον φέρειν, ἐφ' οἷς ἂν πάσχωσιν ὑπὲρ τοῦ φιλουμένου, ἢ
ἐφ' οἷς αὐτὸς εὐεργέτηται παρ' αὐτοῦ. οὐχ οὕτω βασιλεὺς ὑπὲρ τῷ διαδήματι σκυθρωπός),
ὡς ἐκφιος ὑπὲρ τοῖς δεσμοῖς ἐκαλλωπίζετο. ᾖ μᾶλλον εἰκότως. διαδήμα μὲν γὰρ κόσμον μόνον
φέρει τῇ περιφανεστάτῃ κεφαλῇ, ἡ δὲ ἄλυσις καὶ κόσμον πολλῷ μείζονα καὶ ἀσφάλειαν. ὁ περι-
20 φάνιος ὁ βασιλικὸς πολλάκις προῦδωκε τὸν περικειμένῳ αὐτὸν κεφαλὴν, καὶ μυρίους ἐ-
πιβουλὰς ἐπαυσάσατο, καὶ εἰς τυραννίδος ὑπερθυμίαν ἐκάλεσε. καὶ ὁ πολέμιος ὅπως
ὅτι ὑπισφαλὴς ὁ κόσμος οὗτος, ὡς κρύπτεσθαι αὐτὸν καὶ ἀποτίθεσθαι. ᾧ γοῦν βασιλεὺς
ὁ πολέμῳ ὃ ἁρμόζοντες, οὕτως ἑαυτὸν τοῖς πολεμίοις ἀναμιγνύουσι. τοσαύτη ἡ
περιουσία ἀπὸ τοῦ περιφανοῦς τούτου. καὶ ἡ ἄλυσις οὐδὲν τοιοῦτον προσέξει τοῖς ἔχουσιν· ἀλλὰ
25 τοὐναντίον ἄπαν. ὅταν γὰρ πόλεμος ἢ ᾖ προσταξις πρὸς τὸν δαίμονας ᾖ τὰς ἀντικει-
μένας δυνάμεις, προεξαναίμονος αὐτὸν ὁ περικείμενος ἀποκρούσεται τὰς ἐκείνων ἐφόδους.
καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἔξωθεν πολλοὶ, οὐχ ἑνὸς καὶ δύο ἄρχοντες, ἀλλὰ ᾖ ἑνὸς καὶ προσβα-
λόντων τῆς ἀρχῆς, προσφέρουσιν αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὁ δεῖνα ὁ τοῦ δεῖνος, λέγοντες, ὁ δεῖνα ὁ τοῦ ἄρχων· τοῦτ' ἦν ἀντὶ πάντων τούτων, Παῦλος δέσμιος, φησὶν, Ιησοῦ Χριστοῦ. Ἐ μᾶλλον
χ. ἀποδίξεται 30 εἰκότως. ἐκφιαι μὲν γὰρ αἱ ἀρχαὶ οὐ πάντως εἰσὶ τῆς τοῦ ψυχικοῦ ἀρετῆς· ἀπό-
* ᾖ δειξις (χρημάτων γὰρ εἰσὶν ὠνηταὶ, ᾖ φίλοι * κολακείας δίοιτο) αὕτη ἢ ἀρχὴ ἡ ἀπὸ
χ. - καίας γίνοιτο) τῆς τοῦ δεσμοῦ, τῆς τοῦ ψυχικοῦ φιλοσοφίας ἐστὶν ἔνδειγμα, ᾖ τοῦ περὶ Χριστὸν πίστεως πλη-
χ. ἀρετῆς μέλειαι μάλιστα. καὶ ἐκφιαι μὲν ἀπέπεσον ταχέως, αὕτη δὲ οὐκ ἔστι Χριστὸν προσδεξόμενοι ἢ ἀρ-
χ. δεῖγμα- χή. ἰδοὺ γοῦν ἐξ ἐκείνου μέχρι νῦν πόσος διήκτηνε χρόνος, καὶ λαμπρότερον ὁ ὄνομα τοῦ
35 δεσμίου γέγονε τούτου. Ἐ ὕπαπι μὲν ἅπαντες, ὅσοι γεγόνασιν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, σε-
χ. δεσμίου τ' σήλωται, καὶ οὐδὲν ἐκ περιουσίας εἰσὶ γνώριμοι τοῖς πολλοῖς· ὁ δὲ τοῦ δεσμίου τούτου ὄνο-
μα, τοῦ μακαρίου Παύλου, πολὺ μὲν ἐν Ἰταλίᾳ, πολὺ δὲ ἐν τῇ βαρβάρων χώρᾳ, πολὺ
δὲ καὶ Σκύθαις ᾖ Ινδοῖς, καὶ πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης ἤλθης τὰ πέρατα, ταύτης ἀκού-
σῃ τῆς περιουσίας· ᾖ ὁπουπερ δ' ἂν τις ἀφίκηται), Παύλου πανταχοῦ ἐν τοῖς ἀπόντων τό-
40 μασι προφερόμενον εἴσεται. ᾖ τί θαυμαστὸν, εἰ ἐν γῇ Ἐ θαλάττῃ, ἐστὶν ᾖ ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς πολὺ ὄνομα Παύλου καὶ τοῖς ἀγγέλοις, καὶ τοῖς ἀρχαγγέλοις καὶ ταῖς δυσὶ δυ-
νάμεσι. ᾖ δι' τούτων βασιλεῖ Θεῷ; καὶ τοπαπαίῳ ἐκφιαί, φησι, τὰ δεσμά, ὅτι τοσαύτην ἴσχυσε δι' ἐλπίδος τὴν δόξαν; οὐκ ἀπὸ σήμερον μὰ κατεσκεύασε, ἀπὸ σήμερον μὰ κατεσκεύασε, ἀλλὰ πολλῷ εἶχεν ἐπανθῆσαι τὸ πνεύματος τὴν χάριν, ὅτε δὲ Χριστὸν αὐτὰ προέκειτο.

οἴεσθε" μὴ τὴν δίκαιόν ἐστιν; πῶς ἐγκαλύπτεσθαι; πῶς καταδύεσθαι; πῶς ἐρυθριᾶν; εἰ μὴ πολλὴν τοῦτ' ἐστὶ παρὰ τοῦ πατέρων ἐπιτίμιον ἀνέχειν, ἀλλ' οὐ" ἀνέχειν, ἀλλὰ τῆς ἀθυμίας σκυθρωπὴς τῆς ἐπὶ τῇ μικροψυχίᾳ τῇ ὑμετέρᾳ. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο διδοὺς ἡμῖν εἰς ἐμοῦ τὸν ἐπαινεῖν· ὅτω μοι ἡ θυμὸς ἡ ἀθυμία πολιορκεῖ τὴν ψυχήν. τίς οὐκ ἂν ἀγωνιάσειε, τίς οὐκ ἂν δυσχεράνειεν, ὅταν μὴ τοσαύτην διδασκαλίαν ἐλλιπῶν δέηται διδασκάλου εἰς τὸ τοὺς ἐκλησθῆναι ἡ πιεσθῆναι ὑπὸ λύπης" εἰσέρχεται πρόφασις φόβου; διὰ ξαδέπτων δοθῆναι λόγον εἰς αἰτίαν τοῦ σώματος" ἡμῖν, δυνηθῆναί τι τὴν ἀθυμίαν ἡμᾶς ἀποπιάξασθαι τούτων, ἡ μικρὸν ἀνασχεῖν. ἡ γὰρ σφοδρὰ κατέδυσεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἡ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας μικροψυχίας αἰχμή. πολλὰ τοίνυν διελέγθην πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην καὶ παίζων τὸ πρόσχημα ἡμῖν χειμῶνος, καὶ φόβου ἡ ἀθυμίας, καὶ πόνου ἡ ἡδονῆς, ἡ καὶ τῆς δρεπάνης τῆς καὶ ῥίζας τῶν ὀμφάκων περικοπῆς. ἀπὸ τῶν πολλῶν δὴ τούτων μάλιστα πάντων ἐκεῖνα ἀναμιμνήσκεσθαί μοι τὰ καὶ τῆς δρεπάνης εἰρημένα τῆς περικοπῆς, ἡ εἰς τὴν οἰκίαν τὸ ὀμφάκινος καταλύουσης, καὶ οὐ λίθους καὶ τὰ ξύλα καταστρεπτούσης ἡ δαπανώσης ἄπαντα. ἡ μὴ τοῦτο κἀκεῖνο φυλάττετε, ὅπως ἑκάστης αἰτίας ὄντι βιαιοτέλειοι" λαμβάνοντας ὀμφακίαν, καὶ νόμον κωλύοντα ὀμφακίαν, τὸν ὄρχον ποιεῖσθαι· καὶ ὅπερ βέλτιον ζημιοῦσθαι χρήματα, ἢ τοὺς πλησίον ὄρχον" ἐπάγειν· ὅπερ ἰσχυρὸν τοῦτο εἰς Θεὸν ἁμαρτία μεγίστη. ὅταν γὰρ εἴπῃς τῷ Θεῷ, ὅπερ δέ σε ὀμόσαι τὸν ὅρκωσα τὸ δεῖνα καὶ κακοφάτα ἡ κακουργήσαντα, αὐτὸ τοῦτο σοι τὴν τιμωρίαν πολλῷ ἡ μᾶλλον παράσταται ἀγῶνα, ἡ μὴ τοῦτο ἀποδώσει τὸν ἀμείβοντα. ταῦτα ἡ πρὸς ἑτέρους λέγετε, ἡ αὐτοὶ ἀφαφολάττετε. οἶδα ὅτι σὺ τοῦτο βλασφήσεσθαι γνώμῃ, ἡ πᾶσαν ποιήσεσθαι ἀποδιήθα· ἀλλὰ ὁ ζητούμενος οὐ τοῦτ' ἔστιν, ἵνα σὺ τοῦτο φιλοσοφῶμεν μόνον, ἀλλ' ἵνα ἡ ἔξω τὸν βλασφήσειν τοῦτον λαβόντες ἀπέλθωμεν, ὅπου μάλιστα αὐτῆς δεόμεθα. ἡ γὰρ ὑδρυόμενοι οὐ τοῦτο τὸν κρίνον μόνον ἔχουσι πεπληρωμένα τὰ ἀγγεῖα, εἶχον ἡ ἀπελθόντες κενοῦσιν· ἀλλ' ἐκεῖ" μάλιστα αὐτὰ μὴ ἀσφαλείας ἀποτίθενται, ὡς μὴ θέντες ἀπῶσι καὶ μάταιον ἡγεῖσθαι πόνον. τοῦτο καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα· καὶ οἶκοι ἡγούμενοι τηρεῖσθαι μὴ ἀκριβείας τὰ εἰρημένα. ὡς ἐὰν σὺ τοῦτο μὴ" ἦτε πεπληρωμένοι," οἶκοι ἡ ἀναχωρῆτε κενοί, τὰ ἀγγεῖα τῆς ἀμοιβῆς ὑμῶν ἔρημα τῆς ἀκροάσεως ἔχοντες, οὐδὲν ἔσαι σὺ τῆς σὺ τοῦ πληρώσεως ὑμῖν ὄφελος. μή μοι διίζῃς σὺ τῇ παλαίστρᾳ ἀθλητὴν; ἀλλ' ὁ ὃν σκάμματι· μή μοι * τὴν βλάβειαν καὶ καιρὸν τῆς ἀκροάσεως, ἀλλὰ καὶ καιρὸν τῆς πράξεως. ἐπαινεῖς τὰ λεγόμενα νῦν, ὅταν" ἔλθῃς ὁμόσαι, πάντων αὐτῶν ἀναμνησθῆναι τότε. ἀλλ' ἵνα χάριν τοῦτον καταρτώσητε νόμον, ἡ ἐφ' ἕτερα μείζονα τὴν διδασκαλίαν" πρόσθωμεν. ἰδοὺ δοὺς ὑμῖν ἔτος ἕνα τοῦτο ἀφαιρήσομαι πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, καὶ δώσω ἑκατὸν σήμερον τῶν γραφῶν ὑμῖν ἐξηγήσασθαι ἔμπροσθεν. ὃ ἡ αἰτοῦσι, ὅπως" ἡμῶν δίδοσθε μαθεῖν, ἅπερ οἴκοθεν καὶ" ἑαυτῶν δυνάμενοι κατορθοῦν, καὶ ὃ πλέον ἡμῖν τῆς παραινέσεως εἰς ἐπιτηδειότερον ἀναλίσκειν λόγον. ταῦτα ἡ οὐκ ἐγκαλῶ ὅτω γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν ἔξωθεν ἐπιμέλειαν οἴκοθεν ὑμᾶς καὶ" ἑαυτῶν παιδεύεσθαι· τῶν γραφῶν ἡ τὰ νοήματα καὶ τὰς λεξείας ἡμῖν ἐπιτρέπειν. εἰ ἡ καὶ ἐγκαλῶ καὶ" ἡμῶν ὑμᾶς ἀκοῦσαι, πλέον μιᾶς ἡμέρας οὐκ ἴδιον. οὐδὲ γὰρ ποικίλον τι καὶ δυσεύρετον ὅστις ὁ λεγόμενος, οὐδὲ κατασκευῆς δεόμενόν ἐστιν. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνῃ," σοφισμῶν οὐκ ἔστι χωρίς. ὁ Θεὸς εἶπε, μὴ ὀμόσῃς· μὴ ἀπαίτει με λοιπὸν βιαίως. νόμος ἐστὶ βασιλικός. ὁ θεὶς αὐτὸν οἶδε" λύσει τὸν νόμον. εἰ μὴ συμφέρει σοι, οὐκ ἂν ἐκώλυσεν, οὐκ ἂν ἀπηγόρευσε. βασιλεὺς εἰσφέρει νόμους, καὶ ὑπὲρ ἀπόντας συμφέροντας πολλάκις (ἀνθρωποι γάρ εἰσι, καὶ οὐκ ἂν δυνάμενοι ὅτως βιῶναι, ὥσπερ ὁ Θεός) ἀλλ' ὅμως ὅτω πειθόμεθα. καὶ γυναῖκας ἀγόμεθα, καὶ παιδοποιεῖσθαι ποιούμεθα, καὶ οἰκέτας ὠνούμεθα μάλλον,

καὶ

χ. μοι
χ. διελέγθην
χ. ὑπερ.
χ. ἡμῶν,
χ. τα
χ. ἐπαγειν
χ. μᾶλλον
χ. μὴ ὦσι
χ. οἶκοθι
* διίζῃς;
χ. σὺ διορθώσας,
χ. πρόφασιν.
χ. ἑαυτῶν ἐδιώσθαι
χ. σφισμα.
χ. σαφηνισ.

Οι ἀρχοντα μὲν ἐπῆισεσα τῆς κηδεμονίας, ὅπ τι θορυβημένοι τὴν πόλιν ἰδὼν καὶ πόλεμον ὄντα φυγῆς βουλευομένους, εἰσῆλθον παρεκάλεσά τε ὑμᾶς, καὶ εἰς χρηστὰς ἤγαγον ἐλπίδας· ἐπαῤῥύνω γὰρ ὑμῶν τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ῥυθμίαν, ὅτι τῆς ἔξωθεν εἰδήσητε παῤῥησίας μᾶλλον σὺν πολλοῖς καὶ μακροῖς λόγοις ἐκείνοις. νυξὶ μέλαν ἀφεῖπαί μοι τὸν χλωρὸν καὶ καταδυῶσι, ὅτι ἤκουον αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς ἀφαλεγομένου, καὶ τῶν μὲν παῤῥησιαζομένου, τῶν δὲ αἰσχυνομένου τὸν ἄνθρωπον τούτων καὶ ἄλλων δουλίαν. χ. κλαπ. χ. ιδ.

ὁ γὰρ ὑμᾶς πρὸς ἐκείνου διδάσκεσθαι ἔδει, ἀλλ' ὑμᾶς τοῖς ἀπίστοις ἅπασι μᾶλλον διδασκάλους. ὁ γὰρ δικάζεσθαι παῤῥᾳ τοῖς ἀπίστοις ὁ Παῦλος ἐπέτρεψε, σὺ δὲ διδασκάλων τῶν ἔξωθεν ἐδεήθης μᾶλλον τὸν τοσοῦτον τοῦ πατέρων παῤῥαίνεσιν; καὶ δραπέτης καὶ μαστίγια ζωὴ πόλιν τοσοῦτον διεστέρησαν καὶ εἰς φυγὴν ἐνέβαλον; ποίοις ὀφθαλμοῖς διπλέψομεν λοιπὸν τοὺς ἀπίστους οὕτω φοβοδεῖς ὄντες καὶ δειλοί; ποία γλῶττη πρὸς αὐτοὺς διαλεξόμεθα, καὶ πίσομεν θαῤῥεῖν ὑπὲρ τῶν ὑπάτων δειναῖν, λαγωοῦ πάντως δειλότεροι διὰ τὴν ἀγωνίας γλυκύτητα ταύτης; καὶ τί παθοῦμαι, φησι; δώδεκα πάντα γὰρ ἐσμεν. δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο δεῖ θορυβεῖσθαι, ὅτι δώδεκα ἐσμεν, καὶ οὐκ ἄλογα. ἐκεῖνα δὲ τὸ φῦσαν καὶ κτύπον ἅπαντα σοβεῖται (οὐ γὰρ ἔχει λογισμὸν ὃ δεινά μενον ἀπερύσασθαι ὁ δίος) σὺ δὲ λέγε καὶ λογισμῷ τὴν μανίαν, πῶς εἰς τὴν ἐκείνου καταπάτησιν δυσχερείαν; εἰσῆλθέ τις, ἀπήγγειλεν ἔφοδον γραπτήν. μὴ θορυβηθῇς, ἀλλ' ἀφεὶς αὐτὸν, κλῖνον γόνατα, καὶ διαστείλασθαι σε παῤῥακέλευσον, γενέσθαι πυρὶ, καὶ ἀποκρύπτεται ὁ ἀφιὼν. σὺ μὲν γραπτὴν ἔφοδον ἀκούσας οὐκ ἀληθῆ, καὶ τῆς ζωῆς ἀπῤῥαγίαν ἐκδεδύθυσας τῆς παρούσης· ὁ δὲ μακάριος Ἰὼβ ἐκεῖνος ἐπαλλήλων ἀγγέλων ἐρχομένων καὶ τὰ δεινὰ ἀπαγγελλόντων ἀκούων, καὶ παρατίθεται τῷ ἀφέντι τὸν παῖδων ἀπώλειαν, οὐκ αἰσθάνεται, οὐκ ἐξεπλάγη, ἀλλ' ὅπι παρεσκευάζετο, καὶ βλεφείσῃ τὴν διαστολήν. τοῦτο καὶ σὺ μιμησαι, καὶ ὅταν ἐλθὼν λῃς ἀπαγγείλῃ, ὅτι γραπτὴν τὴν πόλιν ἐκύκλωσαν, καὶ τὰ δεινὰ διαῤῥαπάζειν μέλλουσι, παρὸς διαστείλασθαι σε καθάψῃ, ἐπὶ· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω ἐγένετο. εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας. ἐκεῖνοι οὐκ ἐφόβησαν ἡ πεῖρα τῶν παραγμάτων· σὺ δὲ ἡ ἀκοὴ μόνη πάσχει. τὸ τίνος οὖν εἶπωμεν ἄξιοι λόγου, εἰ καὶ θανάτου καταπολμᾶν καλλωδίνης, * ὑπὸ φήμης ψυδοῦς ὕπω πάσχοντες; ὁ θορυβούμενος καὶ οὐκ ὄντα φόβοι ζωώσης, καὶ παραχρῆμα τὴν μὴ φαρομένην ἐπάγει· ὁ δὲ σὺ καταστάσει καὶ γαλήνῃ ψυχῆς ὢν καὶ ὄντα ἀφανεῖ *. ὁρᾷς σὺν κυβερνήτας, ὅπ τῆς θαλάττης μαινομένης, πέφωνα ζωπυρούντων, βρονταῖς καταῤῥηγνυμένων, πάντων τῶν ὑπὸ τὸ πλοίου θορυβημένων, ὅπι τῶν οἰάκων αὐτοὶ κάθηνται χεῖρες θορύβου καὶ ταραχῆς, τῇ τέχνῃ τῇ ἑαυτῶν προσέχοντες, καὶ σκοπιῶντες, ὅπως ὑπόντα διακρούσωνται χάλαζαν; τούτους καὶ σὺ μίμησαι, καὶ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας ὑπιλαβόμενος, τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, ἀσινὴς μένε καὶ ἀνεπίπτωτος. Πᾶς, ὅστις ἀκούει μου τῶν λόγων τούτων, Matth. ζ. κε. φησί, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ὑπὲρ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, ἦλθον οἱ ποταμοὶ, ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέῤῥηξαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ κατέπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. ὁρᾷς, ὅτι αἰσίας ὄντι τὸ προκαταπίπτειν καὶ ἀσειτεύεσθαι; μᾶλλον δὲ ἡμεῖς οὐδὲ κατὰ μηδὲν ἐκείνου ἀνθρώπου ἐσμὲν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνου ἀθλιώτεροι κατεπίσομεν. ἐκείνου μὲν γὰρ ἡ οἰκία μὴ ποταμοὶ, μὴ δὲ κατενεχθῆναι ἀνέμοις ὑπὸ, μὴ δὲ προσπεσεῖν τὸν ἀνέμων σφοδρότητα· ἡμᾶς δὲ οὐκ αἰθέριον ἐφεδρεύοντων, ἀ ποταμοὶ προσορηξάντων, ἀ πνευμάτων προσδοκῶντων, πρὸς τὴν πεῖραν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς ἀκοῆς μόνης προσεστεάπηκεν, ἀ πάντα, ἅπερ ἐφιλοσοφοῦμεν, ἐξεχέαμεν. ποίαν

τὴν γὰρ ποιᾷς, ὥσπερ αὖ εἴ τις ⓦ νομοθέτην ⓦ κωλύοιτο φονεύειν, αὐτὸν σύμμαχον ἡμέραθαι καλῶν τοῖς τοῦ σφαγέως. οὐκ οὕτω φεύγω καὶ δακρύω σφαζομένους ἀκούων τινὰς ἐν ταῖς ὁδοῖς, ὡς φεύγω καὶ δακρύω καὶ φεύγω, ἐπειδὴ ἴδω τινὰ πλησίον τῆς παρούσης ταύτης ἑλθόντα, καὶ ταῖς χεῖρας θέντα, καὶ τὴν ἀπειλὴν ἀφέλοντα, καὶ ὁμόνοιαν. τοῦτο χρημάτων σοι μᾶλλον ἐστίν, εἰπέ μοι, καὶ ψυχῆς ἀνάρρησις; τί τοσοῦτον κερδαίνεις, ὅσον ζημιοῖς καὶ σαυτὸν *, καὶ ⓦ πλησίον; εἰ μή τις εἴποι, ὅτι ἀληθῆς ἐστιν ὁ λόγος, μὴ ἐπαγάγῃς τὸν ὅρκον τοῦτον ἀνάγκην. εἰ δὲ οἶδας, ὅτι ψεύδεται, μὴ ἀναγκάσῃς ἐπιορκῆσαι. ἀλλ' ἵνα πληροφορηθῶ, φησίν. ὅταν μὲν οὖν μὴ ὀμόσῃς, τότε ἐκεῖνόν σοι δείξω πληροφορούμενον. νῦν μὲν γὰρ ἀναχωρήσας οἴκαδε, κατεσθίει διηνεκῶς τὸν τοῦ σωσιβότου, ταῦτα λογιζόμενος· ἆρα μὴ μάτην ὤρκωσα; ἆρα μὴ ἐπιώρκησεν; ἆρα μὴ ἐγὼ τῆς ἁμαρτίας ἐγκύμων ἄπος; ἂν δὲ μὴ ὀμόσῃς, ἀναχωρήσας οἴκαδε πολλοῦ δεῖ τοῦτο μνησθῆναι, ἀλλ' εὐφραινόμενος τῷ Θεῷ καὶ λέγων, εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὃς κατέσχεν ἐμαυτόν, καὶ οὐκ ὤρκωσα. εἰκὸς οὖν μάτην. οἰμωζέτω δὲ χρεῶν ἀπολυόντων τὰ χρήματα· ὥστε πληροφορίαν ἡμῖν τοῦτο ἐσεσθαι μάλιστα, ὃ μὴ τοῦτο βιῶναι τὸν νόμον, μηδὲ ἕτερόν τι ἀναγκάσαι τοῦτο ποιῆσαι. ἐνίοτε γοῦν τινα οὐκ ὤρκωσας, καὶ ἀρκέσει σοι τοῦτο εἰς παρρησίαν καὶ παράκλησιν. πολλάκις γοῦν μάχης γενομένης ὑβριζόμενοι φέρομεν γενναίως, καὶ τοὺς ὑβρίζοντας λέγομεν, τί σοι ποιήσω; ὁ δεσπότης μου κωλύει, ὁ τοσοῦτος ὁ δεῖνα· ἐκεῖνός μου κατέχει τὰς χεῖρας· καὶ ἀρκεῖ τοῦτο ἡμῖν εἰς παρρησίαν. οὕτω καὶ σὺ ἐναισθόμενός τινα ὀρκίζειν, ὀπίσω σαυτὸν καὶ κώλυσον, καὶ εἰπὲ τοῖς ὑπὲρ μέλλοντα ὀμνύναι· τί σοι ποιήσω; ὁ Θεὸς οὐκ ἐθέλησε μὴ ὀρκίζειν· ἐκεῖνός μου κατέχει τὰς χεῖρας. ἀρκεῖ τοῦτο καὶ εἰς τιμὴν τοῦ νομοθετήσαντος, καὶ εἰς ἀσφάλειαν ζώντων, καὶ εἰς φόβον τῶν μέλλοντας ὀμνύναι. ὅταν γὰρ ἐκεῖνος ἴδῃ, ὅτι ὀρκισθέντες οὕτω δεδίκασθαι, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ὀμόσαι παρητοῦς φοβηθήσεται. εἰ τοῦτο φθέγξῃ τὸ ῥῆμα, μὴ πολλῆς οἴκαδε ἀναχωρήσεις τῆς πληροφορίας. ἄκουσον τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἵνα καὶ σὺ αὐτὸς ἀκούσῃ ἐν ταῖς ἀγαθαῖς. τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐξεφώνησεν αὖθις, καὶ ἀπολήψεταί σοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, καὶ πολλὰς ἁμαρτίας ἀφαλεῖται. καὶ τοῦτο μὴ ὅτι τοῦ ὅρκου μείζονα ἀλλὰ καὶ ὅτι πολλῶν τῶν παραγγελμάτων λογιζόμεθα. καὶ ὅταν μέλλωμέν τι ποιεῖν ἀφ' * Θεοῦ ἀγαθόν, εἶτα φέρει ζημίαν τινά, μὴ τὴν ζημίαν ἐκ τοῦ παραγγέλματος βλέπωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος, ὃ χαρπωσόμεθα ἐκ τοῦ ἀφ' ὧν Θεὸν ποιῆσαι. οἷ τι λέγω· ὕβρισέ σε τις; φέρε γενναίως. [οἵστις δὲ γενναίως,] ἂν μὴ τὴν ὕβριν ἐννοήσῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ κελεύσαντος φέρειν, καὶ "οἵστις πραΰς. ἔδωκας ἐλεημοσύνην; μὴ τὴν δαπάνην ἐννόει, ἀλλὰ [καὶ] τὴν παρρησίαν τὴν ἀπὸ τῆς δαπάνης. ἐζημιώθης χρήματα; ἀνάρρησιν, καὶ μὴ τὴν ὀδύνην τὴν ἀπὸ τῆς ζημίας ἴδῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος τὸ ἀπὸ τῆς ἀνάρρησίας. ἂν οὕτως ἑαυτὸν ῥυθμίζωμεν, οὐδὲν ἡμᾶς λυπήσει τῶν ἐμπιπτόντων δεινῶν, ἀλλὰ καὶ κερδανούμεθα ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι λυπηρῶν· καὶ ζημία πλούτου, καὶ λύπη ἡδονῆς καὶ ἀνάρρησις, καὶ ὕβρεις τιμῆς ἡδίονες καὶ ποθεινότερα, καὶ τὰ σκάμματα πόνου εἰς κέρδος ἡμῖν ἀποβήσεται, καὶ σκηνῆς πολλῆς ἀπολαυσόμεθα τῆς γαλήνης, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐπιτυχόμεθα· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΦΗΜΙΣΘΕΙΣΗΣ "ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΡΧΟΝΤΑ ΠΡΑΙΔΑΣ,

καὶ πάντων τοῦ φυγῆς βουλομένων, καὶ τοῦ "κόμητος εἰσελθόντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ παρακαλέσαντος, ταῦτα ἐλέγετο· καὶ ὅτι μὴ ὀμόσει, καὶ εἰς ὃ ἀποστολικὸν ῥητόν, Παῦλος δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Λογ. ις'.

Τὸν

* λείπει σου.

χ. ὤρκωσας;

χ. ἐμαυτὸν

χ. ὤρκωσας

χ. ποιήσω. ὁ δεῖνα; μὴ ἐκλογάσῃς ὁ τοσοῦτος ὁ σὸς ἐκεῖνος

χ. ἐλευθέρων

χ. οἵα

χ. σωσινυχ.

* τὸν

χ. Θεὸν

χ. ἄρχοντα

διλογ. δ.

ρεῶν εἰ) μαχεῖν; μὴ τὰ αἰχμὰ ῥήματα φύγης μόνον, ἀλλὰ ⸂ γέλωτα ἄπεικτον ⸃ ἐπιθυμίαν ἅπασαν. βάλε φόνων εἰ) πόρρω; φεῦγε ⸂ λοιδορίας. βάλε μέθης ἀφίσασθαι; φεῦγε τρυφὰς ⸂ ⸂ πολυτελῆς τραπέζας, ⸂ ⸂ ἐρίζον τῶν καλῶν αἰσθάσεσι. μεγάλη παγὶς, γλώσσης ἀκολασία, ⸂ σφοδρὸ δεσμὸν τὸ χαλινῶ. διὰ τοῦτο καὶ ὁ φησι· Παγὶς ἰσχυρὰ ὑδρὶ ⸂ ἰδίᾳ χείλη, ⸂ ἁλίσκεται ῥήμασιν ἰδίοις στόματος. ⸂ ⸂ τῶν ἄλλων τοίνυν ἀπάντων μᾶλλον ταύτην σωφρονίσωμεν, ταύτην χαλινώσωμεν, ⸂ λοιδορίας ⸂ ὕβρεως ⸂ ⸂ αἰσχρολογίας ⸂ κακηγορίας ἀπὸ τοῦ στόματος ἀπαλείψωμεν καὶ τὸν ποινικὸν τῶν ὅρκων ζημίωσιν. πάλιν γάρ ἡμᾶς ὅπου τοῦτο αἰνίττεσθαι ὁ λόγος ἤγαγε· καίτοι γε ἐπαίσας ζημίας μείζονας ἀξιώμασιν ὑμῶν τῇ ἀγάπῃ, ὡς οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ἐντολῆς ταύτης ἐρῶ, ἀφ' ὅ πάσας ταῖς ἡμέραις ἐμπεσοῦσι ἡμέρας ἐρχομένας τοῦ αὐτοῦ διελίξθαι. ἀλλά τί πάθω; ἕως δὲ ἴδω καταρτισθείσας, ⸂ σίγα τῆς συμβουλῆς ἀπολαῦσαι. ἐπεὶ ⸂ Παῦλος Γαλάταις λέγων, Τὸ λοιπὸν κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω, πάλιν αὐτοῖς φαίνεται συγγενόμενος ⸂ ἀφελεξθείς. τοιαῦτα τὰ σπλάγχνα ⸂ πατρικά. καὶ εἴπωσιν ἀφίσασθαι, οὐκ ἀφίσανται, ἕως δὲ ἴδωσι σωφρονισθείσας αὐτῷ τοῦ παίδας. ἀκούσατε τοῦ μακαρίτου σήμερον τοῦ τῶν ὅρκων ⸂ ἡμῶν ἀφελεξθέντος. Ἐπάνελθε τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ⸂ εἶδον, φησι, ⸂ ἰδοὺ δρέπανον πετόμενον μήκους πήχεων εἴκοσι, ⸂ πλάτους πήχεων δέκα. ⸂ εἶπε πρός με· τί σὺ βλέπεις; καὶ εἶπον, ὁρῶ δρέπανον πετόμενον μήκους πήχεων εἴκοσι, ⸂ πλάτους πήχεων δέκα. ⸂ τῶν ἰσραὴλ ⸂ εἰσελεύσεται εἰς ⸂ οἶκον τοῦ ὁμνύοντος, φησι, "ὃ ὀτόμα μου, καὶ καταλύσει ⸂ τὰ μέσα, ⸂ καταπαύσει ⸂ τοὺς λίθους καὶ ⸂ τὰ ξύλα. τί ποτέ ὅτι ὁ ἐρημωθήσεται; καὶ πῶς ἔνεκεν ⸂ ταύτης δρεπάνης ἢ τοῦ ὁμνύοντα "ἐπαγομένη τιμωρία φαίνεται, ⸂ δρεπάνης πετομένης; ἵνα ὁ ἀφύκτου τῆς δίκης καὶ ὁ ἀδιεξόδευτον τῆς κολάσεως ἴδῃς. ξίφος μὲν γὰρ πετόμενον ἴσως τις ἀφαιρεῖται δύναιτο), δρεπανοῦν ⸂ εἰς ⸂ τραχηλον ἐμπεσοῦσαν ⸂ αὐτοῦ χρείαν ἡμουμένου τοῦτο ἀδύνατον ἀφελέσθαι. ὅταν ⸂ καὶ τοῦτο πρὸς τοῦτο, ποία λοιπὸν σωτηρίας ἐλπὶς; πῶς ⸂ ἔνεκεν τοῦ λίθους καὶ ⸂ τὰ ξύλα καταλύσῃ τὸν ὁμνύοντος; ἵνα τοῖς ἄλλοις ⸂ σωφρονισμὸς ὁ πάντας ᾖ. ὅπου γὰρ ⸂ ὁμνύοντα ἀπολαύοντα δύναμιν τῇ γῇ κρύπτεσθαι, ἢ οἰκία καταλυθεῖσα, καὶ χῶμα γενομένη τοῖς πᾶσιν ἅπασι καὶ βλέπουσι ⸂ σωφρονῆ ἀφ' ἧς ὄψεως μὴ τὰ αὐτὰ τολμᾶν, ἵνα μὴ ⸂ αὐτὰ πάθωσι, καὶ κατήφορος ἔσται τοῦ τετελευτηκότος ἁμαρτίας διωκτής. οὐχ ὕτω κεντεῖ ξίφος, ὡς ὅρκου φύσις· οὐχ ὕτως αἱαιρεῖ μάχαιρα, ὡς ὅρκου πληγή. ὁ ὀμόσας, κἂν δοκῇ ζῆν, ἤδη τετελεύτηκε, καὶ τῶν πληγῶν εἰδέξατο. καὶ καθάπερ ὁ δὲ ἀσεβοῦσι λαβών, καὶ πρὶν ἢ τὸν πόλιν ἀφεληλυθεῖν καὶ ὅτι ὁ βαρὰθρον ἐληλυθὼν καὶ δίμνιον ἐδὼν ἐφισάμενον, τέθνηκεν ἅμα τῷ ⸂ δύσεως ἀφεληλυθεῖν τὸν ἡλιον· οὕτω καὶ ὁ ὀμόσας.

Ταῦτα λογιζώμεθα, ⸂ μὴ ὀμνύωμεν τοῦ ἀδελφούς. τί ποιῶ, δέσποτα; ὅτι τραπέζης ὀμνύεις ἱερᾶς; ⸂ ἔνθα ὁ Χριστὸς "κεῖται τεθυμένος, ⸂ ⸂ ἐκεῖ τὰ δυσώπητος, ⸂ τὸν ἰδίων σὸν; ⸂ ⸂ μὴ λογιᾷ ὅτι" τῶν ὁδῶν φύσεσι, σὺ ⸂ ἐμὲ ⸂ ⸂ ἐν τῆς μὲ ⸂ ἐμὲ καθάπερ, ἐναγίσεσθαι τῷ Κάϊν αὐτὸ ἐργαζόμενος φόνον. ὀκνῶ μὲν γὰρ ἔφυσε ⸂ ἀδελφὸν ὅτι τῆς ἐρημίας, ⸂ ⸂ πρόσωπα θανάτου· σὺ ⸂ φύσεις ⸂ ἀδελφὸν ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, ⸂ ⸂ μέλοντα θανάτου ⸂ ἀθανάτου. μὴ γὰρ ἐκκλησία ἀφ' τοῦτο γένηται, ἵνα ὀμνύωμεν; ἀφ' τοῦτο γένηται, ἵνα θυχόμεθα. μὴ γὰρ τράπεζα ἀφ' τοῦτο ἔσηκεν, ἵνα ὀμνύωμεν; ἀφ' τοῦτο ἔσηκεν, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύωμεν, οὐχ ἵνα δεσμῶμεν. σὺ ⸂ εἰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλ' ὁρῶ ὅ βιβλίον αἰδέσθητι, ὃ ⸂ ⸂ ἐστίνεις "εἰς ὅρκον· ⸂ ⸂ ὀμνύεις ⸂ ὃ θυσιαστήριον, ὃ ⸂ ⸂ χίεσι λαμβάνων κεκλυκὼς ὀμνύοντα, αἰδέσθητι, καὶ ἀκούσας τί ⸂ ⸂ ὀμνύειν ὁ Χριστὸς ἐκεῖ ἀφελέσθαι, φεῦγε ⸂ καὶ ἀπόστηθι. τί οὖν ἐκεῖ ⸂ ὅρκων φησίν; Ἐγὼ ⸂ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· σὺ ⸂ τόμοι ⸂ κωλύοντα ὀμνύειν, "τοῦτο ὅρκου" ποιῇ. ὦ τῆς ὕβρεως, ὦ τῆς" ἀναισθησίας. Τοῦ-

Ιωϛ. κεφ. ϛ. θης, ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, αἱ μυριάδητί μοι τῶ Ἰωβ, ὃς ὁμοῦ καὶ πλούσιος καὶ πένης γέγονε, καὶ ἑκάτερα τὰ ὅπλα μετεχειρίσατο, καὶ σὺ ἑκατέρας ἐκράτησε.

Ιωϛ. α. κε. καὶ ὅτι μὲν πλούσιος ἦν, ἔλεγλε· Η θύρα μου πάντι ἐλθόντι ἀνέῳκτο. ὅτι δὲ πένης γέγονεν, ἔλεγλε· Ο Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. ὅτε πλούσιος ἦν, πολλὴν τὴν φιλοξενίαν· ὅτε πένης γέγονε, πολλὴν τὴν ἀνωμολογίαν ἐπεδείξατο. καὶ σὺ τοίνυν πλούσιος εἶ; πολλὴν ὀπτεύκνυσο τὴν ἐλεημοσύνην. πένης γέγονας; πολλὴν τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἀνωμολογίαν. οὔτε γὰρ πλοῦτος κακὸν, οὔτε πενία ἁπλῶς· ἀλλὰ τῶν τὰ προαίρεσιν τὴν ἑκατέρων ἐκάτερα ζῶντα ἔζη. παιδεύσωμεν τοίνυν ἑαυτοὺς μὴ τοιαύτας εἶναι τὰς πράγματα ἔχειν κρίσεις, μηδὲ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τὴν ποικίλην τὴν διαβάλλειν. μακροψυχεῖ γοῦν ὁ πλοῦτος ὠφελῆσαι δυνάμενος· μεγαλόψυχοι γοῦν καὶ πενία καταβλάπτει ποτέ.

Ἐπιγνῶμεν τοίνυν τὰς παγίδας, καὶ πορρωτέρω αὐτῶν βαδίζωμεν· ἐπιγνῶμεν τοῦ κρημνούς, καὶ μηδὲ ἐγγὺς γινώμεθα. τοῦτο ἀσφαλείας ἡμῖν ἔσται μεγίστης ἀνάπαυσις, ὃ μὴ τὰ ἁμαρτήματα φεύγειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ διαφέροντα μὴ δοκοῦντα, ταῦτα ἡγεῖσθαι ἁμαρτίας ἡμᾶς ἀποτελείοντα. οἷόν τι λέγω· ὃ γελᾶν καὶ αἰσχρὰ λέγειν οὐ δοκεῖ μὴν ὡμολογημένον ἁμάρτημα εἶναι· ἀλλ' ὅμως ἐστὶν ὁμολογούμενον ἁμάρτημα. πολλάκις γοῦν ἀπὸ γέλωτος αἰσχρὰ ῥήματα πίπτει, ἀπὸ δὲ ῥημάτων αἰσχρῶν πράξεις αἰσχραὶ γίνονται. πολλάκις ἀπὸ ῥημάτων καὶ γέλωτος λοιδορία καὶ ὕβρεις· ἀπὸ λοιδορίας δὲ ὕβρεως πληγαὶ καὶ τραύματα· ἀπὸ τραυμάτων καὶ πληγῶν σφαγαὶ καὶ φόνοι. διὰ τοίνυν μέλλης σαυτὸν καλῶς βουλεύεσθαι, ὄχι τὰ αἰσχρὰ ῥήματα μόνον, οὐδὲ τὰ αἰσχρὰ πράγματα, οὐδὲ τὰς πληγὰς, καὶ τὰ τραύματα, καὶ τοὺς φόνους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἀνωμοσίαν γέλωτα δὲ αὐτὰ τὰ αἰτία ἀποφεύξῃ ῥήματα· ὅθεν τὴν μὲν τούτων κακῶν ῥίζαν τούτων ἐλήφεις. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλός φησι, Μωρολογία καὶ εὐτραπελία μὴ ἁρμοττέτω σοι τοῦ στόματος ὑμῶν. Εἰ γὰρ καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μικρὸν εἶναι δοκεῖ, ἀλλὰ μεγάλων ἡμῖν κακῶν αἴτιον γίνεται. πάλιν ὁ πτυφὰν ὑ δοκεῖ μὲν ἔγκλημα εἶναι φαύλοις καὶ ὠμολογημένον, καὶ μεγάλα ἡμῖν πίπτει τὰ κακὰ, μάθω," τοιγάρτοι, πλεονεξίαν, ἁρπαγάς. ὁ γὰρ δαπάνηρος, καὶ πολυτελὴς, καὶ λιτουργίας τῇ γαστρὶ λειτουργῶν ἀφορήτους, καὶ κλέπτειν ἀναγκάζεται πολλάκις, καὶ τὰ ἑτέρων ἁρπάζειν, καὶ πλεονεκτεῖν, καὶ βιάζεσθαι. διὰ τοίνυν φύγῃς ὁ πτυφὰν, καὶ πλεονεξίας καὶ ἁρπαγῆς καὶ μάθης καὶ μυρίων κακῶν τὴν ῥίζαν ἐκτεμοῦ τῆς ποικίλης. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· ὅτι Η ἀπατηθεῖσα, ζήσασα πόρνη. Ὃ Εἰς διάπυρα ἀναβαίνει πάλιν, ὃ ἵππων" ἄμιλλαν θεωρῶν καὶ κυβεύων ὁ δοκεῖ πλημμέλημα τοῖς πολλοῖς ὡμολογημένον εἶναι· μυρία γὰρ Εἰς βίον εἰσάγει κακά. καὶ γὰρ ἡ ἐκ τοῦ διάζευξις διαφθορὰν, πορνείας, ἀκολασίας, ἀσελγείας ἀπάσας ἔτεκε· καὶ ἡ τῆς ἁμίλλης τὴν ἵππων θεωρία μάχας, λοιδορίας, πληγὰς, ὕβρεις, ἀπειθείας διηνεκεῖς ἐπήγαγε· καὶ ἡ ἐκεῖ δὲ κυβεύειν ἀπουδὴ βλασφημίας, ζημίας, ὀργὰς, λοιδορίας, μυρία ἕτερα τούτων δεινότερα πολλάκις εἰργάσατο. μὴ τοίνυν τὰ ἁμαρτήματα φεύγωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ δοκοῦντα μὴ διαφορὰ εἶναι, κἂν μικρὸν ἡμᾶς Εἰς τὰς πλημμελείας ἄγοντα ταύτας. καὶ γὰρ ὁ τοῦ κρημνοῦ βαδίζων, κἂν μὴ καταπέσῃ, πέσει, ὃ πολλάκις ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἐθέλου ἐκείνου καπεῖς, κατέπεσον· ὅτω καὶ ὁ μὴ πορρωτέρω φεύγων τὰς ἁμαρτίας, ἀλλ' ἐγγὺς αὐτῶν βαδίζων, μὴ φόβου βιώσεται, καὶ πολλάκις Εἰς αὐτὰς ἐμπεσεῖται. καὶ γὰρ ὁ τὰ ἀλλότρια ἐργαζόμενος κἀλλη, κἂν μὴ μοιχεύσῃ, τέως ἐπεθύμησε, καὶ γέγονε τῇ ἀποφάσει τοῦ Χριστοῦ μοιχός. πολλάκις γὰρ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας ὃ Εἰς τὴν διαφορὰν τῆς πείρας ἁμαρτίαν καταφέρεται. πορρωτέρω τοίνυν ἑαυτοὺς ἀναστέλλωμεν τῶν ἁμαρτημάτων. βούλει σωφρονῆσαι; μὴ φύγῃς μοιχείαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκόλαστον ὄψιν. βούλει ῥημάτων αἰσχρῶν

Ματθ. ε.

χ. ὠμολογημένον

χ. πανοῦργον

χ. ἀμίλλας

χ. σπίλον

λάκις ϗ γυνὴ γέγονε παγὶς τοῖς μὴ ϖεϱισσέχουσι, πολλάκις δὲ παιδία, πολλάκις φίλοι, πολλάκις γείτονες. δὲ τίνος ἕνεκεν ζυσωῦται παγίδες, φησίν; ἵνα μὴ κάτω πετώμθα, ἀλλὰ τὰ ἄνω ζητῶμθ. ϗ γὰϱ τὰ πετεινὰ, εἰὰς ἄν ⓦ ὑψηλὸν αἴϱᾳ τέμνῃ, οὐ ϖαχέως ἁλίσκε῀ται· ὅτ᾽ ἂν ϗ σὺ, ἐὰς ἄν ϖϱὸς τὰ ἄνω βλέπῃς, οὔτε ὑπὸ παγίδος, οὔτε ὑφ᾽ ἑτέϱας τινὸς ἁλώσῃ ποτὲ ῥᾳδίως ὑπιδουλῆς. ἰξευτὴς ὅστις ὁ διάβολος. ἄνω τοίνυν τὸν νοῦν ἐκείνου ϗ λάμπων ὑψηλότεϱος. ὁ ϖϱὸς ὃ ὕψος αἰϱόμενος, οὐκ ἐπ᾽ οὐδενὶ θαυμάσεται τῶν βιωτικῶν ϖϱαγμάτων. ἀλλ᾽ ὥσπεϱ ἐπ᾽ ἄϰϱου τινὸς εἰς τὸν χοϱυφαῖον ἀναδϱαμόντας τὸν ὁϱᾶν, μικϱὰ ϗ ἡ πόλις ἡμῖν εἶναι δοκεῖ, ϗ τὰ τείχη, ϗ μυϱμήϰων δίκην ὑπὸ τῆς γῆς ⓐ ἄνθϱωποι ἡμῖν βαδίζοντες φαίνονται· οὕτως ἐπ᾽ ἄϰϱου τὸν ὑψηλαίου ἕποιτο τῆς φιλοσοφίας ἀνέλθῃς, οὐδὲν σοι τῶν ὑπὸ τῆς γῆς ἐκπλήξει δυνήσε῀ται, ἀλλὰ μικϱὰ πάντα φανήσεται, ϗ πλοῦτος, ϗ δόξα, ϗ δυναστεία, ϗ τιμὴ, ϗ εἴ τι τοιοῦτοι ἕτεϱον, ὅταν τὰ σὰ τοῖς οὐϱανοῖς βλέπῃς· ϗθάπεϱ οὖν ϗ Παύλῳ μικϱὰ πάντα ἐφάνετο, ϗ νεϰϱοὶ ἀχϱηστότεϱα ϗ λαμπϱὰ τοῦ παϱόντος βίου. διὰ τοῦτο ϗ ἑῷα λέγει, Ἐμοὶ ϰόσμος ἐσταύϱωται*. διὰ τοῦτο ϗ ἡμῖν ϖϱοσέτι λέγων· Τὰ αὖω φϱονεῖτε. αὖω ποῖα λέγῃς, Εἰπέ μοι; ὅσα ἥλιος; ὅπου σελήνη; οὐχί, φησὶν· ἀλλὰ ϖοῦ; ὅπου ἄγγελοι; ὅπου ϑϱόνοι καὶ ἐξουσίαι; ὅσα τὰ χεϱουβίμ; ὅπου τὰ σεϱαφίμ; οὐχί, φησὶν· ἀλλὰ ϖοῦ; Οπου ὁ Χϱιστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ ϗ ἡμῶν. ϖϱοθώμθα τοίνυν, ϗ κἂν διὰ ϖαντὸς λογιζώμθα, ὅτι ϗθάπεϱ τῷ ϑϱουθῷ τῶν ϖτεϱῶν ὄφελός ἐστιν ἔξω τῆς παγίδος ἁλῆναι, ἀλλ᾽ εἰ ϗ μὴ ἔχῃ μάτην ϖεϱύσασθαι· ὅταν ϗ σοὶ τῶν λογισμῶν ἐστὶν ὄφελος, ἐὰν ϗ τὴν ϰάϱαν ἔξω τῆς ϖονηϱᾶς ἐπιθυμίας ἁλῷς· ἀλλ᾽ ὅσα αὐ σκιϱτήσῃς, ἐάλως. διὰ τοῦτο ϖεϱὶ τοῖς ϑϱουθοῖς, ἵνα μὴ ἐκφύγῃ ϗ παγίδας· διὰ τοῦτο λογισμοὶ τοῖς αἰθέϱιοις, ἵνα ἐκφύγωσι ϗ ἁμαϱτήματα. τίνα οὖν ἔχομεν συγγνώμην, τίνα δ᾽ ἀπολογίαν, ὅταν τῶν ἀλόγων ὦμεν αἰσθητότεϱοι; ὁ μὲν γὰϱ ϑϱουθὸς ἅπαξ ἁλοὺς ἔξω παγίδος, εἶτα διαφυγὼν, ϗ ἕλαφος δ᾽ εἰς δίϰτυα ἐμπεσοῦσα, ϗ διαϱϱᾶσα, δυσκόλως ἁλώσεται πάλιν τοῖς αὐτοῖς. ἐϰεῖνο γὰϱ ἡ ϖεῖϱα διδάσϰαλος ἀσφαλείας ἐστίν. ἡμεῖς δὲ πολλάκις τοῖς αὐτοῖς ἁλόντες, τοῖς αὐτοῖς ϖεϱιπίπτομεν, ϗ οὐδὲ τῶν ἁλόντων τὸ ϖαϱαπτωτικὸν δὲ μεμελετήϰαμεν ⓐ λόγῳ πεμφθέντες μιμούμθα· ποσάϰις γυναῖϰα ἰδόντες γυναῖϰα, μειϱάϰιον ἐπάθομεν διπλοῦν οἰϰαδὶ αἰχμαλωτίσαντες, ϗ τὴν ὑπιθυμίαν δεξάμθοι, ϗ ὑπὸ πολλῶν ὀδυνηθέντες ἡμέϱαις; ἀλλ᾽ ὅμως οὐ σωφϱονίζόμθα, ἀλλὰ μέλις ὃ ϖαϱὸν θεϱαπεύσαντες ἕλϰος, πάλιν τοῖς αὐτοῖς ϖεϱιπίπτομεν ϗ οὐδὲ τῶν αὐτῶν ἁλισϰόμθοι, ϗ διὰ βεβαιοῦ ἡδονὴν ὄψεως διαπαντὸς ϗ χϱόνον ϗ χϱόνου ὁδεύομεν. ἀλλ᾽ ἐὰν μάθωμεν ζυνεχῶς ταύτην ὑπολήψεσθαι ἑαυτοῖς τὴν ῥῆσιν, πεῖσαν ἀποϰϱουσόμθα τῶν δεινῶν. παγὶς μεγίστη, ϰάλλος γυναιϰός· μᾶλλον δὲ οὐχὶ ϰάλλος γυναιϰός, ἀλλ᾽ ἡ ἀϰόλαστος ὄψις. μὴ γὰϱ δὴ τὰ ϖϱάγματα διαβάλλωμεν, ἀλλ᾽ ἡμᾶς ϗ τὴν ἡμετέϱαν ῥᾳθυμίαν· μηδὲ λέγωμεν, μὴ ἔστω γυναῖϰες, ἀλλὰ, μὴ ἔστω μειχεῖαι· μὴ λέγωμεν, μὴ ἔστω ϰάλλος, ἀλλὰ, μὴ ἔστω ποϱνεία· μὴ λέγωμεν, μὴ ἔστω χιλία, ἀγαθὰ, μὴ ἔστω ἀδηφαγία. οὐ γὰϱ ἡ χιλία τὴν ἀδηφαγίαν ποιεῖ, ἀλλ᾽ ἡ ἡμετέϱα ῥᾳθυμία. μὴ λέγωμεν, διὰ τὸ φαγεῖν δεῖ ϖεῖν ϖόματα ϰαϰά. οὐ γὰϱ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν ϗ τὴν ἀπλησίαν τὴν ἡμετέϱαν. οὐϰ ἔφαγε γυνὴ, οὐδὲ ἔπιεν ὁ διάβολος, ἀλλ᾽ ϗ ἐπτώϰει· ἔφαγε δὲ ἔπιεν ὁ Παῦλος, ϗ εἰς ⓦ οὐϱανοὺς ἁϱπάγη. πόσων ἀϰούω λεγόντων, μὴ ἔστω ποτὲ πενία; βαπτιζόμενοι τοίνυν οὐ* ϖϱὸς τοιαῦτα δυσχεϱαίνομεν. βλασφημία γὰϱ ὃ ϖϱὸς τοιαῦτα λέγειν ἐστί. λέγωμεν τοίνυν ϖϱὸς αὐτὸν, μὴ ἔστω μαϰϱοψυχία. πενία γὰϱ μειϱὰ εἰς ⓦ βίον ἡμῶν εἰσήγαγε ἀγαθὰ, δὲ χωϱὶς πενίας ὁ πλοῦτος ἄχϱηστος. μὴ τοίνυν μήτε τέϰνον, μήτε ἐϰεῖνο διαβάλλωμεν. πενία γὰϱ δὲ πλοῦτος ὅπλα ἐστὶ ϖϱὸς ἀϱετὴν ἑϰάτεϱα φέϱοντα, ἂν ἐθέλωμεν. ὥσπεϱ οὖν ὁ ἡνιόχος στϱατιώτης, οἷς ἂν ὅπλοις λάβῃ, τὴν οἰϰείαν ἀϱετὴν ἐπιδείϰνυται· οὕτως ὁ ἂν ἄνθϱωπος ϗ δοῦλος ὑφ᾽ ἑϰατέϱων ἐμποδίζε῀ται. ϗ ἵνα μά-

θῃς,

* ϰἀγὼ τῷ ϰόσμῳ. χ. σταυϱοῦ

Γεν. ς. ιδ. Κολασσ. γ. ϛ.

χ. ἐϰφύγωσι

χ. ἁλῶσιν

χ. ἀπιπίπτοντες ὡς τ. ἀ. ἁλισϰόμθα

χ. γαμῶ

* ϖεῖν

ἐκβάλλει ὅτι καρπώσασθαι τὰ κοινὰ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τούτων οὐκ ἐλάττω. καὶ γὰρ δύναμις μυρίας τὴν ἁμαρτημάτων ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ δικαστήριον τὸ φοβερὸν, καὶ τὴν κρίσιν ἐκείνην, καὶ τῆς κρίσεως. καὶ ἡ μωρία κακὰ πεποίηκε πρὸ ἑτέρων, καὶ λύπας καὶ πόνους οἰκείους ἔχων, πάντων αὐτὴν λαβεῖν ὁ φαρμακὸς, ὅτως ἐπαίνεσον. οἶσθα γὰρ, ὅτι μικρὸν ὕστερον καὶ ἀνδρὸς ὅτου πίστις), καὶ πάντες ἢ μεγάλης φυσῶντες, καὶ ὅτι τοῦ κακοῦ τὰ πρὸ ἐντὸς ἄπορα, καὶ ζητεῖ ἡ, καὶ λυπηρὰ, ἀθυμίαι καὶ βασκανίαι ἄπασαι ἀποδημοῦσι, καὶ κύριον ποιήσας τὸν ψυχὴν, καὶ πλουσίους, ὅτως οἰκεῖος δυάζρεψι, καὶ πάντων ἡμερώτερος ἔσται πάντων λοιπὸν καὶ ὑπομονετέρος καὶ προσηνέστερος καὶ φιλοσοφώτερος, τὸ φόβου τοῦ μηνύτου ἐπισπλόντος αὐτῷ τῇ ψυχῇ, καὶ τὰς ἀκάνθας δαπανήσαντος ἁπάσας. 1 κ. ἢ

Εκλησ. ζ. γ. * Τοῦτο πολλοὶ ἐκβιοῦ Σωσιδώου ἔλεγον, ὅτι Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον πότου. ἐκβιοῦ γὰρ ὑμία, ἐπεται ἀγωνία καὶ· ἐκβιοῦ καταφρόνησις, ἐπεται φόβος, φόβος πρὸς ἅπασαν ἡμᾶς παιδαγωγῶν ἀρετήν. Εἰ μὴ καλὸν ὁ φόβος, οὐκ ἂν τοσοῦτοι πολλοὶ καὶ μακροὶ διήλωσαν λόγους ὁ Χριστὸς, πρὸ τῆς ἐκεῖ κολάσεως καὶ πυρὸς ἀκαλεπτόμενος. ὁ φόβος τοίνυν ἕτερόν ἐστιν, ἢ πῦρος καὶ ἀσφάλεια καὶ πύργος ἀκαταγώνιστος. καὶ γὰρ πολλῆς ἡμῖν ἀσφαλείας δεῖ, ἀφ' ὧν πολλοὶ τῆς) πάντα χορὸν τὰ ἐπέδρας· καθάπερ αὖθις ἐστὶ πάλιν ὁ Σολομὼν ἔλεγεν· Ἐπίγνωθι, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων βαδίζεις, καὶ ὅτι ἐπάλξεων πόλεως περιπατεῖς. βαβαὶ, πόσον τὸ ῥῆμα τὸν φόβον ἐμποιοῦν καὶ [καὶ] οὐκ ἔλαττον, ἢ ὃ προτέρου; ἐλέγξαι θέλω τοίνυν ἕκαστος ὅτι τῆς δικαιοσύνης αὖθις τῆς ἡμετέρας, καὶ περιφέρωμεν ὅτι τῆς μνήμης ἀεὶ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων τοῦτο. ἐγχάλλωμεν προτέρου αὖθις μὴ ἀκριβείας μαθόντες ἁπάσης. καὶ γὰρ εἶπε, βλέπε, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων δικαίοις· ἀλλ', ἐπίγνωθι. καὶ πῶς ἔνεστιν εἰπεῖν, ἐπίγνωθι; σωφρόνισαι, φησὶν, ἡ παγίς. τοῦτο γὰρ ὅτι παγίς, ὅταν μὴ φανερὸς ὁ ὄλεθρος φαίνηται, μηδὲ δῆλη βλάβη, ἀλλὰ πανταχόθεν περίεστιν κρυπτή). Διὰ τοῦτό φησιν, ἐπίγνωθι. πολλῆς σοι δεῖ τῆς κατανοήσεως, ἀκριβοῦς τῆς ἐρεύνης. ὥσπερ γὰρ τὰ παιδία τὴν γῆν τὸν παγίδα, οὕτως ὁ διάβολος τὰς ἁμαρτίας ταῖς βιωτικαῖς περιέστηλεν ἡδοναῖς. ἀλλ' ἐπίγνωθι, διερευνώμενος ἀκριβῶς. καὶ ἐμπίπτει κέρδος, μὴ ὃ κέρδος ἴδῃς μόνον, ἀλλ' ἐρεύνησον ἀκριβῶς, μή που θανάτου καὶ ἁμαρτίας ἐστὶ τὸ κέρδος ἔνδοθεν ἐγκεκρυμμένον. καὶ" ἴδῃς, ἀπόφυγε. πάλιν, ὅταν τέρψις καὶ ἡδονὴ προεμπέσῃ, μὴ τὴν ἡδονὴν ἴδῃς μόνον, ἀλλὰ μὴ τὸν ὠδῖνα, πῶς ἐν τῷ βάθει τῆς ἡδονῆς διαπεπλεγμένον, μετ' ἀκριβείας ἐξέτασον. καὶ εὕρῃς, ἀποπνίγουσαν καὶ συμβουλεύῃ τις, καὶ κολακεύῃ, καὶ θεραπεύῃ, καὶ πᾶσαν ἐπαγγέλλῃ), καὶ ὁτιοῦν ὑποτίθεται, πάντα ἐξεταζώμεν μετ' ἀκριβείας *, καὶ ὠδῖνα πῶμεν πάντων, μή τις βλάβη, μή τις κίνδυνος ἀπὸ τῆς συμβουλῆς, ἢ τῆς τιμῆς, ἢ τῆς θεραπείας ἡμῖν ἐπέλθῃ), καὶ μὴ ταχέως καὶ ἀνεπισκέπτως ὑποτεχώμεν. Εἰ μὲν γὰρ μία καὶ δύο μόνον ἦσαν αἱ παγίδες, εὔκολος ἂν ἦν ἡ φυλακή· νῦν δὲ ὁ πλοῦτος αὐτῶν ἐνδείξασθαι βουλόμενος ὁ Σολομὼν, ἀκούσωμεν τί φησι· Ἐπίγνωθι, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων βαδίζεις. οὐκ εἶπεν, ὅτι πάντα παγίδας βαδίζεις, ἀλλ', ἐν μέσῳ παγίδων. ἑκατέρωθεν ἡμῖν τὰ βαράθρα, ἑκατέρωθεν ὁ δόλος. ἐὰν βαλέ τις εἰς ἀγρὸν, εἶδεν ἐφρόν, ἐφλέγμανεν ἀπὸ τῆς ὄψεως μόνης· εἶδε φίλον εὐδοκιμοῦντα, ἐβάσκηνεν· εἶδε πένητα, κατεφρόνησε καὶ ὑπερῆδε· εἶδε πλούσιον, ἐφθόνησεν· εἶδέ τινα ἐπηρεαζόμενον, ἀπεδυσωπήσεν· εἶδέ τινα ἐπηρεάζοντα, ἐδυσχέρανεν· εἶδε γυναῖκα εὔμορφον, ἐάλω. εἶδες πόσαι αἱ παγίδες; διὰ τοῦτό φησιν, ἐπίγνωθι, ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων βαδίζεις. καὶ ἐν οἰκίᾳ παγίδες, καὶ ἐπὶ τραπέζης παγίδες, καὶ ἐπὶ συλλόγων παγίδες. πολλάκις ἀνεπισκέπτως τις μετὰξὺ φίλων θαρρῶν ἐφθέγξατό τι τῶν οὐκ ὀφειλόντων ἐξενεχθῆναι ῥημάτων, καὶ κίνδυνον ἐπέσπασε τοσοῦτον, ὥστε ὁλόκληρον διατρέψαι τὸν οἶκον. σωφρονοῦντι τοίνυν διερευνώμεθα τὰ πράγματα μετ' ἀκριβείας. πολλάκις

ἀπόνως
χ. ὀκνήσωμεν
χ. πῶν
χ. πῶν
χ. πῶ

δὴ τὰ ποιηρὰ ἡμῖν ἀπελαύειν παθημάτων, ἀλλὰ ἐν πᾶσαι εἰσαγλ μὴ πολλῆς βὐκολίας τὴν ἀρετήν. εἶτα φόβος ἐστὶν, ἐκφυγὴ ἐλεημοσύνης ἀσυδή, ⁊ βύχης ἐπίτασις, ⁊ δάκρυα θερμὰ ἐν ἐπάλληλα, ἐν ἐστυγμοὶ πολλὴν ἔχοντες τὴν κατήμυξιν. ὁσάδὶ γὰρ οὕτω κατεαδίαι μὴν ἀμάρτήματα, ἀρετὴν ἢ αἴξεσθαι ποιῆς ⁊ θάλλειν, ὡς διὰ ἐκεῖνος φόβος. Διὰ τῦτο Ⓦ μὴ συζῶντα φόβῳ ἀμὴ χρῆναι καταρδυλᾶς, ὥσπερ οὖν Ⓦ οἱ φόβῳ ζῶντα ἀδύναται διαφῦγειν. μὴ τοίνυν ἀλιγωμῶμεν, ἀγαπητοὶ, μηδὲ καταπίπτωμεν ὑπὸ τῆ πρόυσῃ θλίψει· ἀλλὰ θαυμάσωμεν ὃ ἀμὴ χρῆναι τῆς τῦ Θεῦ σοφίας. διὰ ὧν γὰρ προσεδόκησεν ὁ Διάβολος τὴν πόλιν ἡμῶν καταβαλεῖν, διὰ τύτων αὐτὴν ὁ Θεὸς ἀνέστησεν ⁊ ἀνώρθωσεν. ὁ μὲν γὰρ διάβολος εἰς ἐπιτύχοι τισὶ πονηροῖς ἀνθρώποις ⁊ εἰς αὐδὲν τῶν βασιλέων ὑβείσαν τὸν ἀνδριάντα, ἵνα ⁊ αὐτὸ τῆς πόλεως ἀφανισθῇ ὄνομα· ὁ δὲ Θεὸς αὖτε διὰ τύτῳ τῷ χαλεπωτάτῳ τοὺς σωφρονισμοὺς ἡμῖν πλείονα ἀπεργάσαν, τῷ φόβῳ τῆς προσδοκωμένης ἀσφαλῆς πᾶσαι ἐκβαλὼν ῥᾳδυμίαν. ⁊ γέγονε τοιῦτο ποίημα, ὅπερ ὁ δαίμων ἤθελησε, διὰ ὧν αὐτὸς κατεπιθύασεν. ἡ γὰρ πόλις ἡμῖν καθ' ἑκάστην ἐκκαθαίρεται τὴν ἡμέραν, ⁊ στενωποὶ ⁊ ἄμφοδα ⁊ ἀγορὰ τῶν περιττῶν ⁊ διαχεκλασμένων ἀπηλλάγησαν ἀσμάτων· ⁊ ὅπερ ἀνθρωπίνη, λιταὶ ⁊ νῆφαλία ⁊ δάκρυα διὰ γέλωτος ἀτάκτου, ⁊ ῥήματα φιλοσοφίαν ἔχοντα αἰτῆ ῥιμῇ αἰχρῶν· ⁊ ἐκκλησία γέγονεν ἡμῖν ἡ πόλις ἅπασα, τῶν ἱεραστηρίων ἀνεκκλησιασμένων, ⁊ πάντων ἐν ταῖς πανδήμοις ταύταις διημερευόντων λιταῖς, καὶ Ⓦ Θεὸν μιᾷ ⁊ κλαυθμῷ φωνῇ μὴ πολλῆς καλεσάντων τ' προθυμίας. πῶς ταῦτα λόγος αἰσθάνεσθαι ποτε ἴσχυσε; ποία ἀνθρώπου; πῖς συμβουλή; πόσοι χρόνοι μῆκος; Διὰ τῦτο βύχεσθῶμεν, μὴ ἀποδυσπετῶμεν, μηδὲ διαχειμαίνωμεν. ὅτι γὰρ καλὸν ὁ φόβος, "ἐδίδαξε μὲ ⁊ τὰ εἰρηνθία· ἀκούσον ⁊ ⁊ Σολομῶν ὁ τοῦτο τὸν αὐτὸν τῦτο φιλοσοφοῦντος *, "Σολομῶν τὸ πάσῃ ζωῇ σαφέστερος τυφῇ, καὶ πολλῆς ἀπολαύσαις ἀδείας. τί οὖν ἐκφύς φησιν; Ἀγαθὸν πορεύθηναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον γέλωτος. τί λέγῃς, εἰπέ μοι; ὅπου "Διάβολος ⁊ δάκρυα καὶ οἰμωγαὶ καὶ ὀδυνῶν ⁊ ἀθυμία τοσαύτη, βέλτιον ἀπελθεῖν μᾶλλον, ἢ ὅπου χορεῖαι ⁊ κύμβαλα καὶ γέλως καὶ τυφὴ καὶ ἀδηφαγία καὶ μέθη; ναί, φησι. πῶς ἔνεκεν, εἰπέ μοι, ⁊ Διὰ τί; ὅτι ἐκεῖθεν μὲν" ἀφέλοια, σὺ δὲ θεν ⁊ σωφροσύνη πίκτεται. καὶ ἀπελθεῖν εἰς εὐπορώτερον" συμπόσιον, οὐκ ἐπὶ μὴ τῆς αὐτῆς ἡδονῆς ὄψεται τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἀνδρῶς μᾶλλον ἐκεῖνος τὴν γυναῖκα ἐπαινῆσει, ἀνδρῶς ⁊ ἐν τῆς ἑαυτῆ" μεθέξεται τραπέζης, ⁊ δυσαρέστος ⁊ τοῖς οἰκέταις ⁊ τοῖς παιδίοις ⁊ πᾶσιν ἐφ' οἷς τοῖς μὴ τὴν οἰκίαν, ἀπὸ τῆς ἑτέρων εὐπορείας ἀκριβέστερον τὴν ἑαυτῆ καταδεῖν πειθῶ. ⁊ οὐ τῦτο μόνον ὅτι ὁ διάβολος, ἀλλ' ἐπὶ ⁊ βασκαίνει πολλάκις τῷ καλέσαντι αὐτὸν ἐκεῖνος τὴν εὐωχίαν, ⁊ ὅλως ὁσάδὶ ἀγαθὸν λαβὼν οἰκαδε ἐπανῆξε. ὅπου ⁊ τῶν πενθούντων ὁσάδὶ τοιοῦτόν ἐστιν εὐπρεπῶν· ἀλλὰ πολλὴ μὲν ἡ φιλοσοφία, πολλὴ ⁊ ἡ" φιλοφροσύνη. ἅμα γὰρ πῆς ὑπόδῃ τῶν ἐκεῖθεν τῆς οἰκίας τῆς * ἱερᾶς ἐχούσης, ⁊ Ⓦ τετελευτηκότα ἴδῃ ἄφωνον κείμενον, καὶ τὴν γυναῖκα ταῖς τρίχας τίλλουσαν, ταῖς πλευρὰς καταξαίνουσαν, τὸν βραχίονας κατατέμνουσαν, καταξέλλεν), σκυθρωπάζει, ⁊ τῶν συγκαθημένων ἕκαστος ἐκεῖνος Ⓦ πλησίον οὐδὲν ἕτερον φθέγξεται, ἀλλ' ἢ, ὅπ ὀδὲν ἐσμεν, ⁊ ἡ κακία ἡμῶν ἄφατος. τί τύτων φιλοσοφώτερον τῶν ῥημάτων ἦμοιτ' ἄν; ὅταν ⁊ τῆς φύσεως τὴν εὐτέλειαν ὑπογυμνώσκωμεν, ⁊ τὴν ποιητρίαν διαβάλλωμεν, ⁊ μηδὲν εἰ τὰ πρόσκαιρα νομίζωμεν, ἑτέροις μὲν ῥήμασι, γνώμην ⁊ τὴν αὐτὴν τὰ τῶν Σολομῶντος φθεγξόμθοι ἐκεῖνα ἀναισχετά, ⁊ πολλῆς φιλοσοφίας γέμοντα· Ὀλυματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. ὁ εἰς οἶκον πενθούντων εἰσελθών, εὐθέως δακρύει Ⓦ ἀπελθόντα, καὶ ἐχθρὸς ἦ. εἶδες πόσον βελτίων αὕτη ἐκείνης ἡ οἰκία. ἐκεῖνος γὰρ καὶ φίλος ἦ, φίλος· ἐνταῦθα ⁊ καὶ ἐχθρὸς ᾖ δακρύει. τῦτο ἔστιν, ὃ μάλιστα πάντων ὁ Θεὸς ὑπιζητεῖ, ὃ μὴ ἐφήδεσθαι τοῖς λελυπηκόσιν. οὐ ταῦτα ⁊ μόνον

ἐκεῖθεν

χ. οἰκονόμος
χ. δῶσι
χ. ἴδιοις
* ἐν
χ. τὸν τοιοῦτος. Σολομῶν. τος,
χ. ἀφίῶσι,
χ. παρουσία. ἀλ. ἐστομία
χ. συμπόσια
χ μεθέξει
χ. σωφροσύνη
* τὸν
Ecclesi. ζ. γ.
Ecclesi. α β.

μέρει, καὶ ⟨Ϟ⟩ τῆς δικαιοσύνης ἡμῖν οἵσῃ στέφανον· ᾧ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, * εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΜΦΟΡΑΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ, 5

καὶ ὅτι χρήσιμον πάντα τὸν φόβον, καὶ ὅτι πάντος γέλωτος λυσιτελέστερον· καὶ

Ἐκλογ. β. κ. Εἰς τὴν ῥῆσιν τὴν λέγουσαν, Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ παγίδων βλέπεις, καὶ ὅτι τὸ φοβεῖσθαι ὅρκους χρήσιμον. Λογ. ιε.

ΕΔει καὶ σήμερον, καὶ ἐν τῷ παρόντι ⟨Ϟ⟩ ὠδὴν νηστείας κινῆσαι λόγον. καὶ μηδεὶς ἀγνοείτω τοῦτο νομίζειν δεῖν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῆς νηστείας ⟨ὀφείλει⟩ δεῖ συμβουλῆς καὶ παραινέσεως εἰς τοῦτο, αὐτῆς τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης καὶ σὺν σφόδρα ἀκριβείᾳ διεξιούσης τοὺς τῆς νηστείας ἀγῶνας. ὅπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσιέναι τε εἰς νηστείαν μέλλοντες, καθάπερ πολιορκίαν τινὰ μακρᾶς τῆς χαρᾶς παραδίδοσθαι μηχάνης, ἀλλ' ἡφαιστείου καὶ μέθης" φεύγοντες ἀποπηδᾶν ⟨ὀφείλουσι⟩· ἐξιόντες τε πάλιν, ὥσπερ ἐκ τινος μακροῦ λιμοῦ καὶ χαλεποῦ δεσμωτηρίου, τῆς νηστείας ἀπαλλαγέντες, μετὰ πολλῆς τῆς ἀπειροκαλίας ὅτι ταῖς τραπέζαις ἐπέχουσι, καθάπερ κατουδάζοντες τὸν ἐκ τῆς νηστείας γλυκασμὸν ἀθλίως ὠφέλειαν τὴν τῆς ἀληθείας" ἀμετρίᾳ καταλύσαντες πάλιν· διὸ ἀναγκαῖον ἐμοὶ καὶ τότε, καὶ νῦν τοῦτο περὶ ἐγκρατείας εἰπεῖν λόγους. ἀλλ' ὅμως ὅτι περὶ ἐμοῦ εἰρήκασί τι τοιοῦτον, ὅτι νῦν ἐρεθίζω. ὁ γὰρ τῆς ὑπακοῆς συμφορᾶς φόβος διὰ πάσης παραπίστεως καὶ συμβουλῆς ἀρκεῖ ταῖς ἀπάντων σωφρονίσαι ψυχάς. τίς γὰρ ὕπνος ἀθλιος εἰ ταλαίπωρος, ὡς ἐν τοσούτῳ χειμῶνι μεθύειν; τίς ὕπνος ἀνάνηπτος, ὡς τῆς πόλεως ὕπνου σαλευομένης, καὶ παραλογίας τοσαύτης ἀπειλουμένης, μὴ τὴν φρένα, καὶ ἐγρηγορέναι, καὶ πάσης συμβουλῆς καὶ παραπέσοις ἀκριβέστερον ἀπὸ τῆς ἀγωνίας διέρχεσθαι ταύτης; ὁ γὰρ τοσοῦτον ἐργάσασθαι δυνάμενος" λόγος, ὅσον" ἐργάζεται" φόβος. ἐγὼ τοίνυν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων νῦν δύναται ἀποδεῖξαι. πόσους γοῦν ἀπλώσαμεν λόγους, "πολλοῖς τῶν ῥᾳθύμων παραπεσόντες καὶ συμβουλεύοντες λαβεῖν ἀφορμὰς καὶ ταῖς ἐκεῖ ἀκολασίαις; καὶ οὐκ ἐπείσθησαν, ἀλλ' ἀεὶ κεῖ τὸν ἡμέραν ταύτην ὅτι ταῖς παρανόμοις τῶν ὀργανικῶν ⟨μουσικῆς⟩ ἐχρῶντο ἡδοναῖς, καὶ σύλλογοι βλασφόλικοι ἀπεκαθίσαντο τῷ πληρώματι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῖς ἐντεῦθεν φαλμῳδίαις ἀντήχουν αἱ ἐκεῖθεν κραυγαὶ μετὰ πολλῆς φερομένης τῆς σφοδρότητος. ἀλλ' ἰδοὺ νῦν σιγῶντων ἡμῶν, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον λεγόντων, αὐτόματοι τὸν ὀρχηστὴν" ἐκέφραξαν, καὶ οἱ παράδρομοι ἅπαντες γέγονε. καὶ τοῦτο μὲν πολλοὶ τῶν ἡμετέρων τοῖς ἐκείνοις ἔτρεχον, νυνὶ δὲ πάντες ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καταφυγόντες, καὶ ⟨Ϟ⟩ ἡμέτεροι ἅπαντες ἀνομοθέσι Θεοῦ. ὁρᾷς πόσον ἀπὸ τοῦ φόβου τὸ κέρδος ἐγένετο. εἰ μὴ καλῶν ἐγὼ ὁ φόβος, οὐκ ἂν πατέρες παιδαγωγοὺς τοῖς παισὶν ἐπέστησαν, οὐκ ἂν οἱ νομοθέται τοὺς ἄρχοντας. τί γέμει καλεπώτερον; ἀλλ' ὅμως χρησιμώτερον τοῦτο τοῦ φόβου. ὁ γὰρ τοῦ γέμειν φόβος τὸ τῆς βασιλείας ἡμῖν κομίζει στέφανον. ἔνθα φόβος ἐστὶ, θάρσος ἐστὶν· ἔνθα φόβος ἐστὶ, πραότης ἐστὶν· ἔνθα φόβος ἐστὶν, ἐσβέσται θυμὸς, ἐπιθυμία κατέσταλται ποτε, ἀπαν ἀλήθησιν ἐξωρίσται πάθος. ἐν καθάπερ ἐν οἰκίᾳ γραπτῶν διηνεκῶς ἁπλισμένων ἐν λησμονῇ, ἐν τοιχωρύχος, οὐκ ἄν τις τῶν τοιούτων κακουργημάτων τολμήσει φανῆναι πλησίον· ὅταν ἡ φόβος ταῖς ἡμετέραις κατέχοντος ψυχαῖς, οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν ἐπεισέρχεται ῥᾳδίως ἡμῖν, ἀλλ' ἅπαντα δραπετεύει καὶ φυγαδεύεται, τῇ τυραννίδι τοῦ φόβου πάντοθεν ἐξελαυνόμενα. ἐν δ' ὅταν μέσον ἐστὶν, ὁ καρπὸν ἀπὸ τοῦ φόβου, ἀγαθὸν ἐν ἕτερον πολλῷ τούτου μεῖζον. ἐν γὰρ

ἐπὶ

ὅτι ζωηθείας τυγχάνιδα, ὅτι ὃ ἑτέρων ἁμαρτημάτων αὐτοὶ κολάζεσθαι, ὅτι ἄλλο τῷ τοιούτῳ σοβεῖν· ἀλλὰ τέρψεσι" τῇ πικρείᾳ ταύτῃ, ἐφ' ᾧ μείζονα προσδοκῆσαι κακά, ἢ καθ' ἑκάστην ὠφέλειαν ἔσεσθαι τῷ ἡμέρᾳ μέχρι τούτου ζῆσαι τῷ βασιλικῷ ὀργίλῳ. ὁρᾶς ὅπη ἔνθα φόβος, θᾶττον" λύεται ζωηθία, καὶ σφόδρα χρονία τις ἡ ἀναγκαία; καίτοι ὃ μὴ λυθῆσεσθαι χαλεπόν (καὶ γὰρ μυριάκις φιλοσοφῶμεν, τὸ τοῦ σώματος φύσις ἐλέγχεται σοβεῖν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ψυχικὴν φιλοσοφίας εἰς τὴν οἰκείαν ὑγιείαν ὠφελουμένην) ὃ ἢ μὴ ὀμνύναι, σφόδρα ῥᾴδιον καὶ σοβεῖσθαι οἵᾳσι βλάβλον, οὐ τοῖς σώμασιν, ἃ ταῖς ψυχαῖς, ἅμα καὶ πολὺ ὃ κέρδος, μεγάλην τὴν ἀσφάλειαν, πολλὴν τὴν εὐπορίαν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, βασιλέως μὲν ὀπιζάπουτος καὶ τὰ" χαλεπώτατα φέρειν, Θεοῦ δ' ὁμολογουμένως σοβεῖν χαλεπόν, οὐδὲ δύσκολον, ἀλλὰ ῥᾴδιον σφόδρα καὶ εὔκολον, καταφρονῆσαι δὲ καταγέλαστον καὶ ζωηθίαν προβάλλεσθαι; μή, πρὸς καλοῦ, μὴ μέχρι τοσούτου τῆς ἑαυτῶν καταφρονήσεως σωτηρίας· ἅμα φοβηθῶμεν Θεόν, ὡς φοβούμενα ἄνθρωπον. οἶδα ὅτι ἐφρίξατε τοῦτο ἀκούσαντες· ἅμα φρίκης ἄξιον ὃ μηδὲ τοσαύτην ἀποτίμησιν τῷ Θεῷ πρέπον, ἅμα καὶ βασιλικοὺς νόμους μετ' ἀκριβείας φυλάττοντας, τοὺς θείους καὶ ἐκ τῶν ὑγιαινόντων καταπατῆσαι, καὶ πρᾶγμα εἰς νομίζειν τὸ σοβεῖσθαι τοῦτο ἀπροσδόκητον. ποία γὰρ ἡμῖν ἀπολογία ἔσται λοιπόν; πῶς ὃ συγγνώμην, ὅταν μετ' τοσαύτην προθέσεως τοῖς αὐτοῖς ὑπομείνωμεν; ἢ γὰρ ἀρξαμένης τῆς σωφρονεστάτης ταύτης τῆς τοῦ πόλεως κατηγόρου ἡρξάμεθα καὶ τῆς προθέσεως ταύτης· καὶ ἢ μὴ μέλλει λύεσθαι λοιπόν, ἡμεῖς ὃ σοβεῖσθαι τοῦτο μόνον ἐντολὴν καταρρώσαμεν. πῶς οὖν αἰτήσομεν ἀπαλλαγὴν τῶν κατεχόντων ἡμᾶς" δεινῶν, μόνον ἐντολὴν δύσασθαι μὴ δυνηθέντες; πῶς ὃ προσδοκήσομεν τοῦ χρηστοῦ μεταβολήν; πῶς ὃ δεξόμεθα; ποίᾳ ὃ γλώττῃ Θεὸν καλέσομεν; αὖ μὲν γὰρ δύσωμεν νόμον, πολλὴν καρπωσόμεθα τὴν ἡδονὴν, τὸ βασιλέως τῇ πόλει καταλλαγῆτος· αὖ ὃ μείνωμεν ὅτι τῆς προθυμίας, αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἡμῖν ἔσται πανδήμου, ὅτι τὸ Θεοῦ λύσαντος ἡμᾶς ὅτι τῆς αὐτῆς ἐμείναμεν ῥᾳθυμίας. Εἶτα μοι δυνατὸν ἢ ταῖς ψυχαῖς ἀποδῦσαι τὴν πολυφωνον, καὶ ὄψεσιν ἐπιβαλεῖν αὐτὴν τὰ τραύματα, καὶ τοὺ μόλωπας, ὃς ἀπὸ τῆς ὄρχεως καθ' ἑκάστην λαμβάνουσι τὴν ἡμέραν· καὶ οὐκ αὖ εἰδείημεν προθέσεως ἢ συμβουλῆς, τῆς τῶν" τραυμάτων ὄψεως ἀρκούσης λύσαι πάντας δυνατώτερον καὶ σοβεῖσθαι σφόδρα ὀπτικειμένους τῇ πατρίδι ταύτῃ σωτηρίας τῆς πατρείας ἀπαλλάξαι. πλὴν ἀλλ' εἰ μὴ ταῖς ὄψεσι δυνατὸν, ἀλλ' ἐγχειρήσωμεν δυνατοῖς αὐτὴν ἐπιβαλεῖν τῆς ψυχῆς ὃ αἶσχος, καὶ δόξαι σισσπῦσαι αὐτὸν καὶ διεφθαρμένον. Ὥσπερ γὰρ, φησιν, οἰκέτης ἐπαζόμενος ἐκλελεχὼς ἀπὸ μόλωπος ὃ καθαιρεθήσεται, ὅτως ὁ ὀμνύων καὶ ὀμνύζων δόξει ἀπὸ ἁμαρτίας οὐκ ἀφωσωθήσεται. ἀμὴ γὰρ, ἀμὴ γὰρ τόμα μεμολυσμένον ὀμνύσαι, μὴ ζωεχῶς ὑπορκεῖν. δεῖ δὴ πρὸς καλοῦ πρῶτος τὸν ὀλεθρίαν ταύτην ἐκ πατρὸς ζωηθίαν ἀποτεμόντας τῆς ψυχῆς, ἔπειτα τέφανον ἁναδήσασθαι. καὶ ὥσπερ πρωτοχρόνῳ τῆς πόλεως ἄνδρες τὴν ἡμετέραν, ὅτι πρώτη τῷ κτίσει τὸν οἰκουμένῳ ἁπασῶν ὄνομα ἀνεδήσατο, ὅτω δότε πᾶσι λέγειν, ὅτι μόνη τῷ κτίσει τὸν οἰκουμένῳ ἁπασῶν Ἀντιοχία τοὺς ὄρκους τῶν οἰκείων ὅρων ἀπήλασε. μᾶλλον ὄ, ἂν τοῦτο γένηται, οὐκ αὐτὴ τέφανωθήσεται μόνη, ἅμα καὶ ἑτέρας εἰς τὸν αὐτὸν ἐράξει ζῆλον. Ὡς καθάπερ ὃ ὄνομα τῶν χειστιανῶν, ὥσπερ ἐκ λίνος πηγῆς ἐστιλβεν ἀρξάμενοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπέκλυσεν· ὅτω δὴ καὶ ὃ κατόρθωμα τοῦτο τὸν ῥίζαν καὶ τὸν ἀφορμὴν ἐστῶσι λαβὸν, πρῶτας τοὺς τὸν γλῶ οἰκουμένας ἀνθρώπους μαθητὰς ὑμετέρους ἐργάσεται· ὥστε διπλοῦν ὑμῖν καὶ τειπλοῦν γλυκάνθαι τὸν μισθὸν, καὶ ἐπὶ τῷ οἰκείων κατορθωμάτων, καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ἄλλων διδασκαλίας. τοῦτο δὲ ἀγαθήματος ὑμῖν πρώτος ἔσται λαμπρότερον· τοῦτο μὲν ὃ πολιτ" ὑμῖν ποιήσῃ τὴν πόλιν, οὐκ ἐν τῇ γῇ, ἅμα [καὶ] ἐν τῷ οὐρανῷ· τοῦτο καὶ κατ' ἐκείνην ἡμῶν προσήκει τὴν ἡμέραν,

χ. ἢ πικρείαν ταύτην.
χ. λέλυται
χ. - πεσ
χ. ἀπεργεῖν
χ. ἀπαλλαγὴν
χ. προσδοκήσομεν
χ. δεξόμεθα
χ. ἀπαλλάξαι.
χ. καθαρθῆναι.
Σειρ. κγ. ια.
χ. ὑμῖν

α. Βασ. ιδ κε. μθ ήστεως διόρθωσις γλύπται τῶ κακῶ. Καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς Σαούλ· τὶ ὃ ποίησεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ τὶ ὃ προσθείη, εἰ θανάτῳ θανατωθήσεται ὁ ποιήσας τὸ σωτήριον τοῦτο μεγάλιον ἐν Ισραήλ. ζῇ Κύριος, εἰ πεσεῖται τῆς τριχὸς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὸν γῆν, ὅτι τοῦ θεοῦ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. ἰδοὺ καὶ ὁ δῆμος δεύτεροι ὤμοσαν, καὶ λυτρώσατο τῷ βασιλεῖ. νῦν ἀναμνήσθητε μου τοῦ κακωθέντος τοῦ τρίτου τῆς παιδίσκης ἐλκυσθέντος, καὶ ἀμφορεύσαντος, καὶ ἐν ἐλκύσει ῥίπτοντος ὑπολίους. ὤμοσεν ὁ Σαούλ, οὐκ ἀπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις· λυτρώσατο ὁ λαός, καὶ ἀντέτεινεν. ἀνάγκη λοιπὸν διαρραγῆναι πάντας ὅρκον. πάντας γὰρ βιάσηται τότε ἀδυνάτους. καὶ μή μοι τὸν ἔκβασιν τοῦ πράγματος εἴπῃς, ἀλλ' ἐνόησον, ὅσα ἐπῆλθε κακά, καὶ πῶς τὸν τοῦ Αβεσσαλὼμ πταγωδίαν καὶ τυραννίδα ἐστύφλωσε καὶ ἐσκίαζεν ὁ διάβολος. Εἰ γὰρ ἠθέλησεν ὁ βασιλεὺς" ἀντιτεῖναι καὶ ἐπεξελθεῖν τῷ ὅρκῳ, πᾶς ὁ δῆμος αὐτὸν ἀπέστη, καὶ τυραννὶς ἂν ἐγένετο χαλεπωτάτη. καὶ πάλιν εἰ ἠθέλησεν ὁ τοῦ τῆς οἰκείας φειδόμενος σωτηρίας δοὺς ἑαυτὸν τῷ στρατοπέδῳ, παρεκτὸς ἂν οὐδέποτε ἐγένετο. ὁρᾷς καὶ τυραννίδα, καὶ παρανομίαν, καὶ παρεκτροπίαν, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον, καὶ μάχιμα, καὶ σφαγὰς, καὶ αἵματα, καὶ μυρίους νεκροὺς ἀφ' ἑνὸς ὅρκου" χιλιομυρίους. Εἰ γὰρ ζωὴν ἠμύνατο πόλεμον, καὶ Σαοὺλ ἂν ἐσφάγη, καὶ Ιωνάθαν ἴσως, καὶ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν κατεκόπησαν ἄν, καὶ οὐδ' ἂν οὕτω τὰς θυρκίας παρεχώρησεν. ὥστε μὴ θαύμαζε, ὅτι ὁ γέγονεν, ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ἡ τοῦ πράγματος φύσις ταῦτα ἠνάγκασε γενέσθαι. ὁ δὲ λαὸς ἐκράτησε. φέρε ποιῶμεν, ἀριθμήσωμεν τὰς γεγενημένας ὁπορκίας. πρεσβύτερος ὁ ὅρκος τοῦ Σαοὺλ ἦν τοῦ παιδίου, δεύτερος καὶ τρίτος πάλιν ὁ αὐτοῦ τοῦ Σαοὺλ ὁ περὶ τῆς σφαγῆς τοῦ παιδίου. καὶ ἔδοξεν ὁ λαὸς θυρκεῖν· ἀλλ' εἰ ἦν ἀκεραίως ἐξετάσῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ ὅτι πάλιν τοῖς τῆς ὁπορκίας ἐγκλήμασιν ἐνέβαινον πρῶτοι ἐγένοντο. καὶ γὰρ πατέρα αὐτοῦ τοῦ Ιωνάθαν ὁπορκῆσαι ἠνάγκασαν οὐκ ἐκόντες τῷ πατρὶ καὶ υἱόν. ὁρᾷς εἰς ὅρκος" ὅσους ἀνῄρηκεν ἐνέβη ὁπορκία καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες, ὅσα κακὰ ἠργάσατο, ὅσας σφαγὰς ἐποίησεν;

Ἐγὼ μὲν οὖν ἐνεχόμην ἀρχόμενος τοῦ λόγου δεῖξαι τὸ πᾶσι ἀνθρωποις πάντως ἐπιορκίαν γινομένην· ἡ δὲ ἰσοτιμία πρεσβεύουσα πολλῷ πλέον, ἢπερ προσκαλοῦμαι, ἀπέδειξεν. ὁ γὰρ ἕνα καὶ δύο ἢ τρεῖς ἀνῄρουν, δημοκρατίαν, οὐχ ἕνα καὶ δύο ἢ τρεῖς ὅρκους, δημοκρατίαν πολλῷ πλείους" πεπλεκότας" ἀπέφηνεν. εἰκὸς καὶ ἑτέραν ἰσοτιμίαν εἰπεῖν, καὶ δεῖξαι καὶ ἐξ ἐκείνης χαλεπωτέραν ταύτης καὶ μείζονα συμφορὰν ἐργασαμένην ὅρκον ἕνα. καὶ γὰρ πόλεων καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων αἰχμαλωσίαν, καὶ πυρπόλησιν, καὶ βαρβάρων ἔφοδον, καὶ ἁγίων μολυσμὸν, καὶ μυρία ἕτερα χαλεπώτερα τοῦ Ιουδαίους ἅπαντας εἰς ὅρκος διέφθειρε. ἀλλ' ὁρᾷ πρὸς μάχης λόγον ἐκτεινόμενον. Ἀφὲ τοῦτο ἐν ταῦτα τῆς ἰσοτιμίας ταύτης τὸν διήγησιν καταλύσας, μὴ τῆς Ιωνάθου κεφαλῆς καὶ τὸν τοῦ Ιωνάθαν σφαγὸν, καὶ τὸν πρωτοτοκίαν τοῦ δήμου πρώτου, τὸν δὲ ἡμιόλιον μᾶ, συμβᾶσαν δ' ὅμως ἀπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ ὅρκου, πρὸς ἄλλους λέγε πρὸς κολοῦ, καὶ ἐν οἰκίᾳ καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ πρὸς γυναῖκας καὶ πρὸς φίλους καὶ πρὸς γείτονας καὶ πρὸς ἀπόντας αἰθέριος ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ πράγματος τούτου ποιήσασθαι συμβουλὴν, καὶ μὴ νομίζειν ἀρκοῦσαν ἡμῖν ἀπολογίαν εἶναι, Εἰ ζωὴν ἠμύναντο. ὅτι γὰρ σκῆψις ταῦτα καὶ πρόφασις, καὶ οὐ ζωῆς, ἀλλὰ ῥᾳθυμίας ὅτι ἡ παρανομία, ἀπὸ τῶν ἤδη συμβάντων ὑμῖν πᾶσαν πειρήσομαι. ἀπέκλεισε τὰ βαλανεῖα τῆς πόλεως ὁ βασιλεύς, καὶ μηδένα λύσασθαι ἐκέλευσε. καὶ οὐδεὶς ἐτόλμησε παρελθεῖν νόμον, οὐδὲ ἀπάσασθαι ὁ γεγηθὼς, οὐδὲ ζωὴν παρεδέξατο· ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρρωστίᾳ ὄντες πολλάκις καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ γέροντες καὶ ὠδίνουσαι ἀρτι παυσάμεναι πολλαὶ γυναῖκες, καὶ αἰσχυνόμενοι ἅπαντες τὸ φάρμακον τοῦτο ὀσφρανθῆναι, φέρεσι καὶ ἑκόντες καὶ ἄκοντες τὸ ἐπίταγμα· καὶ ὅτι ἀθύνειαν σώματος παρελάλουν,

ὅτε

ἁπλῶς ἱστορίας ὑμῖν διαγραφὴν βαλώμεθα, ἀλλ' * ἕκαστον τῶν ἐνοχλούντων ὑμῖν διορθώσασθαι πειρῶν. διὰ τοῦτο καὶ Σωκρατικῆς ποιούμεθα τὰς ἐπαγωγάς, πρότερον περὶ τῶν κατασκευαζόντων ὑμῖν Θν λόγων, ὅπως καὶ περὶ τῶν ἀπορημάτων τὸ δόμα τοσούτῳ εἰκὸς ἐστὶν ἐλέγχου θεραπεύειν τοῦχει) μείζονι, ἀνάγκη πολλὰ καὶ διάφορα. διὰ τοῦτο καὶ ποικίλον ἐστὶ χρὴ τῆς διδασκαλίας ὁ φάρμακος. ἐπιμνησθῶμεν τοίνυν, ὅθεν ἐξέπεσεν, ὧν τὰ εἰρημένα. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς, προσέλθωμεν πρὸς Θν Θεόν. καὶ ἐπηρώτησε Σαοὺλ Θν Θεόν· Εἰ καταβῶ ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων, καὶ εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς μου. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ Κύριος. ὅρα προσώπατα καὶ ὑπεικείδω τὸ Φιλισθιείπου Θεοῦ. ὁ γὰρ σκηπτοῖς ἀφῆκεν, οὐδὲ τῶν χλῶν ἔστησεν, ἀλλ' ὁ φίλοι πρὸς φίλους παίουσιν, ἐπειδὰν ὑβρισθῶσι, τότε πρὸς Θν δοῦλον ὁ δεσπότης ἐπάπτει. πρεσιώπησε μόνον, ἅμα τῆς σιγῆς φθεγόμενος, καὶ πᾶσαν ἐδυκνύμενος αὐτῷ τὴν ἐρημίαν. Σωσθὲ τοῦτο ὁ Σαοὺλ, Καὶ εἶπέ, φησι, προσαγάγετε τὰς φυλὰς τοῦ λαοῦ, ἵνα γνῶτε καὶ ἴδητε, ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία αὕτη σήμερον. ὅτι ζῇ Κύριος ὁ σώσας Θν Ισραὴλ, ὅτι ἐὰν ἀποκριθῇ τῷ Ιωνάθαι τῷ ἰοῦ μου, θανάτῳ ἀποθανεῖται. εἶδις προεῖπεν. ἰδὼν Θν προτέρους ὄρκους παραβαθέντα, οὐδὲ ὅπως σωφρονίζει), ἀλλὰ δὶς δύτερον προτρέπεται πάλιν. καὶ σιγῇ διέβαλε καὶ κουφίζει. ὅπου γὰρ Σωσθὲ, ὅτι πολλάκις ὁ παῖς φορητὸς, καὶ εἰς μέσον εἰσῆλθεν, ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτῆς εὐθέως Θν πατέρα προσῆκαι δυνάμενος), καὶ μαλάξαι Θν τὸ βασιλέως θυμοῦ, δὶς δύτερον πάλιν ὅρκων δυάγκη προσκατέλαβεν αὐτὸ τῶν χωμίων, διπλῷ τὴν δεσμῷ κατέχων αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀφιεὶς τῆς οἰκείας γνώμης κύριον, ἀλλὰ πανταχόθεν αὐτὸν ὠθῶν εἰς τὸ προκείμενον σκοπόν. καὶ ὅπου τὸ ἡμέρτηκότος φανέντος τῷ κρίσει πεποίηται, καὶ Θν" ἄλητα οὐκ εἰδὼς ἀπεφώνατο, καὶ ὁ πατὴρ ἐλέγετο δήμιος, καὶ πρὸς τῆς ὀξείας τῶν καταδικάζεσθαι ψῆφον ἐξέωγκε. τί τοίνυν φησὶν ὁ Σαοὺλ πρὸς τοὺς ἀγωνίας καταπίπτοντας; Ταῦτα τοίνυν εἰπόντος * μᾶλλον ἔδεισεν ὁ δῆμος, καὶ πρῶτος ὕσαν ὁ ἔλεος καὶ φόβῳ πολλῷ· ὁ γὰρ Σαοὺλ ἔχαιρε πρὸ" ὀναγωνίας καταπίπτοντας. ὁ γὰρ ἰῶ ὁ ἀποκρινόμενος, φησιν, οὐκ πρῶτος τῷ λαοῦ. ὁ δὲ εἶπε Σαοὺλ, Ὑμεῖς ἔσεσθε εἰς δουλείαν, ἐγὼ δὲ Ιωνάθαι ὁ υἱός μου εἰς δουλείαν. ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐδὲν ἔτερον σπουδάζετε, φησὶν, ἀλλ' ἢ τοῖς πολεμίοις ἡμᾶς προδιδόναι, καὶ δούλους αὐτοὺς ἐλευθέρους ποιῆσαι, Θν Θεὸν καθ' ἡμῶν προξενοῦντες τοῦ μὴ δίδοναι Θν ἀπόθυσιον. ὅρα δὲ ἄλλην ἀπὸ τοῦ ὅρκου ἀπομάξαι σοφίαν. δέον γὰρ, εἴπερ ἐβούλετο Θν αἴτιον θῦσαι, μηδὲν ἀπειλήσας τοιοῦτον, μηδὲ ὅρκῳ καταδήσας τὸν πολεμίους, ἵνα ἀδιέξετοι γένωνται, προσχέστερον εἰς μέσον ἀγάγωσι Θν ἀπόθυσιον· ὁ δὲ ἀπὸ θυμοῦ δὲ μανίας πολλῆς καὶ τῆς προτέρας ἀλογίας πάλιν τάναντίον, ἅπερ βούλεται, ποιεῖ. τί δῆτα πολλὰ λέγω; κλῆρῳ τὸ πρᾶγμα ἐπέτρεψε, καὶ καθακληρωθῆναι Σαοὺλ καὶ Ιωνάθαι. καὶ εἶπε Σαοὺλ, Βάλετε κλῆρον μετὰ μέσον ἐμοῦ, καὶ μετὰ μέσον Ιωνάθαι. καὶ βάλλουσι κλῆρον, καὶ καθακληροῦται Ιωνάθαι. καὶ εἶπε Σαοὺλ πρὸς Ιωνάθαι· ἀπάγγειλόν μοι, τί ἐποίησας. δὲ ἀπήγγειλεν αὐτῷ Ιωνάθαν λέγων, γλυκάμενος ἐγλυκάμην τὸ ἄκρῳ τῷ σκήπτρῳ τῷ ἐν τῇ χειρί μου μικρὸν οὐκ ἦν μέλιτος, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω. τίνα οὖν μὴ ἐπέκαμψε; τίνα οὖν μὴ εἰς οἶκτον ἐνέγκαι ταῦτα τὰ ῥήματα; σκόπησον, ὅσον χάσμα λοιπὸν ὁ Σαοὺλ" ἐποίησε, τὴν ἀπλάγχνων" αὐτὸν ἀφροσυνομένων, καὶ ἑκατέρωθεν βαθυτάτῳ κρημνῷ φερομένου. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὕστερον ἐσωφρονίζετο, ἀλλὰ τί φησι; Τάδε ποιήσαι μοι ὁ Θεός, καὶ τάδε προσθείη, ὅτι θανάτῳ ἀποθανῇ σήμερον. ἰδοὺ τρίτος ὅρκος πάλιν, καὶ οὐδὲ" ἁπλῶς τρίτος, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς τῆς τοῦ καιροῦ στενοχωρίας. ὁ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι ἀποθανῇ, ἀλλὰ, σήμερον. ἤπειγε γάρ, ἤπειγε ὁ Σαοὺλ Σωσθῆναι καὶ Σωκλαυσῶναι αὐτὸν εἰς τὸ προκείμενον ταύτην σφαγήν. διόπερ οὐκ ἀφίησι οὐδὲ προσθεσμίαν δοῦναι τῇ ψήφῳ, ἵνα μηδεμία ἀπὸ τῆς

μέσον, ἀλλὰ ἡ ⓐ Ζωσιδόπη μὴν, ὡς ἐξελλοντες ἢ κοινωνοῦσι τῆς ἐγκλημ. πλὴν ἀλλ' ἵδωμεν τὰ ἑξῆς. καὶ Εἶπε Σαοὺλ, καταδώσω ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων, καὶ διαρπάσωμεν αὐτούς. καὶ Εἶπεν ὁ ἱερεύς· προσέλθωμεν ἐνταῦθα πρὸς ⓦ Θεόν. Ὁ γὰρ παλαιὸς ὁ Θεὸς ἐφρόντιζε τῶν πολέμων, καὶ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης οὐδέποτε ἐπόλμων ἄνθρωποι μάχεσθαι, οὐδὲ πόλεμος αὐτοῖς εὐσεβείας ἀπόδειξις ἐγίνετο. ὅτε γὰρ ἐξ ἀθεσίας σώματος, ἀλλ' ἀπὸ ἀμαρτωλοῦ ἥπτωντο, εἴ ποτε καὶ ἥπτήθησαν· ὅτε ἀπὸ δικαιώσεως καὶ ἀνδρείας, ἀλλ' ἀπὸ εὐνοίας τῆς θεοῦ ἐκράτουν, ὁπότε καὶ ἐκράτουν. καὶ νῦν καὶ ἡ ἅπτα γυμνάσιον αὐτοῖς καὶ διδασκαλίον ἀρετῆς ἐστι· οὐκ αὐτοῖς ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμοῦσιν αὐτοῖς. καὶ γὰρ ἡ ἐκείνης τῆτο κατάδηλον ἐστι, ὅτι δὲ τῇ φύσει τῶν ὅπλων ὁ πρὸς Ἰουδαίους ἐκείνετο πόλεμος, ἀλλὰ διὰ βίαν τῶν πολεμούντων καὶ τοῖς καταρθώμασι. τῦτο γοῦν ποτε Ζωσιδόντες ⓐ Μαδιηναίοις, καὶ γάστης αἰς ἄκαπαμάχητον ἔστι τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, καὶ μηχανήμασι μὲν καὶ ὅπλοις ἀμήχανον αὐτὸ καταγωνίσασθαι, ἀμυρτία ἢ μόνον δυναπὸν αὐτοῖς ἑλεῖν, πλήθεσι κελλωπίσαντες θυμόρφοις, καὶ ἑπάσαντες ἐπὶ τῆς παρατάξεως, εἰς ἀσπίγλαι ὀξυκαλυῶντο τὸν γραπῶσι, διὰ τῆς πορείας ἀποξήσαν τὸ Θεοῦ τῶν συμμαχίαν ἀπυδαίζοντες· ὅθεν καὶ Ζωσέφ. ὅπῳ γὰρ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καπέπεσον, βυχίως πᾶσιν ἐφάνετο· καὶ εἰς ὅπλα καὶ ἵππους καὶ γραπὰς καὶ βοσκῦτα μηχανήματα ἐλεῖν οὐκ ἰσχυσαν, τύτοις ἁμαρτίας φύσις διδυμίους τοῖς πολεμίοις παρέδωκε. καὶ ἀσπίδες μὲν καὶ ἐγχειρίδια καὶ βέλη πεπόμενα ἠλόγχευν, ὄψεως ἢ θυμορφία καὶ ψυχῆς ἀκολασία τῶν ἡμετέρων ἐχθρώσατο τύτοις.

Σημ. Διὰ τῦτο καὶ Παῦλος τῆς λέγει· Μὴ καταμαθὼν ἐκκλησία ἀλλότριον, καὶ μὴ ὑπανάγκη γυναικεῖ ἐπαιζομένη. μέλι γὰρ ἀποσάζει ἀπὸ χιλίων γυναικὸς πόρνης, ὃ ἐπὶ καιρὸν λιπαίνει σὸν φαρυγγα· ὕστερον ἢ πικρότερον χολῆς θυμοῦται, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας δισόμυν. πόρνη γὰρ φιλεῖ σὰκ ἐπίσαται, ἀλλ' ἐπιβυλεύει μόνον. ἰσὶ καὶ τῆς ἐχθρᾶς τὸ φίλημα, καὶ φαρμάκου δηλητήριον τὸ σῶμα. Εἰ δὲ φαίη ἢ βύλεσθαι, διὰ τῦτο μᾶλλον ἀποφεύγειν αὐτὴν δεῖ, ὅπ ὠφελήσαι ⓦ ὄλεθρον, καὶ ⓦ θάνατον ἐγκεκριμένον ἔχει, ὃ σοὶ ἀφίησιν ἐκ τῶν ἐσομένων γλυκὰ καπάδηλον. ὥστε Εἴ τις ἡδονὴν διώκει ἢ βύλυμίας γέμοντα βίον, τὰς τῶν πορνευόντων γυναικῶν φευγέτω ζωγράφους. πολέμων γὰρ μείζων καὶ χορύβων τὰς τῶν ἐρασῶν πληρῶσι ψυχὰς, μάχας αὐτοῖς καὶ φιλονεικίας κινῶσαν διηνεκεῖς διὰ ῥημάτων, διὰ πραγμάτων ἀπρεπῶν. καὶ καθάπερ ⓐ τῶν ἐχθρῶν πολεμιώτατοι, ὅταν δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς ποιῶσι καὶ πραγματεύονται, ὥστε καὶ αἰχμὴ καὶ πηγὴ ἐς τοῖς ἐχάτοις αὐτῶν ἐμβαλεῖν κακοῖς. καὶ ὃν ἔξωθεν ⓐ θηρεύεται τὰ δίκτυα ἀπατήσαντες, τὰ ἄγκια τῶν ζώων ἐμβαλεῖν δηγήσονται, ὥστε αὐτὰ καταφάξαι· ὅτω δὲ καὶ αὐτοὶ, ἐπειδὰν τὰ πέρα τῆς ἀστιγλείας πρόσωθεν διαπετάσωσι διὰ ὀφθαλμῶν καὶ σημάτων καὶ ῥημάτων, εἶτα τὸν ἑαυτῶν ἔρωτας ἐμβάλωσι καὶ καταδήσωσι, καὶ περιπεσόντα ἀφίσανται, ἕως ἂν αὐτῶν καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα ἐκπίωσιν, ἐπεμβαίνουσαν μὴ ζῶντα καὶ κωμωδήσαν αὐτῶν τὴν αἰσίαν, καὶ πολλὰ αὐτῶν καταχέσαν ⓦ γέλωτα. οὐδὲ γὰρ ἐλεῆσθαι λοιπὸν ὁ πιὼν ἄξιος, ἀλλὰ γελᾶσθαι καὶ σκώπτεσθαι, ὅταν γυναικὸς, καὶ γυναικὸς πόρνης ἡττώμενος φαίνηται. Παροιμ. ιι. διὰ τῦτο καὶ πάλιν ὁ σοφὸς ἐκεῖνος λέγων· Πίνε ὕδατα ἀπὸ σῶν * φρεάτων πηγῶν. καὶ πάλιν, Ἔλαφος φιλίας καὶ πῶλος σῶν χαρίτων ὁμιλείτω σοι, καὶ γυναικὸς τῆς νόμῳ γάμου ζωοποιούσης παιδία λέγων· τί καταλιμπάνεις τὸν βοηθὸν, καὶ πρὸς τὸν ἐπίβυλον τρέχεις; τί τὸν κηδεμόνα ἀποστρέφῃ τῦ βίου, καὶ τὸν δυναπεπουσάσον τὸν ζωὸν θεραπεύεις; αὕτη σου μόνος ὅδε καὶ σῶμα, ἐκείνη ἢ ξίφος ἠκονημένον. δίσωφ, ἀγαπητοὶ, φεύγετε τὸν πορνείαν, καὶ διὰ τὰ πρόσκαιρα κακὰ, καὶ διὰ τὸν μέλλοντα κόλασιν.

Τάχα δὲ καὶ μῦθος τῆς ἀναθέσεως ἐκπεπλωκέναι· ἀλλ' οὐκ ἔστι τῦτο ἐκπίστειν. καὶ γὰρ ἁπλῶς

* ἀγγεῖον ἢ κατάγιον

ἁπλῶς

ἀλλήλους. τί οὖν; ὅτι ὁ λαὸς ἐφιλοσόφησεν ἅπας, ἀφ' ὧν οὐδεὶς ἐγήμετο πλέον, ἀλλ' ἐφυλάττετο ὁ ὅρκος; οὐδὲ ὅτε μὲν οὖν ἐφυλάχθη, ἀλλ' [ε] πρεβάθη. πῶς γάρ, καί τινι τρόπῳ, αὐτίκα ἀκούσεταί, ἵνα καὶ τὸ ἀβέβαιον τῆς γλώττης καταμάθητε πάντες. ὁ γὰρ Ιωναθαν οὐκ ἀκούσας τὸ α. Bas. id. ις.
ὃ ὁρκίζει τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἐξέτεινε τὸ ἄκρον τοῦ σκήπτρου ὃ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐβάπτισεν εἰς τὸ
χ. ἐπέλαμψ. 5 κηρίον τοῦ μέλιτος, καὶ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ "ἀνέβλεψαν οἱ ⓐ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. ὅρα πάλιν πῶς τοῦ ὁπλορχίου ὤφησεν, οὐχ ἵνα τὸν γραπτὸν ἀλλ' αὐτὸν τὸν υἱὸν τὸν ἐμωμοκότος. οὐδὲ γὰρ ὁπλορχίου ἐργάσασθαι ἐβούλετο μόνον, ἀλλὰ καὶ παιδοκτονίαν στυγερὰν, καὶ τοῦτο κατεσκεύαζε πόρρωθεν, καὶ τοῦ φύσει αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν χάσας ἠπείγετο, καὶ ὅπερ ὅτι τοῦ Ιεφθαὲ ποτὲ ἐποίησε, τοῦτο καὶ μὴ ταῦτα ποιήσειν ἤλπισε. καὶ γὰρ ὁ χρηστὸς Κεντ. καὶ λθ.
10 τῷ Θεῷ ⓦ ἔφησαν ἀποδυτήσονται αὐτῷ μὴ τοῦ ἀπὸ τοῦ πολέμου τέλους κατασφάξειν, ὡς παιδοκτονίαν εἰσέπιστο. τὸ γὰρ θυγάτριον ἔφησαν ἀποδυτῆσαι αὐτῷ κατέθυσε, καὶ ὁ Θεὸς οὐκ ἐκώλυσε. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀπίστων ὠμότητα ἐγκαλοῦσιν ἡμῖν καὶ ἀποθεσπίσμα τοῦ θυσίαν ταύτην· ἐγὼ δὲ πολλῆς χηδεμονίας καὶ φιλανθρωπίας δεῖγμα τοῦ συγχώρησιν τοῦ ὅτι τῇ θυσίᾳ ταύτῃ γεγυμνάσθαι εἰποιμι ἂν εἶναι· καὶ ὅτι τὸ θύειν πα-
χ. ἐκώλυσ. 15 μὴν χηδόμενος οὐ διεκώλυσεν "εἰθὺς τοῦ σφαγῆναι, [ἀλλὰ μὴ ταῦτα.] Εἰ γὰρ μὴ τοῦ εὐχῆς ἕνεκεν καὶ τοῦ κατέχειν τοῦ θυσίαν ἐκώλυσε, πολλοὶ καὶ μὴ ⓦ Ιεφθαὲ προσδοκῶντες μὴ "δίκαιοθαι ⓦ Θεὸν, πολλὰς ἂν θυσίας ἔθυσαν εἰχαῖς, καὶ εἰς "ἀποβαίνοντες εἰς παιδοκτονίαν" εἰσέπιστον ἄν. νυνὶ δὲ ἀφεὶς αὐτοῦ πληροφορίαν ἔργῳ, τὸν μὴ ταῦτα πρᾶξαι ἐκώλυσε. ἔστι δὲ ὅπου τοῦτο ἴσως ἀληθές, μὴ ὃ σφαγῆναι ὃ θυγάτριον τῷ Ιε-
χ. Αχθαι
χ. ἀποβαί-νοντες
χ. ἐξέβησαν
χ. ἐνεμι-μήσατον
20 φθαὲ, ὥστε "ἀείμνηστον εἶναι τοῦ συμφορᾶν, καὶ μὴ λήθην παραδοθῆναι ὃ πάθος, ἐγίνετο νόμος παρὰ τοῖς Ιουδαίοις, ζωεπερχομένας τὰς πρὸ ἐνιαυτοῦ ⓦ κατιέναι ἐκεῖσε ἡμέρας τεσσαράκοντα πενθεῖν τοῦ γεγυμνάσθαι σφαγῆναι· ἵνα τῷ θρήνῳ τῆς θυσίας τοῦ μνήμην ἀναπεσοῦσαν, τοῦ μὴ ταῦτα σωφρονιστέρας ποιῶσιν ἀποδόσεις, καὶ μάθωσιν, ὡς οὐκ γνώμῃ
χ. Θεῷ ἐγέ-νετο 25 "ἐῶ τῷ Θεῷ γενέσθαι τοῦτο. οὐδὲ γὰρ δὴ θρήνου καὶ ὀδύρεσθαι τὰς πρὸ ἐνιαυτοῦ ἀφῆκε. καὶ ὅπου γε χασμὸς ὃ λεγόμενος, ὃ πάλαι ἔδειξε. μὴ γὰρ τοῦ θυσίαν ἐκείνην οὐδεὶς τοιαύτην εὐχὴν ηὔξατο τῷ Θεῷ. διὰ τοῦτο ταύτην μὲν οὐκ ἐκώλυσεν· ἵνα δὲ αὖθις ἐπέταξε, διεκώλυσε τοῦ ὅτι τῷ Ισαὰκ, δι' ἀμφοτέρων δείκνυσι, ὡς οὐ χαίρει ταῖς τοιαύταις θυσίαις. ἀλλ' ὁ πονηρὸς δαίμων ἐφιλοτείκει ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τραγῳδίαν ἐργάσασθαι· διὰ τοῦτο ⓦ Ιωνάθαι ὅτι τοῦ παραβάσιν ὤφησεν. εἰ μὴ γὰρ ἦς τῶν γραπτῶν πρᾶξαι ⓦ νόμον, οὐ-
30 δὲ αὐτῷ μέγα ἐδόκει εἶναι κακὸν ὃ γινόμενον. νυνὶ δὲ ἀκόρεστος ὢν τῶν δυσεφίλων κακῶν, καὶ οὐδέ ποτε ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐμπιπλάμενος συμφορῶν, οὐδὲν νεωτερικὸν κινῆσαι ποιεῖ, εἰ φόνον ἐργάσαιτο φιλόν, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ παιδοκτονίαν τοῦ δεξιὸν τοῦ βασιλέως μελλήσει, οὐδὲν μέγα πεποιηκέναι ὑπολαμβάνει. καὶ τί λέγω παιδοκτονίαν; "ἐπεὶ ὁ μιαρὸς ἐκεῖνος καὶ
χ. ἐνεύσαν τοῦτο πάλιν ἐναγέστερον φόνου ἔρρει. εἰ μὲν γὰρ εἰδὼς ἔπαιρε, καὶ ἐσφάγη, παιδοκτονία
35 μόνον ὃ γινόμενον ἦν· νυνὶ δὲ ἀγνοίας ἀμαρτὼν (οὐδὲ γὰρ ἤκουσε τοῦ ὅρκου) εἶτα αἱρεῖς, διπλοῦν δὲ ἐποίησε τῷ πατρὶ ὃ ἄλγος· καὶ γὰρ παῖδα, καὶ παῖδα οὐδὲν ἁμαρτόντα καταθύειν ἔμελλεν. ἀλλ' ὅτι τὰ ἐγκώμια τῆς ἰσοτιμίας πορρωτέρω λειπόν. ὅπου γὰρ ἔφαγε, ἀνέβλεψαν ⓐ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, φησι. πολλῷ δὲ σὺ τοῦτο τῶν βασιλέως κατηγορῆς τοῦ δύσοιας, δειχνὺς, ὅτι σφόδρα ὁ λιμὸς ἐπήρωσε τοῦν γραπτοῦς ἀποδύτας, καὶ πολλὴν τὴν ὀφθαλ-
χ. ὁρκίσας ὅρκισεν χ. αἱ 40 μὸν αὐτῶν κατέχει τοῦ ἀχλύος. Εἶτα ἰδοὺ τίς, φησι, τῶν γραπτῶν, λέγει· "ὁρκώσας α. Bas. id. κα. ὥρκωσεν ὁ πατὴρ σου ⓦ λαὸν, "ὃς φάγεται ἄρτον σήμερον. καὶ ἔξελιπε ὁ λαός. καὶ εἶπεν Ιωνάθαν, ἀπήλλαχεν ὁ πατὴρ μου τοῦ γῆς. τί ἐστιν, ἀπήλλαχεν; ἀπώλεσε, διέφθειρεν ἀποδύτας. παραβαίνοντος τοίνυν τὸ ὅρκου πάντες ἐσίγων, καὶ οὐδεὶς τὸ ἀναύθωσον εἰς μέσον ἀγαγεῖν ἐτόλμα. οὐ μικρὸν δὲ καὶ τοῦτο λειποτάγκλημα ἐγίνετο. ὁ γὰρ ⓐ ὁπλορκοῦντας

οις, ϗ τῶ Ιωνάθαι (ὑὸς ᾗ ἐστ᾽ ἰῶ τῶ Σαούλ) σὺν μὴ κατακόψαιτος, σὺν ᾗ Εἰς φυζλὼ ἐμ-
βαλόντος, βουλόμενος ὁ Σαούλ ὁ τότε πατὴρ μιζόνως ϗ τὴν ὑπολειφθέντων ὃ γραπ-
πεδον διεχεῖρει, ϗ ποιῆσαι μὴ πεῖσαι δύνασθαι, ἕως δὴ πάντας χλρώσωται, τύραννον
ἅπερ ἠθέλησεν ἔπεσεξεν, ὁμόσας ἕως ἑσπέρας μηδένα φαγεῖν ἄρτον, ἕως ἐκδικήσεως τὴν
ἐχθρὸν αὐτ᾽. ἆρα τί τότε γέγονε· αἱ δυσπότερον; πεπονηκόσας γὰρ ϗ " κάματον πολλὸν 5 χ. κεπαιω-
ὑπὸ σου μείνασας γραπόσας ὀφείλων ἀναπαῦσαι, ϗ τεαρωτέρας ἐπαφὴν τοῖς πολε-
μίοις, τὴν πολεμίων αὐτῶν χαλεπώτερον κατεργάσατο, ἀφ᾽ τῆς ἀνάγκης τὸ ὅρκου λιμῶ
παθεδεῖς αὐδεὶς χαλεπώτατον. σφαλερὸν μὲν ὧν ὃ ἐστ᾽ ἐκεῖ ἑαυτῷ πᾶσα ὁμωσία (πολ-
λοὶ γὰρ ὑπὸ τῆς τῶν πεπραγμάτων ἀδείσασιος βιαζόμενα) ὃ ᾗ κατ᾽ τὸν ἑτέρων γνώ-
μλον τὴν τῶν οἰκείων ὅρκων ἀνάγκη κατασῶσαι πολλῷ σφαλερώτερον· ϗ μάλιστα, ὅταν μὴ 10
πᾶσι εἷς ϗ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ πλήθους ἀπείρου τὸ ὁμόν· ὅπερ Σαοὺλ τότε ἐποίη-
σεν ἀσφαλισάμενος· κατ᾽ οὗτος, ὅλη εἰκὸς ἰῶ σὲ οὕτως ἀπείρῳ δήμῳ ἕνα γενῶ ἴσα
πᾶσι δεῖν ὅρκον, σκοπῶσιν, οὔτε ὅτι γραπτὸν, καὶ γραπτὸν " πολεμιωτῶς χ. πολεμίω-
κατ᾽ πολὺ φιλοσοφίας ἀφεστηκότος, γαστρὸς κρείττων οὐκ ὀφείλεται, ϗ μάλιστα, ὅταν τες πολὺ φι-
πολὺς ὁ κάματος ᾖ. ἀλλὰ πάντα ταῦτα προῖδὼν σκῆπτος, ὡς πᾶσι εἷς οἰκείως μόνοις 15 λοσοφίας ἀ-
ὁμνὺς, οὐ ῥᾳδίως ἠδυνάτο κατασχεῖν, οὕτω πᾶσιν ἐλογίσατο τὸ γραπτὸν πεδον. φεστήκασι ϗ
ἀφ᾽ οὗ τοῦτο τοσαύτην ἰῶσιν τῶν ἀφορμὴν φύσεως, ὡς μὴ μόνον δύο " ϗ πᾶς " ϗ χ. ἢ
τέτταρας, ἀλλὰ * πολλῷ πλείους ἀπὸ τοῦ ὅρκου τότε σὺ βεβαιοῦ χωρὶς πλέξαι ὑποροχίας. χ. ἢ
ὥσπερ γὰρ ὅταν μηδ᾽ ὅλως ὁμόσωμεν, ἅπασαν αὐτῶν τὴν εἴσοδον ἀποφεύγομεν, ὅπως * ϗ
δὴ ἕνα ὅρκον " πεφώμεθα μόνον, πολλὴν αὐτῶν προῖχομεν ἐξουσίαν συνθῆναι μυρίας ὑποροχί- 20 χ. πεφώ-
ας. ϗ καθάπερ ⓦ ἅς σειρὰς πλέκοντες, δὴ μὴν ἔχωσι ⓦ κατίσχυσα αὐδεὶς τὴν ἀρχὴν μᾶ
ἀκριβείας, ἅπασαν ὀργάζονται τὴν πλοκὴν· δὴ ᾗ μηδεὶς ὁ τῦτο ποιῶν ᾖ, σὺν ὑποχρ-
ρῆσαι δύναται δὴ τὴν ἀρχὴν· ⓦ αὖθις ᾗ ζῆτον ϗ ὁ Ἀμάλεκ ἅς σειρὰς τὴν ἀμάρτη-
μάτων ἡμῶν πλέκει, δὴ μὴ λάβῃ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς γλώττης τῆς ἡμετέρας, σὺν ὑπο-
χρῆσαι δύναται· δὴ αἱ ᾗ ἀρχὴ ποιοῦμεν μόνον, ὥσπερ χεὶ, τῇ γλώττῃ, τ᾽ ὅρκον ἡμῶν 25
κατεχόντων, μᾶ πολλῆς λοιπὸν τῆς ἀδείας τὴν ποιεῖν αὐτ᾽ τίχειν ὑποδέκνυται, ὃς εἰς
ὅρκου μυρίας ζωντῆσις ϗ πλέκειν ὑποροχίας. ὁ δὴ καὶ νῦν ὑπὸ τῶ Σαοὺλ ἐποίησεν " σοῦ. χ. ὕπως
ὄρει γενῶ θῦσεν, οἷα γᾶς τῷ ὅρκῳ τότε παῖς. Δρυμὸν πρὴν ὃ τραπέπεδον μηγιατῶνα
a Bas. id. ex. ἔχοντα, ϗ ὁ μηγιατὼν κᾶ " ποιόσωπον " ἀγεσθ᾽ ϗ Εἰσῆλθεν ὁ λαὸς Εἰς ⓦ μηγιατῶνα, ϗ χ. τὸ λαῦ.
διεπορθύετο λαλῶν. Εἶδις οἶ ὃ βαρὰ θρον; πράπεζα ἐκεκλασμένη, ἵνα ϗ ὃ θύκαλον τῆς 30
ὑπερχρήσεως, ϗ ὃ ἡδὺ τῆς ἕψης, ὃς ἡ τῶ λήσεσθαι ἐλπὶς Εἰς τὴν πᾶδόσιν αὐσῦ
" ποιεκαλίσηται τὴν ὅρκων. ὅ τε γὰρ λιμὸς, ὅ τε κάματος, ϗ ὁ κρεὼς (πᾶσα γὰρ ἡ γῆ, χ. ποσα.
φησὶν, ἠείσα) τότε ὤφειλον ὑπὸ τὴν πᾶδόσομεν. ὃς ἡ τῶν χρείων ᾗ ὄψις ἔξωθεν αὐσῦ
" ποιεκαλέσηται ἐκλύουσα τὴν θυμόν. τό τε γὰρ ἡδὺ ϗ " ἐμπᾶδόσκεσθαι τῆς πραπέζης, ϗ χ. ποιεσα.
ὃ δυσφόρεσθαι τῆς χλοπῆς ἰσμὰ πᾶσαι ἰῶ δελεάσαι τὴν φιλοσοφίαν. Εἰ μὲ γὰρ χρεία 35 χ. ἐυτ.
ἰῶ, ἅπερ ἔφη ϗ ὁσιᾶν ἔδει, σὺκ ἂν ὕπως αὐτῶν ἐζητοῦσε τὴν ψυχὴν, ὃ τῷ μαγθάνειν
αὐτὰ ϗ ποῖς ἕψεσι " πᾶδεσκυάζειν μηγάτων ϗ βεβρωκότων, ὃς " ποῖσδεχομένων ἀ- χ. ἐπιμάζειν
λώσεσθαι. νυνὶ ᾗ σὸν τοιοῦτον ἰῶ, ἀλλὰ μάλι μόνον, ἔνθα ποῖσγραμματέας μὲ σὸν μᾶς χ. πᾶδεσι.
ἔδει τοιαύτης· ἤρκει ᾗ ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ βάψαντα μεταθεῖν τῆς πραπέζης ϗ λαθεῖν. ἀλλ᾽
ἕως σκῆπτος κατέσχε τῆς ὑπερθυμίας, ϗ σὺκ Εἶπεν ποῖς ἑαυτὸς· τί ᾗ ἡμῖν μέλει; μὴ γὰρ 40
δὴ ἡμῶν τις διωμόσατο τῦτο; σκῆπτος δοῦσι δίκην τῶν ἀσφαλισάμενον ὅρκων. τίνος γὰρ ἕνεκεν
ὤμνυ; ἀλλ᾽ σὸν τῦτον σκοπῶσιν· ἀλλὰ μᾶ πολλῆς τῆς βλακείας πρήσασι, ϗ τοσῦτον
a Bas. id. ex. ὅσον τῶν δελεάζοντων αὐσῦ ἐφιλοσόφουν. Καὶ διεπορθύετο ὁ λαὸς λαλῶν. τί ὅτι, διε-
πορθύετο ὁ λαὸς λαλῶν; τὴν ὀδυνῶν ἀφ᾽ τῶν ῥημᾶ " πᾶδεμυθούμενοι διελέγοντο πρὸς
ἀλλήλους.

καὶ τῶν παρόντων, καὶ παρόντων οὐ παύομαι· ὥστε, ὅταν πέρ μου ἀπέσωμα, οὕτω βασάζοιτε τὸν κεφαλὸν ἀπέναι, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ἐπιδεικνύσθαι βοῶσαν, καὶ τῶν ὅρκων κατηγορεῖσαν. καὶ γὰρ σφόδρα ὦδε ῥᾳθυμοί, καὶ ὀλίγα εἰσι, τοῦ ὀφθαλμοὺς τῆς κεφαλῆς ἐκείνης" ἰδόντες φοβεῖσθε εἰς ἡμᾶς βλέποντας καὶ ἀπειλοῦντας ὀμνύουσι, χαλινοῦ παντὸς θυ- χ. ὁρῶντες
μοειδέστερον δὲ φόβου τοῦτο σωφρονισθέντες, ἀγχίνοιαν ἐπιτρέψαν δυνησόμεθα ῥᾳδίως τὸν γλωττῆν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τοῦτο ὁρκους ὁρμῆς. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον ὃ δεινόν ἐστιν ὁ ὅρκος, ὅτι καὶ
πολλαχοῦ μὲν καὶ φυλαττόμενος καλεῖται τοὺς ἀλισκομένους (ὅπερ * οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν) ἀλλὰ καὶ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τούτου κακόν. Τί γὰρ τοῦτο ἐστι; ὃ μηδὲ βουλομένοις, μηδὲ ἀσυνδάτοις δυνατὸν εἶναι ἐνορκῆσαι πολλάκις. πολλοῦ μὲν γὰρ ὁ διωκτὴς ἡμῖν, καὶ ἐκὼν καὶ ἄκων, καὶ ἀγροῦν καὶ εἰδὼς, καὶ ἀσυνδάζων καὶ παίζων, καὶ ἐκ τοῦ θυμοῦ πολλάκις ἐκφερόμενος καὶ ἐκ τοῦ ἑτέρων πολλῶν, ἐπιορκήσει πάντως. καὶ πολλὰ ταῦτα οὐδεὶς ἀνθρ. οὕτως ἐστὶν ὁμολογημένον καὶ δῆλον, ὥστε τοὺς πολιόρκους ἀνάγκη καὶ ἐπιορκεῖν εἶναι). δεύτερον ὅτι, ὅπου καὶ μὴ συναρπασθεὶς, μηδὲ ἄκων, μηδὲ ἀγροῦν τοῦτο πάθῃ, ἐκ χ. πεῖν,
αὐτῆς τῆς πράγματος τῆς φύσεως καὶ ἐκὼν καὶ εἰδὼς αἰναγκασθήσεται ἐπιορκήσας πάντας. πολλάκις γοῦν ἐπὶ τῆς οἰκίας ἀρίστου ποιουμένου ἡμῶν. καὶ τῶν οἰκετῶν τινος ἀφροντίστου, ὥστε μαστιγώσειν ἢ χλιαί· εἶτα αὐτόματος ὁ αἰὴρ τὰ σώματα, καὶ δύτης φιλανθρώπου, καὶ οὐκ ἐπιτρέπων. συμβαῖνει καὶ ὅ, τι ἂν ποιήσωσιν, ἀνάγκη πάντως ἐπιορκῆσαι συχνά. οὐδὲ γὰρ βουλομένοις αὐτοῖς, οὐδὲ ἀσυνδάζοις φυλάξαι δυνατὸν τὸν ὅρκον λοιπόν, ἀλλ' ὥσπερ ἂν γένηται, ἀνάγκη αὐτὸν ἐπιορκῆσαι ἀνώστε), μᾶλλον δὲ ἀμφότεροι πάντας. καὶ
πῶς, ἐγὼ λέγω. τοῦτο γὰρ ὅτι ὃ πολλοῖς δοκεῖ. ὀμόσας μαστιγώσειν τὸν οἰκέτην, ἢ τὸν θεραπαινίδα, εἶτα κωλυθεὶς, αὖθις τι ἐπιορκήσει, μὴ ποιήσας ὥσπερ ὤμοσεν, καὶ τῷ κωλύσαντι πάλιν δὲ προσφάντι τὸν βύρσαν ὃ ἔγκλημα τῆς ἐπιορκίας ἀφιέντι. οὐ γὰρ ἐπιορκοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις τὸν ἀνάγκην ταύτην ἐφιέντες, ἵνα βύθιοι τῶν αὐτῶν ἐγκλημάτων εἰσίν. οὐκ ἐν οἰκίαις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἀγορᾶς ἴδοι τις ἂν τοῦτο γινόμενον, καὶ ἐν ταῖς μάχαις, μάλιστα ὅταν οἱ πρὸς ἀλλήλους πυκτεύοντες ἀλλομένουσιν, ὁ μὲν τυπτήσων, ὁ δὲ μὴ τυπτήσεσθαι· ὁ μὲν ἀφαιρήσων τὸ ἱμάτιον, ὁ δὲ οὐκ ἐπιτρέψων· ὁ μὲν ἀπαιτήσων τὸ ἀργύριον, ὁ δὲ οὐκ ἀποδώσων. καὶ πολλὰ δὲ ἕτερα ἐναντία τοιαῦτα φιλονεικοῦντες ὀμνύουσι. καὶ ἐν ἐργαστηρίοις δὲ καὶ διδασκαλείοις ἴδοι τις ἂν τοῦτο συμβαῖνον. πολλάκις γοῦν τηγίτης διωμόσατο τῷ μαθητῇ μὴ πρότερον αὐτὸν ἀφήσειν φαγεῖν ἢ καὶ πιεῖν, ἕως ἂν τὸ δοθὲν ἔργον ἅπαν λύσῃ. τοῦτο δὲ καὶ παιδαγωγὸς πολλάκις πρὸς νέον, καὶ πρὸς θεράποντα ἑτέρους ποιήσει διάστασιν. καὶ ἀνάγκη, τῆς ἑταίρας καταλαβούσης, καὶ τὸ ἔργον μὴ πληρωθέντος, ἢ λιμῷ διαφθαρῆναι τὸν ὑπ' ἀνύσαντας, ἢ ἐπιορκῆσαι τὸν ὁμόσαντας πάντως. ὁ γὰρ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος, ὁ τοῖς ἀγαθοῖς ἐφεδρεύων ἀεὶ τοῖς ἡμετέροις, πρέσεως καὶ ἀνθρώπων τῆς ἀνάγκης τῶν ὅρκων, εἰς ῥᾳθυμίαν τοὺς ἀσυνθύμους ἐμβάλλει, ἢ ἑτέραν δυσχολίαν ἐργάζεται, ὥστε μὴ πληρωθέντος τὸ ἔργου καὶ πλησας δὲ ὕδρεις καὶ ἐπιορκίας καὶ μυρία ἕτερα γενέσθαι δεινά. καθάπερ γὰρ παῖδες χοιρίον μακρὸν καὶ διεφθαρμένον ἕλκοντες ἀπενδυτίας
ἀλλήλοις χ. ἀλλήλων μὲν πολλῆς τῆς ῥύμης ὕπνοι πάντες πιστοῖσι, τὸ χοιρίου μέσον διαῤῥαγήτος, καὶ χ. μέσου.
ἀμφοῖν τοῖς κεφαλαῖς, ἀμφοῖν δὲ ἕτερόν τι τοῦ σώματος πεπόσχηται μέρος· οὕτω δὴ καὶ ἐπομνύοντες ἀλλήλοις ἀπενδυτίας, τὸ ὅρκου διαῤῥαγήτος ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγ- χ. λων
κης, εἰς δὲ τὴν ἐπιορκίας ἀμφοτέροι καταπίπτουσι βαράθρου, ἀμφοῖν αὐτοῖν τοῦ ἐπιορκεῖν, ἀμφοῖν δὲ τοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιορκίας παρασχεῖν ἑτέροις.

Καὶ ἵνα μὴ τοῦτο μόνον ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ τῶν ἐν ταῖς ἀγοραῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένων μάθωμεν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν γραφῶν δῆλον, ἐπιδείξω ὑμῖν τινα παλαιὰ διηγήσομαι τοῖς Εἰρηναίοις συμβαίνοντα. ἐπῆλθόν ποτε τῶν πολεμίων τοῖς Ἰουδαί- a Bas. 18. xiv.

Ψαλ. λθ. ιβ.

Ογχ ὡς ἔτυχε τὴν πόλιν ἡμῶν ὁ διάβολος ἐθορύβησεν· ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς ἡμᾶς οὐχ ὡς ἔτυχε παρεκάλεσε πάλιν. ὥστε καὶ ἡμῶν ἕκαστον εὐκαίρως εἰπεῖν ἁρμόσει τὸ προφητικόν· Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου αἱ παρακλήσεις σου εὐφράναν τὴν ψυχήν μου. οὐ γὰρ παρακαλέσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ συγχωρῆσαι θορυβηθῆναι, τὴν ἡδυπαθοῦσαν ἡμῶν ὁ Θεὸς ἐπεδείξατο τὴν ἑαυτοῦ. ὅταν γὰρ λέγωμεν ὅσάκις ἐπαυσάμην, τοῦτο καὶ τίνι ἐρῶ· οὐκ οὐχὶ ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν συγχώρησιν ταύτην ἀπὸ τῆς θυσίας ἔχω τοῦ Θεοῦ. ὅταν γὰρ ἴδῃ τοὺς ῥαθυμοῦντας ἡμᾶς καὶ ἀπελ- χ. ἀπελ.
κλίνοντας, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως ἀποπηδῶντας, καὶ τῶν πνευματικῶν σπουδῶν ποιου- 10
μένους λόγους, ἔγκειται λιπαρῶν μακρὰν, ἵνα ταύτῃ σωφρονισθέντες σπουδαιότερον πρὸς αὐτὸν ἐπανέλθωμεν. καὶ θαυμάζεις, εἰ ἐφ' ἡμῶν τὸν ῥαθύμων τοῦτο ποιεῖ, ὅπερ καὶ Παῦλος καὶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν τούτου ἕλεγεν αἴτιον εἶναι τῶν πειρασμῶν; Κοινω-
* β. Κορ. α. νοῦσι γὰρ ἐπιτέλλων τὴν δευτέραν ἐπιστολήν, οὕτω πως φησίν· Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρή- 15 χ. μοι
θημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν· ἀλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὕτω μεγάλοι, φησὶν, ἡμῖν ἐπηρώρηντο κίνδυνοι, ὡς ἀπαγορεῦσαι τοῦ ζῆν, καὶ μηκέτι λοιπὸν ἐλπίσαι χρηστήν τινα ἔσεσθαι μεταβολήν, ἀλλ' ἢ θάνατον δυσμενῆ πάντως. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ, αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν. ἀλλ' ὅμως ἐξ οὗ τὴν τοσαύτην ἀπήγγειλαν ἔλυσεν ὁ Θεὸς τὰ χείμαρρα, 20
καὶ τὸ νέφος παρῆλθεν, καὶ ὃς αὐτοῖς τοῦ θανάτου τοὺς πυλῶνας ἡμῶν ἔρρηξεν. εἶτα δείκνυσι, χ. ἐρρήξατο
ὅτι καὶ ὁ συγχωρήσας μέχρι τοσούτου κατενεχθῆναι. κηδεμονίας ἐστὶ πολλῆς ὁ γενόμενος, ἀπὸ τῶν πειρασμῶν δηλονότι τὸν κέρδος. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ ζωοποιοῦν πάντας βλέπειν, ἀλλὰ μὴ μεγαφρονεῖν, μηδὲ ἐπαίρεσθαι. ὅρα τοῦτο εἰπών, ὅτι αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγεν. Ἵνα δὲ τί ἐστιν· αὐτῶν; ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν, φη- 25 χ. ἡ αἰτία
σὶν, ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ζωοποιοῦντι τοὺς νεκρούς. τυραννοῦντας γὰρ ἡμᾶς καὶ καταπατοῦντας ἀφυπνίζει εἰώθει τῶν πειρασμῶν ἡ φύσις, καὶ διεγείρει, καὶ βελτιεστέρους ποιεῖ. ὅταν οὖν ἴδῃς, ἀγαπητὲ, πειρασμὸν ἡμῶν ἐπὶ σοὶ θέοντα, μὴ καταπέσῃς, μηδὲ ἀπαγορεύσῃς· ἀλλ' ἀρχηγὰς ἔχεις ἐλπίδας, σκόπει τοὺς ἑαυτοῦ λογισμούς, ὅτι οὐχὶ μισῶν, οὐδὲ ἀποστρεφόμενος ἡμᾶς ὁ Θεὸς παραδίδωσι ταῖς χερσὶ τῶν ἐ- 30
χθρῶν, ἀλλὰ σωτηριωτέρους καὶ οἰκειοτέρους αὐτῷ κατασκευάσαι βουλόμενος. μὴ τοίνυν ἀπαγορεύσωμεν, μηδὲ τὸν ὅτι τὸ βέλτιον ἀπεγνώκαμεν μεταβολήν, ἀλλὰ χεῖρα δῶμεν καὶ δεξώμεθα ἑστῶσι γαλήνην· καὶ τὸ πέλαγος ἀπρόσιτον καὶ κατηφὲς ἡμᾶς θορύβων ῥίψαντες ὅτι τῷ Θεῷ, μόνῳ γὰρ πρόσιτον θλιβόμενοι. καὶ τοῦτο μὲ αὐδεὶ ποιοῦντες μηδέποτε χ. αἱ τοῦ τῶν
ἀποστῶμεν, ἐγὼ δὲ τὸν συνήθων ἄγομαι πάλιν, καὶ τὴν εἰωθυῖαν διδασκαλίαν εἰς μέσον 35 συνήθων ἀπο-
ἄγαγον. πάλιν γὰρ ὑμῖν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως διαλεχθῆναι βούλομαι, ὥστε περίρριζον ἀποτεμεῖν τῆς ἁμαρτίας ὑμῶν τὴν αἰσχύνην τὴν ποινερὰν τῶν ἔργων ζωοποιῆσαι. διόπερ ἀναγκαίως πάλιν ὅπου τὸν αὐτὸν καταφεύγω ἱκετηρίαν. καὶ γὰρ παρεκάλεσα πρώην ὑμᾶς τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου λαβόντας ἀποτεῖναι μηνῦσαι, καὶ θρασυνθῆναι τὸ αἷμα ἐπὶ ἀπορρήτοις, καὶ οὕτως ἀπελθεῖν οἴκαδε ἕκαστον, καὶ νομίζειν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρᾶν αὐτὸν φωνὴν ἀφιέναι καὶ 40
λέγειν· μισήσατέ μου τὸ σφάγιον, τὸν ὅρκον. ὅπερ ἔλεγχος οὐκ ἐποίησε, τοῦτο ὅρκος ἐποίησεν· χ. ἐπορκίας
ὅπερ θυμὸς τυραννικὸς οὐκ ἴσχυσε, τοῦτο ἠθορκίας ἀνάγκη κατεσκεύασε. καὶ ὅτι μὲν ἠλέγχετο δημοσίᾳ πάντων ἀκουόντων, ἐμέγαιρε μὲν τὸν ἐπὶ μισῶν ὁ τύραννος· ὅτε δὲ εἰς ὅρκον ἀνάγκην ἑαυτὸν ἐνέβαλε, τότε τὸν μάχαιραν ἐκείνου ἀπέτεμε κεφαλήν. Ὃ αὖθις δὲ τοῦτο

καὶ

χ. ἀφορίζ. ἡμῶν; ἐὰν γὰρ ⸎ ὄγκα μόνον τοῦ σωματος αἴσωνται" αἰσχύνωμαι, ὅλον τὸ μέλος συνάγει τὸ σῶμα. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὡς ὀλίγοι τινὲς ἐπελεύσονται ⸎ μὴ κατορθώσοντες· ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ὅτι ⸎ ὀλίγοι μὲν διορθωθέντες, πολλοὺς ἀφελήσουσι ἑτέρους. καὶ γὰρ εἷς ἦν ὁ παραβυκὼς τοῦ Κορινθίους· καὶ ὅμως ὅτως ἔστησεν ὁ Παῦλος, ὡς ὅλης τῆς πόλεως ἀπολωλυίας· καὶ μάλα εἰκότως. ἤδει γάρ, ὅτι, μὴ σωφρονισθέντος ἐκείνου, ταχέως τὸ κοσμικὸν βαδίζον οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιδραμεῖται πάντας. εἶδον τοίνυν αὐτὸν ἐν τῷ δικαστηρίῳ διδυμόους καὶ ἀπηνομόρους ἀφ' ὑψηλῆς τῆς ἀγορᾶς τοὺς τοιούτους ἐκείνους ἄνδρας· καὶ τίνων θαυμαζόντων ἀφ' ὑπερβολῆς τῆς ὕβρεως, οὐδὲν μᾶλλον θαυμάζειν, ἔφην· ἵνα γὰρ μὴ ἡ καθοσίωσις, ἀξίωμα οὐδὲν ὠφελῇ. * ταῦτ' οὖν οἱ τοιοῦτοι, ἀφαιρήσωμεν ἑαυτούς. ἐὰν γὰρ μὴ τῷ πνεύματι ὑμῶν ἀκουσθῶ ὑμῖν εἰσενεγκεῖν, τοσοῦτον τὰ πνεύματα ἀπέσται. τί δήποτε; ὅτι οὐχ ὥσπερ αἱ λοιπαὶ τέχναι, ὅταν καὶ ἡ διδασκαλικὴ δύσῃ δυνάμις. ὁ μὲν γὰρ ἀργυροκόπος, οἷον ἂν χαλκεύσῃ τὸ σκεῦος καὶ ἀποθῆται, τοιοῦτον ἐλθὼν τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν εὑρήσει. καὶ ὁ χαλκοτύπος, καὶ ὁ λιθοξόος, καὶ τῶν δημιουργῶν ἕκαστος, οἷον ἐὰν ἀφῇ τὸ οἰκεῖον ἔργον, τοιοῦτον ἀπολήψῃ πάλιν. ὅτι δὲ ἡμῶν οὐχ ὅτως, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. οὐ γὰρ ἄψυχα σκεύη, ἀλλὰ ψυχαὶ χαλκευόμεθα λογικαί. ἀφ' ὧν οὖν τοιούτοις ὑμᾶς θεὶς ἐχέμυθα, οἵους καταλιμπάνομεν· ἀλλ' ἐπιδὺς λαβόντες μὴ πολλοῦ καμάτου ἀφαπλάσωμεν, διορθώσωμεν, θερμοτέρους ἐργασώμεθα, ἐξελθόντας ὑμᾶς ἡ τῶν πραγμάτων ἀνείσασις πάντα ἐάσῃ τὰ ἔσω ζεόμενον διαφρέφῃ πάλιν, καὶ πλείονα πρὸς ἐκείνην τὴν δυσχολίαν ἡμῖν. ἀφ' οὗ τοῦτο δέδοικα κἀγὼ καὶ ἀποκνῶ, χεῖρας ὁρέξατε· καὶ ὅσον ἐξαρῶ ἐγὼ ποιῆσαι τὴν ἀπουσίαν πρὸς τὴν διόρθωσιν τὴν ὑμετέραν, τοσαύτην ἀπολήψεσθε καὶ αὐξησιν ἐπιδεικνύμενοι πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν ὑμετέραν φερομένην. εἴθε μὴν γὰρ δυνατὸν ἦν ὑπὲρ ὑμῶν ἐμὲ κατορθοῦν, καὶ ἔπαθλα ὑμᾶς λαμβάνειν τῶν κατορθωμάτων· ἐξ οὐκ ἀν ποσοῦτον ἐκοπίασα. ἀλλὰ τί παύομαι τοῦτο ἀμηχανῶν. ἑκάστῳ γὰρ καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀποδώσει. ὥσπερ οὖν μήτηρ ὁρῶσα τὸ παιδίον πυρέττον, πρέσβεις ἀγχόμενον καὶ κλαῖον, θρηνοῦσα πολλάκις εἶπε πρὸς τὸ τοσοῦτον παιδίον· εἴθε μοι δυνατὸν ἦν, τέκνον, ⸎ πυρετὸν ἀναδέξασθαι ⸎ σὸν, καὶ ἐπ' ἐμοῦ τὴν ἐλεύσεσθαι τὴν φλόγα· ὅτω δὲ καὶ ἐγὼ λέγω νῦν· εἴθε δυνατὸν ἦν ἐμὲ ποιῆσαι τοῦτο, ὑπὲρ ὑμῶν κατορθοῦσαν πάντων. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι· ἀλλὰ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἕκαστον ἀνάγκη δοῦναι δίκην καὶ θύννος, καὶ οὐκ ἂν ἴδοι τις ἕτερον ὑπὲρ ἑτέρου κολαζόμενον. διὰ τοῦτο ὁδύρομαι καὶ θρηνῶ, ὅτι μὴ τὴν ἡμέραν ὑμῖν ἐκείνην ἐγκαλυμμάτους ὑ δυνάσομαι παραστῆσαι. μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ παῤῥησία μοι πρὸς ⸎ Θεόν ἐστι τοσαύτη. εἰ δὲ καὶ παῤῥησίαν εἶχον, οὐκ εἰμὶ Μωϋσέως ἀμείνονες, οὐδὲ Σαμουὴλ δικαιότεροι, ὃς ὅτι τοσοῦτον ἔρρετης ἴσχυσε οὐκ ἔφη δυνάσθαί τι τοὺς Ἰουδαίους" ὠφέλησαν, διὰ τὸ πολλὴ ῥᾳθυμία αὐτοὺς ἐκείνους ἐκδοθῆναι. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων κολαζόμεθα καὶ σωζόμεθα, ἀπουδάσωμεν, διακελεύσωμαι μὴ τῶν ἄνω ἀπάντων καὶ ταύτην ἐκπληρῶσαι τὴν ἐντολήν· ἵνα μὴ χρείας ἐλπίδος ἐστερημένοι ἀπελθόντες, τύχωμεν τῆς ἐπηγελμένης ἀγαθῆς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. Παραίνεσις περὶ τοῦ μὴ ὀργὰς ἐκκόπτειν, καὶ ὅτι ἐκ πολλάκις ἐμέσαντα καὶ πολλάκις καὶ ἀπορρίπτειν αὐτὰ ἀνάγκη.

ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΑΦΕΘΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ καὶ θαρσήσαντος, πρὸς πάλιν τὸν πάλιν ἐξελθεῖν φήμης φοβερᾶς, καὶ πλέγθησαν. εἰς τοῦτο γοῦν ἡ ὁμιλία εἴρηται, καὶ εἰς τὸν περὶ τῆς ὀργῆς λόγον. διὰ καὶ ἡ ⸎ Ἰωνάθαν καὶ ⸎ Σαοὺλ ἱστορία καὶ ⸎ Ἰεφθαὲ προτέθη, καὶ ἐδείχθη πόσαι ἐξ ἐνὸς ὀργῆς γίνονται ἀκρασίαι. Λογ. ιθ'.

Οὐκ

σις) σωφρονίλω ὃ οὐκ ἀν δυνηθείημεν καταρθῶσαι μὴ καιόντες, μηδὲ τὴν ὀπὴν λαμπάδαις χαλκώσαντες, καὶ πολλὰ ἐπιτρέπαντες πάσχειν. τοῦτο γὰρ οὐκ ἐπ' ἐκ φύσεως ἡμῖν τοιοῦτοι, καθάπερ ἡ γλῶσσα· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοιαύτη μόνον ἐπιτρέψαντος ἡμῖν ὁ Βασιλεύς, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ἔδοσαν πάλιν, καὶ αὐτὴν τὴν καταρθωμάτων ἵνα φύσει ἀφεῖς ἐν ἡμῖν. καὶ γὰρ τοῦ σωφρονακτῆρι τοῖς ὑβριζομένοις φύσει ἅπαντες ἐχθροὶ (δῆλον γὰρ τοῖς ἐπηρεάζουσιν ἐχθροὶ γινόμεθα, καὶ μηδὲν ὠφελῶν αὐτοὶ πεποιηκότες) καὶ ὁ σωφρονίζων τοῖς ἀπολαύουσι, καὶ ὁ κατακλᾶσθαι ὅτι ταῖς ἑτέρων συμφοραῖς καὶ τῇ φιλοτιμίᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους. καὶ γὰρ τοσούτων ἁμαρτημάτων ἀπειρασίστως δοκῶσι μακροψυχίαν ἰσχύειν, ἀλλ' ὅμως ἔχομεν κοινὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν. Σημ. ιγ. ιε. καὶ τοῦτό τις σοφὸς ἀμφιτίθεμενος ἔλεγε· Πλὴν ζώσι ἀγαπᾷ ὁ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ ἄνθρωπος πλησίον αὐτοῦ. πολλοὺς δὲ καὶ ἑτέρους μᾶλλον τοῦ ζωοειδότος ἐπίστησιν ἡμῖν διδασκάλους ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ πατέρας τοῖς υἱοῖς, καὶ δεσπότας τοῖς δούλοις, καὶ ἄνδρας ταῖς γυναιξί, καὶ διδασκάλους τοῖς μαθηταῖς, καὶ νομοθέτας καὶ δικαστὰς τοῖς ἐρχομένοις, καὶ φίλους τοῖς φίλοις. πολλάκις δὲ καὶ περὶ ἐχθρῶν ἐκερδήσαμεν οὐκ ὀλίγον, ἢ τοὺς φίλους. ὅταν γὰρ ἡμῖν ἀεὶ διδίζωσι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀκόντας εἰς διόρθωσιν αὐτῶν διεγείρωσι. τοσούτους δὲ ἡμῖν διδασκάλους ἐπίστησεν, ἵν' ὄκνος ἡμῖν ἡ τῶν λιποτελῶν ὑρεσίς τε καὶ διόρθωσις γένηται, τοῦ πλήθους τῶν πρὸς αὐτὸ ζωοειδῶς ἡμᾶς οὐκ ἀφιέντος ἐκπεσεῖν τὸ συμφέρον ἡμῖν. καὶ γὰρ τὴν γεγυμνασμένον καταφρονοῦμεν, τοῦ ἀρχόντος διδοικότες ὀπτεινέτερον πάντως ἐσόμενα. καὶ ἐκείνους διορθούμεθα ἁμαρτάνοντες, τοῦ τοῦ ζωοειδότος ὄφιν πάντα δυνατόμενα διαφυλεῖν ὀπτίμενον. καὶ τούτων ἀπιμασώμεθα καὶ διαφερουσώμεθα, τοῦ πολλῶν ἐπαλήθη διδοικότες ἀμείνους ἐσόμενα. καὶ πρὸς τούτων ἀναιρεῖν τόσωμεν, ὁ τῶν νόμων ἐπικείμενος φόβος καὶ ἄνοιαν ἡμᾶς σωφρονίσαι δυνάμενος). καὶ νέους μὲν ὄντας διδασκάλοις καὶ πατράσι παραδίδωσι καὶ νομοθέταις καὶ ἄρχουσι παραλαβόντες ῥυθμίζουσιν. οἱ τε οἰκέται, ἀπραγμονέστεροι διὰ τὸ μικρὸν εἶναι, καὶ τῶν ἐπιμελῶν καὶ τοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ διακονεῖν ἀναγκῶν εἰς σωφρονισμὸν ἔχουσι, καὶ αἱ γυναῖκες τοὺς ἄνδρας. καὶ πολλὰ πάσχομεν ἡμεῖς τοῦ ἡδέως τὰ τυχόντα πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως εἰς κακίαν ὀλισθῆσαι καὶ καταπεσεῖν. πρὸς δὲ τούτοις ἅπασι καὶ νόσοι καὶ πενίαι καὶ πειρασμοὶ παραγγέλλουσι. καὶ γὰρ καὶ πενία κατέχει, καὶ ζημία σωφρονίζει, καὶ κίνδυνος καταστέλλει, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα. οὐ φοβεῖ σε πατήρ, οὐδὲ διδάσκαλος, οὐκ ἄρχων, οὐ νομοθέτης, οὐ δικαστής; οὐκ αἰσχύνει σε φίλος; οὐ δάκνει σε ἐχθρός; οὐ σωφρονίζει διαστάσεις; οὐ διδάσκει ὁμήρ; οὐ διορθοῦταί σε ὁ ζωοειδός; ἀλλ' ἀρρωστία πολλάκις ἐπιλαβοῦσα σωματικὴ ὃ πολὺ κατόρθωσε, καὶ ζημία ὁ θρασύτερον ὀπτεινέτερον ἐποίησε. καὶ ὃ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐχ ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις συμπίπτοντα τὰ δέοντα, μεγάλα ἡμᾶς ὠφελεῖν εἴωθε· καὶ αὐτοὶ μὲν μηδὲν ἁμαρτάνοντες, ἑτέρους δὲ κολαζομένους ἰδόντες, οὐκ ἔλαττον ἑαυτοὺς σωφρονίσθημεν.

Καὶ τοῦτο καὶ ὅτι τῶν καταρθωμάτων συμβαίνοντί δι πως δύ'. ὥσπερ γὰρ κολαζομένων τῶν πονηρῶν ἑτέρους βελτίους γίνονται, ὅταν τὴν ἀναλγῶν μὲν καταρθουμένων πολλοὶ πρὸς ὃ ἴσον οὐ χωροῦσι ζηλοῦν· οὐδὲ ὅτι τῆς τῶν ἔργων διορθώσεως γένηται. πολλοὶ γὰρ ἑτέρους ἰδόντες τῆς πονηρᾶς ἀποθεμένους τὴν ἔργων ζωοποιήσαν, ἐμιμήσαντο τὴν ἀσυδεῖαν, καὶ ὠφελήθησαν τῆς ἁμαρτίας. διὸ καὶ ἡμᾶς προσδυμότεροι τῆς αὐτῆς ἀπολαύειν πάλιν μετανοίας. μὴ γὰρ μοι λέγε πάντας, ὅτι πολλοὶ καταρθώσαν. οὐ τοῦτο ἔστι τὸ ζητούμενον, ἀλλ' ἵνα πάντες. ἕως δ' ἂν μὴ τοῦτο ἴδω, οὐ διαλείψω" ἀναπεύσας. ὁ ποιμὴν ὁ κενὸς ἑκατὸν προβάτων εἶχε, καὶ ἑνὸς πλανηθέντος οὐκ ἐλάμβανεν ἄθησιν τῆς σωτηρίας τῶν σὺν ἑπτὰ καὶ ἐνενήκοντα ἑαυτοῦ, ἕως δὴ τὸ ἀπολωλὸς εὗρε, καὶ τῇ ποίμνῃ πάλιν ἀπέδωκεν. οὐχ ὁρᾷς ὅτι τοῦ σώματος τοῦτο γινόμε-

Ματθ. ιη. χ. ἀλλὰ παῦσαι

χ. ὡς χ. συνέβη φυγεῖν.

χ. ἡμῶν.

χ. ἐγκλημ.

χ. ὁ ὡς

ιον;

χ. ξεσθαι

νοιαν ὑμῶν πᾶσαν ῥᾳθυμίαν ἀποπταίξαι δίω, καὶ τῶν βιωτικῶν ἀπράγμονας ἀπόν-
των, μὴ πολλῆς τῆς βίκελίας ποιεῖ ὁ βάρος τῆς ψυχῆς ποδαπέμψαι τῶν λεγομένων
χ. ὑμῖν τινὰ δύναμιν. ἱκανῶς μὲν οὖν ἐδείχθη ὁ λόγος ἡμῖν ἀπόδειξιν, ὅτι φυσικὸς ἡμῖν ἔγκειται
νόμος τῶν καλῶν καὶ τῶν τοιούτων· ἵνα δ' ἐκ περιουσίας ἡμῖν ἡ ἀπόδειξις γένηται, τῇ αὐτῇ
5 σήμερον ἐπαγωνιώμεθα πάλιν ἀποδεῖσαι τῶν λόγων. ὅτι γὰρ ὀρθῶς ἄρχῆς τ' ἀνθρώποις πλάτ-
των ὁ Θεὸς, ἀμφοτέρων αὐτοῖς ἐποίησεν ὑπομνηστικὸν, δηλοῦσι πάντες ἄνθρωποι. τοῦτο γοῦν
ἀναθυμούμενοι ἡμῖν αἰσχυνόμεθα ἁμαρτάνοντες ἄνθρωποι. καὶ πολλάκις διαπορῶ πρὸς πόρ-
νους γυναῖκας βαδίζων, εἶτα τῶν ὑπερηκισμένων τινὰ οἰκετῶν ἰδών, ἐρυθριάσας ἀνεχώρησα τῆς
αὐτῆς ταύτης ὁδοῦ. πάλιν λοιδορούμενοι πρὸς ἑτέρους τὰ τῆς ποιητείας ὀνόματα, ὕβρεως τὸ φρά-
10 γμα εἶναι φαμὲν. καὶ καίτοι πάσχομεν, εἰς δικαστήριον ἐλκόμενοι τοὺς ποιήσαντας ἅττα
ἴσμεν, τί μὴν κακία, ἢ ἀρετή. τοῦτο γοῦν αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἐμφαίνων καὶ δηλῶν, ὅτι οὐδὲν
ξένον οὐδὲ ἀπροσδόκητον ἡμῖν τινὰ φύσιν νομοθετεῖ, ἀλλ' ὃ πάλαι ποτὲ γεγενῆσθαι
ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις, μὴ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους μακαρισμοὺς οὕτως ἐλέγχῃ· Ἃ θέλετε ἵνα Matth. 5. 16.
ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ ποιεῖτε αὐτοῖς. οὐ χρεία πολλῶν λόγων, φησὶν,
15 οὐδὲ μακροτέρων νόμων, οὐδὲ διδασκαλίας ποικίλης· ὁ θέλημά σου γινέσθω νόμος. θέλεις
ἐνεργεῖσθαι; ἐνέργησον ἕτερον. θέλεις ἐλεεῖσθαι; ἐλέησον πλησίον. θέλεις ἐπαγ-
νέσθαι; ἐπαίνεσον ἕτερον. θέλεις ἀγαπᾶσθαι; φίλησον. θέλεις τῶν ποδαπείων ἀπολαύειν;
ποδαχώρησον ἑτέρῳ ποδαπείου τούτων. σὺ γινοῦ δικαστὴς, σὺ γινοῦ νομοθέτης τ' σαυτοῦ ζωῆς. καὶ
πάλιν, ὁ μισεῖς, ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς. ὅρον μὲν τοῦτον τ' κακίας εἰσάγει τ' ἀπαλλαγὴν, ὅρον δὲ τοῦ
20 ποδαπείου τ' ἀρετῆς τ' ἐργασίαν. ὃ μισεῖς σύ, φησὶν, ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς. μισεῖς ὑβρίζεσθαι;
μὴ ὑβρίζῃς ἕτερον. μισεῖς βασκαίνεσθαι; μηδὲ σὺ φθονήσῃς ἑτέρῳ. μισεῖς ἀπατᾶσθαι; μηδὲ σὺ
ἀπατήσῃς ἄλλον. καὶ ὅπου πάντων ἡ ἁπλοῦς, αὐτὰ δύο ῥήματα ταῦτα καταχωμένη, ὅλην δυνησό-
μεθα διδασκαλίαν ἑτέρας. τῆς μὲν ἀρετῆς τὴν μὲν γνῶσιν εἰσέθηκεν ἡμῖν τῇ Φύσει, τὴν
δὲ ποδαξιν καὶ τὴν διόρθωσιν ἐπέστρεψεν ἡμῖν τῇ ποδαιρέσει. ταῦτα ἀσαφῆ ὄντα λεγόμενα·
χ. εἰς τὸ χ. αὐτῶ. ἄλλ. αὐτῷ 25 σύντομον ποιησώμεθα σαφέστερον αὐτὸ ποιήσαντες πάλιν. " ὥστε εἰδέναι ὅτι καλὸν ὄν σωφροσύνη,
καὶ δεόμεθα λόγων, οὐδὲ διδασκαλίας. ἔχομεν γὰρ ἐν τῇ Φύσει τὴν γνῶσιν" αὐτοὶ, καὶ ἡ χρεία
πόνων, οὐδὲ καμάτων, ὥστε ποδιελθεῖν καὶ ζητῆσαι, εἰ καλὸν ἡ σωφροσύνη, ἢ χρήσιμον· ἀλλὰ
κοινῇ γνώμῃ πάντες ὁμολογοῦμεν ὕστερον, καὶ οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ποδὶ τ' ἀρετῆς. ὕστερον καὶ τ' μα-
χαίρᾳ καὶ κακὸν εἶναι νομίζομεν, ἢ οὐδὲ ἐν ταύτῃ πόνων ἡμῖν δεῖ καὶ μαθήσεως, ὥστε γνῶναι τὴν
30 τῆς ἀμαρτίας ταύτης κακίαν, ἀλλὰ πάντες ἐν ταῖς τοιαύταις ψήφοις ἐσμὲν αὐτοδίδακτοι
καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ μὴ ματαιώμεθα αὐτὴν, ἐπαινοῦμεν· ὥσπερ οὖν καὶ τὴν κακίαν, καὶ ἐρ-
γαζώμεθα, μισοῦμεν. καὶ τοῦτο Θεοῦ κατόρθωμα πέφυκε μέγιστον, ὥστε ὁ ξενοδόκος ἡμῖν καὶ τὴν
χ. οἰκειῶσαι ποδαίρεσιν τίνος ἐν ποδαξεως" οἰκειώσασθαι μὲν τῇ ἀρετῇ, ἐκπολεμῶσαι δὲ τῇ
ποιητείᾳ. ὅπερ οὖν ἔφην, ἡμῖν γνῶσις ἑκατέρων τούτων ἔγκειται τῷ ξενοδόκῳ πάντων
35 δὲ ἀνθρώπων, καὶ οὐ δεόμεθα διδασκάλου τινὸς ποδὸς ὃ ταῦτα μαθεῖν· καὶ διόρθωσις λοιπὸν
ποδαιρέσει καὶ ἀσυνδήτῳ καὶ πόνοις ἐγκειμένοις αὐτῇ. τί δήποτε; ὅτι ἐν ὃ πάντων τῆς Φύσεως
ἐποίησεν, ἀσφάνωτον καὶ χρεὶς βεβαίων ἀπόλωλεν αὐτῷ. καὶ ὥσπερ ἐν ἄλλοις τῶν πλεονε-
κτημάτων, ὧν ἔχει τις Φύσιν, οὐκ ἂν λάβοι μαθὼν οὐδὲ ἔπαινον, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ἀπολαύ-
σαμεν ἄν τινος τούτων. ἐν γὰρ τῆς Φύσεως πλεονεκτήματα ἐν τῶν ἐνόντων, ἀλλὰ τὸ δίδω-
40 κότος ὄντι ἔπαινος καὶ ἐγκώμιον. τῇ μὲν οὖν Φύσει ὁ πάντων οὐκ ἐπέτρεψε ποδὲ τοῦτο. πά-
λιν ἢ τῇ ποδαιρέσει ὁλόκληρον ἀναδέξασθαι ὁ Φορτίον οὐκ εἴασε καὶ ὁ τῆς γνώσεως
ἐν ὁ τῆς διορθώσεως, ἵνα μὴ ποδὸς ὃ πόνον ἀπαγορεύσῃ τῆς ἀρετῆς· ἀλλ' ἐπαγρεύει
μὲν αὐτῇ ὁ ξενοδόκος τὰ ποδεκτέα, ποδὸς ἢ τὴν ἐργασίαν αὐτῇ σὺν πρὸς ἑαυτὴν εἰσφέρῃ
πόνους. καὶ ὅπου μὲν καλόν ὁ σωφρονεῖν, μηδὲν καμόντες ὑπερβάλλωμεν (τῆς Φύσεως γὰρ ἡ γνώ-

σις)

τίω. καὶ καθάπερ μήτηρ ϛρουθῶν τῶν νεοττιᾶς ἀφαιρεθέντων ἐλθοῦσα καὶ τὸν καλιὰν εὑροῦσα κενὴν, ὀξυλέσθαι μὲ οὐ δύναται τοὺς ἀλάστορας αὐτῆς νεοττοὺς, ἀλλὰ πλαμᾶται ὃ τὰ θηρατὰ ταῖς χερσὶν, αὐτὴ τούτῳ τῷ ὀδύνῳ ἐνδύκνυται· οὕτω δὴ καὶ αἱ γυναῖκες ἐποίουν τότε ἐκφέρουσαι, αἱ ἁρπαζόντων αὐτὰς ἐκ τῆς οἰκίας τῶν παίδων, καὶ ἴδοι ἀπφλημμένων, ὥσπερ εἰ δικτύῳ τινὶ καὶ παγίδι, προστελθεῖν μὲ καὶ ὀξυλέσθαι τοὺς ἀλάστορας οὐκ ἴσχυον, ὃ ὃ πολλὰς ταῖς ὄψεσι αὐτὰς καλινδεῖσθαι, καὶ θρίξι, καὶ ὀλοφύρεσθαι, καὶ τῶν θηρευσάντων πειρᾶσθαι ἡμέλειν ἐγκλεῖν τῷ ὀδύνῳ ἐδύκνυον. ταῦτα δὲ ὅτε ὁρῶν εἰς νοῦν ἐβαλόμην ὃ φοβερὸν ἐκφέρω δικαστήριον, καὶ ποῖς ἐμαυτὸν εἶπον· εἰ τῶν αἰθέρων δικαζόντων οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφὴ, οὐ πατὴρ, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς, κἂν τοῖς δυθύμοις τῶν πολεμούντων ὄντος, οὐκ ἰσχύουσιν ὀξυλέσθαι τοὺς κρινομένους, πῶς ἐν τῷ φοβερῷ τοῦ Χριστοῦ δικαστηρίῳ πολλάκις κρινομένοις ἡμῖν; πῶς πολεμίοις ῥῆξαι φωνήν; πῶς "ὀξυλέσθαι τοὺς ἀπαγομένους ὑπὸ ταῖς ἀφορήτοις ἐκείναις κολάσεις; κἂν τοῖς πολίταις τῆς πόλεως ἦσαν ⓐ τότε δικαζόμενοι, καὶ αὐτὸ τῆς εὐημείας ὃ κεφάλαιον· ἀλλ' ὅμως ἠγάπων, εἴ τις ὀλίγα πρόσωπα ἀποβαλοῦσιν, εἰ δέοι, καὶ τὸν ἐλθυθερίαν αὐτῶν, τῆς παρούσης ἀπολαύειν ζωῆς. τῆς ἡμέρας ὃ λοιπὸν πολὺς ὃ πόνος ἐσφιγμένης, καὶ βαθυτάτης γενομένης ἑσπέρας, καὶ τὸ πόλις τῆς φήφου προσδοκωμένου, ὃ μείζονι πάντες ἦσαν ἀγωνίᾳ, καὶ ⓦ Θεὸν ἠξίουν μέλλησί τινα καὶ ἀναβολὴν γενέσθαι, καὶ τῇ ψυχῇ τῶν δικαζόντων ἐμβαλεῖν εἰς νοῦν τὸ βασιλέως γνώμην ἀνενεγκεῖν τῶν ὀζηπασμένων τὸν γνοῦσιν. ἔσεσθαι γὰρ τί ἴσως χρηστὸν ἀπὸ τῆς ὑπαρθέσεως ταύτης. καὶ ποταὶ πολλὰ τὸ δῆμου λιταὶ ποιοῦσι ⓦ φιλάνθρωποι Θεοὶ ἀνέπεμπον τὰ λύψαια σῶσαι τῆς πόλεως, ὃ μὴ προειδεῖν τέλεον ἐκ βάθρων αἰσχρὸν ἀνθρώπου αὐτόν. καὶ οὐκ ἰῶ ἰδεῖν οὐδένα ἀδακρυτὶ ταῦτα βοῶντα· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν γνώμῃ τοῦ δικάζοντας ἔνδον ἀκμάζοντας ἐπέκαμπε τότε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἐσκόπουν, ὅπως ἀκριβὴς γένηται ἡ τῶν πολεμίων ὀζέτασις. καὶ πέλος ἀλύσεις αὐτοῖς "ὑπεδύοντις καὶ σιδήρῳ δήσαντις, ὑπὸ δεσμωτήριον ἔπεμπον. μετὰ μέσης τῆς ἀγορᾶς δυθεώπους ἱπποδρόφους, ἀγωνοθέτας, ἑτέρας μυείας λαμπροφόρους ἔχοντας ἀριθμῷ λειτουργίας, καὶ ταῖς οὐσίας ἐδήμευον. καὶ σήμαντρα ἐπὶ ταῖς θύραις ἀπάντων ἰῶ ἰδεῖν, καὶ αἱ γυναῖκες αἱ τότων τῆς πατρῴας ἐκβαλλόμεναι οἰκίας, ἐκάστη ἐκφέρουσα ὃ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἰὼβ ὄμοι τῶν ἔργων ἐπλήρουν. οἰκίαν γὰρ ὄξ οἰκίας, καὶ τόπον ἐκ τόπου ἐπερχόμενοι, καταγελάου δεόμεναι. καὶ γὰρ οὐδὲ τότε αὐτοῖς βύκολον Ἰὼβ, ἐκάστου δεδοικότος καὶ τρέμοντος τῶν προσηκόντων τινὰ" τῶν ἐναθυμίων ἐπιδέξασθαι καὶ θεραπεῦσαι. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ὀμιμάτων ἔστεργον πᾶσι τούτοις ⓐ παθόντες, ὅτι τῆς παρούσης οὐκ ὀξέπεσαι ζωῆς· καὶ οὔτε ζημία χρημάτων, οὔτε ἀτιμία, οὔτε ἡ τοσαύτη πομπὴ, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν αὐτοὺς ἔδακνε. ὃ γὰρ τῆς συμφορᾶς μέγεθος, καὶ ὃ μείζονα προσδοκήσαντας τούτων, ἐπωμοίναν ταῦτα, φιλοσοφίᾳ προσκυάζε τὸν ψυχήν. καὶ τότε ἐμαίθανον, πῶς βύκολον ἡμῖν ἡ ἀρετὴ, ῥᾴδιόν τε καὶ βύκατόρθωτον· "καὶ ὅτι πολὺ τὸν ἡμετέραν ὀλιγωρίαν μόνον ὑπέπειος ἐστὶ" δοκεῖ. οὔπω γὰρ ⓐ περὶ τούτου χρημάτων ὀλίγων ζημίαν οὐκ ἐνεγκόντες θρᾴως, ὅτι φόβῳ κατεχέθησαν μείζονι, πρόσωπα τὰ ὄντα ἀποβαλόντες, ὥσπερ θησαυρὸν βίρηκότες διέκειντο, ὅτι τὸν ψυχὴν οὐκ ἀπέβαλον. ὥστε εἰ [καὶ] τῆς μελλούσης γέεννης εἴχομεν ἡμᾶς αἴσθησις, καὶ ταῖς ἀφορήτοις ἐκείναις ἐνεσοδμεθα κολάσεις, εἰ καὶ τὸν οὐσίαν καὶ τὸν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ὑπεδεδώκαμεν ὑπὲρ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων, οὐκ ἂν ἠλγήσαμεν, εἰδότες ὅτι μείζονα κερδαίνομεν, τὸν τῶν μελλόντων δεινῶν ἀπαλλαγήν.

Τάχα ἱκανῶς ὑμῶν κατημάλαξε τὸν καρδίαν ἡ παραινία τῶν εἰρημένων. ἀλλὰ μὴ δυσχεράνητε. καὶ γὰρ ὅπως μέλλω λεπτότερον καταπλέκειν νοήματα, καὶ ἀπαλωτέρας δίομαι λόγους, ὑπιτηδὲς τοῦτο ἐποίησα, ὥστε τῷ φόβῳ τὸ διηγήματος τὸν λόγοις

νοίαν

δακρύοντες τ̃ Θεὸν παρακαλῶσι παρασπᾶν τοὺς κλυδωνιζομένους· ὅταν γ̀ εἰς αὐτὸν πάντες σπεύδῃ γ̀ χῆ δίκαιον ἐκάλεσε τ̃ Θεὸν, ἀξιοῦντες τοὺς ἐν ᾧ δικαστηρίῳ, καθάπερ ἐν κύμασιν ἀπειλημμένους, χεῖρα ὀρέξαι, γ̀ μὴ συγχωρῆσαι καταποντωθῆναι τὸ σκάφος, μηδὲ εἰς ναυάγιον παντελὲς καταλῦσαι τ̃ δικαζόντων τ̃ κρίσιν. γ̀ ταῦτα μὲν ἐν τῷ τ̃ θυρῶν· ὅπου γ̀ ἐσόδου πρῶ-
τῆς αὐλῆς εἰσέρχομαι, πάλιν εἴδωλα ἕτερα φοβερώτερα τούτων, γραπτῶς καθωπλισμένους ξίφεσι γ̀ ῥοπάλοις, γ̀ πολλῷ τοῖς ἔνδοθεν δικάζουσι πλέον ἰσχύοντας. ὅπου γὰρ
* γ̀ πατέρες ἅπαντες οἰκεῖοι γ̀ γυναῖκες γ̀ μητέρες ἐν θυγατέρες * εἰσήκουσαν τοῦ τ̃ τοῦ δικαστηρίου θυρῶν, ὥστε, εἴ τινα συμβαίη τὸν ὑπὸ θανάτου ἀπενεχθῆναι *, μηδὲ-
* ἐνεγκεῖν νία τῆς ἀπὸ τῆς συμφορᾶς ἐμπορηθέντα θρῦλόν τινα ποιήσας γ̀ παρακλῆσαι, πορρωτέρω ἐφόβουν γραπτῶν πρόσωπα, τοὺς καταλαμβάνοντας αὐτ̃ τῷ δίκῃ τὸν δικαστήν. ὃ γ̀ πρώτων ἐλεεπότερον, μήτηρ μία γ̀ ἀδελφὴ τ̃ ἔνδον κρινομένων τινός· τοὺς αὐτὰ τ̃ δικαζόντων
* κ. κυλ. ἐκάθητο τὰ τοιάδε * καλινδούμεναι τὲ ὁ ἔδαφος, γ̀ κονιν οὖσαν θάπτουσι τοῖς τοιούτοις ἅπασι, συγκαλυπτόμεναι τὰς ὄψεις, γ̀ τοσοῦτον ἀχνυόμεναι μόνον, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ τῆς συμφορᾶς ἀνάγκη. γ̀ οὔτε θεραπαινὶς αὐτὰς πρόσω, οὔτε γείτων, οὐ φίλη, οὐκ ἄλ-
λη τις τ̃ ὁπαδῶν, ἀλλὰ μόνη μετ̃ ὀπαλῶν ἱματίων ἐν μέσῳ τοσούτων ἀπειλημμένας γραπτ̃ῶν, χαμαὶ συρόμεναι τοὺς τὰς ὕβρεις αὐτάς, τ̃ ἔνδοθεν δικαζομένων ἐλεεπότερα ἔπαθον, τῆς τ̃ δημίων ἀκούσας φωνῆς, τὸ κτύπον τ̃ μαστίγων, τὸ ἀθρόου τ̃ μαστιζομένων, τῆς φοβερᾶς τ̃ δικαζόντων ἀπειλῆς· γ̀ καθ' ἕκαστον τ̃ παρομένων, χαλεπωτέρας οἰκείων ἐπάθομεν ὀδύνας αὐτάς. ὅπου γὰρ ἐν ταῖς ἑτέρων μαρτυρίαις ἐκινδυνεύετο
ἡ τ̃ ἐγκλημάτων ἀπόδειξις, εἴ ποτέ τινος ἤθουν τὸ μαστιζομένου, ὥστε εἰπεῖν τὸν ἀναθυμιώσεις, ἐν ὀλολύζοντος, εἰς ⓜ οὐρανὸν βλέπουσαν ⓜ Θεοῦ πρεσβεύειν δοῦναί τινα ἰσχὺν ἐν ἀπομοῦν οἰκτον, ὥστε μὴ τοῖς αὖθις παρεπόντων τὸν σωτηρίαν ἐν ταῖς ἑτέρων ἀθετεύσας παρέδοθῆναι, τὸν δρυμὸν ἀπὸ τοῦ πληγῶν ὀδύνῃ μὴ δυναμένων ἐνεγκεῖν. καὶ ταῦτα πάλιν, οἷς ὅπου τοῦ μαστιζομένου ζωὲ ἔπαρε. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι, εἴ ποτε κύμα-
* κ. αὐξομένου τος ἴδοιεν ἐμβολὴν πορρωθεν κορυφουμένου ἐν χῆ μικρὸν * αὐξομένου ἐν μέλλουσαν βαπτίζειν τὸ σκάφος, ἐν φρὶν ἢ πλησίον γενέσθαι τὸ πλοίου παρασκευάσασι τῷ δέει· οὕτω δὴ κἀκεῖναι, εἴ ποτε φωνὴ ἐλελυγμοῦ ἤκουσε φερομένου, διδοικυῖαι μὴ τοῖς βασάνοις ἀπαγρεύσαντες ⓐ καταμάρτυρί αἰσχυνόμενοι, κατέπτωσί τινος τῶν αὐλῆς ὑπερθυρίων, μυρίους τοῦ τ̃ ὀφθαλμοῦ ἑώρων θανάτους. ἐν ἐμοὶ ἰδεῖν ἔνδον βασάνους, ἐν ἔξω βασά-
νους. ἐκείνους μὲν γὰρ ⓐ δήμιοι, ταύτας ὁ ἐβασάνιζεν ἡ τῆς Φύσεως τυραννὶς, ἐν ἡ τ̃ῶν σωλάγ-
κ. ἔξωθεν χνων συμπάθεια. καὶ ἐμοὶ ἔνδοι θρῖνος, καὶ ἔξω θρῖνος· ἔνδοι τ̃ῶν ὑπαθύνων, ἔξω τῶν
κ. αὐτὶ αὐλῆς παρεστώτων. μᾶλλον ἐν ὅτ' οὐ τοι μόνον, ἀλλ' ἐν αὐτοὶ ⓐ δικάζοντες καὶ θρῖνοι ἐνθρίνουσι, ἐν χαλεπώτερα πάντων ἔπαρχε, οὕτω πικρᾷ πεπληγυῖα αἰσχυνόμενοι τότε ὑπηρετῆσι. ἐγὼ δ' ἐμαθόμην ἐν ταῦτα βλέπων, ὅτι γυναῖκες ἐν πρῶτοι θαλαμευ-
όμεναι τοῖς κοινοῖς ἐλθοῦσι θάλασσι ἅπασι, καὶ αἱ ὅτι σωμῶσι ἀπαλῆς καταχλινόμεναι, ὁ ἔδαφος ὑπὸ σωμῶσι ἔχρισε, καὶ αἱ τοσαύτης ἀπολαύουσαι θεραπείας θεραπαινίδων, ἀλύ-
χων, τῆς ἄλλης ἀπάσης φαντασίας, τῶν ἀπρώτων οἰκείων ἔρημοι τοὺς τὸν ἀπρώτων σύ-
ρεσθαι πόδας, ἔκαστον ἐμαθόμην καλεῖσθαι ἢ τ̃ῶν εἰς αὐτὸν ἥκοντων τοῖς κρινομένοις, καὶ κονιν ἐμοὶ πρώτων ἐλέου τινὰ ἔρανον, ἐφεστηκότος ἐκεῖ τὸ τῦ Σολο-
μῶντος· Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. εἶδον γὰρ τοῦτό τε αὐτό, καὶ ἕ- Ecclesi. a. c.
τερον λόγιον δι' αὐτοῦ τῶν ἔργων ἐκβαῖνον τὸ λέγον· ὅτι Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος Ησ. μ. ζ.
χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε. γ̀ γὰρ, καὶ πλοῦτος τότε, καὶ εὐγλωσσία, καὶ εὐμορφία, καὶ φίλων πρόσταξία, καὶ συγγένεια, καὶ πάντα ἐλέγχεται τὰ βιωτικὰ, τῆς ἀ-
μορτίας καὶ τῆς ἀνομίας τῆς γεγρημένης τῶν συμμαχίαν ἅπασαν τεταμένης ταύ-
τῶν.

αἰῶνα ἐρᾷ οὐκ ἐλάττονα ταύτης· ἵνα μάθητε, ὅτι δικαίως τοσαύτην ὑπὲρ τοῦ νόμου τούτου ποιεῖται σπουδήν. ὥσπερ οὖν λοιπὸν εἰς ὑμᾶς καταλύσαι Ⓦ λόγον. κοινὴ τοίνυν πάντες εἴπωμεν· Ὁ Θεός, ὁ μὴ θέλων Ⓦ θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν, καὶ τοῦτον καὶ σὺν λοιποῖς νόμοις ἀπόντας καταξίωσον ἡμᾶς ἀξιούσθαι τοῦ παρεστάναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ σου, ἵνα παῤῥησίας ἀπολαύσαντες πολλῆς, τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν τῆς εἰς δόξαν σήν· ὅτι σοι πρέπει δόξα, τιμή, κράτος, ἅμα τῷ μονογενεῖ σου παιδὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑ-

βολῆς τῶν σκυθρωπῶν, καὶ ἀνάμνησις τῶν ἀγαθῶν τοῦ φάσιν " καταφυγόντων τε καὶ πεπωρωμένων. ὁμοίως δὲ πάλιν ἔκθεσις τῆς τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας, καὶ ὅτι φυσικὸν νόμοι ἐδέξατο ἀγαθὸν τῆς γνώσεως τῶν πρακτέων ἢ τῶν μὴ πρακτέων, καὶ πρὸς τοῦτο καταρθῶσαι ὃ μὴ ὁμοίως. Λογ. γ.

χ. διαπεμφθέντων

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αὐτῶν προοιμίων, ὧν χθὲς καὶ πρὸ ἐκείνης ἠρξάμεθα, καὶ σήμερον ἀρξόμεθα. ἐρᾷ γὰρ νῦν, βούλεσθαι ὁ Θεός, οἶδα τὴν πρόθεσιν εἰδὼς τὴν ἀγαθήν, καὶ οἶδα τὴν πρόνοιαν ὁρῶν νῦν· πόσος δὲ ἐκεῖνος ζῆλος νῦν ὅτι; πόση καὶ τὴν πρώην γαλήνη νῦν; καὶ * τὴν ἡμέραν ταύτην ὃ φοβερὸν ἐκεῖνο γέγονε καὶ τῇ πόλει δικαστήριον, καὶ ταῖς καρδίαις ἀπάντων διέστησε, καὶ τυκτὸς οὐδεὶς ἀμείνων ἐφαίνετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἢ τῆς ἀκτῖνος σβεσθείσης, ἀλλὰ τῆς ἀθυμίας καὶ τοῦ φόβου " πεπρωσάντων ὑμῶν τοὺς ὀφθαλμούς. εἰ οὖν καὶ ἡμῖν πλείονα καρπωσόμεθα τὸ ἡδύτιον, μᾶλλον τῶν τότε συμβάντων διηγήσασθαι βούλομαι. καὶ γὰρ " ἐμοὶ, καὶ πᾶσι γλυκυθύμοις ἅπασι χρησίμως ὁρᾷ τὰ τούτων διήγησιν οὖσαν. ἐπεὶ καὶ τῆς ἐκ παλαιοῦ ἀγαθωθεῖσιν ἡδὺ τῶν κυμάτων μεμνῆσθαι, καὶ τῆς ζάλης, καὶ τῶν αἱμάτων, ἐπειδὴ εἰς λιμένα καταπλέουσι· καὶ τοῖς ἀῤῥωστίᾳ πεπιεσμένοις πολλοῖς μὲν τὰ ἀῤῥωστίας τοῦ πυρετοῦ, δι' ὃς πολλοὶ μικροῦ ἦλθον ἀποθανεῖν, διηγεῖσθαι τοῖς ἑτέροις. ὅταν γὰρ παρέλθῃ τὰ δεινά, ἡδύτιον ἔχει τῶν δεινῶν ἡ διήγησις, τῆς ψυχῆς οὐκ ἐπὶ διδασκαλίᾳ, ἀλλὰ καὶ μείζονα καρπουμένης τὴν εὐφροσύνην. ἡ γὰρ τῶν παρελθόντων ἀεὶ μνήμη καὶ τὴν ἐπιοῦσαν εὐημερίαν ἀκριβεστέραν ὁρᾶσθαι ποιεῖ. ὅπου γὰρ ὁ μὲν πλοῦς τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐκείνης τοῖς τε ἐρήμοις καὶ τοῖς φαράγγοις καὶ τοῖς λαθραίοις ἐνέβαλε τόποις, τοῦ φόβου πάντοθεν αὐτοὺς ζωγραφοῦντος, καὶ κλαιόντων μὲν ἦσαν γυναῖκες ἐν οἰκίαις, κατὰ δὲ ἀνδρῶν ἡ ἀγορά, μᾶλλον δὲ δύο ἢ τρεῖς βαδίζοντες ἐν τῷ μέσῳ μετ' ἀλλήλων ἐφαίνοντο, καὶ αὐτοὶ δέ, καθάπερ ἔμψυχοι νεκροὶ, φοβούμενοι, ἀπῄεσαν εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ τέλος ὀφόμενοι τῶν γινομένων· καὶ ἰδόντες ἐκεῖ τῆς πόλεως τὰ λείψανα ζωγραφούμενα, μάλιστα πάντων ἐθαυμάσαμεν ἐκεῖνο, ὅτι πλήθους ὄντος τοσούτου *, ὡς οὐδενὸς πρόσωπος βαθυπάτη ἦν ἡ σιγὴ, πάντων εἰς ἀλλήλους βλεπόντων, καὶ μήτε ἐρεσθαι Ⓦ προεστώτα, μήτε ἀκούσαι τι παρ' ἐκείνου τολμῶντός τινος. Ⓦ γὰρ πλησίον ἐκαστος ὁρᾷ τὸ πολλοὺς ἤδη πρὸ ἐλπίδα πᾶσαι ἐκ μέσης " αἰσχροποιήσας τῆς ἀγορᾶς εἴδον κατέχεσθαι. καὶ πάντες καθ' ὥραν Ⓦ ἕκαστον ἐβλέπομεν, καὶ ταῖς χερσὶν αἰσθανόμενοι, σιγῇ τὴν ἄνωθεν ἐκδεχόμενοι ῥοπὴν, καὶ Ⓦ Θεὸν παρακαλοῦντες παρεστάναι τε τοῖς δικαζομένοις, καὶ μαλάξαι ταῖς τῶν δικαζόντων καρδίαις, καὶ ἥμερον ποιῆσαι γνώμην τὴν ὀργήν. καθάπερ Ⓓ τοῦ ναυαγοῦντας ἀπὸ τῆς βλέποντες, παρεστάναι μὲν καὶ χεῖρα ὀρέξαι καὶ διορθῶσαι τὸ συμφορὰν οὐκ ἔχοντι, τοῖς κύμασι διαμαχόμενοι, ἔξωθεν δὲ ἀπὸ τῆς ἀγκυρίδος ταῖς χερσὶν ἀνατείνοντες καὶ δακρύοντες

χ. παρόντα
χ. πεπόμφαμεν τοῖς γλυκυθύμοις ἅπασι, καὶ χρησ. χ. ἡμῖν

* γρ

* ποσότου

χ ἀφέντα

γε· Κατὰ ἢ τὴν σκληρότητά σου ἡ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζῃς σεαυτῷ ὀργὴν ἐν Ρωμ. ϲ. ι.
ἡμέρᾳ ὀργῆς ⸂καὶ⸃ ἀποκαλύψεως ⸂καὶ⸃ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
* αὐτοῦ αὐτοῦ. ἐπεὶ οὖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα * ἀποδίδωσι, ⸂καὶ⸃ νόμον διὰ τοῦτο φυσικὸν ἡμῖν ἐνέθηκε,
ἡ γραπτὸν ὕστερον ἔδωκεν, ἵνα βοήθειαν ἀπαιτήσῃ τῶν ἁμαρτημάτων, ἡ ἵνα κατορθοῦσας στε-
φανώσῃ· μὴ πολλῆς τῆς ἀσυδησίας τοίνυν, ἡ ὥσπερ εἰς δικαστήριον ἀπαντήσεσθαι μέλλον-
τες φοβεροῖ, ⸂καὶ⸃ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν, εἰδότες, ὡς ὀδυνηρᾶς ἀπολαύσομεν συνηθώ-
μεθα, εἰ μὴ φυσικὸν ἡ γραπτὸν νόμον ἡ διδασκαλίαν τοσαύτην ἡ ζωὴν καθαίρεσιν, τὴν
ἡμετέραν ἀμβήσαιμεν σωτηρίαν.

Βούλομαι οὖν πάλιν καὶ τὸν ὅρκον ὑμῖν ⸂διαλεχθῆναι· αἰσχύνομαι δέ. ἐμοὶ μὲν γὰρ
οὐκ ἔστιν ἑταιρὶς, ἡ ἐν ἡμέρᾳ ἡ ἐν νυκτὶ ⸂τὰ αὐτὰ⸃ περὶ ὑμᾶς λέγω· δέδοικα δὲ, μὴ ⸂τὰς
πολλὰς⸃ ⸂ταύτας⸃ ἡμέρας ὑμῖν καθομιλουμένας, πολλὴν ὑμῖν καταγνῶ ῥᾳθυμίαν περὶ τὰ
κατ. κατα γνῶ σεσθαι πράγματος ὕπνου βιωτικοῦ διαπεφευγότας ἀκριβοῦς. οὐκ αἰσχύνομαι δὲ μόνον,
ἀλλὰ ἡ δέδοικα περὶ ὑμῶν. ἡ γὰρ ζωηρὰ διδασκαλία τοῖς μὲν περιέχουσι σωτήριον
ἡ χρήσιμον, τοῖς δὲ ῥᾳθυμοῦσι βλαβερὰν ⸂καὶ⸃ ἐπικίνδυνον. ἡ γὰρ ὅσῳπερ μᾶλλον τις πλείοσιν
κ. γὰρ ἀκούσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ὀφειλήσει τὰ κάλλιστα, μὴ ποιῶν τὰ λεγόμενα. τοῦτο δὲ καὶ Ἰσ-
δαΐοις ὠφέλιμον ἐλέγετο ὁ Θεός· Ἀπέστειλα σοὶ τοὺς φίλους μου ὀρθρίζων ἡ ἀποστέλλων, ⸂καὶ⸃ Ιερ. ιθ. θ.
οὐδὲ ὅπως εἰσηκούσατε *. ἡμεῖς μὲν οὖν ἀπὸ πολλῆς κηδεμονίας τοῦτο ποιοῦμεν· " δέδοικα
* μη κ. δεδοί κα μεν δὲ, μὴ ⸂τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν φοβερὰν αἰτίαν ἔσῃ πᾶσιν ὁμοῦ ἡ καθαίνεσις αὕτη καὶ ἡ
συμβολή. ὅταν γὰρ καὶ ὁ κατορθῶν μὲν ᾖ, καὶ ὁ ζωηρὸς ἐπομιμνήσκων μὴ ὀκνήσῃ μιμ-
κ. εἰπὸ μοι ν πνήσῃ, ποίαν ἕξομεν ἀπολογίαν" Εἰπὲ γάρ; ἢ τίς ἡμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς κολάσεως λόγος; Εἰ-
πὲ γάρ μοι, σὺ ἐργύριον σοι χρεωστούμενον τύχῃ, οὐκ ἀεὶ ζωτυγχάνων ⸂ὦ⸃ ὀφείλοντι
ὑπομιμνήσκῃς αὐτὸν τοῦ δημοσίου; τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· καὶ ἕκαστος νομιζέτω ⸂ὦ⸃ πλησίον
ἐργύριον ὀφείλειν αὐτῷ, τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης, καὶ ἀπαιτῶν ⸂γὰρ⸃ τῆς ἐκ-
τίσεως αὐτὸν ὑπομιμνησκέτω, εἰδὼς ὡς ὑμῖν ἀπόκειται κίνδυνος τῶν ἀδελφῶν
οὐκ ὀλιγωρουμένων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐγὼ πάντα αὐτὰ λέγων οὐ παύσομαι. δέδοικα γὰρ, μή ποτε
κατ' ἐκείνην ἀκούσω τὴν ἡμέραν· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ἀκηρέ, ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἐργύριόν Ματθ. κε. κζ.
μου ὑπὸ τοὺς τραπεζίτας. ἰδοὺ γὰρ κατέβαλον, ὑκ ἅπαξ. οὐδὲ δὶς, ἀλλ' * πολλάκις·
* κ ὑμῶν ὅστι λοιπὸν ⸂τὸν⸃ ὑπόδειξαν θῆναι. τόκος ἢ ἀκροάσεως, ἡ δηλαδὴ τῶν ἔργων ὑπόδειξις. καὶ
γὰρ δίκαιον πάντα τὰ κατακολουθήματα. μὴ τοίνυν πρὸς ἔργων ⸂κατορθώματα, ἀλλὰ μὲν ἀ-
κριβείας κατέχωμεν τὴν ⸂ἀκρόασιν, ἵνα μὲν πολλῆς τῆς ἐργασίας αὐτὴν ἀποδῶμεν
καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. εἰ γὰρ μὴ καὶ ἕτερος εἰς ὃ αὐτὸ εἰσαγάγῃς κατόρθωμα, ἀκού-
σῃ τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἧς ἤκουσεν ὁ ὃ τάλαντον κατορύξας. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ταύτης, ἀλλὰ τ
ἄνωθεν ἡμᾶς ἀκούσαι φωνῆς, ἣν ⸂ἀκούσονται⸃ οἱ ἐργασάμενοι ἀφῆκε λέγων ὁ Χριστός· Εὖ δοῦλε Ματθ. κε. κα.
ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ὅτι ὀλίγα ἦς πιστὸς, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. ταύτης ⸂δὴ⸃ ἀκουσόμεθα τῆς φω-
νῆς, ἂν τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ ἀσυδοῦν ὑπόδειξώμεθα· τὴν αὐτὴν ⸂δὲ⸃ ὑπόδειξόμεθα ἀσυδοῦν,
ἐὰν τοῦτο ὃ λέγω ποιήσωμεν. ἐὰν θορυβῆς ὅσης τῆς ἀκροάσεως [σὺ] ὑμῖν, ἐξελθόντες ⸂πάν-
κε. κἀλθέτε τες ἀλλήλοις· καὶ " ὥσπερ ἕκαστος μὲν ⸂περὶ σωτηρίας⸃ διαλυέσθω, ὕστερον μὲν ⸂περὶ ἀγε-
λίας ἕκαστος οἰκαδε ἀναχωρείτω, ἡ ⸂ὦ⸃ πλησίον λεγέτω· σκέπτει καὶ μέριμνα, ὅπως φυλά-
ξῃς τὴν σεσωλιν· καὶ πάντως ⸂ἐκεῖσόμεθα. ὅταν γὰρ ἡ φίλοι ⸂πάμπτωσι μὲν τοιαύτης
κ. αἰ μιμνή σκει συμβολῆς, ἡ οἶκοι γένωνται ἡ μικρὸν πάλιν ⸂τὰ αὐτὰ⸃" ὑπομιμνήσκῃ, ⸂καὶ⸃ μόνος ὢν ὁ λέ-
ἰσ. καὶ χῇ. γων ὁ ἡμέτερος " κατίσχῃ, ταχέως ἀπερχόμεθα τὴν ποιητὴν ταύτην ζωοποίησιν. οἶδα μὲν,
ὅτι γαμμάζετε τινὸς ἕνεκεν τοσαύτην ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς ταύτης ποιῆσθαι σπουδήν. κα-
τορθώσατε ⸂δὲ⸃ ὅπερ ἐρῶ. τίνος μὲν γὰρ ἕνεκεν λέγω, ὅτι νόμος ὅστις ὁ
κε. αὐτὸ βασιλικὸς τοῦτο, ἡ ⸂κωλύων⸃ αὐτὸν οὐκ ἀσφαλές. ἐὰν ⸂δὲ⸃ ἴδω κατορθοῦντας, ⸂καὶ⸃ ἐπέχειν ὑμῖν αἰτίαν

τοῦ βαθμοῦ ἀπαιτῇ; βουλόμενος ὁ Παῦλος δεῖξαι, ὅτι αὐτοδίδακτον εἶχον νόμον, καὶ τὰ
Ρωμ. β. ιδ. πονηρὰ σαφῶς ἤδεισαν, ἄκουσον πῶς φησι. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει
τὰ τοῦ νόμου ποιῇ· οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον
τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. πῶς γὰρ εἰς γράμματων; Συμμαρτυρούσης
" αὐτοῖς τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπο- § χ. αὐτῶν
λογουμένων ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ
ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται). τί ὄφελος, ἀνόμως ἀπολοῦνται; οὐχὶ τοῦ νόμου κατηγορούντος,
ἀλλὰ τῶν λογισμῶν καὶ τῆς συνειδότος. Εἰ δὲ μὴ εἶχον νόμον ἡ τῆς συνειδότος, οὐδὲ ἀπο-
λέσθαι αὐτοὺς ἁμαρτήσαντας ἔδει. πῶς γάρ, εἰ ἀνόμως ἥμαρτον; ἀλλ' ἀνόμως ὅταν εἴπῃ, 10
καὶ τοῦτο λέγῃ, ὅτι οὐκ εἶχον νόμον, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἶχον νόμον γραπτόν· ᾧ γε τῆς φύσεως νόμον
Ρωμ. β. ι. εἶχον. Καὶ πάλιν, Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε
πρῶτον, καὶ Ἕλληνι. Τοῦτο ἔλεγε περὶ τῶν ἄνω χρόνων διαλεγόμενος, τῶν πρὸ τῆς παρου-
σίας τοῦ Χριστοῦ· καὶ Ἕλληνα οὐ τοῦτο καλῶ, ὃ ᾧ εἰδωλολατρίᾳ, ἀλλ' ᾧ πρόσκαιρόν τε ᾧ Θεὸν μόνον, οὐκ ἐνδεδεμένον τῇ τῶν Ἰουδαίων ἀγγαρηστείᾳ ἀνάγκῃ, 15
σαββατισμοῖς λέγω, καὶ περιτομῇ, καὶ καθαρισμοῖς διαφόροις, ἀλλὰ φιλοσοφίᾳ ἅπασαι καὶ
Ρωμ. β. θ. εὐσέβειαν" ὅτι δεικνύμενον. Καὶ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ διαλεγόμενός φησι· Θυμὸς καὶ ὀργὴ χ. οὐδ.
καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ὅπου πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνος. πάλιν οὐ τοῦτο Ἕλληνα καλεῖ, ᾧ ἀπηλλαγμένον τὸ πρόσκαιρον τῆς Ἰουδαϊκῆς. Εἰ τοίνυν μήτε νόμον ἔχουσι, μήτε γε Ἰουδαίων" αἱρεσιάρχη, πῶς 20 χ. σωσεις.
ἔσται αὐτῷ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις ἐργαζομένῳ τὸ κακόν; ὅπερ Χριστοῦ ἐνδοξοτέρου εἶχε συν-
χορῶ αὐτῷ καὶ διδάσκειν καὶ παιδεύειν ἅπαντα. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀφ' ὧν ἑτέρους ἁμαρτάνον- χ. ἐκέλευσεν
τας" ἐκόλασεν, ἀφ' ὧν νόμους" ἔθηκεν, ἀφ' ὧν τὰ δικαστήρια" ἐκάθισε. τοῦτο γοῦν αὐτὸ χ. ἔδωκεν
Ρωμ. α. λϛ. δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τῶν κακίᾳ ζώντων, Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόν- χ. ἐκάθισε
τες, ὅτι ᾧ τὰ τοιαῦτα πράττοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ 25
" συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. καὶ πόθεν ἤδεισάν, φησιν, ὅτι θέλημα Θεοῦ ἐστὶ τὸν τὰ πο- χ. συνδικῶν.
νηρὰ ζῶντας * κολάζεσθαι; πόθεν; ἐξ ὧν ἕτερους ἐδίκαζον ἁμαρτάνοντας. Εἰ γὰρ μὴ ἀλ. συνδικῶν-
νομίζεις κακὸν εἶ ᾧ Φίλων, ἐπειδὴ λαβὼν αἰσθομένου τὸ τῇ σῇ ψήφῳ, μὴ κολάσῃς. μῶν
Εἰ μὴ νομίζεις κακὸν εἶ ᾧ τὸ μοιχεύειν, ἐπειδὴ ἐμπέσῃ * μοιχὸς, ἅπερ αὐτὸς τῆς πονηρίας. * δευτέρῳ
Εἰ δὲ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασι καὶ νόμους γράφεις, καὶ πονηρίας ὀρίζεις, καὶ ἀκριβὴς εἶ δικα- χ. ἑτέρους
ἐδίκαζον ἁ-
στὴς, ποίαν ὀργὴν ἀπολογήσῃ, ἐν οἷς αὐτὸς ἁμαρτάνεις, λέγων ἀγνοεῖν τὰ πρακτέα; ἐμοὶ 30 μαρτάνοντα
χθὲς καὶ σὺ, καὶ χθὲς καὶ πρώην. πῶς οὖν ἔσχες ἐκείνοις μὲν κολάζεις, σαυτὸν δὲ συγγνώμης ἀξιοῖς; * σοι
Εἰ γὰρ μὴ ἤδεις κακὸν ὂν τὸ μοιχεύειν, οὐδὲ ἕτερον ἐμώρανας ἄν. Εἰ δὲ ἕτερον μὲν κο-
λάζεις, σὺ δὲ νομίζεις ἀναφθύγγῳ τινὶ κόλασιν, πῶφ δὲ ἔχοι λόγου, τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων
μὴ ὄντας αὐτοὺς διδόναι δίκας; τοῦτο γοῦν καὶ ἐγκαλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ 35
Ρωμ. β. β. ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ
Θεοῦ; ἐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν. ἀπὸ γὰρ [illegible]φῶν, φησὶν, ἧς ἐμέμνησο καθ' ἑτέρου, ἀπὸ ταύτης" σοι χ. σε
κρινῶ ὁ Θεὸς τότε. ὁ γὰρ λέγων σὺ μὴ δίκαιος, ὁ δὲ Θεὸς ἄδικος. εἰ γὰρ σὺ ὁ θεωρᾶς ἕτερον ἀδι-
κοῦντα, πῶς ὁ Θεὸς θεωρεῖν); εἰ σὺ διορθοῖς τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα, πῶς ὁ Θεὸς ὁ διορθώ-
σεταί σε; εἰ δὲ πρὸ πολλοῦ ἐπάγεσθαι τὴν μετανοίαν, μὴ θαρρεῖ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ φοβοῦ μειζόνως. διὸ 40
καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μα-
Ρωμ. β. δ. κροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; διὰ γὰρ τοῦ-
το ἀνέχεται, φησὶν, ὄχι ἵνα χείρων γένῃ, ἀλλ' ἵνα μετανοήσῃς. Εἰ δὲ μὴ βούλῃ, κολάσεως
ἐφόδιον μείζονος ἡ μακροθυμία σοι γίνεται ἀμετανοήτῳ ὄντι. καὶ τοῦτο γοῦν αὐτὸ δηλῶν ἔλε-

γε·

ἤλεγξει βέλτιον ὁ Θεὸς ὃ γεγονώς, σοὶ εἶπε· δῆλον ἦν γὰρ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου; ἀλλὰ πῶς; Τίς σοι ὑπέδειξε, φησίν, ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ σὲ ἐπιλάβεσθαι σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; οὐκ ἐπήνεσεν, ὅτι φανερῶς αὐτὸν ἤλεγξεν. οὐκ ἐπήνεσε μέν, ἵνα αὖθις ἐκκαλέσηται πρὸς ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας· οὐκ ἤλεγξε δὲ φανερῶς, ἵνα μὴ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα γένηται, καὶ ἕτερος ἔρημος "Εὔα τῆς ἀπὸ τῆς ἐξομολογήσεως γυμνώσεως συγχώμης ἐμοῦ. δῆλον τοῦτο οὐκ ἔστι φανερῶς τῷ αἰτίῳ, ἀφ' ἧς ἡ" γύμνωσις γέγονεν, ἀλλ' ὑπονοητικῶς τάξει" προσέχῃ λέγει, "ἐκείνῳ καταλιμπάνων εἰς ἐξομολόγησιν ἐλθεῖν. πάλιν ὅτι τοῦ Καὶν καὶ τοῦ Ἀβὲλ ὁ αὐτός τοῦτο ἐστιν ἰδεῖν. ὥσπερ μὲν γὰρ ἀπήρξαντο τῷ Θεῷ τῶν οἰκείων πόνων. μὴ γὰρ δὴ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς διεξωμεν, ὅτι ἀμφοτέρων ἐν ὑπεσημαίνετο ὁ δυάδεσπος. καὶ ὅτι μὲν οὖν ἤδη κακοῦ ὄντος τοῦ ἁμαρτίας ὁ δυάδεσπος, ἔδειξεν ὁ Ἀδάμ· ὅτι δὲ καὶ τοῦ ἀρετοῦ ὑπέστατο καλοῦ ὄντος," ἐδήλωσε πάλιν ὁ Ἀβελ. οὐ γὰρ ἂν ἔμαθεν ἄνθρωπος, εἰ μὴ νόμῳ θεοῦ ἀπ' ἀρχῆς παρελαμβάνομεν" ταῦτα ἀκούσας, ἀλλ' οἴκοθεν ἂν ἔμαθε τῶν Σωσιδότος διδαχθείς, τοῦ θυσιαστηρίου ἀμνὸν ἔσφαξε. παρὰ τοῦτο δὲ καταφέρω κἀκεῖνα λόγον, ἀλλ' ὅτι τῶν πρώτων δυάδεσπων αὐτοῦ γυμνάζω, ὅτι οὔπω γράμματα, ὅτι ὕπνον νόμος, ὅτε ὕπνον προφῆται καὶ δικασταί, ἀλλὰ μόνος ὁ Ἀδὰμ μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ· ἵνα μάθῃς, ὅτι σὺν τῇ φύσει προσπέκειτο τοῖς καλοῖς καὶ τοῖς οὐ τοιούτων ἡ γνῶσις. πόθεν γὰρ ἔμαθεν, ὅτι καλὸν ὃ προσφέρει ὁ Ἀβελ; ὅτι καλὸν ὃ τιμᾷ τῷ Θεῷ, καὶ βδελυκτὸν ὃ ἄπασι; πῶς οὖν; ὁ Καὶν, φησὶν, ἃ προσήνεγκε; προσήνεγκε μέν, καὶ σύν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. καὶ πῶθεν ἡ πάλιν ἡ τοῦ Σωσιδότος φαίνεται γνῶσις. ὅτι γὰρ τῷ λιμηθέντι βασκανίας ἐκεῖ ὁ φαγὼν ἐβουλεύετο, κρύπτει τὸν δολερὸν γνώμην· ἐπὶ τί φησι; Δεῦρο ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. ἕτερον δὲ ῥῆμα· φιλοφρόνησις γὰρ ἡ προτροπή· καὶ δὲ φρόνημα ἕτερον· ἀδελφοκτονίας ἡ γνώμη. κἂν μὴ κακοῦ ἦν τὸ βούλευμα, πῶς εἶχεν αὐτὸ Σωσιπάζει; καὶ μὴ τὸ γνώσθαι φόνου, πάλιν ἐρωτώμενος παρὰ τοῦ Θεοῦ, ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; φησὶν, οὐκ οἶδα· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού ἐστιν ἐγώ; ἦσαν γὰρ εἶχεν ἀρίστας; οὐκ οἶδεν, ὅτι καταγώσιον σφόδρα ἐστίν; ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ σκοτοῦται, οὕτω καὶ οὗτος ἀρίστας, εἰ μὴ ἔλεγχοι πάλιν φησί, Μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. ἀλλ' ὁ ἕλλην οὐκ αἰσχύνεται τύπον. φέρε οὖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀγωνισώμεθα· ὃ ὅπερ ὅτι τῆς πίστεως ἐποιησάμεθα, οὐκ ἀπὸ τῶν γραφῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λογισμῶν οὐ πρὸς ἐκείνους κινήσαντες ἀγῶνας, τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Σωσιδότος ποιμνίων. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ὁ Παῦλος ἐκίνησε, πρὸς ἐκείνους ἀγωνιζόμενος. Τί ποτ' οὖν ἐστι, ὃ λέγουσιν; οὐκ ἔστιν ἡμῖν αὐτοδίδακτος νόμος ἐν τῷ Σωσιδότῃ, φησὶ, κείμενος, οὐδὲ τῇ φύσει τοῦτο ἐγκατέθηκεν ὁ Θεός. πόθεν δή, εἰπέ μοι, πόθεν σέβομεν, σέβεσθαι φόνου, σέβεσθαι κλοπῆς, σέβεσθαι τοῦ μὴ πλεονεκτεῖν ἀλλήλους, σέβεσθαι μοιχείαν ἑτέρων νόμιμα ἴσχυσαν ἐν πᾶσι νομοθέτης; οὐκοῦν μὲν γὰρ ἐν ἴσως τοῦτο τῶν προτέρων ἔμαθον, ἐν ἐκείνοις τοῦτο τῶν προτέρων, καὶ τοῦτο τῶν ἄνω πάλιν ὕστερον. ἐν δὲ ἀρχῆς καὶ πρὸ αὐτοῦ νόμιμα ὄντος, τοῦτο ἴσως ἔμαθον; οὐκ ἴσασιν, ὅτι τοῦτο τοῦ Σωσιδότος; οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοιεν εἰπεῖν, ὅτι Μωϋσῆς Σωσιμόρου, ὅτι προφήτην ἤκουσαν. πῶς γὰρ, ἕλληνες ὄντες; ἀλλ' ἴσασιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ νόμου, οὗ ἔθηκεν ὁ Θεὸς τῷ πρωτοπλάστῳ, ἐξ ἀρχῆς αὐτοῦ πλάττων, ἀπὸ τούτου καὶ νόμιμα ἔθηκεν καὶ πήχας ἔφηκεν καὶ τὰ ἄλλα πάντα. καὶ γὰρ καὶ αἱ πήχαι οὕτω Σωσῆσαι, τοῦ ἐξ ἀρχῆς αὐτοδιδάκτου ἐπ' αὐξησιν ἐλθόντος. οὕτω δὲ δικαιοσύνη γέγονεν, οὕτω καὶ κολάσεις ὠείσθησαν, ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησιν. ἐπεὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ἑλλήνων αἰτιλέγειν ἔμελλον, καὶ λέγειν ὅτι, πῶς κρίνει ὁ Θεὸς οὗτος δυάδεσπος πρὸ Μωϋσέως; οὐ νομοθέτου ἐπιμέλειν, οὐ νόμου εἰσήνεγκεν, ὃ προφήτου ἀπέστειλεν, οὐκ ἀπέστειλεν, οὐκ εὐαγγελιστοῦ. πῶς οὖν ἀν-

τῶν πρώτων. τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἔργων αὐτῶν ἐν ἀποκρύφοις. ἡ πάλιν, Πλείονα ζωέσεως μὲν θεσπίσω ἢ ἐδιδάχθησαν. τοῦτο δ' εἶπε θαυμαζόμενος καὶ ἀγαλλόμενος ἡ ἀγόντα, ὅπερ μὴ πάντα οἶδε. ἡ γὰρ αὐτά, φησι, ἄνθρωπε ἐπιτάπης εἰδέναι, σφόδρα ὑπερβαίνῃ σε τὸν σύνεσιν. Ὁρᾷς γὰρ οἵαν ὕλην, ἀλλὰ θαυμαστοῦ θεοῦ διδασκάλου. ἀρχὴ ποιῶν ὧν δοθέντα πλάττῃ, ἡ μὴ ὃ πλάσαι ὀφείλεις· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἔπλασες, ὑπερεῖδες, μὴ ἀγανάκτει ὑπὲρ ὧν οὐκ ἔπλασες· καὶ ὑπὲρ ὧν οἶδας δόξαζε, μὴ σκανδαλίζου δι' ἃ οὐκ οἶδας. ἀμφότερα γὰρ χρησίμως ὁ Θεὸς ἐποίησε, καὶ τὰ μὲν ἐξεκάλυψε, τὰ δ' ἀπέκλεισε, τῆς σῆς προθυμίας σωτηρίας.

Εἰς μὲν οὖν, ὅσον ἔφθη, τρόπος γνωστὸς ὁ ἀπὸ τῆς κτίσεως, πολλὰς ἀνωμάλους ἡμέρας ἀναλώσας. ἵνα γὰρ μόνα τὰ μεθ' ἡμέραν καὶ ἀκριβῆ τὰ ἀκριβῆ τύπωσιν ἐπιλάβωμεν([καὶ]ἀκριβῆ μὲν 10
δ' λέγω, τὰ ἡμῖν δυνατά, οὐ τὰ ὄντως ἀκριβῆ. εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ εἰρήκαμεν τὰ ἡμερινὰ λήξεις, ἀλλ' εἰσὶ καὶ ἕτεραι πλείους ἀπόρρητοι, ἃς ὁ ποιήσας οἶδε Θεός. καὶ γὰρ καὶ πόλεις ἴσμεν ἀνδρῶν)ἵν' οὖν ἅπαξ τὰ μεθ' ἡμέραν καὶ ἀκριβῆ τὰ ἀκριβῆ πλάσαι ἐπιλάβωμαι, καὶ τὸν σὸν ἑκάστῳ μέλει σοφίαν θαυμάζω, τὴν ὠδῖνα, τὴν φλεβῶν, τὴν ἀρτηριῶν τὸν ἀφανῆ, τὸν ἥλιον, τὸν ἀκριβῆ πλάσαι, τὴν ἄλλων ἁπάντων, οὐδὲ εἷς αὐτὸς ὀλόκληρος ὢν ἡμῖν ἀρκέσαι πρὸς 15
τὸν ἐξήγησιν τούτων. ὥσπερ τοίνυν οὐ τούτων καταλύσαντες καὶ λήξει, καὶ τοῖς φιλοπόνοις καὶ φιλομαθέσι παρακόπτει ἐκ τῆς εἰρημένων καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κτίσεως ἐπιλήψει μέρη, ἐφ' ἑτέρων ἐπιστῆσαι καὶ λήξει "πέφυκεν, οὐδ' ἐκπεπλήρωκε καὶ αὐτὸν ὅσον τῆς τοῦ Θεοῦ προθυμίας. τίς οὖν ὅστις ἡ δευτέρα ἐπιστήσει; ἐξ ἀρχῆς πλάττων ὁ Θεὸς καὶ ἀνθρωπον, νόμον αὐτῷ φυσικὸν ἐγκατέθετο. καὶ τί ποτέ ἐστι νόμος φυσικός; ὃ συμφέρει ἡμῖν διὰ παντὸς, καὶ 20
ἀναδίδακτον ἐποίησε τὴν γνῶσιν τῶν καλῶν καὶ τῶν ἐναντίων. ἐννοῶ γὰρ διάφορα μαθεῖν, ὅτι κακὸν ἡ πορνεία, καὶ καλὸν ἡ σωφροσύνη· ἀλλ' ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς τοῦτο. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ νομοθέτης νόμους διδοὺς ὕστερον, καὶ εἶπεν, Οὐ φονεύσεις, οὐκ ἐπήγαγε· κακὸν γὰρ ὁ φόνος· ἀλλ' ἁπλῶς, Οὐ φονεύσεις, εἶπεν. ἀπηγόρευσε γὰρ τὴν ἁμαρτίαν μόνον, οὐκ ἐδίδαξε *. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶπεν, Οὐ φονεύσεις, οὐ προσέθηκεν, ὅτι κακὸν ὁ φόνος; 25 * al.
ὅπερ προλαβὼν ὁ ζωοποιὸς, ἡμᾶς ἐπαίδευσε τοῦτο, καὶ ὡς εἰδότι καὶ ὑπεύθυνοι ὑπὸ δεδιλέγεται. ὅταν γοῦν περὶ ἑτέρας ἐντολῆς λέγῃ τῆς ὑπογεγραμμένης ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ζωοποιοῦντος θεσμοθέτης, οὐκ ἀπαγορεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι. περὶ σαββάτου γοῦν νομοθετῶν καὶ λέγων, τῇ δ' ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ὑπὸ ποιήσεις ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε τῆς ἐργάσιας. ποίαν δ' ταύτην; ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν 30
Δευτ. κδ. ιη. ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι· καὶ πάλιν, ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Ἵνα οὖν εἰκαὶ γῇ Αἰγύπτῳ.
χεν, Εἰπέ μοι, ὅτι μὲν τῷ σαββάτου τὴν αἰτίαν προστέθηκεν, ὅτι δὲ τῶν φόνου οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν; ὅπερ αὖτη [μὲ] ἡ ἐντολὴ ὑπὲρ τῶν προηγουμένων ἐστὶν, οὐδὲν τῶν ἐκ τοῦ ζωοποιοῦντος ἡμῖν ἀκριβωμένων, ἀλλὰ μειζόνως καὶ προσταγῆς. διὰ τοῦτο καὶ καταλύσῃ μὲν ταῦτα. αἱ δ' ἀναγκαῖαι καὶ ζωοποιοῦσαι τὸ ζωοῦν τὸ ἡμέτερον, ἐκφυγεῖν εἰσιν· ὑ φονεύσεις, ὑ μοιχεύσεις, ὑ 35
κλέψεις. διὸ περ οὐδαμοῦ αἰτίαν ἐπάγει τιθησι, οὐδὲ διδασκαλίαν εἰσάγει, ἀλλ' ἀρκεῖται ψιλῇ τῇ ἀπαγορεύσει. οὐκ ἐπιτρέπει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι ὑμῖν δίδωμι πειράσομαι, πῶς ἀναδίδακτος ἦν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ τὸ ἀγαθὸν γνῶσιν. ἥμαρτεν ὁ Ἀδὰμ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, καὶ μὴ τὸ ἁμάρτημα δύσκολον ἐκρύπτετο. εἰ δὲ μὴ ἦν κακὸν ἡ εἰργασμένος, ἵνα ἔτεκεν ἐκρύπτετο, οὐδὲ γὰρ γράμματα ἦν, οὐ νόμος, ἀλλὰ Μωϋσῆς. πόθεν οὖν ἔγνω τὸ ἁμάρτημα, ἢ κρύπτεται; καὶ ὑ κρύπτεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλύπτεται, ἐφ' ἑτέροις πειρᾶται μετατιθέναι
Γεν. γ. ιε. τὴν αἰτίαν λέγων· Ἡ γυνή, ἣν ἔδωκάς μοι, αὕτη μοι ἔδωκεν "ἐκ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. καὶ κεῖνη πάλιν ἐφ' ἑτέροις μετάγει τὸ ἔγκλημα, ὄφις. καὶ ὁρᾷ Θεοῦ σοφίαν. εἶπε γὰρ τῷ Ἀδάμ, ὅτι Ἤκουσα τῆς φωνῆς σου, καὶ ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην, οὐκ

ἔλεγξεν

χ. αἰσχύ-

σον; ἐὰν γὰρ Θ̄ ὄψιχα μόνοι τοῦ σωθῆναι τε, ἀλλὰ καὶ τῶν μέλλοντων τοῦ σῶμα. μὴ τοίνυν τοῦτο εἴπῃς, ὡς ὀλίγοι πρὸς ὑμᾶς ἐπανελεύσονται Θ̄ μὴ καταρθωκότες· ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι ὅτι Θ̄ ὀλίγοι μὲν διαρραγέντες, πολλοὺς ἀφελήσουσιν ἑτέρους. καὶ γὰρ εἰς ἐμὲ ὁ παροξυσμὸς τοῦ Κορινθίοις· καὶ ὅμως οὕτως ἔσχεν ὁ Παῦλος, ὡς ὅλης τῆς πόλεως ἀπολωλυίας· καὶ μᾶλλα εἰκότως. ἤδει γὰρ, ὅτι, μὴ σωφρονισθέντας ἐκείνου, ταχέως τὸ νόσημα βαδίζον οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἐπιδραμεῖται πόντας. εἶδεν οὖν ἐν τῷ δικαστηρίῳ διδυμόρους καὶ ἀπαραμύθους ἀφ' ὑψηλῆς τῆς ἀγορᾶς τοὺς πεφαιδρὸς ἐκείνους ἄνδρας· καὶ τίνων ἅπαντων ἀφ' ἑνὸς ὑπερβολῆ τῆς ὕβρεως, οὐδὲν χεῖρ' ἅπαντα μάζειν, ἕτερα ἔλεγον· ὅθεν γὰρ δὴ ἡ καθοσίωσις, ἀξίωμα οὐδὲν ὠφελῆ. * ταῦτ' οὖν εἰσοισῶντες, ἀφιασόμεθα ἑαυτούς. ἐὰν γὰρ μὴ τοῦ πρὸ ὑμῶν ἀπουδαίου ὑμᾶς εἰσινέγκητε, οὐδὲ τὰ πρὸ ἡμῶν ἀπόντα. τί δήποτε; ὅτι οὐκ ὥσπερ αἱ λοιπαὶ τέχναι, ὅταν μὴ ἡ διδασκαλικὴ ὅτι δυνάμις. ὁ μὲν γὰρ ἀργυροχόπος, οἷον ἀν χαλκεύσῃ τὸ σκεῦος ἢ ἀπόθηται, τοιοῦτον ἐλθὼν τὴν ὑστεραίαν πάλιν εὑρήσει. καὶ ὁ χαλκοτύπος, καὶ ὁ λιθοξόος, καὶ τῶν δημιουργῶν ἕκαστος, οἷον ἐὰν ἀφῇ τὸ οἰκεῖον ἔργον, τοιοῦτον ἀπολήψῃ πάλιν. ὅτι δ' ἡμῶν οὐκ ὄντος, ἀλλὰ τοὐναντίον ἄπαν. οὐ γὰρ ἄψυχα σκεύη, ἀλλὰ ψυχαὶ χαλκευόμεθα λογικαί. ἀφ' οὗτοι οὐ τοιούτοις ὑμᾶς ἀνείσκομεν, οἵοις καταλιμπάνομεν· ἀλλ' ἐπιδεῖν λαβόντες μετὰ πολλοῦ καὶ μάλου ἀφαπλάσωμεν, διορθώσωμεν, θερμοτέρους ἐργασώμεθα, ἐξελόντες ὑμᾶς ἀπὸ τῶν παραγμάτων ἐφ' οἷς ἀσθενεῖτε, καὶ ἐπιχέοντες πάλιν, καὶ πλείονα πρόσχυσιν τοῦ δυσκολίαν ἡμῶν. ἀφ' οὗτοι δίδομεν καὶ αἰτοῦμαι, χεῖρα ὀρέξατε· καὶ ὅσον ἐστῶθ' ἐγὼ ποιοῦμεν τοῦ ἀπουδαίου πρὸς τὸν διόρθωσιν τοῦ ὑμετέραν, τοσαύτην ἀπελθόντες ἐπιδεῖν ἐν αὐτοῖς ἐπιδείκνυσθε ἐκεῖ τοῦ σωτηρίου τοῦ ὑμετέραν φερομένα. εἴθε μὲν γὰρ δυνατὸν ἦν ὑμῶν ἐμὲ καταρθοῦν, καὶ ἐπαθλα ὑμᾶς λαμβάνειν τῶν κατορθωμάτων· ἐπεὶ οὐκ ἀν ποτ' ἂν ἐκόπασα. ἀλλὰ τί πάθω; τῶν ἀμηχάνων. ἐκάστῳ γὰρ τὰ ἔργα αὐτὸ ἀποδώσει. ὥσπερ οὖν μήτηρ ὁρῶσα τὸ παιδίον πυρέττον, πρίεται ἀγχομένῳ ἐπομένῳ, θρηνοῦσα πολλάκις εἶπε πρὸς τὸ νοσοῦν παιδίον· εἴθε μοι δυνατὸν ἦν, τέκνον, Θ̄ πυρετὸν αἰτεῖσθαι Θ̄ σόν, καὶ ἐπ' ἐμοῦ τοῦ ἑλκῦσαι τοῦ φλόγα· ὅτου δὲ καὶ ἐγὼ λέγω νῦν· εἴθε δυνατὸν ἦν ἐμὲ πονῆσαι τὰ, ὑπὲρ ὑμῶν κατορθῶσαι πόντων. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι· ἀλλὰ τῶν αὐτῶν πρέπομένων ἕκαστον αὐτὸν ἀγκὴν δοῦναι λόγον, καὶ οὐκ ἀν ἴδοι τις ἕτερον ὑπὲρ ἑτέρου κολάζομενον. ἀφ' οὗτοι ὁδύνωμαι καὶ θρηνῶ, ὅτι τοῦ ἡμέτεραν ὑμῖν ἐκείνων ἐγκαλυμμένοις καὶ δυνάσομαι παῤῥησίαν. μάλιστα μὲν γὰρ οὐδὲ παῤῥησία μοι πρὸς Θ̄ Θεὸν ὅτι τοσαύτη. εἰ δὲ καὶ παῤῥησίαν εἶχον, οὐκ εἰμὶ Μωϋσέως ἀγαθώτερος, οὐδὲ Σαμουὴλ δικαιότερος, οὓς ὅτι ποσοῦτον ἀρετῆς ἤνεγκε, οὐκ ἔφη δύναταί τι τοῦ Ἰσραὴλ ὑπὲρ αὐτοῦ ὠφελῆσαι, ἀφ' ὧν πολλῇ ῥᾳθυμίᾳ αὐτοῦ ἐκείνους ἐκδοθῆναι. ἐπεὶ οὖν ἀπὸ τῶν οἰκείων ἔργων κολαζόμεθα καὶ σωζόμεθα, ἀπουδάσωμεν, ἀφέντες μὲν τῶν ἀνηκάστων καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀπόντων καὶ ταύτην ἐκπληρώσωμεν τοῦ ἐντολήν· ἵνα μὴ χρείας ἐλπίδος ἐπισπάσηται ἀπελθόντες, τύχωμεν τῆς ἐπιεικοῦς ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἐφῆκε
χ. ...σεν

Ιερ. ια.

χ. πυριπλέ-

χ Παραίνεσις πρὸς τὸν πρὸ ὄρκων ὑποχήν, καὶ ὅτι ἡ πολλάκις ὀμνύοντα, πολλάκις καὶ ἐπιορκεῖν ἀνάγκη.

ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΑΦΕΘΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ

καὶ θαρσήσαντος, πρὸς πάλιν τὸν πόλιν ἐλθεῖν καὶ Φήμης Φοβερᾶς, καὶ πλέγεσθαι. Εἰς τοῦτο γοῦν ἡ ὁμιλία εἴρηται, καὶ εἰς τὸν πρὸς τὸν ὅρκων παῤῥησίαν. ἀφ' οὗ καὶ ἡ καὶ Θ̄ Ἰωνάθαν καὶ Θ̄ Σαοὺλ ἰσοτιμία καὶ Θ̄ Ἰεφθαὲ πρόῤῥησις, καὶ ἐδείχθη πόσαν ἐξ ἐνὸς ὅρκου γίνονται ἐπιορκίαι. Λογ. ιζ.

Οὐκ

σις) σωφρονίζω ὃ οὐκ ἀν δυνηθείημεν καταρθῶσαι μὴ καμόντες, μηδὲ τὴν ὀπτὴν ἡμῖν χαλεπώτατοι, καὶ πολὺν ἱδρῶτα ποιοῦντες πόνον. τοῦτο γὰρ οὐκ ἐπ' ἐκ φύσεως ἡμῖν τοῦτο ἔστι, καθάπερ ἡ γνῶσις· ἀλλὰ δέησις προθυμίας καὶ ἀσυδησίας. οὐ ταύτην ὁ μόνον ἐπεκύρωσεν ἡμῖν ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἑτέρᾳ θέσει πάλιν, καὶ αὐτὴν τὴν κατόρθωσιν ἵνα φύσει ἀφεὶς ἔχῃ ἡμῖν. καὶ γὰρ τῶν συναναστρεφομένοις τοῖς ὑβριζομένοις φύσει ἅπαντες ἴσχομεν (οὐδέπω γοῦν τοῖς ἐπηρεάζουσιν ἐχθροὶ γινόμεθα, καὶ μηδὲν ὠφέλημα αὐτοὶ πεποιήκοτες) καὶ τὸ συνηδεσθαι τοῖς δυστυχήμασι καὶ βοηθεῖν ἀπαλγοῦσι, καὶ τὸ καταχλιάνθαι ὑπὲρ τῶν ἑτέρων συμφορᾶς καὶ τὴν φιλοστοργίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους. καὶ γὰρ πρόγραμμάτων εἰσάπαξ δοθέντων μακροψυχίαν τινὰ εἰσάγει, ἀλλ' ὅμως ἔχομεν καινὰς πρὸς ἀλλήλους φιλίαν. ἢ τοῦτό τις σοφὸς ἀμφιβάλλοιμος ἔλεγε· Πῶς ζῶσι ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ ἄνθρωπος πλησίον αὐτοῦ. πολλοῖς γὰρ καὶ ἑτέρωσις μᾶλλον τοῦ ζωηδότος ἐπέτρεψεν ἡμῖν διδασκάλοις ὁ Θεός. καὶ γὰρ καὶ πατέρας τοῖς υἱοῖς, καὶ διδασκάλους τοῖς δούλοις, καὶ ἄνδρας ταῖς γυναιξί, καὶ διδασκάλους τοῖς μαθηταῖς, καὶ νομοθέτας καὶ δικαστὰς τοῖς ἐγχωμίοις, καὶ φίλους τοῖς φίλοις. πολλάκις γὰρ καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἐκερδάνομεν οὐκ ἔλαττον, ἢ τοὺς φίλους. ὅταν γὰρ ἡμῖν ἐπεισάγωσι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἀκοντας εἰς διόρθωσιν αὐτὴν διεγείρουσι. τοσούτους ὃ ἡμῖν διδασκάλους ἐπέστησεν, ἵν' εὔκολος ἡμῖν ἡ τῶν λειτουργιῶν εὕρεσις τε καὶ διόρθωσις γένηται, τὸ πλῆθος τῶν πρὸς αὐτὸ ζωηλατούντων ἡμᾶς οὐκ ἀφιέντος ἐκπεσεῖν τοῦ συμφέροντος ἡμῖν. κἂν γὰρ τὴν γαληνιώτατον καταφρονήσωμεν, τοὺς ἀρχομένους διδοικότες ὑπεικέτερον πάντως ἐσόμεθα. καὶ ἐκείνους διαφυλάσσωμεν ἁμαρτάνοντες, τὸν τοῦ ζωηδότος δεδιότες μὴ ποτὲ δικαστὰς διαφυγεῖν ὑπάρχωσιν. καὶ τούτων ἀπαλλαττώμεθα καὶ διαφευξόμεθα, τὸν πολὺν ἐκεῖνον διδοικότες ἀμείνονες ἐσόμεθα. καὶ πρὸς τούτοις ἀναχωρητὸν ἔσωθεν, ὁ τῶν νόμων ἐπικείμενος φόβος καὶ ἄγχει μᾶς σωφρονίσαι δυνάμενος. καὶ νέους μὲν ὄντας διδασκάλους καὶ πατέρας, αὐξηθέντας ὁ νομοθέτας καὶ ἄρχοντας σωφρονίζειν ῥυθμίζουσιν. οἱ τὴν οἰκείαν ἀπορραθυμήσαντες ἀκμὴν, μὴ τῶν εἱρημένων καὶ τὸν σωφρονίσαι τὸν διαστῶντα αἰτίαν εἰς σωφροσύνην ἔχουσι, καὶ αἱ γυναῖκες τοὺς ἄνδρας. καὶ πολλὰ πάντα ἔστιν ἡμῖν τὰ ἡμέτερα τοῖς τοιούτοις πρὸς ἃ μὴ ῥᾳδίως εἰς κακίαν ἐξολισθῆσαι καὶ καταπεσεῖν. πρὸς ὃ τούτοις ἄκαιροι καὶ ἄσπλοι καὶ πολυτελεῖς κατασκευαὶ ἡμᾶς παραδύουσι. καὶ γὰρ καὶ πενία κατέχει, καὶ ζημία σωφρονίζει, καὶ κίνδυνος καταστέλλει, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιοῦτα. οὐ φοβεῖ σε πατήρ, τοῦτ' ἐστὶ διδάσκαλος, οὐκ ἄρχων, οὐ νομοθέτης; οὐκ αἰτιᾶται σε φίλος; οὐ δάκνει σε ἐχθρός; οὐ σωφρονίζει διαστὰς; οὐ διδάσκει σύνοικος; οὐ διορθοῦταί σε ὁ ζωηδός; ἀλλ' ἀρρωστία πολλάκις ἐπιπλεύσασα σωματικὴ ὃ πολλῶν κατόρθωσε, καὶ ζημία ὃ πολλοὺς θρασυτέρους ὑπεικέτερον ἐποίησε. καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι οὐχ ἡμῖν μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις συμπαθοῦσι τὰ δεινὰ, μεγάλα ἡμᾶς ὠφελεῖν εἴωθε· καὶ αὐτοὶ μὲν μηδὲν ὦμεν παθόντες, ἑτέρους δὲ κολαζομένους ἰδόντες, οὐκ ἔλαττον ἐκείνων ἐσωφρονίσθημεν.

Καὶ τοῦτο δὲ ὅτι τῶν κατορθωμάτων συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. ὥσπερ γὰρ κολαζομένων τῶν πονηρῶν ἑτέρους βελτίους γίνονται, ὅταν τὴν ἀλαζόνα μὲν κατορθούντων πολλοὶ τοὺς ὁμοίους ἀλαζόνας ζηλοῦσι· οὕτω δὲ καὶ ὅταν τὴν ὀρθὴν διορθώσεως γένηται. πολλοὶ γὰρ ἑτέρους ἰδόντες τὸν πονηρὸν ἀποδυομένους τὴν ὀργὴν ἐμιμήσαντο τοῦ ἀσυδοῦς, καὶ ἀπελθόντες τῆς ἁμαρτίας. δεῖ δὲ ἡμᾶς προθυμότερον τῆς αὐτῆς ἀπολαύειν πάλιν ἀφορμῆς. μὴ γάρ μοι λέγετε τοῦτο, ὅτι πολλοὶ κατώρθωσαν. ἀλλὰ τοῦτο ἔστι τὸ ζητούμενον, ἵνα πάντες. ἕως δ' ἂν μὴ τοῦτο ἴδω, οὐ δύναμαι· ἀπιστήσω. ὁ ποιμὴν ἐκεῖνος ἑκατὸν προβάτων εἶχε, καὶ ἑνὸς πλανηθέντος οὐκ ἐλάμβανεν ἄφεσιν τῆς σωτηρίας τῶν ἐνενηκονταεννέα, ἕως ἂν τὸ ἀπολωλὸς εὕρῃ, καὶ τῇ ποίμνῃ πάλιν ἀπέδωκεν. οὐχ ὁρᾷς ὅτι τοῦ σώματος τοῦτο γινόμενον;

Σαρ. ιγ. ιε. ιο. χ. ἀπ' αὐ.

χ. ἐγκλημ.

χ. οἷς χ. συνίσα φυγῆς.

Ματθ. ιη. χ. ἀφεπαῦσα

χ. ξαδω νοιαν ὑμῶν πᾶσαν ῥᾳθυμίαν "ἀποπταξαμένοις, καὶ τῷ βιωτικῷ ἀπθμασάσαν ἀπθύτων, μᾶ πολλῆς τῆς θυκολίας ωρὸς ὃ βάθος τῆς ψυχῆς ωδαπέμψαι τῶν λεγομένων
χ. ὑμῖν τιὼ δυνάμιν. ἰκθμῶς μὲ οὖν ὁ ωφῶν ὁ λόγος "ἡμῖν ἀπέδειξεν, ὅτι φυσικὸς ἡμῖν ἔγκει νόμος τῶν καλῶν καὶ τῶν τοιούτων· ἵνα ἢ ἐκ ωφοιρισίας ἡμῖν ἡ ἀπόδειξις γλθή), τῇ αὐτῇ ἢ σήμερον ἐπαγαγιθμθα πάλιν ὑωοθήσοι τῶν λόγων. ὅτι γὰρ ὀξ ἀρχῆς τ' ἄνθρωποι πλάττων ὁ Θεὸς, ἀμφοτέρων αὐτοῖ ἐποίησεν ἐπιστημονικὸν, δηλῶσι πθύτης ἄνθρωποι. τοῦ γοῦν ὑωοθηώους ἡμῖν αἰχμιόμθα ἀμῤτθύοντες ἀτόπως. ἢ πολλάκις διωούτης ωρὸς πόρνην γυναῖκα βαδίζων, εἶτα τῶν ὑπειικεφόρων ἵνα οἰκετῶν ἰδών, ἐρυθριάσας ἀνεχώρησε τῆς ἀθέσως ταύτης ὁδοῦ. πάλιν λοιδορθμθοι πρ' ἑτέρων τὰ τῆς ποιείας ὀνόματα, ὕβεις ὁ ωρᾶγμα εἶ) φαμθν. καὶ κακῶς πάχωμθν, εἰς δικαιόμειοι ἐλκομθν τοῦ ποιήσαντας· ὅτως ἴσμεν, τί μθν κακία, ἢ ἢ ἀρετή. τοῦτο γοῦν αὐτὸ ἢ ὁ Χριστὸς ἐμφαίνων ἢ δικαιῖ, ὅτι οὐδεὶς ξένοι οὐδὲ ὑαρβάροι ἡμῖν τιὼ φύσιν νομοθετεῖ, ἀλλ' ὁ πάλαι ωρολαβὼν ἐγκατέθηκεν ἡμῖν τῷ ζωειδοῖ, μᾶ οὐ πολλοῖς ἐκείνοις μακαρισμοῖς οὕτως ἔλεγθν· Α θέλετε ἵνα Matth. ζ. ιε.
ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ταῦτα καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὐ χρεία πολλῶν λόγων, φησίν, οὐδὲ μακροτέρων νόμων, οὐδὲ διδασκαλίας ποικίλης· ὃ θέλημά σου γθιέσθω τὸ μέλας. θέλεις ἐργάτας θαι; ἐργάτησον ἕτερον. θέλεις ἐλεεῖσθαι; ἐλέησον πλησίον. θέλεις ἐπαινεῖσθαι; ἐπαίνεσον ἕτερον. θέλεις ἀγαπᾶσθαι; φίλησον. θέλεις τῶν ωφετείων ἀπολαύειν; ωδαχώρησον ἑτέρῳ ωρὸ τούτων. σὺ γθιοῦ δικαιῆς, σὺ γθιοῦ νομοθέτης ὑ σαυτῷ ζωῆς. ἢ πάλιν, ὁ μισῆς, ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς. θέλεμ μὲ τοῦτο ὑ κακίας εἰσάγει τ' ἀπαλλαγιώ, θέλει ὁ τὸ ωφότερον ὑ ἀρετῆς τ' ἐργασίαν. ὁ μισεῖς σύ, φησιν, ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς. μισεῖς ὑβείζεσθαι; μὴ ὑβείζῃς ἕτερον. μισεῖς βασκαίνεσθαι; μηδὲ σὺ φθονήσῃς ἑτέρῳ. μισεῖς ἀπατᾶσθαι; μηδὲ σὺ ἀπατήσῃς ἄλλον. ἢ ὅπῃ ωθύτων ὁ ἁπλῶς, αὗται δύο ῥήματα ταῦτα κατέχωμθν, ἃ δηνοσόμθα διδασκαλίας ἑτέρας. τῆς γὰρ ἀρετῆς τιὼ μὲν γνῶσιν εἰσέθηκεν ἡμῖν τῇ φύσει, τιὼ ὁ ωρᾶξιν ἢ τιὼ διόρθωσιν ἐπίσης ψιν ἡμῖν τῇ ωροαιρέσει. ταῦτα ἀσαφὲς ὃ λεγόμθνον
χ. εἰς τὸ χ. αὐτῶ. ἄλλο αὐτῷ· ὀλοιῶν πειράσομαι σαφέστερον αὐτὸ ποιῆσαι πάλιν. " ὥστε εἰδέναι ὅτι καλὸν ὃ σωφρονῆν, ἃ δεόμθα λόγων, οὐδὲ διδασκαλίας. ἐχρῆμθν γὰρ ἂν τῇ φύσει τιὼ γνῶσιν" αὐτοῖ, ἢ ἃ χρεία πόνων, οὐδὲ καμάτων, ὥστε ωφοελθῆν ἢ ζητῆσαι, εἰ καλὸν ἡ σωφροσύνη, ὃ χρήσιμον· ἀλλὰ κοινῇ γνώμῃ πάντες ὁμολογοθμθν ὕτω, ἢ οὐδεὶς ἀμφιβάλλει ωρὶ τ' ἀρετῆς. ὕτω ἢ τ' μαιχαίαν καὶ κύνα εἶ) νομίζομθν, ὃ οὐδὲ ἂν ταῦτα πόνων ἡμῖν δέῃ μαθήσεως, ὥστε γνῶναι τιὼ τῆς ἁμῤτίας ταύτης κακίαν, ἀλλὰ ωθύτες ἂν ταῖς τοιαύταις ψήφοις ἐσμὲν αὐτοδίδακτοι, ἢ τιὼ ἀρετιώ, καὶ μὴ μετίωμθν αὐτιώ, ἐπαιροθμθν· ὥσωερ οὖν ἢ τιὼ κακίαν, καὶ ἰργαζώμθα, μισῶμθν. ἢ τοῦτο Θεοῦ κατόρθωμα γέγονε μέγιστον, ὥστ ὃ Ζωειδὸς ἡμῖν ἢ τιὼ
χ. εἰκιῶσιν ωροαίρεσιν τίως ὃ ωρὸς τῆς ωράξεως" οἰκειώσασθαι μᾶλλον τῇ ἀρετῇ, ἢ ωολεμῶσαν ἢ τῇ ωονηρίᾳ. ὅωερ οὖν ἔφθμεν, ἡ μθν γνῶσις ἑκατέρων τούτων ἔγκειται τῷ Ζωειδοῖ ωθύτων ἀνθρώωοις, καὶ οὐ διόλου διδασκάλου τινὸς ωρὸς ὃ ταῦτα μαθεῖν· ἡ ἢ διόρθωσις λοιωὸν ωροαιρέσει καὶ ασυνθήᾳ ἢ πόνοις ἐγκεχείρισται. τί δήωοτε; ὅτι ἐξ ὃ ωαῦ τῆς φύσεως ἐωοίησεν, ἀσεφάνωτοι ἢ χωρὶς βεβαίων ἀωήλθομθν αὐ". ἢ ὥσωερ τὰ ἄλογα τῶν ωλεονεκτημάτων, ὧν ἔχει τῇ φύσιν, οὐκ αἰ λάβοι μαθὸν οὐδὲ ἔωαυσιν, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ἀωελαύσαμθν ἂν" τινος τούτων. τὰ γὰρ τῆς φύσεως ωλεονεκτήματα ὑ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τὸ διδωκότος ὄφελος ἔωαυσις καὶ ἐγκώμιον. τῇ μὲν οὖν φύσει ὃ ωαῦ οὐκ ἐωέτρεψε λέγειν τοῦτο. ωάλιν ἢ τιὼ ωροαιρέσιν ὁλόκληρον ἀναδέξασθαι ὃ φορτίον οὐκ ἐᾶσι καὶ ὃ τῆς γνώσεως ὃ τῆς διορθώσεως, ἵνα μὴ ωρὸς ὃ πόνον ἀωαγορθύσῃ τῆς ἀρετῆς· ἀλλ' ἐωαγορθύει μὲν αὐτῇ ὃ Ζωειδὸς τὰ ωροκείμενα, ωρὸς ἢ τιὼ ἐργασίαν αὐτῇ ὃ ωρ' ἑαυτῆς εἰσφέρῃ πόνος. καὶ ὅτι μὲν καλὸν ὃ σωφρονῆν, μηδὲν καμόντες ὑωοιμέμθα (τῆς φύσεως γὰρ ἡ γνώ-

σις)

τίω. καὶ καθάπερ μήτηρ τροφῶν τῶν νεοττῶν ἀφαιρεθέντων ἐλθοῦσα καὶ τὸν καλιὸν εὐροῦσα κενὸν, ὀδύρεται μὴ οὐ δύναται τοὺς ἀλόντας αὐτῆς νεοττοὺς, ἀλλ' ἐπὶ πλαμύτ ἢ τὸ θηρατὸν ταῖς χερσὶν, αὐτῷ τούτῳ τὸν ὀδυνῶν ἐπεδείκνυται· οὕτω δὴ καὶ αἱ γυναῖκες ἐποίουν τότε ἐκφέρουσαι, ἀναρπαθέντων αὐτῶν ἐκ τῆς οἰκίας τῶν παίδων, καὶ ἔνδοι ἀπολημμένων, ὥσπερ ἐν δικτύῳ τινὶ καὶ παγίδι, παρεστηκυῖαι μὲν καὶ ὀδυρόμεναι τοὺς ἀλόντας οὐκ ἴσχυον, ὡς ἢ μᾶλλον ταῖς χερσὶν αὐτῶν καλινδεῖσθαι, καὶ θρίξι, καὶ ὀλοφύρεσθαι, καὶ τῶν θηρευσάντων πειρᾶσθαι γλίχεσθαι ἐγγὺς τῶν ὀδυνῶν ἐστῶσαι. Ταῦτα δὴ ὅτε ὁρῶν εἰς νοῦν ἐβαλόμην ὁ Φοβερὸν ἐκεῖνο δικαστήριον, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν εἶπον· Εἰ τῶν αἰθέρων δικαζόντων οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφὴ, οὐ πατὴρ, οὐκ ἄλλος οὐδεὶς, κἂν τοιγε δυσθυμοῦντων τῶν τολμηρότατα ὄντας, οὐκ ἰσχύουσιν ἐξελέσθαι τοὺς κριτομένους, πῶς ἐν τῷ φοβερῷ τοῦ Χριστοῦ δικαστηρίῳ πρόσεστιν κριτομένοις ἡμῖν; πῶς τολμήσει ῥῆξαι φωνήν; πῶς ἐξελέσθαι τοὺς ἀπαγομένους ὑπὸ ταῖς ἀφορήτοις ἐκείναις κολάσεσι; κἂν τοῖς πρώτοις τῆς πόλεως ἦσαν ἐν τότε δικαζόμενοι, καὶ αὐτοῦ τῆς εὐημερίας ὁ κεφάλαιον· ἀλλ' ὅμως ἠλάττων, εἴ τις ἡμῶν πρότερα ἀποβαλοῦσι, εἰ δέοι, καὶ τὸν ἐλευθερίαν αὐτὸν, τῆς προύσης ἀπολαύειν ζωῆς. τῆς ἡμέρας ἢ λοιπὸν πρὸς ὃ τέλος ἐσφηνώθης, καὶ βαθυτάτης γενομένης ἑσπέρας, καὶ τὸ τέλους τῆς ψήφου προσδοκωμένου, εἰ μείζονι πάντες ἦσαν ἀγωνίᾳ, καὶ ⟨ν⟩ Θεὸν ἠξίουν μέλλησίν τινα καὶ ἀναβολὴν γενέσθαι, καὶ τῇ ψυχῇ τῶν δικαζόντων ἐμβαλεῖν εἰς νοῦν τὸ βασιλέως γνώμην ἀνενεγκεῖν τοῖς ἐξητασμένοις τοῦ γνῶσιν. ἔσεσθαι γὰρ πέρασιν χρηστὴν ἀπὸ τῆς ὑπερθέσεως ταύτης. καὶ ἐκαὶ τὸ δήμου λιταὶ πρὸς ⟨ν⟩ Φιλάνθρωποι Θεοὶ ἀνεπέμποντο τὰ λείψανα σῶσαι τῆς πόλεως, ἵ μὴ προϊδεῖν τέλεον ἐκ βάθρων αἰκισαμένην αὐτὴν. καὶ οὐκ ἐν ἰδίᾳ οἰκείᾳ ἀδάκρυτα ταῦτα βοῶντα· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν γνῶν οὐδὲ δικάζοντας εἶδον ἀκούοντας ἐπεκάμπτε τότε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἑστῶτα, ὅπως ἀκριβὴς γένηται ἡ τῶν τολμηρῶν ἔξετασις. καὶ τέλος ἀλύσεις αὐτοῖς ὑπεδύντες καὶ σιδήρου δήσαντες, ὅτι ὃ δεσμωτήριον ἔπεμπον ἀπὸ μέσης τῆς ἀγορᾶς δυσθέρμους ἱππότοφους, ἀγωνοθέτας, ἑτέρας μυείας λαμπροτέρας ἔχοντας ἀριθμῷ λειτουργίας, καὶ ταῖς οὐσίας ἐδήμευον. καὶ σὺμπντα ἐκ ταῖς δύσεως ἀπάντων ἐν ἰδίᾳ, καὶ αἱ γυναῖκες αἱ τότων τῆς πατρῴας ἐκβαλλόμεναι οἰκίας, ἐκάστη ἐκάστου ὃ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἰωὴβ ἀπὸ τὸν ἔργων ἐπλήρουν. οἰκίαν γὰρ ἐξ οἰκίας, καὶ τόπον ἐκ τόπου παρήρχοντο, καπηλείου διόμνυμι. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο αὐτοῖς ὕκολον ἦν, ἐκκόπου διδόντος καὶ τεμόντος τὸν παρόντων τινὰ τῶν ἐναθυμίων ἐπιδέξασθαι καὶ θεραπεῦσαι. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ἡμερῶν ἔστρεψε πᾶσι τούτοις ὁ παθόντες, ὅπως τῆς πρόσεως οὐκ ἀξέπεσαν ζωῆς· καὶ οὔτε ζημία χρημάτων, οὔτε ἀτιμία, οὔτε ἡ τοσαύτη πομπὴ, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν αὐτοὺς ἐδάκνε. ὃ γὰρ τῆς συμφορᾶς μέγεθος, καὶ ὃ μείζονα παρεσδεχόμενοι τούτων, ἐπῳμοίαν ταῦτα, φιλοσοφεῖν παρεσκεύαζε τὴν ψυχήν. καὶ τότε ἐμαίνοντο, πῶς ὕκολον ἦμιν ἡ ἀρετὴ, ῥᾴδιόν τι καὶ εὐκατόρθωτον· καὶ ὅτι παρὰ τὴν ἡμετέραν ὀλιγωρίαν μόνον ὑπέπεσεν ἡ δοκεῖ. οὐδὲ γὰρ ⟨ν⟩ παρὰ τοῦτο χρήματα ἐλίγων ζημίαν οὐκ ἐνεγκόντες φρόνως, ὅπως φόβον κατεχέθησαν μείζονι, πάντα τὰ ὄντα ἀποβαλόντες, ὥσπερ ἦσαν ἐν ὑρηκότες διέκειντο, ὅπως τὴν ψυχὴν οὐκ ἀπέβαλον. ὥστε εἰ [καὶ] τῆς μελλούσης γέενης εἴχεν ἡμᾶς αἴσθησις, καὶ ταῖς ἀφορήτοις ἐκείναις ἐνεσοδμεθα κολάσεις, εἰ καὶ τὸν οὐσίαν καὶ τὸν ψυχὴν καὶ ὃ σῶμα ὑπεδεδώκαμεν ὑπὲρ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων, οὐκ ἂν ἠλγήσαμεν, εἰδότες ὅτι μείζονα κερδανοῦμεν, τὸν τῶν μελλόντων δεινῶν ἀπαλλαγήν.

Τάχα ἴσως ὑμῶν κατεμάλαξε τὸν καρδίαν ἡ τραγῳδία τῶν ἐρημένων. ἀλλὰ μὴ δυσχεράνητε. καὶ γὰρ ὅπως μέλλω λεπτότερον καπνολογεῖν ποιεῖν, καὶ ἀπαλωτέρας διόμνυμι ἀφωνίας, ὑπεσδὲς τοῦτο ἐποίησα, ὥστε τῷ φόβῳ τοῦ διηγήματος τὸν ἀφ-

νοίαν

δακρύοντες τ̃ Θεόν παρακαλῶσι παρασπᾶσθαι τοῖς κλυδαζομένοις· ὅταν γ' εἰς ταῦτ' πάντες σιγῇ γ' χῇ δίκαιοι ἐκκλῦσι τ̃ Θεόν, ἀξιοῦντες τοῖς ἐν τῷ δικαστηρίῳ, καθάπερ ἐν κύμασιν ἀπειλημμένοις, χεῖρα ὀρέξαι, γ' μὴ συγχωρῆσαι καταποντωθῆναι τὸ σκάφος, μηδ' εἰς ναυάγιον παντελὲς καταλῦσαι τ̃ δικαζόντων τ̃ κρίσιν. γ' ταῦτα μὲν ἐν τῷ θυρᾳ· ὅθεν γ' εἰσιόντων τῆς αὐλῆς εἰσῆκουσε, πάλιν εἶδον ἕτερα φοβερώτερα τούτων, γραπτὰς καθωπλισμένους ξίφεσι γ' ῥοπάλοις, γ' πολλῷ τοῖς εἴδεσι δικαζοῖσι τὸν ἴσον χιτῶνα πεπρίχοτας. ὅθεν γὰρ ⓐ παρεσκευασμένοι ἅπαντες ἐκείνοις γ' γυναῖκες γ' μητέρες ⓒ θυγατέρες * εἰσῆκεισαι παρὰ τὴν τοῦ δικαστηρίου θύραν, ὥστε, εἴ τινα συμβαίη τῶν ὅπως θανατοῦσθαι ἁπανταχοῦ *, μηδένα τῇ θέᾳ τῆς συμφορᾶς ἐμπαθέστερα θορυβοῦντα ποιῆσαι γ' παραχρῆμα, πέρασι" ἐφόδου ⓐ γραπτὰ πάντας, παρεκπαγλουμένους αὐτῶν τῷ δείματι τῶν δικαζόντων. ὃ γ' πάντων ἐλεεινότερον, μήτηρ μία γ' ἀδελφὴ τῶν εἰσκεκριμένων τινός· παρὰ ταῦτα τῶν δικαζόντων ἐκάθητο τὰ παρόντα" καλινδούμεναι παρὰ ὃ ἔδαφος, γ' κοπὶν οὖσαι θέαθαι τοῖς παροῦσιν ἅπασι, συγκαλυπτόμεναι ταῖς ὄψεσι, γ' ποσῶς αἰσχυνόμεναι μόνον, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ τῆς συμφορᾶς ἀνάγκη. γ' οὔτε θεραπαινὶς αὐτὰς πρῶτον, οὔτε γείτων, οὐ φίλη, οὐκ ἄλλη τις τῶν ὁπωσδήποτε, ἀλλὰ μόναι μ̃ ἐν πλοῖ μιᾷ τοσούτων ἀπειλημμένων γραπτῶν, χαμαὶ συγκλώμεναι παρὰ ταῖς θύραις αὐταῖς, τῶν ἔνδον δικαζομένων ἐλεεινότερα ἔπαθον, τῆς τῶν δημίων ἀκούσασαι φωνῆς, τὸν κτύπον τῶν μαστίγων, τὸν ὀλοφυρμὸν τῶν μαστιζομένων, τῆς φοβερᾶς τῶν δικαζόντων ἀπειλῆς· γ' καθ' ἕκαστον τῶν παθημάτων, χαλεπωτέρας ἐκείνων ἐστέλλοντο ὀδυνάς αὗται. ὅθεν γὰρ ἐν ταῖς ἑτέρων μαρτυρίαις ἐκπεπληγότων ἡ τῶν ἐγκλημάτων ἀπόδειξις, εἴ ποτέ τινος ἤκουσε μαστιζομένου, ὥστε εἰπεῖν τὸν παρόντα ὀδυνᾶσθαι, ⓒ ὀλολύζοντος, εἰς ⓦ οὐρανὸν βλέπουσαν ⓦ Θεὸν πρεσβεύειν δοῦναί τινα ἰσχὺν· ⓒ παραμυθεῖσθαι ἐκείνῳ, ὡς μὴ τῶν αὐλῶν παρεσπόντων τῷ σωτηρίῳ ἐν ταῖς ἑτέρων ἀνθρωπείαις παραδοθῆναι, τῷ δρυμῷ ἀπὸ τῶν πληγῶν ὀδύνῃ μὴ δυναμένων ἐλεγχεῖν. γ' ταῦτα πάλιν, οἷς ὅτι τῶν χαμαζομένων ζωύβαρις. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι, εἴ ποτε κύματος ἴδοιεν ἐμβολὴν πόρρωθεν κορυφουμένην γ' χῇ μικρὸν" αὐξομένην γ' μέλλουσαν βαπτίζειν τὸ σκάφος, γ' φρὶν ἢ πλησίον γενέσθαι τὸ πλοίου παρασπεῖσαι τῷ δείματι· οὕτω δὴ κἀκεῖναι, εἴ ποτε φωνῆς γ' ὀλολυγμοῦ ἤκουσε φερομένου, δεδοικυῖαι μὴ παρὰ ταῖς βασάνοις ἀπαγορεύσαντες ⓐ καταμαρτυρῇ αἰσχρὰ ἀναγκαζόμενοι, κατείπωσί τινος τῶν αὐλῶν ὑπερτιθέντων, μυρίους παρὰ τὸ ὀφθαλμοῦ ἑώρων θανάτους. γ' ἐν ἰδίᾳ ἔνδον βασάνους, γ' ἔξω βασάνους. ἐκείνης μὲν γὰρ ⓐ δήμιοι, ταύτας ὁ ἐβασάνιζεν ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς, γ' ἡ τῶν σωλάγχνων συμπάθεια. καὶ ἐν ἔνδον θρῖνος, καὶ ἔξω θρῖνος· ἔνδον τῶν ὑπερθύρων, ἔξω τῶν αὐλῶν παρεστηκότων. μᾶλλον γ' οὐκ" οὔτοι μόνον, ἀλλ' ἃ γ' αὐτοὶ ⓐ δικάζοντες χῇ δίκαιοι ἐνθρῖνουσι, γ' χαλεπώτερα πάντων ἔπαθον, οὕτω πικρᾷ πραγῳδίᾳ ἀναγκαζόμενοι τότε ὑπηρετεῖν. ἐγὼ δ' παρακαθήμενος γ' ταῦτα βλέπων, ὅτι γυναῖκες ⓒ πρῶθεν θαλαμευόμεναι τοῖς κοινοῖς ἐλθοῦσι θέαθαι ἅπασι, καὶ αἱ ὅτε γρωμένης ἁπαλῆς καταπλησσόμεναι, ὃ ἔδαφος ὑπὸ γρωμένης ἔχουσι, καὶ αἱ τοσαύτης ἀπολαύουσαι θεραπείας θεραπαινίδων, διὰ νύχων, τῆς ἄλλης ἁπάσης φαντασίας, τῶν ἀπόντων ἐκείνων ἔρημοι παρὰ τὸν ἀπόντων σύριγγας πόδας, ἔκαστον παρακαλούσας ζωωσιστεγκεῖν ἢ τῶν εἰς αὐτὸν ἥκοντων τοῖς κρημνοῖς, καὶ κοπὶς παρὰ πόντων θέλειν ἐλέου τινὰ ἔσεσθαι, ἐφηγεῖτο ὁ τῶν Σολωμῶνος· Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. εἶδον γὰρ τοῦτο τὸ αὐτό, καὶ ἕτεροι λέγουσι δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐκβαῖνον ὅτι Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε. γ' γὰρ καὶ πλούτου τότε, καὶ εὐθηνία, καὶ εὐδοξία, καὶ φίλων παρουσία, καὶ συγγένεια, καὶ πάντα ἐλέγετο τὰ βιωτικά, τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς παρανομίας τῆς γεγραμμένης τῶν συμμαχίαν ἅπασαν περιαμένης ταύτην.

Exclus. a C. Ησ. μ. ζ.

αἰλίδω ἰρᾶ ὀδὲ ἐλάττονα ταύτης· ἵνα μάθητε, ὅτι δικαίως τοσαύτην ἐπῆρ τὸν νόμου τούτου ποιούμεθα σπουδήν. ὥρα δὴ λοιπὸν εἰς εὐχὴν καταλῦσαι τὸν λόγον. κοινῇ πάντες πρώτης εἴπωμεν· Ὁ Θεός, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τὸν ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν, καὶ τοῦτον καὶ σὺν λοιποῖς νόμοις ἄπαντας καταξίωσον ἡμᾶς ἀξιωθῆναι τῆς βήματος τοῦ Χριστοῦ σου, ἵνα παῤῥησίας ἀπολαύσαντες πολλῆς, τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν εἰς δόξαν σήν· ὅτι σοι πρέπει δόξα, τιμή, κράτος, ἅμα τῷ μονογενεῖ σου παιδί, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑ-

βολῆς τῶν σωθέντων, καὶ ἀναμνήσεως τῶν διὰ τὸν ὕδατος "καταφυέντων τε καὶ ἀπωμωξάντων. ὁμοίως δὲ πάλιν ἔξηγησις περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας, καὶ ὅτι φυσικὸν νόμον ἐδίξατο διὰ τῆς γενέσεως τῶν προκτίστων καὶ τῶν κτίσεων, καὶ περὶ τοῦ κατορθῶσαι ὃ μὴ ὁμοῦσιν. Λογ. ιγ. χ. διαπεμφθέντων

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αὐτῶν προοιμίων, ὧν χθὲς καὶ πρὸ ἐκείνης ἠρξάμεθα, καὶ σήμερον ἀρξόμεθα. ἐρᾷ γὰρ ἡμῶν, βούλεσθε ὁ Θεός, οἶδα τὴν πρόθεσιν ἣν ἔδειξε πρὸς ἡμᾶς, καὶ οἶδα τὴν πρόνοιαν ἣν ἔχει περὶ ἡμῶν· πόσος ἐστὶν ἐκεῖνος ζῆλος ἡμῶν ἐστι; πόση καὶ τὴν πρόνοιαν ἔχει περὶ ἡμῶν; καὶ τὴν * τῶν ἡμερῶν ταύτην ὁ φόβος ἐκεῖνος γέγονε τῇ πόλει δικαστήριον, καὶ ταῖς καρδίαις ἁπάντων διέσεισε, καὶ πυκνὸς ὠδύνη ἀμείνους ἁπάσας τὴν ἡμέραν ἐποίησεν, ἀπὸ τῆς ἀκτῖνος σβεσθείσης, ἀλλὰ τῆς ἀθυμίας καὶ τοῦ φόβου πηρώσαντος ὑμῶν τοὺς ὀφθαλμούς. εἰ οὖν καὶ ἡμῖν πλείονα καρπώσωμεθα τὸν ἡδονὴν, μικρὰ τῶν τότε συμβάντων διηγήσασθαι βούλομαι. ἐπεὶ γὰρ "ἦν" ὑμῖν, καὶ πᾶς γέγονε θορύβοις ἅπασι χρησίμων ὁρᾶν τὴν τούτων διήγησιν οὖσαν. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐκ παραλίου ἁμαρτωλοῖς ἡδὺ τῶν κυμάτων μεμνῆσθαι, καὶ τῆς ζάλης, καὶ τῶν αἱμάτων, ἐπειδὴ εἰς λιμένα καταπλέουσι· καὶ τοῖς ἀῤῥωστίᾳ πεπιεσμένοις ποθεινὸν μνήμην τὴν ἀῤῥωστίαν τοῦ πυρετοῦ, δι' ὃς πάλαι μικροῦ ἦλθον ἀποθανεῖν, διηγεῖσθαι τοῖς ἑτέροις. ὅταν γὰρ παρέλθῃ τὰ δεινά, ἡδονὴν ἔχει τῶν δεινῶν ἡ διήγησις, τῆς ψυχῆς οὐκ ἔτι διδασκάλου, ἀλλὰ καὶ μείζονα καρπουμένης τὴν εὐφροσύνην. ἡ γὰρ τῶν παρελθόντων ἀεὶ μνήμη καθὼς τὴν ἐπιοῦσαν εὐημερίαν ἀκριβέστερον ὁρᾶσθαι ποιεῖ. ὅπου γὰρ ὁ μὲν πλέων τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐκείνης τοῖς τοίχοις καὶ τοῖς φάραγξι καὶ τοῦ λαθραίου ζωγραφουμένοις μετῴκισε τόποις, τοῦ φόβου πάντοθεν αὐτοὺς ζωγραφοῦντος, καὶ κατ' ἐμὲ μὲν ἦσαν γυναικῶν αἱ οἰκίαι, κατ' ἐκεῖνον δὲ ἀνδρῶν ἡ ἀγορά, μᾶλλον δὲ δύο ἢ τρεῖς βαδίζοντες ἐν τῷ μέσῳ μετ' ἀλλήλων ἐφαίνοντο, καὶ αὐτοὶ ἔτι, καθάπερ ἔμψυχοι νεκροί, ὠχριῶντες, ἀπῄειμεν εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ τέλος ὀφόμενοι τῶν γινομένων· καὶ ἰδόντες ἐκ τῆς πόλεως τὰ λείψανα ζωγραφημένα, μᾶλλον πάντων ἐθαυμάσαμεν ἐκεῖνο, ὅτι πλήθους ὄντος τοσούτου τοὺς ὄψεις *, ὡς ὑπὸ τοῦ πρώτου βαθυπάτην ἰὼ ἡ σιγὴ, πρώτων εἰς ἀλλήλους βλεπόντων, καὶ μήτε ἔρεσθαι τι πρὸς ἑτέρους, μήτε ἀκούσαι τι πρὸς ἐκείνου τολμώντος ἕτερος. ἤδη γὰρ πλησίον ἐπεφώπευεν ἕκαστος, ἐκ δὲ πολλοῦ ἤδη πρὸ ἐλπίδα πᾶσαν ἐκ μέσης " αἰσθανόμενος τῆς ἀγορᾶς ἕτοιμος καταχεῖσθαι. καὶ πρώτης καιρὸς ἦν ἐκείνης ἐλεεῖν ὁμοῦ καὶ ἐλεπόμην, καὶ χεῖρας ἀνατείνομεν, σιγῇ τὸν αἰῶνα ἐκδεχόμενοι ῥοπὴν, καὶ τοῦ Θεοῦ προκαλουμένου προσῆναί τε τοῖς δικαζομένοις, καὶ μαλάξαι τὰς τῶν δικαζόντων καρδίας, καὶ ἦμεσεν ποιῆσαι γλυκάθαι τὸν φόβον. καθάπερ ἐκεῖνον ναυαγοῦντας ἀπὸ τῆς βλέποντες, προσελθεῖν μὲν καὶ χεῖρα ὀρέξαι καὶ διορθῶσαι τὸ συμφορὰν οὐκ ἔχουσι, τοῖς κύμασι διαρπαζόμενοι, ἔξωθεν ὁρᾶν ἀπὸ τῆς αἰγιαλοῦ τὰς χεῖρας ἀνατείνοντας καὶ δακρύοντας

χ. ἀπόντος
χ. ποιούμεθα τοῖς ἡμουένοις ἅπασι, καὶ χρησ. χ. ἡμῖν
• πρώτης
χ ἀρθέντος

γε· Κατὰ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζῃς σεαυτῷ ὀργὴν ἐν Rom. 2. 5.
ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
αὐτοῦ. ἐπὶ οὖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα* ἀποδίδωσι, καὶ νόμον ἅμα τοῦτο φυσικὸν ἡμῖν ἐνέθηκε, * ἑαυτῷ
καὶ γραπτὸν ὕστερον ἔδωκεν, ἵνα δι' ὑμῶν ἅπαντα τὸν ἀμαρτημάτων, καὶ ἵνα καταρθωθῆναι σε-
φανώσῃ· μὴ πολλῆς τῆς ἀσυδοξίας τοίνυν, καὶ ὥσπερ εἰς δικαστήριον ἀπαντήσεσθε, μέλλον-
τες φοβεῖσθαι, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν, εἰδότες, ὡς οὐδεμιᾶς ἀποκλεισθήσῃ συνηγό-
μενος, εἰ μὴ φυσικὸν καὶ γραπτὸν νόμον καὶ διδασκαλίαν τοσαύτην καὶ συνεχῆ παραιτήσῃ, τῆς
ἡμετέρας ἀμελήσαντι σωτηρίας.

Βούλομαι οὖν πάλιν περὶ τῆς ὀργῆς ὑμῖν διαλεχθῆναι· ἀκριβοῦμαι δέ. ἐμοὶ μὲν γὰρ
οὐκ ἔστιν ἑταῖρος, καὶ τὸ ἡμέρα καὶ σύνυκτα τὰ αὐτὰ περὶ ὑμᾶς λέγειν· δέδοικα δή, μὴ τὰ
πολλὰ ταῦτα ἡμέρας ὑμῖν παρακολουθήσας, πολλὴν ὑμῶν καταγνῶναι ῥᾳθυμίαν περὶ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου
τοῦ σώματος ὅπως βύκολον διωκηκὼς διορθώσεως. οὐκ ἀκριβοῦμαι δὴ μέτριον,
ἀλλὰ καὶ δέδοικα περὶ ὑμῶν. ἡ γὰρ συνεχὴς διδασκαλία τοῖς μὲν παρέχουσι σωτήριον
καὶ χρήσιμον, τοῖς δὲ ῥᾳθυμοῦσι βλαβερὸν καὶ ὀπτικώτερον. καὶ γὰρ ὥσφερ οὖν τις πλειοτάκις
ἀκούσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ὀπτιανᾶται τοῦ κόλασιν, μὴ ποιῶν τὰ λεγόμενα. τοῦτο" οὖν καὶ Ἰου- Ier 19. 8.
δαίοις ὠφέλιμον ἐλεγεν ὁ Θεός· Ἀπέστελλον πρὸς αὐτοὺς τοὺς προφήτας μου ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων, καὶ
οὐκ ἦσαν ὑπακούοντες*. ἡμεῖς μὲν οὖν ἀπὸ πολλῆς κηδεμονίας τοῦτο ποιοῦμεν· " δέδοικα
δή, μὴ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τοῦ φοβεροῦ καὶ τοῦ κριτοῦ παρόντος ἡ ῥᾳθυμία αὕτη καὶ ἡ
συμβολή. ὅταν γὰρ ὁ καταρθωμάτων δεῖται, καὶ ὁ συνεχῶς ἀκουμενήσκων μὴ ἀφελιμ-
πάνῃ, ποίαν ἔξουσιν ἀπολογίαν" εἰπεῖν; ἢ τίς ἡμᾶς ἀξιώσει τῆς καλούσης λόγος; εἰ-
πὲ γάρ μοι, δοῦλον ἀργύριόν σοι χρεωστούμενον τύχῃ, οὐκ ἀεὶ συντυγχάνων ὡς ὀφείλοντι
ἀναμιμνήσκῃς αὐτὸν τοῦ δανείσματος; τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· καὶ ἕκαστον νομίζετω πλησίον
ἀργύριον ὀφείλειν αὐτῷ, τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης, καὶ ἀπάντων μᾶλλον τῆς ἐκ-
τίσεως αὐτὸν ἀναμιμνήσκετω, εἰδὼς ὡς ὁ μακρὸς ἡμῖν ἐπίκειται) κίνδυνος τῆς ἀδελφοῦ
οὐκ ὀλιγωρητέος. διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ τὰ αὐτὰ λέγων καὶ παύομαι. δέδοικα γάρ, μή ποτε
κατ' ἐκείνην ἀκούσω τὴν ἡμέραν· Πονηρὲ δοῦλε καὶ ἀκνηρέ, ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν Matθ. xv. κζ.
μου τοῖς τραπεζίταις. ἰδοὺ γοῦν κατέβαλον, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ * πολλάκις· * καὶ
ὑμῶν ὅστις λοιπὸν τὸν ὀφειλέτην ἀναμιμνήσκειν τοῦτον ὀφείλει. τοῦτο δὲ ἀκροάσεως, ἀλλὰ τῆς ἔργων ὀφείλεις. καὶ
γὰρ διαστολικὰ τὰ καταδεδικασμένα. μὴ τοίνυν ῥᾳθύμως προσδεξώμεθα, ἀλλὰ μετὰ ἀ-
κριβείας κατέχωμεν τὴν ῥᾳθυμίαν ταύτην, ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ἐργασίας αὐτὴν ἀποδῶμεν
καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. εἰ γὰρ μὴ καὶ ἑτέρους εἰς ὃ αὐτὸ εἰσαγάγῃς κατόρθωμα, ἀκού-
σῃ τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἧς ἤκουσεν ὁ τὸ τάλαντον κατορύξας. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τοῦτο, ἀλλὰ τὴν
φωνὴν ἡμᾶς ἀκούσαι φωνῆς, ἣν ἀκούσεται ἐργασάμενοι ἀφῆκε λέγων ὁ Χριστός· Εὖ δοῦλε Matθ. xi. κα.
ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ὅτι ὀλίγα ἦς πιστός, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω. ταύτης δὲ ἀκουσόμεθα τῆς φω-
νῆς, ἂν τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ ἀσυδοξῶμεν ὑπομένοντες· τῷ αὐτῷ δὲ ὑπομένομεν ἀσυδοξῶμεν,
ἐὰν τοῦτο ὃ λέγω ποιήσωμεν. ἐὰν θορυβῆς ὅσης τῆς ἀκροάσεως [σὺ] ὑμῖν, ἐξελθόντες παρα-
καλεῖσθε ἀλλήλους· καὶ " ὥσπερ ἕκαστος μὴ προσηγορίας ἀμελήσῃ, ὅτω μὴ ἀπαγο-
λίας ἕκαστος οἰκοδεσποτείτω, καὶ ὡς πλησίον λειτέτω· σκέψει καὶ μέμνησο, ὅπως φυλά-
ξῃς τὸν σὸν ὅλον· καὶ πάντως προσεσόμεθα. ὅταν γὰρ οἱ φίλοι ἀπαύστως μὴ τοιαύτης
συμβολῆς, καὶ οἱ οἰκεῖοι ὁμοίως καὶ γυνὴ πάλιν τὰ αὐτὰ" ἀναμιμνήσκῃ, εἰ μόνος ὢν ὁ λό-
γος ὁ ἡμέτερος" κατέχῃ, ἀρχὴν ἀποκρυσόμεθα τοῦ ποιῆσαι ταύτην συνήθειαν. οἶδα μὲν,
ὅτι θαυμάζετέ τινος ἕνεκεν τοσαύτην ἀφ' ἧς ἐντολῆς ταύτης ποιοῦμαι ἀσυδοξίαν. κα-
ταρθώσατε δὲ ὅπως ἀφεθήσεται, καὶ τότε ἐρῶ. πῶς γὰρ ἐκεῖνο λέγω, ὅτι νόμος ὅστις θεῖος ὁ
ἐπίταγμα τοῦτο, καὶ ῥᾳθυμῶν" αὐτὸν οὐκ ἀσφαλές. ἐὰν δὲ ἴδω καταρθωθέν, ἐπέρχομαι ὑμῖν
αὖθις

τοῦ βιβλιαρίου ἁπαντᾷ; βουλόμενος ὁ Παῦλος δεῖξαι, ὅτι αὐτοδίδακτον ἔσχε νόμον, καὶ τὰ
Ρωμ. β. ιδ. τοσαῦτα σαφῶς ἤδεισαι, ἄκουσον πῶς φησι. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει
τὰ τοῦ νόμου ποιῇ· οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον
τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. πῶς γραπτὸν γραμμάτων; Συμμαρτυρούσης
" αὐτοῖς τῆς ζωηδότεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπο- ‖ χ. αὐτῶν
λογουμένων ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ
Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ
ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται). τί ἐστιν, ἀνόμως ἀπολοῦνται; οὐχὶ τοῦ νόμου κατηγορηθέντος,
ἀλλὰ τῶν λογισμῶν καὶ τῆς ζωηδότου. Εἰ γὰρ μὴ ἔσχον νόμον τὸν τῆς ζωηδότου, οὐδὲ ἀπο-
λέσθαι ἂν οὗτοι ἁμαρτήσαντες ἔδει. πῶς γάρ, εἰ ἀνόμως ἥμαρτον; ἀλλ' ἀνόμως ὅταν εἴπῃ, ‖ 10
καὶ τοῦτο λέγει, ὅτι οὐκ ἔσχον νόμον, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔσχον νόμον γραπτόν· ὃν ἦν τῆς φύσεως νόμον
Ρωμ. β. ι. ἔσχον. Καὶ πάλιν, Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε
πρῶτον, καὶ Ἕλληνι. Ταῦτα ἦν ἔλεγε πρὸς τὴν ἀνωμαλούμενος, τὴν περὶ τῆς πα-
ρουσίας τοῦ Χριστοῦ· καὶ Ἕλληνα ἐνταῦθα καλῶ, ὃν οὐκ εἰδωλολάτρην, ἀλλὰ οὐ περι-
κειμένοντα μὴ τοῦ Θεοῦ μόνου, οὐκ ἐνδεδεμένον τῇ τῶν Ἰουδαίων ἀδηφαγήσεων ἀνάγκῃ, ‖ 15
σαββατισμοῖς λέγω, καὶ περιτομῇ, καὶ καθαρισμοῖς διαφόροις, ἀλλὰ φιλοσοφίαν ἅπασαν καὶ
Ρωμ. ϛ. θ. βίου σεβείαν" ὑπιδεικνύμενον. Καὶ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ διαλεγόμενός φησι· Θυμὸς καὶ ὀργὴ χ. ὀοῦ.
καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ὑπὲρ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰου-
δαίου τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνος. πάλιν ἐνταῦθα Ἕλληνα καλεῖ, οὐ ἀπηλλαγμένον τὴν ἀδη-
φαγήσεως τῆς Ἰουδαϊκῆς. Εἰ τοίνυν μήτε νόμον ἔχουσι, μήτε περὶ Ἰουδαίων" αἰσχράφη, πῶς ‖ 20 χ. σωματικ.
ἔσται αὐτῷ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις ἐργαζομένῳ τὸ κακόν; ὅπερ ζωηδὲς ἔνδον ἔσχεν ἐπι-
χορηγοῦν αὐτῷ καὶ διδάσκον καὶ παιδεύον ἅπαντα. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀφ' ὧν ἑτέρους ἁμαρτάνον- χ. ἐκόλασεν
τας" ἐκόλασεν, ἀφ' ὧν νόμους" ἔθηκεν, ἀφ' ὧν τὰ δικαστήρια" ἐκάθισε. τοῦτο γοῦν αὐτὸ χ. ἔθηκεν
Ρωμ. α. λϛ. δηλονότι ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τῶν τὰ κακὰ ζώντων, Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόν- χ. ἐκάθισε
τες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράττοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσι, ἀλλὰ καὶ ‖ 25
" συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσι. καὶ πόθεν ἠδεισαί, φησιν, ὅτι θέλημα Θεοῦ ἐστὶ τὸν τὰ πο- χ. συνδικᾶσ-
νηρὰ ζῶντας * κολάζεσθαι; πόθεν; ἐξ ὧν ἑτέρους ἐδίκαζον ἁμαρτάνοντας. Εἰ γὰρ μὴ ἀλ. συνδικαιω-
νομίζεις κακὸν εἶ) σὺ φόνον, ἐπειδὴ λάθρᾳ αὐθρωφόνον ὄντα τῇ σῇ ψήφῳ, μὴ κολάσῃς. μῶν
Εἰ μὴ νομίζεις κακὸν εἶ) ὁ μοιχεύειν, ἐπειδὴ ἐμπίπτῃ * μοιχὸς, ἄφες αὐτὸν τῆς τιμωρίας. * ἑκάστῳ
Εἰ δὲ τὸν τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασι καὶ νόμους γράφεις, καὶ τιμωρίας ὁρίζεις, καὶ ἀκριβὴς εἶ δικα- χ. ἑτέρους ἐδίκαζον ἁ- ‖ 30
στὴς, ποίαν ἀρίστης ἀπολογίαν, ἐν οἷς αὐτὸς ἁμαρτάνεις, λέγων ἀγνοεῖν τὰ πονηρά; ἐμοὶ μαρτάνοντας
χθουσας καὶ σύ, κἀκεῖνος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖνον μὲν κολάζεις, σαυτὸν δὲ συγχωρεῖς ἀξιοῖς; * σοι
Εἰ γὰρ μὴ ἤδεις κακὸν ὂν τὸν μοιχεύειν, οὐδὲ ἕτερον τιμωρεῖσθαι ἔδει. Εἰ δὲ ἕτερον μὲν κο-
λάζεις, σὺ δὲ νομίζεις διαφθόνῳ τινὶ κόλασιν, πῶς φεύξῃ λόγου, τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων
Ρωμ. β. β. μὴ τὰς αὐτὰς δίδοναι δίκας; τοῦτο γοῦν αὐτὸ ἐγκαλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ‖ 35
ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράττοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ
Θεοῦ; οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ὄντι. Ἀπὸ γὰρ τοῦ ἑνὸς ἐλέγχου, φησὶν, ἧς ἐλέγχας καθ' ἑτέρου, ἀπὸ τούτου" σοι χ. σ
κρινῶ ὁ Θεός τότε. ὁ γὰρ δίκαιος σὺ μὲν δίκαιος, ὁ δὲ Θεὸς ἄδικος. εἰ γὰρ σὺ ὁ πονηρὰς ἕτερον ἀδι-
κοῦντα, πῶς ὁ Θεὸς πονηρὸς οὐ κολάσει); εἰ σὺ διορθοῖς τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα, πῶς ὁ Θεὸς ὁ διορθώ-
σων σε; εἰ δὲ ὁ πρὸς πόδας ἐπάγει σοι τὰ τιμωρίαν, μὴ ταῦτα διὰ τοῦτο, ἀλλὰ φοβοῦ μείζονας. Ὃ- ‖ 40
Ρωμ. β. δ. τῳ καὶ Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μα-
κροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; Διὰ γὰρ τοῦ-
το ἀνέχεται, φησὶν, οὐχ ἵνα χείρων γένῃ, ἀλλ' ἵνα μετανοήσῃς. Εἰ δὲ μὴ βούλει, κολάσεως
ἐφόδιον μείζονος ἡ μακροθυμία σοι γίνεται ἀμετανοήτῳ ὄντι. καὶ τοῦτο γοῦν αὐτὸ δηλονότι ἔλε-

γε·

ἤλεγξεν οὐτέως ὁ Θεὸς ὃ γεγονώς, σοὶ ἔοικε· λέγε μοι· ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔφαγες; ἀλλὰ πῶς; Τίς σοι ὑπέδειξε, φησὶ, γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ σοὶ ἐπετιλάμην σοι τοῦτο μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; οὐκοῦν ἐρώτησιν, ὅτι φανερῶς αὐτὸν ἤλεγξεν. οὐκ ἐρώτησις μὲν, ἵνα αὖθις ἐκκαλέσηται πρὸς ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας· οὐκ ἤλεγξε δὲ ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ αὐτὸν τὸ πρᾶγμα βλάψῃ, καὶ ἄκλητος ἔρημος Εἶπε τῆς ἀπὸ τῆς ἐξομολογήσεως γενομένης συγγνώμης ἡμῖν. λέγω τοῦτο οὐκ εἶπε φανερῶς τῷ αἰτίῳ, ἀφ' ἧς ἡ γύμνωσις γέγονεν, ἀλλ' ἐν ἐρωτήσεως τάξει προσάγει λόγον, ἐκείνῳ καταλιμπάνων εἰς ἐξομολόγησιν ἐλθεῖν. πάλιν ὅπου τοῦ Καὶν καὶ τοῦ Ἄβελ ὁ αὐτὸς τοῦτον ἔστιν ἰδεῖν. προῆκεν μὲν γὰρ ἀπήρξαντο τῷ Θεῷ τῶν οἰκείων πόνων. μὴ γὰρ δὴ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δείξωμεν, ὅτι ἀμφοτέρων ἐῶ ὑπεύθυνος ὁ ἀνθρωπος. καὶ ὅτι μὲν οὖν ἤδη καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὁ ἀνθρωπος, ἔδειξεν ὁ Ἀδάμ· ὅτι δὲ καὶ τῇ ἀρετῇ ἐπίστατο καλὸν ὄν, ἐδήλωσε πάλιν ὁ Ἄβελ· οὐ γὰρ ἂν ἔθυσε θεῷ ἐμοῦ ἀπόντος ἀλλεγορικῶς ταῦτα ἀκούσας, ἀλλ' οἰκοθεν καὶ ἀπὸ τοῦ συνειδότος διδασκόμενος, τῷ θυσίαν ἐκείνῳ ἀνέθηκε. λέγω τοῦτο δὲ καταφέρω κατὰ τῶν λόγων, ἀλλ' ὅτι τῶν προτέρων ἀνθρώπων αὐτοῖς γυμνάζω, ὅτι οὔπω γράμματα, ὅτι οὔπω νόμος, ὅτε οὔπω προεφῆτας καὶ δικαιοῦν, ἀλλὰ μόνος ὁ Ἀδὰμ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ· ἵνα μάθῃς, ὅτι σὺν τῇ φύσει προσῆκεν τῶν καλῶν καὶ τῶν τοιούτων ἡ γνῶσις. πόθεν γὰρ ἔμαθεν, ὅτι καλὸν ὃ προσφέρει ὁ Ἄβελ; ὅτι καλὸν ὃ τιμᾷ τὸν Θεὸν, καὶ βούλεται τοῦτο ἀπασι; τί οὖν; ὁ Καὶν, φησὶν, οὐ προσήνεγκε; προσήνεγκε μὲν καὶ οὗτος, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. καὶ πῶθεν ἡ πάλιν ἡ τοῦ Συνειδότος φωνὴ γνῶσις. ὅτῳ γὰρ τῷ λιμηνᾷ βασκάνας προσῆλθε φαγεῖν; ἐβουλεύετο, κρύπτει τὸν ἀδελφὸν γνώμην· εἶτα τί φησι; Δεῦρο ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. ἕτερον δὲ ῥῆμα· φιλοφρόνησις γὰρ ἡ πρόφασις· καὶ δὲ φθόνημα ἕτερον· ἀδελφοκτονίας ἡ γνώμη. κἂν εἰ μὴ κακὸν ἦδει τὸ βούλευμα, πόθεν ἔσχεν αὐτὸ συνειδέναι; καὶ μὴ τὸ γνῶναι φησὶν, πάλιν ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; φησὶν, οὐκ οἶδα· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μού ἐστιν ἐγώ; ὅτι γὰρ ἔσχεν ἀφεῖσθαι; οὐκ ἔδηλον, ὅτι καταγινώσκων σφόδρα ἐαυτοῦ; ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτὸν ἐκρύβη, ὅτω καὶ οὗτος ἀφεῖσθαι, εἰ μὴ τὸ ἔλεγχοι πάλιν φησὶ, Μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. ἀλλ' οἴμοι οὐκ αἰσχύνη τάπαν. φέρε οὖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀναλεξώμεθα· καὶ ὅπερ ὑπὲρ τῆς κτίσεως ἐποιήσαμεν, οὐκ ἀπὸ τῶν γραφῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λογισμῶν οὗτος πρὸς ἐκείνους κινήσαντες ἀγῶνας, τοῦτο καὶ ὑπὲρ τοῦ Συνειδότος ποιήσωμεν. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ὁ Παῦλος ἐκίνησε, πρὸς ἐκείνους ἀγωνιζόμενος. τί ποτ' οὖν ἐστιν, ὃ λέγουσιν; οὐκ ἔστιν ἡμῖν αὐτοδίδακτος νόμος ἐν τῷ Συνειδότι, φησὶ, κείμενος, οὐδὲ τῇ φύσει τοῦτο ἐγκατέθηκεν ὁ Θεός. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, πόθεν οἱ γάμοι, οἱ φόνοι, οἱ μοιχεῖαι, οἱ ἁρπαγαὶ, οἱ μὴ πλεονεκτεῖν ἀλλήλους, οἱ μυρίων ἑτέρων νόμοις ἐγκαλεῖσθαι; οὗτοι μὲν γὰρ ἐν τῶν ἴσως οὐδὲ τῶν προτέρων ἔμαθον, καὶ οὐδὲ τῶν ἄνω πάλιν ὕστερον. ἐν δὲ ἀρχῆς καὶ πρότερον πρὸ αὐτοῖς νόμος ὄντος, οὐδὲ ἵνος ἔμαθον; οὐκ ἴδηλον, ὅτι οὐδὲ τοῦ Συνειδότος; οὐδὲ [illegible] ἔχοιεν εἰπεῖν, ὅτι Μωϋσῆ Συνεμόντο, ὅτι προφήτην ἤκουσαν. πῶς γὰρ, ἔλλιπες ὄντες; ἀλλ' ἴδηλον, ὅτι ἀπὸ τοῦ νόμου, οἱ ἔθηκεν ὁ Θεὸς τῷ ἀνθρώπῳ, ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν πλάττων, ἀπὸ τούτου καὶ νόμους ἔθηκεν καὶ πήγας ἔφερεν καὶ τὰ ἄλλα πάντα. καὶ γὰρ καὶ αἱ πήγαι ὕστερον Συνέστησαν, τῷ δὲ ἀρχῆς αὐτοδιδάκτως ἐπ' αὐτοῖς ἐλθόντων. ὅτω δὲ δικαίωμα γέγονεν, ὅτω καὶ κολάσεις ὠείθησαν, ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησιν. ὅτῳ γὰρ πολλοὶ τῶν ἐλλιπῶν αὐτοὶ λέγω ἔμοιγε, καὶ λέγω ὅτι, πῶς κρινεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς Μωϋσέως; οὐ νομοθέτου ἔπεμψεν, οὐ νόμον ἐνέπεγκεν, ὃ τοὺς φήτου ἀπέστειλεν, οὐκ ἀπέστειλεν, οὐκ εὐαγγελιστοῦ. ὡς οὖν ἀ-

χ. ἴδιος
χ. ἐγὼ ἐπ
χ. σοὶ γὰρ
χ. σκοπὸν
χ. ἐκεῖνον
χ. ἀνέθηκε
χ. ἔλεγξε
χ. πῶς
χ. αὐτὸν
χ. κατανοήσωμεν
χ. αὐτοδιδακτοῦ
χ. αὐτοδιδακτον

τῶν τῶν ἀγαθῶν. τὰ γὰρ πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦ σε ἀποκρύφοις. καὶ πάλιν, Πλείονα ζωῆς σεσοφισμένα ἐστὶν ἀνθρώποις ἢ ἐξειπεῖν σοι. τοῦτο δ' εἶπε θαυμαζόμενος καὶ ἀγαλλόμενα καὶ ἡδόμενα, ὅπως μὴ πάντα οἶδε. καὶ γὰρ αὐτά, φησιν, ἄνωθεν ἐπιτεταμένης εἰδέναι, σφόδρα ὑπερβαινόντα σου τὴν σύνεσιν. "Σοὶ γὰρ οἴκοθεν ὦρες, ἀλλ' ἄνωθεν τοῦ Θεοῦ" διδαχθείς. ἀρκοῦ τοίνυν ὧν δέδωκε πλούτῳ, καὶ μὴ ὃ πλέον ὑπερίστηται· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἔλαβες, εὐχαριστῶν, μὴ ἀγανάκτει ὑπὲρ ὧν οὐκ ἔλαβες· καὶ ὑπὲρ ὧν οἶδας δόξαζε, μὴ σκανδαλίζου δὲ ἃ οὐκ οἶδας. ἀμφότερα γὰρ χρησίμως ὁ Θεὸς ἐποίησε, καὶ τὰ μὲν" ἐξεκάλυψε, τὰ δ' ἀπέκλεισε, τῆς σῆς σωτηρίας σωτηρίας.

Εἰς μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, τύπος γνησιότητος ὁ τῆς κτίσεως, πολλὰς δοὺς ἀφορμὰς ἡμῖν ἀναζητήσεως· ἵνα γὰρ μόνον τὸ ἀκριβὲς καὶ ἀκριβῶς τὸ τῆς κτίσεως ἐπιλήσωμεν([καὶ]ἀκριβῶς δὲ λέγω, τὸ ἡμῖν δυνατόν, οὐ τὸ ὄντως ἀκριβές)μεν. εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ εἰρήκασιν τῶν ἀμφὶ ταῦτα λόγους, ἀλλ' εἰσὶ καὶ ἕτεροι πλείους ἀπόρρητοι, ἃς ὁ ποιήσας οἶδε Θεός. καὶ γὰρ δὴ πόθεν ἴσμεν αὐτοί)μεν οὖν ἅπαξ τὸ ἀκριβὲς τοῦ πλάσματος ἐπιλήσωμεν, καὶ τῷ σὲ εἰκῆ μὲν σοφίσματι θύρωμεν, τῷ ὠθεῖν, τῷ φλεβοῖ, τῷ ἀρτηριῶν τῷ ἀφορμῷ, τῷ θέσιν, τῷ πλάσαι, τῷ ἄλλων ἀπόρρητον, σοὶ σεαυτὸς ὀλόκληρος ἀνέκειτο πρὸς τὸ ἐξήγησιν ταύτην. ὅπερ τοῦτο σὲ ταῦτα καταλύσαντες καὶ λόγοι, καὶ τοῖς φιλοπόνοις καὶ φιλομαθέσι παραχώρησε σὲ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κτίσεως ἐπιληφθῆναι μέρη, ἐφ' ἑτέρῳ σὲ πάλιν ἀνατίθησιν καὶ λόγον "περὶ ὧν μέλλω, σὺν ἀκριβείᾳ καὶ αὐτὸν ὄντα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. τίς οὖν ὅτι καὶ δευτέρα ἀνατίθησις; ἐξ ἀρχῆς πλάττων ὁ Θεὸς καὶ ἀνθρώπου, νόμον αὐτῷ φυσικὸν ἐγκατέθετο. καὶ τί ποτέ ἐστι νόμος φυσικός; ὃ συμφέρει ἡμῖν διηρθρῶσθαι, καὶ αὐτοδίδακτον ἐποίησε τὴν γνῶσιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἑτοίμου. ἐγγὺς διόμβα μαθεῖν, ὅτι κακὸν ἡ πορνεία, καὶ καλὸν ἡ σωφροσύνη· ἀλλ' ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς τοῦτο. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ νομοθέτης νόμους διδοὺς ὕστερον, καὶ εἶπεν, Οὐ φονεύσεις, οὐκ ἐπήγαγε· κακὸν γὰρ ὁ φόνος· ἀλλ' ἁπλῶς, Οὐ φονεύσεις, εἶπεν. ἀπηγόρευσε γὰρ τὸ ἁμάρτημα μόνον, οὐκ εἰδέναι ἔδωκε *. τίνος οὖν ἕνεκεν εἶπεν, Οὐ φονεύσεις, οὐ προσέθηκεν, ὅτι κακὸν ὁ φόνος; ὅπως προλάβῃ ὁ Ζωσιμᾶς, ἡμᾶς ἐπαίδευσε τοῦτο, καὶ ὡς εἰδότας καὶ ὑπεσταλμένους ἅπαν ἀγαλλόμενα. ὅταν γοῦν πρὸ ἑτέρας ἐντολῆς λέγῃ τῆς ὑπὸ τοῦ Ζωσιμᾶτος ἡμουμένης, οὐκ ἀπαγορεύει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι. πρὸ σαββάτου γοῦν νομοθετῶν καὶ λέγων, Τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ οὐ ποιήσεις ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε τῆς ἀργίας. ποίαν; ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι· καὶ πάλιν, ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ Αἰγύπτῳ. Διὰ τί οὖν εἶπεν, Εἰπέ μοι, ὅτι μὲν τοῦ σαββάτου τὴν αἰτίαν προστέθηκεν, ὅτι δὲ τοῦ φόνου οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησεν; ὅπως αὐτὴ [μὲ] ἡ ἐντολὴ ὑπὸ τῶν προηγουμένων ἴῃ, οὐδὲ τῶν ἐκ τοῦ Ζωσιμᾶτος ἡμῖν ἠκριβωμένων, ἀλλὰ μειζόνως καὶ προσκαίρως. ἀρχὴ τοῦτο καὶ κατελύθη μετὰ ταῦτα. αἱ δὲ δυνάμεις καὶ ζωὴν καὶ τὸ ζῆν τὸ ἡμέτερον, ἐκφύσεις εἰσὶν· ὑ φονεύσεις, ὑ μοιχεύσεις, ὑ κλέψεις. διόπερ οὐδαμοῦ αἰτίαν ἐπέθηκεν, οὐδὲ διδασκαλίαν εἰσάγει, ἀλλ' ἀρκεῖται ψιλῇ τῇ ἀπαγορεύσει. οὐκ ἐπιτιμᾷ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι ὑμῖν δείξαι πειράσομαι, πῶς αὐτοδίδακτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ τὸ ἀγαθὸν γνῶσιν. ἥμαρτεν ὁ Ἀδὰμ τὸ ἁμάρτημα τὸ πρῶτον, καὶ μὴ τὸ ἁμάρτημα θύθεως ἐκρύπτετο. εἰ δὲ μὴ ἦν κακὸν τὸ εἰργασμένον, ἵνα ἔτι ἐκρύπτετο; οὐδὲν γὰρ γράμματα ἦν, οὐ νόμος, ἀλλὰ Μωϋσῆς. πόθεν οὖν ἔγνω τὸ ἁμάρτημα, ἢ κρύπτεται; καὶ ὁ κρυπτόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλυπτόμενος, ἐφ' ἑτέρῳ πειρᾶται μετατιθέναι τὴν αἰτίαν λέγων· Ἡ γυνή, ἣν ἔδωκάς μοι, αὕτη μοι ἔδωκεν· ἐκ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον. καὶ πάλιν ἐφ' ἑτέρῳ μετάγει τὸ ἔγκλημα, ὄφις. καὶ ὁρᾷ Θεοῦ σοφίαν. εἰπόντος γὰρ τοῦ Ἀδάμ, ὅτι Ἤκουσα τῆς φωνῆς σου, καὶ ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην, οὐκ ἤλεγξεν

χ. σεσοφισμένα ἐστὶν
χ. ὑμῖν
χ. ἐνὸν
χ. ἐπιλήσωμεν
χ. ἀπεκλείσθη
χ. πρόφασιν
χ. τῇ γῇ Αἰγύπτῳ.
χ. ἀμάρτημα
χ. ἐμοῦ

τῶν σῶν ἀπολαύει πόνων. ὑχ ὁρᾷς, ὅτι ἀφ' ἑτέρου μὲν τὰ ἄλογα τῶν ἀλόγων ἐστὶ σώματα ἔγκαρπα, οὐκ ἄκαρπος, ἀλλ' ἄκαρπος ἑτέρας πονεῖ; ἐπὶ δὲ ὁ ἀγρὸς πονεῖ καὶ ἀλλοιοῦται καὶ λεπαίνεται καὶ ξηραίνεται καὶ τοῦτο ὑφ' ἑαυτοῦ πάσχει, οὐδὲν ἄλλο ποιοῦν ἢ ὑπηρετοῦν τῷ σπείροντι καὶ θερίζοντι; καὶ ὁ ἥλιος δὲ καὶ ὁ ἀὴρ καὶ ὁ ἄνεμος καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ἄστρα καὶ ἡ σελήνη καὶ ὁ ἐνιαυτὸς καὶ τὰ μέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα ἀλλοιοῦται καὶ μεταβάλλει καὶ ἀλλοιοῦται, ἀλλ' ἔστι ἄτιμον τὸ ζῷον, ὅτι τὸ ἔργον ἡμῖν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ἐν αὐτοῖς κάμνοντες καὶ μοχθοῦντες καὶ ἀλγοῦντες καὶ ἀποθνήσκοντες. μίμησαι τὴν σωτηρίαν τὸ ἀκέραιον· μίμησαι τὸ ὄνος τὸ φιλοδίκαιον, καὶ τὸ βοὸς· μίμησαι τὸν ὀρνίθων τὸ ἀμέμπτον. ἔστι γάρ, ἔστι μεγάλα ἀπὸ τῶν ἀλόγων κατορθώσαι εἰς ἀρετῶν διόρθωσιν. ἀπὸ τούτων ὁ Χριστὸς ἡμῖν ἀφορμὰς λέγεται τῶν ζώων· Γίνεσθε γάρ, φησι, φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. καὶ πάλιν, Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρει, καὶ οὐ θερίζει, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. καὶ ὁ προφήτης ἀπὸ ἑτέρων τῶν ἀγρώμονας Ἰουδαίους οὕτω πως φησίν· Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω. καὶ πάλιν· Τρυγὼν καὶ χελιδὼν ἀγροῦ, τροφὰς ἔγνωσαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῶν· ὁ δὲ λαός μου οὐκ ἔγνω τὰ κρίματα Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν. ἀπὸ μὲν τούτων καὶ τῶν τοιούτων ζώων μάθωμεν κατορθοῦν ἀρετήν· ἀπὸ δὲ τῶν ἀλόγων ποιῶν παιδεύωμεν φεύγειν κακίαν. ὥσπερ γὰρ φιλόκαλοι ἡ μέλιττα, οὕτως ἐλεύθριον ἡ ἀσωτία. ἀποστράφηθι τοίνυν τὴν κακίαν, ἵνα μὴ ἀκούσῃς· Ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ἀναίσχυντοι πάλιν οἱ κύνες. μίσησον καὶ σὺ τὴν τούτων τὴν ποικίλην. ἄδολον δὲ πρόσωπον ἡ ἀλώπηξ. μὴ ζηλώσῃς τοῦτο μᾶλλον, ἀλλὰ καθάπερ ἡ μέλιττα τοῖς λάμπουσιν ἐφίσταται μὲν ἀεὶ πρόθυμα ἐκλέγει, ἀλλὰ τὰ χρήσιμα λαβοῦσα, τὰ λοιπὰ ἀφίησιν, οὕτω καὶ σὺ ποίησον· τῶν ἀλόγων ἐπέλθωμεν ὅσα ἡμῖν, εἴ τι χρήσιμον, πρὸς ἐκείνων λάμβανε, καὶ ἀπὸ ἔχουσιν ἐν τῇ φύσει πλεονεκτήματα, ταῦτα σὺ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως κατόρθωσον. καὶ γὰρ καὶ ταύτῃ πολλὰ τοῦ Θεοῦ πεποίηκεν, ὅτι τὰ φυσικὰ αὐτῶν πλεονεκτήματα οὐκ προαιρέσεώς σοι κατορθοῦν παρέσχεν, ἵνα καὶ βεβαίαν λάβοις. ἐκείνοις γὰρ οὐκ ἐκ προαιρέσεως ἡ λήψις τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἀπὸ φύσεως μόνης. οἷον τί λέγω· ἡ μέλιττα μελιτουργεῖ, ἀλλ' οὐ λογισμῷ ταῦτα ποιοῦσα τοῦτο καὶ λογισμῷ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως παιδευθεῖσα. ἐπεὶ εἰ μὴ φυσικῶς ὁ ἔρως, μηδὲ ὅλως ἡλίκα συγκεκλήρωται, εἴδει πόρρω τινὰς ἐξ αὐτῶν ἀπείρους εἶναι τῆς τέχνης· νῦν δὲ ἐξ ἁπάντων γίνεται ὁ κόσμος μέλει τῆς παρούσης ἡμέρας, ἁπλοῦς εἶναι μέλιττας ἀσυγχύτους καὶ μὴ μελιτουργούσας. τοιαῦτα γὰρ τὰ φυσικά· κοινὰ τοῦ παντὸς ἔθνους ἐστί· τὰ δὲ οὐκ προαιρέσεως οὐκ ἔστι κοινά· πόθεν γὰρ δεῖται προσὸς τὸ κατορθωθῆναι. πόρρω τοίνυν τὰ κάλλιστα λαβεῖν· προβαλοῦ. καὶ γὰρ βασιλεὺς εἰ τῆς οἰκουμένης· ἀλλ' εἰ βασιλεύς, εἴ τι κάλλιστόν ἐστιν ἐν τοῖς ἐμπορίοις, εἴτε χρυσός, εἴτε ἄργυρος, εἴτε λίθοι τίμιοι, εἴτε ἱμάτια πολυτελῆ, ταῦτα πάντα ἐμπορίου σοι κέκτηται· καὶ θαυμάζεσθαι ἀπὸ τῆς κτίσεως. εἰ δέ τι σε ὑπερβαίνει τῶν ὁρωμένων, καὶ τοῦτο λέγειν δύναται καὶ δύσει ἀπὸ τῆς κτίσεως. Εἰ δὲ τί σε ὑπερβαίνει τῶν ὁρωμένων, καὶ τοῦτο λέγειν δύναται καὶ δύσει καὶ δόξασον τὸν ποιήσαντα, ὅτι ὑπερβαίνει σε τὴν καταληψιν ἡ σοφία τῶν γινομένων. μὴ λέγε, ἀφ' ἑνὸς τούτου; εἰς τί τοῦτο; ἔχουσι γὰρ χρήσιμόν ἐστιν, εἰ καὶ τοῦτο λέγει ἀγνοοῦμεν ἡμεῖς. ὥσπερ οὖν ἐν ἰατρείῳ εἰσελθὼν καὶ ἰδὼν πολλὰ προκείμενα ἐργαλεῖα, θαυμάζεις τὴν ποικιλίαν τῶν ὀργάνων, καίτοι γε τὰς χρείας αὐτῶν οὐκ εἰδώς· ὅταν δὲ ὅτι τῆς κτίσεως ποίησον. καὶ ἴδῃς πολλὰ τῶν ζώων καὶ τῶν βοτανῶν καὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων προαιρέσεων, ὧν τὰς χρείας οὐκ οἶδας, θαύμασον αὐτῶν τὴν ποικιλίαν, καὶ ἐκπλάγηθι καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ἀριστοτέχνην Θεὸν, ὅτι ὅτε πόρρω σοι δῆλα ἐποίησεν, ὅτε πόρρω ἀφῆκεν ἄδηλα. οὐκ ἀφῆκε μὲν γὰρ πάντα ἄδηλα, ἵνα μὴ ἀπροσκόπτως λέγῃς τὰ ὄντα· οὐκ ἀφῆκε δέ σοι πάντα γνώριμα εἶναι, ἵνα μὴ ὁ μέτρος τῆς γνώσεως εἰς ἀπιστίαν σε ἐκπέσῃ. ὅτω γοῦν ὁ θεὸς ἔδωκεν ἀνθρώπου ὁ ποιητὴς δαίμονι ἐκείνος ἑξηκοντάχιλιον, ἐλπίδι μείζονος γνώσεως καὶ τῆς ὕσης ἀποστερήσας, ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ σοφός τις παιδαγωγὸς λέγων· Ἰσχυρότερά σου μὴ ζήτει, καὶ βαθύτερά σου μὴ ἐρεύνα· ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα

χ. κατοι. ᵃ ἡ

ᵃ πόνων

Matth. ι. ιϛ.

Hσ α. Ιερ. η ζ.

χ. δὲν, ἀχὶ φιλο.

Ψαλ μδ. γι

χ. δολιος

χ. ἐπὶ

ᵃ ἀγαπᾷ

ᵃ δέξασθαι

Σαρ. γ. ϰ.

ἀλλὰ μὴ εἰς ἀχρείους καὶ ἀνοήτους ἀφετέους, ἵνα μὴ πάλιν εἰς τὸν ἀνάγκιον τῆς ἀργολίας ἐκείνης ἑαυτοὺς καταξόωμεν.

Εἰ μὲν οὖν ταῖς προελθούσαις τεσσὶ ἡμέραις ἅπα λογισμὸς ἐζητάσαμεν ζῆπον, καὶ τοὺς τέλος ἀνῆγάγομεν, ἐρμηνεύοντες, πῶς ὁ θεσπέσιος διηρμήνευται τὴν δόξαν Θεοῦ· καὶ τί ποτέ ἐστι τὸ τῶν Παύλου λεγόμενον, ὅτι Τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. καὶ ἐδείκνυμεν, πῶς ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ πῶς διὰ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάττης ὁ δημιουργὸς δοξάζεται· σήμερον ὀλίγα πάλιν εἰς αὐτὴν ταύτην φιλοσοφήσαντες τὴν ἐπάνοδον, ἐφ' ἑτέραν βαδιοῦμαι λόγον. Οὐ γὰρ μόνον ἐποίησεν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ γλυφὴν ἐργάζεσθαι προσέταξεν· οὔτε ἅπασαν ἀκίνητον ἀφεὶς, οὔτε πᾶσαν κινεῖσθαι κελεύσας, ἀλλ' οὐρανὸν μὲν ἀκίνητον ἔσηκε, καθάπερ ὁ θεσπέσιος φησὶν Ησ. μ. κζ. Ο τήσας οὐρανὸν, ὡσεὶ καμάρᾳ, καὶ ἐξεπέτασεν αὐτὸν, ὡσεὶ σκηνὴν ὑπὲρ τῆς γῆς. ὁ δὲ ἥλιος μετὰ τῶν ἄστρων τῶν λοιπῶν καθ' ἑκάστην πρόεισι τὴν ἡμέραν. καὶ γῆν πάλιν πέπηγε, τὰ δὲ ὕδατα βαδίζειν ἐκέλευσεν· οὐκ ὕδατα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πεφύκασι καὶ ὁμόρους οἰκείους ἀποδιδόμενοι χωρεῖν. καὶ μία μὲν ἡ τῶν ὁμόρων φύσις, διάφορα δὲ τὰ ἐξ αὐτῆς γινόμενα. ἐκ γὰρ σπέρματος μὲν οἶνος ὁ ὑετὸς, καὶ ἔλαιον ἐκ ἐλαίας, καὶ σῖτος ἐκ τοῦ ἀλλοίου δὲ φυτοῦ τοὺς σοὺς ἐκείνων μεθίσταται χυμούς. ἐκ μιᾶς δὲ τῆς γῆς ἡ γλαγὼν, καὶ διάφορος ἀπόλαυσις πεπαίνεται, τὰ μὲν βραδύτερον, τὰ δὲ ταχύτερον τοὺς ἀκμὴν ἄγουσα. Τίς οὐκ ἂν ταῦτα ἐκπλαγείη καὶ θαυμάσειε; μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ θαυμαστὸν, ὅτι ποικίλλων αὐτὴν καὶ διαφόροις κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καινὸν αὐτὴν ἀεὶ ἐποίησεν ἅπασι, καὶ πλουσίοις, καὶ πένησι, καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ δικαίοις· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ὅτι Τὸν ἥλιον αὐτὸς ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ μυρίων αὐτὴν ζώων ἐνέπλησας, καὶ φυσικὰς τοῖς ζώοις ἔδωκε πάθη, τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ φεύγειν ἐκέλευσεν. οἷον τί λέγω; φιλόπονόν ἐστιν ὁ μύρμηξ, * [ὑπέρπονον ποιήσας τὴν ἐργασίαν]. καὶ τοίνυν προσέχωμεν μάλιστα τοῖς τοῦ ζώου τούτου δόγμασι, ὥστε μὴ καταμαλακίζεσθαι, μηδὲ φεύγειν ἱδρῶτας καὶ πόνους. δίδαξον τοῦτο ὁ σοφὸς καὶ ἡ γραφὴ τοὺς σκληροὺς ἐπιπλήττουσα λέγουσα· Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρέ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γίνου σκείνου σοφώτερος. οὐ βούλει, φησὶν, ἐκ τῆς γραφῆς μαθεῖν, ὅτι καλόν ἐστι τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ ὅτι ὁ μὴ ἐργαζόμενος οὐδὲ ἐσθίειν ὀφείλει· οὐ βούλει πρὸς τὴν διδασκάλων ἀκοῦσαι τοῦτο· παιδεύθητι πρὸς τῶν ἀλόγων. οὕτω καὶ ἐπὶ ταῖς οἰκίαις ποιοῦμεν πολλάκις· οὐ μείζοσιν καὶ δοκοῖς ἐπιτιθέντες εἶτα σανίσι μετέρεσι, ἐπιπλοκὴν ἁμάρτωσι, παιδίοις νήφουσι προσέχειν προσκελευόμεθα, λέγοντες· Ὅρα μικρότερόν σου, πῶς ἐστι σοφὸν καὶ διεσταλμένον. καὶ σὺ τοίνυν πρὸς τοῦτο τὸ ζῶον τοῦτο λάβε μεγίστην φιλοσοφίας παίδευσιν, καὶ θαύμασόν σου διακόσμησιν, μὴ ὅτι ἥλιον ἐποίησε μόνον καὶ οὐρανὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ μύρμηκα ἐποίησεν. Εἰ γὰρ ἐν βραχεῖ * τῷ ζώῳ, ἀλλαχοῦ μεγέθους τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. σκόπησον τοίνυν, πῶς ἐστι ζωοτοκία, καὶ θαύμασον πῶς ἴσχυσεν ὁ Θεὸς ἐν ὅσῳ βραχεῖ σώματι τοσαύτην ἐγκαταθεῖναι ἐργασίαν ὑπερφυᾶ ἀδιάπτωτον. καὶ ἀπὸ τούτου μὲν φιλόπονοι, ἀπὸ δὲ τῆς μελίττης καὶ φιλόκαλοι· ἐν δὲ φιλόπονοι μαθόντες καὶ φιλάλληλοι. καὶ γὰρ σκώληξ οὐκ ἑαυτῷ μᾶλλον ἢ ἡμῖν πονεῖ καὶ καταπορφύρεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν· ὁ μάλιστα ἰδεῖν χρῆναι φημὶ, ὃ μὴ τὰ ἑαυτοῦ ζητεῖ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἑτέρων. ὥσπερ οὖν σκώληκα τοίνυν τὴν ἀσπίδα τοῦ λαμπρίας, ἵνα ἑτοίμην ἑτέρῳ τράπεζαν παρασκευάσῃ τράπεζαν, ὅταν καὶ σὺ ποίησον, ὦ δέσποτα. κἂν χρήματα συλλέγῃς, εἰς ἑτέρους δαπάνησον· κἂν λόγους διδασκαλίας ἔχῃς, μὴ κατορύξῃς, ἀλλὰ πρόβαλε εἰς μέσον τοῖς δεομένοις· καὶ ἑτέραν ἔχῃς πλουσιάκτημα, χρῆσιμος τοῖς δεομένοις

τῷ

Ψαλμ. ιη. α. Γαλ. α. κ.

Παροιμ. ς. ς.

Ματθ. ε. μ.

χ. ἀλλ' ἐκ

χ. ἀλλήλοις.

χ. αὐτῷ

χ. ᾧ

χ. παρ.

χ. πρόπλω

* ὑ

χ. δεῖ.

χ. βλέπε

* τῶν

χ. χρωῶ

χ. αὐτ. ἀλ. αὐτὸν

τότε· βιᾶσεις ἡσώμεθα αὐτῷ χαίροντες τῶν. πρέμνησθε τοῦ ὀδυνωμένους, ⁊ οὐ προσέδωκε. μὴ
κ. δ' ὀδυνωμ. τοίνυν μηδὲ ἡμᾶς ἑαυτοῦ "βδυνωμένους προσδῶμεν εἰς ῥαθυμίαν ἐκκλίνοντες. Μηδὲν γὰρ Σειρ. κε.
κ. ρῶν λ. ρῶν "καιρὸν λιμοῦ, φησίν, ἡ ἡμέρα πλησμονῆς. μισθωσώμεθα οὖν "καιρὸν πιεσμοῦ ⁊ ἡμᾶς ὁ
κ. ας α παύσεις "ἡμέρα "ἀνέστως. ἡ ὅτι τῷ ἁμαρτήσαντι ἡ ὃ αὐτὸ τοῦτο "ποιήσωμεν. καὶ ἁμαρτὴς, ἡ
συγχωρήσει σοι τινὰ ἁμαρτάδα ὁ Θεὸς, τινὰ μὴ συγχώρησον δέξαι ⁊ βιᾶσεισον· τῆς γὰρ ἁ-
κ. πεύσεως μὴ ὀπιλαθῇ· οὐχ ἵνα σαυτὸν καταζύχης τῷ λογισμῷ, ἀλλ' ἵνα τινὰ ψυχὴν παρ-
δούσης μὴ σκιρτᾷ, μηδὲ προσεπίπλευσε πάλιν τοῖς αὐτοῖς. οὕτω ⁊ ὁ Παῦλος ἐποίησεν. Εἰ πὼς γὰρ, ὅλη Πισὶς μεκήνησατο θήμωνος εἰς ἀμφιπόλη, ἐπήγαγε, ⓦ προσέρχονται βλάσφη- α. Τιμ. α. 13.
μοι ⁊ διώκται ἡ ὑβρισταί. ἐκπορπατέσθω, φησὶν, ὁ βίος τοῦ οἰκέτου, ἵνα φθονῇ ἡ φιλαν-
θρωπία τοῦ δεσπότου. Εἰ γὰρ ἡ συγχώρησις ἔλαβεν ἁμαρτημᾷ, ἀλλὰ τινὰ μνήμιον οὐκ
ἐκβάλλω τῶν ἁμαρτημᾶ. οὐ τοῦ δεσπότου ἡ τινὰ φιλανθρωπίαν ἐδείκνυτο τοῦτο μόνον, ἀ-
λλὰ ἡ ἐκβιάζεται λαμπρότερον ἐποίει. ὅταν γὰρ μάθῃς, πὼς ἐμπροσθεν, τότε αὐτὸν θαυμάσεις
πλέον· ἡ ὅταν ἴδῃς ἐκ βίνος βὶς ἐλθόντα, τότε αὐτὸν ἀποδέξῃ μειζόνως. καὶ μεγάλα ἧς ἡμάρ-
τηκώς, χρησας ἕξεις βᾶσιν τοῦδε ἐλπίδας μεταβαλλόμενος. προσὲς γὰρ τοῖς ἐρημίαις, ἡ
κ. ὥσπερ τὸν ἐπηγώσατο τὸ ἐκπόδισμα τοῦτο προσδοκᾷ, ἡ δύσασθαι ποιᾷ· "ὅπερ οὖν ἡ ὅτι τῆς
πόλεως ἔσται ἡ ἡμέτερας. τὰ γὰρ συμβάντα ἅπαντα τινὰ τι ἀρετὴν ὑμῶν δείκνυσι δυνη-
θέντων ἀπὸ τῆς μετοικίας τοσαύτην ὀργὴν ἀποκρούσασθαι, τινὰ τι τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν κηρύξει ἐξ ὀλίγης τῆς ὀπισροφῆς τοσοῦτον πρεσβυτικὸς νέφος, τίς τι ἐπηγώσατο
κ. αἰτίαν πόλεως" δύσησι, μαθόντας ἐκ τῶν ἡμετέρων, ὅτι ⓦ φύσει ἡ προσὲς τινὰ τοῦ Θεοῦ βλέποντα
ροσιν, καὶ μυρία προσῆλθε παντοδαπὰ κύματα, καταποντισθῆναι οὐκ ἔσχεν. πὼς γὰρ εἶδε,
κ. πίας παθόσης μ. ἡμῶν κ. καπια- τίς ἤκουσε ποτὲ τὰ ἡμέτερα πάθη; ἐκ βάθεσιν αὐτῶν καθ' ἑκάστην προσοδοκῶμεν ἡμέραν "ἀναστασθήσεσθαι τινὰ πόλιν" ἡμῖν μᾶ "τ" ἐνοικισόντων. ἀλλ' ὅτε ἤλπιζε καταπατεῖσθαι
ὁ σπάφος ὁ Ζηβουλὼν, τότε καθαρὰν γαλιλαίαν ἐποίησεν ὁ Θεός. μὴ τοίνυν ὀπιλαθανώ-
μεθα τῆς μεγάθους τῶν δεινῶν, ἵνα μνημονεύωμεν τῆς μεγάθους τῶν εὐεργεσιῶν τῶν προσὰ τοῦ
Θεοῦ ἡμομένων. ἡ γὰρ ὁ μὴ εἰδὼς τὴν ἰσομήτος τινὰ φύσιν, οὐκ εἴσεται τὴν ἰαθεῖσαν τινὰ
τύχην. ταῦτα ἡ προσὲς τοὺς παῖδας λέγωμεν τοὺς ἡμετέρους, ⁊ εἰς μυείας προσαπέμ-
πωμεν γενεάς, ἵνα μάθωσιν ἅπαντες, πῶς ἐσαυόδασεν ὁ Ζηβόλος ἡ τὸ ἔδαφος ἀφανί-
σασα τῆς πόλεως, ⁊ πῶς ἴχνευσεν ὁ Θεὸς πεπλανημένην αὐτινὰ ἡ κειμένην ἐπ' ἴχνεσι ζῆσαι πάλιν, ἡ μηδὲ τινὰ τυχοῦσαν συγχωρῆσαι γένεσθαι βλάβεως· ἀλλὰ ἡ ⓦ φόβου ἀνάπλε, ἡ ⓦ
κίνδυνον ἀπεκρύσατο μᾶ πολλοῦ τοῦ τάχους. ἡ γὰρ ἡ τῇ προελθούσῃ ἑβδομάδι ταῖς θύραις
κ. δημοσιεύσει "δημεύεσθαι προσοδοκῶμεν ἅπαντες, ἡ στρατιώτας ἡμῖν ἐπαφίεσθαι, ἡ μυεῖα ἵππεα ὠνεῖσθαι πολεῖμεν δεινά. ἀλλ' ἰδοὺ πόρτα ἐκεῖνα πρῆλθεν, ὥσπερ νέφος, ἡ ὥσπερ σκιὰ προσπέχουσα· καὶ τῇ προσοδοκίᾳ τῶν δεινῶν ἐκολασθημεν μόνον, μᾶλλον ᾗ οὐκ ἐκολασθημεν, ἀλλὰ ἡ ἐπαιδεύθημεν, ἡ βελτίους γεγόναμεν, τοῦ Θεοῦ τινὰ καρδίαν τοῦ βασιλέως
κ. ἀλλάξαντ. "μαλάξαντος. λέγωμεν τοίνυν ὅλα παντὸς ἡ καθημέραι, βύλησῆς ὁ Θεὸς, ἡ μᾶ πλέονος τῆς ἀσυδοῦς τῇ ζωαύξει προσέχωμεν, ἡ προσὲς τινὰ ἐκκλησίαν πέχωμεν, ὅθεν ἐκαρπωσάμεθα τινὰ ὠφέλειαν. ἴσε γὰρ ὅτε ἀρχῇ, πᾶ καταφύγητε, ποῦ ζωσδράμητε, πόθεν ἡμῖν ἡ σωτηρία γένηται. ἐχώμεθα τοίνυν τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας. ἡ καθάπερ ὅτε τῷ καιρῷ τῶν
κινδυνωθημάτων οὐ προσέδωκεν, οὕτω μηδὲ ἡμᾶς αὐτινὰ ὅτε τῷ καιρῷ τῆς δύσεως καταλι-
κ. αἰαλίσκεσθω κ. ἐπιτέ- λέσθω, ἀλλὰ μείνωμεν μᾶ ἀκριβείας, ἡ ταῖς ζωαύξεις, ⁊ ταῖς θυχαῖς, ἡ τινὰ τῶν θείων λο-
χόντες γίων ἀκροάσεων ποιώμεθα καθ' ἡμέραν, ἡ τινὰ σχολὴν, ἵνα" ἀπολίσκωμεν προσεργαζόμενοι, πο-
κ. λογίων λυπραγμοσυνῶντες ὅτε ἀπὸ τῆς γραπτίδου, "προσιτέχοντες, ἀσυδαζόντες γὰρ τῶν
ἐπικειμένων κακῶν, ζωὴ τινα ἀναλώσωμεν ἅπασαν εἰς τινὰ τῶν θείων" νόμων ἀκρόασιν,

ἀλλὰ

ἀπολογούμενός σοι διὰ τὴν πρᾶγμ᾽ αὐτήν, καὶ μονονουχὶ λέγων διὰ τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς· ὅπι ἐγὼ μὲν οἶδα μείζονα ἐκάλεσα τιμωρόν, σὺ δὲ σεαυτὸν ἀνάξιον κατεσκεύασας τῆς δωρεᾶς, ἐκπεσὼν τῆς παῤῥησίας· πλὴν ἀλλ᾽ οὐδὲ οὕτω σε ἐγκαταλείψομαί σοι, ἀλλὰ παῤῥησιάσομαι ὑπὲρ σοῦ, καὶ εἰς τὸ μέσον σοι ἀνάξω. καὶ γὰρ διὰ τοῦτό σε ἐπὶ πολὺν χρόνον σιωπᾶν καὶ διαφθείρεσθαι εἴασα, ἵνα σὺ τῷ πλήθει τῶν χρόνων μᾶλλόν σοι ἡμῖν τῆς ταπεινοφροσύνης ἐπιδείξῃ τὸ κέρδος. οὐκοῦν καὶ τούτων ἀπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ τῆς κηδεμονίας αὐτοῦ ἀμνημονήσωμεν ἀμοιβὴν ἡμᾶς ὠφελῆσαι πάλιν, καὶ τῆς ἐπιτολῆς, οὐκοῦν ἐς ζωηρὸς ὑμῖν διαλέξομαι, πολλῶν ποιησώμεθα τὸν κοσμὸν. οὐδὲ γὰρ ἀποστήσομαι, ἕως ἂν κατορθώσητε· ὅπερ ἡμῖν τὸ ζητούμενόν ἐστιν, ἢ ὀλιγάκις εἰπεῖν, ἢ πολλάκις, ἀλλὰ μέχρι τότε λέγειν, ἕως ἂν ὑμᾶς πείσωμεν. πρὸς μὲν τοὺς Ἰουδαίους ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· Εἰ εἰς χρίσιν καὶ μάχας ἥκετε, ἵνα τί μοι ἥκετε; πρὸς ὑμᾶς δὲ ἐγὼ διαλέγομαι· εἰ εἰς ὅρκους καὶ ἐπιορκίας ἥκετε, ἵνα τί μοι ἥκετε; πῶς γὰρ τὸ πάσχα ἑορτάσατε τοῦ Κυρίου; πῶς τοῦ θυσιαστηρίου ἀπτόμεθα τοῦ ἁγίου; πῶς τῶν φρικωδῶν κοινωνήσομεν μυστηρίων διὰ τῆς γλώττης, δι᾽ ἧς τὸν δεσπότην τοῦ Θεοῦ καταπατήσαμεν, διὰ τῆς γλώττης, δι᾽ ἧς τοῦ ψυχικοῦ ἐμολύναμεν; εἰ γὰρ πορφυρίδα τις βασιλικὴν οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο χρηστὸν δέξασθαι μιαιφονίας, πῶς σῶμα δεσποτικὸν ἀκάθαρτον γλῶσσαν; ὁ μὲν γὰρ ὅρκος τοῦ πονηροῦ, ἡ δὲ θυσία τοῦ δεσπότου. Τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ὅπου μὲν οὖν ἐπιτρέψαι τις ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀνομίας, οἶδα σαφῶς· δεῖ δὲ καθ᾽ ἑαυτὸν ἕκαστος οὐκ ἂν εὐκόλως αὐτὸ κατορθώσειε, ποιησώμεθα φειδοῦς, καὶ συμμαχείας. καὶ ὅπερ ὅταν τοῖς συμποσίοις οἱ πένητες ποιοῦσιν, ἐπιδὺν αὐτοῖς ἕκαστος ἑστιάτωρ ὀλοκλήρους γενέσθαι μὴ δύνηται, συνελθόντες ἅπαντες ἐξ ἐράνου τοῦ εὐωχίαν εἰσφέρουσι· τοῦτο καὶ ἡμεῖς ποιήσωμεν· ὅπερ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐσμὲν ῥᾴθυμοι, συμμαχείας ποιησάντες ἀλλήλοις παῤῥησίαν εἰσφέρωμεν συμβουλίαν, καὶ παῤῥησίαν γέλωτος, καὶ παῤῥησίαν κλῆσιν, καὶ ὑπόμνησιν, καὶ ἀπειλήν, ἵνα ἐκ τῆς ἐκείνου ἀσυδησίας ἅπαντες κατορθώσωμεν. ὅπερ γὰρ τὰ τῶν πλησίον ὀξύτερον βλέπομεν ἢ τὰ ἡμέτερα, ἡμεῖς ἑτέρους φυλάξωμεν, καὶ τὴν ἡμετέραν φυλακὴν ὑπεκτρέψωμεν ἐκείνοις, καὶ τὴν καλὴν ταύτην ἄμιλλαν ποιησώμεθα· ἵν᾽ οὕτω διελθόμενοι τὴν πονηρὰν ταύτης ζωηρείας, καὶ παῤῥησίας ὑπὲρ τοῦ ἁγίου ταύτην ἔλθωμεν ἑορτήν, καὶ τῆς ἁγίας μεταλάβωμεν θυσίας καὶ χερσὶν ἐλπίδος καὶ ζωηδόχοις ἀγαθαῖς, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ, ᾧ μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. καταίσχυνας
χ. ἀλογοῦμαι
χ. ἀφῆκας
χ. ἀναλάς.
Ησ. νδ΄ ι.
χ. ὑποδ. -μασ.
β. Κορ. ς. ιε.
χ. ἀποστῆναι
χ. αὐτοῖς
χ. παρεγυμνάσθαι

ΕΤΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΑΡΗΤΟΥ ΤΗΝ ΗΜΕΤΕΡΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ· ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΟΙΗΣΑΣ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΔΙΑΒΟΛΟΝ ΦΥΣΙΚΟΝ ΕΓΚΑΤΕΘΗΚΕΝ ΑΥΤΩ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΣΗ ΑΣΥΔΗΣΙΑ ΑΠΕΧΕΣΘΑΙ ΤΩΝ ΟΡΚΩΝ. Λογ. ιβ.

χ. περὶ τοῦ ὅρκου

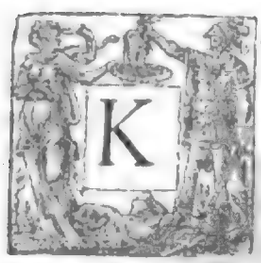

Καὶ χθὲς εἶπον, εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ σήμερον τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐρῶ. Εἰ γὰρ τὰ δεινὰ παῤῆλθεν, ἀλλ᾽ ἡ μνήμη τῶν δεινῶν μὴ παῤερχέσθω· οὐχ ἵνα ἀλγῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα εὐχαριστῶμεν. ἐκεῖ γὰρ ἡ μνήμη μένει τῶν δεινῶν, ἡ πεῖρα τῶν δεινῶν οὐδέποτε ὑπεστήσατο. τί γὰρ δεῖ τῆς πείρας, τῆς μνήμης ἡμᾶς σωφρονιζούσης; ὥσπερ οὖν οὐκ ἀφῆκεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς καταπονηθῆναι παῤ ὧν τὸν λυμεῶνα, οὕτω μὴ ἀφῶμεν ἑαυτοὺς ἐκλυθῆναι παῤελθόντων ἐκείνων. παῤεκάλεσεν ἡμᾶς ἀγωνιῶντας τότε·

δακρύοντες τ̃ Θεὸν παραλῦσαι παραστῆναι τοῖς κλυδωνιζομένοις· ὅπου ἡ εἰρήνη πάντες σιγῇ καὶ ἡσυχίᾳ ἐκάλεσε τ̃ Θεὸν, ἀξιοῦντες τοῖς ἐν ᾅδου δικαστηρίῳ, καθάπερ ἐν κύμασιν ἀπειλημμένοις, χεῖρα ὀρέξαι, καὶ μὴ συγχωρῆσαι καταποντωθῆναι τὸ σκάφος, μηδὲ εἰς ναυάγιον παντελὲς καταλῦσαι τ̃ δικαζόντων τ̃ κρίσιν. ἡ γοῦν λιμὴν ἐκεῖ παρὼν τ̃ θυρῶν· ὅπου ἡ εὐδοτέρω τῆς αὐλῆς εἰσέβημεν, πάλιν εἴδωμεν ἕτερα φοβερώτερα τούτων, γραπτὰς καθωπλισμένους ξίφεσι καὶ ῥοπάλοις, καὶ πολλῷ τοῖς ἔνδοθεν δικάζοισι τὸν ἡσυχίαν παρέχοντας. ὅπου γὰρ ἡ πατὴρ* καὶ οἱ περὶ οἰκοῦντες ἅπαντες ἐκείνοις καὶ γυναῖκες καὶ μητέρες καὶ θυγατέρες* εἰσήκεισαν πρὸ τ̃ τοῦ δικαστηρίου θυρῶν, ὥστε, εἴ τινα συμβαίη τὸν ὅπου θάνατον ἀπενεγθῆναι*, μηδὲ ἐκεῖνα τῇ δόξῃ τῆς συμφορᾶς ἐμπορπαθέντα δορυβόν τινα ποιῆσαι καὶ παραχυθῆναι, πόρρωθεν ἐφόβουν ἡ γραπτὰ πάντας, προκαταλαμβάνοντες αὐτ̃ τῷ δείματι τὸν δικαίωσιν. ὃ δὲ πάντων ἐλεεινότερον, μήτηρ μία καὶ ἀδελφὴ τ̃ ἔνδον κρυπτομένων τινὸς πρὸς αὐτὰ τ̃ δικαζόντων ἐκάθητο τὰ πρόθυρα καλινδυόμενα πρὸ ὃ ἔδαφος, καὶ κοπτὸν οὖσαν θέαν τοῖς παριοῦσιν ἅπασι, συγκαλυπτόμενα τὰς ὄψεις, καὶ ποῦ τοῦ αἰσχυνόμενα μόνον, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ τῆς συμφορᾶς ἀνάγκη. καὶ οὔτε θεραπαινὶς αὐτᾶς πρόσω, οὔτε γείτων, οὐ φίλη, οὐκ ἄλλη τις τ̃ ὁπωσδήποτε, ἀλλὰ μόνα μ̃ βιπαλῶν ἱματίων ἐν μέσῳ τοσούτων ἀπειλημμένα γραπτῶν, χαμαὶ συρόμενα πρὸς τὰς θύρας αὐτὰς, τ̃ ἔνδον δικαζομένων ἐλεεινότερα ἔπαθον, τῆς τ̃ δημίων ἀκούσασα φωνῆς, τὸ κτύπον τ̃ μαστίγων, τὸ ἡρῴου τ̃ μαστιζομένων, τῆς φοβερᾶς τ̃ δικαζόντων ἀπειλῆς· καὶ θ' ἕκαστον τ̃ παρομένων, χαλεπωτέρας ἀκούειν ἐποίουν ὁδυνάς αὐτᾶς. ὅπου γὰρ ἐν ταῖς ἑτέρων μαρτυρίαις σκηπτομένου ἡ τ̃ ἐγκλημάτων ἀπόδειξις, εἴ ποτέ τινος ἤκουσε μαστιζομένου, ὥστε εἰπεῖν τὸν ἀναθυμούμενον, ἐν ὀλολύζοντος, εἰς τὴν οὐρανὸν βλέπουσαν τὴν Θεὸν παρεκάλεσε δοῦναί τινα ἐμοὶ καὶ ἀναμνῆσαι σκέψιν, ὥστε μὴ τῶν αὐλῶν πρόσωπον τὸν σωτηρίαν ἐν ταῖς ἑτέρων ἀθετείαις προδοθῆναι, τὸν δρόμον ἀπὸ τῶν πληγῶν ὀδύνῃ μὴ δυναμένων ἐλεγχεῖν. καὶ ταῦτον πάλιν, ὅτι ὅπου τῶν χαμαιζομένων ζωύβαινε. καθάπερ γὰρ σκῦφοι, εἴ ποτε κύματος ἴδοιεν ἐμβολὴν παρρώθεν κορυφουμένου καὶ μικρὸν αὐξομένου καὶ μέλλουσαν βαπτίζειν τὸ σκάφος, καὶ φρὶν ἢ πλησίον γενέσθαι τὸ πλοίου προαποτιθέμενα τῷ δείματι· οὕτω δὴ κἀκεῖναι, εἴ ποτε φωνῶν καὶ ἀλαλυγμῶν ἤκουσε φερομένων, διδυκίᾳ μὴ πρὸς ταῖς βασάνοις ἀπαγρυπνήσαντες καὶ παρμάρτυρες αἰσχυνόμενοι, καὶ τί ποτέ τινος τῶν αὐλῶν ὅπου πάθοι, μυρίους πρὸ τ̃ ὀφθαλμῶν ἑώρων θανάτους. καὶ ἰδίᾳ ἔνδον βασάνους, καὶ ἔξω βασάνους. ἐκείνους μὲν γὰρ ἡ δήμιοι, ταῖς ἐβασάνιζεν ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς, καὶ ἡ τῶν σπλάγχνων συμπάθεια. καὶ ἰδίᾳ ἔνδον θρῴνους, καὶ ἔξω θρῴνους· ἔνδον τῶν ἐνθυμίων, ἔξω τῶν αὐλῶν προσκόντων. μᾶλλον δὲ οὐκ οὐδὲ μόνοι, ἀλλ' ἃ καὶ αὐτοὶ ἡ δικάζοντες καὶ δικαίοις ἐθρήνουν, καὶ καλεπώτερα πάντων ἔπαθον, οὕτω πικρᾷ τραγῳδίᾳ αἰσχυνόμενοι τότε ὑποκρετῆν. ἐγὼ δὲ καθάπαξ θαυμάζω καὶ ταῦτα βλέπων, ὅτι γυναῖκες καὶ πρῴην θαλαμευόμεναι τὸν κοινὸν ἐθρύπτο θέαν ἅπασι, καὶ αἱ ὅπου τρομερᾶς ἁπαλῆς καταχλιόμεναι, τὸ ἔδαφος μόνον τρομερᾶς ἔχουσι, καὶ αἱ τοσαύτης ἀπολαύουσαι θεραπείας θεραπαίδων, διὰ μόνου τῆς ἄλλης ἁπάσης φαντασίας, τῶν ἀπόντων ἐκείνων ἔρημοι πρὸς τὸν ἀπόντων σύρεσθαι πόδας, ἕκαστον καθαλούσαι ζωυποστεγεῖν ἡ τῶν εἰς αὐτὸν ἥκοντων τοῖς κρινομένοις, καὶ κοπτὸν πάντων θρύπτεσθαι ἐλέου τινὰ ἕκαστον, ἐφθεγξάμην ἐκεῖνο τὸ τ̃ Σολομῶντος· Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. εἶδον γὰρ τοῦτό τι αὐτὸ, καὶ ἕτερον λόγιον δι' αὐτῶν τῶν ἔργων ἐκβαῖνον τὸ λέγον· ὅτι Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου, ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. καὶ γὰρ καὶ πλούτου τύπος, καὶ εὐγλωσσία, καὶ εὐφράδεια, καὶ φίλων πρόσκτησις, καὶ συγγένεια, καὶ πάντα ὁπόσα τὰ βιωτικὰ, τῆς ἀνθρώπου καὶ τῆς παρούσης τῆς γεγηθυίας τὸν συμμαχίαν ἅπασαν τρεφαμένης ταύτην.

Ecclesiast. a. 2. Ησ. μ. ζ.

χ. κυλ.

χ. αὐξομένου ἀνέμου

χ. ἔξωθεν

χ. αὐτοὶ

αἰῶνα ἐρᾷ σὸκ ἐλάττοια ταύτης· ἵνα μάθητε, ὅτι δικαίως τοσαύτην ὑμῖν τὸν νόμον τούτου πεποίημαι σπουδήν. ὥρα ἤδη λοιπὸν εἰς ᾠδὴν καταλῦσαι τὸν λόγον. κοινὴ τοίνυν πάντες εἴπωμεν· Ὁ Θεός, ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τὸν ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ μετανοῆσαι αὐτὸν καὶ ζῆν, καὶ τοῦτον καὶ τοὺς λοιποὺς νόμους ἅπαντας καταξίωσον ἡμᾶς ἀξιωθῆναι τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ σου, ἵνα παῤῥησίας ἀπολαύσαντες πολλῆς, τῆς βασιλείας ἐπιτύχωμεν εἰς δόξαν σήν· ὅτι σοι πρέπει δόξα, τιμή, κράτος, ἅμα τῷ μονογενεῖ σου παιδὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑ-

βολῆς τῶν σκευασθέντων, καὶ δύναμιν τοῦ λεχθέντος "καταστρέψαι τε καὶ καταπεμφθέντων. ὁμοίως δὲ πάλιν ἔξηγησις περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου δημιουργίας, καὶ ὅτι φυσικὸν νόμον ἐδέξατο ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῶν προκτίστων καὶ τῶν ὑποκτίστων, καὶ περὶ τοῦ κατορθῶσαι ὃ μὴ ὤμυσεν. Λογ. ιγ. χ. διαβολῆς

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ τῶν αὐτῶν προοιμίων, ὧν ἤδη καὶ περὶ σκήνης ἠρξάμην, καὶ σήμερον ἄρξομαι. ἐρᾷ γάρ μου, βούλεταί τις ὁ Θεός, οἶδα τὴν πρεσβυτέραν εἰδομένην τῆς ἁδὰ, καὶ οἶδα τὴν προοῦσαν ὁρωμένην μου· πόσος σε σκιὰ ζόφος μου ἔστι; πόση καὶ τὴν πρώην γαλήνη μου; καὶ * τὴν ἡμέραν ταύτην ὃ φόβος σου σκιὰ γέγονε τῇ πόλει δικαστήριον, καὶ τὰς καρδίας ἀπάντων διέστησε, καὶ πυκνὸς ὠδίν ἀμείνους ἁλῶναι τὴν ἡμέραν ἐποίησε, καὶ τῆς ἀκτῖνος σβεσθείσης, ἀλλὰ τῆς ἀθυμίας καὶ τοῦ φόβου πηρωσάντων ὑμῶν σου ὀφθαλμούς. εἰ οὖν καὶ ἡμῖν πλείονα καρπωσώμεθα τὸν ἡδονὴν, μικρὰ τῶν τότε συμβάντων διηγήσασθαι βούλομαι. καὶ γὰρ "καὶ ὑμῖν, καὶ πᾶσι γε-
πονόσι ἅπασι χρησίμων ὁρᾶν τὴν τούτων διήγησιν οὖσαν. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἐκ ναυαγίου ἁλῶσωθεῖσιν ἡδὺ τῶν κυμάτων μεμνῆσθαι, καὶ τῆς ζάλης, καὶ τῶν αἰσιμων., ἐπειδὴ εἰς λιμένα καὶ καταπλέουσι· καὶ τοῖς ἀῤῥωστίᾳ περιπεσοῦσι πολλοὶ μετὰ τὴν ἀῤῥωστίαν τοῦ πυρετοῦ, δι' ὧν πρὸ μικροῦ ἦλθον ἀποθανεῖν, διηγεῖσθαι τοῖς ἑτέροις. ὅταν γὰρ παρέλθῃ τὰ δεινά, ἡδεῖαν ἔχει τὴν δεινῶν ἡ διήγησις, τῆς ψυχῆς οὐκ ἔτι δεδοικυίας, ἀλλὰ καὶ μείζονα καρπουμένης τὴν εὐφροσύνην. ἡ γὰρ τῶν παρελθόντων ἀεὶ μνήμη καλὴν τὴν ἐνεστῶσαν εὐημερίαν ἀκριβέστερον ὁρᾶσθαι ποιεῖ. ὅπου γὰρ ὁ μὴ πλέον τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐκείνης τοὺς τοῦ ἐρήμους καὶ τοὺς φαράγγας καὶ τοὺς λαβυρίνθους μετῳκίσατο τόπους, τοῦ φόβου πάντα ἀοίκητα ἐποίησε, καὶ κατοικίαι μὲν ἦσαν γυναικῶν αἱ οἰκίαι, κατὴ ἦ ἀνδρῶν ἡ ἀγορὰ, μᾶλλον ἢ δύο ἢ τρεῖς βαδίζοντες τὸ πᾶν μέσον μετ' ἀλλήλων ἐφαίνοντο, καὶ αὐτοὶ ὅταν, καθάπερ ἔμψυχοι τινες, φεύγοντες, ἀπήμων εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ τέλος ὁμόλογοι τῶν γινομένων· καὶ ἰδόντες ἔκ τῆς πόλεως τὰ λείψανα ξωειλεγμένα, μᾶλλον πάντων ἐθαυμάσαμεν ἔκ τοῦ, ὅτι πλῆθος ὅσον τοσοῦτον βαθυπάτη ἐν ἡσυχίᾳ, πρώτων εἰς ἀλλήλους βλεπόντων, καὶ μήτε ἐρεῖσθαι τὸν πρέσβυν, μήτε ἀκοῦσαί τι παῤ ἐκείνου τολμῶντος ἕνος. καὶ γὰρ πλησίον ἐπωφθεῖτο ἕκαστος, ἀλλ' ὁ πολλοὺς ἤδη παῤ ἐλπίδα πᾶσαν ἐκ μέσης "αἰφνιδίου τῆς αἰρέσεως εἶδον καταχθέν. καὶ πρώτης κοπῆ τοῦ θέατρον ἐκλείπομεν, καὶ τοὺς χεῖρας αἰσχυνόμεθα, σιγῇ τὸν ἄνθρωπον ἐκδεχόμενοι ῥοπὴν, καὶ καὶ Θεὸν παρακαλοῦντες παρεῖναί τε τοῖς δικαζομένοις, καὶ μαλάξαι τοὺς τῶν δικαζόντων καρδίας, καὶ ἧμερον ποιῆσαι γνώμην τὸν ψῆφον. καὶ καθάπερ ἐκ τοῦ ναυαγοῦντας ἀπὸ τῆς βλέποντες, προσελθεῖν μὲν καὶ χεῖρα ὀρέξαι καὶ διορθῶσαι τὸ συμφορὰν οὐκ ἔχουσι, τοῖς κύμασι διηγούμενοι, ἔξωθεν ἀπὸ τῆς αἰγιαλοῦ τοὺς χεῖρας αἰσχυνόμενοι καὶ δακρύοντες

χ. παρόντος
χ. παιδίου
τοῖς γενομένοις ἅπασι, καὶ χρησ.
χ. ἡμῖν

• γρ

• ποσάκις

ἡ ἀρέσκεια

γε· Κατὰ γὰρ τὴν σκληρότητα σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν Ρωμ. ς. 1.
ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα
* αὐτοῦ αὐτοῦ. ἐπὶ οὖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα * ἀποδίδωσι, καὶ νόμον ἅμα τοῦτο φυσικὸν ἡμῖν ἐνέθηκε,
καὶ γραπτὸν ὕστερον ἔδωκεν, ἵνα βλήτας ἀπαυτήσῃ τὴν ἁμαρτημάτων, καὶ ἵνα κατορθοῦσας τε-
5 φανώσῃ· μετὰ πολλῆς τῆς ασυδοῦς τοίνυν, καὶ ὥσπερ εἰς δικαστήριον ἀπαντήσεσθαι μέλλον-
τες φοβεροῦ, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἰκονομήσωμεν, εἰδότες, ὡς σὺν ἡμῖν ἀποκλύσωμεν συνηθύ-
μιος, εἰ μετὰ φυσικοῦ καὶ γραπτὸν νόμου καὶ διδασκαλίαν τοσαύτην καὶ συνεχῆ παιδαίνεσιν, τῆς
ἡμετέρας ἀμβήσαιμεν σωτηρίας.

Βούλομαι οὖν πάλιν σοὶ τὸν ὅρκον ὑμῖν διαλεχθῆναι· αἰσχύνομαι δέ. ἐμοὶ μὲν γὰρ
10 οὐκ ἔστιν ἑταῖρος, καὶ σὸ ἡμέρα καὶ σύντυχε τὰ αὐτὰ τοῖς ὑμᾶς λέγω· δέδοικα γάρ, μὴ τὰς
κ. κατηγο- πολλὰς ταύτας ἡμέρας ὑμῖν παρακολουθήσας, πολλὰ ὑμῶν καταγνῶ ῥᾳθυμίας παρὰ
σαιμι τοσούτου διδασκάλου τοσούτου διδάσκοντος ἀνθρώπους. οὐκ αἰσχύνομαι γὰρ μόνον,
ἀλλὰ καὶ δέδοικα περὶ ὑμῶν. ἡ γὰρ συνεχὴς διδασκαλία τοῖς μὲν προσέχουσι σωτήριον
καὶ χρήσιμον, τοῖς γε ῥᾳθυμοῦσι βλαβερὸν καὶ ἐπιτίμιον. καὶ γὰρ ὥσφρ δύ τις πλειόνας
κ. γὰρ 15 ἀκούσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ὀφείλει πάντα τὰ κάλλιστα, μὴ ποιῶν τὰ λεγόμενα. τοῦτο οὖν καὶ Ιερ. ιθ. θ.
Ἰουδαίοις ὠφελίζων ἔλεγεν ὁ Θεός· Ἀπέστελλον πρὸς σὲ φίλους μου ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων, καὶ
σὺ οὐκ ἤκουσας εἰσηκούσατε *. ἡμεῖς μὲν οὖν ἀπὸ πολλῆς κηδεμονίας τοῦτο ποιοῦμεν· δέδοικα
* μὴ κ. δέδοι γὰρ, μή ποτε ἐξουθενήσωμεν ἀποληφθέν· εἶπέ μοι, ἢ τίς ἡμᾶς ἀξιώσεται τῆς κολάσεως λήψεως; εἰ-
κα μοι πὲ γὰρ μοι, οὐ λεγόμενοι τοῖς χρεωστοῦσιν τύχῃ, οὐκ ἀεὶ συντυγχάνων τῷ ὀφείλοντι
δὸς ἀμνησικακῆς αὐτοῦ τὸ δηνάριόν τοῦτο καὶ σὺ ποίησον· καὶ ἕκαστος νομιζέτω πλείονα
ὀφείλειν αὐτῷ, τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης, καὶ ἀπάντων μᾶλλον τῆς ἐκ-
τίσεως αὐτοῦ ἀναμιμνησκέτω, εἰδὼς ὡς ὁ μακρὸς ἡμῖν ἀπόκειται) κίνδυνος τὴν ἀδελφὴν
25 οὐκ ὀπτιμοργισμούς. διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ τὰ αὐτὰ λέγων καὶ παύομαι. δέδοικα γὰρ, μή ποτε
κατ' ἐκείνου ἀκούσω τὴν ἡμέραν· Ποτὲ δοῦλε καὶ πονηρέ, ἔδει σε καταβαλεῖν τὸ ἀργύριόν Ματθ. κε. κζ.
μου ἐπὶ τὸν τραπεζίτας. ἰδοὺ γοῦν κατέβαλον, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ * πολλάκις·
* καὶ ὑμῶν δὲ λοιπὸν τὴν ἐπιδείξασθαι. τόκος δὲ ἀκροάσεως, ἡ δὲ τῶν ἔργων ἐπίδειξις. καὶ
γὰρ διασπικὰ τὰ καταδικάζοντα. μὴ τοίνυν τῷ ἔργῳ προσδεξώμεθα, ἀλλὰ μὴ ἀ-
30 κριβείας κατέχωμεν τὸν παρακαταθήκην, ἵνα μὴ πολλῆς τῆς ἐργασίας αὐτὸν ἀποδῶμεν
καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. εἰ γὰρ μὴ καὶ ἑτέρους εἰς δὲ αὐτὸ εἰσαγαγῆς κατόρθωμα, ἀκού-
σῃ τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἣν ἤκουσεν ὁ δὲ τὰ λοιπὰ κατορύξας. ἀλλὰ μὴ γένοιτο ταύτης, ἀλλὰ τ
ἄνωθεν ἡμᾶς ἀκούσαι φωνῆς, ἐν οἷς καὶ ἐργασάμενοι ἀφῆκε λέγων ὁ Χριστός· Εὖ δοῦλε Ματθ. κε. κα.
ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. ταύτης δὲ ἀκουσόμεθα τῆς φω-
35 νῆς, οὐ τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ ασυδοῦν ἐπιδειξώμεθα· τῷ αὐτῷ δὲ ἐπιδειξόμεθα ασυδοῦν,
ἐὰν τοῦτο ὁ λέγω ποιήσωμεν. εἴθε θορυβῆς ὅσης τῆς ἀκροάσεως [τὸ] ὑμῖν, ἐξελθόντες παρα-
κ. καθάπερ κλύσθε ἀλλήλοις· καὶ ὥσπερ ἕκαστος μὴ τοσοῦτον εἰσπηδήσῃ ἁλύσθε, ἵνα μὴ παρέλ-
λίας ἕκαστος οἰκαδε ἀναχωρήτω, καὶ ὃ πλησίον λειπέτω· σκέπει γὰρ μέμνησο, ὅπως φυλά-
ξῃς τὸν σὸν λόγον· καὶ πάντως πρεσεσόμεθα. ὅταν γὰρ ἡ φίλοι παρὰ πάντων μὴ τοιαύτης
κ. ἀ' ἀμνημό- 40 συμβουλῆς, καὶ οἵοι γινόμεθα πάλιν τὰ αὐτὰ ἀντιμιμνήσκειν, ἐν μόνοις ἂν ἴσως ὁ λό-
σκειν γος ὁ ἡμέτερος κατίσχῃ, καὶ χάριν ἀποκρουσόμεθα τὸν παρὰ ταύτην ζημίαν. οἶδα μὲν,
ἰσ. κατισχῇ ὅτι θαυμάζετε τίνος ἕνεκεν τοσαύτην ὑπὲρ τῆς ἐντολῆς ταύτης ποιοῦμαι ασυδοῦν. κα-
τορθώσατε δὲ ὅπερ ἐγὼ βούλομαι, καὶ τότε ἐρῶ. πῶς μὲν γὰρ σαφῶς λέγω, ὅτι νόμος ἐστὶ θεῖος ὁ
κ. αὐτὸ ὑπὲρ τοῦτο, καὶ παραβαίνειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλές. ἐὰν δὲ ἴδω κατορθοῦντα, ἐν ἑτέραν ὑμῖν
αἰτίαν

τοῦ βαθμοὺς ἀπαιτῇ; βουλόμενος ὁ Παῦλος δῆξαι, ὅτι αὐτοδίδακτον εἶχον νόμον, καὶ τὰ
Ρωμ. C. 18. πρακτέα σαφῶς ἤδεσαν, ἀκούσονται πῶς φησιν. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει
τὰ τοῦ νόμου ποιῇ· οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον
τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. πῶς γὰρ εἰς γράμματων; Συμμαρτυρούσης
" αὐτοῖς τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπο- " Ἀ. αὐτῶν
λογουμένων ἐν ἡμέρᾳ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ πάλιν· Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ
ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται). τί ὄφελος, ἀνόμως ἀπολοῦνται; οὐχὶ τοῦ νόμου κατηγορήσαντος,
ἀλλὰ τῶν λογισμῶν καὶ τῆς συνειδότος. Εἰ δὲ μὴ εἶχον νόμον τὸ τῆς συνειδότος, οὐδὲ ἀπο-
λέσθαι αὐτοὺς ἁμαρτήσαντας ἔδει. πῶς γάρ, εἰ ἀνόμως ἥμαρτον; ἀλλ' ἀνόμως ὅταν εἴπῃ,
ἀντὶ τοῦτο λέγει, ὅτι οὐκ εἶχον νόμον, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἶχον νόμον γραπτόν ⓦ ἢ τῆς φύσεως νόμον
Ρωμ. β. ι. εἶχον. ἔπαλιν, Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ ᾧ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε
πρῶτον, καὶ Ἕλληνι. Ταῦτα ἔλεγε πρὸς τὸν ἄνω χαίρων διαλεγόμενος, τὸν περὶ τῆς πα-
ρουσίας τοῦ Χριστοῦ· καὶ Ἕλληνα δὲ ταῦτα καλεῖ, οὐ ⓦ εἰδωλολάτρην, ἀλλὰ ⓦ προσ-
κυνοῦντα μὲν ⓦ Θεὸν μόνον, οὐκ ἐνδεδεμένον ἢ τῇ τῶν Ἰουδαίων παρατηρήσει ἀνάγκῃ,
σαββατισμοῖς λέγω, καὶ περιτομῇ, καὶ καθαρισμοῖς διαφόροις, ἀλλὰ φιλοσοφίᾳ ἁπάσαν τὴν
Ρωμ. C. 9. εὐσέβειαν" ἐπιδεικνύμενον. ἐπὶ πάλιν περὶ τοῦ αὐτοῦ διαλεγόμενός φησι· Θυμὸς καὶ ὀργὴ χ. ἐπί.
καὶ θλῖψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τὸ κακὸν, Ἰου-
δαίου τε πρῶτον, καὶ Ἕλληνος. πάλιν δὲ ταῦτα Ἕλληνα καλεῖ, ⓦ ἀπηλλαγμένον τῆς παρα-
τηρήσεως τῆς Ἰουδαϊκῆς. Εἰ τοίνυν μήτε νόμῳ ἔκουσι, μήτε τῷ Ἰουδαίων " αἱρέσει ἁφῇ, πῶς χ. σωσαιτ.
ἔσται αὐτῷ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ θλῖψις ἐργαζομένῳ τὸ κακόν; ὅπερ Συνειδὸς ἔνδον εἶχεν ἐπι-
χρεῶν αὐτῷ καὶ διδάσκων καὶ παιδεύων ἅπαντα. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀφ' ὧν ἕτεροις ἁμαρτάνου-
σιν" ἐκόλασεν, ἀφ' ὧν νόμους" ἔθηκεν, ἀφ' ὧν τὰ δικαστήρια " ἐκάθισε. τοῦτο γοῦν αὖθις χ. ἐκόλασεν
Ρωμ. α. λϛ. δηλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε περὶ τῶν τὰ κακὰ ζώντων, Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόν- χ. ἔθηκεν
τες, ὅτι ⓐ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ χ. ἐκάθισεν
" συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι. καὶ πόθεν ἠδεισαν, φησιν, ὅτι θέλημα Θεοῦ ἐστὶ τὸν ἐκ πο- χ. συνέλαβεν.
νηρίας ζῶντας * κολάζεσθαι; πόθεν; ἐξ ὧν ἑτέρους ἐδίκαζον ἁμαρτάνοντας. Εἰ γὰρ μὴ ἀλ. συνδιδάσκει-
νομίζεις κακὸν εἶ ⓦ φόνον, ἐπειδὴ λάθρᾳ αἱδροφόνον τὸν τῇ σῇ ψήφῳ, μὴ κολάσῃς. μᾶσι
Εἰ μὴ νομίζεις κακὸν εἶ) ὃ μοιχεύειν, ἐπειδὴ ἐμπόρῳ * μοιχῷ, ἄφες αὐτὸν τῆς τιμωρίας. * Ἑκάστῳ
Εἰ δὲ τοῖς ἑτέρων ἁμαρτήμασι καὶ νόμους γράφεις, καὶ τιμωρίας ὁρίζεις, καὶ ἀκριβῆς εἶ δικα- χ. ἑτέρους
στής, ποίαν ἀρίης ἀπολογίαν, ἐν οἷς αὐτὸς ἁμαρτάνεις, λέγων ἀγνοεῖ τὰ πρακτέα; ἐμοί- ἐδίκαζον ἁ-
χευσας καὶ σύ, καὶ ἐκεῖνος. πόθεν οὖν ἔσχεν ἐκεῖνον μὲν κολάζεις, σαυτὸν δὲ συγχώρησις ἀξιοῖς; μαρτάνοντα
Εἰ γὰρ μὴ ἤδεις κακὸν ὂν τὸ μοιχεύειν, οὐδὲ ἕτερον τιμωρεῖσθαι ἔδει. Εἰ δὲ ἕτερον μὲν κο- * σε
λάζεις, σὺ δὲ νομίζεις ἀφεθῆναι τῷ κόλασιν, πῶς ἀνέχει λέγων, τὸν αὐτὸν ἁμαρτημάτων
μὴ τὰς αὐτὰς διδόναι δίκας; τοῦτο γοῦν αὖθις ἐγκαλῶν ὁ Παῦλος ἔλεγε· Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ
Ρωμ. β. β. ἄνθρωπε, ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ
Θεοῦ; οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ὄντως. ἀπὸ γὰρ τοῦ φόνου, φησὶν, ἧς ἐνέγκας καθ' ἑτέρου, ἀπὸ ταύτης " σου χ. σε
κρινῶ ὁ Θεός τότε. ὁ γὰρ δίκαιος σὺ μὲν δίκαιος, ὁ δὲ Θεὸς ἄδικος. εἰ γὰρ σὺ ὁ τοιαῦτα ἕτερον ἀδι-
κοῦμενον, πῶς ὁ Θεὸς τοιοῦτο); εἰ σὺ διορθοῖς τὰ ἑτέρων ἁμαρτήματα, πῶς ὁ Θεὸς ὁ διορθώ-
σων σε; εἰ δὲ ὁ πρὸς πόδας ἐπάγων τὰ τιμωρίας, μὴ θαῤῥεῖ διὰ τοῦτο, ὡς ἀφοβῶν μειζόνως. διὸ-
τοι καὶ Παῦλος ἐκέλευσε λέγων· Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς, καὶ τῆς μα-
Ρωμ. β. δ. κροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει; διὰ γὰρ τοῦ-
το δύεται, φησὶν, ἡλίου ἐπὶ πονηροῖς καὶ ἀγαθοῖς, ἵνα μὴ χείρων γένῃ, ἀλλ' ἵνα μετανοήσῃς. Εἰ δὲ μὴ βούλει, κολάσεως
ἐφόδιον μείζονος ἡ μακροθυμία σοι γίνεται ἀμετανοήτῳ καὶ σκληρῷ. καὶ τοῦτο γοῦν αὖθις δηλῶν ἔλε-

γε·

ἤλεγξεν βούλεσθαι ὁ Θεὸς ὃ γεγονός, σοὶ εἶπε· δηλῶ τί γὰρ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου; ἀλλὰ πῶς; Τίς σοι ὑπέδειξε, φησι, ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, ὃ σὲ ἐπιτιμῶμεν σοι τοῦτο μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες; οὐ πεύσεται, ὅτι φανερῶς αὐτοῖς ἤλεγξεν. οὐκ ἐσίγησε μὲν, ἵνα αὖθις ἐκκαλέσηται πρὸς ὁμολογίαν τῆς ἁμαρτίας· οὐκ ἤλεγξε δὲ φανερῶς, ἵνα μὴ αὐτοῦ τὸ πρῶτον ἥψηται, καὶ εἰς ἔρημον ἔλθῃ τῆς ἀπὸ τῆς ἐξομολογήσεως γενομένης συγγνώμης ἡμῖν. δηλῶ τοίνυν οὐκ εἶπε φανερῶς τινὰ αἰτίαν, ἀφ' ἧς ἡ γύμνωσις γέγονεν, ἀλλὰ τὸ ἐρωτήσεως τάξει προσῆλθε λέγων, ἐκείνῳ καταλιμπάνων εἰς ἐξομολόγησιν ἐλθεῖν. πάλιν ὅπου τοῦ Καὶν καὶ τοῦ Ἀβὴλ ὁ αὐτὸς τοῦτον ἔστιν ἰδεῖν. πρόσεχε μοι γὰρ ἀπήρξατο τῷ Θεῷ τῶν οἰκείων πόνων. μὴ γὰρ δὴ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δείξωμεν, ὅτι ἀμφοτέρων ἐῶ ἐπιστημονικὸς ὁ θεσπέσιος. καὶ ὅτι μὲν οὖν ἤδη κακόν τινα ἁμαρτίαν ὁ θεσπέσιος ἔδειξεν Ἀδάμ· ὅτι γὰρ καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπίστατο καλεῖ οὗτος, ἐδήλωσε πάλιν ὁ Ἀβελ· οὐ γὰρ ἔστιν ἔλαθε μαθών, ὅτε νόμῳ τοῦ ἀπηρχῶν ἐκελεύσθη· ταῦτα ἀκούσας, ἀλλ' οἰκοθεν καὶ ἔτι τοῦ Σωσιδότου διδαχθείς, τὴν θυσίαν ἐκείνῳ ἀνέθηκε. πρόσεχε δὲ τοῦτο ἃ καταφέρω κάτω λέγων, ἀλλ' ὅτι τὴν τῶν τέρων θεσπέσιον αὐτὸν γυμνάζω, ὅτι οὔπω γράμματα, οὔπω νόμος, οὔτε οὔπω τις ἔφηται καὶ δικαιοῖ, ἀλλὰ μόνος ὁ Ἀδάμ μὴ τὴν παίδευσιν· ἵνα μάθῃς, ὅτι σὺ τῇ φύσει προσπέκειτο τὴν καλὴν καὶ τὴν οὐ τοιούτων ἡ γνῶσις. πόθεν γὰρ ἔμαθεν, ὅτι καλὸν τὸ προσφέρειν ὁ Ἀβελ; ὅτι καλὸν τιμᾶν τὸν Θεὸν, ἢ θύεσθαι τοῖς ἅπασι; πῶς οὖν; ὁ Καὶν, φησὶν, οὐ προσήνεγκε; προσήνεγκε μὲν καὶ οὗτος, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. καὶ πῶθεν ὁ πάλιν ἡ τοῦ Σωσιδότου φάνεται γνῶσις. ὅτι γὰρ τῷ ἡμιμαθεῖ βασκανίας πρὸς σφᾶς ἔσουλεύετο, κρύπτει τὸν δολερὸν γνώμην· ἐπὶ τί φησι; Δεῦρο ἐξέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. ἕτερον δὲ ῥῆμα· φιλοφρονούμενος γὰρ ἡ ὑποκρισις· καὶ τὸ φθόνημα ἕτερον· ἀδελφοκτονίας ἡ γνώμη. καίτοι εἰ μὴ κακὸν ἦδει τὸ βούλευμα, τίνος εἵνεκεν αὐτὸ Σωσοκίαζε; καὶ μὴ τὸ ἡμέτερον φίνον, πάλιν ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πρὸς Ἀβελ ὁ ἀδελφός σου; φησι, οὐκ οἶδα· μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμὶ ἐγώ; τίνος γὰρ εἶχεν ἀρχὴν; οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ τὰ γνώσκων σφόδρα ἀναίδην; ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτὸν ἐκρύβη, ὅτω καὶ οὗτος ἀρχὴν, ἐπὶ μὴ ἔλεγχοι πάλιν φησί, Μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. ἀλλ' ὁ ἕλλην οὐκ ἀνέχεται τύπων. φέρε οὖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀναλεξώμεθα· καὶ ὅπερ ὅτι τῆς κτίσεως ἐποίησα μέν, οὐκ ἀπὸ τῆς γραφῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λογισμῶν οὐ πρὸς ἐκείνους κινήσαντες ἀγῶνας, τοῦτο καὶ ὅτι τοῦ Σωσιδότου ποιούμεθα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ὁ Παῦλος ἐκίνησε, πρὸς ἐκείνους ἀγωνιζόμενος. Τί ποτ' οὖν ἐστιν, ὃ λέγουσι; οὐκ ἔστιν ἡμῖν αὐτοδίδακτος νόμος ἐν τῷ Σωσιδότῃ, φησὶ, κείμενος, οὐδὲ τῇ φύσει τοῦτο ἐγκατέθηκεν ὁ Θεός. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, πόθεν οὐ μοιχεύεις, οὐ φονεύεις, οὐ κλέπτεις, οὐ ψευδομαρτυρεῖς, οὐ τὰ μὴ πλεονεκτεῖν ἀλλήλους, οὐ μυρίων ἑτέρων νόμους ἔγραψαι ἡμῖν πρὸ αὐτοῖς νομοθέτης; οὐ τοι μὲ γὰρ τῶν ἴσως τοῦ τῶν προτέρων ἤμαθον, καὶ ἐκεῖνοι τοῦ τῶν προτέρων, καὶ τοῦ τῶν ἄνω πάλιν ὅτου. ὁ δὲ ἀρχὴς καὶ προῆκε πρὸ αὐτοῖς νόμους θεῖναι, τοῦ τίνος ἤμαθον; οὐκ οἶδεν, ὅτι τοῦ Σωσιδότου; οὐδὲ γὰρ αὖ ἔχοιεν εἰπεῖν, ὅτι Μωϋσῆ Σωεχώρησε, ὅτι προῆκε τὴν ἄνυσιν. πῶς γὰρ, ἕλλησιν ὄντες; ἀλλ' οἶδεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ νόμου, οὗ ἔθηκεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ, ὃς ἀρχὴς αὐτοῖς πλάττων, ἀπὸ τούτου καὶ νόμους ἔθηκεν καὶ τέχνας ὕφηνεν καὶ τὰ ἄλλα πάντα. καὶ γὰρ καὶ αἱ τέχναι ὅτω Σωέσωσαν, τὴν ὃς ἀρχὴς αὐτοδιδάκτως ἐπ' αὐτὰς ἐλθόντων. ὅτω δὲ δικαιοπρεπὲς γέγονεν, ὅτω καὶ κολάσεις ὠρίσθησαν, ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλός φησιν. ὅπου γὰρ πολλοὶ τῶν ἑλλήνων αἱρεσιάρχαι ἔθνεσι, καὶ λέγει ὅτι, πῶς κρατεῖ ὁ Θεὸς οὗτοι τῶν θεσπεσίων Μωϋσέως; οὐ νομοθέτην ἐπεμψεν, οὐ νόμον εἰσήνεγκεν, ὃ τοσοῦτον ἀπέστηλεν, οὐκ ἀπόστολον, οὐκ εὐαγγελιστήν. πῶς οὖν οὐ-

ζωῦπα δίκαιος. ζα᾽ γὰ πλείονα τῶν ἔργων αὐτῦ ὁ ἀποκρύφοις. ὡ πάλιν, Πλείονα ζωέσεως ἀνθρώπων ἐστὶ εἰδέναι σοι. τοῦτο γ᾽ εἶπε βουλόμενος ⓦ ἀφαλλοντα ὡ ἡμύοντα, ὅπῃ μὴ πάντα οἶδε. ὡ γὰ αὐτά, φησι, ἄφρ᾽ ἐπιτάπης εἰδέναι, σφόδρα ἐστὶ ζαῖ- χ. ἀρκεῖται γὴ σοι
τῆ σοι τὼ σύνεσιν. ᾽Ουδὲ γὰ οἶκοθεν βῦρες, ἀλλα᾽ βουλῆ τῦ Θεοῦ᾽ διδαχθείς. ἀρκεῖ τοί- χ. ἐδὲν
νυν ὧ δοθέντι πλούτῳ, ὡ μὴ ὃ πλοῦτον ὄπιζήτει· ἀλλ᾽ ἐστὶ γὰρ ὧ ἔλαβες, βλεπε ἵνα μὴ χ. ἵνα
ἀγανάκτει ἐστὶ γὰρ ὧ οὐκ ἔλαβες· ὡ ἐστὶ γὰρ ὧ οἶδας δόξαζε, μὴ σκανδαλίζε δὲ ἃ οὐκ χ. ἐδιδάχθη
οἶδας. ἀμφότερα γὰ χρησίμως ὁ Θεὸς ἐποίησε, ὡ τὰ μὲν᾽ ἐξεκάλυψε, τὰ δ᾽ ἀπέκλει- χ. ἐποιε.
σε, τῆς σῆς βουλομένη σωτηρίας.

Εἰς μὲ οὖν, ὅπερ ἔφην, ὅπως ἂν γνωρισθῇ ὁ δίκαιος τ᾽ κτίσεως, πολλὰς δῶρεὰς ἡμέρας ἀ-
νδωσαν. ἵνα γὰ μάτε τ᾽ ἀνθρώπε καὶ᾽ ἀκρίβειαν τ᾽ δικαιώσεως ἐπέλθωμεν([καὶ]ἀκρίβειαν
δ᾽ λέγω, τ᾽ ἡμῖν δυνατὸν, οὐ τ᾽ ὄντως ἀκριβείαν. εἰ γὰρ ὡ πολλοὶ εἰρήκαμεν τ᾽ γνωμῶν
λόγους, ἀλλ᾽ εἰσὶ ζ᾽ ἕτεροι πλείους ἀπόῤῥητοι, ὃς ὁ ποιήσας οἶδε Θεός. ὡ γὰ δὴ πάντα ἴσμεν
αὐτοί)ἵν᾽ οὖν ἅπαξ᾽ τ᾽ ἀνθρώπου καὶ᾽ ἀκρίβειαν τ᾽ δικαιώσεως ἐπέλθωμεν, ὡ τὸν ἐν ἑκάσ᾽ ᾧ
μέλει σοφίαν θῦρωμεν, τ᾽ ὠδίνων, τ᾽ ὠδῖνος, τ᾽ φλεβῶν, τ᾽ ἀρτηριῶν τὸν ζῶντα, τὸν θά-
νατον, τὸν δικαίωσιν, τ᾽ ἄλλων ἁπάντων, οὐδὲ ἑαυτὸς ὁλόκληρος ἀν᾽ ἡμῖν ἀρκέσειε πρὸς
τὸν ἐξήγησιν ζαύτην. διὅπερ τοῦτον ἐν ζαῦθα καταλύσαντες ⓦ λόγον, ὡ τοὺς φιλοπόνους
ζ᾽ φιλομαθεῖς παρακάτοντες ἐν τ᾽ εἰρημένων ζ᾽ ζα᾽ λοιπὰ τῆς κτίσεως ἐπελθεῖν μέρη, ἐφ᾽ χ. πρέψομεν
ἕτερον ἐπιόντες ⓦ λόγον "πρέψομεν, εὐδοκιμοῦντες ὡ αὐτὸν ὄντων τῆς τ᾽ Θεοῦ βουλή-
σεως. τίς οὖν ὅστις ἡ δευτέρα ἐπιόντες; ἐξ ἀρχῆς πλάττων ὁ Θεὸς ⓦ ἄνθρωπον, νόμον χ. τίθησιν.
αὐτῷ φυσικὸν᾽ ἐγκατέθετο. ὡ τί ποτ᾽ ἐστὶ νόμος φυσικός; ὃ συνῳδὸς ἡμῖν διάνθρωπος, καὶ
ἀδιδάκτον ἐποίησε τὴν γνῶσιν τ᾽ καλῶ ὡ τ᾽ τοιούτων. ὑ γὰρ δικαίωμα μαθεῖν, ὅτι
κακὸν ἡ πορνεία, ὡ καλὸν ἡ σωφροσύνη· ἀλλ᾽ ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς τοῦτο. ὡ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτο
ἴσμεν ἐξ ἀρχῆς, ὁ νομοθέτης νόμους διδοὺς ὑστερον, ὡ Εἶπεν, ὑ φονεύσεις, οὐκ ἐπήγαγε· κα-
κὸν γὰρ ὁ φόνος· ἀλλ᾽ ἁπλῶς, ὑ φονεύσεις, Εἶπεν. ἀπηγόρευσε γὰρ τὴν ἁμαρτίαν μόνον,
οὐκ ἐδίδαξε*. τίνος οὖν ἕνεκεν Εἶπεν, ὑ φονεύσεις, ὑ πεφυτεύθαι, ὅτι κακὸν ὁ φόνος; * ιε
ὅπῃ πεφυκὼς ὁ ζωοδότης, ἡμᾶς ἐπαίδευσε τοῦτο, ὡ ὡς εἰδότι ὡ ὅτι ἁμαρτίαν ὕπνος διε-
λέγεται. ὅταν γοῦν πεῖ ἑτέρας ἐντολῆς λέγῃ τῆς ὑ γνωρίμους ἡμῖν ἀπὸ τ᾽ ζωοδότου
νομοθεσίας, οὐκ ἀπαγορεύει μόνον, ἀλλὰ ὡ τὴν αἰτίαν πεφυτεύθη. πεῖ σαββάτου γοῦν νο-
μοθετῶν ὡ λέγων, τῇ ὁ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ὑ ποιήσεις ἔργον, ὡ τὴν αἰτίαν ἐπήγαγε τῆς ἐρ-
γίας. ποίαν ὁ ταύτην; ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τ᾽ῶν
Δαν. κδ. ιη. ἔργων αὐτῦ, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι· ὡ πάλιν, ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν᾽ γῇ Αἰγύπτῳ. ὕπνος οὖν ἐπε- χ. τῇ Αἰ-
γύπτῳ.
κεινεν, Εἰπέ μοι, ὅτι μὲ τὸ σαββάτου τὴν αἰτίαν πεφυτεύθηκεν, ὅτι ὁ τὸ φόνου ἐστὶν ὅσιόν τι
ἐποίησεν; ὅπῃ αὖτη [μὲ] ἡ ἐντολὴ ὑ τ᾽ῶν πεφηνυμένων ἐστὶν, ἐστὶ τ᾽ῶν ἐκ τ᾽ Ζωοδότου
ἡμῖν ἠκριβωμένων, ἀλλὰ μεικτή τις καὶ πεφυκαίρεος. διὰ τοῦτο ὡ κατελύθη μὴ ζαῦτα. αἱ
γὰρ ἀναγκαῖαι καὶ ζωὴν ἐσαῦσαι τ᾽ ζωὴν τ᾽ ἡμετέραν, ἀφθαρσίαν εἶσαν· ὑ φονεύσεις, ὑ μοιχεύσεις, ὑ
κλέψεις. διὅπερ οὐδαμοῦ αἰτίαν ἐστὶν πῖθησιν, ἐστὶ διδασκαλίαν εἰσάγει, ἀλλ᾽ ἀρκεῖται
ψιλῇ τῇ ἀπαγορεύσει. ἐκ ἐστιν ὅ μόνον, ἀλλὰ ὡ ἑτέρωθεν ὑμῖν δεῖξαι πειράσομεν, πῶς
ἀνθρώπου ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τ᾽ τ᾽ ἀρετ᾽ γνῶσιν. ἡμάρτηκεν ὁ Ἀδὰμ τ᾽ ἁμαρτίαν τ᾽ πεφυ-
τευμένην, ὡ μὴ τ᾽ ἁμαρτίαν θέλεως ἐκρύπτετο. εἰ ὅ μὴ ἦν ἐστὶ κακὸν ἡ᾽ εἰργασμένον, ὕπνος ἔτεκεν ἐκρύ- χ. ἐργασάμ.
πτετο; ᾽Ουδὲ γὰρ γράμματα ἐστὶν, οὐ νόμος, ὑ Μωϋσῆς. πόθεν οὖν ἔγνω τ᾽ ἁμαρτίαν, ἐστὶ κρύ-
πτεται; καὶ ὑ κρύπτεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλούμενος, ἐφ᾽ ἕτερον πειρᾶται μεταθεῖναι
Γεν. γ. ιε. τὴν᾽ αἰτίαν λέγων· Ἡ γυνή, ἣν᾽ ἔδωκάς μοι, αὕτη μοι ἔδωκεν᾽ ἐκ τ᾽ ξύλου, καὶ ἔφαγον. χ. ἁμάρτιον
καὶεῖτα πάλιν ἐφ᾽ ἕτερον μεταβὰς ὃ ἔγκλημα, ⓦ ὄφιν. καὶ ὅρα Θεοῦ σοφίαν. Εἰπόντος γὰρ χ. ὄφιν
τ᾽ Ἀδάμ, ὅτι Ἤκουσα τῆς φωνῆς σου, καὶ ἐφοβήθην ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην, ἐκ

ἤλεγξεν

τῶν σῶν ἀπολαύειν πόνων. ὑχ ὁρᾷς, ὅτι διὰ τοῦτο μάλιστα τῶν ἄλλων ὄντι σώματι ζώων ἡ μηλίτα, οὐκ ὀπῆ ποιῇ, ἀλλ' ὀπῆ ἑτέρωις ποιῇ; ἐπεὶ καὶ ὁ ἀράχνης πανῇ καὶ ἁλιπορῇται καὶ λεπτὰ[11] διατείνῃ τοὺς τοίχους ὑφάσματα, πᾶσαν γυναικὸς σοφίαν ὑπερβαλλόμενα, ἀλλ' ἔστιν ἄτιμον ὃ ζῶον, ὅτῑ ὃ ἔργον ἡμῖν ὠφέλιμον· τοιοῦτοί εἰσιν * ⓐ ἐαυτοῖς κἀμοὶ ὄντες ἃ ἁλιπορωσύμβολοι. μίμησαι τὴς σφηκὸς τὸ ἀκέραιον· μίμησαι τὸ ὄνου τὸ φιλοδίκαιον, καὶ τοῦ βοὸς· μίμησαι τῶν ὀρνίθων τὸ ἀμέλειμον. ἔστι γάρ, ἔστι μεγάλα ἀπὸ τῶν ἀφόρων καρπώσασθαι εἰς ἀθῶν διόρθωσιν. ἀπὸ τούτων * ἃ ὁ Χριστὸς ἡμῶν διαλέγεται τῶν ζώων· Γίνεσθε γάρ, φησι, φρόνιμοι ὡς ⓐ ὄφεις, ἃ ἀκέραιοι ὡς αἱ σφηκιαί. Matth. x. 16.

καὶ πάλιν, Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρει, οὐδὲ θερίζει, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. καὶ ὁ σοφώτατος ἁπάντων ἀνθρώπων διὰ τοῦτο τοὺς ὀκνηροὺς ἰδὼν ἔφη πρὸς αὐτούς· Ἐγὼ βοῦς ⓦ κτησάμενος, καὶ ὅτος τοῦ φάτνης τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ισραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω. καὶ πάλιν· Τρυγὼν καὶ χαλιδὼν ἀργόν, τρυφὴν ἐγνώσαντο κυρίευς εἰσόδων αὐτῶν· ὁ δὲ λαός μου οὐκ ἔγνω τὰ κρίματα Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ. ἀπὸ μὲν τούτων καὶ τῶν τοιούτων ζώων μεμαθήκαμεν κατορθοῦν ἀρετήν· ἀπὸ δὲ τῶν ἐναντίων παιδεύθημεν φεύγειν κακίαν. ὥσπερ γὰρ φιλόκαλον ἡ μηλίτα, οὕτως ἐλεύθριον ἡ ἀσωτία. ἀπεσφάγη τοίνυν τῇ κακίᾳ, ἵνα μὴ ἀκούσῃς· Ἰὼς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ἀναίρωμεν πάλιν οἱ κύων. ἰσόσπουν γὰρ ἑαυτῷ τῷ ποιμένι. δόλιον δὲ πανοῦργον ἡ ἀλώπηξ. μὴ ζηλώσῃς δὲ τοῦτο μα, ἀλλὰ καθάπερ ἡ μηλίτα τοῖς λῃσταῖς ἐφίσταμένη ἃ πανώλη ἐκλείχει, ἀλλὰ τὰ χρήσιμα λαβοῦσα, τὰ λοιπὰ ἀφίησιν, οὕτω καὶ σὺ ποίησον· τῶν ἀλόγων ἐπιλαθοῦ ὃ γλίσχρος, εἴ τι χρήσιμον, πρὸς ἐκείνων λάμβανε, καὶ ἅπερ ἔχουσι κατὰ τὴν φύσιν πλεονεκτήματα, ταῦτα σὺ διὰ τῆς προαιρέσεως κατόρθωσον. καὶ γὰρ καὶ ταύτῃ πρὸς τὸν Θεοῦ τετίμησαι, ὅτι τὰ φυσικὰ αὐτῶν πλεονεκτήματα ἐκ προαιρέσεώς σοι κατορθοῦν προέκειτο, ἵνα καὶ βεβαίαν λάβῃς. ἐκείνοις γὰρ οὐκ ἐκ προαιρέσεως καὶ λόγου τὰ κατορθώματα, ἀλλ' ἀπὸ φύσεως μόνης. οἷον τί λέγω· ἡ μηλίτα μηδιτουργεῖ, καὶ λόγῳ μαθοῦσα τοῦτο καὶ λογισμῷ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως παιδεύθησα. ἐπεὶ εἰ μὴ φυσικὸν ἦν τὸ ἔργον, μηδὲ πρὸς ἡλικίαν συγκεκλήρωτο, εἴδει πρώτως τινὰς ἐξ αὐτῶν ἀπείρους εἶναι τῆς τέχνης· νῦν δὲ ἐξ ὧν γέγονεν ὁ κόσμος μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας, ὑδρίας εἶδεν μηλίτας κατασκαζούσας καὶ μὴ μηλιτουργούσας. τοιαῦτα γὰρ τὰ φυσικά· κεῖται τοῦ πρώτους χρόνους ὄντι· τὰ δὲ ἐκ προαιρέσεως οὐκ ἔστι κεῖται· πόθεν γὰρ δεῖται προεῖς τὸ κατορθωθῆναι. πρώτα τοίνυν τὰ κάλλιστα λαβοῦν * προέβαλεν. καὶ γὰρ βασιλεὺς εἰς τῶν ἀγαπητὸν ἀγώνων· ⓐ ὁ βασιλεύς, εἴ τι κάλλιστόν ἐστιν ἐν τοῖς κατακοίοις, εἴτε χρυσὸς, εἴτε ἄργυρος, εἴτε λίθοι τίμιοι, εἴτε ἱμάτια πολυτελῆ, ταῦτα αὐτῷ κατασκόλης αὐτοῦ κέκτηται· καὶ θαυμάζει σε ⓦ διαφέρειν ἀπὸ τῆς κτίσεως. εἰ δέ τι σε ὑπερβαίνει τῶν ὁρωμένων, καὶ ⓦ λέγειν ἃ δυνάσαι θύρῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἔδοξάσει ⓦ ποιήσαντα, ὅτι ὑπερβαίνει σε τὴν καταλῆψιν ἡ σοφία τῶν γινομένων. μὴ λέγε, διὰ τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; ἔκαστον γὰρ χρήσιμόν ἐστιν, εἰ καὶ τοῖς λόγοις ἀγνοοῦμεν ἡμεῖς. ὥσπερ οὖν ὅταν εἰς ἰατρεῖον εἰσέλθῃς, καὶ ἴδῃς πολλὰ κρεμάμενα ἐργαλεῖα, θαυμάζεις τὴν ποικιλίαν τῶν ὀργάνων, καὶ ἀγνοεῖς τὰς χρείας αὐτῶν οὐκ εἰδώς· ὅτου δὲ διὰ τῆς κτίσεως ποίησον. καὶ ἴδῃς πολλὰ τῶν ζώων καὶ τῶν βοτανῶν καὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων κτισμάτων, ὧν τὰς χρείας οὐκ οἶδας, θαύμασον αὐτῶν τὴν ποικιλίαν, καὶ ἐκπλάγηθι καὶ διὰ τοῦτο ⓦ ἀριστοτέχνην Θεόν *, ὅτι ὅτι πρῶτα σοὶ δῆλα ἐποίησεν, ὅτι πρῶτα ἀφῆκεν ἄδηλα. οὐκ ἀφῆκε μὲν γὰρ πάντα ἄδηλα, ἵνα μὴ ἀκαταστασίαν λέγῃς εἶναι τὰ ὄντα· οὐκ ἀφῆκε δὲ σοὶ πάντα γνώσιμα εἶναι, ἵνα μὴ ὁ μέτρος τῆς γνώσεως εἰς ἀπόνοιάν σε ἐκπέσῃ. ὅτου γοῦν καὶ ⓦ ἀκόντιον ἀνθρώπου ὁ ποιητὴς δαίμονι ἐκείνος ἐξέτεινε χάλιστι, ἐλπίδι μείζονος γνώσεως καὶ τῆς ὄσης ἀποστερήσας. διὰ τοῦτο καὶ σοφός τις ἀνὴρ ἔλεγεν· Ἰσχυρότερά σου μὴ ζήτει, καὶ βαθύτερά σου μὴ ἐρεύνα· ἃ προστέταγκέν σοι, Sirach. γ. κ.

ἀλλὰ μὴ εἰς ἀχρείους καὶ ἀνοήτους ἀφετέλεσας, ἵνα μὴ πάλιν εἰς τὸν ἀγκῶνα τῆς ἀργολίας ἐκείνης ἑαυτὸν καταξιώσωμεν.

Ψαλ. ιη. α. Ρωμ. α. κ. Εἰ μὲν οὖν ταῖς προελθούσαις τισὶν ἡμέραις ἕνα γνησιότητος ἐζητάσαμεν τρόπον, καὶ τοὺς τὸ τέλος αὐτὸν ἠγάπημεν, ἐρμηνεύοντες, πῶς ὁ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴν δόξαν Θεοῦ· καὶ πότε ἐστὶ τὸ ῥητὸν τὸ τοῦ Παύλου λεγόμενον, ὅτι Τὰ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. καὶ ἐδιήκυμεν, πῶς ἀπὸ κτίσεως κόσμου, καὶ πῶς διὰ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάττης ὁ δημιουργὸς δοξάζεται· σήμερον ὀλίγα πάλιν εἰς αὐτὸν ταύτην φιλοσοφήσαντες τὴν ἐπάνοδον, ἐφ' ἕτερον βαδίζωμεν λόγον. οὐ γὰρ μόνον ἐποίησεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ γλυφὴν ἐργάζεσθαι προσκύσασεν· οὔτε ἄπασαν ἀκίνητον ἀφεὶς, οὔτε πᾶσαν κινεῖσθαι κελεύσας, ἀλλ' οὐρανὸν μὲν ἀκίνητον ἔσχε, καθάπερ ὁ προφήτης φησίν· Ησ. μ. κζ. Ὁ τείνας οὐρανὸν, ὡσεὶ καμάρᾳ, καὶ ἐξέτεινας αὐτὸν, ὡσεὶ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ γῆς. ὁ μὲν ἥλιος μετὰ τῶν ἄστρων τῶν λοιπῶν καθ' ἑκάστην πέμπεται τὴν ἡμέραν. καὶ γῆν πάλιν πέπηγε, τὰ δὲ ὕδατα βαδίζειν ἐκέλευσεν· οὐχ ὕδατα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πεφέλας καὶ ὄμβρους συνεχεῖς καὶ ἐπαλλήλους· οἰκείοις ἀποδιδόμενοι καιροῖς. καὶ μία μὲν ἡ τῶν ὄμβρων φύσις, διαφορὰ δὲ τὰ ἐξ αὐτῶν γινόμενα. ἐπὶ γὰρ τὸ ἀμπέλῳ γίνεται οἶνος ὁ γενναῖος, καὶ ἔλαιον τὸ ἐλαίᾳ, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις δὲ φυτοῖς τοὺς οἰκείους ἀπεργάζεται χυμούς. ἐπὶ μίαν δὲ τῆς γῆς ἠργάσατο. καὶ διαφόρους φέρει τοὺς καρπούς· καὶ μία μὲν τοῦ ἡλιακοῦ ἀκτῖνος ἡ θέρμη, καὶ διαφόρως ἅπασι πεπαίνει, τὰ μὲν βραδύτερον, τὰ δὲ ταχύτερον τοῖς ἀκμὴν ἄγουσα. Τίς οὖν οὐ θαυμάσειε καὶ καταπλαγείη τὴν τοσαύτην ποικιλίαν; μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν, ὅτι ποικίλων αὐτῶν καὶ διαφόρων κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ κοινὸν αὐτῶν ἅπασι, καὶ πλουσίοις, καὶ πένησι, καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ δικαίοις· ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν, ὅτι Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ὅτι πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ὅτι δικαίους καὶ ἀδίκους. καὶ μυρίων αὐτῶν ζώων ἐμπλήσας, καὶ φωλεὰς τοῖς ζώοις ἐθέλοις εἰπεῖν, τὰ μὲν μεμῆσθαι, τὰ δὲ φεύγειν ἐκέλευσεν. εἶτ' πλέγω; Φιλόσοφόν ἐστιν ὁ μύρμηξ, [ὑπέρτιμον ποίημα τοῦ ἐργασαμένου]. αὐτοῦ τοίνυν προσέχωμεν, μεγίστην παρέχοντα τοῖς ζώοις διδασκαλίαν, ὥστε μὴ καταμελετᾶν, μηδὲ φεύγειν ἱδρῶτας καὶ πόνους. διὰ τοῦτο ὁ Παροιμ. ς. ς. ὀκνηρὸν καὶ ἡ γραφὴ τοὺς ἐκφύλους ἐπιστόμως λέγουσα· Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρὲ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γίνου ἐκείνου σοφώτερος. οὐ βούλει, φησὶν, ἐκ τῶν γραφῶν μαθεῖν, ὅτι καλὸν τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ ὅτι ὁ μὴ ἐργαζόμενος οὐδὲ ἐαθέως ὀφείλει· οὐ βούλει πρὸς τὴν διδασκάλων ἀκοῦσαι τοῦτο· παιδεύθητι πρὸς τῶν ἀλόγων. οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς οἰκίας ποιοῦμεν πολλάκις· τοὺς μείζονας καὶ δοκιμωτέρους εἰς σπουδὴν ἐπιδιδόντες ἁμαρτήσεις, παιδίοις τιθέντες προσέχειν πρόκελευόμενα, λέγοντες· Ὅρα μικρότερόν σου, πῶς ἐστὶ σπουδαῖος καὶ διεγηγερμένος. καὶ σὺ τοίνυν πρὸς τοῦτο λάβε μείζονα φιλοσοφίας πρόκλησιν, καὶ θαύμασόν σου διακονίαν, μὴ ὅτι ἥλιον ἐποίησε μόνον καὶ οὐρανὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ μύρμηκα ἐποίησεν. Εἰ γὰρ ἐβράχυ * τὸ ζῶον, ἀλλὰ τοῦ μεγέθους τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ πολλὴν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. σκόπησον τοίνυν, πῶς ἐστὶ ζωγετὸν, καὶ θαύμασον πῶς ἴσχυσεν ὁ Θεὸς σὺν ὅτι βραχεῖ σώματι τοσαύτην ἐγκαταθεῖναι ἐργασίας ἐπιθυμίαν ἀδιάπαυστον. καὶ ἀπὸ τούτου μὲν φιλόπονοι, ἀπὸ δὲ τῆς μιμήσεως καὶ φιλόκαλοι· φιλόπονοι μανθάνειν καὶ φιλάλληλοι. καὶ γὰρ σκώληξ οὐκ ἑαυτῷ μᾶλλον ἢ ἡμῖν ποιεῖ καὶ ταλαιπωρεῖται καθ' ἑκάστην ἡμέραν· ὃν μάλιστα ἰδεῖν χρεών ἐστιν, ὃς μὴ τὰ ἑαυτοῦ ζητεῖ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἑτέρων. ὥσπερ οὖν σκεπτόμενοι τὴν εἰς τὰ ἐμπόλια τῶν λεμβίων, ἵνα ἑτοίμων ἑτέρῳ πρόσχυσιν ἀποτίσωσι, ὅταν καὶ σὺ ποίησον, οὕτω καὶ σὺ κατὰ τὰς συλλογὰς, εἰς ἑτέρους δαπάνησον· κἂν λόγους διδασκαλίας ἔχῃς, μὴ κατορύξῃς, ἀλλὰ πρόθες εἰς μέσον τοῖς δεομένοις· κἂν ἕτερον ἔχῃς πλεονέκτημα, χρῶ χρήσιμος τοῖς δεομένοις

τῶν

τότε· βλέφεις ὅσωμεν αὐτῷ χαίροντες τῶν. πρέπει δὲ ἐστὶ τοῦ ὁδιωμένους, καὶ οὐ προσέδωκε. μὴ
χ. ἐδίωμεν τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς ἑαυτοὺς "διώκοντες προσδώμεν εἰς ῥαθυμίαν ἐκκλίνοντες. Μιμήσηται γὰρ Σειρ. ιπ. κε.
χ. ρῶν ἡμᾶς "καιρὸν λιμοῦ, φησίν, ἐν ἡμέρᾳ πλησμονῆς. μιμησώμεθα οὖν "καιρὸν πτερισμοῦ καὶ ἡμᾶς ἐν
χ. ρῶν ἡμέρᾳ "ἀνέσεως. καὶ ὅτι τῶν ἁμαρτημάτων ἐστὶ τοῦτο "ποιῶμεν. καὶ ἁμαρτὴς, καὶ
χ. ως ὁ ποιῶν 5 συγχωρήσῃ σοι τοῦ ἁμαρτάνειν ὁ Θεός, τοῦ μὴ συγχώρησιν δέξας καὶ βλέφεισον· τῆς γὰρ ἁ-
χ. ποιῶν ῶμεν. μαρτίας μὴ ὑπολάθῃ· οὐχ ἵνα σαυτὸν καταπύχῃς τῷ λογισμῷ, ἀλλ' ἵνα τοῦ ἀσχολεῖν παι-
δεύσῃς μὴ σκιρτᾷν, μηδὲ προσπίπτειν πάλιν τοῖς αὐτοῖς. οὕτως καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησεν. Εἰπὼν
γὰρ, ὅτι Πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, ἐπήγαγε, καὶ προτερον ὄντα βλάσφη- α. Τιμ. α. ιγ.
μον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν. ἐκπορπατίζω, φησὶν, ὁ βίος τοῦ οἰκέτου, ἵνα φανῇ ἡ φιλαν-
10 θρωπία τοῦ δεσπότου. Εἰ γὰρ μὴ συγχώρησιν ἔλαβον ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ τοῦ μισθοῦ οὐκ
ἐκβάλλω τῶν ἁμαρτημάτων. οὐ τοῦ δεσπότου τὴν φιλανθρωπίαν ἐδείξατο τοῦτο μόνον, δη-
λαδὴ τὸ ἐκβαλεῖν λαμπρότερον ἐποίει. ὅταν γὰρ μάθῃς, τίς ἐστὶν ὁ μισθωσάμενος, τότε αὐτοῦ τὴν μακροθυμίαν
πλέον· τὸ ὅταν ἴδῃς ἐκ μίσους τοὺς ἐλθόντας, τότε αὐτοῦ ἀποδέξῃ μείζονας. καὶ μεγάλας τὰς ἁμαρ-
τήσεις, χρηστὰς ἐξεις τὰς ἐντεῦθεν ἐλπίδας μεταβαλλόμενος. προσὲς γὰρ τοῖς ἐρημίαις, τὸ
χ. ὥσπερ 15 τοῦ δὲ ἀπηγώσει τὸ ἐκπόδισμα τοῦτο προσκαλῇ, τὸ δύσασθαι ποιῇ· "ὅπερ οὖν τὸ ὅπου τῆς
πόλεως ἔσται τὰ ἡμέτερα. πάντα γὰρ συμβάντα ἄπαντα τοῦ τι ἀρετὴν ὑμῶν δείκνυσι δυνη-
θέντων μὲν τῆς μετοικίας τοσαύτην ὀργὴν ἀποκρούσασθαι, τοῦ τι τὸ Θεοῦ φιλανθρωπίαν χηρεύει ἐξ ὀλίγης τῆς ὅπου τροφῆς τοσοῦτον προσεγκύπτος νέφος, τὸς τι τὸ ἀπηγώσει
χ. αἰσίσει πρῶτον" δύσησι, μαθόντας ἐκ τῆς ἡμετέρας, ὅτι τὸ δοῦναι τὸ τοῦ Θεοῦ βλέπουσα
20 ροσοῦ, καὶ μυρία προσιὼν παντοχόθεν κύματα, καταπονταθῆναι οὐκ ἔστι. τίς γὰρ εἶδε, τίς ἤκουσε ποτὲ τὰ ἡμέτερα πάθη; ἐκ βάθρων αὐτῶν καθ' ἑκάστην προσδοκῶμεν ἡμέραν "ἀναπαλαίσεσθαι τοῦ πάλιν "ἡμῖν μὴ τ" ἐνοικοῦντων. ἀλλ' ὅτε ἤλπιζε καταπονεῖσθαι
χ. σίας παθόντας ὁ Δημόκολος, τότε καθεσθεὶς γαλιλαίαν ἐποίησεν ὁ Θεός. μὴ τοίνυν ὑπολαμβανώμεθα τῶν μεγέθους τῶν δεινῶν, ἵνα μὴ μεγέθους τῶν εὐεργεσιῶν τῶν προσῆκόν τοῦ
χ. καπνὸν 25 Θεοῦ ἡγώμεθα. καὶ γὰρ ὁ μὴ εἰδὼς τὸ ἰσόμετρος τοῦ φύσει, οὐκ εἰσπραττε τὸ ἰσόμετρον τοῦ πάχους. ταῦτα καὶ προσὲς τοὺς παῖδας λέγωμεν τοὺς ἡμετέρους, καὶ εἰς μυρίας προπέμπωμεν γενεάς, ἵνα μάθωσιν ἅπαντες, πῶς ἐσαπόλλυσιν ὁ Δημόκολος καὶ τὸ ἔδαφος ἀφανίσαν τῆς πόλεως, καὶ πῶς ἵλεως ὁ Θεὸς πεποίηκεν αὐτοῖς καὶ χειμῶνα ἐπ' ἴσης τῆσαν πάλιν, καὶ μηδὲ τοῦ τυχοῦσαν συγχωρῆσαι γλυκάναι βλάβην· ἀλλὰ καὶ φόβον αἴρει, καὶ
30 κίνδυνον ἀπεκρύσατο μετὰ πολλοῦ τοῦ πάχους. καὶ γὰρ καὶ τῇ πρὸ ἑλθούσῃ ἑβδομάδι ταῖς θύραις
χ. δημοσθένειον "δημοσθένειον ἅπαντες, καὶ γραπτὸν ἡμῖν ἐπαφίεσθαι, καὶ μυρία ἕτερα ὠνειροπολοῦμεν δεινά. ἀλλ' ἰδοὺ πρόπυλα ἐκκλησίας πρόκειται, ὥσπερ νέφος, καὶ ὥσπερ σκιὰ τοῦ παρέχουσα· καὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν δεινῶν σχολάσωμεν μόνον, μᾶλλον δὲ οὐκ σχολάσωμεν, ἀλλὰ καὶ ἐπαγρυπνήσωμεν, καὶ βελτίους γενώμεθα, τοῦ Θεοῦ τοῦ καρδίαν τοῦ βασιλέως
χ. ἀλλάξαντ. 35 "μαλάξοντος. λέγωμεν τοίνυν δεόμενοι καὶ παιτοὺς καὶ ἡμᾶς, βούλεται δὲ ὁ Θεὸς, καὶ μὴ πλείονος τῆς ταπεινώσεως τῆ ζημίᾳ προσέχωμεν, καὶ προσ τοῦ ἐκκλησίαν πέσωμεν, ὅθεν ἐκαρπωσάμεθα τοῦ ὠφέλειαν. ἴστε γὰρ ὅτε ἀρχῇ, πῦ καταφύγητε, ποῦ ζημιωθράμητε, πόθεν ἡμῖν ἡ σωτηρία γένοιτο. ἐκρώμεθα τοίνυν τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ. καὶ καθάπερ ὅτε τῷ καιρῷ τῶν
χ. ἀλλείπομεν κακῶν οὐ προσέδωκεν, οὕτω μηδὲ ἡμᾶς αὐτοῦ ὅτε τῷ καιρῷ τῆς ἀνέσεως καταλεί-
χ. ἐπιτέλ- 40 πωμεν, ἀλλὰ μείνωμεν μετ' ἀκριβείας, καὶ ταῖς ζημίαις, καὶ ταῖς θύραις, καὶ τοῦ τῶν θείων λο-
χ. λογίων γίων ἀκροάσεσι ποιώμεθα καθ' ἡμέραν, καὶ τοῦ ψαλμῷ, ἵνα "ἀπολίσκωμεν προσερχόμενοι, πολυπροσχημονοῦντες τοῦ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, "προσπέχοντες, ταυτάζοντες ἑαυτῶν τῶν ὑπακουόντων καλῶν, ταῦτα ἀναλώσωμεν ἅπασαν εἰς τοῦ τῶν θείων "νόμων ἀκρόασιν,

ἀλλὰ

ἀπολογούμενος σοι διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν, καὶ μονονουχὶ λέγων διὰ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς· ὅπι ἐγὼ μόνη σε ὑπὲρ μείζονα ἐκάλεσα τιμωρὸν, σὺ δὲ σεαυτὸν ἀνάξιον κατεσκεύασας τῆς δωρεᾶς, ἐκπεσὼν τοῦ προσδοκίσου· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ οὕτω σε ἀπολείψομαί σε, ἀλλὰ διορθώσομαί σε, καὶ σὲ ἀμάρτημα, καὶ εἰς Θ ὑγιῆ σε ἀνάξω. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο σε ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον σιωπᾶσθαι καὶ διαφλυαρεῖσθαι εἴασα, ἵνα σὺ δι' πλήθη τοῦ χρόνου μᾶλλον σου γένηται τῆς παρανοφροσύνης ἡ διδασκαλία, καὶ μηδέποτε τοῦ πρεσβεύειν ἐπιλάθῃ. ὥσπερ δὴ τούτων ἀπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ τῆς κηδεμονίας αὐτοῦ ἀμείψωμεθα ἀμοιβὴν ἡμᾶς ὠφελῆσαι πάλιν, καὶ τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ ἐκ ζωγραφίας ὑμῖν διαλέξομαι, πολλὴν ποιησώμεθα τὴν ἀσφάλειαν. οὐδὲ γὰρ ἀποστήσομαι, ἕως ἂν κατορθώσητε· ὅπερ ἡμῖν τὸ ζητούμενον οὐ τότε ἐστιν, ἡ ὁλιγάκις εἰπεῖν, ἢ πολλάκις, ἀλλὰ μέχρι τότε λέγειν, ἕως ἂν ὑμᾶς πείσωμεν. πρὸς μὲν οὖν Ἰουδαίους ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· Εἰ εἰς κρίσιν καὶ μάχας ἤρξατε, ἵνα τί μοι ἤρξατε; πρὸς ὑμᾶς δὲ ἡ ἐρῶ δι' ἡμῶν· Εἰ εἰς ὅρκους καὶ ἐπιορκίας ἤρξατε, ἵνα τί μοι ἤρξατε; πῶς γὰρ τὸ πάσχα ἐφάγετε τὸ ἱερεῖον; πῶς τοῦ θυσιάσματος δεξόμεθα τοῦ ἁγίου; πῶς τῶν θαυμασίων κοινωνήσομεν μυστηρίων διὰ τῆς γλώττης, δι' ἧς Θ νόμον τοῦ Θεοῦ καταπατήσαμεν, διὰ τῆς γλώττης, δι' ἧς τοῦ ψυχικοῦ ἐμολύναμεν; Εἰ γὰρ πορφυρίδα τις βασιλικὴν οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο χρῆσαι δίχα θαι μιαμμένας, πῶς σῶμα διακαθαρτικὴν δεξόμεθα ἀκαθάρτῳ γεγονυίᾳ γλώττῃ; ὁμοῦ γὰρ ὅρκος τοῦ πονηροῦ, καὶ θυσία τοῦ διαβόλου. Τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ὅπου δὲ διαβολὴ καὶ ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς παρανομίας, οἶδα σαφῶς· διὸ ὅπερ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος οὐκ ἂν εὐκόλως αὐτὸ κατορθώσειε, ποιησώμεθα φανερὰν, καὶ συμμορίας. καὶ ὅπερ ὑπὲρ τῶν συμποσίων Ω πέντε ποιοῦσιν, ἐπιδῶμεν αὐτῶν ἕκαστος ἑστάναι ὁλόκληρος γενέσθαι μὴ δύνηται, συνελθόντες ἅπαντες ἀξίαν ἑαυτοῦ τοῦ εὐεργέτου εἰσφέρουσι· τοῦτο καὶ ἡμᾶς ποιήσωμεν· ὅπερ καθ' ἑαυτοὺς ἐσμὲν ῥᾴθυμοι, συμμορίας ποιησάντες ἀλλήλοις πρεπούσας εἰσφέρειν συμβουλεύω, καὶ παρακαλέσω, καὶ παρακλήσω, καὶ ὑπομνήσω, καὶ ἀπειλῶ, ἵνα ἐκ τῆς ἑκάστου ἀσφαλοῦς ἅπαντες κατορθώσωμεν. ὅπερ γὰρ τὰ τῶν πλησίον ὀξύτερον βλέπομεν ἢ τὰ ἡμέτερα, ἡμᾶς ἑτέρους φυλάττωμεν, καὶ τοῦ ἡμετέρου φυλακοῦ ὑπεύθυνον ἐκείνους, καὶ τοῦ καλοῦ ταύτου ἅπαντας ποιησώμεθα· ἵν' οὕτω καθαιρόμενοι τῆς πονηρᾶς ταύτης ζημιώσεως, τῆς πρὸς τοῦ ἁγίου ταύτου ἐλθόντες ἑορτοῦ, καὶ τῆς ἁγίας μεταλάβωμεν θυσίας καὶ ζωηρᾶς ἐλπίδος καὶ ζωοποιοῦ ἀγαθοῦ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, Ω μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΤΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΓΧΩΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΗΜΑΡΤΗΚΟΤΩΝ ΕΙΣ Θ ΒΑΣΙΛΕΑ· ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΟΙΗΣΑΣ Ο ΘΕΟΣ Θ ΑΝΘΡΩΠΟΝ, ΝΟΜΟΝ ΦΥΣΙΚΟΝ ΕΓΚΑΤΕΘΗΚΕΝ ΑΥΤΩ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΣΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΠΕΧΕΣΘΑΙ ΤΩΝ ΟΡΚΩΝ. ΛΟΓΟΣ. Β.

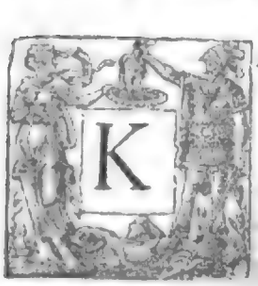

Καὶ πάλιν εἶπον, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, καὶ σήμερον τοῦτο πάλιν ἐρῶ. Εἰ γὰρ τὰ δεινὰ παρῆλθεν, ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν δεινῶν μὴ παρερχέσθω· οὐχ ἵνα ἀλγῶμεν, ἀλλ' ἵνα εὐχαριστῶμεν. ἐὰν γὰρ ἡ μνήμη μένῃ τῶν δεινῶν, ἡ πεῖρα τῶν δεινῶν οὐδέποτε ὑπισχνεῖται. τί γὰρ δεῖ τῆς πείρας, τῆς μνήμης ἡμᾶς σωφρονιζούσης; ὥσπερ οὖν οὐκ ἀφῆκεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς καταπονηθῆναι πρότερον τῶν λυπηρῶν, ὅτω μὴ ἀφῶμεν ἑαυτοὺς ἐκλυθῆναι παρελθόντων ἐκείνων. παρακάλεσον ἡμᾶς ἀθυμοῦντας τότε·

Λογ. μθ. 538 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ἀπολογούμενος σοι διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν, καὶ μονονουχὶ λέγων διὰ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς· ὅπι ἐγὼ μόνη σε ὑπὲρ μείζονα ἐκάλεσα τιμωρὸν, σὺ δὲ σεαυτὸν ἀνάξιον κατεσκεύασας τῆς δωρεᾶς, ἐκπεσὼν τοῦ προσδοκίσου· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ οὕτω σε ἀπολείψομαί σε, ἀλλὰ διορθώσομαί σε, καὶ σὲ ἀμάρτημα, καὶ εἰς Θ ὑγιῆ σε ἀνάξω. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο σε ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον σιωπᾶσθαι καὶ διαφλυαρεῖσθαι εἴασα, ἵνα σὺ δι' πλήθη τοῦ χρόνου μᾶλλον σου γένηται τῆς παρανοφροσύνης ἡ διδασκαλία, καὶ μηδέποτε τοῦ πρεσβεύειν ἐπιλάθῃ. ὥσπερ δὴ τούτων ἀπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ τῆς κηδεμονίας αὐτοῦ ἀμείψωμεθα ἀμοιβὴν ἡμᾶς ὠφελῆσαι πάλιν, καὶ τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ ἐκ ζωγραφίας ὑμῖν διαλέξομαι, πολλὴν ποιησώμεθα τὴν ἀσφάλειαν. οὐδὲ γὰρ ἀποστήσομαι, ἕως ἂν κατορθώσητε· ὅπερ ἡμῖν τὸ ζητούμενον οὐ τότε ἐστιν, ἡ ὁλιγάκις εἰπεῖν, ἢ πολλάκις, ἀλλὰ μέχρι τότε λέγειν, ἕως ἂν ὑμᾶς πείσωμεν. πρὸς μὲν οὖν Ἰουδαίους ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· Εἰ εἰς κρίσιν καὶ μάχας ἤρξατε, ἵνα τί μοι ἤρξατε; πρὸς ὑμᾶς δὲ ἡ ἐρῶ δι' ἡμῶν· Εἰ εἰς ὅρκους καὶ ἐπιορκίας ἤρξατε, ἵνα τί μοι ἤρξατε; πῶς γὰρ τὸ πάσχα ἐφάγετε τὸ ἱερεῖον; πῶς τοῦ θυσιάσματος δεξόμεθα τοῦ ἁγίου; πῶς τῶν θαυμασίων κοινωνήσομεν μυστηρίων διὰ τῆς γλώττης, δι' ἧς Θ νόμον τοῦ Θεοῦ καταπατήσαμεν, διὰ τῆς γλώττης, δι' ἧς τοῦ ψυχικοῦ ἐμολύναμεν; Εἰ γὰρ πορφυρίδα τις βασιλικὴν οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο χρῆσαι δίχα θαι μιαμμένας, πῶς σῶμα διακαθαρτικὴν δεξόμεθα ἀκαθάρτῳ γεγονυίᾳ γλώττῃ; ὁμοῦ γὰρ ὅρκος τοῦ πονηροῦ, καὶ θυσία τοῦ διαβόλου. Τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ὅπου δὲ διαβολὴ καὶ ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς παρανομίας, οἶδα σαφῶς· διὸ ὅπερ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος οὐκ ἂν εὐκόλως αὐτὸ κατορθώσειε, ποιησώμεθα φανερὰν, καὶ συμμορίας. καὶ ὅπερ ὑπὲρ τῶν συμποσίων Ω πέντε ποιοῦσιν, ἐπιδῶμεν αὐτῶν ἕκαστος ἑστάναι ὁλόκληρος γενέσθαι μὴ δύνηται, συνελθόντες ἅπαντες ἀξίαν ἑαυτοῦ τοῦ εὐεργέτου εἰσφέρουσι· τοῦτο καὶ ἡμᾶς ποιήσωμεν· ὅπερ καθ' ἑαυτοὺς ἐσμὲν ῥᾴθυμοι, συμμορίας ποιησάντες ἀλλήλοις πρεπούσας εἰσφέρειν συμβουλεύω, καὶ παρακαλέσω, καὶ παρακλήσω, καὶ ὑπομνήσω, καὶ ἀπειλῶ, ἵνα ἐκ τῆς ἑκάστου ἀσφαλοῦς ἅπαντες κατορθώσωμεν. ὅπερ γὰρ τὰ τῶν πλησίον ὀξύτερον βλέπομεν ἢ τὰ ἡμέτερα, ἡμᾶς ἑτέρους φυλάττωμεν, καὶ τοῦ ἡμετέρου φυλακοῦ ὑπεύθυνον ἐκείνους, καὶ τοῦ καλοῦ ταύτου ἅπαντας ποιησώμεθα· ἵν' οὕτω καθαιρόμενοι τῆς πονηρᾶς ταύτης ζημιώσεως, τῆς πρὸς τοῦ ἁγίου ταύτου ἐλθόντες ἑορτοῦ, καὶ τῆς ἁγίας μεταλάβωμεν θυσίας καὶ ζωηρᾶς ἐλπίδος καὶ ζωοποιοῦ ἀγαθοῦ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, Ω μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἀπολογούμενος σοι διὰ τῶν γραμμάτων αὐτῶν, καὶ μονονουχὶ λέγων διὰ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς· ὅπι ἐγὼ μόνη σε ὑπὲρ μείζονα ἐκάλεσα τιμωρὸν, σὺ δὲ σεαυτὸν ἀνάξιον κατεσκεύασας τῆς δωρεᾶς, ἐκπεσὼν τοῦ προσδοκίσου· πλὴν ἀλλ' οὐδὲ οὕτω σε ἀπολείψομαί σε, ἀλλὰ διορθώσομαί σε, καὶ σὲ ἀμάρτημα, καὶ εἰς Θ ὑγιῆ σε ἀνάξω. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο σε ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον σιωπᾶσθαι καὶ διαφλυαρεῖσθαι εἴασα, ἵνα σὺ δι' πλήθη τοῦ χρόνου μᾶλλον σου γένηται τῆς παρανοφροσύνης ἡ διδασκαλία, καὶ μηδέποτε τοῦ πρεσβεύειν ἐπιλάθῃ. ὥσπερ δὴ τούτων ἀπάντων εὐχαριστήσωμεν τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, καὶ τῆς κηδεμονίας αὐτοῦ ἀμείψωμεθα ἀμοιβὴν ἡμᾶς ὠφελῆσαι πάλιν, καὶ τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ ἐκ ζωγραφίας ὑμῖν διαλέξομαι, πολλὴν ποιησώμεθα τὴν ἀσφάλειαν. οὐδὲ γὰρ ἀποστήσομαι, ἕως ἂν κατορθώσητε· ὅπερ ἡμῖν τὸ ζητούμενον οὐ τότε ἐστιν, ἡ ὁλιγάκις εἰπεῖν, ἢ πολλάκις, ἀλλὰ μέχρι τότε λέγειν, ἕως ἂν ὑμᾶς πείσωμεν. πρὸς μὲν οὖν Ἰουδαίους ὁ Θεὸς ἔλεγε διὰ τοῦ προφήτου· Εἰ εἰς κρίσιν καὶ μάχας ἤρξατε, ἵνα τί μοι ἤρξατε; πρὸς ὑμᾶς δὲ ἡ ἐρῶ δι' ἡμῶν· Εἰ εἰς ὅρκους καὶ ἐπιορκίας ἤρξατε, ἵνα τί μοι ἤρξατε; πῶς γὰρ τὸ πάσχα ἐφάγετε τὸ ἱερεῖον; πῶς τοῦ θυσιάσματος δεξόμεθα τοῦ ἁγίου; πῶς τῶν θαυμασίων κοινωνήσομεν μυστηρίων διὰ τῆς γλώττης, δι' ἧς Θ νόμον τοῦ Θεοῦ καταπατήσαμεν, διὰ τῆς γλώττης, δι' ἧς τοῦ ψυχικοῦ ἐμολύναμεν; Εἰ γὰρ πορφυρίδα τις βασιλικὴν οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο χρῆσαι δίχα θαι μιαμμένας, πῶς σῶμα διακαθαρτικὴν δεξόμεθα ἀκαθάρτῳ γεγονυίᾳ γλώττῃ; ὁμοῦ γὰρ ὅρκος τοῦ πονηροῦ, καὶ θυσία τοῦ διαβόλου. Τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ἢ τίς συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαρ; ὅπου δὲ διαβολὴ καὶ ταύτης ἀπαλλαγῆναι τῆς παρανομίας, οἶδα σαφῶς· διὸ ὅπερ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος οὐκ ἂν εὐκόλως αὐτὸ κατορθώσειε, ποιησώμεθα φανερὰν, καὶ συμμορίας. καὶ ὅπερ ὑπὲρ τῶν συμποσίων Ω πέντε ποιοῦσιν, ἐπιδῶμεν αὐτῶν ἕκαστος ἑστάναι ὁλόκληρος γενέσθαι μὴ δύνηται, συνελθόντες ἅπαντες ἀξίαν ἑαυτοῦ τοῦ εὐεργέτου εἰσφέρουσι· τοῦτο καὶ ἡμᾶς ποιήσωμεν· ὅπερ καθ' ἑαυτοὺς ἐσμὲν ῥᾴθυμοι, συμμορίας ποιησάντες ἀλλήλοις πρεπούσας εἰσφέρειν συμβουλεύω, καὶ παρακαλέσω, καὶ παρακλήσω, καὶ ὑπομνήσω, καὶ ἀπειλῶ, ἵνα ἐκ τῆς ἑκάστου ἀσφαλοῦς ἅπαντες κατορθώσωμεν. ὅπερ γὰρ τὰ τῶν πλησίον ὀξύτερον βλέπομεν ἢ τὰ ἡμέτερα, ἡμᾶς ἑτέρους φυλάττωμεν, καὶ τοῦ ἡμετέρου φυλακοῦ ὑπεύθυνον ἐκείνους, καὶ τοῦ καλοῦ ταύτου ἅπαντας ποιησώμεθα· ἵν' οὕτω καθαιρόμενοι τῆς πονηρᾶς ταύτης ζημιώσεως, τῆς πρὸς τοῦ ἁγίου ταύτου ἐλθόντες ἑορτοῦ, καὶ τῆς ἁγίας μεταλάβωμεν θυσίας καὶ ζωηρᾶς ἐλπίδος καὶ ζωοποιοῦ ἀγαθοῦ, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, Ω μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ἢ γὰρ αὐξὴ αἰσχρὰ μύρων ⓜ εὐφρατὸν, ἢ γὰρ ⓜ ὀφρὺς τῦ ὀφρυοῦ αἰῶ, ὅ ἐστιν ὁ Χριστὸς
ἐν δόξῃ τῦ Θεοῦ καθήμενος. τὰ ἄλογα πάλιν ἐν τῷ σώματι ⓐ ὅπλα ἔχει, οἷ ὁ βοῦς ⓐ
κέρατα, ⓒ ὁ ἵππος ⓐ ὁ σῦς ὁ ἄγριος, ⓒ ὁ ὄνυχας ὁ λέων· ἐμοὶ δ' οὐκ ἐν τῇ φύσει τῦ σώ-
ματος τὰ ὅπλα κατέθετο ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἔξω τῦ σώματος, δείκνις ὅτι ἥμερον ζῶον ὁ ἄνθρωπος,
χ. δείκνυσι 5 ⓒ ὅτι οὐκ ἀεί μοι τούτων τῶν ὅπλων χρεία. ἢ γὰρ πολλάκις μὲ αὐτὰ ἀποτίθημι, πολλά-
κις δ' μεταχειζόμεθα. ἵν' οὖν ἐλεύθερος ὦ ἢ ἀπολελυμένος, ἢ μὴ διὰ παντὸς ἀναγκάζω-
μαι βασάζειν τὰ ὅπλα, ἐποίησεν αὐτὰ κεχωρισμένα τῆς φύσεως ⓒ δ τῆς ἐμῆς. ἢ γὰρ μόνον
τῷ ψυχικῷ ἔχει λογικὸν κεκτῆσθαι τῶν ἀλόγων, ἀλλὰ ⓒ τῷ σώματι πλεονεκτοῦμεν
αὐτῶν. ἢ γὰρ ἢ τὸ τῆ τῆς ψυχῆς εὐφυΐα" συμβαῖνον κατεσκεύασεν ὁ Θεὸς, ἢ τοῖς ὑπο-
χ. συμβαίνει 10 ζύγιοις αὐτῆς ὑπετάξειν. ἢ γὰρ ⓒ τὸ σῶμα τοιοῦτον οὐκ ἁπλῶς ἐποίησεν, ἀλλ' οἷ εἰκὸς ἦ
λογικῇ ψυχῇ ζυγοκουμένου. ὡς εἰ μὴ τοιοῦτον ἦν, σφόδρα ἂν σε ἐπεδίωσαν αἱ τῆ ψυ-
χῆς ἐνέργειαι. ἢ τοῦτο δῆλον ἐκ τῶν νοσημάτων. εἰ γάρ τι μικρὸν παραπεσὸν τῆς οἰ-
κείας καταστάσεως αὐτῆ τῆς ἁρμονίας ἢ διακόσμησις, πολλαὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς ἐμποδίζο-
νται. οἷ ⓐ λέγω· εἰ θερμότερος ἢ ψυχρότερος ὁ ἐγκέφαλος γένοιτο. ὥστε πολλῷ καὶ
15 ἀπὸ τῦ σώματός ἐστιν ἰδεῖν τὴν κηδεμονίαν τῦ Θεοῦ, ἐκ ὅτι μόνον ἐξ ἀρχῆς αὐτὸ βέλτιον
ἐποίησε τῦ μὴ ὄντος, ἀλλ' ὅτι ἢ μὴ ὄντος ποιῆς ὃ χρήσιμον αὐτὸ μετασκεύασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ποιῆς
πολλῷ μείζονα δώσησι δόξαν πάλιν. εἰ δ' καὶ ἑτέρωθεν ἐθέλεις μαθεῖν, ὅσην ποιεῖ ὃ σῶ-
μα ὁ Θεὸς ἐπιδείξατο σοφίαν, ἐρῶ τῦτο, ὃ μάλιστα πάντων ὁ Παῦλος ἐκπλησσόμενος φαί-
νεται συνεχῶς. τί δ' τῦτό ἐστι; τὰ μέλη πλεονεκτεῖ ἀλλήλων πεποίηκεν, ἐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς,
χ. ἐποίησεν 20 ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν χαλκῷ, τὰ δ' ἰχθύι κεκαττῦ" πρεσκύσασι· οἷ, καλὸς ὁ ὀφθαλμός, ἀλλ' ἰσχυ-
ρότερος ⓐ πόδες· ἡμία ἡ κεφαλή, ἀλλ' ἀδύνατον εἰπεῖν τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ a. Κορ. ιβ. κα.
ἔχω. ἢ τῦτο δ' ὅτι τῶν ἀλόγων ὄντων ἰδεῖν, τῦτο δ' ὅτι τῦ βίου πάντος. ὁ γοῦν βασιλεὺς
τῶν ἱππέων δεῖται, ⓐ ἱππέων τῦ βασιλέως, ὥσπερ ἡ κεφαλὴ τῶν ποδῶν. ἢ πάλιν
ὅτι τῶν ἀλόγων, τὰ μὲν ὄντα ἰσχυρότερα, τὰ δὲ [ὄντα] ἀσθενέστερα· τὰ μὲν ἡμᾶς τέρπει,
25 τὰ δ' τέρφει, τὰ δ' ὠφελεῖ· οἷ, τέρπει μὲν ὁ ταὼς, τέρφουσι δ' ὄρνιθες ἢ ὕες· ὠφελοῦσι
δ' ὠφέλησα ἢ αἶγες, συμπονεῖ δ' βοῦς καὶ ὄνος. ἔστι δ' ἢ ἄλλα, ἃ τούτων μὲν οὐδὲν πάρεχε,
γυμνάζει δ' ἡμῶν τὴν δύναμιν· ὡς τὰ ἄγρια θηρία τῶν κυνηγετῶν αὔξει τὴν ἰσχύν, ἢ δ'
φόβῳ παιδεύει τὸ ἦθος ἡμῶν, ἢ ὠφελησιλιχώτερον ποιῆ, ἢ ὠφελῆ θεραπείαν δ' ἡμῖν οὐκ ὀλί-
γην φορᾶ ἀπὸ τῶν οἰκείων εἰσάγει σωμάτων. ὥστε ὁτὲν εἴπῃ σοί τις, πῶς ἀρχὴν εἶ τῶν
30 ἀλόγων, φοβούμενος λέοντα; εἰπὲ πρὸς αὐτὸν· ὅτι ὠφελῆ τὴν ἀρχὴν ἐκ τῦτο πρᾶγ-
μα παρεσκεύασται, ὅτι βιβλιδίμοιον ὠφελῆ τῶν Θεῶν, ὅτι εἰ ὠφελιδίου διέτειλον· ἀλλ' ὅπῃ
προσέχουσα ᾗ διασώζη, ἐκ ἀθύμως ἐγκρίνομαι τοῖς δάκνουσι. ἢ οὐδὲν ὠφελοῦμαι· ἀλλ'
ἔχω πικρὰ τίχνα, δι' ὧν κρατῶ τῶν θηρίων. ὅπου καὶ ὅτι τῶν οἰκιῶν ἢ τῶν μεγάλων, ὅτι
ⓐ ἰδοὶ, κἂν ἀθύμησε ὦσι, ὦσι ἢ ἀτιμάσῃ, πολλοὺς τῶν ἀνάκων διδάσκουσι· ὅταν ἢ ἢ προσκε-
χ. ἔχουσι 35 κρουκότες ὦσι, ὅπου πίπτει μᾶλλον ἡ ἀγωνία. ζῶα τὰ ὅπου ὄφεων ἢ σκορπίων ἢ" ἐχιδνῶν
ὄντα ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι διὰ τῶν ἀμυρτάνων ἡμῖν ὄντα φοβερά. ἐκ ὅτι σώματος ἢ τῦ ἡμετέρου
μόνον, ἐδὲ ὅτι τῶν βίων τῶν διαφόρων, ἐδὲ ὅτι τῶν ἀλόγων, ἀλλὰ ἢ ὅτι ἀνθρώπου ὄντων ἰ-
δεῖν τὴν ποικιλίαν ταύτην· ἢ ὃ πάντων ἀπιστότερον ἴδοι τις ἂν κτῆ μείζονος ἔχοι ἐπιστο-
χμὸν, καὶ οὐ πάντα ἐν ἅπασιν ὄντα, ἵνα πάντα ἢ ἡμῖν ἀναγκαῖα, ἢ ὃ διασώζῃ τὴν ποικιλίαν
40 σοφίαν ἰδιωμάτων. μὴ τοίνυν κατηγόρει τῦ Θεοῦ διὰ τὴν φθορὰν τῶν σωμάτων, ἀλλὰ διὰ τῦτο
μᾶλλον αὐτὸν προσκύνει, ἢ τῆς σοφίας ἢ τῆς κηδεμονίας αὐτῦ θαύμαζε· τῆς σοφίας μὲν,
ὅτι ἰσχύσει ἐν ὕλῃ φθαρτῇ σώματα τοσαύτην ἐπιδείξασθαι ἁρμονίαν· τῆς κηδεμονίας δ',
ν. -τέλη ὅτι φθαρτὸν αὐτὸ διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἐποίησεν ὠφέλειαν, ἵνα αὐτῆς" καταξέλῃ δ' φύσημα,
κ. καταβίβα. αλ. καθέλῃ. ἢ τὴν ἀπόνοιαν" καθέλῃ. τί οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς" αὐτὸ τοιοῦτον ἐποίησεν ὁ Θεός, φησίν;
κ. αὐτὸν

ἀπολογούμενος

ὀστοῦ, ᾗ εἰς ἓν μέρος κατενεχθεῖσα ἡ πληγὴ τὸ πᾶν ἐλυμήνατο αὖ. ᾧ γὴ εἰς πολλὰ διαιρεθῆναι οὐκ ἀν ἠθέλησε τοῦτο. εἰ γὰρ ᾗ συμβαίη πρωθῆναι μέρος ἕν, τὸ καὶ ἐκεῖνο τὸ μέρος ὀστοῦν κείμενον παραβλαπτεῖ μόνον· τὰ γὴ λοιπὰ ἀσινῆ μένει πάντα, τῆ συνεχείᾳ τῆς πληγῆς διακοπομένη τῇ τῶν ὀστῶν διαιρέσει, ᾗ οὐκ ἰσχύοντος εἰς τὰ παρακείμενα ἐκβαθῦναι. διὰ τοῦτο οὐκ πολλοῖ αὐτὴ τοῦ σκέπην ὀστῶν συνέθηκεν ὁ Θεός. ᾗ καθάπερ οἰκίαν τις οἰκοδομῶν, τείχου ᾗ καμάρας δύο θεὶς ἐπιλίθιον· ὅπερ καὶ τὰ ὀστᾶ* ἐπέθηκεν δύο θεὶς ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ὁ Θεός, ᾗ ταῖς τείχεσι βλασταίνει προσκρούσασι, ὥστε αὐτὴ πληγάσαι πρὸς τῇ κεφαλῇ. τοῦτο οὖν δὴ τοῦτο ᾗ ὑπὲρ τῆς καρδίας ἐποίησεν. ὅπερ γὰρ τὸ κυριώτατον ὄντι τῶν ἐν ἡμῖν μελῶν ἡ καρδία, ᾗ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἁπάσης αὐτὴ τὸ κῦρος· ἐγκεχείρισται, ᾗ τοῦτο τυχὸν πληγεῖσα αὐτῆς θάνατος γίνεται, τειχίοις ᾗ σκληροῖς ὀστοῖς τοῦτο περιέβαλεν ὠχυρώσε, παῖς τοῦ θώρακος προβολαῖς ᾗ ταῖς ὠμοπλάταις ὄπισθεν τειχίσας αὐτό. τοῦτο ὅπερ ὑπὲρ τῶν μυελίνων ἐποίησε, τοῦτο τοῦτο ὑπὲρ τούτης εἰργάσατο. ὥστε γὰρ μὴ συνεχῶς ἀλλομένην αὐτὸ ᾗ πηδῶσαν ἐν τοῖς θυμοῖς ᾗ ταῖς τοιαύταις ὁρμαῖς, τῇ σκληρότητι τῶν ὀστῶν ἐγκρύψαι τῶν ὠφελουμένων αὐτὸ παρασκευάσεσθαι ᾗ δυνατὸν εἶναι, ὑμᾶς τι νοεῖτε οὐχὶ πολλοῖ ᾗ τοῦτο πεποίηκεν, ὥσπερ ἀπαλὴν χρῶμα τοῖς ἄλμασιν αὐτῆς παρεῖσα· ἵνα ἀλύπως ἐρρηγνυμένη τούτῳ, μηδὲν ἀνδὶς πάσχῃ. ἐ τί λέγω ὠφελείαν, ᾗ καρδίας; ὅπου γε εἴ τις ᾗ ὠφελείαν τῶν ἐντὸς αὐτοῦ ζητήσειε, πολλὴν ᾗ ἐν τούτοις εὕρηται τοῦ σοφοῦ τοῦ Θεοῦ διαπεπυκνωμένου, ᾗ ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτῶν, ᾗ ἀπὸ τῆς θέσεως, ᾗ ἀπὸ τῆς ὑφάσεως. οὐδὲν ᾗ εἰπεῖν, ᾗ τίνος ἕνεκεν οὐκ ἰσόμοιρον πάντες ἡμῖν εἰσιν ἀλλὰ δάκτυλοι, ᾗ πολλὰ ἕτερα [ᾗ] τούτων πλείονα.

Ἀλλ' ἀρκούντως ἐ ἐκ τῶν εἰρημένων τοῖς ἐθέλουσι προσέχειν ἡ σοφία τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς διαλάμπει Θεοῦ. διόπερ ἀφεὶς τοῦτο τὸ μέρος τοῖς φιλοπόνοις διεργάσασθαι μετ' ἀκριβείας, ἐφ' ἕτερον αὐτὸν ἄγειν πειρώμεθα. ᾗ γὰρ πολλοὶ μετὰ τῶν εἰρημένων κἀκεῖνο αἰτιάσεσθαι, τί δήποτε εἰ βασιλεὺς τῶν ἁπάντων ὄντι ὁ αὐθέντης, ᾗ ῥώμην καὶ ὀξύτητι ᾗ τάχυ πολλὰ τῶν ζώων αὐτοῦ πλεονεκτῇ; ᾗ γὰρ τάχυτερον ἵππου αὐθέντου, ᾗ ταπεινότερον βοός, ᾗ κουφότερον ἀετός, ᾗ ἰσχυρότερον λέων. τί οὖν αὖ εἰποιμεν πρὸς ταῦτα; ὅτι καὶ ἐπιδεῖται μάλιστα εἰσορᾶν τὸ Θεοῦ τοῦ σοφοῦ, ᾗ τοῦ τιμίου, ἐν ἡμᾶς ἐτίμησε. τάχυτερον μὲν γὰρ ἵππος ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς ἀποδημίας τάχος ὑπερτερεῖ ἀνθρωπος ἵππου. ἵππος μὲν γὰρ καὶ ἀπόντων ὀξύτατος ᾗ ἀλκιμώτατος ᾖ, μόλις ἀναχθείσης δραμεῖται τῆς ἡμέρας σταδίους· ἄνθρωπος ᾗ νοήσας ἵππους ἐκ διαδοχῆς πολλοὺς, ᾗ μυριάδας σταδίους ἀφίησιν. ὥστε ὅπερ ἐκείνῳ τὸ τάχος, τοῦτο ὁ λογισμὸς καὶ ἡ τέχνη παρέχει μετὰ πλείονος τῆς εὐκολίας. οὐκ ἔχει μὲν γὰρ πόδας ἰσχυροτέρους ὁ ἄνθρωπος, ὥσπερ ἐκεῖνος, ἔχει ᾗ τοῦτο ἐκείνου τῶν ἑαυτῷ οὐκ ἐλαττον ἑαυτῷ ἀναπαυμένους. τῶν μὲν γὰρ ἀλόγων οὐδὲν ζῶον ἕτερον πρὸς τὰ ἑαυτοῦ χρείαν νοήσεσθαι δύναται· ὁ ᾗ ἄνθρωπος πάντα ἕπεται, ἐ διὰ τῆς ποικίλης τέχνης τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθείσης αὐτῷ, πρὸς τὰ μάλιστα προσήκουσαν αὐτῷ οἰκειούμενον ἕκαστα νοήσει τῶν ζώων. εἰ ᾗ ὅτως ἰσχυροὶ καὶ πόδες τῶν ἀνθρώπων, ὡς καὶ τῶν ἵππων, ἦσαν, πρὸς ἕτερα δὲ ἐγίνοντο ἀχρηστοι, πρὸς δυσχωρείας, πρὸς ἀκροφρείας, πρὸς αἰαζάσεις δένδρων. ἡ γὰρ ὁπλὴ ταῖς πρὸς τὰ τοιαῦτα βαδίσεσιν ἐμποδίζει εἰώθει. ὥστε εἰ ᾗ ἀπαλώτερον καὶ πόδες αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς πλείους ὑπερτελεστέρους χρείας. ᾗ οὔτε διὰ τὴν ἀσθένειαν ἡ βλάπτοιτο, τῆς τοῦ ἵππου δυνάμεως ἀφαιρουμένης, καὶ πρὸς τὴν ποικιλίαν τῆς βαδίσεως πλεονεκτοῦσι. πάλιν ὅτι πρεσβύτερον ὂν ἀετοῦ κοῦφον, ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν λογισμὸς ᾗ τέχνη, δι' ἧς δυνάμεως πάντα τὰ ἱπτάμενα ζῶα κατεγκεῖται ᾗ χρήσασθαι. εἰ ᾗ βούλει ᾗ σὺ ἡμῖν πρεσβύτερον ἰδεῖν, ἔχω πολλῷ κουφότερον ἀετοῦ οὐ μόνον δίκα σταδίων ᾗ εἴκοσι, οὐδὲ μόνον τὸ ὄρεινον, ἀλλὰ

ᾗ

* ταῦτα

χ. εἰγχειρίσθη

χ. ἰσομόρους

χ. κἀκ.

χ. ἰσχυρὸν

χ. ἐκείνων

χ. αὐτῷ

χ. καταλλοτριοῦται αὐτῷ διακονίαν

χ. δυσφρείας,

χ. μὴ

μθμοι καλλος ἐπιδεῖξαι πλάστεως θαυμαστὸν ⸌ ἀμήχανον. ἐκ μὲν γὰρ ⸌ ζωπλὴς ἡ ὕλη τῷ πλάστῃ· τὸ δὲ θαῦμα ⸌ γυμνὴ τῆς τέχνης ὄστιν ἡ ἐπίδειξις. σὺ ⸌ εἰ βούλει μαθεῖν, πόση τὸ δημιουργήσαντος ἡμᾶς ὄστιν ἡ σοφία, σκόπησον τὴ ⸌ ἀπὸ πηλοῦ. τί ⸌ ἔτερον, ἀλλ' ἢ πλίνθος ⸌ κέραμος; ἀλλ' ὅμως ἴσχυσεν ὁ ἀρίστοτέχνης Θεὸς ἀπὸ τῆς ὕλης, ἐξ ἧς ⸌ κέραμος ⸌ πλίνθος μόνον, ὀφθαλμοὺς ὕτω ποιῆσαι καλοὺς, ὡς ἀπορῶσι σκοπεῖν σὺν ὁρῶντας, καὶ τοσαύτην ἐνθεῖναι τούτῳ δύναμιν, ὡς ἀέρος τοσοῦτον ὕψος καθορᾶν, ⸌ μικρᾶς κόρης ἀνύπερθεν τοσαῦτα περιλαμβάνειν σώματα, καὶ ὄρη, ⸌ πάτας, ⸌ βουνοὺς, καὶ πεδία, ⸌ ὀρυκτοὺς δι' ὀπείρης τῆς μικρᾶς. μὴ τοίνυν εἴπῃς μοι τὰ δάκρυα ⸌ ταῖς λιτμαῖς (τοῦτο γὰρ ὄχλος τοῦ σὸν ἀμβῶσαι γίγνεται) ἀλλ' ἐνθύμησον αὐτῆς ὅ καλλος ⸌ τοῦ δυνάμεως τὸ ὀπτικὸν, καὶ πῶς τοσοῦτον ὀπτῶν ἀέρος μῆκος ὁ κάμνει καὶ παλαιπωρεῖ, ἀλλὰ πόδες μὲν ὀλίγον προχώρησις ποιοῦσι ⸌ σκοπόν), ὀφθαλμὸς ⸌ ὁδοὺν τοσοῦτον μὲν ὕψος, τοσοῦτον ⸌ εὖρος, τοσεῖμιᾶς αἰσθάνεται ⸌ ἀρρωσίας. ὅπερ γὰρ τῷ μηλῶν ἀπόντων ἡμῖν δυσαγχωτέρων ὄστι τοῦτο, οὐκ ἀφῆκεν αὖθ' ἱστέζεσθαι κάματῳ, ὥστε δυσεμπόδιστον αὐτοῦ τὴν ὄρεξιν ἡμῖν εἶναι ⸌ ἀκώλυτον. μᾶλλον ⸌, * ποῖος λόγος προσῆκεν δυνήσεται τὸ μέλος, τοῦτο τὴν ἀρετὴν ἀ- * ἡ
* ὀφθαλμῶ πασαν; καὶ τί λέγω περὶ κόρης *, ⸌ τῆς ὁπτικῆς δυνάμεως; ἐαὶ γὰρ ὁ πόντων ὑπερέξει- ⸌ εἶναι) δοκεῖ τῷ μηλῷ, τὸ ὀφθαλμοῦ γε βλεφαρίδας ὀξεπάσης μόνον, καὶ τὸ ταύτας πολλὴν ὄψει τὸ δημιουργὸν Θεοῦ τὴν σοφίαν. καθάπερ γὰρ ὁπόταν τῷ αἰσχύνῃ ⸌ δυθέσεις, ὥσπερ πυκὰ δόξαντα περιβεβλῆσθαι, τὸν ὁρίζοντα ἀποσκοῦσιν, οὐκ ὀπιτρέποντες ἐγκαθέζεσθαι τῷ καρτῷ, ⸌ ὀχλεῖν τὴν καλαμίνην ἀσθένειαν οὖσαν· ὕπω δὴ ⸌ ὁπόταν τῷ ὀφθαλμῷ, ὥσπερ πινὲς δυθέσεις ⸌ δόξαντα, περιβέβληνται ⸌ αἱ τῶν βλεφάρων τείχες, κόνιν ⸌ κάρφος ⸌ πόντα τὰ διεσχλειωτα ἔξωθεν ἀποκρούσθαι τῷ ὀφθαλμῷ, ⸌ οὐκ ἐάσαν σκοχλεῖσθαι τὰ βλέφαρα. ἴδοις δ' ⸌ ὁπόταν τῷ ὀφρύων ἕπεσαι σοφίαν οὐκ ἐλάττονα ταύτης. πῶς γὰρ οὐκ δὴ ἂν πλαγείη τὴν ὄψιν αὐτῷ, ὅλη ὕπα πίπτα τὸ μέσου περιβέβληται), ὥστε ὁπίσω τῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὕτε ἐδόθεν τῷ δίοντος ὑφιζάνοσιν, ἀλλ' ὥσπερ οἰκίας γείσος, ὕτως ἐξέχουσιν αἰῶνες, ⸌ οὐκ τῆς κεφαλῆς καπόπα ἱδρῶτα δεχόμθα, ⸌ τὸν ὀφθαλμοὺς λυπεῖν οὐκ ἐάσαν. ἀλλ' δὴ τῦτο ⸌ τείχες αὐταῖς εἶσιν ἐμπεφυκῶσι, τῇ δασύτητι· ὃ καταῤῥέοι ἐπέχουσαν, ⸌ ὑ πολλῆς ἐέργουσαν τῆς ἀκριβείας, ⸌ πολλὴν ταῖς κατὰ μίοντα ὄψεσι τὸ διμορφίαν πρέχουσαν. ⸌ τῦτο ⸌ μόνον αὖ τις θαυμάσιεν, ἀλλ' ⸌ ἄχ ἕτερον οὐκ ἔλαττον τύτου. πίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ⸌ μὴ τῆς κεφαλῆς αὖξον ⸌ τείχες ⸌ ἀποκεί- εσι), ⸌ ⸌ τῶν ὀφρύων οὐκ ἕν; οὐδὲ γὰρ τῦτο ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν ἡμῖν γέγονεν· ἀλλ' ὥστε μὴ χαλεπὸν ὑφαίνεσθαι τὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅσῳ ⸌ πρὸς βαθὺ γῆθεν ἐλθόντες πάχυνσι. τίς ⸌ δυνηθείη τὴν ⸌ ἐγκεφάλου διαιρυμένην σοφίαν ἅπασαν ἐπελθεῖν; πρῶτον μὲν γὰρ αὖθι ἀπαλὸν ἐποίησεν, ὅπῳ ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπάσαις αὖθι χορηγεῖ ταῖς πηγαῖς. εἶτα, ἵνα μὴ πρὸς τὴν οἰκείαν βλάπτηται φύσιν, ὀστέοις αὖθι πάντοθεν ἐπε- τείχισε. πάλιν, ἵνα μὴ τῇ σκληρότητι τῶν ὀστῶν πρὸς τειβόμενος ὁχλῆται, ὑμένα μέσον ⸌ τανύτεινεν, ὑχ ἕνα μόνον, ἀλλὰ ⸌ δύτερον· ⸌ μὲν ⸌ τοντίνας τῷ βρέγματι κάτωθεν, ⸌ ⸌ ὃ μένωθεν πρὸς τὸν ἐγκεφάλου ⸌ χρόνον. καὶ ἔστι σκέψις τύτου σκληρότερος. τῦτο ⸌ ἐποίησε πρὸ τοῦ τὴν Εἰρημόνην αἰτίαν, ⸌ ἵνα τὰς φερεμόρας ⸌ τῆς κεφαλῆς πλησὰς μὴ πρῶτος ὁ ἐγκέφαλος δέχη), ἀλλὰ προαπαντῶσαι αἱ μηνίγγες αὖται ταῖς ⸌ βολαῖς, τὴν βλάβην ἀναλύσωσι ἅπασαν, ⸌ αἰεπηρέαστον αὖθι ἀκατηρῶσι. ⸌ ὃ μὴ ζωνεχές τε ⸌ ἓν εἶ) ὃ καλύπτον αὖθι ὀστοῦν, ἀλλὰ πολλὰς ⸌ πάντοχθεν ἔχνη ραφάς, πολλῆς ἀσφαλείας αὖτῳ πάλιν ⸌ κατάθεσις ⸌. τῶν τε γὰρ ζωνεχέντων αὖθι ἀτμὸν εἰς ὃ ἔξω ῥᾳδία γίνοιτ' ἂν ἀναπνοὴ ἀπὸ τῶν ραφῶν ἐκείνων, ὥστε αὖθι μὴ συμπνίγεσθαι· πληγή τε εἴ τις ⸌ ἐπενεχθείη πολλὴ, ὑχ ἑλαχερὴς ⸌ ἡ βλάβη. εἰ μὲν γὰρ ἓν ⸌ ζωνεχὲς ἦν ὃ ὀστοῦν,

κ. τὰ καταῤῥέοντα

κ. ἀπὸ

κ. ὀπὸ

κ. ὀδόλο-

κ. σεσεβολωμένος, κ. πολλαχόθ.

κ. ἐπιτοχθῆ

των τῆς πίστεως διδάσκων αὐτὸν, ὅτι θεὸς τέ ἐστι καὶ ὑπέρκειται, καὶ ταύτῃ πείθων μηδέποτε
Γεν. γ. ο. παύσασθαι φάσκειν ἑαυτὸν ἀποθνήσκειν καὶ ἀναστήσεσθαι. καὶ γὰρ εἶπεν ὁ ὄφις *, Ἐσεσθε ὡς θεοί. ποιῶν- * ὃν
ρίζων οὖν ταύτην αἰσχρὰν ἔχειν βουλόμενος τὴν ἔννοιαν, πολυπαθὲς αὐτὸν καὶ θνητὸν ὁ σωμα-
τοποίησε, διὰ αὐτῆς τῆς φύσεως παιδεύων αὐτὸν μηδέποτε τοιαύτην λαβεῖν ἔννοιαν.
καὶ ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἀληθὲς, μάλιστα μὲν καὶ ἐκ τῶν ἐπ' ἐκείνου γεγονότων δῆλον. μὴ γὰρ
τὴν προσδοκίαν ἐκείνην ταύτῃ καταδικάσθη τῇ ἡμαρτίᾳ. καὶ ὀκνῶ μοι Θεοῦ ζωὴν
οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν προῆναι, ἀλλὰ ⟨illegible⟩ μὴ ⟨illegible⟩ ἐκείνου συνεχώρησε τοῦτο παθεῖν, ἵνα
μὴ τὴν ὀφθαλμῶν * ἰδὼν τὸ σῶμα σπεύδωμεν καὶ φθείρωμεν, μεγάλην ἀπὸ τῆς ὄψεως * αὐτῶν
ταύτης δίκην παιδευόμενοι φιλοσοφίας διδασκαλίαν, καὶ μάθῃ τί γέγονε, καὶ σωφρονισθεὶς κλαύσῃ, ὅτων
ἐστιν ἀπέλθῃ.

Μάλιστα μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ἐκ τῆς ἡδονῆς γεγονότων τοῦτο δῆλον· οὐκ ἔλαττον δὲ καὶ
ἐκ τῶν μὴ ταῦτα ῥηθησομένων ἔσται φανερόν. εἰ γὰρ ἀνάγκη τοιαύτῃ τῷ σώματος ἐνδεδεμένου,
καὶ πρὸ τῶν ἀποθησόμενα καὶ φθαρησόμενα καὶ σπουδαῖα ἐν ταῖς ἀπάντων ὄψεσι, καὶ ⟨illegible⟩ ἀφ- χ. λελυμ-
λυομένου εἰς κόπρον, καὶ τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων ἕνα καὶ ⟨illegible⟩ τούτων ⟨illegible⟩ ποτισαμένων συμπληρω- χ. ἀ' τὸν
τικὸν ὄγδοον τῶν ἀνθρώπων γένους (ἐρωτηθέντες γάρ τί ποτε ἄνθρωπός ἐστι, ζῷον λογικὸν θνη- χ ζῷον σμ-
τὸν εἶπον) εἰ δέοιτο πάντα ταῦτα ὁμολογησάντων, ἐπάλμησε ἑαυτοὺς ἀπαθανατίσαι πῶς ἐν
ταῖς τῶν πολλῶν ⟨illegible⟩ καταλήψεσι, καὶ τῆς ὄψεως μαρτυρούσης τὸν θάνατον ἐφιλονείκησαν ἀ-
ναρρηθῆναι θεοί, καὶ ἐλυμήναντο οὕτως· εἰ μὴ προσέχρησε ὁ θανατος διδάσκων ἀπάν-
τας τὸ τῆς φύσεως ὑπέρκεισθαι καὶ φθαρτὸν, πῶς οὐκ ἂν ὤφειλησαν ἀσεβείας πολλοὶ τῶν ἀν-
θρώπων; ἄκουσον μοῦ τί φησιν ὁ προφήτης περί τινος βαρβάρου βασιλέως τοιαύτην
μανέντος μανίαν. Ἐπάνω τῆς ἄρκτου τοῦ οὐρανοῦ θήσω, φησὶ, ⟨illegible⟩ θρόνον μου, καὶ ἔσομαι ὅ-
μοιος τῷ ὑψίστῳ. Εἶτα καταγελᾷ αὐτοῦ, καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ δηλοῖ, φησιν, Ὑποκάτω
σου στρώσουσι σῆψιν, καὶ ὁ κατακαλύμμα σου σκώληξ. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· ἀνθρωπος τοι- χ. κατακά-
αύτην μανιώδη τελευτὴν, τοιαῦτα φάσκειν ἐπάλμησας; καὶ ποῦ ἐστιν ἡ τοῦ λυμμα
βασιλέως, λέγω τὴν τυραννίδα, ⟨illegible⟩ τοιαῦτα καταισχύνοντος, καὶ βουλομένου νομίζεσθαι θεοῦ, χ. πῶς τα
φησι· Σὺ δὲ οὐκ εἶ θεὸς, ἀλλ' ἄνθρωπος· καὶ ⟨illegible⟩ καταισχυνῶ σε τούτοις ἐρωτῶν. ὥστε Ισαιας κα. θ.
αἰσθέσθαι δὲ μὲν ὑπερβολῆς ἀναιρεῖ τῆς εἰδωλολατρείας τὴν ὑπόθεσιν, τοιοῦτον ἡμῖν ὃ
σῶμα ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ ὅπερ τοῦ σώματος τοῦτο γέγονεν, ὅπερ καὶ ὅπερ τῆς
ψυχῆς ἐστιν ἰδεῖν τοιοῦτόν τι γεγονὸς μόνον; θνητὸν μὲν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' ἀφῆκεν ἀθάνατον
εἶναι· λήθη δὲ καὶ ἀγνοία καὶ ἀθυμία καὶ φθορὰν ὑπέβαλον αὐτὸν κατασκάσαι. καὶ τοῦτο ἐ- 30
ποίησεν, ἵνα μὴ πρὸς τὴν οἰκείαν βύθμισιν ⟨illegible⟩ ἰδοῦσα, μείζονα τῆς οἰκείας ἀξίας ἔννοιαν λάβῃ. χ. ἀπό.
Εἰ γὰρ καὶ τούτων ὅτων ἐτόλμησάν τινες εἰπεῖν, ὅτι τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ ἐστι· εἰ καὶ τούτων
ἀπήλλακτο τὴν πάθην, ποῦ ἂν ἦλθον οὗτοι μανίας; πλὴν ἀλλ' ὅπερ ὑπὲρ τῆς κτίσεως
ἔλεγον, τοῦτο καὶ ὑπὲρ τοῦ σώματος λέγω· ὅλως ὁμοίως δι' ἀμφότερα ταῦτα θαυμάζω ⟨illegible⟩ Θε-
όν, καὶ ὅλως φθαρτὸν αὐτὸ ἐποίησε, καὶ ὅτι εἰς τὴν φθορὰν τὴν οἰκείαν ἰσχὺν ἐπεδείξατο καὶ σοφίαν. 35
ὅλως μὲν γὰρ βέλτιόν αὐτὸ ἴσχυε ποιῆσαι ὕλης, ἐδύνατο δὲ καὶ τοῦ οὐρανίου τι σῶμα τοιοῦτον, καὶ τοῦ πα-
λαιοῦ. ὁ γὰρ σκεύη τοιαῦτα ποιήσας, καὶ τοῦτο τοιοῦτον ἐργάσασθαι, εἴπερ ἠθέλησεν, ἴσχυ- χ. ἀφ. ἀλ-
σεν ἄν. ἀλλ' ἡ αἰτία τῆς ἀθανασίας ἐστὶν ἡ προαιρετικὴ πρόθεσις. οὐ μόνον τοῦτο ⟨illegible⟩ τὸ δη- πεῖται,
μιουργοῦν θαῦμα, ἀλλὰ καὶ ὑπερπίπτει πλέον. ὃ γὰρ ὑπερβολὴν τῆς οὐσίας τοῦτο
δείκνυσι μάλιστα τῆς τέχνης ὃ ὕστερον καὶ ὑμνήκαμεν, ὅτι οὐ πηλοῦ καὶ πέφυκε τοσαύτην ἐπι- χ. μᾶλλον
δοῦναι ἁρμονίαν, καὶ τοιαύτας ἀναθέσεις, οὕτω ποικίλας καὶ πανσοφὰς πάσας, καὶ τοιαῦτα δυνάμεις
φιλοσοφεῖν. ὥστε ὅσῳπερ μᾶλλον κατηγορῆς τοῦ τῆς ὕσεως ὑπερβολῆς, τοσούτῳ μᾶλλον θαύμασον τὸ
μεγαλεῖον τῆς τέχνης. ἐπεὶ καὶ ἀνδριάντοποιοὶ οὐχ ὕτω θαυμάζω ⟨illegible⟩ ἀπὸ χρυσοῦ καλὸν ἀν-
δριάντα ποιοῦντα, ὡς ⟨illegible⟩ ἀπὸ πηλοῦ τοῦ ἀφανεστάτου τῆς τέχνης ὑπερβολὴ δυνά-

μενον

σιγῆ προσκάθηνται, δηλοῦντες ὅτι οὐδὲν ὕποπτόν ἐστι τὸ ἀρχὴν τοῖς ὁρωμένοις, ὡς ἡσυχία καὶ σιγή. καὶ γὰρ ἴσως μείζων ἐστὶν ἡμῶν ἅπαντες ὁμοῦ τοῦτο καὶ Ἰουδαίοις πλοῦ καὶ τῇ πλησμονῇ προσδιειλημμένοις, Μωϋσέα θαυμάζοντες ἰδόντες, οὐκ ἠ- ἐξουσία κα.
δυνάμην τοῖς λεγομένοις προσέχειν ἀπὸ τῆς ἀλογοψυχίας καὶ τῆς θλίψεως αὐτῶν. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ μακρόψυχοί τινες αὐθέντοι τοῦτο ἔπαθον, ὅπου καὶ οἱ μαθηταὶ βυθισθέντες τούτῳ τῷ πάθει ἐκινδύνευσαν; ἐκεῖ γὰρ ὁ μυστικὸς ἐκεῖνος δεῖπνος, ἔνθα λαβὼν αὐτοὺς ὁ Χριστὸς καὶ ἰδίᾳ διελέγετο, οὐδὲ μιᾷ τῶν ἀρχιῶν ζωηρῶς αὐτοὶ ἠρώτων οἱ μαθηταί, πού ἐστιν ἄγεις; ὅπερ ἦν εἰπεῖν αὐτοῖς τὰ μακρὰν ὕστερον αὐτοὺς θαυμαζόμενα κακά, τοὺς πολέμους, τὰς ἐπιβουλάς, τὰς ἀπιστίας τὰς οὐδὲ πώποτε, τὰς μάστιγας, τὰ δεσμωτήρια, τὰ διωκτήρια, τὰς ἀπαγωγάς, ὥσπερ τινὶ φορτίῳ βαρυτάτῳ ὦ φίλος τῶν εἰρημένων καὶ τῇ τῶν μηνύσεων ἀθυμίᾳ πιεζομένη τότε αὐτῶν ἡ ψυχὴ ἀχανὴς λοιπὸν ἔμενε. διὸ συνιχνεύ- συνιχνεύετ.
σας αὖθις ἰδὼν ὁ Χριστὸς, αὖθ' τοῦτο ἀναδίζων ἔλεγε· Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ Ιωαν. ις ο.
οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, πού ὑπάγεις· ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐσιγήσαμεν [τὸν προελθόντα χρόνον,] τὸν πα- κατακλιθῆν
εόντα καιρὸν ἀναμένοντες. Εἰ γὰρ ὁ μέλλων διδάσκειν τινὸς, καὶ βέλτιον μέλλη προτίθεται, ὑποπτοδιότητα ἀναμένει καιροῦ, ὅπως ἡμέρᾳ καὶ ὧν διακινήσῃ τὸν μέλλοντα διδάσκειν τὸν αἴτησιν προσέλθοι, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ καιροῦ λαβὼν συμμαχίαν ὑποτύχοι τῆς χάριτος· πολλῷ μᾶλλον τὸν λέγοντα, καιρὸν ὑποπτόδιον ζητεῖν χρή, ὅπως ὧν διακινήσῃ τὸν ἀκροατὴν ἡ πάσης ἀπελλαγμένον φροντίδος καὶ ἀθυμίας προσαγάγῃ τοὺς λόγους. ὃ δὴ καὶ ἡμᾶς πεποιήκαμεν. νῦν γοῦν ὅπως τὴν ἀθυμίαν ἀπεπαύσαθε, καὶ τὴν προτέραν ὑμᾶς αἰσχύνην βουλόμενοι, ὥστε σαφέστερον ὑμῖν γενέσθαι λέγειν. ὅπερ γὰρ περὶ τῆς κτίσεως εἰρήκαμεν *, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον ἦν θαυμαστὸν καὶ μεγάλην αὐτὴν ἐποίησεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἵνα ἀθετῇ καὶ φθαρτήν, καὶ τούτων αὖθις πάλιν πολλὰ ἐγκατέθηκε δείγματα· ἀμφότερα πρὸς τὸ χρήσιμον ἡμῖν οἰκονομῶν, ἔν τε μὴ τὸ κάλλος εἰς τὸ θαῦμα τὸ πεποιημένον ἀνάγῃ, καὶ ἵνα μὴ τῆς ἀθυμίας τὸ σέβεσθαι τὸν κτίσαντα ἡμᾶς ἀπάγῃ, τοῦτο καὶ ὅτι τὸ σώματος τὸ ἡμετέρου ὄντι ἰδεῖν γεγυμνάσθαι. καὶ γὰρ καὶ πρὸς τοῦτο πολλοὶ ζητοῦσι, τίνι τε τῆς ἀληθείας ἐρῶσι, τίνι τε σεμνὸν ἡμῖν τιθεμένοις, τίνος ἕνεκεν φθαρτὸν καὶ ὑποκείμενον γέγονεν. ἐλλιῶσι δὲ πολλοὶ καὶ αἱρετικῶν ὄντες γεγυμνῆσθαι αὐτὸ πρὸς τὸ Θεοῦ φασιν· ἀναξίου γὰρ αὐτὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας εἶναι λέγουσι, ῥύπους καὶ ἱδρῶτας καὶ πόνους καὶ ἀλγηδόνειας καὶ πάλαι τοῦ σώματος ὑποίστης ἄπαντα. ἐγὼ δὲ ἐπιδὼν τούτων γλίσχρας λόγους, ἐᾶσον μὲν ἐνθένδε ἐκποιμᾶν· μή μοι καὶ δυσσεβοῦς λέγειν τοῦτον προσκεκρικέναι, καὶ ὑπομιμνήσκειν, καὶ παδικαθάρτας· ἀλλ' εἰ βούλει μαθεῖν, ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς τὸ σῶμα ἡμῖν ἔπλασεν ὁ Θεός, ὅτι καὶ ἀθάνατον ἔλεγεν, καὶ * ἐξ ἀρχῆς ἡμᾶς ἀθανάτους δυσσεβεῖς ἴδωμεν. ὑγιὲς γὰρ ὅταν τὸ σῶμα ἐνθένδε φθαρτὸν καὶ ὑποκείμενον ἴδῃ· ἀλλ' ὥσπερ ἵνα ξηρᾶς ὑδρίας ἀπὸ χωνευτηρίου προελθούσης ἄρτι καὶ λαμπρὸν ἀποστίλβουσαν, ὅταν πάσης [ταύτης] φθορᾶς ἐνθένδε τὸ σῶμα ἀπηλλαγκὸν, καὶ ὅτι πόνος ἀνέχλει, ὅτι ἱδρὼς ἐλυμαίνετο, ὅ φροντίδος ἐπεβούλευεν, οὐκ ἀθυμίαν ἐπολιόρκουν, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐλύπει παθῶν. ὅπερ ἦν σωφρόνως τὸν βυσσεῖον οὐκ ἔνεγκεν, ἀλλ' ἀξύβεστον εἰς βυσσολίτην, καὶ ἀπατεῶνα δαίμονα τὸν κηδεμόνος καὶ ὑμνήσαντος αὐτὸν Θεοῦ ἀνομίαν ἀξιοπιστότερον ἦ, καὶ Θεὸς γενέσθαι προσεδόκησε, καὶ μίζω τῆς οἰκείας ἀξίας ἔλαβεν ἔννοιαν· τότε δὴ, τότε διὰ τὴν τοιαύτην σωφρονίζων αὐτὸν ὁ Θεὸς, φθαρτόν τε αὐτὸν καὶ θνητὸν ἐποίησε, καὶ ταῖς πολλαῖς ταύταις κατέδησεν ἀνάγκαις, οὐχὶ μισῶν, οὐδὲ ἀποστρεφόμενος, ἀλλὰ κηδόμενος, καὶ τὸν ποιητὴν καὶ ὀλέθριον ἐκεῖνον ἀπίστοιδν οὐκ κατάδησιν
προϊεμένων κωλύων, καὶ πεφαιτέρω προελθεῖν οὐκ ἐῶν, ἀλλὰ διὰ αὐτῆς τῆς τοιαύτης τῶν

πέρας τοῦτο ποιῆ σωτηρίας· μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ * ἐμαυτοῦ οὐκ ἀν δεηθείην τοῦτο ποιῆσαι. Τὰ γὰρ ὑμέτερα ἀγαθὰ, ἐμαυτοῦ νομίζω εἶναι κατορθώματα. ἐβουλόμην δὲ ὑμᾶς, ὥσπερ ἐγὼ νῦν ποιῶ καὶ κόπτομαι ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας, οὕτω καὶ ὑμᾶς φροντίζειν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ψυχῆς, καὶ πάντως ἂν πάλαι ἔλαβε τέλος τὸ κατόρθωμα. καὶ τί χρὴ τὰ πολλὰ λέγειν; Εἰ γὰρ μηδὲ γέενναν, μηδὲ κόλασιν ἀκούουσι, μηδὲ μισθὸν ἂν ἀκούσειαν, ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα τοῦτο ἐν χαρίτου μέρει, ἆρα οὐκ ἂν ἐπεισθεῖεν; οὐκ ἂν ἐδώκατε τινὶ αἴτησιν οὕτως αἰτοῦντι χάριν; ὅταν δὲ ὁ Θεὸς αὐτὸν αἰτῶν ἢ δι' ὑμᾶς σῶν διδόναι, ἢ δι' ἑαυτὸν τὸν λαμβάνοντα, τίς οὕτως ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος, ὡς Θεῷ χάριν αἰτοῦντι μὴ δοῦναι, καὶ μάλιστα, ὅταν αὐτὸς ἀπολαύειν μέλλῃ τῆς χάριτος ὁ δίδους; Ταῦτ' οὖν ἐπιστήσαντες, καὶ πρὸς ἑαυτὸν διαχωρήσαντες ἐπιτυθήνωμεν λέγειν τὰ εἰρημένα ἅπαντα, ἵνα τοῦ οἰκείου καὶ τῆς ἀλλοτρίας κατορθωμάτων τὴν ἀμοιβὴν ἀπολάβωμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ποιεῖτε * πᾶν

χ. σοὶ

χ. παρελθὸν

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ ΤΩΝ ΟΚ ΤΗΣ ΣΑΤΑΝΗΣ ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΔΟΚΗΘΕΝΤΩΝ ΚΑΚΩΝ· ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΤΩΝ ΤΟΤΕ ΣΥΜΒΑΙΝΤΩΝ· ΕΝ ᾗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΗΜΩΝ ΣΦΟΔΡΑ ΚΑΚΟΥΜΕΝΟΥ, ΚΑΙ ΔΙ' ΟΛΟΥ ΠΟΤΕ ΤΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ· ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΤΟΥ ΜΗ ΟΜΥΕΙΝ. Λογ. ια.

Λυ. ε. ιγ. Ἰωσ. λ'. ιε. α. Βασ. β. ε. β. Κορ. ε. θ.

ΕΠειδὴ σήμερον ἡ παρελθοῦσα χθὲς καὶ τὴν πρὸ ταύτης γαλήνην, ἃ παύομαι λέγων, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, Ὁ πιὼν πάντα καὶ μετασκευάζων αὐτὰ, Ὁ ποιήσας φῶς ἐκ σκότους, Ὁ κατάγων εἰς πύλας ᾅδου, καὶ ἀνάγων, Ὁ παιδεύων, καὶ μὴ θανατῶν. καὶ τοῦτο καὶ ὑμᾶς λέγειν βούλομαι διηνεκῶς, καὶ μὴ ἀπολιμπάνειν. Εἰ γὰρ ἀεὶ τοῖς ἔργοις ἡμᾶς ὑπηρέτησε, τίνος δὴ εἵνεκεν ἄξιοι συνιόντες ἐσμὲν μηδὲ λόγοις αὐτὸν ἀμείβεσθαι; διὸ καὶ καλῶ μηδέποτε διαλιμπάνειν εὐχαριστοῦντας αὐτῷ. δι' ἃ γὰρ ἀεὶ τὰ αὐτὰ ἡμνοῦμεν εὐγνώμονες, εὕδηλον ὅτι καὶ ἑτέρων μείζονων ἀπολαυσόμεθα. λέγωμεν τοίνυν διηνεκῶς, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ καὶ ἡμῖν δεῦρο μετὰ ἀδείας τὴν εἰωθυῖαν ὑμῖν παρεῖναι συνουσίαν παρασχών· καὶ ὑμῖν παραχὼν μετὰ τοῦ θαρρεῖν τὴν ἡμετέραν ἀκροάσασθαι λόγων. εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὅτι οὐκ ἐπὶ μὲν ἐξόδῳ ἐξῶσεν φεύγοντας κίνδυνον, ἅμα δὲ ἀκροάσεως ὀπτωμένους σεσῶσθαι ζωπυροῦμεν· οὐκ ἐπὶ μὲν ἀγωνίας καὶ δέους καὶ φροντίδων ἀνηλίοις συνηθροίσθαι, ἅμα δὲ ἀδείας πολλῆς ἀπολαύσαι δώσει θεός. ὡς γὰρ ἐμπροσθεν ἡμέρας τὴν κλυδωνιζομένην εἰς μέσον πελάγει καὶ ναυάγιον καθ' ἑκάστην προσδοκώντων τὴν ὥραν οὐδὲν ἄμεινον διεκείμεθα, μυρίας δι' ὅλης ἡμέρας συθέμενοι φήμας, ἃς ἀκηκόαμεν καὶ δεδιότες καὶ δεδιότες πάσχειν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσδεχόμενοι καὶ πολυπραγμονοῦντες, τίς ἀφῖκται τῶν τραπεζοῦντων; τί δ' ἐλθὼν ἀπήγγειλε; καὶ πότερον ἀληθῆς ἢ ψευδὴς ὁ λεγόμενος; καὶ νύκτας ἀύπνους διαπεπλεωκότες, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶντες [καὶ δακρύοντες] ὡς αὐτίκα ἀπολουμένην. διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἃς ἐμπροσθεν ἐσχήκαμεν ἡμέρας διὰ τὸ κεκενῶσθαι τὴν πόλιν ἡμῶν ἅπασαν, καὶ πρὸς ἃς ἐρημίας μετοικισθῆναι ἅπασαν, καὶ διὰ τὸ σῶν ἀπολαφθῆναι ἐσχατῶσθαι τὴν νέφος τῆς ἀγριμίας. ψυχὴ γὰρ ἅπαξ ἀγριμίας πλησθεῖσα πρὸς πᾶσαν ἀκροασιν ἐστὶν ἀνεπιτίδειος. διὰ τοῦτο καὶ τὸ Ἰωὴλ φίλον ἐδιδαγμένοι, καὶ τὴν τεταγμένην τῆς οἰκίας εἰσιόντες, καὶ δίκαιον ὑπὲρ τῆς κοσμίας * καθημένων [καὶ] ἠλαγμένοι, διέρρηξαί τε τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἀμφιέσασθαι, καὶ σιγῇ

χ. πολλαπλασιάσαντες

χ. δεῦρο

χ. ἀπολαύσειν

χ. ἐσπουδακότες

χ. κεκενῶσθαι

χ. ἀπὸ ἀγριμίας βλαβῆναι

Ἰωὴλ. β. ιγ.

* ἐκέρτησε

χ. ἐ ἀλγοῦντα καὶ πεπονημένον

λήλοις πεπηξε πάγη τὰ τείχεα. βούλεται ὅτι μεγάλης φθορᾶς ζῶντα ἀπόδειξις, καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ πόρρω τὰ ὁρώμενα. ἀλλ' ὅπερ τῆς ἀφελείας τῆς ἡμετέρας ὑψηλότερος ὁ λόγος ἐστί, φέρε ὅπερ τῶν γλυκειῶν ὑμᾶς ἀναγάγοντες πηγῶν τῷ γραφεῖ, τῷ ἀκριβεῖ ὑμῶν αἰαπαύσωμεν. οὐ γὰρ δὴ πρὸ τοῦ ἑβδόμου καὶ γῆς καὶ μέρος ὑμῖν ἐρῶμεν, ἀλλὰ πρὸ πάσης ὁμοῦ γῆς καὶ τόπου αὖθις ἀπίστουν ὑμῖν ἀποφαινόμενον δείξομεν λέγοντα σαφῶς οὕτως· ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις φθορᾷ δουλεύει νῦν. καὶ διὰ τί δουλεύει, καὶ πότε αὐτῆς ἀπαλλαγήσεται, καὶ εἰς ποίαν μεταβήσει λῆξιν; εἶπεν γὰρ, ὅτι Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς, ἐπήγαγεν· ὅτι Ἡ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· φθαρτὴ ἡ κτίσις γέγονε· τοῦτο γὰρ ἐστι, τῇ ματαιότητι ὑπετάγη. φθαρτὴ δὲ ἐγένετο τοῦ Θεοῦ καλέσαντος οὕτως. ἐκέλευσε δὲ ὁ Θεὸς οὕτω διὰ τὸν γόμον τὸν ἡμέτερον. ὅπερ γὰρ φθαρτὸν ἔμελλε τρέφειν ἀνθρωπον, εἰς αὐτὸν τοιοῦτον ἐχρῆν. οὐ γὰρ δὴ φθαρτὰ σώματα ἔμελλεν ἀφθάρτου ἀπολαύεσθαι κλίσεως. ἀλλ' ὅμως οὐ μόνον τοιαύτη, φησὶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς. εἶτα δηλοῖ πότε τοῦτο ἔσται, ὅταν δηλαδὴ πάντες, ἐπήγαγεν· Εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. ὅταν γὰρ δικαιωθῶμεν, φησὶ, καὶ ἀφθαρσίαν λάβωμεν σώματα, τότε καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς κτίσεως ἁπάσης ἄφθαρτα ἔσται καὶ ἀκήρατα. ὅταν οὖν ἴδῃς ἥλιον ἀΐδιον, θαύμασον τὸν δημιουργόν· ὅταν ἴδῃς αὖθις κρυπτόμενον καὶ ἀφανιζόμενον, κατάμαθε τῆς φύσεως τὸν ἀθέσμιον, καὶ μὴ προσκυνήσῃς αὐτὸν ὡς Θεόν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ μόνον * τῇ φύσει τῶν στοιχείων δεῖγμα τῆς ἀθεσίας αὐτῶν ἐγκατέλιπεν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτῶν δούλοις αἰσθέσθαι αὐτοῖς ἐκέλευσεν· ἵνα καὶ ἀπὸ τῆς ὄψεως μὴ γνωρίσῃς αὐτῶν τὸν δουλείαν, ἀπὸ τῶν ὑπεναντίων μάθῃς, ὅτι ζωόδουλά σοι ταῦτά ἐστιν ἀπόντα. ὁ γοῦν Ἰησοῦς φησι· Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαών, καὶ ἡ σελήνη κατὰ Φαράγγα Ἐλάμ. καὶ πάλιν ὁ προφήτης Ἡσαΐας διαπορίσας αὐτὸν ὅπερ τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου πεποίηκε· καὶ Μωϋσῆς καὶ ἄλλοι καὶ θαλάττῃ καὶ γῇ καὶ πέτραις ἐπέταξεν· Ἐλισσαῖος ὑδάτων φύσιν μετέβαλεν· ὁ πηλὸς παῖδις πυρὸς προσεγένετο. ἆρας πῶς ἑκατέρωθι ἡμῶν προσοικεῖ ὁ Θεός, ὅταν μὴ δι' ἑτέρων τῶν στοιχείων εἰς τὸν αὐτὸν διαγωγαίαν ἡμᾶς ἄγων, διὰ τῆς ἀθεσίας σὺν ἀφιεὶς εἰς τὸν ἐκείνων καταπιστεῖν λατρείαν; ὑπὲρ δὲ τούτων ἁπάντων δείξομεν αὖθις ἡμῖν καὶ ἑτέρωθι, μὴ διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πραγμάτων· καὶ πολιτείαν ἀρίστην ἐπιδειξώμεθα, τόν τε ἄλλον, καὶ τὴν περὶ τοὺς ὅρκους ἐγκράτειαν λέγω. οὐ γὰρ δὴ πάντα ἁμάρτημα τὸν αὐτὸν φέρει κόλασιν, ἀλλὰ διακαθαίροντα μείζονα ἡμῖν ἐπάγει τὴν τιμωρίαν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Σολομὼν αἰτιώμενος ἔλεγεν· Οὐ θαυμαστόν, ἐάν τις ἀλλῳ κλέπτων (κλέπτει γάρ, ἵνα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐμπλήσῃ πεινῶσαν) ὃ δὴ μειζὸν δίνδυνον φρενῶν ἀπώλειαν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ περιποιεῖται. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· δεινὸν μὲν καὶ ὁ κλέπτης· ἀλλ' οὐχ οὕτω δεινόν, ὡς ὁ μειζών. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, εἰ καὶ ψυχρὰν αἰτίαν, ἀλλ' ὅμως ἔχει προβολέσθαι τὴν ἀπὸ τῆς πενίας ἀνάγκην· οὗτος δὲ ὁ τὸν ἀδίκως ἀναγκαζόμενον βιαζόμενος, οὐδὲ ἀπορίας μόνης εἰς ὃ βαραθρον καταπίπτει τῆς ἁμαρτίας. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ὀμνυόντων ὅτι εἰπεῖν. οὐδὲ γὰρ ὅτι πικρὰ προφάσεις ἔχουσι προβαλέσθαι, ἀλλὰ καθαρόν μένουσιν. καὶ οἶδα μὲν, ὅτι ἐπαχθὲς τοῖς δικάζουσι λοιπὸν καὶ φορτικὸς, τῇ συνεχείᾳ τῆς παραινέσεως δικάζων ἐνοχλῶ· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀφίσταμαι, ἵνα καὶ τὴν ἀναισχυντίαν αἰδεσθέντες τὴν ἐμὴν, ἀποσχῶσι τῆς ποινῆς τῶν ὅρκων ζημιώσεως. εἰ γὰρ ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος ὁ ἀπολυτὴς καὶ ὠμὸς, χήρας ἐνόχλησεν αἰτησάσης, καὶ ἔφησεν μετέδωκε, πολλῷ μᾶλλον ὑμεῖς ἔστε ἐργάσασθε· καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ παρακαλῶν ὑμᾶς μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας

ὥσπερ πνὶ χρόνῳ ὃ πᾶσα πάσμαλα ⟨ω⟩ θερμὸν καλλωπίζων καὶ ῥοδωδεῖς ποιῶν τοὺς νεφέλας, καὶ ἀνεμπόδιστος τρέχων ἅπασαν τὴν ἡμέραν, σὺν ἡλίῳ δραμούμενος τοὺς ⟨ω⟩ ὁρόμους κωλύματι. Εἶδες ποίαν αὐτοῦ ὁ κάλλος, εἶδες αὐτοῦ ὁ μέγεθος· βλέπε καὶ τῆς ἀθυρείας
Σ. ρ. ἰ. λ. αὐτοῦ τὸ" δίγμα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δηλοῖ σοφός τις ἔλεγε· Τί φωτεινότερον ἡλίου; καὶ τοῦτο χ. δίγνωμα
ἐκλείπει, φησίν. Οὐκ ἀπὸ τούτου ὃ μόνον αὐτοῦ τὴν ἀθυρείαν δύσιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τοῦ
" νεφοῦς στιβάσι. νέφους" γοῦν ὑποδραμόντος πολλάκις, ἀφεὶς τὰ ἀκτῖνας καὶ φιλο- χ. νεφελῶν
νεικήσας ἀφεῖναι τὸ νέφος, οὐκ ἴσχυσε, παχυτέρας τῆς νεφέλης οὔσης, καὶ οὐκ ἀναρριφῆς χ. οὖ
" αὐτῷ ἀφικεῖν. ἀνὰ τὰ ἀσπάρματα; φησί, πέφυκε. καὶ μὴν οὐκ αὖθις πέφυκε μόνος, ἀνὰ καὶ χ. αὐτὸν
γῆς δεῖται καὶ δρόσου καὶ ὑετοῦ ἐκ νεφῶν καὶ τῆς τοῦ ὥρων" θυμοειδείας· καὶ μὴ ταῦτα ἀπόμα- χ. ἐνυφεάσῃ
τα ⟨σωδράμῃ, ὥστε⟩ ἡ τοῦ ἡλίου χεὶρ ἀφανίσῃ. τοῦτο οὐκ ἂν εἴη Θεοῦ, τὸ δεῖσθαι ἑτέ- 10
ρων τοὺς ἄνω ἂν βλάπτοντα ποιεῖ. Θεοῦ γὰρ ἴδιον μάλιστα τὸ ἀνενδεές. αὖθις γοῦν οὐχ οὕ-
τω τὰ ἀσπέρματα ἀξήναμεν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνὴ ἐκέλθωσι μόνον, καὶ πόρρω ἐλεύσεται. ⟨ἐ⟩ πάλ-
λη, ἵνα μάθῃς ὅτι οὐχ ἡ τοῦ στοιχείου φύσις, ἀνὰ τὸ τοῦ σχῆμα αὐτοῦ πόρρω ποιεῖ, αὖθίς τε
καὶ στοιχεῖα σὺν ὄντα πρήναμεν, ⟨ἐ⟩ ὅτι τοῦ Ἰουδαίων [ὁ] σύνδουλος δείκνυσι τὸ μανὰ κατήναμεν.
Ψαλ. οἱ. κη. Ἄρτον γάρ, φησίν, ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος. καὶ τί λέγω, τοῦ τοῦ καρποῦ ἀκμαίου 15
ὅτι ἑτέρων δεῖται στοιχείων τοῦ τοῦ αὐτοῦ οὖσα σύν, ὅπερ καὶ αὖθις πολλοῦ χρήζει τοῦ σὺν
σύσασιν, ⟨ἐ⟩ οὐκ ἂν αὖθις ἀρχέσειεν ἑαυτῷ; καὶ γὰρ ἵνα βαδίζῃ, τοῦ ἀέρος δεῖται, καθάπερ
ἐδάφους ὕλης ⟨ὑποκειμένου· καὶ ἵνα φαίνηται, τῆς τοῦ ἀέρος καθαρότητος ⟨ἐ⟩ λεπτότητος·
ὡς ἐὰν πυκνωθῇ πέρα τοῦ μέτρου καὶ σβεσθῇ, οὐκ ἰσχύει δεῖξαι ὃ ἑαυτοῦ φῶς ἐκφυσ· καὶ ἵνα μὴ
πᾶσιν ἀφόρητος ᾖ, μηδὲ καταφλέγῃ πόντα, ψυχρότητος δεῖται πάλιν καὶ δρόσου. ὅταν οὖν 20
καὶ ἐκλείπηται αὐτοῦ στοιχεῖα ἕτερα, καὶ τοῦ ἀθυρείαν αὐτοῦ διορθῶ) ⟨ἐκλείπε⟩ μόν, ὡς νεφέ-
λη καὶ τοῖχοι καὶ ἄλλα ὕλα σώματα ἀποκρύπτοντα αὐτοῦ ὃ φῶς· διορθοῦται ὁ αὐτοῦ τοῦ ἀ-
μετρείαν, ὡς δρόσοι καὶ πηγαὶ καὶ ψυχρότης ἀέρος) πῶς ἂν εἴη σὸς Θεός; ⟨ω⟩ γὰρ Θεὸν
ἀνενδεῆ εἶ) χρή, καὶ μηδενὸς δεῖσθαι, καὶ πᾶσιν ἀπόντων αἴτιον εἶ) τ κακῶν, καὶ τοῦ μη-
δενὸς κωλύεσθαι. καθάπερ οὖν καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ φησιν ὁ Παῦλος, καὶ ὁ προφήτης "Η- 25 Ἰσ. Ἱερεμίας
σαΐας, ὁ μὲν ὅτε λέγων ὀφθαλμοὺς ἔχουσιν καὶ οὐ βλέπουσιν αὐτό· Τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέ-
Ἱερ. κγ. κδ. κε γει Κύριος· καὶ πάλιν, Θεὸς ἐπὶ γῆς ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ Θεὸς πόρρωθεν· καὶ πάλιν ὁ Δα-
Ψαλ. ια. βὶδ, Εἶπα ⟨ω⟩ Κυρίῳ, Κύριός μου εἶ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις. ὁ ⟨ὃ⟩ Παῦλος
τὸ ἀνενδεὲς αὐτοῦ δηλῶν καὶ δεικνύς, ὅτι ἀμφοτέρα ταῦτα μάλιστά ἐστι Θεοῦ, τὸ μηδενὸς
Πραξ. ιζ. κδ. δεῖσθαι, καὶ πᾶσιν αὐτοῦ ἅπαντα χορηγεῖν, ὅτω πως φησίν· Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τ κόσμον καὶ 30
τ γῆν καὶ τὴν θάλατταν καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς πάντας, οὗτος κύριος οὐρανοῦ καὶ γῆς οὐκ ἐν χειροποιήτοις
ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ ἀνθρωπίνων χειρῶν θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ
πνοὴν καὶ τὰ πάντα.

Ἐνταῦθα μὲν οὖν καὶ τὰ λοιπὰ ἐπελθεῖν στοιχεῖα, ⟨ω⟩ θερμόν, ⟨ω⟩ αἰέρα, τὴν γῆν, τὴν θάλατ-
τάν, καὶ δεῖξαι αὐτῶν τὴν ἀθυρείαν, καὶ πῶς ἕκαστον τῶν πλησίον δεῖται, καὶ τούτων χωρὶς ἀ-
πόλλυται ⟨ἐ⟩ ἀφανίζεται). καὶ γὰρ ἡ γῆ, σὺν ἀπολίποιεν αὐτὴν αἱ πηγαὶ ⟨ἐ⟩ ὁ ποταμὸς ἐκ τῆς 35
θαλάττης ⟨ἐ⟩ ὁ ποταμὸς τῆς ποταμοῦ ἐκπυρουμένης νοτίς, καταφρυγεῖσα ταχέως ἀπόλλυ).
καὶ τὰ λοιπὰ ⟨ὃ⟩ στοιχεῖα ὁμοίως δεῖται· καὶ ἀὴρ ἡλίου, ὥσπερ ἥλιος ἀέρος. ἀλλ' ἵνα μὴ μα-
κρότερον ποιῶμεν ⟨ω⟩ λόγον, ἐκ τῆς εἰρημένων ἰχνας τοῖς βουλομένοις ἀφορμὰς δόντες,
ἐπανέλθωμεν. Εἰ γὰρ ὁ πάσης τῆς κλίσεως" ἅπαν μαιότερος ἥλιος, οὕτως ἀνενδεὴς ὢν καὶ χ. ἀκμαιότερος
ἐνδεὴς ὤφθη, πολλῷ μᾶλλον τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη. ὅπερ οὖν εἶπον, τοῖς φιλοπόνοις 40
ἐκεῖνα δοῦς" αἰτιάσασθαι, αὖθις ἀπὸ τῆς γραφῆς ὑμῖν ἀναλέξομαι πάλιν, δείκνυς, ὅτι οὐχ χ. ἐπιλέξασθαι
ὁ ἥλιος μόνος, ἀλλὰ καὶ ἅπας φθαρτός ἐστιν ὁ κόσμος. ὅταν γὰρ ἀλλήλων αἰσθητικὰ τὰ
στοιχεῖα ᾖ, καὶ κολάζῃ μὲν τοῦ ἡλίου τὸν δυνάμενον ψυχρότης ὑπερπεμφθεῖσα πλέον, ἀναλίσκῃ ⟨ὃ⟩
ταύτην πάλιν ὁ θερμὸν ὑπερεκτείσαν, καὶ ταῖς ἐναντίαις ποιότησί τε καὶ ἀναλώσεσι τὰ ἀλ-

λήλοις

ἅπερ ἡ σκῆνοι; οὐ τὴν αὐτὴν ψυχὴν κεκτήμθα; οὐ τὸ αὐτὸ σῶμα ἔχομθ; ἢ τὴν αὐτὴν πατοῦμθ γῆν; πῶς ἡμᾶς σὸκ ἔπεισε τὸ κάλλος ἢ τὸ μέγεθος τὰ αὐτὰ νοῆσαι ἐκείνοις; σὸκ εἰτθῦν ἦ τοῦτο ἐς αἰ δῆλον μόνον, ἀλλὰ ἓ ἐπίρωθεν. ὅτι γὰρ ἡ ἁγ. τὸ κάλλος αὐτὸν ἐθεοποίησαν, ἀλλὰ δι᾽ τὴν οἰκείαν ἀῦοιαν, τ᾽ πίθηκον τίνος ἔνεκεν ἐθεοποίησαν; τ᾽ κροκόδειλον; ⓦ κύνα, τὰ ἀτελέστατα τῶν ζώων; Οὕτως ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, ἢ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Φάσκοντες γὰρ εἶ σοφοὶ, ἐμωράνθησαν. πλὴν ἀλλ᾽ σὸκ ἀπὸ τούτων ἀπολογησόμθα μόνον, ἀλλὰ ἢ ἕτερόν τι πλέον ἐρῦμθ. Τοῦτο γὰρ ἀνωθεν ὁ Θεὸς ἐθεσπίσθη, καὶ τοῦτον αὐτῶν ἀνῆλε τὴν ἐπαίρεσιν ἐν τῇ αὐτοῦ σοφίᾳ. διὰ τοῦτο οὐ μόνον * θαυμαστὸν ἢ μέγαν ἐποίησε ⓦ κόσμον, ἀλλὰ ἢ φθαρτὸν ἢ ὑπόκωφον· καὶ τῆς ἀθενείας αὐτοῦ πολλὰ δείγματα ἐγκατέλειπε. ἓ ὅπερ ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων ἐποίησε, τοῦτο ἢ ὑπὲρ τοῦ κόσμου πάντος. τί γ᾽ ὑπὲρ τῶν ἀποστόλων ἐποίησεν; ὅτι πολλὰ σημεῖα ἢ τέρατα ἐποίουν μεγάλα καὶ ἔνδοξα, εἶασεν αὐτοὺς ζωεχῶς μαστίζεσθαι, ἐλαυνέσθαι, δεσμωτήριον οἰκεῖν, ἀθενείαις ἐπιπίπτειν σωματικαῖς, ἐν διλωχείαις εἶ θλίψεσιν· ἵνα μὴ τῶν σημείων τὸ μέγεθος θεὸν αὐτὸν ἔδειξε τοῖς ἀνθρώποις νομίζεσθαι ποιῇ. διὰ τοῦτο ἑαυτὴν δεῖ χάριν, ὃ * σῶμα ἀφῆκεν εἶ θνητὸν, πολλοῖς γ᾽ ἢ ὑπάρχουσι ἢ μετέβαλεν αὐτῷ τ᾽ ἀθένειαν, ἵνα ἐπιγνῶσιν τὴν φύσιν. ἢ σὸκ ἐμοὶ ἔστ᾽ ὁ λόγος, ἀλλ᾽ αὐτοῦ τοῦ Παύλου ὅτε λέγοντος· Ἐὰν γὰρ ἢ γελάσω καυχήσωμαι, σὸκ ἔσομαι ἄφρων· φείδομαι δ᾽, μή τις [εἰς] ἐμὲ λογίσηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει τι ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. ἢ πάλιν, Ἐχωμεν δ᾽ ⓦ θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι. τί δέ ἐστι, ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν; ἐν τῷ σώματι τούτῳ, φησί, ᾧ θνητῷ ἢ ὑπὸ κήρᾳ. καθάπερ γὰρ ὃ ὄστρακον σὸκ πλησθ ἢ πυρὸς ζῆν, οὕτω δὴ ἓ ὃ σῶμα τῶν ἁγίων ἐκείνων πάλαι οἳ, ἢ τῷ πνεύματι πλησθ πυρὸς δόξαν ὄντων τὴν ἐνεργείαν, γέγονεν ὄστρακον. ἓ τίνος ἕνεκεν ἓ τοῦτο γέγονεν δ᾽, ἢ θησαυρὸν τοσοῦτον ἓ χαρισμάτων δαψίλειαν θνητῷ ζώματι ἓ φθαρτῷ σώματι ἐπέθετο; Ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ Θεοῦ, ἢ μὴ ἐξ ἡμῶν. ὅτε γὰρ ἴδῃς αὐτὸν ἀποστόλους νεκροὺς μὴ ἀναστῶντας, αὐτὸν δ᾽ ἀθενοῦντας ἓ μὴ δυναμένους ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀῤῥωστίας, εἶσῃ ζάφας, ὅτι ἡ τοῦ νεκροῦ ἀνάστασις ἢ τῆς δυνάμεως ἢ ἀναστήσαντος, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας τῆς τοῦ πνεύματος γέγονεν. ὅταν γὰρ ἀῤῥώστους σωζομένους ἀκούσῃς τι φησιν ὁ Παῦλος περὶ Τιμοθέου· Οὐκέτι ὀλίγῳ χρῶ σοι διὰ τὸν στόμαχόν σου ἓ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. ἢ πάλιν περὶ ἑτέρου· Τρόφιμον δ᾽ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. ἓ Φιλιππησίοις ὑπισχνεῖται ἐλεγξ, ὅτε Ἐπαφρόδιτος ἠθύμησε παραπλήσιον θανάτῳ. Εἰ γὰρ ἢ τούτων ὄντων θεοὶ αὐτοὺ εἶ νομίσαι ἢ ψεύδεσθαι ἐπιχείρησε λέγοντες, Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες [τοῖς] ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς· Εἰ μὴ ταῦτα ἐλήλυθε· ποῦ σὸκ ἂν ἔδεισαν ἀσεβείας τὰ θαύματα τότε ὁρῶντες; ἄστερ οὖν ἐν τούτοις διὰ τὸ μέγεθος τῶν σημείων, ἢ τὴν φύσιν ἀφῆκεν ἐν ἀθενείᾳ μένειν, ἢ σὺν ἐπαλλήλοις ζωεχήσει πειρασμοῖς, ἵνα μὴ νομισθῶσιν εἶ θεοί· οὕτω ἢ ὑπὲρ τῆς κτίσεως πολλαπλασίαν τὴν τύπιν ἐποίησε. ἢ γὰρ καλὴν αὐτὴν ἢ μεγάλην ἢ φθαρτὴν πάλιν κατεσκεύασε, ἢ ἀμφότερα ταῦτα αἰ γραφαὶ φιλοσοφοῦσιν. ὁ μὲν γὰρ ὃ κάλλος τῶν ὑρανῶν διηγούμενος οὕτω φησίν· Οἱ ὑρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ· ἓ πάλιν, Ὁ ζήσας ⓦ ὑρανὸν, ὡσεὶ καμάρᾳ, ἢ ἁπλώσας αὐτὸν, ὡς σκηνὴ ὑπὲρ τῆς γῆς· ἢ πάλιν, Ὁ καθέζων ⓦ κύκλῳ τοῦ ὑρανοῦ. ἕτερος δ᾽ δείκνυ, ὅτι εἰ ἓ καλὸς ἢ μέγας, ἀλλὰ φθαρτός ἐστι, οὕτω φησί· Καὶ ἀρχὰς σύ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν ⓤ ὑρανοί. αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δ᾽ διαμένεις, ἢ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, ἢ ὡσεὶ περιβολαῖον ἑλίξεις αὐτοὺς, ἢ ἀλλαγήσονται. ἢ πάλιν περὶ τοῦ ἡλίου φησὶν ὁ Δαβίδ· ὅτι Ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν. Εἶδες ὃ κάλλος τοῦ ἄστρου ἢ ὃ μέγεθος πῶς σοι προέθηκε. καθάπερ γὰρ ἐκ παιδός τινος νυμφίος φαιδρὸς, ὕτως ὁ ἥλιος ἐκ τοῦ τέως τοῦ ἀκτῖνας ἀφῆσι, ἢ ὡσανεὶ

ἔχοντες, οὐκ ἀν' αὐτόματοι συμβαίημεν, ἕως ἀν' ἐξῇροι μίσωμεν ἡ τοὺς ἀλλήλους; ἔχειμεν ἀνδῶς, ἀλλ' ἑτέρου δεόμενα τῦ συναγαγόντος ἡμᾶς, ἡ μὴ δ' συναγαγῖν, ὑπισφίγγοντες καὶ πιέζοντες κλύειν ὑπὶ τῆς καταλλαγῆς, ἡ μὴ πάλιν ἀποπηδᾶν· πῶς ἀν τὰ μέτρι λογισμῦ, μήτε ἀμαθήτεως πινος μετέχοντα στιχεῖα, ἡ φύσει πολέμια ἀλλήλοις ὄντα ἐξῇρὰ συνῆλθε ἡ σωίδη ἡ μετ' ἀλλήλων ἔμεινεν, εἰ μή δυνάμις τις ἰῶ ἄῤῥητος ἡ ἐξ συναγαγοῦσα, ἡ μῦ δ' συναγαγῖν, ἁψαπάντως μῦ τὸ δεσμοῦ τέτε κατέχουσα; οὐχ ὁρᾶς πῶς τὸν δ' σῶμα, τῆς ψυχῆς ἀποπάσης, δέχαρρε ἡ μιδαίνεται ἡ ἀπόλλυται, ἡ τοὺς τέως οἰκείως ἕκαστον τῶν στοιχείων ἐπαφέρχεται λῦξιν; δ' αὖθ' δὴ τῦτο ἡ ὅτι τῦδε ἐβούλετο αὐ τῷ κόσμου, εἰ κατέλιπεν ἕρημον αὐδὲ τῆς οἰκείας προνοίας ἡ ἁψαπάντως αὐδὲ κυβερνῶσα δυνάμις. εἰ γὰρ πλοῖον αὖθ κυβερνήτην οὐ συνίσταται, ἀλλὰ καταποντίζεται ῥᾳδίως, ὁ κόσμος πῶς ἀν' συνέστη ὅτι τοσῦτον χρόνον, μηδενὸς αὐδὲ κυβερνῶντος; ἡ ἵνα μηδὲν εἶπω πλέον, νόμισον τὴν εἰ) πλοῖον (ϖ) κόσμον, ᾧ φιλότης τὸν ἀκατασείστον τὸν γλῶ," ἴσον (ϖ) οὐρανόν, ὅπου ἁδελφὰς οὐδ' ἀδελφὸς, πόλεμος τὸν ἀκατασείστον ἄῤῥηκτον. πῶς δῶν ὅτι" τοσῦτο χρόνον καὶ ἀγαθὸν οὐκ ἐβούλετο, ἐάσαν μηδὲ πλοῖον μίαν ἡμέραν χωρεῖς κυβερνήτην ἡ ἑαυτῷ, ἡ ἐφ' ἡμῖν καταποντίζομενον ῥᾳδίως. ἀλλ' ὁ κόσμος οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθε, πεντακισχίλια ἡ πολλῷ πλοῖα λοιπὸν ἔτη ἔχων. ἡ τί λέγω πλοῖον; καλύβιον μικρὸν ἐπῆξατο τις ἐν ταῖς ἀμπέλοις, ἡ, τῦ καρποῦ ἀῤῥήτος, ἀφῆκεν ἕρημον· ἡ οὐδὲ δύο ἡμέρας, ἀλλ' ἁψαλύεται ἡ καταπίπτει ταχέως. εἶτα καλύβη μὲν οὐκ ἂν ταύτην χωρεῖς τῦ προνοοῦντος, δημιούργημα ἐ τοσῦτον, οὕτω καλὸν ἡ θαυμαστόν, ἐξ νόμοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐξ ὡρῶν ἐναλλαγμέναι χρεῖαι, ἡ φύσεως δρόμος ποικίλος πις ἡ παντοδαπὸς ἐν γῇ ἡ θαλάττῃ ἡ ἀέρι ἡ οὐρανῷ ἡ φυτοῖς ἡ ζώοις πτηνοῖς, ἰχθυδίοις, βασίλειοις, ἕρπεσι, ἡ ἐν τῷ πάντων ἐκείνων κυριωτέρῳ τῦ ἀνθρώπων γένει πῶς ἀν διέμυσεν ὅτι τοσῦτον ἀῤῥάτως χρόνον χωρεῖς προνοίας πινός; μῦ γὰρ τῶν εἰρημένων ἐπλήσθημέν σου τὸν λειμῶνας τῷ λόγῳ, σου τὰ δένδρεσις, τὰ γένη τῶν ἀνθρώπων, τὰς βοτάνας ἁπάσας, τὰς" χρείας, τὴν διάνοιαν αὐτῶν, τὰ σήματα, τὴν ἀῤῥησιν, τὰ ὀνόματα μόνον, τὰ δένδρα τὰ ἔγκαρπα, τὰ ἄκαρπα, τῶν μετάλλων τὴν φύσιν, τῶν ζώων τῶν ἐν θαλάσσῃ, τῶν ἐν τῇ γῇ, τῶν ἑρπετῶν, τῶν ἀερόπορων, τὰ ὄρη, τὰς νάπας, σὺν δρυμοῖς, (ϖ) κάτω λειμῶνα, (ϖ) ἄνω λειμῶνα (ἡ γὰρ ἐξ ἐν τῇ γῇ λιμνη, ἡ ἐν τῷ οὐρανῷ λιμνη) τὰ ποικίλα τῶν ἄστρων ἀνθη· κάτω ῥόδα, ἄνω ἴα. βούλῃ ἡ ὅτι τῶν ὀρνέων σοι δείξω λειμῶνα; καταμάθε τὸν" παῶνος ὃ σῶμα ὃ ποικίλον ἡ ἅπασαν ἐμβρυθμοῦσαν βαφῖω, σὺν πορφυρίζοντας γρυφεῖς. ἐπόησεν μοι ὃ κάλλος τῦ οὐρανοῦ, πόσον ἔχει χρόνον, ἡ οὐκ ἠμωρώθη, ἀλλ' ὥσπερ σήμερον καθασθυαθεὶς, οὕτως ὅλη ἀποστίλβει ἡ λαμπρός· τῆς γῆς τὴν δυνάμιν πῶς οὐκ ἐπόησεν αὐτῆς ἡ γαστέρ τοσοῦτον πίκτασι χρόνον. ἐπόησέν μοι τὰς πηγὰς, πῶς ἀναβλύζουσι, ἡ οὐκ ἐπέλιπον, ὅξ οὐ γεγόνασι, διέρχας βρύσας ἡ ἡμέρας ἡ νύκτα ἅπασαν. ἐπόησέν μοι τὸν θαλασσαν, πόσας διεξοδῶν ποταμοὺς οὐχ ὑπερέβη τὸ μέτρον. ἀλλὰ μέχρι πινος διώκομεν ἀκίνητα; ἄξιον ἐφ' ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων λέγειν. Ὡς ἐμεγαλυνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε; πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ψαλμ. ριγ.

Ἀλλὰ πὶς τ' ἀπίστων ὁ σοφὸς λόγος; ὅταν ἅπαντα ταῦτα διέλθωμεν τοὺς αὐδοὺς, τὸ μέγεθος, τὸ κάλλος τῆς κτίσεως, τὸν δαψίλειαν, τὸν ἀφθονίαν τὸν ἐν ἅπασιν· αὐδὲ μὴν σῶν τῦτο μαλισθ' ὅτι ἔγκλημά, φησι, σῦ, ὅτι οὕτω καλὸν ἡ μέγαν (ϖ) κόσμον ἐποίησεν ὁ Θεός. εἰ γὰρ μὴ καλὸν ἡ μέγαν ἐποίησεν αὐτὸν ὁ Θεός, οὐκ ἂν' αὐτὸν" ἐκποιῶμεν. τῶν ὃ ἐκπλαγέντες τὸ μέγεθος, ἐ θαυμάσαντες αὐτῦ τὸ κάλλος, ἐνομίσαμεν αὐτὸν εἶ) Θεόν. ἀλλ' ἕως ἔστ' ὁ λόγος ὅδε. ὅτι γὰρ οὔτε τὸ μέγεθος, οὔτε τὸ κάλλος τῆς αἰσθήσεως αὖτοι, ἀλλ' ἡ ἐκείνων ἀξία, δίκαιον ἡμᾶς (ϖ) μηδὲν τοιῦτον παθόντας ποτέ. τίνος γὰρ ἕνεκεν αὐτὸν οὐκ ἐκποιησάμεθα; οὐ τοῖς αὐδοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὸν βλέπομεν; οὐ τὰ αὐτὰ τῆς κλίσεως ἀπολαύομεν, ἅπερ

χ. ἔχομεν ... συναγαγόντος

χ. ἀποπάσης

χ. ὑποπίπτ. χ. ἰσότ. χ. ποσοῦτον χρόνον

χ. συναρμόσαντες

χ. χρείας

χ. τῶν

χ. ἐθεοποιήσαμεν

ζωμένου διελέξηλθω· πολλὰ δὲ καὶ περὶ τὸ χρεὼν τῶν ὡρῶν, τὸ ἔτους, καὶ τῆς τούτων ἰσότητος. καθάπερ γὰρ ἡ ἡμέρα τῆς νυκτὸς οὐδὲ ἡμιώλιον πλεονεκτεῖ καὶ πάντα Ⓦ σταυτοῖν, ὅτω καὶ αὖται πρὸς ἀλλήλας ἔξισοι καὶ ἡμέρας διειλήμμεθα πάσας. ἀλλ' ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι ὁ μέγεθος καὶ ὁ κάλλος τῆς κτίσεως δείκνυσι Ⓦ "δημιουργήσαντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ ὄγκος αὐτὸς τῆς συμπήξεως, καὶ τὸ "ἐπὶ φύσεως ἀκαλυβήτου εἶναι τῆς δημιουργίας Ⓦ βέβαιον. φύσεως μὲν γὰρ ἀκαλυβία ἐστὶν, τὸ ὕδωρ ἐπὶ τοῦ γῆς φέρεσθαι· νεὼς δὲ τὸ σεσωσμένον ὁρᾶσθαι, τοῦ γῆς ἐπὶ τοῦ ὑδάτων βαστάζεσθαι. φύσεως ἐστὶν ἀκαλυβία, τὸ πῦρ ἄνω τρέχειν· νεὼς δὲ τὸ σεσωσμένον βλέπεσθαι, κάτω πρὸς τοῦ γῆς πεπαμμένας τῶ ἡλίου καὶ ἀκτῖνας, καὶ καὶ ὕδατα ἐπὶ δύω τῶν ἀρχαίων ὄντα, καὶ ὁ δηλιαδήποτε, καὶ Ⓦ ἥλιον κάτω ὄντα τρέχοντα, καὶ ὅτι σβεννύμενον ἐπὶ τῶν ὑδάτων, οὕτω ἀφανίζονται τοῦ τοῖδα ἐκείνου. πρὸς τούτοις ἐρήκαμεν, ὅτι ἐκ πεπαρῶν στοιχείων τόδε τὸ πᾶν συνέστηκεν, σεσωσμένον ἀλλήλοις καὶ μαχομένων, καὶ διότι τὸ ἕτερον τοῦ ἕτερον οὐκ "ἀνέλωσε, κρείττους ἀλλήλων ὄντα ἀνδρωποκαί. ὅθεν δῆλον, ὅτι δυνάμεις τις ἀόρατος "αὐτὰ χαλεποῖ, καὶ δεσμὸς γῆς ἡ τοῦ Θεοῦ βούλησις. τούτῳ *πλοῦν εὐδιαπέραστον βάλομαι ὁ λόγω σήμερον.

Ἀλλὰ διανάστητι καὶ προσέχειν μοι ἀκριβείας ἡμῖν. ὥστε ὁ σαφέστερον μυεῖν τὸ θαῦμα, ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ ἡμετέρου τὸ διδασκαλίαν τοῦ περὶ τούτων ποιήσομαι. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον, τὸ βαρὺ τοῦτο καὶ μαρὸν, ἐκ πεπαρῶν "σύγκειται στοιχείων, θερμοῦ μὲν τοῦ αἵματος, ξηροῦ δὲ τῆς χολῆς τὸ ξανθῆς, καὶ ὑγροῦ μὲν τοῦ φλέγματος, ψυχροῦ δὲ τοῦ μελαίνης χολῆς. καὶ μή τις ἀλλότριον ἡμῶν εἶναι νομιζέτω τοῦτον Ⓦ λόγον. Ὁ γὰρ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν τὰ πάντα, αὐτὸς ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. οὕτω καὶ Παῦλος γεωργικῶν ἥψατο θεωρημάτων, ὅτε ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπαλειφόμενος, καὶ φησιν· Ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ "ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. εἰ δὲ ὁ μακάριος ἐκεῖνος οὗτος τῆς γεωργίας ἐκείνει λόγους, οὐδὲ ἡμῖν "μέμψεται τις ἐπεισκύκλων ἀποδείξεων νοημάτων. ὅτε γὰρ δημιουργίας Θεοῦ τῶν ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ ἀναγκαῖα γίνοιτ' ἂν ἡμῖν αὐτὴ τῶν νοημάτων ἡ "κατάθεσις. ὅπερ οὖν ἔφθην εἰπών, ἐκ πεπαρῶν ἡμῖν στοιχείων τοῦτο ζωέσηκε τὸ σῶμα. καὶ τὸ ἕτερον σαπόν μέρος πάντος, θάπτεται ἀπὸ τῆς σάρκος γῆς ταύτης· οἷς, τῆς χολῆς πλεοναζούσης, πίκτει πυρετός· καὶ ὅπου κατέσχε πέρα τοῦ μέτρου, ταχέως ἐπάγει τὸν τελευτὴν. πάλιν, τοῦ ψυχροῦ πλεοναζόντος, πήξεις καὶ ῥεύμοι καὶ ἀπόπληξίαι καὶ μυρία ἕτερα νοσήματα πίκτει. καὶ ὅλως ἐκάστη νοσημάτων ἰδία ἀπὸ τῆς πλεονεξίας τοῦ στοιχείου τούτου γίνεται, ὅταν δὲ ἕτερον τοῦ οἰκείου "ὅρους καὶ τοῦ λοιπῶν τυραννῇ, καὶ τὸν συμμετρίαν λυμαίνηται ἅπασαν. ἐρώτησον οὖν Ⓦ λέγεται αὐτήματα εἰς τὰ πάντα καὶ ἀφ' ἑαυτῶν συνεστάναι, εἰ τὸ βαρὺ τοῦτο σῶμα καὶ μικρὸν καὶ φαρμάκων ἀπόλαυσιν καὶ ἰατρικῆς ὀπτικήσεως καὶ τῆς ἀοικούσης αὐτὸ ψυχῆς ἔνδον καὶ φιλοσοφίας πολλῆς καὶ μυρίων ἑτέρων βοηθημάτων οὐκ ἰσχύει ἀθάνατος ἐν εὐταξίᾳ μένειν, ἀλλ' ἀπόλλυται καὶ διαφθείρεται πολλάκις ταραχῆς ἐν αὐτῷ γινομένης, πῶς ἂν ὁ τοσοῦτος κόσμος τοσούτους ὄγκους σωμάτων ἔχων καὶ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ συγκείμενος στοιχείων, εἰ μὴ πολλῆς ἀπέλαυσε προνοίας, ἔμεινεν αὐ ὅπου τοσοῦτον χρόνου ἀπέσχος. οὐδὲ γὰρ αἱ ἔξωθεν λόγων, τὸ μὲν προνοίας ἀπολαῦσαι ἡμῶν σῶμα καὶ τῆς ἔξωθεν καὶ τὴν ἔνδοθεν μόλις διαρκεῖν πρὸς τὴν ἑαυτῶν σύστασιν, Ⓦ ὁ τοσοῦτον κόσμον μηδεμιᾶς ἀπολαύσαι προνοίας ὅπου τοσαῦτα ἔτη μηδὲν ζωῆς παθεῖν, οἷς τὸ σῶμα τὸ ἡμέτερον. πῶς γὰρ οὐδὲ ἓν τῶν στοιχείων τούτων, εἰ πάρεστι, τοῦ οἰκείου "ὅρους καὶ τὰ λοιπὰ κατιόντα ἅπαντα; τίς ὁ αὐτὰ συνήγαγεν ἀπ' ἀρχῆς; πίς ἔδησε; πίς ἐχαλίνωσε; τίς ὅπου τοσοῦτον διέκρινε τοῦ χρόνου; καὶ γὰρ εἰ μὴ ἀπλοῦν καὶ μονοειδὲς ἦν τὸ κόσμου τὸ σῶμα, οὐκ ἂν ὡς ἀδύνατον ἦν τὸ λεγόμενον· ὅτε γὰρ τοσαύτων τῶν στοιχείων ἐξ ἀρχῆς ἦ, πίς οὕτως ἀνόητος, ὡς εἰπεῖν, ὅτι χρεὼν τὸ ζωοποιηθὲν συνῆλθεν αὖ τοῦτα αὐτόματα, καὶ συνελθόντα ἔμεινεν; εἰ γὰρ ἡμεῖς οὐχὶ φύσει, ἀλλὰ προαιρέσει πρὸς ἀλλήλους ἐχθρωδῶς ἔχοντες,

χ. δημιουργὸν ν. εἶναι τοὺς ἀκίνδυνον

χ. κατὶ ἀλλων. ν. ταῦτα * τοῦτων

χ. ζωοποιεῖ) ν. μέμψεται. ἀλ. νεμεσήσει

χ. νομῶν) πᾶσαν.

χ. ἐστὶ ἓν. ἀλ. ἴσορροπῶν ὄρ. τὰ

α Κορ. ε. ιε.

α. Κορ. ιε. λε.

ἔλκειν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἡ πίστις, ὡς ἔξεστι καὶ μὴ θέφη σωματικὴ καὶ θέφης μεταλαβεῖν πνευματικῆς. πότε γάρ, εἰπέ μοι, βέλτιον πεποίηκατε, ἀγαπητοὶ, τὴν πρ' ἐλθοῦσαν ζωάξαι, ὅτε μὴ τὴν τράπεζαν ὑπνον ἐπέπεσε, ἢ νῦν, ὅτε μὴ τὴν τράπεζαν "Εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν ἱερῶν ἀπηντήκατε νόμων; ἔτι δὲ καὶ τῆς ἀγρυπνίας διεστείλατο, ἵνα ζωεδρίαν μεπάσχετε οὐδεὶς ἐχέτω χρησὸν, ἢ νῦν, ὅτε μὴ τῶν ἀδελφῶν ἐσπάκατε τῶν ὑμετέρων, καὶ τοσοῦτον ἀκούετε λόγων; οὐκ ἔστιν αἰσχρὸν τὸ φαγεῖν, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ τὸ φαγεῖν μὴ μετ' οἴκου, καὶ ὑστερῆσαι τῆς ἱερᾶς ταύτης ἑορτῆς. οἶκοι μὲν γὰρ μᾶλλον" ἐργότεροι ἴσως καὶ νωθέστεροι, οὐ ταῦτα ἦλθον πρᾶξαι ὕπνον ἡ πᾶσαν ῥᾳθυμίαν" ἀποδύσασθαι· ἡ ῥᾳθυμία ἦν μόνον, ἀλλὰ ἡ ἀθυμία ἅπασαν ἀπολέσθω, ῥᾴων ἡ θυμότερος οὐ ἅπασι ἔσται τοῖς συμπίπτουσι τοιούτοις. ἡ πῶς ἐρεῖ τις" ἄγαν λέγεις; ἔπεσε μόνον εἰπεῖν τὸ πνευστὸν, ἡ μεπλήσθης αὐτοῦ θείως ἡ θωδίας. μᾶλλον γὰρ ὅστις ὁ πνευστὸν πνευματικὸν, ἡ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡ ἀπὸ τῆς γλώττης ἡ ἀπὸ πάντων ἐμφαίνων τὴν τῆς ψυχῆς διάταξιν. ταῦτα οὐχὶ κατηγορῶν τῶν πεπνικότων εἶπον, ἀλλ' ἵνα δείξω τῆς πνοιᾶς τὸ κέρδος. πνοιᾶν γὰρ οὐχὶ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ τούτων τὴν τῶν ἀμαρτημάτων ἀποχήν. ἐπεὶ καὶ ὁ ἐσταλὸς, καὶ σὺ ταῦτα μὴ τῆς προσκούσης τοῦ θελήματος "θυφεσωΐας, οὐ πολὺ τὸ πνευστὸν ἀπολιμπάνεται· ὥσπερ οὖν ὁ" πνεῦσας, καὶ μὴ μὴ σπουδῆς καὶ ἀκριβείας τοῖς λεγομένοις προσέχων, οὐδὲν ἀπὸ τῆς πνοιᾶς καρπώσεται μέγα. ὁ γὰρ ἐαδίων καὶ" ζωάξεως ἀγίας κοπιῶν μὴ τῆς προσκούσης σπουδῆς, τὸ μηδὲν ἑαυτοῦ καὶ ἀπολιμπανομένου πολὺ βελτίων ἐστίν. οὐδὲν γὰρ τοσοῦτον τὸ μὴ φαγεῖν ἡμᾶς ὠφελῆσαι δυνήσεται, ὅσα ὠφελεῖ καὶ δίδωσιν ἀγαθὰ τὸ πνευματικῆς μετέχειν διδασκαλίας. πῶς γὰρ ἑτέρωθι ταῦτα ἀκούσῃ, ἄνθρ' οὐ ταῦθα φιλοσοφεῖς; ἐὰν εἰς διαβήσιον ἀπέλθῃς, ἀμφισβητήσεις ἐκεῖ καὶ μάχῃ· ἐὰν εἰς βουλευτήριον, ἡ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων φροντίς· ἐὰν εἰς οἰκίαν, τῶν ἰδιωτικῶν ἡ μέριμνα" κατατρίψει πάντοθεν· ἐὰν εἰς συλλόγους καὶ ζωέδρια τῆς ἀγορᾶς, πάντα κακεῖ γήινα καὶ φθαρτά. ἢ γὰρ περὶ τῶν ὠνίων, ἢ περὶ τῶν εἰσφορῶν, ἢ περὶ τῆς τραπέζης πολυτελοῦς, ἢ περὶ χωρίων προάστου, ἢ περὶ συμβολαίων ἑτέρων, ἢ περὶ ἀμφόδου, ἢ περὶ κληρονομιῶν, ἢ περὶ ἑτέρων τινῶν τοιούτων "ἅπαντες οἷς ἐκεῖ συλλεγόμενοι ἀδόλως λόγοι γίνονται. κἂν ἡ εἰς αὐτὰς" ἔλθῃς βασιλικὰς αὐλὰς, ἡ ἐκεῖ πάλιν τὰ αὐτὰ ἀκούσῃ ἀμαλεγομένων ἀπάντων, περὶ χρημάτων, περὶ δυνατείας, περὶ δόξης τῆς ἐν ταῦτα πεφυκυίας· πνευματικὸν ἡ οὐδέν. ἐν ταῦτα ἡ *τύνδυτοι ἅπαντα· περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἡ τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων, περὶ ψυχῆς, περὶ ζωῆς τῆς ἡμετέρας, καὶ τίνος ἕνεκεν γεγόναμεν, καὶ ἀμαρτάνομεν, καὶ τίνος ἕνεκεν ταῦτα ἀμαρτεῖν οὐκ ἐῶμεν χρόνον, ἡ ὅτι ἐσμὲν ἀποδημοῦντες ἐντεῦθεν, καὶ τί μὴ ταῦτα ἡμᾶς ἀναδέξεται, ἡ τίνος ἕνεκεν τὸ σῶμα ἡμῖν πέπλασται, καὶ τίς ἡ τοῦ θανάτου φύσις, ἡ τί ποτέ ἐστιν ἡ πρόσω ζωὴ, καὶ τίς ἡ μέλλουσα· καὶ οὐδὲν ἁπλῶς γήϊνον, ἀλλὰ πάντες περὶ πνευματικῶν ἡμῖν ἁγίων λόγοι γίνονται· καὶ μεγάλης τῆς σωτηρίας ἡμῶν λαβόντες ἐφόδια, οὕτως ἐντεῦθεν ἀπελυσόμεθα μὴ χρῃζοντες τῆς ἐλπίδος· ἐπεὶ οὖν οὐκ εἶχε τὰ σπέρματα κατιβάλεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ὑμᾶς πρὸ ἐκάλεσα, παῦσαι ἐθορύβησα τὸν ἀπολεφθόντας ὑμῶν· φέρε καὶ ἡμᾶς ὑμᾶς ἀπολυφώμεθα, καὶ μικρὰ τῶν παρόντων εἰρημένων ὑμᾶς ἀναμνήσαντες, τὰ λειπόμενα ἀποδῶμεν πάλιν. ἵνα οὖν ἴδω τὰ προφθέντα εἰρημένα; ἐζητοῦμεν, πῶς καὶ" πίστει ἕπεται τὰ τῶν γραφῶν δίστομος τὰ καθ' ἡμᾶς φανερώσειν ὁ Θεός· καὶ ἐλέγομεν, ὅτι ἀπὸ τῆς κτίσεως ἐναβάδυσεν ἡμῖν ὁ γέμος, οὐρανὸν ἐκτείνας, καὶ εἰς ὃ μέσον προβεβλῆσθαι βιβλίον μίγνυσι· καὶ ἰδιώταις καὶ σοφοῖς καὶ πένησι καὶ πλουσίοις, καὶ Σκύθαις καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς τὴν γῆν οἰκοῦσι χρήσιμον βιβλίον, πολὺ μεῖζον τοῦ πλήθους τῶν διδασκομένων ὄν. πολλὰ καὶ περὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ τῆς τούτων διαταξίας καὶ τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ μὴ ἀκριβείας ἀπ' αὐτῶν φυλαττόμενον

χ. οὐκ

χ. καθ' ἡμᾶς ἡ
χ. πάντα

χ. προσκούσης
χ. σπουδῆς

χ. σωζάξεως ἁγίων

χ. μέριμνα

χ. ἅπαν
χ. εἰσίλθης

* ἐλθὼν πάν-
των, ἀλλὰ

χ. πίστει ἕπεται

λοιπὸν ὃ οὐδὲ ὁμνύειν· ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἐκτμηθῆναι ἀν' ἕλοιντο τοῦ πεσεῖν, ἢ ὅρκον ἐξ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ στόματος προελθεῖν. ταῦτα δῶμεν αὐτοῖς περὶ ἡμῶν λέγειν, ἡμεῖς δὲ τὴν πρὸς τὸν ὅρκον σπουδὴν ἀπελάσωμεν, καὶ τοσαύτην δῶμεν τοῖς θεοῖς ἡμῶν, ὅσην τοῖς ἐναντίοις ἡμῶν τοῖς πολυτελεστέροις. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἐμάλιστα μὲν ἔχοντας τὴν λοιπὴν βέλτιον, μὴ δυνέχεσθαι ζωγραφεῖσθαι, ὃ ἦν τοῦ θεοῦ ὅλως ἁπτομένου προσιόντας ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε; μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ, μὴ οὕτω καταφρονήσωμεν ἡμῶν τῆς σωτηρίας· ἀλλὰ τὴν σπουδὴν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐποιούμεθα περὶ τὴν ἐντολὴν ταύτην, εἰς τέλος ἀγάγωμεν. καὶ γὰρ ἐγὼ διὰ τοῦτο ζωγραφῶ ποιοῦμαι τὴν προθυμίαν τὴν περὶ τὸν ὅρκον· οὐχ ὅπως κατέγνων ὑμῶν ῥᾳθυμίας, ἀλλ' ὅπως ὃ πλέον κατορθῶσαι ὑμᾶς ἐπιθυμῶ, καὶ σπουδῶ καὶ προθυμοῦμαι ἐπὶ πλεῖον τῆς ἀρετῆς προκόψαι καὶ τέλος λαβεῖν. ὥσπερ καὶ οἱ ζωγράφοι ποιοῦσι· τοὺς ἐγκαίους ὥσπερ τῆς βεβαίου διαγείρουσι μᾶλλον. μὴ τοίνυν ἀποκάμωμεν μηδὲ ἡμεῖς. καὶ γὰρ ἴσως ἐσήκαμεν τὸ πάντος κατορθώματος, καὶ ἡ δυσκολία προσθήκη τῆς ἀρχῆς ἐστιν. ὅταν γὰρ τὸ πλέον τῆς ζωγραφίας ἐπιτετμήμεθα, καὶ μικρὸν ὑπολέλειπται· λοιπὸν οὐδὲ πόνου χρεία πολλοῦ, ἀλλὰ μικρᾶς προσκαρτερήσεως καὶ βραχείας πολλῆς ἀκριβείας δεόμενα, ἵνα αὐτοὶ κατορθώσαντες καὶ ἑτέρους ἡμᾶς διδάσκαλοι, καὶ μὴ πρόπετας τὸ ἱερὸν ἔδαφος πάσχα, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἡδονῆς διαπλεύσαντες καὶ περιπλαγέντες τῆς εὐωδίας καρπωσώμεθα τὴν εὐφροσύνην. ὁ γὰρ ὅταν τὸ τῆς πόνου ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι καὶ τῆς ἱδρώτων τῆς ἡσυχίας εὐφραίνει, ὡς τὸ μὴ κατορθώματος καὶ στεφάνου λαμπροῦ εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνην ἑορτὴν ἀπαντῆσαι, στεφάνου μηδέποτε μαραινομένου. ὥστε ὃ σπουδαιότερον ἡμᾶς ἐστὶν τὴν διόρθωσιν, τοῦτο ποιῆσαι ὁ λέγω· χρεὼν ὅτι τὴν τοῖχον τῆς οἰκίας σου, καὶ ὅτι τὸν τοῖχον τῆς καρδίας σου, τὴν δρεπανηφόρον τὴν πονηρὰν ἐκείνην, καὶ ταύτην ὅτι τῆς ὥρας πιστεῦσαι νόμιζε, καὶ ζωγραφῶν αὐτὴν ἀναλογίζου. καὶ ἔτερον ὁμωνύμου ἴδῃς, ὅπως μὴ σὲ ἐνέχει εἰρῆσθαι. ὁ δὲ θεὸς, ὁ μᾶλλον ἡμῶν τῶν ἡμετέρων φειδόμενος ψυχῶν, καὶ ἐν τούτῳ σὲ σπουδὴν καταρτίσειεν ἡμᾶς ἀγαθῷ· ἵνα πληρώσαντες πάντα καρπὸν δικαιοσύνης, καταξιωθῶμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΣΤΙΑΣΙΝ ΑΠΗΝΤΗΚΟΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ἈΚΡΟΑΣΙΝ, ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΟΣΜΙΚΗ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΟΥΝΤΩΝ ΤΗΝ ΚΛΗΣΙΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΟΜΝΥΕΙΝ. ΛΟΓΟΣ Α.

ΧΑΙΡΩ καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι τὴν προθυμίαν ἡμῶν, ἣν ἐσχήκατε πρὸς τοὺς μὴ παρεγενομένους, καὶ διὰ τοῦτο ἀπολιμπανομένων ἐπεσπάσασθε προθύμους, εἰς ἔργον ὑμᾶς ἐξεμένεγκατε. καὶ γὰρ πολλοὺς εἶναι τῶν ἥκειν προθυμουμένων, καὶ καλὸν ἡμῖν τὸν σύλλογον πληρῶσαι. καὶ τοῦτο ποιοῦμεν οὐκ ἐπὶ λαμπρότητι ἡμῖν δόξης ἐπιθυμεῖν, καὶ πλείω τῶν ἀκροωμένων τὴν ᾠδὴν. καὶ μάτην, ὡς ἔοικε, διὰ πολλοὺς τοὺς αὐτοὺς πολλάκις ἀπλώσαμεν λόγους, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην παρακαλοῦντες

ἕλκειν

κυμ$^{\chi}$* γέμουσαι καὶ πνευμάτων βιαίων; ἀλλ' αὗτη ἡ θάλαττα ἡ εὐρύχωρος καὶ μεγάλη * ἀμείων
καὶ μαινομένη ἀσθενεῖ φάμμῳ περιέχεται. καὶ σκόπει Θεοῦ σοφίαν· οὐκ ἀφῆκεν αὐτὴν ἡσυ-
χάζειν, οὐδὲ ἠρεμεῖν, ἵνα μὴ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐ$^{\eta}$λαύσῃ τὴν βιαιοτέραν· ἀλλ' ἔνδον μένου-
σα βοᾷ καὶ ταράττεται, καὶ μέγα ἠχεῖ, καὶ τὰ κύματα ὡς ὄρος ἀναβαίνοντα ἀφίησιν. ἐπει- κ. μεγάλα
δὰν δὲ ἔλθῃ πρὸς τὸν αἰγιαλόν, καὶ τὴν φάμμον ἴδῃ, ἀσθενεστέραν πρὸς ἑαυτὴν πάλιν ἐ- 5
πανίσει, δι' ἀμφοτέρων σε τούτων διδάσκουσα, ὅτι οὐχὶ φύσεως ἔργον ἐστὶ τὸ μένειν αὐτὴν εἰ-
σω τῶν οἰκείων ὅρων, ἀλλὰ τῆς τοῦ κατέχοντος αὐτὴν δυνάμεως. ἀφ' οὗ τοῦτο γνῶναι καὶ ἀθε- κ. κρατοῦ
νὴς ὁ πηλὸς ἐποίησε, καὶ ὑδαρὴς καὶ ξύλα καὶ λίθους, οὐδὲν ὄρη τοῖς αἰγιαλοῖς παρεβάλετο τούτοις, ἵνα κ. ὦ
μὴ τούτοις λογίσῃ τὸ στοιχεῖον τὴν βιαιότητα. τοῦτο γνῶναι καὶ αὖθις ποτὲ τοῖς Ἰουδαίοις ἐπειδί- κ. πλέκει
ζων ἔλεγε· Ἐμὲ δὲ φοβηθήσεσθε Ⓦ παχύνοντα ἄμμον ὅριον τῇ θαλάσσῃ, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται; Ιερ. ε. κζ. 10
οὐ τοῦτο δὲ μόνον δεῖ θαυμάσαι, ὅτι μέγαν καὶ θαυμαστὸν Ⓦ κόσμον ἐποίησε, καὶ ὅτι ὑπὲρ φύ-
σεως ἀκολουθίαν αὐτὸν συνέπηξεν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐξ ἐναντίων αὐτὸν συνέστησε, θερμοῦ καὶ ψυ-
χροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, πυρὸς καὶ ὕδατος, γῆς καὶ ἀέρος· καὶ τὰ ἐναντία ταῦτα στοιχεῖα, ἀφ'
ὧν τόδε τὸ πᾶν συνέστηκεν, ἀλλήλοις μαχόμενα ὑπ' ἀλλήλων οὐκ ἀπολώλη. οὔτε γὰρ πῦρ 15
ἐπέδραμε καὶ αἴνιξεν ἅπαντα, οὔτε ὕδωρ ἐπελθὸν ἐπέκλυσε τὸν οἰκουμένην. ἀλλ' ὅτι μὲν
τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων ταῦτα αἴτια, καὶ χολὴς καὶ ξανθοειδοῦς πίπτεται πυρετὸς καὶ ὃν πάντα
ζῶα λυμαίνεται, καὶ φλέγματος πλεονάζοντος πολλὰ νοσήματα φύεται καὶ διαφθείρει τὸ ζῷ-
ον· ὅτι δὲ τοῦτο τὸ πάντως οὐδὲν τούτων ζωύσης· ἀλλ' ἕκαστον ἰδοὺ, καθάπερ πειθαλινῷ
καὶ δεσμῷ, τῷ βουλήματι τοῦ ποιήσαντος οὐδὲν οἰκείους διαφυλάττει ὅρους, καὶ ἡ μάχη τούτων 20
εἰρωνικὴ αἰτία τῆς εἰς τὸ πᾶν. ταῦτα δὴ καὶ τυφλῷ δῆλα, καὶ τοῖς σφόδρα αἰσθητοῖς λύσιν- κ. σύγκυπτοι
οπλα, ὅτι ἐκ ποσοίας τινὸς γέγονε καὶ συγκροτεῖται; τίς γὰρ ὕπτως ἀφρων καὶ ἀναίσθητος, ὡς
ὁρᾶν τοσούτων σωμάτων ὄγκον, τοσοῦτον κάλλος, τοσαύτην ζωὴν, τοιαύτην στοιχείων μά-
χην διηνεκῆ, καὶ συστάσεως, καὶ διαμονὴν, μὴ λογίσασθαι ποσὸς ἑαυτὸν καὶ εἰπεῖν· ὅτι εἰ
μὴ ποσοία τις ἦν Ⓦ ὄγκων τῶν σωμάτων διαχεατοῦσα, καὶ μὴ συγχωροῦσα τὸ πᾶν
διαπεσεῖν, οὐκ ἂν ἔμενεν, οὐκ ἂν διήρκεσεν. τοσαύτη μὲν ὡρᾶν βραδυτής, τοσαύτη δὲ ἡμέρας 25
καὶ νυκτὸς συμφωνία, τοσοῦτων δὲ ἀλόγων ζώων γένη καὶ φυτῶν καὶ σπερμάτων καὶ βοτάνων ὁ-
δῷ βαδίζει, καὶ οὐδὲν εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν οὔτε διέπεσεν, οὔτε ἀνηλώθη καθάπαξ.

Οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἕτερα τούτων πλείονα καὶ βαθύτερα ἴδοι τις ἂν εἰπεῖν, καὶ
ὅσοι αὐτῆς φιλοσοφῆσαι τῆς κτίσεως. ἀλλ' εἰς τὴν ὕπαυσαν σκιᾶνα ταμιευσάμενοι *, 30 * ἀμείων
ἀναυδάσωμεν τὰ εἰρημένα μετ' ἀκριβείας καταχεῖν καὶ εἰς ἑτέρους ἐξειργεῖν. καὶ οἶδα
μὲν, ὅτι τὴν ἀκολουθίαν ὑμῶν ἐξέπεσε τὸν νοῦν· ἀλλ' ἐὰν ὀλίγον πήξωμεν καὶ σὺ τὸ τύ-
πους ἐθίσωμεν ἑαυτὸν, καὶ ἑτέροις ῥᾳδίως ἐσόμεθα διδάσκαλοι. πῶς δὲ σκληρὸν ποσὸς τὴν ὑμε-
τέραν ἀγάπην λόγον εἰπεῖν; ὥσπερ ἐδόξασεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τῆς τοσαύτης δημι-
ουργίας, οὕτω δοξάσωμεν αὐτὸν καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς πολιτείας τῆς καθαρᾶς. Ⓦ οὐρανοὶ διηγοῦν- 35
ται δόξαν Θεοῦ φαινόμενοι μόνον· καὶ ἡμεῖς πῶς διηγησόμεθα δόξαν Θεοῦ, μὴ λέγοντες
μόνον, ἀλλὰ καὶ σιγῶντες, καὶ τῇ τοῦ βίου λαμπρότητι πάντας ἐκπλήττοντες. Λαμπάτω Matθ. ε. π.
γάρ, φησὶν, ὑμῶν τὸ φῶς ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ
δοξάσωσι Ⓦ πατέρα ὑμῶν Ⓦ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅταν γάρ ὁ ἄπιστος ἴδῃ σε Ⓦ πίστιν κα-
τασκευάζοντα, σωφροσύνην ὅσην, κόσμιον ὄντα, ἐκπλαγήσεται, καὶ ἔρχεται· ἀληθῶς μέγας ὁ τῶν χρι- 40
στιανῶν Θεός. οἵους κατέστησεν ἀνθρώπους; οἵους ἐξ οἵων ἐποίησεν; ἀγγέλους ἀντὶ ἀν- κ. καταναλ-
θρώπων εἰργάσατο; θαῦ ὑβρίσῃ τις, οὐ λοιδορήσεται· κἂν τυπτήσῃ τις, οὐκ ἀγανακτήσ- ασεν
σει· ἐὰν ἀδικήσῃ τις, ὑπερβήσεται τὸν λελυπηκότα· ἐχθρὸν οὐκ ἔχουσι, μνησικακεῖν οὐκ
οἴδασι, φλυαρῆσαι οὐκ ἴσασιν, οὐκ ὄμνυσι ψεύδεσθαι, διορκεῖν οὐκ αἰσχύνονται, μᾶλ-

λον

χρας ἐμπεσόσης εἶξε καὶ πᾶν ἐχώρησε, καὶ τοῖς τὸ βάθος αὐτῷ προὔπεμψεν. ὅτε μὲν οὖν ἴδοις ἀχὶ ψηφίδα μικρὰν, ἀλλὰ τὴν γλῶν ἅπασαν ὑφαίνω τῷ ὑδάτων φερομένῳ καὶ μὴ κατασπιζομένῳ, θαύμασον τὴν δύναμιν τὴν ὑφ' ἧς οὕτω ταῦτα θαυματουργεῖται. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον, ὅτι ἡ γῆ ὑφαίνω τὰ ὑδάτων φέρεται; ὁ τοιοφήτης τοῦτό φησι* Αὐτὸς ὅτι Ψαλ. κγ. ς.
θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ὅτι ποταμοῖς ἠτοίμασεν αὐτήν. καὶ πάλιν, Τῷ θεμελιώσαντι τὴν γῆν ὅτι τοῖς ὑδάτων. Τί λέγεις; ψηφίδα μικρὰν ὕδωρ ὅτι τοῖς νῶτα οὐκ ἂν δυνηθῇ βαστάσαι, καὶ γῆν τοσαύτην φέρει, καὶ ὄρη, καὶ βουνοὺς, καὶ πόλεις, καὶ φυτὰ, καὶ ἄνδρας, καὶ ἄλογα, καὶ ἃ κατασπιζεται; πῶς κάτωθεν ὁμιλοῦντος αὐτῇ τὸ ὕδατος τοσοῦτον χρόνον, οὐ διελύθη καὶ πλὴν γέγονε τὸ πᾶν; ἡ γὰρ ξύλων φύσις ὑδασι βραχὺν συλλαβοῦσα χρόνον, σήπεται καὶ διαλύεται. καὶ τί λέγω, ξύλων φύσις; σιδήρου τί γλίσχρότερον ἂν εὕροις; ἀλλὰ καὶ οὗτος χωνεύεται πολλάκις, ὅταν διαπαντὸς ὑδατι μένῃ· καὶ μάλα εἰκότως. ὃ γὰρ καὶ αὐτὸς ἀπὸ γῆς ἔλαβε τὴν ὕπαρξιν. διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν δραπετευόντων οἰκετῶν, ἐπειδὰν ταῖς πέδαις καὶ ταῖς ἁλύσεις ὀπισθούμενοι φύγωσι, καὶ ῥύακας ὑδάτων ἐλθόντες, καὶ διελθόντες ἀναπολήμνοι τοῦ πόδας τοῖς ὕδασι, καὶ χωνότερον ταύτην ποιήσαντες" ὃ σιδήριον, ῥᾳδίως λίθῳ παίοντες διακλῶσιν. εἶτα σίδηρος μὲν χωνεύεται, καὶ ξύλα σήπεται, καὶ λίθοι φλίσκουσι ἀπὸ τῆς τῶν ὑδάτων φύσεως γῆς· ὄγκος τοσοῦτος ὅτι τοσοῦτον χρόνον ὑπακούσας τοῖς ὕδασιν" ὃ κατεπατήθη, οὔτε διελύθη καὶ ἀπώλετο; καὶ τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη ταῦτα, καὶ ὑφ' θαυμάσειε, καὶ θαρρῶν δὲ εἴποι οὐχὶ φύσεως ταῦτα ἔργα, ἀλλὰ τῆς ὑφ' φύσιν τοιοφοίας. διὰ ταῦτά φησι, Ο Ιωβ κε. ζ.
χρεμάσας τὴν γῆν ἐπ' οὐδενός· ἄλλος δέ τις, Ει τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς· καὶ ὅτι Ψαλ. ζδ.
Επὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν. καὶ δοκεῖ μὲν ἐναντία ταῦτα εἶναι, πολλοῦ δεῖ δὲ συμφωνεῖν. ὁ γὰρ εἰπὼν, ὅτι ὅτι τῶν ὑδάτων ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, ταὐτὸν εἶπε τῷ εἰρηκότι, ὅτι ἐπ' οὐδενὸς αὐτὴν ἐκρέμασε. τὸ γὰρ ὅτι τῶν ὑδάτων ἐστὶν, ἴσον ὅτι ἐπ' οὐδενὸς κρεμᾶσθαι ἐπ' οὐδενός. " ποῦ οὖν κρέμαται καὶ ἔστηκεν; ἀκούσον τοῦ αὐτοῦ λέγοντος· ὁ τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς· οὐχ ὅτι χεῖρας ἔχει ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ δύναμις αὐτοῦ ἡ συγκροτοῦσα* καὶ διαβαστάζουσα τὸ σῶμα τῆς γῆς. ἀλλ' οὐ πείθῃ τοῖς εἰρημένοις;" πείθου τοῖς ὁρωμένοις. καὶ γὰρ * ἐφ' ἑτέρου στοιχείου τὴν θαυματουργίαν ταύτην ἔστιν ὁρᾶν. τοῦ γὰρ πυρὸς ἡ φύσις αἰωρητός τέ ἐστι καὶ ἀεὶ τοῦ ὕψος ἀεὶ πηδᾶν καὶ ἄλλεσθαι πέφυκε. καὶ μυρία βιάσῃ καὶ καταναγκάσῃς, οὐκ ἂν αἰάσειεν τῆς κάτω φορᾶς. πολλάκις γοῦν δάδα" ἡμμένην λαβόντες καὶ κεφαλὴν κλίναντες, τὸ πυρὸς τὴν ὁρμὴν οὐκ" ἰσανακάσαι κάτω ἰοῦσαν, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἂν ἔχῃ καὶ τοῦ ὕψος ἐπείγεται κάτωθεν. ὅτι δὲ τοῦ ἡλίου τοῦτο ἔργον ἅπαν ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἔξεστι μαθεῖν ἐντεῦθεν. ἐκ γὰρ ἀκτῖνας αὐτοῦ πρὸς τὴν γῆν ἔπεμψε, καὶ ὃ φῶς κάτω ἰθύνειν ἐποίησε, μονονοχὶ λέγων αὐτῷ διὰ τοῦ σχήματος, κάτω βλέπε, φησὶ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις φαῖνε. διὰ γὰρ σκιᾶς ἐλθοῦ. καὶ λύχνου μὲν φλὸξ οὐκ ἂν αἰάσειεν τοῦτο παθεῖν· ἄγρον δὲ ὅτω μέγα καὶ θαυμαστὸν κάτω ἰθύνει καὶ πρὸς τὴν γῆν βλέπει ἀπὸ σκαπτίας τῷ πυρὶ διὰ τὴν τοῦ κελεύσαντος δύναμιν. βούλει καὶ ἕτερον εἶπω τοιοῦτον; ζῷ ναῦλα τὸ εὐρέως τοῦ φαινομένου ὕδατος ἐκβιβασθῆναι πρὸς τὸν ἀέρα, καὶ οὐ καταῤῥεῖ, οὐδὲ ὀξίζει). καίτοιγε οὐκ ἔστι τοιαύτη τῶν ὑδάτων ἡ φύσις· ἀλλ' εἰς μὲν τὰ κοῖλα ζωηρὰ ῥᾳδίως, ἐπειδὰν ὑπὸ κεχυρωμένου ἢ σῶμα, διθλιοῦται καὶ πάλιν, καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ μικρὸν αὐτοῦ σαίη μέρος ὅτι [τοῦ] τοιοῦτο σήμαντος. ἀλλ' ἰδοὺ ὃ πᾶσιδοξον τοῦτο γέγονεν ὅτι τῶν ὑδάτων. καὶ τοῦτο αὖθ' πάλιν ὁ τοιοφήτης αἰνιττόμενος ἔλεγεν· Αἰνεῖτε τὸν Κύριον τὰ ὕδατα τὰ ὑφαίνω τοῦ οὐρανοῦ. καὶ οὔτε ὃ ὕδωρ τοῦ ἥλιον ἔσβεσεν, ὅτε ὁ ἥλιος ὅτι " τοσοῦτον χρόνον βαδίζων κάτωθεν ὃ ὑπακούσας αἰεξήρανεν ὕδωρ. βούλει σε πάλιν εἰς τὴν γῆν καταγάγωμεν, καὶ ὃ θαῦμα ὑπεδείξωμεν; οὐχ ὁρᾷς ταυτηνὶ τὴν θάλασσαν τὴν

κωμῆν

Ψαλ. κγ. ς.

* ἐπαλίγων

χ. κάτω

χ. τὸ ὕδωρ

χ. συγκρατ. * ταύτα. χ. ἀσεύστον * ἡ

χ. κωνοειδῶν

χ. ἐπείγεται

χ. τοσοῦτον χρόνον

διαστήματος ὁ μῆκος διείληφεν, ἐκπλαγήσῃ ⓦ παίδων. καθάπερ γὰρ τινες ἀδελφαὶ ⓦ πατέρων διαφερομένων καὶ πολλῆς τῆς ἀγάπης οὔσης ὅμως τυχὸν ἀλλήλαις ἐπηρεάζουσιν· οὕτω δὴ καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης ⓦ σώματος ἐν ἰσομοιρίᾳ τοσαύτην διατείνουσι, καὶ οὐδὲν οἰκείοις διαστήμασιν ὁρίοις, καὶ οὐδέποτε ἑτέρα τινὶ ἑτέρᾳ ὑπερέχουσιν. οὐδέποτε οὖν ἐν χειμῶνι μακρὰ γίνεται ἡ ἡμέρα, ὥσπερ οὐδέποτε ἐν θέρει μακρὰ γίνεται ἡ νύξ, τοσούτων προελθουσῶν ὡρῶν· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ διαστήματι ἑκάτερα μένει οὐδὲν ἀκριβὲς, οὐχ ἡμιώριον, οὐ ῥιπὴ ὀφθαλμοῦ ἡ ἑτέρα τινὶ ἑτέρᾳ ἐπλεονέκτησε. διὰ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμῳδὸς ἐκπλαττὶς αὐτῶν τὴν ἰσότητα, ἐβόα λέγων· Νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. ὦ τοῦ σοφοῦ ἐν ἁπλότητι φιλοσοφίας, θαυμάσιος ⓦ οὕτω τοῦδε τοῦ ἀρχιτέκτονος οὐκ ἀκριβεῖς τοῖς ὅροις. ἀκούετωσαν τοῦτο ⓐ πλεονέκται καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἐφιέμενοι χρημάτων, καὶ μισείσθωσαν ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὴν ἰσότητα. ἀκουέτωσαν ⓐ περιουσιῶν, καὶ μεγάλα φρονοῦντες, καὶ μὴ βουλόμενοι τὴν τοιαύτην ἑτέρᾳ τῇ ἑτέρᾳ χωρεῖν. ἡ ἡμέρα τῇ νυκτὶ οὐδαμοῦ χωρεῖ, καὶ οὐκ ἀνέχεται τοῖς ἀλλοτρίοις ὅροις· σὺ δὲ ἀεὶ πλείονος ἐπιθυμεῖς, οὐκ ἀνέχῃ τοῖς ἀδελφοῖς μεταδιδοὺς τούτου. καὶ σκόπει μου τὴν μοναδικὴν σοφίαν. ἐν χειμῶνι μακρὰν ἔταξεν εἶναι τὴν νύκτα, ὅτι ἀπαλώτερα καὶ ἀσπαρτα, καὶ καταψύχεσθαι δεόμενα μᾶλλον, καὶ θερμοτέρας οὐκ ἀνέχεται τῆς ἀκτῖνος· ἐπιδυομένου δὲ αὖ ξηθῆ, ζωπυρεῖ πάλιν αὐτοῖς ἡ ἡμέρα, καὶ τότε γίνεται μακροτέρα, ὅταν ὁ καρπὸς ἀκμάζῃ λοιπὸν. καὶ τοῖς σπέρμασι δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῖς σώμασιν ἐπιτήδειον. ὅπου γὰρ τὸ χειμῶνος ἐκ ταύτης καὶ κυβερνήτης καὶ ὁδοιπόρος καὶ γραπτώτης καὶ γεωργὸς καὶ πολλὰ οἴκοι καθήμενα τῷ κρυμῷ ζωδεδεμένοι, καὶ ὀργίας κωμῳδεῖ ὁ τοῦ χειμῶνος ὅτι, ὃ πλέον τοῦ χρεὼν εἰς νύκτας ἀναλίσκεσθαι ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ πλεῖστον ἡ τοῦ ἡμέρας ὃ μῆκος, οὐδὲν δυναμένων ποιεῖν τὸν ἀνθρώπων. τί αὖ πάλιν εἴποι τὴν ὥραν τοῦ θέρους ταξίαν; πῶς δὲ αὖτας, καθάπερ πρόβατα τινὲς χορεύουσαν τὸν κύκλον, μετὰ πολλῆς τῆς θυσίας ἀλλήλας διαδέχονται, καὶ μικρὸν * ἀνοφθῆναι πρὸς τὰς ἀνατολὰς αἱ μέσαι διαβαίνουσαι δὲ παύονται; διὰ τοῦτο ὅτι ἀπὸ χειμῶνος ἡμᾶς διαδέχεται θέρος, ὅτι σκληρὸν χειμῶνος δεῦρο· ἀλλὰ μέσον πρεμνόεβλη) ὃ ἔαρ, ὥστε ἡρέμα καὶ μετὰ μικρὸν διαδεχομένων ἡμῶν πεπυκνωμένα τὰ σώματα δύπτως προσάγειν τῷ θέρει. διὰ τοῦτο γὰρ αἱ ἀνθῆναι πρὸς τὸ ἀναπίον μεταβολαὶ νόσον καὶ βλάβην πίκτουσι τὴν ἐξαίφνης, ἀχνύμενον ὁ Θεὸς ἀπὸ μὲν τοῦ χειμῶνος τὸ ἔαρ ἡμᾶς διαδέχεσθαι, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔαρος τὸ θέρος, ἀπὸ δὲ τοῦ θέρους τὸ μετόπωρον, καὶ οὕτω τῷ χειμῶνι παραπέμπειν, ὥστε ἀβλαβῶς καὶ μετὰ μικρὸν ἡμᾶς μεταβολὰς τὰ ἐκ τῶν ἐναντίων ὡρῶν διὰ τῶν μέσων ἡμῖν ἐγγίνεσθαι. Οὕς οὖν οὕτως ἄθλιος καὶ ἀλιφίπτωρος, ὡς ὁρᾶν μὲν θερινὸν, ὁρᾶν δὲ θαλπτὸν καὶ γλυκὺ, ὁρᾶν δὲ τοσαύτην ὡραν" θυμούμενον οὕτως ἀκριβῶς, καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀδιάπτωτον ταξιν, νομίζειν ἀδιαμάτως ταῦτα γίνεσθαι, ἀλλὰ μὴ προσκυνεῖν ⓦ ἀπόντα ταῦτα μετὰ σοφίας τῆς προσηκούσης διαταξάμενον;

Ἐχω πλέον εἰπεῖν. ὁ γὰρ δημιουργὸς ὁ μέγας καὶ τὸ κάλλος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς δημιουργίας ἐμφαίνει ⓦ συγκροτοῦντα τὰ πρὸς Θεόν. ὅπου γὰρ κτίζοντι δημιουργοῦντι ἅπαντα τοῦδε τοῦ ἀρχίου ὁ πρῶτος, οὗτος, εἰ καὶ πρῶτος, εἶδομεν αὖ πῶς ἐγένετο, τῆς αὐξούσης δυνάμεως αὐτὰ καταβαλούσης, αὖθις ⓦ τρόπον τῆς δημιουργίας ἀρίστου ἡμῖν ἐποίησεν ἐγγενέσθαι διδάσκαλον, "ὕδωρ φύσεως ἀκολουθίαν" ζωοποιεῖς ἅπαντα τὰ γλυφόμενα. τοῦτο ἀσαφέστερόν ἐστιν, ὅπερ εἶπον· σχολῇ δυνάγκη σαφέστερον τοῦτο πάλιν εἰπεῖν. πρῶτος αὖ ὁμολογήσαιμι, ὅτι φύσεως ἐστιν ἀκολουθία, τὸ ὕδωρ "ὕδωρ τοῦ γλυφέως φέρεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ γλυφέως ὅπου τοῦ ὑδάτων. ἡ μὲν γὰρ γῆ πυκνή τις οὖσα καὶ σκληρὰ καὶ αὐτίτυπος καὶ ζωοχὴς ῥᾳδίως δυνάμενα φέρειν τοῦ ὑδάτων τοῦ φύσιν, τὸ δὲ ὕδωρ ῥυτὸν ὂν καὶ χεῦσον, μαλακόν τε καὶ ὀλιγόρρεον, καὶ τοῖς ἐμπίπτουσιν εἶναι ἄπασιν, οὐδὲν αὖ σῶμα δυνηθεῖη φέρειν, κἂν σφόδρα κουφότατον ᾖ. πολλάκις γοῦν ψαφίδος μικρᾶς

λὰ δ᾽ ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἐβούλετο παιδεύειν τὴν ἀνθρωπίνην τὴν φύσιν ὁ Θεός. ἢ πῶς ἐστι, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν γραμμάτων; δῆλα δὴ τῆς κτίσεως αὐτῆς. Εἰς τοῦτο γοῦν ὁ κεφάλαιον ἐμπίσαι ὁ δεσπότης, καὶ τοὺς Ἕλληνας ἀποστόμωσε· οὐ λέγεται, ὅτι οὐκ ἐμάθομεν ἐξ ἀρχῆς τῶν γραφῶν διορωσίαν, ἃ καὶ ὡς ἀπολογήσατο. Εἰπὲ γάρ, Ὅτι ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τὴν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων· ὅτι τὸ εἶδον ἀνθρώποις ἀπιστίᾳ ἐκρίθη αὐτοῖς, καὶ πολλοὺς ἀπιστοῦσι, ὅτι ἡ πίστις ἠδέσθησαν Ἕλληνες τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ; ἐπήγαγε λέγων· Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. καὶ πῶς φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς; πῶς γὰρ ἠδυνάμην εἰδέναι Θεόν; ἢ τίς ἐδίδαξεν, εἰπέ; ὁ γὰρ Θεὸς ἐφανέρωσεν αὐτοῖς, φησί. ποίᾳ ζωγραφίᾳ; ποίοις προφήταις πέμψας; ἵνα εὐαγγελίσῃ; ποίοις διδασκάλοις, εἰ αἱ γραφαὶ μηδέπω ἦσαν; τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ, φησίν, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεότης. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· τὴν κτίσιν εἰς μέσον προέθηκε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων, ὡς ἀπὸ τῶν ἔργων δημιουργὸν σοφίζωνται. ὅπερ οὖν καὶ ἕτερος ἔλεγε· Ἐκ γὰρ μεγέθους καὶ καλοῦ κτίσματος ἀναλόγως ὁ γενεσιάρχης αὐτῶν καθορᾶται. Εἶδες ὃ μέγεθος· ἅπαντα τὴν δύναμιν τὸν ποιήσαντος. Εἶδες ὃ κάλλος· ἐκπλάγηθι τὴν σοφίαν τὴν κοσμήσαντος. ὅταν οὖν καὶ ὁ προφήτης ἐμφαίνειν ἔλεγε· Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. πῶς οὖν διηγοῦνται, εἰπέ μοι; φωνὴν οὐκ ἔχουσι· σῶμα δὲ κέκτηνται γλῶτταν πρὸς αὐτοῖς οὐκ ἔστι. πῶς οὖν διηγοῦνται; δῆλα τῆς ὄψεως αὐτῆς. ὅταν γὰρ ἴδῃς ὃ κάλλος, ὃ μέγεθος, ὃ ὕψος, τὴν τάξιν, ὃ ῥῆμα ὃ πρὸς τοσοῦτον χρόνον διαρκὲς, ὥσπερ φωνῆς ἀκούων, καὶ διδασκόμενος διὰ τῆς ὄψεως, προσκυνῶν ποιήσαι τὸν σῶμα ὅτι καλὸν καὶ πρέπον δόξαν. σιγᾷ ὁ οὐρανὸς, ἀλλ᾽ ἡ ὄψις αὐτοῦ φωνὴν βλητικὸς λαμπρότερον ἀφίησι, δι᾽ ὀφθαλμῶν ἡμᾶς, οὐ δι᾽ ἀκοῆς παιδεύουσα. καὶ γὰρ πέφυκεν αὕτη ἐκείνης ἡ αἴσθησις καὶ πιστοτέρα καὶ σαφεστέρα. Εἰ μὲν γὰρ διὰ βιβλίων ἐπαίδευε καὶ διὰ γραμμάτων, ὁ μὲν εἰδὼς γράμματα, ἔμαθεν ἂν τὰ ἐπεγραμμένα· ὁ δὲ οὐκ εἰδώς, ἀπῆλθεν ἂν μηδὲν ὠφεληθείς, εἰ μή τις ἀνέγνω ἕτερος· καὶ ὁ μὲν βύπορος ἐωρᾶτο ἂν τὸ βιβλίον, ὁ δὲ πόθεν οὐκ ἂν ἔχουσι κτήσασθαι. πάλιν, ὁ μὲν τὴν φωνὴν ἐκείνην εἰδὼς τὴν διὰ τῶν γραμμάτων σημαινομένην, ἔγνω ἂν τὰ ἐγκείμενα· ὁ δὲ Σκύθης, ὁ βάρβαρος, καὶ ὁ Ἰνδὸς, καὶ ὁ Αἰγύπτιος, καὶ πάντες οἱ τῆς γλώττης ἐκείνης ἀπειρημένοι ἀπῆλθον ἂν μηδὲν μαθόντες. ὅπερ δὴ τῷ ἀέρι οὐκ ἔστι τοῦτο εἰπεῖν· ἅμα γὰρ Σκύθης καὶ βάρβαρος καὶ Ἰνδὸς καὶ Αἰγύπτιος καὶ πᾶς ἄνθρωπος ὅτι τῆς γῆς βαδίζων, ταύτης ἀκούσεται τῆς φωνῆς. ὁ γὰρ δι᾽ ὤτων, ἅμα δι᾽ ὄψεως εἰς τὸν διάνοιαν ἐμπίπτει τὴν ἡμετέραν. ἢ δὴ τῶν ἱερωμένων ἀνθρώπων μία τις ἐστὶ, καὶ ὁ διάφορος, καθάπερ ἐν τῶν γλωσσῶν. Εἰς τοῦτο καὶ ἰδιώτης καὶ σοφὸς δυνήσεται βιβλίον ὁμοίως ἰδεῖν, καὶ πένης καὶ πλούσιος· καὶ ὅπου δὲ τις ἀφίκηται, διαλέξας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐκπαιδευθεὶς λήψεται διδασκαλίαν ἀπὸ τῆς θεωρίας. ὅταν καὶ αὖθις ὁ προφήτης αἰτιᾶται λόγους καὶ δίκαιος, ὅτι φωνὴν ἡ κτίσις ἀφίησι τοῖς βαρβάροις καὶ Ἕλλησι καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἀνθρώποις ἀσυνέτοις, ὅτως ἔλεγε· Οὐκ εἰσὶ λαλιαὶ, οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· οὐκ ἔστιν ἔθνος, οὐδὲ γλῶσσα, φησὶν, ἣ μὴ δυναμένη ζωγραφεῖσθαι τῆς τῆς φωνῆς· ἅμα τοιοῦτος αὐτῶν ὄντι ὁ φθόγγος, ὡς τε δύνασθαι τοῦ πάντων αἰσθάνεσθαι, καὶ οὐχὶ τῶν οὐρανίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. καὶ πῶς τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτός; οὗτοι μὲν γὰρ καὶ διὰ τὸ κάλλος, καὶ διὰ τὸ μέγεθος, καὶ διὰ τὴν ἄλλων ἀπάντων εὐπλοΐαν τὸν θεὸν ἀνακηρύττει, καὶ τοὺς δὲ ζῶντα τὸν ποιήσαντος αὐτὸν οὐκ ἀνέπεμπε· καὶ ἡμέρα καὶ νὺξ παιδεύουσιν ἡμᾶς ὑπὲρ δύναμιν ἐστὶ ταῦτα, εἰπέ; ἔτι δὲ οὐκ ἐλάττονα τούτων, ὦ ῥυθμοί, τὴν τάξιν τὴν μὴ ἀκριβῶς ἀπάσης. ἔστω γὰρ σοφοῦ, πῶς ὁ σελαστὴρ πάντα διεύθυνε, καὶ καθάπερ ὁ ζυγὸν καὶ πλάστιγξ τὸ πάντοθεν

χ. ἀπρεπῶντως

* τὸν χ. ἐφανέρωσεν

χ. διὸ ὅτι

Ρωμ. α. ιη.

Σοφ. ιγ.

χ. κοσμήσαντος.

Ψαλμ. ιθ.

χ. δῆλον

* ἀσυμφωνίαν

πολυσπλάγχνου διαγωγίας καὶ ζηλωτοῦ καὶ πάντα μεταλαμβάνειν, ἵνα μὴ εἰσιλθὼν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δύσμιξις, εἶτα ἀποπτέων οἴκου καὶ ἐρθυρόμβους ἀτάκτως, καταπλαδῆς πολλὰ τῶν πρόσθεν ἀπόντων. ταῦτα δὲ πρὸς ὑμᾶς λέγω πάντων, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀπολυμφθέντα ὑμῶν, ἵνα δι' ὑμῶν ταῦτα μανθάνωσιν. δ γὰρ ὁ φαγεῖν κώλυμα ἀκροάσεως, ἀλλὰ ὁ ῥαθυμῆν. σὺ δὲ καταγνῶναι νομίζων εἶ ὁ μὴ νηστεύσας, καὶ ἕτερον παρεσιδὼν ἔγκλημα πολλῷ μεῖζον ἢ χθὲς πρότερον, τὸ μηδὲ τῆς ἱερᾶς ταύτης μεταλαβεῖν τραπέζης ἢ θρέψας σὸ τὸ σῶμα, καὶ πάντας λιμῷ τὴν ψυχήν. ἢ ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν, ὅταν μὲν γὰρ τὴν νηστείας ἴσως ἔχῃς σώματος ἀθένειαν παραλέγῃ, ὅταν δὲ ἀκροάσεως τί δὴ ἔχοις εἰπεῖν; δ γὰρ δὴ σώματος ἀθένεια κωλύει τὴν θείαν λαγόνα μετέχειν. εἰ μὲν γὰρ ἔλεγεν, μηδεὶς πεινήσας συμμιέτω, μηδεὶς φαγὼν ἀκροάσθω, εἶχές τινα συγγνώμην· νῦν δ' ὅταν ἡμᾶς ἕλκωμεν ἐπὶ τὰ σώματα καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καλῶμεν, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν ἀπαιτῶντες; καὶ γὰρ διὰ παντὸς ἀκροατὴς σὺ ἔφης αὐτὸς ἥξειν, καὶ οὐχ ὁ φαγὼν καὶ πιών, ἀλλ' ὁ μὴ παρέχων τοῖς λεγομένοις, ὁ χασμώμενος, καὶ ὁ κλυόμενος, καὶ ὁ μὴ σῶμα ἐν ταύτῃ ἔχων, τὴν δὲ ψυχὴν ἀλλαχοῦ πλανωμένην. οὗτος καὶ νηστεύων, πρὸς ἀκρόασιν ἐστὶν ἄχρηστος· ὁ μὲν πεπληγμένος καὶ νήφων καὶ ζωτικῶς ἑαυτῷ τὴν ψυχὴν διακείμενος, καὶ ἐνδεχῶς, καὶ πεπαχὼς ἦν, πάντων ὑπερτερῶν ἀκροατὴς αὐτῷ ἥκειν ἔμελλεν. ὅπου μὲν γὰρ τῶν ἔξωθεν δικαστηρίων καὶ βουλευτηρίων εἰκότως οὗτος ὁ νόμος ἰσχύσειν. οὐ γὰρ ἴσασι φιλοσοφεῖν. ἐνταῦθα δὲ ἐναντίως ὥστε παύειν, ἀλλ' ὥστε ἀναῤῥαγνύναι· πείθει γὰρ ὑπὲρ κόρον πολλάκις. ἐνταῦθα δὲ ἑαυτὸν ἀχρήστους πρὸς τὴν τῶν ῥημάτων οἰκονομίαν καθιστῶντες, καὶ τὰ δικαστήρια καὶ τὰ βουλευτήρια ἀπεκλείσαμεν ἅπαντες καὶ μισηρίας. οὐκοῦν ταῦτα μὲν οὐδεὶς τοιοῦτος μὴ ἥκειν· ἀλλ' ὁ φαγὼν ὥσπερ καὶ τὴν ψυχὴν σαφέστερον ἐφάπλους [ἔχει]. οὐ γὰρ ὥστε ἀναῤῥαγνύναι τὴν γαστέρα, οὐδὲ σκοπὸς ἡ λογισμὸς ἑαυτῷ ἐστὶν ἀπίνει· ἀλλ' ὥστε τὸ σῶμα παθητικὸς αἰσθητὸς ἦ.

Ἀλλὰ τῆς μὲν παραινέσεως ταύτης ἅλις· ὥσπερ δὲ λοιπὸν καὶ τῆς ὑποθέσεως ἅψασθαι. καίτοιγε φοβοῦμαι μὴ καὶ πρὸς τὸν διδασκαλίαν ταύτην ἡμῖν ὁ λογισμὸς ἀφ' ἑαυτοῦ μὴ παραθυμοῦσιν. καθάπερ μήτηρ φιλόστοργος πρὸ πολλοῦ ἔχουσα παιδίον μὴ πρόσθεν ἀπόντων, ἀλλ' ἐν ὁδοιπορίᾳ· τὸ δὴ καὶ νῦν πάσχω πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμαυτῆς ἐπιποθῶ τὴν ἀπουσίαν, ἀναδύομαι πρὸς τὸν ἔκλυσιν. ἀλλ' ὑμεῖς κἂν μὴ ἔχητε τὸ παραλύειν. εἰ γὰρ ἐπιτρίβομαι μὴ ἀκριβείας πάντα πρὸς ἐκείνους διαπραττόμενον, μᾶλλον δὲ φιλοτιμίας ἡμεῖς ἅπαντα καταβαλλόμεθα ὑμῖν. οὕτω γὰρ ἐκείνους ἕξαι τῆς ἀπειρίας παραμυθία, τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἡ διδασκαλία· ὑμεῖς τε προσεκτικάτερον ἡμῶν ἀκούσεσθε, εἰδότες, ὅτι μὴ πρὸς ἑτέρους ὑμῖν ἀπαγγέλλεται ταῦτα ἀνάγκη. ἵν' οὖν σαφέστερος ὑμῖν ὁ λόγος γένηται, ἄνωθεν ἀναλαβόντες αὖθις εἴπωμεν. ἐξητούμην τοίνυν πρόπαλαι, διὰ τί ἕνεκεν μὴ ἔτη τοσαῦτα ἐδόθησαν αἱ γραφαί. οὐ γὰρ ὅτι τῷ Ἀδάμ, οὐδὲ ὅτι τῷ Νῶε, καὶ τῷ Ἀβραάμ, ἀλλ' ὅτι τῷ Μωϋσέως ἐδόθη τότε ὁ βιβλίον. καὶ πολλῶν ἀκούω λεγόντων, ὅτι εἰ χρήσιμον ἦν, ἐξ ἀρχῆς ἔδει δοθῆναι· εἰ δὲ ἄχρηστον ἦν, οὐδὲ μὴν ταῦτα δοθῆναι ἐχρῆν. ἀλλ' ἕως οὗτος ὁ λογισμός. οὐ γὰρ δὴ πάντως, εἴ τι χρήσιμον μὴ ταυτὰ ἐξ ἀρχῆς ὤφειλε δίδοσθαι· οὔτε, εἴ τι παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐδόθη, τότε πάντως ὤφειλε μὴ ταῦτα μένειν. ἐπεὶ καὶ ὁ γάλα χρήσιμον· ἀλλ' οὐ διὰ παντὸς δίδοται, ἀλλὰ παισὶν ὕσιν ἡμῖν δίδοται μόνον. καὶ ἡ σιτηρὰ τροφὴ χρήσιμος· ἀλλ' οὐδὲ ἡμῖν αὐτῆς ἐν ἀρχῇ μεταδίδοται, ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν παιδικὴν ἐξέλθωμεν ἡλικίαν. πάλιν, ὁ ἥλιος χρήσιμον· ἀλλ' οὐ διαπαντὸς φαίνει. καὶ ὁ χιὼν ὅτι πάγιος· ἀλλὰ καὶ οὗτος ὑπεξίσταται. πῶς οὖν; αἱ γραφαί, φησιν, οὐκ εἰσὶ χρήσιμοι; χρησιμώτατα μὲν οὖν, καὶ ἀναγκαιότατα. ἀλλ' εἰ χρήσιμοι, τίνος ἕνεκεν, φησιν, ἐξ ἀρχῆς ἡμῖν οὐκ ἐδόθησαν; ὅπερ δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ γραμμάτων, δηλαδὴ

χ. μάθωσιν.

χ. μετασχεῖν
χ. ἔλειψε

χ. ἐκκλειομένου.

χ. ὅτι πᾶς
χ. ἀλλ

χ. διαπεπληγμένος

χ. διαπαιδαγωγεῖν

δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΩΡΘΩΚΟΤΩΝ

Ὁ μὴ ὀμνύων, ἢ ὅτι οὐκ ὀφείλει ἁπλῶς ἀκριβοῦσθαι μὴ ἐξεῖναι ἀκροᾶσθαι θείων λογίων ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ ἀφ' οὗ μὴ χρήσιμον πολλοὶ ἐδόθησαν αἱ ἅγιαι γραφαί, καὶ εἰς ὅ. Οἱ ἁγιοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ἢ φυσιολογία κόσμου, ἢ ὡς ἐν τῷ ψαλμῷ. πέλαγος τὸ μὴ ὀμνύειν. Λογ. θ.

Καὶ ὠφέλιμος ὑμᾶς, καὶ νῦν ὑμᾶς *, εἴτε ἢ καὶ ἀεὶ μᾶλλον ἢ καὶ ἀεὶ μᾶλλον ὑμῶν, εἰ καὶ μὴ σώματος πρόνοια, ἀλλ' ἀγάπης διαμένει. οὐδὲ γὰρ ἕτερός μου βίος [τίς] ἐστιν, ἀλλ' ὑμᾶς καὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ἡ φροντίς. ὥσπερ γὰρ ὁ γεωργὸς οὐδεὶς ἕτερον μισεῖ, ἀλλ' ἢ τὰ ἄκανθα καὶ τὰ λήϊα, καὶ ὁ κυβερνήτης τὰ κύματα καὶ τὸν λιμένα· οὕτω κἀγὼ τὸν ἀκούοντα καὶ τὴν ἐκείνων προκοπήν, καθάπερ * καὶ ἐγὼ νῦν. διὸ δὲ πάντας ὑμᾶς ὅτι τῆς ἁγνείας ἀφίστημι τῆς ἐμαυτοῦ· οὐκ ἐπαινῶ ἢ μέσον, ἀλλὰ καὶ οἶκοι. εἰ γὰρ καὶ πολὺς ὁ δῆμος, καὶ βραχὺ τῆς ἐμῆς καρδίας τὸ μέρος, ἀλλ' ὅλη ἡ ἀγάπη, καὶ ὅλη συνοχωρεῖ σοι ἡμῖν. Τὰ ἢ ἐξῆς οὐκ ἔστι λοιπὸν ἐρεῖν. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς συνοχωρήσομεν περὶ ὑμῶν. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐγὼ πολλὰ ἁπαγορεύω λάθητε, ὅτι τὸ ὅτι ἐκείνοις" ἐποίησαμεν, νόμους" ἀλλήλοις θέντες καὶ καταδίκης εἰσάξαντες τοῖς ὀμνύουσι, καὶ ἐπαγαγόντες τοῖς τοὺς νόμους παραβαίνουσι, ἐπὶ τὸν ὑμῶν περιστᾶσαι, ὅπερ μείζονος ἀγάπης τεκμήριον. οὐδὲ γὰρ ἀρχόμεθα πολυπραγμονεῖν ταῦτα· ὅτι μὴ περιεργίας ἐστὶν, ἀλλὰ κηδεμονίας αὕτη ἡ φιλοπραγμοσύνη. εἰ γὰρ οὐκ ἔστιν οἰκείως τῷ ἰατρῷ πιωδαίνεσθαι περὶ τὸ κάμνοντος, οὐδὲ ἡμῖν ἔγκλημα περὶ τῆς ὑμετέρας ἐξετάζειν ἀεὶ σωτηρίας. ὅταν γὰρ μαθόντες, τί μὴ ὑμῖν ἀπήρτισται, τί ἢ ἐλλέλειπται, μὴ τῆς παρασκευῆς ὅπως ἡμῖν τὰ λοιπὰ ὅπως θησόμεθα φάρμακα. ἐγνωμένων τούτων ταῦτα περιεργασάμενοι, καὶ ἀνήρτισαμεν τῷ Θεῷ, οὐ δεῖς εἰς πίστις ἐκπεράσαμεν, οὐδὲ εἰς ἀγαθὰς καταβάλωμεν τὰ σπέρματα, οὐδὲ πολλοῦ χρόνου καὶ πολλῆς ἐδεήθημεν αἰωνίας, ὥστε θερίσαι τὰ λήϊα. Ἀφ' ὧν ὑμᾶς ὅτι τῆς καρδίας ἔχω συνεχῶς τῆς ἐμαυτοῦ· Ἀφ' ὧν οὐκ ἀνανεύω τὸ πόνου τῆς διδασκαλίας, τῷ τῆς ἀκροάσεως κερδαλέος φιλόπονος κέρδει. ἱκανὸς γὰρ ἔστ' ἡμᾶς ὁ μισθὸς ἀνακτήσασθαι, καὶ πλεῖστα, καὶ μεταρσίους ποιῆσαι, καὶ πτῆσαι πάντα ὑμῶν ἀναμένειν πόνον. ἐπεὶ οὖν πολλοῦ τοῦ θυμοῦ ἀσεβείας ὑμᾶς ἐπεδείξασθε, φέρε δὴ καὶ ἡμᾶς τὸ χρέος λοιπὸν καταβάλωμεν, ὅπερ ὑπερόμεθα ὠφέλιμ. καίτοιγε οὐχ ὁρῶ" πῶς οὖν ὑμῶν δυνάμεθα τοῦ, ἵνα μὴ ἐπιτρέψωμεν; ὠφελιμοποιοῦς ἀναβαλώμεθα. ἵ ποτ' ἄρα ὁ αἴτιον; ἵ τῆς ἡμετέρας τραπέζης αὐτοὺς ἀπεσόβησεν; ἡ τράπεζα, ὡς ἔοικε, μεταξὺ αἰσθητῆς ἀνόμισεν ἀξίαν εἶ μὴ θεοῦ αἰσθητοῦ· ὅτι θείων λογίων ἀκροάσει ἐλθεῖ. ἀλλ' ἀδικοῦμεν τοῦτο νομίζοντες. οὐδὲ γὰρ δῶ, εἰ τοῦτο ἦν ἄτοπον, οὐδὲ πολλοὺς καὶ μακροὺς ἀπήλωσε λόγους ὁ Χριστὸς μὴ ὃ δεῖπνον ἐκείνο ὃ μυστικόν· οὐκ δῶ, εἰ τοῦτο ἀπορεπὲς ἦν, ἑστάσας πολλάκις ὃ πλῆθος ὅτι" γῆς ἐρήμης καὶ λόγων αὐτοῖς μετέδωκεν δῶ μὴ τῆς τραπέζης. εἰ γὰρ χρὴ καὶ ἀθυμεῖν εἰπεῖν, τοῦτο μᾶλλον ὧν χρησιμωτάτη ἡ τῶν θείων λογίων ἀκρόασις. ὅταν γὰρ ἧς σαυτὸν πεπεικώς, ὅτι μὴ ὃ φαγεῖν καὶ πιεῖν ἀνάγκη καὶ ὡς ζωάρξαι ἀπαντῆσαι, πάντως καὶ ἄκων πολλῆς ἐπιμελήσῃ τῆς σωφροσύνης, καὶ ὅτι εἰς μέθην, ὅτι εἰς ἀδηφαγίαν κατενεχθῇ ποτέ. ἡ γὰρ φροντὶς καὶ ἡ προσδοκία τῆς εἰς τὸν ἐκκλησίαν ἀφίξεως παιδεύει μὴ τῆς

ἡδονὰς ἡδέας; ποῖος πόνος δύναται τὴν αἰτήσαν μισθὸν ἀγαθὸν παρὰ δικαίου δόντος Θεοῦ; ποῖος πόνος, μὴ καὶ λέγε εἰπεῖν μηδένα; ποία δυσκολία ἀπαλλαγῆναι φόβου καὶ βασκανίας; ποῖος μόχθος ἀγαπᾶν τὸν πλησίον; ποία ταλαιπωρία μὴ φθέγγεσθαι αἰσχρὰ ῥήματα, μὴ λοιδορεῖσθαι, μήτε ὑβρίζειν; ποῖος κάματος μὴ ὀμνύειν; πάλιν γὰρ ὅπερ τὴν αὐτὴν ἔχω παραίνεσιν. ποῖος μὴν οὗτος μέγιστος, ὃ ὀμόσαι. πολλάκις γοῦν ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ ὀργῆς κατειλημμένοι διωμοσάμεθα μηδέποτε παλαίειν τοῖς λελυπηκόσιν· εἶτα τῆς ὀργῆς σβεσθείσης καὶ τοῦ θυμοῦ ταλαιπώντες βουληθέντες καταλλαγῆναι, καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης κατειλημμένοι τὸν ὅρκον ἠλγήσαμεν, ὥσπερ πινὶ παγίδι κατειλημμένοι καὶ δεσμοῖς ἀλύτοις ἐνδεδεμένοι. ὅπερ δὲ ὁ διάβολος εἰδὼς καὶ ἀκριβῶς ἐπισάμενος, ὅταν πῦρ ὄντα ὁ θυμὸς καὶ ῥᾳδίως σβεννύμενα, καὶ τὸν θυμὸν σβεσθέντος καταλλαγὴν καὶ φιλίαν βουλόμενος ὁ πονηρὸς τοῦτο μηδὲν ἀσθενοῦν, ὅρκῳ πολλάκις ἡμᾶς κατέδησεν· ἵνα καὶ ἡ ὀργὴ λήξῃ, ἡ ἀνάγκη τοῦ ὅρκου μένουσα διατηρῇ τὸν πυρσὸν· ὃ ἡμῖν, δι' οὗ διαπεφύγαμεν, ἢ καταλλαγέντες ὑπορκήσωμεν, ἢ μὴ καταλλαγέντες τοῖς τῆς μνησικακίας ὑπεύθυνοι καταστήσωμεν ἑαυτούς. ταῦτ' οὖν εἰδότες φύγωμεν τὸν ὅρκον, καὶ μελετάτω ὁ τόμα ἡμῶν λέγειν συνεχῶς, πίστευσον· καὶ ἔσται τοῦτο πάσης βλασφημίας ἡμῖν ἀνάθεσις. γλῶττα γὰρ παιδευθεῖσα τοῦτο λέγειν ὃ εἰ ῥήμα, αἰσχύνεται καὶ ἑρυθριᾷ ῥήματα ὀφείλειν αἰσχρὰ καὶ ἄτοπα· καὶ ἀπὸ συνηθείας πεσοῦσα πάλιν, πολλοὺς ἔχουσα τοὺς κατηγόρους φύσει λύσεται. ὅταν γάρ τις ἴδῃ μὴ ὀμνύοντα αἰσχρὰ φθεγγόμενον, ἐπεμβήσεται ῥᾳδίως αὐτῷ καὶ καταγελάσεται καὶ κωμῳδῶν ἐρεῖ· σὺ, ὃ πίστευσον ἐπὶ πᾶσι λέγων, ὅρκον οὐκ ἀνέχῃ ποιεῖσθαι, καὶ ῥήμασιν αἰσχροῖς καταχρώμενος ἀεὶ τὴν γλῶτταν; ὥστε καὶ ἀκούσης ἀπὸ τοῦ προσώπου συνελαυνόμενοι, ποιοῦσι βλασφημίαν ἐπὶ ἡμῖν ἔρχομεν. τί οὖν, ἐὰν ἀνάγκη, φησίν, ἐμίσησε; ὅπου νόμος παραβάσεως ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀνάγκη. καὶ δυνατόν, φησι, καθόλου μὴ ὀμνύειν; τί λέγεις; ὁ Θεὸς ἐκέλευσε, καὶ τολμᾷς ἐρωτῆσαι, εἰ δυνατὸν φυλάξαι τὸν νόμον; ἀδύνατον μὲν οὖν τὸ μὴ φυλάξαι. καὶ τοῦτο ἀπὸ τοῦ προσώπου ὑμᾶς πεῖσαι βούλομαι, ὅτι οὐ τὸ μὴ ὀμνύειν ἀλλὰ τὸ ὀμνύειν ἀδύνατον. ἰδοὺ γοῦν χερσὶν ἐκέλευσαν εἰσενεγκεῖν τὴν πόλιν οἰκοῦντες δοκοῖς τὴν τοῦ πολλοῦ ἐπιφαίνειν δύναμιν, καὶ ὁ πλέον εἰσενέγκας, καὶ τοῦ ἀπαντοῦντος ὄντος ἀκοῦσαι λεγόντων, τί μέλλεις, ἄνθρωπε; τί ἡμέρας ἀναβάλλῃ ἡμᾶς; μὴ γὰρ δυνατὸν ἐκφυγεῖν. βασιλέως νόμος ὅστις μὴ γένηται ὑπερβάντος. τί λέγεις, εἰπέ μοι; βασιλεὺς ἐκέλευσε χρήματα εἰσενεγκεῖν, καὶ ἀδύνατον μὴ εἰσενεγκεῖν· ὁ Θεὸς ἐκέλευσε φύγειν τὸν ὅρκον, καὶ λέγεις, ὅτι ἀδύνατον φύγειν τὸν ὅρκον; ἔκτισα ἔγωγε ταῦτα ἡμέραν τὴν ἐντολήν· λοιπὸν ὑμῖν συντάξασθαι βούλομαι, ὡς ἀφιζάμενος, ἵνα ἀσφαλίζηται. οὐκ ἐπὶ ἀπωλείᾳ τινὶ ὑμῖν ἔσται, οὐδὲ συνίσμεν. μάλιστα μὲν γάρ, εἰ καὶ μηδὲν εἴρηται, τοῦ ὑμῶν αὐτῶν ἕνεκα διορθωθῆναι τοῦτο (οὐδὲ γὰρ παιδίοις ὅστις, οὐδὲ πολλῆς δεόμενον κατασκευῆς) ὅταν δὲ καὶ τοσαύτης ἦτε παρρησίας καὶ συμβουλῆς ἀπολελαυκότες, τίνα ἀπολογίαν εἰπεῖν ἕξετε ἐγκαλούμενοι, καὶ ὅτι τὸ βάπτισμα ἐσώσατε τὸ φοβερόν, καὶ θυμοῦ ἀπαντήσαντος τῆς ῥᾳθυμίας ταύτης; οὐκ ἔστι οὐδεμίαν εἰπεῖν ἀπολογίαν, ἀλλ' ἀνάγκη ἢ κατορθῶσαι ταῦτα ἀπελθεῖν, ἢ μὴ κατορθώσαντας κολάζεσθαι καὶ τὴν ἐσχάτην ὑπομένειν δίκην. ταῦτ' οὖν ἐνθυμησάμενοι ἅπαντες *, καὶ μὴ πολλῆς σπουδῆς ἀναχωρήσαντες τῆς φερούσης, ἀλλήλοις παρακελεύσασθε τὰ ἐν τοσούτοις ἡμέραις ἐφικτὰ μὴ παύσασθαι τηροῦντας τῆς φυλακῆς ἐκείνης τῆς σφοδρότερας, ἵνα καὶ ἡμῖν σιγήσωσιν, ἀλλήλοις παιδεύοντες, οἰκοδομοῦντες, παρακαλοῦντες, πολλὴν ἐπιδεικνύμενοι τὴν ἐπίδοσιν· καὶ οὕτω λοιπὸν ἅπαντας ἐκπληρώσαντες νόμους, ἀπολαύσητε τῆς αἰωνίου τε φύσεως· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα,

ν. μηδεὶ διώξασθαι 7 λοιπὸν πρ.

χ. ἐκείνου

χ. ἐμοῦ

χ. ἐμοῦ

* ἅπαντες,

χ. καθόλου

ρετῆς, καὶν ἀ πάντων δυνατώτερος ἦς, εὐχείρωτος ἔσῃ τοῖς ὑπιβουλεύουσιν ἅπασι. ἢ τῶν
χ. ἐπίμων ἐδιξε μὲ τὰ Ειρηνίφα ταῦτα δείγματα· Εἰ ἦ βούλει, ἢ δι' ἔργων σε διδάξαι πειράσομαι τῶν δικαίων ὃ ἀκαταγώνιστον, ἢ τῶν ἀνδραπόδων ὃ εὐχείρωτον. ἀκουσον γοῦν, πῶς ἀμφότερα ταῦτα ὁ σοφώτατος ἠπίξατο. Οὐχ οὕτως ⓐ ἀσιδῆς, οὐχ οὕτω, φησίν· ἀλλ' ἢ ὡς ὁ Ψαλ. ε. δ.
χοῖς, ὃν ἐκείνῳ ὁ δῆμος ἀπὸ σοφωτάτης τῆς γῆς. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος ταῖς τῶν δήμων ἐμβολαῖς οὐκ εἶται ῥᾳδίως διαῤῥιπίζεται, ὅτω δὴ ἢ ἀνδραπόδων ὑπὸ παντὸς πειρασμοῦ ταχὺ διαπίπτεται. ὅταν γὰρ αὐλὸς ἑαυτῷ πολεμῇ ἢ τὶν μάχιμον πάνταχοῦ διαφέρῃ, ποῖα αὐτῷ σωτηρίας ἐλπὶς οἴεσθαι σοφὸς δεδόσθαι; ἢ διωκὴν πολέμιον ταχαίνειν ὃ ζωνιδὸς; ἀλλ' ἦν ὁ δίκαιος τοιοῦτος. ἀλλὰ ποταπός; ἄκουσον τῶν αὐτῶν σοφῶν λέγον-
10 τος· Οἱ παῖδες τὸν Κύριον, ὡς ὄρος Σιών. τί πολ' οὖν ἐστιν, ὡς ὄρος Σιών; Οὐ σαλευθήσε- Ψαλ. ρκδ. α.
χ. ταραχάς ται ⓑ εἰς ⓒ αἰῶνα, φησί. ἢ γὰρ ὅσα ἐμὲ σοφιστικῆς μηχανήματα, ὅσα δὲ ἀκοντίσῃς βέλη, ὅλως καταῤῥῖψαι βουλόμενος, ἐκείνου μὲ οὐδέποτε σαλεύσῃ· πῶς γάρ; τὰ δὲ μη-
χ. πασαλεύει χανήματα ἅλυσίς ἐστι πάντα, ἢ τὶν σαυτὸν κατηγόρησις ἰσχύει. τοιοῦτος ἐστὶν ὁ δίκαιος· ὅσας δὲ δέξηται πληγάς, αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἔπαθεν ἄλγος· τῶν δ' ὑπιβουλευόντων καταλύ-
15 τὶν δυνάμιν, οὐκ ἀπ' ἀθρόων ἦν μόνον, ἀλλὰ ἐξ ἀναμίσων αὐτῶν. ἤκουσας γοῦν πολλάκις, πόσα πρόσταγμα μηχανήματα τῷ Ἰωὰβ ὁ διάβολος· ἢ οὐ μόνον οὐ κατίσχυσεν ἐκεῖνο ὃ ὄρος, ἀλλὰ ἐξ ἐκλυθεῖς ἀπέχώρησε, τῶν βελῶν αὐτὸ καθαπτομένων, ἐξ τῶν μηχανημά-
χ. ἀυτῶν
* ἅπαντα, ἀ- παντὶ, χ. ἀλλα- των ὑμοιωθέντων ἀχρήστων ἀπὸ τῆς προσβολῆς ἐκείνης. ταῦτ' οὖν * ὑπισάμενοι, τῆς ζωῆς ὑπιμελώμεθα τῆς ἡμετέρας, ἢ μήτε τοῖς χρήματα * ἀσυδαίζωμεν τὰ ἀπολλύμενα,
20 μήτε τοῖς δόξῃ τὸ σθεναμβρίῳ, μήτε τοῖς σώμα ὃ γηράσκει, μὴ τοῖς κάλλος ὃ μαραινόμενον, μὴ τοῖς πυροῖς τὶν διαῤῥέουσαν· ἀλλὰ τοῖς τὶν ψυχὴν ἅπασαι ἀναλίσκωμεν τὶν ὑπιμέλειαν, ἢ ταύτην σπουδῇ θεραπεύωμεν τρόπῳ. σώματα μὲν γὰρ θεραπεῦσαι
χ. πάντα χ. αἱρέσεις * σχὴ θε- ραπείαν, * θεραπεία γενοσηκότα οὐ" σπουδῇ ῥᾴδιον, ψυχὴν ἢ ἀῤῥωστοῦσαν ἰάσασθαι ῥᾴδιον ἅπασι. καὶ ἢ μὲν τῶν σώματος " θεραπεία ἐξ φαρμάκων δεῖται καὶ ἀργυρίου *, ἢ ἢ τῆς ψυχῆς * εὐνοίας καὶ
25 ἀδαπάνου· ἢ τῆς μὲν ⟨σαρκὸς⟩ ἡ φύσις μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου τῶν ἐσοχλούντων ἀπαλλάτ-
τεται πραυμάτων (ἢ γὰρ σιδήρειον ἐπαγαγεῖν ἀναγκαῖον πολλάκις, ἐξ πικρὰ φάρμακα) ὅτι ἢ τῆς ψυχῆς οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν· ἀλλὰ ἀρκεῖ θελῆσαι ἢ βουληθῆναι μόνον, καὶ πάντα κατώρθωται. ἢ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας γέγονεν ἔργον. ὅπου γὰρ ἀπὸ μὲν τῆς τοῦ σώ-
ματος ἀῤῥωστίας οὐ πολλὴ γίνοιτ' ἂν ἡ βλάβη (κἂν γὰρ μὴ νοσήσωμεν, ἐπελθὼν ὁ θάνατος
30 αὖθις φθορᾷ ἢ καταλύσει πάντας) ὃ ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῖν ὑγιὲς κεῖται, τοῦ πολλῷ χρησιμωτέρου ἢ ἀναγκαιοτέρου ῥᾳδίαν ἐποίησε ἢ ἀδάπανον ἢ ἀνώδυνον τὴν θεραπείαν. τίνα οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν, ποῖαν ἢ συγγνώμην, ἔτι, σώματος μὲν νοσοῦντες, ἵνα ἢ ἀργυρίου ὄντος καταβαλῇ, ἐξ " ἰατροὺς προσκαλέσαι, ἢ ὀδυνῶν ὑποστῆναι πολλῶν, τοσαύτην ποιώμεθα προνοίαν, ἢ ταῦτα οὐ" μεγάλης ἡμῖν τῆς βλάβης ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας γι-
χ. ἰατρὸν χ. πολλῶν
35 νομένης ἐκείνης· ψυχῆς ἢ καταφθειρομένης, ἢ ταῦτα, μήτε ἀργυρίου καταβαλεῖν μέλλοντες, μήτε ἐτέρας διεκβλῆναι, μήτε ὀδυνῶν ὑφίσασθαι, ἀλλὰ χωρὶς τούτων ἁπάντων ἀφ' τῶν προελέσθαι ἐξ βουληθῆναι μόνον ἅπασαι αὐτῆς δυνάμενοι ποιήσασθαι τὴν διόρθωσιν· ἢ ἀκριβῶς εἰδότες, ὡς εἰ μὴ τοῦτο ποιήσαιμεν, τὴν ἑκάτερα ὑποστησόμεθα δίκην ἐξ ταῖς ἀνωδυνοτάτοις κολάσεσι ἢ πικρίαις; εἰπὲ γάρ μοι, εἴ τις ὑπέσχετο παιδεῦσαί σε τε-
40 χνίτην ἰατρικὴν σὺν βεβαίᾳ καὶ ἀῤῥήτῳ ῥοπῇ χωρὶς ἀργυρίου ἢ πόνου, οὐκ ἂν διεργάτην ἐνόμισας; οὐκ ἂν καταδέξω ἐξ ποιῆσαι ἐξ παθεῖν ἅπαντα, ἅπερ ἐκέλευσεν ὁ ταῦτα ὑπαγγελλόμενος; ἰδοὺ νῦν ἔξεστι χωρὶς πόνων, οὐχὶ σωμάτων, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς πραυμάτων τὰ φάρμακα βύρσῃ, ἐξ χωρὶς ὀδυνῶν πρὸς εἰς ὑγίειαν αὐτὴν ἐπάγειν. μὴ τοίνυν " ἀμελῶμεν. ποῖα
χ. μέλλωμεν. γὰρ ὀδύνη, εἰπέ μοι, ὀργὴν ἀφεῖναι ⟨τῷ⟩ λυπήσαντι; ὀδυνᾶν μὲν οὖν ὅτι ὃ μισητὸν ἐστιν, ἢ μὴ κα-

τῦτο προσλαβὼν αὐτὸν ὁ Θεὸς στεφάνει. ἀλλ' ὅτι μὴ πᾶς φείδεται, πάθετε· πόθεν δῆ
χ π
δόμοιον ὅτι ὁ Θεὸς φείδεται; τοιῦτον τὸν ἁμαρτημάτων τὸ ἔλεος ὅτι· πάντα ἀποστρέφει, ἁπλᾶς σκιὰς τρέμουσι, πάντα φόβου διδάσκει, ἕκαστον ἐπ' αὐτοῦ βαδίζειν νομίζουσι. πολλοὺς γοῦν πολλάκις ἰδόντες ἐφ' ἑτέρᾳ πρόκοπτα δίκαιον ἄνδρα, δόμοιον ἐπ' αὐτοῦ ἥκειν ④ ἁμαρτάνοντες, ἢ ἄλλως ἄλλα πρὸς ἀλλήλους δίκαιοι μάχονται, ④ ζωμιδότες ἑαυτοῖς ἁμάρτημα 5
φείδεσθαι ἐκείνους δίκαιοι νομίζουσι. τοιῦτον γὰρ ἡ ἁμαρτία * ὑπὸ τοῦ ἐλέγχοντος πρόδηλον, ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦντος καταδικάζει, ἢ φοβοῦνται πολλοὶ ④ ἡμάρτηκότα, ὥσπερ οἶμαι * ἡ δικαιοσύνη τὸ ἑαυτοῦ. ἄκυρον γοῦν πῶς ἢ τότε τὸν διάβολον, καὶ εἰς * πάλιν ἢ
Παροιμ.κη.α. τὸν παρρησίαν ἐστὶ γεγραμμένη γραφή· Φεύγει ὁ ἀσεβὴς, μηδενὸς διώκοντος, φησι. πῶς γὰρ ὑπὸ τοῦ διώκοντος φεύγει; * "εἰσῆλθεν ἐγκρατὴς τὸν ἐλαφρὸν ζωμιδότος κατηγορεῖν, καὶ 10 * ἐπιπλ
τοῦτον πάντα μᾶλλον φείδεται, ἢ καθάπερ ἑαυτοῦ σὰρξ οὐκ ἂν δύναιτο φυγεῖν, ὅτως ὑπὸ τοῦ εἰσῆλθεν αὐτὸν ἐλαφρύνεται· ἀλλ' ὅπου γὰρ ἂν ἀπῇ, μαστίζει), ἢ τραῦμα μίαιτον ἔχει. ἀλλ' ὑπὸ ὁ δίκαιος τοιῦτος. "ἀλλ' ὁποῖος; Δίκαιος ὡς λέων πέποιθε. τοιοῦτος ἦν ὁ Ηλίας· Εἶδε γοῦν * ἀλλὰ πῶς ὁ δίκαιος
γ.Βασ.ιη.ιζ. τὸν βασιλέα ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, ἢ ἐπὶ τοῦτο ἐκεῖνον, ἵνα τί Ἀχαρεφεὺς τὸν Ισραὴλ; οὐκ ἐγὼ Ἀχαρέφω, φησὶν, ἀλλὰ σὺ, ἢ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου. ἀληθῶς δίκαιος ὡς λέων πέποι- 15
θε. καθάπερ γὰρ λέων κυνηγὸν πρὸς θήραν, κατεξανέστη τῷ βασιλεῖ· καί τοι πορφυρίδα εἶχεν ἐκεῖνος, ἀλλ' εἶχε μηλωτὴν αὐτοῦ, ἱμάτιον τῆς πορφυρίδος ἐκείνης σεμνότερον. ἡ μὲν γὰρ πορφυρὶς ἐκείνη τοῦ λιμοῦ ἔτυχε τοῦ χαλεποῦ· ἡ μηλωτὴ ᾗ αὕτη ἅπαντα ἔλυσεν, αὕτη τοὺς Ιορδάνου ἔσχισεν, αὕτη τοὺς Ελισσαῖου διπλοῦν Ηλίαν ἐποίησεν. ὦ πόσον τῶν 20 χ. μόνον
ἀγίων ἡ ἀρετή. οὐχὶ τὰ ῥήματα αὐτῶν * μόνα, οὐδὲ τὰ σώματα, ἀλλὰ ἢ αὐτὰ τὰ ἱμάτια τῇ κτίσει πάσῃ πρώτοις ἐστὶν ἀοίκητα. ἡ μηλωτὴ τοίνυν ④ Ιορδάνην ἔσχισε· τὰ ὑπερδύματα τῶν περσῶν παίδων ὁ πῦρ κατέπαυσαν· "ὁ ξύλον τὸ Ελισσαῖου τὰ ὕδατα μετέβαλε, χ. τὰ ξύλα
ἢ σίδηρος ὑπὲρ "τῆς ὀπτηφθονείας βαρὺ ἐπάνω ἠρέθισε· ἡ ῥάβδος Μωϋσέως τὴν ἐρυθρὰν ἔσχισε θάλασσαν, τὴν πέτρην ἔρρηξε· τὰ ἱμάτια Παύλου τοσοῦτα ἤλασεν· ἡ σκιὰ Πέτρου θαύματα ἐφυτάδυσεν· ἡ τέφρα τῶν ἁγίων * μαρτύρων πονηρὰς ἀπελαύνει δαίμονας. Διὰ 25 * ἢ καὶ πλ
τοῦτο μετ' ὀξυτέρας ἄπωθεν προσάπτει, καθάπερ ἢ ὁ Ηλίας. ὁ γὰρ δὴ ἑώρα ὃ ὀφθαλμὸς ἢ τὴν ἔξωθεν φαντασίαν τοῦ βαπτίσματος· ἀλλ' ἑώρα τὴν ψυχὴν ῥάκια περιβεβλημένην, αὐχμῶσαν, ῥυπῶσαν, ἢ καταδίκου τρόπου ἀθλιώτερον Διὸ καὶ ἐμάλλον αὐτὴν αἰχμάλωτον ἢ δούλην οἵαν τῶν παθῶν, κατοφείδεται αὐτοῦ τῆς ὀργῆς. καθάπερ γὰρ ὅτι τῆς σκηνῆς, ἀλλ' οὐχ ὅτι τῆς ἀληθείας ἐδόκει βασιλέα βλέπειν. τί γὰρ ὄφελος τῆς ἔξωθεν "ὑποκρι- 30 χ. ὑποκρισίας. ἀλλ' ἐξω θυσίας
σίας, ὅταν ἴδῃ πτωχὸν "τοιαύτην ἢ; τί ᾗ βλάβος τῆς ἔξωθεν πτωχίας, ὅταν ἴδῃ πόσου τοῦ ἀποκείσθαι πλούτου; τοιοῦτος λέων ἦν ἢ ὁ μακάριος Παῦλος. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς ὃ δεσμωτήριον, ἐβόησας μόνον, τὰ θηρία ἅπαντα ἔστησε, τὰ δεσμὰ κατέφαγε, οὐκ ὀδόντι χρησάμενος, ἀλλὰ ῥήματι. διὸ οὐχὶ λέοντας αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πλέον λεόντων χρὴ καλεῖν. ὁ μὲν γὰρ λέων εἰς δίκτυα πολλάκις ἐμπεσὼν ἁλίσκε) · ④ ᾧ ἅγιοι δεθέντες, 35
τότε ἰσχυρότεροι γίνονται· καθάπερ [οὖν] ἢ ὁ μακάριος ἐκεῖ ὅτι τὸ δεσμωτήριον τότε ἐπέπηξε, τοῦ δεσμώτας λύσας, τοῦ τοίχους σαλεύσας, ④ δεσμοφύλακα δήσας, ἢ τῷ τῆς θυσίας χθρωσαίμονος λόγῳ. ὁ λέων φεύγει), ἢ τὰ θηρία φυγαδεύει πρώτα· ὁ ἅγιος φεύγει), ἢ τοὺς δαίμονας ἀπελαύνει πρώτους. "ὅπλα τὸ λέοντος, κόμη τειχῶν, ὀυχὴ " ἀχ- χ. αἰχμὴ
μὴ, ἐδόντες ἡκονημένοι "ὅπλα δικαίου, φιλοσοφία, καρτερία, ἐγκράτεια, ἐσφοφία τῶν πρόσθεν ἀπρώτων. Ταῦτα τὰ "ὅπλα τῆς ἔχων, οὐκ ἂν θεράπων πονηρῶν μόνον, ἀλλὰ ἢ αὐτῶν καταγελάσεται τῶν δυσκινησίαν δεινῶν.

Φείσῃσον τοίνυν ἡ ᾗ Θεοῦ ζωῆς, ἄνθρωπε, ἢ σεαυτὸν φείσαι σῦ ποτε· ἀλλὰ καὶ ἀπρώτων εὐτελέστερος ᾖς δοκῆς, πρώτων δεινοπότερος ἔσῃ· ὥσπερ ἂν ἀμελήσῃς τῆς ᾗ ψυχικῆς ἀ-

ρετῆς,

ΕΓνωτε πρῶτον, πῶς πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος φέρει καὶ ὠφέλιμός ἐστιν, καὶ ἱστορίας διήγησις ἡ. καὶ γὰρ ὁ, Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἱστορίας ἐξήγησις ἐστίν· ἀλλ' ἔδειξεν ὁ λόγος πολλῶν γέμουσαν τὴν θεόπνευστον ὠφελείας τὴν ῥῆσιν οὖσαν, ὅτι διπλοῦν ἐπέκεινα τὰ πέζα ὁ Θεός, γῆν καὶ θάλατταν, ὁμοῦ πρῶτον καὶ φωστῆρας διπλοῦς, ἥλιον καὶ σελήνην αἰνίττεται ὠφελείας ἕνεκεν, καὶ διπλοῦν δρόμον ἐνιαύσιον ἡμέραν καὶ νύκτα ἐργασάμενος, καὶ τὴν μὲν Εἰς ἐργασίαν, τὴν δὲ Εἰς ἀνάπαυσιν. οὐ γὰρ ἐλάττονα τῆς ἡμέρας ἡμῖν εἰσφέρει λειτουργίαν ἡ νύξ· ἀλλ' ὥσπερ ὀπὸ τῶν δένδρων εἶπον, ὅτι τῶν ἐγκάρπων τὰ ἄκαρπα ἐφάμιλλον πρόκειται χρείαν, οὐκ ἀναγκάζοντα ἡμᾶς τὴν ἡμέραν ἅπασαν δένδρων εἰς τὰς οἰκοδομὰς, καὶ τὴν ἡμέραν ζώων οὐκ ἐλάττονα παρέχεται χρείαν ἡμῖν τὰ ἄγρια καὶ ἀήμερα, καὶ ὧν φόβῳ πρὸς τὰς πόλεις ἡμᾶς συνελαύνοντα, καὶ πρὸς σκληροτέρους ποιοῦντα καὶ συσφίγοντα πρὸς ἀνηλέους [ἡμᾶς], καὶ τὴν μὲν τὴν δυνάμει ἐγγυμνάζοντα, τὴν δὲ τὰ νοσήματα λύοντα. πολλὰ γὰρ ἐξ ἐκείνων τὰ φάρμακα καταskευάζουσιν ἰατρῶν παῖδες, τῆς παλαιᾶς ἡμᾶς ἁμαρτίας ἀναμιμνήσκοντα. ὅταν γὰρ ἀκούσω, ὅτι Ἐξῆλθεν ὁ φόβος ὑμῶν καὶ ὁ τρόμος [ὑμῶν] ἐπὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, εἶτα τὴν πικρὰν ἀκρωτηριασθεῖσαν ἰδὼν ταύτην· ἀναμιμνήσκομαι τῆς ἁμαρτίας, ἣν καὶ ὁ φόβος ἡμῶν ἐξείλυσε, καὶ τὴν ἀρχικὴν ἐκείνην· καὶ ἕτερέμων καὶ γίνομαι βελτίων καὶ σωφρονέστερος, μαθὼν τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἡμῖν ἐπιπολάζουσαν ζημίαν. ὥσπερ οὖν, ὅπερ ἔφην, ὁ τυχὸν εἰς τὸν βίον ἡμῖν καὶ τὰ τυχόντα ἡμᾶς συντελοῦντα καὶ τὰ ἄλλα ταῦτα τὰ εἰρημένα καὶ ἕτερα πλείω τούτων, ἅπερ ὁ ποιήσας οἵδε Θεός· οὕτω δὴ καὶ ἡ νὺξ οὐκ ἐλάττονα τῆς ἡμέρας εἰσφέρει χρῆσιν, ἀνάπαυσις οὖσα πόνων, καὶ φάρμακον ὂν νοσημάτων. πολλάκις γοῦν ἰατροὶ πολλὰ πραγματευσάμενοι καὶ μυρία καταskευάσαντες φάρμακα, οὐκ ἴσμεν ἀπαλλάξαι τῆς ἀῤῥωστίας καὶ μόνοντα· ὕπνος δὲ αὐτόματος ἐπελθών, ὃ πολλοῖς ἔλυσι νόσημα, καὶ τῶν μυρίων ἐκείνους ἀπήλλαξε πόνων. οὐ παθῶν δὲ σωματικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχικῶν νοσημάτων ἐστὶ φάρμακον ἡ νύξ, ἀναπαύουσα τὰς ὀδυνωμένας ψυχάς. πολλάκις γοῦν τις ἀπόδυνος ὤν, καὶ μυρίων μυρία πολλὰ καλυπτόντων οὐκ ἰώμενον τὸν θρῆνον ἀποστρώσαν καὶ τὴν οἰμωγὴν· νυκτὸς δὲ ἐπελθούσης, εἶξε τῇ τυραννίδι τοῦ ὕπνου πεπηδηκὼς, καὶ τὰ βλέφαρα κατεκάμισι, καὶ μικρόν που τῶν μεθημερινῶν κακῶν ἐπιλαθόμενος ἔλαβε. φέρε δὴ λοιπὸν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ἴωμεν, ἀφ' ἧς καὶ ταῦτα εἰρήκαμεν. καὶ γὰρ οἶδ' ὅτι πρὸς ταύτην κεκτήκατε πάντες, καὶ ἕκαστος ὑμῶν ὠδῖνει μαθεῖν, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἐδόθη τὰ βιβλία τοῦτο. ἀλλ' οὐδὲ νῦν ὁρῶ καιρὸν ὄντα τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. τί δήποτε; πρὸς τὸ πλῆσαι ἡμῶν τὴν ἑβδομάδα· ἀπιώτησε, καὶ δίδωσι τὴν ὑπόθεσιν ἄφαθαι, εἶτα ὠδῖνος ἐγκύφαι τὸν διδασκαλίαν. πολλῶν γὰρ ἐφεξῆς ἡμερῶν ἡμῖν ἡ ὑπόθεσις δεῖται καὶ συνεχοῦς τῆς μνήμης· διὸ πάλιν αὐτὸν ἀναδέχεσθαι ὀλέθρια. ἀλλὰ μὴ δυσχεράνητε· μικρὸν πρόσχετε ὑμῖν ἀποδώσομαι τὸ χρέος (ἄτοπον γὰρ καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τοῖς καταβάλλοντι συμφέρει) τέως δὲ τὸ χρῆς ὠφελεῖσθαι ἐργάζομαι νῦν. τί δὲ τὸ χρῆς ὠφελεῖσθαι νῦν; Περιπατοῦντος, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν. τί λέγεις, εἰπέ μοι; περιπατοῦντος ὁ Θεός; οὐ περιπατεῖ. πῶς γὰρ, ὁ πάντα χορηγῶν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν; ἀλλὰ τοιαύτην εἰσήκει αἴσθησιν τῷ Ἀδὰμ, ἵνα ἑαυτὸν συνείλῃ, ἵνα μὴ ἀμαχεχυμένος ᾖ, ἵνα δὲ φυγεῖν καὶ κρυβῆναι μέσης ἐν τῆς ἀπολογίας· πρὸς καταβάλλῃ καὶ πρὸς τὸ ῥηθὲν αὐτῷ. καθάπερ γὰρ ὁ μέλλοντες εἰς δικαστήριον εἰσάγεσθαι καὶ ἀθῳωσαι τὸ πεπλημμεληκόσιν ὑπέχει, αὐχμοῦντες, ῥυπῶντες, ὠχροὶ, κατεσταλμένοι τοῖς δικάζουσι φαίνονται, ὥστε ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτοὺς εἰς φιλανθρωπίαν ὑπεισελθεῖν καὶ συνηγορίαν καὶ ἔλεον· ὅπερ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀδὰμ γέγονε. καὶ γὰρ ἔδυ κατεσταλμένος εἰς τὸ δικαστήριον εἰσαχθεὶς τοῦτο. διὸ

τοῦτο

χ. διπλᾶ

χ. κεφάλαιον

χ. ἐπίσταται

χ. χαμαιπετῶν

χ. τίμιατο

χ. καθημερινῶν

χ. καὶ τὰ τυχόντα ἡμῖν

χ. ἐπισταλ.

χ. κοίμησις,

χ. ἐλαύνει

χ. ἐλαύνων. ἐλαύνει. ἐλαύνει

χ. πάντας

χ. ἐλαύνει

χ. θεὸς ἐλαύνων

χ. ὧν τοῦ πρὸς δικάζοντας εἰς φιλ-

Γεν. θ. ς.

Γεν. γ. η.

ἀλλὰ μυρίας πολλὰς ὕστερον ἡμέρας) καὶ τί δήποτε Ἰουδαίοις μόνοις, οὐδὲ οὐχὶ πᾶσιν ἀνθρώποις· καὶ τί δήποτε τῇ Ἐφεσίδι γλώττῃ· καὶ πῶς εἶχεν ὀπὶ τῆς ἐρήμου Σινᾶ. Σοὶ γὰρ τόποι ἁπλῶς ὁ ἀπόστολος προσῆκεν, ἀλλ' "καίτοιγε μεγάλων ἡμῖν" προθυμίαν ἐνεργάσατο. χ. καὶ τοῖς ἐν Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς. χ. παρεσκεύασεν. ἀλ. παρεσκεύασεν

Ισαΐ. ϛ' κδ'. οὕτω λέγων· Αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο ὄρη ἅγια, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ εἰς δουλείαν γεννῶσα. καὶ ἑτέραν τινὰ πλείω τούτων ἀναγκαίαν ζητοῦσαν. ἀλλ' ὁρᾷ τὴν καιρὸν ἡμῖν οὐκ ὀπίσω τρέπουσαν τοὺς τοιούτους ἀφῆναι τὸν λόγον πέλαγος. διόπερ ἵνα τὰ τῷ προσοικοῦντι καιρῷ ἁμιλλησάμενοι, πάλιν πρὸς τὸν ὅρκον ἀπαλλαγῶμεν· ἀσφαλεξώμεθα, καὶ "προσκαλέσωμεθα ὑμᾶς τὴν ἀγάπην πολλὴν πρὸς ὃ προέγραψα τοῦτο χρήσασθαι τῇ παρουσῃ, πρὸς γὰρ οὐκ ἄποπον, οἰκεῖον μὲν μὴ τολμᾶν ὀξύστομον δεσπότην ἐκπλῆξαι καὶ ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε· καὶ τὴν ἀπείλων διεστόμωσεν ἁπλῶς καὶ μὴ πολλῆς τῆς καταφρονήσεως πρὸς παρρησίαν προφέρῃ; καὶ μὲν θυσιαστήριον καταφεύγειν δεῖ, ἵνα χρεὼν ἀποφαίνωμεν μὴ πολλῆς τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς εὐλαβείας φείδηται καὶ δεδικαίωκε κατέχῃ· τὸν δὲ τὸ θυσιαστήριον δεσπότην ἁπλῶς ὀπὶ τῆς γλώττης πρὸς παρρησίαν προφέρεις. βούλει μαθεῖν, πῶς αὐτὸν καλοῦσιν αἱ αἷμα θυμιάμεις; μὴ ἴσης φείσης; μὴ ἴσης ἐκπλήξεως; μὴ ἴσου ζαυμάτος; Ησ. ϛ'. α. Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον, φησὶν, ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ σεραφὶμ ἑστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, καὶ ἐκέκραγον ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ ἔλεγον· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαὼθ· πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. Εἶδες μετὰ ὅσου φόβου, μετὰ ὅσης φρίκης καλοῦσι δοξολογοῦσαν καὶ ὑμνοῦσαν. σὺ δὲ ἐν βυσσῷ εἶ καὶ ἱκετηρίας μὴ πολλῆς αὐτοῦ καλῆς τῆς ῥαθυμίας, ὅτε φείδεται ἐδὲ καὶ ἐγκηδρείας καὶ ὀφρύος· ἐν ὅρκοις δὲ, ὅπου οὐδὲ ὅλως προσήκειν δοκεῖ τοῦτο ἐνοεῖν, ποικίλας πρὸς καὶ ἐπαλλήλους ὅρκους συνείρεις. καὶ ποία συγγνώμη, πρὸς ἡμῖν ἔσται ἀπολογία, καὶ μυριάκις ζημιούμενοι προσβάλλωμεθα; λέγε πρός τινα τῶν ἔξωθεν ῥητόρων ἐκ τοῦ τινος ζημιώσεως ἀλόγου τὸν δεξιὸν ζημιοῦσθαι ὦμον κινδυνεύοντα βαδίζων· ἀλλ' ὅμως ἀπελεύσεται τῆς σωτηρίας, καὶ μεγάλως ἀκούσας ἐκατέρωθεν ἐπέσχε τοὺς ὤμους, ὥστε ὦ φόβου τῆς τιμῆς σωφρονίσαι ὃ μέλος ἀκαίρως κινούμενον. τοῦτο δὲ σὺ ποίησον· ὅπου ἡ γλώττης ἡ αὐτὴ μεγάλως, ὅπου δὲ αὐτὴ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ κολάσεως, καὶ ἀπείρων πόνων. ἀμήχανα γὰρ, ἀμήχανοι μεμιμνήσκεσθαι ἡμᾶς ἀσυνδέτους καὶ ἔργων τοιούτων ἀνάξιοι τοῦ ποιουμένους πώποτε. ἐπαμφοτερίζω καὶ διστάζω· ἀλλ' ὑπὲρ καταφθάσωσι, μᾶλλον ἐπαινέσατε, οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς, καὶ μὴ πλείονος τῆς ἡδονῆς ἀκούσεσθε τοῦ λεγομένου, καὶ μὴ καταφρονοῦντος συνειδότος καλέσετε τὸν Θεὸν, ὃς οὕτω συμφείδεται), ὡς εἰπεῖν, ὅπου μηδὲ κατὰ τῆς κεφαλῆς σου ὀμόσῃς· σὺ δὲ οὕτως αὐτὸν καταφρονεῖς, ὡς καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης ὀμνύναι. καὶ τί "ποιήσω, φησὶ, τοῖς σοῖς ἀναγκαίως ἐπάγονται; ποίαν ἀνάγκην, ἄνθρωπε; μαθέτωσαν ἅπαντες, ὅτι πάντα αἱρεῖσθαι παθεῖν, ἢ τὸ Θεοῦ παραβαίνειν νόμον, καὶ ἀποβῆναι) τῆς ἀναγκης. ὅπου γὰρ οὐκ ὄρκος ἀξιόπιστον ποιεῖ, ἀλλὰ βίου μαρτυρία καὶ πολιτείας ἀκρίβεια καὶ ἀστάθμητος ἀγαθή. πολλοὶ πολλάκις διέρρηξαν ὁμωμοκότες, καὶ θεὸν ἐπείσαν· ἕτεροι δὲ ὀμόσαντες μόνον, ἀξιοπίστοτεροι τοῦ τοσαῦτα ὁμωμοκότων ἐφάνησαν. Ταῦτ' οὖν εἰδότες ἅπαντα, καὶ τὴν κειμένην τοῖς τε ὀμνύουσι, τοῖς τε ὑπορκοῦσι κόλασιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν βλέποντες, ἀπράκτων ὄντων τῆς πονηρᾶς συνηθείας· ἵνα εἰσθύνει καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ βαδίζοντες κατορθώματα, τῶν μισθῶν ἀγαθῶν ὑπὸ τυχωμεν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Σεπ. γ'. ιδ'. ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΕΙΣ ΑΡΕΤΗΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ, ΠΕΡΙΕΠΑΤΗΣΑΙ ὁ Θεὸς τὸ διηλθοι ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ εἶδε τὸ φυγὴν τοῦ ὅρκου.

Εγωστε

τὸν ἀξίωσας, ἢ σὺ ἐμὲ κατέπάτησας νόμως; ζῶπα γὰρ ἢ τὰ πλείοτα τάτων Ⓐ ὑβρισμθμοι εἰκὸς ἰῶ εἶπῃ· ἀλλ' ὐχ ὁ Θεὸς ὕτως, ἀλλὰ τοῖωδυτίοι ἄπθμ. ἀπὸ γὰ τῆς τοιᾴτης φωνῆς βύλεως αὐτὸι ἀιέπεσι, ἢ κείμθμοι, ἢ δεδοικότα, ἢ τρέμοτα θαῤῥῆῃ πρέσκθάσι, "τοιᾴτοι αὖθι καλέσας ἀὖθς· μᾶλλοι ἢ ὰ τοι καλέσαι τοιᾴτος, ἀλλὰ ἢ τοι προσιπῃ αὖθι ἀπὸ τῆς αὐτᾶ τοιοσηγείας, ἢ εἰπεῖι, Ἀδὰμ, ποῦ εἶ, ἔδυξεν αὐτᾶ ὃ φίλζωι Γεν. γ. θ.
ἐ τὶω πολλῶ τοῖι αὖθι κηδεμονίθμ. ἵτε γὰρ δῆτα πόθτις, ὅτι φιλίας χρησίας ὅδι τᾶτο τικμήριοι. ὅ τω ἢ Ⓐ ἀιακαλυῶτις τὸν πεπλυτικότας εἰώθασι ποιῆι, σωιεχῶς τὰ ὑάματα αὐτῶ ἐξιτρέφοντις· ὡς οἵτι μισᾶντες ἢ ἀπιζῶς τοῖς ἰιμας ἔχοντις, τοιᾶτα τὰ ὑάματα ἀιαμιτροθλῶαι τῶ λελυπικότων ἀιέχοντα. ὁ γοῦ Σαοὺλ ἀδικθτὴς μὲ τοιοῦτι, πολλὰ ἢ ἐ μεγάλα Ⓐ Δαβὶδ ἀδικήσας, ὅπῳ αὐτὸν ἀπιτρέφετο ἢ ἐμίσει, τοιᾶτι τῆς τοιοσηγείας ἀιαμιτροθλῶαι ἰωέχετο τῆς ἐκείνου· ἀλλὰ συγκατθμώων ἀπόλιτων, ὅπῳ ὠδιχθμόμθμοι τοῖκ εἶδε, τί φησι; τοῖκ εἶπε, ποῦ ὅδι Δαβὶδ, ἀλλὰ, Ποῦ ἔδτιν ὁ ὑὸς Ἰεσσαί; ἀπὸ τᾶ παῤῥὸς αὖθι καλέσας. ἢ πάλιν Ⓐ Ἰουδαῖοι ὅτι τᾶ Χριστοῦ ὃ αὖθ' τᾶτο ποιᾶσιν. ὅπῳ γὰρ αὐτὸν ἀπιτρέφετο ἢ ἐμίσουν, τοῖκ εἶπον, ποῦ ὅδτιν ὁ Χριστός· ἀλλὰ, Πᾶ ὅδτιν τοιᾶνος. ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ τᾶτω βουλόμθμος δῆξαι, ὅτι ὃ φίλζωι τοῖκ ἔσδεσιν ἡ ἀμᾳρτία, τοιᾶτ' τὶω τοῖς αὐτὸν ὕβοιαν αἰείλει ἡ ὠδᾶκεν, "ἀλλ' ἔτι τοιοῦσι ἢ κήδεται τᾶ πεπλωκότος, φησὶ, Ἀδὰμ, ποῦ εἶ· τοῖκ ἀγνοῶν ὕσα διέτριβεν. ἀλλ' ὅπῳ τοῖς ἡμᾳρτικόσιν ἐῤῥάτωται ὃ τόμα, τῆς ἀμᾳρτίας ἀποφρεφούσης τὶω γλωτθὴν ἢ ἡ συνιδότος αὐτῆς ὅπιλαμιδομόμθμου (ἢ γὰ μθίοισιν ἀχθεῖς Ⓐ τοιᾶτοι, ὥσπῳ πὶ δισμῶ, τῇ σιγῇ κατιχόμθμοι) βουλόμθμος ὁ Θεὸς εἰς παῤῥησίαν αὐτὸν ἐκκαλέσασθαι ἀφ' ἧ ἀφελείας ἐ ὠφιῶαι ῥᾳῤῥεῖν, ἢ εἰς ἀπολογίαν ὧν ἡμᾳρτιν ἐμόδηεῖν, ἵνα πιοὶς ἀπολαύσῃ συγγνώμης, τοιέτιρος αὖθς αὖθι ἐκάλιστ, ὃ πολὺ δ' ἀγωνίας ὑποτιμόμθμος τῇ τοιοσηγείᾳ, ἢ τ' φόβοι ἀπιλαμῶν, καὶ ὃ τόμα ἀφ' ὧν τῆς αἰσίγαν δ' κλήσεως. διὸ καὶ ἔλεγθ· Ἀδὰμ, ποῦ εἶ; ἑτέρωθι κατάλιπεν σὲ, φησὶ, ἢ ἑτέρωθι νῦν βυείσκω κατάλιπόν σε ἐν παῤῥησίᾳ ἐ δόξῃ, ἢ βυείσκω νῦν ἐν ἀτιμίᾳ ἢ σιγῇ. ἢ σκέπτει Θεοῦ κηδεμονίαν. ὐκ ἐκάλεσι τὸν ὄφιν, ὐκ ἐκάλεσι τ' Εὔαν, ἀλλὰ τὸν ἀπόντων "κυφότεροι ἡμᾳρτικότα, τᾶτοι εἰς ὃ δικαιότεροι εἰσάγει τοιέτειοι· ἵν' ἀπὸ τᾶ δυναμθμου συγγνώμης ἀπολαῦσά τινος ἀρξάμθμος, ἡμεροτέροι ἐαυτὸν ἐκκαλέσι τὶω ψῆφοι [ἢ τοῖς τὶω μεγάλα ἐξαμαρτῆσαι]. ἢ δικαιοὶ μὲν οἶν τὰς σωιδούλας τὰς ἑαυτᾶ ἐ τῆς αὐτᾶς αὖθς χοιρωιοῦντας φύσιως τοῖκ ἀνέχοντα δι' ἑαυτᾶ ἐξετάζει, ἀλλὰ μέσοι πιὰ τᾶ δεχομθμῶν αὐτοῖς τοιοδηόμθροι, ταῖς ἑαυτᾶ ἐρωτήσις ἐκεῖνον ὠδηγοῦντα δεικνύειν τοῖς τὸν κατάδικον, ἢ δι' αὐτᾶ ἢ λέγεσι ἐ ἀκούοσιν, ἅπιρ αὖ ἐθέλωσιν, ἐπιφθᾶ τοὺς ἡμαρτικότας ἐξετάζωσιν· ὁ γ' Θεὸς τοῖκ εἰδὼς μισίτω πιὸς τοῖς τὸν αἴτιον, ἀφ' αὐτὸς δι' ἑαυτᾶ δικάζει ἢ ὠδηγοῦντα. ἢ ὰ τᾶτο μέσον ὅδι τὸ χαμιτόν, ἀφ' ὃ καὶ διορθοῦνται τὰ πλημμελήματα. δικασταὶ μὲν γὰρ ἐπιφθᾶ λαβόσι λησταὶ καὶ τυμβωρύχοις, ὐχ ὅπως αὐτὰς ἐργάσωνται βελτίοις, σκοπεῖσι, ἀφ' ὅπως αὐτὰς ἀπαιτήσωσι τᾶ ἡμαρτημθμων δίκιν· ὁ γ' Θεὸς τοῖωδυτίοι ἄπθμ· ἐπιφθᾶ λάβῃ πιὰ ἡμαρτικότα, ὐχ ὅπως ἀπαιτήσῃ δίκιν, σκοπεῖ, ἀλλ' ὅπως αὐτὸν διορθώσηται καὶ βελτίω ποιήσῃ καὶ τοῖς τὸ μέλλον ἀχείρωτον· ὥστι ὁμοῦ καὶ δικαιτὴς καὶ ἰατρὸς καὶ διδάσκαλός ὅδτι ὁ Θεός. καὶ γὰρ ὡς δικαιτὴς ἐξετάζει, καὶ ὡς ἰατρὸς διορθοῦται, καὶ ὡς διδάσκαλος παιδεύει, τοὺς ἡμᾳρτικότας εἰς πᾶσαι σοφίαν φιλοσοφίθμ. Εἰ γ' ἐν ῥῆμα ψιλὸν ἢ βραχὺ τοσαύτιν ἐνεδείξατο τᾶ Θεοῦ τ' κηδεμονίθμ, τί εἰ πᾶ ζῶτιν αἰαγκοίτιθμ ὑμῖν τ' δίκιν, ἢ ὁλόκληρα διαπύξομθμ τὰ ὑπομνήματα; ὁρᾶς πῶς πᾶσα χαφὴ ὠδήκλητός ὅδι ἐ ὠδηγητία; διὰ ζῶτα μὲ κ' Ⓐ τοιοσίκοντα καμεῖ ἐρεύνθμ· τοιὸ γ' τάτων διάγκαιοι εἰπεῖ, πότι ὃ βιβλίοι ἐδόθη τᾶτο (τοῖκ ἐκ γὰρ τῆς ἀρχῆς, τοῖκ ἐκ ἀῤῥήτως τᾶ Ἀδὰμ γθομθμου ζῶτα ἐγράφετο, ἀλλὰ

χ. σοῦτε

χ. ἀλλὰ τοιοῦτον καὶ ἀκοδόμθμος ἔ πιθ.

χ. πρὸ

πιμφείας ἐπάγουσι· ὁ δὲ Θεὸς ἀπαθὴς ὤν, καὶ ἀόργητος, καὶ κολάζει, ὁμοίως ὄντι ἀγαθὸς, καὶ ἡ βασιλείας οὐκ ἔλαττον, ἢ γέεννης ἀπειλὴ διάκρισιν αὐτῶν τὴν ἀγαθότητα. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. Εἰ μὴ γέεννάν τις ἐπείλησεν, Εἰ μὴ κόλασιν ἐπήμασεν, οὐκ ἂν πολλοὶ τῆς βασιλείας ἐπέτυχον. οὐ γὰρ οὕτως ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπαγγελία τοὺς ἀρετὴν οὐκ ἀναλίσκει τὸν πολλοὺς, ὡς ἡ τοῦ κακοῦ ἀπειλὴ ζωννῦσι πρὸς φόβον, καὶ ἀγωνίσει πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν. ὥστε Εἰ καὶ γέεννα τῆς βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ πρὸς εὖ ἐκάστη βλέπει τέλος, τὴν τοῦ ἀοράτου σωτηρίαν, ἐκείνη μὲν ὑπαστρωμνὴ πρὸς ἑαυτὴν, αὕτη δὲ στεφανοῦσα πρὸς ἐκείνην, καὶ τῷ φόβῳ διορθουμένη τὸν ἀμελέστερον ἀγωνιζομένους. τάχα δὲ οὐχ ἁπλῶς μηκύνω τὸν λόγον· ἀλλ' ὅτι πολλάκις λιμὸν, αὐχμὸν γοργότερον, καὶ πολέμων, καὶ ὀργῆς βασιλικῆς ἐμπιπλούσης, καὶ ἑτέρων τινῶν τοιούτων ἀδοκήτων πραγμάτων, πολλοὶ τὸν ἀφελεστέρους ἀπατῶντες λέγουσιν· ὅτι οὐκ ἄξια ζῶντα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο λογίζωμεθα, ἀλλ' ἴδωμεν ἀκριβῶς, ὅτι καὶ λιμοὶ, καὶ πόλεμοι, καὶ ἀλλ' ὁποῖον ἔπαγμα δεινὸν, ἀπὸ φιλανθρωπίας τοῦτο ποιεῖ ἡ πολλῆς τῆς κηδεμονίας, ἀναγκαῖον οἰκείως τούτῳ τῷ λόγῳ. ἐπεὶ καὶ πατέρες μάλιστα πάντων τὰ ἐκγονα φιλοῦσιν, καὶ παιδίζης ἔργοισι, καὶ πλοκαῖς ἐπαγοῦσι, καὶ ἀτιμίᾳ χολάζουσι, καὶ ἑτέροις μυρίοις τοιούτοις ἀστοργότερα διορθοῦνται τοὺς παῖδας· ἀλλ' ὅμως πατέρες εἰσὶν οὐχὶ πάντως μόνον, ἀλλὰ μᾶλλον πατέρες, ὅταν ζῶντα ποιῶσιν. εἰ δὲ ἀνθρωποι θυμῷ καὶ ὀργῇ πολλάκις τοῦ συμφέροντος οὐκ ἀφορῶμεν, οὐκ ὠμότητι ἡ ἀπάνθρωπία, ἀλλὰ κηδεμονίᾳ καὶ φιλοστοργίᾳ νομίζονται χολάζειν οἷς φιλοῦσι, πολλῷ μᾶλλον χρὴ τὸν Θεὸν οὕτω διακεῖσθαι χρή, τὸν πᾶσαν πατρικὴν φιλοστοργίαν ὑπερβαίνοντος τὴν τῆς οἰκείας ἀγαθότητος ὑπερβολήν. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι τοιαῦτα μυθολογῶ, φέρε σοι αὐτὸν τὸν γραφικὸν λόγον ἀναγνωμεν. ὅπου γὰρ ἠπατήθη καὶ παρελογίσθη τοῦτο τὸν ποιητοῦ δαίμονος ὁ ἀνθρωπος, ἴδωμεν πῶς ἀμυθίαν αὐτῷ τοιαύτην ἀμύητον τότε ἐχρήσατο ὁ Θεός. ἆρα ἠφάνισεν αὐτὸν παντελῶς; καίτοιγε ὀργὴν τοῦ δικαίου λόγου τοῦτο ἀπαιτεῖ, οὐδὲν μᾶλλον ἀγαθὸν ὑπερδιξάμενον, τοσαύτης ἀποπλησάσαντα τῆς θυσίας, Εἰ τὰ ὑπερόμια ἀποσκιρτήσαντα ἀγελῶν ὑπὲρ τοῦ μέσου καὶ ἀφωμιαθῶσαι τέλεον. ἀλλ' οὐκ ἐποίησε τοῦτο ὁ Θεός, οὐδὲ ἐβδελύξατο καὶ ἀπεστράφη οὕτως ἀγνώμονα τοῦ θυρετίτου γνώμονα· ἀλλ' ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, καθάπερ πρὸς ἄρρωστον ἰατρός. καὶ μὴ παραδραμὼν ἁπλῶς τὸ εἰρημένον, ἀγαπητέ· ἀλλ' ἐνόησον ἡλίκην τὸ μήτε ἄγελον πέμψαι, μήτε ἀγχάγελον, μήτε ἄλλον τινὰ τῶν συνδούλων τῶν ἑαυτοῦ, ἀλλ' αὐτὸν διασώσαι καταβῆναι πρὸς πεπωκότα, καὶ κάμνοντα ἀναστῆσαι, καὶ μόνον πρὸς μόνον, καθάπερ φίλον πρὸς φίλον κακῶς πεπτωκότα καὶ εἰς πολλὴν καταστάντα δυσμένειαν παραγενέσθαι. ὅτι γὰρ οὐκ πολλῆς τοῦτο κηδεμονίας ἐποίησε, καὶ αὐτὰ τὰ ῥήματα, ἃ πρὸς αὐτὸν εἶπε, δείκνυσιν αὐτὸν τὸν ἄφατον φιλοστοργίαν. καὶ τί λέγω τὰ ῥήματα ἀπόντα; καὶ παρόντα μὲν οὖν ῥῆσις θύραθεν αὐτὸν ὃ φίλεργον οἰσφήνει. οὐ γὰρ εἶπε *, καθάπερ εἰκὸς ἦν ὑβρισμένον εἰπεῖν, ὦ μιαρὲ καὶ παμμίαρε, τοιαύτης ἀποστασίας θυμὸς πρὸς ἐμὲ, τοσαύτη μνησικακία βασιλεία, καὶ τὴν ὑπὸ γῆς πρὸς μνησικακεῖν ἀπόντων αὐτὸν οὐδενὸς καταρθώματος, καὶ ὑπὲρ τῶν ἔργων αὐτῶν εἰσήνεγκα λαβὼν τὴν ἐμὴν κηδεμονίαν καὶ τῆς προνοίας ἀπέδειξιν ἀληθῆ, πόσοις δαίμοσι καὶ λυμεῶσι τῆς σῆς ἐχθρὸν σωτηρίας ἀξιοπιστότερον ἐποίησα τὸν διασώσαντα κηδεμόνος; τί σοι τοιοῦτον ἐκφῦσαν ἔδωκεν, οἷ ἐγὼ; ὑπὲρ τοῦ ἀρχαίου ἐποίησα ὑπὲρ σέ, τὴν γῆν, τὴν θάλατταν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, καὶ ἄστρα πάντα; ὑπὲρ δήπου τῶν ἀγγέλων ὧν ἐστὶν ἐκτίσατο τῆς δημιουργίας· ἀλλὰ ὑπὲρ σὲ καὶ τὴν ἀπάντων τὸν ζῶν τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον ἐποίησα κόσμον. καὶ ῥήματα καὶ ἐπαγγελίαν φθονῶ καὶ ἐπαγγελίαν ἀπάτης γέμουσαν, τῆς ὑπὲρ τῶν ἔργων εὐεργεσίας καὶ τῆς προνοίας ἀξιοπιστοτέρων νομίσας εἶ, ἐκείνῳ σαυτὸν

χ. τῇ βασιλείᾳ
χ. ἐκείνην
χ. ἐπαγγ.
χ. παῖδας
χ. ἀστάτων
χ. φιλανθρωπίαν
* αὐτῷ
χ. εἰσήνεγκεν

δὴ προελθὼν τὴν γραφὴν ταῖς ἱστορίαις, πειράσομαι ζητῆσαι παράδοξόν τινας λόγους, ἀλλ' ὥστε σαφέστερον τῆς ὑποθέσεως ἀπόδειξιν παράσχειν, ὃ σύμπαντι ἡμῖν ἀγωνοθέτης μεταχειρίσθαι βιβλίον, καὶ, εἰ δοκεῖ, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ ὃ πρῶτον, ὃ δοκεῖ μάλιστα μηδὲ ἴχνος ἐμφαίνειν παραδόξου, ἀλλὰ καὶ καθόλου παράδοξον πλοτείσθαι λόγον, εἰς μέσον προθείς, ὃ λέγω, ποιήσω φανερόν. τί ποτ' οὖν ὅστι ὃ πρῶτον; Εἰ ἄρ- Γεν. α. α.
χὴν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου. ἆρα μὴ δοκεῖ πᾶσι γυμνὸν παράδοξον ἔχειν ἀφυμίας καὶ εἰρηνίφας; χ. ἀπόδειξιν
καὶ ἱστορίας διήγησις ὅστι καὶ δημιουργίας διδασκαλία; βούλεσθε οὖν ἀπόδειξιν τὴν ἐγκεκρυμμένην τῇ ῥήσει ταύτῃ παράδοξον; σχολαίτερον τοίνυν, καὶ μετ' ἀκριβείας προσέχετε τοῖς ῥηθησεσθαι μέλλουσιν. ὅταν γὰρ ἀκούσῃς, ὅτι ⓦ οὐρανοὶ, τὴν γῆν, τὴν θάλατταν, ⓦ ἀέρα, καὶ ὕδατα, καὶ ἀστέρας καὶ πολλοὺς, καὶ δύο φωστῆρας καὶ μεγάλους, καὶ φυτὰ, τὰ τετράποδα, τὰ ἑρπετὰ, καὶ πετάσματα ζῶα, πάντα ἁπλῶς τὰ ὁρώμενα δι' ὃ τί ποτε ὁτιοῦν ἐποίησε σωτηρίαν τι καὶ τιμὴν ὁ Θεὸς, οὐκ ἰσχυρὰν βούλεσθαι λαμβάνειν παράκλησιν, καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ μεγίστην δέχῃ ταύτην ἀπόδειξιν, ὅταν συνοπτικῶς ὅτι τοσοῦτον ἐστὶ τηλικοῦτον κόσμον ὅτου καλοῦ καὶ μέγα καὶ θαυμαστὸν δι' ἃ σὲ ⓦ βραχὺ εἰς μέσον προήγαγε; ὅταν οὖν ἀκούσῃς, ὅλα δὲ ἀρχὴν ἐποίησεν ὁ Θεὸς ⓦ οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, μὴ ἁπλῶς παράδραμῃς ὃ εἰρημένον, ἀλλ' ἐπέλθε τῇ διανοίᾳ ὃ βύθος τῆς γῆς, καὶ ἀναλόγισαι πῶς ἡμῖν πολυτελῆ καὶ δαψιλῆ τράπεζαν ἄνηκε, καὶ πολλὴν πολλαχόθεν προσέφερεν ἡμῖν εὐφροσύνην· καὶ ὃ δὴ μέγιστον, ὅτι καὶ πόνων ἀμοιβὴν ἔδωκεν, οὐδὲ καταρθωμάτων αἰτίδοσιν, ⓦ τοσοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι κόσμοι· ἀλλ' ὁμοῦ τε ἡμᾶς ἔπλασε, καὶ τῇ βασιλείᾳ ταύτῃ ὃ γλίσχρον ἡμῶν ἐτίμησε. Ποιήσωμεν γάρ, φησὶν, Γεν. α. κϛ.
ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. τί ὅστι, κατ' εἰκόνα ἡμετέραν; [τὴν] χ. ἀρετῆς
τῆς ἀρχῆς εἰκόνα, φησί· καὶ ὥσπερ οὐδεὶς ἀνώτερος Θεοῦ ἐν οὐρανῷ, οὕτω μηδεὶς ἔστω ἀνώτερος ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. εἰ μὴν οὖν τούτῳ τῷ προσώπῳ τετίμηκε, καὶ εἰκόνα αὐτοῦ ποιήσας· δεύτερον, τῷ μὴ πόνων ἀμοιβὴν ἡμῖν παράσχειν τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ γυμνὴν τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας ποιήσας τὴν χάριν· τρίτον, ὃ φυσικὴν ἡμῖν χαρίσασθαι αὐτόν. τῶν γὰρ ἀρχῶν αἱ μὲν εἰσι φυσικαὶ, αἱ δὲ χειροτονηταί· καὶ φυσικαὶ μὲν, ὡς ἡ τῶν λεόντων ὅτι τῶν τετραπόδων, ὡς ὅτι τῶν ὀρνίθων ἡ τοῦ ἀετοῦ· χειροτονηταὶ δὲ, ὡς ἡ τοῦ βασιλέως τῶν καθ' ἡμᾶς. οὗτοι γὰρ οὐχὶ φύσει κρατοῦσι τῶν ὁμοδούλων, διὸ καὶ ἀποβάλλει πολλάκις τὴν ἀρχήν. τοιαῦτα γὰρ τὰ μὴ φύσει προσόντα ῥᾳδίως δέχεται τὴν μεταβολὴν, καὶ τὴν μετάπτωσιν. χ. οὐ λέων χ. ὢν
"Ἀλλ' ὁ λέων οὐχ οὕτως, ἀλλὰ φύσει κρατεῖ τῶν τετραπόδων, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ὀρνίθων ὁ ἀετός. ἀεὶ" γοῦν ὧν ἡμῶν συγκεκλήρωται τὸ τῆς βασιλείας εἶδος· καὶ οὐδέπω αἱ τῆς ἴδιοι λέοντα ποτὲ τὴν ἀρχὴν ἀποβαλόντα ταύτην. τοιαύτην καὶ ἡμῖν τὴν βασιλείαν ὁ ἀρχὴς ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο, καὶ πᾶσιν ἡμᾶς ἐπέστησε. καὶ οὐ τούτῳ μόνον ἐτίμησεν ἡμᾶς τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ χωρὶς τῆς προαιρέσεως, ὃ ἀφαίρετον οἰκητήριον ἀπονείμας ἡμῖν, ⓦ παράδεισον, καὶ λόγον δούς, καὶ ψυχὴν ἀθάνατον χαρισάμενος.

Ἀλλὰ μὴ εἴπω ταῦτα· ἐγὼ γὰρ τοσαύτην προσυσίαν ποιοῦμαι τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὡς μὴ μόνον ἀφ' ὧν ἐτίμησεν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν ἐκόλασε, ὁμοίως ἡμᾶς δυνάσθαι τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ δεικνύναι καὶ τὴν φιλανθρωπίαν. καὶ τοῦτο μάλιστα πάντων ὑμᾶς παρακαλῶ μετ' ἀκριβείας εἰδέναι· ὅτι ὁ Θεὸς οὐχὶ τιμῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάζων καὶ τιμωρούμενος ὁμοίως ὅστιν ἀγαθός. καὶ πρὸς Ἕλληνας, καὶ πρὸς αἱρετικοὺς ἀγῶνες ἡμῖν κινοῦνται καὶ μάχαι περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας *, μὴ μόνον ἀφ' ὧν ἐτίμησεν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν ἐτιμωρήσατο, ὅτι δείκνυμεν αὐτοῦ τὴν ἀγαθότητα. Εἰ γὰρ τιμῆς μόνον ὅστιν ἀγαθὸς, κολάζων οὐκ ἔτι· ὃς ἡμισείας ἀγαθὸς ἂν εἴη. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο· μὴ γένοιτο. ὅτι δὲ θεοπρεπῶς μοι δοκεῖ." Εἰκὸς τοῦτο συμβαίνειν, ὅταν θυμῷ καὶ παθῇ ταῦτα τιμωρείας

* ἀγαθότητος χ. δεικνύωμεν. ἀλλ. δεικνύομεν χ. εἰκότως χ. συμβαίνῃ

οὗ καὶ μὴ δ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΗΔΗ ΑΥΤΩ ΠΡΟΛΕΧΘΕΝΤΩΝ.

Γεν. α. ε.. Ὅτι θανατον καὶ λύπη ἡ ἁμαρτία μόνη εἰς τὸν βίον εἰσεγκεκοῦσα, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς παλαι καὶ εἰς ὃ, Εἰ δέχῃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τίνων ἕνεκεν ἐπλάσθη.

1 κ. τὸ πῶς λύπης καὶ θανάτου εἰς ἁμαρτίας αἰώνιον μόνον χέρσιμον καὶ εἰς τὸ, ἐν ἀρχῇ.

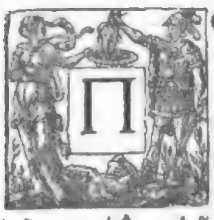

Ολλὰ μὴν καὶ πολλῶν ἔστι τοὺς τὴν ὑμετέραν διελέγχειν ἀγάπην· ἀπὸ γὰρ τῶν πολλῶν τούτων, εἰ μὴ πάντα κατέχει ὑμᾶς δυνατόν, ἐκεῖνο μάλιστα πάντων ὑμᾶς ἀναμνησθῆναι δίκαιον, ὅτι τὴν λύπην ἡμῖν ὁ Θεὸς διὰ ἕτερον εἰσήγαγεν, ἀλλ' ἢ διὰ ἁμαρτίαν μόνην. καὶ τοῦτο ἐδήλωσε διὰ τῆς τῶν πραγμάτων πείρας. ὅτι μὲν γὰρ ζημίας χρημάτων καὶ θανάτου καὶ ἀρρωστίας καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς συμπίπτουσιν ἡμῖν δεινοῖς ἀηδιῶντες καὶ ἀθυμοῦντες, ἃ μόνοι οὐδεμίαν ἀπὸ ταύτης κερδαίνομεν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ὑβριστὰς ἑαυτοὺς καὶ δεινὰ· ὅτι δὲ τῶν ἁμαρτημάτων αἱ ἀγνοήσομεν καὶ λυπηθῶμεν, ἀναστενάζομεν τῆς ἁμαρτίας ὄγκον, καὶ μικρὰν τὴν μεγάλην ποιοῦμεν· πολλάκις δὲ καὶ τέλεον αὐτὴν ἐξαγειρόμεθα ἅπασαν. τοῦτο δὴ μοι μέμνησθε διηνεκῶς, ἵνα ἐφ' ἁμαρτίᾳ μόνον ἀγωνται, ἐφ' ἑτέρῳ δὲ μηδενί· καὶ μὴ πάλιν τοῦτο καὶ τοῦτο πάλιν, ὅταν θάνατον καὶ λύπην ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν βίον ἡμῶν εἰσεγκεκοῦσα, ἀπ' ἀμφοτέρων τούτων αἰωρῆται πάλιν, ὅταν οὖν καὶ αὖθις σαφέστερον ὑπὲρ αὐτῶν ἀποδείξωμεν. μηδὲν οὖν ὧδε φοβώμεθα, ὡς δὲ ἁμαρτιῶν καὶ πλημμελῶν. μὴ φοβώμεθα κόλασιν, καὶ ἀφθονίαν κόλασιν. καθάπερ οὖν καὶ οἱ τῆς παιδὸς ὄντες ἐφοβήθησαν τὸν κάμινον, καὶ διέφυγον τὸν κάμινον. τοιοῦτοι καὶ ἡμεῖς ἐσμεν τοῦ Θεοῦ δοῦλοι. Εἰ γὰρ οἱ ἐν τῇ παλαιᾷ τραφέντες, ὅτι ὅπου νεκρωτὸν θανάτου, ὅτε αἱ χαλκαῖ πύλαι συνεκλάσθησαν, ὅτε μοχλοὶ σιδηροῖ συνεθλάσθησαν, οὕτω θηραίως κατεπολέμησαν τῆς τελευτῆς· τίνα ἐξουσίαν ἀπολογίαν ἡμεῖς, ἢ ποίαν συγγνώμην, τοιαύτης ἀπολαύσαντες τῆς χάριτος, ἢ μηδὲ πρὸς τοὺς αὐτοὺς φαίνοντες ἐκείνοις μέτοχοι τῆς ἀρετῆς ὦμεν, ὅτι ὄνομα μόνον ἐστὶν ὁ θάνατος πρᾶγμα ἔρημον; οὐδὲν γὰρ ἕτερόν ἐστιν ὁ θάνατος, ἀλλ' ἢ ὕπνος, καὶ ἀποδημία, καὶ μετάστασις, καὶ ἀνάπαυσις, καὶ λιμένος βάθος, καὶ παρὰ χῆς ἀπαλλαγή, καὶ βιωτικῶν ἐλευθερία φροντίδων.

2 κ. διὰ αὐτῆς
κ. ἄλλοις
κ. τὰ λύπης
κ. τότε
κ. ἁμαρτάνειν
κ. σωτηρίας τυχεῖν,

Ἀλλὰ τῆς μὲν παρακλήσεως ταύτης καταλύσωμεν τὸν λόγον. καὶ γὰρ πέμπτην ἡμέραν ἔχομεν παρακαλοῦντες ὑμᾶς τὴν ἀγάπην, καὶ λοιπὸν καὶ σκοπὸν δοκοῦμεν. τοῖς μὲν γὰρ προσέχουσιν ἥκει καὶ τὰ εἰρημένα, τοῖς δὲ μικροψύχοις, καὶ πλείονα τῶν εἰρημένων προσθῶμεν, οὐδὲν ἔσται πλέον. ὥρα δὲ λοιπὸν ἡμῖν ὅπερ τὴν τῶν γραφῶν ἐξήγησιν τέλος τὴν διδασκαλίαν. ὥσπερ γὰρ εἰ μηδὲν πρὸς τῆς συμφορᾶς ταύτης διελέχθημεν, ὁμοίως ἂν ἦν ἡμῖν κατήγορος καὶ ἀπολογησόμεθα, μακροψυχίαν αἰτησόμεθα παρ' ὑμῶν καταγοίη δικαίως. παρακαλοῦμεν τοίνυν ὑμᾶς τὰς καρδίας τῷ Θεῷ τῷ δυναμένῳ καλῶσαι εἰς τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ πᾶσαν εἰσοδον ἀπολῦσαι λύπης, τῆς εἰωθυίας αὖθις διδασκαλίας ἀψώμεθα πάλιν· καὶ μάλιστα, ὁπότε πᾶσα γραφῆς ἐξήγησις παρόκλησίς ἐστι καὶ παραμυθία. ὥστε καὶ δοκῶμεν ἀφίστασθαι τῆς παρακλήσεως, πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐμπίπτομεν κατάθεσιν ἐκ τῆς τῶν γραφῶν ἐξηγήσεως. ὅτι γὰρ πᾶσα γραφὴ παράκλησίς ἐστι τοῖς προσέχουσιν, αὐτόθεν ὑμῖν τοῦτο ποιήσω φανερόν. ἡ γὰρ

3 κ. κατηγορῶ
κ. ἀμέλειαν

δὴ

πωσούμεθα. τοῦτο δὴ καὶ ὅπερ τῶν ὅρκων ἔστιν. καὶ καθάπερ τοῦτο καὶ μυρίοις τοιούτοις ἀναγκαῖον ὤφθη, μόνοις κατέχειν τὴν ζωὴν ἄτοπον καὶ τοῦτο, καὶ μυρία τις ἂν ἕτερα εὕροι, οὐκ ἀποστήσῃ τῆς ζωῆς. ἀπιὼν τοίνυν οἶκαδε σκόπει ταῦτα τοῖς τῶν οἰκείων ἅπασι. καὶ καθάπερ πολλοὶ πολλάκις ἐκ λειμῶνος ἀναχωρήσαντες, ῥόδον ἢ ἴον ἢ τι τοιοῦτον ἀνθῶν λαβόντες καὶ τοῖς δακτύλοις περιστρέφοντες, ἀναχωρήσωσιν, ἕτεροι δὲ πάλιν ἐκ παραδείσου οἴκαδε ἀπιόντες, κλάδους δίδυμα καρποὺς ἔχοντας ὑπεκκομίζοντες, ἄλλοι πάλιν ἀπὸ δείπνων πολυτελῶν λείψανα τῆς τραπέζης τοῖς ἑαυτῶν ὑπερπλήσαντες φέρουσιν· ὕτω δὴ καὶ σὺ σκόπει τὴν ἀπιὼν ἀπένεγκε παιδίοις τῇ γυναικί, τοῖς παιδίοις, τοῖς ὑπερπλήρεσιν ἅπασιν. αὕτη γὰρ ἡ λειμὼν ἡ παραδείσου ἡ τράπεζα ὅτι χρησιμωτέρα ἡ συμβουλή. ταῦτα οὐδέποτε τὰ ῥόδα μαραίνεται, ὅταν οὐδέποτε καταῤῥέωσιν αἱ καρποί, ταῦτα οὐδέποτε τὰ ἐδέσματα σήπεται. ἡ ἀπ' ἐκείνων ὠφέλεια τοσοῦτον ἀπέχει τῆς παρούσης τέρψεως, ὅσον ἡ τούτων διαμονὴ ὠφέλεια, οὐ μὴν ὅσον καταρθωθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο καταρθοῦσθαι. συνόησον γάρ, οἷον ὅτι πάντα τὰ ἄλλα ἀφέντας τὰ δημόσια, τὰ ἰδιωτικά, δεῖ τῶν ἡμῶν ἀφαλέσθαι νόμων ἀφανισθέντος, ἢ ὅπερ τραπέζης, ἢ σὺ ἀγρᾶς, ἢ σὺ ταῖς ἄλλαις σωφροσύναις. εἰ [σὺ] τούτοις σχολάζοιμεν, οὐδὲν ἐσόμεθα ὑπεύθυνοι, οὐδὲ σφαλεροί· οὐδὲ ἄκοιτις ἀμαρτησόμεθα, οὐδὲ ἡ τῆς ὑπεκκαιομένης ἀθυμίας σὺν τῇ τοιαύτῃ τούτων ἀφαιρέσει σχολάζοντες, τὸν ψυχικὸν ἐκεῖνον ἐξαναγκάζειν δυνησόμεθα λύπην τῆς φερούσης, ἣν φερουσίζομεν οἱ ἀνόητοι ἀεὶ λέγοντες· ἆρα ἤκουσιν οἱ βασιλικοὶ τελῶναι; ἆρα πέπρακται; τί δ' ἐψηφίσαντο; ἆρα πρόεκαλέσαντο αὐτοὺς ἡμᾶς; τί δῆτα, ἀνίξεται πόλις ὕτω μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος ἀφανισθεῖσα τέλεον; ταῦτα μὲν ἡ τὰ τοιαῦτα πάσχοντα ὅτι Θεὸν ῥίψαντες, τὰ προσηκοντα περὶ αὐτὸν μεμελετήκασιν μόνον. ὅταν γὰρ καθαιρῶμεν ἀφανισθέντα πάντα. καὶ δίκαι ἐν ἡμῖν καταρθώσεσι μόνον, ταχέως εἴκοσι μὲν δίκαι γένοιντο, μὲν εἴκοσι πεντήκοντα, μὲν πεντήκοντα ἑκατόν, μὲν ἑκατὸν χίλιοι, μὲν χίλιοι πᾶσα ἡ πόλις. ἡ καθαρὰ δίκαι ἀφθόνων λύχνων ῥᾳδίως ἅπασαν τὴν οἰκίαν ἐμπλήσαι δυνήσεται, ἧς τὸ φῶς, ὅταν δὲ ἡ ὅπερ τῶν καταρθωμάτων τὸ πνευματικὸν ἐὰν δίκαι καταρθώσωσι μόνοι, πυρὶ ὁλόκληροι εἰς τὴν πόλιν ἀνάφορμον φῶς ἔχουσαι ἡ ἀσφάλειαν ἡμῖν κομίζουσαι. οὐ γὰρ ὕτω τῆς φλογὸς ἡ φύσις εἰς ὕλην ἐμπεσοῦσα τὴν ἐλίζουσαν ἀεὶ ξύλων ἅπτεται, ὡς ἀρετῆς ζῆλος εἰς ψυχὰς ὀλίγας ἐμπεσών, ὅλῳ περιβάλλει, πᾶσαι ἐμπλήσαι τὴν πόλιν δυνήσεται. δότε τοίνυν μοι καυχήσασθαι ἐφ' ὑμῖν ἡ τῷ μέλλουσαι ἡμέρᾳ, ὅταν τὰ ἅλατα ἐμπίπτωσιν εἰσάγωνται. ἐρῶ ἐμοὶ μαθὸς τὴν πόνων, ἡ ὑμετέρα δοκίμησις. καὶ ἴδω ὑμᾶς μετ' εὐλαβείας ζώσας, ὃ πάλαι ἀπέλιπε. ποιήσατε τοίνυν, ὃ ἡ ἐλθοῦσα πρῶτον ἐποίησε, ἡ σήμερον ἐρῶ, ἡ λέγων οὐ παύσομαι· καταδείκνυσι τὴν ὁμόνοιαν· ὀφείσαντες, καθ' οἶκον, κέρδος, ἡ ζημίαν, ἔχουσαι· ἀναπαυόμενοι δὲ λοιπὸν ὡς δεδικαιωμένοι ἡμῖν δώσοντες τὸν καταρθωμάτων. ἡ γὰρ ἀφεόσομαι πρὸς ἕκαστον ὑμῶν μακρὰν ἀποστῆναι λέγει τὸ συλλέγειν τὸν ἀναλυθέντος, ἵνα τὸ τῷ μήκει τὸν λεγομένων εὕρω τὸν καταρθοῦντα, ἡ ζῶν μὴ καταρθοῦντα. καὶ ἴδω ἕνα ὁμόνοιαν, ἅπασιν αὐτοῖς τοῖς καταρθοῦσιν καταιτίαν φθονερὸν, ἵνα ὑπομένητε, ἐλέγχοντες, διορθοῦντες ταχέως αὐτοὺς τῆς ποινερᾶς ἀπαλλάξωμεν συνηθείας. ἡ γὰρ βέλτιον δοῦναι εἰσελθόντα διορθῶσαι, ἡ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κοινῇ τῆς οἰκουμένης ἅπασης παρούσης ἀδημονεῖν καὶ κλάζεσθαι, τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῖν εἰς τοῖς ἀπόντων ἐκκαλυπτομένων ὀφθαλμοῖς. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τοῦ κύριον τοῦτον συλλέγειν φανῆναί τινα ταῦτα ἐκεῖ πάσχοντα· ἀλλὰ βύσσης τῶν ἁγίων πατέρων ἅπαντα τὰ ἁμαρτήματα διορθωσάμενοι, καὶ τῆς ἀρετῆς καρπὸν ἐπισωρεύσαμεν, μὴ πλήρης ἐντεῦθεν ἀπέλθωμεν τῆς παῤῥησίας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι'

χ. ἀφεισόμενοι
χ. ἀφανισθῆναι
χ. ἀλλὰ
χ. ἐλλιπῆ
χ. οἰκουμένῃ
χ. ἀνυπευθύνους
χ. ἐρῶ
χ. ἐρῶ
χ. ποιήσατε
χ. -τας
χ. πολλῶ

αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διίστασι δυὰ μέσον ὑμῶν καὶ ἐμοῦ; αἱ κολάσεις ὑμᾶς τοῦ
Ησ. ιθ. 2. Θεοῦ. Δύο γάρ ἐστιν, φησιν, ἐξιλεῶσαι· πρῶτα μὲν ἀπέδωκας ἐμοί. δεῦτε μά τις
Ησ. κε. 16. ἔχει, τί ἀεδοικέναι ἄξιοι; τῷ σπεδοῖ, ἢ τῷ τομεῖ τὸ ἱερεῖον; ὁ σιδηρεύς, ἢ τῷ τομεῖ
τὸ ἕλκος; ἡ ἁμαρτία, σπεδοῖ ὅτι· ἡ κόλασις, σιδηρεῖόν ἐστιν ἰατρικόν. ὥσπερ οὖν ὁ σπε-
δόνα ἔχων, καὶ μὴ τέμνῃ), ἀρρωστεῖ, ἢ τότε μᾶλλόν ἐστιν ἐν κακοῖς, ὅταν μὴ τέμνηται· ὅπως 5
* ὁ ἁμαρτάνων, καὶ μὴ κολάζηται), πρῶτον ὅτι ἀθλιώτερος, ἔπειτα μάλιστα ἄθλιος, ὅ- * ἢ
ταν μὴ κολάζηται), μηδὲ πάσχῃ μηδὲν δεινόν. ἢ καθάπερ οἱ σαλεῦσαι ἢ ὕδερσι ἔχοντες,
ὅταν τραπέζης ἀπολαύσωσι δαψιλοῦς ἢ ψυχροποσίας ἢ πολυτελῶν ἐδισμάτων καὶ καρυ-
κευμάτων, τότε μάλιστα πρῶτον ἐκεῖνοι ἐλεεινότεροι, τὴν τευφὴν ὄγκωμα αὔξοντες· αἱ δ' ἄλ-
γων) λιμῷ καὶ δίψῃ τοῦ ἰατρικοὺς νόμους, ἐλπίδα ἴσως σωτηρίας ἔχουσιν· οὕτω καὶ 10
οἱ ζῶντες ἐν πενίᾳ, δι' οὓς κολάζωνται, χεῖρας ἔχουσιν ἐλπίδας· αἱ δὲ μὴ τῆς πονηρίας,
ἀδείας ἢ τευφῆς ἀπολαύουσι, τὴν ἐν ὑδέρῳ μαχαιρομανίαν σφόδρα δεῖ ἐλεεινοτέρους
ἢ τοσούτῳ πλέον, ὅσῳ ψυχῆς σώματος ἐστι βελτίων. διὰ τοῦτο ἴδωμεν ἐν τοιαύταις οὔσας
ἁμαρτίαις, ἢ τοῦ μὴ λιμῷ παλαίοντας διὰ μακρᾶς ἢ μείζοις κακοῖς, τοῦ δὲ μέγιστον ἢ τευ-
φῶντας ἢ μαχαιρομανοῦσι, τοῦτο τὰ δεινὰ παροξύνας μᾶλλον. ἢ γὰρ τῆς ἡδυπα- 15 κ ἀπειρίαι·
θείας ἡ φλὸξ ταῖς συμφοραῖς ἐπιτείνει) ταύτας, ἢ ὥσπερ τῷ μέλουσαι ψῦχος ἢ ὁ ἀλ. ἀμάρτιας
φόβος ἐκφέρει δικαστήριον οὐ μικρὰν λαβόντας ἀφορμὴν τοῦ μηδὲν, ἵνα πολλὰ τῶν ἁ-
μαρτημάτων, δι' ὧν ἔπαθον δεινὰ, ἐνταῦθα διαλύσωνται.

Ἀλλὰ τῆς μὲ παροξύνσεως ἄλις· ὥρα δὲ λοιπὸν ἡμῖν διαβοῦναι ἐπὶ τὴν παραίνεσιν τῆς
τῶν ὅρκων φυγῆς, ἢ πῶς δύκοδομεῖν εἰς) παρρησίαν τοῖς οὐρανοῖσιν ἀνελθεῖν τῷ ψυχρῷ καὶ 20
δυσίκτῳ. ἢ γὰρ ἐπιτίδειν αὐτοῖς ἐγκαλοῦμεν, ἑτέρωις ἡμῖν παρεβάλλοντα αὐτὰ τὰ τοι-
οῦτα, ἢ λέγουσιν· ὀμνῦμι, καὶ ὀμνῦμι ὀμνύσιν. Ἐπανῶμεν τοίνυν τοὺς αὐτοῦ, ἀλλ' ὀμνῦσι
οὐκ ὀμνύσιν· ὀμνῦσι δὲ θεὸς ἀπὸ τῶν καταρωμένων σοι φέρει τὸν ψῆφον. ἵνα μὲν γὰρ ἁμαρ- κ. ἁμάρτωσι
τάνητες τοῦ ἁμαρτάνοντας οὐκ ὠφελῶσι τῇ χρησίᾳ τῶν βασανωμάτων· ἵνα δὲ καταρωμένους
τοὺς ἁμαρτάνοντας καταδικάζοισι. ἢ γὰρ ἵνα μὴ θρέψωμεν τὸ Χριστὸν, μηδὲ πατήσαντες, 25
καὶ πολλοὶ· ἀλλ' οὐδὲν ἀλλήλους ὠφελοῦμεν. ὥσπερ οὖν οὐδὲ αἱ πρῶτοι αἱ πάντα δι' ἐχθροὶ πανὶ
συγχώσιμι πρὸς ἀλλήλων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν καταρωμένων καὶ αὐτοὶ, καὶ κεῖνοι καταδικασθέντες ἐκο-
λάζοντο. ἀπαλλαγῶμεν τοίνυν τοῦτης τῆς ψυχρᾶς ψυχαγωγίας, μὴ τοῦ πένητος βλέπω-
μεν, ἀλλὰ τοῦ καταρωμένου, καὶ ἀσυδάσωμεν μνημόσυνοι τῆς παρούσης ἡμέρας λαβόντας
ἀπελθεῖν. καὶ καθάπερ ἱμάτιον πολλάκις κἠποσάμεθα, ἢ οἰκέτην, ἢ σκεῦος τίμιον, δύα- 30 κ. κεκτήμεθα
μεθα μιμνησκόμενα τῆς ἡμέρας, ἢ ὥσπερ ἀλλήλους λέγομεν, Ⓜ οἰκέτην Ⓜ ὄμνυμι τὴν δεξιὰν σὴν
ἐκτησάμην τῇ ἑορτῇ, Ⓜ ἱμάτιον τόδε περιεβαλόμην ἐν τῇ ἡμέρᾳ· οὕτω δὲ καὶ Ⓜ τὸν ὅρκον τοῦτον ἐν
καταρώσωμεν, ἐρυθρὸν, ὅτι Ⓜ ὅρκον τὸν δεῦρο κατάρασα τῇ παρεληλυθυίᾳ· ἕως γάρ τοτε ὤ-
μυνον· καὶ φιλῆς ἀκύσας παῤῥησίας, ἀπορρέμεν τῆς ἁμαρτίας. ἀλλὰ δυσκατόρθω-
τον ἡ συνήθεια. οἶδα κἀγώ, καὶ ἀεὶ τοῦτο ἐπιζημιοῦσαν εἰς ἑτέρους ὑμᾶς συνήθειαν ἐμεδεμὴν 35
χρησίμην καὶ κέρδος ἔχουσαν. ὅταν γὰρ εἴπῃς, ὅτι δυσκόλως ἀφίσαμεν τῆς ζωοποιείας, δεῖ
αὖθ' τοῦτο ἀσυδάσαι ἀπορρῖψαι, σαφῶς εἰδὼς, ὅτι ἂν ἑτέραν ποιήσῃς σαυτῷ συνήθειαν
τοῦ τὸ μὴ ὀμνύναι, οὐδενὸς δεήσει πόνου λοιπόν. τί δυσκολώτερον, μὴ ὀμνύναι, ἢ δι' ὅλης
τῆς ἡμέρας ἄσιτον εἶναι), καὶ ὑδροποσίαν καὶ βύτλῃ ζωμὸν χρυσέοις δεῖπνοις; δῆλον ὅτι τοῦτο
ἐκείνου. ἀλλ' ὅμως ὅτως ὅτι ἡ συνήθεια δυσπαρόρμητον καὶ δύκολον, ὅτι πολυχρονιώ- 40
τερον τῆς ἡσυχίας, καὶ μυεία τις πολυκαλῆ, καὶ μυρία ἂν ἀνάγκη καὶ βιάζηται, ὥστε μετα- χ. ἡσυχίας
βαλεῖν οἱοπερισσοῦν ἢ ἕτερόν τινος τῶν μὴ νενομισμένων εἶναι ἡσυχίαν ἀπογλύσαι, πρῶτα μὲν ἐλαιτοῦσα χ. δύσκολος
παθεῖν, ἢ τῆς κεκωλυμένης ἅψασθαι ἔφῃς. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπλῶς ποιεῖς τὴν πρᾶξιν
ἔχοντες, ὅμως δι' ἐκεῖνο ἐπὶ τὸ σωτηρίου ζωοποιοῦ φέρομεν πρῶτα ἡμιαίως ἀναιτι-
πρωσύμβοι.

τῦτο ἐποίησεν. ἐβουλήθη τῷ πόλει αὐτῶν καπασκάψαι, ἡ ὐκ ἐκώλυσεν· ἐβουλήθη λαβεῖν αἰχμαλώτυς, ἡ ὐκ ἐκεπόδισεν· ἐβουλήθη δῆσαι, συνεχώρησεν· εἰς τὸ χάμιον ἐμβαλεῖν, ἐπέτρεψεν· δυάμεως τῷ φλόγα πέσαι τῦ μέρους, ἡ τῦτο ἀφῆκε. ἡ ὅτι ὐδὲν ὑπερελέλειπτο λοιπόν, ἀλλὰ πᾶσαν ἐκένωσεν αὐτῦ τὸ ἰσχυρὸν ὁ τύραννος, ὅτι ἔληξε τῷ αὐτῦ δύναμιν ὁ Θεός, ἡ τῶν τῶ παίδων ὑπερμενῶ. ὁρᾶς ὅλη σῴζα τῦτο συγχωρεῖ μάχεσθαι πόλεις ζῶν θλίψεις, ἵνα δείξῃ τοῖς ὑπερβουλθύεσι ἡ τῶν τῶ ὑπερβουλθυομένων φιλοσοφίαν, ἡ τ' αὐτῦ πρόνοιαν· ἅπερ ἀμφότερα καὶ τότε μαθεῖν ἔδει. Οἱ δοῦλοι τῦ Θεῦ τῦ ὑψίστυ, ἐξέλθετε ἐς δόξαν. σὺ δὲ μοι σκόπει τῶν παίδων μεγαλοψυχίαν. οὔτε γὰρ πρὸς τῆς φωνῆς ἐξεπλάγησαν, ἵνα μὴ νομίσῃ τις αὐτὰς φοβεῖσθαι τὸ πῦρ, οὔτε κληθέντες ἔνδον ἔμειναν, ἵνα μὴ φιλόπυροί τινες εἶναι ἐς φιλόψυχοι δόξωσιν. ὅτι ἔμαθές, φασι, τίνος ἐσμὲν δοῦλοι, ὅτι ⓦ διαπετῶ ἡμῶν ἐπάγωμεν, τότε ἐξεσῴσθημεν, κήρυκες ἐσόμεθα τοῖς πᾶσιν ἅπασι τῆς τῦ Θεῦ δυνάμεως. μᾶλλον δὲ ὐκ αὐτοὶ μόνοι, ἀλλὰ ἡ ὁ πολέμιος οἰκεία φωνῇ ἡ σῴζα γλώττης ἡ δι' ὑπηρετῶν πᾶσιν ἐνεκήρυττε ἡ τῶν τῶ ἀθλητῶν ἴσασιν, ἡ τῦ ἀγωνοθέτυ τῶν ἡμῶν. ἡ καθάπερ ⓐ κήρυκες τῶν ἀθλητῶν νικῶντες διαγορεύοντες ἐν μέσῳ τῷ σταδίῳ, ἡ ζῶν πόλεις αὐτῶν λέγουσιν· ὁ δεῖνα τῆσδε τῆς πόλεως οὗτος ἡ ζῇ, δι' ὑπὸ τῆς πόλεως τ διαπετῶ αὐτῦ ἐκεκήρυξε. Σεδράκ, Μισάκ, ἡ Αβδεναγώ, οἱ δοῦλοι τ Θεῦ τ ὑψίστυ, ἐξέλθατε ἡ δῦτε. τί γέγονεν, ὅτι δοῦλοις αὐτοῖς τῦ Θεοῦ καλῶς ὑμῖν ἔσται δῆλον; ἀλλὰ κατέλυσάν μου τὴν βασιλείαν, φησί, κατεπάτησάν μου ⓦ τὸ θεῖον, ἔδειξαν δὲ ἡ τῶν ἔργων τ ἀληθῆ διαπετῆ αὐτά. Εἰ δὲ θεόπνοον ἦσαν δῆλον, ὐκ ἂν αὐτοὺς ἐδέξατο τὸ πῦρ, ὐκ ἂν προεχώρησεν ἡ φλόξ· δαιμόνων γὰρ δούλοις ἡ κτίσις ὐκ οἶδεν αἰδεῖσθαι ἡ τιμᾶν. Διὰ τῦτο πάλιν φησὶν, Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τῦ Σεδράκ, Μισάκ, ἐ Αβδεναγώ. σὺ δὲ μοι σκόπει, πῶς προφῆτην διακηρύττει ⓦ ἀγωνοθέτην. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὃς ἀπέστειλε τ ἄγγελον αὐτῦ, ἡ ἐξεῖλετο τοὺς παῖδας αὐτῦ. τῦτο τ δυνάμεως τῦ Θεῦ. αὐτὸ ἡ τὸν ἀρετὴν τ ἀθλητῶν. ὅτι ἐπεποίθεσαν ἐπ' αὐτῷ, ἐ ἠλόησαν τὸ ῥῆμα τῦ βασιλέως, ἡ παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν, ὅπως μὴ λατρεύσωσι θεοῖς ἑτέροις. ἆρα τί γέγονεν ἡ ἀρετὴ ἴσον; πρὸς τῦτο, ὅτι εἶπον, Τοῖς θεοῖς σου ὐ λατρεύομεν, τοῖς χαμίνου χαλεπώτερον ἐξεκαί· νωσε ὃ ὅπερ ὅλη τῶν ἔργων· αὐτῶν τοῦτο ἐπαίδευσαν, οὐ μόνον ὐκ ἠμυναντήσατε, ἀλλὰ ἡ ἐπήνεσε ἡ ἐθαύμασεν, ὅτι αὐτῷ προήκουσαν. τοσῦτον ἀρετὴ καλὸν, ὅτι ἡ αὐτὸν τὸν πολεμοῦντα ἐχθρὸν ἡμᾶς ἡ ἐπαινέσαι ἐκβιάζεται. ἐκβιάζονται ἡ ἐνίκησαν· ἡ ὁ ἀπειθὴς πυνθάνεται, ὅτι ὐκ ἐφόβησαν αὐτοὺς ἡ τῆς φλογὸς ὄψις, ἀλλὰ πρόκλησιν ἡ ἐλπὶς ⓦ διαπετῶν ἐλπίς. ἡ ⓦ τῆς οἰκουμένης διαπετῶν ἀπὸ τῶν τοιῶν παίδων καλῶ, οὐχὶ τοξεκλείων αὐτῷ τὸν διαπετάσμον· ἀλλ' ὅπου τῆς οἰκουμένης διατάξεις ἦσαν ⓐ παῖδες ⓐ τρεῖς, ὅλη τότε ἡ ἐπαρῶ τοῦ καταφρονήσαι τῶν αὐτῷ, ἡ τυραννίνους τοσῦτους ἡ βασιλεῖς ἡ ὑπάρχους καθεδραμῶν τοῦ πιαθέντας αὐτῷ, τρεῖς αἰχμαλώτυς [ἡ δούλυς] τοῦ καταγελάσαντας αὐτῦ τῆς τυραννίδος ἐθαύμασεν. οὐ γὰρ φιλανικοῦντες, ἀλλὰ φιλοσοφοῦντες ταῦτα ἐτολμησαν· οὐδὲ δι' ἀπόνοιαν, ἀλλὰ δι' εὐσέβειαν· ὐκ ἀλαζονείᾳ φυσηθέντες, ἀλλὰ ζήλῳ πυρωθέντες. ἡ γὰρ μέγα ἀγαθὸν ἐλπὶς ἡ εἰς Θεόν· ὅπερ οἶδα ἡ βάρβαρος ἔγνω, ἡ δηλῶν, ὅτι σύτυχόν διέφυγεν ⓦ ὑπὲρ ἀνθρώπινον κίνδυνον, δύσκολον, ὅτι ἐπεπαθήκασιν ἐπ' αὐτῷ. ταῦτα ἡ λέγω νῦν, ἡ πάσι τοῖς ἐκλέγω πᾶσαν, ἐν αἷς πειρασμοὶ ἡ θλίψεις ἡ βασιλέων ὀργαὶ ἡ ὑπερβολαὶ, ἵνα μηδὲν φοβώμεθα, ἀλλ' ἢ τ προσκρούσαι τῷ Θεῷ μόνον. ἡ γὰρ τότε ἡ χάμινος ἐκαίετο· ἐκεῖνοι ἡ ταύτης μὲν κατεγέλασαν, τὴν ἡ ἀπώλειαν εἶδαν. ἤδεσαν γὰρ, ὅτι καίπερ μὲ ὐδὲν πίσσινον ὄντες (ἐκαίοντο γὰρ ἐκεῖνοι ἡ), ἡ ἐφλέγοντο ὑπερφυῶς. ἡ γὰρ μεγάλη κόλασις, ὃ ἁμαρτῶν, καὶ μὴ κολαζόμεθα· ὥσπερ οὖν ἡ μεγίστη τιμὴ ἡ ἄνεσις, ὃ μὴ ἀρετῆς ζῆν, καὶ κολαζόμεθα. αἱ μὲν γὰρ ἀπώλειαι διέχουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῦ Θεοῦ, καθὼς ἐ αὐτὸς φησι· Οὐχὶ αἱ

βίον ἀδίκως, δῆλον ὅτι πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων. διὸ μέγα ἀγαθὸν ἐστὶν ἀπολαβεῖν ἁμαρτήματα, ἂν μὴ ἔχει. καὶ γὰρ ὁ πλούσιος οὐδὲν οὕτω τὰ δεινὰ ἀπέλαβε, καὶ δῆλον τοῦτο ἐκ τῆς ἀπεπηγανίζετο. ⟨ὅτι τοῦτο ἵνα μὴ τὸν μηδὲ μικρὰς αἰτήσῃ * τροφὰς, ἄκουσον τί φησιν ὁ Ἀβραάμ· Τέκνον, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου, καὶ ὁ Λάζαρος τὰ ἀγαθὰ μὴ τῆς ἀρετῆς τὸ μυρίον οὐκ ἔχων παθεῖν δεινὰ προσεδέξατο, τὸ παρακαλούμενον καὶ τοῦτο λέγοντος ἄκουσον. Εἰπὲ γὰρ ὦ πλουσίῳ, ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου *, ἐπήγαγεν, ὅτι καὶ ὁ Λάζαρος τὰ κακά, καὶ διὰ τοῦτο προσαλγεῖται· ὥσπερ γὰρ ⓐ ὁ ἀρετὴ ζῶντος καὶ θλιβόμενος διπλοῦν ἔχει τὸν κόλπον. πάλιν λέγω, οὐχὶ τὴν φθονήσαι κατηγορῶ (ψυχὴν γὰρ τετραπεπωμένου μὴ προσαγάγῃς, φησὶ) οὐδὲ ὅπως μὴν βουλόμενος (ὁ γὰρ νοσῶν προσκλήσεως δεῖται) ἀλλὰ διαρθῶσαι σπουδάζων· μὴ τὴν φυγὴν τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐγκλείζωμεν, ἀλλὰ φύγωμεν ἀμαρτίας, ἀποφύγωμεν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πονηρᾶς. ἐὰν ⟨ταύτας φύγωμεν, καὶ μεταξὺ μυρίων ὤμεν τῶν τραπωμένων, οὐδεὶς ἡμᾶς πλῆξαι δυνήσεται· ἐὰν ταύτας μὴ φύγωμεν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὀρέων τὴν κορυφὴν ἀναβῶμεν, πολεμίους ἐκφυγόντες μυρίους. ἀναμνήσθητι γοῦν τῶν περὶ παίδων ἐκείνων πάλιν, οἳ ἔνδον ἦσαν ἐν τῇ καμίνῳ, καὶ οὐδὲν ἔπαθον δεινόν· ⟨τῶν ἐμβαλόντων αὐτοὺς ἔξωθεν τῆς καμίνου, [πῶς] ὅσοι προσεκαύθησαν, πάντες ἐδαπανήθησαν. τί τούτων ἀδοξότερον; οἷς κατέχει, ἔλυσε τὸ πῦρ· ὃ δὲς ὃ κατέχει, ἁρπάσαι ἵνα μάθῃς ὅτι ὀχὶ τόπος, ἀλλὰ ζῆλος σωτηρίαν φέρει καὶ κόλασιν. οἱ ἔνδον διέφυγον, οἱ ἔξω διεφθάρησαν. ⟨τὰ αὐτὰ σώματα καὶ τοῖς, καὶ ἐκείνοις· ἀλλ' ὃ ⟨αὐτὰ φρενήματα· ⟨τῶν οὐδὲν τὰ αὐτὰ πάθη. ⟨ὁ γὰρ ὁ χόρτος καὶ ἔξω προσέκειτο), ταχέως ἀνάπτεται· ὥσπερ οὖν τὸ χρυσίον, κἂν ἔνδον ᾖ, μείζονας φλογὸς πάσχει. ποῦ νῦν εἰσιν ⓐ λέγητις· πρώτα λαβέτω ὁ βασιλεύς, ἢ ὃ σῶμα ἡμῖν ἐλευθέρον δότω; τί ποτέ ἐστι σῶμα ἐλεύθερον εἶ), μαθέτω. ὁ γὰρ τὸ μὴ κολάζεσθαι, ὅτου ἐλεύθερον ποιεῖ σῶμα, ἀλλὰ τὸ ζῆν ἐν δικαιοσύνῃ διηνεκῶς. τούτων γοῦν τὰ παίδων τὰ σώματα ἐλεύθερα ἐῶ καὶ καμίνῳ παραδιδόντα. τὴν γὰρ τῆς ἀμαρτίας δουλείαν ἀπέφυγον πάλαι. καὶ γὰρ τοῦτ' ἔστιν ἐλευθερία μόνον, οὐ τὸ μὴ κολάζεσθαι, ⟨οὐδὲ πάλιν τι⟩ τῶν δεινῶν. σὺ δ' εἰδὼς τὴν καμίνον, ἀναμνήσθητι ⟨τῶν τῶν πυρὸς⟩ ποταμῶν, ⟨τῶν τὴν ἡμέραν τὴν φοβερὰν ἐκείνην. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα ἐκεῖ μὲν ἅρπασε, οὐδὲν δὲ ἠδίκηται τὸ πῦρ· οὕτω καὶ ὅτι τῶν ποταμῶν ἐκείνων ἐξεσται. κἂν μυρίοι τις ἔχῃ χόρτον, ξύλα, καλάμους, ἀνάπτει· τὸ πῦρ· αἱ δέ τις ἔχῃ χρυσὸν, ἀργυρον, φαιδρότερος γίνεται. ταύτην τοίνυν τὴν ὕλην συναγάγωμεν, ⟨τὰ πρόσταγμα φέρωμεν ἡμῶν ἑκόντες, εἰδότες ὅτι καὶ ἡμᾶς τῆς κολάσεως ἡ πρόνοια ἀπαλλάξει θλίψεως, ἐὰν εἰδῶμεν φιλοσοφεῖν· καὶ ταῦτα βελτίους ἐργάζεται, οὐχ ἡμᾶς ἧττον, ἀλλὰ καὶ σοῦ ἐμβάλλοντας ἡμᾶς πολλάκις, ἐὰν μὴ φωνῶμεν (τοσαύτη τῆς φιλοσοφίας ἡ περιουσία) ὁ δὲ καὶ ὅτι τοῦ ἐκείνου τότε γέγονεν. ὅπερ γὰρ εἶδε μηδὲν παθόντας δεινὸν, ἄκουσον πῶς μετεβάλετο· Οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ἐξέλθετε, καὶ δεῦτε, φησὶν. οὐ προσῆλθε βραχὺς ἔλεγε· Καὶ τίς ἐστι Θεὸς, ὃς δυνήσεται ἐξελέσθαι ὑμᾶς ἐκ τῆς χειρὸς μου; τί γέγονε; πόθεν ἡ μεταβολή; ⟨σοῦ ἔξω ἀφῳθαρέντας εἶδες, καὶ σοῦ ἔνδον κλαίοντας; πόθεν ἐπῆλθέ σοι τοιαῦτα φιλοσοφεῖν; εἶδες ποσὴ μεταβολὴ τῶν βασιλέων γέγονεν; ὅτε "οὔπω αὐτῶν ἐκράτησεν, ἐβλασφήμει· ὅπου δ' ἦλθεν εἰς τὸ πῦρ, ἐφιλοσόφει. διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ⟨προεχώρησε πρότερα γενέσθαι, ἵνα ὁ τύραννος ἤθελησεν, ἵνα δείξῃ, ὅτι σοῦ ⟨κατ' αὐτὸ φυλαττομένους οὐδεὶς βλάψαι δυνήσεται. ⟨ὅπερ ὅτι τὸ Ἰὼβ ἐποίησε, τοῦτο καὶ σοῦ εἰργάσατο. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀφῆκε ⓐ διαβολὴν πᾶσαν αὐτὸν δυάμει δεῖξαι. καὶ ὅτε ἐκείνους τὰ βέλη πάντα, καὶ οὐδεὶς ὅπλου λῆς" ⟨κατελίφθη ἕως, πότε ἀνέβασεν ἐκ τοῦ σκάμματος ⓐ "ἀθλητὴν, ἵνα λαμπρότερα ⟨ἀναμφισβήτητος ἡ νίκη γένηται. οὕτω δὲ καὶ καὶ ὁ οὗτος τοῦτο

* ἀδείας ἢ

Λκα ις. κβ.

* ἐν τῇ ζωῇ σου,

Σιρ. δ. γ.

χ. ἐξὸ τὸ Θεὸν λαμβάνουσι

χ. τὰ τοῦτο

χ. ἐκεῖνοι παῖδες

χ. μαρτυρήσουσιν.

χ. μηδὲ

χ. δικαίου.

χ. τὸν

χ. ποταμὸν

χ. τὸν

χ. τὴν φλόγα·

χ. -στ-

Δαν. γ. κ̄ζ̄.

χ. μικρὰ

χ. εἶπεν

χ. ἀθλητὴν· διὰ τί; ἵνα

Digitized by Google

ἐστιν ὑποστῆσαι ναυάγιον. Διὰ τοῦτο ἡ ὁ Θεὸς ὑπὲρ πίστεως ἡμῶν τὸν βίον κατισχύσαι, ἵνα ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ζωωφυόμενοι θλίψεως, ὑπερυμένου τοῦ μηδὲν λαλῶμεν. Εἰ γὰρ καὶ τοσοῦτον ὄντων τῶν λυπηρῶν ἡ κινδύνων ἡ φόβων ἡ φροντίδων πολύποδες ἡμᾶς ἐκδιστιχίζουσιν, ὅταν ἐμφιλοχωρήσωμεν τῇ πρώτῃ ζωῇ· Εἰ μηδὲν τοιοῦτον ἦν, ἀλλ' ἄλυπός τις ἡ ἀταλαίπωρος ὁ βίος ἡμῖν ἅπας ἐγίνετο, πότε ἂν ἐπιθυμήσαμεν τοῦ μηνύτου; ὅτου ἕνεκα Ἰουδαίοις ἐποίησεν ὁ Θεός. ἡ γὰρ ἐκείνους βουλόμενος εἰς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν τῆς ἐπαγγελίας, ἡ πίονα μισθὸν τὴν Αἴγυπτον, ζωοχόρητον τῇ πλησίᾳ ἡ τοῦ πηλοῦ καταπαρῆσθαι, ἵνα τοῦ μεγέθους τοῦ πόνου καὶ τῆς καταπονείας ἐκείνης ἀγχόμενοι, βοήσωσι πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ τῆς ἐπαγγελίας. Εἰ γὰρ δὴ τούτων ἡμέραν ἐξελεῖν τῆς παλαιᾶς ἐμέμνητο τῆς Αἰγύπτου ἡ τῆς χαλεπῆς δουλείας, ἡ πρὸς τὸν προτέραν τυραννίδα ἐπαναστρέφειν ἐπείγετο· Εἰ μὴ τοιοῦτον ἐπιτρέψασθαι τοῦ βαρβάρου, πόθεν δὴ ἀφεῖναι τὸν ἀλλοτείαν ἠθέλησαι; ἵν' οὖν ἡ ἡμεῖς μὴ τῇ γῇ προσπλωμένοι ἡ πρὸς τὰ παρόντα κεχηνότες ἀγνῶμεν, ἡ τῶν μηνύτων ὑπολαμβανώμεθα, μισθὸν ἡμῖν τοῦ βίου ἐπίσησιν ὁ Θεός. μὴ τοίνυν προσκεχήμεθα πρὸς τὸν δίαυτον τῆς πρώτης ζωῆς. τί γὰρ ὄφελος ἡμῖν, ποιῶν ὁ κέρδος ἐκ τοῦ προσπλώσασθαι μᾶλλον ὑποβρυχίου τῇ τοῦ πρώτου βίου ἐπιθυμίᾳ; βούλει μαθεῖν διὰ τί καλὸν ἡ πρώτη ζωή; ὅτι τοῦ μηνύτου ἡμῖν [ζωῆς] ὑποδύσεως χάριν, ἡ ἀφορμή, ἡ σκάμμα, ἡ σάθρα τοῦ ἐκεῖ σεφαίου ἐστίν. ὡς εἰ μὴ τοῦτο προέφερε ἡμῖν, μυρίων θανάτων ἐστὶν ἐλεεινότερα. Εἰ γὰρ μὴ μέλλοιμεν ζῶντες Θεῷ ἀρέσκειν, βέλτιον ἀπελθεῖν. τί γὰρ ὄφελος; τί δὲ κέρδος; ἀχὶ καὶ αὐτοὶ ἥλιον ἡ τὸν αὐτὸν στέγομεν καὶ ἐκεῖνοι ἡμεῖς; ὁρῶμεν; ἀχὶ καὶ αὐτοὶ χιόνα; ἀχὶ δὲ αὖ λέγες; ἀχὶ τὰ αὐτὰ πράγματα; τί δὲ γεγηθός; αὖ δὲ γηπονούμενον. τί δὲ πεποιημένον; αὖ δὲ ποιηθησόμενον. μὴ τοίνυν μήτε τὸν ζῶντας ἁπλῶς μακαρίζωμεν, μήτε τὸν ἀποθνήσκοντας ἀθλίους, ἀλλὰ τὸν μὲν ἐν ἁμαρτίαις ὄντας, καὶ ζῶντας, καὶ πεπλυτηκότες ὦσιν, ἐδυρώμεθα· τὸν δὲ ἐν δικαιοσύνῃ μακαρίζωμεν πάλιν, ὅπουπερ αὐ τύχωσιν ὄντες. * σὺ μὲν οὖν ἕνα δέδιγκας θάνατον, ἡ θρῆνος· ὁ Παῦλος δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκων, ἡ μένει σὰν ἐδάκρυε διὰ τοῦτο, ἀλλὰ ἡ ἔχαιρε καὶ ἠγάλλετο. Εἶδε καλῶς διὰ τὸν Θεὸν ἐκινδύνευεν, φησι, καὶ σὺν οὐ ἐφείσατο. ἀλλὰ μηδὲν τοιοῦτον καταπτοήσῃς· σὸν γὰρ ὁ διὰ τὸν Θεὸν πάσχων μένει βέβαιος, ἀλλὰ ἐκ ἀδίκως τι πάσχων, καὶ φέρων ἡσυχίως, ἡ βλασφημῶν τὸν συγχωρήσαντα Θεὸν σὸν ἐλάττων τοῦ διὰ τὸν Θεὸν τοῦτο πάσχοντος ἐστίν. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ τὰς πολλὰς καὶ ἀφορήτους ἐκείνας πληγὰς ἐδέξατο [διὰ] τὸν διαβόλου μᾶλλον καὶ εἰκῇ καὶ ἁπλῶς ἐπιβαλόντος· ἀλλ' ὅμως ἐπεὶ ἡσυχίως ἤνεγκε καὶ νυφαγώγησε τὸν τοῦτο συγχωρήσαντα Θεόν, ὁλόκληρον τὸν στέφανον ἀνέδησατο. μὴ τοίνυν λυποῦ διὰ τὸν θάνατον φύσεως γὰρ ἐστι· λυποῦ δὲ ἁμαρτίαν· προαιρέσεως γάρ ἐστι τὸ ἔγκλημα. Εἰ μὲν λυπῇ διὰ τὸν ἀποθανόντας, ἀλγεῖ δὲ διὰ τὸν ἡσυχάσαντας. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φύσεως, οὕτω καὶ ἐκεῖνο φύσεως. μὴ τοίνυν ἀπειλήσῃ τις θάνατον, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· ἐπαιδεύθην τοῦ Χριστοῦ μὴ φοβεῖσθαι ἀπὸ τοῦ ἀποκτεινόντος τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένου ἀποκτεῖναι. διὰ ἀπειλῇ δήμευσιν οὐσίας, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς ἀπελεύσομαι. Οὐδὲν εἰσπέπλευκαμεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνησόμεθα. κἂν μὲν σὺ λάβῃς, θάνατος ἐπλήθυνε λήψῃ· κἂν μὴ σὺ σφάξῃς, ὁ τῆς φύσεως νόμος οἶδε τὸν πλησίον.

Μηδὲν τοίνυν φοβώμεθα τὸν ἀπὸ φύσεως ἡμῖν ἐπαγόμενον, ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον ἐκ παντὸς ἡμῖν ἐλπίσωμεν τὸν προαιρέσεως. ἐκεῖνα γὰρ ἡμῖν πάντα τὸν κόλασιν. ἡ τοῦτο ἡ λογιζώμεθα διὰ παντὸς ὑπὲρ τοῦ συμβαίνοντα ἡμῖν ἀδικίας· ὅτι οὐ διορθώσομεν αὐτὰ ἀληθῶς, ἐὰν παυσώμεθα ἀληθῶς. κἀκεῖνο μὴ τοῦτο πάλιν· ὅτι ἐὰν παθωμεν διὰ τὸν ἡ τοῦ πρώτου βίου

χ. ἐχώμεθα

χ. ἀπελθεῖν

χ. ὀφείλει;

Ecclesiast. c. 8.

χ. ζῶσι, ἡ

χ. κλαυσ.

ἑορτῆς τοῦ τὸ δεσμωτήριον οἰκεῖον ποιήσας φόβου ἀφῆκεν ἅπαντας. καὶ ταῦτα ὁ ἱερεὺς ὁ ἡμέτερος εἰσελθὼν διαγινώσεται τὴν βασιλέα, καὶ τῶν οἰκείων αὐτὸν διαμηνύσει νόμων, καὶ ἐρεῖ πρὸς αὐτόν· ὅλη σου σαυτὸν παρακέλευσαι, καὶ τὰ σαυτοῦ μέμνησο οἴκοθεν ἔχεις τὸ παράδειγμα τῆς φιλανθρωπίας. δίκαιον οὖν ἐλθὼν ποιῆσαι φόνον, καὶ ἄδικον ἀποκτεῖναι; τοῦ ἐλεημένους καὶ καταδικασθέντας, τὴν ἑορτὴν αἰδεσθείς, ἀφῆκας· καὶ τοῦ δυθυμίους καὶ μηδὲν πολεμικὸν κατακρίνεις, εἰπέ μοι, καὶ ταῦτα τῆς ἑορτῆς πρόσης; μηδαμῶς, βασιλεῦ. σὺ γὰρ τῆς ὑπερόλης ταύτης ταῖς πόλεσι πάσαις παραγενόμενος ἔλεγες· εἶθε μοι δυνατὸν ἦν καὶ τοὺς ἀπελθόντας ἀνασῶσαι. ταύτης διάνοια τῆς φιλανθρωπίας, τύραννε χρεία τῆς ῥιμῆς νῦν. οὐχ οὕτω δὲ κρατῆσαι πολεμίων λαμπρὸν καὶ ποιῆ τοὺς βασιλεύοντας, ὡς δὲ κρατῆσαι θυμοῦ καὶ ὀργῆς. ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν ὅπλων καὶ τῶν τραπεζῶν τὸ κατόρθωμα ἦν, ἐνταῦθα δὲ γυμνὸν σοι δεῖ τὸ ζῆπαιον· καὶ οὕτινα ἔχεις τρόπον μείζονα μὴ σοῦ τὴν τῆς φιλοσοφίας δόξαν. ἐκράτησας πολέμων βαρβαρικοῦ· κράτησον καὶ θυμοῦ βασιλικοῦ. μαθέτωσαν οἱ ἄπιστοι πάντες, ὅτι ὁ τῶν Χριστοῦ φόβος πᾶσαν ἐξουσίαν δυνάται χαλινοῦν. δόξασον σὸν τὸν δεσπότην, τῆς ζωοδόλους ἀφεὶς τὰ ἁμαρτήματα· ἵνα καὶ αὐτὸς σὲ δοξάσῃ μείζονος, ἵνα ἡμέραν σοι ποιήσῃ τὴν τῆς κρίσεως ἡμέραν δείξῃ σὸν ὅμμα καὶ γαλήνην, ταύτης μεμνημένος σου τῆς φιλανθρωπίας. ταῦτα δὲ πλείονα τούτων ἐρεῖ, καὶ πάντως ἡμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς ὀργῆς. οὐκ εἰς τὸ πεῖσαι δὲ βασιλέα μόνον μεγίστη παρέστησε ταύτης ἡμῖν ἡ συμμαχία, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γενναίως ἐνεγκεῖν τὰ συμβαίνοντα. καὶ γὰρ παράκλησιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τούτου καρπούμεθα. αὐτὸ γὰρ τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συλλέγεσθαι, καὶ τῆς τοῦ θείου γράφου ἀπολαύειν ἀκροάσεως, καὶ ἀλλήλους βλέπειν, καὶ παρακαλεῖσθαι, καὶ θύραθεν μύθους καὶ βλασφημίας διεκβάλλειν οὕτως οἰκοδομὴ ἀπείρου, τὸ πλέον ὑμῖν συντείνεται τῆς ἐδωδῆς.

Μὴ τοίνυν καταπέσωμεν, μηδὲ παραδῶμεν ἑαυτοὺς ἐκτὸς τῆς ἀγωνίας, ἀλλὰ μόνον τὰ χρηστὰ προσδεξώμεθα, καὶ προσέχωμεν τοῖς ῥηθησομένοις μέλλουσι. καὶ γὰρ βούλομαι σήμερον πάλιν ἐκφορμίας θανάτου ἐξαλειφθῆναι πάλιν. εἶπον γάρ ὑμῖν, ὅτι μὲν θάνατον διδόασιν, οὐκ ὀφθῆναι φοβερός ἐστιν ἐκεῖνος, ἀλλ' ὅταν ὅτε ὁ τῆς βασιλείας ἔρως αἴρῃ ἡμᾶς, ὅτε ὁ τῆς γεέννης φόβος κατίσχε, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι ὁ Ζωοδὸς οὐκ ἔχομεν ἀγαθόν. βούλεσθε καὶ τετάρτην εἶπω αἰτίαν τῆς ἀκηδείας ταύτης ἀγωνίας οὐκ ἐλάττονα, τῶν προτέρων ἀληθεστέραν; ὃ ζημία μὴ τῆς προσκούσης τοῖς χριστιανοῖς σκληραγωγίας, ἀλλὰ ὑγρὸν τοῦτον καὶ ἐξαλειφόμενον καὶ χαῦνον ἐξηλώσαμεν βίον. διὸ δὲ εἰκότως τοῖς πάθεσιν ἐμφιλοχωροῦμεν σώμασιν. ὡς εἶπε σὺ ἡσυχίας καὶ πανηγύρεσι καὶ θυτελείᾳ ἐξάπτης τὴν ζωὴν διηνύομεν ταύτην, ταῖς ὑπερθυμίαις ἡμῶν σκιρτῶντες ταῖς ἀτόποις, ταῖς ἡδοναῖς κωλύοντες, τοῦ ἱδρῶτας τῆς ἀρετῆς ἀναιροῦντες, καὶ ☧ Παύλου ἀνατρέπουσι τὸ σῶμα δὲ δουλαγωγοῦντος, τῆς ἁρπὸς προνοοῦμεν μὴ ποιούμενοι εἰς ὑπερθυμίας, τὴν γυμνὴν καὶ πεθλιμμένην ὁδεύοντες ὁδόν· ταχέως δὲ τῶν μωρῶν ἐπεθυμήσαμεν, τῶν πρώτων πόνων ἀπαλλαγῆναι σπεύδοντες. καὶ ὅλη ἡ ψευδὴς ὁ λόγος ὁ ἡμέτερος, ἀναβαίνει πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, δὲ κατάμαθε τοῦ ἐκεῖ μοναχοί, τοῦ σὺ σάκκον, τοῦ σὺ δεσμοῖς, τοῦ σὺ πηγείαις, τοῦ σὺ σκότῳ κατακεκλεισμένοι· δὲ ὅλῃ πόθως αὐτοὺς τῆς πολυτῆς ὑπερθυμοῦσι, καὶ διάπαυσιν τὸ πρᾶγμα καλοῦσι. καθάπερ γὰρ ὁ πυκτεύων ἐπείγεται τὸ σταδίου ἐξελθεῖν, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν πραυμάτων· καὶ ὁ ἀθλητὴς αἰσχύνεται ἡττᾶσθαι ὑπερθυμεῖ, ἵνα ἐλευθερωθῇ τῶν πόνων· ὅτω καὶ ὁ σὺ σκληρῷ καὶ πραχυτάτῳ βίῳ ζῶν μὴ ἀρετῆς, ὑπερθυμεῖ τῆς πολυτῆς, ἵνα καὶ τῶν πόνων ἀπαλλαγῇ τῶν πρώτων, καὶ ἐπὶ τῶν ἀπεκειμένων ἔχῃ τερφθῆναι θαρρῶν, πρὸς βύθιοι καταπλεύσας λιμένα, δὲ ἐκεῖ μεταστᾶς, ἤδη λοιπὸν οὐκ

ἔστιν

χ. μίμησαι· χ. ἐκκλησίᾳ· χ. ἠλιακίτης· χ. πικρὸς· χ. κακοῖς, ἀλλ. λύθῃ· χ. πολιτικὸν· χ. ὑμᾶς· χ. ὑμῖν· 2. Κορ. 6. κ. ξ. χ. Παύλου λέγοντος ὑποπίπτοντες

χ. ἰα. ἐξελθόντες εἰστήκειν, καθάπερ καὶ πάλαι τινὲς ἐπὶ παλαι καταλήψεσθαι τὸ τραπέζιον προσδοκήσαντες, τῇ μέσῃ ἐπὶ Θερμοπύλαις τῇ ὁδῷ (τοσαῦτα αὐτοῖς κωλύματα ἡ ἐμπόδια γέγονε) καὶ τοῦ ἵππους ἀφέντες, ὀχήματα ἐλαφρότατα νεῶν. ὅλως ἀνάγκη πᾶσα βραδυτέραν αὐτοῖς γίνεσθαι τὴν ἐκπλοῦν. ὅπου γὰρ ⟨W⟩ ἱερεὺς ⟨W⟩ ἡμέτερος καὶ κοινὸς πατέρα ἀνέγραψεν ὁ Θεὸς εἰστήκειν, καὶ ἔπεισεν ἀπιθεῖν καὶ τῆς προσδοκίας ⟨ω⟩εφάσθαι ταύτης, κατέλιπε λοιπὸν ἐκείνους τῇ μέσῃ τῇ ὁδῷ, ἵνα μὴ φθάσαντες τὸ πῦρ ἀνάψωσι, καὶ τῷ διδασκάλῳ λοιπὸν αἰτήσωσι ποιῆσαι τὴν διόρθωσιν, ὡς βασιλικὰς ἐμπορήσαντες ἀκοάς. ὅτι γὰρ οὐκ ἄνευ Θεοῦ τὸ κώλυμα γέγονε, δῆλον ἐκεῖθεν. αἴθεσπον ⟨W⟩ ἅπαντα χρόνον * τοιούτοις ⟨ω⟩τεφάντες ἀποδημίας, καὶ τοῦτο * ἔργον ἔχοντες, ἵππους ἐλαύνειν διηνεκῶς, νεῶν ⟨ω⟩ὰ αὐτῆς τῆς ἱππασίας ⟨ω⟩τελεύντες ὑστέρησαν· καὶ γήρᾳ ἀπειθήσας τοῖς τοῦ Ἰωνᾶ ⟨ω⟩εγμασι τὰ συμβάντα νεῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μὴ βουλόμενοι ἀπελθεῖν ἤπλωσε, τύπτες ἢ βουλομένους ἀπελθεῖν ἐκώλυσεν. ὦ ⟨ω⟩ροδόξου καὶ κενοῦ ⟨ω⟩εγμάτος. ἐκεῖνος οὐκ ἐβούλετο κηρύξαι καὶ ⟨ω⟩ροφῆναι, καὶ ἀκοντα αὐτοὺς ἀνέπεισεν· ὅτι μὴ πολλοῦ τοῦ τάφους αὐτοὺς δεῖσαι ἀπαγεῖλαι καὶ ⟨ω⟩ροφῆναι, καὶ ἀκοντας αὐτοὺς πάλιν ἐκώλυσε. τί δήποτε; ὅτι ἐν τούτῳ μὲν ὁ τάφος, βλάβος * ·" ἐκεῖ δὲ ὁ τάφος, κέρδος ἔφερε. διὰ τοῦτο καὶκεῖνοι ἤπειξε διὰ τοῦ κήπους, καὶ διὰ τῶν ἵππων τούτους ⟨ω⟩εσπέδισεν. ὁρᾷς Θεοῦ σοφίαν; διὰ τῶν ⟨ω⟩ραγμάτων αὐτῶν, ὧν ἕκαστος ἤλπισεν αὐτοὺς ὀ" ⟨ω⟩εσδοκώμενον, διὰ τούτων ⟨ω⟩εσπεδίσθησαν ἕκαστος. ἐκεῖνος διὰ τοῦ πλοίου ⟨ω⟩εστεδόκησε σώζεσθαι, καὶ ὁ πλοῖος αὐτῷ δεσμὸς ἐγένετο· διὰ τῶν ἵππων οὗτοι ⟨ω⟩εστεδόκησαν ταχύτερον ὄψεσθαι ⟨W⟩ βασιλέα, καὶ ⟨W⟩ ἵπποι γεγόνασι κώλυμα· μᾶλλον δὲ οὐχ ⟨W⟩ ἵπποι, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἐκεῖνο ὁ πλοῖον, ἀλλ' ἡ ⟨ω⟩ρόνοια τοῦ Θεοῦ πάντα χοῦ πάντα μετὰ τῆς οἰκείας οἰκονομοῦσα σοφίας. καὶ σκόπει κηδεμονίαν, πῶς καὶ ἐφόβησε, καὶ ⟨π⟩ρεκάλεσε. ⟨ω⟩ρὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ τοῦ ἡμέραν, ὅτε τὸ ⟨ω⟩ρόβλημα ἐτολμήθη πάντα ἐκεῖνα, ἀφεὶς αὐτοὺς ἐξελθεῖν ὡς ἀπαγελεῶντας ⟨ω⟩ῷ βασιλεῖ τὰ συμβεβηκότα ἅπαντα, ⟨ω⟩ᾷ τῆς ἐξόδου πάντας ἐφόβησεν. ὅπου δὲ ἀπῆλθε, ⟨ε⟩ δύο καὶ τρεῖς ἀπώλωσαι ἡμέρας, ⟨ε⟩ λοιπὸν ματαίαν εἶδε νομίζομεν τὴν ἱερέως τὴν ἡμετέραν τοῦ ἀποδημίαν ὡς ὑστερίζειν μέλλοντος, τότε τὸ φόβου ἐξέλυσε καὶ ⟨π⟩ρέμυθησατο, ἐκείνους τε, ὡς ἔφην, χ μέσην καταχὼν τὴν ὁδόν, καὶ τοῦ ἐκεῖθεν ἀφικνουμένους ⟨ω⟩ρὸς ἡμᾶς διὰ τὸ αὐτὸ ἐκεῖθεν, τὰ ἐκείνων πάθη πᾶσιν ἡμῖν διαπεῖλαι ⟨ω⟩ροσκυνάσας, ἵνα μικρὸν διαπνεύσωμεν. ὅπερ δὴ καὶ ἐγένετο, καὶ τὸ πολὺ τῆς ἀγωνίας ἀπεθέμεθα μέρος. ταῦτα [γὰρ] ἀκούσαντες, τὰ ταῦτα ποιήσαντα ⟨π⟩ροσεκυνήσαμεν Θεόν, ὃς πατέρων ἁπάντων φιλοστοργότερον καὶ πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς διέθηκεν ἅπαντα, καὶ σφόδρα τινὶ δυνάμει τοὺς πονηροὺς τούτους καταχὼν ἀγέλας, ⟨ε⟩ μικρὸν λέγων, τί οὖν ἔστι; τί δ' ἐπείγεσθε πάλιν τοιαύτην κατασκευὴν μέλλοντες; μὴ γὰρ εὐαγγέλια χομίζετε τῷ βασιλεῖ; μάθετε αὐτὸ, ἕως ἂν ⟨W⟩ θεράποντα ⟨W⟩ ἐμὸν, καθάπερ ἐκεῖθεν ἄρτι, ⟨ω⟩ροσκυνάσω φθάσας, καὶ ⟨W⟩ ὑμέτερον ⟨ω⟩ροκατασκοῦ δρόμον. Εἰ δὲ ἀρχὴ τῆς τῶν ⟨ω⟩ραγμάτων ἕλκος τοσαύτην ⟨ω⟩ρόνοιαν γήνει, πολλῷ μᾶλλον μὴ τὸν ὀπίσω, μὴ τὰ μετόπισθεν, μὴ ⟨W⟩ τοσοῦτον φόβον, μὴ τὰ δάκρυα καὶ ταῖς βλάχαις πλέονος ἀπολαυσόμεθα τῆς αἰδοῦς. ὁ μὲν Ἰωνᾶς ⟨ε⟩ἰκότως ⟨ω⟩ροπλανᾶτο, ἵνα ⟨ε⟩ἰς μετάνοιαν ἐμβάλῃ· ὑμᾶς δὲ ἤδη τὸν μετάνοιαν ἐπεδείξαντες καὶ πολλὴν τὴν ὀπίσω φόβον. διὰ τί ⟨ω⟩ροκλινέστερος διὰ λοιπὸν, οὐκ ἀγελείας ἀπαλλαγὴν ἐχούσης. διὰ τοῦτο καὶ τὰ κοινὰ σκοτοῦσθαι ἀνέγνωσε πατέρα, καίτοι πολλῶν ὄντων τὰ κωλυόντων. εἰ δὲ μὴ" ἐφείδετο τῆς σωτηρίας τὰ ἡμετέρας, "οὐκ ἂν ἐκεῖνοι ἔπεισεν, ἀλλὰ καὶ βουλόμενον ἐκεῖθεν κωλῦσαι ἂν. ἔχω τι καὶ τρίτον ⟨ε⟩ἰπεῖν, δεινὰ μέλλοντος ὑμᾶς πεῖσαι ⟨ω⟩αρρεῖν· τὰ ⟨ω⟩ρόσω ἑορτὴν, ἵνα ⟨ε⟩ ἄπιστα αἰδοῦσα φανῇ πάντες, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁ ⟨θ⟩εοφιλὴς βασιλεὺς οὕτως ἠδέσθη ⟨ε⟩ ἐτίμησεν, ὡς ἀπόμοιρος ἂν ⟨ω⟩ερὶ αὐτοῦ μετ' εὐσεβείας κατήσαντας ⟨ω⟩αρβαλέσθαι βασιλέως. τὸ ταύτης γοῦν τὴν ἡμέρας ⟨π⟩έμψας ὀπίσω, ⟨ε⟩ἰς πόλιν τῆς

ἑορτῆς

χ. ἐκείνου τὸ
χ. ἰδίου
χ. ἀεικουμένους
χ ἴ
χ. ἐκείνου τὸ
χ. ἐ μόνον ἐκ

ταῦτα αὐτὸ πεῖρα ἐξ ἧν γραφὴ καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ πεῖρα" διδάσκει. Εἰ γὰρ ἀργύρου ὄντως καὶ τραπεζῶν ζώντων ὁ ὅπλος, μανίαι δ' ἀψύχων ὑλῶν μιαίνουσι καὶ ἐπηλυδίαι τὸ ἔραγμα χαμερπῆ ποιοῦσι τοῦτο ἡμῖν αἰτίαι πυρὸς, καὶ χρήματα τοσοῦτον ἤγαγε, καὶ παρ' ἑκάστας ἐποίησε δεδικέναι ἄπαντας· εἰ καθ' ὅλου τῶν ἀργύρου ὁ φόβος ἀφίκετο, ποῦ σὺν αἱ ἄλλαι ὕλαι μανίας; ἆρα σὺν δὴ οὐ βάθεσιν τὴν πόλιν ἡμῖν αἰτίᾳ ἔφαμεν, καὶ πάντα ἄνω κάτω ποιήσαντες, ὥσπερ δὴ ἡμῖν ἀφέλοντο τὰς ψυχάς; εἶεν γὰρ δικαίαν ἀνέλης, πᾶσαν τῆς ζωῆς ἡμῖν ἀφῄρηται τὴν ἡδονήν. καὶ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ κυβερνήτου ἐνὸς ἀπόντος, καταπίπτουσι τὸ σκάφος· οὕτω καὶ γραμματέως μὲν ἀπαγαγόντος τὸ γραπτόδιον, δεδεμένοις τοῖς πολεμίοις πρέσβεσιν τοῦ γραπτοῦ· ὅταν τὴν πόλεων ἀπὸ ἀργύρου ἐνὸς ἀνέλῃς, θηρίων ἀλόγων ἀλογώτερον βιωσόμεθα βίον, δάκνοντες ἀλλήλους καὶ κατεσθίοντες, πενέστερον ὁ πλούσιος, ἀνδρειότερον ὁ δυνατώτερος, ἐπιεικέστερον ὁ θρασύτερος. ἀλλὰ πῶς ταῦτ' ἔστι λέγειν τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν. μὴν γὰρ εὐλαβείας συζώντες ταῖς τούτων παιδαγωγίαις (Δικαίως γὰρ νόμος κεῖται, φησὶ) ὁ πολλοὶ [καὶ] πρὸς κακίαν βλέποντες, εἰ μὴ ἦν ἀπὸ τούτων φόβος εἶχεν αὐτοὺς ἐπικείμενον, μυρίων ἂν κακῶν ἦμεν πλέως; ἐπλήσθησαν. ἄκαιρον οὖν καὶ ὁ Παῦλος ζωιδῶν ἔλεγε· Οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ, καὶ αἱ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥσπερ γὰρ εἰσὶ τὰ τῆς οἰκίας τὴν ὕλαν αἰμύλωτέρας, τοῦτο καὶ ἀσφαλεστέρας ταῖς πόλεσι· καὶ καθάπερ δὴ ἐκείνας αἰτίας, θαλεπώτατα ἔχει συμπίπτουσιν ἀλλήλαις αὐτόματον· ὅταν τῆς οἰκουμένης αἱ ἀφέλῃς τοὺς ἀρχοντας καὶ τὰ τῶν φόβον, καὶ οἰκίαι, καὶ πόλεις, καὶ ἔθνη μυρία πολλῆς ἀλλήλοις συμπεσοῦνται τῆς αὐτοῦ, ὥστε τὸ κατέχον ἐκ τοῦ μέσου γενέσθαι. καὶ τὴν φόβον τῆς κολάσεως αἰσθησόμεθα.

Μὴ τοίνυν ἀλλοῦμεν, ἀγαπητοί, δέομαι ἀπὸ τῶν ἀργύρου φόβου, ἀλλ' ἐν ὑπερβεβλημένῳ τῷ Θεῷ, οὐ τὴν ῥᾳδιουργίαν ἡμῶν ἀνέσχεται καὶ ἀσυνδιαλύτους εἰρήκασιν. τί γὰρ, εἰπέ μοι, γένοιτο βλάβος ἀπὸ τῆς φερουσίας ταύτης καὶ τῆς μεσίμνης; ἆρα σεμνότεροι γενόμεθα καὶ ἐπιεικέστεροι, ἆρα ἀσυνδιαλύτοι δὲ πρὸς ἀλλήλους, ἆρα μᾶλλον καὶ ἀδολοτέρα περικαθάρματα σεσείσμεθα, ἀλλ' ἆρα λιταὶ διηνεκεῖς καὶ δάκρυα καὶ κλαυθμοὶ ἆρα γέλως ἄκαιρος καὶ αἰσχρὰ ῥήματα καὶ διαβολαὶ πᾶσα ἀπελήλαται, καὶ γνῶσις εὐσχήμονα καὶ ἐλευθέραν ἡ πόλις ἡμῶν ἅπασα μεμιμεῖται; ταῦτα, διὰ ταῦτα ἀλγεῖς, εἰπέ μοι; διὰ ταῦτα ἡμῶν οὖν χαίρειν δίκαιον καὶ διηρεθεῖν τὰ Θεῷ, ἆρα τοσαύτην βλαβείδη ὀλίγων ἡμερῶν φόβος κατέλυσε. ναί, φησὶν· ἀλλ' εἰ μὴν μέχρι φόβου μόνον ἐκινδυνεύομεν, ἐχρῆν ἐκεῖνα αἰσχρωσάμεθα τὴν ὠφέλειαν· νυνὶ δὲ δεδεικάμεθα μὴ περαιτέρω προελθὼν ὁ φόβος, καὶ ταῦτα τῶν ἐφάπαξ κινδυνεύσαντας ἅπαντας. ἀλλὰ μὴ δείσητε. Παῦλος ὑμᾶς παραμυθεῖται λέγων, ὅτι Πιστὸς ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, Οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω. Εἰ γὰρ δι' ἔργων ἐβούλετο κολάσαι τὴν αἰτίαν τῆς πείρας αὐτῆς, οὐκ ἂν πόσων ἡμερῶν προὐθέσπισεν ἡμᾶς φόβον. ὅταν γὰρ μὴ βούληται κολάζειν, φοβεῖ· ἐπεὶ εἰ μέλλοι κολάζειν, οὐδεμία ὁ φόβος, οὐδεμία ἡ ἀπειλή. νῦν δὲ μυρίων χαλεπωτέρων ἀπειλημμένοι ζῶμεν, ἐν τοσαύταις ἡμέραις δεδοικότες καὶ τρέμοντες, ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἐκαθήμεθα, καὶ τὴν τὸ Καὶν ποιοῦντες δίκην, καὶ οὐκ μέσου τῶν ὕπνων διαπηδῶντες ἀπὸ τῆς διώκοντος ἀγωνίας. ὥστε εἰ καὶ πέντε ἡμέρας ἐκαθήμεθα ἐν Θεοῦ, ἀλλ' ἐλεωσάμεθα νῦν τοσαύτην ἐκαμείναντες τὴν πημονήν. καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ τὴν ἁμαρτιῶν ἀξίαν ἔδομεν δίκην, ἀλλ' ἀρκούσαν τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ. οὐκ ἐπεδέχετο μείζονα, ἀλλ' ἐτέρωθεν πολλαχόθεν θαρρεῖν χρή. σοὶ γὰρ ὀλίγα ἡμῖν ἐπέσχεν τῶν χρηστῶν ἐλπίδων ἔδωκεν ὁ Θεὸς κἀκεῖ. καὶ πρὸς τὸν πόνον ἀπόντων, καὶ τὸν ποινὰν κομίζοντες ἀπελήλυθα, ἐξελθόντες

α. Τιμ. α. 9.

Ρωμ. ιγ. α.

α. Κορ. ι. γ.

Ησ. α. ι. Εβρ. ιγ. ι.

τοῦτ ἐ ἴσταδε τῆς ᾠδαιότητος τὴν ὠφέλειαν. ἐπεὶ ᾗ ἱμάτιον χρυσοῦν καλὸν μᾶλλόν ἐστι καὶ
χ. φαίνεται ὁρώμενον, πολλῷ ᾗ πλέον ἡμῖν" φαείνεται ᾠδικείμενον ἡμῶν τῷ σώματι· οὕτω ᾗ αἱ τοῦ Θεοῦ
ἐντολαί· καλαὶ μὲν ἐ ἴσι καὶ ἐπαρκούμεναι, πολλῷ ᾗ κρείττους φαίνονται κατορθούμεναι.
νῦν μὲν γὰρ ἐν βεβαιότητι χαρᾶς δρόμῳ τὰ λεγόμενα ἐπαινεῖτε· ἐὰν ᾗ κατορθώσητε, ἀφ᾽
ἑκάστης τῆς ἡμέρας ᾗ ἀφ᾽ ἑκάστου τοῦ χρόνου ᾗ ἡμᾶς ᾗ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπαινέσατε. ᾗ δ᾽ τοῦτό ἐστι μέγα, ὅτι ἀλλήλους ἐπαινεσόμεθα, ἀλλ᾽ ὅτι ᾗ ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἀποδέξεται, ᾗ οὐκ ἀποδέξεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀμείψεται ταῖς μεγάλαις ἐκείναις καὶ ἀπορρήτοις δωρεαῖς· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ καὶ μεθ᾽ οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΟΤΙ ΧΡΗΣΙΜΟΣ Ο ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΦΟΒΟΣ, ΚΑΙ

διήγησις τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν συμβάντων τοῖς τὴν ἀγελείαν τῆς στάσεως τῷ βασιλεῖ ἀναφέρουσι· καὶ ὅτι ὁ ἀδίκως τι πάσχων καὶ διαμένων τῷ συγχωρουμένῳ Θεῷ, ἴσος ἐστὶ τοῖς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ Θεοῦ τὰ αὐτὰ πάσχουσι· καὶ τὰ ᾠδομένα πάλιν ἐκ τῶν τειῶν παίδων καὶ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου, καὶ ὡσεὶ τῆς τῶν ὄρχεων ἀποχῆς.

χ. φυλακῆς

Ολλάς μὲν ἁπλώσαμεν ἡμέρας ᾠδακαλοῦντες ὑμᾶς τὴν ἀγάπην· οὐ μὴν ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀποσησόμεθα τῆς ἐπισπουδίας ταύτης, ἀλλ᾽ ἕως ἂν μὴν ὁ ἔλκος τῆς ἀθυμίας, καὶ τὸ φάρμακον τῆς παραμυθίας ὑποδησόμεθα. Εἰ γὰρ ὅτι τῶν τοῦ σώματος πραυμάτων οὐ παύουσι ἐπιμελούμενοι ἰατροὶ παῖδες, ἕως ἂν ἴδωσι λῆξαν τὸ πάθος· πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῆς ψυχῆς τοῦτο ποιεῖν χρή. καὶ γὰρ ἕλκος ψυχῆς ἡ ἀθυμία, καὶ δεῖ συνεχῶς αὐτὴν ἐπιμελεῖν προσῳδοῖσι ῥήμασιν. οὐδὲ γὰρ οὕτως οἴδημα σαρκὸς χαλᾷ εἰ ὠθεῖ θερμῶν ὑδάτων φύσις, ὡς ψυχῆς πάθος καταστέλλει πέφυκε ᾠδακτικῶν λόγων δυνάμις. οὐ χρεία κατοπτρίας σοι ταῦτα, καθάπερ ὅτι τῶν ἰατρῶν, ἀλλ᾽ αὐτὴ σαυτὴν τὴν γλῶτταν μετακυκλοῦμεθα. οὐ χρεία πυρὸς σοι ταῦτα, ἵνα θερμαίνωμεν τὰ ὕδατα, ἀλλ᾽ αὐτὴ πυρὸς τῇ τοῦ πνεύματος χρησόμεθα χάριτι. Φέρε οὖν καὶ σήμερον τὸ αὐτὸ τοῦτο προσάξωμεν. Εἰ γὰρ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς ᾠδακαλέσωμεν, πόθεν ἐπέρωθεν ᾠδάκλησιν δέξεσθε; δέδεται φοβοῦσιν· σχοινοῖ ἱερᾶς ᾠδακαλέπασαν. ἄρχοντες ἀπειλοῦσιν· σχοινοῖ
χ. ὕπτα ἡ ἐκκλησία ᾠδαμυθίαν. καὶ γὰρ ὅτι τῶν παιδίων τῶν μαρῶν" τοῦτο γίγνεται. διδάσκαλει τὰ παιδία φοβεῖσθαι καὶ τύπτεσθαι, καὶ δεδακρυμένα προῒς τὰς μητέρας ᾠδαπέμπουσιν· αἱ δὲ μητέρες ἐπιδοξάμεναι τοῖς κόλποις τοῖς ἑαυτῶν κατέχουσι καὶ" ἀσεισφίγξουσι,
χ. σκιρτήσαι καὶ τὰ δάκρυα καταφήσασαι καταφιλοῦσι, καὶ τὴν ὀδυνωμένην αὐτῶν δυσκατόν ψυχήν, πείθουσαι δι᾽ ὧν λέγουσιν, ὅτι χρήσιμος ὁ τῶν διδασκάλων αὐτοῖς ὅτι φόβος. ἐπεὶ οὖν καὶ ὑμᾶς ἐφόβησαν ἄρχοντες καὶ σαγηνίοις ἐπέπησαν, ἡ ἐκκλησία ἡ κοινὴ πάντων ἡμῶν μήτηρ τοὺς κόλπους ἁπλώσασα καὶ ὑπωπίαις ἐπισοδξαμένη χερσὶ, καθ᾽ ἑκάστην ᾠδακαλεῖ τὴν ἡμέραν λέγουσα· ὅτι χρήσιμος καὶ ὁ τῶν ἀρχόντων φόβος ὅτι, καὶ ὅτι χρησίμη καὶ ἡ ἐκπυδοῦσα ᾠδάκλησις. ἐκείνων μὲν γὰρ ὁ φόβος οὐκ ἀφίησιν ἔξω τῆς ῥᾳθυμίας ἐκλύεσθαι· ταύτης δὲ ἡ ᾠδάκλησις ἀ" συγχωρεῖ ἔξω τῆς ἀθυμίας καταπίπτειν· ἀμφοτέρων δὲ ὁ Θεὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν οἰκονομεῖ. καὶ γὰρ τοὺς ἀρχοντας αὐλοὺς ὤπλισεν, ἵνα φοβῶσι τοὺς ἀσελγαίνοντας· καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐλοὺς ἐλεεῖν ἐποίησεν, ἵνα ᾠδακαλῶσι τοὺς ὀδυνωμένους. ἐκ

ταῦτα

ἢ κερδήσωμεν μέγα ἐὰν πνευματικὸν κέρδος ἀπέλθωμεν. αὖ τοίνυν καὶ μηδὲν λαβόντες ἀπίωμεν, καὶ καθάπερ ἡ ἀσυδὴς ζῶμεν. ὅπως δὴ οὖν τοῦτο μὴ γένηται, καὶ ζημία συμβῇ ἑκάτερα, ἀπάντες σπουδάσωμεν ἀλλήλων φίλοι, μᾶλλον δὲ πατέρες, μᾶλλον δὲ οἰκετῶν οἱ διακονήσαντες, μελετῶντες καὶ γυμνάζεσθε, ὅπως ὅτι τάχιστα ἴδητε ἀλλήλους· ἵνα ἐπειδὴ ἐπανέλθητε πάλιν, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀκούσητε συμβουλευόντων ἡμῶν, μὴ καταισχυνθῆτε, τὴν συνδούλους ὑμῶν ὑπολαμβάνοντες, ἀλλὰ χαίρητε καὶ εὐφραίνησθε, σωτηρίαν τὸ πλέον τῆς προαιρέσεως ὑμῖν κατορθωθέν. ταῦτα μὴ μόνον σπουδάζωμεν (οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὸ πρᾶγμα ἡ προαίρεσις αὕτη προαίρεσις ἀδελφή) ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκίας μάχη προαιρέσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ταῦτα ἀκούετω, καὶ γυνὴ προαιρέσει ἀνδρός, καὶ ἄμεμπτός τις γένηται, σπουδάζοντων τὴν ἀπόντων προσλαβεῖν εἰς τὸ τὴν νόμον τοῦτον συμπλήρωσιν. καὶ ὁ προσλαβὼν καὶ κατορθώσας ὀφειλέτω τῷ λειπομένῳ, ἵνα αὖθις τοῖς σκώμμασι διεγείρῃ πλέον· ὑγιήσας, καὶ μηδέπω κατορθωκώς, βλεπέτω τὸ προσλαβόντα, καὶ φιλονεικείτω φθάσαι πρὸς ἐκεῖνον ταχέως. ἐὰν ταῦτα βουλευώμεθα, ἐὰν ταῦτα μελετήσωμεν, ταχέως δὴ ἡμῖν καὶ τὰ ἄλλα κατορθωθήσεται πράγματα. σὺ μεμνησο τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸς προνοήσεται τῶν σῶν. καὶ μή μοι λέγε, τί γάρ, ἐὰν ἀνάγκην ὅρκων ἡμῖν ὑπιδῇ; οὐ γάρ, ἐὰν μὴ πιστεύῃ; μάλιστα μὲν γὰρ, ὅταν προβαίνῃ νόμος, ἀνάγκης μεμνῆσθαι οὐ χρή (μία γάρ ἐστιν ἀνάγκη ἀναγκαίτητος, τὸ μὴ προσκρούσαι Θεῷ) πάλιν ἀλλ' ἐκεῖνο λέγω· τίνας οὖν προτίθησι προτείνων ὅρκους, οὐκ ἀναγκάζων δὲ χωρεῖς ἀνάγκης, οὐκ ὑπὲρ τῆς οἰκίας, οὐκ ὑπὲρ τῶν φίλων, οὐκ ὑπὲρ τῶν οἰκετῶν. μὴ τούτους αἰτήσῃς, ἐκείνους σοὶ ἐμοῦ δεήσει λοιπόν. αὖθις γὰρ ὁ τόμος μελετῶσαν διδοικέναι καὶ φεύγειν τὰς πολυορκίας, οὐδὲ μὴν ἐλαχίστης ἀνάγκασιν, καταδίξεται λοιπὸν εἰς ἐκείνων ἐμπεσεῖν πάλιν ζημίᾳ. ἀλλ' ὥσπερ νῦν μετὰ πολλοῦ τοῦ πόνου καὶ μικρᾶς τῆς ἐπιχλήσεως φοβούμενοι, ἀπειλούμενοι, προαιρούμενοι, συμβουλεύοντες, μόλις ἰκέσαμεν εἰς ἑτέραν αὖθις μεταθεῖναι ζημίαν· οὕτω δὴ καὶ τότε καὶ μικρᾶς ὑπιδῇ τις, οὐ δυνήσεται πείσας τοῦτον προσαγαγέσθαι νόμον· ἀλλ' ὥσπερ ἐλεπτικοῦ τινὸς οὐκ ἂν ἔλοιτό ποτε οὐδὲ ἀνάγκης ὑπεικούσης ἀπολύσασθαί τις, οὕτως οὐδὲ ὅρκων προέσθαι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν κατορθωθὲν προαίρεσις ἔσται καὶ προθυμία πρὸς τὸ καὶ τῶν λοιπῶν τῆς ἀρετῆς ἐφάψασθαι μερῶν. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν κατορθώσας, ὅλως ῥᾳθυμεῖ καὶ ἀπιστεῖ ταχέως· ὁ δὲ ζωοποιὸς ἑαυτῷ, ὅπου μίαν γνώμην τινὰ στολὴν ἐπλήρωσεν, θύελλα ἀπὸ ταύτης γενόμενος, μᾶλλον πλείονος ἀσυδοῦς ὑπὸ τὰς λοιπὰς βαδίσῃ πάλιν, εἶτα ἑτέρου προσλαβών, ἐφ' ἑτέραν ἥξει ταχέως, καὶ οὐ πρότερον ἀποστήσεται, ἕως δὴ ἐπ' αὐτὸν ἔλθῃ τὸν χορυφαῖον. εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν χρημάτων, ὅσῳπερ δὴ τις πλείονα προβάλληται, τοσούτῳ πλείονων ἐφίεται· πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν κατορθωμάτων τῶν πνευματικῶν τοῦτο συμβαίνειν ἴδοι τις δή. ἀφ' οὗ τοῦτο ἀσυδοῦ καὶ ἐπιζημίου ἄρχω τὸ πρᾶγμα λαβεῖν, καὶ προοίμιον τῆς ἀρετῆς καταβαλεῖν ἐν ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς. καὶ διόμεθα καὶ ἀποδυσώμεθα τούτων τῶν ῥημάτων μὴ εἰς τὸν πρόσθεν ὥραν μεμνῆσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκίας, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀγορᾶς, ἃ ὥσπερ δὴ ἔμπεπλεύκατε. εἴθε μοι δυνατὸν ἦν ὑμῖν συγγενέσθαι, καὶ οὐκ ἂν μοι τῆς μαχαίρας ταύτης ἐδέησε μαχητηρίας. νῦν δὲ ὅπερ τοῦτο οὐκ ἔστι, διὰ τὴν ἐμὲ τῶν ἐμῶν μέμνησθε ῥημάτων, καὶ ὑπὲρ τραπέζης καθημένοι ἐπιφανείας με νομίζετε καὶ πρέσβεσθαι, καὶ ταῦτα σκηνῆς, ἅπερ ὑμῖν ἐν ταῖς θήκαις λέγω νῦν. καὶ ὅπουπερ δὴ ποθεῖ ἐμὲ λόγος ὑμῖν γένηται, ἀντὶ πάντων ταύτης μέμνησθε τῆς στολῆς, καὶ ταύτην μοι τὴν ποθεῖ ὑμᾶς ἀγάπης ἀπόδοτε τὸν ἀμοιβήν. ἐὰν ἴδω κατορθώσαντας ὑμᾶς, ὃ πάντων ἀπείληφα, ἱκανὴν τῶν πόνων ἀποδοξάμενον τὴν ἀπόδοσιν. ἵν' οὖν καὶ ἡμᾶς προθυμοτέρους ποιήσητε, καὶ ὑμεῖς ἐλπίδος γένησθε, καὶ πλείονα ταῖς λοιπαῖς στολαῖς ποιεῖν τὸ κατορθοῦσθαι προσκτήσησθε τὴν βυσσολίνου, μᾶλλον πολλῆς τοῦτον νόμον τῆς ἀσυδοῦς στὰς ὑμετέρας στὰ ἀπόθησθε ψυχάς, καὶ

τότε

χ. ἐρημίαν. τεαύμασι, ἐκβῆναι λυάζηλον τῦ κακοδ τινὸ" πηγήν. Τὰ γὰρ ὑσαλία τοῖς ὑσαιτίοις θερα-πδύειν Ϲ ἰατροὶ παῖδες κελδύουσιν. ὃξ ἀδδηφαγίας γεωῦ ἐπιῆδη πυρετὸς, ἀσιτία μεθοδδύουσι ὃ νόσημα. ὃξ ἀθυμίας ῥῥώσησί τις, θῦθυμίαν τύτῳ Φαρμακοι ὁπιτπάδιον εἶ) φασιν. οὕτω γ' ὁπὶ τῶ τῆς ψυχῆς νοσημάτων ποιῆ χρή· ῥαθυμία τινὸ ὀργινὸ ἤγαρε· ἀσυν-δῆ Ταύτην ἀποκρουσώμδα, γ πολλὴν ὁπιδιϊξώμδα τινὸ μεταβολήν. ἔχομδν βοηθὸν με-γίστην γ σύμμαχον, τὴν ὑγιείαν, γ μᾶ τῆς ὑγιείας τινὸ ὁπιπαιδρόμον ἀγωνίαν γ ⟨ϕ⟩ τῦ κιν-χ. σὺ- δυνου φόδον. ὁπιθῶμδα τοίνυν τῇ ψυχῇ πῶ Ϲἰς ὑγιεῖ. γ γὰρ δύκολος αὐτινὸ" δυσπονή-μεθα πεῖσαι πάντα, ὅσα δ" ἐθέλωμδν. ὁ γὰρ ϖδειδὴς γ τρέμων γ πυφῆς ἁπάσης ἀπαλ-λαγμένος Ϲ φόδου συζῆ, δύκολος δυσὶ) φιλοσοφῆ, γ μᾶ πολλῆς τῆς ϖδθυμίας τὰ τῆς ἀρετῆς ὑποδέχεσθαι σπέρματα. πείσωμδν τοίνυν αὐτινὸ ἀπὸ τῆς τῶ ὅρκων φυγῆς χ. ϖδῶτον τινὸ ὁπὶ δ βέλτιον ποιήσασθαι μεταβολήν. Εἰ γὰρ γ ζῆς γ ϖδὸ ἐκείνης ϖδὶ ταύτης ὑμῖν διελέχθην τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ' οὐδὲ σήμερον ἀποχήσομεν, οὐδὲ τινὸ ὁπιοῦσαν, οὐδὲ τινὸ μετ' ἐκείνην τὰ αὐτὰ συμβουλεύων. γ τί λέγω τινὸ αὔριον, γ τινὸ μετ' ἐκείνην; ἴως δ" ὑμᾶς ἴδω καπορθώσαντας, οὐκ ἀφέξομεν. Εἰ γὰρ ⟨ϕ⟩ ϖδλαίοντες ⟨ϕ⟩ 15 νόμοι οὐκ αἰσχύνονται, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ὀὺ κελδύοντας μὴ ϖδλαίειν οὐκ ἄξιον αἰ-σχύνεσθαι" τῇ ζωνεχείᾳ τῆς ϖδλαιύσεως. Ὃ γὰρ ζωνεχῶς ϖδεῖ τῶ αὐτῶ ὑποκομμυή-χ. τῇ σωνδιάφ. ἀλ. τινὸ σωίχιον * μὴ μομμ-μόνων, γ χ. σωήθεια σεσιν, οὐ τῦ λέγοντος, ἀλλὰ τῶν ἀκουόντων ὄντι ἔγκλημα * δίκαιοις δεομένων διδασκα-λίας ὑποῤ φίλων γ δύκατορθώτων ϖδαγμάτων. τί γὰρ δύκολώτερον τῦ μὴ ὀμνύναι; "ζωνηθείας ὄντι τὸ κατόρθωμα μόνον, οὐκ ἔστι πόνος σώματος, οὐκ ἔστι δαπάνη χρημάτων. 20 βούλει μαθεῖν πῶς δυνατὸν ϖδιγνέσθαι τῦ νοσήματος, πῶς δυνατὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς κοπερᾶς συνηθείας; ἐγώ σε διδάξω Ϲπον τινά, ὃν δ" ποιήσῃς, ϖδείσῃ πάντας. ὅταν γὰρ ἴδῃς ἢ σαυτὸν, ἢ γ ἕτερόν τινα ἢ τῶν οἰκετῶν, ἢ τῶν παίδων, ἢ τινὸ γύναικα "ἀλόν-χ. τα τας τῶν κακῶν τύτων, γ ζωνεχῶς "ὑποκομμηθέντας καὶ οὐ "διορθωθέντας· κέλδυσον μὴ χ. τα "ἀφηνίασαντας καθυδῆσαι· καὶ ταύτην καὶ σαυτῶ καὶ ἐκείνοις τινὸ καταδίκην ὁπίδες, χ. τα καταδίκην οὐχὶ ζημίαν, ἀλλὰ κέρδος Ϲρέσυσαν. διαπορᾶ γὰρ τὰ πδύμνικά· Ϲ κέρδος χ. τα Ϲρέρει, γ ζωχίσιον τινὸ διόρθωσιν. ἡ γὰρ γλῶσσα βασανιζομένη διὰ ἐχῶς, καὶ μηδενὸς ὑποκομμήσαντος ἰχθύος λαμβάνει ϖδάκλησιν ὑπὸ τῦ δίψους καπατιπομένη, ὑπὸ τῆς πείνης ἀγχομένη. καὶ ἀ πδῶτον ὠλιγ δυαναθητότερον, Ἀφ' πάσης ἡμέρας τῶ μεγέθ τῆς βασάνου ταύτης ὑποκομμησχόμενον, οὐ δυησόμδα συμβουλῆς ἑτέρας γ ϖδαιδεύ-χ. τὸ ἐρη- μόν, χ. ὑποδίξαι σως. ἐπηνέσατε "τὰ Εἰρηνικά, ἀλλ' "ὅμως γ ὁπὶ τῶ ἔργου "δίξατε ⟨ϕ⟩ ἔπαινον· ἐπεὶ τί Ὃ κέρδος τῆς σωταῦθα συλλογῆς; Εἰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν Ὃ παιδίον Ϲἰς διδασκαλῆον βα-δίζοι, Ϲἶτα μηδὲν μανθάνοι πλέον, ἆρα ἀρκέσει εἰς ἀπολογίαν ἡμῖν, Ὃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν σκῆ βαδίζειν αὐτό; οὐχὶ δῆ· μᾶλλον αὐτὸ μ ὃν τῦτο μέγιστον ποιησόμδα ἔγκλημα, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν σκῆ βαδίζον μάτην τῦτο ποιῆ. τῦτο δὴ γ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν λογιζώμεθα, γ ϖδὸς ἑαυτὸν λέγωμεν· χρόνον τοσοῦτον Ϲἰς ἐκκλησίαν ἀπαντῶντες, σωαξέως ἀπολαύ-οντες φιλοσοφιτάτης γ πολὺ Ὃ κέρδος ἐχούσης, ἀν" τοιοῦτοι πάλιν ἀπέλθωμεν, οἷοι ϖδερ-χόμδα μηδὲν τῶν ἡμετέρων καπορθώσαντες ἐλαττώματος, τί Ὃ ὄφελος ἔσαι ἡμῖν τῆς σω-ταῦθα ἀφίξεως; γ γὰρ τὰ πολλὰ τῶν ϖδαγμάτων οὐ δι' αὐτὰ χρῆ, ἀλλὰ δι' ἃ τὰ συμβαί-νοντα Ϲἐξ αὐτῶν. οἷ τί λέγω· ὁ ἀσπείρων, οὐ δι' τῦτο ἀσπείρει, ἵνα ἀσπείρῃ μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ χ. θερίζῃ. "θερίσῃ. ὡς Εἰ μὴ τῦτο ἦν, γ ζημίαν ὁ ἀσπείρων οἴσει, τῶν ἀσπερμάτων καταπατήσαν-χῆ γ μάτην. ὁ ἔμπορος οὐ δι' τῦτο πλεῖ, ἵνα πλέῃ μόνον, ἀλλ' ἵνα δι' τῆς ἀποδημίας πλεῖόν τινα ποιήσῃ τὴν οὐσίαν. ὡς Εἰ μὴ τῦτο ϖδοσῆν, γ ζημία συμβήσει) ἑκάτῃ, καὶ ὁπιβλαβὴς ἡ τῶν ἐμπόρων ἀποδημία. τῦτο δὴ γ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν λογιζώμεθα. Ϲ γὰρ ἡμᾶς Ϲἰς ἐκκλησίαν ἀπαντᾶμεν, οὐ δι' αὐτὸ τῦτο μόνον, ἵνα σωζώμεθα, ἀλλ' ἵνα

ραιτέστως, οὐδὲ ἦσαν πεπεικότες ἑαυτοὺς, ὅτι πάντως ἀξιολεώσονται τοῦ Θεοῦ τῇ μετανοίᾳ. οὐδὲ γὰρ εἶχε τοῦτο ἡ ἀπειλή· ἀλλ' ἀμφέβολον καὶ "ἀπίστου ταῦτα" τοῦτο, ἵνα ὅμως μετανόησαν μὴ ἀκριβείας ἀπάσης. Ἵνα οὖν ἔσῃ λόγος ἡμῖν, ὅταν μὲν ταῦτα τὰ πάθη θαρρεῖν οὐκ ἐχοντες ἑαυτοὺς ἐπιδεδυκότας φαίνωνται τοῦ μεταβολίου, σὺ δὲ ὁ θαρρεῖν ἔχων ταῦτα τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὰ πολλάκις ἐκ τῶν λόγων αὐτοῦ τῆς κηδεμονίας, καὶ τῶν προφητῶν καὶ ἀποστόλων ἀκούσας, καὶ δι' αὐτῶν παιδευθεὶς τὰ τοσαῦτα, μηδὲ τοῖς τοῦ ἀνδρὸς τῆς ἀρετῆς ἐκείνοις μέτρον φιλανθρωπίας; μεγάλη μὲν οὖν καὶ ἡ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀρετὴ· πολλῷ δὲ μείζων ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία. καὶ τοσοῦτον ἀπ' αὐτῆς τοῦ μεγέθους τῆς ἀπειλῆς ἐστιν ἰδεῖν. ὅταν γὰρ τοῦτο ἐπάγηται τῇ ἀποφάσει, ὅτι ἐὰν μὴ μετανοήσητε, φείσομαι· ἵνα ἀσθένειαν ἐμβάλῃ τοῦ φόβου αὐξῆσαι τὸν φόβον, καὶ τὸν φόβον αὐξήσας ταχύτερον τοῖς τοῦ μετανοῆσαι ζωωθῇ. ὁ μὲν προφήτης αἰσχύνεται τὸ μέλλον προσδοκᾶν, καὶ τοσοῦτος ὡς ἀτέλεστα μεμῆσθαι "εἰρημένα. ὁ δὲ Θεὸς οὐκ αἰσχύνεται, ἀλλ' ἵνα μείζονι ζητῇς, τοῦ σωτηρίου τὴν δυσπραγίαν, καὶ τὸν οἰκέτην τὸν ἑαυτοῦ διορθώσηται. ὅπου γὰρ εἰς τὸ πλοῖον εἰσπλεῖν ἐκεῖνος, διηγεῖται βαθέως τοῦ θαλάσσης, ἵνα μάθῃς, ὅπου ὅσον ἀμαρτία, ἐκεῖ χειμών· ὅσον πονηρία, ἐκεῖ κλυδώνιον. καὶ ἐσαλεύετο μὲν ἡ πόλις διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν Νινευϊτῶν· ἐσαλεύετο δὲ τὸ πλοῖον διὰ τοῦ πονηρίαν τὸν προφήτην. ἐκεῖνοι μὲν οὖν τὸν Ἰωνᾶν εἰς τὸ πέλαγος ἐρρίψαν, καὶ ἔστη τὸ πλοῖον· ἡμεῖς δὲ τοῦ ἁμαρτίαν καὶ ἀπειθείαν μόνον, καὶ στήσεται πάντως ἡ πόλις. ὥστε φυγῆς οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνον ὠφέλησεν ἡ φυγή, τοιοῦτον μὲν οὖν καὶ κατέβλαψεν *. ἔφυγε γὰρ οὐ τοῦ "κλοῦ, καὶ οὐκ ἔφυγε τοῦ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ· ἔφυγε τοῦ κλοῦ, καὶ τὸν χειμῶνα εἰσήγαγεν εἰς τὸν θαλασσαν. καὶ οὐ μόνον αὐτὸς οὐδὲν ἀπώναστο τῆς φυγῆς ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνοδοιπόρους αὐτοῦ εἰς ἔκστασιν ἐκίνδυνον. καὶ ὅτι μὲν διὰ τοῦ πλοίου καὶ θαλάσσης ἔπλει, καὶ ταῦτα δὲ κυβερνῆται πρῶται, δὲ πᾶσα τῆς νηὸς ἡ κατασκευὴ τοῦ τῶν ἐμπόρων ἐκπλεύσεως· ὅπου γὰρ εἰς τὸ πέλαγος καταποντωθεὶς, καὶ τοῦ ἀμαρτίαν ἀφῆκε τῆς ὑμετέρας ἀποθάνωμεν, εἰς τὸ "ἀτερμάτιστον κατηνέχθη πλοῖον, τὴν χαλεπὴν * τοῦ κήτους, πολλῆς ἀπέλαυσε τῆς ἀδείας· ἵνα μάθῃς, ὅτι ὥσπερ τὸν ἐν ἁμαρτίᾳ "ζῶντα οὐδὲ τὸ πλοῖον ὠφελεῖ, οὕτω τοῦ ἁμαρτάνοντα ἀποθάνωμεν οὐδὲ θάλασσα ἀπόλυσιν, οὐδὲ θηρία ἀφθαρσίαν. ἔλαβε γὰρ αὐτὸν τὰ κύματα, καὶ οὐκ ἀπέπνιξεν· ἔλαβεν αὐτὸν τὸ κῆτος, καὶ οὐκ ἀπέλυεν· ἀμφὶ καὶ τὸ ζῶον καὶ τὸ στοιχεῖον σώζειν τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντα καταφήκαι" ἀπόδοκαι καὶ ἀφ' ἁπάντων ἐμαθητὰς φιλάνθρωπος καὶ ἡμεῖς εἶ) ὁ προφήτης, καὶ μήτε ταυτὸν αἰσχύνου, μήτε κυμάτων ἀγρίων, μήτε θηρίων ὠμότερος "εἶ). καὶ γὰρ ἐκεῖνα οὐκ ἐκ προφήτης βίᾳ, ἀλλὰ μὴ πολλὴν αὐτὸν ἀνάγκην προσῆγεν· καὶ ἡ θάλασσα ἡ καὶ τὸ θηρίον μὴ πολλῆς τῆς εἰρωνείας ἐφύλαξαν, τοῦ Θεοῦ "ζῶντα οἰκονομοῦντος. ἐπεμπλήθη τοίνυν, διήρυξεν, ἠπείλησεν, ἔπεισεν, ἔσωσεν, ἐφόβησεν, διώρθωσεν· ἔστησεν ὀξέως καὶ προφήτου κηρύγματος. οὐ γὰρ ἐδεήθη πολλοῦ ἡμέρου, οὐδὲ συνεχοῦς συμβουλῆς· ἀλλὰ μιᾶς ἐκείνης ῥήματα εἰπὼν, πάντας εἰς μετανοίαν ἤγαγε. διὰ τοῦτο αὐτὸν οὐκ βίᾳ "ἀπὸ τοῦ πλοίου εἰς τὴν πόλιν ἐπανάγησιν ὁ Θεὸς, ἀλλὰ πρόδηλον καὶ ταῦτα τῇ θαλάσσῃ, ἡ θάλασσα τοῦ κήτους, τὸ κῆτος τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς τοῖς Νινευίταις. καὶ διὰ μακρᾶς τῆς ὁδοῦ καὶ φυλάξαι" ἐπομένη, ἵνα πάντας παιδεύσῃ, ὅτι Θεοῦ χεῖρας φυτεῖν ἀμήχανοι· ὅτι ὅπου ἂν δὲ τις ἀφίκηται τοῦ ἁμαρτάνειν βέβιον ἐθέλοντος, μυρία ἐπανορθοῖ) τὰ δεινά. καὶ τοῦ δὲ θέρους μηδεὶς παρῇ, αὐτὴ πάντα χρήσεται ἡ κτίσις δυσπρόσοιτος) μὴ πολλῆς αὐτοῦ τῆς σφοδρότητος. μὴ τοίνυν τῇ φυγῇ τοῦ σωτηρίου ἡμᾶς ἐγκλείσωμεν, ἀλλὰ τῇ τοῦ ζήτου μεταβολῇ. μὴ γὰρ, ὅπου μένειν σὺ τῇ πόλει, διὰ τοῦτο προξενεῖ) ὁ Θεὸς, ἵνα φύγῃς· ὅπου ἥμαρτες, διὰ τοῦτο ἀγανακτῇ. σὺκοῦν τοῦ ἁμαρτάνειν ἀπόδου· καὶ ὅταν ἡ αἰτία τοῦ πταίσματος,

χ. ἀμεταβέτων
χ. τοῦτο
χ. ῥήματα.
χ. ἐρρίψαν
χ. ἀτερμάτιστον
χ. -κὴ
χ. γίνεσθαι
χ. σπεύτε
χ. ὁδὸν
χ. ἐπανάγηται

τὰ τῆς ἀποφάσεις, εἶχεν ἴσως δὴ ὡς ἐγκαλεῖν τοῖς Νινευίταις. Εἰ γὰρ μεταβαλοιῶνται
χ. αἰτία αὐτῶν ἀπὸ τῆς κακίας ἀποστάντων, ἀπέστη καὶ τῆς ὀργῆς ὁ Θεός, πῶς δυνατὸν λοιπὸν ὀπίλαβέσθαι τῆς προφητείας, καὶ καταγνῶναι ψεύδους τὸν Ἑρμηλόγιον; καὶ γὰρ τὸ νόμοι, οἱ δὲ ἀπὸ ὀργῆς ἔδοκει ὁ Θεὸς ἀφεῖναι τὸ προφήτου πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφελεμώτερος, τοῦτον δὲ τότε διετάρησε. πῶς οὖν ἐστιν ὁ νόμος; Πέρας λαβέσω, φησὶ, ἢ ἔθνος ἢ ὅπου βασιλεία, τὰ ἐκεῖ- Ιερ. κη. ζ.
ζοῦν ἀνατρέψω καὶ καταστρέψω καὶ ἀπολλύσω. Καὶ ἔσται, ἐὰν μετανοήσωσιν ἀπὸ τῆς κακίας, μετανοήσω κἀγὼ ἀπὸ τῆς ὀργῆς, ἧς ἐλάλησα ποιῆσαι αὐτοῖς. τοῦτον τοίνυν φυλάττων ὁ νόμος μεταβαλομένους ἔσωσε, καὶ ἀποστάντας τῆς κακίας ἀπήλλαξε τῆς ὀργῆς. ἤδη τοῦ βαρβάρου τὴν ἀρετὴν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ προφήτου καταπέπληγμαι. οὕτω καὶ τότε ἐδοκίμασε ἡ πόλις
χ. ἀκίνητα τῆς προφητικῆς ἀκούσασα φωνῆς, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς ἐβλάβη, ἀλλὰ καὶ ὠφελήθη· διὰ τὸ φόβου. ὁ γὰρ φόβος ἐκεῖνος τὴν σωτηρίαν εἶχεν, ἡ ἀπειλὴ κίνδυνον ἔλυσεν, ἡ τῆς καταστροφῆς ἀπόφασις τὴν καταστροφὴν ἔπαυσεν. ὦ κρηνοῦ καὶ παραδόξου προαιρέσεως. ἀπόφασις θάνατον ἀπειλοῦσα ζωὴν εἶχεν, ἀπόφασις μὴ ὃ ὤφειλε γενέσθαι τότε ἄκυρος γέγονεν ἀπειλοῦσα τοῖς ἔξωθεν δικάζουσιν. ὅπου γὰρ τοιοῦτον ὁ προειρῆσθαι τὴν ψῆφον εἰς μέσον, κυρίαν πρὸς τὴν ψῆφον ἡμέθα· ὅπου γε τοῦ Θεοῦ πειθανίου· ὁ προειρῆσθαι τὴν ψῆφον, τοῦτο ἐστὶ ὃ ποιῆσαι αὐτὴν ἄκυρον. Εἰ γὰρ μὴ προεῤῥήθη, οὐκ ἂν ἤκουσαν ἡμῶν τινές· Εἰ δὲ μὴ ἤκουσαν, οὐκ ἂν μετενόησαν· Εἰ δὲ μὴ μετενόησαν, οὐκ ἂν ἀπεκρύσαντο τὴν συμφοράν, οὐκ ἂν ἀπέλυσαν τῆς παραδόξου σωτηρίας ἐκείνης. πῶς γὰρ ὁ παράδοξος, ὅταν ὁ μὲν δικαιῶν ἀποφήνῃ, ἢ ὁ καταδίκην τὴν ἀπόφασιν λύσων διὰ τῆς μετανοίας; οὐ γὰρ ἔφυγον τὴν πόλιν, καθάπερ [ὁ] ἡμέτερος ἐκεῖνος, ἀλλ' ἀμείνονες αὐτὴν ἔθεσαν. παγὶς ἦν, ὁ τόπος αὐτὴν ἐπέπασαν· βάραθρον ἦν ὁ κρημνός, ἢ πύργον αὐτὴν ἀσφαλείας κατεσκεύασαν. ἤκουε ὅτι πεσοῦνται τὰ οἰκοδομήματα καὶ οὐκ ἔφυγον τὰ οἰκοδομήματα, ἀλλ' ἔφυγον τὰ ἁμαρτήματα. οὐκ ἀπέστησαν ἕκαστος * τὸ οἰκίας αὐτοῦ, καθάπερ ἡμεῖς * ἐκ. ἄλ. ἀπὸ
νῦν, ἀλλ' ἀπέστη ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τὸ πονηρᾶς. μὴ γὰρ οἱ τοῖχοί, φασὶ, τὸ ἐμοὶ ἔπε- χ. ἐκεῖνοι
σαν; ἡμεῖς αἴτιοι τῶν τραυμάτων, ἡμεῖς ὁ φάρμακον παρασκευάζωμεν. δεῖ τὸ καὶ τόπων ἐναλλαγῆς, ἀλλὰ δεῖ τὸν μεταβολὴν τὴν σωτηρίαν ὅπως ἔσεσθαι. ταῦτα ὁ βάρβαροι· καὶ οὐκ αἰσχυνόμεθα, οὐδὲ ἐγκαλυπτόμεθα, ἐκείνων δεῖ μεταβαλέντων, ἡμᾶς τόπους ἀμείνοντας, καὶ τὰς οἰκίας ἐπανεκπλύτους, καὶ μᾶλλον δὲ ἀφέντας τὴν ὀργὴν καταλῦσαι, τὰ [ὅπου] τῆς οἰκίας περιῤῥέουσι, καὶ περιῤῥήμεθα ζητοῦντες, ποῦ καταγώμεθα τὴν οἰκίαν, δεῖ ζητεῖ, ποῦ τὴν ψυχὴν παρακαταγώμεθα· μᾶλλον δὲ οὐδὲ χρὴ ζητεῖν, ἀλλ' ἀρετὴν ἐν ὀρθότητι βίου τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς ἐγκλείζειν. οὐδὲ γὰρ, εἰ, πρὸς οἰκέτην ὀργιζομένου καὶ ἀγανακτοῦντος ἡμῶν, ὃ πρὸς τὴν ὀργὴν ἀπολογησαμένη ἀφεὶς ἐκεῖνος, εἰς οἰκίσκον καταλῦσαι, χ. ζωσάμενον
τὰ ἱμάτια καὶ τὰ ἐπίπλα πάντα ζωσαμένου καὶ καταδήσας, οὐκ ἐβουλεύετο, ταχέως δὲ ἐπέγκλειστον τὴν καταφεύγουσαν ταύτην. παυσώμεθα τοίνυν τῆς ἀκαίρου ταύτης ἀσυνδέτου, καὶ εἰ πάντων ἕκαστος πρὸς Θεόν· Ποῦ πορεύῃ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, Ψαλ. ρλη. ζ.
καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; μιμησώμεθα τὴν τῶν βαρβάρων φιλοσοφίαν. ἐκεῖνοι ἐπ' ἀδήλοις μετενόησαν. ὁ γὰρ Εἴκοσι ἀποφάσις τοῦτο, ὅπου ἐὰν [ὃ] ὑπερίφατο ὁ μετανοήσωσι, φησὶν τὴν πόλιν· "Ἀλλ' ἁπλῶς, ἐπὶ τρεῖς ἡμέραις, καὶ Νινευὶ καταστραφή- χ. ἁπλᾶς πάνυ
σεται. τί οὖν ἐκεῖνοι; Τίς οἶδεν, εἰ μετανοήσει ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς κακίας, ἧς ἐλάλησε ποιῆ- Ιων. γ. θ.
σαι ἡμῖν; τίς οἶδεν; οὐκ ἴσασι τὸ τέλος τοῦ πράγματος, καὶ οὐκ ἀμελοῦσι τῆς μετανοίας· οὐκ ὑπίστανται τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ὑπερβολὴν, καὶ ἐπ' ἀδήλοις μεταβάλλονται. οὐδὲ γὰρ εἶχον πρὸς ἑτέρους Νινευίτας ἰδίαν μετανοίαν καὶ σωτηρίαν, οὐδὲ ἐμέμνησαν προφήτας, οὐκ ἤκουσαν πατριάρχου, οὐκ ἀπέλαυσαν συμβουλῆς, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα

μόνον. πολὺ γὰρ ὀφελεῖται ὁ κέρδος ἀπὸ τῆς λύπης. ἐζημιώθης; μὴ ἀθυμήσῃς. "Οὐδὲ γὰρ ὠφελήσεις ἡμᾶς τετελευτηκότες; λυπήσῃτε. "Φελος γὰρ ἡ σκέπη ζωέσιν Θεοῦ ἢ σοφίαν. δύο ταῦτα ἐτικτεν ἡμῖν ἡ ἁμαρτία, λύπην ἢ θάνατον. Η αὐ ἡμέρα φάγῃ, φησί, θανάτῳ ἀποθανῇ. καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα, Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα. ἢ δι' ἀμφοτέρων τούτων τὴν ἁμαρτίαν δυφλε, καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων τὴν μητέρα ἀπολέσθαι προεσκύασεν. ἐπὶ γὰρ μᾶς τῆς λύπης ἢ θανάτου ἁμαρτίαν διαιρῆ. δῆλον μὲν ἢ ἀπὸ τῶν μαρτύρων· δῆλον δὲ ἢ ἐξ ὧν ὁ Παῦλος Εἶπε πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, οὕτω λέγων· Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς ἢ ἄῤῥωστοι, ἢ κοιμῶνται ἱκανοί. ὅπου ἁμαρτάνετε, φησί, πέπαυται, ὥστε τὴν πεπαυτὴν τὰ ἁμαρτήματα ἀφαλύσασθαι. ἐπήγαγε δὲ ὧν λέγων· Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ἢ καθάπερ ὁ σκώληξ ὑπὸ τοῦ ξύλου πίπτει, ἢ κατεσθίει ὁ ξύλον, ὡς οἱ καταδίκοι ὁ ἔριον πῦρ αὐτὸ τὸν ἀρχικὸν ἔχωσι· οὕτω λύπη ἢ θάνατος * ἐτίθησαι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἢ κατέφαγεν τὸν ἁμαρτίαν.

Μὴ τοίνυν φοβώμεθα θάνατον, ἀλλὰ φοβώμεθα ἁμαρτίαν μόνον, ἢ δι' ἐκείνην ἀλῃώμεθα. ὡς ταῦτα λέγω οὐ δυνάμενός τι προσδοκᾶν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ φοβουμένους ὑμᾶς οὕτως ἀεὶ διακεῖσθαι θέλων, ἢ ὡς τὸ Χειμερινόμον ὅπου τῶν ἔργων πληρεσθῶ. Εἰ γὰρ τις μὴ ἀρῇ ὡς σαυρὸν αὐτοῦ, ἢ ἀκολουθήσῃ μοί, φησι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. τοῦτο δ' ἔλεγεν, οὐχ ἵνα ξύλοις βασταζώμεθα τὸν ὤμων, ἀλλ' ἵνα τὸν θάνατον ἀεὶ προ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχωμεν· καθάπερ οὖν ὁ Παῦλος καθ' ἡμέραν ἀπέθνησκε, ἢ κατεγέλα τῆς πολυτῆς, ὡς τὸ παρόντος ὑπερίδωμεν βίου. ἢ γὰρ σταυρώσεως ἐσμεν, ὡς δικαίως ὅπου τῆς προαιρέσεως ἐσμεν σταυρώται ἢ θάνατον δεδοικώς οὐδὲν οὐδέποτε ἐργάζεται γενναῖον· ὥσπερ οὖν οὐδὲ χειμῶνος ἄνεμος κινδύνους φοβούμενος, ὅπου διέξεται πέλαγος ἢ θαυμάτων, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἢ θυμώδης ἔσται. ἀλλ' οὐχ ὁ τολμητὴς ἢ μεγαλόφρων, ἀλλ' ἀνάλωτος ὢν καὶ ἀκαταγώνιστος. καθάπερ οὖν καὶ ὁ παῖδες ὁ πρὸς μὴ φοβηθέντες τὸ πῦρ ἔφυγον τὸ πῦρ, οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, ἂν μὴ φοβηθῶμεν θάνατον, ἀφοβώτερον θάνατον. Οὐκ ἐφοβήθησαν * τὸ πῦρ (ἢ γὰρ ἔγκλημα τὸ καῦσαι) ἀλλ' ἐφοβήθησαν τὸν ἁμαρτίαν ἔγκλημα γὰρ τὸ ἀσεβῆσαι. τούτους ἢ ἡμεῖς ζηλώσωμεν, ἢ τοὺς κατ' ἐκείνους ἀπέλθωμεν· καὶ μὴ φοβώμεθα κινδύνους ἢ ἀφοβώτερον κινδύνους. Οὐκ εἰμὶ μὲν γὰρ προφήτης, οὐδὲ υἱὸς προφήτου· ὃ μὴν τοι μέλλον μετ' ἀκριβείας ὑπίσαμαι, ἢ μεγάλῃ ἢ λαμπρᾷ βοῶ τῇ φωνῇ, ὅτι εἰ μεταβαλείμεθα, καὶ πᾶν ὑπιμελείμεθα τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ποιησώμεθα, καὶ τῆς πονηρείας ἀποστῶμεν, οὐδὲν ἀνδὲς * ἔσται ἢ λυπηρόν. ὃ τοίνυν οἶδα σαφῶς ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καὶ ἀφ' ὧν καὶ εἰς ἄνδρας ἢ πόλεις ἢ ἔθνη ὁ δήμους ὁλοκλήρους ἐποίησε. ἢ γὰρ καὶ τὴν Νινευϊτῶν ἠπείλησε πόλιν καταστρέφειν, ἢ εἶπεν· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, ἢ Νινευὴ καταστραφήσεται. τί οὖν, εἰπέ μοι, κατεστράφη ἡ Νινευή, ἢ ὑμεῖς ἀπὸ ἡ πόλις; τοὐναντίον μᾶλλον οὖν ἄνθρωπε· ἢ ἀτενὲς ὁ λαμπρότερα γέγονε, ἢ χρόνος τοσοῦτος διελθὼν τὴν δόξαν αὐτῆς οὐκ ἠφάνισεν, ἀλλὰ πρώτης αὐτὴν ἀποδείκνυσιν ἔτι καὶ νῦν καὶ θαυμάζουμεν, ὅτι λιμένι τις ἀρίστος ὀξὺ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἅπασι γέγονεν, οὐκ ἀφιεῖσα εἰς ἀπόγνωσιν ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ καλοῦσα πάντας εἰς μετανοίαν, καὶ δι' ὧν ἔπαξε, καὶ δι' ὧν ἀπέλαυσε τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, πείθουσα μηδέποτε τῆς οἰκείας ἀπογινώσκειν σωτηρίας· ἀλλὰ βίον ἄριστον ὑπὸ φευδομένους καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα προβαλλομένους, θαῤῥεῖν ποιεῖ τὸ τέλος, ὡς ἐσομένου πάντως χρηστοῦ. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀπορήσειεν ὁ καὶ' ἑκάστους προβλήματα ἀκούων, καὶ πάντων ἀνθρώπων ἄθλιος εἶη; εἵλετο γοῦν τὴν ἑαυτῆς προῖκα ἀφανισθῆναι ὁ Θεός, καὶ μὴ ἀφανισθῆναι τὴν πόλιν. μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἡ προφητεία διέπεσεν. εἰ μὴ γὰρ ὅπου τῆς αὐτῆς πατρίας τὴν ἀνθρώπων ὠφέλειαν, οὐκ ὄφελεν εἰς ἔργον τὰ

Γεν. β. ιζ. Ισ. γ. ισ. — Β. Κορ. ια. λ. — Ματθ. ι. — Αμως ζ. δ. — Ιων. γ. ε.

χ. ἐστὶν ὁ ὄφελος.

χ. ἀπὸ * ἀμφότερα

χ. ἀλλὰ ἑτοίμους ὑμᾶς ἀεὶ διακεῖσθαι λέγω, ὡς τὸν χ.

χ. ὑπεράνω ἐρχόμενος

* ἢ ἐκεῖνοι

Εἰ μὲν τοῦ πλουτῆσαι ἀλγεῖς, ἄλγησον καὶ μᾶλλον τοῦ ἐλθεῖν καὶ μᾶλλον τοῦ πιεῖν. ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικόν, οὕτω καὶ ἐκεῖνο. μὴ λυπεῖτο σε τὰ τῆς φύσεως, λυπείτω σε ἡ τὰ τῆς προαιρέσεως· μηδὲ ⟨ὁ⟩ πλουτῆσαι πιεσθήσῃ, ἀλλὰ πείσῃ ⟨τὸν⟩ ἐν ἁμαρτίαις ζῶντα. βούλει εἰπεῖν καὶ ἑτέρῳ αὐτὸ, δι' ὧν ⟨ἡ⟩ θεία τοι διδάσκαλος; οὐ ζωῆς μὲν ἀκριβείας, οὐκ ἔχομεν ζωοποιὸς καθαρεῖν. ὡς εἰ τοῦτο ἰῶ, οὐδεὶς ἡμᾶς ἂν ἐφύβρισεν, οὐ θάνατος, οὐ λιμὸς, οὐ ζημία χρημάτων, οὐκ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ⟨ὁ⟩ γὰρ ἐν ἀρετῇ ζωὴν οὐδὲν τούτων ἀφαιρεῖσθαι δυνήσεται, οὐδὲ ἀφελέσθαι τὴν ἐλπίδα κόσμου. τὸν γὰρ χρηστὰς ἀεὶ ζωοτροφοῦντα [τὰς] ἐλπίσιν οὐδὲν εἰς ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν δυνήσεται. τί γὰρ ἐργάσαιτό τις τοιοῦτον, ὃ οὐ τὸν θνητὸν ἄνδρα ἀθανατίσαι λυπεῖσθαι; χρήματα ἀφαιρήσεται; ἀλλ' ἐχθρὸν πλοῦτον τὸν ἐν οὐρανοῖς. ἀλλὰ τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖ; ἀλλ' εἰς τὴν ἄνω πόλιν" ἐλεύσει. ἀλλὰ τὰ δεσμὰ ἐπιθήσει; ἀλλὰ ἔχει ὁ ζωηδὸς λελυμένον, καὶ τῆς ἔξωθεν ἀλύσεως ὀλιγώτερον. ἀλλ' ἀναιρήσει τὸ σῶμα; ἀλλ' ἀναστήσεται πάλιν. καὶ καθάπερ ὀστρέων καὶ τὸν ἀετὸν δίρων οὐδὲν ἀπλῆξαι δυνήσεται, οὕτως ὁ τῷ δικαίῳ πολεμῶν σκάμμα χεῖ μόνον, καὶ τὴν" αὐτοῦ καταλύει δύναμιν· εἰς ἐκείνου δὲ οὐδαμῶν πληγὴν ἀναπηδήσας δυνήσεται. δὸς μοι τάχιον θαρρήσας ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐὰν βούλει, σήμερον με καταίσχυνον, καὶ χεῖρον ἐπιστροφῆς τῆς σφαγῆς, ὅτι με ταχέως ἐπὶ τὰ ἐκεῖνα" πέμπεις τὰ ἀγαθά. τοῦτο γὰρ ὅτι μάλιστα, τοῦτο ἐστὶν, ὃ καὶ ἡμεῖς θρηνοῦμεν, φησὶν, ὅτι τῷ πλήθει τῶν ἁμαρτιῶν κωλυόμενοι, τῆς ἐκεῖ βασιλείας οὐκ ἐπιτυγχάνομεν. οὐκοῦν ἀφεὶς τὸ θρηνεῖν τὸν θάνατον, θρήνει τὰς ἁμαρτίας, ἵνα αὐτὰς καταλύσῃς. ἐὰν γὰρ μὴ τοῦτο ἡ λύπη γενήσηται, οὐχ ἵνα ἐπὶ ζημίᾳ χρημάτων, οὐχ ἵνα ἐπὶ θανάτῳ, οὐδὲ ἵνα ἐπ' ἄλλῳ τῶν τοιούτων ἀλγῶμεν, ἀλλ' ἵνα εἰς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων αἵρεσιν αὐτῇ καταχρώμεθα. καὶ ὅπερ ἐστὶν ἀληθὲς, οὐκ ἀπὸ δείγματος ὑμῖν αὐτὸ ποιήσω φανερόν. τὰ φάρμακα [καὶ] τὰ ἰατρικὰ δι' ἐκεῖνα γενήσεται τὰ" πάθη μόνον, ἅπερ ἀπελεῖν δύναται· οὐ δὲ ἐκεῖνα τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα περὶ αὐτῶν. οὐδὲ τί λέγω. ἔστι γὰρ σαφέστερον πεῖσαι βούλομαι ⟨τὸν⟩ λόγον. τὸ φάρμακον τὸ δυνάμενον ὀφθαλμοὺς ἰάσασθαι ὠφελῆσαι μόνον, ἕτερον δὲ πάθος μηδέν, ἆρά γε τῶν ὀφθαλμῶν νόσον δικαίως ἄν τις εἴποι γεγενῆσθαι μόνον, οὐ δῆτα σοφοί, οὐδὲ μὰ χεῖρας, οὐδὲ δι' ἕτερόν τι μέλος. μεταγάγωμεν τοίνυν ⟨τὸν⟩ λόγον ἐπὶ τὴν λύπην. κἂν εὕρωμεν, ὅτι τῶν ἄλλων μὲν οὐδὲν τῶν συμβαινόντων ἡμῖν ὠφελῇ, ἁμαρτίαν δὲ διορθοῦται μόνην, εὐθὺς ὅτι μὲν τοῦ τοιούτου αἱρέσεως γενήσεται μόνον. ἐπιλθωμεν τοίνυν ἑκάστων τῶν συμπιπτόντων ἡμῖν δεινῶν, καὶ ἐπαγάγωμεν τὴν ἀθυμίαν, καὶ ἰδωμεν τί κέρδος ἀπὸ ταύτης γίνεται. ἐζημιώθη τις χρήματα, ἐλυπήθη· οὐ διώρθωσε τὴν ζημίαν. ἀπέβαλέ τις υἱὸν, ἤλγησεν· οὐκ ἀνέστησε ⟨τὸν⟩ νεκρὸν, οὐδὲ ⟨τὸν⟩ ἀπελθόντα ὠφέλησεν. ἐμαστιγώθη τις, ἐρραπίσθη, ὑβρίσθη· ἐλυπήθη, τὴν ὕβριν οὐκ ἀνεκαλέσατο. ἀρρωστίᾳ τις ἐβλήθη σώματος χαλεπωτάτῃ· ἠθύμησε, τὴν νόσον οὐκ ἀφεῖλεν, ἀλλὰ δεινοτέραν ἐποίησεν. ὁρᾷς ὅτι οὐδεὶς τούτων ὠφελήσαι τι τὴν λύπην; ἥμαρτέ τις, ἐλυπήθη· τὴν ἁμαρτίαν ἐξηφάνισεν, ἔλυσε τὸ πλημμέλημα. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυρίου. ἐκεῖ γάρ τινος ἁμαρτωλοῦ ἀγγελιαφόρος ἔλεγε· Διὰ ἁμαρτίαν βεβαρύνθη ἡ ἐλύπησα αὐτόν· καὶ εἶδον ὅτι ἐλυπήθη, καὶ ἐπορεύθη συγ- Ησ. κζ. ξ.
χ. ἵνα τοὺς, ⟨καὶ⟩ ἰασάμην ⟨τὰς⟩ ὁδοὺς αὐτοῦ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν Παῦλός" φησι· Ἡ μὲν κατὰ Θεὸν λύπη μετά- Β. Κορ. ζ. ι.
νοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. οὐκοῦν ὅπερ σαφῶς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ὅτι οὔτε ζημίᾳ χρημάτων, οὔτε ὕβρει, οὔτε ἐπήρειαι, οὔτε μάστιγι, οὔτε ἀρρωστίαι, οὔτε θανάτου, ὅτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐπινεχθεῖσα λύπη διορθῶσαι δύναται· δύναται" ἁμαρτίαν" ἀφανίσαι μόνον, καὶ ταύτης ἐστὶν αἱρετική, δῆλον ὅτι ἀπὸ ταύτην ἐλθεῖν μόνον. μηκέτι οὖν ὅτι ζημίᾳ χρημάτων ἀλγῶμεν· ἀλλ' ὅταν ἁμαρτάνωμεν, ἀλγῶμεν μόνον.

τοι, ἢ μῖσοῦ; δῆλόν ἐστι ὅτι φιλῶ, καὶ λαμπρότερον αὐτὸ Ⓦ φάσκοι ποιῆσαι βουλόμενος ἀπὸ τῆς ἀδικωτάτης σφαγῆς. ὁρᾷς ὅτι ὅτε μὲν βιαίως ἀποθανεῖν, ὅτε τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν ἐκάλεσε διδοικέναι, ἀλλὰ τὸ εἰς ἁμαρτίας ἀποθανεῖν. ὁ Ἄβελ ἀπέθανεν ἀδίκως, ὁ Καὶν ἔζησε τίκτων καὶ τρέφων. τίς οὖν, εἰπέμοι, μακαριώτερος ἦν, ὁ μὴ δικαιοσύνης ἀπαυσάμενος, ἢ ὁ εἰς ἁμαρτίας ζῶν; ὁ ἀδίκως ἀποθανών, ἢ ὁ δικαίως κολαζόμενος; βούλεσθε εἶπω σοὶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, πόθεν διδοίκαμεν θάνατον; οὐκ ἔτρωσεν ἡμᾶς βασιλείας ἔρως, οὐκ ἀνῆψεν ἡμᾶς ὁ τῶν μελλόντων πόθος, ἐπὶ πολὺ τῶν παρόντων, καθάπερ ὁ μακάριος Παῦλος. ἐκ τούτου πάλιν ἡ φοβέρα γέενναι, ἀφ' οὗ τὸ φοβέρα θάνατος· οὐκ ἴσμεν τῆς ἐκεῖ κολάσεως τὸ ἀφόρητον, ἀφ' οὗ τὸ τελευτῆσαι ἀπὸ ἁμαρτίας διδοίκαμεν. ὡς εἰ ἐκεῖσε κατεῖχεν ἡμᾶς τὴν ψυχὴν ὁ φόβος, οὐδὲ ἐπιστελθεῖν ἔδει ἡδυνάτο. καὶ τοῦτο δ' πόρρωθεν πολλοὶ, ἀλλ' οἴκοθεν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. ὅπερ γὰρ ἦλθε τοῦ βασιλέως τὰ γράμματα, τὴν εἰσφορὰν ταύτην τὴν ἀφόρητον εἰσδεχθῆναι κελεύοντα καταθεῖναι· πολῖται ἐσαίζοι, πολῖται ἐφιλοτείκησαν, ἐδυσχέραινον, ἠγανάκτουν, τοὺς ἀλλήλους ἀπολωτῶντες ἔλεγον· ἀβίωτος ἡμῖν ὁ βίος, ἀνήρηται ἡ πόλις, οὐδεὶς ἀναστήσεται τῆς εἰσφορᾶς ταύτης ὁ μέγεθος· καὶ ἦσαν οἱ πολῖται, ὡς ἐπὶ τῶν ἐσχάτων αὐτῶν κινδύνων ὄντες. μὴ ταῦτα δῆτα σπουδῇ τὰ τολμηθέντα, καὶ τινες μανίᾳ καὶ παραμίᾳ τοῦ νόμου καταπατήσαντες τὸν ἀνδριάντας καθεῖλον, καὶ Ⓦ ἐπὶ τῶν ἐσχάτων πᾶσιν ἐπιχρήσασθαι κινδύνων, καὶ νῦν ἐπὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς διδοίκαμεν προξενοῦντες Ⓦ βασιλεῖ· οὐκ ἔστι λοιπὸν ἡμᾶς ἡ τῶν χρημάτων ἀφαίρεσις ζημία, ἀλλ' ἕτερα μύρια ἐκείνων πολλῶν ἀξιόω λεγέτω· λαβέτω δὲ τὴν οὐσίαν ὁ βασιλεύς, ἀποκτεινόμεθα καὶ τῶν ἀγρῶν δὲ τῶν οὐσιῶν ἀγαπητῶς." μόνον ἵνα ἡμῖν ἀσφαλέσθω τὸ σῶμα ἐξασώζειν. ὥσπερ οὖν * ἀρτίως ἡ Ⓦ ἐπὶ τῷ θανάτῳ φόβος ἡμῖν ὅπως ἔσωσε, διδάσκει ἡμᾶς ἡ ζημία τῶν χρημάτων· ὅπερ γὰρ ἐτολμήθη τὰ πρόδηλα ταῦτα τολμήματα, ὁ τοῦ θανάτου φόβος ἐπεστελθών, τὴν ὀδυνηρὰν τῆς ζημίας ἀπώθησεν· ὥστε εἰ ὁ τῆς γεέννης φόβος κατεῖχεν ἡμῶν τὰς ψυχάς, οὐκ ἂν ὁ τοῦ θανάτου φόβος κατέσχεν. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τῶν σωμάτων, ὅταν δύο ἡμᾶς καταλάβωσιν ὀδυναι, ἡ δυνατωτέρα τὴν ἀσθενεστέραν ἀποκρύπτουσιν ἐνίοτε· οὕτω καὶ νῦν ἐγένετο ἄν· εἰ δὲ τῆς μελλούσης κολάσεως δεῖ ἔμφασιν ἀκριβῆ λαβεῖν, πόθεν ἂν θεάσαιτο ἀκριβῆ φόβον. ὥστε εἴ τις σπουδάζει σφοδρὸς μεμνῆσθαι γεέννης, πάσης καταπλήσσεται τιμωρίας· καὶ τοῦτο δὲ τῆς πρόσεσις αὐτοῦ ἀπαλλάξει μόνον ἀγωνίας, ἀλλὰ καὶ ἐκείνης ἐξαιρήσεται τῆς φλογός. ὁ γὰρ σφοδρὸς γέεννα διδοικώς, οὐδέποτε εἰς τὸ τῆς γεέννης ἐμπεσεῖται πῦρ, ᾧ διηκεῖ τούτῳ σωφρονίζωμεν φόβῳ.

1. Κορ. ιδ. κ. Δότε μοι τοὺς ὑμᾶς ὀλίγωρον εἰπεῖν πάλιν, ἀδελφοί· Μὴ παιδία γίνεσθε τῇ φρονεῖν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. καὶ γὰρ παιδικὸν φοβούμεθα φόβον, θάνατον διδοικότες, ἁμαρτίαν δὲ μὴ διδοικότες. ἐκ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ προσωπεῖα μὴ δείδικε, πῦρ δὲ δείδικεν· ἀλλ' ἐὰν βαστάζωμεν τύχῃ καὶ λυχνίαν λύχνον ἔχουσι, ἀσφαλεστέρως τῇ χειρὶ ἐπαφίσι τῇ λυχνίᾳ καὶ τῇ φλογὶ καὶ τὸ μὴ ὀλίγον φέρειν προσωπεῖον· τὸ δὲ ἀληθῶς φοβερὸν δείδικε * πῦρ. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς· θάνατον μὲν διδοίκαμεν, ὅπερ ὄντι προσωπεῖον ὀλίγον φέρειν· ἁμαρτίαν δὲ διδοίκαμεν, ὅπερ ὄντι ἀληθῶς φοβερὸν καὶ πυρὸς δεινὸν καταθεῖν τὸ ζωειδές. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, ἀλλ' ἐξ αἰσίας ἡμῖν συμβαίνει ἕωθεν. ὡς ἐὰν λογιζώμεθα τί ποτέ ἐστι θάνατος, οὐδέποτε αὐτὸν δειδοίμεν. τί πολλοὶ δή ἐστι θάνατος; ὅπερ ὄντι ἱμάτιον ἀποδύσασθαι. καθάπερ γὰρ ἱμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ ὠφέλιμον. ἐκ τούτου τοὺς βραχὺ σφόδρα τελευτῆς ἀποδεῖσθαι, λαμπρότερον ἀπολησόμεθα πάλιν. τί ποτέ ἐστι θάνατος; ἀποδημία τοῦ σκηνους, ὕπνος μακρότερος τοῦ ζωῆθους. ὥστε εἰ δείδικας θάνατον, φόβου καὶ ὕπνον.

Εἰ

χ. τὸ τολμᾶν

χ. εἶναι αὐτὸ σῶμα γυμνὸν τῆς ὑμῶν ὑποψίας διασώζων

* ἐπαῖδα

χ. ὑποδιεστέρα κατα-

ἐκ τῶν πατέρων, ἢ ἐκ τοῦτης ἡλικίας τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν ἐνετράφης· ἐκεῖνος ἦ δὲ βλάσφημος γέγονε, καὶ διώκτης, καὶ ὑβριστὴς, ἢ τέως ἐκκλησίαν ἐπόρθουν· ἀλλ' ὅμως ὅτων ἀφθόνων μετεβάλετο, ὡς ἀπὸ τῆς τοῦ θυμοῦ σφοδρότητος· ἢ βοᾷ λέγων, Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ. ἐκεῖνος Ⓦ διεσπόρθουν ἐμιμήσα- α. Κορ. ια. α.
3 το, σὺ * Ⓦ "Ζωὴν θέλεις μιμῆ, ὁδὸν ἔρχῃ δὲ θυσίαν" ἐντραφεὶς, Ⓦ ὕστερον ἐκ με-
χ. ἄλλον ταβολῆς τοῦ σταυροῦ τὴν πίστιν; οὐκ οἶδα, ὅτι Ⓠ οἱ ἁμαρτίας ὄντες, καὶ ζῶσιν, ἀπέθανον·
χ. τοῦ πιστοῦ Ⓠ ἢ οἱ δικαιοσύνῃ "ζῶντες, καὶ ἀποθανοῦσι, ζῶσι· ἢ οὐκ ἐμοὶ δοκεῖ ὁ λόγος· ἀπόφασις ἐστὶ
χ. ἐκ τοῦ θεοῦ τῶν" Μαρίαν λέγοντος· Πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καὶ ἀποθάνῃ, ζήσεται). Ioan. ια. κε.
μὴ γὰρ μῶλος ὅτι τὰ ἡμέτερα; Εἰ χριστιανός εἶ, πίστευε ᾧ Χριστῷ· Εἰ πιστεύεις ᾧ Χρι-
10 στῷ, δεῖξόν μοι τοῦτο. δεῖξον ἦ ἀπὸ τῶν ἔργων τὴν πίστιν; ἐὰν ἦ ἀποδείξῃ ἀπὸ τῶν ἔργων τὴν πίστιν;
ἐὰν καταφρονῇς θανάτου. ἢ γὰρ ἐν ταύτῃ διεσπάσθη τῶν ἀπίστων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ κα-
λῶς φοβοῦνται Ⓦ θάνατον (αἰσχύνης γὰρ ἐλπίδα οὐκ ἔχουσι) σὺ ἦ ὁ τοὺς βελτίονα ὁ-
χ. βίον δεύων" ἰδοὺ, ἢ τὴν τῆς ἐλπίδος τῆς ἐκεῖ φιλοσοφίαν ἔχων, ποίαν μοι ἔχεις συνηγορίαν, τὴν
αἰσχύνης μὲν φαύλου, ὁμοίως ἦ τοῖς ἀπιστοῦσι τῇ ἀναστάσει Ⓦ θάνατον διδοικώς; ἀλλ' οὐ τὸ
15 θάνατον δέδοικα, φησὶν, οὐδὲ τὸ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ τὸ κακῶς ἀποθανεῖν, τὸ ἀπατμηθῆναι,
φησὶ, τοῦ κεφαλοῦ. οὐκοῦν ὁ Ἰωάννης κακῶς ἀπέθανεν· ἀπετμήθη γάρ. οὐκοῦν ὁ Στέ-
χ. ὑμᾶς φανος κακῶς ἀπέθανε· κατελεύσθη γάρ. ἢ Ⓠ μάρτυρες ἦ πολῖται ἀθλίως τὸ καθ' ἡμᾶς
ἐπελεύσησαν, ὅτῳ Ⓠ μὴ [τὸ] πυρὶ, Ⓠ ἦ [τὸ] σιδήρῳ Ⓦ βίον κατέλυσαν· ἢ Ⓠ μὴ
χ. τοὺς εἰς πέλαγος, Ⓠ ἦ εἰς "κρημνὸν, Ⓠ ἦ εἰς ὁδὸν ζῶσι ἐμπεσόντες θηρίων, ὅτως ἀπέθανον.
20 ὃ τοῦτο ἔστι τὸ κακῶς ἀποθνῄσκειν, ἀναθεμα, τὸ βιαίῳ πλυθῆναι θανάτῳ, ἀλλὰ τὸ εἰς ἁ-
χ. καὶ τοῦτον μαρτίας ἀποθανεῖν. ἀκούσον γοῦν τοῦ τοιούτου πῶς" αὐτὸ τοῦτο φιλοσοφοῦντος ἐλέ-
γοντος, Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός. οὐκ εἶπε, θάνατος ὁ βίαιος, ἀλλὰ τί; θάνατος ἁμαρ- Ψαλ. λγ. κα.
τωλῶν πονηρός. δικαίως. ἦ γὰρ τὸν ἀντιδίκου ἀποδημίαν κόλασις ἀφόρητος, πυρεία ἀθά-
νατος, ὁ σκώληξ ὁ ἰοβόλος, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὰ δεσμὰ τὰ ἄλυτα, ὁ
25 τῶν ὀδόντων βρυγμὸς, ἡ θλῖψις, ἡ στενοχωρία, ἢ ἡ αἰώνιος δίκη. ὅταν οὖν τὰ τοιαῦτα τοὺς ἁ-
χ. ἀνθρώπους μαρτωλοὺς αἰσθάνηται κακὰ, τί γέγονεν αὐτοῖς ὄφελος, κἂν οἶκοι, κἂν ὑπὸ τῆς" αὐτῶν κλί-
νης καταλύσωσι τοῦ ζῆν; ὥσπερ οὖν τοῖς δικαίοις οὐδὲν μὴ γέγονε βλάβος ἐκ τοῦ ξίφει δὲ
σιδήρῳ ἢ πυρὶ τοῦ πρᾶξαι ἀποθανεῖν ζωήν, ὅταν τοὺς τὰ ἀθάνατα μέλλωσιν ἀποδη-
μεῖν ἀγαθά. ἀληθῶς θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός. τοιοῦτος ἦν ὁ τοῦ πλουσίου θάνατος ἐ- Ψαλ. λγ. κε.
30 κεῖνος, τοῦ Ⓦ Λαζάρου ἐναφιδόντος· ὃς οἶκοι ἢ ὑπὸ τῆς κλίνης ἢ τῶν ὑπερτιθείων πρώτων οἰ-
κείᾳ πλουτῇ καταλύσας Ⓦ βίον, ἀπελθὼν ἐκεῖ ἀπετηνάνιζετο, οὐδὲ μικρᾶς ἐλεημο-
σύνης ἐκ τῆς κῆ Ⓦ πρώτης βίου θυμηρείας θύρῃ ἐκεῖ δεομένης. ἀλλ' ὐχ ὁ Λάζαρος ὅτως· ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐδάφους, τῶν κυσὶ πρόντων ἢ λειχομένων τὰ τραύματα, βίαιον
θάνατον ὑποσχὰς (τί γὰρ λιμοῦ χεῖρον; ἢ ἐδεομένου;) ἀπελθὼν ἐκεῖ τῶν αἰωνίων
35 ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν, ἐστηρίζετο τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ. τί τοίνυν προέβλεψεν αὐτῷ ὁ
βιαίως ἀποθανών; τί ἢ Ⓦ πλούσιον ὤνησε, τὸ μὴ βιαίως ἀποθανεῖν; ἀλλ' ὁ βιαίως, φη-
σὶν, ἀλλὰ τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν διδοικέναι, ἢ τὸ μηδὲν τετολμηκότες ὧν ὑποπτεύομεν
τοῖς ἐναντίοις κολασθῆναι προπετῶς. τί λέγεις, εἰπέ μοι; τὸ ἀδίκως ἀποθανεῖν δέ-
δοικας; ἀλλὰ δικαίως ἐβούλου; ἢ τίς ὅτως ἀθλίως ἐκ παλαίπωρος, ὡς, πρὶν ἀδίκως ἀπο-
40 θανεῖν, δικαίως ἐλέσθαι μᾶλλον; Εἰ γὰρ θάνατον δεδοικέναι χρὴ, Ⓦ δικαίως ἡμῖν ὑπάρχοντα
δεδοικέναι χρή. ὡς ὅτε ἀδίκως ἀποθανεῖν, κατ' αὐτὸ τοῦτο κοινωνεῖ τοῖς ἁγίοις ἅπασιν. Ⓠ ἦ πλείονες τῶν βιβρωκομένων τοῦ Θεοῦ ἢ λεμφάντων ἀδίκως ἐστέρησαν πλουτοῦ·
ἢ προφήτης ὁ Ἄβελ. ὁ γὰρ δὴ πλημμελήσας εἰς Ⓦ ἀδελφὸν, ὅτε λυπήσας τὸν Ⓦ Κάϊν,
ἀλλ' ὅτῳ Ⓦ Θεὸν ἐπήνεσε, διὰ τοῦτο ἐσφάγη· ὁ ἦ Θεὸς ζωοχόρησεν. ἐκ φιλοῦ αὐ-

ἐποίουν, φησὶ, ἵνα τοῦτο ἐξέλθῃ. τοῦτο γὰρ μὴ ἡμῶν ἐστίν, οὐδὲν μοι πλέον ἀπὸ τῆς ζημίας τῶν χρημάτων ἐγίνετο, ἢ τῆς τῶν παίδων ἀπωλείας, ἢ τοῦ σώματος πληγῆς· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐποίουν, ἅπερ ἐβουλόμην, ἐξέβην. λαμπρότερον ἐποίησα τὸν ἔξω, ἢ φαιδρότερον εἰργασάμην. ἔγνως ὅσον τῆς θλίψεως τὸ κέρδος, ἀγαπητέ. καλόν μοι γὰρ τὸ σῶμα καὶ ὑγιαῖνον ἰδεῖν· πολλῷ γε σεμνότερον γέγονε καὶ πατρικώτερον τῶν τραυμάτων ἐκείνων. ἐπεὶ καὶ ἕλκη καλά μοι καὶ τοῦ τῆς βαφῆς· ἐσφόδρα γε ἀλυσιτελῆ), ἄφατον προσλαμβάνει τὸ κάλλος καὶ πολλῷ τινι βαρύτερόν μου. Εἰ γὰρ μὴ ἀπέδυσεν αὐτοὺς, οὐκ ἂν ἔγνωμεν τὸ φαύλους εἶναι τοὺς ἀκτῆνες· εἰ μὴ ἐκάθισεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς χωρίας, οὐκ ἂν ἐγνώμεν αὐτοὺς πλουσίους. οὐδὲ γὰρ ὅταν λαμπρὸς ἐπὶ θρόνου καθήμενος βασιλεύς, ὡς ἐκεῖνος ἐπὶ τῆς χωρίας τότε καθήμενος ἐπίσημος ἦν ἢ περιφανής. μὴ μὲν γὰρ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, θάνατος· μὴ δὲ τοῦ χωρίου ἐκείνου, ἀρχαία βασιλεία.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογιζόμενοι, μὴ ἐνεγκώμεν ἐκ τῆς κατεχούσης ἀθυμίας ἡμᾶς. καὶ γὰρ οὐ ταῦτα ὑμῖν παραπέμπω τὰ τῆς ἰσοτιμίας, οὐχ ἵνα ἐπαίρητε τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἵνα μιμήσησθε τοῦ ἀρετοῦ καὶ τοῦ ὑποφήτου τῶν ἰουδαίων ἐκείνου * ἀνδρός· ἵνα μὴ τῶν ἔργων αὐτῶν μάθητε, ὅτι θανάτου εἰσὶν ἄξιοι, ἀλλ' ἡ ἀμαρτία μόνη· οὐ πεῖνα, οὐ νόσος, οὐχ ὕβρις, οὐκ ἐπήρεια, οὐκ ἀτιμία, οὐδ' ὅσων ἄλλων ἔχεται τις τῶν κακῶν, ὁ θάνατος. ὀνόματα γὰρ ταῦτα μόνον ἐστὶ τοῖς φιλοσόφοις· συμφορῶν ὀνόματα, πραγμάτων ἔρημα· ἡ δὲ ἀληθὴς συμφορὰ, τὸ προσκρούσαι Θεῷ, καὶ ποιῆσαί τι τῶν μὴ δοκούντων αὐτῷ. τί γὰρ ἔχει δεινὸν ὁ θάνατος, εἰπέ μοι; ὅτι σε ταχύτερον ποιεῖ λιμῷ παραπέμψαι, καὶ τοῦ ἀτάφου σε ἧττον ἐκείνου ζωήν. αἱ γὰρ δύο θέρμαι μὴ ἀποκτείνῃ, αὗται τῆς φύσεως ὁ νόμος ἐπιλῦσαι οὐ δύναται τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς ψυχῆς; καὶ γὰρ νῦν μὴ γένηται τοῦτο, ἔσται μικρὸν ὕστερον, ὃ νῦν διδάσκομεν. καὶ ταῦτα λέγω, οὐ προσδοκῶν τι δεινὸν, οὐδὲ λυπηρὸν (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν δεδοικότων τὸν θάνατον αἰσχυνόμενος. τοσαῦτα προσδοκῶν, εἰπέ μοι, ἀγαθὰ, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἀναδύῃ προὸς τὸν ἀπόλαυσιν, καὶ * ἀμελεῖς καὶ οἰκεῖς, καὶ οὐκ οἰκεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ δίδοικας καὶ φεύγεις; καὶ πῶς οὐκ αἰσχρόν; * σὺ μὲν θάνατον ὀδυνᾶσαι, Παῦλος δὲ μὲν τοῦ προῦσαι ἔσχε ζωήν· καὶ Ρωμαίοις γράφων ἔλεγεν, Οτι καὶ ἡ κλίσις συστενάζει, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες στενάζομεν. καὶ ταῦτα ἔλεγεν, οὐχὶ τῆς πρόσεστι καταγινώσκων, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ποθῶν. ἐγυμνάσαμεν, φησὶ, τῆς χάριτος, καὶ ὑ γίνεται τοῦ αἰσθολίου· τοῦ ἀπαρχὴν ἔχω τοῦ πνεύματος, καὶ προὸς ὃ πολὺ ἐπείγομαι· δύνεσθαι εἰς τέλειον ἥκειν, εἶδον τὴν δόξαν ἐκείνου τὴν ἄρρητον, εἶδον τὰ βασίλεια τὰ λαμπρὰ, ἔμαθον πόσον ἀπεστέρημαι μακαρίων ἐκείνων, καὶ μακροθυμῶ ταῦτα στενάζω. Εἰπὲ γάρ μοι· Εἴ τίς σε εἰς βασιλικὰς εἰσήγαγε αὐλὰς, καὶ χρυσοῦν ἔδωκε πόμα πιεῖν ἀπὸ τῶν πολλῶν ἀγαπώντα καὶ τοῦ ἄλλου βαρέπιπτε ἅπασαν, εἶτά σε ἐκβάλλει εἰς καλύβην πένητος εἰσῆγαγε, καὶ μὴ χρόνον βραχὺν ἐπέσχεν εἰς τὰ βασίλεια ἐπανελθεῖν ἐκεῖνα, καὶ διὰ παντὸς δοῦναι ἐκεῖ μονίμου, ἆρα οὐκ ἄξιος εἶ λύπης καὶ δυσαναχθήσῃ καὶ προὸς αὐτοὺς ταῦτα ὀλίγας ἡμέρας; τοῦτο δὴ καὶ ὑ ὅτι τῶν ὁρωμένων λογίζου καὶ τῆς γῆς, καὶ φύσει μὴ Παῦλε, μὴ δέδοικε θάνατον, ἀλλὰ διὰ τοῦ προῦσαι ζωήν. ἐ δός μοι τὴν Παῦλον ἰδεῖν, φησὶ, καὶ οὐδέποτε φοβηθήσομαι θάνατον. καὶ τί δὲ κωλύει τὴν Παῦλον ἰδεῖν σε, ἄνθρωπε; οὐχὶ πένης ἦν ἐκεῖνος; οὐχὶ σκηνοποιός; οὐκ ἰδιώτης; Εἰ μὲ γὰρ πλούσιος ἦν καὶ ὑψηλὸς, εἶχον ἴσως ἂν πέντε προὸς αὐτὸν καλούμενοι ζῆλον τοῦ ἑαυτῶν προβάλλεσθαι πενίαν· νυνὶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἔχεις εἰπεῖν. καὶ γὰρ δεσπότης ὁ ἀνθρωπος ἦν, καὶ οὐκ τῶν καθημερινῶν ἀπετέφετο πόνων. καὶ σὺ μὲν ἐξ ἀρχῆς τοῦ βιοτεύειν διεδέξω πα-

ἐκ

* ἐμακρύνθη καὶ ἐδυσώπησεν τὸν ἀνθρωπον ἐκεῖνον, ἢ

* ἐν

γῆς εἰς τὴν Ἀραβίαν πέμπτης, ἵνα τὴν κοπρίαν σκεύῃ ἴδωσι, ᾗ πασάμενοι καταφιλήσωσι τὴν γλῶ τὴν τὰ σκάμματα τῦ στραίτυ δεξαμενίου σκεύους, ἐκ τ χρισίου πόντος πιμώτερον αἷμα. σοὶ γὰ οὕτως ὀξὺ ἀλευρὶς λαμπρὰ, ὡς τὸ σῶμα σκῆμα τότε ἀπέστιλεν, σὸκ ἀλλοτείῳ, ἀλλ' οἰκείῳ βαπτιζόμενον αἵματι, ᾗ τὰ πεύματα ἢ σκέλη ἀπόν-
χ. ὑλὶ 5 των λίθων ἰῶ ἡμιώτερα. μᾶργαρίτᾳ μὲ γὰ φύσις σοὶ τῷ βίον ὠφελῆς τὴν ἡμέτερον, ὃ χρείαν πινὰ πληρεῖ τοῖς ἔχεσιν ἀναγκαίαν. τὰ ἢ πεύματα σκέλη πάσης ἀγυιᾶς ὀξύ
χ. εἰ παῖς, ἐγὼ λέγω. ἐῶ 10 δάκλησις. ἵνα μάθῃς ὅτι τῦτο ἔστιν ἀληθὲς, ἐὰν ἀποβάλῃ τις ἡμῶν ποτε ἐκ μονοξύλῳ, δέξοι αὐτῷ μείοις μᾶργαρίζαι, ᾗ οὐ θάμνησον ὃ πάθος, σοὶ δὲ πεπαύσεις τὴν ὀδύνην.
* μασσάλιᾳ 15 μνήσας ἢ αὐτὸν τὴν πεύμνᾳ τῦ * Ἰῶ, ῥᾳδίως δώσῃ πεπαῦσαι οὕτω λέγων· τί πενθεῖς, ὦ θεοπτε; σὺ μὲ τέκνον ἀπέβαλες ἐν· ὁ ἢ μακάριος σκῆμα μᾶ ὃ τὴν παίδων ὀλόκληρον ἀφαιρεθῆναι χορὸν, ᾗ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τὴν πλησίον ἐδέξατο, ᾗ γυμνὸς ὑπὸ τῆς κοπρίας σκάπτον ἔχει πόντον καταῤῥεόμενος, κᾳ μικρὸν αὐτῷ τῆς ὥρας δαπανωμένης, ὁ δίκαιος, ὁ ἀληθινὸς, ὁ θεοσεβὴς, ὁ ἀπεχόμενος ἀπὸ πάντος κακοεργὸ πράγματος, ὁ Θεὸν μάρτυρα τῆς ἀρετῆς ἔχων. ἀλλ' γὰ ταῦτα εἶπης τὰ ῥήματα, πᾶσαν
* ᾗ 20 ἔσβεσας τὴν πενθουμένου τὴν ἀγυμίαν, ᾗ πᾶσαν αἰῶλες τὴν ὀδυνίαν. ᾗ γᾶς οὕτω χρησιμώτερα μᾶργαρίτᾳ τὰ πεύματα τῦ δικαίου. ὑπογράψατε τοίνυν ἑαυτοῖς Θ ἀθλητὴν ᾗ ὑμᾶς, ᾗ νομίζετε βλέπειν * τὸν κοπρῶνα σκεύην, ᾗ αὐτὸν ἐν μέσῳ καθήμενον τῆς κοπρίας, Θ ἀνδριάντα Θ χρυσοῦν, Θ ἀφάλτου, Θ, πῶς εἴπω, σὸκ οἶδα. σοὶ γὰ
* ᾗ τίμιον 25 ἔχω τιμᾶν οὕτως ὕλην θύρᾶς, ὡς δύνᾰσθαι τῶν ἡμαγμένον σκεῦος * σῶμα πᾶσαν βαλεῖν. οὕτω ᾗ πάσης ὕλης τιμαλφεστάτης σὺ πολλοῦ τῦ πολυτίμητος τῆς χρυσὸς σκεύης ἡ φύσις ἰῶ ἡμιωτέρα, ᾗ τὰ πεύματα τῶν χιλιάρχων ἀκτίνων φαιδρότερα. αὗται μὲ γὰ τὰ τῦ σώ-
χ. ὄμματα, ἤγουν τὸν διάζωλον 30 ματος καταυγάζουσιν ὄψις, σκεῦνα ἢ τὰ τῆς ἀφανοίας ἡμῶν φωτίζει τὰ "ὄμματα, σκεῦνα καθάπαξ Θ ἀφάλωλεν ἀπετύφλωσε. ἀφ' ᾧ τῶν τῦτο μᾶ τὴν πλησίον σκεῦος ἀπεπήδησε, ᾗ σὸκ ἐφάνη λοιπόν. σὺ δέ μοι κάτιθθι, ἀγαπητέ, μάθε τὸ τῆς θλίψεως κέρδος πόσον ὄντ. πίνακα μὲ γὰ ἐπλάτυνε, ᾗ αἰέσεως ἀπέλαυσεν ὁ δίκαιος. ἀφαβάλλῃ ἔχειν αὐτὸν,
χ. ᾗ χρησιμώτερα ᾗ 35 ψευδῶς μέ, ἔχε ἢ οὕτω ὅμως εἰπεῖν· Μὴ δώρεαί σέ τις ἐστὶ Ἰῶβ; ὅπῃ ἢ αὐτὸν ἐγύμνωσε ᾗ ἐποίησε πένητα, σοὶ χρύσᾳ λοιπὸν ἐτόλμησε. ᾗ ὅτι μὲ πλούσιος ἰῶ, ἐπῆρξατο παλαίειν αὐτῷ, ᾗ ἐπωσκελίζειν ἠπείλει· ἐπεὶ ἢ πάντα εἰργάσατο, ἐκ πάντων ἀπεστέρησε, ᾗ εἰς ἐρᾶτὸν οἰκείων σκέβαλε, ὅτι ἀπεπήδησε. ἐκ ὅτε μὲ ὑγιὲς αὐτὸ τὸ σῶμα ἰῶ, ταῖς
χ. ᾗ χρησμώτερα ᾗ 40 χερσὶ διάτῃρει· ὅτε ἢ αὐτῷ κατέκοψε τὸν Σατᾶν, τότε ἐφυγὼ πᾶ πηδεῖς. εἶδες πόσον πενία πλοῦτε, ᾗ ἀῤῥωσία ᾗ νόσος ὑγείας, ᾗ τραφασμὸς αἰέσεως βέλτιον τοῖς πᾶ φύσιν ὄντ ᾗ χρησμώτερα, ᾗ λαμπρότερα ᾗ πλουσιότερα σοὶ ἀθλοθέτᾳ ποιᾷ. τίς εἶδε, τίς ἤκουσεν οὕτω θαυμαστὰ παλαίσματα; Θ τὴν ἔξωθεν ἀγώνων πύκτᾳ, ἐπ ὀδὼ κατακόψαι τὰς κεφαλὰς τὴν δυτιπάλων, τότε νικῶσι ᾗ στεφανοῦται· σοὶ ἢ, ὅτε κατέκοψε ὃ σῶμα τὸ
χ. ἀπούλησε. δικαίου, πάντοδαπὸς ἕλκεσιν αὐτὸ ἀφατήσας, [ᾗ ἀθετέστερον ἐποίησε], τότε σκεύη ᾗ καὶ αἰεχώρησε. ἐκ ὅπῃ διώρυξεν αὐτὸν πάντοθεν τὰς πλευρὰς, αὐτῷ μὲ πλέον σοὶ ἐγλύφειν (Θ γὰ σὰ παχείμνοι ἤσαν ὀστᾶ σὸκ "ἐσύλησεν) ἡμῖν ἢ φανερώτερον αὐτὸν ἐποίησε, ᾗ δι' τῆς διορύγης σκεύης ἔδωκεν ἅπασιν εἰς ὃ ἔνδον βλέπειν ᾗ καταμανθάνειν αὐτὸν Θ πλοῦτον ἅπαντα· ᾗ ὅτε κρατεῖν ἐπεισέδυσε, τότε μετ' αἰσχύνης πολλῆς αἰεχώρησε, ᾗ σοὶ ἐμίδυ σὸκ ἔτι φωνὴν ἀφῆκε. τί γέγονεν, ὦ Ἀφάβολε; τίνος ἕνεκεν λύαχορῆς; σὸκ ἐγλύφειν πάντα ὅσα ἠθέλησας; σὸκ αἰῶλες αὐτὸν τὰ ποίμνια, τὰ βουκόλια, ταῖς ἀγέλαις τὴν ἵππων, τὴν ἡμιόνων; οὐχὶ ᾗ Θ χορὸν τὸν παίδων ἀπώλεσας, ᾗ τὴν σάρκα κατέκοψας ἅπασαν; τίνος ἕνεκεν αἰεχώρησας; ὅτι ἐγλύφειν μὲ πάντα ὅσα ἠθέλησα, φησὶν· ὃ ἢ γλύφεσθαι μάλιστα ἐβουλόμην, ᾗ δι' ὃ πάντα ἐποίησα, τῦτο σὸκ ἐγλύφειν. σοὶ γὰ ἐβλασφήμησε. διὰ γὰ τῦτο πάντα σκῆμα

ἐποίουν,

μάτων ἀποχῆς, ἐαν μὴ ζᾶ ποτηρὰς τῆς ψυχῆς ζωοποιίας ἐξελέσωμαι; ἰδοὺ τὴν ἡμέραν ἄσιτοι διετελέσαμεν σήμερον ἅπασαν, καὶ τράπεζαν οὐ εἰστήκαμεν" ἀλλ' ἐσπεύσαμεν ἀλλ. ἐσπάμ.
ὁμοίαν τῇ ἀρτίνῃ τραπέζῃ, ἀλλ' ἐπιλαγώπην καὶ σεμνοτέραν. ἆρα οὖν ἔχει τις δι' ἣν εἰπεῖν ἡμῖν, ὅτι καὶ Ⓦ βίον αὐτὸν Ⓦ σήμερον ἐπήλαξε, καθάπερ καὶ τὴν τράπεζαν; ὅτι καὶ τὴν ποτηρὰν μετέβαλε ζωοποιόν, καθάπερ καὶ τὴν τροφήν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. τί οὖν ὄφελος ἡμῖν τῆς νηστείας; Ἀλλὰ τοῦτο ἀδολεσχῶ, καὶ ἀδολεσχῶν παύσομαι, ὥστε ἑκάστην ἐπιτολὴν ἀποκλαόντας καθ' ἑαυτὸν, δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὴν κατόρθωσιν αὐτῆς διαλίσκειν. καθάπερ εἰσί τινες Ⓦ τοὺς ἀλλήλους φιλοπημονοῦντες τῇ τοῦ σιτίου ἀποχῇ, καὶ θαυμαστὴν ἄμιλλαν ποιούμενοι, καὶ Ⓦ μιᾷ ὁλοκλήρους ἡμέρας δύο διαπλέουσιν ἄσιτοι, Ⓦ οὐ σῖτον μόνον, οὐδὲ ἔλαιον, ἀλλὰ πάντος ἐδίσματος χρῆσιν τῆς ἑαυτοῦ ἐκβάλλοντες τραπέζης, ἀρτῳ καὶ ὕδατι χρώμενοι μόνον τὴν παντελεστάτην διαγώγησιν ἅπασαν· ὅταν δὴ καὶ ἡμεῖς ἀμιλλώμεθα τοὺς ἀλλήλους, ὥστε τοῦ ὅρκου ζᾶ νικᾶσθαι. τοῦτο γὰρ πάσης νηστείας χρησιμώτερον, τοῦτο πάσης σκληραγωγίας" κερδαλεώτερον. καὶ τὴν ταυτηνὶ, ἣν ἐκεῖ τὴν ἀποχὴν τοῦ σιτίου ποιούμεθα, ταύτην ἐκεῖ τὴν ἀποχὴν τοῦ ὅρκου ἐπιδειξώμεθα. ἐπεὶ τῆς ἑκάστης ἡμέρας ἐσόμεθα ἔγκλημα, τοῦ μὴ κεκωλυμένοι καταφρονοῦντες, ἐκεῖ ἢ τὰ ἀδιάφορα πάσαι" κινοῦντες ταυτηνί. ὃ μὲν γὰρ φαγεῖν ἐκεκώλυται, ὃ δὲ ὁμόσαι κεκώλυται. ἡμεῖς δὲ τοῦ συγκεχωρημένου ἀποζώντες, τοῦ κεκωλυμένου καταπολεμῶμεν. Ἀλλὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ποιήσασθαί τινα μεταβολήν, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ τούτων ἡμῖν ἐπιδείξασθαι. οὐ γὰρ μὴ τοσαύτης ταυτηνὶ πρᾶσαν" διαλύσωμεν νηστείαν, τῇ μὲν ἑβδομάδι ταύτῃ ὃ μηδόλως ὁμοιώσαι καταρθώσαντες, τῇ δὲ ὑπερθέσει τὴν ὀργὴν σβέσαντες, τῇ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν" κατηχείαν παρρησίᾳ εἰσελθόντες, καὶ τῇ μετ' αὐτὴν ἑτέρᾳ πάλιν πλείονα διορθώσαντες, ὅταν οὕτω παραβαίνοντες, κἂν μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἥξομεν τῆς ἀρετῆς τὴν κορυφὴν, καὶ Ⓦ παρέντα Ἀλφθυξόμεθα κίνδυνον, καὶ Ⓦ Θεὸν ἵλεων καὶ εὐσπλαγχνον ἕξομεν, καὶ ὃ πλῆθος ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ πόλεως ἐπαμύνει πάλιν, καὶ σὺν δραπετεύσαντας τῶν παιδύσομεν, μὴ τόπον ἀσφαλείας, μηδὲ ἀποφυγὴν καὶ διαχώρησιν, ἀλλὰ βύλακα ψυχῆς καὶ ζώντων ἀρετῆς ζᾶς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἐγχειρίζειν τῆς ἡμετέρας· καὶ οὕτω καὶ τοῦ παρόντος ἀπαλλαγησόμεθα, καὶ τοῦ ἐκεῖθεν ὑπερτυχόντες ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' ἁγίου πνεύματος ἡ δόξα, κράτος καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας *. Ἀμήν. * ζ αἰῶνας.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΤΙ ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΟΥ ΜΗ ΠΑΣΗΣ ΑΠΟΥΔΗΣ ΦΕΡΕΙΝ ΤΟΥΣ ΟΡΚΟΥΣ

ὁ μὲν τοῦ φέρειν ὑγιαίνως τὴν ὑπερκειμένην ἀπειλὴν," ἔγνωσα ἐκ τῶν παραδειγμάτων ἃ τῶν συμβάντων τῷ τε Ἰωὴλ, καὶ τοῖς Νινευίταις, καὶ ὅτι οὐ χρὴ διηνεκείας Ⓦ θλίπτειν, ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν· ὃ τί δὲ κακῶς ἀπολαύσῃ, καὶ τοῦ μὴ πάσης ἀπουδῆς φθόγγον ἐνεγκεῖν. χ. ἔχειν.

Ὧν τοίνυν παίδων καὶ τῆς καμίνου τῆς Βαβυλωνίας ἡ διήγησις ἀκριβέστερον πως, ὡς ἔοικε, παρεκάλεσεν ὑμᾶς τὴν ἀγάπην σχεῖν, ἐπὶ τοῦ καὶ τὸ παράδειγμα τὸ τοῦ Ⓦ Ἰωὴλ *, καὶ ἡ κατορθία ἡ πάντος θείου βασιλικοῦ" σεμνοτέρα. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ θείου ἰδιώτου βασιλικὸν οὐκέτι ἔσται τοῖς ἀκριβέσι τὸ κέρδος, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον τέρψις * ὑπῆρξε δεδημιούργηται ἔχουσα· ἀπὸ δὲ τοῦ τῶν κατορθούντων ἰδεῖν τοῦ Ἰωὴλ πᾶσάν τις δέξεται ὠφέλειαν καὶ φιλοσοφίαν πολλὴν καὶ παράκλησιν εἰς ὑπομονῆς" λόγον. Ἀλλὰ τοῦτο πολλοὶ νῦν μακρὰν πλοῦν ἀποδημίαν στέλλονται, ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς * ἢ τὰ πράγματα τοῦ δικαίου. χ. ὑπομονῆς. * ἢ φθαρτὸ χ. ὄργον

τητος ὁ Θεὸς, ϗ̀ ὃ σῶμα μ̃ μείζονος δόξης ἀναστήσει πάλιν, ϗ̀ δωδ̀ χρημάτων, τὰ ἀγαθὰ ϗ̀ πᾶσαν ὑπερβαίνοντα λόγου δύναμιν. οὐχὶ γυμνὸς ὑπὲρ τῆς κοσμίας ἐκάθητο ὁ Ἰωβ, μυρίων θανάτων χαλεπωτέραν ὑπομένων ζωήν; ἀλλ' ὑπὲρ τῆ εὐσεβεῖν οὐκ ἀπέβαλε, πάντα μ̃ πλούτου ἐπάνω ἦν τῆς οὐσίας τὰ τοιαῦτα, σώματος ὑγεία ϗ̀ κάλλος, τῶ παίδων ὁ χορὸς ἅπας, ϗ̀ κτήματα ἄπαντα, ἓ ὃ δὴ μεῖζον ἁπάντων, ὁ λαμπρὸς ϗ̀ ὑπομονῆς στέφανος. καθάπερ γὰρ ὑπὲρ τ δένδρων γῆ ϗ̀ καὶ τ καρπὸν ὡς ἀφέλη μ̃ τ φύλλων, καὶ τὰς κλάδους πάντας ἐκκόψῃ, τ ῥίζης μόνης ὁλόκληρον, ἓ μ̃ πλέονος αἰσθανομένη τ εὐπρεπείας ὃ δένδρον· ὅτω δὴ ϗ̀ ἐφ' ἡμῶν ἐστὶ καὶ ἡ ῥίζα μόνη τ εὐσεβείας, καὶ ὁ πλοῦτος ἀφαιρεθῇ, καὶ ὃ σῶμα διαφθαρῇ, πάντα πάλιν μ̃ μείζονος ἡμῖν ἐπάνειμι τῆς δόξης. πᾶσαν τοίνυν μέλλοντας τῆς ψυχῆς ἐκβαλεῖν τὴν φιλοχρηματίαν ὠφελητέον, ὡς ἑαυτοὺς ἐπανίλθωμεν, ϗ̀ ὃ σῶμα ἓ τῷ ψυχῷ κοσμήσωμεν τῷ κόσμῳ τῆς ἀρετῆς, ὅπλα δικαιοσύνης, ἀλλὰ μὴ ὅπλα ἀδικίας, τὰ μέλη τὸ σώματος ἡμῶν καθοσιοῦντες. ϗ̀ ὡς τοῦτον
* ἅ πάντων τῶν γλῶτταν παιδεύσωμεν τῆ ἐγκρατῆ τὸ πνεύματος χάριτος, πάντα ἰοῦ ϗ̀ ποικίλα ἀπὸ τὸ στόματος ἐκβάλλοντες, ϗ̀ ῥημάτων αἰσχρῶν μηδέποτε. ϗ̀ γὰρ ἡμᾶς ἐσμὲν χύσεις ϗ̀ ποικιλίας ἡ διδασκαλία τῆς ὀργάνου ἕκαστον τῶν ἡμετέρων ποιήσασα μελῶν. ἄκουσον γοῦν πῶς τῶν γλῶτταν, ὡ μ̃ ἀδικίας, ὡ ϗ̀ δικαιοσύνης ἐποίησεν ὄπλον. Ἡ γλῶσσα αὐτῶν, μάχαιρα ὀξεῖα. ἕτερος δέ τις φησὶ περὶ τῆς ἑαυτῆ γλώττης· Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου. ἐκείνη φόνον εἰργάσατο, αὕτη τέμνει ἐγγράφειον. Ἀλλ' τοῦτο μάχαιρα μ̃ ἐκείνη, κάλαμος ϗ̀ ἡ αὕτη, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν προαίρεσιν τῶν χρωμένων. ἡ μ̃ γὰρ φύσις τῆς γλώττης ϗ̀ ταύτης καὶ ἐκείνης ἡ μία· ἡ ϗ̀ ἐργασία οὐ μία. ϗ̀ περὶ τὸ σώματος ϗ̀ πάλιν ὁμοίως ὃ αὐτὸ τοῦτ' ἔστιν ἰδεῖν· ὡ μ̃ γὰρ εἶχον ὀφθαλμοὺς γέμοντας ϗ̀ πονηρίας. ἀλλ' τοῦτο [ὁ] κατηγορῶν ἔλεγε· Τὸ στόμα αὐτῶν ἥρπασε ϗ̀ πικρίας γέμει. Ὃ ϗ̀ αὐτό, οὐ τοιοῦτον· ἀλλὰ Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, ϗ̀ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ϛύνεσιν. ἕτερος ϗ̀ πάλιν χεῖρας εἶχον ὁμοίως ἐμπεπλησμένας ϗ̀ τούτων κατηγορῶν * ἔλεγε· Εἰ ταῖς χερσὶν αὐτῶν αἱ ὁμοῖαι, ϗ̀ ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων. αὖθις ϗ̀ χεῖρας εἶχεν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τοὺς ὡ ὑγιαίνοντας ὡμαυτοῦ, μεμολυσμένας. διὰ ϗ̀ τοῦτων ἔλεγε· Ἔκπτωσις τῶν χειρῶν μου, θυσία ἑσπερινή. ϗ̀ ὑπὲρ * καρδίας ϛύνετο τοῦτο πάλιν ὅστις ἰδεῖν. τῶν μὲν γὰρ ἡ καρδία ματαία ἦν, τούτου ϗ̀ ἀληθής. διὰ ϗ̀ τοῦτο ἐκείνων φησὶν, Ἡ καρδία αὐτῶν ματαία· τοῦτο ϗ̀ τῆς ἑαυτῆ, Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν. ϗ̀ ὑπὲρ ἀκοῆς ϗ̀ ϛύνετο τοῦτο ἴδοι τις ἄν. ὡ μὲν γὰρ εἶχον ὠτία ἀκοήν, ἀμείλικτον ϗ̀ ἀσύνετον. ϗ̀ κακίζων αὐτοὺς ὅτως ἔλεγε· Ὦσιν ἀσπίδος κωφῆς ϗ̀ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς. ἡ ϗ̀ αὐτὸ ἀκοή, δοκεῖ τῶν ἰδίων ῥημάτων ἦν. ϗ̀ τοῦτο αὖθ' πάλιν ἐδήλωσεν εἰπών· Κλίνω εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου· ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημά μου.

Ταῦτ' οὖν εἰδότες πάντοθεν ἑαυτοὺς ἀρετῇ τειχίσωμεν, ϗ̀ ὅτως ἀπεργασόμεθα τῷ * τῷ Θεῷ Θεῷ τῆ ὀργήν· ϗ̀ τὰ μέλη τὸ σώματος ἡμῶν ὅπλα δικαιοσύνης ποιήσωμεν*, καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα ϗ̀ χεῖρας ϗ̀ πόδας ϗ̀ καρδίαν ϗ̀ γλῶτταν ϗ̀ πᾶν ὃ σῶμα ἡμῶν παιδεύσωμεν ἀρετῆ χρήσιμον εἶναι μόνῃ. ϗ̀ τῶν πειρῶν ϗ̀ νόμων ἐκείνων μνημονεύσωμεν, ὡς ἂν ὡς τοῖς τῆ ὑμετέραν διηνεκῶς ἀγάπην, μηδὲν κακὸν ἔχειν ἐμβρόν, μηδὲ κακῶς λέγειν περὶ τῶν λελυπηκότων ὑμᾶς, ϗ̀ τῆ ποιεῖν τῶν ὅρκων ἐκβαλεῖν ἀπὸ τὸ στόματος ὑμῶν ζωήν. ϗ̀ ὡς μ̃ τῶν χ. δυοῖν δύο ἐντολῶν ἐν ἑτέρῳ καιρῷ διαλεξόμεθα· τῆ ϗ̀ παροῦσαν ἑβδομάδα ἅπασαν ὡς τῶν ὅρκων ὑμῖν ἐρῶμεν, ἀπὸ τῆς ὀκτωλωτέρας ἐντολῆς ποιούμενοι τῆ ἀρχήν. ὁσάκις γὰρ ποιος τις ὡς ἐκλεγήσεσθαι τῆς τῶν ὅρκων ζωηρείας, ἐὰν ἐπελπίσωμεν μικρὰν γοῦν ἐπίστευσιν ἀποδῶ, ἀπλήστως ἐπομένησκοντες, πουθετοῦντες, τηρεῖν τοὺς δίκαιον ἀπαιτοῦντες ϗ̀ θύοντας * ὃν ὑπολαμβάνομεν. τί γὰρ ὄφελος ἡμῖν τῆς τῶν βρωμάτων

χ. ἅ πάντων

χ. ἰδεῖν

χ. ἰδεῖν

* τῆ παραλόγων

Ψαλμ. ιγ. γ.
Ψαλμ. μδ. β.
Ψαλμ. ιγ. γ.
Ψαλμ. μδ. γ.
Ψαλμ. κε. ι.
Ψαλμ. ρμ. α.
Ψαλμ. μδ. α.
Ψαλμ. νζ. ι.
Ψαλμ. μα. δ.

κότων δὲ πλῆθος οὐκ ἐφόβησεν αὐτοὺς, οὐδὲ ἐξέλυσεν, οὐδὲ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς τί τοιοῦτον, ὃ πολλοὶ πολλάκις λέγειν εἰώθασιν. εἰ μὴν γὰρ προσῆν τοῖς μόνοις προσκυνεῖν ἡμᾶς ἐμέλομεν τῷ εἰκόνα, ἔγκλημα δὲ ἦν ὁμοίωμοι ἐμοί· εἰ δὲ μὴ τοσούτων μυριάδων * τοῦτο ποιοῦμεν, πῶς ἂν δύνοιτο συγχωρεῖσθαι; πῶς ἀπολογίας οὐκ ἀξιώσει; ἀλλ' οὐδεὶς ὅτε εἶπον, ὅτε εἰσέπεσε τοσοῦτον ἐκεῖνοι, ἀλλὰ σώματα τῶν τοσούτων ἰδόντες τυράννων. σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τὴν Δαλματίαν καὶ Γαλλίαν αὐτὸν τῇ κακουργίᾳ, καὶ πῶς κακοήθως καὶ παρῶν αὐτῶν κατηγόρησαν ἐκεῖνοι. Εἰσὶ γάρ, φησιν, ἄνδρες Ἰουδαῖοι, οἳ κατέστησαν ὅπλα ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐμνησικάκησαν τοῖς ἔθνεσι, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ἀνέμνησαν, ἵνα ἐκκαύσωσι τὸν τοῦ βασιλέως ὀργήν, μισοῦντες λέγοντες· ὅτι οὗτοι δοῦλοι, οὗτοι ἀγοραῖοι, οὗτοι ἀπόλιδες ἄρχουσι ἡμῶν ἐποίησαν· ⓐ ὃ καὶ τὸν τοσαύτην τιμὴν ὑφείζοσι, καὶ προποδοῦσιν εἰς ⓦ τιμωρίαν. ὅρα τοῦτο λέγοντες· ⓐ Ἰουδαῖοι, οἳ κατέστησαν ὅπλα ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος, οὐκ ἐπῆκουσαν τῷ δόγματι σου, καὶ τοῖς νόμοις σου οὐ λατρεύουσι. μέγιστος ἔπαρος ἡ κατηγορία, καὶ τὰ ἐγκλήματα ἐγκώμια γίνεται, καὶ ἡ μαρτυρία ἀνύποπτος τῶν ἐχθρῶν αὐτὸν προφερόντων. τί οὖν ὁ βασιλεύς; ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι εἰς ὃ μέσον, ὥστε πάντας αὐτοὺς φοβῆσαι. ἀλλ' οὐδὲν ἐκείνους ὠφέλησεν, οὐκ ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως, οὐ δὲ μόνος ἐν μέσῳ τοσούτων ἀσφαλῶς, οὐ δὲ πῦρ ὁρώμενον, οὐκ αἱ σάλπιγγες ἠχοῦσαι, οὐ πάντες εἰς αὐτοὺς πῦρ βλέποντες· ἀλλὰ πάντων τούτων καταγελάσαντες *, ὡς εἰς ψυχρὰν πηλοῦ ὑδάτων ἐμπίπτειν μέλλοντες, ὅτε τὸν κάμινον εἰσῆσαν, τὸν μακαρίαν ἐκείνην ἀφέντες φωνὴν, Οτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν.

* Ταύτην οὐχ ἁπλῶς ἐκίνησε τὸν ἰσραήλ, ἀλλ' ἵνα μάθητε, ὅτι καὶ θυμὸς ἦ βασιλικὸς, καὶ ὀπίσω γραπτῶν, καὶ φθόνος ἐχθρὸς, καὶ αἰχμαλωσία, καὶ ἐρημία, καὶ πῦρ, καὶ κάμινος, καὶ μυρία δεινά, ⓦ δίκαιον οὐδὲν ἐλέγξαι οὐδὲ φοβῆσαι δυνήσεται. Εἰ γὰρ ἔνθα ἀσεβὴς ὢν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἐξεπλάγησαν ⓐ ἰσχύσαι ⓦ τῷ τυράννου θυμῷ· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς θαρρεῖν χρὴ φιλάνθρωπον καὶ ἥμερον ἔχοντας βασιλέα, καὶ χάριν εἰδέναι τῷ Θεῷ τῆς θλίψεως ταύτης, ὅτι τῶν εἰρημένων μαθόντας, ὅτι αἱ θλίψεις λαμπροτέρους ποιοῦσι, καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ ἀνθρώποις, οὐ εἰδότας αὐτὰς φέρῃ ἡμαίως. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐλύπουν ὅτι δοῦλοι, οὐκ ἂν ἐγνωμεν αὐτῶν τὴν ἐλευθερίαν· εἰ μὴ αἰχμαλωτοι ἐλύπουν, οὐκ ἂν αὐτῶν ἐμάθομεν τὸ βούλημα τῆς ψυχῆς· εἰ μὴ τὸ κάτω πατρίδος ὠκείσαμεν, οὐκ ἂν ἔγνωμεν τὸ ἄνω πολιτείας αὐτῶν τὸν ἀρετὸν· Εἰ μὴ ὠργίσθη αὐτοῖς ὁ ἐν τῇ γῇ βασιλεύς, οὐκ ἂν ἐμάθομεν τὸν ἀθῶον, ἵνα εἶχε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἐπουράνιος βασιλεύς. καὶ σὺ τοίνυν ἐὰν ἔχῃς σκῶλον θύραθεν, καὶ εἰς κάμινον ἐμπέσῃς, μὴ ἀπογνῷς· ὥσπερ γὰρ ὀργίζηται, καὶ σὲ πρὸς ἀδείσῃ ἐκ, μὴ θαρρήσῃς. καὶ γὰρ σὲ πρὸς ἀδείσῃ ἵνα ὁ Ἀδάμ· καὶ ὅτε παρώργιστο, οὐδὲν ὠφέλησεν ὁ παράδεισος. σὲ καμίνῳ ἦσαν οὗτοι· καὶ ὅτε ἠυδοκίμησαν, οὐδὲν ἔβλαψεν ἡ κάμινος. σὲ παράδεισον ἵνα ὁ Ἀδάμ· καὶ ὅτε ῥάθυμος ἦν, εἰσεκελεύθη. σὲ καρία ἐκάθητο ὁ Ἰωβ· καὶ ὅτε ἔπηφεν, ἐκράτει. κρίνει πόσῳ βελτίων ὁ παράδεισος καρίας; ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν ἡ ἀρετὴ τὸν χοῖρον ⓦ συνοικοῦντα, ὅτε προσύδωκεν ἑαυτὸν ἐκεῖνος· ὥσπερ οὖν οὐδὲν ἔβλαψεν ἡ εὐτέλεια τὸν τόπον ⓦ [τὸν] ἀρετῇ πεφυτοθετημένον. καὶ ἡμεῖς τοίνυν * τὸν ψυχὴν ἀσφαλιζώμεθα τὴν ἡμετέραν. καὶ γὰρ ζημία χρημάτων ὅπου, καὶ θάνατος, τὸν δὲ εὐσέβειαν μηδεὶς ἡμᾶς ἀφέληται, μακαρισθῶμεν πεφυτωμένοι. τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἐπιτάττει εἰπών· Γίνεσθε οὖν φρόνιμοι, ὡς ὁ ὄφις. καθάπερ γὰρ ὁ ἐκεῖνος τὸ λοιπὸν ἅπαν προτίθησι σῶμα, ὥστε σῶσαι τὴν κεφαλήν· οὕτω καὶ σὺ, καὶ χρήματα, καὶ σῶμα, καὶ τὴν πρᾶξιν ζωὴν, καὶ πάντα προέσθαι δεῖ, ὥστε διατηρῆσαι τὴν εὐσέβειαν, μὴ ἀθυμεῖ. δεῖ γὰρ ἐκείνην ἔχειν ἀπιλθεῖν, πάντα σοι μᾶλλον ἀποδῶσι τὰς λαμπρο-

τητος

Δαν. γ. ιγ.

Δαν. γ. ιη.

Ματθ. ι. ιϛ.

* ἐν ἀπείρῳ

* οἱ τεσσαράκοντα

* ἐν

χ. φιλοσοφίαν

χ. βέλτιον

* ἐκκαπτὶ

χ. σώμ.

χ. οἱ ὄφεις

ἐχών, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ σοφῷ ϗ βυμηχάνῳ τοῖς ὅπλοις τοῖς ἑαυτοῦ ϗ ταῖς μηδοδείαις χ᾽ τῆς ἑαυτοῦ χαρηπάνου κεφαλῆς· ὁ δὴ ϗ ἐτέλεσεν. ὁ μὲν γὰρ Δαβόλος ἐμπνεύσας τῷ τυράννῳ τότε ἑαυτῷ, ὅτι σιδήρῳ ζωὴ τῶν ἁγίων ἀπετμήθη αὐχένι, ὅτι θηρίοις παρεδόθησαν, ὅτε ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ τρόπῳ κολασθῆναι· ἀλλ᾽ εἰς τὸ πῦρ ἐμβα- χ. εἰσέδυσαν. ἀλ. ἐμβλη- θῶσι
λεῖν, ἵνα μηδὲ τὰ λείψανα μείνῃ τῶν ἁγίων ἐκείνων, τῶν σωμάτων αὐτοῖς ἀφανισθέντων, ϗ τῆς τέφρας αὐτῶν τῇ τέφρᾳ τῶν κληματίδων ἀναμιγείσης. ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ διὰ τούτου τοῦ- διαίρεσιν τῆς ἀσεβείας ἐμηχανήσατο. ϗ πῶς, ἐγὼ λέγω. Θεὸς παρὰ τοῖς Πέρσαις εἰ νομίζε- ται τὸ πῦρ, ϗ τιμῶσιν αὐτὸ ὡς πολλῆς τῆς θεραπείας ⓐ βαρβάροις ⓐ τιμὴ χώραν ἐκείνην οἰκοῦντες ἔτι ϗ νῦν. βουλόμενος τοίνυν ὁ Θεὸς παρρησίαν δοῦναι τῆς ἀσεβείας τοῖς ἐνοῦ- σιν, συνεχώρησεν [αὐτὸ] τῷ τρόπῳ τῆς κολάσεως ἑαυτῆς, ἵνα κατ᾽ ὀφθαλμοὺς τῶν θε- ραπευόντων αὐτὸ πόνων τοῖς αὐτοῦ δούλοις τὰ νικητήρια δῷ, μᾶλλον τῶν ἔργων αὐτῶν πίστιν αὐτοῦ, ὅτι ⓐ τῶν ἑλλήνων θεοὶ οὐχὶ ⓐ Θεὸν μόνον, ἀλλὰ ϗ τοῦ τῶν δούλων διδάσκα- σι. ϗ σκότει μᾶλλον τῶν εὐσεβῶν πλεκόμενοι τῆς νίκης ⓐ στέφουσι, ϗ μάρτυρας τῶν τρόπαιον ποιοῦσιν αὐτοὺς τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπίστησε γάρ, φησι, Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς στρατεύ- Δαν. γ. ϛ.
σασθαι πόλεως τοῦ ἁγίου, ϗ τοῦ στρατηγοῦ, ϗ τοῦ ὑπάρχου, ἡγουμένους, ϗ τυράννους, ϗ τοῦ ἐπ᾽ ὄψεσιν, ϗ πόλεως τοῦ ἀρχόντων τῶν χωρῶν ἐλθεῖν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς εἰκόνος. ϗ συνήχθησαν πάντες. ὁ ἐχθρὸς ζωάγρει τὸ θέατρον, ϗ αὐτὸς συγκροτεῖ τοῦ θεάτρου. αὐτὸς τὰ σκάμματα πήξας, ϗ θεάτρου, ὃ τῶν τυχόντων ἀνθρώπων, οὐκ ἰδιωτῶν τινων, ἀλλὰ τῶν ἐπίμων ϗ πλουτούντων τῶν ὑπαρχόντων; ἵνα καὶ ἡ μαρτυρία ἀξιόπιστος γένηται παρὰ τοῖς πολλοῖς. ἦλθον ἐφ᾽ ἑτέρᾳ κλητῶν ὑποδοχῇ, ϗ ἕτερα θεασάμενοι πάντες ἀπῆλθον. ἦλ- χ. μὴ ἀπῆλθον
θον παρασκευάσοντες τὸν εἰκόνα· ϗ τῆς μὲν εἰκόνος" κατεγέλασαν, ἐκπλαγέντες δὲ τοῦ Θεοῦ τὸν δυνάμιν παρὰ τῶν εἰς τοῦ παῖδας τούτους γενομένων σημείων ἀπῆλθον. καὶ ὥρα πολὺ ὃ ταῦτα διέφερε τοῦτο. οὐκ ἐν πόλει, οὐδὲ ἐν χώρᾳ τινὶ, ἀλλ᾽ ὑπαίθρια ϗ ψιλὰ πεδία δέχεται τοῦτο τῆς οἰκουμένης ὃ θέατρον. ἐν γὰρ πεδίῳ" Δειρᾶς τῆς πόλεως ἔξω τῶν εἰ- χ. δειρᾷ Δαν. γ. δ.
κόνα ἔστησε, ϗ ὁ κήρυξ προελθὼν ἐβόα· ὑμῖν λέγεται ἔθνη, * φυλαὶ, γλῶσσαι. ἐν ᾗ αὐ * λαοὶ
ὥρᾳ ἀκούσαντες τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγος, σύριγός τε ϗ κιθάρεως, σαμβύκης τε ϗ ψαλτη- χ. μπακῶ
ρίου ϗ συμφωνίας καὶ πάντος ἤχους" μουσικῆς, πεσόντες προσκυνήσατε τῇ εἰκόνι τῇ χρυ- σῇ (ὅτως γὰρ πεσεῖν ἦν, ὃ προσκυνῆσαι ὃ ἐβούλοντο) καὶ ὃς αὐ μὴ πέσοι προσκυνήσῃ, χ. ἐμπεσεῖται
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ" ἐμβληθήσεται εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρὸς τοῦ καιομένου. Εἶδες πῶς χαλεπὰ τὰ παλαίσματα ἦν, καὶ ὅσαι τῆς ὑποβολῆς αἱ ἀνάγκαι, καὶ πῶς βαθὺ ὃ βάραθρον καὶ κρημνὸς ἑκατέρωθεν. ἀλλὰ μὴ δείσῃς. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον αὐξήσῃ τὰ μηχανήματα ὁ ἐχθρὸς, τοσούτῳ μᾶλλον δείκνυσι τῶν παίδων τὴν ἀνδρείαν. διὰ γὰρ τοῦτο συμφωνία μουσικῶν τοσούτων, διὰ τοῦτο ὁ κάμινος ὁ καιόμενος, ἵνα ϗ ἡδονὴ ϗ φόβος πολιορκῇ ἅμα τὰ πρόσωπα ψυ- χάς. "σκληρός ἐστιν ὅστις τῶν πρώτων ϗ δυσπείθητος *; μαλακίσθω, φησὶν, αὐτῶν ἡ σπουδὴ χ. πηδᾷ
" ὁ λοιπὸς ; ἀλ. ὁ τοῦς ; ἀλ. ὅλως ;
σα τῆς πανάρμονίου μουσικῆς ἡ μελῳδία. ἀλλ᾽ ἀνώτερος ἑαυτὸς διὰ τῆς ὑποβουλῆς; φοβείσθω ϗ καταπλησσέσθω τῆς φλογὸς ἡ ὄψις. ϗ ἰδοὺ φόβος ἅμα ἡδονὴ, ἡ μὲν διὰ τῶν ὤτων, ὁ δὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπεισιόν τῇ ψυχῇ. ἀλλὰ τὸ γενναῖον τῶν νεανίσκων ἐκείνων οὐδὲν τού- των ἠλέγχει· ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰς τὸ πῦρ ἐμπεσόντες ἐκράτησαν τῆς φλογὸς, οὕτω πάσης ὑπο- θυμίας ϗ ἀγωνίας κατεγέλασαν. ταῦτα γὰρ πάντα διὰ ἐκείνους ὁ διάβολος προσπρεσβύ- ασιν. οὐ γὰρ περὶ τῶν ἐκτὸς ἠμφισβήτει, ἀλλὰ ϗ σφόδρα ἐθάρρει, ὅτι οὐδεὶς δύνη- πεσεῖται τοῦ νόμου τοῦ βασιλέως. ὅπου γὰρ οἱ πάντες ἔπεσον ϗ ἠπάτησαν, τότε εἰς μέσον ⓐ παῖδες ἄγνοι μόνοι, ἵνα ϗ ταύτῃ λαμπροτέρα ἡ νίκη γένηται, [μόνον] τὸ τοσοῦτο πλῆθος νικῶντος ϗ ἀναιρησιπολεμοῦντος αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ ἐν ὕπνῳ ἐφαντάσθη, εἰ μηδενὸς ὑπο- σκελισθέντος οὕτω προελθόντες ἐδοκίμασαν προσελθεῖν· ὃ γὰρ μάγιστον ϗ παράδοξον, ὅτι τῶν πεπλω-

κότων

ἀτου προσδοκῶσα καὶ ἀπειλὴν μείζω· ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἡμῖν πολλὴ πρὸς ἀρετὴν
ὑπόδυσις ἔσται, ὅπιτ φιλοῦμένης ἡμῖν τῆς θλίψεως δῆλον τῆς ἀγωνίας. δυνατὸς μὲν γὰρ ὁ Θε-
ὸς ἅπαντα σήμερον λῦσαι τὰ δεινά· ἀλλ' ἕως ἂν ἴδῃ καθαρθῆναι ἡμᾶς, ἕως ἂν ἴδῃ ἡμᾶς ἐν ἡμῖν μένειν ἐπιτροφεύοντας καὶ μετάνοιαν παιδεύοντας καὶ ἀσκοῦντας, οὐ καταλύει τὴν θλῖψιν. καὶ γὰρ ὁ χρυ- χ. ἡμᾶς
σοχόος, ὡς ἂν ἴδῃ τὸν χρυσίον καλῶς ἐκκεκαθαρθαι, οὐκ ἀνατρέπει τὸ χωνευτήριον· οὕτω 5 χ. ἄλλα
καὶ ὁ Θεὸς οὐ παύει τοῦτο τὸ πένθος, ἕως ἂν ἡμᾶς σωφρονίσῃ καλῶς. ὁ γὰρ συγχωρήσας
τὸν πειρασμόν, αὐτὸς οἶδε καὶ τὴν λύσιν τοῦ πειρασμοῦ. οὕτω καὶ καθαρμὸς οὔτε
ἐπιτείνει τὴν ὀδύνην, ἵνα μὴ ἀπορρήξῃ, οὔτε χαλᾷ πέρα τοῦ μέτρου, ἵνα μὴ λυμήνηται τὴν
συμφωνίαν τῆς ἁρμονίας. οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ποιεῖ· οὔτε γὰρ διέτεινε διὰ παντὸς, οὔτε ἐν θλίψει
μακρᾷ τὴν ἡμετέραν καθίησι ψυχήν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ζώσεσι ἀμφότερα ταῦτα ποιεῖ. οὐκ 10
ἀφίησι δὲ γὰρ διὰ παντὸς ἐν θλίψει εἶναι, ἵνα μὴ ἐκλυώμεθα ῥᾳθυμότεροι· οὐκ ἀφίησι δὲ καὶ χ. παντὸς
θλίψει ζώσῃ ἐπὶ πολὺ, ἵνα μὴ καταπίσωμεν, μηδὲ ἀπαρρθύσωμεν. αὖπω τοίνυν παρα- χ. τὴν χαρὰν
χωρῶμεν τὸ καιροῦ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν δεινῶν· ἡμᾶς δὲ θλιβομένους μόνον, ἡμᾶς δὲ εὐλα- χ. ζέοντας
βείᾳ ζωλύμενον ἡμῶν δὲ γὰρ ἕνεκεν ὁ μεταβολὴς παρὰ ἀρετὴν, ἢ ἕνεκεν τοῦ Θεοῦ ἔργου ὁ λῦσαι τὰ
δεινά. καὶ γάρ σε ἔστι πειράζοντος μᾶλλον αὐτὸς βουλόμενον σῶσαι τὴν ψυχὴν ταύτην· ἀλλ' ἀνα- 15
μένῃ σε τὴν σωτηρίαν. ὥσπερ οὖν ἐξ ἀνέσεως ἐγένετο θλῖψις, οὕτω καὶ ἀπὸ θλίψεως ἄνεσις χρὴ
προσδοκᾶν. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ χειμὼν, οὐδὲ ἀεὶ θέρος· οὐκ ἀεὶ κύματα, οὐδὲ ἀεὶ γαλήνη· οὐκ ἀεὶ
νύξ, οὐδὲ ἀεὶ ἡμέρα. οὕτως οὐδὲ ἀεὶ θλῖψις, ἀλλ' ἔσται καὶ ἄνεσις, μόνον ἐμοὶ σὺ τῇ θλίψει χ. ἐς τέλος
ἐκκακήσωμεν τῷ Θεῷ. καὶ γὰρ ἡ τῆς παῖδος ἐκείνης ἐνεβλήθησαν, καὶ οὐ-
δὲ οὕτως ἐπτοήθησαν τῆς βλαβείας, οὐδὲ ἐφόβησεν αὐτοὺς ἡ φλόξ· ἀλλὰ τῶν μὲν θαλάμων 20
καὶ θηλυδρίων καὶ μηδὲν παχόντων δεινὸν, ἀσυνδιατόρων τῷ πυρὶ κυκλουμένων ἅς ἱερὰς ἐκεί-
νας ἀνέπεμπον θυσίας. ἅμα τοῦτο τεῖχος αὐτοῖς ἐγένετο ὁ πῦρ, καὶ τοιαύτη ἡ φλόξ, καὶ πηγὴ καὶ κά-
μινος, καὶ δεδεμένους ἔκαιεν, ἐλευθέρους ἀπέδωκεν. ἔλαβε θηλυδρίων σώματα, καὶ ὡς ἀθανάτων
ἀπέσχετο. [οὐκ] ἔγνω τὴν φύσιν, ἀλλ' ἠδίαθη τὴν βλάβειαν. ἔδησε τοὺς πόδας ὁ τύραν- 25 χ. πόδας
νος, καὶ ἔδησαν αἱ "πόδες τὸ πυρὸς τὴν ἐνέργειαν. ὦ προδιδόξου πράγματος. τοὺς χ. δεσμοὺς
δεδεμένους ἔλυσεν ἡ φλόξ, καὶ αὖτη λοιπὸν ἐκτὸς τῶν δεδεμένων ἐδέδιτο. μετέβαλε γὰρ τῶν χ. δεσμοῦ.
πραγμάτων τὴν φύσιν ἡ τῶν νεμεσίων εὐλάβεια, μᾶλλον δὲ οὐ τὴν φύσιν μετέβαλεν,
ἀλλ' ὁ πολλῷ θαυμαστότερον ἦν, μεμουσῶσης τῆς φύσεως τὴν ἐνέργειαν ἔσχεν. οὐ γὰρ ἔσβε-
ση τὸ πῦρ, ἀλλὰ κεκόμψον ἀργὸν ἐποίησε. καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν καὶ προδιδόξου, οὐκ ὅτι τῶν
σωμάτων τοῦτο τῶν ἁγίων ἐγένετο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἱματίων αὐτῶν καὶ ὅτι 30
τῶν ὑποδημάτων. καὶ καθάπερ ὅτι τῶν ἀποστόλων, τὰ ἱμάτια Παύλου τοσού-
μενα καὶ δαίμονας ἤλαυνε, καὶ ἡ σκιὰ Πέτρου θανάτου ἐφυγαδεύσεν· οὕτω δὴ
καὶ ἐνταῦθα τῶν παίδων τούτων τὰ ὑποδήματα τὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν ἔσβεσεν. οὐκ
οἶδα πῶς εἴπω. ὃ γὰρ θαῦμα πᾶσαν ὑπερβαίνει λόγων δύναμιν. καὶ γὰρ ἔσβεσε τὴν ἐν- χ. λόγου
έργειαν, καὶ οὐκ ἔσβεσε. ὅτε μὲν γὰρ τοῖς σώμασιν ὡμίλει τῶν ἁγίων ἐκείνων, ἔσβεσε· ὅτε δὲ 35
τοὺς δεσμοὺς διαρρῆξαι ἔδει, οὐκ ἔσβεσε. τοὺς γοῦν δεσμοὺς διέρρηξε, καὶ τῶν ἀσφαλῶν οὐχ
ἥψατο. εἶδες πόση ἡ ἐλύτης; καὶ οὐκ ἀπατᾶται ὁ πῦρ, οὐδὲ ὁδοῦ τέρω τῶν δεσμῶν προ-
ελθὼν ἐτόλμησεν. ἔδησεν ὁ τύραννος, καὶ ἔλυσεν ἡ φλόξ· ἵνα μάθῃς καὶ τὸ βαρβάρου τὴν
ὠμότητα, καὶ τὸ τοιχεῖον τὴν ἀνακτοῦν. τίνος δὲ ἕνεκεν ἔδησεν, εἰς πῦρ ἐμβαλεῖν μέλλων;
ἵνα μείζονα θαῦμα γένηται, ἵνα προδιδοξώτερον σημεῖον, ἵνα μὴ τολμήσῃς ὀφθαλμῶν ἀπά- 40
τῆν εἶναι τὰ ὁρώμενα. εἰ γὰρ μὴ πῦρ ἦν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, οὐκ ἂν τὰ δεσμὰ κατέφαγε, οὐκ
ἂν τοὺς ἔξωθεν φρατιώτας καὶ θηλυδρίους ἅπασιν, ὁ πολλῷ μείζονα ἦν τῶν ἔνδον τοῖς ἔξω τὴν
δύναμιν, οὐ δὲ τοῖς ἔνδον ἐπεδείκνυτο. σὺ δέ μοι σκόπει πάντα χρόνον, πῶς ὁ διάβο- χ. ἔδειξε
λος, διὰ μὲν πολεμεῖ τοῖς τοῦ Θεοῦ δούλοις, ἅμα τοῦτον τὴν οἰκείαν δύναμιν καθαιρῇ, οὐκ

ἐκών,

ἔπεσε. τεθεμελίωτο γὰρ ὅτι τῇ πέτρᾳ. ἡ πάλιν, Πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ οὐ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ὅτι τὴν ψάμμον, καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέρρηξαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ κατέπεσε· καὶ ἰδοὺ ἡ ταπείνωσις αὐτῆς μεγάλη. εἶδες ὅτι οὐχ αἱ τῶν πλεονασμῶν προσοδολαὶ, ἀλλ' ἡ τῶν οἰκοδομησάντων ἄνοια τὴν πλῶσιν ἐποίησε; καὶ γὰρ ἐκεῖ βροχὴ, καὶ ἐνταῦθα βροχή· κἀκεῖ ποταμοὶ, καὶ ἐνταῦθα ποταμοί· κἀκεῖ πνευμάτων προσβολαὶ, καὶ ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ τοῦτο· κἀκεῖνος ᾠκοδόμησε, καὶ οὗτος ᾠκοδόμησε, καὶ ἡ αὐτὴ οἰκοδομὴ, καὶ οἱ αὐλοὶ πλεονασμοί· ἀλλ' οὐ τὸ αὐλὸν πέλας, ὅπερ οὐχ ὁ αὐλὸς ἤμελλεν. ἡ γὰρ τῶν πλεονασμῶν φύσις, ἀλλὰ τὸ οἰκοδομήσαντος ἡ ἄνοια τὴν πλῶσιν ἐποίησεν· ἐπεὶ ἔδει καὶ τὸν ὅτι τῆς πέτρας οἰκοδομηθῆναι καταπεσεῖν οἰκίαν. νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ἔπαθεν. ἀλλὰ μὴ περὶ οἰκίας εἰρῆσθαι ταῦτα νομίζητε· περὶ γὰρ ψυχῆς ὅδε ὁ λόγος, τὸν τῶν θείων λόγων ἀκρόασιν ἀγαπᾶν ἀλλὰ τῶν ἔργων ἐπιδεικνυμένης ἡ ἀγαθοπραγίας. ὅπως οἰκοδόμησεν ἑαυτοῦ τὸν ψυχὴν ὁ Ἰώβ. * κατέβη ἡ βροχή. Πύρ γὰρ ἔπεσε, φησὶν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγε πάντα τὰ ποίμνια. ἦλθον Ἰὼβ α ιι. οἱ ποταμοὶ, οἱ πικροὶ καὶ ἐπάλληλοι τῶν συμφορῶν ἄγγελοι, ὁ μὲν τῶν οἰκετῶν, ὁ δὲ τῶν καμήλων, ὁ δὲ τῶν παίδων λέγων τὸν ἀπώλειαν. ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, τὰ πικρὰ τῆς γυναικὸς ῥήματα (Εἶπον γάρ τι, φησὶ, ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα) καὶ οὐκ ἔπε- Ἰὼβ c.ϑ. σεν ἡ οἰκία, οὐχ ὑπεσκελίσθη ἡ ψυχὴ, οὐκ ἐβλασφήμησεν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ κυρωθείσης ὅπως εἶπεν· Ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλετο· ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο. Ἰὼβ α κα. ὁρᾷς ὅτι οὐχὶ τῶν πλεονασμῶν ἡ φύσις, ἀλλ' ἡ τῶν ῥᾳθυμούντων ὀλιγωρία τὸν πλῶσιν ἐποίει ἐλθεῖν; ὡς τοίνυν ἰσχυρὸν, καὶ ἰσχυρότερον ἡ θλῖψις ἐργάζεται. τίς γοῦν φησιν; ὁ σὺν τῇ θλίψει πᾶφυς, ὁ μακάριος Παῦλος οὕτω λέγων· Ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· Ρωμ. ε δ. ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν· ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. καὶ καθάπερ πάλαι τὰ ἰσχυρὰ τῶν δένδρων ἡ τῶν ἀνέμων ῥύμη προσπίπτουσα καὶ πολλοὶ ῥιπίζουσα, οὐκ ἀνατρέπει, ἀλλὰ ῥιζοῦται καὶ ἰσχυροτέρα καὶ ἰσχυροτέρα ταῖς προσβολαῖς ταύταις καθαυξάνει· οὕτω καὶ ψυχὴν παλαίουσα, καὶ δυναμένη συζώσασα ἡ τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγὴ καὶ τὴν θλῖψιν οὐχ ὑποσκελίζουσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πλείονα ὑπομονὴν ἀλείφουσι· καθάπερ καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ λαμπροτέρους ἐποίησαν καὶ φαιδροτέρους. νῦν μὲν οὖν ἀνθρώπου ἡμῖν ὀργίζεται, ἀνθρώπου ὁμοιοπαθοῦς * καὶ ὁμοψύχου, καὶ δεδοίκαμεν· τότε δὲ ἑκόντος * δαίμονα ποιητὴν καὶ ἄγγελον ἴσον ὁ ὀργιζόμενος· καὶ οὐχ ἁπλῶς ὠργίζετο, ἀλλὰ πάντα ἐκεῖνα τὰ μηχανήματα, καὶ πᾶσαν πρόσοψιν μαραινόμενον· καὶ οὕτως ἤλεγξε τὸν δίκαιον τὴν ἀνδρείαν. καὶ οὐδὲ μὴν ἀνθρώπου ὢν νῦν μὲν ὀργίζεται, νῦν δὲ καταλλάττεται, καὶ ὅμως ἀπεστιθήκαμεν ὃν δεῖ· τότε δὲ ἀγάπολος ἴσον ὁ πολεμῶν, ὁ μηδέποτε καταλλαττόμενος τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει, ἀλλὰ πόλεμον ἀσπιδοῦ καὶ μάχιμον ἀκήρυκτον πρὸς τὸ γένος ἡμῶν ἀράμενος· ἀλλ' ὅμως κατεγέλασεν αὐτοῦ τῶν βελῶν ὁ δίκαιος. πῶς οὖν αἱ ἐγκλήσεις ἀπολογήσω, ἢ ποίαν συγγνώμην, οὕτως ἀνθρώπων πειρασμοὺς φέρειν, ἃ τοσαῦτα φιλοσοφοῦντες ἐν τῇ χάριτι, τὰ περὶ τῆς χάριτος καὶ τῆς παλαιᾶς ἀγαθότητος οὕτω ῥᾳθύμως ἀφορήτους πολέμους ἐκφέρειν ἐγκόντος γίνεται;

Ταῦτ' οὖν ἀεὶ, ἀγαπητοὶ, διαλεγόμεθα πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τούτων ἑαυτοὺς παιδαγωγοῦμεν τῶν λόγων. καὶ γὰρ ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ ζωοδὸς ὁ ὑμέτερος, ὅσον ἀπὸ τῶν πειρασμῶν τούτων τὸ κέρδος ἐφηκάμεθα. ὁ [γὰρ] ἀκόλαστος, σώφρων ἐγένετο * · ὁ θρασὺς, ἐπιεικέστερος· ὁ ῥᾴθυμος, σπουδαῖος· οἱ μηδέποτε ἐκκλησίᾳ ἰδόντες, ἀλλὰ θεάσεις προσεδρεύοντες, εἰς ἐκκλησίας διημερεύουσι νῦν. διὰ ταῦτα οὖν ἀλγῶ, εἰπέ μοι, ὅτι σε σπουδαῖον τῷ Θεῷ ἐποίησεν ὁ Θεός; ὅτι σε τῇ θλίψει πρὸς ἀγαθὴν τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας ἠγάγομεν; ἀλλ' ὀδυνῶμαι σου τὸ ζωηδὸς, ἀλλὰ πτοοῦμαι σου καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡ διάνοια, θάνατον

* ἐμοῦ
* τῷ μακαρίῳ

διαῤῥήξωμεν τοίνυν τὰς καρδίας, ἵνα, εἴ τις ποτὲ βοτάνη, ἢ λογισμὸς δουλερὸς ἔστιν ἐν ἡμῖν, ὡς ἔῤῥιζον αὐτὸν ἀναπαύσωμεν, ἢ καθαρὰς τοῖς τῆς θυσίας σπέρμασι παραδώσωμεν τὰς ἀρούρας. ἐὰν γὰρ μὴ τοῦτο ποιήσωμεν, ἐὰν μὴ τοῦτο σπείρωμεν, ἐὰν μὴ τοῦτο διαχρύσωμεν, ὅτι θλίψεις καὶ ἱκετεία, πότε ἄλλοτε ἥξομεν εἰς κατάνυξιν; ὅταν αἴσθησις ἢ καὶ τρυφή; ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον. ἡ γὰρ αἴσθησις καὶ ἡ τρυφὴ εἰς ῥᾳθυμίαν σύρει ἑαυτὴν, ὥσπερ ἡ θλῖψις καὶ εἰς κατανυξιν ἐπιμαλλ, καὶ πεπλατυμμένον ἔξω καὶ πολλὰ τοῦ βάθους ἔχειν καὶ εἰς ἑαυτὸν ὑποτρέφει.

Μὴ τοίνυν ἀλλοῶμεν ἐπὶ τῆς ἀθυμίας ταύτης, ἀλλὰ καὶ βιαζώμεθα τῷ Θεῷ. πολὺ γὰρ ἀπὸ τῆς θλίψεως τὸ κέρδος. καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς, ἐπειδὰν σπείρῃ τὰ μὴ πολλὰ τῆς πίστεως συλλεγόντα σπέρματα, χλοερὰ θεᾶται βλέπων. καὶ ὁ μὲν ἰδιώτης ὁρῶν τὰ γινόμενα ἄπαντα θαυμάζει, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἴσως ἐρεῖ· τί ποτε ὁ ἄνθρωπος οὗτος ποιεῖ; τὰ συλλεγόντα σκορπίζει· καὶ οὐχὶ σκορπίζει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναμίγνυσι μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας τὴν γῆν, ὥστε αὐτὰ μηδὲ συλλέξαι δυνηθῆναι ῥᾳδίως· καὶ οὐκ ἀναμίγνυσι μόνον τῇ γῇ, ἀλλὰ καὶ βύσσεται θεᾶσθαι σφοδρὸν ὑετὸν, ὥστε κατασαπῆναι τὰ καταβληθέντα ἅπαντα, καὶ θεᾶσθαι πηλὸν καὶ θρυβδηται βλέπων βεβρεγμένα καταῤῥηγνυμένας, καὶ ἀτραπὰς καταφερομένας. ὁ δὲ γηπόνος οὐχ οὕτως· ἀλλὰ χαίρει καὶ ἀγάλλεται χλοερὰ ὁρῶν. οὐ γὰρ τὰ πρόσφατα βλέπει, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ἀναβλύειν· οὐ τοὺς ταῖς βρεχαῖς ὁρᾷ, ἀλλὰ τὰ δράγματα ἀναλογίζεται, καὶ τὰ σπόρμα σπέρματα, ἀνὰ τριάκοντα καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν καρπούς, ἀνὰ φορτικὸν ὑετὸν, ἀνὰ ἥδιστον τῆς ἄλλης κομιδῆς. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς μὴ τὴν θλῖψιν ὁρῶμεν τὴν παροῦσαν, μηδὲ τὴν ὀδύνην, ἀνὰ τὴν ἐξ αὐτῆς γινομένην ὠφέλειαν, καὶ ἐξ αὐτῆς τικτόμενον καρπόν· ἀναμείνωμεν τὰς ἄλλα τὰ δράγματα. καὶ γὰρ ἐὰν νήφωμεν, πολλῷ ἀπὸ τοῦ παρόντος διανοήσομεθα ζωαγρεῖ καρπὸν, καὶ πληρώσαι τὰ ταμεῖα τῆς δικαιοσύνης τῆς ἡμετέρας. ἂν νήφωμεν, οὐ μόνον τοῦτον πεισόμεθα ἀπὸ τῆς θλίψεως ταύτης δίκην, ἀνὰ καὶ μυρία καρπωσόμεθα ἀγαθά. διὸ ῥᾳθυμῶμεν, καὶ ἡ ἄνεσις ἡμᾶς ἀπολλ. καὶ γὰρ μὴ παρασκήπτα, ἑκάτερα βλάπτει· καὶ ἡ μὲν ἀκριβείας ζωῆτα, ἀμφότερα ὠφελ. καὶ καθάπερ ὁ χρυσὸς καὶ ὕδασιν ὁμιλήσῃ, τὴν οἰκείαν οὐκ ἀπολείπει, τὴν δὲ ἐναντίαν ὑπομένει, καὶ εἰς χωνευτήριον ἐμπέσῃ, φαιδρότερον ἐξῆλθε πάλιν· ὁ δὲ πηλὸς καὶ ὁ χέρσος, κἂν ὕδασιν ἀναμιχθῇς τύχῃ, ὁ μὲν διαλύεται, ὁ δὲ σήπεται· καὶ εἰς πῦρ ἐμπέσῃ, ὁ μὲν φρύγεται, ὁ δὲ καπνίζεται· οὕτω δὴ καὶ ὁ δίκαιος καὶ ὁ ἁμαρτωλός. ὁ μὲν γὰρ καὶ ἀνέσεως ἀπολαύῃ, μᾶλλον λαμπρὸς, καθάπερ τὸ χρυσίον ἐκκλυζόμενον ὕδατι· καὶ εἰς πειρασμὸν ἐμπέσῃ, φαιδρότερος γίνεται, καθάπερ τὸ χρυσίον βασανιζόμενον διὰ πυρός· ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς, κἂν ἀνέσεως τύχῃ, διαλύεται καὶ κατασήπεται, καθάπερ ὁ χόρτος καὶ ὁ πηλὸς ὁμιλῶν ὕδατι· καὶ πειρασμοῦ παραμείνῃ, καταπίπτει καὶ ἀπόλλυται, καθάπερ ὁ πηλὸς καὶ ὁ χόρτος διὰ τοῦ πυρός. μὴ τοίνυν ἀλύωμεν ὅταν τοῖς πρόσθεν δεινοῖς. ἐὰν γὰρ ἁμαρτίας ἔχῃς, ἀφαιρίζονται καὶ καταναλίσκονται ῥᾳδίως διὰ τῆς θλίψεως· ἂν δὲ ἀρετὴν ἔχῃς, λαμπροτέραν καὶ φαιδροτέραν διὰ ταύτης. ἐὰν γὰρ ἀγρυπνῇς διηνεκῶς καὶ νήφῃς, φιλοσοφώτερος ἔσῃ βλέπειν ἁπάσης. οὐ γὰρ ἡ τοῦ πειρασμοῦ φύσις, ἀλλ' ἡ τοῦ πειραζομένου ῥᾳθυμία τὰ τραύματα ἐργάζεσθαι πέφυκεν. ὥστε εἰ βούλει τρυφᾶν καὶ ἀνέσεως ἀπολαύειν καὶ ἡδονῆς, μὴ ζήτει ἡδονὴν, μηδὲ αἴσθησιν, ἀλλὰ ζήτει ψυχὴν ἀπαθῆ γέμουσαν, καὶ καρτερεῖν ὑπομένουσαν δυναμένην. ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ἔχῃς, οὐχὶ πειρασμός σε ἐλέγξει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνέσεις σε ἀπολεῖ καὶ καταβυθεῖ μειζόνως. ὅπου γὰρ οὐκ ἦν τοῦ ἀνέσεως παρεσκολή, ἀλλ' ἡ τῆς ἡμετέρας ἀθυμίας ῥᾳθυμία διαπίπτειν ἐποίησε τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἀκούσωμεν τί φησιν ὁ Χριστός· Πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέῤῥηξαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε.

χ. διαρρῶν

χ. ἄλλα, τὰ ἄλλα· ἀλλ' ἀναμάτων δίκην.

χ. τύχοι,

χ. ἡδονῶν

Matth. ζ. κδ.

Ελεγκτὸς ὁ Θεὸς ὁ παρακαλέσας ὑμᾶς ὡς υἱοὺς ὑμῖν ψυχὰς, ὁ σωτείρας δυναμένας ὑμᾶς ἁμαρτίας. ὅτι γὰρ ἰσχυρὸν ἐδίξατο παράκλησιν, ἀλλ᾽ τῆς αὐτοῦ τούτης ἐδίξατο, ἢ ἀλλ᾽ τῆς περὶ τὸν ἀκρόασιν παρουσίας. οὐ γὰρ ὅτι ψυχρὸν ὁδυνωμένῳ τὸ νέφος κατηχρωμένῳ ἀθυμίας, δυνηθεῖναι μὴ παρουσίας ἀκοῦσαί τι τῶν λεγομένων. ὑμᾶς ἢ ἱρὰ μὴ πολλῆς τῆς βίας καὶ σφοδρᾶς τῆς αὐτοῦ ἡμῖν παρεστίχοντας,* πάντα ἀποπαξαμένους τὰ λυπηρὰ, καὶ τὰν τῆς ἀκροάσεως ἔρωτα προσαιδίους τὸν ἐπικειμένῳ ὀδυνῶν. ἀλλ᾽ τοῦτο βίζομαι μὲν ὑμῶν τῷ Θεῷ, ὅπ οὐκ ἠλεγξεν υἱοῦν τὸν φιλοσοφίαν ἢ συμφοράν, οὐδὲ ἐξέλυσεν ὑμῶν ⟨Ⓦ⟩ τόνον ὁ φόβος, οὐδὲ ἔσβεσεν ὑμῶν τὸ παρόμοιον ἢ θλῖψις, οὐδὲ ἐμάρανεν ὑμῶν τὸ ζῆλον ὁ κλαυθμὸς, οὐδὲ ἐσίκησε ⟨Ⓦ⟩ τὸν Θεὸν πόθον ὁ τῶν ἀποθεφθέντων φόβος, οὐδὲ καπέβαλεν ὑμῶν τὸν ἀπουσιαν ἢ τὸ χαμαιρὸν δυσκολία. ἀ μόνον ἢ ἀ καπέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέρρωσεν· ἀ μόνον οὐκ ἐξέλυσεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέτεινεν· οὐ μόνον οὐκ ἔσβεσεν, ἀλλὰ καὶ αἴθοψιν πλέον. κεκέκωται μὲν ἢ ἀγάπη, ἢ ἐκκλησία πεπλήρωται· ἐκείνη τραγῳδίας ἐστὶ θέσις, αὕτη χάρας καὶ εὐφροσύνης παθυμαθίας ἀφορμή. ὅταν οὖν ἐμβάλῃς εἰς τὸν ἀγαπητὸν, ἀγαπητὲ, καὶ τὸν ἐρημίαν θυσσάρυμος φανάξῃς, καταφύγε πρὸς τὸν μητέρα, καὶ παράμυθίαταί σε ὑδέως τῷ πλήθει τῶν οἰκείων τέκνων, καὶ δείξει σοι τὸν ἀδελφὸν ἀπηρτισμένον ⟨Ⓦ⟩ [χαῖον] χορεῖ, καὶ πᾶσαν ἀποκρούσεται σου τὸν ἀθυμίαν. ὅτι μὲ γὰρ τῆς πόλεως ὑπεθυμεῖμεν ἀνδρας ἰδεῖν, καθάπερ ⟨Ⓐ⟩ τὰς ἐρήμους οἰκοῦντες· εἰς ἢ τὸν ἐκκλησίαν καταφύγοντες, ἐκεῖ τὸ πλῆθος γενεσωρύμεθα. καὶ καθάπερ τῆς θαλάττης τὰ σαλεύσης καὶ πολλῷ τῷ χειμῶνι μαιμώσης, εἰς ⟨Ⓦ⟩ λιμένα ἀναγκάζει καταφυγεῖν ὁ φόβος * ἀπομένας, οὕτω καὶ νῦν τὰ τῆς ἀγάπης κύματα καὶ ὁ τῆς πόλεως χειμὼν πάντας εἰς τὸν ἐκκλησίαν συνελαύνει πάντοθεν, καὶ τῷ ζωδέσμῳ τῆς ἀγάπης σφίγγει μετ᾽ ἀλλήλων τὰ μέλη. βίζομαι τοίνυν καὶ ἀφ᾽ ὑμῶν τὰ τῷ Θεῷ, ἵλεω τοσοῦτον ἀπὸ τῆς θλίψεως σκαρπωσάμενα κέρδος· ὅπ τοσαύτην ἀπὸ τὸ πειρασμοῦ τὸν ὠφέλειαν ἐλάβομεν. ἐὰν μὴ πειρασμὸς, οὐδὲ ⟨Ⓦ⟩ φθόνος· ἐὰν μὴ παλαίσματα, οὐδὲ βραβῆα· ἐὰν μὴ σκάμματα, οὐδὲ πυγμή· ἐὰν μὴ θλῖψις, οὐδὲ ὑπόνοια· ἐὰν μὴ χειμὼν, οὐδὲ θέορος. καὶ τοῦτο οὐκ ἐπ᾽ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀπερμόχθων ἐστὶν ἰδεῖν. καὶ γὰρ οὐχ πολιὸν μὲ ⟨Ⓦ⟩ ὑετὸν, πολλῶν ἢ τῶν νεφῶν τὸν ζωοφορικὸν, πολλῶν ἢ ἡμέαθαι δεῖ ⟨Ⓦ⟩ κρυμὸν, εἰ μέλλοι καμπὸν ὁ ἄσταχυς ἀνίσασθαι. ὅταν ἢ αὐτὸ τοῦ χειμεὼς, καὶ ὑετὸς καμεὼς. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν ἐφέστηκε χειμὼν, χειμὼν ψυχῶν, οὐκ αἴρος, ἀπείρωμεν δὲ ἡμεῖς τὸ τῷ χειμῶνι τοῦτο, ἵνα τὸ ὦρὸν θέρος θειζώμεν. ἀπείρωμεν δάκρυα, ἵνα θειόωμεν ἀγαλλίασιν. οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος· προφητικόν ὅτι τὸ παράγελμα· Οἱ ἀπείροντες τὸ δάκρυσι, φησὶν, τὸ ἀγαλλιάσει θειοῦσιν. καὶ γὰρ οὕτω τὰ σπέρματα καταφερόμενος ὁ ὑετὸς θαλλεῖν ποιεῖ καὶ αὔξειν, ὡς τὸν τῆς βύσσου ἀπόρον ἀνίησι καὶ παράσκυαζει καμπὸν ὁ οὐκ τῶν δακρύων καταφερόμενος ὑετός. οὗτος ἀποσμήχει ψυχικὸν, ἀρδεῖ ἀγαθοῖσι, προκύπτει τὸν χέως ποιεῖ τῆς διδασκαλίας τὸν βλάστην. ἀλλ᾽ τοῦτο καὶ αὔλακα βαθεῖαν ἀνατέμνει καὶ σπαγγεῖον. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ὁ προφήτης πρόηνεγκεν ὅτως εἰπών· Νειώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρετε ἐπ᾽ ἀκάνθαις. καθάπερ οὖν ὁ ἀγρὸς ἐμβαλὼν κάτωθεν τὸν γῆν ἀναρρήγνυσι, ἀσφαλῆ τοῖς σπέρμασι προπαρασκυάζων τὸν φυλακὴν, ὥτι μὴ καταπεζῆται αὖω κεῖσθαι ὅπ᾽ τῆς ὀπιφανείας, ἀλλ᾽ εἰς αὐτὰ τῆς γῆς προπεμφθῶσι τὰς λαγόνας, καὶ σὺν ἀσφαλῆ καταθέσθαι τὰς ῥίζας· ὅτω καὶ ἡμᾶς ἀναγκαῖον ποιεῖ, καὶ καθάπερ ἀρότῳ, τῇ θλίψει καταξεσπαμένους, ἀναρρῆξαι τῆς καρδίας τὸ βάθος. τοῦτο γὰρ καὶ ἕτερος προφήτης παραπλησίως λέγων· Διαρρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν. Διαρρήξωμεν

Φιλ. ρπ.

Ιερ. δ. δ.

Ιωηλ. β.

ρων ἀμῴρτημ$^{\chi}$ ἔδωκε δίκαιον· ὅτι * νῦν ἀφ' ἑαυτῶν, ἂν μὴ μεταβάληται, εἰς ἑτέρου ἀ- * ῃ
λώσεται παγίδα. διὸ οὕτω φοβησώμεθα, ὥστε μηδέποτε τῶν οἰκείων ἁμῴρτημ$^{\chi}$ ὀπτιλησόμε-
θα· ἀλλ' ἀεὶ διεγηγερμένοι, πέμποντες μήποτε ὑποστῶμεν δίκην, δυναμωθησώμεθα ταχέως
αὐτῶν. ὥστε γὰρ οὕτως ἁμῴρτιας δυναμοῦσθαι εἴωθεν, ὡς ὑμεῖς οἶδατε κόλασις. καὶ τοῦτο
δῆλον ἀπὸ τῆς τοῦ Ιωσὴφ ἀδελφῶν. ὅπου γὰρ ἀπέδοντο ἐκεῖνοι τὸν δίκαιον, καὶ ἔτη τρία 5
καὶ δέκα παρῆλθεν, οὐκ ἐπαύσαντο κολάζεσθαι, καὶ τοῦτο τῶν ἑκάστων διεγηγερμένοι, αἰσθη-
Γεν μβ. κα'. σαν τῆς ἁμῴρτιας, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· Ναί· ἐν ἁμῴρτιας γὰρ ἐσμεν περὶ τὸν ἀδελ-
φὸν ἡμῶν τὸν Ιωσήφ. ὁρᾷς πῶς ὁ Θεὸς [ἐκεῖνος] ἀνέμνησεν αὐτοὺς τῆς πλημμελείας ἐ-
κείνης· καὶ ὅτι μὲν ἡμάρτηκον, οὐκ ἠθέλησαν· ὅτι δὲ κολάζεσθαι παρεδέχησαν, τότε αἰσθη-
σαν. Ταῦτ' οὖν εἰδότες ἅπαντα *, ποιησώμεθα τὸν βίον μεταβολὴν καὶ διόρθωσιν, καὶ 10 * ἀκαπεί,
πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς ὑπερειμένης ἀγωνίας, ἐν ᾗ βλασφημίας μὲν ἀκροατὴς φερτίζομεν.
καὶ νέως τῆς ἐπιστολῆς ὑμῖν πάλιν καταβῆναι βούλομαι, ἵνα μοι ταύτας ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας κα-
ταρτίσητε· ὃ μηδένα κακῶς λέγειν, ὃ μηδένα ἐχθρὸν ἔχειν, ὃ καθόλου πᾶσαν ἐκ τοῦ σώ-
ματος ἀπελάσαι τὴν πονηρὰν τῶν ὁρκων συνήθειαν. ἐὰν καθάπερ ἐπαγγελίαν χρησίαν ὑπερ-
βλητὸν ἀκούσωμεν, ἀπιὼν οἰκαδὲ ἕκαστος καὶ τὴν γυναῖκα καλέσας, καὶ τὰ παιδία, καὶ σὺν οἰ- 15 χ. σὺν μ.
κέταις, σχῆμα μετ' ἐκείνων καὶ βουλεύεται, πόθεν τὴν εἰσφορὰν καταβάλῃ ταύτην· ὅπερ
καὶ ὑπὲρ τῶν ἐπιστολῶν ποιήσωμεν τούτων τῶν πνευματικῶν. ἀναχωρήσας οἰκαδὲ ἕκαστος κα-
λείτω * τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδία *, καὶ λεγέτω· ὅτι εἰσφορὰ ἐπιβέβληται πνευματικὴ * ἡ
σήμερον, εἰσφορά, δι' ἧς ἔσται [τις] λύσις τῶν δεινῶν τούτων καὶ ἀπαλλαγή, εἰσφορὰ οὐχὶ * ἡ περὶ οἰ-
πόλεις καὶ καταβαλλούσας, ἀλλὰ πλουσιωτέρους ποιοῦσα· ὥστε μηδένα ἐχθρὸν ἔχειν, μη- 20 κέται,
δένα λέγειν κακῶς, μηδὲ ὀμνύναι * καθόλου. σκεπτώμεθα, φροντίσωμεν, βουλευσώμεθα ὅπως * ποτε
ἐκπληρώσωμεν ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις· πᾶσαν εἰσενεγκώμεθα σπουδήν· ἀλλήλους ὑπο-
μνήσωμεν· ἀλλήλους διορθώσωμεν, ἵνα μὴ ὀφείλοντες ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, εἶτα δεόμενοι
δανεισθῆναι πρός ἑτέρων, ὃ τῶν πρόθυμα πάθωμεν τῶν μωρῶν, καὶ τῆς ἀθανάτου σωτηρίας
ἐκπέσωμεν. διὸ οὕτω καὶ ἑαυτοὺς ῥυθμίζωμεν βίον, ἐπιδεῖξαι ὑμῖν ἐνδυσάμενοι καὶ ἐπι- 25
χορδήσαντες, ὡς καὶ τῆς παρούσης συμφορᾶς ἔσται ἡ λύσις, καὶ τῶν δεινῶν τούτων ἀπαλλα- χ. ὅτι
γή· καὶ ὃ δὴ πάντων μεῖζον, τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἡ ἀπόλαυσις. ἐὰν μὲν γὰρ ὁλόκληροι ὑ-
μῶν ἐγκείσεται τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ τοῦτον ἀρίστην εἰς ὑπόθεσιν ἔχοντες διορθώσεως, τὸ κεῖ
μέρος λαμβάνοντας τὸν νόμον καταρτίσω, καὶ τότε ὅπου τῶν ἄλλων ἔσται. καθάπερ γὰρ ἀ-
ρέσεως πονηρᾶς ὁ γηπόνος κεῖ μέρος ἀφαιρεῖται πᾶσαν, οὕτως ὅπου τὸ τέλος ἔρχεται· 30
οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἐὰν νόμον ἑαυτοῖς τοῦτον θῶμεν, ὥστε κεῖ τὴν πρόσοδον παραιτήσασθαι
ταύτας μὲν ἀκριβείας καταρτίσασθαι ταῖς ἐπιστολαῖς, πάντας δὲ τῷ ζῆν ἀσφαλείᾳ χ. ὑποπέσῃ,
τῆς καλῆς ζωοποιίας ἀπολαῦσαι τὴν φυλακήν, μὴ πλούτου τῆς βιωτικῆς καὶ ὅπου ταῖς πάσης ζωο-
λοιπὰς ἡδονὰς, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐλθόντες τῆς φιλοσοφίας τὸν χορυφαῖον, καὶ ἐκ πρώτης ποιίας ἀσφα-
βίου μὴ χρείας βιωσόμεθα τῆς ἐλπίδος, καὶ ἐκεῖνα μέλλοντα μὴ πολλῆς ἀπολαύσασθαι παῤ- λείᾳ σῴζε-
ῥησίας ἐν Χριστῷ, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπὲ- σθαι
τυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ χ. καὶ πνεύμ.
τῷ πατρὶ ἡ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΠΕΡΙ ΚΑΡΤΕΡΙΑΣ

Ὅτι ἐπομονῆς ἐκ τῶν ὑποδειγμάτων τοῦ πονηροῦ καὶ τῶν τοιούτων παίδων· καὶ περὶ τῆς τοῦ ὅρκου ἀποχῆς.

Εὐλογητὸς

παγγέλλεται τοῖς ὑβρικόσιν, ἀλ' μετάμοιάσωσι μόνοι, ἐ ὑπόχων) μηκέτι ταῦτα ποιῆν. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἀνάκλησιν ἔστω. Τίς γὰρ ἀνήσει τὰς ἁμαρτίας; ἀλλ' ἢ μόνος ὁ Θεός; Ἀκούσατε τοῦ Δαβὶδ λέγοντος· Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς Κύριε, Κύριε τίς ὑποστήσεται; Ἀλλ' ὅμως ἀνήσει τὰς ἁμαρτίας. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀνῇ, οὐδὲ ἐκβληθῆναι δυνατὸν ἦν τὸν ἁμαρτάνοντα. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀνῇ, πάντες ἂν ἦσαν ἐν τῇ γεέννῃ

ὑβρίζεις ⓦ τὸν ποιοῦντα; τὸν δὲ ὅτι τοῦ κατηγόρου ποιοῦσι. ὁ γὰρ ὕπνος ἀναιρεῖ μόνον τὰ ἀναγκαῖα βάρη ἐπιτίθησι τοῖς μέλεσι τῆς ἀναγκαίας ἀναπαύσεως, ὡς μὴ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀναίρεσιν ἀπόλαυσιν εἶναι· ὁ δὲ οἶνος ἀναιρεῖ μὲν καὶ τὰ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ περιττὰ ἐπιτίθησι τοῖς μέλεσι, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀνάπαυσιν ἀφανίζει καὶ τὴν περιττὴν ἀπόλαυσιν. ὁ μὲν γὰρ ὕπνος ἀναιρεῖ μόνον τὰ ἀναγκαῖα βάρη ἐπιτίθησι τοῖς μέλεσι, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀνάπαυσιν ἀφανίζει καὶ τὴν περιττὴν ἀπόλαυσιν. καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἔστιν ἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων

Εἰπεῖν ἑτέρῳ· αὐτόθεν δηλοῦντες, ὅτι τοσοῦτον ἄξιον κατηγορίας ἐποίησαν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μηδενὶ εἰσεῖν ἑτέρῳ προσκρούειν, πολλῷ μᾶλλόν σε τοσοῦτον τοῦτο εἰπεῖν οὐκ ἐχρῆν. κατεῖχες δὲ ἀσφαλείᾳ Ⓦ λόγων ὅτε αὐτοὺς προέδωκας, τότε τῆς σωτηρίας αὐτῶν φροντίζεις. εἰ βούλει μὴ ὀξυνεχθῆναι εἰς ἕτερον, μηδὲ αὐτὸς εἰπῆς. ὅτι γὰρ ἑτέρῳ προ-
5 έδωκας τὸν λόγον τοῦ φυλακίου, σαφὲς ποιεῖς καὶ αἰσθητὸν, προσκλέλων γὰρ ὀρθῶς τῆς τῶν εἰρημένων φυλακῆς. ἀλλ' ἤδη ὁ κακηγορῶν; ἤδη ὦ οὗτος ὁ μὴ λέγειν κακῶς. ὁ μὲν γὰρ κακῶς εἰπών, σαφῶς λοιπὸν ὅστις, ὑποπτεύει τι καὶ δέδοικε καὶ μεταμέλει καὶ κατανοεῖ τοῦ ἑαυτοῦ γλώττημα, διδοικὼς καὶ τρέμων, μήποτε εἰς ἑτέρους ὀξυνεχθεὶς ὁ ῥηθεὶς μέγα ἐπαγάγῃ Ⓦ κίνδυνον, καὶ σεαυτὸν ἔμβροντον καὶ ἀνόητον ἐργάσηται τοῖς εἰρηκόσιν· ὁ δὲ πρὸ ἑαυ-
10 τοῦ κατέχων, ὡς ἀσφαλείᾳ πολλῇ μετὰ πολλῆς βιώσεται τῆς ἡδονῆς. Ἠκουσας λόγων, φησίν, ὡς ἀποθανέτω σοι. θάρσει, οὐ μή σε ῥήξει. τί ὄντι, ὡς ἀποθανέτω σοι; σβέσον αὐτὴν, κατάχωσον, μὴ συγχωρήσῃς ὀξεληθεῖν, μηδὲ κινηθῆναι προέμενον· ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἀνάσυδαζε μηδὲ ἀνέχεσθαι τῶν λεγόντων ἑτέρως κακῶς· ἂν δὲ ἄρα ποτὲ δέξῃ, κατάχωσον, ἀπόκλεισον δὲ λεξεῖν, λήθην προβάλλουσα, ἵνα τοῖς οὐκ ἀκηκόσιν ὅμοιος γένῃ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς
15 εἰρήνης καὶ τῆς ἀσφαλείας Ⓦ πρὸ ἁπάντων ἀφόβως βίον. δι' μάθωσιν Ⓐ κακηγορεῖν, ὅτι τῶν ἀφεδομένων μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς ἀποστερούμεθα, παύσονται καὶ αὐτοί ποτε τῆς ποιηρᾶς ταύτης συνηθείας, καὶ διορθώσονται τὰ ἁμάρτημα, καὶ ἐπαινέσονται μετὰ ταῦτα ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς σωτῆρας αὐτῶν γνωμένους, καὶ φιλοτίμως ἀναληψομένους. ὥσπερ γὰρ ὁ καλῶς λέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν, ἀρχὴ φιλίας ὅστις, οὕτω ὁ κακῶς λέγειν καὶ διαβάλλειν, ἔχθρας καὶ ἀπεχθεί-
20 ας καὶ τῶν μειζόνων πολέμων ἀρχὴ καὶ ὑποθέσεις γέγονεν. οὐδαμοῦ γὰρ ἐτέρωθι ἡμέλησαν τὰ ἡμέτερα, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονῆν καὶ περιεργάζεσθαι. οὐ γὰρ ὅστις ἀνθρώπους κακηγορεῖν, καὶ τοὺς ἀλλοτρίους πολυπραγμονοῦντα βίους, τῆς ἰδίας ἐπιμεληθῆναί ποτε ζωῆς. τῆς γὰρ ἀσυδησίας ἁπάσης αὐτῇ εἰς τὸν ἕτερον πολυπραγμοσύνῃ αἰτιολογήσῃ, ἀναγκὴ τὰ αὐτοῦ πάθη ἁπλῶς κεῖσθαι καὶ ἠμεληθέντα.
25 καὶ γὰρ ἀγαπητὸν τὸν πᾶσαι σχολὴν εἰς τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων καὶ τὸν κρίσιν ἀναλύσεται, διωκηθῆναί σε ποιῆσαι πλέον. ὅταν ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ ἀλλότρια φροντίζῃς, πότε τῶν σῶν ἐπιμελήσῃ καλῶς;

"Φύγωμεν τοίνυν, ἀγαπητοὶ," φύγωμεν ταῖς" κακηγορίαις, μαθόντες ὡς "Σατανικόν ἐστιν ὅλεσαι τὸ βάσκανον, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς ἐκείνου αὐτὴν ἐνέδρα. ἵνα γὰρ τῶν ἡμετέ-
30 ρων ἀμελήσωμεν, καὶ χαλεπωτέρως ἑαυτοῖς καταχήσωμεν ταῖς θύραις, εἰς ταύτην ἡμᾶς τὸν σκοπὸν ὁ ἀφ' ὅλου ἦκατε. μᾶλλον δὲ τοῦτο μόνον ὅστι τὸ χαλεπόν, ὃ λόγων δώσομεν, ὧν εἰρηκόμεν τότε, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ ἡμέτερα ἁμαρτήματα χαλεπώτερα ταύτην ποιήσομεν, πάσης ἑαυτοὺς ἀποστερούντες ἀπολογίας. ὁ γὰρ πικρῶς τὰ ἀλλότρια ἐξετάζων, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὸν πλημμελήμασιν εὐθέμιτος ἀπολωφήσεται συγγνώμης ποτέ. οὐδὲ γὰρ
35 ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πεπλημμεληκότων ἡμῶν μείων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς σῆς ἐπὶ ἕτερον οἷόν τὸν ἥκοντα ὁ Θεός. Ἀφ' ὧν πρότερος λέγων· Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. Matth. ζ. a.
καὶ γὰρ οἷον γέγονε τὸ ἁμάρτημα, τοιοῦτον ἐκεῖ φθάσται λοιπὸν, ἀλλὰ πολλά τινα καὶ ἀποδεικτικὰ προσθήκη λήψεται ἀπὸ τῆς εἰς τὸν σύνδουλον* ἀποδοθείσης κρίσεως. ὥσπερ γὰρ ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἥμερος καὶ συγγνωμονικὸς ἐπιστήμων τὸ πλεῖστον τῶν ἁμαρτημά-
40 των ὄγκον· ἅπας ὁ πικρὸς καὶ ὠμὸς καὶ ἀπολογήτους πολὺ τοῖς οἰκείοις ἁμαρτήμασι προσίθησι μέγεθος. ὀξοείζωμεν τοίνυν ἀπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν" κακηγορίαν ἅπασαν, εἰδότες, ὅτι καὶ πρόφασιν ἐυθέως, οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν τῆς σκληραγωγίας ταύτης, ἂν κακηγορίας μὴ ἀποσχώμεθα. Οὐ γὰρ τὰ εἰσερχόμενα* κοινοῖ Ⓦ ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα Matth. ιε. ζ.
ἀπὸ τοῦ στόματος. Εἴ τις μαχαίρας βόρβορον, εἰπέ μοι, σὺ" πρίονος, ἢ λοιδορίας καὶ

ὑβρίζως

πιστεύετω δὲ τὸ μὲν ἀπὸ ῥημάτων αἰσχρῶν καὶ λοιδορίας. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν μὲν ὀρθῶν καὶ
ἐμφύτων ἀπέχωμεθα, τοῦτ' ἐν ἀδελφοῖς διάκεισθε καὶ κατασθένωμεν; ὁ κακηγορῶν, ἀδελφικὰ
Galat. 5. 15. κρέα ἔφαγε, τὴν σάρκα τοῦ πλησίον ἔδακε. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ἐφόβησεν εἰπών· Εἰ δὲ
ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. οὐκ εἰσπυ-
ξας τῇ ὀργῇ τοῦτο ὀδόντας, ἀλλ' εἰσπέξας τῇ ψυχῇ τὴν ποινήν· ὑπολημψει, ἔφησας, μυ- 5 χ. κακηγορίαν
εία εἰργάσω κακὰ ἐμαυτόν καὶ ὀκνήσω καὶ ἑτέρους πλείονας. καὶ γὰρ Ⓦ ἀκούσαντα χείρονα
εἰργάσω, ἁμαρτωλὸν Ⓦ πλησίον. δύο τε γὰρ ἁμαρτωλοὺς ἦ, ῥαδιουργίας ἐμοὶ κοινωνοὺς βυ-
ρσὸν τῆς ἁμαρτίας· εἴ τε δίκαιος ἦ, εἰς ὑπόνοιαν αἴρεται καὶ φυσᾶται, ὑπὸ τῆς ἑτέρων ἁμαρτί-
ας μεγάλα σεαυτῷ φρονεῖν ἀναγόμενος. μὴ τοίνυν ὁ κηπουρὸς τῆς ἐκκλησί- 10
ας ἔλαφος. καὶ γὰρ δὴ Ⓦ ἡμαρτηκότα ἁμαρτάνουσιν Ⓐ ἀκούοντες ἅπαντες, ἀλλὰ τὰ ἴσ. τὸ
οἰκεῖα τῶν χειρόνων ἔθνει προστίθεται. οὐδὲ ἔστιν ἀκοῦσαι ἀπίστων λεγόντων, ὅτι ἴσ. ἔθνος
ὁ δεῖνα πόρνος ἐστὶ καὶ ἄκολαστος· ἀλλ' ἀπὸ τῶν πεπλημμεληκότος, οὐ χείσιανοὶ ἅπαντες χ. ἀκούσ. ὅτι
ἁμαρτάνουσι. τοὺς τούτοις τῶν θεοῦ τιμὴν δόξαι βλασφημεῖσθαι προσκυόντας. ὥσπερ γὰρ
βιβλίου μιαιφόνων ἡμῶν, ὃ ὄνομα τοῦ θεοῦ δοξάζεται, ὅτων ἁμαρτημάτων βλασφημεῖται καὶ
ὑβρίζεται. τί πάρτοι, Ⓦ κακῶς ἀκούσαντα κατέχωμεν, καὶ δικαιωμοτέρους ταύτῃ πε- 15
ποίηκας, ἐχθροὺς δὲ πολίτους κατασῆσας. πέπαυσαι, σεαυτὸν ὑπόδικον κλαύσει καὶ πλη-
γὰς πεποίηκας, σφάγματα τὰ μηδὲν σαυτῷ προσήκοντα πλέξας. μὴ γάρ μοι τοῦτο
λεγέτω τις, ὅτι τότε κακηγορῶ, ἐπειδὴ ψευδῆ εἶπε· διὰ τοῦτο ἀληθεύω, οὐκέτι. κἂν ἀλη-
θῆ εἴπῃς κακῶς, καὶ τοῦτο ἔγκλημα. καὶ γὰρ ὁ φαρισαῖος ἐκεῖνος Ⓦ πλούσιον εἶπε κα-
κῶς ἀληθεύων, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτῷ τῶν προέκρινε. εἰπὲ γάρ μοι· πλούσιος ἐστὶ ὁ πλού- 20
σιος δὲ ἁμαρτωλός; πόθεν δῆλον ὅτι πλούσιος. ἀλλ' ὅμως ὅλῃ αὐτὸν ἐκάκισεν ὁ φαρι-
σαῖος, ἁπλῶς ἅπαντα ἀπολέσας. βάλε δίχα θεοῦ Ⓦ ἀδελφόν· δάκρυσον, δόξαν τῷ
Θεῷ, κατ' ἰδίαν λαβὼν προσέπεσον, συμβούλευσον, παρακάλεσον· ὅτω γὰρ ὁ Παῦλος ἐποίει·
Β. Κορ. ιβ. Μή πως ἐλθόντα μοι, φησί, ταπεινώσει ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς τῶν προημαρτηκότων, χ. τοῦτο
καὶ μὴ μετανοησάντων ὅτι τῇ ἀσελγείᾳ * καὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἧ ἐπράξαν. δίδου ἀγάπην πρὸς 25 * καὶ πορνείᾳ
Ⓦ ἡμαρτηκότα· πεῖσον αὐτὸν ὅτι κηδόμενος δὲ φεύγω, οὐκ ἐκπεμπόμενος βουλόμενος,
* τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν ὑπομιμνήσκεις· κάθαρε πόδας, καταφίλησον, μὴ ἐπαισχύνθης,
εἶτα ἀληθῶς ἰατρεύσαι βούλει. ταῦτα καὶ ἰατροὶ ποιοῦσι πολλάκις. δυσαρέστους γὰρ τοὺς χ. δυσαρέστους
κάμνοντας ἔχοντες, καταφιλοῦσι, παρακαλοῦσι δάκρυσιν σωτήριον δίδασθαι φάρ- ἔχοντας τοὺς κάμνοντας
μακον. ὅταν καὶ σὺ πείσῃς· ὦ ἱερεῦ δόξει ὁ ἔλεγχος· τοῦτο ἔστι κηδομένου, τοῦτο προσποιου- 30 κατορ.
μένου, τοῦτο φεύγοντος. καὶ τοῖς κακῶς μὲν λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀκούουσι κακῶς λεγο-
μένους ἑτέρους προθύμως τὰς ἀκοὰς ἀποφράττειν, καὶ Ⓦ προφήτου μιμεῖσθαι Ⓦ λέγοντος·
Ψαλμ. ρμδ. Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα Ⓦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. εἰπὲ προς Ⓦ πλησίον·
ἔχεις ἁμαρτάνοντα καὶ ἐγκωμιάσας; ἀνοίγω σοι τὰς ἀκοάς, ἵνα δέξωμαι τὰ μέρη· διὰ δὲ κα- 35
κῶς ἐθέλεις εἰπεῖν, ἀποφράττω τὴν εἴσοδον τοῖς ῥήμασιν. καὶ γὰρ ἀνέχομαι κόπτειν καὶ
βόρβορον δίχεσθαι. τί μοι δὲ κέρδος ἐκ τοῦ μαθεῖν, ὅτι πονηρὸς ὁ δεῖνα; μᾶλλον * ἀπὸ
τούτου βλάβος, καὶ ἑκάστη ζημία. εἰπὲ προς αὐτόν· μεμίμησαι τὰ ἡμέτερα *, πῶς τὴν * ἀλλὰ,
πεπλημμεληκότων ἡμῶν βοηθοὺς δῶμεν, καὶ τὸν προεργάτην τοῦτον καὶ τὸν πολυπρα-
γμοσύνην εἰς τὸν ζηλωτὴν τὸν ἡμέτερον ἐπιδειξώμεθα. ποῖον γὰρ ἔξομεν ἀπολογίαν, ἵνα
συγνώμωμεν, ὅταν τὰ ἡμέτερα μὴ μηδὲ εἰς νοῦν λαμβάνωμεν, τὰ δὲ ἀλλότρια ὅτω προ- 40 χ. φιλοπ.
λυπραγμονῶμεν; καὶ ὥσπερ εἰς οἰκίαν προσκόψας καὶ τὰ ἔνδον καλάσκηπτος παρόντα,
αἰσχρὸν καὶ πολλῆς αἰσχύνης γέμει· ὅτω καὶ βίου ἀλλότριον προεργάζεσθαι, ἀνελευθερίας
ἐσχάτης. ὃ δὲ τούτου καταγελαστότερον, ὅτι τοιοῦτοι ἔχοντες βίον, τὴν οἰκείων ἀμελοῦντες,
ἐπιδημοῦσι τὰ τῶν ἀπόρρητων, προσκαλοῦσι Ⓦ ἀκούοντα καὶ ὁρῶσι μηδενὶ λοιπὸν χ. ἀλλότριον
εἰπεῖν

ὁὐ δηλαῖτες ἡ σλιγή. καὶ γὰ εἰ κατιεξθείη, φησὶ, ἡ πόλις, οὐκ ἡμῶν μόνος τῶ ἐνοικούντων, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς ἐκ ταφος κοσμος. τὰ δ' οὖν μέλλοντα κατωτεῖν τῆς κολάσεως, χειροτείτω ἐν τῆς ἡσυχίας. καὶ ἕτερον δέ τι κατεσκεύαζον οἱ τοῦδε, ὃ καὶ ⓐ προφῆται ποιοῦσι, καὶ γὰ ἐκεῖνοι, ἐπειδὰν ἴδωσι πλημμύρα ἀφόρητον ἐκ τῶν οὐρανῶν φερομένην, εἶτα τοὺς κολάζεσθαι μέλλοντας ἀπαρρησιάστους ὄντας, ἀκριβῶς γέμοντας, οὐδεμιᾶς συνειώμης, οὐδὲ ἀπολογίας ἀξίας ὄντας· ὅτι μὴ τὰ ἄλογα καταφεύγουσι, καὶ τὰ ἐκείνων ἐκτραγῳδοῦντες θάνατον, ἀπὸ τούτων πιστοῦνται τὴν ἱκετηρίαν, τὴν ἐλεεινὴν αὐτῶν καὶ πολυθρήνητον ἀπώλειαν προ-
χ. γαῦ βαλλόμενοι. λιμοῦ" τοίνυν καταλαβόντος ποτὲ τὸν Ιουδαίους, ἐν πολλῷ τῇ χάρᾳ αὐχμοῦ κα-
τέχοντος, καὶ πάντων διαπεφωνωμένων, ὁ μὲν τῶν προφητῶν ἔλεγε· Εσκίρτησαν δαμάλεις Ιωηλ. β ιε.
ὅτι ταῖς φάτναις αὐτῶν, ἔκλαυσεν βουκόλια βοῶν, ὅτι οὐκ ἔστι πρόβατα ἐνομή. πάντα γὰ
κατέκαυσεν τὸ πεδίον ἀνέβλεψεν πρὸς σέ, ὅτι ἐξηράνθησαν ἀφέσεις ὑδάτων· ὁ δὲ πὰ ἐκ τῆς ἀ- Ιερ. ι. ε.
βεργίας θρίνων καὶ, πάλιν οὗτοσί πως ἔλεγε· Ελαφοι ἐν ἀγρῷ ἔτεκεν, καὶ ἐγκατέλι-
χ. ὅτι ἔχιδναι πεν, ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη· "ὀναγροὶ ἔστησαν ὅτι ἀπάτησαν, ἕλκυσαν ἄνεμον ὡς δράκων· ἐξ-
έλιπον ⓐ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦν χόρτος. Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἀκούσατε τοῦ Ιωὴλ
λέγοντος· Ἐξελθέτω νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς, οἵτινα θη- Ιωηλ β ιε.
λάζοντα μαστούς. τίνος γὰρ εἵνεκεν, εἰπέ μοι, τοῦ ἄνωθεν ἡλικίαν καλεῖς πρὸς ἱκετηρίαν; οὐκ οἶδ' ὅλην, ὅτι διὰ τοῦ αὐτοῦ ταύτην αἰτίαν; ὅτι γὰρ ⓐ εἰς ἄνδρας τελειωθῆναι ἀπόντας προῆκαν καὶ πρόωρον ⓦ Θεοῦ, ἀπὸ ἁμαρτημάτων ἄπειρος ἡλικίας, φησὶ,
χ. ὁρκιζόμενον. προκαλεῖται ⓦ" ὡρισμένον. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ἴδωμεν τί ποτε ὅτι τὸ λῦσαι τοῦ ἀπαι-
χ. μόνον τοῦ γαίτην ἐκείνου ὁρκου. ἆρα ἡ ἡσυχία μόνη, ἢ ὁ σάκκος; οὐκ ἔστι εἰπεῖν, ἀλλ' ἡ πάντος τοῦ βίου μεταβολή. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπ' αὐτῶν τῶν προφητικῶν ῥημάτων. ὁ γὰρ θεὶς τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἅλμα ἐξεῖς καὶ τῆς ἐκείνων ἡσυχίας, αὐτὸς ἔστι τοῦ τε κατηγορεῖν λέγων, καὶ τῆς καταλλαγῆς τοῦ αἰτίου διδάσκων, ὅτινά πως φησί· Καὶ εἶδε τὰ ἔργα Ιων. γ.
αὐτῶν ὁ Θεός. ἔργα ποῖα; ὅτι σάκκους ἐνεδύσαντο; ὅτι σάκκοις περιεβάλλοντο; οὐδὲν τούτων· ἀλλὰ
χ. αὐτῶν πάντα ταῦτα σιγήσας ἐπήγαγε· Οτι ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἀπὸ τῶν ὁδῶν "αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ μετενόησεν ὅτι τῇ κακίᾳ, ἢ ἐλάλησε ποιῆσαι αὐτοῖς ὁ Κύριος. ὁρᾷς ὅτι οὐχ ἡ ἡσυχία
*αὐτοῦ ὄφελός * τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τοῦ βίου τὸν Θεὸν κατέσχεν ἵλεων τοῖς βαρβάροις καὶ βώμῃ.

Ταῦτα εἶπον, οὐχ ἵνα ἡσυχίαν ἀτιμάζωμεν, ἀλλ' ἵνα ἡσυχίαν τιμῶμεν. τιμὴ γὰρ ἡσυχίας, οὐχὶ σιτίων ἀποχή, ἀλλ' ἁμαρτημάτων ἀφαίρεσις. ὡς ὅταν τὴν τῶν βρωμάτων ἀποχὴν μείζονα τοῦ ἡσυχίαν ὁρίζωμεν, ἔστι ὅτε ὁ μάλιστα ἀτιμάζων αὐτόν. ἡσυχίαν; δείξω σοι διὰ
χ. μᾶλλον χ. φέρε τῶν ἔργων αὐτῶν. ποῖον ἔργον, "φησίν; ἐὰν ἴδῃς πίπτα, ἔλεησον· ἐὰν ἴδῃς ἐχθρόν, κατηγάγηθι· ἐὰν ἴδῃς φίλον διαβεβλημένον τινὰ, μὴ βασκήνῃς· ἐὰν ἴδῃς γυναῖκα βώμορφον, ὑ-
πορρῖνθι. μὴ γὰρ δι' σῶμα ἡσυχίαν μείζονα, ἀκοὴ ἢ ὀφθαλμός, ἢ ἀκοὴ, ἢ πόδες, ἢ χεῖρες, ἢ πάντα τὰ τοῦ σώματος ἡμῶν μέλη. ἡσυχίαν ἔχει χεῖρες, ἁρπαγῆς καὶ πλεονεξίας καθαφθοῦσαι· ἡσυχίαν ἔχει πόδες, δρόμων τῶν ὅπου τὰ διάβολα θέατρα ἀφιστάμενοι· ἡσυχίαν ἔχει ὀφθαλμοί, παντὸς ὁμοίως μηδὲ ποτὲ ὄψεσι βώμορφοις ὅπως πεσεῖν, μηδὲ ἀλλοτρίαν ἀκέραιον ἐξεργάζεσθαι κάλλη. "Εφη γὰρ
χ. ἔχουσι χ. τὴν ἡσυχίαν ὀφθαλμῶν, θνητοῖς. ἀλλ' αἱ μὲν ἀβέβαιοι ἢ ἐν κεκωλυμένῃ, λυμαίνεται" τῇ ἡσυχίᾳ, ἐν πᾶσαν διατείνει τῆς ψυχῆς τὴν σωτηρίαν· δοῦ ἔνομος ἡ ἀσφαλὴς, κοσμεῖ τὴν ἡσυχίαν. ἐν γὰρ τῷ ἀποπωλάτων δεῖν, ὅτι μὴ βρωμάτων ἐν τῆς συγχεχωρημένης ἀφίστασθαι ἔξεστι διὰ τὴν ἡσυχίαν, ὅτι ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τῆς κεκωλυμένης ἄπτεσθαι. οὐκ ἐσθίεις κρέα; μὴ φάγῃς ἀκολάστως διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. ἡσυχίαν ἔχετω ἡ ἀκοή. ἡσυχία ἡ ἀκοῆς, μὴ δέχεσθαι κακηγορίας ἢ ἀβολάς. Ακοὴ γὰρ μαιμένη μὴ πεδάσθαι, φησὶ. Εξοδ κγ α.

ἡσυχίαν

ωεράγματα, ϗ γέγονας ἀθλητής· ἔνδυσαι τὰ ὅπλα τὰ πνευματικά, ϗ γέγονας φραπώτης· γύμνωσον σαυτὸν τῶν βιωτικῶν φορτίδων, πάλης γὰρ ἔστιν ὁ καιρός· ἔνδυσαι τὰ πνευματικὰ ὅπλα, πόλεμος γὰρ ἡμῖν ωρὸς δαίμονας συγκεκρότηται χαλεπός. διὰ τοῦτο γυμνοῦσθαι χρή, ὥστε μηδεμίαν λαβεῖν τὸν διάβολον ωρόφασιν παλαίοντι ωρὸς ἡμᾶς, ϗ καθωπλίσθαι ωάντοθεν, ὥστε μηδαμόθεν καιρίαν δέξασθαι πληγήν. γεώργησόν σου τὸν ψυχήν, ϗ τὰς ἀκάνθας ἔκτεμε, αἵτινές εἰσιν τῆς εὐσεβείας, τὰ κακὰ τῆς φιλοσοφίας φύτευσον φυτά, ϗ μὴ πολλῆς δεήσῃ τῆς ἐπιμελείας, ἐὰν γέγονας γεωργός ϗ ἐρῶ ωρός σε ὁ Παῦλος, ὅτι κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ ωρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. Ταῦτα ϗ ἄλλος μετῆλθε τὸν τόπον. Διὰ τοῦτο Κορινθίοις ὑπιστέλλων ἔλεγε· Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ὁ δὲ Θεὸς ηὔξησεν. ἀκόπασόν σου τὸν δρεπανέα, ἵνα ἥμερον ἐλαίαν διὰ τῆς ἀδελφαλίας, ἀκόπασον διὰ τῆς ἁγιείας· ἄνεμος τῆς ἐδαφείας τῆς ἐπὶ γῆς ὑγρᾶς φερούσης, τῆς τιθλιμμένης ϗ ξηρᾶς ἄμπελον, ϗ ηὔξησεν. πῶς δὲ δυνήσῃ ϗ ἄμπελον ϗ ἐλαίαν ϗ ηὔξησαν; ἵνα μὴ σωματικῶς ἀκούσῃς μου τὸ σῶμα, ϗ διαλογισμῶν. ἔνθα γὰρ ὀδοὶ ξηρογείων, μέγα κώλυμα ἡ ἐκ τῆς ἀδελφαλίας πολυχρονία. κατάσχοι δὲ κύματα τῶν ἀτόπων ἐπιθυμιῶν, ἀπόχρουσαι ταῖς χαμάλαις τῶν ποιμένων λογισμοί, διάσωσιν τὸ σκάφος, πολλὴν ἐπίδειξαι τὴν ἐμπειρίαν, ϗ γέγονας κυβερνήτης. πάντων δὲ τούτων ἐπιτόλεσις ἡμῖν ἡ ἡσυχία καὶ διδάσκαλος ἕξις. ἡσυχίαν δὲ οὐ ταύτην λέγω τὴν τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τὴν ἀκριβῆ ἡσυχίαν· οὐ τὴν τῶν βρωμάτων ἀποχὴν μόνον, ἀλλὰ [ϗ] τὴν τῶν ἁμαρτημάτων. οὐ γὰρ ἔχει τῆς ἡσυχίας ἡ φύσις ἐξήρθαι τοῦ μετὰ ταῦτα, ἐὰν μὴ μετὰ τοῦ ωροσήκοντος γένηται νόμου. Καὶ γὰρ ἀθλητής, φησιν, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. ἵν' οὖν μὴ ωόνον ἐπανορθώμεθα ἡσυχίας, ἐκπέσωμεν τοῦ στεφάνου τῆς ἡσυχίας, μάθωμεν πῶς ϗ τίνα ζήτησιν ὁ ωερίγραμμα μετέρχεται χρή. ἐπεὶ ϗ ὁ Φαρισαῖος ἐκεῖνος ἐσθίων ἔθυσεν· ἀλλὰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἐκείνην κατῆλθεν ἔρημος ϗ κενὸς τῶν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας καρπῶν. ὁ τελώνης δὲ οὐκ ἔθυσεν, ἀλλ' ἔμωσθεν γέγονε τοῦ Φαρισαίου τοῦ θύσαντος ὁ μὴ θύσας· ἵνα μάθῃς ὅτι ἡσυχίας ὄφελος οὐκ ἔνι, ἂν μὴ ϗ τὰ λοιπὰ ἕπηται ωρόσταγμα. θύουσι Νινευῖται, ϗ ἐπιτιμῶνται τὸν τοῦ Θεοῦ βίωσιν· θύουσι ϗ Ἰουδαῖοι, καὶ τελέοι οὐκ ἔνι ἐκφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ κατηγορηθέντες ἀπῆλθον.

Ἐπεὶ οὖν τοσοῦτος ὁ κίνδυνος τῆς ἡσυχίας τοῖς οὐκ εἰδόσιν ὅπως χρὴ ταύτην, μάθωμεν τῆς ἡσυχίας τοὺς νόμους, ἵνα μὴ τρέχωμεν ἀδήλως, μηδὲ αἴρωμεν δίκωμεν, μηδὲ σκιαμαχῶμεν πεπλανημένοι. Φαρμακὸν ἐστιν ἡ ἡσυχία, ἀλλ' ὁ φαρμακὸν, καὶ μυριάκις ὠφέλιμον ἦ, πολλάκις ἄχρηστον διὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ χρωμένου. καὶ γὰρ καὶ καιροὶ εἰσὶν ταύτης χρή, καθ' οὓς δεῖ τοῦτο ἐπιτηδεύειν, ϗ ποσότητα αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου, καὶ σώματος κρᾶσιν τὴν δεχομένην, καὶ χώρας φύσιν, καὶ ὥρας ἔτους, καὶ διαίτημα κατάλληλον, καὶ πολλὰ ἕτερα, ὧν ὅπερ δὴ ωροφθήσῃ, λυμανοῦνται πᾶσι τοῖς ἄλλοις· εἰ γὰρ, ἔνθα σώματα δεήσεται ἡμῖν ἀκριβείας χρεία, πολλῷ μᾶλλον ὅταν ψυχῆς ἐπιμελώμεθα ϗ λογισμὸς δεήσεται, πάντα διερευνᾶσθαι ϗ σκοπεῖν δυσκόλου μὴ ἀκριβείας ἀπάσης. ἴδωμεν τοίνυν, πῶς ἐπίσταται Νινευῖται, καὶ πῶς τῆς ὀργῆς ἀπηλλάγησαν ἐκείνης· θύουσι ϗ τὰ κτήνη καὶ τὰ ωρόβατα καὶ βόες μηκεμέθουσαι, φησί. τί λέγεις; ϗ τὰ ἄλογα ἡσυχίαν ἄγει; ϗ ἵππου ϗ ἡμίονοι σάκκῳ ἐνεβάλοντο; ναί, φησι. καθάπερ γὰρ εὐπόρων τινὲς τελευτησάντων, οὐκ οἰκέτας μόνους, οὐδὲ θεραπαινίδας, ἀλλὰ ϗ ἵππους καὶ ωροσήκοντα σάκκῳ ἐνεβάλοντο, καὶ τοῖς ἱπποκόμοις αὐτοὺς ἐγχειρίσαντες, ἀνελθεῖν ὅπου ὁ μνῆμα κεκλιμένοι, τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπεδεικνύμενοι, ϗ ωρὸς ἔλεον ἅπαντας ὑπεκίνουν· οὕτω δὴ καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἀπώλυσθαι μηνύσης, ϗ τὰ ἄλογα φύσει σάκκῳ ἐνδέδεται, ϗ ζυγῷ ἡσυχίας ὑπέδαλεν. οὐκ ἔστι τὰ ἄλογα, φησί, λέγω μαθεῖν τοῦ Θεοῦ τὸ ὀργίλον; μανθανέτω δὲ τὸ λιμὸν,

ὃν

χ. κοσμικῶν

χ. ἔνυξαν.

χ. διέλυσαν.

χ. διελύσαν; χ. ἀκοπίζων

* χ' τῶν * ἄστεσι.

* ϗ

χ ἐκείνη

* τοῖς ἐγκαμώμοις. χ. ἐξῆν

* εἰπὲ μοι χ. σάκκον

χ. μόνον χ. ἐνέβαλον

Ε. Τιμ. ϛ. ε.

α. Κορ. γ. ϛ.

Ε. Τιμ. ϛ. ι.

Δευτ. ιη.

χ. πῶς αὐτὸ ποιῇ, μηδὲ λέγλν. ἐχὶ τῦτο ὁ Θεὸς οὐκ ἐν ταῦθα μόνοι, ἀλλά καὶ ἐν ἄλλαις· "Ὃ αὖθις τῦτο
* πάλιν [πάλιν] ἐγκαλῶ, * ἔλεγλν· Ἐβασίλευσαν, καὶ οὐ δι' ἐμοῦ· ἦρξαν, καὶ οὐκ ἐγνώσθην μοι. Ω. π. δ.
* ἐκ παππὶ μὴ τοίνυν ὀκνῶμεν * ζωεχῶς τοῖς αὖθις καθαφύγλν, καὶ ὅπερ ἀπὸ δειλίας, πάντως λήψε-
ται τὴν προσήκουσαν λύτλν. Ἐφόβησαν αὐθέντας· δράμε τοῖς Ⓦ δύω διαστάσλν, καὶ οὐδὲν
πείσῃ δεινόν. οὕτως Ⓐ παλαιοὶ ταῖς συμφοραῖς ἔλυον, οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖ-
χ. ἰδοῦ τὸ ὄνομα αὐτῆς. κες. ἐγένετό τις Ἑβραία γυνή, Ἐσθήρ· ὄνομα αὐτῇ. αὕτη ἡ Ἐσθὴρ ὅλον τὸν Ἰουδαίων Ⓦ δῆ-
μον πάντων ἐλευθερίᾳ παραδίδοσθαι μέλλοντα, τάτῳ τῷ ξίφει ἐξήρπασεν. ὅπου γὰρ ὁ τῶν
Περσῶν βασιλεὺς πάντας ἀπόλλυ ἀπαιρεθαι τοὺς Ἰουδαίους ἐκέλευσε, καὶ οὐδεὶς ἰδοὺ ὁ τοῖς
χ. τοσοῦτον τῦτο ὀργανῶ ἐκείνῳ στῶσαι δυνάμενος, ἀπόδυσασθαι τὸν Φαιδροτέραν στολὴν ἡ γυνή, καὶ
σάκκον περιβαλλομένη, καὶ σποδὸν ἐπισωρεύσασθαι, πρὸς ἑκάλεσε τὴν φιλάνθρωπον Θεὸν συ-
νεστηλθεῖν αὐτῇ τοῖς Ⓦ βασιλεῦσι, καὶ τοιαῦτα προσευχομένη πρὸς αὐτὸν ῥήματα ἔλεγε·
Χαρίσασθαι, Κύριε, τὰ ῥήματά μου, καὶ δὸς λόγον βύρυθμον εἰς τὸ στόμα μου. Ταῦτα καὶ σοὶ Εσθ. ιδ. ιγ.
τῷ διδασκάλῳ παρακαλῶμεν ἡμεῖς Ⓦ Θεόν. Εἰ γὰρ γυνὴ ἐπὶ Ἰουδαίων παρεκάλεσα, βαρβαρικὸν ἔθνος καταστεῖλαι θυμόν, πολλῷ μᾶλλον ὁ διδάσκαλος ὁ ἡμέτερος
ἐπὶ τοιαύτης πόλεως Ⓒ μετὰ τοσαύτης ἐκκλησίας δέομαι, Ⓦ παύσασθαι Ⓒ ἡμερώτα-
τον βασιλέα [τῦτον] πεῖσαι δυνήσεται. Εἰ γὰρ τὰς εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτίας λύειν ἔλα-
βεν ἐξουσίαν, πολλῷ μᾶλλον τὰς εἰς αὐθέντην ὑβρεμάτας ἀνελεῖν Ⓒ ἀφανίσαι δυνήσεται.
χ. αἱ κὲ * ἡ σεσαμώτερον. ἀρχὴν ὅτι ἡ "Ὃσις, ἡ ἀρχὴν ἐκείνου σεμνότερος *. ἡ γὰρ αὐτῷ τῷ βασιλικῷ κεφα-
λῷ Ⓐ ἱερεῖ νόμοι ταῖς τότε Φερούσαις χερσὶν ἐπέταξαν. ἡ ὅταν τι δέοι ὑβρίζεσθαι γέν-
τον, ἄνωθεν ὁ βασιλεὺς τοῖς τὸν ἱερέα, ἢ ὁ ἱερεὺς τοῖς τὸν βασιλέα καταφθάνλν ἐώθεν.
χ. ἔχω ἔχω ἡ Ὃσις γέγονα, τὸν τῆς δικαιοσύνης· ἔχω καὶ ζωήν, τῷ ἀπὸ τῆς ἀληθείας· ἔχω καὶ
ἐπιτιμήματα πολλῷ σεμνότερα, τὰ ἀπὸ τὸ θαυμασίου τῆς εἰρήνης· ἔχω ἡ μάχαιραν, οὐ
τῷ ἀπὸ σιδήρου, ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τὸ πνεύματος· ἔχω Ⓒ τέφρωνα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς κείμε-
νον. λαμπροτέρα αὕτη ἡ παντευχία, σεμνότερα τὰ ὅπλα, μείζων ἡ παῤῥησία, πλείων ἡ
ἰσχύς. ὥστε ἡ ἀπὸ τὸ τῆς ἀρχῆς ὄγκου, Ⓒ ἀπὸ τῆς οἰκείας μεγαλοψυχίας, ἡ τοῦ τῶν ἄλ-
λων ἀπάντων ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίδος μετὰ πολλῆς τῆς παῤῥησίας, μετὰ πολλῆς τῆς
ζωέσεως διαλέξεται τῷ βασιλεῖ.

Μὴ τοίνυν ἀπογινώσκωμεν ἐπὶ τῆς ἡμῶν αὐτῶν σωτηρίας· ἀλλὰ δεώμεθα, παρακα-
λῶμεν, ἱκετεύωμεν, προσβυώμεθα τοῖς τὸν ἄνω βασιλέα μετὰ δακρύων πολλῶν. ἔχομεν
γὰρ τῷ νηστείᾳ ταύτῃ σύμμαχον, Ⓒ τῆς καλῆς ταύτης ζωεφαιδρύνειν ἡμῖν προσοίσ-
ας. καθάπερ οὖν χειμῶνος πρόσελθόντος ἡ θέρους φαείνοντος, ἕλκει μὲν τοῖς ὁ πλάστης ὁ
πλοῖον ὀναύτης, ἀποσμήχει ὁ ῥαπιστὴς τὰ ὅπλα, καὶ παρασκευάζει τὸν ἵππον εἰς πό-
χ. δρέπανον, λεμον, καὶ γεωργὸς ἀκονᾷ "δρεπάνιον, καὶ ὑδροπότης θαῤῥῶν ἀποδημίας ἄπτε) μα-
χεῶς, ἡ τοῖς τὸν ἀγῶνας ἀθλητὴς ἀποδύεται ἡ γυμνοῦται· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, καθά-
περ θέρους πνευματικοῦ τινος τῆς νηστείας φανείσης, καὶ ὡς ῥαπισταὶ τὰ ὅπλα ἀποσμήξω-
μεν, καὶ ὡς γεωργοὶ τὸν δρεπάνιον ἀκονήσωμεν, καὶ ὡς κυβερνῆται τοῖς τὰ κύματα
τῶν ἐπιθυμιῶν ὑπτιάξωμεν λογισμοὺς ἀνταπάξωμεν, καὶ ὡς ὁδῖται τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν
ἀποδημίας ἀφώμεθα, ἡ ὡς ἀθληταὶ τοῖς τὸν ἀγῶνας ἀποδυσώμεθα. ὁ γὰρ πιστὸς, ἡ γε-
ωργὸς, ἡ κυβερνήτης, ἡ ῥαπιστὴς, ἡ ἀθλητὴς, ἡ ὁδιπόρος ὅτι. ἐχὶ τῦτο ἡ ὁ Παῦλός φησι·
Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη τοῖς αἵματι Ⓒ σάρκα, ἀλλὰ τοῖς ταῖς ἀρχαῖς, τοῖς ταῖς ἐξουσίας. σὺ- Ε. ϛ. ιβ.
δύσασθε οὖν τὴν πανοπλίαν τῦ Θεοῦ. εἶδες τὸν ἀθλητήν, εἶδες τὸν ῥαπιστήν; Εἰ ἀθλη-
τὴς εἶ, γυμνοῦσί σε εἰς Ⓦ ἀγῶνα εἰσελθεῖν δεῖ· Εἰ ῥαπιστὴς εἶ, καθοπλισμένοι σε
ὑπὲρ τῆς παρατάξεως ἑαυτῶν χρή. πῶς οὖν ἀμφότερα ταῦτα εἶ) δυνατόν, ἡ γυμνὸν εἶ)
ἡ ἄγυμνοι, Ⓒ ἐνδεδυμένοι ἡ οὐκ ἐνδεδυμένοι; πῶς, ἐγὼ λέγω. ἀπόδυσαι τὰ βιωτικὰ
πρόγματα,

ταύτη, μὴ προέλθῃς περαιτέρω τῆς ὀργῆς, ἤμεργον σεαυτῷ ποίησον Ⓦ αὖθις δικαστὴν δικά-
" τῆς Εἰς τὸν Ζωσιμοῦλαν" φιλανθρωπίας. ἐνίοτε δὲ τῆς πόλεως μέγεθος, καὶ ὅτι ὑ χ. τὴν
πρὸς μᾶς καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ δέκα ψυχὰς ἔστι ἡμῖν ἡ σκέψις ταύτη, ἀλλὰ πρὸς μυρίους ἀπί- χ. πίστ
ρους, πρὸς τὴν κεφαλαίαν τῆς οἰκουμένης ἅπασης. αὕτη γὰρ πόλις ἐστὶν, ἡ τῷ προφήτῃ ἐγκεκραμένη
σαν χριστιανοί. τίμησον Ⓦ Χριστὸν, αἰδέσθητι τὸν προφήτην ἀνακηρύξαντα δὲ ποθεινότατον 5
ἐν γλυκὺ πᾶσιν ὄνομα. ἀποστόλων ἐκεῖνο γέγονε καταγώγιον, δικαίων εἰσδεκτήριον· νῦν
τοῦτο προφήτου ἐστὶ μόνου τὸ τόλμημα γέγονεν εἰς τὸν κραταιοῦντας. καὶ [γὰρ] μάρτυρά σοι
τῆς πόλεως ἤδη πᾶς ὁ παρελθὼν χρόνος. εἰ μὲν γὰρ συνεχῶς ἐστασίαζον, ἔδει καταγινώ-
σκειν τῆς πονηρίας· εἰ δὲ ἅπαξ τοῦτο πεπόνθασι χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ τοῦ τῆς πόλε-
ως ἦθους τὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ τῶν ἁπλῶς καὶ εἰκῇ προσφερόντων αὐτῇ τὸ παράνομον 10
γέγονε τοῦτο.

Ταῦτα οἱ ἱερεῖς ἐρῶ καὶ πλείονα τούτων μείζω " μείζονος τῆς παῤῥησίας· ταῦτα ὁ βασιλεὺς χ. πολλῶν. ἀλ.
ἀκούσῃ, καὶ εἷς φιλάνθρωπος, καὶ σὸς χριστός· ὥστε ἀμφοτέρωθεν χρηστὰς ἔχομεν τὰς ἐλ- μείονος Ⓦ
πίδας· μᾶλλον δὲ καὶ τῆς πίστεως ὃ διδάσκαλον, καὶ τοῦ φιλανθρωπίας τὸν βασιλέως χ. πιστὸς
ὃν ἐλέει θαῤῥοῦμεν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ἱκετευομένου τὸν βασιλέως, καὶ ἱκετεύοντος τὸν ἱερέως, 15
αὖθις προσήκοντα μέσος, τὸν βασιλέως μαλάττοντα τὴν καρδίαν, τὸν ἱερέως διεγείροντα τὴν
γλῶτταν, ὑποδῶν τούτοις τὰ ῥήματα, προσκυλίζων ἐκείνου τὸν δεξιοῦσθαι
τὰ λεγόμενα, καὶ μὴ πολλῆς τῆς συγγνώμης ὀπτανούσης ταῖς δίκαις. καὶ γὰρ τῷ Χριστῷ
ποθεινότερα πασῶν ἡ πόλις ἡμετέρα καὶ δικαιοτέρα τὴν προφήτην, καὶ δικαιοτέρα τὴν ὑμῶν αὐτῶν
ἀρετήν. καθάπερ ὁ Πέτρος τοῖς ἀποστόλοις προφήτης ἐκήρυξε Ⓦ Χριστὸν, ὅτως ἐν 20
ταῖς πόλεσι (καθάπερ ἔφθην εἰπὼν) αὐτὴ προφήτις, ὥσπερ τιθήνη τινὰ θαυμαστὴ, τὴν τῶν
χριστιανῶν ἀνέδησατο προστασίαν. εἰ γὰρ ἔνθα δίκαι δίκαιοι μόνοι ἦσαν, οὐκ ἔφερεν ὁ Θε- χ. ἐκ
ὸς σώζειν τὸν οἰκουμένης ἅπασης· ἔνθα δὲ δίκαι" καὶ εἰκῇ, οὐδὲ δὶς ποσῶν μόνον, ἀλλὰ
πολλῷ πλείους Ⓠ Ⓦ Θεοῦ εἰσι θεραπεύοντες μὴ ἀκριβείας ἅπασης, πῶς δὲ καὶ χρηστὰ
χρὴ προσδοκᾶν, καὶ θαῤῥεῖν χρὴ τὴν κοινὴν ἡμῶν ἁπάντων ζωήν; πολλοὶ * ἤκουσα λε- 25 * πίναν
γόντων*, Ἀπειλὴ βασιλέως ὁμοία θυμῷ λέοντος, καὶ καταπατοῦντων καὶ ὀδυνωμένων. τί οὖν * ὅτι
Παροιμ. ιθ. ιε. καὶ κ. ε. δὴ εἴπωμεν πρὸς ἐκείνους; ὅτι ὁ εἰπὼν, Λύκοι δὲ ἄρνες ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ πάρδα-
Ησ. ια. λις συναναπαύσονται ἐρίφῳ, καὶ λέων ὡς βοῦς φαγέται ἄχυρα, δυνήσεται καὶ Ⓦ λέοντα
τῶν πεινῶντα πρόβατον ἥμερον. παρακαλῶμεν τοίνυν αὐτὸν, καὶ προσερχόμεθα
πρὸς αὐτὸν, καὶ καταφυγὴν πάντες Ⓦ θυμὸν τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς ὑπεικούσης ἡμᾶς ἀγω- 30
νίας ἀπαλλάξῃ πάσης. ὁ πατὴρ ἐκεῖ προσέρχεται· ἡμεῖς ἐντεῦθεν προσερχόμεθα
πρὸς Ⓦ τὸν ὑπερῶον βασιλέα. βοηθήσωμεν αὐτῷ ταῖς ψυχαῖς. μέγα δὲ κοινὸν τῆς
ἐκκλησίας " δυνάται, ἂν μὴ ὀδυνωμένης ψυχῆς, ἂν μὴ ζωντεκμμένης καρδίας ταῖς χ. δυνάται
ψυχαῖς ἀντεγκώμεθα. οὐκ ἔστι βαβαιῶσαι πόλεως, οὐκ ἔστι μακρὰν ἀποδημίαν στέ-
λασθαι. ἕκαστος καὶ ἑκάστη, καὶ εἰς ἐκκλησίαν ἀπάντων, καὶ οἶκοι μένοντες καλῶμεν 35
μὴ πολλῆς ἀσυδοῦς Ⓦ Θεὸν, καὶ πάντως ὑπακούσει ταῖς δεήσεσι. πόθεν τοῦτο δῆλον;
ὅτι σφόδρα βούλεται ἡμᾶς ἀεὶ πρὸς αὐτὸν καταφεύγειν, καὶ τὸ ἅπασιν αὐτὸ δεῖσθαι,
καὶ μηδὲν αὐτὸ χρείας ποιεῖν ἢ λέγειν. διὰ τοῦτο γὰρ, ὅταν συνεχῶς αὐ-
τὸν ὑποχλάζωμεν ταῖς ἡμετέροις πράγμασι, παρακύπτει καὶ ἀναδύοντας καὶ ἀπόδυτας
πρὸς ἡμᾶς ἔχοντας· ὁ δὲ Θεὸς τοιοῦτον ἅπαν. οὐκ ὅταν αὐτῷ συνεχῶς ὑπτυγχάνωμεν 40
" πρὸς τὰ ἡμετέρων πράγματα, ἀλλ' ὅταν μὴ τοῦτο ποιῶμεν, τότε μάλιστα ἀγωνακτεῖ. χ. ὑφ'
Ησ. α. ἀκούσει γοῦν τι τοῖς Ἰουδαίοις ἐγκαλῶν λέγων· Ἐποίησατε βουλήν, καὶ οὐ δι' ἐμοῦ· καὶ συνθή-
κας, καὶ οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου. τοιοῦτον γὰρ τὸ φιλανθρώπων ὄντων ἔθος· πρᾶγμα τὰ τῶν φι-
λουμένων πράγματα δι' αὐτῶν διοικεῖσθαι βούλονται, καὶ μηδὲν χρείας αὐτῶν ἐκείνους μηδὲ

ποιεῖν,

καὶ καταναγκάζοντα μένειν· καὶ γὰρ τοῦτο ἡ ἡλικία ποιεῖ ἕκαστον ἐλάσσονα γῆρας, εἶτα ἡ τοῦ σώματος ἀσθένεια, καὶ τὸ ἔτος ἡ ὥρα, καὶ τῆς ἀγίας ἑορτῆς ἡ διάγκη· ποιεῖ τοῦτο καὶ ἡ ἀδελφή, ἡ μόνη ὅσα αὐτῷ, καὶ ποιεῖ ἑκάτας ἐσῶσα ἀναπνοάς. Ἀλλ' ὅμως καὶ συγγένειαν πρόφασιν, καὶ γῆρας, καὶ ἀσθένειαν, καὶ χειμῶνος δυσκολίαν, καὶ ὁδοιπορίας ταλαιπωρίαν, καὶ πόνων ὑμᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν σωτηρίαν προθεὶς, ἅπαντα τοῦτα διέρρηξε καὶ δέσμα· καὶ καθάπερ νέος, ἐγείρων ἑαυτὸν ἐκείνην, οὕτω πρὸς τὴν προθυμίαν ἔρχόμενος. Εἰ γὰρ Χριστός, φησὶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ἐπέδωκε, τίνος ἂν εἴημεν ἡμεῖς ἀπολογίας καὶ συγγνώμης ἄξιοι, τοιοῦτον λαὸν προσασίαι ἐγκεχειρισμένοι, καὶ μὴ πάντα αἱρούμενοι καὶ ποιοῦντες καὶ παθεῖν ὑπὲρ τῆς τῶν ἐγκεχειρισθέντων ἡμῖν ἀσφαλείας; Εἰ γὰρ ὁ πατριάρχης, φησὶν, Ιακὼβ, θρεμμάτων προ- Γεν. λβ.
χ. αὔριον εστὼς, καὶ πολλάκις ἄλογα βόσκων, καὶ δι' ὑπερβολὴν μέλλων ὑθήσας διδόναι, καὶ νύκτας αὐτοὺς δίηγε, καὶ καῦμα καὶ κρύος καὶ πᾶσαν αἰρων αἰωμαλίαν ἔφερεν, ὥστε μηδὲν προβλεῖσθαι τῶν θρεμμάτων ἐκείνων· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεῖ οὐκ ἀλόγοις ἐφεστῶτας, ἀλλὰ πνευματικοῖς προβάτοις, καὶ οὐκ ὑθηρσι, ἀλλὰ ὑπὲρ Θεοῦ τῆς ἐπισασίας ταύτης διδόναι μέλλοντας καὶ ὑθήσας, πρὸς οὐδεὶν ὄκνησι καὶ διαδύεσθαι χρὴ τῶν δυναμένων ὠφελῆσαι ὁ ποίμνιον· ἀλλ' ὅσῳ βελτίων ἡ ποίμνη αὕτη τῆς ποίμνης ἐκείνης, καὶ ἀλόγων μὲν ὑθηρσι, ὑθήρων δὲ ὁ Θεός· τοσούτῳ καὶ ἡμᾶς πλείω καὶ σφοδροτέραν τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι χρή. Ἔγω καλῶς ἐκεῖνος, ὅτι οὐχ ὑπὲρ μιᾶς πόλεως αὐτῷ νῦν χ. ἐγὼ καὶ ὁ ἐκεῖνος
ὁ λόγος, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. τῶν γὰρ πόλεων τῶν ἀπὸ τοῦ ἕω χειμένων χειφθεισῶν καὶ μήτηρ ὄντι ἡ πόλις ἡμετέρα. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπέμεινε κίνδυνον, καὶ οὐδεὶν αὐτοῦ ἐσπάσθα κατασχεῖν ἴσχυσε. διὰ τοῦτο ἐλπίζω χρῆσαι ἔσεσθαι πάσας ἐλπίδας. οὐ γὰρ παρέψυχαι τοσαύτην προθυμίαν καὶ σπουδὴν ὁ Θεὸς, οὐδὲ ἐάσει τὴν ἑαυτῆς θεράποντα ἀπράκτον ἐπανελθεῖν. οἶδα ὅτι καὶ μόνον ὀφθεῖσα ἐκεῖσε, καὶ τὴν βύσσον βασιλέα θεασάμενος, ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτῆς βύσσου καταστῆσαι δυνήσεται καὶ θυμόν. τῶν γὰρ ἁγίων οὐχὶ τὰ ῥήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πρόσωπα πνευματικῆς γέμει χάριτος. ἔστι γὰρ καὶ πολλῆς σοφίας ἐμπε- χ. ἐν πάσῃ σοφίᾳ
πλῆσαι, καὶ τῶν θείων νόμων ἔμπειρος ὢν ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν, ὅπερ καὶ πρὸς Θεὸν ὁ Μωϋσῆς· Εἰ μὲν ἄφῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄφες· εἰ δὲ μή, καμὲ ἀπάλειψον μετ' αὐτῶν. τοιαῦ- Εξοδ. λς. λζ.
χ. ἀφὲς τα γὰρ τῶν ἁγίων τὰ σπλάγχνα· καὶ μὴ τῶν πικρῶν θάνατον τῆς χάριτος αὐτῶν ζωῆς γλυκυτέραν εἶναι νομίζοισι. προθήσει καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ κρανίου ζωηφόρον, καὶ ὃ πάλαι ἱερεῖ προσκαλεῖται, καὶ δυνήσεται τὸ κακὸν, καθ' ὃ τῇ οἰκουμένῃ πᾶσῃ ὃ ἁμάρτημα ἀφῆκεν ὁ Χριστός.
χ. τὰ ἁμαρτήματα προσκαλέσασθαι μιμήσασθαι καὶ διαπόντου· δυνήσεται καὶ τῆς προβολῆς αὐτοῦ ἐκείνης τῆς τῶν μυρίων ταλάντων, καὶ * τῶν ἑκατὸν δηναρίων. οἶδα τὸ παρ' ἡμῶν τῷ δεσπότῃ· οὐ παρατήσει δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς προβολῆς ταύτης φοβηθεὶς καὶ εἰπεῖν· ὅρα μήποτε καὶ σὺ κατ' ἐκείνου ἀκούσῃς τὴν ἡμέραν· Ποτὲ δῶλε *, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ Ματθ. ιη. λς.
* καὶ ἑκατὸν
χ. τὸν ζωοδόλον προσεκάλεσάς με· ἔδει κἀγὼ σὲ ἀφεῖναι τοῖς ζωοδόλοις σου. σαυτὸν ὠφελῆς μείζονας ἢ ἐκείνης, εἰ τὴν τῶ ὀλίγων ἁμαρτημάτων συγχωρήσει τῶν μειζόνων τὰ μυρίων ταλάντων. προθήσει πῶς εἰρηνεύσοις εἰς τὸν θεὸν ἐκείνον, ἵνα οἱ μυσταγωγήσαντες αὐτὸν τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν ἐπαξίως θύσαι καὶ λέγῃ· Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφλήματα ἡμῶν, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφει- Ματθ. ς. ιβ.
χ. ἀφῆκα τὰ ὀφλήματα λέταις ἡμῶν. διδάξει μὴ τοῦτον, ὅτι ὑ κοινὸν τῆς πόλεως ὁ ἁμάρτημα γέγονεν, ἀλλὰ ἀνθρώπων τινῶν ξένων καὶ ἐπηλύδων, οὐδὲν λογισμῷ ποιεῖται. ἡ πλήμη καὶ πολυανομία πάσῃ καὶ οὐκ ἂν εἴη δίκαιον ὑπὲρ τῆς ὀλίγων ἀπαιδεύσιας πόλιν τοσαύτην ἀναρπάζεσθαι· καὶ οὐδὲν οὐδεὶν ἠδικηκότας δίδοναι δίκην. καί τοι καὶ εἰ πάντες ἡμάρτηκότες ἦσαν, ἱκανὴν ἔδωκαν δίκην, ὅτι τοσαύταις ἡμέραις φόβῳ δαπανώμενοι, καὶ καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκειν προσδοκῶντες τὴν ἡμέραν, ἐλαιούμενοι, φυραδδόμενοι, τῶν καταδίκων ἐλεεινότεροι ζῶντες; ὃ αἷμα δὲ παῖς χερσὶ βαστάζοντες, καὶ ὑ θαῤῥοῦντες αὐτοῦ τῇ ζωῇ. Ἐρχέσθω τῇ τιμωρίᾳ ταύτῃ;

γὰρ ἅπαντα τῶν χρημάτων ⟨W⟩ πλεῖστον ἐφάπτοιτο τῆς ἑαυτῆς μεγαλοψυχίας ἐνόμιζεν εἶναι, καὶ οὐκ ἄξιον αὐτὸν τῆς Φιλοσοφίας, διὰ τοῦτο πείθει τοιαῦτα παιδεύσασθαι· ὡς, εἰ μεγάλα καὶ πρέποντα ἐνόμιζεν εἶναι, οὐκ ἂν μικρότερα ἐκτήσατο μόνον, ἀλλ' οὕτω καταφρονῆσαι τῆς πλούτου μεταμόρφου ἀπάσης, καὶ, ὡς πολλοὶ ἐρρίμμενον, τὸ χρυσίον ἅπαν ἐᾶσαι, ὡς τῆς περιβολῆς ἐκείνης μηδὲν κλέψασθαι πλέον. διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς τοῦ πόντου ἐδόξαζεν, ὅτι πολὺς ὁ τοῦτον χρυσίον ἔχων. ὅτι λαμπροτέρα τῆς πορφυρίδος ἡ μικρότης ἐκείνου, καὶ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς τὸ ἀπέλαιον τοῦ δικαίου. διὰ τοῦτο καὶ εἰς ⟨W⟩ ἔρημον ἀνῆλθον, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὸν μικρότητα * τῶν μαθητῶν καταλιπεῖν. μὴ ταύτης, φησίν, ἐπάλξεως τῷ διαβόλῳ· ταύτην λαβὼν ἐπολίζου καὶ σύ κατ' ἐκείνου. ἰσχυρὸν γὰρ ὅπλον ἀκηδεμονία, καὶ ἀκαταγώνιστον καταγώνιον, καὶ πύργος ἀσάλευτος. ἐδέξατο, καθάπερ μεγίστην κληρονομίαν, τὸν μικρότητα ὁ Ἐλισσαῖος· καὶ γὰρ καὶ ἀληθῶς μεγίστη κληρονομία, παντὸς χρυσίου * τιμιωτέρα. καὶ οὐκ ἔστι τόπος διαλεῖς Ἠλίας ἐκεῖνος, καὶ οὗτος Ἠλίας, καὶ κάτω Ἠλίας. οἶδα ὅτι μακαρίζεται ⟨W⟩ δίκαιοι ἐκεῖνοι, καὶ ἐβουλεύσατο ἕκαστος ἐκεῖνος εἶναι. τί οὖν, φησὶν ὑμῖν "ἐπιδείκνυμι, ὅτι ἑτέρου τινὸς πολλῷ μείζονος ἐκείνου πάντες ἐλαττούμεθα ⟨Q⟩ μεμυσταγωγημένοι; ὁ μὲν γὰρ Ἠλίας μικρότητα ἀφῆκε τῷ μαθητῇ, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνων τὴν σάρκα "ἡμῖν κατέλιπε τὴν ἑαυτοῦ. καὶ ὁ μὲν Ἠλίας ἀποδυσάμενος, ὁ δὲ Χριστὸς "ἡμῖν κατέλιπε, καὶ ἔχων αὐτὴν ἀπῆλθε. μὴ τοίνυν καταπίπτωμεν, μηδὲ ὀδυρώμεθα, μηδὲ δυσκολίαν φοβώμεθα καθ' ἡμῶν. ὁ γὰρ τὸ αἷμα αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθὲν πάντων ἐστὶν ἀγαθῶν, καὶ τῆς ἄνω ἡμῖν * μεταδοὺς δόξης αὐτὸς τοῦ αἵματος πάλιν, τί παιδεύσει τῆς ἡμετέρας ποιῆσαι σωτηρίας; ταύτας τοίνυν θαρροῦντες τὰς ἐλπίδας *, παρακαλῶμεν αὐτὸν διηνεκῶς, καὶ λιτὰς καὶ ἱκετηρίας προσφέρωμεν, καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς ὑπιμελώμεθα μετὰ ἀκριβείας ἁπάσης· ἵνα καὶ τὴν ὑπεικείμενον διαφύγωμεν κόλασιν, καὶ τῆς μελλόντων "ἀξιωθῶμεν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς "ὑπάρχειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν ⟨Q⟩ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* μόνην

* καὶ λίθου πολυτιμήτου

κ. ἐπιδείξω ἀλλ. δείξω

κ. ὑμῖν

κ. καὶ ἔχων αὐτὸν ἀπῆλθε καὶ ὑμῖν κατέλιπε

* φείσεται

* ἀγαπητοί,

κ. δυνηθῶμεν

κ. ἀξιωθέντες

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΔΗΜΙΑΝ, ΗΝ ΕΠΟΙΗΣΑΤΟ Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΦΛΑΒΙΑΝΟΣ, ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΠΡΕΣΒΕΥΟΜΕΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ⟨W⟩ ΒΑΣΙΛΕΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΝ, ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΙΔΡΙΑΖΕΣΘΑΙ ΥΒΡΕΙ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΜΕΙΖΩΝ ΠΑΡΑ ΘΕΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΕΡΩΣΥΝΗ, ΚΑΙ ΧΕΡΣΙ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΘΑΡΡΕΙΝ· ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΣΤΙΝ Η ΑΛΗΘΗΣ ΙΚΕΤΗΡΙΑ, ΚΑΙ ΤΙΝΟΣ ΕΙΝΕΚΕΝ ⟨Q⟩ ΝΗΣΤΕΙΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΑΛΛΑ ΙΚΕΤΕΥΣΑΙ ΠΡΟΣΗΚΕΙ ΑΣΑΝ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΑΙΘΕΡΙΟΝ ΦΑΓΕΙΝ ΟΥ ΚΑΤΗΞΙΩΣΕΝ ΧΡΙΣΤΟΣ· ΚΑΙ ΠΩΣ ΩΦΕΛΕΙ ΤΗΝ ΣΦΑΓΗΝ ΤΩΝ ΣΑΡΚΩΝ, ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΝ ΤΟΥΤΟΙΣ ΕΓΚΩΜΙΑΣΩΝΤΑΣ, ΟΤΙ ΠΟΛΛΟΙ ΤΗΝ ΔΥΣΜΕΝΕΙΑΝ ΕΛΥΣΑΝ.

ΕΤαι εἰς ⟨W⟩ θεῖον "ἀπίδω τὸν ἔρημον οὗτα ἐκεῖνον τὸν διδασκάλου, χαίρω τι ὁμοῦ καὶ δακρύω. δακρύω μέν, ὅτι πρόσωπα ὁρῶ ⟨W⟩ πατέρα· χαίρω δέ, ὅτι ὑπὲρ τῆς "ἡμετέρας ἀπειλήμμεθα σωτηρίας, καὶ δι' αὐτοῦτο ἀπῆλθεν ὀργῆς ἁρπάσας βασιλικῆς. τοῦτο καὶ ὑμῖν κόσμος, καὶ κεφαλῆς φάος· ὑμῖν μὲν κόσμος, ὅτι τοιοῦτον ἐκληρώθητε πατέρα· κεφαλῆς δὲ ἐκείνῳ, ὅτι ἐκεῖ τὰ ἔκγονα ὕστερος ὄντα φιλότεκνος, καὶ ὁ Ἡσαΐας τὸν Χριστὸν λέγει δι' αὐτῶν ἐκβοῶντα τῶν σχημάτων. ἀκούσας γὰρ, ὅτι Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ἀπῆλθε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεῖναι ὑπὲρ ἡμῶν ἁπάντων. καὶ τι πολλὰ ἐῶ αὐτὰ τὰ κωλύοντα "ἀπελθεῖν,

Isaiae. 1. 11.

κ. ἴδω

κ. ὑμετέρας

κ. ἔγγονα

κ. ἀπέρασι

καὶ

πλουζιώντες οὗτοι· ἀλλ' ὅτι τῶν ἑρωμάτων κείμθοι πολλάκις δι' ὅλης νυκτὸς ἀγρυπνῶσι, καὶ πολλὰ μηχανώμθοι, τῆς αὐτῆς οὐκ ἀπολαύσεσιν ἡδονῆς· ὁ γὰρ πένης οὐκ ταῦτ' κατημελημένοις αἰσχρὰς πάσας, κεκμηκὼς ἔχων τὰ μέλη, πρὶν ἢ καθαπερεῖν, ἀθρόον καὶ ἡδὺ καὶ γλυκὺν τὸν ὕπνον ἐδέξατο, οὐ μικρὸν καὶ τοῦτο τῶν δικαίων πόνων λαμβάνων μισθόν.

Ὅταν οὖν μὴ πλέονος ἡδονῆς ὁ πένης ᾖ καταλύσῃ ἢ ἐδώδιμα ἢ πόμα, πόθεν ἔτι λοιπὸν ὁ πλοῦτος ἄξιος, ὃ δοκεῖ τῆς πενίας προτέρημα ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀφῃρημένος; Διὰ τοῦτο καὶ ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεὸς πόνον ὡς ἀνθρώπῳ ζωὴν ἔδωκεν, οὐχὶ τιμωρούμενος αὐτοῖς, ἀλλὰ σωφρονίζων καὶ παιδεύων. ὅτε ἄπονον βίον εἶχεν ὁ Ἀδάμ, ἐξέπεσε τοῦ παραδείσου· ὅτε ἐπόνει καὶ ἐπιμελεῖτο ὁ ἀπόστολος, ἔλεγεν, Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα. Β. Κορινθ. ια.

μθους, τότε ἀπῆλθεν εἰς τὸν παράδεισον καὶ εἰς τρίτον οὐρανόν. μὴ πόνων φεύγωμεν πόνον, μηδὲ ἀπονίαν διώκωμεν ἐργασίαν. καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας ταῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ἐστοῦτο μείζονα λαμβάνομθα ἀμοιβὴν, τοσούτῳ μᾶλλον τοῦ στεφάνου ἡδίονα καρπούμθοι· οὐχ ἡδονὴν ἡ μόνον, ἀλλὰ [καὶ] ὑγείαν πολλῷ μείζονα ἔστιν ἡδονῆς, ὑγείαν καθαρωτάτην. τοῖς μὲν γὰρ πλουτοῦσι μετὰ τῆς ἀνδίας πολλὰ καὶ τὰ νοσήματα ἐπιῤῥεῖ· οἱ δὲ πένητες τῶν ἰατρικῶν ἐκείνων ἀπηλλαγμένοι χρῶν. Εἰ δέ που καὶ περιπέσοιεν ἀῤῥωστήματι, ταχέως ἑαυτὸν ἀνεκτήσαντο, βλακείας ἁπάσης ἀπηλλαγμένοι, καὶ τὰ σώματα ὕβρωστα ἔχοντες. μέγα κτῆμα πενία τοῖς φιλοσόφως αὐτὴν φέρουσι, φησὶν ἐξ ἀρχῆς, βάκτηρία ἰσχυροτάτη, κτῆσις ἀνεπιβούλευτος, καταγώγιον ἀεπιβούλευτον. ἀλλὰ πλεονεκτεῖται, φησὶν, ὁ πένης· ἀλλ' ὅτι βουλεύεται μείζονος ὁ πλούσιος. καθαρεύεται ὁ πένης καὶ ὑβρίζεται· ἀλλὰ φθονεῖται ὁ πλούσιος. οὐχ ὅτως ἐστὶν ὁ πένης, ὡς ἔστιν ὁ πλούσιος, μυρίας ἔχθρας καὶ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦτον ἐχθροῖς παρέχων λαβάς, καὶ πάντων ἂν δούλων διὰ τὸν πολλῶν τούτων πραγμάτων περιβολήν. ὁ πολλῶν δὲ χρείαν κακῶς ἔχων, πολλοὺς ἀναγκάζεται κολακεύειν, εἰ μὴ πολλῶν θεραπεύειν δουλοπρεπῶς ἐπιθυμίας· ὁ δὲ πένης, ἂν εἰδῇ φιλοσοφεῖν, οὐδὲ ἑνὸς αὐτοῦ τοῦ διαβόλου κατηγορῆσαι δύναται. ὁ οὖν Ἰὼβ ἰσχυρὸς ὢν καὶ πρὸ τούτου, ἰδίᾳ τὰ πρῶτα ἀπέβαλε, τότε γέγονεν ἰσχυρότερος, καὶ λαμπρότερον ἤγετο τοῦ διαβόλου νικήσας. ἄλλως δ', οὐδὲ ὑβρίζεσθαι δυνατὸν ὁ πένης, ἂν εἰδῇ φιλοσοφεῖν. πρὸς γὰρ ἔφιξιν περὶ τῆς ἡδονῆς, ὅτι ἡ ἡδονὴ οὐκ ἐν τῇ πολυτελείᾳ τῶν σιτίων, ἀλλ' ἐν τῇ διαθέσει κεῖται τῶν ἐσιωμένων, τοῦτο καὶ περὶ τῆς ὕβρεως λέγω ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς γνώμης τῶν ὑβριζόντων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαθέσεως τῶν παθόντων ἡ ζημία γίνεται ἢ ἀπόλλυται. οἷ πολλάκις λέγω· ὕβρεισέ τις πολλὰ ῥητὰ καὶ ἄῤῥητα. ἂν καταγελάσῃς τῶν ὕβρεων, αἱ μὴ προσδέξῃ τὰ ῥήματα καὶ αἰώρεσις γένηται τῆς πληγῆς, οὐκ ὑβρίσθης. καὶ καθάπερ εἰ σῶμα ἀδαμάντινον εἴχομθα, εἰ καὶ μυρίοις πυγμαχοῖεν ἐκαλλόμθα βέλεσιν, οὐκ ἂν ἐδεξάμθα τὰς πληγάς· (οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀφύσεως τὰ βέλη χωρεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς παθητικῆς τῶν σωμάτων τὰ πάθη γίνεται) οὕτω δὴ καὶ σωζώμθα, οὐκ ἀπὸ τῆς μεμίας τῆς ὑβριζούσης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀθυμίας τῶν ὑβριζομένων αἱ ὕβρεις καὶ αἱ τῶν ὕβρεων ἀπώλειαι γίνονται. διὰ τοῦτο οὖν εἰδέναι θέλω φιλοσοφεῖν, οὐδὲ ὑβρίζεσθαι δυνάμθα, οὐδὲ πάσχειν τι τῶν δεινῶν. ὑβρίζει ὁ σίδηρος. οὐκ ἠδικήθης, οὐκ ἤλγησας· οὐκ ὑβρίσθης, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπλήξας, ἢ ἐπλήγης. ὅταν γὰρ ὁ ὑβρίσας ἴδῃ μὴ καθικνούμενόν αὐτὸν τοῦ πληγοῦ τῆς τῶν λοιδορηθέντων ψυχῆς, αὐτὸς δάκνεται μείζονος, ἢ τῶν ὑβριζομένων σιγώντων αὐτόματος ἡ πληγὴ τὸν ὕβρεων καὶ τὸν πέμψαντος ὑποστρέψασα φέρει). φιλοσοφῶμεν οὖν πάντα τρόπον, ἀγαπητοὶ, καὶ οὐδεὶς ἡμᾶς πενίας ἀδικῆσαι δυνήσεται, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα, καὶ λαμπροτέρους ἐργάσεται, καὶ πάντων τῶν πλουσιωτέρους. τί γὰρ, εἰπέ μοι, τὸ Ηλίᾳ πενέστερον ἦν; ἀλλὰ διὰ τοῦτο πάντας εἶχε τοὺς πλουσιωτέρους, ὅτι οὕτω πένης ἦν, καὶ αὐτὸν ἡ τῶν πενήτων ἀπὸ τρυφώσης εἵλετο διαίτης. ὅτι

πίζης συμβαίνει ὅτι ἰδεῖν, ἢ μείζους τούτους ἀπολαύοντας ἡδονῆς τῶν πλουτούντων ἀπόρων. καὶ μὴ θαυμάσητε, μηδὲ προσδόξητε εἰ τοιαῦτα ὁ λεγόμενος. ἐγὼ γὰρ οὐκ αὐτὸς ὑμῖν τοῦτο τῆς τοῦ πράγματος ἀποδείξεως ποιήσω δῆλον. ἴστε γὰρ δήπου τοῦτο καὶ ζωοφιλοτεχνῆται πάντες, ὅτι [τῷ] ἡδονῇ οὐ τῆς ἐστιάσεως οὐχὶ ἡ φύσις τῶν ἐδισμάτων, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν ἐστιωμένων ποιεῖ ἐνδεῖσθαι. οὐδ' ἁπλῶς· μὴ τοῦ πεινῆν τις ἀπόμβρος τραπέζης, πάντος ὄψου καὶ ἡδύσματος καὶ μυρίων καρυκευμάτων ἥδιον ἅψεται τῆς ἐξωφῆς, κἂν ἀστακῶν θύτελέστερα ᾖ· ὁ δὲ μὴ τῷ χρείαν ἀναμένων, μηδὲ ἐπομβρίων πᾶσαν προσῆκον (ὅπερ ④ πλουτοῦντες ποιοῦσι) ἐς τοῦτο ὅπως τῷ τραπέζῃ ἐλθεῖν, καὶ πλακοῦντας θύρῃ κειμένους, οὐκ ἀηθήσεται τῆς ἡδονῆς, ἢ ὀρέξεως αὐτῷ μὴ διεγηγερμένης. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο τοῦτον ἴσχει ⑫ ζόπον, μάρτυρες μοι ὑμεῖς ἀπόντες· ἀκούσασθε ὃ καὶ τῆς γραφῆς αὐτὸ τοῦτο λεγούσης. Ψυχὴ γὰρ ἐμπλησμένη, φησί, κηρίοις ἐμπαίζει· ψυχῇ δὲ πεινώσῃ πικρὰ γλυκέα φαίνεται. καίτοι τί κηρίου γλυκύτερον ἦμιν; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἡδὺ τῷ μὴ πεινῶντι, φησι. τί δῆτα πάντων ἀνδίστερον; ἀλλ' ἔστι γλυκέα τοῖς ἐν ἐσθίᾳ καθεστηκόσιν. ὅτι δὲ ④ πάντες μὲν τῆς χρείας ἕνεκα τοῦ πεινῆν ἐπὶ τὸ πρᾶγμα ἔρχονται, ④ δὲ πλουτοῦντες οὐκ ἀναμένουσι, τοῦτο πάντα που δῆλον ἐστι· ὅθεν οὐδὲ γινόσθω ἐν εἰλαρινῇ καρπουμένοις τῷ ἡδονῷ. οὐκ ἐπὶ τῷ ἐδεσμάτων ἕνεκα μόνον *, ἀλλὰ ἐπὶ τῷ ποτῷ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καθάπερ οὖν τὸ πεινῆν πρὸ τῆς τῷ ἐδεσμάτων φύσεως [τῷ] ἡδονῷ εἰργάζετο, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ διψῆν ἥδιστον ποιεῖ ἐνδεῖσθαι τὸ ποτόν, καὶ ὕδωρ ἢ τὸ πανόμβρον μόνον. καὶ τοῦτο αὐτὸ ὁ προφήτης ἐμφαίνων ἔλεγε· Ἐκ πέτρας μέλι ἐγεύσατο αὐτούς· καὶ τοιοῦτόν τι ὕδατος τῆς γραφῆς μνείαν ποιούμενος, ὅτι μὴ ἐκ πέτρας ἐξήγαγε Μωϋσῆς, ἀλλὰ πάντα χοῦ ποταμοὺς ἐς ὕδατα καὶ ψυχρὰ νάματα. Τί ποτε οὖν ὅτι ὁ λεγόμενος; ὅτι γὰρ φιλόδειπνα ἡ γραφή· ὅπου γὰρ διψῶντες ἐς καταπόμενοι τῇ ἐνδείᾳ ψυχροτέρης προσεπιτίθοι τοῖς ναύταις, τῷ ἡδονῷ τῷ ἐκ τοῦ ποτοῦ προσῆκαν βουλόμενος, μὴ ὃ ὕδωρ ἐκέλευεν, οὐχ ὡς τῆς φύσεως μεταβληθείσης εἰς μέθη, ἀλλ' ὡς τῆς διψούσης μέθης ἡδίω ποιούσης ἐκεῖνα τὰ νάματα. ἔμαθες πῶς * ποτὸν ἡδὺ ποιεῖ ἐνδεῖσθαι ἡ τῆς διψώσης διάθεσις. πολλαχοῦ πολλάκις πάντες, καὶ μυοντες τὴν ταλαιπωρηθέντες ἐς τῷ δίψει καταφλεχθέντες, μὴ τῆς εἰρημένης ἡδονῆς τῆς τοιούτων μετέσχον ναμάτων· ④ δὲ πλουτοῦντες, οἷοι ἡδεῖ ἐς αἴσθησίαι καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχειν πάντα τῷ οἰ "οἴοις λαβόντες, οὐκ ἠθάνατο τῆς αὐτῆς σύφερσύνης. τοῦτο καὶ ὅτι ὕπνου γινόμενοι ἴδοι τις ἄν. οὐ γὰρ ἁπαλὴ ἐρωμένη, οὐδὲ ἁρμυρίδες κλίνη, οὐδὲ ἡσυχία κατὰ δωμάτιον γινομένη, οὐδὲ ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ⑫ ὕπνον γλυκὺν καὶ προσπεσεῖν ποιεῖ ἐνδεῖσθαι, ὡς ὁ πεινῆσαι καὶ κάμνειν ἐς δεομένους ὕπνου· σφοδρὸν καὶ νυστάζοντας καλαικλίνεσθαι. καὶ τοῦτο αὐτὸ μάρτυρά μοι [καὶ] ἡ τῶν προσταγμάτων πεῖρα· μάρτυρά μοι καὶ ἡ τῶν πράγματος πεῖρα· ἐς ἡ τῆς γραφῆς ἀπόφασις. ὁ γὰρ τὴν τυφὴν "ζωοποιήσας σταφεὶς Σολομὼν αὖθις ὅτου δηλώσαι βουλόμενος ἔλεγε· Ἡδὺς ὕπνος τῷ δούλῳ, εἴτε ὀλίγον, εἴτε πολύ· φάγῃ. πόσος ἔσχεν προσῆκεν, εἴτε πολύ, εἴτε ὀλίγον φάγῃ; ἀμφότερα τοῦτο ἀγρυπνίαν ἐμποιεῖ ἐνδεῖσθαι, ἔνδεια καὶ ἀδηφαγία· ἡ μὲν "σῶμα ξηραίνουσα, καὶ κεκαυποιοῦσα τὰ βλέφαρα, καὶ οὐκ ἀφιεῖσα καταγέλλεσθαι· ἡ δὲ πνεῦμα γεννωμένη καὶ "ἀποθλίβουσα καὶ πολλὰς πληρέχουσα τὰς ὁδούς. ἀλλ' ὅμως τοσαύτη ὅτι ἡ τῶν πόνων προθυμία, ὡς εἰ καὶ τοῦτα ἀμφότερα προσῆν, δυνάσθαι τὸν οἰκέτην καθεύδειν. ὅπου γὰρ τῷ ἡμέραν ἅπασαν πόνοις ἐπιτέχοντες διακονούμενοι τοῖς αὐτῶν δεσπόταις, κατόμενοι, ταλαιπωρούμενοι, καὶ οὐδὲ μικρὰν ἀναπνέοντες, τῶν κακῶν ἐκείνων ἐς τῶν πόνων ἐκφυγὸν ἀπολαμβάνοισιν ἀμοιβὴν, τῷ σὺ τῶν καθεύδειν ἡδονῷ. καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἔργον ἐγένετο, "ὃ μὴ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ὠνησάς εἰς τὰς ἡδονάς, ἀλλὰ πόνῳ καὶ μόχθῳ καὶ χερσὶ καὶ φιλοσοφίᾳ πᾶσῃ. ἀλλ' οὐχ ④ πλουτοῦντες

Παροιμ. κγ. ζ.

Ἐκκλησ. ε. ιε.

καὶ δηλαδὴ, ἐζήτησα τὸ τίς εἰς δίον τοῖς ἄλλοις, ἢ τίνι διαφορᾷ αὐτῶν ἔχων ἀπῆλθεν, οὐδὲ τὸ αὐτῷ ὃ θανάτῳ τῷ τῆς κτήσεως ἐκπίπλων ἐκείνῳ, ἀλλ' ὁ ἐκείνῳ πόλλα ἀποθεμένων τῷ χαρῷ, ἢ πολλῷ πλείονα ἐκείνων, ὅσαι αὐτῶν μαλίζα" δίκαιαι τῆς ἀφειδίας ἐν τῇ τῆς χρίσεως ἡμέρᾳ, ἢ ὅταν τῶν πεπραγμένων καὶ ἀξίας ἀπαιτώμεθα πάντες. ὥστε εἴ τις ἐθέλοι ἢ τίνι κτῆσιν αὐτῶν, ἢ τίνι χρῆσιν ἔχει, ἢ τίνι διαφορὰν, ἀπαλλαξάσθω τῶν ὄντων ἁπάντων. ὡς ἔγε μὴ τοῦτο ποιῶν, τῇ τελευτῇ μὲν αὐτῶν ἀποχήσει) πάντως, πολλάκις δὲ καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς μὴ καθαίρων ἐκ μυρίων αὐτὰ" ἀποβαλέσθαι κακῶν. καὶ τοῦτο μόνον ὄχι τὸ δεινὸν, ὅτι μεταβολὴ γίνεται ἀθρόως, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀμελήτητος πρὸς τίνι τῆς πενίας ἐκατομμυρίων ὁ πλούσιος ἔρχεται. ἀλλ' οὐχ ὁ πένης τοιοῦτος. ὁ γὰρ χρυσίῳ ἐκ ἀργυρίῳ πεθαρρηκὼς, ἀψύχοις ὕλαις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ πρέχοντι πάντα πλουσίως. ὥστε ὁ πλούσιος ἐν ἀδήλῳ μᾶλλον ἔσχηκε, καὶ ὁ πένης, πυκνὰς καὶ ἐπαλλήλους διεξόδους ἔχων μεταβολάς. τί δέ ἐστι, Τῷ πρέχοντι ἡμῖν τὰ πάντα πλουσίως; πάντα μὲν δαψιλείας δίδωσιν ὁ Θεὸς, πάντα πολλῷ τῷ χρημάτων ἀναγκαιότερα· οἷον ἀέρα, ὕδωρ, πῦρ, ἥλιον, ἄπειρα τὰ τοιαῦτα. οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι πλείονος ἀποδεῖται τῆς ἀκτῆνος ὁ πλούσιος, ἐλαττόνως ὁ πένης· οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι δαψιλέστερον ἀέρα ἀναπνεῖ ὁ πλούτων, ἀλλὰ πάντα ἴσα καὶ κοινὰ πρόκειται). ἐκ πένης οὖν ἔνεκεν [φησὶ] τὰ μὴ μείζονα καὶ ἀναγκαιότερα καὶ τίνι ζωὴν ἡμῖν συνέχοντα κοινὰ πεποίηκεν ὁ Θεός, τὰ δὲ ἐλαττόνα καὶ ἧττον ἀναγκαῖα; πάντα λέγω; τίνος οὖν ἕνεκεν; ἵνα συγκροτῆται ἡμῖν ἡ ζωὴ, καὶ ἀρετῆς ἔχωμεν σπάνιμα. εἰ μὲ γὰρ μὴ ἦν τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα κοινὰ, ἴσως οἱ πλουτοῦντες τῇ ἐθισθείσῃ κεχρημένοι πλεονεξίᾳ, οὐδὲ πένομένοις ἀπέπιξαν ἄν. εἰ γὰρ ὅτε τῶν χρημάτων τοῦτο πείθει, πολλῷ μᾶλλον ἐπ' ἐκείνων τοῦτο ἂν ἐποίησαν. πάλιν, εἰ καὶ τὰ χρήματα ἦν κοινὰ, καὶ πᾶσιν ὁμοίως παρῆν, ἐλεημοσύνης ἂν ἦν πρόφασις, καὶ φιλοφροσύνης ἀφορμή. ἵν' οὖν ἀδιαλείπτως ζῶμεν, κοινὰ γέγονε ἡμῖν τὰ τῆς ζωῆς αἴτια. πάλιν, ἵνα ἔχωμεν σεφάνων καὶ βύθοκιμήσεων ἀφορμὰς, καὶ κοινὰ γέγονε τὰ χρήματα, ἵνα πλεονεξίας μισοῦντες, καὶ δικαιοσύνην διώκοντες, ἐκ τὰ ὄντα τοῖς δεομένοις παρίεμεν, ἂν δαμόσιαν τινὰ ἀπὸ τῆς μεθόδου ταύτης τὴν οἰκείαν λαμβάνωμεν ἀμοιβήν. πλούσιόν σε ἐποίησεν ὁ Θεός· τί σαυτὸν ποιεῖς πένητα; πλούσιόν σε ἐποίησεν ὁ Θεὸς, ἵνα τοῖς δεομένοις βοηθῇς, ἵνα τὰ ἁμαρτήματα λύσῃς καὶ σαυτῷ ἀπὸ τῆς εἰς ἑτέρους δαψιλείας. ἔδωκέ σοι χρήματα, οὐχ ἵνα κατακλείσῃς ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ σῷ· ἀλλ' ἵνα σκηνὴν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς σῆς. ἀπὸ τούτου καὶ τίνι κτῆσιν αὐτῶν ἀδηλον ἐποίησε καὶ ἀμείμον, ἵνα καὶ σὺ τούτου τῆς ἀφειλῆς" αὐτὰ μεμιᾶς κατάλυσιν πάσιν. εἰ γὰρ νῦν οὐκ ἔχοντες διαῤῥῆξιν καὶ κεκτημένοι ἀφειλὰς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὀρώντες ἐκ τοῦ παράλογος πικτωμένας ὑπερβολὰς, ὅτων ἐκκαίονται πρὸς πάσιν ἐκείνων πόθον, εἰ καὶ τοῦτο ἦν πλούτῳ παρεῖναι ὃ βέβαιον καὶ ἀδιάπτωτον, πόσους ἂν ἐφύσαντο; πόσους ἂν ἐπέσχοντο; ποίας χέρσας; ποίων ὀρφανῶν; ποίων πενήτων;

Μὴ τοίνυν μέγα νομίζωμεν ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον. μέγα * ἀγαθὸν, οὐ τὸ κεκτῆσθαι χρήματα, ἀλλὰ τὸ κεκτῆσθαι Θεοῦ φόβον καὶ πᾶσαν θυλάξωμεν. ἰδοὺ νῦν εἴ τις δίκαιος ἦν καὶ παῤῥησίαν πολλὴν ἔχων πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ εἰ πάντων ἀνθρώπων πενέστερος ἦν, ἦρκει λύσαι τὰ πλήθη ἁπλῶς. ἦρκει γὰρ μόνον τὰς χεῖρας ἐκτεῖναι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ καλέσαι τὸν Θεὸν, καὶ τὸ πέλος τοῦτο παρῆλθεν ἄν. χρείαν τοσαύτην ἀπέχει, καὶ πλοῦ πάντες ὄντες ἀχρεῖοι πρὸς τὴν λύσιν τῶν ὑπεναντίων κακῶν. οὐκ ἐν τούτῳ ἡ τῷ κινδύνῳ μόνοι, ἀλλὰ καὶ νόσος καταλάβῃ, καὶ θάνατος, καὶ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐλέγχεται τῶν χρημάτων ἡ δυνάμις ἀπορωμένη, καὶ μηδεμίαν ἔχουσα παῤῥησίαν τοῖς συμβαίνουσιν οἰκείαν ὑπιδείξασθαι. εἰ ὄντι," ὁ δοκεῖ τῆς πενίας πλεονεκτεῖν ὁ πλοῦτος, "ὃ πυφάνη καθ' ἡμέραν, καὶ πολλῆς ἐμφορήσθαι ἐν τοῖς συμποσίοις τῆς ἡδονῆς. τοῦτο μὲν τοι ὑπὲ τῆς τῶν πενήτων πεί-

πλεονάσαι, ἢ μὴ πολλῆς ἀποδοῦναι τῆς εὐθύνης. ἐκ τῆς ἐκείνου χλευὴς εὐθὺς ἁρπάζει. ὑπηρετῆ γὰρ τοῖς τοιούτοις μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶττα αὐτὴ τοῦτο λύει " σε τοὺς κυνας χ. σοι
δωύους. ὅτι μὲν γὰρ τὴν δωδεκάφυλον Ⓐ δοξάζομεν τοὺς δώδεκα πατριάρχας, χάριν ἡμῖν διδασκάλιαν νομίζουσι, φυλάττοντες ἅπερ ἔλαβον· ὅτι δὲ τὸν Χριστὸν τὸν δωτῆρα. ὑπὲρ γὰρ διδασκάλιας χάριν, ἀλλ' ἐλληφέναι χάριν, ὅταν δίξηται σε τοὺς δώδεκα πατριάρχας, φησίν· ἡ γὰρ τῆς Φυλακῆς αὐτῆς, ἵνα δεῖξῃ τὰ χρήματα ὅτι δεδώκασι τὰ σά, οὐκ ἀπαιτῆ σε μαθεῖν, ἀλλὰ δίδωσί σοι μαθεῖν. ἆρα τίνος αὖ ἐπήμην ἀπολογίας ἄξιοι, τίνος ἢ συγνώμης, ὅταν τοσούτους καὶ τηλικούτους Ⓦ ἡ φυλάξαι δυνάμενον, ἡ χάριν γὰρ τῆς φυλακῆς εἰδότα, ἡ μισθοὺς ἀπορρήτους ἡ μεγάλους ἀποδιδόντα διὰ τῆς φυλακῆς ταύτης, τοῖς τὴν φυλακὴν ταύτην ἀθετοῦσιν αὐθέκτοις, ἡ χάριν ἡμῖν διδάσκαλον νομίζουσι, ἡ μόνα αὐτὰ τὰ δίδυμα " ἀποδιδοῦσιν ὕστερον, ἐκείνοις τὰ ἡμέτερα ἐγκαλεῖ ζωμεν; ξένος εἶ, ἡ παρεπίδημος τὴν σὴν ταύτην· παρεῖδα ἔχεις σὸν οὐρανοῖς· πάντα ἐκεῖ μετάθες, ἵνα καὶ σοὶ τῆς ἀπολαύσεως καὶ σὺν ταύτῃ ἀπολαύσῃς τῆς ἀμοιβῆς. ὁ γὰρ χρηστὸς " ἐπιτρέφομενος ἐλπίσι, ἡ σοὶ τὴν μνήστωρ χ. συστρεφ.
θαρρῶν, ἐπιτύχοι ἤδη τῆς βασιλείας ἐγένοιτο. οὕτω γὰρ οὗτοι ψυχὴν ἐθέλουσι δύνασθαι ἡ ἀμείνω ποιεῖν, ὡς ἡ χρηστὴ τὴν μνήστωρ ἐλπὶς, ἐὰν ἐκεῖ μεταθῇς Ⓦ πλοῦτον, καὶ τῆς ψυχῆς ὑπεμελήσῃ τῆς ἑαυτῆς μὴ χολῆς τῆς ἐπιχύσεως. Ⓐ μὲ γὰρ ἅπασαι τὴν σοσιδὼ ἐκ Ⓦ καλλωπισμοὶ κενοῦντες τῆς ἑαυτῶν οἰκίας, ἐν τοῖς ἔξω πλουτοῦντες ἀμελοῦσι τῆς ἔνδον, ἡ ἔρημοι δὲ αὐχμῶσαι δὲ ἀθυμίαν γέμουσαι ἐπιορῶσι τὴν ἑαυτῶν ψυχήν. αἱ δὲ τὴν ἔξωθεν ἀμελήσαντες, ἐκ τὴν ἑαυτῶν ἀγάπησιν τὴν ἐπιθυμίαν καταναλώσωσιν ἅπασαν, πάντα χθὲς ἀστὴν καλλωπίζοντες, καταγέλαστοι ἔσαι τῷ Χριστῷ τοιούτων αὐθρώπων ἡ ψυχή. τί δ' Ⓦ Χριστὸν ἔχοντος ἔοικε τὶ γλυκὺ πρὸς μάχαιραν πώποτε; βάλε πλοῦτον; ἔχε φίλον Ⓦ Θεόν, ἡ πάντων εὐθυμότερος ἔσῃ. βάλε πλοῦτον; μὴ μεγαφρόνει· τοῦτο δὲ ἐπὶ τὰ μέλοντα, ἀλλὰ ἡ ἐπὶ τὰ παρόντα ὅτι τάχιστα. ἐστὶν γὰρ ὅτε φθονεῖ, ὡς ἄνθρωπος πλοῦτον. ὅταν δὲ ἡ ἀκόλουθα ἐπὶ, διπλοῦς ὁ κρημνὸς ἡμῖν, χαλεπώτερος πρὸς πάντων ὁ πόλεμος. αἱ δὲ μετεωρίζῃ ἐλπὶς, " ἐσωτέρω τῆ ταπεινο- χ. ἐσωτέρω
φροσύνῃ τῆς βάσεως τὸν τυφῶνα, ἡ μὴ ἀσφαλείας ἔχῃς, ἄκρα δὲ ἔχεις. τοιαύτη γὰρ τῆς ἀρετῆς ἡ φύσις· ἐπὶ πρὸς τὰ μέλοντα ἡμᾶς ὠφελῆ μόνον, ἀλλὰ ἡ ἐπὶ τὰ παρόντα ἤδη δίδωσι τὰς ἀμοιβάς.

Μὴ τοίνυν μέγα φρονῶμεν ὅτι τῷ πλούτῳ, ἀλλὰ μηδὲ ὅτι ἑτέρῳ μηδενί. εἰ γὰρ ὅτι τοῖς πνευματικοῖς ὁ μέγα φρονῶν οἴχεται δὲ ἀπόλωλε, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τοῖς σαρκικοῖς. σύνετοι σωμεν ἡμῖν τὴν φύσιν, καὶ λογισώμεθα ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα· μαθωμεν, τίνες ἐσμέν· ἡ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς πάσης ταπεινοφροσύνης " ὑμῖν γένοιτο. μή μοι λέγε, ὅτι τόσων ἡ τόσων χ. ἡμῖν
ἐτῶν πεφοίτηκα ἀνακειμένας ἔχω, χρυσοῦ τὰ λαμπτὰ μυεῖα, κέρδη καθ' ἑκάστην πεφυτευόμενα τὴν ἡμέραν. ὅσα δὲ εἶπης, πάντα εἰκῇ ἡ μάτην ἐρῇς. πολλάκις δὲ ὥρα μιᾶ δὲ βραχέα κατεσθίοντος, καθάπερ ἀνέμου πεφυσικότος ἀθρόα, κἀκεῖνος, οὕτω τοῦτα πάντα ἐκφυσᾶται τῆς οἰκίας. ἡ τούτων πλήρης μὲ ὁ βίος ἡμῶν τῶν πεπλημμελημάτων, πλήρεις δὲ αἱ χαφαὶ τῶν διδαγμάτων. ὁ σήμερον πλούσιος, αὔριον πένης. διὸ ἡ πολλάκις ἐγέλασα τῆς σοφιστὰς ἀναγινώσκων λεγούσας· ὁ δεῦρο μὲ ἐκέτω τὸν διαστολέα τῆς ἀγορᾶς, ἢ τῆς οἰκίας, τὸν δὲ χρῆσιν ἄλλος· πάντες γὰρ τὸν χρῆσιν ἔχομεν, τὸν διαστολέα δὲ οὐδείς. καὶ γὰρ τῷ πᾶσαι " ἡμῖν τὴν ζωὴν τῷ σωμῆ μηδεμίαν διαφορὰν μεταβολὴν χ. ἡμῖν
ὁ πλοῦτος, ἡ ἐκόντες ἡ ἄκοντες ἐκ τῆ πλουτῆ τῷ σχωρησόμεθα ἕτεροι, τὸν χρῆσιν αὐτὴ καρπωσάμενοι μόνον, τῆς διαστολῆς δὲ γυμνοὶ ἡ ἔρημοι τοῖς ἐκεῖσε ἀποδημοῦσι τὴν ζωήν. ὅθεν δῆλον, ὅτι ἐκεῖνοι μόνοι τὸν διαστολέα ἔχουσι, Ⓐ ἡ τῆς χρήσεως αὐτὴ καταφρονήσαντες ἡ τῆς ἀπολαύσεως καταγελάσαντες. ὁ γὰρ τὰ ὄντα ῥίψας ἡ τοῖς πένησιν αὐ-

τὰ

πάλειος εἶ), ὑπαγε, πώλεσόν σου τὰ ὑπάρχοντα. ὅπως τῇ σῇ πίστει γνώμῃ, σὲ χύσεως ποιῶ
χ. αἱρέσεως. τῆς αἱρέσεως· οὐκ εἰς ἀνάγκην ἄγω. Διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος ὁσίοις ὡσεὶ πενίας τῆς
χ. πενίαν πλουτοῦσι διελέχθη, ἀλλὰ ὡσεὶ καταπεφρονημένης. Διὰ τί τὴν ἀνούσιον; καὶ ὅ σφόδρα εἰδέναι, ὅτι ὁ μετεμέλειν ἐκ ἀπωλείας ἀπαλλάττει ποιήσει καλῶς αὐτὸν καὶ
χ. τὸ τῆς ὡσεὶ πλουτεῖν ἀπομαγμῶν ἀσυδῆς. εἶτα πάλιν πείσας μὴ ὠφελεῖσθαι, ἐδίδαξε καὶ εἶπον, καὶ ὧν δυνήσονται μὴ ὠφελεῖσθαι. τίς οὖν ἐστι; εἰ τὸ πλούτου τὴν φύσιν καταμάθοιεν, ὡς ἄδηλός τίς ἐστι καὶ ἄπιστος. Διὰ τοῦτο ἐπήγαγε, μηδὲ ἠλπικέναι ὅτι πλούτου ἀδηλότητα. πλούσιός ἐστιν, οὐχ ὁ πολλὰ κεκτημένος, ἀλλ' ὁ πολλὰ δεδωκώς. πλούσιος ἐκεῖνος ὁ Ἀβραάμ, ἀλλ' ὁ φιλάργυρος. ὁ γὰρ ὡσεισοῦν τὸ τῶν δεινῶν οἰκίδιον,
χ. ὅπως δορυφορήσετε ὡσεὶ φρουρὸν εἶχε τὸ τῶν δεινῶν οἰκίδιον· ἀλλ' ὅμως ὡσεισοῦν, μή που ξένος, μή που πένης, ὡς διορύξαντα τὸν πένητα, ὥστε κατασβέσαι τὸν ἐστίαν. ὁ χρυσοῦς οὐρανὸς ἔλαμπεν, ἀλλὰ ὡσεὶ τὸν δρυὸς ἐκείνου τὸν καλύβιον πηξάμενος, τῇ τοῦ φύλλου ἠρκεῖτο σκιᾷ· καὶ οὕτω λαμπρὸν ἐκεῖνον αὐτῷ ὃ καταγώγιον, ὡς μηδὲ ἀγγέλους ἐπιχαμψασθαι τὸν πρὸ ἐκείνου μοναῖον. ὁ γὰρ λαμπρότητα οἰκίας ἐπιζήτων, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετήν.

Τοῦτον δὴ καὶ ἡμᾶς μιμησώμεθα, ἀγαπητοί, καὶ τὰ ὄπισθεν εἰς τοῦτο διομόσωμεν. ἐμπεδησάμενον ἐκεῖνον ὃ καταγώγιον, ἀλλὰ τὸν βασιλικὸν αὐλῶνα λαμπρύνειν ἐκέλευσε. βασιλεὺς οὐδεὶς οὐδέποτε ἀγγέλους ὑπεδέξατο· ὁ δὲ ὑπὸ τὸν δρυὸς καθήμενος ἐκεῖνον, καὶ καλύβιον πηξάμενος, ἠξιώθη τῆς ἡμῶν ταύτης, οὐ διὰ τὸν ὑπέρλαμπρον τῆς οἰκίας ἡμῶν εἰς, ἀλλὰ διὰ τὸν πολυτέλειαν τῆς ψυχῆς, ἣν ἐκ ἀποκείμενοι πλοῦτον αὐτῇ ταύτης ἀπλησίους τῆς δωρεᾶς. καὶ ἡμεῖς τοίνυν μὴ τὰς οἰκίας κοσμοπλίζωμεν, ἀλλὰ τὸν τῆς οἰκίας τὸν ψυχὴν τὸν ἡμετέραν. πῶς γὰρ οὐκ αἰσχρὸν μυρμήξι μὲν ὠφελεῖσθαι τοῦ τοίχους εἶχεν ἐν μάτην, ἐκ δὲ Χριστὸν γυμνὸν ὡσιερχόμενον ὡσιορᾶν; τί σοι τῆς οἰκίας ὄφελος, ὦ ἄθεσπε; μὴ γὰρ λαβὼν αὐτὴν ἀπελθύσῃ; ἐκ τοῦτον λαβὼν ἀπελθύσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν ἀπελθύσῃ πολὺ τοῦ λαβόν. ἰδοὺ τοιοῦτος κίνδυνος κατέλαβε νῦν. ὠφελήσεσθαι ὑμᾶς οἰκίαι,
χ. ἡμῶν λυσάτωσαν ὑμῖν ἐκπορισμὸν κίνδυνον. ἀλλ' ἐκ δυνήσονται. ἐν μάρτυρες ὑμῖν καὶ καλιμπάνοντες αὐτὰς ἐρήμους, καὶ ὡσεὶ τὴν ἐρημίαν ἀποδημοῦντες, καθάπερ παγίδας
χ. πάντες καὶ ἀποδημοῦντ. καὶ δίκτυα διεδικότες. βαπτόντω τὰ χρήματα νῦν. ἀλλ' οὐκ ἔχει κέρδη. εἰ δ', εἶθα αἰδεσθῶσιν ὀργὴν, χρημάτων ἐλέγχεται δύναμις, πολλῷ μᾶλλον ὅπου τοῦ θείου καὶ ἀδικίας καὶ δικαστηρίου τοῦτο γνώσεται. εἰ δὲ ἄθεσπός ἐστιν ὁ πλουτίζων καὶ ἀγαπητός, καὶ οὐδὲν
30 ἡμᾶς ὃ χρεισοῖον ὠφελεῖν νῦν, πολλῷ μᾶλλον ὀργιζόμενον τοῦ Θεοῦ, τοῦ μὴ δεομένου χρημάτων, ἀθετήσει πάντως τοῦ χρείττονος ἡ δύναμις. οἰκίας οἰκοδομοῦμεν, ἵνα οἰκῶμεν, οὐχ ἵνα φιλοτιμώμεθα. ὃ μεῖζον τῆς χρείας, ἐμπεπόδισται τῆς χρείας ὅτι ἡ ἄχρηστον. ὑποδήσασθαι ὑπόδημα τοῦ ποδὸς μεῖζον. ἀλλ' οὐκ ἀνέξῃ· ἐμποδίζει γὰρ σοι πρὸς τὸν βάδισιν. οὕτω καὶ οἰκία μείζων τῆς χρείας ἐμποδίζει πρὸς τὸν εἰς οὐρανοὺς ἀποδημίαν. βούλει λαμπρὰς
35 καὶ μεγάλας οἰκοδομεῖν οἰκίας; ὁ κωλύω, ἀλλὰ μὴ ἐπὶ γῆς· οἰκοδόμησον σκηνὰς ἐν οὐρανοῖς, ἵνα καὶ ἑτέρους ὑποδέξασθαι δυνηθῇς, σκηνὰς οὐδέποτε καταλυομένας. τί μέμνησαι τοῦ φθηνοῦ, καὶ τοῦ ἐπιπάδι μένοντα; οὐδὲν σφαλερώτερον πλούτου· σήμερον μὲν σοῦ, καὶ αὔριον τοῦ σοῦ. οὐ τὸν βασκάνων ὀφθαλμοὺς ὁπλίζει πάντοθεν· πολέμιός ἐστιν ὁμόσκηνος, ἐχθρὸς ἰκοίκης *. καὶ μάρτυρες ὑμῖν, οἱ κεκτημένοι, οἱ πρωτοπόροι τοῦ πλούτου καταρύπτοντες
40 αὐτὸν καὶ ἀπαρύτοντες· ἐπεὶ δὲ νῦν ὁ κίνδυνος ἡμῖν ἀφορητότερος ὁ πλοῦτος ποιεῖ. ἐρᾷς γοῦν τοὺς μὲν πένητας βίζοντος καὶ ἀπολελυμένους δὲ τοὺς ἅπαντα προεσκυλισμένους, τοὺς δὲ πλουσίους πολλῷ ἔχοντας δυσχολίαν, ὡσιόντας, καὶ ζητοῦντας, πᾶν ὃ χρεισοῖον καταρύξαι, ζητοῦντας τίνι ὠφελήσαντο. τί ζητεῖς, ὦ ἄθεσπε, τοὺς ἐμποδοῦντας; ἔξεστιν ὁ Χριστὸς ἕτοιμος ὑποδέξασθαι καὶ τυρῆσαι· σοὶ γὰρ ὠφελήσαντο. οὐχὶ τυρῆσαι ὃ μόνον, ἀλλὰ δὲ πλουτίσαι,

ζα πλούσιος, ὑ χρύσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ τοιαύτη τινὶ φθαρτῇ ὑ ὑπηκόῳ πλούτου ὕλῃ, ἀλλὰ τοῖς ἀπρῴκτοις * ἐκείνοις ἀγαθοῖς, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε ὦς ἤκουσε, μήτε ὑπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς πλοῦτος ὑ εὐπορία, ὅταν ὑ ἀκήρατα ᾖ τὰ καλὰ, ὑ μηδεμίαν δέχηται μεταβολήν. ἀλλ' οὐχ ὁ " πρεσβὺς αὐτὸν πλούσιος ζητοῦντες, ἀλλ' ἀπαίτων πενέστερος ἐγίνετο μᾶ ζωῆς. ζητήσας γοῦν ἀξιώσας ὑπὲρ τυχεῖν, οὐδὲ ζωῆς ἐγένετο κύριος. ὅτω πρὸς ἑκάτερον ἐληλάκαμεν πεδίον. Διὰ τοῦτο πλουσίους τοὺς πρώτους αἰῶνος ἐκάλεσεν, ἵνα μάθῃς, ὅτι μᾶ τῆς πρώτης ζωῆς ὑ ἡ εὐπορία συγκαταλύεται, οὐ πρὸ ἐκείνου περαιτέρω, οὐδὲ συμμεθίσταται ἀποδημοῦσι τοῖς ἔνθεν, ἀλλὰ πολλάκις αὐτοῖς ὑ πρὸ τῆς πολιτείας ἐγκαταλείπει. ὅπερ οὖν ἐξ αὐτῶν δηλῶν ἔλεγε, Μηδὲ ἠλπικέναι ὅτι πλούτου ἀδηλότητι. οὐδὲν γὰρ ὕπως ἄπιστον, ὡς ὁ πλοῦτος, ὁ πολλάκις εἶπον, καὶ λέγω ὑ παύσομαι, ὅτι δραπέτης ἀγρώμων ὄντως ἐστὶν οἰκέτης πίστιν οὐκ ἔχων. καὶ μυρίας αὐτοῦ πρὸ ἐκάλης πύλας, " αὐτὸς ὑ ζητεῖ πύλας αὐτὸς αὐτῷ ὑπερεύκαιρος ἀνοίγει. πολλάκις γοῦν μοχλοῖς ὑ θύραις ἀπέκλεισαν αὐτοὶ ⓐ κεκτημένοι, οἰκέται πρεσβεύσαντες φύλακας · ὁ δὲ οὐκ οἰκέται αὐτοῦ δυνάμενοι μετ' αὐτοῦ ἀπέδρα τοὺς φύλακας, καθάπερ ἄλλοτε " τινὰ ὑπερεύκαιρος ὑπεισελθών, ὑ πλέον οὐδὲν ἀπὸ τῆς φυλακῆς ἐγένετο ταύτης. τί τοίνυν ἐμοὶ μᾶλλον ἀπιστότερον; τί δὲ τοῦ πρέσβεως αὐτοῦ ἐκπυδαλκότερον ἐλεεινότερον; ὅταν πρᾶγμα οὕτω σαθρὸν ὑ βύμετάπαλτον πάσῃ ἀσυδίᾳ συλλήβδην ὑπιχράσῃ, ἐ μὴ ἀκούσῃ τῶν προφήτου λέγοντος· Οὐαὶ ⓐ πεποιθότες ὑπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, ὑ ὑπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχώμενοι. Εἰπέ, πόθεν ἔσχες οὐαί; Θησαυρίζει, φησὶ, ὑ οὐ γινώσκει τίνι ζωάξει αὐτά· ὅτι ὁ μὲν πόνος δῆλος, ὁ δὲ ἀπόλαυσις ἄδηλος. πολλάκις ἐμβροῖς καμένεις ὑ παλαιπωρῆς, πολλάκις μᾶ τῶν ζώντων πλουτῶν ἐις σὸν ὑδικηκότας ὑ μυρία ὑπουλυσσόμενος ὁ κληρος ἐλθών, σοὶ μὲν τὰ ἁμαρτήματα, τῷ δὲ ἀπόλαυσιν πρόσεστιν ἑτέρῳ. ἀλλ' ἄξιον ἐκεῖνο ὀξετάσαι, πόθεν ἔσχεν οὐκ εἶπε, τοῖς δὲ πλουσίοις ἐκ τῶν τοῦ αἰῶνος παρήγγελε μὴ πλουτεῖν, παρήγγελε πένεσθαι, παρήγγελε τὰ ὄντα χεῖσθαι· ἀλλὰ, παρήγγελε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. οἶδεν * ὅτι τοῦ πλούτου ῥίζα ὑ κτῆσις ὅτι ἡ ἀπιστία. καὶ εἴ τίς μετεωρίζεται, οὐ πολλοῦ ποιεῖται τὸ πρᾶγμα πεπεῖσθαι ἀσυδίᾳ. πόθεν γὰρ ἔσχεν, εἰπέ μοι, τὰς πολλοῖς οἰκέτας παιδαγωγὰς; τὰς παιδαγωγοὺς; τὰς κόλακας; τῷ ἄλλῳ ἅπαντα φιλοσοφεῖν; οὐ χρείας ἔσχεν, ἀλλ' ἀπονοίας μόνης, ἵν' ἀπὸ τούτων σιμώτερος τοῦ ἄλλου αἰθέρος ᾖ δόξης. ἄλλως ὑ οἶδεν οὐ κεκωλυμένος ⓐ πλοῦτον, ἐφ' ᾧς αὐτὸς εἰς δίοδον κεχρημένος ᾖ. ὥσπερ γὰρ εἶπον, ὑ κακὸν ὁ οἶνος, ἀλλὰ κακὸν ἡ μέθη· ὕτως ὑ κακὸν ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ κακὸν ἡ πλεονεξία, κακὸν ἡ φιλαργυρία. ἕτερον * φιλάργυρος, ὑ ἕτερον πλούσιος. ὁ φιλάργυρος οὐκ ἔστι πλούσιος· ὁ φιλάργυρος πολλοῦ δεῖται· ὁ δὲ πολλοῦ δεόμενος, οὐκ ἂν εὔπορος εἴη ποτέ. ὁ φιλάργυρος φύλαξ, οὐ διαπονητὴς ὅλως τοῦ χρήματος· δοῦλος, ὑ κύριος. βέλτιον γὰρ τοῦ αὐτοῦ σφόδρα μεταδοῦναί τινι, ἢ τὸ καταρρυγμένου χρυσίου. ὑ καθάπερ πρὸς ὑπερπάθοντος ὑ καλβόντος μηδενὸς ἄφασθαι τοῦ ἀποκειμένου, ὕτω μᾶ πάσης ἀφιέμενος " πόρτα τηρεῖ ὑ κατέχει, καθάπερ ἀλλοτρίων, ἀπεχόμενος τῶν " ἰδίων. ὑ γὰρ ὅτι ἄλλοτρια. ἃ γὰρ εἰς ἑτέρους ἐκβαλεῖν οὐκ αἰσχύνει, οὐδὲ τοῖς δικαίοις ἀφαιρεῖται, καὶ μυρίας ἀποστέλλει πρεσβείας, πῶς αὐ " δύναιτο ταῦτα ἰδιοποιεῖσθαι; ὡς ὑ ἔχει τὸ κτᾶσθαι, ὧν τῶν χρήσιν οὐκ ἔχει μᾶ ἀδείας, οὐδὲ τῶν ἀπόλαυσιν; πρὸς ὑ τούτοις, οὐ πᾶσι πόρτα ἐπιπάτησι ὁ Παῦλος εἴωθε, ἀλλὰ ἐ τῇ τῶν ἀκουόντων ἀσθενείᾳ συγκαταβαίνει, καθάπερ δὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἐποίησε. ὑ γὰρ ἐκείνῳ τῷ πλουσίῳ προσελθόντι, ἐ πρὸς τὴν ζωὴν αὐτῷ βαδίζοντι οὐκ εἶπε, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλὰ ἀφεὶς τοῦτο, πρὸς ἕτερον αὐτῷ ὁπλὸν διελέγετο. Εἶτα ὅπῃ ἐκεῖνος αὐτὸν " προεκαλέσατο λέγων, Τί ἔτι μοι λείπει; οὐδὲ τότε ἁπλῶς εἶπε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, ἀλλ', Εἰ θέλεις τέλειος

* ἢ κἀκείνοις

" πρεσβὺς

ζ

" τινὰ

" τὴν

" ἰδίων

" προεκαλέσατο

Ματθ. ιθ. κα.

τέλειος

αὐτοῦ ἐξεβάλομεν τῆς πόλεως, ἢ ἐσωφρόνισαμεν, ἢ ὃ γενόμενος διωρθώσαμεν μέλος,
χ. ἀλλ' ὅτι οὐκ αἰ Ⓦ πρότερον ἐφοβούμεθα φεύγοντες. οἶδα ὅτι τῆς πόλεως ὁ νῦν ἐλευθέριον αἴρεται ξένοι δέ τινες ἢ μιγάδες ἀνθρωποι, μισθοῖ ἢ ὀλέθριοι, ἢ τῆς ἑαυτῶν ἀπεγνωκότες σωτηρίας ἐτόλμησαν, ἅπερ ἐτόλμησαν. Διὰ ταῦτα βοᾶν ἀεὶ ἢ Δημοσθένους θυμὸς ἀνίεται ποτ' κολάσωμεν τὸ βλασφημοῦντα τὴ μανίαι, σωφρονίσωμεν αὐτῶν τὴν ἀθυμίαν, θεμιστοκλέους αὐτῶν τῆς σωτηρίας. καὶ ἀποδανεῖν δεῖ τοῦτο ποιοῦσι, μέγα ἡμῖν οἴεται ὁ θεσμὸς κέρδος. μὴ παείσωμεν Ⓦ κοινὴν ὑβρίζομένου διασῶσαι. μέγα τι πέφυκε τὴ πόλει κακόν, ὃ τὰ τοιαῦτα θεωρᾶν. ταῦτα θεσμοῦλεγον· ταῦτα ἐξέβην ποιῶ, ἐς τῆς ῥᾳθυμίας ἐκείνης τίνομεν δίκας. Ⓦ Θεοὶ ὑβριζόμενοι θεῖσθε· ἰδοὺ ζωοχορηγοῦσι ὑβριστῶν βασιλέα *, ἢ Ⓦ θεῖ τῶν ἑκάστων ὑπερεμαθῶν παῖσι κίνδυνον, ἵν' οἱ τῷ φόβῳ τούτῳ τῆς ῥᾳθυμίας ἐκείνης δώσωμεν δίκην. ἆρα μὴ μάτην" ἢ εἰκῇ ταῦτα θεσμοῦλεγον ἢ συνεχῶς ἰώχλουν τὴ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ; ἀλλ' ὅμως οὐδὲν γέγονε πλέον. ἀλλ' ἡμέτερον μέν, καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης σωφρονισθέντες συμφορᾶς ὑπέχωμεν τὴν ἅπαντα ἐκείνων μοῖραν, ἐμφράξωμεν αὐτῶν τὰ ὦτα, καθάπερ πηγὰς ἰατικὰς φέρουσι ἀποκλείωμεν, ἢ θεοὺς
χ τὰ χθὲς ἢ πάλιν κακά. χ κατδίκασ- τε
χ. ἢ
χ ἅπαντα. ὃ σωτῆρι μεταβάλωμεν, ἢ πόθεν ἡσθῶμεν" τὰ κατειληφότα τὴν πόλιν κακά. οὐκ ἔστι θεατὴς ἡ ἐκκλησία, ἵνα θεοὺς τέρψει ἀκούσωμεν. ὠφεληθῆναι δὲ πολὺ ἀπείρασι χρή." κερδάνωμεν τί πλέον" ἢ μέγα οὕτως αἰσχρεῖν δῆ. ἐπὶ μάτην ἢ εἰκῇ θεσμοῦλεγόμεθα, εἰ τοῖς χείροσι ψυχαγωγηθέντες οὕτως αἰσχροίμεθα, ἔρημοι ἢ κενοὶ τῆς ἀπὸ τῶν λεγομένων ὠφελείας γιγνόμενοι. τί μοι τῶν κρότων ὄφελος τούτων; τί ὄφελος ἐπαίνων ἢ τῶν θορύβων; ἔπαινος ἐμός, ὃ σχῆ τῶν ἔργων ὑμᾶς ἐπιδείξαι τὰ λεγόμενα" πρέπει. τότε ἐγὼ ζηλωτὸς ἢ μακάριος, ὅχ ὅταν ἀποδέχησθε, ἀλλ' ὅταν μὴ τροχυμίας ποιῆτε ἀπάσης, ἅπερ αἱ ἀκούσητε παρ' ἡμῶν. ἕκαστος τὸν πλησίον διορθοῦσθε. Οἰκοδομεῖτε γὰρ εἰς τὸν ἕνα, φησίν. αἱ γὰρ α Θεσ. ε. ια. μὴ τοῦτο ποιῶμεν, ἡ παρ' ἑκάστου γνωμῶν πλημμέλειά τινα ἢ ἁμάρτημα οἵοντι τῇ πόλει βλάβην. ἰδοὺ μηδὲν ζωοδότες τοῖς λεγομένοις, τῶν τετολμημένων οὐκ ἔλαττον δεδοίκαμεν, ἢ φείδομαι μὴ πρέπει ὁ τῶν βασιλέως καταγέλαστος θυμός. ἢ οὐκ ἀρκεῖ εἰς ἀπολογίαν ἡμῖν, ὃ λέγω· οὐ παρήμεν, οὐ ζωπείθην, οὐκ ἐκοπώπησα τῶν γεγραμμένων· δι' αὐτὸ μὲ δεῖν ὅτι κολάζου, φησί, ἢ δίδωσι δίκην τἐκάστου. ὅτι μὴ παρῆς, μηδὲ ἐκώλυες, μηδὲ σὸν ἀκοσμοῦντας κατεῖχες, μηδὲ ἐκινδύνευες ὑπὲρ τοῦ εἰς τὸν βασιλέα πιμῆς. οὐ μετέχεις τῶν τετολμημένων· ἐπαινῶ τοῦτο ἢ ἀποδέχομαι. ἀλλ' οὐδὲ ἐπέχεις τὰ γεγραμμένα. τοῦτο κατηγορίας ἄξιον. ταῦτα ἢ ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα ἀκουσώμεθα, ὅταν σιγῇ φέρωμεν ζωὲς εἰς αὐτὸν ὕβρεις ἢ" παῤῥησίας γεγραμμένας. ἐπεὶ ἢ ὁ πάλαι τις ἐκεῖνο καταχώσας, χ. ἀθρανείας ὅχ ὑπὲρ τῶν καθ' αὑτὸν ἐκεκάλυφτο τότε (ὁλόκληρον γὰρ τὸν ὑπὲρ καθηκόντων ἀπέδωκεν) ἀλλ' ὅλη αὐτὸν οὐκ ἐπλεόνασεν, ὅτι ἐπῆρας οὐκ ἐπαίδευσεν, ὅτι ὁ ἀργύριον" ἐπὶ τοῦ πράπεζίζειν οὐ κατέβαλε· τυτίσῃ, οὐ παρήνεσεν, οὐ ζωεβούλευσεν, οὐκ ἐπετίμησεν, οὐ διώρθωσε τοὺς πλησίον ἀκοσμοῦντας τῶν πατρῴων. Διὰ τοῦτο χρεὼς συγγνώμης ἁπάσης εἰς ζωὲ ἁμαρτάνειν ἐπέμποτο κολάσεις ἐκείνας. ἀλλ' ὅτι μὲ, εἰ ἢ μὴ ζωεῖπον, νῦν ζεῶ ζαυτὸν ἐργάσασθε τὸν διόρθωσιν, ἢ Ⓦ Θεοὶ ὑβριζόμενοι οὐ ζωεῖφθε, σφόδρα πεπίστευκα. ἐνθυμοῦμαι γὰρ τὰ συμβεβηκότα, εἰ ἢ μηδεὶς ὁ ζωδιαπονῶν, ἢ οὐ σφόδρα δυναθήτως χ. ὄπλας. Διακειμένους πᾶσαν λοιπὸν τῆς οἰκείας" αἰπλαβείας σωτηρίας.

Ἡμῖν ὦφελε λοιπὸν τὸν εἰωθῆμεν ὑμῖν ἀπὸ τοῦ Παύλου ζωδιδόναι πράπεζαν, τὸν σύμμεσον αἰσχρωθεῖσαν ῥῆσιν ζωεχθεσταμένους, ἢ εἰς μέσον καταθεμένους ἅπασι. τί ποτ' οὖν ὅτι ὁ σύμμεσον αἰσχρωθεῖσαν; Τοῖς ὁ πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ζωδιάγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. Εἰ πῶν, τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ἔδωκε καὶ ἑτέρους οὔσας πλουσίους, τοῦ δὲ μέλλοντος αἰῶνος, οἷος ἐκεῖνος ὁ Λάζαρος ἐστίν, ἢ μὴ Ⓦ πρότερον βίοι πένης, ἢ ὁ Ⓦ μέλλοντα

Εβουλόμην σε ταῦτα καταλῦσαι Ⓦ λόγον· ὁ γὰρ ἐθέλεσι τῶν ὀδυνωμένων αἱ ψυχαὶ μακρους ἀποτείνειν λόγους. ἀλλ' ὥσπερ νεφέλη πις πυκνὴ γινομένη, ὃ τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα ἐπισκιάζουσα, ἀποτρέπει τὸν αὐγὴν πᾶσαν εἰς τὸ πίσω· ὅτω δὴ καὶ ἡ ἀθυμίας νέφος, ἐπιδοθὲν τῇ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας, σὸκ ἀφίησι θύκολον γενέσθαι τὸν τοῦ λόγου δρόμον, ἀλλ' ἀποπίπτει καὶ σκοτίζει μᾶλλον τῆς ἀναγκης εἶδος αὐτόν. καὶ τοῦτο σὸκ ὅτι τῶν λεγόντων, ἀλλὰ καὶ ὅτι τῶν ἀκουόντων ἐστί. ὥσπερ γὰρ ἀπὸ τῆς τοῦ λέγοντος ψυχῆς σὸκ ἀφίησιν αὐτὸν ἐκπεδῆσαι μετ' εὐκολίας, ὅτως οὐδὲ εἰς τὸν τῶν ἀκουόντων δρόμον ἐμπεσεῖν συγχωρεῖ μὴ τῆς οἰκείας δυνάμεως. δρᾷ τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοί ποτε ὦ πολλῷ καὶ τῇ πλειθύϊ τραχηλοκοποῦντες, τοῦ Μωϋσέως πολλάκις μεγάλα σοφὰ τῆς αὐτῶν λέγοντος σωτηρίας ἀκούειν σὸκ ἠνείχοντο, τῆς ἀθυμίας ἅπασαν ποιήσης ὦ λόγῳ τὸν δρόμον, καὶ τὸν ἀκοὴν ἐμφράξης. ἐβουλόμην μὲν οὖν κἀγὼ ταῦτα καταλῦσαι τὰ εἰρημένα· ἀλλ' ἐννοήσας, ὅτι σὸκ αὐλοφαγεῖν μόνον νεφέλης φύσις τὸν εἰς ὃ τοῦτον φορὰν τῆς ἀκτῖνος, ἀλλὰ καὶ τοιοῦτόν αὐτὴ πάσχει πολλάκις (ἐπιδοθὲν γὰρ ὁ ἥλιος θερμότερος τοῦ πατοῦ διηνεκῶς πείθει τὸ νέφος, μόνον τὸ αὐτὸ διέρρηξε πολλάκις, καὶ ἀθρόον ἐκλάμψας φαιδρὸς ταῖς τῶν ὁρώντων τοῦτον ἐπιστήσει ὄψεσι) τοῦτο καὶ αὐτὸς τοῦτον δέχῳ ποιῆσαι τὴμέραν· καὶ τὸν λόγον συνεχῶς ὁμιλοῦντος ὑμῖν ταῖς ψυχαῖς καὶ ὅτι πλέον ἐνδιατείνοντος, ῥαγήσεσθαι τῆς ἀθυμίας ἐλπίζω τὸ νέφος, καὶ καταλάμψειν ὑμῖν τὸν δρόμον τῇ εἰωθυίᾳ πάλιν διδασκαλίᾳ. ἀλλ' ἀπόδοτέ μοι τὸν ψυχὴν τὸν ὑμετέραν· ἀπόδοτέ μοι τὸν ἀκοὴν· μικρὸν ἀποπνάξασθε τὸν ἀθυμίαν, ὅτι ὃ τοῦτον ἦθος ἐπανέλθωμεν, καὶ ὥσπερ εἰώθαμεν αἰεὶ μετ' εὐθυμίας σὺν ταῦτα διαγίνεσθαι, ὅτω καὶ νῦν ποιῶμεν, ὃ πρὸ ὅτι Ⓦ Θεοῦ χάριτος. τοῦτο καὶ τοῦτον αὐτὸν ἡμῖν τῆς συμφορᾶς συμβαλέσθαι τὸν λύσιν. δὸ γὰρ ἴδιον μὴ ἀκριβείας ἀκροωμένους τῶν αὐτοῦ λόγων, καὶ τὸν φιλοσοφίαν ἡμῖν σὸκ ἐλεγχομένην τῇ τοῦ καιροῦ δυσκολίᾳ, ταχέως ἀντιλήψεται καὶ ποιήσει τινὰ γαλήνην καὶ μεταβολὴν ἀγαθὴν ἀπὸ τοῦ παρόντος χειμῶνος. Ⓦ γὰρ χρῆσιν καὶ ἐν τούτῳ τῶν ἀπίστων διαφέρει, ἐν τῷ φέρειν γενναίως ἄπαντα, καὶ τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι παρεγύμνοι, δυώτερον εἶ τῆς τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν περιόδου. ὅτι τῆς πίστεως ἔσκηκεν ὁ πόνος. διὰ τοῦτο ταῖς τῶν κυμάτων ἀχειρωτός ἐστι περιόδοις. καὶ γὰρ ἐπῆρθη τὰ κύματα τῶν πνευμάτων, σὸκ ἐφίκνηται τῶν ἐκείνου ποδῶν. οὕτω ὑψηλότερος ἁπάσης [τῆς] τοιαύτης ἔσκηκεν ὁπτεβολῆς. μὴ τοίνυν καταπέσωμεν, ἀγαπητοί. οὐχ ὅτως ἡμεῖς φρονίζομεν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, ὡς ὁ πεποιηκὼς ἡμᾶς Θεός· οὐχ ὅτως ἡμῖν μέλει τοῦ μηδὲν παθεῖν δεινόν, ὡς ὦ τὴν ψυχὴν ἡμῖν ἀφελεῖσθαι, καὶ τοσαῦτα δόντι μὴ ταῦτα ἀγαθά. ταύτῃς ἑαυτοὺς παρώσωμεν τοῖς ἐλπίσι, καὶ τῶν μελλόντων ἀπήλαυσθαι μὴ τῆς εἰωθυίας ἀκούσωμεν παραθυμίας. μακρὰν ἀπέστω τοῦτο τοῖς τῶν ὑμετέρων ἀγάπην δημιουργοῦσι, καὶ πάντας εἶδον παραλυθυμοῦντας, καὶ ὑδύνα σὺν μέσης ἀναστρέφοντα τῆς ὁδοῦ. χάριν ὑμῖν * τῆς παραθυμίας * ἴσχω, καὶ Ⓦ μαθὼν ἀπείληφα τῶν πόνων. ἀλλὰ καὶ ἕτερον μετ' ἐκείνου μαθὸν ὑμᾶς ἠτησάμην τότε. τάχα ἴστε καὶ μέμνησθε. τίς ἦν ὁ μαθός; σὸν βλασφήμους σὸν κτῖναι τὸν πόλιν κολάζειν καὶ σωφρονίζειν, σὸν εἰς τὸ Θεοῦ ὑβρίζοντας καὶ" προπηλακίζοντας κατέχειν. σὸκ οἶμαι ταῦτα αὐτὸ ἐμοῦτῶ τότε ἐζήτησα, ἀλλὰ τῶν Θεοῦ τὰ μέλλοντα παραδόσεως, εἰς τὸν ἀφέλειαν τὸν ἡμετέραν ἐμβεβληκέναι τὰ ῥήματα. εἰ γὰρ σὸν τὰ τοιαῦτα τολμῶντας ἐκολάζομεν, σὸκ ἂν" ταῦτα ἔζεπον νῦν, ἅπερ ἔζεπον. πόσῳ βέλτιον νῦν, εἰ καὶ κινδυνεύειν ἔδει," σωφρονίζοντας αὐτοὺς καὶ" παιδεύοντας παθεῖν τι (ὃ δὲ μαρτυρίου τέφανον ἡμῖν ἐκόμιζεν) ἢ νῦν δεδοικέναι καὶ πέμπειν καὶ θάνατον σὺν τῆς ἐκείνων παρασκευῆς ἀταξίας; ἰδοὺ ὃ ἁμάρτημα γέγονεν ὀλίγων, καὶ ὃ ἔγκλημα πολύ. ἰδοὺ δὲ ἐκείνους ἅπαντες διδοίκαμεν νῦν, καὶ τῶν ἐκείνοις τεταλμημένων αὐτοὶ τὰς περιφερείας ἀναπληροῦμεν. εἰ δὲ παραλείπεις αὐτὸν

ποτε ὃ δισμιωτήριον οἰκοιώτων ἀλαχείμβροι, καὶ πολιορκίαν πολιορκούμβροι ξένην τινὰ καὶ
χ. κινῶ καινὴν, καὶ πολλῷ τῆς νεομισμένης δεινοτέραν. ⓐ μὴ γὰρ ἐκτὸς τῶν πολεμίων τοῦτο πάσχο-
χ. ἔσω τις, " Εἴσω τειχῶν ἀποκλείονται μόνον· ἡμῖν ὃ καὶ ἡ ἀληθεστάτη αἰτία γέγονε, καὶ τοῖς τοίχοις ἕκα-
χ. ἐκτὸς ἀποκλείε- στος τῆς οἰκίας " ἐναποκέκλεισται τῆς ἑαυτοῦ. καὶ καθάπερ ἐν τοῖς πολιορκουμβροις οὐκ ἀσφαλὲς
σθαι
χ. τειχέων ὑποῤῥῆναι ὃ τεῖχος, τῶν πολεμίων ἔξω " ἐκδιωκομβρίων· ὕστερος δὲ καὶ πολλοῖς τῶν τῆδε πόλε-
ως οἰκοιώτων ἀσφαλὲς ἐξῆλθεν, ὃν ἐν τῷ μέσῳ φανεῖσαν ἀλφὰ τοῦ πάντοθεν διορύττειν
δυσπόρους καὶ ἀπόρους, καὶ ἐκ μέσης ἁρπάζοντας τῆς ἀγορᾶς, καὶ τοὺς ὃ δικαιότερον ἁπλῶς καὶ
ὡς ἔτυχεν ἕλκοντας. ἀλλὰ τοῦτο ἐλυθρεύσει μὴ τῶν οἰκετῶν τῶν ἑαυτῶν ἕκαστον θυμποδισ-
μβρίοις κάθηται, τίς ζωοτροφεῖται; τίς ἀπόλλυται; τίς ἐκολάσθη σήμερον; πῶς καὶ τίνι τρόπῳ;
μεμιμνῆται καὶ ἐργαζόμβροι, πρὸ ὧν τὰ ἴδια δύναται ἀσφαλῶς μανθάνειν· ὃ θα-
νάτου πάντος ἐλεεινότερον ζῶσι βίον, ἅς τε ἀλλοτρίας ὀδύρεσθαι συμφορὰς ἀναγκάζό-
μβροι καθ' ἡμέραν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν τέμνεται σωτηρίας, ὃ νεκρῶν ἐστὶν ἄμεινον ἀλφαεί-
μβροι τῷ πάλαι πεπονθόσι τὸ δεῖν. Εἰ δέ τις καὶ τοῦ φόβου τούτου καὶ τῆς ἀγωνίας ἐκτὸς ὢν ἐ-
χ. ἐμβλῆσαι πληρώσειν εἰς ἀγορὰν " ἐμβάλλειν, ἐκτὸς τῆς ὄψεως τῆς ἀτερπεστάτης βόθρου εἰς τὸν οἰκίσμον
εἰσπλησιάσειε τὸν ἑαυτοῦ, ἵνα πᾶν ὃ δύο μόλις ὁρᾷ συγχεομένους καὶ μὴ πολλῆς βασάνου
τῆς κατηφείας, ἔνθα καὶ ὀλίγων ἡμερῶν ποταμοὶ ῥεύματα ὃ πλῆθος ἀπέκρυψεν.
χ. πεπληρῶσθαι ἀλλὰ νῦν ἀπολωλέναι ἡμῖν πάντες ἐκεῖνοι· καὶ καθάπερ δρυμοῦ συμφύντος, πολλοὶ " πολ-
λαχόθεν ἐκκοπέντων δένδρων, ἀτερπὴς ἡ ὄψις ἦν, ἢ καθάπερ κεφαλῆς φαλακρώματα ἐ-
χούσης πολλά· οὕτω δὴ καὶ ὃ τῆς πόλεως ἔδαφος, τῶν δυσθεώτων ἐλαπωθέντων, καὶ ὀλί-
γων ἀποφαίνων φαινομβρῶν, ἀτερπὲς γέγονεν νῦν, καὶ πολλῷ τῶν ὁρώντων καταχέει τῆς ἀθυ-
μίας τὸν ἀχλύν. οὐ ὃ ἔδαφος ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τοῦ αἰέρος ἡ φύσις, καὶ αὐτὸς τῶν ἡλι-
ακῶν ἀκτίνων ὁ κύκλος ζυγάζειν μοι δοκεῖ νῦν, καὶ ἀμφοτέρους φαίνεσθαι· οὐ τῶν στοιχείων
χ. ἐκβόν- τὴν φύσιν " μεταβαλόντων, ἀλλὰ τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν τῷ πολλῷ θαμβεῖν τῆς ἀθυμίας ὧν
ἕνεκα μὴ δυναμένων καθαρῶς, μηδὲ μὴ τῆς αὐτῆς ἀλφὰ θέσεως ὃ τῶν ἀκτίνων δέ-
χεσθαι φῶς. τοῦτο ἔστιν, ὃ πάλαι ὁ τραγῳδοποιὸς ἐθρύλει λέγων· Δύσεται αὐγαῖς ὁ ἥλιος με- Αμώς α θ.
σημβρείας, καὶ συσκοτάσει ἡ ἡμέρα. τοῦτο ἦν ἔλεγεν, οὐχ ὡς τοῦ ἄστρου κρυπτομένου, οὐδὲ ὡς
τῆς ἡμέρας ἀφανιζομένης, ἀλλ' ὡς τῶν ἀθυμούντων μηδὲ τὸ μεσημβρείας δυναμένων ὁρᾶν
τὸ φῶς ἀλλ' ⓦ ἀπὸ τῆς ὀδυνῶν ζόφον· ὃ δὴ καὶ νῦν γέγονε. καὶ ὅπουπερ δὴ ἴδοι τις, καὶ εἰς
τὸ ἔδαφος, καὶ εἰς τοὺς τοίχους, καὶ εἰς τοὺς κίονας τῆς πόλεως, καὶ εἰς τοὺς πλησίον, κύ-
κλῳ ὁρᾶν δοκεῖ ὃ ζόφον βαθύν· οὕτω πάντα πολλῆς γέμει τῆς κατηφείας· σιγὴ πάντα-
χοῦ φείκης γέμουσα, καὶ ἐρημία, καὶ ὁ πολυὺς ἐκεῖνος τοῦ πλήθους ἔσεσθαι θόρυβος. καὶ
χ. κατέχει καθάπερ ἀπόντων εἰς τὸν γλῶν καταδυόντων, ὕπνος ἀφωνία τὴν πόλιν " κατέχει νῦν, καὶ
χ. βαρυπάτῳ τοῖς λίθοις ἐοίκασιν ἄπαντες, καὶ ὥσπερ τινὶ γλωττοπέδῃ τῇ συμφορᾷ κατεχόμβροι, " βαθυ-
πάτῳ πρέπουσι ἡσυχίαι, καὶ τοσαύτῃ, ὅσπερ αὖ εἰ πολεμίων ἐπελθόντων, καὶ πάν-
τας ὁμοῦ πυεῖ ἡ σιδήρῳ διαπεμπόντων ἐχθρῶν. δύκαιον νῦν εἰπεῖν, Ἀποτίλατε τοὺς Ισ. ξ. ε.
τας θρηνήσας, καὶ ἐλθέτωσαν· ὃ τοὺς τὰς σοφὰς, καὶ φθεγξάσθωσαν· ῥεέτωσαν ⓐ ὀφθαλ-
μοὶ ὑμῶν ὕδωρ, καὶ τὰ βλέφαρα ὑμῶν καταγέτω δάκρυα. ⓐ βουνοὶ λάβετε κοπετὸν, ὃ
τὰ ὄρη θρῆνον. καλέσωμεν τὴν κτίσιν ἅπασαν εἰς συμπάθειαν τῶν ἡμετέρων κακῶν. πόλις
ὕτω μεγάλη, καὶ τῶν ἐκ τοῦ ἑῴου κειμένων ἡ κεφαλὴ ἐκ μέσης ἀναρπασθεῖσα κινδυνεύει
τῆς οἰκουμβρίης. νῦν ἡ πολύπαις, ἄπαις ἐξαίφνης γεγένῃ), καὶ ὁ βοηθήσων οὐδείς. ἀγαθὸν
ὄντι ὑβρισθεῖς ὁμοτίμων τινὰ ἔχων ὅτι τῆς γῆς. βασιλεὺς γὰρ χρυφὴ καὶ κεφαλὴ τῶν ὅτι
* αἰφάπαν τῆς γῆς ὄντι ἀπόντων *. διὰ τοῦτο δὴ καὶ ⓦ αὖν καταφύγωμεν βασιλέα· ἐκεῖνον κα-
λέσωμεν εἰς βοήθειαν. αὖ μὴ τῆς αἰῶνος ἀπολαύσωμεν βίου, οὐδεμία λύπη τοῖς
γεγενημένοις παραμυθία.

Εὐαγόμιος

θείας ἀπάσης. ἐκεῖνος ὅπου τῆς κοιλίας ἐκάθητο τότε· οὗτοι δὲ μεγάλης παιδὸς κάθηνται.
καθάπερ γὰρ τότε ὁ Ἀβεδνεγὼ εἰς τὰ πρόβατα καὶ τὰ βουκόλια καὶ πᾶσαν ὠρμήσατο τὴν δίκην, κ. γ
τὸν οἶκον, οὕτω καὶ εἰς τὴν πόλιν ἅπασαν ἐξάκχευσιν. ἀλλ' ὁ Θεὸς καὶ τότε καὶ νῦν ἐπανεχώρησε· τότε μέν, ἵνα Δαυὶδ δίκαιον λαμπροτέραν ποιήσῃ τὴν μεγάλην τοῦ ὑπερασμοῦ· νῦν δέ, ἵνα ἡμᾶς σωφρονεστέρους ἐργάζηται τῇ τῆς θλίψεως ταύτης ἐπιβολῇ. δότε μοι δηλῶσαι τὰ προκείμενα. ἐσιγήσαμεν ἡμέρας ἑπτά, καθάπερ ὁ φίλος τοῦ Ἰώβ· δότε μοι δηλῶσαι τόμα σήμερον, καὶ τὸν καιρὸν ταύτην ὠδύρασθαι συμφοράν. Τίς ἡμῖν ἐβάσκηνεν, ἀγαπητοί; κ. ἡμᾶς
τίς ἡμῖν ἐφθόνησε; πόθεν ἡ τοσαύτη γέγονε μεταβολή; τοῦδε τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας σεμνότεροι ἦσαν, τοῦδε γέγονεν ἐλεεινότεροι νῦν. δῆμος εὔτακτος ὧδε ἦν ἡμερος, καὶ καθάπερ ἵππος χαροπὸς καὶ πιθανὸς, ἀεὶ ταῖς τῶν ἀρχόντων εἴκων χερσὶν, ἐξαίφνης τοσοῦτον ἡμῖν ἀπεσκίρτησεν, ὡς τοσαῦτα ἐργάσασθαι κακὰ, ἃ μηδὲ δήμους εἰπεῖν. ὀδύρομαι δὲ δηλῶν ταῦτα, οὐ διὰ τὸ μέγεθος τῆς περισσοκωμῳδίας ἀφέλης, ἀλλὰ διὰ τὸν ἐπιβολὴν τῆς γελωμένης μανίας. Εἰ γὰρ μὴ προῆλθεν βασιλεὺς, μηδὲ ὠργίσθη, μηδὲ κολάσεται καὶ πεμψάσαντο, πῶς οἴσομεν, εἰπέ μοι, τὸν αἰσχύνην τὸν ἀπὸ τῶν γελωμένων; Δικαίως μοι τῆς διδασκαλίας ὁ λόγος τοῦ δηλοῦν· μόλις ἰσχύω διελεῖν τόμα, καὶ ἀνοῖξαι χείλη, καὶ κινῆσαι γλῶτταν, καὶ ῥήματα προενέγκασθαι. ὅτε, καθάπερ χάμψης, ὁ τῆς ἀθυμίας ὄγκος ἀποστρέφει μοι τὴν γλῶτταν, καὶ τῶν ῥημάτων ἀποπλημμυρεῖ. οὐδὲν τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας προτέρου μακαριώτερον ἰδεῖν.* οὐδὲν ἀτυχέστερον γέγονε νῦν. καθάπερ μέ- * ἰδ
λιτταν χηρεύουσαν, οὕτω τὸν ἀγρὸν προεῖπόμην καὶ ἐκάστην ἡμέραν ὁ τὸν πόλιν οἰκοῦντες, καὶ πάντες ἡμᾶς ὅτι τῷ πλήθει τούτῳ προτέρους ἐμακάριζον· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν ὁ χηρίον τοῦτο γέγονεν ἔρημον. καθάπερ γὰρ ἐκ μελίττης ἐκείνης καπνὸς, οὕτω ἐκ μελίττης ταύτης φόβος ἀπήλασε. μᾶλλον δὲ καὶ ὁ τοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ θρηνῶν ὁ προφήτης ἔλεγε, τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπὶ καιροῦ ἐρῶμεν νῦν· Ἐγκρήθη ἡ πόλις ἡμῶν ὡς τερέβινθος ἀποβεβλακυῖα τὰ φύλλα, καὶ ὡς παράδεισος ὕδωρ μὴ ἔχων. καθάπερ γὰρ παράδεισος, τῆς ἀρ- Ησ. α κ.
δείας ἀπολειπούσης, ἔρημα τῶν φύλλων, γυμνὰ τῶν καρπῶν τὰ δένδρα δείκνυσιν, οὕτω δὴ καὶ ἡ πόλις ἡμῶν γέγονε νῦν. τῆς γὰρ ὥρας ἐκείνης βοηθείας ἐγκαταλιπούσης αὐτὴν, ἔσπευ ἔρημος, γυμνὴ τῶν οἰκητόρων ἐμοιμήν ἀρδὸν ἀπόντων. οὐδὲν ταπεινότερον· ἀλλ' οὐδὲν πικρότερον γέγονε νῦν. πάντες τὸν εὐεγκοῦσαν ὥσπερ παῖδα φεύγουσιν, ὥσπερ βαρα- θρον ἀπολιμπάνουσιν, ὥσπερ πυρὰς ἀποπηδῶσι. καὶ καθάπερ οἰκίας αἰσχρομένης οὐκ κ. ἐγκαλυμ.
ὁ τὸν οἰκίαν οἰκοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ὁ πλησίον μετὰ πολλῆς ἀποπηδῶσι τῆς ασυδύης, γυμνὸν δὲ σῶμα ἀφοσῶσαν ασυδάζοντες, ὅτε δὴ καὶ νῦν· τῆς βασιλικῆς ὀργῆς, καθάπερ πυρός τινος, δῶμα ἔχειν περισσοκωμῳδίας, φρὶν ἐπ' αὐτὸν ὁλῷ βαδίζον ἔλθῃ κ. πυρὸς
τὸ πῦρ, ἕκαστος ἐπιγνοὺς περιεξελθεῖν, καὶ γυμνὸν ἀφοσῶσαν τὸ σῶμα. καὶ γέγονεν ἡμῖν αἴνιγμα νῦν ἡ συμφορά· χωρὶς πολεμίων φυγὴ, χωρὶς μάχης μετανάστασις, χωρὶς ἁλώσεως αἰχμαλωσία. οὐκ εἶδομεν βαρβαρικὸν πῦρ, ἀλλὰ πολεμίων ὄψιν ἐθαυμάσαμεν, καὶ τὰ τῶν ἀλωκότων παθόντες. πάντες νῦν αἱ ἡμέτεραι μαθήσεσι συμφοραί. οὐ γὰρ ἡμέτερες ἐπανορθώμενοι φυγάδας, πρὸ ἐκείνων τὸν τῆς πόλεως μαθήσεσι πλησίον.

Ἀλλ' οὐκ αἰσχυνόμεθα τούτῳ, οὐδὲ ἐρυθριῶ. μανθανέτωσαν ἅπαντες τὰ τῆς πόλεως πάθη, ἵνα σωφρονίσαντες τὴν μητέρα, κοινὴν ἀπὸ τῆς γῆς ἁπάσης ἀνενέγκωσι τῷ Θεῷ φωνὴν, καὶ ὁμοθυμαδὸν τὸν κοινὸν ἅπαντων μητέρα καὶ ἔρωτα πάντων τὸν τῶν ἀρετῶν ἐξαιτήσωνται βασιλέα. ἐσιώπη" σεσήνη ἡμῖν ἡ πόλις, ἀλλὰ νῦν αὐτοὶ σαλεύονται τῶν" οἰκημάτων αἱ ψυχαί. τότε ἐσιέτο τὰ θεμέλια τῶν οἰκημάτων, νῦν δὲ αὐτὰ δονεῖται τὰ θεμέλια τῆς ἑκάστου καρδίας· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν σεσὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὁ θανατοι ἀπάντες βλέπομεν, καὶ φόβῳ συζῶμεν διηνεκεῖ, καὶ τὸν τῶν Καὶν ὑπομένομεν ποινάς, ἐλεεινότεροι τῶν κ. σεσῆτον
κ. οἰκητόρων

ποτε

οὐδὲ τοῦτο μείζονι ἡμῶν. νεανίσκος καὶ τὸν ὁμόδουλον, καὶ τὸν ὁμότιμον διέφθειραν, καὶ ἀπειθεῖν δέη, σωφρονίζει ⓦ ἀδελφοὺς μὴ ἀποκτείνας. μάρτυρες οἱ τοῦτο ποιήσαντες ἐπὶ τῆ Ἰωαείνης μάρτυσι δῶ. καίτοιγε οὐχὶ ζῶσαν ἐκβάλωσι, οὐδὲ προσκυνῆσαι εἰδωλον· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἱερῶν νόμων ὑβριζομένων τῶν καφηλείων ἀπέθανε. τῆ σὺ τοίνυν ἀγάπησας μᾶλλον ζωὴν ἢ τῆς ἀληθείας, τῆ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. τῆ μή μοι λέγε τοῦτο ῥῆμα· τί δέ μοι μέλει; οὐδὲν ἔχω κοινὸν πρὸς αὐτόν. πρὸς ⓦ Ἀβραὰμ οὐδὲν ἔχομεν κοινὸν μόνον· πρὸς δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἅπαντας πολλὰ ἔχομεν κοινά. τῆς φύσεως ἡμῖν τῆς αὐτῆς μετέχουσι, τῶν αὐτῶν ζώων οἰκοῦσι, τῆ τοῖς αὐτοῖς τρέφονται θρέμμασι, τὸν αὐτὸν ἔχουσι διασκοτίζοντα, τοὺς αὐτοὺς εἰσέρχονται νόμους, ὅπερ μάλιστα αὐτὰ ἡμῖν συνδιακαλεῖται ἀγαθά. μὴ τοίνυν λέγωμεν, ὡς οὐδὲν ἡμῖν κοινὸν πρὸς αὐτούς. Σατανικὴ γὰρ αὕτη ἡ φωνή, διαβολικὴ ἡ ἀπανθρωπία. μὴ τοίνυν ταῦτα λέγωμεν, ἀλλὰ τῶν πρέπουσαν ἀδελφοῖς κηδεμονίαν ἐπιδειξώμεθα. ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν πάσης ἀπαιτήσω τῆς ἀκριβείας, καὶ ἐγκαλέσω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι εἰ ὑμεῖς βουληθείητε πάντες ⓐ πρόντες σὺν ταῦτα διαπεμφθῆναι τῶν σωτηρίαν τῶν τῆς πόλεως οἰκετῶν, ταχέως ἡμῖν ἅπασα διορθοῦται. καίτοιγε ὁ ἐλάχιστον μέρος τῆς πόλεως σὺν ταῦτά ἐστιν, ἐλάχιστον καὶ ὁ πλῆθος, ὃ δὴ καφάλαιον καὶ τῶν θυσίαν ἡμῶν. διαπεμψώμεθα τοίνυν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν σωτηρίαν. ἄρχε * εἰς ἄνθρωπος ζῆλον πεπυρωμένος ὀλόκληρον διορθώσασθαι δῆμον. ὅταν δὲ μὴ εἷς, μηδὲ δύο ἢ τρεῖς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἢ ὁ πλῆθος ὁ δυνάμενος τῆς τῶν ἡμελημένων διορθώσεως ἅψασθαι· οὐδαμοῦ ἑτέρωθεν, ἀλλὰ μόνον τῆ ὑμετέρας ῥᾳθυμίας, οὐ μόνον τῆ ἀθείας ⓐ πλείους ἀπόλλυνται καὶ καταπίπτουσι. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ μὲ μάχην ἴδοιμι ὅτι τῆς ἀγορᾶς, προσεύχας καὶ καταδιάτειν τοὺς μαχομένους; καὶ τί λέγω μάχην; εἰ καταπεσόντα ἴδοιμι ὄνον, πόσους χεῖρα ὀρέξαι καὶ σωσθῆναι ἂν κατεύδομεν· τῶν δὲ ἀδελφῶν ἀπολλυμένων, ἀμελεῖν; ὅπερ ἐστὶν ὁ βλασφημος, καὶ θυμοῦ φορτίον οὐκ ὀνειχώς καταπίπτει. προσέλθωμεν καὶ διαπείσωμεν, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ παραγγελίας, καὶ δι' ὑπομνήσεως, καὶ διὰ σφοδρότητος· ποικίλωμεν ἕκαστος τὸ φάρμακον. αἱ οὖν τὰ καθ' ἑαυτὰς οἰκονομῶμεν, καὶ τῆς τῶν πλησίον διορθώσεως ἀπολαμβάνωμεν σωτηρίας· ταχέως κἀκείνοις αὐτοῖς τοῖς τὰ διορθώσεως ἀπολαύσαι προθυμοτέρους ἐσόμεθα καὶ ἑτοίμους, καὶ, ὃ πάντων μεῖζόν ἐστι, τῶν ἀπολειμμένων ἀπολαύσομεν ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ὑπερτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΜΟΙΩΣ ΛΕΧΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΗ ΠΑΛΑΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ὕστερον αὐτῆ πρεσβυτέρᾳ, περὶ τῆς συμβάσης συμφορᾶς ἐν τῆ πόλει Ἀντιοχείᾳ, ὅτε τῆ ἀταξίᾳ τῆς χαλαζοφόρου τῶν ἀνδριάντων Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς ὃ ῥητὸν τοῦ ἀποστόλου Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ πλουτεῖν. a. Τιμ. ϛ'. 17.

ΤΙ εἶπω, καὶ τί λαλήσω; δακρύων ὁ παρὼν καιρός, οὐχὶ ῥημάτων· θρήνων, οὐ λόγων· βυθοῦ, οὐ δημηγορίας. τοιοῦτον τῶν παρόντων τὸ μέγεθος· ὥστε αἰνίττεσθαι ὀλίγα· ὅπου μέγα τὸ τραῦμα, καὶ πάσης ἰατρείας μεῖζον, καὶ τῆς ἄνωθεν δεόμενον βοηθείας. ὅτε μὲ οὖν ὁ Ἰωὴ πάντα ἀπολαλῶν ὅπερ τῆς χωρίας ἐκάθητο, ἀκούσαντες καὶ φίλοι παρεγένοντο· καὶ ἰδόντες αὐτὸν πόρρωθεν, τὰ ἱμάτια * διέρρηξαν, καὶ κονδὸν κατεπάσαντο, καὶ μέγα δυώμωξαν. νεῶ δὲ τοῦτο καὶ πόλις ἅπασα καὶ κύκλῳ ποιοῦσα ἐχρεῶ, καὶ πρὸς τὴν πόλιν τῶν ἡμετέρων ἐλθεῖν, καὶ θρηνῆσαι καὶ γενομένα μετ' αὐτῶν συμπα-

Ἰὼβ c. ly.

* αὐτῆ

λύσεσι κατηχοῦσα, μυσταγωγοῦσα, ἐν σὺ δικαστηρίῳ πάλιν ὁ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσα, ἐν σὺ ναυαγίῳ, ἐν σὺ χειμῶνι ἐν σημερίοις κινδύνοις. τούτους ἐν σὺ τοίνυν, ἀγαπητέ, ζήλωσον τοὺς ἁγίους, ἐν τῶν ἀγαθῶν ἔργων" ἀντίσχῃ, ἕως ἂν ἐμπνέῃς. καὶ μυριάκις ἴσθι διακόπτοντά σε Ⓦ διαβάλλοντι, μηδέποτε ἀπόστῃς. σὺ μὲν γὰρ χρήματα διακομίζων [ἴσως] ναυαγίῳ ὠφελήσεις· ὁ δὲ Παῦλος, ὁ πάντων χρημάτων πολυτιμότερα ἐμπορευόμενος, Ⓦ λέγει βαστάζων εἰς τὴν Ρώμην ἀπῄει, ἐν ναυαγίῳ ὠφέλησε, καὶ μυρία ἑτέρων διέσωσε. καὶ τοῦτο" αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών· Οτι πολλάκις ἠβουλήσαμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο. καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν, οὐκ ὠφελούσης τινὰ ἑαυτοῦ δυνάμεως δηλαδή, ἀλλὰ δεικνὺς ὅτι καὶ μυρία ποιοῦντος τοῦ διαβόλου καὶ κωλύοντος, οὐδὲν ταῦτα τὰ τοῦ κηρύγματος" κατάπτωσιν ἐργάζεται. διὰ τοῦτο οὐ πᾶσιν ὁ Παῦλος ἠνοῖγε τὴν θύραν, εἰδὼς ὅτι" δοκιμώτερον αὐτὸν διὰ τούτων εἰργάζετο· καὶ τῆς προθυμίας αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν εἰ πᾶσιν ἐδείκνυεν, οὐδενὶ τούτων τῶν κωλυμάτων" ἐγκόπτόμενος. ὁσάκις τοίνυν δὲ ἀποτυγχάνω, τοσαυτάκις ἀπωλόμην τῶν πνευματικῶν ἔργων· καὶ μὴ λέγωμεν, τίνος ἕνεκεν συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; διὰ γὰρ τοῦτο συνεχώρησεν, ἵνα σὺ τὴν προθυμίαν ταῖς πολλαῖς" δείξῃ μᾶλλον, καὶ ὁ πολὺ φιλῶν ὁ πρὸς αὐτόν. φιλοῦντος γὰρ μάλιστα τοῦτο ἐστὶ, τὸ μηδέποτε ἀφίστασθαι τῆς τοῦ φιλουμένου διακονίας. ὁ μὲν γὰρ χωλὸς καὶ ῥάθυμος οὐκ ἂν ποτὲ εὐθέως δύναιτο τῆς προσβολῆς· ὁ δὲ σφοδρὸς καὶ διεγηγερμένος, καὶ μυριάκις ἐγκόπτηται, τοσούτῳ μείζονος ὀρέγεται τῶν ἐπὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ προκειμένοις, τὰ πρὸ ἑαυτοῦ πάντα πληροῦν, καὶ τὸ πᾶσιν εὐαρεστεῖν. τοῦτο δὴ καὶ ἡμᾶς ποιοῦμεν. μέγας θησαυρὸς ἡ εὐαρεστία, μέγας πλοῦτος, δύναται ἁγιάζειν, ὥσπερ οὖν βλασφημία τὸν αὐτὸν ἐργάζεται τρόπον, καὶ ὥσπερ ἀπολέσαι, πλείονα προσαπολέσαι ποιεῖ. ἀπώλεσας χρήματα· ἀλλὰ εὐαρεστήσας, ἐκέρδανας τὸν ψυχικὸν, καὶ μείζονα ἐκτήσω τὸν πλοῦτον, τοῦ Θεοῦ πλείονα τὴν ὠφέλειαν ἐποίησας παιδός· οὕτω βλασφημήσας, προσαπώλεσας καὶ τὸν σωτηρίαν τὸν σεαυτοῦ, καὶ οὐδὲ ἐκεῖνα μόνα ἔσχες, καὶ ταῦτα κατέβυσας.

Αλλ' ὅπως" ὠφελὶ βλασφημίας ἡμῖν ὁ λόγος ἐγένετο πώποτε, μηδὲ ὑμᾶς ἅπαντας αἰτήσας βούλομαι χάριν μικρὰν τῆς δημηγορίας ταύτης καὶ τῆς παραλέξεως, ἵνα μοι σὺν τῇ πόλει βλασφημοῦντας σωφρονίσητε. καὶ ἀκούσης τινὸς ἐν ἀμφόδῳ, ἢ ἐν ἀγορᾷ μέσῃ βλασφημοῦντος Ⓦ Θεὸν, προέσθαι, ὑβρίσαι, πλῆξαι· ὑβρίσητε δεῖ, μὴ ὠφελήσητε. ῥάπισον αὐτοῦ τὸ ὄνειδος, συντέλεσον αὐτοῦ τὸ τόλμημα, ἀλλάσσει σου τὴν χεῖρα διὰ τῆς πληγῆς. καὶ ἐκκαλοῦσί τινες, καὶ εἰς" δικαστήριον ἕλκουσιν, ἀκολούθησον καὶ ὑβρίσθητι τοῦ βήματος βούλομαι ὁ δικαστὴς ἀπαιτήσῃ, εἰπὲ μὴ πρόφασις· ὅτι [εἰς] Ⓦ βασιλέα τῶν ἀγγέλων ἐβλασφήμησεν. εἰ γὰρ Ⓦ ὑπὲρ γῆς βασιλέα σοῦ βλασφημοῦντος κολάζεσθαι χρὴ, πολλῷ μᾶλλον σοῦ ἐκείνου ὑβριζομένου. κηρύττει ὅστις ὁ ἔγκλημα, δημόσιον ὁ ἀδίκημα· ἔξεστιν ἐκάστῳ τῶν βουλομένων κατηγορεῖν. μανθανέτωσαν δὲ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, ὅτι σωτῆρές εἰσι τῆς πόλεως Ⓐ χρεστιανοί, δὲ κηδεμόνες, καὶ προστάται, καὶ διδάσκαλοι. καὶ μανθανέτωσαι τοῦτο αὐτὸ Ⓐ ἀκόλαστοι καὶ διεστραμμένοι, ὅτι καὶ σοῦ τοῦ Θεοῦ δούλους αὐτοὺς φοβεῖσθαι χρή· ἵνα κἂν ἔλωσί ποτε φθέγξασθαί τι ἴσοδυνον, ἀλλήλους πάντας ἀσεβεῖν παύσωσι, καὶ ταῖς σκιαῖς τιμῶσιν, ἀγανακτῶντες μὴ παρ' ἐκείνοις ἀκούσας ὑβρισθῇς, καὶ κολάσῃ σφοδρότερον. οὐκ ἤκουσας τί Ἰωάννης ἐποίησε; τύραννον εἶδε γάμων αἰσχρῶν οὐκ ὄντα νόμιμα, καὶ μὴ παρρησίας ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς φησιν, Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἐγὼ δέ σε οὐκ ὅτι τύραννον ἤκουσα, οὐδ' ὅτι δικαστὴν, οὐδ' ὅταν γάμων ἀθεμίτων, οὐδ' ὅταν συνδούλων ὑβριζομένων· ἀλλ' ὅταν τῆς εἰς Ⓦ δεσπότην παρρησίας Ⓦ ἐμόν τις ἀξιώσῃ σωφρονίζειν. ἄρα γε, εἰ ἔλεγόν σοι, ὅτι τοὺς βασιλεῖς ἢ τοὺς δικαστὰς ἀθεμίτως κολάζεις καὶ διαφθείρεις, οὐκ ἂν μοι μισητὸς ἦν; καίτοι Ἰωάννης τοῦτο ἐποίησε· οὕτως

οὐδὲ

χ. ἕως ἂν δύνασαι, μὴ ἐκπίπῃς.

χ. αὐτὸ

α. Θεσ. β. ιη.

χ. ἵλεως δικαίου δὲ χ. ἐνδ.

χ. νον

ν. δείξῃ μᾶλλον ἢ ζῇς τὸ

χ μείζονα

χ. λαμπρότερον

Μαρκ. ς. ιη.

χ. ἀθρόως

χ. ἐμοῦ

Εἰς πενίαν ἀφῆκεν ἐμπεσεῖν ὁ Θεός. πῦρ ἐσβέσθη πολλάκις κατεπάλασσε σὺν τῷ οἰκέτῃ, καὶ τὴν ὑσσὸν ἐδάπτησεν ἅπασαν. δύναμαι εἰπεῖν τὴν τοῦ Ἰωβ συμβεβηκότων ὑπεροψίαν τοῦ διαβόλου τὴν διαστροφὴν τοῦ δικαμένου κωλῦσαι καὶ μὴ κωλύσαντι, ἵνα τοσοῦτον λήψῃ μισθόν, ὅσον εἰ πάντα σκῦλα εἰς ταὐτὸν πεπόντων ἀπείρου χεῖρας. ἀλλ' ὁ πενία μὲν ἀγγὺς καὶ λιμὸς καὶ μυρίοις κινδύνοις. δύναμαι εἰπεῖν τὸν Λαζαροῦ τὸν καὶ ἴσον, καὶ πενίαν, καὶ ἐρημίαν, καὶ μυρίας τὰς ἐπεξοδίους πυκλοῦντος, καὶ ταῦτα μὴ ἀρετὴν τοσαύτην. ἀναμνήσθητι τῶν ἀποστόλων, οἳ καὶ ὁ λιμὸς καὶ λίμνῃ χ. λίμνην δίψει καὶ γυμνότητι διῆγον· τῶν προφητῶν, τῶν πατριαρχῶν, τῶν δικαίων· καὶ πάντας ὑπῆρσεν ἐκείνους οὐ τοὺς πλουτοῦντας, οὐδὲ τοὺς τρυφῶντας, ἀλλὰ τοὺς πενομένους, τοὺς θλιβομένους καὶ στενοχωρουμένους ὄντας. ταῦτα τοίνυν σεαυτῷ συλλέγων εὐχερίσπαστον τὸν διαβολον, ὅτι σε τῆς μερίδος ταύτης ἐποίησεν, οὐχὶ μισῶν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλῶν. ἐπεὶ καὶ τοὺς οὐχὶ μισῶν ἠφίει τοσαῦτα πάσχειν δεινά, ἀλλ' ὅτι σφόδρα ἐφίλει, λαμπροτέρους αὐτοὺς διὰ τῶν κακῶν τούτων εἰργάζετο. οὐδὲν οὖν ὑγρασίας ἴσον ἀγαθόν, ὥσπερ οὖν βλασφημίας χεῖρον οὐδέν. μὴ θαυμάσωμεν, ὅτι πνευματικοῖς ὑπεπτέρωσαι πράγμασι πολλὰ πάσχομεν δηλαδή. ὥσπερ γὰρ ἡ λῃσταὶ, οὐκ ἔνθα χρήματα καὶ ἄργυρος καὶ χαλκὸς μόνον, ἀλλ' ἔνθα χρυσίον καὶ ἀργύρεον, ἐκεῖ διορύττουσι, καὶ στενοχωροῦσιν· οὕτω καὶ ὁ διάβολος τοὺς μάλιστα ὑπεπτέρωται πνευματικῶν ἁπλουμένους πραγμάτων. ἐκεῖ πολλαὶ αἱ ὑπουλαὶ, ἔνθα ἀρετή· ἐκεῖ φθόνος, ἔνθα ἐλεημοσύνη. ἀλλ' ἔστι μὴν ἓν ὅπλον μέγιστον, ὃ πάσας ἰσχύει καὶ τοιαύτας μηχανὰς ἀποκρούσασθαι, τὸ δι' ἅπαντα τοῦτον θαρρεῖν τῷ Θεῷ. ὁ Ἀβεὲλ, εἰπέ μοι, οὐχὶ τῶν πρωτείων τῷ Θεῷ ἀπεξάμενος ἐστὶ τῆς ἀδελφικῆς ἕπεται χάριτος; ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς συνεχώρησεν, οὐχὶ μισῶν πεπόνθατο, ἀλλὰ καὶ σφόδρα φιλῶν, καὶ πρὸς τὴν τῆς καλλίστης ἐκείνης θυσίας προθυμίαν καὶ ἕτερον αὐτῷ ἀπὸ τοῦ μυρεῖου πῦρ ἔχων ἐφάνη. ὁ Μωϋσῆς ἠθέλησεν ἀδικουμένῳ βοηθῆσαι ἄλλῳ, καὶ πρὸ τῶν ἑκάτερα σκανδάλιθρον, καὶ τῆς πατρίδος ἐξέπεσε. καὶ ὁ Θεὸς συνεχώρησεν, ἵνα μάθῃς τῶν ἀγίων τὸν ἀνθρωπίνον. εἰ γὰρ προεῖδότες, ὡς οὐδὲν πρόσκομμα διώκει, οὕτως ἠπιώμεθα τῶν πνευματικῶν πραγμάτων, οὐδὲν μέγα ἂν ἐδόξαμεν ποιεῖν, εἰ ἰσχυροὶ τῆς ἀσφαλείας ἔχοντες τοιοῦτοι· νυνὶ δὲ ἐντεῦθεν μάλιστα θαυμασοὶ ἐσμεν τὰ τοιαῦτα προαιρούμενοι, ὅτι καὶ κινδύνους καὶ ζημίας καὶ θανάτους καὶ μυρία κακὰ προορώμενοι, ὅμως τῶν τοιούτων οὐκ ἀφίσαντο κατορθωμάτων, οὐδὲ ὀκνηρότεροι ἐγένοντο ταῖς τῶν φίλων προσδοκίαις. καθάπερ οὖν οἱ τῆς παίδες ἔλεγον· Ἔστι Θεὸς ὁ οὐρανῷ δυνατὸς ῥύσασθαι ἡμᾶς· καὶ ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τοῦ καιομένου ῥύσεται ἡμᾶς· καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν. ἐὰν οὖν τοῦτο μέλλῃς ποτὲ εἰργάζεσθαι τῷ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς προσόρα κινδύνους, πολλὰς ζημίας, πολλοὺς θανάτους· καὶ μὴ ξενίζου, μηδὲ θορυβοῦ συμβαινόντων τούτων. Τέκνον γάρ, φησι, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν. οὐδὲ * πυκτεύειν ἀγεύμενος χωρεῖς τραυμάτων προσδοκᾷ· στέφανοι δὲ ἀθλοῦσι καὶ παγκρατιάζει καταδεξάμενος, μὴ ἀκίνδυνον καὶ τρυφῆς γέμοντα διώκει βίον. οὐ γὰρ ἐν ταῦθά σοι τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰς ἀποδόσεις, ἀλλ' εἰς μέλλοντα αἰῶνα ἀπημαντὶ ἀποκεῖται ὁ Θεὸς τὰ λαμπρά. ὅταν οὖν ἢ αὐτὸς τι πάσχῃς ἀγαθὸν τὰ σώματα ἀπολέσῃς, ἢ ἕτερον τοῦτο πάσχοντα ἴδῃς, εὐφραίνου καὶ χαῖρε. μείζονος γὰρ ἀμοιβῆς ἀποθήσει ὁ πρὸς τὰ σώματα ἡμῖν. * μὴ καταπίπτῃς, μηδὲ κατάλυσαι τὸν προθυμίαν, μηδὲ ὀκνηρότερος γένῃ· ἀλλὰ μᾶλλον ὑπερπτέρωσαι μᾶλλον πλείονος τῆς προθυμίας. ἐπεὶ καὶ ὁ ἀπόστολοι, πόσα ἐκπύστοι, μαστιζόμενοι, λιθαζόμενοι, δεσμωτήρια συνεχῶς οἰκοῦντες, οὐ μόνον οὐ τῶν κινδύνων ἀπαλλαγὴν, ἀλλὰ καὶ αὐξῆς τοῖς κινδύνοις οὐ μείζονος τῆς προθυμίας ὁ τῆς ἀληθείας κατήγγελον κήρυγμα. καὶ ἔστιν ἰδεῖν Παῦλον καὶ αὐτὸν τὸν δεσμωτήριον, καὶ αὐτὰς τὰ ἀ-

συνέλεξε τὰ χρήματα, ἀπέδοτο, λαβὼν ἀπῆλθε, τῆς ἀποδημίας ἥψατο· ὁ δὲ ναυάγιον λειπόντι τῆς αὐτοῦ γνώμης γέγονεν. Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς τοῦτο συνεχώρησε*; ἵνα τοῦτον ἐργάσηται" δόκιμον. Ἀλλ' ὁ πέντε, φησίν, ἀπεστερήθησαν τῶν χρημάτων. Οὐχ ὅτι σὺ "πλείονα τῶν πεντε, ὡς ὁ ποιήσας αὐτοὺς Θεός. Εἰ γὰρ καὶ τούτων ἀπεστερήθησαν, ἀλλ' ἑτέρωθεν πλείονα δυνάται παρασχεῖν αὐτοῖς διὰ προφάσεως ἀφορμήν. μὴ τοίνυν ἀπαγορεύωμεν αὐτοὺς διὰ πενίας τῶν χρημάτων, ἀλλὰ δοξάσωμεν" ἐν ἅπασι. Οὐ γὰρ ἁπλῶς οὕτω εἴωθε συγχωρεῖν τοιαῦτα γίνεσθαι πολλάκις· ἀλλὰ μὴ τὸ μὴ" ἐπιδοῦναι τοῦτο μέλλοντας" ἀπολαύεσθαι τῆς ἐκ τῶν χρημάτων τούτων παρασκευῆς," ἐτέροις αὐτοῖς [δυνάσθαι] ἀντὶ τούτων παρασχεῖν ἀφορμὴν πλουσιωτέραν. καὶ ὁρᾷς ὅτι ναυάγιον δοκιμώτερον ποιεῖ, καὶ πλείονα αὐτῷ παρέχειν ἐθέλει. τὸ γὰρ ἐλεημοσύνῃ δοῦναι τοιούτους ἐπισύστασιν ἐργάσασθαι τῷ Θεῷ πολλῷ μείζονα ἐστίν. Οὐ γὰρ ἄν τις δι' ἐλεημοσύνην δῶμεν, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ τινὶ πρᾶξει ἑτέρων ἀφαιρεθέντες εὐαγχωμεν γενναίως, καὶ ταῦτα πολλοῦ ἡμῖν φέρει τὸν καρπόν. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο ἐκείνου* μείζων ἐστίν, ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τῷ Ἰὼβ τοῦτο ποιήσω φανερόν. ἐκεῖνος νικᾷ τὰ χρήματα ἐκτήσατο, τὴν οἰκίαν ἐπέρξε τοῖς πέπνοις, τὰ ὄντα πάντα ἐξεδίδου· ἀλλ' οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, νικᾷ τὴν οἰκίαν ἐπέρξε τὴν ἑαυτοῦ τοῖς πέπνοις, ὡς ὅτε αὐτὴν ἀκούσας καταπεσοῦσαν οὐκ ἀπεδυσπέτησεν. Οὐκ ἦν οὕτω λαμπρὸς, ὅτε ἀπὸ τῆς κοιλίας τῶν τέκνων γυμνὸς ἐξέβαλεν, ὡς ἦν λαμπρὸς ὁ δίδοκιμος, ὅτε ἀκούσας, ὅτε πῦρ κατέπεσε, καὶ τὰ θρέμματα πάντα ἀπώλωσεν, παρεμύθησατο. τότε φιλάνθρωπος ἦν, νῦν ἐγένετο φιλόσοφος· τότε κλέος τῶν πέντε, νῦν δὲ παρεμυθήσατο διαπαντός. Ἐ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, τί ποτε τοῦτ' ἐστί; τὰ ποίμνια ἀπόλωται, ἀφ' ὧν ἐτρέφοντο μυρίοι πένητες· καὶ εἰ ἀνάξιος ἦμην ἐγὼ ἀπολαύειν διαπορείας, ἀλλὰ γοῦν τῶν μετεχόντων ἔδει φείσασθαι. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὐκ εἶπεν, οὐκ ἐνένευσεν· ἀλλ' ἤδη τῷ Θεῷ πρὸς τὸ συμφέρον ἅπαντα οἰκονομοῦντα. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι μείζονα ὑπέρ ἔδωκε τὸν πλησίον τοῦ Διαβόλου, ὅτε ἀφῃρεθεὶς παρεμυθήσατο, ἢ ὅτε κεκτημένος τὸν πλοῦτον ἠλίᾳ, σκόπει σεαυτόν. ὅτε ἐκέκτητο, καὶ πλάσασθαί τι ἐν" ἐνυπνίῳ πᾶς ἔχει εἰπεῖν ὁ Διάβολος, εἰ καὶ ψευδῆ, ἀλλ' ὅμως ἔχει εἰπεῖν· ὅτι μὴ δωρεὰν σέβεται σε Ἰώβ; ὅπου γὰρ τὰ πάντα ἔλαβε, τὰ πάντων αὐτὸν ἐγύμνωσεν, ὁ δὲ τὴν αὐτοῦ θυσίαν πρὸς τὸν Θεὸν διετήρησε· τότε λοιπὸν ἐπεφύκει τὸ ἀναίσχυντον σῶμα, καὶ οὐδὲν οὐκ ἔπ' ἔχει εἰπεῖν. λαμπρότερος γὰρ ἀπὸ τῶν πρώτων ὁ δίκαιος ἦν. τὸ γὰρ ἐν πλούτῳ ζῆν τὰ ποιεῖν ἐλεημοσύνην, τὰ πάντα ἀφαρπαγέντα γενναίως ἐνεγκεῖν ἐ μετ' εὐχαριστίας, πολλῷ μείζονά ἐστι, καθάπερ [οὖν] ὅτι τότε" διδάσκαλος τῆς δικαίας. τότε πολλὴ ἡ φιλοφροσύνη πρὸς τὸν συνδούλους ἦν, νῦν μικρὰ τὰ φιλεῖν πρὸς τὸν διαπαντὸς ἐδέκνυτο. τοῦτον δὲ οὐκ ἁπλῶς ἐκπέπτωκεν λέγει, ἀλλ' ὅπου πολλοὶ πολλάκις ἐλεημοσύνας ποιοῦντες, χεῖρας ἀφανίζοντες, τὴν οὐσίαν διαπεπαθήσαν ἅπασαν· ἕτεροι [δὲ]" γνησίου τινὸς ἐμπορησμοῦ πάντα ἀπώλεσαν· ἄλλοι ναυαγίοις περέπεσον· ἄλλοι συκοφαντίαις ἐ τοιαύταις ποτὲ ἐπηρείαις μυρίας ἐλεημοσύνας εἰς πενίαν κατηνέχθησαν ἐσχάτην, καὶ ἀρρωστίαι καὶ νόσοι, καὶ πρὸς οὐδενὸς οὐδεμιᾶς ἀπέλαυσαν βοηθείας.

Ἵν' οὖν μὴ λέγωμεν, ὃ πολλοὶ πολλάκις λέγουσιν, οὐδεὶς οὐδὲν οἶδεν, ἐκεῖνα τὰ ἐρημικὰ ἅπαντα τοιοῦτοι θορυβοῦσι σκύβαλα. ὁ δεῖνα τοσαύτας ἐλεημοσύνας ποιῶν, φησί, πάντα ἀπώλεσε. καὶ τί τοῦτο, ὅτι πάντα ἀπώλεσεν; ἀπὸ γὰρ τῆς ἀπωλείας ταύτης, πολλῷ μείζονα παρὰ Θεοῦ ἀπολαύσει τὴν θυσίαν, καὶ οὐ διπλασίονα, καθάπερ ὁ Ἰώβ, ἀλλ' ἑκατονταπλασίονα ἀπολήψῃ" καὶ τὴν μέλλουσαν ζωήν. Εἰ δὲ σὺ παρὰ κακῶν, αὖθις δὴ τοῦτο μείζονα αὐτῷ παρέξει τὰ ἐκεῖ θησαυρίσαι, ὃ φέρει γενναίως ἅπαντα. ὅτι γὰρ πλείονα αὐτὸν καλῶν σκάμματα καὶ παλαίσματα μείζονα, ἀπὸ τῆς διπορείας

Εἰς

* γράφει

χ δοκιμώτερον

χ. παρεσχεῖν

χ. ἐφ'

χ. ὑφεῖδ.

χ ἀπολαύσεσθαι, ἀλ. ἀπολαύειν

χ. ἀλλ' ἐπέρξαν αὐτοῖς αὐτὸ τότ.

* πολύ

χ. ἀπολέσαι

χ. γίνεται

χ. κτ-

τῶν ἑτέρων ἢ αἰτήσω ἀπὸ τῶν γραφῶν πρᾶξαι πιεζόμενος. ποία ἡ αὐτὴ ἰδέα; ὃ μὴ λέγω ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν καλεῖσθαι, ὅπου ἐκεῖνοι φύσεως ἕνεκεν μετέσχον, ἃ οὐκ ἔστιν ἀνθρώποις. Διὰ τοῦτό πως καὶ τὸν μεγάλην Διαλεγόμενος Ἠλίᾳ οὕτως φησίν· Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν. ὁρᾷς ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν κοινωνίας δείκνυσιν αὐτὸν ἄνθρωπον ὄντα καὶ ἡμᾶς; καὶ πάλιν· Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὁμοιοπαθὴς ὑμῖν. καὶ τοῦτο τὸν κοινωνίαν ἐνδείκνυται τῆς φύσεως. ἵνα ἢ μάθῃς, ὅτι καὶ μακαρίζειν ἡμᾶς, ὡς χρὴ μακαρίζειν, τοῦτο παιδεύει, δῆλον ἐκβάλλει. ὅταν γὰρ ἀκούσῃς Παύλου λέγοντος· Ὅτι ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν· καὶ, Ὅτι οἱ ἀγαπητὰ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, οὐ τραδείχεται δῆλόν, ὅτι οὐχὶ τοὺς ἀνέσεως ἀπολαύοντας, ἀλλὰ τοὺς γενομένους ἀπαιτεσώμεθα, καὶ ζηλώσωμεν τοὺς τούτους ἐπαινεσώμεθα, καὶ ζηλώσωμεν τοὺς ἐν ἀρετῇ ζῶντας, τοὺς ὑστερείας ὑπομένοντας. ὅτι καὶ ὁ τοιοῦτος φησίν· Ἡ δεξιὰ αὐτοῦ, δεξιὰ ἀδικίας· αἱ ἡνίατοι αὐτοῦ κεκαλλωπισμέναι, πεποικιλμέναι, ὡς ὁμοίωμα ναοῦ· τὰ ταμεῖα αὐτοῦ πλήρη, ἐξερευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο· τὰ πρόβατα αὐτοῦ πολύτοκα, πληθυόντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτοῦ· ἀλλ' ὁρᾷς αὐτοῦ ταχεῖς· οὐκ ἔστι καταπόωμα φεγγμοῦ, οὐδὲ διέξοδος· οὐδὲ κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτοῦ. ἐμακάρισαν τὸν λαὸν, ᾧ ταῦτα ὑπῆρξε. σὺ δὲ τί φῂς, ὦ πρόφητα; μακάριος, φησὶν, ὁ λαὸς, ᾧ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ. οὐ τὸν ἐν πράγμασι πλουτοῦντα, ἀλλὰ τὸν βίου εὐεξίᾳ κομῶντα, τοῦτον ἐγὼ μακαρίζω, φησὶ, καὶ μυρία τοιαῦτα λέγει. Εἰ δὲ χρὴ καὶ ἑπόμενον αὐτοῖς εἰσφέρειν, ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι· ὅτι δοκιμωτέρους ποιεῖ τοὺς θλιβομένους ἡ θλῖψις. Ἡ γὰρ θλῖψις, φησὶν, ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν· ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει. ὁρᾷς ὅτι ἡ ἐκ τῆς θλίψεως δοκιμὴ τὸν πρὸ τῶν μελλόντων ἡμῖν ἐλπίδα ἐνέπνευσεν· καὶ τὸ μόνον ἐν πειρασμοῖς βλέπειν ἐλπίδας ποιεῖ πρὸ τῶν μελλόντων εἶναι; ὥστε οὐ μάτην ἔλεγεν, ὅτι αἱ θλίψεις αὗται τὰς πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἡμῖν ἐλπίδας ὑπογράφουσι, καὶ βλέπειν ἐργάζονται τοὺς βασανιζομένους. ὥσπερ γὰρ, φησὶ, τὸ καμίνῳ δοκιμάζεται χρυσὸς, οὕτως ἄνθρωπος δικαίους ἐν καμίνῳ κατασκευάσεως. ἔστι δὲ καὶ δικαίωσιν εἰσφέρειν. πόθεν δὲ ταῦτα; ἵνα καὶ πολλάκις εἶπον ἤδη πρότερον, ὅτι εἴ τινας κηλῖδας ἔχομεν, καὶ ταύτας ἐν τοῖς θλίψεσι καθαίρομεθα. ἐν τούτοις ὁ πατριάρχης δηλοῖ ἔλεγχον· ὅτι Λάζαρος ἀπέλαβεν αὐτοῦ τὰ κακὰ, καὶ ἐν τούτοις καθάρσια. ἐν τούτοις πάλιν ἑτέραν βρίσομεν. ποίαν δὲ ταύτην; ὃ τοῖς φιλοῦσιν ἡμᾶς ἐν τοῖς βεβαίοις πλείονά ἐστιν. ὅσῳ γὰρ αἱ θλίψεις ἐπιτείνονται, τοσούτῳ καὶ αἱ ἀμοιβαὶ αὔξονται, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον. Οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, φησὶ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

Τοσαύτας τοίνυν αἰτίας ἔχοντες εἰπεῖν τῆς τῶν ἀγίων κακώσεως, μὴ δυσχεράνωμεν ἐν ταῖς πιέσεσιν, μηδὲ ἀπορῶμεν, μηδὲ θορυβώμεθα, μηδὲ ἀποδυρώμεθα· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὰς ἑαυτῶν παιδαγωγῶμεν ψυχάς, καὶ ἑτέρους ταῦτα διδάσκωμεν. καὶ ἴδῃς ἄνθρωπον ἐν ἀρετῇ ζῶντα, φιλοσοφίας ἐπιλημπτόμενον, ἀρίσκοντα Θεῷ, εἶτα μυρία πάσχοντα δεινὰ, μὴ σκάνδαλα λάβῃς, ἀγαπητέ· καὶ ἴδῃς πνευματικοὺς ὑπομένοντας πράγματα ἢ μέλλοντα τι χρήσιμα αὐτῷ, εἶτα ἀποσκελιζόμενον, μὴ θορυβηθῇς. καὶ γὰρ οἶδα πολλοὺς πολλάκις τοῦτο ζητοῦντας. ἐδοὺ, φησὶν, εἰς μαρτύριον ἀπεδήμησε πέντε χρήματα λαβόντα, καὶ ναυαγίῳ περιέπεσε, καὶ πάντα ἀπώλεσεν· ἕτερος πάλιν αὖ τοῦτον πείσῃ, λῃστὴς ἐπιτυχὼν, καὶ μόλις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διέσωσε, γυμνὸς ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν· τί οὖν ἂν ἔποιμεν; ὅπως ἐκεῖνα ἀναλάβῃ ταῦτα· ἀγάλλεται χρή. Εἰ γὰρ καὶ ναυαγίῳ περιέπεσε, ἀλλ' ἔχει τὴν καρπὸν τῆς ἐλεημοσύνης ἀπηρτισμένον. Τὰ γὰρ ἑαυτοῦ πάντα ἐπλήρωσε.

αὐτὸ ὃ τὴν ἀπέλαυσιν δηλοῖ ὅτι τῇ τῆς ψυχῆς αὐτῆ καρτερίᾳ μέγα αὐαπεφλέχθαι, καὶ κρότησαι Ⓜ στεφανίτην ἐκεῖνον. ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπών, οὐχ οὕτως ἐφαίνετο τοῖς ἀνθρώποις πρᾶγμα Ⓜ πλούτου βδελυκτὸν ἐκεῖνον, ὡς ὅτε, καθάπερ ἱμάτιον, ῥίψας αὐτὸν, γυμνὸς ἐδείχθη, ὥσπερ ἐν θεάτρῳ, μέσῃ τῇ οἰκουμένῃ, ἅπαντες αὐτοῦ τὸν ὄγκον τῆς ψυχῆς καταπλαγῆναι. οὐκ ἀπὸ τῆς γυμνώσεως ὃ μόνον ἐδείκνυτο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς καὶ τῆς ἀῤῥωστίας ἐπομένης. ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπών, οὐκ αὐτὸς αὐτὸν ἐπάταξεν ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ πάλιν ὁ διάβολος λέγῃ, ὅτι ἐφείσω, καὶ [ὅτι] οὐχ ὅσον ἤθελε, τοσοῦτον ἐπήγαγε πειρασμόν· ἀλλ' αὐτῷ παρέδωκε τῷ διαβόλῳ καὶ τὴν θρεμμάτων ἀπώλειαν, καὶ τὴν τῶν σαρκῶν ἔξοισιν. θαῤῥῶ τοῦ ἀθλητῆ, φησὶ· διὰ τοῦτο καὶ τοσαύτην αὐτῷ, ὅσα οὐκ ἐθέλης παθήματα. ἀλλὰ καθάπερ Ⓜ δοκιμεῖ τὸν παθητὸν καὶ τῇ τιμῇ καὶ τῇ ῥώμῃ τὸ σώματος θαῤῥεῖν ἔχοντες, οὐκ ὀρθῶς συμπλέκονται τοῖς ἀγωνίσταις πολλάκις, οὐδὲ ὄντες ἴσοις, ἀλλὰ μείζοσιν ἑαυτοὺς παρέχειν ἐκείνοις, ὥστε λαμπροτέρους ποιῆσαι τὸν νικῆσαι· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς μείζονι ἔδωκε τὸν διάβολον καταχεῖν Ⓜ ἄγιον, ἵν' ὁ τοῦτον αὐτὸν μὴ τοσαύτης συμβολῆς πλεονεξίαν κατάσχῃ, καὶ ὅπως τῆς γῆς ἐκτείνῃ, λαμπροτέρους ὁ στέφανος γένηται. χρήσιμον δὲ δοκιμεῖν· ὡς βούλει δοκιμασθῆναι, φησὶν, ὡς βούλει βασανίσαι· οὐχ ὑπόστασις ἀπ' αὐτοῦ κηλῖδα. καὶ τὸν ἕτερον ἡμῶν αἱρήσεται δίκαιον μᾶλλον, ἀλλὰ τὸν ἕτερον τοῦδε μυρίοις κρείττονα πολλῷ. τί γάρ φησιν ὁ Χριστός; Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίζωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐποίουν καὶ τοῖς προφήταις Ⓜ πατέρες αὐτῶν. καὶ πάλιν ὁ Παῦλος βουλόμενος τοῦτο μυθήσασθαι τοὺς Μακεδόνας, Ὑμεῖς γάρ, φησὶ, μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ κἀκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. καὶ Ἑβραίους πάλιν ὅτου μακαλεῖ, καταλέγων τοὺς δικαίους ἅπαντας, τοὺς μὲν κριθέντας, τοὺς δὲ λιθωθέντας, τοὺς δὲ ἐρημίας, τοὺς δὲ ὄρεσι, τοὺς δὲ σπηλαίοις, τοὺς δὲ λιμῷ, τοὺς δὲ στυγνοτέρᾳ δηλονότι. ἡ γὰρ κοσμικὴ τῶν παθῶν φέρει πολὺ μυθήσασθαι τοῖς ἐμπειροτέροις.

Ὅτι δὲ καὶ τοῦ ἀφελεῖν αἰσχύνης πάλιν τοῦτο εἰσάγει λέγων, ἀκούσωμεν αὐτοῦ τοῦ Παύλου λέγοντος· Εἰ τοῖς ἀνθρώποις ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; καὶ πάλιν· Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἐλπικότες ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. μυρία πάρεστιν εἰπεῖν καὶ Ⓜ πρόσωπα βίων, φησὶν. Εἰ τοίνυν ἐστὶν ἑτέραν ἐλπίσαι ζωὴν, τί φησὶ δῆτα ἡμῖν ἀθλιώτερον; ὅτι δῆλον, ὅτι οὐ μέχρι τοῦ παρόντος ἔσπευδε τὰ ἡμέτερα. καὶ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τῶν πειρασμῶν ἁπάντων. καὶ γὰρ δὴ ποτὲ ἀνάσχοιτο ὁ Θεὸς τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πεπονθότας κακὰ, καὶ Ⓜ πρόσωπα βίων ἅπαντα ἐν πειρασμοῖς καὶ τοῖς μυρίοις ἀγωνιζομένους κινδύνοις, μὴ πολλῷ μείζοσιν ἀμείψασθαι δωρεᾶς. Εἰ δὲ οὐκ ἀνάσχοιτο, δῆλον, ὅτι βελτίω καὶ λαμπροτέραν ἑτοίμασιν ἑτέραν ζωὴν, καθ' ἣν μέλλει τοῦ τῆς ὑστεροῦσης ἀθλήσεως στεφανοῦν καὶ διαχρύσειν, τῆς οἰκουμένης ὁρώσης ἅπασης. ὥστε ὅταν ἴδῃς δικαίους στενοχωρουμένους, κακουμένους, ἐν ἀῤῥωστίᾳ καὶ πενίᾳ καὶ μυρίοις ἑτέροις δεινοῖς Ⓜ παρόντα βίον καταλύσαντα, εἰπὲ σεαυτῷ· ὅτι, Εἰ μὴ ἀνάστασις ἦν καὶ κρίσις, οὐκ ἂν ὁ Θεὸς Ⓜ τοσαῦτα δι' αὐτὸν πεπονθότα κακὰ ἀφῆκε μηδενὸς ἀπολαύσαντα ἀγαθοῦ ἀπελθεῖν ἐντεῦθεν. ὅτι δῆλον, ὅτι ἑτέραν αὖθις ἡτοίμασε ζωὴν, πάσης παρούσης, καὶ αἰσχυντέραν πολλῷ. καὶ γὰρ ἄν, Εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τὴν μὲν πονηρὰν εἶναι πολλοῖς τυφλὴν Ⓜ παρόντα βίον, τὴν δὲ δικαίων πολλοῖς ἐν μυρίοις ἡφίει κακοῖς. ἀλλ' ὅτι παρεσκεύασται αἰὼν ἕτερος, ἐν ᾧ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ, τὴν μὲν τῆς πονηρίας, τὴν δὲ τῆς ἀρετῆς ἀποδοθήσεται μέλλει, ἀφ' οὗτον δικαίως τὸν μὲν κακούμενον, τὸν δὲ τυφλὸν ὁρᾶν. καὶ τοῦ

χ. καθαίπερ
χ. αὐαπεφλέχθαι.
χ. καθαίπερ
χ. ἐξεπλάγησαν.
χ. αὐτῷ
χ. συμπλοκῆς
χ. ἡμῶν
χ. λειμῷ
χ. ὀρεσι
χ. πονηρίας

καὶ θάσσαι ἐπιχείρησω τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ. ὅσα Διάβολος κακουργίαν. διὸ ὁ
Κύριος ἐκκόπτειν τὴν αἵρεσιν ἐκκλησίας, διὰ τούτων αὐτὸν ἐκφυγεῖν εἰσ-
χ. εἰσάγειν αγαγεῖν" ἔσωθεν, πάλιν πείθων αἱ θεόπνευστοι θεοὶ νομίζειν· ὃ καὶ ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρό-
νοις ἐποίησε. καὶ τοῦτο μάλιστα ὅτι, ὁ τῆς εἰδωλολατρείας τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ῥίζαν εἰσή-
γαγε. πολλοὶ γὰρ ἐκ πολέμων καταρθώσαντες, καὶ ἔκτισαν ἔσαντες, καὶ πόλεις οἰκοδομήσαν-
τες, καὶ ἕτερά τινα τοιαῦτα ἐκ τούτου ἐργασάμενοι, θεοὶ καὶ διὰ τοῦτο πολλοῖς ἐνομίσθησαν, καὶ
ναοῖς ἐτιμήθησαν καὶ βωμοῖς, καὶ πᾶς ὁ τῶν Ἑλλήνων θεῶν κατάλογος ἀπὸ τούτων σύγκει-
ται τῶν ἀνθρώπων. ἵνα οὖν μὴ καὶ ὅτι τῶν ἁγίων τοῦτο γένηται, χωρίσαι αὐτοὺς ἐκεῖ-
χ. αἱρέσεως νεσθαι χωρὶς, μισίζεσθαι, ἀρρωσίας ἐκκλησίας" ἵνα ἡ τῆς σωματικῆς" ἀσθενείας
χ. ἱερῶτας ὑπερβολὴ καὶ τῶν πειρασμῶν ὁ πλῆθος πείσῃ αὐτοὺς" πρόσωπα τότε, ὅτι καὶ αἱ θεόπνευστοι ἦσαν ὡς
* γυμνᾶσαι τὰ τοιαῦτα θαυματουργεῖν τες, καὶ οὐδεὶς πρὸ ἑαυτῶν εἰστήκεσαν *, ἀλλὰ γυμνὴ ἡ χεὶρ δι'
ἐκείνων πρώτων εἰργάζετο. εἰ γὰρ αὐτοὶ μικρὰ ἐκ βύπελῆ πεπτωκότας θεοὺς ἐνόμισαν, πολλῷ
μᾶλλον, εἰ μηδὲν ἔπαθον ὑπὸ θεόπνευστον, τότε ἂν ὑπέλυσαν ὑπὸ τοιαῦτα ἐργασαμένους, οἷα
οὐδεὶς οὐδέποτε οὐκ εἶδεν, οὐκ ἤκουσεν. ὅπερ γὰρ μαίζονθίαν αὐτῶν χρηματίζονθίαν, δεσμωτέ-
ων, ἐλαφροβρόνων, καθ' ἑκάστην νυκτὸς ἀναθυόντων ἡμέραν, οὕτως καὶ τέτρωσόν τινες εἰς τὴν ἀ-
σεβῆ ταύτην ὑπόνοιαν· πολλῷ μᾶλλον, εἰ μηδὲν ἔπαθον ὑπὸ θεόπνευστον, τότε ἂν ὑπωπτεύθησαν.

Τρίτη μὲν οὖν ἐστὶν αὕτη ἡ τῆς κακώσεως αἰτία. τετάρτη δὲ, τὸ μὴ νομίζεσθαι τοὺς ἁ-
χ. ἐλπίδα γίους ἐπ' ἐλπίδι τῆς παρούσης" βιωτικῆς ⓦ Θεὸν προσδέχειν. καὶ γὰρ πολλοὶ τῶν ὑπὸ
ἀπλότητα ζώντων, καὶ διὰ πολλὰ ἐγκαλούμενοι πολλάκις, καὶ τοὺς τοῦ τῆς ἀρετῆς καλὸν
μένους πόνους, καὶ τῶν ἁγίων ἐγκωμιαζομένων ἀκούοντες ὑπὸ τῆ τῶν δεινῶν βυψυχίᾳ, ἀπὸ
τούτων διαβάλλειν αὐτοὺς ὑπῆρχεσθαι. καὶ οὐκ αἰθεόπνευστοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ διάβο-
λος αὐτὸ τοῦτο ἐνεργάζεται. ὅπερ γὰρ πολλαὶ ὁ Ἰὼβ ἐκινδύνευσε πλοῦτον, καὶ πολλῆς ἀ-
πήλαυσεν βυπορείας· οἰκειζόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ αὐτὸν ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκφύσας, οὐδὲν
ἔχων εἰπεῖν, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπολογήσασθαι ἐγκλημάτων, οὐδὲ τὰς ἀρε-
τὰς ἐπισκῆψαι τῷ δικαίῳ, ἐκ τούτου βλάπτειν καταφθόνῳ τὴν ἀπολογίαν, οὕτω λέ-
γων· Μὴ δωρεὰν Ἰὼβ σέβεται σε; ἐκκεφραξας τὰ ἔσω αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔξω. ὑπὸ μισθοῦ, φησὶν, ὑστ. Ἰὼβ α. ι.
χ. πῶς ἐξευλα- ἐκφύσας εἰ ἀρετὴν, τοσαύτης βυπορίας ἀπολαύων. " τί οὖν ὁ Θεὸς; βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι οὐκ
βεῖται ὁ Θεὸς ὑπὸ μισθῷ θεραπεύουσιν αὐτὸν οἱ ἅγιοι, ἐκκλείει αὐτοῦ τὴν βυπορίαν ἅπασαν, καὶ πενίαν πρόσθηκε,
χ. χρήματα- καὶ νοσήματι" χαλεπῷ ἐκκεκριμένῃ χωρίσαι· εἶτα ἐλέγχων αὐτὸν, ὡς εἰκῇ ταῦτα ὑποπτεύ-
τῶν σαντα, φησὶν ὅτι Επ ἔχεις) ἀκακίας. σὺ γὰρ εἶπας ἀγαπητὸν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ ἀπολέσαι. τοῦτο Ἰὼβ ε. γ.
γὰρ ἁγίοις ἀρκοῦν τὸ εἰς ἀμοιβὴν καὶ ἀνάδοσιν, τὸ θεραπεύειν ⓦ Θεόν· ἐπὶ καὶ τῷ φιλοσώτα
τοῦτο ἀρκεῖ εἰς ἀμοιβὴν, τὸ φιλεῖν ⓦ ἐρώμενον ⓦ ἑαυτὸν, καὶ πλέον οὐδὲν ὑπὸ ζητεῖ, οὐδὲ
χ. ἀνθρώπου κήδεταί τι μεῖζον εἶναι τούτου. Εἰ γὰρ εἶπε" διὰ θεόπνευστον τοῦτο, πολλῷ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ὅπερ
οὖν καὶ ὁ Θεὸς δεῖξαι βουλόμενος, πλέον, ὧν ἤτησεν ὁ Διάβολος, ἔδωκεν. ἐκκλείει μὲν γὰρ φη-
σιν· Ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἅψαι αὐτοῦ· ὁ Θεὸς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ, Σοὶ αὐτὸν παρα-
δίδωμί, φησι. καθάπερ γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξωθεν ἀγώνων ⓐ σφιγγόντες τὰ σώματα καὶ
βυσκτῦντες τῶν ἀθλητῶν οὐχ οὕτω φαίνονται, ἐπειδὰν ὁ διάβολος πρόσωθεν ἱμάτιον
ὦσι βεβεβλημένοι, ἀλλ' ὅταν αὐτὸ ῥίψαντες γυμνοὶ τοὺς τὰ σκάμματα ἔλκωσιν,
τότε μάλιστα σὺν θεᾷ τῇ τῶν μελῶν εὐθηνίᾳ πρόσωθεν ἐκπλήττουσιν, οὕτω καὶ τῶν
ὑποκειμένων διαναβόου λοιπὸν· οὕτω καὶ ὁ Ἰὼβ· ἰδοὺ γὰρ μὲν Ἰὼβ πλοῦτον ἅπαντα βεβεβ-
λημένος ἐκφύσας, ἔκκλειε τοῖς πολλοῖς, ὅσις Ἰὼβ· ὅπερ δὲ αὐτὸν καθάπερ ἱμάτιον
ἀποδυσάμενος ὁ ἀθλητὴς ἔρριψε, καὶ τοὺς σὺν τῆς βυσεβείας ἀγῶνας γυμνὸς ἐκίνησεν,
οὕτω γυμνωθεὶς σὺν θεᾷ ὀξέπληξεν ἅπαντας, ὡς μὴ μόνον σὺν τότε πρόσωθεν, ἀλλὰ καὶ

αὖθις

χῶς αὐτὴν ἐθλίβοντο, ἡ συνεχῶς ἤλαυνον. ὃ δ' ἐστὶ λέγε; τοιοῦτόν ἐστιν· ἠδυνάτουν, φησὶν, ὁ Θεὸς καταστεῖλαι τοὺς διωγμοὺς, εἰ μὴ θλίψεις καὶ ἐπαλλήλους· ἀλλ' ὅπως ἁρπάζω εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἀπολαύω εἰς τὸ παράδεισον· ἵνα μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων [τούτων] ἐπαίρωμαι, διὰ τοῦτο μέγα φρονήσω, συνεχώρησε τοὺς διωγμοὺς τούτους, καὶ τὸν ἄγγελον τῷ Σατανᾷ ἀφῆκε" κολαφίζειν με, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. Εἰ γὰρ καὶ ἅγιοι καὶ θαυμαστοὶ οἱ περὶ Παῦλον καὶ Πέτρον, καὶ πάντες ὅσοι τοιοῦτοι, ὥσπερ οὖν καὶ εἰσὶν, ἀλλ' ἀνθρωποί εἰσι, καὶ δέονται πολλῆς γε τῆς ἀσφαλείας εἰς τὸ μὴ ῥᾳδίως ἐπαίρεσθαι, καὶ μάλιστα πάντων οἱ ἅγιοι. οὐδὲν γὰρ οὕτως εἰς ἀπόνοιαν αἴρειν εἴωθεν, ὡς ζωηδὸς γέμειν καταρθωμάτων, καὶ ψυχὴ μὴ πεῖρησίας ζῶσα.

Ἵν' οὖν μηδὲν τοιοῦτον πάθωσιν οἱ ἅγιοι, [καὶ μέντοι] τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰς θλίψεις συνεχώρησεν ἡμῖν, δυναμένης αὐτοὺς καταστεῖλαι καὶ πεῖσαι μετριάζειν εἰς ἅπαντα, [ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς συγχωρεῖ κακοῦσθαι ὑπὸ συνεχῶς.] ὅτι γὰρ εἰς τὸ διηνεκῶς τὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἰσχυροῦ τὰ μεγάλα τοῦτον αὐτὸν ἐποίησε, καὶ τοῦτον ἄκρατον ποιῆσαι τοῦ πνεύματος εἰρηκότος. ἵνα γὰρ μὴ λέγῃς, "ὅ, τι οἱ ἄπιστοι, οἱ Θεοῦ τοῦ τοιαῦτα συγχωρεῖν ἀδύνατον πάντα ἐστὶν, καὶ μὴ δυναμένου ἐξαρπάσαι τῶν κινδύνων τοὺς ἑαυτοῦ, συγχωρεῖν αὐτοὺς κακοῦσθαι ὑπὸ συνεχῶς," σκόπησαν φησὶ, πῶς τοῦτο ἐναφίησιν ὁ Παῦλος δεικνὺς, ὅτι ὁ μόνον αὐθενείᾳ αὐτοῦ ὁ κατηγορεῖ τὰ ὑπέρμετρα, ἀλλὰ καὶ μειζόνως αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπιδείκνυσι πᾶσιν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, καὶ τοῦτ' ἐπαλλήλους δηλῶν τοὺς τοιούτους πειρασμοὺς, ἐπήγαγε· Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. καὶ εἴρηκέ μοι· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. τότε μου δύναται ἡ δύναμις, φησὶν, ὅταν μοι ὑμεῖς ἐν ἀσθενείᾳ ἦτε, καὶ οἱ ὑμῶν τῶν δοκούντων ἀσθενεῖν ὁ τοῦ κηρύγματος αἴξηται λόγος, καὶ πάντα χοῦ καταπίπτῃ). ὅτι γοῦν εἰς τὸ δεσμωτήριον μυρίας λαβοῦσι πληγὰς εἰσπίπτει, τὸν δεσμοφύλακα ἐδίδαξεν ἐν τῷ ξύλῳ ἧσαι μὲν τοὺς πόδας, ἐν τῇ ἀλύσει αἱ χεῖρες, ἐκ δὲ δεσμωτήριον ἐστίεν καὶ μέσης τῆς νυκτὸς ὑμνούντων αὐτῶν. ὁρᾷς πῶς ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ἀσθενείᾳ ἐπληροῦτο; Εἰ δὲ λελυμένος ὁ Παῦλος, καὶ" ἔστιν ἀκριβὲς τὸ οἴκημα, οὐκ ἂν ἦν ἔτι τοῦ θαύματος ὁ γινόμενος. διὰ τοῦτό φησι· μὴν δεδεμένος, καὶ σαλευθέντων μὲν τῶν κρηπίδων, καὶ λυθέντων δὲ τῶν δεσμῶν, ἵνα μειζόνως ἡ δύναμις μου φανῇ διὰ σὲ τὸν κατεχρημένου καὶ συμπεπλεδιμένου, τῶν δεδεμένων λυομένων ἁπάντων. τοῦτο οὖν αὐτὸς καὶ τὸν δεσμοφύλακα ἔδειξε πληγὲς τότε· ὅτι μὴ τοσαύτης καταιγίδος ἀναγκης, δι' ὑγρᾶς μόνης ἴσχυσε μὲν πηδῆσαι τὰ θεμέλια, διαπτάσαι δὲ τὰ θύρας τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ λῦσαι τοὺς" πεπεδημένους ἅπαντας. οὐκ ἐν ταύτῃ δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι Πέτρου, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Παύλου, καὶ ὅτι τῶν" ἄλλων δὲ ἀποστόλων ἴδοι τις ἂν συμβαῖνον τοῦτο ἐπὶ τοῖς διωγμοῖς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀεὶ ἐπιδεικνυμένην, καὶ ταῖς θλίψεσι συμφαινομένην, καὶ ὅτε τὴν δύναμιν αὐτοῦ κηρύττουσαν. διὸ περ ἔλεγον, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ὅπερ δὲ καὶ μείζονα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πολλοὶ πολλάκις ἐμάθομεν ἐπιδεικνύμενον τοῦτον αὐτὸν, εἰ μὴ τοσαῦτα πάσχοντα ἐώρων, ἀκούσαι πῶς αὐτὸ δέδεικται ὁ Παῦλος. Ἐὰν γὰρ καυχήσωμαι, φησὶ, καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων. Φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ" λογίζηται, ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ὃ ἐξ ἐμοῦ. τί δέ ἐστιν, ὃ λέγει; ἡδυνάμην, φησὶ, πολλῷ μείζονα εἰπεῖν θαυμάσια, ἀλλ' οὐ βούλομαι, μήποτε ὁ μείζονες τῶν σημείων μείζονα τοῖς ἐμοῖ τοῖς ἀνθρώποις ὑπόνοιαν παράσχῃσι. διὰ τοῦτο καὶ ὁ περὶ Πέτρου, ὅπερ ὁ χαλεπὸν ὤφθησαν, καὶ πάντες ἦσαν κεκμηκότες πρὸς αὐτὸν, καταστέλλοντος αὐτοὺς καὶ πείθοντος, ὡς οὐδὲν πρὸ ἑαυτοῦ οὐδὲ οἰκονομίαν ἐπιδείξαιτο, λέγοντος· Τί ἡμῖν ἀπορίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦτο περιπατεῖν αὐτόν; καὶ πάλιν οἱ Λύστροις οὐ μόνον ἦσαν ἐκπεπληγμένοι, ἀλλὰ καὶ θεὸν ἀφιώσαντες ἐπεγκεῖν,

καὶ

Λουκ. πείσω

Β. Κορ. ιβ. ζ. κολαφίζῃ

Ἡσ. κδ'

Α. Κορ. ιε. κ. καὶ τοῦτο, πῶς διὰ τούτων ἐπάνεξεν ὁ Παῦλος, ὅτι κ. τότε

Πραξ. ιϛ.

Β. Κορ. ιβ. θ.

Πραξ. γ. ιε.

κ. ἔσονται. ἀλλ' ἐστίεν

κ. λελυμένοι κ. λοιποῦ

κ. σκοπεῖ

ποτε σοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς δικαστήριον ἕλκεται καὶ μυρία πάσχῃ δεινά, καὶ ὁ Θεὸς συγχωρῇ; τίνος οὖν ἕνεκεν ἕτερος συκοφαντηθεὶς ἀπέθανεν ἀδίκως; ὁ δίκαια κατεπονήθη, φησίν; ἄλλος κατεχρημάτισθη; πολλοὶ δὲ ἔχουσιν ἀγῶνες εἰπεῖν καὶ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ὅτι τὴν προσηκοῦσαν τῶν ἡμετέρων πολλάς· καὶ τοσαύτας θλίψεις καὶ διαφόρους καὶ ποικίλας. ἵνα οὖν ἀπρεπῶν τούτων τὸν λόγον ἰάσωμαι, καὶ μήτε αὐτοὶ θορυβώμεθα, μήτε ἑτέρους σκανδαλιζομένους ἀφιερῶμεν, μετ' ἀκριβείας ἁπάσης τοῖς λεγομένοις νῦν προσέχωμεν. τῆς γὰρ τῶν ἁγίων κακώσεως τὰς ποικίλας καὶ παντοδαπὰς οὐκ ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ αἰτίας ἔχω πρὸς τὸν ἡμέτερον ἀγάπην εἰπεῖν. διὰ ζωτείνατε * ἑαυτοὺς μετ' ἀκριβείας ἅπαντες, εἰδότες ὡς οὐδεμία λοιπὸν ἡμῖν ἔσται συγγνώμη καὶ ἀπολογία σκανδαλιζομένοις ὅτι τοῖς συμβαίνουσι· εἰ γε τοσούτων προφάσεων οὐσῶν, ὡς μηδεμιᾶς ὕστερον ἄτοπον μέλλοιμεν θορυβεῖσθαι καὶ παραπίπτειν. " προφητικὸν οὖν, διὰ τὸ μὴ ταχέως αἴρεσθαι εἰς ὑπόνοιαν τῷ μεγέθει τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν θαυμάτων, ἀφίησιν αὐτοὺς ὁ Θεὸς κακοῦσθαι. δεύτερα, ἵνα μὴ μείζονα τῆς αἰδεσίμης φύσεως τοῦ αὐτῶν ὑποψίαν ἔχωσιν ἕτεροι, καὶ φθονοῦσι, ἀλλ' οὐκ ἀναιδεστέρους αὐτοὺς εἰς τὸ ὁμοίωσιν. τρίτη, ἵνα ἡ τοῦ Θεοῦ" φανῇ δυνάμις, διὰ τῶν ἐξαθετουμένων καὶ τῶν δισμουμένων κρατοῦσα καὶ προερχομένη καὶ ὃ κήρυγμα αὔξουσα. τετάρτη, ἵνα αὐτῶν ἐκείνων ἡ ὑπομονὴ φανερωτέρα γένηται, οὐκ ὀπὶ μισθῷ τῷ Θεῷ δουλεύοντων, ἀλλὰ καὶ τοσαύτῃ ὑπερδεικνυμένων εὐγνωμοσύνῃ, ὡς καὶ μετ' τοσαῦτα κακὰ τὴν" ἀχαριστίαν ταύτην ὑπερδείκνυσθαι δύνασθαι. πέμπτη, ἵνα τῆς ἀναστάσεως φιλοσοφῶμεν. ὅταν γὰρ ἴδῃς ἄνδρα δίκαιον καὶ πολλῆς γέμοντα ἀρετῆς μυρία πάσχοντα δεινά, καὶ οὕτως ἀπελθόντα ἐντεῦθεν, καὶ ἄκων ἀναγκασθήσῃ πάντως ἐνθυμηθῆναί τι περὶ τῆς ἐκεῖ κείσεως. εἰ γὰρ αἱ ἀδεσποτοι τῶν ἀνθρώπων κρίσεις οὐκ ἀφιᾶσι χωρεῖν" μισθῶν καὶ ἀμοιβῆς ἀπελθεῖν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς τοσαῦτα πεπονηκότας οὐκ ἂν ἔλθοι ποτε" ἀτιμωρήτους" ἀφεῖναι. εἰ δὲ οὐκ ἂν ἔλθοι τῆς τῶν πόνων [καὶ τῶν] ἀμοιβῆς αὐτοὺς ἀποστερήσας, πάντως ἀνάγκη πᾶσα κεφάλαιον ἔστιν" τοῦ μὴ τὸν ἐντεῦθεν τελευτῆσαι, καθ' ὃν ἀπολήψονται τῶν ἀμοιβὰς τῶν ἐνταῦθα πόνων. ἕκτη, ἵνα πάντες ὁμοίως παρεσκευασμένοι τοῖς δεινοῖς, ἰσχυρὰν ἔχωσι παράκλησιν καὶ παραμυθίαν, εἰς ἐκείνους" ἀφορῶντες, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς μεμνημένοι καλῶν. ἑβδόμη, ἵν' ὅταν παρακαλῶμεν ὑμᾶς πρὸς τὸν ἐκείνων ἀρετὸν, καὶ πρὸς ἕκαστον ὑμῶν λέγωμεν· ὅτι" ζήλωσον Παῦλον, καὶ ζήλωσον Πέτρον· μὴ τολμίζοντες διὰ τὸν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοῖς μετοχὰς φύσεως ἀπεκρίνοντο πρὸς τὸν μίμησιν. ἐγνόουν, ἴν', ὅταν δεῖ μακαρίζειν καὶ θαυμάζειν, μάθωμεν τίνας μὲν χρὴ μακαρίους ἡγεῖσθαι, τίνας δὲ ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους. καὶ αἱ μὲν αἰτίαι αὗται· δεῖ δὲ αὐτὰς ἀπὸ τῶν γραφῶν πιστώσασθαι πάσας, καὶ δεῖξαι μετ' ἀκριβείας, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνων λογισμῶν ὑπόνοια, ἀλλὰ τῶν γραφῶν ὅσην ἀπόφασις τὰ εἰρημένα ἅπαντα. οὕτω γὰρ ἂν ὁ λόγος" ἡμῶν ἀξιοπιστότερος ἔσται, καὶ μᾶλλον ἐγκαθεδεῖται ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς. ὅτι μὲν οὖν εἰς ὃ μετεωρίζειν καὶ" θαυμαστοφορεῖν καὶ ὃ μὴ" φυσᾶσθαι ἐκ τῶν σημείων καὶ τῶν κατορθωμάτων συμβαλλέ) τοῖς ἁγίοις ἡ κάκωσις, καὶ διὰ τοῦτο χωρίσειν αὐτοὺς ὁ Θεὸς" ἠμέλλεν, καὶ τοῦτο προφήτης Δαυὶδ καὶ Παῦλος τὰ αὐτὰ λεγόντων ἀκούσωμεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ φησι· Ἀγαθύνθητί μοι, Κύριε, ὅτι ἐπαπείνωσάς με, ὅπως δὲ μάθῃς τὰ δικαιώματά σου. οὗτος δὲ εἰπών, ὅτι ἠπάτημαι" εἰς τέλος οὐρανοὺς, καὶ εἰς ᾅδου καθέδεισαί ἀπηνέχθην, " ἐπάγει λέγων· Καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. τί τοίνυν σαφέστερον; ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαί, φησι, διὰ τοῦτο χωρίσειν ὁ Θεὸς τοὺς ἀγγέλους τοῦ Σατανᾶ κολαφίζειν με. ἀσέλγεις δὲ τοὺς Σατανᾶ οὐχὶ δαίμονας λέγει τινὰς, ἀλλὰ ἀνθρώπους. τοὺς ὑπηρετουμένους τῇ διαβολῇ, τοὺς ἀπίστους, τοὺς τυράννους, τοὺς ἕλληνας, οἱ χωρὶς

χ. δι
χ. ὑποτείνατε
χ. ἐνδῶμεν
* μοι
χ. σφόδρα
χ. φαίνηται
χ. κακίαν. ἀλλ. κακίαν
μισθοῦ
χ. ἴδῃ.
χ. αἰσθάνονται τὸν νοῦν
χ. μίμησιν
χ. ἡμῶν
χ. τὸ σαφέστερον
χ. φυσᾶσθαι
χ. γὰρ.
χ. διὰ τοῦτο ὑφεῖτο
χ. ἐπάγει
Ψαλ. ριη. ια.
Β. Κορ. ιε. ζ.

ἡ τῦ σώματος δυνάμις χαυνῦται καὶ ἀμβλεῖα καὶ ἀσθενὴς γίνεται πρὸς ἅπασαν ἐπιθυμίαν. Φύγωμεν τοίνυν * τὰς ἀμετρίας ἑκατέρωθεν * καὶ τῆς ὑγιείας ἐπιμελώμεθα τῦ σώματος, καὶ τὰ σκιρτήματα αὐτῦ παιδαγωγῶμεν. οἶνος γὰρ ἐδόθη * παρὰ Θεῦ, οὐχ ἵνα μεθύωμεν, ἀλλ' ἵνα πίνωμεν, ἵνα εὐφραινώμεθα, οὐχ' ἵνα ἀγόμεθα. Οἶνος γὰρ εὐφραίνει, φησὶ, καρδίαν ἀνθρώπου· σὺ δὲ αὖθις ἀθυμίας ἐπάγεις ποιεῖς. καὶ γὰρ βαρύθυμοι * καὶ μεθύοντες μᾶλλον ἐπαρθολῆς, ἐκείνου πολλῶ καταισχεδυμυμένου τῶν λογισμῶν. Φιλόμαχοι ἐσμὲν ἄνθρωποι, ὅταν τινὰ συμμετείδωμεν ἔχοντα ἀφορμήν. τοῦτο καὶ παρὰ τῶν αἱρετικῶν ἡμῖν χρήσιμον τὸ χωρίον, τῦ διαβαλλόντας τὸν Θεὸν τινὰ κτίσιν. Εἰ γὰρ μὴ τῶν κακῶν μέθην, οὐκ ἂν ἐπέτρεψεν ὁ Παῦλος, οὐκ ἂν εἶπεν οἴνῳ κατέχεσθαι. ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἀφελεστέρων τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν, οἳ, ἐπειδὴ ἰδωσί τινας ἐπὶ μέθης ἀκαιρολογῶντας, ἀφίστανται κακίζοντες ἐκείνους *, καὶ παρὰ τὸν Θεὸν δόξαν κακὴν διαβάλλουσι λέγοντες, μηδέποτε οἶνος. λέγωμεν τοίνυν πρὸς αὐτοὺς, μὴ ἔστω μέθη. οἶνος μὲν γὰρ ἔργον Θεῦ, μέθη δὲ ἔργον διαβόλου. οὐχ ὁ οἶνος ποιεῖ τὴν μέθην, ἀλλ' ἡ ἀσωλία * ποιεῖ τὴν μέθην. μὴ διάβαλλε τὸν Θεῦ τὸ δημιούργημα· ἀλλὰ κατηγόρει τῆς τῦ ζωοδούλου μανίας. σὺ δὲ καὶ ἀμπέλους ἀφεῖς κολάζειν καὶ διορθῦσθαι, καὶ βύρσας τεμνούσας ὑβρίζεις. ὅταν τοίνυν ἀκούσωμέν τινων ταῦτα λεγόντων, ὑπομιμνήσκωμεν αὐτούς. οὐ γὰρ ἡ χρῆσις, ἀλλ' ἡ ἀμετρία τὴν μέθην ποιεῖ, μέθην τὴν τῶν κακῶν ῥίζαν ἀπάντων. οἶνος * ἐδόθη, ἵνα σώματος ἀσθένειαν διορθώσηται, οὐχ ἵνα ψυχὴν ἰσχνὴν καταβάλῃ· ἵνα σαρκὸς ἀῤῥωστίαν διέλῃ, οὐχ ἵνα ψυχὴν ὑγιῆ λυμήνηται. μὴ τοίνυν ἀμέτρως κεχρημένος τῇ τῦ Θεοῦ δωρεᾷ πρόφασιν λαβὰς τοῖς ἀνοήτοις καὶ ἀφελεστέροις τῶν ἀνθρώπων. πῶς γὰρ ἐλεεινότερον μέθης; νεκρός ἐστιν ἔμψυχος ὁ μεθύων· δαιμόνων ἐστὶν αὐθαιρέτου· νόσημα συγχώμου οὐκ ἔχον· πῶμα ἀπολογίας ἐστερημένον· κοινὸν τῦ ἤθους ἡμῶν ἀκρημοσύνη. ὁ γὰρ σὺν Σωφροσύνῃ μέτοχος ἄζηνος ὁ μεθύων, οὐδὲ εἰς ἰδιωτικοῖς καὶ δημοσίοις πράγμασιν, ἀνὴρ καὶ εἰς ψιλὴν ἡσυχίαν πόντων ἐστὶν ἀνδρειότερος, δυσωδίας πνέων. ἐρυγαὶ δὲ χασμώσεις τῶν μεθυόντων, καὶ φωναὶ ἀπρεπεῖς καὶ ἀηδεῖς, βδελυγμίας ἑκάστης πλεούσας τὸν ὁρῶντας καὶ συλλυπούσας. καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν, ὅτι καὶ ἑκατὸν ἄλλων ποιεῖ [τοὺς μεθύοντας] τοῦτο τὸ νόσημα, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν οὐκ ἀφίησι τυχεῖν· ἀνὴρ μὴ τῆς εἰς ταῦτα ἀκρημοσύνης, καὶ σκῶλος ἀκόρεστος τὰ τοιαῦτα νοσεῖν ἀναμένει. εἰκότως τοίνυν τὸν ποτὲ τοῦτον Σωκράτη, καὶ ἀκούσωμεν Παύλου λέγοντος· οἶνῳ ὀλίγῳ κεῖσθαι. καὶ γὰρ αὖθις ὁ ὀλίγον διὰ τὴν ἀσθένειαν ἐπίτρεψεν· ὡς εἰ μὴ τὴν ἀσθένειαν διεκωλῦσεν, οὐκ ἂν ἠνάγκασε μαθητὴν ὄντα ὀλίγον πρεσβεύεσθαι. καὶ γὰρ ἐπαναγκάζει ἡμῶν καὶ τὸ Θεοῦ δοῦλον σῶμα καὶ ποτὲ μὲν ταῖς χαμεύναις καὶ ταῖς χρείαις ἀεὶ μετεῖναι τὸν κεχρημένους πρέσβεις, καὶ μηδαμῶς τὴν χρείαν ὑπερβαίνειν, μηδὲ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ τι ποιεῖν. Ἀλλ' ὅπως τὰ τῦ Παύλου κηδεμονίας, καὶ τὰ ἐρωτικὰ ἐμαθόμεν τὸν Τιμοθέου, φέρε λοιπὸν ἐπ' αὐτὸν τὸν λύσιν τῆς ζητημένης λόγων ἀναγάγωμεν. ποία οὖν εἰσὶ τὰ ζητούμενα; ἀναγκαῖον γὰρ πάλιν εἰπεῖν, ἵνα σαφεστέρα ἡ λύσις γένηται. τίνος οὖν ἕνεκεν ἄλιον τοιοῦτον, καὶ τοσαῦτα οἰκτιρμῶν τυγχάνει παραγγέλματα, εἰς ἀῤῥωσίαν Χριστιανῶν ὁ Θεὸς ἐμπίσευσε· καὶ ὅτι αὐτὸς, ὅτι ὁ διδάσκαλος ἴσχυσε τὸ νόσημα διορθώσασθαι, ἀλλὰ τῆς τοῦ οἰκοπούσου ἐδιήθησαν βοηθείας; καὶ τὰ μὲν ζητούμενα ταῦτα ἰσῦ. δεῖ δὲ αὐτὸν ἐπαγαγεῖν τὴν λύσιν, ὡς, μὴ μόνον εἰ τινες νόσῳ ἐξαῤῥωσία τοιαύτη παρεπόσυεν, ἀλλὰ καὶ εἴ τινες πενίᾳ καὶ λιμῷ καὶ δεσμοῖς καὶ βασάνοις καὶ ἐπηρείαις καὶ συκοφαντίαις καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ βίου δεινοῖς ἄλυποι καὶ μεγαλόψυχοι καὶ θαυμασταί· καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἀπὸ τῶν σήμερον ῥηθησομένων ἀκριβῶς καὶ σαφεστάτην διανοηθῆναι βούλεσθαι τὴν ἀπολογίαν τοῖς τὸν ἐγκαλεῖν βουλομένοις. καὶ γὰρ ἀκούω πολλοὺς ταῦτα ζητούντων· τί δήποτε ὁ δῆλα μέτριος ὢν καὶ ὑπεικτὴς δοῦλος ὑφ' ἑτέρου θεραπόντων τινὸς καὶ ποτὲ δὲ

ποτὲ δὲ

Ψαλ. 93. 11.

* παρεγκλῶ
* ἀγαπητὸ
* ἡμῖν

* ἐῤῥώμενοι
χ. καὶ τοὺς

χ. τοὺς

* ἢ δυσκολύνει, μᾶλλον δὲ τηκεδόνιζει.

* ἢ ἀμετρία

χ. αἰσχύνης

χ. Σωφροσύνῃ

χ. χάριτι

χ. ὧν

χ. παρεχώρησεν
χ. ἴσχυσεν

χ. λοιμῷ

χ. διωνθεῦναι

πῶν, [ὅτι] Εμοὶ κόσμος ἐστάυρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς διεδικέσαι χρὴ Γαλατ. 5. 14.
καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳπερ δὴ ὧλλων πολλὰ ζωοειληχότες καταρτώματα. καὶ γὰρ ὁ διάβολος ἀγειώτερος τότε ἦν, τότε σκληρότερος πλέον, ὅταν ἴδῃ μετ' ἐπιμελείας ἡμᾶς τὸν ἑαυτοῦ οἰκονομοῦντας βίον. ὅταν ἴδῃ τὰ φορτία τῆς ἀρετῆς συγκείμενα, καὶ πολλὴν ὅπλων ὄγκον, τότε ἀπορράζεται χαλεπώτερον ἐργάσασθαι τὸ ναυάγιον. ὁ μὲν γὰρ διάβολος καὶ ἀνάβιμμέτος, καὶ ἐννοσκελισθῆναι καὶ καταπεσεῖν, ὑπὸ τοσαύτην τὴν κοπὴν φέρειν τὸν βλάβην· ὁ δέ, ὥσπερ ὑπό τινι, τῇ τῆς ἀρετῆς κορυφῇ μὴ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας ἔχοις, καὶ πάσι δῆλος ἂν γνώριμος εἶη, καὶ παρὰ πάντων θαυμαζόμενος, ὅταν ἐπηρεασθεὶς καταπέσῃ, μεγάλην τὴν πτῶσιν καὶ τὴν ζημίαν ἐργάζεται· οὐχ ὅτι μείζονος ἐξ ὕψους κατέπεσεν, ἀλλ' ὅτι ἐν πολλοῖς ῥᾳθυμοτέροις ἐποίησε τοὺς αὐτὸν βλέποντας. καὶ καθάπερ ἐν σώματι μέλους μὲν ἑτέρου ἀφαιρεθέντος οὐ πολλὴ ἡ βλάβη τοῖς ὀφθαλμοῖς παρωθοῦσα, ἢ τῆς κεφαλῆς παραβλαβείσης, ὅλου τὸ σῶμα λοιπὸν ἄχρηστον ἦν· ὅταν δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀγίους καὶ μεγάλα καὶ παρῳνοκότων ὄντων ἐπῇ. ὅταν* σκεῦος σοφὸν ὄντα, ὅταν χιλιάδά τινα παρατείνωσιν, ὁλόκληρον καὶ ἀφόρητον τῷ λοιπῷ σώματι τὴν βλάβην φέρεσθαι. * ἢ

Ταῦτα οὖν ἅπαντα ὁ Τιμόθεος εἰδώς, πάντα χαλῶν ἑαυτὸν ἠσφαλίζετο. ἤδει γὰρ ὅτι χαλεπὸν ἡ νεότης, ὅτι θυμικόν, ὅτι θυμοβόλον, ὅτι θυμόλιον, καὶ σφοδρότερον δεῖται τοῦ χαλινοῦ. πυρὶ γὰρ ἴσης ἐστὶν ἡ ἔξωθεν ἐπιλαμβανομένη ῥᾳδίως, καὶ ἐκκαιομένη ταχέως. διὰ τοῦτο πάντα χθὲς αὐτὸν ἐφοβεῖτο, ὡς συνεσόμενος, καὶ τὸν φλόγα τοῦτον πάντα ζῆσαι μαθησόμενος ἐκαυτὸν ἀσκεῖν, καὶ ὥσπερ δυσχάλινον ὄντα καὶ δυσήνιον μὴ πολλῆς ἤγαγε τῆς σφοδρότητος, ἕως ὅτε αὐτοῦ τὰ σκιρτήματα ἐξέκλινεν, ἕως βιώσιμον ἐποίησε καὶ μὴ πολλῆς τῆς ὀξυτητος τοῖς χρωμένοις τὸν ἰδιοζωοῦντος αὐτὸν ἐνδέουσαν λογισμοῦ. ἀσθενεῖται, φησί, τὸ σῶμα, καὶ μὴ ἀσθενείτω ἡ ψυχή· χαλεπούσθω ἡ σὰρξ, καὶ μὴ συμπεδιζέσθω ὁ τοῖς θεοῖς ὑγιαίνουσι τῆς ψυχῆς δρόμος. μὴ ἢ τούτων* καιρίως μάλιστα αἱ νῆες αὐτὴν ἀγάσαντο, ὅτι καὶ ἐξηπατημέναι ἦσαν καὶ τοσαύτην παλαιὰν ἀρρωστίαν, τὴν τῷ Θεοῦ οὐκ ἠμέλει τοσαῦτα· ἀλλὰ τὴν ὑγιαινόντων καὶ σφριγώντων τὰ σώματα μᾶλλον ἐπὶ πλοῦν αὐξάνεται, νῦν μὲν εἰς Ἔφεσον, νῦν δὲ εἰς Κόρινθον· ἡ Μακεδονία πολλάκις, ἡ Γαλλία, πάντα χρόνον τῆς γῆς, πάντα χρόνον ἡ θαλάττης μὴ τὸ διδασκάλου φαινόμενος, καὶ κινδύνων ἡ ἅπασι τὰ ἀγώνια αὐτῷ, καὶ τὴν ἐπαλλήλων κινδύνων. καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλεγξεν ἡ τοῦ σώματος ἀρρωστία." τοῦτό ἐστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ζῆλος, ὅταν κοῦφον ἐργάζεται τὸ πτερόν. ὥσπερ γὰρ τοῖς τὰ σώματα ἔχουσι δυσκατόρθωτα καὶ ὑγιὴ χέρδος οὐδὲν ἔσται τὸ δυσχέρειας, ἐὰν ἡ ψυχὴ καταβεβλημένη ἢ ῥᾳθυμος καὶ νωθής· ὅταν τοῖς ἐξηπατημένοις οὐδὲν ἔσται βλάβος ἀπὸ τῆς ἀρρωστίας, ἐὰν ἡ ψυχὴ γενναία ἢ καὶ διεγηγερμένη. δοκεῖ μὲν οὖν ἴσον ἡ συμβουλὴ ἑξουσίαν διδόναι τοῖς ἀδιεφθόρου οἰκοπασίας. ὃ δ' ἐστὶ τοιοῦτόν ἐστιν· ἀνὴρ ἐάν τις μὴ ἀκριβείας ἐξεπάσατο τὸν ῥῆσιν αὐτοῦ, πηλίκας μᾶλλόν ἐστι τὸ τοῖς ἔγκλημα τῆς ἀφέσεως. σύνοισον γὰρ πῶς οὐκ ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲ ἐκ τοῖς οἰκείοις τοῦτο ζωοεβάλθυνεν ὁ Παῦλος· ἀνὴρ ὅτε εἰδὼς καταβολὴν ἁμάρτημα τὸν ἰσχὺν ἅπασαν, τότε ζωοεβάλθυνε· καὶ οὐδὲ τότε ἁπλῶς, ἀνὰ μὴ "τοῖς σθένουσιν" πνος. ἡ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, οὕτω χρῶ, ἀνὴρ, οὕτω ὀλίγῳ· οὐκ ὅπῃ Τιμόθεος ζωοτὴν εἶδεν τὸν τῆς ἀφέσεως καὶ τὴν συμβολὴν· ἀνὴρ ὅπῃ ἡμεῖς δεόμεθα, διὰ τοῦτο ὅπου ἐλλων ἐκείνῳ, μέτρα καὶ ὅρους ἡμῖν τίθησι* οἰκοπασίας, τοσοῦτον κελεύων πίνειν, ὅσον διορθοῦν ἀσθένειαν, ὅσον ὑγιάζον πρὸς ἔχειν τῷ σώματι*, ἀνὰ μὴ ἴσον ἑτέραν. τῆς γὰρ ὑδροποσίας τῆς ἀφάτου οὐκ ἐλάττονα, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα καὶ χαλεπώτερα ἡ ἀμέτρου οἰκοποσία πάντα νοσήματα τοῦ σώματος ἐπὶ τὴν ψυχήν. πόλεμον τῶν παθῶν, καὶ ἀπόπτων λογισμοὺς ἐπισάγουσα τῇ διανοίᾳ, καὶ τὸ σώματος τὸν ἐκμὸν χαυνοτέραν καὶ παλαιωρωτέραν ἐργαζομένη. καὶ γὰρ ὕπνος ἡ τῆς γῆς φύσις ἐσοχληθεῖσα τῇ τῶν ὑδάτων πλεονεξίᾳ ζωοχῶς διαλύεται, ὡς ἡ τὸ

χ. τὴν ἀπόπτων, ῥᾳδίως ἐκκαιομένη καὶ ταχέως

χ. ἐμπαθ.

* πάντων

χ. τοσοῦτος

χ καταβλαβεῖσα

χ. ἀσθενοῦντος

* τὸν

* μέτρον

τούτῳ, ὅπ καὶ τοῖς μὴ ταῦτα πᾶσι δῆλον αὐτὸ ἐποίησεν. Εἶδετε πῶς "ὅσον βάθος κατη- χ. πίον
γάγομεν Ⓦ λόγον, * πᾶς τὸ δοκοῦν μικρὸν εἶναι μυρίας γέμει ζητήσεως. Φέρε οὖν καὶ τοῦτο * χ
λύσιν ἐπαγάγωμεν. Διὰ γὰρ τοῦτο πῶς πολὺ βάθος κατέβημεν, ἵνα διεγείραντες ὑμᾶς
τοῦ διώκειν, εἰς ἀσφῆ παιδιὰν τὰ νοήματα ἐκπηδήσωμεν. συγχώρησατε "δή μοι, πρὶν Is. lii
ἢ τοῦτο λύσαι τοῖς ζητήμασι τούτοις ἐπαγαγεῖν, εἰπεῖν μοι πρῶτον τῆς ἀρετῆς τοῦ Τιμοθέου, καὶ
τῆς τοῦ Παύλου καθημερινῆς. "Ὡς γὰρ ἐκείνου "φιλοσοφητέρας γέγονεν, ὃς ἐκ τοσούτων διεγεί- χ. πῶ
ματος ὤν, εἰς τοσούτους κύκλους ἐνέβαλεν, ὑπὲρ τῆς ὑγείας τοῦ στομάχου τοῦ μαθητοῦ χ. - πεν
τοσαύτην ἐποιήσατο πρόνοιαν, καὶ μὴ ἀκριβείας ἐπέσχεν ὑπὲρ τοῦ νοσήματος διορθώσεως; *
πῶς δὲ τὴν ἀρετὴν ἴσμεν τοῦ Τιμοθέου, ὃς ὅτως ὑπερέφερα πυρός, καὶ κατέπιλα πολυτελῶς παρέσχε,
ὡς καὶ εἰς ἀσθένειαν ἐμπεσεῖν ἐκ τῆς ἄγαν σκληραγωγίας καὶ τῆς ὕδατος παιδὸς ποιείας; ὅτι γὰρ
οὐ φύσει τοιοῦτος ἦν, ἀλλ' "ὑπὸ ποιείας καὶ ὑδροποσίας τοῦ στομάχου κατέβαλε τὸν ἰσχνὸν, χ. ὑπὸ
αὐτὸν τοῦ ἀποστόλου ἀκριβείας τοῦτο δηλοῦντος "ὅτι ἀκούσας. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν, οἶνον χ. ἀκέ παι
ὀλίγῳ χρῶ, ἀλλὰ προστίθησι εἰπών, μηκέτι ὑδροποτεῖν, τότε τὸν τῆς οἰνοποσίας προσέθηκε συμβουλήν. ὃ δή, μηκέτι, δηλοῦντος ἡμῖν ὅτι μέχρι τότε ὑδροποτεῖ, καὶ διὰ τοῦτο γέγραπται ἀθετεῖ. τίς οὖν ἐκπλαγείη τὸν φιλοσοφίαν αὐτοῦ καὶ τὸν ἀκρίβειαν; αὐτὸν ἐ-
πλάγιζεν τὴν ἕξιν, εἰς τοσοῦτον ἄκρον ἦλθεν. καὶ ταῦτα ὁ διδάσκαλος αὐτῷ
α. Cor. δ. ιζ. μαρτυρεῖ, ὕτω λέγων· Ἐπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς ἐστί τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν Κυ-
ρίῳ. ὅτου γὰρ Παῦλος αὐτὸν καλεῖ τέκνον, καὶ τέκνον πιστὸν καὶ ἀγαπητόν, ἀρκεῖ τὰ ῥήματα ταῦ-
τα ἅπασαν αὐτοῦ δεῖξαι τὴν ἀρετήν. αἱ γὰρ τῶν ἀγίων κρίσεις οὐ πρὸς χάριν, οὐδὲ πρὸς
ἀπέχθειαν γίνονται, ἀλλὰ πάσης εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι παθημάτων. οὐκ ἐῶ * ὅπου ζηλω- * χβ
τὸς ὁ Τιμόθεος, εἰ Παύλου τέκνον ἐῶ φύσει, ὡς ἔστι θαυμαστὸς ὢν, ὅπ καὶ σάρκα μηδὲν αὐ-
τῷ προσοίχων, διὰ τῆς καὶ τὴν βλάβειαν συγγενείας εἰς τὸν ὑφηγητὴν εἰσήγαγεν ἑαυ-
τὸν τοῦ ἐκείνου, ὡς ἀκριβείας οὖν χαρακτῆρας τῆς ἐκείνου φιλοσοφίας διασώζων σὲ ἅ-
πασι. καθάπερ γὰρ μοχθηροῦ συμβεβληκότος, ὅπου Ⓦ ζητεῖ εἶπε μετ' αὐτοῦ πάντα χοῦ τῆς οἰκειώσεως· εἰ δὲ ἠγαπᾶτο διὰ τὸν ἡλικίαν· ἀλλ' ἡ προθυμία ἀμιλλᾶται
τοῖς τὰ διδασκάλου πόνοις αὐτὸν προσκύσαι. καὶ τάχα πάλιν μάρτυς αὖθις ὁ Παῦλος, ὅτα
α. Cor. ιε. ιο. λέγων· Μηδὶς οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ· τὸ γὰρ ἔργον Κυρίου ἐργάζεται, ὡς κἀγώ. Εἶδες
πῶς ἀπαλλάττον αὐτοῦ μάρτυρα ἐσωσεν; Εἶτα, ἵνα μὴ τοιαῦτα χάριν ταῦτα λέγῃ,
Philip. c. xc. αὖθις τὸν ἀκριβῆ πίστιν μαρτυρεῖ τῆς τοῦ παιδὸς ἀρετῆς, ὕτω λέγων· Τὸν ἡ δικαιο-
μένου αὐτοῦ γινώσκετε· ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, ὕτω ζῶν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. πεῖ-
σαι ὑμᾶς εἰλήφατε τῆς ἀρετῆς, φησὶν, αὐτοῦ καὶ τῆς ἐδοκίμου ψυχῆς. ἀλλ' ὅμως πρὸς το-
σοῦτον ὕψος κατορθωμάτων ἀνελθὼν, οὐδὲ ὕτως ἐθάρρει, ἀλλ' εὐλαβὴς ἦν καὶ δειλός. διὰ
καὶ μὴ ἀκριβείας "εἵνεκα ἔθυε· καὶ οὐκ ἔπαθε τοῦτο ὁ τῶν πολλῶν, οἱ δίκην μόνον ἡ καὶ εἴκοσι χ. εἰσίτυσε *
"ἡμέρας νηστείας" προσηκότως ἑαυτοῦ βιάζειν ἅπαντα καταλύουσιν· ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδὲν χ. μιᾶς
τοιοῦτον ἔπαθεν, οὐδὲ εἶπέ μοι τοιοῦτο πρὸς ἑαυτόν· τί μοι νηστείας χρεία λοιπόν; ἀπελθὼ- χ. ἀπερχο-
μένου, ἐκάθαρσα τὴν ἐπιθυμίαν· ἐξέκρουσα μου τὸ σῶμα· δαίμονας ἐφόβησα· Ⓦ δέ- μένους εὐθ.
βολον ἀπέλασα· πενθεῖ ἀνέστησα· λεπροὺς ἐκάθαρα· ταῖς δυτυχούσαις δυνάμεσιν
εἰμι φοβερός· τί μοι νηστείας δεῖ λοιπόν, ἢ τῆς ἐντεῦθεν ἀσφαλείας; οὐδὲν τοιοῦτον οὐκ
εἶπεν, οὐκ ἐνόησεν· ἀλλ' "ὅσῳ μυρίων ἔγνω κατορθωμάτων, "τοσούτῳ μᾶλλον ἐδούλου καὶ χ. δοσι
ἔτρεμε. καὶ ταῦτα πρὸς τὸν διδάσκαλον τὸν φιλοσοφίαν ἐμανθάνομεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος χ. τοσοῦτον
εἰς τοῦτο ἀρπαγεὶς ἁγιασμοῦ, καὶ εἰς παράδεισον ἁπλουστεύσας καὶ ἀκούσας ῥήματα ἄρρητα, καὶ
μυστηρίων κοινωνήσας τοιούτων, καὶ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν ὑπερδραμὼν, καθάπερ ὡς ὑπό-
α. Cor. θ. κζ. πτερος *, Κορινθίοις ὑποτίθεται ἔλεγε· Φοβοῦμαι, μή πως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος * αὐτὸ
γένωμαι. Εἰ δὲ Παῦλος "ἐφοβεῖτο μὴ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κατορθώματα, ὁ δυνηθεὶς εἰ- χ. φοβεῖται
πεῖν

νά ἐποδυξώμεθα. καὶ γὰρ πολὺ βάθος καθαίνει ⟨W⟩ λόγου τὸ ἐγκαυλιζόμενον. πολλοῖς γὰρ καὶ πρὸς ἕλκει ἔδοξεν ἡ παραίνεσις αὕτη, καὶ σκληρὰ τῆς εἰ, καὶ τοιαῦτα λέγουσι ῥήματα· οὐκ ἠδύναντο ἀφ' ἑαυτῶν ζωιδῆναι ὁ Τιμόθεος, "ὥστε χεῖρα θαι ἔδει· ἀλλ' " ἀνέμενε παρὰ τοῦ διδασκάλου μαθεῖν; Εἶτα ὁ διδάσκαλος μόνον ἐπέταξεν, ἀλλὰ καὶ γράμμασιν ἐναπέθετο, καθάπερ ἐν ξηλῃ χαλκῇ, τῇ πρὸς αὐτὸν ἐγκολάψας ἐπιστολῇ; καὶ οὐκ ἠρυθρίασαν ἐκεῖνοι ταύτην ὑπερεῖδει δημοσίᾳ γράφουσαν τῷ μαθητῇ; ἵν' οὖν μάθῃς, ὅτι μόνον οὐ πρέπει ἡ παραίνεσις, ἀλλὰ [καὶ] αἰσχύνη καὶ χεροιμεστάτη γέγονε καὶ οὐχὶ Παύλου ὅστις τοῦτο, ἀλλὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, οὐ ταῦτα λεγούσης μόνον λέγω, ἀλλὰ καὶ γράμμασιν ἐντιθείσης, καὶ πᾶσι τοῖς μέλλουσι διὰ τῆς ἐπιστολῆς παραδιδόναι ζητεῖν, ἐπ' αὐτῷ βασανιστήριον λοιπὸν τοῦτο ἀποδείξη. μὴ γὰρ τῷ Εἰρηναίῳ καὶ ἑτέρῳ τούτῳ οὐκ ἔλαττον διαπορεῖσθαι ὤφειλες, ζητοῦντες παρὰ ἑαυτοῦ, τίνος ἕνεκεν ὁ Θεὸς ἀνδρὸς τοσαύτην ἔχοντος παῤῥησίαν, καὶ τὰ ὄντα καὶ τὰ λείψανα δαίμονας ἀπήλασεν, ἀῤῥωστίᾳ τοσαύτῃ ἐνεπιστεῖν. καὶ γὰρ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἀλλ' ἀεί, καὶ διὰ παντὸς, καὶ ἐπιμηκύνειν καὶ ζωεχόντι ἀῤῥωστίαις, ἐξ ὧνπερ μικρὸν αὐτὸν παρέκυψας ἀφεῖναι. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐξ αὐτῆς τῆς Παύλου γραμμῆς. καὶ γὰρ εἶπε, διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἀλλ', διὰ τὰς ἀσθενείας· καὶ οὐκ ἁπλῶς, ἀσθενείας, ἀλλὰ τὸ ζωεχὲς αὐτὴν δηλῶν ἔλεγε, καὶ πυκνὰς αὐτὰς ἀσθενείας. ἀκηκόασιν, ὅσοι μακρὰν ἀποδεδήκασι νόσου δυσαπαλλάκτου καὶ ἀπαγορεύουσι. οὐ τοῦτο δὲ ὅτι τὸ ζητούμενον μόνον, ὅτι ἄλυσις ὢν ἐνόσει, καὶ ὅτως ἐνόσει ζωεχῶς· ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ κοινὰ τῆς οἰκουμένης ἐμπεπιστευμένος ἀποφάσματα. Εἰ μὲν γὰρ εἷς ἐκείνων ἦν τῶν εἰς ζοφερὰς τὰς ὀρέων διακεχωρηκότων, καὶ τὴν ὑπὸ τῆς ἐρημίας καλύβην πεζαμένων, καὶ ταῦτα ἀποφάσεις τοῦτον ἀμφιπεμένων βίον, οὐκ ἂν ἄποθεν οὕτω τὸ ζητούμενον. τὸ δ' εἰς μέσοις ἀποβεβληκόσι, καὶ τοσούτων ἐκκλησιῶν ἐγκεχειρισμένος φροντίδας, καὶ πόλεις ὁλοκλήρους, καὶ ἔθνη, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν μὴ τοσούτοις διέποντα ἀποθυμίας τε καὶ ταραχῆς, τῇ τῆς ἀῤῥωστίας διαγνῷ ἀποδοθῆναι, τοῦτο ἐστὶ τὸ μάλιστα πάντων ἐκφυὲν θορυβοῦσαν μὴ ἀποστέγοντα. Εἰ γὰρ ἐξ μὴ δι' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἄλλους ἐχρῆν αὐτὸν, φησι, ὑγιαίνειν. χρατηγὸς καὶ ἄριστος· πόλεμος αὐτὸν συγκεκροτηκὼς, φησιν, οὐχὶ πρὸς τὸν ἀπίστους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, καὶ πρὸς αὐτὸν ⟨W⟩ διαβολον. μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ⟨A⟩ πολέμιοι πάντες ἐπίκεινται διαπαντὸς τὸ στρατόπεδον ἐξ αἰχμαλωτίζοντες· οὗτος ἠδύνατο μυρίους ὅπλα καὶ ἀλκὴν ἐπιμαχαλκεῖν, καὶ καθοπλίσαι. Εἰ καὶ μυδαλέα τοίνυν ἑτέρα βλάβη τοῖς πράγμασιν ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας ἐγίνετο, τοῦτο μόνον ἱκανὸν ἦν τοὺς πιστοὺς ἐκπεπτέρυγας καὶ ῥᾳθυμοτέρους ποιῆσαι. Εἰ γὰρ στρατιῶται ⟨W⟩ στρατηγὸν ⟨W⟩ ἑαυτῶν ὁρῶντες τῇ κλίνῃ προσδιδυμῶντα, ἐκπεπτέρυγα γίνονται καὶ πρὸς τὰ μάχιμα ῥᾳθυμότερα, πολλῷ μᾶλλον εἰκὸς ἦν καὶ τοὺς πιστοὺς τότε ⟨W⟩ διδάσκαλον ὁρῶντας ⟨W⟩ τοσαῦτα σημεῖα ἐργαζάμενον ζωεχῶς ἀῤῥωστούντα καὶ τὸ σῶμα κάμνοντα, αἰσθητικὸν ἂν παθεῖν. ὃ ταῦτα οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πρὸς τοῖς εἰρημένοις ⟨A⟩ ταῦτα διαπορεῖσθαι ζητῶσι. τίνος γὰρ ἕνεκεν παλαιοῦτε αὐτὸς ἑαυτὸν, οὔτε ὁ διδάσκαλος αὐτὸν οὕτω διακείμενον ἐθεράπευσεν; ἀλλὰ νεκροὺς μὲν ἤγειρε, καὶ δαίμονας ἔλαυνον, καὶ θαλάττης μὴ ἐξουσίας ἐκράτουν, σῶμα δ' ἓν ἀδυνάτως οὐ διώρθωσαν; ἀνὴ δὲ ἀμοτέλειος σώματι καὶ ζῶντες καὶ τεθλιμμένοι τοσαύτην ὑπεδείγμασι δυνάμεις, τόμαχον καταπεσόντα οὐκ ἀνέστησαν; καὶ τὸ δὴ μέγιστον, ὅτι οὐκ αἰσχύνεται Παῦλος ἐνταῦθα ἐρυθριᾷ μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα σημεῖα, ἃ καὶ διὰ φιλοσόφων ῥημάτων ἐπιδείκνυτο, Τιμοθέῳ γράφων ὅτι τὸν ἀπὸ τῆς οἰνοποσίας καταφρόνει θεραπεύειν. οὐχ ὅτι τὸ πίνειν οἶνον, αἱρεῖν (μὴ γένοιτο. αἱρετικῶν γὰρ ταῦτα τὰ παραγγέλματα) ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐνόμιζεν αἰσχύνην εἶ) τὸ μὴ δύνασθαι χωρὶς τῆς ἐκείνου βοηθείας διορθώσασθαι νενοσηκὸς ἢ μέλος. ἀλλ' ὅμως ποσάκις ἀπέφη αἰσχυνθῆναι ἐπὶ τούτῳ;

χ. ὅπ εἶπω χ. ἀναμένει

γ. πιστὸν * μόνον

χ. ῥημάτων

χ. τούτων

χ. συνεκροτῆσθαι

χ. ἤγειρεν χ. ἀπέλαυνεν

χ. φυγεῖν

τὰ παθη, ϗ πολλὴ ἡμῖν μὺ ἡδονὴς σύνηπται τὴν ὠφέλειαν. ἠκούσατε τοίνυν σήμερον περὶ
πολλῶν ϗ ἀναγκαίων πραγμάτων διαλεγομένου ὦ Τιμοθέε. ϗ γὰρ περὶ χρηστοτητος
a Τ.μ.ε κε. ἐπέτρεψε πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, Χρῆσαι ταχέως μηδενὶ ὑποπτῷ, μηδὲ κοινωνῆς ἁμαρτίαις ἀλλο-
τρίαις· ϗ Ⓦ ἀφόρητον τῆς τοιαύτης παρανομίας πρᾶξιν κίνδυνον, δείξας ὅτι τὴν ἑτέρου πε-
πλημμεληκότος ἕτεροι τὴν τιμωρίαν ὑποστήσονται μετ' αὐτὸν ἐκείνου, ὅτι τὴν ἐξουσί- 5
αν λαβὼν τῆς χρηστοτητος τὴν πατρικὴν προέσχηται. Εἶτα πάλιν φησὶ, Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ λαβὲ Ⓦ τοῦ στομάχου σου ϗ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας· ϗ περὶ τῆς τῶν οἰκετῶν ὑποταγῆς, ϗ περὶ τῆς τῶν φιλαργύρων μανίας, ϗ περὶ τῆς τῶν πλουτούντων ἀπονοίας, ϗ περὶ πολλῶν ἡμῖν ἑτέρων διελέχθη σήμερον. ἐπεὶ οὖν ἅπαντα ἐπιλθεῖν ἀδύνατον, τί βούλεσθε τῶν εἰρημένων περιεργότερον περὶ τοῦ ὑμετέρου ἀγάπην εἴπωμεν; καθάπερ γὰρ ὁ λειμὼν, πολ- 10
λὰ ϗ ποικίλα ὁρᾷ τῆς ἀναγνώσεως τὰ εἴδη, ϗ πολλὴν μὲν τὴν ῥοδωνιὰν, πολλὰ δὲ τὰ ἴα, καὶ οὐκ ἐλάττω τὰ κρίνα, ἀλλὰ ποικίλον πάντα χόρτον ϗ δαψιλῆ τὸν πνεύματος διεσπαρμένον Ⓦ καρπὸν, ϗ πολλὴν τὴν ὠφελίαν. μᾶλλον δὲ οὐχὶ λειμὼν μόνον, ἀλλὰ ϗ παράδεισος ὅστις τῶν θείων γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις. ὁ γὰρ παράδεισος φιλὴν ἔχει ζώων τὰ τὰ ἀνθη μόνον, ἀλλὰ ϗ καρ- 15
πὸν ψυχὴν τρέφειν δυνάμενον. τί τοίνυν βούλεσθε τῶν εἰρημένων εἰς μέσον ἀγάγωμεν τὴ-
μερον; βούλεσθε, ὃ δοκεῖ πᾶσιν εὐπαρακολουθητότερον εἶναι ϗ τοῖς τυχοῦσιν εὐσύνοπτον, τοῦτο μεταχει-
σώμεθα νῦν; ἐμοὶ γε δοκεῖ, ϗ ὑμῖν δὲ οἶμαι· ὅπερ συνιδόντι. τί πρῶτον οὖν ἐστὶ τῶν ἄλλων εὐ-
καλώτερον; τί δ' ἕτερον, ἀλλ' ἢ ὃ ϗ ὦ τυχόντι δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι ϗ εὐσύνοπτον εἰπεῖν; ποῖον δὴ
τοῦτο; Οἴνῳ ὀλίγῳ, φησὶ, χρῶ λαβὲ Ⓦ τοῦ στομάχου σου ϗ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. Φέρε οὖν 20
ἅπασαι τὸν διάλογον εἰς τοῦτον τὸν ῥητὸν καταπαλαίσωμεν. ποιεῖσθω δ' τοῦτο, ὑ φιλο- χ. παλαῖσαι
τιμίας ἕνεκεν, οὐδὲ τῆς ὀλιγολογίας ἕνεκα "ὑπόδειξιν ποιεῖσθαι ταυτὸν ἁζόντες (ϗ γὰρ
ἡμέτερα τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἄνωθεν ἡ τοῦ πνεύματος ἐμπνεύσει χάρις) ἀλλ' ἵνα σὺν ῥᾳθυ-
μοτέρᾳ τὴν ἀκροατῶν διεγείρωμεν, ϗ πείσωμεν πόσος τὴν γραφὴν ὁ θησαυρὸς, ϗ ὡς
οὐκ ἀσφαλὲς ὂν παρεκχεῖν, οὐδὲ ἀκίνδυνον. Εἰ γὰρ ἡ ψιλὴ ῥῆσις αὕτη ϗ εὐσύνοπτος, ϗ 25
μηδὲν ἔχειν ἀναγκαῖον δοκοῦσα τοῖς πολλοῖς, φαίνεται πολλοῦ πλήρους προέχουσα τοῦ φάσις
ἡμῖν ϗ ἁφορμὰς φιλοσοφίας τῆς ὠφελίμου, πολλῷ μᾶλλον ἐκφανῆ τὰ ϗ αὐτόθεν τὴν οἰκεί-
αν εὐπορείαν ὑποδεικνύμενα μυρίων ἐμπλῆσαι θησαυρῶν σὺν προσόχοις. μὴ τοίνυν
μηδὲ τὰ νομιζόμενα εἶναι ψυχρὰ τῆς γραφῆς νοήματα παρατρέχωμεν. τῆς γὰρ ἀπὸ τοῦ
πνεύματος χαρίτος ὅστι ϗ ζῶντα. πνεύματος δὲ χάρις οὐδέποτέ ὅστι μικρὰ ϗ εὐτελὴς, 30 χ. μεγαλοδω-
ἀλλὰ μεγάλη καὶ θαυμασία καὶ τῆς τοῦ διδόντος ἀξία" μεγαλοδωρείας. μὴ τοίνυν πρὸ- ρεᾶς.
έργως ἀκουσώμεν. ἐπεὶ ϗ οἱ τὴν μεταλλικὴν ἔφοιτες γῆν, ἐπειδὰν εἰς ὃ χωνευτήριον αὐτὴν χ. χρυσῆ
ἐμβάλωσιν, οὐχὶ ταῖς μάζαις τοῦ χρυσοῦ ἀναφαίνονται μόνον, ἀλλὰ ϗ τὰ μικρὰ ψήγματα μὴ
πολλῆς συλλέγουσι τῆς ἀκριβείας. ἐπεὶ οὖν ϗ ἡμεῖς χρυσίον ἐφοδὸν ἀπὸ τῶν μεταλλων
αἰειλόμενοι τῶν ἀποστολικῶν, οὐκ εἰς χωνευτήριον ἐμβάλλοντες, ἀλλ' εἰς τὴν διάνοιαν τῆς
ὑμετέρας ψυχῆς" καθιέντες, οὐχὶ φλόγα ἀναχέοντες, ἀλλὰ ὃ πῦρ τοῦ πνεύματος ἀνά- χ. γεπαδύν-
πλοις, μὴ ἀκριβείας μεγάλης ϗ τὰ μικρὰ ψήγματα ἀναλεγόμενα. Εἰ γὰρ ἡ βραχεῖα τες
ἡ ῥῆσις, ἀλλὰ πολλὴ ἡ δύναμις. ἐπεὶ ϗ Ⓦ μυρηφόρα οὐκ ἐν τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ, ἀλλ'
ἐν τῷ κάλλει τῆς φύσεως τὴν εὐπορείαν * ἔχουσι. ὅτω ϗ τὴν θείαν γραφὴν ἡ ἀνάγνωσις. * ϗ ἐφέ-
ἡ μὲ γὰρ ἔξωθεν παίδευσις πολλὰ ἀπελίπουσα λῆρον, ϗ πολλὰ καταλείουσα τῆς ἀκροα- ρουσα
τῶν φλυαρίαν, κεναῖς τοῦ ἀκροατὰς ἀπατεμπει χαρὰ, ϗ οὐδὲν ὅτε μεγα ὅτε μακρὸν" καρ- χ. αὐτὸν πα-
παυμάδους καλεῖ· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος χάρις οὐχ ὅτως, ἀλλὰ πάνσοφον ἅπαν, ὂν μικρῶν ρεπέμπει
ῥημάτων πᾶσι τοῖς προσέχουσι φιλοσοφίαν ἐπιδοῦσα ϗ ἀκήρατον πολλάκις ἐν λαβοῦσα, χ. καρπαμά-
ἐκτυφλοῖ πάσης τῆς ζωῆς ἐκβάλλουσα φόβον. μους

Επεὶ οὖν τοσοῦτος ὁ πλοῦτος *, διεγείρωμεν ἑαυτοὺς, ϗ πφούσῃ τῇ διανοίᾳ τὰ λεγόμε- * ἀγαπητὲ,
να

μὴ καὶ τῆς ὑγιείας αὐτῆ, καὶ τῆς εὐταξίας ἐπιμέλητο. καὶ οὐχὶ νέος μὲ ὢν τοιοῦτος ἐῶ, ὅπῃ ὁ πρῆλλα τὴν ἡλικίαν ἐκείνῳ, τὴν προέχουσαν ἑαυτῷ ἔλυσεν· ἀλλὰ καὶ πάνυ, ὅτε ὡς ἐν ὑδίῳ λιμένι τῷ γήρᾳ κάθηται, τῆς αὐτῆς ἔχεται ἐπιμελείας πάλιν. ἡ μὲ γὰρ ἑταίρα, ἀγαπητέ, πελάγη προεστοίχα μαινομένῳ, κυμάτων ἀγρίων καὶ πνευμάτων χειμερινῶν πειρῶν· ἡ δὲ πόλις, ὥσπερ ἐις λιμένα ἀκύμαντον τὰς τῶν γεγηρακότων ὁρμίζει ψυχάς, παρέχουσα τῇ μὲν τῆς ἡλικίας εὐτυφᾶ ἀσφάλειαν. τοιούτης δὲ ἔστ' ἀπολαύων πάνυ, καὶ ἐν τῷ λιμένι, ὡς ἔφθην εἰπών, καθήμενος, τῶν ἐν μέσῳ πελάγει σαλευόντων οὐχ ἥττων ἐστὶν ἀγωνίας· καὶ τοῦτον ἐξέπεμψε τὸν Παῦλον ὁ Θεὸς, ὃς φησὶν εἰς οὐρανοὺς ἁρπαγείς, καὶ μετ' ἐκείνου ἁρπαγῆναι, & τοῦτό ἐστιν ἀθάνατος, ἔλεγε· Φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. ἀφ' οὗτος δ' ἔστ' ἐν διανοίᾳ κατέχεσθαι ἑαυτὸν φόβῳ, ἵνα διανεκῶς ἐν τῷ θαρρεῖν ᾖ, καὶ καθήται ἐπὶ τῶν οἰάκων, οὐκ ἀέρων ἐπιπλάξ πνεόντων, οὐδὲ ὑφάλους καὶ ἀπλάδας, ἀλλὰ δαιμόνων ἐπιφανείας, καὶ ἀφανοῦς κακουργίας, καὶ λογισμῶν μάχας, καὶ κύκλῳ τὸ στρατόπεδον πολιόν, ἄπονος ἐν ἀσφαλείᾳ καθίσαι. οὐ γὰρ ὅπως μὴ βαπτισθείη ὁ σκάφος σχεῖν μέλει, ἀλλ' ὅπως μηδὲ τῶν ἐμπλεόντων τις ἐμπεσὼν εἰς δρύβου τινὸς, ἄπονα πράγματα παύσεται. ἀφ' οὗτος καὶ τὴν τούτου σοφίαν ἡμῖν ἐξ οὐείας πλουτῶ ἄπονος, ὁ λιμὴν ἀφ' ἑαυτοῦ πεπαυσαντος τὸν κλύδωνα. καίτοι γε ὅτι τὸν πρότερον πατέρα ἀπεβάλετο, ὃς καὶ τοῦτον ἡμῖν ἐγέννησεν, ἐν ἀπορίᾳ τὰ ἡμέτερα ἐῶ. διὰ καὶ ἐλεεινῶς ἐνθρηνοῦμεν, ὡς οὐ προσδοκῶντες τὸν θεῖον τοῦτον ἕτερον ἄνδρα τοιοῦτον δέξασθαι. ὅπῃ ὁ σὸς ἐφθη εἰς μέσον, πᾶσαι ἐκείνην τὴν ἀγυμνασίαν πρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ ἰέρος, καὶ τὰ σκυθρωπὰ ἀπέκρυψεν ἄπονα, οὐκ εἰς μικρὰν ἐξαλείφων ἡμῖν ὀδύνην, ἀλλ' οὕτως ἀθεῖσα, ὡς μὴ εἰ ὁ μακάριος αὖθις ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς λάρνακος ἀναστὰς, ὅπῃ τὸν θεῖον αὐτὸν πάλιν τοῦτον. ἀλλὰ γὰρ ἐλάθομεν ὅπου μία παντελῶς κατορθωμάτων, πέρα τοῦ μέτρου τοὺς λόγους ἐξάγοντες, οὐ τοῦ μέτρου τῶν τούτων κατορθωμάτων (τούτων γὰρ οὐδέποτε ἡ ῥᾳδία)· ἀλλὰ τοῦ προσήκοντος ἡμῖν τῇ νεότητι.

λοιπὰ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΛΕΧΘΕΙΣΑ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ, ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

αὐτὴ ἐστ' ἀρχιτος, ἐν τῇ παλαιᾷ ἐκκλησίᾳ, Εἰς Ὃ ἀποστολικὴ ῥητὸν *, Οὕτω ὀλίγῳ χρῶ δὲ τὸ μαχὴν σε, καὶ τὰ ἑξῆς· καὶ πρὸς τοὺς σκανδαλιζομένους ὅπῃ τὴν δυσημερίας τῶν δικαίων, καὶ τὴν τῶν ἀμπελῶν εὐημερίας, καὶ τὴν τῶν τελωνῶν βλασφημεῖν.

* πάλιν.

Ἠκούσατε τῆς ἀποστολικῆς φωνῆς, τῆς σάλπιγγος τῆς ἐκ τῶν οὐρανῶν, τῆς λύρας τῆς πνευματικῆς. καὶ γὰρ ὡς σάλπιγξ φοβερὸν ἠχοῦσα ἡ πολεμικὸν καταπλήττει τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἀφανίσαι τῶν οἰκείων τὰ πεπλωκότα φρονήματα, καὶ πολλοῦ θάρσους ἐμπλήσασα, ἀκαταγωνίστους ποιεῖ πρὸς τὴν ἀφανῆ ταύτην στρατιάν· καὶ ὡς λύρα πάλιν μετὰ πολλῆς τῆς ψυχαγωγίας τέρπουσα κοιμίζει τῶν ἀκόπων λογισμῶν

πλατὺ ψυχλόν. διὸ καθάπερ πῶφος παθημάτων πυκνὸν καὶ γλοφώδες τῆς διανοίας διαφεύξεται ὄψις, οὐκ ἀφίησι τοὺς Ⓦ οὐρανοὺς ἰδεῖν, ἀλλὰ κάτω κύπτειν βιάζεται, καὶ τοὺς τῶν γλιῶν κοιτῶνας. καὶ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἕτερον ὕπνου κώλυμα τοὺς τῶν ἀποδημίαν τῶν οὐρανῶν, ὡς πλοῦτος καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πλούτου κακά. οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ φωνή ἐστιν ἀξιολογωτάτη εἰπόντος· Εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ματθ. ιθ. κδ. ἀλλ' ἰδοὺ τοῦτο, μᾶλλον ἢ ἀδύνατον, γέγονε δυνατόν· καὶ ὁ πάλαι Πέτρος ἦν πόρρω τοῦ Ⓦ διδάσκαλον καὶ μαθεῖν ἐζήτει, τοῦτο διὰ τῆς πείρας αὐτῆς ἔγνωμεν ἅπαντες, μᾶλλον ἢ καὶ τούτου πλέον. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἦλθεν εἰς Ⓦ οὐρανοὺς ἀνέβη, ἀλλὰ καὶ δῆμον εἰσάγει τοσοῦτον, μετὰ τοῦ πλούτου καὶ ἔτι πλείονα τοῦ πλούτου ἔχοντα κωλύματα ἔχων, νεότητα καὶ ὀρφανίαν ἄωρον, ἃ πᾶσαί εἰσιν αἱ θέσεις μᾶλλον ἰσχυρὰ γεγραμμένα ψυχλίου· τοιαύτας ἔχουσιν ἐπῳδάς, τοιαῦτα κατασκευάζουσι φάρμακα. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων οὕτως ἐκράτησε, καὶ τῶν οὐρανῶν ἐπελάβετο, καὶ τοὺς τῶν ἀληθῆ φιλοσοφίαν μετέθηκεν ἑαυτόν· ἐπεὶ οὔτε τοῦ λαμπροῦ τὴν τοῦ πρόσπορος εὐσέβειαν βίου, οὔτε εἰς τοῦτο τῶν πολλῶν εὐφυΐαν εἶδε· μᾶλλον δὲ εἰς τοῦτο τῶν πολλῶν εἶδε εὐφυΐαν, οὐ τῶν κατὰ φυσικὸν ἀνάγκην συνδεδεμένων αὐτῷ, ἀλλὰ τῶν κατὰ προαίρεσιν ἀποστόλων αὐτῷ προσκτήσατο. διὸ καὶ τοιοῦτος ἐγένετο. Εἶδεν εἰς Ⓦ πατριάρχου Ἀβραάμ, εἶδεν εἰς τὸν μέγαν Μωϋσῆν, ὃς ἐν οἰκίᾳ παφεὶς βασιλικῇ, καὶ πασῶν μεταχὼν συβαριτικῆς, καὶ μεταξὺ θορύβων ἀπολειφθεὶς Αἰγυπτιακῶν (ἴσως δὲ οἷα τὰ βαρβάρων, ὅσου τύφου καὶ φαντασίας γέμει) πόντα ἀπράστους ὁπλίσας, τοὺς τὸν πολὺν ἐν τῷ πλησίον ἀπηυτομόλησε, τῶν δούλων καὶ αἰχμαλώτων εἰς ὑπομνήσας, ὁ βασιλεὺς καὶ τοῦ βασιλέως υἱός. Τοιγάρτοι διὰ τοῦτο μετὰ λαμπροτέρου πάλιν ἐπῆλθε τοῦ σήματος, ἢ πρότερον ἔχων ἀπέβαλε. μετὰ γὰρ τῶν φυγῶν καὶ τῶν ἐν τῷ κιβωτῷ σωτηρίᾳ ἐπιτάξω, ἐν τῷ ὑπὲρ τὴν ἀλλοτρίας ἁλιπορεῖν, ἐπῆλθε τοῦ βασιλέως ἡνίοχος, μᾶλλον δὲ τοῦ βασιλέως ἡνίοχος Θεός. Τέθεικα γάρ σε, φησὶ, Θεὸν Φαραώ. καὶ λαμπρότερος ἐν τῷ βασιλέως, οὐ διάδημα ἔχων, οὐδὲ ἀλυσιδωτὸν περιτείνεται, οὐδὲ ζώνης ἐλεφαντίνων χρυσοῦν, ἀλλὰ πόντα ἐκφύσας πατήσας τὸν τύφον. Πᾶσα γάρ, φησιν, ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν. ἐπαινεῖ τοίνυν σκῆπτρον ἔχων, διὰ τοῦτο δὲ οὐκ ἐν θρόνοις ἐκάθητο μόνον, ἀλλ' οὐρανῷ καὶ γῇ καὶ θαλάττῃ, καὶ ἀέρων καὶ ὑδάτων φύσει, καὶ λίμναις καὶ πηγαῖς καὶ ποταμοῖς. πάντα γάρ, ὅσα ἐβούλετο, ταῦτα ἐγίνετο τὰ στοιχεῖα· καὶ ἐν ταῖς χερσὶ ἡ αὐτοῦ μετεχειρίζετο πάλιν ἡ κτίσις, καὶ καθάπερ θεράπαινά τις θυμώμενη, διαστὰς φίλον ἰδοῦσα τὸν δεσπότην, πάντα ἐπίθετο καὶ ὑπήκουε, καθάπερ αὐτῷ τῷ δεσπότῃ. τοὺς τοίνυν καὶ ἐξ ἰδίων, τοιοῦτος ἐγίνετο, καὶ ταῦτα νέος ὤν, εἰ δή ποτε καὶ ἦν νέος. οὐ γὰρ ἔγωγε πείθομαι· οὕτως ἐξ αὐτῶν αὐτῷ τῶν πραγμάτων πολιὸν φρόνημα ἦν. ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ τῆς ἡλικίας λόγῳ νέος ὤν, πάσης φιλοσοφίας ἐπελάβετο, καὶ καθαμαθὼν τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν, ὅλη καθάπερ χωρίον ἐστὶν ὑλημανοῦν, τὰ μὲν νοσήματα τῆς ψυχῆς τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας, καθάπερ δρεπάνῃ τινὶ, ῥᾳδίως ἐξέκοπτε, καθαρὰς παρέχων τῷ γεωργῷ τὰς ἀρούρας πρὸς τὴν τῶν σπερμάτων καταβολήν, καὶ δεχόμενος ἅπαντα, τοὺς ὃ βάθος παρέπεμπεν· ὥστε κατώδυνα ῥιζώματα, μήτε τοὺς τὴν ἀκτῖνος ἐκδοῦναι τοσοῦτον, μήτε ὑπὸ τῶν ἀκανθῶν ἀποπνιγῆναι πάλιν. ἀλλὰ τὸν μὲν ψυχὸν ἐθεράπευεν οὕτω· τὰ δὲ τῆς σαρκὸς σκιρτήματα τοῖς τῆς ἐγκρατείας φαρμάκοις κατέστελλεν, ὥσπερ ἵππον τινὰ δυσπειθῆ, τῷ σώματι τὸν ἀπὸ τῆς τροφῆς χαλινὸν ἐμβάλλων, καὶ μέχρι τοσούτου τινῶν ὀπίσω, ὡς αὐτὰ τῶν ὑπομνημάτων αἱμάξαι τὰ σώματα μετὰ τοῦ προσπεσόντος φοβοῦς. "Ὅταν γὰρ κατέτεινε τὸ σῶμα, ὥστε μὴ συμπροθύμως τῷ ἵππον ἄρχειν αὐτῷ βούλεσθαι τοῦ ἡνιόχου, οὔτε εἰς τὴν ἄγαν θυμηδίαν ἐμπεσεῖν ἐφίει, μή ποτε πολυσαρκήσας πάλιν, καταξήνασῃ τὸν ἰσοζυγοῦντος αὐτὸν λογισμοῦ, ἀλλ' ἐ- Ἰσ. ἵπ

μῶ

Ⓦ ἁμάρτωλόν εἶδες; καὶ πῶς ἰδὼν ὁ ὑέρανῳ δυνατὸν ὀφθῆναι, φησίν; Οὐκοῦν δεῦρο καὶ εἰς πεῦ γλῶ σε καθεγάγωμαι, πρὸς ὃ ἕτερον τὸ χρεῶν μεταχήσωμεν μέρος· καὶ οὐδὲ σὲ ταῦτα αὐτὸν ἔφη πάλιν. Αἰνεῖτε Ⓦ Κύριον ἐκ τῆς γῆς δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι, πῦρ ἀπειλὴ καὶ χάλαζα, χιὼν καὶ πάγος πνεύματα καταιγίδος τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. Ψαλμ. ρμη. ι.

Οὐδὲ εἰκὴ μεταξὺ ταῦτα λέγων εἰσήνεγκα. Ἀλλὰ γὰρ ζωντεχύθη μοι τῆς Ἰεζαβέλης ὁ λογισμός, καὶ πικρόν τι ἐπῆλθε δάκρυσαι, καὶ οἰμῶξαι μέγα. Ἢ γὰρ αὖ ἡμῖν ἐλεεινότερον, εἰπέ μοι; σκορπίοι καὶ ἔχεις καὶ δράκοντες πρὸς τὸν βάφημίαν καλοῦνται τὸ πεπεικότος αὐτὸν, μόνος δὲ ὁ ἁμάρτωλὸς τῆς ἱερᾶς ταύτης χορηγίας ἀπολείπεται· καὶ εἰκότως. Θηρίον γάρ ἐστι πονηρὸν ἡ ἁμαρτία, θηρίον πονηρὸν καὶ ἀήμερον, οὐκ εἰς τὰ ζωώδη τῶν σωμάτων τὸν κακίαν ἐμπεδικνύμενον, ἀλλ' εἰς τὸν δόξαν τὸν διανοητικὸν Ⓦ ἰὸν τῆς ποινῆς ἐκχέον. Δι' ὑμᾶς γάρ, φησί, δι' ὑμᾶς μυβλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. Διὰ τοῦτο αὖθις ὥσπερ δὲ Ησ. νε. ι.
ἱερᾶς πατρίδος, τῆς οἰκουμένης ἀπήλασεν ὁ προφήτης, καὶ πρὸς τὸν ἀποφορίαν ἀπώκισεν, ὅτι καὶ ὁ μυσικὸς ἀρίστος εὐαρμόστου κιθάρας τὸν ἀπηχοῦσαν θεὸν ἀποτιμᾷ, ὥστε μὴ τῇ τῶν λοιπῶν φθόγγων ἁρμονίᾳ λυμήνασθαι· ὅτι καὶ ἰατρὸς τεχνικὸς ὃ στόμωσε σκληρότερον μέλος, ὥστε μὴ τὸν σκληρὸν λύμιον τὸν τῶν λοιπῶν μελῶν εὐεξίαν διαφθεῖραι· ὅτι καὶ ὁ προφήτης ἐποίησεν, ὥσπερ ἀπηχοῦσαν νθεσεν, καὶ ὥσπερ μέλος νενοσηκὸς, τὸ πρῶτος σώματος τῆς κλίσεως Ⓦ ἁμάρτωλὸν ἀπεκόψας. τί τοίνυν αὖ εἴη προαχθέν ἡμῖν; ὅπῃ γὰρ ἀπερρίφημεν, ὅπῃ ἐξεκόπημεν, ἀνάγκη πρώτως σιγᾶν. σιγήσωμεν οὖν, εἰπέ μοι; καὶ τοῦτο ἡμῖν συγχωρήσει Ⓦ διαστῆναι ὑμνήσαντι τὸν ἡμέτερον; ἀλλ' εἰκὴ τὰς ὑμετέρας ἐκλείσαμεν εὐχάς; Εἰκὴ προς ταῖς ὑμετέραις καταφύγωμεν πρεσβείαις; οὐκ εἰκὴ, μὴ γένοιτο. εὑρεῖν γὰρ, εὑρεῖν ἑτέρου δοξολογίας τύπον, αὐτῆς τῆς ὑμετέρων εὐχῶν μεταξὺ τῆς ἀπορίας ταύτης, ὥσπερ ἐν σκότει φαεινῶν ἀγράπτων. ἐπαιτήσομαι τὸν ζωσθένην. ἔχεις γὰρ καὶ τὸν ὁμόσθενην ἐπαινεῖν· τούτων δὲ ἐπαινουμένων, εἰς τὸν διαστάντα ἡ δόξα ἀναβήσεται πρώτως. ὅπερ δὴ καὶ τοῦτο δοξάζεται, δείκνυσι καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς λέγων· Λαμψάτω Ματθ. ε. ιϛ.
τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ δοξάσωσι Ⓦ πατέρα ὑμῶν Ⓦ τὸν τοῖς οὐρανοῖς. ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἑτέρας δοξολογίας τύπος, ὃν καὶ ἁμαρτωλὸς δυνατὸν εἰπεῖν, καὶ μὴ παραλῦσαι Ⓦ νόμον. Ἵνα τίνα, ἵνα τῶν ζωσθένων ἐπαινέσωμεν; ἵνα δὲ ἄλλον, ἀλλ' ἢ τὸν κρείττονα τῆς πατρίδος διδάσκαλον, καὶ δι' αὐτῆς τῆς πατρίδος, τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. καθάπερ γὰρ ὑμᾶς τοῦτ' ἐπαίδευσε μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας εἶναι, ὕτως ὑμῖς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἐδίδαξε τῆς ψυχῆς μᾶλλον, ἢ τῆς εὐσεβείας ἀφίσασθαι. βούλεσθε οὖν σκοπῶμεν αὐτῷ πλέξωμεν τοὺς τῶν ἐγκωμίων στεφάνους; ἐβουλήμην καὶ αὐτός. ἀλλ' ἐρῶ πάλαι τὰς ἀχρείας κατορθωμάτων, καὶ δίδυκα μὴ πρὸς τὸν πυθμένα κατενεχθεὶς ὁ λόγος, ἀθεώρητον πάλιν ἀναδραμεῖν. ἀνάγκη γὰρ παλαιὰ διηγήσασθαι κατορθώματα, ἀποδημίας, ἀγρυπνίας, φυγαδείας, γνώμης μάχας, ἔκπαγλα ἔκπαισις, καὶ νίκας νίκαις ζωπαρομένας, πρόγματα ἀχρὶ τῆς ἡμετέρας μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης ἀνθρωπίνης μείζονα γλώττης, ἀποστολικῆς δίκμα φωνῆς πνεύματι κυβερνῶσης, ᾧ πάλαι καὶ εἰπεῖν καὶ διδάξαι δυνατόν.

Ἀλλὰ τοῦτο παραδραμόντες δὴ μέρος, ἐφ' ἕτερον ἀσφαλέστερον ἔρχωμεν, ὃ καὶ ἀκατάπτωτον διαπλεῦσαι ἔνι μικρῷ. φέρε οὖν σοῦ πρὸς τῆς ἐγκρατείας κινήσωμεν λόγους, καὶ εἴπωμεν πῶς ἐκρήτησε γαστρὸς, πῶς ὑπερῆδε τρυφῆς, πῶς κατεπάλαισε πανδήμης πολυτελείας, καὶ ταῦτα ἐν μεγάλῃ πανηφυεῖ οἰκίᾳ. Ⓦ ἐνῆν γὰρ ἐν πλουσίᾳ βεβιωκότα, θαυμαστὸν οὐδὲν, πρὸς Ⓦ αὐχήματα τοῦτον ἐκ σκληρᾶς βίου ἐλθεῖν (ἔχει γὰρ τινὰ πειθὼ ὁ φορτίον αὐτῷ καθ' ἑκάστην ὑπομυζοῦσαι τὴν ἡμέραν) ὁ δὲ πλούτου ἐμόλυνος κύριος, οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐκ σκήνης λαβὰς ἀποδύσαιτο. τοσοῦτος ἰσοπλάτων ἰσμὸς τὸν τοιοῦτον πρεῖ-

ζοις οὖσι καὶ τηλικούτοις, εἰς μειρακίσκου ψυχὴν τῷ φόβῳ δεδραμεῖν ὑποσφίγξαι πάλιν. δίκαιοι γὰρ ἂν εἴητε ταύτην ἡμῖν προσκρούειν τὴν αἴτησιν, ἐπεὶ καὶ δι' ὑμᾶς Ⓦ κύριον ἀνερρήθη τοῦτο, δι' ὑμᾶς δὲ τὸ ὑμέτερον ἀγάπην, ἧς οὐδὲν βιαιότερον, οὐδὲ τυραννικώτερον, ὥστε καὶ ὑμᾶς οὐ μᾶλλον ἐμπείρους ἔχοντας τὸ λέγειν, λέγειν αἰσχύνεσθαι, καὶ πρὸ τῆς διδασκαλίας τάδελφὸν ἀποδύσασθαι παρεσκεύασε, καὶ μηδέποτε πρότερον τούτων ἀφαμένους τῶν παλαισμάτων, ἀλλ' ἀεὶ μετὰ τῶν ἀκροατῶν καταπονουμένους, καὶ τῆς ἀπροσκόπου ἀπολαύοντας ἡσυχίας. ἀλλὰ τίς οὕτω σκληρὸς καὶ δυσκίνητος, ὡς Ⓦ ὑμέτερον σύλλογον σιγῇ παρελθεῖν, καὶ θερμοὺς εὑρὼν ἀκροατὰς ἑαυτοῦ, μὴ προσεπεῖν, καὶ ἀπάντων ἀνθρώπων ἀφιλονεικότερος εἶναι; ἐβουλόμην οὖν προθύμως ἂν ἐκκλησίᾳ μέλλων ἀφίεσθαι λόγου, τῶν προοιμίων ἀπαρξασθαι τῷ τοῦ γλωττοκόμου ἡμῖν ταύτην διδόντος Θεῷ. καὶ γὰρ οὕτως ἔδει. οὐ γὰρ δὴ μόνον ἄλογος ἡ λύπη, ἀλλὰ καὶ λόγου ἀπαρχῆς δεῖ τῷ λόγῳ, καὶ λόγων πολλῷ μᾶλλον, ἢ δραγμάτων. καὶ γὰρ καὶ ἡμῖν οἰκειότερος ἐστὶν ὁ καρπὸς, καὶ αὖπαλ προσφιλέστερος τῷ τεμνομένῳ Θεῷ. βότρυν μὲν γὰρ καὶ ἄσταχυν λαγόνες ἐκφέρουσι γῆς, καὶ τρέφουσιν ὁμοίως ὑπτίους καὶ γηπόνων δεομένους χέρας· ὕμνον δὲ ἱερὸν πίστει μὲν βλαβερὰ ψυχὴς, τρέφει δὲ ζωοειδὲς ἀγαθὸν, δίκαιος ὁ Εἷς τὰ ταπεινὰ τῶν οὐρανῶν ὁ Θεός. ὅσον γὰρ γῆς ἀμείνων ψυχὴ, τοσοῦτον καὶ αὕτη βελτίων ἐκείνης ἡ φορά. Ἀλλά τι τοῦτο δὲ τῶν προφητῶν τις, ἀνὴρ θαυμασὸς καὶ μέγας, Ὡσηὲ ὄνομα αὐτῷ, πρὸς τὸν Θεὸν προσκεκρουκὼς καὶ μέλλοντι ἵλεων καταστήσειν αὐτὸν, τοιαῦτα φέρειν μὲν ἑαυτὸν, οὐχὶ βοῶν ἀγέλας, οὐδὲ σκιμδάλεως μέτρα τόσα καὶ τόσα, οὐδὲ τρυγόνα καὶ πελειστερεὰν, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν· ἀλλά τί; Φέρετε μεθ' ἑαυτῶν λόγους, φησί. καὶ ποίας θυσίας λόγους, ἴσως εἴποι τις ἂν; μείζονα μὲν οὖν, ἀγαπητὲ, καὶ συμφορώτατα, καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν βελτίονα. τίς ταῦτά φησιν; αὐτὸς ὁ ταῦτα μάλιστα πεπωκὼς εἰδὼς ἀκριβῶς, ὁ γλυκασμὸς καὶ μέγας Δαβίδ. τῷ γὰρ Θεῷ ποτε θυσιαστήρια θύων ὑπὲρ νίκης πολέμου γεγενημένης, οὐτωσί πως ἔλεγεν· Αἰνέσω τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου μετ' ᾠδῆς, μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν αἰνέσει. Εἶτα τῆς θυσίας ταύτης τὸν τρόπον ἡμῖν διδασκόμενος, ἐπήγαγε· Καὶ ἀρέσει τῷ Θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς. ἐβουλόμην μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ταῦτα τιθέναι καταβαλὼν τὰ ἱερεῖα, καὶ ὁ θυσιαστήριον ἀπὸ τῶν θυμάτων τούτων αἱμάξας ὁ πνευματικός. ἀλλὰ τί πάθω; σοφός τις ἀνὴρ ὑποτρομίζει με, καὶ φόβῳ λέγων· Οὐκ ὠφελίας ἄρος ἐν στόματι ἀμύητος. καθάπερ γὰρ ὑπὲρ τῶν σιφώνων, οὐχὶ πᾶν ὕδωρ μόνον εἰ χρὴ καθαρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑφαίνουσαν αὐτὰ χεῖρα· οὕτω καὶ τῶν ὑμνων τῶν ἱερῶν, οὐχὶ τοὺς λόγους εὐλαβείας μετέχειν χρὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν πλέκουσαν αὐτοὺς ψυχήν. ἡμῖν γὰρ ἐναγὴς τὶς ὄφις, καὶ ἀπαρρησίαστος, καὶ πολλῶν γέμουσα τῶν ἀμύητημάτων. τοῦτ' οὖν οὕτω διακειμένους οὐχ ὑπὲρ ὑποτρομίζει μόνον ὁ νόμος, ἀλλὰ καὶ ἕτερος ἀρχαιότερος ἐκείνου καὶ πρὸ ἐκείνου τεθείς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτον εἰσιὼν ἔγκειται ὁ πρὸ τῶν θυσιῶν ἡμῖν αὐτὸν διαλεγόμενος Δαβίδ. Εἰπὼν γάρ, Αἴρετε Ⓦ Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἴρετε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις· καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν εἰπὼν, αἴρετε Ⓦ Κύριον ἐκ τῆς γῆς, καὶ τὸν κόσμον καλέσας ἑκατέρωθεν, τὸν ἄνω, τὸν κάτω, τὸν αἰθέριον, τὸν χθόνιον, τὸν ὁρωμένου, τὸν οὐχ ὁρωμένου, τὸν ὑπὲρ Ⓦ οὐρανὸν, τὸν ὑπὸ Ⓦ οὐρανὸν, καὶ χορὸν ἑνὸς στήσας ἐξ ἑκατέρας, καὶ οὕτω Ⓦ βασιλέα τῶν ὅλων προσκεκλυσάμενος ὑμνῆσαι, οὐδαμοῦ Ⓦ ἀμύητον ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα αὐτὸν ταῖς θύραις ἀπέκλεισεν.

Καὶ ἵνα σαφέστερον ὑμῖν γένηται τὸ λεγόμενον, αὐτὸν ὑμῖν αὖθις ἀναγράσομαι Ⓦ ψαλμόν. Αἴρετε Ⓦ Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, φησὶν, αἴρετε αὐτὸν ἐν τοῖς ὑψίστοις, αἴρετε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, αἴρετε αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Εἶδες ἀγγέλους αἰνοῦντας; Εἶδες ἀρχαγγέλους; Εἶδες τὰ χερουβὶμ; τὰ σεραφίμ; ταῖς δυνατέραις δυνάμεις; ὅταν γὰρ εἴπῃ, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, πάντα Ⓦ δῶρα προσλαμβάνει δῆμον. μήπου

Ἰσ. ἀρχὴ τῆς.

Ὡσ. ιδ. γ.

Ψαλ. ξη λα.

Σειρ. ιε. β.

Ψαλ. ρμη. α.

Ⓦ

μῶ; δῆ δίομαι ὑμῶν, μὴ πρέργως τῶν τοιούτων λόγων ἀκούσητε. τὰ γὰρ αἱρετικὰ δόγματα ἐπ' ὠφελείᾳ ἡμῶν προφέρομεν καὶ ἀναθεματίζειν χρή, καὶ τὰ αἱρετικὰ δόγματα ἐλέγχειν, πᾶσαν δὲ φιλοτιμίαν καὶ θέσπιν ποιεῖσθαι, καὶ θύεσθαι ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας. γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς τῆς ἐκεῖ τοῦ Θεοῦ πλησίον ἀγάπης αἰτησομένους, καὶ τῶν διακονικῶν ἐντολῶν τὴν ἐργασίαν πληροῦντας, μετ' ἐλέους καὶ φαιδρᾶς λαμπάδων ἁπτομένους ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τοῦ ἐπουρανίου νυμφίου, προσφέροντας αὐτῷ πλείστους ἐν δόξῃ ὠφελημένους ἐκ τῆς ἡμῶν συμπαθείας, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ αὐτοῦ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, μεθ' οὗ δόξα πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ, ΟΤΕ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΠΡΟΧΕΙΡΙΣΘΗ, ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΟΛΟΝ ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΑΡα ἀληθῆ τὰ συμβαίνοντα περὶ ἡμᾶς; καὶ γέγονεν ὄντως τὰ γεγραμμένα, καὶ οὐκ ὄνειρον ἡμᾶς ἐθεάσατο μόνον; οὐδὲ νὺξ τὰ πρόσωπα καὶ ὕπαρ, ἀλλ' ἡμέρα ὄντως ἐστὶ, καὶ ἐγρηγορόσιν ἅπαντες; καὶ τίς αὐτὰ πιστεύσειεν, ὅτι ἡμέρας οὔσης, ὑφ' ὅλον τὸν ἥλιον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ; ἐγὼ γοῦν μὲν γὰρ οὐδὲν ἀπιστῶ τοιαῦτα συμβαίνειν. ἤδη γοῦν τινες τὸ σῶμα ἀνάπηρον, καὶ μηδὲ τῆς ἀναγκαίας ἀποστερούμενοι τροφῆς, καὶ ἀνδρισάμενοι εἶδον ἑαυτοὺς ἀρτίους γεγονότας, καὶ καλοὺς, καὶ τραπέζης ἀπολαύοντας βασιλικῆς· ἀλλ' ὦ ὕπνος καὶ ὀνείρων ἀπάτη τὰ φαινόμενα. καὶ γὰρ τοιαύτην τὴν ὀνειρώττων ἡ φύσις πεφιλοτέχνηκε, καὶ θαυμαστὴ, καὶ τοῖς πολλοῖς ἐντυφῶσα χαίρει. ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἐμοὶ ταῦτα, οὐδὲ ἐστ' αὐτῆς τὰ πράγματα τῆς ἀληθείας τὸν πάντα συμβαίνοντα ἰδεῖν. ἀλλὰ πάντα νῦν σεσιώπηκα, καὶ γέγονε, καὶ τέλος ἔχει, καθὼς θεωρεῖτε, ταῦτα δὴ τὰ τῶν ὀνείρων ἀπιστότερα· καὶ πόλις οὕτω μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, δῆμός τε θαυμαστὸς καὶ μέγας ἐστὶν ὑμετέραν βύπλασαι λέγειν, ὡς μέγα τι καὶ γλαφυρὸν ἀκροσόμενος περὶ ἐμοῦ. καίτοι γε εἰ τὸν ἀέναον ἔρρεον ποταμὸν, καὶ πηγὴν λόγων ἐπαπείχετό μου τῷ στόματι, τοσοῦτον ἀνθρώπων συνδραμόντων ἐστὶν ἀκρόασιν, ταχέως ἀνεστάλη μοι τῷ φόβῳ ὁ ῥεῦθρον, καὶ ἀνεχαίτισεν αὖ εἰς τὰ πίσω τὰ νάματα. ὅταν γὰρ μὴ ποταμὸν, μηδὲ πηγὴν μόνον, ἀλλὰ μηδὲ ψυχρᾶς ὕβρεως ἀπολαύσω μέτριον· πῶς οὐ δίος μὴ καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν τῆς ὑπαρούσης ὑπολίπῃ τῷ φόβῳ ξηρανθέν, καὶ γλίσχρα ταῦτα, ἃ καὶ ὑπὸ τῶν σωμάτων συμβαίνειν εἴωθε; τί γὰρ ὑπὸ τῶν σωμάτων; πολλὰ πολλάκις κατέχοντες τῇ χειρὶ, καὶ τοῖς δακτύλοις ἡμῶν σφίγγοντες, πλουτοῦντες ἅπαντα ἐξεχέαμεν, χαυνωθέντων ἡμῶν τῶν ὑδάτων, καὶ τὸ τόνου τῆς ῥοῆς χαλασθέντος. τοῦτο δὴ δίος καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων γέγονεν ὑπὸ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας, καὶ ἃ μετὰ πολλοῦ πόνου ξυνηγείραμεν ὑμῖν νοήματα, τὰ μικρὰ δὴ ταῦτα καὶ βύπλη ἐκ τοῦ τῆς ἀγωνίας ἐλαθέντα, φεῦδος οἰχόμενα, καὶ τῶν ἀθρόων ἡμῶν ἐρήμων καταλιπόντα ἀπαντῶν. δῆ δίομαι πάντων ὁμοίως ὑμῶν, ἐρχόντων καὶ ἐρχομένων, ὅσον ἡμῖν ἀγωνίας ἐνεβάλετο τῇ συνδρομῇ τῇ χθὲς τῶν ἀκροωμένων, τοσοῦτον ἐμπνεῦσαι θάρσος ἡμῖν δέομαι τῆς σήμερον τῆς χθὲς εὐχάς, καὶ δεηθῆναι τοῦ διδόντος ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμεως πολλῆς, δοῦναι καὶ ἡμῖν λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἡμῶν. πάντως ὑμῖν πόθος ἐστὶν τοσούτοις

Κολασ. α. κδ. Ρωμ. 9. γ. β. Κορ. ιβ. αὐτὴν τὴν ψυχὴν παρεισφέρετο λέγων, Ἀντὶ μὲν πληρώματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου· καὶ ὅ, Ὑπὲρ οὗ μὲν ἐγὼ δύαλγημα εἴη) ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ γὰρ τῶν ἀδελφῶν μου· καὶ, Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; ἐπὶ τοσαύτῃ ἐγκαυχᾶται ἀγάθῃ, οὐχ ὕβρεις, οὐκ ἀνάγκας, οὐκ ἀναθήματα ἐπιφέρει σοβεῖ. ἦν δὲ αὐτὰ ἔθνη καὶ πόλεις ὁλοκλήρους παρεισφέρε τῷ Θεῷ· ἀλλὰ ζαπφιούμβος, τυπτόμβος, κολαφιζόμβος, ἀλλὰ πᾶν ὑπέμβος, ζαῦτα ἔστεγε, κολακεύων, παρακαλῶν, διόμβος. ὅτως οὖν καὶ πρὸς Ἀθηναίους τὴν εἴδωλοποιΐαν μόβος, καὶ πάντας μεμιγότας εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ὑβρῶν, οὐκ ὠνείδισε τέτοις εἶπὼν, ἀθεοί ἐτε ὑμῖς ἐν ἀσεβεῖς πρωτλῶς. οὐκ εἶπε, πάντα Θεοὺ ἠγαῖτε ὑμεῖς, ἀλλὰ Θεοὺ μόνον θρεῖτε. ἀλλὰ διαστέλλει ἀνὰ μέρος τὸ πρῶτος· ἀλλὰ τί; Περιερχόμενος, φησί, καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, οὐρανὸν καὶ βωμόν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ Θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ὦ τῆς φιλανθρωπίας, ὦ τῶν παρεκτρόπων ἀπολαύγχων. εὐσεβεῖν εἶπε Ἕλληνας καὶ εἰδωλολάτρας, καὶ τοὺς ἀσεβοῦντας. Διὰ τί; ἐπεὶ γὰρ ὡς εὐσεβὴς ἐπετέλουν τὴν οἰκείαν θρησκείαν, Θεοὺ νομίζοντες σέβειν, τοῦτο πείσαντες ἑαυτούς. τοῦτον μιμεῖσθαι ὑμᾶς γίνεσθαι πάντας παρακαλῶ, καὶ ἐμαυτὸν σὺν ὑμῖν. Εἰ γὰρ ὁ παντοκράτωρ Κύριος τὴν ἑκάστου προαίρεσιν, καὶ εἰδὼς ὁποῖός τις ἕκαστος ἡμῶν γέγονεν, τοῦτο πεποίηκε διὰ τὴν δωρεὰν καὶ φιλανθρωπίαν τὰς πρὸς αὐτὸν πληρώσας (οὐ γὰρ ὅπου κακεῖς κεῖται ὁ Θεὸς, καὶ ὅτου τῶν κακῶν ἡδίωσιν ἀγαθῶν, πάντας μεμνῆσθαι αὐτοῦ βουλόμενος εἰκῇ) πῶς τὰ ἐναντία ποιεῖς, καὶ ἐκκλησίας συναίρχῃ, τὴν θυσίαν τοῦ γένους τοῦ Θεοῦ ἀνατιλῶν; οὐκ ἴστε ὅτι καλαμον ζωοπλασμένοι οὐκ ἀπέκλεσεν, καὶ συμπαίζον καὶ παίζόμενον οὐκ ἐσβεσεν; πῆς γὰρ τοῦτο ἡ δυνάμις; ἄκουε, ὅτι Ἰούδαν καὶ τὸν κατ' αὐτὸν ἀξιοκλήρους ζῆς οὐκ ἀπέβαλεν, ἄγεις δ' ἑαυτὸν ἐλκύσας ἕκαστος τῇ πλάνῃ πρέδωκεν. οὐχ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων καὶ ἰκετείας προσφέρομεν; ἀχ ὑπὲρ ἐχθρῶν καὶ μισούντων καὶ διωκόντων προσεύχεσθε καὶ παλαμῶντε; δ' τὴν δουλείαν πληροῦμεν, ἵνα δὲ παρακαλῶμεν ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐκτοπίᾳ ὦσι εἰς ἀρχὴν φέρῃ, οὐκ εἰς ὕψος ἐπαίρῃ, ἀ δουλαγίαν πρέχῃ. σαφῶς δὲ αὐτὸ πνεῦμα ἐλέγομεν, πάντες εἰς ὑποδεσίαν ἐκλήθημεν, οἷς γὰρ ὁ πατὴρ ἐδοκίμασε, τούτοις κατ' ἐξουσίαν τοῖς ἰδίοις ἀδελφοῖς δουλεύειν ἠξίωσε· τὴν δουλείαν οὖν πληροῦντες παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἐν ἀγαπῇ τυραννίδα ἀντὶ τοιαύτης κακοῦ. ἦν γὰρ ζῆν καὶ πᾶσι σὺν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ τούτῳ, ἢ πέφυκεν, οἷς διαλλαγὴν ἐποίησε. Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ πᾶσιν, ἀσεβεῖς ἀπολούμεθα· εἰ δὲ τισὶν ὅτε, καὶ μεταθέσθαι δυνάμενοι ἐκ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ ἀγαθόν· εἰ δὲ πέφυκε, πολλῷ μᾶλλον. τί δὲ ταῦτα; ὅλῳ ἐν ἰδίῳ καιρῷ φησι ἡ πίστις, ὁπότε ἐκ τοῦ ἐξουσίαν αἰωνίων τυγχάνει. καὶ ὃ κεκρυμμένον ἐν τῶν αἰώνων κειτὴν, ὑπισφαλὲς ἀποφαίνεται, μόνῳ εἰδότι καὶ μέτρα γνώσεως καὶ ποσότητα πίστεως. πάθεν γὰρ ἴσμεν, εἰπέ μοι, παρακαλῶ, πίστις μᾶσι κατηχρήσει ἑαυτῆς, ἢ καὶ ἀπολογήσεται ἐν ἡμέρᾳ, ὅτι μέλλει ὁ Θεὸς κρίνειν τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων; ὅτως ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ταῦτα οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν, ἀγαπητοὶ, ἀξιώσθω βαπτίσματος οἴεται, οὐδεὶς ὑπίσταται κρίσιν μέλλουσαν γίνεσθαι πώποτε. τί λέγω κρίσιν; αὐτὸν Θεὸν ἀναγνῶ καὶ τὸν σώματος ἔξοδον ἠγνοήσαμεν, ἀκ τῆς ὑπισκημάσεως ἡμᾶς φρενίπιδος τῶν τοῦ βίου πραγμάτων. ἀπέστω τοῦτο κακοῦ, παρακαλῶ, ἰδοὺ λέγω ἐγὼ μαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγγέλων ἀγίων, ὡς μεγάλου κακοῦ καὶ πυρὸς αἰωνίου γίνεσθαι ἡμῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως αἴτιον. Εἰ γὰρ ἐν τῇ παρούσῃ τῶν πρόσωπον οὐκ ἠδυνήθημεν λαμπρᾶς πίστεως καὶ φαιδρότητος βίου ζήσαντες, ὡς αὐτὸν θεωρεῖσθαι τὰ ἔργα αὐτῶν τὸν τῶν ὅλων διασώστην, ἀλλοτρίους τοῦ συμφώνου διὰ τὸ ἀσυμπαθὲς ἐποίησε· πῶς ἡμᾶς, ἐν ᾧ πάσαις ἀνάγκαις συμπαθοῦμεν, καὶ ἀπλεύσεως τοῖς ὁμοφύλοις προσφερόμενοι, σωτηρίας ἀξιωθῶμεν;

Ησ. μ. γ.

τῶν ἀδελφῶν ἀποδοκιμάσαι συμπάθειαν ἐσχηκυῖαν. ὅταν γὰρ ἐν τούτοις ὡς ἐν πᾶσιν ἀκριβεῖαν ἔχοντες, ἐκ μὲν αἱρέσεως διηλεγχον ἢ ἀπόδηλον, ὅσον οὐ τούτων τῶν αἱρετικῶν ταῦτα ὑπολαμβάνειν ποιοῦσιν. τοιγαροῦν ὁ ἀπόστολος ἐν δυσὶ μόνοις τόποις τοῦ Φωτεινοῦ ταῦτα ἐξ ἀνάγκης φάσκοντος εἰπών, οὐκ ὀκνήσας ἂν ποιήσαντα ταῦτα ἐπήγαγε, ἐν μὲν τῇ πρὸς Κορινθίους εἰπών, Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα· καὶ, Εἴ τις οὐ μαράν ἀθὰ ἐλεύσεται, ἀνάθεμα ἔστω. τί οὖν, ὁ μηδεὶς τῶν εἰληφότων τοῦ ἐξουσίαν τοῦτο ποιήσει, ἢ ἀποφήνασθαι τετόλμηκε, σὺ τολμᾷς ταῦτα ποιεῖν ἐναντία τῷ διαπαντὸς ἀναπτόμενος, καὶ προσλαμβάνεις τὸ βασιλέως τοῦ κρίνοντος; a. Kor. ιϛ. κα. Γαλ. α. η.

Βούλεσθε μαθεῖν οἷα τις ἐφθέγξατο ἄλλος τις περὶ τῆς ἀγάπης τῶν ἀποστόλων ζηλώσας, ὃς ἐμὲ μὴ τυχεῖν ἠξίωτο; δίκαιος τοίνυν τοῦτον τὸν λόγον ὃν φορτικὸν, τοιούτῳ ἐχρήσατο ἐπιφωνήματι. ὅτι δέ ποτε ὁ ἀφιλὴς ἑαυτῷ ἀλουργίδα βασιλικὴν ἰδιώτης τυγχάνων, αὐτός τε οἱ αὐτῷ συνεργήσαντες, ὡς τύραννοι ἀναιρεθῶσιν· ὅτως, ἔφη, οἱ τῇ διαπύρῳ ἀποφάσει χρησάμενοι, καὶ ἀνάθεμα τῆς ἐκκλησίας ποιήσαντες αὐθέρπον, εἰς πάντα λῆρον ἀπάγουσιν ἑαυτούς, τῷ ἀξίαν τοῦ ὑβρίζοντας. ἆρα δὲ τυχὸν εἴη ὃ τοιοῦτον ἠγνόηται, ὃ πρὸς καιρὸν καὶ κριτὸν τῇ τοιαύτῃ ἀποφάσει καταδικάσαι τινά; ὃ γὰρ ἀνάθεμα πάντως τοῦ Χριστοῦ ἀποκόπτει. ἀλλὰ τί λέγουσι οἱ πάλαι δικαιοῦντες τὸν κακίαν; αἱρετικός, φησιν, ἐκφυγεῖν γεγόνατε, ἔννοιαν δόλου ἔχοντ, καὶ λαλοῦντ κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, καὶ πολλοὺς ἀπὸ παιδαγωγίας καὶ χειρὸς ἁπάντων εἰς βυθὸν ἀπωλείας ἀπάγων, καὶ ἀπὸ τούτου τῶν πατέρων ἐκβέβληται, μάλιστα ὁ τούτου διδάσκαλος μοῖραν τῆς ἐκκλησίας ἀποτεμνόμενος, ἢ ἀπὸ Παυλιανῶν, ἢ Ἀπολιναρίστων λέγοιτο. ἐπεὶ γὰρ τῆς ἑκάστου τάσεως ἀπὸ δοξασμοῦ ὁ λόγος τοῖς πλείοσι καλῶς τὴν κρησιμοσίαν διέφυγε, διελέγχων τὸν πλησίον οὐ τοῖς μυρίοις τῆς δυνατότητος προσκόμμασι χρησάμενος. Διδάξει δὲ παραστὰς παιδίων τὸν αὐτοδίδακτον μόνον, μή ποτε δι' αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάμοιαν εἰς ὑπόμνησιν ἀληθείας, καὶ ἀνάκλησιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος ἐζωγρημένοι εἰς ἐκείνο θέλημα. ἔκτεινε τὸν τῆς ἀγάπης σαγήνην, ἵνα μὴ ὃ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον· δεῖξον ὅπως ἐκ πολλῆς διαθέσεως τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν βάλῃ ποιῆσαι κρεῖττον· ὑπόδυσε δὲ γλυκὺ ἄγκιστρον τῆς συμπαθείας, καὶ ὅπως ἐρεθίσασα τὰ κεκρυμμένα, αἰσθάσεσι ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀπωλείας καθελοῦσα δὲ φέρηται. δοκιμαζόντων καλόν ἐστι ἐκ προσλήψεως ἢ ἀγοίας, παίδευσιν ὡς τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως ἀλλότριον. καὶ μὲ βουληθῇ τοῦτο δέξασθαι ὁ τοῦ πλησίον ἐπιδοξάζων ἀνθρωπος, καὶ τοῦ τοῦ προφήτου φωνοῦ, Ἐκβιος ζωῇ ζήσεται, καὶ σὺ τοῦ ψυχοῦ σου ῥύσῃ. Εἰ δὲ μὴ βούλεται, ἀλλ' ἐμμένει φιλονεικῶν, ὅπως ἂν μὴ ὑπόδυνος γένῃ, ἀφαμάρτυρε, μόνον μετὰ μακροθυμίας καὶ χρηστότητος, ἵνα μὴ τοῦ ψυχοῦ αὐτοῦ ἐκζητήσῃ ἐκ χειρός σου ὁ κριτής· μὴ μισῶν, μὴ ἀποστρεφόμενος, μὴ διώκων, ἀλλὰ τοῦ ἀγάπην ὑπιδύσεις εἰλικρινῆ καὶ ἀληθῆ πρὸς αὐτόν. Ταῦτα κέρδανον, καὶ μηδὲν ἕτερον ὠφελῆς, αὐτὴ μεγάλη ὠφέλεια, τοῦτο μέγα κέρδος, ὃ ἀγαπῆσαι καὶ διδάξαι τοῦ τοῦ Χριστοῦ μαθητάς. Ἐν τούτῳ γάρ, φησι, γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις, ἧς μὴ πρόνοια, ἵνα γνῶσιν μυστηρίων Θεοῦ, ἵνα πίστιν, ἵνα προφητείαν, ἔχειν ἀκτημοσύνην, ἵνα τοῦ σῶμα Χριστοῦ μαρτυρίαν ὠφελεῖν ἀπέδειξεν ὁ ἀπόστολος. Ἐὰν γάρ, φησι, ἔχω τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι· καὶ ἐὰν τὰ γλῶσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ, καὶ ἐὰν ψωμίσω μου πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου, ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι. ἡ ἀγάπη χρηστεύεται, καὶ φιλοῦται, καὶ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. οὕτως δὲ ὑμῖν, ἀγαπητοὶ, τοιαύτην περὶ Χριστοῦ διάθεσιν συνεδείξατο, οἵαν ἡ ἁγία ἐκείνη ψυχὴ· οὕτως ἐτόλμησεν ἀνθρώπων, πλὴν ἐκείνου, τοιαῦτα φθέγξασθαι ῥήματα. Ι Θεσ. ε. κα. α. Κορ. ιγ. β. Ιωαν. ιγ. λε.

αὐτὸν,

σαν ἰδεῖν ἃ εἴδομεν, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἠκούσαμεν, καὶ οὐκ ἤκουσαν· καὶ ἡμεῖς τότε ἐκπαίζομεν. πῶς σὺ χρῆσαι τοῖς ἀκουσθεῖσι θαύμασι, μή ποτε καὶ θαρρύνωμεν. Εἰ γὰρ ὁ διὰ ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐβέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; Εἰ τὰ γὰρ, πῖς ὁ σκηπὸς τοῦ θιασέλιου τῆς σαρκὸς τοῦ θεοῦ τοῦ προσλαβομένου τὴν ἰδιαν ἀπαρχὴν ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἵνα ἀλλήλοις διακονώμεν καὶ καταθύνωμεν καὶ μιᾶ ἁπάντων τοῦ Χριστοῦ πολύτερα τὴν ἰσομοιρίαν τῆς ἁγιάσεως ὄντα, μειζόνως περὶ ἡμῶν τὸν ἀγάπιον ἀπαιτεῖται. ἐκεῖ γὰρ φησι, Ματθ. κε. Ἀγαπήσεις ὡς πλησίον σου ὡς σαυτόν· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀπόκειται τοῦ πλησίον. ἄκουε αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, καὶ λη- Λυκ. ι. λ. στὰς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ. καὶ συγκυρείαν δὲ ἱερεύς τις καταβαίνων ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν· ὁμοίως δὲ Λευίτης γενόμενος καὶ κατὰ τόπον ἰδὼν, ἀντιπαρῆλθε· Σαμαρείτης δέ τις ἐλθὼν εἰς κατὰ τόπον καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ εἰπών, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐν ᾧ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. τίς οὖν τῶν τριῶν πλησίον γεγονέναι σοι δοκεῖ τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς; ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας μετ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. βαβαὶ τοῦ ῥήματος· οὐχ ἱερέα, οὐ Λευίτην εἶπε πλησίον, ἀλλ' ἐκεῖνον καὶ τὸ δόγμα ἐκβεβληκότων τῶν Ἰουδαίων, καὶ Σαμαρείτην φησί, καὶ ἄλλοτε, καὶ πολλὰ βλασφημούντων, ἐκεῖνον μόνον εἶπε πλησίον, ὅτῳ περὶ αὐτοῦ βέβρεθη τὸ ἔλεος. Ζῶντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ζῶντα καὶ δι' ὧν οἰκείων ἔργων ἐλθὼν ἐπεδείξατο, οὐχ ὑπὲρ φίλων μόνον καὶ ἰδίων ἀποθανών, ἀλλ' ὑπὲρ ἐχθρῶν, ὑπὲρ τυράννων, ὑπὲρ ληστῶν, ὑπὲρ μισούντων, ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων, οὓς πρὸ τῆς τοῦ κόσμου καταβολῆς ἤδει ἐσομένους τοιούτους, καὶ προῳδὼς ἐδημιούργησε, νικήσας τὸν πρόγνωσιν τῇ ἀγαθότητι, καὶ ὑπὲρ τούτων τὸ ἴδιον δέδεκται αἷμα, ὑπὲρ τούτων τὸν σφαγὸν κατεδέ- Ιωαν. ϛ. να. ξατο. Ὁ γὰρ ἄρτος, φησὶν, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. καὶ Ρωμ. ε. ι. Παῦλος δὲ ζῶντα ὑπισχνεῖται λέγων, Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ ECr C. θ. θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ὑπὲρ πάντος αὐτὸν λέγει γεύσασθαι θανάτου. Εἰ τοίνυν ζῶντα γέγονε πρὸς αὐτὸν, καὶ τούτων οὐ τύπους ἡ ἐκκλησία πληροῖ, καθ' ἑκάστην ὑπὲρ πάντων δεήσεις ποιουμένη, πῶς σὺ τολμᾷς τοιαῦτα φθέγγε- ἄξιά μοι δοκεῖ τοῦτο, ὃ λέγεις, αἴσθεμα; ὅρα ὃ λέγεις, ὅτι σαυτὸν ἐγνως τοῦτο Ισαι. ϛ. δυνάμενον; καίτοιγε ἐν τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ βρίσκεται ὅτι τῆς Ἰερειχὼ τοῦτο λεγόμενον, Καὶ ἀνάθεμα ἔσται πᾶσαν τὴν πόλιν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. καὶ πρὸ ἡμῶν ἀρχὴ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν ὑπὲρ πάσι κεκράτηκεν, ὁ δεῖνα τόδε πεποίηκώς, τὸ ἀνάθεμα εἰς τόνδε τόπον ἀπήγαγε. ἆρά γε τοῦτ' ἐστὶ τὸ αἴσθεμα; καίτοιγε τοῦτο ὡς πολλοί τινες ἀγα- Ισ. ιε' ιζ'. θοῦ λέγεσθαι τὸ ἀνάθεμα Θεῷ. τί οὖν ἐστιν ὃ λέγεις ἀνάθεμα, ἀλλ' ὅπερ ἀνάθεμα ἔσεσθαι ἐβδελύξω, καὶ μηκέτι χάριν σωτηρίας ἐχέτω, ἡμέρωσον ἀλλότριος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ; καὶ τίς εἶ σὺ τοιούτης τῆς ὀξυοσίας καὶ τῆς μεγάλης δυνάμεως; τότε γὰρ καθίσει μόνος τοῦ Θεοῦ, καὶ κρίνει τοὺς μὴ πρέποντα ἐκ δεξιῶν, τὰ δὲ εὐσεβῆ ἐξ ἀριστερῶν. τί οὖν τῆς τοσαύτης ὑπολήψεως ἀξίας, ἧς ὁ κύριος μόνον τῶν ἀποστόλων ἠξίωται, καὶ ἁπάσαν ἀκριβῶς τοῦτον ὡς ἀληθῶς γεγονότες ἐξ ὑποδοχῆς πλήρεις χάριτος καὶ δυνάμεως; καὶ μὴν ἐκεῖνοι τὴν ἐντολὴν ἀκριβῶς φυλάξαντες, ὡς ὀφθαλμὸν δεξιὸν ἐξορύτοντες, ὅτε τοὺς αἱρετικοὺς ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἀποτεθῆναι· ὅσην ἔνδειξιν ἔχει τῆς μεγάλης αὐτῶν συμπαθείας καὶ ἀληθοῦς, ὡς ὑπὲρ μελῶν ἡμομένης ἀποκοπῆς. ἐξ οὗ τοῦτο δὲ καὶ δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦτον ἀπεκάλεσεν ὁ Χριστὸς,

τὴν

λαβοῦσι, πολλῆς ἀξιώσει προθυμίας. οὕτω δὲ καὶ Παῦλος ἐπαίρει φιλοτιμούμενος εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστὸς, ἀλλ' ὅπου οὐκ ὠνομάζετο. τοῦτον γὰρ ἡμᾶς μιμησώμεθα, καὶ εἰς μηδεμίαν προσοδευτικὴν ἐκκλησίας, καὶ εἰς ὠφέλειαν τὴν ἡμετέραν. καὶ ἐκάστῳ οὕτω τὴν ἐχομένην ἐπιζητεῖν. καὶ ἐπιθυμία φλέγῃ, καταβεῖσα ῥᾳδίως αὐτὴν διώκειν, οἶκτον τοῦτον μόνον ἰδοῦσα· καὶ ὀργίσει, μετὰ βυκολίας χαμαίζοις τὸ θηρίον· καὶ ἄλλο τι πάθος πολιορκῇ, πάντα διωκέτω· καταλύσας τὸν χειμῶνα, καὶ γαλήνην ἐργάσασθαι, καὶ εἰρήνην πολλὴν τῇ ψυχῇ· ἵνα γένωμεν πάντες ἡμεῖς ἀπολαύσαι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἡ δόξα νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΑΝΑΘΕΜΑΤΙΖΕΙΝ ΖΩΝΤΑΣ Ἢ ΠΑΘΗ.

Παῦλος μὲν ἀεὶ ἀκαταλήπτου γνώσεως Θεοῦ ἁψάμενος περὶς ὑμᾶς, καὶ πολλοὺς λόγους κινήσας ἀποδείκνυσι διὰ τε γραφικῆς φωνῆς, καὶ διὰ φυσικῆς λογισμοῦ, ὅπως καὶ αὐτὰς ταῖς αἰσθήσεσι δυνάμενον ἀνέφικτός ἐστι πάντα λόγος ἡ τοῦ θείου κατάληψις, ἐκείνας τὰς αὐλοὺς καὶ μαχαιρίδα πολιτθυομένας ἀφαιρῶν, καὶ ὅπως ἐν πάσῃ ἡσυχίᾳ καὶ ῥᾳστώνῃ βίου ζῶντες ἡμᾶς, καὶ περὶς πᾶσαν ἀζηνεμένους κακίαν, ὁ δὲ τῆς αἰσθήσεως οὐσίας πάντα λόγος ἀγνοούμενον, ὑπερβεβλημένῳ λαβεῖν. τῶν τοιούτων λόγων ἐπόδοσιν ἔχοντες, τὴν κρίσιν τῶν ἑαυτῶν λογισμῶν, καὶ ταύτην τὴν τῶν ἀκουόντων κενὴν δόξαν, μήτε ὁ μέγεθος τῆς ἑαυτῶν φύσεως τῷ λογισμῷ ἀφιγμένος φόβος, μήτε τῇ θείᾳ γραφῇ καὶ τοῖς πατράσιν ἐπόμενοι, ἀλλὰ δίκην ὕδατος χειμερίου, τῇ φορᾷ τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως ἐπόμενοι εἰς τοσαύτην ἀμβλύτητα ἐκπεπώκαμεν. Φέρε δὴ καὶ περὶ δυνάμεως ὑμῖν τὰ εἰκότα ἀφελεῖσθαι, καὶ δείξαντες τὴν δυνάμιν ταύτην τῶν μηδενὸς ὁμιζομένου κακοῦ, παύσωμεν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἀχαλίνωτα τόματα, τὴν τῶν ὡς ἔτυχεν αὐτοῦ κατηγορίαν ὑμῖν ἐκκαλυπτόμενοι. Εἰς τοσαύτην γὰρ καταγέλωτα ἤλασε τὰ ἡμέτερα, ὅτι καὶ ἐξαίφνης ἔχοντες ἀγνοοῦμεν τὰ χείρονα τῶν παθῶν μὴ ὑποβαίνοντες. ὥστε τὴν προφητικὴν φωνὴν εἰς ἡμᾶς πληρωθῆναι, ὅτι Οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους· πόθεν γὰρ ἄρξομαι περὶ τούτου τοῦ κακοῦ ἀφελέγεσθαι; ἀπὸ τῶν ἀφαιρέσεων τῶν διεστοπισθέντων ἐντολῶν, ἢ ἀπὸ τῆς ἀλόγου ἀπαιδευσίας καὶ ἀναισθησίας ὑμῶν; καὶ ἆρα γελάσομαι πρὸς ταῦτα λέγων, καὶ δέξεσθαι δοκῶ; ἆρα μὴ καταβοήσομαι, ὅτι πᾶσι θεοπρεπῶς καὶ δακρύων ἄξια ἀφελέγεσθαι μέλλω; ἀλλὰ τί πάθω; ἀλγῶ καὶ ἀφορίομαι τὴν ἀφασίαν, καὶ τὰ ἀπολάγνα κόπτομαι, τὴν τοσαύτην ἀνάγνοιαν ὁρῶν, ὅτι τὸν Ἰουδαϊκὸν πρόσκομμα, καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν δυσπείθειαν ὑπερβεβλήκαμεν τὰ ἡμέτερα. θεωρῶ γὰρ αὐθρας πρὸς ταῦτα, μήτε λογισμὸν πεπαιδευμένον ἐκ τῆς θείας γραφῆς κεκτημένους, μήτε ἢ αὐτῆς ὅλως μὲν γραφῆς ὑπεισαμένους, καὶ τὰ πολλὰ ἐρυθριῶντα πρὸ, μεμνημένους καὶ ἐρεθαλοῦντας, μὴ εἰδότας μήτε ἃ λέγουσι μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται, αὖθ' ὅτου δογματίζειν ἅμα τῶν μόνον τολμῶντας καὶ διαβεβαιοῦσθαι ἃ μὴ οἴδασιν, ὡς γελᾶσθαι τὰ ἡμέτερα πρὸς τῶν τῆς πίστεως ἀλλοτρίων, μήτε πολιτείας φροντίζοντας ἀγαθῆς, μηδὲ ἀγαθοεργεῖν μεμαθηκότας.. οἴμοι τῶν ἀθλίων, οἴμοι. Πόσοι δίκαιοι πρὸ φῶτος ἐπεθύμησαν

Ματθ. ιγ΄.

ματικὸς ζητασεῶς ἀφαιρετὸν ὄντι κτῆμα, ἢ πόλεμον χοῦ βαδίζοντιν ἡμῖν καὶ ἀποδημοῦσι ἐπὶ ἢ πολλῶ ὄντι τὸ βήματος οἰκείου δίδωσιν ἡμῖν τῶν πρῆσιν. Εἰ ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλων ζωάξεων τοσοῦτον ὁ κέρδος, ἀπὸ τῶν σωζωθαι ζωάξεων διπλοῶν τὸ τοῦτο γίνεται. οὐ γὰρ δὴ τὰ χαρτούμενα μόνον, ἐπὶ τῶν ψυχῶν τοῖς θείοις λόγοις ἀρδόμενα, ἀλλ' ὅτι πολλῶν μᾶ ταῦτ' ἐμβρῶν καὶ ζασκεδαννύμενα τῶν αἱρεσίων, πολλῶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἡμετέροις πρόχρῶμθα τῶν ζωάκλησιν. τοῦτο γὰ τῆς ζωαπάξεως ὁ κέρδος ὄντι, ὁ αὐτοῦδεν ὄντι ὁ πονοῦν τὸ πολέμου μέρος, ὁ κινδυνου τίμιον. ὅσπερ ἀπόμαζε σταῦθα ζωτρέχῶν δῆ, καὶ ὁδὸν πολεμίους ὄντι ὁδὸν ἀπερχόμενα. ἢ δώσασα καταπίναι λόγοι μαχρὶ, οὐδὲ ἔχῆς διδασκαλίαν ζωδεγίου μόνον, ἢ ὁ πῶν ἀπιτέλεσας. τὸ γὰρ σώματος ἡ πρόνοια ζωσθήκη τῆς ψυχῆς ἐστί, καὶ πολλῶ ἢ τοῖς ἀδελφοῖς σε δίδωσι τῶν ζωθυμίαν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ζωδοάλλα τῶν αἱρεσίν. ἐαὶ μὴ γὰρ τις ὄντι ταῦτ' ἱερὸν τόπον ζωθύρων, ὀλίγοις ἴσῶς ὁδὸν σωμελεγμένοις, ἢ αὐτῶν τῶν οὖσαν καταδέχεσι ζωθυμίαν, ἢ ναρκᾶ, ἢ διαδύεται, ἢ ὀκνηρότερος ἔστί, ἢ διάχωρῆ, Εἶτα οὕτω κῆ μικρὸν ἄπαν ἡμῖν ὁ πλῆθος χωνότερον ἔσαι καὶ ῥᾳθυμότερον· αὖ ἢ ἴδῃ ζωτρέχοντα, ασουδάζοντα, πάντα χάρῆν συρρέοντα, ἢ τῶν ἄλλων ασουδῶν καὶ τῶν σφόδρα τῶν θεῶν καὶ πρεμνῶν ζωθυμίας ἐστόνησις ἔστί. Εἰ γὰ λίθος τοῖς λίθου τελούμενος πολλάκις ασυθῆναι σκληρὸν ὄντα πρεσκυάσι καὶ τοι λίθου ψυχρότερα· πῦ ἢ πυρὸς θερμότερα; ἀλλ' ὅμως τῶν φύσιν οἰκείαν ἡ ζωυέχα. Εἰ ἢ ὅτι λίθου τῶν συμβαίνει, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ψυχῶν ἀλλήλοις ζωτεμορμένων, καὶ τῷ πυρὶ τῶν πνεύματος ἀναθερμαινομένων. οὐκ ἠκούσατε ὅπ ὅτι τῶν τοιούτων τῶν ἡμετέρων Εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἦσαν ⓐ πιστοὶ πάντες; μᾶλλον ἢ τοιούτων Εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, δώδεκα μόνοι, ἢ οὐδὲ οὗτοι διέμειναν ἅπαντες, ἀλλ' Εἷς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, καὶ ἦσαν ἕνδεκα πάντες; ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τῶν ἕνδεκα ἐκείνων Εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐγένοντο, ἀπὸ τῶν Εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τετρακισχίλιοι, Εἶτα πεντακισχίλιοι, Εἶτα τῶν οἰκουμένην ἅπασαι ἐπλήρωσαι τῆς τῶ Θεοῦ γνώσεως. Ὃ ἢ λοιπὸν οὐδέποτε τῶν ὑπεναγωνιῶ ἑαυτῶν καταλείπωμεν, ἀλλ' ἀεὶ μεθ' ἁλλήλων ἦσαν ἐν τῶ ἱερῶ διημερεύοντες, καὶ εὐχαῖς καὶ ἀναγνώσεσι προσέχοντες. ἀλλὰ τῶν μὲν πολλῶν ἐξέπεσαν τῶν πνεῦμα, ἀλλὰ τῶν οὐδέποτε διέρρύησαν, ἀλλὰ τῶν οἰκουμένην ἅπασαι ἐπεκράτησαν. τοιοῦτος δὴ καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον μηδὲ τοσαύτῶν ὑπεδέχεσθαι τοὺς ἐκκλησίαν ταύτῶν προνοῶν, ὅσπ αἱ γυναῖκες τοὺς γείτονας ταῖς ἑαυτῶν; καὶ γὰρ ἐκεῖναι ἐσταθμὴν ἴδωσί πια πρόθυρον πεπυκασμένον, ἢ ἔρημον τοσαύτας ἀπάσης οὖσαν, τὰ πρὸ ἑαυτῶν πᾶσαν ἐισφέρουσιν, ὡ τάχεῖ τῶν τοσοῦτον χρόνον, καὶ πολλῶ ἴδοι τις ἂν ἐκεῖθορυβόν τι καὶ ὄχλον τῆς προθύρου τυμφλυαρίας· καὶ αἱμᾶ χέρνιματα πολλάκις ἐισπεγνύμενα, αἱ ἢ τῶν προνοῶν τῶ σώματος. οὐ μικρὸν ἢ τῶν. ἔστί γὰ τοῦτο κάλυμμα τῆς ἀτιμίας τῶν ταύτῶν καὶ ασουδῆ, ἢ τῶν πενίαν ἀποκρύπτουσιν ὥστε ἀφ' τῆς αὐτῶν τοιούτων θυμίας. τῶν δὴ ὅπ ταύτης ποιήσατε τῆς ἐκκλησίας πάντες πάντα χάρῆν ζωτρέχωμεν, ἢ συγκαλύψωμεν αὐτῆς τῶν πενίαν· μᾶλλον ἢ λύσωμεν αὐτῆς τῶν πενίαν, σπουδῶς ὁ ταῦτα ζωδεχόμενοι. κεφαλὴ τῆς γυναικός ὄντι ὁ ἀνήρ, βοηθὸς ὄντι ἡ γυνὴ τῶ ἀνδρός. μὴ τοίνυν μήτε ἡ κεφαλὴ χωρὶς τῶ σώματος ἀνέχεσθω τῶν ὑδῶν ὑπερβαίνειν τῶν ἀγίων τόπων, μήτε ὁ σῶμα χωρὶς τῆς κεφαλῆς φαντάσθω, ἀλλ' ὁλόκληρος σταῦθα Εἰστίτω ὁ ἀνθρωπος, ἔχοντες ἢ τὰ παιδία μεθ' ἑαυτῶν. Εἰ γὰ δένδρον τερπνὸν ἰδεῖν ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς νεόφυτον ἔχοι ἀνεσικός, πολλῷ μᾶλλον ἀνθρωπον τερπνὸν ἰδεῖν, ἢ ἐκ λαίας ἀπάσης τερπνότερον, ἀπὸ τῆς ῥίζης αὐτῆς ὁ παιδίον, ὥσπερ νεόφυτον, ἔχοντα ἢ πλησίον ἑαυτῶ· ἢ τερπνὸν ἢ μόνον, ἀλλα ἢ ὠφέλιμον. ἢ γὰρ, ὅπερ ἔφθην Εἰπών, πλειόνων σταῦθα μισθὸς τοῖς συλλογιζομένοις. ἐπεὶ ἢ χωρὶς τότε μάλιστα θαυμάζομεν, εὐχ ὅταν τῶν πολλάκις χῶν χειρωθεῖσαν θεραπεύῃ, ἀλλ' ὅταν τὰ ἀσαφῆ καὶ δύσεργα χωλεία

λαβεῖν.

χρίστους. ὁρᾶς πῶς σύμφωνος ἡ καινὴ τῇ παλαιᾷ; πῶς ἑκατέρα τὴν αἵρεσιν ἐπιδείκνυται τῦ Χριστῦ; τί οὖν, εἰ ἐποίησεν, φησι, Ⓦ ἄνθρωπον, ὡς ἔστιν ὁ ἐποίησε; σχῦν ἄκουσον τῦ ἐξηγήματος, καὶ ἀπόδειξιν ποιῦ τῆς ἀκριβοῦς φιλοσοφίας. Εἶπε γάρ, Ποιήσωμεν ἄνθρωπον, οὐκ ἐπήγαγε, καὶ τὴν εἰκόνα τὴν σὴν, τὴν ἐμὴν, ἀλλὰ τί; κατ' εἰκόνα ἡμετέραν. "δείκνυς παῖδα καὶ ἐμὲ μίαν εἰκόνα. ὑ γὰρ εἶπεν, εἰκόνας, ἀλλ', εἰκόνα ἡμετέραν. ὑ γὰρ δύο πῖες δυνάμεις, ἀλλὰ μία, καὶ "αὕτη ἴση ἐστὶν καὶ παῖδος ἡ εἰκών. Διὰ τῦτο καὶ οὐκ δεξιᾶ λέγεται καθῆσθαι, ἵνα ὁμότιμον, καὶ τῆς "ὑσίας ἀπαθῆ μάθῃς. σταυρὸς γάρ ἐστι συγκαθῆσθαι, ἀλλὰ προσκυνεῖσθαι. ἐπὶ δὲ τῦ μὴ καθῆσθαι, διαστολῆς ἐστι δεσποτικῆς, τὸ μὲν προσεταίρους, δουλικῆς δὲ ὑποστρατήγους, ἄκουσον τί φησιν ὁ Δανιήλ· Ἐθεώρουν ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ ὁ παλαιὸς * ἡμερῶν ἐκάθητο. μύριαι μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ χίλιαι χιλιάδες προσέκειντο αὐτῷ. καὶπάλιν ὁ Ησαΐας, Εἶδον Ⓦ Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ σεραφὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. καὶ ὁ Μιχαίας φησὶ, Εἶδον Ⓦ Κύριον Ⓦ Θεὸν τῦ Ισραὴλ καθήμενον ἐπὶ τῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ γραφὴ τῦ οὐρανοῦ ἑστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. ὁρᾶς πόσα χορὸν ἐμὲ δῶν δυνάμεις προσκυνᾶς, αὖθις ἐν καθήμενον; ἔστιν οὖν ἴδιος καὶ Ⓦ υἱὸς τὸν ἐκ δεξιῶν ἔχοντα καθέδραν, μὴ τῆς λειτουργικῆς καὶ ὑποστρωτικῆς αὐτὸν εἰκὸς νομίσῃς ἀξίας, ἀλλὰ τῆς δεσποτικῆς καὶ αὐθεντίας ἐχούσης. Διὰ τῦτο καὶ Παῦλος τὰ ἀμφότερα δηλῶν εἰδὼς, καὶ ὅτι μὲν προσεταίρους, λειτουργοὺς τῶν ὅλων, ὅτι δὲ καθῆσθαι, "ὑποστατικὸν τῆς οὐσίας τὸν υἱὸν, ὅταν πῶς ἀμφότερα δηλῶν λέγων αὐτῶν· Πρὸς μὲν τὸν ἀγγέλους αὐτῦ φησιν, ὁ ποιῶν τὸν ἀγγέλους αὐτῦ πνεύματα, καὶ τὸν λειτουργοὺς αὐτῦ πυρὸς φλόγα· πρὸς δὲ τὸν υἱόν, Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεὸς, εἰς Ⓦ αἰῶνα τῦ αἰῶνος, ῥάβδος τῦ εὐθύτητος ἡ βασιλείας τῆς σῆς. ἐπεὶ οὖν διὰ πάντων ὁ λόγος ἡμῖν τοῦτο ἀπεδείξει, οὐχὶ τῆς λειτουργικῆς ἐστιν ἀξίας Ⓦ υἱὸς, ἀλλὰ τῆς δεσποτικῆς· ὡς διασώσωμεν αὐτὸν πρὸς σκυλμὸν ἡμῖν, καὶ ὁμότιμον τῷ πατρὶ (οὕτω γὰρ ὁ αὐτὸς ἐκέλευσεν εἰπών, Ἵνα πάντες τιμῶσι Ⓦ υἱὸν, καθὼς τιμῶσι Ⓦ πατέρα) καὶ τὸν ὄχλον τῆς πολιτείας τῦ ἔργων ἀκρίβειαν τῆ τῦ δογμάτων ὀρθότητι συναπολωμεν, ἵνα μὴ ἐξ ἡμιστείας ἡμῖν τὰ τῆς σωτηρίας ᾖ· πολιτείας μὲν γὰρ ἀκρίβειαν καὶ βίου καθαρότητα ἔσθ' ὅτε δυνάμεθα κατορθῶσαι, ὡς ἡ ζωοποιὸς ἐκείνου καὶ ἡ ἐξ ἔργων δικαιοσύνης ἀκρόασις. ὅπερ γάρ ἐστι τὸ σώματος ἡ σφῦ, τοῦτο τῆς ψυχῆς ἡ τῦ υἱοῦ λογίων διδασκαλία. Οὐ γὰρ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται, φησιν, ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' "ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ" ἐκ στόματος Θεοῦ. ἐκ τῦτο καὶ λιμὸν οἶδεν ἐργάζεσθαι "ὁ μὴ μετέχων τῆς τοιαύτης τραπέζης. ἄκουσον γοῦν τῦ Θεοῦ τῦτο ἀπειλοῦντος καὶ ἐν τάξει καλάσεως καὶ πιμωρίας ἐπφωνοῦντος. Δώσω γὰρ αὐτοῖς, φησι, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τῦ ἀκοῦσαι λόγου Κυρίου. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἐστὶν μὲν τὸ Ⓦ σωματικὸν λιμὸν ἀποκρούεσθαι πάντα ποιοῦντας καὶ σχηματιζόμενον, Ⓦ δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιζητοῦντας ὅπως παῦσθαι, καίτοι πολλῷ χαλεπώτερον ὄντα, ὅσῳ καὶ πρείττονα καὶ ζημίας μείζονας καὶ ζημίας; μὴ, δέομαι καὶ ἀπόλλυμαι, μὴ κακῶς οὕτω βουλεύσωμεθα ἑαυτοῖς βουλευσώμεθα, ἀλλὰ πάσης ἀφροσύνης καὶ φρενλίδος καὶ τοῦτο προσπαίσθω λογισμοῦ. τί γὰρ τοσοῦτον "κερδανῦμεν, εἰ πέρας τῆς ζωοποιοῦ λιμοκτονήσομεν, ὅσον ζημιοῦμεν καὶ σαυτὸν καὶ τὸν οἰκίαν πᾶσαν; καὶ γὰρ ἐπισωρεύσῃ βῦρις ὁλόκληρον χρυσίου γέμουσα, καὶ ἀφ' τοῦτον ἀπολειφθῇς, "μείζω ζημιοῦσαι, καὶ τοσοῦτῳ μείζω, ὅσῳ πρὸ αἰσθητῦ τὰ πνευματικὰ ἀμείνω. ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ πολλαὶ ἦ, καὶ πάντοθεν ὀπορρέῃ, ἀλλ' ὑ ζωοποιεῖ πρὸς τὸν ἐκεῖ ζωὴν, οὐδὲ συμμεῖξαι πρὸς Ⓦ οὐρανὸν ἡμᾶς, οὐδὲ ὅπῃ τῦ βήματος παρέστηκεν τῦ φοβερῦ, ἀλλὰ πολλάκις καὶ μετὰ τῆς πλευτῆς ἡμᾶς κατεφιλοπόνησεν οἴγεται. Εἰ δὲ καὶ μείνειε μέχρι πέλας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς πλευτῆς ἐξακόσιοι παύσεται· ὁ δὲ πνευματικὸς

σις τὴν βασιλέα· λέγω δὲ τὴν ἀνθρωπον. μέλλων δὲ αὐτὸν ἀφαπλάττειν ὁ Θεός, φησί·
Ιερ. κεφ. Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν. πρὸς τίνα ἀφαλέγεται; ἑαυτὸν λοιπὸν ἐπὶ πρὸς τὴν μονογενῆ τοῦ ἑαυτοῦ. καὶ οὐκ εἶπε, ποίησον, ἵνα μὴ τοιοῦτος δυλικὸν τι ὑπόταγμα τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ, ποιήσωμεν, ἵνα ἀφ' ἑαυτῶν τῆς συμβουλῆς τὸ ῥημα τὸ ὁμότιμον σημαίνῃ. πότε μὲν γὰρ λέγει συμβουλεύει ἔχων ὁ Θεός, πότε δὲ μὴ ἔχων, ἀλλὰ τῆς γραφῆς ἑαυτὴν μαχομένης, ἀλλ' ἀπόῤῥητα δόγματα σημαίνουσης ἡμῖν διὰ ἀμφοτέρων τοῦτο. ἵστημι γὰρ τὰ αἰνιγμάτα αὐτοῦ πρόσωπα βούλεται, φησὶ οὐκ ἔχει αὐτὸν συμβουλεύει· ὅταν δὲ τὸ ὁμότιμον τῶν μονογενοῦς, συμβουλεύει καλεῖ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἵνα μάθῃς ταῦτα ἀμφότερα, ὅτι τε συμβουλεύει καὶ υἱὸν καλεῖται καὶ πρόσωπα, οὐχ ὡς τοῦ παρ' ἑαυτοῦ συμβουλεύεσθαι, ἀλλ' ἵνα τοῦ μονογενοῦς τὸν τιμὴν μάθωμεν, καὶ ὅτι πάλιν οὐδὲν παρὰ τοῦ Πατρὸς βούλεται, ἀκούσατε τοῦ Παύλου λέγοντος· Ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας, καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ· τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; εἶδες μὲν οὖν ὃ ἀνενδεὲς αὐτὸ πρόσωπον· ὁ δὲ Ησαΐας πάλιν περὶ τοῦ μονογενοῦς φησὶ τοῦ δὲ Θεοῦ λέγων, ὅτι πνεῦμα σοφίας, καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα παιδείας ἐγνώσθη ἡμῖν, ὡς ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος· καὶ θαυμαστὸς σύμβουλος, πῶς ὁ Παῦλος λέγει, Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ὅτι ὁ μὲν Παῦλος, καθὼς ἔφθην εἶπών, τὸ ἀνενδεὲς τοῦ παρ' ἑαυτοῦ βουλῆς· ὁ δὲ προφήτης τὸ ὁμότιμον τῶν μονογενοῦς. διὰ τοῦτο καὶ οὐκ εἶπε, ποίησον, ἀλλὰ, ποιήσωμεν. τὸ γάρ, ποίησον, ὑποταγῆς ἐστι προς δοῦλον γνησίου. καὶ δίλον ὅτι οὐ τοῦτο. Πρόσπολός ποτε ἑκατοντάρχου ὁ Ιησοῦ, καὶ φησὶ Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. τί οὖν ὁ Χριστός; Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. ὁ μὲν οὖν ἑκατοντάρχης οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἀλλὰ ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ δὲ κηδεμὼν καὶ φιλάνθρωπος ἀντιπαγγέλτος ἐστὶν ἑαυτὸν βαδίζοντα· ἐκεῖνος, ἵνα ἀφορμὴν δῷ τῷ προφάσει εὑρεῖν τὴν ἀρετὴν ἡμῶν ὑποδείξας τὴν ἑαυτοῦ. εἰδὼς γὰρ ἄνθρωπος ἐμέλλει εὐκόλως ἐρεῖν, ἀνάγκη με ἐλθεῖν καὶ θεραπεῦσαι τὸν δοῦλον, ἵνα μάθῃς τὴν φιλοξενίαν τοῦ ἑκατοντάρχου. Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. οὐδὲν τῆς ἰσχύος καὶ τῆς ἀρρωστίας αἰτίαν τῆς οἰκείας αὐτὸν ἔπεισεν ὑπολαβεῖν βλάβειας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν συμφορὰν τὴν ἀναγκαίαν ἐπιτήδευσε τοῦ διδάσκειν. διὸ φησίν· Εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος εἰμὶ ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύου, καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ὁρᾷς ὅτι ὃ, ποίησον, διδάσκει δοῦλοι ὄντι ἀφαλεγομένου; οὐκοῦν ὃ, ποιήσωμεν, ὁμοτίμου τινός ἐστι. ὅταν οὖν διδάσκῃς δούλῳ λέγῃ, ποίησον, λέγε· ὅταν δὲ πατρὶ ἐμοὶ ἀφαλέγηται, ποιήσωμεν. τί οὖν, φησὶν, εἰ ὁ μὲν ἑκατοντάρχης ἔστως ὑπεμίμνησκε, ὁ δὲ σῶμα οὐκ ἔχε; μὴ γὰρ ἀπόστολός ἐστι, φησὶν, ὁ ἑκατοντάρχης; μὴ γὰρ μαθητής ἐστι, ἵνα αὐτὸν δίξωμεν τὰ ῥήματα; εἰκὸς αὐτὸν ἐσφάλθαι, φησί. καλῶς. ἴδωμεν οὖν ὁ ἐξῆς ἆρα διώρθωσεν αὐτὸν ὁ Χριστός; ἆρα ἐπεπίμνησεν ὡς σφαλλομένῳ, καὶ διεφθαρμένα εἰσάγοντι δόγματα; ἆρα εἶπε πρὸς αὐτὸν, τί τοῦτο ποιεῖς, ἄνθρωπε; μείζονα σοὶ ἐμοῦ δόξαν ἔχεις, ἢ πρέπει· πλείονά μοι χρείαν τῶν ὀφθαλμῶν· ἐξ αὐθεντίας με νομίζεις ὑποτάττειν οὐκ ἔχοντα αὐθεντίαν; ἆρα εἶπέ τι τοιοῦτον; οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ ἐκύρωσεν αὐτοῦ τὴν γνώμην, καὶ πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας εἶπεν, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ισραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. ὁ τοίνυν ἔπαινος τοῦ διδάσκειν, κύρωσις ἦν τῶν ῥημάτων τοῦ ἑκατοντάρχου. οὐκέτι γὰρ τοῦ ἑκατοντάρχου ἐστὶ τὰ ῥήματα τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ ἀποφάσις ἐστὶ διδασκαλική. ὅταν γὰρ αὐτὸς ἐπαινέσῃ τὰ λεχθέντα, καὶ ψηφίσηται αὐτοὺς ὡς καλῶς εἰρημένους, ὡς ἴδιον αὐτὰ δείκνυμι χρησμόν. ὃ γὰρ κύριος μόνον ἔλαβεν ἐκ τῆς τοῦ Κυρίου κρίσεως.

ἴσ. τῶν ῥημάτων τοῦ συμβουλῆς. ὅλ. τῶν ῥημάτων τοῦ συμβουλεύειν, διὰ τοῦ συμβουλῆς τὸ ὁμ.

χ. ἡμῶν

χ. ἐαυτῷ

χ. μείζονα ἐμοῦ

χ. τοῦ Θεοῦ ἀπαρίστως.

Ⓦ ἀκροχωλιᾶσι λέγω, Ⓦ ἰουδαίοις. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος φιλόσοφος ἦν περὶ τῆς τῦ Θεῦ ἐρήμου πέτρας, πόθεν ἂν ἡμῖν ἐνεκάλει ὡς Ⓦ λίθοις τὸν τῦ Χ̄υ Ⓦ αὐτὸν ἐκλαμβάνουσι ζῆσαι. καθάπερ γὰρ ὅτε τὴν Ἰουδαίων ὤχρια ἡ φύσις τῆς ὀρεινῆς πέτρας, ἀλλ' ἡ δυνάμις τῆς νοερᾶς ἐκείνου πέτρας ἐφίει τὸ ὕδατος ἐκεῖνος· οὕτω δὴ καὶ ὅτε ὁ Δαβὶδ, οὐχ ὁ αἰσθητὸς, ἀλλ' ἐνοητὸς λίθος βαρβαρικὸν ἐκεῖνον κατέτηκε κεφάλαιον· ὅταν ὑμῖν καὶ τότε ἐκεῖνα ἐξεμέσω μηδὲν ἀπὸ λογισμῶν ἐρεῖν. Τὰ γὰρ ὅπλα ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ, λογισμοὺς καθαιροῦντα, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τῦ Θεῦ. καθαιρῶ τοίνυν αὐτοὺς, οὐκ ἐπαίρει καλυβόμενα· καὶ ἀλύει, οὐκ ὀπλίζεσθαι τύποις προσεσχήκαμεν. Λογισμοὶ γὰρ εἰσὶ τῶν διαλογιζομένων, φησί. Ποῖοι, ἄλογοι; ὁ ἄλογος, κἂν ὅτι ἀσφαλῶς βαίνη χωρίου, οὐδὲν πω θαρρεῖ, ἀλλὰ δίδοικε καὶ πέμπει· ὅπου καὶ ὁ λογισμοῖς ἀποδιδῶν, κἂν ἀληθὴς ᾖ, πληροφορίαν οὐδέπω τῇ ψυχῇ πεποίηκε καὶ πίστιν ἀκλινῆ. ἐπὶ οὖν τοσαύτη τῆς λογισμῶν ἀσθενείας, φέρε ἀπὸ τῶν γραφῶν τῆς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀγῶνα μάχας. πόθεν οὖν * ἀρκεῖον τὸν λόγον; ὅθεν ἂν βελτίστη, εἴτε ἀπὸ τῆς καινῆς, εἴτε ἀπὸ τῆς παλαιᾶς. οὐ γὰρ δημόσιον τοῖς εὐαγγελικοῖς καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς προφητικοῖς καὶ παρὰ τῇ παλαιᾷ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας ἀπολαύουσαι ὅστις ἰδιῶτις τὸν τῦ μονογενοῦς δόξαν. δεῖ δὲ καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ πρὸς ἐκείνους ἀκροβολίσασθαι. οὐ γὰρ δημόσιους τούτους, οὐτινοῦν πιεύμενοι τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ ἐπέρας πλείονας αἱρετικὰς δυσωπεῖν καὶ καταλαβεῖν, Μαρκίωνα, Μανιχαῖον, Οὐαλεντῖνον, τῶν Ἰουδαίων ἄπεπτα καὶ συνήμματα. καθάπερ γὰρ ὅτε τὸν Δαβὶδ, ὁμοῦ Γολιὰθ κατέπιεν, ὃ ἦν γραπτὸν δι' ἀπόρρητον ἐδραπέτευσεν, ἦν ὁ μὲν θαλάττιος εἶδος ἐγίνετο σώματος, ἦν μᾶς ἡ πληγὴ κεφαλῆς, ἡ δὲ φυγὴ καὶ ἡ διωλία κοπὴ τῦ γραπτοῦ πόντου· οὕτω δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἐστιν, μιᾶς αἱρέσεως πληγείσης καὶ καταπεσούσης, κοπὴ τῶν ἀπεθνημότων ἀπόντων εἶναι φυγή. Μανιχαῖοι μὲν γὰρ καὶ Ⓦ τὰ αὐτὰ ἰουδαΐζοντες ἐκείνοις, Ⓦ μὲν κηρυττέσθωσαν δοκοῦσι δίχα θεῦ Χριστὸν, τὸν δὲ κηρύττοντας αὐτὸν ἀπαίζουσι, προφήτας δὲ πατριάρχας Ἰουδαῖοι δὲ πάλιν ἀπ' ἐναντίας τὸν μὲν κηρύττοντας αὐτὸν δοκοῦσι δίχα θεῦ καταπτύειν, προφήτας λέγω, καὶ Ⓦ ἰουδαίτιν αὐτῶν, Ⓦ δὲ κηρυττόμενον ὑπ' αὐτῶν ἀπαίζουσιν. ὅταν οὖν τὰ τῦ Θεῦ χάριτι πολλαχοῦ διέξωμεν ἐν τῇ παλαιᾷ προφανερούμενα τῦ μονογενοῦς τὴν δόξαν, πόθεν ἔσται δυνατὸν ἀναισθήτοις τὰ θεοπνεύστα καὶ παχύτατα ῥήματα καὶ βλασφήμους ὑπερκύψαντας γλώσσας. ὅταν γὰρ φαίνηται Ⓦ Χριστὸν ἡ παλαιὰ ἅπασα κηρύττουσα, πῆς ἔσται μανιχαίῳ ἢ τοῖς κατ' ἐκεῖνον ἀποστολία, ἀπαίζουσι τὸν προφήτας φανερούσας Ⓦ τοῦτον ἀπόντων διαστάσεις; τίς ἢ συγχώρησις καὶ παραίτησις τοῖς Ἰουδαίοις Ⓦ τοῦτον τῶν προφητῶν καταγελῶσιν μὴ δοξαζόντων;

Ἐπεὶ οὖν τοσαύτη τῆς ὕλης ἡ περιουσία, ὅπου τὰ παλαιότερα βιβλία τὸν λόγον ἀγαγωμεν, καὶ τὴν παλαιὰν αὐτὴν τὸ ἀρχαιότερον πόντον, ὅπου τὸν ῥηθέντα λέγω, καὶ τὴν ῥήσεως αὐτῆς τὸν κορυφαῖον ἀναδραμῶμεν. ἔστι γὰρ περὶ τῦ Χριστῦ πολλὰ φησιν ὁ Μωϋσῆς, ἀκούσει αὐτὰ τῦ Χριστῦ λέγοντος· Εἰ ἐπίστευες Μωϋσῇ, ἐπίστευες ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψε. Ioan. 5. με. πολὺ γὰρ ἔγραψεν ἐκεῖνος περὶ αὐτῦ, τῦ πάντα λύσαι πεπρωσμένου. ὅπερ γὰρ ἡ κτίσις ἀπήρτισε πᾶσα, καὶ ποικίλῳ μὲν ὁ οὐρανὸς ἐστιφάνωται τῷ τῦ ἄστρων χορῷ, πόντος δὲ παντοδαποῖς ἐνθήσει κατέλαμπεν αὐτῷ κάτωθι ἡ γῆ, ἃ πλήρεις μὲν ὄρεσι κορυφαῖς, πλήρη δὲ πεδία καὶ φαράγγες καὶ ἁπλῶς πᾶσα ἡ τῆς γῆς ὑπερφαίνεται φυτῷ καὶ δένδρων εἴδεσι βοτάνῃ τε λιπῇ, καὶ ἐσκίρτα μὲν ποίμνια, ἐσκίρτα δὲ βουκόλια, τῷ δὲ φιλεῖν ὁρμᾶται ὁ χορὸς τὸν ἴδιον φύσει ἐπιδεικνύμενα μουσικὴν τὸν ἀέρα πόντα ἐπλήρωσιν, καὶ μετὰ πλάγη τῷ σοφίᾳ ζῶσιν ἅπαντα, πλήρεις δὲ λίμναι καὶ πηγαὶ καὶ ποταμοὶ τῷ σὺν αὐτοῖς ἅπασι τροφίμων ἀπόντων, καὶ οὐδὲν ἐν ὀλίγοις ἀπέλειπεν, ἀλλὰ πόντα ἀπήρτισε· ἕζητει τὸ σῶμα τὸν κεφαλὴν, ἡ πόλις τὸν ἄρχοντα, ἡ πό-

θηγας, ⁂ οὐδὲν ἔχοντα ζητεῖς; καί φησι. πῶς γὰρ μετὰ τῶν ζημιῶν ὄφελος, τοῦτο ⁂ οὐρανὸν ἀποκλείσαντες, ἢ πάντα ἄζηλα ἐργασάμενοι; Εἶδες πῶς σοῦ κατηγόρησεν ὁ ἑκείνου; ἕως γὰρ σοῦ * ἐφθέγξατο, ὁ βασιλεὺς ὁ θεὸς ἐσιώπα καὶ πολλὴ μετὰ τῆς παρρησίας ἡ παρ- * ἐκ
ρησία. ὡ τῆς ῥαιμάτος· οὐδὲ ἱμάτιον εἶχε, καὶ ⁂ οὐρανοὺς ἀνέκλεισε. διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἀνέκλεισε ⁂ οὐρανόν, ὅτι ἱμάτιον οὐκ εἶχεν· ὅτι δὲ οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐκέκτητο, ἀφ' τοῦτο πολλῷ τῷ δικαίῳ ἐπεδείξατο. δύο ἴδιας γὰρ τὰ χείλη μόνα, μυρίους ἐπέπνευ ἀνωθεν κατιέναι θησαυροὺς ἀγαθῶν. ὡ στόματος πηγὰς ἡμέρων ἔχοντος· ὡ γλώσσης ἡφάδας ὑετῶν ἀφιείσης· ὡ φωνῆς μυρίας ἀγαθὰ βρυούσης. πρὸς δὲ τοῦτον αὖ βλέποντες τὸν πένητα καὶ πλούσιον, ⁂ ἀφ' τοῦτο πλούσιον, ὅτι πένης ἦν, ὑποφαίνομεν τῆς παρόντων, ὅτι ἡμεῖς μὲν τῶν μελλόντων. οὕτω γὰρ καὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τῶν ἐκεῖ πάντων ὅπου τὰ- ξόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς" μεταλαβεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡ- χ. ὑπερχῶν
μῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΡΗΘΕΙΣΑ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

πρὸς Ἀνομοίους περὶ ὁμοουσίου, καὶ ὅτι σύμφωνος ἡ νέα τῇ παλαιᾷ, καὶ πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τὴν θείαν συναξιν. Λογ. ζ.

Μέλλω ὑμῖν διελέγχειν ἡμέραν, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅτως ὑμᾶς ἐφίλησα, ὡς ἐξ ἐλέγχου καὶ οὐκ ἀπὸ τύπου ὑμῖν ζωγραφῶ· ὅτως ὑμῖν ζωγραφῶν τοῖς τῆς ἀγάπης δεσμοῖς, ὡς χρῶσι ἅφασι τῆς ἡδίστης ὑμῶν ἀπολαύσας ζωγραφίας. τοῦτο γὰρ ἴσως, οὐκ ὅτι "φιλητικός τις ἐγὼ καὶ ἀγαπητικός, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ καὶ ἐπίορκοι μᾶλλον πάντων ὑμεῖς. πῶς γὰρ ἂν ὑμᾶς οὐκ ἂν ἀγάσαιτο καὶ θαυμάσειε ⁂ πυρωμένους ζῆλον, τοῦ ἀνυπάρκτου φλέγειν, τοῦ ἀπόντος ἐρᾶν, τοῦ τοῖς οὖσι διδασκάλοις θύειν, τοῦ πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, ἅπερ ἄπαντα ἰσχνὰ καὶ λιπαροῦ δεόμενα ψυχοῦ*; διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς * καὶ ἐλεῖν
τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, ἐν ᾗ καὶ ἐτέχθημεν καὶ ἐτραφήμεν καὶ ἐπαιδεύθημεν, οὐκ ἔλαττον ὑμᾶς φιλοῦμεν. ἀδελφὴ γὰρ ἐκείνη αὕτη, καὶ διὰ τὴν ἴργων τοῦ συνείδηκε δεδιδύχασθε. Εἰ δὲ πρεσβυτέρα καὶ ⁂ χρόνοις ἐκείνη, ἀλλὰ θερμοτέρα καὶ τοῦ πίστει αὕτη. πλείων ὁ σύλλογος ἐκεῖ, καὶ λαμπροτέρα ὁ θάλασσα· ἀλλὰ μείζων οὐκ οἶδα ἡ ὑποστολή, καὶ" πλεί- χ. πολλὰ
ων τῆς ἀνδρείας ἡ ὑπόδυξις. λύκοι πάντα γὰρ τὰ πρόβατα περιστοιχίζονται, καὶ ὁ ποιμὴν οὐκ ἀνθίσταται· ζάλη καὶ χειμὼν καὶ κλυδώνιον περίεστι τοῦ ἱεροῦ τούτου ναῦν διώκοντος, καὶ ⁂ ὑπερλέοντες ἀ καταποντίζουσι· φλογὸς αἱρετικῆς ἐπήρεια πάντοθεν" κύκλῳ, καὶ ⁂ οὐ χ. κακῶσι,
μέσῃ τῇ χειμῶνι δρόσον πνευματικῆς ἀπολαύουσιν. ὁμοίως ὥσπερ ἐν τοῖς μέσῳ τῆς πόλεως τούτης τοῦ ἐκκλησίας τούτων πεφυτευμένων ἰδίᾳ, ὥσπερ δή" Εἴ τις ἐν μέσῃ κεμένῳ θάλλουσαν ἐλαίαν καὶ τοῖς φύλλοις κομῶσαν καὶ τῷ καρπῷ βεβρυθμένην ἴδοι. ἐπεὶ οὖν ὅπως βυγνώμενες ὑμᾶς καὶ μυρίων ἀγαθῶν ἄξιοι, φέρε, τοῦ ὑστάσαι μὴ πάσης χάριτος καταβάλωμεν, ἵνα πρὸς ὑμᾶς ὑστερόμεθα, ἰωϊκὰ τοῦ τῆς Δαβὶδ καὶ τοῦ Γολιὰθ ὅπλων ἐφιλοσοφοῦμεν πρὸς ὑμᾶς, ἀκούσατε δὴ λέγω, πῶς ὁ μὲν πονηρία πολλῇ καὶ μεγάλῃ πάντοθεν ἐπιφερόμενος, οὐ γυμνὸς τῶν ὅπλων ἐκείνων τῶν πίστει τετύχηκε· καὶ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς ἀσπίδος ἔλαμπεν ἔξωθεν, οὐ" ἔνδοθεν ἀπὸ τοῦ πνεύματος καὶ χ. ἔνδοθεν
τῆς χάριτος ἔστιλβε. διὰ τοῦτο γοῦν ὁ παῖς τῶν ἐκείνου κατηγόρησεν, ὁ γυμνὸς τῶν ὁπλισμένου ἐκείνου, ὁ ποιμὴν ⁂ τραπέζῃ κατέβαλε, λίθου φύσις πνευματικοῦ χαλκοῦ φύσιν πολεμικοῦ ζωότερα καὶ διέφθειρεν. ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ⁂ λίθον ἐκεῖνον μεταχειρισώμεθα,

⁂

λύτων, σὺ δὲ καὶ τοὺς ἐκείνης τέκνους λέγεν, ἢ τὰ λειπόμενα εἰς ἑτέραν διὸ ἐπὶ τὴν ἡμέραν, τοὺς πολεμίους θύρας τείχομεν πάλιν. Εἰ γὰρ καὶ πολλάκις ἡμῖν περὶ τῆς ἐντεύξεως ταύτης εἴρηται, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. καὶ γὰρ καὶ τὰ ἱματίων ζώνη ἅπαξ βαφέντα δέχεται ἔχει τὴν βαφήν· ἀλλ' οἱ πολλάκις καὶ ζωννύμενοι καθίστε, ἀλλ' ἀποβάλλουσι. (ιβ) δύο τοιοῦτοι, ἀκάπηλος ἁμαρτὼν τῶν ἐμπόρων. ὅταν γὰρ πολλάκις τῶν αὐτῶν ἀκούσωμεν ῥημάτων, καθάπερ τινὰ βαφὴν τὴν διδασκαλίαν ἀποδεξάμενοι, οὐκ ἂν ῥᾳδίως αὐτὴν ἀποβάλοιμεν. μὴ τοίνυν παρέργως ἀκούωμεν. καὶ γὰρ ὄντι, οὐκ ἔστι σοὶ εὐχὴς δυνατώτερον, οὐδὲ ἴσον. καὶ οὕτως ἐστὶ βασιλεὺς λαμπρὸς ἀλευρίδα περιβεβλημένος, ὡς ὁ διὰ μέσου τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὁμιλίας κεκωμῳδημένος. ὥσπερ γὰρ εἰ στρατοπέδου πολλοὺς στρατηγοὺς, ἀρχόντων, καὶ πάντων πολλῶν, προσελθών τις κατ' ἰδίαν διαλεχθείη τοῦ βασιλέως, καὶ πάντων ἐκείνης ὑπερέφθη πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ζωὴν σημότερος γένοιτο· οὕτω δὲ καὶ ὅταν τὴν εὐχὴν ἡμῶν ἀπὸ πολλῶν ἴδῃ ἀνθρώπων, ἀγγέλων πλήρωσιν, ἀρχαγγέλων πλῆθος, τῶν σεραφὶμ, τῶν χερουβὶμ, τῶν ἄλλων ἁπασῶν δυνάμεων, αὐτὸν μόνον ὁρᾷ πάντα ὅτα μὴ πολλῆς δυνάμεως προσιέναι τὸν πρεσβείας, καὶ τοῦ βασιλέως τῶν δυνάμεων ἐκείνων ἁψάλλεσθαι. πότερος τοῦτο οὖν μᾶλλον τάξει εἴπῃ πρώτης; οὐ πρώτη μόνον, ἀλλὰ καὶ ὠφέλεια μεγίστη γίνεται μᾶλλον ἀπὸ τῆς εὐχῆς, καὶ χαρὰ ἀναλεῖν ὅπερ αἰτοῦμεν. ὁμοῦ τε γὰρ τῆς ἀθέτους καὶ χείρους εἰς (ιγ) σωφρονοῦσι, καὶ (ιδ) Θεὸν ἐκάλεσεν, καὶ πάντων εὐχῆς ἀπόκειται τῶν αἰθερίων τοσούτων, καὶ μετέχει τῆς δόξης ἐκείνης τοῦ μέλλοντος ζωῆς, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς φαντάζεται λοιπὸν, καὶ δεῖται τοῦ πρόσωπον ἔχει ζωῆς κτ (ιε) κεκρυμμένης εὐχῆς, ἐὰν μὴ ἀκριβείας ἔχητε· ἀλλὰ καὶ ῥᾳθυμίας ἀναζέη, κωλύσει ῥᾳδίως· καὶ ὑπερθυμία φλέγη, σβέσει· καὶ φθόνος τύχῃ, μὴ πολλῆς τῆς εὐχηλίας ἀπολαύσεται. καὶ τὸ μὲν ζῆν, ὅπερ ὁ ἀποστόλος φησὶν ἀνέρριπτος τὸ πλίνθος. τί δὲ ἐκείνος φησιν; Εἷς σκότος, ἢ ἐμβλέψατε. ὃ καὶ αὐτὴ διελεύσεται πάντα τὰ ἔθνη τὸ δρυμοῦ· σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἁρπάσαι καὶ ζητοῦσι παρὰ τοῦ Θεοῦ βρῶσιν αὐτοῖς. δύσεται λεὶ ὁ ἥλιος, καὶ ζωγρήσουσι, καὶ εἰς τὰς μανδύρας αὐτῶν κατακρίσουσι. ὥσπερ οὖν τῆς ἀκτῖνος διϊκούσης πάντα φυσαδύεται τὰ θηρία· καὶ ὡς ὁ φωλεὸς εἰς ἑαυτὸν καταδύεται· οὕτω δὲ τῆς εὐχῆς, ὥσπερ τινὸς ἀκτῖνος, ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ πιστεύοντος καὶ τῆς γλώττης διαφανείσης, φωτίζεται μὲν ἡ ψυχὴ, πάντα δὲ τὰ ἄλογα καὶ θηριώδη πάθη δραπετεύει, καὶ φυσαδύεται· καὶ ὡς ὁ οἰκείους καταδύεται φωλεοὺς· μόνον ἐὰν μὴ ἀκριβείας εὐχωλῶν, ἀν μὴ ψυχὴς διεγηγερμένης καὶ ψυχούσης πρόθυμος· τότε καὶ ὁ διάβολος πρὸς, φυσαδύεται· καὶ δαίμων, ἀναχωρεῖ. Εἰ γὰρ οἰκέτης διακονητὴς ἐγκαλεσαμένου, οὐδεὶς ἂν τῶν ζωοδούλων, ὅτε τις τῶν πρήσεται ἐχόντων προσελθεῖν τολμήσειεν ἂν καὶ διεσχλήσαι, πολλῷ μᾶλλον οὗτοι τῶν ὡσεσκεχρουκότων ὅτις καὶ ἀπρήξατο, οὐκ ἂν δυνηθείεν ἡμῖν εἰσχλῆσαι τῷ Θεῷ ἐγκαλεσαμένοις μὴ τῆς προσκούσης ἀσυδίας. εὐχὴ χαμαιζοῦσιν λιμοῦ, κλυδωνιζούσων ἀγκυρα, σαλευομένων βακτηρία, πεπτωκότων ἀσφάλεια, ἰατρεῖα τραυμάτων ἀναίρεσις, ὑγιείας φυλακή. εὐχὴ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἡμῖν ἀκίνητα διατηρεῖ, καὶ τὰ κακὰ μεταβάλλει ταχέως. καὶ πειρασμὸς ἐπέλθῃ, ῥᾳδίως ἀπεκρύσεται καὶ ζημία χρημάτων, καὶ ὑπὲρ ἕτερον τῶν λυπούντων ἡμᾶς τὴν ψυχὴν, ἅπαντα ἀπολαύει ταχέως. εὐχὴ λύπης ἀπάσης φυσαδυτήριον, εὐθυμίας κατάστασις, διϊκνουμένης ἡδονῆς ἀφορμὴ, φιλοσοφίας μήτηρ. ὁ δυνάμενος εὔχεσθαι μὴ ἀκριβείας, καὶ ἀπόντων πενέστερος ἦ, πάντων ὅτι πλουσιώτερος· ὥσπερ ὁ τῆς εὐχῆς πάλιν ἐστερημένος, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ καθίζη) τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ, πάντων ὅτι πενέστερος. "ἢ γὰρ ὁ Αχαὰβ βασιλεὺς ἰῶ, ἢ χρυσίον εἶχεν ἄφατον ἢ ὀργύριον· ἀλλ' ὅτε εὐχὴν οὐκ εἶχε, τοσούτου Ηλίαν ζητῶν, ἀν θέρμον οὐδὲ καταγώγιον ἔχοντα, οὐδὲ ἱμάτιον, ἀλλ' ἢ μηλωτὴν μόνην. τί τοῦτο, εἰπέ μοι; ὁ τοσαύτης ἔχων ἀπολαύσεως,

ἀληθῆναι, ὅπερ καὶ μᾶλλον τὰ αἰσθήσεσιν ἅπαντα μαθητὴν ἰδὼν ἀπιστοῦντα, καὶ προφητεύσαντος αὐτῷ τὰ αὐ-
μενα καὶ τύπους ἄλλων ὑποδείξαντος, καὶ χεῖρας ἀφῆκε καὶ ἀπιέναι, ἐρώτησον καὶ ἴδε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστᾶ οὐκ ἔχει. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐξ ἀρχῆς πλείας ἦλθεν ἀλλ' ἀθρόον ἐπεδείξατο, καὶ ἀπέλαβεν, ἀλλ' ἰώμενος καὶ συλλαμβάνων, καὶ τιθεὶς, καὶ γαλακτοτροφῶν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἦλθε τῆς γῆς ἀφαιρεῖσθαι, ἵνα καὶ ὧν μάθῃ τὸ χρῆναι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αὐτὸ τοῦτο πιστώσηται. Ὅπου γὰρ ἄγγελοι πολλάκις ὑπὲρ τῆς γῆς ἐφάνησαν ἐν ἀνθρωπίνῳ τύπῳ, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς τὸ ὃ φαινόμενον οὐκ ἦν σαρκὸς ἀλήθεια, ἀλλὰ συγκαταβάσεως· ἵνα μὴ νομίσῃς τὸ αὐτὸ καὶ τὴν παρουσίαν τοιαύτην εἶναι, οἵαν ὀκνῶσιν ἐλθεῖν, ἀνάπιστωθῇς ἀληθῶς ὅτι σαρξ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ συνελήφθη, καὶ ἐτέχθη, καὶ ἐτράφη, καὶ ὅτι Φαύστης ἐπάθη, οὐκ ἐν οἰκίσκῳ τινὶ, ἀνὴρ ἐν καταλύματι, πλήθους ἀπείρου παρόντος, ἵνα ἀνα-
μισθήσωσιν αὐτὸν ἡ γλῶσσα. Διὰ τοῦτο καὶ σπαργανα, καὶ τροφὴν ἀνάγκην αὐτὸ τοῦτο λέγουσαν, οὐχ ὅτι ἀνθρωπος ἔσαι μόνον, ἀλλ' ὅτι ἐν συνελήφθησαν, καὶ τιθέσθαι, ἐν ἐν τοῖς παι-
δίοις νόμῳ τραφέσθαι. καὶ τοῦτο ὁ Ησαΐας βοᾷ, λέγων· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. βούτυρον καὶ μέλι φάγεται. καὶ πάλιν, Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν. ὁρᾷς πῶς καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ πλησίον τροφὴν ἀνεφώνησαν; ἐρώτησον τοίνυν αἱρετικόν· Θεὸς δυνατός, καὶ ἀναδύεται, καὶ ἀσθενεῖ, καὶ λυπεῖται; καὶ εἶπῃ, ὅτι ναί, ἀπόστηθι λοιπὸν, ἐν σῶσον αὐτὸν κἂν μὴ τῇ ἀληθείᾳ, μᾶλλον δὲ καὶ σκιᾷ κατάτεμε. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνος τολμήσει τοῦτο εἰπεῖν. διὰ δὲ εἶπῃ, ὅτι οὐδὲν τούτων ἄξιον τοῦ Θεοῦ, εἰπέ, οὐκοῦν οὐδὲ βούλεται Θεός. χωρὶς γὰρ τούτων καὶ ἑτέρωθι ἄτοπα ἔσαι, αὐτοῦ Θεοῦ τὰ ῥήματα ἦ. ὅτε γὰρ ἀγανάκτησιν μόνον ἐμφαίνει τὰ ῥήματα, διὰ δύο θελήματα· ἐὰν μὴ ἐγὼ, ἐὰν δὲ παρὼν σὺ ἀνέλῃς. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, τοῦτο ἐστιν ἐμφαίνοντος. τοῦτο δὲ οὐδὲ ἐκεῖνοί ποτε διεχώρησαν, ἀλλ' ἡμῖν αἰεὶ λεγόντων Τὸ, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν, ὅτι τῆς δυνάμεως, ἐκεῖνοι ὅτι τῆς θελήσεως τοῦτο εἰρῆσθαί φασι, λέγοντες παρὼν καὶ ἐγὼ μίαν ἂν βούλησιν. Εἰ τοίνυν παρὼν καὶ ἐγὼ μία βούλησις ἐστί, πῶς φησιν ὁ Χριστός, Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ; διὰ μὲν γὰρ ὅτι τῆς θελήσεως τὸ εἰρημένον ἦν, τοῦτο ἀνθυποφορὰ τις ἦν, καὶ πολλὰ ἄτοπα ἂν τότε ἐπέπτωκεν· διὰ δὲ ὅτι τῆς σαρκὸς, ἔχει λόγον τὸ εἰρημένον, καὶ οὐδὲν ψόγου ἀπόδειγμα. ἐὰν γὰρ τὸ μὴ θέλειν ἀποθανεῖν τῇ σαρκὶ καταγνώσεις (φύσεως γὰρ ἐστι τοῦτο) αὖθις ἂν τὰ τῆς φύσεως ἁπάντων χωρὶς ἁμαρτίας ἐπεδείκνυτο, καὶ μᾶλλον τῆς προαιρέσεως, ὥστε τὰ τῶν αἱρετικῶν ἐμφράξαι στόματα. Ὅταν οὖν λέγῃ, Εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, καὶ οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ, οὐδεὶς ἕτερον δείκνυσιν, ἀλλ' ἢ ὅτι σάρκα ἀληθῶς προσεβάλετο φοβερὸν θάνατον. Τὸ γὰρ φοβεῖσθαι θάνατον καὶ ἀναδύεσθαι καὶ ἀγωνιᾶν, σάρκος ἐστί. καὶ μὴ οὖν ἐρήμου αὐτὸν ἀφίσι καὶ γυμνὸν τῆς οἰκείας ἐνεργείας, ἵνα αὐτῆς δύξας τὸν ἀθετήσαι πιστώσηται αὐτὸς καὶ τὸν Φύσιν· καὶ γὰρ αὐτὸν ἀποκρύπτει, ἵνα μάθῃς, ὅτι ἀνθρωπος ἦν. ὥσπερ γὰρ Εἰ ἀθάνατος καὶ ἀνθρωπίνα ἐπεδείκνυτο, τοῦτο ἂν ἐνομίσθη· οὕτως Εἰ ἀθάνατος πᾶς τῆς θεότητος ἐπετέλει, ἠπιστήθη ἂν ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος. Διὰ τοῦτο ποικίλλει καὶ ἀναμίγνυσι καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ πράγματα, ἵνα μήτε τῇ Παύλου τῷ Σαμοσατέως, μήτε τῇ Μαρκίωνος καὶ Μανιχαίου τόσῃ καὶ μανίᾳ προσέχῃ τις φασι. Διὰ τοῦτο καὶ ἀναλέγει ὁ ἐσόμενος ὡς Θεὸς, καὶ ἀναδύεται πάλιν ὡς ἄνθρωπος.

Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὰς λοιπὰς αἰτίας ἐπεξελθεῖν, καὶ δεῖξαι ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τούτου τὸ ἀνθρώπινον τῆς σαρκὸς ἐλέγχων ἔδειξε, ὅτω καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν τὸ ἀνθρώπινον τῶν ἀκουόντων διορθούμενος. εὖ γὰρ δὲ πάντα τὰ παθήματα ἐρημία διὰ τὸ τῆς σαρκὸς ἀσθενὲς ἐρῆσθαι χρὴ νομίζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἄλλας, ἃς εἶπον, αἰτίας. ἵνα δὲ μὴ τῇ ἐρημίᾳ ὑποκλύσῃ τὸ πλῆθος· τὸ δὲ ἀσθενὲς τῶν ῥηθήσεται μαθητῶν,

Λουκ. κε'.

Ησ. ζ. ιδ.

Ησ. θ. ς.

Ματθ. κε. κδ. Ιωαν. ι. λ.

Ματθ. κς. λθ.

χ. ἀγνοῦσι
χ. ἡ

τοῖς Φιλονεικοῦσι λαβεῖν· ὅταν μὲν τοι ὁ ἀγνοούμενος ὅτως ἡ φανερὸν ἡ γνώσιμον ἅπασι, ὡς ἡ αἱ θεῖαι γραφαὶ ἐν ἐδόξαις μὴ ἀκριβείας, ποία ἀπολογία, ἢ ποία συγγνώμη τοῖς λέγουσιν, ὅτι αὐτὸς ἀγνοεῖ ταῦτα ἔλεγε; τοῦτο τοίνυν, καὶ περὶ τῆ σαρκὸς λέγω λόγου, ἡ δοῦλοι αὐτὴν φαίνονται μὴ ἀκριβείας εἰδότες, ἡ ὅτι ἀποθανεῖν, ἡ ὅτι ἀπὸ σαρκὸς τοῦτο παθεῖν αὐτὸν ἐδέ. ἡ περὶ τοσούτων ἐτῶν ἀμφότερα ταῦτα δηλοῖ ὁ Δαβὶδ ἔλεγεν· ὦ πρόσωπον τῆ Χριστοῦ, Ωρυξαν χεῖράς μου καὶ πόδας μου. ἡ δὲ μέλλον ὡς πεπληρωμένον ἀπέφηνε, δικαίως ὅτι καθάπαξ τὰ συμβάντα ἀμήχανον μὴ γενέσθαι, ὅτου ἡ ὅτου ἀμήχανον μὴ γενέσθαι. πάλιν ὁ Ησαΐας αὐτὸ τοῦτο προαναφωνῶν ἔλεγεν, Ως πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, ἡ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. τὸν πάλιν ὁ Ιωάννης τὸν ἀμνὸν ἰδὼν ἔλεγεν, Ιδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰ ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, εἰκότως ὁ προφητεύς φησι. ἡ ὅρα, οὐχ ἁπλῶς εἴρηται ὁ ἀμνός, ἀλλὰ προσκείμενον τοῦ Θεοῦ. ὅθεν γάρ ἡ ἕτερος ἰδὼν ἀμνὸς ὁ Ιουδαϊκός, ἀλλὰ τοῦτο φησιν, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ ὄντι. εἰκότως γάρ τὸ ἔθνος προσφέρειν μέλον, οὐκ ἦν γάρ τῆς οἰκουμένης προσπέσῃ ἁπάσης· καὶ εἰ μὴ τὸ αἷμα πληγὴν σωματικὴν ἐκώλυσεν δέ Ιουδαίων μένειν, τότε ἦ τὸ αἷμα τῆς οἰκουμένης ἁπάσης κοινὸς γέγονε καθαρμός. ἡ τοῦτο ἦ τὸ αἷμα, ὃ τοῦ Ιουδαϊκοῦ λέγω ἀμνοῦ, ἴσχυεν, ὅπερ ἴσχυεν, ὑ πρὸς τὴν εἰκείαν φύσιν, ἀλλ' ὅθεν τότε τύπος ἦν, τὴν δύναμιν ἔχει σκιάν. πρὸ τούτων εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι καὶ αὐτὸς ὑὸς λέγεται, ἡ ἡμᾶς ὑοί, ἡ ἀπὸ τῆς κτίσεως τὴν προσηγορίαν εἰς υἱοθεσίαν αὐτοὶ ἀγάγωμεν ἡμετέραν ὑπερβεβῶτες; ἰδοὺ γάρ ἀμνός, ἡ ἀμνός· ἡ εἰ μὲ ὄνομα, ὃ ἦ μέσον τῆς φύσεως ἑκατέρας ἔπιεσεν. ὥσπερ οὖν ἀκόλουθα ἐν ταῦτα προσηγορίας κοινωνίαν οὐδὲν ἧττον φαντάζῃ, οὕτω δὲ ἡ ἐν ταῦτα ἀκούων υἱὸν ἡ υἱόν, μὴ προς τὴν ζῶν υἱοθεσίαν κατάγε μονογενῆ. ἀλλὰ τί χρὴ λέγειν περὶ τῆ Δήλων; Εἰ γάρ τῆς θεότητός ἐστιν ἡ ὐχή, εὑρησόσεται ἡ αὐτὸς ἑαυτῷ περιπίπτων, ἡ ἐναντιολογῶν, ἡ μαχόμενος. ἔστι γὰρ ὁ ἐν ταῦτα εἰπών, Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, ἐκραύγαζε ἡ ἀναδυόμενος περὶ τῆ πάθος· ἀλλ' ἀγαθὸν εἰπών, ὅτι δὲ τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν ἐθεώρει ἡ μᾶλλον ἐμάνθανεν, ὅθεν Πέτρου ἤκουσε λέγοντος, Ιλεώς σοι, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο, οὕτω σφοδρῶς ἐπετίμησεν, ὡς εἰπεῖν, ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῆ ἀνθρώπου. κρίνοιτο περὶ βραχέως ἐν αὐτὸν ἐπαινέσας, ἐ μακαρίσας, ἀλλ' ὅμως Σατανᾶν αὐτὸν καλέσαι, οὐχὶ ἀπόστολον ὑβρίσαι βουλόμενος, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὕβρεως δεῖξαι θέλων, ὡς οὐ τῇ γνώμῃ αἰτιᾶ τὸ εἰρημένον ἐν, ἀλλ' οὕτως ἀλλότριον, ὡς [αὐτὸν] τοῦτα εἰρηκότα, κρίνοι Πέτρου ὅτα, μὴ ἐκπέσοις Σατανᾶν ὀνομάσας. πάλιν ἀλλαχοῦ φησιν, Επιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τὸ πάσχα τοῦτο φαγεῖν μεθ' ὑμῶν. τίνος ἕνεκεν τὸ πάσχα τοῦτό φησι; κρίνοι ἐ ἄλλοτε τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐπετέλεσε μετ' αὐτῶν. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτό φησι τὸ πάσχα; ὅθεν μετ' αὐτὸ ὁ σωτὴρ ἐν. ἡ πάλιν, Πάτερ, δόξασόν σου τὸν ὑόν, ἵνα ἡ ὁ ὑός σε δοξάσῃ σε. ἡ πολλαχοῦ ἡ περὶ τῆ πάθους, ἡ ἐπιθυμοῦντα ἡμᾶς αὐτὸ βεβαιωθῆναι, ἡ διὰ τοῦτο φησιν. πῶς οὖν ὁ ταῦτα φησιν, Εἰ δυνατόν; τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν ἡμῖν ἐνδείκνυται, οὐχ ἁρπαγμὸν ἁπλῶς ἀποβαλλομένου τῆς προύσης ζωῆς, ἀλλ' ἀθανασίαν ἡ ἀιούσης διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐστιγμένην αὐτῇ φιλίαν διὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν πρότερον βίον. Εἰ γὰρ τοσαῦτα ἡ τηλικαῦτα εἰπόντος αὐτὸν ἐτόλμησαν εἰπεῖν τινες, ὅτι σάρκα οὐκ ἀνέλαβεν, εἰ μηδὲν τούτων εἴρητο, τί οὐκ ἂν εἶπον; διὰ τοῦτο προλέγει μὲν ὡς Θεὸς ὤν, ἡ ἐπιθυμεῖ γενέσθαι τὸ πάθος· φοβεῖται δὲ ἡ πάσχειν ταῦτα, ὡς ἄνθρωπος. ὅτι γὰρ ἐκὼν ἐπὶ τὸ πάθος ἤρχετο, φησὶν, Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχήν μου, ἡ ἐξουσίαν ἔχω λαβεῖν αὐτήν· οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ τίθημι αὐτήν. πῶς δὲ λέγεις, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ', ὡς σύ; ἡ τί θαυμάζεις, εἰ περὶ τοσούτων ἐποιήσατο παραίνεσιν ὁ Σωτὴρ ἀληθῶς,

χ. ἀγνοῦσι
χ. ἡ

χ. δηλοῖ ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ Θεοῦ λόγ, ἀλλὰ τῆτο ὅτας εἶπεν εἰπεῖν.

χ. δήλων ὅ

χ. σάρκα

χ. λέγει,
χ. εἰπόντα

Ματθ. κς. λθ.

Μαρ. ι. λγ.

Λουκ. κβ. ιι.

Ιωαν. ιζ. α.

Γαλ. ι. ιο.

τῶ γεγυμνῆσθαι λέγει τινὰ ταπεινὰ καὶ οὐτελῆ, οἰκείωσιν μέμψεως, οὐδὲ αἰτίαν. ἔπαινος γὰρ τοῦτο ἐστὶ καὶ τῶν μεγίστων. ἵνα σαφέστερα γένηται, καὶ μάθητε πάντες ὑμεῖς ὅτι οὐ καταστοχάζομαι τῆς θείας γραφῆς, φέρε δὴ τῆς εἰρημένης αἰτίας τούτων τὸ τέλος μεταχειρισώμεθα πάλιν, καὶ διέξιμεν ποῦ μὲν τὸ τῆς σαρκὸς ἀσθενοῦς φανερῶς καταδέεται τῆς οἰκείας τῆς ἑαυτοῦ ῥήματα φθέγγεται. καὶ, εἰ δοκεῖ, τὸ θυμικὸν αὐτοῦ εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ὡς ἤνεγκε τὰ πάντα. ἀλλὰ προσέχετε μοι ἀκριβείας. μακρὸν γὰρ δίωδον ὑμῖν ὃ πρόκειται διηνύσασθαι βούλομαι. ὅ ξηνοι ἐγένετο ποτὲ καὶ τοῦ ἱερέως τύχαι ἐκείνου, καθ' ὃν ἔδει διδάσκεσθαι ἔμελλεν. ἱερεὺς γὰρ αὐτοῦ καλῶς ἐγώ, ὅτε τὰ μυστήρια ἀγαθά, ἀλλὰ τοῦ οἰκουμενίου ἐγένετο, τοῦ θρόνου ἐκείνου ἐλάμβανε. τότε τοίνυν ὁ προφήτης μὴ τὴν ἔνδεκα αἰτήσεται μαθητὰς, ἢ διηπορεῖτο αὐτὴν, φησὶν ὁ Χριστός· Εἰς ὃς ὑμῶν προδώσει με. τούτων μνημονεύσατε μοι τῶν ῥημάτων, ἵνα, ὅταν ὅτι τοῦ θυμοῦ ἔλθωμεν, ἴδωμεν πῶς ἔνεστιν οὕτως θύεσθαι. ὁ σὺ τις μοι κηδεμονίαν διατείνει. οὐκ εἶπεν, ὅτι ὁ Ἰούδας προδώσει με, ὥστε μὴ τῇ προφανείᾳ τὸν ἔλεγχον ἀναγκαίως ποιῆσαι αὐτὸν ἐργάσασθαι· ὡς ὁ ἀκριβὴς ὑπὸ τοῦ ζηλωτοῦ κατεμάνθανε φησὶ, Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας. καὶ οὐδέ πω τότε αὐτὸν κατηγόρησεν ἐκείνου, ἀλλ' αὐτὸν ἑαυτῷ κατάκρισιν ἔλεγχον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὧδε ὢν ἐγένετο βελτίων, ἀλλὰ λαθὼν ὁ ψευδὴς ἐξῆλθε. ὅπου τοίνυν ἐξῆλθε, λαθὼν ὁ Ἰησοῦς αὐτοῦ μαθητεύει, φησὶ· Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί. τοῦ Πέτρου δὲ αἰπολίσεως τος, καὶ λέγοντος, κἂν πάντες σκανδαλισθήσωνται, ἀλλ' ἐγώ· οὐ σκανδαλισθήσομαι, πάλιν ὁ Ἰησοῦς φησιν, Ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. ὡς δὲ πάλιν αὐτὸς ἐλεγεν, εἶασεν αὐτὸν λοιπόν. οὐ πείθει, φησὶ, τοῦ ῥήματος, ἀλλ' αἰπολίσεις πείσῃ διὰ τοῦ παραγγέλματος αὐτοῦ, ὅτι διαστήσῃ αἰπολίσεως χρή. καὶ τούτων μοι μέμνησθε τῶν ῥημάτων πάλιν. χρήσιμος γὰρ αὐτῶν ἡμῖν ἡ μνήμη τοῖς τοῦ θυμοῦ ὀξέσι ζόοις ἴσως. εἶπε τῷ προδότῃ, προσῆκε τοῦ πόνου φυγεῖν, καὶ αὐτὸ θάνατον· παίζω γὰρ, φησι, τὸ ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα· προσῆκε μέλλοντα αὐτὸν ἀρνήσασθαι, καὶ πότε, καὶ ποσάκις, καὶ μὴ ἀκριβείας ἄπαντα, καὶ μὴ τοῦτο πόνου ἰσχυρὸν αὐτὸ τῆς προγνώσεως τὸ μέλλοντος ἀπόδειξιν δοὺς, ἐλέγχου ὅτι πρόκειται θύεσθαι. καὶ ἐκεῖνοι μὲ λέγουσιν, ὅτι τῆς θεότητός ἐστιν ἡ θυσία, ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι τῆς οἰκονομίας. δικάσατε τοίνυν, καὶ πρὸς αὐτῆς τῆς τὸ μονογενοῦς δόξης μηδενὶ κεχαρισμένου τοῦ φῆφον ἐνέγκητε. εἰ γὰρ καὶ οἱ φίλοις δικάζομεν ἡμῶν, ἀλλ' ἀμφίβολα τὰ δίκαια ἡμῖν ἔσται τοῦ κρίσιν, καὶ μήτε πρὸς ἔμμισθον χάριν, μήτε πρὸς ἐκείνων ἀπόχρησιν. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ αὐτόθεν δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς θεότητος ἡ θυσία. θεὸς γὰρ οὐκ θύεται. θεοῦ γὰρ τὸ προσκυνεῖσθαι ἐστι, θεοῦ τὸ εὐχαριστεῖσθαι, καὶ τὸ θυσίαν δέχεσθαι, καὶ τὸ θυσίαν ἀναφέρειν. ἀλλ' ὅμως ἵνα καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων τῆς θυσίας ὑμῖν ποιήσωμεν πιστοτέραν φανερὰν, ὅτι τὸ ὅλον τῆς οἰκονομίας ἐστὶ, καὶ τῆς τοῦ σαρκὸς ἀσθενείας. ὅταν γὰρ φθέγξηταί τι ταπεινὸν ὁ Χριστὸς, ὅτου φθέγξεται ταπεινὸν καὶ οὐτελές, ὡς τοῦ ὑποβολέως τῆς ταπεινότητος τὴν λεγομένην καὶ δεῦρο σφόδρα φιλονεικοῦσαν διωκομένην πεῖσαν, ὅτι πολὺ τῆς ἀπορρήτου καὶ ἀφεκτοῦ θείας ἐκείνης ἀποφθέγματα. ἴωμεν τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς. Πάτερ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλοῦν ὄχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. ἐρωτήσωμεν τοίνυν αὐτὸν τὸ ζῶον· ἀγνοεῖ εἴτε δυνατὸν, εἴτε ἀδύνατον, ὁ προφὴς μακρὰν λέγων τὸ τῷ διήκοντι, εἰς ὃς ὑμῶν προδώσει με· ὁ προφὴς μακρὰν λέγων, γέγραπται, παίζω γὰρ τὸ ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα, καὶ, ὅτι πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί; ὁ τῷ Πέτρῳ εἰπὼν, ὅτι ἀρνήσῃ με, καὶ ἀρνήσῃ με τρὶς, δῆτ' ἀγνοεῖ πῶν, εἴπε μοι; καὶ πῶς δὴ τοῦτο εἶπεν καὶ τῆς ὑποστάσεως καθηκόντως; καὶ γὰρ ὅταν μὴ ᾖ ὃ ἀγνοούμενον μηδενὶ δῆλον μήτε προφήτῃ μήτε ἀγγέλων μήτε ἀρχαγγέλων, ἴσως παρέξει τινὰ

τοῖς

Ματθ. κϛ. κα.

Ματθ. κϛ. λα.

Ματθ. κϛ. λβ.

χ. ἀπαπίσεται χαλέπαται

χ. ἐμοῦ δ.

χ. παίχει

δοκήσουσι αὐτῷ, καὶ ἀποπτοήσουσι, ὅμως εἶπον, αὐτό τι τοῦτο, ὅταρ εἶπον, κατασκευάζων, καὶ δείκνυμι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν καὶ τὰ ταπεινὰ αὐτοῖς ἀνέμιξε ῥήματα. αὕτη γὰρ ἦν, ὃ μηδέπω
χ. καὶ δυνάσθαι διὰ ξαυτοῦ τὸ μέγεθος τῶν λεγομένων. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο κατασκευάσαι ἐβούλετο, περιττὴν τὴν ὑψηλὰν δογμάτων ἦν διδασκαλίαν τοῖς οὐκ ἀκουσομένοις οὐδὲ προσέξουσι. τίνων γὰρ εἶ καὶ ἐκείνοις μηδὲν ὠφελῆ, ἀλλ' ἡμᾶς ἐπαίδευε, καὶ τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχειν προσκάλει, καὶ ἔπειθεν ὅτι μὲν δυνάσθαι μηδέπω τὸ μέγεθος τῶν λεγομένων διῆκεν ἐκείνους, ὅτι τὸ ταπεινότερον τοῦ ☧ λόγου μετῆγεν. ὅταν οὖν ἴδῃς αὐτοῦ ταπεινὰ λέγοντα, μὴ τῆς θυτελείας τῆς κατὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τῆς ἀθανείας τῆς κατὰ τὸν θεὸν λόγον τῶν ἀκροατῶν εἰ νομίζετε τὸν συγχαταβαίνοντα. βούλεσθε εἰπεῖν καὶ τοῦτον αἰτίαν; καὶ γὰρ δὴ
μόνον διὰ τὴν τῆς σαρκὸς ἀσθένειαν, οὐδὲ διὰ τὸν ἀνθρωπον τῶν ἀκροατῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι διδάσκειν ταπεινοφροσύνης οὖν ἀκούομεν, πολλὰ ταπεινὰ καὶ ἑαυτοῦ ἔλεγεν· καὶ ἔστι καὶ αὐτὸ τοῦτο πάλιν αἰτία. ὁ γὰρ ταπεινοφροσύνην διδάσκων, οὐχὶ διὰ ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ διὰ τῶν πραγμάτων τοῦτο παιδεύει, καὶ λέγω δὲ ἔργῳ μετεπαίζων. Μάθετε γάρ, Matθ.κ'.κ'.
χ. θεοῦ φησιν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ, Ὁ υἱὸς τοῦ ἀν- Matθ.κ.κθ.
θρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι. ὁ τοίνυν ταπεινὸς διδάσκων γίνεται, καὶ μανθάνουσι τοῖς ταπεινοῖς ὁμιλεῖ, ἀλλὰ κατὰ δίκαιον τὸ ἐλεημένον πάντα χοῦ, καὶ διὰ ῥημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων εἰς ὃν σώζων, πολλὰς εἶχε προφάσεις τὰ ταπεινὰ φθέγγεσθαι. ἔστι καὶ τρίτη τὴν αἰτίαν εἰπεῖν οὐκ ἐλάττων τῶν εἰρημένων. τίς δέ ἐστιν αὕτη; ἵνα μὴ διὰ τὴν πολλὴν ἐξουσίαν καὶ ἀφάνειαν τῶν ὑποστάσεων εἰς εἶναι προσώπου τινὰ ὑποτοῦτον ἡμᾶς ἐμποιῇ· ὅπερ γε καὶ πολλοῖς αὐτῷ πιστεῦσαι εἰ πάντες, πρὸς τὸ ἀσεβοῦν τοιοῦτον ἦθη τινὲς ὀφείλαθον. Σαβέλλιος γοῦν ὁ Λίβυς ἀκούσας αὐτοῦ λέγοντος, Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν, καὶ, Ὁ ἑω- Ιωαν. ι. λ.
ρακώς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα, τὴν ἀπὸ τῶν ῥημάτων τούτων ἐγγύτητα πρὸς τὸν μεγαλυ- Ιωαν. ιδ. θ.
νόμενον ἐμφαντασθεὶς εἰς ἀσεβείας ὑποβῆναι καὶ εἰς προσώπου καὶ μιᾶς ὑποστάσεως ὑπονοιαν ἥρπασεν. οὐκ αὖ πάλιν ἦν μείων εἰσὶν αἱ προφάσεις, ἀλλὰ καὶ τὸ μηδένα τοιοῦτον αὐτὸν εἰ
χ. ἑαυτὸν τὴν φύσιν καὶ ἀγνοῆσαι· ὑποστάσεσιν καὶ μείζονα τοῦ μεγαλυνομένου αὐτὸν ὑπολαβεῖν. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος αὐτὸ τοῦτο φαίνεται διδοικώς, μή τις ὑποπτεύσῃ ποτὲ τὸ ἀσεβὲς τοῦτο δόγμα καὶ πονηρόν. Εἰπὲ γοῦν, Διὰ γὰρ αὐτὸν βασιλεύει ἄγγελος ἢ δι' ἡμᾶς; οὐ γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ πό- a. Kορ. ιε.
δας αὐτῷ, καὶ προστὶς ὅτι πάντα ὑποτέταχεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐπήγαγε, ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα· οὐκ ἂν ἐπήγαγεν, εἰ μὴ ἔδεισε, μή πως ἀληθινὴν
τοιαύτην τις ἔννοιαν λάβῃται. πολλαχοῦ γὰρ καὶ τὸν τῶν Ιουδαίων φόβον παραμυθούμενος καθυφίησι τοῦ τῶν ῥημάτων ὕψους, καὶ προς τὴν ὑποψίαν δὲ τῶν ἀληθεστέρων αὐτῷ πολλάκις ἀντιφθέγγεται, ὡς ὅταν λέγῃ· Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀλη- Ιωαν. ε. λα.
θής. προς τὴν ἐκείνων γὰρ ὑποψίαν ἀποτεμνόμενος ὕστερον εἶπεν. Ὃ γὰρ δὴ τοῦτο βούλεται δόξαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθής, ἀλλ', ὡς ὑμεῖς νομίζετε καὶ ὑποπτεύετέ, φησι, μὴ βουλόμενός με
χ. ἑαυτοῦ παραδεῖξαι αὐτὸν περὶ ἐμαυτοῦ λέγοντα. καὶ ἄλλας γε πλείους αἰτίας ἔστιν εὑρεῖν. τῆς μὲν οὖν ταπεινότητος τῶν ῥημάτων πολλὰς ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν προφάσεις· σὺ γὰρ εἰπὲ τὴν ὑψηλὴν δογμάτων μίαν προφασιν ἐπάγω, πλὴν ἧς ἡμεῖς εἰρήκαμεν· αὕτη γάρ ἐστιν, ὃ βούλεσθαι αὐτὸν τὴν οἰκείαν εὐλάβειαν ἡμῖν ὑποδείκνυσθαι. ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέραν εἰπεῖν. ὁ μὲν
χ. γὰρ οὕτως μέγας δυνατὸς καὶ μακρόν τι περὶ ἑαυτοῦ λέγειν, καὶ οὐκ ἔστιν ἔγκλημα (ὑπεροψίας γὰρ τοῦτο ἔστιν) ὁ δὲ μικρὸς, εἰ μέγα τι περὶ ἑαυτοῦ εἶπε ποτέ, καὶ διαφθείρει) κατηγορεῖται. ἀλαζονεία γὰρ ἐστι. διὰ τοῦτο τὸν μὲν ὑψηλὸν ἄνθρωπον ἐπαρθέντα, ὅταν ταπεινὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγῃ, τὸν δὲ ταπεινὸν οὐδεὶς ἐπαινέσεται, εἴ ποτέ τι μέγα περὶ ἑαυτοῦ εἶπε. ὥστε εἰ πολλῷ καταδεέστερος ἦν τοῦ πατρὸς ὁ υἱός, ὡς ὑμεῖς φατε, οὐκ ἔδει ῥήματα αὐτὸν λέγειν, δι' ὧν ἐδείκνυ τῷ μεγίστῳ ἴσον ἑαυτὸν (ἀλαζονεία γὰρ τοῦτο ἦν) ὃ μόνον ἴσον ὄντα

τοῦ

τὸ τί λέγω μέγα καὶ ὑψηλὸν καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης ἄξιον; ἢ ποτέ τι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑψηλότερον εἶπεν, ἐθορυβοῦντο καὶ ἐσκανδαλίζοντο· εἰ δὲ ποτέ τι ταπεινὸν καὶ ἀνθρώπινον, προσέτρεχον καὶ Ⓦ λόγου ἐδίψων. καὶ πῶς τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν, φησι; τοιγαροῦν τῶν Ἰωάννη μάλιστα. Ioan.1.27. εἰπόντος γὰρ αὐτῶν, Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη· λέγουσι, Τεσσαρακοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας; ὁρᾶς 5
Ioan.8.10. ὅπως ὡδὶ ἀνθρώπου ψυχὴν διέκειντο; Ἢ οὖν αὐτὸς; Πρὸ τοῦ Ⓦ Ἀβραὰμ γενέσθαι, φησὶν, ἐγώ εἰμι. καὶ ἦραν λίθους, ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. καὶ ὅπου ὡδὶ τῶν μυστηρίων μεγέθους χ. ἔχειν
Ioan.8.12. ἀπέτεινε λόγους, λέγων· Καὶ ὁ ἄρτος ἦν, ὃν ἐγὼ δίδωμι ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἔλεγεν· σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; καὶ οὐκ ἀπὸ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. τί οὖν ἔδει 10
ποιεῖν, εἰπέ μοι; τοῖς ὑψηλοτέροις ἐκείνοις ῥήμασι διλωσκάς, ὥστε ἀποσοβῆσαι τὴν θήραν, καὶ πρόφασιν ἀποκρύψασθαι τῆς διδασκαλίας; ἀλλ' οὐκ ἦν τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ φι-
Ioan.8.12. λανθρωπίας. καὶ γὰρ πάλιν, ὅπου εἶπεν, Ὁ Ⓦ λόγου μου ἀκούων, θανάτου οὐ μὴ γεύσηται εἰς Ⓦ αἰῶνα, ἔλεγεν, ἵνα καλῶς ἐλέγχωμαι, ὅτι δαιμόνιον ἔχεις; Ἀβραὰμ ἀπέθανε, καὶ Ⓐ προφῆται ἀπέθανον, καὶ σὺ λέγεις, ὅτι ὁ Ⓦ λόγου μου ἀκούων, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου. καὶ 15
τί θαυμαστὸν εἰ τὸ πλῆθος οὕτω διέκειτο, ὅπου καὶ αὐτοὶ Ⓐ ἄρχοντες τούτων εἶχον τὴν γνώμην. ὁ γοῦν Νικόδημος ἄρχων ἦν αὐτῶν, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐνοίας πρὸς αὐτὸν ἐλ- χ αὐτῷ
θών, καὶ εἶπεν· Οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· Ⓦ ὡδὶ τὸ βαπτίσματος οὐκ ἠδυνήθη διέξοδον λόγου, πολλῷ μείζονα τῆς ἀθυμείας ὄντα τῆς ἐκείνου. εἰπόντος γὰρ Ioan.3.5. τοῦ Χριστοῦ, ὅτι, Ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασι- 20 χ. δεῖ
Ioan.3.6. λείαν τοῦ Θεοῦ, οὗτος εἰς ἀνθρωπίνας κατέπιπτεν ὑπονοίας, καὶ φησι, Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι ἄνωθεν; ἢ διὰ ὁ Χριστός; εἰ τὰ ὀπίσθια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐκ ὀπιστεύσατε, πῶς, ἐὰν εἴπω χ. πιστεύσητε,
τὰ ἐπουράνια, πιστεύσητε; μετοικειοῖ ἀπολογούμενος καὶ λέγων, ὅτιος ἔνεκεν ὁ ζωοποιὸς αὐτοῖς ὧδε τῆς ἄνω γεννήσεως διελέγετο. πάλιν πρὸς αὐτὸν τὸν σαμαρεῖτιν Ⓦ φησίν, μὴ τὰ μυ- 25
εία σημεῖα, μὴ τὸν τελώνιον ἐκεῖνον ἀπόδειξιν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ὅτε ἔλεγεν, ὅτι ἔψαυσε Ⓦ γὼ τοῦ δεσπότου ὅτι τὴν νεφέλην ἐρεύνωμεν, οὐκ εἰσεγκὼν ὁ λεπρὸν ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν ἑαυτοῦ τὰ ἱμάτια. πῶς οὖν τούτοις ἁλίσκεσθαι ἔδει τοῖς οὖσιν τοῦ ὑψηλοῦ
Φέρουσιν; οὐκοῦν ὅτι ὅλως οὐκ ἔστι τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ὧδε ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἅπαντα ταπεινὰ, ἀν- χ ἔστιν;
θρώπου χαμαὶ συρομένου καὶ ὅπως ἀνθενοῦς ἔζευσεν. ἤρκει μὲν οὖν καὶ τὰ εἰρημένα δεῖξαι, ὅτι αὐ- 30
τὴ ἡ αἰτία καὶ ἡ προφάσεως ἦν τῆς τοῦ τότε λεγομένου ἀπιστίας· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀπόρου μέρους τοῦτο πειράσομαι ποιῆσαι φανερόν. ὥσπερ γὰρ εἴδετε αὐτοὺς σκανδαλιζομένους, θορυβουμένους, ἀποπηδῶντας, λιθοβολοῦντας, φεύγοντας, εἰ ποτέ τι μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐ- φθέγξατο ὁ Χριστός· ὅπως ὑμῖν αὐτοῖς δεῖξαι πειράσομαι προστρέχοντας, καὶ καταδιωκομένους τὴν διδασκαλίαν, εἴ ποτέ τι ταπεινὸν καὶ ἀνθρώπινον εἶπεν. αὐτοὶ γὰρ, αὐτοὶ Ⓐ ἀποπηδῶντες, εἰ πότε 35
Ioan.16.7. τοὺς αὐτοὺς πάλιν, Οπ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατὴρ μου λαλῶ, ἀθρόως προσέδραμον. ᾧ βουλόμενος ἡμῖν ἐνδεῖξαι ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ὄχλῳ τινὶ ταπεινοτέρᾳ τῶν ῥημάτων ὑπέκυπτον, ὑπεσημήνατο λέγων· ταῦτα αὐτοῦ λαλήσαντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ τοῦτο δεῖ τις αἰ ὕπως συμβαῖνον. Διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ πολλάκις ἀνθρωπίνως ἐφθέγξατο· καὶ πάλιν οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλὰ 40
* θεοπρεπῶς καὶ τῆς θεότητος ἄξια τῆς ἑαυτοῦ· ὃ μὲν, τῇ τῶν ἀκουόντων συγκαταβαίνων ἀσθενείᾳ, τὸ δὲ, τῆς τῶν δογμάτων περιουσίαν ὀρθότητος. ἵνα γὰρ μὴ [ἡ] συγκατάβασις ἀχαρακτήτους γνωμὴν εἰς τὸν περὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ λόγον παραβολάψῃ σὸν μηδὲ τοῦτο, οὐδὲ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἠμέλησεν· ἀλλὰ καί τι παρεμβὰς, ὅπου οὐκ ἀκούσονται, ἀλλὰ δὲ λει-

δορήσονται

τα ἐκείνῳ. ὅτε μὲ γὰρ ὁ ἀπολλινάριος τῆς οὐσίας αὐτοῦ διίζαι βούλεται ὁ τοῦ ⓦ
χριστέρα "γεγεννηκότα, Ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, φησὶν, ἑώρακε ⓦ πατέρα· ὅτε δ᾽ ὁ ἰδιάζοι τῆς δυνά- Ioan. 18 8.
μεως, Ἐγώ, φησὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν· ὅτε δ᾽ ὁ ἐφάμιλλος τῆς ἐξουσίας, Ὡσπερ, φησὶ, ὁ Ioan. 1 1.
πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ· ὅτε δ᾽ τῷ ταυτό- Ioan. 5. 21.
τητα τῆς λατρείας, ἵνα πάντες, φησὶ, τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· ὅτε δ᾽ τῷ Ioan. 5. 23.
αὐθεντίᾳ τῷ ἐκ τῆς τῶν νόμων μεταβολῆς, Ὁ πατήρ μου, φησὶ, ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργά- Ioan. 5 17.
ζομαι. ἀλλ᾽ οὔτοι ταῦτα πάντα συλλαβόντες, καὶ ὅτι, υἱός, ὅμοια τῷ κυρίῳ ἐκλεξάντες,
ὅπερ καὶ αὐτοὶ πεπιμώτατα τὴν τῶν υἱῶν ἀσφάλειαν, εἰς τὸν αὐτὸν ὑπέλαβον τὸν υἱὸν κα- Ψαλμ. 81. 6.
θαίρεσιν λέγοντες, Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. οὐκοῦν ὅπερ ἀφ᾽ τῶν τῆς
υἱοῦ ἀσφαλείας φῆς μηδὲν ἔχειν σε πλέον τοῦ υἱοῦ, καὶ οὐ τοῦτο, μηδὲ εἶ) ἀληθινὸς υἱός· καὶ
ἀφ᾽ τῶν τῆς Θεοῦ ἀσφαλείας, ἐπειδή σοι μετέδοκε τῆς σώματος, φιλονεικήσεις ἴσως, μηδὲν
ἔχειν σε πλέον τοῦ πατρός. ὥσπερ γὰρ υἱὸς ἐκλήθης, οὕτω καὶ Θεὸς ἐκλήθης. ἀλλ᾽ ὥσπερ
Θεὸς κληθεὶς οὐ ταλμᾷς εἰπεῖν, ὅτι ψιλὸν ἐκ σοῦ τὸ σῶμα, ἀλλ᾽ ὁμολογεῖς ἀληθῆ Θεὸν εἶ)
ⓦ πατέρα· οὕτω μηδὲ ὅτι τὸ υἱοῦ τάλαν σαυτοῦ εἰς μέσον ἄγει, καὶ λέγει ὅτι καὶγὼ υἱός
κέκλημαι, ὑπὲρ τῆς αὐτῆς οὐσίας οὐκ εἰμί, οὐδὲ ἐκ σοῦ ὀφείλει τῆς αὐτῆς εἶ). τὰ γὰρ
ἀπεριθμήτα ἀπάντα δείκνυσι ἀληθινὸν ὄντα υἱόν, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας τῷ γεγεννηκότι.
ὅτε μὲ γὰρ εἶπεν ὅτι τῆς αὐτῆς ἐστιν αὐτῷ μορφῆς, καὶ τὸ αὐτὸ χάρακτηρος, τί ἄλλο δηλοῖ, ἢ
ὃ ἀπολλινάριος τῆς οὐσίας; οὐ γὰρ δὴ μορφὴ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ πρόσωπον. ἀλλ᾽ ὡς ταῦτά, φησὶ, λέγεις, εἶπὲ τὰ σώματα. ποῖα σώματα; οἷς ὅπλοις τῷ πατρί. εἰ γὰρ
τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, καὶ ἀπὸ ἐξουσίας πάντα ποιῇ, πόθεν ἔσχεν ὅπλοις
χρῆται; ἐγὼ μὲ οὐ ταῦτα ἐρῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἕτερα τὰ πατρικὰ τοῦ αὐτοῦ εἴρηται, πάντα
προθήσομαι μὴ ἀκριβείας· πρότερον σκόπει εἰπὼν, ὅτι ἐγὼ μὲν τῶν τοιούτων ἀφορμῶν
τοῦ αὐτοῦ πολλὰς ἔχω καὶ δικαίας αἰτίας εἰπεῖν, σὺ δὲ τῶν ὑψηλῶν καὶ ἐνδόξων σοῦ μόνου ἑ-
τέρας ἔχοις ἂν εἰπεῖν προφάσεις, ἀλλ᾽ ἃ δὲ βούλεσθαι τὸν διάβολον ἡμῖν αὐτὸν ἐνδείκνυ-
σθαι τὸν ἑαυτοῦ. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦτως ἔχει, μάχη καὶ πόλεμος ἐν ταῖς γραφαῖς. ὃ γὰρ
λέγει, Ὅτι ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως ἐκ ὁ υἱὸς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ, καὶ Ioan. 5. 21.
ὅσα ἕτερα εἶπεν· καὶ ὃ πάλιν σύγχυσθαι ἔοικε δοῦναι δίκην τοῦτο ποιῶν, ἐναντίον. ἀλλ᾽ ἐὰν ταῖς αἰ-
τίαις εἴπω, πᾶσα ἀφήρηται λοιπὸν ἀμφισβήτησις. τίνες οὖν εἰσιν αἱ αἰτίαι τῶν τοιούτων πολ-
λαὶ καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀποστόλου εἰρῆσθαι τοῦ αὐτοῦ; πρῶτα μὲ οὖν αἰτία καὶ μεγίστη, τὸ
σάρκα ἀνθρωπείαν προσλαβέσθαι καὶ θέλεσθαι καὶ τοῦ ὄντι, καὶ τοῦ μὴ τοῦτα πιστώσασθαι πρά-
γματα, ὅλη ἡ σκιά τίς ἐστιν, οὐδὲ σχῆμα ἁπλῶς ὁ ὁρώμενον, ἀλλ᾽ ἀλήθεια φύσεως. εἰ γὰρ
τοσαῦτα τὰ πατρικὰ καὶ δι᾽ θεότητα τοῦ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀποστόλων εἰρηκότων, καὶ ἀνθρ᾽ τοῦ ἑ-
αυτοῦ, ὅμως ἴσχυεν ὁ διάβολος πεῖσαι ἅπαντας τῶν ἀθλίων καὶ ταλαιπώρων αἱρετιστῶν ἀρνή-
σασθαι τῆς οἰκειότητος ⓦ λόγου, καὶ τολμῆσαι εἰπεῖν, ὅτι σάρκα οὐκ ἔλαβε, καὶ τῶν πάντων
τῆς φιλανθρωπίας ἀποθέσθαι αἰτεῖν· εἰ μηδὲν τοῦτον εἶπε, πόσοι οὐκ ἂν εἰς τὸ βαρα-
θρον τοῦτον κατέπεσον; οὐκ ἀκούεις ἔτι καὶ τῶν Μακρίωνος ἐπομένων τοῦ οἰκονομίου, καὶ
Μανιχαίου, καὶ Οὐαλεντίνου, καὶ πολλῶν ἑτέρων; ἀφ᾽ τούτου πολλὰ δι᾽ θεότητα τὰ πατρικὰ φθέγ-
γεται, καὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης τῆς ἀπορρήτου ἀποδίδοται, ἵνα πιστώσηται τῆς οἰκονομίας ⓦ λό-
γον. ἃ γὰρ σφόδρα ἐπαυδᾶται ὁ διάβολος ταῦτα ἐκ τῶν δι᾽ θεότητα τοῦ πίστιν ἀπο-
λεῖν, εἰδὼς ὅτι τῆς οἰκονομίας ἐλθὼν ἀναίρησι τοῦ πίστιν, τὸ πλέον τῶν καθ᾽ ἡμᾶς οἰκήσαντα πρα-
γμάτων. ἔστι καὶ ἕτερα μὴ ταῦτα αἰτία, ἃ ἀόρατα τῶν ἀκουόντων, καὶ τὸ μὴ δοῦναι
τότε πρόσωπον αὐτὸν [ἰδεῖν, καὶ τότε πρόσωπον] ἀκούοντας σοῦ ὑψηλοτέρους τῶν δογμάτων
δίζασθαι λόγους. ἃ ὅτι μὲ τεκμήριόν τὸ λεγόμενον, ἀπ᾽ αὐτῶν σου πρόσεχε πειράσομαι
τῶν γραφῶν, καὶ δεῖξαι, ὅτι οὐ ποτὲ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἐκ τῆς αὐτοῦ δόξης ἄξιον ἐφθέγξα-

π

μίσηνυπ, ὅτι φοβερώτερα ἡ θάλασσα φαίνεται, ἐγρηγορότας, ἀπαθέστερον τῷ ἑαυτῆ ἐπιδείκνυσθ τύχῃ· καὶ οὐχὶ ταῖς ὕδασιν ἀτενεστέρως μάσι, οὐδὲ τῷ ἀέρι τὸν δρόμους, ἀλλὰ καὶ μείζονα ἐξόδους ἐφίσταται. καὶ τοσαύτη τῷ ἀνδρὶ ἐκείνῳ ὅτι ἡ σοφία, ὡς πολλάκις πνεύματος ῥύμιν σφοδρότερον ἐμπεσοῦσαν, καὶ μέλλουσαν ἐφιστάναι τὸ πλοῖον ταῖς πυκναῖς τῆ ἰσίων μεταβολαῖς δυσχεμάσι δύστοχον, ἅπαντα λῦσαι τὸν κίνδυνον, καὶ ταῖς βιαίαις τῶν αἰρμάτων ἐμβολαῖς τῇ αὐτῶν ἀνθίστασθαι τύχῃ, ὀξέως πάσας τὸ κλυδωνίου τὸ σκάφος. Εἰ γὰρ βιωτικὸν σκάφος τοσαῦτα πλέοντες θαλάττας, οὕτως ἐγρηγορὸς διὰνεκῶς ἔχοιτι τὸν ψυχὴν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς οὕτω προσκυᾶσθαι χρή. καὶ γὰρ μείζονα κύδωνος ῥαγμοῦσι, καὶ πλείονα ἡ ἀσφάλεια ἡφουσιν. οὐτε γὰρ ἀπὸ ζωΐδων ἡμῖν τὸ σκάφος τοῦτο κατεσκεύασται, ἀλλ' ἀπὸ τῶν θείων κεκόλληται γραφῶν· οὐδὲ ἀστέρες αὐτὴ χορηγοῦσι φῶτα, ἀλλ' ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος τοῦτον ἡμῖν καταυγάζει τὸ πλοῖον· καὶ καθήμεθα ὅτι τῶν οἰάκων, οὐ ζεφύρου πνοὰς ἀναμένοντες, ἀλλὰ τὸν πραΰτατον τοῦ πνεύματος αὔραν. νήφωμεν τοίνυν, καὶ τὰς ὁδοὺς μὴ ἀκριβείας ἐφιστάνωμεν. ἐπεὶ γὰρ τῆς τοῦ μονογενοῦς δόξης ὁ λόγος ἡμῖν ὅτι πάλιν. ἐφέλκομαι δ' ὧν ἐδείκνυμεν ὅτι καὶ ἀόρατον, καὶ ἀγένητον, καὶ ἀρχαιότερον, καὶ ἁπλῶς πάσης τῆς κτίσεως [τὸν σοφίαν] ἡ κατάληψις τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ μὴ πολλῆς χορηγεῖ τῆς ἐφικτοῦ σοφίας, τὸν μονογενῆ μόνος καὶ τὸ ἁγίου πνεύματος γνώσιμός ἐστι καὶ σαφής· νυνὶ δὲ ἕτερον πρᾶγμα τῶν ἡμῖν μέρος ὁ λόγος μελίσαται. ζητοῦμεν γὰρ εἰ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, εἰ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ἐστὶν, εἰ τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ μᾶλλον ἢ ἡμεῖς ὑ ζητοῦμεν, ἀλλ' ὑρήκαμεν τοῦτο ἤδη τὸν τοῦ Χριστοῦ χάριν, καὶ κατέχομεν μὴ ἀσφαλείας· τοῖς γὰρ αἱρομένοις τοῦτο αὐτὸ τοῦτο ἀποδεῖξαι προσκυαζόμενα πάν. αἰρόμεθα μὲν οὖν, καὶ ἐρευνῶμεν, μᾶλλον εἰς τούτους ἐμβάλλῃ τοὺς λόγους. τίς γὰρ ἡμᾶς οὐ γελάσεται καὶ οὕτω φανερὰ κατασκευάζειν καὶ ἀποδείκνυσθαι πειρωμένους; ποία γὰρ οὐκ ἂν εἴη κατάγνωσις ζητεῖν, εἰ ὁμοούσιος ἐστὶν ὁ υἱὸς τῷ πατρί; τοῦτο γὰρ οὐχὶ ταῖς γραφαῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ κοινῇ πάντων τῶν ἀνθρώπων δόξῃ, καὶ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει μαχόμενόν ἐστιν. ὅτι γὰρ ὁμοούσιος ὁ γεννήσας τὸν γεννήσαντα, οὐκ ἐπ' ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ζώων ἀπάντων, καὶ ἐπὶ δένδρων τοῦτο ἴδοι τις ἄν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἐπὶ μὲν φυτῶν, καὶ ἀνθρώπων, καὶ ζώων ἀλόγων τοῦτον μάλιστα ὁρᾶν, ὅτι γόνος, ὅτι Θεοῦ ὂν μόνον καὶ ἀναγκαῖον;

Πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῶμεν ἀπὸ τῶν ἡμῖν φαινομένων τοῦτο διαμυζεῖσθαι, φέρε ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτὸ τοῦτο ἀποδείξωμεν, καὶ κατόψωμεν τοὺς τοιούτους λόγους. ὑ γὰρ ἡμεῖς ἀπιστοῦμεν, ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀπιστοῦντες ὅτι γέλωτα ὀφλήσουσιν, καὶ τοῖς πάντα φανερὰ ἀνθισταμένοις, καὶ τοῖς τὴν ἀλήθειαν ἀντιλέγουσιν. ποία φανερά, φησι; Εἰ γὰρ ὅτι ὁ υἱὸς λέγει, ὁμοούσιός ἐστι τῷ πατρὶ, δυνησόμεθα ἡμεῖς ὁμοούσιοι εἶναι. ἡ γὰρ ἡμεῖς οἱ λεγόμεθα. Ἐγὼ γὰρ εἶπον, φησι, θεοί ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. ὥστε αἱαιρομένας ὥστε ἐκάστης ὁμοίας· πῶς δῆτα πρώτου τὸ αὐτῷ μαρτύριον ἐνδείκνυται; ὅτι τοῦ κατὰ μηδὲν λόγου ἐκινήθημεν, ἐφιλοτεχνήσαμεν ἑαυτοῖς διεκδικῆσαι τοῦτο, ὃ μονογενοῦς ἐστὶν μόνου, ὃ τὴν Θεοῦ ὑπὸ ἰδίαν ἀκρίβειαν, ὡς αὐτὸς ἑαυτὸν οἶδε· νυνὶ δὲ τοῦ μονογενοῦς δόξης ἡμῖν ὅτιν ὁ λόγος, φιλονεικῶμεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκείαν ὑπόληψιν καταγαγεῖν, λέγοντες, ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ λεγόμενα, καὶ οὐ πρώτως τοῦτο ὁμοουσίους ἡμᾶς ποιεῖ τῷ Θεῷ. ὁ υἱὸς λέγει σύ; ἐκεῖνος δὲ ἔστιν. σὺ τοῦτο ῥῆμα, ἐκεῖ τοῦτο πρᾶγμα. ὁ υἱὸς λέγει σύ; ἀλλὰ μονογενὴς οὐ λέγει, καθάπερ ἐκεῖνος· ἀλλ' ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς ὑ διατείβεις, ἀλλ' ἀπαύγασμα τῆς δόξης οὐκ εἶ, οὐδὲ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως, οὐδὲ μορφὴ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχεις. Εἰ τοίνυν οὐ πείθῃ οἷς ὁ τοιούτοις, τοῦτο πείθου, καὶ πολλὰ ἕτερα πλείονα τούτων τῶν ὑπομνημάτων αὐτῷ μαρτυρούντων

χ. παλδμω

χ. σοφίας

χ. εἰκειζωμεν

χ. οἱσιαν ὁ

Ψαλ. οα. ζ.

χ. καταλαμβ

χ. λύπης. σωθείη ἡμᾶς τῶν ὄντων λυπῆσαι δυνήσεται, εἰ μὴ ἔχομεν ἐκεῖθεν ἡ παρίσωσιν ἀνθ' ὧν ἀπέβη, ῥᾳδίως ἂν ταῦτα ἀποκρουσόμεθα. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ τοσαῦται αἱ ἀνθρωπίνας λύπης οἶδεν ἡμῶν ψυχὰς δυνάμεις, ὅπου γε ἡ ἁμαρτήματα φύσιν σβέσαι καὶ ἀφανίζει ῥᾳδίως; ἵνα οὖν ἡ μετ' εὐκολίας τὸν πρόσω διανύσωμεν βίον, καὶ ἵνα τοσούτων ψαμμὸν ἁμαρτήματα, ταῦτα ἀποθώμεθα, ἡ μὴ πρόφασις ὦμεν ὑπὲρ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο διηνεκῶς κεκραγότες ἑαυτοῖς ὁ φαρμακὸς, ἀπὸ δακρύων, καὶ κατανύξεως, ἡ προσευχῆς, καὶ χαρτερίας ζωηλάτητος αὐτοῦ. ὅταν γὰρ * διηνεκοῦς ἀπολαυσόμεθα τῆς ὑγείας, καὶ τῶν μελλόντων ὑπερτυχόμεθα ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς † ἀξιωθῆναι, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

* καὶ

† ἐπιτυχεῖν.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΛΕΙΦΘΕΝΤΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΑΞΕΩΣ, καὶ τὸ ὁμοούσιον τοῦ υἱοῦ τῷ πατρὶ ἀπόδειξις· καὶ ὅτι τὰ ταπεινὰ εἰρημένα καὶ μεγαλορημονοῦντα πρὸς αὐτὸν οὐ δι' ἀθετήσεως δυνάμεως, οὐδὲ δι' ἐλαττώσεως ἐγένετο καὶ ἐλέγετο, ἀλλὰ δι' οἰκονομίας ἑτέρας. Πρὸς τοὺς Ἀνομοίους λογ. ς'.

ΑΛλ' ἐπαδρομίαι, καὶ πάλιν ὁ σύλλογος ἡμῖν ἐλάττων γέγονε· μᾶλλον δὲ ἕως δύο ὑμᾶς πρὸ ἓξ, οὐκ ἂν ἦμεν ἐλάττους. ὥσπερ γὰρ γεωργὸς, εἰ μὴ σῖτον ἀκμάζοντα καὶ ἀπηρτισμένον ἴδοι, οὐ πολλὴν ποιεῖται λύπην τῆς φύλλων καταπιπτόντων· οὕτω δὴ κἀγὼ τῶν, τῆς καρτοῦ πρόκτος ἡμῖν, οὐ τοσαύτην ποιοῦμαι τὴν ἰδιώτην, τὰ φύλλα δυσαρπαζόμενα βλέπων. ἀλλὰ μὴν γὰρ κἀγὼ δέχομαι τὴν ῥαθυμίαν ἐκείνων, οὐδ' ἀμελεῖται ὅμως τὴν ἐν ἐκείνοις ἀλγηδόνα τῆς ὑμετέρας ἀγάπης ἡ προθυμία. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ σοβαλμῶνται ποτε, οὐδὲ τότε πάρεισιν, ὅταν δὲ σῶμα αὐτοῖς ἐσταῦθα ἰδῇ, ἡ δέρεσια ἢ ἔξω πλανᾶται· ὑμεῖς δὲ καὶ ἀπολειφθέντες ποτε, κἀ τότε πάλιν. ὃ μὲν γὰρ σῶμα ὑμῶν ἔξω, ἡ δέρεσια δὲ ἐσταῦθα. ἐβουλόμην μὲν οὖν μακρὰν καὶ ἐκείνων ἀποτεῖναι λόγον, ἀλλ' ἵνα μὴ δόξω σκιαμαχεῖν, ὑπομενῶ τοῖς μὴ παροῦσι μηδὲ ἀκούουσι, τούτους εἰς τὴν ἐκείνων παρουσίαν τηρήσας σοὶ λόγους, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὅτι καὶ ζωὴν λειμῶνα ἐστὶ πάλαι τῶν θείων γραφῶν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ὁδηγήσαν πιστεύσομεν. ἀλλὰ διατί πάντα κἀγὼ χρηματίζω. ὅτι μὲ γὰρ τῶν πλείστων, καὶ ἀπόντων καὶ ἀκουόντων, ὁ κυβερνήτης ἐγρηγορὼς ἡμῖν, ὁ κωφεύοντας ἐγρηγορὼς ἡ μᾶς, οὐδεὶς ὅστις κινδυνῶν, τῆς νήψεως τῆς ἐκείνου καὶ τῆς τέχνης δυνάμενος ἀρκούσης τῷ πλοίῳ· ἐσταῦθα δὲ οὐχ ὕπνος, ἀλλὰ καὶ μυριάκις ὁ λέγων νήφει, καὶ ὁ ἀκούοντες μὴ τὴν αὐτοῦ ἀγρυπνίαν ὑπεδέξαντο, καὶ τὰ παντοδαπὴς ἡμῖν ὁ λόγος οἰκέσεται, οὐχ ὑμῶν διατρίβειν τὴν ἀποδοκιμάζουσαν αὐτόν. διὸ χρὴ νήφειν καὶ ἐγρηγορέναι. καὶ γὰρ ὕπνος μείζονα ἡμῖν ἡ ἐμπορία. οὐδὲ γὰρ ὕπνος χρυσίου, καὶ ἀργυρείου, καὶ τῶν ἀπολλυμένων φορτίων πλέομεν, ἀλλ' ὕπνος τῆς μελλούσης ζωῆς, καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς θησαυρῶν· καὶ πλείους ἐσταῦθα αἱ ὁδοὶ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ, καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ· καὶ μὴ μὲν ἀκριβείας αὐτάς τις ἴδῃ τεμεῖν, ναυάγιον ὕποπτον καλεπώτατον. πάντες τοίνυν ὑμεῖς ἐσμὲν μετ' ἡμῶν πλέοντες, μὴ τὸν τῶν ὑπερδεξίων ἄδικον, ἀλλὰ τὸν τῶν κυβερνητῶν ἀγρυπνίαν ὑπεδύκνυσθαι καὶ φεγγάδα. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, τῶν λειπῶν καθεύδοντων ἀπόντων, ὑπὸ τῶν οἰάκων καθήμενοι, οὐ μόνον τὰς ὑπὸ τοῖς ὕδασι σκοπούσι ὀδούς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐκ τούτου βλέποντες τὸ δρεπτήματος, ὥσπερ πύλας τινὰς τῆς τῶν ἄστρων πορείας χαλκωγλύφους αὐλοῦς, μὴ ἀσφαλείας ὁ σκάφος ἡμῖν· καὶ οὕτως ἰδιώτης ὁ πλοῦς οὕτως ἀδιαφόρως τὸ ἡμέρας διανύσαι αὐ πλοῦσαι, ὡς ἐκεῖνοι μετὰ ἡσυχίας ἀπάσης τὸ μέσον

χ. ἀδιαφόρως.

χ. ἀκριβῶν.

χ. ἰδίων δέ-ναται αὐ

ἀν, μὴ ἵνα ταῦτα προσεβάλλετο, εἶδε, καὶ τί τὰ πεπονωμένα ὑρῶν καὶ ζωπυρεῖ μᾶλλον, ἢ λέπρα
δὲ ἐφιλανθρωπεύσατο. ταῦτα γὰρ ἵνα ἁμαρτάνωμεν λέγω, ἀλλὰ ἵνα μὴ καταφρονῶμεν. εἰ γὰρ πλάσις ἀνθρώπου ὁ ἕκαστος τῆς κακίας εἶδος, οὐχὶ καταφρονήσας, ἀλλὰ θαυμάσας μόνον, καὶ τὰ ἁμαρτήματα εἰπών, καὶ ὅπερ ἐκεῖνος ὡμολόγησας, τοιαύτην σύνοιαν ἐπαπάσατο τοῦ πρὸς τὸν Θεόν· πόσῳ μᾶλλον μεγάλα μὲν κατορθώσαντες ἀγαθὰ, μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοὺς νομίζοντες, ὑπαπάσονται τὴν βοήθειαν; διὰ τοῦτο παρακαλῶ καὶ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ ἐξομολογεῖσθαι συνεχῶς τῷ Θεῷ. σοὶ γὰρ εἰς δέος ἔρχομαι σε ἄγων τὸ σωθῆναι τὴν ψυχήν, σοὶ σκανδάλου ταῖς ἀνθρώποις διάγκαζω τὰ ἁμαρτήματα· ὃ συμβαίνει ἀναισθήτου ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτὸν δόξαν τὰ πάθη, καὶ πρὸ αὐτοῦ τὰ φάρμακα αἰτῆσαι· δόξαν τῷ μὴ σπουδάζοντι [σε], ἀλλὰ θεραπεύοντι. καὶ γὰρ σὺ σιγήσας, οἶδεν ἐκεῖνος ἅπαντα. εἰπὲ τοίνυν, ἵνα κερδήσῃς [αὐτόν], εἰπὲ, ἵνα σε τοῦτο ἀπολύσῃ πρῶτα τὰ ἁμαρτήματα, ἀπέλθῃς ἐκεῖ καθαρὸς καὶ ἔξω τῶν πλημμελημάτων, καὶ τῆς ἀφορήτου δημοσιώσεως ἐκείνης ἀπαλλαγῆς. καὶ πρὸς παῖδες σὺ κεκμήκασι δίκην, σὲ τὸν ψυχὸν ἐπίδωκεν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν διαστολὴν ὁμολογίας· ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα κατορθώματα λέγωμεν· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα, ἀφαμὴν δὲ ὅσιος ἐγκύπτωμεν τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σπουδαίοις σου. τί οὖν ἀνοίγει τὸ στόμα; ἵνα αὖθις τοῦτο ἐπαναλάβω, φησὶν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα· καὶ αὐτὸν τοῦτον διαστολὴν ὑπαναστώμεθα. βύσσος δύναμις ἀνάμεσον πυρὸς ἔσβεσε, λεόντων θυμὸν ἐχαλίνωσε, πολέμους ἔλυσε, μάχας ἔπαυσε, χιλιάδας ἀνέφλε, δαίμονας ἤλασεν, ᾅδου πύλας αἰέωξε, δισμὰ θανάτου διέκοψεν, ἀρρωστίας ἐφυγάδευσεν, ἐπηρείας ἀπεκρούσατο, πόλεις σεσωμένας ἔσησι, καὶ τὰς ἄνωθεν φερομένας πλαγὰς καὶ τὰς κάτωθεν ἐπιβουλὰς καὶ πόντια ἀπλοΐας αἴφνης βυθοῦ τὰ δίκτυα. βυθὸν δὲ λέγω πάλιν, οὐ τὸν ἁπλῶς ὑπὸ τοῦ σώματος κειμένον, ἀλλὰ τὸν ἐκ βάθους τῆς ἀθρωπείας αἰσθήσεως. καθάπερ γὰρ τῶν δένδρων ὅσα μὲν ἂν ἐπὶ τοῦ βάθους παραπέμψῃ τὰς ῥίζας, καὶ μυελίας αὔξησιν δέξηται τροφοδοσίας, οὐ δέχεται, ἀνασπᾶται, τὴν ῥιζῶν ἀκρίδειαν τοῦ βάθους τῆς γῆς ἀποστρεφομένων· οὕτω δὴ καὶ βυθοὶ αἱ κάτωθεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀθρωπείας ἀναπεμπόμεναι, ἐρρίζωνται μὴ ἀσφαλείας, ἐπὶ ὕψος ἀνατείνονται, καὶ εὐθείας λογισμοῦ προσβολῇ ἀποτείνονται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης φησὶν, Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε. ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα ἁπαξάπασί τι μόνοι, ἀλλ' ἵνα καὶ ὑπὲρ τῶν ἔργων ὑπόδειγμα γένωμαι. εἰ γὰρ ὁ πρὸς ἀνθρώπους ἀξιόπιστος τὰς οἰκείας συμφορὰς καὶ τὰ κατλήφοντα ἐκτραγῳδῶσαν κακὰ, φέρει πρὸς τοὺς ὁδυνωμένους ἀπαμύθιον, ὥσπερ ἴυγξ ἁρπονὸς ἁρπασθεὶς λόγου γεγονώς, πολλῷ μᾶλλον, ἀνθρώπου διαστόλου ἀνακοινώσῃ τὸν τῆς οἰκείας ψυχῆς πάθημα, λύπην ἰατὰ ψυχαγωγίαν, καὶ ἀπαμύθιον πολλήν. ἀνθρώπος μὲν γὰρ καὶ βαρυνόμενα πολλάκις πρὸς αὐτὸν ἀποδυσώμενον καὶ θρηνοῦντα, καὶ ἁμαρτάνοντα καὶ ἀπωθοῦντα· ὁ Θεὸς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ προσίεται καὶ ὑπισχνεῖται· καὶ διημερεύσης ἀνακοινώμενος αὐτῷ τὰ συμφορὰς, τότε σε μᾶλλον φιλεῖ καὶ ὑπισχνεῖται σε ταῖς ἱκετηρίαις. τοῦτο γοῦν αὐτὸ ἐνδεικνύμενος ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καλεῖ [ὑμᾶς], μὴ ἀποκηύσωμεν· ἐπαπατᾶται, μὴ ἀποπηδήσωμεν· καὶ μυρία ἁμαρτήματα ἔχωμεν, τότε μᾶλλον προσχρέχωμεν. καὶ γὰρ τοὺς τοιούτους καλεῖ. Οὐκ ἦλθον, φησι, καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· καὶ τοὺς πεφορτισμένους, τοὺς πεπονηκότας, τοὺς ἐκ τῶν βαρούντων ἁμαρτημάτων κεκοπιακότας λέγει. Θεὸς ἀνθρωπίνως λέγει. Θεὸς οἰκτίρμων, ὅτι τοῦτο αὐτοῦ ἔργον ἐλεητικὸς, τοὺς ὁδυνωμένους, τοὺς θλιβομένους προσκαλεῖται, καὶ προσκαλεῖ, καὶ μυρία ἁμαρτήματα ἔχωσι· μόνον ὑπακούωμεν καὶ μόνον προσδράμωμεν αὐτῷ, καὶ μὴ ἀποστῶμεν, καὶ ἀπὸ τῆς πύλας αὐτῆς εἰσόμεθα τὸν εἰρημένον τὸν ἀληθῆ.

εἰσὶν

χ. ἐξομολογούμενον

χ. καὶ δόντα

χ. Δυσίας

Δαν. γ. λγ.

χ. λύσαντα

χ. διαστολῆς

Ψαλμ. ρλ. α.

Ματθ. ια. κη.

Ματθ. θ. ιγ.

β. Κορ. α. γ.

χ Κύριε

γάλη παῤῥησία, μέγα τοῦτο ἐκεῖθεν τὸ ὄφελος, τὸ νομίζειν ἀπαῤῥησίατος εἶναι), ὥσπερ οὖν ἐκάτερα ἀρχὴν καὶ κατάκρισις τὸ νομίζειν παῤῥησίαν ἔχειν. καὶ γὰρ πολλὰ ἔχεις κατορθώματα, ἂν μηδὲν ἐκεῖ τῶν ζημιούδας ποιήσῃς, νομίζεις δὲ παῤῥησίαν ἴσχειν, πάσης ἀξίπιστος τῆς βλάβης· δὲν δὲ μικρὰ φέρεις ἁμαρτήματα φορτία, ὅτι τὸ ζημιοῦσθαι, καὶ μόνον τοῦτο πείσῃς σεαυτόν,
5 ὅτι πάντων ἄθλιος εἶ, πολλῷ ἐξεῖς πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν. καὶ τοι τοῦτο ὅτι ταπεινο- χ. τὸν
φροσύνη ἐστί, τὸ οὐδὲν ἁμαρτηλὸν νομίζειν εἶναι ἁμαρτωλόν. ταπεινοφροσύνη γάρ ἐστιν, ὅταν μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζηται· ὅταν μηδὲν ἀξιόχρεων περὶ ἑαυτοῦ δοκῇ. Παύλου οὖν καὶ δικαίως λέγει, Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, λέγει πάλιν, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· καὶ αὖθις, Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. α. Κορ. δ. δ. α. Τιμ. ι. ιε.
10 τοῦτο ἐστὶ ταπεινοφροσύνη, τὸ ὑψηλὸν οὕτω ἀπὸ καταρθωμάτων, ταπεινοῦν ἑαυτὸν ἀπὸ δόξης κενοδοξίας. ἀλλ' ὅμως ὁ Θεὸς ἅπτεται αὐτοῦ" φιλανθρωπίαν γὰρ οὐ τοῦτο ταπεινοφροσύνη χ. εὐσταλαγχίαν
τοιοῦτος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ βιωμένως [μόνον] τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ λέγοντας πρεσβεύεται, καὶ δέχεται, καὶ ἵλεως καὶ εὐμενὴς τοῖς ὕστερον ἁμαρτάνουσι. καὶ ἵνα μάθῃς ὅσον ἐστὶν ἀγαθὸν μηδὲν μέγα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι, ἀρώματα δύο ποιήσας τὸν λέγω· ζῆλον δικαιοσύνης καὶ ἀπόνοιαν καὶ ἁμαρτίας μῖσος ταπεινοφροσύνης, καὶ ὅπλα τὸ ζῆλος τῆς ἀμαρτίας πρελαμβάνουσι τὸν δικαιοσύνην, ἀ πρὸς τὸν οἰκείαν δύναμιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἰσχὺν τῆς συζύγου τῆς ταπεινοφροσύνης· καὶ εἶπε πάλιν" ἐλεήσω μου, ἀ πρὸς τὸν ἀδυναμίαν τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ πρὸς τὸ βάρος καὶ τὸν ὄγκον τῆς ἀπονοίας. ὥσπερ γὰρ ἡ ταπει- χ. ἀπόνοιαν χ βάρος τῆς ἀπονοίας καὶ ὄγκον.
νοφροσύνη δικὴ τὸ ὑπερβάλλον αὐτῆς ὕψος τῆς ἁμαρτίας ἐκκαὶ τὸν βαρύτητα, καὶ φθαίνει χ. ὑφιστανοῦσα
πρὸς τὸν ἀρχαίαν ἀναδεῦσαι· ὅταν καὶ ἡ ἀπόνοια δικὴ τὸ πολὺ βάρος αὐτῆς καὶ τὸν ὄγκον, καὶ ἰσχὺν καὶ τῆς κουφοτάτης δικαιοσύνης ἀφελέσθαι, καὶ καθελκῦσαι κάτω ῥᾳδίως αὐτόν. χ θεὸν διακωλύσει
ὅθεν καὶ τοῦτο ἐκεῖνος ὁ ζῆλος ἐκέκτηται, ἀναιωθῆναι τὸ φαρισαῖον καὶ τὸ τελώνου. χ. ὑφηγαρισαίου
ἔζεξεν ὁ Φαρισαῖος δικαιοσύνην καὶ ἀπόνοιαν ὅτε λέγων· Εὐχαριστῶ σοι, ὁ Θεός, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς οἱ Λουκ. ιη. ιά.
λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, πλεονέκται, μοιχοί· ἀλλ' οὐδὲ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. ὢ τῆς μα- χ. ἢ ἐγ ὡς ὑφ' ὑφίζων ἀλαζονείας, ὢ τῆς ὑφαλλόσης μεγαλαυχίας
νίας*. οὐκ ἐχώρεσεν αὐτὸν τὴν ἀπόνοιαν πᾶσα ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, ἀλλὰ καὶ τῶν τελωνῶν πλησίον ἐστῶτα μικρᾶς ἐπιπόθησε τῆς ἀπονοίας. τί οὖν ἐκεῖνος; ὁ διεκρούσατο μὲν ἀνοίδη, οὐκ ἤλγησεν· ὅτι τῇ κατηγορίᾳ, ἀλλὰ κατεδίξατο" ὁ" Εἰρηκὼς μετ' ἐγκωμιαστικῆς, καὶ γέγονε τῷ ἐμέτῳ βέλτιστον φάρμακον καὶ ἴασις, καὶ ὃ ἀνιαρὸς ἐγκώμιον, καὶ ἡ κατηγορία τρόφιμος. [ὁ Θεός, διόρθωσον σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· ἵνα μὴ οὕτως ὀλίγος τις σαθρὸς ὢν ἀποδέκατον ὅσον χίσμῃ. τί λέγεις, ἄθλιε; ὅτι ἡσυχία μεγαλαυχεῖς; οὐκ ἀλαζονείαν τοιαύτην ἐκφοβεῖται νοσῶν; τῆς σῆς ἐκφαλλούσης ἀλαζονείας ὄγκον οὐχ ὁρᾷς διϋλίζεις κώνωπα, τὸν δὲ κάμηλον κα- ταπίνεις; καὶ νομοθετεῖς σεαυτὸν λέγων, Ὃ μικρογράμμιστον ἀγνοῶ· Ἐγκωμιάζεται σε ὁ πέλας, καὶ μὴ ὃ σὸν τοῦτο· ἀλλότριος, καὶ μὴ τὰ χείλη ἃ σά; ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἑστώς, οὐκ ἠ-
θέλησεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στῆθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. ἤκουσεν ὁ φιλανθρωπότατος τῶν ταπεινῶν ῥημάτων, καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνον ἐδικαίωσε. λέγω δὲ ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.] τοσοῦτόν ἐστι ταπεινοφροσύνη καλόν, τοσοῦτόν ἐστι κέρδος μὴ δύνασθαι, ταῖς παῤ ἑτέρων λοι- δορίαις, μηδὲ ἐνηδεμονεῖσθαι πρὸς τοὺς τῶν πλησίον ὕβρεις. ἔστι γὰρ τὸ ἀπ' αὐτῆς κερ- χ. λιξάμενον χ πὶ ἀνοίδη, ἀπέδ.
δαίνεσθαι μέγα καὶ ἠλιτόμου ἀγαθόν· ὅπερ οὖν καὶ ὅτι τοῦ τελώνου γέγονεν. "ἐδίξατο τὰ ἀνοίδη, καὶ ἀπέβαλε τὰ ἁμαρτήματα, καὶ εἰπὼν, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, κατέβη δεδικαιω- μένος ὑπὲρ ἐκεῖνον, καὶ λόγοι πρεσβεύσαντο ἔργων, καὶ ῥήματα πρεσβεῖς εἰσῆκται. ὁ μὲν γὰρ δικαιοσύνῃ πρεσβεύεται, καὶ ἠτιάσθη, καὶ δικαίως" οὗτος δὲ ῥήματα εἶπε ψιλά, καὶ πόνος ἀπέβαλε τὰ ἁμαρτήματα. καὶ γὰρ τῶν ῥημάτων ἤκουσεν ὁ Θεὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν διαθέσεως χ. αὐτὸς

πνεῦμα γὰρ τοῦ προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Ἰησοῦς. Ζῶμεν οὖν ἀπὸν τὰ ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκείνους, καὶ οὐκ ἀποστῶν συγκείσῃ). κ. κίεσθ

Ἀλλὰ γὰρ ἵνα μὴ ληρῶμεν, τὰ μηδὲ αὐτολογίας δεόμενα παρέλθοντες εἰς μέσον, φέρε ὁδεύσωμεν τοὺς αὐτὸν καταλύσαντας λόγους, ὅπου τοῦ βυσσοῦ τὸ πάθος τρέψωμεν· ὅσῳ μείζονας ἀσεβοῦσι, τοσούτῳ πλείονι χάριτι αὐτοὺς παρακαλοῦντες, καὶ δεόμενοι ἀπέχεσθαι ποτὲ τῆς μανίας αὐτοῦ. Ἄνθρωπε γὰρ ἀποδείκνυσι ἑαυτὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, Ὃς θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. μὴ τοίνυν ἀμελήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἱκετηρίας ποιούμενοι. μέγα γὰρ ὅπλον βυσσός, ἄσαρκος ἀμέλεκτος, πλοῦτος μηδέποτε δαπανώμενος, λιμὸν ἀκύμαντος, γαλήνης εὐθύτης, καὶ μυρίων ἀγαθῶν ῥίζα καὶ πηγὴ καὶ μήτηρ ἐστὶν ἡ βυσσός, καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας δυναστεία. πολλάκις τοῦ αὐτοῦ τοῦ τὸ ἀμάθημα ἐξεκαιόμενου πυρέσσοντος, καὶ ὅπου τῆς κλίνης κειμένου καὶ φλεγμαίνοντος, πρεσβύται ἱερεῖς, διάκονοι, θεράποντες, στρατηγοί· καὶ ὅτε ἰατρῶν τέχνη, ὅτε πρόσωπα φίλων, οὐκ οἰκετῶν ἀγχίνοια, ἡ φαρμάκων δυνάμεις, ἡ πολυτίμητα ἀρώματα, ἡ χρημάτων ἐξουσία, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τοῦ ἀνθρώπου ἰσχύσαν ἀμαυρῶσαι τοῦ ὑπερκειμένου ἀρρωστίαν. εἰσὶ δέ τινες παῤῥησίαν ἔχοντες τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν, καὶ τοῦ σώματος ἅψασθαι μόνον, καὶ καθαρεῖν γὰρ αὐτοῦ ποιῆσαι τοῦ βυσσοῦ, ἅπασαν τοῦ ἀῤῥωστήματος τοῦ σώματος ἐφυγάδευσε. καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσεν ὁ πλοῦτος, ἢ τὸ τῶν ἀγαθημένων πλῆθος, ἢ ἡ τῆς ἐμπειρίας ὑπερβολή, ἢ ὁ τῆς βασιλείας ὄγκος, τοῦτο ἴσχυσεν εἷς πένης πολλάκις καὶ ῥωχμώντος βυσσοῦ. βυσσὸν δὲ λέγω τοῦτον τὸν ῥαθυμίας γέμοντα, ἀλλὰ τοῦ μετ' ἐκτενείας γινομένου, μετ' ὀδυνωμένης ψυχῆς, μετὰ συντεταμένης διανοίας. αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀνακτᾶται δυναστεία. καὶ καθάπερ τὰ ὕδατα ἕως μὲν ὑπὸ ἰσοπέδου φέρηται * καὶ πολλῆς ἀπολαύῃ τῆς εὐρυχωρείας, οὐκ ἀνίσταται τοῦ ὕψους· ἐπειδὰν δὲ αὐτὰ χεῖρες ὀχετηγῶν κάτωθεν ἀποσφίγξασαι θλίψωσι, στενοχωρούμενα βέλεσι πάντοθεν ἐξύτερον τοῦ ὕψους ἐξανίστησι· οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, ἕως μὲν ἂν ἀδείας ἀπολαύῃ πολλῆς, διαχεῖται καὶ διαῤῥεῖ· ἐπειδὰν δὲ τοῦ γραμμάτων ἀνάγκαις κάτωθεν αὐτοῦ στενοχωρήσῃ, ἀποθλιβομένη καλῶς καθαρεῖν καὶ βύτινος τοῦ ὕψους ἀναπέμπει τοὺς βυσσούς. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι μάλιστα ἐκείνας ἐπακούεσθαι δυνάμεις ἀνάγκαι τοῦ θλίβεσθαι με ἐκέλευσε, καὶ ἐπίσκυσέ μου. διαθερμαίνομαι τίνων τὸ ζωωδές, θλίψωμεν τοῦ ψυχοῦ τὴν μνήμην τῶν ἁμαρτημάτων, θλίψωμεν, ὄχ ἵνα στενοχωρήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ἀκυροθῶσι τοῦ σκυθρωπάσωμεν, ἵνα πάφλασιν ποιήσωμεν καὶ ἐγερτηρίαν, καὶ αὐτῶν ἀπολέσθαι τῶν ὑγιαινόντων. οὐδὲν γὰρ οὕτω φυγαδεύει ῥαθυμίαν καὶ ὀλιγωρίαν, ὡς ὀδυνηρὰ καὶ θλῖψις πάντα χρόνον ζωπυροῦσα τοῦ διανοίας, καὶ τοῦς ἑαυτοῦ ὑπερίφρονα. ὁ θλιβόμενος ὅταν καὶ βυσσόμενος πολλοῦ μετὰ τοῦ βυσσοῦ εἰς τοῦ ψυχοῦ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἰδιωτικοῦ εἰσοικίσαι δυνάται. καὶ καθάπερ νεφοῦς ζωοφόρου μὴ ἅπτου τοῦ ἀρχοῦ ζοφερὸν ποιῇ ἂν ἀέρα, ἐπειδὰν δὲ ἐπαλλήλους ἐπαφῇ ταῖς νεφάδας ἀποθλιβόμενον ὑετόν, πάντα γαλήνια καὶ φαιδρὰ ἐργάζεται τὸν τόπον· ὅταν δὲ ἡ ἀθυμία, ἕως μὲν ἐνδοτέρω συστρέφηται, σκοτοῖ τὸν νοητὸν λογισμόν· ἐπειδὰν δὲ ἀπὸ τῶν τῆς βυσσοῦ ῥημάτων, καὶ τοῦ μετ' ἐκείνων δακρύων κατωθῇ καὶ εἰς τὸ ἔξω ἀναπνεύσῃ, πολλὴν ἐπιθησι τῇ ψυχῇ τοῦ φαιδρότητα, τῆς τοῦ Θεοῦ ἀνεπλήκτου, καθάπερ ἀκτίνες τινος, εἰς τοῦ διάνοιαν ἀφεθείσης τοῦ εὐχομένου. ἀλλὰ τίς ὁ ψυχρὸς τοῦ πολλοῦ λόγος; ἀπαῤῥησιαστὸς εἰμί, φησι, αἰσχύνης γέμω, οὐδὲ δύναιξαι τὸ στόμα διανοῖξαι. Σατανικὴ αὕτη ἡ βλάβεια, ῥαθυμίας ταῦτα τὰ προσκλύσματα. ἀποκλείσαι γάρ σοι τὰς θύρας τῆς πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίας βούλεται ὁ διάβολος. Εἶπέ μοι, ἀπῤῥησιαστος εἶ; μεγάλη

α. Τιμ. ε. δ'. χ. τέτο

χ. ἐκπέμπει

χ. ναυαχίας

Ψαλμ. δ'.

χ. διώσεται.

χ. ἀεῖ

χ. ἄπαστα γαλήνη

χ. ἀέρα

χ. ἐπισφίγγεται καὶ σκοτοῖ

χ. εἰδέναι

ματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι· καὶ διδάξας ἡμᾶς ὅτι θεοί εἰσι καὶ ὁποῖόν τι τὸ θεῖον, ἃ πάντα ἐστὶν ἀόρατα, οὐκ ἐθαρρησεν ἕτερα αὖθις ἀντ' ἐκείνων θεῖα, οὐδὲ αὐτὰ ἐκεῖνα ἐπεργάσασθαι, ἵνα δὴ εἰς ἀξίαν συνιόμεν, ἢ ποίας ἀπολογίας, ⓐ ὅτι τῆς τοῦ δεσπότου οὐσίας ζητοῦντες; ὅταν γὰρ καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἀγνοῶμεν, καθάπερ τοὺς παῖδας ἀπορρέφεσθαι χρή. ὅτι μὲν γὰρ ἀγένητός ἐστιν ὁ Θεός, δῆλον· ὅτι δὲ τοῦτο ἐστὶν αὐτοῦ τῆς οὐσίας τὸ ὄνομα, οὐδεὶς προφήτης εἶπεν, οὐδεὶς ἀπόστολος ἥψατο, οὐδεὶς διαγελάσεται. καὶ μάλα εἰκότως. ⓐ γὰρ αὐτὸν τὸν οὐσίαν ἀγνοοῦντες, πῶς ὀνομα αὐτῆς λέγειν ἤμελλον; καὶ τί λέγω περὶ τῶν θείων γραφῶν, ὅπου τοσαύτη τῆς ἀπιστίας ἡ ὑποφυία, καὶ τῆς παρανομίας ἡ ὑπερβολή, ὡς μηδὲ τοῦ τῆς ἀληθείας ἀποπλανηθῆναι ἔλλειψιν ὑπομεῖναι ποτέ τι τοιοῦτον εἰπεῖν; οὐδεὶς γὰρ οὐδὲ ἐκείνων ἐτόλμησε θείας οὐσίας ὅρον ἐκθέσθαι, καὶ ἐνὶ ὀνόματι περιλαβεῖν. καὶ τί λέγω, θείας οὐσίας, ὅπου καὶ περὶ τῶν τοῦ ἀσωμάτων φύσεως φιλοσοφοῦντες, οὐδὲ ταύτης ἀπορισμοῦ ὅρον ἐξεύροντο, ἀλλ' ἀμυδρὰ ἴνα ἐξήγησιν, ἢ ὑπογραφὴν μᾶλλον ἢ ὅρον; ἀλλὰ τίς ὁ σοφὸς αὐτῶν λόγος; οὐκ οἶδας οἷον ὁ σίδηρος, φησί. μάλιστα μὲν οὐδὲ ἀποκρίνασθαι περὶ τούτου ἔδει, τοσαύτης ἀποδεήσεως ἐκ τῶν γραφῶν γεγενημένης, ὅτι ἀδύνατον εἰδέναι τί τὸ οὐσίαν ἐστὶν ὁ Θεός. ὅπου γὰρ οὐ περὶ ἕξεως φιλοσοφοῦμεν, ἀλλ' ὥστε αὐτὸν διορθώσασθαι, φέρε διέξωμεν, ὅτι οὐ τὸ ἀγνοεῖν τί τὸ οὐσίαν ἐστὶν ὁ Θεός, ἀλλὰ τὸ φιλονεικεῖν εἰδέναι, τοῦτ' ἔστιν ἀγνοεῖν Θεόν. Εἰπέ γάρ μοι· εἰ δύο ἀνθρώπων φιλονεικούντων περὶ ἀλλήλους εἰδέναι τὸ ὑγιοῦς τὸ μέγεθος, ὁ μὲν εἰς λέγει μὴ δύνασθαι αὐθρώπινον αὐτὸ καταλαμβάνειν ὀφθαλμόν, ὁ δ' ἕτερος φιλονεικεῖ δύνασθαι εἰ τῇ σπιθαμῇ τὰς χεῖρας πρότατα αὐτὸ μετρῆσαι ἐπελθεῖν· τίνα ἂν φήσωμεν εἰδέναι μέγεθος οὐρανοῦ; Θεοῦ φιλονεικοῦντα εἰδέναι πόσας ἔχει σπιθαμάς, ἢ Θεὸν ὁμολογοῦντα ἀγνοεῖν; εἶπα ὅτι μὲν ὑγιοῦς, ὁ προσχωρῶν ὡς μεγέθει, οὐδὲ ἔστιν ὁ μᾶλλον εἰδὼς τὸ μέγεθος· ὅτι δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲ ταύτην χρεωστοῦμεν τὴν βλασφημίαν; καὶ πῶς οὐκ ἐσχάτης τοῦτο προπετείας; ὅτι γὰρ ὑγιοῦς ἀπαιτούμεθα μόνον εἰδέναι, ὅτι ὄντως Θεός, οὐχὶ περιεργάζεσθαι αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ἀκούσον τί φησιν ὁ Παῦλος. Πιστεύσας γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἔστι. καὶ πάλιν ὁ προφήτης ἐγκαλῶν ἀσέβειαν τινί, οὐ τοῦτο ἐγκαλεῖ, ὅτι οὐκ οἶδε τί ὄντως ὁ Θεός, ἀλλ' ὅτι οὐκ οἶδεν ὅτι ἔστι Θεός. Εἶπε γάρ, φησι, ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνον ἀσεβῆ ποιεῖ, τὸ ἀγνοεῖν τί τὸ οὐσίαν ἐστὶν ὁ Θεός, ἀλλὰ τὸ ἀγνοεῖν ὅτι ἔστι Θεός, οὕτως ἀρκεῖ πρὸς εὐσέβειαν τὸ εἰδέναι ὅτι ὄντως ἐστὶ Θεός. ἀλλ' ἴσχυσε ἵνα μεμελετημένον καὶ ἕτερον λάβῃ. ἵνα δὲ τοῦτον; Εἴρηται, φησι, πνεῦμα ὁ Θεός. τοῦτο οὖν τῆς οὐσίας αὐτοῦ σημασία ἐστίν, εἰπέ μοι; καὶ τίς τοῦτο ἀνέξεται, καὶ ὁπωσοῦν ὅτι ὑγιὲς τῶν θείων γραφῶν ἐλέγχων; ἐσχάτη γὰρ καὶ τοῦτο ὁ λόγον ἐν πῦρ ὁ Θεός. ὥσπερ γὰρ γέγραπται ὅτι πνεῦμα ὁ Θεός, οὕτω γέγραπται ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον, καὶ πάλιν πηγὴ ὕδατος ζωντος· οὐ πνεῦμα ἦν, καὶ πηγή, καὶ πῦρ ἐσται μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχή, καὶ ἄνεμος, καὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἕτερα πολλῷ τούτων ἀποπώτερα. οὐ γὰρ δὴ πάντα ἐπιζήτειν χρὴ ὡς λόγῳ, οὐδὲ τὸν ἐκείνων μιμεῖσθαι μανίαν. τὸ μὲν πνεῦμα τοῦτο πολλὰ δηλοῖ, οἷον τὸν ψυχὴν τὸν ἡμετέραν, καθάπερ καὶ Παῦλός φησι· Παρακάλεσε τοιοῦτον ὡς Σατανᾶ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ· καὶ ἄνεμον, καθάπερ ὁ προφήτης λέγει, Πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις αὐτούς. καλεῖται δὲ καὶ τὸ χάρισμα τὸ πνευματικὸν οὕτως. Αὐτὸ γὰρ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ ὡς πνεύματι ἡμῶν, φησι. καὶ πάλιν, Περισσεύομεν ὡς πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. καλεῖται δὲ καὶ ὁ θυμὸς οὕτω. καὶ γὰρ ὁ Ησαΐας φησίν· Οὐ συνῆκαν οἱ μελετῶντες πνεύματι σου ὡς σκληρῷ ἀπελεῖν αὐτούς; καλεῖται δὲ καὶ ἡ βοήθεια ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα.

γὰρ ἔχοι τις δὸς εἰπεῖν; οὐ παρεκτείνῃ τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ; ἀλλὰ τοῦτο ἄλογον. σωμάτων γὰρ ἰδίων τοῦτο. ὅτι γὰρ ὅτι ψυχῆς οὐκ ἔστι τοῦτο, πολλαχοῦ καὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν ἀκεκομμένων ὁλόκληρος ἀνὴρ ἴφθη καὶ ἀκρωτηριασθεὶς ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος πηρώσεως. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ' ἐν μέρει ταῖς συναλείπεται. οὐκοῦν ἀνάγκη ἐκεῖ καὶ λοιπὰ γίνεσθαι μέρη. ὃ γὰρ ἄψυχον πολλοὶ νεκροί. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ἀλλ' ὅλη μοί ἐστιν ἐν τῷ σώματι ἡ ψυχή, ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὴν ταύτης γνῶσιν ἀπέκλεισεν ὁ Θεὸς, ἐκ πολλῆς περιουσίας ὑπερορίζων ἡμᾶς καὶ κατέχων, καὶ μόνῳ κάτω πίστει, καὶ τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς μὴ περιεργάζεσθαι, μήτε πολυπραγμονεῖν.

χ. ἀκριβῶς.

χ. μόνῃ

χ. ἀσύγκριτον

Ἀλλ' ἵνα μὴ ἀπὸ λογισμῶν τὰ τοιαῦτα κατασκευάζωμεν, φέρε πάλιν ὅπου τοῦ γραφικοῦ λόγου ἀκούσωμεν. Οὐχ ὅλη ἡ πατέρα ἑώρακέ τις, φησὶν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. τί οὖν τοῦτο; οὐδεὶς πώποτε ἑώρακε τὸν πατέρα. τί οὖν φησιν; οὐδεὶς πώ ποτε ἑώρακε τοῦτο ἐμφατικῶς τὸ ῥῆμα. ἀλλ' ὅλη μὲν αὐτοῦ ἡ κτίσις οὐκ οἶδεν, ἐδήλωσεν εἰπών, οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακε· τί δὲ ὁ υἱὸς αὐτὸν οἶδε, τί τοῦτο πάλιν ἐδήλωσε πρόδηλος, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ὅλη μοί τις ἀκριβῶς αὐτὸν οἶδε, τί οὕτως ὡς αὐτὸς ἑαυτόν, οὐδέπω τοῦτο ἀποδέδεικται. οὐδὲ γὰρ, φησι, μηδεὶς τῶν κτίσεων αὐτὸν εἰδέναι σαφῶς, μόνος ὁ υἱὸς, ἀλλ' ἐκείνης μὲν σαφέστερον, τῶν μὲν τοι ἀκριβῆ κατάληψιν μηδὲ τοῦτον ἔχει. ὅλη μὲ γὰρ αὐτὸν ὁρᾷ, ὅπερ ὄντι, καὶ γινώσκει, εἶπεν· ὅλη δὲ αὐτὸν ἀκριβῶς γινώσκει, τί οὕτως ὡς αὐτὸς ἑαυτόν, ὅπου τοῦτο ἐδήλωσε. βούλεσθε οὖν καὶ τοῦτο ἀπὸ τῶν γραφῶν πιστωσώμεθα, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ φωνῆς; οὐκοῦν ἀκούσωμεν τί φησι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα. τί ταύτης ἀκριβέστερον τῆς γνώσεως βούλει; ἐρώτησον λοιπὸν τὸν αὐλιλέγοντα· οἶδεν ἀκριβῶς τὸν υἱὸν ὁ πατὴρ, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν γνῶσιν ἔχει, καὶ οὐδὲν αὐτὸν λανθάνει τῶν τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἀπερισκέπτου ὄντος ἡ ἔλλειψις; καί, φησι. οὐκοῦν ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι καὶ ὁ υἱὸς οὕτως οἶδε τὸν πατέρα, ὡς αὐτὸς τὸν υἱὸν, μηδὲν ἐπὶ ζητῇ πλέον, οὕτω μὴ ἀκριβείας τῆς γνώσεως ἀξιαζούσης. καὶ γὰρ καὶ ἡ ἀλλαχοῦ τοῦτο αὐτὸ ἐμφαίνων ἔλεγε· Οὐδεὶς γινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι· ἀποκαλύπτει δὲ οὐχ ὅσοι αὐτὸς * οἶδε, ἀλλ' ὅσοι ἡμεῖς χωροῦμεν. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος τοῦτο ποιεῖ, πολλῷ μᾶλλον ὁ Χριστός. καὶ γὰρ σαφῶς φησι τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, Οὐκ οἶδα πόσους ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς. ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἐδύνασθε. ἀλλὰ Κορινθίοις τοῦτό, φησιν, ἔλεγε μόνοις. τί οὖν δύο διίξομεν εἰδότα ἓ ἐπεράσθα, ἃ μηδὲς τῶν αἰσθητῶν ἔμαθεν πόθεν, καὶ ἀπόλοιτο μόνος αὐτὰ τῶν πόνων ὁ δεσπότης αὐτῶν; καὶ τοῦ τοῦτ' ἔστι βυρσῆ; ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ. οὗτος γὰρ ὅστις ὁ λέγων, Οὐκ ἐξὸν ῥῆμα τὰ ἄρρητα, ἃ οὐκ ὄλεθρος ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ἀκούσωμεν ὅμως καὶ αὐτὸς οὗτος ἐν τούτοις ἀκούσας ῥήματα ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνδρὶ λαλῆσαι, μεγαλοφωνῶν ἔχει γνῶσιν, καὶ πολὺ τῆς μωρούσης ἀποδίουσαν. ἀλλὰ γὰρ ὁ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἕτερα εἴρηκεν, Ὅτε οὐκ οἴδαμεν γινώσκομεν, καὶ οὐκ οἴδαμεν προφητεύομεν· καὶ, Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· καὶ, Ἄρτι βλέπω δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ὥστε οὐκ τούτων ἡμῖν ἅπασα αὐτῶν ἡ σκυβαλεία διελήλεγκται. ὅταν γὰρ αὐτὴ ἡ ὑσία ἀγνοῆται, οὐχ ὅτι ὅδε, ἀλλ' ὅτι τί ὅδε, ἑκάστης δὲ εἰς μερίδος ἕκαστα αὐτῆς ἰδίας. καίτοι καὶ εἰ δῆλον ἦν γνώσεως ἐμοὶ, οὐδὲ οὕτως ἐμοὶ ἦμεν ἀσφαλὲς αὐτὸν οἰκοθεν ἐν ἑαυτῷ πρόσοπον ἐπιθεῖναι τῇ τοῦ διαπάντα οὐσίᾳ. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος οὐκ ἐτόλμησε τοῖς ἐμοῖς δυνάμεσιν ὀνόματα ἐπιθεῖναι, ἀλλ' εἶπεν, Ὅτι ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ πάντος ὀνόματος

Ιωαν. α. ιη

Ιωαν. ι. ιε.

Ματθ. ια. κζ.

α. Κορ. γ. α.

β. Κορ. ιβ. δ.

α. Κορ. ιγ. β.

α. Κορ. ιδ. κε.

Εφ. α. κ.

* αὐτὸν

χ. ἐγχωροῦμεν

χ. ἀπὸ

χ. ἄῤῥητα ῥήματα, μεγαλοφωνῶν

χ. ἔστιν ἐπιθεῖναι, χ. τοῦ Χριστοῦ λέγον

πολυθείας τοσοῦτος. ἵνα οὖν μὴ λέγωσιν, ὅτι ἡμῖν ἐγκαλοῦσι ὡς πολλοὺς θεοὺς λέγουσι καὶ πολλοὺς Κυρίους, αὐτὸς ἀλίσκῃ τοῖς ἐγκλήμασι τούτοις, θεοὺς λέγων καὶ ὁ Θεὸν, διὰ τοῦτο συγκαταβαίνων αὐτῷ τῇ ἀσθενείᾳ, ἑτέρως κελεύ Ⓜ γράφει ὀνόματι τῷ αὐτοῦ δυνάμει ἔχοντι. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, δῆλον ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸ τοῦτο χωρίσαι, καὶ εἰπεῖν σαφῶς ὅτι οὐχ ἡμέτερός ἐστιν ὁ τοιασμὸς τῶν λεγομένων. Περὶ μὲν τῆς εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. ἐπεὶ τοίνυν τῶν βρώσεων οὐκ ἔστιν εἰδωλόθυτον, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλόν ἐστι κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς ἕτερος, εἰ μὴ εἷς. ὁρᾷς ὅτι περὶ ἐκείνους ἀποτεινόμενος ταῦτα λέγει τοὺς πολλοὺς εἰ καὶ νομιζομένους θεούς; Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ πολλοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ὑπὲρ γῆς. πάλιν περὶ ἐκείνους μάχεται, Ὥσπερ οὖν εἰσι πολλοὶ θεοὶ, καὶ Κύριοι πολλοὶ (τυπικῶς λεγόμενοι) ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ εἷς, προσέθηκεν, ἵνα μὴ πολυθείαν εἰσάγωμεν πάλιν ἐκεῖνοι νομίζωσι· καὶ ἵνα Θεὸν τὸν πατέρα ἐκάλεσεν, οὐκ ἐκβαλὼν τὸν υἱὸν τῆς θεότητος· ὥσπερ οὖν καὶ ἵνα Κύριον τὸν υἱόν, οὐκ ἐκβαλὼν τῆς κυριότητος τὸν πατέρα, ἀλλὰ τῶν ἐκείνων ἀθέτησιν διορθούμενος, καὶ μηδεμίαν αὐτοῖς δοῦναι βουλόμενος λαβήν. τοῦτο γοῦν καὶ αἴτιον γέγονε τὸ μὴ σαφῶς, μηδὲ φανερῶς, ἀλλ' ἀμυδρῶς πως καὶ ἀσαφείας διὰ τὴν προφητὴν γεγενῆσθαι τοῖς Ἰουδαίοις τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. αὖθις γὰρ τῆς πολυθέου πλάνης ἀπαλλαγέντες, εἰ πάλιν ἥκουσαν Θεοῦ, καὶ Θεοῦ, προσὸν τῷ αὐτῷ αὖ ἐναντίωμα νέον. Διὰ τοῦτο δῶρα καὶ κάπα ζωοτόκος Ⓜ προφῆται λέγουσι, ὅτι Εἷς Θεὸς, ὃ πλὴν αὐτοῦ οὐκ ἔστι, οὐχὶ Ⓜ υἱὸν ἀληθοῦς (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τῶν ἐκείνων ἀθέτησιν διορθούμενοι, καὶ πεῖσαι τοὺς τῆς πολλῶν θεῶν καὶ οὐκ ὄντων ἐξουσίας ἀπαλλαγέντας. ὅταν τοίνυν ἀκούσῃς ὃ, Εἷς, καὶ οὐδείς, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μὴ τῆς τελειότητος ἐλαττώσεως τῷ δόξαι, ἀλλὰ ὃ μᾶλλον αὐτῆς προσὸν τῷ κτίσαι. Διὰ τούτων μανθάνει τὴν ῥηματικὴν φησι, Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; Ησ. μ γ. Ρωμ. ια. λ. δ. ἢ ὅτι τοῦτ' ἔστι τὸ ταῦτα, καὶ ὅτι οὕτω Ⓜ υἱὸς, ὅτι ὃ πνεῦμα ἐκβάλλει τῆς γνώσεως, προαποδείκνυσι τὸ τοῖς αἰωτέρω εἰρημένοις, ὅτι τῷ μαρτυρεῖσθαι πεπηλάγηκε τῷ λέγεσθαι, Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ ὃ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὃ ὂν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ ὃ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς φησιν, Οὐδεὶς γινώσκει Ⓜ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· οὐδὲ Ⓜ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός. οὕτω δὲ καὶ τὸ ταῦτα, οὐχ ὅτι Ⓜ πατέρα τις ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε Ⓜ πατέρα. ἐμοὶ γὰρ ὅτι μὴ ἀκριβείας αὐτὸν οἶδεν, εἶπε, καὶ τὸν αἰτίαν ἔδωκε δι' ὃν οἶδε. πῶς γὰρ αἰτία; ὃ ἐξ αὐτοῦ ὄν). ἐκ τούτου πάλιν ἀποδείξει τὸ μὴ ἀκριβείας αὐτὸν εἰδέναι. Διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὸν οἶδε σαφῶς, ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἐστι· καὶ σημεῖον τοῦ ἐξ αὐτοῦ ὄν), ὃ εἰδέναι αὐτὸν σαφῶς. οὐσία γὰρ οὐσίαν χαρίζουσα οὐκ ἂν δυνηθείη καλῶς εἰδέναι, καὶ ὀλίγον ἢ ὃ μέσον. ἄκουσον γοῦν πῶς καὶ τὴν ἀγγέλων φησὶν ὁ προφήτης, καὶ ἐπὶ τῆς ἀϊδιότητος φύσεως, ὅτι ὀλίγον ὃ διαφορᾶς ταύτης καὶ ἐκείνης. Εἰπὼν γὰρ, Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἐπάγει, ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ βραχὺ ὃ μέσον, ὅπερ ὅλως ἐστὶ τὸ μέσον, οὐκ οἴδαμεν μὴ ἀκριβείας ἀγγέλων οὐσίαν· καὶ μυρία φιλοσοφήσομεν, εὑρήσει δ' ἀμαθία. ἐὰν τί λέγω ἀγγέλων, ὅσῳ γε καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας ἴσμεν τὸν ὑσίαν καλῶς, μᾶλλον δὲ οὐδὲν ὁπωσοῦν; εἰ καὶ οἱ σοφοὶ φιλοπεικοῦσιν εἰδέναι, ἐρώτησον τί ποτέ ἐστι τὸν ὑσίαν ἡ ψυχή· ἆρα ἀήρ, ἢ πνεῦμα, ἢ αἷμα, ἢ πῦρ; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐστίν. ταῦτα γὰρ πάντα σώματα, ἐκείνη δὲ ἀσώματος. εἶτα ἀγγέλους μὲν οὐκ ἴσασιν, οὐδὲ ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς, τί δὴ πάντων διασοφοῦσιν οἱ δημιουργοὶ εἰδέναι· φιλονεικοῦσι μὴ ἀκριβείας τι καὶ τούτης ἔχειν τῆς ἀοίδας; καὶ τί λέγω, τὸν οὐσίαν ὑπαίαν ἐστὶν ἡ ψυχή; ὅπως ἡμῖν ἐστὶ τὸ τῷ σώματι, οὐδὲ τοῦτο ἴσμεν εἰπεῖν. τί γὰρ

χ. ἐκβάλλων ἐκβαλὼν

Δαν. ε. ι.

Ησ. μ γ.

Ρωμ. ια. λ. δ.

α. Κορ. ε. ιαω

Λυκ. ι. κε.

χ. ἡμιόλιον

χ. λογ. ζ'. η

Ψαλμ. η ε.

χ. διαπορεῖσθαι χ. λέγω ὅτι οὐκ ἴσμεν τὸν ὑσίαν τῶν ἀ. ψ.

μα μείζον τῦ, Κύριος, ἤπερ τὸ, Κύριος, ἔλαττον τῦ, Θεός, δῆλον ἐκ τῶν παλαιῶν. ἐν τῇ παλαιᾷ
Ἐξοδ. κ. α. πάσῃ γραφῇ ὁ πατὴρ Κύριος λέγεται. Κύριος ὁ Θεός σου, φησί, Κύριος εἷς ἐστι. καὶ
Δευτ. ς'. πάλιν, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ πάλιν, Μέγας ὁ
Ἐξοδ. ιη' ιθ'. Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ*. καὶ πάλιν, Γνώτωσαν, ὅτι ὄνομά σοι Κύριος, σὺ μόνος
Ψαλ. πδ'. ϛ'. ὕψιστος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. κρείττων εἰ ἔλαττον τῦ, Θεός, ἐν τῇ αὐξήσει τῆς οὐσίας ἐ- * ἢ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐκ τοῦ πατρός.
χεῖνος, οὐκ ἔδει λέγεσθαι, γνώτωσαν, ὅτι ὄνομά σοι Κύριος. πάλιν δὲ, Θεός, εἰ μείζων ἐν τῷ,
Κύριος, καὶ σεμνότερος, οὐκ ἔδει καὶ κατ' αὐτοὺς ἐλάττονα ἐπὶ τοῦ προφήτου ὀνομα- κ. Θεοῦ
θῆναι τῷ πατρὶ καλεῖσθαι, καὶ ὁ μόνος ἔδοξεν ἐν ἐκείνῳ. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ὅτι γὰρ
ὁ υἱὸς τῦ πατρὸς" καταδεέστερος, ὅτι ὁ, Κύριος, ὄνομα τῦ, Θεός, διπλέστερον. ἀλλὰ τοῦτο καὶ κ. ὑπολύσεως
ὅτι πατρὸς ἐστὶ υἱὸς ἀδιαφόρως ταύταις χέχρηται ταῖς προσηγορίαις ἡ γραφή. καθάπερ
οὖν ἀκούσατε τὸν πατέρα Κύριον καλούμενον, φέρε δείξωμεν ὑμῖν καὶ τὸν υἱὸν λεγόμενον Θεόν.
Ησ. ζ. ιδ'. Ἰδοὺ ἡ παρθένος, φησίν, ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εἶδες πῶς καὶ τῷ πατρὶ ὄνομα τὸ, Κύριος, καὶ
Ψαλ. οϛ'. τῷ υἱῷ ὄνομα τὸ, Θεός; ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ φησι, καὶ γνώτωσαν ὅτι ὄνομά σοι Κύριος, οὕτω καὶ
Ησ. υ'. ἐνταῦθα λέγει, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. καὶ πάλιν, Παιδίον ἐγεννήθη
ἡμῖν, καὶ υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, Θεὸς ἰσχυρὸς καὶ
ἐξουσιαστής. εἶδες σαφῶς μοι τοὺς προφήτας συνιέντας, καὶ πνευματικῶς σοφίαν. ἵνα γὰρ μὴ ἁπλοῦς
εἰπὼν τις Θεὸν, νομισθῶσι τοῦ τῦ πατρὸς λέγειν, τῆς οἰκονομίας τοὺς τόπους" μεμίκται. κ. κράσεως
ἐνταῦθα γὰρ καὶ ὁ πατὴρ δῆλος πρόδηλον ἐγεννήθη, οὐδὲ παιδίον ἐγένετο. πάλιν ἕτερος προφήτης οὐ-
Σαφ. γ λ'. τωσί πως φησὶ τοῦ αὐτοῦ· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. τοῦ τί-
νος τῦτο φησιν; ἆρα μὴ τοῦ τῦ πατρός; οὐδαμῶς. ἄκουσον γὰρ πῶς ἐστὶ τοῦ τῆς οἰ-
κονομίας ἐμνήσθη. Εἰ πὼν γάρ, οὗτός ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν·
ἐπήγαγεν, Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτῦ, καὶ Ἰσραὴλ
τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα ὀπτὴ [τῆς] γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστρά-
Γεν. θ'. ι'. φη. ὁ Παῦλος γέ, Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, φησίν, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς
Εφ. ι. ι. εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. καὶ πάλιν, Πᾶς πόρνος, ἢ πλεονέκτης οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
Α. Τιμ. α'. ι'. βασιλείᾳ τῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. καὶ πάλιν, Κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆ-
Ιουν. α α. ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ Ἰωάννης γέ οὕτως αὐτὸν καλῶς λέγων, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ
ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. ναί, φησιν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖξον, ποῦ μοι τῦ
πατρὸς αὐτὸν ὑποτάττουσα ἡ γραφή, Κύριον τὸν πατέρα καλῶν. ἐγὼ γέ τοι τοῦτο δείκνυμι μό-
νον, ἀλλ' οὐ κύριον τὸν πατέρα καλεῖ, καὶ Κύριον τὸν υἱόν, καὶ ὅτι Θεὸν τὸν πατέρα καλεῖ, καὶ ὅτι
Θεὸν τὸν υἱόν, ὁμοῦ πλεῖστα ἐκάτερα τοιαῦτα. ποῦ οὖν τοῦτο ἔστιν εὑρεῖν; Μεγαλεμάνδρου ποτὲ
Ματθ. κβ' μδ'. τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Χριστός, φησί· Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος ἐστὶν υἱός; οἱ λέγουσιν
αὐτῷ, τοῦ Δαβὶδ υἱός ἐστι. λέγε οὖν αὐτοῖς, πῶς οὖν αὐτὸν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον καλεῖ,
λέγων, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; εἰ δὲ Κύριος, πῶς υἱὸς Κύριος.
βάλει μαθεῖν πῶς Θεὸν ἡ Θεὸν καλῶν τὸν πατέρα ἡ τὸν υἱὸν ὁμῶς πλεῖστα ἡ γραφή; ἄκουσον τοῦ προ-
Ψαλ. μδ'. ια'. φήτου τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῦτο αὐτὸ διαλεγομένων ἡμῖν. Ὁ θρόνος σου, ὁ
Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου, ἠγάπησας
τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλ-
λιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν περὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν μαρτυρίαν ταύ-
Εβρ. α ζ. την προσήγαγεν εἰπών, ὅτι πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ φησιν, Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ
πνεύματα· πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐνταῦθά, φησι, τὸν μὲν πατέρα Θεὸν ἐκάλεσε, τὸν δὲ υἱὸν Κύριον; οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτων τοῦτο ἐπίσησι· ἀλλ' ὅπως πρὸς Ἕλληνας λοιπὸν ὁ λόγος αὐτῷ

πολυθείᾳ

πολυθείαν ὑποτιθῶμαι. ἵνα οὖν μὴ λέγωσιν, ὅτι ἡμῖν ἐγκαλοῦσι ὡς πολλοὺς θεοὺς λέγουσι καὶ πολλοὺς Κυρίους, αὐτὸς ἀλίσκῃ τοῖς ἐγκλήμασι τούτοις, θεοὺς λέγων ἐγὼ ὁ Θεὸς, εἶτα τοῦτο συγκαταβαίνων αὐτῷ τῇ ἀθεότητι, ἑτέρῳ κελεύ Ⓐ ὑπὸ σὺ μαπτὸν αὐτὸν δύναμιν ἔχοντι. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθὲς, δῶμεν διαγεγράφθαι αὐτὸ τὸ χωρίον, καὶ εἰσόμεθα σαφῶς ὅτι οὐχ ἡμέτερός ἐστιν ὁ τοιαῦτος ὃν λεγόμενον. Περὶ δὲ τῆς εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἰ δέ τις βρώσεως εἶδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλόν ἐστι κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς Θεὸς εἰ μὴ εἷς. ὁρᾷς ὅτι πρὸς ἐκείνους ἀποστομίζομαι ταῦτα λέγων οὓς πολλοὺς εἶναι νομίζοντας θεούς; Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ πολλοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς. πάλιν πρὸς ἐκείνους μάχεται, Ὥσπερ οὖν εἰσὶ πολλοὶ θεοὶ, καὶ Κύριοι πολλοὶ (τυπικῶς λεγόμενοι) ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ, εἷς, προσέθηκεν, ἵνα μὴ πολυθεΐαν εἰσάγεσθαι πάλιν ἐκεῖνοι νομίζωσι· καὶ ἵνα Θεὸν τὸν πατέρα ἐκάλεσεν, οὐκ ἐγκαλῶν τὸν υἱὸν τῆς θεότητος· ὥσπερ οὖν καὶ ἵνα Κύριον τὸν υἱὸν, οὐκ ἐγκαλῶν τῆς κυριότητος τοῦ πατέρα, ἀλλὰ τὸν ἐκείνων ἀθέτησιν διορθούμενος, καὶ μηδεμίαν αὐτοῖς δοῦναι βουλόμενος λαβεῖν. τοῦτο γοῦν καὶ αἴτιον γέγονε τοῦ μὴ σαφῶς, μηδὲ φανερῶς, ἀλλ' ἀμυδρῶς πως καὶ ἀσαφῶς διὰ τῆς προφητείας τοὺς Ἰουδαίους περὶ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. αὕτη γὰρ τῆς πολυθέου πλάνης ἀπαλλαγήσεται, εἰ πάλιν ἥκουσαι Θεοῦ, καὶ Θεοῦ, πρὸς τὸν αὐτὸν αὖ ἀναστρεφόμενον. Διὰ τοῦτο δύο καὶ πάντα ζωοποιὰ Ⓐ προφῆται λέγουσι, ὅτι Εἷς Θεὸς, ἐκ πολλῶν αὖτ' οὐκ ἔστιν, οὐχὶ Ⓐ ὑπὸ ἀθετούντων (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τὸν ἐκείνων ἀθέτησιν διορθουμένων βουλόμενοι, καὶ πεῖσαι τοὺς τῆς πολλῶν θεῶν καὶ οὐκ ὄντων ὑποστάσεως ἀπαλλαγῆναι. ὅταν τοίνυν ἀκούσῃς ὅ, Εἷς, καὶ οὐδείς, καὶ ὅσα τοιαῦτα, μὴ τῆς περιττῆς ἐλαττώσεως τὸν δόξαν, ἀλλὰ ὅ μᾶλλον αὐτῆς πρὸς τὸν κτίσαντα μάθῃς τῆς ῥημάτων. ἐπεὶ καὶ ἄλλαχοῦ φησι, Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἐκ ὅτι τοῦτ' ἔστι σοφία θεοῦ, καὶ ὅτι οὔτε Ⓐ ὑὸς, ὅτι ὅ πνεῦμα σοφάλλει τῆς γνώσεως, προαποδείξας τοῖς αἱρετικοῖς ἐπιμελούμενος, ὅτε τὸν μάρτυρα πρηγαγόμεθα τὸν λέγουσαι, Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ ὁ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ ὁ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. καὶ πάλιν ὁ Χριστὸς φησιν, Οὐδεὶς γινώσκει Ⓐ υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ· οὐδὲ Ⓐ πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός. οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐχ ὅτι Ⓐ πατέρα τις ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε Ⓐ πατέρα. ἐμοῦ γὰρ ὅτι μὴ ἀκριβείας αὐτοῦ οἶδεν, εἶπε, καὶ τὸν αἰτίαν ἔσχηκε δι' ὃν οἶδε. τίς ἡ αἰτία; ὅ ἐξ αὐτοῦ εἶ). ἐκ τοῦτο πάλιν ἀπόδειξις τοῦ μὴ ἀκριβείας αὐτὸν εἰδέναι. διὰ τοῦτο γὰρ αὐτὸν οἶδε σαφῶς, ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἐστι· καὶ σημεῖον τοῦ ἐξ αὐτοῦ εἶ), ὅ εἰδέναι αὐτὸν σαφῶς. οὐσία γὰρ οὐσίαν ὑπερέχουσαν οὐκ ἂν δυνηθείη καλῶς εἰδέναι, καὶ ὀλίγον ἢ ὅ μέσον. ἀκούσωμεν γοῦν τί καὶ τῷ τοῦ ἀγγέλου φησὶν ὁ προφήτης, καὶ ἐκεῖ τῆς ἀθεότητος φύσεως, ὅτι οὐδὲν ὅ μέσον διαφορᾶς τούτοις καλεῖτε. Εἰπὸν γὰρ, Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἐπήγαγεν, ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους. ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ βραχὺ ὅ μέσον, ὅπως ὅλως ὅτι οὐδὲν μεταξὺ ἀκριβείας ἀγγέλων οὐσίας καὶ μυρία φιλοσοφήσωμεν, εὑρήσομεν ὅ διαφέρον. ἐκ τί λέγω ἀγγέλους, ὅσον γε οὐδὲ αὐτῆς τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας ἴσμεν τὸν ὑπόστασιν καλῶς, μᾶλλον ἢ οὐδὲ ὁπωσοῦν; εἰ δὲ ἄκουσοι φιλονεικοῦμεν εἰδέναι, ἐρώτησον τί ποτέ ἐστι τὸν ὑπόστασιν ἡ ψυχή; ἀρα ἀήρ, ἢ πνεῦμα, ἢ αἷμα, ἢ πῦρ; ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐστὶν εὑρεῖν. ταῦτα γὰρ πάντα σώματα, ἀνάγκη δὲ ἀσώματος. εἶτα ἀγγέλους μὲν οὐκ ἴσασιν, οὐδὲ ἑαυτῶν ψυχὰς, τί δὲ πάντων διακοσμητὴν καὶ δημιουργὸν εἰδέναι φιλονεικοῦσι μετ' ἀκριβείας τί δὲ τούτης ἐροῦσι τῆς ἀοράτου; καὶ τί λέγω, τὸν οὐσίαν ὁποία ἐστὶν ἡ ψυχή; ὅπως ἡμῶν ἐστὶ τὸ σῶμα τι, οὐδὲ τοῦτο ἴσμεν εἰπεῖν. πῶς

γὰρ

Ἀκαδέμιοι

Ἀκαδήμιοι

Δεύτ. ε. ι.

Ἡσ. μ. γ.

Ρωμ. ια'. λ.

α. Κορ. ε. ιαο

Λουκ. ι. κε.

Ψαλμ. η. ε.

χ. πνευματικὸν σῶμα

χ. λέγω ὅτι οὐκ ἴσμεν τὸν οὐσίαν τῶν ἀόρατων ἡ ψυχ.

μα μεῖζον τῦ, Κύριος, ὅτι τὸ, Κύριος, ἔλαττον τῦ, Θεός, δῆλον ἐκ τούτου. ἐν τῇ παλαιᾷ
Ἐξοδ. κ. α. πάσῃ γραφῇ ὁ πατὴρ Κύριος λέγεται. Κύριος ὁ Θεός σου, φησι, Κύριος εἷς ἐστι. καὶ
Δευτ. ς γ. πάλιν, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. καὶ πάλιν, Μέγας ὁ
Ἐξοδ. ιη ια. Κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ*. καὶ πάλιν, Γνώτωσαν, ὅτι ὄνομά σοι Κύριος, σὺ μόνον
Ψαλ. πδ'. γ. ὕψιστος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. καίτοιγε εἰ ἔλαττον τῦ, Θεός, ἐν τῇ ἀξίᾳ τῆς οὐσίας ἐ- * καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, οὐκ ἔδει λέγεσθαι, γνώτωσαν, ὅτι ὄνομά σοι Κύριος. πάλιν δέ, Θεός, εἰ μεῖζον ἐν τῷ, Κύριος, καὶ σεμνότερον, οὐκ ἔδει ἐν τῷ κατ' αὐξησιν ἐλάττονα γὰρ ἀπὸ τοῦ προσκυνοῦντος ὀνόμα- χ. Θεοῦ
ζεσθαι τῷ πατρὶ καλεσθαι, καὶ ὁ μείων ἴδιον ἐν τοῦ κρείττονος. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν. ὅτι γὰρ
ὁ υἱὸς τῦ πατρὸς" καταδίκεσον, ὅτι δέ, Κύριος, ὄνομα τῦ, Θεός, δύτελέστερον. λέγε τοῦτο καὶ χ. ἰσοβίως-
ἐπὶ πάσης δὲ γραφῆς ἀδιαφόρως ταύτας κέχρηται τὰς προσηγορίας ἡ γραφή. καθάπερ σου
οὖν ἠκούσατε τὸν πατέρα Κύριον καλοῦντα, φέρε δείξωμεν ὑμῖν καὶ τὸν υἱὸν λεγόμενον Θεόν.
Ἡσ. ζ ιδ. Ἰδοὺ ἡ παρθένος, φησὶν, ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,
ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Εἶδες πῶς καὶ τοῦ πατρὸς ὄνομα τό, Κύριος, καὶ
Ψαλ. οβ'. τοῦ υἱοῦ ὄνομα τό, Θεός; ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ φησι, καὶ γνώτωσαν ὅτι ὄνομά σοι Κύριος, οὕτω καὶ
Ησ. η ιδ. ἐνταῦθα λέγει, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. καὶ πάλιν, Παιδίον ἐγεννήθη 15
ἡμῖν, καὶ υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν, καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, Θεὸς ἰσχυρὸς καὶ
ἐξουσιαστής. ἵνα γὰρ μὴ ἁπλοῦς εἰπόντες Θεὸν, ἰουδαΐζωσι πάλιν τὴν παρ' ἐκείνοις λέγω, τῆς οἰκονομίας χάριν τοῦτο μέμαθηκα. καὶ χ. ἀκριβ.
γὰρ δὴ ὁ πατὴρ ἐκεῖ πρόσωπον ἐγεννήθη, ἐνταῦθα παιδίον ἐγένετο. πάλιν ἕτερος προφήτης οὗ-
Ἐφ. γ λ'. τος φησὶ περὶ αὐτοῦ· Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. πρὸς 20
τίνος τοῦτο φησιν; ἆρα μὴ πρὸς τὸν πατέρα; οὐδαμῶς. ἄκουσον γὰρ πῶς ἐν ἐκεῖ περὶ τῆς οἰ-
κονομίας ἐμνήσθη. Εἰπὼν γὰρ, οὗτός ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν·
ἐπήγαγεν, Ἐξεῦρε πᾶσαν ὁδὸν ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκε αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, καὶ Ἰσραὴλ
τῷ ἠγαπημένῳ ὑπ' αὐτοῦ. μὴ ταῦτα ὅτι [τῆς] γῆς εἴρηται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑπαναγρά-
Γεν. ϑ ε. φει. ὁ Παῦλος γάρ, Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, φησὶν, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς 25
Ἐξ. ς ϛ. εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. καὶ πάλιν, Πᾶς πόρνος, ἢ πλεονέκτης οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ
Β. Τιμ. α ι. βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ. καὶ πάλιν, Κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆ-
Ἰωαν. α α. ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ὁ Ἰωάννης δὲ οὕτως αὐτὸν καλῶς λέγων, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ
ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. ναί, φησιν· ἀλλ' ἀκριβῶς ἄκουε, πῶς μὲν τοῦ 30
πατρὸς αὐτὸν ζωοποιοῦσα ἡ γραφὴ, Κύριον τὸν πατέρα καλῶν. ἐγὼ δὲ τοῦτο δείκνυμι μό-
νον, ἀλλ' ὅλη ἡ Κύριον τὸν πατέρα καλεῖ, καὶ Κύριον τὸν υἱόν, ἡ ὅτι Θεὸν τὸν πατέρα καλεῖ, καὶ ὅτι
Θεὸν τὸν υἱὸν, ὁμοίως πλησίον ἑκάτερα τὰ ὀνόματα. ποῦ οὖν τοῦτο ἔστιν εὑρεῖν; ἀναλεγόμενός ποτε
Ματθ. κβ μζ'. τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Χριστός, φησι· Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; τίνος ἐστὶν υἱός; λέγουσιν
αὐτῷ, τοῦ Δαβὶδ υἱός ἐστι. λέγε αὖθις, πῶς οὖν αὐτὸν Δαβὶδ ἐν πνεύματι Κύριον καλεῖ, 35
λέγων, Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου; ἰδοὺ Κύριος καὶ Κύριος. βούλει
μαθεῖν πῶς Θεὸν ἡ Θεὸν καλοῦσα τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ὁμοῦ πείθουσα ἡ γραφή; ἄκουσον τοῦ προ-
Ψαλ. μδ'. ιδ'. φήτου τοῦ Δαβὶδ, καὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου τοῦτο αὐτὸ διαπειμένων ἡμῖν. Ὁ θρόνος σου, ὁ
Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου, ἠγάπησας
τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλ-
λιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν περὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν μαρτυρίαν ταύ- 40
Ἑβρ. α ζ. την πεποίηται λέγων, Εἰπὼν, ὅτι πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ φησιν, Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ
πνεύματα· πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο, φησι, τὸν μὲν πατέρα Θεὸν ἐκάλεσεν, τὸν δὲ υἱὸν Κύριον; οὐχ
ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ τοῦτο τοῦτο ἐποίησεν· ἀλλ' ὅπως πρὸς Ἕλληνας ἐμοὶ ὁ λόγος αὐτῷ

πολυθείᾳ

Ⓦ πατέρα. ὅρα οὖν σὺ ταῦτα πάλιν τὸν γνῶσιν λέγε. καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ὅτι σὺ εἶ ὁ Ⓦ πατέρα, καὶ ἐσίγησεν· ἵνα μή τις ἐκεῖ δύο θεότητα νομίζῃ μόνον· ἀλλὰ βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι ὅτε ἀγαθός ἐστι, ὅτε δικαιοκρίνει, οὔτε αἱ δύο δυνάμεις, τῇ ἐπαγωγῇ τοῦτο δηλονότι ἐποίησεν. Εἰπὲ γάρ, οὐχ ὅτι Ⓦ πατέρα ὡς ἐώρακε πώποτε, ἐπήγαγεν, Εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε Ⓦ πατέρα. Εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ἁπλῶς, σὺ εἶ, πολλοὶ τῶν ἀκουσάντων ἴσως ἂν ἐκεῖ τῆς ἡμετέρας σάρκωσιν αὐτοῦ φύσεως εἰρῆσθαι μόνον· νῦν δὲ εἶπεν, σὺ εἶ, καὶ προσθείς, Εἰ μὴ ὁ ὢν, τῇ προσθήκῃ τοῦτο μονονουχὶ ἅπασι τοῖς κτίσι" ἀπέκλεισεν. τί οὖν, φησι, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ τῆς κτίσεως τοῦτο μέρος. Τὸ δή, σὺ εἶ, τοῦτο αὖ πρὸς αὐτοπάθειαν τοῦ κτίσεως κεῖται μόνης· ἢ ὅτε μὲν ἐκεῖ πρὸς λέγει), Ⓦ ὑὸν ἐξωθεῖται· ὅτε αὖ ἐκεῖ ὑὸν, τὸ πνεῦμα ἐκβάλλῃ. ἢ ἵνα αὖθις τοῦτο ἐσπούδην ἤδη ποθὲν φανερᾷ, ὅτι τὸ, σὺ εἶ, πρὸς αὐτότητα τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ πρὸς διάστασιν τοῦ κτίσεως εἴρηται), ἐκεῖ αὐτῆς ταύτης τῆς γνώσεως, ἣν μόνην τὸν ὑὸν φησιν εἶναι), ἀκουσόμεθά τι παρὰ τοῦ λεγομένου ὁ Παῦλος Κορινθίοις φησί. τί οὖν φησι; Τίς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀν- α. Κορ. β. ια.
θρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; ὅτων γε μὴ τὰ τοῦ Θεοῦ σὺ εἶ οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ὥσπερ οὖν ταῦτα τὰ, σὺ εἶ, λεγόμενον οὐκ ἐκβάλλει Ⓦ ὑὸν· ὅτων γε ὅτι τοῦ Χριστοῦ, τὰ, σὺ εἶ, πρὸς οὐκ ἐξωθεῖται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅτε δῆλον, ὡς ἀληθὲς τὸ εἰρημένον. Εἰ γὰρ λέγει, ὅτι σὺ εἶ ἑώρακε Ⓦ πατέρα, εἰ μὴ ὁ ὢν τοῦ Θεοῦ ὑὸς, τὸ πνεῦμα ἐξωθεῖτο, ἐκεῖθεν ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὅτι ὥσπερ ἄνθρωπος τὰ ἑαυτοῦ οἶδεν, ὅτω γε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἀκριβείας ὑπέρκειται. ὅτω καὶ τὸ Εἷς, εἶπεν). τοῦτο γὰρ αὐτοῦ ἰσχυρὸν ἦν τὸ τόπο καὶ δυνάμει. σκόπει δὲ Εἷς Θεός, φησιν, ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ Εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χρι- α. Κορ. η. ς.
στὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. Εἰ γὰρ τὸ ἕνα λέγεσθαι Θεὸν Ⓦ πατέρα, ἐκβάλλει Ⓦ ὑὸν τῆς θεότητος, ἢ τὸ ἵνα λέγεσθαι Κύριον Ⓦ ὑὸν, ἐκβάλλῃ Ⓦ πατέρα τῆς κυριότητος. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἐκβάλλει τῆς κυριότητος Ⓦ πατέρα τὸ λέγεσθαι, ὅτι Εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός· οὐκ ἄρα οὐδὲ Ⓦ ὑὸν ἐκβάλλῃ τῆς θεότητος τὸ λέγεσθαι ὅτι Εἷς Θεὸς ὁ πατήρ. Εἰ δὲ λέγοιεν πάλιν, ὅτι διὰ τοῦτο Εἷς Θεὸς λέγει) ὁ πατήρ, ὅτι Θεὸς μόνος ἐστὶν ὁ υἱός, ὁ τοιοῦτος δὴ Θεὸς οἷος ὁ πατήρ, ἔστι) ἐκεῖθεν εἰπεῖν ἐξ ὧν αὐτοὶ πεθέασι λημμάτων (ὁ γὰρ δὴ ἡμεῖς δοκοῦμεν εἶναι ποιμὴν) ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται Εἷς Κύριος ὁ υἱός, ὅτι Κύριος μόνος ὁ πατήρ, οὐ τοιοῦτος δὴ Κύριος, οἷος ὁ υἱός. Εἰ δὲ τοῦτο ἀτοπὸν, οὐδὲ τὸ προτερον δοκοῦν λῆρον. ἀλλ' ὥσπερ τὸ, Εἷς Κύριος, οὐκ ἐξωθεῖται Ⓦ πατέρα τῆς ἀκριβοῦς κυριότητος, οὐδὲ Εἷς Ⓦ ὑὸν ἐκβάλλει αὐτοῦ μόνον, ὅτως οὐδὲ τὸ, Εἷς Θεὸς, ἐκβάλλει τὸν ὑὸν τῆς ἀληθοῦς καὶ γνησίας * θεότητος, οὐδὲ τὸ πρὸς αὐτὸ μόνον ἀποδύκνυσιν. ὅτι Θεὸς μὲν ὁ υἱός, καὶ τοιοῦτος Θεὸς, οἷος ὁ πατήρ, μαθεῖν μοὶ τοι υἱός, ἐξ αὐτῆς τῆς προσθήκης δῆλον. Εἰ γὰρ τὸ, Θεὸς, ἅπαξ τοῦτο, τὸ πρὸς μόνον ἐστὶν, καὶ ἄλλως οὐκ ἰδιώματα δηλοῖ ἡμῖν ὑποστάσεως, ἀλλ' ἐκείνῳ μόνῳ τινὶ ἀφώρισται καὶ προσώπῳ, ὡς ἴδιον αὐτῆς μόνης ὂν καὶ γνωριστικὸν, ἐκεῖθεν καὶ τὸ πρὸς κεῖται προσθήκη (ἤρκει γὰρ εἰπεῖν Εἷς Θεὸς, ἐξ ἐγκωμίζομέν τινος ὡς ὁ λεγόμενος) ἀλλ' ὅπως τὸ Θεὸς ὅλον κοινὸν πρὸς ὑὸν καὶ, καὶ "Εἰπεῖν, Εἷς Θεὸς, οὐκ ἐδήλου τίνα φησὶν ὁ Παῦλος, ἀφ' οὗ τὸν ἐδιάθη τοῦτο τὸ πρὸς προσθήκης, ἵνα δηλώσῃ ὅτι ἐκεῖ τῆς προσώπου ὑποστάσεως καὶ ἀϊδιότητα λέγει, ὡς οὐκ ἀρχούσης τῆς τοῦ Θεοῦ προσηγορίας αὐτῷ ἐκδείξασθαι, ὅπως κοινὸν τὸν αὐτῷ πρὸς Ⓦ ὑὸν· τῶν γὰρ ὁμοίων τὰ ὠὸν ὄντι κοινά, τὰ δὲ ἴδια· κοινὰ μὲν, ἵνα ὃ ἀπαλλάκτου δείξῃ τῆς οὐσίας· ἴδια δή, ἵνα τὸν ἰδιότητα χαρακτηρίσῃ τῆς ὑποστάσεως. ὃ μὲν οὖν πατὴρ ὢν υἱός, ἴδιον ἑκάστης ὑποστάσεως· ὃ δὲ Θεὸς καὶ Κύριος, κοινόν. ἐπεὶ οὖν τίθηκεν ὅλον κοινόν, ὃ, Εἷς Θεὸς, ἐδιάθη καὶ τὸν ἰδιάζοντος, ἵνα "γνωρίσῃ" τινὰ φησὶ, ὥστε ἡμᾶς μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τὸν Σαβελλίου μανίαν. ὅτι γὰρ ὅτι ὃ, Θεὸς, ὅλο-

μα

εἰσῆς αὐτῷ ἐφ' ἑκάστῳ τῶν συμβαινόντων δεινῶν, ἀποχήσεται ἑαυτὸν τῆς πλεονεξίας. Εἰδὼς ὅτι εὐχερείας ἐστὶ πολλῆς τῷ δικαίῳ ἡ πτῶσις, καὶ λαμπροτέρους ἐργάζεται σοι τοὺς στεφάνους, καὶ πλούσια τὰ βραβεῖα, ὅπερ οὖν καὶ ὁ τοῦ Ἰὼβ μάρτυς. Ὅπου γὰρ ἀφελόμενος αὐτοῦ τὰ χρήματα καὶ τὸ σῶμα παράξας εἶδεν εὐχαίρως ἡμυόμενον, οὐκέτι προσελθεῖν ἐτόλμησεν, ἀλλ' αἰχμὴν καὶ ἀσυλίαν ἐπομένης [τοῦ] πόθου ἀπῆρε, λαμπροτέρους ἐργασάμενος τοὺς τοῦ ἀθλητοῦ. Ζῶντ' οὖν καὶ ἡμᾶς εἰδότες, ἐὰν μέτριον φοβώμεθα, τοῦ ἁμαρτάνειν· τὰ δὲ ἄλλα πάντα γενναίως φέρωμεν, καὶ χρημάτων ζημίας, καὶ νόσους σωμάτων, καὶ ἀδείας προσχημάτων, καὶ ἐπήρεια, καὶ συκοφαντίας, καὶ ἄλλην τινὰ ἡμῖν ἐπιτίθηται δυσκολίαν. τούτων γὰρ ἡ φύσις ἡμῶν οὐ προσκολλᾷ, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ὠφελοῦσαν διωκόντων, καὶ μετ' εὐχερείας ζῶντα φέρωμεν, καὶ πλείονας ἡμῖν ἐργάσηται τοὺς μισθούς. ὁρᾷς γοῦν καὶ τὸν Ἰὼβ, μετὰ τὸν τοῦ φανέντος τῆς ἀτομωρίας καὶ τῆς ἀνδρείας ἀπόδειξιν ἀναδήσασθαι, διπλᾶ τὰ ἀπολωλότα ἀπληφότα ἀπάντα· οὐ δὴ οὐχὶ διπλᾶ, καὶ τριπλᾶ, ἀλλ' ἑκατονταπλάσια ἀπολήψῃ πάντα, ἂν φέρῃς ἡμερίως, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσεις, ἧς ἡμῖν πάντας ἁπλῶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. πολλοὶ ἐπῶν ἐπάγονται ἡμῖν δεινὰ.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ ΛΟΓΟΣ. ε.

Παιδιὰ μέλλῃ τις μακροτέρας ἀποδύσεως ἅπτεσθαι ἢ πολλῶν διορμῆσαι λόγων, ἢ οὐκ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἢ δυσὶ καὶ τρισὶν, ἀλλ' ἐν πολλῷ πλείονι περιορισμῷ, ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω τὴν τοιαύτην μὴ πᾶσαν ἀκριβῶς, μηδ' ὑφ' ἓν ὁπαχθῆναι τῇ τῶν ἀκροατῶν σχολαίᾳ τῶν διδασκαλίων, ἀλλ' εἰς πολλὰ δι' ὅλου κατατέμνοντα μέρη, καθάπερ ἂν βέλτιον τοῦ κατακερματισμοῦ· τοῦτο ποιεῖ δὴ τοῦ λόγου φορτίον. καὶ γὰρ καὶ γλαῦκα, καὶ ἀκτὴ, καὶ ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν μέτρα καὶ κρούσας καὶ ὄρεξις ἔχει καιρούς· καὶ ὁπόταν ὑπερβαίνῃ τούτους ὑπερβολῇ τινὶ ποτὲ τὴν ὄρεξιν, καὶ τῆς ὄψεως ἐκπίπτει δυνάμεως. τί γὰρ γλυκύτερον φωτός, εἰπέ μοι; τί δὲ ἥδιον ἀκτῖνος; ἀλλ' ὅμως ὁ γλυκὺ τοῦτο καὶ ἡδὺ, ὅταν ὑπὲρ ὁ μέγεθος ἡμῶν ὁμιλήσῃ, τοὺς ἔμπροσθεν ἐπαχθὲς ἦν καὶ φορτικόν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς πάλαι σκοτόδινον εἶναι μὲν τὴν ἡμέραν, ἵνα πανταχόθεν ἀναπαυόμενοι τοὺς ὀφθαλμοὺς, καταψύξῃ τὰ βλέφαρα, κοιμίσῃ τὰς κόρας, ἀναπαύσῃ κεκμηκυῖαν ἡμῶν τὴν σωτηρίου διάνοιαν, καὶ πρὸς τὴν τῆς μελλούσης ἡμέρας ἡδονὴν ὑπανδυομένους προσκυλίσῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγρήγορσις καὶ ὕπνος, σκαπτὶς ὕπτα ἀλλήλοις, ἀπὸ τῆς συμμετρίας ὁμοίως ἀλλήλοις ἥδιστα γίνεται, τὸ γλυκὺ καλοῦντος τὸ φῶς, γλυκεῖαν ὁμοίως καλοῦμεν καὶ ⟨ω⟩ ὕπνον ⟨ω⟩ ἀπαγγέλλα ἡμῖν τὸ φωτός. ὕπνος ἡ ἀμετρία πάντα χοῦ βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς τὸ σῶμα ποιοῦσα, καὶ χρήσιμον ἡμῖν, τὸ προσῳδόν. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ἡμᾶς τεταρτίου ἢ καὶ πέμπτου ἡμέραν ἔχοντες λοιπὸν, ὃς ὑ ⟨ω⟩ πρὸ ἀκαταλήπτου κοιμᾶται λόγου, τὸ τέρπον καὶ τέμνεσθαι αὐτοῦ ἀπρτίσαν παρασκευάσωμεθα, ἀλλὰ τὰ σύμμετρα πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην εἰπόντες, πάλιν διαπαῦσαι τὴν διήγησιν ὑμῖν ἐγνώκαμεν. ποῦ τοίνυν προῆλθ ⟨ω⟩ λόγου καταλίπομεν; ἀνάγκη γὰρ ἐκεῖθεν αὐτὸν ἀναλαβεῖν πάλιν, ὅπου μία τίς ἐστι τῆς διδασκαλίας ἡ ἀκαλυψία. ἐλέγομεν τοίνυν, ὅτι τῆς βεστῆς ὁ υἱὸς εἶπεν, ὅτι Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς ⟨ω⟩ κόλπον τοῦ πατρὸς, αὐτὸς ἐξηγήσατο. σύμφησι ἀναγκαῖον μαθεῖν, ποῦ τοῦτο αὐτὸς ἐξηγήσατο ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀπεκρίθη, φησὶ, τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ εἶπεν· Οὐχ ὅτι ⟨ω⟩ πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἑώρακε

χ. ἐπὶ τοῦ ἀκαταλήπτου.

χ. ἀδελφοῖς.

χ. τόμῳ

χ. κόπτεται

χ. πῶς τὰ διωκόμενα;

χ. ἐν τοῖς κόλποις

α Ioan. 1. 18.

* Ioan. 6. 46.

⟨ω⟩

τῶν τῦ σώματος ; ὑδαμῶς. οὐ γὰρ θρομβοῦσι αἱ θεῶπιδες, οὐδὲ παγκρατιαστὰς ἀλλέγεται, ἀλλὰ τῶι ἰσχνῶι τῆι ἕνδοι λογισμῶν τὸ ἐγκαταβεβλημένον τοῦ πνεύματος ἀναξῆσαι ἀλλὰ τῶν ῥημάτων τούτων πρόῆκεν. σύνιστον ἵνος πλησίον ὕσηκας, μὴ πίων μέλλεις καλῶς Θεῶ. μὴ τῆι χαυδίαι. διδάσκουσά σε τοῦ συγχορδεῖν· καὶ ἀρχέ-
κ. ἐνθυμίσεσθον 5 σει σοι τῦτο εἰς νῆψιν, ὅταν ἐνθυμηθῆς ὅτι σῶμα τρέφεις πάθμος, καὶ ἀρχὶ συμπεπλεγμένος, μὴ τῆι ἀσωμάτων δυνάμεων κατηξιῶσθαι αὐτῶν Θῶ κοινὸν ἀπρώτων διατρίβειν. μηδεὶς τοίνυν ἀλλελυθίως τῶι προσκυνεῖν, τῆι ἱερᾶι κοινωνείτω καὶ μυστικῆι ὑμνῳδίαι ἀκείαι· μηδεὶς βιωτικοὺς καὶ ὀκφίους Θῶ κατεσθέτω λογισμούς, ἀλλὰ πάντα τὰ γένια τῆς ἀληθείας ἐξορείσας, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ὅλον ἑαυτὸν μεταθεὶς, ὡς αὐτῶ πλησίον ἑστὼς
10 τῶι θρόνου τῆς δόξης, καὶ μὴ τῆι σεραφὶμ ἐπαλάθμος, οὕτω τὸν πνευμάτιον ὕμνον ἀναφερέτω ὦ τῆς δόξης καὶ τῆς μεγαλωσύνης Θεῶ. ἀλλὰ τῦτο καὶ ἐσται καλῶς κατ' ὀκφίον τὸν καιρὸν κελθόμεθα. ὃ γὰρ καλῶς ἐσται, οὐδὲν ἔπεσι δεῖται, ἀλλ' ἢ ὃ ὕπως ἐσται, ὡς προσηκόν ἐστι δῶ θεσπεσίαν ἅτα ἐμπροσθεν ἐσάκης Θεοῦ, μὴ φείκης καὶ θέμεν, μὴ ἀφύσους καὶ διεγηγερμένης ψυχῆς. ὅπου γὰρ πρὸς τῶν ψυχῶν καὶ αὖτη ἡ λέξις ἀποτείνεται, καὶ αὖθ'
15 τῦτο πάλιν ὁ Παῦλος ἐβόλετο λέγων· Οὕτω στήκετε ἐν Κυρίῳ, ἀγαπητοί. καθάπερ φιλιπ. δ. α.
γὰρ ὁ τοξότης ἐὰν εὔστοχα ἀφεῖναι μέλλῃ τὰ βέλη, πρότερον τῆς τάσεως ἐπιμηδᾶται τῆς ἑαυτῦ, καὶ κατάντικρυ τὸ σκοπῦ μὴ ἀκριβείας ἑαυτὸν στήσας, τῆς ἀφέσεως ἔχεται τῶν βελῶν· οὕτω καὶ σὺ μέλλων τοξεύειν τῶν πατρικὸν τὸ Παβόλου κεφαλαίων, τῆς
χ. κατ' σαύτὸν τάσεως τὸν λογισμὸν ἐπιμελῶς προέτερον, ἵνα ὀρθῶν πως καὶ ἀπαρεμπόδιστον σαυτὸν στη-
20 ρίξας τῶν στόχα, εὔστοχα ἀφῆς κατ' ἐκείνης τὰ βέλη. καὶ πρὸς μὲν τῆς ὑλῆς ταῦτα. ὅπῶς δ' πρὸς τὴν ῥαθυμίαν τὴν τῆς ὑλῆς, ἣ ἔπεσι τὸ πολλῆς ἀθυμίας γέμει ἐπτόησεν ὁ Παβόλος, ἢ τοῦτῶν ἀποτηκίσει αὐτὸν τῶν ἔφοδον. τί τοίνυν ἐστὶν ἐὰν ἐκκακήσει ὁ πατρὸς
χ. ἡμᾶς δαίμων ἐκεῖνος ; ἴδωι ὑμᾶς ὕπνος καθάπερ εἰ σῶμα σεσωσφικμένους, καὶ μὴ πολλῆς τῆς
25 ἀκριβείας τῆς λεγομένης προσπλουμένους, καθῆναι μὴ πνας τὴν αὐτὴν Παβάσιαν τοῦ Παβὰ συμβολῆς ἢ πρόσκλισις ἀπαξοῦσας ὑμᾶς τῆς ἀκροάσεως οὐκ ἐπολμησεν (ἤδει γὰρ ὡς οὐδὲν ὑμῶν λοέξει) τὴν τοῦτα συμβολὴν ὑπάν) λῃσας δὲ πνας ἢ βαλλομποτόμους ἐγκαταμίξας τῶν πλῆθι, πρεσκύσασι τοῦ πολλοὶ πολλάκις τὴν ἐκ τοῦτα συλλεγομένην χρυσίον ὄφελος εἶχον ἀποδεδειγμένον ὠφελεῖας. ἢ τῦτο πολλάκις ἢ ὅτι πολλοὶ ἑαυτοῦτα ζωνέ-
χ. μὴ ἀλλ 30 ξη. ἵνα ἐῶν μηδὲ τῦτο γένῃ), μηδὲ τῶν ἐκείνων ἀκροάσεων προθυμίαν ἐν τῶν ῥημάτων ζημία καταδέσῃ τῶν χρόνῳ, πολλοὶ τῦτο πεφύκασι, πάσαπερ ἢ συμβολὴ παντελῶς μηδένα χρησίον ὠφεληθέντα ἐκείνην ἐκ τοῦτα, ὥστε μὴ τῶν ὑμετέραν σπουδὴν τῶν περὶ τῶν ἀκρόασιν ἐφόδιον ἐκείναις φυγῆς τῆς κακουργίας, μηδὲ τῶν ἡδονὴν τῶν ἐκ τῆς ἐκ τοῦτα Παβατείδης ἐγκωμιάζειν ὑμῶν τῆ τῶν ῥημάτων ἀμφιεσθέναι πλοπῆ. ἐ γὰρ
35 ὁ Παβόλος τῦτο κατεσκεύασεν, οὐχ ἵνα ὑμᾶς πενεστέρους ἐργάσηται, ἀλλ' ἵνα ἡ τῶν ῥημάτων ἀπώλεια, εἰς ἀνδρίαν ὑμᾶς ἐμβαλοῦσα πολλῶ, τῆς προθυμίας ἀπαγάγῃ τῆς περὶ τὴν ἀκρόασιν. ἐπεὶ ἐ τὸ ἰσῶς τῆ ῥημᾶ ἐγώμισεν ἀπρώτων, οὐχ ἵνα πενέστεροι ἐργάσῃ), ἀλλ' ἵνα γυμνώσῃ τῆς εὐσεβείας. ὃ γὰρ σπουδαζόμενον ἑαυτῶ, οὐχὶ ῥήματα ὠφελεῖ (οἶδε γὰρ σαφῶς τῦτο ἐκεῖνος) ἀλλ' ἵνα δῆλος ἢ τῶν ῥημάτων ἀφαιρέσεως εἰς ἀμβρτίαν ψυχῆς ἐμ-
40 βαλῆ. κἂν μὴ τῦτο ἰσχύσῃ ποιῆσαι, ἀλλὰ ἡδονὴν καταρθακέναι ποτέ. εἰδὰς τοίνυν αὐτὸν τὸν γνώμονα, ἀγαπητέ, ὅταν ὠφέλημά σε χρεῖον, ἢ δῆλα λῃσᾶν, ἢ δῆλα ἔπεσι τινὸς προφάσεως, δόξασον Θῶ διατρίβειν, ἢ πλέον ἔσῃ κερδήσας, ἐ διπλοῦν δώσεις τῶν ἐμβρῖν τῶν πλησίον, ὅπ τε σὺν εὐχαρίστησας, καὶ ὅτι ἠυχαρίστησας. δῆ μὲ γὰρ ἴδῃ ὅτι παρῆνει σε τῶν ῥημάτων ἡ ζημία ἐ πᾶσι τῶ διατρίβειν εὐχαρίστως, οὐδέποτε ἀποκόψει τῦτο ἐργα-
ζόμενος. ἀλλ' ἢ πάσῃ, ὅτι ὠ μᾶλλον ἐβλασφημεῖς τ' πεπαικότα σε Θεοῦ, ἀλλ' ἢ εὐχα-

ειστῆς

ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ βύματος καθίζεσθαι μέλλοντος, ⓐ δισσοφύλακας τοῦ δισσωτηρίου οἰκοῦντας ἀπορίας ἐξαναγόντες τῶν οἰκήματος, περὶ τὸ κιγκλίδων, καὶ τὸ δικαστηρίου παραπετάσματα καθίζουσι αἰχμάλωτας, ῥυπῶντας, κεκμηκότας, ῥάκια περιβεβλημένους· οὕτω δὴ καὶ ⓐ πάτηρ ὁμολόγησεν, τὸ Χριστοῦ μέλλοντος ὥσπερ ἐφ' ὑψηλοῦ καθίζεσθαι τοῦ βήματος, καὶ ἐπ' αὐτῶν φαιδρύνας τὸ μυστήριον, τοὺς δαιμονώντας καθάπερ δισμώτας τινὰς εἰσάγοντας, οὐχ ἵνα βλάψωσιν ἀλλ' ἵνα μὴ βλαφθῶσιν· ἐπισχόντα τὸ πεπλημμεληκόσιν, καθάπερ ⓐ δεδεμένοις, οὐδ' ἵνα κολάσωσιν ἀλλ' ἵνα μὴ κολασθῶσιν· καὶ ἵνα τοῦ δήμου, καὶ τὸ πόλεως ἅπασης ἴδωσι πρόσωπα, καὶ αὐτῶν ἰκετείας γλῶσσαν, πάντων ὁμοθυμαδὸν ⓐ κοινὰ διασώσαι ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνιζόντων, καὶ ἐλεῆσαι καθαιμαλωτίσαντα τῆς σφοδρᾶς τῆς βοῆς. τότε μὲν οὖν ἐκεκελεύκει τοῖς καθαιμαπτώσεσι τοῦ τοιούτου βύματος, καὶ τῷ ⓐ κυρίῳ εἰπεῖν ἔξω βλασφήμους· νυνὶ δὲ τοῖς ἔνδον οὖσιν ἐγκελεύεται βούλεσθαι, ἀλλ' ὅλη μάθησιν εἶναι, ἀλλ' ὅλη μάθοντες τοὺς ἔξω βλασφήμους ὄντας ἄμεινον βλάπτεσθαι, καὶ τὸ φεισασθέντα εἰκῆ καὶ ἐπὶ ἀλλήλοις βλασφημῆσθαι. τί ποιεῖς, ὦ δέσποτα; ὁρᾷς τοσούτους δεσμώτας ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σῶν ἐπικόρους πλησίον, καὶ σὺ κελεύεις τοὺς ἐσθιομένων βλασφήμους ῥήματα; ἡ γὰρ ὕβρις μόνη οὐκ ἐκανὴ κατακλῦσαί σε, καὶ θέλεις συμπαθῆσαι ἀγανεῖν; ὁ ἀδελφός σου ὁ δεσμώτης, καὶ σὺ ὁ ῥαθυμία; καὶ ποίαν ἔξεις συγγνώμην, εἰπέ μοι, ὅταν ἀσυμπαθὴς ὦν, οὕτως ἀπρόσκοπος, οὕτως ὠμός; οὐ δέδοικας μήποτε σου βλασφημοῦντος, ῥαθυμοῦντος, ὀλιγωρουμένου, δαίμονες ἐκβῶσιν ἐκπηδήσασι χολοῦσιν καὶ στρωμνίδιον βύρᾳ τοῦ φυλακὴ ἐπεστάθη μετὰ ἀδείας πολλῆς, ἀθύρωτον τοῦ οἰκίδιον βύρᾳ; καὶ γὰρ εἰδὼς πόσους καὶ πηγὰς δακρύων ἀφῆσαι καὶ τοῦ ὦσαι ἐκεῖνον, καὶ βλαβεῖσαι ὀφθαλμοὺς ἑαυτὸν ὀφθαλμοῖς, καὶ θρηνῶσαι, καὶ οἰμωγὰς γοᾶσθαι σὺν ἐκκλησίας ἅπασης, ὅτι μετὰ τὴν καὶ τὴν μυστείαν, μετὰ τοῦ ἀπόλεσιν τοῦ λυποῦ, μετὰ τὸ ζωπάσασθαι τοῦ Χριστοῦ, ἴσχυσε ὁ λύκος ἐκεῖνος ἁρπάσαι ἐκ τῆς ποίμνης * τὸν ἀρίστας, καὶ κατέχειν αὐτόν; καὶ οὐ θρηνεῖς τοῦ συμφορὰν οὐ δακρύεις; καὶ πῶς ταῦτα ἀπολογίας ἄξια; οὐ θέλεις ζωσθῆναι τοῦ ἀδελφοῦ; καὶ οὐχὶ σαυτὸν δῆσαι, καὶ ἀφικέσθαι. εἰ τοῦ τὸ γήϊνος οἰκίδιον εἶδες ἐμπυρισθέν, εἰπέ μοι, εἰ δὲ πόσων πολεμιώτατος ἦν ὁ γείτων, οὐκ ἂν εἶδρασας ὅτι ὁ σβέσας τοῦ πυρὸς, διδικὸς μὴ ὁ πῦρ ὁλοῦ βαδίζοι καὶ τὸν σῶν ἀψηται περθύρων; τοῦτο δὲ ὅτι τῶν δαιμονώντων λογίζῃ· καὶ γὰρ πυρός ἐστι δὲ ἐμπρησμὸς χαλεπὸς τῶν δαιμόνων ἡ σύριγξ. σκόπει δὴ μὴ καὶ τοῦ ζωὸ περικαταλάβῃ φυλακὴ ὁ ἐξ οὗ βαδίζει ὁ δαίμων. καὶ ὅταν ἴδῃς πρόσωπα, μὴ πολλὴν τὴν σπουδὴν περίσφυγε τοῦ διασῶσαι· ἵνα ἴδῃ σε τοῦ θερμοῦ καὶ διεγηγερμένου φυλακὴ ὁ δαίμων, ἅπαντα αὐτοῦ νομίσῃ λειπόν εἶ) τοῦ ἀφίσιν τοῦ ζωοῦ. ὦ μὴ γὰρ ἴδῃ χασμώμενον καὶ ῥαθυμοῦντα, ὡς εἰς ἔρημον καταγώγιον ταχέως ἐπεισελεύσεται· ὦ ζωπυρούμενον καὶ διεγηγερμένον, καὶ τὴν εὐρεσιν αὐτῶν ἐκκρεμάσθαι, σὺνὶ αἰσθόλεψαι τολμήσει λειπόν. ὥστε εἰ δὲ τὴν ἀδελφὸν καθορᾷς, ἀλλὰ σαυτὸν φόσαι χρεών, καὶ τοῦ κτῆς τῆς σῆς ψυχῆς εἴσοδον ἀποφράξαι τῷ πονηρῷ δαίμονι. σὺνὶ γὰρ αὐτὸς αὐτὸν τοῦ καθ' ἡμῶν ἔφοδον ἀποπνίγειν εἴωθεν, ὡς δύναται καὶ δύσις ἐκτικός. ἐκ γὰρ αὐτοῦ τοῦτο δὲ κελεύεσθαι ⓐ πάντας ἁπλῶς καὶ λέγει, ὀρθοὶ ζῶμεν καλῶς, οὐχ ἁπλῶς, σὺνὶ εἰκῇ νενομοθέτηται, ἀλλ' ἵνα ἐὰν χαμαὶ συρεσθῶσι λογισμοὶ αἰσχρότεροι, ἵνα τοῦ ἄλιστοι τοῦ ἐκ τῆς βιωτικῆς κτήσεως γενομένου περιγμάτων ἐκδυόντες, ὀρθοὶ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ δύνασθαι δυνηθῶμεν ἡμῶν τοῦ ψυχοῦ. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστι ἀληθές, καὶ οὐχὶ περὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ περὶ τοῦ ψυχοῦ ὁ λόγος ἀποτείνεται, ζωότερον κελεύων ἀνορθοῦν, ἀκούσωμεν καὶ Παύλου τοῦτον ⓐ ἕκαστον ζωότερον ταύτῃ καχρησάμενον τῇ λέξει. περὶ γὰρ αἰσθήσεως καὶ ἀπιστούσης, καὶ περὶ τοῦ τῆς ὄψεως ἐπαναγοῦ ἀπειρουσίας χράφω, ἔλεγε· Τὰς πρεσβύτας χήρας, καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε. τί οὖν ἀν εἴπωμεν; ὅτι περὶ χήρων καὶ γονάτων λέγει τῆς

Εφ. ιε. ιζ.

εἰσὶ δῆτα, καὶ σοὶ τὴν ἄλλων ὕστερος, ὡς ἐκείνῳ πρέσται. καὶ ἵνα σαφέστερον ὃ λέγω γένηται, πλατύτερον αὖθις πάλιν ἐρῶ. ὃ, γάρ, ὅτι μὲν πρέπει τὸ ἀνθρώπους, πρέπει καὶ τῷ Χριστῷ, ἀλλ' ἡμῖν καταχρηστικῶς, ἐκείνῳ δὲ κυρίως· ὃ δέ, μονογενὴς, αὐτὸ μόνον ἐστὶ, καὶ σοὶ τὴν ἄλλων, σοὶ καταχρηστικῶς, πρέπει. ἵνα οὖν ἀπὸ τῆς προσηγορίας τῆς σοὶ τὴν προσώπου, ἀλλ' ἢ αὐτὸ μόνον, καὶ τὸ ἄλλοις τὸ τοῖς πολλοῖς προσῆναι αὐτὸ κυρίως εἶναι νομίσῃς, ἀφ' τοῦτο πρέπει εἶπε, μονογενὴς, καὶ τότε, φησὶ, λέγω καὶ ἕτερον πεῖσαι, παχὺ μὲν γὰρ καὶ αἰσθητὸν, ἱκανὸν δὲ καὶ σὲ χαμαὶ ἕρπον ἕως εἰς τὸ ἔποιδμ τῆς τοῦ μονογενοῦς δόξης ἀναγαγεῖν. πῶς δὲ τοῦτο ἔστι; Ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός. παχὺ τὸ ῥῆμα, ἀλλ' ἱκανὸν σοὶ δεῖξαι τὸν γνησιότητα, δι' ἧς περιφέρω. ὥσπερ γὰρ ἀκούων θρόνου, καὶ τὸν ἐκ δεξιῶν καθήμενον, οὐ θρόνον ὑπολαμβάνεις, σοὶ τόπον καὶ περιγραφὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ θρόνου προσηγορίας καὶ τῆς τοῦ καθήμενου κοινωνίας τὸ τῆς τιμῆς ἀπαράλλακτον δείκνυσι· οὕτω καὶ ὅταν κόλπον ἀκούσῃς, μὴ κόλπον εἶναι νόμιζε, μηδὲ τόπον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ κόλπου προσηγορίας τὸν πρὸς τὸν γεννήτορα ἑνότητα καὶ τὸν παρρησίαν ἐκλαμβάνε. τοῦ γὰρ ἐκ δεξιῶν καθῆσθαι, τὸ τὸν κόλπῳ συνῆφθαι πολλῷ σαφέστερον ἡμῖν τὸν πρὸς τὸν γεννήτορα ἑνότητα δηλοῖ καὶ πρόῤῥησιν. σοὶ γὰρ ἂν ὁ πατὴρ ἰωάχετο τὸ τὸν κόλπῳ τὸν υἱὸν ἔχειν, εἰ μὴ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἦν, ὥστ' ἂν ἐκεῖνος ὑπερέμενεν ὑποδιεστέρας φύσεως ὢν σοὶ δεξιᾶς τὸν κόλπῳ τὸν πατρικῶν. ὡς γὰρ υἱὸς τοίνυν, καὶ μονογενὴς, καὶ ὁ τὸν κόλπῳ δεξιᾶς ὢν τοῦ πατρικῶν, πάντα τὰ τοῦ πατρὸς ἀκριβῶς ἐπίσταται. διὰ τοῦτο καὶ τούτων ἐδίδαξε τὸν ῥημάτων ὁ εὐαγγελιστὴς, ἵνα τὸν ἀκριβῆ τοῦ υἱοῦ διάγνωσιν γνῶσιν, πλὴν σοὶ τοῦ πατρός. σοὶ γὰρ γνῶσιν ἴσμεν ὁ λόγος. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, πόθεν ἔσχεν ὁ κόλπος προλῆψεσθαι; εἰ γὰρ μήτι σῶμά ἐστι ὁ Θεὸς, ὥσπερ οὖν σοὶ ἐστὶ, μηδὲ τὸν γνησιότητα τὸν τοῦ κόλπου τὸν πρὸς τὸν γεννήτορα δηλοῖ, ἁπλῶς ἂν εἶχε τὸ ῥῆμα προσῤῥῆσθαι χρεὼν ἡμῖν σοὶ μέρος πλησίον. ἀλλ' οὐκ ἁπλῶς προσῤῥῆσθαι (μὴ γένοιτο. σοὶ γὰρ εἶχε τὸ πνεῦμα φθάσαι) ἀλλ' ἀπὸ τὸν ἑνότητα τοῦ υἱοῦ τὸν πρὸς τὸν πατέρα δηλοῖ. ὅτῳ γὰρ μέγα ἀπιφώνατο ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅτι ὅτι ἡ αἰωνίους αὐτὸν ὁρᾷ, τοιοῦτοι, γινώσκει μὲν ἀκριβείας, βουλόμενος αἰσθάνεσθαι ἐπίσης τοῦ δόγματος διδάσκαλον, τοιαῦτα τὰ ῥήματα τίθησι· ἵνα καὶ ὡς υἱὸς, καὶ ὡς μονογενὴς, καὶ ὡς ὁ τὸν κόλπῳ τοῦ πατρικῶν, σοὶ πάντων πιστεύσῃς καὶ μηδὲν ἀμφιβάλῃς λοιπόν. εἰ δέ τις μὴ φιλονεικεῖν, μηδὲ αἰσχυνέσθω βούλεται, καὶ τοῦ αἰδίου φημὶ εἶναι τοῦτο δεδιττικόν. ὥσπερ γὰρ ἐκείνης τῆς ῥήσεως τοῖς πρὸς τὸν Μωυσέα λεχθείσης, Ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ὃ αἰδιον ἐκλαμβάνομεν· οὕτω καὶ τῆς ῥήσεως ταύτης τοῖς λεγούσης, Ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρός, ὃ αἰδιον εἶναι ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς δυνατὸν ἐκλαβεῖν.

Οὐ μὴν οὖν τῷ πίστει πάσῃ ἀκατάληπτος ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, διὰ τούτων ἀπάντων ἡμῖν ἀποδέδεικται. λείπει δὲ λοιπὸν δεῖξαι, ὅτι ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μόνον μὴ ἀκριβείας αὐτὸν ὑπίσαν πάσης. ἀλλ' τοῦτο ἡμῖς ἑτέρου διαλέξει ὑπερθησόμεθα, ἵνα μὴ τῷ πλήθει καταχώσωμεν τὴν μεμέλιτον τὴν ἀριθμόν, ὅτι τὴν ζωὴν τὴν ἐλπίδα ἔχειν πάλιν ἀποδείξει. ἵνα δὲ ἡ ζωὴ ἡμῖν ἀποδείξεις ἐστί; βύσσος ἐκτεινόσ ἔχουσ πηδᾶσα διανοίας, καὶ ἀγρυπνῶσα ψυχῆς. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτων διαλεχθῆς, εἶδον ἑτοίμους ἀπάντας ὑπακούσεσθαι. ἄτοπον οὖν ῥαθυμεῖσθαι μὲ ἐγκαλεῖν, καὶ ἀργοῦντας ἢ μὴ ἐπαινεῖν. ἐπαινέσαι τοίνυν ὑμᾶς βούλομαι σύμπαντας, καὶ χεῖρα ὑμῖν ἀποδοῦναι τὴν ὑπακοῆς ἐκείνης. ἔσται δὲ ἡ χεῖρις, αὖ διδάξωμεν ὑμᾶς τίνος ἕνεκεν ἐκείνη τῆς πρὸ τὴν ἄλλων ἡ βύσσ, καὶ τί δήποτε οὐ δαιμονιζόμεθα, καὶ τῇ μανίᾳ παπρᾷ καταχρώμεθα εἰσάπαξ καλοῦμεν τοῦτο ὁ μάγκανος, καὶ κλίνει τὰς κεφαλάς. τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτο ποιῇ; ἄλλοις ποτὲ καὶ χαλεπὴ τὴν δαιμόνων ὄντι ἡ ἐνέργεια, ἄλλοις πάντως ἀλύσεσι δυνατωτέρα. καθάπερ οὖν δικαστοῦ πρόσοδον ἔχοντες, καὶ

οὐδὶς ἑώρακε πώποτε; ἵνα μάθῃς, ὅτι τὴν ἀκριβῆ αὐτὴν καταλήψιν ἡ τῶν τετραισχιλίων γνῶσιν οὐδὶς εἶχε. ὅτι γὰρ πάντα ἐκεῖνα συγκεχύσεις ἦν, καὶ ἀκεραίαν τὴν οὐσίαν οὐδὶς εἶδεν ἐκείνων, δῆλον ἐκ τῆς Δαβὶδ φωνῆς ἐκεῖνον ὁρᾷν. ὁ γὰρ Θεὸς ἁπλοῦς ἐστὶ καὶ σύνθετος καὶ ἀσχημάτιστος· ὅσαι δὲ πάντες σχήματα βλέπουσι διάφορα. τοῦτο γοῦν αὐτὸ δι' ἑτέρου προφήτου ἐμφαίνει πάλιν, ἵνα πίθῃ αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἀκριβῆ τὴν οὐσίαν εἶδον, ἔλεγε· Ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χειρὶ προφητῶν ὡμοιώθην. οὐκ αὐτὸς τὴν οὐσίαν ἔδειξα τοῖς ἐμοῖς, ἀλλὰ συγκατέβαν, φησὶ, πρὸς τὴν τῶν ὁρώντων ἀσθένειαν. ὁ μὲν τοι Ἰωάννης οὐ πᾶσι τοῖς ἁγίοις φησὶ μόνοις, ὅτι Θεὸν οὐδὶς ἑώρακε πώποτε. τοῦτο γὰρ δῆλον ἐκ τοῦ λέγειν τὴν εἰρημένην τάξιν, τὴν προφητικὴς ῥήσεως λέγω ταύτης τῆς λεγούσης· Ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χειρὶ προφητῶν ὡμοιώθην. ἀπὸ τοῦ Μωϋσέως γὰρ ἀρξάμενος 10
Εξοδ. λγ. ι. Οὐδεὶς ὄψεταί με ζῶν, καὶ ζήσει· ὥστε τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς ἡμετέρας φύσεως φησι μόνης τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄνω δυνάμεσιν, Θεὸν οὐδὶς ἑώρακε πώποτε. διὰ τοῦτο καὶ μονογενὴς διδάσκαλον εἰσάγει τὸν δόγματος. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐπήγαγε, Ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς κόλπον τοῦ πατρὸς, αὐτὸς ἐξηγήσατο, ἀξιόπιστον εἰσάγων τὸν δόγματος μαρτυρα καὶ διδάσκαλον. καί τοι εἰ* ὁ Μωϋσέως ἡμῖν σαφηνίσαι ἐβούλετο, τοιοῦτόν ἐστιν εἰπεῖν, οὐκ ὁ μονογενὴς* ἐξηγήσατο. οὐ γὰρ ὁ μονογενὴς αὐτὸς ἐξηγήσατο, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ Ἰωάννου ταῦτα εἰπεῖν, ὡς σαφῶς τὸ μονογενοὺς ἀκηκοότα, δῆλον ἡμῖν ὁ προφήτης πεποίηκεν, ὡς ἀκηκοὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ὅμως πλέον τὴν τότε εἰρημένην ἔμελλεν ἡμῖν ἐκκαλύπτειν, ὅτι οὐτε αἱ ἄνω δυνάμεις αὐτὸν ὁρῶσι, διὰ τοῦτο εἰσάγει μονογενὴς διδάσκαλον. φασὶ γοῦν, τὴν γνῶσιν εἶναι μείζω. οὐ γὰρ δύνασαι, ἐξ ὁμοίας, καὶ βλεφαρίδες καὶ ὀφρύδες καὶ ἀσωμάτους δυνάμεις· ἀλλ' ὅπερ ἐφ' ἡμῶν ἐστιν ὅρασις, τοῦτο ἐστὶ ἐκείνων γνῶσις. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς, ὅτι Θεὸν οὐδὶς ἑώρακε πώποτε, ἐκεῖνο νόμιζε ἀκούειν, ὅτι Θεὸν οὐδὶς ἐγνω οὐσιωδῶς καὶ ἀκριβείας ἁπάσης. καὶ διὰ τὴν σαφηνείαν ὅταν ἀκούσῃς, ὀφθαλμοὺς καὶ χεῖρας εἶναι νόμιζε (σωματικὸν γὰρ ὁ σχηματισμός) ἀλλὰ δηλοῖ τοῦτο τὴν γνῶσιν αὐτῶν ἀπαρτίζειν πίστιν τῶν προφητῶν. ὅταν δὲ λέγῃ ὁ προφήτης, ὅτι συνεκαβαίνουσι τῷ Θεῷ διὰ τὴν ὄψιν, οὐδὲν ἄλλο λέγει, ἀλλ' ἢ ὅτι τὴν γνῶσιν αὐτῶν πεπληρωμένην καὶ ἀκριβῆ τῶν καταλήψεως σημαίνει δυνάμεως, οὐδὲ πλησμονὴν αὐτοῖς ἰδίαν προσὼν τῷ ἀκεραίῳ οὐσίᾳ, ἀλλ' οὐδὲ προσὼν αὐτοῦ τῷ συγκαταβάσει. ὃ γὰρ αὐτοῖς ἴδιον, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ. δῆλον τοῦτο καὶ ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης οὐδὲν ὡς οὐκ ἔστιν αἰσθητὴν Φύσεως ὁποιαῦτα εἰδέναι, καὶ ὅτι οὐδὲ ταῖς δύο δυνάμεσι καταληπτός ἐστιν ὁ Θεὸς, αὐτοὶ οὐκ δεῖξαι αὐτῷ καθήμενον καὶ ταῦτα ἀκριβῶς ὑπισχνῶνται διδάσκειν τῶν δόγματος ἡμῖν τότε διδάσκαλον. ἐξ οὐδὲν ἁπλῶς εἶπεν, ὁ υἱός· καί τοι εἰ καὶ τοῦτο εἴρηκεν, ἀλλ' ἐκεῖνο ἐπισημαίνεται τὰ τῶν αἰσθητῶν τύπων τὸ μαθητοῦ. ὥσπερ γὰρ πολλοὶ Χριστοὶ*, ὁ δὲ ἀληθὴς Χριστὸς εἷς· καὶ πολλοὶ Κύριοι λεγόμενοι, ὁ δὲ ἀληθὴς Κύριος εἷς· καὶ πολλοὶ θεοὶ λεγόμενοι, ὁ δὲ ἀληθὴς Θεὸς εἷς· ὕπου καὶ πολλοὶ υἱοὶ λεγόμενοι, ὁ δὲ ἀληθὴς υἱὸς εἷς· καὶ ἐν τῷ ἀρχῇ τοῦ προσθήκη ἐχρῆν ὃ ἄρτιον δεῖξαι τὸ μονογενοῦς· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠρκέσθη τοῦτῳ· ἀλλ' εἰ πάντων Θεὸν οὐδὶς ἑώρακε πώποτε, ἐπήγαγε, Ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς κόλπον τοῦ πατρὸς, αὐτὸς ἐξηγήσατο. προσῆκεν εἶπεν μονογενὴς, καὶ τότε, υἱὸς. ἐπεὶ γὰρ πολλοὶ ἀφ' ἑαυτῶν προσῆλθον ἑαυτοὺς τιμωρεῖται αὐτῷ πλὴν δόξαι, ἵνα τὴν πολλὴν αὐτῶν εἰκῆ νομίζοντες (ὃ γὰρ, υἱὸς τοῦτο, καὶ ἔστιν ὅμοια ἀτιμώτατον) ὅπερ ἐστὶν ἐξαίρετον αὐτοῦ, καὶ ἴδιον, καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων προσόν, τοῦτο προσῆκεν ὁ μονογενὴς, ἵνα ἀπὸ τούτου πιστεύσῃς, ὅτι καὶ ὃ κοινὸν τοῦτο, οὐκ ἐπὶ κοινῶν, ἀλλ' ἴδιον αὐτοῦ ἐκ κυ-

εἰσὶν

χ. συγκατα-βάσεως

χ. σπουδαίως ἐκ δ' χε χ τὸ χ. λεγόμενοι

χ. ὡσ.

νάμεως, καὶ πάντες ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. ἐρῶ σοι, ὅτι ὅσα ὀνόματα ἐνταῦθα μέλλοντα γνώριμα γίνεσθαι, ἅπερ ἀδηλά ἐστι νῦν; Διὰ τοῦτο εἶπε, οὐ μόνον ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι τούτῳ ὀνομαζόμενα, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ τῆς οὐσίας τῶν ἀγαθῶν καταληψιν οὐκ ἔχουσι; (τοῦτο γὰρ οὐδὲ μέγα ἀποδέξαι) τὴν γὰρ οἰκειότητα αὐτῶν πολλοὶ οὐκ ἴσασιν οὐδὲ αἱ μύριαι δυνάμεις αὐταῖς οὐδὲ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι καὶ κυριότητες. καὶ τοῦτο πάλιν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν ἀποδείξομαι ῥημάτων, ὅτι οἰκειότητος αὐτῶν πᾶς μὲν ἡμῶν ἔμαθον, καὶ παρ' ἡμῶν ἂν ἠδύναντο οὐ μόνον ἂν μεθ' ἡμῶν ἔμαθον, ἀλλ' ἀπ' ἐμοῦ καὶ δι' ἡμῶν. Ἐπέρχεις γάρ μοι καὶ λέγεις οὐκ ἐγνωρίσθη, φησὶν, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις, εἰ μὴ ἔθη συγκλητικὰ ἦν, καὶ συμμέτοχα, καὶ σύσσωμα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἅπερ τὸ εὐαγγέλιον, ὃ ἐγὼ μιμοῦμαι ἐγὼ Παῦλος ἅγιος. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον ὅτι νῦν ἔμαθον αἱ μύριαι δυνάμεις; Τὰ γὰρ Εἰρημένα πρὸ μὲν θεσπίσαι Εἴρηται. ἀκουσον οὖν· Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ, φησὶ, πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη εὐαγγελίσασθαι ἐν τοῖς ἔθνεσι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ. τί ὅτι, ἀνεξιχνίαστον; μὴ δυνάμενοι ζητηθῆναι· οὐ μόνον δὲ μὴ δυνάμενοι εὑρεθῆναι, ἀλλ' οὐδὲ αἰσχυνθῆναι. ἀκουέτωσαν πάλιν· καὶ γὰρ πυκνὰ ἐπάλληλα δίδωσιν αὐτοῖς τὰ βέλη. Εἰ γὰρ ὁ πλοῦτος ἀνεξιχνίαστος, πῶς ὁ θρησκόμορφος τοῦ πλούτου οὐκ ἀνεξιχνίαστος; Καὶ φωτίσαι πάντας, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἐν τῷ Θεῷ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. ἥκουσας πῶς τοῦ, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τούτου ἐγνωρίζετο αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι· ἀφ' οὗ γὰρ βασιλὰς βλέπει, ὁ σταυρὸς οὐκ ὀπτίζεται. Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. ὅρα ὅσῃ τιμῇ περιέστηκεν αὐτὸν ἀνθρωπίνῳ ἐλθόντα φύσει, ὅτι καὶ μεθ' ἡμῶν καὶ δι' ἡμῶν αἱ ἄνω δυνάμεις ἔγνωσαν τὰ ἀπόρρητα τοῦ βασιλέως. ἀλλὰ πόθεν δῆλον ὅτι περὶ ἐκείνου τὴν ἐπουρανίων λέγει; καὶ γὰρ ἀρχαὶ, καὶ ἐξουσίαι, καὶ τοὺς δαίμονας οἶδε καλῶς λέγειν, Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. ἆρα οὖν μὴ καὶ ἐνταῦθα τοῦτο λέγει, ὅτι δαίμονες τότε ἔγνωσαν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ περὶ ἐκείνων τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν. Εἶπον γὰρ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐπήγαγον, τοῖς ἐπουρανίοις· ἐκεῖναι μὲν γὰρ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι ἐπουράνιοι, αὗται δὲ αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι κατὰ τὸν οὐρανόν. διὰ τοῦτο καὶ κοσμοκράτορας αὐτοῖς καλῶ, διακείμενοι ὅτι ἄθεατος αὐτοῖς ὁ οὐρανὸς, καὶ τῷ τυφλωθέντι πᾶσαι τῷ πρώτῳ κόσμῳ ὁπαδοίκασιν μένουσι. Εἶδες πῶς καὶ μεθ' ἡμῶν, καὶ δι' ἡμῶν ἔγνωσαν ταῦτα;

Ἀλλ' ὅτι τῶν τῆς γῆς καταβολῶν λόγον λοιπὸν ἀναγκαῖόν μοι, διακωλύεις, ὅτι οὐκ ἴσασιν αὐτοῦ τῶν θεμελίων ὅτε ἀρχαί, ὅτε ἐξουσίαι. τίς οὖν ταῦτα φησι; οὐκέτι Παῦλος, οὐκέτι Ἡσαΐας, οὐκέτι Ἰεζεκιὴλ, ἀλλ' ἕτερος σκευὸς ἅγιον, αὐτὸς ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς, ὁ ἀγαπητὸς τοῦ Χριστοῦ Ἰωάννης, ὁ ὅτι ὃ τῆς ἀσκληπιοῦ ὃ διαστοκὸν, καὶ ταῦτα πηγὰς ἐκβάλλων ἀρυσάμενος. τί οὖν οὗτος φησι; Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ὁ μονογενὴς υἱὸς. σάλπιγγος γὰρ λαμπροτέρας ἀφῆκε φωνὴν, ἐκφωνῶν πρὸς τὰς καταχθονίους τοῦ Φιλαιτικοῦ τάξεις. ἀλλ' ἴδωμεν εἰ ὃ λυπεροῦσι. τί λέγεις, μακάριε Ἰωάννη; Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε; τί οὖν ποιήσωμεν τοῖς προφήταις λέγουσιν, ὅτι Εἶδον τὸν Θεόν; ὁ μὲν γὰρ Ἡσαΐας φησὶ, Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ὅτι θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου· ὁ δὲ Δανιὴλ πάλιν, Εἶδον ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο· καὶ ὁ Μιχαίας, Εἶδον τὸν Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ καθήμενον ὅτι τοῦ θρόνου αὐτοῦ. καὶ ἕτερος προφήτης πάλιν, Εἶδον τὸν Κύριον ἑστῶτα ὅτι τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ εἶπέ μοι, πατάξει ὅτι ὁ ἱλαστήριον. καὶ πολλαχοῦ τοιαῦτα ὅτι ζωαγρεῖν μαρτυρίας. πῶς οὖν ὁ Ἰωάννης, φησὶ, λέγει, ὅτι Θεὸν οὐδεὶς

Ep. γ. ε.

Ep. γ. η.

Ep. γ. ι.

Ep. ς. ιϛ.

Ησ. ς. α. Δαν. ζ. θ. Ι. βασ. κϛ. θ. Αμ. θ. α.

α Ioan. δ. ιϛ.

τέλιπεν ἐρημον, Εἰ μὴ ταχέως ὁ ἄγγελος προσλαβὼν αὐτὸν ἀπήλαξε τῆς ἀγωνίας, καὶ πρὸς ὃ οἰκεῖον πάλιν ἐπανήγαγε καταγώγιον. διὰ τοῦτο οὖν ταῦτα εἰλήφαμεν τοῦτο, ἵνα μαθόντες ὅσον ἀνθρώπου ἄγγελος διαφέρει, καὶ ὅτε τῆς τοῦ Σωδούλου ὑπερέχῃ σωφροσύνης, τὴν χ. δόλ.
καὶ διαστολὴν μαίας ἀπαλλαγῶσιν. ὁ δίκαιος ἄγγελος οὗτος, καὶ οὐκ ἐνέγκει ὁ πρόσκαιρος τοσαῦτον ἔχων· καὶ τοσοῦτον ἀφεστήκοτες αὐτοῦ*, οὐκ ἄγγελον, ἀλλ' αὐτὸν τὴν ἀγγέλων * τῶν ἀρετ.
συνεργάζονται διαστολήν. ἐκεῖνος λέοντων θυμὸν ἐδάμασεν, ἡμᾶς δὲ οὐδὲ ἀλωπέκων συνεῖδεν ἀγριότητας δυνάμενα· ἐκεῖνος δράκοντα μέσον ἔρηξε, καὶ τὴν τοῦ θηρίου φύσιν ἐκράτησε διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προσταγήν· ἡμᾶς δὲ καὶ τὰ φλαῦρα ἕρπετα διδάσκομεν· ἐκεῖνος βασιλέα, καθάπερ λέοντα θυμούμενον, ἔσχεν, καὶ τὸν τοῦ Ναβουχοδονόσορ ὠμὸν φλογὸς ἀπάσης σφοδρότερον ὄντα βαρβαρικὰ τραπέζια φερομένου μέσης φλογὸς ἀϊδίως ἔλυε, καὶ τὰ ἰσχυρὰ σώματα πᾶσι φῶτα ἐφώτισε· ἀλλ' οὗτος ὁ φωτίσας, ἄγγελον ἑαυτὸν ἰδὼν προσελθόντα αὐτῷ, σκοτοδινίᾳ κατέσχετο χαλεπῇ. τίνα οὖν ἕξουσιν ἀπολογίαν τοῦ μακελείου ἐκείνου φύσιν ἐμβατεύοντες ὑπερφρονοῦντες; ἡμᾶς δὲ οὐδὲ ὀφθῆναι τοῦτο λήσει ἐσόμενον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅτι ταῖς σοφαῖς ἐκείναις ἀνηλάγημεν δυνάμεις τοῦ δίκην. ἐδιξάμεθα τοῦ ἀπροσφόρου τὴν ὀφθαλμίαν, τοῦ προσολισθῆσαι τὴν ὑπερηφανίαν, τοῦ ὀρθότατα τὴν σκελίδα, τοῦ βοὸς τοῦ δίψιον· ὅπερ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ἔκπληξιν καὶ ὁ θαμβὸς σὺν φαιδροῖς ἡμῖν αἱ ἀσώματοι δυνάμεις ἐκφαίνουσιν. ὅσῳ γὰρ εἰσὶ σοφαί, ὅσῳ ἡμῶν ἐπιτερπεῖς εἰσὶ τῇ ἀρρήτῳ τῶν μακελείᾳ θύσια ἐκείνη, τοσούτῳ μᾶλλον ἡμῶν ὁ ἀκατάληπτος ἴσασιν. ἡ γὰρ ὑπεροχὴ τῆς σοφίας, ἐπίστασιν ποιεῖ θαυμαστείας. Εἰ πομφὸν ὑμῖν τότε τι ποτὲ ὄψει ὁ ἀπρόσιτον, ὅτι τὸ ἀκατανόητόν ἐστι πολλῷ μείζον ὄψει, καὶ τὴν αἰτίαν προσεπιθήσομεν, δείκνυμι ὅτι ὁ μὲν ἀκατάληπτος μὴ ὁ ἐρευνητὸν ἡμῶν ἀκατάληπτον φαίνεται, τὸ δὲ ἀπρόσιτον οὐδὲν ἐμέλλε), οὐδὲν προσόδου τοῦ ἀρχικοῦ, ὅτι τῆς τοῦ πλάσαντος εἰκόνος ἐδιδήμεθα. Εἰ πομφὸν ὅτι οὐκ εἶπε, φῶς ὃν ἀπρόσιτον, ἀλλὰ, φῶς οἰκοῦν ἀπρόσιτον. Εἰ δὲ ὁ οἶκος ἀπρόσιτος, πολλῷ μᾶλλον ὁ οἰκοῦν Θεός. ταῦτα δὲ εἴρηκεν ὁ Παῦλος, οὐχ ἵνα τόπῳ προσχάνῃ τὸν Θεόν, ἀλλ' ἵνα σὺν πολλοῦ τοῦ προσόντος τὸ ἀπροσίτιστον αὐτοῦ καὶ τὸ ἀπρόσιτον προδηλώσῃ. πτηλάγημεν δὲ ἑτέραις δυνάμεις, ταῖς χερουβίμ, καὶ ἐδιξάμεθα, πῶς ἐπτέρωσε αὐτῷ στρέωμα, πῶς λίθος κρυστάλλου, πῶς ὁμοίωμα θρόνου, καὶ εἶδος ἀνθρώπου καὶ" ἠλέκτρου, καὶ πῦρ, ἐξ οὗ ἔζουσι. καὶ μὴ πτῶτα ἐκφανῆ φησιν ὁ προφήτης, Αὕτη ἡ ὅρασις ὁμοιώματος δόξης Κυρίου, καὶ διὰ πτώσεως τούτου ἐδείκνυμεν ὑμῖν τὸ Θεοῦ τοῦ συγκαταβάσεως, καὶ αὐτοῦ ταύτην ἀφορητὸν οὖσαν τοῖς ἄνω δυνάμεσι. οὐχ ἁπλῶς δὲ ταῦτα διανοηθησόμεθα, ἀλλ' ὅπως χρεὼν ὑμῖν ὀφείλωσι τὸ ὑποστρέψαι σκεῖπες, βουλόμεθα" μαθεῖν μὴ ἀκριβείας, τί μοι κατέβαλεν, ἵνα ὑπολείπωσι. ὅτε καὶ τὰ δημεύσιμα ὀφείλοντες πιοῦσι· τὸ" γραμμάτιον εἰς μέσον ἀγαγόντες, εἶθα ὁ λόγος ἅπας ἐπίγραπται, καὶ τοῖς δημευσταῖς τοῖς ἑαυτῶν ὑπεδίξαντες, τὰ λειπόμενα καταβάλλουσι. κἀγὼ τοίνυν, καθάπερ βιβλίοις, αἰσθήσεις τὴν μνήμην τῆς θείας ὑμετέρας, ὥσπερ δακτύλῳ τινὶ δι' ὧν λόγῳ τὰ δόγματα καταβεβλημένα ὑπεδίξατε, ὅτι τὰ λειπόμενα βαδιοῦμεν λειπόν. τί οὖν ἐστὶν ὑπολελειμμένον ἰδεῖν; ὅπου οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐξουσίαι, οὔτε κυριότητες, οὔτε εἴ τις ἐστὶν ἑτέρα κτίσις δυνάμεως, ἐκεῖ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀκρίβειαν καταλήψομαι. εἰσὶ γάρ, εἰσὶ καὶ ἕτεραι δυνάμεις, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν. σὺ δὲ ὑπόστασιν τὴν ἀπορουσαν" ἐν τοῖς αἰρετοῖς. τὴν δούλων οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν, καὶ τὸ διαστὸν αὐτοῦ τὸν οὐσίαν" πολυτρόπως μεμισθοῦσθαι. Εἰσὶ μὲν γὰρ ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, καὶ θρόνοι, καὶ κυριότητες, καὶ ἀρχαί, καὶ ἐξουσίαι· ἀλλ' οὐκ οὗτοι μόνοι οἱ δήμιοι ἐν τοῖς ὑφεσιοῖς*, "ἀλλ' ἅπερ εἴπομεν, καὶ φύλαξ ἀμνήστια, ἅπερ λόγῳ οὐδεὶς προδώσειν δυνήσεται. καὶ πόθεν δῆλον ὅτι ἐστὶ τούτων ἄλλαι πλείους εἰσὶ δυνάμεις, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν; ὁ ταῦτα εἰρηκὼς Παῦλος καὶ τοῦτό φησιν Εφ α.κα. ὑπὲρ λέγων πρὸς τὸν Χριστόν· Ἐκάθισεν αὐτὸν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως,

χ. ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἄπειρα καὶ

φύσεως, μειοῦμεν; λέγωμεν, ὅτι γὰρ τούτων διόμεθα ὡς αὐτὸς φθάσας οὕτως ἀγαπήσας κατηξίωσας, ὡς τὴν ψυχὴν ἐπιδοῦναι τὴν σεαυτοῦ· γὰρ τούτων ἐκγόμεθα τὴν ἱκετηρίας, γὰρ ὧν αἷμα ἐξέχεας· γὰρ τούτων παρακαλοῦμεν, γὰρ ὧν τὸ σῶμα σὸν κατέθυσας. Διὰ τοῦτο καὶ τοῖς συνεργοῦσιν κατ' ἐκείνοις ἴσχυσι Ⓦ κείμενοι ὁ δεσπότης καὶ κελεύει κλῖναι τὴν κεφαλὴν μόνον, καὶ τῷ σχήματι τοῦ σώματος ποιεῖσθαι τὴν ἱκετηρίας. οὐχεσθαι γὰρ αὐτοῖς μὴ τὸ κοινοῦ συλλόγου τὴν ἀδελφὴν οὐ θέμις. Διὰ τοῦτο αὐτοῦ ἔστησεν, ἵνα καὶ τελείους αὐτοῦ καὶ τῆς συμφορᾶς καὶ τῆς ἀφωνίας, τῇ οἰκείᾳ παῤῥησίᾳ πρὸς τὸν ἐκείνου ἀποχρήσῃ προσασθαι. Ταῦτα οὖν ἀπόντες Εἰδότες, ζωηρεχωμεν μὴ τὸν ὄντα ἐκείνον, ἵνα ὑπαναστώμεθα ἕλκει, καὶ χεῖρα δώρωμεν καὶ εὐκαίρως βοηθήσωμεν. ἐπιστασθε δὲ Εἰρηναῖοι; μὴ πολλοῦ δεῖν καὶ κρότου τὸν προσεύχεσθαι ἐδίξασθε; ἀλλ' ὅπως ἡμῖν ὅτι τὴν ἔργων ὑπεδείξητε τοῦ ἐπαίνους, οὐ μακρὸς ὁ χρόνος τῆς ἀποδόξεως τῆς μὴ τοῦ ὑπακούω. μὴ τὸν προσεύχεσθαι εὐδίως εὐχή. ἐκεῖσε ζητῶ Ⓦ ἔπαινοι, ἐκεῖσε Ⓦ κρότοι, Ⓦ Διὰ τὴν ἔργων αὐτῶν. προσκαλεύεσθε τοίνυν ἀλλήλοις ἑαυτοῖς, καθάπερ ἐξήκατε· καὶ Διασαλευθῆναι τῆς τάξεως, κατέχετε μὴ ἀκριβείας, ἵνα καὶ τῆς οἰκείας κουφότης καὶ τῆς Εἰς τοῦτο ἀδιάφορος ἐπιδημείας διπλοῦν λαβόντες Ⓦ μισθὸν, μὴ πλείονος τῆς παῤῥησίας μὴ ἱκετηρίας ἐκχέητε, καὶ Ⓦ Θεὸν ἵλεων ποιήσαντες, καὶ τὴν ἐκ τούτου, καὶ τὴν μελλόντων δωρηθῆτε τυχεῖν ἀγαθῶν· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ Εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ Λογ. δ.

ΗΡαιεθὲν οὖν προθύμως διεξελθεῖν περὶ ἀκαταλήπτου οὐσίας Ⓦ Θεοῦ, ἐπεὶ μὴ τοῖς χερουβὶμ καὶ τοῖς σεραφὶμ, ἀπαλλάξεσθαι προσῆκεν, καὶ μηδὲν ἀφαιρεῖσθαι τῶν. ἀλλὰ ὅπερ προθυμία καὶ σπουδὴ πᾶσα ἡμῖν, μὴ τῆς ἀσθενείας ἀποῤῥαφῆναι τὸ σῶμα μέσον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑμετέραν ἀγάπην ὅτι πλέον σοφίσαι, πάλιν τῆς αὐτῆς ἐπιθυμίας ἀπολαύσωμεν, καὶ ἀφαιρεῖν Ⓦ λόγων προσάγομεν· καὶ γὰρ οὐ τούτου Διαπεσεῖν καὶ ὑμᾶς Εἰδέναι ποιήσει πλείονα, ἢ ἡμῖν λαμπρότερα ἐργάσεται καὶ ἱκετηρίας, Εἰ καὶ οἱ λύχνοι ἐπιλείψασι ἐκλαμπρύνουσα. ἐπεὶ καὶ πυρεκὰς βοτάνας οὐκ ἀνῶσιν ἀποκείρειν χρὴ μόνον (πάλιν γὰρ ἐλαστάνουσι τὴν ῥίζαν κάτω κειμένων) ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς λαγόνος τῆς γῆς καὶ τῆς κόλπων ἀνασπᾶν, καὶ γυμνὰς προσπήγνυσι τῇ θέρμῃ τῆς ἀκτῖνος, ὥστε κατακαρπωθῆναι ῥᾳδίως. Φέρε οὖν ὅτι Ⓦ ὑραιὸν ὑμᾶς ἐπαναλάβωμεν τῷ λόγῳ πάλιν, ὑχὶ ἀδιεργαζόμενοι, οὐδὲ πολυπροσωπουμένοις, ἀλλὰ τὴν οὖν ὅπερ ἐαυτοῦ, οὐδὲ αἰσχυνόμενοι Εἰδέναι μέτρα φύσεως ἀνθρωπίνης, τὸν ἀναιρεῖ Φιλονεικίας καταλῦσαι σπουδάσαι. Διὰ γὰρ τοῦτο, ἐκ πολλῆς τῆς ἀδεισίας, ὑχὶ Θεοῦ ὅπερ φαίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγγέλων ἐδίξασθε ἀφόρητον ὄντα τὸν δικαίῳ τότε ἐκείνῳ, καὶ τὸν ἰσχυρὸν ὑμῖν πᾶσαν αἰσχυνόμενον, καὶ ζωηρῶς ἐδικήσατε Ⓦ μακαρίων Δαιμόνων ἀγρεύοντα, τρέμοντα, τὴν ψυχορραγοῦντων οὐδὲν ἄμεινον Διακείμενον, τῆς ψυχῆς ἐπισπομένης ἀπορρῆξαι Ⓦ τῆς σαρκὸς δεσμόν. καθάπερ γὰρ ἀδιστόκῳ χλευάσθης καὶ ἡμεῖς, ὁ οἰκίσκος πὶ Διατείνουσα, ὅταν πιτὸ αἰσθητὰς πιος φόβου, πλησθῶσι τοῦ τὸν σεραφὶμ ἵπταται, καὶ Διὰ τὴν ἡνείδων ἔξοδόν πια ὅπως πῖ, τῆς ἀγωνίας ἀπαλλαγῆναι "ὅπου μόνον· ὅτω δὲ καὶ ἡ ψυχὴ τὸ μακαρίου τότε ἐκείνου ἐκ τοῦ σώματος "ἀναστῆναι ἑαυτοῦ, καὶ τοὺς τὰ ἔξω πάντα δηλονότι ἐπείγειν· ἐξελθεῖν αὖ καὶ ἀπίστη, καὶ ὃ σῶμα κα-

ἀμαπίμπ). ὑχ ἁ τας Εἰσακήκχ σαὐτοὶ τὸι διασπτίω ᾠδαχαλῶ, ὡς μὴ τῶν σῶν ἀδελφῶν. σὺ ζῳδια γὰρ ὅσί π πλῆοι, οἷοι ἡ ὁμόνοια, καὶ ἡ συμφωνία, ϗ τῆς ἀγάπης ὁ Ζωὸδισμος, ϗ αἱ τῶν ἱερέων ὐχαί. δῆλ γὰ τῦτο ⓐ ἱερῆς πεφεσήκασιν, ἵνα αἱ τᾶ πλήθους ὐχαὶ ἀδιείστεραι ὦσαι, τῶν δωαπωτέρων τύπων ὑπτλαβόμθμαι ὁμᾶ Ζωοφέλθωσιν αὐτας Εἰς τὸν ὐρανόν· ἄλλως ϗ, π ἠμῖοτ' ἀῦ ὄφελος ὁμιλίας, ὕταν ὐχὴ μὴ ἢ Ζωοξυμέ- 5
Πραξ. ϛ. δ. m; πεφτεργι ὐχή, ϗ τότε λήγῃς. ὅτω ϗ ⓐ ἀπόστολοί φασι· Ἡμεῖς ϗ τῇ πεφσευχῇ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τᾶ λόγᾳ προσκαρτερήσωμθμ. ὅτω ϗ ὁ Παῦλος πιῆς τὸ τοῖς πεφοιμίοις τῶν ὑπτίστολῶν ὐχόμθμος, ἵν' ὥσπερ λύχνοι φῶς, ὅτω τὸ τῆς ὐχῆς [φῶς] πεφοδοπποίησῃ τᾷ λόγῳ. ἐὰν ἐθίζῃς σαὐτὸν ὐχεσθαι μὴ ἀκριβείας, ὑ δώσῃ τῆς πᾶσι τῶν Ζωὸ ὑλων διδασκαλίας, αὐτὸ σοι τᾶ Θεοῦ χωρεῖς μεσίτᾳ πινὸς καθωγαίζοντος τὴν ὀχλοισιν. Εἰ ϗ ὐ- 10
χὴ μόνᾳ τοσαύτην ἴχῃ ἄμυναν, πολλῷ μᾶλλον ἡ μὴ πλῆοι. μείζονα γὰρ ζώτης ἡ νᾶρ, ϗ πλείων ἡ παῤῥησία πολλῷ τῆς ἐ οἰκίας ϗ κατ' ἰδίαν. πόθεν τῦτο δῆλον; αὐτᾶ τᾶ
β. Κορ. α. ι. Παύλᾳ λέγοντος ἄκυσον, Ος ἐκ τηλικύτων θαιάτων ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ϗ ῥύε), ἠλπίκαμθμ ϗ, ὅτι ϗ * ῥύσεται, Ζωυπευργεώντων ϗ ὑμῶν τῇ δέησι ὑπὲῤ ἡμῶν, ἵνα τὸ Εἰς ὑμᾶς • ἐμ
χάρισμα δι' πολλῶν πεφσώπων εὐχαριστηθῇ ὑπὲῤ ἡμῶν. οὕτω ϗ Πέτρος ὁ δισμωτή- 15
ριον διέφυγε· πεφσευχὴ γὰρ ἐν ἐκτενεῖ ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲῤ αὐτᾶ (φησί) γενο-
Πραξ. ιβ. ϛ. μένη πεφὸς Θεόν. Εἰ ϗ Πέτρου ὠφέλησε τῆς ἐκκλησίας ἡ ὐχὴ, ϗ τ' σῦλον ἐκφυσε δέξε- βαλε τὸ δισμωτηρίου, πῶς σὺ καταφρονεῖς τῆς δυωάμεως αὐτῆς, Εἰπέ μοι; ϗ ποίαν ἔξεις ἀπολογίαν; ἄκυσον ϗ αὐτᾶ τᾶ Θεοῦ λέγοντος, ὅτι δυσωπῆσαι ὁ πλῆθος μετ' εὐνοίας αὐτὸν ᾠδαχαλῶν. πεφὸς γὰρ Ⓦ Ἰωνᾶν ἀπολογούμθμος ἔλεγε τᾷ φυτᾷ τῆς κολο- 20
Ιων. δ. ιϛ. ιϛ. κυντίνης, φησί, Σὺ μὲν ἐφείσω ὑπὲῤ τῆς κολοκυντίνης, ὑπὲῤ ἧς ὐκ ἐκακοπάθησας, οὐδὲ ἐξέθρεψας αὐτήν· ἐγὼ ϗ οὐ φείσομαι ὑπὲῤ Νινευή, τῆς πόλεως μεγάλης, ἐν ᾗ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων; οὐχ ἁπλῶς ὁ πλῆθος πεφσβάλλεται, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ μὴ συμφωνίας εὐχὴ μεγάλων ἰσχὺ τὴν δυωάμιν. τῦτο ϗ δέ δυ- 25
θεφπίτου ἰσορείας ὑμῖν ποιῆσαι βούλομαι φανερόν. πεφὶ γὰρ δίκα τύτων ἐτέθη ἐάλωσαν ὅτι τυραννίδι ἔλυες, καθάπερ ϗ ὑμεῖς ἴστε. Εἶτα τῶν ἐ δυαςεία ἧς ὄντων ὑπευθύνως τοῖς ἐγκλήμασι φανεὶς, ἀπαρτίον ὅτι τᾶ σώματος λαβών, ὄξήκοντα τὴν ὅτι θαιάτου ὁδόν. τότε δὴ πᾶσα ἡ πόλις ὅτι Ⓦ ἱπαύδρομον ἔτρεχε, ϗ σῦ ἐκ τῶν ἐργαστηρίων ὄξῆγον, ϗ χαίρων πᾶς ὁ δῆμος ἐλήλυθεν ὄξήρπασε τῆς βασιλικῆς ὀργῆς Ⓦ καταδικαθέντα ϗ σωθέντος ἄ- ξιον ὄντα συγχώρησης. Εἶτα βασιλέως μὲν ὀργὴν ὅπιτίου καταλῦσαι βουλόμθμοι, μὴ 30
παίδων ϗ γυναικῶν ζωντεχέντα πόντες· Ⓦ ὁ ὐράνιος βασιλέα μέλλοντες ἵλεων ποιῆσαι ἐξαρπάσει τῆς ὀργῆς αὐτᾶ, οὐχ ἕνα, καθάπερ τότε, σωθέντα δύο, ἐξ τρεῖς, ϗ ἑκατόν, ἀλλὰ πόντας σῦ κὲ τὴν οἰκουμθμένην ἀμάρτωλος, ϗ σῦ δαμενοῦται ἀπαλλάτειν τῆς τᾶ ᾍδᾳ βόλυ" μάστιγος, ἕξω καθίζεσθε, ϗ οὐ ζωντεχέντα κοινῇ πόντες, ἵνα ὁ Θεὸς τὴν συμ- • φωνίαν ὑμῶν αἰδεσθείς, καὶ κείνοις ἀφῇ τὴν κόλασιν, ϗ ὑμῖν συγχαρήσῃ ἐπὶ ἀμάρτημασι; 35
Εἰ γὰρ ἐπ' ἀγαθοῖς τύχης ὢν κὲ Ⓦ κμῆσι ἑκάστου, Εἰ γὰ ὅτι τῆς οἰκίας, Εἰ γὰρ ὁ ἀ- ᾠδιάφθορος πεφάγμασι, οὐχὶ πάντος λίαν σφοδρότερον ἅπαντα ᾍδῤῥήξας τὸ δέσμα, πεφὸς τὴν κοινὴν ἱκετηρίαν αὐθημόλησεις; ϗ ποίαν ἔξεις ἐμπνείας ἐλπίδα, Εἰπέ μοι; κὲ Ⓦ κμῆσι ἑκάστου, ἀγαπητὲ, σὺκ ἀνθρώπου μόνου βοᾷσι τὴν φειλοδικάτην σκεύην βοᾷ, ἀλλὰ ϗ ἀγγέλοι πεφαπτώσεσι τᾶ διαπότᾳ, ϗ ἀρχάγγελοι δέονται. ἔχουσι 40
ϗ Ⓦ κμῆσι αὐτῆς συμμαχοῦντα, τὴν πεφσφορὰν βοηθοῦσαν. ϗ καθάπερ Ⓐ ἀνθρώπου κλαδύος ἐλπιδι ἐκκέλαντες, ὑπτιάσουσι τοῖς βασιλεῦσι, ᾍδᾳ τᾶ φυτᾶ, ἐλέου ϗ φιλανθρωπίας αὐτῶν αἰαμμνήσκοντες· οὕτω δὴ ϗ Ⓐ ἄγγελοι τότε, ὑπὲ κλαδύος ἐλπιδι αὐτῶ ὁ σῶμα ὁ διασπτικὸν πεφτιθέμθμοι, Ⓦ διασπτίω ᾠδαχαλῶσι ὑπὲῤ τῆς ἀνθρώπου φύσεως,

χ. σωζῶν
χ. λύχνου
χ. δωάμων
χ. μίσει
χ. τῦ ἁγιασῶ
χ. τοῦ νίδη. ἀλ. παῖδος

ωῦται. πόθεν δῆλον; ἀπ' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων. ὥσπερ γὰρ ἄγγελος λέγεται, ὅτῳ ἔξεστι τὸ
χ. περιοπτικὸν θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἀγγέλλει, ὁ ἀρχάγγελος, ὅτῳ τὰ ἀγγέλων ἀρχὴ, ὅπου δὲ αὖται προσ-
χ. δηλώσας. ηγορίαι ἔχουσι τὸν σοφίαν αὐτῶν καὶ τὸ καθαρότητα αὐτῶν ἡμῖν δηλοῦσαι. ὁ δὲ ὥσπερ
αἱ πίτυρος τὸ ὕψος ἐμφαίνουσι τῆς φύσεως (ὁ γὰρ ὁ Γαβριὴλ πετόμενος φαίνεται, οὐκ
ὅτῳ πέρας ὠδεῖ ἄγγελοι, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὑψηλότατον χωρίον ὁ τῶν ἄνω
διατεθῶν τόπος τοῦ ἀνθρωπίνου ἀφίκται φύσει) οὕτω δὴ ὁ ὅτι τὸ τῶν ὀδόντων ἄλλο δη-
χ. ὕψος. λοῖ τὸ πλέον, ἢ ὃ τῆς φύσεως κόσμος. ὥσπερ οὖν αἱ πίτυρος τὸ τῆς φύσεως ὑψηλὸν δη-
λοῦσι, ὁ θεῖος τὸ ἄνω θεοῦ αὐτοῖς ἐπῆρται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τὸ διορατικὸν, καὶ τὸ
ἐπὶ ἔστι ὃ θεῖον ὁ διηρθρωμένος αὐτοῦ ἀνυμνεῖ τὸ ἄυπνον καὶ ἐγρηγορός, ὅπου δὲ τὰ ὀνόματα,
τὸν μὲν τὸ σοφίαν, τὸν ὃ τὸ καθαρότητα δηλοῖ. τί γὰρ ὅστι χερουβὶμ; πεπληθυσμένη γνῶ-
σις. τί δὲ σεραφίμ; ἐμπυρα τόματα. Εἶδες πῶς καὶ τὸν καθαρότητα καὶ τὸν σοφίαν
ἅ οἰκεῖα προεδήλωσεν; ἃ δὲ εἶδα πεπληθυσμένη γνῶσις οὐδὲ συγκατάβασιν θεοῦ δυνά-
χ. ἀλλὰ μεν ἰδεῖν μὴ ἀκριβείας, εἶδα μεμειγμένη γνῶσις, καθὼς Παῦλός φησιν, ἐκ μέρους γινώσκομεν,
καὶ δι' ἐσόπτρου, καὶ δι' αἰνίγματος, πόσης ἀπιστίας δῆλα! Εἶδε τὰ μηδὲ ἐκείνοις ὄντα, ταῦτα
αὐτοῖς νομίζειν εἶδε γνώριμα καὶ καταφανῆ; οὐδὲ ὃ τοῖς χερουβὶμ, οὐδὲ τοῖς σεραφὶμ μέτεστι,
ἀλλ' οὐδὲ ἀρχαῖς, οὐδὲ ἐξουσίαις, οὐδὲ ἄλλῃ τινὶ κτιστῇ δυνάμει καταληπτός ὅστιν ὁ θεός,
καὶ τοῦτο ἐβουλόμην ἀποδεῖξαι σοι· ἀλλ' ἐκαμον ἡμῖν ἡ ἀμαθία οὐ τῷ πλήθει, ἀλλὰ τῇ
φείκῃ τῶν ἐρημιῶν. τρέμω γὰρ τὴν ἐκπέπληκτον ἡ ψυχὴ ὅτι πολὺ τοῖς ἄνω ἐνδιατρίβουσα
χωρίοις. δὸς φέρε αὐτὸν ἐκ τῶν ὑδάτων καταβαίνωμεν, ἵ ψυχαγωγήσωμεν κα-
χ. πίσω ταπεπληγμένον, ὅτι τὸν ζωὴν καταφυγόντες ἀπέκλεισαν. τίς ὃ αὐτὸν ὅστιν; οὐχ-
ὁᾶται ἐδὲ ταῦτα ἰσοῦσθαι ὑγιᾶσαί ποτε. Εἰ γὰρ ἐκεῖ τὸν ἐτύσεις, ἐν μεπάλλοις, ἐν σκλη-
ροῖς δουλείαις, ἵ τὸν ἐνεργούμενον καλυβώδη τοῦ θεοῦ ἀπέκλεισε· πολλῷ μᾶλλον ἐκεῖ
τοῦτον, ἐπεὶ ἵ χαλεπωτέρα τὸ δαίμονος ἡ ἀσέβεια. ἐκείνη μὲν γὰρ ἔχει συγγνώμιον ἡ μερία,
αὕτη ὃ πάσης ἀπολογίας ἡ νόσος ἐστέρηται.

Αλλ' ὅτῳ τὸν ἐκεῖ τὸν ἐνεργούμενον ἐμνήσθην θλῖψιν, βάλωμεν ἡ ἡμεῖς τὸν ὑμε-
τέραν ἀγάπην ἀγαλλιασθῶμαι, ἵ νόσημα τῆς ἐκκλησίας ἐκκόψαι χαλεπόν. ἡμεῖς γὰρ ἀπο-
ποι δὲ ἔστι σὸν ἕξωθεν μὴ τοσαύτης ἰατρεύσεως ἐπιμελείας, τὸν οἰκείων καταφρονῆσαι μελῶν.
τί ποτ' οὖν ὅστι τὸ νόσημα; ὁ πλῆθος τοῦτο ὁ ἄφατον, ὁ συγκεκροτημένον νῦν καὶ
μὴ τοσαύτης ἀκριβείας προσέχον τοῖς λεγομένοις, μὴ τὸν φειδωλίαν τὸν ὥρᾳ ἐκεί-
νων πολλάκις ὑπὲρ ζητήσας ἰδεῖν σὰκ ἠδυνήθην, καὶ σφόδρα ἐσπάσθην, ὅτι τὸ μὲν σεμνὸν ἅλα
ἀγαλλόμενον, πολλὴ ἡ σπουδὴ, ὅπου τεταμένον ἡ προθυμία σεσωρευμένων ἀλλήλους καὶ μέχρι
τέλους προσεμενόντων, τὸ δὲ Χριστοῦ φάτνην μέλλοντος ὑπὲρ τὸν ἱερὸν μυχῶν, κεῖται δὲ
ἔρημος ἡ ἐκκλησία μου. καὶ πῶ σῶν συγγνώμης ἄξια; ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας σῶν τῆς καὶ
σὸν ἐπαίνης σὸν ὅτι τῇ τὸν ἀκρόασιν σπουδῇ πάντας ἀπέλιπε. τίς γὰρ ὑμῶν ὁ κα-
ταγνώσ), καὶ ἡμῶν, ὅταν ἴδῃ τὸν τὰς ἀκροάσεως οὕτως ὑμῶν ἀμαρτύντα; Εἰ γὰρ
μὴ ἀκριβείας προσείχετε τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ τὸν ἔργων ἂν ἐπεδείξασθε τὸν σπουδὴν·
ὃ μὲν οὕτως ἀκούσας ἀπόπτωμα, σημεῖόν ὅστι τοῦ μηδὲν δέξασθαι τῶν ἐρημιῶν ἐδὲ ἀπο-
βάλλεσθαι τῆς ἀγνοίας. Εἰ γὰρ ἐναπέκειτο τὰ λεγόμενα ταῖς ψυχαῖς, πάντας ἂν ὑμᾶς ἔνδον
χ. ἐνιαυσίους κατέχε, ἡ προσὸς τὰ φεικωδίστερα μὴ πλούσιος εὐσταθείας προὐπεμψε· νῦν δὲ, ὥσπερ κι-
θαρῳδοῦντος τινος ἀκούοντες, ὅταν ἔρημοι πάσης ὠφελείας, παυσαμένου τοῦ λέγοντος, ἀναχω-
ρῆτε. ἀλλὰ τίς ἡ ψυχρὰ τῶν πολλῶν ἀπολογία; δύνασθαι, φησι, καὶ ὁ ὅτι τῆς οἰκίας δυνά-
μεως, ὁμιλίας ὃ καὶ διδασκαλίας ὅτι τοῦ οἰκίας ὁ δυνατὸν μεταχεῖν. ἀπατᾷς σεαυτὸν,
χ. ἐαυτόν. ἀδελφε. δύνασθαι μὲν γὰρ ἐδὲ ὅτι τῆς οἰκίας δυνατὸν· ὅπου ὃ δύνασθαι, ὡς ὅτι τῆς ἐκ-
κλησίας, ἀδύνατον, ὅσῳ πατέρων πλῆθος τοσοῦτον, ὅπου βοὴ προσὸς τὸν Θεὸν ὁμοθυμαδὸν
ἀναπεμπο).

Δαν. ι ια. τὸν, καὶ φησι· Δανιὴλ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, ζωὴς ἐν τοῖς λόγοις τούτοις, οἷς ἐγὼ λαλῶ πρὸς σέ, καὶ στῆθι ἐπὶ τῇ στάσει σου, ὅτι νῦν ἀπεστάλην πρὸς σέ. ὁ δὲ οὐδὲν εἴδεμος. καὶ ἀρχομένου πάλιν πρὸς αὐτὸν ἀφαλίζεσθαι τῷ ἀγγέλῳ καὶ λέγει, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἧς ἔδωκας τὴν καρδίαν σου καὶ συνιῆναι ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ἠκούσθησαν ⓐ λόγοι σου, καὶ ἐγὼ ἦλθον ἐν τοῖς λόγοις σου, τάλιν κατέπεσεν ὑπὸ τὸν γῆν, ὅπερ ἐστὶν ὑπὸ τῶν ἀκλυσθῶν συμβαίνει. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι διεπράττοντο, καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἐπεμελοῦντο καὶ ἀφαλίζαντο, κατεῖχον ἡμῶν αὐτοὺς καὶ ῥαγίσιον ὃ προσωποι ψυχροῖς πάθεσι, ἐν αὐταῖς ἡμῶν πολλάκις ἀκλύοντας μεταξὺ ταῖς χερσίν· ὕστερον καὶ ὁ προφήτης ἔπαθεν. ἡ γὰρ ψυχὴ φοβηθεῖσα, καὶ τὸν ἔμφυτον τῆς παρουσίας ἐκφέρουσα τὸ στεῤῥὸν, εὐθὺς ὁ φόβος ἀκρίβως δυναμούμενος βασταζέσθω, ἐξορυβήσθω, καθάπερ πρὸς ἀλύσεως τὸ δεσμοῦ τῆς σαρκὸς ἑαυτὸν ἀπορρήξαι ἐπειγόμενον· ἀλλ' ἀκρίβως ἐπικατέχει. ἀκηκόασι ⓐ ⓦ τῶν ἀγγέλων διαπορούντων θεραπεύοντες. Δανιὴλ, οὗ ἠδέσθησαν ὀφθαλμοὶ λεόντων, Δανιὴλ, ὁ τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι δυνηθείς, στεῤῥὸν παρουσίαν οὐκ ἰσχύσας, ἀνὴρ ἄπονος ἔκειτο (ἐσράφη γάρ, φησι, τὰ σὰ ἐμοὶ καὶ τὰ ἐμὰ σοὶ, ἐν πνοὴ ὑπὲρ ὑπὲρ ἐλείφθη σὺ ἐμοὶ) ⓐ ὃ τοσοῦτον τῆς ἀρετῆς ἀφεστηκότες τοῦ δικαίου, αὐτοῦ ὑπισχνούμεθα τὴν οὐσίαν εἰδέναι μὴ τῆς ἀκριβείας ἀπάσης τὸ δύνατον ἡμῖν ἐφικτὸν ἐστὶ μεταδιώκοντας τῶν ἀγγέλων τὸν ἀναγνῶναι, ὧν εἷς ὁ Δανιὴλ οὐκ ἴσχυσε θεάσασθαι. χ. ἰδεῖν.

Ἀλλ' ἐπιμαχόμεθα ⓦ λέγοι ὅτι τὸν προσέχοντα ὑπολήψει, καὶ διέξωμεν ὅπως καὶ ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν ἀξίως ὁ Θεὸς, καὶ ἡμῶν συγχωρήσωμεν. πῶς γὰρ ἔνεστι, εἰ πέ μοι, ἐμὲ πτέρυγας προσβάλλοντα ἐστερεμένοι, ἀλλ' ἢ πόντως ἐκεῖνο ὃ λέγει· λικὸν (Τὸ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον) ἀφ' ὧν ἔργων αὐτῶν προσαναφωνοῦσαν· καὶ οὐκ αὐτὰ μόνοι, ἀλλὰ καὶ αἱ τούτων δυνάμεσι, ἐμὲ χερουβίμ. αὗται μὲν γὰρ πλησίον ἑστήκασιν, ἐκείναι δὲ θεοῦ "εἰσὶ τὸ Θεοῦ· "οὐκ ὄπτ' ἀρχίου διέπει ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἵνα ἀφ' ὑπὲρ τούτων τὸν ἀρετὴν [τῶν δυνάμεων] αὐτῶν μάθῃς. ἄκουσον γοῦν καὶ ἑτέρων προφήτου περὶ ἐκείνων ἀγαλεγομένου. Καὶ ἐλήμπτο λόγος Κυρίου πρὸς Ἰεζεκιὴλ υἱὸν Βουζὶ, ὑπὲρ τὸ ποταμοῦ Χοβαρ. καὶ ἐστὶ ἐκεῖ ⓦ ποταμὸν Χοβαρ, καθάπερ Δανιὴλ ἐκεῖ ⓦ Τίγρις τόπῳ εἰρήκει. ὅταν γὰρ μέλλῃ ὑπὲρ προσδόξου ἔμφυσιν ποιεῖν ὁ Θεὸς, ἔξω τῆς πόλεως αὐτὸν ἐξάγει εἰς καθαρὸν χωρίον, ὥστε μηδενὶ μήτε τὸ ὁρωμένῳ, μήτε τὸ ἀκουσθέντι ἐκρύβεσθαι τῷ ψυχῇ, ἀλλ' ὅλῃ αὐτῇ ἀδείᾳ ἀπολαύουσαι πρὸς τὸν τῶν ὁρωμένων ἀγωγὴν θεωρίαν. τί οὖν οὗτος εἶδεν; Ἰδὼ πεφέλη, φησὶν, ἀπὸ βορρᾶ ἤρχετο, καὶ φέγγος κύκλῳ, καὶ πῦρ ἀστράπτον, καὶ τὸ τοῦ μέσου αὐτοῦ, ὡς ὅρασις ἠλέκτρου, καὶ φέγγος τὸ αὐτοῦ, καὶ τὸ ὡς μέσῳ ὁμοίωμα τεσσάρων ζώων. αὕτη ἡ ὅρασις αὐτῶν, ὁμοίωμα ἀνθρώπου ἐπ' αὐτῆς, καὶ τέσσαρα πρόσωπα ᾧ εἷς, καὶ τέσσαρες πτέρυγες τῷ εἷς, καὶ μοῦ ὕψος αὐτῆς, φησὶ, καὶ φοβερὸν ἦσαν, καὶ οἱ τροχοὶ αὐτῶν πλήρεις ὀφθαλμῶν κυκλόθεν τοῖς τέσσαρσι, καὶ ὁμοίωμα χερουβὶμ κεφαλῆς αὐτῶν ὡσεὶ τερέωμα, ὡς ὅρασις χρυσάλλου, ὅτι τῶν πτερύγων ἑκατέρωθεν χερουβὶμ κεφαλῆς αὐτῶν δύο, καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν ἑκάτερα δύο καλύπτουσαι τὰ σώματα αὐτῶν, καὶ "χερουβὶμ ἀνὼ ὡσεὶ τερέωμα ὡς ὅρασις λίθου σαπφείρου, καὶ ὁμοίωμα θρόνου ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὅτι τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θρόνου ὁμοίωμα ὡς εἶδος δόξης θεοῦ ἐπ' "αὐτῷ. καὶ εἶδον ὡς ὅρασιν ἠλέκτρου ἀπὸ ὁράσεως ὀσφύος, καὶ ἕως ἐπάνω, καὶ ἀπὸ ὁράσεως ὀσφύος, καὶ ἕως κάτω ὡς ὅρασιν πυρός, καὶ ὁ φέγγος αὐτοῦ ὡς ὅρασις τόξου, ὅταν ᾖ ἐν τῇ νεφέλῃ ἐν ἡμέρᾳ ὑετοῦ. καὶ μὴ ζωὰ τὰ πάντα βουλόμενος δεῖξαι, ὅλη οὔπω ὁ προφήτης, ὅτε αἱ δυνάμεις ἐκεῖναι ἀκρότητι προσέβαλον αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ, φησίν· Αὕτη ἡ ὅρασις ὁμοιώματος δόξης Κυρίου. Εἶδες πάλιν καὶ ἐνταῦθα συγκατάβασιν; ἀλλ' ὅμως καὶ αὐταὶ αἱ δυνάμεις καλύπτουσι ἑαυτὰς ταῖς πτέρυξι δι' ἑτέρου ἑτέρου, ἢ ἀφ' ὧν, κρείττονες σοφώτατοι καὶ γνωστικώτατοι καὶ καθαρώτατοί εἰσιν αἱ δυνάμεις αὗται.

Δαν. ι ια. χ. Κυρίου

χ. ὑπάρχειν χ. ἑτέρου ἢ αὐταὶ θεοῦ καλοῦσι πόσις τῷ χαρᾷ, οὐχ ἵνα ἑτέρου τοῦτον. ἰδίᾳ ἑτέρου· χ. κεφαλῆσι ἐνὸς ἢ ποταμοῦ ἢ πτ.

α. Τιμ. α. ιϛ.

Ιεζ. α. γ.

Ιεζ. α. δ.

Ιεζ. β. α.

χ. αὐτοῦ.

χ. αὐτῷ.

μὸς αὐτοῖ γεωρφῆ οἷός τέ ἐστι, οὕτως ἑαυτὸν δεικνύη, ὅτι μετρῶν τὴν τοῦ ὁρώντων ἀσθενείαν τῆς ὄψεως τὴν ὑπόδειξιν. καὶ ὅτι συγκατάβασις ἐστί, δῆλον ἐξ αὐτῶν τῶν ῥημάτων δῆλον. Εἶδον γάρ, φησι, ⓚ Κύριον καθήμενον*. Θεὸς γὰρ οὐ χωρεῖται· σωμάτων γὰρ ὁ χωρισμὸς τοῦτο. καὶ ὅτι ὑψηλοῦ. Θεὸς γὰρ ὑψηλῷ τῷ ὄντι ἐμφερεστάτη· ἀνωφελέστατον γὰρ τὸ θεῖον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ συγκατάβασιν ἠδυνήθησαν ἐγκρῖναι, καίτοι πλησίον ἑστῶσαν. Τὰ γὰρ στερεφίμ ἐστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο μᾶλλον ἔστι τὸν οὐκ ἴσχυσαν ἰδεῖν, ὅτι πλησίον ἦσαν. πλησίον γὰρ τὸ ὑπὸ τόπῳ φησίν, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι κεκτημένα ἡμῶν ἐπιτέραμται οὖσαν τῇ ὑσίᾳ ἐκείνῃ, οὐδὲ ὅπως αὐτὴν δυνάσονται θεωρεῖν. διὰ τοῦτό φησι, καὶ τὰ στερεφίμ ἐστάναι κύκλῳ αὐτοῦ, οὐχὶ τόπον ("ἅπαγε") αἰνιττόμενος, ἀλλὰ τῇ κτ ⓚ τοπον ἐγγύτητα τὸ ἡμῶν ἐπιτέραμται αὐτὰς καὶ ἀδυναμίαν. τὸ γὰρ ἀκατάληπτον οὐχ ὅπως ἡμεῖς ἴσμεν, ὡς ἐκεῖναι αἱ δυνάμεις, ὅσῳ καθαρώτεραι καὶ σοφώτεραι καὶ θεραπικώτεραι τῆς ἀνθρωπίνης ἐσὶ φύσεως. καθάπερ γὰρ τὸ τῆν ἀκίνητον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων οὐχ ὅτως οἶδεν ὁ τυφλὸς ὡς ὁ βλέπων· ὅτω καὶ τὸ τῦ Θεοῦ ἀκατάληπτον οὐχ ὅτως ἡμεῖς ἴσμεν ὡς ἐκεῖνοι. ὅσον γὰρ τυφλοῦ καὶ βλέποντος τὸ μέσον, τοσοῦτον ἡμῶν κἀκείνων τὸ διάφορον. ὥστε καὶ τὸ ἀνεφάτου λέγοντος ἀκούσης, εἶδον ⓚ Κύριον, μὴ τοῦτο ὑποπτεύσῃς, ὅλη τὴν ὑσίαν εἶδεν ἐκείνη, ἀλλ' αὐτῆς τῆς συγκαταβάσεως καὶ ταύτης ἀμυδροτέρας, ἢπερ αἱ ἄνω δυνάμεις. τοσοῦτον γὰρ ἰδεῖν οὐκ ἀνέσχεν, ὅσον τὰ χερουβίμ.

Καὶ τί λέγω τὴν ἐκείνης οὐσίας ἀκρίβειαν, ὅτε γε οὐδὲ ἀγγέλου σοφίαν δυνατὸν ἀνθρώπῳ μὴ ἀθλίας ἰδεῖν; καὶ ἵνα μάθητε ὅτι τοῦτο ἔστι δηλῶσαι, ἄνθρωπον εἰς μέσον παραξω Θεοῦ φίλον, παῤῥησίαν ἔχοντα πολλὴν ὅτι σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ὅτι πολλοῖς ἐτέροις μαρτυρηθήσεται καταρθώμασι, ⓚ ἅγιον Δανιήλ· ὃν, ὅτε ἀποδείξω ἀθανατοῦντα, οὐ δηλωθήσομαι, καὶ παιπάλοντα ἐκ τῆς τοῦ ἀγγέλου προῦσίας, μηδεὶς δι' ἁμαρτήματα τοῦ πονηροῦ ζωικοῦ τοῦτο αὐτὸν πεποιθέναι νομίζῃ. ἀλλά, διηθησάσης τῆς κτ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ παῤῥησίας*, καὶ τῆς φύσεως ἀσθενείας σαφῶς διελεγχθείσης. Οὗτος τοίνυν ὁ Δανιὴλ σίτου τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν, καὶ ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγε, καὶ οἶνος καὶ κρέα οὐκ εἰσῆλθει εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, οὐδὲ ἄλειμμα ἠλείψατο. καὶ τότε εἶδε τὴν ὀπτασίαν ἐκείνην, ὅτε ὑπὸ τὴν δεκάτην ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς ἦν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πρὸς τὴν τῆς τοσαύτης θεωρίας κατανόησιν, κατὰ τῆς πηρίας κυφοτέρα καὶ πνευματικωτέρα γεγονυῖα. καὶ τί φησιν; Ἦρα οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ εἷς δεδενδυμένος βαδδὶν, τουτέστι, στολὴν ἱερᾶν, καὶ ἡ ὀσφὺς αὐτοῦ περιεζωσμένη χρυσίῳ ὠφάζ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὡσεὶ θαρσεῖς, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ ὅρασις ἀστραπῆς, ⓐ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡσεὶ λαμπάδες πυρός, ⓐ βραχίονες αὐτοῦ, καὶ τὰ σκέλη ὡσεὶ ὅρασις χαλκοῦ σίλβοντος, καὶ φωνὴ τῶν λόγων αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὄχλου. καὶ ἐγὼ μόνος εἶδον τὴν ὀπτασίαν ταύτην, καὶ οἱ μετ' ἐμοῦ οὐκ εἶδον, ἀλλ' ἔκστασις μεγάλη ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἔφυγον ἐν φόβῳ, καὶ οὐχ ὑπελείφθη ἐν ἐμοὶ ἰσχύς, καὶ ἡ δόξα μου μετεστράφη εἰς διαφθοράν. τί ὅτι, ἡ δόξα μου μετεστράφη εἰς διαφθοράν; δυωρεπὴς ἐν ὀνειδίαις· ἐπεὶ οὖν ὁ φόβος τῆς προῦσίας τοῦ ἀγγέλου καθάπερ τοὺς ἐκπεφοβισμένους ὅτως αὐτὸν διέθηκε, πολλὴν καταπεπαυκὼς τὴν ὠχρείαν, καὶ ἀναλώσας τὸ ἄνθος τῆς ὄψεως, καὶ διαπεμψάμενος τὴν ὀχρωσίαν τῆς ὀπτασίας ἅπασαν, διὰ τοῦτο εἶπε, μετεστράφη ἡ δόξα μου εἰς διαφθοράν. καθάπερ γὰρ, ἰωσιὰχου φονευθέντος καὶ τῆς πίας ἀφέντος, ἐπ' ἴππων ⓐ ἵπποι καταφέρονται πάντες, καὶ ὁ ἅρμα ὁλόκληρον ἐκπεπτωκὼς· ὅτω καὶ ὅτι τῆς ψυχῆς συμβαίνει εἴωθεν, ὅταν τινὸς δαίμονος καὶ ἀγωνίας κατέχηται. πολυμυθῆ γὰρ, ἐκ, καθάπερ ἰώνας ἰνὰς, τὰς οἰκείας ἐνεργείας συνέλλουσα, ἀφ' ἑαυτῆς τὴν αἰσθητηρίων τοῦ σώματος ἔρημα ἀφίησι τὰ μέλη, εἶτα ἐκφύγα ἐρημωθέντα τῆς κατεχούσης αὐτὰ δυνάμεως ἀφιστᾶται καὶ ἀπεκρούεται· ὅπερ καὶ ὁ Δανιὴλ ἔπαθε τότε. τί οὖν ὁ ἄγγελος; αἰσθόμενον αὐτὸν,

* ἐδὲ ὁρᾶν ὑψηλὸν καὶ ἐπηρμένον. κ. 3 χ. ἐ ἀκούειν.

χ ὅρασιν, ὡς ἵνα τόπον νοήσωμεν, χ. πάλιν χ. τοῦτο

χ. ὑσίαν

χ. διαπαύμενον

χ' εὐτυχείας " καὶ ἀρετῆς χ. χρίας καὶ ὅσεως

χ. ἰῶ

χ κατασκευάσας

ἴσ. ἐφ'

χ. τοῦτο

Δαν. ι. γ.

Δαν. ι. ι.

πορευομένους ὑπισταλῶν. Ἀρχόμενος γὰρ ὑπισταλῆς, πολλάκις ἐπιδῷ μιπαθῆ τῷ Θεοῦ, οὐ πορεύεσι ὅπι τῷ διδασκάλῳ πορεύεσι, ἕως αὖ ἀποδῷ τῷ ὀφειλομένῳ
Γαλ. α. γ. δ. αὐτῷ δοξολογίαν. ἄκουσον γοῦν Γαλάτας γράφων πῶς φησι, Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος τοῦ πονηροῦ, καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, 5
α. Τιμ. α. ιϛ. ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ· Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ Θεῷ τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. ἆρ' οὖν ὅπι τοῦ πατρὸς αὐτὸ ποιεῖ μόνον, ὅπι δὲ καὶ τοῦ υἱοῦ οὐχ οὕτως; Ἄκουσον γοῦν πῶς καὶ ὅπι τοῦ μονογενοῦς
Ρωμ. θ. γ. τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσιν. Εἰπὲ γάρ, ὅτι Εὔχομαι ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου [τῶν] κατὰ σάρκα, ἐπάγαγε, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ αἱ διαθῆκαι, * καὶ αἱ ἐπαγγελίαι· ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ὅπι πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν. ὥσπερ γὰρ τῷ πατρὶ, οὕτω καὶ τῷ μονογενεῖ τὴν δοξολογίαν πρόσφερε, τότε ὅπι καὶ τοῦ υἱοῦ ἀκολουθίαν ἦλθε τὸν λόγον. ἄκουσον γοῦν τοῦ Χριστοῦ
Ιωαν. ι. κγ. λέγοντος, Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. εἰ ἵνα μάθῃτε ὅτι αὐτὴν ἡμῖν ἡ
α. Τιμ. α. ιϛ. βουλὴ πρόκειται τὴν ἀποδόξεις, φέρε αὐτοῦ εἰς μέσον ἀγάγωμεν. Ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, φησὶ, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον. οὐχοῦν ἐρῶ, καὶ ἐρώτησον αἱρετικόν, τί ποτέ ἐστι τοῦτο τὸ, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον. καὶ πρόσεσχε τῇ ἀκριβείᾳ τοῦ Παύλου, οὐκ εἶπε, φῶς ὃν ἀπρόσιτον, ἀλλὰ, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ἵνα μάθῃς, ὅτι εἰ ὁ οἰκῶν ἀπρόσιτος, πολλῷ μᾶλλον ὁ οἰκούμενος αὐτὸν Θεός. ταῦτα δὲ ἔλεγον, οὐχ ἵνα οἰκῃ καὶ τόπον τοῦ Θεοῦ τοσοῦτον ὑποθῶμεν, ἀλλ' ἵνα σε πολλῆς τῆς προνοίας τὸ ἀκατάληπτον μάθῃς. ἀλλ' οὐδὲ φῶς οἰκῶν ἀκατάληπτον εἶπεν, ἀλλ', ἀπρόσιτον, ὃ τοῦ ἀκατάληπτου πολλῷ μεῖζόν ἐστι. Τὸ μὲν γὰρ ἀκατάληπτον λέγεται, ὅταν ὁρᾶσθαι * καὶ ζητηθῇ μὴ καταληφθῇ παρά τῶν ζητούντων αὐτό· ἀπρόσιτον δέ ἐστιν, ὃ μηδὲ ὁρᾶσθαι ἀνέχεται τοῦ ἀρχικοῦ, μηδὲ ἐγγὺς αὐτοῦ γενέσθαι πως δύναται. ὥστε, ἀκατάληπτον λέγεται πολλοῖς εἰς ὃ καθίστης ἑαυτὸν ὁ χολυμβῶν καὶ πρὸς πολὺ καταφερόμενος βάθος, τὸ πέλαγος ἀδυνατοῦσιν βυθοῦ· ἀπρόσιτον δὲ σκότος λέγεται, ὃ μήτε τοῦ ἀρχικοῦ ζητηθῆναι δυνατόν, μηδὲ ὁρᾶσθαι. τί πρὸς ταῦτα μοι εἶπεις; ἀλλ' ἀόρατος, φησὶν, ἀκατάληπτον, οὐχὶ δὲ ἀγγέλοις, οὐδὲ ταῖς ἄνω δυνάμεσι. σὺ μοὶ δοκεῖς ἄγγελος εἶναι, εἰπέ μοι, καὶ εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων πλοῦς; οὐχὶ ἄνθρωπος εἶ, καὶ τῆς αὐτῆς ὑσίας ἐμοί; ἢ καὶ τῆς φύσεως ὑπολείπομαι; δῆλον γὰρ ἀπρόσιτον εἶ) ἀνθρώποις μόνον (καίτοι οὐ προσέκειτο τοῦτο, οὐδὲ εἶπεν ὁ Παῦλος, ἀνθρώποις μοὶ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ἀγγέλοις δὲ οὐκ ἀπρόσιτον) πλοῦ δή, εἰ βούλει, καὶ συγχώρησον δῶμεν· οὐχὶ καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος εἶ; πῶς δή; εἰ καὶ ἀγγέλοις μὴ ἀπρόσιτος ἦ, τί τοῦτο πρὸς σὲ Φιλονεικοῦντα καὶ περιεργαζόμενον καὶ λέγοντα ἀνθρωπίνη φύσει καταληπτὸν εἶ) τὴν οὐσίαν σκοπεῖν; ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ὅτι ἀπρόσιτος, ἄκουσον τί φησιν ὁ Ἡσαΐας. ἔτερόν ἐστιν ὅπου Ἡσαΐας, τοῦ πνεύματος τὴν ἀπόφασιν λέγων· προ-
Ησ. ε. α. φήτης γὰρ πᾶς τὰ τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας φθέγγεται). Καὶ ἐγένετο τοῦ ἰσαΐου, οὐ ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ βασιλεύς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ὅπι ἀνεψγμένου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ σεραφὶμ ἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ· ἓξ πτέρυγες ᾧ εἷς, καὶ ἓξ πτέρυγες ᾧ εἷς, καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυπτον τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ τοὺς πόδας. τίνος εἕνεκεν, εἰπέ μοι, καλύπτουσι τὰ πρόσωπα, καὶ προβάλλονται ταῖς πτέρυγας; τίνος δὲ ἕνεκεν ἑτέρᾳ, ἀνὰ ἑκάτερον μὲν φέρουσι τοῦ σκότους τοῦ ἀνθρωπίνου ἀπείργουσαν ἀκτῖνα; καίτοι σε οὐκ αὐτὸ ἄκρατον ἰδεῖν τὸ φῶς, οὐδὲ αὐτοῦ ἀκεραίου τοῦ οὐσίαν, ἀνὰ συγκατάβασις ἐκεῖ τὰ ἐρώμενα. Τί δέ ἐστι συγκατάβασις; ὅταν μὴ ὡς ἔστιν ὁ Θεὸς φαίνηται, ἀλλ' ὡς ὁ δυνα-

μὸς

ταῦτ᾽ ἐν ἀνήμερον ἐξέβεσεν ἄρεπτ. τοῦτο γὰρ ὁ δένδρον οὐ Παῦλος ἐφύτευσεν, οὐκ Ἀπολλὼς ἐπότισεν, οὐχ ὁ Θεὸς ηὔξησεν· ἀλλ᾽ ἐφύτευσε μὲν λογισμῶν ἀκαίρως θερίζοντα, ἐπότισε δ᾽ ἀπιστίας τύφος, ηὔξησε δ᾽ φιλοδοξίας ἔρως. ἐν δὲ τῆς τοῦ πνεύματος ἡμῖν φλογὸς, ἵνα μὴ μόνον ἀναπαύσωμεν, ἀλλὰ καὶ καταχύσωμεν τὴν ποιητὴν ταύτην ῥίζαν. καθέσωμεν πάντες αὐτοὶ ⟨W⟩ ὡσεὶ ἐκείνων μὲν βλασφημούμενοι, ὑφ᾽ ἡμῶν δ᾽ ὑφημνούμενον Θεὸν, καὶ παῤῥησιαλέσωμεν, ὥστε καὶ τὴν γλῶτταν ἡμῶν πρὸς πλείονα διεγεῖραι δρόμον, καὶ τὴν ἀφθονίαν ἡμῶν πρὸς σαφεστέραν ἀφαιρεῖσθαι τῶν λογισμῶν ὑπόπτυξιν. ὑπὲρ γὰρ αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης ἅπας ἡμῶν ὁ πόνος, μᾶλλον δ᾽ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. ⟨W⟩ μὴ γὰρ Θεὸν ὀφείλῃς ὅτι ἀπαμύζων παῤῥαλέλαφα δωρήσῃ, ὅτι ὑφημῶν λαμπρύνῃ ἀποφαίνων· ἀλλ᾽ ὅτι τῆς οἰκείας ἀεὶ μᾶλλόν σε δόξης, ὅτι ὑφημίσεως ἀξιαίμονος, ὅτι ἐλαττούμενος βλασφημίας. τοὺς δ᾽ αἱρεσιώτας ⟨W⟩ μὴ δοξάζοντες αὐτὸν κατ᾽ ἀξίαν (μᾶλλον δ᾽ κατ᾽ ἀξίαν μὲν οὐδεὶς δυνατὸν) εἰς ὃ δύνασαι τὸν ἑαυτῶν, τὸν ἀπὸ τῆς ἐδοξολογίας καρπὸν ὠφέλειαν· ⟨W⟩ δ᾽ βλασφημοῦντες ἐξ ὀξυτηλίζοντες, τὸν οἰκείαν λυμαίνου σωτηρίαν. ὃ γὰρ, Ὁ βαλὼν λίθον εἰς ὕψος εἰς τὸν κεφαλὸν ἑαυτοῦ ἔβαλε, τοῦτ᾽ ἔστι βλασφημοῦντας τοὺς εἰρηκα. καθάπερ γὰρ ὁ λίθος πρὸς τὸ ὕψος ἀκοντίζων, τὸ ὀφεῖλον μὲν ὅλον σῶσαι ἀφιέμενον ὑ δύνηται), οὐδὲ πρὸς ὃ ὕψος φθάσας ἐκφύγοι, τὸν δ᾽ πλησίον "τὴν ἰδίαν δίκην κεφαλὴν, πρὸς ⟨W⟩ ἀκοντίζων ἐπέμενος τὸ λίθου· ὅπου δὴ ὁ βλασφημῶν τὸν μακαρίαν ἐκείνου ὑσίαν, ἐκείνων μὲν οὐδὲν παῤῥαβλάπτει ποτε, πολλῷ μείζονα ὄντα ὑψηλοτέρων, ἢ ὥστε δίχα σαθῆναι πνα βλαβῆναι, τῷ δ᾽ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ὃ ξίφος ἀκονᾷ ἀγνώμων τοῦτ᾽ ⟨W⟩ ὑπερλίτων γινόμενος. καλῶμεν πάντες αὐτὸν ⟨W⟩ ἀεκφεύστον, ⟨W⟩ ἀπρόσκοπτον, ⟨W⟩ ἀσφαλῆ, ⟨W⟩ ἀκαταπάλαιστον, ⟨W⟩ ἀκαταπόνητον, ⟨W⟩ ἀκατάληπτον, ⟨W⟩ ἀνεξιχνίαστον ἀπίστεως, τὸν ἀνεξερεύνητον ἀρχαγγέλοις, τὸν ἀθεώρητον τοῖς σεραφὶμ, τὸν ἀκαταίσχυντον τοῖς χερουβὶμ, τὸν ἀέρατον ἀρχαῖς ἢ ἐξουσίαις ἢ δυνάμεσι, ἢ ἁπλῶς πάσῃ τῇ κτίσει, ὅσον ἢ γε ἡ πνεύματος" μόνῃ γνωριζόμενον.

Καὶ οἶδα μὲν ὅτι ἀλαζονεύσῃ καταγνώσει τὸν λόγον, ὅτι ἡ ταῖς ἀνωτέρεσι δυνάμεσιν ἀκαταπλῆκτοι αὐτὸν εἶπον εἶ· ἐγὼ δ᾽ πολλῷ αὐτῶν * ἀφ᾽ τοῦτο καταγνώσομαι μαίας ἢ ἀπίστου. ἀλαζονεία γὰρ ὁ λέγειν ὅτι τῆς τῶν ἡμετέρων ἀπρεπῶν καταλήψεως ἀνώτερός ἐστιν ὁ δημιουργὸς, ἀλλὰ τὸ λέγειν ὅτι τοῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν ἀκαταλήκτου, δυνατὸν αὐτοῖς τοῖς χαμαὶ ἐρχομένοις, ἢ ποσῶν τῶν ἐκείνων ἀφεκτόν, τῇ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἀσθενείᾳ σεσυγχύφαι ἢ σεσκληκέναι. ἐγὼ μὲν οὖν ἐκεῖνο μὴ δείξω τοῦτο, ἐπεὶ γὰρ ἀναφύλλου, δίκαιος ἐν Εἴλῳ ἀλαζονευσας" ὑπὸ πάντων ἐγκλήματι· ὑμεῖς δ᾽, "Εἰ μὴ τὸ δεῖξαί με τοῖς αὐτοῖς δυνάμεσιν ὅτι ἀκαταλήκτου," διωχνεύεσθε ἐπὶ καὶ φιλονεικεῖτε αὐτὸ εἰδέναι, πόσων ἐν Εἴλῳ βαθέων, πόσων ἢ κρημνῶν ἄξιοι, τὰ τοῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσιν ἀπάσαις ἀδιάτα ἀλαζονευόμενοι μὴ ἀκριβείας εἰδέναι; φέρε δὴν λοιπὸν ὅπως καὶ ἀποδείξω αὐτοῖς χωρῶμεν, πάλιν ὅπου τῷ θυμῷ τὸν λόγον πτέψαντες. πολλάκις γὰρ αὐτὸ τῆς θυμῆς ἡ ἀκολουθία προέξῃ τὴν ζητουμένων ἡμῖν τοῦ ἀποδείξει. καλῶμεν τοίνυν αὐτὸν τὸν βασιλέα τῶν βασιλευόντων. ἐν τὸν Κύριον τῶν κυριευόντων, τὸν μόνον ἔχοντα ἀθανασίαν, ἢ φῶς ἀπρόσιτον οἰκοῦντα, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδ᾽ ἰδεῖν δυνάμενον), ᾧ τιμὴ ἢ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. ταῦτα οὐκ ἐμὰ, ἀλλὰ Παύλου τὰ ῥήματα. σὺ δέ μοι κατάμαθε ψυχῆς βούλεσθαι ἢ "πόθον ἐῤῥιζωμένον. μεταθὲς γὰρ τῷ Θεῷ, ἃ προέτεινε ἰώβεκεν πρὸς τὴν ἀκολουθίαν ἐκείνων τῆς διδασκαλίας, ἕως ὃ ἐφιλόμενος αὐτῷ χρέος ἀπέδωκεν, εἰς δοξολογίαν καταπλεύσας τὸν λόγον. εἰ γὰρ μυρίαν δίκην μετ᾽ ἐγκωμίου, πολλῷ μᾶλλον μυρίαν Θεοῦ [μετ᾽ εὐσεβείας καὶ] μετ᾽ εὐφημίας. πεῖσθε δὲ αὖθ᾽ καὶ οἱ προεγομένοις

Σειρ. κ᾽, κε.

χ. σώσει πν.

χ. εἰκαίᾳ

χ. μόνον

* μᾶλλον

ἰσ. ἐρπυσ.

χ. ἐπεὶ τοῦ ναὶ ἢ γλῶσσα χ. εἰ πλὴν διήκρυσε (ὁ λόγος ἢ ἐπλοκισώ)ης

χ. δότε ἐμοὶ τὴν ψυχὴν ἐυπλέσσα ἢ σόσω ἐῤῥιζωμένον.

χ. φόβον

χεται, οὐδὲ ἀφιὼ ἐπισπάσηται τραχύτερον. Διὰ τοῦτο ὁ σοφὸς τῶν ἰατρῶν μαλακὴν ἔνι ἀσυγλίᾳ τὰ ἰώματα παρασκευάζει. ἐπεὶ οὖν ἡ τῶν ἐλκῶν ὀδύνη ἐν τῇ ψυχῇ φλεγμῆνον, ὥσπερ ἀπαλὴν πινὰ ἀσυγλίᾳ παρέσωσε ὕδωρ ἐπότιμον *, ὅπως τὰ ἐρεθισμένα ἅπαντα καταπλύνωσι, τὰ φλεγμήνα καταστέλλει αὐτῶν ὁ φύσημα, ἡ ὄγκον καθαίρει ἅπαντα. καὶ ὑγείζωσι, καὶ ἐμπύωσι, καὶ λαμπίζωσι, καὶ εἰλιοῦν ποιῶσι, μὴ καταλίπῃς τὴν ἰατρείαν, ἀλλὰ παῦσον. οὐ γὰρ ἀνθρώπου παρακλῆσις ἀναγκαίως πολλὰ τοιαῦτα ἐπανορθοῖ. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως ἀφίσασθαι χρή, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν παιδεύειν καὶ διακρούειν χρή, ὅτι τοιοῦτον αὐτῶν τῆς ἀῤῥωστίας ὄφις ὁ ἔλεος. ταῦτα πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους λέγω καὶ αἰσθητικοὺς καὶ δυναμένους ἐκ τῆς ἐκείνου ὁμιλίας μηδεμίαν παραδέχεσθαι βλάβην· ὡς εἴ τις ἀσθενέστερος εἴη, φυλάττω καὶ ζωουσίας, ἀποπηδάτω τοῦ συλλόγου, ὥστε μὴ τὴν τῆς φιλίας ἐπάγηται ἀφορμὴν ἀσθενείας γενέσθαι. οὕτω καὶ Παῦλος πεποίηκε. αὐτὸς μὲν τοῖς ἀῤῥωστοῦσιν ἀπαμίγνυται καὶ λέγει· Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος· τοὺς δὲ μαθητὰς [καὶ] ἀσθενεστέρους ὄντας χειμάῤῥους ἀπαγαγὼν παραινῶν οὕτω καὶ διδάσκων· Φιλοσοφίαν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. καὶ πάλιν, Ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος. ὁ μὲν γὰρ ἰατρὸς ἐκεῖ ἔλθη πρὸς τοὺς κάμνοντα, κἀκεῖνος ἑαυτὸν πολλάκις ὠφέλησεν· ὁ δὲ ἀσθενέστερος καὶ ἑαυτὸν καὶ ἀῤῥωστοῦντα παρέβλαψε τοῖς τοσοῦδε αἱμαγμένοις. ἐκεῖ τί γὰρ οὐδὲν ὠφέλησαν δυνάμεις, καὶ αὐτὸς ὑπεπάσθη πολλῷ μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀῤῥωστίας τοῦ βλάβους. καὶ ὅπερ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμιῶντας ὁρῶντες παίζουσι, ἐφελκόμενοί τι τῆς ἀῤῥωστίας ἐκείνης, τοῦτο καὶ οἱ τοῖς βλασφήμοις ζωπυρουμένοις τούτοις ὁμιλοῦσιν, ἐὰν ὦσι ἀσθενέστεροι, ὃ πολὺ τῆς ἀσθενείας τοὺς ἑαυτὸν ὑπαποῦσθαι μέρος. ἵν' οὖν μὴ τὰ μέγιστα ἑαυτὸν παραβλάψωμεν, φύγωμεν αὐτῶν τὰς ζωπυρούσας, διζήμενοι μᾶλλον καὶ παρακαλοῦντες καὶ φιλοσοφοῦντες Θεοῦ, καὶ θέλοντα πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας ἐλθεῖν, ἀπαλλάξαι μὲν αὐτὸν τῆς πλάνης, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐπαναγαγεῖν δὲ ὑπὸ τὸ τῆς γνώσεως φῶς, ἵνα πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζωμεν καὶ Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ζωὴν τῶν ζωοποιῷ καὶ πνευματικῷ πνεύματι, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΟΥΔΕ Η ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ Θεοῦ Φορητὴ τοῖς Σεραφὶμ Λογ. γ.

Οἱ φιλόπονοι τῶν γεωργῶν, ἐπειδὰν ἴδωσι δένδρον ἄκαρπον καὶ ἀνήμερον τοῖς αὐτῶν λυμαινόμενον πόνοις, καὶ τῇ τῆς ῥίζης τραχύτητι καὶ τῇ βαρύτητι τῆς σκιᾶς ἀφανίζον τὰ ἥμερα τῶν φυτῶν, μετὰ πολλῆς ἐκτέμνουσιν αὐτὸ τῆς ἀσυδίας· πολλάκις δὲ αὐτοῖς καὶ ἀγρίου πόλεως ἐπιλαθόμενοι ζωεφάνησεν τὴν τομήν, καὶ τῇ κόμῃ τοῦ δένδρου παρασκευάσαι καὶ μετὰ πολλῆς τινάξας τῆς σφοδρότητος ζωέχλασέ τι αὐτό, καὶ εἰς [τὴν] γῆν ἔῤῥιψε, καὶ τὸν πόνον ὁ πλέον αὐτοῖς ἐπικούφισεν. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς δένδρον ἐκτέμνομεν ἄγριον καὶ δύσημερον, τῶν Ἀνομοίων τὴν αἵρεσιν, παρακαλέσωμεν Θεὸν πέμψαι τὸ πνεῦμα τῆς ἡμῶν τὴν χάριν, ἵνα ἀνέμου σφοδρότερον πέμπτος παρεσβαλοῦσα, παρέῤῥιζον ἀναπαύσῃ τὴν αἵρεσιν, ὃ πλέον ἡμῖν κουφίζουσα τὸν πόνον. πάλαι γάρ πού καὶ ἡ τῆς χαροσυζίσης καὶ γεωργικὴν οὐκ ἀπολαύσασα χάριν, ποτηρὰς βοτρύας καὶ ἀχανθῶν πλῆθος καὶ δένδρα ἄγρια ἐξέβλαστεν ἐκ τῶν οἰκείων κόλπων πολλάκις· ὅπου καὶ ἡ τῶν Ἀνομοίων ἐρημωθεῖσα ψυχή, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν γραφῶν ἐπιμελείας οὐκ ἀπολαύσασα, οἰκοθεν καὶ παρ' ἑαυτῆς τὴν ἀγρίαν ταύτην

ἀναστάσεως αὐτοῦ, ἢ τὴν χρηστότητα τοῦ παθήματος αὐτοῦ. Τί ὄφελος, δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ; χαμαὶ εἰς, φησὶν, ἀναστάσεως ἐλπὶς ἔχοντες. πολλοὶ γὰρ ἢ παρ' ἐκείνων πολλάκις αἱρέσεσιν ἔσχον, οὕτω δὲ οὐδὲ εἷς. ⓐ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ἀναστάντες πάλιν εἰς τὴν γῆν ἐπέστρεφον, ὁ δὲ παρὰ πάντας ἀναστὰς τοῦ τάφου τοῦ θανάτου τυραννίδος, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν πάλιν ἦλθε τὴν ἑαυτοῦ. ὃ γὰρ σῶμα ὃ διαφθορὰν ἀναστὰν οὐκ εἰς τὴν γῆν ἐπέστρεψεν, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανοὺς ἀνῆκεν, καὶ πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν κατέλυσε τοῦ τυράννου, καὶ μὴ ἑαυτῷ τὴν οἰκουμένην ζωαρκέσουσαν ἅπασαν, ἀλλὰ τῷ πατρὶ συνθρόνῳ καθῆται τῷ βασιλικῷ. ζῶντα οὖν ἀπέστειλε τὰ παθήματα ὁ Παῦλος, καὶ δυνατὸς ὄντα ζωοποιεῖν τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα θαύματα λογισμὸς μὲν οὐδεὶς ἀποδέξασθαι δυνήσεται, πίστις δὲ μόνη δύναται διδάξαι καὶ πεῖσαι σαφῶς, ἔλεγεν, ὅτι τῇ πίστει τὴν γραφὴν τοῦ δυνάμει τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. ἡ γὰρ ἁπλοῦς δύναται αἰτήσασιν ἀποδέξασθαι λογισμός· μείζων γὰρ τοῦτο ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας. τὸν οὖν τῶν ἄλλων ἀναστάσιν ἀφορίσουσι ἀναστάσιν ποῖος δύναται ἀποδέξασθαι λογισμός; οὐκ ἔστι οὐδείς· ἀλλὰ πίστεως ἡμῖν δεῖ μόνης, εἰ μέλλοιμεν πείθεσθαι, ὅτι σῶμα ζητεῖ ἡ αἴσθησις, καὶ εἰς ζωὴν ἦλθεν ἀθάνατον, πόρρω οὐδὲν οὐδὲ τέλους ἔχουσαν. ὅπερ οὖν ⓒ ἀλλαχοῦ σημαίνων ἔλεγεν· Ο Χριστὸς ἐγήγερται οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὥστε διπλοῦν ὃ θαῦμα, καὶ ὃ ἀναστῶσαν, καὶ ὃ οὕτως ἀναστῶσαν. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι τῇ πίστει τὴν γραφὴν τοῦ δυνάμει τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Εἰ δὲ τὸν ἀναστάσιν οὐ δύναται λογισμοῖς ὑφῆναι, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἕλκοντα τὸν ἄνω. ὅθεν δὲ τοῦτον διαλεγόμενος ὁ Παῦλος, καὶ ὅθεν τὸ φανερὸν καὶ τὸ πᾶσιν λέγειν, καλεῖται τῇ τῆς πίστεως ἐπιτρέψας δυνάμει. Εἶτα τοῦτο ἅπαντα κινήσας ⓜ λόγῳ, φησὶν Εἶπον· Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι καταληφθῆναι. Οὐκ εἶπεν, ἐγὼ ἐμαυτὸν ὐ λογίζομαι εἰδέναι, ἀλλά, καταληφθῆναι. οὔτε παντελῆ ἄγνοιαν, ὅτι παντελῆ γνῶσιν ἐμβρύουσιν ἑαυτοῖς. ὃ γὰρ εἶπεν, οὐ λογίζομαι καταληφθῆναι, δηλονότι ὅτι, ὅτι τῆς ὁδοῦ τέως ἔσχε, καὶ βαδίζει, καὶ πρόσω πορεύεται, τοῦ δὲ τέλους πάντως οὐκ ἐπιλήψεται. τοῦτο καὶ ἑτέρωθι φησὶ λέγων οὕτως· Ὅσοι τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἕτερος φρονεῖτε, [καὶ] τοῦτο ὁ Θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. οὐ λογισμοὺς, εἶπε, διδάξει, ἀλλ', ὁ Θεὸς ἀποκαλύψει. ὁρᾷς ὅτι οὐ πρὸ βίου ἡ πολιτεία ἐστὶν ὁ λόγος, ἀλλὰ πρὸ δογμάτων καὶ πίστεως; πολιτεία γὰρ καὶ βίος οὐκ ἀποκαλύψεως δεῖται, ἀλλὰ δόγματα καὶ γνώσεως. καὶ ἑτέρωθι δὲ αὐτὸ τοῦτο δηλῶν ἔλεγεν· Εἴ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν. οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, οὐδὲν ἔγνωκεν, ἀλλά, καθὼς δεῖ γνῶναι. ἔχει μὲν γὰρ γνῶσιν, ἀλλὰ τελείαν ἢ ἀπροσπαίστως. καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, μηδὲν πρὸ τῶν ἀναληφθῆναι, ἀλλ', εἰ βούλει, καὶ τοῦτο τὸ ἐφαπλοῦν κτῆσαι τὸ λεγόμενον. οὐχ ὁρᾷς τοὺς τὸν οὐρανὸν; ὅτι μὲν καμάρας εἰκόνα δηλοῦσι, ἴσμεν, ὃ τοῦτο οὐκ ἀπὸ λογισμῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς γραφῆς μαθόντες, καὶ ὅτι πᾶσι πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπουσιν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐμείους πρὸς ἐκείνης ἀνιόντες· τίς ἡ τοῦ οὐρανοῦ ὕδατι ὅτι, ἀγνοοῦμεν. εἰ δέ τις διαμαχέσαιτο καὶ φιλονεικήσειε, λεγέτω τί ἐστὶν ὁ οὐρανός. ἆρα κρύσταλλος πεπηγώς; ἆρα ἐξ ὕδατος πεπυκνωμένον ἐστὶν ἆρα ἀήρ ταχύτερος; ἀλλ' οὐδεὶς φθέγξεται οὐδὲν εἰπεῖν. ἵνα οὖν ἀποδείξεως, εἰπέ μοι, δύναται πρὸς ὃ μαθεῖν τὸν μαθεῖν τοῦ ⓜ Θεοῦ λεγόντων εἰδέναι; τὸ οὐρανοῦ τὸ καθ' ἡμέραν ὁρωμένου τὴν φύσιν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, καὶ τὸ ἀοράτου Θεοῦ μετ' ἀκριβείας ἐπαγγελλομένου εἰδέναι; καὶ τίς ὕστερος δύναιτο, ὡς μὴ τὸν ἑαυτοῦ τὰ ζῶντα λεγόντων καταγινώσκειν μαθεῖν; ὅθεν δὲ ζῶντα πρὸς καλὸν παίζει ὑμᾶς, καθάπερ τοὺς φρενιτιῶντας ἐκπεσόντας νόσου καὶ πρὸς ἀκριβοῦντας, καὶ δύναμιν τὴν ὑμετέραν πρὸς ἅπαν ἀναπτύσσει, καὶ πρὸς σπέρμας καὶ ὑπηκοΐας αὐτοῖς ὁρμενεύοντας· καὶ γὰρ ἐξ ἀπιστίας αὐτοῖς ὁ δόγμα ἐπέζευκτο, καὶ πολὺ ἐκ πίστεως αὐτῷ ὁ φύσημα τὰ τῆς φλεγμαίνοντα τῷ πανικῷ οὐδὲ ὑπόκολπον χρόος δύναται

χ. τὸν ἐκεῖθεν

Ρωμ. ε. θ.

ἀπιστ. γ. ιε.

α Κορ. ιγ. ὁ.

ζωοις" ἀπλῶς τὴν προσηνῶν, εἶδες ὅτι ταῦτα ὕτως ἔχει. πλοῦτον μὲν οὖν καὶ κερδαίνεως σοὶ τὸ μέσον· Θεοῦ δὲ καὶ δωρεᾶν τῆς οὐσίας ποσὸν τὸ μέσον, ἵσον σοὶ λάχῃς προσηνέγκασαν δωρεαὶ, σοὶ δὲ ἴσοια μετέσχηκαν χορῆς. ὥσπερ οὖν" ὁ πλοῦς ἔπειτα ταῖς χρείαις τὸ κερδαίνεως, ἢ ἵππερ δὴ ἐκεῖνος ἔλαχε καὶ προσέλαβε· ὕτω καὶ σὺ κἂν ⟨Ⓦ⟩ πλούσιος ἄφωνος ἦσο, ὅτε μὴ ὁ Θεὸς οἰκονομεῖν τι βούληται. σοὶ γὰρ ἀφωρισμένος τῶν ἀξιοσίων ἡμῶν (μὴ γένοιτο) σοὶ δὲ ὦ αὐτιξοσίῳ λυμαινόμενος ταῦτα ἔγραφε ὁ Παῦλος, ἀλλ' ἐκ πολλῆς τῆς προσιοσίας τῶν αὐθαδευόμενον ἡμῶν ἐπισκοπίζων. Εἰ γὰρ δοκῇ, καὶ τοῦτον ἰδωμεν, τί ποτε ἄρα κωλύσθησαν ἐκφοβεῖν μαθεῖν, ὡς ὕτω σφοδρῶς αὐτοὺς ἐπεστόμισεν. ἆρα οὐσίαν προσεργάζονται; ὐδαμῶς. οὐδεὶς γὰρ τοῦτον ἐτόλμησεν σοὶ ποτε· ἀλλά, ὃ πολλῷ ἔλαττον, οἰκονομίας ἐζήτουν τοῦ Θεοῦ, * ⟨ἃ⟩ τί ὁ δῆθεν κολάζει), καὶ ⟨ἃ⟩ τί ὁ δῆθεν ἐλέγεται· ⟨ἃ⟩ τί ὁ δῆθεν ἀπαλλάττεται τιμωρείας, ὁ δὲ σὸν δεινοῖς ὄσι· καὶ ὁ μὲν συνεώμενος ἔτυχεν, ὁ δὲ οὐκ ἔτυχε. ταῦτα γὰρ, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐζήτουν. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἐκ τῶν ὑστέρων τόπων. Εἰπὲ γὰρ, Ἄρα οὖν ὃν θέλει, ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει, σκληρύνει, Εἶτα, Ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε; τότε ἐπήγαγε, Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; οἰκονομίας τοίνυν ζητοῦντας προσεργάζεσθαι ἐπιτιμᾷ ὁ Παῦλος. Εἶτα ἐκεῖνος μὲν σοὶ ταῦτα ἐφησι, σὺ δὲ τὴν μακαρίαν αὐτὴν ὑσίαν τ ταῦτα οἰκονομοῦσαν πολυπραγμονεῖ, οὐχ ἧκιστα ἄξιος ἐλεεινῶν σκιπτῶν; καὶ πῶς οὐκ ἐράτης ταῦτα μανίας; ἄκουσον ὃ προφήτου λέγοντος, μᾶλλον δὲ Θεοῦ δι' ἐκείνου. Εἰ πατὴρ εἰμι ἐγὼ, ποῦ ὄστιν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ Κύριος εἰμι, ποῦ ὄστιν ὁ φόβος μου; ὁ μὲν φοβούμενος οὐ προσεργάζεται, ἀγαπᾷ προσκυνεῖ, οὐ πολυπραγμονεῖ, ἀλλ' εὐφημεῖ καὶ δοξάζει. διδασκέτωσάν σε ταῦτα καὶ αἱ ἄνω δυνάμεις, καὶ ὁ μακάριος Παῦλος· οὐ γὰρ ἐπέρασις μὲν ταῦτα ὑπεπλήσθη, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔτι ἀφῆκεται. ἄκουσον γοῦν οἷ Φιλιππήσιος φησὶ, διωκτὴς, ὅτι μειζόνως" ἐπέγνωσται ἔχει (καθάπερ καὶ Κορινθίοις γράφων ἔλεγεν, ὅτι Ἐκ μέρους γινώσκομεν) καὶ τῶ πάντος" οὔπω καὶ νῦν ἐπίλησται. Ἀδελφοὶ, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι. οἷ ταύτης σαφέστεροι τῆς φωνῆς; σάλπιγος λαμπροτέρου ἴσασι, τοῦ οἰκουμένου πᾶσαν παιδεύων ἀγαπᾷ καὶ στέργειν τῷ δοθέντι τῆς γνώσεως μέτρῳ, καὶ μὴ τομίζειν ὃ πέπ" ἐπεφληφέναι νῦν. τί λέγεις, Εἰπέ μοι; ⟨Ⓦ⟩ Χριστὸν ἔχεις σὸ σαυτῷ λαλοῦντα, καὶ λέγεις, ὅτι ἐγὼ οὐ λογίζομαι ἐμαυτὸν κατειληφέναι; ⟨ἃ⟩ γὰρ τοῦτον αὐτὸς, φησι, Εἶπεν ὅτι ⟨Ⓦ⟩ Χριστὸν ἔχω ὁ ἐμαυτῷ λαλοῦντα· αὐτὸς μὲ ταῦτα ἐδίδαξεν. ὥστε καὶ οὗτοι, Εἰ μὴ πάντιλας ἐρημοι τῆς τοῦ πνεύματος ἦσαν βοηθείας, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν πᾶσαν ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἀπώσαντο ψυχῆς, ἐκ δὴ, Παῦλε λέγοιτος, οὐ λογιζόμεθα ἐμαυτοὺς κατειληφέναι, αὐτοὶ τοῦ πάντος ἐπιλῆφθαι ὠόμεσαν. καὶ πόθεν δῆλόν, φησιν, ὅτι ταῦτα τοῦ πίστεως λέγει καὶ γνώσεως καὶ δογμάτων, " ὃς οὐχὶ τοῦ βίου ὃς πολιτείας, καὶ ὅτι ἀτελῆ ἐμαυτὸν νομίζω τὸ βίῳ καὶ πολιτείᾳ; μάλιστα μὲ οὖν τοῦτο δῆλον ἐποίησεν Εἰπών, Τὸν ἀγῶνα ⟨Ⓦ⟩ κεκαλὸν ἠγώνισμαι, ⟨Ⓦ⟩ δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. ὁ δὲ ⟨Ⓦ⟩ στέφανος μέλλων ἀπολαμβάνειν, ὃς ⟨Ⓦ⟩ δρόμον τετέλεσας, οὐκ ἂν Εἶπεν, οὐ λογίζομαι ἐμαυτὸν κατειληφέναι· ἄλλως δὲ, τὰ μὲν προσκτία, καὶ τὰ μὴ προσκτία σοὶ τῶν" ἀνθρώπων, ἀνθρωπικὸν ὄστι ἀφανῆ, ἀλλὰ πᾶσι δῆλα καὶ γνώριμα καθίστα), καὶ βαρβάροις, καὶ Πέρσαις, καὶ πάντι ὦ τῷ ἀνθρώπων γένει. ἵνα δὲ σαφέστερον ὃ λέγω ποιήσω καὶ φανερὸν, αὐτῆς αἰσχρώσομαι τῆς προκοπῆς τὴν ἀκολουθίαν. Εἰπὼν γὰρ, Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, καὶ πολλὰ ⟨ἃ⟩ παραινέσεις προσέτι τὴν εἰσαγόντων Ἰουδαϊκὰ δόγματα ἀκαίρως, ἐπήγαγε λέγων· Ἅπινά μοι ἐκεῖνα κέρδη, ταῦτα ἥγημαι δι' ⟨Ⓦ⟩ Χριστὸν ζημίαι. ἀλλὰ μήποτε καὶ " ἥγημαι τὰ πρότα ζημίαι, ἵνα εὑρεθῶ μὴ ἔχων δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ἀλλὰ τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, τὴν δι' τῆς πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἶτα λέγει ποίας πίστεως· τοῦ γνῶναι αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως

ἡδὺ δ᾽ ἕκαστον μάλιστα κατὰ τὴν ἐπιθυμητὴν τοῦτο τὸ κατὰ τὸ σῶμα πάθος, οἷον τὸ περὶ τὰ
ἐδώδιμα ἢ τὰ πρὸς τὴν ἀφροδίσιον ἢ τὰ περὶ τὴν θέρμην ἢ τὰ περὶ τὴν ψῦξιν, ἃ χρῶνται
ἐπὶ τοῦ ἀκολάστου· τούτοις γὰρ ἡδόμενος ἐν τούτοις μάλιστα ἐπιθυμεῖ ἢ ἃ μάλιστα ἡδέως ἢ
ἃ μάλιστα ἐπιθυμεῖ τούτων ἀπέχεσθαι ἢ μὴ ἡδόμενος ἢ λυπούμενος. ἀκόλαστος δὲ λέγεται
μᾶλλον κατὰ τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἢ ἐπιθυμεῖν ἢ ἡδόμενος ἢ ἐπιθυμῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἃ ἁπλῶς
ἐστὶν ἡδέα, καὶ ἐφ᾽ ὅσα τῶν ἡδέων ἐστὶν ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς, καὶ ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα
ἐπιθυμητά. ἀνάγκη δὴ τοὺς ἀκολάστους περὶ τὰ τοιαῦτα ἡδέα ἐπιθυμεῖν μάλιστα πάντων
ἀνθρώπων, ἐπιθυμοῦντας δὲ τούτων καὶ μόνων ἢ μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ἢ προαιρουμένους
ἢ προαιρουμένους μὲν τὰ καθ᾽ ἕκαστα, προαιρουμένους δὲ μὴ ἐπὶ τοῦτο ἀλλὰ διὰ τοῦτο,
ἀλόγους δὲ καὶ πάμπαν ἀνάλγητον εἶναι. τοιοῦτον δὲ ἐστὶν ὃ καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἐστὶν
ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων, οἷον περὶ τὰ ἀφροδίσια τὰ θηλυτερόπεια καὶ οὐ τὰ ἀνδροπρεπῆ· οὐδὲ γὰρ
τοὺς ἀκρατεῖς ἐπιθυμοῦντας τούτων ἀλλὰ τῶν ἀνθρωπίνων. διὸ ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα
ἐπιθυμητὰ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς, καὶ ἐπὶ τούτοις ἃ ἁπλῶς ἐστὶν ἡδέα, καὶ ἐφ᾽ ὅσα
τῶν ἡδέων ἐστὶν ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς, καὶ ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα ἐπιθυμητά. ἀνάγκη δὴ τοὺς
ἀκολάστους περὶ τὰ τοιαῦτα ἡδέα ἐπιθυμεῖν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἐπιθυμοῦντας δὲ
τούτων καὶ μόνων ἢ μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ἢ προαιρουμένους ἢ προαιρουμένους μὲν τὰ
καθ᾽ ἕκαστα, προαιρουμένους δὲ μὴ ἐπὶ τοῦτο ἀλλὰ διὰ τοῦτο, ἀλόγους δὲ καὶ πάμπαν
ἀνάλγητον εἶναι. τοιοῦτον δὲ ἐστὶν ὃ καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἐστὶν ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων, οἷον
περὶ τὰ ἀφροδίσια τὰ θηλυτερόπεια καὶ οὐ τὰ ἀνδροπρεπῆ· οὐδὲ γὰρ τοὺς ἀκρατεῖς
ἐπιθυμοῦντας τούτων ἀλλὰ τῶν ἀνθρωπίνων. διὸ ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα ἐπιθυμητὰ ἀνθρώπῳ
ἐστὶν ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς, καὶ ἐπὶ τούτοις ἃ ἁπλῶς ἐστὶν ἡδέα, καὶ ἐφ᾽ ὅσα τῶν ἡδέων ἐστὶν
ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς, καὶ ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα ἐπιθυμητά. ἀνάγκη δὴ τοὺς ἀκολάστους περὶ
τὰ τοιαῦτα ἡδέα ἐπιθυμεῖν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἐπιθυμοῦντας δὲ τούτων καὶ μόνων ἢ
μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ἢ προαιρουμένους ἢ προαιρουμένους μὲν τὰ καθ᾽ ἕκαστα,
προαιρουμένους δὲ μὴ ἐπὶ τοῦτο ἀλλὰ διὰ τοῦτο, ἀλόγους δὲ καὶ πάμπαν ἀνάλγητον εἶναι.
τοιοῦτον δὲ ἐστὶν ὃ καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἐστὶν ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων, οἷον περὶ τὰ ἀφροδίσια
τὰ θηλυτερόπεια καὶ οὐ τὰ ἀνδροπρεπῆ· οὐδὲ γὰρ τοὺς ἀκρατεῖς ἐπιθυμοῦντας τούτων ἀλλὰ
τῶν ἀνθρωπίνων. διὸ ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα ἐπιθυμητὰ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς,
καὶ ἐπὶ τούτοις ἃ ἁπλῶς ἐστὶν ἡδέα, καὶ ἐφ᾽ ὅσα τῶν ἡδέων ἐστὶν ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς, καὶ
ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα ἐπιθυμητά. ἀνάγκη δὴ τοὺς ἀκολάστους περὶ τὰ τοιαῦτα ἡδέα
ἐπιθυμεῖν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, ἐπιθυμοῦντας δὲ τούτων καὶ μόνων ἢ μάλιστα πάντων
ἀνθρώπων ἢ προαιρουμένους ἢ προαιρουμένους μὲν τὰ καθ᾽ ἕκαστα, προαιρουμένους δὲ μὴ
ἐπὶ τοῦτο ἀλλὰ διὰ τοῦτο, ἀλόγους δὲ καὶ πάμπαν ἀνάλγητον εἶναι. τοιοῦτον δὲ ἐστὶν ὃ καὶ
τῶν ἄλλων ζῴων ἐστὶν ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων, οἷον περὶ τὰ ἀφροδίσια τὰ θηλυτερόπεια καὶ οὐ
τὰ ἀνδροπρεπῆ· οὐδὲ γὰρ τοὺς ἀκρατεῖς ἐπιθυμοῦντας τούτων ἀλλὰ τῶν ἀνθρωπίνων. διὸ
ἐπὶ τούτοις ἃ μάλιστα ἐπιθυμητὰ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἐπιθυμητὰ ἁπλῶς

ἐκ θαμιλίων, καὶ Ⓜ φύλοι αὐτῆς σαλεύοι)· ὁ ἀπιλαῖ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ξηραίνων αὐτὴν·
Ψαλμ. ρζ. ὁ λέγων τῷ ἀβύσσῳ, ἐρημώθητι. Ἡ θάλασσα ἐστὶ, καὶ ἔφυγεν, ὁ Ἰορδάνης ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ὀπίσω· τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοὶ, καὶ Ⓜ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων· πᾶσα ἡ κτίσις σαλεύεται), δίδυκε, τρέμει, μόνει δὲ ὅτοι καταφεύγουσι, χωροῦσι, ἐξυπαλίζουσι τὴν ἑαυτῶν συντηρίαν, ἃ γὰρ δῶ εἶπειν Ⓜ ἀπόντων διαυτῶν. προῶμεν μὲν οὖν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν δύω δυνάμεων ἰσοφορίζομεν, ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, τῶν χερουβὶμ, τῶν σεραφὶμ· ναὶ ἀπὸ τῆς δυναμότητος κτίσεως, καὶ σοὶ σὺ τοῦτον σύντρεπον). οὐχ ὁρᾷς τοῦτον Ⓜ μέγαν, πῶς καλὸς, πῶς μέγας, πῶς τῷ ποικίλῳ τῶν ἄστρων ἐσταφύλωται) χορῷ; πόσοι διήκουσι χρόνοι; πεντακισχίλια γὰρ ἢ πλείω λοιπὸν ἔσηκεν ἔτη, ἐν ᾧ πλῆθος τὸ χρόνου οὐκ ἐπήγαγεν αὐτῷ γῆρας· ἀλλ' ὥσπερ σῶμα νέον καὶ σφριγῶν ἀνθοῦσαν ἔχει καὶ ἐσακμάζουσαν τὴν ἡλικίαν τὸν ὥραν· ὕπου δὲ καὶ ὁ μέγας, ἐκεῖ δὲ ἀρχῆς ἔλαχε κάλλος, διατέρπει, καὶ οὐδὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου γήρους ἀνθυπέρχεται. ἀλλὰ τοῦτον τὸν καλὸν, τὸν μέγαν, τὸν φαιδρὸν, τὸν κατηγλαϊσμένον, τὸν ἀγαθὸν, τὸν ὑπὸ τοσούτου ἐσκόσμου χρόνου ὁ Θεὸς ἔσπειρε, τί σὺ ἐπεργάζῃ ἐν τῇ τῶν οἰκείων λογισμῶν ὑποβαλλῆς ἀπειγραφῇ, ὡσεὶ παίζων τὴν καλύβην ποιήσειν, ὅτου μετ' ὀλίγου ἐπεργάσατο. καὶ τοῦτο ἐμφαίνων ὁ Ἡσαΐας ἔλεγεν· Ὁ ἡτοίμασε τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ καμάραν, καὶ διεπέτασεν αὐτὸν ὡς σκηνὴν ὀπὶ τοῦ γῆς. ἀλλὰ τίνι γνώμῃ βάλλῃ ἰδεῖν; ἀλλὰ καὶ ταύτην ὡς οὐδὲν ἐποίησε. ἐκεῖ μὲν γὰρ σκηνὴν λέγει, Ὁ ἡτοίμασε τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ καμάραν, καὶ διεπέτασεν αὐτὸν ὡς σκηνὴν ὀπὶ τοῦ γῆς· ἐκεῖ δὲ ταύτης, Ὁ κατέχων τὸν γύρον τῆς γῆς, ὁ ποιήσας τὴν γῆν ὡς οὐδὲν. ὁρᾷς πῶς οὐδὲν εἶπε τὸν τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον; σύνοισον γὰρ ποσοὶ μὲν ὁρᾷ ὄγκοι, πόσα ἀ ἀιθέρων ἔθη, πόσα ὑ ὕψη ἐν πλήθη φυτῶν, πόσαι ὑ πόλεις, καὶ πόσα οἰκοδομήματα μεγέθη, πόσα τε τῆς ἀπείρου θηρίων ἐν ἑρπετῶν πλήθη πτηνοδαπῶν ὀπὶ τὸν ναὸν φέρει τὸν ἑαυτῆς. ἀλλ' ὅμως τὴν τοσαύτην καὶ τοιαύτην ὕπως βύκολος ἐποίησε, ὡς καὶ τὸν προφήτην μηδὲ παράδειγμα τῆς βυκολίας δυνάμενον βύρσῃ εἰπεῖν, ὅπου τὴν γῆν ἐποίησεν ὡς οὐδὲν. ὅτε γὰρ οὐκ ἦρκει τὰ μεγέθη ἐν τὰ κάλλη τῶν ὁρωμένων τῷ δημιουργῷ παράσχειν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ πολλῷ δὲ μᾶλλον ὑπέρεπεν τὰ μεγέθους καὶ τῆς ἰσχύος τῷ ποιήσαντος αὐτὰ ἁπάσης, δεῖγμα ἕτερον Ⓜ προφῆται ἔχουσι, δι' οὗ καὶ δυνάμεν τὴν ἑαυτῶν ἴσχυσαν παραλαβεῖν τι πλέον ἡμῶν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. ποῖον δὴ τοῦτον; ὃ μὴ τὰ μεγέθη τῶν κτισμάτων προβλῆται μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔθνων τῆς δημιουργίας ἐπεῖπεν, ἢ ἐκπέρασι, καὶ ἐκ τῶν μεγέθους τῶν γεγονότων, καὶ ἐκ τῆς καὶ τὴν δημιουργίαν βύκολίας δυνηθῶμεν ἀξίαν πᾶσαν καὶ δυνάμεν τὴν ἀμετρίαν ἔννοιαν λαβεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ δυνάμεως. μὴ τοίνυν ὃ μέγεθος ἐξέταζε μόνον τῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ τὴν βύκολίαν τῶν ποιητοῦ. οὐκ ὀπὶ γῆς ὁ τοῦτον ἐσβύκηνε) μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς Φύσεως τῶν ἀοράτων. νῦν μὲν γὰρ φησιν,
Ησ. μ. κε. Ὁ κατέχων Ⓜ γύρον τῆς γῆς, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ, ὡσεὶ ἀκρίδας· νῦν ὁ, Πάντα
Ησ. μ. ιε. τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου ἐσμυτίου αὐτοῦ. μὴ ἁπλῶς προέλθῃς τὸ λόγου, ἀλλ' ἀνάπτυξον ὃ εἰρημένον καλῶς, καὶ ἐξέτασον, ἀναλόγισαι πάντα τὰ ἔθνη, Σύρους, Κίλικας, Καππαδόκας, Βιθυνοὺς, οἷς Ⓜ Εὔξεινον πόντον οἰκοῦσι, Θρᾴκην, Μακεδονίαν, τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, οἷς ἐν ταῖς νήσοις, οἷς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, οἷς ἐν τοῖς ἐν ἡμᾶς οἰκουμένοις, οἷς ἐν ταῖς νήσοις ταῖς Βρετανικαῖς, Σαυρομάτας, Ἰνδοὺς, τοὺς τὴν Περσῶν οἰκοῦντας γῆν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἄπειρα γένη καὶ φύλα, ὧν ὅτι τὰ ὀνόματα ἴσμεν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη, ὡς σταγὼν, φησὶ, ἀπὸ κάδου ἐσμυτίου αὐτοῦ. πόσον μέρος ἐστὶ τῆς σταγόνος ταύτης, εἰπέ μοι, ὅτι ἐκεῖ ἐργάζῃ Ⓜ Θεὸν, ᾧ πάντα ταῦτα ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου; καὶ τί χρὴ λέγειν ἐκεῖ ὑετοῦ, ἐν γῆς, καὶ θαλάττης, καὶ ἀιθέρων Φύσεως; ἀκούσωμεν νῦν Ⓜ εὐσεβοῦς τοῦ λόγου, ἐν ὅτι τὸν ἀέρα ἐλθωμεν. ἴσως γὰρ δήπου τοῦτο, ὅτι τῆς κλίσεως τῆς ὁρωμένης ταύτης

ἐν

λεις; Διὰ τοῦτα ἠγωνάκτησεν ὁ ἄγγελος, ἢ τοῦτ' διὰ τὴν ἱερωσύνην ζηλώσω δι' αὐτὴν μὲν οὖν τοῦτον ἢ σχολάζετο μᾶλλον σχετικὸς τῇ αἱρέσει. ⓦ γὰρ πλοῦτος τῆς ἄλλων ἐστὶν ὑμᾶς ἔχοντα λόγον, ἢ τῇ πίστει τῆς ἄλλων πλουτεῖν ἔοικεν. ἢ πῶς ὁ θεὸς τῆς κολάσεως; Ἰδοὺ, ἔσῃ σιωπῶν* · ἡ γλῶσσά σου, φησὶν, ἡ διηκόνησε τοῖς τῆς ἀπιστίας ῥήμασιν ἀπίστου, αὕτη δίδεται ἢ τὴν "ὅπου ἀπιστία τιμωρίαν. ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ λαλῶν, ἕως ἂν ἔλθῃ τοῦτο. σύνησον Φιλαδελφείας διαστάσεως. ἀπιστεῖς μοι, φησὶ, τῶν, δίκην τοῦ κόλασιν. καὶ ἔστω διὰ τῶν πραγμάτων δείξω τὴν ἀπόδειξιν, πότε λύω τὴν ὀργήν· ὅταν μάθῃς, ὅτι δικαίως ἐκολάσθης, τότε σε ἀπαλλάττω τῆς τιμωρίας. ἀκούσατωσαν ⓓ Ἀνόμοιοι, πῶς "ἠγανάκτει πολυπραγμονούμενος ὁ Θεός. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος ἀπιστήσας τῇ ἀοράτῳ ἔλεγξιν, κολάζεται· σὺ, ὁ τὴν ἀπόῤῥητον καὶ τὴν αἰῶνα περιεργαζόμενος, πῶς ἀφεθήσῃ τὴν τιμωρίαν, εἰπέ μοι; ἐκεῖνος οὐκ ἀπεφήνατο, ἀλλὰ μαθεῖν ἠθέλησεν, ἢ οὐκ ἔτυχε συγγνώμης· σὺ "ἢ καὶ εἰδέναι διαμυζιζόμενος καὶ πᾶσιν ἀδήλατα καὶ ἀκατάληπτα, ποίαν ἕξεις ἀπολογίαν; ἵνα ἢ οὐκ ὀφείλῃς κατὰ σαυτὸν τιμωρίαν;

Ἀλλ' ⓓ μὴ περὶ ἔλεγξιν λόγοι σοὶ περίκεινται ἀναιρέτωσαν γυμνός· τίνος δὲ ἕνεκα βαδίζομεν ὅτι τὴν περίεργον ἔσθησιν, ἧς ἀφέλωμεν τὰ λείψανα καταλίπωμεν, τὴν ὀλεθρίαν ἐκκαύσαι ῥίζαν ὀφείλομεν τῶν πάντων μητέρα τῆς κακίας, καὶ ὅθεν αὐτοῖς τὰ δόγματα ταῦτα ἐβλάστησαν. ποία δὲ ῥίζα τῆς κακίας πάντων; πίστευσατε, φησὶν μετὰ τῆς μέλλοντα αὐτὸν ἐλέγξειν. "ἀκριβῶς γὰρ ἔλεγχος ἐκφέρει. ἃ μελετῶσιν ἐπὶ τῆς δικαιοσίας ἐκφοι δίκαιοι πάντες. τίς οὖν ἐστιν ἡ ῥίζα τῶν πάντων κακῶν; ἐπιλύσουσι δὲ θεόπνευστοι εἰπεῖν, ὅτι Θεὸν οἶδα, ὡς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἑαυτὸν οἶδε. ζητοῦντος οὖν ἐλέγχου ἐστὶ); ζητοῦντα ἀποδείξεως; οὐκ ἔρχεται μοι ἡ περιφερὴ τῆς ῥήματος δεῖξαι πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἀσέβειαν· καὶ γὰρ μανία τίς ἐστι ζητοῦντα σαφῆς, ἀνεπλήξια ἀσυλλογίστου, καὶ νοητὴς ἀσεβείας ζόφος. σοφὸς τοιοῦτος σοφὸν ποτὲ ὄντα εἰς νοῦν βαλέσθαι, ὅτι ἐκ τῆς γλώσσης περιεργεῖται ἐπιλήμπτων. σύνησον, ἀθλιε καὶ ζηλώσωρε [ἢ ὠφελήσατε.] τίς εἶ, ἢ τίνα περιεργάζῃ. διὰ θεόπνευστος ὢν Θεοῦ πολυπραγμονεῖς; ἔρχεται τὰ ὀνόματα φιλεῖ τῆς δυσίας δεῖξαι τὴν ἐπιβολήν. αἷμα θεόπνευστος, γῆ δὲ ἀποδοὺς ἐστὶ σάρξ ἢ αἷμα, ζῆτος ἢ ἄγγος χόρτου, σκιὰ καὶ καπνὸς, καὶ μεταίσης, δὲ, εἴ τι τούτων ἀδρὸν στερεὸν ἢ ὑτιλέστερον. ἢ μὴ νομίσητε κατηγορίαν εἶ) τῆς φύσεως τὰ λεγόμενα· διὰ γὰρ ἐγὼ ζῶντα λέγω, ἀλλ' ⓓ τροφῆται ζῶντα φιλοπόθουσιν, οὐκ ἀπαμαζοντες ἡμᾶς ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καταφέλοντες τὴν δυσίαν ὁ φύσημα, οὐκ ἀξιοπλίζοντες ἡμᾶς τὴν φύσιν, ἀλλὰ παιπαιοῦντες τὴν μεγαλοφυΐαν τὴν ἀπίστου. εἰ γὰρ πολλὰ ἢ τοιαῦτα εἰρήκασιν ἐκεῖνοι, ὅμως ἐφιλόνεικουν τινες ⓓ τὸ Διαβόλου τὴν μεγαλητορείαν ἰσχύσαντες, εἰ μηδὲν τούτων εἴρητο, πῦ οὐκ ἂν ἀξελαύνοντο ἀπιστίας, εἰπέ μοι; ἔχουσι ὁ φαρμακὸν ἐπιτήδειον, ἢ ἐπὶ φλεγμαίνουσι καὶ πῦ οὐκ ἂν ἐγκυμονῶν ἀπιστίας ἀξεφυσήσαντο, εἰ μὴ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἀπεφηνάμενος περὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἐκφοι; ἄκουσον* τί φησιν ὁ θεῖος πατριάρχης περὶ ἑαυτοῦ· Ἐγὼ δὲ εἰμι γῆ ἢ σποδός. Θεῶ διελέγετο, καὶ οὐκ ἐτόλμησεν αὐτὸν ἡ παῤῥησία. αὕτη μὲν οὖν, αὕτη μετρεῖσθαι αὐτὸν ἀνέπτυσσεν. ὅταν δὲ σοὶ τῆς σκιᾶς ἔντος ἄξιοι τῆς σκέπης, τῶν ἀγγέλων αὐτῶν μείζους ἑαυτοὺς εἶ) νομίζουσιν, ὅταν ἐκάστης ὅτι μανίας ἀποδείξεις. Θεὸν, εἰπέ μοι, περιεργάζῃ. ⓦ δύναται. ⓦ ἀναλλοίωτον. ⓦ ἀσώματον, ⓦ ἄφθαρτον, ⓦ πάντα χῶ πρόνοια, ἢ πάντα ἐπιβλεπτα, ἢ διὰ τέλους τῆς κλίσεως ἁπάσης ὄντα; ἄκουσόν τι φιλοσοφοῦσιν οἱ περιφῆται περὶ αὐτοῦ, ἢ φοβήσῃ. Ὁ ὑπερλέπων ὑπὲρ τὸν γῆν, δὲ ποιῶν αὐτὸν πέμφ. Εἶδε μόνον, καὶ ἐσάλευσε τὴν "τοσαύτην ἢ τηλικαύτην γῆν· ὁ ἀπόλυτος τῶν ὀρέων, ἢ καπνίζου) · ὁσίων τὸν ἐπ' ἀρκαίου

Λογ. λα.

Λικ α κ.

Γεν. ιη. κ.

φοδεῖ. πόθεν οὖν ἡμῖν ἄρκτιοι τῶν περὶ ἐκείνης λόγοι; πόθεν ἀλλοθεῖ, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῆς τοῦ ἀπιστίαν κατηγορίας; πάντα γὰρ ποιοῦσι καὶ περιγματαβύονται, ὡς ἐξωθοῦσαι τῆς τῶν ἀκουόντων δικαιοσίας τὸν πίστιν, οὐ τι γνοῖτ' ἂν μᾶζον ἀσεβείας ἔγκλημα; ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηται τι, δίκαιος χρὴ πίστως τὸ λεχθὲν, ἢ περιεργάζεσθαι ἁλμυρῶς. ὁ βουλόμενος αὐτῶ καλεύειν με ἄπιστον, οὐκ ἀγανακτῶ. δίκαιον τί; δίκαιον γὰρ τὸ ἔργον ὑποδείκνυμι τοῦ προσηγορεύω. εἰ τί λέγω, καλεύειν ἄπιστον; καλεύειν γὰρ με ἡ μωρία τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὅτι τοῦτο, ὥσπερ ὅτι φαίνω, πάλιν ἀγάλλομαι, ἢ μᾶλλον Παῦλος κηρύττων τῆς περιτομῆς ἀκρόβυστος. ἐκεῖνος γὰρ φησιν, Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν. πᾶσης σοφίας αὕτη ἡ μωρία φερεπιστέρα. ἃ γὰρ οὐκ ἴσχυσεν ἡ ἔξωθεν σοφία, ταῦτα κατώρθωσεν ἡ μωρία ἡ τοῦ Χριστοῦ· αὕτη τοὺς σώφρονας τῆς οἰκουμένης ἀπέλασεν, αὕτη τὸ φῶς τῆς γνώσεως ἐπεμήχανα. τί δέ ἐστι μωρία τοῦ Χριστοῦ; ὅταν σὺν οἰκείοις λογισμοῖς λυπῆσαί με ἀκαίρως καταγέλωσιν, ὅταν ἔρημον ἢ χειμῶνα τὴν ἡμετέραν διάνοιαν ἔξωθεν ποιεῖν μὴ παύσωσιν ἰδίᾳ, ὅταν δεῖ τὰ τοῦ Χριστοῦ δέχεσθαι, φολεύουσαι ἢ στεφανοῦν εἰς ἀποδοχὴν τῶν θείων λόγων προέχομαι. εἰ γὰρ ὅταν ἀποφαίνηταί τι ὁ Θεὸς, ὁ μὴ δεῖ πολυπραγμονεῖσθαι, πίστει παραδέχεσθαι χρή. ὃ γὰρ ὅτι τῶν τοιούτων περιεργάζεσθαι ταῖς αἰτίαις, ἢ ἀπιστεῖν ταῖς εὐθύναις, καὶ ζητεῖν ὅτι ζητητέον, τολμηροπάτης ἢ ῥιψοκινδύνου ψυχῆς. ἢ τοῦτο πάλιν ἀπ' αὐτῶν τῶν χρεαφορῶν παραδεῖξαι πειράσομαι. Ζαχαρίας τις ἦν ἀνὴρ θαυμαστὸς ἢ μέγας, ἀρχιερωσύνη τετιμημένος παρὰ τοῦ Θεοῦ, τῷ περιστασίῳ ἐμπεπιστευμένος τὴν δόμον πάντος. οὗτος ὁ Ζαχαρίας εἰσελθὼν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἃ μόνῳ τῶν πάντων ἀνθρώπων ἐκείνῳ θέμις ἦν τότε ὁρᾶν (ἢ σκόπει πῶς τὴν πλῆθος πάντος ἀντίρροπος ἦν, ὡς εἰ λίαν ὑπὲρ τὸ πλῆθος πάντος ἀναφέρων τῷ Θεῷ, ἢ ἵλεων ποιῶν διασώζων τοῖς οἰκέταις, καθάπερ μεσίτης ὢν τις Θεοῦ ἢ ἀνθρώπων) εἰς αὐτὰ τὰ ἄδυτα τοίνυν παρελθὼν εἶδεν ἄγγελον ἑστῶτα. ἢ ὅπως ἐξεπλάγη ἡ ὄψις τῶν ἀνθρώπων, φησὶν ἐκεῖνος, Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, ἢ ἰδοὺ τέξῃ υἱόν. ἢ ποία αὕτη ἀκαλυθία; ὑπὲρ τοῦ λαοῦ παρεκάλει, ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων ἐδάκρυε, συγχώρησιν ἤτει τοῖς ζωοδώλοις, ἢ λέγει· μὴ φοβοῦ, εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου· ἢ τὸ ἀκαθαίρητον ἀπέδυεν ποιεῖται ὁ παθήσεσθαι παῖδα αὐτῷ τῶν Ἰωαννίου. Εἰ μάλα εἰκότως. ὅπου γὰρ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ παρεκάλει, ἤμελλε δὴ πόλεμον ὑπὲρ βοῶν ἔσεσθαι, Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, εἰκότως φησὶν, ἠκούσθη ἡ δέησίς σου, ἢ τέξῃ υἱόν. τί οὖν ἐκεῖνος; ὃ γὰρ ζητεῖ μαθεῖν τοῦτο ἔστι, ὅτι ὃ περιεργάζεσθαι δεῖ πάντως χρησμῶν θείων ἀσύγκριτόν ἐστι, ταῦτα ἢ ἀποφάσεις πίστει δέχεσθαι χρή. εἶδεν εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν ἑαυτῆς, εἰς τὸν πολιόν, εἰς τὸ σῶμα τὸ ἐξηνδρωμένον· εἶδεν εἰς τὴν χεῖρωσιν τῆς γυναικός, ἢ διηπίστησε, ἢ ὃ φησιν ἐζήτησε μαθεῖν, ἢ εἶπε, Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ὡσεὶ ἔλεγε, πῶς ἔσται τοῦτο; ἰδοὺ ἐγὼ γεγήρακα ἢ πεπολίωμαι, ἢ ἡ γυνή μου χεῖρα, προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. ἡ ἡλικία ἄωρος, ἡ φύσις ἄχρηστος· πῶς ἐγὼ λήψομαι ταύτην ἐπαγγελμάτων; ἐγὼ ὁ ἀνήρωρα, ἀθυτής· ἡ ἀρίστερα, ἄχρηστος. ἀρ' οὐ δικαίως συγχώρησις ἄξιος εἶ) περιεργίᾳ ἀκολουθῆσαι ὑπεζητῶν, ἢ δοκῶ τι λέγειν εἰκός; ἀλλ' οὐ τῷ Θεῷ ἔδοξεν ἄξιος εἶ). ἢ μάλα εἰκότως. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηται, λογισμοὺς κινεῖ οὐ χρή, ὀφείλει περιγμάτων ἀκολουθίαν, ὀφείλει φύσεως ἀναγκίαν περιβάλλεσθαι, ὀφείλει ἄλλο τι τῶν τοιούτων ὀφείλει. πάντων γὰρ τούτων αἰωρεῖται τῆς ἀποφάσεως ἡ δυνάμις, ὀφείλει ἀμηχανοποιὸν κωλύμασι. τί ποτε, δέσποτα; ὁ Θεὸς ἐπαγγέλλεται, καὶ ἐφ' ἡλικίαν καταφύγῃς, ἢ γῆρας προβάλλῃ; μὴ γὰρ ἰσχυρότερον τὸ γῆρας τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ; μὴ γὰρ δυνατώτερα ἡ φύσις τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως; οὐκ οἶδας, ὅτι ἰσχυρὰ ἔργα λόγων αὐτοῦ; ὁ λόγος αὐτοῦ ἐποίησεν οὐρανούς, ὁ λόγος αὐτοῦ τὴν κτίσιν πᾶσαν ἐστήριξεν, ὁ λόγος αὐτοῦ ἀγγέλους ἐποίησε, καὶ σὺ περὶ γλώσσης ἀμφιβάλλεις;

Ἐζ. κεφ. δ. ι.

Λογ. α. ιγ.

Ἰωαν. α. κθ.

Ψαλ. λβ. ς.

χ. ἐπίσημα

χ. ἐπὶ θεῷ

χ. ἐπὶ τοῖς πολὺ ὑπερέχουσι.

χ. ἀμήχανα

χ. ἐζήτησε

χ. τέκνα

ἀναίσθητος, ὡς ὀξενεχθῆναί ποτε τοῖς ὀργίλοις. πόσους γὰρ χαλεποὺς καὶ πάσης ἰωνίας ἢ μᾶλλον τιθύλους γλῶτταν ἡμῖν πέφυκε τὸ μέγεθος καὶ τὸ σφοδρὸν τοῦτο ἐκφερομένοις ταῦτα ὑπομένειν διωκόσπας τὰ ῥήματα, καὶ τιθὺ δίκαιόν οἰδύσασι καταπίλαι, καὶ πίσας μετεκάζειν δίκαιε-χῶς, καὶ ὁλόκληρον ἡμῖν ἐγκατοικίσας τιθὺ Εἰρηνίου· ἧς γένοιτο δίκαπόντος ἡμᾶς ἀπολαύειν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟ ΠΟΛΛΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΟμοίους Εἰπόντος, Εἶτα πρὸς Ἰουδαίους, Εἶτα σιγήσαντος δίκαι προσώπου ὑπισχνοῦνται καὶ μάρτυρα μνήμας πολλῶν χρόνων, νῦν πάλιν πρὸς Ἀνομοίους περὶ ἀκαταλήπτου Λόγος. β.

χ. πάλιν

ΕΡΕ δὴ σήμερον πρὸς τοὺς ἀπίστους Ἀνομοίους ἀποδυσώμεθα. Εἰ γὰρ ἀγωνιοῦσιν ἄπιστοι καὶ λάθριοι, φυγέπασαν τὸ πρᾶγμα, καὶ γὰρ κρύπτω τὸ σῶμα· ἀποκτήπασαν τὰς ἀπίστου δίκαιοις, καὶ ἀφίσαμεν τῆς ἐπαινετίστου προσηγορίας. Εἰ δὲ αὖθις δίκαι τῶν ἔργων τιθὺ πίστιν ἀπιμαίζοντες, καὶ ἑαυτοὺς καταγινώσκοντες οὐ καπαδύσει, τίνος ἕνεκεν πρὸς ἡμᾶς δυσχεράνοισι δίκαι τῶν ῥημάτων ἐγκαλοιῶτας αὖθις, ἃ δίκαι τῶν ἔργων αὐτοὶ ὑπεδείκνυσπα; πρόφασιν μὲν γὰρ, ἰωΐνας εἰς τὸ σάββατον· ἐν λόγοις τοῦτον καθήκαμεν, καθάπερ δὴ μέμνησθε, καὶ τῶν αὐτῶν ἡμάρτομεν παλαισμάτων, ἐν πρὸς Ἰουδαίους ἡμᾶς θύλεως ἀγῶνες διεδέξαπο· καὶ οὐκ ἐῶ ἀσφαλὲς τὰ οἰκεῖα μᾶλλον ἡγοσπόπα πρᾶγμ' ἐχθρόν. ἐν μὲν γὰρ πρὸς Ἀνομοίους λόγοι αἰεὶ χαρὰν ἔχουσι· τότε δὲ τοὺς αἱρέσεως τῶν ἀδελφῶν τῶν ἡμετέρων, καὶ τὰ Ἰουδαϊκὰ νοσοῦντας εἰ μὴ προλαβόντος θύλεως ἐξηρπάσαμεν τῆς πυρᾶς τῆς Ἰουδαϊκῆς, τοῦδε ἄφελος ἡμῖν λοιπὸν ἐγένετο τῆς ἀποδημίας τῆς καθ' ἡμᾶς τιθὺ ἡσυχίαν προσχωρησάσης αὐτοῖς. μᾶλλον δὲ τοὺς πρὸς ἐκείνους ἀγῶνας, πάλιν διεδέξατο πατέρων πρᾶσσα πνευματικῶν, πολλῶν πολλαχόθεν ἐντεῦθεν ἀφιγμένων, καὶ τοῦδε τότε θύκημεν ἐῶ, ἀπέμπων ἐκείνοις, καθάπερ πιστὸν ποταμὸν εἰς τιθὺ πνευματικὸν ταύτην ῥέοντα θάλασσαν, ἐν ἡμέτερον ἐκπίπτεσθαι λόγον· καὶ μᾶλλον τιθὺ ἐκείνων δὲ ἀποδημίαν, μάρτυρα ἀπέλιπόπαν ἐπάλληλοι μνήμαι ζωηραῖς, καὶ οὐκ ἔδει καταφθορῆσαι τῆς τῶν ἀληθῶν ἐκείνων θύλογίας. ταῦτα δὲ λέγω καὶ ἀπρεπόμενος, ἵνα μή τοιόσπτι δέ τινες ῥαθυμίας ἡμῖν ἡδέσθαι τιθὺ ἀσχολίαν τῶν ἀγώνων τῶν πρὸς ἐκείνους. νῦν γοῦν, ὅπερ ἐν τῆς πρὸς Ἰουδαίους λοιπὸν ἀπηλλάγημεν μάχης, ἐν τοῖς πατέρων πρὸς ἑαυτὸν ἐπανῆλθον πατρίδας, ἐν τῆς θύλογίας τῶν μαρτύρων ἀπηλαύσαμεν ἡδέως, φερέ δὴ λοιπὸν τιθὺ χρονίδα ὠδῖνα τῆς ὑμετέρας ἀκροάσεως λύσωμεν. οἶδ' γὰρ οἶδ', ὅτι ἐμοῦ τῶν λέγοντος οὐκ ἔλαττον ἕκαστος ὑμῶν ὠδίνει τοῦδε πρὸς τάχος ἀκοῦσαι λόγους. ὃ δὲ ἄπιον· φιλόχρισος ἡμῖν δῶρον ἡ πόλις ἐστί, καὶ παρέφαρ ταύτην διεδέξασθε κληρονομίαν, μηδέποτε ἐκλιπαρεῖν ταῖς τῆς θυσιδείας δόγμασι νοθευόμενα. πόθεν τοῦτο δῆλον; κατέδησάν τινες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ποτὲ ὅτι τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων ὑπολαβόντες τὰ καθαρὰ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας δόγματα, καὶ καλυβίοντες ἐξετίμησεθαι, καὶ τηρεῖν τὸν τόμον Μωϋσέως. ταύτην οὖν ἰωΐνεγκαν σιγῆ τιθὺ χαμοτομίαν ἐν τότε τιθὺ πόλιν ὑμῶν οἰκιῶντες, ἀλλ' ὥσπερ τινὲς ἡμαῖοι σκύλακες λύκους ὁρῶντες ἐπισιόντας, καὶ τιθὺ ποίμνιον ἅπασαν ἁρπαφυλάττοντας, οὕτως ἐπιπηδήσαντες ἐκείνοις, οὐ προέμενοι ἀπέπεσαν σῳζομένους αὐτοὺς πρόθεν καὶ ἀπολλύοντες, ἕως παρεσκεύασαν τοῦδε τῶν ἀποστόλων πρόσταγμ' τῆς οἰκουμένης πᾶσαν φιλίαν δόγματα ἀποτινύζοντα κἀκείνοις, καὶ ζοῖς μετ' ἐκείνους ἅπασι τιθὺ ταύτην τῶν πίστιν ἐφοδεῖ.

Πρξ. 15 α.

ἀκούοντας μὴ πολλῆς θεραπεύῃ τῆς ἐπιμελείας. οὐχὶ δίδωσι πρόσματα, ἀλλ' θεραπεύματα. μὴ τοίνυν ἀμελήσωμεν τοὺς ἑκείνους, μηδὲ θυμοῦ παραλλώμεθα, ἀλλὰ μὴ ἐπιεικείας αὐτοῖς ἀφαιρώμεθα. οὐδὲν γὰρ ἐπιεικείας ἠμερώτερον. ἀφ' τοῦτο καὶ Παῦλος πολλὴν τὴν σπουδὴν τούτῳ τῷ προσήματος αἰτιᾶται λέγων· Δοῦλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας. οὐκ εἶπε, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς μόνον, ἀλλά, πρὸς πάντας. καὶ πάλιν, Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. οὐκ εἶπε, τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλά, πᾶσιν ἀνθρώποις. " τί γάρ, φησι, ὄφελος, ἂν τοὺς φιλοῦντας ὑμᾶς φιλῆτε; αὐτὰ γὰρ ταῦτα βλάπτουσιν αὐτοὺς αἱ φιλίαι, καὶ τοὺς κοσμικοὺς τῆς ἀσεβείας ἕλκουσι, καὶ οἱ μηδεμιᾶς ὦσιν, ἀπορπάσουσι, καὶ ὀφθαλμὸς ἦ, ἐξόρυξον. Ἐὰν γάρ, φησι, ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζῃ σε, ἔκκοψον αὐτόν, οὐ τοῦ σώματος λέγων· πῶς γάρ; Εἰ γὰρ τοῦ τῆς τοῦ σώματος φύσεως ἕλεγε, τὸ ἔγκλημα εἰς τὴν τῆς φύσεως δημιουργὸν διέβαινε· " ἄλλως τε, οὐχ ἵνα ἐξορύξῃμεν ἐκέλευε. καὶ γὰρ ὁ ἀριστερὸς ἀπολεῖται, ὁμοίως σκανδαλίζει οὐκ ἔχοντα. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι οὐ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὁ λόγος, τοῦ στόματος τὸ δεξιόν," δείκνυσιν ἐπὶ καὶ ὡς δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ ἔχοντος πολλὰ φίλου, καὶ τῶν ἐκδυομένων καὶ ἀποτεμνομένων τοὺς οἰκείους φιλίας, ἐὰν σε σκανδαλίζῃ. τί γὰρ ὄφελος ἔχει ὀφθαλμὸν ὅταν λύμην τοῦ λοιποῦ σώματος; καὶ μὴ οὖν, ὅπερ ἔφην, βλάπτωσιν αἱ φιλίαι, φεύγωμεν καὶ ἀποπεδῶμεν. ἐὰν δὲ μηδεὶς ἡμᾶς εἰς τὰς βλασφημίας ἀδικῶσι λόγοις, ἕλκωμεν καὶ ἀπατῶμεν τοὺς ἑαυτῶν οἰκείους. Εἰ δὲ μήτε αὐτοὶ ὠφελῆς, καὶ τὴν πρὸς οἰκείαν δίκην βλάπτων, κέρδανον τὸ μέγιστον ἀφ' τῆς οἰκοφθορίας ἀσφαλείας, καὶ φεῦγε μὴ αὐτοὺς τοὺς φιλίας, ἀλλὰ βλάπτωσι· φεῦγε μάχην, μισεῖ πόλεμον. ὅτω καὶ Παῦλος παραινεῖ λέγων· Εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. δοῦλος εἶ τοῦ τῆς εἰρήνης Θεοῦ. οἰκείους τοῦ δαίμονας οἰκοδόμει, καὶ μυεῖα ἐργαζόμενος ἀγαθά, ὅπῃ δαιμονᾶτε αὐτὸν οἰκαλέσαι, οὐκ ἀφῆκε σκηπτόν, οὐ ζωντέτηκε τοῦ λοιδορεῖσθαι, οὐ κατέκαυσε τὸν γλωττήμονα τὸν ὅτως ἀμάρτωσι καὶ ἀγνώμονα, καίτοι ζῶντα πάντα δυνάμενος, ἀλλ' ἀπεκρούσατο τὸν κατηγορίαν μόνον εἰπών· Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ πατέρα μου τὸν οὐράνιον. ὅπῃ δὲ ὁ διάβολος τοῦ ἀρχιερέως αὐτὸν ἐτύπτησε, τί φησι; Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; οὐ δὲ ὁ διαπαντὸς τὴν ἀλήθειαν ἀπολογούμενος καὶ εὐθυμίας δίδωσι, οἰκέτῃ οὐ χρεία μακροτέρων λόγων. ζῶντα μόνον χρὴ φέρειν τὰ ῥήματα ἐν τῇ ἀγωνίᾳ, καὶ συνεχῶς αὐτὰ μελέτα, καὶ λέγε· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; σύνησον οὐ λέγοντα, καὶ τοὺς τινα φησί, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ ἵνα σοι θεία τις ἐπῳδὴ τὰ διωκτικὰ ταῦτα ῥήματα ζῶντα, καὶ πᾶσαν δυνήσεται φλεγμονὴν καταστεῖλαι. σύνησον δὲ ἀξίωμα τοῦ ὑβριζομένου, τὸ δὲ πλῆθος τοῦ ὑβρίσαντος, τὸν ὑποβολέα τῆς ὕβρεως. ὁ γὰρ ἐλοιδόρησατο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐτύπτησε, καὶ οὐκ ἐτύπτησεν ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐῤῥάπισεν· οὐδὲν δὲ ζωντὸς τῆς πληγῆς ἀνιαρότερον· ἀλλ' ὅμως πάντα ἐνέγκας, ἵνα σε τοξικίας μάθῃς σὺ σωφρονεῖν. ζῶντα μὴ μόνον τοῦ φιλοσοφῶμεν, ἀλλὰ καὶ ὅταν καιρὸς αὐτοῦ ᾖ, μεμνημένωμεν. μὴ μόνον ἐπαγγέλλεσθαι τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ὅπῃ τοῦ ἔργου" δίκαιά μοι ἔπαρον. ὁ γὰρ ὁ παλαιστὴς ὁ τῇ παλαίστρᾳ γυμνάζεται, ἵνα ὅπῃ τοῦ ἀγῶνος" δίκῃ τῆς ἐκεῖ γυμνασίας τὸν ὠφέλειαν. καὶ σὺ τοίνυν * τῆς ὁ ζῶντα ἀκροάσεως, ὅταν ἐπέλθῃ θυμός, δάκνει ὁ κέρδος, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὁ ῥῆμα· Εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; τοῦτο ἔλεγε τῇ σῇ ἀγωνίᾳ. δεῖ γὰρ τοῦτο καὶ ὡς συνεχῶς" ὑπομιμνήσκω τοῦτον τοῦ λόγου ὑμᾶς, ὥστε ὑμῶν ὑποτυπῶσαι τῇ ψυχῇ τὰ ἐρήματα πάντα, ὥστε ἀνέξαλειπτον μένειν τοῦ μνήμου, καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς μνήμης ὠφέλειαν. αὐ γὰρ ἐχωμεν ἐγγεγραμμένα τὰ ῥήματα ζῶντα ὅπῃ ὁ πλοῦτος τῆς ἀγωνίας τῆς ἡμετέρας, οὐδὲν ὅτω λίθινος καὶ ἀγνώμων καὶ ἀναίσθητος,

β Τιμ. β κδ. Φιλιπ. β. ι. Ματθ. ε. κθ. Ρωμ. ιβ. ιη. Ιωαν. η. μθ. Ιωαν. ιη. κγ. Ιωαν. ιη. κγ.

χ. ἔπαινος πράσματα

χ. πάσχει, ἔσω, ὑμῶν χάσει, ἐκ

χ. ἄλλοτε ἐχὶ τὸ ἵνα χ. δηλοῖ ὅτι εἰς τοῦτο ὀφθαλμὸν ἔχῃ

χ. ταυτολογεῖ λέγει

χ. ὅπερ. χ. ἐκ.

χ. ἀναμιμνήσκω

γαλωσύνη πίστεως οὐκ ἔχῃ, ἡ ζωώσεις ἀριθμὸν οὐκ ἔχῃ, πάντα ἀκατάληπτα, ἡ αὐτὸς μόνος
χ. χεῖν κατεληπτός; ἡ ποίαν οὐκ αὖ ἔχοι τοῦτο μανίας ὑπερβολήν; κάτιχε Ⓦ αἱρετικέ, μὴ ἀ-
φῆς αὐτὸν ἀναχωρῆσαι· εἶπε, τί φησιν ὁ Παῦλος, ἐκ μέρους γινώσκομεν; οὐ περὶ τῆς οὐ-
σίας τοῦτο λέγει, φησὶν, ἀλλὰ περὶ τῶν οἰκονομιῶν. μάλιστα μὲν, εἰ ἡ περὶ τῶν οἰκονομι-
5 ῶν ἐστὶν ὁ λόγος, ἐκ πλείονος ἡμῖν περιουσίας ἐστὶ θεῖον τὸ κατηχούμενον. εἰ γὰρ αἱ οἰκονομίαι ἀ-
κατάληπτοι, πολλῷ μᾶλλον αὐτός. ὅτι δ' οὐ περὶ οἰκονομιῶν φησι, ἀλλὰ περὶ αὐτοῦ
τοῦ Θεοῦ, ἀκουσον τῆς ἑξῆς. εἶπον γάρ, ἐκ μέρους γινώσκομεν, ἡ ἐκ μέρους προφητεύο- a. Kor 13.
χ. δύναμαι. μεν, ἐπήγαγε· ἀρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ γνώσομαι, καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. ὑπὸ
τίνος οὖν ἐπεγνώσθη; ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἢ ὑπὸ τῶν οἰκονομιῶν; ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δηλαδή.
10 τοῦτον οὖν καὶ ἐκ μέρους γινώσκει. ἐκ μέρους δὲ εἶπεν, ἐχ ὅλα δὲ μὲν αὐτὸν τῆς οὐσίας γινώσκει,
ὃ δὲ ἄγνοος (ἁπλοῦς γὰρ ὁ Θεός) ἀλλ' ὅπερ ὅτι μὲν ὅτι Θεός, οἶδε, τὸ δὲ τί τὴν οὐσίαν ἐστὶν, ἀ-
γνοεῖ· ὅτι μὲν σοφός ἐστι, ὅπερ ἐστὶ πᾶν, τὸ δὲ πόσον ἐστὶ σοφὸς, ἀγνοεῖ· ὅλα μὲν μέγας, οὐκ ἀ-
χ. πόσον γνοεῖ, τὸ δὲ" πῶς, ἢ ὡς αὐτὸν ἡ μεγαλωσύνη, τοῦτο οὐκ οἶδεν· ὅτι πάντα χορηγεῖ" γινώ-
χ. δύηται πα σκει, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ὅπερ ἔφην)· ὅλα προγινώσκει, ἡ ζωοῖ τὰ πάντα, ἡ συγκρατεῖ μὴ ἀκριβείας,
χ. αὐτὰ 15 οὐκ ἀγνοεῖ, Ⓦ δὲ εἶπον, καθ' ὃ" ταῦτα πιστῶ, ἀγνοεῖ. ἀφ' τοῦτο ἔλεγον, ἐκ μέρους γινώ-
σκομεν, ἡ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ἀλλὰ γάρ, εἰ δοκεῖ, Ⓦ Παῦλον ἀφέντες καὶ τὸν προ-
φήτας, ἀτενίσωμεν εἰς τὸν ἀρχηγέτην, μή ποτε ἐκεῖ πηγαί εἰσιν εἰδότες, ἢ τίνα ἀσίδιμον
ὄντα ὁ Θεός. μάλιστα μὲν γὰρ καὶ ἀνερεῖται εἰδότες, οὐδὲν κωλύει προφῆς ἡμᾶς. πολὺ γάρ
ἐστιν ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων. πλὴν ἀλλ' ἵνα ἐκ περιουσίας μάθῃς, ὅτι οὐδ' ἐκεῖ τις
20 οἶδεν, οὐδὲ ἐπερωτῆσαι δυνάμεις τοῦτο, ἀκούσωμεν τῶν ἀγγέλων. τί οὖν; περὶ τῆς οὐσίας
ταύτης ἐκεῖ ζήτησις), ἡ περὶ ἑαυτῶν ζητοῦσι; βάδιμεν· ἀλλὰ τί δοξάζουσι, προσ-
κυνοῦσι, ὡς ἐπιτιμίας καὶ μυστικὰς ᾠδὰς δυνατὸν ἀναπέμπειν μὴ πολλῆς τῆς φείδης·
ἐστὶ Ⓦ μὲν λέγουσι, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ· τὸ δὲ Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, ἐστὶ τῶν ὀφ- Luc 2 18.
ξαλμικῶν ἀπορρήτων, οὐδὲ τῶν συγκατάβασιν ἐναγκαίαν δυναμένων τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ χα- Hs c. 7.
25 ρούσιμ, Εὐλογημένη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ· οὐχ ὅλως ὅπως ἐκεῖ Θεόν (μὴ γέ- Iez. 3. 12.
νοιτο) ἀλλ' ὡς ἂν εἴποιμεν ἀνθρώπινος φιλοτιμούμενοι, ὅπου τὸν ἂν ὄντα, ἢ ὅπως ἂν ὄντα, εἰ
δὲ καὶ τοῦτο ἀσφαλὲς ὑπὸ Θεοῦ εἰπεῖν. ἀνθρώπῳ γὰρ ἔοικεν γλωττᾶν. εἶδες πόσης
μοῦ φόβος, καὶ πόση κάτω κατάφευσις; ἐκεῖνοι δοξάζουσι, οὗτοι περιεργάζονται· βλα-
φημοῦσιν ἐκεῖνοι, πολυπραγμονοῦσι οὗτοι· ἐκεῖνοι ἃ ὤφλες ἀπορρήτως ἔχουσι, οὗτοι φι- γ. βλασφη-
μοῦσιν
30 λονεικοῦσιν ἐπαπειλῶν ἀναιρουμένων εἰς τὴν ἀνεκδιήγητον δόξαν. τίς οὐκ ἂν φοβηθείη,
τίς οὐκ ἂν ἀρθρώσειεν αὐτὸν τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐφάτης ταύτης ἀσεβείας;

Ἐκκλίνω μὲν οὖν μακροτέρων προσαγωγῶν Ⓦ λόγον, ἀλλ' ὅπερ νῦν προῆκται εἰς
ταῦτα κατίδωμεν τὰ παλαίσματα, λυσιτελὲς ὑμῖν εἶναι νομίζω ἀκριβῶσαι τὸν περὶ τῆς εἱρη-
μένης, ὥστε μὴ ὁ πλῆθος τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι ἐπελθὸν πολλῇ τῇ ῥύμῃ προσύρῃ τὸν
χ. ἀ 35 τόπον τὸν μετέπειτα. πάντως δὲ, ἐὰν ὁ Θεὸς ὑπαντήσῃ, ταύτην λοιπὸν μέρει πολλῶν τῶν
ἐπιόντων ἐργασόμεθα. ἐγὼ μὲν γὰρ ἐκ πάλαι τούτοις ὠδίνων πρὸς ὑμᾶς τὸν λόγον εἶ-
πεῖν, ἤμελλον δὲ ἀμέλλομεν, ὅτι πολλοὶ τῶν ταῦτα νοούντων εὐφρων μὲν ἡδονῆς ἡμῶν
ἀκροωμένους· καὶ βουλόμενος ἀπορροῦσαν τὴν θέσιν, τίνος ἐπέχοι τὴν γλῶτταν τούτων
τῶν παλαισμάτων, ὥστε μὴ ὃ καταχεῖν αὐτὸν ἀκριβῶς τότε ἐπαποδύσασθαι. ὑπὲρ δὲ
40 ἁγίας τῆς Θεοῦ χάριτος αὐτῷ ἠκούσατε προσκαλουμένου ἡ εἰσχλίνοντος εἰς τούτους ἐμ-
βῶσαι τὸν ἀγῶνας, θαῤῥῶν νῦν ἀποδυσάμενος λοιπὸν, καὶ τὰ ὅπλα ἔλαβον τὰ τοῦ λογισ-
μοῦ καθαιρῶ, ἡ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. ταῦτα δὲ ἔλαβον τὰ ὅπλα, οὐχ ἵνα καταβάλω τὸν ἐνεμίους, ἀλλ' ἵνα ἀμαχήτους κτήσωμαι. τοιαύτη γὰρ
τῶν ὅπλων τούτων ἡ δύναμις· τὸν μὲν φιλονεικοῦντας πλήττει οἷον, τὸν δὲ ἀγωνιῶντας
ἀκούοντας

νεῖν, ἀλλ' οὐ μὴν φόβου· οἶδ', κἀκεῖνον κἀκεῖνος, "τοίχων ζωγραφίαν, μύθη σωμάτων. θαυμάζομεν πάλιν τῆς θαλάττης τὸ "μέγεθος, καὶ ⟨Ⓦ⟩ ἄπειρον βυθὸν, ἀλλὰ μὴν φόβου, ὅταν πρὸς τὸ βάθος κατακύψωμεν. οὕτω τοίνυν καὶ ὁ προφήτης πρὸς τὸ ἄπειρον καὶ τὸ ἀχανὲς πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ κατακύψας σοφίας, καὶ ἐκπλαγεὶς, μὴν φόβου πολλοῦ θαυμάσας ἀνεχώρησε βοῶν καὶ λέγων· Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης· θαυμάσια τὰ ἔργα σου. καὶ πάλιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δυνώμεθα πρὸς αὐτήν. ὁρᾷς θαυμασιωτέαν εἰκότως; θαυμαστοτέρου σοί, φησὶ, δόξῃ τοῦτο, ὅτι ἀκατάληπτον ἔχω διακονίαν· ἐπειδὴ οὐσίας οὐ τοῦτο λέγων (σκόπει μὴ γὰρ ὡς ὁμολογημένου ἀκατάληπτον εἶπε) πρόσεχε) πρὸς τὸ πάντα χοῦν πεῖσαι ⟨Ⓦ⟩ Θεὸν τοῦτό φησι, λυκεῖς ὡς οὐδὲν αὐτὸ τοῦτο οἶδε, πῶς πάντα χοῦν ποιεῖ. ὅτι γὰρ πρὸς τοῦτο φησὶν, ἀκούεται τῶν ἑξῆς. Καὶ "ἀναβαίνοις εἰς ⟨Ⓦ⟩ οὐρανὸν, σὺ κἀκεῖ εἶ· ἐὰν "καταβαίνοις εἰς ⟨Ⓦ⟩ ᾅδου, πάρει. Εἶδες πῶς πάντα χοῦν ποιεῖ; ἀλλ' ὁ προφήτης οὐκ οἶδε, ἀλλ' ἱλιγγιᾷ καὶ ζάφορα καὶ θορυβεῖται, μόνον εἰς νοῦν αὐτὸ λαβεῖν. καὶ πῶς οὖν οὐκ ἐράτης ἀνοίας σὺν ποσῷτινι ἀπείρονται τῆς ἐκείνου χάριτος αὐτῷ τῷ Θεοῦ πλουτοφορημοσύνῃ τῶν θησαυρῶν; κἄπειτ' ἔστιν αὐτὸς ὁ προφήτης ὁ λέγων· Τὰ ἄδηλά σου καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. ἀλλ' ὅμως τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ μαθὼν πρὸς αὐτῆς φησι ταῦτης, ὅτι "ἀνεξιχνίαστός ἐστι καὶ ἀκατάληπτος. Μέγας γὰρ ὁ Κύριος, φησὶ, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ τῆς ξυνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, τουτέστι, οὐκ ἔστι καταλῆψις. τί λέγεις; ἡ σοφία ἀκατάληπτος τῷ προφήτῃ, ⟨καὶ⟩ ἡ οὐσία "ἡμῖν καταληπτή; ἆρα οὐ φανερὰ ταῦτα μωρία; ἢ μεγαλωσύνη αὐτοῦ οὐκ ἔχει πέρας, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ περιγράφεις; ταῦτα καὶ ὁ Ἡσαΐας φιλοσοφῶν ἔλεγε· Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; οὐκ εἶπε, τίς διεπεῖται, ἀλλὰ, τίς διηγήσεται, "καὶ ⟨τὸ⟩ μέλλοι ἀπέκλεισε. καὶ ὁ μὲν Δαβὶδ φησιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ· ὁ δὲ Ἡσαΐας, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ φησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης τῆς θείας Φύσεως ἀποκεκλεῖσθαι τὴν διήγησιν ταύτην [λέγει]. ἀλλ' ἴδωμεν μήποτε ὁ Παῦλος "ἔγνω, ἃ τὸ δὲ μείζονος ἀπολελαυκὼς χάριτος. αὐτὸς μὲν οὖν ὅτι ὁ λέγων· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. καὶ οὐκ οὐσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, οὐ περὶ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ περὶ τῆς σοφίας καὶ αὖθις· Ἐξαλεγόμενος τῆς ὑπερβολῆς τῆς ὑπερβαλλούσης τῆς ἐν τῇ προγνώσει φαντασίας, οὐ τῆς καθόλου λέγω, καθ' ἣν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν λοιπῶν προγνώσεως δυνάμεων, ἀλλ' ἐκείνης τῆς προγνώσεως ὃ μέρος ἐξετάζων, καθ' ὃ "προγνώσεται τὴν ἐν τῇ γῇ αἰθέριον, καὶ ταύτης αὐτῆς πάλιν μέρος· ὅσοι γὰρ αὐτῶν [ὅλως] ἐξετάζει, καθ' ὃν αἰσθάνεται ἥλιον, καθ' ὃν ψυχὰς ἐμπνεῖ, καθ' ὃν σώματα "ἀναπλάττει, καθ' ὃν πέφυκε δοῦναι τῆς αἰθερίου, καθ' ὃν συγκεκριμένῳ ⟨Ⓦ⟩ κόσμῳ, καθ' ὃν ⟨τὰς⟩ ἐτησίους δίδωσι τροφάς· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφεὶς, καὶ μικρόν τι μέρος ἐξετάσας τῆς προγνώσεως αὐτοῦ, καθ' ὃ τὸν μὲν Ἰουδαίους ἐξέβαλε, τὸν δὲ ἐξ ἐθνῶν εἰσεδέξατο, ἐπὶ τούτοις αὐτὸ τοῦτο τὸ μικρὸν μέρος, ὥσπερ τοῖς πέλαγος ἄπειρον, ἱλιγγιάσας, καὶ βάθος ἰδὼν ἀχανὲς ἀπεπήδησεν βυθοῦ, καὶ μέγα ἀνέκραγεν εἰπών· Ὦ βάθος πλούτου ⟨καὶ⟩ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ; οὐκ εἶπεν, ἀκατάληπτα, ἀλλ', ἀνεξερεύνητα. εἰ γὰρ ἐρευνηθῆναι "ἀδύνατον, πολλῷ μᾶλλον καταληφθῆναι ἀδυνατώτερον. καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. αἱ ὁδοὶ αὗται ἀνεξιχνίαστοι, ⟨καὶ⟩ αὐτὸς κατάληπτός, εἰπέ μοι; καὶ τί λέγω περὶ τῶν ὁδῶν; τὰ ἐπαθλα τὰ ἀποκείμενα ἡμῖν ἀκατάληπτα. Ὀφθαλμὸς γὰρ "οὐκ εἶδεν, καὶ ἃ ἡτοίμασεν, τοῦτ' ἔστι καρδίᾳ ἀνθρώπου [οὐκ] ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἀλλὰ καὶ ἡ δωρεὰ αὐτοῦ ἀνεκδιήγητος. Χάρις "γὰρ τῷ Θεῷ, φησὶ, τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. καὶ, Ἡ εἰρήνη αὐτοῦ ὑπερέχει πάντα νοῦν. τί λέγεις; τὰ κρίματα αὐτοῦ ἀνεξερεύνητα, αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστοι, ἡ εἰρήνη ὑπερέχει νοῦν, ἡ δωρεὰ ἀνεκδιήγητος, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν οὐκ ἀνέβη ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου, ἡ μεγαλωσύνη

τοῖχων ζωγραφίαν, μύθη σωμάτων. θαυμάζομεν πάλιν τῆς θαλάττης τὸ "μέγεθος, καὶ ⟨Ⓦ⟩ ἄπειρον βυθὸν, ἀλλὰ μὴν φόβου, ὅταν πρὸς τὸ βάθος κατακύψωμεν. οὕτω τοίνυν καὶ ὁ προφήτης πρὸς τὸ ἄπειρον καὶ τὸ ἀχανὲς πέλαγος τῆς τοῦ Θεοῦ κατακύψας σοφίας, καὶ ἐκπλαγεὶς, μὴν φόβου πολλοῦ θαυμάσας ἀνεχώρησε βοῶν καὶ λέγων· Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης· θαυμάσια τὰ ἔργα σου. καὶ πάλιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δυνώμεθα πρὸς αὐτήν. ὁρᾷς θαυμασιωτέαν εἰκότως; θαυμαστοτέρου σοί, φησὶ, δόξῃ τοῦτο, ὅτι ἀκατάληπτον ἔχω διακονίαν· ἐπειδὴ οὐσίας οὐ τοῦτο λέγων (σκόπει μὴ γὰρ ὡς ὁμολογημένου ἀκατάληπτον εἶπε) πρόσεχε) πρὸς τὸ πάντα χοῦν πεῖσαι ⟨Ⓦ⟩ Θεὸν τοῦτό φησι, λυκεῖς ὡς οὐδὲν αὐτὸ τοῦτο οἶδε, πῶς πάντα χοῦν ποιεῖ. ὅτι γὰρ πρὸς τοῦτο φησὶν, ἀκούεται τῶν ἑξῆς. Καὶ "ἀναβαίνοις εἰς ⟨Ⓦ⟩ οὐρανὸν, σὺ κἀκεῖ εἶ· ἐὰν "καταβαίνοις εἰς ⟨Ⓦ⟩ ᾅδου, πάρει. Εἶδες πῶς πάντα χοῦν ποιεῖ; ἀλλ' ὁ προφήτης οὐκ οἶδε, ἀλλ' ἱλιγγιᾷ καὶ ζάφορα καὶ θορυβεῖται, μόνον εἰς νοῦν αὐτὸ λαβεῖν. καὶ πῶς οὖν οὐκ ἐράτης ἀνοίας σὺν ποσῷτινι ἀπείρονται τῆς ἐκείνου χάριτος αὐτῷ τῷ Θεοῦ πλουτοφορημοσύνῃ τῶν θησαυρῶν; κἄπειτ' ἔστιν αὐτὸς ὁ προφήτης ὁ λέγων· Τὰ ἄδηλά σου καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. ἀλλ' ὅμως τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ μαθὼν πρὸς αὐτῆς φησι ταῦτης, ὅτι "ἀνεξιχνίαστός ἐστι καὶ ἀκατάληπτος. Μέγας γὰρ ὁ Κύριος, φησὶ, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ τῆς ξυνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, τουτέστι, οὐκ ἔστι καταλῆψις. τί λέγεις; ἡ σοφία ἀκατάληπτος τῷ προφήτῃ, ⟨καὶ⟩ ἡ οὐσία "ἡμῖν καταληπτή; ἆρα οὐ φανερὰ ταῦτα μωρία; ἢ μεγαλωσύνη αὐτοῦ οὐκ ἔχει πέρας, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ περιγράφεις; ταῦτα καὶ ὁ Ἡσαΐας φιλοσοφῶν ἔλεγε· Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; οὐκ εἶπε, τίς διεπεῖται, ἀλλὰ, τίς διηγήσεται, "καὶ ⟨τὸ⟩ μέλλοι ἀπέκλεισε. καὶ ὁ μὲν Δαβὶδ φησιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ ἐμοῦ· ὁ δὲ Ἡσαΐας, οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ φησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης τῆς θείας Φύσεως ἀποκεκλεῖσθαι τὴν διήγησιν ταύτην [λέγει]. ἀλλ' ἴδωμεν μήποτε ὁ Παῦλος "ἔγνω, ἃ τὸ δὲ μείζονος ἀπολελαυκὼς χάριτος. αὐτὸς μὲν οὖν ὅτι ὁ λέγων· Ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. καὶ οὐκ οὐσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, οὐ περὶ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ περὶ τῆς σοφίας καὶ αὖθις· Ἐξαλεγόμενος τῆς ὑπερβολῆς τῆς ὑπερβαλλούσης τῆς ἐν τῇ προγνώσει φαντασίας, οὐ τῆς καθόλου λέγω, καθ' ἣν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν λοιπῶν προγνώσεως δυνάμεων, ἀλλ' ἐκείνης τῆς προγνώσεως ὃ μέρος ἐξετάζων, καθ' ὃ "προγνώσεται τὴν ἐν τῇ γῇ αἰθέριον, καὶ ταύτης αὐτῆς πάλιν μέρος· ὅσοι γὰρ αὐτῶν [ὅλως] ἐξετάζει, καθ' ὃν αἰσθάνεται ἥλιον, καθ' ὃν ψυχὰς ἐμπνεῖ, καθ' ὃν σώματα "ἀναπλάττει, καθ' ὃν πέφυκε δοῦναι τῆς αἰθερίου, καθ' ὃν συγκεκριμένῳ ⟨Ⓦ⟩ κόσμῳ, καθ' ὃν ⟨τὰς⟩ ἐτησίους δίδωσι τροφάς· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφεὶς, καὶ μικρόν τι μέρος ἐξετάσας τῆς προγνώσεως αὐτοῦ, καθ' ὃ τὸν μὲν Ἰουδαίους ἐξέβαλε, τὸν δὲ ἐξ ἐθνῶν εἰσεδέξατο, ἐπὶ τούτοις αὐτὸ τοῦτο τὸ μικρὸν μέρος, ὥσπερ τοῖς πέλαγος ἄπειρον, ἱλιγγιάσας, καὶ βάθος ἰδὼν ἀχανὲς ἀπεπήδησεν βυθοῦ, καὶ μέγα ἀνέκραγεν εἰπών· Ὦ βάθος πλούτου ⟨καὶ⟩ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ; οὐκ εἶπεν, ἀκατάληπτα, ἀλλ', ἀνεξερεύνητα. εἰ γὰρ ἐρευνηθῆναι "ἀδύνατον, πολλῷ μᾶλλον καταληφθῆναι ἀδυνατώτερον. καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. αἱ ὁδοὶ αὗται ἀνεξιχνίαστοι, ⟨καὶ⟩ αὐτὸς κατάληπτός, εἰπέ μοι; καὶ τί λέγω περὶ τῶν ὁδῶν; τὰ ἐπαθλα τὰ ἀποκείμενα ἡμῖν ἀκατάληπτα. Ὀφθαλμὸς γὰρ "οὐκ εἶδεν, καὶ ἃ ἡτοίμασεν, τοῦτ' ἔστι καρδίᾳ ἀνθρώπου [οὐκ] ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἀλλὰ καὶ ἡ δωρεὰ αὐτοῦ ἀνεκδιήγητος. Χάρις "γὰρ τῷ Θεῷ, φησὶ, τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. καὶ, Ἡ εἰρήνη αὐτοῦ ὑπερέχει πάντα νοῦν. τί λέγεις; τὰ κρίματα αὐτοῦ ἀνεξερεύνητα, αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἀνεξιχνίαστοι, ἡ εἰρήνη ὑπερέχει νοῦν, ἡ δωρεὰ ἀνεκδιήγητος, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν οὐκ ἀνέβη ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου, ἡ μεγαλωσύνη

μεγαλωσύνη

πιος, ⓦ νεπαιδάριοι καὶ ἔτι γαλακτοτροφούμενοι καὶ ληρώδεσι πλάσμασιν ἡμῖν ἐμφαίνουσι. ὅτι γὰρ τοῦτο ἡ γραφὴ ὑπόπτους καλῇ, ἄκουσον τοῦ ψαλμῳδοῦ λέγοντος· Κύριε, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπὲρ τοὺς οὐρανούς; ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον. ὁρᾷς, ὅτι ⓦ νήπιον πρὸς τοὺς ⓦ θηλάζοντας λέγει; εἶτα πρόσεχε ᾧ πνεύματι τὴν μελλόντων ἀνδρῶν τοῦ ἀναιρεῖν πόλεμον, οὐχ εἰς ᾧ παιδαρίῳ τοῦτο μόνον ἠρέθη, ἀλλὰ καὶ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τῶν βέβαιον ἡμῖν ἐποίησε. καθάπερ γὰρ ὁ Μωυσῆς ἀποστελλόμενος πρὸς Ἰουδαίους τεκεῖν σημείων ἐλάμβανεν ἀπόδειξιν, ἵνα, ἐὰν ἀπιστήσωσι τῷ πρώτῳ, τῷ δευτέρῳ φωνῆς ἀκούσωσι· καὶ εἰ καὶ τούτῳ πιστεύσωσι, τὸ τρίτον αἰσχυνθέντες καταδέξωνται) ⓦ πρὸς Φαρὰω· ὕστερον καὶ τρία πλήθη ἐπιδείγματα *· ἢ ἐμοὶ δοκεῖ τοῦ παιδίου, λέγων, ὅτι ἡμῖν νήπιος, ὡς νήπιος ἐφεστῶσι· δεύτερον δὲ τὸν ἐσόπτρου, καὶ τρίτον τὸ αἰνίγματος. εἰπὲ γάρ, ὅτι ἡμῖν νήπιος, ἐπήγαγε· Βλέπομεν δι' ἄρτι δι' ἐσόπτρου*. εἶτα καὶ δεύτερον ἐπιδείγμα τῆς πρὸς τὴν ἀθετείας, ἐκ τῆς ἀτελοῦς τοῦ γνώσεως εἰ). τρίτον πάλιν ὃ ἐν αἰνίγματι. καὶ γὰρ ὁ παιδίον ὁρᾷ μὲν πολλὰ καὶ ἀκούει καὶ φθέγγεται, τῇ φωνῇ δὲ σαφῶς ὅτε ὁρᾷ, ὅτε ἀκούει, ὅτι φθέγγεται, καὶ" λαλεῖ μὲν, σαφῶς δὲ διηρθρωμένον· ὕστερον καὶ ἐγὼ οἶδα μὲν πολλά, σαφῶς δὲ ἀυτῶν ⓦ οὐδέν. ὅτι μὲν γὰρ πάντα χοῦ ὄντι ὁ Θεός, οἶδα, καὶ ὅτι ὅλως ὄντι πάντα χοῦ, ὃ δὲ πῶς, σαφῶς οἶδα· καὶ ὅτι ἀΐδιός καὶ ἀγήρατός ὄντι καὶ ἀίδιος καὶ ἀγήρατος, οἶδα, ὃ δὲ πῶς, σαφῶς οἶδα. οὐ γὰρ δέχεται λογισμὸς εἰδέναι, πῶς οἶόντε ἴσμεν εἰ) μήτε περὶ ἑαυτῆς, μήτε περὶ ἑτέρου ὃ τὴν ἔχουσαν. οἶδα δὲ ἐγὼ ἐξήμπτου, τὸ δὲ πῶς, ἀγνοῶ· οἶδα, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ, τὸ δὲ πῶς ἐξ αὐτοῦ, σαφῶς οὐκ ἐπίσταμαι. βρώματα ἐσθίω, τὸ δὲ πῶς μείζονι) εἰς φλέγμα, εἰς αἷμα, εἰς χυμόν, εἰς χολὴν, ἀγνοῶ. ταῦτα ἅπερ βλέπομεν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐσθίοντες ἀγνοοῦμεν, σαφῶς τοῦ θεοῦ πολυπραγμονοῦμεν; ποῦ τοίνυν εἰσὶν ⓐ τὸ πρῶτον ἀπαφλήφειαι τῆς γνώσεως λέγοντες, ⓐ πρὸς τὸ βαρὰ θεῖν τῆς ἀγνωσίας καταπεσόντες; ⓐ γὰρ κεῖ τὸ παρὸν λέγοντες ἀπαφλήφειαι τὸ πρῶτον, εἰς τὸ μέλλον ἑρήμους ἑαυτοὺς" τῆς πρωτοπλάστου καθιστῶσι γνώσεως. ἐγὼ μὲν γὰρ ὁ λέγων, ὅτι οὐκ μέρους γινώσκω, καὶ εἶπών ὅτι καταργεῖται ἡ γνῶσις αὕτη, πρὸς τὸ βέλτιον καὶ τελειότερον" ὁδεύω, καταργηθείσης τῆς μερικῆς καὶ γλωμώδους τελειοτέρας· ἐκεῖνος δὲ ὁ λέγων πρωτοπλάστου καὶ ὁλόκληρον καὶ τελείαν ἔχειν τὴν γνῶσιν, εἶτα ὁμολογῶν αὐτὴν καταργουμένην, ἑτέρας δὲ τελειοτέρας οὐκ ἐπιζητούμενης, εἶπερ αὕτη ὄντι κατ' αὐτὸν ἡ τελεία. ὁρᾶτε πῶς φιλονεικοῦντες σεαυτῷ τὸ πρῶτον ἔχειν, οὗτοι "τὸ σεαυτοῦ ἔχουσι, καὶ οὐκ τοῦ πρώτου" ἐκβαλεῖν ἑαυτούς; τοσοῦτόν ὄντι καὶ τὸ μὴ μάθειν εἶσω τῶν ὁρων, ὧν ἔξω ἔστησεν ἡμῖν ὁ Θεός. οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ ἐλπίδι πλούσιος ἡμᾶς καὶ τῆς οὐσίας ἐξέπεσεν· οὕτω καὶ ὅτι τὴν φιλαργύρων γίνεται. πολλοὶ πολλάκις μείζονων ὀπτιμοποιοῦντες καὶ τὰ παρόντα ἀπώλεσαν. οὕτω καὶ οὗτοι προσδοκῶντες σεαυτῷ τὸ πρῶτον ἔχειν, καὶ τὰ μέρους ἐξέπεσον.

Διὸ τοῦτο φεύγει αὐτὴν τὴν μανίαν. "μανίαν γὰρ ἔγωγε εἶ)" ἑκάστην φημὶ, τὸ φιλονεικεῖν εἰδέναι ἃ τὸν οὐσίαν ὄντι ὁ Θεός. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι μανίας ἑκάστης τοῦτο, ἀπὸ τῶν προφητῶν τοῦτο ποιήσω σοὶ φανερόν. ⓐ γὰρ προφῆται οὐ μόνον ἃ τὸν οὐσίαν ὄντι ἀγνοοῦντας φαίνονται, ἀλλὰ καὶ ἐξ εἰ τῆς σοφίας" αὐτὸν, πόση τίς ὄντι, ἀπορεῖσι· καίτοιγε οὐκ ἡ οὐσία ἀπὸ τῆς σοφίας, ἀλλ' ἡ σοφία ἐκ τῆς οὐσίας. ὅταν γὰρ μηδὲ ταῦτα δυνάμενα καταλαβεῖν ⓐ προφῆται μετ' ἀκριβείας, πόσης ἂν εἴη μανίας, ἃ τὸν οὐσίαν αὐτὸν νομίζειν δύνασθαι τοῖς οἰκείοις ἐπιβαλεῖν λογισμοῖς; ἀκούσωμεν τοίνυν τί φησιν ὁ προφήτης πρὸς αὐτῆς. ἔτι μᾶλλόν σε ἐξ ἐμοῦ· μᾶλλον δὲ ἀνώτερον ⓦ λόγον ἀναγνωμεν. Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμάσθης. τί ὄντι, φοβερῶς; πολλὰ θαυμάζομεν καὶ ἐπὶ γλυπτῶν,

Λογ. λ.

χ. γαλακτ; — πρόσεχε ᾧ πνεύματι τὴν μελλόντων ἀνδρῶν τοῦ ἀναιρεῖν πόλεμον, — Ἐξοδ. γ.

* βις. ἐπιδείκνυσθαι δικαίως. — * ἐν αἰνίγματι. — α. Κορ. ιγ. c.

χ. τρεῖς — χ. πρὸ πλοῦ — χ. τοῦτο λέγω, — χ. ἐπαίδευσε ἔξωθεν, χ. βάλλουσιν — χ. μανίας χ. ἐκάστης — χ. αὐτῆς, — Ψαλμ. ριγ.

ἀλλαχοῦ πάλιν, ὅτι πάντων ὄντι μείζων [ἡ κορυφὴ] τῶν ἀγαθῶν" προσδοκᾶν ἔλεγεν. Εἴτε προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται· Μένει ἡ πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ πάντων ἡ ἀγάπη. ἀλλὰ γὰρ οὐ τὸ τυχὸν ἡμῖν ζήτημα ὁ τοιοῦτος τῆς ἀγάπης ἐπιφέρει λόγος. Τὸ μὲν γὰρ προφητείας καταργηθῆναι, ἢ παύσασθαι γλώττης χαλεπὸν οὐδέν. Εἰς γὰρ τὰ χείρονα μετατίθησι ταῦτα τὸν ἑαυτῶν χρεῖαν προσδοκῶντα ἡμᾶς, καὶ παυσάμενα προσδοκᾶσθαι λόγον οὐδὲν δυνήσεται. ἰδοὺ γοῦν νῦν προφητεία οὐκ ἔστιν, οὐδὲ γλωσσῶν χάρισμα, καὶ ὁ τῆς εὐσεβείας οὐδὲν ἐπεδοκίασε λόγος· ὃ δὲ ἢ γνῶσιν παύσασθαι, τοῦτ' ἔστι τὸ ζητούμενον. εἰπὼν γὰρ, Εἴτε προφητεῖαι, καταργηθήσονται, Εἴτε γλῶσσαι, παύσονται, ἐπήγαγε· Εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται). Εἰ δὲ οὖν μέλλοι ἡ γνῶσις παύεσθαι, οὐκ ὅτι τὸ βέλτιον, ἀλλ' ὅτι τὸ χεῖρον ἡμῖν προσκέκλιται τὰ προσήκοντα. ἄνθρωπος γὰρ ταύτης καὶ τὸ εἶδος ἀνθρώποις πρεπόντως ἀπολαβοῦσα. Τὸν γὰρ Θεὸν φοβοῦ, φησι, καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ φύλαττε, ὅτι οὗτος πᾶς ἄνθρωπος. Εἰ τοίνυν τοῦτο ἐστιν ἄνθρωπος, τὸ φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν, "τὸ γὰρ φοβεῖσθαι τὸν Θεὸν ἀπὸ γνώσεως ἦν, ἢ γὰρ γνῶσις μέλλει καταργεῖσθαι, καθὼς φησιν ὁ Παῦλος, τότε πρωτελῶς ἀπολεῖται, γνώσεως οὐκ οὔσης, καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα οἰχήσεται, καὶ τὴν ἀλήθειαν οὐδὲν ἄμεινον διακείσομεθα, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χεῖρον. τούτῳ γὰρ πλεονεκτοῦμεν αὐτῆς, ὡς τοῖς γε ἄλλοις ἅπασι τοῖς σωματικοῖς οὐκ πολλοῦ τοῦ προσεῖναι νικώμεθα. τί οὖν ἐστι, ὃ φησιν ὁ Παῦλος, καὶ πρὸς τίνος, ὅλη ἡ γνῶσις καταργηθήσεται; οὐ πρὸς τῆς πρωτελοῦς, ἀλλὰ πρὸς τῆς μερικῆς τοῦτό φησι, καταργήσει, τὸν ὅτι τὸ βέλτιον προσῆκεν" λέγων, ὡς "τῆς μερικῆς καταργουμένης εἰς τὸ μηκέτι εἶναι μερικὴν, ἀλλὰ τελείαν. καθάπερ γὰρ ἡ νηπιακὴ τοῦ παιδίου καταρτᾶται, οὐκ ἀφανιζομένης τῆς οὐσίας, ἀλλ' αὐξανομένης τῆς ἡλικίας ἐν εἰς ἄνδρα τέλειον ἐκβαινούσης, οὕτω καὶ ὅτε τῆς γνώσεως ἦν. ἡ μερικὴ, φησι, αὕτη οὐκέτι δὲ" ἔσται μερικὴ, ἀλλὰ τῇ ἐξῆς ὁμοιωθήσεται μεγάλῃ. τοῦτ' ἔστι τὸ, καταργεῖται. καὶ τοῦτο ἀλλὰ τῇ ἐξῆς σαφέστερον ἡμῖν" ἐδήλωσεν. ἵνα γὰρ ἀκούσας, ὅτι καταρτᾶται, μὴ κατάλυσιν πρωτελῆ νομίσῃς εἶναι, ἀλλ' αὔξησίν τινα καὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐπίδοσιν, Εἰ πάντα, καταρτᾶται, ἐπήγαγε· Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται), ὡς μηκέτι εἶναι αὐτὸ ἐκ μέρους, ἀλλὰ τέλειον. [ὥστε τὸ ἁπλῶς αὐτὸ καταργεῖται, ὡς μηκέτι εἶναι αὐτὸ" ἐκ μέρους, ἀλλὰ τέλειον.] ἡ τοίνυν κατάργησις αὕτη, πλήρωσίς ἐστι καὶ πρὸς τὸ μεῖζον ἐπίδοσις. καὶ σκόπει μοι τὸν Παῦλον σύνεσιν. Ἐκ γὰρ Εἶπε, μέρος γινώσκομεν, ἀλλ', ἐκ μέρους γινώσκομεν, δηλονότι ὅτι τὸ μέρος μέρος κατέχομεν. πάλιν ἐπιζητοῦμεν ἀκοῦσαι καὶ πόσον μέρος κατέχομεν, καὶ πόσον ὑστερήσεται," ἢ ποτέρου τὸ πλέον ἢ τὸ ἔλαττον κατέχομεν. Οὐκοῦν ἵνα μάθῃς ὅτι τὸ ἔλαττον κατέχεις, καὶ οὐχ ἁπλῶς τὸ ἔλαττον, ἀλλά, ὡς ἂν Εἴποι τις, τὸ ἐκατοστὸν, ἢ τὸ μυριοστὸν, ἄκουσον τί ἐξῆς· μᾶλλον γὰρ ἢ πρὸ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑμῖν αἰσθάνεσθαι φανεῖ, ὑπόδειγμα ἐρῶ δυνάμενον ὑμῖν προδῆσαι, ὡς ὀξὺ ὑποδίγματος δυνατὸν, αὐτὸ τοῦτο τὸ ζητούμενον, καὶ δῆξαι πόσον ὑστερήκασι, καὶ πόσον ἐστὶν ὃ κατέχομεν ἡμῶν. πόσον τοίνυν ἐστὶ τὸ μέσον τῆς μελλούσης ἡμῖν δοθήσεσθαι γνώσεως, καὶ τῆς παρούσης ἡμῶν; ὅσον ἀνδρὸς τελείου πρὸς παιδίον θηλάζοντα τὸ μέσον. τοσαύτην γὰρ τῆς μελλούσης γνώσεως πρὸς τὴν παροῦσαν ἡ ὑπεροχή. καὶ ὅτι τοῦτο ἐστιν ἀληθὲς, καὶ τοῦτον ἐκεῖθεν μείζονα ταύτης ὄντα, αὖθις λεγέτω πάλιν ὁ Παῦλος. Εἰ πάντα γὰρ, ἐκ μέρους γινώσκομεν, καὶ βλεπόμενος" διδάξει ἐκ ποσῶν μερῶν, καὶ ὅτι τὸ βεβαιότατον ἡμῖν κατέχομεν, ἐπήγαγε· Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου· νηπίου μὲν ἔξεστι τὴν προῦσαν γνῶσιν, ἀνδρὸς δὲ τελείου τὴν γνῶσιν τὴν μέλλουσαν προσδοκᾶλλον. καὶ οὐκ Εἶπεν, ὅτι ἦμην παῖς (παῖς γὰρ καὶ ὁ" δεκαετὴς λέγεται) ἀλλ', ὅτε ἤμην νήπιος,

α. Κορ. ιγ. ι.

α. Κορ. ιγ. ιγ.

Ἐκκλη. ιε. ιγ.

α. Κορ. ιγ. ια.

χ. ἀλλὰ

χ. τῶν ἁ

χ. κλῆν

χ. πάν' ἀνεκλείπτως μένειν

χ. ἐπίσκοπον

χ. ἁπλῶς

χ. μᾶλλον ἁ

χ. λαλῶν

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ, ΑΠΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙσκόπου, πρὸς Ἀνομοίους Λογ. α.

Τί τοῦτο; ὁ ποιμὴν ὑμῶν πρέσβυς, καὶ τοσαῦτα μυρία πάσης τῆς οἰκουμένης ἔσηκε. τὸ ποιμένος καὶ τοῦτο ὄρθωμα, ὄν, μὴ μέντοι πρόβατος, ἀλλὰ καὶ ἀπόστολος πᾶσαν ὑπεδείκνυτο, ἀσυδιώκα ποίμνια. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀλόγων, ὅταν ὁ πρὸς τὴν νομὴν ἐξάγων μὴ πρέσβυς, μόνον οὐ σὺν τῇ σηκῶν δυσκόλως ἔχει πρὸς ἅπαντα, ἢ χωρεῖς τὸ ποιμαίνοντος τὰς μάνδρας πρὸς ὕψος πάντα, πολλῶν ἀποδύσῃ τὸ πλαίσιον· σύνοιδα δὲ σοὶ τοῦτον, ἀλλὰ οὐ μὴ πρέσβυς τοῦ ποιμένος πρὸς ἔχει ζωὴν νομάς μυρίας πολλῆς ἀπαντήσατε τῆς εὐταξίας· μᾶλλον δὲ καὶ ὁ ποιμὴν πρέσβυς, εἰ καὶ μὴ τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλὰ τῇ φρονήσει· εἰ καὶ μὴ τῇ πρεσβύᾳ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῇ εὐταξίᾳ τοῦ ποιμνίου. διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν ἐκπλήττομαι καὶ θαυμάζω, ὅτι τοσαύτην ὑμῖν ἐπιδείκνυται σωφροσύνην, καὶ ὡς τῇ πρεσβύᾳ * μόνον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τῇ ἀπρεσβύᾳ μου. διὰ τί πολλῷ μᾶλλον τῇ ἀπρεσβύᾳ; ὅτι, πρόβατος μὲν τοῦ ποιμαίνοντος, κἂν ἐπέλθῃ λύκος τῇ ποίμνῃ, ῥᾳδίως ἁρπασθείσης τῶν προβάτων· μὴ πρόβατος δὲ, ἀλλὰ μείζονα τὰ ποίμνια ἀγωνίαν καθίστησιν αἰτίαν, μηδενὸς ὄντος τοῦ τοιχίζοντος αὐτά. καὶ πρὸς τούτοις δὲ, πρῶτον μὲν μείζονα μετ' αὐτῶν σοῦ ὅτι τῇ ἀσφαλείᾳ μισθούς· μὴ πρῶτον δὲ γυμνοῦν ἀφίησιν αὐτῶν φανεροῦσθαι τὸ κατόρθωμα. ταῦτα καὶ ὁ διδάσκαλος ἀπῄει ὑμῖν διαλέγεται, καὶ ὥσπερ δύο ἦν, οὕτω ὑμᾶς ἡ ἐκκλησία ὑμέτερον φαντάζεται σύλλογον· ἡ δὲ οὐκ ἔστιν ὅπου σοῦ ἐκεῖ συμπορεύσῃ αὐτῷ ἡ πρόνοια, ὡς ὑμᾶς σοῦ ἀπόντας ὁρᾷ τῶν οἰκείων τὸν ἀγαπητὸν ζεύγει, τὸ πεπυρωμένον δὲ θερμοῦ ἡ ἀκτὶς ἔκτηται, ἵνα κἂν πολλοῦ τοῦ βάθους τῆς διανοίας ἐρρίζωμένον ἔχῃ, ἡ μὴ πολλῆς θεραπείας τῆς ἀσυδίας. καὶ γὰρ οἶδα σαφῶς, ὅτι κεφάλαιον αὐτὴ πάντων ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν, ἡ ῥίζα, ἡ πηγή, ἡ μήτηρ, ἡ, ταύτης οὐκ ὄσης, τῶν ἄλλων οὐδὲν ὄφελος ἔσται. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἰκών, ὁ χαρακτὴρ τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων, ὁ γνώρισμα τῶν ἀποστόλων. Ἐν τούτῳ γὰρ γνώσονται πάντες, φησὶν, ὅτι μαθηταί μού ἐστε. εἰ δὲ μὴ εἶπε. ἆρα οὐ πάντες ἐγείρει; ἢ λεπρούς καθαίρει; ἢ δαιμονίας ἀπελαύνειν; Οὐκοῦν εἶπε τοῦτον, ἀλλὰ πάντα οὐκ εἶπε τοιαῦτα, Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες, φησὶν, ὅτι μαθηταί μού ἐστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. σαφῆ μὲν γὰρ τῆς ἀρετῆς τὸν ὅρον ἔστι δεῖξαι μόνης, τοῦτο δὲ καὶ τῆς ἀληθοῦς θεραπείας ἀσυδίας ἐστὶ κατόρθωμα. ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν οὐδενὶ τοσοῦτον τὰ αὑτοῦ διδοὺς δοκεῖ προαιρεῖσθαι εἶναι, ὡς τῶν οἰκείων πόνων τὰ κατορθώματα. διὸ περ οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀγάπης γνωρίζεσθαί φησι σοῦ αὐτὸν μαθητὰς ὁ Χριστός. ταύτης γὰρ πρόδουσης, οὐδὲν μέρος φιλοσοφίας ἐλλείπει σοι κεκτημένῳ, ἀλλ' ἐλέησεν ἔχῃ καὶ πάντελῆ καὶ ἀπαρασμείωτον τὸν ἀρετὸν· ὥσπερ οὖν, ἀπούσης αὐτῆς, ἔρημος πάντων ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν. διὸ καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος αὐτὸν ἐπαίρει καὶ ὑψοῖ σοι λόγῳ· μᾶλλον δὲ ὅσα δι' εἶπεν, οὐδέπω τῆς ἀξίας αὐτῆς ἐφικνεῖται. τί γὰρ δύο ἦσαν ταῦτα ἴσα, ἢ σοῦ πρὸς φῶς ζωὴ καὶ ὁμόνοια πάντα, καὶ ἧς αὖθις οὐ πίστις, καὶ γνῶσις, οὐ μυστηρίων εἴδησις, οὐκ αὖ τὸ μαρτύριον, οὐκ ἄλλο οὐδὲν κεκτημένοι δικαιοῦσαι δυνήσεται; Καὶ γὰρ, ἐὰν τὰ σώματά μου, φησὶ, ἵνα καυθήσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. καὶ ἀλλαχοῦ

γὰρ, φησι, ἔχῃ γυναῖκα ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτὴν·
Matθ. c. xc. αὐ δὲ πόρνην καὶ μοιχαλίδα, οὐ κωλύεται ἐκβάλλειν. Ὅς γὰρ ἂν, φησι, ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· ὥστε ὅταν λόγου πορνείας ἔξεστι ἀπολύσαι. Εἶδες φιλανθρωπίαν Θεοῦ καὶ κηδεμονίαν. αὐ ἑλληνὶς ᾖ, φησι, καὶ γυνὴ, μὴ ἐκβάλλῃς· αὐ δὲ πόρνη, οὐ κωλύω τοῦτο ποιῆσαι. αὐ εἰς ἐμέ, φησι, ἀσεβήσῃ, μὴ ἐκβάλλῃς· αὐ δὲ εἰς σὲ ὑβρίσῃ, τοῦτό σε κωλύων ἐκβαλῶ. Εἶτα ὁ μὲν Θεὸς τοσαύτην τιμὴν κέχρηται πρὸς ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ τοῦτ' ἴσως αὐτοῖς ἀξιώσομεν, ἀλλ' ὑβρεις ἐμοῦ αὐτοῖς τοὺς ἡμετέρους προσφόμενα γυναικὸς, καὶ ταῦτα εἰδότες, ἐπὶ μείζοσι κόλασιν ἡμῖν ἀποκείσεται καὶ πυρεία, ὅταν τῆς τῶν γυναικῶν ἐπαφροδίτου σωτηρίας· δεῖ γὰρ τοῦτο
a Kορ. xi Λα. κεφαλαίου σε τῆς γυναικὸς ἐπίστασι, δεῖ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσεν, Εἴ τι μαθεῖν θέλουσιν αἱ γυναῖκες, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτω· ἵνα, ὥσπερ διδάσκαλος καὶ κηδεμὼν καὶ προστάτης, εἰς βυσσὸν αὐτοὺς ἀπάγῃς. ὑμεῖς δὲ ὅταν ἐν ἐκκλησίᾳ γυναῖς ζωάξεως προσέλθῃ ἐκκλησίαν καλῶν, ῥαθυμούσας οὐ διεγείρετε· τῇ δὲ βαβάλου προσελθοῦσαι σάλπιγξ αὐτὰς καλούσης, ἑτοίμως ἐπακουούσας καὶ κατέχετε, ἀλλὰ προσέρχεσθε τοῖς τῆς ἀσεβείας ἐγκλήμασιν ἀλισκομένοις, καὶ προσὰ ἀκλησίαι ἐξελκομένοις. Ἐγὼ πόρναις δὲ μαλακοὶ καὶ πᾶς ὁ τῆς ὀρχήστρας χορὸς ἐκεῖ ζωντίχνι ἐώθασι. καὶ τί λέγω πορνείας καὶ γαμετάς; ὦ διδάσκαλε, μὴ δαίμονα λαβοῦσα ἐκείνη ἐπεμελήθη ἡ γυνή; οὐκ ἤκουσας σὺ τῆς προφήτου βαβάλου σαφῶς ἀποδιξάντος ἡμῖν τὸν λόγον, ὅτι καὶ ψυχαὶ αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων καὶ σῶν τέκνων, σὺν οἷς συλλέγεται, δαίμονες κατοικοῦσι; πῶς οὖν, εἰπέ μοι, τολμᾷς μετὰ δαιμόνων χορεύουσαν πρὸς τὴν ἀποστόλων σύλλογον ἐπιμελεῖσθαι; πῶς δὲ οὐ φείδεις ἀπειλῶν ἐκείνους τοὺς τὸ αἷμα ἐγχέαντας τοῦ Χριστοῦ, ἐλθοῦσα καὶ χρισαμένη τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ τοῦ αἵματος μεταλαβεῖν τοῦ τιμίου; ὦ φείδεις, ὦ δίδουσα τοιαῦτα θεσμούς; τὴν τράπεζαν αὐτὴν οὐκ αἰδῇ; ταῦτα πρὸς ὑμᾶς ἐγὼ διελέχθην, ταῦτα πρὸς ἐκείνους ὑμᾶς, καὶ κεῖνοι πρὸς ταῖς ἑαυτῶν γυναιξί. Εἷς ⓦ ἕνα οἰκοδομεῖτε. καὶ μὴν κατηχούμενος ἢ ὁ τὰ τοιαῦτα τοσοῦτος, τῶν θυρῶν ἐξέρριπται· σὺ δὲ πιστὸς καὶ μεμυημένος, τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἀπελαυνέσθω. ὁ γὰρ πάντα τὰ ἀμυήτητα θεσπίσας δεῖται καὶ συμβουλῆς, ἀλλ' ἔστιν ἃ τομῇ ζωτόμῳ καὶ ὀξυτάτῃ διορθοῦσθαι πέφυκε. καὶ καθάπερ τῶν τραυμάτων τὰ μὲν αἱρετοτέρα θεσπεσίοις ἰάσει φαρμάκοις, τὰ δὲ σκιρρώδη καὶ αἰσθητὰ καὶ ὅλα τοιαῦτα ὑπερνεμόμενα σῶμα, ἀρχῆς σιδήρου δεῖται καὶ φλογός· οὕτω δὴ καὶ ὅπου τῶν ἀμυήτων, τὰ μὲν θεσπίσεως μακροτέρας χρείαν ἔχοντα, τὰ δὲ ἐλέγχων ἀποτόμων. διὸ περ καὶ ὁ Παῦλος ἐκέλευσε μὴ πάντα θεσπεῖν, ἀλλὰ ἐλέγχῳ ἀποτόμῳ, οὕτω λέγων, Δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως. ἐλέγξωμεν οὖν αὐτοὺς ἀποτόμως νῦν, ἵνα ὅπου τοῖς φθάσασιν αἰσχυνόμενοι καὶ καταγνόντες ἑαυτῶν, μηκέτι τὴν ἀπὸ τῆς θεσμοθετικῆς δίκην λύμενοι. διὸ ταῦτα καὶ ἐγὼ τὰ θεσπίσεσι λοιπὸν ἀφείς, μαρτύρομαι καὶ βοῶ· εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἔστω ἀνάθεμα· τῷ δὲ μὴ φιλοῦντι τὸν Κύριον τί μεῖζον ἂν γένοιτο τιμωρίας, ἀλλ' ἢ ὅταν σὺν ἀποκτείνωσιν αὐτὸν χριστοκτόνοι ἔχῃ τὴν τῆς ἑορτῆς; τίνες οὐκ ἐγὼ ἀνεθεμάτισα, ἀλλὰ Παῦλος· μᾶλλον δὲ οὐκ Παῦλος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς, ὁ δι' ἐκείνου λαλῶν, καὶ ὁ ἐν τοῖς
Γαλ. c. δ. ἐμοῖς στόμασιν εἰπών, Ὅτι ἐν τόμῳ διηκρίβωσαι τῆς χάριτος ἐξέπεσον. Ταῦτα εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς τὰ ῥήματα, καὶ ταῖς ἀποφάσεις αὐτοῖς ἀνάγνωτι, καὶ μὴ πάσης ἀσυνδέτου αὐτὸν διασώσαντες, καὶ τὸ βαβάλου φαύλως ἐξαρπάσαντες, ἀγάγετε τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ἡμῶν, ἵνα καὶ τὰ λείψανα ὑμῶν ἐπόψεσθε ἀποδύτες, ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ σώματι μὴ τὰ ἀδελφοῖς τῶν ἡμετέρων δοξάσωμεν ⓦ Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣ-

ἀλλ' ὑπογράσει τῆς ἀληθείας τῆς ὑποφερούσης τὸ Χριστοῦ τοῦτον πίνακα ⟨ω⟩ νόμου. Μαρτύρομαι ὑμῖν πάλιν, φησὶ, πάντι ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ὅλου ⟨ω⟩ νόμου πληρῶσαι. διὰ τί οὖν εἶπε, πάλιν λέγω ὑμῖν, ἢ ἀποστέλλομαι ὑμῖν, ἢ λέγω ὑμῖν, ἀλλὰ, μαρτύρομαι; ἵνα διὰ τοῦ ῥήματος τούτου, τὸ δικαστηρίου τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς ἀναμένειν. ὅπου γὰρ μάρτυρες, ἐκεῖ δικαστήριον καὶ φόβος. Φοβεῖ τοίνυν ⟨ω⟩ ἀφροδίτιον, ἀναμιμνήσκων τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, καὶ δηλῶν ὅτι ⟨ω⟩ λόγοι μάρτυρες ἔσονται αὐτῷ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὅταν ἕκαστος τῶν ἐαυτῷ πεπραγμένων, καὶ ὧν εἶπε, καὶ ὧν ἤκουσεν, ὑπεύθυνα λόγον. Ταῦτα ἤκουσε μὲν τότε Γαλάται, ἀκηκοέτωσαν δὲ καὶ ὑμεῖς ⟨ω⟩ οἱ Γαλάται τοσοῦτοι, εἰ καὶ μὴ πρέπουσιν· ἀλλὰ οἱ ὑμῶν ἀκουέτωσαν βοώντος Παύλου καὶ λέγοντος, Μαρτύρομαι δὲ πάντι ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ὅλου ⟨ω⟩ νόμου πληρῶσαι. μὴ γάρ μοι εἴπῃς, ὅτι μία ἐντολή ἐστιν ἡ περιτομή. ἡ μία ἐντολὴ ἐκείνη ὁλόκληρος ὑπὸ πάντων τῶν νόμων ⟨ω⟩ ζυγόν. ὅταν γὰρ διὰ τῶν μέρους εἰσάγῃς σαυτὸν εἰς τὸν τοῦ νόμου διασπασμόν, ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὑπὸ πάντων· μὴ πληρωθέντα δὲ ἀνάγκη πᾶσα κολάζεσθαι τὸν ἀρνούμενον ἕλκειν. ὡς καθάπερ εἰς παγίδα ἐμπεσόντες ὄρνεις, κἂν ὁ πούς κατέχηται μόνον, καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον ἑαυτῷ βάλλουσιν οὕτω καὶ ὁ μίαν ἐντολὴν τοῦ νόμου πληρῶν, κἂν περιτμηθῇ, κἂν νηστεύσῃ, ἅπασαν ἑαυτοῦ τὴν ἕξιν διὰ τῆς μιᾶς ταύτης τῷ νόμῳ προσέδησε, καὶ οὐ δυνήσεται διαφυγεῖν, ἕως ἂν αὐτὸν καὶ ἐν μέσοις πτίλοις βάλῃ. Ταῦτα δὲ κατηγορῶν τὸ λόγου λέγομεν (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ ⟨ω⟩ ὑποβάλλοντα πλῆθον τῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτος δόξαι βουλόμενοι. ὁ γὰρ ὢν ὁ νόμος ἐναντίος τῷ Χριστῷ. πῶς γὰρ ὁ ὑπ' αὐτοῦ δοθείς, ὁ παρ' αὐτοῦ ἡμᾶς παιδαγωγῶν; ἀλλὰ διὰ τὸν ἄκαιρον φιλονεικίαν τῶν οὐκ εἰς δέον αὐτῷ χρωμένων πάντα ταῦτα λέγει ἀναγκαζόμενα. ἐκεῖνοι γὰρ εἰσιν ⟨ω⟩ νόμου ὑβρίζοντες, ⟨ω⟩ καθαίροντες ἀπερισκέπτως καθάπαξ αὐτὸν, ὡς τῷ Χριστῷ παρεναντιοῦντα, καὶ ἀντιβάλλοντες πάλιν αὐτῷ. ἐπεὶ ὅτι μέγιστα τὸν Φύσει ὠφέλησε τὸν ἡμέτερον νόμος, ὁμολογῶ καὶ γὼ, καὶ οὐκ ἀρνήσομαι ποτέ. ἀλλ' ὁ παρὰ καιρὸν ἀντιβάλλων αὐτῷ σὺ οὐ συγχωρεῖς φανεῖσαν τῆς ὠφελείας αὐτῷ τὸ μέγεθος. καθάπερ γὰρ παιδαγωγοῦ μέγιστον ἐγκώμιον ἡγοῦμαι δεῖσθαι τῆς περὶ αὐτὸν φυλακῆς εἰς σωφροσύνην ⟨ω⟩ τὸν αὐτοῦ παιδαγωγηθέντα υἱόν, εἰς μείζονα ὑπερβάντα ἀρετὴν· οὕτω καὶ νόμῳ μέγιστος ἔπαινος ἡγοῦμαι δεῖσθαι τῆς περὶ αὐτὸν βοηθείας. αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο καὶ τοῦ νόμου λέγειν ἐστὶν, ὅ παρὰ μείζονος φιλοσοφίας ὑποδεχθὲν ὑπερδυσπερεῖ νῦν ἡγεῖσθαι τὸν ψυχήν. ὥστε ὁ μὲν ἔτι καὶ νῦν δεόμενος αὐτοῦ, καὶ μὴ δυνάμενος μείζω τῆς ἐκ γεγραμμένων ἰδεῖν, οὗτός ἐστιν ὁ φθόνος περὶ αὐτὸν μέγα. ἐγὼ δὲ ὁ τοῦτον μὲν ἀφείς, παρὰ δὲ τὰ ὑπολειπόμενα τοῦ Χριστοῦ δόγματα δραμὼν, μάλιστα αἱ αὐτοῦ δυνάμεις σεμνύων, ὅτι μὴ τοιοῦτον εἰργάσατο, ὡς δυνηθῆναι τὴν ὑπὸ αὐτοῦ γεγραμμένων τὸν σωφρονέστατα ὑποβεβλῆσθαι, παρὰ δὲ τῆς διδασκαλίας ὕψος δυσθεῖναι τῆς παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἡμῖν ἡμερότητος ἡμῖν. μεγάλα τὸν Φύσει τὸν ἡμέτερον ὠφέλησεν ὁ νόμος, ἀλλ' ἐνὸς δεῖ Χριστοῦ παρεισαγαγεῖν ἡμῖν. ὡς ἐὰν μὴ τοῦτο ᾖ, ὑπὸ κατάραν, μείζονα ἀποστρέφας ἡμᾶς τῆς τῶν ἐλαττόνων παρουσίαν, καὶ τῷ πάλιν τὸ τῆς μειζόνος τῶν παραδόσεων ταύτασιν ἐπικαταγνῷ. ὑπὸ γὰρ εἰ δυοῖν ἰατροῖν ὄντοιν, τοῦ μὲν ἀσθενεστέρου, τοῦ δὲ δυνατωτέρου, ὁ μὲν τοῖς ἐλαφροῖς φάρμακα ὑπαπτῆς μὴ δυνάμενον ἀπαλλάξαι καθάπαξ τῆς ἐξ ἑκείνων ὀδύνης ⟨ω⟩ ἄρρωστον *** λάβοι *** ὁ ἀδελφός σου, ἄφες τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν προσφέρε τὸ δῶρόν σου. οὐκ εἶπε, σύγχυσον τὸ θυσιαστήριον, καὶ τότε ἄπελθε· ἀλλ', ἄφες μένειν ἀπλήρωτον, καὶ ἀπελθὼν διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου. καὶ οὐκ εἰς τοῦτο μόνον ἐποίησε, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι πάλιν. ἐὰν μὲν γὰρ ἔπεσεν ἔχῃ γυναῖκά τις, τοῦτο ἔστι, ἐλλιώδα, οὐκ ἀναγκάζεται καταλαβεῖν. Εἴ τις

Γαλ. ε. γ.

Γαλ. ε. γ.

ἰσ. τὸν νόμον

α. Κορ. ζ. ιβ.

θαίμασι λαὶ, τῷ Ιουδαϊσμῷ, κρυπτόμενοι, διὰ τῆς Παύλου φωνῆς ἀκούσωσιν, διὰ οἶσι ὅτι ῥᾳδίως εἰς τὰ τῆς σωτηρίας ἐμπεσοῦνται δίκτυα, ἢ πᾶσαν τὴν Ιουδαϊκὴν ἀπορήσουσι πλάνην. οὐδὲ γὰρ Παῦλός ἐστιν ὁ φθεγγόμενος, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ὁ χρώμενος τῇ ἐκείνου ψυχῇ. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς αὐτὸ βοῶντος ἢ λέγοντος· Ἰδὲ ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει, τὴν φωνὴν εἰς Παῦλον μόνον νόμιζε, τὸ νόημα δὲ καὶ τὸ δόγμα τοῦ εἰδότος αὐτὰ συνεχομένου Χριστοῦ. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ τοσαύτην τῆς περιτομῆς ἡ βλάβη, ὡς πᾶσαι δύνηται ποιῆσαι τὸν Χριστοῦ τὴν οἰκονομίαν; καί, τοσαύτη τῆς περιτομῆς ἡ βλάβη, οὐ διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνομοσιωΐαν. ἰδοὺ πάντες, ὅτι χρήσιμος ἰδοὺ καὶ αἰαγκαῖος ὁ νόμος· νυνὶ δὲ παύσαντο καὶ ἀργεῖ. αὐτὸν τοίνυν ἀκμῆρος αὖθις ἐπιτιθέναι, δύνηται σοι ποιῆσαι τὸν Θεοῦ τὴν δωρεάν. διὰ τοῦτο Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει, ὅταν μὴ βούλησθε προσελθεῖν. ἢ γὰρ εἴ τις ὅτι μοιχείᾳ ἢ τοῖς αἰσχίστοις ἁλῷ δεσμωτήριον οἰκοῖη, εἶτα, μεμνῆσθαι αὐτῷ τῆς δίκης εἰσαγαγεῖν, ἐκ τῆς καταδικαζούσης φέρεσθαι ψῆφον, ἔλθοι βασιλέως ἐπιστολὴ τοὺς δεσμωτηρίου οἰκουρούσας ἀπάγουσα αὐτὸν λύσαι τοὺς ἢ ἀφεῖναι, ὁ δὲ μὴ βουληθεὶς ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς, ἕλοιτο δὲ φιλονεικεῖν δικάζεσθαι μᾶλλον ἢ λύσεις τὰ δεσμὰ ἐπέχει, οὐ δυνήσεται λοιπὸν ἀπολαῦσαι τῆς χάριτος· ἑαυτὸν γὰρ ἐστέρησε δικαστηρίῳ καὶ ψήφῳ καὶ ἀφέσει τοῦ δεσμωτηρίου ἑαυτὸν ἀφελόμενος τῆς βασιλικῆς· οὕτω καὶ ὅτι τῶν Ιουδαίων γέγονε. σκόπει δέ· ἐάλω πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις ὅτι τοῖς αἰσχίστοις κακοῖς (πόρνοις γὰρ καὶ μοιχοῖς, φησι) καὶ ὥσπερ ἐν δεσμωτηρίῳ, τῇ κατάρᾳ τῆς παραβάσεως ἅπαντες συνεκλείσμεθα. ἔμελλεν ἀπόφασις κατ' αὐτῶν φέρεσθαι ψῆφον· ἦλθεν ὕστερον βασιλέως ἐκ τῶν οὐρανῶν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ὁ βασιλεύς· ἦλθε, λύσων ἐξουσίαν καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης λαβεῖν, πάντας τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας ἀφεὶς. ἵνα μὴ οὖν παραπορευόμενοι ἀπόπτως ἀπολαύσωσι τῆς δωρεᾶς, σωζώμεθα χάριτι· ἵνα δὲ ἀπὸ νόμου δικαιοῦσθαι θέλοντες, καὶ τῆς χάριτος ἐκπεσούμεθα. ὅτι γὰρ τῆς φιλανθρωπίας ἀπολαῦσαι δυνήσονται τῆς βασιλικῆς, οἴκοθεν φιλονεικοῦντες σωθῆναι, καὶ τὸν ἐκ τοῦ νόμου καταρᾶσθαι ἑαυτῶν ὑπισχνούμενοι· διὸ καὶ ἔργων νόμος οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σάρξ. ὅρᾳ τοῦτο λέγει, ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. ὁ γὰρ ἐξ ἔργων νομικῶν σωθῆναι φιλονεικῶν, οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὸν χριστόν. ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς Παῦλος αἰνιττόμενος ἔλεγεν· Εἰ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔστι χάρις. Εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον. Καὶ πάλιν· Εἰ γὰρ ἐκ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανε. καὶ πάλιν· Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξέπεσατε. ἐναπαθὲς τῷ νόμῳ, νεκρὸς γέγονας· οὐκέτι λοιπὸν ὅτι ζῇ, οὐδὲ ἐστὶ τὸ αἰάγκαιον εἶναι τοῦ ἐκείνου. τί τοίνυν φιλονεικεῖς σαυτῷ πρόσκομμα πρόκειται εἶναι τῇ μάτῃ; ἀλλὰ γὰρ καὶ πῶς ἔσχε τὸ σῶμα τὸ ἰουδαϊκὸν πτῆξαι ὁ Παῦλος ἐνταῦθα, καὶ οὐκ εἶπεν ἁπλῶς, ὃ δὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν; αἰσχυνθῆναι βουλόμενος αὐτοὺς τῆς ματαιότητος, ἣν περὶ τὸν Ιουδαϊσμὸν ἐπεδείξαντο. εἰ μὲ γὰρ ἤμελλε, φησὶν, ἐξ ἐναντίας, καὶ ἀγωνεῖσθαι τὰ Ιουδαϊκὰ, ἴσως ἂν τις εἶπεν, ὅτι διὰ τὸ μὴ μετασχεῖναι με τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἀγωνᾶται τὴν περιτομὴν τὸν ἰσχνὸν, ἐκβάλλων τὴν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων αὐτῶν. διὰ τοῦτο τὸ σῶμα αὐτὸ πτήσσει, ἵνα μηκέτι ἄγων αὐτοὺς, ὧν ἐπιποθεῖ τὸν νόμον, μισοῦντα λέγων· οὐκ ἀπειθείᾳ τῆς περιτομῆς τοῦτο ποιῶ, ἀλλ' ὑπερασπίσαι τῆς ἀληθείας. ἐγὼ Παῦλος τοῦτο λέγω, Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ τὸ περιτομῇ ἐκπεπαιδευμένος, ὁ ἐκ γλώσσης Ισραηλίτης, Εβραῖος ἐξ Εβραίων, ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, καὶ νόμον Φαρισαῖος, καὶ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, Ο εἰσορμώμενος εἰς τὰς οἰκίας καὶ σύρων ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακήν. ἅπερ ἅπαντα καὶ τὸν σφόδρα ἀναισθήτους ἅρμοσε δυνατὸν ἦν· εἰ, ὡς οὐκ ἔχθρα λαὶ, οὐδὲ ἀγνοίᾳ τῶν Ιουδαίων,

ἀλλ'

λαγχάνωσι τῆς ἁγιασμοῦ, ἵνα ὁμοθυμαδὸν πάντες ἐν ἑνὶ σώματι δοξάζωμεν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΗΣΤΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ

τῶν Ἰουδαίων νηστείαν, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἰουδαίους. ἐλέχθη ὃ καὶ πέμπτῃ ἡμέρᾳ τῆς νηστείας αὐτῶν, ἐν ἄλλῃ ἤδη λεχθείσης.

Μὲν νηστεύομεν καὶ ἀκαθάρτου τῶν Ἰουδαίων νηστείαν λοιπὸν ὀπτῶμεν θύειν. μὴ θαυμάσητε, εἰ ἀκάθαρτον αὐτὴν ὀνομάζομεν νηστείαν οὖσαν. τὸ γὰρ νηστεύειν νόμιμόν Θεοῦ νενόμισται, καὶ θυσία, καὶ νηστεία ἦν, πρότερον ὅτε εὐάρεστος ἦν. νῦν δὲ οὐκ νηστεύομεν αὐτῶν νηστείαν μετὰ πέντε λοιπὸν ἡμέρας ἐφίσταται· ἐγὼ δὲ πρὸ δέκα ἡμερῶν, καὶ πλειόνων, προλαβὼν ἐπιπλήττω πρὸς ὑμᾶς τὴν νηστείαν ταύτην, ὥστε ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ὑμετέρους. ἀλλὰ μηδεὶς ἀχαλίνωτον καθαγινωσκέτω τὸν λόγον, ὅτι πρὸς τοσούτων ἡμερῶν αὐτὸν προβαλλόμεθα. ὁ γὰρ πυρετὸς προσδοκώμενος, ἢ ἑτέρας τινὸς νοσήματος, προλαμβάνοντος τὸ μέλλοντος ἀλώσεσθαι σῶμα πολλαῖς ἀσφαλίζονται θεραπείαις, ἐπιζητοῦμεν πρὸ τῆς πείρας τῆς ἐφόδου τὴν μηχανὴν αὐτοῦ ἐξαρπάσαι δυνασθαι. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς ὁρῶμεν νόσον χαλεπωτάτην προσιοῦσαν μέλλουσαν, αὐτὴν καὶ πρὸ πολλοῦ διεμυρτεράμεθα τοῦ χρόνου, ὥστε πρὸ τῆς πείρας τὸ κακὸν τῶν δόγματος λύσαι. Λέγει τοίνυν· οὐχὶ πρὸς αὐτὰς ταύτας ἡμέρας προήνεσα, ἵνα μὴ ἡ τοῦ καιροῦ στενοχωρία ἐμποδίσῃ πρὸς τὸ θεραπεῦσαι τὴν τῶν ἀδελφῶν τὴν ὑμετέρων, ἀλλ' ἔχοντες τὸν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἡμερῶν θόρυβον, μὴ ἀδείας ἀπάσης δυνηθῆτε τοὺς τοιαῦτα νοσοῦντας ἐξιχνιάσαι καὶ διακτήσασθαι. οὕτω γοῦν καὶ οἱ γάμους ἐπιτελοῦντες, καὶ δεῖπνα πολυτελῆ κατασκευάζοντες ποιοῦσι. οὐ πρὸ αὐτῆς ταύτας ἡμέρας, ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου ἀλιεῦσιν ἰχθύων, καὶ ὀρνίθων θηρατὰς ἀποστέλλονται, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τοῦ καιροῦ στενοχωρίας λύπην κώλυμα πρὸς τὴν τῆς τραπέζης παρασκευήν. ἐπεὶ οὖν καὶ ἡμεῖς ἐμέλλομεν ὑμῖν παρατίθεσθαι τράπεζαν τῆς Ἰουδαίων ἀναισθησίας, προλαβόντες ὑμῖν τοῖς ἁλιεῦσι διελέξασθαι, ἵνα σαγηνεύσητε τὸν ἀδελφὸν τὸν ὑμέτερον τοῦ ἀσεβεστέρου, καὶ πρὸς τὴν ἀκρόασιν τὴν ὑμετέραν ἀγάγητε λόγων. ὅσους μὲν οὖν ἠλιεύσατε, καὶ ἕως τῶν δικτύων ἔχετε μὴ ἀσφαλείας, μένατε ὑποστρίβοντες αὐτοὺς τῷ λόγῳ τῆς παραινέσεως· ὅσους δὲ μηδέπω τῆς κοινῆς ζωῆς ἐκρατήσατε θήρας, ἡμεῖς ἔχετε προδεδειγμένον, ζωὴ πάντα ζώντας ἡμέρας, ὥστε εἰσελθεῖν τοὺς ἀγρούς. αἰσθάνεσθε τοίνυν τὰ δίκτυα τῆς διδασκαλίας, εἰσιόντα κύκλῳ, καθάπερ κώνους θηρευτικοὺς, πάντοθεν αὐτοὺς ζωγροῦντας εἰς τοῦ τῆς ἐκκλησίας τόμους. ἐπαναλάβωμεν δὲ αὐτῶν, εἰ δοκεῖ, ὥσπερ ἰατρικὰ κομιστέον αὖθις, καὶ μακέλιον Παῦλον βοηθὸν καὶ λέγοντα· Ἰδοὺ ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. καὶ γὰρ πολλὰ τῶν δυσημέρων ζώων καὶ ἐξηγελασμένων, ἐπειδὰν ὑπὸ θάμνοι κρυπτόμενα τύχῃ τῆς τοῦ κομιστέος φωνῆς ἀκούσαντα, ἐξάλλεται μὲν ἀπὸ τοῦ φόβου, ζωηραιωόμενα δὲ τῇ τῆς φωνῆς αἰσθήσει, καὶ ἄκοπα πολλάκις ὑπὸ τῶν βοῶν ζωωθήμενα, εἰς αὐτὰ ἐμπίπτει τὰ θηρατρα· οὕτω καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὑμέτεροι, καθάπερ ὑπὸ θάμνῳ

ϱφὸς ἡμᾶς καὶ μήτηρ, θάλπουσα μᾶλλον τῆς ἀκριβείας ἡμᾶς. Εἰρωνίαν δὲ λέγω, οὐ τὴν ἀπὸ τοσαύτης ὕλης, οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς κοσμικῆς τραπέζης, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς Θείας Εἰρωνίας, τὴν ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς πνευματικῆς, ἣν πολλοὶ μᾶλλον πάσης ὕλης, ὑπὲρ ἀκαίρου φιλοτιμίας τὰ ἡμέτερα καταισχύνοντες, καὶ τὰ Ἰουδαίων αἴσχιστα, σκαιὰς ἀξιοπιστοτέρας διδασκάλους τῶν οἰκείων πατέρων ἡγούμενοι, καὶ τοῖς χριστιανοῖς περὶ τῶν παθῶν πιστεύοντες, οὐ τί γλυκύτερον ἂν ἀλογώτερον; οὐκ οἶδας ὅτι σκληρὸς τύπος, τοῦτο δὲ ἀληθές; ὅσα γὰρ πόνοι ὁ μαφορσὶ. σκληρὸν θάλαττα σκώλυσι σωματικὸν, τοῦτο ὀργὴν ἔλυσε τὴν κατὰ τῆς οἰκουμένης φερομένην ἀπόνοιαν· σκληρὸν Αἰγύπτιος τύπτων ἀπήλαυνε, τοῦτο Εἰδωλολατρείας ἠλευθέρωσεν· σκληρὸν ✠ Φαραὼ, τοῦτο ✠ μαφόλιον ἀπέπνιξε· μετὰ σκληρὸν Παλαιστίνη, μᾶλλον τοῦτο ὑετοῖς. τί τοίνυν ὁ λύκος προσδρύπτει, τῆς ἡλίκης φαύσεως; τί δὲ τῶν γαλακτοπότων βάλλεται, τριετὴς σοι διδυμόκρως ἐφάνη; μᾶλλον τοῦτο ἐπάφης γάλακτος, ἵνα μὴ μόνης τὸν γάλακτος· μᾶλλον τοῦτο σοι ὁ λύκος ἐφάνη, ἵνα προσὼν ✠ ἅλιον χλευαγνοθῆς. μὴ τοίνυν, τῶν τελειοτέρων ἀνδρωμόνων προσγραμμάτων, προσῳκειωμένα ἐπιστήμονες ὦμεν, μηδὲ ἡμέρας, ἢ νυκτερινὰς, ἢ σκιαυδῆ μαθητὰς ὦμεν, ἀλλὰ πάντα χῆ τῇ σκληρότητι μᾶλλον ἀκριβείας ἐπιτιμῶμεν, τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ ὑγιὲς τοῦ πνεύματος ἀπάντων. ἡ γὰρ ἐσφαλλετὸ ἡ ἐκκλησία, ἢ τοσοῦτον κατόρθωμα ἀπὸ τῆς τῶν χρόνων ἀκριβείας ἦν, ὅσον ἔγκλημα ἀπὸ τῆς ἀγαιρέσεως ἢ τοῦ χρίσματος τότε. νυνὶ δὲ οὐδείς μοι φῇ ἡμέρας λόγος, ὅτῳ γὰρ ✠ Θεῷ, καθάπερ ἀπὸ διζάλου, ἐπὶ ἢ γὰρ τότε πολλοὶ αἰτίωσα λόγοις· ἀλλ' ἓν μόνον ζητῶ, ὅπως ἐν αἱρεῖν ἢ ἐμοὶ ἅπαντα ποιῶμεν, ὅπως μὴ, ἵνα θύσωμεν ἡμῖν, ἢ τῷ δήμῳ πάντες, καὶ τῶν ἱερέων τοὺς κόπους· ποιουμένων γὰρ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας, συμβαίνει μᾶλλον τοὺς οἰκείους οὐκέτι σοι πῶς ὁ μαφορσὶ ἔστι σοφρονίας, ἢ ὡς ὀχεῖ μόνη, οὐδὲ δύο, οὐδὲ τρία ὅσα ἀμβρώματα, ἀλλὰ πολλῷ πλείω. ἀποζεῖ σε τῆς ἀγέλης, ἐκ καταγώσκει σε φθονεῖ, ἐπὶ πατέρων τοσούτων, εἰς φιλοτεκνίαν ἐμβάλλει, τοὺς Ἰουδαίους ὠθεῖ, σκιρτᾶν σε ἀῦ πάλιν προτρέπεται ἢ τοὺς οἰκείους, ἢ τοὺς ἀλλοτρίους. πῶς γὰρ δυνησόμεθα ἐγκαλεῖν ἐκείνοις μόνοις ὅτι τοὺς οἰκίας, ὅταν σὺ τοὺς ἐκείνους πέχῃς; οὐ ταῦτα ἢ μόνον ὅτι τὰ ἀμβρώματα, ἀλλ' ὅτι ἢ μεγαλοβλαβῆ γνώσῃ ἀῦ, ὅταν μήτε χαρίσῃ, μήτε ζωοδῶσι, μήτε βύλοιας, μήτε κοσμικῆς ὑλῆς ἀποδῶσι τὸ τῆς οἰκείας ἐκείνας, ἀλλὰ μᾶλλον πονηρὸν σπουδαῖος ἅπαντα τῶν ὁ μαφορσὶ ✠ χρόνον, διδοικὼς ἢ τρέμων μὴ ἥμῃ καταφορεῖς, καθάπερ ὑπὸ ἀλλόφυλος ἐκ ἀλλογλώσσης, δέον μᾶλλον πρόνοιας, ὑπὸ ἡδονῆς, μετὰ ὑφεσσώσης, μετὰ ἐλευθερίας ἀπάσης κοινῆ μᾶλλον τῆς ἐκκλησίας πάντα ὁπτιτελεῖν. οὐδὲ γὰρ ἡ ἐκκλησία χρόνων ἀκριβείαν οἶδεν· ἀλλ' ὅτῳ τῷδε τῷ ἀρχαίῳ πᾶσιν ἔδοξε τοῖς πατράσι διηρημένοις ὁμοῦ συνελθεῖν, ἢ τοῦτον ἀείσαι τὸν ἡμέραν, τὸν συμφωνίαν πάντα χορὸν ὑμῶσα, ἢ τὸν ὁμόνοιαν ἀγαπῶσα, κατεδίξατο ὃ ὅπερ ἐδόν. ὅπου γὰρ ἀδύνατον ἢ ἡμᾶς, ἢ ὁμᾶς, ἢ ἕτερον ὑπάρχειν αὐτὸς ὁπτιλαβέσθαι τῆς Κυριακῆς ἡμέρας, ἰσχνὰς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀπὸ διδάσκαλος. μὴ τοίνυν σκιομαχῶμεν, μηδὲ γὰρ τῶν τυχόντων φιλονικοῦντες, ἐν τοῖς μεγάλοις ἑαυτὸν καταβαλόντωμεν. ὃ μὲν γὰρ τῶδε ἢ τῶνδε χρόνῳ ψηφίσας οὐκ ἔγκλημα, ὃ δ' ἅρμας ἐκκλησίᾳ ἢ φιλονεικῶς ἁγαπητῶν ἐκ διχοστασίας ἐμπίπτει, ἢ τῆς ζωοδῶν διλωνεκδὲ ἑαυτὸν ἀποστερῶ, ἀσύγκριστον ἢ κατηγορίας ἄξιον, ἢ πολλῷ ἔχθ τῶν ὑμοείαν. ἐκεῖνο μὲν οὖν ἢ πλείονα τούτων ἐπίσῃ, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχουσι ἢ τὰ Εἰρηνικὰ ἀρκεῖ, τοῖς δὲ μὴ προσέχουσι οὐδὲ, ἐὰν πλείω τούτων λεχθείη, εἰς ἃ ἢ πλέον. διόπερ ἐκ ταῦτα καταλύσαντες τὸν λόγον, κοινῇ πάντες ἀξιώσωμεν τὸν ἀδελφοὺς τὸν ἡμετέρους ἐπιμελθῆναι προς ἡμᾶς, ἢ τῶν Εἰρηνικὸν ἀπασάσθαι, ἢ τῆς ἀκαίρου φιλοτιμίας ἀπαλλαγῆναι, ἢ τῆς ψυχροτάτης ταύτης καταγελάσαντας, ὑψηλὸν ἴσα ἢ μεγαλοπρεπῆ λαβεῖν ὁμόνοιαν, ἢ τῆς τῶν ἡμερῶν ἀπαλ-

λαγῆναι

σύλοδον; καὶ πῶς ἂν ἄξιος εἶπε συγκρίνομαι, γὰρ τὸ μηδενὸς τοσαῦτα ἁμαρτάνειν αἰσχύμενος; ἢ τί χρὴ λέγειν περὶ Ἰουδαίων; ὅτι γὰρ οὐκ ἐσφάραι βουλομένοις ἡμῖν καὶ κατασυδάζοιτο δυνατὸν πάντως τηροῦσι τὴν ἡμέραν σκεύῃ, καθ' ἣν ἐσταυρώθη, δῆλον σαφῶς. εἰ γὰρ καὶ μὴ πρόβατον Ἰουδαῖοι, μηδὲ ἀγοράζοντες ἦσαν, μηδὲ ἀναίδητοι, μηδὲ ῥᾳθυμοι καταφέρηται, μηδὲ ἐκπεπλώκεσαν τῆς παρούσης πολιτείας, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὴν ἐτήρουν νῦν, οὐκ ἂν ὅτω δυνατὸν ἦν ἡμῖν ἀναλαβεῖσθαι τῆς ἡμέρας αὐτῆς, καθ' ἣν ἐσταυρώθη, καὶ ὃ πάσχα ἐπετέλεσε. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἡνίκα ἐσταυρώθη, τότε ἡ προθεσμία τῶν ἀζύμων ἦν, καὶ παρασκευή. ἀμφότερα δὲ ταῦτα ἀδύνατον αὐτοῖς συμπεσεῖν. ἰδοὺ γὰρ καὶ Ⓜ πρόσωπα σώσωσι, ἡ προθεσμία τῶν ἀζύμων εἰς Κυριακὴν ἡμέραν ἐμπίπτει, καὶ ἀναγκαῖον πᾶσαν τηρεῖσαι τὴν ἑβδομάδα, καὶ τὸ πάθους πρόληψις, καὶ τὸ σταυροῦ γλυκύτης, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἡμᾶς μᾶλλον τηρεῖσθαι. καὶ πολλάκις τοῦτο ζωὴ δὲ, μὴ Ⓜ σαίνεσι, μὴ τὴν ἀδιάσειστον, μηδὲ ὅπως τῆς ἑβδομάδος ἀπτῆται πάθους, τὴν τηρεῖσθαι ὀφείλομεν. ὅσος σοφία καὶ σταυροῦ παραδοξότης ἐστί. μὴ τοίνυν φιλονεικῶμεν, μηδὲ ἐκφύλοις λόγοις, τοσοῦτον ἐπιζητοῦσα χρόνον, καὶ ἡμῶν μετασήσομεν; διὰ αὐτὸ μὲν τοῦτο μεταθῶμεν, ὅπως τοσοῦτον ἀπιχώσωμεν χρόνον τῆς ἐκκλησίας, ἐπιμελῶς λοιπὸν πρὸς τὴν μητέρα. σοφὸς λέγει, ὅπως τοσοῦτον χρόνον ἐν ἕξει διέμενα, αἰσχύνομαι καταλλαγῆναι νῦν. αἰσχύνη γάρ ἐστι, οὐ δὲ μεταβάλλεσθαι πρὸς δὲ βέλτιον, ἀλλὰ δὲ μένειν ἐπὶ τῆς ἀχαρίστου φιλονεικίας. τοῦτο καὶ Ἰουδαίους ἀπώλεσεν, οἱ τὴν παλαιὰν ἐπιζητοῦντες ἀεὶ ζωὴν ἔσεσθαι, πρὸς ἀσέβειαν ἀπεσύρησαν. καὶ τί λέγω περὶ τηρίας καὶ ἡμερῶν παρατηρήσεως; ὁ Παῦλος Ⓜ νόμου διεπέλαυε φυλάττων, καὶ πολλῶν ἐπόνησε ἱδρῶτα, καὶ πολλὰς μὲν ὁδοιπορίας, πολλὰς δὲ ὑπέμεινε τὴν ἀπειλὴν ἐπίεσας, καὶ πόνων σκεφάτῃ τὴν ἐμπλοκὴν καὶ τὴν τῆς πολιτείας σκέψιν ἀκρίβειαν. ἀλλ' ὅμως μὴ δὲ πρὸς δὲ ἄκρον ἐλάσωμεν τῆς πολιτείας σκέψις, ὅπως μὴ παρίδωμεν ὀλέθρια δὲ βλάβη πάντα ἐπεφέρετο, δῆλον μαθέτω. καὶ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτὸν, τί τοῦτο; τοσαύτην ζημιοῦμαι κατασυδάν; τοσοῦτον ὅπλον πόνου; ἀλλὰ διὰ αὐτὸ μὲν δεῦρο τοῦτο ταχύτερον μετάθωμεν, ἵνα μὴ μόνον πάλιν ὅπως τὸ αὐτὸ ζημίας, καὶ τὸ ἐκ τοῦ νόμου δικαιοσύνης κατιφέρωσιν, ἵνα τὸ ἐκ πίστεως λάβῃ· καὶ βοᾷ λέγων, Ἅπαξ μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸ Χριστὸν ζημίαν. Philip. 3. 7. Εἰδὼ πρόσφερε δῶρόν σου, φησὶν, ὅτι δὲ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνήσθης, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε δῶρόν σου. Matth. 5. 23. τί λέγεις; δι' μόνο ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἀφίημι σοι πρόσωπον κεῖται τὸ θυσιάσαι, ἕως ἂν αὐτῷ καταλλαγῇς· ἐκκλησίας δὲ ὁλοκλήρου, καὶ τοσούτων πατέρων ἐχόντων κατὰ σοῦ, πολλῆς καὶ ἀνομίας, μὴ καταλύσας τὴν ἔχθραν τὸ ἀκριβῶς τοῦτο, τοῖς θείοις προσελθεῖν μυστηρίοις; καὶ πῶς δὲ δίκαιον πάσχα ὀφείλεται ὅπου Ζαχαίμβους; ταῦτα γὰρ πρὸς ἐκείνους λέγω μόνους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑμᾶς τοὺς ὑγιαίνοντας, ἵνα ὅσους δὲ ἴδητε τοιούτους ὄντας, μετ' ἀκριβείας πολλῆς καὶ προσοχῆς ἐκλέγητε ζωγραφῆσαι, καὶ πρὸς τὴν μητέρα ἐπαναγάγητε. κἂν δυσπιστήσωσι, κἂν σκιρτῶσι, κἂν ὁπηδὲ ἕτερον πρόσχημα, μὴ ἀποκάμωμεν, ἕως δὲ αὐτοὺς πείσωμεν. οὐδὲν γὰρ εἰρήνης ἴσον καὶ συμφωνίας. Ζῆ τοῦτο καὶ Εἰσαὰκ ὁ πατὴρ, ἀφ' ὅτε ἔφησεν ὅτι Ⓜ δέομαι αἰκάθαιμι τοῦτον, ἕως δὲ ἅπασιν ὑμῖν εἰρήνην ἐπεύξηται· καὶ δώσας ἀφ' ὅτε ἔφησεν ἀρχὰς τῆς πρὸς ὑμᾶς διδασκαλίας, ἕως δὲ ἅπασι δῶ τὸν εἰρήνην. καὶ μέλλοντες εὐλογεῖν Ⓜ ἱερεῖς, πρότερον τοῦτο ὑμῖν ἐπεύχεσθαι, ὅπου τῆς εὐλογίας ἄρξωνται. καὶ ὁ Ζαχαίας δὲ κελεύων εὔχεσθαι μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦτο ἐπιτάττει τὸν εὐχόμενον, αἰτεῖν Ⓜ ἄγγελον τῆς εἰρήνης, καὶ τὰ προκείμενα πάντα εἰρηνικὰ, καὶ τῆς ζωῆς ταύτης ἀπολύειν ὑμᾶς, τοῦτο ὑμῖν ἐπεύχεται λέγων, παρδίεσθε τὴν εἰρήνην. καὶ οὐδὲν ὅλως ἔπι ὅτι εἶπεν, ὅτι προῆξαι ταύτης χωρὶς. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἔφοδος

ἀλλ' διαφερσιώνης ἐχθρᾶς ἐπαθέσεις. ὁ γὰρ σωφρὼν δύναται τὴν ἀμυρτίαν, καθάρσιον τὴν οἰκουμένης ἐγκύετο, καταλλαγὴν χρεοπίας ἔχθρας, αἰσχύξε τὸν οὐρανὸν τῷ πύλας, τοὺς μισουμένους φίλους ἐποίησεν, εἰς ἃ οὐρανὸν ἐπεμήκαμεν, ἐν δόξαις τὸν θρόνου ἐκάθισεν τὴν ἡμετέραν φύσιν, μυρία ἕτερα πρέσχει ἡμῖν ἀγαθά. οὐ πίνω πιστὸς, ὥστε καταλαβεῖν χρὴ,
Γαλατ. γ. ιδ. ἀγαλλιᾶσθαι ἢ ἐν χαίρειν ἐπὶ τούτων ἀπάντων. δθεν τοῦτο ἐν Παύλος φησιν, Ἐμοὶ δὲ μὴ γέ- 5
Ρωμ. ε. ι. νοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐν πάλιν, Σωίζεσθαι δὲ τὸν ἑαυτοῦ ἀγαπᾶν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν
Ιωαν. γ. ιϛ. ἀπέθανε. ἐν ὁ Ἰωάννης οὕτω πως φησίν· Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον. πῶς, εἰπέ· ἐν πόντα τοσαῦτα ἁμαρτήματα ἔλλα, τὸν σταυρὸν ἔτηκεν. Εἶπον γὰρ, οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἐπήγαγεν, ὅτι τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν ἔδωκεν, ἵνα σωρωθῇ, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων 10
εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον. Εἰ τοίνυν ἀγάπης ὑπάρξεως ἐν καύχημα ὁ σταυρὸς, μὴ λέγωμεν ὅτι δι' αὐτὸν πιστεύομεν. οὐ γὰρ πιστεύομεν δι' ἐκεῖνον (μὴ γένοιτο) ἀλλ' ἃ δι' τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα. Διὰ τοῦτο πιστεύομεν. ὁ γοῦν κατηχούμενος οὐδὲ τότε πάρα ὀπτιτελῆ, κἂν πιστεύων κατ' ἐκεῖνον, ὅπερ σωσφορᾶς ὁ κοπωτεῖ· ὥσπερ οὖν ἐν
ὁ μὴ πιστεύων, ἀπ' ἐκ καιροῦ σωσέλθῃ Ζωσιδότης, πάρα ὀπτιτελῆ, καὶ σήμερον, κἂν 15
αὔριον, κἂν ὁποτεοῦν μεταίσχῃ τῆς κοπωτείας. οὐ γὰρ ἐν σωδατηρήσει καιρὸν, ἀλλ' ἐν Ζωσιδότη καθαρῷ ἢ ἔρίσῃ κρίνεται σωέσοδος. ἡμᾶς ἢ τἀναντίον ποιοῦμεν. τὸν μὲν δίκαιον οὐ καθαίρομεν· Εἰ δὲ τὴν ἡμέραν σωσέλθοιμεν ἐκείνην, νομίζομεν πάρα ὀπιτελεῖν, κἂν μυρίων γέμωμεν ἁμαρτημάτων. Ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. Ἄλλα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ σαββάτῳ σωσέλθῃς μὴ ποιητὴν Ζωσιδότης, δέκτικας τῆς κοπωτείας, ἁπλῶς, οὐκ ἐ- 20
πιτελέσας ὃ πάρα· ὥσπερ οὖν καὶ σήμερον κοπωτῆς, τὰ ἁμαρτήματα ἀποφάλμος, ὃ πάρα ἐπιτέλεσας ἀκριβῶς. ἐγρεῖν τοίνυν τὸν ἀκριβασμὸν ταύτην ὑμᾶς ἐκ τὸν βιτοτόμον, μὴ ἐν τῇ γῇ χαρᾷ σωδατηρήσει, ἀλλ' ἐν τῇ σωσόδῳ φυλάττειν. ἐν καθάπερ αἱρεῖσθε νῦν πόντα ἐναμίσαι, ἢ μεταθεῖναι τὸν Ζωσῆμον, ὅταν ἔδει τοῦτο μὲν καταφρονεῖν, πόντα ἢ αἱρεῖσθαι πάρεστιν ἐν πιστὸν, ὥστε μὴ μετ' ἁμαρτημάτων σωσιέναι. ὅτι γὰρ οὐδεὶς λόγος κα- 25
Ματθ. κε. λε. ρὸν τῇ Θεῷ, ἐν σωδατηρήσεως τοιαύτης, ἀκούσει αὐτὸν δικαίοτος· Πεινῶντά με ἴδετε, φησὶ, καὶ ἐθρέψατε, διψῶντα, καὶ ἐποτίσατε, ξυμνὸν, καὶ σωεισεβάλετε· καὶ τοῖς δεξιοῦμενοι τὰ
Ματθ. ιη. κβ. σώματα τούτοις ἐγκαλεῖ. καὶ πάλιν ἄλλοι ἐπισαγαγὼν ὅτι μνησικακίαν κολάζει. Ποτὲ γὰρ, φησι, δοῦλε, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι· οὐκ ἔδει σε ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγὼ σε ἠλέησα; πάλιν, ἵνα πρόγνοις, ὅπερ ἔλεγον οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς λαμ- 30
πάσι, τὸν νυμφῶνος ἀπέκλεισεν· ἕτερον, ὅπερ ἔνδυμα γάμου οὐκ ἔχων εἰσῆλθεν, ἀλλὰ ῥυπῶντα ἡμφίεσο ἱμάτια, πορεύου καὶ ἀκάθαρσίαν σωεισεβολημένος. ὅτι ἢ τῷ δίκαιον μένοι, καὶ τῷ δίκαιον οὐκ ἐτάκησε ὃ πάρα, οὐδεὶς σχολάζει ποτὲ, οὐδὲ εἰσελήλυθεν.

Καὶ τί λέγω σωεὶ ἡμῶν τῶν ἀπλουστέρων πάσης τοιαύτης ἀνάγκης, καὶ αὖθις πολιτευομένων ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἔνθα μένουσι, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, καὶ σύστασις σωέσοδος οὐκ ἔ- 35
στιν; οὐδὲ γὰρ ἐστ' αὐτῶν τῶν Ἰουδαίων, οἳ ἀκριβῶς ἐπίστησαν ἐκτελέσαι τις, ἃ πολιτεύεσθαι) τὸν χρόνου γενέσθαι λόγου, ἀλλὰ ἐν τῶν Ἱεροσολύμων αὐτὸν τόπον σωεπεμένοντο. ὅπερ γὰρ
Λευϊτ. β. ζ. σωεσελθόντες ἐν θεσπέσιοι τῶν Μωϋσῆ ἔλεγον, Ἀκάθαρτοί ἐσμεν ὅτι ψυχῇ· πῶς ἵνα μὴ ὑστερήσωμεν ἀπὸ τῶν δώρων τοῦ Κυρίου; ἢ τε αὐτὸν, φησι, καὶ ἀσείσωμεν ὅτι ἐν Θεῷ· Εἶτα ὅπερ αἰτιώσεις, κατεγνώκει νόμον λέγοντα, ὅτι ἄν τις ἀκάθαρτος ὅτι ψυχῇ ἢ, ἢ σὺν ἑνὶ μα- 40
κρᾷ, καὶ μὴ δυνῇ) ποιῆσαι σὺν τῷ σωέτῳ μένοι ὃ πάρα, ποιήσει σὺν τῷ δεύτερῳ. Εἶτα ὅτι μὲν τῶν Ἰουδαίων ἡ τοῦ χρόνου λύεται σωδατήρησις, ἵνα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὃ πάρα πέμπῃ· σὺ δὲ σωεπιμᾶς τοῦ χρόνου τῆς ἐκκλησίας τὸν συμφωνίαν, ἀλλ' ἵνα δόξῃς ἡμέρας σωδατηρεῖν, εἰς τὸν κενὸν ἀπάντων ἡμῶν ἐμπαιγμὸν μητέρα, καὶ τὸν ἁγίαν Διαθήκης

σύνοδον;

ζατα ἐτήρησε, καὶ ἑορτὰς ἐπέπλεσε, καὶ ἄζυμα ἔφαγε, καὶ ὁ Ἱεροσολύμοις ζωῦζα ἐπορεύθη ἄπαντα. ἀλλ' οὐδενὶ τούτων ἡμεῖς ἐμποδιζόμεθα, ἀλλὰ βοᾷ Παῦλος λέγων· Εἰ καὶ τις ἐπιμένει, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. καὶ πάλιν· Ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. ἡμῖν γὰρ τὰ ἄζυμα οὐκ ἄλυσιν προξενεῖ, ἀλλ' εἰλικρινὴς πολιτεία, καὶ βίος εὐάρεστος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐποίησεν ὁ Χριστὸς τότε; ἐπειδὴ τὸ παλαιὸν πάσχα τύπος ἦν τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔδει δὲ τὴν ἀλήθειαν ἐπιτελεῖσθαι τῷ τύπῳ, τροπὴν διῆξας τὴν σκιάν, τότε ἐπήγαγε τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης. τῆς ἀληθείας δὲ ἐπιφερθείσης, ἡ σκιὰ λοιπὸν ἀποκρύπτεται, καὶ οὐδὲ χρείαν ἔχει. Γαλ. ε. ε. Κορ. ε.

Μὴ τοίνυν τοῦτο προβάλλου, ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον, ὅπου ἄπαξ ἐκέλευσε ποιεῖν ὁ Χριστός. ἐγὼ γὰρ τοὐναντίον δείκνυμι, ὅτι ἅπαξ οὐκ ἐκέλευσε προσφέρειν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀπέλυσεν ἡμᾶς τῆς ἀνάγκης ταύτης. ἄκουσον γοῦν τί φησιν ὁ Παῦλος. ὅταν δὲ Παύλου εἴπω, Χριστὸν λέγω· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ τοῦ Παύλου καὶ ψυχήν. τί οὖν οὗτός φησιν; Ἡμᾶς προσφέρειν, καὶ μίαν ἅπαξ, ἢ πολλάκις, καὶ καθ' ἑκάστην, καὶ ἐπὶ παντός; Γαλ. δ. ε.

Εἰ μὴ γὰρ κακοπάθεια εἰς ὑμᾶς· καὶ πάλιν, Ὅσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. ὅσάκις δὲ εἶπεν, Κύριον ἐποίησε τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. ὅσάκις δὲ εἶπεν, Κύριον ἐποίησε προσφορὰν, πάσης ἡμέρας προσφέρειν ἀπαλλάξας αὐτόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν πάσχα ἐστὶ πολλαχοῦ, ἀλλ' ἕτερον πάσχα, ἕτερον παραδοχή. παραδοχὴν μὲν γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι, πάσχα δὲ τρίτην τῆς ἑβδομάδος· ἴσμεν δ' ὅτι καὶ τετάρτην, μᾶλλον δὲ ὁσάκις ἂν βουλώμεθα. πάσχα γὰρ οὐ θυσία ἐστὶν, ἀλλ' ἡ προσφορὰ, ἐστὶν ἡ θυσία, ἡ καθ' ἑκάστην ἐνοικοδόμησιν. ἐν ὅπου τοῦτο ἔστι, ἄκουσον τοῦ Παύλου λέγοντος, Τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη Χριστός· καὶ, Ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. ὥστε ὁσάκις ἂν προσφορὰ μία καθεσταμένου τύπου, πάσχα ἐπιτελεῖται, οὐχ ὅταν θύσῃς, ἀλλ' ὅταν τῆς θυσίας ἐκείνης μετέχῃς. Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε. πάσχα δέ ἐστι, τὸν θάνατον καταγγέλλειν. καὶ γὰρ ἡ σύναξις γινομένη προσφορὰ, καὶ ἡ ἐξῆς ἐπιτελουμένη, καὶ ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁμοία ἐστὶ καὶ αὐτὴ τῇ γινομένῃ τῇ τοῦ ἡμέραν ἐκείνου τοῦ σαββάτου· καὶ οὐδὲν ἐκείνη τούτης συμφορώτερον, οὐδὲ αὕτη ἐκείνης ἧττον λειτουργία, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτὴ, ὁμοίως φραπὴ καὶ σωτήριος. τίνος οὖν ἕνεκεν πηγύομεν, φησὶ, τὰς παραδοχὰς τούτας ἡμέρας; πολλοὶ δὲ παλαιοὶ τοῖς μυστηρίοις προσήκαν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ μάλιστα τῇ τοῦ Χριστοῦ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ὁ Χριστὸς ἀνέστη προέδωκε. σπουδάτε οὖν οἱ πατέρες τοῦ βλάβους τῶν γινομένων ἐκ τῆς ἡμελημένης προσόδου, συνελθόντες ἐπὶ πᾶσαι ἡμέρας παραδόχους πηγύας, ὑγιᾶ, ἀκροάσεως, συνόδου, ἵν' ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις καθαρθέντες μετ' ἀκριβείας ἁπάσης καὶ διὰ νηστείων, καὶ διὰ ἐλεημοσύνης, καὶ διὰ πηγύας, καὶ διὰ πάννυχίδων, καὶ διὰ δακρύων, καὶ διὰ ἐξομολογήσεως, καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅτω τὴν δυνάμιν τοῦ ἁμαρτεῖν μὴ καθεστάσης προσώμεν. ἐν ὅπου μέγα κατόρθωσαι διὰ τῆς συγκαταβάσεως ταύτης εἰς συνήθειαν ἡμᾶς πηγύας καταστήσαντες, δῆλον ἐκφῆναι. ἡμῖν μὲν γὰρ διὰ παντὸς τὸν ἐνιαυτὸν μόνον βοᾶντες καὶ κηρύττοντες πηγύειαν, ὑδὲ εἷς προσέχει τοῖς λεγομένοις· αὐτὸς δὲ ὅπου μόνον ὁ τῆς παραδοχῆς καιρὸς, καὶ μηδενὸς προσιόντος, μηδὲ συμβουλεύοντος, καὶ ὁ σφόδρα καθ' ὑπάτου ζητούμενος, τὸ προβὰν τὸν καιρὸν λαμβάνων συμβουλεύει καὶ προσήκει. αὐτὸς οὖν ἔρημος ὢν Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας, τίνος ἕνεκεν πηγύεις; μὴ εἴπῃς, ὅτι διὰ τὸ πάσχα, μηδὲ ὅτι διὰ τὸν σταυρὸν, ἐπεὶ πολλῷ αὐτῷ δίδως τὴν λαμπρὸν. οὐ γὰρ διὰ τὸ πάσχα τῆς θύμνης, οὐδὲ διὰ τὸν σταυρὸν, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀμύρτηματα τὰ ἡμέτερα, ὅπερ μέλλομεν μυστηρίοις προσιέναι· ἐπεὶ τοίνυν πάσχα οὐ πηγύας ὄντι, οὐδὲ πάθος,

ἀλλ'

ἢ αἴσιας αὐτῷ, ὡς οὐκ ἀκριβῶς εἰδότι, καταγνώσεις, ἢ δειλίας, ὡς εἰδότων μὲν, ὑποκρινομένων δὲ τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν. ὅταν γὰρ μὴ μόνης ἐφ' οἷς ὀμοσθήσονται σκῆπτοι, ταῦτα ἔσεσθαι πάντως. ὅτι δὲ καὶ σοφίᾳ πολλῇ καὶ ἀνδρείᾳ ἐπεδείξατο τότε, τὰ γεγραμμένα ἅπαντα δηλοῖ. τὴν μὲν γὰρ σοφίαν αὐτῷ δείκνυσιν ἡ τότε ἐκπεφεῖσα πίστις, καὶ τὰ τῆς αἱρετικῆς ἐκφεύξασα τέλματα, καὶ καθάπερ τις ἀρραὰς τὰς ὑπουλοῦς αὐτῷ ἀποκρουσαμένη πάσας· τὴν δὲ ἀνδρείαν ὁ πρὸ σφάτου παυσάμενος διωγμὸς, καὶ ὁ τῶν ἐκκλησιῶν πόλεμος. καθάπερ γὰρ ἀρίστις τινὲς μετὰ ῥήσεως ἔρχονται, καὶ πολλὰ δέξάμενοι τραύματα, οὕτω πάντα μὲν ἐδέξατο τότε τῶν ἐκκλησιῶν οἱ πρόεδροι, τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ βαστάζοντες, καὶ πολλὰς ἔχοντες ἀριθμοῦ τιμωρίας, ἃς ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ ἐπέμενεν. οἱ μὲν γὰρ εἶχον εἰσωθεν μέταλλα καὶ τὴν ἐκ αὐτοῖς ταλαιπωρίαν, οἱ δὲ δημεύσεις τῶν ὄντων ἀπέφυγον, οἱ δὲ λιμοὺς, οἱ δὲ πληγὰς ζωοχοῦς· καὶ οἱ μὲν τὰς πλευρὰς καταξεσμένας, οἱ δὲ τὰ νῶτα στιγτευόμενα, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορυχθέντας, οἱ δὲ ἄλλο τι τοῦ σώματος μέρος ἀφηρημένος ἑαυτῷ ὅλῳ τῷ Χριστῷ ἐπιδεικνύσθαι εἶχον. καὶ ἀπὸ τῆς ἀθλήσεως ταύτης ἡ ζωὴ ἅπασα συγκεχρότηται τότε, καὶ μετὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν ὁμολογιῶν, ὥστε κἂν καὶ συμφώνως τὴν ἑορτὴν ἑαυτῶν ἐπιτελῶ. οἱ τοίνυν τὴν πίστιν μὴ προδόντες οὐ οὕτω χαλεπωτάτοις χερσὶν, οὐδὲ δι' ἡμέρας πολλῆς κατορθώσαντες καὶ ὑπακρίνεσθαι ἐμβλέπουσι; ὅσα τοι ποιῆς τοσούτων καταγνῶναι παθέων, οὕτως ἀνδρεῖος καὶ σοφός. Εἰ γὰρ πλοῦτον καταγνοὺς ὁ Φαρισαῖος, πόσα ἀπώλεσεν ἂν ἦν εἶχεν ἀγαθά, τίνα ἕξεις συγγνώμην, ποίαν ἀπολογίαν τοσούτων καταξιωσάμενος διδασκάλων τῆς πρὸς Θεὸν φιλίας, καὶ ταῦτα ἀδίκως καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἀλογίας; οὐκ ἤκουσας αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι Ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἰσι συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν; Εἰ δὲ ὅπου δύο ἢ τρεῖς, μέσος ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὅπου τριακόσιοι καὶ πολλῷ πλείους πρῆσαν, πολλῷ μᾶλλον πρῆναι, καὶ πάντα ἐνταῦθα καὶ ὁμοθετεῖ. Οὐδὲ μέτοι σκήνωσιν καταγνώσομαι, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, ἢ καὶ τὴν σκήνωσιν γεωμέτρων ἐπῄνεσεν. ἢ καὶ τῶν ἀπάντων ταχῦ τῆς γῆς πατέρων σοφωτέρους Ἰουδαίους εἶναι νομίζεις, καὶ ταῦτα, τῆς παρούσης σκηνοποιΐας πολιτείας, καὶ ἑορτὴν σκηνοπηγίας τελούσας; ὅλως γὰρ οὐκ ἔστι ἄζυμα πρὸ αὐλῆς, οὐδὲ πάσχα (καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀκούσῃ λεγόντων πολλῶν, ὅτι μετὰ τὰ ἄζυμα τὸ πάσχα ἦν) ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι πρὸ αὐλῆς ἄζυμα, ἄκουσον τοῦ νομοθέτου λέγοντος, Οὐ δυνήσεσθε ποιῆσαι τὸ πάσχα ἐν οὐδεμιᾷ τῶν πόλεών σου, ὧν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἐκλέξηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐκεῖ τῆς Ἱερουσαλὴμ λέγων. ὁρᾷς πῶς εἰς μίαν πόλιν συγκλείσας τὴν ἑορτὴν, ὕστερον καὶ τὴν πόλιν καθεῖλεν αὐτὴν, ἵνα μὴ ἔχωσιν αὐτὰς ἀπαγαγεῖν τῆς πολιτείας σκιάν; ὅτι γὰρ πρόδηλόν ἐστιν ὁ ἐπόμβριος ὁ Θεός, πάντι τῷ δῆλόν ἐστι. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐκεῖ ζωοτροφεῖν αὐτὰς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης, πρόδηλον ὅτι ἀπολεῖται ἡ πόλις; οὐκ αὐδηλον, ὅτι καταλυθῆναι βουλόμενος τὴν ἑορτὴν; ὁ Θεὸς αὐτὴν καταλύει, καὶ Ἰουδαῖος ἀκολουθεῖς; ἐκεῖ ὦ φησὶν ὁ προφήτης, Καὶ πῆς τυφλὸς, ἀλλ' ἢ ὁ παιδίς μου, καὶ κωφὸς, ἀλλ' ἢ ὁ κυριεύοντες αὐτῶν; ἐκεῖ τίνα γὰρ οὐκ ἐγκαλοῦσι ἀγανώμονες σκῆπτοι καὶ ἀμαθεῖς; ἐκεῖ σοῦ ἀποστόλους; ἐκεῖ σοῦ προφήτας; ἐκεῖ σοῦ αὐτῶν διδασκάλους; καὶ τί χρὴ λέγειν διδασκάλους καὶ προφήτας, ὅσους καὶ αὐτοῦ σοῦ γονεῖς αὐτῶν κατέσφαξαν; ἔξυσαν γὰρ σοῦ γονεῖς αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις. τὴν φύσιν ἠγάπησαν, καὶ ἡμέρας ἤμελλον προδοτηρᾶν, εἶπέ μοι; τὴν συμπάθειαν κατεπάτησαν, τῶν τέκνων ἐπελάθοντο· αὐτοῦ τοῦ πεποιηκότος αὐτοῦ Θεοῦ ἐπελάθοντο. Θεὸν γάρ, φησι, ἡμῶν ἐγκατέλιπες, καὶ ἐπελάθου Θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. Θεὸν ἐγκατέλιπον, καὶ ἐορτὰς φυλάττειν ἤμελλον; καὶ πῶς δὴ τοῦτο εἶπον; ἐπεὶ καὶ ὁ Χριστὸς σὺν τούτοις μετ' αὐτῶν ὃ πάσχα ἐποίησεν, οὐχ ἵνα ποιῶμεν ἡμεῖς μετ' ἐκείνων, ἀλλ' ἵνα τῇ σκιᾷ τὴν ἀλήθειαν ἐπαγάγῃ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐμίσησε, καὶ σάλ-

βατα

ὅταν ἡ τοῦ γυναικὸς, ἀλλὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆ σύναπτας, ἄκουσον πῶς αὐτοῖς ἐπιτίμα λέγων· Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος, ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη, ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. Τί οὖν τὸ πικτὸν ὑπερεώρων, καὶ τοῦτο ἐδίλωσεν; Εἶπεν· Ὃς μὲν πει- a. Κορ. ιε. δ.
ρᾶ, ὡς ἡ μέθυει καὶ πάλιν, Ἡ ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχον- a. Κορ. ιε. κα. κϛ.
τας; ὅπερ ἡ καὶ τοῖς μείζοσι τῶν χαρισμάτων ἀπεμπτὸς ἐπετίμησεν, καὶ ὃ ἔλαττον οὐδεὶς κατεδέ- χετο, φησὶ· Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; ἔτι δὲ καὶ τῆς διαστάσεως a. Κορ. ιϛ. κβ. καὶ ιη. λα.
ἀμφέβαλλον, Ἀλλ' ἐρεῖ τις, φησὶ, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ἀλλ' ὅ- μως τοσαῦτα ἔχων ἐγκαλέσαι, οὐδὲν τοιοῦτον τοῖς αὐδαίοις εἶπε τῆς διαστάσεως καὶ
τῆς φιλονεικίας· ἀλλ' ὑφέως διορθοῦται τῆς ἐπιστολῆς, οὕτω πως φησὶ, Παρακαλῶ δὲ ὑ- a. Κορ. α. ι.
μᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα. ἤδει γὰρ, ἤδυ σαφῶς, ὅτι τοῦτο προϊστερεῖ ἢ ὃ κατεπείγει. ὁ πορισθεὶς δὲ ζωηρὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσοίσῃ, καὶ ὁ ἀλαζὼν, καὶ ὁ οἰκοθεν ἔχων ἐλάττωμα, ταχέως αὐτὸ ζωηροῖς ἀπολαύων διδασκαλίας ἀπωθήσεται, ἢ πρὸς τὴν ὑγίειαν ἐπιδώσει· ὁ μὲν τοι τῆς συνόδου ζωὴν ἑαυτὸν ἀπορρίψας, καὶ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας ἐκπεσὼν ἀγωνιᾷ, καὶ ὃ ἰατρὸν φυγὼν, καὶ ὑγιαίνειν δόκῃ, ταχέως εἰς ἀῤῥωστίαν πεσεῖται. καὶ καθάπερ ἰα- τρὸς ἄριστος ⓦ πυρετὸν προστοῦσι σβέσας, τότε τὰ ἕλκη καὶ τὰ ῥήγματα διῄρθουται· οὕτω καὶ Παῦλος ἐποίησε, πρότερον τὴν διάκρισιν μηνύων, τότε τὰ καθ' ἕκαστον μέλος ἐπεξεπέδυσε τραύματα. διὰ τοῦτο καὶ ὑποβὰς τότε διαλέγεται πρὸ τούτων, μηδὲν σαπίζειν πρὸς ἀλ- λήλους, μηδὲ οἰκείοις ἄρχοντας ἐπιγράφεσθαι, μηδὲ εἰς πολλὰ καταμεῖναι μέρη Χρι- στοῦ τὸ σῶμα.

Ταῦτα δὲ οὐκ ἐκείνοις ἔλεγε μόνοις, ἀλλὰ καὶ τούτοις μετ' ἐκείνους τὰ αὐτὰ νοσοῦσιν ἐκεί- νοις· ὡς καὶ διὰς ἴσασι μοι ἐρεῖμαι, τί ποτέ ἐστι πάχα, τί ποτέ ἐστι παρεσκευή, καὶ τί μὴν ὁ Ἰουδαϊκὸς, τί δὲ ὁ ἡμέτερος· καὶ πόθεν ἔσχεν ἑκάστη μὲν ἀπαξ τὸ σεμνὸν πάσης ἐγένετο, τοῦτο δὲ καθ' ἑκάστην πληροῦται (σωζέσθω· τί βούλεται) τὰ ἄζυμα, καὶ ὅτι ἐν πολλῷ πλείονα τούτοις εἰς αὐτὴν ζωὴν συντείνωτα τὴν ἐπιστήσει. καὶ τότε αὖ ἴσασι καλῶς αὐτῇ τὴν ἀκρίβειαν
χ. κείμ. φιλονεικίαν, εἰ μηδὲ λόγοι ἐκ τῶν ποιήσει ἀποδεῖναι δυνάμενοι, καθάπερ ἀπόντων ὄντες σοφώτεροι, οὔτε πρὸ ἑτέρων μεμαθήκοσιν, ὅπερ ἑκάστης ἐστὶ καταγώσεως, μήτε αὐτὸν εἰ- δέναι, μήτε τοῖς ὑπὸ τοῦτο τεταγμένοις ἐπαθεῖν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀλόγως ζωηδίαν καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπηρέφαστος, καὶ βαρέσθεσι φέρεσι καὶ κρημνῶν. ἀλλὰ τίς ὁ σοφὸς αὐτῇ λόγος, ὅταν μὴ τὰ αὐτοῖς δι' ἐπὶ λέγωμεν; ὑμῖς, φησὶν, ὁ ζωὴν ἐσης θύετε τὴν ἡσείαν πρότερον; τοῦ- το δ' οὐκ ἔστιν εἰπεῖν πρὸς μὲ, ἀλλ' ἐμὲ δίκαιον δι' εἰπεῖν πρὸς σὲ λέγει, ὅτι καὶ ἡμεῖς ὕπας σὴν τεύομεν πρότερον, ἀλλ' ὅμως προεπιμήσαμεν τὴν συμφωνίαν τῆς τῶν χρεῶν ἀποδοτη- ρήσεως. καὶ ὅπερ ὁ Παῦλος πρὸς Γαλάτας ἔλεγε, τοῦτο καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω· Γίνεσθε ὡς ἐγὼ, Γαλ. δ. ιϛ.
ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. Τί δὲ τοῦτ' ἔστι; ἐπιδεῖν αὐτὸν ἀπὸ ἰδίων ἀποτομῆς, καταφρονήσαι σαββάτων, καὶ ἡμερῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν νομίμων ἀπέμπτων. Εἶπε, ὅτι διδικὸς ἐώρα καὶ φοβούμενος, μήποτε ἀπροσδοκήτως χαμερὲς ἐπομείψωσι τὲ πημεῖαι, ἀπὸ τῶν καθ' ἑαυτὸν σχημάτων εἰς τὸ ἀρρεῖν αὐτὸν σκάλῃ, λέγων· γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. μὴ γὰρ ἐξ ἐθνῶν ἦλθον, φησὶ; μὴ γὰρ ἀπέφευγες ἡμῶν τῆς νομικῆς πολιτείας, καὶ τῆς τιμω-
ρίας τῆς χειμάρρου τοῖς ἀπροσδοκήτοις ⓦ νόμοι; Εὐρεῖος ἐξ Εὐρείων, καὶ νόμοι φαεσσάμος, Σοφοκ. γ. α.
καὶ ζάλοι διώκων τὴν ἐκκλησίαν. ἀλλὰ καὶ ἄπιστα ἰῶ μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ ⓦ Χριστὸν ζημίαν· τοιγάρτοι, ἀπίστιν αὐτῇ καθάπαξ. γίνεσθε δῶν ὡς κἀγὼ· καὶ γὰρ κἀγὼ ὡς ὑμεῖς ἤμεν. καὶ τί λέγω περὶ ἐμαυτοῦ; τεσσαράκοσιοι πατέρες, ἢ καὶ πλείους, εἰς τὴν Βιθυνίαν χώραν ζωοκλήτητις ταῦτα σοφοθέτησαν· καὶ πόθεν ἀλλαξεῖς ἐκείνους; δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ ἀμοίρους

ἢ ἀμοίρους

ὅση τῆς φιλοτεχίας ἡ βλάβη; βασιλεία σα σιάζουσα καταλύεται, δύο ἢ βία ζῶντα ὄντες, ἢ ζωοδιδυμῶσι μετ' ἀλλήλων, πάντες εἰσὶ ἀργαλίστροι τέχνης. ἢ οἶδα μὴν ὅτι ὀλίγα τῶν Θεοῦ χρόνῳ ὃ πλέον ἡμῶν τῆς ἀγάπης ζώντες ἀπήλλακται τῆς ἀρρωστίας, ἢ εἰς ὀλίγους ὃ τόσημα ἐξείρηκε· πλεῖω δὲ οὐ δεῖ τὸν ἀμφιτέον τῆς διεκπεσίας. ἓ γὰρ ἓ εἰ δέκα μένοι, ἓ εἰ πέντε, ἢ εἰ δύο, ἢ εἰ εἷς μόνος ὁ κάμνων ἦν, οὐδὲ οὕτω καταφρονῆσαι ἐδεῖ. εἰ γὰρ ἢ εἷς ὅτι, ἢ αὐτὸς ὁ ἀσθρίμμενος, ἀλλ' ἀδελφός ἐστι, δι' ὃν ὁ Χριστὸς ἀπέ- Ματθ.ιη.ε. θανε. ἢ πολὺς τοῦ Χριστοῦ τοῦ αὐτοῦ ὁ λόγος. Ος ἑνὶ σκανδαλίσῃ, φησὶν, ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ ℳ τράχηλον Ματθ κα.με. αὐτοῦ, ἢ καταποντισθῇ εἰς τὸ πέλαγος· ἢ πάλιν, Ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τῶν μι- Ματθ.κε.ιδ. κρῶν τούτων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε· ἢ πάλιν, Οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν τούτων.. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ τὸν Χριστὸν τοιοῦτον ποιουμένου τῶν μικρῶν προνοῆσαι, ἡμεῖς αὐτῶν καταφρονήσαιμεν; μὴ τοῦτο εἴπῃς, ὅτι εἷς ἐστι, ἀλλ' ὅτι εἷς ἀμελουμένος, ἢ εἷς ἐν λοιποῖς πολλοῖς ἀπολούμενος ὃ Γαλ. ε. θ. παθος. Μικρὰ γὰρ ζύμη, φησὶν, ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἢ τοῦτο ἔστιν ὃ τὰ πάντα ἀπόλλυσι ἢ διὰ τοῦτο ἐπεὶ, ὅτι τῶν μικρῶν καταμελοῦμεν. Διὰ τοῦτο μεγάλα ἓν τὰ ἕλκη· ὥσπερ οὖν τὰ μεγάλα ῥᾳδίως ἂν ἴδοιτο μικρὰ τῆς προσπαθείας ἀπολλύοντα ὀλιγωρίας. τοῦτο τοίνυν πρὸς αὐτοὺς λέγομεν προτρεποντες, ὅτι ἐστὶν χρεία φιλοτεχίας ἢ μάκρος, ἢ τοῦ πλοῦ ἐκκλησίαν διακαῦσαι, ἢ τὰ χιτῶνα, ὃν οὐκ ἐτόλμησε οἱ λῃσταὶ διαῤῥῆξαι, τοῦτον εἰς πολλὰ κατατεμεῖν μέρη. Οὐκ ἀρκοῦσιν αἱ λοιπαὶ αἱρέσεις, ἀλλὰ ἢ ἡμεῖς ἑαυτοὺς καὶ κατέμομεν; οὐκ ἀ- Γαλ.ε.ιε. κούεις τοῦ Παύλου λέγοντος, Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε ἢ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλή- λων ἀναλωθῆτε. Ὅρα τί ἐξῶ τῆς αἰτίας βαδίζεις, ὑπὲρ μοι, ἢ οὐ δίδοσκες τὰ λείποντα τοῖς ἔξωθεν προσιό- α.Πετρ.ε.η. ντας; Ὁ ἐχθρός γὰρ ὑμῶν, ὡς λέων περιέρχεται, φησὶν, ὠρυόμενος ἢ ζητῶν ἵνα καταπίῃ. ὅρα σοφίαν ποιμένος. οὔτε ἔνδον ἀφῆκεν εἰ) τὸ τοῖς προβάτοις, ἵνα μὴ καταπλήξηται τὸ ποίμνιον· οὔτε ἔξωθεν ἀπήγαγεν, ἵνα ὦ φόβῳ τοῦ θηρίου πάντας ἔσω συναγάγῃ. Οὐκ οἶδα ℳ πατέρα; φοβοῦμαι τὸ ἐχθρόν. εἰ ἀπεχίσης σαυτὸν τῆς αἰτίας, ἐκεῖνός σε δίξει) πάντως. ἐδύνατο μὲν γὰρ ἢ ἔξωθεν αὐτὸν ἀπαγαγεῖν ὁ Χριστός· ἀλλ' ἵνα σε προγυμνάσῃ πρὸς, ἢ συναγάγῃ εἰ), καὶ πρὸς τὸν μητέρα ζωηρὸς καταφεύγει, ἀφῆκεν ἔξωθεν ὠρύεσθαι, ἵνα ℳ ἔνδοθεν ἀκούσῃς αὐτοῦ τῆς φωνῆς μᾶλλον συσφίγξωσι, καὶ πρὸς ἀλλήλους θαλφθύγωσιν. ὅπου καὶ μητέρες ποιοῦσι φιλόστοργοι, ἂν παιδία κλαυθμηρίζόμενα πολλάκις ἀπειλοῦσι τοῖς σώμασι τὴν λύ- κων ῥίπειν, οὐχ ἵνα ῥιφθῶσι, ἀλλ' ἵνα παύσωσι δυσχεραίνοντα. πάντα ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο ἐποίησεν, ἵνα εἰρηνεύωμεν, ἵνα πρὸς ἀλλήλους ὦμεν ζωοδιδυμοῦ. διὰ τοῦτο καὶ Παῦλος πολλὰ καὶ μεγάλα Κορινθίοις ἐγκλήματα ἔχων, οὐδὲν ἐκάλεσε πρὸς τοῦτο. ἀλλ' ἔχων αὐτοῖς ἐγκλήσεις ἢ περὶ πορνείας, ἢ περὶ ἀποστασίας, ἢ τῶν ἔξω δικαστηρίων, ἢ τῶν εἰς τοὺς εἰδωλείοις συμποσίων, ἢ ὅτι γυναῖκας μὲν οὐκ ἐκόλυπλοντο ζαλεφθείας, ἄνδρες δὲ τοῦτο ἐποίουν, ἢ μὴ τούτων ἀπόντων διὰ τὸν τῶν πιστῶν ὑποφόβον, ἢ τὸν ἐκ τῶν χαρισμάτων ἐγκομιάζόμενον αὐτοῖς ἀποστασίαν, καὶ περὶ τῆς τῶν σωμάτων διαφθορᾶς· ἔχων δὲ μὴ τούτων ἀ- πόντων καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλοτεχίας καὶ διχοστασίας αὐτοῖς ἐπιτιμῶσαν, πάντα ζαὶ ἄλλα προδιορθοῦται, ἐκεῖσε διορθοῦται ἢ πρότερον. καὶ εἰ μὴ δοκῶ πᾶσι ἐνοχλεῖν, ἀπ' αὐ- τῶν τῶν τοῦ Παύλου ῥημάτων τοῦτο ποιῶν φαίνεσθαι, ὅτι πάντα ἐκεῖνα ἔχων ἐγκαλεῖν, οὐ- α.Κορ ε α. δὲν πρὸς τοῦτο διώρθωσεν. ὅπου μὲν γὰρ ἐπορνεύοντο, ἀκούσον τί φησιν· Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν 40 α.Κορ.ς.ιθ. πορνεία. ὅπου δὲ καὶ περιφρονοῦνται καὶ μέγα ἐφρόνουν, Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐ- ιγ.ε.α. φυσιώθησάν τινες. ὅπου δὲ καὶ ἔξω πάλιν ἐδικάζοντο, Τολμᾷ τις ἐξ ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων α.Κορ.ι.κ.ζ. πρὸς ℳ ἕτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀπίστων; ὅπου δὲ καὶ εἰδωλοθύτα ἤσθιον, Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου μετέχειν, καὶ τραπέζης δαιμονίων. καὶ περὶ τοῦ μὴ κατακρίνεσθε-

σθαι

ταύτης ἀκούσαντας τῆς συμβουλῆς, τοιαύτην ἀμφότεροι ποτὲ ἀμφοτέροις, ὥστε προδοθῆναι ἀδελφόν, ὑφ' οὗ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν. ὁ Χριστὸς δὲ αἷμα ἐξέχεε δι' αὐτόν· σὺ δὲ οὐδὲ λόγου προέσθαι δι' αὐτὸν ἠθύμησας; μή, παρακαλῶ· ἀλλ' οὕτως εὐτόνως διαχωρήσαντες, ὅπως τῶν ἐνθένδε ταύτην ἐπιλάθησθε, καὶ ἕκαστος ὑμῶν ἵνα μοι κρεμάσῃ τὴν τὰ τοιαῦτα νοσοῦντα· μᾶλλον δὲ μὴ γένοιτο τοσοῦτος εἰς σὲ τοσοῦτος. δύο δὲ πρὸς σὲ ὑμῖν, ἢ καὶ δέκα καὶ εἴκοσι ἵνα μοι κρεμάσωσιν, ἵνα κἂν τῶν ἐνθένδε σκώληκα ἴδωσι τὸν ἄγραν εἶσω τῶν δικτύων γενόμενον, δακνίλεύσωσιν ὑμᾶς παρθῆναι τοῦ πράγματος. αἰσχρὸν γὰρ ἴδιον τοῦ σήμερον συμβολὴν εἰς ἔργον ἐκβεβηκέναι, μὴ πλούσιος ἄφωμεν τῆς προθυμίας τῆς πρὸς ἐκείνους ἰατρείας, καὶ πλείονα ἔσται ὁ κέρδος καὶ ὑμῖν, κἀκείνοις. μὴ τοίνυν ὀλιγωρήσητε, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες γυναῖκας, καὶ ἄνδρες ἄνδρας, καὶ δοῦλοι δούλους, καὶ ἐλεύθεροι ἐλευθέρους, καὶ παῖδες παῖδας, καὶ πάντες ἁπλῶς μὴ ἀκριβείας ἀπάσης τοὺς τὰ τοιαῦτα νοσοῦντας θηρεύσαντες, ὅπως εἰς τὸν ἐπιοῦσαν ἀπαντήσατε σύναξιν· ἵνα καὶ τὸ πρὸ ἡμῶν ἐπαινῆτε τύχητε, καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ἐγκωμίων τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ μισθὸν ἐπιτάσησθε, τὸν πολλοῦ καὶ ἁπάντων, καὶ οὗ πάντες τῶν καταξιούντων. γένοιτο πάντων ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ [καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ] πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΟΜΙΛΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΠΑΣΧΑ ΝΗΣΤΕΥΟΝΤΑΣ.

Ἀλλ' ἡ χρεία μὲν ἡ ἀναγκαία καὶ καταπιέζουσα, τῷ παρόντι ἐμπνεύσαι τὸν ἀκολουθοῦντα ἁρμόσασα, πρὸς ἑαυτὸν ὑπισχνεῖται τὸν λόγον, καὶ τῶν πρὸς σὲ αἱρετικῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξει παλαισμάτων τήμερον. ἡμεῖς μὲν γὰρ πάλιν ἐκεῖ τὸν τῆς μετοχμοῦς δόξης διαλεχθῆναι πρὸς τὸν ὑμέτερον ἀγάπιον προσκυνοῦμεν· ἡ δὲ τῶν τὰ πρόσφατα πάσχα νηστεύειν βουλομένων ἄκαιρος φιλονεικία, πρὸς τὸν αὐτῶν διεκπεσεῖν πᾶσαν ἡμῖν ἀσχοληθῆναι κατεπαναγκάζει τὸν διδασκαλεῖον τήμερον. καὶ γὰρ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς, οὐχὶ σὸν λύκους ἀπελαύνει μόνον, ἀλλὰ δὲ τὰ πρόβατα νεοσπόρτα διεκπεύσαι μετ' ἐπιμελείας ἁπάσης· ἐπεὶ τί ὄφελος, ὅταν τῶν μὲν θηρίων τὰ σώματα διαφθείῃ τὰ πίμπλησι, νοῦν δὲ τῆς ἀρρωστίας κατεσθίηται; οὕτω δὲ γραπτὸς ἀρίστου οὐχὶ τὰ μηχανήματα ἐπικρούεται μόνον, ἀλλὰ πρὸ τούτων τὸν πόλιν σασαλεύουσαν πρὸς ἑαυτὸν ζωγραφεῖ· εἰδὼς ὅτι ὃ πλέον ὀφθὲν ἐξαιρεῖται τῆς ἐξωθεν νίκης, ἕως ἂν ἐνδοθεν ἐμφύλιοι μάχωσι πόλεμοι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι σάστεως καὶ φιλονεικίας ἴσον ὀφθὲν εἰς καθαίρεσιν, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστός· Βασιλεία μερισθεῖσα ἐφ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται). καίτοι τί βασιλείας δυνατώτερον, ὅπου χρημάτων πρόσοδος, καὶ ὅπλα, καὶ τείχη, καὶ ὀχυρώματα, καὶ γραπτῶν ἀριθμὸς τοσοῦτος, καὶ ἵππων, καὶ μυρία ἕτερα πολλῷ προέχοντα τῶν ἐμῶν; ἀλλ' ὅμως ἡ τοσαύτη δυνάμις καταλύεται, ὅταν πρὸς ἑαυτὴν σασαλεύῃ. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀδύνατον ἐργάζεσθαι πέφυκεν, ὡς φιλονεικία καὶ ἔρις· ὥσπερ οὐδὲν οὕτως ἰσχυὸν καὶ δυνάμενον, ὡς ἀγάπη καὶ ὁμόνοια. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Σολομὼν ζωγραφῶν, ἔλεγε· Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πόλις ὀχυρά, καὶ μεμοχλευμένη βασιλεία. εἶδες ὅση τῆς ὁμονοίας ἡ ἰσχύς;

ρεσι, καὶ σπιπιεσθαι μέλλον· κατίδωμεν ὃ τῶν ψυχῶν τῶν ἀθανάτων. ἢ καθάπερ ⓐ ἀνδραποδισταὶ τραγήματα καὶ πλακουντάρια ἐπιδεικνύντες τοῖς μικροῖς παιδίοις, καὶ δελεάζοντες, ἐλευθερίας αὐτὰ τῆς ζωῆς ἀποστεροῦσιν αὐτῆς· οὕτω δὴ καὶ ⓐ δαίμονες, μέλας ἐπαγόμενοι ἡδονὰς, ἀνθρώπων ἀνδραποδίζονται τὰς ψυχὰς καταπονήσοντες τῶν σωτηρίων. Κεφάλαιον

Ἀλλ' ἡμεῖς μὴ ἀνεχώμεθα, ἀγαπητοί· ἀλλ' ἐκ πάντος τρόπου ζητῶμεν ἀσφάλειαν ἀπαγγελεῖν. μὴ γὰρ οὐκ ἐδώκαν ὁ Ἰωὴλ τῇ γυναικὶ πιθανὰς βλασφημῆσαι εἰς [Ⓦ] Θεόν, καὶ ἀπαλλαγῶμεν τῆς ὑπερβολῆς συμφορᾶς; Εἰπὲ γάρ μοι, φησι, ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα. Ἀλλ' ἔδει μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι καὶ πένεσθαι, καὶ τῶν ἀφύκτων ἐκείνων πληγῶν ἐνέχεσθαι, ἢ βλασφημήσαντας ἀπαλλάττεσθαι τῆς ὑπερβολῆς τῶν κακῶν. τοῦτο καὶ σὺ ζήλωσον. καὶ μωρίας ὁ δαίμων ἐπαγέλλεται τὴν ὑπερβολὴν τῶν λύσεις κακῶν, μὴ πειθῆς, μηδὲ ἀνάσχῃ, καθάπερ ὁ δίκαιος οὐκ ἐπείσθη τῇ γυναικί· ἀλλ' ἐλεύθερον μᾶλλον ἐφύλαττεν ἑαυτὸν πονηρῶν ῥημάτων, ἢ τὴν σωτηρίαν τῆς σῆς ἀπολλύσης ψυχῆς. οὐ γὰρ ἐγκαταλιμπάνων σε ὁ Θεὸς; ἀλλ' ἃ λαμπροτέρων ποιῆσαι βουλόμενος, ἀφίησι ταῖς ἀρρωστίαις ἐμπεσεῖν πολλάκις. ἰδοὺ τοίνυν χαρτάριον, ἵνα καὶ σὺ ἀκούσῃς, Μὴ ἄλλως οἴει με χειρόγραφα γράφειν, ἢ ἵνα δίκαιος ἀναφανῇς; οὐκοῦν μὴ οὕτω καὶ σὺ τοίνυν πλοῦτον εἰπῇς. ἀλλ' ὥστε μὴ τῶν εἰρημένων τὸ μνήμιον λυμήνασθαι, σὺ τοῦτο κατάδυσον τῇ λόγῳ, τὰ τοῦ Μωϋσέως ῥήματα εἰπών· Διαμαρτύρομαι ὑμῖν Ⓦ ὑρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἐὰν ὑμᾶς τὴν πρόσκαιρον ἡμέραν, ἢ τὴν ἀπόπτωσιν, πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀπέλθῃ τὴν σκληρύνσαν, ἢ εἰς τὴν ζωαγωγὸν ἀπόστασιν, ἢ εἰς τὰ Ματζώνης αἰσθῇ, ἢ ἡσυχίαν κτησωνίσῃ, ἢ σαββάτων μετάσχῃ, ἢ ἄλλο τι μικρὸν ἢ μέγα Ἰουδαϊκὸν ἔθος ὑπετυλίσῃ· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος ὑμῶν πάντων. ὅτοι ⓐ λήσει πρόσκαιρον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐμοί, καὶ ὑμῖν. καὶ ἐμοὶ πειθῆται, πολλὴν ὑμῖν παρέξουσι τὴν παῤῥησίαν· δι' ὃ προσκούσητε, ἢ ἵνας τῶν τοιούτων τολμώντων ἀποκρύψητε, ὥσπερ κατόπτρου σφοδροὶ ἀπικαταστήσονται ὑμῖν. οὐ γὰρ ἐπιτρεπόμενον τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ· ἀλλὰ [ἢ] καὶ πόλεμον δοκεῖ ἐγείρειν ὅτι σοὶ παραινῶ. ὑμῶν ἐστι λοιπὸν πλεονάσαν ὃ καταβληθέν, καὶ τῇ τῆς ἀκροάσεως ὠφελείᾳ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν ἡμετέρων ἀδελφῶν ἀποχρήσασθαι. ἀλλὰ φορτικὸν μοὶ ἐπαχθὲς καταγέλλειν· σοὶ τὰ τοιαῦτα ἀμύρτανοντα. φορτικὸν μοὶ οὖν ἐπαχθὲς σιγᾶν. ἢ γὰρ ὑμῖν τοῖς ἀπορύτοις, κἀκείνοις τοῖς λοιδόροις ἐπάγω Ⓦ ὄλεθρον αὐτῶν ἡ σιγή, Ⓦ Θεὸν ὑμῖν ἐκπολεμοῦσα. πόσῳ ὂν βέλτιον τοῖς ζωοδόχοις ἀπιχθάνεσθαι ὅτι σωτηρίαν, ἢ Ⓦ διαπορεῖν προξενοῦσα καθ' ἑαυτῶν; σοὶ μὲν γὰρ, κἂν ἀγανακτήσῃ νῦν, σοὶ σε βλάψαι δυνήσεται, μᾶλλον δὲ χάριν εἴσεταί σοι μὴ θοῦτα τῆς ἰατρείας· ὁ δὲ Θεὸς, ἀντὶ τῶν ζωοδόχων σε τῶν ὑπερβολῶν χαριζόμενος χάριν, σιγήσῃς καὶ ἀπορύψῃς, τῶν ἑκάστων ἀπαιτήσει σε δίκην. ὥστε σιγῶν μὲν, ἢ Ⓦ Θεὸν ἐκπολεμήσεις σαυτῷ, καὶ Ⓦ ἀδελφοὶ βλάψῃς· καταγέλων δὲ καὶ φανερὸν ποιῶν, κἀκεῖνον ἕξεις ἵλεων, καὶ τοῦτον καρδαμῦς, καὶ φίλοις κτήσῃ μανικοὶ, τῇ πείρᾳ τῶν θεργασίας μαθόντα. μὴ τοίνυν νομίζετε χαρίζεσθαι τοῖς ὑμετέροις ἀδελφοῖς, εἴ τι τῶν ἀπόντων ὀρῶντες μείζονα, μὴ μετὰ πάσης ἐλέγχοιτε τῆς σφοδρότητος. ἁμάρτοι δὲ ἀπολέσῃς, μὴ Ⓦ κεκλοφότα μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓦ ζωοδόχα τῶν κλεπτῶν καὶ μὴ καταγέλλοντα, ὁμοίως νομίζῃς ἐχθρὸν; ἢ μήτηρ ἡμῶν ἡ κοινὴ οὐχ ἁμάρτοι, ἀλλ' ἀδελφὸν ἀπώλεσεν. ἔκλεψεν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ κατέχει νῦν ὡς ὃν Ἰουδαϊσμῷ. οἶδας τὸν κεκλοφότα, οἶδας τὸν κλαπέντα· ὁρᾷς ἐμὲ καθάπερ λύχνον ἅπτοντα τῆς διδασκαλίας τὸν λόγον, καὶ πάντα χῶ ζητοῦντα, καὶ κόπτόμενον· σὲ σύ ἔσχηκας σιγῶν, καὶ μὴ καταγέλλεις; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην; πῶς ὃ σὺ ἐκ τοῖς ἑκάστοις σε τῶν ἐχθρῶν ἐκκλησία λογίζεται, καὶ πολέμιον ἡγήσεται καὶ λυμαῖνα; ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδένα τῶν τοιούτων

Ἰωὴλ α θ.

Ἰωὴλ μ. γ.

Δεύτ. λ ιβ.

Ματθ. ει κζ.

κ. τ. τὰ τοιαῦτα ἀμυρτανόντων.

ἔφυγες μ'; τῦ διαστῆσαι σε τὸν υἱὸν μέλλει, καὶ πολεμᾷς αὐτοῖς εἰς τοῦτο ζωμένεται; καὶ ὁ μὲν
ἀναιρεθεὶς ὅταν σε ἐπίμησεν, ὡς ἀδελφόν σε ποιῆσαι καὶ συγκληρονόμον αὐτῦ· σὺ δὲ αὐτὸν οὕ-
τως ἀτιμάζεις, ὡς τοῦ ἐκείνου φονέως καὶ σωρώσαντας αὐτὸν τιμᾶν δὲ θεραπεύειν τῇ τῶν ἐ-
ορτῶν κοινωνίᾳ, καὶ εἰς τοὺς βεβήλους αὐτῶν τόπους ἀπέρχεσθαι, καὶ τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος
5 τοσθύρων, καὶ χαίνοντος τὰ στόματα; ὅτι τοῦτο γὰρ ἐγὼ πυθομαι καλεῖν, μετὰ τῶν φο-
νευσάντων, τῶν τῶν Ἰουδαίων πατέρων. καὶ πῶς γὰρ οὐχὶ δαίμονας θεραπεύουσι ⓐ Θεοῦ ὑ- Matth. 8. 28.
πάρχοντα ἀφ' ὧν θεραπεύωμαι; ἀλλὰ θεραπείας ἐκ δαιμόνων ἐπιζητεῖς; ὅτε εἰς χεῖρας εἰσ-
ελθεῖν αὐτοῦ ζωγχώρει ὁ Χριστός, τότε εἰς πλάνης βυθὸν κατεπόντισαν· αἱ θεραπεῖαι
δὲ φαίνονται σωμάτων; εἶτε μὴν ὅλως μὴ ἀπεκτόνουν, εἴτε μὴ ἐπεβούλευον. τὸ μὲν δύ-
10 σαι ἐξέβαλον, τῆς πηγῆς ἀπεξήρανται τῆς ὕδατος· καὶ τὸ σῶμα θεραπεύσουσι; γέλως ταῦ-
τα καὶ μῦθοι. ἐπεβούλευον καὶ κατεβλάπτειν, οὐ θεραπεύειν ἴσασι ⓐ δαίμονες. τῆς ψυ-
χῆς οὐ φείδονται, δὲ τῶν σωμάτων, εἰπέ μοι, φείσονται; τῆς βασιλείας ἐπιχειροῦσιν ἐκ-
βαλεῖν· καὶ τοσημάτων ἀπαλλάξειν αἱρήσονται; οὐκ ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, μᾶλλον
δὲ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ προφήτου, ὅτι οὐδὲ ἀγαθοποιῆσαι, οὐδὲ κακοποιῆσαι δύνανται); εἰ δὲ καὶ
15 ἠδύναντο θεραπεύειν, καὶ ἐβούλοντο (ὅπερ ἀδύνατον) ἀλλὰ δεῖ σε μὴ κέρδους μικροῦ καὶ
φθαρτοῦ ζημίαν ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον ἀντιλλάξασθαι. σῶμα θεραπεύσεις, ἵνα
ψυχὴν ἀπολέσῃς; ὡς * καλὴ σου ἡ ἐμπορεία; τὸν ποιητὴν τοῦ σώματος προσοργίζεις Θε-
ὸν, καὶ τὸν σὸν ἐπίβουλον εἰς θεραπείαν ἐπικαλῇ; καὶ πῶς σε τις δι' αὐτῆς τῆς ἰατρικῆς
ἐπιτήμης δαιμόνων ἀθεραπεύτων ἐλπίσῃ ποτὲ οὐκ ἐλπίσει προσκιωπῶσαν ῥᾳδίως;
20 καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πολλὰ πολλάκις διὰ τῆς αὐτοῦ πτέρνης τοσήματα ἀπήλασαν, καὶ
πρὸς ὑγίειαν τοὺς καμνοντας ἐπεμήχανον. τί οὖν, κατοπῶσαι δεῖ τῆς ἀσεβείας διὰ τοῦ-
το; μὴ γένοιτο. ἄκουσον τί φησιν Ἰουδαίοις ὁ Μωϋσῆς. Ἐὰν ἀναστῇ προφήτης ἐν ὑμῖν Δευτ. ιγ. α.
ἐνυπνιαζόμενος ἐνύπνιον, καὶ δῷ σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἔλθῃ τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε, καὶ
χ. οἷς εἴπῃ πρὸς σέ, λέγων· πορευθῶμεν, καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οὓς οὐκ ἤδεισας ⓐ πα-
π. ἀκουσόμεθα 25 τέρες ὑμῶν· οὐκ ἀκούσεσθε τῆς φωνῆς τοῦ προφήτου [ἢ] τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύ-
πνιον. τοῦτο λέγω τοιοῦτόν ἐστιν· ἐὰν ἴδῃς ἀνάστῃ προφήτης, φησί, καὶ ποιήσῃ σημεῖον, ἢ τερατείαν ἐ-
γείρῃ, ἢ λεπρὸν καθάρῃ, ἢ πηροὺς ἰάσηται· καὶ, μὴ δὲ ποιήσας τὸ σημεῖον, καλέσῃ σε εἰς ἀ-
σέβειαν, μὴ πιθοῦς διὰ τὴν ἔκβασιν τοῦ σημείου. διὰ τί; Πειράζει γάρ σε Κύριος ὁ Θεός Δευτ. ιγ. γ.
σου, ἰδεῖν, εἰ ἀγαπᾷς αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. ὅταν δὲ-
30 λῃ, ὅτι δαίμονες οὐ θεραπεύουσι, εἰ δέ ποτε καὶ, συγχωρουμένου [τοῦ] Θεοῦ, ἐπιτύχοιέ
τινος θεραπείας, καθάπερ αἱ θλάσεις, εἰς δοκιμὴν τὸ σὸν ἡ συγχώρησις γίνεται, οὐκ ἐπὶ
Θεὸς ἀγαθός, ἀλλ' ἵνα σὺ παιδευθῇς μηδὲ θεραπεύσεσθαι τοὺς δαιμόνας. καὶ
τί λέγω θεραπείαν σώματος; εἴ τις σοι γένοιτο ἄπιστος, ὥστε ἁρπασθῆναι ⓦ Χριστοῦ, μὴ
καταδέξῃ; εἴ τις βασιλείαν ἐπαγγέλοιτο, ὥστε ἀπορρῶσαι [ἀπὸ] τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ
35 Θεοῦ· ἀποστρέφοιτο καὶ μίσησον, καὶ γνοὺς Παύλου μαθητὴς, καὶ ζηλώσας τὰς φωνὰς ἐκείνας,
ἃς ἡ μακαρία καὶ θνητὰ οὐδέποτε ψυχή. Πέπεισμαι γάρ, φησὶν, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, Ρωμ. η. λη.
οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βά-
θος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χρι-
στῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. ἐκεῖνοι οὐκ ἄγγελοι, οὐ δυνάμεις, οὐκ ἐνεστῶτα, οὐ μέλλοντα,
40 οὐ κτίσις ἑτέρα χωρίζει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ· δὲ σὺ σώματος θεραπεία ἀφίστησι; καὶ
ποίας ἂν τύχοιμι συγγνώμης; ἢ γὰρ ἢ γέεννα φοβερώτερον ἡμῖν ⓦ Χριστοῦ ἐστὶ δῆλον, ἢ βα-
σιλείας ποθητότερον. καὶ τοσοῦτον, βέλτιον ἐστὶ ταῖς ἁρπαγαῖς μένειν, ἢ διὰ τὴν ἀπαλλα-
γὴν τῆς ἀθυμίας εἰς ἀσέβειαν καταπεσεῖν. καὶ γὰρ θεραπεύσῃ δαίμων, μεῖζον κα-
τόλαψιν ἢ ὠφέλησεν. ὠφέλησε μὲν γὰρ τὸ σῶμα, τὸ πρώτως ἀποθανούμενον μικρὸν ὕστε-

ὄζ αὐτῶν τῶν βαθέων αἰέτες ἁλῶναι, θηρίων ἀπόντων γενέσθαι ἀγελαίοτερον. τὰ θηρία μὴ γὰρ ἐκ τῆς ψυχῆς ὀπτιδίδωσι πολλάκις, καὶ τῆς οἰκείας καταφρονῆ σωτηρίας, ὥστε ὑποφασσῆσαι τῶν ἐκείνων· οὐκοῦν, σεσιμμένης ἀνάγκης οὔσης, σὺν ὄζ αὐτῶν φωλεὸς ταῖς οἰκείαις χ. ἐγκλείων·
καθίσφαξαν χερσὶν, ἵνα σὺν ἑβδόμοις τῆς ἡμετέρας ζωῆς, σὺν ἀλάστοροις θεραπεύσωσι δαίμοσιν. εἰ δὲ τῆς αὐτῶν ἐκπλαγείη προαιρέσεως; τῆς ἀσέβειαν, ἢ τῆς ὠμότητα ἢ τῆς ἀ- 5
πανθρωπίας; ὅτι σὺν ἵπποις ἐθύσαν, ἢ ὅτι τοῖς δαιμονίοις ἔθυσαν; ἀλλὰ ἀσπλαγχίας ἔνεκεν ἦλθε τὰ λαγνότατα τῶν ἀλόγων ἀπέκρυψαν; ἄκουσον τοῦ προφήτου, τί φησι περὶ τῆς ἀκο-
Ezek. 8. λασίας αὐτῶν· Ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγένοντο, ἕκαστος ὀπίσω τῆς γυναικὸς τοῦ πλησίον ἐχρεμέτι- 10
ζεν. οὐκ εἶπεν, ἕκαστος τῆς γυναικὸς τοῦ πλησίον ἐπεθύμει· ἀλλ' ἐμφατικώτατα τῇ τῶν ἀλόγων φωνῇ τὴν ὀκ τῆς ἀσελγείας ἐγκωμιάζων αὐτοῖς μανίαν ἐπέφευε. τί βούλεσθε εἴ- 10
περον εἶπεν; τὰς ἁρπαγάς; τὰς πλεονεξίας; τὰς τῶν πενήτων προδοσίας; τὰς κλοπάς; τὰς καπηλείας; ἀλλ' οὐδὲ πᾶσα ἡμῶν προὶς ταύτην ἀρκέσει τὴν διάγνοσιν ἡμέρα. ἀλλ' αἱ ἑορταὶ αὐτῶν σημεῖα ἔχουσι πολλά. καὶ αὐτὰς μὲν οὖν ταύτας ἀκαθάρτους ἀπόφασιν. χ. ἀποδέχω.
ἄκυρον ποιῶ τῶν προφητῶν, μᾶλλον δὲ ἄκυρον τοῦ Θεοῦ, μὴ γένοιτο· ὅσης αὐτὰς ἀποτρέφεται τῆς
Amos 5. καρδιολύτης· Μισῶ καὶ ἀπώσομαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν. ὁ Θεὸς μισεῖ, καὶ σὺ κοινωνεῖς; καὶ οὐκ 15
εἶπε, τὴν δεῖνα, ἢ τὴν δεῖνα τὴν ἑορτήν, ἀλλὰ πάσας ὁμοῦ. βούλει ἰδεῖν, ὅτι οὐ τὴν ἀφ' ὑμῶν, οὐ τῆς κιθάρας, οὐ τῶν ψαλτηρίων, οὐ τῶν ἄλλων ὀργάνων λατρείαν μισεῖ; Μετάστησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σοῦ, φησὶ, καὶ τὴν ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. ὁ Θεὸς λέγει, μετάστησον, χ. ψαλμῶν
οὐ σὺ πέφυκας ἀκροατὴς ὢν τῶν σαλπίγγων; ἀφ' αὐτῶν αἱ θυσίαι οὐ προσφοραὶ οὐκ βδελυ-
Isa. 1. κταί; Ἐὰν φέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι. θυμίαμα βδέ- 20
λυγμα, οὐ ὁ τόπος ὁ βδέλυγμα; οὐ πότε ἢ βδέλυγμα; περὶ ἣν ὁ κεφάλαιον αὐτοὺς ἐργάσασθαι τὴν κακίαν, περὶ ἣν ἑαυτὴν ἀμελῆ διαστῆσαι. προὶς τὸ προσεῦξαι, προὶς τὴν χρηστοκτονίαν ὁ βδέλυγμα· οὐ πολλῷ μᾶλλον; κἂν τοῖς θυμιάμασιν ὠδίζεσθαι; ἀλλ' ἡ τῇ φύσει τῶν δώρων, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τῶν προσαγόντων προσίσχων ὁ Θεὸς, οὕτω κρίνει
ταῦτα προσφορές. προσίσχει ὅτι Ἄβελ, οὐ τότε ὅτι τοῖς δώροις αὐτοῦ· Εἶδε καὶ Κάϊν, οὐ 25
Gen. 4. τότε ταῖς θυσίαις αὐτοῦ ἀπεσκάφη. Ἐπὶ γὰρ Κάϊν, φησὶ, οὐ ὅτι ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν. ὁ Νῶε θυσίας ἀνέγνω τῷ Θεῷ προσάντων οὐ μόχων οὐ ὀρίθων· καὶ φησὶν ἡ γραφὴ,
Gen. 8. καὶ Ὀσφρανθη Κύριος ὀσμὴν εὐωδίας· τυτέστιν, ἐδέξατο τὰ προσενεχθέντα. οὐ γὰρ δὴ ῥίπες ἐστὶ προὶς Θεὸν, ἀλλ' ἀσώματον ὂν θεῖον. καίτοι τὰ αἱαφερόμενα σκεύη ἐστὶ καὶ κρέατος σωμᾶτος χαμαιῶν· ἢ οὐ τοιαύτης κρίσεως ἐστὶν δυσωδίσεως. ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι τῇ προ- 30
αιρέσει τῶν προσφερόντων προσίσχει ὁ Θεὸς οὐ δέχεται οὐκ ἀποτρέφεται ταῦτα θυσίας· τὴν μὲν κρίσιν οὐ τὴν καπνὸν, ὀσμὴν εὐωδίας καλῶ· ὃ δὲ θυμίαμα, βδέλυγμα, ὅταν πολλῆς δυσωδίας ἡ τῶν προσαγόντων προσαίρεσις ἔχῃ. βούλει μαθεῖν, ὅτι μὴ τῶν θυσιῶν, οὐ τῶν ὀρτῶν, οὐ τῶν θυμιαμάτων, οὐ ναοὶ ἀποτρέφεται τὰ τοιαῦτα ἐκφ; μάλιστα μὲν ἔδειξε διὰ τοῦ ἔργου, τότε ὡμὸν βαρβαρικῆς χερσὶ προδοθείς, ὕστερον δὲ ὁ τῆς πλοῦς κα- 35
Isa. 66. θελών. ὅμως δὲ οὐ περὶ τῆς καταστροφῆς διὰ τὸ προφήτου βοᾷ οὐ λέγει, Μὴ πεποίθατε ὅτι λόγοις ψευδέσι, ὅτι οὐκ ὠφελήσουσιν ὑμᾶς, λέγοντες, ναὸς Κυρίου, [ναὸς Κυρίου] χ. λέγοντας χ. ναὸς ἅγιος ἐστὶν. ἦν ὁ ναὸς ἁγιάζει, φησὶ, σὺν ζωοποιοῦσι· ἀλλ' οὐ ζωοποιοῦντες τὸν ναὸν ἅγιον ποιοῦσιν. εἰ δὲ τότε σὸν ὠφέλει ὁ ναὸς, ὅτι τὰ χρυσοῦν, ὅτι ἡ κιβωτὸς· πολλῷ μᾶλλον ὅτε πνεῦμα ἐκεῖνα αἰώνιον· ὅτε τελεία ἡ ἀποστροφὴ τοῦ Θεοῦ γέγονεν· ὅτε πλοῦν τῆς ἐμφύτου ἡ ἀποδη- 40
μίας. πόσης οὖν αἰσίας ἂν εἴη, εἰ πόσης προθυμίας, σὺν ἠπιωμένους, σὺν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προσδεδομένους, σὺν οὐ διαστῆσαι προξιόμενος, τότε ἐκποιεῖσθαι εἰ ἑορτάς; εἴ τις τὸν ὑὸν ἀγέλε τὸν σὸν, εἰπέ μοι, ἆρα αὐ αὐτὸν ἰδεῖν ἐπέμπας; ἆρα δὲ ἀ-
χθοῦσα τῆς προσηγορίας; ἀλλ' οὐχ ὡς δαίμονα πατρὸς, ἀλλ' οὐχ ὡς αὐτὸν τὸν προβολὴν

ἔφυγες

φησὶ, ὅτι οὐχ ἁγιάζει τὸν τόπον τὰ βιβλία, ἀλλὰ βέβηλον ποιεῖ τὴν ζωηρότατον ἡ τοιαύτη αἵρεσις, ἰστέον ὑμῖν διηγήσομαι παλαιόν. Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς πάντοθεν βίβλους ζωαγαγὼν, καὶ μαθὼν ὅτι καὶ παρὰ Ἰουδαίοις εἰσὶ γραφαὶ τοῦ Θεοῦ φιλοσοφοῦσαι καὶ πολιτείας ἀρίστης, μεταπεμψάμενος ἄνδρας ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἠρώτησεν αὐτοὺς δι' ἐ-
5 κείνων· καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ τοῦ Σαραπίδος ἱερὸν (καὶ γὰρ τῷ Ἕλλῃ ὁ αὐτὸς) καὶ μέχρι νῦν ἐκεῖ τῶν τοσούτων αἰρετικῶν βίβλοι μένουσι. τί οὖν; ἅγιος ἔστι τοῦ Σαραπίδος ὁ ναὸς διὰ τὰ βιβλία; μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἔχει τὸν οἰκεῖον ἁγιότητα· τὸν τόπον δὲ οὐ μεταδίδωσι, διὰ τὸν τῶν ζωηρότων ἐκεῖ μαρτύρων. ὃ αὐτὸ τοῦτο καὶ περὶ τῆς ζωαγωγῆς λεκτέον. Εἰ γὰρ ἡ μὴ εἴδωλον ἔστηκεν ἐκεῖ· ἀλλὰ δαίμονες οἰκοῦσι καὶ τοῦτον. καὶ
10 τοῦτο οὐ περὶ τῆς σοφωδοῦς λέγω ζωαγωγῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Δάφνη. ποιμένες γὰρ ἐκεῖ ὁ βαρβαρόφρων, ὁ δὲ καθοῦσι Ματζούκης. ἡ γὰρ πολλοὺς ἔπουσα τῶν πιστῶν ἀνάκαιρον ἐκεῖ, καὶ ἀδιακρίτως τῷ τόπῳ. ἀλλὰ μὴ γένοιτό ποτε τούτους πίστεις προσοικεῖν. ἐμοὶ καὶ ὁ Ματζούκης, καὶ ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερεύς, ὁμοίως δοκεῖ βέβηλοι. Εἰ δέ τις μου τολμᾷ
15 καταγνώσεις πάλιν ἐγὼ τὸν ἐμαυτοῦ αὐτὸν καταγνώσομαι μᾶλλον. Εἰπὲ γάρ μοι· ὅταν δαίμονες οἰκοῦσι, οὐχὶ ἀσεβείας χεῖρόν ἐστι, καὶ μὴ ξόανον εἶναι, ὅταν ζωντανοὶ οἰκῶσι Χριστιανοὶ, ὅταν σαυτὸς ἐλαιώσῃ, ὅταν βλασφημῆται Θεὸς, ὅταν πατὴρ ἀγνοῆται, ὅταν ὑ-
χ. μείζων ἐστὶν ἡ βλάβη. βρίζηται, ὅταν πνεύματος ἁγίου χάρις; μᾶλλον δὲ αὐτῶν ὄντων δαιμόνων, ἡ μείζων ἐστὶν ἡ βλάβη; ἐκεῖ μὲν γὰρ γυμνὴ ἡ ἀσέβεια, καὶ οὐκ ἂν ῥᾳδίως ἐπισπάσαιτο, ἐνταῦθα δὲ ἀπάτησις πολλὴ ἔχοντα καὶ σεμνοποιοῦντα. τοιαῦτα λέγοντες Θε-
20 ὸν προσκυνεῖν, καὶ εἰδώλων ἀποστρέφεσθαι, καὶ σοφίζειν ἔχειν δοκοῦσι· τοῖς ῥήμασι τούτοις πολὺ κατασκευάζοντες τὸ δίλεαρ, τοὺς ἀφελεστέρους καὶ ἀκάκους ἀφυλάκτους εἰς τὰ ἑαυτῶν ἐμβάλλουσι πάγας. ὥστε τὰ μὲν τῆς ἀσεβείας ἴσα αὐτοῖς καὶ ἕλλησι· τὰ δὲ τῆς ἀπάτης χαλεπώτερα τῶν ἐκεῖ τυράννων. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ τοῖς ἔσχε βωμὸς ἀπάτης ἀόρατος,
25 εἰς ὃν οὐχὶ προσβαίνει μέλος, ἀλλὰ ψυχὰς δυστυχεῖς καταθύουσιν. ὅλως δὲ εἰ ζωμαίζεις τὰ ἐκείνων, τίς σοι κοινὸς πρὸς ἡμᾶς ὅτι λόγος; εἰ γὰρ σμικρὰ καὶ μεγάλα τὰ Ἰουδαίων, ψευδῆ καὶ ἡμέτερα· εἰ δὲ ἀληθῆ, ὥσπερ οὖν καὶ ἀληθῆ, ἐκεῖνα ἀπάτης γέμει. οὐχὶ τὰς γραφὰς λέγω (μὴ γένοιτο· ἐκεῖναι γάρ με πρὸς Χριστὸν ἐχειραγώγησαν) ἀλλὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν καὶ τὴν μανίαν τὴν νῦν.

Ἀλλὰ γὰρ ὤφελον λοιπὸν δεῖξαι, ὅτι καὶ δαίμονες ἐκεῖ κατοικοῦσι· οὐχὶ τὸ αὐτὸ τῷ τόπῳ
30 μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς ταῖς ψυχαῖς τῶν Ἰουδαίων. Ὅταν γὰρ ἐξέλθῃ, φησὶ, τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, περιέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρῇ, φησὶν, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου· καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσέρχεται εἰς αὐτὸν· καὶ ἔσται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. ὅταν ἔσται καὶ
χ. εἰσιόντων 35 τὴν ἡμέραν ταύτην. ὁρᾷς ὅτι δαίμονες οἰκοῦσιν αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, χαλεπώτεροι τῶν πρώτων καὶ μᾶλλον εἰκότως. τότε μὲν γὰρ εἰς τοὺς προφήτας ἀσεβοῦσι· καὶ ἐκεῖνοι εἰς αὐτὸν τὸν προφητῶν διασπάσαντες υἱὸν ἐφόνευσαν. ἀνάθεμα οὖν, εἰπέ μοι, δαιμονᾷ, καὶ τοσαῦτα
χ. εἰκαιρο- γῶσιν ἔχουσι πνεύματα ἀκάθαρτα, τὸ σφαγαῖς καὶ φόνοις ἀνάπαυσιν, εἰς ταῦτα ζωπυρεῖται, καὶ ἡ φειδήται; προσρήσεως [γὰρ] δεῖ κοσμηθῆναι τούτοις, καὶ λόγῳ μεταδιδόναι ψιλῷ, ἀλλ' οὐχ
40 ὡς καλὸν λύμιον καὶ νόσου τῆς οἰκείας ἀπαύστου ἀποστρέφεσθαι; οὐχὶ πάνυ εἰσὶν ἐπηλυγὴ κακίας; οὐχὶ σὺν πολλῇ καὶ μακρᾷ λόγῳ τοὺς προφήτας πρώτους εἰς τὰ τούτου κατηγορίας ἐκάλεσαν; πεῖθω τραγῳδίαν, πῦρ παρανομίας ἔφοπτον σὺν ἀπαρυθμήσαι τῆς ἑαυτῶν μιαιφονίας; ἐθύσαν σὺν υἱοὺς αὐτῶν καὶ θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις· τὸν φύσιν ἠγνόησαν, ὠδίνων ἐπελάθοντο, παιδοφθορίαν κατεπάτησαν, τῆς συγγενείας σὺν νόμους

καὶ βδελύττεσθαι, καὶ ἀποπηδᾶν; ὁ τόμος ἀπίκειται, φησὶ, σὺ αὐτὸς· καὶ βιβλία πνευματικά. καὶ τί τοῦτο; μὴ γάρ, εἴπερ ἀνὴρ βιβλία διαῤῥήσσει τοιαῦτα, καὶ ὁ τόπος ἅγιος ἐξ ἁγίου πάντως. ἐγὼ δὲ ὅρα τοῦτο μάλιστα μισῶ τὴν ζωναγωγίαν καὶ ἀποτρέφομαι, ὅτι τὰς προφήτας ἔχοντες, ἀπιστοῦσι τοῖς προφήταις· ὅτι διαγινώσκοντες τὰ γράμματα, οὐ δέχονται τὰς μαρτυρίας, ὅπερ ὑπερίσταται δεῖ μιζόνως. Εἰπέ γάρ μοι, εἰ ἦσαν εἴδωλα ἀνδρῶν αἰδέσιμοι καὶ λαμπροὶ καὶ θεοφανῆ εἰς καπηλεῖον εἰσαχθέντα, ἢ εἰς καταγώγιον λῃστῶν. εἶτα ὑπερίσταμενον ἐκεῖ καὶ τυπούμενον καὶ τὴν ἐκάστου ὑποτυπούμενα προφητείαν· ἆρα αἱ ἐγκαύματος ὁ καπηλεῖος, ἢ ὁ ἀπόλαυστος, ὅπου ἴσθι εἰσῆκεν προσκυνούμενος ἀνδριὰς ἐκεῖσε καὶ μίγας ἀνήρ; οὐκ ἔγωγε οἶμαι· ἀλλὰ ὅρα τοῦτο αὐτὸ μάλιστα ἀνέμισησας καὶ ἀπεστράφης. τοῦτο καὶ ὅτι τῆς ζωναγωγῆς λοιδορῶ. τοὺς γὰρ προφήτας καὶ Μωϋσέα μετ' αὐτῶν εἰσήγαγον ἐκεῖ, οὐχ ἵνα τιμήσωσι, ἀλλ' ἵνα ὑπερίσωσι καὶ ἀτιμάσωσιν. ὅταν γὰρ λέγωσι μὴ εἶδέναι αὐτοὺς Χριστὸν, μηδὲ εἰρηκέναι τι περὶ τῆς ἐκείνου παρουσίας, πόσα μείζω ταύτης γένοιτ' ἂν εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους ὕβρις; αὐτῶν γὰρ κατηγοροῦσι, διαῤῥήδην περὶ αὐτῶν ἀποφαινόμενοι, ὡς αὐτῶν ἀγνοούντων διαπαντὸς, καὶ κοινωνούς τῆς ἰδίας ἀσεβείας λέγειν τολμῶσιν. ὥστε ὅρα τοῦτο μᾶλλον μισεῖν καὶ αὐτοὺς, καὶ τὴν ζωναγωγὸν χρὴ, ὅτι ἐμπορεύονται εἰς τοὺς ἁγίους ἐκείνους. ἀνὰ τί λέγω περὶ βιβλίων καὶ τόπων; χαίρει τὸ διαβολικὸν οἱ δαίμονες τὰ σώματα τῶν μαρτύρων κατέχουσι, καὶ ἁλύσεσι, μασίζουσιν. ἆρα δὲ ἅγιαί εἰσιν αὐτῶν αἱ χεῖρες, ὅτι τὰ σώματα τῶν ἁγίων κατέχουσι; μὴ γένοιτο. Εἶτα χεῖρες μὲν σώματα καταδουλούσας ἁγίων βέβηλοι νομίσει, δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο, ὅτι κατέχουσι κακῶς· καὶ γράμματα κατέχοντες ἁγίων καὶ ὑβρίζοντες, οὐκ ἔλαττον, ἢ καὶ δαίμονες τῶν μαρτύρων τὰ σώματα, ἀναίσιμοι ἔσονται; καὶ πῶς οὐκ ἐκάστης ἀλογίας ταῦτα δυσεβέστερα; εἰ γὰρ σώματα κατεχόμενα κακῶς, οὐ μόνον οὐχ ἁμαρτάνει τὰς κατέχοντας, ἀλλὰ καὶ εὐσεβείαν ποιεῖ· πολλῷ μᾶλλον γράμματα ἀναγινωσκόμενα μετὰ ἀπιστίας, οὐκ ἂν δυνάιτο τὰς ἀναγινώσκοντας ὠφελῆσαί ποτε. αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἀσεβείας αὐτοὺς ἀποφαίνει, ὃ μετὰ τοιαύτης προαιρέσεως τὰ βιβλία κατέχειν. οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαύτης ἄξιοι ἦσαν κατηγορείας, εἰ μὴ τὰς προφήτας εἶχον· οὐκ ἦσαν οὕτως ἀκάθαρτοι καὶ βέβηλοι, εἰ μὴ τὰς βίβλους ἀνεγίνωσκον. τοιγαροῦν πάσης εἰσὶν ἀπεστερημένοι συγγνώμης, ὅτι τὸν κήρυκας τῆς ἀληθείας ἔχοντες, καὶ προὺς αὐτὸν ἐκείνους καὶ προὺς τὸν ἀληθῆ ὦν ἴσασιν ἐχθρᾷ διανοίᾳ. ὥστε ὅρα τοῦτο μᾶλλον δὲ εἶεν βέβηλοι καὶ ἀναγνῶς, ὅτι τὸν προφήτας ἔχοντες, πολεμίᾳ αὐτοῖς κέχρηνται γνώμῃ.

Διὸ παρακαλῶ ἀποπηδᾶν καὶ φεύγειν αὐτῶν τὰς συλλήψεις. οὐ μικρὰ αὐτὴ βλάβη τοῖς ἀδιεσίεσις τῶν ἀδελφῶν, οὐ μικρὰ ἀπιστίας ἐκείνοις προφάσις. ὅταν γὰρ ἴδωσιν ὑμᾶς, τὰς προσκυνούσας καὶ ὑπ' αὐτῶν σαυρωθέντα Χριστὸν, τὰ ἐκείνων διώκοντας καὶ συμποιοῦντας· πῶς οὐχ ἡγήσονται ἀρίστα αὐτοῖς ἅπαντα πεπρᾶχθαι, καὶ τοσοῦτος ἄξια τὰ ἡμέτερα, ὅταν γε προσβάντες αὐτὰ καὶ θεραπεύοντες ὑμᾶς, προὺς τὰς καθημερινὰς αὐτὰ τρέχητε; Εἶτ' οὐκ οἶδ' ὅτι, φησὶ, ἔχοντα γνῶσιν τὸ εἰδωλεῖον κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀδύνατος ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἐγὼ λέγω, ἐὰν τις ἴδῃ σε ἔχοντα γνῶσιν εἰς ζωναγωγὸν εἰσερχόμενον, καὶ σάλπιγξας θεωροῦντα, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀδύνατος ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ θαυμάζειν τὰ Ἰουδαϊκὰ πράγματα; ὁ πίστων οὐχὶ τῶν ἰδίων πλωμάτων δίδωσι μόνον δίκην, ἀλλ', ὅτι καὶ ἄλλους ὑποσκελίζει, κολάζεται· ὥσπερ καὶ οἱ τοὺς οὐχ ὑπὸ τῆς οἰκείας ἀρετῆς σφαλέντας μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄλλους εἰς αὐτοὺς ἀγαγόντας, θαυμάζεται. φεύγω τοίνυν καὶ τὰς συλλόγους, καὶ τοὺς τόπους αὐτῶν. καὶ μηδεὶς αἰδείσθω τὸν ζωναγωγὸν ὅρα τὰ βιβλία· ἀλλὰ ὅρα ταῦτα αὐτὸν μισείτω καὶ ἀποστρεφέσθω, ὅτι ἐφ' ὕβρει κατέχουσι τοὺς ἁγίους, ὅτι ἀπιστοῦσι τοῖς ἐκείνων ῥήμασιν, ὅτι τὸν ἑκάστου αὐτῶν κατηγοροῦσι ἀσεβείας. καὶ ἵνα μάθητε,

οντας, μᾶλλον ὅτι τῆς ἀδικίας ἐκείνης. Διὸ τοῦτο παρακαλῶ λέγω πᾶσι τοῖς τοιούτοις, ἵνα
χ. ὀδύνη σου ἕκαστος ὑμῶν τὸν ἀδελφὸν, καὶ μάλιστα ὅταν θλῖψιν ἴδῃ, καὶ βίαν ποιῆσαι, καὶ ὑβρίσαι, καὶ φιλονεικῆσαι. πάντα ποίησον, ὥστε ἀξιωθῆναι αὐτὸν τῆς τοῦ Διαβόλου παγίδος, καὶ τῆς κοινωνίας ἀπαλλάξαι τῶν χειροκτόνων. ὅτι τῆς ἀληθοῦς εἴ τινα εἶδες
χ ἁμαρτ. ἀπαγόμενον, εἶπέ μοι, δικαίᾳ ψήφῳ καταδικασθέντα, εἶτα κύριος ἦς ἁρπάσαι τὸν τοῦ δημίου χάριν, οὐκ ἂν ἄπαντα ὑπῆρξας, ὥστε αὐτὸν ἀπαλλάξαι τῆς ἀπαγωγῆς; Ⓦ ἀδελφὸν αὐτὸν ὁρᾷς σοι, οὐχ ὑπὸ τοῦ δημίου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Διαβόλου πρὸς ὃ βάραθρον
χ παιζολιὼ λ. ὑπὸ σήψεις, τῆς ἀπωλείας ἑλκόμενον ἀδίκως καὶ ἀνοσίως. ἐὰν οὖν "συμβολιῶ πρέπως" ὑπομένῃς, ὥστε αὐτὸν ἐξελέσθαι τῆς παρανομίας ἐκείνης. καὶ ποίας ἂν τύχοις συγγνώμης; ἀλλ' ἰσχυρότερός σε καὶ δυνατώτερός ἐστιν; ἐμοὶ δῆλον αὐτὸν καταπῆσαι· αἱρήσομαι τὴν κεφαλὴν ἀποθέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ ἀφεῖναι ὑπὲρ αἵματος πρόδηλον, ἀλλ' ἐλεύθερον καὶ ἀνεπίληπτον. τί γάρ σοι κακὸν μὴ τῆς ἐλευθέρας, μὴ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ; Εἷλεν τὸν κάτω· δούλευε μετ' ἐκείνης. καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ δουλεύει μὴ τῶν τέκνων αὐτῆς, κἂν Ⓦ τῷ ἀποστόλῳ λέγῃ. πεῖσιν μὴ Ἰουδαίων; Οὐκοῦν ἀπόθου καὶ τὰ ὑπὲρ Γαλ. δ. κε.
ματα μὴ Ἰουδαίων, ἢ γυμνοῖς βάδιζε τοῖς ποσὶ ὅτι τῆς ἀληθοῦς, ἢ κοπώσει τῆς ἀγχιμοσύνης αὐτοῖς καὶ τὸ γέλωτος. ἀλλ' οὐκ ἀν ἔλσιο· αἰσχύνη γὰρ ἡ ἐρυθριᾶς. Εἶτα ἐμάτων μὲν αὐτῶν κοινωνῆσαι αἰσχύνῃ, ἀσεβείας δὲ κοινωνῶν οὐκ αἰσχύνῃ; καὶ ποίαν ἕξεις συγγνώμην, χειστιανὸς ὢν ὀξ ἡμισείας; πιστεύσατε, τὸν κεφαλὴν ποτὲ ἐσπουδακέναι, ἢ πρόθυμος εἶναι τὰ ἱεροσυλήματα τοσοῦτον, ἐὰν ἴδῃ· ἐὰν δὲ ἀγνοήσῃ, συγγνώμην ὁ Θεὸς δώσει πάντως. ταῦτα καὶ ὑμῶν ἕκαστος λογιζέσθω, μηδὲ πρέσβεις ἡγείσθω τὸ πρᾶγμα εἶναι. οὐχ ὁρᾶτε ὅτι τὴν μυσικὴν πόρβαν ζωγράφος ὁ δεῖνος; ὑπογράφεται ἀλλήλοις· πῶς ὑμῖν ἐγχειρίζει τὸν ἀκριβῆ τὴν αὐλαῖαν ὑμῶν ἐξέτασιν; τοῦτο καὶ ἐπ' ἐκείνων ποίησον. ὅταν ἴδῃς ὑπογραφὰς ἁγίων Ἰουδαΐζοντα, κάθαρσιν. δῆλον ποίησον, ὅτι μὴ κοινωνήσας ἐστὶν αὐτὸς τῷ κινδύνῳ. καὶ γὰρ ὅτι τὴν ἔξω στρατοπέδων, μὴ ἀλλῷ τις βαρβαρίζων καὶ τὰ Περσικὰ φρονῶν σὺν μάσεως τοῖς στρατιώταις· οὐκ αὐτὸς κινδυνεύει μόνος, ἀλλὰ καὶ ἕκαστος τῶν ζωννυόντων μέ, οὐ ποιησάντων δὲ αὐτὸν τῷ στρατηγῷ φανερόν. ἐπεὶ οὖν ἐστὲ ὑμεῖς στρατοπεδοῦ ἁγίου τοῦ Χριστοῦ, μὴ ἀκριβείας διαφυλάξατε καὶ σωτηρίας θεραπεύσατε, εἴ τις τῶν ἀλλοφύλων ὑμῖν ἐμαμέμικλαι, καὶ ποιήσῃ δῆλον· οὐχ ἵνα ἀποκλείσωμεν, καθάπερ ἐκεῖνοι, οὐδὲ ἵνα κολάσωμεν καὶ πωμορπώμεθα, ἀλλ' ἵνα αὐτὸν ἀπαλλάξωμεν τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀσεβείας, ἢ ἡμᾶς ἀξιοπρεπεῖς ἀλληλῶν ποιήσωμεν. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε τοῦτο, ἀλλ' εἰδότες κρύπτετε, οὐ ἴσῃ, ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἐκπορίσεσθε τιμωρίαν ἐκείνῳ. καὶ γὰρ ὁ Παῦλος οὐχὶ τοὺς ποιοῦντας μόνον τὰ πονηρὰ, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνευδοκοῦντας αὐτοῖς ἐκβάλλει κολάσει ἢ τιμωρίᾳ. ἢ ὁ τοιοῦτος οὐχὶ τοὺς κλέπτοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς συντρέχοντας αὐτοῖς ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἄγει δίκῃ. Ρωμ. α. λϚ. Ἐβρ. ιβ. εἰκότως. ἐγὼ γὰρ συνειδὼς ποιεῖ παρέπομαι, καὶ παραινέσαι αὐτὸν καὶ κρύπτειν, πλείονα αὐτῷ πρέπει ῥαδυμίας ἐπάγεσθαι, ἢ μᾶλλον μείζονος ἀδείας παρασκευάζει τὸν ποιεῖν ἐργάζεσθαι. ἀλλὰ γὰρ ὅτι τοὺς νοσοῦντας ἐπεμελήθη δι' ἅλατος. σπουδάσατε τοίνυν τοῖς κοινωνοῦσι Ⓦ πιστεύοντες τῷ· τοῖς βοσὶ, Σταύρωσον, σταύρωσον· τοῖς λέουσι, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τέκνα ἡμῶν. Εἴ τινες ἀλόντες ὅτι τυφλοῖς κατεδικάσθησαν, ἆρα δι' ἐπόλμησας παρεσιλλῆν καὶ κοπωθῆσαι λόγων αὐτοῖς; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, τοὺς μὲν εἰς δι' θεσπέσιον ἡμιωδοὺς ποιεῖς μὴ τοσαύτης φεύγειν ἀποδῆναι· τοὺς δὲ εἰς αὐτὸν ὑβρίσαντας Ⓦ Θεὸν, πείθεσθαι κοπωνοὺς, καὶ τοὺς παρεσκιωμοιωτὰς τῶν ἐσταυρωμένου τοῖς ἐσταυρωκόσι συναποτάζειν; τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἀσεβείας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐσχάτης μανίας ἐστίν. ὅθεν δὲ εἰσὶ ταῦτα, οἱ καὶ τῶν στεναγμῶν σεμνοὶ εἶναι δοκοῦσι, πάντων ἀκούσατε. ἔστι τινὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνώσματα, ἃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἑβδομάδος ἀναγινώσκεται, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Ἰωνᾶ. ἐπειδὴ οὖν ἐν τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Ἰωνᾶ,

πλατυνθείω ὑπούσιαι τῆς ἐκείνου ψυχῆς, πρώτην τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὴν ἐκκλησίαν ἀφεὶς, ἐπὶ τὰ τῶν Εβραίων ἦλθε χωρία. ὁ γὰρ πολλοὺς ἔφη τοὺς αὐτὸν εἰρηκέναι, Φοβερωτέρεσις σὺν ἐκ γινομένης ὄρχεις εἶ). ὅτι τέτοις ἐστέναξα, καὶ ἐνεφρονθίσθην ὑπὸ θυμοῦ, καὶ μὴ ζῶντα ἐγέλων κάλλη. τὴν μὲν [γὰρ] τῆς ἀληθοῦς καὶ κυρίας ὁρᾶν, ἐστέναζον, οἷα δὴ σὺν αἰσθητὴν ἀμαυρὰν ἴσχυσε· τὴν δὲ ῥᾳθυμίαν τῶν ἀπατεμένων λογιζόμενος, ἐνεπιμπρασάμην ὑπὸ τῆς θυμοῦ· καὶ τὴν δάκρυα πάλιν τῶν ἀπατηθέντων, ὅσα δὲ πλίκη τις ἰδῶ, σκιᾶν, ἐπίλων. ταῦτα δὲ εἶπον τοὺς ὑμᾶς καὶ διηγησάμην, ἵνα μὴ τοὺς σὺν τὰ τοιαῦτα καὶ ποιούσας καὶ πάσχοντας ἀπάνθρωπος καὶ αἰσθήτως ἀληθεῖτε. καὶ ἴδητε πολλὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ὑμετέρων εἰς τοιαύτας ἐμπίπλοντα· ἀλλοτρίαι, σὸν οἰκείαι κηδεῖτε τὴν συμφορὰν εἶ), καὶ τοὺς σὺν ἐγκαλεῖντας ἀπολογεῖσθαι νομίζετε, λέγοντες· ἐμοὶ γὰρ τί μέλει; τίς δὲ μοι κόπος τοὺς ἐκεῖνοι ὅσα λέγει; ἐκάστης μισαθρωπίας καὶ Σατανικῆς ὠμότητος φθεγγόμενοι ῥήματα. Κολασ. α. π. Τί λέγεις; ἀνθρωπος ὢν, καὶ τῆς αὐτῆς κοινωνῶν φύσεως, μᾶλλον δὲ, εἰ δὴ φύσεως κοινωνίαν εἴπω, κεφαλὴν μίαν ἔχων ⓜ Χριστὸν, τολμᾷς εἰπεῖν, ὅτι σὺν ἔστι σοι κοινὰ ὅσα τοὺς τὰ μέλη τὰ σὰ πῶς οἷόν τ' Χριστὸν ὁμολογεῖς" σὺ κεφαλὴν εἶ) τῆς ἐκκλησίας; καὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ πάσχει τὰ μέλη συνάπτει πάφυκε, ἂν τοὺς ἑαυτὰ μὴ ἀκριβείας ὑπερέφυτο καὶ συδεῖν. Εἰ δὲ μηδὲν κοινὸν ἔχεις τοὺς ὃ μέλος σε, σὺδὲ τοὺς ⓜ ἀδελφὸν σε ἔχεις πι κοινὸν, σὺδὲ κεφαλὴν ἔχεις ⓜ Χριστὸν. ὡς παιδία μικρὰ φοβοῦσιν ὑμᾶς Ιουδαῖοι, καὶ σὺκ αἰσθάνεσθε. καθάπερ γὰρ τοὺς παιδίοις ἐκείνοις τοὺς σωτηρίαν δεικνύοντες φοβερὰ [καὶ κατάπληκτα] τῆς μιαρᾶς οἰκετῆν πολλοὶ (οὐ γὰρ ὅστι φύσει φοβερὰ, ἀλλὰ δι' ὃ ἀπλεῖς τῆς δίκαιοσίας" τοιαῦτα φάρεται) πολλὴν κινοῦσι γέλωτα· οὕτω δὲ καὶ σὺν ἀτιλεστέρεις τῆς χειτάνων μορμολύτοις Ιουδαῖοι. πῶς γὰρ τὰ περὶ αὐτοὺς φοβερὰ, τὰ πολλῆς αἰσχύνης καὶ γέλωτος γέμοντα, τὰ τῆς τοὺς σκηνοκρουκότων, τὰ τῆς ἀκμωνθίων, τὰ τῆς καταδίκων; ἀλλ' ὑ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα· ἀλλ' ὅπως φοβερὰ ὑ φείκης ἀνάμεσα. ἔνθα γὰρ Θεός ὅστι ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν ἔχων, σὺδὲ φοβερὸς ὁ τόπος· ἔνθα μυρίοι τοὺς κολάσεων ἀθανάτων λόγοι, τοὺς τῆς πυρίνων ποταμῶν, τοὺς τῆς σκώληκος τῆς ἀσβέλης, τοὺς τῶν δεσμῶν τῶν ἀῤῥήκτων, τοὺς τῆς σκότους τῆς ἐξωτέρου. ἐκεῖνοι δὲ τέτων μὲν σὺδὲν οὐδ' ὅλαρ ἴσασι, τῇ χαρᾷ ζῶντες, τοὺς τὰ πρόντα κεχηνότες, νῦν δὲ τραγῳδοῦσι ἀμείνον ἀληθείμενοι, καὶ ⓜ τῆς ἀσελγείας λήξει, καὶ τῆς τῆς ἀδηφαγίας ὑπερβολῆς· ἐν δὲ ὀπίσανται μόνοι, χαρίζεσθαι καὶ μέθυειν, ὑπὲρ ὀργάνων κατακόπτεσθαι, ὑπὲρ ἱματίων τραυματίζεσθαι. Ταῦτα οὖν, εἰπέ μοι, σεμνὰ καὶ φοβερά; καὶ πῶς φὴς τοῦτο εἶπον; πόθεν οὖν [ἡμῖν] ἔδοξαι εἶ) φοβερὰ; πλοῦ εἰ μὴ τὰ σὺν ἀπεμαθόντες τῶν οἰκετῶν, ἐξ σὺν ἀπῤῥησίαστες, ἐξ τῆς δίκαιοσύνης οἰκίας ἐκπεσόντας, φοβερὰς πῆς εἶ) λέγει τοὺς δὲ δεκαμένους καὶ παῤῥησίαν ἔχειν. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, σὺκ ἴσιν. ἐπεὶ μηδὲ πομδοχεῖα τῶν βασιλικῶν αὐλῶν σεμνότερα μᾶλλον ἢ καὶ πομδοχεῖν πόντος ἀπλότερα ὃ τῆς ζωαγωγῆς χωρίον ὅστι. "Οὐδὲ γὰρ ληρῶν, οὐδὲ καπήλων ἁπλῶς, ἀλλὰ δαιμόνων ὅστι καταγώγιον· μᾶλλον δὲ οὐκ οἱ ζωαγωγοὶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ψυχαὶ τῶν Ιουδαίων. καὶ τέτο τοὺς πρὸ πόλεως τῆς λόγου δόξαι πιστεύσομεν.

Παρακαλῶ πάντα ὑμᾶς μνημονεύειν τούτης μάλιστα τῆς ἀγαλέξεως. οὐ γὰρ τοὺς ἐπίδυξιν, οὐδὲ κρότους λέγομεν νῦν, ἀλλὰ τοὺς θεραπείαν τῶν ὑμετέρων ψυχῶν. πῆς γὰρ ἔτι λείπεται λόγος ἡμῖν, ὅταν, τοσοῦτον ἰατρὸν ὄντων, ὥσι τινες νοσοῦντες; δύνασθε γὰρ ἴσως ⓐ ἀπόσολοι, ἐξ τῶν οἰκουμένων ἐπιτασόντων· ὃ πλέον τῆς πόλεως χρεισιανόν, ἐξ ἔτι νοσοῦσί τινες Ιουδαϊσμόν; καὶ ποῖαν ἀπολογίαν ἔχομεν δῶ ἡμεῖς ⓐ ὑγιαίροντες; ἄξιοι μὲν γὰρ ἐγκλημάτων κἀκεῖνοι ⓐ νοσοῦντες· ὑ μὴν σὺδὲ ἡμεῖς ἀπολλαγμένα κατηγορίας, πλειόρωτες αὐτὸν ὅτι τῆς ἀῤῥωσίας. ἀμήχανον γὰρ ἴσως, τοσούδης πολλῆς πῆ ἡμῶν ἀπολαύ-

οντας,

Digitized by Google

διατοῦτο κατίσφαξας, τότε σε τοσοῦτοι ἡ ἡμετέρα χεὶρ; καὶ πῶς δὺ' ἔχει λόγον; ὃν
χ. ὑπὸ ἡμῶν ὄντα, καὶ πεσεῖται λαμπρῶς εἰς) χεὶρ, ζωντεθειμένον, τεταπεινωμένον, οὐχὶ μεθύειν" ὑπὸ
τῆς ὀργῆς· σὺ δὲ τὰ πρῶτα τοὺς ζωοδούλους. τότε μὲν οὖν εἰς χρίστεις καὶ μάχας ἐκίνησεν· νῦν
χ. ἀσπόνδων δὲ εἰς" ἀσπονδίας καὶ τὴν ἐσχάτην ἀκολασίαν, γυμνοῖς τοῖς ποσὶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ὀρχούμενοι.
καὶ ἡμᾶς ὑποδέσεις ἡσυχίαν, ὃ δὴ ὄφελεν ἀπᾶσι καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς σκιωθῆς εἰς τὴν ζωαγωγὸν
προφήτης· Ἀγαλλιάσατε ἡσυχίαν, φησὶν (οὐκ εἶπε, πομπεύσατε ἡσυχίαν) κηρύξατε θεραπείαν, Ιωηλ. α. ιδ.
ζωαγάγητε πρεσβυτέρους. ὅταν δὲ χορούς μαλακοὺς ζωαγάγητε, καὶ πολλὴν πεπορευμένων γυναικῶν συρφετὸν, ὃ δὴ ἔξω ἀπέβη καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς σκιωθῆς εἰς τὴν ζωαγωγὸν
χ. ὀπισθάγρια" ὀπισύρουσι. δεῖ ἔξω γὰρ καὶ ζωαγωγῆς οὐδεὶς ὁ μέσος.

Καὶ οἶδα μὲν ὅτι πολλοὶ τολμήσουσι τὸν λόγον, ὃν εἶπον, δεῖ ἔξω καὶ ζωαγωγῆς οὐδεὶς ὁ μέσος. ἐγὼ δὲ αὐτὴν τόλμην * καταγνώσομαι, ἐὰν μὴ ὕστερον νομίζωσιν. Εἰ μὲν
* μᾶλλον τὰ ῥήματα γὰρ οἰκοθεν ἀποφαίνομαι, καταγνωσθήσομαι· εἰ δὲ τὸν προφήτην λέγω τὰ ῥήματα, δίκην * τὴν ἀποφάσιν. οἶδα ὅτι πολλοὶ αἰδοῦνται Ἰουδαίους, καὶ σημεῖον νομίζουσι εἶναι τὴν ἐκείνων πολιτείαν τῶν· διὸ ὑπὲρ τοῦ ἀληθῆ μὴ τὸν ὑπόληψιν προτρίζον ἀναπάσας ἐπείγομαι. Εἶπεν, ὅτι
δεῖ ἔξω ἡ ζωαγωγὴ οὐδεὶς ἄμφισβητεῖται, καὶ ἀπὸ τοῦ προφήτου πολλαχοῦ τὴν μαρτυρίαν. οὐκ εἰσὶν Ἰουδαῖοι τῷ προφήτῃ ἀξιοπιστότεροι. τί οὖν ὁ προφήτης φησίν; Ὁμοίως πόρνης ἐγένετο σοι, ἀπειλαχρώτησας πρὸς πάντας. εἶτα δὲ πόρνη" ἔσηκε, πορνεῖον ἐστὶν ὁ τόπος. μᾶλλον δὲ οὐχὶ πορνεῖον καὶ δεῖ ἔξω μέσον ἐστὶ, καὶ οὐ πάλαιον λιχνῶν, καὶ καταγώγιον θηρίων. Σπήλαιον γὰρ, φησὶν, ἁμὴν ἐγένετο μοι ὁ εἷς ὑμῶν· οὐδὲ ἁπλῶς
θηρίου, ἀλλὰ θηρίου ἀκαθάρτου. καὶ πάλιν, Ἀφῆκα ὃν οἰκίαν μου, ἐγκαταλέλοιπα τὴν κληρονομίαν μου. ἔστιν δὲ ὁ Θεὸς ἀφῇ, ποία λοιπὸν σωτηρίας ἐλπὶς ἔστιν ὁ Θεὸς ἀφῇ, δαιμόνων κατοικητήριον καὶ φυλακεῖον ὃν χωρίον. ἀλλὰ πάντας ἐρωτῶ, ὅτι καὶ αὐτοὶ ὃν Θεὸν προσκυνοῦσιν. ἀλλὰ μὴ γένοιτο τοῦτο εἰπεῖν. οὐδεὶς Ἰουδαῖος προσκυνεῖ ὃν Θεὸν τῶν τοιούτων φησὶν; ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Εἰ ὃν πατέρα γάρ μου ἠδειτέ, φησὶ, καὶ ἐμὲ ἠδειτε ἄν. ὅτι δὲ ἐμοὶ Ιωαν. η. ιθ
χ. δεῦρο μᾶλ. οἶδατε, οὔτε ὃν πατέρα μου οἴδατε. ποίαν τούτων ἀξιοπιστοτέραν" μαρτυρίαν θεραπεύω; Εἰ τοίνυν ὃν πατέρα ἀγνοοῦσι, ὃν υἱὸν ἐσαύρωσαν, τοῦ πνεύματος τὴν βοήθειαν ἀπεκρούσαντο· πῶς οὐκ ἂν θαρρῶν" ἀποφαίην), τὴν δαιμόνων καταγώγιον εἶναι ὃν τόπον; οὐ
χ. ἐπιτρίψω δὲ προσκυνεῖται Θεὸς ἐκεῖ· μὴ γένοιτο· ἀλλ' εἰδωλολατρείας ἐκεῖνο τὸ χωρίον λοιπόν ἐστιν. ἀλλ' ὅμως τινὲς ὡς σημεῖον ἐκείνοις τοῖς τόποις" προσέρχονται. καὶ ταῦτα οὐχὶ τοῦ ζοφώδους λέγω, ἀλλ'
χ. τὸ ἐρχόμενον αὐτὴ τῇ πείρᾳ μαθεῖν. καὶ γὰρ τοσοῦτον τὸν τελωνικὸν ἡμερῶν (πιστεύσατε, ὑ ψηφίδομαι) γυναικά τινα θυγάτριον καὶ ἐλθοῦσαν, κομίδῃ καὶ πιστὸν εἶδον διάκονον ἐκείνου τοῦ τόπου μαθητὴν καὶ διδάσκαλον, δοκοῦντος εἶναι) χριστιανοῦ (οὐ γὰρ δὴ ἐρεῖν ὃν τὰ τοιαῦτα τολμῶντα χριστιανὸν εἶναι χρὴ) εἰς τὰ τῶν Ἑβραίων εἰσελθεῖν, κἀκεῖ τοῦ ἁγίου ὄρους ἐκεῖ τὴν ἀμφισβητουμένων αὐτῷ τοσούτων. ὡς δὲ τοσοῦτοι ἡ γυνὴ τοσοῦτος σὺν μαχαίραις σκά-
χ. ἀνομίαν καὶ ἀπλ. χ. ἐξὸν πᾶσι καὶ τὴν ἀδίκου τούτου ἀπαγωγῆς. λει, καὶ τὸν" δύομονβίαν καλοῦσαν ἡξίου (οὐ γὰρ εἶ) ἅπτοιτο αὐτῆς τῆς θείας μεταφύσης μυστηρίου, τοσοῦτος ἐκεῖνος ὃν τόπον" ἐλθεῖν) ἐμπορευθεὶς οὖν κατὰ ζῆλον ἐν πυρωθεὶς, καὶ δίκαιος, ταῦτα μὲν οὐκ εἴασε λοιπὸν ὅτι τὸν δαιμονίαν ἐκκυνθῆναι ἐκείνου· " ἀλλ' ἐξήρπασε τῆς ἀδίκου ἀπαγωγῆς. ἐπεὶ δὲ ὃν ἔλκοντα ἠθέλησεν, εἰ ζηλωτὴς εἶπε, καὶ
κρίνος ὁμολόγησεν· ἐπεκείμην δὲ σφοδρῶς, ἀναθησίαν ἐγκαλῶν καὶ τὸν ἐχάτην αὐτοῖ-
αι, καὶ ὕστερον οὐδὲν ἄμεινον διακεῖσθαι ἔλεγον, εἰ ὃν Χριστὸν λέγων προσκυνοῦσι, ὅπου τὰ σπήλαια τῶν Ἰουδαίων τῶν ταυρωσάντων αὐτὸν ἔλκουσιν. καὶ μακρὰν κατέπεμπε προσεύχεσθαι λέγων προσέτι μὲν, ὅτι ὑ θέμις ὅλως ὁμνύναι, οὐδὲ ἀναγκαῖον ἐπάγειν ὅρκον, διδάσκων ἀπὸ τῶν Ματθ. ε. λδ.
θείων διαγελίων· ἔπειτα, ὅτι οὐχὶ πιστὸν καὶ μεμνημένον, ἀλλ' οὐδὲ ἀμώμητόν τινα προσέρχεσθαι τοιούτῳ ἔλκειν ἐγχειροῦντα τὸν ἀναγκαῖον. ὡς δὲ ἐξέβαλον ἀπὸ πολλῶν καὶ μακρῶν λόγων τὸν πα-

πλανημένον

μβίων, αὐτοὶ διεκρούσαντο. καὶ οὗτοι μὲν εἰς γοητείαν καλύπτουσι, σοὶ δὲ τὴν τῶν κυνῶν δυσωνυμίαν ἀξιέπιστον· ἡμεῖς δὲ κύνες ὄντες, ἰσχύσαμεν ἀφ' ἑαυτῶν τοῦ Θεοῦ χάριν ἀποβαλέσθαι τὴν σοφιστέραν ἀλογίαν, καὶ σοὶ τὴν τῶν ἰχθύων τιμήν*. πόθεν τοῦτο δῆλον; Οὐκ ἔστι καλὸν [φησι,] λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις, σοὶ δὲ τὴν Χαναναίαν ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· ἐκείνους μὲν τέκνα καλῶν, κύνας δὲ σὲ καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν. ἀλλ' ὅρα πῶς ἀντιφράττει τῇ τοιαύτῃ ζωῇ ἡ τάξις· καὶ γὰρ οἱ μὲν ἐγένοντο κύνες, τέκνα δὲ ἡμεῖς. Βλέπετε τοὺς κύνας, Παῦλός φησι περὶ αὐτῶν, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν ἡ περιτομή. • Εἶδες πῶς κύνες ἐγένοντο οἱ φιλόσοφοι τέκνα· βούλει μαθεῖν πῶς οἱ φιλόσοφοι ὄντες κύνες ἡμεῖς, ἐγενόμεθα τέκνα; Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, φησιν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. οὐδὲν ἀθλιώτερον ἐκείνων, τῶν πάντα χῦ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας περιόντων. καὶ γὰρ ὅτι ἔδει νόμον τηρεῖν, καπαίτησαν· καὶ νῦν ὅτε ἀναπέπαυται ὁ νόμος, φιλονικοῦσιν αὐτὸν τηρεῖν. τί γένοιτ' ἂν αὐτῶν ἐλεεινότερον, οἱ μὴ τὸν ἀβαθάστακτον τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν φυλακὴν τοῦ νόμου τὸν Θεὸν πεποιῶσι; διὰ τοῦτό φησι, Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε. καὶ γὰρ ἀντεπιστοῖ, ὅτε τὸν ἀβαθάστακτον τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν φυλακὴν ἐζήλουν ἀκριβῶς. καὶ καλῶς εἶπε, σκληροτράχηλοι. ὁ γὰρ ἰσχύων τοῦ ζυγοῦ τοῦ Χριστοῦ, καίτοι χρηστὸς ὤν, καὶ ὃν φορτίον εἶχεν ὅτι ἐπαχθές. Μάθετε γάρ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ, Ἆρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ὁ ζυγός μου χρηστός [ἐστι,] καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἰσχύεν διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ αὐχένος. καὶ τὸ μόνον οὐκ ἰσχύεν, ἀλλὰ καὶ στασιάζειν καὶ διέρρηγνυ. Ἀπ' αἰῶνος γάρ, φησι, συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, διέρρηξας τοὺς δεσμούς σου. καὶ Παῦλος λέγει τοῦτο, ἀλλ' ὁ προφήτης βοᾷ· ζυγὸν καὶ δεσμοὶ τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς λέγων, ὅτι προπετῶς ἐπῆλθε τὴν διαστολὴν τοῦ Χριστοῦ, λέγοντες· Ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα. Συνέτριψας τὸν ζυγόν, διέρρηξας τοὺς δεσμούς, ἐξέβαλες σαυτὸν τῆς ἀρχαίας βασιλείας, καὶ ὑπεδέξω ἀλλοτρίαν ἀρχαῖς. σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς ἀκριβῶς αὐτῶν ὁ προφήτης ὃ δυσωδίαν ἠνίξατο. οὐ γὰρ εἶπεν, ἀπίθει τοῖς ζυγοῖς, ἀλλά, Συντρίψας τοὺς ζυγούς· ὅπερ σκιρτῶντων ἀλόγων ἐστὶν ἀμάρτημα, ἀφιωτῶντων, προθυμουμένων τοῖς ἀρχικοῖς. ἀλλὰ πόθεν αὐτὸν γέγονεν ὁ σκληρότης; ἀπὸ ἀδηφαγίας καὶ μέθης. τίς τοῦτο φησι; αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς, Ἔφαγε Ἰσραὴλ, καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἐλιπάνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. καθάπερ γὰρ τὰ ἄλογα, ἐσιτευδὸν δαψιλῶς ἀπολαύσαντα φάτνης, εἰς πολυσαρκίαν ἐκδίδοται, φιλονεικότερα καὶ δυσκαθίκτα γίνεται, καὶ ὅτε ζυγοῦ, ὅτε ἰσχύος, ὅτε ἰσχύος χρείας φεύγεται· ὅπερ καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων δῆμος, εἰς τοσοῦτον τῆς μέθης καὶ πολυσαρκίας εἰς κακὸν ἑαυτὸν κατενεχθέντες, ἐσκίρτησαν καὶ οὐκ ἐδέξαντο τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ τὸ ἄροτρον τῆς διδασκαλίας ἐβάστασαν. ὅπερ οὖν καὶ ἄλλος προφήτης ἀπιθέμενος ἔλεγε· Ὡς δάμαλις πεπλανημένη πεποίηκεν Ἰσραήλ. ἕτερος γοῦν αὐτῶν μάγον ἀδίδακτον ἐκάλει. Τὰ γὰρ τοιαῦτα ἄλογα, τοῖς ἐργασίμοις οὐκ ὄντα ἐπιτήδεια, τοῖς σφαγίοις ἐπιτήδεια γίνεται. ὅπερ οὖν καὶ οἱ τοιοῦτοι μάγοι ἀδίδακτοι ἐκάλουν. Τὰ δὲ

οὐκ ἠρκέσθησαν τοῖς προφήταις, οὐκ ἐστιν μέχρι τῶν ἀποστόλων· ἀλλ' ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔδησεν ὑμῖν τὸν γρῦν τῶν αἰγίλων λέγοντα, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰ- Λκ. c. ιδ.
ρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. ὑκούσατε τῶν σεραφὶμ πάλιν ἐκπληττομένων καὶ μὴ
χ. ὁ ἅγιος ὁ ἅγιος ὁ ἅγιος φείσης χεροῖτων, Αγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαὼθ· πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης Ησ. c. γ.
καὶ ἡ γῆ αὐτοῦ. τοσοῦτον ἔχει τὰ χερουβὶμ βοᾶν· Εὐλογημένη ἡ δόξα αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ιεζκ. γ ιε.
κάτω τῆς μυρτυρες, ἄνω τῆς μύρτυρες, ὃ ἀποδεικτον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ δηλοῦντες. ἀ-
ναμφισβήτητος λοιπὸν ἡ ἀπόδειξις, καὶ πολὺς ὁ κρότος ἐγένετο, καὶ διεταράττετο τὸ θέατρον καὶ
χ. ἐπιβάλλει. ἐπυνθάνετο ὁ σύλλογος. ἐγὼ δὲ ἔχαιρον, οὐχ ὅτι αὐτοὺς ἐπῃνημένους, ἀλλ' ὅτι ὁ διδάσκαλος ἡμῶν
ἐδοξάζετο. ὁ γὰρ κρότος ἐκεῖνος καὶ ὁ ἔπαινος, ὃ φιλόθεον τῆς ὑμετέρας ψυχῆς· οὐδὲ ὑ-
χρυσ. καὶ καθάπερ οἰκέται φιλόστοργοι, ἐσταλθὲν ἀκούσωσί τινος τὸν ἑαυτῶν ἐπαινουμένου
διδασκάλου, ἐκπλήττονται τῷ πάθει τοῦ λέγοντος, ἀλλ' ὃ τοῦτο τὸν διδασκάλου φιλοῦσι·
χ. ἰδίως. οὕτω καὶ ὑμᾶς ἐποίησεν, τὴν τῶν χρόνων ὑπερβολὴν τοῦ πολλοῦ πόθου τοῦ διδασκάλου ἐπι-
δείκνυσθε θέλοντες. ἐβουλόμην μὲν οὖν καὶ σήμερον ἐπαγωνίσασθαι τοῖς παλαίσμασι τούτοις.
εἰ γὰρ ὁ διάβολος τῆς ἀληθείας κόσμου οὐ λαμβάνοντος βλασφημοῦντες τὸν δημιουργὸν· πολ-
λῷ μᾶλλον ἡμᾶς ἀκριβέστερον ἔχειν δεῖ τοὺς περὶ θεοσεβείας τοῦ θεοῦ ὅλου Θεοῦ. ἀλλὰ τί πάθω; ἔστιν νόσημα χαλεπώτατον τοῦ ἡμετέρου γλαύκωνος πρὸς ἰατρείαν κλῆσ. νόσημα ἐν τοῖς
σώμασι τῆς ἐκκλησίας πεφυτευμένον. δεῖ δὴ πρότερον τοῦτο διακαίσαντας, τότε φέρειν
τὸν ἔξωθεν· πρότερον τὸν οἰκείους ἀφελέσθαι, καὶ τότε τὸν ἀλλοτρίων ὀπτιμᾶσθαι.
Οἶ δὲ ὅτι τὸ νόσημα; ἑορταὶ τῶν ἀθλίων καὶ ταλαιπώρων Ιουδαίων μέλλουσι προσ-
ελαύνειν ζωοχύς καὶ ἐπάλληλοι, αἱ σάλπιγγες, αἱ σκηνοπηγίαι, αἱ ἡσεῖαι· καὶ πολλοὶ τῶν
μεθ' ἡμῶν πεπαιδευμένων καὶ τὰ ἡμέτερα λογίων φέρειν, ἃ μὴ ὅτι τῶν ἡμᾶς ἀπωθουμένων
τὰς ἑορτὰς, ἃ δὲ καὶ ζωοτροφοῦσι, καὶ ἡσεῖαι κατασοῦσι. καὶ τοῦτο τὸ πονηρὸν ἔθος βού-
λομαι τῆς ἐκκλησίας ἀπαλεῖσαι πάνυ. ἃ μὲν γὰρ πρὸς Ανομοίους λέγει καὶ ἐν ἑτέρᾳ δύ-
ναται γίνεσθαι καιρῷ, καὶ εὐθέμια ἀπὸ τῆς διαβολῆς γίνεται· ἃ δὲ βλάβη. τοῦτο δὲ τοὺς Ιουδαϊ-
ζοντας, εἰ μὴ πάνυ διεπαιδεύσαμεν, ὀπτεύεις καὶ ὅτι θύεται εἰσὶν αἱ τῶν Ιουδαίων ἑορ-
ταί· δέδοικα, μήποτε τοῦτο τῆς ἀκάρπου ζωοτροφίας καὶ τὸ πολλῆς ἀγροίας μεταχωρίσωμεν τὸ
ἀφελομένους σκύλων, καὶ μᾶλλον λοιπὸν ἃ τούτων ἡμῖν βλάβη λέγω. ἀν γὰρ μηδὲν ἀ-
κούσαντες σήμερον, πιστεύσωσι μετὰ σκύλων, μὴ δὲ τελεσθῶσι τὸν ἀμβρόσιον, εἰκὸς λοιπὸν
δὲ φάρμακον ὅτι θήσομεν. δέομαι ἐπιτίμησον καὶ προκαταλαβεῖν. ὥστε ἰᾶσθαι ποιῆσαι πρὸς
τὰ κατεπείγοντα καὶ ὀξύτατα τῶν νοσημάτων ἴσασιν πρότερον. πρώτως δὲ συλλήπτης καὶ
σοῦ ὁ ἀγὼν ὧδε πρότερον. ὅπερ γὰρ συλλήπτα τὰ τῆς ἀσεβείας Ανομοίοις καὶ Ιουδαίοις· συγγνώμη
χ. γνώσεται. καὶ τὰ ἀγωνίσματα ἡμῖν γίνεται τοῖς πρότερον τὰ πρῶτα. καὶ γὰρ ὅταν ἐκκαλῶνται Ιουδαῖοι, τοῦτο
ἐγκαλοῦσι καὶ Ανόμοιοι. τί δὲ ἐκκαλοῦνται ἐκεῖνοι; ὅτι πατέρα ἔλεγε τὸν Θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν Ιωαν. ε ιη.
ποιῶν τῷ Θεῷ. τοῦτο ἐγκαλοῦσι καὶ ὅτι· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐγκαλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξαλείφουσι
τὸ ῥητὸν μετὰ τῆς δίκαιοσίας, εἰ δὲ μὴ τῇ χρεί, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ. μεθαυμάσατε, εἰ ἀθλί-
ους ἐκάλεσα τοὺς Ιουδαίους. ὅταν γὰρ ἄθλιοι καὶ ταλαίπωροι, τοσοῦτα ἀπὸ τῶν θείων
ἀγαθὰ εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐλθόντα ἀπωσάμενοι καὶ ῥίψαντες μὴ πολλῆς τῆς απυδῆς.
χ. ὁ ἥλιος αὐτοῖς ἀνέτειλεν ἐκείνοις· ὁ φέριμος ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος. καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἀπώσαντο τὸν ἀκτῖνα
καὶ ἐν σκότει κάθηνται· ἡμεῖς δὲ ὁ σκότος σωτηριαφέντες, τοὺς ἑαυτῶν ἐπιπαπαίνομεν
τὸ φῶς, καὶ τῆς ζόφου τῆς πλάνης ἀπηλλάγημεν. ἐκεῖνοι τῆς ῥίζης τῆς ἁγίας ὄντες κλάδοι, Ρωμ. ια.
χ. ωτικ. ἀλλ' ἐξεκλάσθησαν· ἡμεῖς δ' μετέχομεν τῆς ῥίζης, καὶ καρποὶ εὐσεβείας ἐγκαλοῦμεν. ἐκεῖ-
νοι τοῦ προφήτας δύνανται ἐκ προφήτης κλοιάς, καὶ ὁ προφητευθέντα ἐσταύρωσαν·
ἡμεῖς οὐκ ἀκούσαμεν θείων λογίων, καὶ ὁ προφητευθέντα προσεκυνήσαμεν. δέομαι τοῦτο
ἄθλιοι, ὅτι τὰ πεμφθέντα αὐτοῖς ἀγαθὰ ἁρπαζόντων ἑτέρων, ἃ τοὺς ἑαυτοὺς ὑπεπαυ-

μένων,

ἐργαζόμθα τ̃ ἡδονῆς· ἀλ̓ ὑ̃ ἀμελήσητε, μ̃ πολλ̃ τ̃ ἀθυμίας. ἡμ̃ν μ̀ γὰρ ἐκ τ̃ ὑμετέρας πρ̃κοπ̃ς ὀδὲν ἔσται λοιπὸν κίνδυνος (ὃ γὰρ ἡμέτερον ἅπαν ἐπληρώσαμθα) πλεῖν᾽ ὀφελ᾽ καὶ μὴ κινδυνεύωμθα τ῀ πεπληρωκέναι τὰ πρ̃ ἑαυτ̃ ἅπαντα, ἀλγοῦμθα ὑμ῀ ἐγκαλυμμάτων χ̃ τ῀ ἡμέραν ἐκείνην. ὁ γὰρ ἀκίνδυνος ὑμ῀ν ἔσται ἡ ἀκρόασις, ὅταν μ̀ ἔργ᾽ τ̃ν ἔργων πρ̃σῇ μὴ ῥήματι. ἄκουσον γοῦν πῶς τοῖς διδασκάλοις ἐγκαλεῖ τοῖς ἀποκρύπτουσι Ⓜ λέγων ὁ Χριστός, ὃ δ̀ μ̃ θεσπεσιωτάτως ἐφθέγξατο. εἰπὲ γάρ, Ἐδή σε καταβ῀ναι τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τ̃ τραπέζης· κ̀ ἐπανελθὼν μ̃ τόκου ἂν ἀπῄτησα αὐτό· ἔδει οὖν, ὅτι μ̃ τοῖς ἀκροᾶσιν (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τ̃ ἀργυρίου καταβ῀ναι) τ̃ν ὑποδεξαμένους τοῖς διδασκαλίαν τόκον ἐργάζεσθαι χρή. τόκος δ̀ διδασκαλίας οὐδέν ἐστιν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἢ ἡ ἐξ᾽ τ̃ν ἔργων ἐπίδειξις. ἐπεὶ οὖν ἐ ἡμ῀ς καταβάλωμθα τὸ ἀργύριον εἰς τοῖς ἀκροατ῀ς τοῖς ὑμετέροις, αἰτ῀ται λοιπὸν ὑμᾶς ἀποδοῦναι Ⓜ τόκον τ῀ δεσπότ῀, τοῦτέστι, τοῖς σωτηρίαν τ̃ν ἀδελφ̃ν τ̃ν ὑμετέρων. ὥστε εἰ μαθόντες ταῦτα καὶ γνόντες ταῦτα εἰρηνικὰ μένετε, κ̀ μηδὲν εἰς ἑαυτοῖς ἐργαζόμενοι, δίδοικα μὴ τοῖς αὐτοῖς τ῀ ὃ πάλαντον κατορύξαντι δῶτε δίκην. κ̀ γὰρ ἐκεῖνος ἐξ᾽ τοῦτο οὐ πόδας καὶ χεῖρας δήσας, εἰς ὃ σκότος ἐξήνεγκε τὸ ἐξώτερον, ὅτι οὐκ ἐξεμύγνυεν εἰς ἑτέρους ἅπερ ἤκουσεν. ἵν᾽ οὖν μὴ κ̀ ἡμεῖς ταῦτα πάθωμθα, Ⓜ τὰ πέντε δεξάμθοι κ̀ Ⓜ τὰ δύο πάλαντα μιμησώμθα. καί τι λύγει, καί τι χρήματα, καί τι σώματος πόνοι, καί τι χεῖλος, καὶ ἄλλ᾽ ὁπ῀ν εἰς τοῖς τ̃ πλησίον σωτηρίαν αἰτήσαι δύνῃ, μὴ ἐκνήσωμθα· ἵνα πύθωνται τὸ πρ̃ς τ̃ Θεοῦ δόξαν ἡμ῀ν ταῦτα πάντα ἀναγόντως ἔχοντες πολυπλασιάσαντες, δυνηθ῀μθα τ̃ς μακαρίας ἐκείνης ἀκούσαι φων῀ς, Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· ὅτι ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ὅτι πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τοῖς χαρὰν τ̃ κυρίου σου· ἵνα χαρ῀ς πρ̃θῃς τὸ ἐπουράνιον ἀγαθὸν, μετὰ τ̃ν ἁγίων πάντων, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τ̃ Κυρίου ἡμ῀ν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι᾽ ὃν κ̀ μεθ᾽ οὗ τ῀ πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τ῀ ἁγί῀ πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τ̃ν αἰώνων. Ἀμήν.

Ματθ. κε. 18

Ματθ. κε. 21

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΟΥΔΑΪΖΟΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΜΕΤ᾽ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΣ ΛΟΓΟΣ.

Βουλόμθα ὑμῖν ἀποδοῦναι τὰ λείψανα σήμερον τ̃ς προθέσεως, καὶ ἵν᾽ εἰσφέρωμθα ὑμῶν διελέγχωμθα, κ̀ δόξαι σαφέστερον, πῶς ἀκαταλήπτως ἐστὶν ὁ Θεός. καὶ γὰρ τοῦτο τ῀ παρελθούσ῀ κυριακ῀ τ̃ν πολλοὶ ἐκείνων κ̀ μακρὸν ὑπεκαύμθα λόγον, ὅτι κ̀ μάρτυρας παρηγάγομθα, τόν τε Ἡσαΐαν κ̀ Ⓜ Δαυὶδ κ̀ Ⓜ Παῦλον. ὁ μ̀ γὰρ ἔλεγε, Τίς ἔγνω αὐτοῦ τὸν νοῦν; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; τ̃ς ἀκαταληψίας, λέγων· Ἐξομολογήσομ᾽ σοι, ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης, θαυμάσια τὰ ἔργα σου· κ̀ πάλιν, Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσις σου ἐξ᾽ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ̀ Παῦλος οὐκ εἰς αὐτὸν τ̃ς οὐσίας τὸν ὄγκον ἀφυλάττων, ἀλλ᾽ εἰς τοῖς προνοίαν αὐτοῦ μόνον, μᾶλλον δ̀ ἐ αὐτ῀ς τ῀ς προνοίας μέρος μικρὸν ἀπὸ λαβὼν, ὁ καὶ τὸν τ῀ς ἐθνῶν κλ῀σιν ἐπεδείξατο, ὥσπερ πάλαι ἀλλαχοῦ ἐ ἀκαταλήπτον ἰδὼν, οὕτως ἐβόησεν· Ὦ βάθος πλούτου ἐ σοφίας κ̀ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, κ̀ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. κ̀ διὰ μ̀ ἐκεῖνα ἡ ἀφ᾽ ταύτης ἀπόδειξις. ἐγὼ δ̀

Ησ. κγ. η. Ψάλμ. ριη. κγ. ϛ. Ρωμ. ια. λγ.

χ. ἐργασώμ.

χ. καὶ πῶς

χ. ἐλήλυ

χ. περὶ Ἰουδαίους.

ν. παὶ * κατ' αὐτὴν τὴν οἰκείαν συνέσεως καὶ τῆς βελτίονος χρίσεως.

"Ταῦτα δὲ Εἰργάσαντο, ἢ ἀπέπνιξαν ὑμᾶς, Εἰ Χριστὸς ἦν ἐκεῖνος *. νυνὶ δὲ αὐτὸς αὐτοῦ καταγέλαστος, ἢ οὐδὲν ἡμῖν τοιοῦτον * ἐργάσασθαι. Ἐ τοῦτο ἔξουσίαν λαβόντες κατ' τῶν χαίρων ἐδήλωσαν. Εἰ γὰρ χαίρων οὐκ ἐφείσαντο· πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν οὐκ ἂν ἀπέσχοντο *. μὴ τοίνυν, ἀγαπητέ, ταῖς ἐκείνων ἀπάταις προσέχωμεν· ἀλλ' ἔσο ἐτοιμότερος τὸ παρ' ἐμοῦ τοῦ Θεοῦ. πῶς γὰρ ἢ Εἰσπλεύσῃ εἰς τὸν Χριστιανισμόν; ἂν μὲν σφραγίσῃς τὸ πρόσωπον, ὥστε ἀπεπήδησεν ἡ ποινὴ δυσὶν ἢ τρισὶ σταγόσιν ἐν τῷ σταυρῷ οἰκοῦσα· ἂν δὲ μὴ σφραγίσῃς, ἀπὸ τῶν θυρῶν ὥστε ὅπλον ἔρριψας· εἶτα γυμνὸν ἢ ἀόπλοτον λαβὼν ὁ διάβολος, μυρία ἐργάσεται δεινά. "καὶ τί χρὴ ταῦτα λέγειν πρὸς ἡμᾶς; ὅτι γὰρ ἢ αὐτὸς σὺ μεγίστην ἀμύητον τὴν ψυχὴν νομίζεις, ὃ δραμεῖν εἰς τὸ ποιητὸν ἐκεῖνο χωρίον, δῆλον ἀπὸ τῶν ἔξωθεν τῆς ἀφίξεως. καὶ γὰρ λαθεῖν αὐτοὺς διαλέγεις ἀφικνούμενος ἐκεῖσε· καὶ οἰκέτας ἢ φίλους ἢ γείτονας προσκαλεῖ μὴ καταφθῆσαι πρὸς σοῦ ἱερέας· καὶ ἀγρυπνίας, ἀγανακτήσεις. ἢ πόσης σὺ ἂν εἴη αἰσίας, αἰ θέσπιν πιεῖσθαι λαθραίως· τὸν γὲ Θεοῦ ἐρῶντος, τὸν πεινῶντα καὶ διψῶντος, αἰσχυνόμενος τὴν προσποίησιν ταύτην τολμᾷς; ἀλλ' ἢ δέδοικας Θεόν. Οὐκοῦν καὶ αὐτοὺς αἰδέσθητι τοὺς Ἰουδαίους. ποίους γὰρ αὐτοὺς ὀφθαλμοὺς ὑ-
ν. τοὺς ἐκείνων πρόχειρα σωτηρίας, * ὅσον ἐμπαίζων,
ψῇς; [ἢ] ποίῳ προσλέξῃ τόματι, χριστιανὸς μὲν εἶναι ὁμολογῶν, προσεύχῃ δὲ τὰ ἐκείνων τέκνα, ἢ τῆς πρὸ ἐκείνων διανοίας βαθυτέρας; Οὐκ οἶσθας, ὅσον σε καταγέλωσι γέλωτα, ὅταν σκώμματα, ὅσα χλευασίας, ὅσα αἰσχύνης, * ὅσον ὀνείδη, Εἰ μὴ φθάνεις, ἀλλὰ κἂν ὁ Χριστὸς ὁ ἑαυτῶν; ταῦτ' οὖν, Εἰπέ μοι, φορητὰ ἢ ἀνεκτά; Εἰ γὰρ μυρίους ἀπέθανεν θανάτους ἔδει, ἢ τὰ δύσκεσα παθεῖν [πάθη]· ἢ πολλῷ βέλτιον ὦ ἄπιστα ἐστομφίαι τὰ χαλεπά, ἢ
τῶν μαρῶν ἐκείνων ἡμέαθαι γέλωτα ἢ χλευασίαν, ἢ μὴ Χριστοῦ τοῦ ζῶντος ποινητοῦ; ταῦτα λέγω, οὐχ ἵνα αὐτοὶ ἀκούσητε μόνον, ἀλλ' ἵνα σὺν τοῖς παισὶ τοσοῦτος θεραπεύητε. ὥσπερ γὰρ ἐκείνος ἐγκαλεῖται, ὅτι ἀθετοῦσι τοὺς τὸν πίστιν· ὕστως ὑμῖν ἐγκαλεῖται, ὅτι σὺν ἀθετοῦσι τοὺς διορθοῦν ἢ βούλεσθε. μὴ γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ ζητεῖν ὑμᾶς, ἀγαπητέ, ἵνα σὺ ταῦτα εἴπωσι, ἀκούσῃς "τὰ λεγόμενα; τοῦτο μὲν οὖν ἢ χρήσιμον ἐστὶν, ὅταν μὴ προσῇ τῇ τῶν λέ-
χ. τῶν λεγομένων ἢ ἔργων ὑπακοὴν χ. ϛ
γων ἀκροάσει ἢ ἔργῳ. Διὰ τοῦτο χρείαν ἔχεις, ἵνα Χριστὸν μιμῇ, ἢ τοῖς ἐκείνου πείθῃ νόμοις. τί" γὰρ ὄφελος ἐπίστευε; Οὐκ οἶσθα Ἱεροσολύμοις καθήμενος κάλει προσεύχεσθαι ἑαυτὸν σὺν ἀρρώστοις· ἀλλὰ προσεῖπε πόλεις, ἢ κώμας, ἑκατέρων τῶν ἀρρωστούντων θεραπεύων, καὶ τῶν τὰ σώματος, ἢ τῶν τῆς ψυχῆς. καίτοιγε ἐδύνατο ἐν ἑνὶ καθήμενος τόπῳ, πάντας ἑλκύσαι προσεύχεσθαι ἑαυτόν· ἀλλ' Οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἵνα μᾶς δίδοὺς τύπον ἐπὶ τοῦ ἔθνους ἢ ζη-
τεῖν σὺν ἀπολλυμένους. πάλιν δὲ διὰ τῆς Χριστοῦ παιδείας προσεύχεσθαι τοῦτο ἠνίξατο. ἢ γὰρ Λυκ. ιε.
Οὐκ ἐκάθισε μὴ τῶν ἐπεπιστευκότων προσδέχεσθαι ἢ μένειν ὃ πλανώμενον ἐλθεῖν προσεύχεσθαι· ἀλλ' αὐτὸς ἀπῆλθε, ἢ ὕρει, ἢ ὑρῶν ἢ ἐρήμοις ἵνα ὅπου τῶν ὄχλων, ἢ ἀπεκόμισεν. ὑχ ὁρᾷς ἢ σὺν ἀσθενεῖς αὐτοὺς τοῦτο ποιοῦντας; Οὐκ αἰσχύνῃ σὺν ἀρρώστους, ὅπου τῶν κλινιδίων καταπεσόντας, Εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν φέρεσθαι· ἀλλ' αὐτοὶ πρέχοισι προσεύχεσθαι. τοῦτο δὲ
συ ποίησον, ἀγαπητέ, Εἰδὼς ὅτι βραχύς ὁ παρὼν βίος· ἢ, καὶ μὴ ταῦτα κερδήσωμεν τὰ κέρδη, σοδεμίαν ἕξομεν ἐκεῖ σωτηρίαν. διὰ τοῦτο πολλάκις μία κερδηθεῖσα ψυχὴ μυρίων ὄγκον ἁμαρτημάτων ἀφαίσαι, ἢ ῥυσθαι ἡμᾶς αἰτησάμενον τὸν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ. διὰ τοῦτον Διὰ τί προσφῶται, διὰ τί ἀπέστολοι, διὰ τί δίκαιοι, διὰ τί ἄγγελοι πολλάκις ἐπεμφθησαν, Διὰ τί αὐτὸς ὁ μισοῦμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παρεγένετο. οὐχ ἵνα διδάσκοντες διασώσῃ, οὐχ ἵνα πεπλα-
νημένους ἐπανάγαγῃ; τοῦτο ἢ σὺ ποίησον τῇ δυνάμει τῷ σῷ· ἢ πᾶσαι ἀσυδίῳ ὑπόδειξαι ἢ προθυμίαν ἐν τῷ τῶν πεπλανημένων ἐπανόδῳ. Ταῦτα καὶ ἐκεῖ ὑμῖν προδιαιτῶν σύναξιν οὐ διαλιμπάνω· καὶ προσέχητε, καὶ μὴ προσέχητε, ἐγὼ λέγων οὐ παύσομαι. τοῦτο γὰρ ἡμῖν προδὲ τοῦ Θεοῦ τόμος, διὰ τι ἀκούσῃ τις, διὰ τι μὴ ἀκούσῃ, τῷ διδαχθέντι ταύτῃ πληρῶν. ἀλλ' "ἐὰν μὲν ἀκούσητε ἢ ποιήσητε τὰ λεγόμενα, μὴ πολλῆς αὐτὸ τοῦτο
χ. αὐ μὲν ἀκούσητε ἢ ποιήσητε
"ἐργαζόμεθα

νὸς ὢν ἀλήθειαν τὸν πεπωκυῖαν ἀφίσιν. ἀλλὰ χαλεπὸς ὁ πυρετός. ἀλλ' ἀπήσιον τὸν πυρετὸν ὁ τῆς γεέννης πῦρ, ὁ ἀσβεστος ἐκεῖνος καὶ αἰώνιος; ἐὰν ἕλῃ τὸν μὴ ἀπαρκοῦντα ἀπάσης ἐνεγκεῖν. ἀναμνήσθητι τοῦ ἀποστόλου, ὅταν ἐπαγῃ· ἀναμνήσθητι τοῦ δικαίου, ὅτι ἀσθενὴς ὢν ἐλίθασε· ἀναμνήσθητι τοῦ μακαρίου Τιμοθέου, ὃν οὐδέποτε ἐκ τῆς ἀρρωστίας ἀνέπνευσεν, ἀλλὰ ζῶν ἔσφιγε τὸν ἀσθμα διὰ παντός. καὶ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν, ἔλεγεν· Οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ σὲ στομάχου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. Εἰ δὲ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, ὁ ἅγιος, καὶ τοῦ τῆς οἰκουμένης προεστὼς ἐγκεχειρισμένος, καὶ νεκροὺς ἐγείρων, καὶ δαίμονας ἐλαύνων, καὶ μυρία νοσήματα διορθωσάμενος ἐν ἑτέροις, τοσαῦτα ἔπαθε δι' ἃ ἔχεις ἀπολογίαν σὺ ὁ θρυλούμενος ἐν ἀρρώστοις ἐπὶ προσκαίροις νοσήμασι; οὐκ ἤκουσας τῆς γραφῆς λεγούσης· Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται; πόσοι ποσάκις ἐπεθύμησαν μαρτυρίου σέφανον λαβεῖν; τοῦτο ἀπορρισμένοις ὄντι μαρτυρίου σέφανος. οὐ γὰρ ὁ κελεύσας θῦσαι, εἶτα ἐλέσθαι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ θῦσαι, ποιεῖ μάρτυρα μόνον· ἀρνᾶ δὲ ὁ θύσειν φυλάξαντα μόνον, δυνάμενον ζῆσαι ἐπιστρέψασθαι, μάρτυρά σε ὄντα σαφές. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἀληθές, ἀναμνήσθητι πῶς μὲν ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε, καὶ πόσος ἐνέκειτο, καὶ ἀσβεστος ἦν· πῶς δὲ ὁ Ἀβελ. οὐδὲ πρὸς γὰρ τοῦτον οὐβαμὸν εἶδε καιόμενον, οὐ ξόανα ἑστηκότα, οὐ θύσαντα ἐπετάγη δαίμοσιν· ἀλλ' ὁ μὲν, ὅπερ μόνον ἤλεγξε τῷ Ἡρῴδῃ, ἀπιστεῖσθαι τοῦ κεφαλῆς· ὁ δὲ, ὅπερ τῷ Θεῷ ἐτίμησε θυσία, πλείονα τοῦ ἀδελφοῦ, κατισφάττεται. ἆρ' οὖν ἀπιστήσωμεν τῷ τοῦ μαρτυρίου σεφάνῳ; καὶ τίς ἂν τοῦτο τολμήσειεν εἰπεῖν; μάλιστα μὲν γὰρ ἡ αὐτὸς ὁ τοῦ θανάτου ἔσχατος ἱκανὸς ἅπαντας σῶσαι, ὅτι εἰς οὐδὲν προέστηκε τῶν μαρτύρων πλεῖον. Εἰ δὲ καὶ ἕτερόν ζητεῖς ἰδεῖν καθ' ἑκάστων ἐξειλιγμένον ἰδεῖν· ἄκουσον τί φησιν ὁ Παῦλος. ἀγαπᾷ γὰρ ἐκεῖνος φιλόπονος εἶναι, δῆλον ὅτι πολυπαθείας ἔστι. Δοκῶ γάρ, φησὶ, κἀγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν. τί οὖν ἐστὶ φησιν; ἐξεταζόμενος ἀπὸ τοῦ Ἀβελ, ἐν εἰπὼν, ὅτι πλείονα θυσίαν Ἀβελ προσήνεγκε τῷ Θεῷ. Καὶ προσωδεύσε τῷ Θεῷ, καὶ διὰ αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ, εἶτα καταβαὶς εἰς τοὺς πεφῶτας, ἐν διελέγετο εἰς Ἰωαννίαν, καὶ εἰπὼν· Ἐν φῶς μαχαίρας ἀπέθανον, ἕτεροι δὲ ἐπυμπανίσθησαν· καὶ πολλοὶ ἐν ἀφέσεως δικηνοσάμενοι θανάτου, ἐπήγαγεν ὅτω· Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν. ὁρᾷς ὅτι καὶ Ἀβελ μάρτυρα καλεῖ, καὶ Νῶε, καὶ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ; οὐ μὲν γὰρ αὐτὴν [ὅτως] ἀπέθανον ἕνεκα Θεοῦ. ὥσπερ οὖν ἐκεῖ Παῦλός φησι· Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, καίτοι οὐκ ἀποθνήσκων, ἀλλὰ τῇ προθύμῳ μόνον ὑπομένων τοῦτο· ὅτω καὶ σὺ, ἂν ἀγρυπνήσῃς καὶ ἐτοιμάσῃς καὶ φαρμακείας, καὶ μαγγανείας, καὶ ἀποθάνῃς τῇ ἴσῃ, μάρτυς ἀπηρτισμένος εἶ, ὅπου ἀπαλλαγὴ μὴ ἀσεβείας ἐπαγγελλομένων ἑτέρων, εἶλε θάνατον μετ' εὐσεβείας μᾶλλον.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν εἴρηται πρὸς τοὺς κομπάζοντας, καὶ λέγοντας, ὅτι θεραπεύουσι δαίμονας. ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἄκουσον τί φησιν ὁ Χριστὸς περὶ τοῦ διαβόλου· Ἐκεῖνος ἦν ἀνθρωποκτόνος ἀπ' ἀρχῆς. ὁ Θεὸς λέγει, αἱ ἀνθρωποκτόνος· καὶ σὺ ὡς πρὸς ἰατρὸν τέχνης; καὶ τίνα ἔχεις λόγον εἰπεῖν ἐγκαλούμενος, εἰπέ μοι, τῆς ἀποφάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ γνησίας τούτων ἀξιοπιστοτέρας εἶναι νομίζων; ὅταν γὰρ ὁ μὲν Θεὸς λέγῃ, ὅτι διάβολος ἀνθρωποκτόνος ὄντι· ὅτι ὁ *, ὅτι ἰσοσήματα δίδωσι λύειν, ἀπειλὰς τῇ ἰδίᾳ ψήφῳ συνῳδὰ χαλάσαι καὶ μαγδωλιάς ἐκείνων, καὶ τὰς ἐπῳδάς, οὐδὲν ἕτερον, ἀλλ' ἢ τούτους ἀξιοπιστοτέρους ἐκείνου νομίζεις εἶναι, διὰ ὧν ποιεῖς, καὶ μὴ λίγης τοῦτο τοῖς ῥήμασιν. εἰ δὲ ὁ διάβολος, διάβολος ἀνθρωποκτόνος· οὐδὲν δῆλον, ὅτι καὶ ὁ διάβολος τοῦτο, δαίμονες. καὶ τοῦτό σε διδάσκει τοῖς ἔργοις ἐπιδείκνυσι ὁ Χριστός. ὅτε γοῦν αὐτοῦ ἀφῆκεν ἐμπίπτειν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων, καταπέμψας εἰς τὰ χρημνὸν ἅπασαν τὴν ἀγέλην ἐκείνου· ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ τοῦ διαβόλου

Ταῦτα

Ἐζ. ιϛ. ε

α. Τιμ. ε. κϛ.

Ἐβρ. ιβ. ϛ

α. Κορ. ζ. μ.

Ἐβρ. ια. λϛ.

Ἐβρ. ιβ. α.

α. Κορ. ιε. λα.

Ἰωαν. η. μδ.

λειπτελεσέρει. ὥσπερ γὰρ μὴ δ δίξασθαι τὴν ἐπῳδὴν, καὶ ὑγιάσῃ, τὴν πυρετὸν τὸν ἀθλιώτερον ἀφῆκεν, τὴν ἀμάρτιαν λογιζόμενος· οὕτω καὶ νῦν, καὶ πυρέτῃς, καὶ μυρία πάσης νόσου ἰάσῃ, ἀφῆκε χρυσόστομος ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ὑγιαίνοντας πάντας ἄμεινον ἀφῆκεν, τὸν λογισμὸν γαυρωμένους, τῆς ψυχῆς χαρᾶσης καὶ εὐφραινούσης, τὸν ζωοποιὸν τὸν ἐπαινῶ σε, καὶ ἀποδυρόμενον, καὶ λέγοντα· οὐαί μοι, οὐαί, ὦ δέσποτα, ὁ Χριστοῦ δοῦλος, ὁ πιστὸς ἀνὴρ, ὁ ἀθλητὴς τῆς εὐσεβείας, ὁ τοῖς ἀγγέλοις ἀριθμὸς συναποθανεῖν μᾶλλον, ἢ τροφὴν τὴν ἐγκρατεστέραν εὐσέβειαν· μὴ τὸν μάρτυρα φησὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνοι μαστίζεσθαι καὶ βασανίζεσθαι ἐθέλουσι, ἵνα πιστωθῶσιν· οὕτω καὶ σὺ σήμερον ἐθέλεις βασανίζεσθαι καὶ μαστίζεσθαι· ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ καὶ τῶν τραυμάτων, ὥστε μὴ προσπίπτειν ἀσθενείας ἐπῳδάς, μηδὲ προσιάπτα. καὶ ταῖς ἐλπίσι ταύταις τρεφόμενος, οὐδὲ ἀμάθησιν τὴν ἐπαγωγὸν δίκην. καὶ γὰρ μὴ σοῦ σε ἀπευξηται ὁ πυρετὸς, ἕτερος ἀπείσει πάντως· καὶ μὴν οὐ συναποθανούμεθα, μὴ ζῶντα συναποθανούμεθα. φθαρτὸν ἐλαφρόν ἐστιν τὸ σῶμα, οὐχ ἵνα ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ πάθη αὐτοῦ τὸν ἀσθενῆ ὑπεκφεύγωμεν· ἀλλ' ἵνα τοῖς πάθεσιν αὐτοῦ τοὺς θυσίους ἀπολαύσωμεν. αὐτὴ γὰρ ἡ φθορὰ, καὶ αὐτὸ τὸ θνητὸν εἶναι τὸ σῶμα, ἐμοὶ δοκοῦσι, κατάθεσις δοκιμήσεως ἡμῖν χορηγοῦσα, καὶ πολλῶν ἡμῖν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν δώσει τὴν παῤῥησίαν, οὐ κατ' ἐκεῖνον μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὸν τὸν προῦσαν ζωήν. ὅταν γὰρ ἐκβάλλῃς σὺ τὸν ἐπῳδὸν μὴ πολλῆς τῆς ὕλης ἐκ τῆς οἰκίας, ἄπαντες ἀκούσαντες ἐπαινέσονται, καὶ θαυμάσονται, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐροῦσιν· ὁ δεῖνα ἀῤῥώστων καὶ κάμνων, μυρία προσκαλούντων τινῶν καὶ προσπούντων καὶ συμβουλευόντων ἐπῳδαῖς χρήσασθαι· μαγείαις ποτὲ, οὐ προσήκατο, ἀλλ' εἶπε, βέλτιον ἀποθανεῖν οὕτως, ἢ προσδοῦναι τὸν εὐσεβῆ. ὅτι τοσοῦτοι ἔφυσαν χρόνοι πολλοὶ προσφῦ τὴν ἀκμάσαντες, πάντων ἐκπλησσομένων, καὶ Θεὸν δοξαζόντων. πόσων οἶδα ἔγωσε τοῦτο διδρισμένων σημεῖον; πόσων εἰκόνα λαμπρότερον; πόσης τιμῆς ἐπισημότερον; ἄπαντες ἐπαινέσονται καὶ μακαρίσουσι, καὶ στεφανώσουσι, καὶ αὖθις βέλτιον ἔσονται καὶ ζηλώσουσι πάλιν, καὶ μιμήσονται σε τὸν δυσφεβῆ. καὶ ἕτερος ἐργάσηται τι τοιοῦτον· σὺ καὶ μισθὸν ἔξεις, ὁ τὸν ἀρχὴν προσκαλῶν τῷ ζήλῳ. οὐκ ἐπαινοῦσι μόνον ἕνα τὴν κατορθωμάτων· ἀλλὰ καὶ λύπης ἀφίησι τοὺς νόσους, αὐτοῦ τι τῆς ψυχαίας σε προσαρίστως ἐπιστρωφῶν καὶ Θεὸν εἰς πλείονα δύσεως, καὶ τὴν ἀγίων πάντων ζωοδόκον σε τῇ προθυμίᾳ, καὶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας ἀπὸ σοῦ πιουμένων δύχας. εἰ δὲ ἐθέλω τοιαῦτα τὰ ἔπαθλα τῆς ἀνδρείας ζωοῦσι, σπάσουσι πολλοὶ ἐκεῖ λαμπρὰ στεφάνους, ὅταν τὴν ἀγγέλων πρέπτων, τὴν ἀρχαγγέλων ἀπάντων, τότε πρέπελθῶν ὁ Χριστὸς, καὶ τῆς χορείας σου λαβόμενος, εἰς μέσον παραγαγὼν δικαίου καὶ πάντων ἀκουόντων λέγῃ· δεῦτε ὁ εὐλογημένος πυρετῷ ποτὲ λυφθεὶς, μυρίων αἰτιῶν προσποιοῦντα ἀπαλλαγῶναι τῆς νόσου, δεῦτε ὃ ἔσομα ὃ ἐμοὶ, καὶ φόβου εἰς ἐμὲ, ἵνα σε μηδεὶς προσκρούσῃ, διώσατο· καὶ πίμωσι σοῦ στεφανουμένους αὐτοὺς θεσπεσίου σκιᾷ τῷ ὕψει· καὶ ἔλεγε μᾶλλον ἀποθανεῖν ὦ νοσήματι, ἢ προδοῦναι τὸν εἰς ἐμὲ βίοιδν. καὶ μὴ θαυμάσῃς. εἰ γὰρ σοῦ ποτίσαντες αὐτὸν, καὶ σιδύσαντες, καὶ θρέψαντες, εἰς μέσον προῆλθ· πολλῷ μᾶλλον σοῦ δὶ αὐτὸν ἐλεημόνους ἀνέχεσθαι πυρετῷ. οὐ γὰρ ὅσῃ ἴσον, ἀρτον δοῦναι καὶ ἱματίου, καὶ νόσου μακρᾶς στοιμόρου· ἀλλὰ πολλῷ μείζονι τοῦτο ἐκείνου. ὅσῳ γὰρ μείζων ὁ πόνος, τοσούτῳ καὶ ὁ στέφανος ἔσται λαμπρότερος. ταῦτα καὶ ὑγιαίνοντες μελετῶμεν, καὶ κάμνοντες, καὶ πρὸς ἑτέρους λέγωμεν. καὶ ἴδωμεν ἑαυτοὺς ποτὲ τὸ πυρετῷ ῥωμαίους ἀφορήτῳ, ἐκβίου πρὸς ἑαυτὸν ἀπόνου· τί δαί, εἰ πολὺ ἐπεξῆσεν ἡμῖν κατηγορίας εἰς δικαστήριον εἰσιόντες ἡμῶν, εἶτα ἀναρτηθέντες κατεξαμόμεθα ἀπὸ πλούσης· οὐκ ἀνάγκη [ἰῶ] ἀποθνήσκειν πάντως καὶ ἀκερδῶς, καὶ χρεὼν μισθοῦ τινος; τοῦτο καὶ τῶν λογιζώμεθα. προσκαλοῦσι καὶ τῆς ἀποστολικῆς ὁ μισθὸς, ἵνα-

χ. κατὰ

χ. ἐδίαν

χ. ἐδῶ

χ. ἀπεκαμέν-των
χ. ἀλγεινῶν.

χ. ἐπῳδὰς

χ. μακραῖς

χ. ἔστ

χ. τῷ πυρετῷ.

χ. αἰτίαις καὶ συναλλάσσεσθαι τῷ πυρετῷ. χ. ὅσῳ γὰρ ἐκεῖνα καὶ ὁ τόπος πλέον κίνδυνος. χ. ἐπειχθ. χ. πάντες κάρδιαν χρεὼν ἐμισθοῦ τινος

Σειρ. ς. α. ζας ἑαυτῷ; οὐκ ἤκουσας τί φησιν ἡ γραφή; Τέκνον, ἐὰν προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμὸν, θλῖψον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον· ἐν ὑσῳ καὶ πενίᾳ ἐπ' αὐτῷ προσκολλῶ γίνου. ὥσπερ γὰρ ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσίον· οὕτως ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. διὰ σὺ Ⓦ οἰκέτην μισῇς Ⓦ σὸν, εἶτα ἁγίους πειρασμοὺς ἢ πεντήκοντα λαβὼν πληγὰς, θᾶττον ἐλευθερίας ἀπολαύσῃ, ἢ καταλείπῃ σε τὴν δεσποτείαν, καὶ πρὸς ἑτέρας πύλας ἀπέλθῃ τὴν μισθωσόμενος σε, καὶ προξενήσῃ, ἆρα δυνήσεταί σοι συνοικῆσαι τυχεῖν, εἰπέ μοι; ἆρα δυνήσεταί τις ἀπολογήσασθαι πρὸς αὐτόν; οὐδαμῶς. τί δήποτε; ὅτι πρὸς οἰκέτην διαφορὰν κολάζειν οἰκέτην. οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι, εἰ καταφυγεῖν ἐχρῆν, οὐχὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, οὐδὲ πρὸς τοὺς μισοῦντας· ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς γνησίους ἔδει. ἐὰν σὺ τοίνυν, ὅταν σε ἡ Ⓦ Θεὸς κολάζῃ, μὴ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτὸν καταφύγῃς τοὺς Ἰουδαίους, ἵνα μὴ μᾶλλον αὐτὸν προξενήσῃς, ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ, τοὺς μάρτυρας, τοὺς ἁγίους καὶ θεραπεύοντας αὐτὸν καὶ πολλὴν ἔχοντας πρὸς αὐτὸν παῤῥησίαν. καὶ τί λέγω σοὶ οἰκέτῃ καὶ δεσπότῃ; ὁρῶ οὐ δυνήσεται τοῦτο ποιῆσαι διὰ τοὺς τοιούτους μάχας, οὐδὲ ἀρνήσασθαι τὸν πρὸς ἐκείνου συγγένειαν. ἐὰν γὰρ Ⓦ τῆς φύσεως, ἐὰν Ⓦ τοὺς δι' ἀρετὴν τελοῦντας νόμοι, καὶ μάχῃ, καὶ πρᾶξις εἴργῃ, καὶ ἀναβάλλῃ τῆς οἰκίας, καὶ πάντα κολάζῃ τρόπῳ, κελεύουσι ἅπαντα φέρειν γενναίως. καὶ μὴ πίθῃται, μηδὲ ἀνέχηται, οὐδὲ εἰσάγῃ οὐδεὶς αὐτῷ δίδωσι συνοικοῦντι· ἀλλὰ καὶ μοιχεία ἀποδύρηται μαχεσθεὶς ὁ παῖς, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἅπαντες λέγουσι καὶ ῥήματα· ὅτι πατὴρ ὢν ὁ μαίτας, καὶ κύριος, καὶ ἐξουσίαν ἔχων πάντων ὁποιωνοῦν ἐργάσασθαι καὶ ποιῆσαι, καὶ δι' πάντα φέρει. εἶτα οἰκέτην μὲν ἀνέχονται δεσπότην, καὶ υἱὸν πατέρων, πολλάκις καὶ οὐδὲ διὰ τοὺς αὐτοῦ κολάζοντα· σὺ δὲ οὐκ ἀνέξῃ τῷ Θεοῦ παιδεύοντός σε, ὃν καὶ δεσπότην ἅπαντος κυριωτέρα, καὶ πατέρων μᾶλλόν σε φιλοῦντος, καὶ πρὸς ὀργὴν μὲν οὐδέποτε, πάντα δὲ τὰ συμφέροντα προξενοῦντα καὶ βουλόμενον καὶ ποιοῦντα; ἀλλὰ καὶ μικρὰ ἢ μεγάλα ἢ νόσος, ἀδίκως ἀποπηδᾷς αὐτοῦ τὴν δεσποτείαν, καὶ ὑπὲρ τὰς δαίμονας πέτρας, καὶ πρὸς ζωοκόμους αὐλὴν μολεῖς; καὶ ποίας πύλης συνοικήσεις λοιπόν; πῶς δὲ δυνήσῃ αὐτὸν παρακαλέσαι πάλιν; μᾶλλον δὲ τίς ἕτερος, καὶ τὸν Μωϋσέως σοὶ παῤῥησίαν, δυνήσεται σοὶ σὴν δικαιῶσαι; οὐκ ἔστι δίκης *. ἢ οὐκ ἀκούεις τί σοὶ Ἰουδαίων ὁ Θεὸς φησὶ πρὸς Ⓦ Ἱερεμίαν; Μὴ προσεύχου Ἱερ. ζ. ν. καὶ ν. α. " σοὶ τὸν λαὸν τοῦτον· ὅτι ἂν στῇ Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ, οὐκ εἰσακούσομαί αὐτῶν. οὕτως ὑπὲρ ἁμαρτήματα ἕνα πᾶσαν ἀνῃρέθησαν ἐλπίδα συνοικοῦμεν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀπολογίας τυχεῖν. μὴ τοίνυν τοσαύτην διαπασῶμεν καθ' ἑαυτῶν ὀργήν. καὶ γὰρ δέξωνται τινες παραμυθεῖσθαι Ⓦ πυρετὸν ταῖς ἐπῳδαῖς (οὐ γὰρ δὴ παραμυθοῦνται) ἀλλὰ ἕτερον εἰς ὃ ζωγείου χαλεπώτερον ἄγουσι πυρετὸν, τὸν λογισμοῦ σου καθ' ἑκάστην καιρὸν τὴν ἡμέραν, καὶ τὸν ζωγείου μαίζοντος ἐν λιμῷ, ἱστάνοντας, ἰωμένους, πρίνοντας ζωγείου καὶ πρὸς Ⓦ Χριστὸν, δεόμενοι μικρᾶς ἀῤῥωστίας τὴν εὐσέβειαν προσέδωκας. μὴ γὰρ σύμμαχος τοῦτο πεποίθας; οὐχὶ πολλῷ σου χαλεπώτερον πεποίθασιν ἕτεροι; ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἐκείνων τοιοῦτον οὐδεὶς ἐτόλμησε. σὺ δὲ ὀχλαγωγὸς καὶ ἀλαζὼν τὴν ψυχήν σου κατέδυσας. πῶς ἀπολογήσῃ τῷ Χριστῷ; πῶς αὐτὸν καλέσεις σὲ ταῖς εὐχαῖς; ποίῳ ζωγείου λοιπὸν ἐπιβήσῃ τῆς ἐκκλησίας; ποίοις ὀφθαλμοῖς λοιπὸν ὄψῃ Ⓦ ἱερέα; ποίᾳ χειρὶ τῆς ἱερᾶς ἅψῃ τραπέζης; ποίαις ἀκοαῖς ἀκούσῃ τὴν ἀναγινωσκομένην ἐκ γραφῆς; ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν καιρὸν ὁ λογισμός, καὶ ὁ ζωγείου " μαίζων ἐρῇ. ποία οὖν αὐτῇ ὑγιεία, ὅταν ἔνδοθεν τοιούτους ἔχωμεν κατηγόρους; ἀπὸ μικροῦ τοι καρτερήσῃς μικροῦ, καὶ σὸν βουλευμένους ἢ ἐπᾶσαι ἰδοὺ ἐπῳδὴν, ἢ θεραπείαν τι τῷ σώματι θεραπεύσει ἀπιμάσῃς, καὶ μετὰ πολλῆς ἐξαγαγὼν τὸ ὕδρευσον ἐκ τῆς οἰκίας· εὐθέως ἕλκους δρόσον ἀπὸ τὸ ζωγείου. καὶ μικρὰν ὁ πυρετὸς καταφλέγῃ, ἢ ψυχή σου πάσης δρόσου καὶ πάσης ἰατρικῆς παραμυθίας " εἰσαγάγῃ σοι βελτίω καὶ λειοτελεστέρα.

* ὁ τῶν παιδευομένων δυνάμενος. χ. ὑφ'

χ. παῖς

χ. μαίζον

χ. αὐτὸν

πέρας, ὁ ἐλάλησε, καὶ εἶπεν, πορευθῶμεν, καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις· οὐκ ἀκούσατε τῶ προφήτου ἐκείνου, ὅτι πειράζει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμᾶς, εἰ ἀγαπᾶτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν, & ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. οὐ λέγει τοῦτο ἐκεῖνο· ἐὰν εἴπῃ τις προφήτης, φησὶν, ὅτι δύναμιν νεκροὶ ἐγεῖραι, ἢ τυφλὸν θεραπεῦσαι, ἀλλὰ πιθητέ μοι, ἢ προσκυνήσωμεν τοῖς δαίμοσιν, ἢ εἰδωλολατρήσωμεν, εἶπα ὁ θεὸς λέγων
χ. διὰ τί ὅτι δυνηθῇ θεραπεῦσαι ⓦ τυφλὸν ἢ ⓦ νεκροὺς ἐγεῖραι· μηδὲ ὅτε πειασθῇς, φησι, " δίδου πειράζουσι ὁ Θεὸς συνεχώρησεν ἐκείνῳ δυνηθῆναι τοῦτο· οὐκ ὅτι αὐτὸς ἠγνόει σε τὴν γνώμην, ἀλλ' ἵνα σοι δοκιμεῖον προσγένηται, εἰ φιλεῖς ⓦ Θεὸν ὅτιος. φιλεῖτος δέ ἐστι, ὃ, καὶ νεκροὺς προτρέχοντι δώσαμβρος @ κατουδαίζοντες ἡμᾶς ἀφελκύσαι τῶ φιλεμβρω, μηδ' ὅπως ἀφίσασθαι. εἰ δὲ Ἰουδαίοις τοῦτο ἔλεγεν, πολλῷ μᾶλλον ἡμῖν, ὃς ὅτι μείζονα φιλοσοφίαν ἤγαγεν, οἷς τὸν τοῦ τῆς ἀναστάσεως ἤοιξε λογισμόν, οἷς κελεύει μὴ τοῖς πρόσωπον ἐμφιλοχωρεῖν, ἀλλὰ τὰς ἐλπίδας ἀπάσας τοῖς τὸν μέλλοντα ζωὴν ἔχειν. ἀλλὰ τί λέγεις ὅλη θλίβῃ σε ἡ πτέρνα τοῦ σώματος ὁ ἰὸς; ἀλλ' ὅπου τοσαῦτα πεποίηκας, ὅσα ὁ μακάριος Ἰὼβ μᾶλλον δὲ σὺν αὐτῷ ὁ πολυτλὴς μέγας" ἐκεῖνος. μὴ γὰρ τὸν ἀδελφὸν τῶν πενιῶν καὶ τὴν βλ
χ. ἐκείνου
χ. αἰκρώδη
κολίων καὶ τὴν ἄλλην ἀπόνητον ἀπώλειαν, " ἠρπάσθη καὶ τὴν παιδοποιΐαν ὁλόκληρος ὁ χοῦς. καὶ πρώτην δὲ ἡμέραν μιᾶς ἐγένετο, ἵνα μὴ ἡ φύσις τὴν πειρασμῶν μέτρον, ἀλλὰ ἡ σωφροσύνη καταβαλὴ τὸν ἀθλητήν. μετ' ὀκτὼ πάντα κερδαίας ὁ τῷ σώματι δεξάμενος τὴν πλη
χ. ἡ κερδαία
χ. πειρᾶται
γὴν, σκώληκας ἐώρα πάντοθεν βρύοντας ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ γυμνὸν ὅτι τῆς κερδαίας ἀπάθητον, κοπὴν τοῖς πρόσω συμφορᾶς δίκαιον, ὁ δίκαιος, ὁ ἀληθὴς, ὁ θεοσεβὴς. ὁ ἀπεχθέμενος ἀπὸ πάντος ποιητοῦ πραγμάτος. ἡ δὲ μέχρι τούτων ἴση τὰ δίκαια· ἀλλ' οὐδὲν μεθημεραὶ καὶ πικτεραὶ· καὶ λιμὸς τις αὐτὸν ἐπολιόρκει ξένος καὶ ἄδοξος. " Βρόμοι γὰρ, φησὶν, Ιαϲ. ε. ζ
χ. βρῶμον
ὁρᾷ τὰ σιτία μου, ὀσμὴν καθημεραὶ, χλιαρίαι, σκώμματα, γέλως. @ οἴκτειρα γὰρ μοῦ, φησὶ, καὶ @ ἰοὶ τὸν παλαχίδα μου ἐπεμνήσθησάν μοι. ὦ σύμπνοιοι φόβοι, ζάλη τῆς λογισμοῦ διώκεις. ἀλλ' ὅμως τούτων ἀπόντων " ἀπαλλαγὴν ἐποιήσατο ἡ γνώμη λέγουσα
χ. ἀπαλλαγὴν ποιεῖται.
ὅτως· Εἰπὸν τι ῥῆμα πρὸς Κύριον, καὶ τελεύτα· βλασφήμησον, φησὶ, καὶ ἀπαλλαγήσῃ Ιαϲ. β. β
τῶν ὀπτικημένων πόνων. τί οὖν; πρόσεχε τὸν ἄγιον ἐκεῖνον τῆς γυναικὸς ἡ συμβουλή; τέτρωται μὲν οὖν ἐποίησε, καὶ ἐπέρρωσε μειζόνως αὐτὸν, ὡς καὶ ὅτι πιθήσας τῇ γυναικί. " ἠρεῖτο γὰρ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι ἢ βλασφημίας ἀπαλλαγὴν πιεῖν τῶν τοσούτων βυσσῶν κακῶν. ὅτε καὶ ὁ τελειοτάτοις ἔτι ἔχων ἐν τῇ
χ. ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ
ἀθενείᾳ αὐτῆ, καθ' ἕκαστον ἑαυτὸν ἔπεσχεν" ὅτι τὸν κολυμβηθρον, καὶ καθ' ἕκαστον ἐξ Ιωαν. ε.
ερχόμενος, & θεραπείας οὐκ ἐπετύγχανεν· ἀλλ' ἕτερος μᾶλλόν τι καθ' ἕκαστον ἑαυτὸν ἀπαλλαττόμενος ἀφ' ὧν πολλοὺς ἔχει· οὐ θεραπεύοντας, αὐτοὶ τὰ δίκαια τὸν ἐρημίαν τῶν προσιόντων ἐν διώκειν μέτοντα πλῆσαι. καὶ οὐδὲ ὅτως ἔδραμεν ἐπὶ μάντις, οὐκ ἦλθεν ὅτι ἐπαοιδὰς, οὐκ ἐπῴδησε πειρατὰ· ἀλλ' ἐμέλησε τὸν τοῦ Θεοῦ βοηθὸν. ὅθεν τοῦτο
χ. ἐπὶ τοῦτο
τοὺς τῷ τέλει ξαυμαστὸς τίνος ἡ προσδόξα θεραπείας " ἔτυχεν. ὁ Λάζαρος λιμῷ καὶ τόσῳ ἡ ἐρημία πόνῳ τὰ ⓦ χρόνια ἐπάλαισεν, ἡ τεσσαράκοντα ἡ ὀκτὼ ἔτη ἔχων [μόνον,] ἀλλὰ πᾶσαι τὸν ζωὸν. ὅπου γὰρ & ἐξέπνευσεν ὁ ὃ πυλῶν κείμενος τῶ πλησίον, καταφερόμενος, χλιαζόλιθος, λιμῷπλων, τοῖς κυσὶ βορὰ προκείμενος. οὕτω γὰρ " αὐτὸν ὁ σῶμα πρῆτο,
χ. αὐτῷ
ὡς μηδὲ ἀποσοβῶν δύνασθαι τοὺς κύνας ὑπερβάλλοντας ἡ τὰ τραύματα αὐτοῦ λιχμωμένους. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπαοιδὰς ἐζήτησεν, οὐ πέπαλγε πρὸς ὄψιν, οὐ μαγγανείας ἐκίνησεν, ἡ γόητας πρὸς ἑαυτὸν ἐκάλεσεν, οὐκ ἄλλο τι τῶν κακωλυμένων ἐπόησεν, ἀλλ' εἴλετο μᾶλλον τοῖς κακοῖς σὺν αποθανεῖν ἐκείνοις, ἢ τῆς βδελυρίας μαφόν τι προδοῦναι μέρος. πόθεν οὖν ἔχομεν συγγνώμην ἡμῖν, εἰ, τοσαῦτα παρόντων ἐκείνων ἡ καρτερούντων, ἡ δίκη πυρετὸν, ἡ δίκη πταύματα πρόχειρα ἔχομεν ὅτι ζωαγωγὰς, & τὸν φαρμακὸν ἡ γόητας εἰς τὰς οἰκίας καλούμεθα

σας σιγῆσαι, οὕτως οὐδὲ ἐκεῖνος ἀνέξεται. ταῦτα δὲ οὐκ ἐπὶ τῆς πρώτης ἡσυχίας λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων μυρίων ἁμαρτημάτων. μὴ τοίνυν σκηπτώμεθα μόνον, εἰ πολλοὶ κατεσυρμένοι· ἀλλὰ ἐκφύγωμεν σκηπτόμενοι, ὅπως αὐτοῦ ἀπαλλαγῶμεν. μὴ ἐπαίρωμεν τὰ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τὰ ἡμέτερα καθαιρῶμεν· μὴ ἰσχυρὰς ἐκείνας ἀποφαίνωμεν, ἀλλ' ἡμέτερα ἀσθενῆ· ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν ἐργασώμεθα. οὐδὲ γὰρ φήμη πολλάκις καθεῖλε δικαίαν ψυχήν, ἀλλὰ τὸν οὐκ οὖσαν προσδοκίαν ἐμβαλοῦσα, ἀλλὰ τὸν ὄντα καταλύσασα πάλιν. ὅρα τοίνυν καὶ φήμας αὔξει ἐκείνας, αἱ τὰ ἡμέτερα αἱρεῖσι κατορθώματα, καὶ μεγάλα ποιοῦσι φαίνεσθαι· ἀλλὰ μὴ ἐκείνας, αἱ [ὄλου] τοῦ κόσμου τὴν ἀδιάφθορον κατηχοῦσιν ὑμᾶς. κἂν μὲ ἀκούσωμαί τι χρηστὸν, εἰς πάντας ἀναφέρωμεν· ἂν δέ τι φαῦλον καὶ πονηρὸν, πρὸς ἑαυτοὺς καταχρύψωμεν, καὶ ὅπως αὐτὸ λανθάνωμεν αὐτὸ, πάντα ποιήσωμεν. καὶ γὰρ τοῦτο κερδανοῦμεν, πολυπραγμονήσωμεν, ἰδώμεθα τὸν πλησίον πῶς εἰς οἰκίαν δεῖ εἰσελθεῖν, μὴ κατακρίνωμεν· εἰ δὲ ἄγνωστος εἶπε, καὶ μανθάνωμεν παρ' αὐτοῦ ὁ πλησιάζων, κερδανοῦμεν, καὶ πολυπραγμονήσομεν, ἵνα ἔχωμεν φίλον καὶ ἐπιτήδειον, καὶ τοῦτο μάλιστα πάσχομεν· καὶ κύριον λαβόντες, εἰσέλθωμεν εἰς τὸν οἶκον· μὴ αἰσχυνθῶμεν, μηδὲ ἐρυθριάσωμεν. εἰ μὲν γὰρ χρήματα εἰσῆμεν ἀρτύσοντες, ἢ χρόνου πάλαι φόβος περὶ αὐτοῦ, εἰκὸς ἦν αἰσχύνεσθαι· εἰ δὲ ὑπὲρ τῆς ἐκείνου σωτηρίας πρόκειται, καὶ τῆς εἰσόδου προφάσεις ἀπόρρητον ἀπαλλάττει τὸ ἐγκλήματος. προσκαλοῦσι δέ, καὶ εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν, ἐτέρωθεν πομπεύοντος τοῦ ἀγγέλου, ὡς δοῦλον πονηρὸν ἡμᾶς εἶναι, τοῦ δέσποτος. ἐπαινεῖς, εἰπέ μοι, τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν, καὶ βλασφημοῦσιν εἰς αὐτὸν ἡμᾶς, καὶ προσέχομεν αὐτοῖς καὶ λοιδοροῦμεν; πόθεν οὐκ ἀνέξῃ; ἐὰν ἡ ζηλοτυπία, καὶ μυριάκις Ἰουδαΐζῃ, οὐκ ἀνέξῃ· εἰπεῖν, ὅτι ἐπαινῶ· ἀλλ' ἐμφρόνως τοῦτο ἀκούει, καὶ ἐρεῖ πρὸς σέ· μὴ γένοιτο· βλάπτομαι, δέσποτα. εἶτα ὅταν αὐτὸν λάβῃς τοῦ συγκαθέζεσθαι, πάλιν ἐπιμάλαξε, καὶ εἰπέ· πῶς οὖν αὐτοῖς κοπιῶ, εἰπέ μοι; πῶς μετὰ χρείας τῆς ἑορτῆς; πῶς μετ' ἐκείνων τῆς θύρας; εἶτα κατηχήσει αὐτὸν τῆς ἀγνωμοσύνης· εἰπὲ τοῦτο πάσαις ἁπλῶς, ἵνα ἐπὶ ταῖς ἔμπροσθεν ἡμέραις δίπλωσιν πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, τοῦτο ἀπὸ τοῦ τόπου, τοῦτο ἀπὸ τοῦ χωρίου, τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, τοῦτο ἀπὸ τῆς προρρήσεως τῶν προφητῶν ἐλεγχοιμήν. δεῖξον πῶς εἶχεν ἀνάτιον ἅπαντα προσήκουσι, καὶ οὐδέποτε ὅπλα τοῦτο προτίθεσι ἐπομένοις πολιτεύμασι, ἵνα δὲ ἡμεῖς αὐτοῖς τῶν Ἱεροσολύμων χρείας οὐδὲν τοιοῦτον ὅπλα τιλῶ. καὶ πρὸς τούτοις ἀπαμήσουσι τῆς χρείας, τὸ φοβερὸν βῆμα τοῦ Κυρίου, τὴν δίκην τῶν ἐκεῖ, τὸ κολάσεως καὶ ὅτι τούτων ἀπόρρητα δύσομεν λόγον, καὶ ὑμνοῦσα πῆς ἡμῶν μικρὰ καὶ πᾶν τοῖς πολεμίοις πολεμῶσιν· ἀράμενοι δὲ Παῦλου λέγοντος, Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε καὶ πάλιν ἀπειλοῦντος, ἵνα ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐκ ὠφελήσει. καὶ εἰπέ, ἵνα καθάπερ περιτομὴ, οὕτω καὶ ἡσυχία Ἰουδαϊκὴ τοῦ οὐρανοῦ ἐκβάλλει τὸν τοῦ δόντα, καὶ μυρίας ἑτέρας καρπώματα ἔχει. εἰπέ, ὅτι χρησιμοῦ ἕνεκα τούτων καὶ κελευόμεθα καὶ ἐσμεν, ἵνα τῷ Χριστῷ πειθώμεθα, οὐχ ἵνα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐκείνους πέχωμεν.

Ἂν δέ σοι θεραπείας προτείνῃ, καὶ λέγῃ πρός σε, ὅτι ὑπισχνεῖται θεραπεύειν, καὶ ἕνεκα τούτου πρὸς αὐτὸν πέχω· ἀνακάλυπτον αὐτοῦ τὰς μαγγανείας, καὶ ἐπῳδὰς, καὶ φυλακτήρια, καὶ φαρμακείας. οὕτω γὰρ ἄλλῳ τινὶ ἔστω δοκοῦσι θεραπεύειν· οὐδὲ γὰρ θεραπεύουσι τῇ ἀληθείᾳ· μὴ γένοιτο. ἐγὼ δὲ καὶ πολλοὺς πεπαυμένους πολλοὺς, καὶ σφόδρα λέγω· ἵνα εἰ καὶ θεραπεύουσιν ἀληθῶς, βέλτιον ἀποθανεῖν, ἢ τοῖς ἐκ θεοῦ τοῦ Θεοῦ προσδραμεῖν, καὶ διὰ τοῦτον θεραπευθῆναι τὸν ἔστον. Τί γὰρ ὄφελος, θεραπεύεσθαι σῶμα, τὴν ψυχὴν ἀπολλυμένης; τί δὲ κέρδος, σὺν τοῦτο πάλιν τυγχάνειν παρανομίας, μέλλοντας εἰς τὸ αἰώνιον παραπέμπεσθαι πῦρ; ἵνα γὰρ μὴ λέγωσι ταῦτα, ἄκουσον τί φησιν ὁ Θεός· Ἐὰν σκάνδαλον σοὶ, ἢ σύμπλεξ ὁ μῦς σύμπλεξον, καὶ ἀπὸ σεαυτοῦ ἔκβαλε, καὶ ἔλθε τὸ σημεῖον καὶ τὸ τέρας,

τέρας,

γένοιτ' ἂν ἴσως· ὅπερ οὐδὲ πηγία, οὐδὲ χαμαιτύπια, οὐδὲ πόρνης οὐδὲ μοιχείας, οὐκ ἄλλο τι δυνάμενον ἐργάσασθαι, τοῦτο καὶ τὸ ἀδελφοῦ σωτηρία ποιεῖ. ὁπόσους οὖν ὁ τόμος, πόσα πολλάκις ἤμαρτε, πόσα ἐφθέγξατο αἰσχρὰ ῥήματα, πόσας βλασφημίας, πόσας λοιδορίας ἐξέβαλε· καὶ πάντων ἀπλήκτῃ τῆς τοῦ πεπλωκότος προνοίας. Διὰ τί οὖν ἐκεῖ τοῦτο τοῦ κατορθώματος πᾶσαν ἐκκαθᾶραι δυνήσῃ τὴν κηλίδα ἐκείνου. καὶ τί λέγω ἐκκαθᾶραι; ὡς τόμα Θεοῦ ποιήσεις οὖν ὁ τόμος. τί ταύτης ἡμῖν ἀμφίσβητος μείζων; μὴ γὰρ ἐγὼ ταῦτα ἐπαγγέλλομαι; αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῦτο εἶπεν, ὅτι καὶ ἕτερα τινὰ ἐξαγαγὼν, φησὶν, ὡς τόμα μου ἔσῃ ὁ τόμα σου, καθαρὸν, ἅγιον. μὴ τοίνυν ἀμελῶμεν τῶν ἀδελφῶν, μηδὲ ἀφειδῶντες λέγωμεν, πόσοι ἐστέφθησαν, πόσοι προεύρησαν· ἀλλ' ὑπομιμνῄσκωμεν αὐτῶν. καὶ πολλοί ὦσιν ⟨ὑ⟩μῶν ὑβρισταὶ, σὺ μὴ ἐκπομπεύσῃς, ἀγαπητέ, μηδὲ διαβαλήσῃς τῆς ἐκκλησίας τὸν συμφορᾶς, ἀλλὰ θεράπευσον. καὶ εἴπῃς, ὅτι πολλοὶ ἐκεῖ θύουσι, ὑπισχνοῦμαι, ὥστε μὴ γενέσθαι δάκνον τὸν φόβον, ἐγὼ εἰπὲ πρὸς αὐτόν· ἐγὼ οἶδα· ἠπάτησαν, ἀδελφέ, καὶ ψεύδη· αὐ δύο ἢ τρεῖς ἴδῃς προσερχομένους, πολλοὺς αὐτοὺς νόμιζε. καὶ ⟨ὑ⟩μᾶς κατηγορῶ τὰ ὑπισχνοῦμαι, τοῦτο δὲ προσαιρήσεται μὴ ἀμελήσῃς· ἵνα ἑκατέρωθεν πολλὴ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀσφάλεια γένηται, ἀπό τε τοῦ τὸν φόβον μὴ ἐκπομπεύεσθαι, ἀπό τε τοῦ τὸν προσερχομένους αὐτοὺς πρὸς τὸν ἱερὸν ἀγέλαιον πάλιν. μὴ τοίνυν παρίστε λέγωμεν, τίνες ἥμαρτον; ἀλλ' ἀποσοβήσωμεν, ὅπως διορθώσωμεν τοὺς ἡμαρτηκότας μόνον. καὶ γὰρ δῆλον, ὃ κατηγορῶ τῶν ἀδελφῶν μόνον, ἀλλὰ μὴ ὑπομιμνῄσκεσθαι· ὃ ἐκπομπεύων τὰ κακὰ τῶν ἀδικουμένων, ἀλλὰ μὴ θεραπεύων. ἀνέλωμεν τοίνυν τοῦτο τὸ πονηρὸν ἔθος, ἀγαπητοί· οὐδὲ γὰρ μικρὰν λύμην τοῦτο ἐργάζεται. καὶ πῶς, ἐγὼ λέγω. ἤκουσέ τις παρ' ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι πολλοὶ ἐκεῖ θύουσι μὴ Ιουδαίων, καὶ μηδὲν ὀκνήσας, εἰς ἕτερον ὁ ῥῆμα ἐξήνεγκε. πάλιν ἐκεῖνος μηδὲν πολυπραγμονήσας, ἑτέρῳ τοῦτο ἐξέφερε. εἶτα πῶς; τῇ μικρᾷ τῆς πονηρᾶς ταύτης αὐξανομένης φήμης, πολὺ μᾶλλον τῆς ἐκκλησίας ἅπαντος καταγελάσεται· τοῖς δὲ ἀπολωλόσι τοῦτο ὄφελος γέγονε; ἀλλὰ καὶ βλάβος καὶ τούτοις καὶ ἑτέροις πολλοῖς. καὶ τί γὰρ ὀλίγοι ὦσιν, ἡμεῖς αὐτοῦ ταῖς φήμαις ταῖς κακαῖς πολλοὺς ποιοῦμεν, καὶ τοῦ ἐκείνους ἀσθενεστέρους ἐργαζόμενα, καὶ τοῦ μέλλοντας πίπτειν ὠθοῦμεν. ὁ γὰρ ἀδελφὸς ὁ ἀκούσας, ὅτι πολλοὶ ἐκεῖ θύουσιν, καὶ αὐτὸς ῥᾳδιουργήσει ἔσται· καὶ ταῦτα πάλιν ὁ ἀσθενὴς ἀκούσας, δραμεῖται ὅτι ὁ πλῆθος οὐ πεπλωκότων. μὴ τοίνυν μηδὲ ὅτι τοῦτο, μηδὲ ἐπ' ἄλλῳ ποτὲ θυμῷ συγχαίρωμεν, καὶ πολλοὶ ὦσιν ⟨ὑ⟩μῶν ἁμαρτάνοντες, ὥστε ἐκπομπεύειν αὐτοὺς καὶ λέγειν, ὅτι πολλοί· ἀλλ' ὑπισχνούμεθα καὶ κατέχωμεν. μή μοι λέγε, ὅτι πολλοὶ ἐκεῖ θύουσι· ἀλλὰ διόρθωσαι τοὺς πολλούς. ὁ δὲ τοσούτους ἀπώλεσα λόγους, ἵνα κατηγορήσω τῶν πολλῶν, ἀλλ' ἵνα τοὺς πολλοὺς ποιήσῃς ὀλίγους, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὀλίγους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τούτους ἀφανισθήσῃ. μὴ τοίνυν ἐκπομπεύωμεν τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ θεραπεύωμεν. ὥσπερ γὰρ ⟨ὑ⟩μᾶς ἐκπομπεύοντες, καὶ εἰς τοῦτο μᾶλλον προκόπτετε, καὶ ὀλίγοι ὦσιν ⟨ὑ⟩μῶν ἁμαρτάνοντες, πολλοὺς αὐτοὺς ποιοῦμεν· οὕτως ⟨ὑ⟩μᾶς συγκαλοῦντες, καὶ τοὺς ἐκπομπεύοντας ὑπισχνούμενοι, καὶ τῶν πεπλωκότων ὑπομνήσωμεν, καὶ πολλοὶ ὦσι, αὐτοὺς τε ἐκείνους διορθωσάμεθα ῥᾳδίως, καὶ οὐδένα ἕτερον ἐκ τῆς τούτου ἀφιάσι προσκαλεσώμεθα φήμης. οὐκ ἤκουσας ὅτι Δαβὶδ ⟨ὁ⟩ Σαοὺλ ὁ Δαβὶδ ἔλεγε· Πῶς ἔτι σου δυνατὸν, μὴ ἀναγγείλητε εἰς Γὲθ, μηδὲ εὐαγγελίσησθε ἐν ταῖς ὁδοῖς Ασκάλωνος, ὅπως μὴ εὐφρανθῶσι θυγατέρες ἀλλοφύλων, μηδὲ γαυριάσωσι θυγατέρες ἀπεριτμήτων; Εἰ δὲ προσῆκεν φανερὸν οὐκ ἐβούλετο ἐκπομπεύεσθαι, ὥστε μὴ γενέσθαι τοῖς ἐναντίοις κρότου· πόσῳ μᾶλλον ταῦτα δεῖ ἐκφέρειν εἰς τὰς ἔξω τὰς ἀγοράς, μᾶλλον δὲ εἰς αὐτὸν τὸν ἥλιον· ἵνα μήτε ⟨ὁ⟩ ἐχθροὶ ἀκούοντες χαίρωσι, μήτε ⟨ὁ⟩ οἰκεῖοι μαθόντες καταπίπτωσιν· ἀλλὰ συγκλείειν τὰ προφέροντα μή μοι λέγε, ὅτι ταῦτ' ἔδει εἰπεῖν· πρὸς σαυτὸν κάτεχε τὸ ῥῆμα. ὥσπερ γὰρ σὺ οὐκ ἐκαρτέρησας

χ. παύσωμεν

χ. τῇ ἐκκλησίᾳ χ. βλάβος μᾶλλον χ. καὶ τοῦ χ. πολλοῖς

C. Bas. a. 2.

χ. τοῦ χ. συγκλείειν

οὐ ζα ἡ μὴ βγλόμθοι δέξασθαι τὴν ἰατρείαν, ἡ σκιρτῶντα δ' ἀποπηδῶντα ἐπεμήχαγε τὴν θεραπείαν· δ οὕτως ἐπεμήχαγεν, ὥστε ἰῶσαι δ σώματι τῆς ἀκληρίας πάλιν. ἡ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν· τί δαὶ πλέον; τί δοὶ ὄφελος; ἐπόριβσα, τὴν ἀμφρίαν εἰργασάμην, οὐδὲ ἀπὸς ἰῶσαι βγλεται τῆς ἀσελγείας, ἀλλὰ ἡ πεφυσίωται ἡ μέγα φρονεῖ, δ ἀνίατον ὄλκος ἐργάζεται· ἀφαιρῶμν τοίνυν αὐτὴν, ἡ ἐγκαταλείψωμν. οὐδὲ τοῦτον εἶπεν· ἀλλὰ δι' ἃν ἐμὴ ὦν τοῦτο μάλιστα πολλὴ τότε εἰργάσατο τὴν πορνείαν, ὅπῳ πρὸς ἅψασθαι αὐτὸν εἶδε κακίαν ἐξολισθήσασα· δ οὐκ ἀπέστη φοβῶν, ἀπειλῶν, κολάζων, ἡ δι' ἑαυτοῦ ἡ δι' ἑτέρων πολλῶν πάντα ποιῶν ἡ πραγματευόμενος, ἕως ἂν αὐτὸν εἰς ἐπίγνωσιν ἤνεγκε τῆς ἁμαρτίας, εἰς ἄφεσιν τῆς πορνείας, ἡ τέλεον αὐτὸν ἀπήλλαξε τῆς κηλίδος ἁπάσης. τοῦτο δὴ δ σὺ ποίησον· μίμησαι Ⓦ Σαμαρείτην ἐκεῖνον, Ⓦ ὃν ὦ βαγγελία τοιαύτην ὑπεδέξαμθον πρὸς Ⓦ τραυματίαν ἐκείνην πορνείαν. ἡ γὰρ σὺ πρόπλθε Λβύτης, παρῆλθε ἡ Φαρισαῖος, ἡ οὐδέτερος ἐπεκύμφθη πρὸς Ⓦ κείμθον· ἀλλ' ἀνίλεως ἡ ἀμοῦς ἀφέντες αὐτὸν, ἀπῆλθον. Σαμαρείτης δέ τις, οὐδὲν αὐτῷ προσήκων ὑδαμόθεν, ὁ πρόσφαμθος· ἀλλ' ἐπιὼς κατηλέησεν, ἐπέβαζεν ἔλαιον ἡ οἶνον, ἐπέδησεν ὅπου Ⓦ ἦν, ἦγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐμέλησεν ὃ μὲ ἔδωκε, δ ἡ ὑπέσχετο ὑπὲρ τῆς τῦ μηδὲν αὐτῷ προσήκοντος θεραπείας· ἡ οὐκ εἶπε πρὸς ἑαυτόν, τί δὲ μοι μέλει περὶ τούτου; Σαμαρείτης εἰμί, οὐδὲν κοινὸν ἔχω πρὸς αὐτόν, πόρρω τῆς πόλεώς ἐσμεν, οὐδὲ βαδίσας δύω). τί δαί, ἐμὲ μὴ πρὸς δ μῆκος ἐρχόμην τῆς ὁδοιπορείας; μέλλω νεκρὸν ὑπὸ φέρεσθαι· μέλλω "σφαγῆς ἀλίσκεσθαι· μέλλω τὸ φόνου ὑπόδικος εἶ). ἡ γὰρ πολλοὶ πολλάκις πρόπτωτες ἡ "ὁρῶντες αὐθρώπους πεπληγότας, ἐφ' τοῦτο παρῆλθον, οὐκ ἀνοσιῶντες αἰσλέσθαι, οὐδὲ χρημάτων φειδόμθοι, ἀλλὰ δικαίως, μὴ ἡ αὐτοὶ εἰς δικαστήριον ἑλκυσθῶσιν, ὡς τῆς σφαγῆς ὑπόδικοι. ἀλλ' ὁ σφόδρα οὐδὲν τούτων ἔδησεν ὁ ἥμερος ἡ φιλάνθρωπος· ἀλλὰ ζῶντα πόρρωθεν "ἐπίδηκεν ὅπου Ⓦ ἦν, ἡ εἰς πανδοχεῖον ἦγαγεν· οὐδὲν τούτων ὑπεῖδεν, ὁ κίνδυνον, ὁ χρημάτων δαπάνην, οὐκ ἄλλο οὐδέν. εἰ γὰρ ὁ Σαμαρείτης ὅτω φιλάνθρωπος ἡ ἥμερος γέγονε πρὸς αὐθρωπον ἀγνωστον· τίνα σὺ "ἐχοιμθν συγγνώμην ἡμῖς, τὴν ἀδελφὴν τὴν οἰκείαν ἀμθγοιῶντες ὅτι μείζοσι κακοῖς; ἡ γὰρ ἡ ὅτι Ⓐ τῶν "πεπτωκότων; ληστῶν πρόπτωτες μᾶλλον ἢ ληστῶν ἁπάντων χαλεπωτέρους, ἡ μείζονα σοῦ εἰς αὐτοὺς ἐμπιπτούσας ἐργαζομθους κακά. ὅ γὰρ ἐκείνοις αὐτὴν πρόπτωτες ἐπλήγαμεν, καθάπερ ἐκεῖνοι τότε, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν κατέτρωσαν, ἡ μυρία αὐτῇ πραύματα "δόντες, οὕτως ἀπῆλθον, ἀφέντες ἐν τῇ λάκκῳ τῆς "ἀσεβείας κειμθους. μὴ δὴ πρίδωμθν πραγωδίαν τοιαύτην, μηδὲ πρόσφαμθμθν ἀμέως ὅτω δεινὰ ἐλεεινόν· ἀλλά, κἂν ἕτερόν τοῦτο ποιῶσι, σὺ μὴ ποίησης, μὴ ἐπίπλῃς πρὸς σαυτὸν, κοσμικός εἰμι αὐτὴρ, γυναῖκα ἔχω ἡ παῖδας· ταῦτα τῆς ἱερέως ἐστί, ταῦτα τῆς μοναχῶν. οὐδὲ γὰρ ὁ Σαμαρείτης ἐκεῖνος ταῦτα εἶπε, ποῦ πρὸ Ⓐ ἱερεῖς; ποῦ πρὸ Ⓐ Φαρισαῖοι; ποῦ τῆς Ἰουδαίων Ⓐ διδάσκαλοι; ἀλλ' ὥσπερ τι δέημα μέγιστον θύρων, ὅτως ἥρπασε τὸ κέρδος. ἡ σὺ ποίησον, ὅταν ἴδῃς τινὰ διόμθον θεραπείας ἢ σωματικῆς, ἢ ψυχικῆς, μὴ λέγε πρὸς ἑαυτόν· "Ἵνος ἕνεκεν ὁ δεῖνα ἡ ὁ δεῖνα αὐτὸν οὐκ ἐθεράπευσεν; ἀλλ' ἀπάλλαξον τῆς ἀργίας, ἡ μὴ ἀπαίτει ἐκείνους θύθυνας τῆς ἀμελείας. ἐμὸ θύρης χρυσίον, εἶπέ μοι, κείμθον, μὴ λέγε πρὸς ἑαυτὸν, "Ἵνος ἕνεκεν ὁ δεῖνα ἡ ὁ δεῖνα αὐτὸ οὐκ ἀνείλετο; ἡ τί ἀπορράζεις πρὸς τὴν ἄλλων ἀργίαν; ὅτω ἡ ὅπου τὴν πανωλεθρίαν ἀδελφῶν λογίζου, ἡ νόμιζε θησαυρὸν θύρηκέναι, τὴν ὀπιμέλειαν τὴν ἐκείνων. ἐὰν γὰρ ὑπερίδῃς αὐτὴν, καθάπερ ἔλαιον, τὸ λόγου τὴν διδασκαλίαν, ἐὰν καταδύσῃς τῇ πορνείᾳ, ἀν' θεραπεύσῃς * τῇ καρτερίᾳ, θησαυρὸν πάντος θύπορώτερόν σε οὐκ ἐργάσηται. Ὁ γὰρ ὀξαγαγὼν πάμιὰ, φησὶν, ὀξ ἀμαξίου, ὡς σῶμα μεδύει. τί τοίνυν

γέγονε·

Λεκ. ι.

Ἱερ. ιη. ιβ.

χ. αὐτὸν·

χ. ἀνίλεως

χ. ἔπαμον

χ. πεσόντας ἁρῶντες αὐθρώπους, ἀλ

χ. ἔδησεν ἐπὶ ὤμων,

χ. πεσόντας

χ. ἐπιπλῆξαι κ ἀμφίας

χ. λέγε· χ. ἀλλὰ σπουδάζεις

* τὸν τραυματίαν

σομεν, ἔρημος τῆς τοῦ συμμαχίας ἡμένος. Οὐ οὖν ὁ Θεὸς; οὐχ οὕτω· πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα τοῦ καλύσει. μὴ φοβοῦ τοῦτο, φησὶ· βιώσεις βίον μακρὸν καὶ αἰώνιον σέ γε, πολλαῖς ἐξ ἀγαθοῖς περιφείας ὑπὸ θεοῦ. ὁ γὰρ ἑπτὰ ἀριθμὸς τοῦ τὴν γραφὴν ἀδιορίστου πλῆθος ὄντι σημαντικός. ἐπεὶ οὖν ὁ Κάϊν πολλαῖς ὑπὸ θεοῦ ἐβοήθητο περιφείαις, ἀγωνία καὶ ζῆμιον ἐν στεναγμοῖς καὶ ἀθυμίᾳ καὶ τοῦ καλύσει σώματος· ὁ δὲ ἀβελ ὡσὰν, φησὶ, καὶ τούτων ἀπαλλάξας τὴν κόλασιν, αὐτὸς ἐφ' ἑαυτὸν ὑπεναπόστασιν τοῦ περιφείου. καὶ δοκεῖ μὲν εἶναι βαρὺ καὶ φορτικὸν ὃ λεγόμενον· πολλῆς γὰρ [ταῦτα] ὄντι κηδεμονίας ἀπόδειξις. καὶ γὰρ οὐδὲν μὴ ταῦτα σωφρονοῦσαν βουλόμενος, τοιοῦτον ἐπενέγκαι κολάσεως ζῆτον, ὃς ἀπαλλάξαι αὐτὸν τῆς ἁμαρτίας ἐδύνατο. εἰ μὲν γὰρ βούλεως αὐτὸν αἰῶνα ἀπόλλυσθαι ἐᾶν ἔχων τοῦ ἁμαρτίαν ἐγκεκαλυμμένον, καὶ τοῖς μὴ ταῦτα οὐκ ἂν ἐλθεῖν γοῦν μου. νυνὶ δὲ ἀφεθεὶς πολλοῦ χρόνου ζῆσαν ἐν ἐκείνῳ τῷ ζῆμιον, διδάσκαλος τοῖς ἀπαντῶσιν ἐγένετο πᾶσι, μὴ φθονεῖν τοῖς ὄψεως καὶ τοῦ σάλου τοῖς θεοῖς τοῦ ἀνθρώποις ἅπασι, μὴ ποτε τοιαῦτα τολμᾶν, ἵνα μὴ τοιαῦτα πάθωσιν, αὐτὸς τε βελτίων ἐγένετο πάλιν. ὁ γὰρ ζῆμος καὶ φόβος, καὶ ὃ ἀγωνία συζῆν, καὶ ἡ τοῦ σώματος πρᾶσις, καθάπερ ἐν δεσμῷ τινι κατέχει αὐτόν· καὶ οὐκ ἀφίει ὅτε εἰς ἕτερον ἐκπηδῆσαι τοιοῦτον τόλμημα πάλιν, καὶ τοῦ περιόντος ζωοποιῶς αἰεὶ μιμήσασθαι, καὶ ἐν τούτοις αὐτοῦ τοῦ ψυχοῦ σωφρονιστὴς ἐργάζεται. ἀλλὰ μεταξὺ λέγωμεν μοι ἐπῆλθεν εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ ζητῆσαι, πῶς ποτε τοῦ ἁμαρτόν ὁμολογήσας τοῦ ἑαυτῷ, καὶ κατηγορούμενος τῶν ἡμαρτημένων, εἶπεν μείζονα συγγνώμης ἁμαρτυκέναι, καὶ μηδεμιᾶς ἀπολογίας ἄξιος εἶναι, οὐκ ἴσχυεν ἀπαλλαγῆναι τὰ ἁμαρτήματα (φήσειε δ' ἂν τοιοῦτος φησί· Λέγε συ γὰρ ἀνομίας σου τοῦτος, ἵνα δικαιωθῇς) ἀλλὰ καὶ κατακρίθη; πῶς τί; πῶς οὐκ εἶπεν, ὡς ὁ προφήτης ἐκέλευσεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν ὁ προφήτης, λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου· ἀλλὰ τί; λέγε σὺ προφήτης, φησὶ, τὰς ἀνομίας σου. ὃ γὰρ ζητεῖ μαθεῖν τοῦτο ἐστι, τί ὃ εἶπεν ἁπλῶς, ἀλλὰ ὃ προφήτου εἶπεν, ὃ μὴ ἀναμφίαστον ἐλέγχοιτο καὶ κατηγορούμενον. οὐδὲ γὰρ οὐκ εἶπε προφήτης, ἀλλὰ ἀπέμαθεν ἐλεγχθῆναι παρὰ τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον γὰρ ἐλέγχοντος, ἤρνητο. ἀλλ' ὅπως ἅπαξ ἔδυξε ὃ γνώμων φανερὸς, τότε εἶπε τοῦ ἁμαρτίαν· ὅπερ οὐκ ἔστι ὁμολογήσαι λοιπόν. καὶ σὺ τοίνυν, ἀγαπητὲ, ἐπειδὴ ἁμάρτῃς, μὴ ἀναμένε τοῦ πρὸ ἑτέρου κατηγορίας· ἀλλὰ πρὶν κατηγορηθῆς, καὶ ἐλεγχθῆς, σὺ καταγίνωσκε τῶν γνωμόνων, ὡς ἂν ἕτερος ἐλέγξῃ λοιπόν, οὐκ ἴσθι τῆς σῆς ὁμολογήσεως ὃ κατόρθωμα ἔσῃ, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου κατηγορίας ἡ διόρθωσις. ὁμοῦ τοῦτο καὶ ἄλλος τίς φησι, Δίκαιος ἑαυτῷ κατήγορος ἐν προοιμίῳ. ὥστε οὐ τοῦτο ἐστὶ ζητούμενον, ὃ κατηγορῇ ἑαυτῷ ἀλλὰ ὃ προῶτον ἑαυτῷ κατηγορῇ, καὶ μὴ ἀναμένει παρ' ἑτέρου ἐλέγχους. ὁ γοῦν Πέτρος μὲν τοῦ ἀρνῆσαι ἐκείνου τοῦ χαλεποῦ, ὅτε ζηλώσας ἑαυτὸν ἀνέμνησε τῆς ἁμαρτίας, καὶ μηδενὸς κατηγοροῦντος ἔλεγε τοῦ πλημμέλειαν, καὶ ἐκλαυσεν παρῶς· οὕτως ἀπεῖπατο τοῦ ἀρνῆσαι ἐκείνου, ὡς καὶ προῆκται τοῦ ἀποστόλων, ἢ τοῦ οἰκουμένου ἐγχειρισθῆναι ἅπασαν.

Αλλ' ὅταν ἔλεγχοι (δεῖ γὰρ ἐπὶ ὃ προκείμενον ἐπανελθεῖν) ἱκανῶς ἡμῖν ἐστὶν ἀπόδειξις ὁ λόγος, ὅτι πιστόν ἐστι ἡ χρὴ τῶν ἀδελφῶν ἀμελεῖν, οὐδὲ καταφρονεῖν· ἀλλ' ἀσφαλίζεσθαι μᾶλλον αὐτοὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας, πολλοῦ γε μὲν τοῦ ἁμαρτίας περὶ αὐτοῦ ἐπιδείκνυσθαι ἐπιμέλειαν. ὅταν δὲ ἰατροὶ ποιῶσι. λέγουσι μὲν οἱ ὑγιάσουσι τοῖς δυσθεράποις, ἃ δύνανται παρέχουσι τοῦ ὑγίειαν αὐτοῖς, καὶ πᾶσαν ἀποκρύπτονται νόσον· ἀμελήσαντας δὲ τῶν ἐπιταγμάτων καὶ ἀρρωστίᾳ περιπίπτοντας ἐπιπλήττουσι, καὶ προρρήσεις, ἀλλὰ καὶ πολλοῦ μᾶλλον τότε ἐπιδείκνυνται προθυμίαν, ὅπως αὐτοὺς ἀπαλλάξωσι τῶν νοσημάτων. ὅταν δὲ ὁ Παῦλος ἐποίησε. καὶ γὰρ πόσον δυνάτο ἐκεῖνος μὲν τοῦ ἁμαρτίας ἐκείνου, μὲν τοῦ περιοικοῦντος ἐκείνου τοῦ χαλεποῦ τοῦ οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσι βδελυσσομένου, ἀλλὰ καὶ ἀφιλιωθέντα

ὥστε

σφηγίσασθαι χεῖρ, ἀλλὰ καὶ μὴ ἅψασθαι χεῖρας ὁρίσαι. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς εἰ τοῦτο οὐκ ἠθέλησεν, οὐκ ἂν ἐποίει, καὶ πρὸ τῆς ἁμαρτίας ἠσφαλίζετο μόνον, μὴ ἅψασθαι ἁμαρτίαν ἀπεγύμνωσε καὶ ἀφεῖλε τὸ πρᾶγμα διώκασας* · οὐδὲ ἂν οὐδὲ ἡμῶν ἐσώθη ποτέ. ἀλλ' οὐ ποιεῖ τοῦτο, φιλάνθρωπος ὢν καὶ ἡμέρας, καὶ τῆς σωτηρίας μάλιστα ἐφιέμενος τῆς ἡμετέρας· ἀλλὰ καὶ μὴ τὰ ἁμαρτήματα πολλοῦ ὀφθῆναι κύρια προσοίσας. ἐπεὶ καὶ Ⓦ Ἀδὰμ ἠσφαλίσατο ὡς πρὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ Εἶπε πρὸς αὐτόν· Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγῃ, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φαγέσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ἰδοὺ δὲ τῇ εὐκολίᾳ τὸν νόμον, καὶ τῇ δαψιλείᾳ τῶν συγχωρημάτων, καὶ τῇ ἡμερότητι τῆς κελεύσεως, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἐπαγωγῆς (οὐ γὰρ εἶπε, μὴ μίαν ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας· ἀλλ', ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἂν φάγητε, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε) καὶ πάντ' ἔχοντα, ὅπερ ἐγχεῖρα ἀσφαλίσασθαι Ⓦ τὸν θεσπότην, ἠσφαλίζετο. ἀλλ' ὅμως ὅπως μὴ τοσαύτην παρέσχηται διδασκαλίαν καὶ παραίνεσιν καὶ ὑπεργασίαν κατέστησε, καὶ οὐκ ἤκουσε τῶν ἐπιταγμάτων· οὐκ Εἶπεν ὁ Θεός· τί λοιπὸν πλέον; τί δὲ ὄφελος; ἔφαγον, ἔπιον, πρέβεν Ⓦ νόμον, ὅπερ ὤμοσε μὴ τὸν ὀστολικὸν, ἐδίξατο τὸν πληγὴν, νεκρὸς ἐγένετο, παρεδόθη τῷ θανάτῳ, ἐπὶ τὸν ἀποφασιν ἦλθε· τί οὖν λοιπὸν αὐτὸν ἀφελήσεται; οὐδὲν τούτων εἶπε, ἀλλὰ καὶ ἦλθε παρὸς αὐτὸν βύθιος, καὶ διελέξατο, καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πάλιν ἕτερον ἐπέθηκε φάρμακον, ὃ τὴν πόνον καὶ τὴν ἰδρῶτα· καὶ οὐ παρέτρεψε ἀπὸ τῆς πρώτης ποιᾶς καὶ παραγματευόμενος, ἕως τὸν φύσιν τὸν πεσοῦσαν ἀνέστησε, καὶ ἀπήλλαξε τοῦ θανάτου, καὶ παρὸς Ⓦ οὐρανὸν ἐκάθεσε, καὶ μείζονα τῶν ἀπολωλότων ἔδωκεν ἀγαθά· δῆλον τῶν ἔργων αὐτῶν Ⓦ ἀγγέλων διδάξας, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἐγένετο ἐκ τῆς ἐπιβουλῆς ταύτης· ἀλλ' ἐκδέχομαι τὸν παραδείσου οὗτον ἀνθρώπους, ὕβριν οὐδὲν μᾶλλον ἢ τοὺς οὐρανοὺς ἀναμεμιγμένους τοῖς ἀγγέλοις. τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Καὶν ἐποίησε. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνον παρὸ τῆς ἁμαρτίας ἠσφαλίζετο, καὶ παρεδιηγέρθυσε, λέγων· Ἡμάρτες, ἡσύχασον· πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. ὅρα σοφίαν καὶ ζωοποιοῦσαν. δῆλα τοῦτο δείκνυσι, φησὶ, μή σε τῆς προαιρέσεως τῶν παρόντων ἀφέλῃ) δῆλα τὸ πρὸς ἐμοῦ λιμμένα· μὴ τὸ ἔγκλημα ἁρπάσῃ τὸν σοι προσκείμενον (εἶδον γὰρ παρανομούντων τὸ δεύτερον παροξύνοντας εἰς ἔγκλημα) ἄφρων, φησὶ, καὶ μὴ φόβου, μηδὲ ἀγωνία παρεῖ τοῦτο· παρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ αὐτοῦ ἄρξεις. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μᾶλλον ἐπὶ τῆς τιμῆς τῆς τοῦ παραπτοκόπου, καὶ ἐμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ * καταφυγὴ καὶ σκέπη καὶ παραπασία, καὶ κέρδος, ἢ κινδύνου αὐτοῦ· μόνον μὴ παρὸς φόνον ἐκπηδήσῃς, μηδὲ εἰς τὸν παράνομον ἐκείνην ἐξέλθῃς σφαγήν. ἀλλ' ὅμως, ἂν δὲ ὅπως ἤκουσεν, ἂν δὲ ἡσύχασεν· ἀλλ' ἐργάσατο τὸν μιαιφονίαν ἐκείνην, καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰς Ⓦ λιμὸν ἐβάπτισε Ⓦ ἀδελφικόν. τί οὖν; ἆρα Εἶπεν ὁ Θεός, ἀφαίμαν αὐτὸν λοιπόν; τί πλέον ὄφελος; ἐργάσατο Ⓦ φόνον, ἀπέκτεινε Ⓦ ἀδελφόν, κατεφρόνησε μου τῆς παραπαίσεως, δύο τὸν τινα καὶ ἀσύγκριτον σφαγὴν ἐπάλμησε* · τοσαύτης καὶ τοιαύτης ἀπολαύσας παρηγορίας καὶ διδασκαλίας καὶ συμβουλῆς, πάντα ἐξέβαλεν ἔκφυα ἀπὸ τῆς ἀγωγίας, καὶ παρὸς θεὸν ἐπεστράφη. ἀφείλατο τοίνυν καὶ ἐρρίφθω λοιπόν, καὶ μηδὲ λόγου τινὸς ἀξιούσθω πρὸς ἐμοῦ. θεὸν ποιοῦντι ὁ Θεὸς οὐκ Εἶπεν, οὐκ ἐπερώτησεν· ἀλλὰ καὶ παρὸς αὐτὸν ἔρχεται πάλιν, καὶ διαρρήδην Ⓦ τὸν θεσπότην, καὶ φησὶ· Ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; καὶ οὐδὲ ἀρνούμενον ἀφίησιν· ἀλλ' ἐπάγει καὶ ἀκοινώνητα εἰς τὸν τῆς ἐργασίας ὁμολογίαν. καὶ Εἰ πάντως, οὐκ οἶδα· φησὶ, Φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ παρὸς μέ· αὐτὸ τὸ παράπαν, φησὶ, κηρύττει Ⓦ μιαιφόνον. τί οὖν οὗτος; Μείζων κ" αἰτία μου τὸ ἀφεθῆναί με. καὶ Εἰ ἐκβάλῃς με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ παρουσίου σου κρυβήσομαι. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· μείζονα μοὶ ἡμάρτηται συγγνώμης τὰ ἀπολογίας καὶ τοῦ ἀφεθῆναι. πλὴν ἀλλ' εἰ βουληθείης ἐπιξελθεῖν τῷ γεγλυμμένῳ, πᾶσι παρεκείσομαι,

* τὸν ἀδελφὸν παρ' χ. διεσπάσω

χ. τίλον

* σου

χ. κρύθω

* διεπερέξασθαι χ. διεπράξατο

ἰδίας, ϗ πόρναις ἐσχολακώς, μεθύσ. ϗ καθάπερ σκεῦος, ὁ πολὺν ἄκρατον πιὼν, ϗ προεκχυθεὶς ἀνελθέτω φθόγγος ῥήματα, ϗ ἕτερα αὖ ἑτέρων ὁρᾷ· ὕπν ϗ οὗτ, καθάπερ πιὸς ἀκράτου, τῆς ἀκολάστου ταύτης ἐπιθυμίας πλησθείς, σοὶ ὑγιὲς σκάφερε ῥῶμα, ἀλλ' αἰσχρὰ πάντα ⸂ διεφθαρμένα, ϗ ἀνελθόντα, ϗ γέλωτος γέμοντα· ϗ ἕτερα μὲν ἑτέρων βλέπει, πρὸς μίαν δὲ ὁρώμενα τυφλότητα· ἵνα ϗ ἐπιθυμεῖ καθυβρίσας, ταύτην πάντα χᾶ φαντάζηται· καὶ καθάπερ ὀξυηκοΐας τις ϗ παραπαίων, ϗ ὁ συλλόγοις, καὶ ὁ συμποσίοις, καὶ ὁ πάντι καιρῷ, καὶ ὁ πάντι τόπῳ, μυρίων μυρία πρὸς αὐτὸν ἀλαλαγμῶν, ὅτι ἀκριβῶς δοκεῖ· ἀλλὰ πρὸς ἐκείνων τίπατε, καὶ τῶν ἀμυρτάδων οἰκέτας πολλοὺς ἔχων καὶ δίδοικα, λιθοπλήκτους πινος ζῶν σοὶ ἄμεινον ἀλαζονείας. καὶ ὁ ὀργὴ κατοχόμενος μεθύει πάλιν. οὕτω γᾶρ αὐτῶ καὶ ἡ ὄψις οἰδεῖ, καὶ ἡ φωνὴ τραχύνεται, καὶ ⓐ ὀφθαλμοὶ γίνονται ὕφαιμοι, καὶ οἱ ῥῖς σκοτοῦται, καὶ ἡ δρόσος καθαπτίζεται, καὶ ἡ γλῶσσα τρέμει, καὶ ⓐ ὀφθαλμοὶ πάντα φέρονται, καὶ αἱ ἀκοαὶ ἕτερα ἀπὸ ἑτέρων ἀκούουσι, ἀκράτου πάντος χαλεπώτερον τῆς ὀργῆς αὐτῶ πληθούσης τίνι μίσους, καὶ χαλεπὰ ἐργαζομένης, καὶ ζάλιν ποιούσης ἀπαράμυθητον. Εἰ ὁ ἐπιθυμία τις καὶ ὀργὴ κεκραμένος μέθυ· πολλῶ μᾶλλον ἀσεβῶν ἀνθρωπος, καὶ εἰς Θεὸν βλασφημῶν, καὶ ἐναντίος ἀυτῶ τοῖς νόμοις, καὶ τῆς ἀκμῆς ταύτης φιλοσοφίας μηδὲ πότε καθυφεῖναι βουλόμενος, μέθυει καὶ μεμηνε, ϗ κωμάζοντων ϗ ὀξυηκόων ἀθλιώτερον δράκειται, κἂν αὐτὸς αἰσθάνεσθαι μὴ δοκῇ. τοῦτο γᾶρ μάλιστα μέθης ἐστὶ ἴδιον, ὃ μηδὲ οἷς πις ἀσχημοσύνῃ αἰσθησίν πινα ἔχῃ· ὥσπερ οὖν ϗ ⓐ παραπληξίας τοῦτο μάλιστά ἐστ ὃ δρᾶν, ὅτι νοσοῦντες οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἴσασιν, ὅτι νοσοῦσιν· ὥσπερ οὖν ϗ ⓐ Ιουδαῖοι πῶν μέθυοντες οὐκ αἰσθάνονται. ἡ μὲν οὖν ψυχία αὐτῶν πεπίληνται, ἡ μέθης ἀπάσης αἰσχροτέρα. ἡμεῖς ϗ τὸν μὲν σὸν ἀδελφὸν σὸν ἡμετέρας μὴ καταλύσωμεν σωφρονοῦντα, μηδὲ ἀχαρῆ πινα τοιήσωμεν αὐτῶ ἐξ) λειπὸν τὸν ἐπιμέλειαν. ἀλλ' ὅταν ⓐ γραπτῶται ποιῶσιν, ἐπιδὰν συμβολῆς γνώμης πρέψωνται σὸν εἰδώτας, ἀπὸ τῆς διώξεως ἐπαμύνατις, οὐκ βύθιον ὀπτῆς σκιλὰς πρίχυσιν, ἀλλὰ πρὸ τίτερον ὀπτὶ ⓜ τόπον τῆς συμβολῆς ἐλθόντας, σὸν ὀξ αὐτῶν καθαπτσόντας ὀξαιρῶν πάντα· ϗ σὸν μὲν ἀποθανόντας τῇ γῇ κρύπτωσιν· Εἰ δ' πινας ἰδίαν μεταξὺ τῶν νεκρῶν πνέοντας εὕρῃ, ϗ μὴ καιρὸν ἔχοντας πληγῶν, Εἰς τὰς σκιλὰς ἀνελόμενοι, μὴ πολλῆς ἀπάγωσι τῆς θεραπείας, ϗ ὃ βίλος ὀξελκύσαντες, ϗ ἰατρὸς καλέσαντες, ϗ ὃ αἷμα πρὸς πλύνωντις, ϗ φάρμακα ἐπιθέντες, ⸂ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιμελησάμενοι, πρὸς ὑγίειαν ἐπάνάγωσιν· ὅτα ⸂ ἡμεῖς νῶν, ὑπὲρ τῆ τῶ Θεῶ χάριτι σὸν Ιουδαίους ἐδιώξαμεν, σὸν πρόφασις αὐτοῖς ἐφοπλίσαντες πάντα χρῆναι, ἐπάνιόντας* ἰδιωμεν, μή πινες τ ἀδελφῶν τ ἡμετέρων ἔπεσον, μή πινες ὑπὸ τῆς ἡσυίας πρέσυρησαν, μή πινες αὐτοῖς κῦ τίνι ἑορτίνι ἐκοπώησαν· ϗ θαφῆ μὲ μηδένα παραδῶμεν πάντα ϗ αἰσθόμενοι θεραπεύσωμεν. ὑπὲρ μὲν γᾶρ τῶν ἔξωθεν πολέμων, ⓜ πεποίηται ἅπαξ ϗ τίνι ψυχίνι ἀφέντα, αὐθωίατοι γραπτῶν πάλιν ἀνακτήσασθαι, ϗ πρὸς ζωὸν ἐπάναγαγεῖν· ὑπὲρ ϗ τῶν πολέμων τούτων ϗ τῆς μάχης, κἂν χαλεπὰς πις ϗ Ἑλληνῶς πληγίνι, δυνατὸν, μᾶλλον, τῶν Θεοῦ χάριτος ζωοφαπομένης ἡμῖν, πρὸς ζωὸν αὐτὸν ἀπαγαγῶσαι πάλιν. οὐ γᾶρ φύσεως ἐστ ὁ θάνατος, καθάπερ σκῆπος, ἀλλὰ προαιρέσεως ϗ γνώμης. προαίρεσιν ϗ ἀποθανοῦσαν δυνατὸν ἀναζῆσαι πάλιν, ϗ ψυχὸν νεκρωθεῖσαν πεῖσαι πρὸς τὸν οἰκείαν ζωὸν ἐπάνελθεῖν, ϗ ⓜ αὐτῆς ὑπηγωίαν διασῶσαι. ἀλλὰ μὴ ἀποκάμωμεν, ἀδελφοί, μηδὲ σκυθάνωμεν, μηδὲ ἀναπέσωμεν· μηδέ μοι τὰ ῥήματα ἐκεῖνα τις λεγέτω, ὅτι πρὸ τῆς ἡσυίας ἀσφαλίσασθαι ἀναγκαῖον ἦν ⸂ πάντα ποιῆσαι· νῦν ϗ μὲν ὃ ἡσυάσαι, μὲν ὃ ἠμέλησε τὸν ἀμυρτίαν, μὲν ὃ πληθυνθεῖσαν τὸν ἀνομίαν, τί ὃ ὄφελος λοιπόν; Εἰ γᾶρ τις οἶδε τί ποτέ ἐστ πρόνοια ἀδελφῶν· οἶδε ϗ τοῦτο, ὅτι νῦν μάλιστα ὑπὲρ ἁθαι δεῖ, ϗ πᾶσαν ἀσυδείαν ὑπερβαλέσθαι. οὐ γᾶρ δὴ μόνον πρὸ τῆς ἀμυρτίας ἀσφαλίσασθαι

χ. λιθοπλήκτους

χ. σκοτοῦται, χ. σφάλλεται

χ. ἰσχνόται·

χ. παρῆλθεν,

χ. αἰρεθέντας, ἀλωθέντας

χ. πολεμίων

χ. σωθῆναι

ἐπῆλθε, καὶ τὰ δάκρυα τὴν θύραν τοῦ ἡσυχίου ἀπέπλυνε καὶ ἐπανῆλθεν εἰς σῶμα πάλιν, ὅπου τῆς ἀναστάσεως φανείσης· τί οὖν ἐργάσεται τὴν μὴ θεασάμενον ἐκείνην τὰ δάκρυα, ὅσοι μὴ καὶ ὑστερον σὺν ὀργῇ σώσωσιν; ὥσπερ γὰρ ταύτην ἀπεκρούσατο αἱ χεῖρες, ζῶσαν ἀπὸ τοσαύτης ἐδυνήθη· ὅταν καὶ σὲ τότε ἀπελαύνητε καὶ ὀργισθέντες μὴ, ποιήσουσι πολλῆς ἀπολαύσαι φιλανθρωπίας, καὶ τὴν γέενναν πυρὸς ἀξαρπάσαι. ταῦτ' οὖν εἰδότες, μὴ μόνον τὸ πῦρ τῆς ὀργῆς ἄφωμεν θερμοὶ καὶ διεγηγερμένοι ὦμεν μᾶλλον· ἀλλὰ τὸ πῦρ, ὅπερ ἔχετε νῦν, φυλάξατε, καὶ ἐξελόντες ἔξω, ὀργισώμεθα τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως. καὶ ἀγωνῶμεν, ἀπεργάσασθαι τὸν τὰ παιδία νοσοῦντα. οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς ὑμῖν προθυμότεροι ὀφθησόμεθα, ὅταν τὴν ἔρωτα αὐτῶν μαθόντες, ὅτι οὐκ εἰς πίστιν ἐπιτήδειον· καὶ ὑμεῖς αὖθις προθυμότεροι πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν ἔσεσθε. καθάπερ γὰρ ὅταν τὴν χρημάτων, ὁ δύο κερδήσας χρυσοῦς, πλείονα λαμβάνειν προθυμίαν ποιεῖ καὶ δέκα καὶ εἴκοσι συλλέξαι καὶ ζωαγωγῆσαι· ὅταν καὶ ὅταν τῆς ἀρετῆς γένηται. ὁ ποιήσας τι καλὸν ἔργον, καὶ κατορθώσας, ἀπ' αὐτῆς τὸ κατορθώματος τῆς ἐργασίας πάνυ προθύμως λαμβάνει καὶ προσίενται, ὥστε καὶ ἑτέρων ἅψασθαι. εἰ οὖν καὶ σὺν ἀδελφοῖς ὀργισώμεθα, καὶ ἑαυτοῖς συγγνώμην ὅταν τοῖς ἡμαρτηκόσιν, μᾶλλον δὲ πρὸ πολλῶν προσαπολαύσωμεθα, καὶ παρὰ τοῦ ἄλλων ἀπάντων τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δοξάζεται, προσευξώμεθα, μὴ γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ οἰκετῶν ὅταν τὰ ἄχρηστα ταύτην καὶ τὴν ὀργὴν ἐξελόντες, ἐκκαύσωμεν ἐκ τῆς ὀργοῦλου παγίδος σὺν ἐζωγρημένους ὑπ' αὐτῆς ὡς τὸ ἐκείνου θήλημα· καὶ μὴ πρότερον ἀπέλθωμεν, ἕως ἂν τὰ πρὸς ἡμᾶς ἅπαντα πληρώσωμεν, ἂν τε πιθῶνται, ἄν τε μὴ πιθῶνται. μᾶλλον δὲ ἀδυνάτων χρείαν ἡμᾶς ὄντας μὴ πιεσθῶμεν. πλὴν ἀλλ' ἵνα μηδὲ ταύτην ἔχητε πρόφασιν, ἐκεῖνο λέγω· ὅταν πολλὰ κακώσας ῥήματα, καὶ πάντα πληρώσας τὰ πρὸς σαυτὸν, ἴδῃς αὖθις μὴ πειθόμενον ἄγαγε πρὸς τὸν ἱερεῖς, καὶ πάντας τῇ τοῦ Θεοῦ χρήσει πρεσβύτερον καὶ θεσμοῦ· καὶ ὁ παῖς ἔσται σοι τῶν χειροτονησάντων. ταῦτα καὶ γυναῖξιν οἱ ἄνδρες ὀργιζόμενοι, καὶ γυναῖκες ἀνδράσι, καὶ παισὶ πατέρες, καὶ φίλοι φίλοις· μαθόντες καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ ὅτι ἡμῶν εἰ τιμᾶσθαι δοκοῦσιν, πάντα ἐκείνων φεύγουσιν, ὅτι ταπεινὸς ἐστιν ἡμῶν καὶ φευκτὸς καὶ ἀχρεῖος καὶ ἀνωφελὴς τοῦ ἀληθοῦς τοῦ ἡμετέρου τοῦ πρὸς ἐκείνους ἀθυμολογούμενοι· καὶ πάντες πρὸ ἡμῶν ἐκεῖσε δραμοῦσιν· σὺν πρὸ ἡμῶν ἐκεῖ φοιτῶμεν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ πολεμήσει λοιπὸν ἡ κατὰ φυγὴν πρὸς αὐτοὺς, ἀλλ' ἵστασθαι σῶμα καθαρὸν τῆς ἐκκλησίας. ὁ δὲ Θεὸς, ὁ θέλων πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὑμᾶς τε πρὸς τὸν θησαυρὸν ταῦτον δυναμώσειεν, ἐκείνους δὲ τῆς πλάνης ταύτης· ἀπαγαγὼν, καὶ πάντας κοινῇ ἀξιώσας, καταξιώσειε τῆς βασιλείας τῆς αὐτοῦ· ᾗ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. ἁρπάσ.

χ. μεθύσοντες,

χ. ὑπὸ τῆς ἐργασίας

χ. κερδ.

χ. ἡμῶν τὸ

χ. ἀπαγάγοι,

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ Λογ. ε.

Ἀρπῆλθεν ἡ πρωτία τῶν Ἰουδαίων, μᾶλλον δὲ ἡ μέθη τῶν Ἰουδαίων. ἔστι γὰρ ἡ χωρὶς οἴνου μέθη, ἔστι καὶ ἡ ἐκ φωνῆς πρόπετης καὶ ἡ ἀσωτία χαμαίζηλος. Εἰ μὴ ἐκ γὰρ χωρὶς οἴνου μεθύουσι, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ προφήτης, Οὐαὶ οἱ μεθύοντες οὐκ ἀπὸ οἴνου. Εἰ μὲ ἐκ χωρὶς οἴνου μεθύουσι, οὐκ ἂν εἶπεν ὁ Παῦλος, Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ. ὡς γὰρ ἑτέρα ἐστὶ μέθυσις, εἶπε· μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ. ἔστι γάρ, ἔστι καὶ * ὀργῆς μέθυσις, καὶ ὀλιγωρίας ἀτόπου, καὶ φιλαργυρίας, καὶ κενοδοξίας, καὶ μυρίοις ἑτέροις παθεσι. μέθη γάρ ἐστιν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ ἔκστασις τῆς ὀρθῆς λογισμοῦ, καὶ πανδεφεσύνη, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγείας ἀναίρεσις. καὶ τοίνυν μόνον ὁ ἄκρατον ἐγχεόμενος πολὺν, ἀλλὰ καὶ ὁ πάθος ἕτερον ἐν τῇ ψυχῇ πίνων, μεθύει λέγειν δὲ Ἡσχυρός. καὶ γὰρ καὶ ὁ γυναικὸς ἐρᾷ τῆς οὐκ ἰδίας,

Ησ. κθ. ϑ.

Ερεσ. ε. ιη.

* ὁ

χ. οἰκότου.

νόμοι ἐστολῆς Ϛρικιῆς, ἀλλὰ χ̃ῦ δυώαμαι ζωῆς ἀκαταλύτου. Τί ὄϕελος, ϕ̓ χ̃ῦ τίμιον ἐστολῆς Ϛρικιῆς, ἀλλὰ χ̃ῦ δυώαμαι ζωῆς ἀκαταλύτου, ὅπου τ̃ προσταλμ̃ αὐτ̃ οὐδὲ ἰῶ Ϛρικιόν. ϕ̓ γὰρ πεῖσαι τοὺς ἐμοὺς ἐπέταξεν· ἀλλὰ τῆς χ̃ῦ ψυχῆς ἀρετῆς ὀϕείλεσθαι, καὶ τούτῳ Ⓦ Θεὸν θεραπεύειν· ϕ̓ τοῦτο" ἄθλα, ζωὴ ἡμῖν ἔδοκε τ̃ οὐδέποτε καταλυομένη. ϕ̓ πάλιν, νεκρωθέντας ἡμᾶς ὑπὸ τ̃ ἁμαρτιῶν ἐλέῳ ἀνέζωσεν, ϕ̓ ἐζωοποίησε διὰ πλοῦ θανάτου λύσας, τ̃ μὲ τ̃ ἁμαρτίας, τ̃ δ̓ τ̃ Ϛρικοῦ. ἐπεὶ οὖν τοιαῦτα κομίζων ἡμῖν ἦλθεν ἀγαθά, δι' ὃ τοῦτο ϕησὶν· ϕ̓ χ̃ῦ νόμου ἐστολῆς Ϛρικιῆς, ἀλλὰ χ̃ῦ δυώαμαι ζωῆς ἀκαταλύτου. ἴδωμεν δὲ οὖν ϕ̓ τοῦτο λοιπὸν συναποδείξῃ· ὅτι, τῆς ἱερωσύνης μεταπιθείσης, ἐξ ἀνάγκης εἰκὸς ἦν καὶ τὸν νόμον μεταθεῖναι τὴν δύναμιν. ἀλλ' ὅμως ϕ̓ τοῦτο αὐτὸ ῥητῶς οἶμαι δεῖξαι, ϕ̓ οὐ πρόφητας πάλιν ἀναγκαῖον ἦν ἀναγαγεῖν μάρτυρας λέγοντας, ὅτι καὶ ὁ νόμος μεταπεθήσεται, ϕ̓ ἡ πολιτεία μεταπεσεῖται· ἐπεὶ ὃ βέλτιον μεταχειρίσασθαι, ϕ̓ ὅτι βασιλεὺς οὐδεὶς οὐδέποτε λοιπὸν δώσῃ· Ἰουδαῖος.

Ἐπειδὴ δ̓ τοσαῦτα χρὴ λέγειν, ὅσα δυνατόν· ἀναπαύσασθαι Ⓦ ἀκροατήν, καὶ μὴ πάντα ὑφ' ἓν, μηδὲ ἀθρόως, εἰς ἔπος ἅπαντα ἐμβυσσόμενον κωλύῃ, οἶμαι δεῖν καταλύσωμεν τ̃ λόγον, ϕ̓ δικαιλέσαντες ὑμᾶς τῷ ἀγαπητῷ μεμνῆσθαι τ̃ Ἐπιστολῆς, ϕ̓ τοῖς ἔμπροσθεν λεχθεῖσι ταῦτα ζωάψαι. ϕ̓ ὁ προειρηκὼς ἐδεόμην, τοῦτο δεησόμενος καὶ νῦν· σὺν ἀδελφοῖς ἀνασώσασθαι σὺν ὑμετέροις, ϕ̓ πολλῷ" πρεῖττον τ̃ ἡμελημένων μᾶλλον ποιήσασθαι προθύμως. ἀφ' ὧν γὰρ τοῦτο συνάγεται ἡμῖν διαδεχόμενα πόνον, οὐχ ἵνα ἁπλῶς εἴπωμεν, οὐδ' ἵνα κρότον ϕ̓ θορύβων ἀπολαύσωμεν· ἀλλ' ἵνα ἐπιμαγάγωμεν πρὸς τὸν τῆς ἀληθείας ὁδὸν σὺν ἀπορραθυμίᾳ. ϕ̓ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι κἀγὼ οὐδὲν ἔχω πρὸς ἐκείνους ἀμύνασθαι τοὺς καταρθωσάντας πράγματα. οὐδὲν δ̓ ἑαυτ̃ καταρθώσας δύναται χωρὶς τ̃ πλησίον σωτηρίας. ἀφ' οὗ τοῦτο ϕησὶν ὁ Παῦλος· Μηδεὶς τὸ ἑαυτ̃ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τ̃ ἑτέρου ἕκαστος, εἰδὼς ὅτι τὸ ἑαυτ̃ ἐν τ̃ τ̃ πλησίον κεῖται συμφέροντι. ὑγκάρεις σὺ; ἀλλ' ὁ ἀδελφός σου ἀσθενεῖ. αἰ' οὖν οὐ φεύγεις, πρὸ τ̃ κάμνοντος μειζόνως ἀλγήσεις, καὶ ἐν τούτῳ μιμήσῃ τ̃ μακάριον ἐκεῖνον τ̃ λέγοντα· Τίς ἀσθενεῖ, ϕ̓ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζε, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Εἰ γὰρ δύο καταβάλλοντες ὀβολοὺς, καὶ διαπεσωῶντες ἐλέγει ἀργύριον εἰς πήραν, χαίρομεν· αἱ ψυχὰς σῶσαι δυνηθῶμεν, πόσου οὐ χαρησόμεθα ἡδονῆς; πόσης ϕ̓ χ̃ῦ Ⓦ ἀγῶνα Ⓦ μέλλοντα ἀπολαύσομεν τ̃ ἀμοιβ̃; ἐγὼ γὰρ ϕ̓ οὐ ταῦτα, ὁσάκις ἂν στενοχωρῶμαι, πολλῆς δεξόμεθα τ̃ ἡδονῆς ἀπὸ τ̃ ζωντυχίας, τ̃ καρπωμάτων ἀναμιμνησκόμενοι τ̃ κατ' αὐτὰς· ϕ̓ ὅτι τὸ βήματος αὐτὰς εἶναι θεασώμεθα τὸ φοβερόν, μεγάλης μισθοῦ τ̃ παῤῥησίας. ϕ̓ καθάπερ Ⓐ ἀδικοῦντες ϕ̓ πλεονεκτοῦντες ϕ̓ ἁρπάζοντες ἐκ μυρίων τοὺς πλησίον ἐμπεσόντες κακοῖς, ἀπελθόντες οἴκαδε, ϕ̓ τοὺς ταῦτα πάσχοντας ἰδόντες (ὄψονται γάρ, ϕησι, πάντες· ϕ̓ δῆλον ὅτι τὸ πλουσίου ϕ̓ τὸ Λαζάρου τοῦτο) οὐδὲ δοῦναι τόμα δυνήσονται, οὐδὲ εἰπεῖν τι ϕ̓ ἀπολογήσασθαι, ἀλλὰ αἰσχύνης πολλῆς ἐμπλησθέντες ἐκ καταγνώσεως, ἀπὸ τ̃ ὄψεως τ̃ ἐκείνων ὅτι σὺν ποταμοῖς ἀπενεχθήσονται τ̃ πυρός. οὕτως Ⓐ σώζοντες ϕ̓ διδάσκοντες καὶ κατηχοῦντες, ἰδόντες σὺν αὐτὰ δόξαν ζωντηρευτὰς αὐτὰς ἐκεῖ, πολλῆς ἐμπλησθήσονται τ̃ παῤῥησίας. ϕ̓ τοῦτο ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγε· Καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ ϕ̓ ὑμεῖς ἡμῶν. πότε, εἰπέ; ἐν τ̃ ἡμέρᾳ τ̃ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ϕ̓ πάλιν ὁ Χριστὸς παῤῥησίαν λέγων· Ποιήσατε ὑμῖν φίλους ἐκ τ̃ μαμωνᾶ τ̃ ἀδικίας, ἵν', ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους αὐτ̃ σκηνάς. ὁρᾷς ὅτι πολλὴ παῤῥησία ἡμῖν ἐγκεῖται; ἐκ τ̃ ὧν διαρτυμένων τ̃ ἡμῶν. εἰ γάρ, ὅσων χρημάτων δαπάνη, τοσοῦτοι οἱ ϑεόφιλοι, τοσοῦτος ὁ μισθός, τοσαύτη ἡ ἀμοιβή· ὅσων ψυχῆς ὠϕέλεια, πῶς οὐ πολλὰ ἐν μεγάλα ἡμῖν ἐς αἰ τὰ ἀγαθά; εἰ γὰρ ἡ Ταβιθὰ ἐκείνη, χήρας ἐνδύσασα, ἐκ πενίας διορθώσασα, ἀπὸ θανάτου πάλιν εἰς ζωὴν

χ. τὰ ἔπαθλα

χ. ἀπολύσ.

χ. καταλύσωμεν

χ. ὑμᾶς

χ. ἀδικοῦντες ὁλοπαῤῥησίας ἁλχαρπώσεις χ. εὐφροσύνου

χ. τοῦ

c. Kor. 1 x5.

c. Kor. 11. x9.

Luc. 16. 9.

ἐβούλησεν ὁ Μελχισεδὲκ Ⓜ Αβρααμ, καὶ διδιχάτωκεν αὐτόν. Ταῦτα γοῦν αὐτὰ εἰς
Εβρ. ζ δ. μέσον ἀγαγὼν ὁ Παῦλος ἔλεγεν, Θεωρεῖτε ὃ πηλίκος οὗτος. Οὗτος· τίς; ὁ Μελχισεδὲκ, φησὶν, ᾧ
καὶ δικάτην Αβρααμ ἐκ τῶν ἀκροθινίων ἔδωκεν ὁ πατριάρχης ἐκείνων. καὶ Ⓐ μὲν ἐκ τῶν
ἱερέων Λευὶ τὴν ἱερωσύνην λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν Ⓜ λαὸν, τουτέστι,
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος τοῦ Αβρααμ. ὃ δὲ λέγει τοι-
οῦτόν ἐστιν· Ⓐ Λευῖται, φησὶν, Ⓐ καίτοι Ιουδαίοις ἱερεῖς, ἐντολὴν ἔλαβον κατ' Ⓜ νόμον δι-
κάζειν λαμβάνειν ἐκ τῶν ἄλλων Ιουδαίων. καίτοιγε πόθεν ἐκ τοῦ Αβρααμ ἦσαν, καὶ χ. νῦν δὲ
Ⓐ Λευῖται, καὶ ὁ λοιπὸς λαός· ἀλλ' ὅμως δικάζειν λαμβάνουσι καθ' ἑαυτῶν τοὺς ἀδελφοὺς αὐ- χ. λαβόντα παρ'
τῶν. ὁ δὲ Μελχισεδὲκ, ὁ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν (οὐ γὰρ ἐκ τοῦ Αβρααμ ἦν, οὐδὲ
ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Λευϊτικῆς, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου γένους) διδιχάτωκε Ⓜ Αβρααμ, τουτέστι, δικά-
ζειν παρ' αὐτοῦ ἔλαβε· καὶ ἐν τούτῳ μένει, ἀλλ' οὐκ ἐν ἑτέρῳ τινί. τί δὲ τοῦτο; ὅτι καὶ Ⓜ ἔχοντα τὰς
ἐπαγγελίας, Ⓜ Αβρααμ, παλαιοῦται, καὶ τί τοῦτο, φησὶ, δείκνυται; ὅτι οὗτος ἐκείνου
Εβρ. ζ. ζ. σφόδρα ἐλάττων. πῶς; Χωρὶς πάσης ἀντιλογίας ὃ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖ-
ται. ὥστε εἰ μὴ ἦν ἐλάττων ὁ Αβρααμ, ὁ πρόγονος τοῦ Λευΐτου, τῷ Μελχισεδὲκ, οὐκ
ἂν ἐκεῖνος τοῦτον εὐλόγησεν, ὑφ' ᾧ δὴ οὗτος ἐκείνῳ δικάζειν ἔδωκεν. Εἶτα βουλόμενος δεῖξαι,
Εβρ ζ. η. ὅτι ἀφῃρέθη τὸ Μελχισεδὲκ" προτέλειαι ἂν ἐκεῖνο, ἐπήγαγε λέγων· Καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῦ- χ. προτέλειαν
τέστι, σχεδὸν, ἀφῃρέθη Αβρααμ, ᾧ Λευὶ ὁ δικάτας λαμβάνων, διδιχάτω). τί δέ ἐστι, διδιχά- ἐκείνῳ ἐπάγ-
τωται; δικάτας ἔδωκε καὶ αὐτὸς, φησὶ, τῷ Μελχισεδὲκ, ὁ μηδέπω γεγονὼς, ἀφῃρέθη τὸ πα- γελμα. ἄλλως,
Εβρ ζ. ι. ια. ρ' αὐτοῦ. Επιμαρτυρεῖ γὰρ, φησὶν, ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὢν, ὅτι ζωωθήσεται αὐτῷ Μελ- προτέλειαν ἐκεί-
χισεδὲκ. δέχεται τοίνυν προλαβοῦσι εἰπεῖν, ὡς ἔπος εἰπεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν ταῦτα ἔλε- νῳ.
γεν, ἐπήγαγε λέγων· Εἰ μὲν οὖν ἡ τελείωσις ἀφῆρέθη τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν (ὁ λαὸς γὰρ
ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτηται) τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ αἴρεσθαι ἱερέα ἕτερον, καὶ
οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ααρὼν λέγεσθαι; τί δέ ἐστι, ὃ λέγει; Εἰ τὰ προβλήματα ἦν τέλεια, φησὶ,
τοῖς Ἰουδαίοις, οὐ μὴ σκιὰ ἦν ὁ νόμος μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλὰ δι' αὐτὸς καταρτίσει, καὶ οὐκ ἔμελλεν ἑτέρῳ προσχωρεῖν, οὔτε ἱερωσύνη ἔμελλε προτείνεσθαι, καὶ
ἑτέρα ἀντισταθῆναι· τίνος ἕνεκεν ὁ προφήτης ἔλεγε· Σὺ ἱερεὺς εἰς Ⓜ αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν
Εβρ. ζ. ια. Μελχισεδὲκ; ἔδει γὰρ εἰπεῖν, κατὰ τὴν τάξιν Ααρών. διὰ τοῦτο φησὶν· Εἰ μὲν οὖν ἡ τε-
λείωσις διὰ τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀνίσασθαι
ἱερέα ἕτερον, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ααρὼν λέγεσθαι; δῆλον γὰρ ἐκ τούτου, ὡς ἐκείνη μὲν τέλειος
ἔλαβεν ἡ ἱερωσύνη, ἑτέρα δὲ ἀντισταθεῖσα πολλῷ βελτίων καὶ ὑψηλοτέρα. τοῦτο δὲ ὁ μολο-
γούμενος, καὶ ἐξ ὧν συνωμολόγηται, ὅτι καὶ πολιτεία ἑτέρα τῇ ἱερωσύνῃ συμβαίνουσα ζωωσα-
σθήσεται) καὶ νομοθεσία βελτίων, δηλονότι καὶ ἡμετέρα· ὅπερ δὴ κατασκευάζων ὁ Παῦλος ἔ-
Εβρ. ζ. ιε. λεγε, Μεταδήλωσις γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης ἐκ νόμου μετάθεσιν ἴσχυ, καὶ τοῦτον δη-
μιουργὸς εἰς ἐστιν. Ὅπου γὰρ ὁ πλείων τῶν νομίμων περὶ τὴν τῆς ἱερωσύνης αἰκολουθίαν
αἰπλίσκετο, καὶ ἡ ἱερωσύνη καὶ προτέρα ἐξεβέβλητο· βούλεται, ὅτι, ἑτέρας ἀντισυστάσεως,
Εβρ. ζ. ιγ. νομοθεσίαν μείζονα ἀντισταθῆναι ἔδει. Εἶτα δηλῶν, περὶ τίνος ταῦτα λέγει· Εφ' ὃν
γὰρ λέγει ταῦτα, φησὶ, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκε, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ.
προδηλοῖ γὰρ, ὅτι ἐξ Ιούδα ἀνατέτακται ὁ Κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδεὶς περὶ ἱερωσύ-
της Μωϋσῆς ἐλάλησεν. ὅταν οὖν Φαίνηται ὁ Χριστὸς ἐξ ἑτέρας ὢν τῆς φυλῆς, δηλονότι τῆς χ. φαίνεται
Ἰούδα, καὶ ἱερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ὃ δὲ Μελχισεδὲκ πολὺ τοῦ Αβρααμ σεμνότε- μενὸν ἐξ ἑτέρας
ρος ὤν· πόθεν ἄρα (ζωωμολόγηται), ὅτι καὶ ἑτέρα αἰῶν ἑτέρας εἰσάγει) ἱερωσύνη πολὺ τῆς φυλῆς, ὁ κατὰ τὴν
προτέρας ὑψηλοτέρα. εἰ γὰρ ὁ τύπος τοιοῦτος, καὶ τῆς ἱερωσύνης ἡ Ἰουδαϊκὴ λαμπροτέρα τάξιν Μελχι-
ἦν· πολλῷ μᾶλλον αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. ὅπερ δὴ καὶ κατασκευάζων ὁ αὐτὸς ἀπόστολος ἔλεγε· Πε- σεδὲκ, ὁ Μελχισεδὲκ
Εβρ ζ. ιι. ριλοιπόν ἐστι καὶ δηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ
τὸν

σας τῷ ἐκείνων χειρὶ, καὶ τὰ λάφυρα λαβὼν πάντα, ἐπανῆλθε νικήσας καὶ παρεμβάλλοντος ἐκείνοις· ὅτω [πως] ὡδὶ τῷ Μελχισεδὲκ ἡ γραφή φησι· Καὶ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλὴμ Γεν. ιδ. ιη.
ἐξενέγκας ἄρτους καὶ οἶνον (ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου) εὐλόγησε Ⓦ Αβραὰμ, καὶ
εἶπεν· εὐλογημένος Αβραὰμ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε Ⓦ οὐρανὸν καὶ γῆν· καὶ
εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθροὺς σου ὑποχειρίους σοι. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ
δεκάτην ἀπὸ πάντων Αβραάμ. αἱ τοίνυν φασὶ τῆς τῷ προφήτῳ λέγει, ὅτι μὴ
Ⓦ Ααρὼν καὶ τῷ ἱερωσύνῃ ἐκείνῃ, καὶ τὰς θυσίας ταύτας, καὶ τὰς προσφορὰς, δώσητε
ἱερεῖς ἕτερος, οὐκ ἀπὸ τῆς φυλῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας, ἀφ' ἧς οὐδέποτε γέγονεν
ἱερεύς, ἀ κατὰ τὴν τάξιν Ααρὼν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ· δῆλον, ὅτι ἡ μὲν παλαιὰ
πέπαυται ἱερωσύνη, ἑτέρα δὲ νέα αὐτὶ ταύτης πεφύτευται. Εἰ γὰρ ἔμελλεν ἡ παλαιὰ κρατεῖν, οὐ κατὰ Ψαλ. ρι. α.
τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν Ααρὼν ἔδει λέγεσθαι. πῶς οὖν τοῦτό φησι;
αὐτὸς οὗτος ὁ ὡδὶ τῷ θυσιαῖ Εἶπεν, ὡδὶ τὸ Χριστοῦ δηλονότι. καὶ πού τοῦτό φησι;
Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Εἶπα, ἵνα μὴ ὡδὶ τινὸς τῶν πολλῶν Ψαλ. ρι. α.
αἱ θεῖαι γραφαὶ τοῦτο προσωθῶσί τινες λέγεσθαι, οὗ φησιν αὖθις ὁ Ησαΐας, ὅτε Ιερεμίας, οὔτε ἄλ-
λος τις προφήτης, ἰδιώτης ἡμῶν ὤν· ἀλλ' αὐτὸς ὁ βασιλεύς. βασιλεὺς γὰρ κύριον ἑαυτοῦ
οὐδέποτε καλέσαι δύναται, ἀλλ' ἢ Ⓦ Θεὸν μόνον. Εἰ μὴ γὰρ ἰδιώτης ἦν, ἴσως ἂν τις εἶπε
τῶν διαιρεμένων τοιοῦτον, ὅτι ὡδὶ ἀνθρώπου λέγει· καὶ γὰρ βασιλεὺς ἦν, ἀνθρώπου ἑαυτῷ κύ-
ριον οὐκ ἂν ἐκάλεσε. πῶς δ' ἂν, εἰ ὡδὶ ἦν τινὸς τῶν πολλῶν αἱ θεῖαι φωναὶ ἔλεγον ταῦτα ὁ
Δαβὶδ, Εἶπεν *, ὅτι ἐκ δεξιῶν ἐκάθισε τῆς ὑπερβάλλουσης καὶ μεγάλης δόξης ἐκείνης; τοῦτο * ᾱ.
γὰρ ἀμήχανον. ὡδὶ δὴ τούτῳ φησὶν Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς αὐτὸν ἀθε-
τῆσαι εἰ) καὶ " ἀδυνατοῦντα, ἐπήγαγε· Ῥάβδον τῆς δυνάμεώς σου. καὶ σα- χ. ἀδυνάτου,
φέστερον δηλονότι ἐπήγαγεν, Ἐκ Σιὼν ὡδὶ ἐξαποστελεῖ σε. ὡδὶ ἐξαποστελεῖ δὲ οὐδεὶς
ἀνθρώπων γεγένηται. Σὺ ἱερεὺς εἰς Ⓦ αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ. οὐκ Εἶ-
πε, κατὰ τὴν τάξιν Ααρών. ἐρώτησον τοίνυν Ⓦ Ιουδαίους, εἰ μὴ ἔμελλεν ἡ ἱερωσύνη κατα-
λύεσθαι ἡ παλαιὰ, τίνος ἕνεκεν ἕτερον εἰσήγαγεν ἱερέα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ *; Εἰς ὅτο
γε ἐμὲ οὐδὲ ὁ χρηστὸς ἐλθὼν ὁ Παῦλος, ὅσα κἂν οὐδὲ σαφέστερον ἐπείπῃσεν. Εἶπε γὰρ ὡδὶ * κατὰ τὴν τάξιν Ααρών.
τοῦ Χριστοῦ, [ὅτι] καλῶς σοι ἕτερα λέγεις, Σὺ ἱερεὺς εἰς Ⓦ αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισε- Εζρ. ι. ια.
δὲκ, ἐπήγαγε· Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος. Εἶπα δ' ἐπειδὴ μνησθεὶς τοῖς μα-
θηταῖς (δῆλον γὰρ ὅτι τιμῆς) λέγει πῶς ὅτι ὁ Μελχισεδὲκ· καὶ ἐπάγει τὸν ἱστορίαν, οὕτω λέ-
γων· Οὗτος ὁ Σωσατήσας Αβραὰμ ὑποστρέφοντα ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλο- Εζρ. ζ. ϛ.
γήσας αὐτὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἐμέρισεν ἀπὸ πάντων Αβραάμ. Εἶπα ἐκκαλυπτῶν δὲ θεώ-
ρημα τὸ τύπῳ θεωρῆσαι ἦν πολλῆς σοῦ, φησὶν, ᾧ καὶ δεκάτην ἐμέρισεν ἀπὸ πάντων Αβραὰμ
ὁ πατριάρχης. τοῦτο δ' οὐχ ἁπλῶς εἴρηκε, ἀλλ' ἐπιδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι πολλῷ
μείζων ἦν καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνη τῆς Ιουδαϊκῆς. καὶ ἐν τοῖς τύποις αὐτοῖς τῶν προσωπάτων
χ. φυλακῆς " προσλαμπρύνει ἡ ὑπεροχὴ δηλονότι. ὁ γὰρ Αβραὰμ τῷ Ισαὰκ πατὴρ ἦν, καὶ τοῦ
Ιακὼβ πάππος, καὶ τῷ Λευὶ προπάτωρ· τῷ γὰρ Ιακὼβ υἱὸς ἦν ὁ Λευί· ἀπὸ Λευὶ ἡ ἱερω-
σύνη τοῖς Ιουδαίοις τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν. ἀλλ' ὅτε ὁ Αβραὰμ ὁ προπάτωρ τῶν Λευίτων
καὶ τῶν Ιουδαίων ἱερέων, ὅτι τῷ Μελχισεδὲκ, ὃς ἦν τύπος τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης, λεῖ-
κοῦ τὰ ἄκρα ἐστέφη. καὶ τοῦτο δὶ ἀμφοτέρων ἐδήλωσε, καὶ διὰ τῷ δοῦναι δεκάτην αὐτῷ (Ⓦ
γὰρ λαϊκοὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς δεκάτας δίδοασι) καὶ ὅτι εὐλογήθη παρ' αὐτοῦ. Ⓦ γὰρ λαϊκοὶ πα-
ρὰ τῶν ἱερέων εὐλογοῦνται. πάλιν ἔφη πόσον ἡ ὑπεροχὴ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης, ὅτε γὰρ
Αβραὰμ, ὁ πατριάρχης τῶν Ιουδαίων, ὁ προπάτωρ τῶν Λευιτῶν, δεικνύεται ὑποτιθεὶς τῷ Μελ-
χισεδὲκ * εὐλογούμενος, καὶ δεκάτας δίδους. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτά φησιν ἡ παλαιὰ, ὅτι * γ.

ϗ ἕκαστος δέ, φησι, τῷ προφήτῃ κατηγορῶ τῷ προσαγήγοντα τὰς θυσίας, οὕτως ὡς Ⓜ Θεὸν προσαγαγόντα λέγω. Τοῦτο Ⓖ αἰτιλέγοντες ἡμῖν λέγουσιν. Ἀλλ' ἐχκαῦσαι ἔδωκεν αὐτοῖς πληγὼ ὁ Παῦλος, ϗ ἱκανῶς αὐτὴν ἐπεδόμισε τὴν ἀναχμωπαν ἀφ' τῆς μαρτυρίας ταύτης. βουλόμενος γὰρ δεῖξαι, ὅτι αὐτὸν τὸν πολιτεύμ ὡς ἀτελεσίρεμ ἀπώσατο ὁ Θεός, ϗ ἀργὸν ἐποίησε, ταύτης ἐπιλάβεται τῆς μαρτυρίας, ὃν ἡ κατηγορία μὲν τῶν προσαγόντων οὐκ ἔστ· ὃ δ' ἀτελὲς αὐτῆς γυμνὸν αὖθ' ϗ καθ' ἑαυτὸ φαίνεται. ὁ γὰρ προφήτης οὐδὲν κατηγορήσας τῶν Ἰουδαίων, ἁπλῶς οὕτω φησί· Θυσίαν ϗ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα ϗ περὶ τῆς ἁμαρτίας οὐκ ἐξεδίκησας. ϗ ἐρμηνεύων τοῦτο ὁ Παῦλος, ἔλεγεν· Ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. Εἰ μὲν γὰρ εἶπε· θυσίαν ϗ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ϗ ἱστήσειν, εἶχεν ἂν τινα χώραν εἰς ἀπολογίαν ὁ λόγος· νῦν δ' εἶπεν, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ϗ δείξας ἑτέραν εἰσηνεχθῆσαι θυσίαν, οὐδενὸς λοιπὸν ἐλπίδα ἔδωκε τῷ πάλιν ἐκείνων ἐπιμελεῖσθαι. ϗ αὐτὸ τοῦτο ἐρμηνεύων ὁ Παῦλος, ἔλεγεν· ὅτι ἀφ' τῆς προσφορᾶς ταύτης ἡγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τῆς θελήματος τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ αἷμα ταύρων ϗ τράγων, φησί, ϗ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκηλιδωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς ἀφ' πνεύματος ἁγίου προσήνεγκεν ἑαυτὸν ἄμωμον, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων;

Ὅτι μὲν οὖν ἐκεῖνα πέπαυται, ϗ ἕτερα ἀντεισενήνεκται, ϗ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἀναγήσεται, ἱκανῶς σεσημείωται. Φέρε δὴ λοιπόν, ὃ πάλαι ἐσπουδάζομεν δεῖξαι, ὅτι ϗ τῆς ἱερωσύνης ὁ Χριστὸς ἐκεῖνος οὐκ ἔτι φαίνεται, οὐδὲ ἐπιμήξει πάλιν, ῥητῶς τοῦτο ϗ σαφῶς ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτῶν ποιησώμεθα φανερόν, ὀλίγα προεῖπόντες, ὡς σαφέστερα γνώσεσθαι τὴν λεγομένων τὴν ἑρμηνείαν. Ἀβραὰμ ἐπιμελῶν ἀπὸ τῆς Περσίδος, ἐγέννησε Ⓜ Ἰσαάκ, εἶτα ἐκεῖνος Ⓜ Ἰακώβ, ὁ Ἰακὼβ οὗ δώδεκα πατριάρχας, ἐξ ὧν ἐγένοντο δώδεκα ϗ δύο φυλαί, μᾶλλον δὲ πεντεκαίδεκα. αὐτὰ γὰρ τῶ Ἰωσὴφ Ⓖ παῖδες αὐτοῦ Ἐφραὶμ ϗ Μανασσῆς ἐγένοντο φύλαρχοι. ϗ καθάπερ ἑκάστῳ τῶν υἱῶν Ἰακὼβ ἐπώνυμος ἦν φυλή, τῷ Ῥουβὴμ, τῷ Συμεών, τῷ Λευΐ, τῷ Ἰούδα, τῷ Νεφθαλίμ, τῷ Γάδ, τῷ Ἀσήρ, τῷ Βενιαμὶν, οὕτως ἐπὶ τῷ Ἰωσὴφ Ⓖ παῖδες ἐκείνου, Μανασσῆς ϗ Ἐφραὶμ, δύο φυλαὶ γεγόνασιν ἐπώνυμοι· ϗ ἐκληρώθη φυλὴ ἡμιμόριον τῷ Ἐφραὶμ, ἡμισυ δὲ τῷ Μανασσῆ. τῶν πεισκλείστων τούτων φυλῶν αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι ἀγρεῖς ἔχουσι ϗ προσόδους πολλὰς, ϗ ἐναύρυγοι πᾶσαι, ϗ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἔσχηκεν τὰ βιωτικά· ἡ δὲ τοῦ Λευὶ φυλὴ, ἱερωσύνῃ τιμηθεῖσα, μίαν τῶν μὲ βιωτικῶν ἔργων ἀπήλαυσε, ϗ οὐδὲ ἐπαύρυγον, οὐδὲ τέχνας μετήεσαν, οὐδὲ ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδὲν ἐπεφημίσατο· ἀλλὰ τῇ ἱερωσύνῃ προσεῖχον μόνῃ, ἐξ δεκάτας ἐλάμβανον παρὰ πάντος τοῦ λαοῦ, ϗ οἵου ἐξ Ⓜ πυρῶν ϗ κριθῶν ϗ τῶν ἄλλων ἀπάντων ταῖς δεκάταις αὐτοῖς ἰδίδοσαν πάντες· ϗ τοῦτο ἦν αὐτοῖς προσόδος· ἐξ οὐκ ἔχειν δὲ οὐδεμιᾶς ἄλλης φυλῆς ἱερεῖα θύεσθαι ποτέ. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐγένετο τῆς φυλῆς Ἀαρὼν, τῆς τοῦ Λευὶ λέγω, ἐξ χ' Ⓖ ἀρχιερεὺς ὁ "χρισθεὶς ἐκείνου τοῦ ἱερωσύνῃ ἐδέχετο, ἐξ οὐδεὶς οὐδέποτε ἐξ ἑτέρας ἐγένετο φυλῆς ἱερεύς. ὅτι τύπων Ⓖ Λευΐτης δικαίως πρὸ αὐτῶν ἐλάμβανον, ϗ οὕτως ἐτέφοντο. Ἀλλὰ προσ τ Ἰακὼβ ϗ τ Ἰσαάκ, ὅτι τ Ἀβραὰμ, οὔπω θεμισθέσα Μωϋσέως, οὐδὲ νόμου γραφέντος, οὐδὲ τῆς ἱερωσύνης τῆς Λευϊτικῆς δήλης οὔσης, οὐ σκηνῆς, οὐ ναοῦ θεμισθέντος, οὐ τῶν φυλῶν Ⓖ ἀρχιερισθέων, οὐ τῆς Ἱερουσαλὴμ φαιδρότητος, οὐδενὸς ὅλως οὐδέπω τῶν χ' Ἰουδαίοις προσταγμάτων ἀρχὴν λαβόντος, ἐγένετό τις Μελχισεδὲκ ἱερεὺς τ Θεοῦ τ ὑψίστου. οὗτος ὁ Μελχισεδὲκ ὁμοῦ ϗ βασιλεὺς ϗ ἱερεὺς ἦν· τύπος γὰρ ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦ Χριστοῦ· ϗ μίμημα αὐτὸν σαφῶς ἡ γραφή. ὅτε γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τοὺς Πέρσας ὑπέστρεφεν, ὃ Ⓜ ἀδελφιδοῦν Ⓜ ἑαυτῷ Ⓜ Λὼτ ἁρπάσας

σας

χ. ἅπαξ

χ. φανῆναι

χ. ἀπὸ Περ.

χ. παῖδες

χ. ἐκλήρωτο

χ. πυρῶν

χ. ἔχουσι

σας τῶν ἐχθρῶν χειρῶν, καὶ τὰ λάφυρα λαβὼν πάντα, ἐπανῆλθε νικήσας κατακρατήσας ἐκείνους· οὕτω [πως] περὶ τοῦ Μελχισεδὲκ ἡ γραφή φησι· Καὶ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλὴμ Γεν. ιδ. ιη.
ἐξενέγκας ἄρτους καὶ οἶνον (ἦν γὰρ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου) εὐλόγησε τὸν Ἀβραάμ, καὶ
εἶπεν· εὐλογημένος Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· καὶ
εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σοι. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ
δεκάτην ἀπὸ πάντων Ἀβραάμ. αὐτοῦν φαμὲν τοῦ προφήτου λέγειν, ὅτι μὴ
τῷ Ἀαρὼν καὶ τῇ ἱερωσύνῃ ἐκείνῃ, καὶ τὰς θυσίας ταύτας, καὶ τὰς προφορὰς, ἀναφέ-
ρεται ἱερεὺς ἕτερος, οὐκ ἀπὸ τῆς φυλῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας, ἀφ' ἧς οὐδέποτε γέγονεν
ἱερεύς, ἢ τῷ τάξει Ἀαρὼν, ἀλλὰ τῇ τάξει Μελχισεδέκ· δῆλον, ὅτι ἡ μὲν παλαιὰ
πέπαυται ἱερωσύνη, ἑτέρα δὲ νέα αὐτεισηνέχται. Εἰ γὰρ ἔμελλεν ἡ παλαιὰ κρατεῖν, οὐ τῇ
τάξει Μελχισεδέκ, ἀλλὰ τῇ τάξει Ἀαρὼν ἔδει λέγεσθαι. πῶς οὖν τοῦτό φησιν;
αὐτὸς γοῦν ὁ περὶ τῆς θυσίας εἰπών, περὶ τοῦ Χριστοῦ διαλεγόμενος. καὶ ποῦ τοῦτο φησιν;
Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου. Εἶτα, ἵνα μὴ περὶ τινος τῶν πολλῶν Ψαλμ. ρ. α.
αἰσθέσθαι τοῦτο νομοθέτην τις λέγεσθαι, οὗ φησιν αὖθις ὁ Ησαΐας, ὅτε Ιερεμίας, οὔτε ἄλ-
λος τις προφήτης, ἰδιώτης ἀνθρώπος· ἀλλ' αὐτὸς ὁ βασιλεύς. βασιλεὺς γὰρ κύριον ἑαυτοῦ
σοφίαν καλέσαι δύναται, ἀλλ' ἡ Θεία μόνον. Εἰ μὲν γὰρ ἰδιώτης ἦν, ἴσως ἄν τις εἶπε
τῶν δυναμένων τοιοῦτον, ὅτι περὶ ἀνθρώπου λέγει· νυνὶ δὲ βασιλεὺς ὤν, ἀνθρώπου ἑαυτοῦ κύ-
ριον οὐκ ἂν ἐκάλεσε. πῶς οὖν, εἰ περὶ ἑνὸς τῶν πολλῶν αἱ θεόπνευστοι τῶν Ψαλμῶν ἐλέγετο ταῦτα ὁ
Δαβὶδ, εἶπεν *, ὅτι οὐκ ἐδεξιᾶς ἐκάθισε τῆς ὑπερβαλλούσης καὶ μεγάλης δόξης ἐκείνης; τοῦτο * αὐ.
γὰρ ἀμήχανον. περὶ ἑνὸς τούτου φησὶν· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,
ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς αὐτὸν ἀπερ-
γασίαν εἰ) καὶ ἀδυναμίαν τοῦτο, ἐπήγαγε· Ῥάβδον δυνάμεώς σου ἐξαποστελεῖ σοι ὁ Θεὸς ἐκ Σιών· καὶ σε- χ. ἀδυναμίαν.
φέστερον δηλῶν ἐπήγαγε, Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. πρὸ ἑωσφόρου γοῦν οὐ-
δεὶς ἀνθρώπων γεγένηται. Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. οὐκ εἶ-
πε, κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρών. ἐρώτησον τοίνυν Ἰουδαῖον, εἰ μὴ ἔμελλεν ἡ ἱερωσύνη καταλύεσθαι ἡ παλαιὰ, τίνος ἕτερον ἕτερον εἰσήγαγεν ἱερέα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ *; εἰς ὅτο γεγὼν αὖθις ὁ χρηστὸς ἐλήλυθεν ὁ Παῦλος, ὅπερ πρὸς αὖθις σαφέστερον ἐπέστησεν. Εἰπὼν γὰρ περὶ τοῦ Χριστοῦ, [ὅτι] κατὰ τὸν ἕτερα λέγει, Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισε- Ισ. ρ. ια.
δέκ, ἐπήγαγε· Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος. Εἶτα ἵνα πρὸς τοὺς μα-
θητὰς (δῆλον ὅτι τοὺς ἐμοὺς) λέγει πῶς ὅτι ὁ Μελχισεδέκ· καὶ ἐπάγει τὸν ἱστορίαν, οὕτω λέ-
γων· Οὗτος ὁ Σωσατήσας Ἀβραὰμ ἀναστρέφοντα ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλο- Ισ. ζ. ϛ.
γήσας αὐτὸν, ᾧ καὶ δεκάτην ἐμέρισεν ἀπὸ πάντων Ἀβραάμ. Εἶτα ἐκκαλύπτων ὃ θαύ-
μασε τὸν τύπον θεωρῆσαι ἡμᾶς πολίκης σοῦ, φησὶν, ᾧ καὶ δεκάτην ἐμέρισεν ἀπὸ πάντων Ἀβραὰμ
ὁ πατριάρχης. τοῦτο δὲ οὐκ ἁπλῶς εἶπεν, ἀλλ' ἐκδιδάξαι βουλόμενος, ὅτι πολλῷ
μείζων καὶ καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνη τῆς Ιουδαϊκῆς. καὶ ἐπὶ τοῖς τύποις αὖθις τῶν θαυμάτων
ἐπεφέρετο καὶ ἡ ἀνθρωπίνη διδασκαλία. ὁ γὰρ Ἀβραὰμ τῷ Ισαὰκ πατὴρ ἦν, καὶ τοῦ χ. φιλοσοφία
Ιακὼβ πάππος, καὶ τῷ Λευὶ ἐπόμενος· τῷ γὰρ Ιακὼβ υἱὸς ἦν ὁ Λευί· ἀπὸ Λευὶ ἡ ἱερω-
σύνη τοῦ Ἰουδαίου τὸν ἀρχὴν ἔλαβεν. ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀβραὰμ ὁ πρόγονος τῶν Λευίτῶν
καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἱερέων, ὅτι τῷ Μελχισεδέκ, ὃς ἦν τύπος τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης, λαϊ-
κοῦ τάξιν ἐστήλε. καὶ τῶν δεκάτων ἐδήλωσε, καὶ ὅτι τῶν δοθεισῶν δεκάτων αὐτῷ (ὡς
γὰρ λαϊκοὶ τοῖς ἱερεῦσι τὰς δεκάτας διδόασι) ὑπὸ ἐκείνου ηὐλογήθη πρὸς αὐτοῦ. ὡς γὰρ λαϊκοὶ πα-
ρὰ τῶν ἱερέων εὐλογοῦνται. πάλιν ὅπερ πρόσθεν ἡ ἀναφορὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερωσύνης, ὅτι μι-
κρὸν Ἀβραὰμ, ὁ πατριάρχης τῶν Ἰουδαίων, ὁ πρόγονος τῶν Λευϊτῶν, θεείσκηται παρὰ τοῦ Μελ-
χισεδὲκ * εὐλογημένος, καὶ δεκάτας δίδους. καὶ γὰρ ἀμφότερα ταῦτα φησιν ἡ παλαιὰ, ὅτι * ὃς

ὴ ἕκαστος δέ, φησι, τῶν προφητῶν κατηγορῶ τῶν προσαγόντων τὰς θυσίας, οὕτως αὐτὰς
Ⓦ Θεὸν προσδιαιτᾶσθαι λέγω. Τοῦτο Ⓖ αἰτιλέγοντες ἡμῖν λέγωσιν. Ἀλλ' ἀρκοῦσαι ἐ-
δωκεν αὐτοῖς πλησμὸν ὁ Παῦλος, ὴ ἱκανὰς αὐτῶν ἐπεσόμισε τὴν αἰσχύμπιαν δι' τῆς
μαρτυρίας ταύτης. Βουλόμενος γὰρ δεῖξαι, ὅτι αὐτὴν τὴν πολιτείαν ὡς ἀπλεστέραν
ἀπώσατο ὁ Θεός, ὴ ἀργὰν ἐποίησε, ταύτης ἐπιλαβόμενος τῆς μαρτυρίας, ὃ ἡ κατηγορία μὴ 5
τῶν προσαγόντων ἐστί· ὃ δὴ ἀτελὲς αὐτῆς γυμνοῖ αὖθις καὶ ἑαυτὸ φαίνεται. ὁ γὰρ
Ps. 39. προφήτης φησὶν κατηγορήσας τῶν Ἰουδαίων, ἁπλῶς οὕτω φησί· Θυσίαν ὴ προσφορὰν
οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα ὴ περὶ τῆς ἁμαρτίας οὐκ ἐξεδίκη-
Ps. 9. σας. ὴ ἐρμηνεύων τοῦτο ὁ Παῦλος, ἔλεγεν· Αἴρει ὃ πρῶτον, ἵνα ὃ δεύτερον στήσῃ. Εἰ
μὴ γὰρ εἶπε· θυσίαν ὴ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, ὴ ἰσχύει αὖ πάλιν χώραν Εἰς 10
ἀπολογίαν ὁ λόγος· νῦν δὲ εἶπεν, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι, ὴ δείξας ἑτέραν εἰσενεχθεῖσαν
θυσίαν, οὐδενὶ μέν λοιπὸν ἐλπίδα ἔδωκε τοῦ πάλιν σκεύει ἐπιμελεῖσθαι. ὴ αὐτὸ τοῦτο ἐρ-
μηνεύων ὁ Παῦλος, ἔλεγεν· ὅτι Διὰ τῆς προσφορᾶς ταύτης ἡγιασμένοι ἐσμὲν διὰ τοῦ
Lc. 9. 17. θελήματος τοῦ Χριστοῦ. Εἰ γὰρ αἷμα ταύρων ὴ τράγων, φησί, ὴ σποδὸς δαμάλεως ῥαν- χ. αἵματι
τίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσῳ μᾶλλον τὸ 15
αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς Διὰ πνεύματος αἰωνίου προσήνεγκεν ἑαυτὸν ἄμωμον, καθαριεῖ τὴν
συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων;

Ὅτι μὲν οὖν σκεῦος πέπαυται, ὴ ἕτερα δυτισυνιωύεται, ὴ οὐκ ἔτι λοιπὸν θεραπεύσεται,
ἱκανῶς σοι τοῦτον ἀποδέδεικται. Φέρε δὴ λοιπόν, ὁ πάλαι σου ἀπορούμενον δεῖξαι, ὅτι ὴ τῆς
ἱερωσύνης ὁ τρόπος σκεῦος οὐκ ἔτι Φαίνεται, οὐδὲ ἐπεμελήθη πάλιν, ῥητῶς τοῦτο ὴ σαφῶς χ. φανερῶς
ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτῶν ποιήσωμεν φανερόν, ὀλίγα προεῖπόντες, ὥστε σα-
φεστέραν γενέσθαι τὴν λεγομένην τοῦ ἑρμηνεύειν. Ἀβραὰμ ἐπεμελήθη" ἀπὸ τῆς Περ- χ. ἐκ Περ.
σίδος, ἐλήμπτο Ⓦ Ἰσαάκ, Εἶτα σκεῦος Ⓦ Ἰακώβ, ὁ Ἰακὼβ οὗ δώδεκα" πατριάρχας, χ. πατέρας
ἐξ ὧν ἐλήμπτο δῆκα ὴ δύο φυλαί, μᾶλλον δὲ πεντεκαίδεκα. ἀντὶ γὰρ τοῦ Ἰωσὴφ Ⓖ παῖδες
αὐτοῦ Ἐφραὶμ ὴ Μανασσὴς ἐλήμπτο φύλαρχοι. ὴ καθάπερ ἑκάστῳ τῶν υἱῶν Ἰακὼβ ἐπώ- 25
νυμος ἦν φυλή, τῷ Ῥουβὴμ, τῷ Συμεὼν, τῷ Λευὶ, τῷ Ἰούδα, τῷ Νεφθαλὶμ, τῷ Γάδ, τῷ Α-
σὴρ, τῷ Βενιαμὶν, οὕτως ὑπὲρ τοῦ Ἰωσὴφ Ⓖ παῖδες ἐκείνου, Μανασσὴς ὴ Ἐφραὶμ, δύο φυλαὶ
γεγόνασιν ἐπώνυμοι· ὴ" ἐκληρώθη φυλὴ ἡμῖν τοῦ Ἐφραὶμ, ἢ οὗ τοῦ Μανασσῆ. τῶν πεντε- χ. ἐκληρώθη
καίδεκα πάντων τούτων φυλῶν αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαν ἀρχὴν ἔσχον ὴ προσόδους πολλάς, ὴ ἐ-
γεώργουν πᾶσαν, ὴ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἐπράττοντο τὰ βιωτικά· ἡ δὲ τοῦ Λευὶ φυλὴ, ἱερωσύνῃ πε- 30
μηδεῖσα, μήτε τῶν μὲ βιωτικῶν ἔργων ἀπήλλαχτο, ὴ οὐδὲ ἐγεώργει, οὐδὲ τίχας μετῄεσαν,
οὐδὲ ἄλλο τι τοιοῦτον οὐδὲν ἐπράγματεύετο· ἀλλὰ τῇ ἱερωσύνῃ προσῖχεν μόνῃ, ἐ δικά-
ζας ἐλάμβανεν παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὴ οἵου ἐ" πυρῶν ὴ κριθῶν ὴ τῶν ἄλλων ἀπάντων χ. πυρῶ
ταῖς δικάζαις αὐτοῖς ἰδίδοσαν πάντες· ὴ τοῦτο ἦν αὐτοῖς προσόδος· ἐ οὐκ ἐξῆν δὲ οὐδε- 35
μιᾶς ἄλλης φυλῆς ἱερέα γενέσθαι ποτέ. Διὰ γὰρ ταύτης ἐλήμπτο τῆς φυλῆς Ἀαρὼν, τῆς
τοῦ Λευὶ λέγω, ἐ ᾧ Διὰ Μελχισεδὲκ Ⓖ "ἐκληρώσει ἐκείνου τὴν ἱερωσύνην ἐδίδοτο, ἐ οὐδεὶς χ. ἔλαχεν
οὐδέποτε δὲ ἑτέρας ἐλήμπτο φυλῆς ἱερεύς. ὅτι πάντα Ⓖ Λευῖται δικάζας πρὸ αὐτῶν ἐλάμ-
βανον, ὴ οὕτως ἐτρέφοντο. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἰακὼβ ὴ τοῦ Ἰσαάκ, ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ, οὔπω ἠκούσθου
Μωϋσέως, οὐδὲ νόμος γεγράφητο, οὐδὲ τῆς ἱερωσύνης τῆς Λευϊτικῆς δῆλος οὔσης, οὐ
σκηνῆς, οὐ ναοῦ ἠκούσθου, οὐ τῶν φυλῶν Διακεκριμένων, οὐ τῆς Ἱερουσαλὴμ φανερω- 40
μένης, οὐδενὸς ὅλως οὐδέπω τῶν τοῦ Ἰουδαίους περιγραμμάτων ἀρχὴν λαβόντος, ἐλήμπτο
τῆς Μελχισεδὲκ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. οὗτος ὁ Μελχισεδὲκ ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς καὶ ἱε-
ρεὺς ἦν· τύπος γὰρ ἔμελλεν ἔσεσθαι, τοῦ Χριστοῦ· ὴ μίμησιν αὐτοῦ σαφῶς ἡ γραφή. ὅπου
γὰρ ὁ Ἀβραὰμ τοῖς Πέρσαις ὑπισχνεῖτο, ἐ Ⓦ ἀδελφιδοῦν Ⓦ ἑαυτοῦ Ⓦ Λωτ ἁρπά-

σας

Εἰς ὃ διϊωχεῖς, οὐδὲ ποτε διώξῃ) τὸν περιφερόμενον πλειῶσαι. διὸ εἰσπορεύεσθαι εἰς
Ψαλ. λά. ζ. ⟨W⟩ κόσμοι, λέγει Θυσίαν ἡ περιφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· τὴν εἴσοδον τῶν μονοζώνων εἰς ⟨W⟩ κόσμον λέγων, τὴν δὲ ἱερεῖς οἰκονομίαν. οὕτω γὰρ περὶ ἡμᾶς πρεσβύτερον, ἡ τόπον ἁμαρτίας οὐ τόπον (πῶς γάρ, ὁ πάντα χορηγῶν, ἡ πάντα πληρῶν)
ἀλλὰ διὰ ἱερεῖς καὶ θυμιατὰς φιλοτιμηθείς. ἀλλ' ὅπερ οὐχὶ περὶ Ἰουδαίους ὅτιν [ἡμῖν] ἡ μάχη μόνον, ἀλλὰ ἡ περὶ ἕλληνας καὶ πολλοὺς τῶν αἱρετικῶν· φέρε βαθύτερον τὸ νόημα ἐπιζητῶμεν ὑμῖν ἀποκαλύψωμεν, ἡ ζητήσωμεν, τί δήποτε μωσέως ἔχων μαρτυρίας ὁ Παῦλος, αἱ ⟨W⟩ νόμοι ἀρχαῖοι ποιοῦσι τὴν παλαιὰν πολιτείαν, ταύτης ἐμνημόνευσεν. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχε, τοῦτο ἐποίησεν· ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ λόγου καὶ σοφίας ἀφάτου. ὅτι γὰρ ἡ ἑτέρας εἶχε μαρτυρίας μακροτέρας καὶ σφοδροτέρας, εἰ μὴ ἐβούλετο ταῦτα ἀγαγεῖν, ἐκ τοῦ ἑπομένου ταύτης, πάντες δὲ ὁμολογήσαμεν. ἡ γὰρ ἡ Ἡσαΐας δεικνὺς μισοθείας τὰς αὐτῶν θυσίας,
ἡ. Παῦλος φησὶν, Οὐκ ἔστι μοι σὺν ὑμῖν· πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, Ησ. α. ια.
ἡ τέαρ ἀρνῶν, ἡ αἷμα ταύρων ἡ τράγων ἃ βούλεσθε, οὐδὲ ἐδεήθητε ἐφθέγξατό μοι. τίς γὰρ ἐζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; ἐὰν προσφέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον θυμίαμα, βδέλυγμά μοί ἐστι. καὶ ἐπιρρῶσαι πάλιν· Οὐ νῦν ἐκάλεσά σε Ἰακώβ, οὐδὲ ἐγκοπίασά σε ἐποίησα Ἰσραήλ· οὐκ ἐδόξασάς με ἐν θυσίαις, οὐδὲ ἐδούλωσάς μοι ἐν δωρεαῖς, οὐδὲ ἐγκοπίασά σε ἐποίησα ἐν λιβανωτῷ, οὐδὲ ἐκτήσω μοι ἀργυρίου θυμίαμα. καὶ ὁ Ἱερεμίας δέ· Ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ Σαβᾶ φέρεις, ἡ καλάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν; τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ ἤδεσάν μοι, ἡ πάλιν, Τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐ τὰ θυσιῶν ὑμῶν μεμίσηκα, ἡ φαίνεται κρέα. ἡ ἕτερος τῶν προφητῶν ὅπως ἔλεγε· Μεταίσησον ἀπ' ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου, ἡ ψαλμῶν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. ἡ πάλιν ἄλλαχοῦ τῶν Ἰουδαίων λεγόντων, Εἰ προσδέξεται Κύριος τὰ ὁλοκαυτώματα, Εἰ δώσω πρωτότοκά μου ὑπὲρ ἀσεβείας μου, καρπὸν κοιλίας μου ὑπὲρ ἁμαρτίας ψυχῆς μου, ὁ προφήτης ὑπεμίμνῃσκεν αὐτοὺς ἔλεγε· Ἀπηγγέλη σοι, ἄνθρωπε, τί καλόν· καὶ τί Κύριος ὁ Θεὸς ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ ἀγαπᾶν ἔλεον, καὶ ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην, ἡ ἕτοιμον εἶναι πορεύεσθαι ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου; καὶ ὁ Δαβὶδ οὕτως ἔλεγε· Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους. πόθος οὖν ἕνεκεν ἦχεν τοσαύτας μαρτυρίας εἰπεῖν, δι' ὧν ὁ Θεὸς φαίνεται τὰς θυσίας παραιτούμενος ἐκείνας, τὰς νουμηνίας, τὰ σάββατα, τὰς ἑορτὰς πάσας ἐκείνας ἀφείς, ταύτης ἐμπέσῃ μάνης; οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν· ἀλλ' ἤδη τὸν αἴτιον ἐρεῦνῶμεν. πολλοὶ τῶν ἀπὸ
* Σκλκδν τῶν Ἰουδαίων αὐτῶν μαχόμενοι πρὸς ἡμᾶς λέγουσιν, ὅτι ἡ παλαιὰ καταλέλυται πολιτεία, ἡ δὲ ὁ ἀτέλεστος αὐτῆς, οὐδὲ ὁ μείζονα εἰσηγεῖται, τὴν ἡμετέραν * πολιτείαν· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν τότε προσφέρεσθαι τὰς θυσίας. οὕτω Ἡσαΐας φησίν· Ἐὰν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν· ἐὰν πληθύνητε δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Εἶτα τοῦτο αἰτίαν προτείνει, ἐπαγγελλόμενος· Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. τοῦτο δὴ οὐκ ἔστι πᾶν θυσιῶν κατηγορία, ἀλλὰ τὸ πᾶν προσαγόντων ποικιλίας ἔγκλημα, ἡ διὰ τοῦτο οὐκ ἰδίαν τὰς θυσίας, ὅπερ μιαρὰς αὐτὰς προσῆκον χρῆναι. πάλιν ὁ Δαβὶδ εἶπεν, ὅτι Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδὲ ἐκ τῶν ποιμνίων σου χιμάρους, ἐπήγαγε λέγων· Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, Ἵνα τί σὺ ἐκδιηγῇ τὰ δικαιώματά μου, ἡ ἀναλαμβάνεις τὴν διαθήκην μου διὰ τοῦ στόματός σου; σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, ἡ ἐξέβαλες τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω. Εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνήρεσκες αὐτῷ, ⟨E⟩ μοιχὸν τὸ μερίδα σου ἐπῆλθε. Τὸ στόμα σου ἐπλεόνασεν ἀδικίαν, ἡ γλῶσσά σου περιέπλεκε δόλους· κατὰ σπίλους τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, ἡ τὸν υἱὸν τῆς μητρός σου ἐπῆλθε σκάνδαλον. ὅθεν δῆλον, ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἁπλῶς πρῆγμα ἐστὶν τὸ τὰς θυσίας ἀνελεῖν, ὅπερ ἐμίσησεν, ὅπερ ἐλυπήσατο, ὅπερ τοῖς ἀδελφοῖς ἐπεβούλευσεν.

Ἀλλ᾽ ἔστω κἀὐτὸν καὶ τὸν ἀπόστολον ἐπαινεῖν, καὶ τοῦ μισθοῦ
τὸ μέγεθος ἐκπλήττειν· πόθεν ἐπιτιμήσεις τοῖς ἐπὶ τῶν ἔργων; Εἰ γὰρ ἐκεῖνος
ἐπὶ τῶν λόγων καὶ τῆς διδασκαλίας τοσοῦτον ἀπονέμει μισθόν, ὅσον ἐν τῇ
ἐπιμελείᾳ τῶν ἔργων ἔδειξε θεὸς τοῦ κατορθοῦντος προκείμενον, τίς οὐκ ἀκούσεται
τῆς ἀκριβείας ἐκείνου; ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν ἐν τῷ βίῳ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἀγαθὸν, ἀλλ᾽
ἢ ἐπιμέλεια τῶν ἔργων, ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἀντίρρησιν ἔφησε μετὰ μικρὸν, ἡ τῶν
ἀπὸ τοῦ πράγματος, καὶ ἐπιφέρει εἶναι τὸν ἀκριβοῦντα ἐξέτασιν, ἡ κατὰ τοὺς
ἐπαίνους τῶν ἔργων κρίσις ἔμελλε γίνεσθαι· ἐνταῦθα γὰρ τὸν κατορθοῦντα βασανί-
ζουσιν, ἐκεῖ δὲ τὸν ἐπαινοῦντα· ἐνταῦθα τὸν ἐν τῷ πόνῳ τῶν ἔργων ἐστεφανωκότα ἢ ἀνεκδί-
κητον ἔσται· κατὰ ταυτὸν ἐκεῖνο τὸ, Καλὸν ἔσται μοι, ἐν ἀγαθοῖς τοῖς ἐμοῖς. Εἰ δὲ ἐν ἀρχῇ τὸ
κέρδος ἦν τοῦ κατορθοῦντος ἔμελλε φανήσεσθαι, ἐνταῦθα δὲ ἐν τῷ τέλει, ἐνταῦθα
δεῖται ἐκ παραγγελίας ὁ τῶν ἐπαίνων ἐπαινέτης ἐπιμελείας. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος ἐπὶ
ἐπαίνοις τοσοῦτον ἀπονέμει μισθὸν, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐπεδείξατο, τί ἂν εἴη τὸ μὴ
ἐπαινεῖν; ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐστεφάνωται·
ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἐστεφάνωται· ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐστεφανωμένος ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις
ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐστεφανωμένος ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς
ἔργοις ἐστεφανωμένος ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐστεφανωμένος
ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐστεφανωμένος ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς
ἐπαίνοις ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐστεφανωμένος ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαινεῖται·
ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἐστεφανωμένος ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἐπαίνοις ἐπαινεῖται· ἐπὶ τοῖς ἔργοις

λέγχυσα· ἄξει αὐτὴν πρὸς Ⓦ ἱερέα, φησί, καὶ προσάξει ὃ δῶρον αὐτῆς, ἄλλον κρίθινον. τί δέ ποτε οὐ σεμίδαλιν, οὐκ ἄλθυρον πυρᾶ, ἀλλὰ κρίθινον; ὅτι πάντως ὅτι καταγνώσεως ἐστὶν ἀνατροφία ποινικὸν τὸ γινόμενον, ἐμμένον τὴν συμφορὰν τῆς οἰκείας ὑσίας τὸ ἔγκλημα. διὰ τοῦτό φησι· Οὐκ ἐπιχάμις ἐστὶ αὐτὸ ἔλαιον, οὐδὲ ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτὸ λίβανον. Εἶτα (διὰ τὸ ἐπιτιμᾶν) προσάξει αὐτὴν ὁ ἱερεύς, καὶ λήψεται ὕδωρ καθαρὸν ἐν ἀγγείῳ ὀστρακίνῳ, ἐκ δὲ τῆς γῆς τῆς ὄσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους λαβών, ἐμβαλεῖ εἰς τὸ ὕδωρ, ἐκ τῆσει τὴν χωνεῖκα, καὶ ὀρκιεῖ αὐτὴν, καὶ ἐρεῖ· Εἰ μὴ πλησίον μιᾶς θυγατρὸς ἀνδρὸς Λευϊ 1. π. σταυτῆς, σὰ ἴδοι ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐλεγμοῦ· Εἰ δὲ πλησίον καὶ μεμίανσαι, καὶ ἔδωκέ τις τὴν κοίτην αὐτοῦ ἐν σοί, πλὴν τοῦ ἀνδρός σου, διὰ τοῦ Κύριός σε ἐν ἀρᾷ καὶ ὁρκίσει ὁ ἱερεὺς τὸν λαόν. τί ὅτι, εἰ ἀρᾷ καὶ ὁρκίσει; ἵνα λέγωσι, μὴ παθοῖμι ὡς ἔπαθεν ἡ θήλεια γυνή. εἰ δὲ δώσαι Κύριος τὴν κοιλίαν σου ἐμπαρισμόν, καὶ εἰσελθόσηται τὸ ὕδωρ τὸ βασκαῖνον ἐμβριμῶν εἰς τὴν γαστέρα σου, καὶ ἐρεῖ ἡ γυνή, γένοιτο, γένοιτο. καὶ ἔσται, ἐὰν μὴ μεμιασμένη, εἰσελθόσεται τὸ ὕδωρ τὸ ἔλεγμον, καὶ εἰς πικρὸν τὴν κοιλίαν αὐτῆς, καὶ ἔσται ἡ γυνὴ εἰς ἀρᾶν. ἐὰν δὲ μὴ ἐμιάνθη ἡ γυνή, ἀθῴα ἔσται, καὶ σπερματισθήσεται σπέρμα. ἐπὶ οὖν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπελθόντων αὐτῶν, οὐδὲν τούτων γενέσθαι δυνατὸν ἦν, ὅτε ὄντος ναοῦ ἦσαν, ὅτε βωμοῦ, ὅτε σκηνῆς, ὅτε θυσίας ἀναφερομένης· ἀπειλὴ ἔλεγεν, οὐκ ἐπισκέψομαι τὰς θυγατέρας ὑμῶν, ὅταν πορνεύσωσι, καὶ τὰς νύμφας ὑμῶν, ὅταν μοιχεύσωσιν. ὁρᾷς ἀπὸ τοῦ τότε τὸν ἱερέα ἔχοντα Ⓦ νόμον; ὅπου γοῦν Ⓦ ἱερέα δυνατὸν εἶναι, τῆς πόλεως οὐκ οὔσης, οὐδὲν ἂν τούτων. ὥσπερ γὰρ βασιλέα οὐ δυνατὸν εἶναι, τραπεζῶν οὐκ ὄντων, οὐ διαδήματος, οὐκ ἀλουργίδος, οὐ τῶν ἄλλων τῶν τοῦ βασιλείου συγκροτούντων· οὕτως οὐδὲ ἱερέα δυνατὸν εἶναι, θυσίας ἀπορραπτομένης, προσφορᾶς κεκωλυμένης, τῶν ἁγίων πεπατημένων, τῶν ἁγίων πτωτὸν ἀφανισμένου. ἡ γὰρ ἱερωσύνη ἐν τούτοις ἅπασι ἐστίν. ἤρκει μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, προσδιέξειν ἡμῶν τὸ μήτε θυσίας, μήτε ὁλοκαυτώματα, μήτε σπονδὰς λοιπὰς καθαρμούς, μήτε ἄλλο τι τῆς Ἰουδαϊκῆς πολιτείας ἐπιμένειν λοιπὸν ἡ ἀπόδειξις· τὸ μηκέτι γένεσθαι Ⓦ ναόν. ὥσπερ γὰρ, οὐκ ὄντος τούτου νῦν, πάντα (ἃ δύνηται) καὶ δοκῇ τι γίνεσθαι, παράνομόν τολμᾶται· οὕτως, ἀποδειχθέντος τοῦ λόγου, ὅτι οὐδέποτε ἐπιμένει τοῖς ὁ οἶκος ἡμῶν, καὶ ἡ τοῦ (ὅλου τοῦ) ἁγιάσματος ἀπόδειξις, ὅτι οὔτε ἡ λοιπὴ λατρεία τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιμένει καὶ πᾶσα σὺν πάλιν, οὐχ ἱερὰς ἔσται τῆς, οὐ βασιλεύς. Εἰ γὰρ τοῖς ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐν τοῦ ἰδιωτεύοντος, οὐκ ἐφθόνησεν ἀλλοφύλοις· πολλῷ μᾶλλον αὐτὸν τὰ βασιλέα ἐπιτρέψει ἡμῖν οὐκ ἐν.

Πλὴν ἀλλ' ὅτι ἀγὼν ἡμῖν ἐστὶ καὶ ἀγὼν οὐκ εἰκῆς ἐπιτεμόσηται μάτην, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὑμετέραν ἀγάπην σοφίσαι· φέρε τοῦτο αὐτὸ ἑτέρωθεν ἀποδείξωμεν· οἶδ, ὅτι καὶ τοῦ θυσιῶν, καὶ τὰ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ πέπαυται, ὡς μηκέτι πάλιν ἐπανελθεῖν ὅπου ὁ τοιοῦτος ἔθος. τίς οὖν τοῦτό φησιν; ὁ θαυμαστὸς καὶ μέγας προφήτης Δανιήλ. οὗτος γὰρ δηλοῖ, ὅτι θυσιῶν καὶ μὴν σκιαγραφεῖσθαι μέλλει, καὶ εἰσάγεται, ὥσπερ ἔλεγε· Πολλὰ ἐποίησας σύ, Κύριε Ψαλ. λθ. ζ. ὁ Θεός μου, τὰ θαυμάσιά σου· καὶ τοῖς διαλογισμοῖς σου οὐκ ἔστι τίς ὁμοιωθήσεταί σοι· ἀπήγγειλα καὶ ἐλάλησα. ὅρα σοφὸν τὸν προφήτην. Εἶπεν, πολλὰ ἐποίησας σύ, Κύριε ὁ Θεός μου, τὰ θαυμάσιά σου, καὶ σκέπασμα τὴν τοῦ Θεοῦ θαυματουργίαν, οὐδὲν παρεῖς τῆς ἐρωμένης ἡμῖν διαλείπει κτίσεως, ὕδατος καὶ γῆς καὶ θαλάττης καὶ ὕδατος καὶ πυρός, ἀ παρεῖς τὴν καὶ Αἰγυπτίοις ἡμερῶσιν παρέδοξεν σκέπασι θαύματα, ἀ παρεῖς ἄλλων πάντων τοιούτων σημείων· ἀλλὰ τίνα φησὶ θαύματα ἐστί; Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας. τί λέγεις, εἶπέ μοι; τοῦτο ἔστι δὲ παράδοξον καὶ θαυμαστόν; ἀλλά, φησί· ἐγὼ δὲ τοῦτο μάτην εἶδον, ἀλλὰ προφητικοῖς αὖθις καταμαθὼν ὀφθαλμοῖς τὸν τῶν ἐθνῶν προσαγωγόν, καὶ πῶς Ⓦ τοῖς ἔθνεσι προσπλωθήσει, καὶ ἀναπαύσεται λίθος, καὶ τὸν ἀλόγου ἀθλιότερον ἀναχείμενος,

Digitized by Google

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ Λογ. δ.

Ρα χάρον ἐλάβετε τῆς παρὰ Ἰουδαίοις μάχης, ἢ βέλεσθε σήμερον τῆς αὐτῆς ἀναδέσεως ἀψώμεθα πάλιν; Εἰ γὰρ ἢ πολλὰ παρέμεσεν Ἑρημία· ἀλλ' ὅμως ὑμᾶς ὀπτυμεῖν οἴμεγ τῆς αὐτῆς ἀκροάσεως πάλιν. ὁ γὰρ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπης οὐκ ἔχων χάρον, οὐδὲ τῆς παρὰ σοῦ μισοῦντας αὐτὸν μάχης λήψεται κόρον ποτέ. χαλεπὸς ἢ τύραν, ὡς ἄλλος ἡμῖν ἀναγκαῖος ἐστὶ λόγος. εἶτα γὰρ λείψανα τῆς ἑορτῆς αὐτῶν ἀναπολέλειπται. ἀλλ' ὥσπερ αὐτῆς αἱ σάλπιγγες τῆς ὡς τοὺς θεάτρους ἦσαν παρακαλοῦσαι, καὶ αἰσχύνης μέθης καὶ κώμου πάντας [ἦσαν]· αἰσχρὸν τι, ἃ καὶ αἰσθάνεσθαι αὐτῶν πρὸ αὐτῶν πεπονθότων, τῆς πάνυ ἀχείρωτον τῆς πόρνας ἐχόντων ἢ αὐλητρίδας οὐδὲν ἄμεινον δρᾶν κάπτας. καὶ μανδύης τόλμας καταγνωσκέτω ὁ λόγος. τόλμα γὰρ ἐρεῖτε καὶ παρανομία, ὃ μὴ ὅπως ἀναπείθειν ἐκεῖ ὠφελεῖ. ὅταν γὰρ τῶν Θεῷ φιλοσοφούντων, καὶ ζῆν πάντα τὰ ἀνήκοντα διὰ πίστεως ἀναγκαζόντων, πῶς οὐ χρὴ τοιούτων ἐκεῖ ὠφελεῖν; ἰδοὺ πάσα μὲν αὕτη ἑορτή, ὅτε χρὴ νόμον εἶναι, καὶ τὸ Θεοῦ κελεύοντος· ναὶ δὴ οὐκ ἔστι. ὃ γὰρ ἄξιωμα αὐτῆς ἅπαν ἀνῄρηται, τῷ παρὰ γνώμην τὸ Θεοῦ γίνεσθαι. καὶ ⓐ μάλιστα καθυβρίζοντες ὁ Ⓦ νόμον καὶ τὰς ἑορτὰς τὰς παλαιὰς, οὗτοι μάλιστα πάντων εἰσὶν ⓐ δεχόμενοι τὸν ἐπιτιλῆ· ⓐ ὃ μάλιστα Ⓦ νόμου πίπτοντες ἡμᾶς, ⓘ καθάπερ γέγραπται ἀνέδην αἰσχύνοντες, ἢ ὐχ ἕλκοντες εἰς τὰ σκάμματα μετὰ τῶν πολιτῶν, οὐδὲ παρὰ γνώμην ἀγωνίζεσθαι, ἀναγκάζοντες. ἐπὶ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος χαλεπὸς ἡμῖν, ὅτε τὰς παλαιὰς πολιτείας, ἰσχυρὰς μὲν ὄντας καὶ ἀπειλήφαμεν. Φέρε δὴ καὶ τὰ λείψανα γυμνάσωμεν τῆμερον. ἱκανὰ μὲν οὖν διῆξαται λόγῳ τῶν προφητῶν ἀπάντων, ὅτι οὐ πεῖσαι πιοῦσαι ἔξω τῶν Ἱεροσολύμων, παρανομία τις οὖσα ἀστέγαστος, ἀπαλλάξαι παραλόγων. εἰ γὰρ ἢ ἀληθὲς ἦν, ὃ πάντα χρὸν κερματίζοντες ἀεὶ "ψηφιζόμενοι, ὅτι τῶν πόλιν ἀποληφόμεθα πάλιν· οὐδὲ οὕτως ἀπαλλάξαι τῶν τῆς παρανομίας ἐγκλημάτων ἐδυνάμην. σπλὴν ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἐξουσίας ἢ τάχος ἀπειλίξαμεν, ὅτι οὔτε δυνάσεται λειπὸς ἡ πόλις, οὔτε ἀποληφόμεθα τῶν ἑαυτῶν πολιτείαν. τάχος ἢ ἀποδειξάντες, καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα συναμολύνητο· οἷς, "ὡς οὔτε θυσίας εἶδος, οὔτε ὁλοκαυτώσεως "ἡδέως δυνάμεις, οὐκ ἄλλο τῆς πολιτείας σκέμμα τιθῶσι δυνήσεται. παρόντων μὲν γὰρ ἐκέλευσεν ὁ νόμος τὰς τῶν σπαθῶν πρὸς Ⓦ ναὸν ἀναβαίνειν. τῶν ἢ ναοῦ" καταλυόντος, ἀδυνάτου τῶτο γενέσθαι. μὴ ζῶντα πάλιν ἐπίστασθε Ⓦ χωροῦντα, Ⓦ λεγόντων, τὸν δὲ" καταμιλίοις γυναῖκα, τὸν λεχὼ, θυσίας ἀναφέρειν. ἢ τῶτο ἢ πάλιν ἀδυνάτου, οὐκ ὄντος ἔ" τόπου, οὐδὲ τῶ βωμῶ φαπουδῶν. ἐκέλευσεν ἀδὲν ἱερὸς ὕμνος· ἢ τῶτο ἔμπροσθεν ἀπειλίξαμεν ἀπὸ τῶτου κωλυόμενον, ἢ οὐ παρορᾶσαι ἐγκαλεῖσθαι, ἢ λέγεσθαι, ὅτι αἰτίαν ἔξω νέμει, ἐξ ἐπιτηδείσαντο ὁμολογίαν. ἐπὶ τοίνυν μηδὲ ἀναγκαιότερα δύνασθαι ἢ τὸν νόμον ἔξω τῆς πόλεως, πῶς αὐτὸν παρέπεμψεν ἔξω τῆς πόλεως δυνατόν; Ἀλλ' ἐγὼ τῶτο ἢ ἀπειλῶ αὐτοῖς ἐλεγχθῆναι· Οὐκ ἐπισκέψομαι ὑμᾶς ἐν γυναιξὶν ὑμῶν, ὅταν σκιρτήσωσι, ἢ ὑμᾶς ὑμῶν, ὅταν μοιχεύσωσι. τί ἢ τῶτο ἐστί; νόμον ὑμῖν ἀναγορεύει παλαιὸν, σαφέστερον ποιῆσαι πειράσομαι. πῶς οὖν ἔστιν ὁ νόμος; Ἐὰν παραδοθῇ γυνὴ κτῆ τῆ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἢ πρίσθη αὐτὸν ὑπαρισθοῦσα, καὶ κοιμηθῇ τις μετ' αὐτῆς κοίτην σπέρματος, ἢ λάθῃ ἐξοφθῇ ὤν τῆ ἀνδρὸς, ἐ μάρτυς μὴ ἢ κατ' αὐτῆς, ἢ μὴ ἢ ζηλοτυπήσειν, ἢ ἐπέλθῃ ἐπ'" αὐτὴν πνεῦμα ζηλώσεως, αὕτη ἢ μὴ ἢ μεμιασμένη. ὃ ἢ λέγει Ἰουδαῖον ἐστιν· ἐὰν μοιχευθῇ, φησὶ, γυνὴ, ἢ ὑποστηθύση τὸν μοιχεῖον ὁ ἀνὴρ· "ἢ μὴ μοιχευθῇ, ἐστὶ ἢ ὑποστηθύση· ἐ μήτε μάρτυς ἢ, μήτε κύησις ἐλέγχουσα·

Λογ. κε. ἐξοδ. κγ. λευϊτ. κ. Ἀρ. ε. ιε. Δευτ. κδ

γάζε) βλαβέω. Ἀδελφοὶ, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε· ἡ δὲ σοφὸς τοῖς τοιούτοις ἐπιτιμήσεις τῆς ἀγάπης ἀπαλλάττοντες, παιδεύσατε πρὸς μετάνοιαν· ἡ δὲ ἀσθενὴς τοιούτοις, ἀλλὰ δὲ καταφθείρει ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦτο ἔρχομαι, διὰ τοῦτο τοῖς Ἰουδαϊσμοῖς ζωπυρῶν τῆς ἀγάπης αὐτῶν παραπτώσεως. Οἵτινες γάρ, φησὶν, ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. τοῦτο χρὴ διδοικέναι, μὴ καὶ τοῦτο ἡμέραν ἐκείνου ἀκούσητε· διὰ τοῦτο μέλλοντες κρίνειν ὑμᾶς, ὡς ἄγιοι, οὐκ οἶδα ὑμᾶς· τοῖς γὰρ ἐμοὶ φωνήσασιν ἐκκοπώσατε, καὶ τὰς ἑορτὰς, ἃς κατέλυσα, φιλονεικοῦντές μοι πάλιν ἀνεζήσατε, τοῖς τὰς συναγωγὰς ἐδράμετε τῶν εἰς ἐμὲ* διαμενουσῶν Ἰουδαίων. καὶ γὰρ ἐμοὶ ναὸς καθεῖλον, καὶ ἐρήμους ἐποίησα σεμνὸν ἐκεῖνον καὶ φοβερὰ κατέχοντα πρόβατα· ὑμᾶς δὲ οἰκήματα καπηλείων οὐδὲν ἄμεινον διακείμενα, καὶ σπήλαια λῃστῶν ἐλεγχθέντες. εἰ γὰρ τότε, ὅτε τὰ χρυσοῦν ἐμοὶ, ὅτε ἡ κιβωτὸς, ὅτε ἐπὶ πτώματος ἐστὶν ἡ χάρις, νῦν μὲ ἔλεγεν, Οὐ ἐποίησατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν· νῦν δὲ, ὅτι οἶκον ἐμπορείου διὰ τοῦτο διαμένειν αὐτὸν καὶ μαφορίας· νῦν, ὅτι αὐτοῖς ἡ τοῦ πτώματος ἐγκαπλίπτει χάρις, καὶ πρόβατα σκέδια ἀμήρου) τὰ σεμνὰ, καὶ τῷ Θεῷ φιλονεικοῦντες τῶν παρόντων τοῦτον ὑπερτελοῦσι λατρείαν, τί δὲ οὐ τοσοῦτον τοὺς συναγωγὰς [αὐτῶν,] ἀξίαν ἔσται ὀργῆς; "ἐπωνυμίας; Εἰ γὰρ τότε σπήλαιον λῃστῶν ἦν, ὅτε ἐπὶ τοῖς τῆς πολιτείας ἐχρῆτο· νῦν καὶ πορνεῖον, καὶ δαιμόνων κατοικητήριον, καὶ δράκοντος φωλεόν, καὶ ψυχῶν ὀλέθρου, καὶ ἀπωλείας ἀπάσης κρημνὸς καὶ βάραθρον, καὶ οἰκητὴν [χοῖρος] τις "ἀσεσίπτη, ἔλαθεν [ἐπὶ] τῆς ἀξίας ἑρᾷ. ναὸν θεοῦ ὑμᾶς ἰδεῖν; μὴ δράμῃς εἰς τοῦτον συναγωγὴν, ἀλλὰ ἦμον συναός. ἵνα καθίλεν ὁ Θεὸς εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ μυρίους ἀνέστησεν ἐκείνου πολλῷ σεμνοτέρους. Ὑμᾶς ναὸς Θεοῦ ἐστε ζῶντος, φησὶ. καλλώπισον τοῦτον τὸν οἶκον, ἀπέλασον πάσης λογισμὸν πονηρὸν, ἵνα γένῃ μέλος τοῦ Χριστοῦ τιμίου, ἵνα γένῃ ναὸς τοῦ πνεύματος. τοιοῦτοι δὲ ἕτερος τοιούτους. καὶ καθάπερ πέντας ὁρῶντες οὐκ ἂν "ἀποδράμοιτε ῥᾳδίως· ὕστερον ὁ ἐν τῷ ναῷ τοῦτον τρέχοντα βλέπων, μὴ "ἀνείδῃς· ἀλλ' ὥσπερ χαλινῷ τινι τῷ "λόγῳ κατάσχων, εἰς τὸν ἐκκλησίαν ἐπαμάγαγε. αὕτη πλοῖον ἐκείνης ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ μυρίων παλαίπων μείζων ὁ κέρδος. καὶ τί λέγω, μυρίων παλαίπων; τοῦ κόσμου πάντος τοῦ φαινομένου· ἐπεὶ δὲ αἰθέριος τοῦ κόσμου πάντος πρωτεύει. διὰ γὰρ αὐτὴν ὁ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα γέγονε, καὶ ἥλιος καὶ ἀστέρες. ἐνόησον τοίνυν ὁ ἀξίωμα τοῦ σκηνώματος, ὃ μὴ καταφρονήσῃς αὐτοῦ ὁ ὑπερμεγέθης. ἀς. καὶ γὰρ μυρία ὧν καταβάλλῃ χρήματα, οὐδὲν τοιοῦτον "ἐργάζεται, ὅσον ὁ ψυχὴν διασώζων, καὶ πλάνης ἀπάγων, καὶ τοῖς θεσπεσίοις διδασκάλοις ὁδηγῶν. ὁ πένης δοὺς, λιμὸν ἔλυσεν· ὁ Ἰουδαΐζοντα διορθώσας, ἀσέβειαν ἔφυγεν. ἐκεῖνος πενίᾳ πρέμενος ἐστεφανώθη· οὗτος πλάνης ἔσωσεν. ἐκεῖνος τὸ σῶμα ὠφέλησε· οὗτος δὲ τὴν ψυχὴν τῆς γέενης ἐξήρπασεν. ἔδοξε τῇ ἐκκλησίᾳ· μὴ τοίνυν τὸ κέρδος. οὐκ ἔστι σὺ τοῦτο πενίᾳ ἀμύνασθαι, οὐκ ἔστι πλουτεῖν τοῦτο βαλλέσθαι. ῥήματα τοῦτο ἡ δαπάνη, λέγω τοῦτο τὸ ἀνάλωμα. μὴ τοίνυν κατακόπτωμεν· "ἀλλ', ὅσα ἀσυδὴ ἡ τοῦτο θυμία, τοῦτο ἀδελφοῖς βρύσωμεν τοῦτο ἡμετέρους, καὶ ἄκρατας εἰς τὰς οἰκίας τοὺς ἑαυτῶν αὐλοὺς ἐλκύσαντες, ἀρύσωμεν πλήθωμεν, καὶ τραπέζης αὐλοῖς καπατήσωμεν σήμερον· ἵνα ἐστ' ὕψωσι ταῖς ἡμετέραις τοῦ πενίαι λύσαντες, καὶ πλουτοφορίαν ἡμῖν καὶ πίστιν ἐκφύσωμεν πλουτήσαντες τῆς καλῆς ζωῆς διορθώσεως, καὶ ἑαυτοῖς καὶ ἡμῖν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν κληρονόμοι) τοῦ ἔχειν, χάριτι δὲ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. δοξάσωσιν

* ἀσεβούντων ἡ

χ. παρανομίας; χ. λατρείας

χ. ἀσεσίπτου

χ. λοιχνῷ

χ. πενίᾳ

χ. ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ ἡ σοφ.

a. Κορ. ιδ. κ.

Γαλ. ε. δ.

Ἰερ. ζ. ια. Ματθ. κα. ιγ. Ἰωαν. β.

β. Κορ. ς. ις.

τοῖς ἡμομβοῖς ἐφιλήσαν*, εἰς δικαστήριον αἱαρπαθέντες ὑ ζωναπαχθέντες ἐκείνοις, τ' ἐχάτιν ἴδωκεν δίκιν. σὺ ὃ ἔθνα πατὴρ ὑδείζεται, ὑ υἱὸς βλασφημῆται, ἔθνα ὁ πνευμᾶ ὁ ἅγιον [ὑ ζωοποιὸ] ἀθλῆται, ἀπούδεις πέχθι, εἰπέ μοι; καὶ οὐ διδάσκας, οὐδὲ φρίττεις, εἰς σὸν βεβήλους ὑ ἀκαθάρτους τόπους ἐκείνους σαυτὸν εἰσάγων; ὑ πόθεν ἔξεις, εἰπέ μοι, ἀπολογίαν, πῶς συγχωρεθήσει, ἐκὼν σεαυτὸν εἰς ὁ βαράθρου ὠθῶν, ὑ χῦ χρημνὸν ἀφιείς;

* παρεσῶσης, ἀλ' ζωοδοκοῦντος. χ. αὐτῶ χ. ἀφείς

Μὴ γὰρ μοί τοῦτο εἴπῃς, ὅτι νόμος ἐκεῖ κεῖται, ὑ προφητῶν βιβλία. οὐκ ἀρκεῖ τοῦτο ποιῆσαι τόπον ἅγιον. τί γὰρ μεῖζόν ἐστι, βιβλία κεῖσθαι ἐν τόπῳ, ἢ φθέγγεσθαι διὰ στόματος; ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἀπὸ τῶν βιβλίων φθέγγεσθαι καὶ ἔχειν τὸ ἁγιάζειν. τί οὖν, εἰπέ μοι, ὅταν ὁ ἄγγελος ἐφθέγξατο ἀπὸ τῆς γραφῆς, ἆρα ἡγιάσθη αὐτῆ ὁ τόπος; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν· ἀλλ' ἔμενεν ὡς ἄγγελος. τί δαίμονες, ὅταν σκήπτροι καὶ ἔλεγον· Οὗτοι ὁδὸν θεοῦ ἰσχύουσι τοῦ ὑψίστου, καταγγέλλοντες ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας· ἆρα οὖν ἅγιά τοῦτο εἰς σὸν ἀποστόλους αὐτοὺς εἰσάξομεν; ὐδαμῶς· ἀλλ' ὁμοίως αὐτοὺς μιάνομεν ἀποτρεφόμενοι ὡς μιαιφόνους. εἶτα ῥήματα μὲν προφερόμενα ὐχ ἁγιάζει, τὰ δὲ βιβλία κείμενα ἁγιάζει; ὡς πῶς δ' ἔχει τοῦτο λέγειν; ἆρά τοῦτο μάλιστα [μὲ] μισῶ τὸν ζωναγωγόν, ὅτι ὦ νόμον ἔχει ὡς σὸν προφήτας· ὑ πλέον αὐτὸν μισῶ ἐγώ, ἢ εἰ μηδὲν εἶχε τοιοῦτον. τί δήποτε; ὅτι μέγα ὁ δίλεαρ, πολλὴ ἡ ἀπάτη τοῖς ἀφελεστέροις ὁπτῦσαι ζῷῳ. ἐπεὶ ὑ ὦ δαίμονα ἐκφύγοι ἆρά τοῦτο φθεγξάμενοι μᾶλλον ἢ σιωπῶντα ἤλεγνεν ὁ Παῦλος. Διαπονηρεύεται γάρ, φησι, ὃν πεθύμαμεν εἶπεν· ἔξελθε ἀπ' αὐτῆς. ὑ τίνος ἕνεκεν; ὅτι ὦ ἔδει, ὅτι ὦ δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσί. σιγῶντες μὲν γὰρ ὐχ ὕτως ἠπάτων· φθεγξάμενοι δ', πολλοὺς ἔμελλον τῆς ἀφελεστέρων καταφύρειν καὶ πείθειν καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις αὐτοῖς προσέχειν. ἵνα γὰρ δύξειαν αἰσχύνειν τοὺς ἑαυτῶν ἀπάτους, καὶ τῷ ψεύδει πολλὴν δῶσι πρόφασιν, ἆρα τοῦτο ὑ ἀληθῆ τινα μίγνυμι· καθάπερ ὦ τὰ δηλητήρια κεκραμένοις φάρμακα, μέλιτι τὸ σῶμα τῆς κύλικος περιχρίοντες, θύραθεν δίκτυον ποιοῦσι τὸν βλάβην. ἆρα τοῦτο δὴ μάλιστα Παῦλος διεπονήθη ὑ ἑαυτοῦ δι' αὐτοὺς ὑπεστειλάμην, ὅπως μὴ τὸν αὐτοῖς προσκούσειν ἥρπαζον ἀξίαν. ἆρα τοῦτο καὶ ἐγὼ μισῶ Ἰουδαίους, ὅτι νόμον ἔχουσι, νόμου ὑδείζοντες ὑ ζωὴν σὸν ἀφελεστέρους δελεάζειν ὑπιχειροῦντες. οὐκ ἐγκλημα τοσοῦτον*, εἰ μὴ πιστεύοντες τοῖς προφήταις, ἠπίστουν τῷ Χριστῷ· νῦν δὲ πάσης ἀπεστέρηται συγχώρησις, ἐκείνοις μὲν πείθεσθαι λέγοντες, καταβυβλίζοντες ὁ ὦ προφητευόμενον ἐν ἐκείνοις. ὅλως δ' εἰ νομίζεις, ὅτι νόμος ἐκεῖ κεῖται ὑ προφητῶν βιβλία, ὦ τόπον ἅγιον εἶ)· ὥρα σοι λοιπὸν καὶ τὰ εἴδωλα, καὶ σὸν ναοὺς τῶν εἰδώλων ἁγίους εἶ) νομίζειν. ὑ γὰρ πολέμιος ποτὲ καταλαβόντος σὸν Ἰουδαίους, κεκτήσαντες ὦ Ἀζώτιοι, ὑ τὸν κίβωτον λαβόντες, εἰς ὁ ἑαυτῶν ἱερὸν εἰσήγαγον. ἆρα οὖν ἅγιος ἦν ὁ ναός, ὅτι τ' κίβωτον εἶχεν; οὐδαμῶς· ἀλλὰ ὑ βεβήλους ὑ ἀκαθάρτους. ὑ θεὸς τοῦτο διὰ τῆς ἔργων ἐδείκνυτο, ἵνα μάθωσι ὦ πολέμιοι, ὅτι οὐ "δι' ἀνθρώπων ὁ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ" διὰ τὸν προφητείαν τῶν ἱεροπρεπῶν ἀὐτὸν ἡ κιβὼτος γέγονε. ὑ ἡ κιβωτὸς ληφθεῖσα ἀχμάλωτος εἰς ἀλλοτρίαν γῆν τὸν ἰσχὺν τοῦ οἰκείας ἐπεδείκνυτο," δίς ὁ Ἐδώλων χαμαὶ ῥίψασα, ὑ διακλασθῆναι προσκυνήσασα. ὑ τοσοῦτον ἀπεῖχεν ἁγιάσαι ὦ τόπον, ὅτι ὑ ἐπολέμει τῷ τόπῳ. ἄλλως δ', ποία κιβωτὸς νῦν διὰ Ἰουδαίους, ὅπου ἱλαστήριον οὐκ ἔστιν, ὅπου οὐ χερουβείμ, ὑ διαθήκης πλάκες, ὑ τὰ ἄγια τῶν ἁγίων, οὐ ὁ καταπέτασμα, οὐκ ἀρχιερεύς, ὑ θυμίαμα, οὐχ ὁλοκαύτωσις, οὐ θυσία, ὑ διὰ ἄλλα τὰ τοιοῦτα συμβολὰ τὸν κιβωτὸν τότε ἐκείνην ἐμοὶ τῶν "ὅτι τῆς αἰγυπτίας πολυθεΐας κιβωτὸν οὐδὲν ἄμεινον αὕτη ἡ κιβωτὸς διαφέρειν δοκεῖ· ἀλλὰ διὰ πολλῶ" χάριν. διὰ γὰρ σὸν προφήτας οὐδὲν μὲ ταῦτα βλαβῆναι δύνα)· ἐκείνη δ' πολλῶ καθ' ἡμέραν τοῖς αὐτῆ προσιοῦσιν ἐρ-

γάζε)

πραξ. ις. ιζ. πραξ. ις. ιη.

*Τ μάρτυρα, ἠγίασεν αὐλάς. καὶ ἐκέλευσεν ἐψῆσαι κρέας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς σκηνῆς *, καὶ ἐκεῖ φαγεῖν
αὐλάς. καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε, φησίν, ἑπτὰ ἡμέρας, ἕως ἂν ἡμέραι πληρωθῶσι τελειώσεως ὑμῶν. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας τελειώσει τὰς χεῖρας ὑμῶν, ὥστε ἁγιάσασθαι " ὑμᾶς. ὅταν οὖν λέγῃ, ὅτι διὰ τούτων ὁ Ααρὼν
χ. ὑμῶν
χ Θεοῦ ἐτελειώθη, διὰ τούτων ἐκαθαρίσθη, διὰ τούτων ἡγιάσθη, διὰ τούτων ἐξιλάσατο τ" Ισραὴλ·
μηδὲν ἢ τούτων γίνῃ ἄνευ, μήτε θυσία, μήτε ὁλοκαύτωσις, μήτε αἵματος ῥαντισμός, μήτε ἐλαίου χρίσις, μήτε σκεύους πρῶτον τοῦ μαρτυρίου, μήτε τ" ὠρισμένοι τῶν ἡμερῶν ἀριθμοὶ ἔνδον καθίζῃ· δῆλόν ἐστι ὅτι ἡ ἀτελὴς καὶ ἀκάθαρτος καὶ σαγὴς καὶ βέβηλός ἐστιν ὁ πρὸ αὐλῆς ἱερὸς
χ ἐστὶ νεώς, ἣν Ⓦ Θεὸν προσεύχει. Εἰ γὰρ ἄλλως οὐκ " ἐνῆν αὐτὸν τελειωθῆναι, ἀλλ' ἢ διὰ τούτων· διὰ ταῦτα πᾶσα, τούτων μὴ γινομένων, ἱερωσύνῃ αὐλῆς μὴ ξυνεστάναι. ὁρᾷς ὅτι δικαίως ἔλεγεν, ὅτι οὐχὶ τῆς ἀληθείας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ὑποκρίσεως τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐζήτησε πάθησαν μαχεῖν περὶ καὶ πόρρω. οὐκ ἐστιν ὃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθί ἐστι μα-
χ. ἐπίστασθαι θεῖν, πῶς σημεῖόν ἐστι τῆς ἱερωσύνης ἐν ἀξίωμα. ὅτε γοῦν τῷ Ααρὼν " ἐπέμισησαν μερίδες τινὲς ἀδελφοὶ καὶ πάνυ ἐνάρετοι, τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβάλλειν ὑπερχρονίως, καὶ ὑπὲρ τῆς τιμῆς πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητοῦντες· ὁ πρόστατος Μωϋσῆς, βουλόμενος αὐτοὺς πεῖσαι διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι οὐχ ὡς ἀδελφοὶ καὶ πρόσοικοντα καὶ οἰκεῖοι ὄντι ταῦτα ἦγε τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τῇ ψήφῳ τοῦ Θεοῦ πειθόμενος ἐνεχείρισεν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην ἐκείνην· κελεύσας αὐτὰ ἐκτὸς ἐν φυλῇ ῥάβδον κομίσαι, ἐπὶ ᾧ καὶ τῷ Ααρὼν, καὶ ὅπῃ ἐκόμισαν, λαβὼν αὖθις ἁπάσας, ἔνδον ἀπέθετο· καὶ ἀποθέμενος, τὴν τοῦ Θεοῦ λοιπὸν κρίσιν ἀναμένειν ἐκέλευσε τὴν διὰ τῆς ῥάβδου γινομένην. Εἶτα ἀφεῖσι τῶν ἄλλων μνησθῆναι
χ. καρπὸν ὅτι τοῦ αὐτοῦ σήματος, ἢ τοῦ Ααρὼν ἐβλάστησε μόνη, καὶ φύλλα ἐξένεγκε καὶ " καρπούς· ἵνα μάθωσιν, ὅτι ὁ τῆς φύσεως διαστὴς πάλιν αὐτὸν ἐκμεστοῖ, αὐτὴ γραμμάτων τοῖς φύλλοις
χρώμενος. ὁ γὰρ Εἰπὼν ἐξ ἀρχῆς, Βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου, καὶ τὴν δυνάμει Γεν. α. ιε.
αὐτῆς ποιοῦσαν καρποφόρον διενείμεσε· οὗτος δὲ ὁ ξύλον τότε σκῆπτρον, ξηρὸν ὂν καὶ ἄκαρπον, καὶ
γῆς χωρὶς δὲ ῥίζης βλαστῆσαν ἐποίησε. καὶ ἐξ ἐλέγχος καὶ μάρτυς καὶ τῆς ἐκείνων κακίας, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ κρίσεως ἡ ῥάβδος ἐκείνη, φωνὴν μὲν οὐκ ἀφεῖσα, σάλπιγγος δὲ λαμπροτέραν ἐξ ἀρχῆς ὄψεως ἅπασι παρασκοῦσα μηκέτι τοῖς τοιούτοις ὑπερχρῆσθαι πράγμασι. καὶ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ πάλιν αὐτὸν ἐλέγξουσαν δήπου. ὅπῃ γὰρ πολλοὶ συστάντες ἐπεθύμουν αὐτῆς τῆς τιμῆς (ἐμάχοντο γάρ πως ἡ ἀρχὴ καὶ πολλοῖς ἐπέρασεν) ἐκέλευσε
πυρεῖα πάλιν ἐνεγκόντας, καὶ θυμιάματα ὑπενεγκόντας, τὴν αὐτὴν ἀναμεῖναι ψῆφον. καὶ θυμι- Λευ. ιϛ.
ώντων αὐτῶν, ἡ γῆ διαστᾶσα πάντας κατέπιε σὺν ξυναιρομένοις αὐλῆς, καὶ σὺν τὰ πυρεῖα λαβοῦσα αὖθις κατέφλεξε πῦρ. καὶ ἵνα μὴ τῷ χρόνῳ λήθη τὸ γλυκάζον ἐμποιήσῃ τοῖς μετὰ ταῦτα " πιστὴ τὴν ἐμβάδοξον τοῦ Θεοῦ ψῆφον, ἐπιτάττει ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνα τὰ πυρεῖα λαβοῦσι ἐλεῖσθαι τῷ θυσιαστηρίῳ· ἵν', ὥσπερ ἡ ῥάβδος χωρὶς φωτὸς
χ. πιστὴν ἦφεν φωτὶ διὰ τῆς ὄψεως, οὕτω καὶ τὰ πυρεῖα λαβοῦσα ἐλεγκτικὸν τοῦ μὴ ταῦτα διαλέγῃ πᾶσι καὶ ἐμπαθῆ συμβουλεύειν μηδαμῶς μιμεῖσθαι τὴν τῶν ἐπιτήρων ἀνοίαν, ἵνα μὴ τὴν αὐτὴν ἐκνομίνωσι δίκην. ὁρᾷς πῶς ὁ παλαιὸν Ⓐ ἱερεῖς ἐλέγετο νῦν δὲ παίγνια τὰ πρὸς Ιουδαίους πάντα, καὶ γέλως, καὶ αἰσχύνη, καὶ καπηλεία, καὶ μυσίας μισὰ πρόσοψις. τούτοις οὖν ἀκολουθεῖς, εἰπέ μοι, τοῖς ἀπειθείας ἀεὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις ἅπαντα καὶ ποιῶν
καὶ λέγων φιλονεικοῦσι, δὲ πρὸς τὰς ξυναγωγὰς αὐτῶν πέμπῃς; δὲ ὃ δέδοκας, μὴ σκηπτὸς
ἄνωθεν καταπεμφθεὶς καταφλέξῃ σε τὴν κεφαλήν; οὐκ οἶδας ὅτι, κἂν μὴ ληστεύῃ τις, ἐὰν ᾖ τῶν ληστευόντων ἀπλαίᾳ φανῇ, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις δίδωσι δίκην; καὶ τί λέγω τὰ τῶν
ληστῶν; ἴστε δήπου πάντες ἃ μέμνησθε ὅτε τοὺς ἀνδριάντας καθεῖλον πρὸ ἡμῶν μιαροί τινες
χ. πολίτης ἄνθρωποι καὶ χθόνιοι, πῶς οὐκ ἐκφοβοῦμεν Ⓐ τολμήσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσοι " πρώτως ἁπλῶς

τοῖς

Κολασ. γ. γ. Η ζωὴ ἡμῶν κέκρυπται ζὼ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Θεῷ. ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς φανερωθήσεσθε ζὼ αὐτῷ ἐν δόξῃ.

Ἀλλ' ὥσπερ προεθέμεθα εἰπεῖν καὶ δεῖξαι, ὅτι δι' αὐτὸν τὰ πρόσφατα ἐπανορθώσει κακά· οὕτως λοιπὸν εἰσαγάγωμεν Ησαΐαν λέγοντα. ποῦ τοίνυν τοῦτό φησι; μὴ τὸ δικαστήριον, μὴ τὸν σφαγέα, μὴ τὸν ἀνάληψιν, μὴ τὸ εἰπεῖν, ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἐπήγαγε λέγων· Καὶ δώσω σοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ, καὶ σοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν Ιουδαίους, ἀλλὰ σοὺς πονηρούς. τί δὲ ἐκείνων πονηρότεροι γένοιτ' ἄν, οἱ μὴ τοσαύτας ἐνεργείας τοῦ ἐνεργήσαντος ἔσφαλον; Εἰ μὴ ἐξέβη τὰ λεγόμενα, ἐὰν ἀπομάθητε, καὶ πάντων ἀπεστέρησθε τῶν παρόντων, εἰ μὴ ἔπεσεν ὑμῶν ἡ πόλις, καὶ ἐρήμιον ἐγένετο ὁ ναός, καὶ παγκαδίαν ἅπασαν ἐπορθήθη τὰ καθ' ὑμᾶς· μὴ πιστεύῃς, ὦ Ιουδαῖε. Εἰ δὲ καὶ τὰ σφάγματα βοᾷ, καὶ πᾶσα ἐλάβετο ἡ προφητεία, τίνος ἕνεκεν ἀναιμωτεὶ εἰκῇ καὶ ματέν; ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ τὰ περὶ ὑμῶν νῦν; ποῦ ὁ ἀρχιερεύς; ποῦ ἡ σκηνὴ καὶ ὁ λαὸς καὶ ἡ θυσία; μὴ γάρ μοι τοὺς πατριάρχας τούτους εἴπῃς, τοὺς κριτάς, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς πάσης ἀδικομίας γέμοντας. ποῖος ἱερεύς, εἰπέ μοι, χρίσματος οὐκ ὄντος ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ, οὐδὲ τῆς ἄλλης ἁγιάσεως ἀπάσης; ποῖος ἱερεύς, εἰπέ μοι, θυσίας οὐκ οὔσης, οὐδὲ βωμοῦ, οὐδὲ λατρείας; βούλει σοι καὶ περὶ ἱερωσύνης λαλήσω λόγους, πῶς ὁ παλαιὸς ἐγίνετο, ἵνα μάθῃς, ὅτι ὅτε καὶ νῦν πατριάρχαι περὶ ὑμῶν λεγόμενοι, οὐχ ἱερεῖς εἰσιν, ἀλλὰ ἱερεῖς ἀνακρίνονται, καὶ παίζουσι καθάπερ ἐν τῇ σκηνῇ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀνάκρισιν ἀκριβῆ διατηροῦσι δύνασθαι; Τοῦτον οὐχὶ τῆς ἀληθείας μείζον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνακρίσεως αὐτῆς ἐξηκοντάδησαν. δύνασαι οὖν τοίνυν πῶς Ααρὼν ἐλύετο ἱερεὺς τότε, πόσας ἐπ' αὐτῷ θυσίας ἔθυσεν ὁ Μωϋσῆς, πόσα κατέβαλεν ἱερεῖα, πῶς αὐτὸν ἔλουσε, πῶς αὐτὸν ἔχρισε τῷ λοιβῷ τοῦ ὠτίου, τοῦ χεῖρα τοῦ δεξιοῦ, καὶ πόδα καὶ δεξιόν. Εἶτα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἰσήγαγε· εἶτα ἐξελθοῦσι ῥητόν τινα ἀριθμὸν ἡμερῶν ἔνδον μεῖναι. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτῶν ἄξιον ἀκοῦσαι τῶν ῥήσεων. Αὕτη, φησὶν, ἡ χρεία Ααρὼν, καὶ ἡ χρεία τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων· λάβε Ααρὼν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ κριὸν καὶ σκαλησίασον τὴν συναγωγὴν ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ Εἶπε Μωϋσῆς πάσῃ τῇ συναγωγῇ [τοῦτο] τὸ ῥῆμα, ὃ ἐνετείλατο Κύριος. καὶ ὅπερ προσήγαγον αὐτὸν (δεῖ γὰρ ζωντιμεῖν) ἔλουσεν αὐτὸν ὕδατι, ἐνέδυσε τὸν χιτῶνα, ἔζωσε τὴν ζώνην, ἐνέδυσε τὸν ἐπενδύτην, ἐπέθηκε τὴν ἐπωμίδα, ἔζωσεν αὐτὸν καὶ συνέσφιγξεν, ἐπέθηκε δὲ λογεῖον, καὶ ἐπὶ δὲ λογεῖον τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν μίτρᾳ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς μίτρας δὲ πέταλον τὸ χρυσοῦν. Εἶτα λαβὼν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου, ἐπέρρανεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡγίασεν αὐτό, καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν, καὶ ἡγίασεν αὐτά, καὶ ἐπέχεεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ααρὼν, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ὁμοίως ἐποίησε, καὶ προσήγαγε τὸν μόσχον. καὶ ἔθυσεν, ἐπιθέντος Ααρὼν τὰς χεῖρας, καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ αἵματος λαβὼν ἔδωκεν ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐκαθάρισε τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὸ αἷμα ἔδεξεν ἐπὶ τὴν βάσιν [τοῦ θυσιαστηρίου,] καὶ ἡγίασεν αὐτό, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτῷ. Εἶτα ἐπῆλθέ τινα ἐξ αὐτοῦ κατέχουσι, τὰ μὲν ἔνδον, τὰ δὲ ἔξω· ἤγαγε πάλιν κριὸν, καὶ αὐτὸν ὡλοκάυτωσε. καὶ προσήγαγε πάλιν κριὸν ἕτερον, τὸν τῆς πληρώσεως. καὶ πάλιν ἐπιθέντος Ααρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἔσφαξε· καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ λαβὼν, ἐπέθηκε τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς Ααρὼν τοῦ δεξιοῦ, καὶ τὸν ἀντίχειρα τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς τοῦ δεξιοῦ. καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ὕστερον ἐποίησεν. Εἶτά τινα τῆς θυσίας λαβὼν, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰς χεῖρας Ααρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ οὕτω προσήγαγε. καὶ λαβὼν αἷμα πάλιν, καὶ ἐκ τοῦ ἐλαίου, ἐράνει ἐπὶ Ααρὼν, καὶ ἐπὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἡγίασεν

Λεῖτ. η. α. Ησ. ιγ. θ.

φωνὴν τινὰ ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου ζωσαν ἀκουομένην ἀνθρώπου ἐπῆλθε; μὴ τινὶ δόλωσιν
χ. ἰερὸν; τινὶ ὅτι τῶν λίθων; μὴ δὲ χρῖσμα δ' ἱεροσυλίαν; μὴ τὰ ἄλλα ἅπαντα καθεῖλεν ἄνθρωπος; οὐχ ὁ Θεὸς ζῶντα ἀνέστησε; πάντα τὰ δόλου ἐστί. Ἵνα οὖν ἔνεκεν ἀνέβλεψεν; οὐκ οἶδα, ὅτι μισήσας ὑμᾶς ὡς ἀπόστατας καὶ ἀποστραφεὶς καθάπαξ; οὐχί, φησὶν· ἀλλ' ὅτι τινὰ μικρὰ πολλὴν οὐκ ἔχομεν, ἀφ' τοῦτο ζῶντα οὐκ ἔχομεν. τίνος γ' ἕνεκεν τινὰ μικρὰ πολλὴν οὐκ ἔχετε; ὅτι ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐγκατέλειπε. μᾶλλον γ', ἵνα οὐκ ἀφελούσας τὰ αἰσχύνην ἀὐτῶν ἐμφράξωμεν σώματα, φέρε γ' τοῦτο δι' αὐτῶν ἀποδείξωμεν τῶν γραφῶν, ὅτι οὐχ ἡ τοῦ ναοῦ κατασκαφὴ τῆς πρὸς τινὰ προφητείαν αἰσχρίστως ἔστιν αἰτία, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ὃ δὴ μειζόνως αὐτοὺς προξενήσειν ἀφ' τῆς εἰς Χριστὸν μανίας, ἢ ὅτι μόνον προσκύνησαν. ὅτε γοῦν ὁ Μωϋσῆς προεφήτευσεν, οὔτε ναὸς ἦν, οὔτε βωμός, ἀλλὰ μυρία ἀσεβείας διετέλουν, γ' ὃ τῆς προφητείας οὐκ ἀπέσβη χρῖσμα· ἀλλὰ γ' αὐτὸς ὁ μέγας γ' γνήσιος πάππος, γ' ἕτεροι πρὸς τούτῳ πάλιν ἐδολοφόνησαν τοὺς προφήτας.
χ. ἀπέστη
χ. οὗτος
χ ἀναμεμίχθαι, ἐν τῇ Βαβυλῶνι, πάλιν Δαν. γ' Ἰεζ. δὲ ἕτερα τοιαῦτα· ἀλλὰ δι' μὲν τοῦτο μόνον, ἀλλὰ δι' μὴ ζῶντα ναοῦ δόλητος, γ' τῆς ἄλλης λατρείας ἁπάσης, εἶτα ἁμαρτηθέντος τούτου, δι' πάντων ἀχθέντων εἰς Βαβυλῶνα, πάλιν Ἰεζεκιὴλ γ' Δανιὴλ, γ' τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὁρώντες, οὐ πρὸ βωμοῦ ἑστῶτες, ἀλλ' ἐν μέσῃ χώρᾳ βαρβάρων, μεταξὺ πολεμούντων γ' ἀκαθάρτων ὄντες ἀνθρώπων, πνεύματος ἐπλήρουν, γ' τὰ μέλοντα προὔλεγον, γ' πολλῷ τῶν πατέρων γ' πλείονα γ' παραδοξότερα εἶπον προφήματα, γ' ὕμνοι ἐλάσαντο λαῶν, ὡς αὐτοῖς δυνατὸν ἦν ἰδεῖν. τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, νῦν οὐκ ἔχετε προφήτας; οὐκ εὔδηλον, ὅτι τὰ Θεοῦ τὰ καθ' ὑμᾶς ἀποστραφέντος; τίνος οὖν εἵνεκεν ὑμᾶς ἀπεστράφη; εὔδηλον γ' τοῦτο πάλιν, ὅτι διὰ τὸν σταυρωθέντα, γ' τινὰ τόλμαν τινὰ παράνομον ἐκείνου. πόθεν τοῦτο δῆλον, φησίν; ἀφ' ὧν περὶ τούτου μὲ ἀσεβοῦντες, πάντων ἐπιτυγχάνετε· νῦν γ' δοκοῦντες διαφεύγειν ζημίαν διὰ τὸν σταυρὸν, μείζονα ὑπομένετε βλάβην, γ' οὐδενὸς ἀπολαύετε τῶν πατέρων. ἵνα γ' γ' ἀπ' αὐτῶν τῶν προφητῶν τοῦτο σαφὲς γ' διὰ ῥητῶν μάθωμεν πρώτων, τινὰ αἰτίαν τῶν πρώτων καθ' ἣν μάθητε ἀκούσαντες τί φησιν Ἡσαΐας· πῶς γ' τινὰ ἐσομένην ἀναίρεσιν πᾶσι διὰ τοῦ Χριστοῦ προλέγει, καὶ τινὰ ὑμετέραν ἀγνωμοσύνην· Τῷ μόλωπι αὐτοῦ, φησὶν, ἡμεῖς ἰάθημεν, τινὰ διὰ τοῦ Ησ. ν. ε.
χ. σταυροῦ σωτηρίαν πᾶσι γενομένην· αἰνιττόμενος. Εἶτα λέγει, ἡμεῖς· τίνες, ἐπίταξε. Πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν· ἄνθρωπος γὰρ τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη. γ' λέγει τοῦ σταυροῦ Χριστοῦ, ὅτι πως φησίν· Ὡς πρόβατον ὅτι σφαγὴν ἤχθη, γ' ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. γ' πού ζῶντά ἐστιν ἰδεῖν ἐξελθόντα; ἐν ᾧ πάντα γέγονεν ἐκ τοῦ σταυροῦ. τοσαῦτα γὰρ καταμαρτυρησάντων αὐτοῦ, φησὶν, Οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. γ' Εἶπε Ματθ. κζ. ιε.
χ. πόσα συν πρὸς αὐτὸν ὁ ἡγεμών· ἀκούεις " τί σοι καταμαρτυροῦσι; γ' οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' εἰσήκει σιγῶν. τοῦτο τοίνυν ὁ προφήτης δηλῶν ἔλεγεν· ὡς πρόβατον ὅτι σφαγὴν ἤχθη, γ' ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος. Εἶτα δηλοῖ τινὰ διαμένειν τινὰ ἐν τοῖς δικαστηρίοις γινομένην τότε, φησὶν· ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τοιοῦτος
χ. αὐτὸν " ἀπὸ τοῦ σταυροῦ τὸν δικαίου λέγει ἐνεφύσατο τότε, ἀλλ' ἐδέξατο ταῖς ψυχαῖς μαρτυρίας
χ. ἐκβεβλη. ταῖς κατ' αὐτοῦ. ὃ γ' αἴτιον, ἀπὸ δὲ μὴ βούλεσθαι αὐτὸν " ἐπιξελθεῖν. Εἰ γὰρ ἐβούλετο, πάντα ἂν " ἐδίωσε γ' ἔσωσεν. Εἰ γὰρ ὅτι τοῦ σταυροῦ τότε ὤν, ταῖς πέτραις διέῤῥηξε, τινὰ
χ ἀκλινῆ τὴ οἰκουμένην ἐσκότισε, ταῖς ἀκτῖσιν ἀπέστρεψε ταῖς ἡλιακαῖς, νύκτα ἐν ἡμέρᾳ πάντα χρὸν τῆς γῆς ἐποίησε· γ' ἐν ᾧ δικαστηρίῳ δυνατὸς ἦν τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἠθέλησε, φρονήσας γ' ὑπεικάσας ὑπὸ δεινοπαθούμενος. ἀφ' τοῦτο φησὶν· ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. Εἶτα δηλοῖ, ὡς οὐκ ἄνθρωπος ἦν εἷς τῶν πολλῶν, ἐπίταξε· Τινὰ δὲ ἡμερὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι γὰρ ὄντα θεὸν οὐ φησὶν, ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ; ἀφ' τοῦτο γ' ὁ Παῦλός φησιν·

νομοθέτης, καὶ τῶν μειόνων ἀγαθῶν αἴτιος ὁ τῶν μειζόνων δημιουργός. διὰ τοῦτο Ⓐ μὴν εἰς αὐτὸν ἀστεῖσαντες ὑμᾶς, τὸ ὕδωρ καὶ ἀλμυρὸν· Ⓐ ὃ προσκυνοῦντες αὐτὸν ἡμεῖς, ἀλμυρότερον πάντων ὑμῶν ἔμπροσθεν ὄντες, διὰ τοῦτο τοῦ Θεοῦ χάριν στομωτέρους πάντων ὑμῶν ἰσμεν ποιῶ, καὶ τὸ μεῖζον πρὸ τῆς καθεστήκαμεν.

Καὶ πόθεν δῆλόν, φησιν, ὅτι ἀπεστράφη ἡμᾶς ὁ Θεός; λέγω γὰρ ἐπὶ χειρὸς ἡ ἀπόδειξεως. Εἰπέ μοι, τῶν προφητῶν αὐτῶν βοώντων, καὶ σάλπιγγος λαμπρότερον ἀφιέντων φωνὴν, διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως, διὰ τὴν ἐρημώσιν τοῦ ναοῦ, καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν εἰς ὑμᾶς συμβεβηκότων, ἐπὶ διὰ λόγων ἀπόδειξιν ὑπεζητεῖτε; ἀλλ' ὦ δέσποτα, φησι, ταῦτα ἡμῖν ἐπήγαγεν, οὐχ ὁ Θεός. μάλιστα μὲν οὖν ὁ Θεὸς τοῦτο εἰργάσατο. Εἰ δὲ ὦ δέσποτα ταῦτα λογίζῃ, σκόπησον πάλιν σκοπόν· ὅτι καὶ αἱ δέσποται, εἰ μὴ τῷ Θεῷ δοκοῦσιν ἰσοῦν τοῦτο, "Εἰ καὶ ἐτόλμων, ἀλλ' οὐκ ἂν ἴσχυσαν εἰς πέρας αὐτὰ ἀγαγεῖν. Εἰπέ μοι· ὅτε γοῦν τὴν Περσίδα πᾶσαν "ἄγαν ἐπλήθυνε ὁ βάρβαρος, καὶ ὡς ὑπίδρομος "ἅπαντα λῃστεύεσθαι προσεδόκησαν, καθάπερ σαγήνη τινὶ καὶ δικτύοις "εἰς τὴν πόλιν ἅπαντας εἶχε συγκεκλεισμένους· οὐχὶ τότε δὴ, τότε, ὡς ὁ Θεὸς ἵλεως ἴσθι, χαρεὶς πολέμῳ, καὶ μάχῃ, καὶ συμβολῇ, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας στρατιωτῶν "ἱππέων* ἀφεὶς πρὸ ὑμῶν, οὕτως ἔφυγε, ἀγαπῶν, εἰ σῴζεσθαι μόνος; καὶ ἄλλους ὑμῖν μυρίους πολέμους οὕτως ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πολλάκις. ὥστε καὶ νῦν, εἰ μὴ αὐτὸς ἴσθι ὁ καθάπαξ ὑμᾶς ἀφεὶς, οὐκ ἂν "ἴσχυσαν τὴν πόλιν ὑμῶν καθελεῖν, καὶ Ⓦ ναοὺς ἐρημῶσαι· οὐκ ἂν μέχρι τοσούτου τὰ τῆς ἐρημίας ἔμεινεν· οὐχὶ δὴ, πολλάκις ὑμῶν ὑπὸ χειρωσάντων, αὐτὸς ἡ ὑπὸ χείρωσις γέγονεν. οὐκ ἐστιν ὃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθεν ὑμᾶς, ὦ Ἰουδαῖοι, πεῖσαι πιεράσομαι, ὅτι οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει ἐποίησαν, ὅπερ ἐποίησαν εἰς ὑμᾶς Ⓐ βασιλεῖς Ῥωμαίων, ἀλλὰ διὰ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αὐτοῦ" καταλειφθεῖσαν. Εἰ γὰρ δέσποτα ἴσθι ἔρχεσθαι ὃν ἡμεῖς, ἔδει μέχρι τῆς ἀλώσεως σῴζεσθαι τὰ ὑμέτερα, καὶ μὴ πρότερον προελθεῖν ὑμῶν τὴν ἁμαρτίαν. κἀμοὶ γὰρ καὶ Ⓦ ὑμέτεροι λόγοι, ὅτι τὰ τείχη κατέσκαψαν δέσποται, καὶ τὴν πόλιν καθεῖλον, καὶ Ⓦ βωμοὺς ἀνέτρεψαν. μὴ γοῦν προφήτας δέσποται ἔπαυσαν; μὴ τὴν τοῦ πνεύματος χάριν ἀφεῖλον; μὴ τἄλλα τὰ σεμνὰ τὰ παρ' ὑμῖν αὐτοὶ κατέλυσαν; εἰς ὃ φωνὴν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φέρεσθαι, τὴν ὑπὲρ ὧν χρίσμα καὶ ἡγιασμένον ἐνέργειαν, τὴν δήλωσιν τὴν διὰ τῶν λίθων τοῦ ἱερέως; καὶ γὰρ ἡ Ἰουδαϊκὴ πολιτεία οὐχὶ κατέλυσε τὰ πάσας εἶχε τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ τὰς πλείους καὶ σεμνοτέρας αἴρεσιν ἐκ τῶν οὐρανῶν. εἰς ἃ λέγω· θυσίας ἐπανεχώρησε" γενέσθαι. ὁ μὲν οὖν βωμὸς κάτω ἐστὶν, καὶ τὰ ξύλα, καὶ ἡ μάχαιρα, καὶ ὁ ἱερεύς· ὃ δὲ πῦρ ὃ μέλλον ἔσεσθαι ἐν τοῖς ἀδύτοις ἐκείνοις, καὶ ταῖς θυσίαις δαπάνημα, ἄνωθεν εἶχε τὴν ἀρχήν. οὐ γὰρ δέσποτα εἰς Ⓦ ναοὺς εἰσῆλθε πῦρ, ἀλλὰ φλὸξ αἴνωθεν κατεπεχθεῖσα, οὕτω τὸ ὑπὸ τῆς θυσίας ἀναλωθὲν ἐπλήρου. καὶ πάλιν εἴ ποτε ἔδει τι μαθεῖν, ἀνὰ μέσον τῶν χερουβὶμ ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου φωνὴ τις ἐφέρετο, καὶ τὰ μέλλοντα προὔλεγε. πάλιν ὑπὲρ τῶν λίθων τῶν ὑπὲρ τοῦ στήθους τοῦ ἀρχιερέως, ὅπερ ἐκάλουν δήλωσιν, ἐγίνετό τις "ἔκλαμψις, καὶ τὰ μέλλοντα ἐσήμαινε. πρὸς τούτοις, οἶμαι τινὰ χρείαν ἔσεσθαι ἐροῖ, πνεύματος χάρις ἐφοίτα καὶ ὅλα ἦν ἀνεπίδεκτα, καὶ προφῆται τούτοις διηκόνουν τοῖς πράγμασι, καὶ πολλάκις καὶ καπνὸς καὶ ἄδυτα κατελάμβανεν. ἵν' οὖν μὴ δύωμαι τῶν Ⓐ Ἰουδαίων, μηδὲ δέσποτα λογίζωνται τὴν αὐτῶν ἐρήμωσιν· οὐχὶ τὴν πόλιν μόνον ἀφῆκε πεσεῖν, καὶ Ⓦ ναοὺς ἐρημωθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἅπερ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰς ἀρχὰς εἶχεν, ἐκποδὼν ἡμῖν ἐποίησε, τὸ πῦρ, τὴν φωνὴν, τὴν τῶν λίθων "ἔκλαμψιν, τὰ ἄλλα πάντα τὰ τοιαῦτα. ὅταν οὖν λέγῃ σοι ὁ Ἰουδαῖος, ὅτι ἂν δέσποται ἡμῖν ἐπολέμησε, ἄνθρωποι ἐπεβάλοντο, εἰπὲ πρὸς αὐτόν· μάλιστα μὲν οὐκ ἂν ἐπολέμησαν ἂν δέσποται, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐχώρησεν. ἔτι δὲ, τὸ τεῖχός σε καθεῖλεν ἂν δέσποτα· μὴ τὸ πῦρ ἀνῆψε καταφέρεσθαι ἂν δέσποτα οὐκ ἐκώλυσεν; μὴ τὴν

φωνὴν

† ταῦτα

χ. οὐκ ἂν ταῦτα ἐτόλμων ἐκ ἂν χ. ἀγαγὼν χ. ἅπαντες

χ. ἡ πόλιν ἅπαντας ἐν ᾗ ἐχ συγκλεισμένους χ. πεζοὺς * Λεπτέον χ. ἴσχυσαν οἱ ἡ πόλιν ὑμῶν καθελόντες, καὶ ναοὺς ἐρημώσαντες· χ. εἰς τὰ ἅλατα ἔψυχον.

χ. χάριν

χ. ἔλαμψις

χ. ἔλαμψιν

ἐρχῶ. Εἰ γὰρ τότε πιέζετο ἀσεβούντων ὑμῶν, πολλῷ μᾶλλον νῦν διαχεῖσθαι ἔδει, ὅτε οὐδὲν τοιοῦτον πάσχετε. τίνος οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐπέχει; καὶ ὑμᾶς αἰσχύνομαι λέγειν. Εἰ τινὰ τοιαύτην, ἐγὼ φανερὰς ἔρρω· μᾶλλον γὰρ οὐκ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὴ τοῦ σταυροῦ ἡ ἀλήθεια. ὅπου Χριστὸν ἀπεκτόνατε, ὅπου τὸν δεσπότην τὰς χεῖρας ἐξεπάτε, ὅπου τὸ αἷμα τὸ τίμιον ἐξεχέατε· ἔρχεται τοῦτο οὖν ἔστιν ὑμῖν ἐξήγησις, οὐδὲ συγγνώμη λοιπόν, οὐδὲ ἀπολογία. τότε μὲν γὰρ εἰς δούλους ἦν τὰ τολμήματα, εἰς Μωϋσέα καὶ Ἡσαΐαν καὶ Ἱερεμίαν· τότε καὶ ἡ ἀσέβεια διὰ τοῦτο ἐλήφθη, ἀλλ' ὅπου τὸ κεφάλαιον τοῦ κακοῦ ἐνταῦθα τολμηθέν. νυνὶ δὲ πάντα ἀπεκρύψατε τὰ παλαιὰ οὐδὲν ἔξω τραγῳδίας καταλείποντες ἔργον τῆς εἰς Χριστὸν μανίας· διὰ δὲ μείζονος κολάζεσθε νῦν ἐπιτιμίου. Εἰ μὴ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἄφατον τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀπιστίας, τίνος ἕνεκεν παιδευτοὶ οὐτοι [ὑμῖν] ὑμῖν ὁ Θεὸς ἐπέσχετε τότε, μηδὲν δὲ τοιοῦτον τολμῶντας ἀπορρέθεται νῦν; δῆλον, ὅτι διὰ παιδευτικὴν καὶ πάσης τραγῳδίας πολλῷ χεῖρον ἐτολμήσατε τὴν μάζονα. Χριστὸν ἀπελθόντες. ἔτι οὖν ἀνέξεσθε πλανᾶν ὑμᾶς τὸν τραγῳδοῦντα καλῶν, εἴπατέ μοι· καὶ οὐκ ἀπελθόντες ἑαυτοὺς ποῦ καταρύξετε, τοὺς οὕτω φαύλως τοῦ σταυροῦ ἀληθῶς ἀπολέποντες; Εἰ γὰρ πλάνος ἦν ὁ Ἰησοῦς, καθάπερ φατέ, καὶ τραγῳδούμενος· καὶ διὰ τοῦτο ἐβουλήθησαν ὑμᾶς ἐχθρῶν, ὅτι αὐτὸν ἀπεκτόνατε. Εἰ γὰρ ὁ Φινεὲς ἕνα τινὰ ἀπελῶν, ὁλόκληρον τὴν φυλὴν τοῦ ἔθνους ὀργὴν ἔπαυσεν ("Καὶ ἔστη Φινεές, φησί, καὶ ἐξιλάσατο, καὶ ἐκόπασεν ἡ ὀργή) καὶ ποσάκις ἀπειλήσαντας ἂν ἅπαντας ἐξήρπασε τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ μιᾷ σφαγῇ τραγικῇ τινος ἀνδρός· πολλῷ μᾶλλον ἐφ' ὑμῖν τοῦτο γνώεσθαι ἐχρῆν. Εἶτε παρόμοιόν ἐστιν οὐ φαῦλον ὑμῖν φαινόμενον. τί δήποτε οὖν ὁ μὲν Φινεὲς ἄνδρα τραγῳδοῦντα ἀπελῶν ἐδικαιοῦτο, καὶ ἱερωσύνης ἐτιμᾶτο· ὑμεῖς δέ, ὡς φατε, πλάνον καὶ ἀπατεῶνα φανερώσαντες, οὐ μόνον οὐκ ἐδικαιώθητε, οὐδὲ τιμᾶσθε, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα ἐπάγετε, ἢ ὅτε τοῦτον ἐσφάττετε; οὐκ ἔδηλον καὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις, ὅτι, ὅπου εἰς τραγῳδὸν καὶ πανοῦργον πρόωμόσατε, τοιαύτην ἐπωμόσατε δίκην; καὶτοιγε νῦν καὶ αἱμοῦ ἀπέχεσθε μιαροῦ, καὶ σάββατα τηρεῖτε· τότε δὲ καὶ εἰς αὐτὴν ἐνυβρίζετε τὴν ἡμέραν. καὶ ὁ Θεὸς ἐπετίμησεν διὰ τοῦ Ἱερεμίου φείδεσθαι τῆς πόλεως ὑμῶν, Εἰ παύσεσθε αἴροντες βαστάγματα ἐν σαββάτῳ· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν τοῦτο πίπτει, καὶ οὐκ αἴρετε βαστάγματα ἐν σαββάτῳ, καὶ τοῦτό ἐστι καταλλάττεται ὑμῖν. τὸ γὰρ ἁμάρτημα ὑμῖν ἐκεῖνο ἀπόντων μᾶζον ἐστί· ὥστε τραγῳδὸς ὑμῶν οὗτος ὁ λόγος ὁ τῶν ἁμαρτιῶν. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο λοιπὸν ὑμῶν βίον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο τὸ τόλμημα ἐν τοῖς πρόσθεν ἐστὶ δεινόν· ὡς εἴγε μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ὅπου ποιοῦσιν ὁ Θεὸς ὑμᾶς ἀπεγράφη, εἰ καὶ μυρία ἦτε πεπορνευκότες. καὶ δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τοῦτο δὲ μέλλω λέγειν νῦν. Τί γὰρ τοῦτό ἐστιν; "ἐκκαυθήσομαι τῷ Θεῷ πολλάκις λέγοντος διὰ τῶν προφητῶν πρὸς τοὺς πατέρας τοὺς ὑμετέρους, ὅτι ὑμᾶς μὲν ἄξιοι μυρίων ἦτε κακῶν· ἐγὼ δέ, φησί, ποιῶ διὰ τὸ ὄνομά μου, ἵνα μὴ βεβηλωθῇ τὸ ἐν τοῖς ἔθνεσι. καὶ πάλιν, Οὐ δι' ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ, οἶκος Ἰσραήλ, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ ὄνομά μου. ὃ δὴ λέγω τοιοῦτόν ἐστι· βαρυτέρας μὲν μυρίας ἦτε ἄξιοι καὶ κολάσεως· ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς λέγῃ, ὅτι ἀδυνατεῖ ὁ Θεός, καὶ μὴ δυνάμενος σῶσαι, ἀφῆκε τοὺς Ἰουδαίους ταῖς τῶν πολεμίων χερσί· διὰ τοῦτο ἀνέχεται καὶ φείδεται μου. ὥστε Εἰ τραγῳδούμενος ὁ Χριστός, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐσταυρώσατε, καὶ εἰ μυρία ἦτε ἡμαρτηκότες, καὶ πολλῷ τῶν πατέρων χαλεπώτερα· πάντως δὲ ὑμᾶς ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο διέσωσεν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα αὐτοῦ βεβηλωθῇ, ἵνα μὴ εἴπῃ τις, νομίζῃ), μηδὲ εἴπῃ τις, ὅτι διὰ ἐκείνους ταῦτα ἐπάγετε. εἰ γὰρ φαίνεται διὰ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν φέρων· πολλῷ μᾶλλον δὲ τοῦτο ἐποίησε νῦν, καὶ τὸν σφαγὸν ἀπεδέξατο τοιοῦτον, καὶ τὰ πολλὰ ὑμῶν ἐξήλειψεν ἁμαρτήματα. ὅταν δὲ φαίνηται εἰς τέλος ὑμᾶς ἀποστρεφόμενος, δῆλον ὅτι διὰ τοὺς ἐκείνων τοιούτους καὶ τοὺς εἰς τέλος ἐγκαταλείψεως δίκαιος καὶ τοῖς σφόδρα ἀναισχυντοῦσιν, ὅτι οὐχὶ τραγῳδούμενος ἦν ὁ σφαγείς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ

χ. πολλαπλασίονα ἢ εἴρηται.

χ. ἵνα μὴ ὑμῖν ἐγκαλῶ.

χ. ἔστι γάρ.

Ψαλμ. μ.

χ. ἐποιήσατε.

χ. ὑμᾶς.

χ. ἐκείνου.

χ. κἀγώ.

χ. ἀκούομεν ἀλλ. ἀκούσατε.

Ἱερ. ιζ. κα.

χ. ἐκκαυθήσομαι.

χ. πατέρων. χ. ὀνομαζηθῇ.

χθήσαιτες διεκωλύθησαν, τότε μὲν οὐδὲ γραπτῶν, ὕστερον δὲ * πυρὸς τὴν δημόσιον ἐκπυ- * ὑπὸ
λήσαιτος, καὶ καθαρίτος αὐτὸν τῆς ἀκαίρου φιλοτιμίας. λοιπὸν δὲ ἡδέως ἂν αὐτὸν ἐρωτήσαιμι
ἐγώ, τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ὦ Αἰγύπτιε μὲν τοῦτον διατείλαντες χρόνον, ἀπελάβετε τὴν οἰκείαν
πατρίδα; καὶ εἰς Βαβυλῶνα πάλιν ἀπαλλάττεσθε, ἐπανήλθετε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα; πάλιν ὑπὸ
Ἀντίοχον τοσαῦτα παθόντες κακὰ, πρὸς ὃν πρότερον ἐπανήλθετε χῆμα, καὶ πόλιν καὶ θυσίας
καὶ βωμοὺς καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ πάντα μᾶλλον τῆς προτέρας ἀπολαβόντες ἀξίας;
νυνὶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον γεγένηται. ἀλλ' ἑκατὸν καὶ δὶς τοσούτων ἐτῶν καὶ τρὶς καὶ τετρακὶς
καὶ πολλῷ πλείοσιν ἐκπεπτωκότες χρόνοις λοιπὸν ἐξ ἐκείνου ὅσον ἔτος μέχρις ἡμῶν· καὶ οὐδεὶς
ἄπιστα τοιαύτης μεταβολῆς ὁρῶμεν πρᾶγμα φαινόμενον· ἀλλ' ἀπεπτωκότα αὐτοῖς τὰ πρόσχηματα πάλαι, καὶ οὐδεὶς ὅπλον τοιαύτην ἐνδέχεται πρόφασιν, οἵαν ὁ πρότερον. εἰ γὰρ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἑαυτῶν προσκάλλοιντο, καὶ εἶπον, ὅτι
ὅπλῳ ἡμάρτομεν τῷ Θεῷ καὶ προσκρούσαμεν αὐτῷ, διὰ τοῦτο τὴν οἰκείαν οὐκ ἀπολαμβάνομεν χώραν· καὶ ὁ * ζωοχῶς κατηγορούντων τῶν προφητῶν ἀναισχυντοῦντες, καὶ τραγῳδοῦντας τὰς μιαιφονίας αὐτῶν ἐρευνῶμεν, ὅτι νῦν ἐξομολογήσονται καὶ κατάγνώσονται τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων· ἡδέως ἂν αὐτῶν ἔκαστον ἐρώτησαι πάλιν· διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ὦ Ἰουδαῖε, ἔξω τῆς Ἱερουσαλὴμ διατείβεις; ὅτι χρόνοι τοσοῦτοι; καὶ τί ὃ κερδαίνεις παροικῶν; μὴ γὰρ νῦν οὐκ ἁμαρτίαις μένουσι ζῶντες, ἀλλὰ τὸν ἀρχαῖον οὐ διαφυλάττουσιν ἐν καταρτώμασιν; οὐκ αἰσθάνῃ ἐξ ἔργων μιαιφονίας Χριστοκτονίαν ἀναιρουμένην; ἢ μιαίνει κατηγορήσαν ὑμῶν Ἰεζεκιὴλ ὁ προφήτης, ὅτι τὰς δύο πόλεις εἰσήγαγε, τὴν Ὁλὰ καὶ τὴν Ὁ- Ἰεζεκ. κγ. χ. Χριστοφόνοι
λιβᾶ, λέγων, ὅτι πορνῶν ἐμοιχεύσατο εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐπορνεύσατο τοῖς βαρβάροις, καὶ τὸν χ. Ὁλὰν καὶ τὴν Ὁλίβαν
ἀλλοτρίοις ἐθεράπευσε θεούς; ἆρ', οὐχί, τὴν ἀλαζονείαν ἐλέγχει τῶν πεπονθότων, καὶ τὴν χ. ἀναιδῆ
τοσοῦτον χρόνον γογγυσμῶν ὅτι τὴν ἐρημίαν, μόγις προσεκύνησαν; ἢ Μωϋσέα νῦν μὲν λίθοις βάλλοντες, νῦν δὲ ἐλαύνοντες, καὶ ἑτέροις μυρίοις ἔργοις αἰσθῆ ἐπιχειρήσατε πολλάκις; ἢ διεπλάττετο βλασφημοῦντες εἰς τὸν Θεόν; οὐ τῷ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθητε; οὐ τοὺς ὑμῶν ἐσφάξατε καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν τοῖς δαιμονίοις; ἢ πῶς εἶδος αἰσχύνης καὶ ἁμαρτίας ἐπεδείξασθε; οὐχ ὁ προφήτης φησὶν ὡς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ πρὸς ὑμᾶς· χ. ἐντρέπ.
Ψαλ. ξδ ια. Τετραφίκοντα ἔτη προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ, καὶ εἶπον, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ; πῶς οὖν οὐκ ἀπεγράφη ὑμᾶς τότε ὁ Θεός· ἀλλὰ μὴ τὰς παιδοκτονίας, μὴ τὰς εἰδωλολατρείας, μὴ τὴν πολλὴν ἀγνωμοσύνην, μὴ τὴν ἄφατον ἀχαριστίαν, καὶ προφήτου ἀφῆκεν εἶδος πρὸ ὑμῶν τὸν μέγαν Μωϋσέα, καὶ σημεῖα εἰργάζετο θαυμαστὰ καὶ παράδοξα· ἢ ἅπερ ἐπ' οὐδενὸς ἂν θεράποντι ἐγένετο, ταῦτα ἐφ' ὑμῶν ζωΐσαντι, προφέλης μὲν ὑμῖν ἀπὸ ὀρέους τιμωρίης, φύλου δὲ ἀπὸ λαμπάδος ὑμῖν προσηνυμένου, ἢ τὴν πολεμίων αὐτομάτους ὑμῖν παραχωρησάντων, τε πόλεων αὐτοσχεδὸν ἁλισκομένων; οὐχ ὅπλων ὑμῖν ἐδόθησαν, οὐ παρατάξεως, οὐ μάχης· ἀλλ' ἐσαλπίσατε μόνον, καὶ τὰ τείχη αὐτόματα κατέπεσε. χ. ἢ μὲ χρὴ
εἶπε δὲ ὑμῖν ἵνα ἡ προφήτης καὶ παράδοξος. καὶ βοᾷ ὁ προφήτης λέγων· ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, ἐπισιτισμὸν ἀπέστειλεν αὐτοῖς εἰς πλησμονήν. ἵνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, τότε μὲν ἀστοιχοῦντες, εἰδωλολατροῦντες, παιδοκτονοῦντες, τὸν προφήτας λιθάζοντες, μυρία ἐργαζόμενοι δεινὰ, τοσαύτης ἀπολαύετε βρώσεως, τοσαύτης παρὰ τοῦ Θεοῦ προστασίας· νῦν δὲ οὐκ εἰδωλολατροῦντες, οὐδὲ παῖδας ἀποκτείνοντες, οὐδὲ προφήτας λιθάζοντες, τὰ αἰσχρὰ λωσία διάγετε δίαιτα; μὴ γὰρ ἕτερος ἐστὶν ὁ τότε Θεὸς, καὶ ἕτερος νῦν; οὐχὶ ὁ αὐτὸς ἐστιν ὁ καὶ σκηνὰ οἰκοῦμεν, καὶ ταῦτα νῦν ἐργαζόμενος; τίνος οὖν ἕνεκεν, εἰπέ μοι, ὅτι μὲν μείζονα ἐλάμβανε τὰ ἁμαρτήματα, πολλὴν ἐλάμβανε ὑμῖν ἡ ἡμὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ· ὅτι δὲ ἐλάττονα πλημμελεῖτε νῦν, πάντως ὑμᾶς ἀπεγράφη, καὶ ἀπιστίας παρέδωκε δίκην; εἰ γὰρ νῦν ὑμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἀπεγράφη, πολλῷ μᾶλλον τότε

ἐχρῆν.

ὅτι ταύτην τὴν τάξιν τὴν τάπεζαν τῆς ὑπομονῆς. τοῦτο δὲ καὶ ἡμεῖς πεπόνθαμεν. ὅπου γὰρ τῆς πρὸς Ιουδαίους ἡμῶν μάχης, καὶ ὑπομένοντας αὐτῶν τὰς ἀναισχυντίας ἀντιρρήσεσι, τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν καθαίρομεν, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ νοήματα ἐξηχμαλωτίσαμεν εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ· ὑπομονῆς πλείονά πως ἐχρήσαμεν τοῖς ἐκείνους πολέμοις. ἀλλὰ τί πάθω; ὀφείλει μοι τὴν φωνὴν ἀφειδεστέραν γενομένην, καὶ τοῖς τοῦτον πάλιν μάχεσθαι οὐ δυναμένην. καὶ ταύτὸν μοι δοκῶ πάσχειν τοῖς, οἳ αὖ εἴ τις γραπτὰς κατακόψας πύρας τῶν αἱρετικῶν, καὶ μὴ πολλοῦ τοῦ θυμοῦ τῇ φλογὶ τῶν ἐχθρῶν ὑπεπτισεν, καὶ πολλὰ σώματα κατιεγκών, εἶτα ὀφθέντας ὁ ξίφος μὴ ἀθυμίας τοῖς σὺν ἑαυτῷ πάλιν ἐπιμαστρέφει· μᾶλλον δὲ ὁ ἡμέτερος χαλεπώτερον πάθος. γραπτὴν μὲν γὰρ ὀφθέντα ὁ ξίφος ἔξεσι πῦρ ἑτέρου τινὸς τῶν ἐγώτων ἁρπάσαι, καὶ τοῦ θυμοῦ χρήσασθαι, καὶ τὴν προθυμίαν ὑπὸ δείξασθαι τὴν πολλήν· φωτὸς δὲ καμούσης, πῦρ ἑτέρου φωτὸς λαβεῖν οὐκ ἔνι. τί οὖν; ἀποστρέψομεν καὶ ἡμᾶς; ἀλλ' οὐκ ὑπιστέπει τῆς ἡμετέρας ἀγάπης ἡ τυραννίς. αἰδοῦμαι καὶ τὸ παθεῖν τὴν πρὸ αἰῶνος, ἀλλ' αἰδοῦμαι δὲ καὶ τὴν ὑμετέραν προθυμίαν. διὸ δὴ καὶ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς δυνάμει ὑπερχρήσαμι πιεσόμεθα, ταῖς βύβλοις τούτοις, καὶ τῇ ὑμετέρᾳ δὲ πρὸ ὑπερρίψας ἀγάπῃ. μηδεὶς δὲ ὑμῶν ἀκριβείας καὶ ἀγωνιστὴν τὸν λόγον, εἰ, τῶν μαρτύρων ἡμᾶς καλεσάντων τὰ μέσα, ἡμεῖς τὴν διήγησιν τῶν ἐκείνων ἀθλων ἀφέντες, περὶ Ιουδαίους ἀποδυόμεθα. καὶ γὰρ ἐκείνοις πρόφασις οὗτος ὁ λόγος. ἀπὸ γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐγκωμίων οὐδὲν αὐτοῖς γέγονε λαμπρότερον. τί γὰρ αὖ δέοντο τῆς ἡμετέρας γλώττης, ὧν καὶ τὰ παλαίσματα ἀπὸ πηγῆς φύσιν ἔσχε, καὶ τὰ ἔπαθλα ἀπὸ δυνάμεως καὶ σοφίας; κατεπάλαισαν τῆς παρούσης ζωῆς, κατεπάτησε βασανιστήρια καὶ κολάσεις, ἀπὸ δὲ θανάτου, ὃν οὐρανὸν ἐπερώθησαν, ἁπαλλάγησαν τῆς ζάλης τοῦ βιωτικοῦ πραγμάτων, εἰς τὸν βυθὸν κατέπλυσαν λιμένα, οὐ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἱμάτια πολυτελῆ, ἀλλὰ θησαυροὺς ἀσύλους ὑπιφερόμενοι, σωφροσύνην, ἀνδρείαν, ἀγάπην. εἰς τὸν Παῦλον τελεῦσι χρεών, ὃς τῷ Θεῷ αὐτὸν τὴν προσδοκίαν τῶν Θεῶν περιθέμενος, καὶ ὃ τῶν μέλλοντος ἄθλων λοιπὸν ἀφυγόντες. ἵνα οὖν αὖ δέοντο τῶν ἡμετέρων ὅτοι λόγων; διὰ τοῦτο αὐτὴ προθυμοτέρα αὐτοῖς ἡ σπουδή. ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐγκωμίων, ὅπερ ἔφθην εἰπών, οὐδὲν αὐτοῖς εἰς τὴν οἰκείαν δόξαν ἐστὶ πλέον· ἀπὸ δὲ τῶν τῶν Ιουδαίων ἀγώνων πολὴ γέγονε δὴ αὐτοῖς ἡδονή, καὶ σφόδρα αὖ τούτων μᾶλλον ἐπαχθύναιεν τὸν λόγον τὸν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ λεγομένων. Ιουδαίους γὰρ μᾶλλον μισοῦσιν οἱ μάρτυρες· ὅπου καὶ τῶν ἐκείνων ταυρωθέντα σφόδρα ἐφίλησαν. ὅτι μὲ γὰρ ἔλεγον, Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν· ἐκφοβεῖ δὲ καὶ ὁ αἷμα ὃ ἑαυτῶν ἐξέχεαν διὰ τῶν ἐκείνων αἱμαρθέντα. ὥστε ἡδέως ἂν τούτων ἐπαχθύναιεν τὸν λόγον. ὅτι μὲ οὖν, εἰ τέλος ἔμελλε λήψεσθαι ἡ πρόνοια ἀγαθή, καὶ τοῦτο ἂν προεῖπεν ὁ προφήτας, καὶ οὐκ ἂν ἐσίγησαν, ἵνα μὴ ἀπιδείξαιμι, ὅτι ἀμνημοσύνας ἀπάσας μὴ προφήτου διέξεισι ἐπιτρεχθύσας αὐτοῖς, τὸν τὸ Αἰγύπτῳ, τὸν τὸ Βαβυλῶνι, τὸν ὅτι Αντίοχον τὸν Επιφανῆ. ἐκεῖσε γὰρ τούτων καὶ χρόνοι καὶ τόποι προμαχηρυχθέντα ἀπιδείξαιμι ἂν τῶν θείων γραφῶν. τῇ προύσῃ δὲ οὐδὲν ὅμοιον χρόνοι προφήτης, ἀλλ' ὅτι μὲ ἥξει, καὶ ἐρημώσει πόλιν, καὶ μεταστήσει τὴν πολιτείαν, καὶ μὴ ποσὶ χρόνοι τῆς ἐκ Βαβυλῶνος ἐπιμονῆς συμβήσεται, προεῖπεν ὁ Δανιήλ· ὅπου δὲ ἔξει τέλος, καὶ στήσεταί ποτε τὰ κακὰ ταῦτα, οὔτε ἐκεῖνος ἐδήλωσεν, οὔτε ἄλλος τις προφήτης. ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον προφήτευσεν, ὅτι ἕως ζωτελείας καθέξει [αὐτὸν] ἡ δουλεία αὕτη. καὶ μαρτυρεῖ τοῖς εἰρημένοις ὁ χρόνος ὁ τοῦτος· ἐξ ἐκείνου γὰρ ὁρμώμενος, καὶ ὁδὸν ἴχνος, οὐδὲ προοίμιον οὐδέπω μέχρι καὶ σήμερον ἐμφάσεως χρηστῆς μεταβολῆς· καὶ ταῦτα πολλάκις ὑπερχρησάντων αὐτῶν δυάσησαι θεῷ καὶ ἀγαθῷ. καὶ γὰρ καὶ Ἄπαξ καὶ δὶς καὶ τρὶς ὑπὸ Αδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου καὶ Ιουλιανὸν ὑπερχρησάντες

χ. ἐμπεσὼν

χ. αἰδοῦμαι δὲ

χ. ἀκριβείας χ. ἀποδυόμεθα

χ. πλεῖνες * κατεπάτησαν τες

χ. Χριστοῦ

Matth. κγ. κα.

χ. διαβόλου

Σοφον. 6. 14. λοιπὸν δὲ θεσπ. ὁ οὖν Σοφονίας οὕτω πως φησίν· Ἐπιφανήσεται Κύριος ὅτι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἰσχναθροῦσι πάντας τοὺς θεοὺς τῆς γῆς, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτοῦ. καίτοιγε οὐκ ἐφθη τοῦτο, ἀλλ' εἰς ἕνα τόπον λατρεύουσι σκέλλουσιν ὁ Μωϋσῆς. ὅταν οὖν ἀκούσῃς τῶν προφητῶν προλεγόντων καὶ προαναφωνούντων, ὅτι οὐκ ἐπ εἰς μίαν πόλιν, οὐδὲ εἰς ἕνα τόπον δυάγκαθήσονται χωλάζεσθαι πάντοθεν ὁ δὲ θεσπ. πάντι, ἀλλ' οἴκοι καθήμενος ἕκαστος θεραπεύσει ὃ ἴδιον, τίνα οὖν ἔχοις εἰπεῖν ἐπερείσασθαι, ἀλλ' ἢ τὰ προφήτας τούτους; ἄκουε γοῦν πῶς καὶ τὰ διαβόλια καὶ ὁ ἀπόστολος τῷ προφήτῃ τούτῳ συνᾴδουσιν. ὁ μὲν οὖν προφήτης εἶπεν, Ἐπιφανήσεται Κύριος· ὁ δὲ ἀπόστολός φησιν, Τιτ. β. 11. Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσι ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς. οὗτος εἶπεν, Ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη· ἐκεῖνος φησιν, Ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους. οὗτος εἶπεν, Ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῆς γῆς· ἐκεῖνος, Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως * ζήσωμεν. πάλιν ὁ Χριστὸς τῇ Σαμαρείτιδί φησι· Πίστευσόν μοι, γύναι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. ταῦτα οὖν ἔλειπε, τίνι τι ἀνάγκην λύσει λοιπὸν τὴν ἐκ τῆς τοῦ τόπου προσηκούσης, ἐν ᾧ τῆς λατρείας ὑψηλότερον καὶ πνευματικώτερον εἰσάγων. ἐνταῦθα μὲν οὖν μετὰ τούτων δόξαι πάλιν, ὅτι οὔτε θυσία, οὔτε ἱερωσύνη, οὔτε βασιλεὺς προσῆκε Ἰουδαίοις ἔσεσθαι λοιπόν. μάλιστα μὲν γὰρ ὀφεῖλε τῆς τοῦ τόπου καταστροφῆς ἅπαντα ταῦτα συναποδιδόναι· νῦν δὲ οὐ τοῦτο πράττει, ἀλλ' ἐᾷ καὶ προφήτας προφητεύειν ῥητῶς περὶ τούτου λέγοντας. ἀλλ' ὁρᾷς κἀκεῖνος ἀνακαλούμενος ὑμᾶς τῷ μέτρῳ τῶν εἰρημένων, ἐν δίδοικα μὴ μάτην ἡ εἰκὴ δόξω διατρίβειν. διὸ πάλιν αὐτὰ εἰς ἕτερα ὑμῖν ἀναχρόμενος καιρὸν ἐρῶ, ἐκεῖνο τέως διόμεθα ὑμῶν, τοὺς ἀδελφοὺς δεξαμένους τοὺς ὑμετέρους, ἀπαλλάξαι τῆς πλάνης, ἐπιμαρτύρεσθαι ὅτι τῷ ἀληθείας. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἀκροάσεως, ὅταν ἡ δεῖξις τῶν ἔργων ἐπιδείξει μὴ συμβαίνῃ τοῖς λεγομένοις. ἡ γὰρ εἰρήνη, οὐ δι' ὑμᾶς εἴρηται, ἀλλὰ δι' ἐκείνους τοὺς ἀθετοῦντας, ἵνα πρὸς ἡμᾶς ἐκεῖνοι μανθάνοντες ταῦτα, καὶ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀσεβείας, εἰλικρινῆ καὶ γνήσιον τὸν διδασκαλίαν ἐπιδείξωνται, καὶ τοὺς ποινῆς φεύξωνται τοὺς Ἰουδαίων [δεξαμένους καὶ] συναγωγάς, τοὺς τε τὴν πόλιν, τοὺς τε τὴν προφητείαν, τὰ ἀπώλεια τῶν λημμάτων, τὰ τῶν δαιμόνων καταγώγια. μὴ τοίνυν προσθῶμεν τῷ σωτηρίῳ ἐκείνων, ἀλλὰ συνεργασάμενοι καὶ πολυπραγμονήσαντες, τοὺς νοσοῦντας ἐπιμαχάσθω τοῦ Χριστοῦ· ἵνα καὶ τὸν πρόσκαιρον βίον, καὶ τὸν μέλλοντα ζῶμεν, τῷ πολλῷ τοῦ κατορθώματος μείζονα δόσιν ἀπολαβόντες, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα, ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΛΟΓΟΣ γ'. ΤΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ ὁμιλίαν εἰπὼν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ βεβαίως καταχθεὶς ἀπὸ τῆς μήνης τῶν Εἰρηναίων, οὕτω ταύτην εἶπε.

ΤΑ θεῖα ἕως μὲν οὐ τοῖς ὕλαις νέμῃ, καὶ τῆς περὶ ἀνθρώπους μάχης ἀμελεῖται ὅταν τυγχάνῃ, ἡμιρώτερά πως ὄντα καὶ θραύστερα· ἐπειδὰν δὲ αὐτὰ λαβόντες αἱ κοσμικαὶ εἰς τὰς πόλεις ἀγάγωσι, καὶ καταλύσαντες τοὺς τῶν θελομάχων διαγείρωσι πόλεμον, εἶτα ὀπισθοδήσαντα χρὸς ἀπογλύσηται, καὶ αἷμα ἀνθρώπινον πίῃ, οὐκ οὐ ῥᾳδίως ταύτης ἀπαλλαγὴν λοιπὸν τῆς θοίνης, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς

ὅτι
ἀγάγωσι

διὰ τοῦτο ἐγένετο, ἵνα μηδεμία αἰσχύνη αὐτοῖς καταλιμπάνηται τοῦ φάσις. ἐπ' οὖν
ἀμφισβητεῖς, ὦ Ιουδαῖε, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ προῤῥήσεως, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς τῶν προ-
φητῶν ἢ τῆς τῶν πραγμάτων ἀποδείξεως μαρτυρίαν ὁρῶν σε καταφιλοσοφοῦντα; ἀλλ'
οὐδὲν θαυμαστόν. τοιοῦτον γὰρ ὑμῶν ὁ ἔθνος ἀεὶ πρὸς τὰ κρείττονα, καὶ τοῖς φθονε-
χ. βέλεσι χ ἐφοπλίσω- μαι ροῖς ἀεὶ μάχεσθαι μεμελετηκός προῄρηται. "Βάλε καὶ ἵππους" ἐφοπλίσω σοι προ-
φήτας φθονερῶς αὐτὸ τοῦτο λέγοντας, ὅτι τὰ ὑμῶν ἡμέτερα λήψεται τέλος, τὰ δὲ ἡμέτερα δώ-
σουσι, καὶ πάντα χῶρα τῆς οἰκουμένης ἐκπλήσεται τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ θυσίας ἑτέρας
χ ὧν εἰσπεσήσεται ξένος, ἐκείνων τῶν πρὸ ὑμῶν καταλυθεισῶν; ἄκουσον γοῦν τοῦ Μαλαχίου
τοῦ μὴ τῶν ἄλλων προφήτας ἐλάττους. τοῦτό γὰρ Ησαΐου, τοῦτο μαρτυρέσθω τεῶς,
τοῦτο Ιερεμίου, τοῦτο τῶν ἄλλων προφητῶν τῶν περὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἵνα μὴ λέγῃς, ὅτι
τὰ δηλούμενα ταῦτα, ἃ προείλεγον, ὅτε τῆς αἰχμαλωσίας ἔζεσθε· ἀλλὰ πάλαι προφήτου,
Ⓦ μὴ τοῦ ἐπαινοῦντος τὸν τῶν Βαβυλωνίων, ἢ τοῦ τῆς πόλεως καταστάσιν, σαφῶς περὶ τῶν
χ. ὑμετέρων ἀπρεπῶν πραγμάτων προφητεύσαντα. ὅτε γὰρ ἐπεμπλήσθη, ἢ τὴν πόλιν ἀπέλαβον,
ἢ Ⓦ ναὸν ᾠκοδόμησαν, ἢ τὰς θυσίας ἐπετέλουν, τοῦτο μέλλουσαι ἐρήμωσιν ταύτην τοῦτο
ἐκείνων προλέγων, ἢ τοῦτο τῶν θυσιῶν ἀναίρεσιν, ὅτι πως φησὶν ὁ Μαλαχίας ἐκ προσώπου τοῦ
Θεοῦ· Εἰ λήψομαι ἐξ ὑμῶν μόσχους, λέγει Κύριος παντοκράτωρ· ὅτι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡ- Μαλαχ α. ιε.
* ἢ λίου * μέχρι δυσμῶν τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, ἢ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα
προσάγεται τῷ ὀνόματί μου, ἢ θυσία καθαρά· ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. πότε ταῦτα ἐξέ-
βη, ὦ Ιουδαῖε; πότε ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσηνέχθη τῷ Θεῷ; πότε θυσία καθαρά;
οὐκ ἂν ἔχοις ἕτερον εἰπεῖν χωρίον, ἀλλ' ἢ τοῦτον Ⓦ μὴ τὸν τοῦ Χριστοῦ παρόντα. ὡς εἰ
μὴ τοῦτον προλέγει Ⓦ χωρὶς, μηδὲ τὴν θυσίαν τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ τὴν Ιουδαϊκὴν· ἢ
χ ἔσται ἀνόμους ἔσται ἡ προφητεία. Εἰ γὰρ τὴν Μωϋσέως κελευόντως εἰς μηδένα ἕτερον τό-
χ. εἰ μὴ πον ἀνάγει θυσίαν, "ἀλλ' ἢ εἰς Ⓦ τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται Κύριος ὁ Θεός, ἢ εἰς ἓν χωρίον
συγκλείοντος ταύτας θυσίας ἐκείνας, ὁ προφήτης λέγει, ὅτι ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα μέλλοι
προσάγεσθαι ἢ θυσία καθαρά· οὐκοῦν ἀναίρεσιν ἢ μάχην τῷ Μωϋσῇ. ἀλλ' οὐκ ἔστι μά-
χη ἡ φιλονεικία. πρὸ γὰρ ἑτέρας ἐκείνος εἶπε, καὶ πρὸ ἑτέρας ἦλθε προφητεύσουσι ὕστε-
ρον. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπό τε τῶν εἰρημένων, ἀπό τε ἑτέρων σημείων. ἢ προῆλθον μὲν ἀπὸ τοῦ τόπου. οὐ γὰρ ἐν μιᾷ πόλει, καθάπερ ὅτι τῶν Ιουδαίων· ἀλλ' ἀπὸ
* ἢ ἀνατολῶν ἡλίου * μέχρι δυσμῶν τὸ θεραπείαν ἐπιτελεῖσθαι ταύτην προεῖπεν. Εἶτα
ἀπὸ τοῦ ζήτου τῆς θυσίας. τῷ γὰρ καθαρῷ αὐτὸν προσφωνῶν, ἔδειξε πάλιν ἔλεγε. ἢ ἀπὸ
τῶν προσώπων ἢ τῶν προσαγόντων αὐτόν. ὑ γὰρ εἶπεν, ἐν τῷ Ισραὴλ, ἀλλ', ἐν τοῖς ἔθνε-
* ἐκ σι. ἢ ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι * ἐν μιᾷ ἢ δυσὶ ἢ τρισὶ πόλεσι ταῖς τῆς λατρείας ταύτης ἔσεσθαι
ταύτης· οὐκ ἁπλῶς εἶπεν, ἐν παντὶ τόπῳ, ἀλλ', ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου, ἕως μέχρι δυσμῶν·
δείκνυσι, ὅτι ὅσον ὁ ἥλιος ἐφορᾷ χθόνα, τοσοῦτον καὶ τὸ κήρυγμα καταλήψεται. καθαρὰν
χ διὰ χ διὰ ἢ λέγει θυσίαν, ὡς τῆς παρ' ἑτέρας ἀκαθάρτου ὕσης, ὑ "οὐδὲ τὴν οἰκείαν φύσιν, ἀλλ' "οὐδὲ
προαίρεσιν τῶν προσαγόντων. Διὰ τοῦτο ἔλεγε, Θυμίαμα βδέλυγμά μοί ἐστιν· ἄλλως δέ, Ησ α.
ἢ αὐτὸν τὴν θυσίαν εἴ τις σκοπεῖ, πολὺ τὸ μίσος εὑρήσει ἢ ἄπιστον, ἢ ποσῶτον, ὡς
ταύτην καινὸν μόνην ἢ Ⓦ τῆς συγκρίσεως λόγον λέγεσθαι καθαράν. καὶ ὅσῳ ὅτι
τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος ἔλεγεν ὁ Παῦλος· Οπ ὑ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἕνεκεν τῆς ϛ. Κορ. γ. ι.
ὑπερβαλλούσης δόξης· τοῦτο καὶ σκοπῶν θαῤῥοῦντες δὲ εἴποιμεν, ὅτι συγκρινομένη
τοῖς σκιαῖς αὕτη ἡ θυσία, καινὸς αἱ λεπτὴ καὶ μόνη καθαρά. ὑ γὰρ ἀπὸ κα-
πνοῦ ἐξ ἱκάνου, οὐδὲ δι' αἱμάτων ἢ λύτρων, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς τοῦ πνεύματος προσά-
γεται χάριτος. ἄκουσον δὴ ἢ ἑτέρου προφήτου τὸ αὐτὸ τοῦτο προαναφωνοῦντος καὶ λέ-
χ. αἰτίαν τα γοντος, ὅτι οὐκ ἐν ἑνὶ τόπῳ ἵσται ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ θεραπείας, ἀλλὰ πάντες αὐτοῦ" εἴσονται

λοιπὸν

νίζων μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ὑπεχθροῖς πεφήμασιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀρχαῖα καὶ παλαιά, μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν τοῖς ἔπι πρεσβυτέροις ἡμῶν ὅτι γνώριμον· ὃ δὲ μέλλω νῦν ἐρεῖν, καὶ τοῖς σφόδρα νέοις δῆλόν ἐστι καὶ καταφανές. οἶδε γὰρ ὅτι Ἀδριανοῦ καὶ Κωνσταντίνου γέγονεν, ἀλλ' ὅτι βασιλέως πρὸ εἴκοσι ἐτῶν γεγονότος ὅτι τὴν ἡμετέρας Ἰουλιανοῦ γάρ, ὃν πολλοὶ * ἀσεβείας τὸν βασιλέα νικήσαντος, καλοῦντος αὐτὸν ὅτι ταῖς τῶν εἰδώλων θυσίας, καὶ ὅτι ἀποστόμου πρὸς τὴν εἰκείαν ἀσέβειαν, εἶτα ⓜ παλαιὸν τῆς θεραπείας προσβαλλομένου ζῆτον, ἐπὶ λέγοντος, ὅτι καὶ ὅτι τῶν πρεσβύτων ὑμετέρων οὕτως ὁ Θεὸς ἐθεραπεύετο· καὶ ἄκοντες " ὁμολογοῦμεν τότε ταῦτα, ἅπερ ἡμᾶς ἀπεδίξαμεν νῦν, ὅτι τῆς πόλεως ἔξω θύειν οὐκ ἦν, ἀλλὰ παρανομοῦσι πολλῶν ὅτι πολεμούντων ὅτι γῆς ἀνοσίας. ὥστε εἰ βάλει, " ἔφασαν, ἡμᾶς θύειν ἐκ τοῦ, ἀπόδος ἡμῖν τὴν πόλιν, διάσησον ⓜ ναόν, δῆλον ἡμῖν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, " ἔσεσθαι ⓜ βωμόν· ἐ θύσομεν ἐν νῷ, καθάπερ ἐ πρότερον. καὶ οὐκ ἠξίουν ⓐ μιαρὸν καὶ αἰσχρὸν τοῦτο καὶ διὰ τοῦτο ἀσεβοῦς καὶ ἕλληνος ταῦτα αἰτοῦντας, καὶ τὰς μιαρὰς [ἐκείνου] χεῖρας καλοῦντες ὅτι τὴν τῶν ἁγίων οἰκοδομήν. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀδύνατα ἀδυνάτοις ὑπεχθροῖς πεφήμασιν, οὐδὲ ζωῆδαι, ὅτι εἰ μὴ αἰθέσπιος ἰὼν ὁ καταλύσας σκῆνα, σὺν ᾧ καὶ διὰ αἰθέσπιου πάλιν λαβεῖν αὐτά· Θεοῦ γὰρ ὄντος τὸ καθελόντος αὖ τὴν τοῦ πόλιν, ἀνοίκητον τὰ τῆ θεία δόξη τα ψήφῳ δυνάμει αἰθεσπίῳ παραπέμψαι πού. Ἀ γὰρ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, φησι, τίς ἀφανιεῖ; καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει, ὥσπερ γὰρ ἃ αἱ διάσησιν καὶ βουληθῇ μόνον, καθελεῖν ἀδύνατον αἰθέσπιος· ὅτως, ἅπερ αἱ καθελεῖν καὶ βούλη, ὧδον καθηρημένα, διάσησαι πάλιν οὐκ ἔστι. ἕως γὰρ, τὸ ναοῦ ἐδίδου καὶ τὸ βωμόν * δίδου, καθάπερ ὑμεῖς ἀποστρέφετε μάτην· μὴ καὶ ὁ πῦρ δώσῃ ὑμῖν ἀφεῖναι οὐκ τῶν οὐρανῶν δυνατὸς ἰὼ; τοῦτο γὰρ οὐκ ὄντος, σκαιὸς καὶ ἀκάθαρτος ἰὼν ἡ θυσία. ἐμὲ τοῦτο γοῦν ⓐ παῖδες Ἀαρὼν ἀπώλεσαν, ὅτε πῦρ ἀλλότριον εἰσήνεγκαν. ἀλλ' ὅμως " πρὸς ἅπαντα τυφλώττοντες, πρόφασιν αὐτοῖς, καὶ ἱκέτευον συναράσθαι καὶ συνεφάψασθαι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. ὁ δὲ καὶ ἅπτεται διόλωσε, καὶ ὅπως ἅπαν τὸ ἔργου ἔπεμψε. δὺ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς, καὶ πηγῆς πρώτου σκάψαι, καὶ πρώτα ἐποίει καὶ ἐπεσφαλματεύετο, πρέμα καὶ τῷ μικρῷ, ἄχρις αὐτοῦ· εἰς ὃ θύειν ἐμβάλῃ, πρόσοδον σκάψαι ὅπι τὸν τῶν εἰδώλων θεραπεῖον " ἦκεν ῥᾳδίως, ὁμοῦ τε ἐλπίζων ὁ μεμψιμοιρῶν καὶ ἀνόητος, τὸ Χριστοῦ" πρόφασιν τὸν ἀποφάσει τὸν οὐκ ἐάσαι ἀνασκάψαι ⓜ ναὸν σκάψαι. ἀλλ' Ὁ δραστήριος οὗτος σοφὸς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν, διὰ τῶν ἔργων ἐλέγξαι τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. ὡς γὰρ ἔφανεν τῆς ἀνομίας ταύτης ἀπουδῆς, καὶ γυμνοῦν πράξαντο τὰ θεμέλια, καὶ πολὺν σκάψαι χοῦν, καὶ τῆς οἰκοδομῆς ἅπτεσθαι λοιπὸν ἤμελλον· πῦρ ἐκπηδῆσαν ἐκ τῶν θεμελίων διόλου κατέφλεξέ τε πολλοὺς [ἀνθρώπους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ λίθους τοῦ τότε σκάψαι,] καὶ τῆς ἀκαίρου φιλονεικίας ἔσχατοι [οὐ μόνον ἐκ τοῦ ἔργου ὑπεχρήσαντας· ἀλλὰ καὶ Ἰουδαῖοι πολλοὶ ὕστερον θαυμάσαντες ἐξέπησαν καὶ ἐκμανῆναι.] ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς [Ἰουλιανὸς] κρίπτει τοσαύτην μανίαν ἔχων πρὸς τὸν ἀπουδῶν ἐκείνων, διίσας μὴ περαιτέρω προελθών, ὅτι τὸν ἑαυτοῦ κεφαλὸν καλέσῃ ὁ πῦρ, ἀπέστη " πεπηδηκὸς ἐκ τοῦ ἐθνους πάντας. καὶ τὸν ἐμὲ ἐλθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, γυμνὰ ὄφελε τὰ θεμέλια. καὶ τὸν αἰτίαν ζητήσας, τοσοῦτον, ὅτι ἡ ταύτην, ἀκόπις. καὶ τοῦτο μάρτυρες ἡμῖς πάντες. ἐφ' ἡμῶν γὰρ ὁ πρὸ πολλοῦ ταῦτα γέγονε χρόνου. καὶ σκόπει νίκης προφάσεων. ὃ δὲ γὰρ οἱ χρόνοις βασιλέων διοσοῦν τοῦτον ζωὴν, ἵνα μή τινες λέγωσιν, ὅτι χρίσιανοὶ ταῦτα ἐπιλοντες διεκώλυσαν, ἀλλ' πίνακα τὰ ἡμέτερα πλεῖστα, πίνακα τοῦ τὸ ζῆν πάντες ἐκινδυνεύομεν, καὶ παῤῥησία δὲ θεσπίσιν πᾶσα" πεπήρητο, καὶ τὰ ἑλληνικὰ πᾶσι, καὶ τῶν πιστῶν ⓐ μόνοι οἱ τοῖς οἴκοις ἐκρυπτοντο, ⓐ δὲ τοῦ τὰ ἐρημίας μετοχίζοντο, καὶ τὰ ἀγροὺς ἔφυγον· τότε δὴ

Ησ. μ' κζ. Αδιτ. ι. α. Κορ. γ' ιβ. Ιωσ. ε. ιγ.

* ἐν
χ. ὁμολόγησον
χ. φησὶν, χ. διάσησον
* πάντως
χ. εἰς
χ. οὐδὲν χ τοῦτο κάφειν
* αὐτῷ
χ. ἐπηρεῖτο
χ. ἡμεῖς
χ. παρεῖτο

ἤξομεν· ὅτι τ̄ καταισχυνθῆναι ταύτην. Διὸ τοῦτό φησιν, οἰκοδομηθήσεται πλατυσμὸς καὶ τεῖχισ-
χ. καὶ ὀρ. μὸς. ἐπιδημοῦσιν, φησιν, αἱ ἀσχῆ, καὶ ὁ οἶκος ἀπολαβὴν χῆμα· ἀπὸ ἐκείνου γὰρ ἑβδομά-
δας γὰρ ἑβδομήκοντα ἀριθμεῖται, ἐν ὧν τῷ αἰχμαλωσίᾳ ταύτην οὐκ ἔτι πέλας ἔχουσαι.
καὶ τοῦτο ἀβλαβῶς δηλοῦσα φέρεται, ὅτι οὐκ ἔξει ἴσα λύσιν τὰ κατέχοντα αὐτὸν κακά, οὕτω
5 φησί· Μετὰ γὰρ ἑβδομάδας γὰρ ἑβδομήκοντα ἀχολωθρευθήσεται χρῖσμα, καὶ κρῖμα οὐκ Δαν. θ. κε.
ἔσται ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν πόλιν [ὃ] καὶ ὃ ἅγιον συναφθαρήσεται τῷ ἡγεμόνι· ὃς ἐρχόμενος,
καὶ συγχυτήσεται ὡς ἐν κατακλυσμῷ· ἕως τέλους πολέμου συντετμημένου ἀφανισμοῖς.
χ. συντε- χ. θυσίας καὶ σπονδῆς χ. ὕδ χ. καθαρίσει καὶ ἕως τέλους πολέμου συντετμημένα ἀφανισμοῦ. καὶ πάλιν λέγων τὴν
τμημένου ἀ- αἰχμαλωσίαν ταύτην, φησίν· Ἀρθήσεται θυμίαμα καὶ σπονδή, καὶ ὅτι τούτοις ὅτι ὁ ἱερὸν
φανισμοῖς βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται· ὅτι τὴν ἐρήμω-
σιν. ὅτου γὰρ ἡ ἀκήκοεν, ὦ Ιουδαῖε, συντέλειαν, ἢ λοιποὶ ἕτεροι προσδοκᾶς; Καὶ ὅτι τού-
τοις. Τί δέ ἐστιν, ὅτι τούτοις; τοῦτοις, φησὶ, τοῖς εἰρηνικοῖς, τῇ τῆς θυσίας αἰωνίου
καὶ τῆς σπονδῆς, καὶ ἕτεροι ἔσαι μείζονες κακοί. ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι ὁ ἱερὸν βδέλυγμα τῆς ἐ-
ρημώσεως· ἱερὸν, ἢ ναοὶ καλοῦνται, βδέλυγμα ἡ ἐρημώσεως, ἢ ἀνδριάντα, οὓς ἔφησεν ὁ τὴν
πόλιν καὶ θεὸν εἰσῆλθεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ ἕως συντελείας, φησὶν, ἐρήμωσις. Διὰ τοῦτο φησὶν ὁ
Χριστὸς, μὴ ἀποχὴν τὴν ἐπιφανῆ προφητεύσας ἐν σαρκὶ, καὶ προφανῶς τὴν
μέλλουσαν ἔσεσθαι αἰχμαλωσίαν, καὶ δήλως, ὅτι περὶ αὐτῆς ὁ Δανιὴλ προεφήτευσε, φη-
σὶν· Οταν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ὃ εἶπε Δανιὴλ ὁ προφήτης, ἑστὼς ἐν τό- Matth. κδ. ιε.
χ. ἐκτύπωμα πῳ ἁγίῳ. ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. ὅπου γὰρ ἂν ἴδωσιν καὶ πρῶ τύπωμα ἀνθρώ-
που πρὸ τοῖς Ιουδαίοις βδέλυγμα ἐκάθητο· αἰνιγματωδῶς ἐμφαίνων τὸν ἀνδριάντα ἐκεῖ-
σε, ὁμοῦ καὶ ποτὲ καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ἡ αἰχμαλωσία ἔσαι, προεμφήνησεν. ὅτι ὁ περὶ Ρω-
μαίων ταῦτα εἴρηται, καὶ ὁ Ιώσηπος, καθάπερ ἔμπροσθεν ἀποδέδεξαμεν, εἴρηκε. Τίς οὖν
χ. ὑμῖν ὑμῶν λοιπὸν ἐπιτέλεσμα λόγος, ὅταν τὰς μὲν ἄλλας φάσεις αἰχμαλωσίας ἡ προ-
φῆται μὲν διωρισμένον χρόνον εἰπόντες, ταύτην δὲ μηδένα χρόνον ὁρίσαντες, ἀλλὰ καὶ τὸ
χ. προσκαι- σάββατον προσειπόντες, ὅτι ἕως συντελείας ἔσαι ἡ ἐρήμωσις; καὶ ὅτι οὐ ψεύδος τὰ εἰρη-
ρος μένα, φέρε καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν προσάγωμεν μαρτυρίαν. Εἰ μὲν γὰρ
μὴ ἐπιχείρησαν οἰκοδομῆσαι ἢ ναόν, εἶχον ἂν λέγειν, ὅτι εἶχε βουλήθημεν ὅτι χρῆ-
σαι, καὶ τῆς οἰκοδομῆς ἅψασθαι, πάντως ἂν ἰσχύσαμεν καὶ ἐκύσαμεν. νυνὶ δὲ αὐτὸν δείκνυ-
μι οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δίς, ἀλλὰ καὶ τρὶς ὅτι χρήσαντας, καὶ ῥαδίως, καθάπερ οὐ τοῖς Ολυμ-
πιακοῖς ἀγῶσιν, ὥστε δυσμενεστάτην εἶ τ̄ ἐκκλησίας τ̄ σῴφρονα. ποῖοι τοίνυν ἐπιχείρησαν; οἱ
αὐτῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀνεπιστάτητοι, οἱ νεωτεροποιοὶ καὶ στασιασταὶ ὅτι Αδριανὸν σῳζόντες,
ἐσπουδάζοντες ὅτι τ̄ προτέραν πολιτείαν ἐπανελθεῖν οὐκ εἰδότες, ὅτι ψήφῳ Θεοῦ πολεμοῦσι
καλλυόμενοι. Διὰ πάντες ἐρημοῦσθαι τὴν πόλιν τὸν γὰρ Θεῷ πολεμοῦντα προσήκεσθαι ἀνάγκη μόνον. συρρήξαντες τοίνυν τῷ βασιλεῖ, πάλιν εἰς αἰχμαλωσίαν αὐτὸν κατέσησαν πάντελοῦς
χ. ὁ βασιλεὺς ἐρημώσεως. καθελὼν γὰρ αὐτὸν ὁ ἐκεῖνος, ὁ χρωσάμενος, ὁ τὰ λείψανα ἀφαιρούμενος
πάντα, ἵνα μηδὲ ἀναιρεθῇ ἔχοντι λοιπὸν, τὸν αἰδριανὸν ἔσησεν τὸν ἑαυτοῦ. Εἶτα Ζωσιμᾶς,
χ. ἐπισθίαν ὅτι συμβαίνει χρόνῳ ποτὲ τοῦτον καταπεσεῖν· ὥστε αὐτοὺς ὁ ἐκεῖνα καὶ τοῦτον ἀλίσκεσθαι, τῆς ὕστε-
ρης καὶ τῆς ἀναιρεσιμίας ἐκείνης ἔλεγχον, ὃ ὄνομα ὃ ἑαυτοῦ τοῖς τῆς πόλεως ἐπέθηκε λει-
ψάνοις. ὅτι γὰρ Αἴλιος Αδριανὸς ἐξεπαίδευσεν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν καλεῖσθαι ὁμολόγησεν,
καὶ ὁ ἐκεῖνον Αἰλία μέχρι τοῦ νῦν ὀνομάζεται), ἀπὸ τ̄ ἐπωνυμίας τοῦ κρατήσαντος καὶ καθελόντος
αὐτόν. ὁρᾷς τ̄ προτέραν ὅτι χρήσιν τ̄ ἀναιρεθέντων Ιουδαίων; βλέπε καὶ τὴν μετ' ἐκείνην.
ὅτι Κωνσταντίνου πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπιχείρησε· ὁ γὰρ τὰ ὦτα αὐτῶν ἀποτεμών, καὶ ὃ τῆς προ-
φητείας σύμβολον ἐκδικῶν αὐτὴν τῷ σώματι, πάντα χρὸν προεῖπε, καθάπερ τινὰς δραπέτας καὶ
μαστιγίας, διὰ τῆς τοῦ σώματος πυρώσεως ἅπασι καταδήλους ποιῶν, ἐν οἷς πάντα χρὸν σωφρο-

νίζων

ναὸς, ἐγραψεν· ὅπ ὃ ῥήσεται που τὰ τῆς ἐρημώσεως, οὐκ ἐπ τοῦ σεσῴθηκεν, ἐπεὶ μηδὲ Ⓦ χ. ἐρημίας
" τοῦ φήτου εἶδε τοῦτο τοῦ θεάτητα. Ταῦτα ὃ πρῶτα, φησὶ, τῦ Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συν- χ προσθήκη
" χράψας κατέλιπεν· ὥστε καὶ αἰαγνώσκοντας, καὶ τὰ συμβαίνοντα σκοποῦντας θαυμάζειν
" ὅτι τῇ πρόῤῥησει τῦ Θεοῦ ἡμῆ τ Δανιὴλ. ποῦ τοίνυν εἶπεν ὁ Δανιὴλ, ὅτι ὁ ναὸς ἐρημωθήσε-
ται, ἡμῖς λοιπὸν σκοπήσωμεν. ὅπῃ γὰρ τῷ τοσούτῳ ἐκείνῳ τῷ ἐν σάκκῳ ἡ κατα- 5
Δαν. θ. κδ. δῶ ἐποιήσατο, ἦλθε Γαβριὴλ πρὸς αὐτὸν, καὶ φησιν· Ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες ζωο-
τμήθησαν ὅτι Ⓦ λαός σε, καὶ ὅτι τῇ πόλει τῇ ἁγίᾳ. ἰδοὺ ἡ σὺ ταῦτα χρόνος εἴρηται,
φησὶ· χρόνος, οὐ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀλλὰ μᾶ ὅσον ἔμβγει ἡ αἰχμαλωσία ἀπαντήσεσθαι
χρόνοι πάλιν. ἕτερον δέ ὅτι χρόνοι εἴπῃ, ὅσοι ἔμβγε κρατῆσαι ἡ αἰχμαλωσία, ἡ χρόνοι μᾶ
οἱ ἀπαντᾶν ἔμβγε καὶ προσκύνεσθαι. ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες, φησὶ, ζωοτμήθησαν 10 χ. μίλλει
ὅτι Ⓦ λαός σε· οὐκ ἐπ ὅτι Ⓦ λαός τοῦ ἐμοῦ. κρίνει ὁ σωτὴρ ἔλεγε, Ἐπίφθονον ὃ
προσωπεῖον σε ὅτι τοῦ λαοῦ σε. ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀλλοτριοῦται αὐτοῦ λοιπὸν διὰ ὃ μέλλον
ἔσεσθαι τόλμημα. Εἶτα φησὶ ἡ τῇ αἰτίᾳ, Εως τῦ παλαιωθῆναι προφήτημα, καὶ τῦ
Ζωοτελεσθῆναι ἁμαρτίαν. τί ὅτιν, ἕως τῦ Ζωοτελεσθῆναι ἁμαρτίαν; πολλά, φησιν, ἁ- χ. πλεονάζει
μαρτήσουσιν, ἀλλ' ἡ χορωνὶς τῶν κακῶν τότε ἔσται, ὅταν τὸν διαστάτην αὐτὸν ἀνέλωσι. τῦτο 15 χ. πλεονάζ.
Ματθ. κγ. λς. φησὶ ἡ ὁ Χριστός· Πληρώσατε ὃ " μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν· δούλους, φησὶν, ἀπεκτείνατε, ἁμαρτίας
προφήτας ἡ αἷμα δικαιοσύνης. ὅσα σύμφωνα τὰ νοήματα. ὁ Χριστὸς εἶπε, πληρώσα- χ. ὕστερον
τε· ὁ προφήτης φησὶ " τελεσθῆναι ἁμαρτίαν. Καὶ τῦ σφραγίσαι ἁμαρτίας. τί ὅτι, χ. πλεονα-
σφραγίσαι; " ὥστε μηδὲν ἐπολελεῖφθαι λοιπόν. Καὶ τῦ ἁγιασθῆναι δικαιοσύνην αἰώνιον. ποία ζάσθῆναι
χ ἁς
ὃ δικαιοσύνη αἰώνιος, ἀλλ' ἡ ἡ προφήτου τοῦ " Χριστοῦ δόξα; Καὶ τῦ σφραγίσαι ὅρασιν ἡ προ- 20 χ. θεῖ
φήτην ἡ χρῖσαι ἅγιον ἁγίων· τύπος, ἔφασαν λοιπὸν αἱ προφητείας· τοῦτο γὰρ ὅτι σφρα-
Ματθ. ια. ιγ. γίσαι, ὃ ἔφασαν ὃ χρῖσμα, ἔφασαν αἱ ὁράσεις. ὀφθῆναι τοῦτο ὁ Χριστὸς ἔλεγε· Ὁ νόμος καὶ Ⓦ
προφῆται ἕως Ἰωάννου. ὁρᾶς πῶς πάντιλῆ ἐστὶ ταῦτα ἀπειλεῖ ἐρήμωσιν, καὶ τῶν ἁμαρτη-
μάτων αἰτία πόδοσιν ἡ τῶν ἀδικιῶν; οὐ γὰρ συγχωρῶν, ἀλλ' ἐπιξίνας τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν
ἐπέλησεν ὁ Θεός. ἡ πότε δὴ τοῦτο γέγονε; πότε ἀνῃρέθησαν προφήτας πάντελῶς; πότε 25
τὸ χρῖσμα κατελύθη, ὡς μηκέτι πάλιν ἐπανελθεῖν; καὶ ἡμεῖς σιγήσωμεν, Ⓦ λίθοι κε-
κραξόντων· ὅτω λαμπρὸν τῶν προφητάτων ὅτιν ἡ φωνή. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχομεν ἄλλον
χριστὸν εἰπεῖν, ἐν ᾧ ταῦτα ἐπλήρωσαν, ἢ τοῦτον τὸν μακρὰν καὶ πολιὸν, ἡ παλαιὸν πάλιν
ἐσόμενον. Εἶτα πάλιν ἀκριβέστερον λέγων, φησὶ· Καὶ γνῶσι, ἐξ Ζωσέως ἀπὸ ἐξόδου " λέ- χ. λόγου
γων τοῦ ἀποκατασταθῆναι, ἐξ τοῦ οἰκοδομῆσαι Ἱερουσαλὴμ, ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδες 30
ἑπτὰ, ἡ ἑβδομάδες ἑξήκοντα δύο. ἐν ταύτῃ μοι μῆ ἀκριβείας προσέχητε· ὃ γὰρ πρῶ
ἐν ταύτῃ ὅτι ζήτημα. ἑβδομάδες ἑπτὰ, ἡ ἑβδομάδες ἑξήκοντα δύο, τετρακόσια ἐνενήκον-
τα ἡ τρία ἔτη ὅτιν. ἑβδομάδας γὰρ ἐν ταύτῃ οὐχ ἡμέρας φησὶν, οὐδὲ μῆνας, ἀλλ' ἑβδο-
μάδας ἑαυτῶν. ἀπὸ γὰρ Κύρου ὅτι Ἀντίοχον τ Ἐπιφανῆ, ἡ τ' αἰχμαλωσίαν ἐκείνην, 35
τετρακόσια ἐνενήκοντα τέσσαρά ὅτιν ἔτη. δῆλον τοίνυν ὅτι οὐκ ἐκείνῳ λέγει τῷ ἐρήμωσιν
τῦ ναοῦ, ἀλλὰ τῷ μετ' ἐκείνῳ, τῷ ὅτι Πομπηίου ἐξ Οὐεσπασιανοῦ ἡ Τίτου, πεφαιτέ-
ρω προσάγων τὸν χρόνον. Εἶτα διδάσκων ἡμᾶς, πόθεν ἀριθμῶν χρὴ, δείκνυσιν ὅτι οὐκ
ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπάρξεως· ἀλλὰ πόθεν; ἀπὸ ἐξόδου λόγων τῦ ἀποκατασταθῆναι, ἡ τῦ οἰ-
κοδομῆσαι Ἱερουσαλήμ. οὐκ ὅτι Κύρου ἡ φκοδομήθη, ἀλλ' ὅτι τῦ Ἀρταξέρξου τοῦ
μακρόχειρος. μᾶ γὰρ τῷ καθόδου ἐπῆλθε Καμβύσης, εἶτα Ⓦ μάγοι, ἡ μεθ' ἑκάστους 40
Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, εἶτα Ξέρξης ὁ Δαρείου, ἡ μᾶ τοῦτον " Ἀρταβάνης· εἶτα μᾶ Ἀρταβάνην χ. Ἀρτάβανος
Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ ἐβασίλευσε τ Περσίδος· ἡ τότε " βασιλεύοντος, ἐτῶν τοῦ ἑξῆς ἔτους χ. βασιλεύσαντος, ἐτῶν
βασιλείας αὐτῦ, Νεεμίας " ἀνῆλθεν τὴν πόλιν ἀνέκτισε. ἡ ταῦτα ὁ Ἔσδρας ἡμῖν ἀκριβῶς χ. ἐπανελθ.
διηγήσατο. δὸ τοίνυν ὀκτῶ τετρακόσια ἡ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη ἀριθμήσωμεν, πρώτας
ἑξόμεθα

ρὰς τινος ἀτομήτου αὐτῷ, ἢ μεταξὺ καθίστος δύας ἰῶναι, ἢ τὰ μέλλοντα σύμβαίνεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μὴ πολλὰς ἡμέρας. δύασάντι ἢ αὐτῷ διαθῶναι χρὴ μέγαν, πολλὰ μὲν ἐκπεφυκότα κέρατα, ὃ ἢ πλατύτατον αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα· ἔπειτα δύασελέφαντι μὲν τοῖς τῶν δύσιν, θάσσασθαι ἢ πρᾶγμα δὲ ἄερος φερόμενον· συρρήξαντα ἢ τῶν κριῶν, καὶ τοῖς κέρασι πλήξαντα δίς, καταβαλεῖν αὐτὸν ὅπτι τῆς γῆς ἢ πατῆσαι. Εἶτα ⟨Ϙ⟩ πρᾶγμα ἰδεῖν ὑψηλότερον, ἐκ τοῦ μετώπου μέγιστον δύο φύσαντα κέρας· οὗ κλασθέντος ἄλλα δύο λάσαι τέσσαρα καθ' ἕκαστον τῶν ἡμέρων τέτρα μέτρα. ὃς αὐτῷ ἢ δύασεῖν ἢ ἄλλο μικρότερον δύο γραφεῖν· ὃν ξῆσαι, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ τῶν ὅπτιδικῶν Θεὸς, πολεμήσειν αὐτὸν ὃ ἔθνος, ἐκ τῶν πόλιν αἴρουσιν καταχθόνιος, ἢ συλᾶν τὰ τοῦ ⟨Ϙ⟩ ναοῦ, ἢ τὰς θυσίας κωλύσειν ἡμέρας χιλίας δύο καὶ ἑξήκοντα. Ταῦτα μὲν ἰδεῖν ὁ τῶν πεδίων τῶν ἐν Σούσοις ὁ Δανιὴλ ἀνέγραψε· κρῖναι ἢ αὐτῷ τὸν ὄψιν τοῦ φαντάσματος ἐδηλοῦν ⟨Ϙ⟩ Θεὸν, ὡς ⟨Ϙ⟩ μὲν κριὸν βασιλείας τὰς Περσῶν καὶ Μήδων σημαίνειν, τὰ ἢ κέρατα, τοὺς βασιλέας μηδὲν τὰς· ὃ δ' ἕκατον κέρας σημαίνειν τὸ ἕκατον βασιλέα τὸ μέλλοντα τούτων ἐξίσειν ἀπάντων πλοῦτῳ τε καὶ δόξῃ· τὸν ἢ πρᾶγμα δηλοῦν, ὡς ἐξ Ελλήνων τις βασιλεύσει ἔσται, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν μάχῃ, καὶ ἀφαιρήσεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν· δηλοῦσθαι ἢ καὶ τὸ μεγάλου κέρατος τὸ ἐν ᾧ μετώπῳ τὸ πρᾶγμα, τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ τὴν τῶν τεσσάρων διαδόχων ἀπόπτωσιν ἐκπεσόντος ἐκείνου, καὶ τὴν τῶν τὰ τέσσαρα κλίματα ἀποστροφὴν ἑκάστου, οὐ διαδόχους μὴ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου βασιλέως ἐμφανεσθαι ἢ δέκα μεσισμοὺς εἰς αὐτοὺς τῆς βασιλείας· οὕτω ἢ παῖδας οἱ ἐξ αὐτοῦ, ὅστις συνέσεως πολλοῖς ἔτεσιν ἀρξειν τῆς οἰκουμένης· ἔσεσθαι ἢ ἐκ τούτων ἕνα τινὰ βασιλέα, τὸν ἐκ πολεμήσοντα ὃ ἔθνος, ἢ τοὺς νόμους αὐτῶν ἢ τὴν κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, ἢ συλήσοντα τὰ ἱερὰ, καὶ θυσίας ὅπτι ἔτη τρία κωλύσοντα θυσιπλεκθῆναι. ἢ δὴ ταῦτα ἡμῖν ζωπύρου τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπὸ Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς, καθὼς Δανιὴλ πολλοῖς ἔτεσιν ἐμπροσθεν, καὶ ἀνέγραψε τὰ ἡμισόμενα.

Αρα τί τούτῳ σαφέστερον ἡμῖν; ὧν δὲ λοιπὸν, εἰ μὴ δοκοῦμεν διεσχλῆν, ἐπ' αὐτὸ ὃ ζητούμενον ἐλθεῖν, τὴν πρόνοιαν αἰχμαλωσίαν, ἢ τὴν δουλείαν ταύτην ἢ τὴν σήμερον, δι' ἣν ἅπαντα ταῦτα συνέβαλλον. Ἀλλὰ θαυμαστὴ μοίρας· οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ τῶν τυχόντων κακῶν ὁ ἀγών. καὶ γὰρ ἄπορον, ὅτ' Ολυμπιακοῖς μὲν καθημένους ἀγῶσιν, ὅκ μόνον νυκτὶ εἰς μεσημβρίαν μόλις καρτερεῖν, δυσανιόντας ἰδεῖν, εἰς τίνα ὁ στέφανος ἀφιξόμενος, καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ θερμὸν δέχεσθαι τὸν ἀκτῖνα, καὶ μὴ πρότερον ἀφίεσθαι, ἕως ἂν κρίσιν τὰ ἀγωνίσματα λάβῃ· νῦν ἢ ὑμῖν οὐχ ὑπὲρ στεφάνων τοιούτων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν τῆς ἀφθαρσίας στεφάνων τῶν ἀγώνων ὄντων, ἐκλύεσθαι καὶ τοῦναντίον πράττειν. ὅπου μὲν οὖν αἱ τῆς προαιρήσεως αἰχμαλωσίαι, ἢ μὲν πεντακόσια ἔτη ἔχουσα, ἢ ἐδουλεύκειτα, ἢ ἡ τοία καὶ ἥμισυ, ἱκανῶς ἐστιν ἡμῖν ἀποδείξαι. Φέρε δὴ λοιπὸν καὶ πρὸς ταύτης εἴπωμεν. ὅπου μὲν γὰρ καὶ πρὸς ταύτης προαιρεφώνησεν ὁ προφήτης, αὐτὸν τὸν πάλιν προέχομαι μάρτυρα, τὸν Ιώσηπον, τὸν τὰ ἐκείνων φρονιώτατα. ὅπῃ γὰρ εἶπεν ἐκεῖνα, ἄκουσον τί φησι μὴ ταῦτα. Τὸν αὐτὸν ἢ ὃν ὅπου Δανιὴλ καὶ πρὸς τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅπου ὑπὸ αὐτῶν αἱρεθήσεται τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς ἐρημωθήσεται. Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἷς καὶ Ιουδαῖος ἰὼν ὁ μὴν ὁ ταῦτα γράψας· ἀλλ' οὐκ ἐθέλοντι ὑμετέρων ζηλῶσαι φιλοτιμίαν. Εἰπὼν γὰρ, ὅτι αἱρεθήσεται τὰ Ιεροσόλυμα, οὐκ ἐπόλμησε προεῖπαι καὶ εἶπεν, ὅτι ἀναστήσεται πάλιν, οὐδὲ χρόνοις γράψας διωρισμένοις. ἀλλ' ὅπῃ ζωπύρῳ ⟨Ϙ⟩ προφήτῃ οὐχ οἷόν τε ὂν ψεύσασθαι· καίτοι δυσπόρων εἰπὼν ὅτι τῆς Αντιόχου νίκης καὶ τῆς ἐρημώσεως, καὶ ἡμέρας καὶ ἔτη, ὅσα ἔμελλεν ἡ αἰχμαλωσία κρατεῖν, ὅτι τῆς Ρωμαίων [μὲ] οὐδὲν τοιοῦτον εἶπεν. ἀλλ', ὅπου μὲν ἐρημωθήσε) τὰ Ιεροσόλυμα καὶ ὁ

ναὸς,

χ. ἄτε ἀπ' αὐτῆς
χ. τῷ γῇ
χ. τὸν ἐπὶ τῶν αἰχμάλων
χ. συχνὸν τὸν ναὸν,
χ. ἑβδομήκοντα
χ. ἐμφανίζ.
χ. ἐμφ
χ. ἔτη
χ. ἡμῶν ἡμέρα.
χ. διαζῆσαι, χ. μίαν
χ ἡμᾶς

χ. ἔχλθ
χ. τῇ βίβλῳ

ᾧ χαιρῷ ἐκείνῳ σωθήσε) " ὁ λαὸς πᾶς, ὁ θρεφθεὶς γεγραμμένος ἐν " βιβλίῳ, τυτέστιν, ⓐ σωτηρίας ὄντες ἄξιοι. ἀλλ' ὃ ζητῶμεν οὔπω ἡ νῦν ἀποδείξε) ἡμῖν. τί ἦ τοῦτο ἐστιν; ὅτι ἡ χρόνοις ὥρισεν αὐτοῖς ἐν τοῖς κακοῖς τούτοις, ὥσπερ ἐκ πεντακόσια ἔτη, ἓξ μὴ ζωῦπα ἑβδομήκοντα. ἴδωμεν τοίνυν καὶ ἐν τούτῳ, εἴ ἴσα χρόνοι ὁρίζει. ποῦ δή τοῦτ' ἐστιν θυρῶν; ἐν τοῖς μὴ ζωῦπα λειφθησεσθε μέλλουσιν. ὅπερ γὰρ τὰ πολλὰ ἡ μεγάλα ἤκουσε κακά, ⓦ ἐμ- 9
χ. οἰκείων
χ. ἐπιθυμεῖ
χ. ἐκμαθεῖν,
χ. ἵπτε
Δαν. ιϛ. θ. πορισμὸν πόλεως, τῆς πολιτείας τὴν ἀναζωπύρωσιν, τὴν τῶν " οἰκείων αἰχμαλωσίαν· " ἐπιθυμεῖ λοιπὸν ὁ τέλος αὐτῶν " μαθεῖν, ἡ " εἴ πῆς ἐς αἰ τῶν συμφορῶν τούτων μεταβολή. καὶ ἐρωτᾷ ἔλεγεν οὕτω· Κύριε, πότε ἔσονται τοῦτα; ἡ εἶπε· Δεῦρο Δανιήλ, ὅτι ἐμπεφραγμένοι ἐσφραγισμένοι ⓐ λόγοι (ὁ ἀσαφὲς τῶν εἰρημένων αἰνιττόμενος) ἕως καιροῦ πέρατος· εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν φησὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν κακῶν. ἕως δὴ ἐκλεγῶσι καὶ λευκανθῶσι καὶ πυρωθῶσιν ⓐ πολλοί, ἡ δύσωσιν δύσει, ἓ οὐ σωθήσονται πάντες ⓐ ἀσεβεῖς, καὶ ⓐ σοφοὶ σωθήσονται. εἶτα ⓦ καιρὸν προσλέγει, ὅσον μέλλει κατέχειν ζωῦπα τὰ δεινά, φησί· ἀπὸ καιροῦ προσλάξεως ἐνδελεχισμοῦ. ἐνδελεχισμὸς ἐκδυσίν, ἡ καθημερινὴ θυσία. ὃ γὰρ ἐνδελεχές, ὃ συνεχὲς ὅτι ἡ ὃ συνεχές. τοῖς " Ἰουδαίοις ἔθος ἐστὶν καὶ ἐν ἑσπέρᾳ, ἡ ὑστερὸν τὴν ἕω καθ' ἑκάστην ἡμέραν ᾧ Θεῷ θύειν· διὰ τὴν θυσίαν ἐκείνην ἐνδελεχισμὸν ἐκάλει. ἐπεὶ οὖν ἐλθὼν ὁ Ἀντίοχος τὸν ὅλον κατέλυσε, καὶ " προσέλαξεν αὐτό· φησὶν ὁ ἄγγελος, ὅτι ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀναλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ (τυτέστιν, ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς θυσίας ταύτης) ἡμέραι χίλιαι διακόσιαι ἐνενήκοντα, ὅπερ ὀκτὼ ἔτη τρία καὶ ἥμισυ καὶ μικρόν τι πρός. εἶτα δηλοῖ, ὅτι " ἓ λύσις ἔσται τῶν κακῶν τούτων καὶ ἀπαλλαγή, ἐπήγαγε· Μακάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας τριακοντα- Δαν. ιϛ. ιϛ. πέντε, ταῖς χιλίαις διακοσίαις ἐνενήκοντα πεντὲ προσθείς. ὅπερ γὰρ ὀλίγον καὶ ἡμίσει μείζονος χρόνου ἐμέλλε τὸν συμβολεῖν· ἐν ταύτῃ ἡ νίκη ἡ καθαρὰ γένηται, καὶ ἡ πρώτη τῶν ὀκτακοσίων κακῶν ἀπαλλαγή. εἶπον δ', ὅτι μακάριος ὁ ὑπομείνας εἰς ἡμέρας χιλίας τριακοσίας τριακονταπέντε, τὴν ἀπαλλαγὴν ἐδήλωσε. ἓ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ φθάσας, ἀλλ', ὁ " ὑπομείνας ἡ φθάσας. ὅπερ γὰρ πολλοὶ τῶν " ἀσεβούντων εἰδὼν τὴν μεταβολήν· οὐκ ἐκείνους μακαρίζει ἁπλῶς, ἀλλὰ τοὺς ἐν τοῖς καιροῖς τῶν κακῶν μαρτυρήσαντας, ἓ μὴ προδόντας τὴν δόσεσθαι, εἶτα τυχόντας τῆς ἀνέσεως. διὰ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς εἶπεν, ὁ φθάσας· ἀλλ', ὁ ὑπομείνας ἓ φθάσας. ἆρα πότ' οὖν ἀφίστησιν ἡμῶν; ὁρᾷς πῶς οὐ μόνον μίσεις ἐαυτῶν ἡ μισῶν, ἀλλὰ ἡ ἕως ἡμέρας μιᾶς, μὴ ἀκριβείας ἀπάσης, ἡ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἡ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς αἰχμαλωσίας " προ- 30 χ. σεσιτρόνου
ἀνεφώνησεν ὁ προφήτης. ἓ ὅπερ ζωῦπα ἡ τοιοῦτός λέγω, φέρε ἓ ἕτερον τῶν εἰρημένων προσλάβωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον νομίζουσι, Ἰώσηππον λέγω, τὰ ἡ ταῦτα συμφορὰς αὐτῶν πεζομαχήσαντα, ἡ τὴν παλαιὰν ἀμαθίαν προσαφέσαντα πᾶσαν· ὃς μὴ τὴν τοῦ Χριστοῦ πρόνοιαν ἡμοῦμαι, ἡ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ὑπ' αὐτῶν προρρηθεῖσαν εἰπών, ἡ προῒ ταύτης διελέχθη τῆς αἰχμαλωσίας [τῆς ἡμομάνης], τὰ τὸ προφήτου ἑρμη- 35 χ. σεξήκοντα
νεῦσαι " ὅρασιν, τὰ ὅτι τὸ κριὸν ἡ τὸν τράγον ἡ τὸ παρὸν καιρὸν ἡ τὸ ὑστερον ὃ μετ' ἐκεῖνα ἀπελθόντος. ἡ ἵνα μή τις ὑπονοήσῃ τὰ περὶ ἡμῶν εἰρημένα, φέρε ἓ αὐτοῦ προσθῶμεν ταῖς ῥήσεις ἐκείνου. ἐπαινέσας γὰρ ἡ θαυμάσας ⓦ Δανιὴλ μὲν ὑπερβολὴν ἁπάσης, καὶ τῶν ἄλλων ἁπλῶς προφητῶν ἀπάντων, ἦλθε ἡ ὅτι ταῦτα τὴν ὅρασιν, καὶ φησιν οὕτω. 40

Ιωσηπ. Αρχαιολ. ι.

" Κατέλιπε ἦ γραφάς, ὅθεν ἡμῖν ὃ τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτὸ ἡ ἀπροσδιάλλακτον " ἐποίησε δῆλον. φησὶ γὰρ· ὁ Σούσοις τῇ μητροπόλει τῆς Περσίδος ὡς ἐξέλθοι μὲ εἰς ὃ " πεδίον μὴ ἑαυτῷ αὐτὸ πιὼν, σεισμοῦ ἦ ἡ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης ἡμομένου, κατα- " λειφθὴν μόνος, φυγόντων τῶν " φίλων· ἡ πόσοι μὲ ὅτι τόμα παραδεῖς, ὅτι ζωῦ δύο χεῖ- χ. Κατέλιφθη ἡ γράφας
χ. ἄλλων

ρας

μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Εἶτα λέγων τῷ συμβολῷ Αλεξάνδρου, τῷ υἱοῦ Δαρδοῦ ἡμιμηδίῳ, καὶ τῷ νίκῃν τῷ καλουμένῳ· καὶ ἦλθε, φησὶν, ὁ πάγος ἕως τῶν κεράτων τῶν κερατα ἔχοντος, καὶ ἠχρειώθη, καὶ ἔπαισε ⓦ κριὸν (δεῖ γὰρ ὅτι πεσεῖν) καὶ συνέτριψεν ἀμφότερα τὰ κέρατα αὐτοῦ· καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος τοῦ κριοῦ ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. μετὰ ταῦτα λέγων τῷ τελευτῷ Αλεξάνδρῳ, καὶ τῷ τῶν πατέρων βασιλέων Μακεδόνων, καὶ ὅτι τῷ ἰσχύσαι αὐτὸν, φησὶ, συνετρίβη ὁ κέρας [αὐτοῦ] ὁ μέγας· καὶ ἀντὶ ἓν ἕτερα τέσσαρα κέρατα ἀνεφάνησαν αὐτῷ" καὶ τοῦ τέσσαρας μέρος τοῦ οὐρανοῦ. ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐπὶ τὸν Αντίοχον βασιλεύοντα ἐλθών, καὶ δεικνὺς, ὅτι ἐξ ἑνὸς ἐκείνων τῶν πατέρων ἐστὶν, οὕτω πως φησὶ· καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν ἐξῆλθε κέρας ἓν ἰσχυρὸν, καὶ ἐμεγαλύνθη περισσοτέρως πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολάς. καὶ δηλῶν, ὅτι τῶν Ιουδαίων* καθεῖλε πολιτείαν, φησί· Καὶ δι' αὐτὸν θυσία ἐταράχθη κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἐλυμήνθη, καὶ κατευοδώθη αὐτῷ. καὶ ὃ ἅγιον ἐρημωθήσεται, καὶ ἐδόθη ὅτι τῷ θυσίᾳ ἁμαρτία. τὴν γὰρ βωμὸν καθαιρεθέντος, καὶ τὰ ἅγια καταπατηθέντων, εἰδωλεῖον ἔσεσθαι ἔδοξε, καὶ θυσίας ἐπιτελεῖ τοῖς δαίμοσι κατάμωμος, καὶ ἐρρίφη χαμαὶ ἡ δικαιοσύνη," καὶ ἐποίησε, καὶ εὐοδώθη. εἶτα ἐκ δευτέρου πάλιν αὐτὸν τοῦτον τὸν βασιλέα λέγων τὸν Αντίοχον τὸν Επιφανῆ, καὶ τὸν αἰχμαλωσίαν, καὶ τὸν ἅλωσιν, καὶ τὸν ἐρήμωσιν τοῦ ἱεροῦ, καὶ ⓦ χρόνον προσέθηκεν. ἐξελάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς Αλεξάνδρου βασιλείας, πάλιν πρὸς τῷ τέλει τοῦ βιβλίου, καὶ τὰ μεταξὺ πάντα διηγησάμενος, ὅσα ⓤ Πτολεμαῖοι καὶ ⓤ Σέλευκοι συρράγεντες ἀλλήλοις ἐποίησε, καὶ ⓦ στρατηγοὶ τούτων εἰργάσαντο, τοῦ δόλους, τοὺς νίκας, τοὺς στρατείας, τοὺς ναυμαχίας, τοὺς πεζομαχίας· πορεύων εἰς Αντίοχον τὸν ἔπαλπ, καὶ φησὶ· Βραχίονες ἐξ αὐτοῦ ἀναστήσονται, καὶ βεβηλώσουσι τὸ ἁγίασμα, καὶ μεταστήσουσι τὴν ἐνδελεχισμόν (ἐνδελεχισμὸν λέγων, τὰς" Συνεχεῖς θυσίας, τὰς καθημερινὰς") καὶ δώσουσιν εἰς αὐτὸν βδέλυγμα, καὶ τοῦ ἀνομοῦντας Δαμβαίους (τουτέστι, τοῦ παραβαίνοντας τὸν Ιουδαίων) ἀπάξουσιν εἰς ὀλισθήμασι, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ἕξουσι καὶ μεταστήσουσι, καὶ ὁ λαὸς ὁ γινώσκων ⓦ Θεὸν αὐτοῦ κραταιώσουσι (τὰ ὅτι τῶν Μακκαβαίων" λέγει, τὰ ὅτι Ιούδα, καὶ Σίμωνος, καὶ Ιωνάθου) καὶ ⓤ συνετοὶ λαοῦ συνήσουσιν εἰς πολλὰ, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν φλογὶ (ⓦ ἐμπρησμοῖ τῆς πόλεως πάλιν διηγούμενος) καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν Διαρπαγῇ ἡμερῶν. καὶ ἐν ᾧ ἀσθενῆσαι αὐτοὺς, βοηθήσουσι βοήθειαν" μικρὰν (ἐμφαίνων, ὅτι μετ' αὐτὸν τὸν κακὸν ἐκεῖνον δυνήσουσι) ἀναπνεῦσαι καὶ ἀνενεγκεῖν ἐκ τῶν καταπιληφότων αὐτοὺς δεινῶν) καὶ προσχωρήσονται πρὸς αὐτοὺς πολλοὶ ἐν ὀλισθήμασι, καὶ ἀπὸ τῶν" Συνιόντων ἀσθενήσουσι. ταῦτα δ' ἔλεγε, δῆλος, ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν ἐξωθεν πιστοὶ). Εἶτα φησὶ τῷ ἀμέσως, διὰ δὲ Συνεχώρησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν τοσούτοις θλίβεσθαι κακοῖς. πῶς δέ ἐστιν αὕτη; τῷ πυρωθῆναι, φησὶν," αὐτοὺς, καὶ τῷ ἐκλέξασθαι, καὶ τῷ ἐκλευκανθῆναι, ἕως καιροῦ" πέρατος. δηλοῖ δὲ ταῦτα," φησὶ, συνεχώρησεν ὁ Θεὸς, ὥστε αὐτοὺς ἐκκαθάραι, καὶ δηλῶσαι τοὺς δοκίμους τοὺς ἐν αὐτοῖς. Εἶτα διηγούμενος τῶν βασιλέων τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ ἐκείνου, φησὶ· καὶ ποιήσει κατ' αὐτὸν θέλημα αὐτοῦ, καὶ ὑψωθήσεται, καὶ μεγαλυνθήσεται. καὶ τὸν βλάσφημον αὐτοῦ γνώμην λέγων, προσέθηκεν· Οτι ὅτι ⓦ Θεὸν τῶν θεῶν λαλήσει ὑπερόγκα, καὶ κατευοδωθήσεται, μέχρι τοῦ συντελεσθῆναι τὴν ὀργὴν· δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας γνώμης, ἀλλὰ δηλῶν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ τὴν κατὰ τῶν Ιουδαίων ἔτους σκῆνος σκεφάτι. Εἰπὼν δὲ ἑτέρωθι πλείονα ὁ Δανιὴλ, ὅσα κακὰ ἐργάσεται τὸν Αἰγυπτίων, τὸν Παλαιστίνων, πῶς ἐπορεύξεται καὶ τίνος κατὰ λοιπὸν, καὶ ποίας αἰτίας καταναγκάζουσης· λέγει λοιπὸν καὶ τὴν τῶν" καιρῶν μεταβολὴν, ἐν ὅτι" διελθόντος ⓤ Ιουδαίου ἀπὸ τούτων τῶν ἀπόντων, τύχοντα ἄνος δυσπλήψεως, ἀγγέλου περιφθέντος εἰς τὴν" ἐκείνων βοήθειαν. Εν τῷ καιρῷ γὰρ ἐκείνῳ, φησὶ, ἀναστήσεται Μιχαὴλ, ὁ ἄρχων ὁ μέγας, ὁ ἐφεστηκὼς ὅτι τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ" αὐτοῦ, καὶ ἔσται καιρὸς θλίψεως, οἷος οὐ γέγονεν, ἀφ' οὗ γεγένηται" ἕως ὅτε τοῦ καιροῦ ἐκείνου. καὶ ἐν

χ. εἰς

* εἰς τὸ λαὸ

χ. διὰ τὸ καὶ ἐποίησε,

χ. Συνιόντες

χ. λέγων

χ μαχρὰν

χ. Συνιόντ.

χ. ἐν αὐτοῖς
χ. πέρας
* γρ

χ τὸ θελήματα

χ. τεσσάρων τούτων μετ.
γ. διὰ τοῦ διδόντος αὐτῷ χ. αὐτοῦ,

Δαν. ια λέ.

Δαν. ια. λς.

Δαν. κβ. α.

ξιοι σώζεσθαι. ὅρα σὺν ὑγκαμοσιώλω οἰκέτᾳ. καὶ γὰρ ἐκεῖνος λυκνὶς, ὅτι οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἁμαρτημάτων ἄξιοι ἐστὶ μεῖναι, οὐδὲ διελύσαντο τὰ πλημμελήματα δι' ὧν * ἔπαθεν· λοιπὸν ὅπως σὺν οἰκείᾳ μοιᾷ καθαφθῶμεν τῷ Θεῷ, καὶ τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ τύχωμεν, καὶ φησι· Καὶ νῦν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐποίησας παντὶ ὀνόματι, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη· ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν. ὑ καθάπερ ἐκείνης, φησὶν, οὐκ ἀπὸ καταρθωμάτων ἔσωσας, ἀλλὰ τῇ θλίψει ἰδὼν, καὶ τῷ στεναγμῷ, ὑ τῆς κραυγῆς ἀκούσας· οὕτω δὴ κἀ ἡμᾶς ἀπάλλαξον τῶν παρόντων κακῶν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν σου μόνην· ἵνα ἐκεῖ γὰρ οὐδὲν ἔχομεν ἀξίωμα σωτηρίας. Εἶπων δὲ ταῦτα, ὑ θρηνήσας ἱκανῶς, εἰσάγει λοιπὸν τὴν πόλιν, καθάπερ τινὰ γυναῖκα αἰχμάλωτον, καί φησιν· Ἐπίφανον σὸ πρόσωπον ὅπως ὁ αἰσθησά σου· κλῖνον, ὁ Θεός μου τὸ οὖς σου, ὑ ἄκουσον· ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὑ ἴδε τὴν ἀφανισμὸν ἡμῶν ὑ τῆς πόλεώς σου, ἐφ' ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά σου * ἐπ' αὐτῆς. ὅτι γὰρ σὺν αἰδέσποτε ἤλθομεν, οὐδὲν ἐώρακα δικαίωμα ἴλεω ποιῆσαι τὸν Θεόν· πρὸς τὰ οἰκοδομήματα καθαφθῶμεν, ὑ τὴν πόλιν αὐτοῦ προσβάλλεται, καὶ τὴν ἐρημίαν αὐτῆς προσπίπτει, καὶ ἐν τούτοις καταλύσας τὸν λόγον, ἵλεω τὸν Θεὸν ἐποίησε. ὑ δῆλον ἐκ τῆς ἐξῆς.

Ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον· δέδοικε μὴ πάλιν ἐπιμελῶς· καὶ γὰρ ὑ ταῦτα παρεισέδυσεν οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ, ἀλλ' ὥστε μικρὸν ὑμῶν διαναπαῦσαι τὸν διώκοντα ἀπὸ τῶν συνεχῶν ἀγωνισμάτων καμόντας. φέρε οὖν ἐπιμείνωμεν ὅσον ἐξέδραμεν ταῦτα εἰπεῖν, καὶ διέξωμεν τὰ μέλλοντα κατηγήσεσθαι τῶν Ἰουδαίων κακά, αὖθις προσηρμόσθαι ὑ ἀκριβείας ἁπάσης. δύο μὲν δὴ παύσας δουλείας ὁ λόγος ἀπέλυσε ὑ προφητείας ἐπιλυθούσας αὖθις, ὑ οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ἀπροσδοκήτως. λείπεται ὑ λοιπὸν τὸ τρίτον ἐπαγαγεῖν, καὶ ὡς ταύτης τῆς νῦν κατηχούσης αὐτοῦ εἰπεῖν, καὶ δέξαι σαφῶς, πῶς οὐδὲ εἷς προφήτης ἐπηγείλατό τινα λύσιν ἔσεσθαι τῶν κατεχόντων αὐτοὺς κακῶν, ὅτε ἀπαλλαγή. τίς οὖν ὅστις ἡ τρίτη; ἡ ὅτι Ἀντίοχος τὸ Ἐπιφανής. ὅπερ γὰρ Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς Δαρεῖον τὸν Περσῶν βασιλέα δυσὶν μάχαις εἰς ἑαυτὸν τὸν ἀρχὴν προείρηκε, πεντηκοντούτους τούτους, πέντε μὴ τὸν ἐλαχίστου βασιλεῖς. εἶτα ἐξ ἐκείνου τούτων τῶν πέντε ἡλικιώτης ὁ Ἀντίοχος, μὴ πολὺ ὕστερον χρόνου τὸ τε ἱερὸν διέφθειρε, τά τε ἅγια τῶν ἁγίων ἐρήμωσε, ἃς τε θυσίας καθεῖλε, τούς τε Ἰουδαίους ἐπῆλθε, καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν κατέλυσεν ἅπασαν. καὶ ταῦτα ἅπαντα μὴ ἀκριβείας ἁπάσης, καὶ μέχρι μιᾶς ἡμέρας προσηγόρευτο τοῦ τὸ Δανιὴλ, καὶ πότε ἥξει, καὶ ἕως, καὶ τοῦδε τινος, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ ποῦ τελευτήσει, καὶ τίνα λήψεται μεταβολήν. Εἴσεσθε δὲ σαφέστερον ἀκούσαντες αὐτῆς τῆς ὁράσεως, ἵνα ὅθεν προβολῆς ἡμῖν ὁ προφήτης ἀπήγαγε, κεῖνα μὲν καλῶ τῶν Περσῶν βασιλέα τὸν Δαρεῖον, πάλιν δὲ τῶν Ἑλλήνων βασιλέα, Ἀλέξανδρον λέγω Μακεδόνα, πάντα κέκραγα τοῦτ' ἐκεῖνον διαφανῆναι, ὕστερον κέρας αὐτὸν καλῶν Ἀντίοχον καλῶν. μᾶλλον δὲ αὐτῆς βέλτιον ἀκούσατε τῆς ὁράσεως. Εἶδον γὰρ, φησὶ, τὸ ὁράματι, καὶ ἤμην ὅτε τῷ Οὐβὰλ (ὅπου τινὰ Περσικὴν φωνὴν καλῶν ὄντα) ἐγενόμην τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ εἶδον· καὶ ἰδοὺ, καὶ κριὸς εἷς ἱστηκὼς πρὸ τῆς Οὐβὰλ, καὶ αὐτῷ κέρατα, καὶ τὰ κέρατα ὑψηλά, καὶ ὃ εἷς ὑψηλότερον τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ ὑψηλὸν ἐβαίνειν ἐπ' ἐσχάτων. καὶ εἶδον κριὸν κερατίζοντα πρὸς θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ πάντα τὰ θηρία οὐ στήσονται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐμεγαλύνθη, καὶ ἐγὼ ἤμην συνιών. τὸν δυνάμει λέγει τὸν Περσικὸν, καὶ τὸν ἀρχὴν, ἣν πᾶσαν ἐπέδραμε τὸν γῆν. εἶτα πρὸς τὸ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου διαλεγόμενος, φησὶ· καὶ ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ λιβὸς ὅτι προσώπου τῆς γῆς ἁπάσης, καὶ οὐκ ἔστιν ἁπτόμενος τῆς γῆς· καὶ τῷ τράγῳ ἐκείνῳ κέρας γνωρητὸν δυὰ μέσον

* πολλὰ

Δαν. θ. ιζ.

Δαν. θ. ιη.

* τὸ ἅγιον

Δαν. η. β.

ἀλλοτρίας, οὐκ ἐγγύθεν, οὐδὲ ἐκ περιοικίδων, οὐδὲ ἐκ ἀρχῆς τῆς χαλάστεως τῆς ἱκετηρίου προσάγω μου, ἀλλ' ἀφέντες ὀλίγας ἡμέρας αὐτοῦ σωφρονῆσαι, ὅτι περισεμνοῖς τοῖς διατάσσεσθαι, ἔχοντες ἐγγὺς ἀπὸ τοῦ κρατεῖν συμμαχίαν· τοῦτο δὴ καὶ ὁ περσικὸς ἐποίησεν. ὅπου γὰρ δίκαιον ἔδωκαν, οὐκ ἀξίαι μὲν τῶν ἁμαρτημάτων, ἔδωκαν δ' οὖν ὅμως· περσέρχεται τῷ Θεῷ λοιπὸν ἐναντίον αὐτῶν ἀλαλεξόμενος. Εἰ γὰρ βούλεσθε, καὶ τῆς βίβλου αὐτῆς ἀκούσωμεν. Ἐξομολογήσομαί σοι, φησί, καὶ ἐροῦσι· Κύριε ὁ Θεός, ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ὁ φυλάσσων τὸν διαθήκην σου, καὶ τὸ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ τοῖς φυλάττουσι τὰς ἐντολάς σου. τί ποιεῖς, ὦ Δανιήλ, ἐναντίον δώδεκα προφητῶν καὶ περσεκαρυκότων προσευχῶν, τὴν φυλακὴν αὐτῶν τοῦ νόμου μέμψασθαι; οὐκοῦν ἄξιοί εἰσι συγγνώμης οἱ παραβαίνοντες αὐτοῦ τὰς ἐντολάς; ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ταῦτα λέγω, φησίν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο τοὺς περγόνους τοὺς αἰῶνος, διὰ τὸν Ἀβραάμ, διὰ τὸν Ἰσαάκ, διὰ τὸν Ἰακώβ. ἐκείνοις ἐπηγγείλατο, φησί, καὶ ἐναντίον τοῦτο, εἰ μὴ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐφύλαξαν. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχουσιν ὅτου δικαίωμα σωτηρίας, διὰ τοῦτο τῶν περγόνων μέμνημαι. καίτοι μὴ νομίσῃς, ὅτι ἐπεὶ τοῦτον ταῦτά φησιν, εἰπών, ὁ φυλάσσων τὸν διαθήκην σου καὶ τὸ ἔλεός σου τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ φυλάσσουσι τὰς ἐντολάς σου, ἐπήγαγεν εὐθέως· Ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν,[1] ἠσεβήσαμεν, ἐξεκλίναμεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, καὶ ἀπὸ τῶν κριμάτων σου, καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῶν δούλων σου τῶν προφητῶν. μία γὰρ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἀπολογία μόνη μὴ τὰ ἁμαρτήματα ὑπολέλειπται, ὃ τὰς οἰκείας ἁμαρτίας ὁμολογεῖν. σὺ δέ μοι σκόπει τὸ δικαίου τοῦ ἀρετῆς, καὶ τῶν Ἰουδαίων τοῦ ἀγνωμοσύνου. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν ἑαυτῷ ξυνειδὼς πονηρὸν, καταδικάζει μὴ πολλῆς ἑαυτὸν σφοδρότητος, λέγων· ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν· οἱ δ' μυρίων γεμοντες κακῶν, τοιοῦτον[2] ἐποίουν, λέγοντες· ἐφυλάξαμεν τὰ προστάγματά σου, καὶ νῦν μακροῖζομεν ἀλλοτρίοις, καὶ δωδεκαδρομοῦνται οἱ ποιοῦντες[3] δύο μήματα. ὥσπερ γὰρ τοῖς δικαίοις ἔδος, μὴ τὰ δικαιώματα μετεωρίζειν· οὕτω τοῖς πονηροῖς, μὴ τὰ ἁμαρτήματα ἐπαίρεσθαι. ὁ μηδὲν ἑαυτῷ ξυνειδώς, ἔλεγεν· ἠνομήσαμεν, ἐξεκλίναμεν ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου· οἱ δὲ μυρία ξυνειδότες ἑαυτοῖς ἁμαρτήματα, ἔλεγον, ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰς ἐντολάς σου. ταῦτα λέγω, ἵνα τὰ μὲν φύγωμεν, τὰ δὲ ζηλώσωμεν. Εἶτα ὅπου κατέδραμεν αὐτῶν τὰς ἀνομίας, λέγει τοῦ πυρείου, ᾧ ἔδοσαν, καὶ ἀπὸ τούτου πάλιν Θεὸν εἶναι ἐθέλουσι διαπατᾶσθαι βουλόμενος. καὶ ἐπῆλθε, φησίν, ἐφ' ἡμᾶς ἡ κατάρα καὶ γεγραμμένη ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως δούλου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡμάρτομεν. ποία κατάρα αὕτη; βούλεσθε ἀκαγνώμεν αὐτοῦ; Ἐὰν μὴ λατρεύσητε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν, φησίν,[4] ἐπάξει ἐφ' ὑμᾶς ἔθνος ἀναιδές, οὗ οὐκ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ· ἔσεσθε ἐν ἀριθμῷ βραχεῖς. τοῦτο γοῦν αὐτὸ δηλοῦντες αἱ τῆς παιδὸς, καὶ δικαιοῦντες[5] ὅτι διὰ τὰ ἔργα αὐτῶν ἔζεσεν ὁ τῆς καλάστεως εἶδος, ἐν αὐτοῖς τοῖς Θεὸν ὁμολογεῖν βουλομένοις, ἐν τῷ κοπῷ ἁμαρτημάτων ἔλεγεν· πῶς ἔδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν δύομεν, ἐξίστων ἀποστάσεως, καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηρῷ τῷ πάσαι τῶν γῆς. ὁρᾷς ὡς ἡ ἀρὰ ἐπληρώθη ἐκείνη ἡ λέγουσα, ἔσεσθε ἐν ἀριθμῷ βραχεῖς· καὶ ἡ λέγουσα, *ἐπάξω ἐφ' ὑμᾶς ἔθνος ἀναιδές. τοῦτο αὐτὸ καὶ ὁ Δανιὴλ ἐνταῦθα αἰτιᾶται, καὶ φησι· Ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ, οἷα οὐ γέγραπται ἐπὶ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ, κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν[6] Ἱερεμίᾳ. ποῖα δὴ ταῦτα; μητέρες παίδων ἀπεγλύσθησαν· καὶ τοῦτο προλέγει μοι ὁ Μωϋσῆς, δείκνυσι δὲ ἐκβεβηκὸς ὁ Ἱερεμίας. ὁ μὲν γὰρ φησι, ὅτι ἡ ἀπαλὴ, ἡ τρυφερὰ, ἧς οὐκ ἔλαβε πεῖραν ὁ πῆς αὐτῆς ὑπολείπεται διὰ τὸ βάθος τῆς ἀπαλότητα καὶ τὴν τρυφερότητα, ἄψεται προθύμως τραπέζης, καὶ τῶν ἐκγόνων ἀπεγλύσεται τῶν ἑαυτῆς. ὁ δὲ Ἱερεμίας τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ, ὅτι ἄξεσεν, ἔλεγε· Χῆρες γεναικῶν οἰκτιρμόνων[7] ἥψησαν τὰ τέκνα αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως καὶ ἁμαρτίας αὐτῶν εἰπών, ἃς ἥμαρτον, καὶ τὴν δίκην, ἣν ἐπήμησαν, εἰς μέσον ἀγαγών, οὐδὲ ὅτως ἐκ τούτων ἀ-

[1] χ. ἐξέστημεν
[2] χ. ἀμαρτήματα
[3] χ. ἀς
[4] χ. ἐπάξω
[5] χ. ἀς
[6] χ. Ἱερεμίᾳ
[7] χ. ἥψατο τῶν τέκνων

του, ἢ μὴ ἀφθαρτῶαι ῥᾳδίως, ἀλλὰ δυάμειαι τὴν ἔκβασιν τῆς ὑπ' αὐτῆς γεγραμμένης προαγμῆς. Ἐ ὅπερ τοῦτ' ἔστιν ἀληθές, ἢ πάντα αὐτοῖς προμηφώνει τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι ὁ Θεός, οὐκ ἐτυθύνετο μόνον, ἀλλὰ ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς συμβάσεως αὐτοῖς καλῶς τι Ἐ ἀγαθὸν ποιήσομεν τὴν ἀπόλυσιν. πῶς γὰρ δουλείας ὑπερέμειναι χαλεπωτάτας ⓦ Ἰουδαῖοι, καὶ οὐδεμίαν χωρὶς προφάσεως αὐτοῖς ἐπήγαγε, ἀλλὰ πάσας αὐτοῖς προλαβὼν πεποίηκεν ὁ Θεός· Ἐ τότου, ἢ χρόνου, ἢ προσώπου, ἢ εἴδους κακώσεως, ἢ τὴν ἐπανόδου, καὶ τὰ ἄλλα πάντα μὴ ἀκριβείας προλέγων. ἢ προφητεύει ἐρωτᾷ ὁ Αἰγύπτιος. προεῖς γὰρ τὸν Ἀβραὰμ ὀφειλέτην μῦθος, ὅτου πως φησί· Γνώσκων γνώσῃ, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, ἢ δουλώσουσιν αὐτὴν Ἐ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· ὃ δὲ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ Θεός· μετὰ ταῦτα δὲ ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς. Εἶδες πῶς ⓦ ἀριθμὸν εἶπε τῶν ἐτῶν, τετρακόσια ἔτη· ⓦ εἶπεν τῆς δουλείας, ὅτι οὐχ ἁπλῶς δουλώσουσι, ἀλλὰ Ἐ κακώσουσιν. ἄρχομαι γοῦν τοῦ κακῶσαι, πῶς μὴ ζωῦσα ἐξηγεῖται ὁ Μωϋσῆς. Τὰ ἄχυρα οὐ δίδοται τοῖς οἰκέταις σου, φησί, ἢ λέγουσιν ἡμῖν τοῦ πλίνθον πεῖν· Ἐ ἐμαστιγοῦντο καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἵνα μάθῃς, ὃ ἐστὶ δουλώσουσι καὶ κακώσουσι. ἢ, ὃ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ· ⓦ κατὰ παρασκευὴν τῆς Αἰγυπτίων λέγων, ⓦ ἀπὸ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης· οἱ δὲ ταῖς ὠδαῖς Μωϋσῆς αἰνιττόμενοι ὅτως ἔλεγεν· Ἵππον ἢ αἰχμάλωτον ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. Εἶτα ἢ ⓦ ἔξοδον τῆς ἐρυθρᾶς· Οὐκ ἐξελεύσονται ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς. Χρήσασθε, φησίν, ἕκαστος παρὰ τῶν γειτόνων αὐτῆς ἢ συσκήνου σκεύη χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ. ὅπερ γὰρ πολλοὶ ἐδούλευσαν χρόνον, ἢ ⓦ μισθὸν οὐκ ἀπέλαβον, ἀκούσας αὐτοῦ ἀπαρτηθῆναι προσκύσασιν ὁ Θεός. καὶ βοᾷ ὁ προφήτης, λέγων· Ἐξήγαγε αὐτοὺς σὺ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, καὶ οὐκ ἦν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ὁ ἀσθενῶν.

Μία μὲν αὕτη δουλεία μετ' ἀκριβείας πάσης προδιηρθρωμένη. Φέρε δὴ καὶ ἑτέραν ⓦ λόγοι ἀναγωνίσωμαι. ποίαν δή; τὴν ὑπὸ Βαβυλῶνι. ἢ γὰρ ἢ ταύτην μετ' ἀκριβείας προεφώνησεν ὁ Ἱερεμίας, ὅτων εἰπών· Οὕτως εἶπε Κύριος, "ὅταν πλησθῇ τῇ Βαβυλῶνι ἐβδομήκοντα ἔτη, ἐπισκέψομαι ὑμᾶς, Ἐ ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τοὺς λόγους μου τοὺς ἀγαθούς, τοῦ ἀποστρέψαι εἰς ⓦ τόπον τοῦτον. ἢ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν, καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, ἢ ἐκ πάντων τῶν τόπων, οὗ διέσπειρα ὑμᾶς ἐκεῖ, φησὶ Κύριος, Ἐ ἐπιστρέψω ὑμᾶς εἰς ⓦ τόπον, ὅθεν ἀπῴκισα ὑμᾶς ἐκεῖθεν. ὁρᾷς "πῶς ἢ ὁ τοῦδε πάλιν ἢ τὴν πόλιν εἶπε, ἢ ⓦ ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἢ πόθεν αὐτὸν μέλλει συνάγειν, ἢ ποῦ ζωγρεῖν. δέχα τοῦτο ἢ ὁ Δανιὴλ ὑ προέτρεχεν ὑπὲρ αὐτῶν τὴν ἱκετηρίαν ἐποιήσατο, ἀλλ' ὅτε εἶδε πληρωθέντα τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη. ἢ τίς τοῦτό φησι; αὐτὸς ὁ Δανιήλ, ὅτω λέγων· Καὶ ἐγὼ Δανιὴλ ἐπόουν τὰ ἔργα τοῦ βασιλέως, ἢ ἐθαύμαζον τὴν ὄρασιν, ἢ οὐκ ἦν ὁ συνιῶν· ἢ συνῆκα τὸ παῖς βίβλοις τὸν ἀριθμὸν τῶν "ἐτῶν, ὡς ἐγένηθη ὁ λόγος Κυρίου πρὸς Ἱερεμίαν τὸν προφήτην, εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἐρημώσεως Ἱερουσαλὴμ ἑβδομήκοντα ἔτη. ἢ ἔδωκα τὸ πρόσωπόν μου πρὸς Κύριον τὸν Θεόν *, τοῦ ἐκζητῆσαι προσευχὴν ἢ δέησιν τὸ νηστείᾳ ἢ σάκκῳ ἢ σποδῷ. ἤκουσας πῶς ἢ αὕτη δουλεία διηρθρωται, Ἐ ὁ προφήτης οὐκ ἐτόλμησε πρὸ τοῦ διωρισμένου χρόνου δέησιν ἢ ἱκετηρίαν προσαγαγεῖν τῷ Θεῷ, ἵνα μὴ μάτην ἢ εἰκῇ προεῖπε· ἵνα μὲν ἀκούσῃ, ὅπερ ἤκουσεν ὁ Ἱερεμίας· Μὴ προσεύχου "ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τούτου, ἢ μὴ αἰτοῦ πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαί σου. ἀλλ' ὅτε τὸν ἀποφασιν εἶδε πληρωθέντα, ἢ τὸν καιρὸν "συγκαλεσάμενος πρὸς τὴν ἐπανόδον, τότε προσεύχεται· ἢ ἁπλῶς, ἀλλὰ σὺν νηστείᾳ ἢ σὺν σάκκῳ ἢ σποδῷ. καὶ ὅπερ ἐπ' ἀνθρώπων συμβαίνειν ἔθος, τοῦτο Ἐ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ πεποίηκε. ἢ γὰρ ἡμᾶς, ἐπειδήπερ ἰδωμεν τοὺς αὐτῶν οἰκέτας μετὰ πολλὰ ἢ μεγάλα ἁμαρτήματα εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλοντας,

Γεν. ιε. ιγ. Ἐξοδ. α. ιε. Ἐξοδ. ιβ. κα. Ἐξο. ϛ. κα. κϛ. Ψαλμ. ρϛ. λϛ. Ιερ. κθ. ι. Δαν. θ. β. Ιερ. ζ.

ι. γ' ιε' ϛ' ιβ' κ. τὸ ἢ τῆς ἐδίου χ. ἀπὸ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης χ. μετὰ τὸν ἀποστασίαν τὸ ἐν Βαβυλ. χ. ὅπως χ. ἀμαρτῶν * μου χ. σὺν χ. αὐτοῦ κελεύοντος

στηται. ἐγὼ μὲν γὰρ ἔχω τοὺς ἀπὸ τῶν χρόνων συσταντας μαρτυρεῖν μοι καὶ συναγωνιζομένους· ἐκεῖνοι δὲ οὐ διὰ τῆς ἐκβάσεως τῶν πραγμάτων πεπώμοκεν, ἀλλ' ἐξ ἔργων οὐδὲν ἔχοντες δεῖξαι ὧν λέγουσι, κομπάζοντες δὲ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ, αὐτοὶ δίκαιοι ταύτην προσάπτειν τοῖς μάρτυσίν εἰσιν. ἐγὼ μὲν γὰρ ἃ λέγω δείκνυμι διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐκβεβηκότα, καὶ ὅτι ἔπεσε, καὶ ὅτι οὐκ ἀνέστη πόλις ὅτι χρέος τοσοῦτον· ἃ δὲ ἐκεῖνοι λέγουσι, τὰ ῥήματά ἐστι μόνα φιλεῖς τοὺς αὐτῶν. καὶ ἐγχειρῶ αὐτοὺς δεῖξαι, ὅτι ἀνάστατοι πάλιν ἡ πόλις· ἐπεὶ καὶ ἐκ τοῦ δικαστηρίου ὅπως ὁρῶμεν ποιοῦμαι τὰς ἀποδείξεις. ὅταν γάρ τινες ἀντιβαίνωσιν πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦντες, καὶ θατέρου λέγοντος ἐπιφανῶς πρόσεχε τὰς ἀποδείξεις, εἶτα [ὁ] ἕτερος ὑπολαμβάνηται τῆς λεγομένης, αὐτὸς ἀναγκάζεται λοιπὸν μάρτυρας, ἢ δὲ ἕτερος πρόσεχε ἐλέγχους· τοῦτο μὴ ταῦτα ὅπως ἔχει τὰ γράμματα οὕτως φασίν· οὐκ ἐκεῖνος ὁ παρόφερων τὰ γράμματα. ὅταν καὶ νῦν ποιῶν ἔδειξεν οὖν Ἰουδαίους, καὶ παράγω ἡμῖν παρόφηκεν εἰς μέσον, λέγεται, ὅτι ἀνάστατοι πάντως ἡ πόλις. ὅτι γὰρ εἰ καὶ τέλος ἔμελλεν ἐξευρίσκειν ἡ πρόσταξις ἀγχωμαλωσία, πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶν τοῦ παρόφηκος τοῦτο παραφωνεῖν· πόθεν δῆλον ὅτι τῷ καὶ ὁπωσοῦν εἰς τὰ παρόφηκα παραχύψαι βιβλία. καὶ γὰρ ἔθος παρὰ Ἰουδαίοις παλαιὸν, τὰ μέλλοντα αὐτοὺς κακὰ ὑπολαμβάνειν κακὰ καὶ ἀγαθὰ παραγορεύειν τοῦ παρόφηκος δῶρα. τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί; διὰ τὴν πολλὴν αὐτῶν ἀγνωμοσύνην καὶ ἀναισθησίαν. ὅτε γὰρ παρὰ τὰς εὐεργεσίας ἐπλημμέλουντο τὰ ταῦτα ποιήσαντος Θεοῦ, καὶ τοῖς δαίμοσιν ἐπέσχεθον τὰ γινόμενα, καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκείνοις ἐλογίζοντο (καὶ νῦν μὲν ὀλιγάκις ἐξελθόντες ὀξ' Αἰγύπτου, τῆς θαλάσσης σχισθείσης, καὶ τῶν ἄλλων θαυμάτων γινομένων, ὑπολαμβάνοντες τὰ ταῦτα ποιήσαντος Θεοῦ, τοῖς δὲ Θεοῖς αἰτίαν ἔσαν τὰ γινόμενα, καὶ τῷ Ααρὼν λέγουσι· Ποίησον ἡμῖν θεούς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. καὶ τὰ Ἱερεμίᾳ δὲ φαίνονται λέγοντες, Τὸν λόγον, ὃν ἐλάλησας πρὸς ἡμᾶς τῷ ὀνόματι Κυρίου, οὐκ ἀκουσόμεθά σου· ἀλλ' ὅτι ποιοῦντες ποιήσομεν πάντα τὰ ῥήματα, ὅσα ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν, θυμιᾶν τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδάς, καθὰ ἐποιήσαμεν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν· καὶ ἐνεπλήσθημεν ἄρτων, καὶ ἐγενήθημεν χρηστοὶ, καὶ κακὰ οὐκ εἴδομεν. καὶ ὡς διελίπομεν θυμιῶντες τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σπένδοντες αὐτῇ σπονδάς, ἐλαττώθημεν πάντες ἡμεῖς, καὶ ὑπὸ ῥομφαίας καὶ ὑπὸ λιμοῦ ἐξελίπομεν) ἵνα οὖν μηδὲν τῶν συμβαινόντων τοῖς εἰδώλοις λογίζωνται, ἀλλὰ καὶ τὰς τιμωρίας καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ πιστεύωσιν αὐτοῖς ἀεὶ προσγίνεσθαι, τὰς μὲν διὰ τὰς ἀμαρτίας, τὰς δὲ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν· ἄνωθεν αὐτοῖς προέλεγεν καὶ προφῆται τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς προρρήσεως, ἄκουε τί φησιν ὁ μεγαλοφωνότατος Ἡσαΐας· Γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ σὺ, καὶ τὸ μέτωπόν σου χαλκοῦν (τουτέστιν, ἀναίσχυντος) καὶ ὁ τράχηλός σου σιδηροῦς (τουτέστιν, ἀκαμπής) καὶ ὁ μέτωπόν σου χαλκοῦν (τουτέστιν, ἀναίσχυντον. οὕτω γοῦν καὶ ἡμῖν ἔθος πολλάκις τοῦ ἐρυθριᾶν μὴ εἰδότας, χαλκοπροσώπους καλεῖν) καὶ ἀπήγγελά σοί, φησίν, ἃ μέλλει ὅτι σε ἔρχεσθαι, πρὶν ἢ γένεσθαι, καὶ ἀκουστά σοι ἐποίησα. εἶτα τὴν αἰτίαν τῆς προρρήσεως λέγων, ἐπήγαγε· Μή ποτε εἴπῃς, ὅτι τὰ εἴδωλά μου ἐποίησε, καὶ τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ χωνευτά μου ἐνετείλατο. καὶ πάλιν ὅπως φιλάνθρωποί τινες ὄντες καὶ ἀλαζόνες, [καὶ] μὴ τὴν ἔκβασιν ἰδιαιτέμενοι τοῦ πράγματος, ὡς μὴ προσαχθῶσιν, ἃ προέλεγεν τὰ προφῆται τὰ ἐσόμενα μόνοι, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας ἐλομένους τὰ γινομένων. ὅπου γοῦν πάλιν ὁ αὐτὸς Ἡσαΐας φησί· Μαρτυρεῖς μοι ποιῆσαι πίστεις αἰδεσίμους, Ωρεὶδ Ωρεὶδ ἱερέα, καὶ Ζαραρεὶδ Ωρεὶδ υἱὸν Βαραχίου. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τόμῳ κοινῷ τὴν προφητείαν γράψας ἀπέθετο· ἵνα μὴ τὴν ἔκβασιν αὐτὰ αὐτῶν καταμαρτυρῇ τὰ γράμματα, ὅτι μόνοις καὶ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου προηγόρευ. διὰ τοῦτο οὐδὲ ἁπλῶς ἐν τόμῳ γράφει, ἀλλ' ἐν τόμῳ κοινῷ δυναμένῳ πρὸς ὃ μέλλει ἀρκέσειν τὸ χρό-

χ. διὰ τὰς ἐκβ. χ. ἐναργεῖς χ. ἐγγράφου χ. τὰ μὲν ταῦτα ὅπως ἔχει τὰ γραμματεῖα οὕτω φασὶν χ. ταῦτα χ. ἀ χ. τ' ἀναισχυντίαν χ. τ' Αἰγύπτου χ. ἐξελίπομεν χ. ἀκαμπὴς χ. ἀκαμπὲς χ. μεγαλοφωνότατος χ. τόμῳ κοινῷ χ. προηγόρευσε χ. προηγόρευ

Εξοδ. λβ. κα. Ier. μδ. ιζ. Ησ. μη. δ. Ησ. η. β.

πρόγματα ἀπὸ συγκρίσεως μάλιστα φαίνεται. σύγκρινον "τοίνυν, ὦ Ἰουδαῖε, τὴν μάζαν τῆς ἀληθείας τὴν ὑπεροχήν. ὡς πλάνος ὅσος ὢν τὸν ὑπερμεγέθη τοῦ οἰκουμένης ἐκκλησίαν ἐκτίσατο, καὶ ἀπὸ περάτων τοῦ οἰκουμένης "εἰς πέρατα τοὺς τοῦ παραδείσου ἐξέτεινε, καὶ πόλεις ἀνοικοδόμησας ἔφη, καὶ χωρία μείζονα ὧν τὰ "κωλυόντων; οὐκ ἔστι σοφός. οὐκοῦν δῆλον, ὅτι ὁ Χριστὸς οὐχὶ πλάνος ἐστίν, ἀλλὰ σωτὴρ*, καὶ κηδεμών, καὶ πρεσβύτατος τῆς ζωῆς τῆς ἡμετέρας. μίαν οὖν ἔτι παρρησίαν παρασχοῦ, ὅτι ὁ προκείμενος βασανίζομαι. Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, φησίν, ὅτι τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν, ἡ τὴν γνώμην τὴν ἑαυτῆς λέγων, ἀλλὰ ὁ τέλος τῶν ἐκβαινόντων πραγμάτων. ἦλθον γὰρ διχάσαι, φησίν, ἄνθρωπον * κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς. πόθεν ταῦτα προφῆναι, εἰπέ μοι, εἰ μὴ φιλόνθρωπος ἀνθρωπος ἦν καὶ τῶν πολλῶν εἷς; ὁ γὰρ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὅπερ ζωγράφος ἐὰν εἰκόνα μὴ πιστὸν, ἢ ἄπιστον, εἶτα πατέρα βλέπεσθαι ἔλκει ὅτι τὴν ἀσέβειαν ἢ υἱὸν ἑαυτῷ, τοῦτο αὐτὸ προλέγων φησίν· ὅτω κρατήσει τὸ κηρύγματος ἡ δύναμις, ὡς καὶ πατέρων παῖδας ἀποφῆναι, καὶ μητέρων θυγατέρας, καὶ γυναῖκας παίδων. αἱρήσονται γὰρ οὐχὶ τὴν οἰκείων καταφθορὰν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν ὑπεδοῦναι τὴν ἑαυτῶν, καὶ πόντα ἀποπνίγναι καὶ παθεῖν, ὥστε μὴ "ἀρνήσασθαι τὴν θυσίαν *. πόθεν τοῦτο ταῦτα καὶ εἰδέναι καὶ κατασκευάσαι δυνατόν, εἰ μὴ ἄνθρωπος ἦν εἷς τῶν πολλῶν; πόθεν ἐπῆλθεν αὐτῷ λογίσασθαι τοῦτο, ὅτι καὶ πατέρων ἔσται παισὶν ἀδιαλλάκτους, καὶ παισὶ πατράσι γλυκύτερος, καὶ γυναιξὶν ἀνδρῶν ποθεινότερος; καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μιᾶς μόνης οἰκίας, οὐδὲ ἐπὶ δυοῖν καὶ τριῶν, καὶ δέκα, καὶ εἴκοσι, καὶ ἑκατόν, ἀλλὰ πάντα χοῦν τῆς οἰκουμένης· ἐπὶ πόλεσιν ἁπάσαις καὶ χώραις, ἐπὶ γῆν καὶ θαλάττην, ἐπὶ οἰκουμένην καὶ ἀοίκητον. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι εἶπε μόνα ταῦτα, οὐκ ἐπήγαγε καὶ τὸ τέλος. πολλοὶ γοῦν ἐπὶ τοσούτοις καὶ ἐπ' ἀρχῇ, μᾶλλον δὲ ἔτι καὶ πρὸ τῆς θυσίας μισοῦσι, ἐκβάλλουσι τῆς οἰκίας "τοὺς παῖδας, καὶ τοὺς οὐδὲν ὑπεναντίον τούτων, ἰχθυδίου ἕνεκα ἐμοῦ ἔχοντες, ὃ δὴ Χριστὸν ταῦτα πάσχει. Πῶς ταῦτα ἴσασί ποτε οἱ ἀνθρωποι, εἰπέ μοι; τοῦτ' οὖν τοίνυν ὁ ταῦτα ἅπαντα προειπών, καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, καὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ περὶ τοῦ πολέμου τούτου· "τοῦτ' οὖν φησιν, ὅτι ἡ οἰκία πεσεῖται, καὶ "Ἱερουσαλὴμ ἀλώσεται, καὶ οὐκέτι τῶν Ἰουδαίων ἔσται πόλις ἢ πόλις, καθάπερ πρότερον. Εἰ μὴ οὖν ἐφύσατο πάντα ἐκεῖνα, καὶ μὴ ἔλαβε τέλος· ἀπίστει δὲ τούτοις. Εἰ δὲ ὁρᾷς ἐκεῖνα λαμπρότερα ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐξανόμενα, καὶ οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας πύλαι ἅδου κατίσχυσαι, ἀλλ' ὅπερ ἐποίησεν ἡ γυνὴ, λαλεῖται πάντα χοῦν τῆς οἰκουμένης μετὰ χρόνου τοσούτου, ἐκ "τῶν ἁλιέων τούτων, ἐκ τῆς σκηνοποιοῦ καὶ ἀγράμματος διδασκαλίας, καὶ ὅπερ ἐποίησε καὶ ἐπὶ τοῦ Ματθαίου καὶ ἐπὶ τοῦ Ζακχαίου, καὶ ἐπὶ τῆς πόρνης, καὶ ἐπὶ τοῦ ληστοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ ἐπὶ τῆς Χαναναίας, καὶ ἐπὶ τοῦ ἑκατοντάρχου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ ἐπὶ τοῦ παραλυτικοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ δαιμονιζομένου, καὶ ἐπὶ τοῦ τελώνου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχιτελώνου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχιποιμένος, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχιποιμένος, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρχιποιμένος

σαι, ϗ τέλος οὐδὲν ἔλαβε. καὶ μηδεὶς ὑμᾶς εἰ νομιζέτω τὸν Χριστὸν, ὅτι τοῖς τοιούτοις λόγοις Πυθαγόρᾳ ϗ Πλάτωνος καὶ Ζωίλου ϗ τοῦ Τυδέως μεμηκάμεν. οὐ γὰρ ἐξ οἰκείας τοῦτο ποιούμεθα γνώμης, ἀλλὰ τῇ ἀθεσίᾳ τῶν Ἰουδαίων συγκαταβαίνοντες, τῶν νομιζόντων αὐτοὺς ἀθέμιτον εἰ φιλεῖν· ἐπεὶ ϗ Παῦλος ὕστερος ἐποίησεν. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὰς Ἀθήνας, Πραξ. ιζ.
5 οὐκ ἀπὸ τοιούτων, οὐδὲ ἐξ ἀγοραίων ἀνδρῶν διελέγετο, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ τοῖς ἀγνώστοις ἐπιγεγραμμένου· οὐκ ὀκνῶ δὲ βωμοὺς ἀξιοπιστοτέρους τῶν ἀγαλμάτων εἰ νομίζειν, οὐδὲ ὅπως τὰ γράμματα τὰ ἐκ χαλκώματος τοῦ τοιούτου ἦσαν τιμιώτερα· ἀλλ' ὅπως τοὺς ἕλληνας διελέγετο, οὕτω καὶ ἡμεῖς τοὺς ἡμετέρους πιστοῦσθαι, ἀπὸ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐχρώμενος δόγμασιν.
Διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐλώμεθα τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, τοῖς νόμοις ὡς νόμοις· μὴ ὢν νόμος Θεῷ, ἀλλ' ὄντως Χριστῷ*. ὅτε ϗ ἡ παλαιὰ τοῦ Θεοῦ ἀφωμοιώθη τοῖς Ἰουδαίοις πολλ[ὰ λέγουσα ὅτω·] Τίς ὅμοιός σοι ὁ θεὸς, Κύριε; τί λέγῃς, ὦ Μωϋσῆ ὅλως γὰρ ὅτι σύγκρισις; οὐκ ἔστι σύγκρισιν [τοῦτο] ποιεῖν ἐπιτόν, φησὶν· ἀλλ' ὅπως τοῖς Ἰουδαίοις ἀφομοιώθη, τοῦτον μεγάλων τοῦ δαιμόνων ἔργων δόξαν, τῇ ἀθεσίᾳ αὐτῶν συγκαταβαίνων, τοῦτον τῆς διδασκαλίας εἰσήγαγεν τοῦτον. ἐπεὶ οὖν ϗ ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις ὁ λόγος, τοῦτ' ἀν ἄθεσμον φίλον εἰ νομίζοιτε Χριστὸν, ϗ τοιούτοις ὄντα, ἀφ' τούτου ϗ ἀπὸ τῶν πρὸ ἕλληνι θαυμαζομένων ἐποπτεύσαντες τὸ ὄνειδος. Εἰ δὲ βούλεσθε καὶ ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ τοῦτο εἰληφόντων, ϗ μαθητὰς σωναγαγόντων, ϗ εἰς ἀρχὰς, ϗ εἰς πολιτείας ἀναρρηθέντων, ἐξ σεβαζόντων θεῶν, ὅπι χρήσωμεν ταῖς ἀποδείξεσι ταύταις. ὅτω γοῦν ϗ ὁ Γαμαλιὴλ αὐτοῦ ἐπεστόμωσεν. ὅπως γὰρ εἶδεν αὐτοὺς μαινομένους, ϗ ὅπι θυμοῦσθαι τὸ αἷμα τῶν μαθητῶν ἐκχέαι, βουλόμενος αὐτοὺς τῆς ἀναιρέσεως καταπαῦσαι, κελεύσας ἔξω ποιῆσαι βραχὺ τοῦ ἀποστόλου, ὅτω πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε· Προσέχετε ἑαυτοῖς ὅπι Πραξ. ε.
ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράττειν· πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν, ϗ προσεκλίθησαν αὐτῷ ἀνδρες τετρακόσιοι. καὶ ἀνῃρέθη, καὶ πάντες, ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. ϗ μετ' ἐκεῖνον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ὃς ἀπέστησεν ὄχλον ἱκανὸν. καὶ κἀκεῖνος ἀπώλετο, ϗ ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν. ϗ νῦν λέγω ὑμῖν, προσέχετε ἑαυτοῖς· ὅτι ἐὰν ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται· εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ ἐστι, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτὸ, μήποτε ϗ θεομάχοι εὑρεθῆτε. πόθεν οὖν δῆλον ἔσται, ὅτι ἐὰν ἡ βουλὴ ἀνθρώπων, καταλυθήσεται; πρῶτον ἐλάβετε, φησὶν, ἀπὸ Ἰούδα ϗ Θευδᾶ. ὥστε ἐξ αὐτοῦ ὁ κηρυττόμενος ἀπὸ τούτων, εἰ ἀνθρώπινός ἐστι, οἷοι ἐκεῖνοι, ἐξ μηδὲν δυνάμει πάντα ἐργάζεται· μικρὸν δυνάμενος, ϗ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ὑμᾶς πιστώσεται ἡ ἔκβασις, ϗ" ἀφ' τοῦ τέλους εἴσεσθε σαφῶς, εἴτε ἀνθρώπινός ἐστι πλάσμα, ὡς φατε, ϗ ψεῦδος, εἴτε Θεοῦ ὁ πάντα συγχέαντα, ϗ ἀπορρίπτω δυνάμει τὰ καθ' ἡμᾶς οἰκονομούμενα πράγματα· ὅπερ οὖν ϗ ἐγένετο. αἰσθόμενοι, ϗ" δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐδηλοῦτο ἡ θεία ϗ ἄμαχος δυνάμις, ϗ ὃ σόφισμα "τοῦτο ϗ πρὸς ἁπάντων τῶν πολλῶν ἡνώμενον, εἰς τὸν τοῦ ἀφανοῦς πρόνοιαν ἐπέστρεφον κεφαλήν. ὅπως γὰρ εἶδεν "αὐτοὺς ψευδομένους, βουλόμενος αὐτοὺς συσκιάσαι τὴν προαίρεσιν [ϗ τὴν ἀληθῆ οἰκονομίαν,] "εἰσωνείχει ἀπατεῶνας λίαν, ὃς προείπομεν, ἵνα ἐξ αὐτῶν εἰς ἐκείνων νομίζηται εἶναι. ϗ ὅπερ ὅτι τοῦ χαρακτῆρος πεποίηκε, δύο ψευδομαθύσας λῃστὰς μετ' αὐτοῦ χαρακθῆναι· τοῦτο ϗ ὅτι τῆς προαιρέσεως εἰργάσατο, τῇ ψευδοθέσει τοῦ φιλίου τὴν ἀληθῆ συσκιάσαι ἀπιστίαν. ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνοι ἴσχυσαν, οὐδὲ ἐσώθησαν· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μάλιστα τὴν δύναμιν ἐδήλωσε τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖ γὰρ, εἰπέ μοι, τίνων ὄντων τῶν σταυρωθέντων, ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ, ὑπὸ τῶν αὐτῶν διωκόντων, ἐκεῖνοι μὲν σώζονται, οὗτος δὲ μόνος προσκόπτει; πάλιν, τί δήποτε, πολλῶν εἰσαγομένων πολιτείαν καινὴν, ϗ μαθητὰς ἐχόντων, ἐκείνων μὲν οὐδὲν τοιοῦτον μέχρι τῆμερον ὅτι γνώριμον· οὗτος δὲ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης θεραπεύεται; τὰ γὰρ

πράγματα

* ἴτε χειρὶ τοῦ αἵματος χ. προφήτου
χ. ἐξεπιδόντων.
χ. ἐκχέαι
χ. καταλύθῃ;
χ. διὰ τῶν ἔργων χ. π' ἀρὰς χ. † Χριστὸν χ ἀνώνυμον

ζωσαν, ⸗ βήματα πολλὰ ἔκοψαν, ⸗ ἔθη διέσωσαν, ⸗ πόλεις αἰέκησαν, ⸗ περιπόδες μυ- κ. διέσπασαν
ριάς περιεκτήσαντο. ἀλλ' ὅμως σιτίζονται μὴ τῶν οἰκείων καταβαμάτων. καὶ βα- κ. εἰργάσαντο
σιλίδες πολλαί, καὶ μεγάλαι γυναῖκες, μυρία σὺν ἀρχομένοις διεργετήσασαι, σὺδὲ ἓξ
ὀνόματός εἰσι γνώριμοι· ἡ δὲ βύτιλος αὕτη γυνή, ἔλαιον καταχέασα μόνον, πάντα χρὸ κ. γνώριμοι
τῆς οἰκουμένης ἁδεται, καὶ χρόνου πλῆθος τοσοῦτον οὐκ ἔσβεσεν αὐτῆς τὴν μνήμην, σὺδὲ
σβέσει ποτέ. καίτοι σὺδὲ ὃ ἔργον ὠφέλιμες. τί γὰρ ἦν, ὃ ἔλαιον καταχέαν; σὺδὲ κ. ἐπιχέαν
ὃ περίεργον ὄνομα (μύρου γὰρ ἦν ἀπερρίμμενα) σὺδὲ ⸗ μάρτυρες πολλοὶ (με-
ταξὺ γὰρ τῶν μαθητῶν ἐποίησεν) σὺδὲ ὁ τόπος καθάπλες (σὺδὲ γὰρ εἰς θέατρον
προελθοῦσα τοῦτο εἰργάσατο, ἀλλ' εἰς οἰκίαν δίκα μόνων προσώπων) ἀλλ' ὅ-
μως οὔτε ἡ βύτιλος τὸ πρόσωπον, οὔτε ὁ ἁλιεὺς τὸν μάρτυρα, οὔτε ὁ ἄσημος τὸν
τόπον, οὔτε ἄλλο σὺδὲν ἴσχυσεν αὐτῆς ἀφανίσαι τὴν μνήμην· ἀλλὰ βασιλίδων ἁπα-
σῶν, καὶ βασιλέων ἁπάντων λαμπροτέρα νενίκηκε, καὶ χρόνος σὺδεὶς
λήθη ὃ γνώμονον προσῳδοίδωκε. τοίνυν, εἰπέ μοι; ζῆλος τοῦτο ἐργασάμενον; οὐχὶ κ. ταῦτα
τοῦ θεσπεσίου τότε Θεοῦ πάντων τὴν φήμην ταύτην ἐξαπίσεσθαι; ταῦτα
δῶν ἀνθρωπίνης δυνάμεως, εἰπέμοι, ὃ τοιαῦτα προαναφωνῆ; καὶ τίς ἂν ταῦτα εἴποι
νοῦν ἔχων; ὃ μὲ γὰρ πρὸ τῶν ὧν αὐτὸ γνωσθῆναι τοῦτο προλέγη, θαυμασόν μὲ ἡ πα-
ράδοξον· ὃ δ' ἡ τὰ πρὸ ἑτέρων γνώμενα προλέγη, ἡ ποίᾳ θαῦμα γίνεσθαι καὶ πόσοι κα-
τάδηλα, πολλῷ μᾶλλον ἡ θαυμαστέον. πάλιν προσῆλθε τῷ Πέτρῳ, ὅτι ἐπὶ τὸν πέτρον Matth. 16. 18.
ταύτην οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, ἡ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. τί οὖν, εἰ-
πέ μοι, ἔχεις ὑπολαβέσθαι * τῶν εἰρημένων, ὦ Ἰουδαῖε, καὶ δεῖξαι ψευδῆ ταύτην τὴν * ἢ κατα-
προαναφώνησιν; ἀλλ' οὐκ ἀνέξεται τῶν γραμμάτων ἡ μαρτυρία, κἂν μυριάκις αὐ- δράξασθαι
τὸς φιλονεικῆς. πόσοι γοῦν πόλεμοι κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐξερράγησαν; ἡ τραπέζας κ. αἴσχεται
πολλαὶ προεκαύθησαν, ἡ ὅπλα ἐκρήγη, ἡ πῶν εἶδος κολάσεως ἡ τιμωρίας ἐπενοήθη, ἡ κ. ἐκενίσθη-
τήγανα, ἡ καταπέλται, ἡ λέβητες, καὶ κάμποι, ἡ λάκκοι, ἡ χρημνοί, ἡ θηρίων ὀδόντες, καὶ σαν.
πλαγῶν, ἡ δημεύσεις, καὶ ἕτερα μυρία βασανιστήρια, σὺδὲ λέγω ῥητά, σὺδὲ ἔργα φορητά· καὶ
οὐ πρὸς τὴν ἔξωθεν μόνον, ἀλλὰ ἡ πρὸς τὴν οἰκείαν αὐτῶν. ⸗ ἐμφύλιος πὴς [τότε] τὰ πάντα κατέσχε πόλεμος, μᾶλλον ἢ ἐμφυλίου πάντας χαλεπώτερος. οὐ γὰρ πολῖται πολίτας μόνον, ἀλλὰ ἡ συγγενεῖς συγγενεῖς, ἡ οἰκεῖοι οἰκείοις, ⸗ φίλοι φίλοις ξιφηρίζοντο. ἀλλ' ὅμως σὺδὲν τούτων κατέλυσε τὴν ἐκκλησίαν, σὺδὲ ἐποίησεν ἀσθενεστέραν. ἡ δὲ δὴ θαυμαστὸν ἡ προσδόκητον, ὅτι οὐ τοῖς προοιμίοις ταῦτα πάντα ἔκαμψε. Εἰ μὲ γὰρ ἦν ἐπή- κ. καίπερ
γετο τὰ δεινά, ὅτε ἐρρίζωθη, ἡ πάντα χρὸ τῆς οἰκουμένης κατεφυτεύθη τὸ κήρυγμα, οὐχ οὕτω κ. τότε
θαυμαστὸν ἦν ὃ μὴ προσῆκε σώζεσθαι τὴν ἐκκλησίαν· ὃ δ' οὖν ἀρχῆ τῆς διδασκαλίας,
αὖθις τῆς πίστεως καταβληθείσης, ⸗ τῆς δίκης τῶν ἀκουόντων ἀπαλωτέρας οὔσης, τοσού-
τους συμπεσεῖσθαι πολέμους, ἡ μὴ μόνον μηδὲν ἐλαττωθῆναι τὰ καθ' ἡμᾶς προσήκοντα, κ. πάσων
ἀλλὰ ἡ ἐπιδοθῆναι πλέον, τοῦτο ἐστὶ ὃ πάντος θαύματος ἔχον ὑπερβολήν. ἵνα γὰρ μὴ λέ- κ. λίαν τι,
γῃς, ὅτι νῦν ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῆς τῶν βασιλέων εἰρήνης ἐσώθη· ὅτι ἐλάττων ἦν, ὅτε ἀ-
σθενεστέρα ἐν ἐδόκει, τότε αὐτὴν πολεμεῖσθαι ἐσυνεχώρησεν ὁ Θεός, ἵνα μάθῃς, ὅτι ἡ νῦν
ἀσφάλεια αὐτῆς οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν βασιλέων εἰρήνης, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως
ἦν. ἡ ὅτι τοῦτο ἔστιν ἀληθές, ἀναλόγισαι, πόσοι δόγματα κατεσκεύασαν εἰσαγαγεῖν παρ'
ἕλλησι, ἡ πολιτείαν εἰσήσασθαι ξένην, οἵα Ζήνων, Πλάτων, Σωκράτης, Διαγόρας, Πυ- 40
θαγόρας [ἡ] ἕτερα μυρία. ἀλλ' ὅμως τοσοῦτον ἀπέχρη κατορθοῦσθαι, ὡς μηδὲ ἓξ ὀνόματος
ἐν τοῖς πολλοῖς γνώριμοι. ὁ δὲ Χριστὸς οὐκ ἔγραψε πολιτείαν μόνον, ἀλλὰ ἡ πάντα χρὸ
τῆς οἰκουμένης αὐτὴν κατεφύτευσε. πόσα λέγεται Ἀπολλώνιος ὁ ἐκ Τυάνων πεποιηκέ-
ναι; ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι ψεύδος πάντα ἐκεῖνα ἦν, ἡ φαντασία, ἡ ἀληθὲς σὺδὲν· ἔσβε-

καὶ [εἰς] τὸν πολιτεύμα αὐτῶν ἐνυβρίζεις. τοὺς μὲν οὖν ὁ τῶν Ἰουδαίων ἀναχωρεῖν παρεσκεύασεν, ἵνα δείξας τοὺς ἀνόμους αὐτῶν, ἐκφανὲς ἐν τῇ τοῦ πέρα δόξαν ποιήσῃ τοῖς ἀγάπῃ ὑμᾶς εἰρηνεύοντας. ὅτι δ' οὐ τοῦτο ἐπαιδεύθημεν μόνον, ἐκεῖνον ἁπορράψαι τὰ σώματα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκκλησίαν παιδεύσαι μείζονα τὰ οἰκεῖα [αὐτῆς] δόγματα· φέρε ἐκ τοιούτου καὶ τοῦτο ἀποδείξωμεν πάλιν, ὅτι ἀναίσχυντοι λοιποὶ οἱ ἀνοὶ, τοῦτ' εἰς τὸ τοὺς ἔπαινον ἡμῖν ἐπαινέσαι παλινῳδίαν. οὕτω γὰρ ὑμεῖς τὰ ἀκριβέστερον εἰδέναι ἀποστολικὰ δόγματα· ἐκεῖνοί τε μείζονα ἀσεβοῦντες ἀλώσονται. πρόσεχε δὲ ὃ μάρτυρα τούτων, οὐκ ἄγγελον, οὐκ ἀρχάγγελον, ἀλλ' αὐτὸν τῆς οἰκουμένης ἁπάσης δεσπότην, Κύριον Λικ. κα. κδ.
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Εἰσελθὼν γὰρ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ναὸν ἰδὼν, ἔλεγε· ὅτι ἔ-
κ. πολλῶν γραπται Ἱερουσαλὴμ πατρίδα κληθήσεται ἐθνῶν πολλῶν, ἕως δὲ πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν· πολλοὶ
μέχρι σωτηρίας λέγων χρόνον. καὶ πάλιν πρὸς τοὺς αὐτοὺς ταῦτα ἐπείλησε, τοῖς μαθηταῖς
κ. εἰς ἐμὲ κ. σκάνδαλα σθε τα κ. αἴσχη τα εἰπών· Οὐ μὴ μείνῃ λίθος ὧδε λίθον ἐπὶ τῷ τόπῳ τούτῳ," ἕως οὗ καταλυθῇ· ἀφωνισμοὶ Ματθ. κδ. ς.
πόλεμοι, καὶ πανταχοῦ πόλις, καὶ τόπος ἕτερος ἀφωνισμοὺς καὶ πολέμους ἐκδέχεται· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο τοῖς μαρτυρίοις τοῖς ἁγίοις ἐπιτρέπει· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐκ τῶν προφητῶν ἐπιδείκνυσιν. ἐξῆρε γάρ, φησὶν, ὅτι ἐμὸς ὁ ταῦτα λέγων· ἐγὼ αὐτὸν ἐξαίρωσα, καὶ πῶς αὐτὸν ἀνασχόμεθα τοῖς μάρτυρίοις; τοῦτο γάρ ἐστι
κ. ἐκλείπουσι τὸ ἀναμάρτητον εἶναι, ὦ Ἰουδαῖε, ὅτι σὺ ἐξαίρωσας, μὴ τὸν σαυρωθέντα, τότε σου τὴν πόλιν καθεῖλε, τότε σου τοὺς δήμους διεσκόρπισε, τότε τὸ ἔθνος πάντα χρὸ διέφθειρε· διδάσκων, ὅτι ἀνάγκη καὶ ζῆν καὶ νῦν ἐστιν ἐν τοῖς ἀνθρώποις. ὅτι γὰρ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἔφυγες ἀπιστίας αὐτὸν γνῶναι τοῖς δυνάμει, ἀπὸ τῆς κολάσεως καὶ τῆς τιμωρίας ἐσώσθης σὺ τοῖς μάρτυρι αὐτοῦ καὶ ἀναπαγώνιστον ἴσχυε. ἀλλ' ἐπεὶ οὕτω πιστεύεις, ἐπεὶ νομίζεις αὐτὸν εἶναι Θεὸν, καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης δεσπότην, ἀλλ' ἀνθρωπον ἕνα τῶν πολλῶν. φέρε οὖν, ὡς ἐπ' ἀνθρώπων ποιησώμεθα τοῖς ἀγῶνα. πῶς γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων ποιούμεθα τοῖς ἀγῶνας; ὅταν ἰδωμέν τινας
κ. ἐν μηδενὶ αἱ ἀνθρώπους ἐν ἅπασι ἀληθεύοντας, καὶ μηδὲν μηδαμοῦ ψευδομένους, κἂν ἐλάχιστα τυγχάνωσιν ὄντες, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν, δικαίως τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενα· ὥσπερ οὖν ὅταν ἰδωμέν
* τὸ ὑπ' ἐκ τ λεγόμενα. ψευδομένους, κἂν ἀληθεύωσιν ἐν τισιν, ἐνδέχεται ἐκφαύλως πάντα διαλύεσθαι *. φέρε οὖν, ἴδωμεν ὁποῖον ἐκεῖνο τὸ ἦθος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποῖος ὁ τρόπος. ἐνδέχεται γὰρ τοῦτο μόνον προφῆται καὶ προμηνύειν· ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν μιμητῶν ἐκείνου μὴ μακρὰν ὄντων χρόνον, προμηνύουσιν. ἀγάπωμεν τοίνυν ἐκείνας τὰς προρρήσεις εἰς μέσον. κἂν ἴδωμεν ἐν
κ πάν. ἐκείναις ψευδόμενον, μηδὲ ταύτην καταδέξῃ, μηδὲ νομίσῃς εἶναι πιστόν. ἂν δ' ἴδωμεν ἐν ἅπασιν ἀληθεύοντα, καὶ ταύτην τέλος εἰληφέναι τὴν προρρήσιν, καὶ ἄφατον μάρτυρα χρόνον τῆς τῶν προφητῶν ἀληθείας, μὴ διαχωρίσωμεν περαιτέρω, μηδὲ φι-
κ. συνεπίσκοπ λοτιμήσῃ τοῖς ἡλίου φαιδροτέρας προάγμασι. Εἰ οὖν καὶ ἄλλο προφήτην, ἴδωμεν. προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ, ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα πολυτίμου, καὶ κατέχεε τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. Ματθ. κς.
ἐπετίμησαν ἀπόστολοι τῷ δεσπότῃ, λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθὲν πολλοῦ δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς· ἐγκαλοῦντες τοίνυν αὐτοῖς, οὕτω πως φησί· τί κόπτεις τὴν γυναῖκα; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. ἆρ' οὖν ἐψεύσατο, ἢ ἀληθεύσει; ἔλαβε τέλος ἡ προφητεία, ἢ διέπεσεν; ἐρώτησον Ἰουδαίων. καὶ μοιχὸς δικαιοῦται, ὅταν τὴν προρρήσιν ταύτην ἀποπληρώσῃ· καὶ γὰρ ὁ τὰς ἐκκλησίας ἁπάσας ἀκούομεν τοῦ γυναῖκα λαλοῦντος· ἃ ἐκάστη ἀκούοντες ὕπατοι,
κ. λαμπραὶ κ. ἀκύρωτο τὸ κατὰ θεσμα τ γυναικὸς. κ. ἡδυσμένον κ. εἰς πάντα γραπτοὶ, ἄνδρες, γυναῖκες, ἀδελφοὶ, ἅγιοι, λαμπραὶ δὲ ἁπάσας πόλεσι· καὶ ὅ-περ ἐν ἀρχῇ τῆς οἰκουμένης, μὴ πάσης ἁπλῶς πάντες ἀκούουσι τὸ τῆς γυναικὸς κατορθώματος· καὶ οὐκ ἔστι μέρος τῆς οἰκουμένης, ὃ τὸ εὐαγγέλιον οὐ γνώσεται. καίτοι πόσοι βασιλῆς πολλὰ καὶ μεγάλα εἰργάσαντο τὰς πόλεις ἀγαθὰ, καὶ πολέμους κατώρθωσαν,

πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον, τοῦ μὲ τῶν σωμάτων προτιμῶντας, τοσαύτην ποιεῖσθαι τὴν ὀλιγωρίαν· ψυχῶν γὰρ τοσούτων ἀπολλυμένων, ῥᾳθυμεῖν, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι πάσχειν δεινόν, τῶν μελῶν ἡμῶν σπαραττόντων; ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως. ἀλλὰ πῶς; Τίς, φησιν, ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; τοῦτο καὶ σὺ δεῖξαι θέλων πῦρ. καὶ ἵδρις ἀδελφοὶ ἀπολλύμενοι, καὶ λοιδορῆ, καὶ ὑβρίζῃ, καὶ τύπτῃ, καὶ ἀπειλῇ ἐξῆς ἡμέλεις, καὶ ὀλιγωρεῖ ἕτερον ἐπιμανθάνεται, πάντα φέρε ἡμαίως, ὅπως αὐτὸν κερδάνῃς τὸν σωτῆρα. καὶ οὗτος ἐξῆρές σε ἡμῖται, ὁ Θεὸς ἔσται σε φίλος, καὶ μεγάλοις σε τιμᾷ τῶν ἡμέρων ἐκείνων ἀμείψεται τοῖς ἀγαθοῖς. ἡμοιτο δὲ βυχαῖς τῶν ἁγίων, τὰς τε πεπλυμμένους ἀφασιθῶσαι, ὑμᾶς, τε τῆς ἄγρας πεπληρέναι, αὐτός τε σὺν βλασφήμως ἐκείνοις τῆς ἀσεβείας ἀπαλλαγῆναι, ὑπαγωνται ⓦ ὑπὸ αὐτῶν ταυροφόνου Χριστόν· ἵνα πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ σώματι δοξάζωμεν ⓦ Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἰς τοὺς [συμπάντας] αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

χ. κερδάνῃς.
χ. σοι
χ. 5

ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ Λογ. β.

Ψαλ. ιαʹ

Ποῦ ἄρα ἡμῖν πλοῦτος ὁ σύλλογος γέγονε τηνικαῦτα; πρὸς τὴν ἀπαίτησιν τῆς ὑποσχέσεως· ἀπιστήκατε πάντως, καὶ τὰ ἀργύρια τὰ πεπυρωμένα, ἅπερ ὑποκρύπτειν κατεδέησε, ὑποδέξασθαι παρεγένεσθε. Τὰ λόγια γάρ, φησι, Κυρίου, λόγια ἁγνά· ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον [τῇ] γῇ. βούλεται ὁ Θεός, ὁ τοσαύτην ὑμῖν περὶ τὴν πνευματικὴν ἀκρόασιν ἐνθυμίαν ἐνθείς. καθάπερ γὰρ ⓐ φίλτροις καὶ φιλοπόναις, δυσὶ μόνοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν παρεργάζονται καὶ πολυτελέσμασι, ποτὲ πότοι, καὶ συμπόσια, καὶ δεῖπνα, καὶ κῶμοι, καὶ μέθαι, καὶ φιάλαι καὶ κρατῆρες καὶ ποτήρια· οὕτω δὴ καὶ ὑμᾶς, καθ' ἑκάστην ἡμέραν αἰσχύμενοι, παρεργάζεσθε ποτὲ παραίνεσις καὶ συμβουλή* καὶ παράκλησις, καὶ διδασκαλία καὶ λόγος εἰς δόξαν Χριστοῦ συντείνων. Ἀλλὰ ταῦτα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς παρορμότερον ταύτης ἀπολαύσεως· καὶ, ἅπερ ὑποκρύπτομεν, μὴ πάσης καταπλησθῶμεν τῆς βλασφημούσης. καὶ μὴ δῶμεν πρὸς Ἰουδαίους μάχη τέλος ἔλαβε δεῖπνον, καὶ δεῖπνον ἔσχε, καὶ ὁ ζέφυρος ἡμῖν ἀπήρτισται, καὶ δεῦρο βεβαίαν κρατήσωμεν καὶ ἀπὸ τῆς παρούσης ἀγαλλιάσεως. δεῖ γὰρ ταπεινοῦσθαι ὧν ἡμῖν ἀποδεῖξαι, ὅτι ἁγιώτατα ναῶν ὑπὲρ αὐτῶν, παράνομόν πῆς ὅτι καὶ παράβασις, καὶ αἰσθέσπιον πρὸς Θεὸν μάχη καὶ πόλεμος· καὶ τοῦτο ζῶν Θεῷ μὴ ἀκριβείας ἀπάσης ἀπεδίζηται. Εἰ γὰρ ἐμέλλομεν ἀπολωλυθέναι τὴν ἑαυτῶν πόλιν, καὶ ὅπου τὸν παρόντα ἐπιμέλειαν πολιτείαν, καὶ ⓦ ναοὶ ὁρᾶν ἀνιστάμενοι*, ὅπερ οὐδέποτε ἔσται· οὐδὲ οὕτως ἔχρισέ τινα ἀπολογίαν ἐν τοῖς ναοῖς ὑπὲρ αὐτῶν γινομένοις. ἐπεὶ καὶ ⓐ παῖδες ⓐ πηῶν, καὶ ὁ Δαυὶδ, καὶ ⓐ ἄλλοι ἅπαντες ⓐ ὅπου τῆς ἀγχιμαλωσίας ἀφαιρέσεως, παρεσκεύασαν ἀπολαύσασθαι τὴν ἑαυτῶν πόλιν, καὶ μὴ ἑβδομήκοντα ἔτη ὁ ἔναφος ὄψεως τῆς πατρίδος, καὶ ἐν τοῖς νόμοις τοῖς παρόντος βιώσεσθαι· ἀλλ' ὅμως καὶ φασεραὶ ὑποσχέσεις ἔχοντες καὶ ὁμολογημένας, οὐδὲ ὅτως ἐπόλμων περὶ τῆς ὑποσχέσεως καὶ τῆς ἐπαγγελίας ταύτης ποιήσασθαι τὸν λόγον, ὧν ὅτι ποιοῦσι νῦν. ὅτι καὶ σὺ δυνήσῃ ⓦ Ἰουδαίους βαπτίσαι. ἐρώτησον γὰρ αὐτούς, τίνος ἕνεκεν ἠτεύεις, οὐκ ἔχων τὴν πόλιν; καὶ εἴπῃ, ὅτι παρασκευάζω τὴν πόλιν ἀπολαμβάνειν· εἶτα πρὸς αὐτούς· οὐκοῦν ἕως ἂν ἀπολάβῃς, ἡσύχαζε. καὶ γὰρ ⓐ ἄγιοι ἐκεῖνοι, ἕως ὅτε πρὸς τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτῶν ἐπανῆλθον, οὐδὲν ἐπέλμων ποιεῖν, ὧν σὺ ποιεῖς νῦν. ὅταν δῶλον, ὅτι παρανομεῖς νῦν, καὶ μέλλῃς τὴν πόλιν ἀπολαμβάνειν, ὡς σὺ φῂς· καὶ ζῇς πρὸς Θεὸν παραβαίνων ζῶν θήκας,

χ. ἀπιστήκατε
* ἁγαθὴ
χ. ζωντανῶν
χ. παρορμότερον
* ὡς αὐτοὶ φάσκουσι.

καὶ

σῶσαι εἰ ποιῆτε, ὅσον ἦν ἐκ σφᾶς ἀσφάλειαν τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἡμετέροις, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ πλέον· ἀνάγκη γὰρ λοιπὸν παρακαλέσαι ὑμᾶς τοῦτο παρεῖναι, ἵνα πολλῷ τῷ μέλλοντι τοὺς ἡμετέρους ποιήσασθε φίλους· ἵνα μὴ λέγητε, τί δέ μοι μέλει; τί γὰρ ἐγὼ φιλοπραγμονῶ καὶ πολυπραγμονῶ; ὁ διασώσας ἡμᾶς ἀπέθανε· σὺ δὲ τοῦτο λόγον ποιήσασαι; καὶ ποίαν ἕξεις συνηγορίαν; ποίας ἀπολογίας τεύξῃ; πῶς δὲ τοῦ βήματος στήσῃ τοῦ Χριστοῦ μὴ πρότερον, εἰπέ μοι, τοσούτων ψυχῶν ἀπώλειαν πρόφασιν; εἶτα μοι δυνατὸν ἦν τοῦτο ἐκεῖ πρόφασιν ἔχοντας εὐδίκους, καὶ οὐκ ἂν ἐδικάσθημεν ὑμῶν, ἀλλὰ τοῦ ταχέως ἐπισπάσθαι ἂν ἀπειλὰς ἀφορήτους. ὅταν ἀδελφὸν δεῖ διορθῶσαι, καὶ τοῦ ψυχοῦ ὑπὲρ σωτηρίας δεῖν, μὴ φειδεσθαι· μίμησαί σου τὸν διασώστην. καὶ οἰκέτην ἔχεις, καὶ γυναῖκα· κἀντεῦθεν ὑπὲρ τῆς οἰκίας μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος. Εἰ γὰρ εἰς θάλασσαν οὐκ ὑπηνέχθης ἀπελθεῖν· πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ ζωαγωγῆς τοῦτο χρὴ ποιεῖν. μείζων [γὰρ ἡ] φιλονεικία ἐκείνης αὕτη. ἐκεῖ ἁμαρτία ὁ γινόμενον, ἐνταῦθα ἡ ἀσέβεια. ταῦτα ἡ λέγω, οὐχ ἵνα εἰς θάλασσαν ἀφῆτε ἀναβαίνειν (καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνο) ἀλλ' ἵνα καὶ ἐκείνων καὶ τούτων πολλῷ πλέον κωλύσητε. τί γὰρ ἴδιον [ἐν τῇ ζωαγωγῇ τῶν ἀνομαζομένων Ιουδαίων,] εἰπέ μοι; σαλπίζουσι δὲ θεόν; δεινὸν οἴκοι καθήμενον κενάζειν· ἀφ' ἑκάστης καὶ δακρύειν, ὅτι τῷ πρόσταγματι τοῦ Θεοῦ μάχονται, ὅτι τὸ σάββατον ἔχουσι μὴ ἑαυτῶν χορεύοντα. ὅταν γὰρ ἴδωσιν εἰπών, ὃ καὶ ἀνόμιλον τοῦ Θεοῦ γινόμενον, εἰ καί ποτε συγχωρηθέν ἴδωσι, ὕστερον παρανομία πᾶς ἔστι, καὶ μειζόνων πημονῶν ἀπόδοσις. ἐσάλπιζον καὶ Ιουδαῖοί ποτε, ὅτε τὰς θυσίας εἶχον· νῦν δὲ αὐτοῖς οὐκ ἀφίεται τοῦτο ποιεῖν. ἄκουσον γοῦν καὶ ὅπως τὰς σάλπιγγας ἔλαβον. ποιήσωσι σαυτῷ, φησι, σάλπιγγας ἐλατὰς δύο μεγάλας. Εἶτα λέγων αὐτοῖς τὴν χρείαν, ἐπήγαγε· καὶ σαλπιεῖτε ἐπ' αὐτῶν ὅτι τοῖς ὁλοκαυτώμασιν ὑμῶν, [καὶ ταῖς θυσίαις τοῖς σωτηρίοις ὑμῶν.] ποῦ τοίνυν ἐστὶν ὁ βωμός; ποῦ δὲ ἡ κιβωτός; ποῦ δὲ ἡ σκηνὴ καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων; ποῦ οἱ ἱερεῖς; ποῦ τὰ χερουβὶμ τῆς δόξης; ποῦ δὲ θυσιαστήριον θυμιατήριον; ποῦ δὲ λαμπτῆρες; ποῦ δὲ ἡ φιάλη; ὧν τὰ ἀποκρυφα, ὧν δὲ πῦρ τὸ ἄνωθεν καταπεμφθέν; πάντα ἀφῆκας, καὶ τὰς σάλπιγγας καταισχύνεις μόνον; ὁρᾷς ὅτι παίζουσι μᾶλλον, ἢ λατρεύουσι; ἀλλ' ὥσπερ ἐκείνοις ἐγκαλῶμεν, ὅτι τοὺς πένητας ὑβρίζουσιν· οὕτω, καὶ πολλῷ μᾶλλον ὑμῖν, ὅτι τοῖς πένησι ζωπυρεῖτε καὶ οὐχὶ τοῖς ζωπυροῦσι μόνον, ἀλλὰ δὲ τοῖς κυρίοις ὄντα κωλύετε, καὶ μὴ βουλομένοις. μή μοι λέγε, τί γὰρ ἔχω κοινὸν πρὸς ἐκείνους; ἀλλ' ὁτιοῦν ὄντι δὲ ἀγνῶτος. ἕως δὲ ἡ πίστις, καὶ τῶν αὐτῶν σοι μετέχων μυστηρίων, καὶ εἷς τοῦ αὐτοῦ σκηνώματος ἅπαντα, καὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ ὑπερτιμίων καὶ πάντων ἐστὶν οἰκειότερος. ὥσπερ οὖν οὐκ οἱ κλέπτοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες μοὶ ὄντες κωλύουσι, μὴ κωλύοντες ἦ, τοῦ αὐτοῦ ἐκείνους διδάσκει λύκου· οὕτως οὐκ οἱ ἀσεβοῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ δυνάμενοι μοὶ ἀπαγορεῖν τῆς ἀσεβείας, μὴ βουλόμενοι ἢ ἂν δι' ὄκνον, ἢ ἀλαζονείαν, ὁμοίως κολάζονται. ἐπεὶ καὶ ὁ τὸ πάλαιον οἰκεῖον καταρύξας, ὀλέκλησεν ἀπέδωκε [τῷ ἰδίῳ διασώστῃ·] ἀλλ' ὅμως ὅπως μὴ ἐπλεόνασεν αὐτό, ἐκολάζετο. καὶ σὺ τοίνυν αὐτὸς, καὶ αὐτὸς καθαρὸς ἁγιασμοῦ καὶ ἀκέραιος, μὴ πλεονάσῃς δὲ σου τὸ πάλαιον, μηδὲ ἕτερον ἀδελφὸν ἀπολλύμενον ἐπισπαγάγῃς εἰς σωτηρίαν, τὰ αὐτὰ οἰκείως ποίει. τί μέγα αἰτῶ πρὸς ὑμᾶς, ἀγαπητοί; ἕκαστος ὑμῶν ἕνα μοι τῶν ἀδελφῶν ἀνασωσάτω, εὐεργασάσθω, πολυπραγμονησάτω· ἵνα εἰς τοῦ ὑπὲρ σωτηρίας ζωὴν μὴ πολλῆς πρόφασιν ἀπολογησώμεθα, δῶρα τῷ Θεῷ κομίζοντες, δῶρα πάντων τιμιώτερα, τὰς ψυχὰς τῶν πεπλανημένων ἐπισπαγάγοντες. καὶ ὑβριζόμενοι δεῖ, καὶ πληγὰς λαβεῖν, καὶ ὑπὲρ τοῦ ἕτερον ἐπανορθώσεως, πάντα ποιῶμεν, ὥστε αὐτοῦ ἀνακτήσασθαι. ἡ γὰρ λαμπρῶν τῶν νοσούντων καὶ ὑβριζόντων καὶ λοιδορούντων αἱρόμεθα, οὐ δακνόμενοι πρὸς ὕβρεσιν· ἀλλ' ἐν μέσοις ὀπτανόμενοι ἰσχύν, τὸ ταῦτα ἀφημιοῦσθαι τοῦ ὑγιαίνειν. καὶ ἰατρὸς πολλάκις ἐκόντα διέρρηξεν ὁ κάμνων· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἀπέστη ἰσχνὸς τῆς θεραπείας.

πῶς

χ. ἀντὶ τοῦ σῶσαι τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν

χ. ἐρχόμεθα

χ. ἐκ τοῦ ἐμοῦ

χ. λίχνοι εἰσὶν,

χ. ἐκ ἐφίστατο τοῦτο

χ. τῆς σωτηρίου ὑμῶν.

χ. αἱ φιάλαι;

χ. πάντες

χ. ἐκολάζετο

χ. χάριν πάντων

χ. ποιῶμεν.

χ. δακνόμεθα

χ. ὀδυνώμενοι

χ. διέρρηξε

λέγ[ει] Κύριος; "Ω ὦ σὺ Σοδόμοις οὐδέποτε ὠφθόνησαν ἀναφέροντες θυσίας· "Ἀλλὰ ποῖς τότε ὁ λόγος ἀποτείνει, καλῶν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνων ἐπωνυμίας, ἀφ' ἧς αἰτίας, ἐμοὶ εἶπον. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν, λέγ[ει] Κύριος; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν· καὶ στέαρ ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι· οὐδὲ εἰσέρχεσθε ὀφθῆναί μοι. Τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα [πρῶτα] ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; ἤκουσας σαφεστάτης φωνῆς λεγούσης· ὅτι οὐκ ἐξεζήτησα ταῦτα παρ' ὑμῶν τοῦτο τὸ πρῶτον. Εἰ γὰρ ταῦτα ἐπεζήτει, καὶ σὺν παλαιοῖς πολίταις, σὺν τοῖς αὐτῶν λαμψάντων, τοσούτοις δὲ εἰς ταύτην εἰσήγαγε τὴν πολιτείαν. πῶς οὖν" ἀρτι, φησὶν, ἐπέτρεψε; τῇ ἀθυμίᾳ τῇ" ὑμετέρᾳ συγκαταβαίνων. καὶ καθάπερ ἰατρὸς, πυρέττοντα ὁρῶν καὶ θέρος, δυσάρεστόν τινα καὶ ἀκαρτέρητον, ἐπιθυμοῦντα ψυχροποσίας, καὶ ἀπειλοῦντα, εἰ μὴ λάβοι, βεβηκὼς αἰάζηται, ἢ κἂν κρημνοῦ ἑαυτὸν ἀφήσειν, ὃ μέζον βουλόμενος κωλῦσαι κακὸν, ὃ ἔλαττον δίδωσι," βουλόμενος βιαίου τελευτῆς αὐτὸν ἀπαγαγεῖν· οὕτω δὴ καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε. ὅπερ" εἶδον μαινομένους, ἀγχομένους, ἐπιθυμοῦντας θυσιῶν, πρεσκυσασμένους, εἰ μὴ λάβοιεν, τοὺς τε εἰδώλους" αὐλομολοῦσαι, μᾶλλον δὲ οὐ πρεσκυσασμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐλομολήσαντας ἤδη, ἐπέτρεψε καὶ θυσίας. καὶ ὅτι αὐτὴ ἦν ἡ αἰτία, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ χρόνου γίνεται δῆλον καταφανές. ὃ λεγόμενον. μὴ γὰρ τῇ ἑορτῇ, ἵνα ἐπιτέλεσαι τοῖς ποιηταῖς δαίμοσι, τότε μοι θυσίας ἐπέτρεψε, μονονουχὶ λέγων· μαίνεσθε, καὶ βούλεσθε θύειν; σκόπει κἀμοὶ θύετε. ἀλλ' ἐμοῦ, καὶ τοῦτο ἐπιτρέψας, οὐ μέχρι τέλους ἀφῆκεν· ἀλλὰ διὰ τῆς σοφωτάτης μεθόδου πάλιν ἀπήγαγε. καθάπερ ἰατρὸς σκῆνος (οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ αὐτῷ παραδείγματι χρήσασθαι πάλιν) χρησάμενος τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάμνοντος, * φιάλην οἴνου δοῦναι κελεύσαντος, ἐκέλευσεν ἐν ταύτῃ μίξαι τῆς ψυχροποσίας" ἀπολαύειν· καὶ τοῦ κάμνοντος πεισθέντος, λάθρα ποιῆς" ἐπιδιδόναι τοσοῦτον ἄλλο ζωτρίψαι τὴν φιάλην αὐτοῦ, ἵνα αὐτοπόθως καὶ" λαθραίως αὐτὸν ἀπαγάγῃ τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ἐποίησε· θύειν ἐπιτρέψας, ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τῆς οἰκουμένης εἴασε τοῦτο" γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις μόνον. Εἶτα ἐπεὶ χρόνον ἔθυσαν βραχύν, καθεῖλε τὴν πόλιν, ἵν', ὥσπερ ὁ ἰατρὸς ἀφ' ἧς τὸ σκεῦος ζωπυρεῖσθαι, οὕτω δὲ ὁ Θεὸς ἀφ' ἧς καθεῖλε τὴν πόλιν, καὶ ἀκοντας αὐτοὺς ἀπαγαγῇ τοῦ πράγματος. Εἰ γὰρ φιλοσόφως εἶπεν, ἀπόστητε· οὐκ ἂν ἐπείσθησαν ῥᾳδίως τῆς τοῦ θυσίας μανίας ἀπαλλαγῆναι· νυνὶ δὲ ἀφ' ἧς ἔπαθον ἀνάγκης λαμβανόντων αὐτοὺς ἀπήγαγε τῆς περὶ τὸ πρᾶγμα μανίας. ἔγω τοίνυν ὁ μὲν ἰατρὸς, ὁ Θεὸς· ἡ φιάλη δὲ, ἡ πόλις· ὁ δὲ νοσῶν, ὁ δυσάρεστος τῶν Ἰουδαίων δῆμος· ἡ δὲ ψυχροποσία, ἡ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐξουσία. ὥσπερ οὖν ὁ ἰατρὸς ἴσχυσε τῆς ἀκρίβειαν ταύτης αἰτίσεως τὸ ἄρρωστον, ὃ σκεῦος ἀφαιρούμενος· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς τῶν θυσιῶν ἀπήγαγε, τὴν πόλιν [αὐτὴν] καθελὼν, καὶ παύσας αὐτοὺ ἅπαντα πᾶσιν. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο κατασκευάσαι ἐβούλετο, τίνος ἕνεκεν εἰς ἕνα ζωνέκλεισε τὸν τοιαύτην ἀγριαίνοντα πόθον ὁ πάντα παρὼν πρῶτον, καὶ τὰ πάντα πληρῶν; τίνος δὲ ἕνεκεν τὸν μὲν λατρεύειν εἰς" θυσίας, τὰς δὲ θυσίας εἰς" τόπον, ὃν δὲ" τόπον εἰς κωμην, ὃν δὲ" κωμην εἰς μίαν πόλιν ζωαγαγὼν, αὐτὴν πάλιν ἐκείνην τὴν πόλιν κατέσκαψε; καὶ δὴ θαυμαστὸν δὲ τοῦτο, ἡ μὲν οἰκουμένη πᾶσα ἀνῆπται τοῖς Ἰουδαίοις, ἔνθα οὐκ ἔξεστι θύειν, μόνη δὲ ἡ Ἱερουσαλὴμ ἄβατος γέγονεν, ἔνθα μόνον θύειν ἐξῆν. ἆρα οὐχὶ τοῖς σφόδρα ἀνοήτοις δῆλον καὶ καταφανὲς γίνεται" αὖ ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς ἐκείνης; ὥσπερ γὰρ οἰκοδόμος" θεμελίους θεὶς, τοίχους ἀναστήσας," ὄροφον καμαρώσας, τὴν καμάραν ἐκείνην εἰς ἕνα" μέσον ζωδήσας λίθον· αὖ ἐκείνον ἀφέλῃ, καὶ πάντα τῆς οἰκοδομῆς διέλυσε ζώδεσμον· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς, καθάπερ ἕνα ζώδεσμον λατρείας τὴν πόλιν ποιήσας, εἶτα ταύτην" ἀναπέτασας, καὶ τὴν λοιπὴν τῆς πολιτείας ἐκείνης οἰκοδομὴν κατέλυσεν ἅπασαν. ἡ μὲν οὖν τοὺς Ἰουδαίους μανέτω πῶς μάχη. σημεῖον γὰρ ἀκροβολισάμενα τοὺς αὐτοὺς, μόνον τοσοῦτον

χ. ἐλλ
χ. ἀλλὰ πω
ὁ λόγος ἀπο
πίπτει πρὸς
Ἰουδαίους, ὑπο

χ. πῶς
χ. ἡμετέρᾳ

γ. καὶ βια
ίου τελευτῆς

χ. αὐτομολή
σαντας.

* ὅτε
χ. κελεύσαν
χ. ἀπολαμ
βάνειν
χ. ἐπιτιθέναι
ὑπὸ πίξαι
χ. λαυθανόν
τως
χ. γλύφω,

χ. θυσίαι,
χ. ὕπνον
χ. ὕπνον

ἀκριβείας ὡς ἐχεπ. Ἀπὸ γὰρ τούτων δῆλον, ὅτι ὁ πάσχα οὐκ ἐπιτέλεσαι. ᾗ πῶς, ἐγώ λέγω. σὺ ταῖς ἡμέραις τῶν ἀζύμων ἰησοῦν Ιουδαίοις οὐ θέμις· ἐμὲ δὲ ἡμέρας εἴκοσι καὶ μίαν οὐδένος ὅλως μετέλαβε. καὶ πόθεν δῆλον, φησι, ὅτι αἱ τεσσαρακοντα αἱ εἴκοσι ἡμέραι καὶ μία καὶ αἱ τῶν ἀζύμων ἦσαν; ὀξέως εἶπεν, ὅτι τετάρτη καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνός.

χ. εἰκοστὴν 5 κάμπτει ὁ πάσχα εἰς μίαν καὶ" εἰκάδα πλευτᾶ. ἀρξάμενοι γὰρ ἀπὸ τῆς πασαρεσκαιδεκάτης τοῦ αὐτοῦ μηνός, εἶτα ἡμέρας ἑπτὰ ἑορτάσαντες. εἰς τὴν εἰκάδα καὶ αὐτὴν

χ. αὐτὴν ἀπῆλθον. ἀλλ' ὅμως καὶ πρελθόντος τοῦ πάσχα, ἔμειναν" αὐτῇ νηστεύων. ἀρξάμενος γὰρ ἀπὸ τῆς τετάρτης ἡμέρας τοῦ αὐτοῦ μηνός, εἶτα εἴκοσι καὶ πέμπτην πληρώσας, τὴν πασαρεσκαιδεκάτην πρῆλθε, καὶ μετ' ἐκείνην ἑπτὰ καὶ τρεῖς [ἡμέρας] ἑτέρας. πῶς οὖν

χ. τὴν ἀλλ. 10 οὐκ εἰσαγῆς ὅτοι καὶ μαθοὶ, τὰ ἀγίων ἐκείνων οὐδὲν τοιοῦτον τὰ νομίμων φυλαττόντων ὅπερ" γῆς ἀλλοτρίας, ἀλλὰ καὶ εἰσαπίπτοντες ὡς ἐς φιλοτεχίαν καὶ ἔχειν· καὶ γὰρ εἰ μὴ ῥᾳθυμοί τινες ἦσαν καὶ μὴ θυλακῆς ⓐ ταῦτα λέγοντες καὶ ποιοῦντες, ἴσως ἂν διὰ ῥᾳθυμίας ἐδόμισεν τις ὃ μὴ φυλάττειν. εἰ δὲ φιλότοκοι καὶ θυλακῆς, καὶ τὰς ψυχὰς καὶ ἑαυτῶν χάριν τῶν ὡς Θεῷ δοκούντων

χ. κῆ ἔδωκεν ἔυδηλον, ὅτι ὃ μὴ φυλάξαι τὸν νόμον, ὁ" οὐκ ἀπὸ ῥᾳθυμίαν ἐποίουν, ἀλλὰ πρὸ

χ. ὅτι τὰς παραπρήσεις τῶν πα ἀπόστας ἴξω χ. προσέκειτο τῇ πολιτείᾳ· χ. ἐδωκεν· χ. οἱ δὲ ἀγγέλων ἐπιδεξάμενοι πολιτείαν ἐπὶ γῆς, χ. δαὶ

15 ὃ πεπεῖσθαι περὶ αὐτοῦ τοῦ νόμου, "ὅτι καὶ ἑορτὰς ἁπάσας ἔξω τῶν Ιεροσολύμων φυλάττειν ὁ χρή. καὶ ἕτερον ἀπὸ τούτου (μωμολόγηται) μέγιστον· ὅτι θυσιαὶ οὐκ ἐτηρήσθησαν, καὶ σαββάτων, καὶ νουμηνιῶν, καὶ πάντων τῶν τοιούτων, ἐκ προθεσίας" ἀπῄτει ἡ τότε πολιτεία· καὶ οὔτε τηρεῖσθαι τὰ ἐρετμὸν τι μέγα (συνελθεῖν" ἠδύνατο· ὅτε καταλιμπανόμενα φαῦλον ποιῆσαι

χ. ἀγάπλω ⓑ ἀσυνδάτον ἴσχυεν, ἢ μειῶσαί τι τῆς ἐν τῇ ψυχῇ φιλοσοφίας. ὅτοι γοῦν" ⓒ τῇ φιλοσοφίᾳ

20 τῶν ἀπέλαυν ἐπιδειξάμενοι ἐφαμίλλους πολιτείας ἐπὶ γῆς, οὐδὲν τούτων ὑπετιλεῖτο, ὁ θυσίαν καταβαλεῖν, ὁ χορτὸν τηρῆσαι, οὐ τοιοῦτον ἐπιδειξάμενοι, ὅτως ἤρεσαν τῷ Θεῷ, ὡς ᾗ αὐτῆς προσελθεῖν τῆς φύσεως, ᾗ τὸν οἰκουμένην ἅπασαν ἀφ' ἑνὸς εἰς αὐτοὺς συμβούτων εἰς γνησιότητα ἐπισπάσασθαι. τί γὰρ ἂν ἦσαν τοῦ Δαυὶδ; ἢ" ὁ τῶν τειαῦ παίδων; οἳ δὲ μέγιστοι ἐν τοῖς βιαγελίοις προκρίνονται, ᾗ τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων χε-

χ. ἀγάπλω 25 φάλαιοι προσλαβόντες, ἤδη δὲ τῶν ἔργων ἐπιδείξασθαι. Μείζονα γὰρ ταύτης, φησὶν, "ἀ- Ιωαν ιε.

χ. θῇ γάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ" ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὅπερ ἐχθροὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἔθηκαν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ. ᾗ ἀφ' ἑτέρου μόνον ἂν τις, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ὅτι μικρῷ τινι τούτου ἔστερηται. ἀφ' οὗπερ ἔλεγεν· ὅτι ἔστι Θεὸς ὁ [τῶν] οὐρανῶν δίωνατος ὀξελέ- Δευ. γ.

χ. ἀκατὸν σαι ἡμᾶς. ᾗ ἐὰν μή· γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν. "ἀρνοῦμαι

30 ἡμῶν ὅστις ὁ μισθὸς, [φησὶν,] ὅτι ἀφ' ὧν Θεοὺ ἀπεστήκαμεν. ᾗ ταῦτα ἐποίουν, ὃ τοσαύτην ἀρετὴν ἐπεδείκνυντο, οὐδὲν τῶν νομίμων παραπεσόντες. ᾗ τίνος οὖν ἕνεκεν, φησὶ, ταῦτα ἐπέταξεν ὁ Θεός, εἰ μὴ ἐβούλετο γίνεσθαι; ᾗ εἰ ἐβούλετο γίνεσθαι, τίνες [οὖν] ἕνεκα τὴν πόλιν [σε] κατέλυσε; σημεῖον γὰρ βατέρου ἐχρῆν ποιῆσαι αὐτὸν βουλόμενον αὖθις μένειν· ἢ μὴ κελεύσας ἐν ἑνὶ τόπῳ θύειν, πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης μέλλοντα ἀφανίζειν ὑμᾶς· ἢ"

35 βουλόμενον ὑμᾶς ἀφ' ὑψηλοῦ μένειν, μὴ ἀφανίζεσθαι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης, ᾗ μᾶλλον ἐκεί-

χ. τὸν θυσίαν ἀναίρεσιν ἐχρῆν ἐπιδεῖσθαι. νῳ τὴν πόλιν πεισθεῖσαν ἅπαντα, ἐν ᾗ μένειν" ἀφ' ὑψηλοῦ θυσίας ἀφαίρεσιν ἐχρῆν. τί οὖν ἑαυτῷ μάχεται, φησὶ, θῦσαι μὲ ἐν ἑνὶ τόπῳ κελεύσας, αὐτὸν ᾗ πάλιν ἀποκλείσας ⓓ τόπον ἔχειν; οὐδαμῶς, ἀλλὰ ᾗ σφόδρα ἑαυτῷ συμφωνεῖ. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὴν ἀρχὴν ὑμῖν ἐδόθησαν ἀφ' ὑψηλοῦ θυσίας ἠβούλετο." ᾗ τοῦτο τὸ προφήτου αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ μαρτυρεῖ, λέγοντος θεοῦ· Ησ. α.

χ. αὐτὸν τὸν προφήτην χ. λαὸν 40 σατε λόγον Κυρίου, ἀρχοντες Σοδόμων· προσέχετε νόμον Θεοῦ ὑμῶν, λαὸς Γομόρρας· ὁ τρόπος Σοδομίζει δὲ οὗτος· οἱ Γομόρροις οἰκοῦντες ἀφανιζόμενος, ἀλλὰ πρὸς Ιουδαίους. καλεῖ δὲ αὐτοὺς οὕτως, ὅπερ τὴν τῆς κακίας μιμήσει τῶν τρόπων ἐκείνους ἐπισπάσαντο συμφοράν. ὅτι γοῦν δὲ κύνας καλεῖ, ᾗ ἵππους θηλυμανεῖς· οὐκ ὅπερ τρόπον τὴν φύσιν ἐκείνων μετέπεσον· ἀλλ' ὅπερ τὸν τῶν ζώων τούτων λαγνείαν ἐδίωκον. τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν,

ϗ τ῏ Ιερουσολύμων ἔξω που * μαχεῖ· ὁ ϗ τὸν τόπον τηρῶν, πλαβαίνων ϗ Ⓦ χειμὼν, πει- * ὰ
είτω ἂν ὁ Ιερουσολύμεις ὃ πάχα, μὴ τῷ πρώτῳ ϗ μιλιῷ, ἀλλὰ τῷ δευτέρῳ. Εἶτα
ἰδωμὲν τίς τ῏ δύο τούτων ἐστὶν ὁ ἐγκαλούμενος, τίς ϗ ὁ διδοκιμῶν· ὁ πλαβὰς Ⓦ χειμὼν, ϗ
ὁ ζῶ πίπω ποιήσας· ἢ ὁ Ⓦ τόπον καταλιπὼν, ϗ Ⓦ χειμῶν φυλάξας; δῆ γὰρ ὁ τὸν χει-
μῶν πλαβὰς, ἵνα εἴσω ποιήσῃ τῆς πόλεως, ἀποδυχῆς ἄξιος ὢν φανῇ· ὁ ϗ Ⓦ χειμῶν 5
μὼν φυλάξας, τὰ καταλιπὼν ϗ Ⓦ τόπον, ἐγκλημάτων ϗ κατηγορίας, ὥσπερ ἀσεβήσας· δῆλον,
ὅτι καὶ οὗτοι πλαιομοῦσιν, ὁ ζῶ πίπω μὴ ποιοῦντες, κἂν μυριάκις λέγωσι τὸν χειμῶνα
τηρῶ. πόθεν οὖν τοῦτο ἔστιν δῆλον; ἀπ' αὐτ῏ τ῏ Μωϋσέως. " ὅπ῏ γὰρ ἐποίησαν ἔξω ὃ ... ἐποίησ ϗ
πάχα, πεσοῦνται, φησί, πινες τῷ Μωϋσῇ, λέγοντες· ἡμῖς ἀκάθαρτοί ἐσμεν ὅτι ψυχῇ Λευ. θ. ποιήσαντες ὁ
ἀνθρώπ· μὴ ὑστερήσωμεν πεσενεγκεῖν ὃ δῶρον "Κυρίῳ κ῏ν καιρῷ αὐτ῏; ὁ δὲ μέσῳ ἡμῶν πάχα, πεσ-
Ισραὴλ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωϋσῆς· στῆτε αὐτοί, ϗ ἀκούσομαι τί ἐντελῆται Κύριος πλθον
πρὸ ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν, λέγων· λάλησον τοῖς υἱοῖς Ισραὴλ, λέ- χ. ὑστερήσω-
γων· ἄνθρωπος, ὃς ἂν ᾖται ἀκάθαρτος ὅπ῏ " ψυχῇ ἀνθρώπ, ἢ ὁδῷ μακρᾷ ὁ ὑμῖν, ὁ ταῖς ᾖγεαῖς ὑμῶν, ποιήσει ὃ πάχα ὁ τῷ μιλιῷ τῷ δευτέρῳ. ὃ ϗ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· ὃς ἂν, φησιν, ὁ ἀποδημίᾳ ἀπεθῇ ϗ τὸν πρῶτον μιλιῶα, μὴ ποιείτω τῆς πόλεως ἔξω, ἀλλ' ὁ τῷ δευτέρῳ μιλιῷ, ἵνα φθάσῃ εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ πλαβαιέτω τὸν χειμῶν, ἵνα μὴ τῆς πόλεως ἐκπέσῃ· ἀπ' αὐτ῏ δικαιεῖ, ὅτι ἡ τ῏ τόπου πλατήρησις τῆς τ῏ χειμῶνος πλατηρήσεώς ἐστιν ἀναγκαιοτέρα. τί τοίνυν φ῏ ἔχοιεν εἰπεῖν ἅπαντες τῆς πόλεως ἔξω ποιοῦντες; ὅταν γὰρ τὸ ἀναγκαιότερον πλαβῶσιν, ὀφείλει ἡ " τ῏ μακροτέρου πλατήρησις ὑπ῏ αὐτῷ ἀπολογήσασθαι δυνατή. ὥστε κἂν μυριάκις δόκωσι " μὴ πλαβαίνειν τὸν χειμῶν, ἐκεῖθεν πλαιόμεθα πλαιομοῦσι. καὶ τοῦτο οὐκ ἐντεῦθεν δῆλον μόνον, ἀλλὰ ϗ ἀπὸ τ῏ Ψλμ. ρλ'. πεοφητῶν. ὅταν γὰρ φαίνωνται ἐκεῖνοι μήτε θύσαντες, μήτε ᾠδὴν ἄσαντες ὅπ῏ γῆς ἀλ-
λοτρίας, μήτε ησεῖαν [ποιήσαντες] πινὰ τ῏ θύσαντες· ποίαν ἔχοιεν φ῏ ἔτι συγχώμην; καὶ-
τοιτι ἐκεῖνοι πεσδοκῶντες ἀπολήψεσθαι τὴν τοιαύτην αὐτ῏ " πολιτείαν, ὅμως ἔλιμνον τῷ νόμῳ πειθόμενοι, καὶ τὰ τ῏ νόμου πληροῦντες (τοῦτο γὰρ ὁ νόμος ἔλεγε) οὗτοι ϗ μηδὲ ἐλπίδα τινὰ ἔχοντες τὴν πεσπέσειν ἀπολήψεσθαι πολιτείαν (πο῏ γὰρ ἔχοισιν ἀπὸ τ῏ πεοφητ῏ * δῆξαι τοῦτο;) οὐδὲ ὅπως αἰέχοιτ' ἂν ἡσυχάζειν. καίτοι ϗ εἰ πεσεδέχοντο ἀ- * ἡμῖν
πολήψεσθαι, ϗ ὅτω μιμεῖσθαι ἔδει σ῏ ἁγίους ἐκείνους, ϗ μήτε ησεῖαν, μήτε ἄλλο τοι-
οῦτον ποιῆσαι. ὅπου γὰρ οὐδὲν τούτων ἐποίησαν ἐκεῖνοι, ἄκουσον τί πεὸς σ῏ ἐρωτῶντας ἔλεγον. ὅπ῏ γὰρ ἐπέκειντο βιαζόμενοι ϗ ἀναγκάζοντες [αὐτοὺς] @ Βαβυλώνιοι κεχρῆσθαι τοῖς ὀργάνοις αὐτ῏, καὶ λέγοντες· Ασατε ἡμῖν τὸν ᾠδὸν Κυρίου· ἐκεῖνοι τὸν νόμον σαφῶς ἐπι-
στάμενοι οὐκ ὀπτηρέποντα τοῦτα ἔξω ποιῆσαι, ἔλεγον· πῶς ᾄσομεν τὸν ᾠδὸν Κυρίου ὁπὶ γῆς Δευ. γ. ἀλλοτρίας; ϗ πάλιν @ παῖδες @ πρεῖς ὁ Βαβυλῶνι ᾄδοντες, ἔλεγον· οὐκ ἔστιν ὁ τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων ϗ πεοφήτης, οὐδὲ ὄπος τὸ καρπῶσαι ὁμῖν ὁπώρα σε, ϗ βύρδι ἔλεος. καίτοιγε πρὸ ἐμοῦ ἐκεῖνος τόπος. ἀλλ' ὅπ῏ ὁ ναὸς οὐκ ἦν, ἔλιμνον μὴ θύοντες. καὶ πεὸς ἐ- Ζαχ. ζ. τέρους ϗ πάλιν ὁ Θεὸς ᾄδει τὸ Ζαχαρίου, Μὴ ησείαν ποιησάτε μοι ἔτι ἐβδομήκοντα; τὰ τῆς αἰχμαλωσίας λέγων. πῶς οὖν σὺ τοῦ ησεύεις, εἰπέ μοι, τ῏ πεοφήτου τ῏ σὸν οὔτε θύσαντος, οὔτε ησεύσαντος, οὔτε ἑορτάσαντος; ὅπου γὰρ οὔτε τὸ πάχα ἐπιτέλεσε, μάλιστα μὲν ϗ ἐκ "τούτου δῆλον. ὅπου γὰρ θύσα οὐκ ἦν, οὐδὲ ἑορτὴ ἦν· ὅπ῏ πάσας ἄντως ὀπιτε- χ. τέσσ῏
λεσθαι ἔδει. ἵνα ϗ καὶ αὐτ῏ τ῏ πεάγματος τὴν ἀπόλυξιν πλαβώμεθα, ἀκου- 40
σον τί φησιν ὁ Δανιήλ· Εἰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἡμῖν ἐγὼ Δανιὴλ πενθῶν πρεῖς Δαν. ι. β. ἑβδομάδας· ἄρτον ὀπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, καὶ οἶνος καὶ " κρέας οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στό- χ. κρέα
μα μου, καὶ ἄλειμμα οὐκ ἠλειφάμην ἐπ' τὰς ἑβδομάσιν ἐκείνας. ϗ ἐγένετο ἐν τ῏ πατρὶ καὶ εἰκοστῇ ἡμέρᾳ τ῏ πεώτου μιλιοῦ, εἶδον τὸν ὄφιν. ἐντεῦθά μοι ϗ

ἀκριβείας

χ. ὅτι "αὐτοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί. ὑμεῖς δὲ ἠλλάξασθε τὴν δόξαν ὑμῶν, ἣ οὐδὲν ὠφελήσεσθε. οὐκ
εἶπεν, ἠλλάξασθε Ⓦ θεὸν ὑμῶν (ὁ θεὸς γὰρ οὐκ ἀλλάττεται) ἀλλ' ἠλλάξασθε τὴν Μαλ. γ. 6.
δόξαν ὑμῶν. μή γάρ ἐμοί, φησιν, ἠδικήσατε; μὴ γὰρ ἐμοὶ ἐλύπει βλάπτειν; ὑμεῖς ἑαυτοὺς
χ. ἠμφίασεν ἠμφίασατε, τὴν ἐμὴν οὐκ ἠλαττώσατε δόξαν, ἀλλὰ τὴν ὑμετέραν. διὰ τί δὴ καὶ μοι τοῦτο
5 καὶ πρὸς τοὺς ἡμετέρους εἶπεν, εἵνα ἡμετέρους χρὴ καλεῖν τοὺς τὰ ἐκείνων φρονοῦντας.
χ. ἀλλάξεται πορεύεσθε εἰς τὰς συναγωγάς, καὶ ἴδητε, εἰ "ἠλλάξατο Ιουδαῖοι τὴν ἑστίαν αὐτῶν, εἰ
χ. ἀφῆκεν· δὲ πάρεδρον μὲν ἡμῖν σύνεστιν, εἰ δὲ τοῦτον ποτὲ τὴν ἡμέραν "ἔφαγεν· ἐξ αὐτῆς οὐκ ἔστι πη-
γεία, ἀλλὰ παθημοσύνη καὶ ἁμαρτία ἐξ πλημμέλεια· ἀλλ' "ὅμως οὐκ ἠλλάξατο. ὑμεῖς δὲ ἠλ-
λάξασθε τὴν δόξαν ὑμῶν, ἣ οὐδὲν ὠφελήσεσθε, ἐξ πρὸς τὰ ἐκείνων πάντα ἐτολμήσατε.
χ. ἐστὶ μὲν ἡμῖν 10 ποτὲ δὲ πάρεδρα σύνεστιν ἐκεῖσε; ποτὲ μὴν τύρων "μὲν ἡμῖν ἑορτὴν ἐπετέλεσαν; ποτὲ "τὴν
τὴν ἐπιφανίων ἡμέραν ἡμῖν ἐκοινώνησαν; ἐκεῖσε πρὸς τὴν ἀληθινὸν οὐ πέφυκεν· καὶ
χ. εἰς ὑμεῖς πρὸς τὴν παθημοσύνην "ἐπήγεσθε; παθημοσύνην δὲ λέγω, ὅτι παθὰ Ⓦ προσήκον-
χ. ἐπ τα ταῦτα γῆς χωρεῖν. ἰδοὺ ποτὲ χωρεῖν, ὅτε ταῦτα φυλάττεσθαι ἔδει· ἀλλὰ νῦν οὐκ "ἔστι.
καὶ τοῦτο τὸ ποτὲ ἐπομεν, παθημονῆσαι νῦν. διότι μοι * τὸ τῆς Ηλίας πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν.
15 καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁρῶν τοὺς Ιουδαίους ἀσεβοῦντας, καὶ ποτὲ μὲν τῷ Θεῷ προσέχοντας, ποτὲ δὲ
τὰ εἰδωλα θεραπεύοντας, οὕτω πως φησίν· Εως πότε χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγ- γ. Βασ. ιη.
* ὑμῶν νυαῖς *; εἰ ἔστι Κύριος ὁ Θεὸς [ἡμῶν μὲν ὑμῶν] δεῦτε, καὶ πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ· εἰ δὲ ὁ Βάαλ,
πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ. τοῦτο καὶ ἐγὼ νῦν λέγω πρὸς αὐτούς· εἰ Ⓦ Ιουδαϊσμὸν νομίζε-
τε ἀληθινὸν εἶναι, τίνος ἕνεκεν εἰσοχλεῖτε τῇ ἐκκλησίᾳ; εἰ δὲ ὁ χριστιανισμὸς ὄντως ἀληθής, ὡσ-
* ἡμῶν 20 περεγὼ καὶ ἔστι, μάθετε, καὶ πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ. τὴν μυστικὴν * κοινωνίαν, εἰ πέφυκεν Ⓦ
Χριστὸν προσκυνεῖν, [ὡς χριστιανοὺς] πῶς ἐκείνου τὰ ἀγαθὰ αἰτεῖς· ἐξ μὴ τὴν ἐμφανῆ ἑορτάζεις
τὴν ἐκείνου; καὶ ποία γνώμη εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπελθὼν λοιπόν; πρὸς μὲν οὖν ἐκεῖνον
τὰ ἡμέτερα λίγνιζας φησί, ἐξ τὰ ἐκείνων ζηλοῦντας, δέχεται ἐκεῖνος ὁ λόγος ἡμῖν. ὅπῃ δὲ
ἐξ πρὸς ἐκείνους ἀποτείνασθαι βούλομαι, δότε μοι μακροτέραν προσενεγκεῖν τὴν διδασκα-
25 λίαν, καὶ δεῖξαι, πῶς τὸν νόμον ἀπομάζουσιν οἱ Ιουδαῖοι πιστεύοντες νῦν, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ παντὸς
προσάγματα, ἀπειραπίας τοῖς ἐκείνῳ δοκοῦσι πάντα ποιοῦντες ἀεί. ὅτε γοῦν ἐβούλετο αὐτοῦ
χ. ἐλιπαί- πιστεῦσαι, "λιταίνοντες ἐπλατύνοντο "ὅτι ὁ βούλει) αὐτοῦ μὴ πιστεύειν, τότε φιλονικοῦσι πιστεύ-
νοντο· ὅτε ἤθελεν αὐτοῦ θυσίας προσάγειν, πρὸς τὰ εὐδοκα ἔτρεχον· ὅτι δὲ βούλει) αὐτοὺς ἑορτὰς
ὀπίσω, κατευδαίζουσι ἑορτάζειν. διὸ τοῦτο ὁ Στέφανος ἔλεγε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἀεὶ ᾧ πνεύ- Πραξ. ζ.
30 ματι τῷ ἁγίῳ αἰτιᾶσθε. ἐπὶ τούτῳ, φησίν, ἐκατευδαίκατε μένον, ἐναντία ποιεῖ ὧν δοκεῖ ὁ
Θεὸς ὀπιπάζειν, καθάπερ οὖν καὶ νῦν πεισθῶσι. πόθεν τοῦτο δῆλον; ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νόμου. καὶ γὰρ
χ. ὑπὲρ ὅτι τὴν ἑορτὴν τὴν Ιουδαϊκὴν, "οὐ χωρεῖν μένον, ἀλλὰ καὶ τόπον παθαιρεῖ ἐκέλευσεν ὁ νόμος.
χ. τὸ παρ- καὶ γὰρ ἀεὶ τὸ πάρεδρα "τότε πρὸς αὐτοὺς ἀθροιζόμενος, οὕτω πως φησίν· οὐ δυνήσεσθε
μένοις ποιεῖν ὃ πάρεδρα ἐν ὑπερβολῇ τῶν πόλεων, ὧν Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῇ Δευτ. ιϛ.
35 τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς μόνος, οὕτω καὶ ἐν ταῖς Ιεροσολύμοις αὖθις κελεύει ποιεῖν.
καὶ τὸν πεντηκοστὸν ὁμοίως ἐξ χρόνου καὶ τόπου παθαιρήσει (μονέκλειστος, μὴ ἑπτὰ ἑβδομά-
δας κελεύσας αὐτὸν ὀπιτελεῖν· καὶ πάλιν προαθεὶς, ὅτι ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ αἱ σκηνὲς) Κύριος
* καὶ τὴν πασίαν ὁ Θεός σου· οὕτω καὶ σκηνοπηγίας *. ἀλλ' ἴδωμεν ἀμφοτέρων τούτων, τί χωρεῖ καὶ τί τόπου,
πότε δὲ ἐστὶν ἀναγκαίως ἔχειν, ὅτ' ἂν ἀμφότερα μὴ δέξῃ σῶσαι· πότερον τὸν τόπον δεῖ καταφρο-
40 νῆσαι, Ⓦ χωρεῖν δὲ φυλάξαι· ἢ τὸν χωρεῖν καταφρονῆσαι χρὴ, Ⓦ τόπου τηρῆσαι. ὃ δὲ λέγω,
τοιοῦτόν ἐστιν· ἐπέταξε καὶ σὺν ᾧ πρόσθεν μέλει, καὶ σὺν Ιεροσολύμοις ὃ πάρεδρα γίνεσθαι, καὶ σὺν χω-
ρεῖν καὶ τόπῳ διωρισμένῳ. ἐκατὸν ὠμᾶς τοίνυν δύο ὑπὲρ εἶναι) ποιοῦντας ὃ πάρεδρα· ἐξ ὁ μὲν
παθαιρείσθω Ⓦ τόπου, Ⓦ δὲ χωρεῖν τηρείτω· ὁ δὲ τηρείτω μὲν Ⓦ τόπον, παθαιρείσθω δὲ
Ⓦ χωρεῖν· καὶ ποιείτω ὁ μὲν Ⓦ χωρεῖν τηρῶν, παθαιρῶν δὲ Ⓦ τόπον, σὺν ᾧ πρόσθεν μέλει,

ρωτέρω εἰργάσατο. ὅταν οὖν ἴδῃς Ⓦ μὴ τυπτήσαντα Ⓦ πρὸς φήτην, σύζυγον· τὸν δὲ μὴ τυπτήσαντα, ἀπολλύμενον· καὶ τὸν μὲν φεισάμενον, κολαζόμενον· τὸν δὲ μὴ φεισάμενον, βδελυκτὸν· πανταχοῦ γὰρ τῆς φύσεως τὴν πρᾶγμάτων τὸ Θεοῦ ζητεῖ φιλοσοφεῖν. καὶ οὐρῆς τι κύνα δάκνοντα ἐκεῖνον μισοῦμεν, ἐκεῖνο ἀποδέχου μόνον. τούτῳ δὴ καμόντι χαίρωμεν, καὶ τὴν ἡσυχίαν ταύτην ἐξετάζωμεν. εἰ γὰρ δὲ μὴ μέλλοιμεν τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ γυμνὰ τὰ πράγματα καθ' ἑαυτὰ φέροντες εἰς μέσον σκοποῖμεν μόνον, πολλὴ ἡ σύγχυσις ἔσται, καὶ πολὺς ὁ θόρυβος. καὶ γὰρ καὶ λῃσταὶ τὰ πλούσια καλαζόμενοι), καὶ τυμβωρύχοι καὶ κλέπται· ἀλλὰ καὶ μάρτυρες ὁ αὐτὸ πάσχουσι. καὶ τὰ μὲν γιγνόμενα τὰ αὐτά· ἡ γνώμη δὲ καὶ ἡ αἰτία, μάλ' ἧς γε, οὐχ ἡ αὐτή. καὶ διὰ τοῦτο πολὺ ὁ μέσον τούτων, καὶ κείνων. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνα οὐ πάντα βασάνους ἐξετάζομεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνων τιμωροῦντας· καὶ τὴν αἰτίαν, ἀφ' ἧς αἱ βάσανοι γίνονται), καὶ διὰ τοῦτο καὶ οὐ μάρτυρας φιλοῦμεν, οὐκ ὅτῳ βασανίζονται), ἀλλ' ὅτῳ διὰ τὸν Χριστὸν βασανίζονται· καὶ οὐ λῃστὰς ἀποστρεφόμεθα, οὐκ ὅτῳ κολάζονται, ἀλλ' ὅτῳ διὰ κακίαν κολάζονται· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα τοῖς γιγνομένοις ἐπιψηφίζου. καὶ μὴ ἴδῃς διὰ τὸν Θεὸν τῆς βίου πάσχοντας, ἀποδέχου τὸ γιγνόμενον· ἐὰν δὲ ἴδῃς διὰ γνώμην τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιοῦντας, τὴν μαθητῶν καὶ προνοούντων καὶ κοιμᾶσθαι μᾶλλον ἀποστρέφου καὶ μίσει. ὅτι δὲ τῆς ἡσυχίας ταύτης οὐκ αἰτίαν χρὴ ζητεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τόπον καὶ καιρόν.

Μᾶλλον δὲ περὶ τῆς πρὸς Ἰουδαίους ἀποστολῆς, τοῖς ἡμετέροις ἡδέως διαλέξομαι μέλεσι, τοῖς δοκοῦσι μὲν μάλ' ἡμῶν πατάσθαι, δεκαπέντε δὲ τὰ ἐκείνων, καὶ Ⓦ ἀγῶνα ἄπονον καὶ ἀπόνως αὐτὴν ἀνηρημένοις, οὓς καὶ πλείονος ἄξιον τῆς τοῦ καλαχρίστου τὴν Ἰουδαίων ἀπόνων ἀξίους οἶμαι ὁρᾶν. καὶ τοῦτο οὐχ Ⓐ σοφοὶ καὶ ζωηροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓐ ὀπωσοῦν λόγου δὲ δικαιοσύνης μετέχοντες, ζωμολογήσαιεν ἂν ἡμῖν. "οὐδὲ γὰρ χρεία σοφισμάτων, καὶ καλασκευῆς, καὶ μακρῶν περιόδων, ὥστε ἀποδεῖξαι τοῦτο· ἀλλ' ἀρκεῖ μικρὰ ἐρωτήσει ἐρόμενον ἑλεῖν αὐτόν" ἀπὸ τῆς ἀποκρίσεως. τί οὖν; ἔκαστον τὴν "ζῶντα νοσοῦντων ἐρήσομαι, χριστιανὸς εἶ; Ἵνος οὖν ἔσεκεν τὰ Ἰουδαίων ζηλοῖς; ἀλλὰ Ἰουδαῖος εἶ; πῖος ἔνεκεν σὺ οχ λεῖς τὴν ἐκκλησίαν; ὁ Πέρσης οὐ τὰ Περσῶν φρονεῖ; ὁ βάρβαρος οὐ τὰ βαρβάρων ζηλοῖ; ὁ τὴν Ρωμαίων χώραν οἰκῶν, οὐ τὴν ἡμετέραν μέτοικος πολιτεύῃ; αὖ ἄλλῳ τις, εἰπέ μοι, τὴν πρὸ ἡμῶν οἰκουμένων τὰ ἐκείνων φρονεῖ; σὺ δὲ θεὸς χωρὶς λόγου καὶ ἐξετάσεως καλάζεται, καὶ μυεῖα" ἀπολογεῖσθαι ἔχει; δὺ φωνὴ τις πρὸς ἐκείνους, τοὺς Ρωμαίων χωρὶς νόμους, οὐ" τοῦτο αὖθις πίστεται πάλιν; πῶς οὖν σὺ πρὸς τὴν πρόνοιαν ἐκείνην μισταίνεος πολιτεύῃ, ἀξιοῖς σώζεσθαι; μὴ γὰρ ὀλίγον δοκεῖ τὸ μέσον ἡμῶν καὶ Ἰουδαίων; μὴ γὰρ οὐχὶ τὴν τυχόντων ἐστὶν ἡ ἀμφισβήτησις, ἵνα εἴ τι καὶ τὸ αὖθις νομίσῃς εἶναι; "Ἀμιγούσης τὰ ἄμικτα; ἐσαύρωσαι ἐκφοι Ⓦ Χριστόν σὺ προσκυνεῖς. ὁρᾷς πόσον τὸ μέσον; πῶς οὖν πρὸς ἐκείνους τείχης τὸν ἀφελόντας, ὁ προσκυνεῖ λέγων Ⓦ ἐσαυρωμένον; μὴ γὰρ ἐγὼ τοῦτον εἰσάγω τὴν ἐγκλημ Ⓦ νόμου, καὶ τοῦτο κατηγορίας τὸ εἶδος; οὐχὶ καὶ ἡ γραφὴ τοῦτο κέχρηται) πρὸς αὐτοὺς ὧδε λέγουσα; ἀκούσον γοῦν τί φησιν Ἱερεμίας πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους· Ἀπέλθατε εἰς Κηδάρ, καὶ ἴδετε· ἀποστείλατε εἰς [τὰς] νήσους Χεττιείμ, καὶ γνῶτε εἰ γέγονε τοιαῦτα. ποῖα ταῦτα; εἰ ἀλλάξονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν, καὶ" αὐτοὶ οὐκ εἰσὶ θεοί· ὑμεῖς δὲ ἠλλάξασθε τὸν δόξαν ὑμῶν, ἐξ ἧς οὐκ ὠφεληθήσεσθε. ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι· ἐκφοί, φησιν, εἴδωλα προσκυνοῦντες καὶ δαίμονας θεραπεύοντες, ποσὸν πρὸ τὸν πλησίον ἔχουσι ζωφόν, ὡς μηδὲ ἐλέσθαι καλαλιπεῖν ἐκφοὺς καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτομολῆσαι· ὑμεῖς δὲ Ⓦ" ἀληθῆ θεὸν προσκυνοῦντες, ἀφέντες τὴν πατρῴαν εὐσέβειαν, πρὸς τὰ ἄλλοτρια ὑπομολήσατε· καὶ οὐδὲ "οσίων ἔχουσιν ἐκφοὶ πρὸς τὴν πλησίον ταύτην ζωπίδησιν, τοσαύτην πρὸς τὴν ἀλήθειαν ὑμεῖς "ἐπεδείξασθε. ἀλλὰ τοῦτό φησιν, εἰ γέγονε τοιαῦτα; εἰ ἀλλάξονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν; καὶ "αὐτοὶ

Ier. 2.

χ. καὶ
χ. αἱ φύσεις
χ. πᾶσα
χ. σωτηρίας
χ. ἀπλοῦν

ὡς, " καὶν φιλανθρωπεύσῃ) ταῦτ' ἐδοκεῖτο ἐκεῖνο, φόνου πάντως αἰσχιστέρα γέγονεν αὐτοῦ ἡ φιλία. οὐ γὰρ " ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ἀλλ' αἱ τοῦ Θεοῦ ψῆφοι καλαὶ καὶ φαῦλαι εἰσὶ " τὰ αὐτὰ ποιοῦσι. καὶ ἵνα μάθῃς, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές, [ἄκουσον] βασιλέα ἵστα ποτὲ τῶν Σύρων λαοῶν ὁ Αχαάβ, ταῦτα δὲ τῷ Θεῷ δοκοῦντα [αὐτὸν] ἔσωσε " σωτηρίας ἀπολαῦσαι ἐποίησε καὶ μὴ πολλῆς " ἀπέπεμψε τῆς ὕβρεως. Εἶτα πρόφητης τις ταῦτα γέγονεν, Εἶπε πρὸς Ⓦ πλησίον αὐτοῦ· Ἐν λόγῳ Κυρίου πάταξόν με. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦτο παῖσαι αὐτόν. Εἶπε πρὸς αὐτόν· ἀνθ' ὧν οὐκ ὑπήκουσας τῆς φωνῆς Κυρίου, ἰδοὺ σὺ ἀποστήσῃ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ πατάξει σε [ὁ] λέων. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ εὗρεν αὐτὸν ὁ λέων, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν. καὶ εὑρίσκει ἄνθρωπον ἄλλον, καὶ λέγει αὐτῷ· πάταξόν με. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ζωστέτειψεν [αὐτόν,] καὶ κατεδήσατο τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ. Τί τοῦτο γέγονεν αὖ πάλιν δοξόπειρα; ὁ τυφλώσας Ⓦ προφήτην ἐσώθη, καὶ ὁ φεισάμενος " ἐκολάζετο· ἵνα μάθῃς, ὅτι, Θεοῦ προστάττοντος, οὐ δεῖ περιεργάζεσθαι τὴν φύσιν τῶν γινομένων, ἀλλὰ πείθεσθαι μόνον. ἵνα " μὴ Ⓦ προφήτην αἰδεσθεὶς φείσῃ) ὁ προφήτης, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν αὐτῷ, πάταξόν με· ἀλλ, ἐν λόγῳ Κυρίου, τουτέστιν, ὁ Θεὸς ἐπέταξε, μηδὲν περαιτέρω ζήτει· βασιλεύς ἐστιν ὁ νομοθετῶν, αἰδέσθητι τὸ κελεύσαντος τὸ ἀξίωμα καὶ μὴ πάσης ὑπακούσῃς τῆς προθυμίας. ἀλλ' οὐκ ἐπείσθη· διὰ τοῦτο δίκην ἔδωκε τῇ ἐφέσει, τοῖς μὴ θεῶσι, δι' ὧν ἔπαθε, διδασκόμενος, ἅπερ ἂν ὁ Θεὸς ὑπατάξῃ, πάντα εἶναι καὶ πείθεσθαι. Εἶτα ὅτῳ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ δεύτερος ἐχθρὸς, καὶ ζωστέτειψε, προέδησε τῷ κεφαλῇ ἑαυτοῦ πλατομμῆ, καὶ οὕτω ὀφθαλμὸς ἀπέκρυψε, καὶ ἄδηλον ἐποίησε κατέχον. Ἵνος οὖν ἔσχε τοῦτο ἐποίησε; ἔμφυτος ἐλέγχει Ⓦ βασιλέα, καὶ καταψηφίζεσθαι κατ' αὐτοῦ, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν Σύρων βασιλέως. ἐπεὶ οὖν ἀεὶ πρὸς τοὺς προφήτας ἀπειθῶς εἶχεν ἐχθρὸς, ἀσυνήθης ὤν· ἵνα μὴ ἰδὼν αὐτὸν, ἀπὸ τῆς ὄψεως ἀπολάσῃ, εἶτα ἀπολάσας μὴ δίκῃ) τὴν δίορθωσιν, κρύπτει καὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, καὶ τὴν τοῦ πράγματος δίκησιν· ὥστε καὶ περιηγεῖσθαι λέγων, καὶ ὡς εἰς ἐβούλετο, ἐχθροὶ ζωμολοχησῶτα λαβεῖν. ὅπῃ γὰρ ὁ βασιλεὺς πρεπορεύετο, ἐβόησε πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν· Ὁ δοῦλός σου ἐξῆλθεν ὀπίσω τῆς στρατιᾶς τοῦ πολέμου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ εἰσήγαγε ἄνδρα πρός μὲ, καὶ εἶπέ μοι· φύλαξόν μοι τοῦτον· ἐὰν ἐκζητῶν ἐκζητήσῃ, ἔσται ἡ ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ τάλαντον ἀργυρίου " ὕσῃ. καὶ ἐγένετο, ὡς ὁ δοῦλός σου περιεβλέπετο ὧδε καὶ ὧδε, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς οὐκ ἦν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ισραήλ· ἰδοὺ δικαστὴς σὺ κατ' ἐμοί· ἐφώνησας. καὶ ἔσπευσε, καὶ ἀφεῖλε τὸν πλατομμὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· καὶ ἐπέγνω αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ισραήλ, ὅτι ἀπὸ τῶν ἡμῶν τῶν προφητῶν ἐστι· καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· τάδε λέγει Κύριος, ὅτι ἐξαπέστειλας σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ τῆς χειρός σου, καὶ ἡ ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ὁρᾷς πῶς οὐχ ὁ Θεὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ Ⓓ ἄνθρωποι ταύτῃ ἔχουσι τῇ ψήφῳ, οὐ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων προστίχοντες, ἀλλὰ τῷ τέλει καὶ ταῖς αἰτίαις; ἰδοὺ γοῦν καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ φησι· δικαστὴς σὺ κατ' ἐμοί· ἐφώνησας. ὑδροφόνος εἶ, φησι, ὅπῃ Ⓦ πολέμιον ἀφῆκας. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Ⓦ πλατομμὸν περιεβάλλετο, καὶ, ὡς ἐπ' ἀλλοτρίου πράγματος, τὴν δίκην εἰσήγαγε, ἵνα μὴ γνώμης ὀρθῆς τῇ ἀποφάσει ὁ βασιλεὺς ὑπενέγκῃ· ὅπερ οὖν καὶ ἐγένετο. ὅπῃ γὰρ κατεδίκασεν αὐτόν, περιελὼν τὸ πλατομμὸν φησιν ὁ προφήτης· ὅτι ὀξαπέστειλας σὺ ἄνδρα ὀλέθριον ἐκ τῆς χειρός σου, καὶ ἡ ψυχή σου ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαός σου ἀντὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Εἶδες φιλανθρωπίας οἵαν ἔδωκε δίκην; ἢ ἀντὶ τῆς ἀχάρτου φειδοῦς οἵαν ὑπέμεινε τιμωρίαν; ἢ σὺ μὲ σώσας κολάζεται, ἔπειτα ὃ φονεύσας πυθοχίμησεν. ὁ γοῦν Φινεὲς δύο φόνους ἐργασάμενος ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ῥοπῇ, ἢ ἄνδρα μὴ γυναικὸς ἀπελαύνοντα, ἱερατικὴν τιμᾶται. οὕτως οὐ μόνον οὐκ ἐμέλλωσε τῇ χειρὶ τῷ αἵματι, ἀλλὰ καὶ καθαρωτέρᾳ

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΑΤΑ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΛΟΓΟΣ α. *ΕΛΕΧΘΗ ΔΕ ΕΝ Αντιοχείᾳ, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

*ὁ τὰς ἀπαγγελίας ἔχει αὐτῷ

Ἀλλ' ὦ δίλογοι καὶ πρώτων αἱρέσεων ἀθλιώτεροι ληστεῖν μέλλοντες Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ἀσφαλίσασθαι τὸν Χριστοῦ τιμῶν ἀναγκαῖον. ἐπεὶ καὶ ποιμένες, ἕως μὲν ὁρῶν μηδὲν ἐνοχλῇ θηρίον, κατὰ δρυῶν, ἢ πέτρων ἑαυτοὺς ῥίπτοντες, τῷ καλάμῳ συρίζουσιν, ἀφέντες ἐπ' ἐξουσίας ἀπάσης τὰ πρόβατα νέμεσθαι· ἐπειδὰν δὲ λύκων καταδρομὴν αἴσθωνται γινομένην*, ταχέως καλάμους ῥίψαντες, τῶν σφενδόνων μεταχειρίζονται, καὶ τῶν σύριγγα ἀφέντες, ῥοπάλοις καὶ λίθοις ἑαυτοὺς καθοπλίζουσι, καὶ πρὸ τῆς ποίμνης στάντες, καὶ μέγα καὶ δεινὸν ὀλολύξαντες, τῇ φωνῇ πολλάκις πρὸ τῆς βολῆς τὸ θηρίον ἀπέλασαν· οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν τὰς ἡμετέρας ἡμέρας, ὥσπερ ὁ λέων τὴν ζαφορὰν διηνύστει σκιρτῶντες, ὁπλίτας ἑαυτοὺς ἁπάντων ἀναπιστοτέρους λόγων· ὁπλίτης γὰρ ἡμῖν ὁ διὰ νοχλῶν ἰὸς. ὅταν δὲ ἡμεῖς ὁρῶμεν τὰς ἡμετέρας ἡμέρας, ὥσπερ ὁ λέων τὴν ζαφορὰν διηνύστει σκιρτῶντες, ὁπλίτας ἑαυτοὺς ἁπάντων ἀναπιστοτέρους λόγων· ὁπλίτης γὰρ ἡμῖν ὁ διὰ νοχλῶν ἰός. ὅταν δὲ ἡμεῖς ὁρῶμεν τὰ πρόβατα μέλλοντα, ἀνάγκη πυκτεύειν καὶ μάχεσθαι, ὅπως μηδὲν ἡμῖν θηριάλωτον γένηται. καὶ μὴ θαυμάσητε, εἰ μετὰ δίκης καὶ πλείονας ἡμέρας τῆς ληστείας ἐκείνης ἀπόντων μελλούσης, ἡμεῖς ὁπλιζόμεθα, καὶ προφερόμεθα τὰς ὑμετέρας ψυχάς. ἐπεὶ καὶ τῶν γεωργῶν οἱ φιλόπονοι, ἐπειδὰν ἔτος γείτονα χείμαρρον πλησιάσαν τὰς γεωργίας, οὐκ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος, ἀλλὰ πρὸ τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ ἄρδας προφέρουσι, καὶ χώματα ἐγείρουσι, καὶ τάφρους ἐλαύνουσι, ἵνα πρὸ τοῦ τοὺς αὐτοὺς πλησιάσαι τῷ ὕδατι. ἡσυχάζοντι μὲν γὰρ καὶ κατὰ σμικρὸν ῥᾴδιον ἐπιθέσθαι· αὐξομένῳ δὲ καὶ μὴ πολλῆς φερομένῳ τῆς τοῦ ὑδάτου ῥύμης, οὐκ ἐν ὁμοίως εὔκολον ἀπόντα. διὰ τοῦτο φαίνονται αὐτὰ τὰ ἐπιβουλὰς πρὸ πολλοῦ τοῦ καιροῦ πᾶσαι πόντα χόλαι ἐπινοοῦντες ἀσφάλειαν. οὕτω καὶ γραπτὰ καὶ ναῦται καὶ θεῖαι πηγαὶ ἐνίωθασι. καὶ γὰρ σκάφοι πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς μάχης ἑτοῖμα ἀποσπήσοι, καὶ ἀσπίδα παρεσκεύασται, καὶ χάρακι ἀποσπήσοι, καὶ ἀσπίδα παρεσκεύασται, καὶ ἵππους τρέφουσι μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας, καὶ τὰ ἄλλα πόντα διὰ δέκα πήχεις. καὶ ναῦται, ὅταν ἡ τοῦ σκάφους εἰς λιμένα καθελκύσαι, καὶ ἵππον ἐπισκευάζουσι, καὶ τοίχους* ἀναθεμελιοῦσι, καὶ κώπας ἀποξέουσι, καὶ ἱστία ῥάπτουσι, καὶ τὰλλα ἅπαντα τοῦ πλοίου κατασκευὴν βύτιστα ποιοῦσι. καὶ θῆρες αἱ ὁμοίως, πρὸ πολλοῦ τοῦ ἡμέρου, καὶ δρεπανίῳ θήγουσι, καὶ ἄλωνα παρασκευάζουσι, καὶ βοῦς, καὶ ἅμαξαν, καὶ ὅσα ἐστὶν ἄλλα πρὸς ἅμητον αὐτοῖς χρήσιμα. καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἴδοι τις ἂν πρὸ τοῦ καιροῦ τοὺς τῶν πραγμάτων ποιουμένους παρασκευάς, ὥστε, τοῦ καιροῦ τῶν πραγμάτων ὑπερβάντος, εὔκολον αὐτοῖς γενέσθαι τὸν τῶν ἔργων ἐκπλήρωσιν. τούτους δὴ καὶ ἡμᾶς μιμώμενοι, πρὸ πολλοῦ τοῦ ἡμέρου τὰς ὑμετέρας ἀσφαλιζόμεθα ψυχάς, παρακαλοῦντες ὑμᾶς τὴν σπουδὴν καὶ παρόντων τοῦτον φυλάξαι πειρᾶσθαι. μὴ γάρ μοι τοῦτο εἴπῃς, ὅτι πειρώμενοι· ἀλλ' ἐκεῖνό μοι δεῖξον, ὅτι χρὴ νομίζειν [τὸν] Θεοῦ τοῦτο ποιοῦσιν. ὡς δὲ μὴ τοῦτο ᾖ, μέγας πάσης ἐστὶν ἡ ληστεία παρανομεῖται. οὐ γὰρ ὁ πρὸς τὸ μέλλον τὸν αὐτὸν χρὴ σκοπεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων ἐπιζητεῖν. ὁ μὲν γὰρ χρὴ νομίζειν [τὸν] Θεοῦ γινόμενον, καὶ φαῦλον εἶναι δοκεῖ, πάντων ἐστὶν ἀρίστων· ὁ δὲ πρὸς νομίζειν, καὶ μὴ ἐσχάτως ἐκείνῳ, καὶ ἀρίστου εἶναι νομίζειν, πάντων ἐστὶ φαυλότατον καὶ παρανομώτατον. καὶ φοβοῦσί τις χρὴ νομίζειν τὸν Θεοῦ, φιλαθρωπίας ἀπάσης βελτίων ἐστὶν ὁ φόβος· καὶ φείσηται

ris,

μῆς χαλεπῶν καὶ δυσκόλων αἰσθώμεθα, ταχέως ἀνακρουόμεθα, τῆς προαιρέσεως σβεννυμένης ἡμῖν. ὥστε αἱ τῶν ἀόρων ἐπιτομώτεραι χρεῖαι, αὐτὴν εἰκότως ἂν ἀποχρῶντα μᾶλλον δευτέραν ἐπὶ τὸ μὴ τὰ αὐτὰ πάλιν παθεῖν. ἢ μὴ γὰρ ὁ τῇ χρείᾳ μάθησα ἔξει ὃ ἀσφαλές, & οὐχ ἑτέρου τινὸς πύθοιτο πάλιν· ἢ ὁ προσομιλήσασα γάμου δευτέρου, & τοῦτο προσδοκᾶν ἀναγκαῖον ἐστιν ὃ δεινόν. ἢ ἄλλως ἴσως, εἰ καὶ πρᾶγμα ἐστὶν ἡ χρεία, ἀλλ' οὐ πᾶσαν τὴν αὐτὴν ἀποληψόμεθα τούτου μαθοῦσαν· ἀλλ' αἱ μὲν πλείους, αἱ δὲ ἐλάττους. αἱ μὲν γὰρ ὁ νεότητι ζυγὸν ἀδεδεγμέναι, πλείονος ἀπολαύουσιν τῆς τιμῆς & τῆς δωρεᾶς, αἱ δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ γήρᾳ ἧκουσαι ἐκείνας. τί δή ποτε; ὅτι αἱ μὲν, πολλὰν ὑπὸν τὴν κωλυμένην, ἀφ' ὧν τοῦ Θεοῦ φόβου πάντα ἐμπόδιον, αὐτὴ δὲ τὸν βραχὺν ἱδρῶτα ὑπομένει, τοῦτ' πόνον. πῶς γάρ, τοῦτόν ὅτος πρᾶγμα τὸ βίαν πρὸ ἔχοντος; ὥσπερ οὖν ἡ δευτέρῳ δοῦσα ἑαυτὴν ἐλάττων ὀδὶ τῆς ἓν ἄνδρα ἐχούσης, οὕτως ἡ τὸ χρεία μάθουσα τὸ αὐτῇ τῇ νεότητι, πολλῷ τῷ μέτρῳ τιμᾶ τὸ τῷ γήρᾳ ἄνδρα ἀποβαλοῦσαν ὑπαφαιρεθεῖσαν δυνάσου). καίτοιγε ἀμφοτέραις εἰς γήρως ὁ αἰὴρ· ἀλλ' ὅμως αὐτὴ μὲν τῆς ἀγρείας ἔδραμε δρόμον, ἐκείνη δὲ πολλοῖς ἀπολείφθη τοῖς σταδίοις. μὴ τοίνυν πόνου ἴδῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ μισθόν. καὶ γὰρ τὰ πολλὰ τῶν καταρθωμάτων ἔστως ἡμῖν δύσκολα φαίνεται, ὅτι μόχθον αὐτῶν καὶ τοῦ ἱδρῶτας σωρηδὸν τρέφοντες, τοῦ ἀποκειμένους αὐτοῖς μισθοὺς οὐκ ἐν νῷ λαμβάνομεν. ἀλλ' οὐχ ὕτω δεῖ πίστει, ἀλλὰ πάντα ὁμοῦ λογίζεσθαι, καὶ τῶν πόνων καὶ τὰς ἀμοιβάς· & οὕτως εὐκολα ἡμῖν φανήσεται, ὥσπερ οὖν καὶ ἔστιν εὐκολα. καὶ γὰρ ὁ ἄρις δὲ καὶ τὰ τραύματα μόνον, οὐδὲ τὰ πώματα, οὐδὲ τὰ θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔμπαντα καὶ τὰς νίκας καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας ἀναλογισάμενος τιμᾶς, ὕστως ὅτι τοῦ ἀρίστου ἕνεκα ἔρχεται· καὶ ὁ γεωργὸς οὐχὶ τοῦ ἀρόσαι μόνον, οὐδὲ τὸ τῷ σπεῖραι πόνου, ἀλλὰ & τοῦ ἄλωα καὶ τοὺς λεωὺς ποθεῖ τῷ ὀφθαλμῷ τῆς, ὅταν τῷ ἔργῳ ἐφάπτηται. οὕτω καὶ ἡμᾶς ταῖς ἐλπίσι ταῖς χρηστοῖς τῆς χρείας μόχθοι ὑπομενοῦμεν, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, ἢ ἐκεῖνοι. ἐκείνους μὲν γὰρ πολλὰ πολλάκις τῶν οὐκ ἐπ' αὐτοῖς κειμένων τοῦ προσδοκίαν διέκοψαν, τὰς δὲ ἡμετέρας ἐλπίδας οὐδεὶς ὁ καταισχυνῶν ὑστερον, ἂν μὴ βουληθῶμεν αὐτοί. μὴ δὴ βουληθῶμεν· ἀλλ' ἐννοήσαντες ὡς οὐ πολλῷ τῆς πρόθεσιν ἡ χάρις λείπει (ἔστι δὲ ὅπου αὐτοῦ καὶ ὑπερηκόντισεν, ὅταν ἡμᾶς προδεικλίκηται πρᾶγμασιν, ἢ δὲ χάρις, & τὸν Παῦλον, μεμνημένη καὶ ἐλπίζουσα ὅτι τὸ Θεοῦ προσκαρτερῆ ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς, καὶ τῶν βιωτικῶν προγμάτων ἀπέχηται) ἀναδεξώμεθα τὸν ἀγῶνα τῶν, ἵνα τῶν τὸ αὐτῷ στεφάνων τύχωμεν. ταῦτα ὑμῖν οὐκ ἀνάγκης ἕνεκεν εἴρηται, οὐδὲ, ὅπερ ἔφην, καταδικάζοντες ταῖς οὐ βουλομένας χρῆσθαι, ὅτι ταύτῃ πλημμελῶς τοῦ προαίρεσιν· ἀλλὰ προτρέποντες καὶ προκαλούμενοι μὴ ὅτι τοσοῦτον προσδιαθεῖναι τῇ γῇ, ἀλλ' ὅσα λυθείσας μόνον ἐλευθέρας, & τὸν οὐρανὸν ὅτι ζητῆσαι, καὶ τοῦ πολιτεύου ὅτι δείκνυσθαι τοῦ ἐκεῖ, & ἁρμοσθείσας τῷ Χριστῷ οὕτως ἅπαντα πράττειν, ὡς προσῆκε ταῖς τὸν τοιοῦτον ἐχούσαις νυμφίον. ὅπ

αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀναρχῳ πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ καὶ ἀγίῳ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Εἰ γὰρ ὅτι οἰκίας καὶ ἱματίων καὶ σκευῶν τοῦτο ἡμῖν συμβαίνει ὃ πάθος, σύνοισθ' ὅτι τῆς γυναικός, ἣ πιωτέρα ἀδελφήν σε εἶδεν, πῶς ἂν μὴ σφοδρότατος ἐμπέσοιμι εἰκός. ἐκείνων μὲν γὰρ καὶ μεταδιδάσκω τοῖς βουλομένοις, ταύτης δὲ οὐ θέμις ἡμῖν· ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ἀφέσει σώματα τοσαῦτα, ἢ τοσαῦτα παθεῖν αἱρούμεθα. τὰ μὲν οὖν πρότερον, ὅπερ ἔφην, ἅπαντα ἀνέπαφοι ὄντες καὶ ἰδίαν αὐτὴν καὶ σεμνὴν ἐπιδείξαντες φιλοσοφίᾳ προσιέναι· τῷ δὲ ἑτέρῳ τοσούτοις συναφθῆναι δι' ἧς τῆς αὐτῆς φιλίας ὄψεται καὶ θαύματος. μὴ γάρ μοι τὰ σαυτοῦ κἀκεῖνα καὶ μόλις ἅπαξ συμβαίνοντα εἴπῃς, ἀλλὰ τὰ συνεχῶς ὑπὸ τῶν τοσούτων διηκριβωμένα.

Οὐδὲν ταῦτα δὲ μόνον πλείονος ἐκείνη μισθοῦ τῆς πόρνης, ἀλλὰ καὶ δι' ἕτερα πολλά. ἔστι μὲν γὰρ ἐξ εὐφήμου βιβλίου δυνατὸν ὡς καθαρευούσης πόρνης αὐτῆς, καὶ τυχούσης τῆς ὀλιγωρείας τῶν εἰς αὐτὴν τοσούτων ἀνδρῶν ἀπίστου τοσαύτην ἐνεγκεῖν, καὶ βδελυττομένης καὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν, καὶ ὑπὸ τῶν μηδὲ συμβουλομένων ἴσως. ὁ δὲ ἀπελθὼν καταφρονηθεὶς καὶ ζῶντα ταῦτα ὑποπτήσασαν τοσοῦτον ἑαυτῷ, καὶ μὴ γήμηται. οὐκ ἐκεῖνος δὲ μόνον ταῦτα τοσοῦτον αὐτὴν ζωντανὸν ἔσεσθαι φορτικὸς, ἀλλὰ καὶ οἰκέται καὶ θεράπαιναι, καὶ μὴ φανερῶς, λάθρα γοῦν ἀλλήλοις τοσούτοις μείζοσι αὐτὴν βάλλοιεν σκώμμασιν. ἰδοὺ δὲ καὶ συμβῇ παῖδας τοῦ τετελευτηκότος καταλαφθῆναι νέους, πῶς αὐτοὺς ἀναθρέψει; πῶς δὲ τοσούτους πόνους ὑπομενεῖ δι' ὀρφανῶν καὶ χαλεπώτερον ἐκείνοις βιώσονται, τὰ καθ' ἡμέραν ὁρῶντες ἅπαντα ἕτερα ἔχοντα, καὶ οἰκέτας, καὶ οἰκίαν, καὶ ἀγρούς, καὶ τὸ πάντων κεφάλαιον, τὴν γυναῖκα; πῶς δυνήσονται ὡς τοσοῦτον μητέρα ἀγαπᾷν ἐκείνοι; πῶς δὲ αὐτὴ ὡς τοσοῦτους παῖδας, οὓς αἰσχύνεσθαι καὶ ἐρυθριᾶν ἀναγκάζεται, καὶ οἷς πᾶσαν ἀποδίδωσι τὴν μητρικήν; οὐκ ἔχει φιλοτεκνίαν, εἰς σὲ δὲ ἐκείνου παῖδας ἀγαπήσει αὐτὴ τοσούτους; ἢ οὖν, ἀλλ' ἡσυχάζουσα χαίρει, φησί, καὶ βεβαίως ἀπολαύουσα χρόνου τοῦ λοιποῦ; τοσοῦτος γὰρ ταῦτα εἴρηται, οὐ τοσοῦτος ταῦτα γεγενημένα. τοσοῦτος γὰρ ἐκείνας τοῦτο ποιούσας οὐδὲ διαλεχθήσομαι. εἰ γὰρ ἡ πολιτεία χρόνος καὶ ἡ ἡλικία καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ οὐκ ἔπεισαν αὐτὰς ἀπαλλάττεσθαι δευτέρου γάμου, πολὺ γε νῦν. οὐ γὰρ ὁ πρὸ ἡμῶν πείσει λόγος. ἀλλ' ἅπας μοι πρὸς ταύτας ὁ λόγος ὅτι. ἢ οὖν, ἀλλ' ἡ χάρις, φησί, καὶ μόνον σὺ ἐκείνου μὴ τοῦ πρώτου ζωοποιήσασα δευτέρου γαμῆσαι πάλιν; ἵνος ἔτεκεν; τῆς εἰκοστοῦ ἔτους καὶ τριακοστοῦ ἀπηλλαγμένης ἐν γάμῳ τοσαύτης μνήσεως αὐτοῦ; οὐκ ἔγωγε, ἀλλ' ὁ μακάριος Παῦλος. ἐκεῖνος γὰρ φησι, Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ. τί γάρ, εἰ καὶ πολὺν ἐκείνην χρόνον συνάσκησεν ἀνδρί; ἀλλ' εἰ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ μένῃ καὶ ᾧ ἐξ ἀρχῆς ἐκληρώθη· αὐτὴ δυσὶ ἔδωκεν ἑαυτὴν, καὶ ταῦτα ἐν βεβαίᾳ τῷ χρόνῳ. ἀλλ' οὐκ ἐκοῦσαί, φησιν. εἰ γὰρ ὁ τοσοῦτος ἔζη, οὐκ ἂν ἕτερον ἠγάπησεν ἐπ' ἐκείνῳ· ὅτῳ δὲ τοσοῦτος ἀπῆλθεν ἐκεῖνος, ἐκ τοσαύτης ἀνάγκης δευτέρῳ συνῆφθαι πάλιν. ποίας ἀνάγκης; ἐγὼ γὰρ ταύτης, ἧς λέγεις, μείζονα ἑτέραν ἀνάγκην ὁρῶ ἐκείνῃ καταλειφθῆναι ὑπὸ τοῦ τετελευτηκότος, ὃ πρὸ οὕτως ἀπολαῦσαι τῶν τοσούτων τοῦ κόσμου. καὶ γὰρ πολλοὶ ἄνδρες συζευνόμενοι χρόνοι καὶ ἐμπλησθεῖσα καλῶς, ὡς τῶν αὐτῶν τυγχάνοντες τῶν ἴσων ἅψασθαι πάλιν· καὶ προοιμίων ὕστερον χαλεπῶν πειρασθεῖσα, ποίᾳ προαιρέσει καὶ ἐλπίδι τοσούτου πείσεται τοῦ κέρδους ἕξει τῶν χαλεπῶν; δῆλον γὰρ εἴ τις βουλόμενος ἐμπορεύσασθαι, πρίν τι κερδᾶναι, ἅμα δὲ καὶ λιμένα ἐξελεῖν ναυάγιον ἔστι μείζονι, δύκολος ἂν ἅψαιτο τῆς πραγματείας λοιπόν· δῆλον τούτῳ εἰκότως τὸ πολλὰ μὲν προσδοκήσασαν ἡδέα, πρὶν καὶ ἐκείνων πεῖραν καλῶς λαβεῖν, τοσοῦτον πόθος ἰδοῦσαι ἀγαπῆσαι τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, εἰ μὴ σφόδρα ἀκριβὴς ἅπασι τύχοι· μᾶλλον δὲ εἰ καὶ σφόδρα τοσοῦτος αὐτὰ διηκρίβωτο καὶ λίαν ἔχοι προσαγωγῶς, ἀκμὴ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀηδία πᾶσαι σβέσαι τὸν ἐπιθυμίαν αὐτῆς. τότε γὰρ τοῖς πράγμασι μάλιστα ἐπιμένειν εἰώθαμεν, ὅταν προοιμίων πικρῶν καλῶς ὕστερον ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ ἀπ' αὐτῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, τὸ γλαμ-

μῆς

χ. ὦ

ἴσ. βαλοῦσι

χ. λοιπὸν γαμεῖσθαι.

α. Κορ. ζ μ.

χ. σοῦσαι

ὑπῆ Συνεχώρησεν ὁ μακάριος Παῦλος τὸ πρᾶγμα, ἤδη αὐτὸ καὶ ἐπαίνων ἀξιονόμιζε καὶ ἀγνώτως ἀπηλλάξθαι τῆς φροντίδος τῶν πολλῶν. κολάπτεως μὲν γὰρ καὶ πμφείας ὄντι ἐκεῖνος, ἐπαίνων δὲ καὶ ἐγκωμίων οὐκ ἂν δυνάμενον κοινωνῆσαι. καὶ γὰρ ὃ καταφερῆ τινα καὶ λάγνον εἶναι, καὶ μήτε εἰς χειρῶν τῆς πρείας, μήτε εἰς ἄλλο τινὶ τῆς γυναικὸς ἀπέχεσθαι, κολάσεως μὲν καὶ αὐτὸ πάρρω καὶ μακρὰν, οὐ μὴν ἐπαίνων ἐγγύς. αὐτὸ γὰρ ὃ συγκαταβαίνειν ἑαυτὸν ὁσοῦτον, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ σημεῖον ἀδυνείας καὶ ἀπροσεξίας πολλῆς. ὥστε εἰ δίδυκας μὴ ῥᾳδίτητος δόξαν λαβεῖν ἀφ' ἑαυτῶν ἐπιθυμῆσαι, τοῦτο δεδοικέναι χρὴ, μὴ λαγνείας καὶ ἀσωτίας δόξαν προσρύῃ τοσαύτην. χωρὶς γὰρ τούτων τῇ χάριτι τὸ πρᾶγμα ἀμεινον ἄξεται μετελθεῖν, ὥστε καὶ σὺ ἀσφαλείᾳ αὐτῇ τὰ πολλὰ χρήματα εἶναι, καὶ μὴ μόνον μὴ ψέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖσθαι πρὸς πάντων· ἃ δὴ τούτων τῶν ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν πρὸς τοῦ Θεοῦ. σὺ γὰρ θελήσῃς πρᾶγμα καταβῆναι τὰ χρήματα τῷ οὐρανῷ, καὶ εἰς ὃν ἂν συλλογὰ αὐτὰ καταρύξῃς ἅπαν ἐκεῖσε, οὐ μόνον οὐκ ἐλαττωθήσεται, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον γενήσεται. τοιοῦτος γὰρ ἐστὶν ὁ κύριος. εἰ δὲ ἐλάττων ὄντι τὸ χωρῆσαι μέχρι τῆς νομιζομένης ἐκείνης, καὶ πάντα ἀνέχεσθαι οὐ βούλεται μεταδοῦναι, λογιζέσθω πάλιν ἐκεῖνο, ὅτι καὶ αἵδρα λαβοῦσα οὐ πάντας λήψεται τοιούτους, οἵους καὶ προσδοκᾶναι τοὺς οὐσιν. ἀλλ' εἰ δὲ ἄρα καὶ τοιούτους ἕξει, μὴ τοσοῦτος εἰσιέτω μόνον, τὴν τῶν χρημάτων προσοδικὴν, ἀλλ' ὅτι πολλὰ καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς προσοφείλει προσοφθήσεται). αὐ μὲν γὰρ τὴν δωρεὰν ἢ καὶ πολλῶν ἐφετὸν ἐμοὶ, ἔστιν ὅτε καὶ γνώμῃ πολλὰ καὶ πράξαι καὶ παθεῖν αὐτὴν βιάσεται· καὶ ὅπερ ἐπὶ τῆς χρείας ἐδεδοίκει, τοῦτο μὴ πλείονος ἀνάγκης ἐπισφήσειν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ παχίσω εἰκὸς αὐτὴν δέξασθαι τὴν μεταβολήν. χάρα γὰρ οὖσα καὶ ἐλαττώσῃ τῶν τοιούτων, ὅμως καὶ λειπόμενα μὴ πολλῆς ἕξει τὰς ἀσφαλείας· αἱδρὶ δὲ ξυναφθεῖσα δωρεᾷ, καὶ κατὰ τῆς πόλεως προσπέσῃ, ἢ καὶ ἑτέραν τινὰ μετέπιπτε φροντίδα, πολλάκις ἀδελφὰ πάντα ἀποβεβλῆσθαι. ταῖς γὰρ τῶν ἀνδρῶν συμφοραῖς ἀνάγκη καὶ τὰ ξυναπολλύσασθαι αὐτῆς καὶ ὠφελῆσαι. εἰ δὲ καὶ μηδὲν συμβαίη τοιοῦτον, τί ὄφελος, εἰπέ μοι, δουλεύειν αὐτὸ ἐλευθερίας αἱρεῖσθαι; τί δὲ ὄφελος τῶν πολλῶν χρημάτων, ὅταν αὐτῆς χρήσασθαι μὴ δυνήσῃ πρὸς ὃ βούλεται; οὐ πολλῷ βέλτιον ὀλίγα μετ' ἐξουσίας ἔχειν, ἢ τὰ τῆς οἰκουμένης μετὰ τοῦ καὶ ταῦτα ξυναπολλύναι ἑτέρῳ; τὰ γὰρ φθονερίδας, καὶ τὰ ὕβρεις, καὶ τὰ λοιδορίας, καὶ τὰ ζηλοτυπίας, καὶ τὰ ἐπιβουλὰς καὶ ἔχθρα, καὶ τὰ ὠδίνας, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα παρήμεινεν. ὁμοῦ γὰρ τῇ πρώτῃ διαλεχθέντος, εἰκότως καὶ περὶ τούτων διαλέξεται, ἅτε ἀπείρῳ οὔσῃ καὶ ἀμαθεῖ τῶν τοιούτων πραγμάτων ἐκείνων· χάρα δὲ καὶ ἐπισχλύσειέ τις ἴσως τὰ λεγόμενα. ἃ γὰρ διὰ τῶν πραγμάτων ἔμαθεν ἀκριβέστερον, πειθεῖν τῷ λόγῳ πιστεῦσαι διδάσκειν αὐτήν· τοσοῦτον δὲ προσδεῖται καλεῖ, ὅπως μὴ πλείονος ὁμιλήσει τῆς παῤῥησίας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἢ παῤῥησίας ἐμαθήσατο τῆς μετὰ χρείαν. ταύτην μὲν γὰρ καὶ ὡς γυναῖκα σέργει, ἀλλ' οὐχ ὡς παῤῥησίαν λαβών. ὅπου δὲ πολλῷ ἐκείνου τούτων ἔρωτες σφοδρότεροι καὶ μανικώτεροι, πόσῳ που δῆλόν ἐστιν. ἐκείνου δὲ ἅπτεται μὴ πόσος αἰδοῦς ἄπορον οὐ πόσῳ θυμῷ καὶ ἀπαστάσεται καὶ φιλήσει. πεφύκασιν γὰρ, ὡς εἶπον, ἅπαντες ἄνθρωποι, εἴτε καὶ ζηλοτυπίας, εἴτε καὶ ὑποδοξίας, εἴτε καὶ οἱᾳδήποτε ἕτερόν τινα τοιαύτην ἐκείνα μάλιστα φιλεῖν, ὧν καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν οὐ μόνον ἑτέρας ἔχουσιν, ἀλλ' αὐτοὶ προσῆται καὶ μόνοι κατεσκευάσθαι κύριοι. τοῦτο καὶ ὅπου ἱματίων ἴδοις τις ἂν συμβαῖνον ἡμῖν. οὐ γὰρ ὁμοίως ἔχομεν πρὸς τὰ πρὸς ἑτέρων χρησθέντα, καὶ τὰ πρὸς οἰκείων. τοῦτο καὶ ὅπου οἰκίας καὶ ὑπὸ σκηνῶν. καὶ γὰρ καὶ οἰκίαν τὴν πρὸς ἑτέρου δοθεῖσαν ἡμῖν οὐχ ὁμοίως ἐκείνην φιλοῦμεν, ὡς αὐτοὶ κατεσκευάσαμεν, καὶ τὴν σκηνὴν τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν γενέσθαι καὶ προσῆται πρὸς ἡμῶν χρῆναι δοξάσαντα ἐν πολλῇ τῇ φιλοτιμίᾳ φυλάττομεν καὶ σπουδῇ, καὶ ἂν ἐξ ἑτέρων ἐληλύθοτα εἰς ἡμᾶς οὐ σφόδρα προσπεποίημεθα, ἀλλ' ὅτως ἀποστρεφόμεθα, ὡς καὶ ἀνασκευάσαι πολλάκις αὐτά.

Οἱ

Ναί φησι, ἀλλ' ἀφόρητον ἔσται κακὴ γυναῖκα οὖσαν τοσαύτην ἀπιέναι καὶ τὴν αἰδρῶν ἀναγκάζεσθαι ὑποφέρειν. οὔτε γὰρ αὐτὴ μεταχείσαι δύναιτο, καθάπερ ἐκεῖνος, ἢ ἀλλήλης ἀπὸ τούτων ἢ ὃ πρῶτα ἀπολέσαι κερδῶσαι μόνον. ἆρ' οὖν πᾶσαι αἱ μὴ δυστυχεῖς ὁμιλήσασαι γάμοις πρώτοις ἀπώλεσαι καὶ αὐτὴν, ἢ πρώτων ὀξίπτουσι, ἢ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν γυναῖκα χήραν τοσαύτην τοιοῦτον ἀνδρίον; σκόπει τοίνυν ἡ τοσαύτη φασὶς ἡ τῆς οἰκείας ἀσθενείας τοσαῦτα καλύμματα. πολλαὶ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἡμιαμόρους καὶ οἰκίας τοσαύτας ἴσασιν, καὶ παῖδας ἐξενεγκεῖν ὀρφανούς· ἢ ταῦτ' ἐν χρόνοις οὐσίας αἱ μὲν πλοῦσιαι, αἱ δὲ οὐκ ἐπλάτυναν. ἢ γὰρ ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς ἢ ὃ πρῶτον τοῖς ἀνδράσιν ἐπέτρεψεν, οὐδὲ ἐν πᾶσιν αὐτῶν ἐκράτησαν καὶ ἐν τῷ βίῳ τοσαῦτα μόνον ἀφῆκεν. ἢ γὰρ αἰ δίκαι φεύγουσι ἡ γυνὴ ἰδοῦ, μηδὲν ζωοπλεῖσθαι τοσοῦτον βίον ἡμῖν. ὅπερ οὖν εἰδὼς ὁ Θεὸς ἀπέτεμεν αὐτῇ μοῖραν οὐκ ἐ- 10

Γεν. β. ιη. λάττονα. καὶ τοῦτο δηλοῖ δοὺς ἔλεγε, Ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν. ἵνα γὰρ μὴ τῷ τοσοῦτον χ. οὗτος γαμηθῇ, μηδὲ τῷ δι' αὐτὸν τὸν γυναῖκα πεπλάσθαι μίαν καὶ αὐτῆς ἔχῃ φεύγειν ὁ ἀνήρ, διὰ τοῦ ῥήματος τούτου κατέσχεν τὸν φόνον αὐτοῦ, δείκνυς ὅτι οὐχ ἧττον τοῦ ἀνδρὸς τῆς γυναικὸς τὰ τοῦ κόσμου δεῖται τοσούτων. πῶς οὖν ἔστι ταῦτα, καὶ ἐκ ποίου συνεφώνησε ἡμῖν ἐκ τὸν τοῦ βίου σύστασιν αὐτὴ; ὅτι γὰρ οὐχ ἧττον τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν συγκροτεῖ τὸν πρόδηλον κατάστασιν, δῆλον μάλα, καὶ μὲν ἐπ' ἀγορᾶς πάντα ἐπεχείρισε τοῖς ἀνδράσι, τὰ δὲ ἔνδον τὴν οἰκίαν τῆς γυναικί· καὶ ἄλλα ἄλλων τὴν τάξιν, πάντα διέφθαρκε καὶ ἀπόλωλεν. οὕτως ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ πολὺ βελτίονος χρησιμώτερος. ὁρᾶτε οὖν ἐκ τὰ ἔνδον τὴν οἰκίαν τῆς γυναικείας ὑπερβήμης ἐξήρτηται, καὶ πόσην ἐν τούτῳ κρύπτει ἀνδρὸς ἡ γυνή, ὅσην τὴν τειχῶν ἀστοχοῦσι ἐν οἷς εἰσὶ τοιχῶσι, τί παρέπεμψε τὸ δίος τοῦτο διδάσκων; ὃ μὲν γὰρ προσοδεύειν ἔξωθεν καὶ ζωάγειν ἀνδρὸς μόνον ἐστὶ, γυναικὸς δὲ κερδαίνειν οὐ δόμος· ὃ δὲ ἐν σωφρονοῦντα διαπηρεῖ καὶ φυλάττειν, ταύτης μόνον ἐστίν. ὥστε εἰ καὶ δικαίως πλέον τοῦ κλῆσαι τὰ φυλάξαι, ἀλλ' ὅμως ἀνδρὸς τούτου κακίου ἄρξουσι γῆς καὶ θαλάττης· πολλάκις δὲ καὶ τούτου τοιούτος ἐκείνου ἐστὶν ὅμοιον ὅσον, ἀλλ' ἐν τοῖς πρώτοις διέφθειρεν. ὅπερ γὰρ πρᾶγμά ἐστι δυσχερὲς κερδαίνοντα ἔξωθεν ἄνδρα δίκαια κέρδη ποιεῖσθαι (ὡς γὰρ ὅτι πολὺ τοῖς τῶν ἀλλοτρίων ὅταν τοσαῦτα συμφορᾶς) καὶ τῇ τῆς γυναικὸς τέχνῃ, καὶ τῇ οἰκονομίᾳ πολλάκις ἐλυμήνατο τὰ ἀδίκως καὶ μετὰ βίας εἰς τοὺς χεῖρας ἀφίντα τοῖς ἐκείνης. ὥστε εἰ καὶ μᾶλλον ὃ κλῆσαι τὰ φυλάξαι, ἑτέρῳ δίκαιον ἔστω ἔλαττον τῶν, ὅταν μὲν μόνον μηδὲν σωτηρίᾳ εἰς τὸν τῶν ὅταν τοσαῦτα, ἀλλὰ καὶ διαφθείρῃ τοῖς ἀποκείμενα· τί οὖν δέδοικεν ἡ χήρα μὴ τοῦτο τὸν ἀποστῆσαι τὸν ἀνδρὸς χεῖρον διαθῇ τοῖς καὶ τὴν οἰκίαν, ἧς δὲ ζῶντος ἐκείνου τὸν ὀλιγωρεῖν εἶχεν αὐτή; ἀλλ' ἐκολώτερον, φησι, μεταχειρίσαι, διὰ τοῦ ἐκείνου φόβου τοῦτο αἰτιατόν, τοῦτο δυσκολίαν προέχοντος. καὶ γὰρ οἰκέται καὶ οἰκονόμοι καὶ ὅτι ἔτι πάντες κατορθώσασι, καὶ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τῆς πλούτου, καὶ ὁ ἀπιλέγων τοῦτο· ὅταν δὲ ὁ φόβος ἀπέλθῃ, ἅπαντες ἐπιβαίνουσι τῇ χάρᾳ, κακουργοῦσι, καταθρασύνονται, πάντα συγχέουσι καὶ διαφθείρουσι. καὶ ἐπέλθῃ καὶ ἀμύητα τρεφόμενα, μαίζουσα, εἰς δεσμωτήριον ἐμβάλλουσα, καταγώγιος, λοιδορίαι, κατηγορίαι τοῦτο τῶν πολλῶν. διὸ δὲ τοῖς τοῦτο ἀπελθόντα συνθήκας πατῆσαι, καὶ τῆς φιλίας ὑπεμφάνται τῆς ἐκείνου, καὶ τὸν ἑαυτόν, καὶ ἵνα τοῦτο αὐτῇ ζωπυρεῖτο, καὶ χρόνοι καὶ ὑμέναιοι καὶ γαμηλίους λαμπάδας καὶ τοῦτο παρεπλοκαί καὶ τὰ παπέζας, ἃ τῶν ἀλλοτρίων, ὧν αὐτῇ τοῦτο πάντα τὸ χρόνοι ἐκοπώσει, καὶ ῥημάτων, ὧν εἶχες γυναῖκα ἀπολαύειν τοῦτο ἀνδρός, αἳ ταῦτα ῥίψῃ πάντα ἐξαίφνης, ὡς οὐδὲ γαμηλιάν, ἑτέρῳ δὲ ἄνεσις ἀπατεπάσασα τῆς οἰκίας, καὶ τοῦτο τὸν δίνιλον αὐτὸν ἔλκῃ τὸν ἐκείνου τὸν πάντα τὰ' τοῦτερα ζωπυρῆσαι, ἀν ταῦτα ποιῇ, οὐδεὶς ὁ μεμφόμενος οὐδὲ ἐγκαλῶν; οὐ- χ. οὐ πεν δεὶς ὁ μισῶν καὶ ἀστοργῶν καὶ ἄπιστον καὶ ἀσυνείδητον καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα προσορῶν; μὴ γὰρ

ὅπερ

κρατείᾳ. ὥστε οὐκ ἂν ἐμαχέσατο ἑαυτῇ, οὐδ' ἐκλυτολογίᾳ τοσαύτῃ ἂν ἐπιστεύσατο μαχάιρας ἐκφιος· οὐδ' ἂν ὁ πάντας ἀνθρώπους βουλόμενος σῴζ ἐν ἐγκρατείᾳ, τὰς βουλομένας χηρεύειν ἐκώλυσε. πῶς οὖν φησι, νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ; ἀλλ' εἰπέ, τίνος ἕνεκεν καὶ λέγεις τοῦτο; οὐ γὰρ ἁπλῶς οὕτως εἴρηκεν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησιν εἰπών· Ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γάμων θέλουσιν. ὁρᾷς ὅτι οὐ τὰς χηρεύειν βουλομένας, ἀλλὰ τὰς γαμῆσαι προαιρουμένας μὲν τὸ χηρεῦσαι κωλύει ἐκφιος χηρεῦσαι, καὶ εἰς τὸν ἄγχιστα ἐκφιον καταπίπτεσθαι χορόν; καὶ σφόδρα ποιεῖ σωφρόνως. Εἰ γὰρ μέλλεις, φησί, δευτέροις γάμοις ὁμιλεῖν, μηδὲ ἐπαγγείλῃ χηρεύειν. τὸ γὰρ μηδ' ὅλως ἐπισχεῖσθαι τὸ μὲν τὴν ἐπισχοῦσαν ἀγωνοθετοῦσαν πολλῷ χείρονά ἐστιν. ὥσπερ οὖν τὰς συνεχεῖς συνουσίας ἐπέτρεψεν, οὐ νομοθετῶν, ἀλλὰ συγκατανεύων αὐταῖς (Τοῦτο γὰρ λέγω, φησί, κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν, διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν) ἕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα δι' ἑτέρων μείζονα κακὸν τὸν δευτέροις γάμοις ἐπέταξε, δείκνυς ὅτι καὶ τοῦτο συγκατάβασίς ἐστι τῆς τοῦ πολλῶν ἀσθενείας συγκαταβαινούσης. ἀσθενοῦντα δὲ οὐ δυνάμεως, ἀλλὰ προαιρέσεως φημι. καθάπερ γὰρ ὁ πρόδηλος μὲν τὴν τῶν πρόδηλα ἐπαγγελίαν διαφθαρῆναι μοιχείας χάριν ἐτόλμησεν, οὕτω δὲ ἡ χήρα ἀπαξ ἐπαγγειλαμένη, εἶτα πατήσασα τὰς πρὸς τὸν Θεὸν συνθήκας, ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν πεσεῖται, καὶ τῆς αὐτῆς ἐσται τιμωρίας ὑπεύθυνος· εἰ δὲ χρή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, ἴσως καὶ πολλῷ μείζονος. οὐ γὰρ ἔστιν ἴσον, ὅπερ ὁ ἀρχόμενος εἶπον, τὴν τε ἀπειρίαν καὶ τὴν παραφερομένην τοῖς αὐτοῖς πάλιν ἐμπεσεῖν παραπτώμασι. καὶ οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ προεῖπεν· ἐὰν δὲ πάλιν λέγω, βούλομαι νεωτέρας χήρας γαμεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, τὴν αἰτίαν προσέθηκε, δι' ἣν ταῦτα βούλεται. τίς δέ ἐστιν αὕτη; μυρία, φησί, διδοῦσα τῷ διαβεβλημένῳ ἀφορμὴν λοιδορίας χάριν. ὅταν γὰρ πολλὰς τὰς χηρεύσας εἰκὸς ἦν τότε μὲν σωφρονεῖν καὶ αὐθαδιάζειν τῷ μὴ ταῦτα κεχρῆσθαι βίῳ, καθάπερ τινὸς αἰσχύνης ἢ διαστάσεως τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα συζυγίας ἀπαλλαττούσας, ὡς ἐν πανηγύρει ἐπισκοπουμένας δόξαν ἴσχειν τῆς ἐναντιότητος, ἀπάγειν αὐτὰς τῆς ὅλης τοῦ βίου ἐλευθερίας, πάλιν ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἄγειν τὸν αὐτόν. Εἰ γὰρ μέλλοι τις, φησί, χήρα οὖσα, λαθραῖα περιβάλλεσθαι καταισχύνην ἑαυτῇ, πολλῷ βέλτιον γαμεῖν, ἢ μηδεμίαν διδοῦναι τῷ διαβεβλημένῳ ἀφορμὴν λοιδορίας χάριν. ὥστε δεῖ τὸ μὴ πρόσχημα τὰς ἀφορμὰς τῆς λοιδορίας, ἀλλὰ βίον ἐφύλαττεσθαι ζῆν καὶ περικόπτειν τὸν γάμον ἐπέταξεν. ἄκουε γοῦν καὶ ὅσα αὐτῇ κατηγορεῖ. δέον γὰρ εἰς προσευχὰς τρέπεσθαι καὶ ἱκετηρίας, αἱ δέ, φησί, καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιέρχεσθαι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. οὐδὲ γὰρ οὕτω βούλεται, ἀλλὰ προσπλάσθαι αὐτὴν ἀδιαπτώτοις τοῖς πνευματικοῖς. ἡ γὰρ ἀποστᾶσα, φησί, ζωσα τέθνηκεν. ἐπεὶ καὶ τὸν πρόδηλον ἐν τῇ τοῦ σώματος ἀγωνίᾳ βούλεται ὁρίζειν τοῦτο δὲ καλῶν, δηλαδὴ τὸν πᾶσαν σχολὴν εἰς τὴν λατρείαν δαπανήσαντα τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλ' ἵνα εὐσχήμονα καὶ εὐπρόσεδρον τῷ Κυρίῳ ἀπερίσπαστον. οὐ γὰρ θέλει αὐτὸν μερίζεσθαι, ἀλλ' ὅλην (εἰ οἷόν τε) τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐν τοῖς τοῦ Κυρίου μεμιμημένην. Ἕτω καὶ τὸν χήρας πολιτεύεσθαι βούλεται λέγων· Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ τὸν Θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ὅταν οὖν τὸν σχολὴν, ἵνα ἐν τοῖς διαγελικοῖς προστάγμασιν ἀλίσκηται χήρα, ταῦτην μὴ μόνον εἰς πρεπὰ καὶ ἀνωφελῆ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σφόδρα ἐπιβλαβῆ πάντα δαπανῶσι τὸν βίον, εἰκότως αὐτὰς ἐπὶ τὸν γάμον ἄγει λοιπόν. καθάπερ οὖν καὶ Ἰουδαίοις ὁ σάββατον ἔδωκεν ὁ Θεός, οὐχ ἵνα ἀργῶσιν ἁπλῶς, ἀλλ' ἵνα τὴν πατρῴαν ἀπέχωνται πραγμάτων· ἕτω καὶ ἡ χήρα καὶ ὁ πρόδηλος οὐχ ἵνα ἁπλῶς μὴ ὁμιλῶσιν ἀνδρὶ τοῦτον αἱρεῖσθαι τὸν βίον, ἀλλ' ἵνα τὰ τοῦ Κυρίου μεμιμῶνται, ἵνα ἐξ ὁλοκλήρου τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ προσεδρεύωσι.

1 Τιμ. ε. ιε.

1 Κορ. ζ. ε.

1 Κορ. ζ. λε.

1 Τιμ. ε. ε.

Νῆ

καμβρὸς φλυταθλιῶαί ποτε. Εἰ γ̃ λέγοι τις ὅτι ὃ καλὸν ταὐτὸν ὄντι, κἂν τὸ ἅπαξ γένηται, κἂν τὸ δὶς, κἂν τὸ πολλάκις (ὁμοίως γὰρ ἔσται καλὸν, ἡ ὁ πολλάκις αὐτῷ χρώμενος μᾶλλον ἐπαινοῖτ' ἂν δικαίως· ὥστε εἰ καὶ ὁ γάμος καλὸν, ὁ συνεχῶς αὐτῷ χρησάμενος τ' ἀπαναίκις θαυμαστότερος καὶ μᾶλλον ἀποδεικτέος) ἐροῦμεν ὅτι οὐδὲν μᾶλλον ἀφελεστέρους τὸν σοφίσασθαι δυνάμει ἂν, τοῖς γ̃ βουλομένοις προσέχειν, διώσεσθαι ἔσαι τὸ σόφισμα. γάμος γὰρ ἡ ἁφὴ τοῦ μίξιν λέγεται γάμος (ἐπεὶ ἄτοπόν τι καὶ ἡ πορεία γάμος ἂν εἴη) ἀλλὰ δηλοῖ τὸ σπέρμα εἰς τοῦ γαμουμένου ὑδρίαν· καὶ τοῦτο τῆς πόρνης διέσπειρε ἡ ἐλευθέρα καὶ σώφρων γυνή. Εἰ μὲν γὰρ εἰς ἁφὴν σπορᾶς ἔρχοιτο ὑδρία, γάμος ὃ πρᾶγμα εἰκότως ἂν λέγοιτο· εἰ γ̃ ἀπὸ ἑτέρου πολλοῦ εἰς τοῦ οἰκίαν εἰσαγωγὴ γυναικός, πορνείαν μὲν οὐ πάλαι ὃ πρᾶγμα καλοῦσι, τῆς γ̃ οὐκ εἰδήμας ἑτέραν ἄνδρα, πλοίου ἑτέρου, πολλῷ πλείονι ἀποδιίπτεσθαι φαίνεται ἂν. Matth. 19. 6. εἰκότως μὲν γὰρ ἔγνωσαν τὸν Κύριον λέγοντες, Διὰ τοῦτο καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, καὶ ὥσπερ σπορὰς ἀληθῶς οἰκείας αἰτιᾶσθαι, καὶ οὐκ ἐπαληθεύεται τῆς ἄπαξ δοθείσης αὐτῇ κεφαλῆς· αὕτη γ̃ οὔτε ἀνήρ, ὅτι ἀνὴρ δεύτερος ἔρχεται τὸ ζῆξαι τῆς οἰκείας σπορᾶς. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἐκβέβληται πάλαι τὸ δεύτερον, ὁ δεύτερος γ̃ νῦν ἐκείνου. οὔτε γ̃ τὸ πρώτου μεμνῆσθαι δυνατὸν, παρ' ἑτέρῳ μεθ' ἑκάστου προσέχουσα, οὔτε τοῦτον μὴ τῆς προσηκούσης φιλοστοργίας ὀφεῖται, χηρούσης εἰς ἀπολλύσθαι τῆς ἀρχαίας αὐτῆς. ὥστε ἑκάτερον λοιπὸν συμβαίνει, καὶ τοῦτον καίριον ἐκβεβλῆσθαι τῆς ὑδρίας προσηκούσης τιμῆς καὶ φιλίας πάλαι γυναικός. πόσας γ̃ ὅλως οἴεται ἔχειν ψυχὰς ἀνὴρ δεύτερον γυναῖκα εἰς τὸ πρώτου θάλαμον εἰσαγόμενον, καὶ εἰς τοῦ θύρας αἱ καθαίρουσαι τοῦ ἐκείνου, καὶ γελῶσαι καὶ χλευαζόμενον ὅτι τούτοις ὁρῶσι τοῦ ἐκείνου γυναῖκα σφόδρα γε; οὐδὲ γὰρ μὴ πολλῆς αὐτῇ προσιλεύσῃ τῆς φιλίας. καὶ γὰρ ἀπόντων ἀνθρώπων ἀσωπίστερος ἦ, οὐκ ἔστ' οὕτως ἄγελος, ὡς μηδὲν ἀνθρώπινον παθεῖν, καὶ μυρίοις ἐαυτοῦ καὶ οἴκοι πρόβαλλη καλλωπισμοῖς ἐκείνη. ὃ γὰρ καταλειφθὲν ἤδη πάλαι τοῦ οἰκίαν οὐκ ἀφίησι καθαρὸν γενέσθαι τοῦ εὐφροσύνου. ἀλλ' ὥσπερ ὅταν τὴν τοίχων ὅταν σφόδρα καταφλεχθῇ τι μέρος τύχῃ, εἶτα πρέμα κεραλοῦ, ὃ τῆς μελιτίας ὅπτιτα ραθυροῦ καὶ βαθὺ λυμαίνεται τῇ τῆς ὀπτοφθομίας λιθυκότητι, ἐξίησι θάλαμα ἀνδός· οὕτω καὶ σὺ ζῶῦ, καὶ πολλαὶ ὀπτοποίητα τὰ λαμπρά, ἐν μέσοις αὐλοῖς ἀφαιρεῖται τὰ σκυθρωπά, καὶ τις ἐν αὐλοῖς μίξις ἀπρεπής. ἡ γὰρ ἐξ οἰκείας καὶ θεραπαινὶς ἐξ γεωργοῦ καὶ πένητος ἐξ γείτονος ἡ συνδεσμὸς τοῦ προαπολλύντος κατηφοῦσι ὅτι τοῖς γνωσίμοις καὶ φιλτάτοις. Εἰ γ̃ καὶ ὀρφανοὶ τύχωσι καταλειφθέντες, νέοι μὲν ὄντες κομιδῇ, σφοδρὰν ὃ πρὸς τῶν δυναμένων ζωπύραν τῶν γνωσθέντων τῇ μητρὶ ὃ μῖσος ἐξάπτουσι· εἰ γ̃ σπάνιος τύχοιεν ὄντες, πάντων ἐκβοᾶν μᾶλλον ἀνδίδωμι κατασπεδάζουσι. ὥσπερ οὖν καὶ οἱ νόμοι ζωπυροῦντες ἅπαντα, καὶ σὺν ὅτι τούτοις ἀληθῶς πρόσκαμνοῦσι, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀποληγούσιν, ὅτι οὐ κτῶμαι, οὐδὲ προσηγμένως τοῦτον γάμοι ἐπιτάξαι, ἀλλὰ διδοικότες μή τι χεῖρον γένηται κακόν, πάντα τὸ δευτέρου γάμου τὰ φαιδρὰ πρήτησαντο. καὶ οὔτε αὐλὸς, ὅτι κρότου, οὔτε ὑμέναιος, οὔτε ὀρχήματα, οὔτε σίφωνοι συμφωνοί, ὅτι ἄλλο τι τῶν τοιούτων τοῦ ἐπαίρει χορωδοῦσιν ἐκείνῳ· ἀλλὰ πάντων αὐτοῦ ἀποχωρήσαντες, ὅτως ἀσιφάνιστοι ἄγουσι ἄνδρα πρὸς τοῦ χήρου γυναῖκα, μονουχὶ βοῶντες ἀφ' ὑπερ, ὅτι πάντα συγγνώμης ἄξια πεπόνθασιν, ἀλλ' οὐκ ἐπαίνου καὶ κρότου καὶ σιφάνου.

a Tim. 5. 14. Πῶς οὖν ὁ Παῦλος ἐκόλυσε γαμεῖν, φησὶ, * νέας ὑπὸ γράφων, Νεωτέρας γ̃ χήρας παραιτοῦ; ἢ οὐ ὁ Παῦλος τοῦ βουλομένου γαμεῖν ἐκώλυσεν, ἀλλ' ἐκείνας καὶ τοῦ Παῦλον ἠνάγκασαν μὴ βουλόμενον τοῦτον ἁπάξασθαι τοῦ νόμου αὐτάς. Εἰ γὰρ τοῦ Παύλου τὸ θέλημα βούλει μαθεῖν, ἄκουε τί φησι· Θέλω γ̃ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτὸν· ἐγκρατείας

a Cor. 7. 7.

* ἡ βουλομένας

φίνειαν φωνάς, ἄσπερ ἡ πόρνη. ἀλλ' ἵνα πάλιν ἐπὶ τὰ τοῦ κόσμου κεχηνῶμεν πράγματα, καὶ τῆς δόξης τῆς πρόντος ἐκκρεμάσωμεν βίου, καὶ τὸν χρεὼν ἐπονείδιστον πρᾶγμα εἶναι νομίζουσαι, αἰσχυνώμεθα δὲ ἐν τῷ γάμῳ παλαιότητος· καὶ γὰρ τῆς δόξης τῆς κενῆς καὶ τοῦ τύφου τοῦ πολεμίου. Εἰσὶ δὲ οἱ τὰ τοιαῦτα μὲν τοῖς λόγοις, ἀκριβείᾳ δὲ μόνῃ κρατύνωμεν ἐπὶ τὰ πρόσω πάλιν ἐπανέρχονται, καὶ τὸν ὄντως αἰτίαν σφῶν παῖς εἰρηνεύοις ἀποκρύπτειν πειρῶνται φάσεσιν. αἰσχύνεσθαι μὲν οὖν αὐτοὺς, καὶ καταδικάσαι γὰρ τοῦτο ὅτι αὐτὸς γαμῶ, οὔτε ἄλλῳ πείθομαι· διὸ μηδὲ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ τοῦτο δοκεῖ, μᾶλλον δὲ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Εἰ γὰρ, Γυνὴ δέδεται νόμῳ, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ, καὶ συγχωρήσας τῇ χήρᾳ, Εἰ βούλοιτο, γαμηθῆναι πάλιν, καὶ εἰπὼν, Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, ἵνα μή τις νομίσῃ αἱρεσιάρχην εἶναι ὁ ἀπόστολος, ἐπήγαγε· Δοκῶ γὰρ κἀγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν· δηλονότι ὅτι πνεύματι ταῦτα εἶπα. μή τοίνυν ἐγκαλείτω τοῖς γαμοῦσιν ἡ μεμφέσθω νομιζέτω μέ τις λέγειν ταῦτα, ἅπερ ἐρῶ νῦν. καὶ γὰρ δὴ εἶπε τῆς ἑκάστης ἀπονοίας τε καὶ μανίας, ἃς οὐκ ἐκώλασεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐφύσατο, ταύτας ἡμᾶς καταδικάζειν ἀφειδῶς ἐξ οἰκειότητος, καὶ ταῦτα μείζονι ἐμπεπλησμένους κακῷ. Εἰ γὰρ μηδὲ κρίνειν κελεύομεν, ἵνα μὴ τῷ αὐτῷ μέτρῳ κριθῶμεν, μηδὲ σφοδροὶ τῶν ἑτέρων ἀμαρτημάτων γίνεσθαι δικασταὶ, ἀλλὰ συμπαθητικοὶ καὶ ἥμερον, ὅταν πρᾶγμά τι κολάσῃς μηδὲ ἁμάρτημα ᾖ, καὶ κατακρίνῃς ἑτέρους, πάσης ἀπορρίψεις σεαυτὸν συγγνώμης, δηλονότι τῶν εἰς ἐμὲ πλησίον σφοδρότερον σαυτῷ γίνεσθαι παρασκευάζων τὸν κριτήν. οὐ τοίνυν κατηγορῶ αὐτῶν, οὐδὲ καθαιρήσομαι ὅτι τοῦτο ἠλθόννιον. ὃ γὰρ ἐν Κυρίῳ γίνεσθαι δυνάμενον πάσης κατηγορίας ἀπήλλαξαι. μόνον γάρ, φησὶν, ἐν Κυρίῳ. ὥσπερ οὖν ὅταν γὰρ πόρνης λέγωμεν, οὐ τὸν γάμον ἀτιμάζοντες ἐκείνῳ ἐπαίομεν, οὕτως ὅταν περὶ χηρείας διαλεγώμεθα, οὐ τὸ δεύτερον γάμον ἐν τοῖς ἀπειρημένοις τιθέντες, τῷ πρώτῳ τίτλῳ παραπλέκομεν· ἀλλ' ὁμολογοῦμεν μὲν καὶ τοῦτον εἶναι νόμον τὸν δεύτερον, πολλῷ γε μὴν τοῦ ἑνὸς τοῦ δευτέρου βελτίονα. μηδὲν οὖν τῷ χείρονι σύγκεισον ἀπροκλήτῳ τοῦ κατ' αὐτὸν ἐλαττώματος καιρόν ὃν εἶναι νομίζεται. οὐδὲ γὰρ εἰς τὸν τῶν πορνῶν ὃ πρᾶγμα ὠθοῦντες ταύτην τὸν σύγκεισιν ταύτην ποιούμεθα, ἀλλ' ἀφέντες αὐτὸ τῶν νενομισμένων εἶναι καὶ ἐν ἐξουσίᾳ, οὕτως αὐτὸ πολλῷ κρεῖττον προτιμῶμέν τε καὶ χαιρετίζομεν. τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον ἑνὸς ἀνδρὸς εἶναι γυναῖκα καὶ δύο τὸν αὐτόν. ἢ μᾶλλον ἐρεσθεῖσα ὧδε πρότερον ἔδειξεν, ὅτι οὐδ' ἂν τοῦτον εἵλετο τὸν ἀρχὸν, εἰ τὸ πρᾶγμα ἦδει τὸν πρῶτον καλῶς· ἢ ἡ δεύτερον ἐπισταμένη συμφέρον τὴν τοῦ πρώτου δίκην, τῆς πολλῆς ἂν τὸν κόσμον φιλίας, καὶ τοὺς γήινα πράγματα συμπαθείας τιμιώτερον ἐξιόεγκεν οὐ μικρόν. καίτοι μὲν οὔπω ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἕτερον πιὰ ἐσπόσατο· αὕτη δὲ εἰ καὶ μὴ ἤνδρωτο εἰς ἕτερος ζῶντος ἐκείνου, ἀλλ' ἐκείνου μᾶλλον πολλοὺς ἂν ἕτερος ἐθαύμασεν.

Ἵνα δὲ μὴ τὸ διελθόντος καταστοχαζώμεθα βίου, αὖθις τὸ πρᾶγμα συγκείσωμεν. ὥσπερ γὰρ ἡ πρώτη τὸν γάμον κρίνουσα, οὕτως ἂν ἐκείνου βελτίων ὁ γάμος. ἢ μὲν γὰρ χήρα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐλαττωθεῖσα τῆς πρώτης μένει, καὶ τὸ τέλος ἐξισοῦται πάλιν αὐτῇ καὶ ζωσάπλετα· ὁ δὲ γάμος οὐδὲ ἓξ ἑκάτερον αὐτῆς ἀφίσησι τῶν μερῶν. χωλὸς δὲ τούτων ἡ μὲν βιάκολος φέρουσα τὸν χρεὼν, καὶ ζῶντος πολλάκις ἐγκεκαθεύδεται τὸ ἀνδρός· ἡ δὲ τὸ πρᾶγμα ἔχουσα ἑπαρθὲν, οὐ δύο μόνοι καὶ τρεῖσι, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείοσιν ὁμιλήσασα προτέρας ἀνδράσι, καὶ μόλις τοῦ γήρως ἐπελθόντος ἀφίσατο. ὥσπερ οὖν πολλῆς συμφορᾶς καὶ σωφρονεστέρας συμβουλῆς ὁ γάμος ἐκείνος ὅστις, οὕτως οὐδὲ ἀστοργείας μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι (μὴ γένοιτο) ἀθεσίοις ἢ ψυχῇ καὶ ἀρκικωτάτῃ καὶ τῇ γῇ προσδεδεμένης καὶ μέγα καὶ ὑψηλὸν οὐδὲν δυ-

καὶ γὰρ εἰς ἁμαρτίαν ἀξιέβαλε, καὶ τῆς οὐσης ἀξιπιστοτέρας ἡμῖν νίσω παιδοδοτεῖς, καὶ φθόνῳ καὶ βασκανίᾳ τῶν βουλευμάτων αὐτῶν πρὸς δημιουργοῦσαν βλητεῖς, ἢ καὶ ἕτερον παθεῖν χαλεπόν; γνῶθι δή, εἰ βούλει, καὶ δηλον ἐκ τοῦ σαφοῦς, ὅτι πάντως ἐπιβιώσας τοῦτης ἔμελλεν ἐπιτυγχάνειν τῆς κορυφῆς. ὅσῳ γὰρ ἡ ἀξία μείζων, τοσούτῳ καὶ μείζονας ἔχει ἀνάγκη τοὺς κινδύνους ἰῶ καὶ φερεπόδας καὶ ἐπιβουλάς. μηδὲ ταῦτα ἔχω, ἀλλ' ἀκινδύνως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἡσυχίας ἐκβιοτ 5 ζαπλεῖτω τὸ πλῆθος. καὶ τί τὸ πέρας, εἰπέ μοι; οὐ τοῦτο ὑπερνικῶ; μᾶλλον δὲ οὐ τοῦτο, ἀλλ' ἕτερον ἴσως ἀνδρὸς καὶ ἀπευκτόν. πρᾶττον μή, τὸ βεβαδύπεσιν ἰδεῖν τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὧν οὐ μικρὰ ζημία τοῖς ἐπὶ τῶν μηνύτων πεπιστευκόσιν ὄντα. ἔπειτα δή, εἰ καὶ σφόδρα ἐβίου καθαρῶς, ἀλλ' ὅμως τὸ μῆκος τοῦ βίου καὶ ἡ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἀνάγκη οὐκ ἂν ἀφῆκεν οὕτως ἀπελθεῖν καθαρεύσι, ὥσπερ νῦν. ἄδηλον δὲ εἰ καὶ πολλὰς δοξαμένους μετα- 10 βολὰς, καὶ πρὸς ῥᾳθυμίαν ἀποκλίναι," ἑκάστως ἀπείθησε. νῦν μὲν γὰρ θαρροῦμεν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ὡς πρὸς ὃ τῆς διαπαύσεως ἀπέπλη χωρεῖον, ἐκεῖ δὲ μηδεὶ αὐτῷ πεπολεμῆσθαι τῶν ἀποκλεισάντων τῆς βασιλείας τοὺς οὐρανούς. τότε δὴ πολλοὶ χρέοι δημοσίοις προσγραφοντο εἰσδεξάμενοι, ἴσως δὲ καὶ ῥύποι πολλοὶ προσεστείψαν. ὃ δὲ ἐν μέσῳ τρεφόμενοι τοσούτων κακῶν κατορθῶσαι μή, τοὺς σφόδρα ταπεινοὺς ὄντας· ἁμαρτεῖν δὴ καὶ ἀκοντας καὶ ἑκόντας, 15 τοὺς ἑκόντων καὶ συμβαινόντων ἀεί. ἀλλὰ νῦν τούτων τῶν δίκης ἀπηλλάγμεθα, καὶ σφόδρα πεπείσμεθα, ὅτι οὐ σκιὰ τῇ ἡμέρᾳ μὴ πολλῆς ἥξει τῆς φαιδρότητος ἐκεῖ τοῦ βασιλέως ἀπολάμπων, καὶ μὴ ἀπέλων προηγούμενος τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολὺ ἄρρητον δόξαν ἠμφιεσμένος, καὶ κρίσεσι πρέπουσι τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ πρέποντα δίκαιος ὢν αὐτῷ. δίκαι οὖν δικαίους ἀφέσται καὶ οἰμωγαὶ, ἔχουσι τῆς αὐτῆς πολιτείας, μᾶλλον δὲ ἀκριβεστέρας, ἵνα πρὸς τὸν ἴσον 20 αὐτῷ φθάσασα ἀρετὴν, τὸν αὐτὸν οἰκείῳ κατοικήσῃς σκηνῷ, καὶ ζωὰ φθεῖναι πάλιν αὐτῷ δυνηθῇς εἰς τὰς ἀθανάτους αἰῶνας ἐκείνους, οὐ ταύτην τὸν τοῦ χάμαι ζωὰ φθεῖναι, ἀλλ' ἑτέραν πολλῷ βελτίονα. αὕτη μὲν γὰρ σωμάτων ὄντι συμπλοκὴ μόνον· τότε δὲ ψυχῆς ἔσται πρὸς ψυχὴν ἕνωσις ἀκριβεστέρα καὶ ἡδίων πολλῷ καὶ βελτίων.

χ. ἐκάτων

25

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ [ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΧΗΡΕΥΣΑΣΑΝ] περὶ μοναδρίας Λογ. β.

Ὁ μὲ τοῖς ἀπείρους ὁμιλίας ὑδρωπικῶν καὶ ὠδίνων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ἅπερ ἐπισυμβάλλει ὁ γάμος εἰς τοὺς τῶν δυθρώπων εἰσέρχεται 30 οἰκίας, αὐδρας ἐπιζητεῖ, γυναικὸς οὐδέν. καὶ γὰρ ἐν πόλεμον, τοιοῦτον ἐπίπονον, τοῖς ἀπείρους γλυκεῖα ἡ προοίμια εἶναι φησι. τὸ δὲ τοῖς μυρία δυσχερείας κακὰ, πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων αἰάγκης δυσπαιδεύτους μαχαίρας μὲ τοῖς ἀπαλλαγμένους τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων," ἐπιδεῖσθαι δὲ μυριάκις ἑαυτοῖς καὶ τοῖς πραγ- 35 χ. ἐπιδεῖσθαι
ματευτείαις ἐν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ᾗ αἱ πασάδες ἐπλέκοντο, τοιοῦτοι δὲ μὴ τοσούτῳ ἀποδυσπότητον πάλιν τῶν αὐτῶν πραγμάτων ὑπόζυμον, τοῦτο ἔστι τὸ μάλιστα μὲ σκληρὸν, καὶ ποιοῦν ἀπορεῖν, καὶ πολὺ αἰτιᾶσθαι ἐπιζητεῖν, δι' ὃν τὰ πράγματα, ἃ πρὸς ἕτερον εἰώμιζον τοῖς φθαρτὰ, ὅτι ἦσαν ἐν αὐτοῖς, τοιαῦτα νῦν, ὅτι αὐτῷ ἀπηλλάγησαν, ὡς πολλαὶ πάλιν" διώ- ἔτ. λείπει ἀ-
κει. καὶ μυρίους αἴσω καὶ κατὰ τρέφων πρὸ ἐμαυτοῦ" λογισμοὺς, μόλις ποτὲ, ὡς ἐμαυτοῖ πεί- 40 πω, πολὺ αἰτίαν τῶν πραγμάτος νύμισχει. μᾶλλον δὲ οὐ μία τις ὅδιν αἰτία, οὐδὲ δύο μόνον, ἀλλὰ καὶ τούτων πλείους. αἱ μὲν γὰρ τοῦ πολλοῦ χρόνου λήθη πολλοῦσαι τὰ πρότερα, καὶ τὰ ἐν χροὶ μυημονεύουσαι μόνον, ἔρχονται μὲν ὅπου γάμον, ὡς ὅπου λύσει τὴν τῆς χηρείας κακὴν· εὑρίσκουσι δὲ ἕτερα πολλῷ χαλεπώτερα ἐν αὐτῷ, ὡς πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἀ-

νέχον τα
χ. λύσιν

φύσαι

νοις αὖδε μόνω πάσης ἐκτὸς ὢν μεζονολῆς · ὅπερ ζαχέως καὶ ὅπι τῆς σῆς ἔσεσθαι προσδοκῶ ψυχῆς, ἢ ἀδεήμονος ἀπόντων ἀποστερηθεῖσ τ βιωτικῶν τ ἐν τοῖς ὑρανοῖς ἡμῖν ὑπισχνεῖξαδ πολιτείαν, ἢ τ δόξης, ἣν θρωνῆς νῦν, μικρον ὕστερον καταγλάσεδ, ἢ δ σχῆκεν ἐμάτιον κατοπτεύσειν προσωπεῖον αυτ. εἰ ἢ ἀσφάλειαν πολλῆς τ δι ἐκεῖνα σοι γενομένην, ἢ τ τῶν προσαιμ φυλακήν. ἐ δ πολλὰ μηδενὸς ὑπισχνουμένου τῶν τῆς ἀηδοτείας ὑπισπουδόντων συμφορᾶς, Ἐπίρριψον ὅπι Κύριον τ μέριμνάν σου, ἢ αὐτὸς σε διαθρέψει. Ἐμβλέψατε γὰρ, φησι, εἰς ὀρνέας τοὺς πετεινούς, ἐ ἴδετε πῶς ἤλπισεν ὅπι Κύριος, ἢ κατηχεύθη, ἢ πῶς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν, ἐ ἐρρύσατο αὐτὸν, ἢ πῶς σύμμενε ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ, καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτόν. ὁ γὰρ τὸν συμφορᾶν τὸν οὕτως ἀφάντως προσευχαὶ, καὶ πείσας εἰ ἐν γαλιλαίᾳ ὢν, δῆτ καὶ τὰ ἐπιτρέμματα ἀποκρύσει). ὅπ γὰρ ζαύτης τῆς πλησῆς ὀδυνίαν ἑτέραν χαλεπωτέραν λήψη λοιπὸν, ἢ αὐτὴ ζωμολογήσας ἡμῖν. ἢ τοίνυν οὔπω ἐμπαίως ἐνεγκοῦσα τὰ ἐν χερσὶ, ἢ ζαῦτα ἀπείρως οὖσα, πολλῷ μᾶλλον τὰ ἐπερχόμενα, εἰ ποτε (ὃ μὴ ἐλθοιτ) συμβῇ τῶν ἀγαπητῶν ὑμῖν, οἴσεις εὐκόλως. " ὐρανοὶ γὰρ ζήτει ἢ πόντα τὰ πρὸς τὸν ἐκεῖ φέρεσθαι ζωὸν, ἐ ὀδυνᾶν τὸν ἐζαῦθις βλάπτειν δυνήσεται σε, ὀδὲ ὁ τὸ σῶμα κρεμάσας ἄτορ αὐτός · μόνοι μὴ ἐαυτὸν καταβλάψωμεν ἡμεῖς. καὶ γὰρ τῶν ἀσεβῶν τις ἀφέληκε), καὶ κατέπεμψε τὸ σῶμα, τούτων ὀδὲν πρὸς ἡμᾶς, ὑγιοῦς μᾶλλον ἡμῖν τῆς ψυχῆς. ὅλως ἢ εἰ βούλει ἢ τὰ χρήματα σεῖσαι μᾶλλον ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ αὔξεσθαι, πάλιν ἐγώ σοι καὶ τόπον ἐρῶ καὶ διέξω ἢ τοῦτον, ἵνα ὀδενὶ τῶν ὑπισχνουμένων ἡμῖν εἰσελθεῖν. τίς οὖν ὅστιν ὁ τόπος; ὁ ὐρανός. ἀπόστειλον αὐτὰ πρὸς καλὸν ἐκεῖσε ἄνδρα, καὶ οὔτε κλέπτης, οὔτε ὑπίσχνος, οὔτε ἄλλο τῶν λυμαντικῶν · αὐτὸν ὑπισπούδασον διώκειν). ἀλλ' ἐκεῖ καταρύξης ζαῦτα τὰ χρήματα, πολλῶ βάρητι; ἀπὸ τούτων καρπόν. ζὰ γὰρ ἐν τοῖς ὐρανοῖς φυτευόμενα πόντα πρὸς ἡμᾶς, ἢ πλείονα ἢ κρείττονα ἔχει τὸν φόβον, καὶ τοιαῦτον, οἷον εἰκὸς ἐν ὐρανοῖς ἐρριζωμένων αὐτῶν. καὶ τοῦτο πρᾶξις, ὃ ἐκ ποίων ἀπολαύσει καλῶν · πρῶτον μὲν, τῆς αἰωνίου ζωῆς ἢ τῆν ἐπηγελιῶν τοῖς ἀγαπῶσι Θεόν, ἃ οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ὅπι καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη · ἔπειτα, τὰ πόντα ζωοποιῆσαι τῷ καλῷ τούτῳ αἰῶνα, ἐ τὸν ἐκεῖθεν ὁ φόβον πάσης φόβου ἢ κινδύνων καὶ ἐλπίδας ἢ μίσους ἀπαλλάξεις σαυτόν. ἕως μὲν γὰρ αὐτὰ πρέπει λάμπῃς, ἴσως ἔσονταί τινες ὃ ὅπερ ἐπεθύμησαν · ἐπὰν δὲ πρὸς αὐρανοὶ αὐτὰ μεταθῇς, ἀκίνδυνον ἢ ἀσφαλῆ ἢ πολλῆς ἡσυχίας γέμοντα βιώσῃ βίον, αὐταρκείας μὴ δεόμενος ἀπολαύσας. καὶ γὰρ πολλῆς ἀληθείας ἀγεῖ μὲ βεβαίως οἰκήσαι, τὸν δι φορᾶσαι γλῶ ὅπιζητῶν, ὐρανὸν ἢ ἀντὶ γῆς προσκεκλημένου, πρὸν ἐκεῖ κληθῆναι χρεῖον, μᾶλλον ὅπι τῆς γῆς, ἢ τῶν ἐκ ζαύτης ἀπέχεσθαι πόνων *. πολλάκις γὰρ σφάλλει τῆς ἐλπίδος ἡμᾶς. ὅπερ δίος τρέφει διπλοῦς τὸν ψυχήν, ἢ δορυφορῶ δ προσδοκηθὲν πολλάκις αὐτὸν ὅπι δ τῶν ἐναρχῶν ἄξιον ἀξίωμα, ἢ προσαιρεῖσθαι τῆς ἀρχῆς, προῆται μὲ ἐκεῖσε σπεῦσαι. ὅπ εἰ ἢ σφόδρα δῆλον ἐμοῦ αὐτὴ ἡ ἐλπὶς, ἀλλ' ὅμως δι' ἀσφαλῶν ἐλπὶς ἐμοῦ πολλάκις ἀπατῶσα. ἢ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ τοιαῦτα ὁρᾶσθαι γινόμενα, ἢ τῶν σφόδρα προσδοκηθέντων ἀπλέστων μεπαίτων, ζὰ ἢ μηδ' εἰσιόντα ἐλθόντα ἡμῖν εἰς τέλος ἀξιόλογα πολλάκις. ἢ τοῦτο καὶ ταῖς ἀρχαῖς, καὶ ταῖς βασιλείαις, καὶ τῆ κληρονομίας καὶ τοῖς γάμοις, ἢ πόντα ζαχῦ συμβαῖνον ὁρᾶσθαι ἀεί. ὥστε εἰ ἐ σφόδρα ἐκεῖ ἐμοῦ ὁ χειμὼν, ἀλλὰ πολλὰ, κῆ τὸν παρεισιόντα, μεταξὺ κύλικος ἐ χείλεος ἄκρα *. ἢ ἡ γλῶσσα δὲ φησιν, Ἀπὸ προσώπου ἕως ἑσπέρας μεταβάλλει χειμών. οὕτω ἐ ὁ βασιλεὺς ὁ σύμπαντος ἐμοῦ, ἀεὶ ὁ τελευτᾶ. καὶ πάλιν ὃ πρὸ ἐλπίδος ἐμφαίνων ἡμῖν αὐτὸς δῆτ ὁ ζεός, φησὶ, Πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ὅπι ἐδάφους, ὁ ἢ ἀνυπονόητος ἐφόρεσε διάδημα. ἢ οὐ πόντως δῆλον ἐμοῦ, ὅτι ζήσας ἐπ' ἐκείνου ἔχει τὸν ἀρχὴν. ὃ γὰρ τῷ μέλλοντος ἄδηλον καὶ ἕτερα ἐκεῖνος οἶδεν πρόδηλα ἡμῖν. πόθεν γὰρ δῆλον, ὅτι ζήσας ἐπ' ἐκείνου ἔχει τὸν ἀρχὴν, ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ

χ. ἐκεῖνον τὸν ὑρανὸν ζήτει.

χ. αἰτῆς

*ἢ τ διαμαρτῶν.

*πόνων

Ψαλμ. ρδ. κε. Σειρ. β. ι.

Σειρ. ια. α.

δέχεσθαι αὐτὴν καὶ προσιέναι οὐδὲ αὐτὴ λοιπὸν ἀμύσασθαι δύναται· ἀλλ' οὕτω καὶ τυραννου καὶ θηείου πάντος ἐστὶ χαλεπώτερα. ὁ μὲν γὰρ τύραννος καὶ ὁ θηεῖοι ὠμότατοι) δέχεται θεραπείας πολλάκις· αὐτὴ δὲ τότε μάλιστα ἀγειαίνει, ὅταν αὐτὴ μάλιστα προσώμεθα, καὶ ὕβρη Ⓦ ἀκουσώμεθα καὶ εἰς πάντα εἴξωμεν, οὐδὲν ὅτι οὐ προσταττῆται ὑπομένειν λοιπόν. ἔχει δὲ σύμμαχον ἑτέραν, ἣν οὐκ ἂν τις ἀμάρτοι θυγατέρα αὐτῆς προσειπών. ὅταν γὰρ καὶ αὐτὴ προσφῦσα καὶ αὐξηθεῖσα καλῶς ῥιζωθῇ παρ' ἡμῖν, τότε πίκτει τὴν ἀπόνοιαν, προσάγμα οὐκ ἄπιον αὐτῆς δυνάμεως κεκαρπισμένον τὴν τῶν ἐχόντων ψυχήν. ταῦτα οὖν θρέψῃς, εἰπέ μοι, ὅτι σε ὁ Θεὸς τῆς οὕτω χαλεπωτάτης δουλείας ἀπήλλαξεν, ὅτι ταῖς λοιμικαῖς ταύταις νόσοις πᾶσαι ἀπεπήγασιν ἔφοδοι; ζώντος μὲν γάρ σου τὸ σῶμα οὔπω ἐπαύσαντο συνεχῶς ὑπιππεύουσαι τοῖς τῆς ψυχῆς λογισμοῖς· πληθυσάντων δέ, οὐκ ἔχουσι πόθεν ὑπολάβωσι τὰς ἀφορμὰς τῆς σῆς. τοῦτο οὖν κατορθῶσαι δεῖ λοιπόν, τὸ μὴ θρέψαι αὐτὴν τῷ αἰσχρῷ, μηδὲ τῷ διασοβεῖν ὑπιζητεῖν τὴν πικρίαν. ὅπου γὰρ δὲ αὗται πνεύσωσι σφοδραί, πάντα εὐκ βάθεσι λύπης ἁλίσκεται καὶ κατέπεσεν. ἡ καθάπερ πολλαὶ τῶν πορθουμένων γυναικῶν δυσειδεῖς οὖσαι κατὰ φύσιν ἡ εἰδεχθεῖς τοῖς ὑποτεύμασι καὶ ταῖς ὑποζεφαῖς ἀπάλαις οὔσαις ἐπὶ τοῖς τῶν νέων αἰσθητηρίοις ψυχαῖς, ἐπιδὺν ὑπὸ τὸν ὄρχιν λάβωσι τὸν ἑαυτῶν, πάντας αἰδραπόδου τάττεις ὑβριστικώτερον χείρων)· οὕτω δὲ πάντα τὰ πάθη, ἤ τε κενοδοξία καὶ ἀπόνοια, πάντας ἄγχει μᾶλλον τοῖς τῶν αἰσθητῶν μολύνουσι ψυχάς. ἀλλὰ τοῦτο καὶ ὁ πλούτος τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν εἶ) καλόν. τούτῳ γοῦν γυμνωτὴς οὐδὲ αὐλὸς ἔσται λοιπὸν ἐπίφθονος. οἶς γοῦν ἐξὸν ἀλλὰ πενίας ὑπάρχειν τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, οὐκ ἐπ' εἴλατο πλουτεῖν, ἀλλὰ πολὺ διδόμενον χρυσίον διέπτυσαν. καὶ τάχος οὐ παρ' ἐμοῦ δείσει μαθεῖν, ἀλλ' ἀκριβέστερον ἡμῶν οἶδας αὐτὴ Ⓦ Ἐπαμεινώνδου, Ⓦ Σωκράτους, Ⓦ Ἀριστείδου, Ⓦ Διογένους, Ⓦ Κράτητα Ⓦ μηλόβοτον αὐτὸν τὸν χώραν τὴν ἑαυτῶν. ἃ μὲν γὰρ ἄλλοι, παρ' ὧν πλουτοῦσα οὐκ ἰῶ, ἀλλὰ τῆς πενίας εἶδον τὴν δόξαν παραμυθίαν αὐτοῖς, ἡ ὑπὲρ τοῦτο ἦλθον θᾶττον· οὐδὲ γὰρ ἔτι ἔχει ἔρριψαν. οὕτως ἀπόπληκτοι ἦσαν ἐμμανῶς πρὸς τὸν τοῦ χαλεποῦ τότε κτῆσιν θηείου. μὴ δὴ διακρούωμεν, ὅτι ἡμᾶς ὁ Θεὸς τούτης τῆς τυραννίδος ἀπήλλαξε τῆς αἰχμῆς καὶ καταγελάσου ἡ πολλὰ ἐχούσης ὀπλίσι. ὁπλομαχεῖν ἔχει μόνον λοιπόν· ἐν δὲ τοῖς ἔργοις τὸν ὅπλα τῇ προσοπῇ ἐοὺ ἔχοντας αὐτὸν ἀφαιθήσει. ἡ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι οὐδὲν ὁ μὴ καταγελᾶν τοῦ πρὸς δόξαν ἡ προσήποντος. μόνος γὰρ ἐκφύσει προσβλεπτὸς ἡ ἐπίδοξος ἡμέσθαι δύνησι), ὁ μὴ πρὸς ὕπνον ὁρᾶν· ὁ δὲ μεγάλων δόξαν ὀφθάλμος τὸν παρὰ τῶν πολλῶν, ἡ πάντα ὑπὲρ τοῦ ζῶν τῆς τυχῆς ὑποφώνων ἡ ποιᾶν, οὗτε μάλιστα αὐτὸν ἀπατύζεται ἡ ἀπαπεσῖται, ἡ τὴν ἐναντίαν ἀπολαύσεται πάντων, γέλωτος καὶ κατηγορίας, σκωμμάτων, ἀπιχθείας ἡ μίσους. οὐκ ὀπὶ τὴν ἀνδρῶν ἡ μόνον τοῦτο συμβαίνει ἐῶθεν, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ γυμνῶν τὴν γυναικῶν, καὶ μάλιστα γε ἐφ' ὑμῶν. τὸν μὲν γὰρ ἁπλοῦν καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ βαδίσει καὶ τὸ ἱματίοις, καὶ παῖδες μηδενὸς ὑπιζητοῦσιν θαυμάζουσιν ἅπασαι καὶ ἐκπλήττει) ἡ μακαρίζουσι, ἓν πάντα αὐτὴν ζωγρεῖ) τὰ καλά· τὴν δὲ κενόδοξον ἀποστρέφονται καὶ μισοῦσι, ἡ ὥσπερ τὰ θηεῖα ἄγρια φεύγουσι, καὶ μυίας δρᾶς τε καὶ λαιδορείας βάλλουσιν.

Οὐ ταῦτα δὴ μόνον ἀπὸ τοῦ μὴ προσέσθαι τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν ὠφελούμεθα τὰ κακά, ἀλλὰ ἡ τὰ μέγιστα πάντων κερδαινόμεθα πρὸς τοὺς εἰρηνθότας, παιδευόμενοι τὸ μικρὸν φύσιν ἡ πάσασθαι πρὸς Ⓦ οὐρανὸν, ἓν πάντων καταφρονῆσι τῶν ὑπὸ τῆς γῆς. ὁ γὰρ μὴ δεόμενος τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων τιμῆς, ἅπερ δὴ προσήποι καλά, ταῦτα μὴ ἀσφαλείας ἄπονα προσέξει, ἓν οὔτε ὑπὸ τῶν λυπησῶν, οὔτε ὑπὸ τῶν χρησῶν τὸν βίου τούτου πείσεται τι δεινόν. οὔτε γὰρ ταῦτα αὐτὸν βασανίσαι ἡ καθελεῖν, οὔτε σκῆνα ὀξυγκώσαι καὶ φυσῆσαι δύνανται· ἀλλ' οἱ προσήκουσιν ὑπαταλῶτοι καὶ τεταγμέ-

νοις

τὴν ἀξίωσιν τοιαύτην. τῶν γὰρ τοῖς νεωτέροις συνοικησάντων ἡ μὲν ἀπὸ τῶν τοιούτων αἰσθησαμένη συμφορὰν δυσμενεστέραν ἔχει πολλαχοῦ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα διάθεσιν, διὰ δὲ σφόδρα ἐπιεικῆ τὴν ἀφετηρίαν ἔχουσα, καὶ πολλοὺς πολλαχόθεν ἔχει τοὺς ἐπιβουλεύοντας· ἡ δὲ ἀπὸ τοιούτου γήμασα, καὶ τῶν καταδίκων ἀθλιωτέραν ζῆ διὰ τοῦτο τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἐξ οὗ τὸ διάδημα λυθέντα μίσει τῆς σωφροσύνης, εἰς πολέμους διατείνει καὶ μάχας, καὶ τῶν συμφορῶν πλέον, ἀπὸ τῆς αἰχμῆς αἰσθήσεσθαι καὶ τοῖς ποδὶ πόντων εἰδέναι. ὁ γὰρ μηδέποτε γήμας, ζωνέδη τοῦτο· ἐκ τοιούτου αὖτε φύντες καὶ βαρβαροι χώραν, μυρίους καθίσεις τῆς ἡμετέρας ἐκ πολλαχοῦ ποιοῦντες ἐπίδρομον, καὶ τὰς χώρας καταναυσιάντες καὶ τὰς πόλεις ἐλόντες οὐκ ἐθέλουσιν ἀποτρέφειν οἰκεῖα πάλιν, ἀλλ' ὥσπερ χορτάζοντες μᾶλλον, ἢ πολεμοῦντες, οὕτω καταγλωίσουσι τὴν ἡμετέραν ἄπασαν. καὶ πῶς τῶν πρὸ ἐκείνου βασιλέων ἐπιφθονώτερος φασὶν, ὅτι τῆς αἰσχύνης ἐκπλήττοιτο τὴν ἡμετέραν γραπτὸν, οἱ μᾶλλον τοσοῦτον καταφρονούμενοι τοσοῦτον ἔπι νίκαν, καὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἐκ τῶν τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. αὐτὸς μὲν γὰρ ἔφασκε καὶ λέγειν εἰληφέναι πολλάκις καταπόντων αὐτούς. πόθεν οὖν οἶμαι καὶ τὸν βασιλέα καὶ τὴν τούτου γυναῖκα ταῦτα ἀκούουσαι τὰ ῥήματα ἔχει ψυχήν;

χ. φησὶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἐμνήσθην τοῦ πολέμου τούτου, ἐσμός μοι πολὺς χαρῶν ἐπέδραμεν. αἱ πολλαὶ μὲν σφέδραι ἐπέλαμπον ἀπὸ τῆς τῶν ὑδάτων πηγῆς· πάντα δὲ ἀθρόως ἅπασαν περιθέουσα καὶ μεθαρμόσασα τοιοῦτον, θρώσκουσι πάσαι χαραί. ὥσθ' γὰρ τοῦτο αὐτοῖς ὑπῆρξεν, ὅταν τῇ πηγῇ σου κεφαλῇ. Σὺ μὲν γὰρ, ὦ ἄνασσα, καὶ κείμενοι ἐπὶ τῆς κλίνης εἶδες πάντα καλὰ ὄντα, καὶ ἑκάστης ἥκουσας φωνῆς, καὶ τίνα χρὴ προσέχειν ὑπὲρ τῶν προσταγμάτων τῆς οἰκίας ἔμαθες ἐπισκήπτοντος, καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων ἅπασαι τοῖς πλησίον καὶ συγγενέσιν ἀποτιχίζοντος ἔφοδον. ἐκ ὑπὲρ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ἔτι πολλάκις ἐπέπεισας, καὶ κατέφλεξας ὀφθαλμούς, ἐκ προσεχύθης, ἐκ σκώκυσας, ἐκ προσπεμφθέντα εἶδες μὴ πολλῆς τῆς ὑμῆς, καὶ τὰ πρὸς τὸν ἄφρονα πόντα ἐπροσέξας, ὡς προσῆκον ἦν, ἐκ προσ τοὺς ἄφρονας πολλάκις ἐρχομένη σκέπου, προθυμίαν ἔχεις τῆς οἰκείας ὑμικρόν. αὗται δὲ τῶν ἀπόντων ἐστέρηνται, σκεπάσασαι μὲν εἰς πόλεμον ἅπασαν τὸν ἑαυτῶν ἄνδρας ὡς πάλιν αὐτοὺς ἀπολαμβάνομαι, αὐτὴ δὲ σκέπουσαν τῆς πικρᾶς αὐτῶν τελευτῆς τὴν ἄγγελίαν δεξάμενοι. οὐδὲ γὰρ τὰ σώματα ἦς αὐτῶν κομίζων ἐπανῆλθεν αὐτοῖς, ἀλλὰ ῥήματα μόνον σκέπουσι διηγούμενα τῆς πλευτῆς. εἰσὶ δὲ αἳ οὐδὲ ταύτης ἠξιώθησαν τῆς διηγήσεως, οὐδὲ ὅπως κατέπεσον μαθεῖν ἠδυνήθησαν, ἐκ πολλῷ τῷ πλήθει τῆς συμβολῆς καταχωσθέντων αὐτῶν. καὶ ἵνα μάθῃς, εἰ τῶν γραπτῶν οὗτος ἀπέθανον πολλοὶ, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς χάμαι ὑπὸ ἀπολωφθεὶς μετ' ὀλίγων γραπτῶν ἔξελθεῖν μὴ καὶ δυνηθῆναι τοῖς ἐπελθοῦσι ἐκ ἐθέλησε, μᾶλλον δὲ ἔνδον, πῦρ ἐξαφεῖσαν ἐκείνων, συγκατεφλέχθη τοῖς ἔνδον ἅπασιν, ἐκ δυσθρέπτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἵπποις καὶ τοίχοις ἐκ δοκοῖς, ἐκ πόντα μία γέγονε κόνις; καὶ ταύτην μετὰ τοῦ βασιλέως ἀπελθόντες εἰς πόλεμον αὖτε τοῦ βασιλέως ἐπανῆλθον τῇ γυναικὶ φέροντες τὸν φανόν. ὁρᾷς γὰρ, ὁρᾷς τῶν ἐν τῇ σκηνῇ γινομένων καὶ τῆς τῶν ἀστέρων ἀνθέων ὥρας καὶ τοῦ κόσμου λαμπρᾶ διεπόμενα. ἐκ ἔστι μὲν γὰρ πρὶν ἢ φανῆναι, ἀφίπλατα· ἔπειτα δὲ καὶ μακρὰν ἀπέμφαινα ἀναφήνατο χρόνου, ὑπὲρ ἐκ φθαρτὰ ἔστι. τί γὰρ τῆς πρὸς τὸν πολλὴν ὑμῆς καὶ δόξης οὐδαμοῦ ἕτερον; ἵνα ἔχῃ καρπόν; ποῖον τοῦτο; εἰς ποῖον τέλος χρήσιμον ἀπόντα; καὶ εἰ γε τοῦτο μόνον ἦν ὃ ἀφανὲς· νυνὶ δὲ πρὸς τὸν μηδὲν ἔχει ἀπὸ τοῦ κερδαίνειν καλὸν, πολλὰ λυπεῖ καὶ ἐπιβλαβῆ φέρειν ἀναγκάζεται συνεχῶς ὁ τοῦ χαλεπωτάτου τούτου δέσποτου ἔχων. δέσποινα γὰρ ὄντι τῶν ἐχόντων αὐτοῦ· καὶ ὥσπερ δοῦλοι κεκτημένοι τοῦ δούλου, τοιοῦτῳ πλέον αἴρεται κατ' αὐτοῦ, καὶ σκληροτέροις αὐτὸν καταπονεῖ τοῖς ἐπιτάγμασι. τοῦ δὲ

χ. ἔλαμπεν

χ. ἢ πικρᾶς ἢ πολλοῦ αὐτῶν ἄγγ.

ις. ἀπολαβθεῖς

χ. τὸ

δήματος ἢ τῆς ἀλυσίδος ἀποδώσειν αὐτὸν ἐπηγγείλατο, ἢ πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἄξειν ἐκεῖνο τιμίου, δν ℣ χρυσοῦν τραῦσιν ἐνέγκης ἢ μὴ σωφρονοῦσης τῆς προσηκούσης, ἆρα οὐκ ἂν ἠρνήσω τὴν δωρεάν, ἢ πρᾶγμα βλάβης ἄξιον εἶναι ἐνόμισας; τοῦτο τοίνυν διάφορόν ἐστιν, οὐχ ὑπὲρ βασιλείας τῆς ἐν τῇ γῇ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἐν οὐρανοῖς· οὐχ ἵνα ἱμάτιον χρυσοῦν φορέσῃς ἀπολέσῃς, ἀλλ' ἵνα ἀφθαρσίαν ἢ ἀθανασίαν ἢ δόξαν, ἣν ἐκεῖ τοῖς ἀγαθοῖς ἀφθονίαν ἔχει. εἰκός. εἰ γὰρ σφόδρα ἀφορήτως ἔχεις πρὸς τὸ τοῦ χρόνου μακρόν, εἰκὸς αὐτὸν ἢ δι' ὀνείρατων ὑπισχνεῖσθαί σοί ποτε, ἢ παραλέγεσθαι τὰ ἐν ζωηθείᾳ, καὶ δείξαι ὅμοιον τὸν πολυτιμήτον. τοῦτό σοι αὐτὴ τὴν ὑπόσχεσιν ἔστω πεποιημένον· μᾶλλον γὰρ καὶ ὑπόσχεσιν τοιαύτην. ἐκεῖ μὲν γὰρ γράμματα μόνον ἦν ἰδεῖν, ἐνταῦθα γὰρ καὶ τύπον ὄψεως, καὶ γέλωτα πρόσωπον, καὶ σχῆμα, καὶ βάδισιν, καὶ ἠχῆς ἀκοήν, καὶ φωνὴν ὑπογραίαν τὴν φιλτάτην.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀσφαλείας ἦν ὑφὴς, καὶ δι' ἑκάστου παλαι ἐκέλευσεν, ἴσως δὲ καὶ ἄλλο μείζονος ἐμφαίνειν ἐλπίδας εὐδοκιμήσεως (καὶ γὰρ ἤκουεν εὐθέως ὅτι ℣ τῶν ὑπαρχόντων ἄξιον ἔσται αὐτὸν, ὃ μάλιστα πάντων οἶμαι συγχίσει τὴν ψυχήν) σύνοισον σεαυτὸν ὅτι μείζονος ἀξιώματος ὄντας ἐκείνου, ἢ ℣ βίον σφόδρα ἐλεεινῶς καταστρέψαντας. ἀναμνήσω δέ σε. Θεόδωρον ἴσως ἀκούεις ℣ ἀπὸ Σικελίας· καὶ γὰρ τῶν σφόδρα ὑπισήμων ἐτύγχανεν ὤν. τοῦτ' ἢ κάλλει ἢ μεγέθει σώματος ἢ πρηπείᾳ τῶν ποδῶν. ℣ βασιλέα πάντων κρατοῦντα, ἢ δυναμένου ὅσα τῶν ἔνδον τρεφομένων θηρίων, οὐκ ἐνέγκας τὴν ὑποκειμένην παρ' ἐκείνου, ἀλλ' ὑπερθυμίᾳ βασιλικῇ ἢ ἀλογίᾳ, αὐτὸς μὲν ἀπετμήθη σφόδρα ἐλεεινῶς· ἡ δὲ τούτου γυνὴ, ἢ ἀναίδειαν ἢ ῥᾳθυμίαν ἢ τῶν ἄλλων ἁπάντων οὐδὲν ἔλαττον ἔχουσα τῆς ὀργῆς τῆς σῆς, πάντων ἀφωγυμωθεῖσα τῶν αὐτῆς, ἢ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς ἐκπεσοῦσα, ταῖς θαμιαγαῖς ἐείθοις ἐγκαταλέγεται, ἢ πάσης ἀναπαιδίας οἰκτροτέρως ζῆν ἠναγκάζετο βίον· οὐδὲν ἔχουσα τῶν ἄλλων πλέον, ὅσον μόνον τὸν ὑποδολιὸν τῆς συμφορᾶς ἐδακρύετο μόνον τῶν ὁρατῶν ἁπάντων αὐτῷ. λέγεται δή ἢ Ἀρτεμισία ἀνδρὸς σφόδρα ὀδοκίμου γνησιωτάτη γυνὴ, ὅπερ καίριος τυραννίδος ἐπιθυμήσει, ὅτως εἰς ταύτην τὴν πεῖραν ἐλθεῖν ἢ τὴν πίρωσιν. τό τε γὰρ μέγεθος τῆς ἀθυμίας, τό τε πλῆθος τῶν δακρύων ἔσβεσεν αὐτῆς τοῦ ὀφθαλμοὺς, ἢ τὸ τῶν χλευαζομένων ὀφθαι, ἢ τοὺς ἄλλους ἀξιοπιστοτέρους ἦναι, ἢ τοὺς ταῖς ἑτέραις ἀξιοπίστοις θύρας, ἵνα τῆς ἀναγκαίας ὅτως ἐπορεύετο ἔχῃ ἔφης. ἢ πολλὰς μὲν ἑτέρας εἶχον οἰκίας εἰπεῖν οὕτω κατηφεῖσας, εἰ μὴ τὸν τε βλάβειαν ἢ τὸν ζωὴν τῆς σῆς ὑπεστάμην ψυχῆς οὐκ ἂν τῶν ἀλλοτρίων κακῶν τῆς οἰκείας συμφορᾶς πρόσωπον βουλομένην βύρσῃ· ἢ τοῦτον ἢ ὦν ἐμνήσθην, διὰ τοῦτ' ἔπεσεν ἐμνήσθην σου, ἀλλ' ἵνα μάθῃς, ὅτι τὰ αἰσθητὰ τοῦτ' ἐστὶν ὅσα πράγματα, ἀλλ' ἀληθῶς, ὡς ὁ προφήτης φησὶ, Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ὅσῳ γὰρ αὐτὰ ἐπλήθη ἢ λάμψῃ, τοσούτῳ μείζονα τὴν πτῶσιν ἐργάζεται, οὐ τὰ τῶν ἐρχομένων μόνον, ἀλλὰ ἢ τὰ τῶν βασιλευόντων αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ αὐ βύρσις οἰκίαν ἰδιωτικὴν τοσούτων ἐμπεπλησμένην συμφορῶν, ὅσων τὰ βασίλεια γέμει τῶν κακῶν. ἢ γὰρ ὀρφανίαι ἄνανδροι, ἢ χῆραι, καὶ θάνατοι βίαιοι ἢ τῶν ἐν ταῖς περιωδίαις πολλῷ ἢ πικρότεροι, μάλιστα εἰς ταύτην καταστάσεσι τὸν ἀρχόν. καὶ ἵνα τὰ παλαιὰ ἀφῶμεν, τῶν βασιλευσάντων ὑπὲρ τῆς γλυκείας τῆς ἡμετέρας ἐνέα γεγυμνωμένων, ἀπάντων δύο μόνοι κρατῶ θανάτῳ τὸν βίον καταλῦσαι· τῶν μὲν ἄλλων ὁ μὲν ὑπὸ τυράννου, ὁ δὲ ἐν πολέμῳ, ὁ δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων φυλαττόντων αὐτὸν ὑποβουλευθείς, ὁ δὲ ὑπ' αὐτῆς τῆς γλυκείας καὶ τὴν ἀλυσίδα περιθέντος αὐτῷ· αἱ δὲ τούτοις ζωοποιήσασαι γυναῖκες, αἱ μὲν, ὡς φασι, φαρμάκοις ἀπέβαλον, αἱ δὲ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας αὐτῆς. τὰ δὲ ἐπὶ τοῖσδε οὐκ ἐμοὶ παῖδα ἔχουσα ὀρφανὸν τέκνῳ καὶ δίδωκε, μὴ ὑπὸ αὐτὸν τῶν κρατούντων φόβῳ τῶν μελλόντων ἀπέλῃ· ἢ δὲ μόλις πολλῶν δεηθέντων ἀπὸ τῆς ὑπερορείας ἐπανῆλθεν, εἰς ἓν αὐτὸν ὁ κρατῶν

γρ. τὸ μὰ οὐ θορυβῆς, ἀλλ' ⓦ αὐδρα τοιοῦτον ἀποδυῆ, ζωομολογῶσι καὶ ὁ πάντα χορὸς τῆς ὁλίγους γενῆσθαι τοιούτους ἐν ἀνθράσι βιωτικοῖς φιλοπόνους, ὑπήκοος, ζαπτικούς, ἁπλά-
χ. πανοῦ. σους, ζωνεσὸν, ἀλαζῆς. ἀλλ' εἰ μὴ διελύετο πάντελῶς, ἢ εἰς ὃ μηδὲν ἔληλυ, ἴδιοι θορυβῆσθαι ἢ ἀλυγῆ· εἰ δ' εἰς ⓦ ἄδιοι κατὰ πλοῦτον λιμῆνα, ἢ ὥρος ⓦ ὅπως αὐτῷ βα-
5 σιλέα ἀποδεδήμηκεν, οὐ πενθεῖν χρὴ τούτων, ἀλλὰ ἢ χαίρειν δῆ. οὐ γὰρ θάνατος ὁ θάνατος σοῦ, ἀλλ' ἀποδημία ἢ μετάστασις ἀπὸ τῶν χείρονα ὅτι ζὰ βελτίω, ἀπὸ τῆς γῆς πρὸς ⓦ οὐρανὸν, ἀπὸ τῶν δυσθέατον πρὸς ἀγέλους ζ ἀρχαγέλους ζ ⓦ τῶν ἀγγέλων ἢ ἀρχαγέλων διακοσίων. ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτι τῆς γῆς ζραιδούμενον βασιλῆ ζ χιλιάρχης ἰῶ πρὸς δόκα, ἢ πολλὰς πρὸ τῶν φθονούντων ζαὶ ὅτι δύο λάς. ὅσῳ γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς βύδο-
10 χιμάστεως ἤυξατο, τοσούτῳ ἢ τὰ πρὸ τῶν ἐμπλέονα ζεν. ἐκῆ ἢ ἀπελθόντα οὐκ ἔστιν ὑποπτεῦσαι τούτων οὐδέν. ὥςε ὅσῳπερ αὖ πιθῆς, ὅτι χρηστὸν ὄντα καὶ ὠφέλιμον ἔλαβεν ὁ Θεὸς, τοσούτῳ χαίρῳ δεῖ, ὅτι μὴ πολλῆς τῆς ἀσφαλείας ἢ τῆς δόξης ἀποδεδήμηκε, ζ τῆς ἐν τῷ πρόσθεν κινδύνῳ ζαὶ χαλεπῆς ἀπαλλαγῆς, ἔστιν ὅτε εἰρήνη ἢ ἡσυχία πολλή. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ⓦ μὴ οὐρανὸν πολλῷ βελτίω τῆς γῆς εἰ) ὁμολογεῖν, ὅτου ἢ ἀπὸ ζωύτης ἐκεῖ
15 μεταστάζας πιθεῖν; εἰ μὴ γὰρ τῶν αἰχμῶν βεβιωκότων ἢ τῶν ὃ ὦ Θεῷ δοκοῦσιν ὁ μα-
κάριος ἐκῆνος ἰῶ, ἔδει κοπιᾶσθαι ἢ ὀρύσσειν, οὐκ ἀπελθόντα μόνον, ἀλλὰ ἢ ζῶντα ἐκῆσε· ὅπῃ ἢ τῶν αὐτῶν φίλων ἢ οὗτ' εἰς ἐτύγχανεν ὤν, ἢ ζῶντι μόνον, ἀλλὰ ζ κοιμηθέντι ζωπά-
* ἢ ὑπὲρ τοῦ πατῶν δεῖ. σθαι χρή. * τὸ μαχαίριον Παύλου πάντως ἥκουσας λέγοντος· Τὸ διώδυσαν ζ ζωὸ Χρι- φίλιπ. α. κγ.
ζῷ εἰ) πολλῷ μᾶλλον χρῆσον. ἀλλὰ ῥημάτων ἴσως ποθεῖς ἀκοῦσαι τῶν ἐκείνου, καὶ φι-
20 λίας ἀπολαῦσαι τῆς πρὸς αὐτὸν, ἢ ζωπῆσαι ὅπως ἢ ζητῆς ἢ δόξαν τὴν δι' αὐτὸν ἢ λαμ-
πρότητα ἢ τιμὴν ἢ ἀσφάλειαν, ζ ζαῦτά σε πάντα φεύδεα ῥωμύλια θορυβῆ καὶ σκοτεῖ. τὸν μὲν οὖν φιλίαν τὴν πρὸς ἐκῆνον ἔξεσί σοι φυλάττειν ἢ τὸν ὁμοίως, ὥσπερ ἢ πρότερον. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης δύναμις· οὐ σοῦ πρόσθεν μόνους ζ πλησίον ὄντας ἡμῶν ἢ ὁρω-
μένους, ἀλλὰ ἢ σοῦ μακρὰν ἀφεστῶτας ἀσελγαίνειν ἢ συγκολλᾶ ζ ζωῆ· ἢ οὔτε χρό-
25 νων πλῆθος, οὔτε ὁδῶν διάστημα, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν ψυχῆς φιλίαν διακόψαι δύναται· δι' ἢ διάπεμψι. Εἰ δὲ ἢ πρόσωπον αὐτὸν βούλει πρὸς πρόσωπον ἰδεῖν (τοῦτο γὰρ οἶδα ὅτι μάλιστα ποθεῖς) διαφύλαξον αὐτῷ τὸν ἰδιωτὸν δύεπαφον ἀδρὸς ἑτέρου, καὶ βίον ἐπιδείξασθαι σπούδασον ἴσον ἐκείνῳ, καὶ πάντως εἰς τὸν αὐτὸν ἀπελεύσῃ χῶρον αὐτῷ, οὐ πόντε ἔτη, καθάπερ οὐθάδε, οὐδὲ εἴκοσι καὶ ἑκατόν, οὐδὲ χίλια καὶ δὶς τοσαῦτα,
30 οὐδὲ μυρία ἢ πολλάκις τοσαῦτα, ἀλλὰ σὺν ἀπείροις ἢ ἀπολύτοις αἰῶσιν αὐτῷ συνοι-
χ ἐκεῖνος κήσουσα. σὺν γὰρ τῆς διαπαύστου ζώσης" ἐκείνης ὐχ αἱ συγλείσαι αἱ σωματικαὶ, ἀλλ' ἡ τῶν βίων ἰσότης κληρονομεῖ πάντας. Εἰ γὰρ ⓦ Λάζαρον ἀγνοῦσα ὄντα τῶν Ἀβρα-
ὰμ εἰς σὸν αὐλὸν αὐτῷ κόλπον ἤαγε, ἢ πολλοὺς ἀπὸ ἀνατολῶν ἢ δυσμῶν μετ' ἐκείνου
χ. θεσσάκι αἰανλιθῶν πρασκυλίζει ὃ τῆς πολιτείας ἀγαθὸς ἀλλαχόθι, ἢ σὲ μὴ τὸν καλὸν" ἐκείνου
γ. ἢ πάντα ὁ τῆς αἰσίους ἐκδέξεται τόπος, αἰ ἐκείνῳ ⓦ βίον θέλῃς ἐπιδείξασθαι ⓦ αὐτόν. "Οὐκ ἐν
ἢ ὦν τούτῳ τῷ κάλλει τὸ σῶμα, ὅπερ ἔχων ἀπῆλθε, ἀπολήψῃ πάλιν, ἀλλ' ἐν ἑτέρᾳ λιὶ μᾶλ-
λον μυρίᾳ ἢ φαιδρότητι μᾶλλον τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπολαμπούσῃ. τότε γὰρ ὃ σῶμα, κἂν ἐν ὀφθαλμῷ πέχῃ πολλῷ, φθαρτὸν ὅμως ὄψῃ· τὰ ἢ σώματα τῶν ὑπερεκηκότων τῷ Θεῷ τοσούτῳ ἐνδύσεται δόξαν, ὅσῳ οὐδὲ ἰδεῖν ἐπὶ τούτοις τοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ τούτων ἡμῖν σι-
40 γμά τινα ἢ ἴχνη ἀμυδρὰ ἢ ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ προεκύβασεν ὁ Θεός. ἐκῆ δὲ γὰρ ὃ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως τοσαύτην κατελάμπετο δόξαν τότε, ὡς ἀπρόσιτον εἰ) τοῖς τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀφθαλμοῖς· ἐν ἢ τῇ καινῇ τούτου πολλῷ πλέον" ὑπερλαμψε ὃ ὑ χ. ἐπιλαμψε Χριστοῦ. Εἰπὲ γὰρ μοι· Εἰ βασιλέα τις αὐτὸν ἐπηγγείλετο πάσης ποιῆσαι τῆς γῆς, εἶ-
τα ἑτῶν εἴκοσι χρόνοι ἀπεκωλυσαν τοῦτο, ἢ μὴ ζῶντά σοι μὴ ὃ ὑπερ-

δήματος

μας ᾧ σημειώδας εὑρήσομεν. ἡ γὰρ οἰκέτης καὶ ἀφροιωῶτις, ἢ ῥήματα ἀμελέτητα, ἢ τὸ μηκέτι ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἢ τὸ ἐξ ὁμιλίας εὐπροσῳπήσασα ὁρᾶν, πολλάκις ἢ ἐν τῷ τυφῶ ὑπεδυμεῖν, δευτέροις αὐτὸν ἐπεισιν ὁμιλῆσαι γάμοις. Εἰσὶ γάρ, οἳ νόμῳ μὲν γάμου οὐκ ἐθέλουσι συνοικεῖν τῇ ἀνδράσι, λάθρᾳ δὲ μὴ ὑκρύπτουσιν. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν, ἵνα τὰ ἐγκώμια τῆς χηρείας καρπώσωνται. οὕτως οὐκ ἐπονείδιστον, ἀλλὰ καὶ θαυμαστὸν καὶ ἡμῖν ἄξιον τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀνδράσι νοήσεως εἶναι δοκεῖ, οὐ πρὸς ἡμῖν μόνον τοῖς πιστοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπίστοις *. ἡ γὰρ ἐγὼ ποτε νέος ἔτι ὢν, τὴν σοφιστὴν τὴν ἐμὸν (πρότερον δὲ αὐτὸν ἀνδρῶν δεινότερος εἶναι ἐδόκουν) οἶδα ὑπὸ πολλῶν τοῦ μητέρα τοῦ ἐμοῦ θαυμάζοντα. τὴν γὰρ τοῦτο καθημένην αὐτὸν πανταχόθεν οἷα ἔνδον, τίνος ἕνεκα ἐγὼ; καὶ ὡς ἔνιοι πάντες, ὅτι χήρας γυναικὸς, ἐμαίνετο πρὸς ἐμοῦ τοῦ τε ἡλικίαν τῆς μετ' ἐκείνου, καὶ τῆς χηρείας ἀφ' ἧς ἔχοιεν. ὡς δὲ ἔνιοι, ὅτι ἐτῶν πολλῶν ἐκείνην γεγονυῖαν, ἔνιοι δὲ ὀλίγων πάνυ, ἐξ οὗ ἀφ' ἧς πατέρα ἀπέβαλε ἀφ' ἑαυτῆς, ἐξεπλάγη καὶ ἀνέβοησε μέγα, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας ἰδών, βαβαὶ ἔφη, οἵαν τοῦτο χειστιανοῖς γυναῖκες ἔνιοι; τοσοῦτον οὐ παρ' ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῖς ἔξωθεν τὸ πρᾶγμα ἀπολαύει τοῦ θαύματος καὶ ἐπαίνου. ἅπερ ἅπαντα ζωιδοὺς ὁ μακάριος Παῦλος, ἔλεγε· Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα. καὶ οὐδὲ μὴ τοῦ τοσούτου τὴν χρείαν μαρτυρίαν ἀφίησι αὐτοῦ εἰς τὸ ἄγιον τοῦτο καὶ ταλαίπωρον χορὸν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα προστίθησι, λέγων· Εἰ ἔργοις ἀγαθοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. βασανίζει τὴν δοκιμασίαν καὶ τὴν βασάνου· ὅσην καὶ τὴν χήραν ἅπαντα τοῦ ἀρετοῦ, καὶ πῶς ἀκριβολογεῖται, οὐκ αἰσθάνῃ, εἰ μὴ πρᾶγμα τίμιον καὶ σεμνὸν ἤμελλεν ἐμπίπτειν αὐτῇ; καὶ νεωτέρας δέ, φησι, χήρας παραιτοῦ. εἶτα καὶ τὴν αἰτίαν· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσι. ὁρᾷ τοῦτο γὰρ ἡμῖν τὸ ῥήματος αἰτίαν, ὅτι αἱ τοῦ ἀνδρὸς ἀποβαλοῦσαι, μὴ τὰ ἐκείνων ἁρμόζονται τῷ Χριστῷ. εἶτα δικαίως τοῦ ἁρμονίαν ταύτην ῥᾳδίαν οὖσαν καὶ ἐπικήν, τοῦτο τίθησιν· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσι, καθάπερ τινὸς ἀνδρὸς ὑπαιτίας καὶ οὐ μετ' ἐξουσίας αὐτῆς κεχρημένου, ἀλλ' ἑαυτὸς τὸ ἐλευθερίαν ζῆν. καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι πάλιν πολλοῦ ὑπὲρ αὐτῆς τοῦ φροντίδα ποιήσας, λέγων· ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ Θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ Κορινθίοις ὑπισχνεῖται φησι, Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ. εἶδες ὅσα τῆς χηρείας τὰ ἐγκώμια, καὶ ταῦτα οὐ τῇ καινῇ, ὅπερ καὶ ὁ τῆς παρθενίας διέλαμψε καλός. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τότε ταῖς μυρμυγιαῖς αὐτῆς ἀποκρύψαι ἴσχυσεν ἡ ταύτης φαιδρότης· ἀλλὰ διαλάμπει καὶ ὅπου τοῦ οἰκείου ἔχουσα ἀρετοῦ.

Ὅταν οὖν μνημονεύωμεν τῆς χηρείας, μὴ καταπίπτωμεν, μηδὲ εἰκῇ τὸ πρᾶγμα νομίζωμεν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἐπονείδιστον, πολλῷ μᾶλλον ἡ παρθενία. ἀλλ' οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι. μὴ γένοιτο. ὅσων γὰρ ἕνεκα ἐπαινούντων ἀπεχόμεθα τῶν ἀνδρῶν θαυμάζομεν ἅπαντες καὶ ἀποδεχόμεθα, ταῦτα καὶ ἀπελθόντων αὐτῶν τοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτοὺς ὑπεδεξάμεθα βουλόμενοι πῶς οὐκ ἐκπλήττεσθαι δεῖ καὶ ἐπαινεῖν; ἕως μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, ζωῆς πρὸ μαχαίρου· Θηρεύσω, καὶ πλοῦτος καὶ προσοίας ἀπόλαυσις, οἷας πολλοὶ αἱ ἀνδρῶν ἀπολαύειν εἰκός· νῦν δὲ εἰς τοῦ ἐκείνου ταύτην ἔλθῃς ἀπόνοιαν θεόν, ὃς δὲ πάλαι σοι προσεκτῶς, μειζόνως καὶ μᾶλλον πλείονος τοῦτο ποιήσει τῆς ἀσυδοξίας πολλῆς. καὶ τῆς πολλῆς αὐτοῦ προσοίας οὐ μικρὰν, ὥσπερ ἔφθην εἰπών, τιμήσει ἔδιξεν πόδη, ὁ τοσαύτην καὶ οὕτω φερεπίδων καὶ λύπης ὑγιῆ καὶ δύσπαφόν σε ἀφαφυλάξας, καὶ μηδὲν ἀφεὶς τοῦ ἀδιαλείπτου πάθους. ὁ δὲ ὁ τοσούτου σάλου μὴ συγχωρήσας γενέσθαι ναυάγιον, πολλῷ μᾶλλον ὁ γαλήνην ἀφαπρήσει τοῦ ψυχοῦ, καὶ κύμασι ποιήσει τὴν χρείαν, καὶ ὁ ἐκ ταύτης δοκιμώτατος εἶναι δοκεῖ. Εἰ δέ σε ὁ τῆς χηρείας ὄνομα

μα

Digitized by Google

πρὸ ἑαυτῶν προτιθέμενον. ἔπι μὲν γὰρ τῶν χιμώνος ὄντος σφοδροῦ, καὶ πολλοῦ τοῦ πάγους πίπτοντος, ὁ μὲν ἀλεκτρυὼν ἀποφεύξεται τὴν λύπην, πλέον δὲ παρέξουσι τοῖς οἰμωγαῖς, καὶ δι' ὅλης ἀναστενάξαι κερδάνας μόνον, ὕλιον αὖ πολλοῦ τοῖς τοιούτοις λόγοις πρόφασιν τῷ πυρί, μὴ τοῦ καὶ ἐξόδου καὶ ἀνάπτυ δόξαν λαβεῖν. ὅπου δὲ λοιπὸν ἤρξατο λήγειν ἡ ζάλη, καὶ τὸ τῶν κυμάτων ἄγριον κατεστόρνυσιν ὁ Θεός, εὐκόλως τοῦ λόγου τὰ ἴσια διαπεπαύμεθα. ἐν ζυμπέτρῳ μὲν γὰρ χειμῶνι δυνήσεται ἴσως ἡ τέχνη ποιῆσαι τὸ ἑαυτῆς· ὅταν δὲ ἄμαχος ἡ τῶν πνευμάτων ἡ προσβολὴ, τῆς ἐμπειρίας ὄφελος οὐδέν. Διὰ ταῦτα πάντα ἐμπροσθεν χρόνοις σιγήσαντες, μόλις καὶ νῦν ἐπιχειρήσαμεν ῥῆξαι φωνήν· ὅπου δὲ τοῦ θείου ἠκούσαμεν τοῦ σοῦ, ὅτι λοιπὸν χρὴ θαρρεῖν. καὶ γὰρ καὶ τῶν δεσποτικῶν ταῖς ἐπιμηκεστάταις παλαιαῖς· ὑπὲρ τούτων μακροῖς ἀποτείνει λόγοις, ταῖς τε ἔξωθεν γυναιξὶ, καὶ ταῖς ἡμῖν προσηκούσαις, καὶ ταῖς ἄλλως πως ὑπὸ τοιούτοις ἐχούσαις. ὅτι ὃ σοῦ παρ' ἐκείνων δεχόμενοι λόγοις, οὐκ ἀπιστοῦσι σοῦ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίαν καὶ ἀταραξίαν παρέξεις αὐτοῖς τῇ δυνάμει, σφόδρα θαρροῦμεν καὶ πεπιστεύκαμεν. καὶ ἄλλως μὲν οὖν ὁ γυναικεῖος ὄχλος ὑπερρεπέστερόν πως ὑπὸ τοῖς συμπάθειαν· ὅταν δὲ καὶ νόσος προσῇ, καὶ χρεία ἄνεσις, καὶ προσγένηται ἀπιστία, καὶ φροντίδων ὄχλος πολὺς, καὶ ὁ τῆς τυφῆς καὶ θυμοῦ πλοῦτος· ἔμπροσθεν ἅπαντα πεπαύφθαι χρεών, πολλαπλασίονα τὰ δεινὰ· καὶ ἡ τοῦτο παθοῦσα μὴ τῆς νόσου λύσει τύχῃ ῥοπῆς, καὶ ὁ τυχὸν αὐτῷ λογισμὸς κατακλύσαι δυνήσεται· ὅπερ προσῆκε καὶ μέγιστον τῆς πολλῆς πρὸς σὲ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας τίθεμαι εἰς τοὐμπρόσθεν. τὸ γὰρ τοσούτων ζωγραφούντων ὀξαίφνης κακῶν μὴ ἀποπνίγεσθαι τῇ λύπῃ, μηδὲ τὴν τῆς φύσεως ἐκφυγεῖν φρενῶν, οὐκ αἰθερίνης ἴσως βοηθείας ἐστὶν, ἀλλὰ τῆς τὰ πάντα δυναμένης χειρὸς, τοῦ ζωοποιοῦντος, ἧς οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, τῆς φρονήσεως, ἧς οὐκ ἔστιν ἐξεύρεσις, τοῦ παντὸς τοῦ οἰκτιρμόνος καὶ Θεοῦ πάσης παρακλήσεως. Καὶ αὖθις γὰρ παιδεύει ἡμᾶς, φησὶ, καὶ ἰάσεται ἡμᾶς, παίει καὶ μετὰ σφύρας ἡμᾶς, καὶ ὑγιάσει ἡμᾶς. ἕως μὲν γὰρ ἔστι ζωῆς ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνὴρ, ἀπέλαυεν ἀδῆλον καὶ φροντίδος καὶ ἀσυνδήτου· ἀπέλαυεν δὲ οἴας παρὰ δυσέρεσιν ἀπολαύει εἰκὸς ἦν. ὅπου δὲ ἐκφυσιᾷ ἔλαβε πρὸς ἑαυτὸν ὁ Θεὸς, αὐτὰ ἐκείνουσι γέγονεν αὖθις. καὶ οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου προφήτου Δαβίδ. φησὶ γὰρ, Ὀρφανοῦ μὲν χεὶρ ἀναλήψεται· καὶ πάλιν αὖθις πατέρα καλεῖ τὸν ὀρφανὸν, καὶ κεῖται τὸν χῆρον, καὶ πολλαχοῦ τοῦτο τὸ ῥῆμος πολλαχοῦ ποιούμενον αὖθις ὄψει τὸν ἀσυνδήτου.

Ἵνα δὲ μὴ ζωηρὸν τοῦτο λεγόμενον τὸ ὄνομα φρίξῃ σου τὸν ψυχὸν, καὶ συγχέῃ τοὺς λογισμοὺς ἐν αὐτῷ τῆς ἡλικίας τῷ μέτρῳ ἐπελθὸν, ὑπὲρ τούτου βούλομαι προειπεῖν, καὶ σημῆναι, ὅτι οὐ συμφορᾶς, ἀλλὰ τιμῆς ὄντος ὄνομα, καὶ τιμῆς τῆς μεγίστης. μὴ γάρ μοι τὸν τῶν πολλῶν δόξαν τὸν πιστευομένων εἰς μαρτύριον ἀγάγῃς, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, μᾶλλον δὲ τοῦ Χριστοῦ τὸν ὁμολογοῦντα. ἀγαθὸς ἐφάνησαν, ζωῦντα ὁ Χριστὸς ἐλάλει δι' αὐτοῦ, καθὼς καὶ αὖθις ἔλεγεν, Εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. τί οὖν φησι; Χάρις καταλέλοιπεν μὴ ἐλάττων ἐτῶν ἑξήκοντα γεγενῆσθαι· καὶ πάλιν, Νεώτερος καὶ χάρις ἀγαθοῦ, οἱ ἀμφοτέρων τοῦ προσώπατος ἡμῖν ὁ μέγιστος ἀγαπήσαι βουλόμενος. καὶ ταῦτ' ὀλίγα ὑπισχνούμενον ἀλλὰ πλείονα, οὐδαμοῦ πέφηνεν ἐν τῷ ἀριθμῷ· ἐν ζωῇ δὲ πολλῷ ποιεῖται τὸν ἀκρίβειαν. τί δήποτε; οὐχ ἕπεται ἡ χρεία μείζων ἱερωσύνης ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι μείζονα αὐτὰ πόνον ἐκείνων ἔχουσι, προσγμάτων αὐτοῖς πολλῶν πολλαχόθεν προσῤῥεόντων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν. καθάπερ γὰρ πόλις ἀτείχιστος εἰς μέσον ἅπασι τοῖς βουλομένοις ἁρπάζειν προκεῖται), οὕτω καὶ κόρη χρεία συζῶσα πολλοῖς ἔχει πολλαχόθεν τοὺς ὑπιοῦσι, καὶ τοὺς τῶν χρημάτων αὐτῆς ἐφιεμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὸν σωφροσύνην αὐτῆς διαφθεῖραι προσυδοῦσας. καὶ οὐ ταύτας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πρὸς ὃ πιστὴν αὐτὸν ἀφορμᾶς

χ. καταίσια ἰσ. δυνήσῃ).

Ωσ. ε. α.

Ψαλμ. ρμε. κ. ξγ. ε.

β. Κορ. γ. γ. α. Τιμ. ε. θ. ια.

σου. διὰ τοῦτο κολαζόμεθα εἰκότως, ὅτι τῷ συμπεποδισμένῳ ἴσα τοῖς ἐχθροῖς οὐ βαλλόμεθα ⓦ λελυμένοι· μᾶλλον δὲ καὶ ἴσα δικηγοροῦμεν, οὐδὲ οὕτως ἀπολλαγησόμεθα τῆς κολάσεως. οὐ γὰρ βαθείας ἀπολαύσομεν εἰρήνης τῷ σφόδρα βαρυνομένῳ πολέμῳ πολλῷ μείζονα δῦναι καὶ λαμπροτέραν ἐπιζητοῦμεν. εἰ δὲ μέλλοιμεν τοῖς χρήμασι, καὶ πτωχοὶ, καὶ γυναῖκας, καὶ τεκνογονίας ἀτιμάζειν τρέφεσθαι, πότε ἀνδρες ἐσόμεθα, πότε πνεύματι ζήσομεν, πότε τὰ τοῦ Κυρίου μεμνησόμεθα; ὅταν ἀποδημήσωμεν εἰπέσθαι; ἀλλ' οὐκέτι πόνων οὐδὲ ἀγώνων ὁ καιρὸς, ἀλλὰ τρυφαίων καὶ κολάσεων. πότε, καὶ πῦρ θεῖον ἢ πις οὐκ ἔχουσα ἔλαιον εἰς τοὺς λαμπάδας, οὐ δυνήσεται πῦρ ἑτέρων λαβεῖν, ἀλλ' ἔξω μένει· καὶ ῥυπῶσά πις ἱμάτια εἰσδυμένος πᾶσα λήψεται, οὐ δυνήσεται ἐξελθεῖν ἀμείνονα τοῦ τολμᾶν, ἀλλ' εἰς ὃ τῆς γεέννης ἀπαχθήσεται πῦρ· καὶ αὐτὸν πᾶσα καλῆ ⓦ Ἀβραάμ, οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσαι λοιπόν. τῆς γὰρ κυρίας πᾶσα λημμένης, καὶ τὸ βήματος τέλους, καὶ τὸ δικαστοῦ καθίσαντος, καὶ τὸ ποταμοῦ συρομένου τῆς φλογὸς, καὶ τῆς ἐξετάσεως γινομένης τῶν πεπραγμένων ἡμῖν, οὐκέτι λοιπὸν ἀπεκκλύσασθαι τὰ πλημμελήματα συγχωρούμεθα, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ὀφειλομένου ἀπὸ τούτων δίκην καὶ ἐκόντες καὶ ἄκοντες ἑλκόμεθα μόνον, οὐδένος ἡμᾶς ἐξαιτήσασθαι τότε δυναμένου· ἀλλὰ καὶ τύχη τοῦ αὐτοῦ τοῖς μεγάλοις καὶ θαυμασίοις ἀνδράσι πεπρησίας ἔχων τις, καὶ Νῶε, καὶ Ἰὼβ, καὶ Δανιὴλ, καὶ υἱοὺς παίδων δέκα καὶ θυγατέρων, οὐδὲν ἔσαι πλέον· ἀλλ' ἀνάγκη λοιπὸν ἀθλίαν τὴν κολάζεσθαι τὸν ἀμαρτηκότα, ὥσπερ οἶμαι καὶ ἡμᾶς τὸν καταρθωκότας. ὅτι γὰρ οὔτε τότε, ὅτε ἐκεῖνον τέλος ἔσαι, ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο, ὥσπερ τοῦ ζωὴν αἰώνιον, οὕτω καὶ τοῦ κόλασιν αἰώνιον εἶναι λέγων. ὅτι γὰρ τοὺς μὲν δικαίους ἀπὸ δεξιῶν ἀποδέξατο, τοὺς δὲ ἀδίκους καταδίκασεν, ἐπήγαγε λέγων· Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. διὰ χρὴ πάντα ἐνταῦθα πραγματεύεσθαι, καὶ ⓦ ἔχοντα γυναῖκα, ὡς μὴ ἔχοντα εἶναι, καὶ ⓦ ὀπτῶντα οὐκ ἔχοντα, μετὰ τῆς πρᾳότητος καὶ τοῦ ἄλλου ἅπασαν ἀσκεῖν ἀρετήν· ἵνα μὴ μετὰ τοῦ σκληροῦ ἀποδημίας αἰώνιον ἀποδυρώμεθα.

Matθ. κε. μς.

χ. σεσοβρᾶς
χ. πολέμιος

χ. ἀπολύσαις

χ. ἑλκόμεθα, ἢ μόνον ἑλκόμενος

χ. ἐξιλάσαις

χ. χειρόσαντα

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΙΣ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΧΗΡΕΥΟΥΣΑΝ

Λογ. α.

ΟΤΙ μὲν χαλεπὸν ἔλαθες τοῦ πλησίον, καὶ σὺ καιρὸν ὃν πεμφθεὶς καὶ ἄνωθεν ἐδίξω ὃν βέλος, ἅπαντες ἂν σοι συνομολογήσαιεν, ἃ οὐδὲ τῶν σφόδρα φιλοσοφούντων οὐδεὶς ἀντερεῖ. ὅπερ γὰρ οὐ πλουτοῦντας οὐκ εἰς πόνους καὶ δάκρυα ⓦ ἅπαντα χρόνον διάγειν ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ τῆς θεραπείας τῶν τραυμάτων πολλῷ ποιεῖσθαι τοῦ εὐποιεῖν, ὥστε μὴ προφθάντα μείζονα τοῖς δάκρυσι παθεῖν τοῦ πληγέντος, καὶ τῆς ὀδύνης σφοδροτέραν τοῦ φλέγματος ἐργάσασθαι· καλοῦ δὲ τῆς ἀφῆς τῶν λόγων ἀναφέρεσθαι παθόντος, καὶ οὐ κρουσμοῦ μικροῦ αἰσθόμενον τῶν δακρύων, χρόνον γενέσθαι βραχὺν καὶ τοῖς παθοῦσιν ἐπιτρέψαι σπεύδειν παθεῖν σαυτοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡμᾶς οὐ πρὸς αὐτοῦ τοῦ πόνους τοῦ ἀκμῆς, ἀλλ' ἅμα τῷ καταπεφθῆναι ⓦ σκηπτὸν ἐνοχλήσαι μᾶλλον· ἀλλ' ἀναμείναντες ⓦ τὸ μέσον τοῦτον χρόνον, καὶ συγχωρήσαντες ἐμπλησθῆναί σε τῆς ὀδυρμοῦ, ὅτε λοιπὸν καὶ διαλέξαι μικρὸν ἀπὸ τῆς ἀχλύος ἐκείνης, καὶ τὰς ἀκοὰς παθοῦσας διδύξαι τοῖς σε παθοῦσι πρωμοῖς, τότε δὲ αὐτοῦ μετὰ τῶν θεραπόντων λόγους καὶ τὰ

πρὸς

ἡνιώντων ἐκφεύγει. οὕτοι μὲν γὰρ καθ' ἑκάστην ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας φλέγονται τὴν ἡμέραν· ἐκεῖνος δὲ οὕτω τῶν τῆν φλόγα, καὶ σωφροσύνη ζωγραφία γέγονε παρθενία, ὡς μὴ μόνον ἀπέχεσθαι τῆς παλλακίδος, ἀλλὰ καὶ ἐκβαλεῖν αὐτὴν τῆς οἰκίας ὑπὲρ τὸ μάχης καὶ στάσεως πᾶσαν ὑποθέσεως ἀφελεῖν. πῶς δὲ οὐ σφόδρα εὐκόλως τοῦτο φύγοις.

Καὶ χωρὶς τούτων δέ, ὅπερ καὶ ἀρχόμενος ἔλεγον, τοῦτο καὶ πρὸς ἐρῶ· ὅτι οὐ τὸ αὐτὸ τῆς ἀρετῆς ἀπαρτίσμα μέρος ἡμῖς τι κἀκεῖνοι. πῶς μὲν γὰρ οὐκ ἔστι τέλειον εἰ μὴ πάντα πωλήσαντα, μὴ πᾶσιν ἀποστάξαμενον, οὐ χρῆμα λέγω μόνον καὶ οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ. τότε δὲ οὔπω τοσαύτης ἀκριβείας ὑπόδειξις ἦν. τί οὖν; ἀκριβέστερον ἡμῖς, φησι, τοῦ πατριάρχου βιοσόμεθα πρὸς; ὀφείλομεν μὲν, καὶ τοῦτο ὑπερπαίρομεθα, οὐ βιοσόμεθα δέ· καὶ ἐκεῖ τοῦτο πολὺ τὸ δίκαιον" ἀπολειπόμεθα. ἐπεὶ ὅτι γε μείζονα ἡμῖν τὰ σκάμματα πρόκειται, πάντι που δῆλον ὅτι. ὅθεν τοῦτο καὶ ὁ Νόννος ζηλώσασα ἡ γραφή, οὐχ ἁπλῶς τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης τινός. Νῶε γάρ, φησι, δίκαιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τῷ Θεῷ εὐηρέστησεν· οὐχ ἁπλῶς τέλειος, ἀλλ' ἐν τῷ τότε καιρῷ. πολλοὶ γὰρ τελειότητος ἔσχον διαφορὰς ὠρισμένοι καιροί· καὶ τοῦ χρόνου προκόψαντος τὸ ποτὲ τέλειον, ἀτελὲς ὕστερον γέγονε. διὸ καὶ λέγω· " τέλειος ὢν ποτὲ οὐκ ἐν νόμοις βιοῖς. Ὁ πεισθεὶς γὰρ αὐτῷ, φησι, ζήσῃ· ἀλλ' ἐλθὼν ὁ Χριστὸς τοῦτο τὸ τέλειον ἔδειξεν ἀτελές. Ἐὰν γὰρ μὴ περισσεύσῃ, φησὶν, ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. τότε φῶς ἐδόκει μόνον εἶναι ὀφθαλμοῖς γυναῖκα ἰδεῖν οὐκ ἀπηλλαγμένην τιμωρίας. τότε ἡ πορνεία μόνη ἦν οὐκ ἐν τῷ πορνεύειν· πῶς δὲ καὶ ὁ ὁμόσας. Ὃ γὰρ περιττόν, φησι, τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν. Οὐδὲν πλέον ἀπῃτοῦντο τότε, ἢ ὃ σὺν φιλοσοφίᾳ ἀγαπᾶν· πῶς δὲ μέγα τοῦτο καὶ θαυμαστὸν οὕτως ἐστὶν ἁπλοῦς, ὡς καὶ μὴ τὸ κατορθοῦν αὐτὸ μηδὲν πλέον ἡμᾶς ἔχειν τῶν πλωτῶν.

Τί δήποτε οὖν τῶν αὐτῶν κατορθωμάτων οὐχ ὁ αὐτὸς κεῖται μισθὸς ἡμῖν καὶ τοῖς ἐν τῇ παλαιᾷ, ἀλλὰ μείζονα ὑπόδικνυσθαι δεῖ τὴν ἀρετὴν, Εἰ μέλλομεν τῶν αὐτῶν ἐκείνοις τυγχάνειν; ὅτι πολλὴ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις οὐκ ἐκλύουσα πῶς; καὶ μεγάλη τῆς τοῦ Χριστοῦ προθυμίας ἡ δωρεά. αἴσθησιν γὰρ αὕτη τελείως δυσὶ πηγαῖον ἐποίησεν. ὥσπερ οὖν ἡμεῖς τοὺς παῖδας τοὺς ἡμετέρους ὅταν ἴδωσι πολλῷ μείζονα ἀπαρτίσωμεν τὰ κατορθώματα, καὶ ἃ ποιοῦσι προτέροις ἐπηνέσαμεν καὶ τὴν προφητικὴν ἡλικίαν, ταῦτα γενομένους ἄνδρας καὶ κατορθοῦντας οὐκέτι ὁμοίως θαυμάζομεν, ἀλλ' ἕτερα πολλῷ μείζονα ἐκείνων καλοῦμεν ὑπόδικνυσθαι· οὕτω καὶ τὸν ἀνθρώπινον φύσιν ὁ Θεὸς τοῖς προφήταις χρόνοις οὐ μεγάλα ἀπῄτει τὰ κατορθώματα, ἅτε νηπιώδεσι· ὅτε δὲ προφητῶν ἤκουσεν, ἀποστόλων, τῆς τοῦ πνεύματος ἐπιτυχὼν χάριτος, ἐπέτεινεν αὐτῇ τῶν κατορθωμάτων τὸ μέγεθος. εἰκότως. καὶ γὰρ μαθοῦς μείζονας ἔδωκε, καὶ τὰ ἔπαθλα πολλῷ λαμπροτέρα νῦν. οὐκέτι γὰρ γῆ, καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς γῆς, ἀλλ' οὐρανὸς, καὶ τὰ νῦν ὑποβαίνοντα ἀγαθὰ τοῖς κατορθοῦσιν ἀπόκειται. πῶς οὖν οὐκ ἀπορεῖ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ἐπιμονῆς σμικρότητος ἀνδρωθέντας τότε μὲν γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη καθ' ἑαυτὴν ἔσχε φύσις, καὶ πόλεμος ἦν ἀκατάσχετος. καὶ τοῦτον ὁ Παῦλος διηνύσμενος οὕτω πως φησί· Βλέπω δέτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ἀλλὰ πῶς οὐκ ἔστι ταῦτα. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς καθ' ἑαυτὸν ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί. καὶ περὶ τούτων θορυβούμενος ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,

χ. λειπόμεθα.

χ. τέλειον ἦν ποτε τὸ κατὰ νόμον βιοῦν.

Λογ. ιθ. Ματθ. ε. κ.

Λογ. κ. Γεν. ς. θ.

Λογ. κα. Ρωμ. ζ. κγ.

Ρωμ. η. γ.

Ρωμ. ζ. κδ.

χ. ζ πδ. Οτι ἐκ τῆς τοῦ πνεύματος κατοικήσεως ἐχ ὁ αὐτὸς καὶ τοῖς μισθὸς ἡμῖν καὶ τοῖς ἐν τῇ παλαιᾷ.

κεφ. πα. Οσον ἡ ἀλήμ. εἰς τὴν κλῆσ.

Ὁ μὲν γὰρ μηδὲν ἔχων, ὡς τὰ πάντα κατέχει, ἵνα πάντων καταφρονῇ, καὶ παρρησίας κέκτηται πολλῆς, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς δυνάστας, καὶ τοὺς αὐτοὺς τοὺς τὸ διάδημα φέροντας. ὁ δὲ χρήματα τοὺς καταφρονῆσαι, οὐδὲν τοσοῦτον βεβαίωσιν, καὶ θανάτου καταφρονῆσαι ῥᾳδίως· τούτων γὰρ ἅπαντα μεστὸν, πᾶσι μὲν παρρησίας ἀφαιρούμενος, πᾶσι δὲ δειλίαν ἐμβάλλων, οὐδὲν πέρας ἔχων. ὁ γὰρ τοὺς χρήματα κεκτημένος, ἀεὶ χρημάτων ἐστὶ μόνον δοῦλος, ἀλλὰ καὶ δόξης, καὶ τιμῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ζωῆς, καὶ πάντων, ἁπλῶς εἰπεῖν, τῶν βιωτικῶν. διὰ τοῦτο ῥίζαν αὐτὸν τῶν κακῶν πάντων ὁ Παῦλος καλεῖ. ἀλλὰ ταύτην ἰσχυρὰν ξηρᾶναι τὴν ῥίζαν ἡ παρθενία, καὶ ἑτέρωθι ἡμῖν εἰπεῖν τὴν ἀρίστην, τὴν ἄπαντα βλαστάνουσαν τὰ καλὰ, ἐλευθερίαν, παρρησίαν, ἀνδρείαν, ζῆλον πεπυρωμένον, ἔρωτα τῶν ἀρετῶν θερμὸν, σωφροσύνην πάντων τῶν ὑπὸ τῆς γῆς. οὗτο τὸ βάθημα καὶ βαθύτερον ἔστι. 1 Τιμ. ε. ι.

κεφ. πβ. Περὶ τοῦ λέγοντος, ὅτι οἱ παρθένοι ὄντες εἰς κόλπους Αβραὰμ εὐχερῶς ἐλεύσ. Ματθ. η. ιε. Λουκ. ις.

Αλλὰ τίς ὁ σοφὸς τῶν πολλῶν λόγος; ὁ πατριάρχης, φησὶν, Αβραὰμ καὶ γυναῖκα εἶχε, καὶ παῖδας, καὶ χρήματα, καὶ ποίμνια, καὶ βουκόλια· ἀλλ' οὐ πάντα σκῦλα Ιωβίτης ὁ τὸν βασιλικὸν, ὁ τὸν διάβολον, πολλοὺς ἀμφότερα τυραννήσαντας, καὶ Παῦλος καὶ Πέτρος ὅτι τῆς ἐγκρατείας ἀφαλέστερον ἔσχον, εἰς τοὺς ἐκείνου κόλπους εὐχερῶς ἦλθεν. τίς σοι τοῦτο εἶπεν, ὦ βέλτιστε; ποῖος τῶν φιλοσόφων; ἢ διάβολος; αὐτὸς, φησὶν, ὁ Χριστός. τὰ γὰρ ἑκατοντάρχου ἰδὼν πολλῶν ἔχοντα πίστιν, ἔλεγεν· ὅτι Πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακώβ. καὶ ὁ Λάζαρος δὲ μετ' αὐτοῦ τότε ὁρᾶται ἐπὶ τοῦ πλουσίου πυθόμενος. καὶ πῶς τοὺς Παῦλον; ἢ δὲ τοὺς Πέτρον; ἢ δὲ τοὺς Ιωβίτου; οὐ γὰρ ὁ Λάζαρος Παῦλος ἢ Ιωβίτης ἦν, ἀλλ' οἱ πολλοὶ οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, ὁ τῶν ἀποστόλων ἥσσων χορός. ὥστε ἀβέβαιός ἡμῖν ἐστὶν ὁ λόγος καὶ μάταιος. εἰ δὲ θέλεις ὅλως ἀκοῦσαι τὰ τῶν ἀποστόλων ἔπαθλα, ἄκουσον τοῦ μέλλοντος αὐτὰ διδόναι λέγοντος· * Καθίσεσθε ὅτι δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ισραήλ. καὶ οὐδαμοῦ εὑρήσεις ὁ Αβραὰμ, οὐδὲ ὁ τότε παῖς, οὐδὲ ὁ ἐκείνου, οὐδὲ ὁ λαχὼν αὐτοῦ κόλπου, ἀλλ' ἀξίαν πολλῷ μείζων ἐκείνης. τοῦτο γὰρ ἐκείνων οὐτοι καθεδοῦνται κριτοποιοῦντες ἐκείνους. καὶ τοίνυν οὐ μόνον ἡ διαφορὰ δῆλη, ἀλλ' ὅτι ὧν μὲν ὁ Αβραὰμ ἔτυχε, πολλοὶ τεύξονται. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται, φησὶν, ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακώβ· τῶν δὲ θρόνων ἐκείνων οὐδεὶς ἕτερος ἐπιλήψεται, ἀλλὰ μόνος ὁ τῶν ἁγίων τούτων χορός. εἶτ' οἶνον, εἰπέ μοι, ποιμνίων μέμνησθε, καὶ βουκολίων, καὶ γάμων, καὶ παίδων; ἢ οἶνον, φησὶν, ὅταν τῶν παρθένων πολλοὶ μετὰ τοῦ νυμφίου εἰσῆλθον καὶ χαρᾶσαι ἐκέλευσε; ἐγὼ δὲ τοῦτο μέγιστον ἔρωτα, ὅτι πολλοὶ τῶν παρθενευσάντων οὐδὲ ἐκείνων ἔτυχον τὸ κάλλιον, διὰ τὸν ἐλαίου τούτων, ἀλλ' εἰς τὸ λείπειν αὐτὸ ἀπέβλεψαν. καὶ διὰ τοῦτο τὸν νυμφῶνος ἀποκλεισθεῖσαν παρθένοι. ἆρ' οὖν τοσοῦτόν τοῦτο τὸ παρθενίας ἴσος ὁ γάμος, ἢ καὶ χείρων; ὃ γὰρ ἐστὶ δόγμα ὃ σὸν καὶ χείρονα αὐτὸν ποιεῖ. εἰ γὰρ ὁ μὲν γαμικὸς Αβραὰμ οὐ πάντες ἢ πλοῦτον, ἢ δὲ παρθενευσάντες οὐ γέενναν, τοῦτο λείπει καὶ ἐνταῦθα λέγειν. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ μόνον οὐκ ἐλάττων, ἀλλὰ καὶ πολλῷ βελτίων ἡ παρθενία τοῦ γάμου. πῶς; ὅτι οὔτε Αβραὰμ ὁ γάμος τοιοῦτον ἐποίησε, καὶ ἡ παρθενία τὰς ἀθλίας ἐκείνας ἀπώλεσεν· ἅμα καὶ Αβραὰμ πατριάρχου ἡ λοιπὴ τῆς ψυχῆς ἕξεσι λαμπρὸν ἀπέδειξε, καὶ ταύτας ἡ λοιπὴ κακία τοῦ βίου τῷ πυρὶ παρέδωκεν. ἐκείνος μὲν γὰρ καὶ ὁ γάμῳ ζῶν, ἐπαύδασε τὰ τῆς παρθενίας κατορθώσας καλὰ, ὃ βάθημα λέγω καὶ βαθύτερον· αὗται δὲ καὶ παρθενίαν ἐλόμεναι, εἰς τὸν βίου κλύδωνα καὶ τὰς ὁ γάμῳ πραγματείας κατέπεσαν. τί οὖν κωλύει, φησὶ, καὶ τοῦτο μετὰ τοῦ γάμου καὶ τῶν παίδων καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων τὸ βάθος σῶσαι; ἐροῦμεν μὲν, ὅτι οὐδεὶς τοῦ Αβραὰμ τοῦτο, ἀλλ' οὐδὲ μικρὸν εἶδες. καὶ γὰρ τῶν ἀκτημοσύνῃ ἀσχημόνων μᾶλλον ἐκείνος χρημάτων κατεφρόνησε, πλούτου, καὶ γυναῖκα ἔχων, καὶ ἡδονῆς μᾶλλον τῶν παρ-

* ἐμοῦ οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.

παρθενευόντων

λως ποιῆ, ὁ μὴ ἐγαμίζων χρεῖαν ποιῆ. ἀλλ' ὁ Χριστὸς μὲ ὅσον ὃ χρήσιμον, οὐκ ἔδειξε, διὰ τὴν αὐτὴν παλαιότητα. σὺ γὰρ, εἰ θέλεις μαθεῖν, ἄκουσον τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ. Εἶδες ὃ μέσον, ποῦ ⓦ ἡ παρθενία ἀφῆκεν αἴρει, ὅταν μὴ ὦσιν αἱ παρθενίαι. Ματθ. κγ λ.

3 Τί γὰρ τῶν ἀγγέλων ἀπῆν, εἰπέ μοι, ὁ Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος, ὁ Ἰωάννης, ὅτι ⓒ γυναῖκες τῆς παρθενίας ἐραστάι; σπέρμα, ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐδείκνυτο φύσει· τὰ γὰρ ἄλλα εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, σπέρμα ἐχόντων εὑρήσει δεχομένους. καὶ τοῦτο γὰρ αὐτῶν ὃ δοκῶ ἐλάττωμα εἶναι, μέγα εἰς ἐγκωμίου λόγον ἐστί. ὃ γὰρ γλῶ οἰκοῦσα, καὶ τῇ τῆς θνητῆς φύσεως ἀναπεμπόμενος δυάδι, δυσὶ θηλαῖς φθάσας τοὺς ἐκείνων τῶν ἀρετῶν, ὅσα πόνης αἰδοῦς, πόσης φιλοσοφίας ἐνῆν. ὅτι γὰρ αὐτοῦ ἡ παρθενία τοιούτους ἐποίησε, δῆλον ἐκ τούτου. Εἰ γὰρ γυναῖκας εἶχον καὶ παῖδας, οὐκ ἂν εὐκόλως τῶν ἐρημίαν ὤκησαν, οὐκ ἂν οἰκίας κατεφρόνησαν, οὐκ ἂν τῆς ἄλλης τοῦ βίου καταστάσεως· νῦν δὲ πάντων τούτων ἀπολυθέντες τῶν δεσμῶν, ὡς ἐν οὐρανοῖς ὄντες, οὕτω διέτελουν ἐπὶ τῆς γῆς. οὐ τοίχων ἐδέοντο, οὐκ ὀροφῆς, οὐ κλίνης, οὐ τραπέζης, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων" πάντα· ἀλλ' ἀντὶ μὲν στέγης εἶχον ⓦ οὐρανόν, ἀντὶ δὲ κλίνης τὸν γλῶ, ἀντὶ δὲ τραπέζης τὴν ἐρημίαν· καὶ τοῦτο, ὃ τοῖς ἄλλοις αἴτιον εἰς λιμοῦ δοκεῖ, τῆς ἐρημίας ἡ ἀκαρπία, τοῦτο τοῦ ἁγίους ἐκείνους ἐν ἀφθονίᾳ καθίστη. οὐ γὰρ ἀμπέλων αὐτοῖς ἐδέησεν, οὐδὲ" λίνων, οὐδὲ ἀμητοῦ· ἀλλὰ δι' μὲν ποτὸν αὐτοῖς ἄφθονον πηγαὶ καὶ ποταμοὶ καὶ λιμναί· τράπεζαν δὲ τὴν μεγάλην ἄγγελος κατεσκεύαζε θαυμαστὴν καὶ παράδοξον καὶ μείζονα, ἢ κατ' ἀνθρώπινον λογισμόν (ὁ γὰρ ἐλθὼν ἄρτος, φησὶ, τοσοῦτον παρέσχηκε τὴν ἡμέραν ἀσιτίαν" ἦρκεσε) ⓦ ἢ ἡ τοῦ πνεύματος χάρις πολλάκις ἔτρεφε θαυμαστουργοῦσα· καὶ οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνου ἑτέρους. ὁ δὲ τοσοῦτος πλέον Ἰωάννης, οὗ μείζων οὐ γυνὴ τοῖς γεννητοῖς οὐκ ἐγήγερται, οὐδὲ αἰσθητὴν ἐδέξατο τροφῆς. οὐ γὰρ σῖτος καὶ οἶνος καὶ ἔλαιον, ἀλλ' ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον τὴν σώματος" αὐτοῦ διεκράτουν ζωήν. Εἶδες ἀγγέλους ὅτι τῆς γῆς; Εἶδες παρθενίας ἰσχύν; οὐ αἵματι καὶ σαρκὶ συμπεπλεγμένους, οὐ χαμαὶ ἐρχομένους, οὐκ αἰσθητῆς φύσεως ἀναπεμπόμενος δυάδι, ὡς ἀσωμάτους, ὡς ⓦ οὐρανοὺς ἤδη λαχόντας, ὡς ἀθανασίᾳ μετειληφότας, οὕτως ἅπαντα ποιεῖ" παρεσκεύασε.

Πλοῦτα γὰρ ἐκείνοις οὐ κτητά, ἃ δοῦναι μόνον τὰ ὄντως ὄντα κτητά, πτωχεῖ, καὶ πλοῦτος, καὶ δυναστεία, καὶ δόξα, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀνέρων ὅμιλος· ἀλλὰ καὶ τὰ δοκοῦντα εἶναι ἀναγκαῖα, οἰκίαι, καὶ πόλις, καὶ τέχναι. τοῦτο ἐστὶ τὸ θύραθεν καὶ θυραιόσιδρον*, τοῦτο παρθενίας ἀρετή. θαυμαστὸν μὲν γάρ, καὶ πολλῶν ἐγκωμίων ἄξιον, καὶ τὸ τῆς τῶν ὀπτηλιτῶν κακοηθείας λύπης, καὶ μεγαλομερῶς κατέχειν τὴν φύσιν· ἀλλὰ τότε ὄντως ἔστι θαυμαστόν, ὅταν ὁ τοιοῦτος βίος κρατῇ. αὐτὸ γὰρ καθ' ἑαυτὸ ἀθανές, καὶ ὑπερμέγα σῶσαι δυνάμενον ἔχοντας. καὶ μαρτυρήσειαν μὲν ἡμῖν ὅσαι παρθενίαν μὲν ἀσκοῦσι καὶ νῦν· τοσοῦτον δὲ ἀποδέουσι Ἠλίου καὶ Ἐλισσαίου καὶ Ἰωάννου, ὅσον ἡ γῆ τοῦ οὐρανοῦ. ὥσπερ γὰρ τὸ θύραθεν καὶ θυραιόσιδρον μὲν πεπέλης, αὐτὰ τὰ νεῦρα τῆς παρθενίας ἐξέκοψας· ὅταν ὅταν αὐτὴν μὴ πολιτείας ἔχῃς ἀρίστης, τὸ ῥίζαν καὶ τὸ κατοίκησιν ἔχειν τῶν καλῶν. καθάπερ γὰρ ῥίζαν γῆ λιτοῦσα καὶ γόνιμος, ὅταν οἷόν ἀρίστη πολιτεία πέφυκε τῆς παρθενίας καρπός· μᾶλλον δὲ καὶ ῥίζα καὶ καρπὸς παρθενίας ὁ ἐσταυρωμένος βίος ἐστί. αὐτὴ τοῦ γυναίοις ἐκείνοις ὁρῶ ⓦ θαυμαστὸν ἐπλήθυε δρόμον, πάντα μὲν αὐτῶν τὰ δεσμὰ διακόψασα, ποσὶ δὲ βύλυτοις καὶ κεφοῖς, καθάπερ πτερύγεσσιν, ἀφεῖσα πέτασθαι τοὺς ⓦ οὐρανούς. ὅταν γὰρ ὄντα γυναικὸς ἐραστὴν, ὄντα παίδων ἐπιμέλεια, πολλὴ τῆς ἀκτημοσύνης ἡ εὐκολία. ἀκτημοσύνη δὲ ἐλεύθερον ποιεῖ τῶν ἀνέρων, ἀφόβων μέσον, οὐδὲ φροντίδων, οὐδὲ καθειρξῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης δυσκολίας ἡμᾶς ἀπαλλάττουσα.

χξζ οθ. Οπ. Ἠλίαν καὶ Ἐλισσαῖον καὶ Ἰωάννην οὐ παρθενίας τοιούτους αὐτοῦ ἐποίησεν.

χξζ π. Τί τὸ εὔθραμμον καὶ εὐπερίσπαστον.

τος συγκεχωρημένου τοῦτο ὁ Παῦλος ἐποίησεν, ὅπου γε ὅτι κεκωλυμένου ἐξ ἀνάγκης ὁ αὐτὸ πάλιν ποιῆς; οὐ δὲ λέγω· ὁ τῆς τῶν βρωμάτων ἀπαρατηρήτως ἔχεσθαι, καὶ τοῦτο μὴ ἐγκρίνων, ἐκεῖνο δὲ ἐκβάλλω, Ἰουδαϊκῆς ἀσθενείας ἐστί· ἀλλ' ὅμως ἦσαν ἀπρόσκοποι Ῥωμαίοις ἐν τούτῳ ἔχοντες τὴν ἀσθένειαν· καὶ ὅμοιον αὐτῷ οὐ κατηγόρησε μετὰ σφοδρότητος, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖ μᾶλλον τοῦτο ποιῆς. σὺ γὰρ ἀμφοτέρους ἔχεις ἀφεῖς, τοὺς ὅπου χρὴ κωλύειν αὐτὸν ὅπου- 5
Ρωμ. ιδ. ι. τιμᾷ, λέγων· Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἀλλ' οὐχ ὅτι Κολασταῖσιν ἐπέσχε, τοῦτο
Κολ. β. ιε. ι. ἐποίησεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἐξουσίας καὶ καθάπτεται αὐτῶν, καὶ φιλοσόφως λέγων· Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει. ἐπάλιν· Εἰ ἀπαλλάττεται τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε; μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει. Τί δήποτε οὖν τοῦτο ποιῆς; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ἰσχυροί· 10
Ρωμαῖοι δὲ πολλῆς ἐπὶ τῆς συγκαταβάσεως ἐδέοντο, καὶ προσέμενε προσέτι τῇ πίστει ἐν ταῖς ἐκείνων παχείαις ψυχαῖς, διδοὺς μὴ πρὸ καιροῦ τοῦ δέοντος θαῦμα ὅτι ὁ πάντα ζηλώσας ἐλθών, προέρριζα μετ' αὐτῶν ζημιώσαιτο καὶ τῆς ὑγιοῦς διδασκαλίας φυτά. Διὰ τοῦτο οὔτε καθικέσθαι αὐτῶν σφοδρῶς, ὥστε ἀνεπιμήκτους ἀφεῖναι· ἀλλὰ καθάπτεται μέν, αὐτοπαθῶς δὲ καὶ λανθανόντως, καὶ ἐν τῇ τῶν ἑτέρων ὑπομήσει. τῷ γὰρ 15
λέγειν, Τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει, ἢ πίπτει, δοκεῖ μὲν ὑπερμίζειν καὶ ὑπεκπλήττεσθαι ἐκείνῳ· ὁ δὲ ἀληθὴς τῶν τότε δάκρυε ψυχῶν, ἐμφαίνων ὅτι ὁ τὰ τοιαῦτα αἱρόμενος, καὶ τῶν βεβαίων, οὐδὲ τῶν παγίως ἑστώτων ἐστί, ἀλλὰ τῶν ἐπισαλευομένων, τῶν, εἰ μὴ σφόδρα, ἐξ ἐπισφαλῶν ἐπιδιωθουμένων. καὶ αὐτὸν δὲ καὶ τοῦτο φυλάττει νόμον διὰ τὸν πολλὸν ἀσθενοῦντα τῶν ἐπαρχιωμοῦσι τῷ πράγματι. οὐ γὰρ φανερὸς ἐστὶ τοῖς αὐτὸν ἀποπίπτειν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπαίροις τὸν τῶν αὐτῶν διὰ τῆς ἐσιώπησεν ἀπὸ σφοδρᾶς τὸν πληγὴν. τί γὰρ φησιν; ὃς δ' ἔστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. τοῦτο δὲ ἐστὶ δυσπαραλόγιστον ἔρημα τοῦ θελήματος ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ βέβαια βαδίζειν εἰδότος, οὐδὲ ἐξαίρεσιν πολλῆς τῆς ἀνδρείας. εἶτα ὅπως ζωπυρῆσαι ἐσπούδακε καὶ λέγει δεῖξαι τὸν ἐκείνου ψυχὴν, ἅτε πῶς αὐτὸν ζωπυρήσασθαι πάλιν, αὐτὸν ἐπαγαγὼν οὐ σφόδρα κατηγορίας ἀξίαν. εἰπὼν γὰρ, ὃς δ' ἔστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, προσέθηκε· μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχων. κἀντεῦθεν ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν· ὃς δ' ἔστηκεν ἑδραῖος, καὶ μὴ νομίζει τὸ πρᾶγμα ἀμαρτωλόν ἐστι). ἀλλὰ τοῦτο πλημμελοῦντος ἦν· διὸ ἕτερον διὰ τοῦτο προσέθηκε, παραμυθούμενος αὐτὸν, καὶ δεικνὺς μᾶλλον ὅτι διὰ τοῦτο ἔλυσε τὸν αἰτίαν. οὐ γὰρ οὕτω δηλοῖ τὸ πρᾶγμα ἐξ ἀνάγκης κωλύειν, ὡς ἐξ ἀμαρτίας. τοῦτο μὲν γὰρ ψυχῆς ἐστὶν ἀνάνδρου καὶ ταλαιπώρου· ἐκεῖνο δὲ διεστραμμένης, καὶ οὐδὲ τὸν τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπεραμένης κρῖναι ὀρθῶς. ἀλλὰ τοῦτον οὔπω τὸν λόγον ἦν ὁ καιρός. ἐπεὶ ὅπου γε οὐδὲ ἀνάγκης ὑπεισιμένης δεῖ τὸν πρεσβυτέριον πάντως κωλύειν, ἀλλὰ πρὸς πάντα ἴσα δεῖ χρὴ ἡμᾶς τὰ δεκάπηχα τὸν καλὸν τοῦτον ἱμάτιον, ἄκουσον τί φησιν
Ματθ. ε. λζ. ὁ Χριστός· Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὅταν γὰρ τὰ μείζω μὴ τὸν τῆς Θεοῦ δοκιμωτάτων, ἅπας ὁ κωλύων ἐμπόδιος ἔστω καὶ πολέμιος, καὶ πατὴρ ἦ, καὶ μήτηρ, καὶ ὁτιοῦν. ἀλλ' ὁ Παῦλος ἐπὶ δεκαπήχων τὰ ἀκυρώτων ὁ ἀπιλεῖ, ταῦτα ἔγραφε, λέγων· ὃς δ' ἔστηκεν ἑδραῖος μὴ ἔχων ἀνάγκην· καὶ οὐδὲ μίγει τοῦτο τῷ λόγῳ ἐστὶ (κἀντεῦθεν δὲ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, καὶ ἐξουσίαν ἔχων ταὐτόν ἐστιν) ἀλλὰ τῷ μὴ κεκωλῦσθαι καὶ τῇ συνεχείᾳ τῆς συγχωρήσεως τὸν ἀπιλῆ καὶ μικρὰν παραμυθεῖται δέησιν· μὴ τοῦτον καὶ τῇ ἑτέρου αὐτὸν προσθεὶς ὅ, ὃς κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἔχει ὁ ἐλθὼν ἐστὶ), οὐδὲ ἀπὸ τούτου μόνον ἀνθρώπινός ἐστιν, ἀλλ' ὅταν ἔλπιδα καὶ κρίσιν, τότε καλῶς ποιῆς. εἶτα ἵνα μὴ νομίσῃς διὰ τὸν πολλὸν συγκαταβασιν μηδὲν εἶναι ὁ μέσον, πάθησι πά-
α. Κορ. ζ. κε. λη τὸν διαφοράν, μεθ' ὑποστολῆς μέν, πάθησι δ' ὅμως, λέγων· Ὡς ἐλεημένος ὑπὸ κεκαμένος καλῶς

χ. ἢ καὶ ἰσαμένων
χ. ἢ αἱρομένου

μα ὑπάγμα εἶναι νομίσῃ. διόπερ οὐδὲ παρελθὼν τοῖς ἀρχαίοις ἀναπείσω, ἀλλ' εἰπών, ὑπαγόμαι Κυρίου οὐκ ἔχω· καὶ, ἐὰν γάμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· πάλιν ἐνταῦθά φησι, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω.

κεφ. οζ. Ὅτι οὐχ ἡ παρθενία βρόχος, ἀλλὰ τὸ ἐπ' αὐτῇ ἀνόητον.

Γνώμῃ οὖν καὶ διορθώσεται αὐτὸν τις εἰκότως, πῶς δυνατόν λύσαι δεσμὸν ὃν πρᾶγμα καλόν, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν αὐτὸ συμβουλεύειν λέγων, ἵνα θλίψιν μὴ ἔχωμεν, καὶ ἵνα ἀμέριμνοι ὦμεν, καὶ ὅπως φείδεται ἡμῶν, καὶ διὰ τούτων ἀπάντων δεικνὺς ὃν καὶ φορτικὸν αὐτὸ καὶ φορτικὸν, εἶτα οὐδὲ φησιν· οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω. τί οὖν ἐστιν; ὅτι περὶ παρθένου βρόχον ἐκάλεσεν (ἄπαγε) ἀλλὰ τὸ μὴ βίας καὶ ἀνάγκης αἱρεῖσθαι τοῦτο τὸ καλόν. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· πρῶτον, ὅπερ καὶ βιαζόμενος καὶ μὴ τοῦ μὴ βουλεύεσθαι καταδίκην τις, κἂν σφόδρα κοῦφον ᾖ, πολὺν ἀφορητότερον ἔχει, καὶ ἀγχόνης χαλεπώτερον τῇ ἡμετέρᾳ ἀποπνίγει ψυχῇ. Διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, τυραννίδα, ἄγριον πάθος τὴν παρθενίαν εἶναι καὶ ἀπίδῃ ξα· καὶ μὴ ταῦτα ὅμως ἅπαντα τῇ αἱρέσει ὑμῶν ἐπιτρέπω τὸ πρᾶγμα, οὐχὶ μὴ βουλομένους ἕλκω πρὸς τὴν ἀρετήν. οὐδὲ γὰρ ὑμᾶς θλίψαι βουλόμενος ταῦτα συνεβούλευσα, ἀλλ' ὡς μὴ τὰ ἐπάναγκες περισπάσῃ τὸν τοῦ βιωτικοῦ ἐκκοπῆναι πρᾶγμα. σὺ δέ μοι θέα καὶ ζήλωσον τὸν Παύλου τὸν σύνεσιν, πῶς τὰ πρόσταγμα πάλιν προσήνεγκεν ἐπισυστείλας, καὶ διὰ τῆς συγχωρήσεως συμβουλεύει. τοῦ γὰρ εἰπεῖν, οὐκ ἀναγκάζω, ἀλλὰ πρόσταγμα, καὶ περιαιρεῖται διὰ τὸ θάρσος καὶ τὸ θαρσύνειν, ἔδειξε τῆς παρθενίας τὸ θαυμαστὸν καὶ τὸ κέρδος ὅσον ἡμῖν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀπ' αὐτῆς πολιτείᾳ. ὁ γὰρ εἰς τὰ βιωτικὰς ἐμπεπλεγμένος φροντίσι, καὶ πάντα χοῦ προσενηνεγμένος καὶ προσηνῆ εἶναι τῆς σαρκὸς καὶ τῆς ψυχῆς ἀπάσης εἰς πολλὰ μεριζόμενος, εἰς ἄνδρα, λέγω, καὶ οἰκίας ἐπιμελούμενος καὶ τὰ ἄλλα ἀπάντων, ἅπερ ὁ γάμος ἐπισύρεται ἔοικε.

κεφ. οζ. Ὅτι τὰ βιωτικὰ μεριμνᾷ, ἐκ παρθένου.

Τί οὖν, φησίν, ὅταν καὶ ἡ παρθένος πολλὰ πράγματα ᾖ, καὶ μερίμνας ἔχῃ βιωτικάς; ἄπαγε, ἔξω ταύτην ἐλκύσας τὰ τῶν παρθένων χορόν. ὁ γὰρ ἀρχὴν τὸ μὴ γαμηθῆναι ποιησάμενος παρθένος, ἀλλὰ διὰ καὶ τῆς ψυχικῆς ἀγνείας. ἀγνείαν δὲ λέγω, οὐ τὴν ποινὴν καὶ αἰσχρᾶς ἐπιθυμίας ἀπηλλάχθαι μόνον, καὶ κακολογισμάτων, καὶ μιερίας, ἀλλὰ καὶ φροντίδος εἰς καθαρὰν βιωτικῆς. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, τί τὸ ὄφελος * σωματικῆς καθαρότητος; ὥσπερ γὰρ τραπέζης οὐδὲν αἰσχρότερον γλίσχρου· οὕτω δὲ ὅπλα ῥίψαντες καὶ καπηλείοις σχολάζοντες, οὕτως οὐδὲ παρθένων ἀκμαιότερον βιωτικαῖς ἐνδεδεμένων φροντίσι. καὶ γὰρ αἱ πάντα ἐκβᾶσαι καὶ λαμπάδας εἶχον, καὶ παρθένων ἤκουσαν· ἀλλ' οὐδενὸς τούτων ἀπόντος, ἀμφὶ τὴν θύραν ἀπεκλείσθησαν ἔξωθεν ἔξω, καὶ ἀπώλλυντο. ἡ γὰρ παρθενία διὰ τοῦτο καλόν, ὅτι πᾶσαν ἐκκόπτει φροντίδος ἐπιτροπὴν περιττὴν, καὶ πᾶσαν σχολὴν τοῖς τοῦ Θεοῦ διαλέγεσθαι ἔργοις· ὡς δὲ μὴ τοῦτο ἦν, πολὺ τοῦ γάμου πάλιν ἐλαττοῦται, ἀνθρώπους ἐν τῇ ψυχῇ περιφέρουσα, καὶ ⓦ καθαρὸν καὶ ἀδιάσπαστον συμπλέκουσα πόθον.

κεφ. οη. Διὰ τί μὴ σφόδρα καὶ ἀπαγορεύει τοὺς μὴ νομίζοντας ἀμαρτάνειν ἐπὶ τῷ αὐτὸ πράττειν. α. Κορ. ζ. 28.

Εἰ δέ τις ἀμαρτάνειν, φησὶν, ὅτι τὸν παρθένον αὐτὸν νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γήμασθαι, ὃ θέλει, ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει· γαμείτωσαν. τί λέγεις, ὃ θέλω, ποιείτω; καὶ οὐ διορθοῖς τὸν ἐσφαλμένον γνώμην, ἀλλ' ἐπιτρέπεις γαμεῖν; Διὰ τί γὰρ οὐκ εἶπες· Εἰ μὲν ἀκμαίαν ὑπὸ τὸν παρθένον αὐτὸν νομίζει, ἀθλίως ἔχει καὶ παλαιπωρεῖς, πρᾶγμα οὐ πάνυ θαυμαστὸν ἐποιήσατον εἶναι νομίζων; διὰ τί μὴ σπουδάζουσας πάντως ἀπαλλαγῆναι τῆς ὑποψίας, ἀπαγαγεῖν τὸν γάμου τὴν αὐτὸν συγκατάθεσιν, ὅπως, φησί, τὴν σφόδρα ἀθυμίαν, καὶ χαμαὶ συρομένων ποιεῖ αἱ τοιαῦται ψυχαί· ἀλλ' ὁ οὕτω Διὰ τοῦτο ὡς οὐκ ἐῶν ἀναγκάζει ὑπὸ τὸν ὑπὸ τῆς παρθενίας λόγους. ὁ γὰρ ὅπου πρὸς τὰ τοῦ κόσμου πρόσταγματα ἐναντιοῦται, καὶ ⓦ παρόντα βίον θαυμάζων, ὡς καὶ μὴ τὴν τοσαύτην προσθήκην αἰσχύνης ἄξιον εἶναι νομίζειν, ὃ τῶν οὐρανῶν ἄξιον ἐστι, καὶ τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας ἐκλείς· πῶς ἂν ἐνέχοιτο συμβουλῆς εἰς τοῦτο ἀναζεύξης αὐτὸν; καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ ὑπὲρ πρόσταγμα-

ἀπὸ τῆς τῦ σωφρονίστου φύσεως πολεμοῦσι φροντίδι, τὰ δὲ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας ναυτίᾳ. χ. ἀπὸ τ σωφρονιστ ῦ τῆ φύσει

Εἰ δὲ καὶ σαφέστερόν τις θέλει μαθεῖν, τί ποτέ ἐστι, ἔχοντα γυναῖκα μὴ ἔχειν, τοὺς οὐκ ἔχοντας σκοπείτω, τοὺς ἑταιρευομένους, πῶς διάκεινται). πῶς οὖν οἱ διάκειντα; οὐ δεσπότου δίκαιοι ἀναγκάζοντος πλῆθος ὠφελεῖν, οὐ χρεία καὶ σωτηρία, οὐ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα· ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀφῆκε, ἵνα ῥακίου φροντίζοντος ἑνός, καὶ ζημίας τῆς αὐτῷ. ἔξεστι καὶ τῷ γυναῖκα ἔχοντι εἰς ταὐτὸν ἑαυτὸν ἀγαγεῖν τῷ φιλοσοφίᾳ. ὃ δὲ δυώτερον λέγω, ὅ, μὴ ἀποστρέφεσθαι ἀλλήλους, ἀλλὰ μίξεως εἵρηται μέσης. ἐν τούτῳ δὲ ἔπεσε ἀλλήλοις κελεύει, καὶ σοφία ἀφίησιν ἑαυτὴν κύριον εἶναι. ἔνθα δὲ αἱ δεῖ τῷ ἄλλῳ φιλοσοφίᾳ ἀσκεῖν, τῷ ἐν τοῖς ῥακίοις, τῷ ἐν τῇ ζημίᾳ, τῷ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἐκεῖ πρατέρω λοιπὸν ἕτερος ἀγὼν θύραθεν ἔχει, ἀλλ' ἔξεστι τοῖς δυσὶ, κἂν ἡ γυνὴ μὴ βούληται, ἀποκόψαι τυφλῷ ἅπασαι καὶ τὰ περιττὰ τῆς φροντίδος ἔχοντι· καὶ γυναικὶ πάλιν ὁμοίως ἐνδέχεται ἀνάγκη μὴ βουλομένῃ καλλωπίζεσθαι, καὶ κενοδοξεῖν, καὶ πολυτελῆ μεριμνᾶν. εἰκότως. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἡ ὀργὴ φυσικὴ τῆς ὕλης, καὶ ἀφ' ἧς πολλῆς ἔτυχε τῆς συγκράσεως, οὐκ ἔστι κύριος ὁ ἕτερος ἀποστρέφειν καὶ ἑτέρου μὴ βουλόμενον· ἡ δὲ τῆς τυφλῆς καὶ τῆς ἀβελτερίας τῆς πολλῆς καὶ τῆς φροντίδος τῆς ἀνοήτου οὐκ ἀπὸ τῆς φύσεως ὁρμᾶται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ῥᾳθυμίας καὶ τῆς πολλῆς ὕλης πέπτωκε. ἀφ' ὧν τὰ οὐκ ἀναγκάζει καὶ ἐκ τούτου σὺν γαμικῆς ἀνέχεσθαι ἀλλήλους, καθάπερ καὶ ἐκείνου. τοῦτο τοίνυν ἐστὶ, ἔχοντα γυναῖκα μὴ ἔχειν, ὅταν τὰς περιττὰς φροντίδας ταύτας ἀφῇ. ἀκούσωμεν καὶ τοῦ ἀφορίζοντος τοὺς γαμοῦντας τῶν γυναικῶν μὴ διαχωρίζειν, ἀλλὰ τοσαύτην λάβωμεν παραίνεσιν φροντίδος, ὅσην εἰκὸς μιᾶς ψυχῆς περιστῆσαι ἡμῖν, καὶ ταύτης φιλοσόφως καὶ ἀπερισπάστως ζῆν παρηνημένης. ὅπερ δὲ τοῦτό φησι, δηλοῖ τῆς ἐπαγωγῆς ἑξῆς. Καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες. οἱ γὰρ μὴ χαίροντες οὐδὲ τῆς κτήσεως ἀπολαύουσι), καὶ οἱ μὴ κλαίοντες οὔτε τῷ πενίᾳ δυνήσονται φέρειν, οὔτε τῷ αὐτάρκειαν ἀποτρέφεσθαι. τοῦτό ἐστιν ἔχειν γυναῖκα, καὶ μὴ ἔχειν· τοῦτ' ἔστι κεχρῆσθαι τῷ κόσμῳ, καὶ μὴ "καταχρῆσθαι. ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου. ὅταν οὖν καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνα μεριμνᾷ ἡ, καὶ τοῦτο μᾶλλον ἐκεῖνα μεριμνᾷ, καὶ τοῦτο μᾶλλον ἔστω καὶ μάτην, μᾶλλον δὲ καὶ λυπῇ καὶ θλίψει (θλίψιν γὰρ τῇ σαρκὶ, φησὶν, ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι) ἐκεῖνο δὲ ὅτι τοῖς ἀπορρήτοις ἀγαθοῖς· τί μὴ ταύτην αἱρώμεθα μᾶλλον τὴν φροντίδα, οὐ τῷ τοιαύτας καὶ τοσαύτας ἔχει τὰς ἀνταποδόσεις, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει κουφοτέραν οὖσαν ἐκείνης; τί γὰρ ἡ μὴ γαμηθεῖσα μεριμνᾷ; ἆρα ὑπὲρ χρημάτων, ὑπὲρ οἰκετῶν, ὑπὲρ οἰκονόμων, ὑπὲρ ἀγρῶν, καὶ τῶν ἄλλων; μαγείροις ἐφέστηκε, καὶ ὑφάντοις, καὶ τῇ λοιπῇ θεραπείᾳ; ἅπαγε· οὐδὲ τούτων εἰς τοιοῦτον βάλλει). ἀλλ' εἰ φροντίζει, μόνῳ τῷ "αὐτῆς οἰκοδομεῖν ψυχῇ, καὶ καθ' ἑκάστην ἄγουσι κοσμεῖ οὐκ ἐν πλέγμασι, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, οὐκ ἐν ἱματισμοῖς, οὐδὲ ὑποδήμασι, οὐδὲ ὑπογραφαῖς, ἀλλὰ ταῖς ἄλλαις δυσκολίαις καὶ μωρίαις, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ τῇ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ πνεῦμα. ἡ δὲ "γαμήσασα, φησὶ, μεριμνᾷ πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. σφόδρα σωφρόνως οὐκ εἶπεν ὅτι τῷ τῶν προσταγμάτων αὐτῶν ἐξέπεσεν, οὐδὲ εἶπεν ὅσα πάσχουσι γυναῖκες ὑπὸ τῆς εἰς τοὺς ἄνδρας ἀρεσκείας καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ, ὃ μὲ βασανίζουσαν καὶ κηλῖδας, καὶ ἐπέρχεσθαι κολάσεσι κατατείνουσαν, τῷ δὲ ἀνελευθερίας, κολακείας, ὑποκρίσεως, μακροψυχίας, φροντίδων πολυτελῶν καὶ ἀνοήτων πληροῦσαν· ἀλλὰ μιᾷ ῥήσει πάντα ταῦτα ἀφεῖλε λόγῳ, ἀφῆκε τῷ ζωοειδοῦς τῶν ἀκουόντων αὐτὰ ἀναλογίσασθαι. καὶ δείξας οὕτω τῆς πολυτελείας τὸν ὑπόγυον, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας αὐτοῖς καὶ ἑαυτοῦ, πάλιν μεταλήψεται ὅτι τῷ τοῦ γάμου συγχώρησιν λόγῳ, πάντα χρὴ δοκιμάζοντα, μή τις ὁ προσταγ-

μα

ὅπως θύσαι αὐτῷ· νῦν δὲ παρέκοψεν, καὶ ἡμέρα ἤγγικεν· καὶ πάλιν ἐρεῖ ταῦτα· Ὁ κύριός σου γυναικὸς ὁ λοιπόν ἐστιν, ἵνα μὴ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι. τί οὖν δὴ γάμου τοῖς οὐ μέλλουσιν ἀπολαύσεσθαι γάμου, ἀλλὰ τὰ ἴσα τοῖς οὐκ ἔχουσι διοικεῖσθαι; τί δὲ χρημάτων; τί δὲ κτημάτων; τί δὲ τῶν βιωτικῶν, τῆς χρήσεως αὐτῶν ἀφῃρημένοις καὶ παρελθούσης; Εἰ γὰρ μέλλοντες δικασταῖς παραστῆναι τοῦ πρὸ ἡμῶν, καὶ λήξει ὑφέξειν τῶν πεπλημμεληκότων, τῆς κυρίας φωνῆς ἐγγύς, οὐ γυναικὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ σώματος καὶ ποτῶν καὶ πάσης ἑαυτοὺς ἀποστήσαντες φροντίδος, τῆς ἀπολογίας χάριν μόνης· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς δεῖ οὐκ ὄντας ἐπὶ δικαστηρίῳ, ἀλλ' ὑπαντίᾳ βήματι παραστῆναι μέλλοντας, καὶ ῥημάτων καὶ παραγωγῆς καὶ ἐπιστολῶν εὐθύνας ὑφέξειν, πάντων ἀφίσασθαι χρή, καὶ χαρᾶς καὶ λύπης τῆς ὑπὲρ τοῖς παροῦσι πράγμασι, καὶ τοῦ φοβεροῦ μόνου ἐκείνου ἡμέραν μεριμνᾶν. Εἴ τις γάρ, φησι, ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφούς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι· καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. σὺ δὲ πάντα ταῦτα ὀλοθρεύεις ἐπιθυμίας γυναικός, καὶ γέλωτα, καὶ διαχύσεις, καὶ τρυφήν; ὁ Κύριος ἐρεῖ· σὺ δὲ ὑπὲρ χρημάτων φροντίζεις, καὶ μεριμνᾷς; ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐφίσταται. σὺ δὲ περὶ οἰκίας, καὶ τρυφῆς, καὶ τῆς ἄλλης σκηπτῆς ἡδονῆς; Παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. τί οὖν κόπτεις σαυτὸν εἰς τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι τοῖς οὐ μόνοισιν, ἀλλὰ δαπανωμένοις, τῶν μόνων καὶ βεβαίων ἀμελοῦντες; οὐκέτι γάμος, οὐκέτι ὠδῖνες, οὐχ ἡδονὴ καὶ μίξις, οὐ χρημάτων δύσπεια, οὐδὲ κτημάτων ἐπιμέλεια, οὐ τροφή, οὐδὲ σιδήματα, οὐ γεωργίαι καὶ ναυπλίαι, οὐ τέχναι, οὔτε οἰκοδομαί, οὐ πόλεις, οὐδὲ οἰκίαι, ἀλλ' ἑτέρα τις κατάστασις καὶ διαγωγή. Ταῦτα δὲ πάντα μαθόντες ὕστερον ἀπολεῖται· τοῦτο γάρ ἐστι*, παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. τί τοίνυν ὡς οὐκ αἰώνιος ἅπαντας εἰθάδε μένοντες, ὅτε πᾶσαι ἀσυδιδύ ἐπιδεικνύμεθα, ὡς παρελθόντων μεμνηστες, ὧν περὶ τῆς ἑτέρας πολλάκις ἀπορούμεθα; τί μοχθηρὸν ἀργύμεθα βίον, ὅτι ἀπαγόμενοι καλούμεθα ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ; θέλω γάρ, φησι, ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου.

Πῶς οὖν ἡμᾶς ἀμερίμνους εἶναι βούλει, εἰς ἑτέραν πάλιν ἐμβάλλων φροντίδα; ὅπου γὰρ φροντίζειν τοῦτό ἐστιν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ θλίβεσθαι τὸ μὲν ἐστὶν θλίβεσθαι· οὐ μὲν τὸ μεταβάλλεσθαι τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, ἀλλὰ μὲν τὴν προαίρεσιν τὴν ταῦτα φέρουσαν ἡδονῆς καὶ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως κρατεῖν. ὁ μὲν γὰρ τούτων φροντίζων, ὡς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπολαύσων χρήσιον, πολλάκις ἂν οὐκ εἰς βραχύ, εἰκότως ἂν λέγοιτο μεμνῆσθαι· ὁ δὲ μίζουσας τὴν φροντίδα ἀπολιμπάνοντος τοῦ καιροῦ, ἐπὶ τοῖς ἀμερίμνοις πάντα* δικαίως αἰτιάσεται λόγῳ. καὶ τούτων δὲ χρεὼν τοσοῦτον τῆς μερίμνης ἑκατέρας τὸ μέσον, ὡς μηδὲ μέριμναν ταύτην ἐκείνην παραλλοιοῦσθαι νομίζεσθαι· ὅτω κουφοτέρα τίς ἐστιν ἐκείνης καὶ σφοδρὰ βυκλωτέρα. καὶ ταῦτα ἀπόρρητα διὰ τὴν ἐμπροσθεν ἀπεδείξαμεν λόγων. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου. ἀλλ' ὁ μὲν παραλλάσσει, ὁ δὲ ὠφέλει. τοῦτο οὖν μέτρον οὐχ ἱκανὸν δόξαι τὸ τῆς παρθενίας ἀξίωμα; ὅσον γὰρ τὸ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον τὸ διάφορον, τοσοῦτον αὕτη βελτίων ἐκείνης ἡ φροντίς. πῶς οὖν συγχωρεῖ γάμον, καὶ παραπλησίους ἡμᾶς ταῖς φροντίσι, τῶν πνευματικῶν ἀπάντων; διὰ γὰρ τοῦτό, φησι, εἶπον, ἵνα μὴ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν ἵνα φιλάσαντες ἥδη διέλθωμεν, ἢ μὴ μέλλοντες, ἑτέρῳ τινὶ θέρμῳ χαλεπώτεροι ἐργάσωνται δεσμοί. ὅπου γὰρ διαῤῥῆξαι αὐτὸν οὐκ ἔνι παρελθόντα ἄσαξ, αἰσχύτερον αὐτὸν ποίησον. ἔξεστι γάρ, ἂν βουλώμεθα, πάντα παρεκτείνειν τὰ παρόντα, καὶ μὴ μείζονος τῶν

κ. τὸ ἁρμόζον

* τοῦτο

* πᾶσι

κα. οὐ χρεών

α. Κορ. ζ. λα.

κβ. ὁλ. Πῶς θέλει ἡμᾶς ἀμερίμνους εἶναι μεμνῆσθαι.

πεδάδος ⓐ πλείους καθυδρισιν. ἀλλα᾽ ἀφ᾽ τίνι ἄδικας; ἀλλ᾽ οὐδὲ μίκρος χαμαὶ ῥοπῆς εἰσι κύριοι. ἀμα᾽ ἀφ᾽ τίνι ῥαστώνης; ἀμ᾽ οὐ δέκα λιμπάνουσι μόχθοις κατορθόμενοι καὶ ἀλαζονείας. τί ποτ᾽ οὖν ὅτι ὁ ποιῶν ⓦ ὕπνον κύριος, ἢ τὸ πρότερον εἰς χρείαν καταστάντας οὕτως αὐτὸ μεταλαμβάνουσιν; ὅταν γὰρ πλουτοῦντας, δῶ μὴ μέθη βαπτισθέντας τὴν νύξ καταλάβῃ, ἀνάγκη ἀφάπτους ἀγρυπνίας καὶ ὀπισθέφεσθαι καὶ ἀλύειν ὅπου τῶν μαθητῶν χειμῶνος ἐρωμένων. κεφ. οα. Οτι καὶ ψυχῆς λυμαίνεται ἡ ἀγρυπνία. κ. οἱ πόνοι, καὶ τὸ αὐτόθεν

Εἰτοῦ καὶ ἐπίρρωσιν δίδαξαι τῆς τυφῆς τοῦ ἀπόδου, καὶ τοῦ ζημίου, καὶ τοῦ ἀκηδιασμοῦ, ἅτινας καταλέγωμεν, ὅσας ἐκάστομόρμυος τῇ ψυχῇ, πολλῷ πλείους καὶ χαλεπωτέρας οὔσας τῶν σωματικῶν. καὶ γὰρ μαθηκοί, καὶ αἰσθόδρους, καὶ θράσεις, καὶ ἀλαζόνας, καὶ ἀσελγεῖς, καὶ ὑβρεισάς, καὶ ἀκολάστους, καὶ ἀκροχόλους, καὶ ὠμοὺς, καὶ ἀγμονεῖς, καὶ πλεονέκτας, καὶ δουλοπρεπεῖς, καὶ πρὸς ἅπαν εἶπεῖν τῶν χρησίμων καὶ δυσκόλων ἀχρήστους καθίστησι· ὧν ταῦτα πάντα ἡ αὐτάρκεια ποιεῖ. ἀμα᾽ καὶ πρὸς ἕτερον ἡμῖν ὁ λόγος ἐπείγεται. δέομαι οὖν ἐκόντος προσέχειν, τῶν ἀποστολικῶν πάλιν ἀφωμένα ῥημάτων. Εἰ γὰρ τὰ δοκοῦντα εἶναι ζηλωτὰ τοσαῦτα γέμει κακῶν, καὶ τοσοῦτον τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ⓦ νοσεῖ ἐπαγωγὴ τῶν νοσημάτων, πῶς τὰ λυπηρὰ θησόμεθα; οἷς ἀρχόντων φόβους, δίκαι ὁρμαὶ, συκοφαντῶν καὶ βασκάνων ἐπιβουλαὶ· ἃ μάλιστα τοὺς πλουτοῦντας πρόσεστι χίζειν· ἐν οἷς καὶ γυναῖκας μείζονος τῆς κακῶν ἀνάγκη κτήσασθαι, ἀφ᾽ ὧν μὴ ῥᾳδίως τὰς ἰδιώτας φέρειν μεταβολάς. κεφ. οβ. Οτι μὴ τὴν ἄλλων κακῶν καὶ τὴν μεταβολὴν ἀφοβότερος ποιεῖ τὸ πλουτεῖν. α. Κορ. ζ. κα.

Καὶ τί λέγω γυναῖκας; καὶ γὰρ ἀνδρὶ ⓐ ἄνδρες ταλαιπώρως ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀλίσκονται. ὁ μὲν γὰρ ἐν αὐταρκείᾳ ζῶν οὐδεμίαν μετάπτωσιν δίδοικεν· ὁ δὲ ἐκείνῳ ὡς ὑγρῷ καὶ ἀφαλεῖ χρώμενος βίῳ δαπάνης, εἴποτε συμβαίη κτῆσιν πρεῖσαί τινα καὶ ἀπάλιτον τὴν δόσιν ποιήσαι πενίαν, τοιαύτης τοῦτο ἔστιν, ἢ ταύτην οἵαν τὴν μεταβολὴν, ἀφ᾽ ὧν ἀμηχάνως καὶ γυμνασθῆναι. ἀφ᾽ ὧν ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε· Θλίψιν τῇ σαρκὶ ἕξουσιν ⓐ τοιοῦτοι· ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. εἶτα μετὰ τοῦτο" φησιν· ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ὅ λοιπόν ἐστι. κεφ. ογ. Οτι ὁ γάμος κωλύει, ὁ παρών. κ. τί φησι;

Καὶ τί τοῦτο πρὸς ⓦ γάμον, ἴσως ἂν εἴποι τις; καὶ σφόδρα μὲ ἔοικε πρὸς αὐτόν. Εἰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι βίῳ συγκέκλεισαι, ἐν ᾧ τῷ μέλλοντι οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται, ὁ δὲ πρὸ καιροῦ πρὸς τὸ τέλος ἐπείγεται, καὶ ὅτι θύραις τὰ τῆς ἀναστάσεως ἔοικεν, οὐ γάμων καιρὸς, οὐδὲ κλημάτων, ἀλλ᾽ ἐνδείας καὶ τῆς ἄλλης φιλοσοφίας ἁπάσης τῆς ἐκεῖ χρησιμευούσης ἡμῖν. ὥσπερ γὰρ ἡ παρθένος, ἕως μὲ δῶ οἴκοι μένῃ μετὰ τῆς μητρὸς, πολλῶν τῶν παιδικῶν ἀπόρων ποιήσεται φροντίδα, καὶ κιβώτιον ἐν τῷ ταμιείῳ καταθεμένη, τῶν ἐπικειμένων ἐκεῖ τῷ κλῃδὶ αὐτὴ κέκλῃται), καὶ τῷ ἐξουσίᾳ ἅπασαι ἔχει, ἐν τοσαύτῃ χώρᾳ τῆς τῶν μαρῶν ἐκείνων καὶ φαύλων φυλακῆς ἀμελεῖσθαι, ὅσῳ ⓐ τοῖς μεγάλοις ὀπτάνοντες οἰκίαις· ἐπειδὰν δὲ μνηστεύεσθαι δέῃ, καὶ ὁ τὸν γάμον καιρὸς αἰσθάνεσθαι τῶν πατρῴων οἰκίων ἀφῆναι, τότε τῆς βιωτικῆς ἐκείνης ἀπαλλαγείσα καὶ τῆς ταπεινότητος, οἰκίας ποσασίας, καὶ κλημάτων ἐν ἀνδραποδῶν πλῆθος, καὶ ἀνδρὸς θεραπείαν, ἐν τὰ ἄλλα τὰ τούτων μείζονα μελέτας ἀναγκάζει. ὅτω καὶ ἡμᾶς χρὴ, ὅπου πρὸς ⓦ τέλφοι ἀγώνα βίου ἐν ⓦ ἀνδράσι πρόσοικοι, καὶ ὅπου τῆς γῆς πάντα ἀφέντας τὰ ὄντως παιδικὰ ἀθύρματα, φιλοπατεῖσθαι ⓦ οὐρανὸν ἐν τῆς ἐκεῖ διατριβῆς τὸν λαμπρότητα καὶ τὸν δόξαν ἅπασαν. ἁρμόσθημεν γὰρ ἐν ἡμῖς νυμφίῳ ὅτω ζητοῦσι πρὸς ἡμᾶς ἀγαπᾶσθαι, ὡς μὴ τῆς ἐν τῇ γῇ μόνον, μηδὲ τῆς μικρᾶς τύπου καὶ σκιᾶς, ἀμα᾽ καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἀφίσασθαι δι᾽ αὐτὸν, ὅταν δέῃ. ἐπεὶ οὖν ἐκεῖ λοιπὸν ἀπείρατος χρεία," ἀπαλλάξωμεν ἑαυτὸν τῆς φροντίδος τῆς σύμπλοκος. κ. ἀπάξωμεν

Οὐδὲ γὰρ εἰς βασιλικὸν μέλλοντες δόμον πενιχρᾶς οἰκίας, κεραμίδων, καὶ ξύλων, καὶ θύρας, καὶ τῆς ἄλλης τῆς κτῆσιν ἐφροντίσαμεν ἂν πενίας. μὴ τοίνυν μηδὲ νῦν ἐπὶ τῇ γῇ μεμενηκότες. ὁ γὰρ καιρὸς ἡμᾶς ἤδη καλεῖ πρὸς ⓦ οὐρανόν· καθάπερ ἐν Ρωμαίοις ἐπιστέλλων ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγε· Νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ὅτε ἐπιστεύσαμεν. Ρωμ. ιγ. ια.

ὄστις ἡ τῷ ἡδονῇ ἕπουσα, οὐχ ἡ τῆς ἀργύρου φύσις· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, ἀεὶ ἐκείνην ὁμοίως πέρπεσθαι ἔδει. εἰ δ' ἡ χρῆσις ἔνεκεν λέγεις, πολλῷ βελτίων ἡ ὕλη· καὶ ταῦτα αὐτοὶ ⟨ὁ⟩ πλουτοποιοῦντες εἰ ποιεῖν δύνανται, ⟨ὁ⟩ τὰ σκεύη ἀπὸ τῆς ὕλης ταύτης ὡς τὰ πολλὰ κατασκευάζοντες. εἰ δέ τῳ ἐχρῆν ⟨ὁ⟩ τύφον ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ἐξ ἀργύρου τοῦτο ποιῆσαι, πολὺ πλείονος ἐνδοθεὶς ἦν τῇ ὕλῃ, οὕτως ἔξωθεν ⟨ὁ⟩ ἀργυρον ἐβάλλοντο, δεικνύοντες ὅτι αὐτὴ μὲν πολὺ πόμα ἡδίον καὶ ὑποτηδεία, σκῆνος δὲ πολὺς τύφον μόνον καὶ ἀλαζονείαν ἐμποιεῖ. τί δέ ἐστιν, ὅλως ἐμοί, ⟨ὁ⟩ οὐκ ἐμοί; ταῦτα γὰρ ὅταν μὴ ἀκριβείας ἐξετάσω τὰ ῥήματα, ῥήματα μόνον ὁρῶ ψιλά. πολλοὶ μὲν γὰρ καὶ ζῶντες ἀπεπνίγοντο αὐτοὶ τῆς αὐτῶν δεισποτείας οὐκ ἴσχυσαν καταφυγεῖν· οἷς δὲ μέχρι τέλους παρέμεινεν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς καὶ ἑκόντες καὶ ἄκοντες αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν ἐξέπεσον. οὐκ ὀπὶ τῶν ἀργύρου δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὀπὶ πάντων πλουτεῖ, καὶ ὀπὶ πάντων ἀπολαύσει, καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ὃ ἐμοὶ ⟨ὁ⟩ οὐκ ἐμοὶ τοῦτο, ῥῆμα δή τις ἴδοι μόνον ψιλόν. ἡ μὲν γὰρ χρῆσις κοινὴ πάντων ὀφθήσεται· πλεονεκτοῦσι δὲ ⟨ὁ⟩ δυκωῦντες αὐτῶν τοῖς κύριοι πάντων οὐκ ὄντων πλὴν ἀπὸ αὐτῶν φροντίδα. ⟨ὁ⟩ μὲν γὰρ ἀπολαύουσι μόνον αὐτῶν· ⟨ὁ⟩ δὲ μὴ τῷ ποιεῖσθαι πολλὴν πλὴν ὀτιμέλειαν, ὃ αὖθ' τοῦτο καρποῦνται, ὁ μὴ τῆς ἀμελείας ἐκφοι.

κεζ ξθ. Οτι πολλὰς ἀνδίας ἀπολυτελεῖς γίνεται τραπέζας.

ω Εἰ δέ τις τὴν πολλὴν θαυμάζοι τρυφὴν, οἷς ὁ τῶν καταχεομένων πλῆθος κρεῶν, τὴν περιττὴν τῶν οἴνων δαπάνην, τῶν καρυκευμάτων πλὴν ἀφιερύαν, τραπεζοποιΐαν καὶ σιτοποιΐαν τέχνας, θαυμαστὰν καὶ δαιτυμόνων ὄχλον, εὖ ἴσθι ὅτι τῶν μαγείρων αὐτῶν ὁσὸν ἄμεινον ἐν τοῖς τοιούτοις ⟨ὁ⟩ πλουτοῦντες ἀφέλειν). καθάπερ γὰρ σκῆνος ὁσὸν διεσπάσθαι, οὕτω ὁσὸν κεκλημένοις αὐτοῖς διδόκασι, μὴ πνος ὀπιλάθωνται τῶν μὴ πολλοῦ πόνου ἡ δαπάνης θαυμασιευαζόντων αὐτοῖς. καὶ τούτῳ μὲν ἐζιώντας τοῖς μαγείροις, καὶ ἕτερον ἂν καὶ πλεονεκτοῦσιν αὐτῶν σκῆνος. οὐ γὰρ μόνον κατηγόρησις, ἀλλὰ καὶ βασκάνους διδόκασι. πολλοῖς γὰρ πολλάκις ἀπὸ τῶν τοιούτων σιμποσίων ἐτάρδη φθόνος, καὶ οὐ πρότερον ἔστη, ἕως κινδύνους ἐπήγαγε τοῦ ἐχάτου. ἀλλὰ σιτεῖσθαι πολλὰ πολλάκις ἡδύ; ἅπαξ· ὅταν καρηβαρίαι, ἡ γαστρὸς διάτασις, ἡ πνεύματος ἔμφραξις, ἡ σκωληκίαι, ἡ ἴλιγγοι, ἡ ἀκλύες, καὶ τὰ ἐπὶ τούτων ἀποπώτερα ἀπὸ τῆς τρυφῆς ταύτης ἀναβλασταίνει δεινά. ἐν ἴδοι μέχρι τῶν πρὸ ἡμέρας λυπηρῶν τὰ τῆς ἀχημοσιώνης ἐκείνης καὶ τὰ τῆς ζημίας ἴσατο μόνον· τινὶ δ' αἱ μάλιστα τῶν νόσων δυσίατοι ἀπὸ τῶν τοιούτων τραπεζῶν ἔρχονται πλὴν ἀρχῶν. καὶ γὰρ ποδαλγίαι, καὶ φθίσις, καὶ νόσος, καὶ θρόμβωσις, ἐν πολλὰ ἐπὶ τούτων χαλεπώτερα ἀπολαύοντα τὸ σῶμα πολιορκεῖ εἰς ἐχάτας ἀναπνοάς. τίνα οὖν μᾶλλον τις ἔχοι τούτων ἀντίρροπον τῶν καθ' ἡδονὴν ἐμπεῖν; ποίαν δ' οὐκ ἂν τις εἵλοιτο σκληραγωγίαν ὑπὲρ τῆς τούτων ἀπαλλαγῆς;

χ. διατάσις κ' ἔμφραξις

χ. ἔστιν

κεζ ο. Οτι χρημάτων καὶ ἡδονῶν τὰ μὲν τρυφᾶν τὰ δὲ τρυφᾶν.

Αλλ' οὐχ ἡ βύτάλεια διαύτη. ἀλλὰ πόρρω τούτων ⟨ὁ⟩ ἀφέστηκε τῶν δυσχερῶν, ὑγιείας καὶ εὐεξίας οὖσα ποιητική. εἰ δ' καὶ ἡδονήν τις ὀπιζητοίη, ἐν ταύτην μείζονα οὖσαν εὑρήσει τῆς τρυφῆς. καὶ πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἐρρῶσθαι, καὶ μηδενὶ τῶν καθ' ὁτιοῦν ἐνοχλεῖσθαι ἐκείνων, ὧν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ πᾶσιν ἡδονὴν οὖσαν καὶ ἀπαρέγχυτον οὐ βάθει ἡδονήν· δεύτερον δ' ἀπὸ τῶν σιτίων αὐτῶν. πῶς; ὅτι ἡδονῆς ποιητικοὶ ὀπιθυμία· ὀπιθυμίαν δ' οὐχ ὁ κόρος, οὐδὲ ἡ πλησμονή, ἀλλ' ἡ ἔνδεια ἐν ἡ αὐθις ποιεῖ. αὕτη δ' οὐκ ἐν ἐκείνοις τοῖς συμποσίοις τοῖς τῶν πλουτοιώντων, ἀλλ' ἐν τοῖς τῶν πενομένων ἀεὶ πάρεσι, πάντος τραπεζοποιοῦ καὶ μαγείρου μᾶλλον ὀπιτάζοντα σοφοῦ τοῖς παρκειμένοις ὃ μέλι. ⟨ὁ⟩ μὲν γὰρ πλουτοῦντες οὔτε πεινῶντες ἐσθίουσι, ἡ χωρεῖ τὸ διψῶν πίνουσι, ἡ ὡρίν σφόδρα αὐτοῖς ἐπέλθοι τινὶ ἀναγκαῖον τοῦ ὕπνου καθεύδουσιν· οὗτοι δ' ἐν χρεία τούτων καθιστάμενοι πρότερον, οὕτως αὐτῶν μετέχουσι· ὃ μάλιστα πάντων αὔξει τὰς ἡδονάς. ἀλλά τί γὰρ, εἰ φασί μοι, καὶ ὁ Σολομὼν ⟨ὁ⟩ ὕπνον τοῦ ἄλλου φησὶν εἶ) ἡδύ, ὑπὸ λέγων· Ηδὺς ὕπνος τῷ ἄλλῳ, ἂν τι πολύ, ἂν τε ὀλίγον φάγῃ; ἆρα ἀλλ' ἐπὶ τινὶ τρωμαλέῳ τινὶ ἀπαλαιῷ; καὶ μὴν ὅτι ἐδάφους, ἡ ὅτι σιδάδος

Εκκλησ. ε. ιβ.

καλύσης αἰαγκαίας, ἐξείας τῆς οἰκίας. Εἰ δ' λέγοι τις, ὅτι τῶ πλήθους ἀπήλακται τῶν ἐστυγχλυάτων, οὐκ ἀναγκαζομήν καὶ ἔκαστον τῶν γειρίμων ὀρᾶσθαι καὶ ἐρυθριᾶν· σφόδρα ἀγροῖκοι μοι δικῆς ἐ τὰ ἀπαλλάττοντα, καὶ τὰ ἀδιάλλοντα τῶ γυναικείω φύσιν τῆ αἰσχύνη. ὅτι γὰρ τὸ φάγεσθαι, ὅτι τὸ κρύπτεσθαι τοῦτο ποιῆ, ἀλλὰ τὸ μὴ ἡ κατέχουσα τῶν ψυχῶν ἕξιν προπέτεια· τὸ δ' ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ αἰδώς. Διὰ ταῦτα καὶ τῶν ἀπηλλαγμένων τῆς εἱρκτῆς ἐκείνης πολλοὶ, καὶ διὰ μέσης τῆς πλήτεως ὅτι τὸς ἀγοραῖς βαδίζουσαι, ὑ μόνοι οὐκ ἐπιστάσαντο κατηγόρους, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἔχοι τῆς σωφροσύνης αὐτῶν θαυμασταί, καὶ διὰ τὸ ἡμάτος, καὶ διὰ τὸ βαδίσματος, καὶ διὰ τῶν ἱματίων ἀνεπιτηδεύτου, τῆς ἕξεως κοσμιότητος ἀφιεῖσαι τῶν ἀκριβῆ λαμπρεσί· οὐκ ὀλίγαι δ' τῶν ἕξεων καθημένων πορρᾶ δόξῃ τοιεῖσθαι ἑαυτάς. ἔνεστι γὰρ καὶ συγκεκλεισμένων μᾶλλον τῶν φαινομένων τοὺς βαλομένους ὅτι δ' εἰκῆ θαι μὴ πολλῆς τῆς προπετείας καὶ τῆς ἀκαμάτητος.

κεφ. ξς'. Ὅτι τὸ πολλὰ ἔχειν θεραπαινίδας, ἀνιαρόν.

Ἀλλ' ἴσως ὁ τῶν θεραπαινίδων πλῆθος ἡδύ; ταύτης μὲν οὐδεὶ χρῆσθαι τῆς ἡδονῆς· τοσαυτάκις ἐχθρὰς φέρειν πάλας· ἀνάγκη γὰρ ἐφ' ἑκάστῃ καὶ ὀργωτέρᾳ καὶ πλουσιωτέρᾳ τραπέζῃ καὶ ἀθυμεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως φορητά, καὶ τὰ τούτων ἐπιγαλεπώτερα· οἷς, ὃ καὶ ἑκάστην διατείνεσθαι τῇ ἡμέρᾳ, ῥαθυμίαν ὑπορρέουσαν, κακουργίαν ἐγκοτοῦσαν, ἀμέλειαν παύουσαν, τῇ ἄλλῃ πᾶσαν αὐτῶν κακίᾳ παιδαγωγοῦσαν. ὃ δ' πάντων χαλεπώτερον, ὅπερ μάλιστα ἐν τῷ πλήθει τῆς τοιαύτης θεραπείας συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν ἐν τῇ τῶν θεραπαινίδων ἑκάστῃ ἀγάπη ὑπερεπής τις οὖσα τύχῃ. ἀνάγκη γὰρ τοῦτο πάντας ἐν ᾧ πλήθει συμπίπτειν. οὐδὲ γὰρ ὥστε πολλὰς κτήσασθαι μόνον, ἀλλ' ὥστε καὶ βιβλίοις πλουτοῦντας ἀσυνδάλοισιν. ὅταν οὖν συμβῇ ἵνα μὴ λάμπειν ἐν αὐταῖς, ἀ τι ἴλῃ ⓦ διασώτῳ τῷ φίλτρῳ, δι' τι μηδὲν περιττερον τοῦ θαυμασθῆναι ἰσχύσῃ, ἢ τῆς ὀδυνῆς ἴσα ἢ τῇ διασύρῃ πᾶν δοκιμασθήσῃ, εἰ καὶ μὴ ᾧ πάθῃ, ἀλλὰ τῇ τοῦ σώματος ὥρᾳ, καὶ ᾧ ἡαύματι. ὅταν οὖν τὰ δοκοῦντα εἶ πρὸς αὐτὸς λαμπρὰ καὶ ζηλωτά, τοσαύτας ἔχῃ τὰς θλίψεις, τί δ' ἂν ἐν εἴποι τοῦ τῶν λυπηρῶν;

κεφ. ξη'. Περὶ τῆς ἀπαρεξίας τῆ παρθενία συμπίπτει.

Ἀλλ' οὐχ ἡ παρθένος ὑπομένει τὰ τῶν οὐδεὶ, ἀλλ' ἀπήλακται παρεχῆς τὸ δωμάτιον, καὶ κεκυμένη πᾶσα ἐκποδὼν ἀπελήλαται. ὥσπερ γὰρ ἐν " βιβλίῳ λιπῶν σιγῇ πάντα κατέχῃ τὰ εἴδη, καὶ τ' σιγῆς πλείων ἔτερα ἀπαρεξία τῶν ψυχῶν, ἃ τι ἂν θέλῃσιν μὴ οὐδεὶ μεταχειρίζεσθαι, διαπέμπος ἐ ᾧ Θεῷ διαλεγομένῳ, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀτενίζειν ὁρῶσαν. ἢς ἂν οὖν ταύτην ἀναμετρήσειε τῶν ἡδονῶν; πόσος λόγος τῶν βιβλίων τῆς οὕτω διακειμένης ψυχῆς; οὐκ ἔστι οὐδείς· ἀλλ' ⓦ τὸ Κυρίου καταπυφάσπες, αὐδὲ μόνοι ὁ μέτρος ἴσασι ταύτης τῆς πυφῆς, καὶ πῶς πᾶσαν σύγκρισιν ὑκ πολλοῦ τὸ ψεύστος νικᾷ. ἀλλ' ὁ πολὺς ἀργυρος ὁρώμενος πάντα χρὴ πολλῶν πρέπει τὴν τέρψιν τοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ πόσῳ βέλτιον εἰς ⓦ θεραπεῖ ἐνορᾶν, καὶ πολλῷ μείζονα ἐκβλύειν καρπὸν τὴν ἡδονήν; ὅσον γὰρ ὁ χρυσὸς καθαρώτερον καὶ μαλθάττου, τοσοῦτον ὁ οὐρανὸς χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πάσης ὕλης λαμπρότερός τέ ὅτι καὶ φαιδρότερος. καὶ αὕτη μὲν χωρὶς φροντίδος ἡ θεωρία, ἐκείνη δὲ μετὰ πολλῆς τῆς μερίμνης· ὁ μάλιστα πάντα χρὴ ταῖς ὅτι θυμίαις λυμαίνεσθαι). ἀλλ' ὁ βούλει ⓦ οὐρανὸν ἰδεῖν; ἔξεστί σοι ⓦ ὅτι τῆς ἀγορᾶς κείμενον ἀργυρον ἰδεῖν. Πρὸς σὲ τοῦτο ὑμῖν λέγω, κὴ ⓦ μακάριοι Παῦλον, ὅτι οὕτως ἐπιθυμεῖτε πρὸς ⓦ τῶν χρημάτων ἔρωτα. ἀλλ' οὐκ ἔχω τί εἴπω. πολλὴ γάρ με σιγᾷ " κατέχει ἀπορία, καὶ οὐ δύναμαι ζωγραφεῖν, πόθεν ἄρξωμαι, ὡς εἴπεῖν, ὃ τῶν θυσιαστηρίων ὄγκος, ὅταν μὲ ἔξῃ μετ' εὐκολίας καὶ αἰσίσεως τέρπειν, οὐδὲ ἡδονῶν ὃ πρᾶγμα πάντων). ὃ δ' ᾧ φροντίζειν καὶ πρεσβεύεσθαι καὶ μερίμνας, μάλιστα πάντων ἥδοι). διὰ τί γὰρ αὐτοῦ οὐχ οὕτω τέρπει ὁ χείμαρρος ὅτι τῆς ἀγορᾶς ἀργυρος, ὡς ὁ κὴ τῶν οἰκίας; καίτοιγε λαμπρότερος ἐκεῖνος ὅσῳ, καὶ μερίμνης ἀπάσης ἐλευθέραν ἀφίησι τῶν ψυχῶν. ὅπου, φησὶν, ἐκεῖνος μὲ οὐκ ἐμός, οὗτος δ' ἐμός. ἡ πλουτοεξία ἀρὰ

ὅτι

α. Κορ. ε. ι.

χ. αἰσχύνῃ

χ. ἀδῶν

χ. κατέχει

ρυθμία δέγεται· ἢ οὔτε τὴν γλῶτταν ἀφίησιν ἀπηχές τι ἢ δυάρμοστον φθέγξασθαι, ὅτε ⟨ϟ⟩ ὀφθαλμὸν μόνον διαφεύγοιτος ⟨ϛ⟩ ἐστόπωσε σιδήρου, οὔτε τὸν ἀκοὴν δέξασθαί τι τῶν ἀπροσηκόντων μηχῶν. ἢ ποδῶν ἢ αὐτῇ μέλει, ὥστε μὴ ἄζαχτα βαδίζειν ἢ δέγεσθυμμένα, ἀλλ' ἁπλαστόν τινα ⟨ϛ⟩ ἀνεπιτήδευτον ἔχειν τὸν βάδισιν· ἢ ⟨ϟ⟩ ἀπὸ τῶν ἱματίων. ἢ καλλωπισμόν ὑποκόψασα ἢ τῷ προσώπῳ πλάσμα συνεχῶς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τῷ γέλωτι, ἀλλὰ μηδὲ πρόφασιν μειδιᾶν, ἀλλ' ὑποσκιῶσιν αἰδέσιμον αἰεὶ ἢ αὐχηρὸν ὑποδείκνυσθαι, ἢ πρὸς δάκρυα πρόχειρα ἀφαπτόμενος, πρὸς γέλωτα ἢ μηδέποτε.

χ. ὑποκύπτειν

Ὅταν ἢ δάκρυον ἀκούσῃς, μηδὲν ὑποπτεύσῃς σκυθρωπόν. τοσαύτην γὰρ ἔχει τὰ δάκρυα ἐκφύσει τὴν ἡδονήν, ὅσην οἶδεν ὁ γέλως τῷ κόσμου τούτου. Εἰ ἢ ἀπιστεῖς, ἄκουσον τοῦ Λυκᾶ λέγοντος, Ὅτι μακαριοῦσιν ⟨ϟ⟩ ἀποστολοι ἀνεχόμενοι ἀπὸ προσώπου τοῦ ζωοδρίου χαίροντες. χαίτοιγε ὁ ταιαύτη τῶν μακάρων ἡ φύσις. οὐ γὰρ ἡδονῇ ἢ χαρᾷ, ἀλλ' ὀδυνῶν ἢ πόνοι ἐργάζεσθαι εἴωθεν. ἀλλ' ἡ μὲν τῶν μακάρων φύσις οὐ τοιαύτη· ἡ ἢ εἰς * Χριστὸν πίστις τοιαύτη, ὡς ἢ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν προσημῶν κρατεῖν. Εἰ ἢ μάστιγας ἡδονῇ ἔπεκτο ἀφ' ἡ Χριστοῦ, " τί θαῦμαστον, εἰ ἢ τὰ δάκρυα ὃ αὐτὸ ἐργάζεται ἀφ' ⟨ϟ⟩ αὐτοῦ; ἀφ' τοῦτο γὰρ τιμῶ ἢ τιθλιμμένῃ ἐκάλεσεν ὁδόν, ταύτην πάλιν καλῶ ⟨ϛ⟩ ζυγὸν χρηστὸν ⟨ϛ⟩ φορτίον ἐλαφρόν. τῇ μὲν γὰρ φύσει ὃ πρᾶγμα τοιοῦτόν ἐστι· τῇ ἢ τῶν καταρθιώτων προαιρέσει ἢ ταῖς ἐλπίσι τὰ χρηστὰς σφίδρα ἔχῃ καὶ φορτ. ἀφ' * τὸ θύρυχόρου ἢ πλατείας τὸ στενὴν ἢ τιθλιμμένην μᾶλλον πλείονος ἂν τις ἴδοι προθυμίας ὁδὸν ὁπόσους εἰς τὸν ἐλευθέρους αὐτῶν οὐ ἀφ' ὃ μὴ θλίβεσθαι, ἀλλὰ ἀφ' ὃ τῶν θλίψεων αἰσθήσεις εἴη, καὶ μηδὲν πάσχειν ὑπ' αὐτῶν, ὃ ἢ τὸν ἄλλους εἰκός. ἔχει μὲν γὰρ θλῖψις ἢ ζωὴ ὁ βίος· ἀνὴ ὅταν αὐτὸν πρὸς τὰ τῆς γάμου προβαλώμεθα, τότε θλῖψις μᾶλλον καλῶ.

γ. τὴ σκυθρωπάζοντες,

* αὐτὴ

Μαθ. ε. ιγ. ια. λ.

χξ ξε. Ὅτι πάντα τὰ ἀξίωτα τῆς παρθενίας τῶν ἀδύνατον μόνον ἐν γάμῳ εἶναι αὐτήρετα

Τί γὰρ, εἰπέμοι, τοῦτο πρᾶγμα ⟨ϟ⟩ βίου ἡ παρθένος ὑποπτεύει τοιοῦτον, ὃ μὴ ἔνεστιν, ὡς εἰ πᾶν, ἑαυτὸν ἡ γαμομένη, ὧδίσι ⟨ϛ⟩ οἰμωγαῖς δέγεσθαι; τοσαύτη γὰρ τῆς ἀλγηδόνος ταύτης ἡ τυραννὶς, ὡς καὶ τὸν θείαν γραφὸν, ἰώντα δὲ ἀγκαλωπᾶσι, καὶ λιμὸν, καὶ λοιμὸν, καὶ ἀφορίαν τῶν καλῶν αἰνίττεσθαι βούλεται, ὠδῖνας πρᾶγμα τὰ τοιαῦτα καλῶν. καὶ ὁ Θεὸς ἢ αὐτὴ παιφορίας αὐτὸν ⟨ϛ⟩ ἀρᾶς ἐπέθηκε τῇ γυναικί· " ὃ ὃ πάλιν λέγω, ἀλλὰ ὃ ὅτι πάλιν μὴ πάντων καὶ ὠδίνων. Εἰ λύπαις γὰρ, φησι, τέξῃ τέκνα. ἡ ἢ πρᾶγμα αὐτὸν ταύτης ἔσχε τῆς ὠδῖνος καὶ τῆς ἀρᾶς. ὁ γὰρ τὸν ἀπὸ τοῦ " νόμου καθάραι λύσας, καὶ ταύτην ἔλυσε μετ' ἐκείνης.

χ. γάμου

Γεν. γ. ιϛ.

νιζ ξϛ. Ὅτι τὸ βαδίζειν ἢ σκιρτᾶν ὅλη ἀνώτερον ἦλιν.

Ἀλλὰ τὸ προφέρεται ὅτι τ' ἀληθὲς ὅτι ἡμιόνων ἡδύ· τύφος ὅ τοι τοῦτος μόνοι, ἡδονῆς ἢ ἀπιστέρηται πάσης. ἢ ὥσπερ ὅτι ὃ σκότος ὃ φωτὸς ἀμείνων, ὑδὲ ὃ συγκεκλεῖσθαι ὃ λελύσθαι, ὅτι τὸ πολλῶν χρήζειν ὃ μηδενὸς ὅπως ὑδὲ αὐτὴ τοῖς οἰκείοις ποσὶ μὴ κεχρημένη ἄμφοιν διακείσθαι. Τοιγὰρ ἀνδίας, ὅσας ἐκ τύτων ὑποπτεύῃ ἀνάγκη, παύομαι. ἢ γὰρ ὑχ ὅτι βύλεται ἔξεστι αὐτὴ τῆς οἰκίας προελθεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις χρησίμως τινὸς κατεπείγοσης ἐξόδου, οἴκοι μένει ἀναγκάζεται, καθάπερ τῶν ἐπαυτῶν ⟨ϟ⟩ τοὺς πόδας ἀποτετμημένοι, καὶ οὐκ ἔχοντες ὅπως φέροιντο. κἂν μένῃ ὁ ἀνὴρ τύχῃ τοιοῦτος ἡμιόνου ἀπαγόμενος, μικροψυχίᾳ, καὶ μάχῃ, καὶ πολλῇ πρασιώπησις· ἂν ἢ αὐτὴ μηδὲν τῶν μενόντων προφερομένη τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐργάσηται), ⟨ϟ⟩ ὕδρα ἀφεῖσα, καθ' ἑαυτῆς πέσῃ τὸν θυμὸν, ἀφαπτώσασα συνεχῶς ἑαυτὸν τῆς ἐπηρείας ἑαυτήν. καὶ πόσῳ βέλτιον ἦν τοῖς ποσὶ κεχρημένην (ἀφ' ὃ γὰρ τοῦτο ἡμῖν αὐτὸν ἐποίησεν ὁ Θεὸς) μηδὲν τούτων ὑποπτεύειν τῶν δεινῶν, ἢ βαλαντιόλιον θρύπτεσθαι, τοσαύτην ἔχειν λύπης καὶ μικροψυχίας ὑπόθεσιν; οὐδὲ γὰρ αὗται μόναι αἱ προφάσεις αὐταὶ οἴκοι κατέχουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀλγοῦσαι τοὺς πόδας τύχῃ, ἢ τι ἀμφοτέρας ταῖς ἡμιόνοις, ἢ τι θατέρας, τὸ αὐτὸ ⟨ϟ⟩· καὶ ὅταν δὲ εἰς πόλιν ἀφεθῶσι συμβῇ (συμβαίνει ἢ τοῦτο καθ' ἕκαστον σκιαυτὸν, καὶ ὅπου πολλαῖς ἡμέραις) αἰσχύνη πάλιν οἴκοι μένειν ὥσπερ διδυμόλιν, καὶ μηδὲ χρείας καλούσης

χαλινὸς

μάθοισι μεείμενδω· μᾶλλον ὃ ϗ χαλεπωτέρσι. ἐ γὰρ ὸ βαλανείοις ϗ ἐκκλησίαις πᾶσι γίνονται αἱ τὰ τοιαῦτα κεκουρημένσαι γυναῖκες. κἀκείνων ὃ πολλάκις χωλές, ὑπὸ τῦ πλήθους ὠθυόμεναι ϗ πιεζόμεναι αἱ χρυσοφορέμσαι, σὸδὲ αἰσθάνονται ἐκπεσόντος αὐτὰς τῦ χρυσίου πινός. οὕτω γοῦν πολλαὶ ὐ ζῶσι μένοι, ἀλλ' πολλῷ τύτων ἐπιμωτέρα πᾶσι διέξοδος ἀπὸ πημίων συγκειμένα λίθων ἁρμοσθέντα καὶ ἐκπεσόντα ἀπόλεσαι.

χϛ ξϛ. Οτι τὸ χρυσοφορεῖν ϗ τὸ κάλλει κυμαίνεται, ϗ τὸν ἀμορφίαν ὀπτύειν.

Πλὴν ἀμὰ μηδὲ σῦτ' ἔστω ὁ φόβος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἐξηρήσθω ἡ φρονπίς. τί ὃ ὄφελος; Εἶδον ἔπεσε, φησι, ϗ ἐθαύμασιν. ἀλλ' ὐ τὸν πᾶσι κεκειμένον, ἀλλὰ τὰ κεκείμενα, ἐκεῖνον ὃ ἁρμόττει καὶ ἐκάκισε πολλάκις, ὡς πᾶσι τὸν ἀξίαν κοσμεμένον αὐτῆς. εἰ μὲ γὰρ βέμορφος ἦ, λυμήνεται ἂν κάλλει τῆς φύσεως (ὁ πολὺς γὰρ κόσμος ἐκεῖνος σὐκ ἀφίησιν αὐτὸ φαίνεσθαι γυμνόν, ὃ πλέον αὐτῦ μέρος ἀφαιρούμενος) ἐὰν ὃ ἄμορφος ἦ ϗ δυσειδής, ἀπορπισθέντα ἀπέδειξεν ἕτερον μᾶλλον αὐτόν. ἡ γὰρ ἀμορφία πάντα χόν καθ' ἑαυτὴ μὲ φαιδρόν, ὅσοι ὀρθῶς, φαίνεται μόνον ὅταν μὴ αὐτῇ πᾶσα λίθος λαμπρότης, ἢ καί τέτερός τινος ὕλης κάλλος, ὑπτύπτε ὃ εἰς δυσείδειαν μειζόνως. τὸ τι γὰρ τῦ σώματος μέλαν πολλῷ μελάντερον διάκυσιν ἐπικείμενον τῦ μαργαρίτυ ὃ φῶς, καὶ ὥσπερ ἐν σκότῳ σίλβον· τὸ τι τῦ προσώπυ δυσχέρπλασον τὰ τῶν ἰμαρίων αὐτὴ πολὺ κάκιον ἀποφαίνει, σὐκ ἀφίστα καθ' ἑαυτὸν ἀγωνίζεσθαι τῆς ὄψεως τύπον πᾶσι τοῖς θεαταῖς, ἀμὰ πρὸς ὃ χλροποίητον σκῆνος καὶ ἀμήχανον κάλλος· ὅλον ἡ μείζων ὕλη γίνεται. ὁ γὰρ διεσπαρμένος ἐν τοῖς ἱματίοις χρυσὸς, καὶ ἡ πολλὴ τῶν τοιάδε ἐργαζομένων ποικιλία, καὶ ὁ λοιπὸς κόσμος ἅπας, καθάπερ τις ἀθλητὴς ἡμπαγὴς θυρεὸν ἔχων σφενδόνην φορεῖν πειρᾶται καὶ ἀκοντίζειν καὶ λιμφτέντα πρὸς ἀγωνιστὴν ἀπαγαγεῖν, σὕτω πρὸς τὸν τῦ προσώπυ δόξαν τῆς κεκειμένης καταβαλεῖν, πρὸς ἑαυτὸν ἕπεσπάται σὸν θεατάς, ἐκείνην μὲν καταγελᾶσαν μειζόνως, αὐτὸν ὃ μᾶλλον ἐκφοβοῦσαν θαυμάζεσθαι κατασκευάζων.

χϛ ξζ. Πῶς κόσμος τῆς παρθενίας ϗ τί τὸ κάλλος.

Ἀλλ' ὐχ ὁ τῆς παρθενίας κόσμος τοιῦτος. σὐ γὰρ λυμήνεται τῇ κεκειμένῃ· ὅπῳ μηδ' ὅλως σωματικός, ἀμὰ τῆς ψυχῆς ὅλης. καὶ διὰ τῦτο μᾶλλον ἐστὶν ἀνεπίδεκτος τοῦ δυσειδῦς ἢ, μετὰ τὸν δυσείδη θήλεως, κάλλος ἀνεπιδεὲς ἀμήχανον· μᾶλλον ἀφεία καὶ φαιδρά, λαμπροτέραν εἰργάσατο. ὐ γὰρ λίθοι καὶ χρυσὸς, σὐδὲ ἱματίων πολυτέλεια, σὐδὲ χρωμάτων πολυτελὴς αὐτὴν διαφόρεσα, σὐδὲ ἄλλο τοιῦτον σὐδὲν τῶν φθαρτῶν ἐκείνοις κοσμεῖ τὰς ψυχάς· ἀμὰ αἰδὼ τύτων ἡσυχία, πάμψυχίδος ἱερὰ, ὠραιότης, ὑπτιότης, πιότης, μαθυμία, ἁπλοφορσύνη, καρτερία, πάντων ἁπλῶς * τῶν ἐν τῷ βίῳ πρεσγμάτων ἐκφυγία. ϗ γὰρ ὀφθαλμὸς αὐτῇ οὕτω μὲ καλὸς ϗ ὠραῖος, ὡς αὐτὴ μὴ θεᾶσθαι τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις, ϗ τύτων διαπύτιν ἔχει ἐκείνην· οὕτω ὃ καθαρὸς ϗ διαυγὴς, ὡς αὐτὴ τῶν σωματικῶν τὰ ἀσώματα κάλλη δυνάσθαι καθορᾶν· οὕτω ὃ ἥμερος ϗ γαλήνιος, ὡς μηδὲ πρὸς σὸν ἀδικούμενος ϗ ζωπρὸς λυπούμενος ἀγεμίσεσθαι ϗ ἀμύνεσθαι, ἀλλὰ ϗ πρὸς τύτους ἡδὺ καὶ μειλίχιον ἐνορᾶν· κοσμιότης ὃ αὐτῆ τοσαύτη πρόκειται, ὡς ϗ σὸν ἀκολάστως αἰσχύνεσθαι ϗ ἐρυθριᾶν, ϗ τῆς οἰκείας ἐσθῆτος μανίας, ὅταν πρὸς αὐτὴν ἴδωσιν ἀκριβῶς. ὥσπερ ὃ γυναικὶ κοσμία τὸν ἀκτενισμένον θεράποντον ϗ αὐτὸν ἐν τοιαύτοις αἰάγκη, κἂν μὴ βούλῃ· οὕτω ϗ τὸν ζαρκὸς τῆς οὕτω φιλοσόφου ψυχῆς πρὸς τὰ ἐκείνης κινήματα, ϗ τὰς οἰκείας ἀνάγκη ῥυθμίζεσθαι ὁρμάς. ϗ γὰρ ὀφθαλμὸς, ϗ γλῶττα, ϗ σχῆμα, ϗ βάδισις, ϗ πάντα ἁπλῶς πρὸς τὸν ἔνδον διατάξεως χαρακτηρίζει· ϗ καθάπερ μύρου βαρύτιμον καὶ εἰς ἄγλος ἀποκλῆ, ὧ ἄνερ τῆς οἰκείας ἀναχεῶσαν βιωσίας, οὐ σὸν ἔνδον σὲ πλησίον ἑστῶσας μόνον, ἀλλὰ ϗ σὸν ἔξω πάντας ἐμπίπλησι τῆς ἡδονῆς· οὕτω ϗ ἡ τῆς πνευματικῆς ψυχῆς βιωσία ταῖς αἰσθήσεσι παρέρρεσα, σὸ δεικνῦ τὸν ἔνδον ἀποκειμένον θησαυρὸν, ϗ τὰς χρυσᾶς τῆς βιοσμίας ὑπεβάλλουσα πᾶσιν ἰδίας, σὲ πολλῇ τῶν ἄλλων ἔχεσι βυ-

ρυθμία

κ. καὶ τῆς τύτων διαπύτιν ἔχει ἐκείνην

κ. μειλίχιον ἰδέαν

κ ἀποκείμενον

μεί μνης ἀφορμὴ, ἢ μήτε ἄλλη τις αἰτία, μήτε θάνατος ἄωρος ἀφαιρήσεται τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐν μιᾷ πολλοὺς διεξιόντας ἡμέρᾳ ἢ, ὃ τούτων πολλῷ μακαριώτερον εἶναι δοκεῖ, μνήσεσθαι μὲν τῶν παίδων κληρονόμων· σὺ δὲ γοῦν ἀμφοτέρους ὁμοῦ τοὺς πεμπόντων μὴ γῆρας μακρὸν. καὶ τί δὲ πέρας, ποῖον δὲ κέρδος ἐκ ταύτης τῆς πολλῆς ἡδονῆς ἔχοντες ἀπελθόντες ἐκεῖ; ὃ γὰρ πολλοὺς παῖδας καταλιπεῖν, καὶ καλῆς ἀπολαῦσαι γυναικὸς μὴ τρυφῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν ἀρτίως ἐλέγομεν, τί πρὸς ὃ δικαίως ἡμᾶς ὠφελήσαν δυνήσεται ἐκεῖσε τοῖς αἰωνίοις πράγμασι καὶ ἀληθινοῖς; οὐδέν. οὐκοῦν σκιὰ ταῦτα καὶ ὄναρ. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀγαθοῖς ὄντες ἡμᾶς αἰσθώμεθα καὶ πέρας οὐκ ἔχοντας, μηδὲν ἀπὸ τούτων δυνηθησόμεθα κερδᾶναι, μήτε παρθενίας ἀπολαῦσαι ἴσως, ἐν ἴσῳ τοῖς οὐ μεταλαβοῦσι μεταλήψεται ἡμᾶς. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἐν χιλίοις ἔτεσι μίαν νύκτα μόνην εἶδεν ὄναρ χρηστὴν, πλέον τι τούτου ἕξει φήσομεν τοῦ μὴ ταύτης ἀπολελαυκότος τῆς ὄψεως. καίτοιγε οὐδὲ ὅσοι ἐθέλομεν, εἶποι. οὐδὲ γὰρ ὅσοι τὰ ἐπίγεια ἀπολιπόντες τῆς ἀληθείας, τοσοῦτον τὸ ἐν ταῦτα ἀφέσκηκε τῇ ἐκεῖ, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον· οὐδὲ ὅπερ ὅστις ἐν ἔτεσι χιλίοις μίαν νύξ, τοσοῦτον ὁ παρὼν αἰὼν πρὸς τὸν μέλλοντα· ἀλλὰ καὶ τούτῳ πολλῷ πλέον πάλιν ἐστὶ μέσον. ἀλλ' οὐ τὰς τῆς παρθενίας ἀπολαύσεις ἐκείνας, ἀλλὰ πολλὴν ἄπεισιν ἔχουσα τὴν ἐμπορείαν. μᾶλλον δὲ λόγου αὐτὴν ἀξιοῖ σωθῆναι.

Οὐκ ἀναγκάζει δὲ πολυτελείαις τὸν νυμφίον, οὐδὲ, μή τινα ἀπάτην ἐπεισμείνῃ, δίδωκε. Θεὸς γάρ ἐστιν, οὐκ ἄνθρωπος, διαστάσεις, οὐχ ὁμόδουλος· καὶ τῶν μὴ νυμφίων ἐστὶ μέσον τοσοῦτον. σκέψαι δὲ καὶ ὅτι τίσιν ἀριθμοῦσι. καὶ οὐδὲ ἀνδράποδα, οὐδὲ γῆς πλήθρα, οὐδὲ τόκοι καὶ τόκοι χρυσίου ταλάντων, ἀλλ' οὐρανοὶ καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀγαθὰ ταῦτα ἔθνη τούτης τῆς νύμφης ἐστί. τοῖς τοίνυν, ἃ μὴ μεγαλοψυχίᾳ φρίττει τὰ τῶν ἄλλων ἔνεκεν, καὶ ὅτι τοῦ ζωοποιοῦντος αὐτὰ δέσποτα· ἃ δὲ παῖδες καὶ παῖδες τὰ τελευτὰ, καὶ βαρυῦνται τὴν ζωὴν, ἀποδύσασθαι τὸν νυμφίον ἰδίων τοῖς τοῖσδε καὶ τοῖσδε, καὶ τῆς δόξης ἀπολαῦσαι ἐκείνης.

Οὔτε δὲ πενίαν συζῆν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ γάμου, παραιτήσασθαι δυνάσθ' αἱ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον πλουτίσειν τὸν νυμφίον τὸν ἐκοῦσαι τοῦτο ἀναμένουσαι ποιεῖ· ὅτι δὲ οὐκ ἀπαιτεῖ γεωργίαν, ὅτι δὲ μὴ ἀναλήμπτου τοῦ τοῦ σώματος ὄψεως, ὅτι ἄλλο τοιοῦτον οὐδέν. καὶ τί λέγω ταῦτα; καὶ γὰρ μυδὲ ἐλευθέρα οὖσα τύχῃ, οὐδὲ τοῦτο αὐτῆς λυμήνεται τὸν μισητόν, ἀλλ' ἐρχεῖ ψυχὴν ἐπιδείξασθαι καλὴν, καὶ τῶν προτιόντων τυχεῖν. οὐκ ἔστιν οὐκ φοβηθῆναι ζηλοτυπίαν, οὐκ ἔστιν ἀλγῆσαι ἀναφθονουμένου ἑτέρᾳ γυναικί, ὡς λαμπροτέρᾳ συνεζευγμένην αὐτῷ. οὐ γάρ ἐστιν ὅμοιος αὐτῇ, οὐδὲ ἴσος οὐδείς, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐγγύς. τὸ δὲ τῷ γάμῳ καὶ τῶν σφόδρα πλουτούντων ἐκ μεγάλης δυναμένων ἔχειν τὴν ἀνδρα, ἀλλ' ὅμως δυνατὸν ἐν ἑτέρᾳ βύρσῃ πολλῷ μείζονα ἔχουσαν. ἀλλ' οὐκ ὡς ἔτυχε δὲ ἐλαττοῦν τὸν ἐκ τῆς τῶν κτήσεων ἀφθονίας ἡδονὴν ἢ τῶν μειζόνων ἀφθονίαν. ἀλλ' ἡ πολλὴ τρυφὴ τῶν χρεισίων, καὶ τῶν ἱματίων, καὶ τῆς τραπέζης, καὶ τῆς ἄλλης ἁβρότητος, ἰσθμὸν δηλεάσασα ψυχὴν καὶ ἐφελκύσασθαι; καὶ πόσαν τούτων ἀπολαύουσαν γυναῖκα; ὃ γὰρ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων μέρος πενία συζῆ δὲ ταλαιπωρείας καὶ πόνοις. εἰ δὲ πίνες εἶεν αἱ τούτων μετέχουσαι, σφόδρα μὲν ὀλίγαι δὲ διαρρήδην· καὶ αὗται δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ δοκοῦσι. οὐδὲν γὰρ ἐφίεται τοῖς τρυφᾶν, ὡς καὶ ἀπεδείξαμεν τοῖς τοιούτοις λόγοις.

Πλὴν ἀλλὰ ἐῶμεν πάλιν τοῦ λόγου καὶ ταύτην συγχωρῆσαι τὴν τρυφὴν, καὶ μὴ τὸ σωφρονεῖν, μήτε Παύλου ἀπιστῆσαι ἐκείνου τοῖς χιλιάσασι τῶν γυναικῶν. τί δὲ ὄφελος τῶν πολλῶν χρεισίων; ἔσται μὲν οὐδὲ, βασκανία δὲ καὶ φθόνος οὐχ ὁ τυχών. καὶ γὰρ μόνοι ὅταν εἰς τὸ κλεῶνιον αὐτὰ ἀποθῶνται, οὐδὲ νικᾶς καταλαβοῦσης μόνον τὰ σεαυτοῦ τῆς φειδοῦς, ἀλλὰ καὶ ὅταν αὐτὰ σεαυτοῦ, καὶ ὅταν ἡμέρα ᾖ, τὸν αὐτὸν ἐπισωρεύσουσι

μνήσεσθαι

χ. ἀφαιρήσεται

χ. ἀπολαύσει

χ. πενίας
χ. κόπους.
χ. ἐρεῖπται
χ. σεσίηκεν
χ. συζῆ τῷδε

χ. ζωοποιοῦντος

χ. παρθενίας

χ. ἡ παρθένος

χ. ἐν ᾧ

χξ ιθ. Οτι εὔκολον ἡ παρθενία.

χ. Ζωοποιοῦμένου

χξ ξ. Οτι ἡ παρθενία ὑψηλὸν ἐπιτήδευμα τῷ ἐν ἡμῖν.

ἰσ. ἀπολαύσει

χ. πενίας
χ. κόπους.
χ. ἐρεῖπται
χ. σεσίηκεν
χ. συζῆ τῷδε

χξ ξα. Οτι τὸ χρυσοφορεῖν μείζονα τῆς ἡδονῆς ἔχει τὸν φθόνον.

μόνοις

κινδυνεύουσι· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἀφῆκε τὰ ἐκ τοῦ πολέμου, ἀπὸ τῆς εἰρήνης δὲ ἀναφύεται τὰ τοιαῦτα. ἀλλ' ἐπειδὴ πολὺς μεταξὺ γέγονε χρόνος, ἀπεξηράνθη μὲν ἡ πηγή, ὥσπερ αὐτὴ κωλύουσα τὸ πλεῖν. ὅταν δὲ ὁ τοῦ πολέμου καιρὸς ἔλθῃ, ἀφανισθήσονται μὲν καὶ ἀφανισθήσονται τοσούτῳ χρόνῳ πονηθέντες πολλῷ μᾶλλον· αἱ δὲ μάχαι ἰσχυραὶ πάντα συνεκάουσαι καὶ τὸ χάλκιον χρῆσαι. θορυβοῦσι δὲ αὐτὸν καὶ ἄλλαι μυρίαι τοιαῦται φροντίδες. ἡ γὰρ ἀθλία καὶ ταλαίπωρος κόρη, καίτοι οὕτω σφοδρῶς ἐκεῖνον καταπεπονθυῖα, δέδοικε τούτων οὐκ ὀλίγα, μήποτε λελωβημένον καὶ ἀπηνῆ αὐτὸν ἀφίδῃ καὶ ὑγιοῦς προέλθῃ, μήποτε αὐτὴ ἄρρενος ἥλω. ἐπεὶ γὰρ αὐτὴ οὐκ ἦν ἐκείνου τὸν ὠδίνων ἡ ἀγωνία θορυβοῦσα τότε. οὐδὲ γὰρ ἐν οἷς εἰσὶν ἐκεῖνοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὧν τῆς αἰτίας ἀφεῖνται, καὶ τούτοις διδύκασι τοὺς ἄνδρας οὐκ ὀλίγοι ἢ ἐν ἐκείνοις· καὶ τὸν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἀφέσαι σκοπεῖν ἐν τούτῳ κινδυνεύοντι, μεμνῆσθαι μή τι τοιοῦτον καὶ τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀκολάστῳ πάθῃ· τὸ δὲ παιδίον πεσόντος εἰς τὸν χόλον, καὶ ταφέντα φανέντα φροντίδες, αἱ τῆς σωτηρίας, αἱ τῆς ἀναστάσεως. καὶ μὲν δὴ φύγῃ εἰ τύχοι καὶ τοὺς ἀρετὸν ὀπτὸν ἴδῃ, πάλιν ἐν φόβοις ἔσται, μή τι πάθῃ ἄλλο ὁ παῖς, μὴ θανάτου ἄωρον ἐπιστῇ, μὴ μεταβάλῃ τοὺς κακίας τινός. οὐδὲ γὰρ ἐκ πονηρῶν χρησοὶ γένηται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ σπουδαίων φαῦλοι καὶ πονηροί. καὶ μὴν τούτων ἡ ἄνθρωπος ἀπόκλητος, ἀφορητοτέρα ἔχει τὸν λύπην, ἢ εἰ τοῦτο τὸν ἀρχὴν ταῦτα ζωὴ τίνων. ἐγὼ δὲ ἅπαντα μᾶλλον τὰ χρήματα βέβαια, ὁ γοῦν ἀπὸ τῆς μεταβολῆς ἀεὶ πρέσεστι αὐτοῖς φόβος, καπασείων τὸν ψυχὴν τοῦ τεκόντος, ἡ πολὺ τῆς ἡδονῆς ἐστὶ τιμωρὸς μείζων. ἀλλ' οὐ πᾶσι τοῖς μεγαλοκόσι παῖδας ἔχειν συμβαίνει· οὐκοῦν ἑτέροις μοι λέγεις πάλιν ἀθυμίας ἐστὶν ὅτε. ὅταν δὲ ὦσι παῖδων ὄντων, καὶ οὐκ ὄντων, καὶ χρηστῶν ἀνομάτων καὶ πονηρῶν, ἀμφίβολος ἐστὶν ἡ λύπαις καὶ φροντίσι, πόθεν λοιπὸν ἡδέως καλέσομαι τὸν ἐν τῷ γάμῳ ζωήν; πάλιν αὖ μὴ ὁμοιοσώπως εἰ ἐστὶν ἀκολάστως διατεθῶσι, φόβος μὴ θάνατος ἐμπεσὼν διακόψῃ τὸν ἡδονήν· μᾶλλον δὲ ἐκεῖ φόβος τοῦτο μόνον, οὐδὲ μέχρι ὑποδοχίας ἐστὶν· ἀλλὰ καὶ εἰς ἔργα αὖθις ἐστὶν ἐλθεῖν πάντως ἀνάγκη. οὐδὲ γὰρ ἔχει ὅπως διελθεῖν ποτὲ τὴν ἡμέραν μιᾶς ἀμφοτέρους πλυθτισαι ζῶμεν. τοῦτο δὲ οὐκ ὄντος, ὃ λοιπὸν μόνον ἀνάγκη πολὺ τὸ θανάτου χαλεπώτερον ὑποφέρειν ζωήν, ἢν τι πολλὰ τύχῃ ἐστὶν ἀκριβὲς χρόνου, ἢν τι ὀλίγον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ὅσῳ πλείονα τὸν πεῖραν ἔλαβε τοσούτῳ μείζονα ἔχει τὸν ὀδύνην, τῆς πολλῆς ἐστὶν ἡδονῆς ἀφόρητον ποιούσης τὸν χωρισμόν· ὁ δὲ ἀρτίως ἠγάσατο καὶ ἐμπλησθεὶς τῆς φιλίας, ἀκμαζούσης ἔτι τῆς ἐπιθυμίας, αὐτὸν ἀφαιρεῖται, αὖθις τοῦτο μᾶλλον ἐκείνου πενθεῖ, καὶ ἐξ ὑποθέσεως σκοπεῖν ἴσως ἀμφοτέροις ἐστὶν ἢ τοῖς λυπηροῖς. τί δὲ χρὴ λέγειν τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ γινομένους χωρισμούς, τὰς μακρὰς ἀποδημίας, τὰς ἐστὶν ζυγομένας αὖθις ἀγωνίας, τὰς νόσους; καὶ τί τοῦτο πρὸς τὸν γάμον, φησί; μάλιστα μὲν, ἡ ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς τοῦτου πολλαὶ πολλάκις ἐρρώγασιν. καὶ γὰρ ὑβριαθεῖσαι καὶ ὀργισθεῖσαι, τοτὲ μὲν ἐστὶν τοῦ θυμοῦ, τοτὲ δὲ ἐστὶν τῆς ἀθυμίας, πολλοὺς ἔτεκον πυρετούς. ἐὰν δὲ καὶ παρόντος μηδὲν παθοῦσι τοιοῦτον, ἀλλὰ πρόσκοποι ἀπολαύσωσι διαπάντος, ἐστὶν τῆς ἀποδημίας εἰς ταῦτα πάλιν προείσαται τὰ κακά. πλὴν ἀλλὰ ταῦτα πάντα προΐδωμεν, καὶ μηδὲν ἐγκαλῶμεν τῷ γάμῳ· ἀλλ' οὐχὶ μὴ τούτων κακείνης αὐτὴν ἀπαλλάξαι δυνησόμεθα τῆς αἰτίας. ποίας δὲ ταύτης; ὅτι τὴν ὑγιαίνοντα οὐδὲν ἀφίσιν ἄμεινον τοῦ κέντρου διακεῖσθαι, ἀλλ' εἰς τὸν αὐτὸν τῷ κεντοῦντι καθίστησιν ἀθυμίαν.

κεφ. ιη. Ὅτι οὐδὲν μέγα ὁ γάμος· καὶ πάντα διαφύγοι τὰ λυπηρά.

Βούλει δὲ ταῦτα πάντα ἐκβαλόντες, γυμνὸν τὸν λόγον τὰ ἀδύνατα, καὶ συγχωρήσωμεν ἡδέσθαι γάμον πάντα ὁμοῦ ἔχοντα τὰ ἀγαθά, πολυπαιδίαν, εὐπαιδίαν, πλοῦτον, γυναικὸς σωφροσύνην, κάλλος, ἐμπειρίαν, ὁμόνοιαν, γῆρας μακρόν; πρόσεστω δὲ ἡδονὴ τοῖς φιλοῦσιν, καὶ μηδὲν ὀχλείτω πάθος, ὁ φόβος τῆς τούτων μεταβολῆς· ἀλλ' ἔξωθεν πᾶσα μὲν ἀθυμίας ἐστὶν ὅτε, πᾶσα δὲ φροντίδος καὶ μερίμνης

μου συμμετάσχοι δικαίᾳ, ἢ μυείων τοῦ τοῦ γάμου καλῶν ἀπολαύουσαν, τοῦτο τοῦ ἑαυτῆς ἀπὸ τοῦ γάμου κατόπτεσθαι συμφορά. ἀλλ' ὁ ζῶντα, φησι, πᾶσιν, οὐδὲ αὖ συμπίπτειν εἴωθεν. ἀλλ' οὐδὲ πάντων κηδεύεσθαι (ἢ γὰρ ἐγὼ τὰ αὐτὰ πάλιν ἐρῶ) ἀλλὰ τοῖς μὴ ἢ ἐξ ἀρχῆς τῆς πείρας ἐπῆλθον· ὅσοι δ' ἐν τῇ πείρᾳ διέφυγον, τούτους ἐξ ἀρχῆς τῆς τοῦ γάμου δοκίμους ἰώμεθα. πρῶτον δὲ πάσας καὶ τῆς πείρας καὶ τῆς τοῦ γάμου δόξης αἰωτέον.

Πλὴν ἀλλ', εἰ δοκεῖ, ἐκεῖνα ἀφέντες, ἃ συγκεκλήρωται φύσει τῷ γάμῳ, καὶ ἀπ' οὐδενὸς ἂν οὔτε ἐκὼν, οὔτε ἄκων ἐξαφύγοι, ζῶντα· ἐξετάσωμεν ἡμῶν. τίνα δῆτα ἐστὶ ζῶντα; ὠδῖνες καὶ τόκοι καὶ παιδία. μᾶλλον δὲ ἀνώτερον. καὶ λόγου ἀναγωμεν, καὶ ἀπὸ τοῦ τοῦ γάμου κατὰ μάθωμεν, ὡς δυνατόν. μὴ ἀκριβείας δὲ παθόντες ἴσως μόνοι. ἐπεὶ τῆς μητρὸς ἀεὶ ὁ κηδεστὴς καὶ θερμότερος ἐπάλληλοι καὶ ποικίλαι, τίνα ἀρά λάβῃ τὰ αἴσθησιν, μὴ δυσωδίᾳ, μὴ τῶν ἀτίμων ὀσμὰ, μὴ αὐθάδεια, μὴ ἀπατεῶνα καὶ ἀλαζόνα, μὴ θρασεῖα, μὴ ζηλότυποι, μὴ μικρολόγοι ὀσμὰ, μὴ βύθη, μὴ πονηρὰ, μὴ σκληρὰ, μὴ δύσυδρον. ζῶντα γὰρ ἅπαντα συμβαίνει μὲν οὐκ ἀνάγκη ταῖς γαμουμέναις ἁπάσαις, μεμιγμέναι δ' αἰάγκη καὶ θερμότερα ἅπαντα. οὕπω γὰρ ὅπως τὸ κληρωθησομένου δήλου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐλπίδος μετὰ πόνου μόνους, πάντα ἡ ψυχὴ δέδοικε καὶ τρέμει, ἃ δεῖ δῆλον, ὅπερ οὐ λογίζεται τούτων. εἰ δ' ἔστι τις, ὃν ἐκ τὰ ὑπάρχοντα τοῦ φρονήματος ἀφαιρεθῆναι δυνατὸν μᾶλλον, οὐκ ἴσως, ὅπως οὐχ ἅπαντας ἡμᾶς αἱ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδες τοῦ γαμοῦντας, ὡς αἱ τῶν πονηρῶν τοῦ γάμου λυποῦσι. καὶ μὴ γὰρ ἀγαθὰ ὅταν ἐλπιζῇ βεβαίως, τότε μόνον τίκτει τοῦ ἡδονοῦ καὶ ἡ κακὰ, κἂν ὑποπτωθῇ μόνον, βύθιος ζωώτερε ἐκ ζωοπάρεξε τοῦ ψυχοῦ. ὥσπερ ἔστι τῶν ὑδρωπόδων ἡ τῶν ὑσμάτων ἀδηλία διαπτῶν οὐκ ἀφίσιν ἡρεμῆσαι τοῦ ἐκείνων ψυχοῦ, ὅτω καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ γάμου. πάντα δὲ ἀπὸ τῆς μητρὸς κηδεστὴν χλιαζομένῳ πλοίῳ τοῦ στοιχεῖ αὐτῶν ἡ ψυχὴ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῶν γοιῶν σὺν μὲν ἐγκρίνονται, σὺν δ' ἐκβαλλόντων. καὶ γὰρ ἱκανῶς τὰ χθὲς τῶν μηνῶν σήμερον πρωθυδοκίμησεν ἕτερος, καὶ τῷ πάλιν δέξεσθαι ἄλλος. ἔστι δ' ὅτε καὶ τοῦ γάμου ταῖς θύραις ὁ μὲν τοῦ δοκηθεὶς συμφόρος κατὰ ἀπῆλθε χαρᾶς, τῷ δὲ μὴ ἐλπισθέντι τοῦ χόρτου πρίδωκεν καὶ γοιεῖς. οὐ μὴν ἀκριβεῖς ἡμῶν, ἀλλὰ δὲ αὖθις χαλεπὰς ἔχουσι τὰς φερνίδας. τούτους μὲν γὰρ ἡ πολυτελεστέρα μοῦσι εἶναι· τοῦ δ' εἴδει συγκεκλεισμένου ἀφανοῦς πῶς ἂν τις τοῦ ἐργάσαιτο ἔφ' ὅπως ἐνέκειτο ἡ μορφῆς; καὶ ζῶντα μὲν καὶ τῶν μηνῶν χαιρόν. ὅταν δ' ὁ τὸ γάμου παγίωται, ἐπιδίδωσιν ἡ ἀγωνία, καὶ τῆς ἡδονῆς πλείων ὁ φόβος, μήποτε ἀπ' αὐτῆς τῆς ἑστίας ἀηδὴς τις ἐξ ἀδόξου, καὶ τῆς τοῦ γάμου παλλιῷ καταλυσίτελος. τοῦ μὲν γὰρ τοῦ ἀρχοῦ δοκιμάσασαι, ὑστέρου καὶ ἀφέντα φορητὸν ὅταν δ' ἀπ' αὐτῆς, ὡς ἂν εἴποι τις, τῆς γραμμῆς φαίνηται τοῦ σκοποῦ, πόθεν δυνήσεται θαυμαστὴν λιπεῖν; καὶ μοι τοῦτο εἰπὲ, τί δυσμορφοτέρα οὖσα τύχῃ; οὐδὲ γὰρ οὕτω ζῶντες ἀπάλλαξαι τῆς φερνίδος. πολλαὶ γοῦν ἐξαλαμπάσασαι σφόδρα καὶ τοῦ σώματος ὥρᾳ, οὐκ ἴσχυσαν σὺν ἀνδρὸς ἑαυτῶν ἐλθεῖν, ἀλλὰ ἀφέντες αὐτὰς ἐκεῖνοι ταῖς σφόδρα λειπομένας αὐτῶν ἐξέδωκεν ἑαυτούς. καὶ ζῶντες δὲ τῆς φερνίδος λυθείσης, ἑτέρα πάλιν ἐπιστρέχεται ἀηδία τὸ τῆ τῆς τοιχὸς καταβολῆ· ὅτε κηδεστὴς οὐ μὲν τοῦ θυμίας ἀποδίδοις, ἅτε τοιχὸν καταπηδᾷς· ὅτε ἰυμφίος πάντα μὲν ἀποδοῦναι ἀποδοκεῖ, πλὰ τι εἶναι ἐκεῖνο μὲν αἰδῶς παῖδας αἰαλιγξόμενος· ἢ τι γυνὴ τὸ τῆς ἐκλίσεως ἀναβολῆ αἰσχυνθεῖσα καὶ ἐρυθριάσασα ἀνδρα πάντος μᾶλλον ἀγαπώμενος ὀφειλέτω παρεῖναι μοι. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνος τῆς φερνίδες λυθείσης, ὁ τῆς ἀπαιδίας αὖθις ἐπιστέρχεται φόβος καὶ τοῦ τοῦτο πάλιν ἡ τῆς πολυπαιδίας φερνίς· καὶ ἐκεῖνος ὅτος τούτων οὐδέπω φανερόν, ταῖς ἀμφοτέραις ἐξ ἀρχῆς ἐκ τοῦ ἐσθοῦ φερνίσι. καὶ μὴν αὖθις κυοῦσι, μὴ φόβου πάλιν ἡ ἡδονὴ (οὐδὲ γὰρ τὸν ἐν τῷ γάμῳ καλὸν φόβου χωρὶς) ὁ δὲ φόβος, μή ποτε ἡμιμόνης ἀμβλώσεως ἐξαφθαρῇ μόνον δὲ συλληφθῆς

φατον αἴρει), ⸀ τὴν τάξιν ἀνατρέφουσι, ⸁ τὰ ἄνω κάτω ποιοῦσι. ⸂ γὰρ ἀφίησι τὸ τῆς κεφαλῆς χώρα μένειν τὸ ἄνδρα ἡ γυνή, ἀλλ' ὑπὸ φρονήματος ⸁ ἀπονοίας ἀπωσαμένη τὸν τάξεως αὐτὸν ἐκείνης, ⸁ εἰς τὸν αὐτῆ πρέποντα ἄρχουσα τὸν τῆς ὑποταγῆς, αὐτὴ γίνεται κεφαλὴ ⸁ ἀρχή. τί οὖν ταύτης τῆς ἀνωμαλίας χεῖρον γένοιτ' ἄν; ⸁ σιωπῶ τὰ ἀνώδυνα, ταῖς ὕβρεσι, ταῖς ἀπειλαῖς· ἃ πάντων ἐστὶν ἀφορητότερα. κγ΄ 5

κγ΄ νδ'. Οτι κἂν δυνηθῇ τις πλεῖστα ἐπιτίμια τὸν γυναῖκα· μᾶλλον ἡ ἀσέλγεια.

Εἰ γὰρ λέγοι τις (⸁ γὰρ πολλοὶ ἤκουσα λεγόντων ἐγώ, ὅταν τοιοῦτοι γένωνται λόγοι) πλουτίτω μέντοι ⸁ εὔπορος ἔστω, ⸀ σοὶ ἔρχεται ἐπὶ κατηγορίαν αὐτῆς ⸁ ταπεινώσας τὸ φρόνημα. Εἰ τις οὖν ταῦτα λέγοι, σφόδρα μὲν ἀγνοεῖ, ὅτι τῶν σφόδρα δυσκόλων ἐστίν· ἔπειτα, ὅτι κἂν γένηται, ⸁ μικρὰν ἔχει ζημίαν. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ⸁ διδυκτὸν καὶ μὴ βίας ὑποτάττεσθαι τῷ ἀνδρὶ, τὸ μὴ πάσης ἐξουσίας ὑπιτάττειν αὐτῷ βαρύτερον εἶναι ⸁ ἀνδίκητον. Ἀλλὰ δύναται; ὅτι πᾶσαν ἐκβάλλει φιλίαν ⸁ ἡδονὴν αὕτη ἡ βία· φιλίας γὰρ οὐκ ἔστιν οὗτος πόθος, ἀλλ' ἀπὸ τύπων φόβου ⸁ ἀνάγκης, τίνος ὁ τοιοῦτος ἄξιος ἔσται γάμος λοιπόν;

νε΄ νε. Οτι ἀόριστον κακὸν πλουσίου γυνὴ ἀνδρὸς λαβεῖν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡ γυνὴ ὅταν εὔπορος ᾖ· Εἰ δὲ συμβαίη ταύτην μὲν μηδὲν ἔχειν, τὸν δὲ ἄνδρα πλουτῆσαι, δεσπότην μὲν αὐτὴ γαμετὴν, ⸁ ἡ ἐλευθέρα δούλην, ⸁ τὴν αὐτῇ προσήκουσαν πρόρρησιν ἀπολέσασα, τὴν ἀγχιρωνίτην σοὶ ἀμείνονα δέχεται), ἀλλὰ καὶ ἀσελγαίνει, καὶ πρόσωπον σκυθρωπὸν ἔλαβε, καὶ ὅταν αὐτὸν ⸁ ἄγῃ τὸν σκυθρωπὸν εἰσιὼν ἐπαιρόμενον πλοῦτον γυναικῶν, πάντα φέρειν ἀνάγκη ⸁ ἀσμενίζειν, ἢ τῆς οἰκίας ἐκπεσεῖν. ⸁ τοῦτο μόνον ὅτι τὸ δεινὸν, ἀλλ' ὅτι τοιούτου ὄντος ἀχαρίστου, οὔτε οἰκέτας, οὔτε θεραπαίνας μετ' ἐλευθερίας ὑπιτάττειν δυνήσεται), ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀλλοτρίοις ζῶσα, ⸁ τῶν οὐ προσηκόντων ἀπολαύουσα, ⸁ διαπαντὸς μᾶλλον ἢ ἀνδρὶ ζημιουμένη, οὕτω καὶ προσέσται ⸁ πάλιν ἄπαντα ἀναγκάζει). Εἰ δὲ ⸁ ἐξ ὁμοίων τις ἕλοιτο γαμβρὸν, πάλιν τῶν τῆς ὑποταγῆς νόμων ⸁ τῆς ὁμοτιμίας λυμαίνεται), τῶν τῆς οὐσίας μέρους πείθοντος αὐτὸν ἐξισοῦσθαι τῷ ἀνδρί. τί οὖν ἂν τις ποιήσειε, τοσαύτης δυσκολίας πάντα γέμουσης; μὴ γάμει μοι, εἴ πως σφόδρα ὀλίγοι ⸁ ὀλιγάκις τοῦτο διέφυγον γάμοι, τούτους εἰς μέσον ἀγαγεῖν. ⸁ γὰρ ἀπὸ τῶν σπανιζόντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀεὶ συμβαινόντων χρὴ τὰ πρόσταγματα τίθεσθαι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς πρᾳότητος δύσκολον ταῦτα γένοιτο ἄν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον· ὅπου δὲ τῶν γάμων δύσκολον μηδέν.

κγ΄ ις'. Οτι πολλὰς ἔσχον λύπας αἱ γαμετίδες.

Εἰ δὲ ὅπου τοῖς δοκοῦσιν εἶναι χρηστοῖς τοσαῦται πίπτουσιν ἀνδίκαι ⸁ συμφοραὶ, τί ἂν τις ὅπου τοῖς ὠμοτέροις ἐνέποι λυπηροῖς; ⸁ γὰρ ὑπὲρ ἑνὸς δέδοικε θανάτου μόνου (πλὴν ἀλλὰ καὶ πάντας μέλλουσα ἀποθανεῖσθαι) οὐδὲ ὑπὲρ μιᾶς φροντίζει ψυχῆς, μίαν ἔχουσα μόνην, ἀλλὰ τρέμει μὲν ὑπὲρ ἀνδρὸς, τρέμει δὲ ὑπὲρ παίδων, τρέμει δὲ ὑπὲρ τῶν ἐκείνοις προσηκόντων γυναικῶν πάλιν ⸁ παίδων, ⸁ ὅσῳπερ ἂν εἰς πλείονας ἐκτείνῃ) κλάδους ἡ ῥίζα, τοσούτῳ πλειοτέρα ⸁ τὰ τῶν φροντίδων αὐτῇ. ⸁ καθ' ἕκαστον τούτων εἴτε ζημία γένηται, εἴτε σώματος ἀῤῥωστία, εἴτε ἕτερόν τι συμβαίη τῶν ἀδουλήτων, ἀνάγκη κόπτεσθαι ⸁ θρῆνον τῶν παρόντων οὐχ ἧττον αὐτῶν. καὶ μὲν προσαπόλωνται ἅπαντες, ἀφόρητον τὸ πένθος· ἂν δὲ ⸀ μὲν μόνον μόνωσι, ⸁ δὲ ἀώρους ἀπενεχθῶσι θανάτους, οὐδὲ οὕτω καθαρεύει θύρετις τῶν δυσημερημάτων. ὁ γὰρ ὑπὲρ τῶν ζώντων ἀεὶ φόβος καὶ ταραχὴν τὴν ψυχὴν, οὐκ ἐλάττων τῆς ὑπὲρ τῶν τετελευτηκότων ⸁ λύπης· ἀλλ' εἰ δή τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, χαλεπώτερος. τὴν μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων ἀθυμίαν ὁ χρόνος ἐμάλαξε· ταῖς δὲ ὑπὲρ τῶν ζώντων φροντίσιν μένειν ἀνάγκη ἀκαπνιστοῖς, ἢ θανάτῳ παύσασθαι μόνῳ. Εἰ δὲ τοῖς οἰκείοις οὐκ ἀρκεσθήσῃ παθήσι, ποίοις βιωσόμεθα βίοις, ταῖς ἑτέρων πειθοῖ ἀναγκαζόμενοι συμφορᾶς; πολλαὶ πολλάκις ἐλθόντες γονέων λαμπρῶν· αἰτησάμενοι μὴ πολλῆς τῆς τυφῆς· ἐδεδίθησαν πλὴν τῶν μεγάλα δυναμένων ἀνδρῶν· εἶτα ἀξαίφνης περὶ ὑπὲρ τούτοις μαχαιριωθῆναι, καθάπερ καταιγίδος ἢ πνεύματος πρόσαντες, κατέδυσαι ⸁ αὐταῖς, ⸁ τῶν ταπεινοῦ

γίου

κ. ἢ αἰτίαν ἐπιδίεσθαι

κ. ἀναγκῶν

κ. γένηται

κ. γένηται

κ. κἂν τὴν μέλλουσαν ἐκατὸν ἔτεσι θνήσκειν μιᾶς

κ. πλουσίου

κ. ἀλλοτρίοις

σαῖς, ταῖς θεραπαίναις λέγω, καὶ ὧν πλήθη τῶν οἰκετῶν. τούτων, εἰ βούλει, μεταξὺ τῶν οἰκιῶν πλήθη καὶ πλοῦτον ἄφατον, καὶ πρασιὰς πολυτελείας, καὶ οἰκετῶν ἀγέλας, ἵππους λαμπρότητα, δυναστείας μέγεθος, δόξαν πολλήν, προγόνων εὐφάνειαν, μηδὲν ὅλως ἀφῆς τῶν δοκούντων ζηλωτὸν εἶναι πρὸς τὸν βίον τοῦτον, ἀλλὰ πάντα ἀκριβῶς ζωγραφήσας αὐτῇ τῇ λύπῃ, καὶ οὐδὲν φαινόμενον ὄψει τινὶ ἐξ ἐκείνων ἡδὺ, ἀλλ' οὕτως ἠφανισμένον, ὥσπερ ἐν πελάγει πολλῷ ἀποπνιγὲν μικρὸν ἐμπεσόντα σβεσθῆναι εἰκός. καὶ ταῦτα μὲν, ὅταν ὁ ἀνὴρ ζηλοτυπῇ. Εἰ δὲ ὅτι τινὶ γυναικί ποτε μεταβαίη ὁ πάθος (οὐκ ὀλιγάκις δὲ τοῦτο εἰώθαμεν γίνεσθαι) εὐχέρειον μὲν ῥᾴδιον ἁμαρτεῖν τῆς γυναικός· ὁ δὲ πλέον τῆς ὠδῖνος πάλιν ὅτι τινὶ ἀθλίαν ἐκείνην μετέπεσεν. οὔτε γὰρ τοῖς αὐλοῖς ὑπλοῖς χρήσασθαι ὅτι ἐστὶν εὐθυθήσεται. τίς γὰρ αἰτίαν ἐστὶν γυναικὸς κεκλυσμένης οἴκοι μένειν ἀμέτρως; ἵνα δὲ διαφόρους τοὺς μισεῖν ἀναπείσῃ τοὺς οἰκείους, καὶ οὐκ ἀθλίως ὅτι ὁ βαρὺς ἐκεῖνος ἀπαλλάσσοι; ὅτι οὖν τούτοις δυνήσεται ἑαυτὴν ἀναμιμνήσασθαι τοῖς μηχανήμασιν, ὅτι τῷ τινὶ ὀργὴν ἀφῆκεν ἐξαίφνης· ἀλλ' ἅπαξ μὲν αὐτὴν ἴσως γελοιάσουσιν οἱ σύνδουλοι καὶ δεῖ ὁ ἀνὴρ· ἐὰν δὲ δὶς μείνῃ (συνεχῶς ἐγκαλοῦσα, διδάξει ταχέως αὐτὴν, ὅτι βέλτιον σιγᾷ τὰ παιδία φέρειν καὶ πάσχειν. καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταῖς ὑπονοίαις, ὅταν δὲ ἀληθὲς ᾖ τύχῃ τὸ δηλούμενον, τὴν μὲν γυναῖκα ῥᾴδιος ἐξαιρήσεται τῶν ἐπικειμένου κακῶν, ἀλλ' ἔχων αὐτῷ βοηθοῦντας τοὺς νόμους, τίνα ἅπαντων αὐτῷ φιλοτιμίαν εἰς δικαστήριον ἀναγαγὼν κατίσχυσεν· ὁ δὲ ἀνὴρ τὸν μὲν ἀπὸ τῶν νόμων ἀφαιρεθήσεται μερίδα, τὴν δὲ ἀνάγκην καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τετήρηται φόβῳ. ἀλλ' οὐχ ἱκανὸν τοῦτο ἀναμνήσασθαι τὸν ἀθλίαν ἐκείνην· δεῖ ἀνάγκην μακρὰν οὖσαν καὶ ἐλεεινὸν ὑπομένειν θάνατον, ἀπὸ τῶν μαχαιρῶν, ἀπὸ τῶν φαρμακείων, ἃ δὴ αἱ πορθυόμεναι γυναῖκες κατασπαράζουσιν. Εἰσὶ δὲ αἷς ὅτε ὑπεβουλήθη ὅτι ταῖς παιδίαις ἐδίωκεν, ἀλλ' ἔφθασαν ἐκφύναι προαιρουμένη τὴν τῆς ἀθυμίας σφοδρότητα. ὥστε εἰ μὴ πάντες ἀδύνατον ἐπιτρέψειν τῷ γάμῳ, ταῖς γυναιξὶν οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν διώκειν. ὅτι γὰρ δὸ ἔχοιεν εἰπεῖν, ὡς τοσαύτη πρὸς αὐτὰς τῆς ὀπιθυμίας ἡ τυραννὶς, καὶ τῶν τοῦ σώματος κακῶν ὁ πλέον αὐταῖς καρποῦται μέρος, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ λόγος ἀπόλλυσι. τί οὖν, φησὶν; ἅπασι τοῦτο προΐσται τοῖς γάμοις; ἀλλ' οὐδὲ πάντων ἅπτεται· πρὸς ἡσίας ἢ πόρρω καὶ μακρὰν πάσης ὕλης. καὶ ἡ μὲν γαμηθεῖσα καὶ μὴ τῷ ἀνδρὶ πείσῃ, ἀλλὰ τῇ τοῦ ἀνδρὸς προσδοκίᾳ πειστεῖται. οὐ γὰρ ὅτι τὸν ἀνδρὶ μέλλουσαι ὁμιλεῖν, καὶ μὴ τῆς ὁμιλίας πάντα ἀναλογίζεσθαι καὶ διδοικέναι τὰ ἀνιαρά. ἡ δὲ πρὸς ἡσίνους οὐ μόνον τῶν δυσχερῶν προσγενῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡσυχίας ἀπήλλακται. οὐ προΐσται τοῦτο πᾶσι τοῖς γάμοις; οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτο φημι· ἀλλ' ἐὰν τοῦτο μὴ προσῇ, πολλὰ ἕπεται προσεστι. καὶ ἃ μὲν ἐκείνα ἂν ἐκφύγῃ, πάντα ἁπλῶς ἐκφυγεῖν οὐ δυνήσεται). ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τῶν ἀκμαζόντων τῶν ἐπὶ τοῖς ἱματίοις προσαπηνυσμένων ἐν τῷ ταῖς αἰκίαις ἐκβαίνειν, ὅταν ὑπερφῇ ἂν τινὶ μίαν ἐξελεῖν, ἑτέραις κατίσχεται πλείοσιν· οὕτω καὶ ὅτι τῶν τοῦ γάμου προσγραμμάτων, ὁ τοῦτο ἐκβάλλειν, ἑτέρους προσπείρει) πάλιν· καὶ ὁ τοῦτο ἐκβάλλει, ἄλλῳ προσέπλαυσε· καὶ ὅλως οὐκ ἔνι γάμον πάσης ὕλης ἀνδίας ἐλεύθερον.

Ἀλλ', εἰ βούλει, τὰ δυσχερῆ τέως ἀφέντες, ὃ δοκῶ εἶναι τὸ αὐτῷ μαχαιρίδιον, καὶ ὃ πολλοὶ πολλάκις, μᾶλλον δὲ πάντες σχεδὸν ἅπαντες ἐπιτυχεῖν, τοῦτο ἀναλάβωμεν εἰς μέσον ἐξετάσωμεν. τί δὲ τοῦτο ἐστί; ὃ πάντα ὅσα καὶ εὐτελῆ καὶ ταπεινὰ, ἀπὸ μεγάλων καὶ δυναστῶν καὶ πολλὰ χρήματα κεκτημένων γυναῖκα λαβεῖν. ἀλλὰ τοῦτο ὃ ζηλωτὸν ἐκείνου τοῦ ἀπόντος οὐκ ἐλαττόνως εὑρήσομεν ἔχοντα τὰς συμφοράς. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ὁ τῶν δυσθέρμων ἥλιος ὑποφορτικώτατος, καὶ ὃ αὐτῷ τούτῳ μᾶλλον ὃ τῶν γυναικῶν, ὅσῳ καὶ ἀσθενέστερον. διὸ καὶ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ πάθους ἁλίσκεται. ὅταν δὲ ἀφορμὰς ἴσχῃ τῆς ὑποφυΐας πολλὰς, οὐδὲν ὅτι * ὃ κατίσχει αὐτάς· ἀλλ' ὥσπερ ὕλης τινὸς λαβομένη φλὸξ, οὕτως εἰς ὕψος ἀ-

ιγ. Οτι τὸ ἀπὸ πλουσίου γαμεῖν ἐζηλωτὸν, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ πάντων χαλεπώτερον.

* ἴσ

ἠρεμῆν. οὐ γὰρ ἀθυμίας μόνον αὕτη ἡ νόσος, ἀλλὰ καὶ θυμὸν ἀφόρητον τίκτειν ἔθηκε. τούτων ὃ ἕκαστον καὶ καθ' ἑαυτὸ μυρίους ἀπολέσαι Ⓦ ἀλόπα· ὅταν δὲ ὁμοῦ συνελθόντα πολιορκῇ, συνεχῶς αὐτοὺς πιέζοντα, καὶ σὺν βεβαίῳ δραπετῆν συγχωρεῖν κωλύῃ, πόσων τοῦτο θανάτων οὐ χαλεπώτερον; αὖ τε γὰρ πενίαν εἰπεῖν τις τὴν ἐμὰν τίνι, μᾶλλον δὲ τίνι τῶν ὄντων, μᾶλλον δὲ τίνι τῶν οὐδενί, σὺν ἴσον ἐρεῖ. καὶ τοῦτο Ⓐ πεῖραν λαβόντες ἴσασι μόνοι καλῶς. λόγος γὰρ οὐδεὶς δύναται προσφέρειν τοῦ δεινοῦ τούτου τὸ βάρος. ὅταν γὰρ τοῦ μάλιστα πρόσωπον ἀναπεισθῇ, καὶ τῆς δοκούσης ἡδίους καὶ τοῦ ψυχροῦ κρείττους, τούτοις ἀναγκάζηται δὲ τοῦ ποτοῦ τῆς ἀπορίας ἔχειν ἀεί, τί χρὴ ἀπόντων αὐτὸν προσδοκᾶσθαι δυνατόν; καὶ τε γὰρ εἰς βοῦν πτέρνα θαλεῖν, αὖ τε σῖτον ἐλέσθαι καὶ ποτὸν δεῖν, τοῦ μὴ πρόσεστιν οἴκοι) δηλητηρίων φαρμάκων μᾶλλον ἢ ἐδισμάτων· ὅτι γὰρ τῆς βύβλου σὺν μικρὸν ἀπεμφῦσαν αἴτιόν ἐστιν, ἀλλ' ὥσπερ αἱ θράκαι κατακαιόμεναι, οὕτω θορυβοῦται καὶ μεταστρέφει· οὔτε χρυσοῦ φίλον, οὔτε πραγμάτων φεῦγε, οὔτε ἡδονῆς φόβος, οὔτε ἡδονῆς ἀναβολή, οὔτε ἄλλο οὐδὲν τῆς τοιαύτης αὐτὸν ζάλης ἀπαλλαγῆναι δυνήσεται· ἀλλὰ πάντας μὲν χρηστούς, πανταχοῦ δὲ λυπηρῶς τυραννικώτερον ἔστ' αὐτοῦ καθεκάστου τοῦ ψυχροῦ ὁ χυμός. ταῦτα διασκεδάσθω ὁ Σολομών, ἔλεγε· Σκληρὸς ὡς ἅδης ζῆλος. καὶ πάλιν· Μεστὸς γὰρ ζῆλος θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς· οὐ φείσεται) ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, καὶ οὐκ ἀντιδώσει) οὐδενὸς λύτρου ἕνεκεν, οὐδὲ μὴ διασωθῇ πολλῶν δώρων. τοσαύτη γὰρ ἡ τῆς νόσου ταύτης μανία, ὡς μηδὲ μετὰ τοῦ τὸ λελυπηκότος ὁμοειδῆ ἀφεθέντα τῆς ὀδύνης. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ἀπελθόντες Ⓦ μοιχοί, Ⓦ θυμοὶ καὶ τοῦ ἀθυμοῦντος οὐκ ἴσχυσαν ἀπελθεῖν. εἰσὶ δὲ οἳ μὴ δυνάμενοι καταφλέξαι τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ἐμείναν ὁμοίας, ἢ καὶ μείζονας, τηκόμενοι τῇ πυρᾷ. καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ τοσούτοις συζῇ κακοῖς, καὶ ὅταν μηδὲν ἀληθὲς ᾖ τὸ τύχῃ· ἡ δὲ ἀθλία καὶ ταλαίπωρος ἐκείνη πολλῷ χαλεπώτερα πάσχει τοῦ ἄνδρός. ὅταν γὰρ Ⓦ ὀφείλητε εἰ) παροξυθῆναι τοῦ λυπηροῦ ἀπάντων, καὶ ὅταν προστασίαν ἐχθρῶν προσδοκᾶν, τότε ἐκτεθηλωμένον καὶ πάντων πολεμιώτερον ἴδῃ ἀχαρίστοις προσκείμενον αὐτοῖς, ποῦ δυνήσεται) βλέψαι λοιπόν; ποῖς ἴασι καταφύγῃ; πόθεν τοῦ καθ' ὕβρη τοῦ ἀπαναγκῶ, τὸ λιμένος αὐτῇ προσχωσθέν καὶ μυρίων γέμοντος προσβόλων; τότε καὶ οἰκέται, καὶ θεράπαιναι τοῦ ἄνδρος ὑβριστικώτερον αὐτῇ χέρνιβον). ὑποπτον μὲν γὰρ καὶ ἄλλως καὶ ἀνεξέριστον τοῦτο τὸ γένος· ὅταν δὲ καὶ προφάσεις μείζονος ὑπολάβῃ), καὶ ἀχαριστάζοντας προσκόπτειν ἀλλήλοις ἴδῃ σὺν κραυγῇ αὐτοῦ, ἐμὲ μὲν ἀφορμὴν τῆς οἰκείας βουλεύσεως Ⓦ ἐκείνοι λαμβάνουσι πολέμου. ἐγὼ δὲ σιωπήσω ἐμαυτὸν πλάττειν, ὅσα περ ἂν ἐθέλωσιν, ἔξεστι αὐτοῖς μὴ αὐδύας ἀπάσης τότε, καὶ τοῦ ἐκπροφάσεως τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀναβολῆς δυναστοτέρας ποιεῖν. ἡ γὰρ ἄπαξ τῆς πονηρᾶς ταύτης νόσου καταφρονηθῆσα ψυχὴ, πάντα θυκέλλως πείθει), καὶ πᾶσιν αἰσχυνθεῖσα ὀξίσης τοῦ ἀχθοῦς, οὐκ ἀνέχεται δυσχεραίνειν σοῦ συνοφείλουσα τὴν μὴ τοιούτων· ἀλλὰ δὲ αὖθις μάλιστα πιστὰ λέγει δοκήσουσι, ὅσοι τοῦ ἐκπροφάσεως ἐπαίρουσιν, ἢ ὅσοι ἀσυνδάκτοισιν αὐτοῦ καθεῖλον. ὀφείλουσι λοιπὸν ἀναγκαῖα διδοικέναι καὶ τρέμειν τὸ ζωοκοιοῦντος οὐχ ἧττον σοῦ δραπέτας ἐκείνους, καὶ τὰς ἐκείνων γυναῖκας, δὲ τοῦ αὐτῇ πρέπουσαν ἁζῆν προσεμβάλλουσι αὖθις τοῦ ἐκείνων ἀντιλαβεῖν. πότε οὖν ἀδακρυτὶ διαγαγεῖν δυνήσεται); ποίαν νύκτα; ποίας ἡμέρας; ποίαν ἑορτήν; πότε ξυναγωγὰς χωρὶς καὶ ὀδυρμῶν καὶ θρήνων; ἀπειλεῖ καὶ ὕβρεις καὶ λοιδορίαν ἀκατάσχετος· αἰαῖ· πρὸς τὸ τετρωσιμώτου μάτην ἀνδρός· αἰαῖ πρὸς τοῦ μαρῶν θεραπόντων· Φυλακή, προσφυλακή, καὶ ἀπόντα δίοις καὶ ἔνδον μεσά. οὐ γὰρ εἰσόδοι καὶ ἔξοδοι πολυπραγμονοῦνται μόνοι, ἀλλὰ καὶ ῥήματα καὶ βλέμματα καὶ ξυναγωγὰς μὴ πολλῆς βασανίζεται τῆς ἀκριβείας, καὶ ἀνάγκη ἢ τοῦ λίθου ἀκμητοτέρου εἶναι), καὶ σιγῇ πάντα φέρειν, καὶ τοῦ θαλάμου προσπλάσθαι πρὸς ἀπόντος δεσμώτου χρῆσιν, ἢ βουλομένου φθέγγεσθαι καὶ ξύνειν καὶ ὄξιστα, πάντων θυμώδως ἀνεχόμενον καὶ λόγου ἐν τοῖς διεφθαρμένοις ἐκείνοις δικαστοῖς,

Ἀμ. π. τ. Παρομ. τ. λδ'.

χ. φείσεται

χ. μοιχοί

χ. τοῦ ζωοκεῖτης

κων δὲ φερομένων. μᾶλλον δὲ τούτων καὶ τελεώτερον τι συλλογισώμεθα. ποῖον; ὃ μὴ πρὸς ἀδυνάτων νομοθετῶμεν εἰ δὲ τοῦτο, ἄλλα δὲ πρὸς σφόδρα δυνατῶν. ποιεῖ δὲ αὐτὸ, οὐκ οὐσίας πολλῆς τὸ γάμου ἀπαφαίρων πλούτου ἔχοντα δυσκολίας· ὡς εἰ τοῦτο ἦν ἐλεεῖν· μᾶλλον καὶ ὀλοφύρεσθαι τοῖς εἰ δὲ τοῦτο ἀδικῶ; διὰ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἔγωγέ φημι δεῖν αὐτὸ μετιέναι, ὅτι οὕτω ῥᾴδιον ὄντος, ὡς πολὺ τοῦ γάμου τοῦτο ἡμῖν πρόχειρον ἐλέσθαι. ὅπερ γὰρ φέρομεν, φησιν, ὑμῖν, οὐ βάλλομεν θλίψαι ὑμᾶς ἔχειν, ἀλλὰ τοῦτο ὑμᾶς οὐ θέλω γαμεῖν. καὶ ποῖόν θλίψω, εἰπέ μοι πῶς δ' ἴσως; τίνα δυνατὸν μὴ οὖν δὲ ἄνεσιν ἔχοντα πολλὴν δὲ πρυφὴν γάμον θρήσομεν. καὶ τοῦτον ἀπόντων, ὃ μὴ πάσης ἀδείας πολὺ ὀπιθυμίαν ἀποπλήσω, καὶ μανδημίαν ἀπὸ τῆς φύσεως ἐπανορθοῦν βίαν, οὐ μακρὰν εἰς ῥᾳστώνης λόγον ὄντα. ἔπειτα ὃ καὶ πολὺ ἄλλην ἀλλοκότου ἀπολαύσεσθαι κατηφείας καὶ αὐχμοῦ, καὶ μεστὴν φαιδρότητος, καὶ γέλωτος, καὶ χαρᾶς. καὶ γὰρ πραπέζη πολυτελεῖ, καὶ μαλακοῖς ἱματίοις, δὲ τρωμένη μαλακωτέρα, καὶ λουτροῖς διηνεκέσι, καὶ μύρεσι, καὶ οἴνῳ μύρου οὐδὲν χεῖρον δέχεσθαι μύρου, καὶ ἑτέρα πολλῇ καὶ διαφόρῳ δαπάνῃ λιτουργουμένη τῇ σαρκὶ, πολλῷ ἀπὸ ταύτης πρέπουσι αὐτῇ πρὸς τρυφήν.

χ. ἐρεῖ τὸ γαμ. ἢ οὐδ' ἢ χ. ἢ τρυφήν

Μάλιστα μὲν οὖν ταῦτα "ἐρεῖ"; ὁ γὰρ γάμος πρὸς τῆς μίξεως μόνης ἄδειαν, οὐχὶ καὶ πρὸς τῆς τρυφῆς πρόχειρον ἡμῖν ἐποίησε. καὶ λέγων ὁ μακάριος Παῦλος οὐτωσὶ λέγων· Ἡ γαμήσασα λοιπὸν μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῷ ἀνδρί· καὶ οὐδὲν εἶπε τοιοῦτον περὶ τῆς τρυφῆς. ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν γυναῖκα ἐπαγγελλόμενος ἡδονὰς δι' ἔργων ἀγαθῶν. καὶ οὐκ ἐγὼ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέρωθι ἴδοι τις ἂν πολλὰ αὐτὸν ποιοῦντα λέγοντα· καὶ τὸ μηδὲν ὅλως εἰ τούτων ἡμῖν πρόσεστιν ὑδαίνειν. * καὶ τί λέγω Παῦλον; ὃς ὅτε τῆς ἀκράτου φιλοσοφίας ἐρᾷ ὁ ζηλωτὴς, καὶ πολλὴ ἡ τοῦ πνεύματος ἡ χάρις, ἔλεγε ταῦτα. ὁ γὰρ Ἀμὼς τοῖς ἁπλοῖς Ἰουδαίοις διαλεγόμενος, ἐφ' ὧν ἡ τρυφὴ συγχεχώρητο, καὶ πολυτέλεια, καὶ πόμασι, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἐδέσμασι, ἀκούσονται πῶς σφόδρα καθαπτόμενος τῆς τῇ τρυφῇ προσκειμένης. Οὐαὶ οἱ ἐρχόμενοι εἰς ἡμέραν κακήν, οἱ ἐπιζητοῦντες καὶ ἐφαπτόμενοι σαββάτων ψευδῶν, οἱ καθεύδοντες ὑπὲρ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατασπαταλῶντες ὑπὲρ ταῖς τρωμναῖς αὐτῶν· οἱ ἐσθίοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ μέσου βοσκημάτων καλαθηνά· οἱ ὑπερτοιοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ ὀργάνου· ὡς ἑαυτῷ ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς θεῷ ἔπιστα· οἱ πίνοντες μὲν διὰ λιβανισμένου οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι.

*ἔχοντες χάρισμα, διαφέρεται δὲ σαπρώματα. τοῦτο ἀρκεῖ σώθα. οἱ γὰρ βελτίωμοι πνεῦμα ἐμπεπνευσμένοι ὀδυρμὸς αὐτοῖς καὶ βλασφημία, αἵτινες βυθίσασι τοὺς αὐχμοὺς εἰς ἔλεγχον καὶ ἀπώλειαν. κ. συλλογίσασθαι

Ὅπερ οὖν ἔφην, μάλιστα μὲν οὐκ ἐφίεται τρυφᾶν. εἰ δὲ καὶ μηδὲν τούτων κεκώλυτο, ἀλλὰ πάντα "ζωεχωρήθη, ὅτι ἕτερα τούτων ἀντίρροπα εἰς ἀθυμίας καὶ ὀδυνῶν λόγον· μᾶλλον δὲ ὅτι πλείονα καὶ μείζω, ὡς μηδὲ μικρὸν ἀπὸ τούτων ἡμᾶς λαμβάνειν τὴν αἴθουσαν, ἀλλ' ἐκποδὼν ἅπασαν γίνεσθαι τὴν ἐξ αὐτῆς ἡδονήν.

χ. ἅπαντων

Εἰ γάρ τις, εἰπέ μοι, φύσει ζηλότυπος ὢν τυγχάνοι, καὶ ἐκ πίνος περιφάστως οὐκ ἀληθοῦς τούτῳ ληφθείη τῷ κακῷ, τί τῆς τοιαύτης ψυχῆς ἐλεεινότερον γένοιτ' ἄν; ποῖον πόλεμον, τίνα χειμῶνα τῇ τοιαύτῃ περιβαλλόντες οἰκίᾳ, ἀκριβῶς ὑπιτυχεῖν δυνησόμεθα τῆς εἰκόνος; πάντα ὀδύνης μεστά, πάντα ταραχῆς καὶ στάσεως καὶ ταραχῆς. τῶν γὰρ δαιμονιώντων καὶ φρενίτιδι κατεχομένων νόσῳ οὐδὲν ἄμεινον διάκειται ὁ ταύτῃ τῇ μανίᾳ πληγείς, ὅταν συνεχῶς ὀζάλλεται, καὶ ἀποπηδᾷ, καὶ δυσχεραίνει πρὸς ἀπόμοιαν, καὶ εἰς οὐδὲν "πρόσεγε ἁπλῶς καὶ μύθοις ἀφίησιν ἀεὶ τὸν ὀργιλον, καὶ δούλης ἦς, καὶ ὑὸς, καὶ ὄστισοῦν ἕτερος· καὶ ἡδονὴ μὲν ἀπολλῦσα) πᾶσα, κατηφείας δὲ ἄπαντα γέμει καὶ πένθους καὶ ἀνδίας. καὶ οἰκεῖ μόνη, καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλλη, καὶ ἀποδημεῖν θέλητε, πάντα χορὸν θεῶν ἄπρακτον, κέρδους πάντος χαλεπώτερον πρόσχημα καὶ ἐρεθίζον αὐτὸν τὸν ψυχικὸν, καὶ οὐ συγχωρεῖν ἡρεμεῖν.

χ. ἐν τῇ παλαιᾷ ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ ἡ τρυφή. α. Τιμ. ε. α. Τιμ. β. ϑ.

Ps. v. Οτι ἐν τῷ παλαιῷ καὶ ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ ἡ τρυφή. α. Τιμ. ε. α. Τιμ. β. ϑ.

Ps. va. Οτι οὐκ ἐφίεται τρυφᾶν. ἱκανὰ τὰ τῶ γάμω λυπηρὰ πάντα ἀσαφίσαι τὴν ἡδονὴν

Ps. vβ. Οσον ζηλοτυπία κακόν.

ζειν· οἷς γὰρ ὅτι ταῦτα ἐπίκειλαι ἐνεκάλει, λέγων· ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ νῷ δύνασθε. ἐπὶ γὰρ Ἑρκινοί ἐστε, καὶ κεῖ δῶρα προσπαίτητε. ἀλλὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ πραγμάτων, ἀπὸ τῶν ὁρωμένων, ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν καὶ παρεπέπει εἰς πρόνοιαν αὐτοῦ, καὶ ἀπάγει τὸν λόγον. σκωπτει γὰρ τοῦτο κρύφα, ὅτι σὺν ταπεινοῖς καὶ χαμαιπετοῖς καὶ πρὸς τὸν γλίχεσθαι ἐπικαίροις ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ μᾶλλον ἐφελκύσαιτο δῶρόν τις καὶ προσπέμψειε. ἀλλὰ τί γὰρ, εἰπέ μοι, πολλοὶ τῶν ἀγροικότερον ἐπὶ παχύτερα ἀλαζονεύονται μὴ θεὸν καὶ ὅτι μικροῖς, καὶ ὅτι μεγάλοις καὶ ὀμνύουσι καὶ ἐπιορκοῦσιν ἀδίκως, ὅτι ἢ τῆς τοῦ παίδων κεφαλῆς οὐδ' ἂν ὀμόσαι ἔλοιντο τὸν ἄρχοντα; κρείττονα καὶ ἡ ἐπιορκία καὶ ἡ κόλασις πολλῷ μείζω ταύτης ἐκείνη· ἀλλ' ὅμως τούτῳ μᾶλλον, ἢ ἐκείνῳ τὰς ὀρκωμοσίας κατέχονται. ἐπὶ πρὸς δὲ βοηθήσαι ἢ πίστιν οὐχ οὕτως αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας διεγείρουσι λόγοι, κρίσεις συνεχῶς ἐπηρτημένοι, ὡς δὲ χρηστὰ ἐλπίσαι τις καὶ περὶ παίδων, ἢ περὶ ἑαυτῶν. τοῦτο γοῦν μάλιστα φιλάνθρωποι γίνονται πρὸς τοὺς τοιούτους ἐπικουρίας, ὅταν ὦσι μαχεταὶ δυνάμενοι νίκην, ὅταν κίνδυνον ἀφύγωσιν, ὅταν δυναστείας τινὸς ἐπιτύχωσι. ἐπ' ἀρχῆς· καὶ ὅλως σὺν πλείονας τῶν αἰδεσίμων τοῖς πρὸ πόδας θῦσαι τις ἂν μᾶλλον τοιούτους. ἔν τι γὰρ τοῖς χρηστοῖς τούτοις μᾶλλον προσπέπει, ἕν τι τοῖς λυπηροῖς μείζονος φοβεῖσθαι ὑπάρχειν αὐτοῖς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν Κορινθίοις οὕτω διελέγετο, τοῖς Ῥωμαίοις ἀπὸ τῶν πρόσθεν εἰς ἀνέξικακίαν ἐγύμναζεν. ἡ γὰρ ἀθυμία καὶ ἡδικημένη ψυχὴ οὐχ οὕτως εὐκόλως ἀφίησι τῆς ὀργῆς τὸν ἰόν, ὅταν πρὸς βασιλείας ἀκούσῃ, καὶ εἰς μακρὰς ἐλπίδας ἐμπέσῃ, ὡς ὅταν παρὰ τοῦ λελυπηκότος προσδοκήσῃ λήψεσθαι δίκην. βουλόμενος οὖν ἀφαιρεῖσθαι τῆς μνησικακίας τὴν ῥίζαν, καὶ πῶς κεκωλῦσαι τὸν ὀργὸν, ὃ μᾶλλον ἐπαγαγεῖν ἐώλει πρὸς τὸ πράγμα θῆσαθαι τοὺς ἠδικημένους, τοῦτο φησιν, οὐκ ἀποστερῶν αὐτοὺς τῆς σὺν τῷ μέλλοντι χαρᾶς καὶ μισθοῦ τιμῆς, ἀλλὰ πέως αὐτοὺς ἐμβιβάσαι καταύδων οἱῳδήποτε ζήτῳ εἰς τὸν τῆς φιλοσοφίας ὁδὸν, καὶ ταῖς θύραις ἀνοῖξαι τῆς καταλλαγῆς. τὸ γὰρ δυσκολώτατον, τῆς ἀρχῆς ἀπολαβέσθαι τοῦ κατορθώματος· μὴ γὰρ τὸν εἴσοδον οὐκέτι τοσοῦτος ὁ πόνος ἐστίν. ἀλλ' οὐχ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῦτο ποιεῖ, οὔτε πρὸς πρόνοιαν, οὔτε πρὸς ἀνέξικακίας ἀφαιρεῖ- Ματθ. ιθ. ιϛ. μένος· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν τὸν βασιλείαν πάντων τῶν οὐρανῶν· Εἰσὶ γὰρ βιαστοί, φησιν, οἵτινες βιάζονται ἑαυτοὺς· ἀλλὰ τὸν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὅτε γὰρ ἔμβαθυ γλίχεσθαι τῶν ἐμφρόνων παρεκάλει, τότε γὰρ τῆς τῶν λελυπηκότων βλάβης εἶπεν, τότε τῶν μνησικάκων μνημονεύσας τὸ πυρός· ἀλλαχοῦ πάντα ἐκεῖνα ἀφεὶς πρὸς τὸν μικροψύχους λέγεσθαι καὶ παλαιπώρους, αὐτὸς ἀπὸ τῶν μειζόνων αὐτοὺς προσπέπει. ποίων δὲ τούτων; Οπως γένησθε, φησίν, ὅμοιοι τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. βλέπε πόσους ὁ ἔπαθλον. Πέτρος γὰρ καὶ ὁ Παῦλα ἀκούων, καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἀποστόλων χορός. λέγε τοῦτο ἀπὸ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ σπερμάτων ἐπαθλον. καὶ ὁ Παῦλος ἢ ὃ αὖθις δῶρόν ἐποίησεν, εἰ πρὸς πίνας τοιούτους ὁ λόγος ἦν αὐτῷ. ὅπερ ἢ πρὸς Κορινθίους σὺν ἀπαλίστερον ἀγαπεμένους *, ἤδη τῶν * λειψαν. πόνων αὐτοῖς δίδωσι σὺν καρπούς, ἵνα προθυμότερον ὑπὲρ τοῦ ἐργάσιαν ἔλθωσι τῆς ἀρετῆς. λέγε τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς Ἰουδαίοις ἀφεὶς ἐπαγγέλλεσθαι βασιλείαν οὐρανῶν, τὰ τῆς γῆς ἐχθρίζετο ἀγαθά· καὶ αὐτὴ τῶν πατρῴων ἢ προφέρεσθαι οὐ γίνεσθαι, ἀλλὰ τοῦ σὺν ᾧ αἰσθητὰ τούτῳ συμφορᾶς ἐπιπέλει, λιμοὺς, καὶ λοιμοὺς, καὶ νόσους, καὶ πολέμους, καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ ἄτα τοιαῦτα ἕτερα. τούτοις γὰρ μᾶλλον ὁ Ἑρκινοὶ τῶν δώρεσθαι κατέχονται, καὶ ταῦτα μᾶλλον δεδοίκασι· τῶν ἢ οὐχ ὁρωμένων σὺν πρόντων ἐλάττονα ποιοῦντα λόγον. λέγε τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος τούτοις μᾶλλον σὺν προσπέπει, ἃ μάλιστα αὐτῶν καθικέσθαι τῆς παχύτητος ἐώλει ψυχῆς. πρὸς τούτοις ἢ κεφάλαιο δεῖξαι ἐβούλετο, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἀγαθῶν ἕνεκα σὺν ὧν μὲν ἡμᾶς πόνοις πρεβάλλει πολλοῖς, καὶ ἢ καρπὸν ἄπαντα σὺν ᾧ μέλλοντι ταμιεύεται χρόνῳ· ἡ ἢ πρόνοια σὺν αὐτῷ ᾧ καθροῦσθαι οὐ μικρὸς ἡμῖν ἀποδίδωσι τὰς ἀμοιβάς, τοσούτων ἀπαλλάττουσα πό-

νων

πῶς οὖν ἔχοι συγχώρησιν ὁ ἄφρων τοῦτο ἀφελόμενος τῆς παρθενίας; καὶ τί τοῦτης ἀφελόμενος τῆς παρθενίας, φησί, τῆς ἀνάγκης, καὶ τῆς ἐπιρείας βαρύτερον ἡγοῦντ' ἄν; καγὼ τοῦτο φημι. Τίνος ἕνεκεν ἐπιβάλλεις τῇ ἀνάγκῃ σαυτόν; τοῦτον γὰρ ὁ λογισμὸν οὐ μὴν γάμου, ἀλλὰ τοῦ τοῦ γάμου λαβεῖν ἐχέλευε. ἀφ' οὗτος καὶ ὁ Παῦλος ὑπέρθεσιν τὴν ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ λύσιν ἀνάγκην, τότε τοῦτ' εἶναι τὸ λύσεως ἀφαιρεῖται). Εἶπον γάρ, δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν, ὃ πεποιηκάτα ἐπήγαγε, λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ποῖος οὖν τοῦτο, ἵνα σὺ τοῦτ' ἔτερον ἀκριβῶς ἐπισκεφάμενος, καὶ καταμαθὼν τὸν ἀπὸ τῆς συζυγίας βίον, οὕτω καλῶς ἔτερον τοῦ τῆς ἀγαμίας δέξῃ λόγον. ἐὰν οὖν ὁ γήμας, φησίν, οὐχ ἥμαρτε· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν. ἰδοὺ ὃ μέγα τοῦ γάμου κατόρθωμα ποὸ πολλοῦ· Εἰς ὃ μὴ ἐγκληθῆναι, οὐκ εἰς ὃ καὶ μακαρισθῆναι (τοῦτο γὰρ τῆς παρθενίας ἴδιον) ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀκούων, ὅτι οὐχ ἥμαρτε. Τίνος οὖν ἕνεκεν τοῦτον παρίησι, φησί, μὴ ζητεῖ γυναῖκα; ὅτι διάφορα καθάπαξ λυθῆναι οὐκ ἔνι, ὅτι πολλοὶ ἔχουσι τὸ πρᾶγμα τὸν θλίψιν. τοῦτο οὖν, εἰπέ μοι, κερδαίνουμεν ἀπὸ τῆς παρθενίας μόνοι, τὸ τὴν σὰρκα θλίψιν ἀφαιρεῖσθαι; ἢ τίς ἀνέξεται παρθενεύειν ὅτι τοιούτοις μισθοῖς; Τίς δ' ἂν ἐδέξατο εἰς τοσοῦτον καθῆσθαι ἀγῶνα, μέλλων τοσούτων ἱδρῶτων τοῦτον μόνον ἀπολαμβάνειν τὸν ἀμοιβόν;

Τί λέγεις; τοὺς δαίμονας μὲ μάχεσθαι καλῶν (Οὐ γὰρ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα) πρὸς μοιχείαν φύσεως ἐταίραν παρατέτροπον, μᾶλλον δὲ χρὼς καὶ αἵματος ἴσα τοῖς ἀσωμάτοις δυνάμεσι καταρᾶσθαι παρακαλῶν, πῶς ἂν τὴν γῆν μέμψασθαι κελεύσῃ, καὶ ὅτι θλίψιν οὐκ ἔξομεν τοῦτον ἀπὸ τῶν γάμων; Ἀφ' τί γὰρ οὐκ ἔστως εἶπεν, ἐὰν ὁ γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· πῶν δ' ἀπὸ τῆς παρθενίας ἑαυτὸν ἀπείρησε στεφάνων, πῶν μεγάλων καὶ ἀπορρήτων δωρεῶν; ἀφ' τί μὴ διηγήσατο τὰ μετὰ τοῦτον ἀγαθοῖς αὐτοῖς ἀποκείμενα καλά; πῶς εἰς ἀπάντησιν ἔρχοντο τῷ νυμφίῳ; πῶς φαιδρὰς ἔξουσι ταῖς λαμπάδας; πῶς μετὰ δόξης πολλῆς καὶ παῤῥησίας εἰς οἰκεῖον συνεισέρχονται τὸν νυμφῶνα τοῦ βασιλέως; πῶς μάλιστα πάντων πλησίον ἐκείνου δ' ἀεὶ τῶν παστάδων λάμψουσι τῶν βασιλικῶν; Ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδὲν βεβαιοῦμαι μνήμιον ποιῶν· ἀνωτέρω δὲ καὶ κάτω τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν τοῦ βίου μεμνημένος δυσχερῶν. νομίζω τοῦτο, φησί, καλὸν εἶναι ἀρχήν· ἐπειδὰν δὲ εἴπειν, ἀφ' τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, λέγω, ἀφ' τὸν οὐρανὸν ἀναγκῶν. Εἶτα πάλιν εἰπών· ἐὰν δὲ γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· καὶ σιωπήσας ταῖς ἐν τοῖς οὐρανοῖς δωρεαῖς, ὧν ἑαυτὸν ἀπεστέρησε, θλίψιν, φησί, τὴν σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. καὶ οὐ μέχρι τούτου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἕως τέλους τοῦτο ποιῶ· καὶ παρεὶς ἐπαρᾶσαι τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τῶν μισθῶν τῶν ἀγαθῶν, πάλιν ὅπου τὴν αὐτὴν αἰτίαν καταφθέγγεται, Ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστί, λέγων. καὶ αὐτὸ τοῦτο εἰπών, θέλω ὑμᾶς ἀμέριμνους εἶναι. οὐκ ἐκείνων ὁ μόνοι τοῦτο ποιῶ, ἀλλὰ καὶ μετὰ δυσχιλίας διαλεγόμενος, ὅπου τὴν αὐτὴν τῆς συμβουλῆς ἦλθεν ὁδόν. εἰπὼν γὰρ, ὅτι Εἰ πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· εἰ διψᾷ, πότιζε αὐτόν· καὶ πρᾶγμα τοσοῦτον ὑπαξας, καὶ τὴν φύσεως βιασαμένην τὰ ἀναγκαῖα καλύσας, καὶ πρὸς οὕτως ἀφόρητον πρᾶγμα παρακαλέσας πυρεῖν, ἐκ τοῖς περὶ τὰ μισθῶν λόγοις σιωπήσας τὰ οὐρανοῦ, καὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς *, ἐν τῇ τῶν λελυπηκότων βλάβῃ τὴν αἰτίαν ἔστησι. τοῦτο γάρ, φησί, ποιῶν, ἀθρήσας πυρὸς σωρὸν ὅτι πολὺ καφηλιὸν αὐτῷ. πῶς οὖν ἔχει τούτῳ τῆς πρᾶγμα κλίσεως κέχρηται τῷ ἔπῳ; οὐδὲ ἄγνοιαν, οὐδὲ ἀφ' ὃ μὴ εἰδέναι πῶς ἂν τις ἐπαγάγοιτο καὶ πίστιν ἀκροατοῦ, ἀλλὰ ἀφ' ὃ μάλιστα πάντων αἰδέσιμον τοῦτο καταρθωκέναι τὸ ἀρετοῦ, τὸν τῶν πίστιν λέγω. τοῦτο πόθεν δῆλον; ἀπὸ τῶν εἰρημένων αὐτῷ. πῶς, ἀφ' τίνι ἔπῳ; Κοιλοῦσθαι διελέγετο (ἔστερον γὰρ ἐπὶ τῶν περὶ παρθενίας διειλεγμένων ἐρωτῶ) Κοιλοῦσθαι, Ἐν οἷς ἔφησε μηδὲν εἰδέναι, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον; Οἷς οὐκ ἠδυνήθη λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀφ' ὃ σαρκικοῖς εἶπε γάλα ἐποτίζει·

χ. πεπίνας ἄλλ καθίτας ἑαυτὸν

χ' μθ. Διὰ τί ἐπὶ μὲν τῶν παρόντων ἡδέων εἰς τὴν παρουσίαν ἀναγκάζει. Εφ. ε. ιε.

α. Κορ. ε. ε. γ. α.

Digitized by Google

λωι δ' τοῦτο γάμος ἐστίν, ἄκουσον τί φησι. Οἶδας γυναῖ, εἰ ⓦ ἀνδρὶ σώσεις; τοῦτο
ἢ τῷ ἔξωθεν τῆς ἐρωτήσεως κεχρῆσθαι ὅτι τῶν ἀδοξούντων ἐνῆν μόνον. τί
α. Κορ. ζ κζ. ἢ μὴ ταῦτά φησι; Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει
γυναῖκα. ὁρᾶς πῶς συνεχῶς ποιεῖται τὰς μεταβάσεις, καὶ πολλαχοῦ καὶ δι' ὅλου τῆς ἀνδρ- χ. ὁ ἐχων
σεως ἑκατέρας τιθεὶς μέσην; ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῖς περὶ τοῦ γάμου λόγοις καὶ τοῦ τῆς ἐγκρατείας
ἐκέλευε, μεταξὺ διεχείρων ⓦ ἀκροατήν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοῦ περὶ τοῦ γάμου λόγους
πάλιν ἐπήγαγεν, ἀμφισταύων αὐτοῖς. ἤρξατο ἀπὸ τῆς παρθενίας, καὶ οὐκ ἦν περὶ αὐτῆς εἰ-
πεῖν, διὰ τοῦτο ὅτι ⓦ ὑπὲρ τοῦ γάμου λόγον κατέφυγε. Ὃ γὰρ, ὅπερ ἐγὼ οὐκ ἔχω, ⓦ γά-
μον συγγωρεῖτός ἐστι καὶ εἰσάγεται. Εἶτα ὅτι τὴν παρθενίαν ἐλῶν, καὶ εἰ πάνυ, ὅτι νο-
μίζω τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν, ὅμως εἶδεν ὅτι συνεχῶς αὐτῆς ὁ ὄγκος λεγόμενος τὴν λειό-
τητα τῆς ἀκμῆς πολλοῦ ἐμποιεῖ τὴν παχύτητα, οὐ μόνον αὐτὸ τοῦτο, ἀλλὰ καίτοι αἰτίαν
ἑτέραν οὐδαμοῦ σπάσασθαι τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς πόνους εἰπών, τὴν ἀνεγκλησίαν λέ-
α. Κορ ζ. κε. γω, τοῦτ' ἔστιν ἐθάρρησε πάλιν παρθενίαν εἰπεῖν. ἀλλὰ τί; Κεῖται δυσχερὲς τὸ ὅτως εἶ-
ναι τοῦτ' ἐπιχείρημα, ὃ λέγω, ἀλλὰ ἀμφιμοῦ αὐτὸ καὶ ἀμφικόψας φρὶ φασιῶσι σκλη-
ρὸν, τοῦ περὶ τοῦ γάμου πάλιν ἀνέβαλε λόγους· δέδεσαι γυναικί; λέγει, μὴ ζήτει λύσιν.
ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, μηδὲ ταύτην ἂν ἐποιήσατο τὴν ἀνδρωδίαν ἐβούλετο, πει-
σθεὶς ὑπὲρ παρθενίας συμβουλεύοντα περὶ γάμου φιλοσοφεῖν. Εἶτα πάλιν ὅτι τὴν παρ-
θενίαν μίσησαι, καὶ τοῦτ' ἐστὶ νῦν αὐτὴν τὴν κυρίαν περιποιεῖται καλῶς· ἀλλὰ τί; λέλυσαι ἀ-
πὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα. ἀλλὰ μὴ δίδου· οὐκ ἀπεφήνατο, τοῦτ' ἐνομοθέτησεν.
ὁ γὰρ περὶ τοῦ γάμου λόγος πάλιν ἐγγὺς ἔσηκε, τοῦτον ⓦ φόβον ἀνεὶς καὶ λέγων· ἐὰν δὲ καὶ γή-
μῃς, οὐχ ἥμαρτες. ἀλλὰ μηδὲ πάνυ δύσπιστος· πάλιν γάρ σε ὅτι τὴν παρθενίαν ἔλκει. καὶ χ. αὐτῶ
τοῦτο ὁ λόγος" αὐτῷ βουλεύῃ, διδάσκων πολλαχοῦ τὴν φρονηματώδη ταύτην τοῦ γάμου
προσέχεσθαι. καθάπερ γὰρ ⓐ τῶν ἰατρῶν ἄριστοι καὶ προσηνεῖς φαρμακοπῶλαι, ἢ τα-
μιεῖα, ἢ καῦσιν, ἢ τι τῶν τοιούτων προσάγειν μέλλοντες, οὐκ ἀθρόως ὃ πάσχουσιν ἐργάζονται,
ἀλλ' ὀλίγον μεταξὺ δόντες ἀναπνεῦσαι τῷ κάμνοντι, οὕτως ἀεὶ ὃ λυπούμενον προτιθέα-
σι· ⓦ αὐτὸν ἔφην καὶ ὁ μακάριος Παῦλος οὐκ ἀνειδόπους, οὐδὲ διὰ ὅλου, οὐδὲ ἐφεξῆς τὴν
περὶ τῆς παρθενίας ὄφηνε συμβουλήν, ἀλλὰ ἀμφικόπτων αὐτὴν συνεχῶς τοῖς περὶ τοῦ γά-
μου λόγοις, ἐξ ἑαυτῆς ὁ σφοδρότερον ἀποκλείσων, προσοπῆ τε καὶ ὑποδιδάσκει ⓦ λό-
γον ἐποίησεν. ἢ μᾶλλον ποικίλη μίξις τῶν λόγων ἀμφὶ τοῦτο γεγένηται. ἄξιον δὲ καὶ αὐτὰ λειπὼν
ἐξετάσαι τὰ ῥήματα. δέδεσαι γυναικί; φησι, μὴ ζήτει λύσιν. τοῦτο οὐχ οὕτω συμβου- χ
λευτὸν ἐστιν, ὡς ὃ ἀπορεῖν δεικνύοντες ἐξ ἀδιεξόδευτον τὸ δεσμόν. πόθεν ἔνεστι οὐκ εἰπεῖν·
ἔχῃς γυναῖκα; μὴ κατάλυπης αὐτήν· σωφρονεῖς; μὴ ἀφῇς· ἀλλὰ δεσμοῖ τὴν συζυ-
γίαν σκάλεσι; ὃ φορτικοῦ σιδηροῦ τοῦ προσήγματος ἐνδεικνύμενος. ὅπερ γὰρ" ὡς ὅτι χ ἀς οὐκ ἐπί-
ῥᾴστον ⓦ γάμον ἅπαντες πέφυκεν, δείκνυσιν ὅτι τῶν δεδεμένων ⓐ γεγαμηκότες οὐδὲν ἀφε- σασα· σκάλ-
φέρουσι. καίτοιγε ἐνταῦθα γάρ, ὅσῳπερ αἱ ἐλκύσῃ θάτεροι, ἀνάγκη καὶ τὸν ἕτερον ἕπεσθαι, ἢ μα γάμου
ἀμφισταίζονται καὶ τὸν ἕτερον σωφρονίσαι σκεύῃ. τί οὖν, ἐάν ὁ μὲν ἀνὴρ καταφερὴς ᾖ, φη- ὅπου τις χά-
σίν, ἐγὼ δ' ἀγκιστρεύεσθαι βούλωμαι; ἀνάγκη σὲ ἐκείνῳ ἕπεσθαι. καὶ γὰρ μὴ βουλομένῳ ρωσε.
σὲ τῷ ποιῇ, "ἡ ἡδεῖα τοῦ γάμου πεῖσθεῖσα ἄλυσις καθέλκει, καὶ ὅπισω που τοῦ τὸν χ. ἢ δὲ ἀ
ξωδεδεμένον σοὶ τῷ ἁρμῷ. κἂν δύσπιστος καὶ ἀμελὴς, ἐάν μόνον σὺ μὴ ἀπόλλαξας σαυ- γάμου
τὸν τῶν δεσμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἐκάτερον ἐνέβαλες.

χξδ μη. Ὅτι ἡ ἄκοντος ἐγκρατεύομένη τοῦ ἀνδρὸς αὐτὴ ἧττον περιδέοντος μείζονα δίδωσι δίκην.

Ἡ γὰρ ἄκοντος ἐγκρατευομένη τοῦ ἀνδρὸς, οὐ τῆς ἐγκρατείας μισθὸν ἀπενέγκηται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκείνου μοιχείας αὐτὴ ⓦ λόγον ὑφέξει, καὶ ταῖς βυθιώκαις μᾶλλον ἐκείνου. τί δήποτε; ὅτι αὐτὴ μὲν ὁ βαφὰ δέδωκεν αὐτοῦ τῆς ἀσελγείας ὤφειλε τὴν καὶ νόμον ἀπενεγκοῦσα μίξεως. Εἰ γὰρ μήτε μὲν ὀλίγοι τοῦτο πιθὼν ὅτι τὴν ἀκοντος ἐκείνου,

τίνα

ὥσπερ οὖν εἶπε, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν. χρήσιμος γάρ, ἀμφότερα διὰ τέλους ἀπολέσειν. ὅτε γὰρ ὃ, κατ' εἰκόνα, οὐ τὸ ὅ, καθ' ὁμοίωσιν ἐφύλαξε. πῶς γάρ, σύνδουλε ἐπιθυμία ἀτόπου, ἃ ἀπάτη ἁλοῦσα, καὶ μὴ κρατήσασα ἡδονῆς; τὸ τοίνυν κατ' εἰκόνα καὶ ἄκοντος ἀφῃρέθη λοιπόν. οὐ γὰρ μικρὸν αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ὁ Θεὸς ἐπέστησε μέρος, ⓦ φοβερὸν ἅπασι καθάπερ δεσπότην, ὥσπερ οἰκέτην ἀγνώμονα μὲν ὃ τολμήσαντα τῷ δεσπότῃ, τοῖς ὁμοδούλοις ποιήσας θυμαχεφθῆναι. τοιγὰρ μὴν γὰρ τὸν ἀρχὸν καὶ τοῖς θηρίοις πᾶσιν ἐπίφοβος ἐστί. πρώτα γὰρ τοὺς αὐτοῦ ἔκαμψε ὁ Θεός, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λυμεῖσθαι, οὐδὲ ἐπιβουλεῦσαι ἐτόλμησεν· ἐώρα γὰρ ἐν αὐτῷ λάμπουσαν τὴν εἰκόνα τὴν βασιλικήν. ὅπερ ἦν οὖν χαρακτῆρας ἐκείνους ἠμαύρωσε διὰ τῆς ἀμυρτίας, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκείνης κατέπαυσε. ὥσπερ οὖν ὃ, μὴ πάντων αὐτὸν ἀρχὴν τὴν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνῆ ἔνια καὶ πρέμειν καὶ δεδοικέναι, οὐ ψευδῆ ποιῆ τὸν Θεοῦ τὸν ἀποφαντὸν λέγουσαν, Καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς (οὐ γὰρ πάντα ⓦ δεδωκότα, ἀνὰ πάντα ⓦ ἐπιληφότα ὁ τῆς ἐξουσίας ἀκρωτηριασμὸς γέγονεν) οὕτως οὐδὲ αἱ πάντα τῶν γυναικῶν ἐπιβουλαὶ εἰς σὲ ἄνδρας ἀπώμοσαι, ἐκείνῳ τῷ λόγῳ λυμαίνον) δὲ λέγοντι, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. ἐλλιπὲς μὲν γὰρ εἰς τοῦτο· οὐκ ἔμεινε δὲ ἐν τούτῳ. χωρεῖ δὲ τοῦτο καὶ ἐφ' ὅσον εἶπεν, ὅπου καὶ πρὸς τὸν τοῦ πρόσω βίου σύζυγα, καὶ πρὸς παῖδων γονάς, καὶ πρὸς φυσικὸν ἐπιθυμίαν τοῦ βοηθοῦ ἐπιδείκνυ) τὸν αὐτῆς. ὅταν δὲ μηκέτι καιρὸς ᾖ τοῦ πρόσω βίου, μηδὲ παιδοποιίας, μηδὲ ἐπιθυμίας, τί μάτην μνημονεύεις ἐν τούτοις βοηθοῦ; τὸν γὰρ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις" συλλαμβάνειν δυναμένην μόνον, τοῦτον δὲ ἂν ἐν τοῖς μεγάλοις ἐπάγη) ζωοργὸν, οὐ μόνον οὐδὲν ὤφελεν, ἀνὰ καὶ ζωοπόδισεν" αὐτὸν ταῖς φροντίσι.

Τί οὖν" ἐρεῖ μοι τῷ Παύλῳ, φησὶ, λέγοντι, Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ ⓦ ἄνδρα σώσεις, ἢ τὸν βοηθὸν αὐτῆς διαγκάσεις ἐν τοῖς πνευματικοῖς ἀποφαίνοντι; ἐγὼ τοῦτο συνομολογῶ. οὐδὲ γὰρ αὐτὸν πρωτολῶς ἐκκόπτω τῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς συμμαχίας (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ τότε φημὶ ταῦτα αὐτὸν καταρθοῦν, ὅταν μὴ τὰ τῆς γάμου προέληται, ἀλλὰ μένουσα τῇ φύσει γυνὴ, προῆς τὸν τῶν μακαρίων ἀνδρῶν ἀρετὸν ζηλώσῃ. οὐ γὰρ καλλωπιζομένη, οὐδὲ τρυφῶσα, οὐδὲ προσόδους ἀπαιτοῦσα ⓦ ἄνδρα χρημάτων, οὐδὲ πολυτελῆς μισθοῦ δαπάνης, ἕως αὐτὸν διώκοις)" ἐπαγαγέσθαι· ἀλλ' ὅταν αἰωτέρω γενομένη πρώτων τῶν πρόσω προσωμάτων, καὶ ⓦ ἀποστολικὸν ἐν ἑαυτῇ χαρακτηρίσασα βίον, πολλῷ μᾶλλον τὸ ὑπερκείμενον, πολλῷ δὲ τὸν κοσμιότητα, πολλῷ δὲ τὸν τῶν χρημάτων ὑπεροψίαν καὶ τὸν αἰσχυντηλίαν ἐπιδεικνύηται, τότε αὐτὸν διώκουσαν ἐλεῖν· ὅταν λέγῃ, Ἐχθρὸς δὲ θεοῦ καὶ σκεπάσματα, τοὺς ἀρχαιοπρεπεῖς· ὅταν διὰ τῶν ἔργων ταῦτα φιλοσοφῇ, καὶ τὸ σωματικὸν θανάτου καταγελάσῃ, μηδὲν εἰ) λέγῃ τὸν πρόσω ζωόν· ὅταν πᾶσαν τοῦ βίου τούτου τὸν δόξαν καὶ ⓦ τὸ φαίνεσθαι ὅλως εἶναι χάρτου νομίζῃ. οὐκ ἄρα τῷ σωθῆναι καθάπερ γυνὴ, τούτῳ σῶσαι ⓦ ἄνδρα διώκοις), ἀλλὰ τῷ ⓦ διαγελᾶν ἐπιδείκνυσθαι βίον. ἐπεὶ δὲ γάμου χωρεῖς ἐποίησαν τοῦτο πολλαὶ γυναῖκες. ἡ γὰρ Πεῖσιλλα ⓦ Ἀπολλῶ τὸ σοφὸν ἐθαυμάσθη, φησὶ, τὸ πᾶσαν ἐκβιασαμένου τῆς ἀληθείας τὸν ὁδόν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο οὐκ ἐφθέγξατο, ἀλλ' ὅτι τῷ γυναικὶ τὸν αὐτὸν ἔνεστι ἐπιδείξασθαι σπουδὴν, καὶ ὃ αὐτὸ κέρδος καρπώσασθαι. καὶ γὰρ, ὅπερ ἔφθην εἰπὼν, οὐδὲ ἐκείνη, ἀνὰ ὃ γυνὴ εἰ), ⓦ ἄνδρα" ἐφέλκε) ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε μηδένα τῶν ἐχόντων γυναῖκα πιστὸν μένειν, εἴγε ἡ σωφροσύνη καὶ ὃ σωφρονεῖν ὃ κατόρθου· ἀνὰ οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι· ἀλλὰ ὃ πολλῷ ἐπιδείκνυσθαι τὸν φιλοσοφίαν ἐν τῷ γαμοῦντι, καὶ τὴν τῆς γάμου παρεισάσειν καταγελᾶν, ἐν τούτῳ ἔργῳ ἁλῶναι διηνεκῶς, τοῦτ' ἔστι ὃ ποιοῦν τὸν τῆς σωφροσύνης σωθῆναι ψυχήν. ὡς ἐμὲ" ἐπιμένῃ τὰ τῆν γυναικὸν ὀπίζηκότα, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτὸν ὤφελεν, ἀλλὰ καὶ κατέβλαψεν. ὅτι δὲ καὶ ὅτε τὴν σφόδρα δυσπόλων

λων

Γεν. α. κε.

α. Κορ. ζ. ιε.

α. Τιμ. ε. ια.

Ησ. μ. ξ.

Πεσξ. ιπ.

καλέσωμεν, ἀλλὰ τὴν ἰμωείαν τὴν κόλασιν. πῶς οὖν δυνήσεται τὸν ἐπὶ Ⓦ οὐρανοὺς βαδίζειν ὁδὸν, τὸν θύλυπον δὲ κύφων δεσμώτιον ποδῶν, καὶ ψυχῆς θύζωνα καὶ θύσαλλον, τοσοῦτον ἔχων ἐπτικείμενον σαγμὸν ὄγκου, τοσαύταις συνδεδεμένος πέδαις, ἐξὸν τοιαύτης ἀλύσεως ἐλκόμενος καὶ τὰ συνεχῆς, τῆς ποιμένος λέγω τῆς γυναικός;

χξ΄ μβ. Οτι τοῖς δυσκολίας ὑπομένουσι πρεπτὰς ἀδείας, τοῦ τάττω καὶ τὰς γυναῖκας.

Ἀλλὰ πῆς ὁ σοφὸς τὴν πολλῶν λόγος, ὅταν τὰ ἄπαντα ἀδῆς διεξέλθωμεν; Οἰκοιῶ πλείονος ἄξιος ἔσαι τιμῆς, φησιν, ὁ μὴ τοσαύτης ἀνάγκης καταρθώσας. τίνος ἕνεκεν, ὦ βέλτιστε, δὲ δέκα τί; ὅτι πλείονα μόχθοι, φησὶν, ὑφίσαται ἀπὸ τὰ γάμου. καὶ τίς αὐτὸν ἀναδέξαται φορτίον τοσοῦτον ἰωάγκαζεν; Εἰ μὲ γὰρ ἐπολιὼ ἐπιλήσου γαμῆν, ἡ κόμιν ἀφθόνασις ἰὼ ὃ μὴ γαμεῖν, θύπερόσωπος ἔσαι ὁ λόγος ἰώ. Εἰ ὃ χύειος ὢν τὰ μὴ Ⓦ ζυγὸν ". ἐταγθεῖν τοῦ γάμου, ἐκὼν, ἀναγκάζοντος σοῦ νόμου, δυσκολίας ἑαυτὰ περιθεῖναι τοσαύτας ἠθέλησεν, ὥστε ἐπαιδίσεσθαι αὐτὰ ἤλεσθαι τῆς ἀρετῆς Ⓦ ἀγῶνα, σοῦ ἐν τοῦτο ποιεῖς τὸ ἀγωνοθέτιον. αὐτὸς γὰρ ἐν μόνον ἐπέταξεν ἀνύσαι, Ⓦ χῦ τὸ Ἀβραὰμ πόλεμον, καὶ τὸν χῦ τῆς καρδίας νίκων [λαβεῖν]. Εἶτα [ὃ] γαμῶν καὶ τρυφῶν καὶ πολλὰ μεμεμψάνης ἀνύσι τοῦτο, Εἶτα ἀσκήμονος δὲ ταλαιπωρῶν καὶ μὴ τὸ μηδὲν ἕτερον μεμεμψάν, σοῦν αὐτὰ τοῦτο μέλει λοιπόν. τὸ μὲ γὰρ ζῆσαι τῆς νίκης, δὲ τὸν ὅπλα ὃ ζῆσαμαι φέρσαι οὐδὲν αὐτὸς ἐκείνου ἔδ' φησι, τὸν πάντων ἀπηλλαγμένον τῶν βιωτικῶν. ὅπῳ ὃ σὺ μὴ γυναικὸς καὶ παίδων καὶ τῶν τύπος ὅπισθεν ἀνθρώπων τοσαῦτα γρατθύεσθαι βούλει καὶ πολεμῶν, ὡς τὰ αὐτὰ ἀνύσων ἐκείνοις τοῖς σοῦνὶ τοῦτον ἐμπεπληγμένοις, δὲ πλείονος ἀπολαύσων δέκα τοῦτο θαύματος, ἀνὴρ μὴν ἴσως δὲ τύφον ἡμῖν " ἐγκαλέσεις πολλὰ, ἀν' ἐπιπονῶν ὅτι οὐ δυνατόν σε τοῖς τὸν αὐτὸν ἐκείνοις φθάσαι χρυφίων. Ὃ ὃ πέλος καὶ ὁ τῶν σφαίων καιρὸς τότε σε πίσει καλῶς, ὅτι πολλῷ βελτίων ἀσφάλεια φιλοπιμίας κεῖται, καὶ χρεῖττον τῷ Χριστῷ πιθέσθαι, ἢ τῇ τῶν οἰκείων ματαιότητι λογισμῶν. ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς σοῦδὲ ὃ τοῖς οἰκείοις ἀπαξάσαι πᾶσι τοῖς ἀρετὰ ἡμῖν φησιν ἀρκῶ, αἰ μὴ καὶ ἡμᾶς αὐτὸν μισήσωμεν. σὺ ὃ πᾶσι τούτοις φυσώμενος ἔφης δυνάσθαι σεσῳθῆναι. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, τότε ἔσῃ καλῶς, ὅταν τοῖς ἀρετὰ ἐμπόδων γυνὴ καὶ γυναικὸς φρονήσεις.

Λκ. ιδ΄.

χξ΄ μγ΄. Εἰ ἐμποδίζουσιν οἱ τέκνον εἶσιν ἢ γυνὴ, πῶς βοηθὸν αὐτῷ καλῶ ἢ χαρὰ φῶ ἀνδρός; Γεν. ς. ιη. Σηρ. κα. κζ. α. Τιμ. ς. ιδ.

Πῶς οὖν, φησι, βοηθοὶ αὐτὸν σκάλεσι τὸν ἐμποδίζουσαι; Ποιήσωμεν γὰρ αὐτῷ, φησι, βοηθὸν κατ' αὐτοῦ. καὶ γὰρ δέσι σε ἐρήσομαι, πῶς βοηθὸς ἡ τοσαύτης ἀπεστερήσασα Ⓦ ἀνδρα ἀσφαλείας, καὶ τῆς θαυμαστῆς μὲ σκέψεως σκυλεύσασα δικαιωσύνης τὸν σὸν τῷ Θεῷ εἰσω, Εἰς ὃ τὸν τῷ πρώτου βίου ταρσὸν ἐμβαλοῦσα; Ταῦτα γὰρ οὐ μόνον οὐ βοηθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιβουλῶν. Ἀπὸ γὰρ γυναικὸς, φησιν, ἀρχὴ ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐτὸν ἀποθνήσκομεν πάντες. καὶ ὁ μακάριος ὃ Παῦλος, Ἀδὰμ, φησιν, οὐκ ἠπατήθη · ἡ ὃ γυνὴ " ἀπατηθεῖσα σὺν παράβασιν γέγονε. πῶς οὖν βοηθὸς ἡ τὸν θανατοῦν Ⓦ ἀνδρα ἑστοτάξασα; πῶς βοηθὸς, δι' ἧς Ⓓ ἡμοὶ τὸ Θεοῦ, μᾶλλον ὃ πάντες Ⓓ τὸν γῆν " καταοικοῦντες τότε, ἅμα θηρίοις καὶ πτερνοῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ζώοις καταπλυθέντες ἀπώλεσθε; οὐχ αὕτη Ⓦ δίκαιον Ἰὼβ ἐμίσγεν ἀπολλύναι, Εἰ μὴ σφόδρα σκύθρος ἰὼ αὐτὸς; οὐχ " αὕτη Ⓦ Σαμψὼν ἀπώλεσεν; οὐ δὲ πρῶ Εβραίων ὅμος αὐτὸ πλεσθῆναι τῷ Βεελφεγὼρ, καὶ ταῖς συγκλινικαῖς καταχρῆναι χροὶ πρεσκύσασι; Ⓦ ὃ Αχαὰβ ὑὸς μάλιστα τῶν Ἀβραὰμ πρίδωκε, καὶ σοῦ τούτου Ⓦ Σολομῶντα μὴ τὸν πολλὸν ἐκείνου σοφίαν καὶ θυσκιμοσύν; οὐ μέλει δὲ νῦν πολλὰ σοῦ ἀνδρὸς σοῦ " ἑαυτῶν ἀναπείθεσι σοῦ σκευῶν τῷ Θεῷ; οὐ Ἀβραὰμ τοῦτό φησιν ὁ σοφὸς ἐκλεκτὸς αἰνῶ · Μισῶ πᾶσα κακία σοῦ κακίαν γυναικός; σῶς οὖν, φησιν, Εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅμοιον αὐτῷ; σοῦδὲ γὰρ ψεύδεται ὁ Θεός · σοῦδὲ ἐγὼ τοῦτο ἀν' Εἶπον (ἄπαγε) ἀλλ' ἐβούλετο μὲ ὅτι " τοῦτο ἡ ἀρχὴ τοῦτο · σὸκ ἠθέλησε ὃ μᾶλλον ὅτι τῆς οἰκείας ἀξίας, καθάπερ οὖν σοῦνὶ ὁ ταύτης αἰνῶ. ἡ γὰρ ἐκλεκτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε κατ' Εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν. Ποιήσωμεν γάρ, φησι, ἄνθρωπον κατ' Εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν, ὥσπερ

Σηρ. κα. κα.

Γεν. α ιε.

ἀλλ' ἐγὼ ὑμῖν εἰμι. ἀλλ' ἐκεῖθεν ἐσθ' ὅτων φθάνετε), ἀλλὰ μὴ πολλῆς φειδοῦς τοῖς ῥήμασι χέζεσθαι, διὰ τοῦτο μὲν τοῦ, συμβουλεύω, γνώμην δίδωμι, λέγων· αἰτῶ δὲ τοῦ, ὡς διδάσκαλος, ὡς πλεῖστος ὢν τοῦ Κυρίου πιστὸς εἶ). ἢ ὥσπερ ἐκεῖθεν τούτων ἄρχεσθαι ποιεῖς ὃ σκωπτόμενοι ποιῆσαι ⓦ λόγον, ἀναχάζομαι τῆς συμβουλῆς ἐκκόπτω) πάλιν τοῦ ἔξω-
5 σίαν, οὐχ ἁπλῶς ἀποφαινόμενος, ἀλλὰ ἢ αἰτίαν προτιθείς. Νομίζω γὰρ τοῦτο καλὸν ἐκ ἀρχῆς, φησί, διὰ τοῦ ἐπιτρῶσαι ἀνάγκην. καίτοιγε ὅτι μὲν ἐγκρατείας διελέγετο, οὔτε τὸ, νομίζω, τέθεικεν, οὔτε αἰτίαν τινά, ἀλλ' ἁπλῶς, καλὸν αὐτῆς ἐστιν ἐν μείνωσιν ὡς κἀγώ· ἐκεῖθεν δ', νομίζω εἶ) καλόν. τοῦτο δ' ποιῆ οὐκ ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ πράγματος (ἄπαγε) ἀλλὰ τῇ τῶν ἀκουόντων κρίσει τὸ πρᾶγμα ἐπιτρέψαι βουλόμενος. τοιοῦτον γὰρ ὁ σύμ-
10 βουλος· οὐκ αὐτὸς τοῖς λεγομένοις ψηφίζεται), ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἐκ τοῦ κρίνειν ἀφίησι κεῖσθαι τῇ ἀκροατῇ.

Ποίαν δ' ἢ διάγκλειν ἐκεῖθεν φησίν; ἆρα τοῦ ἀπὸ τῆς φύσεως; ἀδαμεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ περὶ τούτου ἔλεγε, τοιαυτησὶ αὖ ὑπὲρ ἐβούλετο καὶ πεισθῆναι μεμνημένος αὐτῆς. ⓐ γὰρ βουλόμενοι γαμεῖν, ταύτῃ μᾶλλον καὶ κατὰ φρένα ἔχουσι. δεύτερον δ', οὐκ ἂν αὐτοῦ ἀνεχώ-
15 σαι σκάλλειν. οὐ γὰρ νῦν πρῶτον, ἀλλ' ἀνωθεν εἰς ὃ τῶν ἀνθρώπων καὶ πεφυτεύθη γένος. ἢ πάλαι μὲν χαλεπωτέρα ἢ ἀπηθάνατος ἰδεῖν· πεφαγμένου δ' τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῆς ἀρετῆς ἐπιδοθείσης, δίκην κατεγνώκασι γέγονεν. ὥστε οὐ περὶ ταύτης ὁ λόγος αὐτῷ, ἀλλ' ἐπεκαινισμὰ αἰτίᾳ) πολύτροπον ἢ πολυειδῆ. τίς οὖν ἐστιν αὕτη; ἡ τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων ἀλλοτροφή. τοσαύτη γὰρ ἐστιν ἡ σύγχυσις, τοσαύτη τῶν φροντίδων ἡ τυραννίς, τοσού-
20 τος ὁ τῶν περισπάστων ὄχλος, ὡς ἢ ἄκραν πολλάκις διάγκλειαν ⓦ γεγαμηκότα μὴ τοῦτο ἐν πλημμελεῖ.

Τὸ μὲν γὰρ παλαιὸν οὐ τοσοῦτον ἡμῖν ἀρετῆς προῦχετο μέτρον, ἀλλὰ ἢ ἀμυνάσθαι ⓦ ἀδικοῦντα, ἢ διὰ τοιοῦτον πρᾶσθαι τὸν λοιδορούμενον, ἐ χρημάτων ἐπιμηκάσθαι ἄξιον, καὶ βιορκοῦντα ὀμόσαι, ἢ ὀφθαλμὸν ἐξορύξαι ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ἢ μισῆσαι ⓦ ἐχθρόν· ἢ οὔτε τυφῆναι, οὔτε ὀργίζεσθαι, οὔτε γυναῖκα τοῦ μὴ σκάλλειν, τοῦ δ' αἰτιάσασθαι κεκώλυτο. ἢ δ' τοῦτο μόνον, ἀλλὰ ἢ δύο κτᾶσθαι ὁμοῦ γυναῖκας ἔξεστιν ὁτῳοῦν ἐπέτρεπε, ἐ πολὺ ἐ τοῦτο ἢ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασι συγχωρεῖσθαι ἰσῶ. μὴ δὴ τοῦ τῶν Χριστοῦ προσοίσας πολλῷ σεμνοτέρα γέγονεν ἡ ὁδός· ἢ μόνον τῷ τοῦ ἄδειμν τῶν ἐρημώντων ἀπάντων τοῦ ἄφατον ταύτην ἢ πολλοῦ ἀξιοπρεπῆ τῆς ἐξουσίας τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ ἢ τῷ τοῦ πολλὰ πολ-
30 λάκις διαπείθουσαν ἢ ἀναγκάζουσαν ἡμᾶς ἐ ἄκοντας ἁμαρτάνειν γυναῖκα, ταύτην ἐξουσίαν ἔχειν ἅπασιν, ἢ μειχίας ἀλίσκεσθαι βουλόμενον σκαλλεῖν. ἢ ταύτῃ δ' μόνον ἡμῖν ἡ ἀρετὴ δυσκατόρθωτος, ἀλλ' ὅτι, καὶ διέκειτο ἦθος ἔχειν ἡ σωφροσύνη, ὁ δὲ αὐτοῦ ἐ τὰ ἔκγονα τὰ σκαιὰ περιῤῥῆξαι ἡμᾶς φροντίδων ὄχλος οὐδὲ μακρὰν διαβλέψαι ποιεῖς ⓦ ὑρμὴν συγχωρῆ, πρόποδα, ὥσπερ τὰς ἴλιγγος, περιστρέφων ἢ βασανίζων ἡμῶν τοῦ ψυχικόν. ὅ-
35 σα γὰρ· βούλεται) ⓦ τῶν ἰδιωτῶν βίον ⓦ ἀκίνδυνον τοῦτον ἢ ἀπροσκόπτως ζῆν ὁ ἀνήρ. ἀλλ' ὅταν ἴδῃ παῖδας περιεστῶτας, καὶ γυναῖκα δαπάνης δεομένην πολλῆς, ἢ ἄκων εἰς ⓦ τῶν πολιτικῶν προσγραφῆναι ἑαυτὸν κλύδωνα· ἐκεῖ δ' ἐμπεσόντα λοιπὸν ἔστιν ἀ-
* ἰσείζοντα, πῆ, ὅσα ἁμαρτάνειν ἀνάγκη ὀργιζόμενον *, ὀμνύοντα, λοιδορούμενον, ἀμυνόμενον, ἐκκρινόμενον, πολλὰ πρὸς χάριν, πολλὰ πρὸς ἀπεχθειαν ποιοῦντα. πῶς γὰρ ἐνὶ τρεφόμενον
40 τὸ ζάλην τοσαύτην, ἢ βουλόμενον διδάσκειν τὸ αὐτῆς, μὴ πολιὸν ⓦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων προσρίζεσθαι ῥᾴστην; ἢ τὰ κτᾶσθαι τοῦ οἰκίαν δ' εἰ τις ἐξεπάστιε, τῆς αὐτῆς ἢ πλείονος δυσκολίας εὑρήσει γέμοντα ἐκεῖ τοῦ γυναῖκα. πολλὰ γὰρ ἀνάγκη μεμνῆσθαι καὶ ὑπὲρ πολλῶν, ὧν οὐκ ἂν ἐδεήθη καθ' ἑαυτὸν [ὢν] ὁ ἀνήρ. καὶ ταῦτα μὲν ὅταν κοσμία τις ἢ ἢ ὑπήκοος ἡ γυνή· ἂν δ' μαχητικὴ καὶ ἐπαχθὴς καὶ δυσπαράκλητος, οὐκέτι μόνον ἀνάγκην ὃ προσῆκεν

κ. δυσπάκλητος.

χαλίσομεν,

κβ μγ. Πολλὰ ὁ Παῦλος ἐπισώσας λέγει ἀνάγκην.

κβ μδ. Ὅτι ἀκολάστως διὰ πορνείαν διὰ γάμου βασιλείας τοῦ χεῖν.

ἐμαυτὸν τὸ ἐγκεκλεισμένον. καὶ πάλιν· Λέγω γὰρ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. τὸ γὰρ τοῖς ἐμοῖς τῆς προθυμίας λόγοις οὐδαμοῦ προσήκαμεν ἑαυτόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν σφόδρα ὑφειμένως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιστολῆς ἐλέγχεται. οὐ γὰρ αὐτῷ τὸ πρᾶγμα κατόρθωται. ὑπισχνοῦμαι οὐκ ἔχω, φησί. πρέπει τῇ αἱρέσει ταύτῃ, καὶ τοῖς ἀκροατηρίοις βυγκωμίοις καταζήσας, οὕτως ἐπάγει τὸ συμβουλεύειν. ὅπερ γὰρ τῆς προθυμίας ὥσπερ πολλοῦ ἀθλίου ἐμφαίνει τοῦτον λέγειν, ἀλλὰ δεσπόζειν τῆς αἱρέσεως τῆς ἐκείνου, οὐδὲ ἐπιτάττειν, οὐδὲ ἐπιστολῆς ἀναγκαίως ἐπάγεται, ἀλλὰ σὺν μὲν ἐκείνῃ καὶ μετὰ πολλῆς δεήσεως αὐτοῦ τοὺς οἰκείους ἀμείβεσθαι καλεῖ, φαδρὸν δὲ οὐδὲν φησιν εἰπεῖν αὐτῷ τῇ καθ' ἡμῶν· σὺν δὲ παρακινδύνοις αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐθέλουσιν μεταδίδωσι, οὔτε κωλύει, οὔτε ἀνάγκας ἀναγκάζει τὸν ποιεῖν. οὐ τοιούτῃ μέντοι αἰτίᾳ χρῆται λόγῳ εἰργάσατο καὶ ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ χρῆσθαι τοῦ πράγματος οὐκ αὐτοῦ φάσκειν εἶναι, ἀλλὰ τοῦ Χριστοῦ. οὐ γὰρ εἶπε· πρὸς μὲν τὴν προθυμίαν οὐκ ὑπισχνοῦμαι, ἀλλ', ὑπισχνοῦμαι οὐκ ἔχω· ὡς αὖ εἰ ἔλεγεν· Εἰ μὲ ἐξ αὐθεντίας λογισμοῦ ἐγὼ κινούμενος τοῦτο πράττω, οὐκ ἔδει παρρεῖν· ὅπερ δὲ τῷ Θεῷ τοῦτο ἔδοξεν, ἀσφαλὲς τὸ τῆς ἀδείας εἰσήνεγκεν. τὸ μὲν ἐξουσιάζω τοῦτο τὰ τοιαῦτα ὑπιστάμενον πρήσσειν· εἰ δὲ βούλεσθε ἀκοῦσαι ὡς ὁμοδούλου, γνώμην δίδωμι, φησίν, ὡς ἠλεημένος παρὰ Κυρίου πιστὸς εἶναι. ἄξιον δὲ ἐνταῦθα θαυμάσαι τοῦ μακαρίου τοῦ πολλοῦ φιλοσοφίαν καὶ τὸ ζωῆσαι, καὶ πῶς ἐν μέσῳ δυοῖν ἀναγκαίων καὶ σφοδρῶν ἀπειλημμένος, τοῦ τε συζῆσαι τοῖς ἑαυτοῦ προσφιλέσι, καὶ ὑπαρχόντων ἡμέραν τοῦ συμβουλεύειν, καὶ τοῦ μηδὲν μέγα φθέγξασθαι περὶ ἑαυτοῦ, πῶς τὸ τῆς ἀρετῆς τοῦτο γαληνιαίως ἔσχεν, ἀμφοτέρα τὰ βρόχω παραβιάσεται. τῷ μὲν γὰρ εἰπεῖν, ὡς ἠλεημένος, ζωϊσμὸν πως ἑαυτοῖς· τῷ δὲ ἀπὸ τοῦ λαμπροτέρου τοῦτο ποιῆσαι μέρους, ταπεινοῖ καὶ συστέλλει πάλιν.

κεφ. μδ. Περὶ τοῦ Παύλου παραφρονοῦντος.

Οὐ γὰρ εἶπε, δίδωμι γνώμην, ὡς πιστεύεις δὲ βαπτίζειν, ὡς ἀξιοῖς εἶναι κήρυξ τῶν ἐθνῶν, ὡς προσῆκεν ἦν ὑμετέρου ἐγκλείστους, ὡς διδάσκαλος καὶ καθηγητής· ἀλλὰ πῶς; ὡς ἠλεημένος, φησί. καὶ δὲ ἔλαθεν ἡμᾶς (ἔλαθεν γὰρ τοῦ διδάσκαλον εἶναι τῶν πιστῶν δὲ μόνον εἶναι πιστόν) καὶ ἑτέρωθι ὅτιος παλιν παπίπωσιν. πεῖθε δὲ ἑαυτόν; οὐκ εἶπεν, ὡς ἠλεημένος πιστὸς, ἀλλ', ὡς ἠλεημένος εἶναι πιστός. μὴ γὰρ τοῦ ἀποστολικοῦ καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ διδασκαλίας μόνον τυχεῖν τῆς δωρεᾶς εἶναι τοῦ Θεοῦ. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πιστεύσαι ἀπὸ τοῦ ἐλέους μοι γέγονεν οἰκείου. οὐ γὰρ ὅπερ ἄξιος ἦμην, φησί, κατηξιώθην τῆς πίστεως, ἀλλ' ὅπερ ἠλεήθην μόνον. ὁ δὲ ἔλεος χριστός ἐστιν, ὁ τοῦ κατ' ἀξίαν. ὥστε εἰ μὴ ἐν σφοδρᾷ θαυμαστῇ ὁ Θεὸς, ὁ μόνον ἀπόστολος, ἀλλ' ὅτι πιστὸς ἠδυνήθην δοῦναι ἡμᾶς πιστοὺς, ἀλλὰ δὲ τοῦτο, ὁ καινὸν αὐτῷ καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐν, τὸ τῆς πίστεως, οὐκ αὐτοῦ φησιν εἶναι, ἀλλὰ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ταύτου ἐμφαίνων διὰ τῶν ῥημάτων τούτων, οἷς εἰώθαμεν· μὴ ἀπαξιώσητε συμβουλεύειν δίκαιόν ἐστι πρὸς ἐμοῦ. σὺν γὰρ ὁ Θεὸς ἀπηξίωσέ με τοῦ ἐλέους τοῦ πρὸς αὐτοῦ· ἄλλως τε * ἐν γνώμῃ τὸ πρᾶγμά ἐστιν, οὐκ ὑπίταγμα. συμβουλεύω γὰρ, ὑπομοθετῶ. δὲ δὲ τὰ πρόσκαιρα ἔχοντα ὥσπερ συμφέροντα φέρων εἰς μέσον δὲ πρόνοιαν σὺν εἰς κωλύσωμεν νόμος, καὶ μάλιστα, ὅταν μὲν αἰτήσεως τοῦτο γίνηται τῶν ἀκροατῶν, καθάπερ καὶ ἐφ' ὑμῶν. νομίζω οὖν, φησι, τοῦτο καλὸν εἶναι ἀρχήν. ὁρᾷς πάλιν ὑφειμένως λόγων δὲ πάσης ἐρημον ἐξουσίας. καίτοιγε οἶδεν ὅτως εἶπεν· ὅπερ ὁ Κύριος οὐκ ἐπέταξε προθυμίας, ἀλλὰ τοῦτο σὺν ἐγώ· συμβουλεύω δὲ ὑμῖν καὶ δέομαι τοῦτο ζηλοῦν. δὲ γὰρ ἀπόστολος ὑμῶν εἰμι. καθάπερ καὶ μὲν ζῶντα ἀληθεύομαι ἀδίκως ἔλεγον· Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος,

ἀλλά γε

π Κορ. θ. ς.

ἐὰν δὲ καὶ γαμηθῇ, μὴ λύετω ἄγαμος. ὁρᾷς τὸν ἀναγκαῖον, τὸν ἀπροαίρετον δουλεύοντα, ἢ ἑκατέρους ἀπολλύοντα δεσμόν; δεσμὸς γὰρ ἐστιν ὁ γάμος, οὐ μόνον τὴν φρουρὰν ὀχλοῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς λύπας καὶ καθημερινάς· ἀλλ' ὅτι πολλῷ οἰκειότερον ἀλλήλοις ἐστὶ συνέχειν τὸν γαμικὸν τοῦτον κατεπαγκάζει. Κρατείτω, φησὶν, ὁ ἀνὴρ τῆς γυ- Γεν. γ.
χ. κυριεύσει μόνος
χ. ἐπὶ λύπῃ τὴν εὐκολίαν οἰκείαν
ναικός. καὶ τί τῆς διαστολῆς ταύτης ὁ κέρδος; πάλιν γὰρ αὐτοὶ δούλην τὴν "κεκτημένην ποιεῖ, κἂν μὴ πρὸς ἀπόδοσιν δουλείας ὑπηρέτας δώσῃ. καθάπερ ἡ "πόλις τὴν φυγάδων, ἡ καθ' ἑαυτὸν διδυμοῦσα, καὶ πάλιν ἀλλήλοις ζωοδεδιυῖα· διὰ γὰρ τοῦτο ἀλύτως μείζεσι δεσμοῖς ἑκατέρας ἀρχὰς ταῖς πέδαις περιπλωμένοις, οὐκ αὖ δυνήσεται μετ' ἐξουσίας βαδίζειν, τῷ ἑτέρῳ ἀναγκάζεσθαι ἑπεσθαι θατέρῳ· ὅτω καὶ αἱ τῶν γαμικῶν ψυχαὶ ἔχουσι μὲν ἰδίας φρουρίδας, ἔχουσι δὲ καὶ ἑτέραν αἰάγκλιον τὴν οὐκ τῶν ἀρχὰς ἀλλήλαις ζωοδέσμους πάσης ἀλύτου χαλεπωτέρους ἄγχουσαι, καὶ τὴν ἀμφοτέρων ἐλευθερίαν ἀφαιρουμένην, τῷ μὴ καθ' ἑαυτὸν εἶναι τῶν δεσποινῶν τὴν δέσμην, ἀλλ' εἰς ἑκατέρους αὐτῆς δέσμην τὴν ἐξουσίαν. πολὺ τοίνυν εἰσὶ δέσμη τὴν οὐκ τῆς ἡδονῆς παραμυθίαν πᾶσαν ἐπιμοιρεσαμένων καταγνῶσαι εὐκλεᾶ; οὐδὲ γὰρ μακρὰν ἀποτέμνει τῆς ἡδονῆς μέρος, οὐ ταῖς ἀρχαῖς δηλήσεις φλαῦς καὶ ἀπιθανίαις πολλάκις διαλισκομένου χρόνου μακροῦ. καὶ ἡ δουλεία ἡ αὐτὴ, τὸ, τὴν ἑτέρου μεμφείαν διαγκάζεσθαι καὶ ἄκοντα θατέρου φέρειν, ἅπασαι ἱκανὴ συσκιάσαι τυφλοῦν. διὰ τοῦτο ὁ μακάριος σκῆνος παρῆνει μὴ δι' ὀπτασιῶν ῥημάτων αἰσχύνειν τὸν τρόπον τῶν ὑπερβολίαν φορεῖν, διὰ τὰς πορείας λέγων, καὶ ἀκρασίας, καὶ πυρώσεις. ὅπερ δὴ ζωοδεσμεῖν ὅπερ τοῖς πολλοῖς ἡ τῆς καταγνώσεως λόγοι, τὸ τοῦτον πάλιν ἰσχυρότερον τρόπον ἀποστρέφειν πέφυκε, διὸ καὶ μαθηταὶ ὑπὸ παγκάλου Οὐ συμφέρει γαμῆσαι. Ματθ. ιθ ι.
τοῦτο δὲ ὅτι τὸ μηδένα ἑαυτῷ κύριον εἶναι τῶν γαμικῶν. καὶ οὐκέτι τοῦτο ἐν ἀπιστίας συμβουλῆς εἰσπίπτει, ἀλλ' ἐν ὑπερβάλλοντος καὶ σπουδῆς ἀνάγκη. τὸ μὲν γὰρ γαμεῖν ἢ μὴ γαμεῖν, ἐφ' ἡμῖν· τὰ δὲ μὴ γάμου, οὐκέτι ἐφ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ ἑκόντας καὶ ἄκοντας φέρειν χρὴ τὰ δουλείαν. Τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἀγροικιῶντες ταύτην εἰλήφαμεν τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀκριβῶς τοῖς ὑπισχνούμενοι τὰ διηγώμενα ἐν τοῦ γάμου, ἑκόντες ἑαυτοὺς ἐπιβάλλομεν τῷ ζυγῷ. μὴ δὲ ταῦτα ἐκεῖ τῶν ταῖς ἀπίστοις ζωοποιῶντων ἀφελητρίας, καὶ πᾶσιν ἀκριβῶς τοῖς περὶ τὸν γάμον νόμοις ἐπιτελεῖσθαι, καὶ περὶ τὸ οἰκετῶν λόγον προσβάλλειν, καὶ παραμυθησάμενος αὐτοῖς ἱκανῶς μὴ προσλαμβάνεσθαι τὴν δουλείαν ταύτην τὴν βλάβειαν αὐτοῖς τὸν πνευματικὸν, μέτεισι λοιπὸν ὅπερ τῆς πρόνοιας λόγου, ὃν πάλαι μὲν ὠδίνε καὶ καταπαύσει ἑαυτὸν, ἀπέπαυε δὲ νῦν, οὐδὲ ἐν τοῖς περὶ τὸν γάμον λόγοις ἀποσιωπῆσαι καρτερήσας αὐτόν. ἐν βραχεῖ μὲν γὰρ καὶ διεσπαρμένως, ἐνύφηνε δὲ αὐτὸν ὅμως καὶ ἐκεῖνη τῇ παραινέσει· καὶ τῇ καλλίστῃ ταύτῃ μισθοδοσίᾳ περιγυμνάσας "ἡμῶν τὰς ἀκοὰς, καὶ τὸν ἀφανῆ περιελεύσας, ἐξόπισθεν ἐρίσαι τῷ λόγῳ προσκυλίσει. μὴ γένοιτο τὸν περὶ τὸν οἰκέτην προαίρεσιν (Τιμῆς γὰρ, φησὶν, ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων) τῆς διαστολῆς ἡμᾶς δυνάμεσιν ἐνεργούσας, καὶ τὸ τῷ πλούτων τὰς ἀγαθοὺς ἀναιρούσας, καὶ περὶ οὐρανὸν "ἀέρας, οὕτω τὸν περὶ τῆς παρθενίας ἐμβάλλει λόγον, ταῦτα λέγων τὰ ῥήματα· Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι. καίτοι καὶ ὑπὲρ τῶν πιστῶν τῶν ταῖς ἀπίστοις ζωοζυγουμένων οὐκ ἔχει ἐπιταγὴν, μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας "ἐνομοθέτησε αὐτοῖς γράφων· Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ Κύριος· εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. τί οὖν οὐχὶ καὶ ὑπὲρ τῶν παρθένων τὸ αὐτὸ ποιεῖ ἀποφαινόμενος; ὅτι περὶ τούτου φανερῶς ὁ Χριστὸς διετάξατο, κωλύων εἰς ἐπιτάγματος ἀναγκαίου ἐλθεῖν τὸ πρᾶγμα. τὸ γὰρ, ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω, κύριον τὸν ἀκροατὴν τῆς αἱρέσεως ποιοῦντος ὄντος· περὶ μὲν οὖν τῆς ἐγκρατείας διαλεγόμενος, Θέλω, φησὶ, πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν

δίκην), παιδοποιίας μὴν οὐδαμοῦ μεμνημένος, τῆς θύραις σώπου ἢ στειρώσεως αἰτίας τὸν γάμου, πυρώσεως ἢ, ἢ ἀκρασίας, ἢ πορνείας, ἢ πίρας Σατανικῆς, ἢ ὑπὲρ τοῦ ταῦτα μὴ γίνεσθαι τὸ πρᾶγμα συγχωρῶν. ἢ τί τοῦτο, φησίν; ἕως γὰρ ἂν αὐτὸ πυρείας ἀπαλλάττῃ, πᾶσαι καταγνῶσι ἢ πάντα εἰκότως οἴσομεν· μόνον ἀξίωσε πυρᾶναι ἢ ζωσεχῶς ἀπολαῦσαι ἐπιθυμίας. τί οὖν, ὦ βέλτιστε, αὖ μηδὲ πυρᾶναι ὄζῃ, ἵνα εἰσέλθωμεν καρπωσόμεθα μόνον; ἢ πῶς, φησίν, οὐκ ἔξεστι πυρᾶναι, τοῦ Παύλου λέγοντος· Εἰ ἢ οὐκ ἐγκεκτήσονται, γαμησάτωσαν; ἀλλ' ἄκουε ἢ τοῦ προσκείμενα τούτῳ. ἴσμεν ὅτι χρῆναι τὸ γαμῆσαι, ἢ πυρεῦσθαι, ἀπεδείξω τὸ πάλαι, ἐπήνεσας τὸν συγχώρησιν, ἐπαύσασας τῆς συγκαταβάσεως τὸν ἀπόστολον· ἀλλὰ μὴ ἐκεῖ μένε τούτου, δεῦρο ἢ τὰ μὴ ταῦτα. τὸ γὰρ αὐτὸ ἀμφότερα τοῦ προστάγματα. τί οὖν μὴ ταῦτά φησι; Τοῖς ἢ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ὁ Κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι· ἐὰν δὲ ἢ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· ἢ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

α. Κορ. ζ. ι.

χξ μ.

Τί οὖν, ἐάν μὲ ὁ ἀνὴρ ὑβριστὴς ᾖ, ἢ ἡ γυνὴ μοιχεύσῃ, λοίδορος, λάλος, πολυτελὴς, ὃ κοινὸν τοῦτο πᾶσιν αὐτοῖς νόσημα, ἑτέρων πλειόνων γέμουσα κακῶν; πῶς οἴσει τις καθημερινὴν ταύτην ἀνδίαν ὀχλῶδες ὁ δίλαιος, ⓦ τύφος, τὴν αἰσχύνην ταῦτα; τί δαί, δὲ τὸν ἔνδυτον αὐτὴ μὲ ἢ κοσμία ἢ ἥσυχος, ὀχλῶδες ᾖ θρασύς, ὑπερόπτικος, ὀργίλος, πολὺ μᾶλλον ἀπὸ τῶν χρημάτων, πολὺ ᾖ ἀπὸ τῆς δυναστείας ἔγκειται ἀνεκβλήτου, καὶ τὴν ἐλευθέραν ὡς δούλην ἔχῃ, ἢ τὴν θεραπαινίδων μηδὲν ἄμεινον ὡς αὐτὴν δέχεσθαι; πῶς οἴσει τις τοσαύτην ἀνάγκην ἢ βίαν; τί δαί, δὲ συνεχῶς αὐτὴν ἀποστρέφηται, ἢ δέρηται μόνον τοῦτο παίων; καρτέρει, φησί, πᾶσαν ταύτην τὴν δουλείαν. ὅταν γὰρ ἀποθάνῃ, τότε ἐλευθέρα ἔσῃ μόνον ζῶντος ᾖ, δυοῖν θάτερον ἀνάγκη, ἢ παιδαγωγῆσαι αὐτὸν μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἢ βελτίω ποιῆσαι, ἢ, εἰ τοῦτο ἀδύνατον, φέρειν γενναίως ⓦ ἀκήρυκτον πόλεμον καὶ τὴν ἀσπονδον μάχην. ἢ δεύτερόν μὲ ἔλεγε, μὴ ἀποστρέφηται ἀλλήλας, εἰ μήπω δὲ ἐκ συμφώνου· εἰ δὲ ἢ χωρισθεῖσαν αὐτὴν καὶ ἄγουσαν ἐγκεκτεύεσθαι κελεύει λοιπόν. Μενέτω γάρ, φησίν, ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. ὁρᾷς αὐτὴν ἐν μέσῳ δυοῖν ἀπειλημμένην πολέμων; ἢ γὰρ τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας βίαν χρὴ καρτερεῖν, ἢ τοῦτο μὴ βουλομένην, κωλύειν ⓦ ὑβρίζειν, ἢ πρέχειν ἑαυτὴν ἐκείνῳ ὅπερ δὲ βούλεται, εἴτε πληγὰς ὑποτείνας, εἴτε λοιδορίας πλύνας, εἴτε οἰκετῶν ὑποφίαν παραδοῦναι, εἴτε ἕτερόν τι ζητοῦν. πολλαὶ γὰρ οἱ δὲ ταῖς ἀνδράσιν ἐπινενόηνται, ὅταν κωλύειν βούλωνται ἐν ἑαυτῶν γυναῖκας. εἰ ἢ ταῦτα μὴ φέρει, τὴν ἐγκεκτημένην ἀσφαλῶς χρὴ τὴν ἄκαρπον· ἄκαρπον ἢ λέγω, ἵνα μὴ τὴν αὐτὴν παίδων ὑποκύουσαν ὑποφέρῃ ἔχῃ. οὐ γὰρ διὰ ἀγνωσωσύνης ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὡς ⓦ ἄνδρα ὀργὴν ἔχῃ. μενέτω γάρ, φησίν, ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω. τί οὖν αὖ μηδέποτε βούλεται καταλλαγῆναι, φησί; ἔχεις δικαίαν λύσιν ἢ ἀπαλλαγήν. πίνα ταύτην; ἀνάμνησιν ⓦ." τοῦτο θάνατον. ὥσπερ γὰρ τῇ πρώτῃ γαμετῇ οὐδέποτε ἔξεστι δι' ὃ ζῇ αὐτῆς ἀεὶ τὸν νυμφίον ἢ ἀθάνατον εἶ· οὕτω τῇ γεγαμημένῃ τότε μόνον ἔξεστιν, ὅταν ὁ ἀνὴρ ἀποθάνῃ. Εἰ γὰρ ἔζη ἢ ζῶντος ἀπὸ τούτου ποιεῖ ἕτερον, ἢ πάλιν ἀπ' ἐκείνου ποιεῖ ἄλλον μεταπηδᾷν, τί γάμων ἔδει λοιπόν, ταῖς ἀλλήλων γυναιξὶν ἀδιακρίτως τῶν ἀνδρῶν χαιρόντων, ἢ πάσας ἁπλῶς ἀναμεμιγμένων ἀπόρρητον; πῶς ᾖ οὐκ ἂν ἢ ποιεῖ συνουσιῶν ἐμοιχεύθη διεφθάρη ἢ ἀφάνισεν, τιμωρεῖ μὲ τοῦτο, ἄξιον ᾖ ἐκείνου, καὶ πάλιν ἄλλον τῇ" αὐτῶν συζώντων γυναικί; δικαίως οὖν ὁ Κύριος αὐτὸ μοιχείαν ἐκάλεσε.

χ. ἐκείνου

χ. αὐτῷ

χξ μα

Διὸ τοῖς Ἰουδαίοις συνεχώρησε διδίνας αὐτοῖς ὁ Θεός. Δάτ. κδ α.

Πῶς δὴ Ἰουδαίοις τοῦτο συνεχώρησεν; * ἵνα μὴ πολεμῶσιν ἀλλήλοις, ἵνα μὴ συγχέωσιν αἵματι ἐκ ἑαυτῶν" πληρώσωσιν οἰκίας. τί γὰρ ἦν ἄμεινον, εἰπέ μοι, τὸ μισηθῆς" ἐκβληθῆναι ἔξω, ἢ σφαγῆναι ἔνδον; τοῦτο γὰρ αὐ ἐποίησαν, εἴτε μὴ ὄζῃ αὐτοῖς ἐκβαλλειν. ἀλλὰ τοῦτό φησιν, Εἰ μισεῖς, ἀπόστειλον. ὅταν ἢ τοῖς ὑπεικέσι ἀφιλέηται, ἢ οἷς μηδὲ ὀργίζεσθαι συγχωρεῖ," φησίν· ἐὰν

* διὰ τὴν σκληροκαρδίαν. χ. πληρῶσιν χ. ἐκβάλλειν

χ. λέγοις

χ. 3 δίδωσι ἀκακωτέρας. Διὰ τί" γὰρ οὐκ εἶπε κ τοῖς αὐτῶν, εἰ ἦ οὐκ ἐγκρατεύεται, γαμησάτω; ὅτι οὐδὲ τοῖς ⓦ ἀθλητὴν ἔοικεν ἐστὶ τις αὐ μὴ ὀφλῆσαι ὃ ἰμάτιον, κ ἀλείψασθαι, κ εἰς ὃ σάβ βατον εἰσελθεῖν, κ κατα πάσασθαι τὴν κόνιν, ἀπόκειται δὲ φύτει ⓦ ἀγωνιστῶν· ἀλλ' ἀνάγκη λοιπὸν δυοῖν θάτερον, ἢ σιφθαρῆναι, ἢ πεσόντα δὲ καταισχυνθῆναι ἀπελθεῖν. διὸ" παιδοτρίβου μοι γὰρ δὲ παλαίστρας, ὅσοι τοῖς οἰκείοις ἢ γυμνασίοις, κ τοῖς φίλοις ὡς ἑαυτοῖς συμπλέκεται, κ τὸ ποιεῖν, κ τὸ μὴ ποιεῖν αὐτὸς ὅστις κύριος· ὅταν ἦ ἀπορράψῃ), κ συλλέγῃ ὃ θεατὴς, κ ὁ ἀγωνοθέτης πρίῃ, κ ⓦ θραυσῃ" καθίζῃ), κ εἰσάγῃ") ὁ ἀγωνιστὴς κ αἰτιῶται κατάκριτον"), τοῖς ἐξουσίαν αὐτὸν ὁ τῶν ἀγώνων πρίμηρ") νόμος. κ τῇ πρώτῃ τοίνυν, ἕως μὴν δοῦλος ἦν βουλεύσηται πότερον δεῖ γαμεῖν, ἢ μή γαμεῖν, ἀκίνδυνος ὁ γάμος· ἐπειδὰν δὲ ἔλθῃ κ ἀπορράψῃ), εἰσπηδᾷ ἑαυτὸν εἰς ὃ σάβ βατον. ὡς οὖν τολμηρὸς, τὸ θεατοῦ συγκροτουμένου, κ θεωρόντων μὲν ἀνθρώπων ἀγγέλων, ἀγωνοθετοῦντος δὲ τοῦ Χριστοῦ, μισθαποδότου δὲ τοῦ βραβεύοντος, κ τελείοντος, κ συμπλεκομένου τῷ παλαίοντι, κ μέσον κατεχομένου, πρόεισιν εἰς μέσον εἰστήξει, φύτει ⓦ ἐμβρύοις, ἔνδοξος τοῖς ποιοῖς, ἀπόκειται δὲ" λαβεῖν, μὴ καταβάλλεσθαι, μηδὲ ὑπὸ σκελίσεως ⓦ ἀγωνιστῶν, ἀλλὰ σὺν χαρᾷ τὸν νίκης αὐτὸν; καὶ τί λέγω τοῖς τοῖς χέρας οὐκ αἰ" ἂν τολμήσειε ταύτην ῥῆξαι τὴν φωνὴν, ἀλλ' αἰτεῖ ταύτης ἀκούειν τὸ Φοβεροῦ, ὅτι ἐὰν καταχρίσωσι τοῦ Χριστοῦ, κ γαμήσαι θελήσωσι, κεῖμαι ἔχουσιν, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. a Τιμ. ε. ιε.

Καὶ μοι αὐτὸς φησὶν· ὅτι Λέγω τοῖς ἀγάμοις κ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ· εἰ ἦ οὐκ ἐγκρατεύονται), γαμησάτωσαν. κ πάλιν, Ἐὰν κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ. πῶς οὖν ἐνταῦθα φησὶν ἐλευθέραν, πάλιν καλοῦσι, κ ἐν ἐν Κυρίῳ φησὶν ἐκ γάμου, ὅταν ὡς θεμιτόμους γαμοῦσιν καὶ ἀκρίτους; μὴ δ' εἰσῆς· ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ἑτέρου. ὥσπερ γὰρ λέγω, Ἐὰν γήμῃ ἡ πρώτου, οὐκ ἤμαρτεν, οὐ μὴν ἐπιλαξαμένης γε γάμου φησὶ (δῆλον γὰρ ἅπασιν, ὅτι αὐτὴ ἥμαρτε κ ἀμαρτάνει ἀφορκτοι) ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀπαρεσγάμου μοῦ ἔπω, ὅπως ἦ ἐὰν ᾖ, ἐὰν μὴ ἐπιθυμήσῃς, ἀλλ' ἐν μεταχειρίᾳ τούτων ἑκατέρων γινούσης τὸ λογισμοῦ ὅτω κ χήρας εἰσάγω μοῦ τὸ ἁπλῶς ἔχουσ' ἄνδρα φησὶν· οὔπω ἦ κ τῇ τῆς οἰκείας προαιρέσεως ψήφῳ προσδιδεμένῃ, ἀλλ' ἐλευθέραν ὄσαν κ τοῦτο ἐλέσθαι, κἀκεῖνο· ἐκ ἦ τοῦ ὄντος ἔτι κυρίαν οὖσαν ἑτέρῳ πάλιν ὁμιλῆσαι γυμφίῳ, ἀφ' ἧς τῆς ἐγκρατείας ἐμβεβηκυῖαν ἀγῶνας. ἔστι γὰρ κ χήρα εἰ), κ μὴ κατατέθεται εἰς ὃ τοῦ χηρεύειν ἀξίωμα, ὅταν μηδέπω ἦ τοῦτο καταδέξαμένη. δεῖ κ αὐτὸς φησι· Χήρας κάλει γε ἀθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγενημένας. τοῦ μοῦ γὰρ ἁπλῶς χήρας ἀφίσι γαμεῖν, εἰ βούλοιτο· τοῦ ἦ ἐπαγγελλομένου τῷ Θεῷ χηρεύειν ἀφαπάντως, εἶτα γαμηθεῖσαν, καταδικάζει σφοδρῶς, ὅτι ταῖς ⓦ Θεοῦ συνθήκας ἐπάτησεν. οὐ τοίνυν οὖν, ἀλλ' ἐκείνας φησὶν· Εἰ ἦ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖττον γάρ ἐστι γαμῆσαι, ἢ πυροῦσθαι. ὁρᾷς ὅλαμοῦ ⓦ γάμου καθ' ἑαυτὸν θαυμαζόμενον, ἀλλὰ διὰ ταῖς πορνείας, ἀφ' ὧν ὁ πυρασμοὺς, ἀφ' ὧν τοῦ ἀκρασίας. δύο μοῦ γὰρ ταῦτα ἅπαντα τίθησιν· ἐν τούτοις ἦ, ὅπῳ σφόδρα αὐτῷ κατηφίατο τοῖς οἰκέταις, ῥήμασιν ὑφηνιοτέροις πάλιν ὃ αὐτὸ πρᾶγμα καλῶ, ἐμφρασμοῦ αὐτὸ κ πύρωσιν ὀνομάζων. κ ὁρᾷ ὁ τούτοις ἰδιάζετο μὴ πλήξας ⓦ ἀκρατεῖ πρόελθῃ. ὃ γὰρ εἶπεν, Εἰ [γὰ] βέβηκα ὑπὸ πάχρισιν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, εἰ ἦ πρέπει ποιεῖται, εἰ ἦ μὴ ἐνώσωται· ὁρᾷς τοιοῦτον, ὁ τῶν παχρίτων ὄντι κ συνήθημμένης ἀξίαν· ἀλλὰ τί; εἰ ἦ οὐκ ἐγκρατεύονται, ὁ τῶν οὐκ ἐθελόντων ὄντι ἐνεργεῖν διὰ τοῦ ῥαθυμίαν. δύκησι γὰρ ὅπως κύριοι ὄντες τοῦ πράγματος, οὐδὲ ὃ μὴ βούλεσθαι ποιεῖν οὐκ αἰσθάνονται· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ὕστερος ἀπόδυ κολάζει, οὐδὲ ὑμωρίας ὑπανθρώπους ποιεῖ, ἀλλ' ἐπαίων ἀποστρέφας μόνον, ὑπάγει τὸ διὰ τῶν ῥημάτων φόγγου τοῦ σφοδρότητα ὑπερδείκνυ), χ. 3 χ. παιδοτρίβου χ. πέσοντα χ. μάχης

Ποία χήρα κ πόσα παρθένῳ ὅπως τρίτος γαμεῖσθαι ὁ Παῦλος. a. Κορ. ζ. κη. a. Τιμ. ε. θ.

λογίας, καρκίνος αὐτοῖς ἀπὸ τούτων καταχεῖται τῆς λογισμῆς, καὶ οὐκ ἀν αὐτοὺς μὴ πάσης προσοίσουσι γενναιότητος, ὡς βιάιοις καὶ ἀλλοτριοπροσάλλοις. οὐ γὰρ ταῦτα ἦν μόνον αὐτοὺς ἀπορρέφοιτας, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοῦ τῆς γνωμῆς τοῦ ἀνδρός. τί γὰρ ἀπιστότερον, εἰπέ μοι, ἢ ὅταν μὴ ᾖ πολιὸν κακοῦτον καὶ ἰσχνὸν οἰμωγὰς καὶ τὰ δάκρυα καὶ τοῦ αὐχμηροῦ κόμιον καὶ τοῦ μέλανος τολιὸν, ὀξαίφνης κρότοι, καὶ παιδὸς γαμήλιοι, καὶ θόρυβος ἀπ' ὀφθαλμίας τοῦ πατρὸς, ὥσπερ ὑποκειτῶν ἐν σκηνῇ παίζοντα, καὶ νῦν μὲν τοῦτο, νῦν δ' ἕκαστον γινομένων; καὶ γὰρ ἐκεῖ ᾖ αὐτοὶ ἴδοις ἂν ποτὲ μὲν βασιλέα, ποτὲ δὲ πάντων πενέστερον· καὶ ἐνταῦθα ὁ πρόσθεν πλοῦτος ἐνεκαλινδεῖτο, συμφορὰς ὀξαίφνης· ὁ τὰς τείχας πλάνων, τέφρου ὑπὸ τῆς αὐτῆς πάλιν φέρεται κεφαλῆς· ὁ κατηφὴς καὶ σιγηρὸς καὶ πολλὰ πολλάκις μὴ δακρύων πρὸς τὸν παραλύσαντα ἐγκώμια τῆς ἀπωλείας διελθὼν, καὶ ᾖ βίον ἀβίωτον δὴ φήσας αὐτῷ, καὶ πρὸς τὸν ἀπάγοντα αὐτὸν τὸ θρηνῶν δυσχερείας, πολλάκις μεταξὺ τῶν αὐτῶν ὠρύζει καὶ χλιμαντίζει πάλιν, ἐκ τῆς πρόσθεν διδαχυρμένοις ὀφθαλμοῖς, τούτοις μὴ γέλωτος ἐπὶ τὰς αὐτὰς ὁρᾶν, καὶ τῷ στόματι τούτῳ φιλοφρονῆσθαι καὶ ἀσπάζεσθαι πόλεις, δι' οὗ πρόσθεν ταῦτα πάντα ὠρύετο. ὃ δὴ πάντων ἐλεεινότερον, ὁ τοῖς παισὶν ἐπιφανόμενος πόλεμος, ἢ ταῖς γυναιξὶν οἰκειούμενα λέαινα· τοῦτο γὰρ ἡ μητρυιὰ πάντων ἐχθρόν. ἐπιβουλεύει ἡ καθημένη πάσης καὶ μάχη· ἐπιβουλεύει ὁ ξένος ἐκφυὲς καὶ γνήσιον ζῆλος πρὸς τὸν οὐκ ἐπιχθόνιον γιγόμενος. ᾧ μὲν γὰρ ζωὴ τοῖς βάλλουσι τῷ φθόνῳ καὶ βάλλεται· πρὸς δὲ τοὺς τοιαῦτα πολεμοῦντας καὶ ᾧ πολέμιοι καθίστανται. ἀλλ' οὐκ ἐνταῦθα, ἀλλὰ ζηλοτυπῆσθαι ἢ κόπις καὶ ἡ τέφρα, καὶ μῖσος πρὸς τὸν κατορωρυγμένον ἄφατον, καὶ λοιδορίαι καὶ σκώμματα καὶ κατηγορίαι πρὸς τὸν ἀβλαβῆσαι εἰς γῆν, ἔνθα ἀσπονδος πρὸς τὸν λελυπηκότα θάνατος. τί τούτης γίνεται δίκης τῆς ἀλογίας χάρις; τί τῆς ὠμότητος; θάνατος πρὸς τῆς ἀπωλείας κόλασις· τί λέγω, κόλασις; τὰς πόνους μὲν αὐτῆς καρτερήσῃ, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπευφήσασα τοῖς ἐκείνης, οὐ παύεται σκιαμαχοῦσα πρὸς αὐτόν· καὶ τὸν θάνατον λελυπηκότα, πολλάκις ᾧ θάνατον ὠφθῆσαι αὐτῇ ποτε, μυρίοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν βάλλει σκώμμασι, καὶ δηλοῖ τῆς ἐκείνης ἐκτὸς τὸν ὀκνεῖ οὖσαι ἀμύνεται, καὶ ᾧ ἄνδρα πολλάκις ὁπλίζει καὶ αὐτῷ, ὅταν αὐτὴ μηδὲν ἀνύῃ. ἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα ῥᾴστα καὶ φορητὰ τοῖς ἀνθρώποις ἔδοξεν εἶναι, μόνον ἵνα μὴ τὸν ἀπὸ τῆς ὀργυμίας φέρειν ἀναγκάζωνται τραπέζαν. ἀλλ' οὐχ ἡ πρῶτος πρὸς ταύτην ἱλιγγίασι τὸν πρόπαππον, οὐδὲ ἔφυγε τὸν συμβολὸν τὸν οὕτως ἀφόρητον τοῖς πολλοῖς εἶναι δοκοῦσαι· ἀλλ' ἔστι γνώμης, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀνεδέξατο μάχλου. πῶς οὖν ἂν τις αὐτὸν κατ' ἀξίαν θαυμάσειεν, ὅταν ᾧ μὲν ἄλλοι καὶ δευτέρων δίκην γάμων, ἵνα μὴ καταγέλαστοι· αὐτὸς δὲ μηδενὸς ἀναμένων ἀγαπητοῦ ὄντος ἀγίου καὶ ἄπτωτος*. ἀλλὰ ταῦτα, καὶ περὶ τούτων ἀλλὰς τοὺς ἀποχειμένους ἐν τοῖς οὐρανοῖς τῇ χαρᾷ μαθοῦσι ὁ ᾧ Χριστὸς ἔχαιρε ἑαυτῷ λαλοῦντα, ἔλεγε· καλὸν αὐτοῖς ὅτι, ἐὰν μείνωσιν ὡς καγώ. οὐκ ἴσχυσας ἐκ τοῦ αἰωνίου χορυφοῦ ἀνακῦψαι; τῆς γῆς μετ' ἐκείνου μὴ ἀπορίσης· τοσοῦτον ἡ πρῶτος σε ἔχάτο πλέον, ὅσον τοῦ μόνου θεοῦ ἅπαξ ὀργυμία κατεπάλαισε· " σὺ δὲ καταύσασα πρότερον οὐκ ἴσχυσε ἀθανάτου καταφεῖν. καὶ σὺ μόνου μὲν τοῦ πῦρ εἰσήνεγκας· ἐκεῖνος δὲ καθαρὸν πῦρ ἀπάσης ἔχει τοῦ νίκου, καὶ τῷ τέλει ζωαυγούμενον σοὶ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ χαρέχει μόνοι.

Τοὺς μὲν οὖν γεγαμηκότας πολλοῦ δίδωσι τοῦ σωφρονεῖν, ὡς μηδὲ ἑκόντας θατέρου ἀπορρῆναι αὐτοῦ ἀλλήλων, μήτε τοῦ ἐκ συμφωνίας γεγονότος τέρπειν ὑπὸ πολὺ πρᾶγμα· καὶ δευτέρου πάλιν ἐπιτρέψαι γάμου, ἐὰν βούλωνται, ὑπὲρ τὸ μὴ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ παρθένοις οὐδὲν μέσον τοιοῦτον ἔδωκε σωφρονεῖν· ἀλλ' " ὅσον μὲν ὑπὲρ τοσοῦτον, διαπαύσας πάλιν λύσει· τοῦ δὲ οὐδὲ μικρὸν διαπτέουσαν, ἀλλὰ δι' ὅλου μαχομένου ἀφίησι ἑστάναι διϊσχυρῶς, καὶ βάλλεσθαι ὑπὸ τῆς ὀργυμίας, ἐς οὐδὲ μικρᾶς αὐτοῦ λαβέσθαι δίδωσι

* μόνου.

χ. ἀλλοτριοπροσάλλους.

χ. σοῦ

χ. ἐκείνου

χ. ἐς λή. Διὰ τί τοῖς μὲν γεγαμηκόσι πολλοῦ δίδωσι τοῦ σωφρονεῖν, τοῖς δὲ παρθένοις οὐδὲν τοιοῦτον ἔδωκε σωφρονεῖν ἢ παύειν τὴν πόνον.

χ. 3 δίδωσι ἀναχωρεῖν. Διὰ τί" γὰρ οὐκ εἶπε τὰ περὶ αὐτῶν, εἰ ὃ οὐκ ἐγκρατεύεται, γαμησάτω; ὅπου οὐδεὶ περὶ ⓜ ἀθλητῶν εἴπομεν ἂν μὴ ὃ ῥίψαι ὃ ἱμάτιον, καὶ ἀλεῖψασθαι, καὶ εἰς ὃ σταδίου εἰσελθεῖν, καὶ κατατάττεσθαι τῶν κοίλων, ἀπόκειται δὲ φύτι ⓜ ἀγωνιστῶ· ἀλλ' ἀνάγκη λοιπὸν δύο ἢ τρία θατέρου, ἢ στεφανωθέντα, ἢ πεσόντα δὲ καταισχυνθῆναι ἁπλῶς. τὸ" παιδοτρίβου μὲν γὰρ δὲ παλαίστρας, ὅσα περὶ τοὺς οἰκείους ἡ γυμνασία, καὶ τοῖς φίλοις ὡς ἑαυτοῖς συμπλέκεται, καὶ τὰ ποιεῖ, καὶ τὰ μὴ ποιεῖ αὐτὸς ὅστις κύριος· ὅταν δὲ ἀπορρᾴθυμῇ), καὶ συλλείῃ ὃ διαζεύγνυσι, καὶ ὁ ἀγωνοθέτης πρὸς ⓜ διατί" καθίζων), καὶ εἰσάγῃ) ὁ ἀγωνιστὴς καὶ αὐτὸν ἀποδιατάττῃ), τὸν ἐξουσίαν αὐτὸν ὁ τῶν ἀγώνων πρόεδρος) νόμος. καὶ τῇ πρὸς τοῦτο τοίνυν, ἕως μὲν δὲ βουλεύοιτο πότερον δεῖ γαμεῖν, ἢ μὴ γαμεῖν, ἀκίνδυνος ὁ γάμος· ἐπειδὰν δὲ ἔλκηται καὶ ἀποχαράξῃ), εἰσάγαγε ἑαυτὸν εἰς ὃ σταδίου. ὡς οὖν τολμήσῃς, τὸ διαζεύγνυσθαι, καὶ θεωρήσαντα μὲν ἄνανδρα ἀγέλαστα, ἀγωνοθετοῦντος δὲ τὸ Χριστοῦ, μαινομένου δὲ τὸ διαβόλου, καὶ πεζεύοντος, καὶ συμπλεκομένου ἅπασι τῷ παλαίειν, καὶ μέσον καταγομένου, πρελθεῖν εἰς μέσον εἰσιέναι, φύτι ⓜ ἐμφρονι, εἶδος τοῖς ποιοῖς, ἀπόκειται δὲ λαβεῖν, μὴ καταβαλεῖν, μηδὲ καταισχυνθῆναι ⓜ ἀγωνιστήν, ἀλλὰ πάντα χαίρειν τῆς νίκης αὐτῆς; καὶ τί λέγω πρὸς ταῖς πόρνοις; πρὸς ταῖς χήραις οὐκ ἂν τις τολμήσειε ταῦτα ῥῆξαι τῷ φωνῷ, ἀλλ' ἀπὸ ταύτης ἐκείνῃ τὴν φοβερὰν, ὅτι ἐὰν καταφρονήσωσι τοῦ Χριστοῦ, καὶ γαμῆσαι θελήσουσι, κεῖμα ἔχουσιν, ὅτι τῷ πρώτῳ πίστιν ἠθέτησαν. a Τιμ. ε. ιε.

Καὶ μέντοι αὐτὸς φησιν· ὅτι Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ· εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται), γαμησάτωσαν. καὶ πάλιν, Ἐὰν κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ. πῶς οὖν ὧν ἀφίησιν ἐλευθέραν, πάλιν καλεῖ, καὶ ἐν Κυρίῳ φησὶν εἶναι γάμον, ὅταν ὡς ἀδιαφόρως γινόμενον καὶ ἀκρίτως; μὴ δῆτα· ἕτερα ταῦτα, ἀλλ' ἕτερα. ὥσπερ γὰρ λέγων, Ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτεν, οὐ τοῦτο δηλοῖ ἀπροαιρέτως ἐπὶ γάμῳ φησὶ (δῆλον γὰρ ἅπασιν, ὅτι αὐτὴ ἥμαρτε καὶ ἁμαρτίαν ἀφῆκεν)· ἀλλὰ περὶ τοῦ ἀπροαιρέτως γάμου φησὶν, ὅπως μὴ δόξῃ τοῦτο, ἀδιάφορον εἶναι, ἀλλὰ συγγνώμης τυγχάνειν· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἐλευθέραν ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ, οὐκ ἐπιτρέπει ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῖς ἀσθενοῦσι συγγνώμην ἔχουσι. καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ

λοιτας, ναρχη τις αὐτοῖς ἀπὸ τύτων καταχῆται τῆ λογισμῷ, ϗ οὐκ ἀν' αὐςὸν μ̄ πάσης ωεφοίντο γνησιότητος, ὡς ϐυκόλως ϗ " ἀλλοτριωσάλλης. οὐ γὰρ ταῦτα ἦ μόνον αὐςὸν ἀποτρέφονται, ἀλλα' ϗ δι' αὐτὸν τῆ γνωμῶν τὸν ἀνδρα. τί γὰρ ἀπρπίτερον, Εἰπέ μοι, ἢ ὅταν μ̄ ⓦ πολὺν κακυτὸν ϗ τας οἰμωγας ϗ τὰ δάκρυα ϗ τὸν αὐχμηρὸν κόμην ϵ̓ τὸν μέλανα πολὸν, ὀξαίφνης κρότον, ϗ παταύδης γαμήλιον, ϗ ϑόρυϐος ἀπ' ὀσαρτίας τῶ ωεφτέρω, ὥσπερ ὑποκειτῆ ἐν σκηνῆ παιζόντων, ϗ νῦν μὲν τὸν, νῦν ἦ ἑκάτερον γινομένων; ϗ γὰρ ἐκεῖ ⓦ αὐτὸν ἴδοις ἂν ποτε μὲν βασιλέα, ποτὲ ἦ πένητα ωεφτεύοντα· κἀνταῦθα ὁ ωεφὶν ϑεὶ ⓦ τάφον ἐγκαλινδύμενος, τυμφίος ὀξαίφνης· ὁ τας τείχας πίλλων, τεφόμενος ὑπὸ τῆς αὐτῆς πάλιν φέρει κεφαλῆς· ὁ κατηφὴς ϗ ϛυγνὸς ϗ πολλὰ πολλάκις μ̄ δακρύων ωεὸς τὸν ωᾶν καλῶς ἐγκώμια τῆς ἀπιλθύσης διελθὼν, ϗ ⓦ βίον αἰῶνα ἦ φήσας αὐτῷ, ϗ ωεὸς τὸν ἀπάγοντας αὐτὸν ϯ ϑρήνου δυσχερέντας, πολλάκις μεταξὺ τύτων αὖ ϯ ωερίζει ϗ κλαυσπίζει πάλιν, ϵ̓ τοῖς ωεφὶν διδακρυμένοις ὀφθαλμοῖς, τύτοις μ̄ γέλωτος εἰς τὰς αὐτὰς ὁρᾶ, ϗ τῷ τόματι τύτῳ φιλοφρονήσατα ϗ ἀσπάζεται πρώτας, δι' οὗ ωεφὶν ταῦτα πρώτα ἐζώμυυν. ὃ ἦ πάντων ἐλεεινότερον, ὁ τοῖς παισὶν ἐπιφερόμενος πόλεμος, ἢ ταῖς ϑυγατράσιν οἰκιζομένη λέαινα· τοῦτο γὰρ ἡ μητρυιὰ πάντων. ὀπτέσθαι ἢ καθημένην ϛάσις ϗ μάχη· ὀπτέσθαι ὁ ξένος ἐκεῖνος ϗ κρυότερος ζῶλος ωεὸς τὸν ὀδὲν ὑποχλόσαντα γνόμενος. ⓐ μὲν γὰρ ζώντις ϵ̓ βάλλοισι τῷ φθόνῳ ϗ βάλλονται· ωεὸς ἦ τὰς τετελυτηκόσας ϗ " ⓐ πολέμοι καθίσανται. ἀλλ' ὀδὲ ἐκεῖνα, ἀλλα' ζηλοτυπήσαντα ἢ κόπις ϗ ἢ τέφρα, καὶ μῖσος ωεὸς τὸν καταρωρυγμένον ἄφαντον, ϗ λοιδορίαν ϗ σκώμματα ϗ κατηχείαν ωεὸς τὸν ϗλυθόσαν εἰς γνῶ, ἔρρα ἄσπονδος ωεὸς τὸν λελυπηκότα ὀδέν. Τί ταύτης γένοιτ' ἂν' τῆς ἀλογίας χόρις; Τί τῆς ὠμότητος; ὀδὲν ωᾶν ἀπελθούσης ἡδονῆς· Τί λέγω, ἡδονῆς; τὸν πόνον μὲν αὐτῆς καρτερωμένη, ϗ τοῖς ἀγαθοῖς ἐντυφόσα τοῖς ἐκείνης, οὐ παύεται σκιαμαχόσα ωεὸς αὐτόν· ϗ τὸν ὀδὲν λελυπηκότα, πολλάκις ἦ ὀδὲν ὠφθόσαν αὐτῆ ποτε, μυρίοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν βάλλει σκώμμασι, ϗ ὅλῃ τῆ ἐκείνης ἐκτένων τὸν ὀκέτ' ὄντα ἀμύνεται, ϗ ⓦ ἄνδρα πολλάκις ὁπλίζει καθ' αὐτῆ, ὅταν αὐτὴ μηδὲν αἰτῆ. ἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα ῥᾴστα ϗ φορητὰ τοῖς ἀνθρώποις ἔδοξεν ϵ̓ἶναι, μόνον ἵνα μὴ τὸν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας φέρειν ἀναγκάζωνται τυραννίδα. ἀλλ' οὐχὶ ὁ πρῶτος ωεὸς ταύτην ἰλιγγίασι τὸν ωᾶν ἅπαξ, οὐδὲ ἔφυγε τὸν συμβολὸν τὸν οὕτως ἀφόρητον τοῖς πολλοῖς ϵ̓ἶναι δοκόσαν· ἀλλ' ἔστι γνῶναι, ϗ τὸν ἀπὸ τῆς φύσεως ἀνεδίξατο μάχλον. πῶς οὖν ἀν' ἦς αὐτὸν κατ' ἀξίαν ϑαυμάσειεν, ὅταν ⓐ μὲν ἄλλοι ϗ δὶς τρὶς δέκα ϵ̓ἶναι γάμων, ἵνα μὴ καταγνῶσι· αὐτὸς ἦ μηδὲ ἑπτὸς ἀναμεῖναι δίγκπτμτός ὅστις ἀγία ϗ ἄπρωτος *. δίγα ταῦτα, ϗ ωερὶ τύτων δίγα τὸν ἀποκαιμένων ἐν τοῖς ουρανοῖς τῆ χαρᾶ μαθοῦσι ὁ ⓦ Χριστὸς ἔχαιρε ἐν ἑαυτῷ λαλῶν τα, ἔλεγε· καλὸν αὐτοῖς ὅστι, ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. Οὐκ ἴδοις εἰς τὸν αἰωνίαν χορυφὴν ἀναϐῆναι; τῆς γνῶ μετ' ἐκείνων μὴ ἀποπίσης· ϑοῦτον γὰρ ὁ πρῶτος σε ἐχάτω πλέον, ὅσῳ τὸν μὲν ὀδὲν ἅπαξ ἐπιθυμία καταπάλαισεν· " σὲ ἦ κρατήσασα ωερίτερον οὐκ ἴσχυσε ϗ ἅπαξ δίγκπτμτος καταχεῖν. ϗ σὺ μὲν μ̄ τὸν ἥτταν εἰπήσας· ἐκείνη ἦ καθ' ἑκάτην ἥτης ἀπάσης ἔχει τὸν νίκην, ϗ τῷ τέλει ζωγραφομένη σοὶ χ̄ τὸν ἀρχὴν ὑποφέρει μόνον.

χ. ἀλλοτριωσάλλης.

* μόνη.

χ. οἱ πολεμοῦντες

χ. οὐδὲ

χ. ἐκείνης

χ̄ λη'. Διὰ τί τοῖς μὲ γαμικοῖς πολλὴν δίδωσι τὴν ωερωυσίαν, τὴν ἦ παρθένον οὐ παύειν τὸν πόνον.

Τοῖς μὲν οὖν γαμικοῖς πολλὴν δίδωσι τὴν ωᾶμμιξίαν, ὡς μηδὲ ἑκάτους ϑατέρου ἀποστερῆν αὐτοῦ ἀλλήλων, μήτε τὸν ἐκ συμφωνίας γνωμῶν ἕρπειν ὑπὲ πολὺ ωεράγειν· ϗ δὶς τρὶς πάλιν ἐπίτρεπε γάμοι, ἐὰν βούλωνται, ὑπὲρ τὸ μὴ πυθέσθαι. τοῖς ἦ πρῶτον θύσιν ὀδὲν μέμφ ϵ̓οικεν ωᾶμμιξίαν· ἀλλ' " ὅτι μὲν ὑπὲ ϑοῦτον, διάπαυσας πάλιν λύπης· τὸν ἦ ὀδὲν μικρὸν διαπέσουσαν, ἀλλα' δι' ὅλης μαχομένην ἀφίησι ἑστάναι διλωνεκῶς, ϗ βάλλεσθαι ὑπὸ τῆ ἐπιθυμιῶν, ϵ̓ ὀδὲν μικρὸς αὐτὸν λαϐέσθαι

δίδωσι

φησί; Πλείονα αὐτῶν πόνων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. ὃ οὖν a Κορ. ιε. ι.
μὴ αὐτός, ὃ δὲ τοῦ Θεοῦ φησιν, ἀλλ' ἄλλο τοῦ Θεοῦ. τοῦτο βουλόμενος οἰκίσαι, μηδὲν ἴδιον νομίζειν, ἀλλὰ πάντα διακονικά· μηδὲν ἴδιον ἡγεῖσθαι αὐτόν, ἀλλὰ πάντα τοῦ Κυρίου. τοῦτο καὶ ἑτέρωθί ποιεῖ. Εἰ πάντα γάρ, Ἔχοντες χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, Ρωμ. ιβ. ϛ.
εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, εἴτε ὁ παρακαλῶν ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ, ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ὅπου καὶ χαρίσματα ταῦτα, καὶ οὐ κατορθώματα, πάντα ἐστὶ δῆλον ὅτι. ταῦτα καὶ εἶπον, ἵνα, ὅταν ἀκούσῃς αὐτοῦ λέγοντος, ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει, μὴ ἀπατήσῃς, μηδὲ εἴπῃς πρὸς ἑαυτόν· οὐ δεῖται ὁ προφήτης ἐμῆς σπουδῆς· χαρίσματα αὐτὸς ὁ Παῦλος ἐκάλεσε. μετεπαίζων γάρ, ὅτε εἰς τὴν τῶν χαρισμάτων τάξιν κατηρίθμει τὴν ἐγκράτειαν βουλόμενος, τοῦτό φησιν. οὐκ ἀνὴρ ὕστερος ἐβαπτίσθη καὶ ἑαυτῷ, καὶ τῷ Χριστῷ· ὦ μὴ Χριστῷ λέγητε, Εἰσὶ βιαῖοι, οἵτινες Ματθ. ια. ιϛ.
βιάζονται ἑαυτοὺς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ ἐπαγωγότερον, ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω· ἑαυτῷ δὲ καταδικάζοντα τὰς χρείας μὴ ἐλευθερίας, ἃ βουληθείσας δὲ ἀτιμάζειν τῇ προθέσει. Εἰ δὲ χάρισμά ἐστι, τίνος ἕνεκεν αὐτοὺς ἀπειλεῖς, λέγων· Οτι ἔχεσι κρῖμα, ὅτι α. Τιμ. ε. ιβ.
τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν; ἀδαμοῦ γὰρ τοῦ οὐκ ἔχοντα χαρίσματα ὁ Χριστὸς ἐκόλασεν, ἀλλὰ πάντα χοῦν τὸν ἐν βίοις ἀπειδικημένους ὀφλεῖν. ἐν τούτῳ ἐστὶ τὸ μάλιστα βαπτιζόμενον πρὸς αὐτῷ, πολιτεία ἀρίστη καὶ ἔργα ἄληστα· τῶν δὲ χαρισμάτων ἡ ἀφαίρεσις οὐκ ἐν τῇ τοῦ λαμβάνοντος κεῖται προαιρέσει, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ πνεύματος κρίσει. ἀφ' οὗτος ἀδαμοῦ τοῦτο τὰ θαύματα ἐργαζομένους ὁ Χριστὸς ἐπαίνῳ, ἀλλὰ ἐν τούτῳ μᾶλλον βάλλει τούτῳ μεγαφρονοῦντας ἀπάγει τῆς τοιαύτης ἡδονῆς, λέγων, Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται. ⓐ Λκ. ι. κ.
γὰρ μακαρίζομένους πάντα χοῦν ⓐ ἐλεήμονες εἰσὶν, ⓐ ταπεινοὶ, ⓐ ὀπτικοὶ, ⓐ τῇ καρδίᾳ καθαροὶ, ⓐ εἰρηνοποιοὶ, ⓐ ταῦτα πάντα, ἐν τούτοις ὁμοίαν παράθεσιν. ἐν αὐτοῖς ὁ Παῦλος τὰ κατορθώματα ἐρρύθμιζε τὰ ἑαυτοῦ, ἐν τούτοις καὶ τῆς ἐγκρατείας ἐμνημόνευσεν. εἰπὼν γάρ, Ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν β. Κορ ϛ. δ.
φυλακαῖς, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐπήγαγε, ἐν ἁγνείᾳ· ὅπερ οὐκ ἂν εἶπε ποτὲ, εἰ χάρισμα ἦν. τί γὰρ ἐκώλυεν αὐτὸν οὐκ ἔχοντα ἀκρατῆ ἀπὸ τοῦ κόπου; ἀφ' οὗ δὲ ὁ μὴ ἐκλαμβάνων τὴν πρὸς θεὸν, χρῆσιν ποιεῖ; ἵνος γὰρ ἕνεκεν μακαριωτέρα ἡ χήρα, ἐὰν οὕτω μείνῃ; ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπών, οὐ θαυμάτων, ἀλλὰ ἔργων ⓐ μακαρισμοί, ὥσπερ οὖν καὶ κολάσεις. πῶς γὰρ ἐπιμένων πάλιν ἐκεῖνος ἂν τῶν αὐτῶν, εἰ μὴ ἐφ' ἡμῖν τὸ χάρισμα ἦν, καὶ μὴ τοῦ Θεοῦ ῥοπὴ καὶ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐδεῖτο σπουδῆς; εἰπὼν γάρ, θέλω πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτὸν τὸ ἐγκρατείας, πάλιν φησί· Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. πάλιν ἑαυτὸν ἀ. Κορ ζ. ϛ.
τίθησιν ἀφ' οὗ τοῦ αὐτοῦ αἰτήσῃ. ὃ γὰρ προφάσισμα ἐπῆγεν ἔχοντες καὶ οἰκεῖοι, μείζονας ἂν τῶν τῆς προθυμίας κατεπάλμησαν πόνων. Εἰ δὲ καὶ αἰσχρὸν λέγειν, θέλω πάντας εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτὸν, καὶ τοῦτο, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ, οὐδαμοῦ τοῦ αἰτίαν προσθῆναι, μὴ θαυμάσῃς. οὐ γὰρ ἀπαυθαδιζόμενος τῷ ποιεῖ, ἀλλ' ἐκφυλίων ἑαυτὸν νομίζων αἰτίᾳ τοῦ αὐτὸ γνώμῃ, μὴ ἧς ὁ προφάσισμα κατώρθωσεν.

Εἰ δέ τις καὶ λογισμῷ αἰσχύνοιτο ἐλθεῖν, προφάσει μὴ τοῦ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐξεταζέτω δόξαν· ἔστι καὶ ταῦτα ὁ προφάσισμα συμβαίνοντα. τῶν γὰρ νομοθετῶν οὐ τοιούτους οὐ καλοῦσιν γάμους, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτιμητῶν καὶ συγχωρητῶν, πολλοὶ καὶ πάντα πολλῶν ἢ τροφῆς, καὶ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ κατ' αὐτῶν γίνονται λόγοι σκωπτόντων, μεμφομένων, ἀποστρεφομένων. τῶν γὰρ οὐ ὄρκοις προφασιζόντων οὐχ ἥττοι οὐ τοιούτους ἅπαντες ἐκτὸς ἔστησαν, ὡς εἶπον, οὔτε φίλους ποιήσασθαι θαρροῦντες, οὔτε στενοχωρῆσθαι πρὸς αὐτοὺς, οὔτε ἄλλο τι πιστεύσαι τοιοῦτον. ὅταν γὰρ ἴδωσιν αὐτοὺς ὑμνητείας τοσαύτης, καὶ φιλίαν καὶ ὁμιλίας, καὶ κοινωνίας * τοῦ μνήματος οὕτως ἀβόλως ἀπὸ τῆς αὐτῶν ψυχῆς ἐκβαλ-

χ. ἀλλ' οἱ * ἀπολαύοντες, χ. ἐκβαλόντας.

λόντας

χ. ξ. λ. Ὅτι πολλαὶ ἐν ταῖς δυτέροις γάμοις ἀπόλαυσις.

χεσθαι ζωνεχῶς τῇ γυναικί· ἀκρασίας γὰρ οὐ βούλομαι εἶναι νομοθέτης. Εἶπεν, ζωνέρχεσθε, κάτω κεκλεῖσθαι κωλύων, οὐ τὴν σωφροσύνην σεμνύων ἐμποδίζων. Οὐκ ἄρα αὐτὸ βούλημα σεσημείωμαι ὅτι ὃ, χρῆσθαι ἀκωλύτως γυναικί, ἀλλ' ἢ τὴν ῥᾳθυμοτέραν τοῦτο σιομολόγησαι ἀκρασίαν. ἐπεὶ εἰ τὸ Παύλου βούλημα θέλεις μαθεῖν, ἄκουσον ποῖόν
α. Κορ. ζ. ζ. ὅτι. Θέλω, φησὶ, πάντας ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἐμαυτόν, τὸ ἐγκρατείας. Οὕτω γὰρ εἰ πάντας θέλεις τὸ ἐγκρατείας εἶναι, οὐδὲν θέλεις εἶναι τὸ γάμου. οὐδὲ γὰρ. οὐ μόνον ἀκωλύτως τοῦτο κωλύων τοὺς βουλομένους, οὐδὲ αἱρούμενος· ἀλλ' οὐχ ἑκὼν μὲν δὲ ποθῶ πάντας εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· συγχωρῶ δὲ καὶ ἑτέρου δεῖσθαι τῆς περιουσίας. δεῖται τοῦτο καὶ ἀνδρὸς ἔπεσιν, καλῶν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι, ὅπου τοῦτο μᾶλλον ποθῶ.

κεφ. λε. Οτι αἰσχύνας ἕνεκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἀκρατείας ὑπόδειγμα. α. Κορ. ιι. θ.

Τίνος δὲ ἕνεκεν εἰς ταῦτα ἑαυτὸν μέμνηται, λέγων· θέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν; καίτοι εἰ μὴ τοῦτο σεσείκεισο, τὴν σεμνολογίαν ἐξέφυγεν ἄν. τίνος οὖν ἕνεκεν ἔσεισται σεσείσθαι, ὡς ἐμαυτόν; Οὐκ ἐσαφῶς ἑαυτόν. Οὗτος γὰρ ὅστις ὁ πλειονεκτήσας μὲν τῶν ἀποστόλων τὰ τοῖς ὑπὲρ τὸ κήρυγμα πόνοις, ἀμύητος δὲ τῆς σοφίας ἀποστολικῆς ἑαυτὸν εἶναι νομίζων. Εἰπὼν γὰρ, Οτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὥσπερ τὴν τῆς ἀξίας αὐτοῦ μέγεθος φθεγξάμενος, ὑπολαμβάνει πάλιν ἑαυτόν, λέγων· ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. τίνος οὖν ἕνεκεν ἐστὶ τοῦτο τῇ σωφρονέσει σεσοφισμένος; ἵνα μὴ πλέον, μηδὲ ὡς ἔτυχεν ἐπὶ ἡδονὴν τοῦ μαθητοῦ τότε μάλιστα εἰς τὸ τῶν καλῶν ἐπαγωνιῶντας ζηλῶσι, ὅταν τὸν διδάσκαλον ἔχωσι τὰ σωφρονίσματα ὥσπερ ἂν ὁ χαλεπὸς ἔργων ἐν τοῖς λόγοις μέτοιος φιλόσοφος· οὐδὲν οὕτω μέγα τὸ ἀκρατεῖν· ὅταν ὁ περὶ ἑαυτοῦ σεσοφισμένα κατορθωθῆναι ἔχων δόξαν τῷ συμβουλίῳ, ταύτην μάλιστα πάντων ἐπάγηται ἀκούοντα. σεσὸς δὲ τούτοις, καὶ φθόνου καὶ τύφου καθαρθέντα δείκνυσιν ἑαυτόν. Ὃ γὰρ ἔξαιρετον τοῦτο χρὴ βούλεσθαι τῶν μαθητῶν, οὐδὲν αὐτῶν πλέον ἔχειν ζητῶν, ἀλλ' ἐπάνω αὐτοὺς ἀξιοῦν ἑαυτοῦ *. ἔχω καὶ τοῦτο αἰτίαν εἰπεῖν. ποίαν δὲ ταύτην; δύσκολον εἶναι δοκεῖν τὸ σεσῶμα ἐδόκει, ἐξ οὗ δὲ τὴν τῶν πολλῶν εὐκολίαν. βουλόμενος οὖν αὐτὸ δόξαι ῥᾴστον, ἐπιεικότα εἰς μέσον πάθησιν· ἵνα μὴ σφόδρα ὑπερτείνοι εἶναι αὐτὸ νομίζωσιν, ἀλλὰ σεσὸς ἐπιεικότας ἰδόντες, μὴ τὸ θαρρεῖν καὶ αὐτοὺς τῆς αὐτῆς ὑπιδάρωσιν ὁδοῦ. τοῦτο καὶ ἄλλαχού ποιεῖ. τοὺς Γαλάτας γὰρ δεδιεγκάμενος, ἐκ τοῦ ἀπὸ τοῦ νόμου φόβου σκιλύσας ἀπιδῶν, διὰ τοῦτο ὅτι τὴν παλαιὰν κατα-
Γαλ. δ. ιε. φέρεσθε συνήθειαν πολλὰ τῶν σκιῶν φυλάττοντες, πάλιν φησὶ, Γίνεσθε ὡς ἐγὼ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Οὐκ ἀνέχεσθε, φησὶν, εἰπεῖν, ὅτι ἐξ ἐθνῶν ὑπερῴκησα ὑμῖν, ἐκ τοῦ οὐκ ἐκ τῶν τοῦ νόμου σεσεβικότας οὐκ εἰδότες φόβου, ἀκαδιώκως ἅπαντα ταῦτα φιλοσοφεῖς σεσὸς ἡμᾶς. ἐγὼ γὰρ ἐγώ, φησιν, ὡς ὑμεῖς, ἐδουλεύσα ταύτην τὴν δουλείαν ποτέ· ἐμμόνως οὖν τοῖς ὑπιπτώμασι τοῦ νόμου· ἐφύλαξα τὴν στολὴν ταῖς σεσῶν τηρήσεις· ἀλλὰ τῆς χάριτος ὑπερφανείσης, ὅλον ἐμαυτὸν ἀπ' ἐκείνου τοῦ ταύτην μετέθηκα. οὐκέτι γὰρ ὃ σεσῶγμα σεσῶσαί ἐστι, αὐτοῦ γνωρισθῆναι ἡμῖν ἑτέρῳ. ὥστε οὐδὲν ἂν ἔχοι τοῦτο λέγειν, ὅτι ἔτερος σεσέπλευσα, ἕτερος σεσῶσαι, οὐδὲ ὅτι ὃ ἐμαυτοῦ σκοπήσας ἀσφαλές, ὑμᾶς εἰς κίνδυνον ἐν-
Ιερ. γ. ιε. ἔβαλον. οὐ γὰρ κίνδυνος ἦν σεσῶγμα ἐμοῦ, οὐκ αὐ ἐμαυτοῦ σεσῴζοντος, ἀλλ' αὖ τῆς οἰκείας ἠμέλησα σωτηρίας. ὥσπερ οὖν οὐκ ὃ σεσῶσόν μου τὸ σεσῶσόν με ἐστὶν, ἀλλ' ὃ φόβου ἐξέλυσεν· ὅτου δὲ σεσῶσόν με τὸν ἀγωνίας ἐκβάλλει, μόνον ἑαυτὸν ἐμβαλών.

κεφ. λϛ. Οτι ωσπερ ἐζων ὑπὸ νόμον ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω χαρισμα καλὸν α. Κορ. ζ. ζ.

Αλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει, φησὶ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτω. διὰ τῆς ἀποστολικῆς ταπεινοφροσύνης οὐδαμοῦ σεσῶ χαρακτῆρα σεσῶσόν μου καλλύνων, ἀλλ' ἀκριβῶς πάντα χεῖρ ἐξελάμπουσα· χάρισμα Θεοῦ καλὸν ὃ αὐτὸ κατόρθωμα, ἐν ἑνὶ πολλῶν ἱδρῶσιν ἱδρῶτα, τοῦτο ὅλον αἰσθήσει τῷ δεσπότῃ. ἐν τί ἡμαρτον, εἰ ὅτι τῆς ἐγκρατείας τοῦτο ποιῶ, ὅπουγε ἐν σεσὶ τὸ κηρύγματος ἐμελεήθην, ᾧ αὐτὸ κέχρηται ἕτερον· ὑπὲρ δὲ μυρίους ἐμόχθησα πόνους, θλίψεις συνεχεῖς, σεσαγωγείας ἀφάτους, θανάτους καθημερινούς. τί οὖν σεσὶ τούτου

φησί;

τῆς ἐπιθυμίας οἴτρος μιζόνως τοῖς μὴ γαμικοῖσι ἐσοχλῇ· ἢ τοῦτο πάντι που δῆλόν ἐστιν. ὧν μὲ γὰρ τινὰ ἀπόλαυσιν ἔχομεν, οὐ ταχέως ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀλισκόμεθα, τῆς ἀδείας τῇ ψυχῇ ῥᾳθυμῆ* συγχωρούσης. ἐν τούτῳ ἡ παροιμία ἡμῖν μάρτυρῆ, δημόσιος μὲ, σφόδρα ἢ ἀληθής. ὃ γὰρ ἐξουσία, φησὶν, ἔτοιμον οὐκ ἔστι τοῖς ἐπιθυμοῦσι σφοδρά. εἰ δέ ποτε κωλυθῶσιν ὧν πάλαι ἥμαν κύριοι, τότε μᾶλλον ἢ ταῦτα ἀπὸ ἡμῶν καταφερόμενα, τούτοις ὅταν ὃ κῦρος ἡμῶν ἐκφύγῃ, σφοδρότερον ἡμῶν τοῦ ἐπιθυμεῖν διήγρε. τοιοῦτον μὲ οὖν τοῦτο μεῖζον τοῦ τῆς γαμικοῦ ἡ γαλιόν· δεύτερον ἢ, ὅτι καὶ εἰς ὕψος ἀρθῆναι φιλονεικήσαν ποτὲ ἡ φλὸξ, καταστέλλει ταχέως αὐτὸν ἐπιλαθοῦσα ἡ μίξις. ἡ παρθένος οὐκ ἔχουσα ὅπως σβέσῃ τὸ πῦρ, ὁρᾷ μὲ αὐτὸ κορυφούμενον ἢ εἰς ὕψος αἰρόμενον· σβέσαι ἢ οὐκ ἰσχύουσα, εἰς ἢ μόνον τὸ μὴ φλεχθῆναι μαχομένη πυρί. ἆρα δῆτα ἢ τούτῳ τοῦ δεξιόν ἐστι, πᾶσαν ὕλην βαστάζειν τῷ πυρί, ἢ μὴ κατέχῃ; συχρίφειν μὲ ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς ταμείοις τὴν φλόγα, ἀνέπαφον ἢ τὴν ἁγνὴν ἁγαπητήν; οὐδεὶς γὰρ αὐτῇ συγχωρεῖ τοῦτο ἄνθρακας τούτους ἔξω κρύπτειν· ἀλλ' ὅπερ ὁ παροιμιαστὴς ἀδύνατον εἶναι φησι διὰ τῆς τοῦ σωμάτων φύσεως, τοῦτο ἐνταῦθα αὐτὴ κατέναγκάζεται διὰ τῆς ψυχῆς. ἢ δ' ἐκεῖνός φησι; Περιπατήσει τις ἐπ' ἀνθράκων πυρὸς, καὶ ἢ πόδας οὐ κατακαύσει; ἀλλ' ἰδοὺ αὕτη περιπατεῖ, ἢ φέρει τὸν βάσανον. ἀποδύσῃ δὲ τὸν πῦρ ἐν κόλπῳ, ἢ ἱμάτια οὐ κατακαύσῃ; αὕτη ἢ οὐκ ἐν ἱματίοις, ἀλλ' εἰδοῦ ἔχουσα τὸ πῦρ ἀγελαῖον ἢ ἡμερον, ἀνέχεται ἢ στέγει τὴν φλόγα. ἔτ' οὖν τολμήσῃ τις, εἰπέ μοι, τῇ παρθενίᾳ τὸν γάμον παραβάλλειν; ἀπιδεῖν ἢ ὅλως; ἀλλ' οὐκ ἀφίησιν ὁ μακάριος Παῦλος, πολὺ τὸ μέσον ἐκτείνων τοῦ πράγματος ἡμῖν. ἡ μὲ γὰρ τὰ τοῦ Κυρίου, φησὶν, ἢ τὰ τοῦ κόσμου μεριμνᾷ. ζημιωτέον τοίνυν εἰς τοῦτον τὸν γαμικὸν βίον, ἢ τούτῳ χαριστέον, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς. ἢ δίκαιον βουλόμενος, ὅτι οὐ τῆς ἐκείνου πείρας τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ἀλλὰ ἢ τῆς ἡμετέρας ῥᾳθυμίας τὸ πλέον, τοῦ κινδυνεύοντος αἰτίαν ἐπάγει, διὰ τοῦ ἀναγκαίου ὑμῖν εἰπών. τίς οὖν οὐκ ἂν ἐρυθριάσειε ταῦτα ἀκούων; τίς οὐκ ἂν ἐπισυστάσειεν ἐκφυγεῖν τῆς ἀνάγκης τὸν φόβον; οὐτε γὰρ τοῖς πόρρω ἡ παράινεσις αὕτη, ἀλλὰ τοῖς ἐγγὺς σφόδρα καταφερῆς. ἂν δ' ὅτως ἢς ἄδηλος τῷ πόθῳ, φησὶν, ἂν οὕτω χαῖνος, ὡς ἁμαρτεῖν" ἐπισχόσθαι τοῖς τοῦ μίξιν ἢ κοινωνίαν, ζωέρχου τῇ γαμικῇ. οὐκ ἄρα ἀποδεχομένου, οὐδὲ ἐπαινουμένου ἡ συγχώρησις, ἀλλὰ σκώπτοντος ἢ καταγελῶντος. οὐδὲ γὰρ ἂν, εἰ μὴ σφόδρα ἠθέλησε καθάπασθαι τῆς τῶν φιλοδόνων ψυχῆς, τοῦ τῆς ἀκρασίας ἔθηκε λέξιν ἐμφατικωτέραν οὖσαν, ἢ πολλοῦ ἔχουσαν τὸν φόβον. ἀλλὰ τί γὰρ οὐκ εἶπε, διὰ τοῦ ἀδύνατον ὑμῖν; ὅτι ἐκεῖνο μᾶλλον συγκαθοσκοπτόντος ἐστί· δ' ἢ τῆς ἀκρασίας, δυσκινήτου τῆς ῥᾳθυμίας τοῦ ἐμποδίου. οὐκοῦν ἀκρασίας, δ' μὴ δυνάσθαι πορείας ἀπέχεσθαι, εἰ μὴ ἁμαρτήματός τις ἔχοιτο τῆς γυναικός, ἢ τῆς μίξεως ἀπολαύοι. τί οὖν ἂν εἴποιεν ἐνταῦθα ἢ τοῦ παρθενίαν αἱρεῖσθαι εἰδότες ἢ διδόμενοι; αὕτη μὲ, ὡς ἂν ἐπιταθῇ, τοσούτῳ μείζον ἔχει δ' ἐγκώμιον· ὁ ἢ γάμος, ὅταν αὐτῷ κατακόρως κεχρημένος ἢ, τότε μάλιστα ἐπαίρου πάντας ἀπιέναι. τοῦτο γὰρ, φησὶ, λέγω κ' συνδιώκων. ἔνθα ἢ δ' ἢ συνδιώκω, χάριν ἔπαινος οὐκ ἂν ἔχοι. ἀλλὰ ἢ τοῦτ' τῆς παρθένου ἁμαλεγόμενος, φησὶν· Ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην ἢ δίδωμι. μήποτε οὖν ἆρα δ' τοσοῦτον ἐξίσωσεν; ἄπαγε. ὅτι μὲ γὰρ τῆς παρθένου γνώμην δίδωσιν, ἐνταῦθα ἢ συγγνώμην· ὑπιστάμην ἢ οὐδέτερον, οὐ διὰ τοῦ αὐτοῦ αἰτίαν· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲ, ἵνα μή τις αἱρεθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀκρασίας βουλόμενος κωλύσῃ, ὡς ὑπιστάμενος ἀνάγκην δεδιδύσθαι· ἐκεῖ ἢ, ἵνα μή τις ἀναθῶσιν τοῦ † παρθενίαν ἀδυνατῶν κατακρίνῃ), ὡς τοσοῦτον πρᾶγμα παρακούων. οὐκ ὑπιστάμην παρθενεύειν, φησί· δίδοικα γὰρ τὸ τοσοῦτον τὸ δυσκατόρθωτον. οὐκ ὑπιστάμην ζωέρχεσθαι

Παροιμ. κε. κα.

χ. ἐκχύσαι

τὴν ὀργὴν ἐκείνην· οὐχ ὅτι ἀπλῶς, οὐδὲ ὅτι ὡμὸς ὁ διδάσκαλος ἦν (ἡ γὰρ σοφία ὄντως ἦν πραεῖς καὶ φιλανθρώπους) ἀλλ' ἡ τῶν ἀμαρτημάτων τῶν ἡμετέρων ὑπερβολὴ οὐδὲ ⟨Ψ⟩ χρηστὸν ἡ ἐπιμέλεια ἡ τολυέλεον ἀφίησιν ἡμῖν συγγνώμην ταχέως· διὸ φησιν, ἵνα φοβῆσθε τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸ σιωπᾶν. τί οὖν δὴ ἕνεκα τῆς δουλείας ταύτης πικρότερον; βούλομαι ὑποδεῦναι τοῖς ἀρετὴν, διὰ πολλῶν ⟨Ψ⟩ πόνων, ἡσυχίας καὶ βίαιος ⟨συνεχῶς⟩ τοῦ σκαρτερῶν ἀποσμῆξαι ⟨Ψ⟩ ῥᾴθυμον τῆς ψυχῆς· εἶτα διὰ μὴ βάλῃ⟩ σκώμμα ταύτῃ ὑποδῦσαι τῇ γνώμῃ, αἰσχύνομαι δουλεύειν αὐτοῖς τῇ λαγνείᾳ. διὸ τοῦτο δὴ ὁ ἀρχέμυθος ἔλεγε, καλὸν αἰδεῖσθαι γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. διὸ τοῦτο καὶ ⟨Ψ⟩ μαθηταῖς τοῖς ⟨Ψ⟩ Κύριος εἶπον· Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. λογισάμενοι γάρ, ὅτι πολλὴ ἀνάγκη θατέρῳ τῷ μέρει γίνεσθαι τοῦ ἐπηρεάζειν, ⟨καὶ⟩ ἐκτὸς τῶν λογισμῶν, ταύτῃ ἀφῆκαν τοῦ φωνοῦ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ⟨συνεχῶς⟩ αὖθις τρέφει, ἵνα εἰς τοῦτον τὸν λογισμὸν ἐμβάλῃ τὸν Κορινθίους· ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω· τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω· ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει· μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους· ὅτι δὲ αὖθις συνέρχεσθε. οὐδὲ γὰρ ⟨Ψ⟩ μακάριοι τότε ἐκείνοι ὑπὲρ τοῦ θεοῦ τοῦτο ἔπαθον τῆς φωνῆς, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀδυτέρῳ ταῦτα ἤκουσαν, τότε σιωπᾶν τῆς ἐντολῆς τὴν ἀνάγκην. ⟨ἐ⟩ γὰρ ὅτι ἐκάθητο ὅτι τοῦ ὄρους ὁ Χριστὸς διελέγετο περὶ τούτου, καὶ μυρία ἕτερα πολλὰ πάλιν ὕστερον αὖθις εἰσήγαγεν εἰς τὸν τῆς ἐγκρατείας ἔρωτα. ὅτου συνεχῶς τὰ αὐτὰ λεγόμενα πλείονα ἐστὶ τὴν ἐπιμέλειαν. καὶ ταῦτα οὖν τοῦ διδάσκαλον μιμούμενος ὁ μαθητὴς συνεχῶς περὶ τῶν αὐτῶν διαλέγεται· καὶ οὐδαμοῦ τὴν συγχώρησιν ἁπλῶς τίθησι, ἀλλὰ μετ' αἰτίας, διὰ τὰς πορνείας λέγων, καὶ τοὺς πειρασμοὺς τοῦ Σατανικοὺς, καὶ τὴν ἀκρασίαν, καὶ ἀνυπόστατον τῆς παρθενίας ἐγκώμιον ἐργαζόμενος ἐν τοῖς περὶ τοῦ γάμου λόγοις.

Εἰ γὰρ τοῦτο ἐν τῷ γάμῳ διαπεφεύγασι δίδοικεν* ἀποῦσαν ὅπου πολύ, μή τινα πρόφασιν δύσιν ὁ διάβολος εὕρῃ, πόσων αὖ εἶεν ἄξια συγγνώμων αἱ μηδὲ περὶ τὴν ἀρχὴν τούτης διηνεκῶς τῆς πολεμίας, καὶ μέχρι τέλους ἀγείρωτοι διαμείνασαι; καίτοι οὐδὲ τὰ περὶ τοῦ διαβόλου μηχανήματα ἐξίσης ἀμφοτέροις προσάπτει. τοῖς μὲν γὰρ "οὐδὲ εἰσελθὲ αὐτὸν οἶμαι, ἐπειδὴ ὅλη πλησίον" αὐλῆς ἡ καταφυγή· καὶ πῶς αὐξήσεται σφοδροτέρας περισκοπῆς, ἔξεστιν εὐθέως ὅπου ⟨Ψ⟩ λιμένα καταφθάσαι. οὐδὲ γὰρ ἀφίησιν αὐλὴς ὁ μακάριος Παῦλος πορρωτέρω πλεῖν, ἀλλ' ἐπιστρέφειν, ἑωΐκα αὖ χάσωσι, πάλιν ὑπιτρέπων ὅπου τὸ αὖθις συνέρχεσθαι· ἡ γὰρ πρόθεσις δι' ὅλου θαλαττεύειν αἰσχύνεται· πολλοὺς γὰρ ἐν μέσῳ πολλάκις ἀνέτρεψε καὶ [ὁ] χαλεπώτατος διεκρίθη χειμών, οὐδὲ οὕτω θᾶττον ὁρμίσασθαι τὸ σκάφος αὐτῇ καὶ διαπαύσασθαι. ὥσπερ οὖν ⟨ἐ⟩ τοῦ θαλάττιοι κακοῦργοι, ἵνα μὴ δι' ἣν πόλις ἢ ὑπαίθριον ἢ λιμένα, οὐκ ὑπιπτεύεται τοῖς πλέουσι (τοῦτο γὰρ μάτην κινδυνεύσει ὄντως) ἀλλ' ἐν μέσῳ ᾧ πλεῖν τὸ σκάφος ἀσπλέουσι, τὴν ἐρημίαν τὴν βοηθοῦσαν τὴν πόλεως ἐφοδεύσαντες, πρώτα καθῆσι καὶ τρέφουσι, ⟨ἐ⟩ ὑπὲρ τοῦ περὶ ἀΐσσαν), ἕως ἂν ἡ καταδύσωσι τοὺς ἐμπλέοντας, ἢ ὅταν πάθωσιν αὐλοί· ὅταν ἡ ὁ δεινὸς ὑπὸ πιεσθῇ τῇ πρόθεσι πολιὸν ἐπάγῃ τὴν χειμῶνα, ἡ χάσῃ τὴν ζάλην, ἡ ἀφορήτους ταῖς τεκμηρίας, πάντα δεῦρο ἡ κάτω κινῶν, ὥστε τῇ βίᾳ ⟨ἐ⟩ τῇ ῥύμῃ αὖθις πέμψαι τὸ σκάφος. ἅπαντες γὰρ ὅπου ὅ, ὅτι ὑπὸ αὐτὸ συνέρχεσθαι ἡ πρόθεσις οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἀνάγκη δι' ὅλου παλαίειν αὐτῷ, δι' ὅλου μάχεσθαι ταῖς ταῖς πνευματικαῖς τῆς πομπείας, ἕως ἂν εἰς ⟨Ψ⟩ λιμένα καταπλεύσῃ λιμένα. καθάπερ γὰρ γραπτῷ ῥητῶσι ἔξω πυλῶν ἀποκλείσας τὴν πρόθεσιν ὁ Παῦλος, οὐκ ἀφίησιν αἰσχύνην ταῖς πύλαις αὐτῆς, καὶ σφόδρα ὁ πολέμιος ἀγειαίνει τοῖς αὐτῷ, καὶ αὐτῷ τάχῳ σφοδρότερος γίνηται τῷ ⟨Ψ⟩ αἰτίαν μηδεμίαν ἔξουσίαν ἔχει ἀναχωρῆσαι. οὐχ ὁ διάβολος ἦν μόνον, ἀλλὰ ἡ αὐτὸς ὁ

τῆς

* ὁ μακάριος Παῦλος

Ματθ. ιθ ι.

κεφ. λγ. Ὅτι οὐ δεῖ περιεκτικῶν εἶναι τὴν ἀγάπην, ἀλλ' ἐκτεῖνε καὶ μιμοῦ.

κεφ. λδ. Ὅτι δαιμονιῶδες καὶ πολλοῦ ἄξιον τὸ παρθενία

χ. ὅτι χ. αὐτῷ

χ. πνεύματα

πνεῦμα λαβόντας, τοῦτ' ἐκφυγόντας, τοῦτ' σωτηρίαν τῷ Χριστῷ, τοῦτ' ὑποτάξαντας, τοῦτ' εἰς ὑσαύτην ἀναζήσαντας τιμήν, μὴ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἀγαθὰ, μηδὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἀφικέσθαι τοῖς πρώτοις ἐκείνοις σπουδάσω. Εἰ δέ τις ὑπομνήσει με πάλιν ζητῶν, αὐτὸς δὲ ὁ Μωϋσῆς διὰ τί τοῦτ' Ἰουδαίοις τῆς ὁμιλίας ταύτης ἀπήγγελλε; ἐκεῖνο δή ἐστι μοι, ὅτι εἰ καὶ πάνυ ὁ γάμος, ἀλλὰ μίγνει ποσὶ τοῦ φθάσαι δυνατὸ δή, ὥστε μὴ μολῦναί τὸν γεγαμηκότα· ὃ δὴ καὶ ἁγίοις ἀποφαίνει, οὐκέτι τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ἀλλὰ τῆς παρθενίας ἐστίν. ὅτι δὲ οὐ Μωϋσῆς μόνον, οὐδὲ Παῦλος ταῦτα προσήκειλεν, ἀκούσον τί φησιν ὁ Ἰωήλ· Ἁγιάσατε νηστείαν, κηρύξατε θεραπείαν, συναγάγετε ἐκκλησίαν, ἐκλέξατε πρεσβυτέρους. ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ζητεῖς, πῶς γυναικὸς ἀπέχεσθαι δέον; Ἐξελθέτω, φησὶ, νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ παστοῦ αὐτῆς. τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ μεῖζόν ἐστιν ὑπόδειγμα. Εἰ γὰρ νυμφίοι καὶ νύμφαι, οἷς ἀκμάζει τὰ τῆς ὑπερθυμίας, οἷς ἡ τέκτης σφοδρᾶ, οἷς ὁ πόθος ἀκάθεκτος, οὐ χρὴ σωφρονεῖν καὶ τοὺς τῆς νηστείας χαλεπὸν δὲ τὸ προσεύχεσθαι, πόσῳ μᾶλλον τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐκ ἔχοντας τοσαύτην μέθης δύναμιν; καὶ γὰρ βούλεσθαι ὡς χρὴ καὶ νηστεύειν, πάντα ἀπορρίψαι δεῖ πόθον βιωτικὸν, πᾶσαν φροντίδα καὶ δέησιν, καὶ πάντα χρὴ ἑαυτὸν συναγαγόντα καλῶς, ὅτῳ προσεύξασθαι τῷ Θεῷ. διὰ τοῦτο καὶ ἡ νηστεία καλεῖ, ὅτι προκόπτειν ποιεῖ τὰς ψυχὰς φροντίδας, καὶ τὴν περίεργον τοιοῦτον ἐλαττοῦσα δύναται, ὅλον πρὸς ἑαυτὴν ὑπισχνεῖται τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος αἰνιττόμενος ἀπάγει τῆς μέθης· καὶ φησὶ σφόδρα· μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία· οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα μὴ μολυνθῆτε, ἀλλ', ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· ὡς τῆς προσευχῆς γυναῖκα ὁμιλίας οὐκ εἰς ἀκαθαρσίαν, ἀλλ' εἰς σχολὴν ἀγούσης.

χ. κακείνοις

κγ λα.

χ. Οτι αἱ ἁμαρτίαι ἀπὸ συνουσίας πολλοῖς γεγένηνται.

Ὅπου γὰρ μὴ τοσαύτην ἀσφάλειαν ποιεῖται ἡμῖν καὶ τῆς προσευχῆς χωρὶς ὁ διάβολος· ἂν διὰ παντὸς μόνον γένηται ψυχὴ, καὶ τοῦ τῆς προσευχῆς τοῦ γυναικὸς συμπαθείας μεμεθυσμένου, τί οὐκ ἐργάσεται τηνικαῦτα, καὶ εἰσκύψας τοῦ τῆς διανοίας ἀναρριπίζων ὀφθαλμοὺς; ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, μᾶλλον δὲ ἵνα μὴ πάθωμεν, ἐπὶ πολὺ ἵλεων ποιησάμενοι τὸν Θεὸν, τότε αὐτῷ προσκρούσωμεν διὰ τῆς οὕτω ματαίας θυσίας, καὶ λάβωμεν τῆς χάριτος ἀπολλάξασθαι τότε.

χ. ξζ λβ.

Οτι ἁμάρτημα ἀγνοίας ἐστὶ μόνον ὃ ἐξελεώμεθα, ἀλλὰ καὶ προσεύχεσθαι Θεῷ.

Εἰ γὰρ τοῖς βασιλεῦσι προσιόντες· τί λέγω βασιλεῦσι; δούλοις μὲν οὖν ἄρχουσι, καὶ διακόνοις δοῦλοι συντυγχάνοντες, δῶρά τι ὑφ' ἑτέρου κεκτημένοι τοῦτο ποιοῦσι, καὶ τι αὐτοὶ δεόμενοι παθεῖν βιάζονται, δῶρά τι ὀργῇ τινα καθ' ἑαυτῶν ἐγκρυβόμενα κτήματα προσφέροντες, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν διάνοιαν ἅπασαν ὑπερίπτατες πρὸς ἐκείνους, οὕτω ποιοῦνται τὴν συντυχίαν· καὶ μικρὰν ἀπορραθυμήσουσιν, οὐ μόνον οὐ κατώρθωσαν ἂν ὧν ἐδέοντο, ἀλλὰ καὶ κακοί τι προσλαβόντες ἀπῆλθον. Εἰ δὲ θυμὸν αἰθέριον παῦσαι βουλόμενοι, τοσαύτην κέχρηνται τῇ σπουδῇ, τί πεισόμεθα ἡμεῖς οἱ δίκαιοι, μὴ τοσαύτης ῥᾳθυμίας ὦ πάντων διακονητὴν προσιόντες Θεῷ, καὶ ταῦτα πολλῷ μείζονος ὀργῆς ὄντες ὑπεύθυνοι; οὔτε γὰρ οἰκέτης διακόνου, οὔτε δεσπότης βασιλέα προξενήσει αὐτῷ, ὡς Θεὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμᾶς. ἐν τούτῳ ἐμφαίνων ὁ Χριστὸς, τὰ μὲν εἰς πλησίον ἁμαρτήματα, ἑκατὸν δηνάρια· τὰ δὲ εἰς Θεὸν, μυρία τάλαντα. ἐπεὶ οὖν τοσαύτην τὸ τῆς ψυχῆς προσοφλῆσαι ὀργὴν, ἐν ᾗ οὕτω καθ' ἑκάστην ἐκπολεμούμεθα τὸν ἡμέτερον καταλλάξοντες, οἰκότως ἡμᾶς ἀπάγει τῆς ἡδονῆς ἐκείνης, μετοπωρινὰ λέγων· ἀπὸ ψυχῆς ἡμῖν ὁ λόγος, ἀγαπητοί· ἐν ᾗ τὴν ἑκάστην ὁ κύδιστος· πέμπειν δεῖ καὶ διδοικέναι καὶ ζωπυρεῖσθαι· διακόνου προσιόντας Φοβεροῦ, πολλὰ πρὸ ἡμῶν ὑβρισμένους, μεγάλα ἡμῖν ἐγκαλοῦντι καὶ μεγάλων ἐγκαλοῦντι. οὐ προσπλοκὴν δεῖ ὁ καιρὸς, οὐδὲ ἡδονὴν, ἀλλὰ δάκρυον καὶ στεναγμὸν πικρὸν, καὶ ταπείνωσιν, ἐξομολογήσεως ἀκρίβειαν, λιτανείας ζωηρᾶς, ἱκετείας πολλῆς. ἀγαπητοὶ γὰρ καὶ μὴ τοσαύτης προσαιτήσεται τοὺς δικαίους, δικαιοῦσθαι προσιόντας καὶ μαλάξαι τὴν

χ. προσοφλῆσαι δεῖ καὶ χ. μαλάξαι

λω, μᾶλλον ὑπτιάσει τὴν τυραννίδα, ἢ φορτίον ἐργάζεται τὴν ἀγάπην. ὁ μὲν γὰρ Κύριος οὐκ ἀφίησι κύριον εἶναι (ΜΒ) ἄνδρα τῆς οἰκίας ἐκβαλεῖν αὐτὴν· ὁ δὲ Παῦλος καὶ τὴν τοῦ οἰκείου σώματος ἐξουσίαν αὐτὸν ἀφαιρεῖται, πᾶσαν αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῇ γυναικὶ προσνέμων, καὶ ἀντεξουσίαν μᾶλλον κατασκευάζων οἰκεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ ἔξεστι πολλάκις καὶ πόρνης ἐλθούσης ἀγαγέσθαι τυχεῖν, εἶτα δυνηθεὶς ποτὲ ἀπορήσας ἀργυρίου καταθεῖναι τὴν τιμὴν ὧν διαστῇ· ὁ δὲ ἀνὴρ, κἂν τὴν ἀπόντων ἀγαλεωτέραν ἔχῃ γυναῖκα, φέρειν ἀναγκάζεται τὴν ἀγλιὰν, καὶ λύσιν οὐδεμίαν οὐδὲ διέξοδον ταύτης δυνάμενος τῆς διαστάσεως εὑρεῖν. κ. * ἀγλιὰν

ΧΞΖ κθ. Οπτὸ, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους εἰ τὴν παρθενίαν ἔξω ἐνάρουν Θ. α Κορ ζ. ε.

Εἰπὲ τοίνυν, ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἐπάγει· Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ καὶ τῇ νηστείᾳ, καὶ πάλιν ὅπου ὃ ἦν συνέρχεσθε. πολλοὺς * ἐσταῦθα τῆς τοῦ πράγματος ἐπεμνησθήμεν ὠφέλειαν οἴμαι καὶ ἐρυθριᾶν ἢ αἰσχύνεσθαι ὅτι τῇ πενίᾳ συγκαταβάσει τοῦ Παύλου. ἀλλὰ μὴ δείσητε, μηδὲ ἀθελήτως ἔχετε πρὸς τὸ πάθητε. δοκεῖ μὲν γὰρ καὶ ταῦτα (ΜΒ) ζημιοῦσθαι τοῖς γαμοῦσιν· εἰ δέ τις αὐτὰ ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, τῆς αὐτῆς ὄντα τοῖς πορνείοις εὑρήσει γνώμης. Εἰ μὲν γὰρ τις αὐτὰ ἁπλῶς " ἐπιζητεῖν βούλοιτο, τῆς πορνικῆς ἂν ἀπαλλάττων αἰτίας, δόξει συμφυτείας (ΜΒ) μᾶλλον, ἢ ἀποστολικὰ ῥήματα· εἰ δὲ (ΜΒ) σκοπὸν ἅπαντα ἀναπύξειε, καὶ ταύτην" ἀξίαν εὑρήσει τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας τὸν προαίρεσιν. ἀλλὰ τί γὰρ μακρότερον ἐπιζητοῦσι τούτου τοῦ λόγου; ἢ γὰρ ἔρχει ἀλλὰ τὴν μὲν τοιοῦτον σεμνότερον εὑρεῖν ἐθελήσαιμεν, μείζονες εἶναι τοῦ προαίρεσιν; τί γὰρ ἔχῃ " πλέον τῆς, τὴν γυναῖκα ὁ ἀνὴρ τὸν ὀφειλομένην οἴκοθεν ἀποδιδότω· καὶ, ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ὃ μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι πρὸς ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν; πλέον μὲν οὐδέν· ὃ δὲ ἐν βραχεῖ ἀμυδρὰς εἰρημένον ἐκεῖ, ἀλλὰ πλείονα ἐσταῦθα σαφέστερον ἐξειργάσατο. ποιεῖ δὲ τοῦτο μιμούμενος τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ Σαμουήλ. καθάπερ γὰρ ἐκεῖνος μετὰ πάσης ἀκριβείας τοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἐζητεῖτο νόμους τοῖς ἰδιώταις, οὐχ ἵνα δέξωνται, ἀλλ' ἵνα μὴ δέξωνται· ἔδοξεν μοὶ διδασκαλία ὃ προῆκται εἶναι, ὃ δὲ ἀληθὲς ἀποφήνῃ τις ἐν τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀκρασίας αὐτῶν τῆς ἀκμῆς· οὕτω δὲ ὁ Παῦλος τὸν γάμον τὴν συνουσίαν σωφρονίζων φέρει καὶ σαφέστερον, τούτοις αὐτοῦ τοῖς ῥήμασιν ἐκφῆναι βουλόμενος. Εἰπὲ γὰρ, ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἐπάγει, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ. ὁρᾷς πῶς ἀνυπόπτως καὶ ἀνεπαχθῶς αὐτοῦ τὸ τοῦ γάμου μίσος εἰς τὸν τῆς ἐγκρατείας γυμνασίαν ἐσήγαγε; πρὸς μὲν γὰρ τὸν ἀρχὸν ἁπλῶς τὸ πρᾶγμα ἐπήνεσεν, εἰπὼν, καλὸν ἀνδρὶ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι· ἐσταῦθα δὲ καὶ παιδοποιΐαν προσέθηκεν, εἰπὼν, μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου. Διὰ τί δὲ ἐσταῦθα ὅπερ ἐβούλετο εἰσήγαγον, ἀλλ' οὐκ ἐν ἐπιτάγματος σχήματι; οὐ γὰρ εἶπεν· ἀποστερεῖτε μὲν ἀλλήλους, συμφώνως δὲ *· διὰ τί; μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου· ὅπερ" οὕτω προσηνέστερος ὁ λόγος ἐλέγετο, τῇ διδασκάλῳ τοῦ γνώμην δυσκινήτου μετὰ πάσης τοῦτο ἀπαιτοῦσαι, ὅτε μάλιστα καὶ μετὰ πολλῆς τῆς βιαιοσύνης ἡ ἔκπυσις γίνεται. οὐ τούτου δὲ μόνου προσαμβλύνεται τὸ ἀκροατοῦ, ἀλλὰ καὶ τῷ ὃ μὲν" πρὸ βραχέος συστεῖλαι ῥήματι· πρὶν ἢ δὲ ἀλύξῃ τὸν ἀκούοντα, ἐπὶ τὰ ἡδύτερα μεταπηδῆσαι, καὶ τούτοις ὠφελεῖσθαι μᾶλλον. * ἵνα σχολάσητε τῇ προσευχῇ χ. ἐπὶ χ. ἐφ' ὧ

ΧΞΖ λ. Διὰ τί, εἰ τίμιος ὁ γάμος, τοῖς πορνείοις παρείκει ὁ Παῦλος συνουσίαν ἀπέχεσθαι. Ἐξο. κ. ιθ.

Ἄξιον δὲ ἐξετάσαι καὶ τοῦτο, τί δήποτε, εἴπερ τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος, οὐκ ἀφίησιν αὐτὸν χώραν ἔχειν ἐν ὥρᾳ τῆς νηστείας καὶ τῆς προσευχῆς χειρός; ὅτι τοῦ σφόδρα ἀτόπων ἦν, Ἰουδαίους μὲν, οἷς ἅπαντα τὰ σώματα ἐξ ἀνατύπων, οἷς ἢ δύο γυναῖκας ἔχειν ἐφῆκε, καὶ ταῖς μὲν ἐκβάλλειν, ταῖς δὲ ἐπεισάγειν, τοσαύτην ποιεῖσθαι τοῦ πράγματος πρόνοιαν, ὡς μέλλοντας ἡμῖν ἀκριβεῖ λόγον ἀποδοῦναι καὶ τῆς τοῦ νόμου μίξεως, καὶ ταῦτα οὐ μίαν, οὐδὲ δύο μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ πλείους· ἡμᾶς δὲ τοσαύτης ἀπολαύοντας χάριτος, οὐδὲ " πνεῦμα

πάλιν τοῦς αἵμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ τοὺς ταῖς ἀρχαῖς, τοὺς ταῖς ἐξουσίαις, τοὺς τοῦ κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, τοὺς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. καὶ διὰ νυκτὸς καὶ μεθ' ἡμέραν ὡπλισμένοις ἡμῖν ἐξάπτας τοὺν λογισμούς, καὶ φοβεροὺς τῇ εἰς ταῖς αἰσχύναις ὀπτασίαις. ὡς δὴ μακρὰν" ὁ δὼν ἔσηκεν ὁ διάβολος πῦρ ἔχων μὴ χ. ἐδὼν ἡμᾶς, χύσεως, ὥστε ἐπαφῆναι καὶ καταφλέξαι τοῦ Θεοῦ Ⓦ ἰασι. πόθεν οὖν ἡμᾶς ὠχυρῶσθαι χρή. τοὺς γὰρ φύσεως ἀνάγκην ἡμῖν ἡ μάχη, τοὺς ἀγγέλων πολιτείαν ὁ ζῆλος, μὴ ἀσωμάτῳ δυναμένοις ὁ δρόμος· ἡ γῆ καὶ ὁ σποδὸς τοῖς εἰς οὐρανοὺς διαπτέσθαι ἐξισοῦσθαι φιλονεικεῖ, καὶ ἡ φλὸξ τοῦς τὴν ἀφθαρσίαν τὴν ἀμείνονα ἔλαχε. ἐπ' οὖν γάμου καὶ πόνων τοσούτων τοσάμασι τοῦ διαβάλῃ τολμήσουσι τις, εἰπὲ μοι καὶ πῶς οὐκ ἄψυχος λίθος; ταῦτα ἀπόντα ὁ Παῦλος συνιδὼς, ἔλεγεν· Ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω. διὰ ταῦτα αὐδύνει, διὰ ταῦτα οὐκ ἐθάρρει διαλεχθῆναι ἀκαρῶς τοῦ παρθενίας αὐτοῖς· ἀλλὰ τοῖς τοῦ γάμου λόγοις ἐνδιατρίβει, καὶ μικρὰ ἀπεῖπεν τοῦ γάμου βουλόμενος αὐτοῖς· καὶ τοῦ τοῦ τῆς ἐγκρατείας λόγου βεβαίᾳ πεποιάμενος, ἐκείνοις πολλοῖς οὖσιν ἀοὐτοῦ ἐγκατέμιξεν, οὐκ ἀφεὶς πληγῆναι τὴν ἀκμὴν τοῦ τῆς παθαιρέσεως αὐτηρῶ. ὁ γὰρ ἔλεγεν· ὅλως διὰ τὴν βαρυτέρων πλέκειν Ⓦ λόγοι, ἐπαχθὴς τὸ ὄτι τοῦ ἀκουστῇ, καὶ πολλάκις ἀναγκάζει μετασκιρτῆσαι τὴν ψυχὴν μὴ φέρουσαν τὴν λεγομένων ὄβαρος· ὁ δὲ ποικίλλων αὐτοὺς, καὶ πλείονα ἀπὸ τὴν ῥᾳστωνὴν τὴν δυσκόλων ὑλῶν τὴν μίξιν, ὃ τὸ τοσάματος κλέπτει βαρύ, καὶ διαπαύσας Ⓦ ἀκροατὴν, οὕτω πάλιν ἐπεισάγει μᾶλλον· ὅπερ οὖν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐποίησεν. Εἰ πάντες γὰρ, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι, ἀπεπήδησεν ἐπὶ Ⓦ γάμον ὑλῶν, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, λέγων. Ἐὰν δὲ μὴ μακαρίσας μένει, ἀφῆκε (καλὸν γάρ, φησι, ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι) τοῦ ἢ τὸ γάμου ἡ συμβουλὴν καὶ ὑπιτάττει καὶ αἰτίαν τοῦ ἐπίθησι· διὰ γὰρ τὰς πορνείας, φησί. Ἐὰν δοκῇ μὴ ἀπολογῆσι τὸ γάμου τὸν συγχώρησιν" τῷ ἢ ἀληθῆ λειθαιότητος ἐν ταῖς τοῦ τὸ γάμου τοῦ φάσεσι ἐπαίρει ὃ τῆς ἐγκρατείας ἐγκώμιον, οὐ φθερῶς ἐκκαλύπτων τῷ λόγῳ, ἀλλὰ τῷ συνιδὼν τὴν ἀκμαιότατον καταλιμπάνων αὐτὸ. ὁ γὰρ μαθὼν ὅτι πάντως ἔσται γαμεῖ, οὐκ ὀλίγῃ ὃ κέρδησεν τῆς ἀρετῆς ὁ γάμος, ἀλλ' ὀλίγῃ τοσαύτῃ αὐτὴ κατέγνω λογισμὸς ὁ Παῦλος, ὡς μὴ θέλειν γάμου μὴ δυναμένου λογισμὸς ἀπέχεσθαι, ἐρυθριάσας καὶ αἰσχυνθεὶς, ἀσυνδάστως ταχέως ὑπιλαβέσθαι τῆς παρθενίας, καὶ τὴν τοσαύτην ἀπεκρύσασθαι ἀδοξίαν. χ. τῇ ἀληθείᾳ

Τίς μὴ τοῦτα φησι; Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω· ὁμοίως ἢ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί. Εἶτα ἁρμόσειεν ἂν αὐτὸ, καὶ σαφέστερον ποιῶν ἐπάγει· ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει· ὁμοίως ἢ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή. καὶ τοῦτο δοκεῖ μὲ ὑπὲρ τοῦ γάμου λέγεσθαι· ὃ ἢ ἀληθὲς ὥσπερ ἄγκιστρον τῇ συνήθῃ τοῦ εἰσίλκυσε τὸ φῆ, οὕτως εἰς ταῖς τῶν, μαθητῶν εἶπεν ἀκοαῖς, αὐτοῖς τοῖς τοῦ τὸ γάμου λόγοις ἐξαναγαγεῖν αὐτοὺς τοῦ γάμου βουλόμενος. ὁ γὰρ ἀκούσας, ὅτι μὴ Ⓦ γάμου οὐκ ἔστι κύριος ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ τῆς γυναικὸς κείσεται γνώμῃ, ταχέως ἀπαναλύσας ἀσυνδάστως τὴν παροπάτησιν ἀνέλυσε, μᾶλλον ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν Ⓦ ζητῆσαι ἐπελθεῖν· ὀλίγῃ Εἰσιλθόντα ἀσαφῆ ἀνάθυσιν ἀναγκαίαν λοιπὸν, ἕως ἂν τῇ γυναικὶ τοῦτο δοκῇ. καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς καταστοχαζόμενος λέγω τῆς τοῦ Παύλου γνώμης, ἀπὸ τῶν μαθητῶν * ῥᾴδιον τοῦτο καταμαθεῖν. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι τοσούτοις φορτικοὶ εἰς" ἐπαχθὲς Ⓦ γάμου ἐνόμισαν, ἀλλ' ὅτι ἤκουσαν τοῦ Κυρίου Εἰς τοσοῦτον ἀοὐτοῦ καταπλεονάζει τὸν ἀνάγκαιον, Εἰς ὃν καὶ τὸν Κορινθίους ὁ Παῦλος τότε. Ὃ γὰρ, Ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρέκτος λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὅ, Ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ῥήμασι μὲν ἑτέροις, γνώμῃ ἢ εἴρηται τῇ αὐτῇ. Εἰ δέ τις ἀκριβέστερον καταμάθοι ὃ τοῦ Παύλου, χ. ἐνδῶμεν. * τοῦ Ἰησοῦ χ. ἐκκλησίᾳ

χ. ὅτι τὸ ἐν γάμου λεγόμενα παρθενίας οὐ σφριγητικά. a. Κορ. ζ. γ.

Ματθ. ε. λϛ. a. Κορ. ζ. δ.

ρών, ϗ ἐφ' ἑτέρων ἢ πολλῶν· ἵνα Ⓐ τοὺς λόγοις ἀπιστοῦντας, τῷ ἀπὸ τοῦ παραγμένου πίστιν δυσωπήσωσι, παύσωσιν λοιπὸν ἁπαντῶντες ἑαυτοῖς, ὡς οὐ δώσοντες δίκην, ϗ μάθωσιν ὅτι τὸ Θεοῦ δῶρον χρηστὸν ἐστὶ τοῦ διδόναι παρρησιάζεσθαι τοῖς ἀμαρτάνουσιν, οὐκ ἐστὶ τοῦ μηδόλως κωλύειν τοὺς ἐπιμένοντας τοῖς ἁμαρτήμασιν ὄντας. οὕτω μὲ οὖν ϗ πλείονα λέγειν, δείκνυσι τοὺς ἑαυτοῖς ζημιώσεσι πῦρ Ⓐ ὃ τὴν πορνείας ἐκβυτιλίζοντας καλεῖ. ἀλλὰ τοῖς μὲ σωφρονοῦσιν ἀρκεῖ ϗ ταῦτα· τοῖς δὲ ἀκολάστους ἔχουσι δὲ μεγαλοψύχους, τοῖς δὲ πολλῷ τούτων πλείονα τῆς μανίας αὐτοῖς ἐπισπωμένοις δωρεάν). διὰ τοῦτο ὃ μέσος ἀφέντες τὸν λόγον, τοῖς τοὺς σωφρονοῦντας αὐτοὺς ἅπαντα τρέψωμεν, πάλιν ὅπου Ⓦ μακάριος Παῦλος ἐπιμελ- χ. αὐτῷ
α. Κορ. ζ. ε. ζόμενος. Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, φησὶ, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. αἰσχυνόμενοι ἀμφοτέρους αὐτοὺς, καὶ Ⓐ Ⓦ γάμον καλοῦντες, ϗ Ⓐ τοῦτο διὰ τὸν ἀξιόμαχον αὐτοὺς ἐ- 10
παίροντες. ἀμφοτέρους γὰρ ὁ μακάριος ὑβρισμένους Παῦλος, ϗ διὰ τοῦτο, ϗ διὰ τοῦ ἑφεξῆς κειμένου.

νεῦ. κε. Ὅτι τοῖς ἀνδράσιν αἰσχρὸς ὁ γάμος. Καλὸν ὁ γάμος, ὅτι σὺ σωφρονοῦσι Ⓦ ἀνδρὶ διατηρεῖ, ϗ οὐκ ἀφίησιν εἰς πορνείαν καταχυλισθῆναι ἐπιθυμίαν. μὴ τοίνυν αὐτοὺς διαβάλῃς· πολὺ γὰρ ἔχει τὸ κέρδος, οὐκ εἰ- ὦν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ μέλη γενέσθαι πόρνης, οὐ συγχωροῦσι Ⓦ ἄγιοι ναοὶ γίνεσθαι βέβη- 15
λοι ϗ ἀκάθαρτοι. διὰ τοῦτο καλὸν, ὅτι βασταζει ϗ διορθοῖ Ⓦ καταπίπτειν μέλλοντα. ἀλλὰ τί τοῦτο πρὸς Ⓦ ἐκεῖνα, πρὸς τοὺς οὐ δεομένους τῆς ἀπ' αὐτοῦ βοηθείας; σὺ ταῦτα γὰρ σὺκέτι χρήσιμοι τὸ πρᾶγμα, οὐδὲ ἀναγκαῖόν ἐστι, ἀλλὰ ϗ ἐμποδίζει ἁρετῆς, οὐ μόνον ὡς πολλὰ ὕλην κωλύματα, ἀλλὰ ϗ τὸ πλέον τῆς ἐγκωμίου ἀποτίμησεως μέρος.

χεῦ κζ. Ὅτι τὰ αἴσχιστα ἀδικεῖ ὁ τῶν δικαίων παρθενίαν ϗ γαμοῦ. Τὸν γὰρ δικαίως γαμοῦντα ϗ ταῦτα ὁ πλείων τῆς ἐγκωμίου ἀποτίμησεως μέρος

δωμεν δίκιον. ἀλλὰ μεταξύ μοι ταῦτα λέγοντα ἡ πᾶσα τῶν χῦ τ̃ Ηλίαν ἡμιολίων εἰσπλησε μήνην. ὅπερ γὰρ ⓐ τὰ παιδία πρὸς τὸν τῶν ἀρκτων ἔπαρχον λέγει ⓦ Ελιασάβ, τοῦτο λέγει ⓦ τότε διδάσκαλον πρὸς πυρὸς ἄτοπον ἀφθάρτους δὶς πεντήκοντα ἄνδρες ἅμα τοῖς προεστῶσιν αὐτῶν ἐπέμφθησαν. ὅτε γὰρ καιρὸς μὴ πολλῆς τῆς εἰρωνείας παρρησίαν ἐκάλουν ⓦ δίκαιον, ἡ καταβαίνειν ἐκέλευον πρὸς αὐτόν, αὐτὸ ἐκείνου πῦρ κατέλυσεν ἅπαντας αὐτοὺς καὶ φανὲν τὴν θείαν ἐκείνου σὺν ἦν. ταῦτ' οὖν ἐννοήσαντες ἅπαντες ὑμεῖς ⓐ τῆς παρθενίας ἐρασταί, ὅπου δεῖ ποτε τὸ σῶμα *θύεσθαι καὶ μαχλᾶν, ἵνα μὴ ἡ ὑμῶν ἀρξηται λέγειν χῦ τ̃ ἡμέραν τῆς χρίσεως, τότε ἀπὸ τῆς παρθενίας ἐκλαμπούσας ὁρᾶντες. Οὗτοι ἦσαν, οὓς ἐμισοῦμεν ποτε εἰς γέλωτα καὶ εἰς παρεκβολὴν ἀνειδισμοῦ· ἡμᾶς ⓐ ἄφεσιν Σορ ο. γ.
βίου αὐτῶν ἐλογισάμεθα μανίαν, καὶ τ̃ τελευτὴν αὐτῶν ἄτιμον. πῶς κατελογίσθησαν ἐν υἱοῖς Θεοῦ, καὶ ἐν ἁγίοις ὁ κλῆρος αὐτῶν ἐστιν; ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἐπέλαμψεν ἡμῖν. ἀλλὰ τί ὁ κέρδος τῶν ῥημ̃ τούτων, τῆς μεταγνοίας ἐκνενευρισμένης ἀπὸ τοῦ καιροῦ τότε;

Αλλ' ἴσως ἐρῇ τις ὑμῶν· σὺ δὲ εἰς σεαυτὸν καὶ ἐκείνους σὺν καιρὸν ἐκάκησηρησεν ἁγίους ἄν- χξ κγ.
δρας; πολλοί, καὶ πολλαχοῦ γῆς. πῶς οὖν τὸν αὐτὸν δίκαιον οὐκ ἔδοσαν, φησι; ἔδοσαν μέν, Διὰ τί οἱ τὰ
καὶ τάχα ἴσμεν πολλούς· εἰ δ" ἦσαν καὶ διέφυγον, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἀφεθήξονται. χῦ αὐτὰ ἁμαρ-
γὰρ ⓦ μακάριον Παῦλον, Τίνων αἱ ἁμαρτίαι προδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τίνων δὲ καὶ ἑπακολουθοῦσι. καθάπερ ⓐ τομοῦσι τὰ ἀδικημάτων τὰ σώματα ἐκ τῶν ἁμαρτημάτων τὰς ἡμερίδας ἀφῆκαν· ὅτω δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ιησοῦς Χριστὸς ἵνα δὲ δύο προὶ τ̃ ἁμαρτημάτων κολάσας, καὶ ὥσπερ ἐν σμηρὶ χαλκῇ καὶ γράμμασι τὰ ἐκείνων κατατέμνοις πυρὸς ἀσφαλείᾳ, ὅλα τ̃ ἐκείνοις συμβαίνοντα ἅπασι ὅλα λέγει), λέγων· ὅπου καὶ ἐν τῷ πρώτῳ καιρῷ πυρὶ μὴ δῶσι τ̃ αὐτ̃ ⓐ τὰ αὐτὰ τολμῶντες τοῖς διδυσκόοις, χῦ τ̃ μέλλοντα καιρὸν χθεπωτέραν κόλασιν.

Ωστε ὅταν" ἁμαρτάνωμεν μηδὲν πάσχωμεν κακόν, μὴ θαῤῥῶμεν, ἀλλὰ ὅλα· χξ κδ.
τοῦτο μᾶλλον φοβώμεθα. καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὴ κεκλῶμεν τοῦ Θεοῦ, ἐκ σὺν τῷ κόσμῳ Οπ ἁμαρτά-
κατακεκλησόμεθα. καὶ αὐτὴ πάλιν οὐκ ἐμὴ ἡ ἀπόφασις, ἀλλὰ τ̃ ἀληθῶς ἐν τῷ Παύλῳ νοντας καὶ μὴ
Χριστοῦ. τοῖς γὰρ τ̃ μυστηρίων ἀναξίως μεταλαμβάνουσι ὅλα λεγόμενός, φησι· Διὰ τοῦτο ἐν ὑ- κολαζόμενοι
μῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς, καὶ ἄῤῥωστοι, καὶ κοιμῶν) ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· ἐκ κρίσεως,
νῦν δὲ κρινόμενοι, ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακεκλῶμεν. Εἰσὶ μὲν ἀλλὰ διορί-
γὰρ ⓐ τ̃ ἐκλῶν μόνοι ὅταν μισοῦσι διόμενοι, ὅταν αὐτὴν σύμμετρα ἢ ὅλα ἁμαρτήματα, καὶ ζονται καὶ
κολασθέντες μηκέτι πάλιν ποιῶσι τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνωσι, ⓦ ὅτι ⓦ ἔμειναν ὅπισθεν φανέντα κύτα μισόθεοι.
Εἰσὶ δ" οἱ ὅλα τὸν ὑπὸ παρεκβολὴν τῆς κακίας καὶ ἐκλῶν καὶ ἐκ" δόσεσι δίκαιον. ἕτεροι δ" πᾶσαν ἐκ τὸν πρώτον καλεπώτερα ἐργάζεσθαι μὴ ἀξιωθέντες τ̃ αἰωνίων μυστηρίων ἀπολαῦσαι. καὶ μ̃ δυνηθέντων γὰρ, φησιν, ἁ μαστιγωθῆναι, ὡς τηρόμενοι μ̃ δαιμόνων κολάζεσθε. Πορεύεσθε γὰρ, φησιν, ἀπ' ἐμοῦ Ματθ. κε. μα'.
Εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. πολλοὶ* τὸν *χ
ἱερωσύνην ἥρπασαν χρήμασιν, ἀλλ' οὐκ ἔχουν ⓦ ἐλέγχοντα, οὐδὲ ἤκουσαν, ὅπερ ὁ μάγος Σίμων ἤκουσε παρὰ τοῦ Πέτρου τότε. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο διέφυγεν, ἀλλὰ πολλῷ καλεπωτέραν ἐσομένην δίκην τῆς ἐσθῆτος ὀφειλούσης, ὅτι μηδὲ ἐκ τοῦ παραδείγματος ἐσωφρονίσθησαν. πολλοὶ τὰ τοῦ Κορὲ ἐπῆλθησαν, ἀλλ' οὐκ ἔπαθον τὰ τοῦ Κορέ· ἀλλὰ πίστονται ὕστερον ὅτι μείζονι τῇ ζημίᾳ. πολλοὶ τὸν τοῦ Φαραὼ ζηλώσαντες ἀσέβειαν, οὐ κατεπείσθησαν, ὥσπερ ἐκεῖνος· ἀλλὰ ὑμᾶς ὁ τῆς γλώσσης αὐτοῦ πλάνης. σὺ δὲ γὰρ ⓐ σὸν ἀδελφοὺς ἀποκαλοῦντες μισεῖς, ἤδη τὸν δίκαιον ἐδικήθη. ἐκ γὰρ αὐτοῖς ἡ κόλασις τοσαμίβυται. μὴ τοίνυν τὰς ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ ῥήματα εἶ) νομίζετε μόνον. ὅλα τοῦτο γὰρ ἡ σείας αὐτὴν ὅτι τ̃ ἔργων ποιήσαλθ· οἷ ὅτι τῆς Σαπφείρας, ὅτι τοῦ Χαρμί, ὅτι τοῦ Αα- Πέρξ. ε. Ιωσ. ζ. Λευδ. ζ.

ὁ λέγων τὸ πικρὸν γλυκύ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν· ὁ ὑλὴς τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· ὁ ὑλὴς τὸ γλυκὺ πικρόν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκύ. Τί γὰρ τῆς προφητείας ὄφελος; τί κάλλιον; τί φωτεινότερον; ἢ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνων φαιδροτέρας ἀφίησι τὰς μυριάδας, πάντων ἡμᾶς ἀφιεῖσα βιωτικῶν, καθαρεῖς ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν δημιουργικὸν ἥλιον ἀτενεῖς ἀποδακρύζουσα ἐνορᾶν. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ἡσαΐας ἀεὶ τῆς ὁ" αὐλῆς τὰς διεγραμμένας χρίσεις ἐξήντων ἐθέα. ἄκουσον δὲ καὶ ἀεὶ τῆς εἰς ἑτέρους ἐκφερόντων τὰ λοιμικὰ ταῦτα ῥήματα. Ἵ φησιν ἄλλος προφήτης, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πάλιν ἐπιφθέγματος ποιούμενος τὸν ἀρχήν. Οὐαὶ οἱ πατίζοντες πλησίον αὐτοῦ διατροπίου δηλητήριον. Τὸ δὲ, οὐαί, ῥῆμα * ψιλὸν ἐστι, ἀλλ' ἀπειλὴ τοῦ ἀφανοῦς ἡμῶν καὶ ἀσυγχώτου προφασιφωνοῦσα τὸν πυρεῖδη. ἐπὶ γὰρ τῆς ἐσχάτης διωγμῶν ἀφαυγῆς τὸν μέλλουσαι κόπτεσθαι, τοῦτο ἐπιῤῥῆμα κεῖται ἐπὶ τοὺς χαφᾶς. καὶ πάλιν ἕτερος προφήτης ἐγκαλεῖ τοῖς Ἰουδαίοις, ἔλεγε· Ἐποτίσατε τὸν ἡγιασμένους οἶνον. Εἰ δὲ ὁ τὸν Ναζωραίους οἶνον ποτίζων, τοσαύτην ἐπαυξήσεται πυρεῖαν, ὁ τὸν δηλητηρίου διάβροτον ἐκχέων εἰς τὰς τῆς ἀφελεστέρων ψυχάς, τίνος οὐκ ἂν εἴη καλάσεως ἄξιος; Εἰ μέρος μικρὸν τῆς τοῦ * νόμου ἀσκήσεως ἐπωτιμώμενος εἶς, ἀποδαίτητον ἔχει τὸν κόλαστιν, ὁ τὸν ἀγιωσύνην αὐτοῦ ὁλόκληρον διαφύρων, τίνα ὑφέξει δίκην; Ἐὰν εἷς σκανδαλίσῃ, φησὶν, ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα μύλος ὀνικὸς κρεμασθῇ περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸν θάλασσαν. Τί οὖν λέξουσι οἱ διὰ τῶν ῥημάτων τούτων οὐχ ἕνα μικρὸν, ἀλλὰ πολλοὺς σκανδαλίζοντες; ὅπου γὰρ ὁ τὸν ἀδελφὸν καλῶς μωρεύει, ὀρθῶς ἐπὶ τῆς γεέννης ἀπαχθήσεται πῦρ· ὁ τὸν ἰσάγγελον τοιοῦτον διαβάλλων πολιτεύμενον, πόσων ὀργῶν ἐπισπάσεται τὸν τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς; καταγέλασόν ποτε τοῦ Μωϋσέως ἡ Μαρία, οὐχ οὕτως, ὡς τῆς προφητείας ἡμῶν ὑμᾶς, ἀλλὰ πολλῷ ἔλαττον δὲ ἐπιτείχεσθαι. οὐ γὰρ διέσυρε τὸν ἄνδρα, οὐδὲ ἐχλεύαζε τοῦ ἀρετοῦ τοῦ μακαρίου τότε ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐθαύμαζε· τοσοῦτον δὲ ἦν τοῦ μόνον, ὅτι καὶ αὐτὴ τῶν αὐτῶν ἀπήλαυσεν ὧν περ ἐκεῖνος· ἀλλ' ὅμως οὕτως ἐζεκαλέσατο τοῦ Θεοῦ τὸν ὀργὴν, ὡς οὐδὲ αὐτὸς ἐκείνου τὸ δεχθῆναι τοὺς ὑβρίζεσθαι πολλὰ προκαλεῖσθαι γλίσθαι τι πλέον, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω τῆς ἐκείνου γνώμης ἐπιτεθῆναι τὸν τιμωρίαν αὐτῆς.

Καὶ τί λέγω Μαρίαμ; καὶ παῖδες ἐκεῖνοι, καὶ ἀεὶ τὸν Βηθλεὲμ παίζοντες, ἵνα ἀεὶ τὸ Ἐλισσαῖου τοῦτο μόνον ἐπῶσιν, Ἀνάβαινε, φαλακρέ, οὕτω προῴξιωσαν τὸ Θεῖον, ὡς ἅμα τῷ λόγῳ τούτῳ ἄρκτους αὐτοῖς ἐπαφεῖναι ᾧ πλήθη (καὶ γὰρ πλείονα τὰ δύο ἦσαν) καὶ πάντας ἀρδῆναι τοῦ θείου ἐκείνου· καὶ οὐ τὴν ἡλικίαν, ὅτι ὁ πλῆθος, ὅτι ὁ γλωσσαλγίας ἐπῆν ἀεὶ τῶν μειρακίων· καὶ μάλα εἰκότως. Εἰ γὰρ μέλλοιεν καὶ τοσούτους διαδιχόμενοι πόνους, καὶ ἀπὸ παίδων καὶ ἀπὸ ἀνδρῶν διασύρεσθαι, ἵνα τῶν ἀνθυπερτέρων αἱρήσωσι πόνους διαδέχεσθαι γέλωτας ἔχοντας καὶ χλευασμόν; ἵνα δὲ τῶν πολλῶν ζηλώσει τὸν ἀρετὴν, οὕτω καταπλήσσει αὐτὸν ὕσαν ὀργή; Εἰ γὰρ τῶν πάντων αὐτὸν πάντα χορδᾶσαι μαζόντων, ἢ τῶν μετρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκπεπλωκότων αὐτῆς, ὅμως ὀκνοῦσι καὶ αἰσθύνονται ἀπὸ τοῦ ἱδρῶτας ἐκείνους πολλοὺς, ἵνα αὐτὸς ἐπλακεύεσθαι ταχέως ἤλπισεν, εἰ ἀπὸ μὴ θαυμάζειν καὶ διαβαλλομένου ἐώρα ἀπὸ πάντων αὐθεφόπων; καὶ ὧν γὰρ ἰχμερεῖ λίαν, καὶ ἀπὸ ἡδονὴν πάνυ μεταστάντες, οὐδὲν δίονται τῆς ἀπὸ τῶν πολλῶν ἀποδοκιμασίας, ἀλλ' ἀρκεῖ ἀπὸ πάσαν ἀποδοκιμασίαν αὐτοῖς ὁ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἔπαινος· καὶ ἢ ἀθενέστερον διακείμενοι, καὶ ἀρτὶ ἀπὸ τὸ ἀπὸ γλῶσσα χλευαζομένοι, εὐ μακρὰν καὶ ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν δόξης διωκόμενος ἀπὸ ἀθλίου λαμβάνουσιν, ἕως ἂν παιδαγωγηθέντες πάντοθεν, καὶ μαρὰ εἰς τὸ μηκέτι δεῖσθαι ταύτης τῆς χλευαγωγίας καταστῶσιν ἑαυτούς. Οὐκ ἐκείνων δὲ μόνον ἕνεκεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν χλευαζόντων αὐτῶν σωτηρίας τοῦτο γέγραπται, ὅτι μὴ περαιτέρω ἀπελθεῖν τῆς κακίας αὐτοὺς ἀπὸ μηδεμίαν ἐπὶ τῶν πρότερον

δίκην

Λογ. ιθ. Ἀμὸς ε. ιε. Ματθ. ιη. ς. Δευτ. ιβ. Οτι χρήσιμος ἦν ἡ Ἐλισσαίου παῖδευσις ἐπὶ ὀνομ. δ. Βασ. β. Ἰσ. ἑαυτοῖς

ὕστερον ὁ γάμος, ἢ τοσοῦτον ἀναγκαῖον εἶναι δοκεῖ. ὡς εἰ γε ἔμενεν ἀκαταγώνιστος ὁ Ἀδάμ, οὐκ ἂν ἐδέησε τούτου. ἢ πῶς ἄν, φησί, αἱ τοσαῦται μυριάδες ἐγίνοντο; ἐγὼ δέ σε πάλιν ἐρωτῶ, ἐπειδή σε σφόδρα παρέσπευκε καὶ τοσοῦτον ὁ φόβος, πῶς ὁ Ἀδάμ, πῶς ἡ Εὔα, μὴ μέσου τούτου γάμου; τί οὖν; οὕτω, φησίν, ἔμελλον ἅπαντες ἀνθρωποι γίνεσθαι; εἶτα ἄλλος, εἶτα ἕτερος, οὐκέτι λέγω. ὃ δὲ ζητούμενόν ἐστιν, ὅτι γάμου οὐκ ἔδει τῷ Θεῷ τοσοῦτον πολλοὺς ποιῆσαι τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπους.

χεζ΄ ιη. Οτι οὐχ ἡ παρθενία τὸν γάμον ἐλαττοῖ, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία.

Οτι γοῦν οὐχ ἡ παρθενία πρὸς τὸ τὸν ἀνθρώπινον γένος ἐπιλιπεῖν, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία καὶ αἱ ἄτοποι πράξεις, ἔδειξεν ὁ κύριος. Νῶε γοῦν γάμους ἀφαιρεῖται καὶ ἀνθρώπων καὶ κτίσεως ἅπασι τοῖς πρώτοις ἀπλῶς τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. εἰ γὰρ ἔσεσθαι τοὺς τότε ἐπιτηδεύσαντας τὰ ἄτοπα τότε ἐπιτηδεύσουσι καὶ οἱ μετὰ τὸν Θεοῦ, καὶ τίνι παρθενίαι ἐτίμησαν; εἰ μὴ εἶδον ἀδίκοις ἐμμανεῖς τὰς θυγατέρας τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἂν αὖθις ὁ τοσοῦτος κατέλαβεν ὄλεθρος. καὶ μή μοί τις οἰέσθω τῆς ἀπωλείας αὐτὴν αἰτιᾶσθαι τὸν γάμον. οὐ γὰρ τοῦτό φημι νῦν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀπολλύναι καὶ διαφθείρειν τὸ γένος τὸ ἡμέτερον, οὐ τῆς παρθενίας, ἀλλὰ τῆς ἁμαρτίας ἐστίν.

χεζ΄ ιθ. Οτι πολλαὶ αἱ τοῦ γάμου δύο αἰτίαι, καθὼς ἔφη ὁ ἀπ. Κορ. ζ. β.

Εἰδότι μὲν οὖν καὶ παιδοποιίας ἕνεκεν ὁ γάμος, πολλῷ γε πλέον ἐστὶ τοῦτο τῆς τοιαύτης τῆς τῆς φύσεως πύρωσιν. καὶ μάρτυς ὁ Παῦλος, λέγων· Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ διὰ τὰς παιδοποιίας. καὶ πάλιν ὅτι τὸ αὐτὸ συνεργοῦν κελεύει, οὐχ ἵνα πατέρες γένωνται παίδων πολλῶν· ἀλλ' ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς, φησί. καὶ τοσοῦτον ἀνέλκων οὐκ εἶπεν· εἰ δὲ ἐπιθυμοῦσι παίδων, ἀλλὰ τοιοῦτοι μὴ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν. οὐδὲ μὴν τὴν ἀρχήν, ὅπερ ἔφην, δύο τοῦτο εἶχε τὸ ὑπόθεσιν ὕστερον ἢ πληρώσεως καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης καὶ τοῦ οἰκουμένης ἁπάσης, μία λοιπὸν ἡ τοῦτο αἰτία μένει, καὶ τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς ἀσελγείας ἀφαίρεσις. ἐνταῦθα γοῦν ἐπὶ καὶ ἐμοῦ τοὺς καλινδουμένους τοῖς πάθεσι, καὶ χοίρων βίον ἐπιθυμοῦντας ζῆν καὶ εἰς χαμαιτυπείους φθείρεσθαι, οὐ μικρὰν εἶπεν τῆς ἀκαθαρσίας καὶ τῆς μιαιφονίας ἀπαλλαγὴν εἶναι, καὶ εἰς ἁγιασμὸν καὶ σεμνότητα ἅπαντας. ἀλλὰ γοῦν μέμψει τινὸς οὐ παύσομαι σκιαμαχῶν; καὶ γοῦν ὑμᾶς ἐγὼ ταῦτα λέγοντες, ἡμᾶς οὐχ ἥττον ἵστε τῶν τῆς παρθενίας ἐραστὰς ὄντας, καὶ πάντα ἀπὸ ῥιζῶν ἐξήρται, σκήψεις καὶ προφάσεις εἰσί, καὶ ἀκρασίας προκαλύμματα.

χεζ΄ κ. Οτι οὐ μεθύοντας τοὺς ἐξοδεύοντα τὰ παντοῖα τῶν, ἀλλὰ πάντας ὅσα ἐστὶ τὰ ἐξοδευτέα.

Ἀλλ' εἰ μὴ ἀκριβείας ἕνεκεν ταῦτα λέγω, ἔδει καὶ οὕτω παύεσθαι τῆς ἀβολῆς. ὁ γὰρ προὶς τὰ καλὰ τὴν προαίρεσιν ἀπὸ εὐτονίας ἀβασκάνου τῆς γνώμης, μὴ τῆς ἄλλης βλάβης καὶ μαρτύρων οὐ μακρὰν πάντα τῆς οἰκείας ἀφέρει μισθαποδοσίας, τοῦ θεατοῦ μένοντος καὶ ἄδικον ψῆφον. ὥστε εἰ καὶ μηδεὶς ἦν ἄλλος, τῷ γοῦν μὴ προσπίπτεσθαι, δόξαν οὕτω ποιεῖσθαι, ἐπέχειν τοῦ γλαφυροῦ ἐμαυτὸν ἀναγκάζω, εὐθυμουμένους, ὅτι ὁμοῦ θαυμάζων τοὺς εἰς τοὺς μείζονας ἀβασκάμονας ἄθλους, καὶ μὴ δυνάμενος τοῦ αὐτοῦ ἐφικέσθαι, συγγνώμης γοῦν δυνήσομαι πάντων τυχεῖν· ὁ γὰρ προὶς τὰ μὴ μετέωρα καὶ κακίζων τὰ πολλὰ ἄξια τιμῶν, δικαίως ἂν πάντων μισοῖτο, ὡς ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν μεγαλοψύχων ἀθλοθέτην ἀβασκάνους ἀναιρούμενος. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἴσασιν ἃ πάσχουσι, διὸ καὶ ἑκόντες ἀπαθοῦσιν ἀκουσίοις. διὸ καὶ τοῦτο εἰς δυνατὰς ὄντας ὑβρίζοντας, οὐ μόνον οὐ κολάζονται, ἀλλὰ καὶ ἐλεοῦνται πάντες τὴν ὕβριν αὐτῶν. εἰ δέ τις ἐκεῖ ταῦτα πλημμελήσειεν, ἅπερ ἄκοντες ἐνταῦθοι ποιοῦσι, δικαίως ἂν ταῖς ἁπάντων καταδικάζοιτο ψήφοις, ὡς τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ἐχθρός.

χεζ΄ κα. Οτι ἀνδρωθεῖσι μὲν τὴν ἐξουσίαν τῶν παντοίων ψυχῆς μέλει.

Ἐγχείρει μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, εἰ καὶ ἀκίνδυνος ἦν ἡ ταύτης κατηγορία, τὴν γοῦν ἐξαρκοῦσαν ἔχειν αὐτῆς ἀπέχεσθαι. νῦν δὲ καὶ κίνδυνος πολὺ τοῦ πράγματος κεῖται μέγας. οὐ γὰρ ὁ καθήμενος καὶ κεῖ τὸν ἀδελφὸν καταλαλῶν, καὶ κεῖ τὸν ἐμὸν τῆς μικρᾶς πλοὶς σκανδαλισθεὶς, κολασθήσεται μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ πράγματα παραβάλλων ὑπερόχθοις Θεῷ δικαιωτὰ εἶναι καλά. ἄκουσον γοῦν τί φησιν ἕτερος προφήτης πρὸς αὐτὸν τοῦτον ἀβασκαίνοντα· Οὐαὶ

καιρού δηλ τὴν οὐράνιον ταύτην καὶ θειωτάτην φιλοσοφίαν, εἶτα μάθωμεν ὅτι τῆς γῆς, οὐδὲν δυ μέγα ἐκ τῆς συγκαταβάσεως ἀπαρπασόμθα ἐκείνης, τῆς πλειότητος, δι' ἣν ἡ συγκατάβασις γέγονε, μὴ προσχωμεθα ἡμῖν.

Νεύσ ιγ'. Περὶ συγκαταβάσεως τοῦ Θεοῦ.

Νῦν δὲ πρόμειον γέγονεν, οἷς ὅτι τῶν νεοττῶν. ἡ μὲν γὰρ ἐκείνους, ὅταν ἐκ θρέψῃ ἡ μήτηρ, πτεροῖς μὲν τῆς καλιᾶς· αὐτὴ δὲ ἀθυμοῦσαν ἰδοῦσα καὶ καταπίπτουσαν καὶ διομθύους ἐπὶ τῆς ἐπιδοῦ μονῆς, ἀφίησιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας· οὐχ ἵνα ἀπαθεῖς ἐάσῃ μόνους, ἀλλ' ἵνα, παγίως τοῖς πτεροῖς καλῶς τῶν πτερῶν, καὶ τῆς ἰσχύος προσγενομένης ἀπάσης, μετ' ἀσφαλείας λοιπὸν τῆς πτήσεως ἔχωσι). οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς μὲν εἶλκεν ὅτι πρὸς οὐρανόν, καὶ τὸν ἐκεῖ φέρουσαν ὁδὸν ἐδείκνυ, οὐκ ἀγνοῶν μὲν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα εἰδώς, ὅτι οὐκ ἀρκέσομθα πρὸς τὸν πτῆσιν ἐκείνην· ἀφεῖναι δὲ ἡμῖν βουλόμενος, ὅτε οὐ πρὸ τοῦ αὐτῶν βάλλησιν, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἡμετέραν ἀθετεῖσθαι τὸ πάθημα τοῦτο. ὅτε δὲ ἔδωκεν, οὕτω λοιπὸν ἀφίησιν, ὥσπερ ἐν καλιᾷ, τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ τῷ γάμῳ πτέρυγας ἔχοντι πολλάς. ὡς δὲ ἡμῖν ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ τὰ τῆς ἀρετῆς ἔφυ πρέσβεα, τότε πρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἐλθὼν ἐδίδαξε τῆς ἐκείνου μονῆς, διδάσκων ὑψηλότερα πέτασθαι. ἵνα μὴ οὖν ἐπὶ νωθεστέροις ἀφεικέναι, καὶ τὸν βαθὺν ὕπνον καθεύδοντες, ἐμφιλοχωρήσωσιν ἐπὶ τῇ καλιᾷ, τοῖς τοῦ κόσμου προσπλαθοῦσι πράγμασι· ἵνα δὲ ὄντως ἡλιαῖοι, καὶ τοῦ φωτὸς ἐραταὶ, μετὰ πολλῆς εὐκολίας ἀφίπτωσιν αὐτοῦ, πρὸς τὰ μετέωρα πέτωνται), καὶ τὴν οὐρανίαν ἴχνη), πόντα ὅτι τῆς γῆς καταλείψαντες, τὸν γάμον, τὰ χρήματα, καὶ φροντίδας, τὰ ἄλλα πόντα, ὅσα πρὸς τοῦ ζῆν ἡμᾶς καθέλκειν εἴωθε. μὴ τοίνυν τοῦ ἐξ ἀρχῆς ἡμφισβήτει ὅτι προπτοῦ τοῦ γάμου τούτου ἀναγκαίου εἰς ὃ ἐξῆς εἶ) νομίζωμθα κωλύουσαν αἰσχρὰν τοῦ γάμου. ὅπου γὰρ ἡμᾶς αὐτὸς ἀφίναι βούλεται), ἄκυρον τί φησιν * Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. Εἰ δὲ μὴ πρὸς τοῦτο ἐπέταξε, μὴ θαυμάσῃς. οὐδὲ γὰρ ἰσχὺς πόντα ὑφ' ἓν τοῖς γάμοις ἢ τὸ αὐτὸ καιρὸν προσάπτει· ἀλλ' ὅταν μὲν ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ κατέχωνται, τῆς χειρὸς αὐτοὺς ἀπείργει θερμῆς· ὅταν δὲ ἀποθῶνται ἐκεῖνο τὸ πῦρ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτοῦ τῷ σώματι προσγενομένου ἀθετεῖσθαι, ὅτε λοιπὸν ἀπαλλάξας αὐτοὺς τῆς δυσαρίστου σιτίου, ὅτε τοῦ ζωοποιοῦντος φέρει διαιτήσαι. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς σώμασι τὰ στοιχεῖα πρὸς ἄλληλα στασιάζοντα καὶ τὸ πλέον ἢ ἔλαττον τοῦ κόσμου ἐργάζεται· οὕτω καὶ ὅτε τῆς ψυχῆς αἱ τῶν παθῶν ἀμετρίαι διαφθείρουσι τοῦ ὑγιάζειν αὐτῆς. καὶ δεῖ μάλιστα καιρὸν τὸ καταλλήλως τοῖς ἑκάστοις πάθεσιν ἔχειν τὸ πρόσταγμα. ὡς τότων δύο ἀμφοτέρων οὐκ ἂν ἀρκέσειε νόμος καθ' ἑαυτὸν διορθῶσαι τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ γινομένου διαστροφοῦ· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἡ τῶν φαρμάκων φύσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὸν δύναταί τι ἔλκος ἀφανίσαι ποτέ. ὅπερ γὰρ ὅτε τῶν πραυμάτων τὰ φάρμακα, τοῦτο ὅτε τῶν ἁμαρτημάτων οἱ νόμοι. συνῆκας τοίνυν μὴ τίμνοντα, νῦν δὲ καίοντα, νῦν δὲ οὐδέτερον τούτων ποιοῦντα ὅτε τῶν αὐτῶν πολλάκις πραυμάτων, οὐ πολυπραγμονῆς, καὶ ζῶντα πολλάκις ἀποσφαγέντα τοῖς πέλας· τὸν δὲ Θεὸν μὴ θεσπέσιον ὄντα, τὸ οὐδαμοῦ μὲν διαμαρτάνοντα, πόντα δὲ ἀξίως τῆς οἰκείας οἰκονομοῦντα σοφίας, ἀδιεργάστως, καὶ τῶν προσταγμάτων βαθείας ἀπαιτήσεις, καὶ οὐ πολυπραγμονήσεις τῆς τῶν σοφίας ἀπείρου; καὶ πῶς οὐκ ἐκάστης ταῦτα πολυπλεξίας; Εἶπεν, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. τοῦτο γὰρ ὁ χειμὼν ἀπήτει, τῆς φύσεως μεγιούσης, καὶ τὸ τῶν παθῶν οἶστρον μὴ δυναμένης ἀνέχειν, οὐδὲ ἐχούσης ὡς ἕτερόν τινα λιμένα καταφυγεῖν τὸ ἐκείνη τῇ ζάλῃ. ἀλλὰ τί; κελεύει ἐγκρατείᾳ καὶ παρθενίᾳ πολεμεῖν; ἀλλὰ τοῦτο μεῖζον ἂν ὁ πλάσας εἰργάσατο, καὶ τὰ φλέγα σφοδρότερα ἐποίησε. καὶ γὰρ οὐ γάλακτος μόνου διομθίους παῖδας [αὖ] ἂν τις ἐκείνης ἀπαγαγὼν τῆς τροφῆς, τῆς ὑδράσι προσηνέσιν ἀναγκάζῃ μεταλαμβάνειν, οὐδὲν τὸ κωλύον αὐτοὺς ἀπολέσθαι θᾶττον· τοσοῦτον ἡ ἀκμὴ κακόν. πολλῷ ταῦτα δὲ ἐξῆς οὐκ ἐδόθη ἡ παρθενία· μᾶλλον δὲ ἡ παρθενία μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς καὶ τοῦ γάμου πρότερα ἡμῖν ἐφάνη· πολλὰ ταῦτα δὲ ἐπεισῆλθεν

ὕστερον

* ; χωρεῖ·

λικὸν ἱμάτιον. Ὁ γὰρ γαμήσας, φησί, μεμέρισται τὰ τοῦ κόσμου. ὁρᾷς πόθεν ἔχει τὸν ἀρχὴν ὁ γάμος; πόθεν ἀναγκαῖος ἔδοξεν εἶναι; ἀπὸ τῆς κατάρας, ἀπὸ τῆς ἀρᾶς, ἀπὸ τοῦ θανάτου. ὅπου γὰρ θάνατος, ἐκεῖ γάμος· τοῦτο γὰρ οὐκ ὄντος, οὐδὲ ἐκεῖνος ἔστηκεν. ἀλλ' οὐχ ἡ παρθενία τούτων ἐστὶ τῶν ἀκολουθιῶν· ἀλλ' ἀεὶ χρήσιμον, ἀεὶ καλὸν καὶ μακάριον, καὶ πρὸ τοῦ θανάτου, καὶ μετὰ θάνατον, καὶ μετὰ γάμον, καὶ μετὰ γάμον. ποῖος γάρ, εἰπέ μοι, γάμος ἀπέτεκε Ἀδάμ; ποίαν τὴν Εὔαν ὠδῖνες; οὐκ αὖ ἔχεις εἰπεῖν. Τί οὖν δέδοικας εἰκῆ καὶ πρέμεις μὴ, παυσαμένου τοῦ γάμου, καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων παύσηται λαός; Μυρίαι μυριάδες ἀγγέλων λειτουργοῦσι τῷ Θεῷ, χίλιαι χιλιάδες ἀρχαγγέλων παρεστήκασιν αὐτῷ· καὶ οὐδεὶς τούτων γίγνεται ἐκ διαδοχῆς, οὐδὲ ὀκτὼ καὶ ὠδίνων καὶ συλλήψεως. οὐκοῦν πολλῷ μᾶλλον αἱ ἀνθρώπων ἐποίησαν δὲ γάμοι χωρεῖς, ὥσπερ οὖν καὶ ἐποίησε τοὺς ἀνθρώπους, ὅτε ἄπαντες αἱ ἀνθρωποι.

Καὶ πῶς ὁ οὐχὶ τοῦ γάμου δύναμις ὁ λαὸς συνέχεται ὁ ἡμέτερος, ἀλλ' ὁ τοῦ Κυρίου λόγος, ὁ πρὸ τοῦ ἀρχῆς εἰπών, Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. Φέρε γάρ, εἰπέ μοι, τοῦ Ἀβραὰμ εἰς παιδοποιΐαν ὁ τρισμακάριος ὤκνησε; οὐκ ὀκτὼ τοσούτοις αὐτοῦ χρησαμένου ἔτεσι, ταύτην ὕστερον ἀφῆκε τὴν φωνὴν, Δέσποτα, τί μοι δώσεις; ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἄτεκνος. ὥσπερ οὖν τότε ἀπὸ νεκρῶν σωμάτων τοσαύτας μυριάσι δέδωκεν ἀνθρώπους καὶ ῥίζαν ὁ Θεός· ὅπου καὶ πρὸ τοῦ ἀρχῆς, εἰ τοῖς τρισὶν ἐκείνοις ἀνδράσιν αὐτὸς παιδεύειν ἐβούλετο τὸν Ἀδὰμ τὰς ἡδονὰς ἐκκόπτεσθαι τοῦ ζύλου, οὐκ ἂν ὑπῆρχεν ὁδὸς, δι' ἧς ὁ τῶν ἀνθρώπων λαὸς αὐξάνεται. οὕτω γὰρ ὁ γάμος, μὴ βουλομένου Θεοῦ, δυνάστης τοῦ ποιῆσαι πολλοὺς οὐδ' ἑνὸς αἱ ἀνθρωποι, οὐδὲ ἡ παρθενία, βουλομένου πολλοὺς εἶναι, λυμαίνεται τὸ πλῆθος. ἀλλ' ὅτως ἐβουλήθη, φησί, διὰ ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἀπιθανίαν τὴν ἡμετέραν. διὰ τί γὰρ μὴ πρὸ τῆς ἀπάτης ὁ γάμος ἐφάνη; διὰ τί μὴ ἐν παραδείσῳ ἴσως ἡ μίξις; διὰ τί μὴ μετὰ τῆς ἀρᾶς ὠδῖνες; ὅπου ταῦτα τότε μὲν ἄδεσπα, ὕστερον δὲ γέγονεν ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἡμετέραν ἀνθρωπείαν καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα, αἱ πόλεις, αἱ τέχναι, ἡ τῶν ἱματίων πολυτέλεια, ὁ λιμὸς τῶν χρυσῶν ὄχλος. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα ὑπεισῆλθεν ἐπισπασθεὶς ὁ θάνατος μετ' ἑαυτοῦ. μὴ τοίνυν ὁ διὰ τὴν ἀνθρωπείαν συγχωρηθεὶς τὴν σὴν, τοῦτο τῆς παρθενίας πρόσκομμα μᾶλλον ἢ μηδὲ ἐν ἴσῳ τίθησο· ἐπεὶ καὶ τοσοῦτον τοῦ λόγου καὶ τὸ δύο γυναῖκας ἔχειν τὸν μιᾷ ἀρκεῖσθαι μέσον ἄμεινον εἶναι φησὶν (ὅπερ δὲ καὶ τοῦτο συγχεχώρηκεν ὁ τοῦ νόμου Μωϋσέως) καὶ τὸν πλοῦτον ἢ ὅτῳ τῆς ἐκουσίου πρόνοιας πενίας, καὶ τὸν τρυφὴν τῆς σώφρονος ἀσκήσεως, καὶ τὸ ἀμύνεσθαι τὸν φέρειν τὸν ἀδικούμενα γενναίως.

Σὺ δὲ αὐτὰ κακίζεις, φησί; κακίζω μὲν οὐδαμῶς (Θεὸς γὰρ αὐτὰ συνεχώρησε, καὶ γέγονεν οὐ κωλυθεῖσι χρήσιμα) μικρὰ δὲ αὐτὰ εἶναι φημι, καὶ παιδὸς κατορθώματα μᾶλλον ἢ ἀνδρῶν. ὁ δὲ διὰ τοῦτο ἡμᾶς πλείους ὁ Χριστὸς δημιουργήσας βουλόμενος, ἐκεῖνα μὲν ἀπέδειξε σκιὰν ἐλθοῦσαν, ὥσπερ ἱμάτια παιδικὰ, καὶ τὰ δυνάμενα ἐδείχθη τοῖς ἀνδράσι τοῖς τελείοις, οὐδὲ τοὺς μέχρι κομιδῆς τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· τὰ δὲ ἐκείνων θαυμασιώτερα καὶ τελειότερα ἐδείξε σκέπουσα, οὐκ ἀπιστομοθετῶν ἑαυτῷ, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀκολουθῶν. εἰ γὰρ καὶ τὰ πρόσταγματα ταῦτα ἐκείνων μείζω, ἀλλὰ τοῦ νομοθέτου σκοπὸς ὁ αὐτός. τίς οὖν ὅστις οὗτος; ἐπεικάσαι τὸν καθαρὸν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ πρὸς τὴν τελείαν αὐτὸν ἀγαγεῖν ἀρετήν. εἰ τοίνυν τοῦτο ἐπιτυγχάνει, καὶ τὰ μείζονα ὑπερβάλλει τὸν πρόσταγμα, ἀλλὰ τὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀφῆναι δέδοικεν, καὶ μηδέποτε τῆς τοῦ τελείου ἀπαλλάξαι ἐκείνης, τοῦτο ἐνδυομένου σφόδρα ἑαυτῷ. ὥσπερ γὰρ εἰ πρὸ τοῦ ἀρχῆς, ὅτε ἡπιώδεστερον τὸ τῶν ἀνθρώπων διέκειτο γένος, τὸν ὑπερβαλόντα τοῦτον ἐνομοθέτησε πολιτεύειν, ὅσῳ δὲ τὸν σύμμετρον ἐδύνατο μᾶλλον πῦρ, ἅπερ πάντα τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῖν ἐστὶ τούτου καὶ τῆς ἀμοιβῆς διέφθαρτο· ὅτως εἰ μὴ τοῦ πολλοῦ χρέους ἐκτίσει καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ νόμου παιδαγωγόν, τὸ κατεσθ

α. Κορ. ζ. λδ.

χ. ωδῖ

Δαν. ζ. ι.

χ. συλλήψιον.

κβ. ιε. Ὅτι οὐχ ὁ γάμος αὔξει τὸ ἡμέτερον γένος.

Γεν. α. κη. Γεν. κ. β.

χ. ἐπῆλθεν

κγ. ις'. Ὅτι συνεχώρησε γάμους ὁ Σωτήρ.

χ. πεισάντων

Ερεσ. δ. ιγ.

Matth. 19. β. γαίας λόγοι, προσέρχεται· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. τί οὖν φησι; Εἰ ἦν ἐγράφατό μοι, καλὸν αἱ θέσπεσιν γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι.

κ. ιδ. Ἀντίθεσιν ἐν τῷ περὶ γάμου ἐπεισάγων, ἢ λύσιν.

Ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἂν καὶ εἰ καλὸν γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι, τίνος ἕνεκεν γάμος ἐπεισῆλθε τῷ βίῳ; πῶς ἢ λοιπὸν χρησόμεθα τῇ γυναικί, μήτε εἰς γάμον, μήτε εἰς παιδοποιΐαν ἡμῖν χρησιμεύουσα; τί ἢ κωλύσει τὸ τοῦ θεσπεσίου ἄνδρα ἀφροδισίων ἥδους, τὸ μὲν θανάτου καθ' ἑκάστην ἂν δὲ τὸν ἡμέραν ὑπερμεμαθηκὸς ἢ κόπτοντος, τὸ ἢ λύσιν τούτου οὐκ ἐώντος δοκεῖ τὴν πιστεύσασαν ἑτέρως διάκεισθαι; Εἰ γὰρ τὸ καλὸν τοῦτο ζηλώσαιμεν ἅπαντες, καὶ μὴ ἀναίμακτα γυναικῶν, πόντοι οἰκήσονται, καὶ πόλεις, καὶ οἰκίαι, καὶ ἀγροί, καὶ πόρναι, καὶ ζάλαι, καὶ φυταί. καθάπερ γὰρ, τοῦ στρατηγοῦ πεσόντος, πᾶσα ἀνάγκη τὸ στρατεύματος ἅπαν ἀποδιδόναι τὸν ὑπὲρ ἀξίαν· οὕτω τοῦ πόντου τὴν ὑπὲρ γῆς βασιλεύοντος αἰθέσπεσα ἅπαξ τοῦ μὴ γαμεῖν ἀφανισθέντος, εἰκὸς τὴν λοιπὴν ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ἀσφαλείας καὶ ὑπεξαίρεσιν ἅπαξ τοῦ θορύβου, καὶ τὸ καλὸν τοῦτο πρόσκλημα μυρίων ἐμπλῆσαι τὸν οἰκουμενικὸν κακῶν. ἐγὼ ἢ, Εἰ μὲν τὴν ἐφορὰν καὶ ἀπίστων ἐῶ ταῦτα μόνον τὰ ῥήματα, βεβαιῶ δὲ αὐτὴν ἐποποιὸν λόγον. ὅπου ἢ καὶ τὴν Εἰς τὸν ἐκκλησίαν δοκιμώτατον συντρέχει "πολλοὶ ταῦτα φλέγονται, δι' ἀδύνατα μὲν προαιρέσεως ἀπολειφθέντες τὴν ὑπὲρ τῆς πρώτης ἰδέωτον, τῷ ἢ τὸ πρᾶγμα κακίζειν καὶ ἀστεῖον ἀποφαίνειν βουλόμενοι συσκιάζειν τὸν ἑαυτῶν ῥᾳθυμίαν, ἵνα μὴ δοκῶσι δι' ὀλιγωρίαν, ἀλλὰ δι' κρίσιν "ὀρθὸν λογισμὸν τῶν ἀγώνων ὑστερηκέναι τούτων· φέρε, τὸν ἐχθροὺς ἀφέντες (Ψυχικὸς γὰρ ἀνὴρ θέσπεσιος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι) τὸν προσποιουμένους εἶναι μεθ' ἡμῶν διδάξωμεν ἀμφότερα, ὡς οὔτε τὸ πρᾶγμα ἀστεῖόν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι, οὔτε αὐτοῖς ἀζήμιος ἡ τοιαύτη κατηγορία, ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτοῖς οἵοσι Ⓦ κίνδυνον, ὅσον τοῖς καταφρονοῦσι Ⓦ μαθοῦσι δὲ Ⓦ ἔπαινον. ὅπου γὰρ ὁ σύμπας οὗτος κόσμος ἀπήρτισο, καὶ πόντοι πυτρέπιστο τὰ πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ χρῆσιν τοῦ ἡμετέρου, ἔπλασε Ⓦ μὲν θέσπεσιν ὁ Θεός, δι' ὃν καὶ Ⓦ κόσμον ἐποίησε. πλαθεῖσ ἢ ἐκεῖθεν ἔμεινεν ἐν παρθενίᾳ, καὶ γάμου λόγος οὐδεὶς ἦν. ἐδόκουν αὐτῷ ἡμέσθαι καὶ βοηθοῦ· καὶ ἐλθόντος· καὶ οὐδὲ οὕτως ὁ γάμος "ἀναγκαῖος εἶ ἐδόκει, ἀλλ' οὐδὲ ἐφάνετο "ὡς· ἀλλ' ἔλθοντος ἐκείνου τότε χρεὼν, καθάπερ ἐν παρθενίᾳ, τῷ παρθενίσῳ διαιτώμενοι, καὶ σύντυφώττες τῇ πρὸς Θεὸν ὁμιλίᾳ. μίξεως ἢ ἐπιθυμία, καὶ σύλληψις, καὶ ὠδῖνες, καὶ τόκοι, καὶ πολὺ εἶδος φθορᾶς ἐξέφευγε τῆς ἐκείνου ψυχῆς. ὥσπερ ἢ ῥᾴδιον ἰδεῖν ἐν καθαρᾷς πηγῆς πρεσίν, οὕτως ἦσαν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρείῳ τῇ πρώτῃ κοσμούμενοι. καὶ πᾶσα τότε ἡ γῆ ἔρημος ἦν ἀνθρώπων· τοῦτο, ὅπερ διδάσκει οὗτοι Ⓦ τῆς οἰκουμένης μεμεμνηται, Ⓦ τὰ μὲν ἑτέρων ἀσυδαίμως μεμεμνῶττες, τὰ ἢ ἑαυτῶν οὐδὲ σύσοφι αἰσχόμενοι, καὶ γὰρ μὲν τὸ κατοικεῖν ἀνθρώπων διδάσκοντες ἡμᾶς μήποτε ὑπολείπῃ, τῆς ἢ ἰδίας ἕκαστος, ὡς ἀηδοτείας, οὕτως ἀμελεῖν τῆς ψυχῆς· καὶ ταῦτα μέλλοντες γὰρ μὲν ταύτης καὶ τῶν μακροτάτων ἔτεκεν ἀκριβῶς ἀπαιτεῖσθαι τὰς θυθυίας, γὰρ ἢ τῆς τοῦ αἰθέσπεσιν ὀλιγότητος οὐδὲ Ⓦ τυχόντα λόγου ὑφίζειν. Οὐκ ἦσαν τότε πόλεις, οὐδὲ πόρναι, οὐδὲ οἰκίαι (καὶ γὰρ καὶ τούτων ὑμῶν οὐχ ὡς ἔτυχε μέλει) ἀλλ' οὐκ ἦν τότε ταῦτα· "καὶ ὅμως τὴν μακαρίαν ἐκείνην ζωὴν καὶ πολλῷ ταύτης ἀμείνω οὐδὲν οὔτε ἐνεπόδιζεν, οὔτε ἐνέκοπτεν. ὅπου ἢ πᾶσαι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλθόντος γῆ καὶ ἀοσδός, ἀπώλεσαι μὲν τῆς μακαρίας ἐκείνης ἀγαλλιάσεως καὶ τὸ τῆς πρώτης καλὸν, καὶ μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτὴ καταλιποῦσα αὐτὸν αἰσχρῶς. ἕως μὲν γὰρ ἦσαν ἀνάλωτοι τῷ ἀγκόλῃ, καὶ Ⓦ διασώζειν ἠδυώτο Ⓦ αὐτὴν, πρέμνος καὶ ἡ πρώτη κοσμοῦσα αὐτὸν μᾶλλον, ἢ τὸν βασιλεῖς ὁ ἀγάλλημα καὶ τὰ ἱμάτια τὰ ἁγνά. ὅπου ἢ αἰχμάλωτοι ἡμόμθμοι, τῷ βασιλικῷ τούτῳ ἀποδύσαντε τολμᾷ, καὶ Ⓦ εὐρύνιον ἀπέθετο κόσμον, ἐδίξαντο ἢ τὸν ἀπὸ τοῦ θανάτου φθορᾶς, καὶ τὸν ἀρᾶς, καὶ τὸν ὀδύνης, καὶ Ⓦ ὑπέροπτον βίον, * τότε ὁ γάμος ἐπισέρχεται μὲν τούτων, ὃ ἀπὸν τοῦτο καὶ ἀγαλλιῶν

* ἢ

λος· μὴ δίσῃς· ἀλλὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν, ὅτι ⟨Ϙ⟩ Χριστὸν ἔχω λαλοῦντα ἐν ἐμαυτῷ, καὶ ὅτι δυνατῶ πνεῦμα ἔχω Θεοῦ, ἵνα μηδεὶς μὲ θορυβήσῃ τοιαῦτα λέγοντα. Εἰ γὰρ μὴ
χ. ἀκριβῶς τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν τοσαύτην ἔδωκα τοῖς ἐμοῖς λογισμοῖς τὴν ἐξουσίαν. Λογισμοὶ γὰρ ἀν- Σοφ. ϑ. ιε.
ϑρώπων δειλοί, καὶ ὑποφυγὴς αἱ ὑπόνοιαι αὐτῶν. διόπερ ὁ καὶ ὁ πάντα χρόνον τῆς οἰκουμένης
* ἡ 5 ἐκκλησία τὸν νόμον τὸν ἐμὸν, μὴ ἀκριβείας αὐτὸν φυλάξῃσα, * οὐκ ἂν φυλάξασα, εἰ μὴ ἐπέπεισο ἀκριβῶς ⟨Ϙ⟩ Χριστοῦ πρόσταγμα ὂν λέγειν. Ἵνα οὖν ὁ Παῦλος ἀπηχούμενος τοῦ Κυρίου φησί· Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. ἀποδέξασθε δὲ ὡς ἐκ θεοῦ τὸν Κορινθίους, ὅτι μεδιμίαν περὶ παρὰ τὸ διδασκάλου δέξα-
χ. δόκιμοι μένοι συμβουλὴν περὶ παρθενίας, αὐτοὶ φθάσαντες ἐρωτῆσαι αὐτὸν, ὁπότερον καλὸν ἢ δικαιοῦτε
10 τὸν ἀπὸ τῆς γλώττης ὑπόδοσιν ἡμιολίου αὐτοῖς. Ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς διαθήκης οὐκ ἦν
χ. κατόκλωσ. τὸ πρόσταγμα ἀμφίβολον. οὐ γὰρ μόνον ⟨Ϙ⟩ λοιποὶ πάντες, ἀλλὰ καὶ ⟨Ϙ⟩ Λάμπαι καὶ Ἀρχέρξης ὁ αὐτὸς ὁ μέγας βασιλεὺς πολλὰ ἐπαίξατο τὸν γάμον ἀσυνδέτως.

Πόθεν οὖν ἦλθον ὑπὸ τὸν ἐρώτησιν; Εἶδον τοῦτο ἐξέως ἐκφανὲν καὶ καθαρῶς, ὅτι μείζονος αὐ- χεῖ ιγ. διὰ τὸ ἐκ-
τοῖς ἦν τῆς ἀρετῆς, ὅθεν καὶ μείζονος ἠξιώθησαν τῆς δωρεᾶς. ἄξιον δὲ ἐξετάσαι καὶ τοῦτο, φανὲν αὐτῷ
χ. ὃ 15 ἀφ' οὗ μηδέποτε αὐτοῖς τοιοῦτον εἰσηγήσατο τὸν συμβουλήν. Οὐδὲ γὰρ δή, εἴγε ἐπεκτάσαι τι τοιοῦτον, πάλιν δὲ ἐγκαλεῖν ἂν ἦν τοῖς τοιούτων αὐτοῖς ἐρωτῶσιν. ἡ γὰρ ἡ σοφία τοῦ βάθος τῆς σοφίας ὄντι τοῦ Παύλου κατεμόησεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδὲ εἰκῇ πρόκε τοσούτου πρόσωπον, ἀλλ' ἀνέμιξε τοσούτοις αὐτοῖς εἰς ὑποψυμίαν ἐλθεῖν, καὶ ἐπειδὴ τοιαῦτα ἐ παρέσεται.
περὶ τοῦ γάμου τοῦτο λαβοῦσι· ἵνα ὠφελιμώτερα αὐτῷ ἦν τῇ παρθενίᾳ λαβοῦσι ζωὴν ψυ-
χ. περὶ τὸ 20 χαὶ, ζητήσωμεν οὖν περὶ τούτων καταπείρᾳ λόγοις, τῆς τῶν ἀκουόντων περὶ τοῦ σώγ-
σώμα μάτος ἕξεως πολλὴν διχολίαν πρὸς τὴν τῆς παραπόσεως ἐπιδοχὴν προσφέρουσης. καὶ
χ. ὁ ἄλλως ⟨Ϙ⟩ ὁ τοῦ σώματος δύκησις μέγιστος ⟨Ϙ⟩ ὄγκον πολύν. Οὐδὲ γὰρ αὖ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τὴν ἐκείνων αὖ περιέμενε ὑποψυμίαν· ἀλλὰ ὑπολαβὼν αὐτὸς αὖ ἐσπήσατο, οὐ καὶ μὴ ὡς ὑπόταγμα, μηδὲ ἐπιτελῶν, ἀλλ' ὡς πρόσκαιρον ἡ συμβουλήν. ὁ δὲ μηδὲ τοῦτο ἀναχό-
25 μενος πᾶσαν ὠφέλειαν ἡμῖν κατέστησεν, ὅτι πολλοὶ ἱδρῶτες καὶ μεγάλης ἡ παρθενία δεῖται τῆς ἀγωνίας. ἡ σὺ δὲ ⟨Ϙ⟩ κατὰ ἡμᾶς δικαστὴν μεμιλημένος, οὕτως ἐποίησε. ἡ γὰρ ἐκβιος τότε διελέξῃ περὶ τῆς παρθενίας, ὅτε αὐτὸν ⟨Ϙ⟩ μαθηταὶ ἤρετο. εἰ οὕτως γὰρ, Εἰ οὕτως Ματθ. ιθ. ι.
ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μὴ γαμῆσαι, συμφέρει μὴ γαμῆσαι, τοῦτ' ἔφησεν· οὐκ εἰσὶ βιαῖοι, οὕτινες βιάζονται ἑαυτοὺς ἀφ' τοῦ βασιλείου τῶν οὐρανῶν. ὅταν γὰρ μέγα ἡ τὸ κα-
30 παρθένων, ἡ ἀφ' τοῦ μηδὲν ὡς σπουδὴν ἀναγκαῖον καταλείπειν, τότε τῶν μηνάτων καταρθοῦν τὴν ὑποψυμίαν ἀναμένει χρόνον, ἑτέρωθι ἔξωθεν καὶ ἀνυπόστατος τὸ θελῆσαι καὶ βουληθῆναι καταβαλλόντας ἐν αὐτοῖς· ἅπερ οὖν ἡ ὁ Χριστὸς ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ περὶ παρθενίας λόγου εἰς τὸν τῆς παρθενίας αὐτὸν ὑποψυμίαν ἐσέβησεν· ἀλλὰ περὶ τοῦ γάμου" μόνου ἀφελεῖται, καὶ ὁ βαρὺς τοῦ προσώπατος δύξας, ἡ μᾶλλον τοῦτο ἔφασε ⟨Ϙ⟩
χ. μόνον 35 λόγου, ὅτω σοφῶς ὠφελήσῃ, ὡς ἐὰν μηδεὶ περὶ τοῦ μὴ γαμῆν ἀκούσαντες, αὐτὸν ἀφ' ἑαυτὸν εἴπῃ, ὅτι συμφέρει μὴ γαμεῖν. ἀφ' τοῦτο οὖν ἡ ὁ Παῦλος ἔλεγεν, ὁ τοῦ Χριστοῦ μιμητής· Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι· μόνον οὐκ ἀπολογούμενος αὐτοῖς ἀφ' τούτων, ἡ λέγων· ὅτι ἐγὼ μὲ ὑπὲ τὸν ὑψηλὸν τοιοῦτον κορυφὸν οὐκ ἐπόλμων ὑμᾶς ἀγαγεῖν ἀφ' ὃ τοῦ προσώπατος δυσκατόρθωτον· ὅθεν δὲ αὐτοὶ φθάσαντες ἐγράψατέ μοι, μὴ τοῦ θαρρεῖν ποι-
* ὅτι καλὸν 40 οὐμεν τὸν συμβουλὴν * ἀφ' τί γὰρ πολλῶν γραφέντων ἐκείνων ἓν ἅμα τοῦτο προσ-
ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. έθηκε; διὰ τοῦτο ἕτερον, ἢ ἀφ' τοῦτο, ὅπερ εἶπον ἐγώ. ἵνα γὰρ μὴ ὡς δυσκατόρθωτον τὸν πρόσταγμα, τῶν γραμμάτων αὐτοῖς, ὧν ἔπεμψαν, ἐκτεμνόμενος. ἡ οὐδὲ ὅτω μὴ σφοδρότητος χέζεσθαι τῇ παραινέσει, ἡ ταῦτα τοσούτοις λαβὼν ἀφορμὴν, ἀλλὰ ἡ ἄγαν ὑφειμένως, καὶ τούτῳ μιμούμενος ⟨Ϙ⟩ Χριστόν. ἡ γὰρ ὁ σωτὴρ μὴ ὃ πληρώσῃ ⟨Ϙ⟩ περὶ τῆς παρ-

θενίας

λειτουργοῦσι τῷ Θεῷ; τοῦτο γὰρ ἡ πρᾶξις. διὰ καὶ ὁ Παῦλος αὐτὰς πόρνας ἀπέτησε τῆς φερωνύμου, διὰ δὲ πορνεύουσι καὶ ἀθέλουσιν. Εἰ δὲ μὴ δύναιντο εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῆναι τίνος, καθάπερ ἐκεῖνοι, τῆς σαρκὸς καθελκούσης αὐτάς, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ πολλὴν ἔχουσι τὴν παῤῥησίαν, αὐτοὶ τὴν οὐρανοῦ ἐστερημένοι διατρίβω, αἱ ὧσιν ἄξιαι τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Εἶδες τῆς πρᾳότητος τὸ ἀξίωμα, πῶς σὲ ὑπὲρ τῆς γῆς διατείνοντας, τοῖς ἐν ἁγίοις διαπαντὸς ὁμοίως πολιτεύεσθαι ποιεῖ, σὲ σώματα φερομένους τῇ ἀσωμάτῳ οὐκ ἀφίησι λείπεσθαι δυνάμεως, δι' ἣν ἄνθρωποι ὄντας εἰς τὸν αὐτὸν τοῖς ἀγγέλοις ἀγῶνα ζῆλον; ἀλλ' ὁρᾷς τὸν πόνον πρὸς ὑμᾶς, σὲ τοσοῦτον πρᾶγμα λυμαινομένους, καὶ διαπαντὸς διαβάλλοντας, καὶ ποτηρίῳ ἐπικλωμένους. καὶ γὰρ τὸ ποτήριον δῆλον κόλασιν ὑμᾶς ἐκδέξεσθαι· ταῖς δὲ τῆς ἐκκλησίας πρᾴοις ἀπαντήσεσθαι καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ, καὶ ὀφθαλμὸν καὶ ἀκοὴν καὶ ἀφροίδη ἐπαρβαίνοντα τὴν αἰσθητήν. διὸ περ ἐκείνης ἀφέντες (καὶ γὰρ τῶν πρὸς αἰσθησιν εἰρημένων ἄλις) τοῖς τείχεσι τῆς ἐκκλησίας προσλεξώμεθα λοιπόν.

Ματθ. κε. λ'

κεφ. ις'.

Πόθεν οὖν ἄρξεσθαι τοῦ λόγου καλόν; ἀπ' αὐτῶν τῶν τοῦ Κυρίου ῥημάτων, ὧν δηλοῖ τὸ μακάριον φθέγγεται Παῦλος. τῷ γὰρ τότε μὲν εἰπεῖν τοῦ Κυρίου μὲν εἰπεῖν εἴ τις θέλει χρή. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος· καὶ πάλιν, Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ Κύριος· οὐχ ὡς ἑτέραν ὑφ' ἑαυτὸν τὴν αὐτοῦ, ἑτέραν δὲ τὴν τοῦ Κυρίου, ταῦτα φησι. ὁ γὰρ Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λελῦντα, ὁ μηδὲν ζῆν σπουδάζων, ὥστε Χριστὸν ἐν ἑαυτῷ ζῆν, οὗτος καὶ βασιλεύει, καὶ ζωὴν, καὶ ἀγγέλους, καὶ δυνάμεις, καὶ κλίσιν ἑτέραν, καὶ πάντα ἀπλῶς δύτερα τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ὑπέμεινε, ὥστε μὴ φθέγξασθαι, μὴ καὶ ὑποπτεῦσαί τι τῶν ὑδροχοούντων ἰσόρροπον τῷ Χριστῷ, καὶ ταῦτα νομοθετῶν; τί ποτ' οὖν ἐστὶν ὃ λέγει, ἐγὼ, καὶ οὐκ ἐγώ; τῶν νόμων καὶ τῶν δογμάτων οὐ μὴν ἐξ ἑαυτοῦ, οὐ δὲ μὴν τοῦ ἀποστόλου ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Χριστός. ὅπου γὰρ οὐ πάντως αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ πέφυκεν, ἀκούσιον τί φησι· Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. πρὶν μὲν οὖν τὴν γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρίζεσθαι, προλαβὼν αὐτὸς εἰσομολόγησεν, ἰσόρροπα τὰ ῥήματα ὅτι τῆς γῆς ἰσῶ. ἐξ ὧν τοῦτο φησι, τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος. τὴν δὲ ἀπίστων ἔνεκεν αὐτὸς μὲν ἡμῖν οὐδὲν εἴρηκε δι' ἑαυτοῦ· τὴν δὲ τοῦ Παύλου πρὸς τοῦτο κίνησας ψυχὴν, εἰσομολογεῖται λέγων· Εἴ τις ἔχει γυναῖκα ἄπιστον, ἐξ αὐτοῦ διδοκιμάζοι οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτόν· ἐξ ἡ γυνὴ, ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. διὰ τοῦτο οὖν ἔλεγεν, οὐχ ὁ Κύριος, ἀλλ' ἐγὼ, οὐ τοῦτο δίκαιος βουλόμενος, ὅπι αἱ θεσπίσει ἐξ ὧν λεγόμενοι (πῶς γὰρ;) ἀλλ' ὅτι τὸν ἐπιτολὸν τοῦτον οὐχ ἱσόρροπα παρεῖχε τοῖς μαθηταῖς ἐδόκει, ἀλλὰ πάλιν δι' αὐτοῦ. ὥσπερ οὖν ὅ, ὁ Κύριος, οὐκ ἐγὼ, οὐκ ἔστι ἐναντιούμενον τῷ πράγματι τοῦ Χριστοῦ· οὕτω ὃ ἐγὼ, οὐχ ὁ Κύριος, οὐκ ἰδιόν τι παρὰ τὰ τοῦ Θεοῦ δοκοῦν λέγοντος, ἀλλὰ τοῦτο μόνον διεκριτικὸς δι' αὐτοῦ πάλιν διδομένου τοῦ ἐπιτολοῦ. καὶ γὰρ εἰ τὰς "χάρις ἀφαιρούμενος, Μακαριωτέρα δ' ἐστὶ, φησὶν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. Εἶτα, ἵνα μὴ, τοῦ ἐμὴν γνώμην ἀκούσας, δι' ὑπόνοιαν εἰ νομίσῃς ἐμὲ λογισμὸν, τῇ προσθήκῃ τοῦ κατὰ φθόνον ἀξέκοψεν, εἰπών· δοκῶ κἀγὼ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν. ὥσπερ οὖν τὰ τοῦ πνεύματος φθεγξόμενος, αὐτὸ λέγει γνώμην εἰ, καὶ οὐ διὰ τοῦτο φύσομαι αἰθέσπιτον εἰ τὴν ἀπόφασιν· οὕτω κἀμὲ ὅταν εἴπῃ, ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ Κύριος, μὴ διὰ τοῦτο Παύλου νομίσῃς εἰ ἐμὸν λόγον. ἐμοὶ γὰρ Χριστὸς ἐν ἐμοὶ τὸ ἑαυτοῦ λαλοῦντα, καὶ οὐκ ἂν ἐτόλμησεν τὸ ἀποφάσει δόγμα θεῖναι τοσοῦτον, εἰ μὴ νόμον ἡμῖν ἐκεῖθεν ἔφερεν. Εἶπε γὰρ ἂν ἵνα πρὸς αὐτόν· οὐκ αἰσχύνομαι εἰ μὴ τῆς ἀπίστου "πιστὸς ὢν αὐτὸς, μὴ τῆς εἰκαιρὸς ὁ καθ' ἑαυτοῦ. αὐτὸς προλαβὼν εἶπεν, ὅτι σὺ ταῦτα λέγεις, οὐχ ὁ Κύριος. πόθεν οὖν μοι τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ βέβαιον; ἀλλ' εἶπεν ἂν πρὸς αὐτὸν ὁ Παῦλος;

Ιωαν. ιϛ. ιβ.

α. Κορ. ζ. ιε.

α Κορ. ζ. ιϛ.

α. Κορ. ζ. μ

χ. κυρίου

χ. ἐν χριστῷ

χ. ὁ πιστὸς, ὁσαύτως μὴ

ἀφιεὶς ἀγελαίαν τὴν φύσιν. διὰ γὰρ τοῦ χόλου τοῦ τῆσδε τὴν ἐμὴν μίξιν, ἡ ταύτη τὰ τῆς ἐπιθυμίας διηκόμβους κύματα, σε γαλήνη πολλὴ καθίστησιν ἡμᾶς ἡ Ἀφροδίτη. ἀλλ' εἰσί τινες ⓐ μὴ δεόμενοι ταύτης τῆς ἀσφαλείας, ἀλλ' αὐτὴ ταύτης ἰσχύος, ἀγρυπνίαις, χαμευνίαις, τῇ λειτῇ σκληραγωγίᾳ διαστήσουσι τὴν τῆς φύσεως μανίαν. τύπτοις τοὺς δόμους μὴ γαμεῖν, ἢ κωλύων γαμῶ. πολὺ γὰρ τοῦτο κάκιόν ὃ μέσον, ἡ θεσπέσιον, ὅσον αἰάγκης ἡ τοῦ αἱρέσεως ὁ Ἀφροδίτης. ὁ μὲν γὰρ συμβουλῶν ἀφίησι ⓦ ἀκούοντα κύριον εἶναι τῆς ἴδιας αἱρέσεως, ὁ δὲ ὧν πείθεται τὴν συμβουλὴν· ὁ δὲ κωλύων παραιρεῖται ταύτην τὴν ἐξουσίαν· αὐτός. τοῖς τοῦτοις ἐγὼ μὲν ὀργίζομαι οὐ κακίζω ὃ τοῦτο, οὐδὲ τὸ μὴ πειθόμενος κατηγορῶ· σὺ δὲ Ἀφροδίτη μοι φαύλην εἶναι λέγων, ἡ τὴν τοιαύτην τοῦτον, ἀλλ' οὐ τὴν τὸ συμβουλεύοντος τάξιν ἀπάζων, εἰκότως ἂν μὴ πειθομένους μισεῖς· ἀλλ' οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ θαυμάζω μὲν τοὺς ἀπηγριωμένους ⓦ ἀγρίας· οὐ κατηγορῶ δὲ τὴν ἔξω τῆς ἀθλιότητος μένοντας. κατηγορία γὰρ τότε μὲν γένοιτο δικαίως, ὅταν τις τοῖς ὁμολογημένοις ῥᾴθυμος κακόν. ὁ δὲ ἔλαττον μὲν ἔχων ἀγαθόν, τὸ μείζονος δὲ οὐκ ἐφικνούμενος, τὸ μὲν ἐπαρεῖσθαι μετ' ἐκείνου ἡ θαυμάζεσθαι ἀπιστήσεται, κατηγορεῖσθαι δὲ οὐκ ἂν εἴη δίκαιος. πῶς οὖν κωλύω γαμεῖν, τὴν γαμετὴν μὴ κατηγορῶν; πρεύων κωλύω καὶ μηχθύων, γαμεῖν δὲ οὐδέποτε. ἡ εἰ μὲν ἐκφανῶς τολμῶσας κωλύω, ἐς τὸ πληρώματος ἀπηγριωμένους τοὺς ἐκκλησίας· τοῦτο δὲ τοῦτο πιστοῦμαι, εἰ σωφρονοῦσι, ἡ ἐπαρεῖν Ἀφροδίτῃ. ὅτω γὰρ δύο ἦσαν αἱ κῆδαι· ἐν μὲν, ὃ μὴ Ἀφροδίτην τὴν τοῦ Θεοῦ δημιουργόν· δεύτερον δὲ, ὃ μὴ κηδεμονεῖν ὃ τῆς πρᾳότητος ἄξιόν, ἀλλὰ πολλῷ σημοτέρους ἀποφαίνειν αὐτούς.

Ὁ μὲν γὰρ ⓦ γάμον κακίζων, ἡ τὴν τῆς πρᾳότητος ἀποτιμᾶν δόξαν· ὁ δὲ τοῦτον ἐπαινῶν, μᾶλλον ἐκείνης ἐπαίρει ὃ θαῦμα, ἡ " γαμετὴν ποιεῖσθαι ποιεῖ. ὃ μὲν γὰρ τὴν ἐς ὃ χρεὼν τοῦ θηλυτέρου φαινόμενον καλὸν, οὐκ ἂν εἴη σφόδρα καλὸν· ὃ δὲ τὸν ὁμολογουμένως ἀγαθὸν ἄμεινον, τοῦτο ἐστὶ ὃ μὲν ἀποβολῆς καλὸν, ὅπερ τὴν πρᾳότητα ἀποδείκνυμεν ὅσον ἡμᾶς. ὥσπερ οὖν ⓐ ⓦ γάμον κακίζοντες, τοῖς ταύτης ἐγκωμίοις λυμαίνονται· οὕτως ὁ Ἀφροδίτης ἀπαλλαττόμενος αὐτὸς, ἡ τοῦτον μᾶλλον, ἢ τὴν πρᾳότητα ἐπῄνεσε. ἐς γὰρ ὅτι τὸν σωμάτων οὐχ ὅσα τὴν πεπηρωμένων, ἀλλ' ἕσα τὴν ἀρτίων ἡ μεθυμίαν λώβης ἐχόντων ἐστὶν " ἀμείνω, ταύτα ὠφελία εἶναι φαμὲν. καλὸν ὁ γάμος ἡ Ἀφροδίτη ἡ πρᾳότης γαμετὸν, ὅτι καλοῦ " κρείττων ἐστὶν, ἡ τοσούτῳ " κρεῖττον, ἐφ' ὅσον καὶ τὴν οἰκουρίτης, καὶ τὴν γραπτὴν ὁ γραπτός. ἀλλ' ὥσπερ ὅτι τὸ πλοίου σοῦ ἐρέτου ἂν ἀφέλῃς, ὃ σαλεύοντος ἐπίδυσας· ἡ ὅτι τὸ πολέμου σοῦ γραπτὸν ἂν ἀποῇς, πρίδωκας διδεμένοι τοῖς πολεμίοις τὸ γραπτόν· ὅτω ἐς ἐστὶ ταῦτα δι' τῆς ἀρίστης τάξεως " ἐκβάλλῃς ⓦ γάμον, τῆς πρᾳότητος τὴν δόξαν τοσοῦδε, ἡ εἰς ἔχαστον ἥμαρτες κακόν. καλὸν ἡ πρᾳότης; σύμφημι κἀγώ. ἀλλὰ καὶ τὸν γάμον χρεῖττον; ἡ τοῦτο ζωμολογῶ. ἡ, εἰ βούλει, ἡ ὅσον χρεῖττον τοσοῦτον φημὶ· ὅσον τῆς γῆς ὁ ὑγρὸς, ὅσον τοῦ ἀνθρώπου ⓐ ἄγγελοι· εἰ δ' ἐρεῖ τις βιασάμενον εἶπεν, ἐς πλέον. ἄγγελοι μὲν γὰρ, εἰ καὶ μὴ γαμοῦσι, μηδὲ ἐκγαμίζονται, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ συμπεπλεγμένοι σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ὅπῃ τῆς γῆς ἔχουσι ταῖς Ἀφροδίταις, οὐδὲ ἴσχυσι ὅπῃ ἐπιθυμιῶν ἀνέχονται, οὐδὲ σίτου δέονται ἡ ποτοῦ, οὐδὲ μέλος αὖθις ἡδὺ μαλάξωσι δυνατὸν, οὐδὲ ὀφθαλμοὶ ὅπῃ κεκμήκασι λαμπροὶ, οὐδὲ ἄλλο τοῦτων οὐδέν· ἀλλὰ, καθάπερ ⓦ ὑγιὲς τὸ μισημβρία παθητὸς μηδενὸς ἐσοχλοῦντος ἰσφους ὅτῃ ἰδίᾳ καθαρὸν, ὅτω καὶ ταῖς ἐκείνων φύσεις, οὐδεμιᾶς ἐσοχλούσης ὅπῃ ἐπιθυμίας, ὧν ἀνάγκη Ἀφροδίτης ἡ λαμπρᾶς.

Τὸ δὲ τὴν αἰθέριον γένος τῶν μακαρίων ἐκείνων τῇ φύσει λειπόμενον, βιάζεται τὴν οἰκείαν ἰσχύν, ἡ φιλοτεκνεῖ δι' τῆς ἀσουδίας ἡ δυσκινησίαν ὀξισωθῆναι ἐκείνοις. τοῦς οὖν; ἡ γαμοῦσιν, οὐδὲ γαμίζονται ἡ ἄγγελοι; ἀλλ' οὐδὲ ὁ παρθένος. πρέσκησι Ἀφροδίτου, καὶ λειτουργοῦσι

χ. ἀπὸ

χ ἀπὸ

χ λαμπρὸν

χ ἀμείνοσι, χ κρείττων χ κρείττων

χ ἐκβάλῃς

κεφ. ι. ὅτι ὁ γάμος κακὸν· ἡ ἡ πρᾳότης ἀγαθή.

κεφ. ιβ. ὅτι καὶ τοῦ γάμου τὰ τέλη ἐστὶν ἀγγέλοις ἐξομοιοῦσθαι.

ὑπερφυῆ ἀμίτρῳ χῇ τῷ πρᾶγματος χρησαμένη, εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἐξύβρισας, καὶ τιμὴν κτίσιν διέβαλες ἅπασαν. Εἰ γὰρ ἀκάθαρτος ὁ γάμος, ἀκάθαρτα μὲν ἅπαντα τὰ δι' αὐτοῦ πεπτερωμένα ζῶα, ἀκάθαρτοι δὲ καὶ ὑμεῖς. οὐ γὰρ δὴ ἕτέρωθεν τὴν τοῦ σώματος φύσιν. πῶς οὖν πονηρὸς ὁ ἀκάθαρτος; ἀλλὰ γὰρ δοῦλος, μᾶλλον δὲ καὶ πεῖρας ὑμῖν μολυσμοῦ καὶ ἀκαθαρσίας ὀπινέων) ξένος· καὶ αἱ τοῦ γάμου αἱ ἀναγὲς φθύσουσαι, αὐτῷ τούτῳ τῷ φθύσαι πρώτως γενέσθαι ἀναγέστεραι, πρὸ γοῦν θυσούσης πορνείας μιαρωτέρας. ποῦ τοίνυν ὑμᾶς παξομεν; μετὰ τῶν Ἰουδαίων; ἀλλ' οὐκ ἀνέχονται ἐκεῖνοι. καὶ γὰρ τὸν γάμον τιμῶσι, καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν δημιουργὸν θαυμάζουσι. ἀλλὰ μὴν ἡμῶν; ἀλλ' οὐκ ἐθέλετε ἀκούσαι τοῦ Χριστοῦ λέγοντος διὰ τοῦ Παύλου· Τίμιος ὁ γάμος *, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. λοιπὸν οὖν μετὰ τῶν ἑλλιλώων ὑμᾶς ζῆναι λοιπόν. ἀλλὰ καίτοι προῤῥώσατο πάλιν ὑμᾶς ὡς ἀστοργοτέρους αὐτῶν. Πλάτων μὲν γάρ φησιν, ὅτι ἀγαθὸς ὢν ὁ θεὸς τὸ πᾶν συνεκάμνησε· καὶ ὅτι ἀγαθῷ οὐδενὶ ὡς οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος· σὺ δὲ αὐτὸν ποιητὴν καλεῖς, καὶ ποιητὴν ἔργων δημιουργόν. ἀλλὰ μὴ δείσῃς. ἔχεις τὸ δόγματος κοινωνοὺς τὸν διάβολον, οὗ ἀκούεις οὐ τοῦ ἐκείνου· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐκείνους. μὴ γάρ, ἐπειδή σε τοιαῦτα αἰσχύναι μάχεσθαι, καὶ αὐτοὺς οὕτω διακεῖσθαι νόμιζε. ὅτι γὰρ ἴσασι τὸν Θεὸν ἀγαθὸν, ἄκουσον βοώντων αὐτῶν, καὶ μάλα· Οἴδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· καὶ δὲ Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας. ἔτ' οὖν παρθενίας μνησθήσεσθε, καὶ ὅτι τῷ σώματι φιλοτιμήσεσθε, ἀλλ' οὐκ ἀπολοῦσιν κλαύσεται ἑαυτὸν καὶ θρηνήσετε τὴν ἀνοίας, δι' ἧς ὑμᾶς ὁ διάβολος ὥσπερ αἰχμαλώτους δήσας εἰς τὸ τῆς γεέννης εἵλκυσε πῦρ; οὐχ ὡμίλησας γάμοις; ἀλλ' οὐδέπω οὗτος παρθένος. τὴν γὰρ κυρίαν τοῦ γάμου θῆναι ἡμουθήν, εἶτα οὐχ ἑλομένην, ταύτην αὖ εἶπον παρθένον ἐγώ. ὅταν δὲ τὴν κεκωλυμένην τὸ πρᾶγμα εἰ φῇς, οὐκέτι τῆς σῆς προαιρέσεως τὸ κατόρθωμα γίνεται, ἀλλὰ τῆς ἀνάγκης τοῦ νόμου. διὰ τοῦτο Πέρσας μὲν μὴ μητρογαμοῦντας θαυμάζομεν, Ῥωμαίους δὲ οὐκέτι. οὐδὲν μὲν γὰρ ἅπασιν ἐφεξῆς τὸ πρᾶγμα βδελυρὸν εἰ δοκεῖ· ἐκεῖ δὲ ἡ τῶν ζώντα τολμώντων ἄθλια τοῦ τῶν τοιούτων ἀπηχθημένους μίξεων ἐπαινεῖσθαι πεποίηκε. καὶ αὐτὸν δὲ λέγειν καὶ ὅτι τὸ γάμου τιμὴν ὀξύτατον ποιήσασθαι χρή. ἡμεῖς μὲν γάρ, ὅπου τὸ πρᾶγμα πᾶσιν ἐφεκτὸν πρὸ ἡμῶν, εἰκότως σοῦ μὴ γαμοῦντας θαυμάζομεν· ὑμεῖς δὲ εἰς τιμὴν τῶν χειρόνων αὐτὸ τάξιν ὥσαντες, οὐκέτ' ἂν δυνηθεῖεν τῶν ἀπὸ τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖσθαι ἐπαίνων. τὸ γὰρ τῶν ἀπηρθρωμένων ἀπέχεσθαι, ὅπου γε καὶ ἀναίας καὶ τεαυτικῆς ψυχῆς. τελείας γὰρ ἀρετῆς οὐ τὸ ζῶπα μὴ πράττειν, ἃ πράξαντες πολλοὶ τῶν εἰ δόξομεν καλοί· ἀλλὰ τὸ ἐν τούτοις εἰ λαμπρεύεις, ἃ μήπω σοῦ * ἑλομένους ἀφίησι διὰ τοῦτο καλίζεσθαι, τοὺς τε ἑλομένους καὶ καταρθώσαντας οὐ μόνον τῆς τῶν φαύλων ἀπαλλάττει δόξης, ἀλλὰ καὶ εἰς τιμὴν τῶν ἀγαθῶν ἐγκρίνει τάξιν. ὥσπερ γὰρ σοῦ βουλομένου πολλοὺς πολλάκις ἐπαινέσειεν εἰς παρθενίας λόγον, ὅτι μὴ γαμοῦσιν· οὕτως οὐδὲ ὑμᾶς. ὁ γὰρ ἐκείνοις ἡ τῆς φύσεως ἀνάγκη, τοῦτο ὑμῖν ἡ τῆς προαιρέσεως πρόληψις γίνεται. καὶ καθάπερ σοῦ βουλομένου ἡ τοῦ σώματος πήρωσις τῆς ὑπὲρ τῷ πράγματι φιλοτιμίας ἐξέβαλεν· οὕτως ὑμᾶς ὁ διάβολος, τῆς φύσεως ὑμῖν ἀκεραίου μενούσης, οὐ τοῦ ὀρθοῦ πρόκοπας λογισμοὺς, ἐξ οὗτος εἰς τιμὴν ἀνάγκην τοῦ μὴ γαμεῖν καταστήσας, καταπίνει μὲν τοὺς πολλοὺς, τιμᾶσθαι δὲ οὐκ ἀφίησι. κωλύεις γαμεῖν; διὰ τοῦτο τοῦ μὴ γαμεῖν οὐκέτι σοι μαθοὺς, ἀλλὰ καὶ ὑμνῳδία καὶ κόλασις.

Σὺ δέ, φησιν, ὁ κωλύεις; ἄπαγε· μήποτε τὰ αὐτὰ σοι μεμύηται. πῶς οὖν, φησι, τοσαῦτας μὴ γαμεῖν; οὐ πείθομαι πολλῷ τιμιωτέραν εἶναι τοῦ γάμου τὴν παρθενίαν. οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἐν τοῖς πονηροῖς γάμοι πέμπει, ἀλλὰ καὶ λίαν αὐτοὺς ἐπαινῶ. λιμὸν γάρ ὅτι συμφερόντως τοῖς βουλομένοις αὐτῷ χρῆσθαι καλῶς, οὐκ

ἀφιεὶς

Εἰρ. ιγ. δ.

* ἐν πᾶσι,

Πλατ. ἐν Τιμαίῳ.

Μαρκ. α. κδ. Πρᾶξ. ιε. ι.

χ. ἐμοὶ

χ. ἐμολύνου

χ. ἐναγεῖ

χξ θ. ὅτι τὸ πονηρῶν παρεκτὸν ἐν γάμοις οὐκ κωλύουσιν τοὺς δεῖ γαμεῖν.

χαιρεῖς ἀποφήσονται τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν. πῶς οὖν παρθένος ἡ τῆς πίστεως ἀποσᾶσα, ἢ τοῖς πλάνοις προσέχουσα, ἢ τοῖς δαίμοσι πειθομένη, ἢ τιμῶσα δόγμα ψευδὲς; πῶς παρθένος ἡ κεκαυτηριασμένη τὴν συνείδησιν; τὴν μὲν παρθένον οὐ τῷ σώματι μόνον καθαρὰν εἶναι δεῖ, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ, εἴπερ μέλλοι ⟨Ν⟩ ἅγιον ὑποδέχεσθαι νυμφίον. αὐτὴ δὲ μὴ τοσούτων κακῶν πηγὴ πῶς ἂν εἴη καθαρά; εἰ γὰρ καὶ φθορᾶς βιωτικῆς ἀπηλλαγμένη τύχοι τῷ νυμφίῳ, ὡς οὐκ ἐκ μετ' ἐκείνων βιώματα εἶναι, πῶς, φθορᾶς ἀσιδοις εἴδει τρεφομένη, ὁ τῆς παρθενίας ἁγιασμὸν διανήσει κάλλος;

χ. καὶ ἡ συνείδησις ἐλέγχει διανήσεται κάλλος;

Εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἀκήρατον μένει, ἀλλ' ὅμως τὸ κρύπτον διέφθαρται τὰ νοήματα. τί οὖν ὄφελος, ἀφανισθέντος τοῦ ναοῦ, τὸν προσδόκιμον ἐσεσθαι; ἢ ποίου τὸ κέρδος, τοῦ θεοῦ μολυνθέντος, καθαρὸν εἶναι τὸν θεὸν τὸν τόπον; μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὅτῳ τὸ ἅγιος ἀπήλλακται. ἡ γὰρ βλασφημία καὶ τὰ φαῦλα ῥήματα πίπτει μὲν ἔνδον, οὐ μένει δὲ ἔνδον ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ μιαίνει μὲν γλῶτταν ἀφ' στόματος προφερόμενα, μιαίνει δὲ τὸ διερχόμενον ἀκοαῖς καθάπερ δηλητήρια φάρμακα εἰς αὐτὸ ἐμπίπτοντα τὸ ψυχικόν, πάντως σπὸς χαλεπώτερον ἀφαιρεῖται τὸ ῥίζαν, καὶ μετ' ἐκείνης καὶ ὃ λοιπὸν ἅπαν ἀπόλλυσι σῶμα. εἰ τοίνυν παρθενίας ὄφελος, τὸ καὶ σώματι καὶ πνεύματι εἶναι· αὕτη δὲ ἑκατέρου μέρους ὅσῃ βέβηλος καὶ σαγής, πῶς ἂν δυναίατο εἶναι παρθένος; ἀλλὰ προσώπων μοι δείκνυσιν ὠχρῶν, καὶ κατηφοῦς μέλη, καὶ σολοικοῦ βάπλη, καὶ βλέμμα ἥμερον. καὶ τί τὸ ὄφελος, ὅταν τὸ εἶδος ὅμοια ἱματίοις ᾖ; τί γὰρ ἂν ὠφέλοιτο τοῦ βλέμματος ἱματιοφύλακος ἐκείνου, τοῦ δὲ ἔνδον ἔξωθεν πειθομένου ὀφθαλμοῖς ὡς πομπεῖς προσέχειν τοῖς τοῦ Θεοῦ κτίσμασι; Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν· "αὕτη δὲ τοῦ λόγου τὴν ἀκολουθίαν ἀντίστρεψε, τὴν δὲ δόξαν ἔξωθεν προσεικάσθη, τὴν δὲ ἀτιμίαν πᾶσαν ἔνδον ἔχουσα. τοῦτο γὰρ ὅσῃ ὁ δυνὸν. ἐπὶ προσὸς δὲ δύο θεάτρους ὑπεικάσθη σοδόκιον) πολλοῦ· προσὸς δὲ ⟨Ν⟩ κτίσαντα αὐτὸν Θεὸν πολλῇ χέρσῃ) τῇ μανίᾳ· ἢ μὴν δὲ πρὸς ἄνδρα ἀνυβολέψαι αἰσχυνόμενον (ἄγε τινὲς εἰσιν οἱ αὐτοῖ τοιαῦτα) πρὸς τοῦ τὸν ἀνθρώπων δεσπότην ἀναισχύντως ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ, καὶ ἀδικίαν εἰς δὲ ὕψος καλεῖ πύξιον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ὄσῃ, καὶ νεκρῷ προσποιεῖς. ἀφ' ὧν δακρύων ἄξια καὶ θρηνῶν πολλῶν, ὅτι οὐκ εἰκῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ὀλέθρῳ δὲ τῆς ἑαυτῆς κεφαλῆς πεσαύτων αἰσθέσθαι τὰ λαπτέα.

Ψαλμ. ιη.

χ. αὕτη

Εὐτελὴς ἡ στολή. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς ἱματίοις, οὐδὲ ἐν τοῖς χρώμασιν ἡ παρθενία, ἀλλ' ἐν σώματι καὶ ψυχῇ. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, εἰ ⟨Ν⟩ μὲ φιλόσοφον οὐκ ἀπὸ τῆς κόμης, οὐδὲ ἀπὸ τῆς βακτηρίας, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἐξωμίδος δοκιμάζομεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ζήτων δὲ τῆς ψυχῆς· καὶ τὸ γραπτὸν οὐκ ἀπὸ τῆς χλανίδος, οὐδὲ ἀπὸ τῆς ζώνης, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ῥώμης καὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ ἢ πνεύματος, προσῆμα ὄντως θαυμαστὸν καὶ πάντα ὑποβαῖνον τὰ ὁρατὰ ἀθλητοῖς, ἀφ' ⟨Ν⟩ τῶν τειχῶν αὐχμοῖ, καὶ τοῦ τοῦ σώματος κατηφοῦς, καὶ τὸ φαιὸν ἱμάτιον, ἀσπλῶς οὕτω καὶ πρέπουσα εἰς τοῦ τὸ προσήματος καταλέξομεν ἀρετῆς, οὐκ ἀποδύσαντες αὐτῆς τοῦ ψυχικοῦ, δὲ τοῦ ἔξω αὐτῆς σὺ θῶμεν καταμαθόντες ἀκριβῶς; ἀλλ' οὐκ ἀφίησιν ὁ σὺν τῆς ἀθλήσεως ταύτης νόμος ἀταλαίπωρος. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν ἱματίων σὺν εἰς τοῦτον "καθιέναι ἑαυτὸν ⟨Ν⟩ ἀγῶνα δοκιμάζει κελεύει, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δογμῶν καὶ τῆς ψυχῆς. Ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, φησι, πάντα ἐγκρατεύεται· πάντα τὰ διεσχλευασμένα τοῦ τῆς ψυχῆς ὑγιάναι· καὶ, Οὐδεὶς στεφανοῦται, φησι, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τίνες οὖν ⟨Ν⟩ τῆς ἀθλήσεως ταύτης νόμοι; ἄκουε πάλιν αὐτὸ λέγοντος· μᾶλλον δὲ αὐτὸ τοῦ τὸν ἀγῶνα θέντος Χριστοῦ· *Τίμιος ὁ γάμος, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος.

χ. καθίστασι

a Κορ. θ. κε.

2 Τιμ. β. ε. Εβρ. ιγ. δ.

χξδ η.

* ἢ ἡ πορνεία ἵνα ᾖ ἀγία τοῦ σώματι καὶ τοῦ πνεύματος καὶ πάλιν.

Τί οὖν πρὸς ἐμὲ τοῦτο, φησι, τοῦ πολλὰ χαίρειν εἰπόντος τῷ γάμῳ; τοῦτο γὰρ σε, ὦ τοιαίπωρε, τοῦτο ἀπολώλεκεν, ὅτι μηδὲν οἰκεῖον σοι κοινὸν ⟨Ν⟩ πρὸς τοῦτο τὸ δόγμα. Διὰ τοῦτο ὑποφίλ-

χξδ ζ. ὅτι τοῦ παρθένου οὐκ ἀπὸ ἱματίων, ἀλλ' ἀπὸ ψυχῆς δοκιμάζει χή.

χξδ θ. ὅτι βλάπτει τὴν παρθένον τὸ τιτρώσκειν τὴν γαμουμένην.

Λυκ. ιζ. ι. ϛορθώσαντες ὑμῶν ἀπήλθοσαν, ἀλλ' ἤκουσαν ὧν, Α ὠφείλετε ποιῆσαι, πεποιήκατε, ὅτι ⓐ ἁμαρτάνοντες συνεχώμην ἔτυχον, ἀλλὰ τὴν τῶν ϖροσκομιζόντων αἰ ϗατέσχοσαι δίκαι-

Ματθ. ιθ ιϛ. ων ϗ εἰπών, Ο δυνάμενος χωρῆσαι χωρείτω, σὺν μὲν μὴ δυναμένους οὐ κατέκρινε, τὴν ϗ δυναμένων πολλῶ μᾶλλον ἀ ϗαρόγκων ⓑ ἀγῶνα ἀπέλυσε. ἁμὰ τοῦτο ϗ ὁ Παῦλος κατ' ἴχνος

α. Κορ ζ. κθ. βαίνων τὸ διδασκάλου, Περὶ ϗ τῆς ϖαρθένου ἐπιταγὴν Κυρίου, φησὶ, οὐκ ἔχω, γνώμην ϗ δίδωμι.

κεφ γ. ὅτι σκαιότητος ἀκαιρότητος τὸ βλασφημεῖν χάμοι. Ἀλλ' ὁ Μαρκίων, σὺν Οὐαλεντίνῳ, σὺν Μαΐνῃ τούτῃ ἰωέχοντο τῆς συμμετρίας. ὁ γὰρ εἶχον ἐν ἑαυτοῖς λαλοῦντα ⓒ Χριστὸν, τὸν τῆς ἰδίων ϖροβάτων φιλόμηνον, ϗ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τιθέντα ὑ ϗαρ' αὐτῶν· ἀλλ' ὁ αἱρεσιάρχης, τὸν τῶν ψυχῶν ϖατέρα. ἁμὰ τοίνυν ϗ τοῦτον τὸν ϖεπλασμένους αὐτοῖς ϖολλάκις ἀπώλεσαν, ὁ τοῦτο μὲν αὐτοῖς ἀσυνήτους ϗ ἀφορήτους βαρυύντας πόνους, ὁκφ ϗ εἰς ὃ ἡτοιμασμένον ἐκείνοις ϖῦρ συγκαταϗάσαντες ἑαυτοῖς.

κεφ δ. ὅτι οἱ ἐλλιῶν ὑμᾶς ἀθλιώτεροι. Ὦ ϗ ἐλλιῶν ὑμᾶς ἀθλιώτεροι. ἔλλιωας μὲν γὰρ εἰ ϗ τὰ τῆς λείψης ὁκδέχεται δυνατά, ἀλλ' ὅμως ὅ γε ὢν ὁ τοῦτο καρποῦται ἡδύ, γάμοις ὁμιλοῦντες, ϗ χρημάτων ἀπολαύοντες, ϗ τῆς ἄλλης ἀνέσεως τῆς βιωτικῆς· ὑμῖν ϗ ὃ βασανίζεσθαι καὶ ϖαλαιπωρεῖσθαι ἑκατέρωθεν, ὁ τοῦτο μὴ ἐκοῦσιν, ὁκφ ϗ μὴ βουλομένοις. ϗ ἔλλησι μὲν γὰρ ϖαρ' ἡμῖν εἰσίας ϗ ϖαρθενίας ὅτι μεγάλην δώσει ϖις, οὕτε κόλασις ἀπόκειται ϗ· ὑμεῖς ϗ γὰρ ὧν μείζω ϖροσεδόκησαν ἐπαίνους, γάμον τούτων τὴν ἑκάτερον" δώσεσθε δίκην, ϗ μὴ τῶν ἄλλων ἀ-

Ματθ κε μϛ. κούσεσθε, Ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ εἰς ὃ ϖῦρ ὃ ἡτοιμασμένον ὦ ἀγγέλῳ ϗ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ὅπου ἐπτεύσατε, ὅπου ἐπλουτήσατε. ἡ γὰρ ϖαρθενία ὅτι καλὸν καθ' ἑαυτὸ, ὅτι κακὸν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν μειόντων ϖροαιρέσεως ἑκάτερον ἔχει. ϗ ἔλλησι μὲν ἄκαρπος ἡ τοιαύτη ἀρετὴ (ἀ ϖέφευγε γὰρ αὐτῶν τὸν μισθὸν, ὅτι μὴ ἁμὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον μετῆλθον αὐτὴν) ὑμῖν ϗ, ὅτι ὦ Θεῷ μαχόμενοι, ϗ ἁμαρτάνοντες αὐτῷ τὰ κύσματα, ἃ μόνον ἀπέχετε τὸν μισθὸν ὑμῶν, ἀλλὰ ϗ κολασθήσεσθε. ϗ δικαίως μὲν ἔνεκεν, μετ' ἐκείνων τεταξόμενοι, ὅτι ὁμοίως αὐτοῖς τὸν ὄντα Θεὸν ἀθετήσαντες, πολυθείῳ εἰσηγάγετε· τῆς δὲ πολιτείας ἕνεκεν, ἄμφω ὑμῶν ἐκεῖνοι ϖροέξουσι. τοῖς μὲν γὰρ ἡ ζημία μείζων τὸ μηδὲν λαβεῖν ἀγαθὸν· ὑμῖν δὲ ϗ τὸ κακὸ ϖροσλαβεῖν. ϗ τοῖς μὲν κ' τὸν ϖρόσκαιρον βίον ἀπολαύσασι ϖάντων ὑ ϗαρῆκται· ὑμᾶς δὲ ἀμφοτέρων ἐστέρηται. ἆρα τίς ὅστις τούτης κόλασις χαλεπωτέρα, ϖόνων ϗ ἱδρώτων ϖημείας ἀπολωλυίας ταῖς ἀνοίαις; ὁ μοιχὸς, ϗ ὁ ϖλεονέκτης, ϗ ὁ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιτυφῶν, ϗ ταῖς τῶν ϖλησίον ἁρπάζων, ἔχουσί ϖινα ϖροσδοκίαν, βεβαίαν μὲν, ἔχουσι ϗ ὅμως, ὃ ὑ ϗαρ' τούτων κολάζεσθαι, ὑ ϗαρ ὧν μείζων ἤλπισεν ἀπολαύσεσθαι καλῶν, σὺν ὅτι εἰπεῖν ὅσων ὑφίσαται τὴν ἀληθείαν τῷ ϖρὸς ἐλπίδας τούτων ϖαθεῖν. ἐγὼ γὰρ ἐξίσης τῶν πυρῶν ὑπὸ τῶν ζιζανίων ὁρῶ αὐτοὺς οἴμαι μαστίζεσθαι, ὅταν σύνοψιν σὺν μόνον τὰ αὐτὰ αὐτῷ ϖεποιηκότας τῷ Χριστῷ ζιζάνια, αὐτοὺς ϗ ὑ ϗαρ ὧν ὁκείνοις τῶν ἀπορρήτων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, ὑ ϗαρ' τούτων τὴν ἑκάτερον ϖίονται δίκην, ϗ τῶν ἀκολάστων ϗ λόγων τὸν ὁ στόματος ἁμαρτάνοντα χαλεπώτερα πάσχοντα.

κεφ ε. ὅτι ϗ μοιχείας ἀκρασίαν τινὰ ϗ τῆς αἱρετικῶν παρανομίας ἀ τῆς αἱρετικῶν παρανομία. Καὶ γὰρ ἀσελγείας ἁπάσης ἡ τῶν αἱρετικῶν σωφροσύνη χείρων ὄντι. ἐκεῖνα μὲν γὰρ μέλεσι σώμασι ἔστιν ἁμαρτάνοντα· αὕτη ϗ τῷ Θεῷ μάχεται, ϗ τὴν ἀπειρον ὑβρίζει σοφίαν. τοιαύτας τοῖς αὐτοῖς ϖροφητεύουσιν ὁ διάβολος ἵστησι τὰς ϖάγας. ὅτι γὰρ τῆς ἐκείνου ϖονηρίας ὄντι ἀκριβῶς εὕρημα ἡ τῶν αἱρετικῶν ϖαρθενία, οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ τὰ ϗ νοήματα αὐτῶν οὐκ ἀγνοοῦντος. τί οὖν σοῦ φησι; Τὸ ϖνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις

καιροῖς

πρὸ τούτου πλέον ἢ μεῖζον ἐζήτησεν, εἰπών· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν. ἡ δὲ ξένη βασιλικὸς πῶς σφόδρα μικρὰ καὶ ὑπτιλὲς καὶ εὐδέμιας τιμῆς ἄξιον ὄ, μὴ τοῖς ἀδελφοῖς ἀπεχθάνεσθαι, ὃ τούτου πολλῷ πλέον ἐστὶν ὄ, ἀγαπᾶν αὐτοὺς καὶ φιλεῖν, οὐδὲ τοῦτο ἔφησεν ἡμῖν ἐρχεῖν πρὸς τὸ πλεῖον ἀξιωθῆναι ἡμᾶς. πῶς γάρ, ὅταν τὸν ἐπηρεάζοντα μηδὲν κακὸν τούτου πλέον ἔχωμεν; ὥστε ἑτέρας ἡμῖν ζώνης πολλῷ μείζονος προσθήκης δεῖ, εἴγε μέλλοιμεν μισθὸν ἀπαιτεῖν. μὴ γάρ, ἐστὶ δὲ σέ, φησὶν, οὐ κατακρίνω τὴν ἐκείνης ἀσέλγειαν καὶ ὀργῆς ἀπειλοῦμαι τοῖς τὸν ἀδελφὸν, πόλλῳ δεῖ τοῦτο καὶ σφόδρα ἀξίου σαυτόν. οὐ γάρ ἴσον τοῦτο ἀπαιτῶ μόνον φιλοφροσύνης μέτρον ἐγώ· ἀλλὰ καὶ τοῖς τὴν μὴ λοιδορεῖσθαι καὶ φιλεῖν αὐτὸν λέγοις, ἐπὶ κεφαλὴν πυρὸς ἥψῃ, καὶ πολὺ σεαυτὸν πλείονας ζάτους σαυτοῦ. ἀλλ', εἰ βούλει τέλος εἰδεῖν τῶν οὐρανῶν ἄξιος, μὴ τῆς μέτρου τούτου μόνου, ἀλλὰ καὶ πολὺ σωτηρίου, καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς μείζονα λόγον λαμβάνει. τοῦτο γάρ ἐστὶ τὸ, τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν. ἐπεὶ οὖν πρώτου ἡμῖν τοῦτο ζωοποιήσαι, παυσάσθωσαν μάτην ⓦ αἱρετικοὶ κατέχοντες ἑαυτούς. οὐδὲν γάρ λήψονται μισθοῦ· οὐκ ὀφλὴ ὁ Κύριος ἄδικος (ἄπαγε) ἀλλ' ὀφλὴ αὐτοὺς ἀγνώμονας καὶ πονηρούς. πῶς; ἀποδείξεται μηδεμίαν κρίσιν δωρεὰν μονὴν τῇ τῶν φαύλων φυγῇ· ⓦ ἢ γάμον αὐτοὺς φαῦλον νομίσαντας οὕτως ἔφυγον. πῶς οὖν οὐχὶ τῆς τῶν φαύλων ἀναχωρήσεως δικαίωσιν μισθὸν ἀπαιτήσω; ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς οὐχὶ τὸ μὴ μοιχεύειν σεφυλάχθαι οὐκ ἀξιώσομεν, οὕτως οὐδὲ οὐχὶ τὸ μὴ γαμεῖν ἐκεῖνοι. ἐρεῖ γάρ πρὸς αὐτοὺς ὁ καὶ ἐκείνῳ τὸν ἡμέραν κρίνων ἡμῖν· ἐγὼ ἐδεόμην ὑμῶν οὐ τοῦ τῶν ποιητῶν ἀπηχημένους τόνους μόνον (μακρὰν γάρ πῆ ἐμοὶ τοῦτο τὸ μέτρον) ἀγγέλων αὐτοὺς ἅπασαν ἐπιδεῖξαι ἀρετήν, τούτους εἰς τὸν ἀέρα τῶν οὐρανῶν εἰσάγω χλευασμίαν. πῶς οὖν ὑμεῖς πρᾶγμα ἀκάθαρτον καὶ σαπρὸν ⓦ γάμον νομίσαντες, τῆς τῶν εὐαγγελίων ἀπολαύσεως τὰ χείλη τοῖς ἐργάταις τῆς ἀληθῶν ἀπαγτεῖτε ἔπαθλα; δέδοται τοῦτο γὰρ καὶ τοῦ ἀρίστου ἐν δεξιᾷ ἵστησι*, καὶ βασιλεῖ, καὶ εἰς τὴν βασιλείαν εἰσάγει, οἷς ὅπου οὐχ ἥρπασαν τὰ ἀγαθὰ, ἀλλ' ὅπου καὶ τὰ ἑαυτῶν ἐτέρους διέδωκαν. καὶ ⓦ τὰ πάντα πάλαι καὶ ἐγχειρεῖται ἀποδέχεται, οἷς οὐχ ὅπου οὐκ ἐμείωσαν, ἀλλ' ὅπου ἐπλεόνασαν τὸ ἀθλον, καὶ διπλοῦν τὸν ⓦ δρόμον καταθήκην ἀπέδωκε. μέτρον γάρ οὖν οὐ στοχασθῆτε τέχνης εἰς κενὸν, καὶ κοπιῶντες μάτην, καὶ εἰκῇ πυκτεύοντες, καὶ ⓦ ἀέρα δέροντες; καὶ εἶδε μόνον εἰκῇ· καίτοι οὐδὲ τοῦτο μικρὸν εἰς κολάσεως λόγον, ὃ πολλὰ καμόντας, καὶ μείζονα τῶν πόνων προσδοκήσαντας ἔπαθλα, καὶ ⓦ καιρὸν τῆς τιμῆς ἐν τοῖς ἀτίμοις τετάχθαι.

Ἔστι γοῦν οὐ τοῦτο μόνον τὸ δεινὸν, οὐδὲ μέτρον τὸ μὴ κερδῆσαι τὰ τῆς ζημίας ἀξίας· ἀλλ' ἕτερα πολλῷ τούτων ἀνιαρότερα, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὁ θλῖψις, ὁ στενοχωρία. ὥστε μυρίων ἡμῖν δεῖ στομάτων καὶ τῆς ἀϊδίου γλώττης δυναμένης, ἵνα δυνηθῶμεν τῆς εἰς ἡμᾶς κηδεμονίας ἀξίως ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ χάριν· μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὕτω δυνατόν. πῶς γάρ; ὁ μὲν πόνος τῆς παρθενίας ἡμῖν καὶ τοῖς αἱρετικοῖς ἴσος (ἴσως δὲ καὶ πολλῷ πλείων ἐκείνοις) ὁ δὲ καρπὸς τῶν πόνων οὐκ ἴσος· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν δεσμὰ καὶ δάκρυα καὶ οἰμωγαὶ καὶ τὸ κολάζεσθαι ἀθάνατα· ἡμῖν δὲ αἱ τῶν ἀγγέλων λήξεις, καὶ αἱ φαιδραὶ λαμπάδες, καὶ τὸ πάντων κεφάλαιον τὸ ἀγαθὸν, ἡ μετὰ νυμφίου εἴσοδος. τί δήποτε οὖν τῶν αὐτῶν πόνων οὐ δυνάμεθα ἐπιτυχεῖν; ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἵνα ἀνθρωποθετήσωσι τῷ Θεῷ, τῷ παρθενίᾳ ἐλήντο· ἡμεῖς δὲ ἵνα αὐτοῦ τὸ θέλημα, τοῦτο ποιήσωμεν. ὅτι γὰρ ὁ Θεὸς βούλεται πάντας ἀνθρώπους ἁπάντων γάμου, μάρτυς ὁ ⓦ Χριστὸς ἔχων τὸ ἑαυτῷ λαλοῦντα. Βούλομαι γάρ, φησι, πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν, τὸ ἐγκρατείας. Φιλόθεος δὲ ἡμῶν ὁ σωτὴρ, καὶ εἰδὼς ὅτι Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενὴς, οὐκ εἰς σὺβολῆς ἀπόκλισιν τὸ πρᾶγμα κατέκλεισεν, ἀλλ' ἐπέτρεψεν αὐτοῦ τοῦ αἱρεῖν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. εἰ γὰρ ἦν ὑπόταγμα καὶ νόμος, οὐκ ἂν* ⓦ κα-

Matth. e. μδ.

χ. ἡμᾶς

* ὁ Χριστὸς

Φιλ. γ. C. ις.

a. Κορ. θ. κε.

χῆς C.

ὅτι ἡ κολάζονται αἱρετικοὶ διὰ τὸ παρθενεύειν.

Matth. κε. μαι

a. Κορ. ζ. ζ.

* ὅτε

ς ἰῶ λαβοῦς, ἀπαλλαττῖσα τύπων τ̃ θὺπλοῦ ὁμοδούλων σε ἡ καταιχμωτίζων σε τ̃ θὺμέαν; διὸ δὴ ἡ εἰ ζῶῦ καταλῦσαι τ̃ λόγοι καλόν. τοῦτ' ἦδ ἴσοι εἰπεῖν ζωύτης ἔχομθ τ̃ πιμᾶς. εἰ γὰ βασιλέα Ⓦ ὅπι γῆς λαβοῦσά πις νυμφίον, πρὸ τῶν ἦλεῖ παῖ ἐ ἑαυτῆ μακαριωτέραν, σὺ οὐ τ̃ ὅπι γῆς, τοῦτ' τ̃ ὁμόδουλον, ἀλλὰ τ̃ ἐ τοῖς οὐρανοῖς, τ̃ ὑπὲρ ἅπαντα πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ πάντος ὀνόματος ὀνομαζομένου, τ̃ ἐπάνω τῶν χερουβὶμ καθήμθνον, τοῖς σεραφὶμ συγκαταπαυόμθνον τ̃ οὐρανὸν, τ̃ φοβερὸν μᾶλλον τοῖς χερουβὶμ, ἀνθρώπιον ἢ τοῖς σεραφὶμ, οὐχὶ νυμφίον ἔχουσα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐραστὴν, καὶ ἐραστὴν πάντος ἀνθρώπου σοφρότερον, πῶς οὐ πάντα ἀφήσεις ζᾶ ἐ ζῶῦ, εἰ ἢ αὐτὴν δέοι σε ἐλθεῖν τὴν ψυχήν; ἐπὶ τῶν τοῦτο ἀρκῆ τὸ ῥῆμα μόνον καὶ τ̃ μαλύδδου πάντος βαρύτερον ὀρθῶσαν, καὶ πρὸς ζᾶ ἄνω στόδικεῖν δίγα τελῶν, ἢ ἡμᾶς ἐ ζῶῦ καταλύομθν, καὶ σὺν τῷ ἀποδύμθν, καθάπερ πινὰ θύραν ταύτην ἐπᾴδειν τ̃ ἐσῳδὸν, καὶ ἐ εἰκίαν, ἢ ἐ ἀγρᾶν, καὶ ἐ ἡμέραν, καὶ ἐ νύκτα, ἢ ἐ ὁδῶν, ἐ ἐ θαλάσσην, ἢ δίχ φωνῆς, ἢ χ̃ δίχ ἡσυχίαν, ἐ ζωσχῶς ὑπολέγειν τῇ ψυχῇ· Ἀκουσον, ψυχή μου, ἢ ἴδι, ἢ κλῖνον τὸ οὖς σου, ἢ ἐπιλάθου τῆς πατρῴας σου σωμηδείας· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τ̃ κάλλους σου. καὶ τοῦτο ὑπολέγης διὰ παντὸς τὸ ῥῆμα, χρυσίου πάντος καθαρώτερον ἐργάσῃ τὴν ψυχὴν, πυρὸς σφοδρότερον τῆς λέξεως ζωύτης τοῖς τ̃ δικαίας πνεούσης λογισμοῖς, ἢ πᾶσαν ἐκκαθαιρούσης κηλίδα, ὁ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑΣ λόγος.

κεφ. α. ὅτι τῶν αἱρετικῶν ἡ παρθενία μόνον ἔχει.

Ὁ τῆς πόρνης καὶ λύκης ἀποτρέφοντας μᾶ Ἰουδαῖοι· ὁ θαυμαστὸν ὄντως, ὅσους ἢ αὐτοὺς Ⓦ οὐκ * πόρνους Χριστὸν ἠπίμασαν· θαυμάζουσι ὁ ἕλληνες ἢ καταπλήττονται· ζηλοῖ ὁ μόνη ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. ζᾶ γὰ τ̃ αἱρετικῶν οὐκ αὖ εἴποιμί ποτε πόρνους ἐγώ· σωφρονεῖν μᾶλλον, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἀγναί. οὐ γὰ εἰσὶν ἡρμοσμέναι ἑνὶ ἀνδρὶ, καθὼς ὁ μακάριος τοῦ Χριστοῦ βουλέται νυμφαγωγὸς, λέγων· Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ πόρνους ἀγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. Εἰ γὰ ὦδε πάντος τοῦτο τὸ πληρώματος εἴρηται τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅμως καὶκείνας ὠφελαμβάνω τὸ λεχθέν. αἱ τοίνυν Ⓦ ἔτι ἄνδρα μὴ γήρᾳσασαι, ἀλλ' ἕτεροι αὐτῷ Ⓦ οὐκ ὄντα ἐπισάγουσαι Θεοῦ, πῶς ἂν εἶεν ἁγναί; σωφρονεῖν μᾶλλον τοῦτον Ⓦ λόγου οὐκ ἂν εἶεν πόρνοι· δεύτερον ὅτι, ὅτι Ⓦ γάμου ἀτιμάσασαι, οὕτως ἦλθον ὅτι τὸ ἀποχέσθαι τοῦ γάμου. ᾧ γὰ νομοθετῆσαι πνεῦμα ἁγὶον τὸ σωφρονεῖν, σωφρονοῦσαι ζᾶ τῆς πόρνης ἑαυτῶν ἀφίλεσθε ἔπαθλα. τοῦτο γὰ τῶν φαύλων ἀπεχομένους εὐσεφανοῦσθαι, ἀλλὰ μὴ καλάζεσθαι δίκαιον ἂν εἴη μόνον. ἢ ζῶν τι ἴδοι πις ἂν οὐκ ἐ τοῖς ἡμετέροις μόνον, ἀλλὰ ἢ ἐ τοῖς ἔξωθεν οὕτω ζᾷ πεπαγμένα νόμοις. ὁ φονεύων ἀναιρείσθω. φονεὺ· οὐκέτι ὁ σωθήσεται, ὁ ὁ μὴ φονεύων τιμάσθω. ὁ κλέπτης κολαζέσθω· οὐκέτι ὁ ἢ Ⓦ μὴ λυμαινόμθνοι τοῖς ἀλλοτρίοις δωρεὰν λαμβάνειν ἐκέλευσαι· ἢ Ⓦ μοιχὸν ἀποκτιννύτις, Ⓦ μὴ διαῤῥήξαντα τοῦ ἑτέρου γάμους οὐδὲ μιᾶς ἠξίωσαν τιμῆς. ἢ μάλα εἰκότως. ὁ γὰ ἐπαρθῆναι καὶ θαυμάζεσθαι τῶν ζᾶ ἀγαθὰ κατορθούντων, οὐ τῶν ζᾶ κακὰ φθεγγόντων ὄφελ. ἀποχεῖσθαι γὰ ἐκείνους τιμή, ὁ μηδὲν πάσχειν κακόν. Matth. 5. 11. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἂν μῶ πις εἴπῃ καὶ μάτην ποτὲ Ⓦ ἀδελφῷ ὀργισθῇ Ⓦ αὐτῷ, ἢ μωρὲ ἀποκαλέσῃ, τὴν γέενναν ἠπείλησεν· οὐκέτι ὁ ἢ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν τοῖς μὴ μάτην ὀργιζομένοις ἢ λοιδορίας ἐκτὸς ποιοῦσιν ὑπέσχετο· ἀλλ' ἕτερον

φορτίοις ἑαυτὴν ὑποβαλλέτω τοῦ γάμου. Τί γὰρ φορτικώτερον, ἢ ἄνδρα ἔχειν καὶ τὰ ἐκείνου μεμνῆσθαι; ἀπήλλαξέ σε τῆς ἐπαρθείας ταύτης ὁ Θεός. τὸ, Πρὸς ⟨Ⓦ⟩ ἄνδρα σε ἡ ἀποστροφὴ σου, καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει, λέλυταί σοι ἀπὸ τῆς προσηνείας. Τί πάλιν ὑπεισάγουσι τὴν δουλείαν; ἐλευθέρωσέ σε ἐποίησεν ὁ Χριστὸς, σὺ δὲ σαυτὴν ἀπάγεις παραδείγματα. ἀμέμεμνόσε ἐποίησε, σὺ δὲ ἐπονοῇς φερνάδας. Γεν. γ. ιϛ.

Ἀλλὰ γὰρ ὑπὲρ μελίσσης ἐμνημόνευσα, βούλεσθαί με ταῦτα λέγοντα εἰσπλῆξαι τὸ ἀποστολικὸν ῥῆμα. Εἰ γὰρ τὸ σωφρονεῖν ἀνδράσι γυναῖκας, καὶ γυναιξὶν ἄνδρας, τοῦτο ὑποτέμνεται φερνάδας, οὐκ ἂν ὑπὲρ ἐγκεφάλου ἐδεδοίκει ὁ Παῦλος εἰπεῖν· Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι, ὡς ὁ ταύτην ὑποτιθέμενος ἡμᾶς. τί γὰρ βούλεσθε, φησὶν, ἀνάπαυσιν καὶ ἀνθυφεῖδον; εἶτα οὐχ ὁρᾶτε τὸ σαπρότατον σκεῦος, δουλεύειν καὶ μόχθους ἐκ παλαιπωρίας πολλὰς ἀπὸ τοῦ σωφρονεῖν ἀνδράσι; πολλαὶ γυναῖκες πολλάκις ἀποβαλεῖσαι τοὺς ἄνδρας, ἀφ' ὧν τοῦτο οὐκ ἐγήμαντο πάλιν, ἵνα μὴ ὑποζύγιοι δουλείας ὦσιν. ὅλως δὲ εἰ πενίαν σοῦ ζῆν, καὶ πένητα χρῆναι ἀποφαίνεται τὸν ἐκ νεότητος βίον, καὶ γυναῖκας ἀνδρὶ μὴ μηδὲν ἔχοντι, ἀναμίξαι δὲ σαυτὴν γυναῖκα βιοχημόνως βεβιωκυίᾳ· καὶ οὕτω ἀπόλλυσθαι ⟨Ⓦ⟩ τέρμονι, καὶ ἀδείας ἀπολαύειν πάσης. Εἰ δὲ δυσπειθεῖσιν εἶναι τοῦτο νομίζεις, ζήτησον ἀσυνδέτως, καὶ πάντως εὑρήσεις, μᾶλλον δὲ σοὶ ζητῆσαι ἀνάγκη. ὥσπερ γὰρ τῷ φωτὶ προσερχόμενα ἀπαντᾷ πάντα, οὕτως ἐὰν λάμψωσι τῆς πολιτείας αἱ ἀκτῖνες, πᾶσαν ὑπεδραμεῖσθαι ἀγαπῶσαν, ἐχέτω δὲ ἀκούουσι τάξιν ἐπιχθὼν καὶ τῆς ἰδίας οἰκίας ἀσφαλεῖσθαί σε νήσουσα, καὶ κόσμον τοῦ βίου, καὶ τέρμονα τῆς ζωῆς ⟨Ⓦ⟩ τὸν Χριστὸν λέγει. Ζητεῖτε γάρ, φησὶ, τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν. νυνὶ δὲ καὶ τὴν βιωτικὴν σκοπιὰν ἡμεῖς αἰτησόμεθα, τὴν οὐρανίαν ἀμελοῦντες προαγμένην. ἡμᾶς δὲ ὅταν εἴπω, οὐκ ἄνδρας λέγω μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς· καὶ ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἄνδρας, ἐπεὶ καὶ τοῦτο τὸ ἀρχαῖον δι' ἣν τὸν χαλεπωτέραν ἐδίξατο τιμωρίαν ἡ γυνὴ, ὅτι καὶ τὸ πλέον τῆς ἀπάτης εἰσήνεγκε. διὸ καὶ τὴν ἀπατήσασαν τοῦ ἀπατηθέντος μᾶλλον κρίνασιν ὁ Θεός. ὃ καὶ νῦν ἔστι, δι' μὴ βουληθῆτε διορθώσασθαι, καὶ τοὺς τῆς οἰκείας ἐπιμελεῖσθαι βούλεται. Διὰ γάρτοι τοῦτο καὶ ἡμεῖνὴ τότε ἐγκαλυφθῆναι, ἵνα τῷ ἀνδρὶ ἔδωκεν ἐκ τοῦ καρποῦ, οὐκ ἐπάλμησεν εἰπεῖν, ἐγὼ γὰρ αὐτὸν ἄνδρα ὄντα μὴ πειθῶ καὶ μηδὲ ἀπατηθῶ, ἀλλὰ ταύτην μὲν ὡς οὖσαν ἀπολογίαν ἐσίγησεν· ἐφ' ἑτέραν δὲ ἦλθε, ἀδικεῖν μὲν καὶ αὐτὴν, πλεῖον δὲν ἐμοῦ τοῦτο μᾶλλον ἔχουσαν λόγον. ὅθεν δῆλον ὅτι μᾶλλον τοῖς ἠπατημένοις ἔξεστι προσκαλεῖσθαι τοὺς ἀπατεῶνας, ἢ ἐκείνοις τοὺς ἠπατημένους. ἡ πόρνη καλεῖ ⟨Ⓦ⟩ ὑβρίζουσα αὐτῆς τὸ σῶμα, καὶ συγκαλυπτόμενα πάλιν ἀφίησι· σὺ δὲ ⟨Ⓦ⟩ ὑβρίζουσά σε τὴν ψυχὴν καὶ φθείρουσα καλέσασα, καὶ καλεῖς ἔνδον ἀκάθαρτος, καὶ οὐ συγχωρεῖς ὀξεῖαι, δισμὰ προβαλλουσα χαλεπὰ τὴν κλοπείαν, τὴν ἀπειρίαν, ταῖς ἄλλαις προφάσεσι καὶ μὴ δόξαζεσθαι καταισχύνουσα ἑαυτήν; Εἶτα οὐκ ἐνοεῖς, εἰπέ μοι, ⟨Ⓦ⟩ πρᾶγμα βίου, πῶς βρέχει, πῶς ἀνίσχουσι προσπίπτει καὶ δύνει μυριομυρίους καὶ σκιὰ προβαίνουσα; τί βούλει τυφῶσαι νῦν σεαυτὸν, κολάζεσθαι σεαυτὸν ἀληθείᾳ τότε; καίτοι σοὶ τυφὸς τοῦτο γράμμα ἐστί. πῶς γὰρ, ὅπου καταγνῶσις καὶ κατηγορία, καὶ στόμματα καὶ σκάνδαλα; πλεῖον δὲν ἢ καὶ τυφλῶ, τί σοι καὶ ὕδατος ἰσχὺς καὶ πρὸς ἀπόφυσιν πέλαγος; Ἀκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ ἐπιποθήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, πρὸς τὸν οἰκοδομοῦντα πόσα καθ' ἡμέραν ὀφλισκάνοντα ἔλεγεν ὁ Δαβίδ. τοῦτο τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἐπαδόντες σοί, τὸ ῥῆμα μακρὰν παραλλάξαντες τοῦ προφήτου, καὶ ἐροῦμεν μετὰ τοῦ προφήτου· ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τῆς πονηρᾶς συνηθείας καὶ τῶν ὑπὲρ κακῶν συνοικούντων, καὶ ἐπιποθήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. τί σοι τοῦτον σπλείει, πρὸς ἣν ἔχομεν αἰτίαν εἰπεῖν, ὅτι ⟨Ⓦ⟩ τὸν οὐρανὸν καὶ γῆς καὶ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ τῶν ἄνω δυνάμεων διαστείλας ἐσα-

ζαὶ γὰρ κἂν ταύτην ἀφαιρῇς, οὐ πεπηχίδωται ἔτι (οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῶν τοιούτων ψυχῶν βλαβὲς μὴ ποτε γένοιτο) καὶ δέδοται ἀλλήλαις κεῖσθαι τύπτων, οὐ πολὺ μᾶλλον ἀφεστήκασι; Εἰ γὰρ συμβαίη καὶ ἀρρωστῆσαι ἄφνω τὴν συνοικοῦσαν, οὐδὲν ἂν ἔσχον ὄφελος λοιπόν· ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ τῶν ἄλλων, ἐπισείρεται κεῖσθαι τῇ πολλῇ νόσῳ, τὴν ἀρρωστίαν ἔχων ἀπολογίαν· καὶ τῶν ἡδονῶν πολλαχοῦ οἰκειοτέρων ἢ μείζονα τὴν ἡδονὴν), καὶ τὰ ἄλλα ὑπερβάλλεται, ἃ γυναῖκα μόνον πολλαχοῦ δεῖ μισεῖν. καὶ οὔτε ἐκείνη αἰσχύνεται, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται· οὔτε σοὶ ἐρυθρία, ἀλλὰ καὶ χαίρει μᾶλλον ἢ πρότερον, καὶ τούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὴν δουλείαν αἰσχροτέραν ὑπεδείκνυ) · καὶ ἡ ἀποστολικὴ ῥῆσις ἐκείνη ἡ λέγουσα, Οὐκ ἠδέκασε τὴν αἰσχύνην αὐτῶν, ἀλλὰ τὸν ἔρωτα δείκνυ) τότε. ὅταν γὰρ αἱ ἡδοναὶ δέονται, χεῖρον ἡ αἰσχύνη. καὶ γὰρ ἀκροκαθύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καὶ μονοχίτωσι, καὶ γυμναῖς ταῖς χερσὶν, ἅπερ πλουσιάμεναι δέονται πρότερον ἐκείνου· μᾶλλον δὲ μέσον τρεφομένου καὶ ζωοδαλοίπου, ἅπαντα ἀναγκάζονται πληρεῖν, ἃ πολλοῦ ἂν αἰσχύνοιτο· Εἰ δὲ καὶ μηδὲν ἀφέλοιτο, οὐδ' οὕτως ἐπαισχύνεται, ἀλλὰ καὶ κρόκην ἀλλοτρίαν ὑπαιθρίων ἐναερώνεται. Εἰς ἃ γὰρ ὁρᾷ μάτην, ὅπως ὑπεδίξατο τὴν ἀρρωστίαν τὴν ἑαυτῆς δεσποίνης, οὐκ εἰδὼς ὅτι ὅσῳ αἰ ὑπεδίξαντο, τοσούτῳ μᾶλλον καὶ αὐτὴν κάκεῖνον κατήσχυνε. καὶ τί θαυμαστόν, εἰ τὰς ἡδονὰς μὴ ἐρυθριᾷ; πολλαχοῦ γὰρ καὶ μέσην νυκτὸς οὐκ ἀνῆσι, θεραπαίνης ὑπερτερεῖν ἔργον ποιοῦσα, ἐπ' αὐτὴν τὴν μεγάλην δραμεῖν. ὅταν δὲ τὰς ἡδονὰς, τὸν μὲν αὐλὸν ἐξέδυσε καὶ ἄκεστα, καὶ λίθῳ διαίρουσα ἢ, τὸν δὲ ἐπέτρεψεν εἰσελθεῖν καὶ τὰς ἡδονὰς. καίτοι τί δ' ἂν τις, καὶ μυρία ὑποτιθοῦσι ὧν κατηγορεῖν αὐλοί, τοῖς τὴν πορνείαν αὐτῶν, οἳ αὐλοὶ κατασκευάζουσιν ἑαυτοῖς; ὅταν δὲ ἡμέρα ᾖ, τὰς ὑπὸ τῆς νυκτὸς ἁμαρτίας ἐξαίρουσα λήθης, φυλακὰς καὶ τὰς ἡδονὰς τηρήσεις. οὔτε γὰρ προελθεῖν εἰς τὸ ἔξωτερον δωμάτιον αἰδοῦς αὐτὴ δύναται αὐτὴν, πολλαχοῦ δὲ προελθοῦσα ἔσω, καὶ γύμνωμα τοῦ σώματος προφαινόμενον πάντος· καίτοι αὐτὸν ὑφορώμενος, τὸν μὲν προαγείλας εἰσῆλθε, τὸν δὲ ἀφυλάκτως, καὶ πολὺν ὄφλησι γέλωτα. πλέον γὰρ οὐδὲν εἰπεῖν βούλομαι. Ταῦτα δέ, οἱ μὲν μικρὰ, μεγάλας δὲ θράσους ἀπολογίας πάντων ἔχοντα. καὶ ταῦτα μὲν ὀλίγα τῆς οἰκίας, καὶ πλείονα τούτων. ὅταν δὲ εἰς ἀγορὰν ἐμβῇ καὶ ἐπωμίσηται μίλλην, μείζων ἡ ἀγνωμοσύνη πάλιν. ἄτε γὰρ εἰς ἰδίαν εἰσιοῦσα οἰκίαν, καὶ οὐκ ἀναγκαζόμενος προαγεῖλαι, καὶ πολλαχοῦ ὑπερβαίνουσα γυναῖκας κατήσχυνε ἐκείνας. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο πολλαχοῦ. καὶ γυναῖκας μὲν γυνὴ δέκεσθαι αἰσχρὸν εἶναι νενόμικε, καὶ ἄνδρας ὁ ἀνὴρ, ἀλλήλοις δὲ συνοικεῖν οὐ προσποιοῦνται, προσποιούμενοι ἀλλήλων τοὺς ὁμοφύλους ξενίσαι. τί τούτου χεῖρον γένοιτ' ἄν; ἔστι δ' ὅτε αὐτὸν καὶ γυναικὶ θύραν προκαθημένην μηνυούσῃ καὶ ἀναπείθουσαν. τί οὖν ἂν εἴποι τις ὕβρεως, τὰς μάχας τὰς καθημερινάς; καὶ γὰρ πολλὴ ἡ φιλία ἦν, καὶ ταῦτα συμβαίνει εἰκός. ἥκουσα δ' ἐγώ τινων, ὅτι καὶ ζηλοτυπίας ἀπαλλάττουσιν. ἔνθα γὰρ μὴ ἦν ἀγάπη πνευματικὴ, ἀνάγκη καὶ τοῦτο γίνεσθαι. ὀστοῦν τὰ σώματα τοῦ ζωικοῦ, ὀστοῦν αἱ ἀμφοδραί, ὀστοῦν εἰσελθόντος γένοιτο ἂν ὄνος, καὶ μὴ ἀμφιφαράσῃ τὸ σῶμα, τὸ ἦθος ἀμφιφαράσεται. ὅταν γὰρ μὴ πορνείας μᾶλλον δέονται ἀνδρὶ, καὶ συγκαθίζεσθαι, καὶ ἀσπάζεσθαι, καὶ ἡδέως ὁρᾶν πρόσωπον, καὶ πολλὰ ἕτερα ἀκούσῃ, καὶ μηδὲν ἡγήσηται τοῦτο εἶδος εἶναι, ἀναιρήσεται τὸ καταπέπασμα τῆς πορνείας, καὶ πατήσεται τὸ λόγος. ὀστοῦν οὐδὲν ἀκούσει, οὐδὲ πορνεύσῃ, ἀλλὰ καὶ προμήτρια γένοι), καὶ γένοι) κάπηλος προγραμμάτων ἑτέρων, καὶ βουλομένους χρυσὸν πολλὰς κωλύσει, νομίζουσαν τὴν οἰκείαν κακὴν ἀπολογίαν εὑρηκέναι ταύτην. ὀστοῦν οὐκ ἀποφεύγουσι πᾶσιν εἰσὶ, ὀστοῦν καὶ αὐταὶ αἱ γαμικαὶ μιγάδες αὗται ἐπαισχύνοι), ἅτε ἄμοιροι αὐτῶν προπεσοῦσαι πάντα χρόνον. πολλῷ γὰρ βέλτιον εἶναι καὶ δευτέρῳ ζευχθῆναι γάμῳ, ἢ παιδοποιΐαν ἀγνοοῦσι, καὶ προαγωγοῖς καὶ μαστροποῖς ἐπαύοισιν ἀναβαίνειν πᾶσι, ὅπου τὴν ἡδονὴν ἀπεπάσατο τοῦ γάμου, τοῖς

φορτικοῖς

τολμήσει παρελθεῖν, τίς ἂν ἄφασθαι πεπυρωμένης ψυχῆς δυνήσεται ὠμότητος; διὰ τοῦτο πάντες μὲν ἀποφύγοιεν ἐκόντες καὶ ἄκοντες, πολλοὶ δὲ ἐκπλαγήσονται, ἅτε χρυσίου πεπυρωμένου καὶ ἀποστίλβοντος ὁρῶντες. ἔχει μὲν γὰρ ἡ αὐτὴ τοῦ χρυσίου φύσις πολλὴν τὴν λαμπηδόνα· ὅταν δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πυρὸς παρελήφθη, μᾶλλον ἅπαντας καὶ φοβερώτερον. εἰ δὲ τοῦ σώματος τοῦτο, ὅταν δὲ χρυσοῦ τοῦτο συμβαίνῃ ψυχῆς, οὐκέτι δυνήσεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπέλπιδος πεφυκέναι δόξαν. τί τοίνυν κοσμεῖς σεαυτὴν ἱματίοις, καὶ ἀπὸ τῆς φλογὸς ταύτης ἔχουσα κόσμον; καὶ γὰρ τὰ ἱμάτια, οὐχ ἵνα καλλωπιζώμεθα δέδοται, ἀλλ' ἵνα τοῦ ἀπὸ τῆς γυμνότητος αἰσχύνου κρύπτωμεθα, οὐχ ἵνα τοιαῦτα ἐνδυώμεθα, ἃ τὴν γυμνωσιν μᾶλλον ἡμᾶς καταγέλαστα δυνήσεται. Διὰ τοῦτο καὶ τὸν Ἀδὰμ χιτῶνας δερματίνους ἐνέδυσεν ὁ Θεός, καὶ τοῦ ἐκείνου γυναικὸς. καίτοι γε οὐκ, εἴπερ ἠβούλετο, καὶ διὰ φύλλων ἱμάτια· ἀλλ' ὀνῶνται ἡμῖν καὶ δι' ἐκείνων δείκνυσιν, ὅτι ὁ πτωχὸς ὁ παρὼν χειμὼν, ἀλλὰ τοῦ εἶναι καὶ κόπτεσθαι. Εἰ δὲ αὖθις ὁ δι' ἡδονῆς παρελθὼν, αἰσχύνη καταίσχυσις καὶ ἐξ ἀμαρτίας γένοιτο, τί τῆς κατηγορίας ὑπερτείνει ὁ ἀπήχημα; μὴ γὰρ οὐκ ἀρκεῖ δίκην τοῦ κατακαῦσαι ἡμᾶς αὖθις ὁ δι' ἡδονῆς σκέπης; τί μείζονα ποιεῖς τοῦ Διαβόλου; τί τὴν κατηγορίαν αὔξεις ὑπερτείνουσα τοῦ χειμῶνος; δίκαιον γὰρ ὀδύρεσθαι καὶ κλαίειν τὸ σῶμα αὖθις ἀποθνῄσκον καὶ Παῦλον, ἡμεῖς δὲ καθήμεθα περὶ τὰ σκεπάσματα αὐτὰ φιλοτιμούμενοι· ὥσπερ αἱ εἰς οἰκήματα περὶ τοῦ ὄψιν ἔχειν, καὶ εἰς ἀναγκαῖα τὰ σκέπειν αὐτὰ καταξαί, ὑπερκαλλωπίζουσι τὰ κατακαλύμματα ταῦτα. Διὰ τοῦτο Ἠλίας, διὰ τοῦτο Ἰωάννης ἁπλοῦν εἶχον ἔνδυμα, δερματίνους χιτῶνας καὶ ἱμάτια τρίχινα περιεβάλλοντο. ἐπιζητῶ γὰρ ἐπιθύμειαν τὸ ἔνδυμα τῆς ἀφθαρσίας λαβεῖν. σὺ δὲ καὶ ἐκ σκιᾶς πολυτελῆ γυναῖκα τὴν τῶν ἱματίων περιεργίαν, διὰ ἐκείνων τοῖς ἀνεσταυρωμένοις τὴν νέαν πηδῶσα ζητεῖς μνηστῆρας. οὐχ οὕτως σε κοσμεῖσθαι καὶ καλλωπίζεσθαι βούλεται ὁ νυμφίος, ἀλλ' ἐκ τῆς ψυχῆς σε πᾶσαν ἀποκεῖσθαι αὐτὴν τὴν δόξαν ἐκείθεν. σὺ δὲ ἐκείνης μὲν ἀμελοῦσα, καὶ πλοῦτον καὶ τὴν τέφραν καὶ κοσμεῖς ποικίλως, καὶ ἐρᾷς ἕλκεις ἀκολάστους, καὶ μοιχοὺς ἐργάζῃ τοὺς ὁρῶντας, ὡς εἶπεῖν, ἅπαντας. καὶ ὅτι μὲν πολὺ σου κάλλος αὐτοῦδέ σοι ἁρμόσει τὸ πῦρ, οὐδὲ αὐτὴν οἶμαί σε ἀντερεῖν· ὅλη δὲ ἡ ἀδοξία καὶ ὄνειδος ἐκπύθησεται ἔνθα, καὶ τοῦτο πυρίσαυμα ποιήσασα φανερὰ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐρασθῆναι. ὅταν γὰρ ἡ μὲν τὴν ψυχὴν καλλωπίζουσα, καὶ Θεὸν ἔχῃ τὸν καλλοποιὸν ἐρασθῆναι, σὺ δὲ αἰσχύνης, μᾶλλον δὲ οὐδὲ αἰσχύνης, ἀλλὰ χοίρους καὶ κύνας, καὶ εἰ τι τούτων ἀλογώτερον, τίς ἔτως ἀνόητος, ὡς σὲ μᾶλλον ἐκείνης κεκοσμῆσθαι φάναι τῆς Θεοῦ εἰς ὑπερβολὴν ἀγούσης τῆς εὐμορφίας τῆς εἴδους; ὥστε ὅσῳ ἂν ὑπερτείνῃς τὴν περιεργίαν, τοσούτῳ μᾶλλον βδελυκτὴν τῷ Θεῷ ἀπεργάσασαν, τούτους δὲ ἐφελκομένην, καὶ ταύτῃ μείζονα αἰσχροτέραν φαινομένην δυσωδίας. πῶς γὰρ οὐ δυσωδίας ἡ μὴ δυναμένη τὸν Θεὸν ὑπανάσασαν; εἰ δὲ ἡ κοσμοποιήσασα ὅπως ἀνδρὸς, ἡ καὶ ζωοποιοῦντα ἔχουσα οἰκέτην ὅσον ὑπερτείνει ὁ μῖσος.

Ἀλλ', εἰ δοκῇ, μὴ τὴν ζωοποιὸν εἴπωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ δυναστεύσωμεν αὐτὴν, ὡς αἰσχροτέρην φανεῖσαν. ὅπῃ γὰρ οὐ δεδοίκασι τὸν ἀκίνητον ὀφθαλμὸν, ἀλλ' ὀφθαλμοὶ τῆς δυσωπῶν τοῦτο φύσεως ἐστὶν, φέρε καὶ ταύτης αὐτοὺς ἀποστρέψωμεν τῆς καθαιμυθίας, ἃ κρύπτοισι τοῖχοι καὶ συσκιάζοισι, ταῦτα εἰς μέσον ἀγαγόντες, καὶ ταῖς θύραις ἀναπετάσαντες τοῖς βουλομένοις ὁρᾶν, ἀπὸ τῆς θύρας αὐτοὺς ἀφῶντας ἐπίφαντες. μᾶλλον δὲ, εἰ δοκῇ, καὶ τῆς οἰκίας ἐξελάσωμεν αὐτὸν· καὶ δῶμεν τοίχοις αὐτοὺς διώρυχα καὶ οἰκήμασι κατόπτρους. οὐδὲ γὰρ οἶμαί σοι, κἂν σφόδρα ἀναιδὴς ἐλήλυθε, μένειν ἔσυτὸν καθαιμυθίζειν ἑαυτοῖς, ὡς ἐν οἰκήματι. ἔστωσαν τοίνυν διῃρημένοι τοῖς τοίχοις. καὶ τί τοῦτο; οὐ γὰρ ἰσχύσει ἀπαλλάξαι τὸν φίλον αὐτός. πλοῦτον ἀλλὰ μηδὲν τοῦτο ἰσχύσει νῦν, μηδὲ ἐὰν μυρίας παιδίσκας ζωοποιὸν αὐτῷ τις ἢ ἄλλῳ ἀναπλάσωμεν τινος. συμ-

τυχὼν μῶμος ἐκβάλλει, ὅταν πολεμῇ ὁ ῥύπος ἢ ἐς τοσαύτην ἡ δυσωδία ᾗ μυεῖα πάντοθεν τὰ ἕλκη, ὡς αὐτὴν ἐξαιρήσεται τῆς καλλίστης ᾗ τῆς λιμωττούσης ἐκείνης; Εἰ γὰρ ἐν ταύτῃ οὕτω φαῦλον ὄζει καὶ δεινὰ πᾶσι ἡ ἀνδὶς τῆς τοιαύτης ὁ βίος, ὡς πάντας αὐτὴν ἀποτρέφεσθαι, καὶ φίλους καὶ ἐχθρούς, πῶς τὴν βασιλικὴν ὑπεδέξαντο ἂν θύραι διωκόμεναι τοσούτῳ βορβόρῳ τοσούτῳ; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ οἰκίας ἀνδρὸς ἰδιώτου καὶ βύτινους ἀναχωροῦντας εἰ καὶ ὡς ἐλαχυλιωθέντα βορβόρῳ καταδέξασθαι ἔνδον, ἀλλ' ἀπολαμψόμενοι καὶ διώξοντες ἄπαντες καὶ ταῖς θύραις ἀποκλείοντες καὶ φθόγγοις πόρρω; Εἰ δ' ἄλογα ζῶα, καὶ ταῦτα ἐν βορβόρῳ πεφόμενα οὐκ ἂν ὑποδέξαιντο αὐλαῖοι τοσοῦτον καταδέξασθαι οἷαι μὴ κηλίδος, πολὺ εἰς ταῦτα οὐρανίους σκηνάς, ἔνθα τοσαύτη λαμπρότης, ἔνθα πολλὰ φαιδρά, ἔνθα φῶς ἀπρόσιτον, ἔνθα ἀστραπῆς πάσης λαμπρότερον ἀπαντῶσι σίλλουσαι αἱ πτέρυγες, πῶς δυνήσεται εἰς οὕτω ῥυπῶν εἰσελθεῖν; αἱ μὴ ἔχουσαι ἕλκος ἀποκλείσθησαι τὸ νυμφεῖος· καὶ πῶς ὑμᾶς προσδοκᾷ ἐπιβήσεσθαι τοῦ νυμφεῖος καὶ τῆς αὐδύτου ἐκείνου; ἐς γὰρ πολλῷ τούτου ἐκείνου χαλεπώτερον τὸ ἁμάρτημα. οὐ γὰρ ὅσον, οὐκ ἔστιν ἴσον σωματικῆς μὴ μεταδιώκειν ἕξεως, καὶ ψυχὰς ἀπολέσαι πολλάς. ἐκεῖναι μὲν γὰρ τοὺν πενομβόλους ἠδίκησαν οὐδέν· ὅτῳ δ' τὴν ἐαυτῶν αὐδοῖς οὐ μετέδωκεν, οὐδὲ ἀπήλαξεν πενίας, ταῦτα ἔπαθον· σὺ δ' καὶ ἠδίκησας, καὶ ὧσας, καὶ οὐ μόνον οὐδὲν ὤνησας, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα κατέβλαψας. Εἰ δ' αἱ μὴ ὠφελήσασαι τοσαύτην ἔδωκαν δίκην, ἐς ταῦτα τῆς πτέρνης ἀκεραίου μένουσης· αἱ πολὺ δὴ μηδὲν ὠφελῆσαι καὶ τὰ μέγιστα ἀδικήσασαι ἑαυτάς, καὶ τοὺν ζωοκομοῦντας, καὶ τοὺν σαμβαλιοδότας, καὶ περὶ τούτων ὃ τὸ νυμφίου καθυβρίσασαι ὄνομα, πόθεν ἐκφεύξονται ζημωνίαν; ιε. πρ

Ἆρα ἴσῃ οἷμαι μεταχειρίζεσθαι παρθένοις οἷμαι ἀγῶνα ἀπιδύσασθαι; οἷμαι ἐλάττονι πολέμου μέρους; οἵαν ἐκπληρώσῃ τὸ στρατιωτικὸν τάξιν; πρὸς αὐτὸν ᾧ τὸ πολέμου στρατηγὸν, μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτὸν ἐσκληκέναι ᾧ βασιλέα, καὶ στρατιώτην. καθάπερ οὖν οἱ τοῖς πολέμοις ὁ στρατιώτης ἅπαν οὐχ ἕνα τόπον ἀπολαμβάνει, ἀλλ' ᾧ μὲν τὰ κέρατα ἔχουσι τῆς παρατάξεως, ᾧ δὲ τὰ μέσα, καὶ ᾧ μὲν τὰ ἔπισθεν, ᾧ δὲ τὸ μέτωπον κατακοσμοῦσι τῆς φάλαγγος, ἄλλοι δέ, ὅπουπερ δὴ ὁ βασιλεὺς φαίνηται, πάντα χεῖ μετ' αὐτοῦ φαίνονται καὶ συμπαρέπονται· οὕτω δὴ καὶ ὁ τῆς πτέρνης χορὸς, ὅταν πτέρνης ἡ χορὸς, οὐδεμίαν ἄλλην, ἀλλ' ἢ ταύτην τὴν τάξιν εἴληχεν. οὐχ οὕτως ᾧ τὰ χρυσᾶ φορεσιῶτις ἱμάτια, καὶ ἐφ' ἵππων χρυσοφορεσιόπων φερόμενοι, καὶ αἰσπίδας βαστάζοντες χρυσᾶς καὶ λιθοκολλήτους, τὸ βασιλέως τὸ παρεσιὸν ἐμφαίνειν ὀφείλουσιν, ὡς ἡ πτέρνης τὴν τοῦ Χριστοῦ. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πρὸς αὐδὲ φαίνονται τὸ βασιλέως ὃ ὄχημα ὃ βασιλικὸν· αὕτη δ' καὶ ὄχημα τοῦ βασιλικοῦ, καθάπερ τὰ χερουβὶμ, οὗ ἐβέλη, καὶ πρέπει αὐτῷ, καθάπερ τὰ σεραφίμ. δεῖ τοίνυν αὐτὴν ὡς ἀληθῶς ἐμβαλλούσαν, ὥσπερ ἄγαλμα φιλοσοφίας ἁπάσης φαίνεσθαι, καὶ πάντας ἐκπλήττειν, ὡς ἄγαλμα ἐξ οὐρανοῦ καταδοῦπα νῦν. καὶ ὡσανεὶ τοῦ χερουβὶμ αὐτὴν ἐν ὅτῳ τῆς γῆς ἐφάνη, πάντας οὕτω θεάσεσθαι ἐπέστρεφεν, ὅτῳ καὶ τὴν πτέρνην τοῦ ὁρᾶσθαι ἅπαντας εἰς θαῦμα καὶ ἔκπληξιν ἐμβάλλειν δῆ. ὅταν γὰρ βαδίζῃ μὲν, ὥσπερ δὲ ἐρημίας, καθέζηται δ' ἐν ἐκκλησίᾳ μὴ σιγῆς βαθυτάτης, ὃ δ' ὅμμα μηδένα τοῦ πτέρνην ὁρᾷ, μὴ γυναῖκα, μὴ ἀνδρῶν, ἀλλ' ἢ ᾧ νυμφίον μόνον, ὥσπερ πτέρνα καὶ φαινόμενον, αἰσχρῶς δ' οἴκοθεν πάλιν τὸν ὀφθαλμὸν ἀφελκύσασα ἐν βυσσῷ, καὶ τῆς αὐτὴν μόνης ἀκούσασα φωνῆς ἀφ' τὴν γραφὴν, γνωμένη δ' ὅτι τῆς οἰκίας ᾧ πολυάνθρωπος αἰσθάνεται μόνον, ἐς ξένη καὶ πάροικος ἢ ἐς παρεπίδημος, καὶ πῶς ἄτοπον ποιῇ, ὡς εἰκὸς τὸν ξένον τοῦ ἐν τούτοις τοιούτων, καὶ μὴ μόνον ἀρρένων ὀφθαλμὸν φεύγῃ, ἀλλὰ καὶ γυναικῶν σεμνοτέρων, ἐς τοσαῦτα δὲ σώματι διέκοπται, ὅσα ἀνάγκη μόνοι, δ' δ' πῶς ἐς τὸν τῆς ψυχῆς ἀπιμέλειαν ἀναλίσκῃ, τίς ἂν ἀναμάσσεται; τίς οὐκ ἐκπήσεται ἐν γυναικείᾳ φύσει πολιτικὸν ἀγγελικὸν ὁρᾶν; τίς δ' ὅλως

πολμήσει

λὰ καὶ ἁπλῶς ὅσοι πρῶτον γάμου λόγος, καὶ οὕτως αὐτὸν ἄπρακτος ἐπαμήσονται, οὐχ ὁ κοσμίως ζῶντες μόνον, ἀλλ' ἡ ὀκνηροὶ ὁ ἀσωτοδάσκαλοι τε καὶ πόρνα παρεξάγοντες ὥστε αὐτὸν ἀνελθεῖν, εἶτα καταφρονηθέντες ἡ ὑβρισθέντες. καὶ αὖτη μὲν τοσαύτης καὶ πολλῷ πλείονος τῆς εἰρημένης ἀπολωλύσης δόξης· ἡ ἔχουσα δὲ σωοικοῦσα, τὴν αἰτίαν ἀ-
5 πόντων. καὶ τοῦτο μέν, ὅταν κατηγορῆται παρά τινων ἡ πρᾶγμα μιαρὸν, ἔξοιδε μὲν εἰς μνήμην ἀμφότερα ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις· ἀλλ' ἡ μὲν τὰ τῆς ἀπολωλυμένου, ἡ δὲ τὰ τῆς κατηγορούντων ἀνοίγουσα στόματα. ἔπειτα, ὅταν σωφρονισθῆναί τινα καὶ ῥυθμισθῆναι δέῃ, αὕτη μὲν, καθάπερ φάρμακον ὀπτικὸν ἡ σκιρρώδη διαχέλειν δυνάμενον, εἰς μέσον ἄγει), καὶ ὃ τῆς διδασκάλου τόμος κοσμεῖ· ἐκείνη δὲ τῆς καταιμωγίσης ἔστηκε, καὶ
10 μὴ πρῇ, χολαζομένη δὲ καταιμώζεται. ἀνάγκη γὰρ καὶ ἐκάστῳ συμμαρτυροῦσαν, κατηγορεῖσθαι ταύτῳ καὶ καταιμώζεσθαι πάλιν· ἡ ὥσπερ αἱ ὀδεῖς τὸ παράγματος τούτου γάμου λόγος, ὥσπερ ἐκείνη μακαρία, οὕτως ἀθλία αὕτη καὶ ταλαίπωρος, ἡ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀκούσεται. καὶ ὥσπερ ἐκείνῳ οὐχ ὁ εἰδότες μόνον, ἀλλ' ἀ καὶ ὁ ἀ-
15 γνοοῦντες καὶ μηδὲν ἀδικηκότηδότες ἄδουσι καὶ αἰνυμῶσι· οὕτω καὶ ταύτῳ οἵ τε εἰδότες, οἵ τε ἀγνοοῦντες, οἵ τε μηδὲν παθόντες κακὸν χαλεπῶς καὶ ἀφοβάλμοισιν. ὁ μὲν γὰρ ὀργὰς βιαίους οὐ πρὸς τῶν γνωρίμων μόνον, ἀμφ' καὶ πρὸς τῶν ἀγνώτων, καὶ πρὸς αὐτῶν ἡ τῶν ἐχθρῶν ἐπαινεῖσθαι καὶ θαυμάζοι· ὁ δὲ διεφθαρμένοι καὶ φαῦλα καὶ πρὸς τῶν φίλων κα-
20 κῶς ἔχοι· καὶ τοῦτο ἡ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας ἔργον ἐστί, ὃ τοσαύτῳ σοφὶ τῷ ἀρετῷ οἰκειότητα ἡμῖν ἐνθεῖναι, τοσαύτῳ ἡ σοφὶ τῷ κακίαν ἀλλοτρίωσιν, ὡς ἐκείνη μὲν πάσης ψυφίζεσθαι καὶ σὺν μὴ μετοῦσα, τῷ ἡ κακίαν καταδικάζειν καὶ σὺν ἀπεστρεφομένοις αὐτὴν καὶ σὺν διώκουσα. ὅτι δὲ λέγει ὅτι ταῦτ' ἠμφημένας ταύτας οὐχ ὁ εἰδότες μόνον, ἀμφ' καὶ οἱ ἀ-
25 γνοοῦντες ἀποστρέφοι), ἐ μάλιστα πάντων οἰκοῦντες. καὶ γὰρ σφόδρα λέγασιν ὑμᾶς φιλεῖ καὶ θαυμάζειν, καὶ χάριν ἔχουσι ὑπὲρ ταύτης τῆς ἡδονῆς, ὑπὲρ αὐτῶν ὧν ὠφελεῖσθαι, πάλιν μισεῖσθαι καὶ τὸ συνειδὸς τὸ ἐκείνου, ὅταν πότε μικρὸν ἀνεγκόντες σκοπήσωσι τὴν
30 παγίδα, ἐφ' ἧς ἐστήκασι. τοσοῦτόν ἐστιν ἡ κακία κακόν. ἐ οἱ μάλιστα πάντων θεραπεύομενοι πρὸ ὑμῶν, οὗτοι μάλιστα πάντων εἰσὶν οἱ καταγινώσκοντες, ὅτι μάλιστα πάντων τὰ ὑμέτερα ἴσασιν, εἰς πᾶ εἰσέρχεσθε εἰσερχόντες, ἡ τὰ ἀπόρρητα ὑμῶν διακωδωνίσαντες. ἡ ὅτι μισοῦσι, δῆλοι ἐκεῖθεν. μυριάκις δὲ εἶλεν τὴν φύσεως ἀπαλλαγῆναι ταύτης, ἡ τὴν ἴσον τὴν χρεπῆς· ὃ ἡ κωλύον, ἡ ζωοπλία ἡ ἀδικοῦσά τις εἰ) ἡδονή. ἐπεὶ ἡ ἐκείνη ὑποσιμάτου θύγατερ
35 μὲν ἀπαλλαγῆναι, ἡ μισεῖσθαι αὐτὴ πάντες ὁ ἔχοντες, ἥδομαι) ἡ οἵτις ἐν αὐτῇ, καθάπερ ἐν τύτῳ· καὶ γὰρ λίθῳ ἄθλιός ἐστιν ἡ καὶ ταλαίπωρος, ὃς ἔχει οὕτω τὴν ἀπιτηδευμάτων καὶ σφόδρα τῷ ἑαυτὴν καταγνώσῃ ὑπὸ τυμωθέντων δόξῃ, ὡς ἐλεηθῆναι ἐν ἀγνωμοσύνῃ ζῆν, καὶ ἐν τοῖς ἀπόντων εἰ) στόμασι ὅτι καταγέλως καὶ γέλωτι καὶ ὀνείδεσι, καὶ λαβεῖν κοινὸν ὅτι τῆς ἀγαθῆς γίνεσθαι, πάντων αὐτὸν ἅμα τῷ φανῆναι τοῖς πλησίον διακεκλεισμένων
40 ὅτι τοῖς αἰσχίστοις. καὶ γὰρ ὅσον μικρὰ ἡ ἀπὸ τῆς εὐσεβείας ἀπόδια λίκνεται τούτοις, καὶ ἐσοχλεῖ ὃ συνειδὸς διὰ παντὸς ἐγκαθημένη, καὶ σκώληκος πάντος μνημονεύειν ἀφετιζόμενα αὐτὴν τὴν ἀθάνατον. εἰ ἡ ἔνθα πᾶσα αἰσθήσεων ἔστηκε αἰσχύνη, φανερὸς μὲν ὅσοι λεγόντων, οἵοις ἡ ἐ καθ' ἑαυτὸν ἐγκαλύπτων, τοσαύτη γίνεται ἐδαίνη· ὅταν πρὸς αὐτὸν ἀ-
πέλθωμεν ὑ ὑ εἰσιμότοι τυμφίοι, ὅταν ἡ τὰ ἀθλιε εἰς μέσον ἄγηται, ὅταν ἡ καρδίας
45 λύχνοι ἐξετάζωνται, ἡ ῥήματα, ἡ βλίμματα, ἡ ἔποια (τὰ γὰρ τότων αἰσχύντερα πρῆπει) ὅ-ταν οὖν πάντα ἀπλῶς ὅπου τῆς οἰκουμένης ἀπάσης γυμνὰ φαίνηται ἡ τετραχηλισμένα, πό-σῳ ἀναισχυντότερα ἁμαρτωλῶν ἡ κόλασις ἡ ἡμῶν ἡ ἀμφεία; τότε γὰρ, αἰ μὴ πᾶσαν λάμπουσα οὕτως ἡμῶν ἡ ψυχὴ, ὡς εἰκὸς τὴν ἁρμοσθεῖσαν ἐκείνῳ τῷ νυμφίῳ, αἴ μὴ πάσης χιλίδος ἐ ῥύπου ἡ ῥυπίδος ἡ καθαρὰ, ἀπολοῦσα, ἡ τὰ ἔχαλα πάντα δεινά. Εἰ γὰρ

ὁ τυχὸν

σι) ταύτην ποιῆσαι τὴν εὐφροσύνην ἢ εὐδοκιμοῦσαν. (ΜΘ) γὰρ μέλλοντα καρποῦσθαι δόξαν ἐκ τῆς πρὸς τινα φιλίας, τὴν ἐκείνου δόξαν πρὸ πάντων φυλάττειν δεῖ τὸν πρὸ ἐχόντως δοξάζεσθαι· ὡς εἴπερ ταύτην λυμαίνοιτο, πολλῷ μᾶλλον αὐτὴν τὴν ἑαυτῆς καταβάλοι. ὥσπερ γὰρ πηγῆς ἐκφαφθείσης καὶ τὰ πρόχειρα χειμαῤῥήματα τοῦ μολυσμοῦ, καὶ ῥίζης σαπείσης πολλῷ μᾶλλον ὁ καρπὸς οὕτω καὶ τῶν τοῦ μέλλοντος τὴν πρέπουσαν λαμπρότητα ἡμολυσμένων καὶ ζηλοτύπου δίχα τῆς ζωοποιήσεως, αὐτὴ πρὸ ἐκείνου μᾶλλον ἐκείνου χειμαῤῥεῖ τοῦ γέλωτος. καὶ τύχη τις τῶν γυναικῶν ἴσως καὶ πολλοῖς πρὸ ὑπερέχουσα δόξῃ, καὶ ταύτην εἰσελθὼν ἐκεῖνος ἀπελάσει τῆς οἰκίας· ποσῶν ἀπιχθῆ καὶ ἑτέρων πρόφασιν τοιαύτην. καὶ αὐτὸς ἔχει πάλιν τοιαύτην ἀπάλειψιν, τοῦτο καὶ αὐτὸς πείσει). οὐκ ἄρα δόξαι ὑμῖν χρηστὸν ποιοῦσιν αὐτὴν ἡ κοινωνία τῆς ζωοποιήσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν οὖσαν αἴρει, ἐὰν τὴν οὐκ οὖσαν ἐπάγῃ· πονηρὰ ἀμφοτέρως. καὶ ὁ πρὸ τῶν Ἰουδαίων ὁ προφήτης εἶπεν, δίκαιον νῦν εἶναι φησὶν· Εἰ ἀλλάξεται αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ παύσαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ (Δ) ταύτας ζωοποιηθῆτε τὴν χιλίαν ἀποθήσονται ποτε ταύτην. ὅτω, καθάπερ ἡ καινὴ σώματα, ταῖς ἀμφοτέραις ἐπανέλθῃσιν ἐγκαίεται, ὑπισχνοῦσα πᾶσιν αὐτὴν τοῖς καλοῖς. ἀλλ' ἴσως δίξαι ἠθέλησάν τινες αὐτὸ τοῦτο, ὃ κεκρατήκεναι τὴν ἀνδρῶν. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὁ πολὺς γέλως, καὶ ὃ μάλιστα αἱ ἑταιρίζουσαι ἐγκαλλωπίζονται μέναι. οὐδὲ γὰρ δὴ γυναικῶν ἐλευθέρων, οὐδὲ σωφρόνων ὃ τούτοις διαβρωσθῆναι τοῖς δικίνοις· ἐπεὶ καὶ αὐτὴ πάλιν ἐπίσης ἐπάγοις ἀπωλείας ἀπιμίας. καὶ ὥσπερ ἂν κρατοῦσι τῶν ἀνδρῶν, καὶ χαλεπώτερα ὑπερβάλλουσι, ποσῷτῳ μᾶλλον ἑαυτῶν καταγελῶσι μετ' ἐκείνων. οὐδὲ γὰρ ἡ δυλυμφὴ σὺν ἀνδρὸς γυνὴ, ἀλλ' ἡ ἀβδυμφὴ, αὕτη πᾶσιν ἔστιν αἰδέσιμός τε καὶ ὑπόδοξος. Εἰ δ' οὐκ αἰσχυνθῆναι τὴν ῥημῶν τῶν ἡμετέρων, ὁ τὸ Θεοῦ νόμος αἰτιᾶται ὑπισχνούμενος δωρήσεται, λέγων οὕτως· Πρὸς (Μ) ἀνδρα σὺ ἡ ἀπόστροφή σου, καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει· καὶ, Κεφαλὴ γυναικὸς ὁ ἀνήρ. καὶ ἑτέρωθεν δ' ὕσει τις δύο πολλαχόθεν τοῦτο εὕτως νενομισμένοι, καὶ ταύτην δύσθαι τὴν τάξιν. ὥστε ἀχρεμοσύνη μεγάλη, ὅταν τὰ δύο κατὰ μίαν δ'· καὶ τοῦτο μὲν ἡ κεφαλὴ, ὃ δ' σῶμα δύο. εἰ δ' ὅτι γάμος τοῦτο αἰτιᾷ, πολλῷ μᾶλλον ὅτι ταύτης τῆς συζυγίας, εἶθα οὐ τοῦτο μόνον ὅτι ὁ δεσπότης ὅτι ὁ νόμος προβαίνοις ὅτι ὁ γινόμενον θείου, ἀλλ' ὅτι ποιεῖται καὶ ἑαυτῷ καὶ τῇ γυναικὶ τὴν ἀπόθησιν δόξαν. Εἰ γὰρ ὁ ζωοποιεῖν αἰτιᾷ, πολλῷ δήπου ὁ ζωοποιεῖσθαι δουλοῦσθαι. οὐδὲ γὰρ πάντα χρὴ ὁ κρατεῖν ἔπαινον φέρει· ἀλλ' ἔστι καὶ μὴ κρατοῦντα βιάζεσθαι, καὶ κρατοῦντα αἰσχύνην. ὥστε, Εἰ βούλει θαυμάζεσθαι πρὸ ἀνδρῶν, μηδὲν σοι χαίρει ἔξω τοῦ οἴκου, πόρρω δὲ σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ συνοικήσεως γίνου τῆς ἐκείνου. τότε σε καὶ γυναῖκες ἐκπλαγήσονται, καὶ ἄνδρες θαυμάσονται πρῶτοι ὁμοῦ, ἅτε πρὸ ἥδιον οὖσαι, καὶ τὸ συμφέρον σεσεβόμενοι ἀσφαλέστατα· τότε σε οὐκ (Δ) οἰκέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐλλιμένες δὲ Ἰουδαῖοι καὶ πρῶτον ὁ τῶν δοξοθήκων ἀποδέξεται χῶρος. ὥστε Εἰ δόξαν ζητεῖς, ταύτην ὄφελες τὴν ἀδόξου, μὴ τὴν ἐναντίαν. τότε σε οὐκέτι τὸν τὸ ὄφις καλέσουσι, καὶ τὸ ὄφις, ἀλλὰ τὸν τὸ Χριστοῦ. τοῦτο γὰρ κόσμος ἕτερος ἴσος οὐκ ἂν σοί ποτε γένηται πρὸς ὀφθαλμός. ἢ μικρὰ ταῦτα, εἰπέ μοι, καθ' ἑκάστην ὥραν ἀδόμενα τὴν ἡμέραν καὶ ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἐν οἰκίαις, καὶ ἐν ἑτέραις πόλεσιν, ἡ ὄφις, χέρη τε οὖσα, καὶ νία κομιδῇ, καὶ σφόδρα δὲ πρόσωπος, πολλοὺς, εἴγε ἤθελεν, ὑπισχνήσασθαι δωρεαῖς πρὸς ἑαυτὴν, οὐκ ἠθέλησεν· ἀλλ' εἵλετο πάντων ὑπομεῖναι καὶ πάλιν, ἢ τὴν τοῦ Χριστοῦ προδοῦναι φιλίαν, καὶ ὃ τῆς σωφροσύνης ἀληθῶς· ἀλλ' ἆρα ἀφαίσεσθαι; μαινοίεν δ', εἰ δὶς, εἰ τρὶς, καὶ πολλάκις. ὅσων ἀπολαύσεται ἀγαθῶν; οἷς δέξεται τιθέμενοι; ὅσον καρπώσεται μισθὸν πρὸς αὐτὴν ἀμείλωνται πρὸς ἀσωμάτους δυνάμεις; ταῦτα καὶ τὰ ὅμοια τοῖς αὐτῆς πάντες ἐροῦσι, καὶ εἰς ζῆλον ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶν προθήσουσι. καὶ κοσμίως βιοῦσαί τινες προτρέψονται, καὶ διεφθαρμένων σωφρονίσουσι βουληθῆ, ἐπὶ ταύτης ἐγκώμια πάλιν ἅπαντες εἰς μέσον οἴσουσι. οὐκ εἰ ζῶν μόνον, ἀλλὰ

Ιερ. ιγ. κγ.

Τετ. γ. ιστ. α. Κορ. ια. γ.

κ. πιμελεῖσθαι

ισ. ᾧ

κ. ζηπῆς

κ. κάλλος

κ. σωφρονῆσαι

γίσως; οὐκοῦν ἀνέλωμεν τὸν ὑποψίαν, μὴ ὑπτιπόνωμεν. Εἰς γὰρ Χριστὸν αὐτὸν ἁμαρτάνεις ζηλοῦσα φιλονεικοῦσα. ἢ οὐκ ἀκούεις σαφῶς ἐκ μὲν τῆς παλαιᾶς τοῦ Μωϋσέως λέγοντος, ὅτι Θεὸς ὄνομα ζηλωτής· αὐτὸ δέ, Ὅτι ἐζήλωκα τὴν Ἱερουσαλήμ· ἐν δὲ τῇ καινῇ τοῦ Παύλου βοᾷντος, Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ; τοῦτο εἰ μὴ δι' ἕτερόν ἄλλο, ἵνα γε τὸν μὴ σφόδρα νοσοῦσαν ἐκ ἀπλανημένου ὑπερέβαλε ψυχήν. οὕτω γὰρ φοβερόν ἐστι, καὶ μᾶλλον ὄντως, τὸ φοβερόν. οὐ γὰρ οὕτω ζῆλός ποτε γέγονε, μὴ θερμῆς τινος καὶ ζεούσης ἀγάπης. ὥστε τῆς σφοδρᾶς καὶ πεπυρωμένης τοῦ Θεοῦ φιλίας τεκμήριον τοῦτο ἐστίν. οὐδὲ γὰρ πάθος ἐστὶν ὁ ζῆλος ὑπὲρ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸν ἄφατον αὐτοῦ φιλοστοργίαν ἐμιμήσατο βουλόμενος, τούτῳ πολλάκις ἐπεχείρησε τῷ ὀνόματι. διὸ ὅμως ἡμεῖς ⓐ σφόδρα δυσωπηθῆναι τοὺς τοὺς δυσπίνας καὶ παρακαλοῦμεν συμπαθείας· ἐν ᾧ μὴ οὕτως ἡμῶν σφοδρῶς ἐρώντων καθυβρίζομεν, τοὺς δὲ οὐδὲν δυναμένους ὠφελῆσαι πάντη ἔστιν ὅτε θεραπεύομεν. τί γὰρ σε, ὦ ταλαίπωρε, ζοῦσαν εἰδέναι δυνήσεται ἡ ψυχρὰ αὕτη στενοχώρησις, ὅσον ἐκβάλλει σε θησαυρῶν; σκόπει δέ. καταγνῶσε οὐκ ἂν εὑρεθῶν, τὸν ὑμεναῖος ἀπολαύσει τὸ πνευματικόν, δέξεται γήσιός σε τὸν οὐρανίου νυμφίου, προέξεται τὸν ἀθανάτου κόλασιν, τὰ βασανιστήρια δὲ τίνος οὐκ ἔσται. διὰ τοῦτον, εἰ τὰ μέτωπα χρυσίου πρεῖχεν ὁ στενοχωρῶν μου, εἰ τὸν ἀργυρωνήτων σοι μᾶλλον ὑπῆρχεν αἰδρα πόδων, εἰ τῆς βασιλίδος αὐτῆς ἐν πλείονί σε ἦμεν ἐν ἀναπαύσει καθίσῃ, ἆρα οὐχ ὡς λυμαινόμενον ἐξώρισε, καὶ μείζονα ἀφαιρούμενον ἢ δίδοντα, οὕτω μισεῖν καὶ ἀποστρέφεσθαι ἔδει; πρὸς τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθὸν ὁ λόγος σοι πρόκειται, πρὸς τὴν ἐκεῖ βασιλείας, πρὸς τὴν ἀθανάτου ζωῆς, πρὸς τὴν ἀπορρήτου δόξης· σὺ δὲ γνήσιον μνημονεύεις πρόγνμ, καὶ ⓐ ἐν ἐκείνοις χρήσιμον εἶ δεχόμενον θεραπεύεις, ὥσπερ διακονητήν· καὶ οὐ καταδύῃ, ὅτι οὐχὶ ἅλας ἔφησέ σοι τὸν γάμον, καὶ οὕτως ἐθέλει ἀπελθεῖν, ἀλλ' ἀθύμειαν μοι προβάλλῃ γυναικείας φύσεως ἐν χρεῶν αἰθερίων οἰκονομίαν, ἐν ἀναπαυσιν τὸν κτῆν τὸν οἰκίαν, πλάττουσα καὶ στενολογοῦσα ταῖς οὐκ οὔσας προφάσεις; ἀλλ' οὐδὲ οὕτω λύσεις τὰς νοῦν ἔχουσας. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀνάπαυσις ἡ κατάμεμπτος οὖσα τοσαῦτα ἀγκυλοῦσα. γυνὴ γὰρ, εἰ βουληθείη, οὐχ ἑαυτῇ μόνον, ἀλλὰ ἐν ἑτέρῃ ἐχούσι πλείοσιν εἰς διακονίαν ἐπὶ καὶ ἐξ ἀρχῆς, τὰ μέρος τὰ πολιτικὰ πράγματα λαχόντος, ὃ οἰκουρεῖν αὐτὴν καὶ οἰκονομεῖν τὰ ἔνδον ἅπαντα ἐκλήρωσατο. οὐ τοίνυν ἀναπαύσεως δέομαι, ἕλκετε τὰς ἄνδρας ἔνδον. ἀλλὰ τί φησι; πορνείας ἕνεκεν καὶ ἀσελγείας; ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι τοῦτο (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ καὶ τοῖς λέγουσιν ὑπερμάχου παύομαι. εἶδε γὰρ καὶ πεῖσαι δυνατὸν ἐμέ.

Τίς οὖν ἐστιν ἡ πρόφασις ἡ πολλὴν ὑμῖν τὸ πρᾶγμα ποιοῦσα, φησι; κενοδοξίας ἔρως; καὶ καθάπερ ἀνδράσιν ἡδονὴ ψυχρὰ καὶ ταλαίπωρος. οὕτω δὲ ταύταις φιλοτιμίας ἐπιθυμία τὸν ὁμοσκηνίαν ταύτην ἐργάζεται; κενόδοξοι μὲν ἅπαν, ὡς εἰπεῖν, τὸ τῶν δυσθεράπων ἔθνος, μάλιστα δὲ τὸ γυναικεῖον γένος. ὅταν γὰρ μή τι ἀναπαύτως δίωνται, καθάπερ ἀποδέδυκε* τοι, μή τι ἀφανίζωνται μετ' αὐτῶν, δῆλον ὅτι τοῦτο λύπει μόνον. ἐπὶ οὖν αὐτὸν τὸν κακὸν τὸν ῥίζαν θυρήκαμεν. φέρε λοιπὸν τὸ ἐγκαλεῖν ἀφέντες, πειθώμεθα καὶ πειθωμεν, ὅτι καθάπερ τῶν δυσθεῶν ⓐ ζωοκτονοῦντες αὐταῖς δοκοῦσι μὴ ἡδονὴν καρποῦσθαι, πλέον δὲ βλάπτονται βασάνῳ (ἐν γὰρ ἐκείνῃ μόνῃ καθαρὰ γένοιτ' ἂν ἡδονὴ καὶ μόνιμος ἡ τοῦ χωρισμοῦ) οὕτω δὴ καὶ ταύταις δοκεῖ μοι, ὡς ἂν πᾶσι νομίζοιτο, δόξα τις ἐστὶ δῆλον καὶ προφάσεως πίπτειν. εἰ δὲ ἀκριβῶς τις ἐξετάσειε, τέλους καὶ αἰσχύνης καὶ ὀνειδῶν καὶ τῆς ἑκάστης ἐμπέπλεκται ἀδοξίας. καὶ γὰρ τούτων εἴρηται μοι ἡμῖν καὶ ἐν ἀρχῇ βραχέα, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν. ἔγωγε ὁ στενοχωρῶν, εἰ βούλει, μὴ τῶν ἁπλῶς τις, μηδὲ τῶν ἀπερριμμένων, ἀλλὰ τῶν πολλῶν ἐν ἐκκλησίᾳ δυνάμει ἐγκόπων· καὶ ὅτι γέγονε δύναμαι καὶ βλαβερία γεγονέναι πᾶσι, καὶ πάντων ἴσως λαμπρός.

σει)

νέχεται πάντα, φησὶ, διὰ τὸν Θεοῦ φόβον, καὶ τὴν ἀποκειμένην ἐκεῖθεν τῆς δικαιοσύνης στέφανον μιαθῶ, καὶ χαρὰν ἀνήσεται ὑπὲρ ἁπάντων ἀνθρώπους ὁ μηδὲν κατορθῶσαι πρὸς ἡμᾶς. πόθεν οὖν λοιπὸν ἐμφράξωμεν τὰ τοῦ ἀναισχύντου στόματα; Εἰ γὰρ τοσαύτην αὐτοῖς μαρτυρίαν ἀλαζόνευσιν, ὅταν τρέμῃ καὶ δείδοικε τὸν Θεὸν καὶ τὰ προστάγματα, ὡς ἀνδραποδώδη πάντα καὶ ὑπτιόφρονα ἑαυτὸν καθορᾷν, καὶ πάντα ὑφίσασθαι μηδὲν κατορθοῦντα, ἀλλὰ σὺ, τοσοῦτον πάντων τούτων τῆς δόξης αὐτὸν καὶ τῆς ἀφθονίας ἐλαττώσαντα τὸν Θεόν· πῶν ἂν εἰκότως τῆς αὐτῆς ψυχῆς ὁμοῦ, καὶ σὺ αὐτὸν χρόνον τοσαύτην πίστιν τινὰ καὶ ὑπερφυᾶ ὑπεδείκνυσθαι τοῖς προστάγμασι τοῦ Θεοῦ· καὶ πῶν μὲν αὐτὰ τρέμειν, πῶν δὲ μηδὲν λόγου ποιεῖσθαι αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ νόμους ὑβρίζοντος. Τὸ μὲν γὰρ ἡδονῆς καταφρόνειν καὶ μηδὲν ὅλως δουλοπρεπὲς πάσχειν καὶ κολακεύεσθαι καὶ ταπεινοῦν ἑαυτὸν, καὶ τοῖς οἰκείοις μόνοις ἐτέρως προσκυνάζειν ἀνάπαυσιν, φιλοσόφου σφόδρα ψυχῆς καὶ ἐπιεικεστάτης· ὁ δὲ μὴ ὑβρίζειν εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ δόξαν, μηδὲ ταῦτα ποιεῖν, δι' ὧν αὐτὸν βλασφημεῖσθαι προσῆκε πολλῶν, καὶ τοῦ σφόδρα μεγάλων πολλοὶ καταφρονοῦσι. πῶς οὖν σοι πίστις θύσομεν, ὅτι τοῦτο ἀπὸ Θεοῦ καὶ τῆς ἀσκήσεως τινος ποιεῖς, ὁ μεγάλης καὶ νεκρικῆς δεῖται ψυχῆς, ὅταν σκληρὸν, ὅπερ ἐλάττονός ἐστι καὶ τῆς τυχούσης, καταφρονᾷς; οὐκ ἀνέχῃ ἀποσῶναι τοῦτον, ἐξ ὧν ὁ Θεὸς ὑβρίζεται; καὶ τίς αὐτὸν τούτων παιδεῦσαι ἀναγκάσει;

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἀπὸ τῶν προφάσεων πρὸς σὲ συνοικειοῦσας αὐτοῖς ἐξέβημεν. δεῦρο δὴ πάλιν πρὸς αὐτὰς ἐπανιτέον ἡμῖν. πόθεν οὖν σὺ ταῦτα κατηγορεῖς καὶ συλλογιζόμενος ἡμᾶς δυνησόμεθα πεῖσαι; καὶ μὴ πεισθῆναι φησι. καὶ ποῦ τοῦτο ψυχῆς βλαβούς; τὸν γὰρ κακῶς λεγόντων τότε χρὴ καταφρονεῖν, ὅταν ἡμεῖς αὐτοῖς μὴ προσέχωμεν λαβάς· μᾶλλον δὲ σοὶ τότε, ἐπειδὴ δυνώμεθα ὑπισχνεῖσθαι αὐτοῖς. ὅταν δὲ δι' ἡμᾶς γένηται τὸ πρᾶγμα, ὅπερ τῶν ἡμετέρων πέπτωκε, καθορᾷς ἄπαν τὸ πῦρ. Οὕτω γὰρ ἁμαρτάνοντές, φησιν, εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. ἤδη γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ πρὸς ἀπολογίαν ἡμῖν ἡ τῶν πληθομένων ἀσθένεια· ἀλλ' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστά ἐστι τὸ καταδικάζον ἡμᾶς. ὅσῳ γὰρ ἂν καθαρώτεροι τῆς πλησμονῆς αἰτίας, τοσούτῳ δικαιότερον ἂν εἴημεν φείδεσθαι τῆς ἀσθενείας ἡμῶν. Τὸ οὕτω λέγω, ὅτι σὺ μὲν οὐκ ἀπεκόπης πλήσασθαι· ἀλλὰ καίτοι ἀλόγως αὐτὸν ἐπαινεῖν τοῦτο· οὐδὲ γὰρ οὕτως αὐτὴν ἀφειδῶς χρή. καὶ τοῦτο Ρωμαίοις ὑπισχνεῖται ὁ Παῦλος, ἡμᾶς ἐπαίδευσιν οὕτω λέγων· Μὴ ἔτι κρίνωμεν ἀλλήλους· ἀλλὰ μᾶλλον τοῦτο κρίνατε μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. Καὶ πάλιν· Ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. Ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν. Καὶ γὰρ καὶ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν. ὅταν μὲν γὰρ μέγα τι κέρδος ἐκ τῆς πλησμονῆς μέλλῃ, δεῖ τοῦ σκανδαλισθῆναι προσήκειν· ὅταν δὲ μηδὲν ἢ πλέον, ἢ σὺ ἀσθενῆς καταβάλλεσθαι, καὶ μυριάκις δὲ ἀλογίας τοῦτο πάσχουσιν ἐκφανοῦν, φείδεσθαι χρή. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς σὺν ὠφελείᾳ καταβάλλοντας τοὺς ἀπίστους ἀνέχεται· καὶ ἡμᾶς δὲ ὅταν ἴδωμεν ἵνα δυσάρεστοι ἀπὸ μανίας ἀρρωστίας θυμούμενοι, σὺν προσοχθοῦντας αὐτοῖς ἀκαίρως, τούτους τῆς οἰκίας ἀπελαυνόμεθα, καὶ οὐκ ἀκριβολογούμεθα, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως ἐκεῖνοι τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ πάσης αὐτοὺς ἀπολογίας ἐκβαλόντες, καὶ πολλοῦ τούτου δέοντες συνιστάμεθα, ἵνα τὴν ἀσθένειαν, καὶ ἀδίκως προσοχθήσαντες, ἐλεήσωμεν. Εἰ δὲ ἡμεῖς τοσαύτην μὲν περὶ σὺν οἰκείαν, καὶ περὶ σὺν παίδας προνοίαν κεκτήμεθα, καὶ ἡμῖν πολλάκις τοιαῦτα πλημμεληθῶσι μαστιγούμεθα, πολλῷ μᾶλλον ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καὶ χρηστὸς καὶ ἐπιεικὴς τοῦτο ἐργάσεται. Ἀλλέγεις; ἀσθενὴς ὁ πλησθεὶς; οὐκοῦν φειδοῦς, οὐ πλησμονῆς ἄξιος. πεῖσμα ἔχει; μὴ τοίνυν ὑπιτείνωμεν, ἵνα μὴ ἰασώμεθα. πείθει πονηρῶς καὶ ἀλογίστως;

α. Κορ. ιβ. ιε.

Ρωμ. ιδ. ιγ.

ἀνδρὸς χοινωνία; ποίαν ἢ ὄψιν ἡμῖν παρέξει λειτουργίαν, ἐὰν γυναῖκα αἰδουμένην γυναικὶ παρεσχεῖν; ἴσως ὑφάναι μὴ σὺν ᾗ ἅπασαι χρόκιον ἢ ἱμάτια ὄψεται τῆς γυναικὸς δυνήσῃ) μᾶλλον; ἢ μᾶλλον τοῦτο λίαν ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ, κἂν ἀπ' ἐλάχιστον, μεταχείρισαί τι τούτων εἴσῃ), πλὴν εἰ μὴ τοῦ τοῦτο αὐτὸς ἐδιδάξατο· ἀλλὰ τῆς γυναικὸς μόνης ὅ ἔργον ἐστίν. διὰ ἱμάτιον πλῦναι, ἢ πῦρ διακαῦσαι, ἢ χύτραν ἕψαι; ἢ μᾶλλον τούτων οὐκ ἐλάττονα, ἀλλ' ἢ βέλτιον ἀνδρὸς γυνὴ μεταχειρίζεται δύναται. ποῦ οὖν σοι χρήσιμος ὁ ἀνὴρ, εἰπέ μοι; ὅταν ἀποδύσῃ τι δεῖ καὶ φορίαν πηλοῦ. διὰ τοῦτ' ἐλάττων ἐχθὲ τῆς ἀνδρὸς ἡ γυνή. καὶ μάρτυρα ἔσται αἱ ἀγοραί· καὶ πόλεις ᾗ, ὅσαι ἱμάτια ἀνῆσαι βούλονται, τοῦτ' γυναικεῖα τὰ πλεῖστα τούτων ὠνοῦνται. εἰ ᾗ αἰσχρὸν παρθένον ἐπ' ἀγορᾶς ἐλθεῖν ἐπὶ συνήθειαν, ὥσπερ οἶμαι καὶ αἰσχρὸν, μᾶλλον μὲν τὸ σωφρονεῖν ἀνδράσιν αἰσχρότερον. πλὴν διὰ καὶ τοῦτο τὸ ἔλαττον ἐκείνου ἁμαρτεῖν δύναται. ἢ γὰρ κόρη τὴν ὄψιν ἀποκρυπτομένη, ἢ γραιδίου τὸ πρᾶγμα ὑποπτεύσεις ἄν. ὅθεν δῆλον, ὅτι πρόφασις ταῦτα καὶ σκῆψίς εἰσι καὶ προκαλύμματα ἀθυμίας. ποῖα προκαλύμματα ἀθυμίας, φησί; εἰ γὰρ ἐπιθυμοῦσιν ἀνδρὸς καὶ γάμου καὶ τῆς τοιαύτης ἀγέλης, τίς ὁ κωλύων ἐστίν; οὐκ ἐφ' ἡμῖν μὲν παρρησίας τοῦτο ἐργάσασθαι, καὶ μήτε προσκρούσας Θεῷ, μήτε παρὰ ἀνθρώπων καταγέλωτας καὶ ἁμαρτίας; καὶ γὰρ ἐγὼ τοῦτό φημι, ἃ σὺ μᾶλλον, ἃ ἐμὰ ταῦτ' ἐστὶ τὰ ῥήματα. ἢ γὰρ ἀνάγκη εἰπεῖν, πᾶσι σοι τοῖς ἀνδρὸς ἡ χρεία γίνοιτ' ἂν ἀναγκαία, ἢ τοῦτο δόξαι μὴ δυναμένῳ ἐκπίπτειν ⓦ σωφρονοῦντα κακῶς· ἑτέρως γὰρ σε ἀπαλλαγὴν τῆς ὕβρεως ταύτης οὐκ ἔνι. ταῦτα γὰρ, ἅπερ ἔφης, οὐχὶ σὰ μᾶλλον, ἢ τοῦ διαβόλου τῆς σῆς ἀχημοσύνης ἀλγούντων ἐστίν. ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ καὶ μυριάκις χρήσιμος ἐστὶν ἡ ἀγορὰ τοῖς ἀνδράσι, μηδ' οὕτως αὐτὴν μὲν τοσαύτης προσίεσθαι τῆς λοιδορίας. ὅταν γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ὑβρίζηται δόξα, μυρίαι οὕτως ἔστω προφάσεις ἀναγκαῖαι, ὡς πεῖσαι τοσοῦτον κακὸν παιδιάν. καὶ γὰρ εἰ μυριάκις ἀποθανεῖν τῆς ἡμέρας ἐστὶ τοῦ μὴ γέλασθαι τοῦτο προσῆκτο, μὴ πολλῆς ἑνὸς τῆς ἡδονῆς ἀποστερεῖται τοῦτο, " μήτε ἀναπαύσεως ἕνεκεν καὶ κοσμικῆς χρείας τοσοῦτον προσδραμεῖν κακόν. ἄκουσον γοῦν ὡς αὐτὸ δέδοικεν ὁ Παῦλος καὶ τρέμει, καὶ ἐξ ὅσης τῆς εὐποιΐας. Καλὸν γάρ μοί, φησιν, ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. Εἶτα ἐκεῖνος μὲν, ἵνα μὴ κενωθῇ αὐτοῦ τὸ καύχημα, ἀποθανεῖν ἐβούλετο· ἡμεῖς δὲ, ἵνα σκάνδαλα φύγωμεν, οὐδὲ μικρᾶς καταφρονοῦμεν ὑβρέως; καὶ πῶς δυνησόμεθα σωθῆναί ποτε; καίτοι οὐκ ἴσον ἐστὶν, οὐδὲ ἐκ μακρᾶς ἐπὶς, ἐγκωμίου τι ἀποστερηθῆναι καὶ κατηφείας εὐπεπεσεῖν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ, εἰ καὶ τοῦτο ἐφίετο, οὐκ ἂν προσέκρουσε τῷ Θεῷ (αὐτὸς γὰρ αὐτῷ προσετάξει ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν) ἀλλ' ὅμως ἠγεῖτο " κρεῖττον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημα τοῦτο κενῶσαι· ἡμεῖς δὲ τὰ προσταγθέντα πάντα ποιοῦντες, καὶ εἰδότες, ὅτι μεγίστου ἐστὶν ἀπὸ τούτων τῶν ἐπιτιμίων δίκην, οὐδὲ ζημιᾶς ἀκαίρου καὶ ψυχρᾶς ἀπαλλαγῆναι δυνησόμεθα. καὶ τίς ἡμῖν ἔσται συγγνώμη; ἐγὼ μὲν οἶδα, ὅπερ ἔφην, εἰ καὶ τὰ μάτια μόνον αἱ πολλαὶ τοῦ χρείαν ἐπιζήτουσι, τοσαύτη ἢ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐπίκλητος ὕβρις, ἐλέσθαι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τοῦτο γενόμενον προδοῦναι. ὅταν ἢ καὶ μόνη γυναικὸς θυρωρὸς ἀνῇ, πῶς ἂν ἔτι γένοιτο ῥᾴδιον ἀνδρὶ ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν πορνείαν; ἢ τίς ἡμῖν ἔσται συγγνώμη, ὑμᾶς ἐπὶ τὴν πορνείαν ἐλκύσασιν ὕβρεως; εἰπέ δέ μοι, ὅταν σοι ταῦτα ἐκεῖνος προσέχῃ, προσέξεις τινὰ καὶ αὐτὴ μόνη ἀνδρὶ ἐλθεῖν αὐτῷ; πάντι τῷ τυχόντι. καὶ πόσῳ βέλτιον μήτε ἀντιδιδόναι τὰ ἴσα δοῦναι, μήτε ἀντιλαμβάνειν, ἀλλὰ ⓦ καιρὸν τῷ πόνῳ, ὃν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν ἀνῆκεν ἐκείνου, τοῦτον εἰς τὴν σαυτῆς δαπάνην, ἢ χλευασμὸν ἐπιτρέψαι ἑαυτῆς τὴν ἀνοησίαν. ἀλλ' οὐδεμίαν αὐτῷ προσέχεις δικαιολογίαν; ἐκκόπτω αὐτὸν αὐτῷ πάντα ἀντιπρᾶξαι ἀνάγκην, ἢ τρωμύτην, ἢ ἐφίππιον, ἢ πῦρ διακαῆναι, ἢ τὰ ἄλλα δὴ τὰ τοιαῦτα ποιῆσαι. ταῦτα ἢ ὑδὲ μὲν οἰκέτης ἀνάγκη, μηδὲ τοῦ δεσπότου καταφρονοῦντος, ἀντιπρᾶξαι. ἀλλ' οὗτος ἀ-

νέχεται

χ. μάτιον

χ. μᾶλλον χ. προέσθαι τις,

χ. ἀποδύσαι

πολλῷ γὰρ βέλτιον γαμεῖν ἐκείνως, ἢ πορνεύειν οὕτω. ⓦ μὴ γὰρ τοιοῦτον γάμον οὔτε ὁ Θεὸς καταδικάζει, οὔτε ἀνθρωποι δίκαιοι. τίμιον γάρ ἐστι τὸ σῶμα, οὐδὲ ἀδικεῖται, οὐδὲ πλήττει. ἡ δὲ πόρνη αὕτη καὶ μετὰ ἀνδρῶν, πορνείας χαλεπώτερον πᾶσι δίκας ὀφλεῖται, καὶ τὴν οἰκείαν ἀπολέσασα τάξιν, κἀκεῖ που καὶ μετὰ αὐτὸ τῆς πορνείας ὀξεκυλίσθη τὸ βαράθρον. οὔτε γὰρ μετὰ τῶν πόρνων ἀνάχωρητός τις ἀριθμήσας τὴν μὴ τὰ τοῦ Κυρίου μεμνῆσθαι, ἀλλὰ μυρίοις ἐργαζομένην μοιχοῖς, οὔτε μετὰ τῶν γαμουμένων. ἐκείνη μὲν γὰρ φεύγει, ὅπως ἀνύσῃ εἰς ἀνδρί· σὺ δὲ μυρίους, καὶ τούτους οὐ νόμῳ γάμου γαμεῖσαι, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ ἑτέρῳ δίκας ὀφλισκάνουσα καὶ καταγινωσκομένη παρὰ πάντων. ὅτι δέδοικα μὴ τῆς χώρας ἑκατέρας ἐκβληθεῖσα, μετὰ τῶν πόρνων ἀναχωρήσῃς τῆς τιμωρίας. καὶ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς παρουσης εἰκάσαι τις ἂν τὰ τῆς μελλούσης, οὐδὲ σοφὸν παλιν ἀνθρώπων ἡ διανοοῦμαι. ὅταν γὰρ ἡ εἰς ἀγορὰν ἐμβάλωσιν, ἢ λόγος τις οἴκοι πρὸς αὐτῶν γένηται, ⓐ ἀφαλεχθήσομαι πρὸς τῆς ἀτόπου συζυγίας ταύτης, δηλαδὴ βαλόμενοι τὸν τῆς ὄψεως, οὐ τὸν μητέρα καθοῦσι (οὐδὲ γὰρ αὐτὴ ἔτικεν) οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν (οὐδὲ γὰρ ταῖς αὐταῖς ἔλουσι ὠδῖσι) οὐδὲ τὸν γαμετὸν (οὐδὲ γὰρ νόμῳ γάμου ζωώπησεν) οὐδὲ ἄλλο τι συγγενείας ὄνομα τῶν συγκεχωρημένων καὶ κατὰ νόμον κειμένων, ἀλλὰ τὸ αἰσχρὸν ἐπὶ καταγέλαστον (οὐδὲ γὰρ ἀνεκτὸν ἐστιν· αἰσχύνομαι αὐτὸ εἰπεῖν· οὕτω μισῶ καὶ τὸν τοσοῦτον εἰδωλον αὐτὸν καὶ ἀποστρέφομαι) καὶ προσίσταταί μοι καὶ ἡ ἐπωνυμία τῆς ζωοποιήσεως. χ. αἰσχύνομαι

Αλλ' οὐκ ἔτικες, οὐδὲ ὠδῖνας; καὶ τί ταύτης τῆς ἀπολογίας αἰσχρότερον, τί δὲ ἀθλιώτερον, ὅταν ἀπὸ τούτου βούληται φαίνεσθαι πόρνος ἢ πόρνος, εἰς ἃ καὶ τῶν πορνευομένων πολλαὶ γυναῖκες καταφυγεῖν ἔχουσιν; ἀλλ' ἐκείνας ἑτέρωθι δικάσει, φησί, ἀσελγαίνουσας. πόθεν ἑτέρωθι, εἰπέ μοι; ἀπὸ τῶν χρημάτων, ἀπὸ τῶν βλεμμάτων, ἀπὸ τῶν βαδίσματος, ἀπὸ τῶν ἐρωτικῶν τῶν διηκεκριβωμένων τούτων. καλῶς μοι ἡμῖν ὑπέγραψας ⓦ χαρακτῆρα τῆς πόρνης γυναικός· ἀλλ' ὅρα μὴ σαυτὴν ποτὲ ἐκείνης ἕλῃς τούτοις τοῖς τυμπανείοις καὶ τοῖς ἐλέγχοις. καὶ γὰρ καὶ σὺ τοιούτους σαυτῇ πολλοὺς καθασκευάζεις ἐραστάς, ἐξ ὧν τῶν αὐτῶν δικτύων. Εἰ δὲ μὴ ἴσασιν ὅτι τῶν οἰκημάτων καλύδοσα σὸν παιδίον, ἀλλ' ἔχεις εἴδωσι συγκεχλεισμένους ἀφανῶς" πολὺ χαλεπώτερον, δι' ἕτερον μὲν οὐδέν, ἵνα δὲ ἡδονὴν πληρώσῃς ἄτοπον τὴν ἐκείνου καὶ τὴν σαυτῆς· οὐ τὴν ἀφὸ τῆς μίξεως λέγω. ἀλλὰ τί δὲ κέρδος, ὅταν καὶ ἡ ὄψις τῶν ὀφθαλμῶν ζωώσῃ δὲ αὐτὸ τοῦτο ἐργάζηται; ἐπεὶ Εἰ μὴ τοῦτο ἔστι, μηδὲ ταύτην μοιχεύετε τὴν μοιχίδα, ἵνος ἔνεκεν αὐτὴν ἔχεις οἴκοι; ποίαν αἰτίαν δικαίαν καὶ βλέποντι ἡμῖν ἐρεῖς; ἢ μὴν γὰρ γαμουμένην ⓦ γάμον ἐρᾷς, ἢ δὲ πορνευομένην τὴν ἀσέλγειαν· σὺ δὲ ἡ σωφρόνιος ποίαν ἡμῖν προβαλῇ προφασιν βὶ προσώπων καὶ δικαίαν; Ἀλλὰ γὰρ τέκνα ποιεῖται, φησίν, ὅταν μὴ συγκαθεύδωσι, μηδὲ συζῶσιν ἡμῖν ⓐ σωφρονοῦντες, καθάπερ ἐκείναις ἐκεῖναι; μάλιστα μὲν, καὶ τοῦτο πολλοὶ λέγουσι. καὶ τί τοῦτο, φησι; κρῖναι τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. Εἰ μὲν κρῖναι τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς μόνον, ὕστερον τοῦτο" ζητήσωμεν. καὶ ἤδη μὲν γὰρ σαφῶς ἀποδέδεικται, πολλὰ τοῖς αἱρέσεσι διελεγχόμενα, ὅτι οὐχ ⓐ κακῶς λέγοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ⓐ ἐξ αἰτίας παρέχοντες ἔσχηκε, τῆς ὅτι τῇ κατηγορίᾳ κεφαλῆς εἰσὶν ὑπεύθυνοι πλημμελείας. πλὴν ἀλλὰ ἔστω μοι καὶ ἐντεῦθεν ἀποδείξομεν πάλιν· πῶς δ' ἂν σε ἔρωμαι, τί ὠμοσκοπίας τὴν τοσαύτην ταύτης ὕλης ἂν ἔχοις εἰπεῖν; ἀθυμεῖς ἐμοί, φησι, καὶ γυνὴ, καὶ οὐχ ἱκανὴ μόνη ταῖς χρείαις ἀρκέσαι ταῖς ἐμαυτῆς. καὶ μὴν, ὅτε τοῖς σωφρονοῦσιν ὑμῖν συνεκαλοῦμεν, τὰνδρεῖα λεγόντων ἀκούομεν, ὅτι δεῖ τὴν αὐτὴν δεξιὰν ὑμᾶς κατέχειν. πῶς οὖν αἱ καὶ τὸν ἄνδρας ἀναπαῦσαι δυνάμεναι, ἐκ τοσούτου ἑαυτῆς γυναῖκὶ οὔσης οὐ δυνήσεσθε βοηθεῖν, ἀνὴρ ἑτέρων δεήσεσθε; καθάπερ γὰρ αἰσθρὶ ἀνὴρ, ὕτω καὶ γυναικὶ γυνὴ ῥᾴων καὶ εὐκολώτερον σωφρονίσειεν ἄν. ὅταν δὲ αἱ ἀνδράσιν ὀφθησόμεθα πρὸς ὑπηρεσίαν γάμου, πολλῷ μᾶλλον ὑμῖν αὐταῖς. ποῦ γὰρ, εἰπέ μοι, χρήσιμος ἡ ἀναγκαία γένοιτ' ἂν ἡ τῶν

ἀνδρὸς

μὴ μὴ Ἱερεμίᾳ τοῦτο ποιῶ, ἢ Ἡσαΐᾳ, ἢ Παύλῳ, καὶ τοσούτων τούτων τοῦ διαφόρου. ἀρξώμεθα οὖν, ὡς ὁ Χριστὸς ἤρξατο τοῦτον, καὶ εἴπωμεν· οὐαί σοι, ψυχή· ὅτι ποίαν κληθεῖσα τιμὴν, διὰ τί τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν ἀθετεῖς; ποίαν λύπην χάριν διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν τὴν σὴν; οὐαί σοι, ὅτι αὐτὸς μὲν σε ὅτε διὰ παιδὸς εἵλκυσε διὰ πνευματικῆς, σὺ δ' ἑαυτὴν ἀπορρήξασα τῆς δόξης ἐκείνης, εἰς ὃ τοῦ διαβόλου κατωλίσθησας πῦρ, καὶ τοῖς διηνεκέσιν κολάσεσιν, ἔνθα ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ἔνθα σοὶ ὁ παραμυθησόμενος, οὐδὲ χεῖρα ὀρέξων, ἀλλὰ σκότος πάντα καὶ ἀπορία καὶ θρῆνος καὶ κακὰ παραμυθίαν οὐκ ἔχοντα οὐδὲ πέρας. ταῦτά σοι πάντα ἡ τοῦ κόσμου φιλία πεποίηκε, καὶ ὃ τοσοῦτον τοῦ οὐρανοῦ τὸν χῶν, καὶ ὃ μὴ θελήσασα ἀκοῦσαι τῆς τοῦ νυμφίου φωνῆς ζωοποιούσης μᾶλλον ἡμᾶς κτίσαντος πρὸς τὰ πρόσω ἔχει προάγματα. πῆ σε, ἀθλία καὶ ταλαίπωρε, λοιπὸν ἐλεήσαι δυνήσεται; κἂν γὰρ αὐτὸν εἴπῃς Νῶε, εἰ καὶ τῆς οἰκουμενικῆς κλυδωνίῳ τὸν οἰκέτην ὁλόκληρον διασώσαντα καὶ τοσοῦτον τὸν κάπον ὀρχῶν, κἂν Ἰὼβ καὶ Δανιὴλ, καὶ μετ' ἐκείνων Μωϋσέα καὶ Σαμουὴλ, κἂν πατριάρχην Ἀβραάμ, οὐδείς σοι χεῖρα ὀρέξει λοιπόν. κἂν τὴν ἡμῶν προσόψεσα, κἂν θυγάτηρ, κἂν ἀδελφή, κἂν ἱκετηρίαν θῇς, καθάπερ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, πάντα εἰκῇ καὶ μάτην ἐργάσῃ. πῶς ὀξέπεσας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἁσφόρεος οὖσα, οὐδὲ προπαλλεύσα, ἀλλ' αὐτῶν τῶν ἁλιαλθῶν ἀκλίνων λάμψαι δυναμένη μᾶλλον; πῶς ἐκαθήσασ' ἔρημος; καὶ σὺ πλείονας ἢ τῶν θηρίων τῶν ὑπὸ τῇ πόλει λεχθέντων ἐκείνῃ οὐκ οἶδ' ὅτις ἀμύρτοι μεταφέρων ὅτι τὸν αἰχμάλωτον τοῦτον ψυχὸν, τὸν μᾶλλον ἐκείνης αἰχμάλωτον. ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν θηρίων ἄλυσι. ἄλυσι ἢ ὡς σὺ" γραφῇ καὶ βιβλίῳ. ἐπεὶ τούτων χωρεῖς οὐδ' ὅν ὁ πᾶς ἡμῖν δεσπόσιος χρόνος, ὥστε κατ' ἀξίαν ὀδύρασθαι τὸν τοιοῦτον παθοῦσαν ψυχήν. τί γὰρ ἂν τις ὠλοφύρετο τοσοῦτον; ὅτι τὸ τίμιον καὶ ἄγιον καὶ μέγα ἴνωμα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ βεβηλῶται; ὅτι τοσοῦτοι καὶ μέγα διαβέβληται; ἀλλ' ὅτι ψυχαὶ πολλαὶ διὰ τὴν σκληρίαν καταπίπτουσι τούτων; ἀλλ' ὅτι δὲ ὁ ὑγιαίνων τοῦ χορτοῦ μέρος τῆς τῆς ὑμετέρας δόξης αἰσχρώπται κηλίδι; ἀλλ' ὅτι ὁ ἄσβεστος καὶ ὑμῖν αὐτοῖς, καὶ τοῖς ζωοποιοῦσιν αἰάπτεται πῦρ; καὶ πῶς ταῦτα ἀνάγκη συμβῆναι, φησί, ὅταν ἔχωμεν διηγῆσαι ὃ σῶμα ἡμῶν μὴ διεφθαρμένον, μηδὲ πεπορθημένον; μάλιστα μὲν αὕτη ἡ ὑπόδειξις οὐχὶ νεκῶν, ἀλλὰ τότε ἔσται δῆλη, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. μεγάλη γὰρ σοφία καὶ τέχνη τοσοῦτον δυνάμενον μόνον ἰδεῖν, εἰ μίξιν ὑδρὸς οὐκ εἰδέναι τὸ σῶμα· εἰ δὲ καὶ ἀφρὸν αἰθέριον, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν φλεγμάτων, καὶ τὴν τῶν πλοκῶν μοιχείαν διέφυγε καὶ φθοράν, ἡ ἡμέρα δηλώσει τότε ἐκείνη, ὅταν ὁ ζωὴ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς μέσον ἄγων, καὶ τοῖς λαμπρὰ γενομένοις πᾶσι, πάντα γυμνὰ δὲ τεταχλισμένα τοῖς τῶν ἁπάντων ὀφθαλμοῖς θῇ· τότε εἰσόμεθα κἀγὼ, εἰ τούτων ὄντι καθαρὸν ἢ οὐ τὸ σῶμα καὶ πάντοθεν ἄφθορον. πλὴν ἀλλ' οὐδὲν ὑπὲρ τούτων ἀκριβολογούμεθα, οὐδὲ φιλονικοῦμεν· ἀλλὰ κείσθω τέως αὐτὸ πάντων τούτων ὑπερτεινέσθαι τῶν δικτύων, καὶ εἰ πάντοθεν καθαρὸν, καὶ πάσης ἀλυθρεύσθω βλάβης, καὶ μυρίων πλήθους ἢ πλῆθος. τί τοῦτο πρὸς τὰ εἰρημένα πρὸ ὀλίγου; καὶ γὰρ ὁ δυσπότατον τοῦτο ἔστι καὶ μυρίων γάμων δάκρυον, ὅτι τοσοῦτον ὑπερέκεινε πόνου πάντοθεν τὸ σῶμα διαπεφυκὸς ἀκριβῶς, καὶ πάντα ἐν πόνοις ὀξέπεσεν, ἐν μίᾳ ὀξέχεε διὰ τῆς εἰς Χριστὸν βλασφημίας· καὶ τῆς ἁγνὸς φεισαμένη, τῆς δόξης οὐκ ἐφείσατο τοῦ Θεοῦ· ἵνα ὅπως μὲν ἀνέπαφον αὐτὴν μείνοι τὸ σῶμα, πάντα ἐποίησεν· ὅπως ἡ ἁγνὸς μὴ ὑβρίζοιτο, μηδὲ καταγελῷτο παρὰ τοῖς πολλοῖς, οὐδὲ λόγον ἔχῃ πικά. εἶδε μὲν οὖν μὴ πάντα ἐφείσατο ἐπιτίθησιν, ἢ" ἐπετίθησεν, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Θεοῦ διεβάλλετο δόξα. καὶ πῶς τοῦτο ποιῶ, φησι; ὕδρας ἀποκλείσασα μὴ ταύτης ὅτι τῆς οἰκίας, καὶ ἀπόπτου" σοι παρακαθίζουσα. εἰ γὰρ ὕδρας ὑπῆρχεν ἐχθρὰς οἰκοικοῦσας, οὐκ ἔδει πρόκειθαι ἐλέσθαι, ἀλλ' ὅτι γάμου ἐλθεῖν·

ἅγιος· οὐ δραμοῦμαι ἢ ἅλτομαι, ἀλλ' ἑτέρως αὐθαμυδούμεθα τὴν ὀδυνίαν, δι' ὑδυρμῶν καὶ θρήνων. δεῖ οὖν ὑμᾶς συμπαραμυθήσασθαί μοι καὶ συνεπάρασθαι, ὅσαι ταύτης ἐλπίδες ἐσὶ τῆς αἰχμώσης. αἱ γὰρ ἄθλιαι καὶ ταλαίπωροι ἐκφύσαι καὶ διδάξασαι ἴσως μᾶλλον τοὺς ἄλλους ἁπάντων κακῶν. ἀλλ' ὑμᾶς αἰσθάνεσθαι δεῖ τῶν ἀναδέσμων καὶ τοῦ βίου, καὶ τοῦ γυμφίου καταξιοῦσθαι καὶ τοῦ νυμφίου, καὶ φαιδρὰς ἔχουσαι τὰς λαμπάδας, καὶ τῷ πλήθει τῆς πρὸς θεὸν πίστεως πάντας ἀφανίσματος βασιλικοῦ μᾶλλον κοσμεῖσθαι σκιφθῆναι, δακρύσατε μοι νῦν καὶ πικρῶς ἀποκλαύσατε. ἡ μικρὰ τοῦτο ἔστι φάρμακον καὶ εἰς διόρθωσιν τοῦ τὰ δύο ἅπαντα ποσοῦτον, καὶ εἰς σωφροσύνην τοῦ τὰ ἐκείνων ἐδυσωπῆσθαι. τοῦτο καὶ ὁ νυμφίος ὁ ὑμέτερος πεποίηκέ ποτε. τὴν γὰρ Ἱερουσαλὴμ πρὸς ἔρωτα ἀπωλείας καταγαγεῖσαν ἰδὼν, καὶ οὐκ ἐπὶ δυναμένην ἀνενεγκεῖν ἀπὸ τῆς ἀῤῥωστίας, ἐδάκρυσεν· ἡ ὅτι τῆς Βηθσαϊδᾶ συμβουλίας μὴ οὐκ ἐχρήσατο λοιπὸν, σὺν σημείοις, καὶ θαύμασι δῆλον, ὃ καὶ συνεχῶς ὑπολέγων ταῖς πόλεσι, καθάπερ ὅτι τῶν ψυχορράγων πεποιῆσθαι ἡμᾶς. καὶ ὁ μακάριος ὁ Παῦλος τὸν διδάσκαλον ἑαυτῷ μεμιμήμενος, οὐκ ἐπαύσατο πάντα τὸν βίον τὸν πρόσθεν, καὶ τὸ αὐτῷ τῷ σώματι ὠδίνων, καὶ οὐκ ἐθέλων ἅπαξ ἰδεῖν λοιπὸν, ὀλοφυρόμενος οὕτω πικρῶς, ὡς καὶ μὴ δύνασθαί τινος ἰσχυρίσασθαι τοῖς Ρωμαίοις αὐτὸ δὲ τοῦτο ὑπισχνεῖται καὶ λέγει· Ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου* ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα. ἴδε ὅσων ἔχει τὰ ῥήματα ἐμφάσεις, ὅσης ποίων καρδίας παρίστησι. καὶ τῶν πιστῶν δὲ τὸν χολᾶν καὶ κλυδωνίζεσθαι οὕτω ποιεῖ, ὡς αὐτὸς ἐν ἐκείνοις τυγχάνων τοῖς κακοῖς. Τίς γὰρ, φησὶν, ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; καὶ οὐκ εἶπε, λυποῦμαι, ἀλλὰ, πυροῦμαι, ὃ ἀφόρητον καὶ ἀνήκεστον τὴν ὀδύνην ἀφ' ἧς πυρώσεως ἀποφῆσαι βουλόμενος. μιμησώμεθα τοίνυν καὶ ἡμᾶς τὸν ἀπόστολον ἡμέτερον, καὶ ὁμόθυλον. καὶ γὰρ σὺν μικρὸς ἡμῖν κείσεται μισθὸς τῆς ὀδυρμῶν τούτων καὶ τῆς θρήνων, ὥσπερ σὺν ἡ τυχοῦσα ἔπαινος μέμψις πρὸς τοῦ Θεοῦ τοῖς τὰ τῶν οἰκείων μὴ οὕτω κακὰ ἀσυμπαθῶς ἀποφερομένοις. ἡ τούτων δὲ μὴ ἀπὸ τοῦ καρτερικωτάτου ἀνδρὸς Ἰεζεκιὴλ ἔστιν ἰδεῖν, ὃ ἢ ἀπὸ τοῦ μακαρίου Μιχαίου. ὁ μὲν γὰρ φησιν, ὅτι, τῆς Ἰουδαίων εἰς ἑκάστην κακίαν ἐλλαμπούσης, ἡ τοὺς τῶν ἐνδόλων αὐλομολησάντων, τοὺς σίζυγας ὁ Θεὸς δοὺς σημεῖον ὅτι τὰ πρόσωπα τῆς γενεᾶς ἐκείνης καὶ καταδυναστεύσουσι ὅτι τοῖς γηραιοῖς. σὺν γὰρ ἁπλῶς εἶπε γεγηρακέναι, ἀλλ' ἡ καταδύρεσθαι. καὶ πάλιν οὐδὲν εἶπον, σὺν ἔπρεπεν ἐκείνοις πρὸς τὴν τῶν γηραιῶν διόρθωσιν. ἀλλ' ὅπερ τὰ πρὸ ἑαυτῶν εἰσπέπτωκεν μόνον, τοσαύτην τιμὴν ἡμῖν ἀποφέρει τὸ φιλανθρωπεύεσθαι Θεόν, ὡς καὶ ἀσφαλείας καὶ δόξης ἀξιωθῆναι πολλῆς. ὁ δὲ Μιχαίας μὴ τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων, τῆς γαστριμαργίας λέγω, καὶ τῆς μέθης, καὶ τῆς τοῦ μύρου ἀλοιφῆς, καὶ τούτου ἐπήγαγε δὲ κατηγόρημα, ὃ τῆς ἀσυμπαθείας, οὕτω λέγων· Οὐκ ἔπαρον σὺν ὅπερ τὴν ζωντελῆ τοῦ Ἰωσήφ. καὶ σὺν τοῦτο Αἰλὰμ οἰκοῦσας πόλιν ἐκ τούτου διέδυσε πάλιν εἰπών, Ὅτι σὺκ ἐξῆλθον κόψασθαι οἵκων ἐγόμενον αὐτῆς. Εἰ δὲ, εἶπα ὁ Θεὸς ὀργίζεται, ἐ μὴ συμπάσχων τοῖς κολαζομένοις ἐγκαλεῖται, ὁ τοῖς εἰς κακίαν καταπίπτουσι μὴ ζωντῶν ἴσως ἔσται συγγνώμης ἄξιος; καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ, τοῦ Θεοῦ κολάζοντος, ἡμᾶς ζωντῶν τοῖς κολαζομένοις δεῖ. σὺν γὰρ αὐτὸς ὁ Θεὸς κολάζων βούλεται τοῦτο πιεῖν. Οὐδὲ γὰρ θέλησιν θαύματι τὰ ἀμύρτωλῶν, φησιν. Εἰ τοίνυν ὁ μηδὲν ἁμαρτάνων οὐ βούλεται ὠμωρεῖσθαι, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς ζωντῶν χρὴ τοῖς κολαζομένοις. ἴσως αὐτὸς ἐκκαγεσώμεθα τούτου τοῦ θέατρου, ἴσως δύναμιν ἀλησώμεθα. Εἰ γὰρ ἡ ἀπολώλασιν, ἀλλ' ὅμως τοῦ λιμπανομένου ἀποχώμεθα θεραπείας, ἡ θρηνήσωμεν ἢ ὀλοφυρώμεθα, οὐ χρεὼν ἀφεῖσθαι γνώμης ἡμᾶς, ἀλλ' ἕκαστος ἰδίᾳ ἢ καθ' ἑαυτὸν οὐ πρὸ ἑτέρων ἐκείνων.

Εἰ δὲ βούλεσθε, ἀπ' ἐγὼ καταρξομαι τοῦ μέλους ὑμῖν τούτου τοῦ χοροῦ. σὺν γὰρ αἰσχυνο-

μεν

* ὑπερλύπως ἐγὼ εἰμὶ ἀπὸ τῆς χρόσεως

ἀφίεως. Τίνος γὰρ ἕνεκεν, εἰπέ μοι, κλαίεις τὸν πρίονα; τί ὁ ἐξάπους ὁ πῦρ; πῶς ἡ νομίζεις εἶναι καθαρὰ τῆς ἁμαρτίας, πᾶσαι αὐτὴν ἐργασάμεναι; καὶ γὰρ πλείονι εἰργάσω μοιχὸν ἢ ἀλλοτρίαν τῷ σήματι τούτῳ. πῶς οὖν δυνάσαι μὴ εἶναι μοιχαλίς, ὅταν ὁ ἐργάσας μοιχείας ἀλίσκηται; ἡ γὰρ ἐκείνου μοιχία, σὸν ἔργον ἐστίν. ὅτι γὰρ ἡ καταστρωννύουσα μοιχοὺς, μοιχείας ἀφαφυγὴν πεφρεύκασιν οὐκ ἂν δυνηθείη ποτὲ, πρὸ πολλοῦ δῆλον ἐστί. σὺ δὲ ξίφος ἐκίνησας, σὺ τὴν δεξιὰν ὥπλισας, σὺ τὴν ὡπλισμένην δεξιὰν κατὰ τῆς ἀθλίας ὤσας ψυχῆς. πῶς οὖν δυνάσαι τῆς ὑπὲρ τοῦ φόνου τούτου τιμωρίας ἀπαλλαγῆναι; εἰπέ μοι, τίνας μισοῦμεν καὶ ἀπεστρεφόμεθα ἡμεῖς; τίνας ἡ νομοθέται καὶ δίκαι, τοὺς πίνοντας τὰ δηλητήρια φάρμακα, ἢ τοὺς κεφαπωτοῦντας τὸ κύλικα, καὶ κατασκευάζοντας αὐτά, καὶ δι' ἃ τὸ τῆς ἀπολλυούσης τὸ ἑαυτῆς; οὐχὶ τοὺς πίνοντας μᾶλλον καὶ ἐλεοῦμεν ἢ τοὺς ἀδικημένους, ἐκείνους δὲ πάσαις καταδικάζομεν ψήφοις; καὶ οὐκ ἔχεις εἰπεῖν ἀπολογίαν αὐτοῖς ὃ λέγειν, ὅτι οὐκ ἐμαυτὸν ἔβλαψα, ἀλλ' ἕτερον ἀπώλεσα· δίκαι καὶ διὰ αὐτὸ μᾶλλον τοῦτο χαλεπωτέραν δίδωσι δίκην. σὺ δὲ ἀθλία καὶ ταλαίπωρε, κεφάσασα τὴν κύλικα τὴν ὀλεθρίαν ταύτην, καὶ ὁρίξασα καὶ δοῦσα τὸ φάρμακον, μὴ τὸ πιεῖν ἐκεῖνον καὶ ἀπολέσθαι, ἀπολογίαν σαυτῇ νομίζεις ἐσεσθαι τὸ μὴ αὐτὴν πιεῖν, ἀλλ' ἕτερον ἀπολέσαι τὸ δηλητήριον. καίτοιγε ὑμεῖς τῶν φαρμακοπώλων ἐκείνων πολὺ χαλεπωτέραν δώσετε δίκην, ὅσῳ καὶ ὁ θάνατος χαλεπώτερος. οὐ γὰρ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν διαφθείρετε. καὶ ἐξοιστρᾷ μὲν πολλάκις ἡ θυμὸς, ἡ ὀργὴ τοῦτο ποιεῖσθαι, ἡ χρημάτων δεόμενοι, ὑμεῖς δὲ οὐδὲν ἐξ ὧν τοιοῦτον ἔχετε καταφυγεῖν τὴν πρόφασιν. οὔτε γὰρ ἐχθροὺς ὁρᾶτε, ὅτι ἠδικήκασι, οὔτε χρημάτων διόλλυσθαι τοῦτο ποιεῖτε, ἀλλ' ἐπὶ κενοδοξίας μόνης ἐξ ἀλλοτρίας παίζετε ψυχὰς, πρὸ ἴσης οἰκείας καὶ ἑτέρων ποιούμενοι θάνατον.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς ἔξω τοῦ πρέποντος ἐλήλυθα τοῦτα εἰπών, ἑτέρωσε ὁρμῶν. δεῖ περὶ ἀπρεπείας οὐδὲν ἐξεβίων. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκοῦντων τούτων κατορθοῦν τὸν πᾶν ἔθνος, καὶ ἄλλο τι πλέον ἐπιζητεῖται. ἀλλὰ μηδεὶς πώποτε πασῶν τοῦτα εἰρῆσθαι νομιζέτω. οὐ γὰρ ὅπως ἀθλίας εἶμι, ὡς ἐμοὶ πολλὰ συμφέρει καὶ συνοικεῖν. πολλοὶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦτα εἰρηκασι, καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα εἰρήκασι). ὥσπερ γὰρ οὐκ ἀρκούντων τούτων εἰς βλάβην, δύο πρὸς ἁπάντων αὐτῶν τοὺς οἰκοῦντας λαβοῦσαν συγκαταλύουσι, καὶ πολλὰ συνοικίζουσι χρήσιμα, καθάπερ ἐν δικαστηρίοις καὶ δίκαι τούτων, καὶ ἀφορμὴ τῶν εἰρηνικῶν, ὅτι ἀκούσας ὅτι τὴν πόρνην εἰλκύσθησαν, καὶ βίαν ἐπιμείνασαν τὴν ἑαυτῆς· καὶ ταύτην ἀφαμυθήσατο τὴν βίαν καὶ τὴν αἰσχύνην. Τί γάρ; οὐχὶ τούτων χάριν ἀφεῖται πάντων, ὅταν ταῦτα λίπηται, λέγε) καὶ οἰκείων καὶ φίλων; ταύτας σὺ ζητεῖς; δύναμαι ἢ ὅλως; ἀλλὰ μὴ ἀφορίζεσθε μέσας, ἢ καταρύπτεσθαι ζώσας μετ' ἐκείνων αὐτῶν· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα καὶ τούτων πολλῷ πλείονα ἅπαντες λέγουσι· καὶ δρόμος λοιπὸν ταῖς μοιχαῖς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὅπου ταῖς πόρνων οἰκίαις, καθάπερ ταῖς ὠδινούσαις, οὐχ ὥστε λοχεύσαι τικτούσας (γένοιτο γὰρ καὶ τοῦτο ποτὲ καὶ τῶν) ἀλλ' ὥστε ἀφανίσαι, καθάπερ ὅπου τῶν ὠνουμένων θεραπαινίδων, τῆς μὲν ἡ διεφθαρμένη, τῆς δὲ ἡ δυσέπαφος. καὶ ἡ μὲν ἐπὶ πολὺ ῥᾳδίως τῇ δοκιμασίᾳ, ἡ δὲ αὐτοῦ, καὶ αὐτῷ τούτῳ καταχωνθεῖσα ἀπῆλθεν, εἰ δὲ μή διέφθαρτο. καὶ ἡ μὲν ἐάλω, ἡ δὲ οὐκ ἐάλω. καὶ αὐτὴ δὲ πάλιν οὐχ ἧττον ἐκείνης αἰχμώσεται, μὴ δυνηθεῖσα ἀξιόπιστος ἀπὸ τοῦ ἔργου φανῆναι, ἀλλὰ μαρτυρίας τῆς ἀπὸ τῆς ἐξεπάσεως δεηθεῖσα. πόσων οὖν ἄξια ταῦτα δακρύων; πόσων οὖν ἄξια θανάτων; τίς δὲ οὕτω λίθινος καὶ ἀσυμπαθὴς, ὡς μὴ πυρωθῆναι καὶ τὰ τῶν Φινεὲς παθεῖν; ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, εἰ καὶ ἐκεῖνον ταύτην οἶδε γυμνῶσαι τὴν ἀκμοσώλην, οὐκ ἂν αὐτὴν ἐφείσατο, ἀλλ' ἐποίησε κἀν ταύτῃ, ὅπερ καὶ ὅτε τὴν Μαδιανίτιδος τότε εἰργάσατο· ἡμεῖς δὲ (οὐ γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἀκριβάσαι μάχαιραν, οὐδὲ κεντῆσαι τὴν στερεμάνην οὖν τὰ τοιαῦτα πλημμελοῦσαν) πάσχομεν ταῦτα, ἅπερ ἐκεῖνος ἔπαθεν ὁ

χ. τῶ ἀπὸ λόγος ἰσθ' τῶ πα' κανονικὸς μὴ συνεπακολουθῶν αὐθεντ.

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΧΟΥΣΑΣ ΑΝΔΡΑΣ ΣΥΝΕΙΣΑΚΤΟΥΣ.

Ἰμοι ψυχή, οἴμοι. μὴ γὰρ τὸ παροφθὰν ἐμοὶ πιὼ εὐκαιρεῖν τῶν ἐπῳδῶν, ἢ ἄπαξ, ἐδὲ δὶς, ἢ πολλάκις, οἴμοι ψυχή· παράγμα ἠλίκον ἢ ὅσης γέμουσι φιλοσοφίας, ἡ πρᾳότης, καθύβρισται, ἢ ὁ διὰ φρενῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς γαμετῆς καταπέτασμα διήρπασται· τοσοῦ αἱμάτων καταπασθῆ χθών, ἢ τὰ ἄγια τῆς ἀγάπης πεπάτηται, ἢ τὰ σεμνὰ ἢ φρικτὰ γάμου μυστήρια βέβηλα ἐδὲ πᾶσι βατά, ἢ ἡ τῆς γάμου σεμνοτέρα τοσοῦτον καθηλώθη ἢ κατεπατήθη κάτω, ὡς τὰ γαμομιμήσεως μακαρίζεσθαι μᾶλλον; ἀεὶ μὲν γὰρ ἡ πρᾳότης μὴ τῆς γάμου καταδεῖται, τὰ παρόντα εἶχε ἢ τῶν παρεδρίαν ἅπασαν· νυνὶ δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει μόνον διδώσηται, ἀλλὰ πόρρω που ἢ πρὸς τῶν ἐραστῶν ἀπελήλαται πάλιν. ἢ ὃ γὰ λεπώτερον, ὅτι οὐ πολέμιοί τινες, οὐδὲ ἐχθροί, ἀλλ' αἱ δοκοῦσαι μάλιστα θεραπεύειν αὐτὸν, οὕτως αὐτὸν διέθηκαν, ἢ αἱ πρέπουσαι μάλιστα πάντων ἡμῖν πρὸς τὸν ἀπίστους ἐλθεῖν εὐσεμνῆ, αὗται μάλιστα πάντων ἀπέρραψαν ἡμῶν τὰ σώματα, ἢ πολλῶν κατεσπείσασαι αἰσχυνῶν. χρημάτων μὲν γὰ ἔνεκεν ὀλίγοις μὲν, εἶχον δ' ὅμως δόξαί τινες ἕλλιπεῖς πρὸς ἀνδρῶν φιλοσοφήσαι, ἢ ὀργῆς δέ τινες ἐν σκαιοῖς εὐεξηύρηντο· πραότητος δ' ἀνδρὸς οὐδαμοῦ πρὸς ἀνδρῶν· ἀλλ' αἰὲ πρὸς ἐχθρῶν ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τῶν θεραπαινίδων ἡμῶν, ἐμολογουμένως δυωτέρω τῆς φύσεως ἔχον ὃ κατόρθωμα, ἢ οὐκ αἰθέριον· ἐδὲ ἀφ' τούτου σφόδρα ἡμῶν ὃ πρὸς ἄνδρα ἔθος ἐθαύμαζεν. ἀνδρὶ μὲν οὐκέτι· ἀνδρὶ καταπλῶσαι ἢ κωμῳδοῦσι. δι' ἃ τοῦτο ἢ ὁ ἀφ' ὧν ὁ τοσοῦτον κῦμα ταύτης ἐνέπνευσε τῆς ἀγέλης, ὅτῳ μάλιστα ἀπὸ ταύτης ἐώρα τῆς φάλαγγος λαμπρὸν τὸ Χριστοῦ στρατόπεδον· ἢ οὕτως αὐτὴν ἐπεχείρησε καταισχῦναι, ὡς βέλτιον εἶναι λοιπὸν μηδὲ πρόνοιας εἶναι οὕτω ὃ παράγμα μετάνοιαν ὑπεχρεώσασε. ὃ γὰ αἴτιον τῶν κακῶν ἁπάντων, ὅτι μέρει πρόσοψεώς ὃ παράγμα ἔσκεπε, ἢ ἐν τῷ σώματι ὃ πᾶν ἐδιεγράψατο, ὅπερ ἕκαστον μέρος πρᾳότητός ἐστί· τὰ δ' αἰσχυντηρότερα ἢ μάλιστα αὐτὴν δικαιοῦντα ἠμύνατο, καὶ οὔτε στολῆς κοσμίας λόγος αὐτῇς, οὐχ ἡσυχίας πρᾳότητος τρέπουσης, οὐ κατεκύκλου, οὐκ ἄλλου τῶν τοιούτων ὀνείδους· ἀλλὰ ἢ φιλοῦσιν ἀκόλουθα ἅπαντα, ἢ γελῶσιν ἀκαίρως, ἐδὲ κατακλῶσιν ἢ ἀρύπτουσιν μᾶλλον τῶν ὅτι τὸ τέγος μελανιζούσιν γυναικῶν, πάντων μηχανωμένων τοῖς ὁρῶσιν ἡδίσαι, ἢ εἰς τὸν τῶν πεπορνευμένων γυναικῶν ἀκμαιότητα εἰσοικίσαι ἑαυτὰς βιάζονται, καθάπερ ἀμελλούσας πρὸς σκηνὰς, ἢ φιλοτεχνοῦσαι τὰ πρόσωπα εἰς αἰσχύνης δόξαν λαβεῖν. πάλαι γὰρ, εἰπέ μοι, λοιπὸν δυνησόμεθα τὸν τοιαῦτα πρᾳότητος τῆς τάξεως ἐξελίσσειν τῆς σκηνῆς ἢ τῆς κοινωνίας, ὅταν ἢ αὐτὴ ὃ αὐλὸς πρὸς σκηνὰς" νέαν δέχεσθαι καρδίας, ὅταν ἀνεστέρωμένην ἢ ἢ ἄσωτος, ὅταν τὰ αὐτὰ φάρμακα τείνῃ, ἢ τὰ αὐτὰ χεραμεῖ ποτήρια, ἢ ὃ αὐλὸς κατασκευάζῃ κώνειον. ἀλλ' οὐ λέγε, Δεῦρο ἢ ἐγκυλιοδῶμεν ἔρωτι, σοὶ, Ἐρράγκε τὸν κοίτην μου κράκα, ἢ τὸν κλῖνον μου κυναμώμῳ. Εἶδε τὸν κοίτην καὶ τὸν κλῖνον, ἐδὲ μὴ τὰ ἱμάτια ἢ ὃ σῶμα. σκέφνα μὲν γὰρ οἶκοι ὃ δέλεαρ καταφύσαισι· σὺ δ' πάντα χοῦ ἀδιάφορα τὸν παῖδα, καὶ αἰσπεπάσασα τῆς ἡδονῆς τὰ ἱερεῖα, ἀδιάλῃς ὅπου τῆς ἀγορᾶς. ἀλλ' οὐ διελέχθης, οὐδὲ εἶπας σκέφια τὰ πορνικὰ ῥήματα, δεῦρο ἢ ἐγκυλιοδῶμεν ἔρωτι. οὐκ εἶπας τῇ γλώττῃ, ἀλλ' εἶπας τῷ χρήματι· οὐκ ἐφθέγξω τῷ σώματι, ἀλλ' ἐφθέγξω τῷ βαδίσματι· οὐκ ἐκάλεσας τῇ φωνῇ, ἀλλ' ἐκάλεσας φωνὴς λαμπρότερον ἀφ' τῶν ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ καλέσασα οὐκ ἔδωκας σεαυτὸν. οὐδὲ οὕτως ἀπόλλαξαι τῆς ἁμαρτίας. ἢ γὰρ ἢ τῶν ἕτερον εἶδος πορνείας. καθαρὰ τῆς ὕβρεως ἔμεινας, ἀνδρὶ τῆς σωματικῆς, οὐ τῆς ψυχικῆς· ἢ ἀπήρτισαί σοι τὰ τῆς ἁμαρτίας, εἰ ἢ μὴ ἀφ' τῆς μίξεως, ἀνδρὶ ἀφ' τῆς ὄψεως.

Παροιμ. ζ. ζ.

ι. ὥστε νῦν

τοὺς ἀθετεστέρους, καὶ πολλὰς μὲν ἕλκη πρόσχημα λαβάς, πολλὰς δὲ Ἰουδαίοις, καὶ τοὺς τῶν
χ. κατασκά- οἰκείους, τοὺς τῶν ἀγοστείοις ἐπισκελίζειν, καὶ πολλῷ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καταστρέφειν
ζειν βλασφημίαις, καὶ δουλοπρεπεῖς ἀναδίκους ἀφροσύνης, καὶ πρὸς τὸ τῶν βιωτικῶν πρᾶγμα
ἴσ. προτίνειν ῥύσιον ἑαυτοὺς εἰσωθεῖν, καὶ τῶν δωρηθεῖσαν ἡμῖν ἐλευθερίαν προτίνειν τῷ ἀφεθέντι,
5 καὶ ταύτης χαλεπωτάτων ἁρπαγὰς τραπέζας, καὶ καταγέλαστον ὦν φίλοις, ἐπαισθήτοις δὲ ἐχθροῖς εἶναι, καὶ πανταχοῦ τῷ κοινῷ τῆς ἐκκλησίας προσρήσεως δόξαν, καταμιαίνων δὲ τὸ σεμνὸν τῆς πίστεως ἀξίωμα, καὶ τοῖς ἀσπλαγχνεῖν βουλομένοις πολλὰς πρόσχημα προφάσεις, καὶ ἕτερα πλείονα καταγινώσκειν δίκαια (ἄπιστα γὰρ οὔτε συνιδεῖν, οὔτε λόγῳ προσῆκεν δυνατὸν, ὅσα ἀφ' ἡμῶν τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐπανορθώσεσι) καὶ τὸν σφόδρα κε-
10 κωλυμένων ὅτι καὶ τῶν κόλασιν ἐχόντων ἀφόρητον. ὥστε εἰ καὶ ἕκαστος τὸ ὅτι ἡδονὴ, ταῦτα πάντα ἀνυπόδητος ἐκείνη, καὶ γέλωτα, τὸν αἰσχρὸν, τὸν τῶν πολλῶν ἐπονείδιστον, καὶ κατηγορίας, τὰ σκώμματα, τὰ εἰδη, καὶ σκώληκα καὶ πανδύτην, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, τὸν θλῖψιν, τὸν στενοχωρίαν, καὶ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τὰ δεσμὰ τὰ ἄλυτα, καὶ καθάπερ ἐν πλάσματι καταγέλαστος καὶ ἀνυπόδητος, ἀπαπηδήσωμεν ἀφ' ἡμῶν ποτε
15 τῆς χαλεπωτάτης καὶ ὀλεθρίας ὁδοῦ· ἵνα μὴ λαμπρὸν ἀπέλθωμεν ἐκ φιφαίων, καὶ διωκηθῶμεν ἐλευθέρως τόμασι τοῦ Χριστοῦ εἰπεῖν, ὅτι δι' σὲ καὶ τὸν δίκαιον τὸν σὸν καὶ σωτηρίας κατεφρονήσαμεν, καὶ ἡδονῆς ἐκρατήσαμεν, καὶ τὸν ψυχὸν ἐθλίψαμεν τὸν ἡμέτερον, καὶ πᾶσαν φιλίαν ἐκβαλόντες καὶ προέμενοι, σὲ καὶ εἰς σὲ πόθοι ἀπαίτων προεπεμήκαμεν πραγμάτων. οὕτω γὰρ κερδανοῦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, κερδανοῦμεν δὲ ταῖς
20 ἀθλίαις ἐκείναις, κερδανοῦμεν δὲ τοὺς σκανδαλιζομένους, καὶ παρ' αὐτοῖς σπουδὰν τοῦ μάρτυρος, καὶ τὸν προτέρων ληφόμενα τάξιν. τῶν γὰρ τῶν μειζόνων ἀθλησάντων ἀθλησιν ἐκείνην, καὶ ταῖς χαρτερικαῖς ἐνεγκόντων ὀδύναις οὐκ ἐλάττονα λήψεσθαι ἀνθρώπων ὑπομονὴ κατεγνωσμένοι παλαιᾶς, καὶ ὑπὸ ἡδονῆς πάλαι καὶ ἀρχαίᾳ προκατειλημμένοι σωτηρίας, εἶτα δὲ καὶ τοῦ Θεοῦ φόβοι δεσπόζονται καὶ δεσμοὶ, καὶ πρὸς ὃ τῷ Θεῷ δοκεῖν ἀνατέχονται. καὶ
χ. συνήκειαν γὰρ τῶν σφόδρα ὅτι χαλεπωτάτων συμπαθεῖαι τε καὶ φιλοστοργίαι ἐκδυσωπῶσι δεσποτικαὶ, καὶ
25 τοὺς πολυπλόκους ἀφανίζουσι λαβὰς, καὶ περιφύουσαι, καὶ πρὸς τοὺς οὐρανίους ἀφίδας
χ. ὀδυνῶν. ἀναδραμεῖν. καὶ καθάπερ ἐκείνοις ἐρημία ὁ πόνος, οὕτω καὶ τούτοις μακροτέρα ἡ ὀδυνῶν· δεῖ καὶ τοῦ φόβου παλαιοῦσι, ὅπως ἂν τὰ παλαίσματα αὐτοῖς προβάλληται κεῖται.
χ. ἀξίου Εἰ γὰρ ἕνα ἐξαγαγοῦ τίμιον ἐκ ἀναξίων, ὡς στόμα τοῦ Θεοῦ ἔσται, ὁ καὶ ἑαυτὸν ἐλευθερώσας, καὶ Ier. 15. 19.
30 μυρίους ἄλλους ἀπαλλάξας κατηγορίας, σπάσει ὅσους λήψεται καὶ μισθόν. καὶ τὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ἐλπίδι καυφιζόμενος, καταφρόνησον σωτηρίας πατρὸς, ἵνα μὴ τὸ τῷ Θεῷ δοκεῖν ἀφανισθῇ πρόσκαιρον, μὴ καθάπερ σωτηδόνος αὐτὴν ἰδὼν ἐκ, καὶ τῆς ἀγωνίας τῆς ἀπολαύσης ὁμιλίας. τῶν γὰρ σωματικῶν λυθέντων παθῶν, καὶ τῆς τυραννικῆς σβεσθείσης ἐπιθυμίας, σὲ τὸν κωλύον ἄνδρα τὸ ὁμοῦ καὶ γυναῖκας εἶναι ἐκ, πάσης μὲν ἐκποδὼν
35 πατρὸς οὔσης ἐπισφίας, τὴν τῶν ἀγγέλων πολιτείαν καὶ τῶν ἱερατικῶν δυνάμεων ἐκείνων δυνάμεων ἀφανίζειν τῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσαγομένων ἁπάντων, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ, ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα, τιμὴ, κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

40

λώτερον ἢ ἐξ ἔχθρας· οἵτινες, καὶ δὶς τοσαύτας πάλιν. Εἶτα οὐδὲν τοιοῦτον πεισόμενοι, οὐδὲ αἴσθησιν λύπης λοιπὸν τῆς ἐν ἀρχῇ δυσχολίας· ἀλλὰ τὸ σφόδρα δυσκατανόητον, εὐκολώτατον ἔσεσθαι γινόμενον, καὶ εἰς ἑτέραν πάλιν καταστήσεις σαυτὸν συνήθειαν, καὶ ῥᾳδίαν εὑρήσεις τὴν μετάθεσιν οὖσαν, ἐὰν ἀπὸ ζωμῆδων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς χρείας ἐλπίδας. Ὅπου σε καὶ χαίρειν θαυμάσονται μείζονος, καὶ ὁ Θεὸς ἀποδέξεται τοῦ ἐκείνων, καὶ πόντος αὖθις φανήσονται, καὶ βίον βιώσῃ πολλῷ μᾶλλον ἔχοντα ἐλευθερίαν, πολλῷ δὲ τὴν ἡδονήν. τί γὰρ δὴ γένοιτο ἂν ἴδιον ἐκ τῆς προαιρέσεως ζωσιδότου ἀπαλλαγῆναι, καὶ τὴν διηνεκῆ τῆς ἐπιθυμίας καταλῦσαι πόλεμον, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας καὶ τῆς σωφροσύνης πλέκειν στέφανον· καὶ ἐλευθέρους μὲν ὀφθαλμοῖς πρὸς οὐρανὸν βλέπειν, καθαρᾷ δὲ φωνῇ καὶ καρδίᾳ τὸν ἀπόντων διασύρειν καλῶν; οὐδὲν ὕστερον δεσμώτης ἀλύσεως ἀπαλλαγείς, καὶ αὐχμοῦ, καὶ τῆς ἄλλης τῆς ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ παλαιπωρίας, μᾶλλον δὲ οὐδὲν * ὕστερον πεπρωμένος, ἀναβλέψας καὶ ὃ γλυκὺ τοῦτο φῶς ἰδών, ἀγάλλεται καὶ γηθύνεται καὶ σκιρτᾷ, ὡς ὁ τῆς ἀναλύσεως τοῦτο ἐλευθερωθεὶς δυνηθείς. καὶ γὰρ τοῦ φωτὸς γλυκύτερα πολλῷ τῆς τυραννίδος ἐκείνης ἡ ἀπαλλαγή, καὶ ζόφου πάντος χαλεπώτερα τῆς ἀναλύσεως ἐκείνης καὶ τῆς δεσμῶν παλαιπωρίας. ἀλλὰ γὰρ τί χρὴ ταῦτα μηκύνειν, ἐκάστου βίου, τοῦ μὲν τὴν αἰσθησιν καὶ τὴν ἀδυπάθειαν καὶ τὴν βλάβην καὶ τὴν πολλὴν τρυφὴν, τοῦ δὲ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν ὠφέλειαν καὶ τὴν πολλὴν ἀναδιδαχθέντος σωφροσύνην; λέγεις γὰρ οὐδὲν αὐτὰ ἀναξηράνας δυνήσῃ), μᾶλλον δὲ τῷ πράγματι ἡ πρᾶξις. καὶ τότε εἴσεσθε καλῶς, πίνων μὲν ἀπολαύοντα καθ' ἡμᾶς, πίας δὲ ἐπιτυχὼν ζωῆς, ὅταν ἡμῖν καὶ τῶν πραγμάτων βουληθῇ πιαθῆναι. πιαθήσεσθε τοίνυν, ὅταν δι' αὐτῶν τὰ εἰρημένα μάθητε. Εἰ δὲ ἐπὶ δυσαναγνώστοις, καὶ τοῖς ἡμετέροις ἀπιστεῖτε λόγοις, ἴτε δὴ καὶ τῶν ζωντῶν τοὺς πρὸ ἡμῶν ἐλευθερίᾳ δουλωσάντων τὴν δουλείαν, εἶτα ἀθρήσατε ἀπαλλαγέντων, καὶ τοὺς τὴν καλὴν ἀναδραμόντων ἐλευθερίαν· καὶ τότε γνώσεσθε τῆς ἀναπείσεως ταύτης τὸ κέρδος. ἐπεὶ καὶ ὁ Σολομὼν, ὡς οἶδε μὲν τῇ τῶν βιωτικῶν ἐπιθυμίᾳ πράγματα κατίσχε, μεγάλα τε εἰς αὐτὰ εἰσόμενος καὶ θαυμαστά, καὶ πολλὴν ἐπεὶ αὐτὰ τὴν φιλοπονίαν ἐπεδείκνυτο, λαμπρούς τε οἰκοδομήσας οἴκους, καὶ χρυσίου ζωάγρια ἄπειρα, μουσικήν τε χορούς καὶ παντοδαπὰ καὶ μαγείρων παντοίων αἱρέσεις, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν κήπων χάριν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν λαμπρῶν σωμάτων ἡδονὴν διαφανῶς ἐπεσκιάζων τῇ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίᾳ, καὶ πᾶσαν, ὡς εἶπεν, ὁδὸν ψυχαγωγίας καὶ τέρψεως ἑαυτῷ τίμιον· ὅμως ἦλθεν αἰσίως ἐκεῖσε, καὶ καθάπερ ἐξ ἀβύσσου τινὸς ζοφερᾶς ἀναβλέψας πρὸς τὸ τῆς φιλοσοφίας ἔχουσι φῶς, τίνα ἐστὶ τὰ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων ἀφῆκε φωνῶν, Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. Ταῦτα καὶ ὑμῖς, καὶ ταύτης ὑψηλοτέραν, αἰ ἐθελήσητε, φήσουσι πρὸς τῆς ἀναίσθητου ταύτης ἡδονῆς, ἐὰν μικρὸν ἐκποδὼν τῆς ποικίλης ἀπάτης Ζωσιδότου. καίτοιγε ὁ Σολομὼν τὸ τοῖς ἄνω ἡμῶν χρῆσθαι, οὐδὲν πολλῷ ἀπέστη φιλοσοφίας ἀκρίβειαν. οὔτε γὰρ τυφλὸς ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος νόμος; οὔτε τὰ ἄλλα ἀποκαλύπτων ἀπατᾶσθαι πρόσεστιν ἔφησεν εἰ) καὶ μάταιον· ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω τῆς προαιρέσεως ἰσχύοντος, ἠδυνήθη σωισθῆναι τὸ τὰ αὐτοῖς αἰσθητὰ, καὶ πολλῷ αὐτῶν καταγνῶναι ματαιότητα. ἡμᾶς δὲ ὅτι μείζονα καλούμενα πολιτείαν, καὶ πρὸς ὑψηλοτέραν διδασκόμενον κορυφὴν, καὶ πρὸς μείζονα ἀποδύσασθαι σκάμμα ἐκ τῶν ἄνω δυνάμεις ἐκ νοερᾶς καὶ ἀσωμάτου ἐκείνης πολιτεύεσθαι καλούμεθα; πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν καὶ πολλῆς ἄξιον καταγνώσεως, ἐλάττους ἐκείνης φωνῆσαι πολλῷ, καὶ μὴ μόνον τῆς συγκεχωρημένων μὴ γένεσθαι ὑψηλοτέρους, καθάπερ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ τῶν κεκωλυμένων καὶ πονηροῦ ἐχόντων ἀφορμὴν ἀπέχεσθαι; τὸ γὰρ ἔρωτα τοῦ τῇ ψυχῇ πεπηγότος πτέρυγι, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν ὁρᾶν γυναικὸς, καὶ καταμαγῆναι κάλλος ἀλλότριον, καὶ καταχωνεύειν μὲ ἑαυτὸν, βλάπτειν δὲ

τοῦ

Ἐκλογ. α. c. 5.

α. αἴσθησιν

* πως ὕστερον

καὶ γὰρ καὶ καλλωπίζονται θεριεργότερον, καὶ χήματος καὶ βαδίσματος πεφυμμένης πολλῷ πλουσιώτερα, καὶ τὰ μὴ προσήκοντα ἀεὶ πάσης φλυαρούσιν ἡμέρας. ὅπερ γὰρ ὁρῶσι τιμωμένους τοῖς ἀκολάστοις τούτοις ἤθεσι καὶ ῥήμασι, πάντα ὑπιτηδεύουσι, δι' ὧν κἀκεῖνοι αὐτοὺς αἰχμαλώτους διωκόσιται. ἀλλ' ἂν θελήσωμεν, μικρὸν ἀνενεγκόντες, ἡμῶν αὐτῶν ἀρξώμεθα, ἐκείνας τε χειραγωγήσωμεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας· καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῆς τῶν πολλῶν ἀπωλείας καθίσταμεν εἰωθότες, οὕτω τότε τῆς πάσης σωτηρίας ἀπολαμβάνομεν ⓦ μισθόν, καὶ ᾧ ἢ ἀπολαύομεν ἐκείνων αἰσχρῶν, τότε μὴ πολλῆς ἀπολαυσόμεθα τῆς τιμῆς. τί γὰρ, εἰπέ μοι; βούλει τιμᾶσθαι, ἢ δὲ γυναικῶν; μᾶλλον μὲν οὐκ ἄξιον τοῦτο ἀνδρὸς πνεύματι χαίροντος, ὃ τιμῆς τοιαύτης ἐραῖ· σὺ δὲ ἀλλά μοι τοῦτο τότε πρᾶξαι, ὅταν μὴ ζητῶμεν αὐτό. πέφυκε γὰρ αἰδέσιμος τοῖς μὲ θεραπεύουσιν ἐπιφέρειν, σὲ δὲ μὴ κολακεύοντας θαυμάζειν. ὃ δὴ πάσης τοῦτο πλέον ἡ γυναικεία φύσις ἐπιτηδεύειν εἴωθεν. ἀφόρητός τε γάρ ἐστι κολακευομένη, θαυμάζεται δὲ μάλιστα πάντων σὲ οὐκ ἀνεχομένους εἶναι καὶ ἐπικαταλλήλεσθαι ταῖς αἰρέσεις αὐτῆς ὑπιτηδείαις. καὶ τοῦτο ὑμῖν μοι μαρτυρήσετε. τῶν μὲ γὰρ οὐκ ἔξωθεν μόνοι, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ καταγελῶσιν ὑμῶν αἱ γυναῖκες, εἰ καὶ μὴ φανερῶς, ἀλλ' ἐν ᾧ συνειδότι, δὲ ἐγκαλλωπίζονται τῇ καλεπῇ ταύτῃ τυραννίδι· τότε δὲ θαυμάζονται πάντας ὑμᾶς, δὲ ἐκπλαγῆναι τὴν ἐλευθερίαν ὑμῶν. εἰ δὲ ἀπιστεῖτε τοῖς ἡμετέροις λόγοις, αὐτὰς ἐκείνας ἔρεσθε, πότερα μᾶλλον ἐπαινοῦσι καὶ ἀποδέχονται, σὲ δουλεύοντας, ἢ σὲ χειροτονοῦντας αὐτῶν· σὲ ἐπισκιμπτομένους καὶ πάντα ποιοῦντας καὶ πάσχοντας ἕως τὴν εἰς ἐκείνας χάριν, ἢ σὲ σὲ δὲ τούτων ἀμελοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἐπαιρομένους αὐτῶν τοῖς ποτηρίοις ὑπιτάγμασι. κἂν ἐθελήσωσιν εἰπεῖν πάλιν ἐκείνας ἐρεῖσι· μᾶλλον δὲ ἀποκρίσεως χρεία, τῶν τοιούτων τοῦτο βοώντων. ἀλλ' ἐδοῦς ἔτεκεν ὁ σωφρονῶν ἐλεύθερος, σὲ ὀφθαλμοὺς θύρας παῖς τῶν πρώτων ὄψεσι. μᾶλλον μὲ εἰ καὶ τοῦτο οὕτως εἶχε, δι' αὐτὸ μὲ δεῖν τοῦτο φυγεῖν ἐχρῆν· νῦν δὲ ἡμῖν ἱκανῶς ἀποδέδεικται, ὅτι οὐκ ἡδὺ τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τοὐναντίον, ὃ μὴ ταύτης ἀπολαῦσαι τῆς θωρείας. σὺ δέ μοι προσέχῃ καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ σωφρονεῖν θύφεσιν. οὐδὲν γὰρ ἡμᾶς οὕτως ὠφελεῖν ἐοικεν, ὡς σωφρονεῖν χρῆσθαι, καὶ ἐλπίδες ἀγαθαί. διὰ τί γὰρ ἀναπαύσεως ἔτεκεν τοῦτο ὑπιζήτησις; διὰ τί ἀποδέδεικται δὲ τοῦτο θύκολώτερον ἢ, ὅταν ἀδελφὸς σωφρονῇ. πῶς μὲ γὰρ οὐκ ἂν δούλου διενοούμεθα, καὶ ζητῶν ἀναπαύσεως, ὥρες δουλείαν χαλεπωτάτην. τότε δὲ ταύτης ἐκτὸς ἐσμεν τῆς λειτουργίας, καὶ τῶν ὑπιταττόντων, οὐ τῶν ὑπιτασσομένων ἐσμεν. ὅταν δὲ ἐκεῖ μὲ διὰ ἡδονῆς λύπη, καὶ αἰσχύνη δόξης αἰσχύνη, καὶ αὖ ἐλευθερίας δουλεία. καὶ πόθος αὖ ἀναπαύσεως, τοσοῦτον ἢ καὶ ὃ βλασφημεῖται ⓦ Θεόν, καὶ ἀπώλεια τοσαύτη, καὶ σπάνδαλα, καὶ κόλασις ἀθάνατος, καὶ μυρίων ἐκπτώσεις ἀγαθῶν, ἐν ταύτῃ τὰ τῶν ὑμῶν ἅπαντα, δόξα, τιμή, ἡδονή, παῤῥησία, ἐλευθερία σωτηρία ψυχῶν, βασιλείας κληρονομία, κολάσεως ἀπαλλαγή, ἃπερ ἔτεκεν οὐκ αἰτιαλλαξόμεθα ταῦτα ἐκείνοις; ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, πλὴν εἴ τις ἑαυτὸν ἁπλῶς ἀπολλύναι ὑπιτυμεῖ. οὐδὲ γὰρ ἀπολογίας ἐστὶν ἡμῖν λοιπὸν, οὐδὲ συγγνώμης. εἰ γὰρ καὶ μηδενὸς ἄπτος τούτων πάλαι ἐπιμένειν ἐχρῆν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὅταν καὶ τὸ σῶζον καρποῦσθαι παρῇ, καὶ τῶν μελλόντων ὑπιτυγχάνειν ἀγαθῶν, ἡμεῖς ἢ πρὸς τὸ τῶν Θεοῦ βλασφημεῖσθαι δόξαν καὶ ἑαυτοὺς προαπολλύομεν, ἵνα ἡμᾶς ἐξαιρήσεται τῆς πικρείας τῆς ὑπὲ τούτοις κειμένης; οὐκ ἔστι οὐδείς.

Ταῦτ' οὖν ἅπαντα σωφρονήσαντες πρὸς ἑαυτοὺς, κατάσχωμεν ὀλίγον τὸν πόθον τῆς σωτηρίας τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. εἰ δὲ δεῖ πᾶν δυσκολίαν ἔχειν ὃ συνήθειαν ἀποσπάσθαι μακρᾶς, τῇ δυνάμει τοῦ λογισμοῦ μὴ τὸν τοῦ Θεοῦ χάριν ὃ πᾶν ὑπιτρέψαντες, καὶ κἀκεῖνο πείσαντες ἑαυτοὺς, ὅτι δεῖ ἐρχόμενον μένειν ὑπιτάσσεσθαι τοῖς πράγμασι, οὐκέτ' ὀλίγον δυσχερὲς, οὕτω καταπολεμήσομεν τὴν συνήθειαν. ἂν γὰρ δέκα ἡμέρας σαυτὸν ἀναγκάσῃς, εὐκολώτερον

ἃ ἂν ἀπολαύσωμεν

ἵν' αἰ

ἵν' θαυμάσωσιν

χ. πεῖν,

ἵν. ἢ

ἢ ἀπολέσῃ

ὡπλισεν· ἐν τοῖς ὅπλοις τοῖς πνευματικοῖς, ἵνα χορὸν τελοβολιμαίων αἰαδδζώμεθα καὶ πρεσβείαν, ἵνα ὦμεν ἔεια καὶ ἱστοὶ καὶ ζαὶ τοιαῦτα γρεφώμεθα δζκονίας, ἵνα νηδύσας ℭ ὑφαγνόσας ὦδζακα δηλῶμεν γυναιξὶν, ἵνα δζατιλαλῶμεν πᾶσαν ἡμέραν καὶ ἄδη ℭ ῥήματα γυναικεῖα εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐναπομαπόμενοι ψυχήν· ἀλλ' ἵνα βάλλωμεν ζαὶ ἀορᾶπες δυναμεις ζαὶ δυπκειυθύας ἡμῖν, ἵνα πλήπωμεν ⓦ γρατηγεῖντα αὐταῖς δζβόλοις, ἵν' ἐλαπώσωμεν ζαὶ ἀγελίας τὴν δαιμόνων φάλαγζας, ἵνα καπασκάψωμεν αὐτῶν τὰ ἐχυρώματα, ἵνα ζαὶ ὄζδσίας τὸν κοσμοκράτορας τὸν σκότους δυσαπτις αἰχμαλώτους ἀγωμεν, ἵνα τὰ πνευματικὰ τῆς ποιπείας φυλαδύσωμεν, ἵνα πῦρ πνέωμεν, ἵνα τοὺς καθημένους θανάτους ἕπιμοι ὦμεν καὶ πρεσκυασμένοι. δζὰ τοῦτο ἐνίδυσεν ἡμᾶς ⓦ γώσακα τῆς δικαιοζώνης, δζὰ τοῦτο ἔζωσεν τὴν ζώνην τ' ἀληθείας, δζὰ τοῦτο ὠδειήκει τ' ὠδεικιφοδαίαν τοῦ σωτηρίου, δζὰ τοῦτο ὑπέδυσεν ἐν' πόδας ἡμῶν τὴν ἑπιμασίαν τὸ βιάγελίου τῆς εἰρήνης, καὶ τὴν μάχαιραν ἐσεχίρισεν τὸ πνεύματος, δζὰ τοῦτο πῦρ ἀφῆκεν εἰς ζαὶ ἡμετέρας ψυχάς. Εἰ ἵνα οὖν, εἰπέ μοι, τὴν γραπωσὴν μ' ὁ ὠδειήλ ὁ κρέιος, ζαὶ κεπαίδας, ⓦ γώσακα, μ' ὁ λαβὼν ὁ ξίφος ὁ δόρυ, τὴν ἀασπίδα, τὰ τόξα, τὰ βίλη, τὴν φαρέτραν, τῆς σαλπιγος λαμπρότερον ἠχοῦσης καὶ πανζάκις ἔζω καλούσης, τῶν πολεμίων σφοδρῶς πνεόντων, καὶ τὴν πόλιν ἐκ βάθρων ἀναπάσαι πρεσκυασμένων, εἶδες οὐκ ὅπι τὴν ὠδὴν τάξιν ἔζω τρέχοντα, ἀλλ' εἰς οἰκίαν εἰσιόντα καὶ γυναικὶ ὠδακα δηλοῦντα μ' τῶν ὅπλων ἐκείνων, ἆρ' οὐκ ἂν, εἴτε ἐζεῖν, μέσον ὁ ξίφος διπλάσας, μηδὲ λόγου μεταδοὺς; Εἰ δὲ σὺ τοσαύτης ὧν ἐπλήσθης ὀργῆς, πῶς οἴει ⓦ Θεὸν ὅπι τοῖς πολὺ τούτων ἀποπωτέροις δζκεῖσθαι; ὅσῳ γὰρ αἱρετότερα ζῶντα ἐκείνων ἐ ἀποπώτερα, ὅσῳ καὶ ὁ πόλεμος χαλεπώτερος, ἐ ⓜ πολέμιοι σφοδρότεροι, ἐ τὰ ἕπαθλα, ὧν ὁ πόλεμος, μείζω, ἐ πάντα ἁπλῶς τοσοῦτον ὅσον ἀλλαχίαι, ὅσοι ἀληθείας καὶ σκιᾶς ὁ μέσος. μὴ δὴ κατακλάσωμεν ἡμῶν τὴν ἰσχύν, μηδὲ ἐκκόψωμεν ζαὶ νεῦρα ταῖς ὁμιλίαις ζαύταις. ἐ γὰρ ἄφαλος καὶ πολλὴ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐντεῦθεν εἰσρεῖ καχία. Ἵ γὰρ εἰ ἐ μὴ αἰαθανώμεθα τῇ φιλίᾳ ὠθύοντες; τοῦτο γὰρ αὐτὸ πάντων ὀξὺ διπόζλοι, ὅτι σοὶ ἴσμεν, ὅπως ἐκνύσεζόμεθα καὶ κηρᾶ πάντες γινόμεθα μαλακώτεροι. καθάπερ γὰρ ὡς λέοντα γαῦρον καὶ βλοσυρὸν βλέποντα λαβών, εἶτα ἀποκείρας μὲν τὴν κόμην, ἀνελὼν δὲ τοὺς ὀδόντας, καὶ ὥσπερ ἐκ ὄνυχας, αἱρετόν ποιῇ καὶ καταγέλαστον καὶ παιδίοις δύκαζ γαίπιον ⓦ φοβερὸν καὶ ἀφόρητον καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ βρυχήματος πάντας σείοντα· οὕτω δὴ καὶ αὖ ταῖς πανζάκις, ὅσους ἐὰν λάβωσιν, διχρώτες ὦ ζαβόλω ποιοῦσι, μαλακωτέρους, θερμοτέρους, ἀναισχύντους, ἀνοήτους, ἀκροχόλους, θρασεῖς, ἀκαίρους, ἀγύμνας, ἀπίωφς, δουλοπρεπεῖς, ἀνελευθέρους, ἴζαμοὺς, φλυάρους· καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ γυναικεῖα ἤθη ζαὶ διεφθαρμένα φέρουσα, εἰς ζαὶ τῶν ἐναπομάπονται ψυχάς. ἐ γὰρ ἀνήχμοι ⓦ γυναῖζι ζωσκοῦντα μ' συμπαθείας τοσαύτης, καὶ ταῖς ἐκείνων ἐπεφόρμιον ὁμιλίαις, μὴ ἀγύρτην τινὰ εἶ καὶ ἀγοραῖον καὶ συρφετώδη. κἂν γὰρ φθέγξηταί τι, πάντα ἀπὸ τ' ἰσῶν ἐ τῶν ἐείων φθέγξεται, τῆς γλώπης αὐτὸν τῇ πιότητι τ' γυναικείων ὠαζεωαθύσης ῥημ[χ]. καὶ ποῖ τι, μ' πολλῆς τοῦτο ἐργάσεται δουλοπρεπείας, πόρρω τ' χρισιθμοῦς πορεπύσης ἐλθυθερείας ἑαυτὸν ἀποικίσας, καὶ πρὸς σοὶ τὴν μεγάλων καπορθωμ[χ]" ἡμόμβνος χρήσιμος. καὶ γὰρ εἰ πρὸς τὰ βιωπικὰ καὶ πολιπικὰ πρᾴγματα ἄχρηπος ὁ ζιώπος, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὸ τὴν πνευματικὴν μέτρος, ἃ τοσοῦτον διῖπαι ὑμιαγοπέρων ἀνδρῶν, ὡς μηδὲ ἅπλεσθαι αὐτῶν δυνάσθαι τὸς μέλλοντας αὐτὰ μανθάνειν, εἰ μὴ ἄγελοι γένοιντο ἐξ αἰθέρων. οὐκ ἀνθεὶ ὁ μόνον καχίαν ὑποδέχονται τοσαύτην, ἀλλὰ καὶ ἐκείνας ἡ̓ν διεφθαρμένων αἱ̓τοι γίνον). καθάπερ γὰρ οὐ̓τοι σφόδρα αὐτὰς ἀρέσκειν βουλόμενοι, τὰς ἀριπούσας πολιτείας ἐκβαίνουσι, οὕτω καὶ αὐτὰ τὰς πρεσκούσας αὐταῖς αἰδοῖς δι' ἐκείνας ἐκπίπτουσι, τ' ποιμενικὰς ἀνθεῖς ἡ̓ ὀλεθρίας πρ' ἐγκυσαν ζαὶ τὸν ἀπόδοσιν.

καὶ

χ. ἐκκλεκλάσωμεν
χ. κεκόμβα
χ. χιλιάσμος
χ. λλδ

ζῶσαν τὸ τοῖς κεχρῆσθαι τοῖς σκεύεσιν. ἐκφέρει πάλιν τοὺς ⟨W⟩ μυρεψοὺς ἕδραιόν τε ἀπὸ τῆς κυείας ἀλεξόμενος ἀρώματων· πολλάκις γὰρ πλείστος ἀσυνδήτῳ καὶ ὑδείσῃ ⟨W⟩ πέπτα οὐ δυνάμενος (καὶ γὰρ ἐς μύρεσις χρῶνται αἱ πρόθιοι ποικίλοις τε καὶ πολυτελέσιν) ἀπὸ τοῦ μυρεψοῦ τοὺς ⟨W⟩ ταῖς ὀδύναις πωλοῦντας, καὶ ἀπ' ἐκείνου πάλιν τοὺς ⟨W⟩ σκηνοποιούς. οὐδὲ γὰρ τὰ μικρὰ ζῶντα αἰσθάνονται ὑπιστάμενοι, ὅπῃ σφίσιν ὁρῶσιν αὐλιὰς ὑπαχούσας καὶ χάριν ἔχοντας ὑπιπτεύσασας ζώντας, ἢ ἑτέρους ἀπεργασομένους. ἐστι δὲ πάλιν, ὅταν ἐπισκευάσας τι δίκην τῆς προφορητῆς ἐκείνης σκηνῆς, καὶ μίσθεις ἐσπέρας αὐτῆς ἄσιτοι διατελῶσι τοῖς ἐργασταρίοις προσπλωμένοι. ἐς οὐ τοῦτό πως ἦλθομεν, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς ζαλαπώροις οἰκέτας εἰσὶν ἐπιζητεῖς, καὶ πολλὴ καὶ αὐτῶν ὕβρις καὶ ἀναπαίλησις καὶ κερδωλή. ἐπόησαν ὅσας ἐκ τούτων αἱ κατηγορίαι. οἰκέτης γὰρ ὑβριστὴς, καὶ μάλιστα γάρ τοιούτων προσγμάτων, ὅπῃ μηδὲν ἔσπερ ⟨W⟩ ὑβριστὸν ἀμυάσθαι ἔχῃ. διὰ τῆς γλώττης τοῦτο ποιεῖ καὶ τῆς ἀσθενείας κατηγορίας, ὁπόθεν φιλόλογος τὴν ἐμπλῆσαι διανοημάτων αὐτὸν ⟨W⟩ θυμόν· ἀλλὰ μὴν τοιαύτης χολῆς τῇ ἀμυνῇ χρῆσθαι ζωῇ, ὧν ὅσης εἰκὸς οἰκέτην ὄντα, καὶ τοιαῦτα ὑβρισμένον, καὶ ζωὴν ἔχοντα μόνον τὸ δραμεῖν τὴν οἰκείων κακῶν καὶ λελυπηκότος. ὁ δὲ τῇ πενιχρᾷ συζῶν, ἀργυρεχόπτις μὲν οὐ δικελέξεται (οὐ γὰρ ἀφίσιν ἡ πενία) οὐδὲ προστρίβεται μυροπώλοις· καταδηματορράφοις δὲ καὶ ὑφάνταις καὶ ποικίλταις καὶ βαφεῦσιν" ἐσοχλήσει πολλάκις. καὶ πῶς δίκην πᾶσαν καταλέγειν τὴν ἀχημοσύνην, οἷς, ὅταν εἰς οἰκήματα εἰσιόσι, χήμενα καὶ χρόκιν πωλοῦντες; ὅταν εἰς τὴν ἀγορὰν προϊόσιν αὐτὰ ζῶντα πάλιν ζητοῦντες; καὶ ζῶντα μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις, ἐν δὲ ταῖς ἀγοραῖς ἐς τὸν πολὺ καταπλησιέστερα καταδιώκουσιν. ὅτι δὲ τῆς ἐκκλησίας οὐδὲ εἰπεῖν ὅτι τὴν αἰσχύνην. ὥσπερ γὰρ δίκην μηδένα τόπον ἀγνοεῖν αὐτῶν τὴν ὕβριν καὶ τὴν αὐτελεύθερον ζωὴν τὴν δουλείαν, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀγίῳ" τῶνδε καὶ φειδωλεστάτῳ χωρίῳ" πᾶσιν αὐτῶν τὴν ἀκρασίαν ἀναχωρήσασι. καὶ δὴ καὶ λεπώτερον, ὅπου καὶ κλωπεύονται, ἐφ' οἷς ἐπαισχύνεσθαι ἔδει. ἀπὸ τε γὰρ τῶν χωρῶν αὐτοὺς ἐξωθοῦσι δικαίως, ἐς αὖ τὸν διὰ τοῦτο καὶ σοφοὶ καὶ καὶ νομίζοντες μέγα φρονοῦσι, ὁρώντων ἀπόντων, καὶ οὐ καταδύονται, ἀλλὰ καὶ ἐπαγάλλονται· καὶ ἐν αὐτῷ δὴ τῶν φειδωλεστάτων μυσηρίων χωρῷ πολλὰ τοῖς τὴν ἐκείνων ἀρέσκειαν διακονοῦνται, πολλοῖς τῶν ὁρώντων" λαθεῖν πειρῶντες. αἱ δὲ ἄθλιαι ἐς παλαίπωροι, δίκην ἀπείργειν αὐλιὰς τῆς ἰδιώτης χάριτος, ἀλλὰ ἐς ἐναργεῖς) καὶ μέγα φρονοῦσι. καίτοι τίς ἂν" ἢ ζωὴν, ἢ ἐκείνοις, εἴγε μέλλοι τινα ἀρὰν ἐπεύξασθαι, ταύτης ἂν" εὕροι λεπωτέραν, ἢ ὥστε μυρίους μάρτυρας ἔχειν τῆς ἀκολασίας αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἀπόντων ὀφθαλμοῖς ἀγημοσύνῃ; τί δὲ λέγειν, ὅσα ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκκλησίαις ἀνατρέπει) καὶ τὴν τούτων χάριν; ὅσα τῶν τοῦ Θεοῦ προσγμάτων ἀμύσσεται πολλῶν, ὥστε μὴ προξενῆσαι ταύτας; καὶ τί λέγω, μὴ προξενῆσαι, μόνον ἐίτις αὐτῶν σκυθρωπὸν εἰς αὐλιὸς ἴδῃ καὶ ἀηδὲς, πάντα αἴρεται ἐκποδών, ἢ τοῦτο παθοῦσαι ἐκείνῳ πρεῖδεν.

Ἀλλὰ μέχρι τίνος καὶ ἡμεῖς ἀχημονοῦμεν τὰ ἐκείνων διηγούμενοι πάντα; οὐ γὰρ δὴ τοῦτο προσελόμεθα. ἐπεὶ πολλῶν ἂν καὶ μακρῶν ἡμῖν ἐδέησε λόγων πάντα διεξιέναι· μᾶλλον δὲ πάντα μὲν οὐδὲ βουληθεῖσι δυνατὸν εἰπεῖν· ὀλίγα δὲ ἐκ πολλῶν σπουδάζομεν καὶ οὕτως ἐκατὸν ἐτῶν ἐργάσασθαι μῆκος. ἀλλ' οὐκ εἰς τοῦτο ἥκομεν, ἀλλὰ ἐς τούτων ἄκοντες ἐμνημονεύσαμεν, ὥστε μακρὰν ὑπιδύναι τοῦ νοῦν ἔχοντας τῶν ἀκροωμένων. λοιπὸν δὲ προσκαλεῖν χρὴ καὶ ἐκτρύειν. δέομαι δὲ καὶ παρακαλῶ, καὶ τῶν γονάτων προσκυλινδόμενος τῶν ὑμετέρων, καὶ πᾶσαν ἱκετηρίαν τιθεὶς· πάσθητε, καὶ φυσιέγκωμον ἀπὸ ταύτης τῆς μέθης, ἐς ἑαυτὸν ἥκοιμεν, καὶ τὸν ἡμῖν ὑπισχνούμενον, ὃν δίδωκεν ὁ Θεὸς ἡμῖν, καὶ τοῦ Παύλου βοῶντος ἀκούσωμεν, Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων, καὶ παυσώμεθα γυναιξὶ δουλεύοντες ὅτι τοῦ κοινοῦ πάντων ἡμῶν ἐλεύθερον. σταυρώσας ἡμᾶς ὁ Χριστὸς εἰ βούλεται ἥκιστα, καὶ ἀθλήσας. οὐ μὴν τοῦτο ἡμᾶς ὤφλισεν

a. Κορ. ζ. κγ.

αἰσχύνομαι μὲν γὰρ ἐρυθριῶ ταῦτα ὑπογράφων αἰσχύνην, ἃ δὲ πλέγω, οὐκ ἐρυθριῶσιν ἐκεῖνοι· οἴστον οὖν ὅμως τὴν αἰσχύνην δῶμεν τοῖς οὐκ αἰσχυνομένοις. ἐγὼ γὰρ ἄτοπον ἐγκαλῶ ταῖς αὐλαῖς τὴν τοῦ σκανδαλιζομένου ἀδελφοῦ ὑπερφυᾶ, αὐλαὶ δὲ αἰσχύνην τὴν τούτων ὑπερορᾶν δεσπόται. τίνα γὰρ λέγεσι πάντων, εἰπέ μοι, ὦν εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς πλήνου τὴν χρείαν ἀναγκαίαν εἶναι νομίζουσι; παιδίσκην σοι χρεία βαρβάρων ὄντι καὶ νεωστὶ τῶν, καὶ δεῖ ταύτην ῥυθμίζεσθαι καὶ παρὰ ἐπιούρημα, καὶ παρὰ τὴν ἄλλην διακονίαν; ἀλλὰ πάμπολυν μὲν χρημάτων πολλῶν καὶ ἱματίων πολυτελῶν, καὶ δεῖ φύλακα εἶναι καθῆσθαι μάστακος, καὶ τῇ τοῦ οἰκέτου κακουργίᾳ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιτηρίζεσθαι τῆς πλήνου; ἀλλὰ δεῖπνα καὶ συμπόσια συνεχῶς ἐπιτελεῖσθαι, μὲν χρὴ τὴν οἰκίαν καλλωπίζεσθαι καὶ μαγείρους καὶ τραπεζοποιοὺς τῆς παρούσης ἀπολαύειν τῆς πλήνου; ἀλλὰ πολὺν μὲν ποτοῦ δαπάνην καὶ συνεχῆ, καὶ δεῖπνα ἐφεξῆς δεῖπνον, ὅπως τὰ μὲν φυλάττοιτο μὴ ἀκριβείας, τὰ δὲ μὴ μάτην ἐκπέσῃ τῆς οἰκίας; τοῦτ' ἔστιν τούτων φησίν· ἀλλ' ὅπως αὐτὴ τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ ἱμάτιον καὶ τὴν ἄλλην ἐπιτελέσῃ πομπήν, ὅπως δύσεσποτοι τὴν τραπέζαν, μὲν τὴν βύβλον γραπτοί, μὲν πῦρ ἀναχθῇ, καὶ παρεπλώσῃ πόδας, καὶ τὴν ἄλλην ἀνάπαυσιν πρὸ ἔχῃ πάσας. εἶτα διὰ τῆς ψυχρᾶς καὶ μικρᾶς διαπαύσεως ταύτης τοσαύτην οἴσομεν κατηγορίαν, τοσαῦτα ἐπισκοπούμενοι οἰκίδη; καὶ πόσῳ βέλτιον ἀδελφὸς ταῦτα διακονήσει καὶ θυγατέρες; τῇ τε γὰρ φύσει ἰσχυρότερος γυναικὸς ὁ ἀνήρ, τῇ τε χρείᾳ οἰκειότερος ἡμῖν, καὶ οὐχ ὅπως διαπνοεῖς. ἡ μὲν γὰρ γυνή, ἅτε ἀπαλωτέρα οὖσα, καὶ τρωμερῆς μαλακωτέρας διάπτα, καὶ λεπτοτέρας ἐαυτῆς, καὶ κόρης ἴσως πάλιν διακονησομένης αὐτῇ, καὶ τοσαύτην ἡμῖν πρόχειρον διακονίαν, ὅσην αὐτὴ διάπτ' ἡμῶν. ὁ δὲ ἀδελφὸς πόρρωθεν τούτων ἀπήλλακται. εἰ δέ τινος καὶ δεινότερον, τοῦτο οὐ μακρὰν εἰς βύκολίαν ἐστὶ δὲ μὴ διαφόρων, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς αἱ χρεῖαι καθεστᾶσαι τὸν συνοικοῦντας· ὅπερ ἐπὶ τῆς πλήνου οὐκ ἔνι. τοιοῦτοι μὲν γὰρ ἄν τι λύσασθαι δέῃ, δεῖ τι κάμῃ τὸ σῶμα, οὔτε ὁ ἀδελφὸς αὐτῇ τοιοῦτα διακονήσεται, κἂν σφόδρα ἔλπῃ ἀφεμενῇ, οὔτε αὐτὴ ἑαυτῇ προχείσεται δυνήσεται. δεῖ δὲ ἀδελφοὶ καὶ συνοικοῦντες ὦσι, δεῖ δώσουσιν ἀλλήλοις τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην. πάλιν, ὅταν καθεύδειν δέῃ, πλήνου μὲν ἔστιν καθημένης, καὶ κλίνης ἑτέρας δεῖ δύο χρή, καὶ στρώματα διπλᾶ, καὶ ἐπιβλήματα· εἰ δὲ μὴ φρίσσει, καὶ οἰκήματα. ἀδελφοῦ δὲ ὅπου, πάλιν καὶ τὰ χρείας συνέλλεται, ἅτε οἰκειοτέρας οὔσης. καὶ γὰρ οἶκος εἷς, καὶ προσκεφάλαιον ἕν, καὶ κλίνη μία, καὶ ἐπιβλήματα ἀμφοτέροις προκείσεται τὰ αὐτά. καὶ ἁπλῶς εἴ τις ἅπασαν ἐπεξίοι τὴν διακονίαν, εὑρεθεῖεν μὲν πολλὴν τὴν βύκολίαν εὑρήσει, ἐκφεύγει τὴν δυσκολίαν. καὶ περίεμι τὴν ἀκηδεμονίαν τῆς οἰκίας. οἶδε γὰρ ὅτι εἰσελθοῦσα εἰς ἀνδρὸς μοναζόντος οἰκίαν ὁρᾷ ἐπιπλήματα γυναικεῖα κρεμάμενα, καὶ διαζώματα, καὶ καφαλέδισμα, καὶ κόμαθίσκους, καὶ πλακοῦντα, καὶ κερκίδα, καὶ κτένας, καὶ ἰσοπόδιον, καὶ τὰ ἄλλα, ἅπερ οὐκ ἔνι τοῖς μόνοις λέγειν ἅπαντα; εἰ δὲ καὶ ὅτι τὰ ὑπὲρ ταῦτα ἐξετάζοις, πλείων ὁ γέλως. τοιοῦτον μὲν γὰρ τὸ ἀτελὲς διακονίδιον τοσούτων μόνος τρέφεται μόνος, καθάπερ ὅτι τῆς ὀρχήστρας τὸ τῇ χορῷ τοῦ γυναικοῦ ὁ τοῖς ἐρχομένοις ἐπᾴδων χορευτής, οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀκαιρότερον καὶ ἀπρεπέστερον; ἵνα δὲ διαρρήγνυται ἄλλῳ τὴν ἡμέραν τοιοῦτον οἰκέτην ἀγαπητὸν ἐπὶ τοῦ γυναικὶ τοιούτων τοιαγμάτων. ἡ γὰρ ἀνάγκη σιγᾷ καὶ πόρρωθεν ὑποδεδεμένοις πρὸς ἐκείνης ἐπιλιμᾶσθαι, ἢ λέγειν τὰ καὶ ἐπιπλήττοντα ἀκριβῶς. καὶ ὅσα τὸ συμβαῖνον. ὁ γὰρ τοῦ βιωτικοῦ τοιαγμάτων μηδὲ ἐγγὺς γένοιτο καλυφθεὶς, οὐχ ἁπλῶς βιωτικόν, ἀλλὰ καὶ τῶν γυναικείων ἐκδότερον ἔστιν. καὶ γὰρ τὸ σκυθρωπὸν γυναικεῖα σκοτοῦν οὐ παραιτήσονται, ἀλλ' ἐπιζήσονται τοῖς ἀγρυπνοῦσιν συνεχῶς ἐρωτῶντες, εἰ τὸ κάποσθεν καταπεπλεύσαι τῆς κυείας, εἰ τὸ καλὸν ἀπέρτισαι, εἰ τὸ λυπηρὸν ἀπέδωκεν. καὶ γὰρ εἰς τοῦτο πόνου ἦκε διαφθορᾶς, ὡς τοῦ βιωτικωτέρου μᾶλλον ἢ τὰς πολλὰς τοῦ πλήνου

(ΜΘ) σθεὶ τὴν ἐμὰ τὴν κινδυνεύουσαν πολλάκις πρὸς τὸ Αἰγυπτίους γὰρ Ἰουδαίων, πρὸς τὸ Ἰουδαίους γὰρ αὐτῶν πάλιν τὴν ἀγαπωμένων ἐκείνων, οὐδὲν ἕτερον ἐκώλυσε μὴ τὰς πολλὰς τῆς ἀπιστείας ἐκείνας καὶ τὰ μυρία κατορθώματα τῆς ἐπαγγελίας τυχεῖν, ἢ τὸ σκανδαλίσαι τὸν σωτῆρα αὐτὰ ὅτι τὸ ὕδατος. ἀλλ' τοῦτο αἰτιῶμαι ὁ Θεὸς ἔλεγε· Οτι οὐκ ἐπιστεύσατέ μοι ἁγιάσαι με ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ισραὴλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξετε τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα αὐτοῖς. καὶ τοι καὶ ταῦτα ἦν προγνούς. καὶ γὰρ αὐτοῖς τῷ Θεῷ ἅπαξ καὶ δὶς πεμπόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ μὴ ταῦτα ὅτι τῆς ἐρήμου δυσπίστους λέγων, Ἑξακόσιαι χιλιάδες εἰσὶ πεζοὶ· καὶ σὺ εἶπας, κρέα δώσω αὐτοῖς, καὶ Λευϊ. α κδ.
φάγονται μιᾶς ἡμέρας; μὴ τοῖβαται καὶ βόες σφαγήσονται; ἢ πάσῃ ὁ ὄψιν τῆς θαλάσσης συναχθήσεται, καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς; καὶ μὴ ταῦτα ἦ πάλιν ἀπιστοῦσιν. καὶ τὸ δῆμα τὸ τοῦτο προσῳκείωσε πρηνήσατο. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων ἴσχυσεν αὐτοὺς ἀποστρῆσαι τὴν ἀθλίαν τὴν προσκαιρίαν, ἀλλ' ἢ ὅτι τὸ ὕδατος συμβαὼ μόνον. τῇ μὲν γὰρ φύσει ἐκείνου ἐλαττοῦ ἦν· τῷ δὲ μὴ τῆς ἐτέρας γλυκέως βλάβης, πολλῷ μείζων ἐγένετο. ἐκεῖνα μὲ γὰρ ἰδίᾳ καὶ λαγθανούσας ζωοῖσι· τοῦτο δὲ φανερῶς καὶ ὅτι τὸ δῆμα πάντος ἡμᾶς τόμερον. διὰ τοῦτο καὶ ἐγκαλεῖ ὁ Θεὸς τοῦτο ἠτίασατο εἰπών, ὅτι οὐκ ἠγιάσατέ με ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ισραὴλ, τῆς ἀμαρτίας τὴν φύσιν ἐκκαλύπτων αὐτῷ, ἣ ὅταν γένηται ἀσύστατος πρόδηλοι. Εἰ δὲ τηλικοῦτον κακὸν τοῦτο προσκτησάμενος ἐποίησε, ἡμᾶς τοὺ σκώληκας καὶ μηδαμινοὺς πῶς οὐ καταδύσει τοῦτο καὶ ἀπολεῖ; οὐδὲν γὰρ οὕτω προξενεῖ τὸν Θεὸν, ὡς ὅταν τὸ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημῶσι. καὶ τοῖς Ιουδαίοις τοῦτο μόνῳ καὶ κατὰ διετέλεσεν ἐγκαλεῖ, Οτι τὸ ὄνομά μου βεβηλοῦτε· Ιεζ μη. α.
καὶ πάλιν, Ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό· καὶ, Δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. Ησ νζ. ε.
καὶ τοσαύτην αἰτιᾶται τοῦτο μὴ συμβαίνειν τοῦτο γίγνεται ποθεινόν, ὡς καὶ ἀναξίους σῶσαι πολλάκις, ἵνα μὴ τοῦτο γένηται. Ἐποίησα γάρ, φησι, ἵνα μὴ τὸ ὄνομά μου βεβηλωθῇ· καὶ, Οὐ διὰ ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ, οἶκος Ισραὴλ, ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ ὄνομά μου βλασφημηθῇ. καὶ ὁ Παῦλος δὲ ἀπάδησε πάντα τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης. καὶ αὐτὸς ὁ Μωϋσῆς ἀξιόπιστον τὴν βίβλον ποιεῖ καλεσαι τῆς δόξης τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. ὑμᾶς δὲ οὐ μόνον οὐδὲν ἀμφιβάλλετε παθεῖν, ὥστε ταύτην ἀποκρύπτεσθαι τὸ βλασφημούμενον, ἀλλὰ πάντα ποιεῖτε, δι' ὧν αὔξετε αὐτὸ καὶ ὅπου πίπτετε καθ' ἑκάστην ἡμέραν. τίς οὖν ὑμᾶς παραπίπτοντας; τίς δὲ συμβαίνοντας; οὐκ ἔστιν οὐδείς. τοσαύτην δὲ ποιοῦσι καὶ ὁ Θεὸς πίστιν, καὶ (ὡς) ἄμεινον τοῦ μὴ βλασφημεῖσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οὐχ ὡς τοῦ Θεοῦ δεομένου τῆς δόξης τῆς παρ' ἡμῶν (ἀνενδεὴς γὰρ ὢν καὶ τέλειος) ἀλλ' ὡς πολλῆς ἀπὸ τοῦ ποιήματος τοῖς δοξάζουσιν ἠφανισμένης τῆς βλάβης. ὅταν γὰρ ποιῶσιν ἀγαθὸν ἀφελῶνται τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα καὶ ἡ δόξα, οὐδὲν αὐτοῦ ἀφελεῖ λοιπόν. Εἰ δὲ ὁ Θεὸς δοξαζομένου οὐδὲν ὠφελεῖ, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς.

Πάντα οὖν ποιήσωμεν, ὥστε μηδεμίαν ἡμᾶς ποιεῖσθαι σκανδάλου, ἀλλὰ καὶ ἀδίκως ἐγκαλῶσι, πιθώμεθα καὶ ἀκολουθῶμεν τὰ ἐγκλήματα, καὶ μιμησώμεθα τοὺς ἁγίους, οἱ τοσαύτην ἐποιοῦντο σπουδὴν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης, καὶ τῆς ἑαυτῶν, ὥστε καταφρονεῖν καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀφῆ τοῦ τοῦ Θεοῦ. μὴ δὴ πάντα ῥίψαντες ἁπλῶς καὶ καταπατήσαντες, ἀρκέσει ἡγησώμεθα ποιεῖν ἀπολογίαν ἡμῖν, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἱμάτιον ἐκλαπέν ἡμῖν καὶ ὑπὸ δήματα, καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τοῦ σώματος ἡμῶν ἀναπαυτήρια διεθήκαμεν. καὶ τίς οἰκονομήσει, φησί, τὰ κατὰ τοῦ οἰκείου ἡμῶν, τίς δὲ ἐπόψεται τὰ ὄντα, τίς δὲ ποιήσει); ἀλλ' ἔξω ἀφαιρείσθωσαν, καὶ γοναικὸς ἔνδον οὐκ οὔσης; καὶ γὰρ καὶ ταῦτα λέγουσιν, ἐνδυτία τε ὄντα τοῖς πρότερα καὶ αἰσχύτερα· καὶ οὐδένος αὐτοῖς μέλει τούτων, οὐδὲ αἰσχυνόμενοι, καθάπερ (ὡς) μεθύοντες, ὃ ἐπελθὸν ἅπαν φθεγξόμενοι. διὰ μηδὲ ἡμεῖς ἀποκάμωμεν (καὶ τοιαῦτα ἢ τὰ λεγόμενα, ὡς μηδὲ ἀποκρίσεως ἀξιοῦσθαι τινος) μὴ ἀποκαμόντες δὲ ἀποκρινόμενοι, καὶ παρόντως αὐτοῖς ἀφαιρούμενοι, ἕως ἂν τῆς μέθης ἀπαλλάξωμεν ταύτης, τότε εἰς ἡμᾶς ἥξει.

αἰσχυνόμενοι

σίας, ⸗ χρημ͞χ δαπάνης, ⸗ ταξιδρομίας. ⸗ γὰρ οἰκήματα ποιῆσαι τοιαῦτα ἔργον, ⸗ φάρμακα κατασκευάσαι, ⸗ κλίνην ⸗ ἱμάτια ῥῖψαι ⸗ ὄψεως ὀπτασίας, ⸗ τὰ ἄλλα ἅπαντα " ὀπτιμήσαι, καὶν δέκα ὦσι μόναι αἱ τοιαῦτα νοσοῦσαι. νυνὶ δ' ἡ πόλις ἡμῶν τούτων ἐμπέπληται, ⸗ χιλίας ⸗ δὶς τοσαύτας θυρίσιν. αὗται * αἱ δέσμιαι τοιχασίας, αὗται αἱ ἔρημοι, αὗται αἱ χαμαιπετεῖς κέλμιαι. τοῦτο ἐλεημοσύνη, τοῦτο φιλανθρωπία, τοῦτο εἰς δόξαν " ἀναβαίνει Θεοῦ, ⸗ τὴν τοῦ ὁρᾶν, καὶ τὴν τοῦ παχύνειν, καὶ τὴν τοῦ πτωχεύειν ὠφέλειαν κατασκευάζει. καὶ γὰρ τῶν ἰσχυρῶν αἱ ἀθυτέρεραι δικαιότεραι δι' βοηθοῦντο, ⸗ τῶν νέων αἱ γαγγραινῶσαι, καὶ τῶν ὅλως μέτρια κεκληρωμέναι αἱ " μηδὲ τῆς ἀναγκαίας ὠπορούσας τροφῆς, ⸗ τῶν τοῦ πολλοῖς ἐπιτρέπειν αἱ βδελυκταὶ τοῦ πολλοῖς ἀφ' ὧν πάσχειν, ⸗ τῶν ὕβρεως τοιαῦτα ἐπιβουλεύειν αἱ ⸗ τὴν " ἡμερωθῆναι δυνατὸν ἀπογνῶναι, καὶ εὐφημεῖν τοιαῦτα εὔχεσθαι. δύο τοίνυν ὅτι ἀφ' ⓦ Θεοῦ " τοῦτο ποιεῖς, καὶ τούτων ὀπτιμήν. δι' ἣν ταύτας μὴ δι' ὀναρ ἰδεῖν ἐθέλεις, ὑπερσώπους δὲ καὶ πέας τοιαύτης ἀγρίας, καὶ τῆς ἀπελθούσης ταύτης ἀγρίας αἰτίαν μὴ ἑτέραν ἔχειν ἢ τὸν ἀπεκτόνθαι, τοσαλλόμβους δὲ ἑτέρους δοκοῦσαν εἶναι ὑπερσώπους, τὴν τῆς τοιχασίας, καὶ αἰθέριος τοῦ ἀλγεῖν, ἀλλὰ ὃ ἀδίκαστον οὐκ ἀπατήσεις δικαστήριον, δι' ἑτέρου μὴ ταῦτα ποιῶν τοιοῦσι, ἀλλὰν δὲ τροσαλλόμβους. λείπει μὴν γὰρ ἀφ' ⓦ Θεὸν ἅπαντα τοιεῖται· τοιεῖτε δέ, ἃ τῶν ἐχθρῶν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. ὃ γὰρ ποιῶ ὄνομα αὐτοῦ βλασφημεῖν ⸗ ἀφ' ἁλοσάλλεσθαι, τῶν * ἐχθρῶν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. ἐγὼ δὲ καὶ ἑτέρων ὑπερβολὴν ποιοῦμαι. θαῦμα γὰρ ἀληθεύειν ⓦ ταῦτα λέγοντα, ⸗ ὀπτιμίας καθαρεύειν ἅπασης, ⸗ ἐξ ἑτέρου μὲ ὀδύνης, ἀπὸ δὲ εὐλαβείας μόνης ταύτην ἀναδήσασθαι τοῦ τοιχασίαν. οὐδὲ γὰρ ὕτω κολάσεως αὐτοὺς ἀπαλλαγήσεσθαι εὑρήσομεν. εἰ μὲν γὰρ ἦν τροφάσεων ἑτέρων, ἐν αἷς ⸗ τὴν εὐλάβειαν ἐπιδείξασθαι ἔδει, καὶ χρεὼν τὴν σκανδαλιζομένην ψυχὴν τοῦτο ποιῆσαι, μᾶλλον μὲν οὐδὲ ὕτω τοιαγματεύεσθαι ἔδει, ἵνα μείζων ἡ ζημία τὸ κέρδος. ποῦ γὰρ ἴσον, εἰπέ μοι, πρᾶγμα μιᾶς ἢ δυοῖν τροϊσάμενον σωματικὴν ἔσχεν τοιαγμ͞χ, ἅπαντα πλήθη σκανδαλίσαι ⸗ ψυχάς; πλὴν ἀλλ' οὐχ ὕτως ἡ κατηγορία χθεσπή. ὅταν δὲ μυρίας εὕρῃς ὁδοὺς καὶ κατηγορίας ἀπαλλαγησόμενον, καὶ σκανδάλων ἐλευθέρας, καὶ μείζονα ἐχούσας τὴν " εὐπρέπειαν, ἵνα ἔσχεν σαυτῷ πλείστας τοιάγματα εἰκῇ καὶ μάτην, καὶ ὁ κέρδος ⸗ καταρύπτῃς, καὶ ὀπτοφθόγγως οἰκοδομῆς καὶ ἐποικοδόμησις, πρὸς μ͞ ἀσφάλειαν καὶ δόξης πολλῆς; οὐκ οἶδα, ὅλη λαμπρὰ ἀποστίλβειν χρὴ πάντα χοῦν τῷ χριστιανῷ ⓦ βίον, καὶ ὅλη τὴν δόξαν ἵνα τὴν ἑαυτῷ καταιγώσας, πάντα χοῦν λοιπὸν ἄχρηστος ἦς αι, καὶ οὐδὲν μέγα κερδῆναι δυνήσεται, " καὶν μεγάλα τύχοι κατορθῶν; Ἀν γὰρ ὁ ἄλλος μωραίνῃ, φησίν, ἐν τῇ " ἀληθείᾳ λοιπόν; ἄλλος γὰρ ἡμᾶς ⸗ βάλλει καὶ φῶς καὶ ζύμην ὁ Θεός, ὡς ⸗ ἑτέρους δυνάσθαι τῆς ἐξ ἡμῶν μεταλαμβάνειν ὠφελείας. Εἰ γὰρ ἀληθῶς ζῶντες ἀνθρώπους μόλις ἂν ἡμῶν μύνους ὀπτιρέπειν δυνάμεθ' ἄν, εἰ ⸗ καὶ λαθεῖν δύναιμθ' αὐτούς, πῶς οὐ πάντοθεν ἀναιθύνει τῆς ἀπωλείας ἐσόμεθα τῆς ἐκείνων; ὥσπερ γὰρ οὐκ ἂν βίᾳ ἔχοντα διεφθαρμένον σωθῆναί ποτε, ὅταν ὅτε δόξαν ἑαυτῷ ἐπιθέτα ποιήσῃ δυνατὸν ⸗ φυτῶν τοῦ κόλασιν. ἀλλ' Εἰ δεῖ ⸗ θαυμαστὸν εἰπεῖν ἢ, καὶ μεγάλης ἀμύρτης, λεχθὲν δ' ἐργάσηται τοῦτο, ⸗ μηδένα σκανδαλίσῃ, ἐλάττονα δίδωσι δίκην τῶν καταδίκην ἐμοὶ ἡμύρτηκότος, μ͞ πρόφασιν δὲ ⸗ τῶν πολλοὺς σκανδαλίσαι.

Καίτοι μὴ θαυμάσῃς τὸ λεχθέν, μηδὲ ὑπερβολὴν κατηγῆς τοῦ λόγου, τοῦ φοβοῦσι ταύτην οἶσθ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ⸗ ⓦ τόμοι τοῦτον ἐκεῖθεν ἀναγινώσκομεν. ⓦ γὰρ μακάριος Μωϋσῆς, ⸗ πάντων ἀνθρώπων πραότατος τῶν ὄντων τῆς γῆς, ⸗ ὦ Θεῷ φίλτατος, ⸗ φησὶν μείζονα (τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις δι' αἰνιγμάτων διελέχθη· τούτῳ δ' ὡσανεὶ φίλος πρὸς φίλον) τοῦτον τοίνυν, ⓦ τοιοῦτον, ⓦ μυρίας τοῦ ἐρήμου ζηλωτὴν ἀπορρήτου ἐν ἔτεσι τοσούτοις,

ⓦ

Matth. 15.

χ. ὀπτασιάσαι.

χ. διδάσκει

χ. μόνη

χ. ἀνακαλέσαι

χ. παῦσαι

χ. ἀληθείᾳ

χ. κἂν ἐν μικρὰ κατορθῶν φαίνεται.

χ. ἰησοῦ

οὐδὲν ὕστερος δυάζοιτο τῆς πλήθους, ὡς ὃ πλουτῶν ἢ πενιζόλλων τοσαυτάτων πλήθος
χ. τοῖς τότε. ἄλλ. τότε πόθεν δὲ, εἰ ἡ ἑτέρα πρὸς τὸν χαλκᾶν, οἷον δημόσιον χρεῖον, εἶτα καλέσασα ἡμᾶς εἰς
τὰ ζωοθηκάγματα μὴ πίθοι, καὶ μὴ πίσασα ἑτέρους λάβοι, ἡμᾶς ἐσόμεθα ἄρτοι; πόθεν δὲ;
εἰ καπηλείας ἄλλας ἴσας δυελθυθέρους καὶ ἀφορτῆς καταστήσαι, εἶτα μὴ βουλομέ-
5 νων ἡμῶν συμπορεύεσθαι, ἄλλον δυνήσεται ἴσον, ἐγκαλεῖας αὐ ἐπ' ἐμοὶ ἀξίως; οὐδαμῶς· ἀλλὰ
ἴσ. αὐ ἴσ. καὶ ἡμᾶς ἐπαναπαύεσθαι. τοιοῦτον γὰρ ἐστὶν ἡ κατηγορία, ὃ πρὸς τὰ τοιαῦτα συμβάλλε-
σθαι καὶ συμπορεύεσθαι αὐτάς. βούλει μὴ φέρεσθαι, μηδὲ ἄγεσθαι τὰ χρήματα ἐκεί-
νης; πρόμησον αὐτῇ καταδῆσαι αὐτά, εἶτα μηδὲ ἁμάρτοις δίκης πρὸς φυλακίου, ἢ ἀ-
νάλωτα μένει ἅπαντα. Εἰ δὲ βούλοιτο πράγματα ἔχειν, τίνος ἕνεκεν παίζει σὺ οὐ
10 παιδίοις; ὃ γὰρ πλήθους ἐστὶ τοιαῦτα παίζειν, παίζειν ὅτι παιδία, οὐχὶ πέρφυκε, ἀλλὰ
θανάτου ἔχουσι. ὅταν γὰρ ἐμβάθυνον ἑαυτὸν καταστήσασα τῷ τοιούτῳ παλαισμά-
τιον, μείζονα πάντα πράγματα τῆς ἰδιώτης ὑποστάσεως, μείζων ἡ κόλασις, χαλεπώτερα τὰ
τιμωρία. Οὐκ ἤκουσας οἷς αὐτῇ νόμοις ἔφησεν ὁ Παῦλος, μᾶλλον δὲ ὁ Χριστὸς εἰπὼν δι' ἐ-
κείνου· Ὅπου μερίσεις αἱ γυνὴ καὶ ἡ πλήθος, καὶ ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα ᾖ ἁ- a Κορ. ζ. λγ.
15 γία καὶ σώματι καὶ πνεύματι; ἀλλ' ὑμεῖς οὐκ ἐᾶτε, πρὸς ἃς ὑπερθυμίας αὐτὴν πάσας δυ-
δραπόδων ἐργυρωνήτων θυκολώτερον ὑποκύπτουσι. καί, φησι. τί δῶ αὐ ἑκάστῃ πενίᾳ
παλαιᾷ; πρὸς μὲν γὰρ τὴν δύπορον τοῦτο καλῶς εἴρηται σοί· ἐπὶ δὲ τῇ ὑγιείᾳ καὶ ἀμελείᾳ
πολλῇ χειμῶνας ποῖον ἔγκλημα δώρου; εἶτα μὲν δῶν μὴ καταβάλλεται, μηδὲ ὠθεῖται πρὸς
τὰ τῆς ἀπωλείας τὰ βαράθρα, καὶ ἀγαπᾶτε ἐμέ. ἐγὼ γὰρ εἰ τῷ χειμάσαντι πενήτων προ-
20 σταθεὶς πειθόμενος τοῦτο ποιῶ, ἔχω ἀδελφοὺς μυρίους· ἐκεῖ τοίνυν καλῶ τοῦτον ἐργα-
σίαν ὑπόδυσιν, εἶτα μηδὲν ὑφορμεῖ τὴν σκανδαλίσαι δυναμένην. ὑφορᾶται
ὡς ὁ τοῦτο γε πάσης ἐμοὶ ὠμότητος καὶ ἀπάνθρωπίας χείρων καὶ ἐλεημοσύνη. τί γὰρ ὄφελος, ὅταν μὲν σῶμα ἀφελήσῃς, τὴν δὲ ψυχὴν καταδύσῃς; ὅταν ἰμάτιον δῷς, τὴν δὲ στολὴν τῆς γυμνό-
τητος αἰσχροτέραν καταστήσῃς; ὅταν χρήσιμος ᾖς τοῖς σωματικοῖς γινώμενος, πολὺ λυμαίνῃ τὰ
25 πνευματικά; ὅταν ἐξυμωσείσῃς αὐτὴν τὰ ὑπὲρ τῆς γῆς, σκανδάλῃς τὸν οὐρανόν; ποία δὲ
χ ἐξυμωσείσῃς αὐτὴν τὰ ὑπὲρ τῆς γῆς, καὶ σκανδάλῃς αὐτὸν τὸν οὐρανόν; χ. αὐτὴν
ἐλεημοσύνη, ὅταν ἡ τοῦ Θεοῦ ὑβρίζηται δόξα; ὅταν ἄσεμνος ἡ καὶ αἰσχύνη καὶ σκώμματα καὶ
λοιδορίαν καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, καὶ ἑτέρων πολλῶν τὰ δι' ἐκείνης σκανδαλιζομένων; οὐκ
ἀπὸ ἐλέους, ἀλλ' ἀπὸ ἀφορήτου τοῦτο τὰ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπώλειας. Εἰ γὰρ ὄντως ἔλεος καὶ φιλαν-
θρωπίας ἐλάμβανε, τοὺς οἴκοι ἄνδρας τοῦτο ἐπιδείκνυσθαι ἐχρῆν.

30 Ἀλλ' αἱ γυναῖκες πλείονος δέονται προστασίας, φησίν, ἢ οἱ ἄνδρες πολλὰς ἔχουσιν ἀπὸ
τῆς φύσεως ἀφορμάς. καίτοι καὶ οἱ ἄνδρες εἰσὶ πολλοὶ γυναικῶν ἀσθενέστεροι ἁμαρτά-
νοντες καὶ ἁμαρτήσεως μακρῷ, καὶ δι' ἀργυρίαν, καὶ ἁμαρτάνουσι σώματος, καὶ ἁμαρτίας χαλε-
πάς, καὶ δι' ἑτέρας ἴσας τοιαύτας προφάσεις. πλὴν ἀλλ' ὅμως μάλιστα τὸν τῶν γυναικῶν
κήδεσθε ὄχλον, ἅτε ἀσθενέστερον ὄντος, καὶ σφόδρα ἐλεήμονες καὶ συμπαθεῖς ἐστε πρὸς ἐκείνας,
35 οὐκοῦν καὶ τοῦτο ταύτης ἀπορήσομεν τῆς προφάσεως, ἀλλὰ διέξοδον ὑποθήσεις ὑμῖν, αἳ
καὶ κατηγορίας εἰσὶν ἀπηλλαγμέναι πάσης, καὶ πλείονα πρέξουσιν ὑμῖν μισθόν. Εἰσὶ
γὰρ γυναῖκες, αἱ μὲν ὑπὸ γήρως παραλελυμέναι, αἱ δὲ ταῖς χερσὶν ἐκκεκομμέναι, αἱ δὲ
τοὺς ὀφθαλμοὺς πεπηρωμέναι, αἱ δὲ ἄλλα παθήματα ποικίλα καὶ πολυτρόπα πεπονθυῖαι, καὶ τῶν
παθῶν χαλεπώτερα πάντα. ἔτι γὰρ πενία καὶ ὃ μηδὲν ὅλως ἔχειν ὑπερβάλλει τὸ σώ-
40 ματος αὐταῖς τὰ ἰσχύματα, αὐτὴ τε πάλιν ἡ πενία ὑπὸ τούτων χαλεπωτέρα καὶ ἀφο-
ρητοτέρα. ὑπὲρ τούτων ἐξελθὼν ἥκεις, καὶ ταύτας ζωοτάραξας. μᾶλλον δὲ οὐδὲ πόθεν σοι
ἦν πρὸς τοῦτον συλλογίσῃ ὅτι προκειμένου πᾶσιν ἑτοίμου τοῖς βουλομένοις φέρειν χεῖρα. καὶ
χρήματα σχῇς, εἰς ταύτας δαπάνησον καὶ ἰσχυρὰς ἧς, οὐδεὶς σοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος ὑπη-
ρεσίαν εἰσήνεγκε. πολλὰ δὲ ὁπόσα πράγματα ὕλη καὶ σωματικῆς διοικήσεως ὑποτρε-

πορεβεβλημένου ἢ καταῤῥάσσοντος αὐτὴν ὀν ἀσφαλείᾳ πολλῇ καὶ λιμένι. ποίᾳ ἀσφαλείᾳ; ποίῳ λιμένι; (ν) ὃ γὰρ πορεύεται οὐκ εἴργονται ὁρῶ τὰ κύματα, ἀλλ' ἐπεγείρονται· καὶ (ν) λιμένα οὐκ ἀνασείλονται (ν) χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ ταῖς οὐσαις πίπτοντα τειχυμίας. Εἶτα οὐκ αἰσχύνεσθε, οὐκ ἐγκαλύπτεσθε τοιαῦτα ἀπολογούμενοι; Εἰ γὰρ μηδεμίᾳ σκ ταύτης τῆς ἀφορμῆς ἐπίλοιπο" κατηγορία, μηδὲ βλάπτοι, μηδὲ σκανδαλοι, ἀλλὰ μετ' εὐφημίας ἦγεν αὐτὸ τοῦτο ποιοῦν, πόσοι οὐκ ἂν ἦτε ἐλεεινότεροι (ν) πλοῦτον αὐτῆς αὐξοντες, καὶ πορὸς φιλοχρηματίαν γυμνάζοντες, καὶ εἰς πορόγματα ἐμβάλλοντες, καὶ πορὸς κοσμικὰς παιδοτριβοῦντες φροντίδας, οἰκονόμων τάξιν καὶ ὀπτικῶν καὶ ἀγορᾶων πιῶν αὐτὸ μαθητεύοντες; σφόδρα γε. οὐ γὰρ δυνήσεσθε πρὸς ἀκτημοσύνης ἀγαλλομένην, καὶ πεῖσαι τῶν ὄντων καταφρονῆν (ν) πλοῦτα ποιοῦντες, ὅπως μὴ καὶ αὐξοιτο τὰ ὄντα, καὶ πόροι πόροις ὀπτιγίνοιτο, κἀπηλοί τινες καὶ παλιγκάπηλοι δι' ἐκείνας γενέσθαι, ἄχρηστοί γε. οὐ γὰρ καὶ γλυκεῖαν ὑμῶν αἱ ἐλπίδες, οἱ τ' ἀπορητὴν ἐλθοῦσι βασάζειν, καὶ ἕπεσθαι τῷ Χριστῷ, ῥίψαντες (ν) ἀπορητὴν, καθάπερ γράφεται μεγάλοι τὴν ἀσπίδα, ἠλεκάτην ἀφεικέναι καὶ κλαδίσκον, δι' ἑτέρας αἰχρότερας" μεθόδου τὴν εἰς (ν) πλοῦτα βίον ἀνοίξαντες χ. εἰσόδου θύρας. οὐ γὰρ οὕτως αἰσχρὸν τὸν γεγαμηκότα ταῦτα οἰκονομῆν, ὡς τὸν πορόσπουον μὴ ὑμᾶς ἀποπεπηδηκέναι μὲ τῶν πλοῦτων, δι' ἑτέρου ἢ πορόσκοπου πάλιν αὐτὰ κατασυλωμένους. Ἀφ' τοῦ λαμπρὸν καὶ πορφύρεον καὶ χλαῖναν καὶ γυναικοθήλυν πόμα χρυσοδόξου λαμβάνομεν, ὅπ χαμαὶ τὴν θύραν πᾶσαν ῥίψαντες τὴν αἴσθησιν δοθῆσαι ἡμῖν, ἀντικατηγαπόμεθα τὴν ἀπὸ τῆς γῆς δουλοπρέπειαν τε καὶ αὐτέλειαν. καὶ χρείας μὲ ἀναγκαίας χρήματα οὐκ εἶχον (ν) ἁγιάροι τότε ἄνδρες ἐκεῖνοι, καὶ ταῦτα τοσαύτης βλασφημίας γεγονυίας ἀφ' ὃ μηδεὶς (ν) οἰκονομοῦντα, ἀνὰ ἕκαστον τῆς αὐτῶν φιλοσοφίας (ν) τοῦτο νομίσαντες ἑτέροις ἐπέτρεψαν· ἡμεῖς ἢ οὐκ αἰδούμεθα πλοῦτον ἀλλότριον αὐξοντες ὑπὲ λύμῃ τῶν κεκτημένων, τῶν θυούσῃ τῶν τοιαῦτα ἐργαλείων οὐδὲν ἄμεινον ἀφελίμενοι, (ν) καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὃ αἷμα καὶ τὰς ψυχὰς ὑπὲ τῶν χηρῶν πορσπατόμενοι φέρειν δίκη μεγάλων ὄφλων. τί οὖν; ἁρπαζόμενα πόντα τὰ τῆς πτήνου χρὴ πορεῖδῆ, ἀγήματά τε καὶ πορφυρίδια ἐπὸ συγγενῶν, ἐπὸ οἰκετῶν ἀλλοτρίων, ἢ καὶ "οἰκείων; καλὸν γε (οὐ γὰρ;) ἀποδώσομεν τῇ πτήνῃ τὴν ἁμοιβὴν, αἰθ' ὧν οὐκ ἔγημεν, οὐδὲ τ' πτήνα κόσμον ἠγάπησεν, ἀλλ' ἀντὶ πάντων εἵλετο (ν) Χριστόν, ἀφέντες αὐτὴν πορκρύψ τοῖς βουλομένοις τῶν ὄντων ἀποστερῆν; Ὃ πόσῳ βέλτιον ἦν ὁμιλῆσαι γάμῳ, καὶ τῷ σωφρονοῦντι πορὸς τὴν τῶν πορσμάτων τούτων οἰκονομίαν χορηγῆσαι, ἢ μύουσαν ἄγαμον πατῆσαι μὴν ἅπαξ πορὸς τὸν Θεὸν ζωθήκης, ὑορίσαι ἢ εἰς πορόγμα ὕστερον σεμνὸν Ὃ φειδῶς, καὶ θλῖψαι ἢ ἐπέρους πορὸς τὰ ναυάγια τῶν οἰκείων κακῶν; πῶς ἢ αὐτὴν μὴν πάντων ἐλέσθαι λέγῃς τὸν Χριστὸν, τὸ Χριστοῦ βο- Matth. 5. 48.
ῶντος ἢ λέγοντος, Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν ἢ μαμωνᾷ; πῶς ἢ τὸν κόσμον μισῆσαι καὶ τὰ πτήνα, πορὸς γε τὸν κόσμου πείθων ἐπολοπᾶσθαι ὑπερυμίας; πῶν δὲ ποτε τῶν αἰδρα ἐχόντων δυνήσῃ πορσπόσας χρημάτων παιδεῦσαι, τῇ πτήνῃ συγκαταβυάζων τὸν πλοῦτον; αὐτὴν ἢ ταύτην πότε ἀφήσεις θύρᾳ ὀστέρᾳ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἢ ἀπειλοῦντι, πόντα τὸν βίον Ὃ τὴν πορσπολὺ εἰς τὰ ἐκείνης μὴν ἡσυχον πορόγματα; πότε δὲ δυνήσῃ ἢ πτήνης φιλοσοφῆσαι, σὺ τὸν μὴν ὁρῶσα δηνὸν ἡγούμενον ἐπὶ, Εἰ τὰ ἐκείνης ἀγαπᾶσθε χρήματα; πῶς δ' ἀνέξεται ζημίας ὑπορᾶν, πάντα σε ἢ ποιοῦντα καὶ πάσχοντα βλέπουσα, ὥστε χ. ἔστε ἐπιπίπτειν αὐτῇ τὸν πτήνα πλοῦτον; οὐχ ὕστως ὑμᾶς ἀπολλάξαι βούλεται πορσπορσμάτων ὁ Θεὸς· ἀλλ' ὃ ὦ τῶν ὄντων καταφρονεῖν, "τῷ πάντων ἀπηρτίσθαι τῶν βιωτικῶν. ἀλλ' οὐκ ἐᾶ τὴν ὑμῶν, οὐδὲ συγχωρῆ τῷ Θεοῦ τὸν νόμον ἰσχύειν. τί οὖν, ἀν' τῆς ἑτέρων" δέησαι πορσασίας, φησί, ἢ πολλὰ μὴν ἀξία ὑπομένη; νεῖ γὰρ οὐκ ἀμὴν ἀξία ταῦτα τῆς πτήνου; οὐδὲν

χ. καπηλεῖα

χ. ἰδίων

χ. τῷ πάντα ἀπηρτίσθαι τὰ βιωτικά.

χ. λαβεῖν

κ: λίχνοι

καμοῦ πρὸς τοῦτο ὁ ζῆπαιον, οὕτως "ἔλεγε· Ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Ταῦτα δὲ ἔλεγε, δηλῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας λύπην, καὶ ὅτι διὰ παντὸς πόλεμον, καὶ ὅτι ἀγωνίου αὐτοῦ βίου. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς τὸ παράπαν δηλῶν τὴν δυσκολίαν, οὐδὲ ἐμβλέπειν ἁπλῶς ἐφίησι τοῖς τὴν γυναικῶν ὄψιν, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν μιχθῶν κολάσει τοῦτο ὁρῶντας κολάζειν ἐπείλησε. καὶ τῷ Πέτρῳ εἰπὼν, ὅτι οὐ συμφέρει γαμῆσαι, οὐκ ἐνομοθέτησε μὴ γαμεῖν, ἀλλὰ τὸ δηλῶν τὸ πρᾶγμα τὸν ὄγκον, ἔλεγε· Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω. ἀκούομεν καὶ ἐπὶ τῆς γενεᾶς τῆς ἡμετέρας, ὅτι πολλοὶ καὶ σιδήρῳ ἄπτουσι τὸ σῶμα καὶ διαπαντὸς, καὶ σάκκῳ περιβαλόντες, καὶ ὡς καὶ ὁρῶ αἱ ἁδραμόντες κορυφαὶ, καὶ ἡσυχίαν συζῶντες διὰ νεκρώσεως καὶ πανυχίδος καὶ ἀγρυπνίας, καὶ πᾶσι ἐπιδεικνύμενοι σκληραγωγίαν, καὶ γυναῖκα ἀπάσας ἀπαγορεύσαντες ἐπιβαίνειν τοῦ δεμνατίου καὶ τῆς καλύβης τῆς ἑαυτῶν, καὶ τῷ ζήσῳ τούτῳ παιδαγωγοῦντες ἑαυτούς, μόλις περιγίνονται τῆς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μανίας· σὺ δὲ λέγεις, ὅτι καὶ σωφρονοῦντα ἵδρις πρᾶγμα, καὶ περισκιδνάμενον, καὶ τρυφῶντα, καὶ τὴν ψυχὴν περιείμενον μᾶλλον, ἢ τὴν σύνοικον, καὶ πάντα καὶ παθεῖν καὶ ποιῆσαι ἀρτάμενον, ἢ χαλιναγωγῆσαι τῆς ποθουμένης, μηδὲ ἐπιθυμίας εἶναι τοιαύτης τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ βλασφημίας; ἀλλ' οὐ περὶ τῶν σωμάτων ἐγκειμένων, ὦ θαυμάσιε, ἀγνοῦντα περὶ τῶν λίθων σωφρονοῦντων οὕτω διακεῖσθαι χρή. καίτοι πολλοὶ (καὶ σὺ μὴν ἴσως ἀπιστεῖς διὰ τὸ πολλὴν σωφροσύνην) ἐγὼ δὲ ἤκουσα διηγουμένων τινῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀγάλματα καὶ λίθινα ἔπαθόν τι. Εἰ δὲ ἔνθα σκληρότης καὶ ἀνυπερβλησία, ἡ διάπλασις μόνη τοσοῦτον ἰσχύσει· ὅταν μὴ τῆς διαπλάσεως καὶ σῶμα ἀπαθὲς ἀναισθησίαν ἢ, τίνα οὐκ ἐρεθίζεται μανίαν; πῶς δὲ οὐ δόξομεν εἰκότα λέγειν μᾶλλον ἢ κατηγοροῦντες, ἢ ὑμᾶς ἀπολογούμενοι; τί γὰρ εἰκός, εἰπέ μοι, ἐπιθυμεῖν ἀνδρὰ γυναικός, ἢ μὴ ἐπιθυμεῖν; πάντως οὖν εἰποῦμεν ἐπιθυμεῖν. πάλιν τοίνυν ὑπὲρ τῶν ἔξω τοιαύτην ἀλόγων οὐκ ἀνεχόμενον ἀκοῦσαι, ἵνα μὴ εἰσωθοῦσα ἑαυτὸν εἰς οὐδενὶ μὲν καταθύμιον, μείζοις δὲ καὶ βλάβας οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων, τί εἰκὸς, ἐξ ἀγάλματος ὑπὲρ τοιαύτης ἀκοῦσαι, ἢ ἐκ ποιητοῦ; τάχα δὲ ἐκ ποιητοῦ ἄπιστον μᾶλλον. πλὴν ἀλλὰ μηδὲν τούτων ἀκριβολογώμεθα· ἀλλὰ κἂν θάτερον τοῦ λόγου σκανδαλίζωμεν, μήτε δικαίως, ἀλλ' εἰκῇ καὶ μάτην. τίνος ἕνεκεν σωφρονοῦς, εἰπέ μοι, τὴν πρόνοιαν δι' ὑδρὸς καὶ συνοίκησιν αὐτὴν νενομοθέτηκεν, ἢ δι' ἔρωτα καὶ πάθος; ἐπεὶ τοῦτο γε τοῦτον, καὶ δυήρηται ἡ τοῦ πράγματος χρεία. Οἷς γὰρ αὐ ἔλαττον ἀνὴρ ὤν, ταύτης χωρεῖς τῆς ἀνάγκης, γυναικείας ἀνέχεσθαι τροφῆς καὶ ὕδρεως καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοῦ βίου ἐλαττωμάτων ἐκείνου; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς δεξάμενος τὴν γυναῖκα ταύτην καθώπλισε τῇ ἰσχύϊ, εἰδὼς ὅτι σφόδρα βύκαπαφεύκτως ἔσται, μὴ ταύτην ἐπιζημίαν τὴν ἀρχὴν, καὶ ὅτι οὐδεὶς δύ' ἕλαττον αὐτὴν συνοικήσει, καθαρεύων ἐπιθυμίας. Εἰ γὰρ ἡ τοσαύτης ἐπικειμένης ἀνάγκης καὶ πολλῆς ἐπιούσης χρείας (καὶ γὰρ καὶ παιδοποιοῦσι καὶ οἰκουροῦσι καὶ ἕτερα διαφυγοῦσι πολλὰ πλείονα τούτων) Εἰ δὲ τοιαῦτα νεῦρα καὶ τοσαῦτα λειτουργοῦσα τοῖς ἀνδράσι, βύκαπαφεύκτοι πολλάκις ἐγίνοντο, καὶ τῆς οἰκίας ἐξεβλήθησαν, πῶς ἂν ἐπιθυμίας χωρεῖς ἦσαν ὑμῖν πρόφαναι, καὶ ταῦτα τοσούτοις ὑμᾶς ἀνάγκαις περιβάλλουσα; ἢ λέγετε τοίνυν τὴν αἰτίαν τῆς συνοικήσεως, ἢ συνοικίαν ἀναιρεῖσθαι ἑτέραν ἀνάγκην, ἀλλ' ἢ ποιητὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονὴν ἐποιεῖσθαι.

Τί οὖν; ἂν δυνηθῶμεν, φησὶν, αἰτίαν εὔλογον καὶ δικαίαν εἰπεῖν, ἔσῃ μάτην ταῦτα πρὸς ἡμᾶς εἰρηκώς. μάλιστα μὲν οὐδεμίαν ἐρεῖς τοιαύτην· πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐθελήσω μαθεῖν, εἴ τινα σκιὰν ἔχει βούλησιν τοιαύτης εἰπεῖν. ἀπεκρίθη τοίνυν, φησὶ, ὅτι ἡ πρόνοια, οὐκ ἄνδρα ἔχουσα, ἡ κηδεμονοῦσα, πολλάκις δὲ οὐδὲ πατέρα, οὐκ ἀδελφόν· καὶ δεῖται τοῦ χέρα ὀρέξοντος, καὶ τὴν ἐρημίαν περιφραγμὸν ἡσυχίου, καὶ πανταχοῦ

ζωῆς καιρὸς, μηδὲ σὺ ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.

Καὶ πάλιν σκόπει μοι τὸν σοφίας τὸν διδασκάλου. ⓦ μὲν γὰρ ἀσθενοῦντα ἀφεὶς, ⓦ ἰσχυρὸν διορθοῦσθαι προσέταττε. οὗτος γὰρ ἄμεινον τὸν ἀσθενῆ σκῆπτον, ὁ κύριος ὢν διορθώσασθαι τὸν ἁμαρτίαν, ἢ μὴ τοῦτο ποιῶν. καὶ πῶς λέγω περὶ τῶν ἀσθενῶν ἀδελφῶν; καὶ γὰρ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι κεκλεῖσθαι τούτων πρέπει τὸν προφήτην. Ἀπροσκόπους γάρ, φησι, γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. ὥστε ἐσφ μὲν ἰσχυρότερον εἶ λέγῃς σαυτὸν, καὶ μηδὲν ἀπὸ τῆς ὁμοσκηνίας βλάπτεσθαι τούτῳ, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπεύθυνον σαυτὸν κελεύεις τοῦ διδασκάλου ⓦ διδομένου. ἐσφ γὰρ μᾶλλον ἰσχυρότερος, τοσούτῳ δικαιότερος μὲν ἐστὶν ⓦ ἀσθενέστερον διδασκάλου. μὲν οὖν ἀσθενὴς ἦς, ἀφὲς σαυτὸν ἀπόπηδι· ἐπὶ δὲ ἰσχυρότερος, δίδου τὸν ἀσθενοῦντα. οὐ γὰρ ἑαυτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἰσχυρὸν εἶ χρὴ τὸν ἰσχύοντα. Εἰ δὲ λέγων ἰσχύειν, τὸν ἀσθενῆ τὸν σκέπου προέρας, διπλοῦν δώσεις δίκην, ὅτι τε οὐκ ἐφείσω, καὶ ὅτι πολλῷ ἔχων τὸ φείσασθαι δυνάμενος. ὑπεύθυνος γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τῆς τοῦ πλησίον σωτηρίας ἐστί. διὸ τοῦτο οὐχὶ τὰ ἑαυτῶν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὰ τοῦ πλησίον σκοπεῖσθαι χρή. πῶς γὰρ ἀγαπήσαμεν. ὁ δὲ ἀγαπήσας ἡμᾶς, τοῦτο προστάξει ὅτι τῇ κοινῇ πάντων ἡμῶν λυσιτελείᾳ. οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον συμβαίνει τὸ κέρδος, ὅτι τὴν οἰκείαν σώζομεν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ἑαυτοὺς τὸ ἀσφαλείᾳ καθιστῶμεν πλείονι. καὶ γὰρ μυρίαις φιλοσοφῆς, δι' αὐτῶν ἐλέγχει τῶν πραγμάτων, οὐ τὸν τυχόντα διχόμηνος βλέπειν ἀπὸ τῆς συνοικήσεως ταύτης. ὅταν γὰρ ἴδω σε δυσαποστάτως ἐχόντα, καὶ μυρίων βλασφημιῶν καταφρονοῦντα, καὶ πολλῶν ἐγκλημάτων οὐδὲ ὑπτιοφόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν δόξαν ἑαυτῷ κατὰ πάντων ὄντα, καὶ ταῖς χερσὶ τῆς ἐκκλησίας περιβόλων κατηγείμενον πολλῶν, καὶ τοῖς ἀπίστων δυσὶ γένεσι σώμασι, καὶ πόλεως πατρὸς ἀπελαύνοντα δόξης· καὶ τοσαῦτα μὲν ἀπὸ τῆς συνοικεῖν κακὰ, ἀγαθὸν δὲ μηδὲν ὑμῖν ἐγκαλούμενον· ἀπὸ δὲ τῆς χωρισμοῦ τούτων μὲν ἀπαλλάττων τὸν διαίρεσιν τῶν κακῶν, πολλῶν δὲ ἑτέρων κτῆσιν ἀγαθῶν, εἶτα οὐκ αἰσχύνομαι ἀπαντῆσαι, πῶς δυνήσομαι πεῖσαι σὲ ἐγκαλοῦντα, ὅλη πάσης ἀπαλλαγῆναι συμφορᾶς, καὶ ὑπερβολῆς εἰς πατρὸς καθαρός; μᾶλλον δὲ οὐδὲν ἴσως τούτων φιλοτεχνῶ. ἀλλ' ἔγωγε σὲ εἰ καὶ συνοικοῦντα καθαρόν. κἂν πυγὴ ὁ μακάριος Ἰὼβ οὐκ ἀπάλμησε τοσαύτην ἑαυτῷ μαρτυρήσας δικαιοσύνην καὶ φιλοσοφίαν· ἀλλ' ὁ πᾶσαν ἐπελθὼν ἀρετὴν, καὶ πάντων ὑπερφρονήσας τῶν τοῦ ἁμαρτόλου δικτύων, καὶ πρὸς τὸ μέσον τοσαύτην ὑπερξαλμένος καρτερίαν, καὶ πάντα σίδηρον καὶ ἀδάμαντα τὴν τῆς ψυχῆς προελθὼν ἐγκρατείαν, καὶ κατακόψας τοῦ διαβόλου τὸν ἰσχὺν, οὕτως ἐδιδοίκει τὸν τοιοῦτον πάλαι, καὶ οὐκ ἐνόμιζεν ἀδύνατον εἶ συνοικοῦντα πρὸς γυναῖκα μόνην καθαρὸν, ὡς μὴ μόνον τῆς συνοικήσεως ταύτης πόρρω κεκμακέναι ἑαυτὸν καθεῖρξαι, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως τῆς ἁπλῶς καὶ ἀπὸ σωτηρίας ἀνοσιώτερον, καὶ νόμον ἔθηκε τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς αὐτοῦ μηδὲ ἁπλῶς εἰς πρόσωπον ἰδεῖν. ἦλθε γὰρ, ἦλθε σαφῶς, ὅτι οὐ μόνον τὸν συνοικοῦντα, ἀλλὰ καὶ τὸν βλέποντα προσέργως εἰς ὄψιν πρόσκομμα δύσκολον. εἶτα ἀδύνατον τὸν σκῆπτον ἀφεῖναι λαβεῖν. εἰ δὲ μικρός σοι δοκεῖ μέλλειν ὁ Ἰὼβ, καὶ δοκῶ σοὶ τῆς κατορθώσεως ἴσως ἄξιον τὸν ἐκείνου, πολλῷ ἀλλ' εἰ ἐλαττοῖ σε νομίζειν τῆς μεγαλοψυχίας εἶ δὲ τὸ πρόσωπον, σκόπησον τὸν μεγαλοφωνότατον κήρυκα τῆς ἀληθείας Παῦλον· ὃς ἅπασαν προσέβαλε τὸν εἰκουμένην, καὶ δυνηθεὶς εἰπεῖν ἐκεῖνα τὰ πολλῆς γέμοντα φιλοσοφίας ῥήματα, Οτι οὐκ ἔτι αὐτὸς ἐγὼ ζῶ, ἀλλ' ἔ Χριστὸς ἐν αὐτῷ, καὶ, Οτι ἐσταύρωται τῷ κόσμῳ, κἀγὼ ὁ κόσμος αὐτῷ, καὶ, Οὓς καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, μὰ τὸν τοσαύτην τὸν πεποίθησιν χαρὰν, καὶ τὸν τοσαύτην τὸν ἄθλων ὑπερβολὴν, μὰ τοὺς ἀφάτους κινδύνους, μὰ τὸν ἀκριβεστάτην φιλοσοφίαν ἣν καὶ ἐπαγγελλόμεθα ὑμῖν καὶ ἐπιδεικνύμεθα ὅτι, ἕως δὲ ἐμπνέω μόνον, καὶ τὸν σάρκα ὤμην περικεῖσθαι ταύτην, παλαισμάτων ἡμῖν χρεία καὶ πόνων, καὶ οὐκ ἔστι ἀπροσκόπως κατορθῶσαι σωφροσύνην ποτὲ, ἀλλὰ πολλῶν ἱδρώτων ἡμῖν δεῖ καὶ

χαμαὶ

α. Κορ. ι. λζ.

γ. διορθοῦν

χ. Θεοῦ

χ. τῆς συναναστροφῆς

χ. μείζονα

γ. ὑφαιρουμένοις

χ. ἡμερότητα,

Γαλ. ς. κδ. Γαλ. ς. ιδ. α. Κορ. ιε. λα.

χ. σοφίας

τῷ προσώπου. ὅτε μὲν γὰρ περὶ τῆς τῶν εἰδωλοθύτων διελέγετο φύσεως, ἐξ ἐδείκνυ καθαρὰν αὐτὴν οὖσαν, καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπήλλαττε προσηγορίας, εἰστηλγότος τὸ Πνεῦμα καὶ εἰπόντος, ὅτι ἐσκωδαλίσθησαν, ἄφες αὐτούς, φησι. καὶ οὐ μόνον κατέφησιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κατηγόρησιν εἰπών, Πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται. Ματθ. ιε. ιγ.
οὕτω καὶ νόμοι κύριοι περὶ τῶν βρωμάτων. ὅπερ ἦν καὶ τὸ διάγραμμα ἀπαιτοῦντες τὸν Πέτρον προσελθόντες ἔλεγον· Ὁ διδάσκαλός σου οὐ τελεῖ τὸ διάγραμμον, οὐκ ἔπ Ματθ ιζ. κδ.
τὸ αὐτὸ πεποίηκε, ὅπερ ἐπ' ἐκείνων, ἀλλὰ φεύγει τὸ σκανδαλον, καὶ φησι· Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν ἀναβάντα ἰχθὺν ἆρον, καὶ εὑρήσεις στατῆρα· τοῦτον λαβών, δὸς αὐτοῖς ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὁρᾷς πῶς φοβούμενος, καὶ μὴ φεύγει ζητεῖ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ οὐκ ἐᾷ καταπεφρονηκέναι σκανδαλον τοῦ μονογενοῦς τὴν δόξαν. πῶς γάρ, ὅπου γε ἐπιτίθησιν αὐτὴν συσκιάζειν, καὶ σκέλυσι πολλοῖς μὴ λέγει, ὅτι αὐτὸς εἶπε Χριστός; ἀφ' ὧν μὲν τὸ καταλῦσαι τὴν δραγμὴν οὐδὲν ἦν βλαβερός, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ καταλῦσαι μεγάλα ἐπήλπιζε κακά. ὡς γὰρ τὸ ἔαρ ποιεῖ, καὶ αἱ παίγνια. καὶ τῆς πόλεως ἅπασης ἐχθροὶ, καὶ εἰς σὲ ἕκαστος ἐμβάλλοντα κινδύνους, ὅταν μὴ ἀπισχράφησαι. ἀφ' ὧν δὲ τοῦτο καὶ βουλόμενος αὐτὸν ἀρπάσαι τι αὐτοῦ, καὶ βασιλέα ποιῆσαι· ἀπέφυγε πορρωτάτω, οὐκ πολλοῦ τοῦ σκανδάλου ζημιοῦντος τὴν ψυχήν. ἐκεῖ δὲ ἀναγκαῖον ἦν καταφρονεῖσθαι ἐμοῦ. ἀφ' ὧν χρησίμως τι καὶ ὑγιαίνως ἐποίησε καταφρονῆσαι μείζονι καταφρονήσεως τοῦ σκανδάλου. καὶ γὰρ ὑγιαίνοντα ἐμοῦ λοιπὸν οὐκ μέλλοντας ἐπὶ τὴν ἀκροτάτην διαβαίνειν φιλοσοφίαν μὴ κωλύειν ἀφ' ὧν εἰς τοὺς Ἰουδαίους φοβεῖ, ἀλλ' ἀφίσιν λοιπὸν, τὸ κατὰ καλοῦντος ὅτι τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, καὶ μὴ κατέχειν ἐν τῇ σωματικῇ προσηγορίᾳ, ἀλλὰ συγχωρεῖν τῆς καθαρότητος ἀπαλλάττεσθαι ἐκείνης. οὕτω δὲ Παῦλος καὶ καταφρονῆσαι τῶν σκανδαλιζομένων, καὶ οὐ καταφρονῆσαι, ἀκηλεθῶν τῷ διδασκάλῳ, καὶ φησι· Πάντα πᾶσιν ἤρεσκον, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. Εἰ δὲ Παῦλος τὸ οἰκεῖον προῆκε συμφέρον, ἵνα τὸ τῶν ἄλλων ὠφελήσῃ, πόσης οὐκ ἂν εἴημεν ἄξιοι κολάσεως, μηδὲ οἰκείας ἀπολιπεῖν βλάβης· ἀνεχόμεθα γοῦν τὸ ἑτέρων συμφέρον ὠφελῆσαι, ἀλλ' ἡδέως μὲν ἑαυτῶν τὰ ἑτέρους προσαπολλύντας, πῶς δὲ τὰ ἑτέρους τὰ ἑαυτῶν δικαιοῦσαι; δίκην δὲ τοῦτο, ὅταν μὲν ἴδῃ πολὺ τὸ κέρδος καὶ τῆς τοῦ σκανδάλου βλάβης μεῖζον, καταφρονεῖ τῶν σκανδαλιζομένων· ὅταν δὲ τὸ κέρδος ᾖ μηδὲν, τοῦτο δὲ μόνον τὸ σκανδαλίζεσθαι ἐκείνους, πάντα καὶ ποιεῖ τὰ παρ' ἐμοῦ αἰρεῖται, ὥστε μὴ τοῦτο γενέσθαι. καὶ οὐ φιλοσοφεῖ τοιαῦτα, οἷα ὑμεῖς, οὐδὲ λέγει, δίκη τί γὰρ εἰσὶν ἀθυμίας; δίκη τί γὰρ ἀλόγως ταῦτα πάσχουσιν; ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον τοῦτο μάλιστα αὐτῶν φείδεται, ὅτι ἀλόγως τοῦτο πάσχουσιν, ὅτι ἀθυμίας εἰσίν. Εἰπὲ γάρ μοι, ποίαν ἔχει συγγνώμην εὔλογον εἰπεῖν ὁ σκανδαλιζόμενος ὅτι τῶν εἰδώλων κρέας, καὶ οἶνον πίνομεν; τοῦτον γὰρ ὁ Θεὸς τὸν νόμον ἀνῆκεν ἐξενέγκατο. ἀκήκοεν ὑμῶν καὶ ὅτι τούτοις σκανδαλίζεται περὶ καὶ τούτων ὁ Παῦλος ἀπέχεται). Οὐ γὰρ μὴ φάγω κρέας, φησὶν, οὐδὲ πίω οἶνον, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. καὶ οὐκ εἶπε ταῦτα, ἅπερ ὑμεῖς, οὐδὲ λέγει, δίκη τί ἐγὼ μέλλω τῆς ἑτέρων ἀλογίας ὑπόδικος εἶναι); καὶ ἐάν τις δόξῃ σκανδαλισθῆναι ἁπλῶς, ἐγὼ [ἔσομαι] ἄξιος δίκην δοῦναι; καίτοι καὶ εἰ εἶπε, δικαιότερον ἂν ὑμῶν εἶπε πολλῷ. ὁ μὲν γὰρ ἐπ' ἐκείνοις σκανδαλιζόμενος, ἀλόγιστος σφόδρα καὶ ἄφρων· ὁ δὲ ὅτι τούτοις, πολλὰς ἂν ἔχοι δικαίας καὶ βελτίους αἰτίας εἰπεῖν. ἀλλ' ὅμως καὶ δικαιότερον ἂν ὑμῶν εἶπεν ὁ Παῦλος, οὐκ εἶπεν· ἀλλ' εἰς ἓν μόνον εἶδε, τὸ πλησίον τὸν σωτηρίαν. καὶ διὰ τὸν ἀσθενοῦντα. οὐ γὰρ εἶπεν ἅπαξ, ἢ δὶς, ἢ τρὶς καὶ τρὶς κρέας, ἀλλ' εἰς τὸν αἰῶνα, φησὶν, οὐ μὴ φάγω, εἰ σκανδαλίζουσιν ἕτερους. καὶ ἵνα μὴ νομίσῃς μέχρι τούτων αὐτὸν ἑστάναι, καὶ ἕτερόν τι προστέθηκε τούτου πλέον. Εἶπεν γάρ, Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέας, μηδὲ πιεῖν οἶνον,

τῶν ἔξωθεν γραμμάτων φιλοσοφίαν; ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ ψῆφος, ἡ τούτων ἀπάντων ἰσχυροτέρα, αὕτη δείκνυσι τοῦτο τοιοῦτον ὄν. (ΜΘ) γὰρ Ἀδὰμ κελεύσας βουλόμενος, οὐ πόρρω τοῦ παραδείσου κατῴκισεν, ἀλλ' αὐτῷ πλησίον ἐκείνου, ἵν' ἔχῃ διὰ συνεχῆ κόλασιν, τὸν θάνατον τοῦ παραδείσου χωρίου, θεωρῶν μὲν ἀεὶ ἀπολαύσας δὲ οὐκ ὀφειλόμενος. ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν, καὶ πῶς, εἰ παρὰ τοῦτο οὕτως ἐστὶ τῇ φύσει, μὴ τοσαύτης αὐτὸ (Α) πολλοὶ διώκουσι τῆς ἀπολαύσεως; ἐγὼ δὲ πρὸς τοῦτο ἐκεῖνο ἄν εἴποιμι, ὅτι αὐτὸ μὲν οὐ τοῦτο μέγιστον τεκμήριον τῆς ἑκάστης αὐτῶν ἀρρωστίας ἐστί. τοῦτο γὰρ τῶν νοσούντων ὅ ἐστι, ψυχρὰ ὄντα καὶ ὀλιγοχρόνια ἡδονὴν καρποῦσθαι, καὶ μαχόμενα ἑαυτοῖς σύντροφα κατασκευάζειν κόλασιν. τοῦτο καὶ ὅτι τῶν πυρεττόντων ἴδοι τις ἄν, οἳ, μὴ βουλόμενοι καρτερῆσαι μικρὸν, διὰ ὀλιγοχρονίου ἴασιν ψυχαγωγίαν καὶ ποτὸν καὶ σιτίων κεχωλυμένων ἀπολαύουσι, μάχεται πολλὰ καὶ χαλεπωτάτην ἑαυτοῖς ἐργάζονται νόσον. ἵνα δὲ σὺ ὑγιαίνοις, οὐκ ἀπὸ τῶν νοσούντων λαμβάνειν χρὴ τὸν τῶν γραμμάτων ψῆφον· ἐπὶ εἰ τούτοις ἐφόμεθα, καὶ ἰατρικῆς καὶ φιλοσοφίας καταγνωσόμεθα. οὐδὲ γὰρ [οὐδὲ] ὅτι πυρετῷ, οὐδὲ ὅτι γυναικὶ" τοῦτο πάσχουσι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ὅτι χρημάτων, καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἀπάντων (Β) τοιαῦτα νοσοῦντες. καὶ γὰρ (Β) τοῦτο τὰ χρήματα μεμηνότες, εἰδότες ὅτι (Β) τὰ μικρὰ ταῦτα σὺν αὐτῷ τοσούτοις τοῖς δεομένοις, μυρία ἐκεῖ λήψονται ἀγαθὰ, καὶ χορεύσουσιν ὅμως αὐτὰ καὶ κατορύττουσι, καὶ πάντων ἐκπεσεῖν αἱροῦνται τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν ψυχρὰν ταύτην καὶ βραχεῖαν ἡδονὴν, ἢ τὴν αἰωνίου κολάσεως ἀπηνεστέραν, καὶ τὴν ἀθάνατον καρπώσασθαι ζωὴν διὰ τὸ τοσοῦτον χρόνου σύντομον. τοῦτο δὴ καὶ οὗτοι πάσχουσι τῆς" μικρᾶς ταύτης ἐπιθυμίας τῆς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἀνεχόμενοι μικρὸν ἑαυτὸν ἀποσῆσαι· ἀφόρητον ἑαυτοῖς σωφρόνησι πῦρ, καὶ ὅσῳπερ ἂν" νομίζωσιν ἡδίονα, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμπλέκονται τῷ κακῷ, τὸ μὲν παρὸν τοῦτο τιμωρούμενοι τοῖς τοῦ πονηροῦ τῆς φλογὸς καὶ ὑπέδυσιν." ὅλοι κλαίομενοι, καὶ κόπτονται καὶ ἀλύουσιν, ἀτοπίαν ἴσα κρίσιν ἑαυτῶν καταφυτεύοντες ψυχαῖς. Εἰ δέ" τις ἡμῶν ἀκροάσαιτο" καταγινώσκει τούτων τῶν ῥημάτων (σὺ γὰρ γλυκαίους ἄδρας, καὶ γυναιξὶ στενοχωρεῖσθαι μηδὲν πάσχειν, δίνοι) μακαρίζω μὲν τοὺς τοιούτους, καὶ ἐβουλόμην ἂν" καὶ αὐτὸς τοσαύτην λαβεῖν ἰσχύν. καὶ αὐτὸς μὲν ἴσως πείθομαι, ὅτι δύναται τις) τοιούτους ἴσως· ἐβουλόμην δὲ καὶ τοὺς ἐγκαλοῦντας ἡμῖν δυνηθῆναι πεῖσαι τοῦτο, ὅτι τέως σφίγγει τὸ σῶμα χορὴ ζωοικῶν πρόβατον, καὶ συνκαθήμενος, καὶ ζωδιατρῶν, καὶ ζωδιαλεγόμενος δι' ἡμέρας (τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲν προσήκομεν, οὐδὲ ἀκούσεως γέλωτας, καὶ τὰς μαχούσας, καὶ τὰ μελισκὰ ῥήματα, καὶ τὰ ἄλλα, ἃ μηδὲ λέγειν ἴσως καλόν) ἀλλ' ὅτι τὸν αὐτὸν ἔχων οἰκίδιον, καὶ τραπέζης καὶ λόγων κοπωνεῖ, καὶ μυρίας πραγματείας πολλῆς καὶ μεταλαμβάνων πολλοῦ καὶ μεταδίδοὺς, οὐδενὶ τῶν αἰθεριτίων ἀλίσκεται, ἀλλὰ καθαρὸς ἐπιθυμίας τε μένει πανταχοῦ καὶ ἡδονῆς. ἐβουλόμην οὖν τοῦτο δυνασθῆναι πεῖσαι τοὺς ἐγκαλοῦντας ἡμῖν· ἀλλ' οὐκ ἐθέλουσι πείθεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν ταῦτα ἀπολαυόντων μενόντων καταδοῶσιν, ὡς αἰσχυνόντων, καὶ τὰ αὐτὰ νοσούντων αὐτοῖς, καὶ τὸν οἰκείαν ἀπειτιλλόντων κακίαν. καὶ τί ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, φησὶν οὐδὲ γὰρ τῆς ἑτέρων ἀρούσης ἡμᾶς ἐπαύσαθημεν, οὐδὲ, εἴ τις ἀλόγως σκανδαλίζοιτο, δυνάσθαι δίκην ἄξιος ἐγὼ διὰ τὸν αὐτὸν τὸν ἐκείνου. ἀλλὰ Παῦλος οὐκ εἶπε τοῦτο· ἀλλὰ καὶ ἀδίκως σκανδαλίζηταί τις, κἂν δι' ἀδύνατον, βοηθεῖν ἐκέλευσε. τότε γὰρ μέγιστον ἀπαλλαττόμεθα τῆς ὀργῆς τοῖς σκανδαλιζομένοις ἡμερίας κεκμήκης, ὅταν ἐκ τοῦ σκανδάλου κέρδος ἑτέρου πίκτηται τῆς ἀπὸ τοῦ σκανδάλου βλάβης μεῖζον. ὡς δὲ τοῦτο μὴ ἦ, ἀλλ' ἐν μέσῳ συμβαίνῃ, ὃ σκανδαλίζεται ἑτέρους, δῶ τι ἀλόγως, αἴ τι ἀλόγως σκανδαλίζοιτο), αἴ τι ὡς ἀδυνάτῳ, ὃ αἷμα αὐτῶν ὀρθῶς τοῦ κεφαλῆς τοῦ ἡμετέρας, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἡμετέρων ὁ Θεὸς τὰς ψυχὰς ἐκζητήσει ψυχάς. διὰ τοι τοῦτο, ἵνα μὴ πάντα ποιῶμεν μήτε φεισώμεθα, μήτε καταφρονῶμεν τῶν σκανδαλιζομένων, ὅρους ἔθηκε τούτου ὁ Χριστὸς, καὶ τοῦτο, καὶ κελεύσας μὴ τὸ κεφαλὴ

τοῦ

Α. αὐτὸ

Β. μακρᾶς

Γ. ἤπερ
Δ. πῶς
Ε. κατεγνώκεναι

σιν ἐγὼ τῆς ὁμοσκηνίας ταύτης. ἀλλὰ μὴ ἀγανακτῶμεν πρὸς αὐτὸν, μηδὲ δυσχεραίνωμεν. οὐδεὶς γὰρ ⟨W⟩ κάμνοντα διώξας βελτίωσεν, μετ' ὀργῆς καὶ ὑπερπλήξεως τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ μετ' ἐπιεικείας καὶ πραότητος πρόσεχε τὰ φάρμακα. καὶ γὰρ εἰ μὴ κολάσαι προῄκειτο, καὶ τὴν τῶν δικαζόντων εἴχομεν τάξιν, ἐγρῶ δ' ἀγωνιεῖν· εἰ δ' ἐκείνων ἀφέντες, τὴν τῶν ἰατρῶν καὶ θεραπευόντων βελτιόνων μεταλαμβάνομεν, πραότητα δεῖ καὶ διεθῆναι, καὶ αὐτῶν, εἰ δέοι, τῶν γονάτων ἅπτεσθαι, ὥστε ἡμέσθαι δ' ἀσυνδαζόμενον. καθάπερ οὖν ⟨W⟩ ἰατροὶ τῶν βλαπτόντων μὴ, ἡδονὴν ἐχόντων ἀπάγοντες, εἴτε σιτίων, εἴτε ποτῶν, τοῦτο πρὸς τῶν ἄλλων πείθουσι τὸν ἄρρωστον, ὅτι δ' τοιοῦτον μὴ τῆς βλάβης πολλὴν ἔχει καὶ τὴν ἀηδίαν· οὕτω καὶ ἡμεῖς ποιῶμεν, διακωλύοντες αὐτὸς, ὅτι ἡ ἡδίστη αὕτη συνοίκησις πολλὴν ἔχει ⟨W⟩ ὄλεθρον, καὶ τῶν δηλητηρίων δοκεῖ μέσον φαρμάκων κατασκευάσαι, καὶ δοκεῖ μὲ εὐφροσύνην τινὰ ἔχειν, πολλὴν δ' ἀναπολεκρυμμένην δριμύτητα καὶ πικρίαν κατέχει τῆς ἡδομένης ψυχῆς· ἐπεὶ καὶ αὕτη ἡ μετὰ πολλοῦς ἀναχώρησις ἀσφαλής. ὁ μὲν γὰρ φόβος τῆς φιλυμένης ἀναζωγονούμενος καὶ ἀνάγκη, σφοδρότερός τε ἐφίστησι, καὶ ἴσως καὶ ἐπομένει πάλιν· ὁ δὲ τῶν πραγμάτων κατανοῶν, καὶ οὕτω φυγὼν, ὡς ὑπολαβεῖν καὶ πικρὸν, οὐδ' ὅλως ὑπερβάλλει αὖθις, τὴν ἐκ τῆς οἰκείας γνώμης ψῆφον πάσης ἀνάγκης ἔχειν ἰσχυροτέραν.

Πῶς οὖν αὐτὸν πείσομεν, ὅτι οὐ βλαβερὸν τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πικρόν; πῶς δ' ἄλλως, ἢ ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως; ἐρώμεθα οὖν αὐτὸν, εἴ τις πολυτελὴς τράπεζα πολλαῖς, πολλῶν καὶ ἡδίστων γέμουσαι ἐδεσμάτων, ἀπηρθρωμένη μὲν σφοδρᾶς τῆς ἀπείλης μὴ ἅπτεσθαί τινος τῶν προκειμένων, ἆρα ἂν τις εἵλετο τοιαύτην πολλαπλῆ, τράπεζαν, καὶ κολάζειν ἑαυτόν; οὐκ ἔγωγε οἶμαι. οὐδὲ γὰρ τοσαύτην ἀπὸ τῆς ὄψεως ἀπολαύσει τὴν ἡδονὴν, ὅσην ἀπὸ τῆς κωλύσεως ἀπεστέρησε τὴν ἀθυμίαν. τί δὲ; εἰ διψῶντι καὶ κάμνοντι πηγὴν τις ὑπολείξας καθαρὰν τε καὶ διαυγῆ, μὴ μόνον αὐτὸς μὴ ἅπτεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ ἄκροις δηλονότι τοῖς δακτύλοις ἐπίπτειν, ἆρα ἂν ταύτης ἐθέλοιτό τι πικρότερον τῆς κολάσεως; οὐδὲ σὺ τοῦτο οἶμαί τινα φήσειν. τοσοῦτον γὰρ ὅσῳ τοῦτο κακὸν, ὅτι καὶ τῶν ἔξωθεν ⟨W⟩ ταῦτα διαφθείρειν μάλιστα ὄντες δεινοὶ, ἡδονῆς φύσιν λέγω καὶ λύπης, θελήσαντες ποιῆσαι κολαζομένους τινὰς σφοδρῶς, οὐκ ἄλλως ἐποίησαν, ἢ τούτῳ τῷ τρόπῳ. πλάσαντες γὰρ τινα μύθον ἀγαθοῖσι τὸ παρὸν μύθῳ τινὰ, οἳ ἔδει δοῦναι δίκην ἑκάστην, καὶ ἕτερον μὲν τοῦτον, πρωδαρσίαν δ' ὀνομάσαντες αὐτῷ, καὶ πρὸ ἀρρέον δίψαντες ὕδωρ, τοῦτον ἀπολαῦσαι τούτων συνεχώρησαν, ἀλλ' ὁμοῦ τι δεῖ τύπτειν τὴν χεῖρα ἐκεῖνος, καὶ τὰ ὁρώμενα ἅπαντα ἀφίπτατο. καὶ τοῦτο ἐγίνετο ἀληθῶς. ἐπὶ τοῦτ' οὖν τῆς κολάσεως ὁ τρόπος τῷ ⟨W⟩ μύθῳ ⟨W⟩ ἔξωθεν. καὶ φιλοσόφων δέ τις ἰδὼν τινα τῶν αὐτοῦ ζηλωτῶν καταφιλήσαντα νέον δύμορφον, ἐθαύμασεν εἰ πῶν, ὅτι καὶ εἰς πῦρ τοῦτ' ῥᾳδίως ἂν κυβιστήσειεν, ὁ τοσαύτην τολμήσας ἀφ' τῆς φιλήματος ἀνάψαι ἐν ἑαυτῷ κάμινον. ἐγὼ δ' τοῦτο μὲν οὐκ ἂν εἴποιμι, ὅτι ἐπὶ ζηλοτυπούσας φιλεῖσθαι ἢ ἐπαφᾶσθαι. εἰ δέ τινες ἕτεροι ταῦτα κατηγορεῖν, ἀξίαν πιεσόμεθα ὅπως, καὶ μέχρι τοσούτου προϊόντα, πάλιν καὶ ἐαυτῶν τῆς προτέρας ὑπανῶσθαι τὸν βάσανον. εἰ γὰρ ὄψις μόνη τοσαύτην ἐπιθήσει ὀδυνῶν, ὅταν ἡ ἀφὴ προσῇ, τῆς ὄψεως πολὺ παχυτέρα ἀπόλαυσις, μείζονα αἴρει τὸν φλόγα, καὶ δριμυτέρα ἐργάζεται τὰ ἀλγηδόνια, καὶ χαλεπώτερον ποιεῖ τὸ ἀηδέστερον. ὅσον γὰρ δὴ αὐξανόμενον τῆς ὑπερθυμίας, καὶ ἰσχυροτέραν αὐτὴν προσέχοντο τὸν ζῆφον, τοσοῦτον καὶ τῆς ὀδυνῶν ἡμῖν ὑπερτείνει). καὶ καθάπερ ὁ τῇ τραπέζῃ καὶ τῇ πηγῇ προσκαθήμενος, οὐχ οὕτως ὁρῶν ὀδυνᾶται, ὡς ὅταν καὶ τῇ χειρὶ θίγῃ ὑπερπαπὶς, ἀπορρύσασα κωλυθῇ πάλιν· οὕτω δὴ ⟨W⟩ τῶν πρὸς ἡδονὴν σωμάτων ψαύσαντες ὑπερεπόμενοι, χαλεπώτερον τῆς θέας ἀπὸ τῆς ἁφῆς κολάζονται, πικροτέρων ἐφελκόμενοι τὸν ἐκ τῆς ἀποτυχίας ὀδυνῶν. ⟨W⟩ τί δεῖ ταῦτα ἀπὸ τῶν

χ. παραλαμβάνω.

χ. πολυμύθητος

χ. ἴσως

χ. ζώειν

χ. ἀπυχίας

Ξενοφ. Απομνημ. α.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΧΟΝΤΑΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥΣ

Συνεισάκτους.

ΕΠΙ μὲν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων δύο τινὲς ἦσαν προφάσεις, αἱ τὰς γυναῖκας συνεισοικίζουσαι τοῖς ἀνδράσι· μία μὲν ἡ τοῦ γάμου, δεύτερα τε καὶ δικαία καὶ βίλτιστος, ἅτε Θεοῦ ἔργον νομοθετήσαντος. Αὐτὴ γὰρ τότε, φησὶ, καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται δύο εἰς σάρκα μίαν. ἑτέρα δὲ ἡ τῆς πορνείας, καὶ νεωτέρα ταύτης καὶ ἄδικος καὶ παράνομος, ἅτε παρὰ τὴν πατρῶαν εἰσεισερρηθεῖσα δαιμόνων. ὅτε δὴ τῆς ἀληθοῦς τῆς ἡμετέρας καὶ τελείας τις ἐπενοήθη τύπος, κιβωτὸς λίθος καὶ παράδοξος, καὶ πολλὴν ἔχων τὴν ἀπειλὴν τοῖς βουλομένοις τὴν αἰτίαν βύρσῃ. Εἰσὶ γάρ τινες, οἱ γάμου καὶ συνοικεσίας χωρὶς κόρας ἀπὸ ιερογάμου ἀγόμενοι καθίζουσιν οἴκοι ἀκαπόμποι, καὶ εἰς ἕκαστοι γῆρας ἑαυτοῖς συγκαπακλίνοντες· οὔτε ὅτι παιδοποιΐα (ἣν γὰρ φασιν αὐταῖς συμβῆναι) ἅτε δὲ ἀχολασίας (λέγουσι γὰρ αὐτὰς ἀκεραίους διατηρῆσαι) ἀλλ' ἐκεῖ πως ἴσως τὴν αἰτίαν, ἔχουσι μὲν πολλὰς καὶ μεμψιμοιρήσασιν, βίλτιον δ', ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἀσθμίαν, οὐδὲ στενόν. ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων, μηδὲ ταῖς ἐκείνων τύχαις λέγωμεν προφάσεις· ἀλλ' ἐῶ αὐτὰς μᾶλλον ἐπαποθνήσκουσαι τῇ ἀπορίᾳ, ταύτην εἰς μέσον ἀγάγωμεν. Τίς οὖν ἐστιν αὕτη; πρῶτον δὲ εἰ διαμάρτοιμι τοῦ σκοποῦ, ἔξεστιν ὑπολαβεῖν τοῖς βουλομένοις ὑμῶν. Τίς οὖν ἐστιν ἡ προφάσεις; δοκεῖ μοί τινα ἡδονὴν ἔχειν, ὃ συνοικεῖν γυναιξὶν, οὐ νόμῳ γάμου μόνον, ἀλλὰ καὶ γάμου καὶ συνουσίας χωρίς. Εἰ δὲ οὐκ ὀρθῶς δοκῶ, λεγέτω οὐκ ἔχω. τὴν γὰρ ἐμαυτοῦ τίνος ὑμῶν διανοοῦμαι γνώμην, ταύτα δὲ οὐ τὴν ἐμαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν ἐκείνων. ὅπου γὰρ καὶ ἐκείνοις οὔτε δοκεῖ, δῆλον ἐκεῖθεν. οὐ γὰρ δὴ τοσαύτης κατεφείσαντο δόξης καὶ τοσούτων σκωμμάτων, εἰ μὴ σφόδρα τις ἦν αὐτοῖς ἡ τυραννὶς τῆς συνοικήσεως ταύτης ἡ ἡδονή. Εἰ δέ τινες δυσχεραίνουσι ταῦτα λεγόντων ἡμῶν, παρακαλοῦμεν συνεπιθέσθαι ἡμῖν, καὶ μὴ ἀγανακτεῖν. οὐ γὰρ ἐκὼν, οὐδὲ ἁπλῶς τὴν ἀπόρρητον αἰσχύνην ταύτην ἐπάγομαι. οὐκ οὕτως ἄθλιος ἐγὼ καὶ ταλαίπωρος, ὡς εἰκῇ βάλλεσθαι πρὸς σκηνὴν ἅπασιν. ἀλλ' ὀδυνῶμαι σφόδρα καὶ ἀλγῶ, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ὑβριζομένην ὁρῶν, καὶ τὴν πολλὴν σωτηρίαν κατὰ μικρὸν ἀποῤῥέουσαν διὰ τὴν ἡδονὴν ταύτην. ὅπου γὰρ ἡδὺ τοῦτο, καὶ τοῦ νόμου γάμου συνοικεῖν δριμύτερον ἔχει τις ἔρωτα, πῶς μὴ ἴσως καὶ βορυβεῖσθε ἀκούοντες· μὴ δὴ τὴν ἀπόδυξιν ἐκ αὐτοῦ συνομολογήσητε. ὅτε μὲν γὰρ τῆς ἐνόμου γυναικὸς ἡ μίξις ἀκώλυτος οὖσα, πόνον τε πόθου παρεμυθήσατο, καὶ εἰς κόρον τις ὕδωρ * ἤγαγε, καὶ τὴν σφοδρὰν κατέλυσεν ἐπιθυμίαν. καὶ χωρὶς δὲ τούτων, ἐκ ὠδῖνες καὶ τόκοι καὶ παιδοποιΐα, καὶ τὰ ἐκ τούτων ἐπώδυνα συνεχῆ νοσήματα πολιορκοῦντα δὲ σῶμα καὶ μαράνοντα δὲ ἀνθος τῆς ὥρας, ἀποτελεστέρου δὲ κέντρου ἐργάζεται τῆς ἡδονῆς· ὅτε δὴ τῆς παθόντος οὐδὲν τούτων ἐνί. οὔτε γὰρ μίξις ἐστὶ τοῖς τὴν φύσιν διωκομένην χαλάσαι καὶ κατανεγκεῖν, οὔτε ὠδῖνες καὶ παιδοτροφίαι τὴν σάρκα μαράνουσιν, ἀλλ' ὅτι πολὺ δίκαιον τὴν ἀκμὴν, ἅτε ἀνέπαφοι μένουσαι * ἐπιτήδειαι. τοῖς μὲν γαμουμένοις μὴ τὰς τόκους καὶ παιδοτροφίας ἀποτελεστέρα τὰ σώματα ἦ· αἱ δὲ καὶ εἰς τοσαῦτα κατατακεῖσαι ἔτη μένουσιν ἀμαλλώμεναι τοῖς παθήμασι τοῖς θαλαμευομένοις. ὅθεν διπλᾶ τὰ τῆς ἐπιθυμίας ἐγείρει τοῖς συνοικοῦσιν αὐταῖς, τό τε μὴ συγχωρεῖσθαι τῇ μίξει τὸν πόθον παραμυθουμένης, καὶ τὸ μάλιστα ἐπιτεταμένον τοῦ πόθου τὴν ἐπίτασιν ἰσχυροτέραν. Τούτων ἐπαποθνήσκω προφάσεων

Γεν. β. κδ.

* ἀγγεῖον πολλάκις.

* ἐπιτήδειαι

ἵνα σκανδαλίζοιτο συμφέρῃ μὴ μύλος καταποντισθῇ εἰς τὴν θάλασσαν, τοῖς τὴν ὠμότητα ταύτην καὶ ἀπιστίαν εἰς τοὺς παῖδας ἐνδεικνυμένοις, ποῖα ἰλαρὰ ἐρεῖτε καὶ κόλασις; διὰ τοῦτο καλῶ καθυφῆναι τῆς φιλονεικίας, καὶ γνώσεσθαι φιλοσόφων παῖδων πατέρας. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνό ἐστιν εἰπεῖν, ὅπερ ἀκούω πολλοὺς σκηπτομένους. τί γὰρ τοῦτο ἔστιν; ἀδυνατοῦμεν, φασίν, εἰδότες τοὺς τὸ τέλος ἐλθεῖν, ἐκωλύσαμεν ἀφ' ἑτέρου. εἰ γὰρ καὶ τοσοῦτος τοῦτο σαφῶς, καὶ μὴ συγχωρεῖν τὸ πρᾶγμα ἐῶ (πολλοὶ γὰρ καὶ τὴν πεῖραν ἐδοκιμήσαντο ἔσεσθαι) πλὴν ἀλλ' εἰ καὶ σφόδρα πονηρός, οὐδὲ οὕτως αὐτὸν καθέλκειν ἐρῶ. οὐδὲ γὰρ, εἰ ἵππους πιθέσθαι μέλλοντας λαβόντες ἐκωλύσαμεν, ἐρεῖ τοῦτο τοὺς ἀπολογίαν ἡμῖν· ἀλλ' αὖθις δι' τοῦτο μάλιστα ὅτι τὸ καταδικάζον ἡμᾶς. ἀφ' τί γὰρ μὴ συνεχώρησας τῆς ἐκείνου ῥᾳθυμίας ἡνέσθαι τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τοσαῦτα ἤρπασας τὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τὸ τοῦ ἤγαγες ἐπὶ τὸν σὸν κεφαλήν; μᾶλλον δὲ οὐδὲ συγχωρῆσαι ἐρῶ. ἀφ' τί γὰρ μὴ πάντα ἔπραξας ὑπὲρ τοῦ μὴ πεσεῖν ὧν ἦν; ὥστε δῆλον μάλιστα ἦν ὅτι πεσεῖται, ἀφ' τοῦτο μάλιστα τιμωρίας αὐτῆς ἄξιος. ὃ γὰρ τοῦτο προεῖδον οὐκ ἀπαλλάττει, ἀλλὰ χεῖρα ὀρέγει χερί, καὶ μείζονα ἐνδείκνυται τὸν κατηγορίαν, ὑπὲρ τοῦ μέλλοντα πίπτειν σῶσαι ἠναίως, εἶτα ἔλυσε φησίν, εἶτα μή. τὰ γὰρ πρὸς ἡμᾶς ἅπαντα πληρώσας φησί, καὶ ἕτερος μηδὲν μέλλοντα καρποῦσθαι πρὸς ἡμᾶς. τίνος ἕνεκεν, δὲ ἀφ' τί; ἵνα μηκέτι τοὺς ἡμᾶς, ἀλλὰ τοὺς ἐκείνους ὁ λόγος ᾖ τῶν Θεῶ· ὅπερ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν ἐγκαλῶν τῷ μηδὲν εἰς τὸ πάλαντον ἐργασαμένῳ. Εἰ γὰρ στέ, φησι, καταβαλεῖ τὸ ἀργύριόν μου ὅτι τοῖς τραπεζίταις, κἀγὼ ἐλθὼν μετὰ τόκου αὐτὸ ἀπῄτησα αὐτό. πρὸ τούτων πάντων ἐγκαλῶ, ἵνα καὶ τὸν τιμωρίαν ἐκφύγωμεν. οὐ γὰρ δὴ ἡ Θεὸς μετὰ τὴν ἀνθρώπων ἀναλογίσασθαι δυνάμεθα, ἡ ἐρευνᾶν τὰς καρδίας, ἡ πόλεμον εἰς μέσον ἄγειν, ἡ πάντα χορὸν τῆς τῶν παίδων εὐθυμίους ποιοῦσα σωτηρίας ἡμᾶς. Εἰ γὰρ ὁ μὴ καταβαλὼν τὸ ἀργύριον, τοσαύτην ἔδωκε δίκην, ὁ ἡ τὸν καταδῆσαι βουλόμενος κωλύων, τί πείσεται; τοῦτο γὰρ καταγελάσεται τῶν παίδων εἰς πάντα τὸν βίου προφάσεται ἐκ τῆς ἡμετέρας συμβουλίας, ἀλλὰ ἡ ἡνίας ἐνεγκόντων τὸν προσβολὴν, ἡ πάντα ἅρπαγα καταλαβόντων, πάλιν ἡ αὐτὴ κεῖται κόλασις τοῖς μὴ κωλύσαι βουλομένοις αὐδεῖς. ὥσπερ γὰρ ὁ τοὺς φιλοσοφίαν ἄγων, εἴτε πείσῃ, εἴτε μὴ πείσῃ, ἀπηρτισμένον ἔχει τὸν μισθὸν (τοῦτο γὰρ αὐτὸ πρῶτον ἐποίησεν) οὕτω δὲ ὁ διαφθεῖραι βουλόμενος, εἴτε ἔλῃ, εἴτε μὴ ἕλῃ, τὸν αὐτὸν ὑπέστησε) δίκην. τοῦτο γὰρ αὐτὸ πρῶτον ἡ σὴ ἐπλήρωσεν. ὥστε κἂν μηδὲν ἰσχύσῃ τοὺς τοσαύτην δὲ καθελεῖν τὰ ἡνίαια τῶν παίδων φρονήματα, τῆς γνώμης ὀπτιχρήστους μέτης τοσαύτην δώσει δίκην, ὅσην καὶ καθελόντες ἐκβάλλει αὐτούς. Ταῦτ' οὖν ἐπιστάντες ἅπαντα, καὶ τὰς σκέψεις ἀφέντες πάσας, εὐσεβήσωμεν ἡνίαιον παίδων ἡνέσθαι πατέρες, Χριστοφόρων οἰκοδόμοι ἡνέσθαι ναῶν, ἀθλητῶν ἐπουρανίων ὑπάρχηται, ἀλείφοντες, ἁρμόττοντες, πάντα ἐργαζέσθαι τὸν ὠφέλειαν αὐτῶν, ἵνα καὶ τῶν τεφθέντων αὐδεῖς ἐκφύγωμεν κόλασιν. δῶ δὴ φιλονεικῆσαι, καὶ παῖδες μὲν ὦσι ἡνίαιοι, καὶ ἀκάντων ὑμῶν ὑπὲρ ταύτην ἄξιοι τὴν φιλοσοφίαν, καὶ πάντων ἀπολαύσοι τὴν ἀγαθῶν· ὑμῖν δὲ πρέπει

Τὸ μισθὸν κόλασιν ἑαυτοῖς ζημιοῦν, καὶ τότε ἐπαρτίσαι
Τὰ πρὸς ἡμᾶς ἐλπιδόμενα, ὅτι τὴν ἐπαίνων
ὄφελος ὑμῖν οὐδέν.

40

Ιώς α.α. γραφῆς λεγούσης· Ὅταν ζωὸς πλέθησαι αἱ ἡμέραι τῦ πότε αὐτοῦ, ἀπέστειλεν Ἰωὰς, καὶ ἐκαθάρισεν αὐτούς· ἢ ἀνίσαριθμος τῷ πλήθει, πλεονέκτει πρὸς αὐτοὺς ἀνθρωπίνη φύσις· ἀλλ' οὐχ οὕτως ὁ Θεός· ἀλλὰ πρὸς τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ μόχθον ἕνα πρὸς ἁμαρτίας ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. ἔλεγε γὰρ Ἰωὰς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· μή ποτε οἱ υἱοί μου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν πρόσχωσι τοῖς θεοῖς. ἆρα ἔστιν ἡμῖν ἀπολογία λοιπὸν ποιοῦντα τοιαῦτα τολμῶσι; Εἰ γὰρ ὁ πρὸς τῆς χήρας, ὁ πρὸς τῦ νόμου, ὁ μηδεμιᾶς ἀπολαύσας διδασκαλίας, τοσαύτην τῶν παίδων ἐποιεῖτο πρόνοιαν, ὡς καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδήλων τέρμα ἁμαρτημάτων, τίς ἡμᾶς ἐξαιρήσεται λοιπὸν, ἐν τῇ χήρᾳ, ἐν τοσούτων διδασκάλων πτυχαῖς, ἐν παιδία ὑποδείγματα ἔχοντας, καὶ τοσαύτας παιδεύσεις, οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν ἀδήλων οὐ διδοικότας, ἀλλὰ καὶ τῶν δήλων καταφρονοῦντας, καὶ τὰ καταφρονοῦντας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ βουλομένους αὐτὰ διορθοῦν ἐλαύνοντας; καὶ Ἀβραάμ φησι, καθάπερ ἔφθην εἰπών, μὴ τῶν ἄλλων καταφρονήσατε τῦτο λαμπρὸν ἐποίει. τοσαῦτα οὖν ἔχοντες ὑποδείγματα, καταφεύγωμεν τῷ Θεῷ διηνεκῶς καὶ λιτυργίας δοκίμους. Εἰ γὰρ ἀθλήσας πις πόλεσι τρόφων, ἢ τραπέζας βασιλεῦσιν ἁσκῶν, μεγάλην τιμὴν ἔσχεν τιμή· πόσῳ ἡμᾶς εἰκὸς λαβεῖν δωρεάν, ὅταν ἡμιαίους ἐν μεγάλους δῶδρας, μᾶλλον δὲ ἀγλέλειας τῷ Θεῷ τρέφοντας; πολλὰ οὖν καταπέμψω, ὥστε αὐλῆς ἀφῆναι τῆς διαβολικῆς πλοῦτον, καὶ μόνον καὶ ζωαποδημοῦντα, καὶ οὐκ ἐν ταύτῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέσης οἴησαν διωκόμενον. ὁ μὲν γὰρ βιωτικὸς οὔτε συμμεταχήσεται, καὶ ἐταῦθα δὲ πολλάκις ἀποβάλλεται, καὶ τῦτ' ἔχοντας πολλάκις ἀποβάλλει· τῦτο δὲ καὶ ἐνταῦθα, κἀκεῖ βέβαιος ἔσται, καὶ ἀσφαλῆ τηρήσει μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας τῦ κεκλημένους αὐτόν. καὶ γὰρ ὅταν ἔχῃ. ὁμοῦ τὰ ἐν τῇ γῇ καταπέμπων τῷ πνεύματικῷ, κἀκείνων ἐκπεσεῖται, καὶ τούτων· ὁ δὲ τῷ οὐρανίων ἐπιθυμῶν, καὶ τῷ ὅπου γῆς τιθέντα πάντως. καὶ οὐκ ἐμός ἐστιν ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτῦ τοῦ Σωτῆρος τοῦ φθέγξαντος κυρίου. Ζητεῖ γάρ, φησι, τοῦ βασιλείαν τῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Εἰ δὲ τούτης ἴσον ἡμῦσι καὶ τῆς τιμῆς; Φέρε ἐρίσωμεν, φησίν, ὑπὲρ τῷ πνευματικῷ· ἐμοὶ γὰρ ἄφες πάντα τὰ σά. ὥσπερ οὖν εἴ τις πατὴρ φιλότεκνος οἰκίας ὅπου μέλειαν καὶ οἰκετῶν προσασίαν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μεταχείροιτο, τῷ παιδὶ φιλοσοφίαν μόνην σχολάζειν παρασκευάσῃ· ὅπερ δὴ καὶ ὁ Θεός. πειθώμεθα τοίνυν, καὶ ζητῶμεν τὴν βασιλείαν τῦ Θεοῦ, καὶ ὅταν πάντα ταῦτα προσκείμενα τοῖς τε παῖδας δικαίους ὀφόμεθα, καὶ αὐτοὶ μετ' ἐκείνων ἐσόμεθα λαμπροὶ, καὶ τῶν παρόντων ἀπολαυσόμεθα, καὶ τῶν μελλόντων καὶ οὐρανίων ἐραστὰς μόνον. ταῦτα πείθωμεν ἐμαυτοὺς μὲν ὑμῖν μέλλω οἴεσι μαθεῖν, ἀπιθήσειε δὲ καὶ ἀπειθοῦσι χαλεπώτερον τὴν πονηρίαν. οὐδὲ γὰρ εἰς καταφυγὴν εἰς ἀπολογίαν, οὐδὲ εἰπεῖν ὅτι ὁ ταῦτα διδάσκων οὐδὲν ἐμοῦ μᾶλλον ἐμὲ ὅσων καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων λόγων ἡ ἀπολογία αὕτη ἀνήρητο, τῆς τε φύσεως ἐχούσης ἀκριβεῖς δικαστὰς τῶν καλῶν, καὶ τῶν οὐ τοιούτων, τῆς τε φιλοσοφίας ταύτης πάντας προκειμένης, τῶν τε ἐν τῷ βίῳ κακῶν ἁπάντων ἔντων καὶ τῦ σοφὸν ἐραστὰς αὐτῦ πρὸς τὴν ἐρημίαν ἐλθόντας. καὶ σιγάντων μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, τὰ τῆς ἀπολογίας αἰτήματα· νυνὶ δὲ πολλῷ πλείονι μετὰ τοσούτων λόγων τὴν ἀπολογίαν ταύτην ἀνήρηται, τῶν τε ἀπὸ τῶν πραγμάτων, τῶν τε σαφεστέρων τῶν ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. καὶ εἰ μὲν οἷόν μόνον ἦν μὴ ἀσφαλῶς τέλεον, ἀλλὰ τῶν γενῶν ἑκάστῳ τάξιν τῆς σωτηρίας λαχεῖν, μάλιστα μὲν οὖν ὅπως αἱ τῶν λόγων διεφύγομεν, οὐδ' ὅπως βίοι ἀκριβέστεροι βαδίζειν ἐπιχειροῦντες, καὶ τὰ τοῖς βιωτικωτέροις κατέχοντες πρὸς τὸν οὐρανὸν σπεύδωμεν ἐπιχειρεῖν· ὅταν δὲ μηδὲ τῦτο ἀρκῇ, ἀλλ' ἀνάγκη πάντως ἀπολέσθαι, καὶ τῶν ἑκάστων ὁ κίνδυνος ᾖ, ἵνα συγκλείωμεν ἔξοδον, τίνα δὴ ἀπολογίαν, ἢ μόνον τὰ οἰκεῖα ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ ταῦτα τοῖς πᾶσιν ἁμαρτάνουσι ἐξιλεώμενοι ἐφ' ἑαυτοῖς ἔλκοντες χαλεπώτερα; οὐ γὰρ ὅπως ἐκείνοις οἴμαι πληρηθήσεται, ὑπὲρ ὧν ἐποίησαν μὴ ταῦτα, εἰς ὃ κίνδυνον τοῦτο καταστάντες, ὡς ὑμᾶς τὸν τῆ ἀνάγκη ἐκείνοις ἐσομένους ἑαυτοῖς ἐπὶ

ἔπα

γυναῖκες ἔχουσιν πιστοὺς Θεοὶ σεμνοφάσκουσι; αὐτὰς τῆς τῶν παίδων ἐπιμελείας, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, αἰτιολογώμεθα, τί τοῦτο διαπονούμεθα.

χ. μαχροτεροῦσα
χ. μόνης
χ. ἔτικτε

Τὰς μὲν οὖν ἄλλας, ὡς τι μὴ μακρὸν ποιοῦσα Ⓦ λόγον, παρήσω, καίτοι πολλὰς ἔχων αἰτίαν· μιᾶς δὲ μόνης ἐπιμνησθήσομαι. Ἄννα τις ἦν Ἰουδαία γυνή. αὕτη ἡ Ἄννα παιδίον ἔτικτε, καὶ οὐ προσεδέχετο πέρασθαι ἕτερον. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ μάλις ἦν μετὰ πολλῶν ἔλαβε τὴν δακρύων· ἐπεὶ καὶ λαβὼν ἐδίδου. ὁρῶσα δὲ τινὰ αὐτῆς δέχεται τοῦτο πολλάκις ἐπερωτῶσαν αὐτὴν, οὐδὲ οὕτως ἔπαθέ τι τοιοῦτον, οἷ ὑμεῖς. ἀλλ' ὅπερ Ⓦ ἐγὼ ἔχει ἐκείνη, τοσοῦτον εἶασε πρὸ ἑαυτῆς μεῖναι χρόνον, ὅσον γαλακτοτροφηθῆναι ἐδύνατο μόνον. ὅπερ δὲ οἰκεῖα τούτης ἰδιοῦται τῆς τροφῆς, λαβοῦσα αὐτὸν θύτεως, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ· καὶ τῆς παιδίας οὐκ ἔπι ὀλιγωρίαν προκάλεσεν οἰκίας, ἀλλ' ὤκει διαπαντὸς ἐν ναῷ τοῦ Θεοῦ. καὶ εἴ ποτε αὐτὸν ἰδεῖν ἐπιθυμήσοι, οἷα δὴ μήτηρ, οὐκ ἐκάλει πρὸς ἑαυτήν ὁ παιδίον, ἀλλ' αὐτὴ ἔρχεσθαι ἐκέλευε μετὰ τοῦ παιδός, καθάπερ ἔντος ἀναθήματος ἀπερωμένη λειπόν. καὶ οὕτω γλυκὺς καὶ μέγας ὁ πειρασμὸς ἐγένετο ἐκείνῃ, ὡς Ⓦ Θεὸν ἀποστραφέντα τὸν τῶν Ἑβραίων γένος διὰ τοῦτο

χ. κιχρᾶν.

καταχεχυμένων κακίαν, καὶ οὐ χρόνῳ αὐτοῖς, οὐδὲ ἕνα τινὰ φαίνονται λειπόν, ἐπικαλούσασθαι πάλιν διὰ τῆς ἱκετῆς, καὶ τοσοῦτον προέχει ἀγαθοῦ, ὅσον καὶ τοσούτῳ, καὶ τοῦτο τοσοῦτον ἀποστῆσαι ἀναγκαίως ἔσεσθαι πάλιν. καὶ ταῦτα ἴσχυσεν, οὐκ ἐφ' ἡλικίας γενόμενος, ἀλλ' ἔτι παιδίον ὢν μικρόν.

χ. ὄν

Οὐκ ἐῶ γάρ, φησὶν, ὄρασις διαφέλλουσα, καὶ ῥῆμα τιμῶν ἐῶ. ἀλλὰ γ. α. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων ἕνεκα τοιούτων ὄντων ἔχρα αὐτῷ ζωοτροφῶν ὁ Θεός. τοσοῦτόν ἐστι κέρδος αἰεὶ τὰ οἰκεῖα τοῦ χαρακτῆρος κτήματα αὐτοῦ, καὶ πάντων ἄξιον ἡγεῖσθαι, οὐχὶ χρημάτων μόνον, οὐδὲ κλημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Εἰ γὰρ ὅτι τῆς ἡμετέρας ψυχῆς κεκλυόμεθα τοῦτο ποιεῖν, πολλῷ μᾶλλον ὅτι τῶν ἄλλων ἀπάντων. τοῦτο καὶ ὁ πατριάρχης ἐπέπεισεν Ἀβραάμ, μᾶλλον δὲ πολλῷ μείζονα. διὰ καὶ μετὰ πλείονος δίκης ἀπέλαβε Ⓦ υἱόν. καὶ γὰρ τότε μάλιστα ἔχομεν τὰ ἡμέτερα παιδία, ὅταν αὐτὰ τῇ διανοίᾳ ἀναδώμεθα. πολλῷ γὰρ μείζονος αὐτῶν ἐκείνος ἀπολαύσεται, ὅπερ καὶ μείζονος κλέπτει. οὐχ ὁρᾶτε καὶ ὅτι τῆς οἰκείας τὸ πλουτοποιοῦντα ζῶντα μισθοῦται; εἰ γὰρ ἐκεῖνον μὲν κατὰ τὸ πατρῷον οἰκειότητος οὐχ ὅπως ὀλίγας λαμπρᾶς ἐστιν ἰδεῖν, οὐδὲ τοσαύτην ἔχοντας δύναμιν. ὅσους δ' ἀπὸ τῶν γονέων ἀποκτείναντες διασώζονται προστιμήσει αὐτῶν τῇ ἀγαθοτῇ καὶ τῇ φυλακῇ τῶν παιδίων, οὗτοι δὴ καὶ βοηθείας ἀπολαύουσι πλείονος, καὶ προνοίας, καὶ τοσούτων τῶν ὁμοδούλων εἰσὶ λαμπρότεροι, ὅσοι τῶν οἰκετῶν διασώζονται. Εἰ δὲ ἀνθρώποι μὲν τοὺς ἀγαθοποιοῦντας οὕτως εἰσὶ χρηστοὶ καὶ θεῖοι, πολλῷ μᾶλλον ἡ ἀστεγὴς ἀγαθότης, τουτέστιν, ὁ Θεός. "δῶμεν τοίνυν αὐτῷ ὑπηρετεῖν, οὐκ εἰς ναὸν ἄγοντες, καθάπερ Ⓦ Σαμουὴλ, ἀλλ' εἰς αὐτὸν Ⓦ οὐρανὸν μετὰ τῶν ἀγγέλων, μετὰ τῶν ἀρχαγγέλων. ὅπου γὰρ μετ' ἐκείνων διάξουσι πάντες καὶ λειτουργήσουσι Ⓐ τούτοις ἐπιφθονημένοι τῆς φιλοσοφίας, πάντα που δῆλόν ἐστι· καὶ οὐχ ἑαυτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν μετὰ πλείονος τοῦ κέρδους τῆς πρήσεως. Εἰ γὰρ τινες διὰ πατέρας τοῦ μυθίας ἔτυχόν τινος, πολλῷ μᾶλλον διὰ παῖδας πατέρες. οὐδὲ μὲν γὰρ ὁ τῆς φύσεως μείζων δικαίωμα ἐστὶ· σὺ δὲ ἡ ὁ τῆς ἀρετῆς, πολλῷ τῆς φύσεως μείζων ὤν. καὶ ταῦτα ὑμῖν ἀμφότερα ἀπὸ τῶν θείων πιστώσομαι γραφῶν. Ⓦ γὰρ Ἐζεκίᾳ ἐφάρεσεν μὲν ὄντα καὶ θύστειν, οὐκ ἔχοντα δὲ τοσαύτην πρῆσιν ἀπὸ καταρθωμάτων, ὡς τοῦ τοσοῦτοι κίνδυνοι εἶναι, ἀπὸ τῆς τῶν παίδων ἔφησε σώζειν ἀρετῆς ὁ Θεός. Ὑπερασπιῶ γάρ, φησὶ, τῆς πόλεως ταύτης τοῦ σῶσαι αὐτὴν δι' ἐμὲ, καὶ διὰ Δαβὶδ Ⓦ παῖδά μου. καὶ Τιμοθέῳ δὲ περὶ γονέων ὑπερφέλλων ἔλεγεν ὁ Παῦλος, ὅτι Σωθήσονται διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν τῇ πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης. καὶ Ⓦ Ἰωὴλ δὲ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐπήνεσεν ἡ γραφὴ, οἷ, ὅτι δίκαιος καὶ ἀληθὴς ἦν θεοσεβὴς, οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τοὺς παῖδας ἐπιμελείας. αὕτη δὲ ἐστὶν, οὐ χρυσοῦ ζωάγρια αὐτοῖς, οὐδὲ ἐπιδόξους ποιεῖ καὶ λαμπροτέρους, ἀλλὰ τὴν ἀκρισίαν τῆς

γραφῆς

a. Τιμ. c. ιι.

δόξης ἔρως ἡμᾶς εἰσῆλθε κενῆς, μήτε θάνατον ἐδιδίαμεν μὴ πεῖσαι, μὴ δὲ κακοῦς παθεῖν βλάβαι ἡγούμεθα, ἀλλὰ δὲ κέρδος μέγιστον, μὴ ἀπειθήσαντας, μὴ μισθὸν ἡδέως ἔχοντας, ὅτε αὖ ὑπὲρ τῶν ἰδίων παθεῖν, ὅτε αὖ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων ἐπολεμήθημέν ποτε, ἀλλ' αὐτῶν τῶν ἀτιμάζειν ἐσπευδόντων ἡμᾶς. ἢ οἷς δὴ θεάτροις ταῦτα καταρθώσει, φησίν; εἰκότως ἀπιστεῖς, ἃ τὸ πάλαι οἶδεν, ἢ ταῖς θείαις βίβλοις οὐχ ὁμιληκώς. Εἰ γὰρ καὶ σὺ ἐν ταῖς ἐρήμοις οἴκεις, ἢ σὺ ἐν ταῖς πνευματικαῖς βίβλοις ἡνωμένοις πάλαι ἐγνώκεις, ἔμαθες ἂν ὅτι ἡ μὲν μετέχει, ἡ δὲ τοῦτων ἀπέστολε, καὶ δεῖ ἐκείνοις δίκαιοι, μὴ ἀκριβείας ἀπάσης τὴν φιλοσοφίαν ἐπιδείξασθαι ταύτην. ἵνα δέ σοι μὴ φιλονικῶμεν, δῶμεν τὸ δεύτερον ἢ τρίτην αὐτὸ ἐκείνοις ἡνῶσθαι ἡμᾶς καὶ ἡμῖν σοί. οὐδὲ γὰρ οὕτω μικρὸν ἀπολαύσεται ἀγαθόν. οὐ φθάνει πρὸς Πέτρον ἐλθεῖν, οὐδὲ Παῦλον, ἀλλ' οὐδὲ ἡνῶσθαι αὐτὴν ἐᾷς· διὰ τοῦτο οὖν αὐτοὶ καὶ τὰ μετ' ἐκείνων ἀποστερήσομεν τιμῆς; ταῦτα γὰρ ποιεῖς ταῦτα λέγων, ὡσανεὶ ἔλεγες, ὅτι λίθοι τίμιον ἡνῶσθαι οὐκ ἔνι, μὴ ἐπὶ σίδηρος ὤν, καὶ μήτε ἄργυρος ἡνῶσθαι, μήτε χρυσός. διὰ τί γὰρ μὴ καὶ τοῖς ἔξωθεν προσάγμασι τοῦτον ἔχεις καὶ λογισμόν, ἀλλὰ καὶ σὺ τοῦτο; καὶ γὰρ ὅτι λέγων μαθεῖν πέμπων, οὐ πάντως αὐτοὶ ὅτι τοῖς ἄκροις ὤφθαι προσδοκᾷς, ἀλλ' ὅμως οὐ διὰ ταῦτα ἀπαλλῇς τῆς περὶ ταῦτα ταπεινῆς· ἀλλὰ πάντα πλησίον τὰ παρὰ σαυτὸν, ἀγαπητὸν εἶναι νομίζων, δὲ πέμπουσιν δίκαιον ἀπὸ τῆς προφάσεως συμβῆναι ἡνῶσθαι τε καὶ τῆς λόγων διαφορᾶς. καὶ βασιλεῖς γε τρατιώτας ἔστιν ὅτε ἰδεῖν, οὐ πάντως ὅτι τὴν ἀρχὴν αὐτοὺς ἀναδέσασθαι προσδοκᾶτε θεῖον· ἀλλ' ὅμως οὐ διαπελεύσεται λύσαν τινὰ ζώνην, ἢ μηδὲ τινὰ ἄρχειν ὑπολύσας τὴν βασιλείαν· ἀλλὰ πάντα προσγματεύσεται, ὡς μηδέποτε αὐτὸν τῆς ἀφύλακτον ἐκπεσεῖν, ἀρκεῖν ἡγούμενοι δὲ καὶ τοῖς μέσοις ἀριθμουμένοις ὁρᾶν. Οὕτως οὖν ἔσεται καὶ ἐκεῖ, καὶ μὴ τῶν μειζόνων ἐξῇ λαβεῖν, ὅμως ἀρκεῖ τῶν ἐλαττόνων κόπτεσθαι καὶ ταλαιπωρεῖσθαι, καὶ τότοις πάλιν τῆς ἐλπίδος οὔσης ἀδήλου· ἐσταὶ γὰρ ἀκούστε καὶ ἀναδύεσθαι; ὅπου ἐκείνων μὲν πολλῷ ἔχετε τὸν ὑπερθυμίαν, τούτων γε οὐδὲ βραχέος. Εἶτα αἰσχυνόμενοι τοῦτο ὁμολογῆσαι, σκῆψις ἐπενοήσατε καὶ προφάσεις· ὡς Εἴγε ἀληθῶς ἐβούλεσθε, οὐδὲν δὲ ὑμᾶς τούτων ἐκώλυσε. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· ὅταν τις δὲ ἐρῶν τύχῃ γυναικός, καὶ μὴ τὸ πρῶτον, μηδὲ τὸ δεύτερον προσελθόντα, τὸ τρίτον μέντοι, μᾶλλον γε καὶ τὸ μετ' ἐκεῖνον μυριάκις ἂν ἕλοιτο ὑπομεῖναι. καὶ γὰρ ὁ φίλτρος καὶ φιλοπότης, κἂν μὴ ἡδέως καὶ ἀηδοσμένον ἐξῇ λαβεῖν οἶνον, οὐδὲ τὸ φαυλότατον καταφρονήσει ποτέ· καὶ ὁ φιλοχρήματος πάλιν, κἂν μὴ λίθους τιμίους, μηδὲ χρυσίον, ἀλλ' ἀργύριον αὐτῷ τις προσέχῃ, πολλῷ ἕξεται χάριν. τοιοῦτον γὰρ ἡ ὑπερθυμία, τυραννικόν τι προσάγμα, καὶ ἰσχυρὸν πάντα πρᾶξαι τὰ ἄλογα χαρίεντα καὶ εὐμήχανα. ὥστε Εἰ μὴ σκῆψις ταῦτα τὰ ῥήματα ἦν, συμπροσάπτειν ἐχρῆν καὶ συμπείθειν. τὸ γὰρ ὑπερθυμαινόντος τι ἡνῶσθαι, οὐ τὸ ἡνῶσθαι κωλύει ὅλως, ἀλλὰ τὸ πάντα ποιεῖν, ὅπως αὐτοῦ τύχοιεν. Εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ τοὺς Ολυμπιακοὺς ἀγῶνας, εἰδότες ὅτι οὐ πλήθει τοσούτῳ εἰς ἕνα τὰ τῆς νίκης προκήρυττε), ὅμως κατίασιν καὶ παλαίουσι. κἀκεῖνο δεῖ ὅτι ἴσον οὐ τοῦτο, καὶ ἁπλῶς, οὐ μόνον ὁ τὴν ἀγῶνα τέλος, ἀλλ' ὅτι αἰσχρὸν ἐκεῖ στεφανωθῆναι μόνον ἐᾶν ἀπελθεῖν· οὐ τοῦτο δὲ οὐκ ἐν τούτοις ἡ μὲν ἀφορμὴ καὶ ἡ ἐλπὶς, οὐ τῷ μὴ ἀστεφάνωτον διαχωρῆσαι, τῷ δὲ στεφανωθῆναι· ἀλλὰ τῷ μὲν λαμπρότερος, τῷ δὲ ἐλαττόνως τυχεῖν τῆς διακηρύξεως· πάντες δὲ ὅμως τυχόν. ὅλως δὲ Εἴπερ ἐβουλόμεθα καὶ ἐξ ἀρχῆς διαπλάττειν οὐ παῖδας, καὶ τοῖς βουλομένοις ῥυθμίζειν τὰ διδόναι, οὐκ ἂν ἀπεικὸς αὐτοῦ ἐν τῇ προθέσει ἕνεκα τάξει τὸ τραπέζου. ἐγὼ δὲ εἰσέδυν ὁ Θεὸς τοσαύτην προθυμίαν καὶ σοφίαν, ἀλλ' ἐπέδωκεν δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ ἤλατο τὸ ἁγάλματος. ἐκείνης δὲ ἐργαζομένης τὰς χεῖρας, ἀμὴ χρόνοι διαπεσεῖν τὸν γοερὸν· μᾶλλον δὲ ἀμήχανον μὴ πρὸς ἄκρον λαμπρότητος καὶ δόξης ἐλθεῖν, μόνον Εἰ τὰ πρῶτα ἤμελε ἔποιτο. Εἰ γὰρ

γυναῖκες

κενοδ.

χ. τοῖς υἱοῖς,

ἵνος ἡμᾶς γένηται χρήσιμος· ἐντεῦθεν γὰρ ἔστι μάλα κἀζεσθαι καὶ κατακλᾶσθαι πρὸς τὴν ἀπο-
χ. λυμήνασ- δημίαν, ὡς τοὺς μείζονας" λυμήνεσθαι ἀφ' ἑαυτῶν μικροψυχίαν ταύτην ἀγαθοῖς, καὶ ταῦ-
ἰσ. πάντων τα πλείονας τῶν ἀμυθίας ἔχοντας, οὐ μόνον ὃ πρὸς μείζονα αὐτοὺς ἀποδύσασθαι, καὶ" πάν-
τοθεν ἐπιτυγχάνεσθαι τῆς πίστεως, καὶ μηδὲν εἶναι ὃ ἀφικόμενοι ταῖς ἐλπίσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐ-
τὸν τὸν χωρισμόν· ἐν ἀπόδημίᾳ μὲν γὰρ οὔσι μακρᾷ οὐκ εὐκόλως συζεύγνυσθαι, καὶ μάλιστα
ὅταν γεγηρακότες τύχωσιν ⓐ γονεῖς· ἐνταῦθα δὲ ἐπὶ ζώντων πρὸς αὐτοὺς ἀπέναι. τοῦτο
δὴ καὶ ποιῶμεν· ὅταν αὐτοῖς μηδέπω δυνατὸν ᾖ πρὸς ἡμᾶς ἐλθεῖν, αὐτοὶ βαδίζωμεν πρὸς
ἐκείνους, καὶ συνῳκίσθω, καὶ ἀφελεγέσθω. μέγα ἡμῖν ἐκ τούτου καὶ κέρδος ἔσται καὶ ἡδονή. ἐ
γὰρ ἀπὸ τῆς ὄψεως τῶν ἀγαπωμένων μόνον παιδίων ὑφαρπασόμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὰ μέ-
γιστα καρπωσάμενοι, πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπανήξομεν· πολλάκις γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῦδε μόνου
ἀλόντες τοῦ τῆς φιλοσοφίας ἔρωτος. ἔστι δὲ αὐτοὺς καλέσωμεν, ὅταν ἱκανοὶ γένωνται, καὶ
ἑτέρωσι οἰκήσωσιν ὠφελῆσαι· ἔστι αὐτοὺς ἕλκωμεν μόνοι, ὥστε κοινὸν γενέσθαι τὸ φῶς, ὥστε ὑπὲ
χ. τὸ φῶς. τῆς λυχνίας πεθεῖναι" ⓜ λύχνον. τότε ὀφείλετε, πίνων μὲν παῖδων πατέρες ὑμεῖς, πίνων δὲ ⓐ
μαθητευόμενοι πρὸ ὑμῶν. τότε εἴσεσθε τῆς φιλοσοφίας τὰ κέρδη, ὅταν θεραπεύωσιν αὐ-
τοὺς πόνους αἵματα ποσῶν ἐκ ποσημάτων, ὅταν ὡς ὑπερέχοντας κοπιῶσι καὶ πρεσβύτερα καὶ σωτῆρες διακη-
ρύττωσιν, ὅταν ὡς ἀγγέλοις τοῖς ὑπὲρ γῆς αἱ θέσεις συμφωνεπαλλῶσιν, ὅταν πρὸ πάντων
τῶν ἀποβλέπωσιν· μᾶλλον δὲ, ὅπερ αἰεὶ λέγωμεν, τοῦτ' ἔστι τοιοῦτον, οἷς ὑπὲρ τῆς πίστεως αὐτῆς
καὶ τῶν πραγμάτων ὑπερτιθέναι.

χ. τοιοῦτο- Ταῦτα καὶ σοὶ" τοιοῦτος ὢν φίλε, εἴ τι τῶν δικαίων ἐγίνετο, οὐκ αἰδρεῖσι ἡμυοῦμεν
τοῖς νέοις ἐπιστατεῖσθαι Φόβους, ἀλλὰ παῖδας οἵους ῥυθμίζειν καὶ ἁπλάττειν, καὶ οὐκ
ἂν τὴν μὲν τούτων ἐδίπτειν ἀπειλῶν· νυνὶ δὲ ταὐτὸ γέγονε, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰατρὸς ἀθενοῦντι
μὲν τῷ κάμνοντι μὴ λέγοι μηδὲν, μήτε δυσκήνη, δι' ὧν" ἀπαλλάξοι τῆς νόσου· ἁφθαρ-
χ. ἀπαλλά- τοῦντι δὲ καὶ αἰσίατος ἔχοντι μυρίους ἤδη νόμους λοιπόν, καὶ γὰρ ⓐ τιμωρήσεται τότε παιδα-
ξειεν γωγήσουσι ἡμᾶς, ὅταν ἁμαρτάνοντες τύχωμεν. ἀλλ' οὐχ ὁ Παῦλος οὕτως· ἀλλ' ἐξ ἀρ-
χῆς καὶ ἐπὶ πλείστῳ τοσούτῳ διδασκάλους αὐτοῖς ἐφίστησι τοὺς ἀρετῆς, κωλύων ἐπισπᾶσθαι
τὸν κακόν. αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία, οὐ συγχωρῆσαι τοῖς ἔτεσι συνηλικιῶσθαι τῷ
πονηρίᾳ, ὑπὲρ ἔτεσι ζητῆσαι ὅπως αὐτὸν ἐξελάσωμεν· ἀλλὰ πάντα ποιῆσαι καὶ πρᾶγματεύσασθαι,
ὥστε ἄδακτον αὐτῇ γενέσθαι τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν. διὸ καὶ τοῦδε μὴ μόνον ἑτέρους βουλο-
μένους τοῦτο ποιῆσαι κωλύειν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ζηλωτὰς γενέσθαι, καὶ σώζειν τὸ σκάφος, καὶ
μὴ διασκεδάζειν ἐξ οὐρίας πλεῖν. καὶ γὰρ εἰ ταύτην ἦμεν πάντες μιᾶς δεξιᾶς ἄξιοι τῷ γρά-
μματι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰς ἀρετὴν αὐτὸν ἤγομεν, τοῦτο μὲν ἔργον, τὰ δὲ ἄλ-
λα νομίζοντες πρὸ ἔργα εἶναι, τοσαῦτα ἕμελλεν εἰς τὰ ἀγαθὰ, ὅσα νῦν ἐμὲ λέγειν καὶ ἀκού-
ειν δέδεκται. εἰ δὲ θέλοι τις μαθεῖν, ὅτι τῶν ἔργων εἴσεται κἀγώ, καὶ πολλῶν ἐμοῦ ἡ-
μῖν ὁμολογήσει χάρις, πολλῶν δὲ πρὸς ἡμᾶς τῷ Θεῷ, βλασφήσουσαν ὁρῶν ὅτι τῆς γῆς τὴν
τῶν οὐρανοῖς πολιτείαν, καὶ τοῦ τὰ μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τοῦ τῆς ἀπιστίας λόγους
ἐστεύθην ἤδη πιστοῦμένους καὶ πρὸ αὐτοῖς τοῖς ἀπίστοις. καὶ ὅπου οὐ κόμπος ταῦτα, δῆ-
λον ἐκεῖθεν. ὅταν γὰρ αὐτοῖς τὴν πολιτείαν λέγωμεν τῶν ἐν τοῖς ἐρήμοις ὄντων, πρὸς
μὲν ταύτην οὐδὲν ἴσχυσιν αὐτεπαγγέλτως· δοκοῦσι δὲ ἰσχυρίζεσθαι καὶ φιλονεικεῖν τῇ τῶν
καταρθωσάντων ὀλιγωρίᾳ. εἰ δὲ τοῖς πόλεσι ⓜ καρπὸν ἐφυτεύσαμεν τοῦτον, καὶ
νόμων τινὰ καὶ ἀρχὴν τὰ τῆς εὐταξίας ἔλαβε, καὶ τοὺς παῖδας πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐ-
παιδεύομεν φίλους εἶναι τῷ Θεῷ, καὶ τὰ πνευματικὰ ἐδιδάσκομεν μᾶλλον ἢ τὰ τοῦ βίου πρὸ τῶν
ἄλλων, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πάντα ἂν ἀπεπέδησε τὰ λυπηρὰ, καὶ μυρίων ἀ-
πηλλάγη κακῶν ὁ βίος ὁ πρῶτος· καὶ ὃ τοῦ τῆς μελλούσης λέγεται ζωῆς, Οπ ἀπίδρα ἐδωδὴ
καὶ λύπη καὶ στεναγμὸς, ἐντεῦθεν ἂν ἐκαρπωσάμεθα πάντες. εἰ γὰρ μήπω γεγόνασι, μήτε

πέρχε) λείψασα τὴν πλησῶν ἔχον. ὁ γὰρ ὁκ ἐφ' ἡλικίας ἀπολυσάμενος, οὐκ εἰς τὸ δαπανᾶν χρόνον, οὐδὲ καθ' ἡμέραν πράγματα θεραπόντων, ἀλλ' ὁκ ἐπ' οἰκιῶν λαμβάνει τὰ βραβεῖα. καίτοι γε μὴ ἀγαπητὸν ἐστὶ πᾶσι διαμαχέσασθαι πάσας· οὗτος γὰρ ὁκ βαλλίδος αὐτὴν ἔσπασε ἴσης, ἀλλὰ νίκης ζωπύρου νίκης, * καθάπερ τις Ολυμπιονίκης ὁκ ἐφ' ἡλικίας δι' ἀναῤῥήσεων ὅτι ὁ γῆρας ὁδοῦσιν, οὕτως ἀπίστων ὁκῆ, μυρίοις τοῦ κεφαλοῦ αἱμαδυσάμενος τριφάνοις. πόνων οὖν βούλει ἐστὶ) τὸν ἡμῖν; τῶν ἀπὸ τοῦ πολλοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἐν τοῖς αὐτοῦ τοῦ ἀρχαγέλους ἀπιβολέψας διωγμοῖς, ἢ ἐκείνων τῶν μὴ πάνυ ἰσχυόντων, ἀλλὰ τοῦ ἐκάστου τρισωτῶν τάξιν; τοῦ ἐκάστου γὰρ λήψει) πάντες, ἀλλὰ τοῦτο, ὅταν διωγθῶσι πάντα τὰ κωλύματα ἀφαιρεθέντα, ἀπρὶ ἀπειθμησάμενοι τοῦ, ἀλλὰ μήτε ἄνωθεν τοῦ ἀναιρπάσῃ θάνατος, μήτε ὑπὸ γυναικὸς κωλυθῶσιν ὕστερον, μήτε τοσαῦτα πράγματα λάβωσιν, ὡς μὴ διωγθῆναι αὐτοῖς τὸν γῆρως ἐρχόμενον χρόνον πρὸς τοῦ θεραπόντος ἐκείνου, τοῦ τι γνώμιον μάθωσιν ἀφαπτοῦς τρισωτὲς βεβαίως ἀλλὰ ἀκίνητον. ὅταν γὰρ ταῦτα πάντα συνέλθῃ, τότε μόλις ἐν τοῖς ἐκατὸν τάξοι) τὸν τῶν οὖν βούλει ἐστὶ) τὸν ἡμῖν, ἢ τῶν ἐν ᾧ μετώπῳ τῆς Φάλαγγος λαμπόντων; ἀλλὰ πῆς οὕτω, φησὶν, ἄθλιος, ὡς ἐκεῖνα μᾶλλον, ἢ ταῦτα σωθῆναι θεῖς παισί; ἀλλὰ σωθῆναι ὀπιζητοῦμεν, ἀλλὰ σὺν ἡμῖν αὐτοῖς ἐστὶ) βουλόμενα. τοῦτο ἀλλὰ αὐτὸς βούλομαι, ἀλλὰ ὑμᾶς οὐχ ἥττον βούλομαι τῶν ἡμετέρων εἰς τοῦ πατέρα αὐτοῖς ἐπιμεληθῆναι οἰκίαν, ἀλλὰ τὴν Ζωῆς ἀποδοῦναι ταῖς ἀμοιβαῖς, ὧν ἴσασιν ἐκ ἂν βούλοιεν ἑτέρας. ἀλλὰ μὴ νῦν αὐτοῖς τοῦτο ἀπαιτῶμεν. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον ὅτι ''λόγοις μὲν πέμποντας, πολλοῦ χρόνου ἀλλὰ τῆς πατρίδος ἀξιοῦν αὐτοὺς, ἀλλὰ πράγμασι βαίνοντι πιὰ, ἢ ἐπέρᾳ Φαυλοτέρᾳ μαθήσει μέλλοντι ἅπαντα καθήσθαι τὴν οἰκίαν, τὸ διδασκάλου οἰκίᾳ καὶ ἀρίστῃ ἀλλὰ καθύδειν κελεύοντας· τούτους γὰρ οὐκ ἐστ' ἀληθῶς φοιτᾶν μέλλοντας ἔρχεσθαι μάθημα, ὅταν ὅτι τοῦ οὐρανίου φιλοσοφίαν, ἀθλίως '' ἀφίλκειν, πρὶν ἢ ἡμέραν ὅπερ βούλομαι; ἀλλὰ χρῆσθαι μοῦ τις τοιαύτῃ διατριβῇ διδασκόμενος, πολλοῦ χρόνου ἀπεῖσιτας τῶν αὐτῶν· οὐδὲ γὰρ μανθάνοντας ἀπὸ τῆς γῆς πέπαυ; εἰς τὸν οὐρανὸν συγκαταβαλλόμενοι τοῖς γινομένοις; ἀλλὰ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χεῖρον ἡμῖν ἐστὶ; οὐχ ὁρᾶτε οὖν γεωργοί, ἔπι, καὶ σφόδρα ἐπίπονον τὴν πόνων λαβόντες οὐ καρπούς, ἀλλὰ ὄνους ἀλλοὺς ὁκ ἂν ἀπάγοντο τυχόντας ποτε; μὴ τοίνυν μηδὲ ἡμεῖς περὶ ὥρας ἀπάγωμεν τῆς ἐν τοῦ ἐρημίαν ἀφατεινῆς οὐ γοῦς· ἀλλ' ἐάσωμεν αὐτοῖς ἐμπαλιῶναι τὰ μαθήματα, ἀλλὰ ῥίζωθῆναι τὰ φυτά· καὶ δίκα, καὶ ἔτι ἔτη πλέφεσθαι αὐτοῦ τὸ μισασπείρ δίη, μὴ θορυβώμεθα, μηδὲ ἀλύωμεν. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον τοσούτῳ πλείονα κτήσεται) τοῦ ἰχμύ. μᾶλλον δ', εἰ δοκῇ, μηδὲ χρόνον ἀείζωμεν, ἀλλ' ὅρος ὁκῆς ἔστω μόνος, ὁ τοῖς τοῦ ἀκμαίου ἄγων οὐ τὸ αὐτῷ φυτευθέντας καρπούς· ἢ τότε ἐπιμερίσθω ἀπὸ τῆς ἐρήμου, τοῦτο ἐστὶν ἢ μή. οὐδὲ γὰρ ἔστ' ἄν τι πλέον ἀπὸ τῆς ἀκρότητος ἡμῖν ταύτης, ἀλλ' ἢ ὃ μηδέποτε αὐτοῖς ἡμέσθαι ὠφέλιμον. ὁ γὰρ περὶ ὥρας τῆς τὴν ῥίζαν Ζωῆς ἀποστερηθεὶς, οὐδὲ τὸν καιρὸν ἀπολαμβάνει χρήσιμος ἔστ' ἂν λοιπὸν. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, καρτερῶμεν ἐν χωρισμοῖ, καὶ μὴ μόνον μὴ καταπίνωμεν, ἀλλὰ καὶ βαλλόμενοι ἐλθεῖν περὶ ὥρας κωλύωμεν. ἀπ' ἀρχῆς μὲν γὰρ, κἂν ὁπόσ' ἔστι κέρδος καὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ οἰκίᾳ καὶ πόλει καὶ ''ἔθνει· ἀπλέστερος ὁ πολεμούμενος, καταγέλαστος ἔστι καὶ ἐπιεύδιστος, καὶ ἑαυτῷ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀπιβλεπής. μὴ δὴ τοσαύτην ἐργαζώμεθα ζημίαν. καὶ γὰρ εἰς ἀποδημίαν πέμποντες, τότε βουλόμεθα οὐ γοῦς ἰδεῖν, ὅταν ὑπὲρ ὧν τὴν ἀποδημίαν ποιῶνται, κατορθωκότες τύχωσιν· αἰ τι περὶ τούτου παραγένωνται, οὐ τοσαύτην ἀπὸ τῆς ἐπιδημίας λαμβάνομεν τὴν ἡδονὴν, ὅσην ἀπὸ τοῦ μάτην ἐπιμεληθῆναι τὴν '' ἀθυμίαν. πῶς οὖν οὐκ ἐκάστης βλακείας τοσαύτην τοῖς πνευματικοῖς μὴ πρόσχωμεν ἀσυδίαν, ὅσην ὀπιδυκνούμεθα περὶ τὰ βιωτικά· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ὅπου φιλοσόφως φέρειν τὴν παίδων τὸν χωρισμὸν, ὡς καὶ βούλεσθαι ὀπιπαθεῖν τοῦτο, ὅταν ὑπὲρ

ὧν τοῦς

δεῖ περὶ, ὅτι ἐλάττης πόνος ταύτην διατηρεῖν τὴν γνώμην. οὔτε γὰρ τῆς σῆς ζωῆς χεῖρον προθεσμίας ἐσμέν (ἢ τοῦτο ἐπαίδευσεν ὁ Χριστὸς, λέγων· Ἡ ἡμέρα Κυρίου, ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται) οὔτε ὅπου τῆς αὐτῆς ἀεὶ προθυμίας μένου τὰ τοῦ λογισμοῦ ἡμῖν. ἢ διὰ τοῦτο σοφός τις παραινῶ, λέγων· Μὴ δυνάμενος ὑπερβάλλειν πρὸς Κύριον, μηδὲ δυνάμενος ἀλλὰ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, μήποτε ὡς μέλλεις ἐκτείσῃς, ἢ ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ἐξολῇ. Εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ἀδηλον ἐῶ, οὐδὲ οὕτως ἀναβάλλεσθαι ἔδει σοι τὸν ἀγῶνα, οὐδὲ τοσαύτην χρημένην ζημίαν προσεῖρᾶν. ἢ γὰρ τῆς ἐχούσης ἀλογίας λέγειν, ὅταν μὴ δίνηται βοηθείας ὁ ἀγὼν, ἢ σφοδρὸς ὁ διαγωνιστὴς ἐφεστήκῃ, κελεύει τοῖς τὸν βίον ἐμφύρεσθαι πράγμασιν, ὥστε γνέσθαι θυσιαστήριον· ὅταν δὲ λάβῃ μερίδα πάθημα, ἢ μηδὲ ὃ τυχὸν ἔχῃ μέρος ὑγιές, τότε καθοπλίζειν, ἢ διεγείρειν κείμενον ἤδη καὶ ἐξηθετηκότα. ναί, φησι. τότε γὰρ εὔκολος ἡ πάλη, τότε ῥᾴων ἡ μάχη, τῆς ἐπιθυμίας σβεσθείσης. ποία μάχη, σοῦ νεκροῦ ὄντος ἡμῖν τοῦ πυκτεύοντος; διὰ γὰρ τοῦτο οὐδὲ οἱ τάφοι λάμπροι λοιπὸν ἔσονται. Μαχαίρας γὰρ, ὃς ἦρε ζυγὸν ἐκ νεότητος αὐτοῦ· καθίσας καὶ ταμίας, ἢ σιωπήσας. ὀστᾶ μολίβου ἐπαίων ἄξιος ἢ μακαρισμοῦ ἢ διφημιοῦ ὁ μητρωμένου χαλκοῦ τὴν φύσιν, ἢ ἐν αὐτῇ τῇ χλωρᾷ τῆς ἀκμῆς διασῴζων τὸ σκάφος. πλὴν ἀλλὰ μηδὲν ἐπὶ τούτοις φιλονεικῶμεν· ἀλλ' ἔστω μάχη ἢ τότε, Εἰ βούλει. ἀλλ' Εἰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔκειτο ὁ τοῦ ἀγῶνος καιρὸς, καλῶς ἐκρίνομεν· ἀναμένομεν ἂν χρόνον. Εἰ δὲ πάντα ἂν πρόσωπα βίου ἀγωνίζεσθαι χρὴ ἐκ προφάσεως ἡλικίας ἀρξάμενον ἀθλήσεως, ἢ δικαίαν γενέσθαι (ἢ γὰρ ἐξ ἐκείνης ἀμάλλεται τῆς ἡλικίας ἀπαιτεῖσθαι τὴν ἀμύρτημένην εὐθυνίαν; ἢ δηλονότι τὰ καταβρωθέντα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων παιδία ὑπὲρ τοῖς Εἰς ἂν Ἐλισσαῖον σκώμμασι) ἢ νῦν ἐκ τούτου παλαίειν χρὴ τῆς ἡλικίας, ἐν ᾗ ἐφείσηκεν ὁ πόλεμος· χαλεπὸν πάντως καθ' ἡμῶν, πόθεν σὺ ἂν χαίρων ἐκρίνοις τοῖς ἀγῶσιν ἐείζεις; Εἰ μὲν γὰρ ἢ τῷ ἀκαίρῳ κύριος ἦς ὑπετάττειν μὴ ὑπικνεῖσθαι, μηδὲ πυκνεύειν, Εἶχεν ἂν λύσιν σοι λέγειν αὕτη ἡ προφάσεως· Εἰ δὲ ἐκρίνοις ἀφεὶς ἀγωνίζεσθαι ἢ τύπτειν, ἐμοὶ νομοθετεῖς ἡσυχάζειν, μᾶλλον δὲ ἐκπαλαίεσθαι ἐκέντα, ἵνα ταύτης τῆς ἐπηρείας χρεῖαν μηδεὶς ἂν, τὸ πολεμίου μητρωμένου πολεμεῖσθαι ἀφοπλίζειν, ἢ οὕτω ταῖς ἐκείνου χερσὶ προδιδόναι; πόσος ὅστις ἢ ἀθυμίας; ὁκοίων διὰ τοῦτο πλείονος ἀσφαλείας δίδται· ἀσφαλείας δὲ δίωμος, ἢ ὑπομονῆς δίκαιοι πλείονος. ἂν δὲ τοιοῦτον ἐκ χαλκοῦν διαπεπλασμένος ἢ ἡσυχία εἴη δίκη, οὐκ εἰς προφάσεις ἐμβάλλεσθαι, οὐδὲ ἐκ τοῦ μέσου φρέφεσθαι, εἶθα πολὺς ὁ θόρυβος ἢ ἡ ταραχή. σὺ δὲ οἷς ὁ πόλεμος χαλεπώτερος, ἢ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ διὰ τὸν θόρυβον, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἢ διὰ τὴν ἀπειρίαν, ἢ διὰ τὴν ἐκ μέσου διαστροφήν, τούτοις ὡς ἤδη καταπεπτωκόσι ἢ γυμνοῖς ἰσχυροῖς εἰς μέσον ἔλκεις, ἢ οὐκ ἐᾷς ἀπελθόντας γυμνάζεσθαι ἐπὶ τῆς ἐρημίας· ὥσπερ δὲ εἰ τις τὰ μὲν μυελὰ δυνάμενον ἔχειν ξύλα, κελεύῃ τὰ πολεμικὰ μελετᾶν ἐφ' ἡσυχίας, ἂν δὲ ἄπειρον ἢ οὐδὲ εἰς μάχην προσκαλεῖσθαι δυνάμενον, τοῦτον δὲ αὖθ' τοῦτο ἐκ τῆς μάχης τρέφειν νομοθετῇ, ὡς δυσκατόρθωτον τὸ πρᾶγμα τοῦτο, μείζονα τὰ κωλύματα ὑφείς. πρὸς δὲ τούτοις, καλὸν εἰδέναι χρὴ, ὅτι οὐκ ἔνι μὴ χαμαὶ κύριον εἶναι ἑαυτοῦ εἶναι), ἀλλ' ἀνάγκη δυσὶ θάτερον, ἢ διὰ πάντος ὁμιλεῖν τῇ γυναικὶ, αὐ ἐκείνη τοῦτο βούλῃ), ἢ βουλομένης ἐγκρατεύεσθαι ἀπέχεσθαι μοιχείας ἀλίσκεσθαι. τί δὲ λέγω τὰς ἄλλας ἀνάγκας τοῦ παίδων, τὰς οἰκίας τὰς φροντίδας, αἳ πᾶσαν προθυμίαν ἐκβάλλουσι ἀμβλυώττειν, ἢ πολλῷ τῆς ψυχῆς καταδεδαπανημένην καρκίνῳ; διὸ βέλτιον κύριον ὄντα ἢ λελυμένον ἐκ προφάσεως καθοπλίζειν τῆς ἡλικίας, οὐ τοῦ ἐρημένου ἔτυχεν μόνου, ἀλλὰ ἢ τοῦ ῥᾳθυμεῖσθαι μέλλοντος οὐχ ἧττον, ἢ τούτων. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ὃ τέλει τοῦ βίου τῆς φιλοσοφίας ἁλόμενος ταύτης, πάντα ἀναλίσκει χρόνον, ἵνα δυνηθῇ τὰ ῥηθέντα κατὰ τοῦ ἔμπροσθεν ἡλικίαν ἁμαρτήματα ἀποκλαύσαι, ἢ πᾶσα εἰς τοῦτο ἡ σπουδὴ δαπανᾶται· ἢ οὐδὲ οὕτω πολλάκις ἀρκεῖ, ἀλλ' ἀ-

εἰς ἢ τούτων καὶ κρῆνο εἶποιμι ἄν, ὅτι σὺν μὲ δέκα πισοῦσθαι τῇ ἀνάγκῃ σὺδεὶ ἀπεικὸς γὰρ τούτων θρέψῃ, ἅτε δὴ ταύτης μόνης κατηγορημένης τῆς πολυμυθίας αὐλῆς· ⟨ϟ⟩ ἢ τὸ θάνατον ὕπνον ἡγούμενοι, καὶ παιδιὰν ὁμοῦ τῷ σὺν θεῷ πόντων καταφρονῆ, ἵνες αὖ εἰκῆ μὴν συγγνώμης ἄξιοι, θρέψωσιν γὰρ τούτων, καὶ παῖδας ἐπιζητοῦντες ἰδεῖν καὶ κατηγορεῖν εὐθέως, εἶτεν ἀποπνεῦσαι ἐπειγόμενα, καὶ σὺν θεῷ ὄντες στενάζομεν; καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν πρὸς σὲ πλυματικωτέροις εἴρηται. Εἰ δέ τινες εἶεν φιλοσώματοι, καὶ σφόδρα τῷ πρόντι προσπλωμένοι βίῳ, ἐκεῖνο ἄν εἶποιμι πρὸς αὐτούς, ὅτι προῆται ἄδηλον, εἰ καὶ παῖδες ἔψονται· ⟨ϟ⟩ γάμῳ πάντας· δεύτερον, ὅτι καὶ ἡδονῶν μείζων ἡ ἀθυμία. οὐ γὰρ τοσαύτην καρπούμενα θύφροσύνην, ὅσην λύπην ἀπὸ τῆς καθημερινῆς φροντίδος καὶ τῆς ἀγωνίας καὶ τῶν φόβων τῶν δι' αὐτούς. καὶ τίνι, φησί, κατηγόρημεν τὰς ἀγρεῖς, καὶ ταῖς οἰκίας, καὶ τὰ ἀνδράποδα, καὶ ὃ χρεών; (ἐπεὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἀκούω θρέψωσιν αὐτῶν) ⟨ϟ⟩ καὶ τοῦ τούτων μέλλοντι κληρονομήσειν αὐτά· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον νῦν, ἢ πρότερον, ὅσῳ καὶ φύλαξ καὶ κύριος ἀσφαλέστερος αὐτῶν ἐστι νῦν. τότε μὲν γὰρ πολλὰ ἦν αὐλῆς τὰ λυμαινόμενα. καὶ γὰρ σῆτες, καὶ χρόνος μακρός, καὶ λῃστὰι, καὶ συκοφάνται, καὶ βάσκανοι, ⟨ἐπὶ⟩ ὃ τοῦ μέλλοντος ἄδηλον, ⟨ἐπὶ⟩ ὃ τῶν αἰθρήπων εὐμεταβλητον, ⟨ἐπὶ⟩ πᾶσι ὁ θάνατος καὶ τῶν χρημάτων καὶ τῶν κλημάτων τούτων ἀπεχέρησιν αὖ ⟨ϟ⟩ ὑόν· νυνὶ ⟨ϟ⟩ πάντων τούτων ἀνώτερον ⟨ϟ⟩ πλοῦτον ἀπόλεστον, τόπον εὑρὼν ἄσυλον, καὶ οὗ μηδενὶ τῶν εἰρημένων ἐπιβουλεύσαι θέμις. τοιοῦτον γὰρ χωρίον ὁ οὐρανός, πᾶσιν μὲν ἄβατος ὢν ἐπιβουλῇ, πᾶσης ⟨ἐπὶ⟩ εὐφορώτερος γῆς, καὶ μυρίας πολλῆς τῆς ἀφθονίας τῶν ἐν αὐτῷ τεθέντων χρημάτων πρόσχων τοῖς ἀνθρακαταθεμένοις ἀμάθαν τοὺς καρπούς. ὥστε οὐχὶ νῦν ἔδει ταῦτα λέγειν, ἀλλ' εἰ βιωτικὸν ἔμελλεν ἔσεσθαι ὁ παιδίον, τότε θρέψῃ καὶ ταῦτα φυτέσεσθαι· τίνι τοὺς ἀγρεῖς καταλείπωμεν; τίνι δὲ χρεών; τίνι τὰ λοιπὰ χρήματα; νῦν γὰρ τοσαύτη τῆς κυριότητος ἡ ἀσφάλεια, ὡς μηδὲ μυρίῳ τινὶ συνευδοκεῖν ἀποδημίαν ἐκπίπτειν τῆς βεβαιότητος αὐτῶν, ἀλλὰ τότε μάλιστα τὰ κέρδος αὐτῶν ἀπολαύειν ὅταν συνευδοκῇ ἀπελθεῖν. Εἰ δὲ καὶ σὺν θεῷ βέλτιον κύριον ὄντα ἰδεῖν, καὶ τὰ τοῦτο τῷ μοναχῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βιωτικῷ συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. Ὡς γὰρ, εἰπέ μοι, κυριώτερος, ὁ δαπανῶν καὶ διδοὺς μυρίας ἀδείας πολλῆς, ἢ ὁ μηδὲ ἅψασθαι τολμῶν ἀπὸ τῆς φειδωλίας, ἀλλὰ καταρύπτων αὐτά, καὶ ὡς ἀλλοτρίων ἀπεχόμενος τῶν αὐτῶν; ὁ μὰ τὸν ἀναλίσκων καὶ εἰκῇ, ἢ ὁ διόρθωσιν τοῦτο ποιῶν; ὁ σπείρων τὸν χῶν, ἢ ὁ τοῦτο ἐργαζόμενος σὺν οὐρανῷ; ὁ μὴ πάντα συγχωρούμενος ἑαυτῷ διδόναι, οἷς μὲν ἐθέλει, ἢ ὁ πάντων ἀπηλλαγμένος τῶν ἀπαιτούντων ταῖς τοιαύταις ζημιοφορεσὶς; γεωργοῦσι μὲν γὰρ καὶ τοσαῦτα μαίνομένῳ πολλοὶ πόντα χόνον ἐφίσαι) φόρους ἀναγκάζοντες καταπονεῖσθαι, καὶ ὃ ἑαυτῷ μέρος ἕκαστος ἀπαιτοῦντες· ⟨ϟ⟩ ἢ εἰς σὺν θεῷ δαπανῶν ἀναλίσκῃ ἐπιθυμοῦσι σὺδεὶς οὐδαμόθεν φόβεται ταῦτα ἀπειλῶν. ὥστε καὶ σὺν θεῷ κυριώτερος σοῦ ἐστιν. ἢ δὲ μὴν πόρνας ἀναλίσκῃ καὶ μέθαις ⟨ἐπὶ⟩ πότοις καὶ κόλαξι, καὶ καταισχύνῃ τὸν ἑαυτῷ δόξαν, καὶ ἀπολλύῃ τὸν σωτηρίαν, καὶ καταγέλαστος γίνηται, κύριον αὐτὸν εἶ) φῆς τῶν δαπανώντων· δὲ ἢ εἰς δόξαν τὸν ἀληθῆ καὶ ὠφέλιμον καὶ ὃ ⟨ϟ⟩ Θεῷ δοκοῦν μυρίας πολλῆς αὐτὰ δαπανᾷ τῆς ζωοστέως, σὺκέτι; σὺκοῦν ὅμοιον ποιήσεις, ὥσπερ δὲ εἰς μὴν ὀφθαλμοῖς ἀμύρωσιν ὁρῶν λίαν ἐμβάλλοντα τὰ ἑαυτῷ, κύριον φῆς εἶ). Εἰς ἢ χρείας ἀναγκαίας τοῦτο ποιοῦντα, ὡς σὺκ ἔχοντα τῶν ἀναλισκομένων ἐξουσίαν θρέψῃς. μᾶλλον ἢ οὐ τοῖς ἁπλῶς δαπανῶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπὶ κακῷ τῶν ἑαυτῶν κεφαλῶν σὺν τοιούτοις παραβάλλειν χρή. ἐκεῖναι μὲν γὰρ αἱ δαπάναι, λαμπρότεραι καὶ εὐπορώτεραι καὶ ἀσφαλέστερον ποιοῦσιν· αὗται ἢ σὺκ αἰσχρὸν μόνον, σὺδὲ ἐποικέδιστι, ἀλλὰ καὶ ἀπωλείας ἐπιβύσιον ἔσπερ πόντι.

Τί ἢ μὴν γάμον, φησί, καὶ παῖδας σὺκ ἔνι τούτης ἐπιλαβέσθαι τῆς φιλοσοφίας σὺν αὐτῷ τῷ γήρᾳ γινομένην; καὶ τίς ἡμῖν ἐγγύσεται, τοῦτον μὲ, ὅτι εἰς ἔσχατον ἥξομεν γήρως;

δεύτερον,

τὸς γε καὶ ἀλώσεται ῥᾳδίως· ἀλλὰ τῆς πλεονεξίας μὴ τῶν εἰδωλολατρῶν ἀριθμεῖσθαι ἀνάγκη. καὶ τῶν οἰκείων ἔστι μὲν οὐχ αἱρήσει τις, ἀφῃρέθη, ἀλλ' ἔχει χρήματα, ἀλλ' ἀνάλωτος αὐτῆς πάντα τρόπον ἔσται· ἐκεῖνος δὲ οὐ τοιοῦτος ἔσται μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀδικήσει τῶν ἀλλοτρίων οὐχ ἥττον. τοῦτο δὲ πάλιν ἕτερος εἰδωλολατρείας ἔδος τὸ τοιοῦτον χαλεπώτερος. καὶ τί δεῖ τὰ ἄλλα πάντα λέγειν, τὰ τοῖς μοιχεύουσι μὲν ὅτα δικαιοῦσι, τοῦτο δὲ βιωτικοῖς μὲν πολλῆς καταβάλλονται τῆς σφοδρότητος; πῶς οὖν οὐ δέδοικας, τοῦτ' ἐρεῖς, ὅτι τοῦτον ἄγων τὸν βίον, ὅταν ἀλώσιμος ἐσται τῇ κακίᾳ χαλκεύς; καὶ μικροὶ εἶναί σοι δοκεῖ εἰδωλολατρεία, καὶ ὃ τῶν ἀπίστων ἔδος χείρω, καὶ ὃ τοῦ Θεοῦ τιμὼ δουλεύειν ἀφ' ὧν ἔργων δέομεθα, ἅπερ ἅπαντα πείσονται θυκολώτερον τῶν μοιχῶν ἢ τῷ βίῳ τῷ σῷ δεδιότες; ὁρᾷς ὅτι σκῆψις ὁ φόβος οὗτός ἐστιν. εἰ γὰρ δεδοικέναι ἐχρῆν, οὐχ ὑπὲρ τῶν τὰ κλυδώνια φθεγγόντων, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν ὅτι λιμῷφα καπυδόντων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν τὸ χαλεπὸν καὶ τῇ ζάλῃ κλυδωνιζομένων. ταχύτερον γὰρ ἐκεῖνα τὰ ναυάγια, πολὺ καὶ πλείονα εἰσὶ τὰ ἐκ χλιαῖτα, καὶ ῥᾳδιουργώτερος οὗτος τοῖς ζῶσι τὰ σήσειν μέλλουσι. ἐγὼ δὲ οὐ τοσαῦτα κύματα καὶ πολλὴν γαλήνην, καὶ τὴν ταπεινὴν μείζων τῶν τοῖς ταῦτα μαχομένων. διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς ὅτι τὴν ἔρημον ἐλαχόμεν, οὐχ ἵνα ζῶντες ἁπλῶς τρυφῶμεν, οὐδ' ἵνα κλοιὰ περιζώνται, οὐδ' ἵνα ταπεινὸν ὑποφορέσωνται, ἀλλ' ἵνα τοῖς τῶν ἄλλων ἁπάντων φύσιν μὴ κακόν, ἕλωνται δὲ ἀρετήν. τί οὖν; ἀπολοῦνται πάντες, φησίν, ἀπολοιῶνται πάντες; οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ὅτι μείζονα δίκην πόνων, ἐὰν μέλλωσι σώζεσθαι, διὰ τοῦτο ὑπεσχῆσαν ἀνάγκαι. τοῦτο δὲ δεδιὼς μᾶλλον ὁ λελυμένος δραμεῖται. οὕτω καὶ πλείονα ἕξει μισθόν, ὁ λαμπρότερος τῶν δούλων οὗτος ἢ φιλόσοφος; οὐδαμῶς. ἑαυτῷ γὰρ ταῦτα περιποιήσει τοῦ ἀνάγκαι, διὰ μὴ προδοθῆναι.

Ὥστε ὅπερ σαφῶς ἡμῖν ἀποδέδεικται, ὅτι τῶν αὐτῶν ἐσμεν ὑπεύθυνοι τοῖς μοιχοῖς, ὅτι τοῦτο βιωτικώτερον πεφύκαμεν ὁδόν, καὶ ἴσον ἡμᾶς ὅτι ταῦτα ἔλκομεν· ἀλλὰ μὴ κατάπονῶμεν, μηδὲ εἰς τὰ τῆς κακίας ἕλκωμεν βαρὰ θηρία, καθάπερ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι. ταῦτα γὰρ εἰ μὴ ἄλλοι ζῶντες ἐποίουν, οὐκ ἂν οὕτω δεινόν· ὅταν δὲ ὁ γεγαμηκότες, ὁ τῆς βιωτικῆς πείρας εἰληφότες πάντων, ὁ τῶν ἔργων μαθόντες αὐτῶν, ὅπ ψυχρὰ τῶν πρώτων πραγμάτων καὶ ἡδονή, οὕτω μανῶνται, ὡς ἑτέρους ὅτι ταῦτα ἔλκειν, ὅπερ λοιπὸν ὑπὸ τῆς ἡλικίας αὐτοῖ κεκώλυται, καὶ δίκην ἑαυτοῦ ὅτι τοῖς πρεσβυτέροις ταλαιπωρεῖν, ὁ δὲ καὶ ἑτέρους ἐμβάλλυσι, καὶ ταῦτα ἐγκλεῖς ἐσῶντες λοιπὸν τῆς τελευτῆς καὶ τοῦ δικαστηρίου καὶ τῶν θύρων ἐκείνων, ποία αὐτοῖς ἀπολογία λελείψεται; ποία συγγνώμη; ποῖος ἔλεος; οὐ γὰρ δὴ μόνον τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων δώσουσι δίκας, ἀλλὰ καὶ τῶν τοῖς παισὶ πεπολιτευμένων, ἀφ' ὧν τε δυνηθῶν" τοῦτ' ἰσχυσκελίσαι, ἀφ' ὧν μή. ἀλλὰ παῖδας ἴσως ὑπερθυμεῖται παίδων ἰδεῖν. καὶ πῶς οὔπω γνώμωμοι πατέρες αὐτοί; οὐ γὰρ δὴ ὃ γνῶσαι, πατέρα ποιεῖ· καὶ τοῦτο αὐτοῖ ὁ γεγαμηκότες σωφρονισθήσεται δή, οἶ, τοῦτ' ἰδεῖν ὅταν ἴδωσιν εἰς ἔρωτας κακίας ἐλαυνόντας, ὡς οὐκ ὄντας αὐτῶν, ἐκβαλλυσι καὶ ἀπαλλοτριῶσι· καὶ οὔτε φύσις, οὔτε γνῶσις, οὔτε ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν καταφεῖν αὐτοῦ δυνατὸ δή. μὴ τοίνυν μηδὲ πατέρες ἀξιώσθωσαν εἶναι ὁ τοιοῦτοι, ὧν πολὺ κρείττων ὁ τῆς φιλοσοφίας λιμὴν λόγοι· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτοῦ τοῦτον ὁ ἔδος γνῶσι, τότε καὶ τοῦ ἐκγόνους ζητεῖσθαι. τότε γὰρ αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν δυνήσεται μόνον. εἰσὶ γὰρ αὐτοῖς παῖδες, εἰσὶν, οὐκ ἐξ αἵματος, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ γνησίως τοῦ Θεοῦ. οὗτοι ὁ παῖδες οὐχ ὑπὲρ χρημάτων ἀναλίσκουσι κόσμεσθαι τοὺς πατέρας, οὐχ ὑπὲρ γάμου, οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τοιούτου· ἀλλὰ πάσης αὐτοῦ τῆς φροντίδος ἀπηλλαγῆς ἀφέντες, τῶν φυσικῶν πατέρων μείζονι πρὸ ἔχουσι σπουδῇ. οὐ γὰρ ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἰκέτευταί τι καὶ τρέφονται, * οἷς περ κἀκεῖνοι, ἀλλ' ὅτι πολλῷ μείζοσι καὶ λαμπροτέροις· διὸ καὶ μᾶλλον αὐτοῦ γνησιώτερος οὗτοι φαίνοιτο. χω-

ὅπῳ μονάζωσιν ὧμὸς δι᾽ τοῦτο ἐκολάζετο μείζονως· ἀλλ᾽ εἰ δεῖ καὶ ἐφ᾽ ἑαυτῶν εἰπεῖν, ὅπῳ βιωτικὸς ἦν, καὶ ἐν πλούτῳ ζῶν καὶ ἐν πορφύρᾳ, πολὺ ἐσπουδακέναι τὸν Λάζαρον ἐν ἑκάστῃ πείνᾳ. πλὴν οὔτε τοῦτο, οὔτε ἐκεῖνο ἐρῶ· ἀλλ᾽ ὅτι μέτριον ὧμὸς ἦν, διὰ τοῦτο ἐκεῖνος μείζονως κολαζόμενος ἐν τῇ πυρί. καὶ αἱ παρθένοι δέ, ὅπῳ μὲν πρὸς τὸν φίλανδρον ἐστέρηνται, διὰ τοῦτο ἀπηλάθησαν ἀπὸ τοῦ νυμφῶνος. καὶ εἰ χρὴ καὶ παρ᾽ ἑαυτῶν εἰπεῖν, ἃ μέντοι αὐταῖς οὐκ ἐπετίμησεν τὰ τῆς κηδεστοῦ διὰ τὸν πρῶτον, ἀλλὰ τάχα καὶ ἡμερωτέρα διὰ τοῦτο ἐγένετο. οὐ γὰρ ἤκουσαν, πορεύεσθε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τοῖς διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἀλλὰ μέντοι, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς. Εἰ δέ τις λέγοι διὰ τοῦτο εἰκῆ τοῦτο ἐκείνῃ, οὐδὲν Matθ. κε. ιγ. κ. εἰ δὲ ἐγὼ
δύτερον. ὃ δὲ ἀσυνδιάλυτόν μοι δεῖξαι νῦν, ὅτι οὐχ ὁ τὴν μοναχὸν βίον διαπεπτερωκὼς τοιαύτης κηδεστοῦ, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν εἶναι ὑπεύθυνον καὶ βιωτικὸν, καὶ αὐτὰ ἁμαρτάνοντος ἐκείνου. καὶ ὁ τὰ ῥυπαρὰ ἐσθίων ὅμοιος ἁμάρτοι, καὶ ὁ τὰ διαφορὰ τὰ ἑκάστου ἀπαιτῶν, οὐκ ὅπῳ μονάζοντος ἦν, ἁμαρτάνοι, ἁμαρτάνει· ἀλλ᾽ ὁ μὲν διὰ τὴν πορνείαν, ὁ δὲ διὰ τὴν μικροψυχίαν ἀπώλετο. καὶ τοὺς ἄλλους δὲ εἴ τις ἐπέλθοι τοὺς τότε κολαζομένους, ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων μέντοι ὄψεται τὴν διαφορὰν ἐπεχούσαν. οὐκ ἐν ταῖς ὑμαρτίαις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τοιαύταις τοῦτο δεῖ λέγειν. καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ, Δότε τοῖς μὲ πεινῶντες καὶ διψῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· ἀρᾶτε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πραΰς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν, οὐ τοὺς μονάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει. καὶ ὅταν κελεύῃ διὰ τῆς στενῆς ὁδοῦσιν ὁδοῦ, οὐ τοὺς τότε ἀποτείνει λόγον μόνους, ἀλλὰ τοὺς πάντας ἀνθρώπους. καὶ μισεῖν δὲ τὸν αὐτῶν ψυχὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα πᾶσιν ἐπιτάττει ὁμοίως. ὅταν δὲ μὴ πᾶσι διαλέγηται, μηδὲ νομοθετῇ, δῆλον ἡμῖν αὐτὸ ποιεῖ. ὅτι Matθ. ιθ ιϛ. γοῦν τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἔλεγεν, ἐπήγαγεν, Ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω, ὅτι δὲ, πᾶς, τοῖσδε, οὐδὲ ἐν ἐπιτάγματος τάξει τοῦτο εἰσηγεῖται. οὕτω καὶ ὁ Παῦλος (καὶ γὰρ διδάσκαλον μιμούμενος πάντα χρὴ φαίνεται) καὶ εἰς τοῦτο ἐμπίπτων τὸν ἐναντίον ἔλεγε, Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω. ὅπου μὲν οὖν τοῖς τὸν ἴσον φθάσαι χορὸν καὶ βιωτικὴν ἀνάγκην καὶ μοναχὸν, καὶ ὅτι τὰ αὐτὰ λήψονται πεπόνθασι πάντες ἀμφότεροι, δῆλον σφόδρα φιλάνθρωπον καὶ ἀναίσχυντον εἶναι λοιπὸν ἀντερεῖν. τοῦτο δὲ ἀποδειχθὲν σαφῶς, φέρε δὴ κἀκεῖνο ἐξετάσωμεν, τίς εὐκολώτερον καὶ ῥᾷον πεσεῖται, ἢ ὁ τοιοῦτος ὁ ἐξεπάτησεν ἡμῖν ὁ λύκος. σωφρονίσαι μὲν γὰρ ὁ γυναῖκα ἔχων καρτερῶσαι ῥᾴδιος, ἀπὸ πολλῆς ἀπολαύων τῆς εὐθυμίας· ὁ δὲ τοῖς ἄλλοις οὐ σφόδρα φαίνεται· πολὺ δὲ καὶ τοῦτο πλείους ἂν ἰδοιμεν τῶν γαμικῶν, ἢ τῶν μοναχῶν πίπτοντας. οὔτε γὰρ τοσοῦτοι τοὺς γάμους ἀπὸ τῶν μοναστηρίων ἐκλαμβάνουσιν, ὅσοι τοὺς πόρνας ἀπὸ τῆς οἰκίας τῶν γυναικῶν. Εἰ δὲ ὅπου οὐκ ἦλθε τὰ τῶν παλαισμάτων αἴτια, μὴ τοσαύτης πίπτουσιν ὑπερβολῆς, ἢ ποιήσωσι τὸ τοῖς ἄλλοις πάθημα, τὸ οἷς μᾶλλον ἐσχολάσωσι τῶν μοναχῶν· ἡ μὲν γὰρ ἐπιθυμία τούτοις σφοδρότερον ἔπεσεν, ἅτε τοῦ τοὺς γυναῖκας οὐκ ἔχοντος ὁμιλίαν· τὰ δὲ ἄλλα, τούτων μὲν οὐδὲν ἐγγὺς γίνεσθαι δυνατὸν· ἐκείνοις δὲ κἂν κεφὸς ἐλαύνοι καὶ ἐπὶ κεφαλὴν ὦτοι. Εἰ δὲ, ἐν οἷς σφοδρότερον ὁ πόλεμος πνεῖ, μᾶλλον τοῦτον παρόντων κρατοῦσι, δῆλον ὅτι πολλῷ ῥᾷον τούτων τὸ τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς οὐκ ἐσχολάκασιν, γήσεται. καὶ γὰρ χρημάτων ἔρως, καὶ τῆς ἐδωδῆς ἐπιθυμία, καὶ δυναστείας, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων εὐκολώτερον ἀπὸ τούτων, ἢ τοῦ βιωτικοῦ ἀνύεσθαι πέφυκεν. ὥσπερ οὖν τὸ σφοδρότερον ἡ μάχη τοῦτο τοῦ πολέμου ὃ μέρος κρυφότερον εἶναι φήσομεν, οὐχ ὅταν ἐπάλληλοι καὶ συνεχεῖς πίπτωσι νεκροὶ, ἀλλ᾽ ὅταν ὀλίγοι καὶ ἀσθμοὶ, οὕτω καὶ τοῦτον φιλοσοφεῖσθαι χρή. καὶ γὰρ πλεονεξίας οὐχ ὁ τρεφόμενος τὸ πολὺ, ἀλλ᾽ ὁ καθήμενος τὸ τοῖς ὄρεσι εὐκολώτερον εἰδέναι· ἐπὶ ἐκεῖ-

νης

ναζοντες ὅτι μεθ' ἡδονῆς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν δυσθεράπευτων ἁμαρτιῶν ἕξεως τοῦτ' εἰσπηδῶσι καὶ ὁ ἀθεμιτος. αἱ γὰρ γραφαὶ τοῦτο λέγουσι τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς Ⓦ τὸν μοναχὸν βουλόμενα βίου ζῆν, καὶ μεμακαρικὸς ἔχοντες τύχωσιν. ἀκούσατε γοῦν ἃ ὁ Παῦλος φησιν· ὅταν γὰρ Παῦλος εἴπῃ, Ⓦ Χριστὸν λέγω πάλιν. τοῦτ' οὖν ὑπερβαλλόντως δυσθεράπευτος μεμακαρικὸς ἔχουσι, καὶ παιδία τρέφουσι, πᾶσαν τὴν τοῦ μοναχοῦ τροφὴν ἀποκλείσασαι ἀκριβῶς· αὐτὸν δὲ ἀπαιτοῦσι. τὴν γὰρ πενθικὴν ἐκκόπτων ἁπάσαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἱματίοις, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἐδέσμασι, τοῦτα ὑπερβαλλόντως τὰ ῥήματα· Γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετ' αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασι, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ. καὶ πάλιν· Ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκε. καὶ πάλιν, Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. τί τούτων τοῖς μὴ θέλουσιν πλέον ἀπαιτήσειν αἴτιος; γλωττῆς δὲ παιδοῦσι χρηστοῖς ἐτέροις, ἀκριβῶς πάλιν τίθησι νόμους, καὶ τοιούτους, οἵους καὶ τοῖς μοναχοῖς αὖσαι ἔργον ὄντι. οὐ γὰρ αἰσχρότητα καὶ μωρολογίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ βωμολοχίαν ἀναιρεῖ· οὐ θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ παροξυσμὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ κραυγὴν κωλύει τοῖς τῶν πιστῶν σώμασι. Πᾶς γὰρ, φησι, θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. ἀρά σοι μεμελέτηται τοῦτο ποιεῖν; σκόπει· ἀναμένω, καὶ τὰ πολλῷ μείζονα τούτων ἀκούσῃ, ἃ τοῖς διεξιοῦσιν ἀκριβείας ἁπάσης ἀπαιτήσω πᾶσιν. Ὁ ἥλιος, φησι, μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. ἐξεστι μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντα τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. καὶ πάλιν, Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Εἶδες πρὸς αὐτὸν τὸν χορυφαῖον διαβαίνουσι τὴν τῆς φιλοσοφίας καὶ μακροθυμίας ὑπερβασιν; ἄκουσον καὶ ὅσα πρὸς ἀγάπης ἀπαιτεῖται, τὸ κεφαλαίον τῶν ἀγαθῶν. ἐπάνεσε γὰρ αὐτὸν, καὶ τὰ κατορθώματα αὐτῆς εἰπών, ἐδήλωσεν, ὅτι ταῦτα ἀπαιτεῖ πρὸς τὸν βιωτικὸν, ἵνα πρὸς τὸν μαθητὴν ὁ Χριστός. ὥσπερ γὰρ ὁ σωτὴρ τοῦτον ἔχαιρε λέγων ἐφίλησεν ἀγάπης εἶναι, ὃ τὸν ψυχικὸν αὐτὸν ἔθηκεν τῶν φίλων αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Παῦλος τὸ αὐτὸ τοῦτο ἠξίωσε εἰπών· Ἡ ἀγάπη οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, καὶ τὸν τοιοῦτον κηδεμόνα διώκειν. ὥστε εἰ καὶ τοῦτο μόνον εὕρητο, ἱκανὸν τεκμήριον ἵνα τοῖς τὰ αὐτὰ ἀπαιτοῦσι τοῦ βιωτικοὺς τοῖς μοναχοῖς. ὁ γὰρ ζωοδεσμὸς καὶ ἡ ῥίζα τῆς πολλῆς ἀρετῆς αὕτη ὑπάρχει. νυνὶ δὲ καὶ μέρος αὐτῆς φησι. τί τοίνυν μᾶλλον τούτης τῆς φιλοσοφίας ζητήσειεν ἄν τις; ὅταν γὰρ καὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ καὶ κραυγῆς καὶ χρημάτων ἐπιθυμίας καὶ γαστρὸς [καὶ] πολυτελείας καὶ δόξης κενῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν βιωτικῶν δυσωπήσεις εἶναι κολοβὴν, καὶ μηδὲν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὸν γάμον, ὅταν νεκρωσας τὰ μέλη πορνείας, βλέπεις ὅτι τὸν αὐτὸν ἡμᾶς ἀκρίβειαν ἀπαιτεῖ, ὅσπερ τοῦ μαθητὰς ὁ Χριστός· ἐπὶ πρὸς τὰ ἀμαρτήματα ὕστερον εἶναι βούλεται νεκρούς, ὡς τοῦ ἀποθανόντας καὶ φαύλης ἥδη. Διὰ τοῦτο γάρ φησιν· Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. Ρωμ. ς.

ἔστι γὰρ ὅπου καὶ εἰς Ⓦ τὸν Χριστοῦ ζῆλον διὰ τῆς πολλῆς ἡμᾶς ἀγάπης, οὐχὶ πρὸς Ⓦ τῶν μαθητῶν μόνον. καὶ γὰρ ὅταν ἀγαπᾷ πολλὴν, ἐκεῖθεν φέρει τὰ ἐπανορθώματα· καὶ ὅταν μὴ μισητικαὶ ᾖ, καὶ ὅταν μετελαίζειν. ὅταν οὖν μὴ μοναχοὺς μόνον, μηδὲ τοῦ μαθητὰς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν καλοῦν μιμεῖσθαι Ⓦ Χριστὸν, καὶ τοῖς μὴ ζηλοῦσι κόλασιν τίθησι μείζω, πόθεν ἐκεῖνο μέζον ἔφης εἶναι; ὃ ὕψος; ὃ γὰρ αὐτὸ πρὸς δυσθεράπευτος ἀναιρεῖσαι δύναται, καὶ ὃ πᾶσαν διατείνειν τὴν οἰκουμένην τοῦτο ἔστιν, ὅτι μείζονος οἰόμεθα δεῖν ἀκριβείας ὧν μοναζόντι μέτρα, τοῖς δὲ λοιποῖς ἐξεῖναι ῥᾳθύμως ζῆν. οὐ γὰρ ὄντι, οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἁπαντᾶν, φησι, πρὸς τὴν φιλοσοφίαν. καὶ σφόδρα φαίην ἂν ἔγωγε, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ μέλλων κρίνειν ἡμᾶς.

Εἰ δὲ θαυμάζεις [λόγων] ἔτι καὶ ἀπορεῖς, φέρε σοι πάλιν τὸν ἀκριβῆ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀνατυπώσωμεν λαμπρῶς, ὥστε σοι πλέον ἐκπλυθῆναι τῆς ἀπιστίας τὸν κακίδιον ἅπασαν. ποιήσομεν δὲ τοῦτο ἀπὸ μιᾶς ἀπὸ τῶν κολάσεων τῶν κατὰ τὸν ἡμέραν ἐκείνην. ὁ πλοῦτος, οὐκ

ὄντος

καὶ φθόνος τῶν ὁμοτέχνων, καὶ καίρων δυσκολία, καὶ φίλων ἐρημία, καὶ πενία πολλάκις τὸν τέλους ἀξίκρουστον. ἀλλ' οὐκ ὅπου τῶν μοναχῶν ἐστιν· ἀλλ' ἐνὸς δεῖ μόνου, τῆς θυμίας ἡμερας καὶ ἀγαθῆς. καὶ τοῦτο ποιοῦσι, οὐδὲν ὃ κωλύει τοὺς τὸν τέλος ἐλθεῖν τῆς ἀρετῆς. πῶς οὖν οὐκ ἄδικον, εἶτα μὲν τὰ τῶν χρηστῶν ἐλπίδων δηλοῖ τὸ ὅτι καὶ ἐγγύτερα, ἀπογινώσκειν καὶ πρέμειν, εἶτα ἢ τὰ τῶν ἐναντίων μακρότερα καὶ ἐπὶ πολλῶν κωλυμάτων διακωλύοντα, μὴ ἀπογινώσκειν, ἐνὸς ἢ τὰ τῶν δυσχερῶν σαφέστερα δὲ μᾶλλον πλείονα ὄντα; καὶ ὅτι μὲν τῶν λόγων μὴ ποιοῖς τὰ πολλάκις συμβαίνοντα λυπηρά, ἀλλὰ ποιοῖς τὰ ἀσφαλῶς ἐκβαίνοντα χρηστὰ ἀφορᾶν· ὅτι ἢ τῶν μοναχῶν τὸ ἀνδρεῖον ποιεῖ, δὲ ἔνθα μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἐλπίδες πολλαί, ποιοῖς τὰ λυπηρὰ ἀποκλίνειν μόνον, εἶτα ἢ αἱ τῶν ἐναντίων, ἃς χρηναῖς ἀναλογίζεσθαι μόνας; καὶ τοῦτο ἐκεῖ μὲν ὅτε μὴ ἄπαντα ζωὴ τὰ ὀφείλοντα συνδραμεῖν, ποιοῖς αὐτὸ δὴ πάλιν πολλάκις θάνατος ἄνευς ποιοῦσιν ἀπιθάνευκτον ἐξεφάνωτον τὴν ἀληθείαν μὴ σὺν μυρίοις ἱδρῶσι· ἐνταῦθα ἢ καὶ ἐν μέσοις τοῖς ἀγῶσι τοῦτο γίνηται, τότε δὴ μάλιστα λαμπροὺς καὶ ἐξεφανωμένους ἄπεισιν σοῦ. ὥστε εἰ δὲ μέλλον διδάσκας, ὅτι τῶν λόγων διδοικέναι μᾶλλον ἔδει, ἔνθα πολλὰ τὰ κωλύματα ποιοῖς δὲ πέρας ἐλθεῖν. σὺ ἢ ἐκεῖ μὲν καθῆσθαι χρόνον ἀταμιεύων μακρὸν, δὲ ποιοῖς οὐδὲν τῶν ἐν μέσῳ, διαπτύω λέγω καὶ βλασφημείαν καὶ δ' ἄδηλον, ἀλλὰ ποιοῖς δὲ τέλος μένον ὁρῶν· ἐνταῦθα ἢ, ὅπου τῶν ποιούρων τὸν παιδὸς ὑπιβάντος, οὐδὲ ἀφαμιεύου τῆς καλῆς ταύτης φιλοσοφίας, διδάσκας καὶ πρέμεις εὐλόγως, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλλεις Ⓦ λογισμόν. καὶ μοὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν εἶπες· τί γάρ; πόλιν οἰκοῦντα, καὶ οἰκίαν ἔχοντα σωθῆναι οὐκ ἔνι; ὀκνῶ· εἰ μὴ τῆς πόλεως καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς γυναικὸς σωθῆναι δυνατόν, πολλῷ μᾶλλον χωρὶς γυναικὸς καὶ τῶν ἄλλων τούτων. καὶ γάρ ὅτι τὸ αὐτὸ νῦν μοὶ θαῤῥῆσαι, καὶ εἰ ἐν τοῖς βιωτικοῖς ἢ πράγμασιν ἐνδεδεμένος, ὡς δυνατὸς καὶ οὕτω τὴν σωτηρίαν οὖσης, νῦν ἢ καὶ τούτων ἀπηλλαγμένος ἢ, πρέμειν καὶ διδοικέναι, ὡς οὐδὲ τούτων χωρὶς εὐδοκιμῆσαι ἐκεῖ. εἰ γάρ πόλιν οἰκῶν ἠδυνάτο σώζεσθαι, ὡς ἔφης, πολλῷ μᾶλλον τὸν ἐρημίαν καθαλαβών. πῶς οὖν ὁ ἀδυνάτοις ἐνταῦθα διδάσκας, ἐκεῖ μὴ φοβηθεὶς, ἔνθα μᾶλλον ἐχρῆν; οὐ γάρ ὅτι, φησὶν, ἴσον βιωτικὸν ἔνταθα διαφθεῖραι, καὶ καθάπαξ ἀναθὸν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ. οὐ γάρ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὕψους ἀμφότερα κατα πίπτουσιν· ὅταν οὐδὲ τὰ πτώματα αὐτοῖς ἴσα.

Σφόδρα ἀπατᾷς σαυτὸν, καὶ σφάλλει, εἰ ἄλλα μὲν οἶδε Ⓦ βιωτικὸν, ἕτερα ἢ ἀπαιτεῖσθαι Ⓦ μοναχόν. ἡ γάρ διαφορὰ τούτοις ἐστὶ τῷ γαμῆσαι, καὶ μή· τῶν ἢ ἄλλων ἔνεκεν ἀπρήκτων, κοπὰς ἐστὶ ἔχειν ἃς θύρας. καὶ γὰρ ὁ ὀφείλόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, κἂν τε βιωτικὸς, κἂν τε μοναχὸς ἦ, τῷ Θεῷ ποιεῖ ὁμοίως. καὶ ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, μοιχὸς ἐστὶν ἐκεῖ μοιχείας πεμφθήσεται ἐκεῖ. εἰ ἢ χρὴ καὶ ἀπὸ λογισμοῦ ποιεῖσθαι, ὁ βιωτικὸς ἀσυγκρίτως πρὸς τοῦτο παθών. καὶ γάρ ἔστιν ἴσον γυναῖκα ἔχοντα, καὶ τοσαύτης ἀπολαύοντα σωφροσύνης, κάλλει ποικίλης γυναικὸς, καὶ ἀπάσης ταύτης ἀπειρημένου τῆς βοηθείας, ἀλλοίας τῷ δικῷ. πάλιν ὁ ὁμνὺς, μοῦ τι τοῦτο, μοῦ τι ἐκεῖνο ἦ, ὁμοίως καταδικάζει. οὐδὲ γὰρ ὁ Χριστὸς, ὅτι περὶ τούτων διεπέστετο καὶ ἐνομοθέτει, τοῦτον ἐποίησατο Ⓦ διορισμόν· οὐδὲ εἶπεν, ἐμοῦ μὲν μοναχὸς ὁ ὀμνύων ἦ, ἐκ τοῦ πονηροῦ ὁ ὅρκος· ἐμοῦ ἢ μὴ μοναχὸς, οὐκέτι· ἀλλ' ἁπλῶς δὲ καθάπαξ ἅπασιν ἔλεγεν, Ἐγὼ ἢ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. καὶ πάλιν εἰ πὼν, οὐαὶ τοῖς γελῶσιν, οὐ ποιεῖσθαι οὖν μοναχούς, ἀλλ' ἁπλῶς ἐνομοθέτησεν ἅπασιν οὕτω. καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἢ ἅπασιν οὕτως ἐποίησε τοῖς μεγάλοις δὲ θαυμασιοῖς παραγέλμασι. καὶ γάρ ὅτε λέγει, Μακάριοι Ⓐ πτωχοὶ δὲ πνεύματι, Ⓐ πενθοῦντες, Ⓐ πραεῖς, Ⓐ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὸν δικαιοσύνην, Ⓐ ἐλεήμονες, Ⓐ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, Ⓐ Εἰρηνοποιοὶ, Ⓐ διδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, Ⓐ καὶ ῥηθὲν καὶ ἄῤῥητα δι' αὐτὸν παρὰ τῶν ἔξωθεν ἀκούοντες κακὰ, οὔτε βιωτικὰ, οὔτε μοναζοντες

Matth. ε. λδ.

καὶ ψυχικὰ κάλλη· ἃ δὴ λανθάνετον, ἔξω μὲν φαινόμενος, σοὶ δὲ ἀφαιρεῖ ἐδόκει τὴν πόλιν. οὔτε γὰρ ἥδιος εἶχεν ἀγελαιοτέρου καὶ κατισχνικός, οὔτε ἐξησκημένου τοῖλιν, ἀλλ' ἴσως κοινὸς καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς βλέμμασι καὶ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν· ὅλως δὲ πολλοὶ τῶν ὁμιλούντων αὐτοῖς εἴσω τῶν αὐτῶν διαλύσεων ἠδυνήθη λαθεῖν, πολλὴν ἔνδοι ἔχων ἐγκεκρυμμένην τὴν φιλοσοφίαν. οἵοι δ' εἴ τις αὖθις εἶδεν, εὑρόμενον δ' ἂν ἴσως εἰ τῶν οὐ τοῖς ἔρεσι καθημένων. ἡ γὰρ οἰκία αὐτοῖς πρὸς ἀκρίβειαν μοναστηρίου πάντως διέκειτο, σοὶ δὲ ἔχουσα τὴν ἀναγκαίων πλέον· καὶ ὁ καιρὸς ἅπας αὐτοῖς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀγίων ἀπελίσσετο βιβλίων. καὶ γὰρ ὧν ὄρεξιν μαθημάτων προσελάβετο, τῇ μὲν ἕξωθεν παιδεύσει βεβαιοῦ τῆς ἡμέρας ἀπείρεμα μέρος, ὃ δ' λοιπὸν ἅπαν βυβλίοις συνεχέσι καὶ βιβλίοις ἀνέκειτο ἡδίοις, καὶ ἄσιτος ἅπασαν διετέλει τὴν ἡμέραν· μᾶλλον δ' οὐ μίαν, σοὶ δύο μίαν, ἀλλὰ καὶ πλείους. καὶ νύκτες δ' αὐτοῖς ταύτα συνήδεσαν δάκρυα, καὶ εὐχαί, καὶ τὴν τοιαύτην ἀνάγνωσιν. ἅπερ ἡμῖν ἅπαντα ὁ παιδαγωγὸς λάθρα ἀπήγγειλε. καὶ γὰρ ἦν ἀφορητος ὁ παῖς, εἴ τι τούτων ἠθέτει ποτὲ ἑκών. ἔλεγε τοίνυν σοὶ, ὅτι καὶ ἱμάτιον αὐτοῖς ἀπὸ τειχῶν κατασκευάσω, καὶ τούτῳ ταῖς τοκάσι ἐγκαταύδοι, ὡφελοῦ ἵνα μηχανῶ τὸ ταχέως ἐξανύσασθαι ταῦτην εὑρών, καὶ τὰ ἄλλα δ' αὐτοῖς πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν μοναχῶν ἀπήρτισα, καὶ Θεὸν ἐδόξαζε συνεχῶς ἐκεῖνος οὕτω καλῶς τῆς φιλοσοφίας ταύτης ἐφάπτεται αὐτοῖς τὰ πρέποντα. ὥστε εἴ τις μοι ψυχικὸν καὶ νῦν ἐδάκρυ τοιαύτην, καὶ παιδαγωγὸν πρόσφορον τοιοῦτον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὁμοίως [ὅπερ μοὶ ἔφασθαι] ἐπηγγείλατο, μυριάκις ἂν νυξὶ μίαν τοῦτο γενέσθαι μᾶλλον τῶν γυμνασιαρχιῶν αὐτῶν. ἦ γὰρ δὴ ἡμῖν ἡ θήρα πλείων ἐγένετο, καὶ δόξα καὶ βίος, καὶ δόξα τοῦ πλουσίου, καὶ δόξα τοῦ ζωγράφου δόξατε δοῦναι τῶν τοιούτων δωναμένων τὸν πλουσιώτατα γηρᾶν.

Ἀλλὰ γὰρ σοὶ δοκεῖ ὁ ζωῦπα ὑποφιλόσοφος, σοὶ δὲ ποιῆσαι. σὸν ἄτος δ', μυρίας ὠμότητος δ' εἶπ, καὶ σοὶ ἑαυτῷ δωναμένῳ ἀμῦναι, ἀλλὰ χείμαρροι καὶ μυρία δεχόμενοι τραύματα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀθυσίαστοι ποιοῦντα, τοῦτον δὲ τῷ μέσῳ καταπόντισθαι ἐᾶν, δίον ἀξίλεκτον ἀπὸ τῆς μάχης. καὶ γὰρ καὶ γραπτὸν ἁρμόσει αὖ τις καλάσιτις τοὺς τὰ δωναμένους πολεμεῖν ἀπάντητα τῆς παραβάσεως, τοὺς τὰ πρωθοῦντας καὶ χειμάρρους καὶ τοῦ ἄλλους ζωῦπα ἐφάσκοντας καλοῦντα χεῖσθαι δεδραπότος τὸ τῷ μέσῳ. ἐπεὶ δ' πολλοὶ τῶν πατέρων, ἕκαστος ἔγκειται καὶ ἐμὲ ὀπτῆσαι μοῦ τὸ λόγοις ζῶντα ὁρᾶν, ὡς ἀκριβῶς εἰδὼς ὅτι πρὸς ὃ τέλος πάντως ἦξε τῶν λόγων, ὑπὲρ τούτου μὲ μὴ φιλονεικῶμεν, μηδὲ ὅπ δεδιωρτήσεται λέγωμεν· ἀλλὰ δῶμεν τῷ λόγῳ καὶ πεῖσθαι πάντως αὐτοὺς τῆς ἀσυδοῦς, καὶ πρὸς ἀχροὶ ἀφίξεσθαι. ἔστω δ' αἵρεσις ἡμῖν προκειμένη διπλῆ· καὶ εἰς διδασκαλίαν μὲ φοιτᾶν, ὑπὲρ τῆς μαθήσεως ἐχέτω καὶ ἀγῶνα· εἰς δ' ἑρμηνίας, ὑπὲρ τῆς ψυχῆς. πολὺ βέλτιον, εἰπέ μοι, κρατεῖν; δῶ μὲν γὰρ ἑκατέρωθεν συμβαίνει, καγὼ βούλομαι· δῶ δ' θάτερον λύπητα, βέλτιον εἶναι θ' κρεῖττον. καί, φησιν. αὐτὸ δ' τοῦτο πόθεν ἡμῖν ἔσαι δῆλον, ὅτι κρίσεται καὶ μόνει καὶ θ' μεταπεσεῖται; πολλοὶ γὰρ οἱ πεσόντες. πόθεν δ' δῆλον ὅτι θ' κρίσει δ' σοὶ μόνει; πολλοὶ γὰρ καὶ σαίτης, ἐκ τῶν πεσοῦντων πλείους. ὥστε μᾶλλον τούτους παρρεῖν χρή, ἢ δι' ἐκείνους φοβεῖσθαι. ἵνος δ' ἔνεκεν καὶ ὅτι τῶν λόγων αὐτὸ τοῦτο θ' δέδοικας, εἶτα μᾶλιστα δεδοικέναι ἐχρεών; πρὸς μὲν γὰρ τοὺς μαχητὰς ἐκ πολλοῦ ὀλίγοι δυνατοί· ἐκ δ' τοὺς τῶν λόγων διατεινομένους, ἀπὸ πολλοῦ ὀλίγοι κατορθοῦσιν. καὶ οὐκ ἀπὸ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρων πλειόνων εἰκότως δ' τις ἐκεῖνα μᾶλλον φοβοῖτο. καὶ γὰρ παιδὸς ἀφυΐα, καὶ διδασκάλων ἀμαθία, καὶ παιδαγωγῶν ῥᾳθυμία, καὶ παιδὸς ἀσχολία, καὶ διαπτώσεων καὶ μισθῶν ἔλλειψις, καὶ γάμων διαφορά, καὶ συμφορῶν κακία, καὶ φθόνος, καὶ βασκανία, καὶ πολλὰ ἕτερα τῶν τέλει λυμαίνεται· καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ μυρία τὸ τέλος, τούτων ἕτερα πλείονα. ὅταν γὰρ ἅπαντα ὑπερβᾶς, πρὸς αὐτὸ τῆς παιδείας τὸ ἄκρον ἀφίκηται, μηδενὶ τούτων ὑποσκελισθείς, ἕτερα πάλιν κἀκεῖ ἕτερα ἐκεῖ. καὶ γὰρ ἀρχόντος δυσμένεια,

καὶ

χ· ποιαύτην

χ· αὐτῷ

γ· διδασκάλου

ται, ὅτι ὀπτυμές, ἀλλὰ ἰσφόδρα ἀπαθύνεται· θ᾽ χεται γ᾽ καὶ ὀπτυμές λαμπρυνεῖ αὐτὸν ἰδεῖν ἐν τῇ τῶν μοναχῶν πολιτείᾳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ πατὴρ εἰσφι οὐκ ἐτόλμησεν. ἐδεδοίκει γὰρ, μή ποτε αὖθις τὸν ὑφορώμενος ἐκφιος, ὁ ὥρας αὐτὸν ἤδη καταδύσῃ τοῖς τοῦ βίου χρονίοις, ἰ ταύτης αὐτὸν ἀποστήσας τῆς ασυδῆς ὅτι τὸν ζοῦλον ἀγαγοι, ἰ τὸν ἐξ ἐκείνης ῥαθυμίαν ἅπασαι, ἰ ἀδυνάτους αὐτῷ τὸν μὴ ταῦτα κατασκευάσῃ διόρθωσιν. ἑτέρωι δέ τινα στωτήσηται μηχανήν. κελεύσας γὰρ με οἴκοι, καὶ ταῦτα πάντα κρίνασαμένον, ἰ τοῦ παιδίου λαβούσα τὴν δεξιάν, ταῖς ἐμαῖς ἐπέθηκε χερσίν. ὡς ὁ ἤρώτων, τίνος ἕνεκεν ταῦτα ποιεῖ, μίαν ταύτην ἔλεγεν ὑποκλείπεσθαι μηχανὴν ἡμῖν ὁ πρὸς τὸν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, εἰ βουληθείη τε ἰ ἀναχώρησιν ἐν τάξει παιδαγωγοῦ τὸ παιδίον λαβών, ἐλθεῖν ἐνθάδε. πείσειν γὰρ αὐτὴν ὁ πατέρα, ὡς καὶ ὁ τραπεζικὸν ἐλεημόνα βίον χρήσιμος αὐτῷ τὸν λόγον ἡ παίδευσις. δὴ οὖν τοῦτο ἰσχύσαι δυνηθῆ, φησι, καταμόνας αὐτὸν ἔχων λοιπὸν ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας, οὔτε τοῦ ὄχλου θορυβοῦντος, οὔτε τῶν οἰκείων τινὸς, μὴ πολλῆς αὐτὸν τῆς ἐξουσίας ἀφαπλάσαι δυνήσῃ, ἰ καθάπερ ἐν μοναστηρίῳ ἀφήνιος, οὕτω ποιήσας ζῆν. ἀλλ᾽ ἐπίνευσον ἰ ὑποσχοῦ ὁ σιωπησόμενος μοι ὁ δράμα. οὐκ ἔστιν γὰρ τῶν τυχόντων ὁ λόγος ἐμοί· γὰρ τῆς τοῦ παιδίου μου ψυχῆς ὁ ἀγὼν ἰ ὁ κίνδυνος. μὴ δὴ ἀφείδησης ὁ πάντων ἐμοὶ φίλτατον κινδυνεύοντα· ἀλλ᾽ ἐξαρπάσον αὐτὸν ἤδη τῶν πάντοθεν ἀφεικισμένων αὐτῷ παγῶν, τῆς ζάλης, τοῦ κλυδωνίου. εἰ δ᾽ οὐ θέλεις δοῦναί τὸν χάριν, ὁ Θεὸν ἤδη καλοῦμέν ἡμῶν, ἰ μάρτυρόμαι, ὅτι ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἀφέλιπον τῶν εἰς τὸν σωτηρίαν τῆς τότε ψυχῆς ἠκόντων, ἀλλ᾽ εἰμὶ καθαρὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παιδίου τούτου. εἰ δ᾽ συμβαίη τι παθεῖν, οἵα εἰκὸς νέον ὄντα ἰ ἐν τοσαύτῃ ζάλῃ τε πυφῇ ἰ ῥαθυμίᾳ, ἀπὸ σοῦ ἰ τῶν σῶν χειρῶν κ᾽ τὸν ἡμέραν ἐκείνην ἐκζητήσει τοῦ παιδίου τούτου τὸν ψυχὴν ὁ Θεός. ταῦτα δὲ τούτων πλείονα προειποῦσα ῥήματα, ἰ δακρύσασα σφοδρῶς καὶ ἐλεεινῶς, ἔπεισεν διαδέξασθαί με ταύτην τὸν προαγωνιστήν, καὶ μὴ τούτων ἀξιέπεμπτον τῶν ἐντολῶν. δὲ οὐ μέτριος ἀὐτὴ μάταιος ὁ μηχανή· ἀλλ᾽ οὕτως ἐν βεβαίᾳ χρόνῳ ὁ παῖδα τοῦτον ὁ ἡνιαῖος ἐκφιος ἤσκησε, δὲ τοσοῦτον αὐτῷ τῆς ὀπτυμίας ταύτης αἴνιξε τὸ πῦρ, ὡς ἀληθῶς ἄπονα ῥίψαι, ἰ ὀπτὶ τὸν ἐρημοδρομεῖν, ἰ ἑτέρου δεῖσθαι χαλινοῦ πάλιν τοῦ δυνησομένου πρὸς τὸν σύμμετρον αὖξαι ἄσκησιν ἀπὸ τῆς ὀπτοταμβοῦς ἀποστρέψαι ἐκείνης. ἰ γὰρ ἰῶ δέος, μὴ τῇ ασυδῇ ταύτῃ πρὸ κμένου τὸ δράμα ἀποκαλύψας, ἰ τῇ μητρὶ δὲ τῷ παιδαγωγῷ ἰ τοῖς πάντα χοῦ μοναχοῖς πόλεμον ἐγείρῃ χαλεπόν. εἰ γὰρ ἤθετο ταύτης τῆς Φυγῆς ὁ πατὴρ, οὐκ ἂν ἀπέσχη πάντα κινῶν, ὥστε ἀπολέσαι τοὺς ἁγίους ἐκείνους, οὐχὶ τοὺς ἀποδεξαμένους μόνον, ἀλλὰ ἰ τοὺς ἄλλους ἅπαντας. τοῦτον τοίνυν ἐγὼ παῖδα λαβών, ἰ ταῦτα ἰ τὰ τούτων πλείονα εἰπών, τὴν μὲν ὀπτυμίαν τῆς φιλοσοφίας πάσης εἶασα μόνην, δὲ ἐπέπτυκα πλέον· τὴν δὲ πολυοικίαν ἐξέκοψα, ἰ τῆς τῶν λόγων ἔχεσθαι ασυδῆς. οὕτω γὰρ ἰ τοὺς ἡλικιώτας ὠφελήσειν τὰ μέγιστα, ἰ ὁ πατέρα λήσειν. αἰσχρὸν δ᾽ τοῦτο τὴν ἐμοὶ ἐνόμιζον, οὐ τῶν ἁγίων μόνον ἔνεκεν ἐκείνων, οὐδὲ τῆς μητρὸς, οὐδὲ τοῦ παιδαγωγοῦ, ἀλλὰ ἰ αὐτοῦ τοῦ παιδός. τὸ ἀρχὴν μὲν γὰρ ὀπτιθέμενον αὐτῷ ὁ πατέρα, ἰ διαπαλαῦσαι εἰκὸς ἐν τῆς φιλοσοφίας φυτὰ ἀπαλά τε ὄντα δὲ ἀρτι πηγνύτα· εἰ δ᾽ χρόνος ἐγγένηται πολύς, ἰ ῥιζωθῆναι καλῶς, σφόδρα ἐθαῤῥοῦν, ὅτι οὐκ ἂν οὐδ᾽ ὁλοῖῶ ἥμπαι, δυνήσεται ἀποβαλέσθαι ὁ ἐκφιος· ὃ δὴ δὲ γένοιτο, ἰ οὐ διημάρτηται τῆς ἐλπίδος. ὅ τε γὰρ πατὴρ αὐτὸν προσοδυρόμενον ὕστερον, χρόνου πρόελθόντος πολλοῦ, ἰ μὴ σφοδρᾶς σεσεῖσας τὴν ῥύμην, οὐ μόνον οὐκ ἔκλυσε τὴν οἰκοδομῆς, ἀλλὰ ἰ ἰσχυροτέραν ἀπέφηνε· τῶν τε συμφοιτητῶν αὐτῷ πολλοὶ τοσαύτα τῆς ὁμιλίας ἀπώναντο τῆς ἐκείνου, ὡς ἰ προὶς ὁ αὐτὸν αὐτῷ ζῆλον ἐλθεῖν. ἔχων γὰρ οἷον ἀφαπτὸς ὁ ῥυθμίζοντα, καθάπερ ἄγαλμα ζωσεχῶς ἀπολαύσον τῆς τοῦ τεχίτου χειρὸς, οὕτω προθήκειν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐλάμβανε τὸ

χῦ

λιστα πάντων ἐν τῇ τέχνῃ ταύτῃ διετέγχαν, ᾗ τὰ ἐκείνου τῶν ἄλλων εἰδὼς ἀκριβέστερον. εἰσα-
ὡς γαγὼν γὰρ αὐτὸν ποτε εἰς δικαστήριον * ἀπολογησόμενον, ἐν τῇ τοῦς τῶν δικαστὰς ἀπολο- Πλατ. Α-
γίαν ἐποίησεν οὕτω λέγοντα. Ὑμᾶς ἐγὼ μοῦ ἀκούσεσθε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ᾧ μὴν νὴ Δί', " πολογ.
ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κεκαλλιεπημένως γε λέγεις, ὥσπερ οἱ τὰ τοιαῦτα ῥήματα ποιούμενοι, "
οὐδὲ κεκοσμημένως· ἀλλ' ἀκούσεσθε ἁπλῶς καὶ εἰκῇ λεγόμενα τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὀνόμασι. "
πιστεύω γὰρ δίκαια εἶναι, ἃ λέγω, καὶ μηδεὶς ὑμῶν προσδοκησάτω ἄλλως. οὐδὲ γὰρ ἂν δήπου "
πρέποι τῇ ἡλικίᾳ τῇδε, ὥσπερ μειρακίῳ πλάττοντι λόγους εἰς ὑμᾶς εἰσιέναι. Ταῦτα ἐγὼ "
ἔλεγε, δεικνὺς ὅτι οὐ ζητοῦμίαν τινά, ἀλλὰ δίκαιόν τι μὴ μέγα οὐ προοίμιον ἡγεῖτο, ᾧ τι
ἔμαθεν, οὔτε ἐζήτησεν. οὐκ οὖν φιλοσόφων μὲν ἡ εὐγλωττία, ᾗ ἀνδρῶν ἐστὶν ἁπλῶς μειρα-
κίων ἐστὶν ὁντων ἡ φιλοτιμία, ὡς ἐν αὐλοῖς τοῖς φιλοσόφοις δοκεῖ, ᾧ τοῖς ἄλλοις μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῶν πόλεων μάλιστα ἐν τούτῳ κεκρατηκότι. ὃν γὰρ διδάσκαλον οὐκ ἀφίξει κοσμεῖ-
σθαι τῷ προοιμίῳ, αἰσχρὸν τῷ φιλοσόφῳ ὃν κόσμον τοῦτον εἶναι νομίζων. ἀλλὰ ταῦτα μέν,
ὡς τοῖς ἀπίστοις, δικαίως ἄν τις εἴποι· μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς πιστοῖς. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, ὅ-
ταν μὲν τὰ τῶν πολλῶν δόξαι θηρώμενοι, καὶ σοφοὶ ἄλλοθεν φαινῶμεν δυνά-
μενοι, ἀλλ' ἢ ἀπὸ τῆς ἔξωθεν σοφίας, μηδὲν αὐτὰ εἶναι νομίζωσιν, ἡμᾶς δ' οὕτω θαυμάζω-
μεν καὶ ἐκπεπληγμένοι ὦμεν, ὡς καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων ἁπάντων ἐσμὲν ἐστερημένοι. τοῖς μὲν οὖν
ἀπίστοις ταῦτα λεκτέα· τοῖς δὲ πιστοῖς καὶ ταῦτα, καὶ τὰ πρὸ ἡμῶν ἐπιδείγματα ἀ-
ναγκαῖον προφέρειν. ποῖα δὴ ταῦτα; τοὺς μεγάλους ἄνδρας καὶ ἁγίους ἐκείνους τοὺς προφήτας, ὅτι
γράμματα οὐκ ἴσασι· τοὺς μετ' ἐκείνους, ὅτι γράμματα μὲν ἴσασι, ἐμπειρίᾳ δ' λόγων οὐδέ-
πω· τοὺς μέντοι τούτους, ὅτι καὶ γράμματα ἴσασι, καὶ ἐμπειρίᾳ λόγων. ἀμφοτέρων δ' ἦσαν τότε ἄ-
πειροι ἐκεῖνοι. ὃ μέντοι γε τῆς τῶν λόγων παιδεύσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τῶν γραμμάτων
ἐμπειρίας ἐκτὸς ἦσαν. ἀλλ' ὅμως ἐν αὐτοῖς τούτοις, οἷς μάλιστα ἡ τῶν λόγων ἰσχὺς ἀναγ-
καία εἶναι δοκεῖ, μετὰ τοσαύτης εὐκολίας τοῦτο ἐν αὐτῇ κεκτημένῃ πεπλήρωσαν, ὡς παίδων ἀ-
νοήτων αὐτοὺς φαινῶμαι χείρους. ὅταν γὰρ ὁ πείθειν ἐν τοῖς λόγοις ᾖ, καὶ ᾧ μὴν φιλόσο-
φοι μηδὲ ἑνὸς εὐκολίνωσιν τυχόντος, ᾧ δ' ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται τὴν οἰκουμένην ἐ-
πιστρέφωσιν ἅπασαν, οὐδεμιᾶν ὅπη τοῦτοις τὰ τεκμήρια τῆς " φιλοσοφίας ὄντι τοῖς ἀ-
γραμμάτοις καὶ ἰδιώταις, οὐ πρὸς ἐκείνοις τοῖς τὰ ἑκάτερα διηκριβωκόσιν. οὕτως ἡ οὖσα σο-
φία καὶ ἡ οὖσα παίδευσις, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος. καὶ μή μέ τις νομίζέτω
νομοθετεῖν ἀμαθεῖς οὐ παῖδας γίνεσθαι· ἀλλ' εἴ τις ὑπὲρ τῶν ἀναγκαίων πρέπει θαρ-
ρεῖν, οὐκ ἂν ἐλείμμιν κωλῦσαι καὶ τοῦτο οὐκ εὐλογίας ἡμέσθαι. ὥσπερ γὰρ, τῶν θαμελίων
σαλευομένων, καὶ πάσης τῆς οἰκίας καὶ τῆς οἰκοδομῆς κινδυνευούσης καταπεσεῖν, ἑκάστης ἀ-
νοίας καὶ ὑπερπληξίας ἐστὶ τοῦς οὐ κωλύειν, ἀλλὰ μὴ τοῦς οὐκοδομεῖν πρέχειν,
ὅτω πάλιν ἀκαίρως φιλοτεχνίας, * τῶν τοίχων ἑστώτων ἀσφαλῶς καὶ βεβαίως, κωλύειν ᾧ καὶ
βουλόμενοι κομψόν. ᾧ ὅτι ταῦτα ἀπὸ ψυχῆς λέγω, ἅπερ ὅτι τῶν ἔργων ἐπιδείξαμεν,
ταῦτα ὑμῖν διηγήσομαι καὶ νῦν. νέος τις κομιδῇ πλουσίου ὢν ἐπεδήμησέ ποτε τῇ πόλει τῇ
ἡμετέρᾳ κτῆσιν παίδευσιν ἑκατέραν, τήν τε Χαλδαϊκὴν, τήν τε Ἑλλήνων. ὅτε ὁ νέος εἶχεν
ἀκολουθοῦντα παιδαγωγὸν, εἰ ἔργον ἔργον τι μόνον, ἁπλατάτην αὐτὸν τὴν ψυχήν. τοῦτον
προσελθὼν ἐγὼ τῷ παιδαγωγῷ (καὶ γὰρ τῶν ὁμοφύλων ἐτύγχανεν ὤν) τὴν
προφάσιν ἐπιχείρησα μαθεῖν, δι' ἣν τοιαύτης ἐπιλήμπτορος σοφίας, εἰς ᾧ τὴν παι-
δαγωγῶν βίον καθῆκεν ἑαυτόν. ὁ δὲ μικρὸν ἔφησεν ἑαυτῷ λείπεσθαι χρόνον ἐν τούτῳ, καὶ ὃ
πρὸ ἡμῶν δύωθεν διηγήσατο. ὃν γὰρ παιδίον τοῦτον, φησί, πατὴρ μὲν ὄντι σκληρὸς καὶ πρα-
κτικὸς καὶ τοῖς τὰ βιωτικὰ προσήκουσι ἐπομένος, μήτηρ δὲ μετρία καὶ σώφρων καὶ θεοσεβὴς καὶ
τοῖς ᾧ οὐρανοῦ βλέπουσα μόνον. ἐκεῖνος μὲν οὖν, ἅτε καὶ ἐν πολέμοις πολλοὺς καταρθω-
κώς, βούλεται ᾧ υἱὸν ὄντι τὴν πατρῴαν τάξιν ἀγαγεῖν· ἡ δὲ μήτηρ ταῦτα μὲν οὐδὲ βούλε-

ται,

οἰχήσει) τὰ τοιαῦτα ῥήματα, ἀλλ' τύπους πάντες ζηλώσωμεν; καὶ γὰρ οἴχεται καὶ διέφθαρται ἀφ' τῆς πέρυσι τῆς πολιτείας ταύτης ἐσχημένους. σὺ δὲ ταῦτα πάντα ψηφιζόμενος, ταῦτὸ ποιεῖς, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἡλύσεσι μὲν ἀκριβῶς ἡρμοσμένοις, ὡς ἄχρηστοι ἀφαιροῖτο ἄλλοι· τὴν εὐπρέπειαν δὲ ἔχοις, καὶ ὑπὸ πάσης καὶ αὐτὸς διεφθαρμένην ἀμύητος, ταύτην ὑπὸ τὴν δεσμὸν εἰ) καὶ τροχοὺς κρούματα καὶ τοῖς τέρμασι λέγοι τὴν θαλάττην. ἀλλ' οὐδὲν οὕτω τῆς ἀμουσίας τὸ ταῦτα λέγοντος ἕτερον τούτου μεῖζον τεκμήριον ἐζήτησα μὲν ἄν, οὔτε τῆς βασκανίας καὶ μισανθρωπίας τὴν τὰ τοιαῦτα ψηφιζομένων δόγμα σαφέστερον ἄλλο. χ· ἡλικίας

Ἀλλὰ τίς ὁ τὴν ὑπόσχεσιν λόγος πατέρων; μαθέτωσαν, φασί, γράμματα τοσοῦτον, καὶ τὴν τοῦ λόγου τοσαῦτα δυνάμενα, οὕτως ὑπὲρ τῆς φιλοσοφίας ἀγωνίσασθαι ταύτης· τότε ὁ κωλύσων οὐδείς. καὶ πόθεν δῆλον, ὅτι πάντως εἰς ἄνδρας ἐκβήσονται; πολλοὶ γὰρ ἀώρῳ τοσοῦτον ἁρπασθέντες ἀπῆλθον θανάτῳ. ἀλλ' ἔστω καὶ τοῦτο εἰ) φανερόν· ἡγοῦμαι αὐτοὺς καὶ εἰς ἄνδρας τελέσειν. τίς ἐγγύησεται τὴν τοσαύτην ἅπασαν ἡλικίαν; οὔπω γὰρ οὐδὲν τοσοῦτον φιλονεικίας φθάνομεν. ὅτι εἰ τις ὑπὲρ τούτων παρρησίᾳ θαρρεῖ, οὐδὲ κτησαμένους τὴν δύναμιν ταύτην ἀξήγαγεν αὐ· ἀλλὰ τότε μάλιστα μῶσιν ἐκέλευσα, καὶ τὸν φυγαδεύοντας αὐτὸν οὐκ ἂν ἐπῄνεσα, ἀλλ' ὡς χρησίους τῆς πολιτείας ἐχθροὺς ἀπειρηκέναι αὐ, ὅτι τοὺς λύχνους κρύπτοντες, καὶ τοὺς φωστῆρας ἀπὸ τῆς πόλεως ὅτι τὴν ἐρημίαν ἄγοντες, τὰ μέγιστα τοῖς ἐνδοιαζομένοις ἐζημίουν ἀγαθά. εἰ δὲ οὐδεὶς ὁ ταῦτα ὑποφαινόμενος, τί τὸ ὄφελος πέμπειν εἰς διδασκάλους, ὅθεν τοσοῦτον ἀπολείσουσι), καὶ τὰ ἔλαττον βουλόμενοι λαβεῖν, τὸ μεῖζον ἀποβαλοῦσι, τῆς ψυχῆς τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν εὐεξίαν ἅπασαν. τί οὖν; καταισχύνωμεν τὰ διδασκαλεῖα, φησίν; οὐ τοῦτο λέγω, ἀλλ' ὅπως μὴ τῆς ἀρετῆς καθέλωμεν οἰκοδομὴν, καὶ ζώσαν καθυρύξωμεν τὴν ψυχήν. σωφρονίσας μὲν γὰρ ταύτης, ἀδεμίαν ἀπὸ τῶν λόγων ἀπόφασιν εἰς αἰτίαν ζημίας· διεφθαρμένης δὲ, μεγίστην ἡ βλάβη, καὶ σφόδρα ἡ γλῶττα ἀκαιρωθεῖσα τυχόν, καὶ τοσούτῳ μείζων, ὅσῳ περ ἂν εἰκότως ἡ δύναμις. πανοῦργον γὰρ τὸ λέγειν προσλαβοῦσα ἐμπειρίαν, πολλῷ χείρονα τὰ ἀμαθίας ἐργάζεται τὰ δεινά. χ· πλείονα
αἱ δὲ ἀπελθοῦσαι ἐκεῖ, φησι, ποῖς τῷ τῆς γλώττης ἀργοτέραν ἔχει, καὶ τῆς ἀρετῆς" ἐκπέσωσιν ἐκείνης; ἀλλ' ἡμῖν, εἰπέ μοι, ποῖς τῷ τὸ ψυχῷ διαφθεῖραι, μηδὲν εἰς βύγλωσσίαν ἀπένευται τῆς ὁρμῆς; ἐμοὶ γὰρ ἁρμόσει ταῦτα λέγειν μᾶλλον ἢ σοί. τί δήποτε; ὅτι εἰ δὲ τὸ μέλλοντος ἄδηλον ἑκατέρου, τὸ σὸν ἀδηλότερον. πῶς, καὶ διὰ τί; ὅτι ἡμῖν μὲν τῶν λόγων ἀνουδὲν, τῆς ἀπὸ τῶν ἔργων ἀκριβείας δεῖται· σοὶ δὲ τῶν ἔργων ἀπαίρεια, οὐκ ἐπὶ τῆς ἀπὸ τῶν λόγων προσθήκης. σωφρονίσω μὲν γὰρ καὶ χωρὶς τῆς παιδοῦσεως ταύτης κατορθώσας ἐνί· λόγων δὲ δύναμιν χωρὶς ἔργων χρηστῶν οὐδεὶς ἂν προσλάβοι ποτὲ, πάντος τοῦ χρόνου εἰς κακίαν καὶ ἀστοχίαν ἀναλισκομένου. ὥστε, ὅπερ ἐκεῖ δέδοικας, τοῦτο καὶ σὺ ταῦθα φοβεῖσθαι χρή· καὶ πολλῷ μᾶλλον σὺ ταῦθα, ὅσῳ καὶ πικρότεραι αἱ ἀποτυχίαι, καὶ ποῖ τῶν μειζόνων ὁ κίνδυνος, κἀκεῖ μὲν ποῖς ἐν ἡσυχίᾳ σωθῆναι μόνον ἀνάγκη, ἐνταῦθα δὲ τοὺς δύο κερατῆσαι προῖκειται, ὡς οὐκ ἐκεῖ θατέρου χωρὶς θατέρου λαβεῖν, οὐδὲ σωφρονισμὸς χωρὶς τοῦ λόγου εἰδέναι. εἰ δὲ βούλει, καὶ τὸ ἀδυνάτου τοῦτο ζητῶμεν εἰ) δυνατόν. τί γὰρ οὐκ ἂν ἡμῖν ἀγαθὸν ἀπὸ τῆς τούτων ἐμπειρίας, ποῖ τὰ κρέμα λαμβάνοιεν τὴν πλησίον; τί δὲ κακὸν ἀπὸ τῆς ἀπειρίας, τῶν μειζόνων ἡμῖν κατορθουμένων; καὶ ταῦτα οὐ πρὸς ἡμῶν μόνοι τοῖς καταγελῶσι τῆς ἔξωθεν σοφίας καὶ μωρίαν αὐτὴν εἰ) νομίζουσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔξωθεν φιλοσόφοις οὕτω συνεσκολόγηται). καὶ ἀφ' τούτου ⓐ μὲν πολλοὶ οὐ σφόδρα ἐπεμελήθησαν τοῦ πράγματος, ⓐ δὲ καὶ τέλεοι κατέφθασαν, καὶ διετέλεσαν ὄντες ἀμαθεῖς, καὶ ⓜ ἅπαντα βίοι τὸ τῆς φιλοσοφίας ἠθικώτερον διαπεφάντες μόνον, σφόδρα ἔλαμψαν, καὶ μεγίσταις διαφανεῖς. καὶ γὰρ Ἀνάξαρχος καὶ Κράτης καὶ Διογένης οὐδὲν μέσον ἐποίησαν τούτου σοφοῦ· φασὶ δέ τινες, οὐδὲ Σωκράτης. καὶ μαρτυρήσειεν ἂν ἡμῖν ὁ μά-

λιστα

πολλοί. ὡς τῷ γε ὑπερέχων ἔνεκεν ζώντων, οὐ μόνον οὐδὲν φλάγξονται τῷ ῥημάτων τούτων, ἀλλὰ καὶ καταγνοῖεν ἑαυτῶν, ἐφ' οἷς μὴ τοσαῦτα τῆς τοῦ Θεοῦ κατηξιώσαν προνοίας. καὶ εἰ πάντες, ἢ καὶ ⟨ὦ⟩ πλείους ἐβούλοντο οὕτω ζῆν, οὐδ' αὖ οἷς εἰκότως ταῦτα τὰ ῥήματα. οὐδ' ὧν ὁ τῷ κακῷ τούτῳ ἐπισπλῆξ καλοφών, ὃ ζητεῖ πόθεν τὰ κακά. κακὸν γὰρ οὐκ ὄντων, οὐδὲ φαινομένων, τίς αὖ προήκται τὴν αἰτίαν ζητήσας τῷ κακῷ, καὶ μοῖρας ἀπὸ τῆς ζητήσεως ταύτης αἱρέσεις ἀπατήμων; ἓν γὰρ Μαρκίων καὶ Μάνης καὶ Οὐαλεντῖνος καὶ τῶν ἑλλήνων ⟨ὦ⟩ πλείους, ἐπτοήθησαν ἕλκοντι τὴν ἀρχήν. εἰ δὲ πάντες ἐφιλοσόφουν, οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦτα ζητεῖν· ἀλλ' εἰ καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ γοῦν τῆς ἀρίστης ταύτης πολιτείας ἔμαθον ἂν ἅπαντες, ὅτι ἑνὸς Θεοῦ ζῶντος βασιλεῦ, καὶ τὰ ἡμέτερα δεῖ δίκην εἰ κυβερνᾶ τὸ ἅγιον πνεῦμα μὲ προσήκοντα τῷ αὐτοῦ σοφίᾳ καὶ ζωῇ· "ὦ κύριε μὲ καὶ νῦν, φάνεται δὲ οὐ ῥᾳδίως ἀφ' ἑνὸς πολλῶν ἀκοῦσαι, ἐὰν κατισχύσαι οὗτοι τῆς οἰκουμένης ἅπασης. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἦν, καθάπερ ἐν σαθρᾷ μεσημβρίᾳ εἰ λευκὴ χαλκῆ πᾶσιν αὐγὴ τοῦ Θεοῦ προνοία διεφάνη. εἰ γὰρ μήτε δικαιοσύνη ἦν, μήτε κατήγορος, μήτε συκοφάντης, μὴ βάσανοι καὶ τιμωρίαι, μὴ δεσμωτήρια καὶ κολάσεις, μὴ δημεύσεις καὶ ζημίαι, μὴ φόβοι εἰ κίνδυνοι, μὴ ἔνδρυα καὶ ὀπαῖ- ζωλαί, μὴ λοιδορίαι καὶ μῖσος, μὴ λιμοὶ καὶ λοιμοί, μηδ' ἄλλο τι * τοιοῦτον ἀπεριθμήτων δεινῶν, ἀλλὰ πάντες μετ' ὑπεικείας ἔζων τῆς τοσαυτούσης, ὡς ἂν τῶν ζώντων ἁπάντων ἠμφισβήτησε τοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας; οὐκ ἔστιν οὐδείς. νυνὶ δὲ ταῦτα συμβαίνει, εἰ μὴ αὐ εἰ, χειμῶνος κατηγαδίντος, ἐργάζοιτο μὲ ὁ κυβερνήτης ὃ αὐτός, καὶ " ἅλας οἱ σκάφος, μὴ φαίνοιτο ἂν αὐτοῦ τῆς ὑπεροχῆς ἡ ἀκρίβεια τοῖς ὑπὸ τάνας ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα καὶ ⟨ὦ⟩ φόβου καὶ τοῦ ἀγωνίας τῶν ὑπερεμαθόντων κακῶν. ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς κυβερνᾷ μὲ ὃ πρῶτον καὶ νῦν, οὐ φαίνεται δὲ τοῖς πολλοῖς ἀφ' ⟨ὦ⟩ τῶν προσταγμάτων χειμῶνα, καὶ τοῦ παραχρῆμα, μὲ οὕτοι δὴ μάλιστα πάντων ἐργάζονται. ὥστε οὐ μόνοι πολιτείαν αἰσχύνουσιν, ἀλλὰ καὶ βλάβδαι λυμῆνται). ⟨ὦ⟩ οὐκ ἀν ὡς ἀμύητοι κοινοὶ ἐγχρῖοι τούτους προστιθῶν, οἱ κατὰ τῆς ἑτέρων ζωῆς σωτηρίας, δόγμασι μιαροῖς καὶ βίοις ἀκαθάρτοις τὰς μὲν ἑαυτῶν ἐμπλοίους καταδύοντες. ἀλλ' ὁ τοῖς μυσαρηρίοις τούτων οὐδὲν ὅσον ἰδεῖν· ἀλλὰ καὶ τοι χειμῶνος ἠρεμοῦντος τοσοῦτον, μόνοι κάθυ) ὁ λιμὴν καὶ γαλήνη καὶ ἀσφάλεια πολλή, καθάπερ ἐξ οὐρανοῦ, τὰ τῶν ἄλλων ὑπισχνούμενα ναυάγια. καὶ γὰρ πολιτείαν οὐρανίῳ πρέπουσαν εἵλοντο, καὶ ἀγγέλων οὐδὲν χεῖρον ἀγάκειν). ὥσπερ οὖν ὁ ἐκείνοις οὐκ ἔστιν ἀνωμαλία τις, οὐδὲ ⟨ὦ⟩ μὲ ὁ νύμφειος, ⟨ὦ⟩ ὃ ὁ ἑκάτοις καχοῖς, ἀλλὰ πάντες ὁ εἰρήνη μιᾷ καὶ χαρᾷ καὶ δόξῃ, οὕτω δὴ καὶ ὁ ἐνθάδε, οὐδὲν διαφέρει πενίᾳ, οὐδὲν ὑπὸ πλούτου στεμμένος). ὃ σοὶ καὶ ὃ ἐμοὶ, τοῦτο δὴ ὃ πάντα ἀναπέπτον καὶ θορυβοῦν, ὀξύτερα, καὶ πάντα αὐτοῖς κοινά, καὶ τράπεζα, καὶ οἰκήσις, ὁ ἱματία. καὶ τί θαυμαστόν, ὅπου γε καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ μία πᾶσι καὶ ἡ αὐτή· πάντες τῷ αὐτῷ σώματι ἐσμὲν μέλη, τῷ αὐτῷ δουλείας δοῦλοι, τῷ αὐτῷ ἐλευθερίας ἐλεύθεροι. ἐν ἐκεῖ πλοῦτος πᾶσιν, ὁ οἷος πλοῦτος· μία δόξα, ἢ οἵους δόξα. οὐ γὰρ ὁ ὁμοίοις, ἀλλ' ὁ προσάγμασιν αὐτοῖς τὰ ἀγαθά. μία ἡδονή, μία ὀπτυμία, μία ἐλπὶς πᾶσι, καθάπερ ἀπὸ κρήνης πηγῆς καὶ πάθμης, ἅπαντα διηρίθω) · καὶ ἀνωμαλία μὲν οὐδεμία, τάξις δὲ, καὶ ῥυθμὸς, καὶ ἁρμονία, καὶ πολλὴ τῆς συμφωνίας ἡ ἀκρίβεια, καὶ διηνεκὴς εὐθυμίας στάσις. δὲ πάντες πάντα ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν, ἵνα εὐθυμῶσί τε καὶ χαίρωσιν. ἐκεῖ γὰρ μόνοι καθαρῶς συμβαίνει ὄντι ἰδεῖν, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ, οὐ μόνον τῶν τῶν πόλεων εὐπορίαν, καὶ πᾶσαν ἐκκεκόφθαι στάσεως καὶ μάχης κατάθεσιν, καὶ λαμπρὰς αὐτοῖς εἶ) ὁ τῶν μελλόντων ἐλπίδας, ἀλλὰ καὶ τῷ τὰ συμβαίνοντα ἐκεῖ ὡ λυπηρὰ καὶ χρηστὰ κοινὰ πάντων εἶ) νομίζειν. ἢ πῶς γὰρ" ἀθυμία ἀφανίζε) ῥᾴδιον, ἀνθρώπους ὧν ἐνὶ ζωοδοτουμένων ὁ φορτίον ἀπάντων, τῆς τε εὐθυμίας πολλὰς ἔχοντας ταῖς " ἀφορμάς, οὐκ ὑπὲ τοῖς ἑαυτῶν μόνοις εὐφραινόμενοι κακοῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲ τοῖς ἀλλήλων συχ ἧττον, ἢ ὑπὲ τοῖς ἑαυτῶν. πῶς οὖν ὑμῖν οἰκήσεται

δὲν πλέον ἐ ζῶμεν ἢ οἰκήσεως τῆς ἀναγκαίας ζητοῦντες; ⓐ μυρία πλέθρα ἀποτεμνόμενοι γῆς, ἢ ⓐ μηδὲ βαλεῖν μίαν ἀναγκαίαν αὐλῆς πρὸς κλῆσιν ἑαυτῷ νομίζοντες; ⓐ τόκους ὀπὶ τόκοις συλλέγοντες, ἢ πάσης ἐμπορείας κινοῦντες ὁδὸν ἄδικον, ἢ ⓐ ταῖς ἀδίκοις ταύταις ζημίαις συγκεφαλαιοῦντες, ἐ ἐκ τῶν ὑπόντων τοῖς ἀναγκαίοις ὑπερβαίνοντες; ⓐ ὃ δὴ πλείστης τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστρεμμένοι φύσεως, ἢ ⓐ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ εἰδέναι θέλοντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀλαζονείας, ἢ ὃ ἀνθρώπους αὐτοὺς νομίζειν ἀπολωλεκότες; ⓐ πόρνας πέφυκε, ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις λυμαινόμενοι γάμοις, ἢ ⓐ ἢ τῆς ἑαυτοῦ ἀπηλλάχθαι γυναικός; οὐχ ⓐ μᾶλλον, ὥσπερ οἰδήματα σώματι, ἢ πτύσματα ἄγεια θαλάττῃ, τῇ πολιτείᾳ τῆς οἰκουμένης ἐπιφύονται, καὶ τὸν καθ' ἑαυτὸν σώζεσθαι δυναμένους χαλάζοντες ὑφ' ἑνὸς αἰκεσίαν ἑνὸς αὐτῶν; ⓐ ἢ, ὥσπερ ἐν σκότει βαθεῖ λαμπτῆρες φαεινοί, οὕτω καὶ μέσῳ πανταχοῦ πρὸς ἑνὸς οἰκείου καλῶς ἀσφάλειαν, ἢ ταῖς τῆς φιλοσοφίας λαμπάσιν ἀφ' ὑψηλοῦ πόρρωθεν ἄφθοις, οὕτω τοῦ βουλομένους ὑπὸ ⓦ τῆς ἀκρασχισμοσύνης χθαμαλωθῆναι λιμένα; ὑ δι' ἐκείνους σάπις, καὶ πόλεμοι, καὶ μάχαι, καὶ πόλεων καθαιρέσεις, ἢ ἀνδραποδισμοί, καὶ δουλεῖαι, καὶ αἰχμαλωσίαι, καὶ φόνοι, καὶ τὰ μυρία ἐκ τοῦ βίου κακά, οὐ τὰ τοῦδε ἀνθρώπου ἀνθρώπων ἀνθρώπους ἐπαγόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάντα, οἷς αὐχμοί, καὶ ἐπομβρίαι, καὶ σεισμοί, καὶ καταπώσεις, καὶ πόλεων καταποντισμοί, καὶ λιμοί, καὶ λοιμοί, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ὅσα ἡμῖν ἐκδίκου ἐπάγει; ὁρῶ οὖν ὅτι ⓐ τῇ πολιτείᾳ ἀνατρέποντες, καὶ τοῖς κοινοῖς λυμαινόμενοι, ὅτοι καὶ ἑτέρωθι μυρίων αἴτιοι συμφορῶν, ⓐ τοῖς βουλομένοις ἡσυχάζειν ἀνοχλήτως, καὶ πάντα ἔχειν ἐλκύοντες καὶ ἀπαράπτοντες. ὑπὲρ τούτου δικαστήρια, καὶ νόμοι, καὶ τιμωρίαι, καὶ διάφοροι κολάσεων τρόποι. καὶ καθάπερ ἐν οἰκίᾳ, ἔνθα πολλοὶ μύες οἱ κάμνοντες, οἱ δὲ ὑγιαίνοντες ὀλίγοι, καὶ φάρμακα καὶ ἰατροὺς πολλοὺς εἰσπλέουσιν ὅτι μάλιστα· οὕτω καὶ ἐν τῇ οἰκουμένῃ ταύτῃ ἔστιν ἔθνος, οὐκ ἔστι πόλις, ἔνθα μὴ πολλοὶ μύες ⓐ νόμοι, πολλοὶ δὲ ⓐ ἄρχοντες, πολλαὶ δὲ αἱ λιμένες. οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὰ φάρμακα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ διαπεσόντα ⓦ κάμνοντα, ἀλλὰ δεῖ ἐν τῷ ὑπηθῆναι αὐτὰ, οἵπερ εἰσὶν ⓐ δικάζοντες, καὶ ἐκεῖσε ἐ ἄκοντας διαγκάζοντες δίκαθαι τῆς ἰατρείας αὐτούς. ἀλλ' ὅμως οὕτως ὠφέλει ἢ νίσος, ὡς ἢ αὐτὸς τῆς τῶν ἰατρῶν κρατῆσαι τέχνης, καὶ αὐτὸς ἐπελθεῖν τοὺς δικάζοντας. ἢ συμβαίνει ταῦτα, οἷς ἂν εἴ τις πυρετῷ ἢ ὑδέρῳ ζωγρούμενος ἢ μυρίοις ἑτέρωθι παθεσι χαλεπωτέρωθι, τῶν μὲν οἰκείων μὴ ἀφιγμένου κακῶν, ἑτέρωθι δὲ τοῖς αὐτοῖς ὑπερκειμένους δεινοῖς ἀπαλλάττειν φιλονεικοῖ. ἢ γὰρ τῆς κακίας ὑπερβολή, καθάπερ τις χειμάρρους, ἅπαντα τὰ κωλύματα διαρρήξασα, σφοδρῶς ἐπὶ ταῖς τῶν ἀνθρώπων ὄξεχύθη ψυχαῖς.

Καὶ τί λέγω πολιτείας διαφθοράν; κινδυνεύει γὰρ οὗτος ὁ λοιμὸς, ὁ τοῦδε τῶν ποιητῶν τούτων ἀρθεὶς, καὶ τὸν θεὸν τῶν πονηρίας τῶν θεῶν τῶν πολλῶν ἀπαλάσας λόγους. οὕτω πονηρόν, ἢ νόμιστα, ἐ πάντα ἐπίστηται κατασχεῖν, ἐ τὰ μὲν κάτω πεποίηκε, ἢ αὐτῷ λοιπὸν ὑπερπατοῦντι τὸν οὐρανὸν, ταῖς τῶν ἀνθρώπων γλώτταις οὐκέτι χρῆται τῶν ὁμοδούλων, ἀλλ' ἤδη ἢ κατ' αὐτὸν τὸν πάντων κρατοῦντος ὁπλίζων διαστόν. πόθεν γὰρ, εἰ πού μοι, ὁ πολὺς πάντα χρόνος τῆς εἰμαρμένης λόγος; πόθεν ἄστρων ἀλόγων φορᾶς ταῦτα διαπράττουσιν ⓐ πολλοί; ἀλλὰ τί τυχόν, ἀλλὰ τί δὲ αὐτόματον λίαν προσεδόκησεν; πόθεν εἰκῇ ἢ ἁπλῶς πάντα νομίζοισι φέρεσθαι; ἀλλὰ τοῦ ὑπερφυῶς ζῶντας ἐ μετεῖναι, ἢ δι' ἐκείνους, οὓς σὺ μὴ ζωγρεῖν ἔφης τῇ πολιτείᾳ, ἐγὼ ἢ κρεῖττον οὖσαν ἀπόλειψα τῆς οἰκουμένης λύμην; δι' ἐκείνους δῆλον ὅτι. σοφὸς γὰρ ἀγαθὸς, ὑπὲρ ὁ δεῖνα φιλόσοφος, " ἢ ὅτι ὅστις ὁ ἀληθὴς ὑπερφυὴς ἢ μέσος ἢ σώφρων ἢ τῶν πρὸ ὀίτων ὑπερορᾷ πραγμάτων· ἀλλ' ὅτι ὁ ἀληθὴς πλοῦτον, ὅτι πτωχᾷ, ὅτι πλεονεκτεῖν ἢ ἁρπάζει, ὅτι ποινὰς ὠὴ ἢ μυρίων γέμει κακῶν, λαμπρὸς τὸ ὄντι καὶ θυμερής. ταῦτα κατηγόρησι ἢ μέμφονται ⓐ ἀπίστοις Θεῷ, τούτοις πρόσπαίουσιν ⓐ πολλοί.

σὺν που ἢ λοιμικὸν ὄντι χωρίον, οὐκ ἀπάξομεν οἴκαδε τὸν υἱόν, καὶ μεγάλα κερδανεῖν μέλλωσι, καὶ σφόδρα ὑγιεῖς τυγχάνωσιν ὄντες; νυνὶ δὲ τοσαύτης μὲν πάντα κατεχούσης λύμης, οὐ μόνον αὐτοὶ τοῖς τοιούτοις πλησιάζομεν τὰ βαράθρα αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενον, ὡς λυμεῶνας ἀπολαβόντες. καὶ πόσης οὐκ ἄξια ταῦτα ὀργῆς, πόσων σκηπτῶν, ὅταν τοῦ μὴ γλῶτταν αὐτοῖς ἐκκαθαίρειν ἕνεκα τῆς ἔξωθεν σοφίας ἀπουδάζωμεν, τοῦ δὲ ψυχικοῦ τὸ αὐτοῦ τῆς ἀστοργίας τῷ βορβόρῳ κειμένῳ καὶ σπουδαίῳ ὄφθαλμὸν μὴ μόνον ὁρᾶν μέλῃ, ἀλλὰ καὶ ἐκβαλεῖν βουλομένῳ κωλύωμεν;

Ἐπεὶ οὖν τολμήσει τις εἰπεῖν, ὅτι δύναται σωθῆναι τοῦτον τὸν τοιούτοις οὕτως κακοῖς; πόθεν; ⓐ μὴ γὰρ τοῦ τῶν ἀκολάστων ἕνεκα φυγόντες μανίαν (ὀλίγοι δέ εἰσιν οὗτοι) τοῦτον τυφλοῖς ἐκείνοις ἔρωτας καὶ τὰ πάντα ἕνεκα φθείρεσθαι, τοὺς τῶν χρημάτων, καὶ τοὺς τῆς δόξης οὐ διαφθήσεσθε· ⓑ ἢ πλείονες, καὶ τούτοις αὐτοῖς, καὶ τοῖς τῆς ἀστοργίας μᾶλλον πλείοσι κατέχονται τῆς ὑδροβολίας. εἶτα λέγεις μὲν αὐτοῖς ὀφείλειν βουλόμενοι, οὐχὶ τὰ διακόπτοντα τὴν παίδευσιν αἰσχρὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ζωώδη καταισχύνομεν, καὶ παιδαγωγοὺς καὶ διδασκάλους ἐφιστῶντες, καὶ χρήματα δαπανῶντες, καὶ τοῦ ἀπὸ τῶν ἄλλων σωμάτων παρέχοντες σχολῆς, καὶ τῶν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνα παιδοτριβῶν σπουδαιότερον ὑπερφωνοῦντες αὐτοῖς τοῦ τε ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας πονηροῦ, καὶ ⓒ ἀπὸ τῆς παιδεύσεως πλοῦτον, καὶ πόνους ποιούμενοι καὶ λέγοντες, καὶ δι' ἑαυτῶν, καὶ δι' ἄλλων, ὥστε αὐτὸν εἰς ὃ πέλας ἀγαπᾶν τὸ φιλάνθρωπον ἀπουδῆς, καὶ οὐδὲ ὅτι πολλάκις σωφρονοῦμεν· ἔστιν ὅτε καὶ ἀνδρείαν, καὶ πολιτείας ἀκρίβειαν αὐτόματον οἰησόμεθα παραγενέσθαι, καὶ ταῦτα τοσούτων ὄντων τῶν ἐγκοπτόντων αὐτοῦ; καὶ τί ταύτης τῆς ἀλογίας χεῖρον ἦν ἄν, ὃ μὴ ῥᾴστου ὄντος μεγάλης ἀξιοῦν τιμῆς καὶ σπουδῆς, ὡς οὐκ ἐπὶ ταύτης δεῖν αὐτὸ κατορθωθῆναι πάντα· ὃ δὴ πολλῷ δυσχερέστερόν ἐστι, τοῦτο καθ' ὑδιστα ἡμῖν ἐφίσασθαι νομίζειν, καθάπερ τι τῶν φαύλων καὶ οὐδαμοῦ; Φιλοσοφία γὰρ ψυχῆς, λόγων παιδεύσεως πολὺ δυσκολώτερόν τί ἐστι καὶ ἐργωδέστερον, ὅσῳ τοῦ λέγειν ὃ πρᾶξαι, καὶ ὅσῳ ῥήματων ἔργα ἐστὶ ὑπερτερα. καὶ τί δῆτα φιλοσοφίας, φησί, καὶ πολιτείας ἀκριβοῦς τοῖς ἡμετέροις παισί; τοῦτο γάρ ἐστι, τοῦτο, ὑπὲρ πάντα ἀπολώλεκεν, ὑπὲρ πρᾶγμα ὕστατον ὠναγκάσθη, καὶ τοῦ ἡμετέρου στενοχωρίαν ζωοῦ, πρεσβύτου καὶ πάρεργον δοκεῖ. καὶ τοῦ σώματος μὴ κάμνοντα ⓓ ἐᾶν τις ἰδὼν οὐκ ἂν εἴποι, ὡς ἢ αὐτῷ καθαρᾶς ὑγιείας δῆτα καὶ ἀκριβοῦς, ἀλλὰ πάντα αὐτῷ πρᾶγματα ἔσαγε τοῦ τοσούτου ἐνδεᾶ τοῦ βιῶναι, ὡς μηκέτι τοῦ ζῆν ἐπιμελεῖσθαι· τῆς δὲ ψυχῆς ἀῤῥωστούσης, οὐδὲν δῆτα αὐτοῖς δικαιοπραγίας φασί, καὶ τολμῶσι μὴ τὰ ῥήματα ταῦτα πατέρας καλεῖν ἑαυτούς. Τί οὖν; Φιλοσοφήσομεν πάντες, φησί, καὶ τὰ τοῦ βίου οἰκήσεται; καὶ ὃ φιλοσοφεῖν, ὦ βέλτιστε, ἀλλὰ ὃ μὴ τοῦτο πεῖσαι, πάντα ἀπόλεσε καὶ διέφθειρε. τίνες γάρ, εἰπέ μοι, τῇ πλούσῃ καὶ παπαστὶ λυμαίνονται; ⓔ μετρίως ζῶντες καὶ ἐπιεικῶς, ἢ ⓕ ἡμῶν καὶ ἀθλιώτερον ἐπιτροπεύοντες πτωχῆς ἕτερον; ⓖ τὰ πάντων ἀθλιώτατα ἀπουδάζοντες, ἢ ⓗ τοῖς οὖσιν ἀρχαιότατοι; ⓘ φαλαγγίας οἰκετῶν ἔχοντες, καὶ σμήνη κολάκων περιάγοντες, ἢ ⓚ μόνοι οἰκέτην ἕνα ἀπορεῖν αὐτοῖς νομίζοντες; (οὕτω γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἔθημι φιλοσοφίαν, ἀλλὰ τὸν πολλοῖς ἐφιλήσαντα) ⓛ φιλάθεοι καὶ ἥμεροι καὶ μὴ διολλύμενοι τῆς ἀπὸ τῶν πολλῶν τιμῆς, ἢ ⓜ πάντος ὀφλήματος μᾶλλον τοῦτον ἀπὸ τῶν ὁμοφύλων ἀπαιτούμενοι, καὶ μυρίας ἐργαζόμενοι συμφορὰς, ὅπως μὴ ὑποδύσεται, μηδὲ περιστείλει ὁ ὀφθαλμὸς περίεργος, μηδὲ ὑπόπτευσε, μηδὲ τὰ τῶν ὑδάτων πόδων ἐπιδείξατο; ⓝ μυγετώνης ἄρχεσθαι, ἢ οἱ δυνάμενοι ἐρᾶσθαι καὶ ἄρχειν, καὶ πάντα ὑπὲρ τούτου καὶ ποιοῦσαι καὶ παθεῖν ἑτοίμως ἔχοντες πάντων βελτίους εἶναι λέγοντες, καὶ ἀπὸ τούτου πάντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἑαυτοῖς ἄξιαι νομίζοντες, ἢ ⓞ μὴ τῶν ἐφάπαξ ἀριθμοῦντες ἑαυτόν, καὶ ἢ τούτῳ τὸν ἄλογον ἀξιοῦσθαι τῶν παθῶν κολάζοντες; ⓟ τὰς λαμπρὰς οἰκοδομούμενοι οἰκίας, καὶ τὰς πολυτελεῖς ἀπαιτήμενοι τραπέζας, ἢ ⓠ μη-

χίεσάς ποτε οὕτω, καθάπερ ἐπ' ἐρημίας πολλῆς, ἐν μέσαις ταῖς πόλεσιν, ἀῤῥενες ἐν ἀφ-
ύσει τὴν ἀκρασύνην κατεργάζονται. Εἰ δέ τινες τοὺς διέφυγον τὰς παγάς, τὸ γοῦν
πονηρὸν τῶν τὰ παιδία ὑδρευομένων δυσκόλως διαφθεῖραι δύνανται. ταῦτα μέν, ὅτι ὁ λί-
χνος σφόδρα εἰσί, καὶ ταύτῃ ῥᾳδίως ἂν τις αὐτοὺς λάβοι πλήθει δὲ τοσούτῳ, ὅτι καὶ αὐλοὶ
καὶ μαγγανεῖς ἐκφυσῶσι δαίμονες οὐκ ἔχοντες ἑτέρως ἀμύνασθαι τὸν ἐκείθεν αὐ- 5
τῶν, ταύτῃ κατουδάζουσιν ἀδικεῖν. ὅπερ γὰρ οὐκ ἴσχυσαν κακεῖνα δοῦναι πληγάς, οὐδ'
αὐτῆς καθικέσθαι τῆς ψυχῆς, καὶ ταῦτα ἔξωθεν αὐτοὺς ἐκεῖνα μόνον ἐπιχει-
ροῦσι, καὶ τὴν αὐχμὸν ἅπασαν ἐμέλησε. ἆρα καὶ πολλοὶ θαυμάζοντα ἀκούσα, πῶς οὐδέπω
ἐκ τῶν ἐμοὶ ἔπεσε κατακαύσῃ πυρός· πῶς οὐδέπω τὰ περὶ Σοδόμων ἔπαθεν ἡμῶν ἡ
πόλις, τοσούτῳ χεῖρον τούτους ἀξία κολάσεως οὖσα, ὅσῳ μηδὲ τοῖς ἐκείνοις ἐσωφρονίσθη κα- 10
κοῖς. ἀλλὰ καίτοι τῆς χώρας ἐκείνης ἐν δισχιλίοις λοιπὸν ἔτεσι, φωνῆς λαμπροτέρου, ἢ
τῆς ὄψεως πᾶσι ἅπασαι βοώσης τὴν οἰκουμένην, μηδὲν τοιοῦτον τολμᾷ· ἢ μόνον οὐκ ἀκρι-
βέστερον ἐπὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐλήλυθε ταύτην, ἀλλ' ἢ ἴσα μᾶλλον, καθάπερ φιλονεικοῦντες
τῷ Θεῷ, καὶ ἔργῳ δεῖξαι κατουδάζοντες, ὅτι τοσούτῳ τῆς κακίας ὀπίσω ἵσταται τότε,
ὅσῳπερ ἂν αὐτοῖς μείζονος ἀπειλῆς. πῶς οὖν οὐδέν γέγονε τοιοῦτον, ἀλλὰ τὰ μὲν Σοδόμων ἀ- 15
μύθητα τολμᾶται, τὰ δὲ Σοδόμων οὐ γίνεται παθήματα; ὅτι πῦρ αὐτοῖς ἕτερον χαλε-
πώτερον μένει, καὶ κόλασις οὐκ ἔχουσα πέρας. καὶ γὰρ τῶν ἀπὸ τῆς καταπλυσμοῦ διαφ-
θαρέντων πολλῷ μιαρώτερα τολμηκότων ἕτερον, τῆς μὲν ταύτης λέγω, οὐδεὶς ἂν ἐκείνου γένοιτο ὠμότερος τοιοῦτος. καὶ ταῦτα δὲ πάλαι καὶ αὐτά. ἐπεὶ τίνος ἕνεκεν, ἐγὼ μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἠνόμηκα, ὅτι οὐκ ἐπιδείκνυμαι, οὐδὲ ἀρχέτω ἐπέκεινα φέρων, 20
οὐ νόμος πρὸ ἐμοῦ ἀπειλῶν, οὐ προφητῶν χεὶρ ῥυθμίζων, οὐ προσδοκία γέεννης, οὐ βασι-
λείας ἐλπίς, οὐκ ἄλλη φιλοσοφία, οὐ τὰ θαύματα, τὰ καὶ λίθους δυσπαθεῖς δυνάμενα, πῶς
οὖν ἐγὼ μηδενὸς τούτων ἀπολαύσαντος, ὑπὲρ ὧν ἥμαρτον τοσαύτην ἔδωκα δίκην, ἐγὼ
ὁ πάντων τούτων μεταλαβὼν τοσούτων ζώντων φόβου καὶ θείων δικαστηρίων καὶ ἀν-
θρώπων, οὐδέπω ἐκ τῶν αὐτῶν ἔπαθον ἐκείνοις, χαλεπωτέρας ὄντες ἄξιοι κολά- 25
σεως; ἆρ' οὐχὶ καὶ παιδὶ δῆλόν ἐστιν, ὅτι σφοδροτέρα τηρεῖται δίκη; Εἰ γὰρ ἡμεῖς ὀργιζόμεθα
οὕτω καὶ ἀγανακτοῦμεν, ὁ Θεὸς ὁ πάντων μᾶλλον ἢ τῶν ἀνθρώπων μόνος κηδόμενος, καὶ τὴν κακίαν
σφόδρα ἀποστρεφόμενος καὶ μισῶν, πῶς ἀνάσχοιτο ταῦτα τολμᾶσθαι ἀπερισκέπτως; οὐκ ἔστι
ταῦτα, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἐποίησε πάντως αὐτοῖς τὴν χεῖρα τὴν κραταιὰν καὶ τὴν πληγὴν τὴν ἀφόρη- 30
τον, καὶ τὴν βασανιστηρίων τὴν ὀδυνηρὰν ἐκείνην οὕτως οὖσαν χαλεπήν, ὡς τὰ περὶ Σοδόμων
πάθη πρὸς ταῦτα παιδιὰν ἂν δόξαι τοῖς ἀκούουσιν. Ἴδιας γὰρ οὐ προήλασαν ὕβρεις βάρβαροι,
ποίαν ἀνίατον λύσσαν μετὰ τῆς αἰσχίστης μίξεως ταύτης; ἔστιν ἐν ἅπασι τοῦτο
ἀλήθειας ὄρος πολλαχοῦ, καὶ ὑπερβολὴ ἀφόρητος, μανίας ἐστὶν ἀφαίρεσις. Ἀλλ' ὅμως τού-
των οὐκ οἶδα ἐγὼ ἔρωτα, ἀλλ' ἔστηκεν ἕως τοῦ τῆς φύσεως ὅρου· καὶ μικρὰ κἂν παρακύψῃ, 35
τοῦτο τῆς φύσεως οὐκ ἀναπέτασε νόμος. ἐγὼ δὲ λοιπὸν δῆλον, καὶ θείας ἀπολαύσαντας διδα-
σκαλίας, καὶ ὅσοι πρόσθεν, καὶ ὅσοι μὴ τοιοῦτοι ἕτεροι διαφθείροντες, καὶ γραμμῆς ἔξω ἕρπειν κα-
ταβάντας ἀκούσαντας, οὐχ οὕτως ἀδίκως τὴν πορείας, ὥσπερ τοῖς νέοις συγγίνου. καθάπερ γὰρ
μήτε ἀνθρώπων ὄντων, μήτε προφητείας Θεοῦ ἐφεστώσης καὶ δικαζούσης τοῖς γηραιοῖς, ἀλλ'
ὥσπερ σκότος πάντα καλαβρύοντος, ἐκ μηδενὸς μήτε ὁρῶντος ταῦτα, μήτε ἀκούοντος, οὕτω
πάντα τολμῶσι, καὶ μὴ τοσαύτης μερίδος. οἱ δὲ τὴν ὑδρευομένων παῖδων πατέρες φέρουσι παῦ- 40
σαι σιγῇ, καὶ οὐ κατορύττουσι μὴ τὰ παίδων ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπονοοῦσί τινα ἀνθρωπίνην δίκην κακῶν.
εἰ γὰρ εἰς * ἀπορίαν ἀπὸ ταύτης ἐλεύσας τῆς νόσου τὸν ὑγιᾶ ἔλῃ, εἰ γὰρ εἰς θάλασ- * τὴν
σαν, εἰ γὰρ εἰς νόσους, εἰ γὰρ εἰς ἄδικον γλῶ, εἰ γὰρ εἰς τὴν ἀπὸ ἡμᾶς οἰκουμένην,
οὐκ ἔδει πάντα ποιῆσαι καὶ παθεῖν, ὥστε μὴ ταῦτα γένεσθαι τὰ μιάσματα; ἀλλ' εἰ μὲ ὑπέρ-

σου

καθάλλακτος γίνεται ἕρως, ἅπαντα μέγιστα ἠδικηκώς. ⸂οὐ τοῦτό μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν⸃ πλεονέκτην, ⸂καὶ τὸν⸃ μέθυσον, ⸂καὶ τὸν⸃ ἀλαζόνα, καὶ πάντας ἁπλῶς ⸂τοὺς τὰ δεινότερα ἐργασαμένους⸃ ἴδοις ἂν οὐχ ὅτως ὑπὸ τῶν φαύλων αὐτὰ καὶ τῇ παρὰ τῶν πολλῶν δόξῃ δακνομένους καὶ ἀληθῶς, ὡς ὑπὲρ τοῖς ⸀ οἰκείων ἔργων ὠδύνασι. πολλοὶ γὰρ καὶ σωφρονισθέντες εἶδα τοῦτο ὦ γύναι καὶ ἡμωμένους τοῖς οἰκέταις ἐπιεικεστέρους· ἀλλ' ὑμᾶς καὶ τοῦτο διήρπακεν τὸ παράνομον. καὶ δὲ δεινότερον, ὅτι οὐ περὶ τῶν ῥημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πραγμάτων τούτων αὐτοῖς πεισθῆτε τοῖς πράγμασιν, οἰκίας οἰκοδομοῦντες λαμπρὰς, ἀγροὺς ὠνούμενοι πολυτελῆς, τὸν ἄλλον περιβάλλοντες φαντασίαν, καὶ περὶ πόντον πυκνὸν πνέοντι νέφει συσκιάζοντες αὐτῶν τὸν ψυχρόν. πόθεν οὖν δικαίωμα πικαθλιῶσι, ὅτι σωθλιῶσι οἵοντε τοῦτο, ὅταν ἴδω παρὰ τῶν καταλυομένους, ἃ δὲ ποιοῦσας ὁ Χριστὸς ἁπαφιλώτους πάντας ἀπολέσθαι; ὅταν θρασύνωμαι τῆς ἐμῆς ψυχῆς αὐτῶν, ὥσπερ πνεύματος πονηροῦ, καταφρονοῦσας ὑμᾶς, τῶν ὄντως περιττῶν ὡς ἀναγκαίων καὶ περιπεποιημένων φροντίζοντας; ὅπως μόνον οἰκέτης ἔσομαι, καὶ ὅπως ἵππος, καὶ ὅπως ἡμίονος ὦ παιδί κάλλιστε, πάντα ποιῶ· ὅπως ὁ αὐτὸς ἱμείρεται καλὸς, δοῦλοι σύνοπτοί ποτε ἀνέχονται· ἀλλὰ καὶ ξύλων καὶ λίθων χ. ἀέχρι δε
μᾶλλον τοῦτο παράγοντες τὸν σπουδαῖον, τὸν ψυχρὸν δοῦλοι τὸν πολλοστὸν τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἀξιοῦτε μέρους. ἀλλ' ἵνα μὴ ἄγαλμα ὑπὲρ τῆς οἰκίας ἐρῶμεν λαμπρὸν, καὶ ἡ σίγη γέμηται χρυσῆ, πάντα ὑπομένετε· ὁ δὲ πάντων τιμιώτερον ἄγαλμα ἡ ψυχὴ; ὅπως γέμηται χρυσῆ, δοῦλοι φροντίζειν ἐθέλετε. ἀλλ' οὔπω ⸂καὶ τὸν⸃ κολοφῶνα τῷ κακῷ εἶπον, δοῦλοι δὲ κεφάλαιον ἀξιοκάλυφα τῆς συμφορᾶς, πολλάκις μὲν ἐλθὼν εἰπεῖν δὲ ἐρυθριάσας, πολλάκις δὲ αἰσχυνθείς. τί ποτ' οὖν ὅτι τοῦτο; τολμητέον γὰρ ἥδη καὶ λεκτέον αὖθις. καὶ γὰρ ἀναιδρίας μοι δοκῶ πολλῆς μέλλοντας τι κακὸν ἄξειν, μηδὲ φωνὴν ἀφιέναι τολμᾶν ἐναντίαν αὐτῷ, ὡς τῆς σιγῆς αὐξομάτους ἰασομένης τὸν νόσον. οὐ τοίνυν σιγήσομαι, καὶ μυριάκις αἰσχυνέσθαι μέλλων δὲ ἐρυθριᾶν. δοῦλοι γὰρ ἰατρὸς μέλλων σπιδόνα κεφαίρειν, ⸂ἐπιτάττεται⸃ μεταχειρίσασθαι σίδηρον, καὶ κεῖσθαι δακτύλους εἰς αὐτὸν τῆς τραύματος ⸂καὶ τὸν⸃ πυθμένα. ὀκνοῦσι δοῦλοι ἡμᾶς ⸂καὶ τὸν⸃ ἐναντία τούτων λέγειν ⸂ἐπιτάττοντα⸃, ὅσῳ καὶ χαλεπώτερα ἡ σπιδών. τί ποτ' οὖν ὅτι ὁ κακὸν ἱερὸς κρυπτὸς ἐστὶ ⸂ἐπιτάττων⸃ ἡμῖν καὶ ἐν ⸂καὶ τὸν⸃ ἡμέτερον εἰσεκόμισεν βίον, νόσημα ἐπίπονον καὶ αἴσιον, λοιμὸς κατέσκληκε πάντων λοιμῶν χαλεπώτερος, καὶ πρὸ ἧς ⸂ἐπιτάττοντα⸃ ἐπεισῆλθε καὶ ἀφόρητος. οὐ γὰρ ⸀ ἦτοι μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ⸀ τῆς φύσεως διαστρέφονται νόμοι. μικροὶ εἰς ἀσελγείας λόγοι πορνεία λοιπόν. ⸂καὶ τὸν⸃ καθάπερ ⸀ ταῖς ὁδοῦσαις, ὁ τυφλοτέρου πάθος τοῦ ⸂ἐπιτάττοντος⸃ τοῦ αἴσθησιν ἐκρυφὲν ἐπῆλθεν· ὅτου καὶ τῆς ὕβρεως ταύτης γενομένης οὐκέτι ἀφόρητον ποιεῖ φαίνεσθαι ⸀ τὸ ἀφόρητον, τοῦ ⸂ἐπιτάττοντος⸃ γυναῖκας ἀσελγαίνειν. ἀγαπητὸν γὰρ εἰ δοκεῖ ⸀ τὸ δεινὸν εἶναι τὰ δίκλινα ταῦτα ἀφαφυγεῖν, καὶ κινδυνεύει λοιπὸν ⸂ἐπιτάττον⸃ εἶναι ⸀ τὸν τῶν γυναικῶν ὄχλος, τῶν ἐκείνων δὲ ἐκείνων πάντα τὰ ἐκείνων πληροῦντων. καὶ τοῦτο ⸀ πω δόξειν, ἀλλ' ὅπου καὶ μὴ πολλῆς τολμᾶται τῆς ἀδείας μοῦσος ἔσεται, καὶ νόμος γέγονεν ἡ ⸂ἐπιτάττουσα⸃. δοῦλοις δέδοικεν, δοῦλοι τέμνει λοιτόν· δοῦλοις αἰσχύνεται, δοῦλοι ἐρυθριᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλλωπίζεται τῷ τέλνοι τούτῳ· καὶ μαίνεσθαι δοκοῦσιν ⸀ σωφρονιοῦντες, ⸂καὶ τὸν⸃ παίειν ⸀ νουθετοῦντες. καὶ μὲν ἀδυνέτεροι τύχωσιν ὄντες, στενοχώρησαν ταῖς πληγαῖς· ἂν δὲ δυνατώτεροι, χλευάζονται, γελῶνται, μυρίοις πλυνόνται σκώμμασιν. δοῦλοι ὄφελος δικαστηρίων, δοῦλοι νόμων, δοῦλοι παιδαγωγῶν, οὐ πατέρων, οὐκ ἀκηλούθων, οὐ διδασκάλων. ⸂δοῦλοι μὲν γὰρ⸃ ἴσχυσαν διαφθεῖραι χρήματα, οἱ δ' ὅπως αὐτοῖς μισθὸς γένοιτο μόνον ὁρῶσι· τῶν δὲ ἐπιτεκτέρων καὶ φροντιζόντων τῆς τῶν ἐμπίπτειν αὐτοῖς σωτηρίας ⸀ μὴ κλέπτοιται ῥᾳδίως καὶ ἀπατῶνται· ⸀ δὲ ⸂δοῦλοι⸃ δεδοίκασι τῶν ἀκηλάτων τὸν δύναμιν. ῥᾷον γὰρ αἴ τις ⸂ἐπιτάττουσα⸃ ἐπὶ τυφλοῖσι διαφθεῖραι, ἢ τῶν μαρῶν ἐκείνων ἀπάγξι πιεσθεῖσα ⸂ἐκ⸃ ἐκείνων διαφύγοι

σαι καὶ μαλακιζομένῳ, * καθάπερ πινὶ φλόγα, τῇ κακίᾳ ζωπυρουμένῳ διὰ παντὸς, ὅπως ὑστερον εἰς τὸν γέενναν καταστρέψαι, καὶ τὸν ἀπώλειαν τὸν ἐκεῖ. * καὶ

Εἰ δὲ μή φησι ταῦτα οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ δυνατὸν εἶναι καὶ ἐν οἰκίᾳ μένοντα καὶ τὰ ἐπιτήδεια πορίζοντα τοῖς οἰκείοις, καὶ μὴ ἀποδημοῦντα τῆς ἀρετῆς, καὶ μὴ παίζων, ἀλλὰ σπουδάζων ἀληθῶς ταῦτα λέγῃς, μὴ κατοκνήσῃς ἡμᾶς διδάξαι ὃ κρεῖττον ἐν καὶ ἐπιδέδοκται μάθημα. οἶδα γὰρ βουλόμενον πεφάνναι ἔχειν τοσαῦτα ἔχειν, οἶδα ποσάκις ἀπέγνω μάτην. ἀλλὰ γὰρ οὐ δυνάμενον τοῦτο μαθεῖν. οὐ γὰρ ἐάσω ὑμᾶς, ἐν οἷς ὧν λέγετε, ἐν οἷς ὧν ποιεῖτε, αἰσχυνθησόμενοι ταύτην τὴν ψῆφον, καὶ ταῖς ἀσελγείαις παιδεύοντες. ὥσπερ γὰρ ἐξεπίτηδες ἀπολέσαι σπουδάζοντες τοὺς υἱεῖς, οὕτως ἄπαντα κελεύετε ποιεῖν, ἃ τοὺς ποιοῦντας σωθῆναι οὐκ ἔστι. ὅρα γὰρ λέγων. Οὐαὶ, φησι, τοῖς γελῶσιν· ὑμεῖς δὲ πολλὰς αὐτοῖς παρέχετε γέλωτος ἀφορμάς. Οὐαὶ τοῖς πλουτοῦσιν· ὑμεῖς δὲ ὅπως χρηματίσαιντο, πάντα ποιεῖτε. Οὐαὶ, ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες οἱ ἄνθρωποι· ὑμεῖς δὲ καὶ οὐσίας ὁλοκλήρους ἀφ' ὧν τὴν δόξαν ταύτην ἐκτήσασθε πολλάκις. πάλιν δέ, Ὁ ἀδελφὸν ὑβρίζων, ἔνοχος ἔσται τῇ γεέννῃ· ὑμεῖς δὲ καὶ ἀδραγεῖς εἶναι νομίζετε καὶ δίκαιος τοὺς σὺν ὀργῇ καὶ μετὰ τῶν ἐπῶν φέροντας ὕβρεις. μάχης καλοῦσι καὶ δίκης καταφρονεῖ ὁ Χριστός· ὑμεῖς δὲ αὐτοὺς τούτους τρέφετε τοὺς κακοὺς ἀγαπητούς. ὀφθαλμὸν πολλάκις ἐξορύττειν ἐκέλευσεν, ὅταν βλάπτῃ· ὑμεῖς δὲ τούτους μάλιστα ποιεῖτε φίλους, οὕστινας δὲ δυνάμεθα χρήματα δοῦναι, καὶ τὰ ἐναντία παιδεύουσι κακείνου. ἐκέλευσε γυναῖκα οὐκ ἀφεῖναι, πλὴν ἐπ' αἰτίᾳ μοιχείας πορνείας· ὑμεῖς δέ, ὅταν ἴδῃ χρήματα λαβοῦσα, καὶ ταύτης καταφρονεῖν κελεύετε τῆς ἐντολῆς. ὀργὴν ἀπέρριψε πάντελῶς· ὑμεῖς δὲ αὖ ἴδωμεν φυλακτέον, καὶ γελᾶτε. ὁ φιλῶν τὸν ψυχὴν αὐτοῦ, φησι, ἀπολέσει αὐτήν· ὑμεῖς δὲ αὖ τὸν πάντων εἰς ταὐτὸν ἐμβάλλετε τὸν φιλίαν. ἐὰν μὴ ἀφῇτε, φησι, τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν, οὐδὲ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει ὁ οὐράνιος· ὑμεῖς δὲ καὶ ἀνείδιζετε, ὅταν τὸν ἠδικηκότα μὴ θέλωσιν ἀμύνεσθαι, καὶ εἰς τὸν δυνάμιν αὐτοὺς ταύτην ταχέως ἐπίγνωσθαι ἀγαγεῖν. τοῦτον δόξης ἐρωτᾷ πάντα εἶναι ποιεῖ ἀπεφώνατο ὁ Χριστὸς, καὶ ἡσυχίαν, καὶ ὕβριν, καὶ ἐλεεῖσθαι· ὑμεῖς δέ, ὅπως ταύτης ὑστερήσωμεν, ἅπαντα πράγματα ποιεῖτε. καὶ τί δεῖ πάντα ὑπέρειν; ὅταν γὰρ καὶ τὰ εἰρημένα μυρία ἔθνη καταπατήσαντα γένηται ἢ, οὐχὶ πάντα ὁμοῦ ζωηλθόντα μένει, ἀλλὰ τὰ καθ' ἑαυτὸ τούτων ἕκαστον· ὑμεῖς δὲ πάντα ὁμοῦ συμφορήσαντες, καὶ τὸ ἀφόρητον τῶν ἁμαρτημάτων ὑπερβάντες φορτίον, ὅπως εἰς τὸ πυρὸς πέμπεσθε ποταμοί, πότε σωθῆναι δυνήσεσθε, τοσαύτην κομίζοντες τὴν πυρὶ τὸν ζόφον; καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὑβρίζετε τὸν δίκην, ὅτι τὸν ἀγαπᾷ τὰ τοῦ Χριστοῦ καταπατεῖτε προστάγματα, ἀλλ' ὅτι καὶ προσηνείαις καὶ φιλοφροσύναις ἀφιέναι τὰ κακὰ, τὸ μὴ ἐπαποδόμοις. καὶ θεάσεις καθεζομένους ἀγαπητοὺς, ἀσχήμονα καλοῦντας· τὸν μὲν πλουτεῖν, ἐλεεῖσθαι· τὸν δὲ δόξης ἐρᾶν, μεγαλοψυχίαν· τὸν δὲ ἀσκεῖν, πρᾳότητα· καὶ τὸν μὲ ἀσωτίαν, φιλανθρωπίαν· τὸν δὲ ἀδικίαν, ἀνδρείαν. εἶτα ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης ταύτης τῆς ἀπάτης, καὶ τὸν ἀρετὸν ἐναντίοις καλεῖτε ὀνόμασιν, ἀγοραῖον μὲν τὸν σωφρονοῦντα, δειλίαν δὲ τὸν εὐτολμίαν, ἀνανδρίαν δὲ τὸν δικαιοσύνην ὀνομάζοντες· καὶ τὸ μὲ ἄτυφον δουλοπρεπῆ· τὸν δὲ ἀνεξικακίαν ἀσθένειαν, καθάπερ διδάσκοντες, μὴ πρὸς ἑτέρων τὸν ἀληθῆ τούτων προσηγορίαν ἀκούσαντες, φύγωσι τὸν λυμεῶν οἱ παῖδες. οἶδα γὰρ μικρὸν εἰς τὸν τῶν κακῶν ἀποξηρῶν, ὃ γυμνασίαν αὐτοῖς ἐν κυρίας τῶν κακῶν προσφέρεσθαι τὰς ὀνομασίας· ἀλλὰ τοσαύτην ἔχει τὸν ἰσχὺν πρὸς τὸ πλῆξαι τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὡς πολλοὺς πολλάκις ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις ὄντας προσφυῶς, μὴ φέρειν φρένας καλυμμένους τοῦτο, ὅπερ εἰσὶν, ἀλλ' ἀγελαίους ἐν ἀνθρώποις ὀφθῆναι, ὡς τὰ ἄλογα πάσχοντας. τὴν γοῦν ἡμερωτάτην γυναῖκα, ἐν πεπορνευμένον παῖδα οὐ καλέσῃ τις ἀπὸ τῆς αἰσχίστης προσῳδίας ταύτης, ἀ-

καλλίστους

τούτων δὲ ⓐ τῶν ἔξωθεν λόγοι. τούτων γὰρ τῶν παθῶν ἀπάτερον, οὐχὶ ζωπυροῦσι, ἀλλ' ἐν καθ' ἑαυτὸ, ὁ μὲν ἀκρόπολις, ὁ δὲ κεφαλίων τροσοῖπα τῶν κακῶν. Εἰ δὲ κεχωρισμένοι ἀκρόπολις ὄντι ἡ κεφαλὴ, ὅταν δ' ἁλεπώτερον πολλῷ τροσλάβῃ ἐν δυνατώτερον, τὸν δοξομανίαν λέγω, ἐν μετ' ἐκείνου φερόμενοι ἐμπέσῃ δὲ ῥιζωθῇ ἐν τροσκαταλάβῃ τὸν τοῦ νέου ψυχὸν, τίς λοιπὸν τούτων αἰαμοχλεύσας τὸν νόσον δυνήσε)· ἐ μάλιστα, ὅταν ἐ ⓐ πατέρες, μὴ μόνον ὅπως ζῆσαι λάθωσιν, ἀλλ' ὅπως ἐ πάλαι γένηται τὰ τοιαῦτα φυτὰ, ἐ ποιῶσι πάντα ἐ λέγωσι; τίς οὖν οὕτως ἀνόητος, ὡς μὴ ἀπογνῶναι τῆς σωτηρίας, τοῦ τὰ τοιαῦτα παιδευομένου παιδὸς; ἀγαπητὸν γὰρ τῶν εὐδοτίων ἀπολωλότων * ψυχὸν ζῆσαι φυγὴν ποιεῖσθαι· ὅταν ἐ πονηρὰ χρήματα τὰ ἐταθῇ, καὶ ὕδρες ἐπαγῆς εἰς ζῆλον τροσκείμενοι, ποίας σωτηρίας ἐλπὶς; ἔρις γὰρ χρημάτων ἐρῶντας ἐ βασκάνους, ἐ κακοηθῆς, ἐ πολυόρκους, καὶ ἐπιόρκους, καὶ ἁρπαγὰς, καὶ λοιδορίας, δὲ κλέπτας, ἐ ἀναισχύντους, ἐ ἱπαμοὺς, ἐ ἀγνώμονας, ἐ πάντα ἀνάγκη ἐστὶ) τὰ κακά. ἐ μάρτυς τούτων ἀξιόπιστος ὁ μακάριος Παῦλος, ῥίζαν τῶν εὐ τῷ βίῳ κακῶν τὴν φιλαργυρίαν εἰπών. ἐ τροσέτι τούτῳ ὁ Χριστὸς αὐτὸ τοῦτο ἐδήλωσεν, ἀποφαινόμενος μὴ ἐστὶ δυνατὸν ⓦ θεῷ δουλεύειν δὲ ἐκείνῳ ⓦ πάντα δουλεύοντα. ὅταν οὖν ὁρᾷς ὁ νέος ὅτι τούτων ἄγηται τὴν δουλείαν, πότε δυνήσεται ἡμέρας ἐλεύθερος; πότε ἀναχεῖν τοῦ κλυδωνίου, πάντων ὠθουμένων, πάντων καταδυόντων, ἐ εἰς πολλὰ τοῦ καταβαπτίζειν καθιεμένων ἀνάγκην αὐτόν; Εἰ γὰρ μηδενὸς εὐοχλοῦντος, Εἰ πολλῶν ὀρεγόντων χεῖρα, ἀναγκαῖον δυνηθῆναι ἐ ἀναβλέψαι, ἐ τὸν ἅλμυρον ἀπενίψασθαι τῆς κακίας, οὐκ ἀγαπητόν; Εἰ γὰρ πολλῷ ⓦ χρόνῳ ταῖς θείαις ὠδαῖς ἐπαιδόμενος, ἰσχύσει τὰ τροσκαιρίως ἀπολωλεκότα ἰσοῦσθαι, οὐκ ἐπαρθῇ αὐτὸν δεῖ ἐ σεμνοῦν μυελάκις; δεινὸν γὰρ ζωπύρημα, δεινὸν κεφάλαιον ἐ ἐλθὸν ψυχὸν, ἐ μάλιστα ὅταν αὐτὴ μὴ ἡδονῶν ἔχῃ συμτροσέπουσαν, ἐκεῖθεν ὄν, τροὸς ὃν ἐπεκρόμβα ἐ μιθορμίσασθαι σπεύδομεν, πολλοὺς πόνους ἔχῃ τοῦ πόνους ἡμῶν. διὰ τοῦτο ἐ ὁ Θεὸς τὸν Ἑβραίων τοῦ παῖδας, ὅπως ἴδωσι τὸν παλαιὰν τῶν κακῶν ἀπηλάθαι σωτῆρα, τὸν τὸ Αἰγύπτῳ λέγω, λαῶν καταμόνας αὐτοῦ ὅτι τῆς ἐρημίας, καὶ τῶν διαφθορέων ἀπῃσίας, ὡς περῳκότων, καθάπερ ὅτι μιαιφόνου πόλεως, τῆς ἐρημίας, διέπλασεν αὐτῶν τὰς ψυχὰς, πᾶσαν ὁδὸν ἰατρείας κτησάμενος, ἐ πραγματείαν δὲ τροσοπείαν, δὲ οὐδὲν ὅλως τροσλιμπάνων τῶν ὀφελούντων εἰς τὸν θεραπείαν κατασκευασθῆναι τὸν ἐκείνων. ἐ οὐδὲ οὕτω διέφυγεν τὸν κακίαν· ἀλλὰ μεταξὺ τῆς μάνα κῆμμυα δὲ σκόρδα ἐ τὰ τοῦ Αἰγύπτου πάντα ἐζήτουν κακά. τοσοῦτον ἐστὶ συνήθεια κακόν. Εἶτα Ἰουδαῖοι μὲν, τοσαύτης ἀπολαύοντες ἐπιμελείας τῆς τροσὰ τοῦ Θεοῦ, ἐ δημαγωγὸν ἔχοντες οὕτως ἄριστον ἐ ἡμερον, ἐ φόβου ἐ ἀσφλῆ καὶ θυμηδίας ἐ κολάσεσι ἐ πομπῇ ἔξωθεν παιδαγωγούμενοι, ἐ τοσαῦτα θεωρῆσαι θαύματα, οὐκ ἐβούλοντο βελτίους· σὺ δὲ ⓜ μὲν ⓜ σὸν, νέον ὄντα, τοῦ Αἰγύπτου μέσον, μᾶλλον δὲ τοῦ μέσον τῆ τροσαξίᾳ τοῦ Διαβόλου τρεφόμενον, τοσούτοις τι χρήσιμον συμβουλεύοντος ἀκούσαντα, τροσέχεις ὅτι ταῦτα αὐτὸν ἀγαθὰ ὁρᾷ, δὲ τροσώτων μᾶλλον τοῦ ἡμετεροσόφους ἐ θεοδιδάκτους, οἴει δυνήσεσθαι διδάσκαλός τοῦ Διαβόλου παῖδας; πόθεν; ἀφ' ὧν αὐ τροσάρξῃς; ἀλλ' ὅτι ταῦτα τροσάρξεις, φιλοσοφίας μὲν οὔτε ἅπαρ μεμνῆσθαι συγχωρῶ, φεύγω δὲ ἐ κάτω ⓜ παρόντα βίον ἐ τὰ τούτου τρόφιμα, μιζόνως κλυδωνίζεσθαι τροσκαθαίρεις. ἀλλ' οἰκεῖον, ἐ τροὸ ἑαυτοῦ; μάλιστα μὲν οὐχ ἑκὼν ἑαυτῷ ὁ νέος τροσὸ τὸν τῆς ἀρετῆς κατόρθωσιν. Εἰ δὲ ἀρά τι ἐ τέκνα ἡμαρτον, ταῖς τῶν λόγων ἐπιμελείαις τῶν τροσὰ σοῦ, τροὶν ἢ βλαστῆσαι, ταχέως ἀποπνίγησε). ὥσπερ γὰρ σῶμα ὑγιεινὸν μὲ οὐκ ἀπολλύσι σιτίων, τοῖς δὲ νοσοῦσιν ἐστὶ τροφίμοις, οὐκ ἔτι τροὸς μακρὸν χρόνον ἀρκέσαι χρόνον· οὕτως οὐδὲ ψυχὴ τοιαῦτα παιδευομένου ἡμαρτόν τι ἐ μέγα ἐπιοῦσαι ποτε· ἀλλ' ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον ἀθειοῦσθαι

* λέγων

α. Τιμ. ι.

Ματθ. ε. κδ.

χ. σεσηψιμμα

της γλῶτ ἡμῖν ἴσον σοδόν. τί οὖν; πόλιν οἰκοῦσα, ἢ οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἔχουσα, οὐκ ἔνι σωθῆναι, φησί; μάλιστα μὲν οὐκ εἰς σωτηρίας τρόπος, ἀλλὰ πολλοὶ δι' ἀφορμήν. ἢ τοῦτο
Rom. 13 c. 4. Cor. 11 μα. λέγω μὲν ἀορίστως ὁ Χριστὸς, πολλαχοῦ δὲ μοναχοῦ ἀποφαίνεται τοῦ πατρός. λέγει γοῦν περὶ ἀναστάσεως ὁ Παῦλος οὕτως γράφων· Ἄλλη δόξα ἡλίου, ἢ ἄλλη δόξα σελήνης, ἢ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. ὃ δὴ λέγω πουδοῦν ἐστι· ⓐ μὲν ὡς ὁ ἥλιος λάμψουσιν, ⓐ δὲ ὡς ἡ σελήνη, ⓐ δὲ ὡς ἀστέρες. ἢ τάχα ἐν τούτοις ἔστι τῆς διαφορᾶς· ἀλλὰ ἢ ἐν αὐτοῖς τούτοις πολλὴν διδοῦσιν τὴν ἀναμεσήν, ἢ τοσαύτην, ὅσην ἐν ἀριθμῷ τοσούτῳ συμβαίνειν εἰκός. ἀστὴρ γάρ, φησὶ, ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. ἐνθένδεν τοίνυν ἀπὸ τοῦ πλήθους μεγάλην τοῖς ⓐ ἔχουσι πρώτων ἀστέρα ὑπολάβωμεν, πάσης ἀξιομάχου βαθμοὺς καταβαίνειν εἰκός. τάχα οὖν οὐκ ἄτοπον, εἰ μὴ εἰς ⓐ βασιλέα ⓐ γένηται, ἀπόντα παῖδα τε ἢ πατέρα, καὶ φίλον αἰσπάζεσθαι ὁμοίως, ὥστε αὐτὸν ἑνὸς παῖδας τοῦ βασιλέως, ἢ μηδὲν ὅλως ὑποπτεύεσθαι, μὴ δαπανᾶν, μὴ κίνδυνον, μὴ θάνατον αὐτῶν, τοῦτ' ἐστὶ τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς γραφείας τοσαύτην ἡμῖν τῆς σκέψεως, μὴ ἀλγεῖν, εἰ ⓐ ἔχασι λαμπροί τόποι, ἢ πόνων ὕστατος γένοιτο;

Πλὴν ἀλλ', εἰ δοκεῖ, ἢ αὐτὸ τοῦτο ἰδωμεν, εἰ δυνατὸν ⓐ ἐν μέσῳ τρεφόμενον τοσούτων γονέων τὴν λῆξιν λαβεῖν. ὁ μὲν γὰρ μακάριος Παῦλος ἀπεφήνατο ἐν βεβαίῳ τοῦτο τοῦτο, ἐν τοῖς γυναῖκας ἔχουσιν οὐκ ἔφησεν ἄλλως δύνασθαι σώζεσθαι, πλὴν εἰ μὴ οὕτως αὐτὰς εἶχεν, ὡς οὐκ ἔχοντες, ἢ τῷ κόσμῳ μὴ συσχηματίζωνται. ἡμεῖς δὲ αὐτὸ, εἰ βούλει, ἢ τῷ λόγῳ ἐπιθεωρήσωμεν. ἔχεις οὖν εἰπεῖν, ὅτι ἢ σὺ συμβουλεύοντος ἤκουσεν ὁ γάμος, ἢ ἀφ' ἑαυτοῦ συνεῖδέ ποτε, ὅτι ⓐ ὀμνύουσι, καὶ βιάζεται, τοῦτ' ἐστὶν ἐπιορκεῖται ἐν Θεῷ; ἢ ὅτι τὸν μνησικακοῦντα σωθῆναι οὐκ ἔνι; Οἷα γὰρ, φησὶ, μνησικακεῖν εἰς θάνατον. ἀλλ' ὅτι ⓐ κατήργηται οὕτως ἡμῖν ὁ Θεὸς, ὡς ἢ τῆς αἰωνιότητος ἀπειρίαν τῶν θείων λόγων; ἢ ὅτι ⓐ ἀληθινὰ καὶ ὑβριστικὰ ἐξεβάλετε τῶν οὐρανῶν, ἢ τῷ τῆς γλώττης πρέπειν ἔδοκει πυρί; ἢ ὅτι ⓐ ἀκολάστους ὁρῶντα ὀφθαλμοὺς ὡς ἁπαρτισμένους οὕτως σκόλαστε μηχοί; ἀλλὰ ὃ προέχει τῶν πάντων ἁμάρτημα, ὃ κρίνει σὲ πλησίον ἢ χαλεπωτέρῳ ὑπάσσεσθαι τὴν κόλασιν, πρήνεσάς ποτε φυγῇ, ἢ σὺ τῷ Χριστοῦ περὶ τούτων κειμένους νόμους ἐνέγνως αὐτῷ; ἢ σοὶ οἶδας ὅτι ποτὲ ταῦτα ἐστι; πῶς οὖν αὐτὰ δυνήσεται καταρτίσαι ὁ γάμος, ὧν σοὶ σὺ νόμους οἶδεν ὁ μέλλων αὐτὸν διδάξειν πατήρ; ἢ εἶδε τοῦτο μείζονι τῷ δεινῷ, ὃ μηδὲν τῶν χρησίμων συμβουλεύειν αὐτοῖς, ἢ σὲ δὴ τοσοῦτον ἰῶ· νυνὶ ἢ αὐτὸν ἢ τοὺς ταύτης ὠθῆτε. σοὶ γὰρ ἄλλο τι τῶν πατέρων ἐστὶν ἀκούσαι διαλεγομένων τοῖς σὺν παῖδας, ὅταν αὐτὸς παρακαλῶσι ὑπὲρ τῆς τῶν λόγων ἀπουδῆς, ἀλλ' ἢ ταῦτά γε ῥήματα· ὁ δεῖνά, φησὶ, ταπεινὸς ἢ σκ ἂν ταπεινοῖ τὸν ἀπὸ τῶν λόγων κλησάμενος δυνάμει, ἤρξε μεγίστας ἀρχάς, πλοῦτον ἐκτήσατο πολὺν, γυναῖκα ἔλαβεν εὐπορεῖν, οἰκίαν οἰκοδόμησε λαμπράν, φοβερός ἐστι ἅπασι καὶ ἐπίδοξος. πάλιν ἕτερος δεῖνα· φησὶ, τὸν Γαλιλαῖον γλαφυρὸν σκηπτόμενος εἰς τοῖς βασιλείοις ἐστὶ λαμπρὸς, ἢ πόντα ἀγαθὰ φέρει τὰ εἴδη. καὶ ἕτερος ἕτερον δείκνυσι πάλιν, πρώτης ἢ τῶν ὑπὸ γῆς δυσκολίας. τῶν δὲ τοῖς οὐρανοῖς σοὶ ἅπαξ μέμνηται, ἀλλὰ, καὶ μνησθῶσι ἕτερος ὑπαχθῇ, ὡς πάντα δυνατόπων ἐλαμπέτω. ὅταν οὖν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ταῦτα ἐπάδητε, σοὶ ἕτερον, ἀλλ' ἢ τὸν ὑποθῆσιν αὐτὸς πάντων διδάσκετε τῶν καλῶν, δύο τὰς τυραννικωτάτας ὑπολήψεις ἐρωᾶν, ⓐ τῶν χρημάτων λέγω, καὶ ⓐ τούτου θαυμάζειν, ⓐ τῆς δόξης τῆς κενῆς ἢ ματαίας. τούτων δὲ ἑκάτερος ἢ καθ' ἑαυτὸν μὲν πόντα διατέθραμμεν· ὅταν δὲ ἐμοῦ ζωηλόγητος, εἰς τὸν τοῦ νέου ψυχὸν ἀπαλὸν οὖσαν ἐμπέσωσι, καθάπερ τινὲς χείμαρροι ζωαφθείρουσι πάντα διαφθείρουσι τὰ καλὰ, * τοσαύτην ἄμμον, ποσοῦτον ὑπισωάγοντες ⓐ φορυτὸν, ὡς ἄκαρπόν τε ἢ ἄγονον τῶν ἀγαθῶν πάντων ἐκεῖνον ἐργάσασθαι τὸν ψυχόν. ἢ μάρτυρήσειαν δὲ ἡμῖν ἂν τούτων

χ. διδαγκλῶ.

χ. βασιλεῖσιν ιδ. βασιλεῖα

* πόντα ἀκριβῶς χ. ὑπισωγ. χ. ἐκεῖνον

τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἐπιθυμίαν ἀναγκαίων. ἵνα μὴ ποτε ταῖς τῶν παίδων ὕβρεσιν ἀθυμοτέρα γενομένη αὐτὴ σχάρηται), τὴν τε περὶ αὐτὸ, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν τῶν γεγυμνασμένων ἐπιτείνεται ζῆλον· καὶ τούτους μὴ ἀκριβείας ὑποτάττων πολλῆς, καὶ κείνων ταύτην διεπείρων τὴν πόθον. ὁ ταύτην μὲν μείων, ἀνδρὶ δὲ ἑτέρῳ τετάρτῳ ἢ τρίτῳ σφοδρὰς ἡμᾶς καὶ μὴ ἀκριβείας αὐτῶν ζωγράσει. οὐ γὰρ τοὺς παῖδας μόνον κακοὺς ἡγοῦμαι τοὺς τοιούτους καλέζειν, γνησίους δὲ ἀγαθοὺς ἀποδέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὴν πατέρων ὁ αὐτὸς δικαιοσύνη, καλέζων μὲν πικρῶς τοὺς ἀμυνομένους αὐτὴν, πρᾴως δὲ καὶ ἐπαινῶν τοὺς ὑπομένοντας. καὶ γὰρ τὸν προσοῦτιν τοῦτον, καίτοι πάλαι ὄντα λαμπρὸν, ἀπὸ ταύτης τῆς ὀλιγωρίας ἐπιμωρήσατο μόνος· καὶ τὸν πατριάρχην δὲ, τὴν ἄλλων οὐχ ἥττον, ἀπὸ ταύτης ἐπέμψε τῆς προνοίας. λέγων γὰρ τοῖς πολλοῖς ἐκ μεγάλης δωρεᾶς ἐκείνας, ἃς ὑπέσχετο δώσειν αὐτῷ, ἐκ τοῦ αἰτίου λύσεις, τοιοῦτον ἐπῆγε. Ἤδειν γάρ, φησιν, ὅτι ζωοποιήσει Ἀβραὰμ τοὺς ἑοὺς αὐτοῦ, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ μετ' αὐτὸν, καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ποιοῦν δικαιοσύνην καὶ κρίσιν. ταῦτα δέ μοι εἴρηται πρὸς, ἵνα μάθωμεν ὅτι οὐκ οἴδεν πράως ὁ Θεὸς ἀμελουμένων τῶν ὄντων ἐκείνων ἐκδικαστὴς αὐτῶν. οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῦ αὐτοῦ, τοσαῦτα μὲν ὑπὲρ τῆς τούτου πραγματεύεσθαι σωτηρίας, καταφρονουμένων δ' αὐτῶν τούτων πρόρρησιν. οὐ τοίνυν ἐκδικεῖται, ἀλλὰ καὶ ἀγανακτεῖ καὶ ὀργίζεται σφοδρῶς, καθάπερ ἀποδεικνύων διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος πολλαχοῦ λέγων· Οἱ πατέρες ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. Εἰ γὰρ ἡμᾶς ἀλγυνθῆναι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν κελεύομεν, ὡς λόγον ἀποδώσοντας, πολλῷ μᾶλλον ὁ πατὴρ, ὁ γνησιάμενος, ὁ θρεψάμενος, ὁ σπουδοκοπῶν ἔχων διαπρύσιος. ὥσπερ γὰρ ὅτι τῶν οἰκείων ἀμυντημάτων οὐκ ἔχει καταφυγεῖν εἰς ἀπολογίαν καὶ συγγνώμην, οὕτως οὐδὲ ὑπὲρ τῶν τοῖς παισὶν ἀμυντομένων. καὶ τοῦτο πάλιν ὁ μακάριος Παῦλος κατέσησι φθέγγεται. νομοθετῶν γὰρ ὁποίους τινὰς δεῖ χρὴ τοὺς ὅπως τοὺς τῶν ἄλλων ἐρχομένους ἐκκλησίᾳ, μὴ τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἀναγκαίως αὐτοῖς ὀφειλόντων προσοῦναι, καὶ τοὺς τῶν παίδων ἐπιμέλειαν ἅπαντας, ὡς οὐκ οὔσης ἡμῖν συγγνώμης, ἐκφαυλίζοντας ἐκείνων καὶ μάλα εἰκότως. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ φύσεως ἡ κακία τοῖς ἀνθρώποις προσῆν, εἰκότως ἂν ἦν ἀπολογίαν κατέφυγεν. ὅπου δὲ ἐκ προαιρέσεως καὶ φαύλης γνώμης, καὶ κατοῦσαι, ἵνα μὴ λόγον ἔχοι ὑπερόσωπον εἰπεῖν ὁ τὰ μάλιστα πάντων πολυύμνητος ἐκφαυλίζων καὶ ψέγεσθαι πεπρωμένος ἀφεὶς, ὅτι οὐκ ἐβούλετο ποιῆσαι χρηστόν; ἀλλ' οὐδεὶς αὐτὸ τοῦτο εἶπεν πατήρ. ἡ γὰρ φύσις ἐφέστηκε, πρὸς τοῦτο αὐτὸν διεγείρουσα συνεχῶς. ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο; ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο. καὶ γὰρ ὃ ἅπαντα λύειν ἔοικε ἔπι λαβεῖν, καὶ ὃ πρῶτον καὶ μόνον τὴν ἐξουσίαν ἐγχειρισθῆναι τὴν ἐκείνου, καὶ ὃ ἐκφαυλίζειν ἔχει εἶδος, ῥᾳδίαν αὐτῷ καὶ σφόδρα εὔκολον ποιεῖ τὴν προσασίαν, ὥστε οὐδαμόθεν τὴν ἐκφαυλίζεσθαι τῶν παίδων, ἀλλ' ἐκ τῆς περὶ τὰ βιωτικὰ μανίας. "ὁ γὰρ πρὸς ἐκείνα μόνον ἀποβλέπων, καὶ μηδὲν τούτων ἐθέλειν προτιμᾶν, καὶ τῶν παίδων μὴ τῆς αὐτῶν ψυχῆς ἀναγκάζονται ἀμελεῖν. τούτους ἐγὼ τοὺς πατέρας (ἐὰν μή τις θυμοῦ ὁ λειφθήσομαι εἶναι νομίζετο) καὶ αὐτῶν τῶν παιδοκτόνων χείρους εἶναι φαίην ἄν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς διίστων· ὅταν δ' αὐτὴν μετ' ἐκείνου φέροντες, εἰς τὴν τῆς γεέννης ἐμβάλλουσι πυράν. κἀκεῖνον μὲν ἀνάγκη θάνατον καὶ πρὸ τῆς φύσεως δέξασθαι πάντας· τοῦτον δὲ ὁλοῦ καὶ ἀφυπτεῖν, εἰ μὴ ἡ τῶν πατέρων αὐτῶν ἐπῆγε ῥᾳθυμία. πρὸς τούτοις, τὴν μὲν τοῦ σώματος τελευτὴν αἰάστους ἐπέλθοῦσα παχέως ἀφαίσει δυνήσεται· τὴν δὲ τῆς ψυχῆς ἀπώλειαν οὐδεὶς ἐᾷ θρηνεῖσθαι. οὐ γὰρ σωτηρία αὐτὴν προσδέχεται λοιπόν, ἀλλ' ἀθάνατα ἀνάγκη κολάζεσθαι· ὥστε οὐκ ἀπεικότως τῶν παιδοκτόνων οὐδὲν τοιούτους πατέρας χείρους αὐτοὺς εἶναι φαίημεν ἄν). οὐδὲ γὰρ ὅσον ὅπου ἀνὴρ ἀκηκοὼς ξίφος, καὶ δεξιὰν ὁπλίσας, καὶ εἰς αὐτὸν τὸ παιδὸς βαπτίσας λαιμὸν, ὡς ὃ ψυχὴν ἀπολέσας καὶ σῶμα θεῖναι. παύ-

τας

χ. ἐξ. γ.

χ. ἀπρ.

χ. ἴχν

ιδ. πβ

δων, οὐδὲ ἔπαθον οὐ ὁ Ηλεί. ἔπαθον μὲν γὰρ καὶ πολλοὶ * πολλάκις δὲ χαλεπώτερα τούτων, καὶ * καὶ
διὰ ταύτην τὴν ἀμαρτίαν. πόθεν γὰρ ἄωροι θάνατοι; πόθεν νόσοι χαλεπαὶ καὶ ξηρασίαι καὶ λιμοὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις; πόθεν ζημίαι; πόθεν αἰχμάλωσις; πόθεν ἐπιδρομαί; πόθεν τὰ μυρία κακά; οὐκ ἐκ τῆς μοχθηρίας αὐτῶν ταῦτα πάντα ῥεῖν; δῆλον ὅτι οὐ τοῦτο ἔστιν, ἱκανὰ μὲν καὶ τὰ τῆς παρούσης πίστωσασθαι πάθη. ἐγὼ δὲ ὑμῖν καὶ λόγον ἐρῶ σοφὸν τινος ἀνδρὸς τῶν πρὸ ἡμῶν. Σαρ. ιγ. α. αἰδεῖ γὰρ παῖδων ὁ δεσπότης διαλεγόμενος, οὕτω πως φησί· Μὴ θαρρήσῃ ὅτι ἡμεῖς ἀσεβήσομεν, ἐὰν μὴ ᾖ φόβος μετ' αὐτῶν Θεοῦ· μὴ ἐμπιστεύσῃς τῇ ζωῇ αὐτῶν. στάξις γὰρ πηλοῦ ἀώρου, καὶ ὀξάπινα αὐτῶν ζωντάλλαξις γνώσῃ. πολλοὶ μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, πολλὰ τοιαῦτα πεποιήκασιν. εἰ δὲ ἴσως καὶ διέφυγον, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος ἐκφεύξονται, ἀλλ' ὅτι κακῶν τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς· πικρότερον γὰρ ἀπολύσεως ἐκείνης δώσουσι δίκην. λίμος γὰρ ἔσεσθαι, φησίν, οὐκ ἐν τῷ τοὺς πάντας κολάζειν; ὅτι ὥρισται ἡμέρας ὁ Θεὸς, ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην. καὶ τῆς μὲν οὕπω πάρεστιν ἡ ἡμέρα· καὶ ἄλλως γ', τοῦτο εἰ καὶ ἦν, ἀφεῖλετο ἂν καὶ ἀφῄρπασεν ἡμῶν ἅπαν τὸ γλυκύ. ἀλλ' ἵνα μήτε τοῦτο συμβῇ, μήτε ῥᾳθυμότεροι πολλοὶ γένωνται τῇ μελλήσει τῆς κρίσεως, λαμβάνων ἡμᾶς ἀεὶ σωφρονίζειν ἁμαρτήμασιν ὁ Θεὸς, καὶ κολάζων ἐν μέρει, διδάσκει τοὺς λοιποὺς δι' ἐκείνων τὰ μέτρια τῶν κακῶν αὐτοῖς τιμωρεῖσθαι, ἵνα ἀπίσωσιν, ὅτι καὶ ἐν μέρει μὴ δῶσι δίκην, ἀπολύσεως ἐκφεύξεσθαι πολὺ χαλεπωτέρας. μὴ γὰρ, ὅπερ ἔφην, ἀφορίσῃ οὐ πάμπαν, οὐδὲ ἀφανίσῃ τὴν ἡμετέραν, καθάπερ ὅτε τοῦ Ηλεί, δέδωκε τοῦτο δυνατὸν τῶν ἡμῶν. οὐ γὰρ ὅσοι προφητῶν κρείττους μᾶλλον ἢ πάμπαν ἐν νεῷ. τὰ γὰρ τοῖς ἐκείνοις ἐλπιζόμενα, οὐκ ἦττον ἐν τοῖς ἡμᾶς εἴρηται· καὶ οὐχὶ τοῦ Ηλεὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς τὰ αὐτὰ ἁμαρτάνουσιν ἐκείνῳ δι' ἐκείνου ἐν τοῖς ἐκείνου δεδάληται παθῶν. οὐδὲ γὰρ ὅτι φιλόσοφος ὁ Θεὸς, οὐδὲ ὁ ἐν ἀληθείᾳ ἁμαρτάνοντα οὕτω πεμέσιον διαπέφευγας, οὐ χαλεπώτερα πεπλημμεληκόσι ἁμαρτάνοντα ἀφίησι. ἐν γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐ πολὺς αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα ὁ λόγος. πολλῷ γὰρ ὑπὲρ τοὺς τῶν παίδων διαφθορὰς ποιεῖται σπουδήν. ἐπιθυμῶ τε γὰρ τοσαύτην τῇ φύσει δεδωκέναι, ἵν' ὥσπερ εἰς ἀναγκαίων ἅπτεσθαι τῆς πρὸς τὰ τεκνία προθυμίας καταιδῆται οὐ φυτεύσαντας αὐτούς· νόμους τε εἰσηνέγκατο ὑπὲρ τούτων ἐπιμελείας δεδεγμένους ἡμᾶς, καὶ ἑορτὰς ἄγειν, καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν διδάσκειν τοῖς ἀποστόλοις. Εξοδ. ιγ. κ. πρὸς γὰρ τὸν πάππον διαλεγόμενος, ἐπήγαγε· Καὶ ἀπαγγελεῖς τῷ υἱῷ σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων· διὰ τοῦτο ἐποίησεν ὁ Θεός μοι, ὡς ἐξεπορευόμην ἐξ Αἰγύπτου. καὶ ὅτι Εξοδ. ιγ. ιδ. τοῦ νόμου ἦν ὁ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν. πρὸς γὰρ τὸν πατέρα εἰπών, πρόσθησι πάλιν· Ἐὰν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου μετὰ ταῦτα, λέγων, τί τοῦτο; ἐρεῖς πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐν χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγεν ἡμᾶς Κύριος ἐξ Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. καίτοι γ' ἐπλήρωσε Φαραὼ ἐξαποστεῖλαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε πρῶτον πρωτοτόκων ἐν γῇ Αἰγύπτου, ἀπὸ [πρωτοτόκων] ἀνθρώπων ἕως κτηνῶν. διὰ τοῦτο ἐγὼ θύω Κυρίῳ, πρῶτον μαθοῦσαν μήτε τὸν ἀρχαῖον μισεῖν πρότερον εἰς ἀναγνωσθὲν καλῶς ἀγαν αὐτὸν, καὶ αὖθις ἐν τοῖς παιδίοις πολλὰ τῶν γεγλυμμένων αὐτὸν διατάττεται, τὸν μὲν ἀποικῶς διακειμένους ἡμῶν, κολάζων ἐν τὸν ἀγνώμονας, καὶ ταύτην πάλιν αὐτὸν πρόθυμοτέρους τοῖς φυτευσαμένοις ποιῶν. ὅταν γὰρ ἴσως ποιήσῃ τις ἡμᾶς κυρίους, μεγίστην ἡμῖν ἀνάγκην τῆς πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας ἐπιτίθησι τὸν τιμῶν. καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἕτερον, τοῦτο γοῦν ἡμᾶς δυσωπῆσαι ἱκανόν, ὃ πάντα τὰ ἐκείνου σὺν ταῖς ἡμετέραις κεφαλαῖς χερσί. ἐν οὐκ ἂν διαφθείραι πρόθυμα τὰ χρεῶν ἡμῶν οὕτως ἐμπεσεῖν ἡμῖν. ὅταν δὲ μὴ τοῦτο ἐν ζωοργίζηται καὶ ἀγανακτῇ πλεῖον τῶν ὑβρισμένων αὐτῶν, ἐν χρεῶν ἐν ἡμῖν, καὶ ταύτῃ πολὺ πλείονι ἐφέλκει· ὅπερ οὖν ἐποίησε καὶ ὁ Θεός. πρὸς τούτοις, ἐν ἀπὸ τῆς φύσεως τεῖνον· ἐπήγαγε δισμοί, εἰ ἐν βούλῃ, πρόσθες. καὶ ἵνα μὲν τὸ πρόσταγμα αὐτὸν μὴ καταφρονῶσιν οἱ πατέρες κελεύοντες τρέφειν τοὺς παῖδας, Εξοδ. ιγ. θεσπίζ.

τιμᾶν

ἀπεκρίνατο αὐτοῖς ἄξιον ἔχρηεν εἶ) λειπον) ἀλλ' ὥσπερ τινὰ οἰκέτην τὰ μέγιστα ἀφεστηκότα, διὰ ἑτέρου παιδὸς μαθὼν τὰ καταληφθέντα αὐτὸν κακά. τοσαύτη ἰσχὺς ἡ τοῦ Θεοῦ τότε ὀργή. ἄκουσον γοῦν τί φησι πρὸς τὸν ἑκείνου μαθητὴν διὰ τοῦ διδασκάλου. καὶ γὰρ ἐ τῷ μαθητῇ, ἀ ἑτέρῳ τῷ φίλτρῳ, ἀ πᾶσαν ὑπὲρ τὴν ἑκείνου μᾶλλον διελέγετο κακίαν, ἢ ἑκείνῳ. ὅτων αὐτὸν εἰς τέλος ἀπέστρεψε. τί δὴ οὖν φησι τῷ Σαμουήλ; Ἕως ἔτι κακολογεῖτε Θεὸν ⓐ ὑμεῖς αὐτόν, ἀ ὐκ ἐπιθήσει αὐτοῖς. ἀ ὐχ οὕτω· ἀ μᾶλλον ἐπιθήσει. ἀλλ' ὅταν μετανοήσωσιν εἶ) τοῦτό φησιν ὁ Θεός. οὕτως αὐτὸς κατέγνω, ὅτι σφόδρα ὐκ εἶχε ὑπόπτερον. ὥστε καὶ προσιόντι τῷ παιδὶ, μὴ τοσοῦτον ἦ, ὅσον χρὴ, ὐδὲ προσῆκε τοῦτο ἦν· ὥσπερ οὖν οὐδ' ἡ τοῦ Ηλεὶ μετανοία. εἶπεν ἦ ὅ ἔγκλημα, ἀ τῶν κόλασιν ἐπάγει μὴ πολλῆς τῆς ὀργῆς. Ωμοσα γάρ, φησι, τῷ οἴκῳ Ηλεὶ, εἰ ἐξιλάσονται ἁμαρτία τοῦ οἴκου Ηλεὶ, ἢ ἐν θυμιάμασι, ἢ ἐν θυσίαις ἕως τοῦ αἰῶνος. εἶδες ἀναγκάσαι ὑπόπτερον ἀ ἀσύγκριτον κόλασιν; πρώτως αὐτὸν, φησι, ἀπολέσθαι χρὴ, ἀ ὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ ἀ τοὺς παῖδας, ἀλλὰ ἀ τὸν οἶκον ἅπασαν μετ' ἑκείνου, ἀ ὐδὲν ἔσται φαρμακον, ὁ τὸν πληγὸν ταύτην ἰάσεται. καίτοι πλεῖόν τῆς εἰς τοὺς παῖδας ῥᾳθυμίας οὐδὲν ἕτερον εἶχεν ἐγκαλεῖν ὁ Θεὸς ἢ προσοῦσαν τότε ἑκείνῳ, ἀλλ' ὦ ἄπαντα τὰ ἄλλα θαυμαστός· ἀ τὸν φιλοσοφίαν αὐτὸν πᾶσαν ὐκ ἐκ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ ἀ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τὸν συμφορῶν ταύτην ὑπισυμβαινόντων ὅτι ἰδίων. προῆκτο μὲ γάρ, ὅτι ταῦτα πάντα ἤκουσε, ἀ πρὸς ἕκαστα τιμωρίας ἥκοντα εἶδεν ἑαυτὸν, ὐκ ἀπεδυσωπήσατο, ὐκ ἰδυσώπησεν, ὐκ εἶπέ τι τοιοῦτον, οἷ εἰκὸς τοὺς πολλούς. μὴ γάρ ἐγὼ τῆς ἑτέρων κύριός εἰμι γνώμης; τὴν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐφύλαττε δίκης· ⓐ παῖδες ἦ ἡλικίαν ἔχουσι, ἀ αὐτοὶ αὐ εἶεν δίκαιοι κολάζεσθαι μόνοι. τούτων οὐδὲν οὔτε εἶπεν, οὔτε ἐνόησεν· ἀλλ', ὥσπερ οἰκέτης βλασφημούμενος, ἀ ἐν μόνοι εἶδώς, τὰ πρὸς τὸ δεσπότην βαρέως φέρων, καὶ λυπηρὸν ὄντα τυχὸν, οὕτω πᾶσαν φιλοσοφίαν ἐφυλάξατο ῥήματα· Κύριος γάρ, φησιν, αὐτὸς ὁ "ἀρεσάτω ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. ἀ ὐκ εἶπεν μόνον, ἀλλὰ ἀ ἐπιφέρει ὅτι αὐτὸν τιμᾷ "ἀρεστὰ κατενόει. πολέμου γὰρ καταλαβόντος τοὺς Ιουδαίους, ἐπειδή ποτε ἐλθὼν ἀπήγγειλε τὰ ὦ πολέμου συμφορᾶς, ἐ πῶς ⓐ παῖδες αὐτοῦ κατεκόπησαν αἰχμῇ, ἐ ἐλεεινῶς τὸ τῇ μάχῃ, ταῦτα μὲ οὖν ἀκούων ἠσύχαζεν. ὡς ἦ προσέθηκεν ἐκεῖνος τῇ σφαγῇ ταύτῃ τῆς κλωστῆς τὸν ἀπαγγελθέντα τὸν ἐπὶ τῶν πολεμίων γενόμενον, τότε δὴ σὺν παιδὶ ἐπὶ τῆς ἀγχόνης ὁ γέρων, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ διφρου εἰς τὰ ὀπίσω ἐχόμενα τῆς πύλης, ἀ συνετρίβη ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, ὅτι πρεσβύτης ἦν, ἀ βαρὺς, ἐ ἔνδοξος· ἀ αὐτὸς ἔκρινε ⓦ Ισραὴλ ἔτη. εἰ ἦ ⓦ ἱερέα, ⓦ πρεσβύτην, ⓦ ἔνδοξον, ⓦ εἴκοσιν ἔτη προστάντα ἀληθῶς τοῦ τῶν Εβραίων γένους, ⓦ τὰ χείριστα πολιτευόμενον οὐ πολλοῦ ἅπαντα ἦσαν ἀκέραιον, ὐδὲν τούτων ἴσχυσε παιδεῦσαι· ἀλλ', ὅτι τὸν παῖδων ὐκ ἐπεμελήθη μετ' ἀκριβείας, σφόδρα ἀ ἐλεεινῶς ἀπώλετο, ἐ τῆς ὀλιγωρίας ταύτης ἡ ἁμαρτία, καθάπερ κῦμα ἀγρίον ἐ μέγα, πάντα ὑπερέχον ὄχθα, ἀ τὰ κατορθώματα ἔκρυψεν ἅπαντα, τὰς ἡμᾶς λήψεται δίκη τοὺς τὰ χείριστα γνωμῶσι πολλῷ μείζονα ἀπαιτοῦσι φιλοσοφίαν, ἀ τῆς ἀρετῆς ἀποδίοντας τὸ ἑκείνου, ἀ τῷ παιδὶ οὐ μόνον ὑ προϊσταμένους, ἀλλὰ ἀ τοῖς βουλομένοις τοῦτο ποιεῖν ἐπιβουλεύοντας, ἀ πολεμοῦντας, ἀ βαρβαρίᾳ πάντας χαλεπώτερον ἐκεῖ τὰ ἔκγονα ἀφανιζούσης· ἢ μὲ γὰρ ἑκείνου ὠμότης, μείζει δουλείας ἀ δυσαποστάτου ἀ ἀνδραποδισμοῦ τῆς πατρίδος, ἐ τῷ τῶν σωμάτων ἔσχε κακῶν· ὑμᾶς ἦ αὐτὸν καταδουλοῦται τὴν ψυχὴν, ἀ καθάπερ τινὰ δίκμαλωτον δίσαντες, οὕτω δαίμοσι πονηροῖς ἀ ἀγρίοις ἀ τοῖς ἑκείνων ἀναδίδοτε πάθεσιν. ὅταν γὰρ μήτε αὐτοὶ παιδεύητε τι πνευματικὸν, μήτε ἑτέρους βουλομένους τοῦτο ποιεῖν ἀφίητε, ὐδὲν ἕτερον, ἢ τοῦτο ἐργάζεσθε.

Καίμοί μοι λεκτέον τις, ὅτι πολλοὶ μείζονος τοῦ Ηλεὶ τῶν οἰκείων ἀμεληκότες παίδων,

δων,

a. Βασ. γ. κγ.

χ. Ισραὴλ

χ. ἁμαρ.

χ. ἀρέσκειν

a. Βασ. γ. κδ.

χ. κερτείαν

χ. ἀληθῶς

τος δηλοῖ ὁμῖν, ὅτι πρότερον ἐπέκεινα τῆς ἁμαρτίας ἐστὶ τὸ παῖδας ὀλιγωρεῖν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἦναι τῆς πονηρίας τὸν κορυφαῖον. ἔστι τοίνυν πρόρρησις κακίας καὶ πονηρίας βαθμὸς ἡ ὠμότητος, ὃ τοὺς φίλους προσοραᾷ. μᾶλλον δὲ κατώτερον φησὶν ἀναγκαῖον. τοῦτο γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως μικροῦ δεῖν με παρέλαθεν, ὅτι ὁ πρότερος νόμος, ὁ τοῖς Ἰουδαίοις δοθείς, καὶ ἀποζύγια τῶν ἐχθρῶν ἀφίησι προσοραᾶν, οὔτε πατάσσοντα, οὔτε πλανώμενα· ἀλλὰ τὰ μὲν ὁδηγῆσαι, τὰ δὲ συνδιαφῆσαι κελεύει. ἔστιν οὖν πρόρρησις μὲν κατώτερον ἀναβαίνων κακίας καὶ ὠμότητος βαθμός, ὃ πρὸ τῶν ἐχθρῶν κτηνῶν τὰ θρέμματα κακῶς πάσχοντα προσδοκᾷν. δεύτερος δὲ μετ' ἐκεῖνον αὐτὸς, ὁ τῶν ἐχθρῶν ἀμύνειν. ὅσῳ γὰρ αἱ θέσεις ἀλόγου ἡμιῶνες, τοσούτῳ μείζων ἐκείνης αὕτη ἡ ἁμαρτία. τρίτος δὲ μετὰ τοῦτον, ὁ τῶν ἀδελφῶν καταφρονεῖν, καὶ ἀγνῶτας ὄντας τυγχάνειν. τέταρτος, ὁ τῶν οἰκείων προσοραᾶν. πέμπτος, ὅταν μὴ σώματος αὐτοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς ἀπολλυμένης καταφρονῶμεν. ἕκτος, ὅταν μὴ τῶν οἰκείων, ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων ἡμῖν ἀμφοτέρωθεν ὀλιγωρῶμεν. ἕβδομος, ὅταν μηδὲ ἑτέρους τοὺς ὑπερημένους ζητῶμεν. ὄγδοος, ὅταν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτο βουλομένους ποιεῖν κωλύωμεν καὶ ἀπείργωμεν. ἔνατος, ὅταν μὴ κωλύωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ πολεμῶμεν. ὥστε εἰ τῷ πρώτῳ καὶ τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ τῆς κακίας ταύτης βαθμῷ τοσαύτη κόλασις ἕπεται, τῷ πρὸ τούτων ἁπάντων τούτοις, τούτῳ δὴ τῷ ὑμετέρῳ, πόσοι ἔνοχοι πῦρ, σκότος μετ' ἐκείνων τυγχάνοιτε; μᾶλλον δὲ οὐκ ἔνοχον μόνον, οὐδὲ δίκαιον, ἀλλὰ καὶ εἰδίκαιον οὐκ ἂν τις ἀμύνοιτο τοῦτον προσειπών. διὰ δὴ ποῖα; ὅτι οὐ τῇ φύσει πολλῷ μείζον ἡ ἁμάρτημα τῶν προηδικημένων ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου χαλεπώτερον. τί δὲ τοῦτο ἐστι, ὃ ἀπὸ τοῦ χρόνου; ὅτι τὰ αὐτὰ ἁμαρτήσονται ἡμῖν νῦν τοῖς ἐπὶ τοῦ νόμου, οὐ τὰ αὐτὰ κείσεται βασανιστήρια· ἀλλὰ πολλῷ χαλεπώτερα, ὅσῳ καὶ μείζονος ἀπολαύσαμεν δωρεᾶς, καὶ τελεωτέρας διδασκαλίας μετέχομεν, καὶ πλείονι τιμωρήματα τιμῇ. ὅταν οὖν καὶ τῇ φύσει καὶ τῷ χρόνῳ σφοδρὸν ᾖ τὸ ἁμάρτημα γίνηται τοῦτο, εἰκότως ὅσοι οἵοι τέ εἰσι φλέγα ὅτι τάχιστα τῶν ὑβριζόντων αὐτὸ κεφαλῶν. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἀσπλάγχνως ταῦτα συλλογίζομαι, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ὑπολαμβάνω τοῦτο συμβαίνειν· εἰ δὲ μή, δείξω καὶ τὰ ἡμέτερα ἡμῖν ἅπαντα ἢ διαχρημένα, τῆς χρεὼν τῶν παίδων ἀμελοῦντας σωτηρίας, τῶν ἐκείνων ποσμεῖν δίκην. ἐρῶ δὲ ὑμῖν ἃ νῦν λέγω, οὐκ ἐμοὶ, ἀλλ' ἃ τοῖς θείαις κείμενοι γράφαις. ἱερὰ γὰρ ἦν ταῦτα τοῖς Ἰουδαίοις, μέτριος αἰδέσθητος καὶ ὑπερκύψας, Ἡλὶ τούτῳ ὁμοιωθῆναι. οὗτος ὁ Ἡλὶ γὰρ δύο παίδων πατὴρ, καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ὑπὲρ κακίαν βασιζοντας, οὐ κατεῖχεν, οὐδὲ ἐκώλυε· μᾶλλον δὲ κατεῖχε μὲν καὶ ἐκώλυεν, οὐ μὴν πάσης τῆς ἐπιεικείας. τὰ ἐγκλήματα δὲ τῶν παίδων τούτων ἐστὶν, πορνεία τε καὶ γαστριμαργία. Ἦσθιον γὰρ, φησι, τοὺς καθαιρεθῆναι τὰ κρέα τὰ ἱερὰ, καὶ τὴν θυσίαν διεφθείρασθαι τοῦ Θεοῦ. ταῦτα δὲ ἀκούων ὁ πατὴρ, ἡμωρίαν μὲν οὐκ ἐπέθηκε, λόγῳ δὲ καὶ παιδεύσει ἐπιεικεῖ τῆς πονηρίας ταύτης ἀπήλλαξεν αὐτούς, καὶ τοιαῦτα διεξιὼν πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε ῥήματα· Μή, τέκνα, μὴ ποιεῖτε οὕτως· οὐ γὰρ ἀγαθὴ ἡ ἀκοὴ, ἣν ἐγὼ ἀκούω περὶ ὑμῶν, τοῦ ποιεῖν τὸν λαὸν μὴ λατρεύειν τῷ Κυρίῳ. ἐὰν ἁμαρτὼν ἁμάρτῃ ἀνὴρ εἰς ἄνδρα, προσεύξονται περὶ αὐτοῦ πρὸς Κύριον· ἐὰν δὲ τῷ Κυρίῳ ἁμάρτῃ ἀνθρωπος, τίς προσεύξεται περὶ αὐτοῦ; καίτοι πολλὴ ἡ τῶν ῥημάτων βαρύτης καὶ ἡ σύγχυσις, καὶ τὸν νοῦν ἔχοντα ἱκανὴ διακωλύσασθαι. τὸ τί γὰρ ἁμάρτημα ἐπῆρε, καὶ φόβητρον ἔδυξε, τὴν τοῦ ὑπερημένου δίκην ἀφορητοτέραν ἀπέφηνε καὶ φεικτήν· ἀλλ' ὅμως, ὅπως μὴ πάθω, ὅσους ἐγὼ ἐπεδείξατο, καὶ αὐτὸς μετ' ἐκείνων ἀπόλωμαι. καὶ γὰρ ἀπειλὰς προσθεῖναι ἐχρῆν, καὶ ἐξ ὕψους ποιῆσαι τὰς εἰσῳδὰς, καὶ μάστιγας ὑπηχῆσαι, καὶ βαρύτερον πολλῷ γλυφθαι καὶ χαλεπώτερον. ὅπως οὖν τούτων σοὶ ἐπαίσουσι, καὶ σαυτῷ τε κἀκείνοις ἐξεπολέμωτε Θεόν· καὶ φησάμενος αὐτὸν τῶν παίδων ἀχάριτος, μὴ τῶν παίδων καὶ τῆς ἑαυτοῦ προσαπόλεσε σωτηρίας. ἄκουσον γοῦν τί φησι πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεός· μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτοὺς μὲν οὐκ ἔτι (οὐδὲ γὰρ

ἀπεκρίσατο

χ. περίλαστον

χ. ἀποπᾶμεν.

χ. τῷ λαῷ

χ· τὰ πρὸς τοὺς. πρὸς τοῦτοι παίζας ἡμᾶς ὁ τοιοῦτος ἀπολλεῖν δύναγκη, ϗ δικαίως· ἐν τῷ ἡμέρᾳ ἐκείνῳ ἰδῇ, καθ' ἣν γυμνὰ ἐν τετραχηλισμένα πάντα, οὐ τὰ πρόγματα λέγω, οὐδὲ τὰ ῥήματα μόνον, ἀλλὰ ἐν αὐτὰ τὰ νοήματα. ἐν γὰρ τῷ δικαστῶν τῇ μικρῷ νεῦ τότε φοβερὸς ὑφέξομεν ζας ἀδικίας. οὕτως ὀκριτὸς μὴ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας τῷ τε ἡμετέρᾳ χ· ἡμῖν 5 ρᾳ καὶ τῷ τῶν πλησίον ἡμᾶς ἀπαιτῆσωτηρίου. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος πάντα χοῦ πρόγματος μὴ ὃ ἑαυτῷ ζητῇ, ἀλλὰ ὃ τῶ πλησίον ἔκαστον. διὰ τοῦτο καὶ Κορινθίοις σφόδρα ἐπιπ- a. Kor 1 x5. μᾷ, ὅτι μὴ πρόσεσχον, μηδὲ ἐπεμελήσαντο τῆ πορνικότος, ἀλλ' ἐπῆρθη αὐτῷ τὸ πρᾶγμα ἐπιτετελέσθαι. καὶ Γαλάταις ἐπιστέλλων ἔλεγε· Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ Γαλ. 6. ἄνθρωπος ἔν τινι παράπτωμα, ὑμεῖς ϗ πνευματικοὶ καταρτίζετε ϗ τοιοῦτον. καὶ 10 Θεσσαλονικεῦσι ἐπὶ πρὸ τούτων τὰ αὐτὰ ταῦτα πάλαι, λέγων· Ὥστε παρακαλῶ ὑμᾶς ϗ a. Thess. 5. 11. ἑνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε. καὶ πάλιν, Νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν. ἵνα γὰρ μή τις λέγῃ, τί μοι καὶ τῆς τῶν ἄλλων προνοίας; ὁ ἀπολλύμενος ἀπολλύσθω, καὶ ὁ σῳζόμενος σῳζέσθω, οὐδὲν τούτων πρὸς ἐμέ, τὰ ἐμαυτοῦ σκοπεῖν ἐπιτέταγμαι· ἵνα μή τις ταῦτα λέγῃ, τῷ θηριώδει ταύτῃ καὶ ἀπάν- 15 θρωποι ἕποιαν δύαιρῶν, ἐπιτείχισον αὐτῇ τοὺτους τοὺς νόμους, πολλὰ τῶν οἰκείων κελεύων προρᾶν, ὥστε τὰ τῶν πλησίον ἐξᾶν, καὶ βίου ταύτῃ ἀκρίβειαν πάντα τοῦ ἐῇ δηρίζεται. ἐν Ρωμαίοις ὁ γράφων, πολλαχοῦ τοῦ μέρους τούτου κελεύει προάσιας, τοὺς ἰσχυροὺς τοῖς ἀσθενέσιν ὥσπερ πατέρας ἐφιστάς, καὶ μεμνῆσθαι παρακαλῶν τῆς σωτηρίας αὐτῶν. ἀλλ' ἐνταῦθα μέν, ἐπὶ πάντων τάξει καὶ συμβουλῆς ταῦτά φησιν· ἑτέρωθι δέ, καὶ μετὰ πολ- 20 λῆς τῆς σφοδρότητος ζας τῶν ἀκουόντων κατασπᾷ ψυχάς. τοὺς γὰρ ἀμελοῦντας τῆς τῶν a. Kor. 11. ἀδελφῶν σωτηρίας ἐπὶ αὐτοῦ ἁμαρτάνειν φησὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Θεοῦ κατασκάπτειν τὸν οἰκοδομιόν. καὶ ταῦτα οὐ πρὸς ἑαυτόν, ἀλλὰ πάντας διδασκάλου μαθητὰς ἔλεγε. καὶ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς διδάξαι βουλόμενος, ὡς ἀναγκαῖον τοῦτο ἐστὶ τὸ ὄφλημα, καὶ τοὺς μὴ βουλομένους αὐτὸ καταδῆσαι μεγάλας ἐκδίκους ἀπειλεῖ, ἔλεγε· Ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ Matth. 18. 5. 25 ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ ϗ τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸ πέλαγος τῆς θαλάσσης. καὶ ὁ ὁ πάλαι τοῖς προφητεύσας, οὐχ ὅτι τῶν οἰκείων ἐκήδετο, ἀλλ' ὅτι τῆς τῶν πλησίον σωτηρίας ἐμέλησε, ἐκείνῃ τῇ ἐμφύτῳ χολάζεται. ὥστε, καὶ ἅπαντα ἡμῖν κατ' ὀρθὸν ἢ διηκριβωμένα τὰ τοῦ ἐμέτερον βίου, οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν, ταύτης τῆς ἀμαρτίας ἰσχυρᾶς οὔσης ἡμᾶς εἰς ὃ τῆς γεέννης καταποντίσαι 30 πέλαγος. Εἰ γὰρ οὐ τοῖς σωματικοῖς μὴ βουληθέντας βοηθεῖν τῷ πλησίον οὐδὲν ἐξαρκέσειν λέγει, ἀλλὰ, καὶ πρόθυμοι ἀσκητὰς ὦσι, ἔξω τοῦ ῥιφήσονται τοῦ νυμφῶνος, ὁ ὃ πολλῷ μεῖζον ἐκλελοιπὼς (πολλῷ γὰρ μεῖζον ἡ τῆς ψυχῆς προσασία) πῶς οὐκ εἰκότως ἅπαντα πίσεται τὰ δεινά; τὸν γὰρ ἀπόστολον οὐχ ἑαυτῷ μόνον αὐταρκεῖν κατεσκεύασεν ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις πολλοῖς. Διὰ τοῦτο καὶ Φωσφόρος ὁ Παῦλος κελεύει τοὺς πιστοὺς, Philip. 2. 10. 35 σὺν φόβῳ καὶ τρόμῳ ὅτι καὶ ἑτέροις χρησίμους εἶναι δεῖ ἀνθρώποις. ὁ γὰρ φωσφόρος, ἕως ἂν ἑαυτὸν φωτίζῃ μόνον, οὐκ ἂν εἴη φωσφόρος. διὰ τοῦτο ἡ ἐλλείψεως τῆς χείρους φησὶ τοῦ τῶν πλησίον ἀμελοῦντας, οὕτωσὶ λέγων· Εἴ δέ τις τῶν ἰδίων, ἡ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν 1. Tim. 5. 8. ἤρνηται, ἔστιν ἀπίστου χείρων. τί γὰρ βούλεται τὸν προνοεῖν σεαυτοῦ δηλοῦσθαι; ἆρα τὸν τῶν ἀναγκαίων χορηγόν; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸν εἶμαι τὸν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν λέγειν. Εἰ 40 ὃ φιλοτεκνοῖς, ἡ οὕτω ὃ ἐμοὶ φήσεται μᾶλλον. Εἰ γὰρ τοῦ σώματος τοῦτό φησι, ἡ ϗ μὴ πρέχοντα τὸν ἐφήμερον τοῦτον τροφὸν ἑαυτὴν κολάσει πρόδηλα, καὶ τῶν ἐλλείψεων ἔφησεν εἶναι χείρω, πῶς κείσεται ὁ ὃ μᾶλλον καὶ ἀναγκαιότερον προρᾶν;

Φέρε οὖν, συλλογισώμεθα λοιπὸν τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν ὃ μέγεθος, ἡ τῆ μακρὰ ἀπαθαίνοι-

ΠΡΟΣ ΠΙΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

ΠΕρὶ δὴ λοιπὸν ϗ τ῀ πίστ῀ πατέρα διδάξωμεν, ὅπ τοῖς ἀναγκαίοις αὐτ῀ τ῀ μὴ πρὸς ὃ τῷ Θεῷ δοκοῦ πολεμεῖν οὐ χρή. καίτοιγε κινδυνεύει λοιπὸν ϗ ὅδε ἡμῖν ἐκ περιουσίας ὁ λόγος γίνεσθαι, ἐ τ῀τ' ἀναγκαιότατον ἐκβαίνειν, "ὅπερ ἔμπροσθεν ἔλεγον. τότε μὲν γὰρ ἔφην, ἴσ. ὅπερ
ὅτι με τ῀ ἀγῶνος τούτ῀ ὁ νόμος οὐκ ἀναγκάζει πρὸς τ῀ ἕλλην' ἀποδύσασθαι, ἀλλὰ τὰς ἔσω χρίειν μόνον κελεύσας ὁ ἀπόστολος
α. Κορ. ι. ιϛ. Παῦλος, τῆς πρὸς σ῀ ἔξωθεν μάχης ἀφῆκεν ἐλευθέρους ἡμᾶς. νυνὶ δ', ὡς ἔοικεν, ἀναγκαῖον τοῦτον ἐσμὲν" ὑποβύθιοι τ῀ παλαίσματ῀. Εἰ γὰρ ϗ περὶ τούτ῀ τοὺς χειροήθεις ὑπὲρ χ. ἐλαύνομεν
τούτων ἁλιτεῖν αἱρεῖσθαι εἰ ἐδόκει, πολλῷ μᾶλλον νῦν. πῶς γὰρ οὐ καταδύσεται ὁ πιστὸς ὑπὲρ τούτων διὰ μάθος ἀβαπίστους, ὑπὲρ ὧν σωτὴρ ἡμῖν ἀνέστη ὁ ἄπιστος ἔχει; τί οὖν; σιγήσομεν ἁμαρτάνοντος τοῦτο, ϗ σωτὴρ ἐρούμεθα; οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τὸ μέλλον ἐξυπνότατος ϗ κατασκόπων δεῖσθαι ἡμῶν, ὡς σωτὴρ ἐς αὖ λοιπὸν ὁ τοιαῦτα τολμήσας, καὶ ἡμᾶς χ. ἐκεῖνον
ἔδει τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ τοῖς πρ῀ελθοῦσι χαρίσασθαι τὸ λαθεῖν. ἐπὶ δὲ σωτὴρ τούτων ἀξιόπιστον ἔχομεν ἐγκώμιον, ἀναγκαία λοιπὸν ἡ τ῀ λόγων παράκλησις. ἀλλ' ἐμὲ γὰρ" θῦρι χ. ἐμὲ γε
σὺν ταύτην τοσοῦτος τὴν νόσον, ἐργάσεται ὃ αὐτὸς· ἀλλ' ὁ μηδεὶς τὴν ἀῤῥωσίαν ἀφελέσθαι, ὅπερ βούλομαι γένηται. καὶ γὰρ τοῖς ἰατροῖς μὴ ὃ παρασκευάσασθαι τοῖς ἀῤῥωστοῦσι" φάρμακα, οὐχὴς ἔργον ὅστις μηδὲ εἰς χεῖρον αὐτ῀ καθαστῶσαι τὸν κάμνοντα. καὶ ἡμεῖς χ. τὸ φάρμακον
τοίνυν οὐ χόμεθα μὲ μηδενὶ τ῀ ἀδελφ῀ τ῀ ἡμετέρων χεῖρόν ταύτης ἡμέας τ῀ παρόντος· εἰ δ' ἀρα γένοιτο, ὁ μὲν γένοιτο, ὁ δεύτερος κ῀ τὴν πρ῀αίαν αὐ σὺν οὐ διαφθύξεται πλοῦς. "Διαπλαττέσθω τοίνυν ϗ ὁ πιστὸς ἡμῖν ἥδη τοιοῦτος, οἷος ὁ ἄπιστος, καὶ πάντα χ. διατατέσθω
ἐκείνῳ παρασκευάζου, πλὴν τ῀ς πρὸς ὃ θεὸν δόξης· ϗ θριαμβέτω ὅμοια, καὶ παρκυλινδείσθω τ῀ ποδ῀ τ῀ ἀπόντων, ϗ τὴν πολιὰν παρβαπτέσθω ϗ ὃ γῆρας ϗ τὴν ἐρημίαν, καὶ πάντα ἐκεῖνα λεγέτω, ἐ κινείτω πρὸς ὅσον βούλεται ὀργῆς σὺν δικαίοις. μᾶλλον δ' καὶ πρὸς τ῀τον οὐκ ἔστ' ἡμῖν ἐπ' ἀνθρ῀πων ὄντι ἡ δίκη. ἤκουσε γὰρ, ὅσα ἐφιλοσόφησαν πρ῀ ἡμῶν ϗ τ῀ θείου πληρωθέντες πνεύματος ἀνθρ῀ποι περὶ τ῀ φευκτοῦ ϗ φοβερ῀ δικαστηρίου τ῀ μὴ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν· ϗ δεῖ πρὸς τ῀ς ἄλλων ἀπάντων, ἐκείνης αὐτὴν ἀναμνῆσαι τῆς ἡμέρας, ἐ τ῀ ποταμηδὸν ῥέοντος πυρὸς, τῆς σωτὴ πᾶσι σκεπυμένης φλογὸς, τῆς ἀφανιζομένης ἀκτῖνος, τῆς κρυπτομένης σελήνης, τ῀ πιπτόντων ἄστρων, τ῀ ἑλισσομένων οὐρανῶν, τ῀ κλονουμένων δυνάμεων, τῆς παλαιουμένης πανταχόθεν ϗ διαβρεκαιομένης γῆς, τῆς φοβερ῀ς ϗ ἐπαλλήλ τ῀ σαλπίγγων ἠχ῀ς, τ῀ μυριετηρότων τὸν οἰκουμένῳ ἀΐδιον, τ῀ πρεσκυμόνων χιλιάδων, τ῀ λειτουργούσων μυριάδων, τ῀ μετ' αὐτ῀ τ῀ κριτ῀ παραγινομένων" τ῀ στρατοπέδων, τ῀ ἐμπροσθεν λάμποντος σημείου τ῀ πεμπομένου σ῀ρέως, τ῀ χ. τ῀ δυνάμεων
τ῀ αἰωνημένων βίβλων, τῆς ἀπροσίτου δόξης, τῆς φοβερ῀ς ϗ φευκτ῀ς τ῀ δικαζόντος φωνῆς, σὺν μὲ εἰς ὃ πῦρ πέμποντος ὃ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ ϗ τοῖς ἀγγέλοις αὐτ῀, σὺν χ. τοὺς γ
δὲ τ῀ πυρὶ ἀποκλείοντος μὴ πολιὸν τῆς πρ῀ίας πόνου, ϗ τ῀ ἀγκόνων αὐτ῀ τοῖς μὲ ὀπτὰ πόντος ζ῀ν ἀμὰ δῦσαι ἐ εἰς τὸ κάμινον ἐμβαλεῖν, τοὺς δ' ἄλλους πᾶς συμπαθῆσαι ϗ τὸ χρὲ τραγαλῶσαι, ϗ ἀπαγαγεῖν εἰς ὃ σκότος ὃ ἐξώτερον, ϗ τῷ αἰσχίστῳ παραδοῦναι τ῀ ὀδόντων βρυγμῷ· ϗ πολὺ μὴ ἀνυπάστων ὀφθαλμῶν μόνον, πολὺ δ' ἀκήρατον πέλωτος, πολὺ δ' ὅπ πολὺν κατεδίκασεν αἰσχύστως, τὸν δ' ὅπ μόνον κατηγόρησε σφοδροτάτῃ καὶ χαλεπωτάτῃ μεμόντος κελεύσει. ὅπ γὰρ καὶ τούτων κεῖται τιμωρία, αὐτὸ τὸ μέλλοντος ἐπάγειν τὰ βασανιστήρια· ὅστις ἀκούσας λέγοντος ϗ ἀπειλοῦντος.

τος.

ἀκούεις ἢ ἐς Ηλύσιοι πεδίοι, καὶ μακάρων νήσους, καὶ λειμῶνας, καὶ μυρσίνας, καὶ λευκὴν αὔραν, καὶ εὐωδίαν πολλήν, ἐς χορεύειν ἐκεῖ ἀμφιπολεῖσθαι, ἐς λιπεῖν τὴν ἐνθένδε λαμπάδος τοιαύτης, χορεύοντάς τε καὶ ἄδοντας ὕμνους τινάς, καὶ ὅλως καὶ ποτηρίοις καὶ ἀγαθοῖς ἀπεχειμάζειν ἀνέδοσιν μὴ τὴν ὁπωσδήποτε ἀποδημίαν. πῶς οὖν οἴει μὴ τοιούτων βιοῦν τῶν λογισμῶν τοὺς τε ἀγαθοὺς, τοὺς τε οὐ τοιούτους; οὐχ ἁπλῶς τοῦτα τρέφοντες, καὶ ἀλύπως ἄλλως καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἡδονῆς τὰ τῆς πρόνοιας τοῦ χωρὴν βίου, καθάπερ ὑπό τινος ἐλαιώνος μάστιγος, τῆς ζωηρᾶς τοῦ σώματος, καὶ τῆς περισσοκακίας τῶν δεξομένων αὐτὸν δεινῶν; ἢ ἀγαθοὶ, καὶ μυρία πάσχουσι κακά, καὶ Πάνδωρα, ἐλπίδα κυρεῖ ἔχουσι, οὐκ ἀφίσασι τῶν πρόσθεν κακῶν ἀθυμῆσαι λαβεῖν; ὥστε καὶ τοῦτο μείζων ἐκείνη ἡ ἡδονή. πολλῷ γὰρ βέλτιον ἀπὸ πόνων περισκαίρων ἐξαίφνης ἅπαντα περὶ ἀνάπαυσιν ἄπειρον τιθυταῖν, ἢ τῶν δοκούντων εἶναι πόλεων ἐν βαθεῖ γλυκάσματι, ἔπειτα πικρότερα καὶ φορτικώτερα λῆξαι κακά. ὅτανγε περὶ τούτου καὶ ὠμολογημένοι ἦμεν, ὅτι καὶ ἐκεῖνα ἔστιν ὁ βίος ἡδέων, οὐκέτι τοῦτο, ὅπερ ἐρεθισμὸς ἔφην, ἀνάγκη πᾶσι ποιεῖν, ἐλέγειν τὰ τοιαῦτα διακρούεσθαι ἀγαθά; εὖ δὲ θρίων ἄξιος ὁ παῖς ὁ σὸς, ἀλλὰ κρότων καὶ σφαίρων, ὅπερ πλὴν ἀκύμασι τοῖς ζωοῖς καὶ τὸ εὐδίην λιμένα ἐλθεῖν. ἀλλ' ἐνειδίζουσί σοι πατέρες πολλοὶ μοι ἐγένοντο ἐν τῷ πρόσθεν εὐφημουμένῳ βίῳ, καὶ διακρύουσί σε, ὅταν ἴδωσιν, ἕτερον, καὶ γλύπτουσι ἄλλοι. ἆρά γ' οὐ μὴ τούτοις σὺ μᾶλλον καταγνὰς καὶ πεισθεὶς μὴ γλύφειν τοῦτο σκήπτωμεν, εἰ σκώπτουσιν ἡμᾶς· ἀλλ' εἰ καλῶς καὶ δικαίως. καὶ μὴν τοῦτο γε, καὶ μὴ γελῶντων ἐκείνων ἡμεῖς διακρύωμεν· ἐὰν δ' ἀδίκως τοῦτο πράττωσι, καὶ ἅπαντες γλύφουσιν, ἡμεῖς μὲν ἑαυτοὺς μακαρίζωμεν, ἐκείνους δὲ θρηνῶμεν, ὅτι πάντων ἀθλιώτερους ὁρῶμεν, καὶ τῶν μαινομένων οὐδὲν διαφέροντας. ὃ γὰρ γλύφειν τὰ πολλὰ ἐπαίνων ἄξια καὶ σεμνῶν, μαινομένων ὅτι, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς νοσούντων αἴσθησις. εἰπέ γάρ μοι· εἴ σοι τὸν ὀργιζόμενον καὶ τὸν ὑβριστὴν ἐπαινοῦντος τοῦ παιδὸς, ἐπήνεσα καὶ ἐγὼ μαζὸν ἅπαντας, καὶ μακαρισμὸν εἶχε λέγειν, οὐχὶ χλευάζειν εἶχε; τί δ'; ἐὰν γλυφὴν τινὰ καὶ ἐπαίνων ἄξιον σοφιστὰς ἐγγὺς ἐκφοιτῶντας καὶ ἀνειδίζοντας, οὐχὶ πολλὰ παίειν αὐτοὺς δικαίως ἔφης; τοῦτο δὴ πειθέσθω καὶ ἐμοὶ, μὴ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν, ἀλλ' ἀκριβῆ λογισμὸν ἀξιούτω, τὸν τοῦ παιδὸς ὑπὲρ ἐπόντος ψῆφον· καὶ ὅταν τὸν γλύφοντας τούτους δύσφατον μᾶλλον, ἢ ἐλευθέρων, ὅταν παίδων πατέρας, ὅταν περὶ ἐμοῦ ἐξεταζώμεθα ἐκεῖνοι σοῦ. ἐμοὶ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν πάντων σκήπτεσθαι, σοὶ δὲ ἀμφίλεκτα πρὸς ταῦτα δοκῶσι· ὅταν δὲ μακρὰ ἀναπαύσει, καὶ ὁ υἱὸς πολλῷ ὕστερον διέξεται τοῦ ἀγῶνος, σὺκ ἔπι σοὶ λόγων δίκη, ἀλλὰ ταῦτα σὺ πρὸς ἑτέρους ἐρᾷς, καὶ πλείονα τούτων· καὶ οὐχ ἁπλῶς σοι ταῦτα μαντεύομαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς. καὶ γὰρ ἐμοὶ γέγονεν ἑταῖρος, πατέρα ἄπιστον ἔχων πλουτοῦντα, καὶ εὐδύνατον, καὶ πάντολμον ἰδεῖν. καὶ δὴ ὁ πατὴρ ὃ μὲν πρῶτον καὶ ἀρξάμενος ἐκείνου, καὶ δεσμὰ ἐπέλυσε, καὶ πάντων αὐτὸν ἀπέδυσας, ὅπερ τῆς ἀλλοτρίας ἔλασε γῆς καὶ τὸ ἀναγκαῖας δεόμενον ἔφης, ὡς ταύτῃ πίστιν πρὸς τὸν βιωτικώτερον ζωὴν ἐπιθελεῖν. ὅπερ ἢ εἶδε πρὸς οὐδὲν τούτων ἐνδόντα, κἀπηλεῖς παλιμφδίαν ἦσεν, καὶ νῦν ἡμᾶς ὑμῶν ἐγὼ, καὶ αἰδεῖται μᾶλλον πατέρα· καὶ πολλοὺς ἔχων ἑτέρους παῖδας εὐδοκιμοῦντας, οὐτε δούλους ἐκείνους οὕτω φησὶν εἶναι ὑπεύθυνος, ἐς αὐτὸς ἢ πολλῷ λαμπρότερός ὅστις ἐγὼ τοῦ υἱοῦ. ταῦτα καὶ ὅπου τὰ παιδὸς ἐνθύμια ὅσα. καὶ ὅπου οὐ ψεύδομαι, ἐγὼ τῶν ἔργων αὐτῶν εἰσὶ καλῶς. ἐγὼ σιγήσομαι λοιπὸν, ἕως ἂν σε δείξεις· σὺ αὐτὸν δυνάμενον μόνον, ἢ καὶ ἐλάττονα χρόνον (ἕως γὰρ ἐγὼ πολλῶν ἡμερῶν ἢ πρὸ ἡμῶν ἔρεθι, ἅτε δὴ θεία βλασφήμουσα χάριτι) καὶ ὅλῃ πάντα τὰ εἰρημένα ἐπὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν δείκνυμι. καὶ οὐ μόνον ἐπαινέσεις τὰ γλυφθέντα, ἀλλὰ καὶ μακρὰ ἐγκώμια ἐμοῦ θελήσεις, ταχέως καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ἥξεις ζῆλον ἐκείνῳ, διδάσκαλον ἔχων τὸν ἔρωτα τὸν υἱόν.

χρ. σοι
χ. ὑπεροπλίας
ἰσ. διακόλο-
δειπλέον

ἐλθεῖν, ἢ νεότητα μὴ ἀεὶ ἀκμάζουσαν, εἰς γῆρας ἢ σὲ δήποτε ἐπιόντα. σὺ δὲ παιδίῳ τυφλῷ Ⓦ ἡνίᾳ ἐδούλευε τυφλᾷ, δι' ἣν δὴ μετανόησε μυρίακις καὶ πλήξειν ἐν γήρᾳ ὠμόμενος. ἀλλὰ μὴ γένοιτο μηδὲ σοὶ ἐχθροῖς σοῖς ὑμετέροις τοιαῦτα τυφλῆσαί ποτε. ἢ τί λέγω σὲ γῆρας; ἐν γὰρ ἡμέρᾳ μιᾷ σβέννυται πάντα τῆς ἡδονῆς ἐκείνης· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐν ἡμέρᾳ, οὐδὲ ἐν ὥρᾳ, ἀλλ' ἐν μικρᾷ καὶ ἀκαριαίᾳ ῥοπῇ. τί γὰρ ὄφελος ἡδονῆς; οὐ δὲ χαίρειν ἐστὶ, καὶ συναρπάζειν δοκεῖ τὰ πάντα; καὶ γυμνάζειν ὡραίαις συγγίνεσθαι, καθάπερ πνεῦμα χείμιον ἐν βορέου κυλινδομένους; ἀλλὰ γὰρ μή πω τοῦτο· τῷ δὲ ἡδονῷ ὀξέπαιστόν τινες, εἰ μὴ ψυχρά τίς ἐστι καὶ ἀτελής· καὶ, εἰ βούλει, καὶ τῷ τῆς τυφλῆς. δείξει δέ μοι Ⓦ ταῦτης χαίρων, καὶ πόσον κατέχει σὲ διὰ μέσης ἡμέρας. ποσοῦτον, ὅσον οὐδὲ ὀφθῆναι καλῶς. ἅμα τε γὰρ ἐπλήσθη τις, εὐθὺς τῷ ἡδονῷ ἔσβεσε, καὶ τὸ τῆς πλησμονῆς ἢ, ῥεύματος δίκην, πρόσχημα), πρὸς αὐτὸν ἀφανίζομένη Ⓦ λαμπάδι, καὶ οὐδὲ τοῖς σιτίοις ἀρκοῦσα συγκατιλθεῖν. ὁμοῦ τε γὰρ πλήθει τῷ γλυκεῖ, καὶ συγκατέλυσε τῷ ἰκμάδι. ἐν σιωπῇ τὰ λοιπὰ κακά, καὶ ὅσος ἀπὸ ταύτης ζῇ τῆς τυφλῆς ὁ χλιδῶν. οὐ γὰρ μόνον ἡδίων ὁ μὴ τυφλώσας, ἀλλὰ καὶ εὐφορώτερος, καὶ ῥᾷον ἀφικέσθαι τοῦ ἀφανοῦς ἐκείνου τῆς πλησμονῆς. Ὕπνος γάρ, φησι, ὑγιείας ἐν αὐλαίᾳ τυγχάνων μυελῷ. τί δεῖ λέγειν ἐν νόσοις, ἐν ἀπιδίαις, ἐν συμφοραῖς, ἐν δαπάναις ἐν εἰκῇ; ὅσαι αἱ ἀηδίαι, ὅσαι αἱ ὀδύναι, ὅσαι αἱ ἀπὸ τούτων ἐπήφαι τῇ συμποσίᾳ βλασφήμοισιν;

Ἀλλὰ δὸ πόρνης γυναικὸς ὁμιλεῖν ἡδύ. καὶ ποία μοῖρα τοσαύτης αἰσχύνης ἡδονὴ γένοιτ' ἄν; μάλιστα ἢ μηδὲ σοὶ ἐν τούτῳ ἐξετάζεσθαι τινας, μηδὲ ἐν τῇ ἑρκτῶν μάχαις, μηδὲ ἐν τῇ δορυφόρων πολέμοις, μηδὲ ἐν κατηγορίαις. ἀλλ' ἔστω τις μετ' ἐξουσίας ἀπολαύων τῆς ἀσελγείας ἐκείνης, καὶ μήτε δορυφορείσθω ἐν ἐρωμένης· ἐν τε χρήματα, ὥσπερ ἐν πηγῶν, ἀναδιδόσθω· καίτοι οὐδαμοῦ ταῦτα συμβεβηκέναι πάντα δυνατόν. ἀλλὰ δεῖ τὸν μὴ μέλλοντα ἔχειν αὐτερωτικὴν, τῷ οὐσίᾳ καταλύσαι πᾶσαν, νικῆσαι τῇ φιλοτιμίᾳ τοὺς ἄλλους ἅπαντας· Ⓦ ἢ μὴ βουλόμενον ἀπορρῆξαι, ἐναρέξαι τε καὶ τῆς πόρνης καὶ ἐξαπατῆσαι πάλιν. πλὴν ἀλλὰ μηδὲν ἔστω τούτων· ἀλλὰ πάντα αὐτῷ καὶ ἴσα τοῖς ἄλλοις προχωρείτω. πῶς τοίνυν ἐκ τούτων ἡδονὴν ὑπολάβοι ἔχειν τις ἡμῖν; οὐδὲ γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ τῆς μίξεως φαρμάκῳ. ἀλλ' ὁ μὲ πληρώσας τοῖς οἰκείοις, καὶ τοῖς ἡδονῆς ἔσβεσεν· ὁ δὲ ἐν τῇ μίξει ὤν, οὐκ ἔστιν ἐν ἡδονῇ, ἀλλ' ἐν θορύβῳ καὶ ταραχῇ καὶ οἴστρῳ καὶ μανίᾳ καὶ κλύδωνι πολλῷ καὶ βεκασμῷ. ἀλλ' οὐχὶ καὶ πρὸ ἡμῶν ἡδονὴ τοιαύτη (μὴ γένοιτο) ἀλλὰ δάκρυσι καὶ ἀχαίμασιν τηρεῖται τοῖς ψυχροῖς, καὶ θορύβοις οὐδέποτε, οὐδὲ κλαυθμοῖς ἐπαγωγοῖς· καθάπερ δή τινα εὑρεσιλαΐαν καὶ Ἑλληνικὴν καὶ ἔνδοξον καὶ τέλεον οὐκ ἔχουσαν, δυναστείαν τε πολλῷ καὶ σφοδροτέραν τῆς παρ' ὑμῖν. ὅτι γὰρ ἡδίων αὕτη ἡ ἡδονὴ· τοῖς μὲν ὑμετέροις ἰσχνὸς ἀποσκήπτουσα φόβος. καὶ βασιλεῖς γράμματα καταπέμψαι θανάτου ἀπειλοῦντα, ὃ πλέον τῶν δυσθεράπευτον ἐκτήσατο ταύτης τῆς ἡδονῆς· ἐκείνης δέ; καὶ μυρίας θανάτους τις ὑπομείνῃ, ἀλλ' ἢ γλαυκότερον μᾶλλον. ὥστε τυραννικώτερά τε αὕτη ὄντι ἐκείνης ἢ ἡδίων, καὶ οὐδ' ἂν σύγκρισιν δέξαιτο πρὸς ἐκείνην. μὴ δὴ βασκήνῃς ὦ παιδί, ἀπὸ τῶν ῥεόντων ἀγαθῶν, μᾶλλον δὲ ὄντων, ὅτι πάντα ἢ μόνιμα ἀφανίσαι· μηδὲ θρύπτου Ⓦ μακαρίζεσθαι ἄξιον, ἀλλ' εἴ τις μὴ τοιοῦτος, καθάπερ ἐν εὐείστῳ τῷ πρόσθεν βίῳ Φερέμηλος. καὶ δὴ ἢ κεφάλαιον· εἰ γὰρ ἢ ἄπιστος σὺ ἢ ἕλλην, ὅμως καὶ τούτων ἀποδείξει Ⓦ λόγοι. ἀκούεις Κωκυτοῦ πόνου, καὶ Πυριφλεγέθοντος ποταμοῦ, καὶ Στυγὸς ὕδατος, καὶ ταρτάρου, τοσοῦτον ἀπέχοντα τῆς γῆς, ὅσον αὐτὴ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πολλοὺς κολάσεων ζόφους. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀληθείας, ὡς ἔχει ταῦτα, εἶπεν οὐκ ἠδυνήθησαν ἕλληνες, ἀπὸ λογισμῶν καταλύοντες, καὶ ἀποδεικνυμένων τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὅμως εἰκότα πάντα χρίστεως ἔλαβον, καὶ ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι καὶ λογοποιοὶ καὶ πάντες εὑρέσεις ἀπ' αὐτῶν φιλοσοφοῦντες τῶν δογμάτων.

ἀκούεις

χ. ἔσι.

χ. ἰσ'

χ. λίξοτου

χ. μηδὲ

χ. θερεφερ.

ἀθαι τὸν τεφαίοις. οὐ γὰρ δὴ μικρὸς ἡμῖν κίνδυνος μαθοῦσι τὸν γεγυμνάσθαι ἡμᾶς, ἀλλ'
χ. μὴ δὲ ὡς διασῶσαι αὐτὸν ἡγεῖσθαι κελεύομεν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ θεραπεύειν, ὅταν μηδὲν τὰ
τῆς εὐσεβείας ὠφελῶσιν. Τί γάρ, φησιν, ἀνθρώπους αἰτιᾶσθε, καθ' αὑτοῖς εἰσι; Σης ζ. κδ.
σκόπουσι δὲ ὦ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πρὸς ἄκρον ἥκοντα τῆς ἀρετῆς, πῶς εἰκὸς καὶ τοῦτο
μὴ πολλῆς φυλάξεσθαι τῆς ὑποβολῆς ὁ καλόν. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῆς σῆς δίκαι
κεφαλῆς, οὐ πρόσεισι, ἀπὸ οὐ μόνον ἀφ' ὦ πρὸ τῆς φύσεως κείμενον νόμον θερα-
πεύων σε καὶ ἡμᾶς, ἀλλ' πρὸ τῶν ἄλλων ἀφ' ὦ θεόν, δι' ὃν καὶ πάντων τῶν ἄλλων δε-
μοῦ κατεφρόνησεν.. ὅταν δοῦν καὶ εὐδοκιμώτερος ᾖ ναῦ, καὶ εὐπορώτερος, καὶ δυνατώτε-
ρος, καὶ ἐλευθεριώτερος, ἢ μᾶλλόν σε δοῦλος ἢ πρόσεσι μὴ τῆς τοσαύτης μεγαλοψυχίας,
10 τίνος ἕνεκεν, εἰπέ μοι, δήποθεν, ὅτι καθ' ἑκάστην οὐ τρέμεις τὴν ἡμέραν, μή ποτε σὺν πολέ-
μῳ πέσῃ; μή ποτε πρόσεσι βασιλεῖ; μή ποτε βασιλεία τῶν συστρατευομένων ἄλῳ;
ἢ οὐχὶ καὶ ταῦτα καὶ τούτων πλείονα δεδοίκασι τῶν εὐδοκιμούντων ἀνθρώπων πατέρες; καθάπερ
γὰρ ἀνθρώπου ἐφ' ὑψηλοῦ ὄρους ἑστῶντες τύπτω, πέρυσι ἀναγκάζονται μὴ καταπέσῃ,
οὕτω καὶ ἀνθρώπου πρὸς μεγάλην ἀρχὴν ἀνάγοντες τὸν υἱόν. ἀλλ' ἔχει τινὰ ἡδονὴν ἡ ζώνη,
15 καὶ ἡ χλαμύς, καὶ ἡ τῶν κήρυκων φωνή. καὶ μέχρι πόσων ἡμερῶν ταῦτα, εἰπέ μοι; μέχρι
τελευτῆς καὶ ἑκατὸν καὶ δέκα τοσοῦτον· καὶ τί μετὰ ταῦτα; οὐχ ὥσπερ ὄναρ; οὐχ ὥσπερ μῦ-
θος; οὐχ ὥσπερ σκιὰ πάντα διῆλθον ἐκεῖνα; νῦν δὲ αὐτῷ μέχρι τέλους τὰ τῆς ὑμνῳδίας, μᾶλ-
λον δὲ καὶ μετὰ τὸν τελευτὸν, καὶ πολλῷ πλέον τότε. καὶ ταύτην αὐτὸν συμβαίνει ἀφαιρή-
σεται τὸν ἄρχοντα, ἅτε οὐχ ὑπὸ αἰσθήσεως, ἀλλ' ὑπὸ αὐτῆς χειροτονηθέντα τῆς ἀρε-
20 τῆς. ἀλλ' ἐσθῆτα πολυτελῆ φορεῖτα ἱμάτια καὶ ἐφ' ἵππου φερόμενον ὁρᾷν, καὶ πλῆ-
θος ἔχοντα οἰκετῶν, ἢ σωφρονοῦντες πέφυκε ἢ κόλασις; τίνος ἕνεκεν ταῦτα ἤλεγες, οὐχὶ ἡ-
δονὴν αὐτῷ ἀφ' τούτων ἀπόντων καταστυφόντων; δεῦρο δῆτα ἀκούσῃς αὐτοῦ λέγοντος (ἐμοὶ γὰρ
ἴσως οὐ πείσῃ) ὅτι τῶν ἐν τρυφῇ ζώντων, ἢ πορνείας, ἢ μεθύσης, ἢ σωφροσύνης, ἢ κόλαζις,
ἢ τῇ ἄλλῃ βλακείᾳ, τοσούτῳ βίου ἡγεῖται τοῦτον εἶδεν, ὡς ἐλέσθαι μυρίους θανάτους πολ-
25 λάκις, εἴ τις κελεύοι ταύτην τὴν ἡδονὴν ἀφέντα πρὸς ἐκείνην μεταπηδῆσαι, τί πρὸς
ταῦτα ἐρεῖς; οὐκ οἶδας ὅσον ὁ ἀπρόσκοπος βίος ἔχει τὴν ἡδονήν; πάντα γοῦν ἄλλος ἀν-
θρώπων οὐδείς, ἅτε μηδέπω ταύτης γλυκάσματος καθαρᾶς. ὅταν γὰρ ἡ λαμπρότης τροφῇ,
ἡ δὲ ἄμικλα ταῦτα πάλιν συνέρχηται, ἀσφάλειά τε ἡ εὐδοκίμησις, τί ταύτης βέλ-
τιον ἡδονὴ ἐπὶ τῆς ζωῆς; ἀλλὰ τί μοι ταῦτα ἀφελέγχῃ, φησί, πόρρω φιλοσοφίας ἑστῶτι;
30 τί δῆτα ἡ ὑὸν κωλύεις ἡδέσθαι παύτης ἐγώ; ἀρκεῖ μέχρι σοῦ ζῶναι τὸ ζημίας. οὐχὶ
ἡγῇ μείζω εἶ) ζημίαν, ὅταν πρὸς ἕκαστον γῆρας ἐλάσαντες, ἅτε μηδὲν ὑπὸ τοῦ πρόσ-
της ἡλικίας καρπωσάμενοι χρήσιν, δυσχεράσητε πρὸς τὸ γῆρας; ἡ μὲν ἀφ' τοῦτό, φησιν,
αὐτὸ δυσχεραίνομεν, ὅτι μεγάλα ἡμᾶς ὤφελεν ἡ νέοτης. ποῖα μεγάλα; δίκην ἔχοντα τὰ
μέγιστα τὰ μεγάλα σκήπτα. Εἰ γὰρ εἶχεν αὐτά, ἡ μελιφθόγγεια ἁρπὴ, οὐκ ἂν ὡς ἔρημος
35 ὢν ἀπόντων τούτων, οὕτως ὠδύρετο. Εἰ δ' ἀπέσπα ἡ ἐμαεράν, ποῖα μεγάλα τὰ οὕτω
ταχέως σβεννύμενα; ἀλλ' οὐχ ὁ πᾶς τοῦτο πείσεται ὅσος· ἀλλ', εἴ ποτε εἰς γῆρας ἔλθοι
μακρὸν, οὐκ ὄψῃ ταῦτα ἀποδυσπετοῦντα, ἅπερ ἡ ὑμᾶς, ἀλλὰ χαίροντα ἡ γλυκυνόμενον καὶ
κ. λοιπὸν ἀγαλλόμενον. τὰ γὰρ ἀγαθὰ αὐτῷ τότε ἀκμάζει μᾶλλον. ὁ δ' πλοῦτος ὑμέτερος, καὶ
μυρία ἀγαθὰ κεκλημένος ἢ, ὅτι τῆς προθέσεως αὐτὰ ζωοτειλεῖ ἡλικίας. ἔστ' δ' οὐχ οὕ-
40 τως, ἀλλὰ μένει ἡ σὺν γήρᾳ, ἀλλὰ μετὰ τὸν τελευτὸν ἡ ζωαπέρχεται. ἀφ' ταῦτα ὑμᾶς
μὲν τὸν οὐσίαν ὑμῖν αὐξανομένην ὁρῶντες σὺν γήρᾳ, ἡ πολλὰς ἡ δόξης ἡ τρυφῆς ὑποστάσεις
ἔχοντας, ἐπηρεάζεσθε, ἅτε οὐκ ἐρχούσης τῆς ἡλικίας πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν. ἀφ' τοῦτο δὲ
πρὸς τὸν τελευτὸν φείδεται, ἡ πρώτην ἐλεφαντίνεσι εἶναί φασι τότε μάλιστα, ὅταν θυ-
δεικνῶνται. ἐκφύσει δ' τότε διαπαύσει δ' μάλιστα, ὅταν γηράσῃ, ἅτε εἰς λιμένα ἐπειγόμενος

ϱσις ποιήσας, οὕτως ἀποπίμπλ|ϟ ὃ πολὺ τῆς ὀδυνης ἀποβήμενοι βαρος· ϗ τῶν ζωοδίπτων
ϗ ϖϵιδιδίπτων πολλῷ μᾶλλον τὰ τότϵ ῥήματα, ϗ ἡ δι' ἐϗϵίνων ὑπόδιξις "ῥᾴον χ. ῥᾴω
Ⓦ παῦϱα ϟ|φαθῆναι δωυήσϵ). ϗ τοῦτον μὲ οὕτως ἰάσϵται· ἀπίθω ὃ ϖϱὸς αὐτὸν ἐϛ ἕ-
τϵϱος, Ϲἰ βούλϟ, τόσῳ μακρᾷ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκκϵῖσαι. τί τότϵ δωυήσῃ ϖϱοσῖναι;
ἐκφυος μὲν γὰϱ δϵικνὺς, ὅτι σοῦ τῦτο δϵῖται, καταϗϵκλϵισμένος "τϵ σὸ οἰκίσκῳ μικρῷ, ϗ 5 χ. ϑ
ϖϱὸς ἕτϵϱον ἐπιχάλκους φῶς, ϛ ὃ πρῶτον "σοῦ μέγα ϖϱὸς ἐκφυο ϗχνύμβος, παῦδύσϵι χ. μαλλον
ϑηναίως τὸν συμφοϱὰν σοῦ ϵγκϕαλον. ἀλλὰ σοῦ ἐπιϖϱϵαζομένους πῖσαι δωυήσῃ φιλοσοφίας
οὐδαμῶς· ἀλλὰ ϛ ἐνοχλήσϵις μᾶλλον. τὰ γὰϱ οἰκϕα ϗϗὰ σὸ τοῖς τῶν πέλας ἀγαθοῖς ἀ-
χριβέστϵϱον Ϲἰώθαμϵν καθοϱᾶν. ὁ ὃ γὲ ὁ ζος ϗ τότϵ ϑυϗολώτϵϱον αἰαϗλήσϵται. ϖαύϵιν μϵ
τὸν ἀπὸ τῶν θύϗῶν βοήθϵιαν, πολλῷ τότων ἀπώτων οὖσαν μείζονα· ϖαύϵιν μ', ὅτῳ ϖϱὸς 10
σέ μοι νῦν ὁ λόγος ὅδϵ. Ϲἰ ὃ ὑμᾶσθαι βούλϟ ἀϕ' Ⓦ γὲ, ϗ μὴ ϗαταφϵῦϕσθαι (ϵἰϗὸς
γὰϱ σϵ ϗ τότων ἐϱᾶν) οὐϗ οἶδα πῶς ἂν ἕτϵϱος μᾶλλον ἔτυχϵς τότο, ἢ ϖαῖδα ϗηδϵμόνος
τὸν αἰθϵϱόπλοϗον ϗαθαίϱοντα φύσιν, ϗ λαμπϱὸν οὕτω ϖόντα ϗαὶ τῆς οἰϗουμένης φαι-
νόμϵνον, ϗαὶ μᾶλ' ὃν τῆς ὑδόϗιμήσϵως ταύτης σοῦ ἐχθϱὸν ϖαϱὰ ἔχοντα. σὸ οὐϗοῦν μὲν γὰϱ ὢν τῇ 15
δωναστίᾳ, πολλοῖς μὲ αἰδέσιμος, πολλοῖς ὃ ϗαὶ μισητὸς ἐῶ· σὸ ζῶν ὃ πόντϵς αὖϵι Ⓦ ϑα-
νόντϵς, μϵθ' ἡδονῆς τῦτο ϖοιήσϵται. Ϲἰ γὰϱ ζαπϵινοὶ, ϗ οὐϗ ζαπϵινῶν ὅντες ϑνϵῖς, ἀγϵγέ-
ϗαμϵν ἰϱοὶ ϗ χλϵυαστηϱῶν, ὅτι τῶν φιλοσοφίᾳ ταύτῃ ἐλθόντες, οὕτως ἐγένοντο τίμιοι πᾶσιν,
ὡς μηδϵνὶ τῶν σὸ τοῖς μεγάλοις ὄντων ἀξιώμασιν αἰσχύνϵσθαι ϖοῖς δ' ϗαταγώγιον τότων
ἐλθῖν, ϗ λόγων μϵταδῶναι, ϗαὶ ϖαϱαπίζης, ἀλλ' ὥσϖϵϱ μϵγάλων ἰατϱῶν ἀγαθῶν, ὅϖϵϱ οὕτω ϗαὶ 20 χ. ἀπολαύ-
ἔστιν," ἀποδαίσοντας, οὕτω ϟατϵθῆναι· πολλῷ μᾶλλον, ὅτϵν ἀπὸ λαμπϱᾶς μὲ ὁϱμώμϵ- σοντες,
νος ϑνϵῖς, λαμπϱοὺς ὃ οὐσίας, ποσούτων ὃ ἐλπίδων, ϖϱὸς ἐκϵῖνον ἰδόντα τὸν ἀϱϵ-
τῆν, τῦτο ἐϱγάσονται). ὥστϵ, ὃ μᾶλλον ϖϵιθῆς, σὸ οὐϗ ϖϵισύτων ἐϖ' ϗφα βαδίσαι, τῦτό ἐστιν ὃ
μάλιστα ϖόντων αὐτὴν θύδόϗιμον ϖοιϵῖ, ϗ ϖόντας οὐϗ ὡς δι' ἐϑϵϖτῶν, ἀλλ' ὡς ἀϗϵλϵῖς ζωὴ
ϖϱοσέϗλυσιν αἰαπείθϵι λοιπόν. οὐ γὰϱ δὴ ταῦτα, ἃ ϖϱὸς τῶν ἄλλων ὑποπτϵύουσιν, ὑποτοιη-
σουσι ϗ ϖϱὸς τότο, ὅτι ἡμῖν ἐϱᾷς, ϗ χϱημάτων ἐφιέμϵνος, ϛ λαμπϱὸς οὐϗ ζαπϵινῶ γϵ- 25
νέσθαι ὑπῃγμένῳ, ταύτῃ Ϲἴλϵτο τὴν ὁδόν. ζῶντα γὰϱ, Ϲἰ ϗαὶ ϖϱὸς τῶν ἄλλων λϵγόμϵνα
ψυδῆ τί ὄστι ϗαὶ ϖαιϑείας ῥήματα, ὅτι τῷ σῷ παιδὸς οὔτϵ ὑποποιήσῃ δωήσϵ ϖϱοσϑήϗϵιν.
ϗ μήτοι νομίσῃς βασιλέων ὄντων εὐσϵβῶν ταῦτα γίνϵσθαι μόνον· ἀλλὰ ϗαὶ μϵταπίσῃ τὰ
τῆς ἀϱχῆς, ϗ Ⓐ ϗϱατοῦντϵς ἄπιστοι ϑνώσονται, ϗ τότϵ τὰ τῷ παιδὸς ἕϛαι λαμπϱότϵϱα. οὐ
γὰϱ δὴ οἷα ζὰ τῶν ἐλλιλώων, τοιαῦτα ϗ ζὰ ϖϱ' ἡμῶν· σοῦ ταῖς τῶν ϗϱατούντων ἕπϵται γνώ- 30
μαις, ἀλλ' ἔστιν ὅτϵ τῆς οἰϗϵίας ἰσχύος, ϗ τότϵ μάλιστα φαίνϵται, ὅτϵν μάλιστα πολϵμῶ-
σιν. ϵἰπὲ ϗ ὁ στϱατιώτης θύδόϗιμος μὲν ὅστι ϗ Ϲἰϱήνης οὔσης, λαμπϱότϵϱος ὃ ἕϛαι ϗαταλαβόντος πολέμου. ὥστϵ ϛ ἐλλιλώων ϗϱατούντων, ὁμοίως ἕϛαι σοι ϗ μιζόνως τὰ τῆς ϖϱᾶξης.
Ⓐ γὰϱ δὴ τότϵ τ' ἰὼν αἰδοῦμαί σ' τὸν, πολλῷ μᾶλλον τῦτο ϖοιήσουσι, ὅτϵν" ϖϱοσαπόλ- χ. ϖϱοσαπόλ-
λυμαι ἰδοῦσι, ϗ πλϵῖσι ϗϵχϱημένοι τῇ ϖαῤῥησίᾳ, ϗαὶ ϖολλὰς τῆς θύδόϗιμήσϵως ἐχόντα ζὰ ἀφοϱμάς.

Βούλϵι ϗ ζὰ ϖϱὸς σὲ ὀξϵπάσωμϵν, ἢ ϖϱϵπῆς σοῦ ὁ λόγος; ὁ γὰϱ ϖϱὸς ἑτϵϱοις οὕτως ἥμϵϱος ὢν ϛ ϖϱᾶος, ὡς μηδϵνὶ λαθεῖν ϖϱοσϑήϗϵιν, πολλῷ μᾶλλον σὸ πολλῇ Ⓦ ϖατϱὶ ἔξϵ-
ιμι, ϗ ϑϵϱαπϵύσϵι πολλῷ πλέον," ἢ Ϲἰ δωναστίαι μϵτῆλθ' ὑσμικόν. σὸ ἀϱχῇ μὲν γὰϱ χ. ἢ νεῦ. σὸ
μϵγάλῃ ϑυόμϵνος, ἀδηλον, Ϲἰ μὴ ϛ τῶν ϖαϱὸς ἤμϑϵν ϖϱοϱᾶν· νεῦ ὃ βίον Ἐἴλϵτο, δι' ἀϱχὴ
ὃν ϗ τῶν βασιλέως βασιλιϗώτϵϱος ὤν, ϖόντων ἕϛαι ϖϱὸς σὲ ζαπινότϵϱος. τοιαύτη γὰϱ ἡ
ϖϱ' ἡμῖν φιλοσοφία. ζὰ δοϗοῦντα σώφϱονα εἶναι), μϵτϵωϱοφαντίαν, ϗ ὕψος, ὑπνώδη Ϲἰς
μέθυ ψυχήν. ϗ τότϵ μὲ, ἄτϵ χϱημάτων ἐρᾷς, ϗαὶ ϗομᾶσθαι σὲ σὸν τὸν πλοῦτόν· νεῦ ὃ ϗαὶ
Ϲἰς μῆϗος ἐϗταθῆναί σοι τὸν ζωὸν εὔχϵται· ὥστϵ ϗαὶ σὸ τότῳ λαμπϱοὶς αὐτῷ γϵνέ- χ. σου
σθαι

τὴν φύσιν, ἡ ἢ ψυχὴ ἄπληστος ἔχει τὴν φιλοσοφίαν μόνη. οὐδὲ γὰρ ἁλίσκεται θυμῷ, οὐ χθρῶται μίσει, οὐκ ἀπιστίᾳ καταγελᾷ. ἢ οὕτω τοῦτο μέγα· ἀλλὰ τοῦ πολλῷ τούτῳ θαυμαστότερον. καθάπερ γὰρ εὐεργέται ἢ προσῆται, οὕτω φιλεῖ τὸν τὰ τοιαῦτα ἐργασάμενον, ὅτῳ οὐ χάριν πάντα αὐτῇ γίνεσθαι τὰ ἀγαθά. χάριν τί τοσαύτην ἔδωκας αὐτῇ, εἰ μυριάκις αὐτὸν βασιλέα τῆς οἰκουμένης ἐποίησας, ἢ ὅτι μυρίοις ἔτεσι τὴν βασιλείαν ἐξέτεινας; πόσης ἀλευρίδος τοῦτο τὸ κτῆμα, πόσης ἀρχῆς, ποίας δόξης ἀμείωτος; τί οὐκ ἂν πις προσήκατο, ὥστε ψυχὴν τοιαύτην λαβεῖν; ἐμοὶ δοκεῖ τὸν σφόδρα φιλοσωμάτως ἐλθεῖν αὐτὸν τῆς ζωῆς τὴν ἐπιθυμίαν.

Βάλε ἢ ἐπιτρωθὲν τὴν δυνάμει ἰδιῶτα τοῦ ὑδρὸς ἓν μαστίγιον ἢ ἡδίστιον, ἀπὸ μέρους τὰ πιστότερον μοῦ, σοὶ ἢ μάλιστα ἡδέσει· τὰ μὲν γὰρ ἐρημία δίκαιον αὐτὸν ἀχείρωτον ὄντα ἢ δυάλωτον· ὅτι ἢ ἕτερον προσῆκεν, ἢ σὲ ἀσφαλείᾳ καταστῆσαι πολλῇ, τοῦτο ἴσως ζητεῖς μαθεῖν. τοῦτο μὲν οὖν προσῆκε δῆτα προσῆκε, ὃ ἢ ἕτερος εἰς ἅπαντα αὐτὸν ζῆλον ἀγαπᾷν, εἰ ἄντα πεῖσαι ἐμοῦ. εἰ ἢ μὴ θέλοιεν, ἀλλὰ τὴν δυσθεραπευτοτέραν ταύτην ἢ χαλεπὴν μετέρχονται ζωὴν, ἢ εἰ ταύτῃ πάλιν ἕλξαι δυνάμενον αὐτὸν ἤγειται τῆς πλουτοποιοῦς σε μείζονα μηδὲν ἔχοντα, δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ὃ μηδὲν ἔχει. πῆς γὰρ μὴ πλείονος ἀξίσεως ἁλίσκεται βασιλεύς, ἢ ὑπὸ μισθοῦ; σὺ ὁ ἑαυτὸν κεκτημένος εἰ ὢν εὐθυμος ὢν ἔχει ταῦτα ἢ τοῖς ἐκείνου δούλοις, ἢ ὧν ἅπαντων τιμῶν, ἢ μερίδας αὐτῷ πρέχων λαβάς, εἰ βούλοιτό σε ἀδικεῖν ἐρεθίζεις, ἢ ὃς ὁ τῶν ἐκείνου χρημάτων δυσωπέστερος ὤν; βασιλεῦσι μὲν γὰρ ὅτοι μάλιστα διελέχθησαν μοῖραι ἀξιούσης πολλῆς, ὅσοι πάντων ἐκράτουν τῶν βιωτικῶν ἐκτός. ἵνα ἢ μᾶλλον εἰ ἔξει καὶ ὧν ἀκούσεται ὁ σὸν δυνάμει ὤν, ἢ σὺ τοῖς βασιλείοις τρεφόμενος, τῷ πλουτοποιῷ σοι, ἢ ὃν ὧν ἐπιστεύσει ἔσεσθαι χρημάτων πολλὰ πολλάκις τοιᾷ, ἢ τῷ μὲν ἔχειν τῶν ὑπαρχόντων ἀπόδοσιν, τῷ εἰς σὸν ἄλλως φιλεῖν θεραπείαν; πότα τιμήσει ἢ θαυμάσονται; ὧδέ ἢ μηδὲν ἀπιστῶν ἐπιστεύσας δυνάσῃ· αἰ, ἢ τοι καὶ τῶν οἰκετῶν ἀπιστότερον εἰ νομιζόμενον τῶν αὐτῶν; καθάπερ γὰρ οἱ χρήματα, ὅταν ἁλίσκεσθαι δέῃ, ἐκείνοις ἐπακούουσι μᾶλλον, οὕτω ἢ προσιῶσι κελεύουσι. εἰ ἢ βούλει, μηδὲν δι' ἑτέρων δίνου, ἀλλὰ δι' ἐμοῦ· ἢ κακῶν παύσῃ ἢ πρὸς τοῦτο ἀγαγόμενος, εἰ πρὸς σέ· μᾶλλον ἢ μηδὲ πρὸς σέ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν βασιλεύσῃ. εἶτα ἰδωμεν τίς μᾶλλον προσιοῦσαν δυνήσει τοῦτον. ἢ προῆτος ἀγάθου τῶν ἄλλων ὁ πάντων δεσπότατα ποιητής. ἔγω γὰρ τις ἐγὼ ἔχων μονογλῆν, ἢ εἰ ἀκμὴ τῆς ὥρας αὐτὴν ἀπολέλοιπεν. τοῦτον οὔτε ἀρχὼν, οὔτε βασιλεὺς, οὔτε ἄλλος τις ὠφελῆσαι δυνήσει. μάτην σύ. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ δώσεις τοιοῦτον, οὗ ἀπολώλεκεν. ἐμοὶ ἢ πρὸς ἐγὼ ἀγάγῃς σὸν, προῆτον μὲν αὖθι ἀπὸ τῆς ὄψεως, ἀπὸ τῆς ἁφῆς, ἀπὸ τῆς οἰκήσεως ἀμαχεῖσι ταχέως, ἢ πείσει μηδὲν ἡγεῖσθαι τὰ δυσθεράπευτα. ἔπειτα ἢ ἢ λόγοις ἀπολέσει ὅ νέφος θύκολος. ἀπὸ ἢ τῆς σῆς οἰκίας καὶ πλέον ἔξει ὃ πόθος ἐκεῖσε. ὅταν γὰρ ἴδῃ ταῦτα καθαρεύουσαν κακῶν, καὶ πολλῆς θυσεβείας γέμουσαν, ἢ κληρονόμον ἔχουσαν, μᾶλλον κατακήσεται· ἐκεῖθεν ἢ ἡμερώτερος ἔσται ἢ φιλοσοφώτερος. ὁρᾷ γὰρ τοσαύτης μὲν οὐσίας ἐπιφορᾶντα σὸν ἑαυτὸν, τοσαύτης ἢ δόξης ἢ λαμπρότητος, οὐκ ἀλγήσει τῷ πλουτίσαντι ποιῆσαι. πῶς γὰρ αὐτὸν δίξεται ὃ μηδένα κληρονόμον ἔχων τῶν αὐτῶν, ὅταν ἴδῃ τούτων πάντων καταφρονούντα ἕτερον; καὶ τὸν ἐκεῖ φιλοσοφίας ἢ λόγοις θυκλώτερον πῆ ἐκείνου ἀκούσεται πῖς ἔρχοις ἐπαληθεύσῃς. σὺ ἢ αἰ χρῶν πολλοῖσι μόνοι, καὶ ἀθυμίας αὖθι ἐμπλήσεις πολλῆς, ἃ πι ἐπ' ἀλλοτρίοις φιλοσοφῶν κακοῖς· ἐκεῖνος ἢ αὐτὸν ἀφ' ἑαυτῶν προσημάτων διδάσκων, πείσει ῥᾳδίως, ὅτι οὐδὲν ὕπτιον πλέον ἢ δαίμονος ἔχει. οὐ γὰρ πολλοὺς ἀριθμήσει πατέρας ἐκ αὐτὰ πεποιηκότας ἐκείνῳ, ἀλλ' ἑαυτὸν δείξει καὶ ἐκείνῳ ἡμέρᾳ σὸ τῷ σώματι μηδεπώποτε πολὺ πλοῦτον, ἢ πρὸς ταῦτα πρεσβυσαμένοις αἰεί, εἰ σὸν ἀεὶ τῆς ἀναστάσεως λόγοις παντελῶς

ρεῖς

χ. διάπυρος ἐπιθυμία.

χ. ἐκεῖνος.

κ. δίοι.

οὐκ ἂν δυνάιτο λυπεῖν, καὶ πολλοὺς τοῦτο διὰ πιστωῶσας, ὅς οὐκ ἀν ῥᾳδίως ἀμείψαιτο. καὶ γὰρ ἐν πολέμοις πολλάκις λυπήσαντας πολεμίους, καὶ μυρία αὐτοὺς εἰργασμένους κακὰ ἀμυνάσθαι ἐπιθυμοῦσι μᾶλλον, οὐκ ἴσχυσι δὲ· καὶ φίλοις δὲ μεγάλα ὀφλήσασι μείζους ἐκεῖ κατορθώματα οὐκ ἔχει τοῖς ἴσοις ἀμείψασθαι, πρὶν ἂν ὑπερβαλέσθαι τῇ εὐεργεσίᾳ, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ πιστοῦται. τί οὖν, ἀν ταύτης τῆς δυνάμεως, ἧς οὐδὲ βασιλεῖς ἀπολαύουσιν, ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξεν, ἑτέραν πολλῷ μείζονα καὶ τὸν υἱὸν ἔχοντα ἀποδείξωμεν τὸν σόν; ἆρ μηδεὶς ἴσως τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθὰ ὑπολάβοι λεγόντων ἡμῶν, οἷς ἀπιστεῖς (οὐχ οὕτως ὑπολελήσμεθα τῆς ὑποσχέσεως) ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα γινομένων πιστεύσομεν τὰ ἀποδειχθέντα. εἰ γὰρ δυνάμεις αὐτὴ μείζονα δυνάσθαι λυπεῖν ἢ λυποῦσα δυνάσθαι ἀμύνεσθαι, πολλῷ μᾶλλον ταύτης τοιαύτην ὀργὴν τοῦ βίου καταύσασιν, ἐν ᾗ μηδεὶς, ἂν ἐθέλῃ τις, λυπῆσαι δύναται. ὅπερ γὰρ τοῦτο ἐκείνου μεῖζον, ἂν ἐφ' ἑτέρῳ παράδειγμα λάβῃ τις ἀγαγὼν μᾶλλον, δῆλον ἡμῖν ἔσται καὶ φανερόν. εἰπὲ γάρ μοι, τί βέλτιον, οὕτως ἔμπειρον εἶναι τὰ πολεμικὰ, ὡς μηδένα τῶν πεφωσκότων ἡμᾶς ἄτρωτον διαφυγεῖν, ἢ σῶμα κεκτῆσθαι τοιοῦτον, ὡς μηδένα, κἂν μυρία ποιῇ, δυνάσθαι πλῆξαι τὸ σῶμα; πότερον δῆλον, ὅτι τοῦτο ἐκείνου καὶ δυνατώτερον καὶ κρείττονος. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ πολλῷ τούτου δυνάτερος. ποῖον δὴ τοῦτο; ὁ φάρμακα εἰδέναι, δι' ὧν ἀφανισθήσεται τὰ τραύματα πάντα. τειῶν τοίνυν ὄντων, ἑνὸς μὲν, τοῦ δυνάσθαι τοὺς ἀδικοῦντας ἀμύνασθαι, ἑτέρου δὲ δυνατέρου, τοῦ δὲ τὰ οἰκεῖα τραύματα θεραπεύειν (καὶ γὰρ ἔσται τοῦτο πάντως ἐκείνου) τέταρτον, ὃ μηδενὶ τῶν ὄντων * δύσχερωτον εἶναι, ὃ δὴ καὶ μεῖζον φύσεως δυνάμεως ἐστι, τοῦτο τὸν υἱὸν ἔχοντα ἀποδείξομεν. ἐν ὅπερ ὁ γόφος ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ ταύτης τῆς μεγάλης δυνάμεως ἑτέραν πάλιν μείζονα μεταξὺ ζητοῦντες εὑρήκαμεν. οὐ γὰρ δὴ μόνον δυναμένους, ἀλλ' οὐδὲ βουλομένους ἐκείνων βλάπτειν πιστὰς ὀφείλας ἴδοις, ὥστε διπλᾶ τὰ τῆς ἀσφαλείας αὐτῷ. τί οὖν ἀσφαλέστερον γένοιτ' ἂν ταύτης τῆς ζωῆς, ἐν ᾗ μηδεὶς μήτε ἐθέλοι, μήτε, ἂν ἐθέλῃ, δυνήσεται ποιῆσαι κακῶς; καὶ μάλιστα, ὅταν δὲ μὴ θέλειν οὐκ ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι γίνηται, καθάπερ ὅτι πολλῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ μηδεμίαν αἰτίαν ὑπάρχειν. ἐπεὶ εἶγε τοῦτο ἐν καθ' ἑαυτό, τὸ μὴ δύνασθαι λέγω, οὐδὲν τοσοῦτον ἦν. μῶσος γὰρ ἂν ἐπῆλθε πολὺ τοῖς θέλουσι μὲν, οὐ δυναμένοις δὲ ἀδικεῖν. ἡ μικρὰς δὲ καὶ ταύτης μακαριότητος ζῆλος. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦτο ἐξετάσωμεν, εἰ δοκεῖ, πρόχειρον. τίς οὖν, εἰπέ μοι, τῶν οὐδὲν κοινὸν ἔχοντα πρὸς ἀνθρώπους, οὐ συμβολαίων ἕνεκεν, οὐ γῆς, ἢ χρημάτων, ἢ πραγμάτων, οὐκ ἄλλου τοιούτου, ἐθελήσει βλάψαι ποτέ; ἐπὶ ποίας χώρας φιλονικήσει πρὸς αὐτόν; ἐπὶ ποίαν ἀνθρακιάν; ἐπὶ ποίας δόξης; τί διαδικώσει; τοῦ τίνος διακρούσεται; ἢ γὰρ φθόνῳ, ἢ δέει, ἢ ὀργῇ κινούμενα πρὸς τὸ βλάπτειν ἑτέρους. ἀλλ' οὗτος ὁ βασιλικώτατος, πάντων ὄντι δυνατώτερος. τίς γὰρ φθονήσει τῷ πάντων καταγελῶντι τύπων, πρὸς ἃ κινοῦνται ἕτεροι καὶ ταραττόμενοι; τίς δ' ὀργισθήσεται, μηδὲν ἀδικημένος; τίς δ' φοβηθήσεται, μηδὲν ἐπανιστάμενον; οὐκοῦν ὅπερ μὲν οὐ βουλήσονταί τινες ἀδικεῖν, οὐκ ἐκ τούτου δῆλον ὅτι δ' οὐδ', ἂν ἐθέλωσι, δυνήσονται, καὶ τοῦτο ὁμοίως ἐκείνῳ δῆλον. οὐ γὰρ ἔχει ταύτας ἀφορμὰς, οὐδὲ ταύτας λαβὰς, ὅθεν ἂν τις αὐτὸν κρατήσει· ἀλλ' ὥσπερ ἀετὸς ὑψηλὸς πετόμενος, παγίδι σφηκῶν οὐκ ἂν ἁλῴη ποτὲ, οὕτω καὶ οὗτος. πόθεν γὰρ αὐτὸν τις βλάψαι δυνήσεται; χρήματα οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ, ἵνα ἀπειλήσῃ ζημίαν· πατρίδα οὐκ ἴσχει, ἵνα τινὰ ὑποφείδηται ἐπιτιμήσῃ· δόξης οὐκ ἐφίεται, ἵνα εἰς ἀπιμέλειαν ἀγάγῃ. εἰ δὲ τὸ λειπόμενον, θάνατος. ἀλλ' οὐ ταῦτα μάλιστα ἂν δυνήσεται αὐτὸν λυπῆσαί ποτε, ἀλλὰ καὶ ὠφελήσει τὰ μέγιστα. πρὸς γὰρ ἑτέρους αὖθις πέμπτῃ ζωῇ, τινὰ πολυωφελῆ αὐτῷ, καὶ δι' ὧν ἅπαντα πράξει καὶ πραγματεύσεται. ὥστε τοῦτο ἀπαλλαγὴ πόνων ὅτι, καὶ ἐπιμέλεια, ἀλλ' ἱδρώτων λύσις καὶ ἀνάπαυλα. βούλῃ δ' ἑτέρου ζῆσαι τῆς δυνάμεως αὐτὸν μαθεῖν πολλῷ τούτου φιλοσοφώτερον; καὶ γὰρ μυρία τις αὐτὸν ἐργάσηται δεινὰ, καὶ μαστίξῃ, καὶ δήσῃ, ὃ μὲν σῶμα πλήξει, ἀφ' τῶν

* ἀνθρώπων

μὴν; οὐ τοι γὰρ οὐχὶ τῶν ἐν βασιλείοις μόνον λαμπρῶν, ἀλλ' αὐτὴ τῆ βασιλευούσης μεγάροισι λαμπρότεροι, τὸν ἰδιωτικὸν ἐλόμενοι βίον καὶ ἀπεραίμονα, ἢ πολιτείας ὁσίης ἐγκρατεῖς βουληθέντες ἐλθεῖν. καὶ ἐν αὐτῇ ἢ τῇ πολιτείᾳ ὁσα ἐκείνης ὑπερλαμπρεῖς, ὧδε ἐν πλούτῳ καὶ τρυφῇ καὶ ῥᾳθυμίᾳ, ἀλλὰ καὶ ὧδε ἐν πενίᾳ, ὧδε ἐν εὐτελείᾳ, ὧδε ἐν αὐτάρκῃ ζωῇ βίῳ. ὧδε μὲν Ἀθηναίοις Ἀριστείδης, ὃν ἓ πλουτήσαντα ἡ πόλις ἔθαψε, καὶ πλοῦτος, καὶ γῆμεν, καὶ τρυφῇ, καὶ δυναστείαι λόγων, καὶ ῥώμη σώματος, καὶ εὐγηρία, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν Ἀλκιβιάδου κρατιστῶτος ζοῦσιν λαμπρότερος ἰών, ὅσον παιδίου πινὸς εὐτελοῦς φιλόσοφος γυμνασιόν. ὧδε Θηβαίοις Ἐπαμινώνδας, ἀνὴρ τοσοῦτος ἐν Ἕλλησιν ἐκλεπόμενος καλούμενος, καὶ ὅμως τοῦτο μὴ δυναάμενος ἐλθεῖν, ὅτι αὐτῷ ὃ ἱμάτιον ἔτυχε πλυνόμενον, καὶ ἕτερον οὐδὲ ἔσθεσθαι οὐκ εἶχε, πάντων τῶν γηγενῶν αὐθέκρατηγῶν ὑπερσημότερος ἰών. μὴ πίνω μοι τινὸς ἐρημίαν εἴπῃς, μηδὲ τὰ βασίλεια. οὐ γὰρ ἐν τόποις τὰ τῆς λαμπρότητος καὶ τὰ τῆς ὠφελείας, οὐδὲ ἐν ἱματίοις, οὐδὲ ἐν ἀξιώματι, οὐδὲ ἐν δυναστείᾳ, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ ψυχῆς καὶ φιλοσοφίᾳ μόνον. ἀλλ' ὅτι τὰ παραδείγματα οὐ τοσαύτην ἔχει τὴν ἰσχύν, ἀπ' αὐτῆ τῆ σῆ παιδὸς πείσομαί σοι τὴν ἔρεσιν. βρήσομαι γὰρ αὐτὸν ἐ μόνον λαμπρότερον ὄντα νῦν, ἀλλὰ ἢ διὰ σφάλματος ἂν ἐκ ἂν ἐκ ἂν ἐκ

καὶ βασκαίνουσι ὑμῖν, καὶ ἐπιβουλεύουσιν ⓐ πολλοί. ἔστι γὰρ, ἔστι πλουτεῖν πλοῦτον ⓦ ἀληθῆ, ἀλλὰ τοῦτο θαυμάζεται μάλιστα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ φθονεῖται, οὐδὲ ἐπιβουλεύεται. ἀλλ' ἆρα τοὺς ὑγιαίνοντας οἴς ἐπιτιθέασιν; οὐχ ὁ μὲν σκέπτον ἔχων, καθάπερ τὰ ἄγαλμα τῶν ζώων, βύσωματεῖ καὶ σφίγγα, ἅπαν ἀέρος ἀποκλείων καθαροῦ, καὶ νάμασιν ὑγιεινοῖς, ἐκ φύσεως, καὶ λειμῶσιν, καὶ βώσεσιν εἰλικρινοῖς· οὗτος γὰρ, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ κείμενοι. μαλακώτερός τις ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἐπίνοσος; εἰ γὰρ οἱ ὑγιείας πάντα ταῦτα ποιοῦσι τοῦτο, δῆλον ὅτι καὶ οἱ πένητες μᾶλλον τυφλοί, ⓦ ὅτι βαθείας καταχεχλιωμένοι πόας ποιοῦσι πηλοῦ καθαροῦ, ἀπὸ σκιερῶν δένδρων ἀμφιλαφῶν, ἐκ ⓦ ὀφθαλμῶν ἑστῶτα τὴν θέαν, καὶ καθαρωτέραν ἔχοντα τὴν ἀέρος τιμὴν ψυχρὰν, καὶ ταραχὰς καὶ θορύβου πόρρω καὶ θήλυνον, ἢ τοὺς ἐν οἰκίσκῳ καταχεχλεισμένους; ἀγαθὸν δὴ τὸ ἀέρος τὸ μύρων καθαρώτερον, οὐδὲ τῆς σκιᾶς τῆς ἀπὸ τῶν δένδρων ἡ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς ἡδίων, οὐδὲ ἡ ψηφὶς ἐδάφους ἄγουσι καλλωπιζομένου ποικίλοις. καὶ τούτων αὐτῶν ὑμᾶς ⓐ πλουτοῦντας μάρτυρες, οἷς εἶχε σὺν ὅτε τὴν ὑπερῴων δίνδρα ἔχειν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν λειμώνων εὐωδίαν, μᾶλλον δὲ εἶλεσθε τῆς στέγης τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ τοίχων τὴν θαυμαστῶν. ὅταν γοῦν ἐν πολλοῖς πόνοις τοὺς ἄνεσιν ἑαυτοῖς ἀφεῖναι ἐπιθυμήσητε, ταῦτα ἀφέντες, τοὺς ἐκεῖσε βαδίζετε.

Ἀλλ' ὑπὲρ δόξης ἴσως θηρᾶτε τῆς πολλῆς ἐκείνης καὶ μεγάλης * ὀδαμοῦ φαινομένης ἐν τούτοις. τὰ γὰρ βασίλεια τὴν ἐρημίαν ταύτην κάλλιον, καὶ τὰς ἐλπίδας τὰς ἐκεῖθεν ταῖς ἐντεῦθεν, ἐξ αὐτοῦ οἶδε τὸν ἀέρος καταπεπλουτικέναι ⓦ ἡμᾶς. ὁδοιοῦ τοῦτο δεῖ τοὺς μαθεῖν, ὡς οὔτε ἡ ἐρημία ἄτιμον πεῖ, ὅτι λαμπρὸν καὶ περιφανῆ τὰ βασίλεια· καὶ πρὸ ὅτι λογισμοὺς ἐλθεῖν, ἐκ τῶν διαλογισμάτων σε ἀπαλλάξω τῆς ὑπονοίας, τῶν διαλογισμάτων, ἃ ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ τῶν ὑμετέρων. Διονύσιον ἴσως ἀκούεις ⓦ Σικελίας τύραννον, ἀκούεις δὲ καὶ Πλάτωνα ⓦ Ἀρίστωνος. τίς οὖν, εἰπέ μοι, λαμπρότερος γέγονε; τίς δὲ ἄδεται, καὶ τοῖς τῶν πολλῶν κεῖται στόμασιν; οὐχ ὁ φιλόσοφος τοῦ τυράννου μᾶλλον; καίτοι ὁ μὲν τῆς τε Σικελίας ἁπάσης ἐκράτει, καὶ τὸ τυραννεῖν ἐδόκει, ἐκ πολλοῦ τοῦ πλούτου καὶ τῶν δορυφόρων καὶ τῆς ἄλλης φαντασίας διετέλει ζῶν· ὁ δὲ τῆς Ἀκαδημίας κήπῳ διέτριβεν, ἀρδῶν τε καὶ φυτεύων καὶ ἐλαίας ἐθίων, καὶ βύπλῃ τριβώνιος πάντοθεν περιζωννύμενος, καὶ πάσης ἐκείνης τῆς φαντασίας ἐκτὸς ὤν. καὶ οὐ τοῦτό που θαυμαστὸν, ἀλλ' ὅτι καὶ δοῦλος ἐνομίσθη, καὶ τῷ τοῦ τυράννου γνώμῃ ἀμπεπολημένος, τοσοῦτον ἀπέσχεν ἀπιμώτερος ἐκείνου φανῆναι διὰ ταῦτα, ὡς καὶ αὐτῷ τῷ τυράννῳ ἐκ τούτου φιλῶν ἀοίδιμος. τοιοῦτόν ἐστιν ἀρετὴ, οὐδὲ ὧν ἐργάζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν πάσχει κακῶς, οὐχ ἑαυτὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ποιοῦντας οὐκ ἀφῆσαι κρύπτεσθαι καὶ λανθάνειν. τί γὰρ ὁ τοῦτον διδάσκαλος Σωκράτης, πόσῳ Ἀρχελάου λαμπρότερος ἦν; καίτοι ὁ μὲν βασιλεὺς ἦν, καὶ τὸ πολλῷ πλούτῳ διῆγεν· ὁ δὲ τὸ Λυκείῳ διέτριβε, καὶ ἑνὸς ἱματίου πλέον οὐκ εἶχεν οὐδέν, καὶ τοῦτο μόνον καὶ χειμῶνος καὶ θέρους καὶ τὸ πάσαις ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους ἀβλαβεῖ ἐφαίνετο, αὐτοπάθειάν τινα ἔχων ἀκαπόνητος, καὶ ἄσιτος ἄπασαν διεκαρτέρει τὴν ἡμέραν, ἄριστον τε ἐσιτεῖτο μόνον, καὶ τοῦτο ἦν αὐτῷ ὄψον καὶ σιτίον· καὶ οὐδὲ ταύτην οἴκοθεν προετίθετο τὴν τράπεζαν, ἀλλὰ παρ' ἑτέρων λαμβάνων (ἦσαν ἑκάτερ ζωνίζη πενία) καὶ τοσοῦτον ἦν τοῦ βασιλέως λαμπρότερος, ὡς πολλάκις αὐτὸν καλοῦντος ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν, μὴ θελῆσαι δὲ Λύκειον ἀφεῖναι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου πενίαν ἐλθεῖν. καὶ ἀπὸ τῆς δόξης δὲ τῆς κενοδόξου νῦν καὶ τὰ πρότερα φαίνεται. τούτων μὲν γὰρ καὶ ὀνόματα πολλοῖς γνώριμα, ἐκείνων δὲ οὐδέν. ὁ δὲ Διογένης πάλιν, ἕτερος οὗτος φιλόσοφος, τοσούτου καὶ τούτων καὶ ἑτέρων μείζων τοιούτων βασιλέων ὑπερῴτερος ἦν, καὶ ταῦτα ῥακίοις συζῶν, ὡς ⓦ Φιλίππου ⓦ Μακεδόνα γράφειν ὅτι Πέρσας μὲν ἔχοντα, πόλεις ἀφέντα, ἰδίωτα αὐτὸν ἀπελθεῖν, καὶ ἔρεσθαι δι' ἃ τί, μὴ τοῦτο δίοιτο, καὶ εἰ τι κελεύοι αὐτὸ δι', οὐδὲν ἀπαξιῶσαι. ἆρά σοι τῶν διαλογισμάτων ἅλις, ἢ βούλει καὶ ἑτέρων ὑπομνησθῶμεν;

τους ἡδίων, ὥστε πολλοστὸν τῶν πρὸ ὑμῶν, ὡς μηδ' αὖ ποτε ἐθελῆσαι τὸν ἔρωτας αὐτὸν, τιμὴ ἅπασαι γῆ, εἰ χρυσὸς ἦν τὸ μῖσος τῶν ὁρῶν καὶ τῆς θαλάττης ἢ τῶν ποταμῶν, ἀντ' ἐκείνου λαβεῖν. ἢ εἶπε μοι δυνατὸν τοῦτο γενέσθαι, ἔμαθες ἂν ἀπὸ τῆς πείρας αὐτῆς, ὡς οὐκ ἀληθείας τὰ ῥήματα, ἀλλὰ πολλῷ πλείω καὶ μείζω εὐσχήτες καταφρονήσουσι ἐκείνης, ἢ οὐκ ἄν ποτε αὖτ' ἀγάσαιντο τοῦτο. ἢ τί λέγω, ἀγάσαιντο; οὐδὲ μεῖ' ἐκείνης μὴν οὖν λαβεῖν αὖτ' ἔλαττον ἄν. καίτοι ὑμῖν εἴ τις ἰδίδου Ⓦ τῆς ἀρετῆς πλοῦτον μᾶ τῶν χρημᾶ, ἐπαύσατε ἂν ἐδέξασθε χαρᾶν· οὕτως ὁμολογεῖτε μέγαν τινὰ ἐκεῖνον καὶ θαυμαστόν. οὗτοι ἦ οὐκ ἂν ἔλαττο τὸν ἡμέτερον μᾶ τὸ οἰκείου· οὕτως ἴσασιν ὅτι ἀγαθὰ ὄντι εὐκαταφρόνητον. καὶ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τῶν ὑμετέρων παθημάτων ποιήσω φανερόν. πόσα γὰρ οἷά χρήματα τὸν Ἀλέξανδρον τῷ Διογένει, εἴγε ἤθελε δέξασθαι, δοῦναι ἂν; ἀλλ' οὐκ ἠθέλησεν· ἐκεῖνος ἦ ἐφιλοσοφεῖκει καὶ πάντα ὑπερεφρόνει, ὥστε δυνηθῆναί ποτε ὅτι Ⓦ πλοῦτον ἐλθεῖν Ⓦ τοῦτο. βούλει ἦ καὶ ἑτέρωθεν σου τιμὴ παίσω ἰδεῖν, καὶ τῆς παιδὸς τιμὴ ὑποφείαν τὴν σήν; σκόπει· ἀπέλθε καὶ ἀφέλου αὐτῇ ὃ ἱμάτιον, ὅπερ ἔχει μόνον, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀφάγαγε, καὶ κέλευε τὸ κεφαγώγιον· καὶ οὐδὲ οὕτως ἅψῃ δυσχεράνουσα οὐδὲ ἀληθῶτα· ἀλλά σοι καὶ χάρη εἴσεται τούτων, ὅσον πρὸς φιλοσοφίαν πλέον ὠφελῆς αὐτήν. σὺ ἦ δ' ὡς δέκα δραχμὰς ἀφέλησαι μόνον, θρίων καὶ ὀδυσσάμενος οὐ μὴ φαλείψῃς ποτέ. ὡς σὺν εὔπορος, ὁ τοῖς μικροῖς δακνόμενος, ἢ ὁ πρώτων τῶν ὅλων καταφρονῶν; καὶ μὴ τοῦτο ποιήσῃς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας ἁπάσης ἀπέλασον, καὶ ὅλῃ θλῶντα ὅπου τούτοις, καθάπερ ὅπου παιδίου παίζοντος. σὺ σῇ δ' ἂν τῆς πατρίδος ἀπελάσῃ ὡς μόνον, τὰ δικαιότατα πείσῃ, καὶ οὐδὲ οἵοις τε τὸν συμφορᾶν· ἐκεῖνος ἦ, ἅτε πάσης τῆς γῆς οὔσης αὐτῷ καὶ τῆς θαλάττης, οὕτως ἀκόλουθος καὶ ἀλύπως ἀπὸ τούτων ἐφ' ἕτερα μεταχήσεται, καθάπερ σὺ μὴ τῶν οἰκείων ὁδῶν ἀχθῇ, μᾶλλον ἦ καὶ ἀκολουθότερον. σοὶ μὲν γὰρ, εἰ καὶ μὴ τῶν σῶν βασίζειν ἔξεστι, ἀλλ' ὅμως καὶ δι' ἀλλοτρίων ἀνάγκη· ἐκεῖνος ἦ μὴ πάσης τῆς αὐτῷ πορεύσεται γῆς. ἢ ποτὸν μὴ αὐτῷ πεπότηται θαλάττης πλέον χοεῖσι λίμναι ἢ ποταμοὶ ἢ πηγαί· ἔφοδος ἦ αὐτῷ λῃστήριον, ἢ βοτάνη, ἢ ἄρτοι ἦ πολλαχόθεν. οὕτω γὰρ σοι λέγω, ὅτι ἢ τῆς γῆς ἁπάσης καταφρονῇς, πόλιν ἔχων Ⓦ οὐρανόν. καὶ τελευτῶσαν δίκην, τῆς ψυχῆς ὑμῶν πόθοι οἵοις τιμὴ τελευτῶν, ἢ εὔχεται οὕτως ἀποθανεῖν μᾶλλον, ἢ ὑμᾶς ὅτι τῆς πατρίδος ἢ τῆς βίου. ὥστε ἢ πλαίσιον ἐς φυγάδα ἢ ἀλήτην τιμὴ πόλιν ἔχοντα ἢ οἰκίαν οἰκοῦντα, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι εἴποι τις ἂν Ⓦ πολίτων τούτων ἀπηλλαγμένον. οὔτε γὰρ τῆς πατρίδος αὐτὸν ἀχθαγαγεῖ δυνήσῃ, ἕως αὖ μὴ ἀχαγάγῃς τῆς γῆς ἁπάσης (τέως γὰρ οὕτως εἰρήσθω· ἐπεὶ τῷ Ⓦ ἀληθῆ λόγοι τότε μάλιστα αὐτὸν εἰς τιμὴ πατρίδα ἀποπέμψῃς, ὅταν ἀπὸ τῆς γῆς ἀχαγάγῃς. ἀλλ' οὕτω τοῦτο ποιεῖς σε, Ⓦ οὐδὲ πλέον τῶν ὁρωμένων εἰδότα) οὐδὲ γυμνὸν ἀχθαγαγεῖν δυνήσῃ, ἕως ἂν τὰ τῆς ἀρετῆς ἱμάτια περιείλωμαι ἢ· οὔτε λιμῷ ἀφθείρει, ἕως αὖ Εἰδῇ τιμὴ ὄντως ἔφοδον. ἀλλὰ πᾶσι τούτοις Ⓦ πλουτοῦντες εἰσὶν ἀλώσιμοι. ὥστε ἢ τῷ τοῦτο οὐκ ἂν ὡς ἀμῶτοι τούτους μὴ πεπηγέναι ποιήσειεν, ἢ σφόδρα πέπηγας, θαυμάσεις ἦ ἐκείνους ἀκριβῶς. ὀργὴ γὰρ ἢ ἔρωτος ἐς ποτὸν ἢ οἰκίας ἐς διαπαύσεως πόθον τοιοῦτον δυναμένους θαυμάσῃ, ἢ οὐ μόνον μὴ ἀλύσῃ, ἀλλὰ ἢ ἥδιστ' ἂν τούτοις, ἢ ὑμῖν ἂν τοῖς ὑμετέροις, ἀφάγαγε, ἔδηλον ὅτι πάντων ὑμῶν τῶν πλουτούντων ὅτι θαυμαστότερος τῶν ὅτι τῆς οἰκίας μόνης τούτων δυναμένων θαυμάσῃ. ὅλην οὐδὲ πατρίδα οἷόν τε ἐκεῖνος φορτίον ποτε. οὐδὲ γὰρ τῇ ἀφθονίᾳ μόνον οὐδ' ὁ πλοῦτος βελτίων, οὐδὲ τῇ ἡδονῇ, ἀλλ' ἢ τῷ ἀνάλωτος εἶ), ἢ εἰς σωφροσύνην μὴ μεταβάλλειν ποτὲ, μηδὲ ὑποκεῖσθαι ὦ τὸ μάλλοντος ἀδήλῳ, μηδὲ φροντίδας ἔχειν, μηδὲ βασκανίᾳ χαίρεσθαι, ἀλλὰ χαῦμα ἐς ἔπαινον ἢ ὑφηνίδα κεκτῆσθαι πᾶσαν. καίτοιγε ἐφ' ὑμῶν τοιοῦτόν ὄντι ἰδεῖν. οὐ γὰρ μόνον ὑμᾶς οὐκ ἐπαινοῦσι ὡς Ⓦ πλοῦτον, ἀλλὰ ἢ μισοῦσι ἢ ἀποστρέφονται,

ἢ

χ. τὸ πᾶν

χ. ἴδῃ

χ. οἰκίας

χ. ἀφθονίᾳ

χ μεταβάλλειν

τοῦ διδάσθαι φυλακὴν δὲ δουλείας, καὶ δεδοικέναι μὴ τοῦ ἀπολέσαι τὴν οὐσίαν, ἢ καὶ τούτων ἀπαλλάξθαι τὴν διαμονήν; κείσθω γὰρ αὐτὸν μὴ ὑπάρχειν φορτίων ἕτερον· ἀλλὰ πολλῷ βέλτιον καὶ τὴν ὑπεροψίαν ἤδη καταφρονῆσαι. εἰ γὰρ ὃ μὴ δύνασθαι πλείονα ζημιωθῆναι μέγιστον οἱ ἀγαθόν, ὃ καὶ τῆς τῶν ὄντων χρείας ἀξιώτερον εἴη μείζονος βιωτικῆς δεῖν. ὁ γὰρ ἄδικος δικαίου δίκαιος (δοκεῖ γάρ κωλύειν πάλιν ὅπερ τὰ αὐτὰ ἐλθεῖν ὑποδείγματα) οὐ τῶν ἀεὶ δικαίων μείων, οὐδὲ τῶν ἑρώντων ἀεί, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν βαρυτέρᾳ τύχῃ πάντων, καὶ πληρωσάντων τὴν ὑπερβολήν, πολλῷ μακαριώτερος ὢν ἀποδείξει· ὁ μηδεὶς πέρα ἐμπίπτων τῆς ἰδιώτης ἀνάγκης. ἐρήσομαί σε πάλιν, εἰ καὶ ὑπερβαλέσθαι τῷ πλούτῳ πάντας, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πλούτου κακῶν ἀπαλλαγῆναι οἴει, ἆρα οὐκ ἂν μυριάκις τούτων εἵλοιτο εἶναι ἀφειμένος, ὥστε μήτε βασκανίας, μήτε συκοφαντίας, μήτε φθονητάς, μήτε ἄλλου μηδενὸς τῶν τοιούτων ἀνέχεσθαι; αἱ τοίνυν καὶ τοῦτο ἔχοντα διίξωμεν τὴν ὑπόθεσιν, καὶ μείζονος εὐπορώτερον ὄντα πένητος, παύσῃ θρηνῶν πάντως καὶ ὀλοφυρόμενος οὕτω πικρῶς. ὅπου γὰρ οὐκ ἂν φθονητὰς ἀπήλλαξαν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὑπεναντίων ὁ πλοῦτος κακῶν, οὐδὲ αὐτὸς αἴτιος. διόπερ οὐδὲ ἡμῖν ἐκεῖ τούτου ἀνάγκη πρὸς σὲ διαλέγεσθαι. ζητεῖς δὲ μαθεῖν, πῶς εὐπορώτερος τοῦ τοσαῦτα ἔχοντος σοῦ τοῦτο δύνασαι διδάξομεν, καὶ διίξομεν, ὅτι ὅπερ ἡγῇ ἀγαθὸν ἐκεῖνον εἶναι τὸ πενίᾳ τῇ ἐσχάτῃ, τοῦτο αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἀξεταζόμενος πέπεισθας. καὶ μή τοι ἰσμένης γε τὸ τοῖς οὐρανοῖς ἡμᾶς ἐρεῖν ἀγαθὰ, καὶ γε μὴ τῶν ἐνθάδε ἀποδημίαν. ἀπὸ γὰρ τῶν ἐν χρεῖ τίσας ποιησόμεθα τὴν ἀπόδειξιν. σὺ μὲν οὖν τῶν σαυτοῦ κύριος εἶ μόνον, ἐλεύσῃ δὲ τῶν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. εἰ δὲ ἀπιστεῖς, δοῦναί σε ἀναγκάσομεν εἰς αὐτὸν, καὶ πείσομεν αὐτὸν κεπιλθόντα ἀπὸ θ' ὅρους, μᾶλλον δὲ ἐκεῖ ὄντα σημαίνειν τῶν σφόδρα πλουσιώτων καὶ εὐλαβῶν, πόσα χρυσοῦ σταθμὸν ὅσον ἐθέλεις. μᾶλλον δὲ τοῦτο μὲν οὐκ αἰτήσεται, δοῦναι δὲ σοῦ δεῖται δεομένου καλοῦντος· καὶ προθυμότερον ὄψῃ πλουτοῦντα ἀνακούφιζα καὶ ἐκκομίζοντα, ἢ τῶν οἰκετῶν τινα τῶν σῶν. σοῦ μὲν γὰρ, ὅταν μὲν ἀναλίσκειν καλῶνται, * κατηφὴς τὶ ὄψει καὶ σκυθρωπὸς· ἐκεῖνος δὲ, ὅταν μὲν ἀναλίσκῃ, τότε δίδοικε μὴ ποτὲ προσκερουκώς ᾖ, ἅτε τοιοῦτον ὑπολαμβάνων ὄλεθρον εἶναι. καὶ πολλοὺς ὑπέδειξα ἔγωγε οὐ τῶν εὐδοκίμων τούτων, ἀλλὰ καὶ τῶν βιωτικωτέρων τοσαύτην ἔχοντας δύναμιν. καὶ σὺ μοι, μὰ τὴν οἰκουμένην ἀναλώσουσι τὰ πεπλουτηκότα, οὐκ ἔχεις ἅπαντησαι ἕτερον· ἀλλ' εὐθέως σοι εἰς πενίαν ὁ πλοῦτος μεταπεσεῖται καὶ τοῦ κακουργίας ἐκείνου· καὶ γὰρ ὃ παρὰ σοῦ τοῦτο οὐκ ἔστι τὸ δίος. μὰ γὰ οὐ γὴν) πέμψω, ὑπεξάγε πάλιν ἑτέρῳ· καὶ ἐκεῖνος πάθῃ τι τοιοῦτον, ἐφ' ἕτερον μεταβήσει) καὶ τὰς τῶν ὑδάτων πηγὰς ποτὲ μὲν ὑπολιπεῖν εἰκὸς, ἢ τὴν τῶν ὑποδεχομένων τινά. καὶ εἰ μὲν τὰ ἡμέτερα ἐφέρεις, δικαιοσύμενα ἂν σοι πολλὰ καὶ μεγάλα τοιαῦτα δικαιήματα. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐλλιμένων προσοδεύεις, οὐδὲ ἐκεῖνον ἀπορήσω τὸν παραδείγματος. ἀκούσον γάρ τι περὶ τούτων ὁ Σωκράτης ὁ Κείτιον φησί.

Πλατ. Κεπ.

" Σοὶ δὲ ἐξ ἀρχῆς μὲν τὰ ἐμὰ χρήματα, ὡς ἔγωγε οἶμαι, ἱκανά. ἔπειτα δὲ, καὶ εἰ τι ἐ-
" μοῦ κηδόμενος οὐκ οἶδ' ὅπως ἀναλίσκω τὰ ἐμὰ, ξένοι οὗτοι οὐδαμοῦ ἔτι μοι ἀναλίσκειν. " Εἰσκεκό-
" μικε δὲ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐξηυρεμένοι ἱκανοὶ Σιμμίας ὁ Θηβαῖος, ἕτοιμος δὲ Κέβης καὶ ἄλλοι
" πολλοί· ὥστε, ὅπερ ἔλεγον, μὴ ταῦτα φοβούμενος ἀπεκάμης σῶσαι σαυτόν, μήτε, ὃ ἔλε-
" γες ἐν τῷ δικαστηρίῳ, δυσχερές σοι γενέσθω, ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ἄξελθεῖν ὅ, τι χρῷο σαυτῷ. πολλα-
" χοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοσι, ὅπου ἂν ἀφίκῃ, ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλῃ εἰς Θετταλίαν ἰέναι,
" εἰσὶν ἐμοὶ ἐκεῖ ξένοι, οἱ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται, καὶ ἀσφαλεστάτου σοι παρέξουσι)· ὥστε " σοι
" μηδὲν ἐλλείπειν τῶν ἐν Θετταλίᾳ.

Τί ταύτης τῆς εὐπορείας ἤδιον; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς ἄνδρα βιωτικόν. εἰ δὲ φιλοσοφώτερον αὐτὸ τὸ πλοῦτον ἐξετάζειν ἐθέλοιμεν, σὺ μὲν ἴσως οὐ παρακολουθήσεις ἐμοὶ λόγῳ· " ἐμοὶ δὲ ἀναγκαῖον ἐξ ἐκείνου δικαίους εἶπεῖν. ποιοῦσι γὰρ ὁ τῆς ἀρετῆς πλοῦτος ἔστι, ὃ-

τως

πὶ τῆς κεφαλῆς, ϗ αἱμάσσετω τὴν κόνιν ὁ πρόσωπον, ϗ ταῖς τριχὶ καλείσθω πόλις ὀρύσσειν χεῖρα, καταπλήσσετω τὴν πολιάν. πάντα ἡμῖν καλὸς ὁ κατήγορος ἀπεργάζεται, ὃς ὁ τὴν ἀκρόασιν ἐμπρήσας ἀπάσας, ϗ πίστιν ϗ κρημνοῦ τὰ ῥηθέντα ἐργασάμενος ἐμβάλῃ. διὰ γὰρ τοῦτο πρὸς ἄκρον ἀπάντων τὸν ἀγῶνα ἤγαγον, ἵνα τούτου τοῦ οὕπω κα- 5 θαρθέντος ἡττηθέντες ὑφ' ἡμῶν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, μηδεὶς τοῖς λοιποῖς ἀντόμοιτο λόγος. τοῦ γὰρ πάντα ὁμοῦ ἔχοντος ταῦτα ὑπεσομαθέντος, ὁ μὴ πάντα ἔχων ὁμοῦ (οὐδὲ γὰρ πάντα οἷόν τε ζωγρεῖν) ῥᾳδίως ἡμῖν ἀπαλλάξει τῆς νίκης λοιπόν. οὐκοῦν ταῦτα λεκτέον, ἃ τούτων πλείονα. ἐγὼ γοῦν ἀπαιτήσομαι σοῦ δικάζοντας μὴ νῦν ἐλεεῖν τὸν πατέρα τοῦτον, ἀλλ' ὅταν αὐτὸν διέξωμεν πεπονηκότα. νῦν μὲν οὖν πεπονηκότα, τὴν μεγάλων 10 ἀγαθῶν ἀπολαύσαντα, ϗ ὧν ἐπέκεινα ἕτερα οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. τότε γὰρ οὗτος ἄξιος ἐλέους καὶ δακρύων ἂν εἴη, μηδὲ σωιδεῖν τὴν εὐπραγίαν δυνάμενος τοῦ παιδός, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀ- χ. αἰτῶν πέχων αὐτὸς, ὡς ϗ ὑπὲρ μιγίστης θρηνεῖν τοῖς κακοῖς.

Πόθεν οὖν ἀρξόμεθα τοῦ λόγου τοῦ πρὸς αὐτόν; ἀπὸ τοῦ πλούτου καὶ τῶν χρημάτων, ὑπὲρ ϗ αὐτὸς τοῦτο μάλιστα πάντων ὀδύρεται, ϗ πᾶσι τοῦτο αὐτῷ εἶναι δοκεῖ τὸ δεινότατον, 15 εἰ πλουτοῦντες παῖδες ὑπὲρ τοῦτον ἔλκοιντο βίον; εἰπὲ δῆτα μοι, τίνα μακαρίζομεν ἅπαντες ϗ ζηλωτὸν εἶναι φαμεν; τὸν ἐν δίφρῳ καθεζόμενον ἀεί, ϗ περὶ ἢ τῆς πρόσεχε γ. ἐν πανηγύρεσι ἐμφορηθῆναι κύλικος, δεόμεθα οἱ πάλιν ἕτεροι, ϗ ὁ τούτου ὕπνα ἡδὺν ἀπόντος, ἢ τὸν αἰωνίαν καθεζόμενον τῆς ἀνάγκης ἐκείνης, ἢ ἄδηλον ἀεὶ μένοντα ϗ οὐδέποτε εἰς τὸ τοῦ πόνου τού- τ. ἢ κατὰ τοῦτον καθελκόμενον χρείαν, οὐχ ὁ μὲν πυρέττοντι προσοικὸς ϗ χαλεπώτατον τὸν ἀνάγκην ἔχον- 20 τι, καὶ ὃν ἔχ πηγῶν δρύεσθαι ἔχει τὰ πάνεμα· ὁ δὲ ἐλεύθερος τί ὄφελος τὸν ὕπνον ἐλευθερίαν, ϗ ὑγιαίνει τὸν ὕπνον ὑγιείαν, ϗ μείζων ἢ κατὰ δεσπότην γέγονε φύσις; τί δαί; εἴ τις γυ- χ. τῆς ζωῆς ναικὸς ἔρωτι, συγχίνοιτο μὲν αὐτῇ διὰ παντός, μειζόνως δ' ἂν "τὸν ζωσιμάν φλέγοιτο ταύτην, ἕτερος δ' ταύτης ἐκτὸς τῆς μανίας ἑστήκοι, ϗ μηδὲν ὅλως ἀλίσκοιτο τῷ κακῷ, τίς πάλιν ἡμῖν ὁ ζηλωτὸς ϗ μακάριος; οὐκ οἶδα; τίς δ' ἄθλιος ϗ ταλαίπωρος; οὐχ ὁ τοσῶν ἀ- 25 κρατὴς ἐκείνοις ἔρωτα, ϗ μηδαμοῦ σβεσθῆναι δυνάμενον, ἀλλὰ τοῖς ἐπινενοημένοις φαρ- μάκοις ὑπτιαζόμενος μᾶλλον; εἰ δ' αὖ τοῖς εἰρημένοις μακαρίζει μὲν ἑαυτὸν ὅτι τῇ νόσῳ, ϗ μήτε αὐτὸς ἐκείνης τῆς ἀνάγκης ἀπαλλαγῆναι βούλοιτο, τάς τε ἀπαλλαγούσας τοῖς παθοῦσιν ἀποδύρεσθαι, ὥσπερ οἶδά που, οὐχὶ ταύτην πάλιν ἐλεεινοτέρας ἕξει καὶ ἀθλιωτέρας, μὴ μόνον νοσῶν, ἀλλὰ μηδὲ αὖθ' τοῦτο εἰδὼς ὅτι νοσεῖ, ϗ διὰ τοῦτο μήτε ἀπαλλαγῆναι 30 βουλόμενος; καὶ σοῦ ἀπηλλαγμένους θρηνῶν; ἀγάγωμεν δή τοι τὸν λόγον τοῦτον καὶ ὅτι τὴν χ. ἐρῶντων τῶν χρημάτων κλῆσιν, ϗ ὀλόμεθα τίς ὁ ἄθλιος ϗ ταλαίπωρος. ἐκείνων μὲν γὰρ τῶν "ἐρώ- των σφοδρότερος οἶδ' ὅτι καὶ μανικώτερος. ὀκνοῦ καὶ πλοῦν ὁδεύσασαν δυνατὸν ἂν, οὐ τὸ τῷ μόνον, ὅτι τὴν λαμπάδα δριμύτερον ἔχει, ἀλλ' ὅτι ϗ ὁρᾷ τὴν ὑπενοημένην ῥᾳδιουργίαν ἀνένδοτος ὄντι, ϗ σκληρότερος πλέον ἐκείνων. μᾶλλον γὰρ ἂν πτῶ ϗ σώματα ἐ- 35 ῥᾳδίως μὴ τὴν ἀπόλαυσιν λήψονται κόρον, ἢ ἂν πλοῦτον μηκύνθη. ἔνθεν ἐκείνους μὲν ϗ τῷ λόγῳ συμπλάσασα ῥᾳδίως ἀναγκάσθημεν, δεῖ δὲ μὴ ταχέως ὑπὸ τῆς πείρας ὁρᾶν αὐτὸ φανούμενον· τούτου δὲ τοῦ νοσήματος ἀπὸ τῶν πραγμάτων πολλὰ ἔξεστι ῥᾳδίως τὰ ὑποδείγματα. δεῖ ταῦτα οὖν, εἰπέ μοι, θρηνεῖν ἂν, ὅτι μανίας ϗ τοσαύτης ἀμηχανίας ἀπήλλαχε; ὅτι ἔρωτα ἀνίατον οὐκ ἔρᾳ; ὅτι τὸ πολέμου ϗ τῆς μάχης ταύτης ἔσπικεν ἐκ- 40 τός; ἀλλ' οὐκ αὖ ἔπαθε τοῦτο, φησιν, οὐδ' ἂν πρόσθη τὸ πλούσιος, ἀλλ' ἀπέχρησεν ἂν αὐτῷ τὸ πένεσθαι ἡ ἀπόλεσις. μάλιστα μὲν πρᾶγμα λέγεις ἀναίσθητον, ὡς εἰπεῖν, τὴν φύσιν· πλὴν ἀλλά ϗ τοῦτο ἔστω, καὶ συγκεχωρήσθω τῷ λόγῳ, μὴ δὴ αὐτὸν ἐθελῆσαι πρόσθεῖναι τοῖς οὖσι, μηδὲ ἐκτὸς τῆς ὑπὸ θυμίας ἀλῶναι ἐκείνης. ἐγὼ γὰρ αὐτὸν καὶ οὕτως ὑπιδείξω ἐν μείζονι τῷ ὅτι ἀνέσει ϗ ἡδονῆ. τί γὰρ κουφότερον, ἐκ τοσούτων φερομένῳ, ϗ τοιαύτην

μοίσει. ἕως γὰρ ἂν ταῦτ' ἐν ἐλπίσι χρηταῖς, καὶ ταχέως ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ ἀγῶνα δώσεσθαι προσδοκάσθω, καὶ λαμπρότερον αὐτὸ φανήσεσθαι, καὶ πᾶσιν αὐτὸν ἀποκρύψῃ τοῖς βιωτικοῖς. εἶτα, ἐν μέσῳ τῶν ἐλπίδων τούτων προστρεχέσθω τις, καὶ ἀγαλεγέσθω πρὸς ταύτης αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας, καὶ πιθήτω πάντων ἐκείνοις καταγελάσαντα προκαλέσθαι ἱμάτιον ἀγρόν, καὶ τοῦ πόλιν ἀφέντα προσ τὸ ὄρος φυγεῖν, καὶ φυτεύειν ἐκεῖ καὶ ἀρδεῖν καὶ ὑδροφορῆν, καὶ τὰ ἄλλα δὴ πάντα τὰ τῶν μοναχῶν ποιῆν, ἃ δοκοῦσι νῦν καὶ εὐτελῆ καὶ ἐπονείδιστα. ἕως γὰρ καὶ δύυπόδητος καὶ χαμαὶ καθεύδητο· ἡμέσθω γὰρ καὶ λεπτὸς καὶ ὠχρὸς ὁ καλὸς νεανίας οὗτος, ὁ ἐν τοσαύτῃ τρυφῇ καὶ πολῇ ἀβροπλοῦν, καὶ τοιαῦτα ἔχων ἐλπίδας, καὶ τῶν οἰκετῶν τῶν ἐαυτοῦ εὐτελεστέραν προκείσθω τολμῶ. ἆρα ἱκανὰς ἐδώκαμεν τῷ κατηγόρῳ ταῖς λαβάς, καὶ ἀρχαιότατος ἀνεπλάσαμεν ἀγωνιστήν; εἰ δὲ μὴ ἀρκοῦντας, καὶ ἑτέρας αὐτῷ προσέξομεν προφάσεις. μὴ γὰρ τούτων, καὶ πάντα κινήσαντα μηχανήματα πρὸς τὸ μεταπεῖσαι ἡμᾶς, καὶ πάντα εἰκῇ, καθάπερ ὑπὸ πέτρας ἐξώστου αὐτὸν τὸν παῖδος, καὶ τοῦ πολεμίου καὶ τὸ ὑετὸ καὶ τῶν πνευμάτων ἀνωτέρου γινομένου. ἀφιλωτάτῳ δὲ ὁ τοιοῦτος, καὶ προκαλέσθω δάκρυα, ὥστε μᾶλλον ἐμπαρῆναι καθ' ἡμῶν ὑμοί· καὶ πρὸς παῖδας τοιαῦτα κατηγορείτω συνεχῶς ἀντυγχάνων, ἐφύτευσα, ἔθρεψα, ἐτήγαπησα, ἀφ' πάσης τῆς ἡλικίας πάντα ποιῶν καὶ πάσχων, ἅπερ ἐκ τῆς παιδοποιίας ταύτης συμβαίνειν εἰκὸς, χρηστὰς εἶχον ἐλπίδας, διελεγόμην παιδαγωγοῖς, προσεκάλεσα διδασκάλους, ἀνάλωσα χρήματα, ἠγρύπνησα πολλάκις ὑπὲρ εὐκοσμίας φροντίζων, ὑπὲρ παιδεύσεως, ὅπως μηδενὸς οὕτω τῶν προγόνων λείποιτο τῶν αὐτοῦ, ὅπως ἁπάντων φανεῖη λαμπρότερος. σωφρόνισιν μοι τοῦτον τὸ γῆρας προσεδόκησα, προῖόντος τοῦ χρόνου πρὸς γυναικὸς ἐβουλευόμην καὶ γάμου, πρὸς ἀρχῆς καὶ δυναστείας· ἀλλ' ὀξαίφνης, ὥσπερ πὶς σκηπτὸς ἢ καταιγὶς πολὺ ὑπιπτεύουσα, μυελαγωγοῦν ὀλκάδα καὶ πολλῶν γέμουσαν φορτίων καὶ μακρὰ πλεύσασαν πέλαγος, καὶ ὀξυούσας πλέουσαν, καὶ πρὸς αὐτὸν λιπὸν οὖσαν τῷ λιμένι, μικρὸν προ τοῦ στόματος αὐτοῦ κατέκλυσε· καὶ μὴ μόνον πενίας τῆς ἐσχάτης, ἀλλὰ καὶ θανάτου τοῦ ἐλεεινοῦ καὶ ἀπωλείας δέος, μὴ τῇ τοῦ τοιαῦτα πεπλουτηκότος κεφαλῇ προεφήσιεν ὁ χειμών· οὕτω δὴ μοι συμβέβηκεν. ἐγὼ γὰρ ἐπάσχοτοι καὶ λυμεῶνες καὶ πλάνοι (λεγέτω γὰρ δὴ καὶ ταῦτα, οὐ βδελύσσομαι) ἐκ τῶν τοσούτων ἐλπίδων ἅπαρ πάσαντές μοι ἐγκροῦφοι, καθάπερ πιὲς λῃσταρχοὶ, φρὸς ταῖς αὐτῶν καταλύσεις ἀπήγαγον, καὶ οὕτω ταῖς αὐτῶν κατεγοήτευσαν ἐπῳδαῖς, ὡς ἐλέσθαι καὶ πρὸς σίδηρον καὶ πρὸς πῦρ καὶ πρὸς θηρία καὶ πρὸς πόν· ὁποιῳοῦν ἕτεραι θάνατον, ἢ πρὸς τοῦ προσέσθαι εὐπροσήκτοι ἐπάμελθεῖν. καὶ τὸ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι καὶ ταῦτα πείσαντες μᾶλλον ἡμῶν προσασιοῦνται τὸ συμφέρον ὁρᾶν. ἔρημοι μὲν οἰκίαι, ἔρημοι δὲ ἀγροὶ, κατηφείας δὲ καὶ αἰσχύνης μεστοὶ μὲ ἐγεωργοὶ, μεστοὶ δὲ οἰκέται· καὶ φαῦλοι μὲν ἐπὶ τοῖς καλοῖς τοῖς ἐμοῖς ἔρροι, ἐγκαλύπτοι δὲ ἐγὼ φίλοι. πρὸ ἐμοὶ δὲ σκέλμια γνώμη κρατεῖ, ἀλλ' ἢ ὥστε πῦρ ἐπαφθῆναι καὶ φλέξαι πάντα, καὶ οἰκίας, καὶ ἀγροὺς, καὶ ἀγέλας βοῶν, καὶ πίμνια προβάτων. πῦ γὰρ ἔσται μοι χρήσιμα ταῦτα λοιπὸν, ἐκείνου τοῦ χρησομένου τούτοις οὐκ ὄντος, ἀλλ' αἰχμαλώτου γνωμόνου, καὶ πρὸς βαρβάροις αἰνιμένοις δουλεύοντος θανάτου παντὸς πικροτέρου δουλείας; πρὸ ἐβαλοι μελαίνη στολὴ τοῦ οἰκέτας ἀπομᾶς, καὶ τέπασα τέφρας καὶ κεφαλὰς, χροὺς ἔσπασα γυναικῶν, ἐκέλευσα χαλεπώτερον αὐτὰς καθικόσθεσθαι, ἢ εἰ τεχροὶ ἐώρων. σύνιστε δέ μοι τοῦτο ποιοῦντι. μίζοι "τοῦ ἐκείνου τοῦ πόθους ἐμοί. πρὸ ἐκλεῖσθαι δοκῶ λοιπὸν τοῦ τοῦ φωτὸς, καὶ πρὸς αὐτὰς ἀπόδως ἔχω τὰς ἀκτῖνας, ὅταν εἰς νοῦν λάβω τὸ χρῆμα τοῦ καλοῦ παιδὸς ἐκείνου. ὅταν τῶν εὐπαλεστέρων ἀγκώνων ἐκείνων ἀπιμύσσοι αὐτὸν ἡμφιεσμένοι ἴδω, καὶ ἐσ' ἔργα ἀπιμύσσα τοῦτοι" προπίπτωμον, ὅταν ἐπιποθῶ αὐτοῦ τὸ ἀκροπὲς, καθαιρόμενα, θιγεῖν ἀσώματα, διαρρήγνυμαι. ταῦτα λέγω, καὶ προκυλινδοῦμαι τοῦ ποδῶν τοῦ ἀκουόντων, καὶ καταπασάσθω πέφαν" ἐπὶ

χ. τότε ἐκλεῖσθαι τὸ πόθος ἐμοί.

χ. προπίπτωμον

χ. καὶ

κτοὶ, ἢ ὃν ἐνομιμώθησαν δῆθεν πόλεσι ζωῆτις, ἢ ὡς ἐπὶ παίδων τῶν αὐτῶν βουλευόμενοι, ζημίας φεύγεσθαι πολεμοῦσι, ἃ ὡς ἐπὶ τῶν τυραννουμένων ὁ τύραννος, καὶ οὐκ αἰσχύνονται· ὥστε γὰρ τούτων μᾶλλον δυσχεραίνοντες, ἢ τῶν ἄλλων θαυμάζειν χρή. ἢ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐκείνων ἀφέμενος, τούτοις, οἷς μάλιστα μέλει τῶν παίδων, μᾶλλον ἢ οἷς μέλειν μὴ ἔδει, μέλειν ἢ οὐδαμῶς, διαλέξομαι σοφιστικῶς ἢ μετ' ὀπτικείας πολλῆς· τοσοῦτον αὐτοῦ παραιτησάμενος, μὴ δυσχεράνειν μηδὲ ἀγανακτῆν, εἰ πῆς τὸ λυσιτελὲς τοῖς ἐκείνων παισὶ μᾶλλον αὐτῶν ἐκείνων εἰδέναι λέγω. οὐ γὰρ ἀρχὴ ὁ ἀπειρος παιδὸς, καὶ τὸ συμφέρον ἁρμοττόντως διδάξαι τὸν ἁρμοστὴν μόνον, ἀλλὰ τοῖς μὴ τοῦ φιλοτεκνοῦντος μεγάλα αἰ τῶν συμβάλοιτο, τοῖς ἢ τὸ μαθεῖν αὐτὸ ὁ λυσιτελὲς ἀκριβῶς οὔτε τὸ ἀπειρον, οὔτε ὁ φιλοτεκνῶν ἀρκέσειεν ἄν. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, οὐδὲν ἂν δεόμενοι παιδαγωγῶν ἦμεν μᾶλλον τὸ χρήσιμον ἐκεῖνο ὁρᾶν ἢ παιδί, ὅπως μήτε φιλῆ μᾶλλον αὐτὸ τῶν ἄλλων δυνατόν τις ὄντων. νῦν ἢ καί τοι πατέρες, διὰ ὧν ποιοῦσιν, ὁμολογοῦσι τοῦτο ἀγνοεῖν, ὅταν τοῖς διδασκάλοις ἄγωσιν, ὅταν παιδαγωγοῖς ἐγχειρίζωσιν, ὅταν μείοσι τῶν ἁμαρτημάτων συμβούλοις, ὡς ἐπὶ τοῦ βίου τοῖς αἱρέσεως, ἐφ' ἷν ἢ παῖδα ἄγειν δεῖ, βουλευόμενοι. καὶ οὐ τοῦτο μὲν θαυμαστὸν, ἀλλ' ὅτι πολλάκις, βουλῆς γινομένης, τῶν αὐτῶν ἀκυρώσαντες, τοῖς ἑτέροις ἕπονται, ὡς τῶν οἰκείων βουλευόμενοι παίδων. μὴ τοίνυν, μηδὲ τοῖς ἡμᾶς διαφερῶς ἐχέτωσαν, εἰ λέγειν μὴ τὸ συμφέρον αὐτοῖς εἰδέναι μᾶλλον· ἀλλ' εἰ μὴ διὰ τῶν λόγων ἀποδείξαιμι, τότε κατηγόρει, τότε διαβάλλε, ὡς ἀλαζόνας ὄντας, καὶ λυμεῶνας, καὶ τῆς φύσεως ἀπάσης ἐχθρούς.

Πῶς οὖν τοῦτο ἔσται δῆλον; ἐὰν πόθεν εἰσόμεθα, τίς μοι ὁ τὸ συμφέρον ὄντως εἰδώς, τίς ὁ δοκῶν μὲν εἰδέναι, εἰδὼς δὲ οὐδαμῶς; αἱ γὰρ τῶν ἐμοὶ λόγοις, καθάπερ τινὰς ἀπαγωγὰς, εἰς ἔξεσιν καταστάσαντες καὶ συμπλακέντα, ὡς ἐπὶ τούτων ἀδικάσεις κριτὴς ὀπτήσομαι τὴν ἕξιν. ὁ μὲν οὖν τῶν ἀγώνων νόμος ὡς χειρίστου ἀποδύεσθαι κελεύει, καὶ τοῖς ἐκφύσει ἀγωνίζεσθαι μόνον, καὶ πλεῖον οὐδὲν ἀπαιτεῖ πρὸς ἡμᾶς. Τί γὰρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν, ὁ μακάριος Παῦλός φησιν; ἀλλ' ὅπως συμβαίνει πολλοὺς καὶ ἀπίστους εἶναι τῶν τοῖς τοιούτοις ἐλκομένων παίδων πατέρας, καίτοιγε τοῦ νόμου τῶν ἀγώνων ἀφιέντος ἡμᾶς τῆς τοῖς τύποις μάχης, ἐκόντες αὐτοὶ καὶ μὴ τοῖς θυμοῖς ἢ τοῖς τύποις ἀποδυσόμενα τοῖς ἔπειτα. καὶ εἶδε τοῖς τύποις μόνον ἐμοὶ ὁ ἀγών· καίτοιγε δυσχερέστερός τί ἐστι, καὶ πλείονας ἔχει λαβάς. Ψυχικὸς γὰρ ἀνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι. ἢ συμβαίνει ταύτῃ, οἶμαι ἐγὼ πῆς βασιλείας ἐραστὴν πεῖθειν τὸν οὐκ ἐθέλοντα πειθοῦσαν τοῖς ἔπεσιν, ὅτι δὲ τοῖς ἔργμα ὑφέσηκεν. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως εἰς τοσοῦτον ἡμῖν καταχεχλεισμένων τῶν λόγων, τοῖς τύποις ἠθέλησα ἀνθ' μόνου ἀγῶνα μεγέθαι τοῦτον. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ πιστοῦ, πολλὰ μὲν κρίνει τὰ διχῇ ὠμόμαται· ἀλλ' ὅμως τῷ ἐκ τῆς τῶν διχῇ ἀκούσας ἡδονῇ συσκιάζει τῆς αἰσχύνης ἡ ὑποβολή. αἰσχύνομαι γὰρ, ὅταν ἢ τοῖς ἐκφύσει ὑπὲρ τούτων ἀποτυπεῖσθαι ἀναγκάζωμαι· ἢ δίδοικα μὴ τοῦτό μοι μόνον ὁ ἔλλειψ ἔγκλημα δίκαιον ἔχει προβάλλεσθαι· ἐπεὶ τοῖς γε ἄλλοις αὐτοῖ, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ῥᾳδίως ἀρήσομεν. καὶ βούλωμαι ἂν ἐθέλει, ταχέως αὐτοῦ οὐκ ἔρωτα τοῦ βίου τούτου μεταθήσομαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῦ τῶν ἁγμάτων τοῦ ὀπτυμίαν, ἀφ' ἧς ὁ βίος ἐχέτω τὴν ὑπόθεσιν ὅδε. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω φοβοῦμαι τοῖς αὐτοῖ ἀγῶνα, ὅτι καὶ χαλεπώτερον αὐτὸν τοῖς ἔπεσιν καταστήσας τῷ λόγῳ, οὕτως ἀφομαι τῶν παλαισμάτων. καίτοι γὲ μὴ μόνον ἔλλειψα ἐν τοῦτον τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ πλείονι ἐχρῆν αὐθέντας, ἢ ἀποβλέπουσι, ἢ ἐπὶ δυναστείᾳ καθεστάναι μεγάλῃ· ἢ πολλοὶ μὲ ἀγροὶ ἔχετο, πολλαὶ ἢ οἰκίαι, μύρια ἢ χρυσίου ταλάντα· ἔτι ἢ ἐπὶ πατρίδος τῆς βασιλικωτάτης, ἢ ἡλίου τοῦ φιλοφρονεστάτου, καὶ μήτε ἔχετο παῖδας ἑτέρους, μήτε ἔχειν ἐλπίζετο τὸ λοιπὸν, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ σαλεύετο

χ. φυτεύσειν.

χ. πω

χ. μᾶλλον.

α. Κορ. ι. ιϛ.

α. Κορ. β. ιδ.

χ. ἴσχει προσκόπτειν

ὅρκους πατῆσαι, ποίαν οἴσει τιμωρίαν ὑμῖν; Εἰ δὲ μωρὸν καλέσαι, γέενναν ἐφέλκεται, τὸ δὲ μωρίας ἀνείδεσιν αἰσχύνας καὶ ἀδελφὸν καὶ σὸν ἠδικηκέναι πολλάκις, τί σὸκ ἂν ἐργάσαιτο; Εἰ τὸ μισοπονηρεῖν μόνον πληρείας ἄξιον, τὸ δὲ ἐπιζητεῖν πόσῳ ἔχει τὴν βάσανον; ἀλλὰ μηκέτι ταῦτα· ἀλλ' ἐν τῷ οἰκείῳ ζῶμεν τὰ φυλαττόμενα τόπῳ. ἵνα γὰρ τὰ ἄλλα πάντα, αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ καταναγκάσαι ἡμᾶς εἰς τοῦτο καθῆναι καὶ λέγειν, οὐχὶ ἱκανὰ δεῖ μόνον τῆς κατηχούσης νόσου τὴν κακίαν σοφίσασθαι; Εἰ γὰρ τὸ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων μὴ ἐπαναθήσεσθαι, ἀλλ' ἀδιηγήτως πλημμελῆσαι, ἕκαστος ὅσος κακίας ἐστί, ποσοῦ ζάλου δεῖ νέους τούτους νομοθετῆσαι τῆς κενῆς ταύτης καὶ ἀτοπωτάτης νομοθεσίας, οἳ μὴ πλείονος τῆς παῤῥησίας δεῖν τῆς ἀρετῆς ἀπολαυόντων διδασκάλων, ἢ δεῖν τῆς κακίας ἑτέρων, καὶ τῶν πλημμεληκότων πλέον τοῖς ἐξηρτημένοις βουλομένοις ἐκπεπολέμωται; μᾶλλον δὲ τοὺς οἰκείους μὲν οὐδὲ ἀνδρῶς ἔχοντας, οὐδ' ἐγκαλοῦσί ποτε τούτων ἢ καὶ ἀπηγόρευσαν ἥδιον, μισοπονηρίᾳ βοῶντες, καὶ δι' ὧν λέγουσι, καὶ δι' ὧν ποιοῦσιν, ὅτι δεῖ τῆς κακίας ἀρχὴν ἔχεσθαι, καὶ μηδέποτε ἐπανελθεῖν τοὺς ἀρετὴν, ὡς οὐ μόνον τὸν μισθὸν ἀντὶν, ἀλλὰ καὶ τὸν φωνὴν ὑπὲρ ταύτης ῥῆξαι παλαμῶσθαι ἀμύνεσθαι δίκην.

ΠΡΟΣ ΑΠΙΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.

Ιερ. ε. ιε. ΚΑτὰ μὲν οὖν τὰ παῦτα ἔκστασιν ἐργάσασθαι καὶ φέλκειν· καὶ τὸ τοσοῦτον ἰσχὺς ὅτι τούτοις φθέγξηται νῦν, Οπι ἔξεστι ὁ θεσπότης ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφελκεν ἡ γῆ ὅτι πλῆθος σφόδρα· καὶ ὅτι ἔκστασις καὶ φέλκεται ἐγκύμονα ὅτι τῆς γῆς, δυκαίρως πάντα ταῦτα ἰσάσθαι ἰσχύ. τὸ δὲ τούτων χαλεπώτερον, ὅτι οὐ μόνον ἀλλότριοί ἐσμεν, καὶ σοὶ τοῖς συμβουλευομένοις τοσοῦτοις τοιαῦτα ἀγωνιάτοσι καὶ δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ συγγενὴς καὶ πατέρες ἔμαθον ὑπὲρ τούτων ὀργίζεσθαι. καίτοιγε σὸκ ἀγνοῶ ὅτι πολλοὶ τοὺς μὲν τοὺς πατέρας τοῦτο ποιοῦντας οὐ σφόδρα ἐκπλήττονται, ἀποπίνεσθαι δὲ φασὶ δεῖν θυμῶν, ὅταν ἴδωσι τοὺς μήτε πατέρας, μήτε φίλους, μήτε συγγενὴς, μήτε ἀλλοθέν ποθεν ὀφειλέτας, πολλάκις ἢ καὶ ἀγνῶτας ὄντας τοῖς φιλοσόφοις ἀρχομένοις, τοῦτο πάσχοντας, καὶ μᾶλλον τῶν πατέρων διακοσμοῦντας καὶ πολεμοῦντας, καὶ κατηγοροῦντας τῶν ἀπεισάντων αὐτοῖς. ἐμοὶ δὲ τοιοῦτοι μὲν δοκεῖ θαυμασιώτεροι. τοὺς μὲν γὰρ μήτε κηδεμονίας, μήτε φιλίας ἔχοντας ἢ δικαίωμα, σοφὸν ἀπεχθάνεσθαι ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀλγεῖν ἀγαθοῖς, πῶς μὲν οὐ βασανίας ἀλισκομένους, πῶς δὲ τῆς οἰκείας κακίας, τοῦ τῶν ἄλλων ἀπώλειαν, εὐτυχίαν δεῖν νομίζοντας, ἀθλίως μὲν καὶ ταλαιπώρως, νομίζοντας δ' οὖν ὅμως. τοὺς δὲ τοὺς θλιβομένους, τοὺς δυσθρεψαμένους, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν δυσκολωτέρους σφῶν αὐτῶν τοὺς παῖδας ἰδεῖν, τοὺς πάντα ἀγῶνα τοῦτο καὶ ποιοῦντας καὶ πάσχοντας, τούτους δὲ ὥσπερ ἐκ τινος μέθης ἐξαίφνης μεταβαλλομένους ἀλγεῖν ὅτι φιλοσοφίᾳ τῶν παίδων ἀγωμένων αὐτοῖς, τοῦτο ἐστὶν ὃ μάλιστα πάντων ἐγὼ θαυμάζω, καὶ τὸ πάντα διεφθάρθαι τεκμήριον δεῖν φημι ἱκανόν. τοῦτο γὰρ οὐσῆ ὅτι τῶν ἔμπροσθεν χρόνων ἔχει τις αὐ γελωμένων εἰπεῖν, ὅτε καὶ τὰ τῆς πάλαι σοφίας λαμπρὰ ἦν· ἀλλ' ἐγένετο μὲν ἀνδρῶν ἡ Ἑλλάδι πόλει, τυφομένη δέ. οὐδὲ γὰρ δὴ πότε τῶν γραιῶν τις, καθάπερ νῦν, ἀλλ' οἱ τὰ ἀκρόπολα καταλαβόντες, μᾶλλον ἢ οὐδὲ οὗτοι πάντες, ἀλλὰ καὶ τούτων ὁ μακρώτατος, τὸν Σωκράτην καλέσας, ἐκέλευε τῶν γραιὰν φιλοσοφίας ἀποσῆσαι λόγων. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὁ τύραννος, ὁ ἄπιστος, ὁ ὠμὸς, ὁ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς πολιτείας ἅπαντα πράττων, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀφθαλμοῖς κακοῖς, καὶ εἰδὼς ὅτι πολιτείαν ἀρίστην οὐδὲν ἕτερον ἀναιρήσει δῆλον, ὡς ὃ τοιοῦτον ὄντα ἔγκλημα, ζῶντα ἐπόλμησεν. οὗτοι δὲ

πιστοὶ,

τὰς πόλεις καὶ πολεμοῦντες; τί οὖν, φησι; πόλεις μὲν τὰς πόλεις οἰκοῦντες ἀπολώλασι, καὶ χαμάζοι εἰσί· καὶ ὅλας τὰς πόλεις ἀφέντας καὶ ἐρημώσαντας τοὺς τὴν ἔρημον μεταδιῶναι, καὶ τὴν ὁρᾶν τὰς χαρυφὰς οἰκίζειν, καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις καὶ νομοθετεῖς; ἄπαυε· τοιοῦτοι γὰρ, καθάπερ καὶ ἔφθην εἶπον, καὶ ἐβουλόμην καὶ εὔχομαι, τοσαύτης ἡμᾶς ἀπολαῦσαι εἰρήνης, καὶ τὴν τυραννίδα τὴν κακὴν τούτων εἰς τοσοῦτον καταλυθῆναι, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀναγκῶν μὴ γίνεσθαι τὰ ὅπλα καταλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰς ἐρημίας οἰκοῦντας, καθάπερ πιτὰς φυλάδας, ἀφεμένους μακρὰν τοῦ χρόνου τοὺς τὴν αὐτὴν πόλιν καταλαβεῖν. ἀλλὰ τί πάθω; δέδοικα μὴ τῇ πατρίδι κακοδαίμων εὐτυχὴς ἀποδοῦναι, ἀντὶ ταύτης ταῖς τῶν ποιμένων δαμάσαι χερσὶ παραδῶ, καὶ βουλόμενος ἀποδημῆξαι ἐρημίας καὶ φυγῆς, φιλοσοφίας καὶ ἡσυχίας παραδιδοῦναι πάσης ἐκπίπτειν. Εἰ δέ με, ὁ πλῆθος τῶν ἐν τῇ πόλει παροφέρει, ταύτῃ δυσωπήσω οἴει καὶ διδίξεσθαι, ὡς οὐκ αἰσχύνομενον καταδικάσαι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, τῷ Χριστοῦ τὴν ἀπόφασιν λαβόν, μετ' αὐτῆς ἡσομένην πρὸς ταύτην σε τὴν ἀπόκρισιν. ἤδει γὰρ ἂν ἔχη παράγμα τοσαύτης γέμον ἀνομίας τόλμης, ὡς πρὸς τὴν ψῆφον ἀντιβλέψαι τοῦ τότε μέλλοντος κρίνειν ἡμᾶς. Τί οὖν οὗτος φησι; Ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τετριμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εἰσιόντες αὐτήν. Εἰ δὲ οἱ εἰσιόντες ὀλίγοι, πολλῷ μᾶλλον οἱ πρὸς τὴν πύλης αὐτῆς φθάσαι δυνάμενοι. οὐ γὰρ δὴ πάντες, ὅσοι τῆς ἀρχῆς ἐπέβησαν, καὶ πρὸς τὸ πέρας αὐτῆς ἤλυσαν σῳζόμενοι· ἀλλ' οἱ μὲν ἐν τοῖς προοιμίοις, οἱ δὲ ἐν τῷ μέσῳ, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ λιμένι κατεποντίσθησαν. καὶ πάλιν πολλοὺς εἶναί φησι τοὺς κλητούς, Matth. x. 15.
ὀλίγους δὲ τοὺς ἐκλεκτούς. ὅταν οὖν ὁ Χριστὸς τὸ μὲν πλῆθος εἰς τῆς ἀπωλείας, τὸ δὲ τοῖς ὀλίγοις προνοείαν τὸν σωτηρίαν ἀποφαίνῃ, τί πρὸς ἐμὲ μάχῃ; σοὶ τὸν λόγον ποιεῖ, ὥσπερ ἂν εἰ ἐν τοῖς τοῦ Χριστοῦ Νῶε συμβεβηκότων λόγον ποιούμενον ἡμῖν ἐγκαλοῦντες, εἰ πάντες μὲν ἀπολώλασι, δύο δὲ ἢ τρεῖς ἀνθρωποι μόνοι τὸν τοσαύτην διέφυγον κόλασιν, ταύτῃ προσδοκῶν ἐμφοβεῖν ἡμᾶς τὸ σῶμα, ὡς ὑπὸ πλήθους καταδικάσας τὸ πλῆθος. ἀλλ' οὐ πιστόμεθα τοῦτο, οὐδὲ τῆς ἀληθείας τοὺς πολλοὺς προτιμήσομεν. οὐδὲ γὰρ τοῦ τότε συμβεβηκότων ἐλάττω τὰ νῦν, ἀλλὰ πολλῷ μαρώτερα, ὅσῳ καὶ πένης τύπος ἀπείληπται, ἢ τῆς κακίας οὐδὲ ὅπως ἐκκόπτεται. Τίς γὰρ, εἰπέ μοι, μοιχὸν οὐ καλεῖ ἀδελφόν; τίς οὐκ εἶδε πολλοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς γυναῖκα; καὶ τοῦτο ἢ μοιχεία ἀπηρτισμένη· τὸν δὲ μοιχὸν πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν δυσάγκην ἐμπίπτειν πέπαυται. τίς οὐκ ὤμοσε; τοῦτο ἢ ἐκ τοῦ πονηροῦ πάντως· ὃ δὲ ἐκ τοῦ πονηροῦ, καὶ αὐτὸ κολάσεως πάντως. τίς οὐκ ἐβάσκηνε φίλῳ ποτέ; τοῦτο δὲ καὶ ἐθνικὸν καὶ τελωνικὸν χείρες ποιεῖ· τοῦ δὲ ἐκείνων χείρας ὅπου οὐκ ἔστι κόλασιν ἐκφυγεῖν, παντὶ που δῆλόν ἐστι. τίς ἐκ καρδίας ἅπασαν μίσησε, καὶ τὰ πάντων εἰς αὐτὸν πεπλημμεληκότων εἴασεν ἀμνήστευτα; οὐ δὲ οὐκ ἀφέντα ὅπου τοῖς βασανιστηρίοις δυάγκη παραδοθῆναι, τοῦ ἀκηκοότων τοῦ Χριστοῦ σοφοῖς δυτρεῖ. τίς δὲ οὐκ ἐδουλώσατο τῷ μεμνῆσθαι; οὐ δὲ ἐκείνῳ δουλώσασθαι δυάγκη παραιτήσασθαι τοῦ Χριστοῦ τὴν δουλείαν· ἐκείνῳ δὲ ἀρέσασθαι μόνον ἢ τὴν οἰκείαν δυάγκη σωτηρίαν ἀρνήσασθαι. τίς οὐ κακηγόρησε λάθρᾳ τούτου δὲ ἢ παλαιὰ ἀποβάλλυσθαι κελεύει ἢ καταφάγεσθαι. ἀλλὰ τίς ἡ παραμυθία τῶν οἰκείων κακῶν, ὃ πάντας, ὥσπερ ἐκ τινος ζωνθήματος, πρὸς τὸ τῆς κακίας ὀλισθῆσαι βαράθρου; ὃ καὶ αὐτὸ τῆς κατηγόρου τούτου τεκμήριόν ἐστι μέγιστον, ὅταν τοῦτο παραμυθίαν φέρῃ τῶν κακῶν ὑμῖν, ὃ μείζονος ὀδύνης ἐπάγειν εἰώθασιν οἱ ἔχοντες. οὐ γὰρ δὴ ὃ πολλοὺς ἔχει κοινωνοὺς τῶν ἁμαρτημάτων, ἀπαραίτητον τῶν ἐγκλημάτων ὑμᾶς καὶ τῆς ζημίας. Εἰ δέ τις ἐπὶ τοῖς ἐρημικοῖς ἀπάγω, μικρὸν ἀναμείνατε, καὶ τότε ἀπαγορεύσω πλέον, ὅταν τὰ πολλῷ τούτων ἐλαττώματα, οἷς τὰς ὑποψίας. Εἰ γὰρ ὁ ὅμοιος ἀγαθολικὸν, ὃ καὶ τοῦ ὅρκους

τῆς φυγῆς. ὅπου γὰρ τὰ ἄτιμα κεῖται γέγωνε, καὶ αἱ μὲν πόλεις, ἔνθα δικαστήρια καὶ νόμοι, πολλῆς γέμουσι τῆς δημοσίας καὶ ἀδικίας, ἡ δὲ ἐρημία πολλῷ βρύει τῷ τῆς φιλοσοφίας καρπῷ, οὐχ ὁ τῆς ζάλης ταύτης ἐκτὸς τῆς γαλήνης σὺν σωθῆναι βουλομένους ἐξάγουσα, καὶ πολλοὺς τῆς ἡσυχίας ὀδηγοῦντες λιμένας, δικαίως δὲ ἐγκαλεῖτο πρὸς ὑμῶν· ἀλλ' ὁ πολὺν ἐκεῖσε ὄντας ἄθλον ἐργαζόμενοι καὶ πολλὴν φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδευτον, ὡς ἀναγκαίως σὺν σωθῆναι βουλομένους τῆς ἐρημίας μεταδιώκειν. Εἰπέ μοι, εἴ τις μεσονύκτιον λαμπάδα λαβὼν, οἰκίαν εὑρήσει μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον, τοῖς ἔνδον καθεύδουσιν ὑπιδουλεύων, ἵνα αὐτοὺς ἐφάμιλλον εἰς κακὸν, καὶ διεγείρῃ σὺν καθεύδοντας καὶ τῆς οἰκίας ἐξάγῃ ἐκείνης, ἢ καὶ ἀνάψῃ δὲ πῦρ δεῖ λέγειν, καὶ τοσαύτην ἀνάγκην αὐτοῖς τε ἐκείνοις καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ἐξαγαγόντι παρεσκεύασται; τί δ' εἰ τις τυραννουμένην πόλιν ἰδὼν καὶ νοσοῦσαν καὶ σπαράττουσαν, ἔπεισιν ὡς ἀνδρείαν τὴν τῆς πόλεως ταύτης οἰκοδόμων ἀνάδραμεῖν ποιεῖς τὰς τῆς ὀρθῆς κορυφάς, καὶ πείσας ὁμοῦ καὶ ζωνέσασθαι ποιεῖς ταύτην αὐτοῖς τὴν ἀναχώρησιν, τίνος ἂν κατηγόρησας, τὸ μεταθέντος ἀπὸ ταύτης τῆς γαλήνης ποιεῖς τὸν γαλήνιον σκοπὸν σὺν τὸ μέσῳ χειμαζομένους ἀνθρώπους, ἢ καὶ ταῦτα ἐργασάμενον τὰ ναυάγια; μὴ γάρ τοι νομίσῃς ἀμείνονα τυραννουμένης πόλεως τὰ τῆς ἀνθρώπων ποιήματα διακεῖσθαι νῦν, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ ἀνθρώπους, ἀλλά τις πονηρὸς δαίμων, καθάπερ τύραννος ἄγριος, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν κατάλαβεν, μιᾷ πάσης αὐτὴν τῆς θαλάσσης εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων εἰσεχώσασι ψυχάς. εἶτα σκόπει, ὥσπερ ἐκ τινος ἀκροπόλεως, τὰ μιαρὰ καὶ σκαιὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καταπεμπτὰ πᾶσιν, οὐ γάμους διαφθορὰς, οὐδὲ χρήματα πίπτων καὶ φέρων μόνον, οὐδὲ σφαγὰς ἐργαζόμενος ἀδίκους, ἀλλὰ τὰ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα, τὰς ἀπάλεξ ἁρμοδίσας τῷ Θεῷ ψυχὰς τὰς μὲν ποιεῖς σκληρὸν ὁμιλίας ἀπάγων, σκληδοὺς δὲ τοῖς ἀκαθάρτοις αὐτὸν δορυφόρους, καὶ συγκαταπλέκεσθαι, καὶ συναγκάζων αὐτοῖς, οἵπερ, ἐπειδὴ ἄπαξ αὐτὸν ἐδαμάσθησαν, ὅτου αὐτῷ συλλάβωνται αἰσχρῶς καὶ ὑβριστικῶς, ὡς εἰκὸς δαίμονας πονηροὺς σφοδρῶς καὶ μανικῶς τῆς τε ἀπωλείας καὶ τῆς ἀσημοσύνης ἐρῶντας τῆς ἡμετέρας. ἀποδύσαντες γὰρ αὐτὸν πρῶτον τῆς ἀρετῆς ἱματίου, καὶ τὰ τῆς κακίας ῥάκια [πάθη] ἐνδήσαντες καὶ ῥυπῶντα καὶ διερρηγμένα καὶ δυσώδη, καὶ τῆς γυμνότητος αἰσχρότερον αὐτὸν ἀποφήναντες, καὶ πόσης τῆς οἰκείας πανοπλίας ἀκαθαρσίας, οὐ παύονται ταῖς εἰς αὐτὸν ἐμπομπεύοντες ὕβρεσιν. οὐδὲ γὰρ ἴσασί τινα κόσμον τῆς μιᾶς ταύτης καὶ σφοδρᾶς μίξεως. ἀλλ' ὥσπερ οἱ μεθύοντες, ὅταν ἐμφορηθῶσι πολλοῦ τοῦ πόματος, τότε μᾶλλον ἐκχέονται· οὕτω καὶ ὅταν τότε μάλιστα μαίνονται, σφοδρότερόν τι αὐτῆς καὶ ἀγελαιότερον σκιρτῶσιν, ὅταν μάλιστα αὐτῆς σφοδρᾶς ἐκτὸς καταχεόμενοι πάντοθεν εἰσκέχυνται οἰκεῖοι εἰς αὐτὸν ἐκχέοντες ἰόν, καὶ οὐ πρότερον διαλιμπάνουσιν, ἕως ἂν εἰς τὸν οἰκεῖον μεταχήσωσιν ἕξιν, ἢ τὸ σώματος ἕδωσιν ἀποδυθεῖσαν αὐτόν.

Ποίας οὖν τυραννίδος, ποίας ἀγριωλωσίας, ποίας αἰσχροπόσεως, τίνος δόλου ποδισμοῦ, ποίου πολέμου, ἵνος ναυαγίου, ποίου λοιμοῦ ταῦτα οὐ χαλεπώτερα; ἆς ὅτου ὠμὸς καὶ ἀπήμερος, πῆς ὅτου ἥλιος καὶ ἀπρόσιτος καὶ ἀσυμπαθὴς καὶ ἀπάλγητος, ὡς τὸν τὰ τοιαῦτα ὑβριζομένῳ καὶ ἐπηρεαζομένῳ ψυχὸν μὴ θελῆσαι, τόγε εἰς αὐτὸν ἦκον, τῆς σαγῆς ἐκείνης ἀπαλλάξαι μανίας καὶ ὕβρεως, ἀλλὰ τοιαῦτα πάσχουσαν ἐᾶσαι; εἰ δὲ τοῦτο ἀτιμωτικὸν καὶ λιθίνης ψυχῆς, πῶς δηπουθεν, εἰπέ μοι, τύτοις, οἱ ποιεῖς τῷ ἐᾶσαι καὶ ἕτερον πολλῷ μείζονα τούτου ἐργάζονται κακὸν, σὺν ποιοῦμενοι εἰς μέσους πηδῆσαι σὺν κινδύνους, καὶ μὴ ἀναιτιωμένους εἰς αὐτὸν τὸν θηρίου καὶ λαιμὸν καθιέναι τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ δυσωδίας καὶ κινδύνων ἀνεχομένους, ἵνα τὰς ἤδη καταπολίσας ψυχὰς ἐξ αὐτῆς τοῦ δαίμονος τῆς φαρυγγος ἀναπαύσωσιν, οὐ μόνον σὺν ἐπαμοιβοῦντες, οὐδὲ ἀποδιδόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐλαιώνοντες

τῆς

χαρίσαιτο. εἰ ἐπλήσθη ὅλη εὐθέως τὸ μύσος ἡ πόλις, εἰ πρὸ ὀμμάτων τὸ πάθος λαμβάνοιεν ἕκαστος, ὥσπερ αὐτῷ τάλαντον, ἔφειτο. ἀπορῶν ὁ τῶν λιμοπλήκτων ὅτι ⓐ θάνατοι ἰῶ, καὶ μακαρισμὸς τῶν φθασάντων, φρὴν ἀκούσας καὶ θάσσαθαι τηλικαῦτα κακά. ζαχέως ὁ καὶ Ρωμαίοις διηλέλυθη τὸ πάθος. τῶν ὁ ⓐ μὲν ἠπίστουν, ⓐ ὁ ὤκτιρον, οἱ δὲ πολλοὶ εἰς μῖσος τὸ ἔθνος συνέβη προελθεῖν σφοδρότερον.

Ταῦτα ὁ ἔπαρχος, καὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα, οὐκ ὀπῶ ⓐ Χριστοὶ ἐσταύρωσαν μόνον, ἀλλ' ὅπῃ ἐς μὲν ταῦτα οἱ ἀπόστολοι συνώλυον τὰ πρὸς σωτηρίαν λαλεῖν τοῖς ἡμετέροις. ὑπὲρ οὗ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτῶν κατηγορήσας, ταῦτα αὖθις προσεφώνησε τὰ κακά, εἰπών, Ὅπ ἔφθασεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. καὶ π ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, φησι; α. Θεσ. ς ιϛ.
οὐ γὰρ διὰ τῆς πίστεως ἀπαγόμθα, οὐδὲ τῶ κηρύγματος. καὶ π τῆς πίστεως ὄφελος, εἰπέ μοι, βίου μὲν ὄντος καθαροῦ; ἀλλ' ὑμεῖς μὴν ἴσως ἀγνοεῖτε καὶ ταῦτα, ἅτε καὶ τῶν ἡμετέρων ὄντες ἀκόουοι πόνων· ἐγὼ ὁ ὑμῶν ἀπομνήσομαι τὸ Χριστοῦ ἐμὲ ἀποφάσεως· καὶ πρόκατηγόρησε ὑμῶν, εἰ μηδαμοῦ βίος ἐγκαλεῖται τοῖς, ἀλλ' ἐμοὶ πίστεως μόνης καὶ δογμάτων τὰ τῶν κολάσεων ὥρισαι. ὅπῃ γὰρ εἰς τὸ ὄρος ἀνῆλθε, πολλῶν ἰδίᾳ ὄχλων προσερρύηκτα αὐτοῦ, μὴ ἐμὲ ἀλλὰς προφάσεις, ἔλεγον· Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσε ται εἰς τὴν βα- Ματθ. ζ. κα.
σιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου· καὶ, πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ἀπέχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ ⓐ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς. καὶ ⓐ ἀκούουσι μὲν, οὐ ποιοῦσι δὲ τοὺς λόγους αὐτοῦ· ὅμοιοι ἔφησεν ἀνδρὶ μωρῷ εἰ τὴν οἰκίαν ὅτι τὸ χάμμοι οἰκοδομοῦσι, καὶ ποταμοῖς καὶ ὑετοῖς καὶ ἀνέμοις εὐχείρωτον αὐτὴν κατασκευάζοντι. καὶ ὁ ἄλλῳ δὲ πάσῃ διημερεύει, καθάπερ ⓐ ἁλιεῖς, φησι, ὅταν τὴν σαγήνην ἑλκύσωσι, Ματθ. ιγ. μζ.
οὐ φαῦλας ἀποκρίνουσι τῶν ἰχθύων, οὕτω κατ' ἐκείνην ἔσαι τὴν ἡμέραν, τὴν ἀγέλαν εἰς τὸν κόσμον ἐμβαλόντων οὐ ἡμῖν τηκόμενα ἅπαντα. καὶ ἐκεῖ τῶν ἀστέλεγών ὁ καθαρ- Μαρκ. θ. μδ.
ῶν ἀφεστηκὼς ἀγαλλόμενος ἔλεγεν, ὅτι ἀπολύσει ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος, καὶ Ματθ. ιϛ. ς.
τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· καὶ πάλιν, Βασιλεύς, φησι, ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ ἰδὼν ἄνθρωπον ἐνδεδυμένον ἱμάτια ῥυπόδη, φησὶν αὐτῷ Εἶπεν· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη. ὅτι λέγει τοῖς δεσμίοις αὐτοῦ, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, βάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ἀκλαυσία καὶ ἀοδοντία. καὶ π δέοντι δὲ αἱ τῶν μυμφίου ἀποκλεισθεῖσαι διὰ ὠμότητα καὶ ἀπόνοιαν τοῦτο ἔπαθον· καὶ ἕτεροι δὲ πάλιν ἀφ' ὧν τὸν αὐτὸν αἰτίαν παρθένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· οἱ ⓐ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ φιλοπόλυμοι καταδικάζονται. Ἐκ Ματθ. ιϛ. λ.
γὰρ τῶν λόγων σου, φησὶ, δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων σου καταδικασθήσῃ. ἀφ' οὗ σοι δοκεῖ μάτην γὰρ βίου προφασθῆναι, καὶ πολλῷ τὸ ἡδικωτέρου μέρος τῆς φιλοσοφίας προ- χ. κατ' ἐμοῦ.
εἴληται σαφῶς; οὐκ ἔγωγε οἶμαι, πολλοῦ δεῖν ⓐ Χριστοὶ ταῦτα πάντα εἰκῇ εἰρηκέναι φαῖεν, καὶ τὰ τούτων πλείονα. οὐδὲ γὰρ ἅπαντα εἴρηται. εἰ δὲ μὴ ὅλους μακρὸν προῆσαι ⓐ λόγοι, καὶ ἀπὸ τῶν προφητῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἐδίδαξα ἂν, ὅσοις οὐδὲ τούτοις μέρος πεποίηται σαφῶς ὁ Θεός· πολλὰ δὲ καὶ ταῦτα ἀσαφῶς οἶμαι· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ ἐς μακρὸν τῶν εἰρημένων μέρος. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηται, καὶ ἅπαξ εἴπῃ, ὡς πολλάκις εἰρημένον, οὕτω δεῖ καὶ τὸ λεχθέν. τί οὖν, ⓐ οἶκοι μένοντες, φησὶ, οὐ δυνήσονται ταῦτα κατορθοῦν, ἃ μὴ κατορ- χ. ἐπισολήν
θούμενα τοσαύτην Φέρει τὴν κόλασιν; ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς οὐκ ἂν ἐμοὶ, ἀλλὰ ἐς πολὺ πλέον, καὶ πολλάκις ἠξιωμένον τῶν μοναστηρίων ἀναρρηθῆναι τὸν λεγόμενον, καὶ τοσαύτην. ἐπ' ταῖς πόλεσι μένεσθαι τὸν διορισμόν, ὡς μηδένα δυνηθῆναι πότε τῆς εἰς τὴν ἔρημον κα-

ταφυγῆς.

Ματθ. κδ. κα. ἕτερος· ἢ τὴν τῶν μαρτύρων ἀξιόπιστος ὁ Χριστὸς οὕτω λέγων· Ἔσται θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ μὴ γένηται. πόθεν μὲν οὖν αὐτὰ τὰ πάθη διελθεῖν, ἐν τῷ πρώτῳ καιρῷ· ὀλίγα γὰρ οὐκ ἐμοὶ λέγειν, ἀλλ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου τὰ τῶν ἐκείνων ἱστορικότος ἀκριβῶς. τί ποτε οὖν φησι; ὅπως ἐμπρησμοὶ διήνεγκαν τὸν ἱερόν, καὶ ταῖς κώμαις ἐκείνας ἀπήγγειλε συμφοράς,

Ἰωσηπ. Ἀλωσ. Δαΐ. ε. κεφ. ι. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὸ ἱερόν, φησί, τότοις ἦν. τῇ δὲ πόλει τὸ λιμὸν φθειρομένων καὶ τὴν πόλιν ἄπρακτον μὲν ἔτρεφε τὸ πλῆθος, ἀδύνατα δὲ ἦν σωθῆναι τὰ πάθη. καθ' ἑκάστην γὰρ οἰκίαν, εἴ που φανείη σκιά, πόλεμος ἦν, καὶ μετὰ χεῖρων ἐγίνοντο φίλτατοι πρὸς ἀλλήλους, ἁρπάζοντες τὰ τροφίμως τῆς ψυχῆς ἐφόδια· πίστις δὲ ἀπορίας οὐδὲ τοὺς θανάτους ἦν· ἅπαντα δὲ τὸν ἐκπεπορισμένα λῃσταὶ διήρπαζον, μή τις τοῦ κόλπου ἔχων ζῳφιὸν, σκήπτοιτο θαλάττιον ἐκεῖνο. καὶ δὲ τοῦ σώματος ἀνάγκη, καὶ τὰ μηδὲ τοῖς ῥυπαρωτάτοις τῶν ζώων προσφορὰ συλλέγοντες, ἐσθίειν ἐτόλμων, ζωσῆρων· δὲ καὶ τροφημάτων ὃ πλουσίοις οὐκ ἀπέχρη, καὶ τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν· ἀπεσπῶντο ἐμασῶντο. ἔφη δέ τις καὶ χόρτου παλαιοῦ ἀπαρξάμενα. καὶ γὰρ ἴλιας ἔποι συλλέγοντες ἐλάχιστα θυεῖν ἐπώλουν Ἀττικῷ πιστάρῳ. καὶ τί δεῖ τἄλλα ἀψύχοις αἰσθέσθαι τοῦ λιμοῦ λέγειν; ἐμὲ γὰρ αὐτοῦ δηλώσαι ἔρχεται, ὃ μήτε πρὸ ἔλλησι, μήτε πρὸς βαρβάροις ἰσόρηται, φεῦ τὸν μῦθον εἰπεῖν, ἄπιστον καὶ ἀκουσθέν. καὶ γὰρ, μὴ δόξαμι πεφαντάσθαι τοῖς αὐθις αἰσθησεσι, καὶ παρέλιπον τοῦ συμφορᾶς ἑκάστου, εἰ μὴ τῶν καθ' ἑαυτὸν εἶχον ἀπείρους μάρτυρας· ἄλλως τε, καὶ ψυχρὸν δοκεῖ καταθέσθαι τὴν παρεῖσαν χάριν, καθυφέμενος τῶν λόγων, ὧν πίστιν παρέχει τὰ ἔργα. γοῦν τοὺς ἀπὸ Ἰορδάνου καὶ Ἰεριχοῦντος, Μαεία τοὔνομα, παῖς ἐξ Ἐλεαζάρου, κώμης Βηθεζὼβ (σημαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσσώπου) ἀφ' ὑψηλοῦ τε πλούτου ὀπίσημος, μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κατεφυγοῦσα ζωοπλοκεῖτο. ταύτης τοὺς μὲν ἄλλων κτήσεις τύραννοι διήρπασαν, ὅσοι ἐκ τῆς περαίας μετανεβάσαντο μετὰ ἔγκλου εἰς τὴν πόλιν· τὰ δὲ λείψανα τῶν εἰμενλίων, καὶ εἴ τι ἔφθη ὀπίσω λαθεῖν, καθ' ἡμέραν εἰσπηδῶντες ἥρπαζον δορυφόροι. διὸ δὴ γυναικὸς ἀγριωτέρας εἰσῆλθε· καὶ πολλάκις λοιδορηθεῖσα, καὶ καταρωμένη τοῦ ἁρπαγὰς ἐφ' ἑαυτὴν ἐρέθιζεν. ὡς δέ τις προξενούμενος ἦν, ὅτι ἐλεεῖ αὐτὴν αἰρεῖ· ἡ δὲ μὴ εὑρεῖν ἄλλως ἀκοπίᾳ, πάντα ἐθέλειν ἢ ἄπειρον ἦν· ἤδη δὲ ὁ θυρεὸς ἀφ' ἁπαλοῦ ἦν καὶ μαλακοῦ καὶ μεμελανωμένος, καὶ τὸν λιμὸν μᾶλλον ἐξέκαιον· ἐμοὶ, συμβουλεύει λαβοῦσα τὴν ὁρμὴν, μὴ τῆς ἀνάγκης ὅτι τῇ φύσει ἐχώρει, καὶ ὃ τέκνον (ἦν δὲ αὐτῇ παῖς νήπιος) ἁρπασαμένη, βρέφος, εἶπεν, ἄθλιον, σὲ πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει τίνι σε τηρήσω; τὰ μὲν Ῥωμαίοις δουλεία, καὶ ζήσομεν ἐπ' αὐτοῖς· φθάνει δὲ ἡ δουλεία ὁ λιμός· καὶ στασιασταὶ δὲ ἀμφοτέρων χαλεπώτεροι. ἴθι, γλυκὺ μοι ξυφίδιον, καὶ τοῖς στασιασταῖς ἔμπνευσον, καὶ τῷ βίῳ μῦθος ὁ μόνος ἐλλείπων ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς. καὶ ταῦτ' εἰποῦσα κτείνει τὸν υἱόν, ἔπειτα ὀπτήσασα, τὸ μὲν ἥμισυ κατέθετο, τὸ δὲ λοιπὸν καταλείψασα ἐφύλαττεν. αὖθις δὲ στασιασταὶ πρῶτον, καὶ τῆς ἀγωνίας καίπερ ἁπάσαντες ἐπίθεσιν, εἰ μὴ δίζυιο τὸ θεσπισθὲν, ἀποσφάξαι αὐτὴν αὖθις. ἡ δὲ μικρὸν αὖθις καλὸν εἰ ποθεν τετηρηκέναι, τὰ λείψανα τοῦ τέκνου διεκάλυψε. τοῦτο δὲ αὖθις φείκη τις καὶ φρενῶν ἔκστασις ἥρει, καὶ πρὸς τὸν ἔδιον ἐπέπτησαν. καὶ δὲ, ἐμοὶ, ἔφη, τοῦτο τέκνον γένοιτο, καὶ τὸ ἔργον ἐμοὶ· φάγετε, καὶ γὰρ ἐγὼ βέβρωκα· μὴ γένησθε μήτε μαλακώτεροι γυναικὸς, μήτε συμπαθέστεροι μητρός. εἰ δὲ ὑμᾶς εὐσεβὴς ἡ τοῦ ὁμοίου ἀποστρέφεσθε θυσίαν, ἐγὼ μὲν οὖν βέβρωκα, καὶ τὸ λοιπὸν ἐμοὶ μενάτω. μετὰ ταῦτα μὲν τρέμοντες ἔδεισαν, καὶ ἐν τούτῳ δειλοὶ, ἐπὶ μόνης ταύτης τῆς γυναικὸς τὴν μητρικὴν καταγελασθέντες.

χ. γοῦν χ. ἀποδίρεται

χ. κατὰ δὲ μέλος χ. ἀπὸ λόγου, ἢ χ. βαθυχόρ

καθάπερ σωτῆρες ἐπιφανέστατοι πόλεως ἀρίστης τῆς Ἑλλάδος ἄφνω, εἰ δὲ τοῦτο ὑμῖν ἀγνοεῖται, ὦ γέλωτι καὶ τῇ τυφῇ δίκαιοι τοῖς ἐναντίοις. Εἰ γὰρ Ἕλληνες, οὐθέτοι καὶ μηδὲν ὅλως ὑγιὲς ἐνοοῦντες, τοῦτο ἠδυνήθησαν σοφισθῆναι, καὶ πολλῇ τῇ μανίᾳ τῇ ἐμῇ τοὺς ἀποθανόντας μόνον ὑπὲρ αὐτῶν, μηδὲν γε ἐργασαμένους πλέον, πόσῳ μᾶλλον ὁ Χριστὸς τοῦτο ἐρ-
5 γάσεται, ὁ πρωτοκλήτου τοῦ δι' αὐτὸν κινδυνεύοντας ἐκ πολλοῦ τοῦ ἐφικτοῦ ταῖς τῶν δωρεῶν νικᾶν ἀποδόσεσιν; οὐ γὰρ διωγμῶν μόνον, οὐδὲ πληγῶν, οὐδὲ δεσμωτηρίου καὶ φόνου καὶ σφαγῆς, ἀλλὰ καὶ ὕβρεως μείζονος καὶ ῥᾳδιουργίας πολλῷ ἔφηκε ⟨ω⟩ μισθόν. Μακάριοι γάρ, Λυκ. ς. κβ.
φησίν, ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς ⟨ω⟩ οἱ θεομποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν, ὡς πονηρόν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ
10 ἡμέρᾳ, καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. Εἰ τοίνυν ὁ κακῶς πάσχειν, καὶ ὁ κακῶς ἀκούσας ὑπομένει ⟨ω⟩ μισθὸν ἐν τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς ἀκούσμασι κακοῖς, ὁ κωλύων αὐτὸν παθεῖν καὶ ἀκοῦσαι κακῶς, οὐχὶ τούτου, ἀλλὰ τοῦ λέγειν καὶ τοῦ ποιεῖν ὠφέλησι, τούτου ἦν ἔδλαψε, τὸ μισθοῦ τὸ πλέον ἐκκόπτων αὐτοῖς, καὶ τὰς χάρας καὶ τὰ
15 πολλὰ σκιρτήματα ἀναιρῶν τῷ ἐπαίνῳ. ὥστε τούτων μὲν ἔνεκεν καὶ σιγῆσαι ἐχρῆν καὶ ἀφῆκαι γνώμην ἔχειν τοῦτο, τὰ πολλῷ αὐτοῖς ⟨ω⟩ πλοῦτον ποιοῦντα τῶν ἀγαθῶν, καὶ μείζω τὸν παῤῥησίᾳ κατασκευάζοντα. ὅπου γὰρ ἄλλην ἴσμεν μάχην, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἐρίζουσιν τῷ χάριτι, οὐ χρὴ τοῦ οὕτω μεγαλειμόνους εἶναι μὲ τοιαύτην αἰρέσεως, ἑτέρᾳ γε παῤῥησίᾳ. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἴσως καὶ ἑτέρας βιαίας ἀνάγκης, καὶ μηνῶν πάντων κακῶς οὕτω γ', αὐτοὶ μὴ δὲ μάχης ἀπόχωσιν τούτης, οὐκ ἔτι σωθῆναι δυνήσονται. τούτου δὴ χάριν παῤῥησίᾳ τὸ ἐκείνου,
20 τοῦτο δὲ ὑμέτερον ἴσα μᾶλλον, καὶ δίκαιον καὶ ἀνυπόβολον πεποιῆσθαι τὴν ἡμετέραν παῤῥησίαν, ἢ μηκέτι καθ' ἑαυτὴν τὸ ξίφος ὠθεῖν, μηδὲ τοῖς κέντροις λακτίζειν, μηδὲ νομίζοντας ἀνθρώπους αἵματι, λυτρωθὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ.

Οὐ μὰ γὰρ ἐπαρίστασθαι ταύτην ὑμῶν τὴν γνώμην, καὶ μάτην, ἀλλ' αὐτὸς, οἶδα καὶ πέπεισμαι. βούλομαι γὰρ ὑμᾶς τοῦτο ποιῆσαι πάντα, ἵνα μὴ μάτην αὐτὸ μὴ ταῦτα ποιῆτε.
25 ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ἔτι μὲν ὢν ἐν τῷ ἅδῃ, τὸν πατέρα καὶ ⟨ω⟩ πέμπει καὶ τοὺς ἐκ τούτων παῤῥακλῆσαι μᾶλλον τινα πέμψῃ καὶ λήψεται· ὅπου γε ἀπῆλθεν ἐκεῖ, οὕτως ἐπιμασιᾶται αὐτῶν τοὺς παῤῥαίτους, ὡς, ὅπου ζωοῦσι μηδὲν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐπαίνων ὠφεληθῆναι δυνάμενον, παῤῥακαλέσαι ⟨ω⟩ πατριάρχου πέμψαι τινὰ τῶν ἐν ᾅδου τοῖς ἐπὶ γῆς ἀπαγγεῖλαι τοῦτο, ἐκεῖνο διδοὺς, μήποτε καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ πάθωσι, καὶ καταγελάσαντες τῶν θείων γραφῶν, τότε αὐτὰς θαυμάσωσιν, ὅταν αὐτοῖς ὄφελος οὐδὲν ἀπὸ τοῦ θαύματος. καίτοιγε οὐδὲν ἐκεῖνος πιοῦσιν ἐργάσατο, οἷς ὑμεῖς. ἐκεῖνος γὰρ τῶν ἑαυτοῦ μετέδωκε τῷ Λαζάρῳ, οὐ μόνον καὶ ἑτέροις βουληθέντας μεταδοῦναι ἐκώλυσεν ἢ ἀπῆλθεν, καθάπερ ὑμεῖς ποιεῖτε· καὶ οὐ ταύτῃ μόνον αὐτὸν ἀπεκρύψατο τῇ ὠμότητι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν ἴσον αὐτὸν μηδὲν ποιῆσαι ἀγαθὸν, καὶ ἑτέροις βουλομένοις κωλύειν ποιῆσαι, οὕτως οὐκ ἔστιν ἴσον ὀφθῆναι τε ἀποστερῆσαι σωματικῆς, καὶ τὸ πολλῷ τῷ τῆς φιλοσοφίας λιμῷ κείμενον κωλύειν τρέφεσθαι πρὸς ἑτέρων. ὥστε διπλῆν παῤῥεκάλεσατε ⟨ω⟩ ὑμῶν πλοῦσιον ἐκεῖνον, τῷ τε ἑτέροις κωλύσαι σῶσαι ⟨ω⟩ λιμόν, καὶ ὦ τῆς ψυχῆς ἀγχομένης τὸν ἀπόνον θεραπεύειν ὑπεδείκνυσθαι ταύτῃ. τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοί ποτε ἐποίησαν, καὶ ἐκώλυον τοὺς ἀποστόλους τοῖς ἀνθρώποις λαλεῖν σωτηρίας λαλεῖν· πλὴν ἀλλὰ καὶ τούτων χείρονες ὑμεῖς. ⟨ω⟩ μὴ γὰρ
40 διὰ τὸ ἐχθρῶν ἀναδέξασθαι τάξιν, ὅπως ἄτοπα ἐπιτηδεύσητε ἔργα, ὑμᾶς ἦν δὲ τὸ φίλων ὑποδύντες πρόσωπον, τὰ τῶν ἐχθρῶν δι' ὑπερβολὴν ἐπιδείκνυσθε· ἐμάσιξαν καὶ ὕβρισαν καὶ πολλὰ ἐπιβουλὴν δόξῃ τοῦ ἁγίους ἀποστόλους τότε ἐκφῦναι, γόητας καὶ πλάνους καλοῦντες αὐτούς. ἀλλὰ τοιαύτη κατέλαβεν αὐτοὺς δίκη, ὡς μηδεμιᾶν λοιπὸν δυνηθῆναι τοῖς ἐκείνων ἴχνεσι πρὸς ἴσου ἦναι συμφορᾶς. πολλοὶ γὰρ οὕτω καὶ μόνοι τὸ ὑφ' ἡλίῳ πάντων ἀνθρώπων ἐναντία ἐπαθον, οἷα οὐδεὶς

ἕτερος.

ἴσ· ἐκεῖνον

χ· ὅτι

χ· ἐτέρῳ

χ· ἐτέλμησαν

διὰ τὰ μικρά, ὅταν μὴ ἀκριβώσω πλήξῃ καὶ μητέρας, πολὺ καὶ ϖ γέλωτα ταῖς πλητ-
τομέναις αὐταῖς· καὶ ὅσῳπερ ἂν᾽ ἐκ πλείονος τοῦτο ἐργάζηται τὸ ὄμμα, τοσούτῳ μᾶλλον
αὐταῖς ὀπτέον τὴν ἡδονήν, ὡς καὶ δέχεσθαι καὶ ἀναπλάττεσθαι τὸ γέλωτα. Εἰ δὲ τῷ συνε-
χῶς καὶ ῥᾳδιάως τοῦτο ποιῇ τρωθείη ποτέ, ἢ βελόνης δεηθείη τῆς μηδὲ τὴν ζωὴν
ἐμποιησούσης, ἢ τῆς χειρίδος τοῦ τῶν ϛείρων τὸν μικρὸν τὴν χεῖρα τοῦ παιδὸς δι-
ξαμένης, τότε δή, τότε ϖ γέλωτα ἄφατον ἡ μήτηρ, μείζονι τοῦ πληγέντος ὠδινοῦσα κα-
τάσχοι· καὶ τίνος μὴ θεραπεύσει ὁ τοιοῦτος, τοῦ λοιποῦ μὲν σφοδρᾶς ἀπαγορευούσης τῆς ἀπει-
λῆς καὶ τοιαῦτα μὴ ποιεῖν, ὡς μικρὰ παθεῖν καὶ αὐτά. καὶ ἡμεῖς τοίνυν τὰ αὐτὰ καὶ ἐβράσα-
μεν, εἰ ϖ παιδικὸν τοῦτον ἐφάμεθα θυμόν, καὶ τῶν ὑπνίων πληγῶν μὴ μέγα ἀλγεῖν τὸ
ἔλεθρον φέρουσαν. ὅπου γὰρ μικρὰ ὕστερον, κἂν μηδὲν ὦσιν ἀλγοῦντα τῷ θυμῷ κατηφέμενοι,
κλαύσονται καὶ οἰμώξονται καὶ ἐδυρήσονται, οὐ τοιοῦτον ὀδυρμόν, οἷον τὰ παιδία τὰ μικρά, ἀλλὰ
ϖ τὸ τῷ σκότει τῷ ὑζωτέρῳ. ϖ τὸ τῷ πυκνῷ τῷ ἀσθενεῖ, τὸ αὖθις πάλιν ταῖς μητράσι
ποιήσωμεν, τοσοῦτον αὐτῶν ἀφαιλατήσοντες, ὅσον οὐ μὴ ἀπειλῆς ἐστὶ ὕβρεως, καθάπερ ἐκεῖνα,
ἀλλὰ μὴ κολακείας καὶ περισωπείας πολλῆς περὶ τὰ παιδία τοῦτα ἀφαλεξήματα· ἐπεὶ
ὅπου γε τοῖς ἁγίοις ὠδῖνα ἀπὸ τούτων ἡ βλάβη, ἀλλὰ καὶ μείζων ὁ μισθὸς καὶ πλείων ἡ πρ-
ρησία. αὖ μὴ τὰ μέλοντα εἴπωμεν ἀγαθά, ἔνθα καὶ γλάσεσθε μέγα, ἅπερ τοιοῦτον ἀεὶ
γέλωτα μελετῶντες γλᾶν· τοῖς δὲ πρόσθεν, καὶ μυελάκις ἤτε φιλοτέλωτες, οὐκ ἀπιστήσετε.
οὐδὲ γὰρ, ἂν᾽ ἐθέλητε, δυνήσεσθε, τῶν πεφυκότων ὑμῖν οὕτως ἀναφθεγγομένων αὐτῶν.
ϖ Νέρωνα πόντος ἀκούετε. ἐκ γὰρ ὀπίσω μου ὁ λόγος ἀπὸ τῆς ἀσελγείας ἐγένετο, πεζὸς
καὶ μόνος ἀνδρῶν ἐν ἀρχῇ τοιαύτῃ καιροὺς ἴσως ἀνέσεως καὶ ἀφημοζώνης ζητῶν. οὗτος ὁ
Νέρων ϖ μακέλιον Παῦλον (ἐκ γὰρ ἔτυχεν οὗτος αὐτὸν· ἐκείνῳ γὰρ ὁμόλογος χρόνοις) τοι- χ. αὐτῷ
μῶτα ἐγκλήσῃ, οἷα περ ὑμεῖς τοῖς ἁγίοις τούτοις ἀνδράσι (παλλακίδα γὰρ αὐτὸν σφόδρα ἐπέ-
σεσον πείσας ϖ περὶ τῆς πίστεως δίκαιόν λόγον, ἐπιλύειν ὁμοῦ καὶ τῆς ἀκριβεστέρας ζωοποιοῦ-
σης ἀπαλλαγῆναι ἐκείνης) τοιαῦτα γοῦν ἐγκλήσει ἐκεῖνος, ἐκ λυμεῶνα καὶ πλάνον, καὶ ἐκ αὐτὰ,
ἅπερ ὑμεῖς φθέγγεσθε, ϖ Παῦλον ἀποκλήσει, ὃ μὴ πρεσβύτην ἔδησεν· ὡς ἢ οὐκ ἐπιλύειν τῆς
περὶ τὸν κύριον ἀποχέσθαι ζυμβουλῆς, τέλος ἀπέκλεισε. Τί οὖν ἀπὸ τούτου γένοιτο βλά-
βος τῷ παθόντι κακῶς; τί ἢ ὄφελος τῷ δράσαντι κακῶς; τί μὴ οὐκ ὄφελος τῷ τότε διαι-
ρεθέντι Παύλῳ; τί ἢ οὐ βλάβος ἐκ ἀνελόντι Νέρωνι; οὐχ ὁ μὲν, ὥσπερ ἄγγελος, πόντων καὶ
τῆς οἰκουμένης ἁπάντων (ἐκ γὰρ πρὸ τοῦ τῶν ἐρώ) ὁ ἢ, ὥσπερ θῆρες λυμεὼν ἐκ δαίμων ἄγρι-
ος, περὶ πόλεις διεβέβληται; ἐκ ἢ ἐκεῖ. καὶ ὑμεῖς ἀπιστήσετε, διὰ τοῦ πιστεύοντος ἀ-
ναγκαῖον εἰπεῖν. καὶ τοι ὑμᾶς ἀπὸ τῶν πρόσθεν κἀκείνοις πιστεύειν ἐγκελῶ. πλὴν ὅπως αὖ περὶ αὐτὰ σκέψεσθε, εἰρήσεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ κεκρύψεται. πῖα οὖν ἔσται ἐκεῖ
ἐκεῖ ὁ μὲν ἄθλιος καὶ ἀλαίπωρος ἐκεῖνος, αἰχμῶν καὶ κατηφῆς, αἰσχύνης γέμων καὶ ζόφου, καὶ
κάτωθεν ἀπαθήσεται, ἔνθα ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος καὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· ὁ ἢ μακέλιος
Παῦλος μὴ πολλῆς ἥσεται τῆς πρρησίας πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέως ϖ θρόνον λαμπρῶς
ἀποστίλβων, καὶ δόξαν ἀμφιεσμένος τοσαύτην, ὡς μηδὲν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων
ἀποδεῖν· ἐκ τοσοῦτον λήψεται ϖ μισθὸν, ὅσον εἰκὸς αὖθις πῦρ σῶμα ἐκ τὸν ψυχὸν τὸν
ὑπὸ Θεοῦ δοκιμώτατον ἔνεκεν ὑπομένοντα. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. κἂν μὲν πολλὰ τοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐρ-
γασαμένοις ἀντίδοσις, μείζων ἢ αὖτη καὶ πλείων ἔτι, ὅταν ἐκ δέῃ κινδύνων ἴσων, καὶ ἀτιμίας
πολλῆς ϖ ταῦτα ἐργασόμενοι τὰ ἀγαθά. καὶ ὃ κατόρθωμα ἴσον ἢ ὑπὲρ τε ἀπαντᾶν καὶ ὑπὲρ
μὴ πάσχειν αὖθ᾽ καταρθωκότι, τὰ τῆς τιμῆς οὐκ ἔσται ἴσα καὶ τὰ τῶν τραυμάτων· ἐπεὶ καὶ ἐκ τοῖς
πολέμοις τραύματα μᾶλλον ἢ τόπαιον τίσας, πολλῷ ἢ ἔτι μείζονος ὁ ἐκ τὰ " τραύματα ἐπὶ- χ. σεήματα
δειξαι ἔχων, δι᾽ ὧν ὃ τόπαιον ἔτισε. καὶ τί λέγω περὶ τῶν ζώντων; ὅπου καὶ ϖ τῶν μόνον
ὀπτεύειν ἐξαμένοι, ὃ καλῶς ἀποθανεῖν ἐν πολέμῳ, μηδὲν ἢ πλέον τοῦ αὐτῶν ὠφελήσαντες,

καθάπερ

λόγοις ἰσχύς, τῇ τε εἰθισμένῃ δικαίᾳ χρήσασθαι εἰς ἀποδιδόσι τοιαύτῃ αἰχμώμεθα· ἄλλων μὲν οὐδένα τοσοῦτοι, ἕλληνας δὲ ἅπαντας, τούς τε ὄντας, τοὺς τε ὑπισχνουμένους, οἷς αἰεὶ τῶν δογμάτων ἰσχὺς ἅπασι διὰ τὴν τοῦ βίου ἀφροσύνην ῥᾳδιουργία, καὶ τὰ ἡμέτερα ἀναγκάζομεν διδάξαι κακά. Εἰ γὰρ ἄμαθοντάι τινες ἀλλοῖοι, ὅτι τοῖς χειρίστοις εἰσὶ
5 λύκοι ἀνθρώποι ὕστερον τοὺς ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀκμάσαντας πολεμωθῆναι, ὡς μὴ μόνον τῶν ὑπὲρ τούτων ἀφίστασθαι πόνων, ἀλλὰ μηδὲ τοῦ ὑπὲρ τούτων ἀντέχεσθαι λόγους· καὶ οὐδὲ ἐν τοῖσδε ἔπαυσε τῆς μανίας ἀντέχοντας, ἀλλὰ καὶ ἕτερός τις τούτοις συμβουλεύῃ καὶ παραλέγῃ, ἢ τῶν πάντων ἐλαττώτοις· αἱ τοιαῦτα ἄμαθοντες, δέδοικα μή ποτε οὔτε ἀνθρώπους ἡμᾶς εἶναι νομίσωσι, ἀλλὰ θηρία καὶ πύραλα ἀνθρωπόμορφα, καὶ δαίμονας ἵππους ἀ-
10 λαστορας, καὶ τῆς κοινῆς φύσεως ἐχθρούς· καὶ ταύτην ἀεὶ τῶν ὑποδύκων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ πάντος ἡμῶν τὸ ἔθνος τοῦ ψεύδους ἐλέγχωσι. καὶ γελάσας ὁ ἀφιος, παίζεις, ἔφη, ταῦτα λέγων. ἐγὼ γὰρ τῷ σοὶ δικαιοτέρῳ ἐρῶ, εἶτα δέδοικας μὴ ἀδικῶς τῶν σῶν λόγων μάθωσι, ἃ δικαίως τῶν ἔργων ἔμαθον ἅπαντες πάλαι. ὥσπερ γὰρ ἵππος πονηροῦ πνεύματος
15 ταῖς ἀπάντων πεπληρωκότος ψυχαῖς, οὕτω τὰ πάντων σώματα τούτῳ γέμει τῶν λόγων. καὶ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλὴς, ὄψῃ, καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις, καὶ ἐν πρυτανικῇ τῆς πόλεως, ἔνθα ζωγράφων εἰώθασιν ἀναπλάττειν οὐδὲν ἐλλείποντες, πολλῷ γέλωτα ἅπαντα καὶ πάντων κρείττω. ἢ ἦ τοῦ γέλωτος τούτου καὶ τῆς κωμῳδίας ἀποδύσεις, τῶν εἰς τοὺς ἁγίους ἄνδρας εἰργασμένων ὅσα τὰ διηγήματα. καθάπερ γὰρ ἵπποι πολεμικαὶ πολλὰς ἰούσας μάχας, καὶ ἔμπειρα ὄντες, ἐν ἑαυτῶν ἀρετῆς διηγούμενοι χαίρουσι· οὕτω δὴ καὶ ἔστι γέλω-
20 τα ὅτι τοῖς πολεμήσασι τοῖς ἑαυτῶν· καὶ ἀκούσῃ τοῦ μὲν λέγοντος, ὅτι ἐγὼ ἀφεὶς τὸ χεῖρας ἐπέβαλον ὅτι τὸν ἅγιον τὸν μυριάχοι καὶ πλῆγας ἐκέτινα ἕτερον ἦ, ὁ δὲ καταγέλων ἀπὸ τῶν ἄλλων ὧδε φησὶ αὐτός· ἀλλὰ τὸν δίκαιος ἐγὼ μᾶλλον τῶν ἄλλων πρόξενα, φησὶ ἕτερος· ἄλλος δὲ δεσμωτήριον, καὶ τὰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ δεινά, καὶ ὃ ἀφ' ἧς ἀγορᾶς ἐλκύσαι τοὺς ἁγίους ἑκόντας ἐν ἐγκωμίου πλῆ) μέρη, καὶ ἄλλος ἄλλο. Εἶτα πάντες ἀναγκαζόμενοι
25 ὅτι τούτοις. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τῶν χειρίστων ζωγράφοις· ἢ ἔλλιμες καὶ τούτους γελᾶσι, καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν γελωμένους· τοὺς μέν, ἐφ' οἷς ἔδρασαν, τοὺς ἦ, ἐφ' οἷς ἔπαθον. Ἐ πολεμικὸς ἐμφυλίου καὶ πάντα ἐμπέπλησται· μᾶλλον ἦ ταῦτα ἀλείπου πολλῷ χαλεπώτερα. ἀφροὶ μὲν γὰρ ἢ πολεμήσαντες τὸ πόλεμον, ὅταν ποτὲ ὕστερον ἀναμνησθῶσιν αὐτοῦ, τοῖς τε κακοῖσιν αὐτὸ ἐπῳδαίτατα πολλά, καὶ δαιμονίῳ τινὶ πικρῷ τὰ ἐν αὐτῷ γλυκέα ἅπαντα
30 ἀναπλάσασι· κἀχθροὶ μὲν πλέον τῶν ἄλλων αἰχμῶνται, ὅσῳπερ δὼ ἐν αὐτῷ πλέον τῶν ἄλλων ἐργάσωνται· οὗτοι ἦ καὶ ἐγκαλλωπίζονται τοῖς πολεμήσασι. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ὅτι ἀναγέστερος τοῦτ' ἀλείπου ὁ πόλεμος, οὐδὲ ὅτι τοῖς ἁγίοις Ἐ οὐδὲν ἀδικηκότας ἦ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς δυσέρωσι ποιεῖ μὲ οὐδένα εἶδόν σε κακὸν, πάλαι ἦ πεισθασμένους μόνοι, ἐπίχες, ἔφην, ὑπίχες. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἡμῖν ἄλλης τῶν διηγημάτων, εἶτα μὴ πάντελῶς
35 με ἀπαθῆσαι δέοι, ἀλλὰ μικρὰ γοῦν τινα ἔχοντα ἰσχὺν ἀπελθεῖν *. σὺ μὲ " δίκαιος πάντως ὅπερ ἐπέταξας ἦ), μόνον μηδὲν ἕτερον ἡμῖν τοιοῦτος διηγοῦ· ἀλλ' ἀπελθόντα θύσαι σπεύδοντά μοι τὸ ἀθυμίας ὃ νέφος, Ἐ λαβεῖν ἵνα ταῦτα ὃ πολεμουμένου Θεοῦ ροπὴν εἰς τὴν ἰατρείαν τῶν πολεμούντων αὐτόν. δώσει ἦ πάντως, φιλάνθρωπός τε ὤν, καὶ θάνατον μὴ βουλόμενος τὸν ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὃ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν.

Οὕτως ἀποπέμψας ἀφροὺς, τῶν λόγων ἀπολύμενον τέτον. καὶ γὰρ εἰ μὲ τοῦτο μόνον ἦν ὃ δεινὸν, ὃ τοὺς ἁγίους ὑπὸ Θεοῦ καὶ θαυμαστοὺς ἀνδρας ἀνθρώπους ἐλκύσαι, καὶ ἀπαγάγεσθαι συρομένους εἰς δικαστήρια, καὶ τυπτομένους, καὶ τὰ ἄλλα πάσχοντας, ἅπερ διηγησάμενον ἀρτίως, μηδεμίᾳ ἦ ἀπὸ τούτων εἰς τὸν τῶν τοιούτων πολεμίων κεφαλὴν ἐπιστρέπετο βλάβη. τοσοῦτον ἀπέχει ἀλλῆσαι τοὺς γνωμένους, ὅτι καὶ ἐπίλεκτα σφόδρα ἡδὺ καὶ θαυμάσιον ἐπ' αὐτοῖς ἐπεὶ καὶ τὰ παι-

δία

ἐμνημόνυσα νῦν, ἀλλ' ἐπ ξδή τις ἑλκῶν ἡμῶν ἀπηλγεικεν ἀγελείας πικρᾶς τινα ἢ χαλεπήν, ἢ πολλῶ ἐις Θεὸν τὴν ὕβριν ἔχουσαν. εἰ γὰρ τινας δι' ἀθεότητος ἢ νῦν τὰ αὐτὰ τοῖς βαρβάροις τολμῶντας ἐκείνους· μᾶλλον ἂν ἐδικαιοῦτο ἐκείνων πολλῷ. σὺ γὰρ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίαν ἀγῶνας πάντοθεν ἐλαύνων, ἢ μὴ πολλῆς τῆς ἀπειλῆς ἀπαγορεύειν καλοῦσι μὴ φλέγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν μηδένα ποτὲ δι' ἀθεότητα τοιοῦτον μηδέν. ἐγὼ μὲν οὖν αἰσχρὰ ξὰ τε θεῖα ἀκούσας, ἐς Θεὸν ἐπόρθμα στωμύλας δυπρώτων, εἰ μὴ παίζοι ταῦτα λέγων. ὁ δέ, ἄπαγε, ἔφη· μὴ γὰρ δι' ποτε παίζοιμι ταῦτα, μηδ' ἂν εἰς ξὴν ἢ πλάσας τοιαῦτα τῷ λόγῳ, ἃ πολλοῦ δι' ἐπιμησάμην, ἢ πολλάκις πυξάμην μηδένα, ὅτε γένοιτο, ἐν ἀκρῃ χρεῶ δίξασθαι μόνῃ. τότε δὴ ἢ πικρότερον αἰσθοίμεθα, ὅντως, ἔφην, τῶν Θ. Μιθριδάτην ἢ πᾶσιν ἐκείνοις τολμηθέντων τοσούτῳ ταῦτα αἰσχιώτερα, ὅσῳ ἢ σιμώτερος πολλῷ ἢ ἀγριώτερος ὁ ναὸς ἦν ἐκείνου. ἀλλά τινες, εἰπέ μοι, ἢ πόθεν ταῦτα τολμήσαντες, ἢ ξιφί τι, ἢ ἐκ ποίας αἰτίας, ἢ ποῖς τι βλέποντες, τὸν λίθινον εἰς ὕψος βάλλουσι, ἢ ποῖς οὐρανὸν ἀκοντίζουσι τὰ βέλη, ἢ ὧν τῆς εἰρήνης πολεμοῦσι Θεῷ; Σαμέας μὲν γὰρ, ἢ Φαραθαῖοι, ἢ ἀρχοντες Ασυρίων, ἢ πάντες ἐκεῖνοι, βάρβαροί τε ὄντες, ὡς καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων ἔστιν ἰδεῖν, καὶ τῆς Ιουδαϊκῆς μακρὰν ὄντες πολιτείας, καὶ οὐκ ἐβούλοντο ποιοῦσιν ἀγῶνας ἀνθρώπους αὐξομένους ὁρᾶν. τὸν γὰρ δυνάμει τὸν ἐκείνων τῇ σφῶν αὐτῶν ἐξουσίᾳ λοιπὸν ὑπισχνεῖσθαι ὡσπερ· οὗτοι δέ, ποίας αὐτῆς ἐλευθερίας ἐλαττουμένης, ποίας ἐκκωλυομένης ἀδείας, τίνας τῶν κρατούντων συμμαχίδας ἔχοντες, ταῦτα ἐτόλμησαν; ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἶχον τὸν Περσῶν βασιλέα ταῦτα βουλομένους αὐτοῖς· ἢ ὁ ἡμέτερος ταὐτομάτα τούτων, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, καὶ ὑπιδυμῶσι καὶ βούλονται. ὅθεν καὶ πολλῆς ἐμπίπλησιν μανίας ἡ ἀσέβεια, ὅτι τῶν βασιλέων ἐν ὑσιδεία ζώντων, τοιαῦτα συλλέγει ἐν μέσαις τολμᾶσθαι ταῖς πόλεσιν. ὁ δὲ φησιν· ἀλλὰ καὶ ὃ τούτῳ παραδοξότερον μάθης, ὅτι καὶ ἐν ταῦτα δρᾶσαι ὑσιοῦς τι εἰ βούλονται· ἐς χρησιμοὺς καλοῦσιν αὐτούς· πολλοὶ γὰρ αὐτῶν καὶ τῶν ἤδη μεμνημένων εἰσί. καὶ ὡς αὐτῶν δὴ τούτων, πολλοῦ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύσαντος εἰς αὐτὸν, ἐκ τῆς μιαρᾶς γλώσσης ἐκείνης ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῆς πίστεως ἀπέστησαν καὶ θύουσι δαίμοσι. ἀποπίπτεσθαι γὰρ ὁρῶν αὐθρώπους ἐλευθέρους ἢ θύμῳ καὶ δυναμένους ἐν πυρὶ ζῆν, ὅπῃ σκληρὸν τόπον ἀγωνίσασθαι βίον. κ. δίκον

Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ, ἐπλήγην τι πληγὴν χαλεπωτέραν, καὶ ὅσα ἀπὸ τούτου κακὰ τοχαζόμενος, τὸν τε οἰκουμένην ἐθριάμβευσα ἅπασαν, καὶ τοῖς Θεὸν ἔλεγον· ἆρον τὸν ψυχόμενα ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν με ἐξάγαγε, καὶ ἀπάλλαξόν τῆς βδικίας τούτης ζωῆς, καὶ τοῖς χορὸν μετάγνωσον ἐκεῖνον, ἵνα τοιοῦτον οὐδὲν οὔτε ἕτερος ἐρᾷ τις, οὔτε ἀκούσομαι ἐγώ. οἶδα γὰρ ὅτι ἀπολοῦνται σὺν τούτῳ ὃ σκῆπτρον ἁρμόσεται ὃ ἐξώπτρον, ἵνα πολὺς ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ἀλλ' ἔδιον ἐμοὶ βρυχήσεται ἀκούσῃ ὀδόντων, ἢ τοιαῦτα ἠχοῦσιν ῥήματα. ἰδὼν δέ με πεπονθότα ἐκεῖνος σφοδρῶς, ἀλλ' ὑ τοῦτον, φησὶν, ὁ κύριος ἡμῶν. σὺ γὰρ δὴ σὺν ἀπολωλότας καὶ ἀπολυμένους τοῖς δάκρυσι τούτοις ἀνακτήσασθαι δυνήσῃ ποτέ. καὶ γὰρ οἶμαι μὴ ζήσεσθαι, ὃ σὺ φίλε. χρὴ δ' ὁρᾶν, ὅπως σῴσωμεν τὸν πυρὸν, καὶ ζήσωμεν ἅπαντες λοιμοὶ, τὸ γε ἡμέτερον μέρος. καὶ εἴ γε μοί τι πείθοιο, τῶν ὀδυρμῶν τούτων ἀφέμενος, ἔργασαι λόγοις ἀδόκητον ἔχοντα τοῖς νοσοῦσι, καὶ ταπεινώσεις τοὺς τε τὸν ἑαυτῶν, τοὺς τε τὸν κοινὸν ἁπάντων σωτῆρα ἀνθρώπων· καὶ ὃ βιβλίοις ἐγὼ τῶν λαῶν, μᾶλλον ἄλλου τινὸς φαρμάκου, ταῖς τῶν καμνόντων φέρων σὺ θῆσω χροΐ. ἐς γὰρ εἰσί μοι τῶν τοιαῦτα νοσούντων φίλοι πολλοὶ, ἢ δυνέξονται ἐπιθεῖν, καὶ ἄπαξ, καὶ δίς, ἢ πολλάκις· καὶ οἶδα ὅτι ταχέως ἀπολήξονται τῶν λοιμοῦ. σὺ μὲν, ἔφην, τοὺς μέσους τῆς ἀγάπης ἢ τὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἡμετέρας μετρεῖς· ἐμοὶ δ' οὔτε πρέπει τις

λόγων

κτοὶ, ἢ ἐν ὑπομενμένοις δῆθεν πόλεσι ζῶντες, ἢ τοῖς παίδων τῶν αὐτῶν βουλευόμενοι, ταῦτα φθέγγεσθαι τολμῶσιν, ἃ τοῖς τῶν τυράννων ὁ τύραννος, καὶ οὐκ αἰσχύνονται· ὥστε γὰρ τούτων μᾶλλον δυσχεραίνοιτε, ἢ τῶν ἄλλων θαυμάζειν χρή. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐκείνων ἀφέμενος, τούτοις, οἷς μάλιστα μέλει τῶν παίδων, μᾶλλον ἢ οἷς μέλειν ὠφέλει, μέλω ἢ οὐδαμῶς, διαλέξομαι τοιοσδεσὶ καὶ μετ' ὀπτικείας πολλῆς· τοσοῦτον αὐτοῦ παραιτησάμενος, μὴ δυσχεράναι μηδὲ ἀγανακτῆσι, εἴ τις τὸ λυσιτελὲς τοῖς ἐκείνων παισὶ μᾶλλον αὐτῶν ἐκείνων εἰδέναι λέγῃ. οὐ γὰρ ἔρχομαι τὸ ἀπεῖραι παῖδα, καὶ τὸ συμφέρον ἡγεμονεύειν διδάξαι τὸν ἡγεμονεύσαντα, ἀλλὰ τοῖς μὲν τοῦ φιλοσοφίαν τῆς παιδείας μεγάλα αὐτῆς συμβάλλεται, τοῖς δὲ τὸ μηδὲν αὐτῆς ὁ λυσιτελὲς ἀκριβῶς οὔτε τὸ ἄπειρον, οὔτε ὁ φιλοσοφεῖν αὖ. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, οὐδεὶς ἂν ἀνθρώπων παῖδας μᾶλλον τὸ χρήσιμον ἐχόντων ὁρᾶν ἢ παιδί, ὅπως μήτε φιλοσοφεῖν μᾶλλον αὐτὸν τῶν ἄλλων δυνήσεται τις ὕστερον. νῦν δὲ καὶ τοὶ πατέρες, διὰ ὧν πεύσεσθε, ὁμολογοῦσι ταῦτα ἀγνοεῖν, ὅταν τοῖς διδασκάλοις ἀγωνίζωνται, ὅταν παιδαγωγοῖς ἐγκελεύωσι, ὅταν μειρακίοις παιδαγωγοὺς συμβούλους, εἰ τὸ βίᾳ τοῦ αἱρέσεως, ἐφ' ἵνα τοὺς παῖδας ἀγάγῃ δεῖ, βουλευόμενοι. καὶ οὐ τοῦτο πεπονθασιν, ἀλλ' ὅτι πολλάκις, βουλῆς γενομένης, τῶν αὐτῶν ἀκυρώσαντες, τῶν ἑτέρων ἔσχοντο, ὑπὲρ τῶν οἰκείων βουλευόμενοι παίδων. μὴ τοίνυν, μηδὲ τοῖς ἡμᾶς δυσχερῶς ἐχέτωσαν, εἰ λέγειν μὴ τὸ συμφέρον αὐτοῖς εἰδέναι μᾶλλον· ἀλλ' εἰ μὴ διὰ τῶν λόγων ἀποδείξαιμι, τότε κατηγορεῖν, τότε διαβάλλειν, ὡς ἀληθῶνας ὄντας, καὶ λυμεῶνας, καὶ τῆς φύσεως ἀπάσης ἐχθρούς.

Πῶς οὖν τοῦτο ἔσται δῆλον; ἔσται πόθεν εἰσόμεθα, τίς μὲν ὁ τὸ συμφέρον οὕτως ὁρῶν, τίς δ' ὁ δοκοῦν μὲν ὁρᾶν, ὁρῶν δ' οὐδαμῶς; αἱ σαὶ πρὸς ἐμοῦ λόγοις, καθάπερ πινὰς ἀνταγωνιστὰς, εἰς δέσεσι καὶ πείραις καταναγκάσαντες καὶ συμπλακῶμεν, ἐκεῖ τούτων ἀδιαφόροις κριταῖς ὀπτέψωμεν τίνι δέσεσιν. ὁ μὲν οὖν τῶν ἀγώνος νόμος τοῖς μὲν χειρίστοις ἀποδύεσθαι κελεύει, καὶ τοῖς σκιῶν ἀγωνίζεσθαι· μόνοι, καὶ πλεῖστοι σοῦσι ἀπαντῶσι πρὸς ἡμᾶς. Τί γὰρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν, ὁ μακάριος Παῦλός φησιν; ἀλλ' ὅπως συμβαίνει πολλοὺς καὶ ἀπίστους εἶναι τῶν τοῖς τοῦ σώματος ἐλκομένων παίδων πατέρας, καίτοιγε τῶν νόμου τῶν ἀγώνων ἀφέντος ἡμᾶς τῆς τοῖς τέκνοις μάχης, ἑκόντες αὐτοὶ καὶ μετ' εὐμενείας τοῖς τέκνοις ἀποδυσόμενα τοῖς. καὶ εἶδε τοῖς τέκνοις μόνοι ἐν ἡμῖν ὁ ἀγών· καίτοιγε δυσχερέστερός τί ὅστι, καὶ πλείονας ἔχει λαβάς. Ψυχικὸς γὰρ ὢν ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος· μωρία γάρ αὐτῷ ὅστι. καὶ συμβαίνει ταὐτόν, οἶμαι, ἐπὶ τῶν βασιλείας ἐραστῶν πείθειν τὸν οὐκ ἐθέλοντα πειθέσθαι τοῖς τέκνοις, ὅτι τὸ τοιοῦτον ὠφέλησει. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτως εἰς μέσον ἡμῖν καθαιρεθέντων τῶν λόγων, τοῖς τούτοις ἠθέλησα δι' μόνοις τοῖς ἀγῶσι μεμηχανῆσθαι τοῦτον. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ πίστεως, πολλὰ μὲν κρεῖττα τὰ δικαιώματα· ἀλλ' ὅμως τίνι ἐκ τῆς τῶν δικαίων πεῖρας ἡδονὴν συσκιάζει τῆς αἰσχύνης ἡ ὑπερβολή. αἰσχύνομαι γὰρ, ὅταν ἢ τοῖς ἐκείνοις ὑπὲρ τούτων ἀποτίνεσθαι ἀναγκάζωμαι· ἢ δίδοικα μὴ τοῦτό μοι μόνον ὀφλήμα δίκαιον ἔχοι τοῖς βάλλεσθαι· ἐπεὶ τοῖς γε ἄλλοις αὐτοῖς, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ῥᾳδίως ἀρήσομεν· καὶ δυνώμων εἰ ἐθέλοι, ταχέως αὐτὸν οὐ τοῖς ἔρωτα τοῦ βίου τούτου μεταθήσομαι μόνοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς τῶν δεσμάτων τοῖς ὀπτυμίαν, ἀφ' ἧς ὁ βίος ἔχει τοῖς ὑπόθεσιν ὅστι. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχω φοβεροῖσθαι τοῖς αὐτοῖς ἀγῶσι, ὅτι καὶ παρακαλέσαιμι αὐτοὺς τοῖς καταθήσας τῶν λόγων, οὕτως ἄφομαι τῶν παλαισμάτων. κἂν οὕτω γὰρ μὴ μόνον ἔλλειψιν εἶναι τοῦτον τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ πλῆσιον ὑπὲρ πολλοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀπόλεσθαι, καὶ ἐν δυναστείᾳ καθεσταίαι μεγάλῃ· καὶ πολλοὺς μὲν ἀγροὺς ἔχειν, πολλὰς δ' οἰκίας, μυρία δ' χρυσίου ταλάντα· ἔτι δὲ καὶ πατρίδος τῆς βασιλικωτάτης, καὶ ἄλλους τοῦ εὐδοκιμεστάτου, καὶ μήτε ἔχειν παῖδας ἑτέρους, μήτε ἔξειν ἐλπίζειν τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' ἐν τούτῳ σαλεύειν μόνον.

χ. εὐτελεσ-ίλεον,

χ. πν

χ. μᾶλλον,

α. Κορ. ι. ιϐ.

α. Κορ. β. ιδ.

χ. ἔχει τοῦ-σχεῖσθαι·

ὅρκους πατῆσαι, ποίαν οἴσει τιμωρίαν ὑμῖν; Εἰ δὲ μωρὸν καλέσαι, γέενναν ἐφέλκεται, τὸ δὲ μωρίας οὐδέποτε αἰσχύνην ἀδελφὸν δοῦναι πολλάκις, πῶς οὐκ ἀνόητον; Εἰ τὸ μηποτε κακεῖν μόνον τιμωρίας ἄξιον, τὸ δὲ ἐπιζήμιον πόσην ἔχει τὴν βάσανον; ἀλλὰ μηκέτι περὶ τούτων· ἀλλ' ἐν τῷ οἰκείῳ ζώντα φυλαττέσθω τόπῳ. ἵνα γὰρ τὰ ἄλλα παρῶ, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ κατηναγκάσαι ἡμᾶς εἰς τοῦτο καθῆναι λόγου, οὐχ ἱκανὸν δοκεῖ μόνον τῆς κατηγορίας ἱκανὸν τὴν κακίαν ἐκδικεῖσθαι; Εἰ γὰρ τὸ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων μὴ ἐπαναβαίνεσθαι, ἀλλ' ἀμάχητος πλημμυρῇ, ἔσχατος ὅρος κακίας ἐστί, ποῦ βαίνομεν οὐ νέοις τούτοις νομοθέταις τῆς χείρης ταύτης καὶ ἀποστατικῆς νομοθεσίας, οἳ μὴ πλείονος τῆς παῤῥησίας οὐ τῆς ἀρετῆς ἀπολαυόντων διδασκάλους, ἢ οὐ τῆς κακίας ἕτερον, καὶ τῶν πλημμελησάντων πλέον τοῖς ἐξορθοῦν βουλομένοις ἐκπεπολέμωται; μᾶλλον δὲ τοὺς οἰκείους μὲ οὔπω ἀπόνως ἔχοιεν, οὔτ' ἐγκαλοῦσί ποτε τούτων ἢ καὶ ἀπηγλύκαντο πάλαι, μετοικοῦντες βοῶντες, καὶ δι' ὧν λέγουσι, καὶ δι' ὧν ποιοῦσιν, ὅτι δεῖ τῆς κακίας ἀπαρίζ ἔχεσθαι, καὶ μηδέποτε ἐπανελθεῖν πρὸς ἀρετήν, ὡς οὐ μόνον οὐ μετάστασιν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ οὐδὲ φωνὴν ἔτι ταύτης ῥῆξαι τολμῶσας ἀμνύεσθαι δίκην.

ΠΡΟΣ ΑΠΙΣΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ.

Ier. c. 16. Καὶ μὴν ὧν καὶ πάντα ἔκαστον ἐργάσασθαι καὶ φεύγειν· καὶ τὸ προφητικὸν ἂν εἰκότως ἐπιβοήσαιμι τούτοις φθεγξάμενον, Ὅτι ἐξέστη ὁ θεσμὸς ἐπὶ τούτῳ, οὐκ ἔφυγεν ἡ γῆ ὅτι πλῆθος σφόδρα· καὶ ὅτι ἔκστασις καὶ φρικτὰ ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς, θαυμάσιον πάντα καὶ ἀτοπώτατα ἰδεῖν. τὸ δὲ τούτων χαλεπώτερον, ὅτι οὐ μόνον ἀλλοτρίοις ἔθεσι, καὶ οὐδὲ τοῖς συμβουλεύουσι πρᾶγμα τοιοῦτο ἀγωνιστῶσι καὶ δυσχεραίνουσιν, ἀλλὰ συνήθεις καὶ πατέρες ἔμαθον ἐπὶ τούτοις ὀργίζεσθαι. καίτοι οὐκ ἀγνοῶ ὅτι πολλοὶ πρὸς μὲν τοὺς πατέρας τοῦτο ποιοῦντες οὐ σφόδρα ἐκπλήττονται, ἀποπίνεσθαι δὲ φασὶ δεῖν μοῦ, ὅταν ἴδωσι τοὺς μήτε πατέρας, μήτε φίλους, μήτε συνήθεις, μήτε ἄλλοθί ποθεν ὁπωσδήποτε, πολλάκις δὲ καὶ ἀγνῶτας ὄντας τοῖς φιλοσοφοῦσιν αἱρετικοῖς, τοῦ αὐτοῦ τούτου κάρον τας, καὶ μᾶλλον τῶν πατέρων δαιμονῶντας καὶ πολεμιωτάτους, καὶ κατηφεστάτους τῶν ἀποστατῶν αὐτοῖς. ἐμοὶ δὲ τοὐναντίον φαίνεται δοκεῖ θαυμαστόν. τοὺς μὲν γὰρ μήτε κηδεμονίας, μήτε φιλίας ἔχοντας τι δικαίωμα, οὐδὲν ἀπροσδόκητον ὅτι ὅτι τοῖς ἀλλοτρίοις ἀλγεῖν ἀγαθοῖς, πῇ μὲν τοῦ βασκανίας ἀλισκομένους, πῇ δὲ τῆς οἰκείας κακίας, τῷ τῶν ἄλλων ἀπόλειμμα, εὐτυχίαν εἶ νομίζοντας, ἀθλίως μὲν καὶ ταλαιπώρως, νομίζοντας δ' οὖν ὅμως. τοὺς δὲ γνησιωτάτους, τοὺς δοκιμωτάτους, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν βιβλίοις μυρίοις σοφοὺς αὐτῷ τοὺς παῖδας ἰδεῖν, τοὺς πάντα ἀφ' οὗ τοῦτο καὶ ποιοῦντας καὶ πάσχοντας, τούτους δὲ ὥσπερ ἐκ τινος μύθου ἐξαίφνης μεταβαλλομένους ἀλγεῖν ὅτι φιλοσοφίας τῶν παίδων ἀγαθῶν αὐτοῖς, τοῦτο ἔστιν ὃ μάλιστα πάντων ἐγὼ θαυμάζω, καὶ τὸ πάντα διεφθάρθαι τεκμήριον εἶ φημι ἔχειν. τοῦτο γὰρ οὐδὲ ὅτι τῶν ἐμπροσθεν χρόνων ἔχει τις αὐτῶν μνήμην ἐν Σπάρτῃ, ὅτε καὶ τὰ τῆς πλάκης ἐκρεπτὰ λαμπρὰ· ἀλλ' ἐγένετο μὲν ἀπ' αὐτῆς ἡ Ἑλληνὶς πόλις, τυραννηθεῖσα δέ. οὐδὲ γὰρ δὴ πάντων τῶν χρεῶν τις, καθάπερ νῦν, ἀλλ' ἐν τισὶ μικροῖς καταλαβόντες, μᾶλλον δὲ οὐδὲ οὗτοι πάντες, ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν ὁ μακρώτατος, ὁ Σωκράτην καλέσας, ἐκέλευε τὴν ἐκ φιλοσοφίας ἀποκτῆσαι λόγον. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἦν τύραννος, ἦν ἄπιστος, ἦν ὠμός, ἦν ἐπ' ἀναιρέσει τῆς πολιτείας ἅπαντα παρασκευάζων, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀφθαλμοῖς κακοῖς, καὶ εἰδὼς ὅτι πολιτείαν ἀρίστην οὐδὲν ἕτερον ἀναιρήσει δυνάμενον, ὡς ὃ τοιοῦτον ὅπλον ἐκεῖνος ἐπάλμησεν. οὗτοι δὲ πιστοὶ,

τὴς πόλεως καὶ πολεμοῦντες; τί οὖν, φησι; πόλεις ⓐ τὰς πόλεις οἰκοῦντες ἀπολώλασι, καὶ χαμαί ζουσι, καὶ ὅλας τὰς πόλεις ἀφέντας καὶ ἐρημώσαντας τοὺς τὴν ἔρημον μεταξῆναι, καὶ τὴν ὀρὼν τὰς χερσὰς οἰκίζειν, καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις καὶ νομοθετῆς; ἅπαντα τοὐναντίον γάρ, καθάπερ καὶ ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ βουλόμενος καὶ βύγομαι, τοσαύτης ἡμᾶς ἀπολαύειν εἰρήνης, καὶ τὴν τυραννίδα τὴν καθ' ὑμῶν τούτων εἰς τοσοῦτον καταλυθῆναι, ὡς μὴ μόνον τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖα μὴ γίνεσθαι τὰ ὅπλα καταλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰς ἐρημίας οἰκοῦντας, καθάπερ πιὰς Φυγάδας, ἀφ' ὑψηλοῦ τοῦ χερσίου τοὺς τὴν αὐτὴν πόλιν καταγαγεῖν. ἀλλὰ τί παθὼν; δίδοικα μὴ τῇ πατρίδι καυδαίζων αὐτὸν ἀποδῶναι, ἀντὶ ταύτης ταῖς τῶν ποιηρῶν δαιμόνων χερσὶ παραδῶ, καὶ βουλόμενος ἀπαγαγεῖν ἐρημίας καὶ φυγῆς, φιλοσοφίας καὶ ἡσυχίας παράσκυαλα παισὶν ἐκπεσεῖν. Εἰ δέ μοι, τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ πόλει τοσοῦτον, ταύτῃ δυσωπήσειν οἴει καὶ διδίξεσθαι, ὡς οὐκ ἀνεξόμενοι καταδικάσαι τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, τὸν Χριστὸν τὴν ἀποφασιν λαβόντα, μετ' αὐτῆς ἡσυχίας τοὺς ταύτην σὺν τὴν ἀνάθεσιν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοι τοσοῦτον γένος ὑπομένειν τὰς μῆνιν, ὡς τοὺς τὴν ψῆφον ἀναβλέψαι τὸν τότε μέλλοντος κρίνειν ἡμᾶς. Τί οὖν οὗτ' φησι; Οτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν ⓐ βυαίοχοιτες αὐτήν. Εἰ δὲ ⓐ βυαίοχοιτες ὀλίγοι, πολλῷ μᾶλλον ⓐ τοὺς ὁπόσοι αὐτῆς φθάσαι δυνάμενοι. οὐ γὰρ δὴ πάντες, ὅσοι τῆς ἀρχῆς ἐπέβησαν, καὶ τοὺς ὁπόσους αὐτῆς ἔρχεσθαι ζῶσαι· ἀλλ' ⓐ μὲν ἐν τοῖς τοξοιμίοις, ⓐ δὲ ἐν τῷ μέσῳ, πολλοὶ δὲ καὶ τοὺς αὐτῷ τῷ λιμένι κατεποντίσθησαν. καὶ πάλιν πολλοὶ εἰσὶ φησι τῶν κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ τῶν ἐκλεκτοί. ὅταν οὖν ὁ Χριστὸς ὁ μὲν πλείων εἰς τῆς ἀπωλείας, ὁ δὲ τοῖς ὀλίγοις τοξευσεῖσι τὸν σωτηρίου ἀποφαίνῃ, τί τοὺς ἐμὲ μάχῃ; ταῦτα γὰρ ποιεῖς, ὥσπερ ἂν εἰ ἐν τοξεύτῃ τῷ κυ ⓦ Νῶε συμβεβηκότων λόγων γενομένων ἡμῖν ἐπαύμαζες, εἰ πάντες μὲν ἀπολώλασι, δύο δὲ ἐν τεῖς κιβωτῷ θεοποιοὶ τὸν τοσοῦτον διέφυγον κόλασιν, ταύτῃ τοξεσδοκῶν ἐμφράξαι ἡμῶν τὸ στόμα, ὡς ὑπὸ πολλῶν καταδικάσας τὸ πλῆθος. ἀλλ' οὐ πιστόμεθα τοῦτο, οὐδὲ τῆς ἀληθείας τοὺς πολλοὺς τοξεπιμένομεν. οὐδὲ γὰρ τῶν τότε συμβεβηκότων ἐλάττω τὰ νῦν, ἀλλὰ πολλῷ μιαρώτερα, ὅσῳ καὶ τέπια τότε ἐπείληπται, ἢ τὰ τῆς κακίας οὐδὲ ὕπως ἐκκόπτεται. Ἵνα γὰρ, εἰπέ μοι, μοιχὸν οὐ καλεῖ ⓦ ἀδελφόν; τί τὸ ἐμβλύθιον ποιεῖ τὰ τῆς γεέννης πυρί. πῶς οὐκ εἶδεν ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς εἰς γυναῖκα; καὶ τοῦτο ἐμοιχεία ἁπλῶς εἶπεν· τὸν ἐμοιχὸν πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν ἀνάγκη ἐμπίπτειν πάλιν. πῶς οὐκ ὤμοσε; τοῦτο ἐκ τοῦ πονηροῦ πάντως· ὃ δὲ ἐκ τοῦ πονηροῦ, καὶ ἀπὸ κολάσεως πάντως. πῶς οὐκ ἐδάκνησε φίλῳ ποτέ; τοῦτο δὲ καὶ ἐθνικὸν καὶ τελωνῶν χείρες ποιεῖ· ὃ δὲ ἐκείνων χείρους ὅτι οὐκ ἔστι κόλασιν ἐκφυγεῖν, παντὶ που δῆλόν ἐστι. πῶς οὐκ καρδίας ἅπασαν μιᾶς ὀζήλωσε, καὶ τὰ πάντων εἰς αὐτὸν πεπλημμεληκότων εἴασεν ἀμωρτήματα; ⓦ ἢ οὐκ ἀφέντα ὅτι τοῖς βασανιστηρίοις ἀνάγκη παραδοθῆναι, τὸν ἀκηκοότων τοῦ Χριστοῦ οὐδεὶς ἀντερᾷ. πῶς ἢ οὐκ ἐδυλλύσατο τῇ μαμωνᾷ; ⓦ ἢ ἐκείνῳ δυλλώσαντα ἀνάγκη παραιτήσασθαι τοῦ Χριστοῦ τὴν δουλείαν· ἐκείνῳ ἢ ἐρήνησε μᾶλλον ἢ τὴν οἰκείαν ἀνάγκη σωτηρίαν ἀρνήσασθαι. πῶς οὐ" κακηγόρησε λαθραίως τούτους ἢ ἡ παλαιὰ ἀπολίπυσθαι κελεύει ἢ καταφάγεσθαι. ἀλλὰ πῶς ἡ παραμυθία τῶν οἰκείων κακῶν, ὃ πάντας, ὥσπερ ἐκ τινος ζωοθήματος, τοὺς τῆς κακίας ὀλιγίστους βαρὰ θεῖν; ὃ ἢ αὐτὸ τῆς κατηγόρους τοσοῦτον τεκμήριόν ἐστι μέγιστον, ὅταν τοῦτο παραμυθίαν φέρῃ τῶν κακῶν ὑμῖν, ὃ μείζονος ὀδυνῶν ἐπάξειν εἰ ἐγχειρῶ. οὐ γὰρ δὴ ὃ πολλοὺς ἔχειν κοινωνοὺς τῶν ἀμωρτημάτων, ἀναγκάζει τῶν ἐγκλημῶ ὑμᾶς ἢ τῶν "ἀμφειῶν. Εἰ δὲ τις ἐπὶ τοῖς ἐρημικοῖς ἀπίγω, μικρὸν αἰαμεπάτω, ἢ τότε ἀπαγωνοῦμαι πλέον, ὅταν τὰ πολλῷ τούτων εἴπωμεν χαλεπώτερα, οἷς τὰς ἐπορκίας. Εἰ γὰρ ὁ ὀμόσας ἀβουλίκοι, ὃ ἢ τὸν ὅρκους

Matth. ζ. ιδ.

Matth. κ. ιϛ.

κ. καλυβήσῃ

κ. καταγαγεῖν

τὰ φυγῆς. ὅπερ ἦ τὰ ἄνω κάτω γένοιτο, καὶ αἱ μὲν πόλεις, ἔνθα δικαστήρια καὶ νόμοι, πολλῆς γέμουσι τῆς δαιμονίας καὶ ἀδικίας, ἡ δ' ἐρημία πολλῷ βρύει τῆς τῆς φιλοσοφίας καρποῦ, οὐχ ὦ τῆς ζάλης ταύτης καὶ τῆς ταραχῆς τὸν σωθῆναι βουλομένους ἐξαίρουσα, καὶ πρὸς ὦ τῆς ἡσυχίας ὀδηγοῦσα λιμένος, δικαίως ἂν ἐγκαλεῖτο πρὸς ὑμῶν· ἀλλ' ὦ πόλιν ἐκείνην ὅτας ἄβατον ἐργαζόμενοι καὶ πρὸς φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδειον, ὡς ἀναγκαίως τὸν σωθῆναι βουλομένους τῆς ἐρημίας μεταδιώκειν. Εἰπέ μοι, εἴ τις μεσονύκτιον λαμπάδα λάβοι, οἰκίαν εὐθέως μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον, τοῖς ἔνδον καθεύδουσιν ὑποβουλεύων, ἵνα αὐτοὺς ἐφ' ἁλμυρὸν ἔδαφος κακῶν, ὦ διεξιέναι τὸν καθεύδοντας καὶ τῆς οἰκίας ἐξαίφνης ἐκείνης, ἢ ὦ λάμψαντα δὲ πῦρ ὀξὺ ἐρεῖς, καὶ τοσαύτην λάμψαν αὐγῆς τε ἐκείνοις καὶ ὦ τούτοις ἐξαναγόντι παρεισήσαντα; τί δ' εἰ τις τυραννουμένῃ πόλιν ἰδὼν καὶ νοσοῦσαν καὶ σασαλζώσαν, ἔπεισιν ὡς ἠδυνάμην τὴν τὴν πόλιν ταύτην οἰκειώτατα λαδραμεῖν πρὸς τὰς τῶν ὀρῶν κορυφάς, καὶ πείσας ὁμοῦ καὶ ζωνέσασθαι πρὸς ταύτην αὐγῆς τὴν ἀναχώρησιν, τοὺς μὲν κατηγόρησας, τὸ μεταθέσθαι ἀπὸ ταύτης τῆς ταραχῆς πρὸς τὴν καλλίονα ἐκείνην τὸν μέσῳ χειμαζομένους μὴ θέσθαι, ἢ ὦ ταῦτα ἐργασάμενοι τὰ ναυάγια; μὴ γάρ τι νομίσῃς ἄμεινον τυραννουμένης πόλεως τὰ τῶν αἱρέσεων πράγματα διαφθαρῆναι· ἀλλὰ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ αἵρεσις, ἀλλά τις πονηρὸς δαίμων, καθάπερ τύραννος ἄγριος, τὴν οἰκουμένην ἅπασαν κατάσχῃ, μιᾷ πάσης αὐτὴν τῆς φάλαγγος εἰς τὰς τῶν αἱρέσεων εἰσιούσας ψυχάς. εἶτα ἐκεῖθεν, ὥσπερ ἔκ τινος ἀκροπόλεως, τὰ μιαρὰ καὶ σκαιὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑποβάλματα καταπέμπει πᾶσιν, οὐ γάμους διαφθοῦσα, οὐδὲ χρήματα πέμπων καὶ φέρων μόνον, οὐδὲ σφαγὰς ἐργαζόμενος ἀδίκους, ἀλλὰ τὰ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα, καὶ ἅπαξ ἁρμοσθεῖσαν τῷ Θεῷ ψυχὴν τὴν ἐν τοῖς ἐκείνου ὁμιλίαις ἀπάγων, ἐκδιδοῦσ' ἢ τοῖς ἀκαθάρτοις αὐτοῦ δορυφόροις, καὶ συγκατακλίνεσθαι καταναγκάζων αὐτοῖς, οἵπερ, ἐπειδὴ ἅπαξ αὐτὴν ἐκδαλέσθαι, ὅτας αὐτὴν συλλίπωνται αἰχμῆς καὶ ὑδριστικῶς, ὡς εἰκὸς δαίμονας πονηρὰς σφοδρῶς καὶ μανικῶς τῆς τε ἀπωλείας καὶ τῆς ἀκηδεστάτης ἐρωτᾶς τοὺς ἡμετέρους. ἀποδύσαντες γὰρ αὐτὴν πρώτην τὴν τῆς ἀρετῆς ἱματίων, καὶ τὰ τῆς κακίας ῥάκια [πάθη] ἐνδύσαντες καὶ ῥυπῶσα καὶ διερρηγμένα καὶ δυσώδη, καὶ τῆς γυμνότητος αἰσχύνεσθαι αὐτὴν ἀποφαίνοντα, καὶ πάσης τῆς οἰκείας πρόσοψιν ἀκαθαρσίας, οὐ παύονται ταῖς εἰς αὐτὴν ἐμπομπεύοντες ὕβρεσιν. οὐδὲ γὰρ ἴσασί τινα κόρον τῆς μανίας ταύτης καὶ δαιμονικῆς μίξεως. ἀλλ' ὥσπερ ὦ μεθύοντες, ὅταν ἐμφορηθῶσι πολλοῦ τοῦ πόματος, τότε μᾶλλον ἐκχέονται· οὕτω καὶ ὅταν τότε μάλιστα μαίνονται, σφοδρότερόν τι αὐτῇ καὶ ἀγελαιότερον ἐπιφέρουσι, ὅταν μάλιστα αὐτὴν ἐκδεκόσωσι, καταπαιτοῦντες πόνους καὶ δάκρυα καὶ ὦ οἰκεῖον εἰς αὐτὴν ἐκχέοντες ἰόν, καὶ οὐ πρότερον ἀπαλιμπάνουσιν, ἕως ἂν εἰς τὴν οἰκείαν μετασκόσωσιν ἕξιν, καὶ σώματος ἐνδύσωσιν ἀποδυθεῖσαν αὐτοῖς.

Ποίας οὖν τυραννίδος, ποίας αἰχμαλωσίας, ποίας αἰσχύνης πόσεως, τίνος δόλου πολέμου, ποίου πολέμου, ποίου ναυαγίου, ποίου λοιμοῦ ταῦτα οὐ χαλεπώτερα; ὃς ὅταν ὠμὸς καὶ ἀπήμερος, τίς ὅταν ἡλίθιος καὶ ἀπρόσδεκτος καὶ ἀσύμπαθης καὶ ἀπάλληκτος, ὡς τὴν τὰ ζιζάνια ὑδρευομένην καὶ ἐπηρεαζομένην ψυχὴν μὴ θελῆσαι, τότε εἰς αὐτὸ ἦκον, τῆς σαγῆς ἐκείνης ἀπαλλάξαι μαρίας καὶ ὕβρεως, ἀλλὰ ζιζάνια παρουσῶν θεωρᾶν; εἰ δ' ἔστι σώφρονος καὶ λιθίνης ψυχῆς, σὺ θρόμβου, εἰπέ μοι, τύπος, οἱ πρὸς τῷ θεωρᾶν καὶ ἕτερον πολλῷ μεῖζον τούτου ἐργάζονται κακόν, τὸν προθυμουμένους εἰς μέσους πηδῆσαι τοὺς κινδύνους, καὶ μὴ προϊεμένους εἰς αὐτὸ τὸ θηρίον ὦ λαμὸν καθεῖναι τὰς χεῖρας, ἀλλὰ καὶ δυσωδίας καὶ κινδύνων ἀνεχομένους, ἵνα τὰς ἤδη καταπολέσασι ψυχὰς ἐξ αὐτοῦ τοῦ δαίμονος τῆς φαρυγγὸς ἀναπαύσωσιν, οὐ μόνον τὸν ἐπαρωμοῦντες, τοὺς ἀποδιδόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐλαιώνοντες

τας

χωρίσαι τῆς. εἰσεπλήσθη ὅλη εὐθέως τὸ μύσους ἡ πόλις, ⁊ ὡς ὁμολόγουν ὅ πᾶς λαμβάνων ἕκαστος, ὥσπερ αὐτῷ τελμηθέν, ἔφευγε. καὶ δὴ ὁ τῶν λιμοπλοούντων ὅτι Ⓜ θανάτου ἐστὶν, καὶ μακαρισμὸς τοῦ φθασάντων, φρὶξ ἀκούσας καὶ διάσασθαι τηλικαῦτα κακὰ, ζαχέως ὁ καὶ Ρωμαίοις διῆλθε τὸ πάθος. τοῦ ὁ Ⓜ μὲν ἀπίστων, Ⓜ ὁ ἀκτίφεσι, τοῦ ὁ πολλοὺς εἰς μῖσος τῆς ἔθνους συνέβη προελθεῖν φθορᾶς.

Ταῦτα ὁ ἔπαρχος, καὶ πολλῷ τούτων χαλεπώτερα, οὐκ ὅπῃ Ⓦ Χριστοὶ ἐσταύρωσαν μόνοι, ἀλλ' ὅπῃ ⁊ μὴ ζῶντα τοῦ ἀποστόλους σκώλυσι τὰ πρὸς σωτηρίαν λαλεῖν τοῖς ἡμετέροις. ὑπὲρ ὧν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτῶν κατηγορήσας, ταῦτα αὐθις προσέφηθεν τὰ κακὰ, εἰπών, Οτι ἔφθασεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. καὶ τί ταῦτα πρὸς ἡμᾶς, φησι; a. Θεσ. c ιε.
οὐ γὰρ δὴ τῆς πίστεως ἀπάρνυμαι, οὐδὲ τὰ κηρύγματος. καὶ τί τῆς πίστεως ὄφελος, εἰπέ μοι, βίου μὴ ὄντος καθαροῦ; ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἴσως ἀγνοεῖτε καὶ ταῦτα, ἅτε καὶ τῶν ἡμετέρων ὄντες ἀκόλουθοι πόνων· ἐγὼ ὁ ὑμῖν ἀπομνήσω τὸ Χριστοῦ ζῆν ἀποφάσεις· καὶ ὡς δεήσεται ὑμᾶς, εἰ μηδαμοῦ βίος ἐγκαλεῖται τότε, ἀλλ' ὑγὴ πίστεως μόνης καὶ δογμάτων τὰ τῶν κολάσεων ὥρισται. ὅπῃ γὰρ εἰς τὸ ὄρος ἀνέβη, πολλῶν ἰδίων ὄχλων προερρίζοντα αὐτὸν, μὴ ζῆν ἄλλας προθέσεις, ἔλεγε· Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὰ θέλημα τοῦ πατρός μου· καὶ, πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ Ⓜ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· οὐκ οἶδα ὑμᾶς. καὶ Ⓦ ἀκούοντα μὲν, οὐ ποιοῦντα ὁ οὐδὲ λόγους αὐτοῦ ὁμοίους ἔφησεν ἀνδρὶ μωρῷ εἰ τὴν οἰκίαν ὅπῃ τὸν ψάμμον οἰκοδομοῦντι, καὶ ποταμοὶς καὶ λαῖτμος καὶ ἀέριος εὐχείρωτον αὐτὴν κατασκευάζοντι. καὶ ὁ ἄλλῳ ὁ τρόπῳ διημαρτηκώς, καθάπερ Ⓜ ἁλιεύς, φησιν, ὅταν τὴν σαγήνην ἑλκύσωσι, οὐδὲ φαύλας ἀποκρίνουσι τὴν ἰχθύων, οὕτω κατ' ἐκείνην ἔσται τὴν ἡμέραν, τοῦ ἀγγέλους εἰς τὸν κάμινον ἐμβαλοῦντας οὐδὲ ἡμᾶς τηκόσας ἀπολοῦσας. καὶ ἐκεῖ τοῦ ἀστέγου ὁ ἀκαθαρσίαν ἀλεγεινῶς ἔλεγε, ὅπου ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· καὶ πάλιν, Βασιλεύς, φησιν, ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ· καὶ ἰδὼν ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἱμάτιον γάμου, ἐκεῖνόν ἐστιν εἰπεῖν· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ ὁ ἐφιμώθη. Ὅτι λέγει τοῖς διακόνοις αὐτοῦ, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, βάλετε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τοῖς ἀκολάστοις καὶ ἀσυλήπτοις ζῶσι τὰ ἀπειλεῖ. καὶ πάθοιεν ὁ αἱ τῆς συμφοῦς ἀποκλεισθεῖσαι διὰ ὠμότητα καὶ ἀπανθρωπίαν τῆς ἔπαθον· καὶ ἔτερος ὁ πάλιν ἀγὼ τῶν αὐτῶν αἰτίαν παρέσονται εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τοῖς διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ⁊ Ⓜ ἁπλῶς καὶ εἰκῇ φθεγξόμενοι καταδικάζονται. Εκ γὰρ τῶν λόγων σου, φησι, δικαιωθήσῃ, ⁊ ἐκ τῶν ἔργων σου καταδικασθήσῃ. ἀρά σοι δοκοῦμεν μάτην ζῶν βίου πεφοβῆσθαι, καὶ πολλῶ τὸ ἡδικωτέρου μέρους τῆς φιλοσοφίας ποιεῖσθαι κατηγόρους; οὐκ ἔγωγε οἶμαι, πολλοῦ εἰ ὁ Ⓦ Χριστοὶ ταῦτα πάντα εἶχεν εἰρηκέναι φαίης, καὶ τὰ τούτων πλείονα. οὐδὲ γὰρ ἅπαντα εἴρηται. Εἰ ὁ μὴ ὡκείωμαι μακρὸν ποιῶν Ⓦ λόγον, ⁊ ἀπὸ τῶν προφητῶν, ⁊ ἀπὸ τοῦ μακαρίου Παύλου, ⁊ ἐκ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἐδείκνυον ἄν, ὅσῳ γὰρ τούτων τῶν μέρους πεποίηται κατηγόρους ὁ Θεός· πολλὰ δὲ καὶ ταῦτα ἀποσχοῦσα οἶμαι· μᾶλλον ὁ ὀφθῆναι ταῦτα μέτριον, ἀλλὰ ⁊ μακρὸν τῶν εἰρημένων μέρος. ὅταν γὰρ ὁ Θεὸς ἀποφαίνηται, καὶ ἅπαξ εἴρηκε, ὡς πολλάκις εἰρηκὼς, ὅτῳ δίκαιος χρὴ ὁ λέγειν. τί οὖν, Ⓜ οἱ κακοὶ μόνοι τες, φησι, οὐ δώσουσι; ταῦτα καταρρωῶ, ἃ μὴ καταρρωδοῦμεν τοσαύτην; Φέρε τὸν κόλασιν; ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς οὐκ ἂν ὑμῶν, ἀλλὰ ⁊ πολὺ πλείονα, καὶ πολλάκις ἂν ἐξαιρούμενον τῶν μισητῶν ἀναρεθῆναι τὸν χειμῶνα, καὶ τοσαύτην. εἰ τοῖς πόλεσι χρὴ σθαι τὸν δικαίων, ὡς μηδένα διηνεκῶς πότε τῆς εἰς τὸν ἔρημον καταφυγῆς.

ιε. πεπεισμένοι.

Matth. xxiv. ἕτερος. ἢ τῶν μὲν τοιούτων ἀξιόπιστος ὁ Χριστὸς οὕτω λέγων· Ἔσται θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ μὴ γένηται. πόσα μὲν οὖν αὐτῶν τὰ πάθη διελθεῖν, ἐν τῷ πρώτῳ χειρὶ· ὀλίγα δὲ οὐκ πολλῶν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἐρῶ δὲ οὐκ ἐμοὶ λόγον, ἀλλ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου τὰ τούτων ἱστορικότος ἀκριβῶς. τί ποτε οὖν φησιν; ὅτε ἐμπρησμὸν διηνύσατο τοῦ ἱεροῦ, καὶ ταῖς χερσὶν ἐκείναις ἀπήγγειλε συμφοράς,

Ioseph. Antiq. Lib. 5. cap. 6. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὸ ἱερόν, φησίν, ἐν τούτοις ἦν. τὴν δὲ πόλιν τὸν λιμὸν φθορομένων καὶ τὴν πόλιν ἄπορον μὲν ἔτι πλῆθος, ἀδικήματα δὲ ἐμίαινε τὰ πάντα. καθ' ἑκάστην γὰρ οἰκίαν, εἴ που τροφῆς φανείη σκιά, πόλεμος ἦν, καὶ φίλτατοι πρὸς ἀλλήλους, ἁρπάζοντες τὰ τοῦ μετρίου τῆς ψυχῆς ἐφόδια· πίστις δὲ ἀπορίας οὐδὲ τοῖς θνήσκουσιν ἦν· ἀλλὰ καὶ σποράδες ἐπὶ τῶν στεγῶν ἢ λῃσταὶ διηρθρώνοντο, μὴ τις ἔτι φέρων ἔχοι τροφήν, σκηπτόμενοι δαίμονα ἑαυτῷ. δεινὴ δὲ ἦν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀκοσμία, ὥσπερ λυττώντων κυνῶν, ἐσφάλλοντο καὶ περιέφερντο, τὰς θύρας ἐμπιπλάντες μεθυόντων ἔοικότες· ἔπασχον δὲ μηχανίας ἦν εἰς τοὺς αὐτοὺς οἴκους εἰσπηδῆσαι δὶς ἢ τρὶς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. πόθος δὲ ἦν ὀδύνης ἡ λιμὸς ἀνάγκη, καὶ τὰ μηδὲ τοῖς ῥυπαρωτάτοις τῶν ζώων προσφορὰ συλλέγοντες, ἐσθίειν οὐκ ἔφερεν, ζωστῆρας καὶ ὑποδήματα δὲ τιλθυταῖοι σὺν ἀπορίᾳ, καὶ τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν ἀποκαπτῶντες ἐμασῶντο. ἔτι δὲ ἦν ὕλη τροφῆς παλαιοῦ ἀποκάμματα. τὰς γὰρ ἴνας ἅπαντες συλλέγοντες ἐλάχιστα θραύσαντες ἐπώλουν Ἀττικῷ παντάπασιν. ἢ πάθους τὸ ἐπ' ἀψύχοις αἰσθάνεσθαι τοῦ λιμοῦ λέγω; εἰμὶ γὰρ αὐτὸ δηλώσων ἔργῳ, ὃ μήτε πρὸ ἡμῶν μήτε μετὰ βαρβάροις ἱστόρηται, φρικτὸν μὲν εἰπεῖν, ἄπιστον δὲ ἀκοῦσαι. καὶ ἔγωγε, μὴ δόξαιμι τερατεύεσθαι τοῖς αὐτῆς αἰσθομένοις, καὶ παρέλιπον τὴν συμφορὰν ἑκών, εἰ μὴ τοσοῦτοι καθ' ἑκάστην ἦσαν ἀπόπτοις μάρτυρες· ἄλλως τε, καὶ ψυχρὸν ἂν ἐνόμιζον καὶ παθεῖν τῇ πατρίδι χαλεπὸν, καθυφεῖμαι τῶν λόγων, ὧν πέπονθε τὰ ἔργα. γυνή τοίνυν τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην κατοικούντων, Μαρία τὄνομα, παρὸς Ἐλεαζάρου, κώμης Βηθεζὼβ (σημαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσσώπου) πλοῦτον ἐπίσημος, εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγοῦσα συνεπολιορκεῖτο. ταύτης τὴν μὲν ἄλλην κτῆσιν τύραννοι διήρπασαν, ὅσην ἐκ τῆς περαίας μετασκευασαμένη μετέλαγχεν εἰς τὴν πόλιν· τὰ δὲ λείψανα τῶν χειμερινῶν, καὶ εἴ τι ἔσωθεν ἐπισπουδήσειε, καθ' ἡμέραν εἰσπηδῶντες ἥρπαζον δορυφόροι. δεινὴ δὲ ἡ γύναιον ἀγωνία κατέσχε· καὶ πολλάκις λοιδορήσασα, καὶ καταρωμένη τοῖς ἁρπαγᾶς ἐφ' ἑαυτὴν ἐρέθιζεν. ὡς δὲ ὄψε ποτὲ ὠργίσθη ἐπ' αὐτὴν, ἢ δὲ μὴ εὑρεῖν ἔτι σπὼν ἄλλως ἐκπλήττεται, πάντα μᾶλλον ἐξέκαιον θυμοί, σύμβουλον λαβοῦσα τὴν ὁρμὴν, τὴν τῆς ἀνάγκης ἐπὶ τὴν φύσιν ἐχώρει, καὶ τὸ τέκνον (ἦν δὲ αὐτῇ παῖς θηλάζων) ἁρπάσασα, Βρέφος, εἶπεν, ἄθλιον, ἐν πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει τίνι σε τηρήσω; τὰ μὲν Ῥωμαίων δουλεία, καὶ ζήσωμεν ἐπ' αὐτοῖς· φθάνει δὴ καὶ δουλείαν ὁ λιμός· καὶ στασιασταὶ δὲ ἀμφοτέρων χαλεποί. ἴθι, φάγου μοι, φησὶ, καὶ τοῖς στασιασταῖς ἐσμέν, καὶ τῷ βίῳ μῦθος ὁ μόνος ἐλλείπων τοῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς. καὶ ταῦτ' ἅμα λέγουσα κτείνει μὲν υἱόν, ἔπειτα ὀπτήσασα, τὸ μὲν ἥμισυ κατέθηκεν, τὸ δὲ λοιπὸν καταλείψασα ἐφύλαξεν. βίαιος δὲ στασιασταὶ παῦσαι, καὶ τῆς ἀνωμότου κρίσεως ἀπάσαντες ἠπείλησαν, εἰ μὴ δίζυμε τὸ παρασκευασθέν, ἁποσφάξειν αὐτίκα θᾶττον. ἢ δὲ μοῖραν αὐτοῖς καλεῖν εἰ πόσα τετηρκέναι, τὰ λείψανα τοῦ τέκνου διεκάλυψε. τοῦτο δὲ θᾶττον φρίκη τε καὶ φρενῶν ἔκστασις ἦρε, καὶ πρὸς τὸν ξένον ἐπεπήδησαν. ὁ δὲ, ἐμοὶ, ἔφη, τοῦτο τέκνου γένοιτο, καὶ τοῦτο ἔργον ἐμόν· φάγετε, καὶ γὰρ ἐγὼ βέβρωκα· μὴ γίνεσθε μήτε μαλακώτεροι γυναικὸς, μήτε συμπαθέστεροι μητρός. εἰ δὲ ὑμεῖς εὐσεβεῖς καὶ τὸν ἐμὸν ἀποστρέφεσθε θυσίαν, ἐγὼ μὲν οὖν βέβρωκα, καὶ τὸ λοιπὸν ἐμοὶ μενάτω. μετὰ ταῦτα τοὺς μὲν τρόμος εἶχεν, πρὸς ἓν τοῦτο δυσὶ, καὶ μόνης ταύτης τῆς τυφῆς τῇ μητρὶ παραχωρήσαντες.

χ. γυνὴ
χ. ἀποδύμενος
χ. καταδύμενος
χ. ἀ λόγον, ἢ
χ. Βαθεχὲ
χ. καταλείψαντα
χ. αὐλὴν
χ. τυφῆς

καθάπερ σωτῆρες ἐκ πεσεῖται πάντα χρὸ τῆς Ελλάδος ἀφέντα, εἰ δὲ ταῦτα ὑμῖς ἀγνοεῖτε, ὦ γέλωτι ἂν τῇ τυφῇ ἀξιπάντως πεφευγότες. εἰ γὰρ ἕλληνες, αὐθέφποι καὶ μηδὲν ὅλως ὑγιὲς ἐνοοῦντες, τοῦτο ἠδυνήθησαν σεσωφρονηκέναι, καὶ πολλῇ τῇ μανίᾳ καὶ τῇ ἀμῇ τοῦ ἀποθανόντος μόνον ὑπὲρ αὐτῶν, μηδὲν γὰρ ἔργα σαμένους πλέον, πόσῳ μᾶλλον ὁ Χριστὸς τοῦτο ἐρ-
3 γάσεται, ὁ πάντα χρὸ τοῦ δι' αὐτὸν κινδυνεύοντας ἐκ πολλοῦ τοῦ πλείονος ταῖς τῶν δωρεῶν ἀντιδόσεσιν οὐ μόνον, οὐδὲ πλουτοῦντας, οὐδὲ δεσμωτηρίου καὶ φόνων καὶ σφαγῆς, ἀλλὰ καὶ ὕβρεως μέσης καὶ ῥαπίσματος ἀναιδεστάτου ἐφικομένους πολλοὺς ἔφηκε μαθητάς. Μακάριοι γάρ, φησί, ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν, ὡς πονηρὸν, ἔνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ
10 ἡμέρᾳ, καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. Εἰ τοίνυν ὁ κακῶς πάσχειν, καὶ ὁ κακῶς ἀκούσας ἐπιτείνει μισθὸν ἡ τοῖς πάθεσι καὶ τοῖς ἀκούσιοις κακοῖς, ὁ κωλύων ἀνθρώπους πάσχειν καὶ ἀκούσας κακῶς, οὐχὶ τούτους, ἀλλὰ τοὺς λέγειν καὶ ποιεῖν ὠφέλησι, τούτους ἂν ἕλοιτο, τὸ μισθοῦ ὃ πλείονα ἐκποιοῦντων αὐτοῖς, καὶ τὰς χάρας καὶ τῶν πολλῶν σκιρτημάτων ἀναιρῶν τὴν αἰτίαν. ὥστε τούτων μὲν ἕνεκεν καὶ σιγῆσαι ἐχρῆν καὶ
15 ἀφῆσαι γλυκάθαι τοῦτο, τὰ πολλοὺς αὐτοῖς πλουτοῦντα ποιοῦντα τῶν ἀγαθῶν, καὶ μιᾶς τὴν πρόφασιν καταστρωννύοντα. ὅπως δ' ἂν ἀλλήλων ἐσμὲν μέλη, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἀρκοῦνται τὴν χάριν, οὐ χρὴ τοῦτον ἀφαιρεῖσθαι τοῖς οὕτω ἀφαιρεῖσθαι δίκαιος ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἴσαι ἐστὶ ἑτέρας ἀδικημάτων κατάθεσις, καὶ μηνῶ πάσῃ κακῶς εὖ ποιῇ, ἂν μὴ τὰ μάχης ἀπέχωνται τούτης, οὐκ ἐπισωθῶσι δικαίως. τοῦτο δὲ χρὴ ποιεῖν τὸ ἐκείνου,
20 τοὺς τὰ ὑμέτερα ἴσα μᾶλλον, καὶ δέομαι καὶ ἀντιβολῶ πειθῶσί τε ἡμῖν τοῦ καλοῦ, καὶ μηκέτι καθ' ἑαυτῶν τὸ ξίφος ἀνῶσι, μηδὲ τοὺς κάτω λαβεῖν, μηδὲ νομίζοντας ἀνθρώπους αἰτίαν, λυπῆσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ.

Οὐ μὰ γὰρ ἐπαινέσαι τοῦτον ἡμῶν τὸν γνώμην, καὶ μηνῶ, ἀλλ' αὖθις, οἶδα καὶ πέπεισμαι. βούλομαι γὰρ ὑμᾶς τοῦτο ποιῆσαι νῦν, ἵνα μὴ μάτην αὐτὸ μὴ ταῦτα ποιῆτε.
25 ἐπεὶ καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ἐπὶ μὲν ὧν ἐστὶ τὰ τοῦτο. δεῖ τοσοῦτος καὶ νόμον καὶ τὸν ἐκ τέκνων προσκλησιν μᾶλλον πινὰ ὑγιῆ καὶ λῆρον· ὅπως δ' ἀπόλλυται ἐκεῖνος, οὕτως ἐκαύμασιν αὐτῶν τὸν προσκαίεσιν, ὡς, ὅπως ζωσθῶσι μηδὲν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐπαίνων ὠφεληθῆναι δυνάμενον, προσκαλέσας πατριάρχην πέμψαι πινὰ τῶν ἐκ ᾅδου τοῖς ἐπὶ γῆς ἀπαγγεῖλαι πα, ἐκεῖνος δεδοικὼς, μήποτε καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ πάθωσι, καὶ καταγελάσαντες τῶν θείων γραφῶν, τότε αὐτὰς θαυμάσουσιν, "ὅταν αὐτοῖς ὄφελος ἔσται ἀπὸ τοῦ θαύματος. καίτοιγε ἔσται ἐκεῖνος πιοῦσαν εἰργάσατο, οἷς ὑμῖς. ἐκεῖνος γὰρ τῶν ἑαυτοῦ μετέδωκε τοῖς Λαζάρῳ, οὐ μέλω καὶ ἑτέροις βουληθέντας μεταδοῦναι κωλῦσαι ἢ ἀπῆλασε, καθάπερ ὑμῖς νῦν. καὶ οὐ ταύτῃ μόνον αὐτὸν ἀπικρύψατο τῇ ὠμότητι, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῳ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν ἴσον αὐτὸ μηδὲν ποιῆσαι ἀγαθὸν, καὶ ἑτέροις βουλομένοις κωλῦσαι ποιῆσαι, οὕτως οὐκ ἔστιν ἴσον ζωῆς τε ἀποστερῆσαι σωματικῆς, καὶ τὸ πολλῷ τῷ τῆς φιλοσοφίας λιμῷ κεῖσθαι κωλύειν τρέφεσθαι πρὸς ἑτέρων. ὥστε διπλῆ πρὸς ἐλάσατο ὠμὸν πλούσιον ἐκεῖνον, τῷ τε ἑτέροις κωλῦσαι σῶσαι λιμοῦ, καὶ ὧν τῆς ψυχῆς ἀγχομένης τοῦ ἀπόντος ἐπιδεικνύσθαι ταῦτα. τοῦτο καὶ Ἰουδαῖοί ποτε ἐποίησαν, καὶ ἐκώλυον τοὺς ἀποστόλους τοῖς ἀνθρώποις τὰ πρὸς σωτηρίαν λαλεῖν· πλοῦ ἀλλὰ καὶ τούτων χείρεσι ὑμεῖς. ὧν γὰρ
40 δὴ τῶν ἐχθρῶν ἀναδέξαμενοι πάχη, ὅτας ἄπορα ἐπορεύοντο ἐκεῖνα, ὑμῖς ὃ τῶν φίλων ὑποδύντες προσωπεῖον, τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιδείκνυσθε· ἐμάσιξαν καὶ ὕβρισαν καὶ ποιηρὰ πρεσβεύσαν καὶ πονηρὰ δόξη τοῦ ἀγίους ἀποστόλους τότε ἐκεῖνοι, γήρας καὶ πλούτου καλοῦντες αὐτούς. ἀλλὰ τοιαύτη καὶ τέλαδεν αὐτοῦ δίκη, ὡς μηδεμιᾶν λοιπὸν δυνηθῆναι τοῖς ἐκείνου ἴχνεσι πρισωθῆναι συμφορὰν. πρέπει γὰρ οὕτω ὑπὸ ἡλίῳ πάντων ἀνθρώπων ἑκάστου ἔπαθον, οἷα ἐκεῖνος

ἕτερος.

ἴσ. ἐκείνων

χ. ὅτε

χ. ἑτέρῳ

χ. ἑτέρους

δια τὰ μικρὰ, ὅταν μὲ ἀκριβώσω πλήθη τῶν μητέρας, πολὺ κινῆ Ⓦ γέλωτα τῆς πλυντρολύσεως αὐτῆς· καὶ ὥσπερ ἂν οὐκ πλέοντος τοῦ ἐργάζηται τὸ ζυμοῦ, οὕτω μᾶλλον αὐτῆς ὑπτιάσει τὴν ἡδονὴν, ὡς καὶ δέχεσθαι καὶ ἀναπλάσθαι τὰ γέλωτα. Εἰ δὲ τὰ συνεχῶς καὶ ῥαγδαίως τοῦτο ποιοῦντα τρωθείη ποτὲ, ἢ βελόνης ὀξυτέρας τῆς μηδὲν τῶν ζώων ἐμπεπερονημένης, ἢ τῆς χερσὶν τῶν τέρων τῶν μητρικῶν τὴν χάριν τοῦ παιδὸς δεξαμένης, τότε δὴ, τότε Ⓦ γέλωτα ἀφῆσα ἡ μήτηρ, μείζονι τοῦ πληγέντος ἐλεεινότητι καταχήται καὶ τέως μὲ θεραπεύει τὸ τραῦμα, τὸ λοιπὸν μὴ σφοδρᾶς ἀπαγορεύῃ τῆς ἀπειλῆς καὶ ἰδιαῖτα μὴ ποιῆσι, ὡς μηκέτι παθεῖν καὶ αὖθις. καὶ ἡμεῖς τοίνυν τὰ αὐτὰ δρῶντες ἐδράσαμεν, εἰ Ⓦ παιδικὸν τοῦτον ἐρωτῶμεν ζυμὸν, καὶ τὴν τῶν ἵππων πληγὴν μὴ μέγαν αὐτοῖς τὸν ὄλεθρον φέρουσαν. ὅπου γὰρ μικρὸν ὕστερον, καὶ μηκέτι αἰσθόμενα τοῦ ζυμοῦ κατηχούμενοι, κλαύσεσι καὶ οἰμωξόμενοι καὶ ἰδυρομένοι, οὐ τοιοῦτον ὀδυρμὸν, οἷς καὶ παιδία καὶ μικρὰ, ἀλλὰ Ⓦ καὶ τοῦ σκότους τοῦ ἐξωτέρου, Ⓦ καὶ τοῦ πυρὸς τοῦ ἀσβέστου, τὸν αὐτὸν πάλιν τοῖς μητράσι ποιήσωμεν, τοσοῦτον αὐτῶν ἀμελλάτητοι, ὅσον οὐ μὲ ἀπειλῆς ἢ ὕβρεως, καθάπερ ἐκεῖναι, ἀλλὰ μὲ χαλεπείας καὶ τραυματίας πολλῆς τρεῖς τὰ παιδία ταῦτα ἀμελεξόμεθα· ἐπεὶ ὅπου γε τοῖς ἁγίοις ὠδυνία ἀπὸ τούτων ἡ βλάβη, ἀλλὰ καὶ μείζων ὁ μισθὸς καὶ πλείων ἡ παῤῥησία. αὖ μὲ τὰ μέλλοντα ἐλπωμὲν ἀγαθὰ, τοῖα καὶ ἡλίκα μέγα, ἅτε τοιοῦτοι ὄντες γέλωτα μελετῶντες ἡμᾶν· τοῖς δὲ πρόσθεν, καὶ μειλίκιε ἤτοι φιλοτίμητοι, οὐκ ἀπιστήσετε. οὐδὲ γὰρ, ἂν ἐθέλητε, δυνήσεσθε, τὴν τοιαύτην ὑμῖν οὕτως ἀνιαφθορημένων αὐτῶν. Ⓦ Νέρωνα πάντως ἀκούετε. ἐκ γὰρ ὀπίσω μου ὁ λόγος ἀπὸ τῆς ἀσελγείας ἐλήλυθε, τοσοῦτος καὶ μόνος βίων ἐν ἀρχῇ τοιαύτῃ χρησάμενος ὥστε ἀκολασίας καὶ ἀγριωζώνης ζῆσαι. οὗτος ὁ Νέρων Ⓦ μακάριον Παῦλον (ἐκ γὰρ ἔτυχε τοῦ αὐτοῦ ἐκείνῳ θνήσκοντος χρόνου) τοιαῦτα ἐγκλήσαι, οἷα περ ὑμεῖς τοῖς ἁγίοις τούτοις ἀνδράσι (παλαιὰ γὰρ αὐτὰ σφόδρα ἐπέρασαν πείσας Ⓦ τοῦ τῆς πίστεως δέξασθαι λόγου, ἔπειτα ὁμοῦ καὶ τῆς ἀκηδάρτου ζωοποιίας ἀπαλλαγῶναι ἐκείνης) τοιαῦτα γοῦν ἐγκλήσαι ἐκεῖνος, ἐκ λυμεῶνα καὶ πλάνον, καὶ τὰ αὐτὰ, ἅπερ ὑμεῖς φθέγγεσθε, Ⓦ Παῦλον ἀποκλήσαι, ὃν μὲ τοῦτον ἔδωκεν· ὡς δὲ οὐκ ἔπεισε τῆς τοῦ κόρου ἀποχέσθαι συμβουλῆς, τίνος ἀπέκτεινε. τί οὖν ἀπὸ τούτου γένοιτο βλάβος τῷ παθόντι κακῶς; τί δ' ὄφελος τῷ δράσαντι κακῶς; τί μὲν οὐκ ὄφελος τῷ τότε ἀναιρεθέντι Παύλῳ; τί δ' οὐ βλάβος τῷ μέλλοντι Νέρωνι; εὖγε ὁ μὲ, ὥσπερ ἄγγελος, πάντα χορὸν τῆς οἰκουμένης ἄδεται (τὰ γὰρ πρὸ τοῦ τῶν ἑρῶν) ὁ δὲ, ὥσπερ ὄντως λυμεὼν καὶ δαίμων ἄγγελος, τοὺς πάντας ἀμαθέλληται· τὰ δὲ οὐκ. καὶ ὑμεῖς ἀπιστήσετε, ἀμὰ τοῦτο πιστεύσετε ἀναγκαῖον ἔσεσθαι. καὶ τοι ὑμᾶς ἀπὸ τῶν πρότερον καιρίους πιστεύειν ἐχρῆν. πλὴν ὅμως ὅπως ἂν τοὺς αὐτὰ δράσειαν, ἐπήσεται πρὸ ἡμῶν, καὶ οὐ κεκρύψεται. πῦρ οὖν ἔσται τὰ οὐκ ὁ μὲ ἄθλιος καὶ ταλαίπωρος οὐκνος, αὐχμὸν καὶ κατοφὴς, αἰσχύνης γέμων καὶ ζόφου, καὶ κάτω νυττόμενα ἀπαθήσεται, εἶτα ὁ σκώληξ ὁ ἀτελεύτητος καὶ τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον· ὁ δὲ μακάριος Παῦλος μὴ πολλῆς δεήσεται τῆς παῤῥησίας πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα Ⓦ θεῖον λαμπτῆρα ἀποσείλαι, καὶ δίξαι ἡμφιεσμένος τοιαύτην, ὡς μηδὲν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων ἀποδεῖν· ἐκ τοσούτου λήψεται Ⓦ μισθὸν, ὅσον εἰκὸς αὖ θεοπρεπὲς σῶμα ἐκ τὴν ψυχὴν τὴν ὑπὸ Θεοῦ δοκιμώτατον ἔσεσθαι ὑπόδοτα. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει. κἂν μυρίοις πολλοὶ τοῖς τὰ ἀγαθὰ ἐργασαμένοις ἀπόδοσις, μείζων ὅμως καὶ πλείων ἔσται, ὅταν ἐκ κινδύνων ἴωσι, καὶ ἀπειλῆς πολλῆς Ⓓ ταῦτα ἐργασάμενοι τὰ ἀγαθά. καὶ ὁ κατόρθωμα ἴσον ἢ ὑπὲρ τὰ ἀποστολικὰ καὶ ὑπὲρ μὴ ποιῶν αὐτὸ κατορθωκότι, τὰ τῆς τιμῆς οὐκ ἴσαι ἴσα τὰ τῶν ψυφάνων· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς πολέμοις ψυφοῦσθαι μὲν ὁ ὑπατικὸς φησας, πολλῷ δ' ἔτι μείζονος ἐκ τὰ τραύματα ὑπὸ δίξαι ἔχων, δι' ὧν ὁ ὑπατικὸς ἔσχεν. καὶ τί λέγω τοὺς τῶν ζώντων; ὅπου καὶ Ⓓ τῶν μόνον ὑπόδειξάμενοι, ὁ κύριος ἀποδώσει ἐν πολέμῳ, μηδὲν δὲ πλῆθος αὐτῶν ὠφελήσαντες,

καθάπερ

λόγοι ἰσχύς, τῇ τι εἰ δικαίᾳ χρήσασθαι εἰς ὑποθήκην τοιαύτην αἰσχυνόμεθα· ἄλλων μὲν οὐδένα τοσοῦτον, ἕλληνας δὲ ἅπαντας, τοὺς τε ἔτι ὄντας, τοὺς τε ὑπερορωμένους, οἷς αἰεὶ τῶν δογμάτων ἐγγὺς ἦσθα διὰ τὴν τοῦ βίου ἀφροσύνην ῥᾳθυμίαν, νῦν τὰ κράτιστα ἀναγκάζομαι διδάξαι κακός. εἰ γὰρ ἀγαθοὶ τινες σοφίαν, οὐκ ἂν δεηθεῖεν ἀνθρώποις εἰσὶ
5 λιν ἄνθρωποι οὕτω τοῖς ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ σκῆπτρα πολεμοῦσιν, ὡς μὴ μόνον τῶν ἐκ τούτης ἀφίστασθαι πάντων, ἀλλὰ μηδὲ τοῦ ἐκ τούτων ἀντέχεσθαι λόγους· καὶ οὐδὲ σὺ ζῶντα ἔτι τῆς μανίας ἀπέστης, ἀλλὰ καὶ ἕτερος τῶν τοιαῦτα συμβουλεύειν καὶ διδάσκειν), καὶ τοῦτον πάντων ἐλαττώτατον· αὐτοῦ τοῦτα ἀγαθοῦται, δέδοικα μή ποτε οὔτε ἀνθρώπους ἡμᾶς εἶναι νομίσωσιν, ἀλλὰ θηρία καὶ τέρατα ἀνθρωπόμορφα, καὶ δαίμονάς τινας ἀ-
10 λάστορας, καὶ τῆς κοινῆς φύσεως ἐχθρούς· καὶ ταύτην ἐκ τῶν ἐκ βυθοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧδε πάντας ἡμῶν τὸ ἔθνος τὸν ψεῦδος ἐλέγχουσι. καὶ γελάσας σοφὸς, παίζεις, ἔφη, ταῦτα λέγων. ἐγὼ γὰρ νῶν τοῦτον σοι δικαιότερον ἐρῶ, εἴγε δέδοικας μὴ ταῦτα τῶν λόγων μάθωσιν, ἃ ἔργῳ τῶν ἔργων ἔμαθον ἅπαντες πάλαι. ὥσπερ γὰρ νῦν ποτε τὸ πνεῦμα τοῦτο ἁπάντων πεπλήρωκότος ψυχάς, οὕτω τὰ πάντων σώματα τούτῳ γέμει τῶν λόγων. καὶ
15 εἰς ἀγορὰν ἐμβάλῃς, ὄψῃ, καὶ ἐν τοῖς ἰατρείοις, καὶ ἐν πάντι μέρει τῆς πόλεως, ἔνθα ζωεδρεύειν εἰώθασιν ἀφ' ἑσπέρας οὐδὲν ἐγκλείοντες, πολλῶν γέλωτα παρὰ πάντων χυθέντων. ἢ ἦ τοῦ γέλωτος τούτου ἐν τῆς κωμῳδίας ὑποθέσεις, τῶν εἰς τοὺς ἁγίους ἄνδρας ἐξαρτημένων ὅτι τὰ δικήματα. καθάπερ γὰρ ἵνες πολεμίας αἱ πολλὰς ἰσχύοντες μάχας, καὶ ἔτι μᾶλλον ἡσσώμενοι, ἐξ ἑαυτῶν ἀφιστίας δικτύοις χαίρεσιν· οὕτω δὴ κἀ τοιγάρ-
20 τοι ὅτι τοῖς τολμήμασι τοῖς ἑαυτῶν· καὶ ἀκούσῃ τοῦ μὲν λέγοντος, ὅτι ἐγὼ τοσούτους ἐξ χεῖρας ἐπέβαλον ὅτε τὸν δεῖνα τὸν μοιχὸν καὶ πλήγας ἐνέτεινα ἑτέρῳ ἦ, ὅτι δὲ καθαγίου τοῦ τῶν ἄλλων θύρσου αὐτός· ἀλλὰ τὸν δικαιοτάτου ἐγὼ μᾶλλον τῶν ἄλλων πρωτεῖα, φησὶ ἕτερος· ἄλλος δὲ δεσμωτήριον, καὶ τὰ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ δεινά, καὶ ὅτι τῆς ἀγορᾶς ἐλκύσας τοῦ ἁγίους ἐκείνους ἐν ἐγκωμίου πλῆ) μέρει, καὶ ἄλλος ἄλλο. εἶτα πάντες ἀναγκάζουσιν
25 ὅτι τούτοις. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τῶν χειρόνων θεωδρίοις· ἐν ἔλλησιν δὲ τούτοις γελῶσι, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῶν γελωμένους· τοῦ μὲν, ἐφ' οἷς ἔδρασαν, τοῦ δ', ἐφ' οἷς ἔπαθον. ἐν πολέμου δὲ ἐμφυλίου καὶ πάντα ἐμπίπλησι· μᾶλλον δὲ ταῦτα ἐκείνου πολλῷ χαλεπώτερα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν πολεμήσαντες ἢ πόλεμον, ὅταν πατὴρ υἱέσθαι ἀναμνησθῶσιν αὐτοῦ, τοῖς τε κλαυθμοῖσι αὐτῶν ἐκπράττεται πολλά, καὶ δαίμονί τινι πατρῷ τὰ ἐν αὐτῷ ἤμυνα ἅπαντα
30 εἰσπλάσαι· καὶ ἐκεῖνοι μὲν πλέον τῶν ἄλλων αἰσχύνονται, ὅσῳπερ δῶν ἐν αὐτῷ πλέον τι τῶν ἄλλων ἐργάσωνται· οὗτοι δὲ καὶ ἐγκαλλωπίζονται τοῖς τολμήμασι. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ὅτι ἐναγέστερος ἐστὶν ἐκείνου ὁ πόλεμος, οὐδὲ ὅτι πρὸς ἁγίους ἐστὶν ἡδικηκότας ἦν μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πρὸς ἀνθρώπους ποιεῖν μὲν οὐδένα εἰδότας κακῶς, πάλαι δὲ πεισθέντας μόνον, ἐπαχεῖς, ἔφην, ὄντας. καὶ γὰρ καὶ τούτων ἡμῖν ἀλλοτρίων τῶν δικημάτων, εἶτα μὴ πάντα λῶς
35 με ἐκπλῆσαι δίκη, ἀλλὰ μικρὰ μοι τὰ ἔχοντα ἰσχὺν ἀπελθεῖν *. σὺ μὲν " δεῖν πάντως ὅπερ ἐπέταξας ἡμῖν ἦ), μόνον μηδὲν ἕτερον ἡμῖν προσάψῃς δικήματα· ἀλλ' ἀπελθὼν θύσον σκεδασθῆναί μοι τὴν ἀθυμίας ὃ πέφος, καὶ λαβὲν ἅπερ καὶ τὸν πολεμωμένου Θεοδοσίου εἰς τὴν ἰατρείαν τῶν πολεμούντων αὐτόν. δύσει γὰρ πάντως, φιλάνθρωπός τις ὤν, καὶ τὸν θανάτου μὴ βουλόμενος τὸν ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὃ ὑπισχνεῖται αὐτὸν καὶ ζῆν.

40 Οὕτως ἀποπέμψας σοφὸν, τῶν λόγων ἀπολαύειν τούτων. καὶ γὰρ εἰ μὴ τοῦτο μόνον ἐστὶν δεινὸν, ὃ τοῦ ἁγίους τοῦ Θεοῦ καὶ θαυμαστοὺς ἄνδρας ἐκείνους ἕλκειν καὶ ἀπαγάγειν συρομένους εἰς δικαστήρια, καὶ τυπτομένους, καὶ τἆλλα πάσχοντας, ἅπερ δικηστὰς μὲν ἀρὰ, μανδρίτας ἢ ἀπὸ τούτων εἰς τὸν τῶν τοιούτων τολμητῶν κεφαλὴν ἐπιτέτριπται βλάβη. ποσῶν ἀπέχρη ἀλγῆσαι τοὺς γινομένους, ὅτι καὶ ἐτέλεσται σφόδρα ἡδὺ καὶ δαψιλὲς ἐπ' αὐτοῖς· ἐπεὶ καὶ τὰ παι-

δία

ἐμνημόνθυσα νῦν, ἀλλ' ἐπειδή τις ἐλθὼν ἡμῖν ἀπήγγειλεν ἀγγελίαν πικράν τινα καὶ χαλεπήν, καὶ πολλῷ εἰς τὸν Θεὸν τὸν ὕβριν ἔχουσαν. εἰ γάρ τινας δυθέρπους καὶ νῦν τὰ αὐτὰ τοῖς βαρβάροις τολμῶντας ἐκείνοις· μᾶλλον δὲ καὶ δεινοτέρους ἐκείνων πολλῷ. εἰσὶν γάρ εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς φιλοσοφίαν ἄγαν ἐσπουδακότες, καὶ μὴ πολλῆς τῆς ἀκριβείας ἀπαγορεύειν καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν μηδένα ποτὲ δυθέρπων τοιοῦτον μηδέν. ἐγὼ μὲν οὖν ἀνέσχεσθαί τε βίαιος ἀκούσας, καὶ εἰ πόλλα στενοχῶς ὑπῆρχον, εἰ μὴ παίζοι ταῦτα λέγων. ὁ δέ, ἄπαγε, ἔφη· μὴ γὰρ δυνατὸν παίζοντα ταῦτα, μηδ' ὡς εἰσφέρειν καὶ πλάσαι τοιαῦτα τῷ λόγῳ, ἃ πολλοὶ ὑπομένουσιν ἐν μυσαρείᾳ, καὶ πολλάκις πύξ ἀνελεῖν μηδὲ νῦν, ὅτε γέγονεν, ἐν ἀκρῃ γοῦν δίκαιον εἶναι μόνῃ. τότε δὴ καὶ παροτέρω προελθόντες, ὅτους, ἔφην, τὸν Μιθριδάτην καὶ πᾶσι ἐκείνοις τολμηθέντα τοσούτῳ ταῦτα ἀσεβεστέρα, ὅσῳ καὶ συνηθέστερος πολλῷ καὶ ἀγαθώτερος ὁ ναὸς ἦν ἐκείνου. ἀλλά τίνες, εἰπέ μοι, καὶ πόθεν ταῦτα τολμήσαντες, καὶ ἀφ' τί, καὶ ἐκ ποίας αἰτίας, καὶ ποῖς τί βλέποντες, τὸν λίθους εἰς ὃ ἔνδον βάλλοιεν, καὶ ποῖς οὐρανίοις ἀκοντίζοιεν τὰ βέλη, καὶ ὃν τῆς Εἰρήνης πολεμοῦσι Θεόν; Σαμέας μὲν γὰρ, καὶ Φαραθαῖοι, καὶ ἄρχοντες Ασυρίων, καὶ πάντες ἐκεῖνοι, βάρβαροί τε ὄντες, ὡς καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ὀνομάτων δῆλον ἐστὶν ἰδεῖν, καὶ τῆς Ιουδαϊκῆς μακρὰν ὄντες πολιτείας, καὶ οὐκ ἐβούλοντο ποσῶς συνοικειοῦσθαι αὐτοῖς δυθέρπους αὐξομένους ὁρᾶν. τὸν γὰρ δυνάμει τὸν ἐκείνων τῇ σφῶν αὐτῶν ἐξουσίᾳ λοιπὸν ὑπισχνεῖσθαι ὅρον· οὗτοι δέ, ποίας αὐτῆς ἐλευθερίας ἐλαττουμένης, ποίας ἐκκοπτομένης ἀδείας, τίνας τῶν κρατούντων συμπαραπόνους ἔχοντες, ταῦτα ἐτόλμησαν; ἐκεῖνοι μὲν γὰρ εἶχον τὸν Περσῶν βασιλέα ταῦτα βουλομένους αὐτοῖς· οὗτοι δὲ ἡμέτεροι τὰ ἐναντία τούτων, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, καὶ ὑπηυμένοι καὶ βέλτιον. ὅθεν καὶ πολλῆς ἐμπέπλησμαι τῆς ἀπορίας, ὅτι τῶν βασιλέων ἐν θυσιαστηρίᾳ ζώντων, τοιαῦτα συ λέγεις ἐν μέσαις τολμᾶσθαι ταῖς πόλεσιν. ὁ δέ φησιν· μὴ καὶ τοῦτο παραδόξοτερον μάθῃς, ὅτι καὶ οἱ ταῦτα δρῶντες θυσιῶν τε εἴσω βούλονται· καὶ χρηστήριον καλοῦσιν αὐτὸ· πολλοὶ δὲ αὐτῶν καὶ τῶν ἥδη μεμυημένων εἰσί. καὶ ὡς αὐτῶν δὴ τούτων, πολλοῦ τοῦ ἁγιάσματος πνεύσαντος εἰς αὐτοὺς, ἐξ ἧς μιαρᾶς γλώσσης ἐκείνης ἐτόλμησαν εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῆς πίστεως ἀπεστήσαντο καὶ Ἰησοῦ δαίμονα. ἀποπνίγεσθαι γὰρ ὁρῶν οἱ δυθέρπους ἐλευθέρους καὶ θύραθεν καὶ δυναμένους ἐν πυρὶ ζῆν, ὑπὸ σκληρῶν τούτων ἀνιαρῶν βίον.

Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ, ἐπλήγην τε πληγὴν χαλεπωτέραν, καὶ ὅσα ἀπὸ τούτου κακὰ συγχαζόμενος, τὸν τε οἰκουμένην ἐθρήνουν ἅπασαν, καὶ τοῖς Θεὸν ἔλεγον· ἆρον τὸν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν με ἐξάγαγέ με, καὶ ἀπάλλαξον τῆς ὑπερόγου ταύτης ζωῆς, καὶ τοῖς θρόνοις μετάστησον ἐκεῖνον, ἵνα τοιοῦτον οὐδὲν οὔτε ἕτερος ἐρῇς, οὔτε ἀκούσομαι ἐγώ. οἶδα γὰρ ὅτι ἀπελθόντα σὲ τοῦδε τὸ σκότος ἁγιάζεται τὸ ἐξώτερον, ἵνα πολὺς ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ἀλλ' ἥδιον ἐμοὶ βρυχήσεται ἀκούειν ὀδόντων, ἢ τοιαῦτα ἠχοῦντα ῥήματα. ἰδὼν δέ με πενθοῦντα ἐκεῖνος σφοδρῶς, ἀλλ' ὑ τοῦτο, φησὶν, ὁ κύριός νῦν. οὐδὲ γὰρ δὴ σὸν ἀπολωλότας καὶ ἀπολλυμένους τοῖς δάκρυσι τούτοις ἀνακτήσασθαι δυνήσῃ ποτέ. καὶ γὰρ οἶμαι μὴ εἰδέναι τὸ πλῆθος. χρὴ δ' ὁρᾶν, ὅπως σβέσωμεν τὸν πυρὸν, καὶ σώσωμεν τὸ λοιπὸν, τό γε ἡμέτερον μέρος. καὶ εἴ γε μοί τι πείθοιο, τῶν ὀδυρμῶν τούτων ἀφέλμενος, ἔργασαι λόγοι τὸ δυνάμενοι ἔχοντα τοῖς νοσοῦσι, καὶ στασιάζουσι ποῖς τε τὸν ἑαυτῶν, ποῖς τε τὸν κοινὸν ἁπάντων σωτῆρα ἀνθρώπων· καὶ τὸ βιβλίον ἐγὼ τῶν λαβὼν, δότ' ἄλλου τινὸς φαρμάκου, ταῖς τῶν καμόντων φέρων σὺ θᾶσσον χερσί. εἰσὶν γάρ εἰσί μοι τῶν τοιαῦτα νοσούντων φίλοι πολλοὶ, καὶ δυέξονται ἐπελθεῖν, καὶ ἄκουσαι, καὶ δὶς, καὶ πολλάκις· καὶ οἶδα ὅτι ταχέως ἀπαλλάξονται τοῦ λοιμοῦ. σὺ μὲν, ἔφην, ποῖς τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης καὶ τὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἡμετέρας μετρεῖς· ἐμοὶ δ' οὔτε πρέπει τις

λόγων

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΝΤΑΣ ΤΟΙΣ ΕΠΙ

Ὁ μοτάζειν ἐπάγεται.

ΟΤΕ ⓦ ὁ Ἱεροσολύμοις νεὼν πολλοῖ ἔτεσι χαμαὶ κείμενον, ἀπὸ τῆς C. Eccl. 5.
μακρᾶς ἐπιστελλόντες αἰχμαλωσίας ἐλεεῖν ἤθελον τὸν Ἑβραίων ⓦ παῖδες, τότε δὲ βάρβαροί τινες καὶ αἱμάτεσι δυσσεβεῖς, μήτε ⓦ Θεοῦ αἰδεσθέντες, ᾧ ⓦ ναοὶ ἤγερθεν" ἐκεῖνοι, μήτε πρὸς τοῦτο τῶν αἰσθομένων καταπλαγέντες συμφορᾶς, ἀφ' ἧς οὐδέποτε καὶ μόλις ἀνίσχυσε, μήτε τοῦ ⓦ δεσπότου Θεοῦ τοῖς τὰ ἐναντία τολμῶσιν" ἐπομένου φοβηθέντες δίκην, ὃ μὴ πρόσθεν διὰ ἑαυτῶν ἐπιχείρησιν κωλύειν οἰκοδομοῦσας αὐτοὺς· ὡς καὶ τοῦτο ἦσαν γράμματα πέμψαντες ὡς βασιλέα ⓦ αὐτῶν, ἐν οἷς ἀπειλοῦσι καὶ νεωτερισμοῦ καὶ φιλοπολεμοῦ τοῦ πόλιν ἐκάλουν ἐκείνην, ἐπισταμένην ὑπερέχειν κωλύσαι σφίσι τοῦ οἰκοδομεῖν. καὶ λαβόντες ταῦτα παρ' ἐκείνου τοῦ ἐξουσιάσαντος, καὶ μετ' πολλῶν αὐτοῖς ὑπηκόων τῶν ἱππέων, διέφθειρέ τε ὃ ἔργον τάχος, καὶ ἐφεξῆς ὑπὸ τῇ ἴσῃ μέλλῃ, ἐφ' ᾗ καὶ ἀκοπιάστως ἔδει. ἐκ πόσης αὐτοῖς ἔσχεν ἄρα τοῦτο τοῦ ὑπερβουλίου· ὃ γὰρ ἐμοὶ ἄρα προοίμιον καὶ ἀρχὴ τῶν αὐτίκα δὴ μᾶλλον αὐτοῖς καταπλησσόντων κακῶν. τί τι γὰρ ἔργον ἐμοὶ ἐγένετο καὶ λαμπρὸν ἀπε- χ. ἐκείνου
λάβομεν τέλος, ἐκφοβοί τε ἐμαυθάνομεν, καὶ δι' ἐκείνων ἄπαντες, ὅτι οὐκ ἄρα δυσσεβέσιν ἐπολέμουν, ὅτι Μιθριδάτης τότε, οὐδὲ ἄλλος οὐδείς, ὃς δὴ δυσσεβεῖς ἔλπιν πολεμεῖν ἀγαθόν τι προσαγορεύοις πίστιν, ἀλλ' αὖτε πρὸς ἐκείνων τῶν δι' ἐκείνων τιμωμένων Θεῶν. ⓦ ὁ Θεῷ πολεμοῦντα οὐκ ἔστι ποτὲ εἰς χρηστὸν καταστρέψαι τέλος· ἀλλ' ὁ Ἰουδαῖος ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς τόλμης οὐδὲν ἴσως πίστιν δοῦναι· δυσσεβὲς δ' ἄρα μὴ πάθοι, τῷ Θεοῦ καλοῦντος αὐτὸν εἰς μετάνοιαν, καὶ διδόντος ὥσπερ ἐκ νεκρῶν μέθης ἀνανῆψαι, εἶτα ὑπομένῃ τὴν πρόνοιαν, μηδὲν ἀπὸ τῆς τοσαύτης ἀνεξικακίας κερδαίνων, ἐπίσης γοῦν ἅπασι τὰ μέγιστα, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν τιμωρίας παιδεύων, μηδέποτε τοῖς πρὸς ⓦ Θεὸν ἄπειθεσι μάχης, ὡς οὐκ ἐνὸν τοῦ ἀήττητον ἐκείνου χεῖρα διαφυγεῖν. τοιαῦτα γοῦν διδάσκων αὐτὸν καὶ λάμβανον συμφοράν, ὡς ἀποκρύψαι τῷ μεγέθει τῆς παγκοσμίας πάσας τὰς ἄλλας συμφορᾶς. καὶ γὰρ οὐδὲ φόνους καὶ τὰς μυρίας σφαγάς, ἃς αἱ τότε κωλυομένων Ἰουδαίων εἰς αὐτοὺς εἰργάσαντο χεῖρες, ἐρέσχετο μὲν τῷ τῶν αἱρομένων αἵματι καὶ πολλοῦ τὸ βάθος ἡ γῆ, καὶ πολεῖς ἀπὸ τούτου τοῦ αἵματος ἐγίνετο πηλός· τῶν δὲ σωμάτων, τῶν τε ἱππέων, τῶν τε αὐθεντῶν ὁμοῦ πεφυρμένων," οὐ τούτων καὶ τῶν εἰς τοῦτο προστεθεισῶν ὠφελῶν, τοσοῦτον σκωλήκων ἐπῆλθε πλῆθος, ὡς τοῦ μὲν χοὸς τῷ πλήθει" κρύπτεσθαι τῶν νεκρῶν, τούτους δὲ αὖθις πάλιν τῷ τῶν σκωλήκων. Εἶπον δ' ὡς ἐκεῖνο ὃ πεδίον ἰδών, οὐ σώματα καὶ πόδες ἐστοκέσθαι νεκρῶν, ἀλλὰ πηγὰς εἶναι πολλὰς καὶ πολλαχόθεν ἐκεῖνο φερούσας τῶν ζώων τὸ ῥεῦμα· οὕτω πάσης ὑπερρύης σφοδρότερον ἀπὸ τῆς σαπιδόνος ἐκείνης ἀνέβλυζεν ἡ τῶν σκωλήκων φορά. τοῦτο δὲ οὐκ ἐπὶ δίκην καὶ εἴκοσιν ἡμέραις ἐγίνετο μόνον, ἀλλ' ὑπὲρ πολλῷ τῷ χρόνῳ. καὶ τὰ μὲν ὀπίσω τοιαῦτα· τὰ δὲ ἐκεῖ θεασάμενα αὐτοὺς πολλῷ τέ- χ. τοῦ σκωλήκων
των ὄντι χαλεπώτερα. οὐ γὰρ εἰς χίλια ἔτη, οὐδὲ εἰς μύρια μόνον, οὐδὲ εἰς δὶς τοσαῦτα ἦν πεῖς, ἀλλ' εἰς ἀπείρους αἰῶνας ψυχοῦνται τὰ σώματα τότε δίκην τὰ βασάνους, καὶ τὰς ἀῤῥήτους ἀλγηδόνας ἐκείνας. ἐς τοῦτο ἀμφότερα οἶδε μὲν ὁ μακάριος Ησαΐας· οἶδε δὲ ὁ τῶν θεοπτῶν ὄψεων θεωρὸς Ιεζεκιήλ· οἱ δὲ τῶν αἰσθομένων τούτων θεσμοθέται τῷ κόλασιν, ὁ μὲν τοῦ ἐκεῖθεν, ὁ δὲ τοῦ ἐκεῖ διηγήσατο. ἐγὼ δὲ αὐτῶν οὐκ ἀπλῶς ἐμνημόνευσα

γαπᾶ τοὺς γὰρ τῆς μνήμης ἐκείνης ἐφαπτομένους ἡμῖν ἀεί. ἢ τῷ φόβου καταστίκτους τὴν διάνοιαν, δυνηθῶμεν ὁ χαμαὶ αὐτῆς ἐξ ὑψηλοτέρου ἰδεῖν. Εἰ γὰρ ἢ τοῦτον ἀφέλοι Ⓦ χαλινὸν, τίς αὐτὴν καθέξει λοιπὸν ἀδεῶς καὶ ἐν χρημασὶ φερομένην, ἢ εἰς ἃ τῆς ἀπωλείας ἐμπίπτουσι βάραθρα; ὧν ἔξω τὰ ὁ δίκαιος ἐκφυγὼν τὴν μέλλουσαν κατάκρασιν κολάσει, ὧν ἔξω τὰ ἐληλύθῃ, ὧν ἔξω τὰ ἔστιν. ἔξω τὰ οὖν τῆς οὐσίας τοῖς μὴ μεγάλοις ὑμῖν ἄρχειν τοὺς ὁ κατάκυρος, ὁ τὴν ὑπερτιθῆναι μέμνησθαι τοῦ Θεοῦ, ὁ μὴ μεμνῆσθαι τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, ὁ μὴ πολλῆς ἀκριβείας ἐξεπάζειν, εἴ που τι καὶ μικρὸν ὑμῖν τύχοι πλημμεληθέν, ὁ τοὺς τοῦ μεγάλους ἄνδρας ὁρᾶν ἐν σφόδρα ὑπερεχούσῃ Θεᾷ, ὁ μὴ ἔξω τὰ ἅπαντα εἰσοφεῖν ὁ τὸ μέλλοντος ἄδηλον, ὁ τοὺς τὴν κατάκρισιν ἐν τῇ τοῦ ἁμαρτάνειν ἐξ ὑρρώπου, ὅπερ ὁ Παῦλος ἐδιδοίκει ἐν ἔλεγε, Φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι· καὶ ὁ, Ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ. οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ ἔξω τὰ πάντα ἴσχυε πρὸς αὐτὸν· ἔξω μὲν εὐφροσύνης τοῦ Θεοῦ λογιζόμενος, ἔλεγε· Τί ὅτι κύριος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν· τῶν δὲ κατορθωμάτων οὕτως ἐπελέλησο τῶν αὐτοῦ, ὡς μὴ τὴν μετρίαν φιλοσοφίαν ἐκείνου εἰπεῖν, Τίς εἰμὶ ἐγὼ, Κύριέ μου, Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ὅτι ἠγάπησάς μὲ ἕως τούτου, καὶ κατεσμίκρωται ἔξω τὰ ἐνώπιόν σου, Κύριέ μου, ἐλάλησας ἐπὶ τοῦ οἴκου τοῦ δούλου σου εἰς μακρὰν; οὐδὲ ὁ ὁμόσας τῷ Δαβὶδ περὶ τοῦ, Κύριε μου, Κύριε, τοῦ σοῦ. καὶ πῶς εἶπεν Δαβὶδ ἐπὶ τοῦ λαλῆσαι τοῦτο σοῦ; καὶ τῶν τοιούτων ἕνεκα τὴν ἀρετὴν ἐκείνου, ὃ μηδὲν τοῦτο ἐκείνους ἑαυτὸν ὑπερβάλλων ἐνόμιζε. μὴ γὰρ ὃ εἶπεν, Ἐπὶ σοὶ ἤλπισαν Ⓐ πατέρες ἡμῶν, ἐλεύθερον ἑαυτὸν ἐνόμιζε. Ἐγὼ δέ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. ὃ δὲ τὸ μέλλοντος ἄδηλον οὗτος εἶχε περὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς λέγει· Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή ποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον. καὶ ἁμαρτημάτων δὲ οὕτω πολλῶν ὑπνωσεν ἑαυτὸν ἐνόμιζεν, ὡς λέγει· Ἰλάσθητι τῇ ἁμαρτίᾳ μου· πολλή γάρ ἐστιν. ὑμῖν μὲν οὖν τοῖς μεγάλοις ἔξεστι καὶ τοῦτο· ἡμῖν δὲ καὶ τοῦτο τῶν φαρμάκων ἐστὶν ἀνάγκη ἰσχυροτέρων καὶ ἰσχυρὰ καθεῖναι τὸ φάρμακον καὶ τοῦ ἀλγεινοῦ ἅπασαν. τί δή τοῦτό ἐστι; ὁ τῶν ἁμαρτημάτων πυθόμενος, ὁ ζωοποιὸς ὁ ποιητὴς, ὅπερ ἐπιεικῶς ἡμῶν ὑπολήψεται, οὐδὲ ἑκόντας ἀφήσει ἐρεθῆναι τοὺς ὕψους. διὸ δὴ δέομαι καὶ παρακαλῶ τοὺς τῆς πρεσβείας αὐτῆς, ἧς ἔχει τῶν κατορθωμάτων ἐλπίσω τοὺς Ⓦ Θεοῦ, χάριν ἡμῖν ὀφεῖλον ζωοποιὸς δεσπότου, ὥστε δυνηθῆναι καὶ πεισθῆναι τὸν φόρτον τῶν τοσούτων κακῶν κατ' ἀξίαν, καὶ πιστεῦσαι ζωὴν ὑπολαβεῖσθαι πῶς ὁδοῦ φίλης καὶ τοὺς Ⓦ οὐρανοὺς φερούσης ἡμᾶς· ἵνα μὴ ἀπελθόντες εἰς Ⓦ ᾅδου, εἶτα οὐδεὶς ἐξομολογεῖσθαι δύναται, ἔχ τῶν ἡμερινῶν παθῶν, οὐδεὶς ἡμᾶς ἐξαιρεῖσθαι λοιπόν. ἕως γὰρ ἐν ζωῇ ἐσμεν, καὶ ἡμεῖς πρὸς ὑμᾶς μεγάλα καρπώσασθαι δυνησόμεθα, καὶ ὑμεῖς ἡμᾶς ἐργάσασθαι τὰ μέγιστα· ἐπειδὰν δὲ ἀπέλθωμεν ἐκεῖ, εἶτα μήτε φίλος, μήτε ἀδελφὸς, μήτε πατὴρ ἐπαρκέσαι δυνήσεται, μήτε παῖδες ἡμῖν κολαζομένοις ἡμῖν, ἀλλ' ἀνάγκη λοιπὸν τὸ ἀπορεῖν καὶ σκότος βαθὺ καὶ πολλὴ τῶν παραπεσόντων ἐρημία τοῦ ἀθανάτου τίνων δίκην, ἀνάγκης θεσμῷ παμφάγῳ χρωμένους φλογί.

α Κορ. θ. κ. ι. ιβ. Ψαλμ. ρ. α. Ψαλμ. ρα. ε. Ψαλμ. ιζ. δ. Ψαλμ. κδ. ιε. Ἑβρ. β. ιδ.

ιε. καὶ ἄλλοτου θεοῦ

μίσθ αὐ ἑτέρων ὑπόμισας εἶναι ἴσον ἀμοιβόν. Οὐκ οἶδας, ὅτι σοι ὁ μισθὸς αὔξεται, ὅταν μὴ ἐπ' ἐλπίδι τῶν μισθῶν τοσαύτας τὰς δίοντας; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ὅτι τῶν ἀνθρώπων τούτους μάλιστα πιθανοὺς ἀπάντας, οἷς αὐτὸς ὠφέλησε πρὸς τῶν μισθῶν εἰς τὸ ἐκείνοις ἀρέσκειν ὁρμήσας, καὶ γὰρ τοῦτο μᾶλλον ἀπολαύσονται, ἢ τῆς πρὸς αὐτὸν τιμῆς; Εἶτα αὖ ἕτερον μὲν οὕτως ὑβριστὴν ὁμολούλους διάκεινται, σὺ δὲ τοσαῦτα διεργατηδεῖς πρὸς τὸ διαφόρου, καὶ τοσαῦτα προσδοκῶν ἀγαθὰ, μόνα μὴ τι δεῖν προῆξαι τῶν εἰς σωτηρίαν ἥκόντων τῷ σῷ, πρὸς τῆς προῆξεως Ⓦ μισθὸν διεργάζῃ; διὰ ταῦτα πολλοὶ ψυχροὶ ἢ παλαίπωρεσι δὲ πρὸς εὐσέβειαν τὴν ἡμετέραν ὑπερεσθυασμένοι προῆξεων διὰ τοῦτο οὐτε ἐν καταύξει ἡμῖν ἔσθαι διδυνήμεθά ποτε, οὔτε μικρόν τι συνεῖλαι τῷ ψυχικῷ τῷ ἡμετέρων. οὔτε γὰρ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν ἀναλογίζόμενα μὴ ἀκριβείας, οὔτε τὰ τοῦ Θεοῦ διεργασίας ἐξεπάζομεν, οὔτε πρὸς τὰ μέγιστα καταφρονοῦντες ὁρῶμεν. διὰ τοῦτο τ' ἀγαθῶν ἔργων ἐπιλαθανόμεθα, ὅτι οὔτε μετρίως τὰ διὰ προαιρέσεως φέρομεν, οὔτε, ὡς ἔστιν, λέγομεν, ἁμαρτωλοὶ ἑαυτοὺς καλοῦντες, μὴ ἀληθείας φθονοῦντες. καὶ δῆλον ἐκ τοῦ. ὅταν γὰρ πρὸς ἑτέρων τινῶν ἀκούσωμεν, ἀγριαίνομεν, ἐκφρενούμεθα, ὕβρεως τὸ πρᾶγμα εἶναι φαμεν. οὕτω πρόχειρα τὰ οἰκεῖα τοῖς πρὸς ἡμᾶς, καὶ οὐδὲ Ⓦ πλωτὸν μεμύμεθα, ὡς, ἑτέρου τὸ τῶν ἁμαρτημάτων ἐνυδρίζοντος αὐτῷ πλῆθος, καταδεδραμένος τὰ οἰκεῖα, διὰ τῶν ἔργων τὸ κέρδος ἐκαρπώσατο. Κατάπληκτος δὲ διδιγμωνίος μᾶλλον τοῦ Ⓦ Φαρισαίου. ἡμεῖς δὲ οὐδέ ὁ, Λυκ. ιη. ιδ.
τι ποτ' ἐστὶν ὁμολόγησις, ἴσμεν· καὶ τοῦτα μείζονα γέμοντες κακῶν. ἔστι δὲ μὴ μόνον πεπεῖσθαι, ὅτι μυρία ἡμῖν πεπλημμέλη, ἀλλὰ καὶ πάντα ἡμῶν τὰ ἁμαρτήματα, τὰ τε μικρὰ, τὰ τε μεγάλα, ὥσπερ ἐν βίβλῳ, τῇ καρδίᾳ γεγράφθαι ἔχειν, καὶ ὡς ἐσοπτρίζεσθαι πιστεῖν. οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὸ φέσημα τῆς ψυχῆς κατανοήσαιμεν, ὡς ἐκ τῆς τῶν οἰκείων ἀναμνήσεως καθῶμεν.

Τοσοῦτόν ἐστιν ἀγαθὴ μνημονεύειν ἁμαρτημάτων οἰκείων, ὡς καὶ τὰ ἀφανισθέντα ἐγκλήματα ζωογόνως φέρειν εἰς μέσον Ⓦ μακάριον Παῦλον. ὅπου γὰρ τὰ πρότερα ἀπενίψατο πρόπαν διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ μηδὲν ἑαυτῷ ζωγραφεῖν, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπου τὰ ἁμαρτήματα, τῶν πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἐγκλημάτων ἐμέμνητο λέγων, Ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς Ⓦ κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. καὶ πάλιν, Πιστόν μοι κρίνας θέμενος εἰς διακονίαν, Ⓦ τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. καθ' ὑπερβολὴν γὰρ ἐδίωκεν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπόρθει αὐτήν. καὶ πάλιν, Οὐκ εἰμὶ ἄξιος καλεῖσθαι ἀπόστολος· εἰ γὰρ καὶ ἀλλοτριώσεις ἡμᾶς ἀφίησι ἐκεῖνα τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλ' ὅμως ἔστιν ἱκανὰ ψυχὴν ἐστερῆσαι, καὶ πεῖσαι σφοδρῶς ἀγαπᾶν Ⓦ Θεόν. καὶ γὰρ ἐρωτηθεὶς ὁ Σίμων ὑπὸ τοῦ Κυρίου, τίς τῶν δύο χρεωφειλετῶν Ⓦ δεδωκότα ἀγαπήσει πλέον, καὶ εἶπεν, ὅτι νομίζω ᾧ ὁ πλέον ἐχαρίσατο, ἤκουσεν, * ὀρθῶς ἔκρινας. ὅταν γὰρ ἐνοήσωμεν τὸ πλῆθος τῶν προελθόντων ἁμαρτιῶν, τότε εἰσόμεθα τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος τὸν ὑπερβολήν· τότε καὶ τῶν ἰδίων σωθῶμεν, τότε συσταλησόμεθα. ὅσῳ γὰρ μείζοσιν ἴσμεν ὑπερβολὴν πλημμελημάτων, τοσούτῳ μᾶλλον ἐντραπησόμεθα. Παῦλος μὲν οὖν καὶ ἐκείνων ἐμέμνητο, ἡμᾶς δὲ οὐδὲ τὰ μὴ τὸ βάπτισμα αἱμαμιαθεῖναι βουλόμεθα, τὰ κίνδυνον ἔχοντα, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ὀξειδόσεως ὑπερθυμίους ἡμᾶς καθιστῶντα· ἀλλὰ, κἂν εἰς ἔννοιάν ποτε τινός ποτε ἐμπέσωμεν, δύκνως ἀπεπηδήσαμεν, οὐδὲ τὸ πρὸς βραχὺ τῇ μνήμῃ λυπῆσαν βουλόμενοι τὸν ψυχικόν. πηλόθεν μείζονα ἀπὸ ταύτης τῆς δυσφελοῦς χάριτος ἡμῖν πίπτεται τὰ κακά. οὕτω γὰρ αἰδημόνως ἔχοντες καὶ μαλακῶς, οὔτε ὑπὸ τῶν προτέρων ὁμολογήσαμεν δυνάμεθα (πῶς γὰρ, ὧν οὐδὲ τὸν μνήμην ἀνέχομεν ἐπὶ ζοῦμεν ἑαυτούς;) καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα πρόχειρα καταφερόμεθα. ἀ-

χφῶν; σύνοησον οὖν ὅτι τὰ ὁρώμενα δι' ἡμᾶς, οὐρανός, θάλαττα, γῆ, τὰ ἐν τούτοις ἀπόρρητα. μάθε τὰς τῶν φυτῶν διαφορὰς, τῶν καρποφόρων, τῶν ἀκάρπων, τῶν δὲ ἐρήμοις, τῶν τῇ οἰκουμένῃ, τὴν δὲ ὄρεσι, τὴν δὲ πεδίοις. ἴδε τὰ ἐν τοῖς ποταμοῖς πολλάκις, τὰ ἐν ταῖς βοτάναις, τὰ ἐν τοῖς δένδροις, τὰ ἐν τοῖς ζώοις, τοῖς χερσαίοις, τοῖς ἀμφιβίοις, τοῖς ἰχθύσι. καθάπερ γάρ τις βασιλεὺς ἑαυτὸν λαμπρῶς κατασκευάσας, οἶκον βασιλικὸν καὶ ἀξιοθέατον καὶ μὴ δαψιλείας πολλῆς, πολλῷ μᾶλλον ἀποστίλβοντα τοῦ χρυσοῦ, πολλῇ δὲ λαμπρότητι τῇ τῶν λίθων ἀγάλλει· οὕτω καὶ κόσμον τοιοῦτον ἐμήχανήσατο ὁ Θεός, ἡγαγε καὶ δεύτερον βασιλεύσοντα τὸν αὐτοῦ. καὶ ὁ πολλῷ θαυμασιώτερον, τοῦτο τοῦ οἴκου οὐκ ἀπὸ λίθων κατασκευάσας ἀλλ' ὀστέων, ἀλλ' ὀστέων ἑτέρας ὕλης πολλῷ τιμιωτέρας αὐτὸν συμπήξας μέλους, * πλὴν οὐδὲ ὧδε μάλιστα ὑπεδειξάμην καλόν· ἵνα μὴ τὸν τοσοῦτον δωρεὰν ἀγνώμονα ὦμεν φιλοτέχνου θεωρήματος, τοῦτο τῷ κάλλει τοῦ ἔργου συγκαλύψωμεν, καὶ τὸν ἐπὶ ὀστέοις χαλκοῦν ἀναστήσωμεν τροπαιοῦχον.

* ἀλλ' λυχνίας χρυσᾶς ἐλέγομεν ἀφάς, ἀλλ' ὥσθην τὴν λαμπάδας ἐρεῖς διατρίχειν, τοῦτο τῷ οἴκῳ τῷ ἐκ λίθων ἐκλάσαι, ὡς μὴ χρήσιμον μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἀμεῖνον τοῦ λιθίνου· τὸ γὰρ ἔνδοθεν αὐτὸ στατίζης ἀπῆκε πολυτελῶς, καὶ πᾶσι

Ταῦτα δὴ πάντα ἀναλογιζόμενος ὁ ἀπόστολος, πάντα ἐξ ἀρχῆς, τὰ μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὰ τε εἰς ἔτη ἕκαστον, τὰ τε εἰς ἅπαντας χρόνους γινόμενα, καὶ ἐπὶ τὰς τοῦ οἰκουμένου τὸν μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ συνόησας, ὥσπερ εἰς πέλαγος ἐμπεσὼν ἀχανὲς, οὕτως ἐμαίνετο, ὅσον ἐπὶ λίθοις ἦν ἀνθρώπινον ἰδεῖν. τὰ μὲν γὰρ μικρὰ τῶν ἀμυθήτων οὐ πολλῆς ἐζήτησε τῆς ἀκριβείας· τὰ δὲ καταρθώματα λήθης οὐκ ἔπεμπεν. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς, οἱ τῶν μὲν πλημμελημάτων καὶ πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων οὔτε λόγον, οὔτε μνήμην ποιούμεθα· τῶν δὲ τὰ μικρὰ κατορθώσωμεν, ὅτε ἄνω καὶ κάτω στρέφομεν, καὶ οὐ παύεται ἀφιστάμενοι γαυριῶμεν καὶ φυσώμενοι, ἕως ἂν καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο τῆς ἀλαζονείας κενώσωμεν. ταῦτα καὶ Δαβὶδ κατεμήνισας ἔλεγε· Τί ὄφελος ἂν, ἀδελφὲ, ὅτι μιμήσῃ αὐτὸν; οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀγωνοθεσίας κατηξίωσε, Ἀνάθεμα, φησὶν, ἐὰν τιμὴν ὦν, οὐ ζωοποιῶ· καταδυσωπεῖται τοὺς κτίνεσι ζοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς. τοῦτο οἰκέτου εὐγνώμονος, καὶ εἰς τὸ κοινὸν θεραπείας ἐκβιάσασθαι, καὶ ὡς τοῦ πάντων ὀφειλέτου ὅτε φείδεσθαι καὶ μεμνῆσθαι· ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος ἐποίησε (καλῶ γὰρ πάλιν αὐτὸν μνημονεύσαι) ἀφ' ἑαυτὸν Χριστὸν παρακαλῶν πειρᾶται, οὕτω λέγων· Ὁ γὰρ ἐμὸν ζῆλον ὑμῶν, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. ταῦτα δὲ ἔλεγεν οὐ συγχεῖλαι βουλόμενος τῷ Χριστῷ τὸν δωρεὰν, ἀλλὰ τοῦ πάντων ἑαυτὸν ὑπὲρ ἀνθρώπων καταβῆναι συνῳδὸν, ἐξ ἐκείνου αὐτὸν ἀναπεῖσαι πείθων. εἰ γὰρ καὶ διὰ ἕνα πρέσβεις ἂν ἔπεμψεν ὁ Χριστὸς, οὐ μόνον οὐκ ἐλαττοῦται τούτου ἡ δωρεὰ, ἀλλὰ καὶ μείζων δείκνυται. πῶς; ὅτι καὶ ὑπὲρ ἑνὸς τοσαύτην φαίνεται τὸν ἀπανθρωπίαν ὑπεδεικνύμενος, ὅσην οὐδεὶς ἂν ὑπέστη. ἀφ' ὧν τὰ ἐναντία ἐκβαίνει, ἀφ' ὧν τὰ ἐναντία ἐμφαίνει. ὁ γὰρ χρήματα δωρεισάμενος, καὶ οὐκ ἔχοντες ἀποτίσαι, ἀλλὰ πολλῷ καταβαπτιζόμενοι τῷ τῶν ὀφλημάτων βυθῷ, οὔτε ἐνθυμοῦνται, οὔτε καθυβρίζουσι τὸν τῆς φειδοῦς δανειστήν. ὁ δίκαιος ἐρᾷ οὐκ ὀφλήματος, ἀλλ' ὀφλέτου οὗ πολλάκις ἀπεστράφη, καὶ οὐδὲν ἐποίησε τῆς ὀφειλῆς, τί οὐκ ἂν ἔπαθεν; ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς οὕτως· ἀλλὰ καὶ μακρὰν ἐκπεσόντες, ὡς τὸ πρῶν ἐκπεπτώκοτες ἀφανιζόμεθα· μᾶλλον δὲ καὶ ἐναντία βαλλόμενοι. καὶ οὐδὲ τὸ μικρὸν τοῦτο μέτρον τῆς παρούσης ἐλευθερίας παρέξομεν, ἀλλὰ παντοίως ἐξεπαίζομεν εἰ μισθὸν ἔχει, καὶ εἰ πολλὰ τὸν μισθὸν, καὶ εἰ ἡμῖν αὐτοῖς λογίζεται, ἀπελευθέρων παῖδες καὶ μισθωτῶν φθεγγόμενοι ῥήματα. τί λέγεις, ἄνθρωπε μικρόψυχε καὶ τηλαυγέστερε, παρεκτείνῃ τὸν παρεξαίτων τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ, καὶ σὺ παρὰ μισθοῦ φερνίζῃ ἕνεκεν; εἰ γὰρ παρέξεται σοι εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν παρεῦσαι, ἀπαδύσασθαι ἔχεις, ἀλλ' οὐχὶ μὴ πολλῆς καὶ οὕτω τῆς παρουσίας ἀπολέσθαι τῆς τῶν καλῶν ἐργασίας; παρέπεις τι τῶν τῷ Θεῷ φίλων, καὶ μισθοῦ ἕνεκεν ὑπέζητας; οὕτως ἀγνώς, ὅσον ὅσον ἀγαθὸν ἀρέσαι Θεῷ. εἰ γὰρ ἡδύς, οὐδὲ μίαν

Ψαλμ. κ. Ψαλμ. μη κε. Γαλατ. Ϛ. κ.

τῷ Θεῷ, ἐ ὅτι ζᾷ μικρόπατα τῶν ἁμαρτημάτων μεγάλης ἀξιοῦται τιμωρίας, ἔγωγε, περορῶν ἀύωτον, ἅπερ ἐμοὶ νομοθετῆ ὁ Χριστὸς ἐλθών, οὐ φόβου μόνον, ἀλλὰ ϗ ὕβρεως ϗ λοιδορίας ϗ ἐπιορκίας αἰσχρᾶς ϗ γέλωτος ϗ ἀκαίρου λόγου ϗ βωμολοχίας χαλεπωτέρα καίεσθαι τοῦ δικαίου ὑπείληφα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, καίπερ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδώς, ἔλεγεν, Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. τί δήποτε; ὅτι ϗ εἰ μηδὲν κακὸν αὐτὸς εἴργασο, ὥσπερ οὖν οὐδὲ εἴργασο, τῆς χάριτος ἐκ Ⓦ Θεοῦ ὀφειλομένης βραβείας οὐχ ἥπτητο πεπληροφόρηται δὲ μέγεθος. καὶ γὰρ μυριάκις ἀποθανοῦμαι, καὶ πᾶσαι ἀρετῆς ἀπόδειξιν ἐπιδείξωμαι, οὐδὲ [τοῦ ἀξίου] δ πολλοστὸν ἀποδεδώκαμεν τῶν εἰς ἡμᾶς εὐεργετημάτων τῷ δεσπότῃ τοῦ Θεοῦ παντός. ὅσα γὰρ οὐδενὸς τῶν παρ' ἡμῶν δεόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐκ οἴδα ἡμᾶς εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε, ψυχὴν ἐνέπνευσεν, οἵαν οὐδενὶ ἄλλῳ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, παρέδωκεν ἐφυτεύσεν, οὐρανὸν ἔτεινε, γῆν ἐστέρεσε, φωστῆρας αἰθερίους ἐξήμμενε, ϗ τοῦ μὲν γῆν λίμναις ϗ πηγαῖς ἐ ποταμοῖς ϗ αὖθις κατεκόσμησε ϗ φυτοῖς, Ⓦ ἃ οὐρανὸν τὸν ποικίλον τῷ ἄστρων κατέστιξε χορῷ, τῆς ἡμέρας ἡμῖν οὐχ ἧττον τοῦ νυκτὸς χρησιμωτέρας εἰργάσατο, ἀνάπαυσιν ἐ ἰσχὺν ἀπὸ τοῦ ὕπνου παρέχουσαν. τῷ γὰρ σιτίων οὐχ ἧττον ὑπὲρ τρέφει τὰ σώματα ϗ δῆλον ἐκ τούτου. λιμοῦ μὲν γὰρ πολλάκις ἴδοις ἂν πολλὰς καταπολεμοῦσας ἡμέρας, ὕπνου ϗ οὐδὲ ὀλίγας δυνατόν. ϗ τοῦ μὲν ἡμέρα ϗ ἡδονῆς φλέγα, τοῦ τε ἀπὸ τῆς ἀκτῖνος, τοῦ τε ἀπὸ τῶν μέσων τῶν μαθημάτων κατα-ψύχων ϗ ἀφαλύων, οὕτως ἀκμάζοντας πάλιν ἡμᾶς πρὸς τοὺς πόνους ἀίσησι· χαλεπὸς ϗ ὥρα ἂν μηκὲτ τοῦ δρόμου ϗ ὑπερπλέοι ἡμῖν πρὸς ἐχθρὸν τοῦ ἀνάπαυσιν, [ϗ ὁ θάλπος] ἐπανωφρύοις εἰ κατάγναζων. ϗ ὁ σκότος ϗ οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ εἶχη τούτῳ συγκεκλήρωται τῷ καμνῷ, ἀλλ' ὑπὲρ ἀναπαύσεως πλείονος. ὥσπερ οὖν αἱ φιλόστοργοι τῶν μητέρων, ὅταν κατθιάσασι τὰ παιδία βουληθῶσιν ἀλύοντα, ὑπὸ τὰ ἀγκάλας θεῖσαι τὰ ἑαυτῶν, ἐ τῷ χιτωνίσκῳ τὰ ὄψις ἐπικαλύψασαι, καταχειμάζουσιν· οὕτω ϗ ὁ Θεὸς, καθάπερ τι κατάπτασμα, ὁ σκότος ἁπλώσας, παύει τοὺς δυσθέρμους τῶν πόνων. εἰ ϗ μὴ τοῦτο ἦν, ὑπὸ τῆς φιλοπραγμοσύνης τῆς ἄγαν, ϗ ὑπὸ τῶν πόνων ἅπαντες ἂν διεφθάρημεν· νυνὶ ϗ κἂν ἄκοντας ἡμᾶς τῶν ἱδρώτων αἴσησι. οὐ τὰ σώματα ϗ ἡμῖν δύσησι μόνον; ἀλλὰ ϗ τοῦ ψυχῆς ἐστ τῶν σωμάτων οὐχ ἧττον. τί οὖν ἂς λέγει τοῦ ἐν τῷ καμνῷ τούτῳ γαλιλαίου, τοῦ νοσοῦντος, ἐ πῶς ἄπονα τίκτει σιγῆς, ἐ θρύπτων ἐστὶ καθαρά, ϗ οὐκ ἔστιν ἀκηδίαν κεκτῆσθαι λιπὸς, καθάπερ ἐν ἡμέρᾳ, τῶν μὲν πενήτων ὀδυρομένων, τῶν ϗ ἐπήρειαν καταδυόντων, τῶν ϗ ἀῤῥωστίαι σώματος ϗ πηρώσεις θρηνούντων, ϗ τῶν μὲν θάνατον τῶν οἰκείων, τῶν ϗ ζημίαν χρημάτων, τῶν ϗ ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων (πολλὰ ϗ ταῦτα ἐστι) ὧν τότων ἀπόντων καθάπερ τειχομαχοῦσι ὀξαρπάσασα, πρὸς Ⓦ αὐτὸς ἀναπαύει λιμένα ὁ τῶν ἀνθρώπων γλυκὺς ὁ νύξ. καὶ διὰ μὲν τῆς νυκτὸς τοσαῦτα ἡμῖν τὰ ἀγαθά· διὰ δὲ τῆς ἡμέρας ταῦτα; ἅπερ ἅπαντες ἴσμεν. τί ἂν τις εἴποι τοῦτο πρὸς τὰς ὑπερμυρίας βύκταλίδα χορομανοῦσι ἡμῖν; ἵνα γὰρ μὴ τῆς ὁδοιπορίας ὁ μῆκος ἀπορίαν γένηται τῆς ζωοτροφίας τῆς πρὸς ἀλλήλους, ὑπερμεγέθη ὁδὸν τοῦ θαλάττης ἀνῆκε πάντα χοῦ τῆς γῆς ὁ Θεός· ἵν', ὥσπερ οἶκοι ἐσμὲν; τοῦ οἰκουμενικοῦ οἰκεῖοι τυγχάνοντες, οὕτω θαμινὰ πρὸς ἀλλήλους βαδίζωμεν, ϗ τῶν πρὸς ἑαυτῶν ἕκαστος τῷ πλησίον μεταδιδοὺς, εὐκόλως ἀντιλαμβάνηται τῶν πρὸς ἑκείνου, ἐ μικρὸν τῆς γῆς μέρος κατίχων, ὥσπερ ἅπασης κύριος ὤν, πᾶν πάντα χοῦ χρημάτων ἀπολαύειν κελεύων· ϗ πῶ ἔξεστι, καθάπερ ὑπὸ τραπέζης πλουσίας, ἔνιοι τῶν δαιτυμόνων ὃ προπεπτωκὸς αὐτῷ δόντα τῷ πόρρωθεν κελεύοντι, ὃ προκείμενον ἀντιλαβεῖν, τοῦ χεῖρα μόνον ἐκτείναντα. εἰ δέ τις ϗ τὰ ἄλλα πάντα ἐπιλαθοῦ ὑπὲρ χρήσεως τῶν λόγων, εἰς ἄφατον ἐμπεσεῖται μῆκος, ϗ οὐδὲ μακρὸν ἐπιλήσεται μέρος. πῶς γὰρ, ἄνθρωπος ὤν, ϗ τοῦ ἀπειρον τῆς Θεοῦ σοφίας ἀναμετρῆσαι ὑπερχρῆναι;

τοι ϗ ἀληθίνα τοσαύτη τετίμηκε τιμῇ, ὡς μηδὲ τῆς πατρῴδος ἐκείνου γῆς ἀξίον εἶ νομίζειν ἑαυτόν. καὶ ῥῆμα μὲν εἶπεν οὐδέν, πλεῖον ὅσον τὰς ἁμαρτίας ὁμολογῆσαι τὰς ἑαυτῆ· τὰ δὲ τρία τούτων σφοδρῶς, ὅτου πρὸ ἁπάντων ἵλεων ἡμῖν ἁπάντων θεόν. ἀλλὰ δὲ μὴ ἄκριτον ταῦτα ποιῶμεν οὐδέν, θαυμαστὸν (δὲ γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος ϗ ἐκόντα αὐτὸν ϗ ἄκοντα κάτω κύπτειν ἐμάνθανε) τὸ δίκαιον, ϗ μηδὲν ἑαυτῷ ζωειδότα τοιοῦτον, μὴ τῆς αὐτῆς τῆς τελώνης προσεύναι καταγνώσεως, τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀποδόξον ψυχῆς ἐντὸς σωτηρίας σημεῖον. τὸ γὰρ, Ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, τί διανοοῦμαι τὸ, Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με; μᾶλλον δὲ ὅτου ἐκείνου ϗ πολλῷ πλέον ὄντι. ὁ μὲν γὰρ τελώνης ἁμαρτολίᾳ εἰς οὐρανὸν οὐκ ἐτόλμησεν ὁ δὲ δίκαιος τούτου μεῖζον ἐποίησεν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔλεγεν, Ἱλάσθητί μοι· οὗτος δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐθαῤῥησεν εἰπεῖν. οὐ γὰρ εἶπε, μὴ ἐλέγξῃς με, ἀλλά, μὴ τῷ θυμῷ σου· οὐδὲ, μὴ παιδεύσῃς με, ἀλλά, μὴ τῇ ὀργῇ σου, οὐ τὸ μὴ κολασθῆναι, ἀλλὰ τὸ μὴ σφόδρα τοῦτο παθεῖν αἰτῶν. ὥστε πόθεν ἔστιν αὐτοῦ τὸ ἀποφοίτου τῆς ἀξίας ὅσον ἰδεῖν, ἀπὸ τε τοῦ τοσαύτης ἑαυτὸν κολάσεως ἄξιον εἶ νομίζειν, ἀπό τε τοῦ μὴ τολμᾶν ἀπαντᾶν συγχωρήσεως ἀξιοῦν θεόν· ὃ τῶν σφόδρα καταγνωσμένων ἐστί, καὶ πεπεισμένων ἑαυτοῦ, ὅτι πάντων εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτωλότεροι. ϗ τὸ δὴ τούτου μεῖζον, ὅτι ϗ αὐτὸ τὸ μὴ σφόδρα κολασθῆναι, ἀπὸ τοῦ ἐλέους ϗ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ λαβόν, ὡς ἐξηπατημένος, ἀξιοῖ. Ἐλέησον γάρ μέ, φησὶ, ὅτι ἀσθενής εἰμι. τί οὖν; ὁ τοιαύτης ἀπολαύσας μαρτυρίας, ϗ τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ μὴ ὑπολαμβανόμενος (Τὰ κείμενά σου γάρ, φησὶ, σὺν ἐπελαθόμην) ὁ τῆ ἡλίου φαιδρότητος λάμπων, οὗτος τοιαῦτα φθέγγεται ῥήματα; ναί. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θαυμαστὸν, ὅτι οὕτω μεγάλα κατορθῶν, οὐδὲν οὐδέποτε μέγα οὔτε εἶπέ τι, οὔτε φρόνημα τοιοῦτον ἐαυτοῦ, ἀλλὰ πάντων ἔσχατον ἑαυτὸν εἶ ἐδόκει, ϗ ἀπὸ μόνης ἠξίου τῆς τοῦ Θεοῦ σώζεσθαι φιλανθρωπίας· ὡσαύτως ἔλεγε, ἄξιος μὲν εἰμι πημωρίας ἀπολαύειν, ϗ τὸ κολασθῆναι ἀθάνατα, οὐχ ὅτι τὸ μηκέτι δυνάσθαι φέρειν, ἀξιοῖ λύσιν γενέσθαι τῶν παρόντων κακῶν. καθάπερ τῶν οἰκετῶν οἱ μωροὶ ἐργασάμενοι δεινά, ὅτι μὲν οὐχ ἥμαρτον οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν· διὸ δὲ τὸ τὴν ὀδυνῶν ἀφόρητον εἶ τὴν ἀπὸ τῶν μαστίγων, ἀξιοῦσιν λυθῆναι λοιπὸν τῶν πληγῶν. ἐγὼ δὲ αὐτὸν ἐκ ἄλλων ἀθετεῖσθαι οἶμαι ἀπιθεσθαι νῦν. πῶς δὴ ταῦτα; τὴν ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ϗ τῶν ἐδυρμῶν ἐπιπορθῶν αὐτῷ. Εἴωθε γὰρ ἡ τῆς λύπης ἀνωφελὴς, ὅταν ἡμῶν ὑπισκύῃ σφοδρότερος, ἅπασαν εἰσπαίειν τῆς ψυχῆς τὴν ἰσχὺν ὅπερ οἶμαι ϗ τὸν δίκαιον πεποιθέναι ἐκ τοῦ σφόδρα καταγινώσκειν ἑαυτοῦ, ϗ μηδέποτε χρῆσαι ἑαυτῷ ἀνατείνειν ἐλπίδας, ἀλλὰ τὰς ἀπωθίας ἀεί. τοῦτο γοῦν ϗ ἐκ τῶν ἑξῆς δῆλον ποιεῖ. Ἐλέησον γάρ με, ἐπάγαγε, ὅτι ἀσθενής εἰμι· ἴασαί με, Κύριε, ὅτι ἐτεθορύβηται τὰ ὀστᾶ μου, ϗ ἡ ψυχή μου ἐτεθορύβηται σφόδρα, ἀλλὰ σύ, Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με. Εἰ δὲ ὁ ζωοδὸς ἔχει οὕτω καθαρῶν, ἀξιοῖ μὴ γενέσθαι τῶν πεπραγμένων ἐξέπασιν ἀκριβῆ, τί ποιήσομεν ἡμεῖς οἱ τοσούτοις ἐναπειλημμένοι κακοῖς, ϗ τοσοῦτον ἀπαράδοτες τῆς παῤῥησίας ἐκείνου, ϗ μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ἐξομολογήσεως ἐκείνης ὑπεξαγάθοι μέρος; πόθεν οὖν ὁ μακάριος οὕτως ἐξωμολογεῖτο; πεπαίδευτο ὅτι θελεῖς δίκαιος ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ϗ ὅτι καὶ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται. διὸ τοῦτο ποτὲ μὲν σφοδρὰ λέγων, Μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου· ποτὲ δὲ, ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι. τοῦτο γὰρ ἄξιον πάντα τὸν σκοπεῖν, πῶς ὕδατα μεμέμνηται τῶν οἰκείων κατορθωμάτων, ἀλλ' ὅτι τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ῥίπτει τὴν σωτηρίαν τὴν ἑαυτοῦ. τοῦτο γὰρ σεσωσμένης ψυχῆς, τοῦτο τεταπεινωμένου πνεύματος, τοῦτο ποιεῖ μεγάλα κατορθοῦν θεὸν ἁμαρτωλόν, μᾶλλον δὲ δεδικαίωκε καὶ τέθεικεν. ὅθεν δὲ ἔτεθεικε καὶ ἐδεδίκωκε, ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος· Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; ἤδει γὰρ, ἤδει σαφῶς, ὅτι πολλῶν ἐσμεν ὀφλημάτων ὑπόδικοι

τῷ

ἅπερ ἀμφότερα ζῶντα οὔτως ἔτρεφε τῇ προφήτῃ τὴν ψυχήν, ὡς ποτὲ μὲν λέγειν, Οὐ Ψαλμ. με. ι.
ζήσομαι ὅτι πονηρεύῃ ἐν ἔλαφος ὅτι ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἡ ψυχή μου πρὸς ς. ξς. ιι. ι. α.
σὲ, ὁ Θεός· καὶ πάλιν, Ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι· καὶ, Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου· ποτὲ δὲ, Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με.

Καὶ μή μοι λεγέτω τις, ὅτι τὴν ἀμβλύτητα αὐτῶν πυθόμενος, τοῦτον ἔγραψε τὸν ψαλμόν. οὐ γὰρ ἀληθὲς τοῦτο, οὐδὲ ἀφίησι τοσοῦτον ἐν ἑαυτῷ τὰ ὑπογεγραμμένα αἰνίττεσθαι γράμματα. Εἰ μὲν γὰρ μηδὲν εἶχε τὸ τοσοῦτον δεῖξαι τοῦ ὑπογεγραμμένου, ἰσχὺν τῷ βουλομένῳ τοῦτον ἐκείνοις ἁρμόσαι τοῖς πράγμασι τὸν ψαλμόν. Εἰ δὲ ὅπερ ἐκείνοις λεχθὲν δῆλόν ἐστιν, οὕτω δὲ ἕτερον ἔχει τὸ τοσοῦτον, μή, παρακαλῶ, μὴ συγχέωμεν τὰ θεῖα, μηδὲ τῷ τοσοῦτον πνεύματος εἱρημένων δόγματα τοῖς ἡμετέροις ψυχρολογίαις ἑαυτοὺς ἐπιζωμεν λογισμοῖς. Ἃς οὖν ἐστιν ἡ ὑπογραφή; ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΟΓΔΟΗΣ, φησί. τίς δέ ἐστιν ἡ ὀγδόη, ἀλλ' ἢ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς, ἡ ὡς κλίβανος καομένη, ἡ καὶ ταῖς αἰῶσι δυνάμεις πέμπειν παρακαυλίζουσα (Σειανθήσονται γὰρ, φησὶ, καὶ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν) ἡ Λκα. κα. κε. πῦρ διακονοῦσα τοῖς τῆς ἐχούσι τὸν βασιλέως τότε ἐκείνου. ὀγδόην δὲ αὐτὴν ἐκάλεσε, διὰ τὴν καταστάσεως ἀλλαγμένην ἐμφαίνων, καὶ τὴν μελλούσης ζωῆς τὴν αἰσίωσιν. ὁ μὲν γὰρ πρὸ αὐτοῦ βίος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ ἑβδομάς· μία, ἀρχόμενος μὲν ἀπὸ τῆς προφήτης ἡμέρας, τελευτῶν δὲ εἰς τὴν ἑβδόμην, καὶ πάλιν τοῖς αὐτοῖς διακυκλούμενος σχήμασι, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν αὖθις ἀρχὴν, καὶ καθαίρων εἰς τὴν τελευτήν. διὸ ὀγδόην ἡμέραν οὐκ ἄν τις εἴποι ποτὲ τὴν Κυριακήν, ἀλλὰ προφήτην. οὐ γὰρ ἐκτείνεται εἰς ὄγδοον ἀριθμὸν ὁ τῆς ἑβδομάδος κύκλος. ὅταν δὲ τὰ πάντα παύσηται καὶ καταλυθῇ, τότε ὁ τῆς ὀγδοάδος δρόμος εἰς μέσον ἄγεται. οὐ γὰρ ἁπτέσθαι πάλιν ὅπου τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τὴν ἑξῆς ἔχεται σχήματος. οὕτω προφήτης ἐκ πολλῆς κατανύξεως ἐκλελαμμένην τῆς κρίσεως τὴν μνήμην εἶχε διαπρεπῆ, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὡς τοσαύτην θεραπείαν καὶ τροφὴν διηνεκῶς ἔτρεφε πρὸ ἑαυτοῦ, ἵν' ὡς ταῖς θλίψεσι μάλις ἡμᾶς εἰς μνήμην λαμβάνωμεν· καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ συνεχῶς διαλογιζόμενος, τοῦτον ἔγραψε τὸν ψαλμον. καὶ τί φησι; Κύριε, Ψαλ. ς. α.
μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με, θυμὸν καὶ ὀργὴν λέγων τὴν ὑπέρτασιν τῆς πικρίας (οἶδε γὰρ πολλοὺς παθοῦς ὁ θεῖος ἀπαλλαγμένους) καὶ ποιεῖ ἑαυτῷ ζημιώδης, οὐ κολάσεως, οὐδὲ πικρίας, ἀλλὰ τιμῆς ἄξια καὶ τροφήν. ἤ τι γὰρ πίστις, δι' ἧς κατέλυσε τῶν ἀλλοφύλων πύργους, καὶ ὃ πρῶτον τὴν Ἰουδαίων ἔθνος ἐξ αὐτῶν ἥρπασε τῶν τῆς θαλάττης πυλῶν, ἤ τις εἰς τὸ ἀδιακόπτως διάπυρος ἡμῶν ἐν ἅπασι, καὶ διὰ πολλάκις, καὶ τοσοῦτον ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία αὐτὸν ὕψους ἐξεκρήμνισε πᾶσαν ἐκβολὴν δόξης τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀρετῆς, καὶ τῶν καταρθωμάτων μᾶλλον αὐτῶν. τὰ μὲν γὰρ ἔργα, καὶ ἡ μεγάλη σοφία σοφία, ὅμως ποσοῦτον ἀπέλαμπε δυνάμεως, εἰ καὶ τὰ μάλιστα πάσης ἀνθρωπίνης ἀπέλαμπε τῆς δικαίου τὰ κατορθώματα. ὅταν δὲ ὁ Θεὸς ὁ μαρτυρῶν ᾖ, πάσης ἐστὶν ἀνθρώπων ἡ φῶς ἐστιν. οὐ γὰρ, εἰ μὴ τοῦ ἀκριβεστάτου βάσανον τῆς ἀρετῆς ἐτελέσατο, τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀναχωρήσεως ἔτυχε δή. τί οὖν ὁ Θεὸς φησὶ περὶ αὐτοῦ, Εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου. ἀλλ' ὅμως μετὰ τοῦ τοιούτου κρίσιν καὶ τοσοῦτος ἀνδραγαθίας, τὰ τῶν κατηγορουμένων ἐφθέγξατο ῥήματα, καὶ ἐδεήθη ἐχθρὸν τοῦ Θεοῦ, πληρῶν ἐκεῖνο τὸ βασιλικόν· Ὅταν πάντα ποιήσητε, λέγετε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐσμεν. τί τούτου πλέον ἐφθέγξατο ὁ τοσοῦτος μισθὸν γέμων καὶ καλῶν ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὁ μηδὲ ἀναβλέψαι εἰς τὸν οὐρανὸν τοσοῦτον, μηδὲ μακρὰν καταπεῖναι λέξιν, μηδὲ πλησίον στῆναι τῶν φαεσιμβρότου θαλάμων; ὁ μὲν γὰρ ὠνείδισεν αὐτὸν λέγων· Οὐκ οἶδα ὅτι ἐγὼ εἰμὶ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἁρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. ὁ δὲ ὡς μηδὲν ἀκούσας δυσχερές, καὶ καταδίξατο τὸ λεχθὲν, καὶ οὐ μόνον οὐκ ἠγανάκτησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑβριστὴν ἐκεί-

Λκα. ιη. ιδ.

ἡγοῦμαι. ψυχὴ γὰρ μὴ μελετήσασα τὴν μικρὰν καὶ βιωτικὴν καὶ φθαρτὴν, οὐ δυνήσεται θαυμάσαι τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ὥσπερ ὀφθαλμὸς θαυμάζουσα, οὐ δυνήσεται τὸν μὴ καταγελᾶν. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν. Εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ δογμάτων εἴρηται ὃ
β. Κορ. β. 16. λεχθὲν, ἔχει δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων εἰρῆσθαι καὶ δωρεῶν· ὅτι Ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος. ὅπερ οὖν ἔφην, ἐρημίας ὀπτιζητῶμεν, μὴ τὰς ἐν τόποις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπὸ τῆς προαιρέσεως, καὶ τοῦ τῶν ἄλλων ἀπόντων τὸν ψυχὴν εἰς αὐτὸν ἀγωμεν τὸν οἰκήτορα. μὴ γὰρ τῆς τοιαύτης καταφάσεως καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ πόλιν οἴκησιν, καὶ βασιλέα οἰκονομίαν, καὶ μυείαις πολεβολημένος φησὶν, τὴν τὰς ἐρημίας καταληφθεῖσαν θερμότερον στενάξαι τῷ τοῦ Χριστοῦ πόθῳ. τὰ γὰρ δάκρυα καὶ τὰς οἰμωγὰς καὶ τὸν ὀλοφυρμὸν ἐκεῖνος, τὸν ἐν ἡμέρᾳ, τὸν ἐν νυκτὶ, μόλις ἔνα πού καὶ δύο τῶν νῦν ἐσταυρωμένων ὑπιδεικνύμενον ἴδοι τις ἄν, εἰ τι πῶς ὅλως ὄντι. μὴ γὰρ τοὺς θρήνους ἐξετάσωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ὧν ἐποίησε τούτους ἰδωμεν ἀκριβῶς. οὐ γάρ ἐστιν ἴσον, ἐν ἀξιώματι ποσότῳ τυγχάνοντα, καὶ τοσαῦτα πρὸς τῶν λεγομένων ἐπιλυμῶν ἔχοντα, παπτοῦσθαι καὶ καμπτεσθαι καὶ καταδύειν ἑαυτὸν, ἐκ πόλεων τούτων ἀπιστερημένον ὃ αὐτὸν δὴ τοῦτο ποιεῖν. ὁ μὲν γὰρ Βασιλεὺς πολλὰ ἔχει τὰ τοὺς δάκρυσιν αὐτὸν ἐξάγοντα, ἐκ συσκιάζει κωλύοντα τὸν ψυχήν. καὶ γὰρ ὑπὸ τῆς καθημερινῆς τρυφῆς δάκρυεται καὶ χαμαὶ γίνεται, καὶ ὑπὸ τῆς ἐξουσίας φυσᾶται καὶ τοὺς ἀπόνοιαν αἴρεται. ἐκχεῖται δὲ καὶ ὁ τῆς δόξης ἔρως αὐτὸν, καὶ ὁ τῶν σωμάτων οὐχ ἧττον, ὑπὸ μὲν τῆς ἐξουσίας λυτούμενος, τρεφόμενος δὲ ὑπὸ τῆς τρυφῆς. τοὺς τύπους, οἷς τῶν Φαρισαίων ἡφάδες πρώτοις ἀνθεῖ βάλλουσα, τῶν παλαιῶν ἐκείνων οὐκ ἔλαττον δορυβοῦσιν αὐτὸν τὸν ψυχὴν· ὅλην οὐδὲ μικρὰν πρεῖσδυσιν ἡ κατάνυξις εὑρεῖν δυνήσεται), ποσάκις εἰρ- χ. εἰρηνεύσας
ηνεύσας ἐπιχείρησαν. ἀγαπᾶν γὰρ, καὶ πάντων τούτων ἀπαλλαγεῖσαν δυνηθῆναι ἐν αὐτῇ τοῦτο φυτεύσαι ὁ καλόν. ὁ δὲ ἰδιώτης, πάσης ταύτης ἔζω τῆς ταραχῆς ἐστηκώς, καὶ μὴ λίθου ἢ διεστραμμένος, μετ' ἐλαφρότητος δυσκολίας ὅπου τὸ πρᾶγμα δυνήσεται ἐλθεῖν· ἀλλ' οὐχ ὁ ἐν δυσκολίᾳ καὶ ἀρχῇ καὶ ταραχῇ τοσαύτῃ. καὶ ὥσπερ χαλεπὸν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον ἀναμίξαι ὕδατι πῦρ, οὕτως οἶμαι τρυφὴν καὶ κατάνυξιν εἰς ταὐτὸ ζωγρεῖν. εἰσὶ γὰρ ταῦτα, καὶ ἀλλήλων ὄντα ἀναιρετικά. ἡ μὲν γὰρ δακρύων ὄντι μήτηρ καὶ τροφὸς, ἡ δὲ γέλωτος καὶ τρυφερᾶς· καὶ ἡ μὲν κύφων καὶ ὑπὸ τοῦτο ἐργάζεται τὸν ψυχὴν, ἡ δὲ αὐτὸν πάντως μετεώρου βαρυτέραν καθίστησι. καὶ οὔπω δὴ τὸ πάντων μέγιστον εἶπον, ὅτι ὁ μὲν ἐν δάκρυσιν ἐπολιτεύετο τοῦτον μέγα ἀπαντᾶσιν εἰς πολιτείας ἀκρίβειαν· ἡμεῖς δὲ τοῦτο εἰς τὸν ἀγῶνα καθήκαμεν, ὅτι οὐ μόνον τὰ ἄλλα, ἀγνὰ καὶ αὐτὸ τὸ γελᾶν πολλὴν ἔχει τὴν κόλασιν, ἐπαιγόντα ἢ πομπεύοντα τὸ πενθεῖν καὶ τὸ θλίβεσθαι. ἀλλ' ὅμως ὁ μακάριος ἐκεῖνος πάντα τὸν δάκρυα ἀφεὶς καὶ κωλύματα, οὕτως αὐτῆς ἐπελάβετο σφοδρῶς, ὡς τὴν πολλὴν εἰς ὧν, καὶ μηδὲ ὄναρ ποτὲ βασιλείαν, μηδὲ τὴν ἐν βασιλείοις πολυτέλειαν καταμάθοις, καὶ τοσαύτην ἐν ἀλυσιτελεῖ καὶ ἀφανεῖ καὶ θεάτρῳ βασιλικῷ τὴν κατάνυξιν ἐπεδείξατο, ὥστε ὁ ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καὶ ἐρημίᾳ καθήμενος. ἐκ γὰρ οἷς αὐτὸς ἐγνώσθη τοῦτο προσαγορεύεται ὃ καλὸν, τοσαύτην ὑπεδείκνυτο τὴν ἰσχὺν, ὥστε ἐκ πάσης ἀφῆναι τὸν πῦρ. τοῦτο καὶ τὸν μυείαν ἀγχόμενον θῦρη καὶ ὄν, καὶ πολλὰ τὰ φοβερὰ τῶν ἁμαρτημάτων προεικάζοντα, καὶ σφοδρὰν τὴν ὑπερθυμίαν τὸν φλόγα καίουσαν, καὶ πολὺν τῶν βιωτικῶν προσαγμάτων προεσῶτα θόρυβον, πάντα ἐκεῖθεν σφοδρᾷ τινι μάστιγι κατάκεντα ἐλαυνόμενον, πόρρω καθίστησι τῆς ψυχῆς· ἐκ καθάπερ προσὶ ἀνέμου βίαν ῥαδίαν οὐκ ἄν ποτε καπνὸν κόνις λεπτὴ, ὕπνος οὐδὲ ὁ τῆς ὑπερθυμίας πλῆθος καὶ κατάνυξεως ῥύμην ἐμποδῶσαι δυνήσεται ἐνεγκεῖν, ἀλλ' ἀφανίζεται καὶ διασκεδᾶται καὶ κένεον καὶ κατοδυσθῆναι πόντου. εἰ γὰρ ὁ τῶν σωμάτων ἔρως ὕπνου δουλοῦται τὸν ψυχὴν, ὡς πάντων αὐτὸν ἀπαγαγεῖν, καὶ τῆς τῆς ἐρωμένης προσπλασσαι τυραννίδι μόνῃ, τί οὐκ ἄν ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος ἐργάσαιτο, καὶ ὁ δίος τῆς ἐκείνου ἀλλοτριώσεως;

ἅπερ

εἶναι τῶν γνομένων ὑπὸ τῆς γῆς. Τοιοῦτος ὁ μακάριος Παῦλος ἐκεῖνος, ὃς ἑαυτὸν ἀφιερώκει τῷ πρώτων ἀπάντων ἐν μέσαις διωγμοῦ πόλεσιν, ὅσοι τῶν νεκρῶν ἀφεστήκασιν σωμάτων ἡμεῖς. ὅταν γὰρ λέγῃ, Ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, ἐκείνῳ λέγει τῷ ἀναστάντι μᾶλλον ἢ οὐκ ἐκείνῳ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις τοιούτοις, ὡς εἶναι τῷ περιεργασμένῳ διπλοῦν. οὐ γὰρ εἶπε μόνον, ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, καὶ ἐστώπηκεν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ ἑτέραν ἐδήλωσεν εἰπών· ὅπερ καὶ γὼ τῷ κόσμῳ. μεγάλη μὲν οὖν φιλοσοφία, καὶ ὃ νομίζειν νεκρὸν εἶναι κόσμον· πλείων δὲ ἐκείνης καὶ πολλῷ μείζων, ὃ καὶ αὐτὸν ὡς τεθνηκότα διακεῖσθαι πρὸς ἐκεῖνον. ὅπερ οὖν ὁ Παῦλος ἐνέφηνε, τοιοῦτον δή τι ἐστί. λέγει γὰρ οὐ τοὺς ἀπέχοντας τῶν πρώτων, ὅσοι εἰσὶ ζῶντες τῶν νεκρωθέντων, ἀλλ' ὅσοι εἰσὶ νεκροὶ τῶν νεκρῶν· διὰ τοῦτο ὁ μὲν ζῶν, εἰ καὶ ἐπιθυμεῖ τὸ τετελευτηκότος, ἀλλ' ἕτερος αἰσθάνεται, καὶ θαυμάζων ἐπὶ τὸ κάλλος τοῦ κειμένου, καὶ ἐλεῶν αὐτὸν καὶ δακρύων· ὁ δὲ νεκρὸς τοῖς ἀπελθοῦσι τοιοῦτόν ἐστι πρὸς ἐκείνην καὶ πρὸς ἐκεῖνα. τοῦτο τοίνυν ἐμφῆναι βουλόμενος ἔλεγεν, ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, ἐπήγαγε, κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ὁρᾷς πόσην ἀφειστήκει τῆς οἰκουμένης, πῶς ἐν τῇ γῇ βαδίζων, τοῖς αὐτὴν διεπεπηδήκει τοῦ οὐρανοῦ πρὸς ὑψηλόν; μὴ γάρ μοι ἀκροωρείας εἶπῃς τὴν ὁρᾶν, μηδὲ νάπας καὶ φάραγγας καὶ ἐρημίαν ἄβατον, ὅθεν ἰχνηλατοῦντα μόνα ψυχῆς θέρμον ἐξελεῖν· ἀλλὰ διὰ τῆς φλεγμονῆς ἐκείνης, ἣν ἐμπύρῳ μὲν ὁ Χριστὸς ἐν τῇ τοῦ Παύλου ψυχῇ, ἔτρεφε δὲ ὁ μακάριος ἐκεῖνος διὰ τούτου τοῦ πνευματικοῦ λογισμοῦ, καὶ τοῖς τοσοῦτον ὕψος ἐπῆρεν, ὡς κάτωθεν ἐξαμιλλᾶσθαι ἀπὸ τῆς γῆς, τοῖς αὐτὸν φθάσαι τὸν οὐρανόν, καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦτον οὐρανόν, καὶ μετ' ἐκεῖνον πάλιν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἕως τρίτου ἡρπάγη οὐρανοῦ· ὁ δὲ πόθος αὐτοῦ καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀγάπη οὐ τρεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τοιούτους ὑπερκύπτουσα. τὸ μὲν οὖν σῶμα βραχὺς ἦν, καὶ πλέον ἡμῶν οὐ τοῦτο εἶχεν ἐκεῖνο· τῇ δὲ πνευματικῇ διαθέσει πολλοὺς τοιούτους ἂν ἴδοις ὑπὲρ τῆς γῆς οὐκ πολλοῦ τοῦ παντὸς πεπήδησε. καὶ οὐκ ἂν εἴης ἀμάρτοι τούτου ἕνεκα τοιαύτην πρὸς ἄλλον ἐκεῖνον εἰκόνα παραβαλών· ὥσπερ αἱ εἰς φλόγα τὰ νῶτα πάσης ὑπερχοῦσα τῆς γῆς, καὶ πρὸς ὕψος ἀρθεῖσα πολὺ μετέωρον γέγονε τοῦ οὐρανοῦ ἀψίδα, καὶ ὑπὲρ ταύτης ἕτερα διαδραμοῦσα (εἴτε ἀὴρ ὅστις, εἴτε ὅ, τι ποτε) πληρώσαι τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων οὐρανῶν, καὶ μηδὲ ἐν ζῷῳ ταῖς τοῦ δρόμου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῖς ἀστέρας ἐκπεδήσασα διαβαίη, καὶ πολλὰ ἐργάσαιτο μέν πυρός, τοσοῦτον μὲν ἔχουσαν πλάτος, ὅσον τὸ βάρος πάσης τῆς γῆς, τοσοῦτον δὲ ὕψος, ὅσον ἀπὸ τοῦ τρίτου οὐρανοῦ πρὸς ἡμᾶς· μᾶλλον δὲ ὅτι τὸ πολλοστὸν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ μέρος εἰρηκέναι μοι δοκῶ. καὶ ὅτι οὐχ ὑπερβολή ἐστι τὰ ῥήματα, εἴσεται τις ἀκριβῶς, τὰ πρὸς Δημήτριον ἡμῖν ταύτης ἔνεκεν γραφέντα τῆς ὑποθέσεως ἐπελθών. οὕτω δεῖ φιλεῖν τὸν Χριστόν, οὕτω τῶν πρώτων ἀφεστάναι πραγμάτων. τοιαύτας εἶχον καὶ οἱ ἅγιοι πρὸ ἡμῶν ψυχάς· διὰ τοῦτο καὶ ἑτέρους ἔλαθον ὀφθαλμούς. τὸ μὲν οὖν ἀποξῆσαι τῶν παρόντων ἑαυτὸν, τῆς ἐκείνου κοινωνίας ἕνεκα· τὸ δὲ μὴ ταῦτα ἑτέρας ἀνοιχθῆναι πρὸς τὴν τῶν μελλόντων θεωρίαν ὄψεις, τῆς τοῦ Θεοῦ λοιπὸν ἐγίνετο χάριτος. Τοιοῦτος Ἐλισσαῖος ἦν, ὃς, ἐπεὶ πρώτων ἀπέστη τῶν βιωτικῶν, καὶ τῆς βασιλείας ἠρέσθη τῆς ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τὰ παρόντα διέπτυσεν ἅπαντα, βασιλείαν καὶ δυναστείαν καὶ δόξαν λέγω καὶ τὴν τῶδε πρώτων τιμήν, εἶδεν ἃ μηδεὶς ἕτερος εἶδέ ποτε, ὄρος ὁλόχληρον ἵππων πυρίνων καὶ ἁρμάτων καὶ στρατιωτῶν τοιούτων τῶδε πάντων κρυπτόμενον.

Οὐ γὰρ τὰ πρόσφατα θαυμάζων, οὐκ ἂν ἀξιωθείη τῆς τῶν μελλόντων θεωρίας ποτέ· ὁ δὲ τούτων ὑπερορῶν, καὶ τοῦδε ἀμείνονος σκιᾶς καὶ εἰκόνος αὐτὰ διακεῖσθαι νομίζων, ταχέως ἐπιτεύξεται τῶν μεγάλων ἐκείνων καὶ πνευματικῶν. ἐπεὶ καὶ ἡμᾶς τότε πλούτου ἀνδράσι προσόντα, τοῖς παισὶν ὑπιδείκνυμεν τοῖς ἡμετέροις, ὅταν ἄνδρας αὐτοὺς γενομένους ἰδωμεν, καὶ τὴν παιδικὴν ὑπεροράσαντας ἀπάτην· ἕως δ' ἂν θαυμάζωσιν, ἀναξίους

τοῦ

τῆς ψυχῆς ὃ πλεῖον ποιεῖ οὐρανὸς, διέχειν δὲ ἀπὸ τῆς ἀψίδος ἐκείνης, καθάπερ ἐκ πύργου ἀπὸ τοῦ κορυφῆς, ἅπασαν τὸ πρόσωπον βίου τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἀποκρισιν. ΜΗ γὰρ μὴ δυσπλήκτα αἰσθητῶν ἐκεῖ, μηδὲ ὁ ζόφος τῆς ὕλης ἐνταῦθα καθίσας τῇ διανοίᾳ, ὁρᾷ ἐκεῖ τὰ ὄντως ὄντα, ὁρᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ γῇ πολλὰ μὲν τῶν ὀπτικωτάτων τῇ ὄψει, πολλὰ δὲ τῶν βορυβωδεστάτων τὴν ἀκοὴν, καὶ τὴν γλῶτταν ἀποσκελίζοντα, δεῖ πάσης ἑαυτὸν ἀποξαγαγόντα τῆς ταραχῆς καὶ τοῦ καπνοῦ, τοὺς ἐκεῖσε διαχωρῆσαι τὴν ἐρημίαν, ἔνθα πολλὴ μὲν ἡ γαλήνη, λαμπρὰ δὲ ἡ αἰθρία, βόρυβος δὲ οὐδεὶς· ἀλλὰ πεπήγασι μὲν ἀκλινεῖς ΜΗ ὀφθαλμοὶ τοὺς ΜΗ τοῦ Θεοῦ πόθον ἐκφαίνοντες ἀπανεῖ, ἐστήκασι δὲ ἀτρεμεῖς αἱ ἀκοαὶ, τοὺς ἐν μόνοις ἠχοληκυίας τὴν τῶν θείων λογίων ἀκρόασιν, καὶ τῆς πνευματικοῦ καὶ πνευματικῆς ἐπακουούσας συμφωνίας, ἧς ἡ τυραννὶς οὕτω κρατεῖ τῆς ἅπαξ ἀλύσεως ψυχῆς, ὡς μήτε σῖτα, μήτε ποτὸν, μήτε ὕπνον αἴρεσθαι μεθ' ἡδονῆς ΜΗ ἐκεῖσε ἐφελκυσθέντα τῆς μαγωδίας. ἐκκλίνω οὖν τὸ τραγικὸν βόρυβος βιωτικὸν, οὔτε θεατρικὸν ὄχλος πολλῶν χαλάσαι ΜΗ τόνον ἐκφοιτῶντα ἰσχύσειν αἱ. οὐδὲ γὰρ ἀξιοῦσθαι τοὺς τοῦτο τῆς ψυχῆς ὃ ὕψος ἢ ἐκ τῆς κάτω γειομένης ζάλης αἰσθάνεσθαι κρατοῦν· ἀλλ' ὥσπερ ΜΗ τοὺς τὰ ὑψηλότατα τῶν ὁρῶν μετεωρασάντες, οὐδὲν ἂν ἔτι ἀκούσαιεν, οὐδὲ θεάσαιντο τὸν ἐν τῇ πόλει γειομένων ἢ λεγομένων, ἀλλ' ἀσήμου τινὸς μόνον καὶ ἀτερποῦς ἐκεῖ ἀκούσαιεν κραυγῆς, καὶ σφικτὸν βομβοῦντα οὐδὲν ἥδιον· οὕτως ΜΗ τὸν βιωτικὸν ἑαυτῶν ἐξαγαγόντες, καὶ τοὺς ὃ ὕψος τῆς πνευματικῆς αἰσθανθέντες φιλοσοφίας, οὐδενὸς ἐπαισθάνονται τῶν πρὸς ἡμᾶς. ὃ γὰρ σῶμα καὶ αἱ τοῦ σώματος αἰσθήσεις, ἕως μὲν ἐν γῇ ἡ ψυχὴ τρέφεται, μυρίοις αὐτὴν περιβάλλουσι τοῖς δεσμοῖς, πόθεν ΜΗ χαλεπὸν τὸν ὀπτικῆρων τύφλωσιν χαλάσαι. καὶ γὰρ ἀχνὴ καὶ ὄψις ἡ ἀφὴ καὶ ὄσφρησις ἡ γλῶττα πολλὰ τῶν ἔξωθεν εἰς αὐτὴν εἰσαποτίθεται καθ' ὅτου ὁ μετέωρος ἦν), καὶ τοὺς πνευματικὰ τὴν ἑαυτῆς μεταλαγχάνοντας, ἀπεπίγνει τῆς πειρᾶς φαντασίας τὴν εἴσοδον, οὐκ ἐμφράξασα ταῖς αἰσθήσεις, ἀλλὰ τὴν ἀκολούθησιν αὐτῶν τοὺς ἐκεῖσε μεταλαγοῦσα ὃ ὕψος. καθάπερ γὰρ δίκασσα φοβερά τε καὶ ἐμβριθὴς μῦες ἐργαζομένη [ποικίλοι] βαρύτιμον ἐκ πολυτελές, [καὶ] πολλῶν εἰς τοῦτο διομένη τῶν ἀλλοχροσομένων χρῶν, ταῖς θερμαῖς αὐτῆς ἀναζέσασα, καὶ τοὺς ἑαυτὴν ἀλαγοῦσα, τὴν μὲν χοσκίνῳ ὃ μηδέπω κατεργασμένον τῶν ἀρωμάτων ἀποκρίνει ἐκέλευσε, τὴν δὲ ζυγὰ καὶ σταθμὰ λαβοῦσαν σκοπεῖν ἀκριβῶς, ὅπως μήτε ἔλαττον, μήτε πλέον τὸ δέοντος ἐπισυλλέξει, τῆς τὸ πρωτὸς κατασκευῆς τὴν ζυμετρείαν λυμήνηται, καὶ τὴν μὲν ἕψιν ταῖς τούτοις διόμενα, τὴν δὲ τελεῖν ὅσα μὴ καλῶς ἔχει, τὴν δὲ ἑτέρα Φύρειν καὶ αἱμαγμοῦσαν τοῖς ἄλλοις, τὴν δὲ ἀλαβαστρον ἔχουσαν ἑτοίμην, τὴν δὲ ἄλλος ἕτερον, καὶ ἄλλῳ ἄλλο τι μεταχειρίζειν, καὶ ὅπως αὐτῶν τὴν τε δίκαιον καὶ ταῖς χρείαις ἑκάστῳ τοῦ σπλώσασα τῷ ἔργῳ, οὐκ ἐᾷ διαφθαρῆναί τι, τῇ ταχυδρῇ ἐφεζῶσα δίκῃ, καὶ μὴ συγχωρεῖσθαι πλανᾶσθαι ἔξω καὶ κεχηνέναι ταῖς ἕψεις· ὅτω καὶ ἡ ψυχὴ ὃ πολυτελὲς τοῦτο μῦρον κατασκευάζουσα, τὴν κατάνυξιν λέγω, ταῖς αἰσθήσεις ἄλλοτε ἐκτὸς ἑαυτὴν, τὴν ῥᾳθυμίαν αὐτῶν ἐκκόπτουσα. αὐτίκα γοῦν, εἴ ποτε συμβαίη συγρέψασαν ἑαυτὴν λογίζεσθαί τι τῶν θείων καὶ θεοφιλῶν, ἐρήμους τῶν ἐνεργειῶν ταῖς αἰσθήσεις καθίησιν, ὥστε μηδὲν τῶν ἐκτὸς ἐπισπασθοῦσας ἀκαίρως διαταράξαι τὴν ἔνδον γειομένην ἡσυχίαν αὐτῇ. διὸ καὶ προσαιτοῦσι μὲν φωναὶ ταῖς ἀκοαῖς, καὶ θεωρίαι ταῖς ὄψεσι· προσπέμπει δὲ ἔνδον ὁδὸν, τῆς ἐκάστου τούτων ἐνεργείας τὸν μέλλον ἐγκαμμύπτειν τοὺς τὸν ψυχικόν. καὶ τί λέγω φωνὰς καὶ θεωρίας, ὅπου γε πολλοὶ τῶν ἐν ταύτῃ γειομένων τῇ κατασκευῇ, οὐ μόνον οὐδὲ παιδιᾶς ἕνεκα τοὺς τὸν ὀφθαλμὸν, ἀλλὰ καὶ οὐδὲ σωτηρίας ἕνεκα ἀνοῖξαι μὴ ἠθέλησαν; τοσαύτη γὰρ τῆς ψυχῆς ἡ ἀρετὴ, ὡς εἰ ῥᾴδιον τῷ βουλομένῳ ἀναπεῖσαι μόνον ὅτι τῆς γῆς, ὥσπερ ἐν οὐρανῷ καθημένῳ, μηδενὸς ἐπαισθάνεσθαι

ἔωθεν, αὖθις μόνον τὸ ἀλλοτριωθῆναι τῆς Χριστοῦ τῆς φιλανθρώπου, τῆς παιδεύσαντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν εἰς θάνατον, καὶ πάντα παθόντος, ἵνα ἡμᾶς ἐξαρπάσῃ τῆς κολάσεως ἐκείνης, καὶ καταλλάξῃ ἡμᾶς Ⓦ ἑαυτῷ πατρὶ ἐχθροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἡμᾶς ἀποστερῆσαι σκότος, πάσης κολάσεως μεῖζόν ἐστι, καὶ ἱκανὸν διεγεῖραι ψυχάς, καὶ πεῖσαι πᾶσαν ἀφεῖναι ῥᾳθυμίαν. Εἰ γὰρ ἀναγινώσκοντες μόνον τὸ ὑποδείγματα τῶν πάντα πρὸ ἡμῶν, ἃς ἔξω τῆς συμφορᾶς ἢ τῆς ἐλαφρίας αὐτῶν ἀπήλλαξεν, ἐξίστησι σκέψεως αὐτῆς ἀληθοῦς ὅτι τοῖς ἐκείνων κακοῖς, καὶ θορυβούμεθα αὐ ἑαυτοὺς ὅπως καὶ ἡμεῖς τῶν πεισόμεθα ῥᾳθυμήσαντες, τίς οὕτως ἔσται λίθινος λοιπὸν, ὡς τῆς παραδείγματος ἀπὸ τῆς συνεχῶς τρέφοντος τὴν ψυχὴν, εἰς ὀλιγωρίαν ἐμπεσεῖν; σὺ μὲν οὖν εἰς μεῖζον μῆκος ἐκτεῖναι Ⓦ λόγον· ἀλλ' ὅτι μόνον ὑπὲρ ἀκοῆς, καὶ οὐκ ἄλλης χρείας ἕνεκεν ἡμῖν εἴρηται, καὶ ταῦτα πρὸς τῆς δίκτυος γέγραπται. Οἶδα γὰρ οἶδα ὅτι πᾶσαν τῆς κατανύξεως τὴν ἀρετὴν αὐτός τε ἔχεις ἀκριβῶς, καὶ ἄλλοις αὖ μεταδοὺς καὶ σωπῶν, μᾶλλον βεβαίαν τὴν θύλακείαν συνέσεσθαι ἀξιοπίστοις τῇ σῇ, καὶ Ⓦ ἐσωφρονισμένον βίον ἰδεῖν. ὥστε εἰ χρὴ κατανύξαι μαθεῖν, σὺν μὲν τῶν ζώντας εἰς τὸ σὸν βαδίζειν δεῖ καταγώγιον· σὺν δὲ μὴ ταῦτα, ἀχρεῖον πᾶσα. πολλὴν γὰρ οἶμαι ῥοπὴν πρέξειν πρὸς τοῦτο τὴν διήγησιν μόνον τοῦ βίου τοῦ σου. διὸ δὴ καὶ παρακαλῶ τὴν ἀμοιβὴν ἡμῖν ἀποτίσαι λοιπὸν, καὶ ταῖς θύραις ἀνοιξάσαις ταῖς σαῖς, ὥστε μὴ λόγῳ πρὸς κατανύξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ τὸ πρᾶγμα ἐπιδείκνυσθαι τοῦτο· ὅπερ δὲ διδάσκειν ἄνθρωπον, οὐ μόνον κέρδος σοφίᾳ, ἀλλὰ καὶ ζημίαν πολλὴν καὶ κατάκρισιν φέρει τῷ μὴ τοσαύτης ἀποστερεῖσθαι Ⓦ βίου Ⓦ ἑαυτόν. Οὐ γὰρ πᾶς, φησὶν, ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, ἀλλ' ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΣΤΕΛΕΧΙΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ κατανύξεως.

Καὶ πῶς ἔτι ἡμέλησας τούτου ὅπερ ἐπέταξας, ἄγιε τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπε Στελέχιε, καὶ παρὰ ψυχῆς οὕτως ἀθετοῦσ καὶ ψυχρᾶς σοῦ περὶ κατανύξεως ἀπαιτηθῆναι λόγους; δεῖ γὰρ οἶμαι Ⓦ μᾶλλον τι ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπόθησιν ταύτην ἐρᾶν, αὐτὸν πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων μᾶλλον πεπυρῶσθαι τῷ καλῷ τούτῳ καὶ διάζειν· ὥστε σοῦ περὶ τούτων προφερομένους λόγους πάντας πεπυρακτωμένου σιδήρου σφοδρότερον εἰς τὰς τῶν ἀκουόντων ἐμπίπτειν ψυχάς. ἡμῖν δὲ τοῦτο οὐ πρέπει ὁ πῦρ, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔνδοθι πέφρικε καὶ κόπις. πόθεν οὖν, εἰπέ μοι, πόθεν τὴν φλόγα ταύτην ἀνακαύσωμεν, μήτε ἀσπίδος ὄντος ἡμῖν, μήτε ὕλης ἐπισχεμένης, μήτε πνεύματος τὸ ταύτην ἀναρριπίζοντος προσπεσόντος ἀφ' ὑψηλοῦ ἀγγείου, ἐν ᾧ τὸν τῶν ἁμαρτημάτων πλοῦτος κατοικίδασιν ἡμῶν αἱ ψυχαί, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα· σοὶ δ' ἂν εἴη λοιπὸν τὸ προστάττοντος εἰπεῖν, ὅπως εἰς ἔργον ἔλθοι τὸ ἐπίταγμα, καὶ τὸ πρόσχαρες ἀποπλέοι πόλεως. ἡμεῖς μὲν γὰρ τὴν ἀπὸ τῆς γλώττης προσέρομεν ἀφορμήν· σὺ δὲ παρακαλῶ Ⓦ ἰσόμοιρον τοῦ ζωοτεκμηρίου καρδίᾳ, Ⓦ δίδοτε τοῖς ὀλιγοψύχοις μακροθυμίαν, Ⓦ ἐγείρετε ἀπὸ τῆς γῆς πλοῦτον, ἀνάψαι τὸ πῦρ ἐκεῖνο πρὸς ἡμῶν· ὃ πᾶσαν μὲν ἀνθρωπίνου ἀθυμίαν ἀναλίσκειν εἴωθε, πολὺ δὲ ὕπνου καὶ ἀκηδίας καὶ βαρύτητα ἁρπάζειν πρόσεστι, μετεωρίζειν δὲ

τῆς

πόλεως ὁσημαξομένους ἢ τῷ ὁ τοιούτῳ καλῷ, τοῦτ' ἔστι μιμήματα τῶν ἀπλήκτων καὶ οἰκίας διημαθύους, ἢ τῷ βίον ἐκφ καταλύσαντας. ἀλλὰ ταῦτα μὲ ὕστερον· ἕως δ' ἂν ἀκμάζῃ ὁ πόνος, ὁδοὶς αὐλῆς τῶν πρόντων λόγος ἔστι, ἀλλὰ τὴν μελέτην, ἵν' ἀεὶ τὴν ὀπτιμόλειαν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ἔχοι, ἵν' ἀεὶ τὴν κλῆσιν τῆς δυναστείας ἢ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν πολλῶν, ὥσπερ πτερὰ χόρτου, ἡ ἐκ ἀνθος χόρτου, τῇ φλογὶ τῆς ἀθυμίας καταφλέξωσιν, ἐρρίψαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἢ πρὸς τοσοῦτον τότε ἡ θεία φιλοσοφία μελίσσαι, ὡς μηδὲ μέχρι ῥημάτων ἀναχθῆναι πρὸς τῶν τῷ βίον πόνων· ἀλλὰ πόνα τὰ πρὸς ἡδονὴν ὀφθῆναι τροπέσι, προσίσασθαί τε αὐλῆς ἢ πικρότερα φαίνεσθαι. ἢ θέλεις αὖ οὔτε τῶν οἰκετῶν, οὔτε τῶν φίλων ὀλιγώσεις τότε χαρᾶς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ σφόδρα κατεπειγόντων ῥῆξαι φωνάς. πόνα γὰρ ἐκποδὼν γενόμενα παραχαρᾷ τοῖς περὶ φιλοσοφίας λόγοις, τῆς ψυχῆς ὅλῃ τῷ πόνῳ τότε καθάπερ ἐν ἱερῷ τινι τόπῳ παιδευομένης τῆς θεσπίσης φύσεως τὸν ὁσύνευμον, τὸ πρόσωπος αἰῶνος ὃ ὀπίσχειν, τῶν βιωτικῶν ὃ ἄφθαρτόν τε ἄσαπτον, τῆς σκιωδῶς τῶν γινομένων τὴν ἀνάκρισιν. τότε ἀφροφία χρημάτων πολλή, τότε ὀργῆς διαίρεσις, τότε ὀλιγωρία φιλοτιμίας· ἢ οὔτε φθόνος ἐμφωλεύσας, οὐ τύφος ἐκβαχχεύσας ἢ ἀπὸ τῷ πόνῳ στρωτεύεται δυσὶ αὐ· οὐκ ὀπτιμία ἐμπίπτησι ἢ ἀκόλαστον, ἀλλὰ πόνων τῶν φυγαδευθέντων ἐκβλῆν, εἷς μόνος κατοικίζεται λογισμός, ὁ τῆς εἰκόνος τῷ τετελεσμένου ἀφικόμενος τῶν ζωντῶν. τοῦτο ἢ σῖτα ἢ ποτὸς ἢ ὕπνος ἢ ἡδονὴ ἢ διάπαυσις ἢ παιδιὰ πολλή· τοῦτο δόξα ἢ πλοῦτος ἢ δυναστεία ἢ τυφή. οὕτως ἡμᾶς ἐχέλω τὴν ἀποβολὴν τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας πενθεῖν, ἵνα μηδὲν εἴπω πλέον. μὴ τοσοῦτον πόθου ἐστὶ προθυμίας ἔδυ πόνων ἐκβῆναι τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς, ἐστὶ πόνα ἡμῖν τὴν σκιᾶς ἐστὶ μνήμην ἢ ἀνατύπωσιν. νῦν ὁ ἐν μὲ παῖδας ἢ γυναῖκας ἀποβαλόντες, προς ὃν ἕτερον ἀπαγγελοῦσι ἐν νοῦν, ἢ προς ὃ φαντάζεσθαι τὸν ἀπαναθύντας αὐτῶν· ἡμᾶς ὁ ἐν βασιλείαν ἀπολέσαντες οὐρανῶν, πόνα μᾶλλον ἢ ταύτην ἀναιρούμεθα. ἢ σκέπτου μὲ ὃν θέλεις, κἂν τὸ "βασιλικωτάτην τύχῃ ἡλίους, τῷ τὸ πένθους ἀφιλώτατα νόμῳ, ἀλλὰ ἢ ἐπ' ἐδάφους καθίσαι, ἢ θρῆνόσαι πικρόν, ἢ τὴν ἐσθῆτα μεταβαλεῖν, ἐστὶ τὰ ἄλλα πάντα μὴ πολλῆς ἐπιζητήσεται προθυμίας τὰ τῆς περιφείας ἐκείνης, ἢ οὔτε ἀναφθοῦ, οὔτε σώματος ἔξιν, οὐ τὰ μὴ ταῦτα λογίσαι νόσους τὰ ἀπὸ τῆς τρυφερείας ἐκείνης, ἀλλὰ μὴ πολλῆς τότε οἴσει τὴν θυμηλίας. ἢ ταῦτα μὲ οὐκ ἀνδρες μόνοι, ἀλλὰ ἢ γυναῖκες, καὶ σφόδρα ἀθεῖς ὧσιν, ἐπιδείκνυται, ἢ τούτων πλείονα· ἡμᾶς ὁ οὐ παῖδας, οὐ γυναῖκας, ἀλλὰ ψυχῆς ἀπώλειαν πενθοῦντες, ψυχῆς οὐκ ἀλλοτρίας, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας, σκυθρωπάζομεν προφασιζόμενοι σώματος ἀσθένειαν, ἢ αἰσχύνης ἀπαλότητα. ἢ εἶθε τοῦτο μόνον ἦν ὃ λυπεῖ· νῦν δὲ οὐδὲ ἐκεῖνα προφέρομεν, ἐν οἷς οὐδὲν τῆς τοῦ σώματος ἐνεργείας διδόμεν. πολλά, εἰπέ μοι, ὦ μακαρίας χρεία δυνάμεως, ὅταν ζωντείαν δέῃ καρδίαν, ὅταν εὔξασθαι, ὅταν διαλογίσασθαι τὰ ἀμύρτήματα, ὅταν καταλῦσαι τύφον ἢ ὑπερον, ὅταν ταπεινῶσαι λογισμόν; ταῦτα γάρ ἐστιν, ἃ ἐ θεὸς ἵλεων ἡμῖν καθίστησι, ἢ οὐ πολλοῦ δεῖται πόνου· ἢ οὐδὲ ταῦτα προσέρομεν. οὐδὲ γὰρ σάκκου προσβολή, οὐδὲ ὃ ἐν οἰκίσκῳ καταπλῦσαι ἑαυτόν, οὐδὲ ὃ καθίσαι ἐν σκότῳ, τοῦτο μόνον ἐστὶ πενθεῖν, ἀλλὰ ὃ ἀναπόντος τὸν μνήμονα τῶν οἰκείων διαστρέφει χαρῶν, ἢ βασανίζειν ὃ ζωσιδὸς τούτοις τοῖς λογισμοῖς, ὃ συνεχῶς ἀναμιμνῄσκει τῆς ὁδοῦ ὃ μῆκος, ὅσον ἀπολειπόμεθα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ἢ πῶς τοῦτο ἔσται, φησί; πῶς; διὰ τὴν γέενναν ἔχωμεν ἀεὶ προ τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ οὐ πόνα χορὸν τότε διαπερέχοντας ἀλλήλους, ἢ ζωάγοντας ἐκ τῆς εἰκυμένης ἀπάσης οὐκ ἐκ τῆς γέενης ἀπαλλάττεσθαι μέλλοντας· διὰ τὴν ἔκπληξιν λογισώμεθα τῆς βασιλείας, ὅσον κακὸν ἢ τῆς γέενης χωρίς. ἢ γὰρ εἰ μὴ τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἦν ἐπέλπτο ἡμῖν, μηδὲ ἀθάνατοι κολάσεις ἡμᾶς

ἔμενον,

γήτα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεπτώκα· ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· ἐν κόπῳ, ἐν μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις· ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι· χωρὶς τῶν πρόσθεν, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ἀλλὰ ταῦτα θαυμάζω σὺν ἀποστόλοις ἐγώ· ὡς οἶγε τούτων χωρὶς ἐπιδείξασθαι σημεῖα καὶ ἴασις οἰκειομένης συνεργούντος, καὶ μόνοι οὐκ ἐλήφθησαν θαυμασταί, ἀλλὰ καὶ ἀδόκιμοι, καθώς φησιν ὁ Χριστὸς δεικνύσι λέγων· Πολλοί μοι ἐροῦσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι πολλὰς δυνάμεις ἐποιήσαμεν; καὶ ἐροῦμαι αὐτοῖς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. διὰ τοῦτο τοῖς μαθηταῖς πρόρρησιν λέγων, Μὴ χαίρητε ὅτι τὰ δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται, ἀλλ' ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς. πολιτεία μὲν γὰρ ὀρθὴ καὶ τὰ χαρίσματα ἀπολήγει τοῦ σεμνοῦς, καὶ οὐδὲν ἔλαττον ἴσχει τοῦτο ὅταν τύχῃ βίος ὁ τοιοῦτος οὐδὲ μετὰ σημείων δυνάμεως τὴν κόλασιν ἐκφυγεῖν. ὥστε ἀσφαλὲς ἡμῖν ὁ λόγος οὗτος ἐστιν· οὐ σφαλερὸς ὁ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνος καὶ πολλοῖς τῶν αἱρετικῶν πρόφασις λαβεῖν. Εἰ γὰρ μὴ διὰ τὸν οἰκεῖον ἐκφύγοι τις αἵρεσιν οὗτος, ἐθαυμάσθη ἂν, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς Χριστοῦ χάριν μόνον, τί δὲ κωλύει ἄπιστας τοιούτους γενέσθαι; ἡ γὰρ χάρις, εἰ μὴ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἀφορῶντα ἰζήτει, ἀλλ' ἁπλῶς καὶ ἀπίστων ἐδίδου ψυχάς. οὐ γάρ ἐστι φροντιστὴς ὁ Θεός. ὅπου γὰρ τὰ πρὸς ἡμᾶς ζητεῖ, διὰ τοῦτο τοῖς μὲν ἕπεται καὶ θαυμάζει, τὸν δὲ ἀφίσταται, εἰς ὃν οὐδὲ τὸν ἀρχὴν καθικνεῖται. ὅπου δὲ προαίρεσιν προτέραν ἐξετάσας, οὕτω τὴν χάριν ἔδωκεν ὁ Θεός, χαρὰν καὶ θαυμασὸν ὑπὲρ ἐλπίδα ἐργάσεται μακάριον ἐκεῖνον, ἀκούσομαι δὲ πρὸς αὐτοῦ φησι Σκευδος ἐκλογῆς μοί ἐστι τοῦτο βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων καὶ υἱῶν Ἰσραήλ. Ταῦτα οὖν πρὸ τῆς χάριτος προῦσης ἐλπὶς τύρσεται ὁ τῆς καρδίας ἐμβατεύων ἡμῶν. μὴ δὴ σφάλλωμεν ἑαυτούς, ἀγαπητοί, ἀδύνατον εἰ λίαν τις θέλειν κατὰ Παῦλον εἶναι. τῆς μὲν γὰρ χάριτος καὶ τῶν σημείων ἔνεκεν οὐκέτι Παῦλος ἔτερος ἐξ ἀνθρώπων· τῆς δὲ ἀκριβείας τοῦ βίου, τῆς βουλομένου ἕνεκεν τοιοῦτος γένοιτ' ἄν. Εἰ δὲ μή ἐστι, καὶ τοῦ μὴ βούλεσθαι μόνον.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς εἰς τοῦτο ἀνθρώπων ἐξέπεσον, ὥστε Παῦλον ζητοῦντας τινας τῶν νῦν, οὐδὲ κἂν δεύτερος ἢ καὶ τρίτος ἢ καὶ τέταρτος μετ' ἐκεῖνον δυνάμενος ἰδεῖν. διὰ ταῦτα πενθεῖν δὴ χρὴ καὶ δακρύειν καὶ ὀδύρεσθαι, οὐ μόνον, οὐδὲ δεύτερα ἡμέρας μόνον, ἀλλὰ τὸν βίον ἅπαντα. εἰ γάρ τις εἰς ταύτην τὴν ἕξιν καταστήσειεν ἑαυτὸν, δυσκόλως ἀποστήσοιτο τοῦ λοιποῦ. καὶ εἰ βλασφημεῖς τῷ λόγῳ, καὶ πενθοῦσας ἀξίωσον, πένθη λέγω τὰ κοσμικὰ, μὴ τούτων τινὰ τῶν πολλῶν καὶ τὸν ἐπίπονον ζώντων βίον, ἀλλ' ἐκείνων τὴν αἴρουσαν καὶ οὐδὲν ἔπεσιν εἰδότων ἢ πυθέσθαι. οὗτοι γὰρ, οὗτοι τὸν μεθύειν μελετῶντες καὶ γαστρίζεσθαι, τὸν τὰ μὲν ἄριστα μελετῶντες μέχρις ἐσπέρας, τὰ δὲ δεῖπνα εἰς μέσας νύκτας ἐκτείνοντες, τὸν τὴν ἄλλην αἰπάλλοντες, καὶ οὔτε χρεὼν, οὔτε πόντος, οὔτε ἀδυνάτου φειδόμενοι, τὸν πολλῶν ὁμότιμα ὑπὲρ ἀκρίθμοι, εἴ ποτε πύθοι ληφθεῖεν σφοδρῷ, δυναμένῳ κάτωθεν διαρρῆξαι καὶ δρέψαι ψυχῶν, πάσας ἐκείνας καὶ βλακώδεις ὑπερθυμίας καὶ ἀθεμίτους ἐκβαλόντες, εἰς τὴν φιλοσόφων μεταπλάττει βίον, σκληραγωγίαν, ἀγρυπνίαν, χαμευνίαν, καρτερίαν, νηστείαν, σιγὴν, ὑπτιάσεις, ταπεινότητα, φιλοξενίαν, ὑπὲρ ἀκρίθμοι πολλῶν. κἀκεῖνα τὰ ἑτέρων αἰπάλλοντες, καὶ τὰ ἑαυτῶν ἡδέως ἂν ποιοῦντο κατ' ἐκεῖνον τὸν χαιρόν, καὶ πῦρ ἀφεῖναί τις ἐθέλοι τοῖς ὑπαρχοῦσι μετὰ τῆς οἰκίας πάσης, οὐ προέμενοι. πολλοὺς δ' ἔγωγε οἶδα μετὰ τὴν τῶν φιλτάτων ἀποβολὴν, τὸν μὲν τὴν ἀγρὸν διαθέμενον τῆς

Ματθ. ζ. κε.

Λυκ. ι. κ.

Παρ. θ. ιε.

ναπαύοντες αὐτῷ τὴν ψυχήν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ μακάριος ἐκεῖνος τότε ἐποίησε, καὶ πάντα ὡς λόγῳ ἀπειληφώς, τὰ ὄντα, τὰ ἐσόμενα, τὰ συμβάντα, τὰ μηδέποτε συμβησόμενα, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, καὶ πᾶσαι κόλασιν, καὶ πᾶσαν ἀνάπαυσιν, ὥσπερ ἐκ παρακύπτων τούτων αὐτὰ πρὸς τὴν τοῦ πάντας σῶσαι, ἕτερα τοσαῦτα πάλιν οὐχ ὑφεῖσα ἐπαγγελίαν τῷ λόγῳ, οὕτως ἐπῆγαγε, δηλῶν ὅτι πάντων τῶν εἰρημένων ἀπὸν ἡμᾶς χωρίσαι δυνήσεται τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν πρὸς τοσοῦτον ὕψος τῇ ἑαυτοῦ πόθῳ ἀνήχθη· ἡμεῖς δὲ οἱ καθυδόντες εἰς αὐτὸν μιμησόμεθα, ἀπὸ τῶν ἐπιταλαιπωρίας φέρομεν βύσσαρας, ἀλλὰ ἀλυόμεν καὶ δυσανασχετοῦμεν τοῖς πυρεττόντων οὐκ ἔλαττον. ἡ γὰρ μακρὰ αὕτη νόσος ἡ καθ' ἑκάστην ἡμετέρας ψυχὰς ἀνίατος τῷ χρόνῳ γέγονεν, ὡς εἰπεῖν, καὶ τῆς εἰλικρινοῦς ὑγιείας ἀπεστέρηται δυνάμεθα λαβεῖν, ἀλλὰ δι' ἀδυνάτου εἰς δεῦρο ἡμῖν λοιπὸν ἡ τούτων ἀνάκλησις. καὶ ἀκούσωμεν ὅσοι ἀποστόλου εἰς μέσον ἄγοντος, καὶ τὰ ἐκείνου καταρτίσματα λέγοντος, δέον αὐτοὺς καὶ πενθῆσαι ἑαυτοὺς, ὅτι τοσοῦτοι αὐτῷ ἀφεστήκαμεν, τοῦτο ἀμύητον ὃ παράλογον εἰς τοῦτο νομίζομεν· ἀλλ' ὡς οὐδὲ δυνατὸν πρὸς ἐκεῖνο φθάσαι τὸ ὕψος, ὅτου ἀφεστήκαμεν. καὶ ἔρηταί τις τὴν αἰτίαν, αὐθέως τοῦτο προβαλλόμεθα λέγοντες· ἐκεῖνος Παῦλος ἦν, καὶ ἐκεῖνος Πέτρος ἦν, καὶ ἐκεῖνος Ἰωάννης. τί ὅτι, ἐκεῖνος Παῦλος ἦν; ἐκεῖνος Πέτρος ἦν; οὐ τῆς αὐτῆς φύσεως, εἰπέ μοι, καὶ ὅτι μετέσχον; οὐ δι' ἃ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ πρὸς ἐκεῖνοι ἐπεδείξαντο εἰς τὸν βίον ἡμῖν; οὐ ταῖς αὐταῖς ἐτέθησαν ζημίαις; οὐ καὶ αὐτοὶ ἀνέπνευσαν ἀέρα; οὐ παραπλησίοις ἐχρήσαντο τοῖς αἰσθητοῖς; ἀλλ' οὐκ ἦν μὲν αὐτοῖς καὶ γυναῖκας εἶχον καὶ παῖδας, οὐδὲ τέχνας βιωτικὰς; ἕτεροι δὲ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς κακίας τὸ βάραθρον κατῳκείσησαν; ἀλλὰ πολλῆς ἀπολαυσαί, φησι, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος. ἀλλ' εἰ μὲν νεκροὺς ἀναστῆσαι ἐκελεύομεν, ἢ ὀφθαλμοὺς ἀνοῖξαι τυφλοῦ, ἢ καθεῖσαι λεπρούς, ἢ χωλοὺς ἀνορθῶσαι, ἢ δαίμονας ἐκβαλεῖν, καὶ ζητεῖν ἄλλας καὶ τοιαύτας ἰάσεις ἦν καιρὸν ἦν εἶχε πρὸς τὴν ἀπολογίαν ταύτην ἡμῖν. εἰ δὲ πολιτείας ὄξέτασις πρόκειται νῦν, καὶ ἀνακοῆς ἐπίδειξις, ποῖον ταῦτα πρὸς ἐκείνους ἂν εἶχε λόγον; καὶ γὰρ καὶ σὺ θείας ἀπέλαυσας χάριτος βαπτιζόμενος, καὶ πνεύματος μετέσχες, εἰ καὶ μὴ πρὸς τὰ σημεῖα πίστει, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖ πρὸς τὸ πολιτείαν ὀρθὴν καὶ ἠκριβωμένην λαβεῖν· ὥστε ῥᾳθυμίας μόνον τῆς ἡμετέρας ἐστὶν ἡ ἀγνοφρία. καὶ ὁ Χριστὸς οὐ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲ τοῖς τὰ σημεῖα ἐργασαμένοις ἁπλῶς καὶ ἔπαθλα ἐδίδου, ἀλλὰ

Matt. xxv. 34. τοῖς τὰ πρόσταγματα πεποιηκόσι καὶ αὐτά. Δεῦτε γάρ, φησι, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· οὐχ ὅτι ἐθαυματούργησατε, ἀλλ', ὅτι ἐπείνασα, καὶ ἐξεδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. καὶ ἐν τοῖς μακαρισμοῖς οὐδαμοῦ τοῦτο τάξας θαύματα ποιοῦσι δίδωσιν, ἀλλὰ τοῦ βίου ἕνεκα τοῦτο ὁρᾷ. ὥστε εἰ καὶ σκιᾶς στερέσαι ταχύτερον ἡ χάρις, τοσοῦτον ἡμᾶς προβαλέσθαι τοῦτο δυνήσεται, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολογήσασθαι ταχὺ ἡμῶν, ὅταν θελήσωμεν ἐπιδείξασθαι τὰ πεπραγμένα. καὶ γὰρ τοῦ μακαρίου ἐκείνου οὐ διὰ τὰ σημεῖα θαυμάζομεν (τοῦτο γὰρ ὄλεθρος τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἦν) ἀλλ' ὅτι πολιτεύσατο ἐπιδείξασθαι ἀγγελικήν. τοῦτο δὲ μετὰ τῆς αὐθεντικῆς ῥοπῆς, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀσυδησίας ἔργον ἐστί. καὶ οὐκ ἐγὼ τοῦτο λέγω νῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ Χριστοῦ μιμητής. ὅτε γὰρ πρὸς τοὺς Ἰουδαποστόλους διετείνετο, γράφων τοῖς μαθηταῖς, καὶ δὴ μέσοι τὸ δοκίμιον τῆς χειρὸς ἀφαιρεῖσθαι ἔμελλον, οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς καταρτισμοῦ αὐτοὺς τοῦτο ἐποίησεν, οὕτω-

B. Kor. xi. 23. σί λέγων· Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; (παραφρονῶν λαλῶ) ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυά-

θανάτοις

γησα,

ζωὴ, ἢ θεάσωπον θεὸς θεάσωπον ἀπολαύων, οὕτω καταφρονεῖ τὰ ὧδε πάντα ἡδέως τε καὶ λυπηρά. Ἐ διαπαύσεως αὐτῷ λόγος ὀφείλεται ἐμοί· ὁ ζωὴ ἔχως ὅπως ζητεῖται πρὸ ἡμῶν· ἀλλ' ἕως λέγω, Μέχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀ. Κορ. δ. ια. ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ, λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν. καὶ πάλιν, Ὡσπερεὶ καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. καθάπαξ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς ἁρπάσας εἰς Ⓦ ἀνεφικτον, καὶ ὁ ὄντως κάλλος καταπλαγεὶς, οὐκ ἠνέσχετο πρὸς τινὰ γῆινον ἐπιστρέψαι πάλιν· ἀλλ' ὥσπερ ὁ τὰς πτωχὸς καὶ πένης, ἐν οἰκίσκῳ γηροφώδει καὶ ταπεινῷ Ⓦ ἅπαντα χρύσεον καταλαμπόμενον, ἐπειδὴ ἴδῃ βασιλέα χρυσῷ τε πολλῷ καὶ λίθων ἀγραπάτων ἀποστίλβοντα, οὐκ ἂν ἔλθοι λοιπὸν οὐδὲ εἰς τοιοῦτον τινὰ τῆς οἰκείας πτωχείας οἰκίδιον καθῆσθαι, ἀλλὰ πάντα περιγματώσεται ἐπὶ τῇ μεταξὺ πρὸς ἐκεῖνον τὴν οἴκησιν, ἂν ἔξῃ· οὕτω καὶ ὁ μακάριος ἐκεῖνος κατοπτεύσας τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καταφρονεῖ τῆς ἐνθάδε πενίας· καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἅμα τὴν τοῦ σώματος ἀνάγκην συμπαραφερόμενος, πρὸς οὐδὲν τῶν ἐνθάδε ἐπιστρέφεται, ἀλλ' ὅλον ἑαυτὸν πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην μετέῤῥιπται. καὶ τί λέγω τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ λυπηρά; ποσοῦτον ἐμπνεῖ εἰς αὐτὸν ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος, ὡς, εἴγε προέκειτο καὶ ἅμα ἀπαντᾶν κολάσεις ἐκείνας ὑπὲρ ἐνεγκεῖν ἕνεκεν τοῦ Χριστοῦ, μηδ' ἂν τοῦτο παθεῖν ἀποκνῆσαί ποτε. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡμᾶς Ⓦ μαθηταὶ γέγονε δεδοικότες καὶ τὰς βασιλείας ἐφιέμενοι, οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἐδούλευε τῷ Χριστῷ· ἀλλ' ἕτερόν τινὰ πολλῷ τούτου βελτίονα καὶ μακαριώτερον πόθον ληφθεὶς, ἔπαθέ τε καὶ ἐποίησεν ἅπαντα, δι' ἕτερον μὲν οὐδέν, ἵνα δὲ ἀπολαύσωσι τῆς Ⓦ ἔρωτος μόνον, ὃν εἶχεν εἰς Ⓦ Χριστόν· ὃς οὕτως αὐτοῦ καὶ κατὰ κράτος εἶλε Ⓦ λογισμοὺς, ὡς καὶ ὁ πάντων αὐτῷ τιμιώτερον ἐμοὶ, ὁ ζωὴ τῷ Χριστῷ λέγω, ὑπὲρ οὗ καὶ γέενης καταφρονήσει καὶ βασιλείας οὐρανῶν, καὶ τούτου πάλιν ἀλλοτριωθῆναι μὴ πολλῆς ἐλέσθαι τῆς προθυμίας, καὶ τοιούτων ἐκπώσεων ἕνεκα τοῦ Χριστοῦ, ὡς εἴ τι τῶν δοκούντων εἶναι παίζειν καὶ μὴ πολλῆς ἐλέσθαι τῆς προθυμίας. καὶ ἵνα μὴ ἀσαφὴς ἐμαυτῷ δόξω πολλοῖς ὃ λέγω, ὅταν μὲν αὖ σαφέστερον εἴπω, τότε πάλιν ἄπιστον τοῖς δόξει τούτοις, οἷς προτέρου ἐμοὶ ἄσαφες. καὶ δοκεῖ θαυμαστόν. καὶ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος προσδοκήσας ἀπιστηθήσεσθαι παρὰ πάντων, μετὰ τοῦτο προλαβὼν ἔλεγεν, Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, Ρωμ. θ. α. καὶ οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς ζωοποιούσης μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ὅμως τοσαῦτα ὧδε λέγω προσθεὶς, καὶ μάρτυρας αὐτοῦ τοὺς συνειδήσεις καλέσας τοιούτους, ἀπίστεῖται καὶ νῦν ἔτι. τί πίνω τοῦτο ἔστιν, ὃ φησιν, ἄκουε. μεγαλοφρονεῖς περὶ τὸν ἐνταῦθα κόσμον πάντα δεσπόζων, καὶ εἰπὼν, ὅτι Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα; καὶ πάντα διελθὼν τὰ ὑπὸ τὴν γῆν, ὕψωσιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ διέξοδον βουλόμενος ὅπου οὐδὲν μέγα τῶν ἐνταῦθα κολάσεων καταφρονῆσαι μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐπήγαγεν, ὅτι Οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ μόνοι δὲ ἄνθρωποι οὐ δυνήσονται ἡμᾶς διαπάσαι με τῆς φιλίας, ἀλλ' οὐδὲ ἄγγελοι, οὐδ' εἰ πᾶσαι αἱ οὐρανίαι συνέλθοιεν εἰς ταὐτὸ δυνάμεις, τοῦτο ἰσχύσωσι. τί λέγω; οὐδὲ δαιμόνων βασιλεία ἐκπεσεῖν δύναιτο, οὐδ' ἂν εἰς γέενναν ἐμπεσεῖν διὰ τὸν Χριστόν, οὐδὲ τοῦτό μοι φοβερόν. τὸ γὰρ ὕψωμα καὶ βάθος καὶ ζωὴ καὶ θάνατος οὐδέν ἐστιν ἕτερον, ἢ τοῦτο ἐμοὶ φαίνεται. ταῦτα δὲ ἔλεγον, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντα ὅπως χρησόμενον αὐτὸν διαθέσθαι τῷ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ μηδόλως ἐκβησόμενά ποτε ὑποτίθεμαι δι' ὑμᾶς· ἵνα δυνηθῇ τὸν πολλὸν πόθον, ὃν εἶχε, διαθέσθαι, καὶ ποιῆσαι καταδῆλον ἅπασι. τοιοῦτον γὰρ τῶν φιλούντων ἔθος· οὐ μετρίοις σιγῇ κατέχειν τὸν ἔρωτα, ἀλλ' εἰς τοὐπιπολαιότερον ἅπαντας ἄγουσι τὸν φλέγα ἐκφέροντες, ὃ συνεχῶς διατιθέασι τῷ πόθῳ τῷ ὑπερβολῇ διαπαύσεως

Chrysost. tom. 6. N 2

χῆ τὴν ὁδὸν ταύτην ἢ τὴν ἀποδημίαν ὅτι, ἐ οὐκ ἀχμὴν, οὐδὲ ἐρυθριᾶς, οὐδὲ ἀπλήθη καταρύπᾳς σαυτόν; καὶ γὰρ ἄπονα ἢ τὰ ἐν ἀνθρώποις δικαὶ, καὶ λοιδορία ἢ ὕβρις, καὶ ἀπιμία, καὶ συκοφαντία, καὶ ξίφος, καὶ πῦρ, καὶ σίδηρος ἢ θηρία ἐ καταποντισμοὶ, καὶ λιμὸς καὶ νόσος, καὶ ὅσα δεῖ λέγειν εἰς ὃ πρὸ ὁ βίος ἐώγκε χαλεπά, οὐ καταγέλαστις πάντων, εἰπέ μοι, καὶ καταφρόνησις, ἐνόησις ἢ ὅλως ταῦτα; καὶ τί ταύτης χαλεπώτερον ἢ ἡδιον τῆς ψυχῆς; τί δὲ ταπεινότερόν τε ἢ ἀνελεύθερον; ⓦ γὰρ τῇ τῶν οὐρανίων ἐπιθυμίᾳ ληφθέντα, οὐ λέγω μόνον ὅτι ἀκάπαυστον οὐ χρὴ ζητεῖν, ἀλλ' οὐδὲ πρόνοιαν αἰσθάνεσθαι. ἢ πῶς οὐκ ἄτοπον τοῦτο· ἃ μὲ ἀτόπως ἐρῶντας, οὕτως εἰ τῶν ἐρωμένων ὅλως, ὡς, πλοῦ ἐκείνων ἢ τῆς ἐκείνων ζωῆς, μηδὲν ἡγεῖσθαι ἕτερον ἡδὺ τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καίτοιγε ὅταν πολλῶν ἡμᾶς ἢ οὐκ ἀτόπως τοῦ, ἀλλὰ τῷ πάντων ἀνωτέρῳ ληφθέντας ἐρωτι, μὴ μόνον πρόνοιαν ἀκαπαύστου μὴ καταφρονεῖν, ἀλλὰ ἢ ἀπόνως ἐπιζητεῖν; οὕτω οὐδένα, ἀγαπητὲ, τῶν οὐρανίων ἕλκει ἐπιθυμία καλῶν, καθὼς καθέλκει χρή. ἢ γὰρ ἐν πάντα τὰ δοκοῦντα εἶ χαλεπὰ, σκιαὶ ἐόμισε ἢ γέλωτα πολύν. ὁ μὲ οὖν τὰ πρῶτα θαυμάζων, οὐκ ἂν ἀξιωθείη τῆς τῶν μελλόντων θεωρίας ποτέ· ὁ ἢ τούτων ὑπερορᾷ, ἢ οὐδὲν ἄμεινον σκιᾶς ἢ ὀνείρατος ἡγεῖσθαι πάντα νομίζων, ταχέως ἐπιτεύξε) τῶν μελλόντων ἐκείνων ἢ πνευματικῶν. ἢ γὰρ οἷς ἐν γενόμενος τοῦτο ἐνδείκνυ) τὴν ἰσχύν, ὅσον τὰς ἀκτῖνας ὁ πῦρ. καὶ ὑπὸ μειόνων ἀγχόμενοι ὕδατι κακῶν, καὶ πολλὰ τὰ χρήματα τῆς ἀνθρωπίνης ἐκχεόμενον, καὶ σφόδρα τῆς ἐπιθυμίας τὴν φλόγα κοίουσαι, καὶ πολὺν τῆς βιωτικῆς πραγμάτων ἐκλυόντα ⓦ χόρτους, πόντα βυθοῦ σκάφια σφοδρᾷ πνοῇ μάστιγι κατάχρως ἐλαυνόμενα, πόρρω καθίστησι τῆς ψυχῆς· καὶ καθάπερ πρὸς δόξαν βίᾳ ῥαγδαίου οὐκ ἂν ποτε ναῦν κόπις λειφθῇ· οὕτως οὐδὲ ἀτόπων ἐπιθυμιῶν πλῆθος κατομύξεως ῥύμην ἐμποιοῦσαν δυνήσεται ἐνεγκεῖν, ἀλλ' ἀφανίζεται καὶ διαχεῖται κόπου καὶ καπνοῦ θᾶττον πάντος. Εἰ ἢ ὁ τῶν σωμάτων ἔρως οὕτω δουλοῦται ψυχὰς, ὡς πόντων αὐτοῦ ἀπαγαγεῖν, καὶ τῆ τῆς ἐρωμένης προσπλάσαι τυραννίδι μόνῃ, τί οὐκ ἂν ὁ τοῦ Χριστοῦ πόθος ἐργάσαιτο, καὶ ὁ δίος τῆς ἐκεῖθεν ἀπολαύσεως; ὥσπερ γὰρ χαλεπὸν, μᾶλλον ἢ καὶ ἀδύνατον ἀναμίξαι ὕδατι πῦρ, οὕτως οἶμαι τυφῶ καὶ κατομύξει εἰς ταὐτὸ συναγαγεῖν. ἐναντία γὰρ ταῦτα, καὶ ἀπλήλων εἰσὶν ἀνάρειπα. ἡ μὲν γὰρ δακρύων ἐστὶ μήτηρ καὶ πένθους, ἡ ἢ γέλωτος καὶ ῥᾳθυμίας· καὶ ἡ μὲ κύφων καὶ ἐπόπτας ἐργάζε) τὴν ψυχὴν, ἡ ἢ αὐτὴν μαλύσσου πόντος βαρυτέραν καθίστησι. καὶ τοῦτο οὐκ ἀπὸ τῆς ἐμῆς τοῦ λόγου, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς καλαγελάστου τῆς ἐπιθυμίας ταύτης τῆς καλῆς ῥᾳθυμίας πειράσομαι. πῖς οὖν ταῦτ' ἐστι; ὁ ζηλωτὴς ἑαυτῆς τοῦ Χριστοῦ Παῦλος, ὃς οὕτως ἐπτοήθη τούτῳ τῷ πόθῳ, ὥστε εἶπεν μὴ ὅτι τῇ μελλήσει καὶ
Ε. Κορ. ε. δ. ζηλωτείᾳ τῆς οὐδενὸς ἀποδημίας (Καὶ γὰρ ⓦ ὅτε, φησὶ, σὺν ἔξω σκήνει τούτῳ στενάζομεν)
Φιλιπ. α. κδ. βούλεσθαι ἢ ἡ ἐπιθυμία ἐπὶ μᾶλλον εὐδοκεῖ ζῆν ⓦ Χριστόν. Τὸ γὰρ ἐπιμένειν μέ, φησι, τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς, τοῦτ' ἐστιν, ἵνα ἐπιδοθῇ ἡ πίστις ἡ εἰς ⓦ Χριστόν. ζῆν τοῦτο ἢ λιμὸν ἢ δίψαν ἢ γυμνότητα ἢ δεσμὰ ἢ θλίψεις ἢ ζημίας ἀποδημίας ἢ ναυάγια καὶ τὰ ἄλλα πάντα, ἃ κατέλεξεν, ἔφερε· ἢ οὐ μόνον οὐκ ἐβαρύνετο τούτοις, ἀλλ' ἢ ἔχαιρε. Ὃ
Ρωμ. η. λ. ἢ ἄγιον ἐστὶν, ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. διὸ ἢ ἔλεγεν, Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. ἢ μὴ θαυμάσῃς. Εἰ γὰρ δὴ θεοῦ πόθος θνητὰ πολλάκις κατατολμῆσαι ἐποίησε, τί οὐκ ἂν ἐργάσαιτο ἡ τοῦ Χριστοῦ; πόσα δυσχέρειαν οὐκ ἂν ἐξεμειείσειεν; οὕτως ἐκείνῳ πάντα φορητὰ ἐστὶν ἐς ⓦ πεπονθότι ἐρᾶν μόνον, ἢ διὰ ⓦ ἐκεῖνον ἄπονα πάντα ἐστίν, πάσης ἡδονῆς ἢ ἀπολαύσεως ἡμῶν μᾶλλον, ὥσπερ οὖν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ ἐνόμιζεν εἶ) ἐν τῇ γῇ, οὐδὲ ἐν ὃ πρόσκοπι βίῳ, οὐδὲ μὴ ἀνθρώπων τρέφεσθαι, ἀλλ' ὡς ἤδη τοῦ οὐρανίου λῆξιν ἔχων, ἢ μὴ ἀγγέλων πολιτευόμενος, ἢ τοῦ βασιλείου ἀπολαύων,

ἐών,

ἡμῶν. Εἰ γὰρ καὶ τῇ φύσει ὁ τοιοῦτος βαρύ, ἀλλὰ τῇ τῶν μιγάντων ἐλπίδι κοῦφοι ἐσόμεθα· καὶ γὰρ αὐτὸς αἰτίαν τίθησι εἰπών, Μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. ἰδοὺ καὶ τὰ ἑξῆς· Μὴ δότε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. ὁμοῦ οὖν Χριστὸς καὶ ὁ προστάτης τάξει τὴν ἀπολίαν δέδωκεν· ἡμᾶς μὲν ἀπὸ κενοδοξίας καὶ φιλοτιμίας ἀλόγου καὶ τοῦτο τὸ προσταγμα αἰτεῖ ἐφαμιλλᾶσθαι, αἱ δὲ τοιαῦται φιλονεικίαι καὶ ἀπίστους καὶ μυρίων τιμωρίας κακῶν, ἁπλῶς καὶ ἀνεξετάστως εἰς τὴν τῶν μυστηρίων καταδεχόμενοι κοινωνίαν, καὶ πρὶν ἢ τῆς οἰκείας γνώμης δοῦναι βάσανον ἀκριβῆ, πάντα Ⓦ περὶ τῶν δογμάτων αὐλῆς ἀκριβολογούμενοι λόγοι, καὶ τὰ προπύλαια οὔπω διωκηθότας ἰδεῖν εἰς τὰ ἄδυτα ἄγοντες. Ἀλλὰ γοῦν τούτων τῶν οὕτω τελεσθέντων τινὲς ταχέως ἀποπηδήσαντες, μυρία εἰργάσαντο δεινά· καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τῶν φερωνυμωτάτων τοῦτον καταβλέπομεν σύλλογον, διὰ τοῦτο δὴ τῶν ἀβεβαιοτάτων μυστηρίων δεῖσθαι μεταλαχεῖν, μὴ τῆς ἐγκειμένης ἡμῖν ἀκαθαρσίας τὸ καὶ δυσωδίας ἕτερον τοιούτοις πολλάκις. οὐ τούτου μόνον τοὺς σύλλογους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑξῆς ἅπαντας ὁλοχερῶς διατεταραγμένους ἴδοι τις ἄν. Εἰ πάντος γὰρ τοῦ Χριστοῦ, Ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν Ⓐ οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· ἡμεῖς πάντα ποιοῦμεν ἃ παρ' ἡμῶν μὴ θέλομεν· καὶ κελευσθέντες διὰ τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν, τὴν εὐρύχωρον ὑπὲρ ἡμᾶς ποιούμεθα πορείαν. καὶ τὸ μὴ τῶν βιωτικῶν πράξεων τούτων ἀπαλλάττεσθαι καὶ φίλοις, οὐ σφόδρα δεῖ θαυμαστόν· τὸ δὲ αὐθαίρετα ἐπαυρόμενοι δεδοικότες πλέον ἐκείνων ἀμύνεσθαι αὐτὴν, τοῦτο ἔστι τὸ πολλῆς ἐκπλήξεως ἄξιον· μᾶλλον δὲ καὶ αἰτίαματι ἔοικε τὸ πρᾶγμα. τῶν γὰρ μοναχῶν ὡς ὑπὲρ πολὺ πάντων τούτων ἀβίωτος φαίνεται ἀκούσαι τὰ ῥήματα, εἴ ποτε αὐλοὺς εἰς οἰκονομίαν πρὸς τοὺς δεδεκτικοὺς ἐλθεῖν, ἐρωτῶντων, εἶτα δυνάμενοι ὑπομεῖναι, εἶτα δυνάμενοι ἀναπαῦσαι καλῶς, καὶ αἴσθεσθαι κάτω πολὺ τὸ τῆς ἀναπαύσεως ὄνομα. Τί λέγεις; τὴν τεθλιμμένην καὶ στενὴν βαδίζειν ὁδὸν, τοὺς δὲ ἀναπαύσεως ἐρᾶν; καὶ Ἀλλὰ τῆς ἐστενοχωρημένης καὶ θλιβομένης πύλης εἰσελθεῖν, εὐρύχωρον ὑπολαμβάνεις; καὶ τί τούτης τῆς Ἀγαθοφῆς χρῆσιν ἔχουσι δή;

Ἵνα δὲ μὴ νομίσῃς ἐπέρχεσθαί με καταδικάζοντα τούτων λέγοντα, ὃ ἐμαυτῷ σοι ἐρῶ. ὅτε γὰρ πρέπον ἐγνώκειν τὴν πόλιν ἀφεῖς ὑπὲρ τὰς σκηνὰς τῶν μοναχῶν ἐλθεῖν, πολλὰς ἡμῖν τότε ἐφηύρισαν καὶ πολυπραγμοσύνας, πόθεν αἱ τῶν ἀναγκαίων εἰς αἰχρηλία, καὶ εἰ δυνατὸν ἄρτον ἐσθίειν ἐφήμερόν τε καὶ πεπρωμένον, καὶ εἰ μή τις ὁ κατάπαυσιν ζητῶν ἐλαίῳ μὴ χρῆσθαι τῷ αὐτῷ πρὸς λύχνον τε καὶ ἔφιδρα· εἰ μή τις ὁ πρὸς τὴν τῶν ὀστρείων ἁλμυρωτέραν ὠδῖνα, καὶ εἰς ἔριν ἐμβαλλόντων χαλεπὴν, οἷς σκαπάνη, ἢ ξυλοφορεῖν κελεύων, ἢ ὑδροφορεῖν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα ὑπηρετεῖν. καὶ ὅλως ὁ πρὸς τῆς ἀναπαύσεως λόγος ἐν πόλει ἡμῖν. καὶ Ⓐ ὧν τοὺς τῶν ἀρχόντων ὑπηρεσίας καὶ τοὺς τῶν δημοσίων διοικήσεις διαδεχόμενοι, τούτων πολυπραγμονοῦσι δοκοῦσι. Ἀλλ' εἰ μόνον κέρδος ἔχοι τὸ πρᾶγμα, κέρδος ὑπάρχειν, κἂν ὑπὲρ τούτου διαῤῥήσας διωκηθῶσί ποτε, οὐ πόνους, οὐ κινδύνους, οὐκ ἀπειλὰς, οὐ ἀλγηδόνας δουλεπιτρεπεῖς, οὐκ ἀποδημίας μακρὰς, οὐ τὴν ἀλλοτρίαν ἀλγηδόνα, οὐχ ὕδρας, οὐ βασάνους, οὐ χειρῶν μεταβολὰς, οὐ τὸ πρὸς τὴν τέλεσφορίαν τῆς ἐλπίδος πολλάκις, οὐ θανάτους ἀώρους, οὐ Ⓦ τῶν οἰκείων χωρισμὸν, οὐ γυναικὸς ἐρημίαν καὶ παίδων, οὐκ ἄλλο οὐδὲν τῶν δυσχερῶν ἐποῦσι λοιπὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς τῶν χρημάτων ὑπερθυμίας ἐκβακχευθέντες, πάντα ἐπομόσοιεν, δι' ὧν τούτης ὑπεπύξεσθαι προσδοκῶσιν. ἡμᾶς δὲ, οὐ χρημάτων, οὐδὲ γῆς προκειμένης ἡμῖν, ἀλλ' οὐρανῶν, καὶ τῶν ἐκ τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶδε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἐπὶ διαπαύσεως πτωχαινούσῃ. τοσοῦτον ἐσμεν ἐκείνων ἐλεεινότεροι καὶ μοχθηρότεροι. τί φῄς, ἀνθρωπε; τοὺς Ⓦ οὐρανοὺς στέλλεσθαι μέλλων, καὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἐκεῖσε λαμβάνων, ἐρωτᾷς, εἴ τι δυσχερὲς

πρώτα εἰδότος σαφῶς; ὃ μὴ οὖν μὴ θησαυρίζειν ὅπου τῆς γῆς, ἀλλ' ἐν οὐρανῷ, εἰ δὲ ὀλίγοις, ὅμως εὔφρανις πολλοὺς κερδανοῦσι. Ⓐ γὰρ λοιποὶ πάντες, ὥσπερ τοὐναντίον ἀκούσαντες, καὶ ὡς ἀγελάστους θησαυρίζειν ὅπου τῆς γῆς, οὕτως ἀφίστης Ⓦ οὐρανοῦ, προσεπήκασιν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ γῇ, καὶ ὡς τῶν τοῦ χρημ^χ μόνων συλλογῶν, καὶ Ⓦ Θεὸν
Ματθ. ε. λδ. μισήσαντες ἀγαπῶσι Ⓦ μαμωνᾶν. Ὃ δή, Μὴ μεριμνήσητε ὡς τῶν ἀφρόνων, οὐδὲν ἀκούσαντα, οὔτε πειθόμενα οἶδα ἐγώ. ὅθεν τοῦτο ἐγκαλυφάμενος παρελεύσομαι τὸν ἔπαινον. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι Ⓦ Χριστὸν· νῦν δὲ οὐδὲ λογισμοὺς αἰσχρὰ ῥήτορας εἰπὼν, καὶ ἐπιθυμήματα πονηρὰ, ὧν τε τῶν ὁρίζων καὶ τῶν χόρτου, πιστεύσῃ πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ' ὁμοίως τοῖς ἔθνεσι, πάλαι ὄντας μικροψυχοτέροις, ὑπὲρ τούτων φειδόμενος διαλέγομαι· καὶ μηδὲ εὐχαῖς ὑπὲρ αὐτῶν χαλεπαίνοις, ἅπασαι ὡς ταῦτα νῦν ἀπορρίπτω μαθήσονται.

Ταύτην οὖν, ὥσπερ ἔφην, ἐρυθριάσας παρελεύσομαι τὸν ἔπαινον· ὅτι δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα ἥξω, εἴ πως πνὰ τῆς αἰχμῆς ταύτης βύσω πολλαχόθεν μικρόν. τί τοίνυν μοι ταῦτα λέγεις; Μὴ κρίνητε, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἐγὼ μὲν οὖν πολλαχόθεν ὑμῖν ὑπόσειν τῆς ὑμετέρας αἰχμῆς· ὁρῶ δὲ προσθήκην οὐκ ἐλάττονα τῶν προτέρων. εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἕτερον ἡμῖν πεπλημμέλητο, τοῦτο ἱκανὸν εἰς ἑκάστην ἡμέραν ἐμβαλεῖν. ὥστε τὴν μὲν ἑτέρως ἁμαρτανομένων πικρὰν καθῆλθα διῆξαι, ταύτην δὲ ἑαυτὴν δοκεῖς προφάσομαι· καὶ εἰς τὸ τὰ τῶν ἄλλων πολυπραγμονεῖν καὶ καταδικάζειν διαπεφωνῆται ἡμῖν ἅπας ὁ βίος. ἐπὶ οὐδένα δὲ οὕτως ταχέως, οὐ βιωτικὸν ὕδωρ, οὐ μεταχεῖ ταύτης ἐλευθέρους τῆς ἁμαρτίας, κἂν τοσαύτης ἀπειλῆς κειμένης αὐτῇ. Ματθ. ζ. β. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε, φησὶ· ἐπὶ ᾧ δὲ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. ἀλλ' ὅμως κόλασιν μὲν τοσαύτην, πλείονα δὲ τῆς ἁμαρτίας ὀφείλειν ταύτης ἐχούσης, ἅπαντες ὑπερεχόμεθα τῷ κακῷ, καθάπερ ἀσυνδέτους καὶ φιλησυχιωτέρους, μὴ μόνον ἀφ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑτέρων πολλῶν· οὐδὲν εἰς τὸν τῆς γείτονος κάμινον εἰσελθεῖν. καὶ ὑ πρὸς τὰ δικαιώματα ὑπήκοα ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ κατορθώματα τούτων ὁμοίως ἀπαιτώμεθα, "ὑπίσω καὶ ταῦτα, καὶ εἶτα προσαιρόντες, καὶ δικαιωτὴν ἀφ' ἑτέρων 25 χ. ἐξίσης ῥᾴστων, ὅτι καὶ τὰ ὑπερκείμενα ἀφ' ἑαυτῶν οἰκείαν καταφέρουσιν, οὐ μόνον ὅτι βαρὺ τῶν προσταλμ^χ οὐκ ἐξαιρούμεθα. ποῖον γάρ, εἰπέ μοι, πόνον ἔχει τὸ μὴ πολυπραγμονεῖν τὰ ἀλλότρια, μηδὲ καταδικάζειν τὰ τῶν πλησίον πλημμελήματα; τοῦτο μὲν οὖν, πόνου δεῖται τὸ προσεργάζεσθαι καὶ κείρειν ἑτέρους. τίς οὖν ταῦτα ἀκούσας πίστιν ποτέ, ὅτι ῥᾳθυμίᾳ, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ ἀσυνδέτου καὶ τοῦ μὴ βούλεσθαι πρὸς τὸ προσκύνειν πλησμόνης; ὅταν γὰρ ἃ μὲν ὑπὲρ ὑπόπτησιν ποιῇ, βύκολα καὶ ῥᾴστα τοῖς βουλομένοις, ἃ δὲ ἀπαγορεύει, χαλεπώτερα καὶ ὑπέρογκα, ἡμεῖς δὲ τὰ προσταγμένα ἀφέντες, τὰ κεκωλυμένα προσκυνοῦμεν, ἆρ' οὐχ ὡς φιλησυχιωτέρας αὐτῷ ταῦτα ἁμαρτάνειν φήσουσιν ἡμῶν Ⓐ ἐχθροί; ἐπεὶ γὰρ ὅτι πόνου οὐδένα ἔχει τὰ Ματθ. ιε. κβ. ὑπερπάσματα τοῦ "Χριστοῦ, αὐτὸς δείκνυσι λέγων· Ἄρατε Ⓦ ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς. ὁ γὰρ Κυρίου, ζυγὸς μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. ἀλλ' ἡμεῖς ὑπὸ τῆς ἀφάτου ῥᾳθυμίας φορτικὰ τὰ κοῦφα ποιοῦμεν φαίνεσθαι τοῖς πολλοῖς. τῷ μὲν οὖν ἀλγεῖν καὶ καθεύδειν βαλεῖν ἅπαντες, καὶ τὸ σιτίον μεταχεῖν καὶ πατεῖ ὑπίσω εἶναι δοκεῖ· Ⓐ ὃ ἐκπεσόντες καὶ πόφοντες, οὐδὲ πρὸς τὰ πρώτου θαυμαστὰ καὶ δυσκατόρθωτα αἰσθάνονται· ἀλλὰ μὴ πλείονος οὔσης ἁρπαγῆς καταπολεμῆσαι, ἢ τῶν σφόδρα βιάζων Ⓐ πρεσβύτων καὶ ὑπερπλοί. σαθρὸν γάρ, σαθρὸν οὕτως ἐστὶ ῥᾴδιον, ὃ μὴ σφόδρα βαρὺ καὶ ἐπαχθὲς ὁ πολὺς δείκνυσι ὄκνος ἡμῶν· ὥσπερ ὑπόπονον καὶ δυσχερές, ὃ μὴ λίαν βύκολον καὶ ἀσυνδέτου καὶ φιλησυχίας. πόνος γάρ, εἰπέ μοι, τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν κινδυνεύειν κινδύνοις θανάτου ἀπαλλαττομένους χαλεπώτερον ἐστι; ἀλλ' ὅμως ἐλαφρὸν τοῦτο ὁ μακάριος ἐκάλεσε Παῦλος, ὅταν λέγῃ· Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν, αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν. 2. Κορ. δ. ιζ.

προσίθησι τῷ προσήμιατι λογισμὸν καὶ αἰτίαν δικαίαν, λέγων· Εἰν γὰρ ἀγαπᾶσθε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ἵνα μισθὸν ἔχητε; οὐχὶ καὶ ⓐ τελῶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀσπαζομένους ὑμᾶς, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ ⓐ ἐθνικοὶ τοῦτο ποιοῦσιν; ὅταν οὖν τῶν τελωνῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν μηδὲν κατὰ τοῦτο διαφέρωμεν, πῶς οὐ πονηροὶ ἄξιον καὶ κολάζεσθαι; καὶ Εἴθε τοῦτο μόνον ἦν τὸ δεινόν· νυνὶ δὲ τοσοῦτον ἀπολείπομεν τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν, ὡς καὶ τοὺς ἀγαπῶντας ἀποτρέφεσθαι ⓒ μισεῖν. ὃ γὰρ βασκαίνει ἡ φθονερὰ, καὶ δι' ὧν προσπάθομεν, καὶ δι' ὧν λέγομεν τὴν δόξαν αὐτῶν καθαιρεῖ καὶ τὴν εὐδοκίμησιν, τῶν σφόδρα μισητῶν καὶ ἀποτρεπομένων ἐστίν· οὕτως οὐ μόνον τῶν ἐθνικῶν ἐσμὲν διαφέροντες, ἀλλὰ καὶ πολλῷ χεῖρες αὐτῶν ἐν τούτῳ ἁμαρτάνομεν. καὶ ὁ μὲν Χριστὸς εὐχεσθαι ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ἐκέλευσεν· ἡμεῖς δὲ λύσεις ῥίπτομεν, καὶ τοὺς καταρωμένους θλίψεσι καὶ βασάνοις ἐπιβάλλομεν. τί γὰρ τούτης σφοδρότερον τὸν ἐκπώματος ζῆλος; ἀλλ', ἐὰν τῆς μάχης, ἵνα μαχώμεθα τοῖς τοιαῦτα νομοθετήσασιν, πᾶσιν αὐτοῖς τοῖς προστάγμασιν ὑπεναντίας ἴσταμεν; τὴν γὰρ τῆς κενοδοξίας τυραννίδα, ἵνα αὐτὸς μὴ τοῖς ἐξῆς ῥήμασιν κατέλυσεν, ἡμεῖς ἐκ τούτων ἐνισχύομεν, οὐκ ὀπίσω τοὺς θύρας μόνον καὶ πηγὰς καὶ τοὺς ἐλεημοσύνας, ἀλλὰ καὶ ὅπου τὰ ἄλλα πάντα ἐλκύσαντες αὐτῆς τὴν ἀρχὴν, καὶ πάντες μᾶλλον ἐγκυρωτέραν τῇ μανίᾳ ταύτης ἑαυτοὺς ἐποιήσαμεν, τοῖς πᾶσιν εἰς ἅλωσιν πρόκειμαι, τοῦτον εἰπών· ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἑκάστην καταφεύγοντες ἐκδύονται ἑαυτούς, τούτῃ τῷ περιστερεῶνι περισείονται· ⓐ γὰρ, οὐκ ἔχειν μίσους ὑπακούειν δηλώσαντες, καὶ πύας τῶν ὑπολοιπῶν φυλάξαι ἀπυροδάσαντες, καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ζημίαν καταίρειν, ὅτι δὲ μὴ θελῆσαι τῆς κενοδοξίας ἀποδύσασθαι τοὺς δεσμούς. καὶ ὁ μὲν ἄλλος ἅλως δίδωσιν ἐλεημοσύνῃ, ὁ δὲ περὶ μὲν τοῖς διοικοῦσι πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ, μὴ κενοδοξίας ἕνεκα τοῦτο ποιῶν, ἀλλὰ μόνον τοῦ μὴ δεδωκότος ἀφαιρεῖ). οὕτω πάντας πάντα χρὴν εἰς ταὐτὸ καταίδας ἐπίδηλον ὁ πονηρός. Εἰ δέ τις καὶ ταύτην διεκδύοιτο δυνηθείη τὴν βλάβην, ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς καταφρήξεις, πάλιν τὸ αὐτὸ πάθημα κατέπιεσεν, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ χαλεπώτερον. οὐ γὰρ τοῦτο ζημιοῦσι μόνον, ὅπερ ἐποίησεν, ἀπιέναι, ἀλλὰ καὶ κακόν τι προσλαβόν. πολλοὺς δ' ἔγωγε οἶδα οὐ ταύτης μόνον ἀλισκομένους ταῖς αἰτίαις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ φιλεῖν, καὶ διὰ τὸ δυσωπεῖσθαι, καὶ δι' ἑτέρας πολλὰς τοιαύτας ἐπαρχούσας προφάσεις τοῖς διοικοῦσι, οὐ διὰ Ⓦ τὸν Θεὸν φόβον καὶ τὴν ἀποστολήν. τοιούτων οὖν ὄντων τῶν λυμαινομένων ταῖς πράξεσι ταῖς ἀγαθαῖς, πῶς ἂν χρὴ σωθῆναι δυνήσεται τῶν τὰς ἀπιστίας προστιθέντων τοῖς κακοῖς; ὃ δ', Ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν, πῶς ἀρά γε ὁ μὴ πρόρρησις ἐρεῖ; καὶ γὰρ μηδὲν ἀδικήσωμεν τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ὅμως τὴν πληγὴν αἰτίαν ἔχομεν. ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως ἀφίεναι βούλεται μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν προπηλακισμὸν τῶν φίλων αὐτὸν ἀριθμῆσαι. διὰ τοῦτο γοῦν, καθὼς ἔφθην εἰπών, καὶ ὑπερβάλλεσθαι τούτων προστάττει. ἐὰν δ' ἀδικῆς μὲ μηδὲν, ἀποτρέφῃ δ', καὶ οὐχ ἡδέως ὁρᾷς, καὶ τὸ πρᾶγμα ἔχεις ἀκριβῶς σε τῇ ψυχῇ, οὕτω τὴν ἀποστολὴν ἐπῄνεσας, ἵνα προστεθῇ σοι ὁ Χριστός. πῶς οὖν αὐτὸς ἵλεων ἡμῖν Ⓦ Θεὸν προσκαλεῖς, τοῖς εἰς σὲ πεπλημμεληκόσι ὕπου γενοιτ' ἂν ἵλεως αὐτός; ὃ δοκοῦν καὶ τισι σοφὸς εἶναι σύρων, φησὶν· Ἀνθρώπους ἀνθρώπῳ ζωστῆρι φρονεῖν, καὶ παρὰ Κυρίου ζητεῖσθαι. ἐπ' ἀνθρώπου Sirac. xii. 7.
Ⓦ ὁμότιμον αὐτὸν οὐκ ἴσχει ἔλεος, καὶ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ δίκαι· αὐτὸς γὰρ ὢν δεσπότης μὴ, καὶ τὴς ὀφειλέτου τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ; ἐξουλόμενος σιγῆσαι λοιπὸν, καὶ μέχρι τῶν ἐγκλημάτων ἔσπασε Ⓦ λέγειν· οὕτως αἰσχύνομαι καὶ ἐρυθριῶ πρὸς τὸν ἔλεον. Ⓦ γὰρ πόλεμον τοῦτον, ὃν ἠρεμάμεθα πρὸς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐξόδιον τὴν ἀκήρυκτον προσίεται ὁ λόγος πρώτιστον δύκιστα. ἀλλὰ τί ὁ κέρδος ἀπὸ τῆς ἡμετέρας σιγῆς, τῶν πραγμάτων οὕτω βοώντων τὴν μάχην, καὶ πρὸ τῶν πραγμάτων ὁ αὐτὸν τοῦ μέλλοντος κρίνειν ἡμᾶς

πάντα

ρεῖσθωμεν, ἢ δι' ὧν λέγομεν, ἢ δι' ὧν πράττομεν, διάκοντες τὰ οἰκεῖα μέλη ἢ κατιδίοντες· ὅπερ λαμπρᾶς μανίας ἐστί. καὶ γὰρ τοὺς ἀπίστους δαιμονῶσι ἢ μαινομένους ἀπὸ τούτου μάλιστα δοκιμάζομεν. τί δαί ὁ τοῦ τῶν ἀπιδίκων νόμος, καὶ ὁ τοῦ τῆς ἐπιθυμίας τῆς ἀπόπτου καὶ τῶν ἀκολάστων ἐφθαλμῶν, καὶ τῆς ἀλόγου φιλίας καὶ ἐπιβλαβοῦς; ὁ γὰρ δεξιὸς ὀφθαλμὸς καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ οὐδὲν ἡμῖν ἕτερον αἰτίαται, ἢ τοὺς ὑπὲρ βλάβης φιλοῦντας ἡμᾶς. καὶ ὁ τοῦ τῶν ἀπολλυμένων ἢ γεναικῶν, τί τοῦτο πέπονθε, καὶ κατὰ τοῦτο πολλάκις; τοὺς γὰρ τοῦ μὴ δεῖν ὁμιλίας κενὰς καὶ ἀφελοῦς λέγει, οὐ δῆτα τὰς ὁρκωμοσίας μόνον, ἀλλὰ καὶ δῆτα τὰς ἐπιορκίας ταύτας ζημιοῖ. Εἰ γὰρ καὶ ὁ ὀμνύων, καὶ ἐπιορκῶν πάσχει, ἔγκλημα καὶ ἐντολῆς παράβασις, περὶ τοῦ ἐπιορκεῖν ἀπολύομεν; Εἰ γὰρ τὸ περιεῖναι τοῦ καὶ τοῦ οὐκ ἔστι πονηρόν, τὸ καὶ τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν ἕτερον λοιπόν; Εἶτα πάλιν φησίν, Εἰ τίς σε ῥαπίσει εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ᾧ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ἐάν τίς σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο· ἢ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῇς. Τί οὖν τις εἴποι πρὸς ταῦτα; ἐφ' ἑκάστου γὰρ τῶν εἰρημένων δακρύειν μόνον, καὶ ἐγκαλύπτεσθαι λείπεται· οὕτως ἐκ δεδαμένου πρὸς τὴν ἑκάστου αὐτοῦ ἀλλοτρίωσιν, εἰς κρίσεις, καὶ μάχας, καὶ δίκας, καὶ ἀμφισβητήσεις ἅπαντα χρήσιμα ἀναδησάμενοι, καὶ μηδὲ βραχεῖαν ἐπήρειαν φέροντες, μὴ τοῦ ἀπὸ τῶν πραγμάτων, μὴ τοῦ ἀπὸ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὃ τυχὸν ἐκθηλυνόμενοι. Εἰ δὲ ἔχεις ἵνας λέγειν τῶν πολλαχοῦ ἀναλωκότων εἰς πενίαν, καὶ βαρυνομένων ἢ δίκαι τοῦ πενίαν ὕστερον, ἢ μυρία παρόντων κακά, ὀλίγους εὑρήσεις τούτους καὶ ἀριθμητοὺς ἐρᾷ πλοῦτον· ἀλλ' ὅσοι οὐ πάντες ἐκείνου δι' ἀπληξίαν μένουσιν ἡμῖν φιλόσοφοι ἐν ἕξει. πολὺ γὰρ ἐκείνου τοῦ βίου πνεῦμα πικρότερον. ὅσοι γάρ ὅτι ἴσον ἐκόντα δοῦναι, καὶ ἀπερυθριάνωσι πολλῶν ἀνελεῖν, τί δ' λέγω ἀνελεῖν; δὲ ὁ Χριστὸς εἶπε, πολλῷ τούτου πάλιν μᾶλλον ὅτι. ποσοῦτον δ' ἀπέχουσιν ὁ λόγος τὴν ἀδικουμένων ἡμᾶς ψυχὴν τοῦ πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας ὀργῆς, ὡς μὴ μόνον ὑπὲρ τῶν ἤδη ληφθέντων μὴ δυσχεραίνειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπολειφθέντων ἐκπίπτειν ἀναχωρεῖν, καὶ τῆς ἀνοίας μείζονα εἶναι τὸ κακὸν· πάσχειν ὑπὸ ἀκουσθῆναι τὴν προθυμίαν ἡμᾶς. ἔτοιμος γὰρ ὁ βουλόμενος ἀδικεῖν εὑρεῖν ἅπαντας πλέον πεπεισμένους τοῦ παθεῖν, ἢπερ ἐκεῖνος ἐβούλετο, καὶ τὴν ὑπερβολὴν ἐμπλήσας τὴν ἑαυτοῦ, ἅπαντα ἐκ περιουσίας ἤδη φιλοπονοῦντας, ἀπεινὸς πρόθυμος, τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀνεξικακίας ἐρυθριάσας. καὶ γοῦν δεινὸν ἦ, καὶ ἕτερόν τι τούτου χαλεπώτερον, μισεῖσθαι τοῦ λοιποῦ, τὴν τε αὐτοῦ κακίαν, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκείνου καλῶς ἀπὸ τῆς συγκρίσεως ἑαυτῆς ἰδοῦσαν.

Τοσοῦτον ἐγὼ βίου ὑπερέχειν τοῦ, οὐ μόνον τὰς γραφὰς κείμενον ἱερὰς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἔργων οὐδαμοῦ. μὴ γάρ μοι ἀδικηθῆναι εἴπῃς ἀγαθὸν τι (συμβαίνει γὰρ ἐκ πολλῆς ἀδυναμίας τοῦτο πάσχειν) εἰ μὴ ἐκ τοῦ ὁμοτίμους, καὶ οἷς δυνατὸν ἐπιξενωθῆναι ἐπεδείξατο τοῦτο, ἀλλ' οὐ μέχρι τοσούτου, ὡς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας ὑπερακοντίσαι τὴν ἐκείνου, καὶ πλέον ὧν ἐβούλετο δοῦναι, καὶ τοῖς ἐκείνῃ πρεσβεύσασι τὴν ὑπὲρ τοῖς βίᾳ ἀπαναθεῖσι διῆξαι μακροθυμίαν. Ὃ δὲ τούτων πάλιν αἰσχύνεσθαι καὶ αὐτὸς ἀποδύομαι τὴν κορυφὴν, οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἐργαζομένους εἰς ἡμᾶς καὶ ἐπηρεάζοντας καὶ σώμασι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οὐ φίλους ὀνόμασε, καὶ φίλους τῶν γνησίων κατατάξειν ἐκέλευσεν ὁ Χριστός. μὴ γὰρ ποσοῦτον δίδου μόνον τοῦ ἀγαπᾶσθαι καὶ πλεονεκτοῦντι, φησίν, ἀλλὰ καὶ φίλει τοῦτον τῇ σφοδροτάτῃ καὶ εἰλικρινεῖ. τοῦτο δή, τοῦτο ἐγὼ πολλαχοῦ βουλόμενος εἰπεῖν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ἡμᾶς, ὑπὲρ ὅτι τῶν σφοδρὰ ἀγαπωμένων πεινῆν εἰώθασιν μόνον. ἢ ἵνα μὴ πάλιν ὑπερόλκως ὁμοίως ἔχῃ τὰ ῥήματα, καὶ τὴν ἀγαθολιπῆ ἐπισαγάγῃς ἀπάτην,

πρὸς τὸν

τὸ οἰκέτιον. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε δοῦλος, οὔτε ἐλεύθερος κτλ τὰ ἀπόστολον. ὥστε καὶ Γαλ. γ. κε.
τοὺς τοὺς δούλους ἀγαπᾶν ὀφείλομεν, τὸν αὐτὸν ὑποκρινόμενα δίκαιον. ἀδελφὸς γὰρ καὶ τοῦτ' ἐστι, τῆς ἐλευθερίας ἠξίωται τῆς ἀληθοῦς.

Τίς οὖν λοιδορίας καθαρεύει τὸν ἑαυτοῦ βίον ὁ ὀργῆς ἀλόγου καὶ ματαίας ὑπεύθυνος δικάσαι τινα; μὴ γάρ μοι τὸν ὀλιγάκις τοῦτο πάσχοντα εἴπῃς, ἀλλὰ τὸν μηδ' ὅλως ἁλόντα ποτέ. ἕως δ' ἂν μὴ τοῦτο δείξῃς ἡμῖν, οὐδὲν τὸν ἀπειλοῦν λύσαι δυνήσῃ δεῖ δὲ μὴ ὅτι ποτὲ τοῦτο παθεῖν. ὁ γὰρ ὁ κλέπτων ὁ πορνεύων, καὶ ἅπαξ μόνον τὸν ἁμάρτημα ἐκεῖνο ἐργάσηται, οὐχ ὅτῳ μὴ πολλάκις τοῦτο ἐπολυμήκασι, ἀφίεται τῆς ἁμαρτίας· ἀλλ' ὅτῳ ἐπολυμήκασιν ὅλως, κολάζονται. τὸ γοῦν ἐφεξῆς τούτῳ κείμενον τίς οὐκ ἂν τῷ ἀπίστῳ δὲ μᾶλλον εἴη νομίσειε, εἰ τοσαύτης σφοδρότητος δυσπετῶς μένει ὀργὴ ὑφ' ἡμῶν; τοῦ γὰρ Θεοῦ εἰπόντος, Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει Ματθ. ε. κγ.
τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου· ἡμεῖς ἐκπεπολεμωμένοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνοσίως διακείμενοι τοῖς θυσιαστηρίοις προσίμεν. καὶ ὁ μὲν Θεὸς τοσαύτην τῆς ἡμετέρας καταλλαγῆς πεποίηται σπουδήν, ὡς λύεσθαι τὴν αὐτοῦ θυσίαν μόνην ἀπόλεστον, καὶ τὴν λειτουργίαν ἐγκόπτεσθαι, ἕως τοῦ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀπέχθειαν κατα- χ. ἐκ-
λῦσαι, καὶ τὴν ὀργήν· ἡμεῖς δ' οὕτω τοῦ πράγματος ἀλογοῦμεν, ὡς καὶ ἡμέρας πολλὰς τὴν ἔχθραν διατηρεῖν καὶ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς. οὐδὲ γὰρ τοῦ μνησικακεῖσθαι κολάζει μόνον ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ τοῦ τότε μὴ ἀπαλλαγῆναι τοῦ πάθους, πῶς ἂν γένοιτο καταφρονοῦντας τῶν ἀδελφῶν. ὅτῳ γὰρ τὴν ἀδικίαν ὅτι ὁ μνησικακῶν, ὁ δὲ ἀδικῶν οὐκ ἂν ῥᾳδίως ληφθείη τοῦτο τὸ πάθος, τοῦτο χαλεπώτερον ἡγοῦμαι τοῦ ἁμαρτήματος, δικαίως ὅτι τῆς ἡμαρτημένης ἐκείνου μᾶλλον ἐπιβούλιός ἐστιν ὁ ἐκ τοῦ μίσους ὁρμώμενος ἁμάρτημα τοῦ ἐχθροῦ. ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲ οὕτω παιδευόμεθα, ἀλλὰ λυπούμεθα καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν τοὺς ἀδελφοὺς· εἶτα, ὥσπερ οὐδενὸς ἡμοιμένου δεινοῦ, οὕτως ἀμυνόμεθα καὶ ὑπολαμβάνομεν τοῦ λυπεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ τοῦ ἕξαρσιν εἰς μακρὸν ἐκπεσεῖν χρόνου μηκος προσιέμεθα, οὐκ εἰδότες ὅτι τοσούτῳ μείζονα πόρρω κόλασιν, ὅσῳ πλείονας ἂν ἀφῶμεν ἐπισπλῆναι ἡμέρας τῇ λύπῃ, τούτῳ ἡ αὐτοῦ, καὶ ᾧ δυσκολώτερον ἡμῖν γένεσθαι λοιπὸν τοῦ καταλλαγοῦ. ὥσπερ γὰρ φιλίας ζωογούσης ἡμᾶς, οὐδὲν βιάζεται τοῦ ἀφαιρεῖσθαι ἰσχύσαι ἡ πᾶσι δυνάμεις δυνήσεται, οὕτως ἕξαρσις προσκαλουμένη ἡμῶν τὰς ψυχάς, πόρρω βῆναι ῥᾴστα τοῖς βουλομένοις ἡμᾶς συγκρούειν ὅτι πλήσιόν ἐστι, τῶν μὲν χρηστῶν ἀπιστουμένων, πιστευομένων δὲ μᾶλλον τῶν πονηρῶν. ἀλλὰ ταῦτα κελεύει τὸ δῶρον ἀφεῖναι ὅτι τοῦ θυσιαστηρίου, πρῶτον διαλλαγῆναι τῷ ἀδελφῷ· ἵνα μάθωμεν, ὅτι εἰ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ διαλλάττεσθαι τοῦ καταλλαγοῦ ταύτου δεῖ, πολλῷ μᾶλλον ἐν ἑτέροις. ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν συμβολὰ τῶν προσαγμῶν κατέχομεν, τῆς δὲ ἀληθείας αὐτῆς ἐκπεπτώκαμεν, ἀσπαζόμενοι μὲν ἀλλήλους, μέλλοντος τοῦ δώρου προσφέρεσθαι, χαίλεσι δὲ, ὡς ὅτι τὸ πολύ, καὶ τοιαῦτα τοῦτο ποιοῦντες μόνον. χ. χειρὸς
ὁ δὲ Κύριος οὐ τοῦτο βούλεται, ἀγαπᾶν τὸ ἀπὸ τοῦ ψυχῆς φίλημα, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς καρδίας ἀσπασμὸν δίδοναι τοῖς πλησίον ἡμᾶς. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ ἀσπάσασθαι ἀληθῶς· ἐχθρὸν σκηνὴ καὶ ὑπόκρισις, καὶ προσωπεῖον μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, ἢ καταδηλοῦσιν ὁ οὕτω φιλῶν. τοῦ γὰρ εἰλικρινῆ καὶ ἐρριζωμένον φιλίαν ὅτι ζητεῖ πρὸς ἡμᾶς, οὐ τοῦτον, ἧς τὸ μὲν σχῆμα πολὺ καὶ τοῦ μορφοῦσιν ἐπιφέρομεν, τὴν δὲ δύναμιν πᾶσαν ἐσβεσμένην· ὅπερ καὶ αὐτὸ τὸ μνημεῖον τῶν κατηυδοῦσιν ἡμᾶς ὁμοιοῦσιν ὅτι. Διὰ γὰρ τὸ πληθυνθῆναι τοῦ αἰσχύνην, φησί, ψυγήσονται καὶ ἀγάπην τῶν Ματθ. κδ. ιε.
πολλῶν. καὶ ταῦτα προσέχομεν αὐθέντα, μήτε ὀργίζεσθαι, μήτε ἐχθροὺς ἔχειν κελευόντες πάσι· εἰ δέ ποτε καὶ σχοίημεν, ἐφ' ἡμέρας μόνον. Ὁ ἥλιος γάρ, φησι, μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ Εφ. δ. κε.
τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. καὶ οὐδὲ μίαν τούτου ἰσχύομεν, ἀλλὰ καὶ ὑπερβολὰς κατ' ἀλλήλων

ῥαπίζομεν,

κουφότερον εἰς ὕβρεως λόγον ὁδεί. διόπερ ἐκφιο πρῶτος, τοῦτο τίθησι ὁ Χριστὸς, ἵνα μάθῃς, ὅτι εἰ ὃ φορτότερον λεχθὲν τῷ γέεννα ὑπεναντία κατ' αὐτὸ τὸ λεγόμενον, πολλῷ μᾶλλον τὰ βαρύτερα καὶ ἀφορητότερα τοῦτο ἐργάσεται. Εἰ δέ τινες ὑπερβολὴν τοῦ λόγου κατηγορήσουσι (καὶ γὰρ τινας οἶδα τοῦτο παθόντας ἐγὼ, καὶ νομίζοντας ὑπὲρ τὸ φοβῆσαι μόνον ζωῆτιν εἰρῆσθαι τὴν ἀπειλήν) ὥσπερ αὖδεις τοὺς μοιχοὺς, τοὺς ἁρπακτὰς, τοὺς μαλακοὺς, τοὺς εἰδωλολάτρας τῆς εἰρημένης ἀπαλλάττειν κολάσεως. Εἰ γὰρ φόβου μόνον ἕνεκεν τοῖς λοιδόροις ἐπίληπται, δῆλον ὅτι καὶ κεῖνοις. ὁμοῦ γὰρ ἅπαντας ζημιοῦν, οὕτως ἐπήγαγε τῆς βασιλείας τὴν ἔκπτωσιν. Τί οὖν, φησι, ὁ λοίδορος μὴ τοῦ μοιχοῦ καὶ μαλακοῦ καὶ πλεονέκτου καὶ εἰδωλολάτρου κείσεται; Εἰ μὴ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς δώσει δίκην, ἐτέρου τοῦτο ζητῆσαι κρεῖττον· ὅπου γὰρ τῆς βασιλείας ὁμοίως ἐκπεσοῦνται ἐκεῖνοι, τῷ Παύλῳ πείθομαι λέγοντι, μᾶλλον δὲ διὰ τοῦ Παύλου τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὔτε οὗτοι, οὔτε ἐκεῖνοι βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν. οὐκ ὅτι τὰ αὐτὰ μέλλουσι, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ πολλοὶ τοῦτο πάσχουσι, καὶ γὰρ πάντως ἐκβεβλῆσθαι ὑπερβολικῶς εἰρῆσθαι νομίζουσι. ὑπερβολικὴ δέ ἐστιν αὕτη ἡ παιδιά. ἵνα γὰρ Ⓦ φόβον τῆς μελλούσης ἐκλύσῃ κολάσεως, καὶ χαυνοτέρους ἐργάσηται πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῆς ἐντολῆς, τὴν ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς παραμυθίαν εἰσήγαγε, εἰς μὲν ὃ πρὸν ἰσχυρὸν ἐφείσασθαι ταῖς ῥᾳθυμοτέραις ψυχαῖς ἀπατῆσαι, ἐλεγχθησόμενον δὲ καὶ Ⓦ τῆς κείσεως καιρόν, ὅτι κέρδος ὀφθήσεται. τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, νικῶν ἀπατηθεὶς, τότε συνιδεῖν τὴν ἀπάτην, ὅταν μηδὲν ἡ ἀπὸ τῆς μετανοίας εἰς Ⓦ τῆς διαστάσεως ἀπολαῦσαι λάβῃ; μὴ δὴ μάτην ἀπατῶμεν ἑαυτοὺς, καὶ παραλογιζώμεθα ὅτι καιρῷ, μηδὲ ἐτέραν παρακαλώμεθα παιδείαν τὴν ἐκ τῆς ἀπιστίας. οὐ γὰρ μόνον ὃ μὴ εἶχεν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὃ ἀπιστεῖν αὐταῖς, ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν ἐκλελύσθαι τὴν ἐντολὴν ἔοικε. ὅταν γὰρ τὴν ἐκ τῆς ἀκοῆς ἀσφάλειαν μὴ ἐθελήσωμεν ἑαυτοῖς παρέσεσθαι, μηδὲ πάντα παραγγέλματα πιστεῦσαι, ὥστε ἀπαλλάξαι τοῦ φόβου τὴν μελλόντων Ⓦ λογισμὸν, βαρυνόμενοι δὲ σωτηρίαν, καὶ ἀγχόμενοι, καὶ Ⓦ πολλὴν τὴν κειμένην κολάσεων φόβον ἀπορρίψαι σπουδάζοντες, εἰς ἑτέραν ἑαυτοὺς καταβάλλομεν βάραθρον, ἀπιστοῦντες τοῖς κολαστηρίοις ἐκείνοις. Ὥσπερ καὶ Ⓦ πολλῷ ζωπυρούμενοι πυρετῷ, καὶ τὴν ψυχρὰν πηδῶντες ὑδάτων, οὐκ ἀποπιάσονται τὸ πῖνος, ἀλλ' ἕτεροι ἑαυτοῖς παρεσκεύασαν πῦρ· οὕτω δὲ ἡμᾶς κεντούμενοι δεῖ τὴν ἁμαρτημένην ζημιοῦσθαι, εἰς Ⓦ τῆς ὑπερβολῆς θέλειν καταπονεῖν ἑαυτοὺς δυναγκαζόμενα, ἵνα πάντα ἀδίκως ἁμαρτάνωμεν τὸ λοιπόν. οὐδὲ γὰρ μόνον πρόδοσιν ὀργιζόμεθα τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀπόδοσι πολλάκις μεχόμεθα· ὅπερ ὑπερβολὴ θηριώδεις ὄντι. καὶ τοὺς μὴ μείζονας ἑαυτῶν καὶ δυνατωτέρους, καὶ ἀδικουμένους καὶ ὑβριζομένους φέρομεν μὴ ὑπερφυοῦς πολλῆς, ἀλλὰ τὸν πρὸς αὐτοὺς φόβον, πολὺ δὲ τοὺς ὁμοτίμους καὶ ἐλαττόνας οὐδὲν λελυπηκότας ἀπειθοῦμεν. τοσοῦτον ὁ πρὸς τὴν ἀνθρώπων φόβος τοῦ πρὸς τὸν Χριστοῦ μείζονα ἔχει τὸν ἰσχύν. ἔστιν οὖν ἡμῖν σωτηρίας ἐλπὶς, τοσαύτοις ἐνδιατυμπανίζοις ὀλιγωρίᾳ καὶ καταφρονήσει; πόθεν, εἰπέ μοι; τίνων φορητὰς ἀπήτησε, τί δαὶ ἐπαχθὲς πρὸς ἡμᾶς ὁ Χριστός; μὴ ὀργίζου, φησὶ, τῷ ἀδελφῷ σου εἰκῇ. πολὺ δὲ τοῦτο βιαιότερον τοῦ φέρειν ἕτερον ὀργιζόμενον εἰκῇ. ἐκεῖ μὲν γὰρ συμπέπτωκεν ἤδη τοῦ πυρὸς ἡ ὕλη, ἐνταῦθα δὲ, οὐδενὸς ὑποκειμένου, τὴν φλόγα αὐάπτει αὐτός. οὐκ ἔστι δὲ ἴσον, ἑτέρου λαμπάδα παρασκευάσαντος καρπῶσαι καὶ μὴ πέμψασθαι, καὶ μηδενὸς παρακινοῦντος ἡσυχάζειν καὶ ἡρεμεῖν. ὁ μὲν γὰρ ἐκείνου κρατήσας, μείζονος φιλοσοφίας βάσανον ἐπεδείξατο· ὁ δὲ τοῦτο καταργῶν, οὐδενὸς ἂν εἴη θαύματος ἄξιος. ὅταν οὖν τὸ μείζον ἀφῇ Ⓦ τὴν ἀνθρώπων φόβον λύοντες, δῶμεν Ⓦ τῷ Θεοῦ μηδὲ τὸ ἔλαττον βουλώμεθα, σύνισμεν ὅσης κολάσεως καὶ τιμωρίας ὑπευθύνους καθιστῶμεν ἑαυτούς. Ⓦ τοίνυν ἀδελφοὶ, μὴ Ⓦ ἐλαύνεσθαι νομίσῃς εἶναι τὸ ὁμότιμον μόνον, ἀλλὰ καὶ

τὸ

ἢ ὲν τῷ πρώτῃ διωνθῶσι ἡμῖν, ἢ ἱκανοὶ ἐσμέν τι χειμῶνας διασῶσαι, ἐ ἐσμὲν πρεμῶνας ὑπισφίγξαι ἢ συγκροτῆσαι ψυχάς. πόθεν οὖν ἡμῖν, πόθεν ἀρκέσει τοῦτο τὸ λόγου; ἵνα αὐτῷ θαμέλιον, ποίαν κρηπίδα θησόμθ; ἢ δῆλον ὅτι τὸ Χριστοῦ τὰ ῥήματα, ἐπ' ὧν ταλανίζει μὲν ὁ τῶν γελώντων, ὲ ἢ τοῖς μακαριζομένοις ἔφησι τοὺς πενθοῦντας, οὕτως

8 λέγων· Μακάριοι Ⓜ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται· καὶ οὐαὶ Ⓜ γελῶντες νῦν, Matth. 5. 5.
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε· ἢ μάλα εἰκότως. πένθους γὰρ ἀληθῶς, πένθους ἢ ὀδυρμῶ ὁ πρὼν ἅπας καιρός. τοιαύτη συμφορὰ τοῦ οἰκουμθίου κατέληφε ἅπασαν· τοιαῦτα ἀπθρῶντας δι' θεσπέσιος συνέχει κακά, ἅπερ εἴ τις μὴ ἀκριβείας ἐξετάζειν ἐθέλοι, εἴη ε δυνατὸν μὴ ἀκριβείας *, ὁ παύσεται ὀδυρόμθος ἢ πενθῶν. ὅτως ἅπαντα διατέτραπται καὶ

* ἐπὶ τὸ πολύ,

10 συγκέχυται, ἢ ἀρετῆς ἴχνος οὐδαμοῦ· ἢ ὃ δὴ χαλεπώτερον, ὅτι τῶν ζωγράφων ἡμᾶς διωκῶν αἴθησιν ὅτι αὐτοὶ ἔχομθ, οὔτε ἄλλοις πρέπομθ· ἀλλ' ἰσχνὰ μὲν σώματα ἔξωθεν μὴ διδόντα, πολλῷ ἢ εἴσθεν τηκομθόν πυρί· τῆς ἢ διψώσης ἕνεκεν σοδεῖν τῶν ἀναγκαίων διεπόμθα, οἱ πολλὰ μὲ ὑπερίδωκα καὶ αἰσχρὰ ἢ λέγουσι ἢ πράττουσιν ἀδεῶς, αἰσχυνόμενοι ἢ τούτων σοδεῖν, ἀλλὰ ἐ ἀναβρωσόμενοι, ἢ τῶν καθεστηκότων μᾶλλον ὑγιαίνειν νομί-

15 ζουσιν. ὅτω δὴ ἐ ἡμεῖς τὰ τῶν νοσούντων ἅπαντα πράττοντες, σοδὲ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι νοσοῦμθ, ἴσμεν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῷ σώματος, καὶ ὃ τυγὸν ἡμᾶς ἐνοχλήσῃ πάθος, ἢ ἰατροὺς καλοῦμθ, ἢ χρήματα ἀναλίσκομθ, ἢ καρτερίαν ὑπομθνύμθα, καὶ ὁ πρέπειν ἀφιξάμθα ἅπαντα πράττοντες, ἕως ἂν ἀποθώμεθα ὃ λυπεῖ· τῆς ἢ ψυχῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν κεντρούσης, ἀσαφιζομένης τοῖς πάθεσι τοῖς σωματικοῖς, κρυπτομένης, χρημνιζο-

20 μένης, ἢ πάντα τρόπον ἀπολλυούσης ἑαυτήν, σοδὲ βραχὺ ἔχομθ λέγειν. ὃ ἢ μάτην, ὅτι ἅπαντα νόσος κατέληφε. ἢ καθάπερ ὅταν τὰ καμόντων τὰ σώματα, εἰ συμβαίη μηδένα πρόνοιαν τῶν ὑγιαινόντων αὐτοῖς, ὑδὲν ἐ κωλύον ἅπαντας εἰς τὰ ἑκάτερα καταπεσεῖν φθορὰν, μηδενὸς αὐτοῖς τὰς ἀλόγους ὑπομθυμίας κατέχοντος· ὅτω καὶ ἐφ' ἡμῶν, ὅλα ὃ μηδένα εἰ τῶν ὑγιαινόντα καθαρῶς, ἀλλὰ πάντας ἀρρωστεῖν, σοδὲ μὴν ἐκ πλείονος, σοδὲ ἢ ἐξ ἐλαττόνος μέρους, ὑδεὶς ὁ τοῖς

25 χειμῶσιν ἐξαρκέσων ὅστι. εἰ γὰρ ὡς ἔξωθέν ποθεν ἡμῖν ὑπῆρχε, καὶ τὰ Χριστοῦ τὰ παράγγελματα, καὶ τῆς πολιτείας τῆς ἡμετέρας τὴν σύγχυσιν καταμάθοι καλῶς, οὐκ οἶδα εἴ τινας ἑτέρους μᾶλλον ἡμῶν ἐχθροὺς ἀποκτήσεται εἰ τὸ Χριστοῦ. καθάπερ γὰρ ἐσσυδαλκότος τοῦ σκαπάνου αὐτοῦ ἐλθεῖν τοῖς ὑπαγμασιν, οὕτω καὶ τότε ὠδύσαμθ τὴν ὁδόν.

30 Καὶ ἵνα μή τις ὑποβολὴν εἰ νομίσῃ τὰ πρὸ ἡμῶν ῥήματα, ἤδη ἐπαγαγεῖν πειράσομαι τὴν ἀπόδειξιν, ἑτέρωθεν μὲν οὐδαμόθεν, ἀπὸ ἢ αὐτῆς τῆς ἀποβολῆς τοῦ Χριστοῦ. τί οὖν φησιν ὁ Χριστός; Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ἐγὼ ἢ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμθνος τῷ ἀδελ- Matth. 5. 22.
φῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ, μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ταῦτα μὲν οὖν

35 ὁ Χριστός· ἡμεῖς ἢ τῶν ἀπιστούντων αὐτῷ μᾶλλον Ⓜ νόμον τοῦτον καταπατήσαμθ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυρίας τοῦ ἀδελφοὺς πλιώοντες λοιδορίαις· ἢ ὃ δὴ καταπλαστότερον, ὅτι ὃ, μφεῖς, ὅπερ παραφυλαττόμθνοι πολλάκις, ἑτέρους τούτων ὕβρεις πικροτέρας ἀναφέρομθ, ὡς ἐκείνου τοῦ ῥήματος τὴν κόλασιν ἔχοντος. ὃ ἢ οὐ τοιοῦτόν ὅστι, ἀλλὰ Ⓜ ὑβρίζειν καθάπαξ κολάζων, τοῦτο τίθησι ὃ ὑπερίμμενον. ἐ δῆλον ἐξ ὧν ὁ Παῦλός φησιν, ὅτι-

40 οἱ λέγων· Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτρης, οὐ μοιχοί, οὐμαλακοί, οὐκ ἀρσενοκοῖται, οὐ κλέπται, οὐ πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἁρπαγὴς βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν. εἰ ἢ ὁμφὴν λέγων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τῆς ἑκάστης κολάσεώς ὅστιν ἄξιος, ὁ κακῦργον, ἢ βάσκανον, ἢ ὀχρὸν, ἢ κενόδοξον, ἢ μυρία ἄλλα τοιαῦτα· κακηγορῶν, πόσον ἑαυτῷ ὃ τῆς γεέννης σωρὸν πῦρ; ὃ γὰρ, μωρὸ ἢ ῥακά, τὴν εἰρημένων πολλῷ

χαυφότερον

π. πόρνοι π. εἰδωλολάτραι,

π. κατηγορῶν,

α. Κορ. 6.

Ψαλ. οϛ. κδ. φησι, ἵνα ἀναψύξω πρὸ τοῦ με ἀπελθεῖν· καὶ ἀπὸ τῶν ὑχῶν ὅτι σου λογισμούς· Τί γάρ μοι ἐστὶν ἀρχὴ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἀπὸ σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς; οὕτω καὶ ὁ Ἰὼβ πρὸς μὲν τὴν γυναῖκα ἀπεφήσατο τὰ Σατανικὰ ῥήματα, λογισμοῖς ἀπεμάχετο καὶ ἐπετίμα

Ἰὼβ ϛ. ι. λέγων· Ἵνα τί ὥσπερ μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν, οὕτως ἐλάλησας; Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχὶ ὑποίσομεν; πρὸς δὲ τοὺς Θεοῦ ἱκετηρίας ἐκέχρητο. 5 χ. ὑπίσωμεν
καὶ ὁ μακάριος ὁ Παῦλος ἀμφοτέρους τούτους ἐοικὼς τοῖς θλίψεσιν οὔσι καὶ πειρασμοῖς, νῦν μὲν λέγων· Εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας, ἄρα νόθοι ἐστὲ, καὶ οὐχ υἱοί. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς, ὃν οὐ

Ἑβρ. ιϛ. ιβ. χ. ἐστὶ
παιδεύει πατήρ; νῦν δὲ θυγάριόν· Πιστὸς γάρ, φησι, ὁ Θεὸς, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε. καὶ πάλιν, Εἴπερ ἔδει με σὺν Θεῷ δοκοποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν, καὶ ὑμῶν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν. δῶ οὖν τούτοις καὶ αὐτὸς θλῆναι χρῆσθαι 10 χ. ἡμᾶς
τοῖς ὅπλοις, καὶ ὠφεφάξης σεαυτὸν πρωτοπλάστως καλῶς, τοῖς μὲν λογισμοῖς ἀποτειχίζων τὴν ἀθυμίαν τοῦ ἔφοδον, ταῖς δὲ θλίψεσι καὶ ταῖς σαυτοῦ καὶ ταῖς ἑτέρων τοῦτο ἰσχυρὸν ὂν τεῖχος ποιῶν, ταχέως αἰσθήσῃ καρπὸν τῆς παιδείας. οὐ γάρ τοῦτο μόνον κερδανεῖς, ὃ τὰ πρόσθεν γενναίως ὑπεγκεῖν, ἀλλ' ἐγγυμνασάμενος αὐτοῖς καλῶς, καὶ πρὸς ἅπαντα λοιπὸν ἀνάλωτος ἔσῃ καὶ τὸν βίον λυπηρόν. 15

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ* ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ. 20 * ἀσκητὴν

ΕΓω σε ὁρῶ, ὦ μακάριε Δημήτριε, συνεχῶς ἐγκείμενον ἡμῖν, καὶ μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἐν τῇ κατανύξεως ἀπαιτούσης λόγους, ἐμακαρίσατε ἀεὶ καὶ ἐθαύμασα τὴν ἐν τῇ σῇ ψυχῇ κατάστασιν. οὐδὲ γάρ ἐστι μὴ πρότερον ἐκκαθαρθέντα καλῶς, καὶ τὴν βιωτικὴν 25 ἀπάτην μώτερον ἡγούμενον, εἰς ταύτην τὴν λόγων τὴν ἐπιθυμίαν ἐλθεῖν. καὶ τοῦτο ῥᾴδιον συνιδεῖν ἐκ τῶν καὶ πρὸς ὀλίγου τούτου κατεχομένων τῷ πάθει, ὅτι ἐναντίαν ἀθρόως δίκην τὴν μεταβολὴν, εἰς βάθος πρὸς τὸν θεῖον μεταστῆναι. καθάπερ γάρ ὄνων δυσμενῆ χαλεπὸν, τὴν τοῦ κόσμου φροντίδων ἀπολύσαντες τὴν ψυχὴν, ὅτως ἀφιᾶσι πέτεσθαι πρὸς τὸν οἰκεῖον αὐτῇ τόπον ἐν συγχύσει. ἀλλὰ 30 τοῖς μὲν πολλοῖς τοῦτο ὀλιγάκις τοῦ πρώτου χρόνου συμβαίνει ἐῶντε· σὺ δέ, ὦ θεία κεφαλή, ἅπαξ πρὸς οἶδα τούτῳ κατεχόμενον τῷ πυρὶ τῆς κατανύξεως. ἐν μαρτυρήσειαν δέ μοι αἱ τε ἄϋπνοι νύκτες, καὶ αἱ τῶν δακρύων πηγαὶ, ἐν ὁ τῆς ἐρημίας ἔρως σοὶ ζώνη τε ἀεὶ καὶ σπαραγμάζων σε τῇ ψυχῇ. τί οὖν αἱ σοι ἐγένοντο πλέον πρὸς τῶν ἡμετέρων λόγων; καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τοῦτο, ὃ πρὸς αὐτοῦ μὲ ἦκεν τὸν χρυσοῦν, οἶδας δέ που μὴ τῶν χαμαὶ ἑρπόντων εἶ), καὶ 35 τὸν πεπυρωμένον ψυχὸν λιθινὸν καλεῖ, καὶ συνεχῶς τῆς δεξιᾶς ἀπτόμενον τῆς ἐμῆς, καὶ φιλοῦντα καὶ δακρύοντα λέγει, συντεῖνόν μου τὸν καρδίαν τὸν πεπυρωμένον, πόσης μὲ βλαβείας, πόσης δὲ πυρώσεως αἱ νῦν θεῖν εἰ τιμήσεται; Εἰ μὲ οὖν ἡμᾶς καθιδόντας διυπνίσαι βουλόμενος, ὅτι ταύτην ἐλκύσας τὸν ὑπόθεσιν, καὶ τῆς '' φιλοσοφίας καὶ τῆς χ. σοφίας
πρωτοίας ἀποδέχομαι τῆς πολλῆς· Εἰ δὲ ἀληθῶς σαυτοῦ σχετῶν, καὶ τὸ δίκαιον ἡσυχάσοντος 40 ἀσφαλῶς νομίζων, οὐκ οἶδα πῶς μὴ ἕτερος ἡμᾶς ἐδίδαξας, ὅτι σοι τῶν πρὸ ἡμῶν τοσούτος δεῖ. πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ ἔτως ἐξόμεθά σοι, καὶ πειρασόμεθα πρώτων ἔνεκεν, καὶ τῆς παῤῥησίας τῆς πρὸς Θεὸν, καὶ τῆς πρὸς τὸν αἴτησιν ἀσυδοῦς, καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἡμᾶς. σὺ δὲ ἡμᾶς αὖτε τούτων ταῖς ψυχαῖς ταῖς σαῖς ἀμείβου· ὥστε ἡμῖν καὶ βίον ὀρθωθῆναι καὶ λοιπὸν,

καὶ

ἀλλ' ἡ πόρνη ἐκβέβληται τῆς ἀπάλης. τοῦτο γὰρ ἴσως τοῦτο λέγει ἀδιώκητοι μὴ οὐδενὸς, δύσκολοι ὄμως ἀποδραίνας τὰ δίκτυα. τί δήποτε; ὅτι τὴν ἡδονὴν ἔχουσι συμπεφαπτόμενοι καὶ βοηθοῦσαν αὐτοῖς· ἡ αὐτὴ δέ ἐστιν ἡ τὰ πολλὰ πονηρὰ χέουσα· διὸ καὶ μάλιστα τοῦτο ἔχει πρὸς τὸ κατορθωθῆναι χαλεπὸν, πείσασι τὴν ψυχὴν ὅλως θελῆσαι καὶ βουληθῆναι τὴν ἀπάλην. καὶ ἵνα μὴ πρόμειοι, ὅπως δεῖ εἰ τις φύγοι, ἢ κτήσοιτο ἀποθέσθαι ὀφέλων, ἐπιδιώκετο τὴν σωτηρίαν, ἡ εἴσω τὸ πᾶσιν ἐστὶν εἰσωτήν. πρὸς δὲ τὴν τῆς λύπης διαχώρησιν οὐ μικρὸν μέρος τοῦτο ἴσως ἔχει πρὸς αὐτήν. ὁ γὰρ τὴν βαρυνόμενος, ἡ ἀπορίαν ἀσυδάστου ζητεῖ ἀνῆ. τί οὖν αὖ ἀσυδήμι, μὴ δυνήσομαι δέ; μὴ παύσθω ἀσυδάζων, ἡ ζητῶν δυνήσεται. ἐπίστασθαι γὰρ ὅτι Ⓦ χριστιανοὶ, εἴ ποτε λυποῖτο, δύο μόνον ἐστὶ θεραπεία ἀθυμίας ἔχει δεῖ, ἢ ἔσθ' ἁλῶς, ἢ ὅταν ὁ πλησίον προσεύχηται τῷ Θεῷ. τῆς γὰρ πρώτης λύπης ἀσθενείαν τὴν προφάσιν τούτων ῥίζαν ἔχούσης, εἰκὸς αὐτὴν ὁδωᾶς. καὶ πόθεν τοῦτο δῆλον, φησὶν, ὅτι οὐ προσευγμάτων τοιούτων ποιοῦμεν δίκην; μᾶλλον μὲν δῆλον ὅτι· πλὴν πῶς οὐχ ἡμεῖς ζητοῦμεν τοῦτο· ἀλλ' ἔστω, εἰ βούλει, μηδὲ ἄδηλον, ὡς ἔφης, ἀλλὰ καὶ σφόδρα δῆλον, ὅπερ ἀμαρτημάτων ἐστὶ τοῦτο ἀντάπόδοσις. δέχῃ τοῦτο οὕτω λαμβάνεις, εἰπέ μοι; ἡ μᾶλλον θυμίας ἄξιον τὸ εὐθέως διαλύσασθαι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ μὴ ζῶν τῷ κόσμῳ κατακεῖσθαι. Ⓦ γὰρ ἁλῶναι τοῦτο, οὐχ ἵνα ὧν κολάζεται, ἀλλ' ἵνα ὧν ἁμαρτάνων προξενῇ Ⓦ Θεοῦ, ἁλῶναι δεῖ. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα ἀφίησιν ἡμῖν Ⓦ Θεὸς ἡ ἐξαίρων πιεῖν· τὰ δὲ τῆς κολάσεως καὶ ταλαιπωρίας τε αὐτὴν ἡμῖν καὶ ὠδῖνας πλείονας ἢ ἔπεις. ὅτι δὲ οὔτε ἁμαρτημάτων ἐστὶν ἀντάπόδοσις, ἀλλὰ σφαίρων ἡ βραβείων ἐστὶ τοῦτο ὁ ἱδρὼς ἡ πόνος, δῆλον ἐκ τῶν. εἰ μὲν γὰρ αἰχμῆς ἡ ἀσώτους Ⓦ διέτειναν βίον βιοῦντας, οὕτως ὅτι τὴν τῆς μοναχῶν πολιτείαν μετῆλθας σαυτὸν, μὴ δεῖ οὕτω τοιοῦτον ἐστοχάσθαι τὸν ἐστοφίλημον. εἰ γὰρ δέχῃ τοῦτο ἐπάγει τὰς ὑμωρίας ὁ Θεὸς, ἵνα πρέψῃ πρὸς μετάνοιαν τοὺς ἀνειδότας ἔχοντας, τῆς μετανοίας ἐπιδεικθείσης, οὐδεπώ λοιπὸν τὰ τῆς ὑμωρίας τούτου γε ἕνεκεν ἐστί. τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τοῦ βούλεσθαι κολάζειν ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὡς ἡ πολλάκις ὑμωρίας ἄξια προστιτάττει, ἡ πολλῆς δεομένους ἐπιφροφῆς, δι' ἀπιλῆς μόνον ἡ ῥημάτων φοβερῶν σωφρονίζειν ἡμᾶς. ἡ τοῦτ' ἔστιν ἰδεῖν ὅπου τε τοῦ Ἰσραὴλ, ὅπου τε τῆς πόλεως τὴν Νινευΐτιν. οὐ γὰρ μόνον τὴν πυμωρίαν ἐκ ἐπῆγαγεν, τὴν μετάνοιαν ἐπιδεξαμένων ἐκείνων, ἀλλὰ ἡ τὴν ἀπειλὴν θέσεως ἔλυσε. πολλῷ γὰρ ἡμῖν αὐτὸν αὐτὸς βούλεται μᾶλλον μηδὲν ἡμᾶς πάσχειν κακὸν ἡ ἐκόντας οὕτως ἑαυτῷ φείσασθαι δὴ, ὡς πολλάκις ἡμῖν ὁ Θεός. εἶπα ὁ ἐκὼν πολλάκις μὲν ἡμῖν ἁμαρτηκόσι ῥήμασι φοβῶν, μετανοήσασι δὲ ἡ τῇ τούτου ἀποδεχάτῃ τῆς ἀγωνίας, ὅτι τὸν τοσοῦτον ὧν ἐπιδεξάμενον θέλεσθαι τὸ ἐρρεθὲν, οὐ μόνον τῆς ἀπειλῆς ἐκὲ ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ ἐκ τῆς δόξης τὸν ἔργων προεδίδου κολάσει; ἡ πῶς οὖν τις τοῦτο τις ὑπόνοιε; πλὴν ἀλλ' εἰ μὲν διέφθαρται, ἡ πονηρὸς (ὅπερ ἔφην) ὁ περὶ τούτου βίος ἦν, καὶ εἰς ἑποιοῦν τοῦτο ἐλθεῖν τινι δίκαιον ἦν· νῦν δὲ τὸ μὲν πλεῖστον ἐλάττων ἐκείνος, κόσμος δὲ καὶ αὖθις καὶ πολλῆς γέμων συμφοιτητὸς ἦν. ὥστε πρόδηλον ἡμῖν ἐστὶ φανερὸν, ὅτι σφαίρων καὶ μείζονος ἐστοφίσεως ἐστὶ τοῦτο τὰ παλαίσματα. δέχῃ μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, καὶ τούτους καὶ τοὺς τοιούτους ἀναχωρεῖν λογισμούς· δεῖ δὲ μὴ τούτοις, μᾶλλον δὲ καὶ πρὸ τούτων, βύσσας καὶ ἐκτενείας τοῦτο ἀναστενάζειν τὸ σκότος. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος καὶ μάχας ἀνὴρ, τίσιν ἐχρήσατο τοῖς Φαρμακεῖς ζωοχόοις, καὶ οὕτω τὰς πολλὰς τῆς θλίψεως ἀπεκρούετο ὀδωᾶς, ὧν ἐδὼ βυσσόμενος καὶ λέγων, Αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπληθύνθησαν, ἐκ τῆς ἀναγκῶν μου ἐξάγαγέ με· ὧν δὲ λογισμοὺς ἀνακοπὰς βύσσεις· Ἵνα τί περίλυπος εἶ, ἡ ψυχή μου, καὶ ἵνα τί ζωταφάστεις με; ἔλπισον ἐπὶ τῷ Θεῷ, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ· καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς λογισμῶν πεπόμενος ἐπὶ τὰς θλίψεις· Αἴνες μοι, φησὶν,

χ. ἀσπαλίκτους

χ. ἐπιδιώκη

Ψαλμ. κβ. ιθ.

Ψαλμ. μβ. γ.

Ψαλμ. λη. ιβ.

εὐθυμητάλθανιων, φύσιτας μὴ ὁ τῇ ζωῇ, πλὴν ὁ λύμιλων ἅπασαι οὐμίχεις ἐκείνης ἰσῶσιν· ἀλλ' ἡ ὅτι πλὴν ψυχλὴν ὡδαπέμπουσι, τρεβλουσαι αὐτὴν ζωεχῶς, ἐ δλαφθείρουσαι

Παρακλ. κε. ἀπ' τῆς ὀδυνης ἐ τῆς ἀθυμίας τῆς πολλῆς. Ωασιρ γὰρ, φησι, ὄξος ἕλκη ἀσύμφορον, οὕτω τὸ ἀπαισιον πάθος σώματι καρδίαν λυπεῖ. μὴ τοίνυν ὅτι ἀπὸ τοῦ σώματος πίπτει τοῦτο λέγει μόνον, ἀλλ' ἐι μὴ ὡδαπέμπει πλὴν λύμιλων ἅπασαν ἡ πλὴν φθορὰν τῇ ψυχῇ, τοῦτο ἐπιδείξον. ἐπεὶ ἡ ὁ λοιμὸς οὐκ ἀπὸ τῶν σωμάτων πίπτων λύμης φθείρει τὰ σώματα, ἡ ὁ τῶν ἐρπετῶν ἰὸς τοιοῦτον μὲν ἐξ ἐκείνων, λυμαίνεται ἡμᾶς· οὕτω ἡ ὅτι τὰ τῶν παθῶν πίπτειν μὲν ἀπὸ τῶν σωμάτων, ἐ ἰὸν τῆς οἰκείας κακίας εἰς πλὴν ψυχλὴν πλὴν ἡμετέραν ἐκχεῖ. πάσης γὰρ δαιμονικῆς ἐνεργείας βλαβερώτερον ἡ τῆς ἀθυμίας ἐπαφορμή· ἐπεὶ ἡ ὁ δαίμων, ἐν οἷς δύναται, δλαβῆ ταύτης κρατεῖ. καὶ ταύτην ἀφέλης, οὐδὲν πρὸς ἐκείνον πέσεται τὰς δίκας. ἡ πῶς ἔστι μὴ ἀθυμεῖν, φησι; ἐγὼ δέ σε ἐρήσομαι, πῶς οὐκ ἔστι μὴ ἀθυμεῖν; εἰ μὲν γὰρ μοιχεία ἡ φόνος, ἢ ἄλλο τί σοι τοιοῦτον ἐπόλμηται τὴν ἐκκλεισίαν τῆς βασιλείας ἔχοντα, ἀθύμει ἐ πένθει, ὁ κωλύσων οὐδείς· εἰ δὲ τούτων τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι πάντων πεφρόντικας, τί μάτην κόπτεις σαυτόν; πλὴν γὰρ ἀθυμίαν εἰσέρχεται ἡμῖν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, οὐχ ἵνα ἁπλῶς ἡ ἀκαίρως ἡ ἐπὶ τοῖς ἐπαίοις αὐτὴν ζημίαν θεράπωμεν, οὐχ ἵνα φθείρωμεν ἑαυτούς, ἀλλ' ἵνα τὰ μέγιστα κερδάνωμεν ἐξ αὐτῆς. πῶς ἡ κερδαίνομεν ἔστιν; ὅταν εἰς καιρὸν αὐτὴν ὡδαλαμβάνωμεν. καιρὸς ἡ ἀθυμίας, οὐχ ὅταν πάσχωμεν κακῶς, ἀλλ' ὅταν δρῶμεν κακῶς. ἡμᾶς ἡ πλὴν πᾶσι μετρίαν ἔχειν. ἡ ἐὰν καιρὸν αὐτὴν λάβωμεν, ἡ ἐὰν μὴ καιρὸν ἀντιλαξάμεθα. κ. ἀ/ἀσ. ἀν

καὶ ποιοῦντες μὲν μεγάλα κακὰ, οὐδὲν πρὸς βραχὺ συστελλόμεθα· ἐὰν ἡ μικρά τι πρὸς ἑτέρων πάθωμεν, καταπίπτομεν, συστελλόμεθα, ἰλιγγιῶμεν, ἀπογινώμεθα τοῦ βίου παντελῶς. οἱ γὰρ οἱ διὰ τὸν φορτικὸν ἡ βαρὺ ὃ πρᾶγμα ἡμῖν εἰσῆλθεν, ὅπερ οὖν ἡ ἀθυμία ἡ ἀπιθυμία. ἡ γὰρ ἡ ταῦτα, ὦ μὴ χρησάμενοι κατ' ὠφελείαν μηδὲ εἰς δίοδον, διέβημεν. ἡ συμβαίνει παντοίως, οἱ διὰ τὴν φαρμακὸν τὴν πρὸς τὴν ἰατρὸν διδομένην. ἐ γὰρ σκάφη, ὅταν μὴ τοῖς καθημένοις ἡ ὑπὸ ὧν καθέσθαι, ἀλλ' ἑτέροις καὶ ὑπ' ἑτέρων ὑπενεχθῇ πάθοις, οὐ μόνον οὐκ ἀπήλλαξε τὸ λυπεῖν τοὺς κάμνοντα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπέτεινε τὸ πάθος· ὅπερ οὖν ἡ ἡ ἀθυμία ποιεῖ, ἡ εἰκότως. αὐτὴ γὰρ οὖσα ἡ δλαβερωτικὴ φαρμακὸν, ἡ ὡς ἄν εἴποι τις, καθαρτήριον τῆς πονηρείας τῆς ἐν ἡμῖν, ὅταν μὲ ἐρημώσῃ ψυχὴν καὶ πυρώσῃ ἡ πολιὸν ἐγείρῃ τὸν τῶν ἁμαρτημάτων φόρτον πρόσεχεται, μέγιστα τὸν δεδεμένον ὠφέλησον· ὅταν ἡ ἀθλεύσῃ ἡ ἀγωνιζομένῃ καὶ πονούσῃ ἡ μεμεριμνημένῃ ἐ πασχούσῃ κακῶς, πρὸς ὃ μηδὲν ὠφελήσας, ἡ τὰ μέγιστα ἔβλαψεν, ἀσθενεστέραν ἐργασαμένῃ καὶ βίκαζα-

Φιλιπ. δ. δ. γώτερον. Διὰ τοῦτο τοῖς μὲ ἐσπεσοῦσι ἡ ἀγωνιζομένοις ὁ Παῦλος γράφων ἔλεγε· Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ χαίρετε· τοῖς ἡ διὰ κυδιῶσι καὶ πολλὴν ἔχουσι τὴν φλεγμονήν·

α Κορ. ι. β. Καὶ ὑμᾶς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε. ὁ μὲ γὰρ λιπαινόμενος τῷ τῶν ἁμαρτημάτων λιπασμῷ ἰχνούσθω, καταξαινέσθω τῷ φαρμάκῳ τούτῳ· ὁ ἡ ἐνεκτὸν ἡ τὸ τῇ προσοχῇ καταξαίνει δι' ἑαυτοῦ, πόθεν ἔσεται δῶ φθείρειν τὴν εὐεξίαν διὰ τῆς ἀθυμίας; οὕτω γὰρ ἐστιν αὕτη δραστήριος, ὡς καὶ τοῖς δεομένοις αὐτῆς πλείονα τὸν δίαυλον ὑπερθέσθαι χρόνον μεγάλα ἐργάσασθαι κακά. ὅπερ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος διδοὺς, ταχέως αὐτὴν ἐκέλευσεν ἀφεῖναι μὴ ὁ πρᾶξαι ὁ ἑαυτῆς· καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησι

β. Κορ. β. ζ. ταύτην, ἵνα ἐγὼ λέγω πῶς· Μήπως γάρ, φησι, τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Εἰ ἡ δὲ τὸ χρεὼν καθηκόντως οἶδεν ἀπολλύναι πρᾶσσουσα μὲ ὑπερβολῆς, ἵνα πότε ἐρχαπ) δὲ δεῖ ὅλως διαλύσεις αὐτῆς, ὅταν αὐτὴν πολλὴν ὑπεισάσουσ)· ναί, φησι, οἶδα ταῦτα ἡ εὖ· ἀλλὰ πῶς αὐτὴν ἀποκρούσομαι ἡ ἀποχήσω τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, οὐκ οἶδα. ἐ ποίας τῶν δυσχολίας, ὦ φίλε; Εἰ μὲ γὰρ ἐπιθυμία τις ἐστὶν ἡ σωμάτων ἔρως ἄτοπος, ἢ κενοδοξίας τυραννὶς ὁ δυσκαταγώνιστον κακὸν, ἢ ἄλλο τί τῶν τοιούτων παθῶν, καλῶς

δὲ

ὡς χάριν ἔχειν τῆς τύχης δέκα τὴν φωνῆς. ἔτι γοῦν οὐκ ἐν ἀγαλείμασιν μακροῖς, ἀλλὰ πολλάκις μὲν τῆς ἡμέρας, πολλάκις δὲ τῆς νυκτός. καὶ λοιπὸν ἔκλυς ἐστὶν οὗτος ἑαυτοῖς, ἕως ἂν τῇ ποινρᾷ ταύτῃ προσδιδόται μάστιγι. καὶ ὅτε οἰκέτης πρέσειν ὁ θεραπεύσων αὐτὸν, ὅπου ἀκούσῃς προσμυθούμενος, τοῦτο μὲν ἀγαθὸν τὸν παῖδα, τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ ἀνδρὸς

χ. κωφὸν τὸν 5 ἐλεγχθῆναι τῷ παιδί. πολλὰ γὰρ πολλοὶ λαθόντες (καὶ γὰρ ἔτυχε περὶ τούτου γράμματα ἔχων ἐκεῖνος) ὤπεσαν αὐτοῖς. καὶ ὁ δεύτερον, οὐδὲν τῶν φίλων ἂν αὐτὸν ὁρᾶν ἐθέλει λοιπόν, ἀλλὰ πρώτης αὐτὸν ἐγκατέλιπεν. καὶ τῶν πολλὰ προτέρων βύργατηδόντων πρὸς αὐτόν.

χ. ἀπαπαῖ. Εἰ δέ τις ἢ εἰσέλθοι ποτέ, βύθιος ἀπεπήδησε· τοσαύτης δυσωδίας ὁ δωμάτιον ἐμπέπλησαι, τῶν μηδέπω τὸν ὀπιμηδόμενον εἴη. μία γὰρ αὐτῷ παιδίσκη προσκεκάθηται μόνη,

10 τοσαῦτα γαστρίσουσα, ὅσα εἰκὸς δύνασθαι γυναῖκά τι ὄσαι, ἢ μόνον, ἢ ἐκ τῆς ἐργασίας δέκα τρεφομένων τῶν χρῶν. πόσων οὖν δαιμόνων χαλεπώτερα τὰ ἐκείνου κακά; Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν αὐτὸν ἐωώχλει τότων, τί οὐκ ἂν ἔπαθεν, σίνους τοι χρόνου τὸν μαχρὸν, ὃν ὑπὸ τῆς κλίνης καθάκειτο, τὸν δαπανῶν τὸν πολλὸν καὶ εἰς ἑκάτερον αὐτὸν ἐμβαλόντος πτύον, τῶν φίλων τὸν καταφερόντων, τῶν θεραπευόντων τὸν ἐρημίαν, ὃ μηδὲ,

15 Εἰ ῥήσεταί ποτε τὰ δεινὰ τοῦτα, εἰδέναι (ὅπερ αἰεὶ σὺ παιδεῖς) μᾶλλον δὲ ὃ πεπεῖσθαι ἀκριβῶς, ὅτι οὐδὲ ῥήσεταί ποτε, ζῶντος αὐτοῦ καὶ ἐμπνέοντος ἔτι; ἡ γὰρ ὑπόθεσις τοῦ νοσήματος, καὶ ὃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὸ τοῦ χρόνου αὐτῷ προσβαίνειν

χ. δυσεῖ τὸ δεινὸν, τοῦτό φησιν. ἵνα δὲ μὴ καθ' ἕκαστον σοὶ τὰ τοιαῦτα διδυσχεράνω, ἀπιθμῶ, δόξω σοὶ ἀκούσας ἀποκναίειν, ἀπιθι πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς ἀπόνοιας τὸν τῆς ξενοδοκίας ὑπισα-

χ. κωμῶσιν 20 σάμενον, ἢ κέλευσον εἰσαγαγεῖν σε πρὸς τοῦτον κατακειμένους ἐκεῖ, ἵνα πᾶσαν ἴδῃς ῥίζαν παθῶν, ἢ ξένης νοσημάτων ἔμφυτος, ἢ πολυδαπάνητος ἀθυμίαν ἐπανθοῦσαν. ἐκεῖθεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐλθών, ἢ πάντα τὰ ἐν τοῖς οἰκήμασι τούτοις καταμαθών, βάδισον ὑπὸ τὰ προπύλαια τῶν βαλανείων, εἶθα [ἢ] κόσμῳ τε καὶ ἁβρότητι αὐτοῦ ἱματίων ἢ οἰκιακῶν κεχρημένους τινὰς κα-

τάκειτο γυμνοὺς κρυμῷ ἢ νόσῳ ἢ λιμῷ πολιορκουμένους διεκπεσεῖ, τὴν ὄψιν μόνην ἢ δὲ ἔμπροσθεν τῶν

25 σωμάτων ἢ ὦ ψόφῳ τῷ συγκεχυσμένων ὀδύνην προσκαλουμένους σοὶ πρόσοψιν, ἢ οὔτε φωνῆς ἀφῆναι, οὔτε χεῖρας ἐκτεῖναι δυναμένους, τῷ σφόδρα ἤδη τοῖς πόνοις ἐκτετηκέναι κακοῖς. ἀλλὰ μηδὲ μέχρι τούτων ἔρῃς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀπίσω καταγώγιον ὁδοῦ τῆς πόλεως ἔξιθι· καὶ τότε ὄψει καλῶς, ὅτι ἡ δοκοῦσά σε ζωὴ ἀθυμία τῶν λιμένων δύβιός ἐστι. Τί γὰρ ἄν τις εἴποι σοὶ ἐλεφαντίαν ἢ μακρὰν ἀναλισκομένους ἄνδρας; ἢ καρκίνῳ κατα-

30 θιομένους γυναῖκας; ταῦτα γὰρ ἀμφότερα τὰ νοσήματα μακρὰ τέ ἐστι ἢ ἀνίατα· θάπτουσι δὲ αὐτῶν καὶ τὸ πόλεως ἀπολωλυῖα σοὶ ἔχοντας, καὶ οὔτε λυπεῖ, οὔτε ἀγθομένους, οὔτε ἄλλου τινὸς τῶν ἐν αὐτοῖς μεταμελῆς ἡμῖν αὐτοῖς ἐστι. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ὃ δεινόν, ἀλλ' ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τῆς τῶν ἀναγκαίων ἔρωσιν ἀφθονίας θαρρεῖ. Τί γὰρ ἂν τὰ μέτωπα πολλάκις εἰκῇ καὶ μάτην καταδιαβαθύτας οἰκεῖ; οὗτοι γὰρ ἅπαντες πολλῷ μείζονα τῶν δαιμονίων τὸν

35 ὀδυνῶν ἔχουσιν. Εἰ δὲ ἀπιστεῖς, οὐδὲν θαυμαστόν. οὐ γὰρ τῇ αὐτῇ γνώμῃ τὰ τε οἰκεῖα καὶ τὰ ἀλλότρια κρίνεις εἰώθαμεν κακά· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν λέγω καὶ ὀφθαλμοῦ μόνον μαθόντες, ταῦτα δὲ τῇ πείρᾳ καὶ τῇ αἰσθήσει καὶ μετὰ τῆς συμπαθείας τῆς ἑαυτῶν. διόπερ αὐτὰ ἀφορητότερα ἐκείνων εἶναι νομίζομεν, καὶ λίαν ἡ κοιφαλγὴ καὶ φορητά. Εἰ δέ τις τούτων πρώτων ἀπαλλαγείς, τὴν τε φύσιν αὐτῶν καταμάθοι, καὶ σοὶ ἐμπεσόντας αὐτοῖς ἀσκέψαιτο, σοὶ ἂν δέκα-

40 τον μέρος τούτων οἵαπερ τὴν ψυχὴν ἡμῶν.

Ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ἐρεῖς, ὅτι πρώτα μὲν ἐκεῖνα τὰ πάθη πρὸς ὃ σῶμα τρέφεται μόνον· αὐτὴ δὲ τῆς ψυχῆς ἄπεστι ἡ νόσος, ἢ τούτων πρώτων ἐστὶ χαλεπώτερα. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μάλιστα αὐτὴν βρήσομεν ἐκείνων κουφοτέραν τυγχάνουσαν. αὐτὴ μὲν γὰρ οὐδὲ ὃ σῶμα ἀφθείρει, καθάπερ ἐκεῖνα, ἢ τῇ ψυχῇ πρὸς βραχὺ σκληρὰ γέροντι ἂς ἢ ἀπει-

Σὺ δέ μοι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων μὴ τὴν ὑποθεσιν λογίζου μόνον, ὅτι ἡ ἀδυμία τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ἐπέκειτο, ἀλλὰ καὶ ὃ μέγιστον τῆς λύπης· καὶ πολλῷ" ταῦτα μείζονα ἐστὶ τῆς ὀδύνης τῆς σῆς. ὃ γὰρ ἀξιοπαθούμενοι πάντων τοῦτο ἐστιν, εἰ χαλεπώτερον ἤλγησεν ἐκεῖνοι. μέγιστον ἡ ἀδυμίας, οὐκ ἀπὸ τῆς τοιαύτης αὐτὴν πορφάσεως μόνον, ἀλλὰ δὲ ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ ἀπὸ τῶν πραγμάτων δοκιμάζεσθαι πέφυκε. πολλοὶ γοῦν χρήματα ἀπολέσαντες μόνον, μείζονως ἤλγησαν τῆς ἀγάπης τῆς σῆς. εἰ δὲ μὴ εἰς πέλαγος ἔρριψαν ἑαυτούς, ἀλλ' ἢ βραχύ τι ἤψαντο οὐκ εἰσεγκόντες τὴν ζημίαν, ἐπίρρωσις ἡ δὲ τοῦ ὀφθαλμοὺς ἔσθεσεν ἡ τῆς ἀδυμίας ταύτης ὑπερβολή. κἀκεῖ δοκεῖ ὃ χρήματα ἀπολέσας, τὸ παρὰ δαίμονος ἐσοχληθῆναι ἐλαφρὸν εἶναι καὶ χαυρότερον· ἀλλ' ὅμως πολλοὶ τοῦτο μὴ ὑπέγκαν, ὑπὸ ἐκείνου ἢ πεπιέσθησαν. μὴ γὰρ ἀπὸ τῆς σαυτοῦ ψυχῆς ταῦτα δοκίμαζε μόνον, μηδ', ὅτι σὺ καταπλαγεὶς τὸ χρημάτων ζημίας πάλη, καὶ τοῦτο ἀλλους ὑπὸ ἀβαρεῖαν νόμιζε. πολλοὺς γὰρ καὶ εἰς παραπληξίαν καὶ τὸ ἐσχάτιον μανίαν ἡ τούτων ἀφαίρεσις ἤγαγε. γινώσκω μὲν γὰρ ψυχὴν ἀνδρειότερον τούτων δυνάμενον καταδυσκολεῖν, ἢ δὲ ἀσθενὴς καὶ βιωτικώτερον διακειμένη ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ τούτῳ δάκνει. πῶς δήποτε; ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον λιμὸν διδοικέναι διαπόντιον, καὶ δι' ἡμερῶν ὀλίγων ἐσοχλεῖσθαι παρὰ τοῦ νοσήματος τούτου. ὁ μὲν γὰρ ὁ βαρεῖ μέρη χώρᾳ πᾶσα ὅστις ἡ βία, καθάπερ πυρετὸς λοιμὸς, ἢ φθίσις, ἢ καὶ ἑτέρας προσβαλούσης πηρὸς ἀνιάτου· μᾶλλον δὲ καὶ τούτων ἐλάττονα πολλῷ κατέχει κακά. εἰ δὲ τῇ σφοδρότητι καὶ πολλοὺς τῶν πυρεττόντων, ἔχομι' ἂν εἰπεῖν ἐγὼ πολλοὺς τῶν δαιμονώντων μᾶλλον ἀξιοπαθοῦντας, ὅταν ἐκείνῳ καταχεθῶσι τοῦ πυρός. ὅπου δὲ τῆς ὁδοιπορίας ὁ φόβος τῆς τῶν ἀναγκαίων ἀπορίας, καθάπερ σὶς ἀλιωνεκής, ὅταν ἀβαπτιστος* προσορθρίων καταθέῃ τὴν τῶν πεινώντων ψυχήν. καὶ τί λέγω πεινᾶν; εἰ γὰρ βουλεύσεθα πάσας ταῖς ἀνθρωπίναις ἀπαριθμῆσαι συμφοραῖς, οὐχ ἡμεῖς μόνον, ἀλλὰ δὲ αὐτὸς τάχα γνάσεις τὸν σαυτοῦ θρηνοῦντας καὶ ταῖς οἰμωγάς. πάσας μὲν οὖν, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ὃ πολλοστὸν μέρος αὐτῶν εἰπεῖν ἡμῖν δυνατόν. οὔτε γὰρ ἴσμεν αὐτάς, οὔτε, εἰ ἴσμεν, ὅλος ὁ χρόνος ἂν ἡμῖν προς τὴν διήγησιν ἤρκεσεν. ὀλίγας δὲ οὐκ πολλῶν ἀναλεξάμενος, οὐκ τούτων σοι παρέξω καὶ δυνάμει καὶ ταῖς οὐκ εἰρημέναις τοχάσασθαι. ἀναμνήσθητι γὰρ τοῦ φιλτάτου μέντοι οἰκέτου, Δημόφιλον λέγω, τοῦ τῆς μεγάλης καὶ λαμπρᾶς οἰκίας. οὗτος πέμπτον καὶ δέκατον ἔτος ἔχει λοιπὸν, ἐξ ὧν τῶν μὲν νεκρῶν οὐδὲν ἄμεινον διάκειται πρὸς τὸ σπέρνειν, πλὴν ὅσοι τέμνει διὰνεκῶς, καὶ φθείρει, καὶ τὴν αὔλησιν πᾶσιν τῶν οἰκείων ἔχει κακήν· πενίᾳ δὲ ἐσχάτῃ συζῇ καὶ τοῦ διαγινώσκοντος ἔχει τεθνάναι ἕνα, χρηστὸν μὲν καὶ φιλοδέσποτον, οὐ μὴν ἱκανὸν τὴν συμφορὰν παραμυθήσασθαι ἐκείνῳ. οὔτε γὰρ τῇ πενίᾳ" ἀμύνειν ἔχει, οὔτε τῆς πρίσεως καταπαῦσαι δύναται, ἀλλὰ ῥωμὸν εἶναι τοῦ σώματος τὸ διασῶσαι (οὐδὲ γὰρ ταύτην ἐσχυσεν βοηθῆσαι αἱ χεῖρες αὐτοῦ) καὶ ποτήριον παραγαγεῖν, καὶ κρυζῶσαν ἀπομύξαι δύναται· δὲ ἕτερον ἢ τὰ τοιαῦτα πλέον οὐδέν. ἀλλ' οὗτος μὲν πεντεκαίδεκα ἔτη ἔχει λοιπὸν* ταλαιπωρούμενος ὅτας, ὡς ἔφθην εἰπών· ἐγὼ δὲ ἑτοῖμον ἔχω οἰκέτην ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τοῦτο κατατεταλαίπωκα τὸ πάθος. σὺ δέ μοι πρὸς τούτοις δὲ Αἰσχύνην λάβοις ἔχων Βιθυνόν. τοῦτον γὰρ ὃ μὲν σῶμα οὐ διαλέλυκε, καθάπερ ἐκείνῳ τῷ ἱερεῖ· ἴσως δὲ βλέπεται πολλῷ τῆς παραλύσεως ἐκείνης χαλεπωτέρα. διὰ γὰρ τὸ ἥδυ ἀσθμοί τινες καὶ πάσης ἀλγηδόνος πικρότεροι πόνοι, ποτὲ μὲν ὀβελίσκων χεῖρον διαπείροντες, ποτὲ δὲ πυρὸς σφοδρότερον διατρώγοντες, καὶ καθ' ἑκάστην ὥραν ἡμέρας καὶ νύκτα διεσχλοῦντες, παρὰ τοῖς οὐκ εἰδόσι τὸ πάθος μαγειρικὸν παρεπιθέσθαι δόξαν αὐτῷ. οὕτω διατρώγοντες ταῖς κόραις, οὕτω γραγαλεύοντες ταῖς χερσὶν μετὰ τῶν ποδῶν, πτύσασι ἄφωνοι. αἱ δὲ κραυγαὶ καὶ οἱ κωκυτοὶ (καὶ γὰρ καὶ ἀσκαρίζει πολλάκις μετὰ τὴν ἀφωνίαν ἐκείνην) ταῖς τῶν ὠδίνουσῶν νικῶσιν ὀλολυγάς. καὶ πολλάκις τῶν παρόντων οἰκετῶν ἀρρώστους" ἐχόντες, καὶ ὑπὸ πολλῆς ἀγρυπνίας ἐσοχλουμένους ἔπεμψαν ἐγκαλοῦντες ὑπὲρ τῶν καμνόντων,

ὡς

* ἀβαπτίστου ἢ

" ταῖς πενίαις

" ἀμύνειν

" ἀρρώστους ἔχοντες

κάλου μόνον, ἀλλὰ ⸂καὶ⸃ θλίψεως πολλῷ μείζονας. τούτοις γοῦν ἡμῖν τοῦ μικροῦ ὁ μακάριος Παῦλος ⸂ἐδειλία⸃σεν, καὶ ⸂καταπτοίας⸃ αὐτῶν ἀπαλλαγθμύθησεν ἔλεγεν· Ὥστε οὐκ ἐσμὲν ἄξιος ὁ κόσμος. Εφ. ιδ. κ.

Εὐκαίρως ⸂δὲ⸃ ἡμῖν ὁ μακάριος ἐπεσκῆλθεν ⸂ἐκεῖ⸃. ὁ γὰρ καὶ μόνος ὀφθεὶς καὶ ἀρκέσας τοῖς
χ ἐκεῖσε, ⸂ἐδεήθησαν⸃, ⸂οὐδὲ μὴ⸃ ⸂τοῦ⸃ ἄλλους" εἰσελθεῖν, ἵνα σὺν αὐτοῖς ἀφθονίστερον ἀθυμήσω καὶ λύπην τὸν μὴ ὄντων λιμὸν, καὶ ⸂τὸν⸃ δίψος, καὶ τὴν γύμνωσιν, καὶ τὰ καύματα, καὶ ⸂τὰ⸃ ἐν ταῖς ἐρήμοις διατριβάς, καὶ ⸂τοὺς⸃ φόβους, καὶ ⸂τοὺς⸃ κινδύνους, καὶ ⸂τὰ⸃ ἐπιβουλάς, καὶ τὰ δεσμωτήρια, καὶ ⸂τὰς⸃ πληγάς, καὶ ⸂τὰς⸃ ἀγχυπίας, καὶ ⸂τοὺς⸃ μυρίους θανάτους, ⸂καὶ⸃ τὰ ἄλλα, ὅσα τῷ κηρύγματος ἔνεκεν ὑπέμεινεν, "οὐδὲ λέγειν οἷμαι δεῖν. Ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ θλίψεις πολλὰς, ἀλλ' ὅμως καὶ ἡδονὰς
χ. οὐδὲ οἶμαι δεῖν λέγειν
παρέχει αὐτῷ. ἀλλ' ὅτε ἀπεράφησαν αὐτὸν πάντες Ⓐ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτε Γαλάται ἔξεπέσησαν, ἔθνος ὀλέκληρον καὶ εὐδοκίμητον, ὅτε Κορίνθιοι τὸν παρ' αὐτοῖς ἐκκλησίαν εἰς πολλὰ διέστημεν μέρη, καὶ τὴν πορευσαμένην καλαχεύσαντες εἰς ἀναισθησίαν ἤγαγεν, τί αὐτοὶ οἶμαι παθεῖν; πόσῳ καλαχθῆναι σκότῳ τὸν ψυχήν; ἀλλὰ γὰρ ἃ δεῖ λογισμῶν ἡμῖν, παρὸν ἀκοῦσαι τῶν ῥημάτων αὐτῶν; Κορινθίοις μὲν γὰρ ὑπιστέλλων ἔλεγεν· ὅτι Ἐκ πολλῆς θλίψεως ⸂καὶ⸃ συνοχῆς β. Κορ. β δ. ιβ. κα.
καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων· καὶ πάλιν, Μήπως ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ
χ. πολλοὺ Θεός, ⸂καὶ πενθήσω⸃ τοὺς προημαρτηκότας καὶ μὴ μετανοησάντας ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ. Γαλάταις δὲ· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. ⸂ὡδὶ γὰρ⸃ Γαλ. δ. 19.
Λακεδαιμονίοις ⸂δὲ⸃ μαθητὴν ἀπεδύρετο. οὐ ταῦτα ⸂δὴ⸃ μόνον αὐτοὺς ἰώμενος, ἀλλὰ καὶ ὁ σκόλοψ ὁ δοθεὶς αὐτῷ οὕτως αὐτὸν ἔθλιβε καὶ ἐστενοχώρει, ὡς πολλάκις ⸂ὑπὲρ⸃ τῆς τούτου λύσεως β. Κορ. ιε. ζ.
χ. λυθείσης ⸂δηθῆναι⸃ τοῦ Θεοῦ. Ὃ γὰρ, τείς, ἐστὶ ταῦτα, αἰτῶ τοῦτο, πολλάκις, ἔστιν. ὅλως δὲ πότε ἀναπεύσας ἴσχυσεν ὁ καὶ ἐπὶ ἀπιστίᾳ ἀδελφοῦ κοπιόμενος; Τῷ μὲν μὴ εὑρεῖν, φησὶ, Τίτον Ⓑ τὸν ἀδελφόν μου, οὐκ ἴσχυσα ἀνεῖναι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ὅτε νόσῳ πάλιν ὁ αὐτὸς τοῦτο πάσχων· β. Κορ β ιγ.
χ Ἐπαφρᾶ Ἀλλ' ὁ Θεός, φησὶν, αὐτὸν ἠλέησε (καὶ τοῦτο Ἐπαφρόδιτον Φιλιππησίοις γράφων ἔλεγεν) οὐκ αὐτὸν ⸂δὲ⸃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. καὶ ὅτε τοῖς ἀπανταχοῦ καὶ αἰ- Φιλιπ. β. κζ.
πλήκτοις αὐτῷ σφόδρα βαρυθυμῶν, Τιμόθεον ὑπιστέλλων ἔλεγεν· Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς β. Τιμ. δ ιδ.
χ. ἀπ. μοι πολλὰ κακὰ μοι ἐνεδείξατο· ἀποδώσει αὐτῷ Κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. "Ἵνα οὖν ἀθυμίας καὶ ὀδυνῶν μικρὸν γοῦν ἔχῃ ἀνάκουφὶν ὁ παῦλος; οὐδὲ γὰρ τὰ εἰρημένα μόνον ἐστὶν τὰ πολιορκοῦντα τὸν ἐκείνου ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἦσαν, ἃ διέκειτο παρὸν αὐτῷ τὴν ἀθυμίαν αὐτοῦ. καὶ ταῦτα πάλιν αὐτὸς ἐξεκαλύψεν εἰπὼν· Χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς β. Κορ. ια κθ.
μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; εἰ τοίνυν καθ' ἑκάστην τῶν σκανδαλιζομένων αὐτὸς ἐπυροῦτο, οὐκ εἰκὸς ὀλεθρεῦσαι τὸν πόρωσιν ταύτην λοιπὸν ἀπὸ τῆς ἐκείνου ψυχῆς. οὐ γὰρ διελίμπανον Ⓒ σκανδαλιζόμενοι, καὶ τὸν ἐπανόρθωσιν παρέχοντες τῷ πυρί. ὅσον γὰρ πάλαι ⸂δὲ⸃ ἔθνη [ὄ] πολλάκις ὀλόκληρα διέπεσε, πολλῷ μᾶλλον ἕνα καὶ δεύτερον εἰ) ἁμαρτόντος οὐν τοῦτο πάσχειν εἰκὸς ἦν, τοσούτων ἐκκλησιῶν καὶ τὸν οἰκουμένην οὐσῶν. Ἀλλὰ γὰρ, εἰ βούλει, τὸν λόγον, μηδὲ σκανδαλισθῆναί τινα, μηδὲ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ποτε, μηδὲ ἄλλο τι τούτων αὐτῷ συμβεβηκέναι τῶν λυπηρῶν. οὐδὲ γὰρ οὕτως αὐτὸν δυνάμην καθεῖρξαι ἀθυμίας δεσμῷ, καὶ τούτῳ οὐδὲν διόμην ἕτερον μαρτυρίᾳ λαβεῖν, ἀλλὰ Ⓓ πεπονθότα αὐτόν. Τί γὰρ φησιν; Ἡνέῳμεν ὑμᾶς περὶ εἰ) ἀπὸ τῆς Χριστοῦ ⸂ὑπὲρ⸃ τῆς ἀδελφῆς μου τῆς συγγενοῦς μου Ρωμ. θ. γ.
τῆς κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται. ὃ δὴ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· πεφιλότιμηται μοι εἰς γέεννα ἐμπεσεῖν, ἢ τὸν Ἰσραηλίτας ἀπιστοῦντας ὁρᾶν. Ὃ γὰρ, πόνημά μου εἰ), τοῦτο ἔστιν. ὃ δὴ τὸν ἐν τῇ γεέννῃ κόλασιν ἐλόμενος ⸂ὑπὲρ⸃ τοῦ σωθῆναι τοὺς σαγαπᾶσθαι τὸν Ἰουδαίους ἄπαντας, εὐδηλον ὅτι τοῦτο μὴ τυχὸν, τὸν ἐν τῇ γεέννῃ κολαζομένων δίκης βαρύτερον, ἐπείπερ ἐκεῖσε μᾶλλον αὐτὸν κρίνομεν, ἢ τοῦτο ἐστί.
χ. μὴ πεπονθότας

Ιερ. θ. α'. τοὺς τί γὰρ αὐτὴ, τίς ἀδάκρυτα διωπήσεται ἐπὶ λῆξιν; πῶ μοὶ γὰρ ἔλεγε, Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι ℣ λαοὶ τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτός; πῶ δ', Τίς δώσει μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ καθημένῳ ἕκαστον, καὶ κατάγειν ℣ λαοὶ τοῦτον, καὶ

Ιερ. ιε. ι. ἀπολοῦσομαι ἀπ' αὐτῶν, ὅτι πάντες μοιχῶνται καὶ ποτὶ μοῦ χορτιάζων ἔοικα· Οἴμοι ἐγὼ, μῆτερ, ὡς ὠκά μοι ἔτικες ἄνδρα δικάζομενον καὶ διαχρινόμενον πάσῃ τῇ γῇ· ποτὶ δὲ καὶ τὴν ἡμέραν

Ιερ. κ. ιδ' τῆς γενέσεως τῆς αὐτῆς κατηράσατο λέγων· Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐγεννήθην ἐν αὐτῇ. ὁ δὲ τὸν βορβόρου λάκκος, καὶ αἱ τῶν δισμῶν θλίψεις, καὶ αἱ μάστιγες, καὶ αἱ ἐπιβουλαὶ, καὶ ὁ γέλως ὁ διωκτὴς οὕτως αὐτὸν διέθηκεν, ὡς καὶ ἀπαγορεῦσαι λοιπόν. τί δῆτα, ἰωΐκα τῆς πόλεως ἀλούσης τοιαύτης ἔτυχε καὶ παρὰ τῶν βαρβάρων; ἆρα ἤκουσε τούτων; τότε μὲν οὖν καὶ τοὺς πικροὺς θρήνους ἔγραψε τοὺς ἀπολλυμένους πυθόμενος, καὶ τῶν πρεσβυτέρων δὲ οὐκ ἐλάττονα εἶδε διπλᾶ, αὐτῶν τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου ἀποφευγόντων προσευχομένων ℣ Θεοῦ. ἐπαγγελλόμενοι γὰρ πάντα αὐτῷ πιθήσεσθαι καὶ μηδὲν ἀντερεῖν, εἰς Αἴγυπτον πάλιν κατῆσαν, τοῦ χρησμοῦ ταύτην λέγοντος, καὶ ℣ τοιούτῳ κατηγορίαν ἑαυτῶν, καὶ χαλεπώτερα τῶν πρότερον αὐτοῖς ἰωάγκαζον προσδυσφορίαν ἀφ' ἧς ἀγνωμοσύνης αὐτῶν. Τί δῆτα ὁ Ἰεζεκιήλ; τί δῆτα ὁ Δαμιήλ; οὐκ ἐν αἰχμαλωσίᾳ τὰ πάντα χρόνον δέκα ἦγεν; καὶ ὁ μὲν λιμῷ καὶ δίψει γαστρὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐκολάζετο κακῶν, καὶ τῆς γυναικὸς ἀπολλυούσης, τοσαύτην συμφορὰν ἀδακρυτὶ προσιτέτατο φέρων, οὐ τί βαρύτερον γένοιτ' ἄν, ὃ μηδὲ θρηνεῖν συγχωρεῖσθαι τὰ οἰκεῖα κακά; ὃ γὰρ ὑπὸ βολβίτου ἀναγκάζεται ℣ ἄρτον ἐσθίειν ℣ αὐτὸν, καὶ ὅτι τῆς μιᾶς πλευρᾶς κατακλίνεσθαι ὑπὸ σταθμὸν τοσούτων ἡμέρας καὶ ἑκατὸν, καὶ ὅσα ἕτερα τοιαῦτα ἐκήδευτο ἀναμένων, πρόδηλον πᾶσιν. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν αὐτῷ συμβεβήκει τῶν δεινῶν, τῶν τε προσηλυτῶν ὑφ' ἡμῶν, τῶν τε λεχθέντων πάλαι, ἀλλὰ μόνον τὰ μεταξὺ τῶν πολεμίων εἶναι καὶ βαρβάρων καὶ ἀνθρώπων ℣ δίκαιον καὶ καθαρῶν, πάσης τιμωρίας χαλεπώτερον ἦν. ὁ δὲ Δανιὴλ ἐδόκει μὲν τιμῆς ἀπολαύειν πολλῆς, καὶ οὐχ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ζῆν, ἐν τοῖς βασιλείοις διατρεφόμενος, καὶ ἐν δυναστείαις ὤν. Εἰ δέ τις αὐτῶν τὰς βύβλους ἐπακούσειε, καὶ τὸν ἡσυχίαν καταμάθοι, καὶ τὸ πρόσωπον τὸν ἀλλοίωσιν, καὶ ταῖς ἱκετηρίαις ταῖς συνεχέσι, καὶ ὑπὲρ ὧν ταῦτα ἐπράττε γνοίη καλῶς, εἴσεται πάντων τοῦτον μάλιστα ἐν ὀδυνῶν ὄντα καὶ ἀθυμίας. οὐ γὰρ τὰ πρόσκαιρα μόνον αὐτὸν ἰωΐα κακὰ, ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα ζωπυρεῖτο, ἅπερ καὶ μηδέπω γεγενημένα κατεῖδεν μαθεῖν προφητικοῖς ὀφθαλμοῖς. καὶ τῆς πρότερας οὐδέπω δουλείας ἀπαλλαγὴν ἰδὼν τῶν Ἰουδαίων, ἑτέραν αὐτῶν αἰχμαλωσίαν ἰωαγκάζεν προορᾶν, καὶ τὸν οὔπω κατασκαφέντα πόλιν τοῦτον ἀλισκόμενον ἔβλεπε, καὶ τοὺς θυσίας μαλιστόμενον ℣ καὶ ἐρημούμενον, καὶ τὸν ἀγιασθέντα δουλευόμενον ἅπασαν. διόπερ ἐπιθὶ δὲ ἐδάκρυε λέγων· Ἡμῖν ἡ αἰχμὴ τῆς πρόσκαιρος, καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, οἵτινες ἡμῶν προμήσουσι τῷ Κυρίῳ. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδα πῶς μεταξὺ τῶν προφητῶν πέφραγμαι τὸν οὐρανομήκη ψυχὴν, τὸν οὕτως ἀνήκοντα τὸν γῆν ὡς τὸν οὐρανόν. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ τῆς μελλούσης πλέον ἦν. τί οὖν οὗτος ὁ μέγας καὶ θαυμαστὸς ἀνὴρ, εἶτα ἄνδρα δεῖ αὐτὸν καλεῖν; μᾶλλον τὸν πρόσοψιν τὸν πρὸς ℣ Ἀχαάβ, μᾶλλον τὸν τὸ πυρὸς καταπέμψαντα, μᾶλλον τῶν ἱερέων καθαφαγόν, μᾶλλον ὃν κλῆσαι καὶ ἀνοῖξαι τὸν οὐρανὸν, καθ' ὃν ἐβούλετο ἀμφότερα χρόνον, μᾶλλον τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κατορθώματα οὕτως ἐκρατεῖτο ὑπὸ φόβου καὶ τῆς τῆς ἀθυμίας ἐπῆρτο λύπη, ὡς ταῦτα τὰ ῥήματα φθέγγεσθαι, Λάβε τὸν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐ κρείττων εἰμὶ ἐγὼ τῶν πατέρων μου. ταῦτα ἐκφυσᾷ, ὁ μηδέπω καὶ νῦν τεταλαιπωρηκώς, καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπλήστως εἰς τὸν ἔρημον ἐκαθεύδειν ὑπὸ τῆς βαρυθυμίας καταβαρυνόμενος. ὁ δὲ μαθητὴς ὁ τότε οὐ τὸ πνεῦμα διὰ τοῦ ἔλαβε τὸ διδασκάλου

χ. ἀκτίσι

χ. οἰκοῦντα

χ. ἐκρατεῖτο

χ. ὑπὸ

ἔλεγεν ὁ χρησμὸς, Ἐπὶ Σαὺλ, φησὶ, καὶ ὅτι τὸ οἶκον αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὕτη, διὰ τὸ θανατῶσαι β. Βασ. κα. ε.
αὐτὸν τὸν Γαβαωνίτας. Εἰ δέ τις μέμφηται πῶς Σαοὺλ ἐφόνευσεν, οἶδε τί καὶ τότε ἔπαθε παιδιόθεν τοῖς Γαβαωνίταις αὐθις. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ἔφερε, καὶ πειρατέρω πάλιν τοσοῦτον τὰ τῶν συμφορῶν. μὴ γὰρ λιμὸν ἐπέσπερε λοιμὸς, ἢ πίπτουσιν ἑβδομήκοντα χι-
5 λιάδες ἀνδρῶν ἐν τῷ τῆς ἡμέρας ἡμίσει χειρὶ, ὅτι καὶ τὰ ἐλεεινὰ ἐκεῖνα φθάνει ῥήματα ὁ
Ισ. ἐπαισχύν. βασιλεὺς· ἰδοὺ γὰρ τὸν ἄγγελον ἑστῶτα τῇ ῥομφαίᾳ, ἔλεγεν· Ἰδοὺ ἐγὼ πίμπρημι, καὶ ἐγὼ ὁ C. Βασ. κδ. ιζ.
ποιμὴν ἐκακοποίησα· καὶ οὗτοι τὸ πρόβατον τί ἐποίησαν; γενέσθω τὸ ἐμοὶ ἡ χεὶρ σου καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου. πάσας μὲν οὖν αὐτοῦ τὰς ἀγνοίας τοῦς ἀκριβείᾳ οὐ δυνατὸν ἡμῖν ἐξέτασιν (οὐδὲ γὰρ ἴσμεν ἀνάγκαιόν πᾶσαν) ἀπὸ δὲ τῶν θρίων αὐτοῦ καὶ τῶν ὀδυρμῶν, δυνα-
10 τὸν συλλογίσασθαι καὶ τῶν παραλειφθέντων τὸ μέγεθος, καὶ ὡς οὐδέποτε διελίμπανεν κοπτόμενος καὶ ἀλύων ὁ δίκαιος. τί γὰρ φησι; Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἔτη. ἐ- Ψαλ. πδ. ι.
ὰν δὲ δυνατείαις ὀγδοήκοντα ἔτη, καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος. [Εἰ δὲ λέγοις ὅτι τῆς κοινῆς τοῦτο κατέγνω ζωῆς, οὐ τῆς αὐτοῦ μόνον, μείζων, ἢν ἐγὼ αὐτὸς βούλωμαι, λέγεις, καὶ λέγων ἡμᾶς ἀπαλλάττεις πολλῶν αὐτὸς ὁμολογῶν, ὅτι οὐ μόνον ἐκεῖνος, ἀλλὰ σχεδὸν ἕτερος τι-
15 τὸς βίον ἔζησε βύρσῃ μὴ πολλῷ πλείονα τῶν χρεστῶν ἔχοντα τὰ δυσχερῆ. καὶ γὰρ, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἔφης καλῶς, οὐ τὰ αὐτοῦ μόνον ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἐξησκεψάμενος, οὕτω ταύτην ἐξιλέγχει τὴν ἀπόφασιν, τὰ μὲν αὐτὰ τῇ πατριαρχῇ Φιλουμένῳ, μείζων δὲ μείζονος τῆς σφοδρότητος. ὁ γὰρ ἐκεῖνος ὅτι μέρους, τοῦτο καθ' ὅλου αὐτὸς ὕστερον ἀπε-
20 φήνατο. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε, Μακρὰ καὶ πονηρὰ αἱ ἡμέραι μου· ἔστι δὲ, αἱ ἡμέραι τῶν ἐ-
τῶν ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἔτη, τουτέστιν, ἀπράγμων ἂν, ὡς φησι, καὶ ὁ πλοῦτος αὐτῶν κόπος καὶ πόνος.]

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἅπερ ἔφην, ἀφίημί σοι μὴ ἀκριβείας ἁπάσης καὶ τῆς θρηνίου ἐπιζη-
τεῖν· ἐγὼ δὲ ὅτι τοῦ λοιποῦ ἥξω τοσοῦτος καὶ τοιοῦτος οὐδαμοῦ βίον αὐτῷ δυάγκασεν ἀφῆκεν ἡμῖν, ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς τοσαύτην τεθορυβήκαμεν ἐμπεσόντες ἀφ' ὧν ὑποβολίων
25 τῶν καταχόντων αὐθις κακῶν. καὶ ἀπορήματος ἐνὸς οἶμαι δυνήσεσθαι δοῦναι πάντα βίον αὐτῷ ὅσπερ κεκόσμηκεν. καὶ τοσοῦτον μὲν, ὃ κοινὸν πᾶσιν ὑπῆρχεν αὐθις, τρεβλευόμενοι, μασιζόμενοι, λιθαζόμενοι, φυλακιζόμενοι, τὸ φῶς μαχαίρας ἀποθνήσκοντες, θερμαινόμενοι τὸ μηλωτᾶς, τὸ αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι *, κακουχούμενοι πάντα βίον διετέλεσαν. μὴ δὲ τοῦτο δὲ ἔτερον εἶχον ἀγωνίας τοσαθτίκον ταύτης χαλεπωτέραν, ὃ
30 τὸν καιρὸν ὁρᾶν τοσοῦτον τῶν ταῦτα ἀφαπτόντων αὐθις, ἐφ' ᾧ μᾶλλον τῶν οἰκείων ἐ-
δάκνοντο θλίψεων. καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν, Ἀσὰ καὶ ῥομφαία καὶ λοιμὸς καὶ μαχαίρα καὶ φόνος κέχυται Ωσ. δ. ς.
ὅτι τῆς γῆς καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι, ὃ ἀδύτες καὶ πολύπλοκον καὶ δαιμόνιος τῆς κακίας ἐμφαί-
νων ἡμῖν. ἕτερος δὲ ἑώρα πάλιν· Οἴμοι ὅτι ἐγενόμην ὡς συναγωγὴ καλάμων τὸ ἀμήτου, Μιχ. ζ. α.
καὶ ὡς ὀλιφυλλίδα τὸ πυγμῆς οὐκ ἔστ' ἀρχοντος βότρυος, ὃ ἐπεπόνει τῶν ἀγαθῶν αἰσθανό-
μενος διὰ τὸν τῶν θρίων. ἄλλος δὲ πάλιν ἕτερα ἐθαύμαζε ἀπωδύρετο· ὁ δὲ ἀπόστολος οὐ ταῖς κακίαις αὐτῶν ἐπῄνει μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς συμφοραῖς μᾶλλον τῶν οἰκείων ἐφρύαττε παιδευσμοῖς, καὶ τὸ Θεοῦ ἐδίδου, λέγων· Ἵλεως γένου, Κύριε, πῆς δυάσῃσι τὸν Ιακώβ, ὅτι ὀλιγοστὸς ἐστι; με- Αμ. ζ. ς.
τανόησον, Κύριε, ἐπὶ τούτῳ. καὶ οὐδὲ οὕτω τυγχάνει τῆς ἱκετηρίας. Εἶπε γὰρ, ἐὰν οὐ μὴ γένηται, λέγει Κύριος παντοκράτωρ. ὁ δὲ Ησαΐας ἀκούσας ὅτι ἔρημος ἔσται πᾶσα ἡ
γῆ, οὐδὲ παρακαλεῖσθαι ἤθελεν, ἀλλ' ἐπῄδει διηνεκῶς καὶ ἔλεγεν· Ἄφετέ με, πι- Ησ. κζ. δ.
κρῶς κλαύσομαι· μὴ κοπιάσητε παρακαλεῖν με. ὁ γὰρ τοῦ θανάτου τύπος πᾶσαν ὑποβαίνει συμφορὰν. τὸν δὲ Ιερεμίου τοῦ θρήνους, καὶ τὸν ἰδίᾳ ζωπαγμένου, καὶ τὸν πανδεχοῦς τῆς πορφυρίδος διεσπαρμένους, τοὺς τε ὑπὲρ τῆς πόλεως,

τοὺς

παῤῥὸς καὶ ταῦτα ὑ λάθρα, ἀλλ' ὅπι ὕδατος, ἐρώτων ἀπόντι, καὶ σὺν τ φύσεως θεσμὸς, ἢ σὺν τῆς μίξεως νόμος δίχα τὴν χῦ τὸ παῤῥὸς ὕβριζε μαιδίν. ἢ ὑπὸ τῆς ἀπορίας μεθύων, ἐπὶ τὸ πολέμου ζωγράφων, ἃ τ ἤδη νενικηκότων ἢ λαβόντων αἰχμαλώτους σὺν ἀναπίοις ἑτοίμα ἢ ἐπισκίκνυν. ὅτω τοίνυν ὅτα κατώδυνοι ἐ φοβούμθμοι βίρων ὁ Σιβαί, ζωπεράξε πλέον, καταθυσάμθμος τῷ διαπότῳ ἢ εἶπεν, ὅτι πὰ τὸ τυφλοῦ φεύγει. τοῦτον δίχα δίχεται ὁ Σεμεεί, μιαρὸς ὡς αἰὴρ ἢ ἀχάριστος, ἢ μυελοῖς ὀνύδεσιν ἔβαλε ἐ λίθοις, μὴ τῶν ῥημάτων ἐκείνων· Ἔξελθε, φησὶ, αἰὴρ αἱμάτων, ἐ αἰὴρ ὁ παῤῥάϊσμος. ἐπίστρεψον *ὅτι σὲ Κύριος πέμπει τὰ αἵματα τοῦ οἴκου Σαούλ, ἀνθ' ὧν ἐβασίλευσας ἀντ' αὐτοῦ· καὶ ἔδωκε Κύριος τὴν βασιλείαν ἐις χεῖρας Ἀβεσαλὼμ τὸν υἱόν σου, ἢ ἔδωξέ σε τὴν κακίαν σου, ὅτι αἰὴρ αἱμάτων εἶ. ὁ δ' ἐτύγχανε μὲν ταῦτα ἀκούων ἢ πάσχων, ὡς ἐ ἀπ' αὐτῶν τῶν θριώων τοῦτο ἐλάμβανεν· ἐδὲν δ' ἑτοίμα περαιτέρω ποιεῖ· ἀλλ' εἶπεν, Ἄφες αὐτὸν καταρᾶσθαι, ὅτι Κύριος εἶπεν αὐτῷ, ἵνα ἴδῃ τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀποδώσῃ μοι Κύριος ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς καταρᾶς τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀφῆκε ζῶντα ἀπιέναι· αὐτὸς δ' ἐκεῖθεν τὰ ἐκεῖ τοῖς Χοιτὶ μεμιγμένα ἢ τέμνων, τί ποτε ἄρα ἔσται ὁ τέλος. ὡς δ' ἀπῆλθεν ἐ ταῦτα, ζωγραφεῖ ὁ πόλεμος πάντων πολέμων τῶν πώποτε θηριωδῶν χαλεπώτερος ὤν, ἢ αἰνίγματι μᾶλλον ἐοικώς. ⓦ γὰρ αἴτιον τῶν ζοιζόντων κακῶν, καὶ ἐκείνη τῇ μάχῃ παῤῥαχόντα τὸν ἀναθέντα ἅπασιν, ἢ οὗ πεσόντος ἅπαντα λέλυτο τὰ δεινά, τοῦτον ἔχει ὁ πολλῆς ἐπιμελείας ἢ φειδοῦς ἀξίους γραπτοὺς προεκάλει τὸν αὐτὸν ζωγραφῆσαι· φείσασθαι μὲν τοῦ παιδαρίου τοῦ Ἀβεσαλὼμ. τί ζαύτης δ' ἦλθε τῆς ἀπορίας χάριν; ἢ τῆς ἀμηχανίας ἐλεεινότερον; πόλεμον δεδίξασθαι ἐπαγγέλλετο, ἐν ᾧ ἐ ὁ νικήσας ἢ ὁ κρατηθεὶς ἀμοίως ἀπολεῖται τῷ αὐτῷ. ὅτι γὰρ ἕλαττον ἔχειν ἤθελεν (ἐδεῖ γὰρ δ' ἴσως τοῦτον ὀξύτερον γραπτοῦ) ὅτι φοβηθέντα. ἐδεῖ γὰρ δ' ⓦ ζωγράφου καὶ συγκροτοῦντα τὴν τῆς μάχης παῤῥαξιν ἐκώλυσεν ἀνελθεῖν. χριθέντος δὴ τοῦ πολέμου ἢ τέλος λαβόντος, ὅπερ ἤθελεν ὁ Θεὸς, ἢ τῶν παταλοίπου πεσόντος ἐκείνου, ⓐ μὲ λοιποὶ πάντες ἦσαν ἐν φυγῇ καὶ χαρᾷ· μόνος δ' ἐκεῖνος ἐπόθει ἢ ἐδάκρυε. ἐ καθαίρεσις ἑαυτὸν, ἀπεκάλυπτο ⓦ τὴν ἡνιόχα, ἐ ἐδυσχέραινεν ὅτι μὴ ἀντ' ἐκείνου τὸν τελευτὸν ἐδέξατο. Τίς δώσει γάρ μοί, φησὶ, θανεῖν ἀντὶ σοῦ, Ἀβεσαλὼμ ἐγώ μου; τί ζαύτης ἠκούσθη πολυτελεστέρας τῆς συμφορᾶς; ὅτι μὲ ⓦ ἀδελφὸν φύλλει, ἀμελεῖ αὐτὸν ἐσωφύλαξεν· ὅτι δ' ἐμάνη κατ' αὐτοῦ, τότε φείδεται τοῦ παιδός. ἐ οὐκ ἀν' ἐπαύσατο θρηνῶν ὅτι πολὺ τὸν ἐχθρὸν, εἰ μὴ εἰσῆλθεν ὁ Ἰωάβ, ἐ τὸν ἀποτόμου τὸ σχῆμα ἔδειξε, ἢ σφοδρότερον ἀλαζονεύεσθαί τι αὐτὸν, καὶ εἰς ἀήμαπ τῶν πεποιηπὸ δίκαιον τὸν γραπτὸν πρεσβεύσαι. ἢ οὐδὲ τότε αὐτῷ ζαὶ τῶν σημείων τέλος ἐλάμβανεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲ ἐσασίασεν πρὸς ἀλλήλους ⓐ γραπτοὺς ἢ διηρέθισεν. ὡς δ' μόλις ἢ μὴ πολλῆς τῆς κολακείας εἶξαι τῷ βασιλεῖ, πάλιν ἀποπηδήσαντες πεσοπεθῆναι τῷ Σαβεί, ἢ πάλιν ὀξ ἀρχῆς ἕτερος ἐπῆλθε πόλεμος, τ τ πεσόντος λειφθέντων μόνον ἐπ. ὑπὸ ὧν θορυβηθεὶς ὁ Δαβίδ, ἢ συγκροτήσας τὸν γραπτὸν ὡς ἐξέπεμψε μὴ τῶν γραπτῶν. ὁ δ' Ἰωάβ ζωπυρούμθμος ἐ τὸν ⓦ πόλεμον, οὐκ ἀφῆκε καθαρὰν ἀθυμίας γνῶναι τὸν ἀπὸ τῆς νίκης ἐδονὸν. ⓦ γὰρ συγράτησεν ⓦ αὐτὸν, ἢ πάντα ⓦ λαὸν ὑπὸ τάξαντα τῷ Δαβίδ, τοῦτον ἁπλῶς ἢ οὐδὲν ἔχοντ ἐγκαλεῖν, ὑπὸ βασιλείας μανεὶς, ἀνῄλε ἐ διεχρήσατο. ὅπερ ὅτα διεπράξε ⓦ βασιλέα καὶ ζωγράφον, ὡς ἢ πρὸς τοῦτο τελευτῶντα ὀπισκῆναι τῷ παιδί, καὶ δηλῶναι μὴ πρὸς ἰδίαν ἀπιμορτον ἁπλοῦντα ⓦ Ἀμιασᾶ. ἢ ὃ δὴ χρὴ πρὸ τοῦ, ὅτα Ἀβεσαλὼμ οὐδὲ ἔξεπ ἐτόλμα τῆς ἀθυμίας τὸν ὑπὸ θεσμὸν, Ἀβεσαλὼμ ὃ μυελοῖς αὐτοῦ ἤδη ἐν πεσοπαλαιόφωνα κακοῖς. καὶ γὰρ καὶ μὲ τοὺς πολέμους τούτους διεδέξατο λιμὸς τ χρόνου ἅπας· ἢ τὸ κακὸν ζητῶν λύσιν βίρῃ, ἠναγκάζετο τὸν τὸ Σαούλ παῖδας ἐκδοῦναι ἐις σφαγήν. τοῦτο γὰ

ἔλεγεν

β. Βασ. ιε. ζ.

β. Βασ. ιζ.

*,8

3

10

15

20

25

β. Βασ. ιζ.

30 χ. ἐδίδαξε

35

χ. μόνος

χ. διεχρείσατο.

40

χ. ἐσπε παλαιόφωνα

γὰρ ὅτι τύπτω πάλιν ἅλγησιν, ὡς καὶ αὐελφὶ σὸν φιλῦσαι ζε) ἢ τὴν χωλὸν καὶ κυλλὸν β. Bασ. ι.β.
αὐτίσασιν ωεϱιθεῖσα, σφύδρα αὐτὸν διεπάραξε. κϱατήσας ὃ ϗ τούτων ϗ ἑτέρων πολεμίων, δυάγλ μὸν τὸν κυϱὸν μὴ πολλῆς τῆς βύϕϱοσύνης. ἐπὶ ὃ αὐτῆς δυαγομένης καὶ πϱώτων χαιϱόντων, ἐν μέσῳ τῆς βύθυμίας ωεῖγμα συμβὰν πϱώτων ἠμιώϱωσε τὸν ἠ-
5 δονὲν, ϗ ἀθυμίᾳ ϗ ϕόβῳ πολλῷ τὸν τῦ βασιλέως ἐβαλε ψυχμόν. Ⓜ γὰϱ Οζὰ βουλη θὲντα ἀϱετεποιῶν ὀϱθῶσαι τὸν κυϱὸν, ωᾶγχϱῆμα ἐπάταξε ϗ νεϱὸν ἔθηκεν ἡ ὀϱγὴ τῦ Θεοῦ. ϗ οὕτως ὅτι πολὺ κατίσισε τῦ Δαβὶδ τὸν ψυχμὸν σὺν ὁ ϕόβος, ὡς μὴ ωϱότεϱον παλμῆσαι ωϱὸς ἑαυτὸν ἀϱετεγκεῖν τὸν κυϱὸν, ϖϱὶν ἢ μαθεῖν ὅπως χϱήσαιτο τῷ
χ. Ιοναδὰβ. τότε αὐτὸν ὑποδεξαμένῳ Ἀβεδδαρά. μὴ ὃ ϖῶλα τελυτήσαντος τῦ Ἀμμωνίτου βα-
10 σιλέως, ωεῖγμα αἰδρὸς χϱηστοῦ ϗ φιλανθϱώπου ποιῶν, ἔπεμψε ωᾶγμυθησόμενος Ⓜ ὑὸν Ⓜ ἐκείνου, ϗ πύθηται ωαῤαὼς ἐνεγκεῖν τὸν τῦ ωαϱὸς τελυτὸν. ὁ ὃ ἀπὸ τῆς τιμῆς ταύτης ὑϱεὶσας σὺν ἀπελθόντας αἰχμῆς, οὕτως ἀπέπεμψε τῷ βασιλῆ. αῤᾴσοι μακϱὼ εἶ) τῦτο δοκεῖ ωϱὸς Ὃ πλῆξαι ψυχμὸν ϗ καβαλῆι; ἆϱ οὐχ ὁ πόλεμος ἐκεῖνος ἦν διάκϱισιν, ὁ μηδαμόθεν ἑτέρωθεν τὸν ὑποδοχὴν ἐχθϱὸς, ϗ ωϱὸς τοσαῦτον σφοδρότατα ἐκ-
15 βαθὴς, ὡς μυρίοις αὐτὸν ωεῖβαλῆι κακοῖς;

Ἰσθμὰ μὲν οὖν ϗ ταῦτα, καὶ μυρίας ἂν αὖθις αἰαμιγὴν ταῖς ἡδοναῖς, εἰς Ⓜ τὸν ἐνυπνιῶν βίον καταλέξαι τὸν ἐκείνου ζωλόν. νυνὶ ὃ τοιαῦτα τὰ μὴ ταῦτά ἐστιν, ὡς μηδὲ ἤϱθαι τὸν ἀληθῶς λυπηϱὸν. πάντα γὰϱ μῦθον ϗ παϱαγωδίαν πᾶσιν εἶναι τὰ τῦ βασιλέως τότε πάθη. οὕτως ἀλλόκοτα ϗ ἐπάλληλα ωεϱοτέτυκεν αὐτὸ τῇ οἰκίᾳ τὰ δεινὰ, κακὸν Ὃ
20 κακοῖ ἀεὶ ἰᾶσθαι ωαϱαδιδόντων αὐτό. ὅϱα γὰϱ. ἠϱᾴθη τῆς ἀδελφῆς ὁ Ἀμνὼν τῆς ἑαυτῦ· ἐϱᾴθεὶς ὑβρίσαι εἰς αὐτὸν· ὑβρίσας ἐμίσησε * ϗ τὸν ὕβϱιν ὑπεϱβαλόμενος ϗ τὸν μῖσος, βύλῃ ωεϱιθεὶς ἐκ τῶν οἰκετῶν ἐκβαλῆι ἀκούσαν τῆς οἰκίας, ϗ ωᾶγπέμψαι ἀϕ' ἧς ἠγάϱεῖ βοῶσαν ἐξ ὀδυνομένου. ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀβεσαλὼμ, ϗ καλέσας ἐπ'
* μᾶλλον ἢ μόνον ἐμίσησεν, ἀλλὰ
ἄϱιστον τὸν ἀδελφοὺ ἄπϱωτα, ἐν οἷς ἐγὼ κακόξενος ὑβϱιστὴς, ἐστιώμενοι αὐτὸν μεταξὺ καὶ
25 πίνοντα κατασφάττει ἀϕ' ἑνὸς τῶν οἰκετῶν. εἶτα ἐξαναστὰς ἵππου ἐκβῆναι, ϗ τὸ σαϕὲς οὐ μᾶλλον
χ. ἀυτῷ ἀϕ' Ⓜ ἑνὸς ἵππων, ἀπήγειλε τῷ βασιλῆ ὅτι πεπόκασι πάντες Ⓠ παῖδες " αὐτῦ. ϗ ἐκάθητο θϱηνῶν Ⓜ ἀπάντων φόβῳ Ⓜ οὐ γελωμένων. ὡς ὃ ἤγνω τὸ σαϕὲς, ἀπέλιπε μὸν Ὃ παιδὶ,
χ. ἀειδὴς ϗ δυαϱπάσιν ἔλεγλ· ἀπόδϱαθι ὃ ϗ ὅτι τῆς ἀλλοτϱείας τεῖδι ἀϕ' ἑτέϱαιτι " ωᾶσιν ὁδὸν ἑτῷ, πάντα Ⓜ χϱόνον ἐκβῆναι ἐμὲν ὀϱγιζόμενος καὶ οὐδ' αὖ τότε αὐτὸν ἐκάλεσεν, Εἰ μὴ
30 ἡ τῦ γϱαπτῦ σοϕία καὶ ἄκϱαγα αὐτὸν εἰς ταῦτα ἐνέβαλε τὸν ὑποῤῥοπὴν. καλέσας ὃ, σὺν ὕστϱον ἔσωσεν τῆς καϱδίας τὸν πληγὴν· ἀλλ' ἕτεϱα πάλιν δύο ἔτη αὐτὸν τῆς ὄ-
χ. ἀπεστόμως ψεως " ἀποστϱήσας τῆς αὐτῦ, μάλις μὴ Ⓜ μακϱὸν χϱόνον τυχὸν πάλιν ἀξιωθεὶς ὑπὸ
χ. τότε τῦ γϱαπτῦ πϱῤῥησίας μετέδωκεν. ὁ ὃ ὑπ' " τούτων μνησικακῶν, ἢ καὶ ἄλλως τῆς τυ-
35 ϱαννίδος ἐϱᾷ, ἐπεμήσατο Ὃ πατεῖ, καὶ πάλιν αὐτὸν εἰς σὺν πλανὲς καὶ ϕυγὰς, ἃς ὑπ' ἐμπεν ὑπὸ τῦ Σαοὺλ, ἐπεμήχανε· μᾶλλον ὃ καὶ πολλῷ τῦτον ἐκείνου χαλεπώτεϱον ἀπέδειξε τ κϱιτήν. τότε μὲ γὰϱ γϱαπτὸς ὢν ταῦτα ἔπαθε· νυνὶ ὃ μὴ Ὃ χϱόνους ἐν τῇ βασιλείᾳ ποιῆσαι πολλοὺς, καὶ κατῆσαι τῶν πολεμίων ἀπάντων, ὡς ἔϕην, μετεμαχὼν ἠναγκάζετο. ὁ ὃ ἀναγκάζων, οὐκ ἀλλόκοτός τις ἦν, σὺν πολέμιος, Αλλ' ἐκ τῆς καὶ- β. Bασ. κ. ια.
λίας, ὡς αὐτὸς ἀπεδύϱετο λέγων, ἐξελθὼν τῆς αὐτῦ. καὶ τότε μὲν ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ἦν,
χ. ὑπὸ 40 καὶ ϕέϱειν ἠδυνᾶτο πάντα ϗμαίως· νυνὶ ὃ ωᾶσι τὸν κϱιτὴν, " ὃν γηϱοβοσϕοῦντα αὖθις ἐ-
ϱχόμενον ὑπ' ἐκείνου τῦ μαϱοῦ, τότε ἐπεβουλεύετο καὶ ἐπολεμεῖτο, καὶ ὀξέως μὴ ὀλίγον πινὰ ἀνυπόδετος ὁ βασιλὰς, ἐγκαλυπτόμενος καὶ δακϱύων. οὐ γὰϱ συμϕοϱᾶς αὐτῷ μέϱει, ἀλλὰ καὶ αἰσχύνης ὑποθήσειν εἶχεν ὁ πόλεμος. ποσὸν γὰϱ τῦ Σαοὺλ ὑβϱιστικώτεϱος ὁ υἱὸς ἐχϱήσατο τῷ μαχαείϱᾳ ὅτε ἐκείνῳ, ὡς καὶ εἰς τὰ παλλακὰς ἐνυβρίσαι ϗ

παῖς.

ζῶ ἡ" τύχωσι ἡ μὴ ἡμέραι σπζος μᾶλλον αὐτοῦ ἀπεκρώγουσι τὴν ψυχὴν, ἡ ἄλλα ἐφιξῆς ἐδέχετο τραύματα ζωοχῶ ἐπάλληλα. ἡ γὰρ ἡ ὅτι αὐτὸν ὁ Ναβαὶλ ἀφ' ὧν οἰκετῶν ὕβριστ, καὶ δραπέτην ἡ φυγάδα ἡ ἀγνώμονα δοῦλον ἐκάλεσεν, οὐκ ἀνέχηπτο τὰ ῥήματα ἀΐεγκε· ἡ ὅτι τοὺς ⟨Ψ⟩ Ἀγγέλους ἀπολωλὼς τοῦ μαθητοῦς ὑπεκρίνετο, ἡ κατέπιπτε τὰ τραύματα ἀφρέφων, καὶ πολὺ ἐκ τῶν τόματος ἀφρὸν ἀφίεις, τῶν ἀληθῶς δαιμονιώντων μᾶλλον ἐτίκτετο, λογιζόμενος εἰς οἶδν ἀνάγκην κατέστησεν αὐτὸν ὁ τοσαῦτα ὑβριστὴς. ὅπως ὁ μακρὸν ἀνέμη τοῖς πολεμίοις ἡμόρμενος, ἔδει μὸν καὶ ὑπερατεῖναι τῆς ἐκείνου ἐφροῖς· ἀφθονούμενοι αὐτῷ ⟨Ψ⟩ σπεύσαι, ἡ" ἀφεδηδὶ τοὺς ⟨Ψ⟩ βασιλέα βουλόμενοι, ἐξέπεμπον αὐτὸν τῆς γραπτᾶς ὡς ἄξηνον αὐτοῖς ἡ ὑπέβουλον καὶ τοιοῦτόν ἐσόμενον. Εθυμώθησαν γὰρ, φησι, ἐπ' αὐτῷ ⟨Ψ⟩ σπεύσαι τῶν ἀνδρόφυλων, ἡ λέγουσιν αὐτῷ· ἀπόστρεψον ⟨Ψ⟩ ὑδρα, ἡ ἀποστραφὴτω εἰς ⟨Ψ⟩ τόπον, οὗ κατέστησας αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ μὰ ἐρχέσθω μὸν ἡμῶν εἰς πόλεμον, ἡ μὴ γένεσθω ὑπέβουλος τῇ πρεμβολῇ. ⟨Ε⟩ ἐν ὕπνῳ ἀγγελαφόρος ⟨Θ⟩ ⟨Ψ⟩ κυρίῳ αὐτοῦ; ἢ οὐχὶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων; ὁ ἡ τοῖς ῥήμασι τούτοις πλήρεις, ἀνέχαρα μὲ μᾶ πολλῆς τῆς ὕβρεως ἡ τῆς ἀθυμίας· ἐλθὼν ἡ οἵκοι τοσαῦτα ὕβρισε κακὰ, ὡς μικροῦ δεῖν ἡ ἀπεπνιγῶναι τῇ λύπῃ. τὰ γὰρ τότε συμβεβηκότα δικαίως μὲ ἰνδμα ἡ προμηθεσθῶτα τὸν ἐκείνου σκοπῶσαν ψυχὴν· τῷ ἡ ἀπροσδοκήτῳ τροσεθέντος ἡ πρὸς ἐλπίδας, διπλάσια τῶν ὄντων ἐφαίνετο, ἡ οὐκ ἐπὶ ἴσῳ φορτί. ἀπῆει μὲ γὰρ ὡς ἀναπαυσόμενος οἴκοι, καὶ τῆς ἀθυμίας ἐκείνης εὑρήσων τὴν ἡμέραν, τὰ παιδία ἡ τὴν γυναῖκα· ὑπερᾶς ἡ ἄφνω, ἤκουε μὲ ὅτι οὗτοι ⟨Ψ⟩ τοῖς πολεμίοις δουλεύουσιν· ἐπεώρα ἡ πῦρ ἡ καπνὸν ἡ αἷμα ἡ νεκρούς. ἡ φρὶν ἢ τούτοις" ἀλῆσαι ἡ τὴν αἰχμαλωσίαν ὀδύρεσθαι, θείαν χαλεπώτερον ἐπέπεσεν ⟨Θ⟩ τὴν πάλιν οἰκειώτης αὐτῷ, ἀπὸ τῆς ἐκείνου κεφαλῆς ἕκαστος τῶν οἰκείων κακῶν εὑρίσκεσθαι ⟨Ψ⟩ μνήμην ζητῶν. ἡ καθάπερ ἐν δυτῶν ἀνέμων εἰς τὸν θάλασσαν ἐμπεσόντων, πολὺς ⟨Ε⟩ ἄχλος ἀπὸ τῆς μάχης ἐκείνης ⟨Ψ⟩ ὁ χειμὼν· οὕτω καὶ τότε ἡ ἀθυμία ἡ φόβου τὴν τῶ δικαίου ⟨Ψ⟩ κεφαλὴν ἀπέκρυπτον ψυχὴν, πολλὴν ἴσῳ ἡ ζάλην ἡ ὀδύνους τῶν παθῶν τότων ἐπαλλήλων κραδαινόντων καὶ κατευθύνων ζωοχῶς. διωκηθεὶς ὑ ταῦτα διαδυῶσι τὰ κακὰ, ἡ ταῖς γυναιξὶ ἀπολαβὼν ἡ τ' αἰχμαλωσίαν ἅπασι, φρὶν ἢ πάλιν αἰσθέσθαι τῆς τύχης ἐκείνης, πλησθεὶς ἀγελία πικρᾶ τῇ ⟨Θ⟩ τῶ Ἰωνάθαν τελευτῇ, ἢ τὴν ψυχὴν οὕτω" κατέρρωσε τὸν ἐκείνου, ὡς ἔστιν ἐκ τῶν θρίων μαθεῖν. Επίπεσε γὰρ, φησι, ἐπ' ἐμὲ ἡ ἀγάπησός σου, ὡς ἡ ἀγάπησε τῶν γυναικῶν. ἡ τί λέγω τῶν θρίων; ὁ γὰρ ⟨Ψ⟩ ἐκείνου πατὴρ ⟨Ψ⟩ ἑαυτῷ ἡ ὑπέβουλον, ἡ μυελαίας τῆς ἀπωλείας ὑπομήσαντα τῆς αὐτοῦ οὕτω δακρύσας, τί * αὖ ἔπαθε, ⟨Ψ⟩" ὁ ἐκείνοις ⟨Θ⟩ ἀφεσάντα τοῖς κινδυνοῖς αὐτῷ, ἡ πολλάκις αὐτὸν τῆς τῶ παιδὸς ὑπεβουλῆς ἐξελόμενον, ἡ ἀπορρήτων χρησάντα, ἡ στεφάνους ⟨Ψ⟩ πολλοὺς θέλοντα ⟨Θ⟩ αὐτὸν, τοῦτον, ὅτε αὐτῷ ταῦ ἀμοιβὰς ἀποδοῦναι τῆς εὐεργεσιῶν ἐκείνων ἠδύνατο, τότε ἐξαρπαθέντα τοῦ βίου μαθών; ἀκμάζοντος δὲ τούτου τῶ παιδὸς, ἑτέρα ⟨Θ⟩ βολὴ ἄλλει πάλιν αὐτὸν ὁ τρατηγὸς ἀθυμία, ⟨Ψ⟩ ἀποπνίξ μὲ πάσης εὐκολίας πᾶσαν αὐτῷ ⟨Θ⟩ διαδοῦναι τὴν τραπαὶ ἐπαγγειλάμενον, τοῦτον ⟨Θ⟩ διαφαρπάσας τῆς ⟨Ι⟩ανηλέους καὶ δόλῳ διαχρησάμενος. τοσοῦτον γὰρ ἔλγησεν ἐκείνη τῇ σφαγῇ, ὡς καὶ τότε καταράσασθαι ⟨Ψ⟩ Ἰωάβ, καὶ πρὸ αὐτοῦ τὸν τελευτῆς ⟨Ψ⟩ καιρὸν ὑπισκηψαι τῷ ἑαυτοῦ παιδὶ δεῖπνον τοιοῦτον ἐπιτελέσαι τῆς μιαφονίας αὐτοῦ. καὶ τὰ ῥήματα ὑ, ἅπερ αὐτὸν αἰσχαλῶν ἐνθρώπησεν, ἰκμὰ ὁ παῖς ἡμῶν ⟨Θ⟩ διεξῆσαι τῆς ψυχῆς. Επῆρε γὰρ, φησιν, ὁ βασιλεὺς τὸν φονέα αὐτοῦ, καὶ ἔκλαυσεν ὑπὲ τῶ τάφω Αβεννήρ, καὶ εἶπεν· εἰκῆ τὸν θάνατον Ναβαὶλ ἀπεθανεῖται Αβεννήρ; αἱ χεῖρές σου οὐκ ἐδέθησαν, οὐδὲ ⟨Ψ⟩ πόδες σου ἐν πέδαις, οὐδὲ ⟨Θ⟩ ⟨Ψ⟩ υἱοῖς ὡς Ναβαὶλ· ἐνώπιον ἰοῦ ἀδικίας ἔπεσες. τί ὑ μᾶ τοῦτο; διλοφρονήσαι μὲ ὁ" Μεμφιβοσθαί. καὶ τῇ ἀγαθῇ τοῦτον γενομένῃ λύπῃ (καὶ γὰρ

ζ. ιυλίε

α. Βασ. κδ.

χ. ἐκ σοῦ βαλ.

ε. Βασ. α. κς.

χ. ἀπέλθω

ἐσ. Ιιλιαδ.

προσήσαν, ἢ παίουσας τὸ πολέμους, ἢ πτοργίζουσας Θεῷ, τίνος δὴ ἥδιστα ἀκούεις; ποίου ἢ δὴ καιρὸν ἀθυμίας ἢ δακρύων διήγησαι χρείαν ὅπῃ ἢ ἢ κατάστησε βασιλέα Σαούλ, ἐπάλληλοι πάλιν αὖτῷ ἐδωίας ἢ ζωοχαῖς προσοτίδων. ἢ γλὰρ ὅτι τὸν θυσίας ἀπήνεγκε πρὸς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, ἢ ὅτι τὸν Αμαλὴκ ἐξέτισας, ἐφύσαν τὸ βασιλέως αὐτῷ, ἢ τοῦτο πρὸς τὸ κελευσθὲν, οὕτως ἐπλήγη τὸν ψυχὸν, ὡς μηκέτι δῶρα ἰδεῖν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου μέχρι τῆς ἑκάστης ἡμέρας πενθεῖν ἢ δακρύειν αὐτόν· ὅτι ἢ ἐπεπεμήδη λοιπὸ τὸ τῆς ἀθυμίας σφοδρὸν, Εως ποτε γλάρ, φησι, σὺ πενθεῖς ὅτι Σαούλ, κἀγὼ ἀπέσμαι αὐτόν; Εἰ ἢ τούτων ἀγθηπιῶν ἐπάνω, τίς ἰσῶ ἀρα, ὅτι τὸν ποιητὴν ἔσφαξεν ἱερέας ἐκφυος εἰκὴ ἢ μάτιον, ὅτι δυσεργέτιον ἢ σωτῆρ ἀδακτόπα, τὸ Δαβὶδ λέγω, δύτερον "ἦλθεν ἀγελφὶ, ὅτι γυμνὸν αὐτὸν εἶδε προφτεύοντα ἢ καθαπτόμενον, ὅτε τῷ Δαβὶδ ἦκουε μυελὸς πρὸς αὐτὸν ἀποδυσαμένου ἢ αὐτυγχάνοντος.

Επειδὴ ἢ τῷ Δαβὶδ ἐμνήσθην, οὐκ οἶδα τί προσθῶ· πότερον τὸν θρηνους αὐτῷ τὸν μικρεὶς καὶ ζωοχαῖς, τὸν τὸ πᾶς ψαλμοῖς αἰσατιγραμμένους εἰς μέσον ἀγάγωμεν, ἢ τούτους ἀφεὶς αὐαλέξασθαί σοι τῷ ἀγελιῷ, αὐτὸς ἐξ ἐκείνου συμφορὰς διέλθω. τοῦτ' τοίνυν ὁ Δαβὶδ πολλαχοῦ μὲν καὶ τὸ τῷ ποιμαίνειν ἐπιτέμνει διπλᾶ, καὶ πᾶς τὴν αἴρειν ἀνὼ μαλίαις, καὶ τῇ τῶν θηρίων ἀγελείτιδι μαχόμενος. καὶ τὸ μὲν ἐξ ὧν ἔφησεν ὁ Ιακὼβ ἐστιν ἰδεῖν, τὸ ἢ ἐξ ὧν αὐτὸς πρὸς τὸν Σαούλ διελέγετο. ὅπῃ ἢ τὸν βίον ἀφεὶς ἐκφυσι πρὸ ὧρας εἰς τὰ τῶν πολέμων προάγματα ἐκέπτωκε, τινὰ μὲν τὴν ἀδελφὴν βασιλείαν ἀφίημι, εἰ καὶ σφόδρα τῶν ἔστι φορτικὸν· ἀλλ' ὅπῃ καταρθωσε τινὰ λαμπρὰν νίκην ἐκείνου καὶ θαυμασίου, εὗρε τὸν καθοπλήτου "Γολιὰδ σφοδρότερον ἐμφρόντα τὸν εὑρετὴν τῶν Σαούλ. οὐ γλὰρ ἐκ τὸ φανερὸν προσῆλθεν αὐτῷ πρεπάπαξ, ἀλλὰ τὴν φιλανθρωπίαν ἐπόδυς, καὶ τὸ πιμπλάμενα καὶ κηδόμενον "ἐπεκρυπτόμενος, οὕτως αὐτῷ διελέγετο τὰ τῶν ἐχθρῶν. τοῦτο ἢ ἔστι δεῖ κακὰ, μὴ τὰ ἀγαθὰ ἀπολαμβάνειν κακὰ, ἀκούσαι τὸ μακαρίου προφήτου τοῦτο ζωοχαῖς θρηνοῦντος ἢ δυσαναχέτου καὶ λέγοντος· Εἰ ἀνταποδίδοταί μοι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. Ier. 18. 2.
μᾶλλα μὲν οὖν καὶ μηδεὶς προσοῦτος διπλοῦ τοῦτο αὐτὸ καὶ ἐαυτὸ πολλῆς ἀθυμίας ἄξιον, δι' "ἀπορίας εἶ τὸ τρατηγὸν τῷ βασιλῇ, καὶ ἀπλῶς ὁρᾶσθαι "ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τί λέγω τρατηγὸν βασιλῇ; καὶ γλὰρ τῶν εἰκοταῖν ἡμῖν τοῦτο πάθωμεν, δυσχερὲς ἂν εἴη. ὅταν ἢ καὶ ὑπὸ ἀδελφοῦ καὶ ῥᾳδίως τις τῆς τὸ μισουμένης ζωῆς, τίς αὖ ἡδὺ τοῦ βίος τότε πικρότερος; ἀλλ' ὅμως ἄπαντα ἔφερε καὶ ἐνδύσετο, ἢ ζωοῖν τῷ φονεύσι κατ' αὐτοῦ, ἢ ἐρατηγὸν τὸν ἐκείνου πολέμους. ὅπῃ δὲ ποτε "ἀπεσπάσθη, καὶ πάρεσι τὸ πολεμίου κατέστησεν ἑαυτῇ, τοῦτο μὲν αὖθις ὃ πάρεσι ἔῃ, καὶ τινὰ ἐχθρὰν ποιοῦσα φλεγεὰ, εἶτα πλέον εἰς τὸ θαρρῆσαι λέγει· μᾶλλ' ἢ τετρακοσίων ἀνδρῶν προὶς πεντακοσίους ἀναστρεφομένους ἐρατιώτας, ἕτερος πλέον ἢ προσῆκεν. ὁ γλὰρ μήτε πόλιν, μήτε φρούριον, μήτε συμμάχους, μήτε προσόδους κεκτημένος, ἐκόπου ὡς ἰσῶ πρὸς τὸ ζωῆς ἔχοντα πάντα ἀναγκαζόμενος πολεμεῖν, ἢ πλανᾶσθαι τὴν ἐρήμου ἢ τὴν ἐκεῖ σπηλαίων, ἐνθὰ, ὅπου κατέφυγον, δεινὸν ἀνδρὸς εὑρεῖν. ἢ γλὰρ ἐν Ηλεῖ πόλιν οὕτω κεκρυμμένην λαθεῖν, ἐνθένδε αὐτὸν ἀπεπέμψατο, τὸν ἱερέων ἀπόλις, ὅθεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ μέσου τῆς τοῦ Σαούλ οὐκ ἐξαρτάσει χερός. ὁ ἢ ἱερεὺς ἐκ ἐκφυσι ὢν ὁ ζωῆς τοῦ Σαούλ χέρης Δαβίδ, ἐν τινὰ τὸ Νομβᾶ ἡμιοκλίνου παγκοινὸν ἀπαγγέλλοντος τῷ βασιλῇ· ὅτε ἢ τινὰ πικρὸν ἐκείνου ἔρριξε φωνὴν· Ἐγὼ γλὰρ εἰμί, φησι, αἴτιος τῇ ψυχῇ ὅλου τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου. ὥστε ζωοὶν αὐτῷ Δαβὶδ πάντως, τοῦτο ἕτερον, ἀλλ' ἢ τῆς ἀθυμίας ἐκείνης ἀπομνησθῆναι. βλέπειν γὰρ εἰς αὐτὸν αὖ, τῆς ἀπωλείας ἐμπιμπλᾶσι τὸ ἱερέων· μνημονεύειν ἢ τῆς ἀπωλείας ἢ τοῦς ἑπτακοσίους σφαγῆς, τινὰ αἰτίαν εἰσπνεῖν ἐαυτῷ, κατασκευὴ πάντος ἀθλιώτερον ἐκείνου βίου. ἢ γὰρ αἱ μηδὲν ἕτερον ἢ σοφυχλύειν ἰσῶ, ἰσθμοὶ προσοῦσαν ψυχὴν ἢ ἀλγεῖν, τὸ ἱερέων σφαγὰς λογίζεσθαι, ποσὸν ἂν εἴη. πλὴν ἢ τάχα ὃ λογισμὸν

χ. τὸν Αμαλὴκ

χ. ἐπιχείρημα

χ. Γολιὰδ

χ. ὑποκρισία.

χ. ἐπιδίμησις.

a Bασ. κ'. α'

a Bασ. κβ'. κς'

Ο δὲ Δαβὶδ ἐλάμβανε αὐτὸν Ἰησοῦς, ζωγραπίζουσι μὲν αὐτῷ πάντες, ὡς εἶπεῖν, τὸν ἀνδρα· εἰ δέ τι Δαβὶδ ὅσιον τῆς ἀληθείας ἐξέφυγε, τότε μὲν τὸν ἐκείνου πλοῦτον ἀνεπλήρωσεν. οὐ γὰρ ὅτι μόνοι ἔζη ὁ Μωϋσῆς, τὰ ἱμάτια διέῤῥηξε καὶ σανδάλι κατεπάσατο, ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν, μᾶλλον δὲ εἰς μείζονα κατέστη τούτου ἀπάγχειν, οὐ χρόνοι βεβαχεῖν, ἀλλὰ δι' ὅλης ἡμέρας ὥρων κείμενος ὑπὲρ τῆς γῆς. ἄκουσον δὲ καὶ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ καὶ τῶν ὀδυρμῶν. Καὶ διέῤῥηξε, φησι, Ἰησοῦς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον ὑπτιοι ἔμπροσθεν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας, αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπεβάλοντο χοῦν ὑπὲρ τοῦ κεφαλαίου αὐτῶν. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς· διὰ μέσης, Κύριε, ἵνα τί διέβασεν ὁ παῖς σου τὸν λαὸν τοῦτον τὸν Ἰορδάνην, ὥστε δοῦναι αὐτὸν τοῦ Ἀμορραίου ἐξολέσαι ἡμᾶς; καὶ εἰ κατεμείναμεν καὶ κατῳκίσθημεν πέραν τοῦ Ἰορδάνου. καὶ τί ἐρεῖ, ἐπεὶ μετέβαλεν Ἰσραὴλ πάντα αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ; καὶ ἀκούσας ὁ Χαναναῖος, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν, συγκυκλώσουσιν ἡμᾶς, καὶ ἐκτρίψουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς. ταῦτα ἀκούσας ὁ Θεὸς, εἶπεν αὐτῷ τῆς πίπτης πάντα. καὶ μαθὼν, πόσους ἀρδὴν ἀπώλεσεν, οὐ πάντα ἡμάρτηκότα μόνον, ἀλλὰ καὶ συσσίτους καὶ εἰκείους καὶ τῶν θρεμμάτων τὸ πλῆθος, ὅπερ οὐχ ὡς ἔτυχεν αὐτῷ τὴν ψυχὴν διεπέρασεν. εἰ γὰρ ἡμεῖς τοὺς οὐδαμοῦ οὐδαμόθεν ἡμῖν προσήκοντας τὸν ὑπὲρ θάλατταν ἀγνώμονας ὁρῶντες, κολαζομένους οὐδὲ ἰδεῖν ἀνεχόμεθα, πῶς οὐκ ἂν ἔπαθον ἐκεῖνοι, τοὺς ὁμοφύλους καὶ συστρατιώτας τοιούτοις ἐκβαλλομένους κακοῖς; ἢ τὴν τῶν Γαβαωνιτῶν ἀπάτη, καὶ ἡ γλωμιδὴ καὶ τῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου καταπαυσάντων φυλαὶ ἐστὶν ἁπάντων ὁ πολέμους καὶ μάχας ζωμνασμένους ἐκφεύγειν, ἐκεῖνοι καταφάσει ψυχὴν ἡνέσθαι; εἰ γὰρ καὶ παῦλαν διετέλεσαν, ἀλλ' ὅμως τὸν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀδύλιον ἢ τῶν ἐστὶν ἀναλαμβάνων πολέμων φεύγοντες ζωνεζεύξατο. καὶ ἡ τῶν κλήρων δὲ διανομὴ πολὺ μᾶλλον, πολλὰς ἂν ἔσχεν αὐτοῖς ἀφορμὰς δυσκολίας. καὶ ἴσασιν ὅσοι τὸν τυχόντα οὐσίαν διανέμειν ἐπιβῆναι ἀδελφοῖς, ἢ τοῖς ἑτέροις γνησίοις κληρονόμοις πάσι. τοῖς γὰρ λοιπὰς τὰ λεῖα συμφορὰς οὐδὲ εἰπεῖν δεῖν λέγω. οὐ γὰρ εἴ τις ὁδυνηρὸν βίον διήγαγε, τοιοῦτον καὶ εἰπεῖν, ἀλλ' εἴ τις τῶν σφόδρα ἀπηρεσκότων τῷ Θεῷ. διόπερ, εἰ δοκεῖ, τῷ Ἠλὶ προέλθωμεν· καὶ γὰρ καὶ οὗτος τοσοῦτον ἐκαρποῦτο τὸν τῶν παίδων κακόν, μᾶλλον δὲ διὰ τὸν αὐτοῦ ῥαθυμίαν. οὐ γὰρ ὅτι πονηροὶ παῖδες εἶχον ἐκολάζετο, ἀλλ' ὅτι πέρα τοῦ δέοντος φιλόπαιδες ἦσαν, καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις συνδιαζομένοις οὐκ ἤρκουν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοὺς Ζωνιδὴν, μᾶλλον δὲ τὸν σφοδρὰν ἀπειλὴν ἔλεγε· Κύριος αὐτὸς ὃ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. διὰ δὴ τοῦτον προέλθωμεν, ἐλθωμὲν ὅτι Σαμουὴλ, ὃς ἐτράφη μὲν ἐν τῷ ναῷ ἐκ παιδὸς, πυθόμενος δὲ ὁ ἀσεβὴς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· τοσαύτην δὲ ἐκ προφήτης ἀληθείας ἐπεδείξατο τὴν ἀρετὴν, ὡς, ἐφ' οἷς ἐλθὼν ἐλθεῖν εἰς ἄνδρας ἐλθεῖν, τοῖς θαυμασιοῖς ἐγκρυβῆναι προφήταις, καὶ ταῦτα τοῦ πράγματος ὑπιλελειπότος τότε. Οὐ γὰρ ἰοῦ, φησι, ὁρμὰς ἀφιέλλουσα, καὶ ῥῆμα πάντων ἐκ ἰοῦ. ἐκ δὲ οὖν ὁ Σαμουὴλ, ὁ μὲν πολλῶν δακρύων πηγὰς, προσῆν μὲν ὁρᾶν ἑαυτὸν διδάσκοντα ἐκείνῳ τῷ ἐλεεινῷ ἀπειρηθέντα θανάτῳ, οὕτω συνεχύθη καὶ ἐταράχθη, ὡς εἰκὸς διγνώμονα μαθητὴν καὶ φιλόσοφον. μὲν οὖν τοῦτο καὶ ἰδαίκας ἰωάγκαζετο ζωεχῶς ὁρίζειν συμφοράς. ὁ δὲ παῖδες αὐτοῦ ἄδικοι ὄντες καὶ μιαροὶ καὶ εἰς ἕκαστα πονηρίας ἐλάσαντες, τί τῷ τι ἐλύπουν αὐτὸν, ὃ δὲ μὴ δυνάμενος κληρονομῆσαι τῆς ἐκείνῳ προσηκούσης τιμῆς. Τούτῳ Δαβὶδ ἔσχεν τὸν ἀθυμοῦντα μᾶλλον δὲ οὐ Δαβὶδ (οὐ γὰρ ἐπαύσατο) ἀλλὰ προφήτης αὐτὸν ἡ τῶν Ἰσραηλιτῶν αἴτησιν προάγουσα, ἵνα οὕτω κατίδωσι, ὡς καὶ προκλίνουσα δεινότερα πολλῆς. ἄκουσον γοῦν τί αὐτῷ φησιν ὁ Θεός· Οὐ σὲ ἐξουθένηκασι, ἀλλ' ἐμέ. ἀλλ' ὅμως καὶ μὴ τοῦτο οὕτως αὐτῶν ἐκόντος, ὡς εἰπεῖν πρὸς αὐτόν, Ἐμοὶ μὲν ἡδέως ἀμύνειν τὸ Δαβὶδ ἐπὶ βυθοῦ ἐστὶν ὑμῶν. τότε δὲ οὖν φησὶ τὸν οὕτως ἀγαπῶντος ἐστὶν αὐτὸν, καὶ κακῶς προσήκοντος,

Ιησ ζ. ς.

α Βασ. γ' ιη.

α Βασ. γ. α'

α Βασ. π. ζ. ιϛ. κγ.

ις. κατεκα-σαν

χ. φυλῆς

χ. Ζωνιδὴ,

χ. τῶν

χ. ἰλαύσοιλ

ις. τῷ

χ. ὑπὲ

χ. ἰφιλλ

προσήκοντος,

τὴ τῆς βρώσεως οὔσης εἰς ᾧ τόμαπ αὐτῷ. Ἡσαΐμιος ὁ ϗ Ⓦ θάνατον ἐκφίνει τὸν πολιὸ, ὅπω τῆς ἀγυμίας τῆς ὅπ τούτῳ παυσαμένης ἑτέρῳ πάλιν ἐβάλλετο πένθη, ⓒ εἰς τοιαύτιν ἀνάγκιν καθίστατο, ὡς τοὺ ἀγαπητοὺ ϗ φιλτάτους τούτους εὔξασθαι ξένῳ πνὶ ϗ παραδόξῳ θανάτῳ καταλῦσαι τὸν βίον. ὅτως Ⓐ μὲ πυρὸς ἀφύπτος ἐξαίφνης ἐκαύθησαν, Ⓐ ὁ ἡμιολίου χάσματος κατεπόθησαν ϗ θοὶ ἀριθμητοί ἴσες, ἀλλ' πεντεκαίδεκα χιλιάδων ἀνδρῶν πλείους Ⓐ τοῦτα παθόντες ἦσαν. τοῦτο ὁ ἡμιολίου, πῶς τοὺ ἐκείνων συλλογὴ, πῶς τοὺ φίλους πρὸς τὸν Μωϋσέα ἀφικεῖσθαι εἰκὸς ἰῶ; πῶς ὁ αὐτὸν τὸν Μωϋσιῶ ὁρᾶπα ϗ παῖδας ὀρφανοὺς ⓒ γυναῖκας χήρας ἀπὸ τοιότης τιμωρίας τῆς συμφορᾶς, ϗ τιὺ ἀδελφιὺ ϗ τὸν ἀδελφὸν τελευτήσαντας, ϗ τοὺ γονεῖς τοὺ ἐκείνου καυθέντας ὑπ' ὀργῆς θείας ἰῶς; τοῦτον ὁ ἕκαστον ἱκανὸν ϗ μηδὲν πεποιθῶτα θλίψαι ψυχιὶ, μήπω τοσούτοις κακοῖς καπρπαλθῆσαι καιροῖς. ὡς ὁ τὸν Χαναναῖον εἶλεν ϗ μαχαιρα ἐκύκλουν ὁδὸν, πάλαι ἐνθύμιοι Ⓐ Ἰουδαῖοι, ϗ πάλιν ἀπώλλυντο, ὁσονῷ μὲ ὀλίγον ἔπ, καθάπερ ϗ τοῦτο, οὐδὲ πυρὸς ϗ χάσματα, καθάπερ ϗ τοῦτον, ἰοβόλων ὁ δήγμασιν ὄφεων, οἱ πολλοὺς δὴ αὐτῶν ἀπώλεσαν, εἰ μὴ πάλιν ὁ Μωϋσῆς πρεσβευσάμενος ἱκέτευσε τὸν Θεόν. ἔπειτ' ὁ ϗ ζωὴ τῆς ἀπαλλάγησαν τῆς φθορᾶς, ϗ ζωὴ ὁρᾶς τ' μάστιγος ἐξέφυγον, πάλιν ἑαυτοὺς ἔρριψαν χῆ τῶν χαλεπωτάτων χρημάτων· ϗ μῆ ζωὴ βλασφημίας τοῦ Βαλαὰμ, μᾶλλον ὁ τοῦ Θεοῦ (ὑ γὰρ τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἰῶ τὰ ῥήματα, ἀλλὰ τῆς κινούσης αὐτὸν δυνάμεως) ἐπορίσαντο εἰς ζωὴ τῶν ἀλλοφύλων γυναῖκας ϗ θυγατέρας, ⓒ ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγώρ. ὁ ὁ Μωϋσῆς τιὺ τοσαύτιν ὁρᾶν αἰχμαλωσίαν ϗ τὸν γέλωτα, πάλιν αὖθις ἀλλήλοις καταπόθεν ἐκέλευε, λέγων· Ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ τοὺς τετελεσμένους ᾧ Βεελφεγώρ. * καθάπερ ὑπό τινος τραύματος, πολλὰς μὲν λοιμοῦ τομὰς ϗ καύσεις, οὐδὲν ὁ ἄμεινον ζωὴ τῆ ἀμαθείᾳ τοὺς, † κελεύει ὡς πάλιν χαίρειν ϗ τίμενεν ὃ ἀδελφόν. σὺ ὁ ταύτας ἀκούων ζωὴ δυσκολίας, μὴ ταύτας μόνον συμβεβηκέναι νόμιζε· κἀκεῖ καὶ τῶν κακῶν οὐκ ὀλίγας παρέλιπον, οὐ πολέμους, ζωὴ τῶν ἐχθρῶν ἐπανιστάσεις, ζωὴ μαχρας ὁδοιπορίας, τῆς ἀδελφῆς τιὺ ὕβριν ϗ τιὺ τιμωρίαν, ἐφ' ᾗ μᾶλλον ἐκεῖνος ὠργίσατο Μωϋσῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ ἅπαντα ὡς ζωαγαγὴ μῆ ἀκριβείας, οὐδὲ μυρίοις ζωὶ μεγέθαμμένα τῶν γεγηπμένων ἐστίν. Εἰ γὰρ οἰκεῖτῶν ὡς ὀλίγων ἐν οἰκίᾳ πρέσεως, ϗ παρέξυσμῶν καὶ λύπης μυρίας ἔχῃ πρόφασις· ὁ μυριάδων τοσούτων ὅπ τοσαῦτα ἔκλυντα ἔπεσι ὅπ ἔφαγον καὶ τόμαγκαθεὶς, καὶ ἐν ἐρήμῳ, ἔνθα μήτε ἄρτ μήτε ὕδωρ ἰῶ, πόσα πρόγματα ἰώαγκάζετο καθ' ἑκάστην ἔχῃ τιὺ ἡμέραν; πόσας φροντίδας; πόσας ἀθυμίας ϗ ζώντων ϗ πλυτησάντων; καὶ γὰρ ⓒ πλυτήσαντας πολλοὺς εἶδον ὡς ἀξήκαγα, πλιὼ ἀνδρῶν δυὸ μόνων, καὶ τοὺ ἀπ' ἐκείνων ἡμοιδύους. οὐκ ἠξιώθη εἰς τιὺ γλῶ τῆς ἐπαγγελίας εἰσαγαγεῖν· ἀλλ' εἶδε μὲν αὐτιὺ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ναβαῦ, καὶ τιὺ φύσιν αὐτῆς ἐδιδάχθη καλῶς, ἀπολαύσας ὁ αὐτῆς ὑ ζωεχωρήθη μῆ τῶν λοιπῶν Ισραηλιτῶν, ἀλλ' ἔμεινεν ἔξω ϗ ἀπιθήσειν· ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸς ἀπωδύσατο πρὸς τοὺ Ισραηλίτας, λέγων· Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς ἐθυμώθη κατ' ἐμοῦ ἕνεκεν τῶν λεγομένων ὑφ' ὑμῶν, καὶ ὤμοσεν ἵνα μὴ διαβῶ τὸν Ιορδάνην τοῦτον, ϗ ἵνα μὴ εἰσέλθω εἰς τιὺ γλῶ, ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ. ἐγὼ γὰρ ἀποθνήσκω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ϗ οὐ διαβαίνω Ⓦ Ιορδάνην τοῦτον· ὑμεῖς ὁ διαβήσεσθε, καὶ κληρονομήσετε τιὺ γλῶ ταύτην τιὺ ἀγαθήν. ⓒ ὃ δὴ πάντων δεινότερον, ὅπ μῆ λύπης αὐτὸν εἰς ᾅδου κατήγαγε. τὰ γὰρ μέλλοντα τοὺ Ιουδαίους διαδέξασθαι πρόγματα κακὰ, τιὺ εἰδωλολατρείαν, τιὺ αἰχμαλωσίαν, ζωὶ ἀφάτους συμφορᾶς· ὡς μηκέτι μένειν αὐτὸν οἷς ἐώρα ⓒ τοῖς γεγηπμένοις, ἀλλ' ϗ τοῖς μηδέπω συμβεβηκόσι κατατυχεῖν τιὺ ψυχιύ. ἀπὸ γὰρ τοσούτης ἡλικίας ἀρξάμενος ὁδυνᾶσθαι ϗ ἀθημονῆν, μῆ τ' αὐτῆς ἀθυμίας τ' βίον καπίλυσεν.

τοσι, ἡ ἐκ βάθρων αὐτὴν τὴν ψυχὴν διέτρεψεν ὁ τῆς ἀθυμίας ἐκείνης ἴλιγγος, ὡς πλάνης δὲ ἐρρίψει ἀπὸ τῆς χαρᾶς ἡ ζωὴ τρέψει, ἀλλ' ἰάσατο ταχέως τὴν συμφοράν. ἀλλὰ τί ποιήσας, εἰπέ; ἡ γὰρ ὁ τῆς ἰατρείας τρόπος, εἰ καὶ πρέμνωθήσατο τὸ γαγγραινῶδες, ἀλλ' ὅμως ἐξ αὐτοῦ πολλοὺς ἔγλαμε δακρύων· ἡ τοίνυν οὕτω λίθινος ἦν, ὡς μηδὲν παθεῖν, ἀδελφοὺς καὶ συνδούλους ἀπὸ τῆς οἰκείων σφαττομένους ὁρᾶν, καὶ εἰς τειχέλαιον σωμάτων ἀριθμὸν τὴν ἐλαιῶνα ταύτην ἐκπεπομφέναι σφαγήν. καὶ γὰρ ἡμᾶς τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ἕτοιμόν ἐστι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τοῦτο παθεῖν, καὶ μαστιγοῦσθαι, οὐκ ἀναλγητεῖ δὲ τοῦτο πάσχομεν, ἀλλὰ μετὰ θλίψεως οὐκ ἐλαττούσης τῆς παρὰ τῶν αὐτῶν. πολλοῦ δὲ τότε πάντες αὐτοῦ καὶ ὁ στρατόπεδον ἦσαν, ἐτέρα πάλιν ἀγωνία παρεστήκει. οὐκέτι γὰρ αὐτοὺς στρατηγήσειν, ἀλλ' ἐγκαταλείψειν αὐτούς, καὶ ἀγήρω παραδώσειν τὴν παρασκευὴν αὐτῶν πτοήσειν ὁ Θεός, ὃ πάντων ἀφορητότερον ἦν τῷ Μωϋσῇ. ἄκουσον γοῦν οἷά φησι πρὸς τὸν Θεόν· Εἰ μὴ σὺ αὐτὸς συμπορεύῃ μοι, μή με ἀναγάγῃς ἐντεῦθεν. ὁρᾷς πῶς φόβοι φόβους, καὶ λύπαι διεδέχοντο λύπας; καὶ σοὶ μέχρι τότων ἴσατο πάντα· ἀλλ' ὅπερ καὶ τοῦτο ἔπεισε τὸν Θεόν, καὶ ἐπέθυσεν ὁ φιλόθεος, καὶ τὴν χάριν ἔδωκε, πάλιν ἑτέρωθεν αὐτὸν παρεκάλουν ὀδυνῶντες, τὸ ἵλεων γνώμονα προξενοῦντες, καὶ ταῖς ἐφ' ἑαυτοῖς ἐπιτρέποντες συμφοραῖς. μετὰ γὰρ τὸ σφαγεῖν τὸ πολύδακρυν, οὕτω προσέκρουσαν πάλιν, ὡς ἐκκαλέσασθαι καθ' ἑαυτῶν τὸ ἐμπρησμὸν ἐκεῖνον, ὃν μικροῦ πάντας ἀπώλεσαν ἂν* . . . ᾧ ὁ Μωϋσῆς διπλῆν ἐν ἅπασι εἰσφέρων τὴν ἀθυμίαν ἔπαυσε, τήν τε ἐκείνους ἀπολλυσθαι, καὶ τὴν τοῦ παντὸς ἀποστερουμένους ἀδιορθώτους μένειν, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς ἐκείνων κερδαίνειν συμφορᾶς. οὔπω γὰρ τέλος εἶχε τοῦτο ὁ θάνατος, καὶ ὁ θεὸς ἐλεήσας τῶν κρομμύων ἐμέμνητο, καὶ τοῖς πτοουσιν ἰδυχέουσιν, λέγοντες· Τίς ἡμᾶς ψωμίσῃ κρέας; ἐμνήσθημεν γὰρ τοῦ ἰχθύος, οὗ ἠλίσκομεν ἐν Αἰγύπτῳ δωρεάν, καὶ τοῦ σικυοῦ, καὶ τοῦ πέπονος, καὶ τῶν σκόρδων, καὶ τῶν πράσων, καὶ τῶν κρομμύων· νῦν δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν καταξηρὸς. οὐδέν, πλὴν εἰς τὸ μάννα, ὃ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. ἐπεὶ τοίνυν μηκέτι φέρων αὐτῶν τὴν ἀγνωμοσύνην ὁ Μωϋσῆς, παρῃτεῖτο τὴν παρασκευήν, καὶ θάνατον ἠτεῖτο τῆς ἀθυμίας, καὶ ἐπάκουσον δὲ τῶν ῥημάτων αὐτῶν. Καὶ εἶπε, φησι, Μωϋσῆς πρὸς Κύριον· ἵνα τί ἐκάκωσας τὸν θεράποντά σου; καὶ διὰ τί οὐχ εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σου, ὥστε θεῖναι τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ τούτου ἐπ' ἐμέ; μὴ ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔλαβον πάντα τὸν λαὸν τοῦτον, ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτόν, ὅτι λέγεις μοι, λάβε αὐτὸν εἰς τὸν κόλπον σου, ὡσεὶ αἴρει πάντα τὸν θηλάζοντα, εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν; πόθεν μοι κρέα δοῦναι παντὶ τῷ λαῷ τούτῳ, ὅτι κλαίουσιν ἐπ' ἐμὲ λέγοντες, δὸς ἡμῖν κρέα, ἵνα φάγωμεν; οὐ δυνήσομαι ἐγὼ μόνος φέρειν τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι βαρύτερόν μοί ἐστι τὸ ῥῆμα τοῦτο. εἰ δὲ οὕτως οὐ ποιεῖς μοι, ἀπόκτεινόν με ἀναιρέσει, εἰ εὕρηκα χάριν ἐνώπιόν σου. ταῦτα ἐκεῖνος ἐφθέγξατο αὐτῶν, Καὶ νῦν εἰ μὲν ἀφῇς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, ἄφες· εἰ δὲ μή, ἐξάλειψόν με ἐκ τῆς βίβλου ἧς ἔγραψας. οὕτως αὐτοῦ ἡ ἀθυμία ἐπεῖχεν ὑπὲρ πάντων ἀγωνιᾶν πολλάκις δυσαναχετεύτως τοῖς γονεῦσιν ἀπὸ τῶν παίδων.

Ὅτι γὰρ ἡ μὴ ταῦτα ῥήματα ταῦτα οὐκ ἐπαύσατο τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς αὐτούς, ἐξ ὧν μὴ ταῦτα ἐποίησε, δῆλον ἡμῖν. ὅπερ γὰρ μὴ ὁ θεὸς καταστρέψῃ ἀνελεῖν ἐπιχείρησε καὶ λίθοις αὐτὸν ἔβαλλον, ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἐπὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ πάλιν ὀργὴν ἐτράπη, καὶ τῷ Θεῷ παρεκάλει λιτεύεσθαι τοῖς βουλομένοις αὐτὸν ἀνελεῖν. οὕτω καὶ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας σφοδρότερον αὐτῷ ὁ φιλόστοργος ἐνέκειτο. τῶν τοίνυν καταστρεπτῶν ἀπαθανατούντων, καὶ τῶν πόνους ἀκμάζοντος, οὐδέπω παρελθόντος χρόνου, πάλιν ἑτέρας ἐπλεκον ἀθυμίας ἐπανθοῦσας αὐτῷ, ὥστε τοὺς μὲν οὐκ αἰσχυνομένους κωλύοντος πολεμεῖν, δεύτερον δὲ καταπαύοντες ἐπὶ τῶν Ἀμαληκιτῶν. ἦσαν δὲ ἡ περὶ τὸν πόλεμον τοῦτον τὴν χολέρᾳ καὶ τὴν χαυνιμυρίᾳ δαπανηθέντες ἐθνῶν. Καὶ γὰρ ἀπεκλεινέ, φησιν, ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ἐ-

* εἰ μὴ ἡ ἔτι πολλὴ σοὶ αὐτοῦ φειδωλία ἐκώλυσε

χρῆται ὁ ἐκεῖνοι τῷ χρῆσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑπὸ τῶν κακῶν καὶ τῆς ἀγνωμοσύνης αὐτῶν. οὐκ ἤκουσαι γὰρ Μωϋσῆ ἀπὸ τῆς ἀγνωμοσύνης καὶ ἀπὸ τῶν ἔργων τῶν σκληρῶν. καὶ τοῦτο ὁ οὐχ ὡς ἔτυχεν αὐτὸν ἔθλιβεν. ὡς ὁ ὅπου τῶν σημείων ἐγίνετο, καὶ πολλάκις ὑπὸ τὸ Φαραὼ ἀφηπαγῆναι, ἰδόντα καὶ ταῦτα μυριάκις τὴν χλωσσαν, ἀπηγανάκτησε τῆς Αἰγύπτου καὶ θαρρήσας μετὰ τῶν Ἰουδαίων λοιπὸν, ἀρὰ ἀναπεῖσαι τέλεον, τῷ πρώτῳ, μᾶλλον ὁ καὶ πολλῷ μείζονι τοῦ πρώτου καταλαμβάνετο φόβῳ. οὔπω γὰρ ὅλαι τρεῖς ἡμέραι, καὶ τοῦ βαρβάρου ἀπήλασε μετὰ τῶν ὅπλων εἰς πλησίον ἐκῶσε αὐτῶν. καὶ ταῦτα ἔπαθον, οἱ εἰ δραπέται μόνοι ὑπὸ τῆς ἀλλοτρίας ἄφνω τοῖς τῶν δεσποτῶν ἐμπεσόντες ὀφθαλμοῖς, ἢ εἰ καθάπαξ αὐτοὶ δὲ οὗτοι, εἰ ποτε συμβαίη, χρησοῖς ἀνέρασιν ἐντυφήσαντες, καὶ ταῦτα φλυαροῦντες τῷ ἀπηγανῆ, εἶτα διεγρήγορτες οὕτως ἐκῶσε τοῦ Αἰγύπτου πάλιν, καὶ τοῖς ὁμοίοις κακοῖς. μᾶλλον ὁ οὐκ οἶδα τί ἂν τις αὐτοῦ φαίη νομίζειν ἴναρ, ταῖς τρεῖς ἡμέρας τῆς ἀπηγανῆς, ἢ τῷ πρόσθεν ἔψιν ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ καὶ φοβεροῦ. τοσαύτη κατέσχεδεν τοῖς ἀπόντων ὀφθαλμοῖς ἀγνωμία ἀχλύς· ὁ ὁ Μωϋσῆς καὶ μείζονι σκότῳ ζωγρήθησε ἐῶ. οὐ γὰρ τοῦ Αἰγυπτίοις ἐδιδοίκει μόνοι, καθάπερ καὶ Ⓐ λοιποὶ Ἰσραηλῖται, ἀλλὰ καὶ τούτους μετ' ἐκείνων. ἀμφότεροι γὰρ ὡς ἀπατεῶνι καὶ ἐχθρῷ πεποιῆχοι λοιποῦ· Ⓐ μὲν μετὰ τοῦ καταγελᾶν ἐπιμελόμενον, Ⓐ ὁ μετὰ τοῦ δάκνεσθαι καὶ ἀγνοεῖν.

Ἀλλὰ τί χρὴ τούτοις τιμωρεῖσθαι τὴν ἀγνωμοσύνην τοιούτους, πρὸ ὁ ἐκ τῆς ἄνωθεν ἐκβοησάσης φωνῆς πᾶσαι αὐτοῦ τὴν ἐδικαίωσε κατανοῆσαι; σιγῶντι γὰρ καὶ μηδὲ διαφέρει τολμῶντι τὰ χείλη φησὶν ὁ Θεός, Τί βοᾷς πρός με, Ⓐ θρύπτουσι τῆς ψυχῆς αὐτὸν δι' ἑνὸς τούτου τοῦ ῥήματος ἐμφανῶν ἡμῖν. ὅθεν ὁ καὶ τῶν ἐλύθη ὁ θεός, μείζονα πάλιν ἤρετο καὶ δεινά. καὶ γὰρ καὶ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τοῦ Φαραὼ χαλεπώτερον αὐτοὺς διέκειντο τῆς ὁδοῦ Ⓐ πρὸ αὐτοῦ δουλαγωγούμενοι, καὶ δι' αὐτοῦ μειζόνων ἀπολαύσαντες ἀγαθῶν. καὶ πρότερον μὲν ἐπέκειντο σφοδρῶς ἀγχόντες, καὶ κρέα ἀπαιτοῦντες αὐτοὺς καὶ τοῦ Αἰγύπτου, καὶ τοῖς μὲν πρόσθεν ἀχθεστοῦντες, καὶ ὁ πρότερον ἐπιζητοῦντες, ὁ πολὺ βαρύτερον ἦν. τί γὰρ αὖ χαλεπώτερον ἔπαθον, εἰ πολλαπλασίονα καὶ μεγαλυτέρων ἀνδρῶν ἐπετέτραπτο κράτησις; ἀλλ' ὅμως ταῦτα τὰ πρότερα φλυαρίας ἔφερεν ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἀνήρ. καὶ εἰ μὲν μὴ φιλόστοργος εἶχε πρὸς αὐτοὺς, φορητὸν ἂν ἦν τὸ δεινὸν, καὶ ὑπὲρ τοῦ εἰς αὐτοὺς γενομένου μόνου πρὸς εἶχεν ἀλγεῖν· νῦν δὲ τῶν γενέσθαι μᾶλλον πρὸς αὐτοὺς ἀληθῶς, ἀπὸ τῆς κηδεμονίας ταύτης καὶ ἑτέρου εἶχεν ἀγωνίας ἀνάγκην, τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐκείνων διαφθορᾶς καὶ μιαιφονίας. οὕτω γὰρ οὗτος ἐδάκνετο αὐτοῦ τὸ ὑβρίζεσθαι, ὡς ὁ ἐκείνους εἰς τὰς ὕβρεις. δῆλον μὲν οὖν καὶ ὁ πρὸ τῆς χρηστείας τῆς παλαιᾶς δόξης ἐκείνης ἀχθεσθεῖν· Ⓐ δὲ καὶ ἐκ μέσου τοῖς θαύμασι τοῦ κακίαν ἐπιδείκνυσθαι τὰ αὐτῶν, καὶ τὸ παλαιόμενον, καὶ τὸ πλεονεξίαν τὸ πρὸ τὸ συλλογᾶν. καὶ μικρὸν προελθόντες πάλιν ἐγόγγυζον, πάλιν ἐμέμφοντο τὴν διαστασίαν τοῦ Θεοῦ. καθ' ἕκαστον δὲ τούτων μᾶλλον τῶν ἀμπλήκτων ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἐκόπτετο καὶ ἤλγυνε. καὶ γὰρ ὅτι τὰ μέγιστα εἰργάσαντο, αὐτοὶ μὲν ἔπαιζον καὶ ἐτύφοντο, ὁ δὲ πονηρὸν καὶ ἀνιώμενος καὶ καταρώμενος ἑαυτῷ τοῦ χαλεπῶν ἐκείνου ἄρδην Μωϋσῆς ἦν· καὶ οὐδὲν αὐτὸν ὅλως ἐπεῖχεν ἀποσπᾶσαι τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς αὐτούς. τοῦ δῶν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ πεφυσιωμένους ὅτι τὸ χεῖρον ἀεὶ προκαίνοντας ὁρῶν, πόσα μὲ λύπη, πόσους ὁ ἄρα ζωμυεστρέφετο διάκρισιν; εἰ γὰρ εἷς τις ἢ δύο ἔλεγον ὅτι ἂν ἐδυνάμην ζῆν, εἰ ποτε ἀφεθείτο πρὸς κακίαν αὐτοὺς ἀποκλίναντας, εἰ δὲ πάντων αὐτὸς πονηρότερος ὢν τύχοι, Ⓐ μυριάδας τοσαύτας τὸ τάξει παιδῶν κεκτημένον, μᾶλλον ὁ καὶ ὑπὲρ παιδὰς φιλοῦντα (οὐδεὶς γὰρ ἂν ηὔξατο πατὴρ ζημιωθῆναι παιδὶ μηδὲν ἠμπτηκώς, καθάπερ ἐκεῖνος) Ⓐ δὲ οὕτω παιδὰς κεκτημένον τοσούτους, μισοπονηρεῖν τε ὄντα καὶ φιλοσοφεῖν, τί οἴει πάσχειν, πῶς ἂν δοκεῖ ὥσπερ ἔκ τινος ζωθήκης εἰς Ⓐ τῆς κακίας κρημνοὺς καταδραμούσας ἰδόντα; οὐ γὰρ δῆ, εἰ μὴ σφόδρα αὐτὸν ἐσκλη-

τι εἰς ταῦτα καταζῆναι συμβαίη τὰ ἀνάγκαια αὐτοῖς, ὁ δὲ κἀκείνοις τότε ζωίβαιτο. καὶ ἡμόμβυος φυγας καταγίνεται μὲν πρὸς ἀέρα εἰδωλολάτρη καὶ ἀλλοφύλῳ. καὶ τοῦτο γὰρ εἰς ἀθυμίας λόγον οὐ μικρόν, ξενίζεσθαι πρὸς τῶν δαιμονίων ἱεροῖς χρόνοις ἔτω μακρόν. εἰ-
χε δὲ καὶ θαυμαστὴς γὰρ τὰ τῶν ποιμένων ἐπιμέλειαν τῶν ἐκείνου, οὕτω τὰ ποιμενόμενα ἐτήρησεν. 5

Εἰ δέ τινι τοῦτο μηδὲν εἶναι δοκεῖ δεινόν, ἐξετασώμεθα τοῦτ' αὐτὸ μὴ λόγῳ φόβοις καὶ δίος ἀποδημοῦσι καὶ κρυπτομένοις, ἀλλὰ τοῦ ἐκάστοτε μακρὰν τῆς οἰκίας ἀπατωμένοις, πῶς ἀλύουσι, πῶς δυσχεραίνουσι, πόσαι ἀγαθοὶ τὰ ἐπάνοδοι γίνονται. ὅταν γὰρ ὁ φόβος παρέλθῃ καὶ βίος παλαίπωρος, καὶ τὰ φορτικὰ ταῦτα καὶ ἐπαχθῆ τῆς ἡδίστης ἐπανόδου χαυφότερα φαίνηται, ἅπερ μοι δοκεῖ ποικίλαι τὴν συμφορᾶς. μὴ γὰρ ἁπλῶς ἀκούσῃς ὃ, ἐπιμένει, ἀλλὰ διὰ 10
Γεν. κε. λθ. μνήθητι τῶν ῥημάτων τοῦ Ιακωβ, ὧν πρὸς τὸν κηδεστὴν ἀπωδύρετο λέγων, Ἐγὼ ἀπεπίνυον πρὸ ἐμαυτοῦ κλέμματα ἡμέρας, καὶ κλέμματα νυκτός· ἐδημόμην τῆς ἡμέρας συγκαιόμενος τῷ καύματι καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός, καὶ ἀφίστατο ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ τούτῳ συμβαίνει εἰκὸς ἦν, καὶ ὅτι πλείοσιν ἔτεσι, καὶ μὴ μείζονος τῆς 15
σφοδρότητος, ὅσῳ καὶ ἡ χώρα τῆς χώρας ἐρημοτέρα. Εἰ δὲ μὴ ἀπωδύρατο ταῦτα ὁ Μωϋσῆς *. οὐδὲ γὰρ ὁ μακάριος ἐκεῖνος εἶπεν ἄν, εἰ μὴ εἰς πολλοῦ τοῦ σώματος κατέσχε τὸν ἀνάγκαιον, καὶ ὑπὸ τῆς ἀγωμοσύνης τοῦ κηδεστοῦ εἰς ταῦτα ἐλθεῖν ἐδιάθη τὰ ῥήματα. ἰσχυρὰ μὲν οὖν καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀλλοτρία παροικία πεπιεσμένον τὸν ἄνδρα, τ καὶ χρεί- * μὴ δεινὰ φέρῃ.
Παροιμ. κζ. η. ας ἔσχεν ἀποδημοῦντα μόνον. Ὡς γὰρ ἄν τις ὄρνεον, φησιν, ἐκπεπταδὴ ἐκ τῆς νοσσιᾶς αὐτοῦ, οὕτως ἀνθρωπος ἀγαλᾶται, ὅταν ἀποξενωθῇ ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων. πάντα γὰρ τούτῳ οὐ- 20
δὲν ὑγιὲς τῆς ἰδίας ζωῆς εἶχε θαῤῥεῖν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν οἰκέτης ὠμὸν διαστάτην ἀποδράς, πτέ- χ. συμπείσας
ρνην ἀμφότερα καὶ δίδοικε μὴ ἁλῷ, ὅπερ καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς φόβῳ ζωίζει διὰ τοῦτο. καὶ δῆλον ἐξ ὧν καὶ τῷ Θεοῦ μὴ τοσοῦτον χρόνον κεκλιδότος ἀπελθεῖν, ἀναδύεται καὶ ἐκεῖ, καὶ ταῦτα, ἀκούσας ὅτι ὁ ζητῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τετελεύτηκεν. ὅλῳ δὲ ποτὲ ἐπείσθη καὶ ἀπῆλθε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας ἀναγκάσθη καταλιπεῖν, πάλιν μεμψίς καὶ ὑ- 25
Εξοδ. ε. δ. βρεις καὶ ἀπειλαὶ πρὸς τὴν κεφαλοῦντος τότε, καὶ κατηφείαι ὁμοῦ καὶ ὀργαὶ πρὸς τὴν ὑπερτεθυμίαν αὐτοῦ. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγεν, Ἰσα ἴδῃ, Μωϋσῆ καὶ Ααρών, διαστρέφετε τὸν λαὸν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν; ἀπέλθετε ἕκαστος ὑμῶν πρὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰσραηλίται, Εξοδ. ε. κα. Ἰδοὺ, φασὶν, ὁ Θεὸς ὑμᾶς, καὶ κρίναι, ὅτι ἐβδελύξατε τὴν ὀσμὴν ἡμῶν ἐνώπιον Φαραὼ καὶ ἐνώπιον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, δοῦναι ῥομφαίαν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀποκτεῖναι ἡμᾶς. 30
λυπερὰ μὲν οὖν ταῦτα καὶ ἐπαχθῆ; ὃ δὲ πάντων φορτικώτερον ἐκεῖνο ἰδεῖν, ὅτι εἰσελθὼν καὶ μηδὲν ἐπαγγειλάμενος ἀγαθὸν, ἐλευθερίαν, ἀπαλλαγὴν τῶν ὑπεναντίων κακῶν, ἔδοξεν ἅπασιν. οὐ γὰρ μόνοις αὐτοῖς ἐνέσχυσεν ἡ τῆς ὑπενεργείας ἀλγηδὼν βαρεῖα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὃ χαλεπώτερον ἐπιτίθετο· καὶ ὁ προσδοκηθεὶς ἐλεύθερωτὴς ἔσεσθαι τοῦ πάντος ἔθνους, καὶ τοῦτο ἐπαγγειλάμενος, τὴν φρενλώσιον καὶ τὴν μανίαν ἅπασι ἔδοξεν εἶναι, καὶ 35
ὑπόβουλος, καὶ λυμεών. πῶς οὖν αὖ πάντα τοσαύτης ἀθυμίας κατιπόθη ῥᾳδίως, πάντα ῥόμβος μὲν λύσαι τὴν τοσαύτην κακίαν, μὴ δὲ τὴν πάντα τοσοῦτον χρόνον πρόσθηκεν ἑτέραν χαλεπωτέραν ὁρᾶν; ἠθύμει μὲν οὖν, ὡς ἀθυμεῖν εἰκὸς ἦν· οὐ προετέ- χ. ἑτέραν χαλεπωτέραν
πετο δὲ πάντα τὰ παθεῖν, ἀλλ' ἔμφυτος ἀκλινὴς, κεῖται ταῖς ἐπαγγελίαις τοῦ χειροήθου συμβαίνοντα, ἀλλὰ καὶ μαχόμενα. προσελθὼν δὲ τῷ Θεῷ, καὶ διαλεχθεὶς πάντα, καὶ 40
Εξοδ. ε. κε. ἀποδυρόμενος πολλά, Εἶπε γάρ, φησι, Κύριε, ἵνα τί κάκωσας λαόν σε; καὶ ἵνα τί ἀπέστειλας ἡμᾶς; καὶ ἀφ' οὗ εἰσεπορεύμην πρὸς Φαραὼ λαλῆσαι πάντα τῷ σῷ ὀνόματι, κ. εἰσεπορ- ευόμην
κάκωσε λαὸν τοῦτον, καὶ οὐκ ἐῤῥύσω αὐτούς. Ταῦτα δὲ οὖν θρηνήσας, καὶ τὰ αὐτὰ πάλιν ἀκούσας, ἅπερ ἔφθην, ἀπειλεῖ μὲν αὐτὰ τοῖς Ισραηλίταις πάλιν, οὐ μὴν δι-

χοῦται

ἆρα δὲ ἐπεξάφης τοῖς ἐκφυλαξαῖ λυπηρά, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν ὡς ὄντων κατιφρόνησας; πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον τῆς μὲν γῆς μέλλοντα κρατεῖν, μηδενὶ τῶν ἐμπεσόντων συστέλλεσθαι δυσχερῶς, ταῖς τῆς βασιλείας ἐλπίσι χαυνούμενον, ὡς ἂν οὐδὲ οὐρανοῦ στελλόμενον καταπίπτειν ἢ θορυβεῖσθαι ἐφ' ἑκάστῳ τῶν εἰς τὸ καταγώγιον τοῦτον συμβαινόντων
χ. λυπηρῶν 5 ἡμῖν λυπηρῶν; καταγωγίου γὰρ καὶ τῆς εἰς τὸ πανδοχεῖον μοίρης οὐδὲν αὐτὴ ἡ τοῦ βίου τούτου κατάστασις διεστήκασι. καὶ τοῦτο Ⓐ ἅγιοι δίκαιοι βουλόμενοι, ξένους καὶ πάροικους ἑαυτοὺς καλοῦσιν, ὅτι τούτων παιδεύοντες ἡμᾶς τῶν ῥημάτων, ἢ τῶν ἔργων ἢ τῶν λόγων τῶν εἰς ὃ πρόκοπτε βίῳ καταλῦσαι, καὶ τῆς γῆς ἀπαλλαγῆναι, ὅλῳ τῷ σθένει ὡς οὐρανῷ τὸν ψυχὴν. φέρε οὖν ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἁγίους ἔλθωμεν, ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ ὅτι τὸ Μωϋ-
10 σέα μεταθέντες Ⓦ λέγουσιν. ἔστι γὰρ, ὁ πάντων σοφώτατος τῶν ὅτι τῆς γῆς, ὑλίκεται μὲν τῶν οἰκείων σφαλμάτων κακῶν, ἀλλοτριωθεὶς δὲ τῶν πολιτῶν αὐτοῦ, ἢ τὸν ἡμισυμβίους ἀγροίκους, πᾶσαν τὴν σοφίαν ἀλιτρίου καὶ βαρβάρων αἰδρῶν αἰσχύνεται· οὐ πήμοιτ' ἂν
* ἐπιλῦ χαλεπώτερον Ἑβραίῳ μισθαρχίαν ἢ* νοῦν ἔχοντι, καὶ μυριάκις εἶναι δεκτὴ βασιλέως υἱός; τότε γὰρ οὐ μόνον τῶν ἰδίων ὁ δεσπότης, ἀλλ' ὅπη ἢ ὁ ὁμόφυλον ἅπαν τὸ τῆς ἐφάπαξ εὐφορίας συμφορᾶς.
χ. χρεῶν 15 ὁ γὰρ μηδὲ ζῆν δυσχεράνων, μηδὲ τῇ βίβλῳ γεγράφθαι τῇ Θεοῦ τῆς σωτηρίας τῆς ἐκείνων χρεῖς, πῶς ἂν τῶν τοῖς βασιλείοις ἀπήλαυσι καλῶν, τὸ τοσούτῳ κλύδωνι κειμένους πρὸς ὁρᾶν; εἰ γὰρ ἡμᾶς οὐκ μὴ τοσοῦτον χρέος γεγηθήσεις, ἢ οὐδὲν τοιοῦτον διαχέωμεν συμπαθείας πρὸς Ἰουδαίους ἔχοντας, τοσοῦτος ἔλεος εἰσέρχεται τῆς παιδοκτονίας ἐκείνης, ἣ οὐκ ἂν ὁ μακάριος ἔκφυγε ἔπαθε, πολλῷ μὲν τῷ πόθῳ πρὸς πᾶν τὸ ἔθνος ζεω-
20 δεστέρου, ὅσῳ γὰρ ἐκείνων ἀβλαβεστέρων συμφορᾶς, ἢ οὐκ ἂν τοσοῦτα ἐργαζομένους κακὰ γένοιτ' ἂν ἐπιτρέφειν ἀναγκαζόμενος; ἐγὼ γὰρ αὐτὸν ἢ τῶν πολιτῶν μᾶλλον οὐκ ἀθλίους παῖδας ἐκείνους οἶμαι τότε πεπεῖν. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν μὴ τοῦτο ἔπραξεν. ὅπερ γὰρ οὔτε πείθειν εἶχεν, οὔτε ἀναγκάζειν ἠδυνάτο Ⓦ δεκτὸν τὰ εἰ πατρὸς καλύειν ὁ θηριώδης καὶ τυραννικὸν ὑπόταγμα, αὐτὸς ὁμοίως λοιπὸν τοῖς ἐκείνων ἐχθροῖς κακοῖς. καὶ οὐ τοῦτο
25 θαυμάζω τοσοῦτον ἐμοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φόνου σφαζόμενος, ὅσον ὁ πρόκοπτε χρόνῳ φλέγμα ἀθυμίας ἔτρεφε, τούτῳ μᾶλλον ἐκπλήττομαι. ὁ γὰρ εἷς φόνου ἀπορρήξας τὸν ὠδῖνα ἐκείνου, ἐδήλωσε ὅτι τῶν ἐφάπαξ τὰ τοιαῦτα. οὐ γὰρ ἂν μὴ τοσαύτης ἀνδρὸς σφοδρότητος ἤμυνεν, ἢ μὴ τὸ κατέρων μᾶλλον τοῖς ἐκείνων ἐτόλμησε κακοῖς. τί δή; ὅτι ἤμυνε, ἢ τὴν ψυχὴν
χ. παθῶν ἀνέπαυσε μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ἐκείνης, ἆρα ἠδυνήθη τέλεον ἀπολῦσαι τὸ πάθος τῆς 30 ἀπὸ τῆς ἐκλεκτότερος γεγηθήσεις; οὐδαμῶς. δεινότερα μὲν γὰρ οὐκ ἔφθασεν ἡμίεργα, ἢ τὰ προτέρας ἑτέρα χαλεπωτέρα διεδέχετο τὸ μακαρίου ἐκφυγόν οὐδὲν ἢ φόβος τοσοῦτος, ὡς ἢ ἀπολέσαι τὰ Αἰγύπτου πάσης αὐτόν. δεινὸν μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ὑφ' ὁτουοῦν ἀχθῆναι κακῶς· ὅταν γὰρ ἢ τὸ βιαστεύ-
τοντος τις ὁ τοῦτο ποιῶν ἦ, ἢ ταῖς εἰς αὐτὸν ὑβρεσίας ἀνειδίζῃ ἢ πορεύηται (Μὴ ἀπελεῖν με Εξοδ. β. ιδ.
γὰρ, φησι, θέλεις, ὃν τρόπον ἀπέκτεινας χθὲς Ⓦ Αἰγύπτιον;) τότε δή, τότε ἡ ὕβρεως ἀφόρητος γί-
35 νεται, ἢ δυσαρεστεῖ αὐ ἢ ἀποπνίξαι Ⓦ ὑβριζόμενον. τοσοῦτον μὲν τῆς ἀθυμίας ἐπάγει ἢ Ⓦ θυμός. ὅτι γὰρ τοῦ Μωϋσέως καὶ τέτοιον ἔτρεφε τὸν νοῦν πρόσεστι, ὁ τοῦ βασιλέως φόβος· ὃς οὕτως ἐκρατήσατο τῆς τοῦ δικαίου ψυχῆς, ὡς καὶ τῆς χώρας αὐτοῦ ἀπάσης ἐκβαλεῖν. χωρὶς δὲ οὖν φυγαὶ ὁ τοῦ βασιλέως υἱός. ὥστε εἴ τις αὖθις μακαρίζει ὅτι τῶν τοῖς βασιλείοις ἀναστρεφομένων, τῶν μνημονευέτω τῆς ἀφθονίας ἐκείνης, καὶ" μυρίας αὐτῶν ὅτι) δυσκολίας
ν. μυρίων
χ. δυσκολιῶν 40 καὶ ἀθυμίας ὑποδέχονται τοῦ δικαίου γεγηθότος. οὐ γὰρ ὅστις ἔσται τὸ ἰδιωτικὴν τραφεῖσα οἰκία, ἢ πολλοὺς μὲν μόχθους, πολλὰς δὲ ἀποδημίας ἢ ταλαιπωρίας ὑπομείναται, "πλάνοις αἰσχυθεῖσα" μακροῖς, καὶ τὰ τῆς ἀλλοτρίας ὑπομένουσα κακὰ, καὶ μηδὲ εἰς βραχεῖαν πίεσιν τούτων ἐλθόντα ποτὲ, ἀλλ' ὁ πολυτελείᾳ αὐτοῦ Ⓦ ἅπαντα ὅσα τελέσαντα χρόνοις, ὃ αὖθις δὲ τοῦτο ταλαίπωρον. πολλῷ γὰρ οὖν ἐκείνου χαλεπωτέρας αἰσθήσει) τῆς φυγῆς, εἰ πο-

σύπεσι ἀφελεσθῶσι τοὺς αὐτῶν (ἓν γὰρ αὖ βύκολος πάντα ἰῶσιν ἐκεῖνη δίχα Ⓦ ἔρωτα) ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον οὔτε ἐφθέγξατο, οὔτε ἐνεύσησεν· ἀλλὰ λογισμοὺς ἀναπείσας βυσταζ, ἡ δι' ὧν ᾤετο μόνον ἀπερύξειν αὐτῶν, οὐδὲν πλέον προσέθηκεν. Ἰδοὺ γάρ, φησι, ὁ κύριός μου οὐ γινώσκει δι' ἐμὲ οὐδὲν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἡ πάντα ὅσα ἔστιν αὐτῷ δέδωκεν εἰς χεῖρας μου, καὶ οὐκ ἐπέβλεψε τὴν οἰκίαν ταύτην οὐδὲν ἐμοῦ, οὐδὲ ἐξήρηται ἀπ' ἐμοῦ οὐδέν, πλὴν σοῦ, διὰ τὸ σε γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι. ἡ πῶς ποιήσω ταῦτα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; καὶ μὴν τοιαύτην ἐπιείκειαν καὶ τὴν τῆς σωφροσύνης ὑπερβολὴν ἐσυκοφαντήθη, καὶ ζημιοῦται ὁ Θεός· ἐδέθη, καὶ οὐδὲ οὕτως ἤλεγξε τὴν ὑπερβουλίαν καὶ τὴν ἀδίκου διαβολὴν τῆς γυναικός. ἐβούλετο γὰρ καὶ πολλοὺς αὐτοῦ τοὺς μαθητὰς, καὶ λαμπροτέρους γενέσθαι τοὺς τιθασοὺς· καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν δούλων τοῦ βασιλέως ἀφεθῆναι, μᾶλλον ἵνα μείνῃ ἔνδον ἔτι. σὺ δέ μοι μὴ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ δεσμοφύλακος εἴπῃς, ἀλλ' ἀξίωσον αὐτοῦ τὰ ῥήματα, καὶ ὄψει τὴν ὀδυνηρὰν τῆς ψυχῆς. ἐκεῖ γὰρ τὸ ὑπολῦσαι ὃ ἦν ἄρα ἔλεγε τοῖς Ⓦ οἰκέταις· Ἀλλὰ μηδεπώποτε μοι δίχα σαυτῆς, ἔτι μᾶλλον νῦν γένηται· καὶ πεισθεὶς εἰς ἐμὲ ἔλεος, καὶ μαθὼν τοὺς ἐμοὺς τοῖς Φαρισαίοις, καὶ ἀξιάξεις με ἐκ τοῦ ὀχυρώματος τούτου· ὅτι κλοπῇ ἐκλαφεῖν ἐκ γῆς Ἐβραίων, καὶ ὧδε οὐκ ἐποίησα οὐδέν, ἀλλ' εἰσῆλθόν με εἰς Ⓦ οἰκίαν τοῦ λάκκου τούτου. Εἰ γὰρ καὶ ὁ καθαίρεσθαι ἔφερεν εὐκόλως, ὁ γοῦν τοιούτοις συζῆν μύραις, τυμβωρύχοις, κλέπταις, παρανόμοις, μοιχοῖς, αἱμοφόροις (τούτων γὰρ ἁπάντων καὶ τῶν τοιούτων ὁ οἶκος τοῦτο ἐμπέπληστο) πάντων αὐτῷ βαρύτερον ἦν. ἡ οὐ τοῦτο μόνον αὐτὸν ἐλύπει καὶ ἐθλίβει, ἀλλὰ καὶ ὁ πολλοὺς ὁρᾶν εἶχε καὶ μάτην ζημιουμένους ἐκεῖ. ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν οἰκέτης, ὅπερ ἀπέδυρε, καὶ ὅπερ ἀπῄτησεν σὺ νῦν, ἀπηλλάττετο τῶν δεσμῶν· ὁ δὲ ἐλεύθερος ἔμενε ζαλαιπωρούμενος ἔτι. Εἰ δὲ τὴν βασιλείαν λέγει τις, πάλιν μοι Ⓦ ἐσμὸν τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ἀκριβείας καὶ τῶν μυρίων προσγμῦχ ἐρῶ· ἅπερ ἅπαντα τοῖς Ⓦ ἡσύχιον καὶ ἀπραγμόνα βίον ἀσπαζομένοις οὐ σφόδρα ὄντι καθ' ἡδονήν. χωρὶς δὲ τούτων, ἐκείνοις μὲν εἰ καὶ τι χρηστὸν ἐλέγετο, ἀλλ' οὔπω τῆς βασιλείας τετραυωμένης, οὐδὲ τῆς τῶν μαθητῶν ἐπαγγελίας οὔσης φανερᾶς· ἐνταῦθα δὲ, ἔνθα τοσαῦτα προκεῖται ἀγαθὰ, καὶ πᾶσι δῆλόν ἐστιν, δήπουσι τις, εἰπέ μοι, εἰ καὶ μηδενὸς Ⓦ πρόκειται βίου ἀπολαύσεται χρηστοῦ, ὅλως δὲ χρηστὸν νομίσαι τὸ τῶν ἐνθάδε γινομένων ἐκεῖσε εἰδώς; καὶ τί γὰρ τούτου καταφρονέστερον ἂν γένοιτο τῆς ψυχῆς, εἰ προσδοκῶσα μικρὸν ὕστερον μεταλήψεσθαι τοῦ οὐρανοῦ, ἅς ἐνταῦθα δυέσεις ὑπομένει, καὶ τὴν σκιὰν ἐκεῖνην ἀγαπῴη; Ματαιότης γὰρ, φησι, ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης. Εἰ δὲ ὁ μάλιστα πάντων ἀνθρώπων πεῖραν τῆς τοῦ βίου ταύτου ἡδονῆς, τοιαύτην ἐξήνεγκε καθ' αὑτῆς τὴν ἀπόφασιν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς οὕτω διακεῖσθαι καὶ φρονεῖν χρή, τὸν οὐδὲν μέτρον τῶν γλυκέων ἐγευσάμενον, ἢ τὸν ἄνω πολλὰ ἐγγεγευσμένον, καὶ πάντα μισήσαντα τὸν τούτων καλλωπισμόν.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΣΤΑΓΕΙΡΙΤΗΝ. Λογ. γ.

Ἐκλαυσά μὲ οὖν ἐγὼ τὰ εἰρημένα σκέψασα τῆς ἀγνωμοσύνης τὸν φλόγα, καὶ πεῖσαι ῥᾴον ἀφανεῖς τὸν ψυχήν· ὥστε ἢ οὐκ ἐξουσίας ἡμέσθαι τὸν παῤῥησίαν, ἡ τοῦτο ἐγνωκέναι σοι προσῆκεν Ⓦ λέγειν, σκληρότερόν σε προῆκεν ἐρώμενος. Εἰπέ γάρ μοι, εἴ τις σε εἰς βασιλείαν ἐκάλει τὸν ἐν τῇ γῇ, εἶτα πρὶν εἰς τὸν πόλιν εἰσελθεῖν, ἐν ᾗ Ⓦ σφόδρα αἰσθόμενος ἔμενες, ἐν πανδοχείῳ καταλύσας ἐγρεῖν, ἐν ᾧ ἡ βόρβορος, ἡ καπνὸς, ἡ ὀδυπόρων ὄχλος, ἡ λῃστῶν παρακή, ἡ στενοχωρία ἡ θλίψις πολλή,

ἆρα

ἵνα δύωσιν μὴ τὸν βασιλέως εἰς Ιερουσαλήμ; ὡς ἐγδοήκοντα ἐτῶν εἰμι σήμερον· εἰ γνώσομαι δύω μέσον ἀγαθοῦ, ἢ δύω μέσον κακοῦ; Εἰ γλύσεται ὁ δοῦλός σου ὅσα αὐ ἐαθῇ, ἢ ὅσα αὐ πίῃ; Εἰ ἀκούσομαι φωνῶν ᾀδόντων ἢ ᾀδουσῶν; ἢ ἵνα τί ἔσται ὁ δοῦλός σου φορτίον ὀπὶ τ' χ· τῶν
χύριόν μου Ⓦ βασιλέα; ἀλλὰ τί χρὴ ἀφ' ἑτέρων ταῦτα σοφίζεσθαι, αὐτὸν παρὸν ἀκοῦσαι
9 τὸν πεπυσμένον; μὴ γὰρ ὃ τὸν υἱὸν ἰδὼν, ἐρωτῶμενος ὑπὸ τοῦ Φαραὼ ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς
αὐτοῦ, Μακροί, φησι, ἢ πατρικαὶ αἱ ἡμέραι μου, ἐκ οὐκ ἀφίκοντο εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ πα- Γεν. μ. 9.
τέρων μου. οὕτως ἐσκυμάζουσαν αὐτὸν τῇ ψυχῇ τὸν μηνυθέντα τοῦ γεγηθυῖαν εἶχε
Δαμασκός.

Αλλ' ὁ λαμπρὸς οὗτος ἢ ὑπόδοξος, αὐτὸς οὗτος ὁ Ιωσήφ, ἵνα οὐκ ἀπίκρυφε τὰς συμ-
10 φορὰς; ὁ μὲν γὰρ πατὴρ ὁ τούτου ἕνα μόνον εἶχεν ἀδελφὸν ὑπεβουλεύοντα, οὗτος δὲ πολλῷ πλείους· ἢ ὁ μὲν τὸν ἐφ' ἡλικίαν ἀπασαν ἐν ἀφθονίᾳ ἐτρέφετο ἢ δόξαν πολλὴν· ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀλλοτρίας, ἢ ἔτι παιδίον ὢν ταῖς ὁδοιπορίαις ἐναγκάζετο φέρειν ταλαιπωρίας. ἐκ τῶν μὲν Ιακὼβ πρέσβεων ἡ μήτηρ ὑπεκφεύγουσα τὸν ὑπεβουλεύ, οὗτος δὲ ἔτι νέος ὢν ἢ ὅτε μάλιστα ἐχρῆζε τῆς μητρός, ὅτι ἐν ἐρημίᾳ ταύτης τῆς βοηθείας καθίστατο. ποίους τύπους,
χ· μόνον 15 ὁ μὲν Ησαῦ μέχρις ἀπειλῆς· μόνης ἐλύπησε τὸν Ιακώβ, οὗτοι δὲ ἢ εἰς ἔργον ἐξήγαγον τὸν ὑπεβουλεύ, ἢ ποῖ τῆς ὑπεβουλῆς φθονοῦντες ἢ δολοβάλλοντες αὐτὸν διετέλουν, οὐ δι' χέροιτ' ἂν χαλεπώτερον τοὺς ζωοκτονοῦντας ἔχειν πολεμίους ἀεί; ἢ γὰρ φησι· "ἐπέπεγκέν με καθ' χ· κατὰ τὸν κον
αὐτῆς πονηρόν· καὶ ἰδίοις ὅπι αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτῆς φιλεῖ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους υἱοὺς αὐτοῦ, ἐμίσησαν αὐτὸν, καὶ οὐκ ἠδύναντο λαλεῖν αὐτῷ τοῦτ' εἰρηνικόν. οὔτε γὰρ ὃ ὑπὸ τοῖς
χ· πολλῷ 20 ἐμπόροις γενέσθαι, οὔτε ὃ ὑπὸ ᾧ ἀπαδοῦσι τοσούτοις εἷς φαύλου δ' κακοῦ· "πολὺ γὰρ αὐτῷ φιλανθρωπότερον ἐχρήσαντο οὗτοι τῷ ἀδελφῷ. ἀλλ' ὅμως τοῦτ' οὔτως ἡμερώτερος γέγονε τῶν ζυμφορῶν ὁ χειμών. σφοδρότερα γὰρ ἐμπεσοῦσα καταγὶς πάλιν αὐτὸν κατέδυσε. τάχα μέ τις εἴποι τὸν ὑπεβουλεύ τῆς διαφορᾶς ἐρεῖν· ἐγὼ δ' ὡσὲ ταύτης χαλεπωτέρας ἄλλην ἑρῶ. δεινὸν μὲν γὰρ ἀληθῶς, δεινὸν ἢ ὃ συνοφθυτη-
25 θῆναι ὑπὸ τοιούτοις, καὶ ὃ καταχρισθῆναι, καὶ ὃ δεσμωτήριον οἰκῆσαι χρόνον οὕτω μακρὸν, παῖδα ἐλεύθερον καὶ εὐγλῶ καὶ ταύτης ἁπάσης τῆς ἀνάγκης· πολὺ δ' τούτων ἁπάντων βαρύτερον, Ⓦ ἀπὸ τῆς ἡλικίας χλιδῆς [οἵμης] γεγηθέναι αὐτῷ. Εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ μανδραγόρας ὑπνωτικίας ἐσοχλεύμενος δέδεσθαι Ⓦ ἐκείνης ἔρωτα, οὐ σφόδρα ἐπαινῶ, οὐδὲ θαυμάζω ἐγὼ τὸν ἄνδρα πειθόμενον ᾧ Χειρὶ. οὐδὲ γὰρ οὗτος ὑπὸ τῆς φύσεως εὐτυχιθέντας, ἀλ-
30 λὰ οὗτος ἑαυτοὺς εὐτυχίσαντας ἀξιοῦσθαι φησι τῆς βασιλείας τῆς οὐρανίου. Εἰ δὲ μὴ τοῦ- Matth. 4. 18.
τοιῶ· τοίνυν δ' ἡσθῆναι νικῶν; πόσης ἔφασαν ἀπεδύσατο; τίνα καταγωνισάμενος ἀγωνοθέτην, οὐδενὸς ὄντος τοῦ σωφρονίσοντος αὐτὸν ἢ ὑπηχθεσθῶσι καταδῦναι; οὐδὲ γὰρ οὗτοι τοῖς ἀληθείας μὴ μεγυμένοις εἰς σωφροσύνης ἐπαιωρούμενοι λόγοις, ἀλλ' ὃ μηδὲ ἐκφῆναι τῇ φύσει τῆς μίξεως τοῦ ὑπηχθεσμένου ἐκείνης. Εἰ τοίνυν μηδὲ" ὃ μακαρίᾳ τότε ἐκείνῃ τοῦ χ· τὸν μακάρεσον τὸν τῆς ἐκείνου
ἰσ· σωφρο-
σύνης
35 ἰοῦχλει ὃ πῦρ, πόσος ἔσεχεν ὑπὸ" σωφροσύνῃ αὐτὸν θαυμάζομεν; εἰ δ' ὅτι πάντων τῶν" χ· τὸν ἐκείνου
χαρῶν ἡ φλὸξ σφοδρότερον αἴρει) (εἰκοτὸν γὰρ λοιπὸν ἔτος ἦν) καὶ ὅτε ἀνύποιστός ὄντι ἡ τυραννὶς ἢ μηδενὸς αὐτῷ αὐξούσης, τότε ἡ ἀκόλαστος ἐπέθετο ᾧ μειρακίῳ, τοσαύτῃ ἀπὸ τῆς αὐτῆς μαλθακυμίᾳ καὶ καλλωπισμάτων ποῖς αὐθέσα τῇ φλογὶ τοῦ ἐρωτος, ὅσην ἀπὸ τῆς φύσεως εἶχε, πῶς δ' τις Ⓦ χλιδῆς διηγήσαιτο τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ θράσους καὶ τοῦ ἀγωνίας, τῆς φύ-
40 σεως καὶ τῆς ἡλικίας ἐπόδων παραπλούσας αὐτοῖς, καὶ τῶν ποῖς τῆς Αἰγυπτίας μηχανημάτων ἔξωθεν ποῖσβαλλόντων, καὶ ταῦτα οὐ μέχρι μιᾶς ἡμέρας, οὐδὲ δευτέρας, ἀλλ' ὑπὲρ χρόνον πολύν; ἐγὼ γὰρ αὐτοῖς οὐχ ὑπὲρ ἑαυτὸν πέρμεν οἶομαι τότε μόνον, ἀλλὰ ἢ ὑπὲρ ἐκείνης ἀλγεῖν ποῖς τοσοῦτον χρημάτων ἐπιτηδείως ἐλθεῖν. ἢ τοῦτο, ἐξ ὧν μὲν πολλῆς ὑπαχείας ἀποχρῆν) ποῖς αὐτὸν, δῆλον ἡμῖν. ἐκ γὰρ ἐκείνου, Εἴπερ ἐβούλετο, ἢ ὑβριστικώτερον ἐκ θρασύτερον

μηδὲ ὅπι τῆς κλίνης, μηδὲ πρεσβύτου τὴν ὄψιν, μηδὲ εἰπόντι μὴ ἀκούσας, ὅτι μὴ τῷ κοπῷ πιθήτω θανάτῳ, ὅτι ζῶν ἐκ τῆς γῆς ἀνίστησιν ὁμότιμος ἐσταυρώθη, ὅτι μηδὲ τὰ λείψανα ζωωγονῆσαι δύνασαι ἡ σποδιὰ τῇ γῇ, ὅτι μηδὲ σὺ νεότητι ταῦτα ἐκόμισεν, ὅτι σὺ νεκρὸν ταῦτα δύνατόν ἐστιν, ἀλλ' ὁ ἐχάτῳ γήρᾳ. ἡ ἐπιθυμία πιθήτω ἐλεεινότερον ἰδεῖν πολιὰν ἀκμωμοῦσαν κόμην, ἢ τῆς γηραλέου διαῤῥηγνυμένου τὸ χιτῶνος γυμνοῦσθαι, Γεν. κζ. γ. καὶ θηρίοις παρακλήσεως μείζονας. Διέῤῥηξε γάρ, φησι, ὁ Ιακὼβ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ περιεβάλετο σάκκον ὑπὲρ τοῦ ὀσφύος αὐτοῦ, καὶ ἐπένθει ⓜ ὑὸν αὐτοῦ ἡμέρας πολλάς, συνῆλθοσαν δὲ πάντες ⓜ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ παρακαλέσαι αὐτόν, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, λέγων· καταβήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενθῶν εἰς ᾅδου. χ. ἀδελφοῦ. χ. ἄδην.

Ὥσπερ γὰρ δεῖ μηδέποτε καθαρθῆναι αὐτοῦ τοῦ ψυχικοῦ ἀθυμίας, ὅταν, ἐξαμβλῶσαι ταύτης θεραπεύεσθαι τῆς πληγῆς, λιμὸς ἐπελθὼν καὶ τοῦ γάμου πᾶσαν κατασχὼν, ἐλύπει μὲν αὐτοὺς σφόδρα τὸ παρεστηκὸς οὐχ ἧττον. ὡς γὰρ ἀπελθόντες ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ⓜ υἱοὶ παροξυνθέντα θύρᾳ ἐκόμισαν τὸν κακὸν, ἑτέρα λύπη ταύτην ἀναμίξαντες ἦγαγον, καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς τοῦ λιμοῦ λύσεως ἡδονικὸν ζωοποιεῖν ἐκώλυεν ἡ τοῦ παιδὸς ἀποδημία· ἐ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦ Βενιαμὶν ἀπήτουν αὐτὸν, ὃν μόνον εἶχε παρὰ ψυχῆς * καὶ τῆς ἀπελθούσης γυναικὸς καὶ τοῦ θηλυδρύτου παιδός. ὃ ταῦτα δὲ μόνον συνέβαινε τοῖς περὶ τὸν Βενιαμὶν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἡλικίας, ἐ τὰ τῆς αἰσθήσεως. Οὐ καταβήσεται γάρ, φησιν, ὁ υἱός μου μεθ' ὑμῶν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀπέθανε, καὶ αὐτὸς μόνος καὶ λελειμμένος καὶ συμβαίνοι αὐτῷ μαλακισθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ, ἐν ᾗ ἂν πορεύησθε, ἐ κατάξετέ μου τὸν γῆρας μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. ὃ μὲν οὖν ἐφοβεῖτο ἀληθῆ ταῦτα πάντα προσδοκῶν, καὶ οὐκ ἔφασκε δώσειν αὐτοῖς· ὅτε δὲ σφοδρὸς ἐπίεσεν ὁ λιμὸς, καὶ μείζονος τῆς ἀνάγκης ἤνθετο, καὶ τοῦ σφόδρα ἀποδυσάμενος (Τί γὰρ με κακοποιήσατε, φησιν, ἀπαγγείλαντες τῷ ἀνθρώπῳ εἰ ἔστιν ὑμῖν ἀδελφός;) καὶ τότε πιθόμενος ὁ-δυνηρότερον ἐπέμεινε, τὰ ἐλεγκτικώτερα ῥήματα φθεγξάμενος ὁ Ιακώβ· Ἰωσὴφ οὐκ ἔστι, Συμεὼν οὐκ ἔστι· καὶ ⓜ Βενιαμὶν λήψεσθε; ἐπ' ἐμὲ γένοιτο ταῦτα πάντα. καὶ ὀδυρόμενος ὅτι μὲν ⓜ Ἰωσὴφ καὶ ⓜ Συμεὼν ἐπιχείρει καὶ ⓜ Βενιαμὶν ἀπαναίσασθαι αὐτὸν, καὶ συλλογισάμενος ὅτι πάντα πείσει μᾶλλον, ἢ ἀφίξεται τοῦ παιδός, ἡσυχίως ὕστερον, αὐτὸς αὐτὸν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ὀξειδίδου, λέγων· Καὶ ⓜ ἀδελφὸν ὑμῶν λάβετε, καὶ ἀναστάντες καταβῆτε πρὸς ⓜ ἄνθρωπον. ὁ δὲ Θεὸς μου δῴη ὑμῖν χάριν εὑρεῖν τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀποστεῖλαι τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν ἕνα, καὶ τὸν Βενιαμίν. ἐγὼ γὰρ καθὰ ἀτέκνωμαι, ἀτέκνωμαι. ὅτε σφόδρα τοῖς πολλοῖς ἐκρατήθη κακοῖς, ὡς, καὶ τὴν ἀπλάγχνων ἀποβαπτομένων, καὶ τὴν μετρίαν ἐλαπτουμένων αὐτῷ τὴν παίδων, ἅπαντα ὑπερβάλλει τῇ τῶν μειζόνων ὑπερβολῇ. ἡ γὰρ μείζων αὐτοῦ ἀθυμία κατέχει ὑπὲρ τὸ πικρὸν τὸ Ἰωσήφ. ἡ μὲν γὰρ οὐκ ἔχουσα προσδοκίαν ἐλπιδωτῶς συμφορὰ, εἰ καὶ σφοδρὰς φέρει τὰς ἀθυμίας ἡμῖν, ἀλλὰ τὸ χρόνῳ αὐτὰς ἀξωθεῖ, εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλοῦσα τὸν λογισμόν· ἡ δὲ ἐπιμετέωρος οὖσα, οὐκ ἀφίησιν ἀναπαύσασθαι τὸν ψυχὸν, τῇ τῶν μελλόντων ἀδηλίᾳ ὑπιτείνουσα ἀεὶ καὶ ἀναιροῦσα τὸν ἀγωνίαν ἡμῖν. ἐ τοῦτο ἂν τις μάθοι καλῶς ἀπὸ τοῦ μακαρίου Δαβὶδ, ὃς, ὅτε ζῶντος μὲν ἐνδρώνει τὸν παῖδα, τελευτήσαντος δὲ αἴτησε τὸν πόνους ἑαυτοῦ, ἀπορώτων γὰρ τούτων τῶν παίδων, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντων αὐτὸν, τοῦτον εἶπε ⓜ λογισμὸν, ὅπερ ἐγὼ νῦν. Εἰκότως οὖν κακῶς ἔχων γὰρ τούτων ἐδεδοίκει μᾶλλον καὶ ἔτρεμεν. ἀλλ' ἡ ποθητὴ θυγάτηρ, ὃ ⓜ Ἰωσὴφ ἰδὼν, θύμιόν αὐτῷ πρόκειται ὕστερον. καὶ τί ὄφελος; καθάπερ γὰρ τὰ σφοδρῷ κατα-φλεγόμενα μὴ πυρὶ, καὶ μυρίαις καταψύξῃ πνοαῖς, οὐδὲν ὄνησιν· οὕτω καὶ τὸν ψυχὸν κατοδυνῶν ἡμῶν ἐκεῖνα, καὶ τῇ τῆς ἀθυμίας σφοδρᾷ καταναυθῆσαι φλογὶ οὐδὲν ὠφελεῖ ἀναπνεῦσαι ἐκεῖθεν· καὶ μάλιστα ὅταν οὐδὲ τὸν αἰῶνα ἔχῃ τὴν ἀδυνῶν. ὅπερ καὶ ὁ Βερ-ζωὶ παραιτούμενος ⓜ Δαβὶδ, ἔλεγε· Πόσαι αἱ ἡμέραι τοῦ τῆς ζωῆς μου ἔσονταί μοι σήμερον, ἵνα

χ. παρεῖχον. χ. κλίσεως.

β. Βασ. ιθ. λε.

χ. εἶπε

Τὰ διέπαπτετο ἀκούσαι τῆς ῥημ. αὐτ. ἢ μᾶλλ τὸν ἐναποκειμένων αὐτῷ τῇ ψυχῇ φλόγα. Ἐξελοῦ μέ, φησιν, ἐκ χ̣ρ̣ὸς Ησαῦ, ἐκ χ̣ρ̣ὸς τ̄ῦ ἀδελφοῦ μ., ὅτι φοβοῦμαι ἐγὼ αὐτὸν, μή ποτε ἐλθὼν παπάξῃ με ἢ μητέρα ἐπὶ τέκνοις. σὺ δέ μοι εἶπας, ὦ σε ποιήσω. πόσοι ἂν οὐκ ἂν ὀξέβαλεν θυμοσόφιλα τοῦτ ὁ φόβος, εἰ ἢ πάντα τὸν ἐμπεσόντων χρόνοι ἐν θυμία ἅμα παλεκὼν ἦν; νῦν ἢ ἅπας ὁ βίος αὐτοῦ ἢ ἐξ ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ μέλλων ταῖς εὐλογίαις λαμβάνει παρὰ τοῦ πατρικῆ τῷ δίᾳ, ἅμα συμφορῶν ἐπλέκετο ἢ ὑπερβουλῶν. τοσοῦτον γὰρ αὖξει τότε δίος κατίσχει, ὡς μηδὲ μ̄ τὸν ζωτυχίδου, κάτοχος χρηστῶς ἢ φιλανθρώπως αὐτοῦ χρησαμένου τ̄ ἀδελφοῦ, θαρρῆσαι ἐν ἀποδέσθαι τὸν ἀγωνίαν. παρακαλεῖτος γοῦν ἐκείνου ζῶα πολλὰ, καθάπερ φείου τινὸς ἀπαλλάττεσθαι μέλλων, ὅτων ἠξίου ἢ ἐσυφίζετο τὸν αἰαχόρησιν λέγων, Ο κύριός μ., γινώσκεις ὅτι τὰ παιδία ἁπαλώτερα, ἢ τὰ πρόβατα ἢ οἱ βόες λοχύονται ἐπ' ἐμέ· καὶ ἐὰν καταδιώξω αὐτὰ, σὺ ἡμέρα μιᾷ ἀποθανοῦνται πάντα τὰ κ τὸν. προῆλθεν ὁ κύριός μ. ἔμπροσθεν τ̄ παιδός αὐτοῦ· ἐγὼ ἢ σὺ ἀκολουθήσω σὺ τῇ ὁδῷ κ̄ῇ βραδύτητι τῆς παρουσίας τῶν ἐκγόνων μ. ἢ κ̄ῇ πόδας τ̄ παιδαρίων, ἕως τ̄ ἐλθεῖν με πρὸς Ⓦ κύριόν μ. εἰς Σηείρ. ἢ ἀναπνεύσας μικρὸν ἀπὸ τ̄ κινδύνων ἐκείνων, ὡς ἕτεροι πολλῷ χ̣ρ̣ῆ πότερον ἐκπεσὼν πάλιν φόβον. τ̄ γὰρ θυγατρὸς ἁρπαστὴν, ἣν μὲν πρῶτον ἦλγε* τῇ ὕβρει τ̄ παιδὸς· ὡς ἢ κ̄ῇ ἐμνᾶτο ὁ γαμβρὸς ὁ τ̄ βασιλέως υἱὸς, νόμῳ γάμου λαβεῖν γυναῖκα αὐτ̄ ὑποχόμενος, ἐξ ἐπιθέσεως τῶν γνώμων ὁ Ιακὼβ, ζωοτροφεῖ τοὺς ζωοθήκας Ⓦ ἐκεῖ τ̄ Λαβὶ, ἢ τὸν πόλιν αὐτόθροον ἀπελθὼν, εἰς τοσοῦτον Ⓦ μεγεθυνόμενα κατέστησαν ἔθνη, ὡς ἢ μεταπέμψασθαι ἐκ Χαδὼν αὐτὸν, ἅμα ὃ πάντας ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτόν. Εἶπε γάρ, φησιν, ὁ Ιακὼβ τοῖς Συμεὼν καὶ τοῖς Λαβί· μισητόν με πεποίηκατε, ὥστε πονηρόν με εἶναι πᾶσι τοῖς κατοικοῦσι τὸν γῆν, ἔν τε τοῖς Χαναναίοις ἢ τὸ τοῖς Φερεζαίοις· ἐγὼ ἢ ὀλιγοστός εἰμι τὸ ἀριθμῷ, ἢ συναχθέντες ἐπ' ἐμὲ συγκόψουσί με, ἢ ἐκτεθήσομαι ἢ ἐγὼ ἢ ὁ οἶκός μ. ἢ γὰρ αἱ πάντες αὐτοὶ κατίσχυσαν ἀρᾶναι Ⓐ πρόσωπον, εἰ μὴ ἡ τ̄ Θεοῦ φιλανθρωπία κατέχει ἐκείνων Ⓦ θυμόν. ἢ πέρας ἐκείνοις ἐπέθηκε τοῖς κακοῖς. Εἶμεν γάρ, φησι, φόβος Θεοῦ ὅτι πάσας τὰς πόλεις τὰς περικύκλω αὐτ̄, ἢ οὐ κατέδιωξαν ὀπίσω τ̄ υἱῶν Ισραήλ. Τί οὖν αὐτ̄ τὸν τότων ἀπαλλαγὴν, ἆρα ἀνέπνευσε; πότε μὲν οὖν ἐπῆλθεν αὐτῷ τ̄ κεφ̄ [ὃ πέρας,] ἐκλοθοφωλὸς, ὁ τ̄ς ἐρωνδῶς θάνατος, ἄωρός τι ὁμοῦ ἢ βίαιος ὤν. Επεκε γάρ, φησι, Ραχὴλ, ἐξ ἐδυστόκησεν ὁ τ̄ τοκετῷ· ἐλύετο ἢ ὁ ὦ σκληρῶς αὐτὸν πιέζειν εἶπεν αὐτὴ ἡ μαῖα, θάρσει· ἢ γὰρ τοῦτ ὄσι σοι υἱός. ἐλύετο ἢ ὁ ὦ ἀφίναι αὐτὸν τὸν ψυχὴν (ἀπέθνησκε γὰρ) ἐκάλεσε ὄ ὄνομα αὐτ̄, υἱὸς ὀδυνῶς μ. καὶ τ̄ πόθους ἀκμάζοντος ἐπ' ἐσθηκε τῇ ἀθυμίᾳ ὁ Ρυβὶμ, εἰς τὸν τ̄ παῖδος ἐνυβρίσας ἀνίαν, ὅπερ ὅτως ἔφερε χ̣ρ̣ῆπως, ὡς ἢ τελευτ̄ῆ ἐμπαθάσασθαι τῷ παιδὶ, ὅτι μάλιστα συμπαθέστερον ἔχοισι πρὸς τὰ ἔκγονα οἱ γονεῖς, ἢ ζαῦτα πρόσκοπτον πάντων ὅτι τ̄ ἄλλων. οὐ μακρὰν ἢ τότο πρὸς φιλοστοργίας δυνάται λόγον. ἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα ἡ τ̄ς ἀθυμίας κρ̄ώσατο βίᾳ, ἢ καλέσας αὐτὸν ἔλεγε· Ρουβὶμ πρωτότοκός μ., ἰσχύς μ., καὶ ἀρχὴ τέκνων μ., σκληρῶς φέρεσθαι καὶ σκληρῶς αὐθάδης· ἐξύβρισας, ὡς ὕδωρ, μὴ ἐκζέσῃς. μέσος γὰρ ὅτι τὸν καίτοι τὸ παῖδός σου· τότε ἐμίανας τὸν στρωμνὸν, οὗ μέσος. ὡς ἢ σὺ ἡλικίᾳ γένοιτο ὁ τ̄ς ἀγαπωμένης γυναικὸς υἱός, καὶ πρόσχαμμα αὐτὸν ἔχειν πρόσεδόκησε τ̄ς ἐπ' ἐκείνῃ λύπης, ὅτε αὐτῷ πολύζηλοι ἅμα τ̄ τότου κατεσκευάζοντο συμφοραί. Ⓐ γὰρ ἀδελφοὶ τὸν χαπισχυρὸν τὸν ἐκείνου βάψαντες αἵματι, ἢ ὅτι δ' ἄξιον τῷ πατρὶ, ποικίλον αὐτῷ ὃ πόθος ἐξεργάσαιτο. οὐ γὰρ τὸν τελευτὸν ἐπόθησαν, ἀλλὰ ἢ Ⓦ ζῶσι τ̄ς τελευτ̄ς. ἢ πολλὰ ἰῶ τὰ συγχέοντα αὐτ̄ τὸν ψυχὸν, ὅτι ὁ τ̄ς φιλανθρωπίας υἱός, ὅτι ὁ τ̄ῆ ἄλλων ἀπάντων βελτίων, ὅτι ὁ μάλιστα ἀγαπώμενος, ὅτι σὺ αὐτῷ τῷ τ̄ς ἡλικίας ὀνόματι, ὅτι πρ̄ῶτ αὐτ̄ πεμφθείς, ὅτι μηδὲ ὅτι τ̄ς οἰκίας,

μηδὲ

μβάνει ἀναγκάζηται, ἢ ταῦτα μηδέποτε τῶ προσώματος πεῖσαι λαβεῖν, ἀλλ' ὡς ἐλευθερίας τὲ πυφῆ τὴν προστῶν ἅπασαν ἡλικίαν ἀφαγαγεῖν, ἀφ' ἧπερ ἦν ὁ δεινόν. ἀλλ' ἔμπαλιν ἔφερε πόντα ἡμερώτερα. ἢ ταῦτα ὡς τῇ ποιμαντικῇ ταλαιπωρείας αὐτὸ ἀκούειν δυσχερῶς ἢ λέγειν· Ἐγὼ ἀπεπίνυον πρὸ ἐμοῦ τὰ κλέμματα ἡμέρας ἢ κλέμματα νυκτός, ἐγενόμην τῆς ἡμέρας συγκαύματος τῷ καύματι, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός· καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, ταῦτά μοι εἴκοσιν ἔτη. ταῦτα ἔπαθεν ὁ Ⓜ ἄπλαστον βίον βεβιωκώς, ὁ οἰκίαν οἰκήσας ἀμέμπτως. καὶ μὴ τοσούτους πόνους ἢ τοσούτους μόχθους καὶ ταῖς ζημίαις ἢ Ⓜ πολλῶ χρόνῳ ἐκτίσιον τὸ πικρὸν ἀπάτημα ἐμενε τῶ ὅτι τὴν γυναῖκα. εἰ γὰρ μὴ δεδούλωκεν τὰ ἑπτὰ ἔτη, εἰ γὰρ μηδὲν ὧν ἀπωδύσατο τοῖς Ⓜ κηδεστὴν ἔπαθεν, εἰ γὰρ μὴ ἦσα τῆς παιδός, ἀλλὰ μόνον ὃ κατηξιώθη μὴ αὐτῆ τῶ ἁμάρτω, δουλεῦσαι ἢ τῶ φαυλοτέρῳ αὐτὸ ἐκείνῃ, πόσων ἀθυμιῶν, πόσων θυμῶν, πόσων ἐπήρεμα πρὸς ἔχε τῶν μαχαιρῶν τότε ἐκείνῳ; ἄλλος μὲν οὖν εἴ τις ἦν, οὐκ ἂν ῥᾳθύμως τῶ ἐπήρεμα ἤνεγκεν, ἀλλὰ πᾶσαν τῶν τῶν κηδεστῶν ἀνέτεμεν ἂν τῶ οἰκίᾳ, συσφάξας ἑαυτὸν ἐκείνοις, ἢ καὶ ἄλλῳ τινὶ ζωηφθόρῳ τρόπῳ. ὅπου ἢ μακροθυμίας καὶ μακροθυμίας ἦν ὁ Ιακώβ, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐβουλεύσατο τῶν ἀρχῶν· καλῶς ἢ ἑπτὰ ἕτερα ἔτη ἐδούλευσεν, πάλιν ἐπηκόως ἐτιμᾶτο· οὕτως ἦν τρανὸς ἢ ὀπτικός. εἰ ἢ ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐκαθοπλισμένος τῇ τῶν ἕξ ἐτῶν ὀπτικίᾳ, πάλιν μοι τῆς ἀθυμίας λέγε τῶν ἐπιβολῶν. ἐπίστασαι γὰρ ὅσων ὀδυνῶν ἐπέμπεν, ὅτε τῆς οὕτως ἀγαπωμένης ἀπεστέρητο, ἢ τοσοδοκὴν αὐτῶν εἶδον ἔχει, εἰς ἑπτὰ πάλιν ἐτῶν διπλασιῶν ἐξεκρούετο, ἢ τοὺς χρόνους, ἐς πάλιν, ἢ ταῖς ἀγρυπνίαις, ἢ ταῖς ζημίαις ταῖς συνεχεῖς. λαβὼν ἢ ταύτην ὕστερον, ἢ ζῶν τοῦτ' ἐν κηδεστῇ βίον παρέπεμψεν ἐς ὀπίσω, ἐφθονήθη καὶ οὕτω, ἢ δοῦ τίσαι ἀπάτην ἐπέμφθη ὅτι τοῖς μαθοῖς, ὡς ἢ αὐτὸς αὐτὸν διήλεγχε λέγων· Οπ προελογίσω μεδίκα ἁμάρτοι. μὴ ἢ τὸ κηδεστοῦ ἢ Ⓜ τῶν γυναικῶν ἀδελφοὶ τὸ κηδεστοῦ μᾶλλον ἐξεθηριώθησαν τοῖς αὐτόν. ὃ ἢ πάντων χαλεπώτερον ἦν, ἡ ἐρωμένη, καὶ δι' ἣν ἔτη δὶς ἑπτὰ δουλεύων ἔλαθεν, ἐπὸ τῆς ἀθυμίας ἀπεπήγετο, τῶν μὲν ἀδελφῶν πικτῆσαι ἐρῶσα, ἑαυτῶν ἢ οὐδὲ ἐλπίδα τὸ προσώματος ἔχουσαν. καὶ εἰς τοσαύτην ἔκστασιν ἦλθε τῆς ἀθυμίας ἐξωνίσθη ποτὲ, ὡς ἐγκαλεῖν καὶ μέμφεσθαι ᾧ δίδρι, ἢ θάνατον ἀπειλεῖν καθ' ἑαυτῆς, εἰ μὴ τέκοι. Δός μοι γὰρ τέκνα, φησὶν· εἰ ἢ μὴ, τεθνήξομαι ἐγώ. Ἵ τοίνυν αὐτὸν βύφεξαν δυνατὸν ἦν, τῆς μὲν οὕτω παθούσης ἰσαῦτα ὀδυνωμένης, τῶν ἢ ταύτης ἀδελφῶν βουλευσάντων αὐτῷ, καὶ πάντα προσποιούντων, ὅπως εἰς τὸν ἑκάτερον ἔλθῃ πεῖσμα. εἰ ἢ τὰ χωρεῖς ἱδρῶτων ἐπιδιδόμενα ταῖς γυναιξὶν ὅταν ἀφαιρῆται πολλῶ φέρει τὴν ἀθυμίαν, ὁ καθυβρίων ἐπὶ τῶν πόνοις κτηθέντων οἰκείοις, πῶς οὐ τρανῶς ταύτην ἐνέγκοι τὴν ζημίαν; ἀναθάλπεις τοίνυν ὅτι δι' ὑπονοίας εἶχον αὐτὸν ἢ ὑποβλέποντο, λαθὼν ἀναχώρησον ὡς φυγάς, οὐ πῦ γλοιτ' ἂν ἐλεεινότερον; ἢ γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας, ἢ ἐκ τῆς ἀλλοτρίας μὴ φόβου ἢ καθυβρίσεως ἀποδημήσας, εἰς τὰ αὐτὰ πάλιν ἐμπίπτειν βαρὰθρα ἐνάγκαζεν. Ⓜ μὲν γὰρ ἀδελφὸν φυγών, ἦλθε τοῖς Ⓜ κηδεστῶν· ὑπὸ ἢ τούτῳ πάλιν ἐλαυνόμενος, εἰς Ⓜ ἀδελφὸν ἐμπίπτειν ἐδιάζετο· ἢ ὃ τοσφιπκὸν ἐκτίσιον ὑπέμενεν, ὃ φεὶ τῆς ἡμέρας Κυρίου φησὶν ὁ Αμώς, Οι θρῆνοι ἐκῶ τῆς ἐκφυγῇ ἀνθρώπου ἀπὸ προσώπου τοῦ λέοντος, ἢ ἐμπέσῃ αὐτῷ ἡ ἄρκτος, ἢ ὑπαπόδυσῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἢ ἀπερείσῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς Ⓜ τοῖχον, ἢ δάκῃ αὐτὸν ὁ ὄφις.

Τίς ἢ δὴ λέγει τὸ ἔμοιγε ὅτι ὑπόστηθι καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Λάβαν; ταῖς θλίψεσι ταῖς κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν, θρεμμάτων τοσούτων ἢ παιδίων ἀκολουθούντων αὐτῷ; ἀλλ' ὅπου τὸν ἀδελφικὸν ὄψει ὁρᾶν ἔμελλεν, οὐ ταῦτα ἔπαθε τοῖς ὁρῶσι τὸν ὑπὲρ τοῖς ποιμνίοις διαπλατομένῳ ὑπὸ ἐκείνου Γοργόνης κεφαλῶ; οὐχ ὡς τὸ ὅτι θάνατον ἀπεῖδεν, ὅτως ἀπέμ-

τα

Ἀλλ' ἐκφοβοι οἱ τιποχωρεῖα καθιζῶντες πολλῇ, αὐλοὶ μετ' ἐξουσίας οἱ τοῖς μάχθοις ἐτύφων τοῖς ἐκείνου. ὡς δὲ ποτε ἓ τότους ϲοῦ φίλους ἐκτήσατο, ϗ οἱ ἡλικία ϲοῦ παῖδας ἓ δὲ ἡμερῶσεις ϲοῦ αὐτῷ, τότε δὴ, τότε, ὅτε πολλῶ προσεδόκησε τὼ ϖδαμυθίδω θύρσοιν, ἓ γηροκόμους ἕξειν καλεῖς, εἰς τὼ ἐμάτιν ἀγωνίδω ἐνέπεσε. ϖρῶτον μὲ γὰρ ἀπὸ τῆϲ ἀλλοφύλων ὁ ϖρεσβύτερος γυναῖκα λαβῶν ϖδὰ ὃ τῷ πατρὶ δοκεῖν, τότῳ γε αὐτῷ Γεν. κε. λθ.
σφόδρα ἰωίασιν αὐτοὶ, ϗ τῷ μάχιμ ϗ πόλεμον εἰς τὼ οἰκίδω ἐϲαγαγῆ. μυρίοις γὰ αἱ γυναῖκες ἐκφαγ ϖρείδηϲον αὐτὸν κακοῖς. ἅπερ ἁπάντα εἰπῆ ϖδαιτυμῴη ἡ γραφὴ, δι' ἑνὸϲ ῥήματος ὃ πάνω ἠνίξατο εἰποῦϲα, Οτι ἥμιζοι τῇ Ρεβέκκᾳ, ϗ τοῖς οἰκίας ἔχουϲι ϗ παῖδας ἤδη γεγαμηκότας καπέλιπεν εἰδέναι τὸ λεχθέν. ἐκφοβοι γὰρ μάλιϲτα πάντων ἴϲαϲιν ἀκριβῶϲ, ὅϲοι ὅϲτ κακὸν ἐμφιλοτεύκαϲι ϖδαπαλῶϖ τὼ τῦ νυμφίου μητέρα ϗ τὼ νύμφίω, ϗ μάλιϲτα ὅταν οἰκίαν οἰκῶϲιν ἀμφοτεροιμίαν. τῦτο μὲ οὖν διωκεκὲϲ ἰῶ τὸ δυνατόν. τὸ δὲ ὅπῃ τότοις συμβαῖ, ἡ τῆϲ ὀφθαλμῆϲ πήρωϲις, ὅϲον ὅϲτ κακὸν, Ϣ παντὸϲ ἴϲαϲι μᾶλλον. μὴ δὲ τῦτο, ἡ ϖρὸϲ ἓ βλασφημίας ἀποτυχία τῦ παιδὸϲ· ὑφ' ἧϲ οὕτως ἐπλήγη τὼ ψυχὼ, ὡϲ αὐτὸ πικρότερον αἰσθόμενον τῦ τὼ ἀπάτιν ὑπομένοντοϲ, ϗ ἀπολογήϲα- Χ. αὐτοῦ
ϖθαι ϖρὸϲ αὐτόν. οὐ γὰρ ἐκὼν ἠδικηκέναι ἔλεγεν, ἀλλ' ἀπατηθείϲ. πάντων δὲ ϖάντων τὼ ὅπῃ τῆϲ σκηνῆϲ ἐλάκκου τραγῳδίαν, ϗ τὸ δρᾶμα τῶν Θηβαίων" ὠϲτε ϖάντο μεμφακίων. ϗ γὰρ Ϣ τὸ ζῶθα τῆϲ τῦ παιδὸϲ ἡλικίας ϗ πεπρώϲεως καταφρονήϲαϲ ὁ ϖρεσβύτερος ἐξέβαλε τῆϲ οἰκίας Ϣ νεώτερον ἀδελφόν. Εἰ δὲ μὴ ἀπέκλεινε, καθάπερ ὁ Καὶν ἐκεῖνοϲ, ἡ τῆϲ μητρὸϲ ϲοφία τῦτο διεκώλυϲεν. ἠπείληϲε μὲ γὰρ Ϣ ὅϲτ Ϣ φόνον, Ϣ τὼ πολυτιμῶτον αἱμάτιν τῦ παιδὸϲ. μαθοῦϲα δὲ ἡ μήτηρ, Ϣ τῷ πατρὶ ϖροαγορεῦϲα, ἐξήρπαϲεν αὐτὸν τῆϲ ἐκείνου χειρὸϲ. ϗ Ϣ μὴν ϖεραπόντα αὐτὸν ϗ βιοποικῶϲ ϖροκείμενον φυλαττέιν ἐπαγκάζοντο, Ϣ δὲ μεθῆκεν Ϣ ἀξίωϲεν αὐτοὺϲ καθιζῶντα βίον (τῦτο γὰρ αὐτὴ φηϲὶν ἡ Ρεβέκκα) πρὸϲ Γεν. μς.
ἑαυτὸν κατεῖχεν διὰ νυκτόϲ. ἀποδραίτηϲ πάντων ἐκείνου τῦ ϖροπετοῦϲ ὅπῃ τῆϲ οἰκίας ϖαφέντοϲ (ἰῶ γὰρ ἄπλαϲτοϲ, οἰκῶν οἰκίαν) ϗ τὰ πολλὰ μὴ τῆϲ μητρὸϲ οἰκουρῶντοϲ, πόϲα μᾶλλον εἰκὸϲ ἰῶ τὼ Ρεβέκκαν ἀποδύρεϖθαι ϗ ϑρῆνειν, ϖαμπαθῶϲ τῦ παιδὸϲ ϖροπετοῦϲ, ϗ Ϣ ἀνδρα ὁράϲαι τοῦδε τῶν νεκρῶν ἄμεινον ϖροκείμενον, ϗ ϖροτὼ ἡλικίαν ϗ ϖροτὼ τόϲον; πόϲῳ δὲ Ϣ γέροντα πάντ κατέχεϖθαι, μετὰ τῶν οἰκείων ϗ ζωῆϲ τῆϲ γυναικὸϲ ἀναγκαζόμενον ϑρῆνειν συμφοράϲ; ὅτι δὲ ἐλάμβε πλυτᾶϲ ἐκεῖνοϲ, τί ἀρα οὐκ εἶπε; Νῦ δὲ οὐκ ἐφθέγξατο, ὁ ϗ λίθοι ἰῶ τῆξαι ἰσχυροὶ, οὐχ ὁράϲα Ϣ ϖαῖδα ϖροκειῶτα, ϗ δακρύοντα, ἓ καθαιρῶντα ὀφθαλμοὺϲ, ϗ συλλαμβάνοντα τὸμα ϗ ϖροϲιέλλοντα, ἓ ζῶ' ἄλλα ϖάντα ὅτιμβλύμενον, ϝᾶϲ ἂν αὐτῷ τῷ θανάτῳ πικρότερα τοῖς γεγληκόϲιν ἢ δοκεῖ; ὁ δὲ Ισαὰκ οὕτως αὐτῶ ἀποπνέουϲαν ὁρᾶν, ὁποῖόν ἐκίκητο ψυχὼ ϗ τότε ϗ μὴ τῶ ἐκείνῃ πλυτῶ; τοιῦτοϲ ἡμῖν ὁ ϖολλῶν θυμικώτεροϲ ἢ δοκῶν ἀποϖέφυκεν.

Τὸν δὲ τῦ Ιακὼβ βίον ἀρκεῖ μὲ καὶ χωρὶϲ ἀξεζάϲτωϲ δεῖξαι καὶ αὐτὴ ἡ τῦ Ιακὼβ ἀπό- Γεν. μζ. θ.
φαϲιϲ. τῷ γὰρ Φαραὼ τότε ϖροκεχειρίσμενοϲ ἔλεγε· Μικραὶ καὶ ϖονηραὶ αἱ ἡμέραι μου, καὶ οὐκ ἀφίκοντο εἰς τὰϲ ἡμέραϲ τῶν ϖατέρων μου, τότοιϲι, ϗ βεαχύτεροι καὶ μοχθηρότεροι ἐβίωϲαν βίον. χωρὶϲ δὲ τῆϲ ἀποφάϲεωϲ αὕτηϲ εἰϲὶ ϖαρεφθαρμέναι αὐτῶ αἱ συμφοραὶ, ὡϲ μηδὲ τῶν ϖολλῶν τινὰϲ αὐταῖϲ ἀγνοῆν. ὁ μὲν γὰρ ϖάπποϲ ὁ τότε, Εἰ καὶ μακρὸν ἐϲτέλλατο τὼ ἀποδημίαν, ἀλλὰ τῦ Θεῦ κελεύϲαντοϲ, ὅπερ ϖαρεμφαίνει αὐτῷ τὼ μελλόντων ἔφεϲιν· ϲοῦ δὲ ἀδελφὸν φθύνῳ ὑπεξουλεύοντα καὶ φονεύειν κατ' αὐτῦ. κἀκεῖνοϲ μὲν ϲοῦ ϖοτε ὑπὲρ τῆϲ τῶν ἀναγκαίων χορηγίαϲ ὠδύρετο, ϲοῦ δὲ ἀγαπητὸν ἡγεῖτο ϗ" ἀκεῖνοϲ ὃ ἱματίῳ καὶ αὖτω διϐυρόμενοϲ μένω. διαϲωθεὶϲ δὲ, Ϣ τῆϲ τῶν ὁδοιπορίαϲ κακῶν ἀπαλλαγὶϲ, καὶ ϖρὸϲ ϲοῦ συνδενδὲ ἐλθὼν ϲοῦ αὐτῦ, ἠναγκάζετο δουλεύειν ὁ ϲὸϲ ἀφροϲύνῃ τοϲαύτῃ ϖραφείϲ. οἶδα δὲ ὅτι πολλαχοῦ μὲ ἡ δουλεία πικρόν· ὅταν δέ τιϲ ϖρὸϲ τοῖϲ ὁμοτίμοιϲ τὰ τῶν οἰκετῶν ὑπο-

μένειν

θυμία) ⸗δεδίδωσιν ὑμῖν ἡ σῶσι τῇ μητρὶ. λαβοῦσα ὁ ἐκείνη, πρὶν ἐμπλησθῆναι καλῶς τὸ παιδὸς, καταλύει Ⓦ βίον. καὶ ἦν ὁ οὐ μικρὸς ἐλύπει Ⓦ Αβραάμ. Εἰ γὰρ ἡ πολιὰ αὐτῷ ⟨συνεχώρησε χρόνον, οὐδὲν ἂν ἴσως πεῖσαι ῥᾴδιον ἐγκλῆσαι τὴν συμφοράν· ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τοῦτο πλείονα αὐτῷ τὴν ἀθυμίαν παρέσχε. σὺν γὰρ ἐπὶ πολὺ ⟨συνοικήσαντες, καὶ πολλὰ τῆς ἑαυτῶν καὶ φιλίας καὶ ἀρετῆς διδασκάλους πεῖραν ἡμῖν, τούτους μάλιστα πάντων ζητοῦμεν. καὶ ὅπου ⟨ποτὲ ὄντως ἔχει, αὐτὸς ἐδήλωσεν ὁ πατριάρχης πιθήσας καὶ θρηνήσας αὐτήν.

Τί δ' ἀδελφὸς λέγει ⟨περὶ τοῦ παιδὸς Φροντίδας, ⟨περὶ τῆς τούτου γυναικὸς, ⟨περὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν τούτου, ⟨περὶ ἄλλα ἅπαντα; ἅπερ εἰκὸς ἀκριβῶς ἡμᾶς ἐξετάζειν ἐθέλοντας, πολὺ" τοῦ νῦν διαφέροντος ὄψεται τὸν δικαίου Ⓦ βίον, ⟨ὃ πλείονα χρόνον τα χ. τῶ Νῶε
Φροντίδων. τὰ γὰρ κεφαλαιωδέστερα μόνον εἰπούσα ἡ θεία γραφὴ, τὰ ἄλλα πάντα παρῆκεν ἐξετάζειν ἡμῖν, ἵνα καὶ ἐκεῖσε ἐπιμελεῖσθαι εἰκὸς ⟨ὁ οἰκία, ἔνθα οἰκετῶν πλῆθος, καὶ ἀνὴρ, καὶ γυνὴ, καὶ παιδία, καὶ ⟨πραγμάτων ἐπιμέλεια πολλή. καί, φησιν, ἀλλ' ἐκεῖνα μείζονα ⟨ἐδημιούργει καθ' ἕκαστον τούτων ἔφερε τὴν λυπηρὸν ὃ δηλ. Ⓦ Θεὸν πάντα ⟨ποιοῦντα ἐκεῖνα. οὕτω καί σε τοῦτο" ⟨ἐδημιούργησεν νῦν. καὶ γὰρ χ. παρεμ-
σοί σου Ⓦ πειρασμοὶ τοῦτον ὁ συγχωρήσας ἐπιλαθοῦ σοὶ ἕτερός ἐστιν, ἀλλ' ὁ Θεός. Εἰ γὰρ χοῖρος ἐπιπόνησεν οὐκ αὐτὸν ἐλυμήναντο Ⓓ ποιηρὰ δαίμονες ἐκεῖνοι, μὴ ἐπιτρέψαντος αὐτοῖς τότε, πολλῷ μᾶλλον τὴν σὴν ἰλιμὺν ψυχὴν. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνος ὁ ἡμιταίως ἅπαντα φέρειν καὶ εὐχαρίστως πολλὰ ἐδιδάχθη Ⓦ μανθάνειν, οὕτως οἶσθι καὶ σὺ, μόνον μὴ δυσχεραίνῃς, μηδὲ ἀγανακτῇς, ἀλλ' ⟨ἐὰν ἅπαντα εὐχαριστῇς τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ. ἐπεὶ καὶ ὁ μακάριος Ἰὼβ ἔπαθε μέν, ἅπερ ἔπαθε, συγχωρήσαντος τοῦ Θεοῦ· ἔφερε ὁ αὐτὰ οὐ τοὺς τρόπους οὐ δοκεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὃ ἡμιταίως πρὸς ἅπαντα σιωπᾶν καὶ δεινά. καὶ θαυμάζομεν αὐτὸν ἅπαντες, οὐκ ὅτῳ πάντων αὐτὸν ἀπεφήνατο ὁ διάβολος, ἀλλ' ὅτῳ ἐν πᾶσι τούτοις οὐχ ἥμαρτεν οὐδὲ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. ὅτῳ ὁ ἐμπαθὴν τὸν Ἰὼβ, ἐξελόμενον μὲν καὶ τοὺς θρέψαντας αὐτὸν ⟨ὀλίγους, καὶ τῶν παθῶν τὴν σφοδρότητα ἐθῆναι τῷ λόγῳ, ⟨ἐὰν ὁ τὸ μὴ πολὺ πεῖσαν τὸ μῆκος ἐπαύσειμι ⟨πρὸς Ἰσαάκ. σὺ δ*, Εἰ βούλει μὴ ἀκριβείας τὰ ἐκείνου μαθεῖν, τὸ βιβλίον αὐτὸν μὴ χεῖρας λαβών, ἀλλὰ κύψον ⟨πρὸς τὴν ἄβυσσον τῶν συμφορῶν, καὶ πολλῶν" ἐκείνου ⟨ἐδημιούργησε εὑρήσεις τῶν σῶν. Εἰ γὰρ ἡ πολλῷ βελτίων ἡμῶν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ ⟨πρὸς πολλῷ μείζονα τὴν ἀνέργλητον ἐπέταξε, καὶ σφοδρότερον ἐπιθυσι κατ' ἐκείνου τότε ὁ πονηρός. τὰ δὲ κατορθώματα οὐ τῷ μέτρῳ τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ τῇ τῶν ⟨προαιρούντων δυνάμει κρίνεται. ὥστε κἂν ἐλάττων ⟨ᾖ νῦν ὁ ἀγών, ⟨ἐὰν ἐστὶ τοῦτο εἰς ⟨τοὺς φιλοσόφους ⟨ἐδημιούργησε δυνήσῃ). ἐπεὶ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα ⟨προσενεγκών, οὐκ ἔλαττον ⟨προσήνεγκε τοῦ τὰ πέντε" ὁπισθώξυστος. ὅρᾳ τί; ὅτι Εἰ καὶ ἡ ⟨προσοδος οὐχ χ. ἐκωλύξατο Θ.
Matth. xx. xxv. ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ἡ ⟨προθυμία ἡ αὐτή· ἔθηκε δὲ τῆς αὐτῆς ἐκάτερος ἔτυχε τιμῆς ἀκούσας, Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. πόθεν ὁ Ἰσαάκ; ἀποδημίαν μὲν οὐκ ἐστέλλετο μακρὰν, καθάπερ ὁ πατὴρ, οὐδὲ τὴν οἰκείαν ἀφῆναι ἠναγκάσθη γῆν, καθάπερ ἐκεῖνος· ὃ δὲ κεφάλαιον τῶν κακῶν ἡ αὐτὸς ⟨ἐτέμνετο, τὴν ἀπαιδίαν Ⓦ φόβον. ὡς δὲ ἔλυσε τὸ δεινὸν ὠδῖνα μόνος, ἕτερος αὖθις διεδέξατο φόβος ἐκείνου μείζων. οὐδὲ γὰρ ὠδῖσιν ⟨ἦν ἀπαιδίας τρέμειν, ἀλλ' ⟨ἦν τὴν ῥίζης αὐτῆς. οὕτω γὰρ αὐτὴ διεκόπτετο ταῖς ὠδῖσιν, ὡς πικροτέραν Gen. xx. xc. θανάτου πάντως ⟨ἐδημιούργει ζωήν. καὶ τοῦτο αὐτῆς ἄκουσον λεγούσης, Εἰ οὕτω μοι μέλλει γίνεσθαι, ἵνα τί μοι ὃ ζῶ; λιμοῦ ὁ πρόδηλον ἔλαβε μὲν καὶ αὐτός. Εἰ δὲ μὴ κατῆλθε εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἅπερ ὁ πατὴρ μικροῦ δεῖν ἔπαθεν ἐκεῖ, ταῦτα καὶ αὐτὸς ⟨ἔμεινε καὶ ἐκπλυθῆναι ⟨ἦν τῆς αὐτοῦ γυναικός. καὶ Ⓦ μὲ πατέρα ἐπίμων Ⓓ ⟨ποιμαίνει πάντες, τοῦτον ὁ ὡς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον πλησίον, καὶ τῶν οἰκείων αὖθις οὐκ ἠφίεσαν ἀπολαῦσαι πόνων·

ἀλλ'

πόρρωθεν κραυγὰς ἐξιτάμβα, ⁊ καθάπιπρόμβῳ ὑπὸ τῆς ἀθυμίας ⁊ τοῦ φόβου, τί οὐκ ἂν ἔπαθεν ἐκεῖνος, πόλεως ὅλης ⁊ χώρας μιᾷ τῶν οἰκητόρων οὐκ ἐμπορησαμένης τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ξένῳ ⁊ φοβερῷ καταγραμβὰς ὠφλῆ; ἆρα οὐ δοκεῖ σοι τοῦ δικαίου τὰ πάθη τῷ ἐπαλλήλων ἐν τῇ θαλάττῃ κυμάτων μιμεῖσθαι; καθάπερ ἐκεῖ οὕπω τῶν πρώτων ἀφανισθέντων κορυφοῦται τὰ δεύτερα, οὕτω ⁊ ὅπου τῆς τοῦ δικαίου τούτου ζωῆς δι' ὅλου ζωέβαμεν. ⁊ γὰρ ἔτι τῶν ἐν Σοδόμοις ἀκμαζόντων κακῶν, ὁ τῶν Γεραρίων βασιλεὺς τὰ αὐτὰ τῷ Φαραὼ τολμήσας χεῖρα τῆς Σάρρας ἐπεχείρησε, ⁊ πάλιν γυνὴ τὸν ἐλευθερίαν ἀντικρίσιν ἀντικρίνεσθαι ἠναγκάζετο, ⁊ ἡ ὕβρις εἰς ἔριν ἐξῆλθεν δή, εἰ μὴ πάλιν ὁ Θεὸς διεκώλυσεν. ὁμοῦ γὰρ τοῦ παιδὸς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς οἰκίας ἁπάσης θεραπαινίδος ὅπου τῷ τοῦ παιδὸς τόκῳ, μόνος ὁ δίκαιος ἐν ἡδονῇ τοσαύτῃ λυπεῖσθαι, ἠναγκάζετο καὶ ἀθυμεῖν, τὸν παλλακὸν μιᾷ τοῦ παιδὸς ἐκβάλλειν ἀναγκαζόμενος. Εἰ γὰρ καὶ νῦν ἦν ὁ Ἰσμαὴλ ⁊ ἐκ τῆς παιδίσκης, ἀλλ' ὅμως ἡ τῆς φύσεως τυραννὶς οὐδὲν ἀπὸ τῆς ἀξίας ἧττον ἐλάμβανε, οὐδὲ ἀθυμεστέραν ἐποίει τὸν τῶν πατρικῶν παλαίγχνων αἰάγκλων ἡ δυσχέρεια τῆς μητρός ⁊ τοῦτο ἀπ' αὐτῆς τῆς βίβλου ὅτι μαθεῖν. ὁ γὰρ τερπνὸς ⁊ ἀνδρεῖος, ὁ Ⓦ μονογενῆ παῖδα τῆς οἰκείας καταδεξάμενος σφάξαι χερσὶν, οὗτος ἤλγει ὅτε αὐτῷ ταῦτα ἐπέταττεν ἡ γυνή. καὶ οὐκ ἀνέξει, οὐδ' αἰ ἐπείθη τῇ Σάρρᾳ, καίτοι πλείονα τότε παῤῥησίαν ἔχουσα ⁊ δίκαια λέγουσα πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ σφόδρα αὐτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος κατέκαμψεν. ὥστε ὅταν ἀκούσῃς ὅτι τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος ἐξέπεμπε, μὴ τὸν ὀδυνῶν λελύσθαι νόμιζε (τοῦτο γὰρ ἀδύνατον ἐστὶ) ἀλλὰ τὸν σφοδρὸν ἀντανελεῖν θαύμασον, ὅτι καὶ ἀντὶ τῆς συμπαθείας ζηλωτὴν ὁμόλογος οὐκ ἀπετέλεσε τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐξέπεμπε μὲν ὃ παιδίον μετὰ τῆς μητρός, οὐδὲ ὅποι πορεύεται εἰδώς, ἐκαρτέρει δὲ ἡ ψυχὴ τὸν ὀδυνώμενος. οὐδὲ γὰρ τῆς φύσεως κρείττων ἦν. τοῦτο δὲ ἡ ὑπὲρ τοῦ γνησίου παιδὸς ἔπαθε. μὴ γὰρ ἵνα λεγέτω, ὅτι οὐκ ἤλγει, οὐδὲ τὰ τῶν πατέρων ἀντέμβαινε, μηδὲ πέρα τοῦ μέτρου δόξαι βουλόμενος φιλοσοφοῦντα, ὃ κεφάλαιον ἀποτρέπω τῶν ἐγκωμίων αὐτοῦ. Εἰ γὰρ οὓς ὑπὲρ τοῖς αἰχμίτοις ἀλόντας, ⁊ πολλοῦ χρόνου ταύτης ἀπολαύσαντας τῆς ζωῆς, ⁊ ἀγνῶτας ὄντας, ⁊ οὐδὲ ὀφθέντας ἡμῖν ποτε, τούτους ἐξαίφνης ὁρῶντες ὑπὲρ τῆς ἀγαθοῦ τοῦ ὑπὲρ θάνατον ἀπαγωγίους, συστελλόμεθα ⁊ ἀλγοῦμεν, πολλάκις δὲ ⁊ δακρύομεν· οἱ δὲ υἱοὶ Ⓦ ἑαυτοῦ, Ⓦ γνήσιοι, Ⓦ μονογενεῖς, Ⓦ πρὸ ἐλπίδος παιδόπαι, Ⓦ μετὰ χρόνον τοσοῦτον, Ⓦ πρὸς ἑκάτῳ γήρᾳ (καὶ γὰρ καὶ ταῦτα μείζονα αἴρει τοῦ φλόγα) τοῦτον ἔτι νέον ὄντα τοῖς ἑαυτοῦ χερσὶ καθυθύσαι καὶ κατακεῦσαι κελεύομαι οὐδεὶς ἀνθρώπων ἔπαθε; καὶ πῶς ταῦτα λεχθήσεται καλαγελαστότερον; Εἰ γὰρ λίθος ἦν, εἰ γὰρ σίδηρος, εἰ γὰρ ἀδάμας, οὐκ ἂν ἐπεκάμφθη καὶ κατεκλάσθη πρὸς τοῦ ὤσεν τοῦ παιδὸς (καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ τῆς ἡλικίας ἄγων ὁ ἄνθρωπος) πρὸς τοῦ ζωσου τῶν ῥημάτων, πρὸς τοῦ θλάβεσθαι τῆς ψυχῆς; ἠρώτησεν οὖν τὸν πατέρα λέγων, Ἰδοὺ τὰ ξύλα καὶ ὁ πῦρ· πῦ ὁ πρόβατον; ἤκουσεν ὅτι, ὁ Θεὸς ὕψηται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, ὦ τέκνον, καὶ οὐδὲν παρεπραγμάτησε πλέον. ἐώρα Ⓦ πατέρα δεσμεύοντα αὐτὸν, ⁊ οὐκ ἀντέτεινεν· ἐπετάθη τοῖς ξύλοις, ⁊ οὐκ ἀπεπήδησεν· εἶδε τοῦ μαχαίραν κατ' αὐτοῦ φερομένου, ⁊ οὐκ ἐλαφρίζη. Ἵ ταύτης θλαβέστερον πάθοις ἂν τῆς ψυχῆς; ἐπὶ οἷς τολμήσει ὃς ἐπῳδὴ, ὡς οὐδὲν τούτων ἀπρεπῶν ἔπαθεν ὁ Ἀβραάμ; Εἰ γὰρ ἐχθρὸν ⁊ πολέμιον κατεθύειν ἔμελλεν, εἰ γὰρ θηρίον ἦν, ἆρα οὐ ἀναλγητί ταῦτα ἐποίησεν; οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι. μὴ δὴ τοσαύτην ὠμότητα καταγνῶς τοῦ δικαίου. ⁊ γὰρ ἤλγει ⁊ διεκόπτετο. ὁ Θεὸς, φησὶν, ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν, ὦ τέκνον. πόσης οἶμαι συμπαθείας ταῦτα εἶπε τὰ ῥήματα; ἀλλ' ὅμως κατέσχε κάτω τὸν ὀδυνῶν ⁊ ὑπίζε, ⁊ μετὰ τοσαύτης ἄπονα τῆς προθυμίας ἔτρεχεν, ὡς ὅσπερ ⓐ μηδενὶ τούτων κατηχθμοι τῷ κωλυμένῳ. καταθύσας τοίνυν αὐτὸν (⁊ γὰρ κατέθυσε τῇ προθυμίᾳ

χ. μείζων

χ. αὐτὸς

Ιον κε. ζ.

ρείων ἑκατέρων ἐπὶ μιᾷ ὁπτων τῷ μέρει, ἀλλὰ πρὸς ἐφεπομένην ἀπιστίαν, ἢ τῆς ἴσης
πρὸς τοὺς πολεμίους οὔσης, ἢ σοφίνος αὐξεσθαι ἐπ᾽ ἐνεγκεῖν δυναμένου, τῷ μὲ ἀρδεῖν κα-
κοπάσαν, τῷ δ᾽ κρυπτομένων, τῶν δ᾽ δουλευόντων πρὸς αὔξησιν. ἀλλ᾽ ὅμως σοφὸν αὐτὸν τὸ- χ. κρατη-
των οἴκοι μένειν ἔπεισεν· ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς σφοδρᾶς ἀθυμίας τῶν ἡμερῶν πλημμελὴς, ἀπῆλ- μένων.
θεν ἐπισπάσων αὐτοῖς τῶν κακῶν, ἵνα εἰς πρόσωπον ῥίψῃ θανάτῳ ἑαυτόν. ὃ γὰρ μὴ τοια- 5
χοσίων οἰκετῶν, [ἢ μικρῷ πλέοσι] πρὸς τοσαύτην ἐμβατεύεσθαι γραπτὸν, σοφὸν ἕτερον ἢ
τῶν τὰ λογιζομένων ἴσων, ἢ πρὸς αἰχμαλωσίαν ἢ πρὸς ἁμαρτίαν ἢ πρὸς μυρίους πρέσκυ-
σμένους θανάτους. ἀπῆλθε μὲν οὖν ὡς ἐπὶ αὐτὸς τῆς βαρβαρικῆς ἀπολαύσων ὠμότητος, τῇ
δ᾽ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ σχεσὼν, ἐπεμελήθη μὴ τῆς λείας ἢ τοῦ συγγενοῦς, ἵνα ἀγ- 10
καζόμενος πάλιν τὰ οἰκεῖα θρέψῃ κακά, τὴν ἀπαιδίαν λέγω, ἢ ὃ μηδένα ἔχῃ τοῦ κλήρου
Γεν. π. β. ἀφέδρᾳ. μὴ γὰρ, ὅπῃ τότε ἤκουσας ἀποδυρομένου πρὸς τὸν Θεὸν ἢ λέγοντος, Τί μοι ἴσ. λύ. ιω
δώσεις; ἐγὼ δ᾽ ἀπέλυμαι ἄτεκνος, διὰ τοῦτο ἢ προσφατον εἰ τὴν λύσιν ὁμολογῶ. ἡ γὰρ μέ-
ριμνα αὕτη ἢ ἡ φροντὶς μὴ τῆς νύμφης εἰσπλήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δικαίου, μᾶλλον δὲ καὶ
πρὸ τῆς νύμφης αὐτῆς. ἔθος γὰρ ἡμῖν ἅπασι, ὅταν μέλλωμεν ἀρξώμεθα βουλεύεσθαι καὶ
διαλέγεσθαι περὶ γάμου, πάσας ταῖς τοῦ σχήματος ἐπανίστασθαι φροντίσι, ὧν ἀ- 15
πασῶν ὁ κεφάλαιον, ὁ τῶν παίδων ὄντως ἢ ὁ φόβος οὗτος· ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀπὸ ἡμετέρας
καρδίας ψυχάς. εἰ δ᾽ συμβαίη, ἡμέρων τὸν γάμον, πρόσεστιν ἕτερος ἢ δεύτερος ἢ καὶ τρίτος πρό-
θηκεν, ἐκτείνεται μὲν τὰ τῆς ἀθυμίας, τὰ δ᾽ τῶν χρημάτων ἐλπίδων ἀπειρίαν ἔχει. ἑτέρου
δ᾽ προσιόντος πλείονος χρόνου, παντελῶς λοιπὸν ἀφίσανται μὲν ἐκφυγεῖν, κατὰ δ᾽ τῆς ψυ- 20
χῆς αὐτῆς, πᾶσιν ὑποσχεθεῖσα τοῖς ἡδίστοις, καὶ μηδενὸς αἴσθησιν συγχωρήσασα λαθεῖν. ὥστε εἰ δὲ
μηδὲν αὐτῷ συμβεβήκει τῶν τοσούτων δεινῶν, ἀλλὰ πάντα κατ᾽ νοῦν ἐγένοντο, ἱκανὴ ἡ τῆς ἀ-
παιδίας ἀθυμία πᾶσι πρόφασις κολάζουσα τοῖς γινομένοις συσκιάσαι πᾶσαν εὐθυμίαν καὶ καθ-
αλεῖν. ἡ γὰρ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ πρὸς ἑκάστην γήρᾳ, ὅτι τὰ τῆς φύσεως ἀπέγνωστο, τότε
ἐγένετο· τὸν δ᾽ ἔμπροσθεν ἅπαντα χρόνον τοσοῦτον ὄντα ἀλλοῖον καὶ κοπιῶντος διετέλει· καὶ
ὅσοι τὸ πλοῦτον αἰδέσιμοι εἶναι, τοσοῦτον μᾶλλον ἐπέθηκε τοῦ Ἀβραὰμ τοῦτον ὄχ χ. ὅτω
ὄντος. τί δαὶ οἴει παρῆλθ᾽ αὐτὸν, ὅτι ἤκουσε, Παροίκει ἐν γῇ σὸν ἔσται σοι εἰς κατάσχεσιν, καὶ δουλώ- χ ποσίτω
σουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσι καὶ ταπεινώσουσιν ἔτη τετρακόσια; ἢ γυνὴ πάλιν οὐ μὲν κελεύουσα
λαβεῖν τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην, ἵνα ᾖ ὅπῃ ἔλαβεν εἶκαλέσασα καὶ μεμφομένη καὶ τὸν Θεὸν καλοῦσα
κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ διαγκάζουσα τὸν τῆς εὐνῆς κεκοινωνηκότα, καὶ παῖδα αὐτῷ μέλλουσαν ἔκ-
τεκεῖν λοιπὸν· ἐκβαλλέτω, πῶς οὐκ αὖ εἰς ἀθυμίαν τὸν ἑαυτῆς ἐσύβαλε; ταῦτα γὰρ εἰ χ. ἐκβαλεῖν.
καὶ τινι μικρὰ ἴδῃ νοῦν, λογισάμενος ὅτι ὁλόκληροι οἰκίαι τούτων ἕνεκεν διέπεσαν πᾶσαι,
θαυμαζέτω ὃν δίκαιον. εἰ γὰρ ἡ γυναῖκα ἔφερε διὰ τὸν Θεοῦ φόβον, ἀλλ᾽ ὅμως ἀν-
δρεῖος ἦν, ἐκ τοσούτων τούτων ἐδάκνετο καὶ ὠδυνᾶτο.

Ἐπεμέρχεται δ᾽ πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν ἡ θεράπαινα τοῦ διαστόλου, ἐκ πίκτει τὸν υἱὸν αὐ-
τῷ, καὶ γὰρ πατὴρ ὁ Ἀβραὰμ μὲν τὸν μακρὸν χρόνον ἐκφυγεῖν. καὶ εἶχε μὲν πινα ὃ σχῆμα 35
πόθου, μείζονα δ᾽ τὸν ἀθυμίαν. ὁ γὰρ τόκος αὐτὸν ἐπεμίμνησκε τοῦ γήρους, καὶ μεί-
Γεν. π. δ ζονα τοῦ σχήματος ὑπεθυμίασε σύβαλλε. ὃ γὰρ, Οὐ κληρονομήσει σε οὗτος, ἀλλ᾽ ὃς ἐξ-
ελεύσεται ἐκ σοῦ, πρὸς τοῦ Ἰσμαὴλ εἰρῆσθαι νομίσει. σοφὸν γὰρ σοφὸν πρὸς τῆς Σάρ-
ρας εἴρητο. ὅπῃ δ᾽ λοιπὸν ἡ πρωτοτόκων ἐλάμβανεν ἐπαγγελίαν πρὸς τοῦ Ἰσαὰκ, καὶ χρόνος
ὠφέλει τὸν τόκον, πρὶν ἢ πάλιν αὐτὸν καθιδεῖν τὰς ἐλπίσι ταύτας, τὰ τῶν Σοδομιτῶν πάθη 40
πολλαπλοῦ αὐτοῦ κατέχει ἀθυμίας ἀχλύν. ὅτι γὰρ οὐχ ὡς ἔτυχε ὃ σχῆμα ἦν δίκαιον χ. αὐτῷ
διεπέρασεν, ἐκ τῶν ῥημάτων αὐτῶν ἢ τῆς ἱκετείας, ἣν ὑπὲρ αὐτῶν ἔθηκε πρὸς τὸν Θεόν,
πάντι που δῆλόν ἐστιν. ὅτε δ᾽ κατιεμένα τὸν φεικωδέστατον ἐκφιον εἶδεν υἱόν, καὶ πάντα
κόπτ᾽ καὶ τέφραν ἐξαίφνης γεγονότα, οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ λοιπὸν ἦν.

πόρρωθεν

εἰδείαι σαφῶς ὅπερ ἐστὶ τοῦτο τὸ ὀνειδιζόμενον ἐμοὶ, ἢ πόθεν ἀφορμὴν λαβόντες ταῦτα ἐμοὶ προσῆψαν, ἵνα μὴ τὰ ἐγκλήματα, ἃ μὴ ἔστιν, ἀπολογούμενος ἀναιρῶ, ἢ ἵνα μὴ τὰ ἀληθῆ, ἃ δι' ἑαυτοὺς ἐποίησαν, ἢ ἐπὶ μηδενὶ τούτων ἔχωσι θαρρεῖν, ἀλλ' ἀμφοτέροις ὁμοίως ἀπιστεῖν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκεῖ ἐλθεῖν εἰς τὸν ἐπαγγελθῆναι μοι· ὅπως δέ ποτε τῆς Παγαιτῶν ἐπιλάβοιτο, καὶ λοιπὸν ἀναπαύσασθαι προσετάξησι, τότε δὴ μείζονα ἐν τῷ λιμένι Ⓦ χειμῶνα βλέπω. οὐ μικρὸν ἢ τοῦτο εἰς ὀδυνᾶν λόγου, ἀλλ' ἐν πολλοῖς ἀφορητότερον, ὅταν τις ἀπηλλάχθαι ὁρμίσας, καὶ πρὸς ὃ τέλος ἦκεν αὐτῷ, καὶ φερεπίδα καὶ μέλιμνα ἅπασαν ἀποβάλωμαι, πάλιν αὖθις ἀρχὴν ἑτέραν βύρρης τῶν δυσερώς. ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ πρεσβυτικοῖς προσκεκλυσμένος πρὸς τὰ δεινὰ, ῥᾴστην ἂν εἴχοι τὴν τούτων ἐπαγωγήν· ὁ δὲ διαπεσών, καὶ τὴν φερεπίδων ἀπολύσας τοὺς λογισμούς, ἂν συμβῇ τι τοιοῦτον πάλιν, οἷς ἐν πρώτοις, διπλῆν ποιεῖται τὴν ἐφέδρευσιν καὶ βυθίρωτος ἔσται, ὥστε καὶ προσδοκήσαι, εἰ δὲ ἀφαιρεθῆναι τὸν ἀσυνδέτου ἅπασαν αὐτῷ καὶ τὸν πλοῖον. τίς οὖν ἐμοὶ ὁ χειμών; λιμὴν οὕτω σφοδρὸς τὸν Παλαιστῖνον κατέλαβε τότε, ὡς ἀναζῆσαι εὐθέως αὐτοὺς ἐκφῦναι, καὶ εἰς τὸν Αἴγυπτον καταγαγεῖν. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ ὡς λύσιν εὑρήσων τοῦ κακοῦ [τοῦ λιμοῦ], πάλιν χαλεπωτέρᾳ προσέπεσε συμφορᾷ, πεῖραν τῶν ἑκάστων κινδυνεύειν ἀναγκαζόμενος, καὶ εἰς τοσοῦτον τότε κατέστη φόβου, ὥστε ὃ "πάσῃ ὅστις ἀφορητότερον, ὃ τὰς γυναῖκας ὑβρίζεσθαι τὰς αὐτῶν," τοῦτο ἐλέσθαι. εἰς τοσοῦτον γὰρ τότε ἦλθεν ἀνάγκην, ὡς καὶ ὑποκρίσει τῇ ὑποκρίσει, οὗ τί ἦν ὅτι δὴ ἐλεεινότερον; ὁποῖόν γὰρ αὐτὴν ἔχειν νομίζεις ψυχὴν, ὅτε τὴν γυναῖκα πιαίνοντα συμβουλεύειν ἠναγκάζετο Γνώσκω ἐγὼ, ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ. ἔσται οὖν, ὡς ἂν ἴδωσί σε Ⓐ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀποκτενοῦσί με, σὲ δὲ περιποιήσονται. εἰπὲ οὖν, ὅτι ἀδελφή μού ἐστιν, ἵνα εὖ μοι γένηται, καὶ ζήσῃ ἡ ψυχή μου διὰ σέ. καὶ ταῦτα ἐφθέγξατο τὰ ῥήματα ὁ διὰ Ⓦ Θεὸν καὶ πατρίδα καὶ οἰκίαν καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπὲρ τῆς οἰκίας ἀφεὶς, ὁ τοσαύτην ταλαιπωρίαν καὶ πόνον ὑπὲρ ὃν μακρῷ τούτῳ χρόνῳ καὶ τὴν ὁδὸν περάσας, καὶ ὅμως οὐδὲν τούτων εἶπεν, οἷς, ὅτι ἐγκατέλιπέ με ὁ Θεὸς, ἀπεστράφη, καὶ τῆς οἰκείας προνοίας ἐξέβαλεν· ἀλλ' ἔφερε πάντα γενναίως καὶ πιστῶς. καὶ οἱ ἐχθρῶν μάλιστα πάντων ὑβριστοτάτην ὀργίζεσθαι τῆς γυναικὸς τὴν τῆς πολλῆς βίας, ὅτι μηδὲν θάμνος ἡμῖν ἢ ὕλη, ἀπάντα ἔκαυσε. τοῦτο δ' ἔστιν ἀθυμίαν ἔχειν ἐδύνατο, λέγω δὲ πάσης οὐ δυνατόν, ἴσασι δ' ὅσοι γυναῖκας ἔχουσι, καὶ εἰς ζηλοτυπίας ὑποψίας ἐκπίπτουσι. μαρτυρεῖ δὲ πάθη τοῦτο καὶ ὁ Σολομὼν οὕτως λέγων· Μεστὸς γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρὸς αὐτῆς, οὐ φείσεται ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως, οὐκ ἀνταλλάξεται οὐδενὸς λύτρου τὸν ἔλεγχον, οὐδὲ μὴ πληθυνθῇ πολλοὶ δῶροι. καὶ πάλιν, Κατάσβεσις πυρὸς ἀκάνθαι, σκληρὸς ὡς ᾅδης ὁ ζῆλος. εἰ δὲ ὁ ζηλοτυπῶν οὕτως ἐκινήθη, ὃ "τοσούτοις κατακλυσμὸς κακοῖς, ὡς αἰνιγμάζεσθαι καὶ κολάζειν Ⓦ ὑβρίζοντα, καὶ ὃν ἀμύνασθαι ἔδει, πάντα ποιῆσαι "ἵππος" ῥᾳδίως ἀποδύσασθαι τὰς αὐτοῦ γυναικὸς ὁ μοιχὸς, ἵνος οὐκ ἐλεεινότερος ἐμοῦ; λαβόντων δὲ καὶ τούτων πέρας τῶν κακῶν, ἕτερα πάλιν ἐπῆλθε δεινὰ, καὶ Ⓦ λιμὸς σκληρὸν διεδέξατο πόλεμος. τοῦτο γὰρ τῶν ποιμένων μάχιμον, ἢ τὸ τοὺς Ⓦ ἀδελφοὺς ὁρᾶσθαι ἀφίεμένους· καὶ ποταπὰ ἐπ' ἄλλων ταῦτα ἐξέστη ζοιδήματα ἰσχυρὰ πολλοῦ ἀθυμίαν ἐμβαλεῖν. ὅταν γὰρ ὁ ὁρᾶσθαι ἐν αὐτοῖς, καὶ τοσοῦτον ὁμόθυμος κύκλος ἀγαθῶν, καὶ ὃν ἐγκλεῖσθαι πάντων αὐτῷ, καὶ τοῖς ποιμέσιν ὅπου πεμφθῆναι τοῖς αὐτοῖς, οὗτ' ἐν πρωτοκόμοις αἱρέσεως ὑπῆρχε τοῖς βυθορωτέρεσις τῶν χωρίων, καὶ τὰ ἐρημότερα σκήνας καταλιμπάνει μέρη· πῶς δὲν ἐκεῖνοι ῥᾳδίως; οὐ τοῦ ζημίαν λέγω, ἀλλὰ ὃ πρώτιστον ἀπαθεῖν καὶ ὃ ἔλαττον ἐκεῖνοι, ὃ πάσης ζημίας χαλεπώτερον εἶναι δοκεῖ. ἀλλ' ὅμως ἅπαντα ταῦτα πρόσεστιν. ὥστε γὰρ τὸν πατριάρχου, οὐ ὥστε πρὸς τὴν πολλὴν ὁ λόγος ὅτι ἦν. ἐκδίδοται δὲ Ⓦ λιμὸν ἐκεῖνον ὁ πόλεμος τῶν Περσῶν, καὶ ἀναγκάζεται ὑπερατθῆναι αὐτοῖς, οὐ τὸν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἐκεῖ-

καὶ διηγήσασθαι ῥᾴδιον, τοσαῦτα ὄντα ἐπὶ ὁμοίως θαυμαστά, ἀλλὰ καὶ σφόδρα χαλεπόν. ὁ μὲν οὖν τῆς ὁδοῦ μῆκος καὶ ὅσον τούτων ὁ μέσος ἐστὶ τῷ χωρίων μετ' ἀκριβείας ἂν εἴποιεν, ὅσοι τοὺς ἡμᾶς ἐκεῖθεν διέβησαν, " εἰ δή τινές εἰσιν· ἡμῖς γὰρ ἐκείνων μὲν οὐδενὶ, τῷ γε εἰς τὸν" ἔξωτέραν χώραν ἀφικομένων συγγενόμενοί τινι, καὶ αὐτοὶ ἐρωτήσαντες ὅσον ὁδοιπορῆσαι ἐκείνους ἀνάγκαζον, ἠκούσαμεν ὅτι πεντακόσια πέντε ἡμερῶν ἀριθμόν· καὶ Βαβυλῶνα μὲν οὐκ εἰδέναι ἔφη, τῷ γε ἐκεῖ γενομένων ἀκηκοέναι, ὅτι ἑτέρα ποταύτη πάλιν ἐκεῖθέν ἐστιν ὁδός. ὁ δὲ μεγέθημα τοσοῦτον καὶ τότε ἦν, ὃ καὶ νῦν ἐστιν· ἢ γε κατασκευὴ τῆς ὁδοῦ οὐκ ἐπ' ὁμοίως ὃ καὶ νῦν καὶ τότε ἔχει). νῦν μὲν γὰρ καὶ σταθμοῖς διείληπται συνεχέσι καὶ πόλεσι καὶ ἀγροῖς, καὶ ὁδοιπόροις ἅπασι δι' ἧς ἐστὶν ἰοῦσι πᾶσι, ὅπερ καὶ σταθμοῦ καὶ πόλεως καὶ " ἀγροῦ οὐκ ἦσαν εἰς ἀσφαλείας λόγον ὅτε. τοῖς δὲ τότε, καὶ ὁ τῶν πόλεων ἄρχοντες αὐθάδας καὶ ῥώμῃ σώματος τῶν ἄλλων διαφέροντας, καὶ ἀκοντίῳ καὶ σφενδόνῃ τοσοῦτον δυναμένους ἐκεῖ, ὅσοι τοῖς βέλεσι μὲν ὁ τοξότης, ὁ δὲ ὁπλίταις τοῖς δόρασι, τούτους συντάξαντες καὶ ἄρχοντας αὐτοῖς ἐπιστήσαντες εἰς τοῦδε ἕνεκεν ἀπηγάλησαν, ἀλλὰ μόνον τοῦ τῶν ὁδῶν ἐπίτροπον φυλακῆς. μετὰ δὲ τούτων καὶ ἑτέραν πάλιν τούτων ἀκριβεστέραν ἀσφάλειαν ἐπεισήσαν. οἰκήματα γὰρ κατὰ χιλίων βημάτων διάστημα διεμέτρησαν παρὰ τοῦ ὁδόν, πυλεῶνας ἀμφοῖς ἐγκατέστησαν φύλακας, τοῦ ἐκείνου ἀργυρίδιον καὶ τοῦ φόλιον, μέγιστον κώλυμα τῆς τῶν κακούργων ἐφόδου ἐπιτηδεύσαντες. τότε δὲ οὐδὲν τούτων ἦν, οὐκ ἀγροὶ συνεχεῖς, οὐ πόλις, οὐ σταθμοί, οὐ καταγώγιον, οὐ ὃ συνοδοιπόροις παρέσται ἰδεῖν, οὐκ ἄλλο τι τούτων οὐδέν. τοῦ γὰρ τῆς ἀτραποῦ τραχύτητα καὶ τοῦ τῶν ἀέρων ἀνωμαλίαν πρόφημι νῦν, κἀκείνην μὴ παρόντων, λυπῆσαι σὲ ὁδοιπορεῖν τῶν λειπῶν ἰκανῶν. καὶ μυρίους ἂν μοι ὁ ζητῇς καὶ ὑποζυγίοις χρώμενος, καὶ μηδὲ οὕτω τοὺς συνήθεις τολμῶντας βαδίζειν ὁδοῦ, εἰ μὴ παρέσται αὐτοῖς τροφεῖα λίθους, ὃ καὶ ἀπὸ τῶν ῥυάκων χαράδρας ἀναπληρώσαντες, ἰσοπέδου οὕτως εἰργάσαντο. τότε μὲν οὖν ἐρημοτέρα μὲν τῶν οἰκήτων ἦν, ἀπορωτέρα δὲ τῶν ὁρᾶν, σφοδροτέρα δὲ τῶν βαράθρων καὶ τῶν χρημνῶν. καὶ ὃ πρώτων δὲ χαλεπώτερον οὐκ εἶχον, πῶς καὶ τῆς ὑπαντιάσεως διέκειτο· οὐ γὰρ τῆς ὁδοῦ πολὺ πλείονα καὶ μείζονα παράγματα παρέχει αὐτοῖς, καὶ ἔθνη, μᾶλλον δὲ καὶ πόλιν ἀπάντων διηρημένων. οὐ γὰρ ὥσπερ νῦν μία ἀρχὴ καὶ ὃ πλοῦτον τῆς οἰκουμένης τέτταρα μέρη, καὶ εἰ πάντες δουλεύουσι μιᾷ θεσπεσίῳ, καὶ τοῖς αὐτοῖς διοικοῦνται νόμοις, οὕτω καὶ τότε ἦν· ἀλλ' ὥσπερ σῶμα εἰς πολλὰ μέρη κατατμηθὲν, οὕτω καὶ ὃ τῶν ἀνθρώπων διέκειτο γένος, καὶ πολεμίους ἐκ πολεμίων ἀμείβειν ὁ δίκαιος ἐκαινάζετο, φορὰ ἦν τοῦ τοτὲ μὲν ἑτέρους σφαγιτῶν, ἑτέρους ἐμπίπλασθαι αἰεί, πλὴν μιᾶς πολυαρχίας, πλὴν ἀναρχίας οὔσης. τί οὖν ταύτης χαλεπώτερον τῆς ζωῆς; οὐδὲ γὰρ ὑπὲρ ἐαυτῶν μόνον ἐδεδοίκει καὶ ἔτρεμεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ παίδων, καὶ ὑπὲρ γυναικὸς, καὶ ὑπὲρ ἀδελφιδοῦ. ἐκεῖ δὲ οὐδὲ ἡ τῶν οἰκετῶν φροντὶς μικρά, εἰ καὶ ὀπὶ τῆς" οἰκείας ἐτύγχανον ὄντες, μὴ ὅτι γε ὅπου ὀπὶ τῆς ἀλλοτρίας ἐκαινάζοντο εἰ) ἀφαπάντες. καὶ εἰ μὲν ἤδει σαφῶς ὅποι ἴοιεν τὰ τῆς πλάνης αὐτοῖς, οὐκ ἂν οὕτω τῶν φροντίδων ἀφῆρητο· νῦν δὲ ἁπλῶς καὶ ἀδιεξέτως ἀκούσας γέγραπται, οὐ τοῦδε, ἢ τοῦδε, ἀλλ' ἐν ἅπασι δείξω, πάντα χορὸν ἔστησε τῇ ψυχῇ, μηδαμοῦ τοῦ λογισμοῦ ἕξειν δικαίαν μέμψιν, ἀλλὰ πολλὰ ὑποστοχάζειν ἔχοντα καὶ μεγίστην ἀνάγκην ἔχοντα. εἰκὸς γὰρ αὐτοὺς καὶ πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα ἀφίξεσθαι πρεσβεύοντας, καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀκεανοὺς· ὥστε εἰ καὶ μὴ πᾶσαν ἐπῆλθε τοῦ γένους, ἀλλὰ τοῦ φροντίδα τῆς τοσαύτης ὁδοιπορείας ὑπέμενεν. οὐ γὰρ ὡς μέρος τῆς πλάνης ἦν, οὕτω προσεκαύχα τοῦ ψυχῇ, ἀλλ' ὡς ἐφόλκιον πάντα χορόν, καὶ τοῦ οἰκουμένου ἐκβῆναι κελεύσας, καὶ εἰς τὰς ἐκτὸς ταύτης νήσους ἐλθεῖν. εἰ δὲ καὶ πανταχοῦ πρεσβεύειν ἔστειλε τὸ τῆς πρεσβεύσεως ἀξίωμα, καὶ τοῦτο πάλιν χαλεπόν. καὶ γὰρ μᾶλλον τὰ φορτικὰ ὑποφέρει, πολλῷ χαυνότερον

Εἰδέναι

χ. ἔγνω δέν τινες
χ. ἐξωτέρω
χ. ἀχαΐας
χ οἰκίας

μυρία ἐπαγε δυνατά. οὐ γὰρ δήπου τηλικαῦτα ὁρῶντες οὕτως ἀλογίστως δίκαιοι τοῦ πιστεύειν, ἀμυθήτων ὄντων ἢ ὄψει ἔτι· ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τούτῳ δίκαιοι, ἢ ἐκείνῳ. ἢ τοῦτο ἢ ἀπὸ τῶν προφητῶν μάθοις καλῶς. ὁ μὲν γὰρ ἑβδομηκοντούτης Οἶμαι ψυχή, ἴδε ἀπο- Mich 7. 8.
λωλεν βύλακὸς ἀπὸ τῆς γῆς, ἢ ὀρθὸς καὶ δίκαιος οὐκ ἔστιν ἀρχή· ἕτερος ἢ ἔλε-
γε τοῖς τοῦ Θεοῦ· Ἵνα τί μοι ἐδειξας κόπους καὶ πόνους ὑπιδλέπειν; καὶ γὰρ τῶν ἀδικημάτων Amos 1. 3.
χ. περισσῶν ἢ σφοδρὰ κοπτόμενος ἐμφανῶς λέγει, Ποίοις τοῦ θεοῦ ὡς τοῦ ἰσχύοντος τῆς θαλάσσης οὐκ ἔχοντας ἡγεμόνα. Εἰ δὲ ποτε ταῦτα ἐγίνετο, καὶ νόμων ὄντων, καὶ δικαστηρίων, καὶ ἱερέων, καὶ προφητῶν, καὶ κολάσεων, εἰκότως μὲν ὅσοις ἀσφαλοῦς ἅπτεσθαι ἐτόλμων ἐπὶ τὸ Νῶε, ὅτι τούτων τοῦτο κατεῖχεν αὐτούς. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν προφητῶν, τοῦτό πο-
λλοὺς ἐκ τῆς ζωῆς χρόνος ἔλυε, ἀλλ' ἑβδομήκοντα ἔτη ἢ ὀγδοήκοντα· ποτὲ δὲ καὶ
χ. ἐπίνετα καὶ πλείονα ὁ τῶν αἰθρόων" παρετείνετο βίος. ἵν' οὖν πάντα τὰ εἰρημένα πρῶτον, πόσα προφήματα ἔχει ἀναγκάζει οὕτω μακρὰν ὁδὸν ὁδεύειν, καὶ μηδὲ μικρὸν ἐν τούτῳ μέρει παραπαίων ἀσυνδάζων, καὶ ταῦτα πολλῶν ἐν τῷ μεταξὺ κωλυμάτων ὄντων; καὶ τί λέγω πολλῶν, πάσης μὲν οὖν διόλου πειρώσης οὔσης τῆς ὁδοῦ, ἀπὸ τῶν τερμάτων τῆς γῆς ὅπου
τὰ τέρματα, πάσης σκοπέλων καὶ ἀκανθῶν καὶ θηρίων καὶ αἰχμῶν καὶ λιμῶν καὶ χρυμῶν καὶ κακούρ-
γων πεπληρωμένης; καὶ γὰρ βιαιοτέρου" πνεύματος ἀεὶ τοῖς ἐσχάτοις τῆς
νυκτὸς ὁδεύειν ἀναπαυομένοις, ἢ πρὸ τῆς ἀρετῆς ὁδοῦ κατ' ἐκείνους τοὺς καιρούς. τοιοῦτοι δὲ τὰ προβήματα αὐτοῦ ἐκδιαζόμενοι παραπίπτουσιν. ἔστω γὰρ ἅπασιν ἀναφανδὸν ἐθέλου-
σι φαίνεσθαι ζῆν, εἷς ἢ μόνος ὁ πρὸς τὸν θεὸν αὐτοῖς βαδίζων ἦ, πῶς δυνήσεται πρὸς τὸ τέ-
χ. φέρει λος ἐλθεῖν, πάντων ὠθουμένων ὀπίσω καὶ διακρουόντων αὐτόν, ὅσῳ γὰρ" ἔχει δυσχολίαν τὸ
μὴ πολλοὺς ὁρᾶσθαι κατορθοῦν, δηλοῦσι δὲ καὶ ἐρημίας καταπληθόντες ὄντες, ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ
χ. δικαιοσύνῃ χάριτι τῷ" βίῳ σώζεται πάντα χρὴ διεξαριθμεῖσθαι ἰδίᾳ, ὅτε καὶ ὁμονοίαν καὶ φιλοστοργίαν πρὸς ἀλλήλους οὐ μικράν. ἀλλὰ καὶ ὅτε πάντων τούτων ὄντων, ἀλλ' ἢ θείων ἀγειώτεροι πάν-
τες διέκειντο πρὸς αὐτόν. τί οὖν τούτου ἡμῖν ὄφελος; τί ταύτης μοχθη-
ρότερον τῆς ζωῆς; ἐγὼ μὲν οὖν τῶν ἀθροφορήτων καὶ μηδέποτε αἰσθητῶν
χ. δεῖξαι ἐπηγγελάμην" δεῖξαι αὐτοῖς θεὸν ἄμεινον ἀμείλικτοι" ὁ δὲ λόγος πολλῷ πλέον ἐποίη-
σεν, οὐ μόνον θεὸν ἄμεινον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ φορτικώτερον ἐκείνου ἔχοντα ἀποφήνας
ἡμῖν.

Διαφέρει οὖν τοῖς ὁ Ἀβραὰμ τὸ θυμοειδὲς καὶ ἅπαντα διαπεπλεκέναι χρόνον ὅλον
καὶ τὸν ὑπερορᾶσθαι καὶ πάντα χθιζὰ καὶ πρώην αὐτοῦ θαυμάζειν εἰώθασι. φέρε οὖν ἐξε-
τάσωμεν μᾶλλον τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ πολλῷ τὸ Νῶε καὶ τὸν Ἀβελ μᾶλλον
χ. θῇ θαυμάζειν ἐρᾷ, ἕως δὴ τῶν προφήματων ἐξέστασε" θῆται τοῖς φιλοσόφοις. τὰ μὲν οὖν ἐν
Περσίδι, καὶ εἰ μεμνήμεθα τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν αὐτοῦ ζωσίβιον λυπηρῶν, σοφὸς ἂν εἴη τις ἐκ-
δίδαξαι σαφῶς. σοφὸς γὰρ ὁ μακάριος Μωϋσῆς ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς ἱστορίαν ἔγραψεν,
ἀλλὰ πᾶσαν τοῖς ἡλικίαν ταύτην ἀφεὶς, ἀπὸ τῶν μὴ ταῦτα πεπείσθαι τὸ διηγήματος
τοῖς ἀρχήν. ὅτι δὲ καὶ αὐτοῖς τὰ αὐτὰ τῷ Νῶε πάσχει εἰκὸς ἴσως, μεταξὺ ποιοῦντα ἀσε-
βῶν καὶ βαρβάρων μόνον βουλόμενον βιοτεύειν, τοῦτο οὐκ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ἔστιν ἄδηλον,
ἀλλὰ καὶ τὸ σφόδρα δύσκολα καταστῆναι ῥᾴδιας αὐτῷ. πλὴν ἀλλὰ καὶ ταῦτα πρὸς ἀκοὴν
ποιῶ. ἀπὸ δὲ τῆς ἀποδημίας αὐτοῦ ποιησώμεθα τοῖς ἀρχὴν τὸν λόγον, πρότερον ἐκεῖνο ἐξε-
τάσαντες, πόσον ἦν τῶν Χαλδαίων γῆ τῆς Μεσοποταμίας ἀφέστηκεν, ἢ ποία τις ἴσως ἦν τῶν ὁδῶν κα-
κουθοῦν, πῶς τοῖς αἰθρόοις τὰ τῆς ἐπιμιξίας διέκειντο τοῖς πρὸς ἀλλήλους, εἰς ὁ τῆς πολι-
τείας ἔρχεσθαι ἴσως. μὴ γὰρ, ὅπερ ἐκόλουσ ὁ δίκαιος ἔστω ἠκροάσατο ἐκεῖνος, καὶ τὸ πρᾶγμα
ἐκόλουσεν εἰς δοκεῖν τινῶν· μηδὲ, ὅτι ζωτόμους καὶ ὀβελοὺς τὸ μηνοειδὲς δηλήσασθαι ὁ Μωϋ-
σῆς, καὶ τὸ ἔργον τοῦ τῶν ῥημάτων βραχύτητα μιμεῖσθαι νόμιζε. εἶπε μὲν γὰρ ταῦτα

δου λοιπὸν, ἐπτοήθη ὁ πατὴρ τῆς ἀθυμίας αὐτοῦ, καὶ τῆς χιδωτοῦ τοσοῦτον ἀπέχων χίλιοι ἑπτὰ σταδίους διεδίηγετο τὸ τοσοῦτον οὐχ ἥττων, τὸν πολλὸν ἐρημίαν ὁρῶντα, καὶ βίαιον θάνατον ἐκδέχεσθαι, καὶ τῶν ἀναιρεθέντων τὰ σώματα τῇ ἰλύϊ πεφυρμένα καὶ ὧν πηλῷ, καὶ πάντας ὁμοῦ αἰθεσπότους τε καὶ ὄνους καὶ τὰ τούτων ἀπιόντα ἐν μιᾷ τῇ ἐλεεινοτάτῃ καταχωσθέντα ταφῇ. εἰ γὰρ καὶ σφόδρα ἀμαρτωλοὶ οἱ ταῦτα πεπονθότες ἦσαν, ἀλλ' ὅμως ἀθέσπρος ἦν ὁ Νῶε, καὶ ἔπαθε μετὰ τοῦ ὁμοφύλου. καὶ γὰρ ὁ Ἰεζεκιὴλ δίκαιος ὢν καὶ τοῖς Ἰσραηλίταις μάλιστα πάντων πατρικώτατος εἶδεν, ὅτε καταστρατηγουμένους εἶδε καὶ ἁπατωμένους, ἔπαθε τοῦτο ὃ καὶ ἐκεῖνοι, καὶ ἐδάκρυσε· καὶ διὰ τοῦτο τοσαῦτα ὁ Θεὸς ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἐξεκάλυψε, καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὸν ἐπιστεύσας πρεσβύσαι, ἵν', ὅταν αὐτὸν κολάζωμεν ὀφθαλμοῖς ἴδῃ, δικαίως εὐέγκῃ τὴν συμφοράν. ἀλλ' ὅμως καὶ τοσαύτης ἀναισθησίας παροξυσθείσης αὐτοῦ καὶ ὅτως ἠλέγχετο, καὶ πεισθεὶς ἔφασκε λέγων· Οἴμοι, Κύριε, ἐξαλείφεις σὺ ὃ κατάλοιπον τὸν Ἰσραήλ; οὐχ ἅπαξ ἢ τοῦτο ἔπαθε μόνον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ὅτε τὴν Ἱερωνίαν εἶδεν ἀναιρούμενον. ὥστε καὶ ὁ Νῶε, εἰ καὶ μικρὰ αὐτοῖς ζημιοῦται κακά, οὐκ ἴσον ὅτε τούτου, ὅτε τὸν Μωϋσέως ἀδρεύτερος. καὶ γὰρ κἀκεῖνος τὰ αὐτὰ τῷ προφήτῃ πολλάκις ἔπαθε· καὶ ἀμαρτάνοντας ὁρᾷ, ὅτε ἡμαρτάνατο ἔδει, πλέει, καὶ μᾶλλον πλήττεται καὶ ὠδύνατο τοῖς κολαζομένοις αὐτοῖς. ὅτι ἢ τοῦ Νῶε καὶ ἡ συμφορὰ χαλεπωτέρα ἦν· μόνος γὰρ ἐκεῖνος ἐσώθη δικαίως ἐλθὼν θάνατος.

Τοσούτοις τοίνυν ζημιωθεὶς κακοῖς, τῇ μονώσει, τῇ πρὸς τὸ ὁμόφυλον συμπαθείᾳ, τῷ πλήθει τῶν ἀπολωλότων, ᾧ ἔφερε τὴν πλοῦτον, τῇ τῆς γῆς ἐρημίᾳ, καὶ πάντοθεν αὐτοῦ τὴν ἀθυμίας αἰσθομένης καὶ ἀκμαζούσης σφοδρῶς, ὅτε πίθεται βιαίως καὶ ἡ τοῦ παιδὸς ὕβρεις, τραῦμα ἀφόρητον, καὶ πολλῆς μὲν αἰσχύνης, πολλῆς δὲ λύπης ἀδικίας. ὅσῳ γὰρ τῶν ἐχθρῶν τὰ πρὸς τοὺς φίλων ἀνείδη βαρύτερα, τοσούτῳ τούτων αὐτῶν τὰ πρὸς τῶν παίδων *. ὅταν γὰρ οἱ ἐλπίσωσι, οἷς ἐθρέψω, οἱ ἐπαίδευσι, ὑπὲρ οὗ πολλοὺς μόχθους καὶ κόπους καὶ φροντίδας ἀνέσχετο, τοῦτον ἁπάντων ὑβριστικώτερον αὐτοῦ καταγνῶναι ἔδη, τοῦτο δὲ σύνεγκεῖν ὃ πολὺ πένθος δυνήσεται τῆς ψυχῆς ὁ τοῦτο παθών. καὶ γὰρ ὕβρεις τοῖς ἐλευθέροις καὶ καθ' ἑαυτὸν μόνον ἐστὶν ἀφόρητος· ὅταν δὲ καὶ τῶν παίδων γένηται, καὶ εἰς ἔκστασιν ἀγάγῃ τὸν πάροιτα *. σὺ δέ μοι μὴ μόνον ἐκεῖνο τὸ τόλμημα σκόπει, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μάθωμεν, πῶς αὐτοῦ καὶ τὸν ἐμπροσθεν ἅπαντα χρόνον ἐλεγεν ἑαυτὸν ὁ ὑβριστής. ὁ γὰρ δὴ χαρὰν ἔπι τὸν φόβοις τῶν γεγονυμένων ἔχων, καὶ αὖθις τῆς εἰρήνης ἐκείνης ἀπαλλαγὴς, καὶ τῆς οἰκουμένης ἅπασι συμφορᾶς ἐπιθεωρῶν, καὶ μηδὲν ὅτω σωφρονιζόμενος, ἀλλ' ὑβρίσας εἰς οὓς ἤκιστα πάντων ἐχρῆν, καὶ μηδὲν τῷ θανάτῳ τῶν πολλῶν, μήτε τῇ ἐρημίᾳ, μήτε τῇ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ, μηδὲ ἄλλῳ τινὶ τῶν τότε συμβεβηκότων βελτίων γενόμενος, ἵνα μὲν ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, ὅτι καὶ πολλοὶ εἶχε τὸν προκαλεῖσθαι ὅτι τὴν κακίαν αὐτῶν; τότε γὰρ, ὅτε χαλεπώτερον κλυδώνιον ὑπέμενεν ὁ δίκαιος ἐκεῖνος τοῦ μὴ τοῦτο ὅτι τὸ κατακλυσμοῦ γενομένου, καὶ διὰ τοῦτον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ἀπωλείας. ὅτι μὲν γὰρ κατακλυσμοῦ πλήθος ὑδάτων αὐτοῦ προεῖχε μόνον, πρὸ ὃ τούτου κακίας ἀδύνατον παντελῶς ὑπέστη, καὶ τῶν κωμῶν αὐτοῦ σφοδρότερον αἱ τῶν πατρῶν αἰδρῶν ὅτι βουλαὶ προσπρήνωντο. μόνος γὰρ εἰς τοσοῦτον πλῆθος ἀπολωλότων ἀνθρώπων καὶ μικρῶν, εἰ καὶ μηδὲν ἔπαθε δεινόν, ἀλλ' ὅμως πολὺν καὶ πολλὰ τὰ σκώμματα ἔφερεν, εἰ καὶ μὴ προσῆκεν, ἀλλ' ὅτε τῆς χιδωτοῦ καὶ τῶν μελλουσῶν αὐτοῖς διελέγετο συμφορῶν. τοῦτο δὲ ὅσον ἔχει δύναμιν πρὸς τὸ καρτερεῖν ψυχὴν, μαρτυρήσειεν ἂν ἡμῖν ὁ σὺν χιλίοις ἀγαθοῖς, ὁ μικρὰ τούτου καὶ τῆς προφητείας μέλλων ἀφίστασθαι. Εἶπον γάρ, φησὶν, οὐ μὴ προφητεύσω χωρὶς δὲ τούτων, αὐδὲ μόνον ὁμόψυχον, μηδὲ ὁμόστομον ἔχειν, πόσην ἀκηδίαν, πόσην αὐτοῦ κατασκέδασε τὸν ἀθυμίαν; οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ζωηλογίᾳ αὐτοῖς μωρία

* ἐπιμανὲν ἐρρωτότερον.

χ. αὐτὸν

χ. αὐτοῦ

χ. τοῦτο

Ἰεζεκ. θ. 8.

ηόνων σὺν δὲ ἰδρώτων χορεὶς στέφανον ἀνέδησατο, ἢ ζωῦτα τῆς αὐτῆς φύσεως κοπιῶσας ἔχων σὺν αἰζηνίας· εἶτα περαὶ δυνάμεις ἡμῖν ἀπαίρουσι, πῶς ἐν θλίψεως ἢ στε-
χ. πότε χωρείας ἐκτὸς ἀπειλήφθαι τῆς μαίας ἐκείνου; ἀλλὰ μέχρι τίνος ἀπὸ λογισμῶν ζωῦτα ἐξεταζούμω, ἐξὸν ὅπὶ σὺν μακαρίοις ἢ θνητοῖς ἀθλητὰς καζαφυγεῖν, σὺν ὅπὶ τῶν πρω-
τίρων γενομένους χρόνων; ἐξέζασαν γὰρ ἀπόζας σὺν τὸ τι ἐνομασοῦ, ἢ πόζας ἀπὸ τῶν θλίψεων ὄφελ πρόρρησιν ἐχούζας περὶς Φ Θεόν. ἢ Εἰ βούλει γε, ὅπὶ Φ τῦ πρωτο-
πλάστου πρῶτον ἐλθωμω παῖδα, ὃ ἀρχηγὸν τῦ Χριστοῦ, Φ Αβελ, Φ κδικηκόζα μὲ σὺν δεῖν, ζὰ ἢ τῶν δικότατα ἐργασαμένων ἧττο μείνωτα. ἡμῖς μὲ γὰρ ἀμάρτιαν πίνομω δίκης σὺν πειρασμοῖς· ὁ ἢ δίκαιος ἐκεῖνος δι' σὺν δεῖν ἔπεργ ἐκολάζετο, ἀλλ' ὅπ δίκαιος ἦν. ἢ ἕως μὲ
10 σὺν δεῖν μέζα ἐπεδείκνυτο, ἐπεγλώσκει αὖθι ὁ ἀδελφός· ὅθεν ἢ ἀπὸ τῆς θυσίας δέλαμψε, ἓ τὴν φύσιν αὐτὴν ἠγόησεν ἧττο τῦ φθόνου πρωθεῖς. πόθεν οὖν οἶδας, Εἰ ἢ νῦν ἡ αὐτὴ αἰτία τ' δζόλεσι ἦγαρε, ἢ τὸ βίν σε τὸ λαμπρὸν περὶς τὴν μάχλον αὖθι ζωῦτον ὄζεκα-
λέσατο; Εἰ ἢ γελᾶς ζωῦτ μὲν ζὰ ῥήματα, ἐπαιρῶ μᾶλλόν σε τῆς ταπεινοφροσύνης ἕνεκα, οὐ μὴν τὸ οὕτω ζμαχεῖσθαι παύσομαι. Εἰ γὰρ στέρ περὶστεγχαὶ, οὕτως εὐδεκίμησεν
15 ἐκεῖνος, ὁ μηδὲν τῶν ἐξωθεν, ἀλλ' ὅλον ἑαυτ' ἀναθεὶς τῷ Θεῷ, πολλῷ μᾶλλον αὖ πρ' ὤξεως καθ' ἑαυτ' τ' ἐζῆρε. ἢ ζμᾶ τί, φησι, ὁ Θεὸς ζωεχώρησεν αὐτὸν ἐπελθεῖν; ὅπ σὺν τότε τ' φεῖσαι ηὐόθαι ἐκώλυσεν, ἀλλ' ἀφῆκεν εἰς ζὰ τῦ μιαφόνου χεῖρας τὸν δίκαιον ἐμπεσεῖν,
χ. ἄχον καὶ σὺν ἐξήρπασε Φ δι' αὐτὸν καὶ ζμᾶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀναιρεθύμων τιμήν. σὺν δεῖ
χ. ἤμων τῷ -αὐαιρεθέν γὰρ ἐβούλετο ἐλαττωθῆναι σὺν φθονεροῦς αὐτῷ. ζμᾶ τῦτο μέχρι τέλους ἀφῆκεν αὐτὸν δρα-
20 μεῖν. ἢ ποία κόλασις ὁ θάνατος, φησιν; Εἰ θέ μὲ οὖν καὶ ζὰ τῶν τὴν τιμωρίαν ἧττο-
χ. τῦτο μένα νῶν. Ταῦτα λέγῃς, ἀγαπητέ, νῶν· περὶστεγει ἢ πόντων ὃ περᾶγμα ἐόδκει εἶ) χα-
λεπώτατον, ἢ πάσης τιμωρίας ἐλεεινότερον. διὸ καὶ ὁ τῷ νόμῳ Μωϋσέως, Φ τὰ μέγιστα ἠδικηκότας ἢ συνδιώμης μείζονα, ταύτην ἧττον ἔχειν τὴν κόλασιν· ἢ περὶ τοὺς ἔξωθεν νο-
χ. ἐκάτους μοθέτας ἔτι ἢ νῶν οὐδαμῶς ἑτέρως κολάζονται πόντες, ὅσοι περ αὖ ὅπὶ τοῖς αἰσχίστοις ἁ-
25 λῶσι κακοῖς. ἀλλ' ὅμως τὰ αὐτὰ τοῖς περὶγνόμοις ὁ δίκαιος ἔπαθε, μᾶλλον ἢ πολλῷ χα-
λεπώτερα, ὅσῳ ἢ περὶ ἀδελφικῆς δόξιας ἐδίκατο τὴν πληγήν. τί ἢ ὁ Νῶε; καὶ γὰρ ἢ σὺν δίκαιος ἢ τέλειος ἦν, ἢ πόντων διεφθαρμένων μόνος εὑρέσκ τῷ Θεῷ, πόντων τῶν ἄλλων περισχεκρυκότων αὐτῷ. μυρίας μὲ οὖν θλίψεις ἧττον ἔμεινε, πολλὰς ἓ κακκάς. οὐ
30 γὰρ ἀπέβαινεν σὺν δύθεως, καθάπερ ἐκεῖνος, σὺν ἔπαθε τῦτο, ὃ καθ' ἑ) σι φαίνεται, ἀγ-
λὰ μακρᾶς διώδκατο ζωῆς, ἐν τοῖς τοσούτοις ἔτεσι τῶν ἀληθοφορούντων ἢ βαρυπαθῆ τὸν φορτίον πιζομένων ζμᾶ πόντος σὺν δεῖν ἄμεινον ζμακείμενος. ἢ τῦτ' αὐτίκα σοι μάλα ποιῶν φα-
χ. σὺν νερὸν, περὶστεγει ἐκεῖνο Εἰπών· ἐσαυτοὶ ὅλον" αὐτὸς διεμωτήσιον ὤκησι, διεμωτήσιον ξένον
ἢ φοβερόν. ἵνα γὰρ ὃ πλῆθος ἀφῶ τῶν θηρίων ἢ τ' ἑρπετῶν, οἷς τοσοῦτον στενόζη χρέος Θεὸς
χ. τοσοῦ τῶν "ζιαύτην ἀπειλημμένος στοιχεῖαν, τί οἷόν πάσχει αὐτ' ὑπὸ ὃ πατρὸς τῶν βροντῶν, ἧττο τ'
φόφου τῶν ὑετῶν; ἄβυσσος ἡ μὲ κάτωθεν ἀνέρρηγνυτο, ἡ ἢ ὤνωθεν κατεφέρετ· ὁ ἢ ἔνδον ζαά-
θητο μόνος μ' τῶν ἰῶν. Εἰ γὰρ ἢ ἧττον τὸ τέλειος Εἶχε θαῤῥᾶς, ἀλλὰ τῇ τῶν γνωμῶν σφοδρότητι περιαπετρήκει τῷ δίκ. ὅσον γὰρ ἡμῖς οἰκίας ἔχοντες ἱδρασμένας ὅπὶ τῆς γῆς, καὶ πόλεις οἰκοῦντες, ὅμως ὅτὰν ἰδωμω κατενεχθύζα σφοδρότερον ἐλίζειν Φ ὑετὸν τὸ ζωνῆγες, κατα πίπτομω ἓ συναλλάμβα· τί σὺκ αὖ ἐκεῖνος ἔπαθε, μόνος ἔνδεν ὤν,
40 ἢ τὴν φερεκοδισάτην ἄβυσσον ἐκείνου ἐποσῶ, ἢ τῶν ἀποπνιγόντων τὰ ζμᾶφορα γλῆ
λογιζόμενος; ἱκανοὶ μὲ οὖν ἐκπλῆξαι ψυχὴν ἢ ὃ πόλιν μίαν ἢ οἰκίαν μόνην ὑπερκλυ-
σθεῖσαν καταναλυφθῆναι τοῖς κύμασι· ὃ ἢ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν τῦτο παθεῖν, σὺν ἔζτιν Εἰπεῖν πῶς αὖ διέφηκε Φ τὸ μίσος τῇ κλυδωνίᾳ περιφερόμενον. Φ μὲ οὖν ἐσαυτὸν ἐκεῖνον ζοντ τῷ ζωνίχειρ δίκ. ὅπ δέ ποτε ὁ κατακλυσμὸς ἐπαύσατο, ὁ μὲν φόβος ὑπελί-

δου

ξιον, ϗ τὴν αὐτὴν δόξαν καταισχύνει σε ἔλεγε. ϗ εἰ μὴ ἡ τῆς φύσεως αὐτοῖς ἀνάγκη κατῆχε, τάχα ἂν σε ϗ ἀπεκήρυξεν. ὥστε εἰ μὴ σφόδρα αἰσθοῖτο ὃ λεγόμενον, οἶμαι αὐτὸν ϗ ἥδιον ϗ πολλῶν ἂν ᾧ γενέσθαι, ὡς δίκαιόν σε διδάσκαλον, ὑπὲρ ὧν πολλάκις ὠδάσκαλεῖτε ϗ ἀπαγαγεῖν βουλόμενον ταύτης τοῦ βίου τῆς καρπείας, οὐδὲ μίαν ῥήματος ἰώτα τῆς συμβολῆς. ϗ πῶς μὴ τοῦ παῤῥησίας ϗ τοῦ φόβου, ὃν ὑπὲρ ἐκείνου δεδοίκας, ταῦτα δὲ ἔχειμι λέγειν, ἰχθύα γε ὄντα, ὡς οἶμαι, πάντα ὑπὲρ τούτων σοι ἡγούμενον λύσαι φόβον. ὅπῃ ἡ ὃ κεφάλαιον ἔλεγεν ἐν τῷ καιρῷ, ὃ μηδὲ ὑπὲρ τῶν μιγάντων ἐγκαταρρεῖν, μηδὲ εἰδέναι ποτὲ ἐσται τῆς λύπης τούτων ποτέ, ἢ ϗ μίαν πλουτῆς βουλήσεται σοι πυκνὸν ὁ ἀγῶνα σοι ὕστερος, ἀκριβὲς μὲν ὄδὸν ὁ δίκαιος ὑπὲρ τούτων ἔχω λέγειν, οὐδὲ ἀποφαίνεσθαι ὑπὲρ τῶν μιγάντων· ἐκεῖνο μόνον οἶδα σαφῶς, ϗ αὐτοῖς δέ σε οὕτω πεπεῖσθαι αἰτῶ, ὅπ ὑπὲρ ἡμῶν τούτων, συμφερόντως ἔσται ϗ τοῖς ἡμῶν. καὶ οὕτω ἡ Δαχείμνος ἦς, ταχέως ϗ τὸν κλέφοντα τοῦτον, ὡς λέγεις, ἀπεχρῶσι τῶν δεινῶν. τοῖς ἡ τοῦτο, καὶ κεῖνο λογίζεσθαι χρή, ὅπι ὁ μὲν τῶν ἐπάθλων ϗ τῶν ἀφθόνων χαρὰς, ὁ δὲ μέλλων ὅστις αἰών· τῶν ἡ παλαισμάτων ϗ τῶν ἱδρώτων, ὁ πρῶτος. καὶ τοῦτο ποιῆσαι δῆλον ἡμῖν βουλόμενος ὁ μακάριος Παῦλος ἔλεγεν· Οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων· ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος ἡμῶμαι. ὅπῃ ἡ τοῖς τὴν πλουτεῖν ἔφασαν, πλυνέσθω τὴν μακαρίαν ἐκείνην ἀφῆκε φωνήν· Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, δικαίως ὅπι παύσεται βίου σταγόνιον ἡμῖν ἔτι δοῦναι ϗ ὁπόσον, ἐὰν μέλλοιμεν τῆς ἀναπαύσεως τῆς αἰωνίου ϗ τῶν μυρίων ἀπολαύσεσθαι ἀγαθῶν. εἰ ἡ βούλεταί τις ῥᾳθυμῶν ϗ τῶν σωτηρίων ἀπολαύειν ἡδέως, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πόνου ἀποκειμένην· ἀγαθῶν, ἑαυτὸν ἀποκρούεται ϗ ἀπαλλᾷ. καὶ καθάπερ ὅπι τῶν ἀθλητῶν, ὁ μὲν ὅπι τὸ κατὰ τῶν ἀγώνων αἴσιον ὑπίζητῶν, ἀμελεῖ ϗ ἀδόξιδν ᾄσᾳ πάντες τοῦ χρόνου ἑαυτῷ ποιήσει· ὁ ἡ τῷ σταδίῳ παίζα πάνυ γνησίως σπεύδει, στέφανος ϗ δόξαν ϗ ἔπαινον ϗ τὰ αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσι καὶ λυσῖτῶν αὐτῶν καρπώσεται πολλὰ τῶν θεατῶν, οὕτω καὶ ἐφ' ἡμῶν. ὁ μὲν τὸν καιρὸν τῶν πόνων ἀνέσεως ποιούμενος καιρὸν, ὅταν ἀναπαύσασθαι δέῃ τινὶ ἀγῶνι σπεύδει αἴσιος, τὸν ἱκανὸν αἰῶνα ἐκπεσεῖται τῶν ποθουμένων αὐτῷ, καὶ μυρίας ἑαυτὸν ποιήσας συμφορᾶς, πολλῷ μᾶλλον ὅπι τῶν πνευματικῶν τοῦτο πείσεται ὁ τὴν τάξιν τῶν καιρῶν οὐκ εἰδώς. Εἶπεν ὁ Χριστὸς, Ὅπι θλῖψιν ἕξετε ἐν τῷ κόσμῳ· Εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος, Καὶ πάντες ἡ ϖ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται· οὐ ταῦτα δὲ τῶν δωρεῶν διώξεις λέγων μόνον, ἀλλ' ϗ ταῦτα δὲ τῶν δαιμόνων ὑπεκουλάς. Εἶπεν ὁ Ἰωὴλ, ὅπι Παρατείνει ὅστις ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ὅπι τῆς γῆς. τί τοίνυν ἀφαλλᾷς, ἐν ᾧ τῆς ταλαιπωρείας θλιβόμενος καιρῷ; τότε γὰρ ἀληθῆ ἐγρεῖν, εἰ ἴδοις ὁ Χριστὸς θλίψεως ἐν χρόνοις, τότον ἐποιοῦμεν τυφῆς ϗ ἀναπαύσεως καιρὸν· εἰ καθ' ὃν ἀγωνίζεσθαι ϗ ποιῆ προσεδόκησεν, τοῦτον ἀναπεπλήκειμεν· εἰ τὴν εὐρύχωρον ἐβαδίζομεν ὁδὸν, αὐτὴν τὴν πλατυμένην βαδίζειν κελεύσαντος. οὕτω γὰρ ἂν ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν εἴπετο καὶ ὃ τοῖς αἰῶσι κολάζεσθαι ἐκείνοις.

Τί οὖν ἂν εἴποις, φησὶ, πρὸς τοὺς ϗ τοιαῦτα μετ' εὐρυχωρείας βαδίζοντας, ϗ ἐκ μέλλοντας ἀναπαύεσθαι; ϗ τίς οὗτός ἐστιν; ἐγὼ γὰρ τοῦ τὸ Χριστοῦ πείθομαι λόγῳ μόνον τοῦ λέγοντι, ὅπι Στενὴ ϗ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν. ὅπι ἡ οὐκ ἔνι ἀλλὰ τῆς στενῆς τὸ εὐρυχωρεῖν βαδίσαι ποτὲ, πάνυ πᾶσι δῆλόν ἐστιν. ὅπου γὰρ ὅπι τῶν ἔξωθεν ἀ-

γώνων

ἴσ. λῦσαι αὐτὸ χ. ἐ συμβολή· χ. ἔ

χ. ὠδεῖ

χ. βαθυμῶν χ. μισῶν

χ. ἀμείνω

χ αἰαπαύσεται ἰώλοιμι·

δόξαι τῷ λύγῳ. θέασαι τοὺς τοὺς ζωὰς βυμορφίας ἐπλοημένους τῶν γυναικῶν, τοὺς τοὺς χρήματα μαγομένους, τοὺς δυναστείας καὶ δόξης ἐρῶντας καὶ πάντα ὑπὲρ τύπου καὶ τοῦ ἔξαι καὶ παθεῖν αἰσχυνόμενος, τοὺς ὑπὸ βασιλείας τηκομένους, τοὺς ἐπιβουλεύοντας τοῖς πλησίον τοὺς, τοὺς μελαγχολῶντας ἁπλῶς, τοὺς τοὺς μάταια τῷ βίου λυπῶντας ἀεί. ταῦτά ὅστι καὶ τὰ τοιαῦτα μανίας ἔργα καὶ κολάσεων ἄξια, ταῦτα ἀνείδους καὶ αἰσχύνης καὶ γέλωτος. εἰ δέ τις ὑπὸ δαίμονος εἰσχλεύεται, φιλοσοφίαν καὶ ὕπνος ὁ τοῦ βίου πολλὰ ἐπιδείκνυται, οὐ μόνον οὐκ ἀνειδίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ θαυμάζεσθαι καὶ εἰς φιλοσοφίαν τοὺς πάντων αὖ ἂν εἴη δίκαιος, ᾧ βίου τῶν δεσμῶν δρόμον ὕπνος ὑπὸ ποσὶ πέχων, ἐς τὸν ἀνάπαυσιν ἡ ταχὺς τῆς ἀρετῆς αἰσθάνεται ὁδόν.

Ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως ἡ ἕτεροι, μικροῦ δεῖν, με πρὸς ἐλήλυθεν, ὦ πλεονεξίᾳ τῶν ἀδελφῶν. τοῦτο δέ ὅστι, ὃ ῥᾳδίως, εἰ ἡ πί σοι πεπλημμέληται, δίχα τῆς θλίψεως ταύτης ἡ ταῦτα ἀποδύσασθαι τὰ ἀμπτήματα. ἡ τοῦτ' ἔστιν ἄδηλον ἡμῖν, ἐξ ὧν ἔφθην ἤδη διηγησάμενος, ὅτι τοῦ τῷ Λαζάρου ἐς τὸ πλούσιον τοῖς Κορινθίοις παροινοῦντος ἔλεγον. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παρόντος διδυκά, φησι. καὶν γὰρ ἐμοῦ τὸ παράπαν ὀλιγωρήσῃς, ἐμὲ ἐκείνου π. ἀδυμίας ἡ ὀργῆ συμφορᾶς ἡ τῶν μαθόντα πάσι ῥᾳδίως. εἰ ποτε ἀγαθοπόλιν τούτων; πῶς οὐκ ἦν θετο πολλῆς ἡ μακροψυχίας ὅστι ὑπὲρ τῶν ὕστερόν ποτε σωθησομένων, ἢ μηδὲ ὅλως σωθησομένων, τῶν ἀδυμίαν ἤδη καταπεπλῆσθαι ἡ κόπτεσθαι. πόθεν γὰρ ὅπου ἡ αἰσθήσεται δῆλον ἡμῖν; μᾶλλον ἡ ἔγωγε δῆλον, ἡ συγχωρήσαιμι, εἰ βούλει, ἡ αἰσθήσεσθαι αὐτόν, ἡ μεγάλα ἐργάσασθαι δυνατόν. ἐπαινῶ μὲν σε ἀλγεινῶς ὑπὲρ τῶν ἐκείνου κακῶν· οὐκ ἀξιῶ ἡ μὴν τῆς σαυτοῦ ζημίας τοῦτο ποιεῖν. σὺ γὰρ ἃ δεῖ φρονεῖς, ἡ μὴ τὰ ὑπὲρ τῆς γῆς. οὐ συμπάσχειν ἡ ὑπερθυμίας ἡ τῶν ἄλλων παθῶν, ἀλλὰ ἡ ἀθυμίας κρατεῖν δίκαιον. ἡ γὰρ ἡ τὸ πλείστα ἡμᾶς ἐκείνων ἐργάσεται ζημιᾶσαι, ἡ χρὴ τοὺς αὐτὸ γνησίως εἰσεσθαι, μὴ μέλλοντας ἀπόλλυσθαι πανωλεθρίᾳ. εἰ μὲ γὰρ αὐτὸς ἔμελλες αἴτιος ἔσεσθαι τῶν τῷ πατρὶ συμβαινόντων αἰσχρῶν, καλῶς δ' ἐδιδοίκεις ἡ ἔτερος, τοσαύτως ἀπωλείας ἡμᾶς αἴτιος· εἰ ἡ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐκπέμπειν βούλεται τοῖς ἐχθροῖς κακοῖς, σοὶ δοκεῖς τοὺς σὲ τούτων λῆξαι, πλὴν ὅσον πατρὶ ζωοδηγὸν χρή. χρεὼν ἡ τοῦτον, σοὶ ἴσμεν ὅπως οἵοντε ταύτην τὴν ἀκτὴν. πολλὰ γὰρ ἐναντία τοῖς τοιούτοις δέξεσθαι πολλάκις. καὶ ἐφ' ᾧ μὲ τῶν τοιούτων ἡ ἀπαθῶς συμβαίνοντα ὅστι, τοῦτο ἡ ἡ τῶν εἰκότων ἡ τῶν σφόδρα εὐδοκιμούντων. πόθεν δὲ τοῦτο δῆλον; πολλοὶ τῶν τοιῶν ποιεῖται λόγον, καὶ ὃ τοὺς ἐκείνους φίλτρον ἰσθμὸν ταύτην αὐτὸν συσκιάσαι τὴν ἀθυμίαν. μὴ δὲ μάτην οὐδὲν σαυτὸν ταῖς φροντίσιν. εἰ ἡ καὶ ἀλγεῖν χρὴ τὸν παρόντος χρὴ, ὑπὲ ταῖς ἀλήθειαις δακρύοις τοῦτον ποιεῖ δεῖ, ὑπὲ τοῖς κόποις, καὶ ὑπὲ ᾧ τύφῳ καὶ τῇ τυφαπίδι, ὑπὲ τῇ μοιχείᾳ τῇ νῦν. ἢ μακρὰν οἶμαι κακὴν, ὃ γυναικὸς εἶδον οὖσης τῆς ὑμετέρας μητρὸς, ἑτέρᾳ τοῦ σφόδρα κόρη, καὶ παιδοποιεῖν ἐκ τοῦ δυνόμενον γάμων; ταῦτα πάντες ἄξια, ταῦτα δακρύων, τὰ φαυλότατα δὲ εἰς τέλος ἐκβάντα καὶ. τὰ ἡ ὑπὲ σοὶ συμβεβηκότα ἴσως ἐκεῖ ἔσται δεινά, ἴσως ἡ οὐ δεινά· πολλῆς ἡ ἀλογίας, ὑπὲρ τῶν οὕτως ἀδήλων ὡμολογημένων ὑπομένειν ἤδη βάσανον. θαῦμα ἡ αὐτὰ ἡ μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος ἀπαντήσαι. ἀλλ' εἰκάσωμεν, ὅτι πάντες τέλος ἔξει, ἡ τρὶς ἢ καλῶς ἐξαφθῶμεν σβεσθήσῃ. ἀνθεστηκὸς γὰρ τοσοῦτον τυφῶ, ἡ τοσαυτάκις ὑπὸ μυρίων πολλῶν, καὶ τοσούτοις πέφωκε ἡ κόλασις, καὶ οὕτω τῆς κόρης ἐκείνης ἐκκεκαυμένος, ἐξ ἧς ἔχει σὺ ἐξ ἡμισείας ὑμῖν ἀδελφοῖς, καὶ λαβεῖν τῶν σῶν αἰσθησιν, βεβαιῶσαι λήψῃ ἡ ἐσθίειν ἀξίαν. ἡ τοῦτο οὐχ οἷς ἔφην μόνον, ἀλλὰ ἐς τοὺς ἤδη γεγηθημένους ἐσχάζομεν. οἶδα γάρ, οἶδα σαφῶς, ὅτι σφόδρα σε τοῦ τότε φιλῶν, ἡ ἐμοὶ πάντων τὸν ζωὴν ἡγούμενος κεφαλαιῶ, ὑπὲρ τοὺς Ⓦ τῶν μοναχῶν μετέσης βίου, πάντα Ⓦ πόθον ἐκφυσῶν ἔσβεσε, καὶ ὃ τοσοῦτον αἰρεῖν ἡγήσατο ἡ τῆς τῶν τοσούτων λαμπρότητος αἰσ-

χ. ἵνα δῶ

χ. πᾶς

ξιον,

πελφὶ· ⟨W⟩ ὁ τῆς καρδίας σου ζωτεμμὸς καὶ ⟨W⟩ αὐχμὸν καὶ τὸν ἀλγηδόνα καὶ πφελίκασι δικηγούμενοι, καὶ πολλοὺς ἐσταῦθα τὰ σὰ κατέτυξαν ἀπαγγέλλοντες. Οὐκ ἀνέβλεπεν, φησὶν, οὐδένι τῶν εἰσιόντων σκῆ· οὐκ ἀνίπτοι τῶν ζωιρχῶν ποίων ἑαυτόν· πολλάκις ἐδείσαμεν μὴ πηρώσῃ σὸν ὀφθαλμοὺς τοῖς ὀδυρμοῖς, μὴ πλήξῃ σὰ μελώιδίας τῇ σφοδρότητι τῆς ἀγρυπνίας, καὶ τῇ ἀνενδότῳ καὶ διλωσεκεῖ σοῦ τὸν ἀνάγνωσιν σπουδῇ. 3

Ταῦτα οὖν σε λυπεῖ καὶ ὀδυρᾷ, ὅτι τοσοῦτον προῆκασας σὸν ἐμέλιξας, ὅτι καὶ σφοδρὸν καὶ αἰσχρὸν τὸν ἔχων ⟨W⟩ αἰσχαγωγίαν, πολλῷ τῷ μέτρῳ σὸν μᾶ σοῦ πέχοντας ὑπερηκόντισας; ἆρ' οὐκ εἰκότως ἔλεγεν, ὅτι ἡ ἀθυμία αὕτη πολεμίων μείζων ἐστὶν, ἐρυθιωμένη ἢ καὶ εὐθυμίας ἡμῖν ὑποθήσεις πρέχει πολλάς; τί γὰρ ὄφελος, εἰπέ μοι, τὸ μὴ δαιμονᾶν, ὅταν ὁ βίος ἡμελημένος ᾖ; ποῖον ἢ βλάβος ἀπὸ τοῦ δαιμονᾶν, ὅταν τὰ τῆς πολιτείας κρίβωμβα τύχῃ καὶ συγκεκροτημένα καλῶς; ἀλλ' ἴσως αἰσχύνῃ καὶ ἐρυθριᾷς, ὅταν σε καταβάλλῃ πρόσωπον ἰωάν; ἀλλὰ τοῦτό σοι πάλιν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως συμβαίνει τὸ αὐτό, ὅτι τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ, λογισμῷ ἢ οὐδενί ποτε τὸ πρᾶγμα ἐπέτρεψας. Τὸ γὰρ καταπεσεῖν, οὐ τοῦτο ἐστιν, ὃ σὺ πάσχειν φῄς, ἀλλὰ τὸ ἁμαρτίᾳ περιπεσεῖν. ὅπου γοῦν τῇ πλώσει καλὸν αἰσχύνεσθαι καὶ ἀλγεῖν. νῦν ἢ ὅπου μηδὲ τοῖς οὐδεμίαν ἔχουσιν αἰσχύνην καταδύομαι· τὰ ἢ ὅσους αἰσχρὰ καὶ πολλοῦ γέμοντα γέλωτος καὶ καταφρονήσεως τῆς ἐσχάτης, ταῦτα ὁρῶντες οὐδὲν ἡγούμεθα δεινὸν πάσχειν· ἀλλά, τῆς μὲ ψυχῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὸ τῆς τῶν ἁμαρτημάτων ἐνεργείας πιτλούσης, οὐδεὶς ὁ πείθων· εἰ δέ ποτε τὸ σῶμα τοῦτο πάθοι, δεινὰ καὶ ἀφόρητον εἶναι δοκῇ. ἆρα οὐ τοῦτό ἐστι τὸ δαιμονᾶν, τὸ οὕτω διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ μὴ τὴν τῶν πραγμάτων σφάλλεσθαι κρίσιν; Εἰ μὲ γὰρ ὑπὸ μέθης τοῦτο ἔπασχες, ἰσχνῶν καταδύεσθαι καὶ ἀθυμεῖν (προαιρέσεως γὰρ τὸ ἐγκλημα ἰῶ) εἰ ἢ τῆς ἑτέρου βίας τὸ πρᾶγμα ἦν, οὐ ⟨W⟩ ἐπηρεαζόμενον, οὐδὲ ⟨W⟩ ὑποπιπτόντα τὴν βίαν, ἀλλὰ ⟨W⟩ δρῶντα αἰσχύνεσθαι" ἄξιον. κ. δίκ.

καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς εἴ ποτε γνησίᾳ μάχῃ ἑτέρου ⟨W⟩ ἑτέρῳ ὤσας κατέβαλε, ⟨W⟩ καταβαλόντα, οὐ ⟨W⟩ πισύνῃ ἅπαντες αἰτιώμεθα. καλὸν τὸ ἐρυθριᾷν· ἀλλ' ὅταν μὴ πρᾴτωμεν τὴν κόλασιν φεύγοντες ἡμῶν αὐτῶν τὸν τότε μέλλοντα κρίνειν ἡμᾶς. ἕως δ' ἂν μηδὲν τοιοῦτον ὦμεν ζωιδότες ἑαυτοῖς, πῶς ἔστιν ἐγκαλυπτόμεθα; οὐδὲ γὰρ, εἴ τίς σε μόνον ἀπολαβὼν ἔτυπτεν ἁπλῶς καὶ μηδὲν ἔχων ἐγκαλῶν, ἢ πάλιν κατέρριπτεν εἰς τὸν χῶν, σὺ ἢ πρᾴως πάντα ἐνεγκὼν ἀπημάγης, αἰσχύνης ὃ πρᾶγμα ἦν, ἀλλὰ φιλοσοφίας καὶ τῶν μειζόνων ἐπαίρων. Εἶτα, αἰδεσθέντων μὲ ἐπηρεαζόντων, ὃ φέρει τὸν ἐπήρειαν ἔπαρος· τὸ ἢ τοῦτον ποιητέον τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντος, ὁ τὸν ἐκείνου μηνίσας ἡμαρτηκὼς ἐνεγκὼν καταδύσει), ὡς ὑπόψεχον πρᾶγμα ποιᾷ; καὶ τί τοῦτης τῆς ἐνδυπώσεως ἀλογώτερον ἡμῶν ἐστιν; Εἰ μὲ γὰ ἀπὸ τῆς πλώσεως ἀνάγκη ἐκείνης, ἄτοπόν τι πρᾶξαι πρὸς ἡμᾶς εἶπεν ἢ εἶπφ, οὐδὲ αὐτὸς ἂν ἐκώλυσα ὑπὲρ τούτων καταπέπεσθαι καὶ ἀλπεῖν· εἰ ἢ μεῖ' ὑβρεισίας ἅπαντα φέρομεν, καὶ εἰς πρόσωπα βύπτοις πτέπτοις σαυτὸν, τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ ποιοῦν τὸν αἰσχύνην; ἀλλ' ἴσως ἀληθινὰ τὰ παρὰ τῶν ἄλλων εἰρέθη. Ἐ τί τούτων ἐποιεῖ- δίστερον ἡμῶν· ἀν, οἳ μηδὲ ἅπερ οἰκείζειν χρὴ δύναιντ' ἂν εἰδέναι καλῶς· ἴσθι γὰρ ἀληθῶς εἶσιν ⟨4⟩ μεμηνόμενοι Ἐ δαιμονῶντες, ⟨4⟩ τὰ πρόσωπα, ὡς ἔχει φύσιν, μὴ μεμαθηκότες ὁρᾶν· ἀλλὰ τὰ μὲ ἐπαίνων ἄξια φέροντες, τὰ ἢ ἐποιοῦσα εἰς τὸν τῶν ἐπαινουμένων τάξιν μεταπίπτοντες· πολλὰ γὰ ⟨4⟩ τὸν φρενῖτιν νοσοῦντες λέγουσι σὸν πρόσωπα κακά, ἀλλ' ⟨4⟩ ἀκούοντες οὐχ ἡδέως ταῦτα ὑβρίζεσθαι. μὴ τοίνυν μηδὲ σὺ τῶν ὀξυτάτων ἐκείνων ἀκόσων, αἰσχύνῃ καὶ ὕβρεως τὸ πρᾶγμα εἶναι νόμιζε, ἵνα μήποτε ἀληθῶς ἐποιοῦσα καταγνῷς σαυτὸν, προσκόπων τὸν Θεόν. ὅταν γὰρ τὰ πρὸς παιδοῦσθαι καὶ ὠφελεῖσθαι ἐπαγόμενα πρὸς τοῦ Θεοῦ, ταῦτα ὀνείδους εἶναι νομίσῃς, ὅρα πῶς πλανᾷ σε τὸ κακόν. εἰ γὰρ βούλει σὸν ἀληθῶς αἰσχύνης καὶ" ὀνείδους ἀξίως ἰδεῖν, ἐγώ σοι περιέσομαι ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγους ὑποδεῖξαι κ. ὑπόδειγ.

πρᾶγμα μόνον, ποιῶτα βουλεύονται. ταύτην οὖν ἔκβαλλε καὶ ἀπάλλαξον τῆς ψυχῆς, καὶ οὐδεμίαν ἐξῆ λοιπὸν σκῆνος ἰσχύειν, οὐ μόνον πρὸς ὃ πείθει τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὃ προσπηδᾷ τὴν ἀρχήν. τοῦτο μὲν γὰρ καθάπερ οἱ τοιχωρύχοι, καὶ τὰ λαμβανόμενα νυκτὸς, ὃ φῶς ἀποσβέσαντες, καὶ ὑφελέσθαι τὰ ὄντα, καὶ σὺν τούτοις κυρίους μὴ πολλῆς ἀποσφάξαι τῆς εὐκολίας ἐνίοτε· οὕτω καὶ οὗτοι δι' ἣν νυκτὸς καὶ σκότους τὴν ἀθυμίαν καταστεδάσας, πάντα ὑφελέσθαι πέφανται σὺν τοῖς ἀσφαλεῖν λογισμοὺς, ἵνα ἐρήμην καὶ ἀσυνήθητον λαβὼν τὴν ψυχὴν, μυρίαις καταστρώσῃ πληγαῖς. ὅταν δέ τις τῇ τοῦ Θεοῦ ἐλπίδι τοῦτο διασκεδάσας ὃ σκότος, καὶ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης καταφυγὼν, ἀπυσῃ τὰ ἀκτῖνας ἐκείνας εἰς τὴν ἑαυτοῦ καταθέσιν ψυχὴν, ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν ὅπῃ τὸ λῃστὴν μεταθήσει τὸ θόρυβον. ἢ γὰρ τὰ τοιαῦτα κακουργοῦντες, ὅταν αὐτοὺς ἐλέγξῃ τις καὶ δείξῃ ὃ φῶς, τρέμουσιν, ἱλιγγιῶσι, καταπίπτουσι). καὶ πῶς ἂν τις, φησι, ταύτης ἀπαλλαγείη τῆς ὀδυνης, μὴ πρότερον τὸ κινοῦντος αὐτὴν δαίμονος ἀπαλλαγείς; οὐχ ὁ δαίμων ἐστὶν ὁ τὴν ἀθυμίαν κινῶν, ἀλλ' ἐκείνη ἡ ποιοῦσα τοὺς δαίμονας ἰσχυροὺς, καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐπισοβοῦσα τοὺς πονηρούς. καὶ μαρτυρήσει ἀν ἡμῖν ἐν τούτοις ὁ μακάριος Παῦλος. οὐ γὰρ δαίμονά τινα, ἀλλὰ τὴν τῆς ἀθυμίας ἀμετρίαν δεδιὼς, ἐπέστελλε Κορινθίοις φείσασθαι λοιπὸν τοῦ πεπλημμεληκότος ἐφ' οἷς ἐζημίωτο, Μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. Εἰ δὲ βούλει, τῷ λόγῳ τέως ἐπιτρέψωμεν τοὺς δαίμονας ἐπιχειρεῖν, τῇ δὲ ἀθυμίᾳ ἐγκαθῆσθαι τῆς ψυχῆς τῆς σῆς. Τίς ἐστιν βλάβη λοιπὸν; τί καθ' ἑαυτὸν οὗτος μακρὰν ἢ μέγα ἀδικῆσαι δύναται ἡμᾶς; ἐκεῖνο γὰρ τοῦτο μὴ πρόντος πολλὰ δὴ ἐργάσαιτο δεινά· ἢ σὺν πλείοσιν ἢ τῶν βελῶν δύνασθαι, ἢ ξίφει διαφθαρέντων, ἢ πυρὶ καμοῖς ἀποπνιγῆναι, ἢ ἑτέρως πως ἀπολέσαντας ἑαυτοὺς, ἀπὸ τῆς ἀθυμίας ὅτι σὺν βιαίῳ τούτους θανάτῳ ὠθήσαμεν εὑρήσομεν. εἰ δέ τινες ἢ τῶν δαιμονίων εἶεν ἐν τούτοις, ἢ τούτων τὴν ἀπώλειαν οὐ τῷ δαίμονι λογιστέον, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀθυμίας τυραννίδι καὶ βίᾳ. καὶ πῶς ἔνεστι, φησι, μὴ ἀθυμεῖν; ἂν τῆς τῶν πολλῶν τοῦ τὸ πρᾶγμα δόξης ἀποστᾷς, τὰ ἄνω φρονῇς. νῦν μὲν γὰρ, ὅπερ τοῖς πολλοῖς ὃ πρᾶγμα δεινὸν εἶναι νομίζεται, ἢ σοὶ δοκεῖ. Εἰ δὲ θελήσῃς αὖθις καθ' ἑαυτὸ, τῆς ματαίας ἢ πεπλανημένης τοῦ λήψεως ἀπαλλαγείς, μετ' ἀκριβείας καταδεῖν, θύρσοις σοβηθήσῃ ἔχοι ἀθυμίας ἀφορμὰς, ὡς ἢ ἤδη πολλάκις ἡμῖν ἀποδέδεικται. τὸ δὲ ὁμηλίκων ἔνεκεν (ἢ γὰρ τοῦ ἐκείνων εὐφροσύνου ἢ τοῦ πρὸς σὲ ἀδελφοὺς πρέπειαν ὁρῶντά σε ἡδύμως συγχεῖσθαι ἢ καταπίπτειν) ἐκεῖνο δὲ ἐποίμι· ὅπως εἰ μὴ τούτων σε ἐγκρατεία ἐν κοσμιότητι ἐν τῇ λοιπῇ τοῦ βίου φιλοσοφίᾳ διάγοιτο, αὐτὸς ἐν χαμαιτυπείοις ἢ κύβοις ἢ κώμοις ἄπαντα χρόνον δυήλισκε, λόγον δὲ εἶχεν ἡ τῆς ἀθυμίας πρόφασις. Εἰ δὲ τοῦ αὐτοῦ αὖθις ἐπιβαδίζειν ὀδοῦ, τί ποτ' ὄφελόν σε λυπεῖν; ἐγὼ γὰρ, εἰ μὴ πρὸς ἕτερά τινα μοι τῶν εὐκόλως ἐπαναρριπτούμενος ὁ λόγος ἦν, καὶ ἀπεσιώπησα ταῦτα, ἃ μέλλω πρὸς σὲ νῦν ἐρεῖν. ὅπως δὲ σφόδρα θαρρῶν ἐπιφημί, καὶ μυρία σέ τις ἐπαινῇ ἢ θαυμάζῃ, τὸ μετεωρίζειν σὸν οὐκ ἀποχήσει ποτὲ, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ οὕτως ἐν τοῖς ἐμπροσθεν πάντων σαυτὸν, σοῦ ἐστιν ὑποσφαλέστερον ἄπαντα ἐρῶ. τοσαύτην γὰρ ἀκούω τὴν ἐπίδοσιν τῆς εὐλαβείας γεγονέναι τῆς σῆς, ὡς μηκέτι σοι πρὸς σκῆπτρα τὰ μειρακια, ἀλλὰ πρὸς σὸν μεγάλους ἄνδρας ἢ θαυμαστοὺς εἶναι τὸν ἄμιλλαν. τοῦτο γὰρ ἐκείνοις σε ἀποδεῖξαι λέγεσιν, οὐχὶ τῆς ἡσυχίας λόγον· πῶς γὰρ; ὕδατι καὶ ἄρτῳ μόνον, καὶ ταῦτα ἡμέραν παρ' ἡμέραν τεθρύμμενον· οὐχὶ τῶν πανυχίδων καιρὸν, ἀλλ' ὁμοίως αὐτοῖς πολλὰς ἐφεξῆς νύκτας ἄυπνους διῆλθεν· πρὸς δὲ τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ τῇ διαγωγῇ πολλοὺς αὐτῶν ἤδη καὶ ἀποκρύψαι φασί. καὶ γὰρ τῶν σκήπτων ἐρχομένων ἀκούω διηρημένων, ὅπου σοὶ πᾶς ὁ καιρὸς εἰς εὐχὰς καὶ δάκρυα ἀναλίσκει). ἢ καθάπερ οἱ σιγῶν ἀσκοῦντες, ἢ καὶ μόνης τὸ οἰκίσκῳ κατακλεισαντες ἑαυτὸν, πρὸς οὐδένα οὐδὲν φθέγγονται· οὕτω καὶ σὲ λέγεσιν ὁ πλήθη τοσούτων τρεφόμενον σκαπλῆ·

Β Κορ. ς. ζ.

χ. παρωδεῖν.

τὰ τῦ κόσμου τουτου πράγματα ἐπιπομπεύῃ, ὁ ζωοχάρπιστον αὐτῖς ζῶσαι δαίμονα τῦτον ὁ Θεός, ἐκεῖνο αὖ ἀποκρινοίμεθα ἐγώ· ὅτι καὶ τῦτο τῆς αὐτῦ κηδεμονίας ἐστίν. ἤδη γὰρ ὅτι σε τότε δικαιοῦσθαι δύναται, ἀκούσας ἀπῆλθε. Διὰ τῦτο οὖν ὅτι τῶν μισθῶν ἐλλείπουσι τοῖς τὴν παλαίστραν ταύτην ἐκλεξαμένοις, ἀλλ' ἀφῆκεν ἐγγυμνασθῆναι καὶ χρόνον ἀναμεῖναι μακρόν· ἐνθ' ὅτι χαρτερικώτατος γέγονας, πεποίκασι τοὺς ὑπὲρ τῦτο παθεῖν ἐλκύσαι. ἐπ' οὖν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τρεφομένων μεμνήσῃ, καὶ οἰκέτου ἄξιος ἔσῃ μέσου σοι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ σε οἶμαι αἰτιάσεσθαι, ὅταν λέγῃς, ὅτι πολλοὶ τῶν βιωτικῶν ἀνδρῶν ταύτην ἐπιπεσόντες τὴν νόσον, ἀχθεῖς καὶ πλείας ἔτυχον ἀπαλλαγῆς. ἀλλ' οἰκέτης, ὦ φίλτατε, ὁ σὸς, καὶ ὅσοι τῶν αὐτῶν ἔτυχον ἐκείνῳ, οὐκ ὅτι τοῖς αὐτοῖς αὐτῷ τρόποις πλάκησαν, οἵπερ καὶ σύ που. ἐκεῖνος μὲν γὰρ καὶ τοῖς τοιούτοις ὑπὲρ τῦ φοβῆσαι μόνοι, καὶ τῷ φόβῳ ποιῆσαι βελτίους τῦτο ἐπαφῆκε ὁ δημόσιος ὁ Θεός· σοὶ δ', ὥστε ἀγωνίσασθαι γνησίως, καὶ νικῆσαι λαμπρῶς, καὶ τῆς ὑπομονῆς ἀπολαῦσαι θέλοντι. νίκη δέ ἐστιν, οὐχ ἕτερόν τις, τῦ θεάτρου ἐπὶ ζωοχῶτος, παλαίσας ἑαυτὸν ἐλκύσας ἀπαγαγὴ τῦ ἀγωνίσου, ἀλλ' ὅταν ἀφῇ συμπλακῆναι καὶ ἀπτώτως· ἔνθα παλαίων, καὶ διὰ τῆς ἀθυμίας εἰς μυρίας ἐνθυμήσεις ἀτόπους ἄγων ἰσχύσῃ μηδέν. καὶ ὅπου ὅταν ταῦτα ἔχῃ, ἐκεῖθέν σε συλλογοῦμαι. καλῶς πέπτωκε δηλονότι, καὶ αὐτὸς μετεμέλετο ἐθέλοις, ὅσον τῆς τῦ οἰκέτου ζωῆς βελτίων ἢ σὺ διενήνοχεν· ἔχουσι γὰρ τοῖς Θεῷ πλείων ἡ φρονῆσις, ἢ ἐκείνου. τῦτο δ' ὄντος δήλου, καὶ δῆλον ὁμοίως ἔσται φανερὸν, ὅτι εἰ μίσους τοσαύτη ἡ συγχώρησις ἐστίν, οὐκ ἂν εἰς ὢ μᾶλλον ἠλάπα ταύτην ἐξέτεινε, καὶ ἥτοιμα πολὺ ὄντα τῦτον τὸν δαίμονα ταχέως ἐξαρπάσας. καὶ οὐκ ἀπὸ τούτου μόνον τῦτον ἰσχυρίσαιμι ἂν ἔγωγε, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ὧν ἐγκαταλελείφθαι δοκεῖς, ἐκ τούτων μάλιστα ὅτι σφόδρα μέλει τῷ Θεῷ τῶν σῶν, ἀποδεῖξαι πειράσομαι. εἰ μὲ γὰρ μὴ πολλοὺς ἐποίησα καυδεῖν, μηδὲ ἀποδημίας ἐστείλω μακρὰς, ὥστε συζενέσθαι δράσιν ἀλλοίαν καὶ ἰχνηλατῆσαι διαύτα λύειν δισμάς, ἴσως ἂν ἦν ἀπόρησε τῶν πολλῶν, * οὐ σφόδρα τῆς αἰτίας οὔσης εὐαρμόστου, διὰ τοῦτον εἴασε χρόνον. ὅπῃ δ' ἐν τόποις μάρτυρα κατέλαβον, * ἔνθα πολλοὶ καὶ τῶν αἱρετικῶν ἐαθιάσαι ἀφῆκαν, καὶ τοῖς θαυμασίοις καὶ γνησίοις ἐκείνοις καὶ μηδέποτε διαψεύστοις πολλοὺς ὑπὲρ τῦτο σωφρονίσας χρόνους, καὶ μηδὲν ἧττον τῶν φερόντων εἰς τὸν τῦ πάντων ἀπαλλαγὴν ἐπιτηδείως πάλιν, ἐν πολέμοις ἔχων μεθ' ἑαυτῦ, φανερὰ καὶ εὐαρμοστα καὶ τοῖς σφόδρα δυσκόλοις τῆς περὶ τὸ Θεοῦ προνοίας ἐκόμισας τὸν ἀπόδειξιν. οὐδὲ γὰρ δὴ τοσαύτην χάριν ἐνεπόδισεν, οὐδ' ἂν ἐδύνατο αὐτῦ δούλους αἰχμαλωτίσαι ἰσχύσαι, εἰ μὴ σφόδρα πρὸς τὸν εὐδοκίμησιν καὶ τὸν ὠφέλειαν μᾶλλον ἐώρα τὸν ζωὸν. ὥστε ὅπερ δοκεῖ σημεῖον εἶναι τῆς ἐγκαταλείψεως τῦ Θεοῦ, τῦτο τῆς πολλῆς αὐτῦ πρὸς σὲ φιλοστοργίας καὶ συμπαθοῦς σημεῖον ἐστί.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΑΓΕΙΡΙΟΝ ΔΑΙΜΟΝΩΝΤΑ. Λογ. β.

ΤΑῦτα μὲν ἡμῖν ὑπὲρ τῆς τῦ Θεοῦ προνοίας ἐκπεπόνηται, καὶ ὅτι οὐκ ἀποτρεφόμενος οὐδὲ μισῶν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀγαπῶν, τῦτο γυμνάζει δι' ὅπερ. ὅπῃ δ' ἕτερος σφόδρα ἔφης ἀλγῶν τῶν παλαιάς σε ἀναπείθῃ δαίμονα εἰς πέλαγος ἢ κατὰ κρημνῶν ῥῖψαι σαυτὸν, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ τρόπῳ τὸν ἔξοδον καταλῦσαι ζωήν, καὶ ὑπὲρ τῦτων μικρὰ διαλεχθῆναι βούλομαι τῶν λογισμῶν. οὐ γὰρ ἐκείνου μόνον ἐστὶν αὕτη ἡ συμβουλὴ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀθυμίας τῆς σῆς, καὶ ταύτης μᾶλλον ἢ ἐκείνου, ἔργα δ' καὶ μόνης ταύτης. καὶ δῆλον ἐξ ὧν πολλοὶ καὶ τῶν μὴ δαιμονιώντων, ἀπὸ τῦ λυπῆσθαι

χ. χαρτερικώτερον

χ. ἀφεῖσαι

ὃ δεινόν, καὶ λήστας κενὸς οἰκήσει ἀπελθών· καθάπερ ὄκνος ὁ Φαρισαῖος, αἰνίλη-
ται μὲν δοκῶν τοῖς ἀγαθοῖς πλουτῆν ἅπασι, κατηλθε δὲ μαθὼν ὅτι καὶ τὰ τελώνου πεπέτρεσε μᾶλ-
λον. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα εἴδος πολλὴν ἐχόρτασμα τοῖς δὲ κεκωφωμένοις τὰ μὲν πολλὰ ἱδρῶτι καὶ πόνῳ
ζωγρῆσαι καλῶ, ὁ τῆς κενοδοξίας ἄνεμος· καθάπερ γὰρ ἄνεμος ἀληθῶς εἰστελθὼν οἰκί-
5 φυσᾷ ἅπαντας τοὺς τῆς ἀρετῆς θησαυροὺς. ἰδοὺ οὖν καὶ δευτέρα τοῦ φάσεως ἡμῖν ἀνε-
φάνη τῶν παρὰ βαδιζόντων, ὡς ἔφης. πολλοὶ γὰρ ἡμῖν δοκιμῶντες πολλοὺς ὑπὲρ
τῆς ἀρετῆς ὑπομεμενηκέναι πόνους, καὶ ὑπομένοντες δὲ, ὅπερ τοῖς τῶν ἀνθρώπων
ὁρῶντες ἡμῶν, καὶ οὐ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἅπαντα ἔπασχεν, ἀφέλησαν πειρασμῷ τοῦτο πεσεῖν·
ἵνα τῆς παρὰ τῶν πολλῶν ἀπεστερημένοι δόξης, διὰ τοῦτο ἅπαντα ἐζημιώθησαν, καὶ μισθὸν τὸν
10 τῆν φύσιν αὐτῆς, ὡς οἶδεν ἄμεινον αἴδους χάρτα δέχει), τῷ Θεῷ μόνῳ προσέχωμεν τὸ
λυπεῖν, καὶ διὰ αὐτὸ ἅπαντα πράττωμεν. καὶ ἕτερος δὲ τοῖς τούτοις εἰσὶ λόγοι τῶν πολ-
λῷ πλείους, ἡμῖν μὲ ἀφθονοῦς, ὡς ἔφην, γνώριμοι δὲ τοῖς πεπεισμένοις αὐτοῦ Θεῷ.

Μὴ τοίνυν ἀχαλλώμεθα ὅτι τοῖς γονεῦσιν, ἀλλὰ βυσσιζώμεθα. τὰ γὰρ οἰκείων ἀγω-
μένων ὄντι. σὺ δὲ θαυμάζει, ὅτι μὴ πρότερον ἰώτα ἐπεύφας καὶ τῶν κοσμικῶν προεκείσου
15 φυτασίαν, ἀλλὰ νῦν, ὅτε πάντα ἐκφια ἔρριψας, καὶ σαυτὸν ὅλον ἀνέθηκας τῷ Θεῷ, τότε
* ἐπεπήδησεν σοὶ ὁ μαρὸς, ὥσπερ ἀν ἐκ ἐθυμάζες, τί δήποτε τοῖς
μὲν θεατὰς ὑπὲρ ἐσχλῆ, τῶν δὲ ἀποχαλωμένῳ προσὸ πυκλοῦσιν ἐ γυμνασίῳ καὶ
εἰς ἀγῶνα καθίστα τύπῳ μόνῳ πάντας ἕπεσιν ὁ ἀνταγωνιστὴς, πατάσσων τὸν κεφαλὴν,
καὶ κάτω ὃ προσώπου. οὐ δὴ τοῦτο ἔστι θαυμάσαι, οὐδὲ ἀξιμίας ἄξιον. εἰ πυκλοῦσιν ἡμῖν
20 ἑλεμένοις ἐκφιος θλίβει καὶ ἀνία ἐ βαρύνει (οὐδὲ γὰρ τῶν πυκλούσιων ὁ νόμος) ἀλλ' εἰ
προσεπέφη καὶ καταβάλλει καὶ ὃ βρασθοὶ ἀφαιρῆται, τοῦτο ἔστι ὃ δῆλον. ἕως δ' ἂν τοῦτο μὴ
δυνῆται, οὐ μόνον οὐδὲν ἔβλαψεν, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα ὤνησε, τῇ σφοδρᾷ συμπλοκῇ στερ-
νοτέρους ἡμᾶς ποιήσας. καὶ γὰρ οἱ τοῖς στρατοπέδοις ἐκφιὸς ὄντι ὁ πάντων ἀμείνων, ὁ πλεί-
ονα τραύματα ὑπὲρ δεξίαν ἔχων, καὶ τὰς μεταμαχίας προσὸ οὐ τοιαυτέρους τῶν πολεμίων ἀ-
χ. ἀκαθαίρετος 25 νδρίζάμενος· καὶ τῶν ἀθλητῶν ὁ οὐ τοῖς ἀκαθέκτοις συμπλεκομένους (ὅταν γὰρ οὐ φι-
λονεικοτέρους καθοδοῖ τῶν ἀνταγωνιστῶν) θαυμάζομεν, καὶ κωμῳδοῦντες οὐ μᾶλιστ' ἔστι ὁ
χ. δυσέλωτος χρυσόμβολος ὁ τὰ" δυσθεράπευτα τῶν θηρίων καταδεχόμενος. ἀνανδρὸς ἔστι καὶ ἀκαλῶ πλησίος
οὐδὲ ὁ δαίμων· ὅθεν τοῦτό σε ἐκπλήττομβος καὶ θαυμάζων ὑ παύομαι, ὅτι προὸς τοσοῦτον
κληρωθεὶς ἀνταγωνιστὴν οὐ κατέπεσας, οὐδὲ ὤχεδωκας σαυτὸν, ἀλλ' ἔμεινας ἀκλινὴς μη-
30 δαμόθεν προεπεσόμβος· καὶ ὅπι σοι οὐ κολακεύων ταῦτα λέγω νῦν, ἀλλὰ ἀληθῶς τὰ μέγι-
στα ἀπὸ τῆς θλίψεως ταύτης ἐκαρπώσω, ἀπάγου μὴ παῤῥησίας λεγόντων ἡμῶν. οὐδὲ γὰρ
ἂν ἄλλως δυναίμβλω τοῦτο παθεῖν τὴν ἀπόδειξιν. οἶδα πῶς καὶ μεμνησαι τῶν προ-
τέρων σου ἀγαθῶν, τῶν προὸ τοῦτο λέγω τὸ πειρασμοὺς ἐκεῖσε ἐξέτασον ἐκείνου κα-
λῶς, καὶ ἀνάπλεως τῆς παρούσης μὴ πειρασμοῦ, καὶ τότε ἐφ' ὃ κέρδος οὖσον ἀπὸ ταύτης
35 σοι γέγονε τῆς συμπλοκῆς. νῦν μὲν γὰρ καὶ σὺ ἡσυχίας, καὶ πάντες καὶ τῆς τῶν ἀνά-
γνων κατοδῆς, ἐ τῆς θείας βύλας καρτερία πολλὴ γέγονεν ἡ ἔπιθεσις, καὶ ὃ ἀλλὰ γυ-
ναῖ ἂν καὶ παιδίον μὴ ὑποφολῆς σοι καταῤῥῶται. προὸ τοῦτο δέ σοι βιβλίων λόγος ἐν θέσθαι,
πᾶσα δὲ σοι φυγῆς ἐ πόνος εἰς τὴν ἐπιμέλειαν ἀνηλίσκετο τῶν οἰκείων παιδευμάτων
ἐκεῖσε ἐσῳ φυτῶν· πολλῶν δέ σε καὶ εἰς ἀπόνοιαν σκωτοδίνων ἤκουεν τότε, καὶ ταύτην τὴν τῶν ἡμῶν ἀπωκλύων
40 λαμπρότητα, καὶ τὴν τῶν παρόντων δόξαν, καὶ ὃ σὺ πλούτῳ πεπάφθαι πολλῷ. τὴν δὲ σὴν ταῖς
πάντυχοι ῥαθυμίαν καὶ αὐτὸς οἶδα σαφῶς. πολλάκις γὰρ ἄλλων μὲν τὴν βαθεῖαν ἐκατέ-
ραν ἀρίσταμβίων θύρεθεν, αὐτὸς ἔμενες ὕπνῳ κατεχόμβος βαθεῖ, καὶ προὸς τοῦ διεπέρασας
ἐδυσχέραινες. ἀλλὰ νῦν πάντα λέλυται σκήπτα καὶ προὸς ὃ βέλτιον μεταβέβληται, ἀξιῶ
τὴν μάχην καὶ μὴ πόλεμον αἰσθέσθαι τοῦτο. εἰ δὲ ἔρεσθε μοι, τί δήποτε σοι τραφῶσι καὶ τοῦτο

χης, ποίας θλίψεως ἔργον; Οὐ γὰρ οὐκ ἀν ἔφερξαν οὔπω δεινὸν, εἰ μὴ τοσούτῳ κατεῖχοντο δεσμῷ; τῶν γὰρ δεσμωτηρίων οἰκιῶν τὸν μὲν ἀσεβεῖς καὶ τὸν λύπας τὰς ἀν εὐέγκοι ῥᾳδίως; καὶ ⓐ δαιμονῶντες γὰρ οὐκ ἐλάττονα τούτων ἐργάζονται. οὐ λέγω ταῦτα, ἅπερ κατ' ⓦ κακοῦ τῆς τ' δαίμονος τοσαῦτα κατεργάσασι κακὰ, ἀλλὰ μὴ ταῦτα, τὰς βακχείας παυσαμένης ἐκείνης. καὶ γὰρ ἀν δήφαγεν, καὶ κλέπτοιεν, καὶ μεθύοιεν, καὶ πολλῷ τούτων αἰσχύτερα τοσαῦτα. καθάπερ οὖν ὅτι τῶν κακούργων, τὸν μὲν πολλοὺς ἀφίησι ὁ δεσμωτήριον εἰκεῖν ὁ κριτὴς, ὡς καὶ ἐκεῖ κακὸν πολλάκις· ὅταν δ' ἕνα τῶν πολλῶν τοιοῦτον βούληται, ἵνα που καὶ δόξῃ τερεῖ· ἐξ ἐκείνων λαβὼν, καὶ ἐφ' ὑψηλοῦ καθίσας τοῦ βήματος, τοξεύσῃ τῶν ἀπάντων, οὕτως αὐτὸν κολάζει τὸν ὅτι θανάτου ἄξιον εἶναι, καὶ οὐ τοὺς ἀπάντων αὐτῷ τοὺς ⓦ τῶν λοιπῶν φόβου χρείας τοῦ πατρὸς· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς οὐ πάντων τοῦ μοχθηρῶν, ὅταν ἡμᾶς σωφρονίσαι βούληται, δεῖ, ἀλλ' ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἀπολαβὼν, οὗ οἶδεν ἀδιορθώτως ἔχοντας, ἐπιδείκνυται τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὀργὴν, τοσοῦτον ἀλλὰ ἐκ τούτου κατορθῶν. τοὺς τε γὰρ ποινὰς οὕτως ὅτι τὸν μεταβολὴν τῆς ποινῆς, εἰβάλλοντο, τοῦ καλοῦ· τοὺς τε ἀμελεῖς τοσοῦτον ἐργάζεται, τὸν τε μακροθυμίαν ἐπιδείκνυται τὸν αὐτὸν, καὶ ⓦ τοῦ τῆς διαστάσεως λόγου (ὅπερ ἔφθην εἰπὼν) ἅπασι καθίστησι φανερόν. τί οὖν ταῦτα, φησι, τοσοῦτον ἐπὶ συμφοραῖς ἅπασαι τὸν τοσούτων τραφεῖσας ἡλικίαν, καὶ πρὶν ἐλθεῖν ὅτι ὁ δημιουργὸς ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἀποπνίγουσας; ἢ τί παίζοντι οὕτω δικαίῳ, εἰ πάντα μοι, οὕπω τὸν αἴσθησιν ὧν παίζοντι ἔχοντες, δοκεῖ ὁ λυπεῖσθαι καὶ χαίρειν μεμαθηκότες; ἐγὼ γὰρ οὐ τούτῳ μόνον ⓦ λέγει ὅπαλύομαι τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καὶ γονεῖς καὶ συγγενεῖς καὶ ἀδελφοὶ ἐκ τοῦ τοιούτων ἐσωφρονίσθησαι συμφορῶν. τοῦτο γὰρ κέρδος οὐ μικρὸν, ὃ ἕξ ὧν ἕτεροι ἐδίκησαν ὠφελεῖσθαι τὰ μέγιστα ἕτεροι. εἰκὸς γὰρ καὶ ἄλλον αἰτίαν πιὰ ἄρρητον τοῦ μόνῳ τῷ ποιήσαντι ἡμᾶς φανερόν. Εἰς ἔπ λείπει λόγος, τί δήποτε ⓐ τὰ ὀρθὰ βαδίζοντες τοῦ τοῦ πειρασμοῦ μὴ τοὺς πειρασμοὺς κατέπισαν; τίς οὖν ὁ καλῶς τοῦ τὰ ὀρθὰ βαδίζοντας ὀπισάμενος, πλὴν τοῦ πλάσαντος καταμόνας τὰς καρδίας ἡμῶν, καὶ συνιέντος εἰς πόρρω τὰ ἔργα ἡμῶν; πολλοὶ γὰρ πολλάκις τῶν δοκούντων ἡμῖν εἶναι χρηστῶν, πόρρω τῶν εἰσὶ ποιητέρεσι. καὶ τοῦτο ἀπολίζηται μὲν ἤδη καὶ ὁ τῷ πρόπαν βίῳ, ἀλλ' ἐπ' ἐσίων, περισσοτέρως πιος ἀμοιβῆς καὶ ἀνάγκης. ὅταν δ' ὁ δοκιμάζων τὰς καρδίας καὶ τοῦ νεφρούς, ὁ ζῶν καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, ὁ διικνούμενος μέχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, ὁ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καθίζηται διικάζων ἡμῖν, τότε δὴ, τότε οὐκ ὀλίγους πνὰς ἐκ πολλῶν, ἀλλὰ πάντας ἐγκαλυπτομένους ὑπὸ τοῦ πλούτου. καὶ οὔτε δορὰ τοσοῦτον ⓦ λύκοι δυνατ' ἂν, οὔτε κοπίασις τάφου ⓦ εἶδον ἀποκρύψαι μολυσμόν. οὐκ ἔστι γὰρ κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον τοῦ τότε κρίνοντος, ἀλλὰ πάντα γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν Κορινθίοις ἔλεγεν· Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. ἵνα δὲ καὶ τοῦτο ἀφέντες, ὅτι τοῦ ὀργῶς βιοῦντας ἐλθόντος τοῦ λόγου, πόθεν δῆλον, εἰ τὰ μὲν ἄλλα αὐτοῖς κατώρθωται, τὸ δὲ κεφάλαιον ἠμέληται τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ἵνα πανοφερσύνης; καὶ διὰ τοῦτο αὖθις ἀφῆκεν ὁ Θεὸς, ἵνα μάθωσιν ὅτι οὐ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει κατώρθωσαν ἕκαστα, ἀλλὰ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. εἰ δέ τις λέγοι τις, βέλτιον ἦν κατορθοῦσθαι ἐπαίρεσθαι, ἢ ἵνα πανθάνωσι πεσόντες, πολὺ καὶ τῆς ἀλαζονείας ἄγκος τὴν ζημίαν, καὶ τῆς ταπεινοφερσύνης τὸ κέρδος. οὐ γὰρ ἴσασι σαφῶς, ὅτι μὴ θεσπεσίας κατορθοῦν, εἶτε ὅλως τοῦτο ἔστι κατορθοῦν, ταχέως ἐμπεσοῦνται εἰς ἑκάτερα ἀπώλειαν· καὶ ὁ μὲν ὀλισθήσας συγχωρητὸς καὶ μετεπαίζειν μαθὼν, ἀπὸ τοῦ πάματος καὶ αἰσχύνης καὶ δυσκλείας ἑαυτὸν θαττον, εἴτε βούλοιτο ὁ δικαίως μὴ τοσοῦτον μὴ ἀλαζονείας, μηδὲν δ' πάσχοι δεινὸν, οὔτε αἴσθησιν τῆς οἰκείας τοσοῦτον μίας λήψεται πότε, ἀλλὰ καὶ αὐξήσει

ο

Ecc. 8. 16. — 1 Cor. 4. 5. — 5 v. μεθύσειεν. — χ. ἐκ μέσου — χ. ἐναργῶς — χ. ἐκβάσεα

τὴν εἰκόνα σὺ δὲ λέγεσιν, ὅτε μὴ κολάζῃ μὴν τοὺς πονηρούς, θύεται τῇ τοῦ χρηστοῦ. τοῦτο γὰρ ὁλοχερῶς μὴν ἐν τῇ κρίσει ἔσῃ, οὐκ μέρους ἢ ἐν ἑαυτῷ τινι· ἵνα Ⓐ τοὺς Ⓦ μακρὰν ἐκεῖνον ἀπαντῶντας χρείου, τοὺς γοῦν ἐν τῷ πρόσθεν δρωμένοις ἐπιεικέστερον γίνωνται. Εἶτα γὰρ μηδεὶς ὅλως ἐκολάζετο τῶν πονηρῶν, μηδὲ ἐπιμᾶτο τῶν χρηστῶν, πολλοὶ τῶν ἁμαρτανόντων τῷ τῆς ἀναστάσεως λόγῳ, τὴν μὴν ἀρετὴν ὡς αἰτίαν καλῶν ἔφυγον, τὴν δὲ πονηρίαν ὡς ἀγαθῶν προξένον εἵλοντο· Εἶτα πάλιν ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἀξίαν ἅπαντες ἀπολαμβάνομεν, ἐπειδὴ καὶ ἠγήσαντο εἶναι τοῦ Ⓦ τῆς κρίσεως λόγον. ἵν' οὖν μήτε ἁμαρτάνηται, μήτε ὁ πλησίον ἢ χυδαῖος λαὸς φαυλότερος γίνηται καταφρονῶν, ἐπιξέρχεται ἐν ἐνίοις τῶν ἀνθρωπίνων πολλοὺς, ἢ ἀμείβεται τοὺς καταρθοῦντας εἰσίους, ὧν μὴν μὴ εἰς πόνους τοῦτο ποιῇ, Ⓦ τῆς κρίσεως πιστούμενος λόγον, τῷ δὲ καὶ τοῦ τῆς κρίσεως κολάζειν πνεῦς, ἐπὶ πολλοὺ ὕπνον καθεύδοντας διεγείρων. ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν πιμπρᾶσθαι τοὺς πονηροὺς, δέδοικεν πολλοὶ τῷ φόβῳ τοῦ μὴ ἐν αὐτοῖς παθεῖν· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ πάντας ἐνθάδε ἐν κατ' ἀξίαν ἀπολαβεῖν, ἀναγκαίον λογίζεσθαι, ὅτι εἰς ἕτερόν τινα τοῦτο τόπον μέλλει χωρεῖν. οὐ γὰρ δὴ δίκαιος ὢν ὁ Θεὸς τοσούτοις καὶ τοῖς καλοῖς ἀμωμήτοις ἀπολλύοντας, ἢ τοῖς ἀγαθοῖς μυρίοις κολασθῆναι δεινοῖς, εἰ μὴ ἄλλου τινὰ αἰῶνος ἑκατέρους παρασκευάζει καταίσασιν. διὸ οὐ πάντας, ἀλλ' ἐνίους κολάζει καὶ ἡμᾶς, ὥσπερ ὅτε τοὺς Πέρσας, ὥσπερ ὅτε τοὺς Ἐζεκίου. κἀκεῖνοι πολλοὶ ἐν τῷ Ἀσσυρίῳ γεγόνασιν ἀσεβεῖς ὄντες, καὶ οὐ Ⓦ Ἐζεκίαν ἐθαρρύνοντο, ἀλλ' οὐκ ὅτε πάντων τοῦτο ἐποίησε. ὃ δὲ αὖθις ἕτερον ἔφην ὅτι, ὃ μηδέπω πεῖραν τῆς κρίσεως Ⓦ κεκριμένοι. ἐν ὅτι οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, αὐτοῦ τοῦ κρίναντος ἡμᾶς τότε μέλλοντος ἔρχεσθαι. ὅταν γὰρ ἐπέλθῃ αὐτὸς Ⓐ τὸν τελώνην τὸν ἔξω τοῦ πύργου καταχωσθέντων ἢ τὸν τοῦ Πιλάτου μισθὸν ἀπαγγέλλοντες, ὧν ἐν τοῖς τοῦ τελωνικοῦ ἐπιδείξατο ταῖς θυσίαις αὐτῶν αἱματίξας ὁ αἷμα, τί φησι; Δοκεῖτε ὅτι Ⓐ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ', ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι Ⓐ δίκαιοι ἦσαν, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ, ἢ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ', ἐὰν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. αὕτη τῆς ἀναβολῆς ἡ αἰτία· διὰ τοῦτο τοὺς τῶν αὐτῶν ἀξίους οὐχ ὁμοῦ πάντας κολάζει ἐνίους, ἵνα Ⓐ λοιποὶ βελτίους τὰς ἐκείνων γένωνται συμφοράς.

Ἰσ. δ' ἀρίστου

Λυκ. 13. ε.

Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν οὕτως ἐπιλελύσθω. σὺ δ' ἴσως ἐν τούτοις περὶ πλείονα ζητεῖς, ἃ πολλῷ τούτων ἐστὶ ἀπορώτερα· πλὴν ἀλλὰ τούτων ἡμῖν καὶ δεύτερον γυμνάσιον φανεραὶ, ἢ τῆς ἐκείνων λύσεως οἷμαί τινα περιλαβεῖν ἀφορμὴν διὰ τούτων ἀρχήν. Τί οὖν ἐστιν, ὅπερ ἀπορεῖς; ὅτι πολλοὶ μέχρι πλούτου οὐκ ὠφέλησε πολλαῖς περιέστηλαν συμφοραῖς. ἐγὼ δὲ ἐν τούτων εἶπον καὶ περὶ τῶν πενήτων, ὅτι οὐ μεγαλοψύχους μὲν διὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ κολάζει πονηρίαν· ἕτερα δ', ἵνα καὶ ἕτεροι κερδάνωσιν ἐκ τῶν τούτοις συμβαινόντων κακῶν. Εἰ δὲ μὴ διὰ πάντων ἐν τοῦτο, οὕτω τῆς κρίσεως ὁ καιρός. Τί οὖν, φησὶν, ὅταν πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν ἁμαρτωλὸν τὴν καλὴν καὶ τὴν εὐτυχοῦσαν, ὡς μεγάλα ἠδικηκότες ὑπὲρ κολάζονται; τότε μὲν οὐ μία τῆς ὅστις αἰτία, ἀλλὰ πολλαὶ καὶ διάφοροι. ἐν μὲν γὰρ τὴν τῶν ἡμπισμένων ἐκκαῦσαι, ἐν δὲ τὴν τῶν ἀφελόντων ῥαθυμίαν, ἐν δὲ τὴν τῶν ἀέρων δύσωδίαν, καὶ δὲ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα συμπώματα τοῦτο ἡμῖν ποιεῖ. ἀλλ' ἔστω τοῦτο, ἀλλοὶ δὲ τούτοις, πολλοὺς οὐ τῶν οἶδεν ὁ Θεὸς ἐσωθῆναι ποιήσει· Εἶτα, ὥσπερ ἐπὶ παίδων ἐκ τέχνης τοῖς μυσφείαις ταύταις αὐτὰς. ἢ οὐχ ὁρᾷς ἐν τῶν ἐπάνω πλοῦς ἐν τῇ αὐτῇ τῇ θλίψει μένοντας ἐργαζομένους δεινά, οὐ μὲν τὴν θλῖψιν, σὺν δὲ μὲν Ⓦ λιμὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν οἰκείαν πονηρίαν μόνον; ἐγὼ γὰρ ἤκουσά τινων λεγόντων ποτὲ, ὅτι χωλοὶ ἐν ἐλθόντες καὶ κοσμίως ἀπολαβόντες, ἐπ' ἐρημίας ἐγένοντο. κἀκεῖνοι ποίας τὸν ἀνάγ-

καὶ διὰ ταύτης τῆς ἀσεβείας ἴσην; πρὸς γὰρ τοὺς τοιούτους ὁ μακάριος Παῦλος ἀγανακτῶν ἔ-
Ρωμ. θ. κ. λεγε· Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα
τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτω; καὶ ἐγὼ μὲν τὸν παῖδα ἔφλεγον ὑπὸ δίγμα, ἐκεῖνος
δὲ πολλῷ τούτου μᾶζον ἔθηκε, τὸ τὸν χειμάῤῥουν καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ πλησμονήν. καθάπερ γὰρ ὁ πηλὸς, ἢ περ ἂν ἄγωσιν αἱ χεῖρες τοῦ ἀγαθουργοῦντος αὐτὸν, ἕπεται· οὕτω καὶ τὸ ἀν-
θρώπινον, ἢ περ ἂν ὁ Θεὸς θελήσῃ, ταύτῃ ἕπεσθαι δεῖ, καὶ ἃ μὴ ἂν ἐπάγῃ, ταῦτα μὴ ἐπεισ-
έρχεσθαι δέχεσθαι χρή, οὐδὲ ἀνιπλέγοντα, οὐδὲ ἀνεργαζόμενον ὑπὲρ τοῦ μαθητοῦ. οὐδὲ γὰρ
ἡμῖν ταῦτα μείζονος ὄντος ἄπορα, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἁγίοις ἀνδράσι μεγάλοις ἐκείνοις
Ιώβ κα. ζ. καὶ θαυμασίοις. ὁ μὲν γὰρ Ἰὼβ ἔλεγε· Διὰ τί ἀσεβεῖς ζῶσι, πεπαλαίωνται δὲ πλούτῳ, καὶ
Ψαλ. οϛ. ϛ. τὰ ἑξῆς; ὁ δὲ μακάριος Δαβὶδ, Παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου, ὅτι ἐζήλωσα
ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις, εἰρήνην ἁμαρτωλῶν θεωρῶν· ἔτι οὐκ ἔστιν ἀνάπαυσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐ-
τῶν, ἀλλὰ στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν· ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσί, καὶ μὴ ἄνθρωποι
Ιερ. ιβ. α. μαστιγωθήσονται. ἀλλὰ μὴν τοῦτον ὁ Ἱερεμίας ἔλεγε· Δίκαιος εἶ, Κύριε, πλὴν κρίματα λα-
λήσω πρὸς σέ. Διὰ τί ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται; ἐπάρσεως μέμνημαι καὶ οὗτοι, καὶ ἐζήτουν· ἀλλ'
οὐκ ἐξίσης τοῖς ἀσεβέσιν, οὐδὲ ἐγκαλοῦντες τῷ Θεῷ, οὐδὲ καταγινώσκοντες ἀδικίαν ἐκ
Ψαλ. λε. ε. τῶν γινομένων ἀλλοῦ. ὁ μὲν γὰρ ἔλεγε, Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη Θεοῦ, τὰ κρίματά σου ἄ-
Ιώβ α. ας. βυσσος πολλή· οὗτος δὲ τὰ μυεῖα παρῆκεν Ἰώβ, Εἰ πάσι τούτοις οὐχ ἥμαρτεν ἐν τοῖς χείλεσιν
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην τῷ Θεῷ. ὁ μαλλὸν δὲ τὰ βιβλία ἔλεγε δι' ἀκριβείας πάντα
αὐτοῦ τῆς σοφίας καὶ τῆς οἰκονομίας ὁ συνέδριος ἐξηκριβωμένος, ὅπου γε καὶ τῆς δημιουργίας
Ιώβ κε. ιδ. διελέχθη, Ἰδοὺ ταῦτα μέρη ὁδῶν αὐτοῦ, καὶ [ὅτι] ἐκμαθόντα λόγου ἀκουσόμεθα ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ Ἱερεμίας αὐτὸ τοῦτο προορώμενος, μὴ τις ἐπιπλήξῃ ποτὲ, προεπιθήσει τῆς ἐρωτήσεως
Ιερ. ιβ. α. τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν εἰπών, Δίκαιος εἶ, Κύριε· τοιγαροῦν, οἶδα μὲν ὅτι δικαίως ἅπαντα γίνῃ
παρὰ σοί, πλὴν δι' ἔργων οὐκ ἐπίσταμαι καὶ οἱ γίνῃ. Τί οὖν; ἔμαθόν τι πλέον ἐκείνου; ἀλλ'
Ψαλ. οϛ. ι. οὐδὲ ἀποκρίσεως μοι οὖν ἐπῆρε τύχοι. ὁ γοῦν δηλονότι ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔλεγε, Καὶ
ἐπέλαβοντο τῶν γονάτων, ὅτι τοῦτο κόπος ὄντι· ἐπάνω μου. οὐκ ἔτυχεν δὲ ἀποκρίσεως, ἵνα σοῦ χ. ἐπάνω
μὴ ταῦτα παραδύσωσι μηδὲ ἐρωτᾷν. καὶ ἐκεῖνος μὲν ἓν μόνον ἐζήτουν, Διὰ τί ⓐ ἀσε-
βεῖς ἐν βιβλίοις καὶ πλούτῳ, καὶ οὐδὲ οὕτως ἐμέμφθησαν· ⓐ δὲ καὶ πολλῷ πλείονα
πολυπραγμονοῦσι ἐκείνου. ταῦτα γὰρ τὰ καθ' ἡμᾶς πράγματα πολλῷ πλείονα ἐκείνων
ὄντα.

Ο μὲν οὖν σαφὴς λόγος τούτων ὕστερον ἀφθήσεται τῷ προκειμένῳ ἐν ἡμέραις αὐτῶν. 31
Εἰ δὲ χρὴ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς ἐκ τῶν ὧδε γινομένων * χωρίμων ἡμῖν ὑποτυπῶσαι λύσιν καὶ * ἢ
παραμυθίαν τοῖς ζητοῦσιν ἵνα διὰ τοῦτο σφόδρα ταῦτα περιεργαζόμενοι, ἐκεῖνό φημι·
ὅτι ὃ μὲν τοῦ δικαίου ἐν θλίψεσιν εἶναι, ἐν λύπαις δὲ τοῦ πονηροῦ, οὐδὲ ζητήσεως ἄξιον λο-
πόν, τῆς βασιλείας ἀποκαλυφθείσης, καὶ τῆς τοῦ ⓑ μέλλοντος αἰῶνος ἀνυπόδοτον διηρτίσθαι
ἡμῖν. τὸ δὲ κατ' ἀξίαν ἐκεῖ μόνους ἕκαστον, πρέπει παρεπεσθαι τοῖς γινομένοις οὐθὲν
καλοῖς ἢ κακοῖς· τοῦ μὲν γὰρ αὐτὸ προσήκοντος ὁ Θεὸς, ἅτε ἡμερώτατος ἀθλητὰς, τύπτειν γυμ-
νάζει τοῖς πόνοις· τοῦ δὲ ἀθετοῦντος καὶ μηδὲν τῶν βαρυτέρων δυναμένους ὑπενεγκεῖν, χ. ἀφορᾶτον
προέτρεψεν εἰς τὸν τῶν ἀγαθῶν ἔρωτα ἐπάγειν προσβολὴν. Εἰ δὲ τοιοῦτοι συμβαίνει
πολλάκις, καὶ πολλοὶ μὲν τῶν δικαίων ἐν λύπαις διάγουσι καὶ πένῃ, τῶν δὲ πονηρῶν ἐν ἀπιμίᾳ καὶ
τοῖς ἐκάστοις κακοῖς, τέως μὲν ἡμῖν ἡ προτέρα αἰτίωσις ἡ λέγουσα κακοῦσθαι μὲν τοὺς δι-
καίους, τοὺς δὲ ἀδίκους τρυφᾶν, αἰσχύνει τὸν λόγον. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἐπιλύσασθαι δεῖ,
ἐκεῖνο ἂν εἴποιμι· ὅτι οὐχ ἑνὶ τρόπῳ τὰ καθ' ἡμᾶς ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ εἴωθεν, ἀλλ' ὑποκεί-
μενος ὤν, πολλὰς ἡμῖν τέμνει τὰς πρὸς σωτηρίαν ὁδούς. ὅπου γὰρ πολλοὶ ⓒ δεῖ τῶν μελ-
λόντων καὶ τῆς ἀναστάσεως οὐκ ἀνέχονται δίχα θαι λόγου, πῶς τοῦτο ἐν βραχεῖ τῆς κρίσεως

τὸν

ρα κατίσης αὐτὴν, ἐμαθες δὴ ὅτι τῦτο, ἐφ' ᾧ σὺ νῦν ἀλύεις, ἐκεῖνον πολλῷ φορητότερον.

Εἰ δὲ καὶ εἰσί τινες ἥλατοι ἡμῶν παιδευόμενοι, μὴ σκυδαλιζώμεθα διὰ τῦτο. ἡ γὰρ τῶν πόνων διάζασις μισθῶν διάζασίς ἐστι, καὶ ἔρεισμα ἀσφαλὲς τοῖς ὃ μηκέτι ἐκνίζας ἐκπεσεῖν. ὃ γὰρ τύφος καταξέλλει, ὃ ῥᾳθυμίαν ἀπεργάζεται, καὶ φορτικωτέρους ποιῖ, καὶ βλαβερωτέρους ἐργάζεται· καὶ ὅλως εἰ βούλοιτό τις ἐξαριθμῆσαι ἅπαντα, πολλὰ μὲν βύρη τὰ κέρδη τῶν πειρασμῶν. ὃ οὐκ ἔστι σοὶ λόγος ἀθλίψεως ἐκτὸς, καὶ ἡμῖν οὕτω * φαίνεται. Εἰ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος" πολὺ τὸ φρόνημα ὑπερέμεινεν, οὐδεὶς ἢ ἐκείνου μείζων, ἀλλ' οὐδὲ ἴσος ἐστὶ, πῶς ἔνι μὴ δεηθῆναι τῆς βοηθείας ταύτης αὐτὸν; Εἰ δέ τινες οὐδὲ ταῖς θλίψεσι ταύταις ἐσωφρονίσθησαν, οὐκέτι τῦτο φῶμεν τὸ τῆς παιδείας ἐπαγωγὸν, ἀλλὰ φῶμεν τὸ ὀλιγωρίας ἐκείνου. Εἰ δὲ μὴ ἐπετέθη ὁ Φαρμακὸν, φῶμεν ὃ ἠμέλησθαι, ἔδοξεν δὲ ἀπολωλέναι· νῦν δὲ οὐ μικρὸν ἰῶντος ὃ μηδένα αἰτιᾶσθαι Ⓦ ἰατρὸν, ἀλλὰ σὺν κάμνοντι καὶ τὸ ἀφροντιστῆσαι αὐτῶν. Εἰ δέ τινες πρὸ τῶν πειρασμῶν ὀρθὰ βαδίζοντες μὴ τὸ τούτων ἐπαγωγὸν κατέπιον, καὶ πάλιν ἕτεροι πᾶσαι ἐπορθήμενοι καὶ πάνυ σοφῶς θλίψεως ἐπειράθησαν, ἄλλοι ἢ ἐκ προφάσεως ἡλικίας εἰς ἐφάπαξ δυσαπονάς μυείας τυχόντες συμφορᾶς διεπέλεσαι, μηδενὶ τούτων θορυβώμεθα, μηδὲ καταπίπτωμεν. Εἰ μὲν γὰρ ἅπασαι διωκόμενοι καὶ ὀφείλοντες τῆς προνοίας αὐτῶν τὸ οἰκονομεῖν σοφῶς, ταῦτα πάσχομεν, ἐγκλεῖν ἀξιοῦμεν καὶ καθαπτέα θαι· Εἰ δὲ καὶ ὁ τοσοῦτον κοινωνήσας ἀπορρήτων, καὶ εἰς τέλος οὐρανοῦ ἀπελθὼν ἱλιγγίασε πρὸς τοῦτο τὸ ἄβυσσον, καὶ ἀναχύλας πρὸς τὸ βάθος τῦ πλούτυ καὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, κατεπλάγη μόνοι καὶ βλῦς ἀνεχώρησε, ἵνα μάτιον κόπτομαι ἑαυτὸν πολυπραγμονοῦντες τὰ ἀνεξερεύνητα, καὶ ζητοῦντες τὰ ἀνεξιχνίαστα; καὶ ἰατρῷ μὲν τοῖς φαινομένοις ἡμῖν συμφέρουσι πολλάκις ἐναντία πρᾶττόντι, καὶ ὃ καταψῦξαι μέλος ἐναθῆναι κελεύοντι χρωτὸς, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα ἐργαζομένῳ πρᾶγμα οὐκ ἀπλοῦν ποιοῦμεν, ἀλλ' ὅταν φθάσαντες ἐπαύσαμεν ἑαυτὸν, ὅτι ταῦτης τῆς τέχνης λόγον τοῦτο ποιῖ, μὴ προσῆκον ἔχομεν, κἂν τοιγαροῦν ἁμαρτάνωμεν πολλάκις· Ⓦ ὁ Θεὸς Ⓦ τοσοῦτον ἡμῶν ἀφεστήκατε ὡς ἅπασι, Ⓦ αὐτοσοφίαν ὄντα, Ⓦ οὐδέποτε" ἁμαρτήσονται πολυπραγμονήσουσι; καὶ ὅτι μὴ ἔδει λογισμοὺς ἀπαιτῆσι, τοῦτο πῶς σύσομεν ἁπλῶς· ᾧ ὃ ἔδει μόνῳ πιστεῦσι, τοῦτον βιάσεως καὶ λόγους τῶν προφητῶν ἀπαιτήσομεν, καὶ δυσχερανοῦμεν τὸ ἄγνοια; καὶ πρὸ τούτων ψυχῆς βλακώδους; μὴ, δέομαι καὶ ἱκετεύω, μὴ πρὸς τοσοῦτον μανίας ἐλθωμεν· ἀλλ' ὡς ἅπασι, * οἷς δὲ ἐπρεσβεύθη, ἐκεῖνα ὑπολέγωμεν, Τὰ κρίματά σε ἄβυσσος πολλή. καὶ γὰρ καὶ τῦτο αὐτὸ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἐστὶ, τὸ μὴ πάντα ἡμᾶς εἰδέναι σαφῶς. Εἰ μὲν γὰρ ὑπεσταλμένοι καὶ αἰτίας τῶν γινομένων, οὕτως ἐπιτρέπομεν τῷ Θεῷ, οὐκ ἴσως πολὺς ἡμῖν ὁ μισθὸς, οὐδὲ πίστεως τὸ φρόνημα ὑπῆρξεν ὑπόδειξις· ὅταν δὲ μηδὲν τούτων εἰδότες, καὶ οὕτω φέρωμεν εἶναι ἅπασι αὐτὰ τοῖς πράγμασι, καὶ εἰς ὑπακοὴν γνησίαν καὶ εἰς πίστιν εἰλικρινῆ, μέγιστα ἡμετέρας ὠφελοῦμεν ψυχάς. καὶ γὰρ ἦν μέσον πεπεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι συμφερόντως ἡμῖν ἅπαντα ἐπάγεται τῷ Θεοῦ· Ⓦ ὃ δὲ ὅπου μηκέτι ζητῆσι, μηδὲ ἀγνοοῦσας ἀφαλλεῖ ἢ ἀγνοίᾳ. οὔτε γὰρ δυνατὸν ταῦτα εἰδέναι, οὔτε συμφέρει, ὃ μὲν, ἀφ' ὃ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς, ὃ δ', ἀφ' ὃ ταχέως εἰς ὑπόνοιαν αἱρεθῆναι. πολλὰ δὲ ἡμᾶς προσήκομεν τῶν τοῖς παισὶ τοῖς ἡμετέροις δοκούντων μὲν εἶναι βλαβερῶν, συμφερόντων δὲ ὅμως· καὶ οὐκ ἐκβάλοι τὸν αἰτίαν ἀξιοῦσι μαθεῖν, οὔτε ἡμᾶς, * προέτρεψεν αὐτὸν πείσαντες ὅτι συμφέρει ὃ γινόμενον, οὕτως ὅτι ὃ προσῆκεν ἐργάζεται," καὶ εἰς τῦτο μόνον αὐτὸν παιδαγωγήσωμεν, εἰκὼ οἷς δὲ ὑπετάξωσι Ⓦ πατέρες, καὶ μηδὲν περαιτέρω ζητεῖν. Εἶπα πρὸς μὲν σὲ γνησίως καὶ τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως ὄντας οὕτω διεκεισόμεθα, καὶ οὐκ ἀναναπλήσομεν· πρὸς δὲ Ⓦ Θεὸν, οὗ τὸ μέσον τοσοῦτόν ἐστι, ὅσον Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους, δυσχεραίνομεν ὅτι μὴ πάντα ἴσμεν;

* μὴ κ. πολλὰς καὶ διατόρως τὰς θλίψεις

* ἐν

* κἂν ζητῶ, κ. μᾶλλον ὁ πρὸ

πίρων ἢ ἡμεῶν, Βαβυλώνιοι μέν, ⓐ μηδὲ ⓦ Θεοὶ εἰδότες, τὸ πλοῦτῳ καὶ δυναστείᾳ πᾶσαν καὶ τιμὴν· Ἰουδαῖοι δὲ τὸ αἰχμαλωσίᾳ καὶ δουλείᾳ καὶ τοῖς ἐσχάτοις κακοῖς· καὶ Λάζαρος μόνῳ, ὁ τῶν οὐρανῶν ἄξιος καὶ τῆς βασιλείας τῆς ἐκεῖ, πλακοῦντος ταῖς τῶν κυνῶν παρεκείτο γλώτταις, λιμῷ μαχόμενος διέκειτο· ὁ δὲ πλούσιος τὸ τιμὴν καὶ δορυφορείᾳ καὶ αἰσθήσει καὶ τρυφῇ. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν οὔτε τοῦτ' τὸ τῇ λείψῃ τούτων ἀπώλετο, οὔτε ὁ Λάζαρος ἀπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν τραυμάτων εἰς τὸ ἀκρίβειαν τοῦ προφήτου προβλήθη βίου· ἀλλ' ὥσπερ τις γυμνασὸς ἀθλητὴς τὸ αὐχμῷ καὶ πένῃ βαρυτάτῳ παλαίων, καὶ σίδηρον καὶ ἐστεφανώθη. διὰ τοῦτο καὶ τις σοφώτατος φησι· Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν, εὔθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ κατάτρησον· καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς. καὶ μετ' ὀλίγα φησὶν, ὅτι τὸ πυρὶ δοκιμάζεται χρυσὸς καὶ ἀνθρώπους δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. καὶ πάλιν ἄλλαχοῦ λέγει· Τέκνον, μὴ ὀλιγωρήσῃς παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὁ γὰρ ὃν χρυσὸν εἰς τὴν καμίνον ἐμβάλλων, οἶδε καὶ μίσγει τινος αὐτὸ πυρωθῆναι δεῖ, καὶ πότε ἀναστατωθῆναι. διὰ τοῦτο οὖν μοῦ φησι, μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς· ὁ δὲ Σολομὼν τὸ αὐτὸ διδάσκων ἔλεγε, Μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. μέγα γὰρ ἡ θλῖψις, μέγα ποιεῖ τὸ δοκιμὴν ἐργάσασθαι ἀνδρα, καὶ παιδεῦσαι τῆς ὑπομονῆς τὴν ἀρετήν. τί οὖν, φησι, μὴ παρεπιτρέψῃ καὶ καταβάλλῃ διὰ τῆς ὑπερβολῆς; ἀλλ' οὐκ ἀφήσει τοῦτο παθεῖν ὁ Θεός, μὴ βουλόμενος ἡμᾶς ὑπεραφεῖναι ἔτι ⓦ πειρασμόν. ὅτι δὲ οὐκ ἀφήσει, μάρτυρά Παῦλος λέγων· Πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμθα, ἀλλὰ ζωὴν τῷ πειρασμῷ ποιήσει καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ἡμᾶς ἐνεγκεῖν. εἰ γὰρ ἐξ ἀγάπης μέν ἡ παιδεία, ἃ δὲ ἐγκαταλείψεις ἀπὸ μίσους, οὐκ ἔστι δὲ τοῦ αὐτοῦ φιλεῖν ὁμοῦ καὶ μισεῖν ⓦ αὐτόν, οὐδὲ παιδεύειν ὁμοῦ καὶ ἐγκαταλιμπάνειν ⓦ αὐτὸν οἷόν τε. πῶς οὖν πολλοὶ καταπίπτουσι, φησιν; ἑαυτοὺς ἀποστερήσαντες τοῦ Θεοῦ, οὐ καταλαμβάνοντες αὐτόν (Ἰδοὺ γὰρ ⓐ μακρώσαντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται· μακρύνει δὲ ⓐ μὴ φέροντες τὴν τοῦ Θεοῦ παιδείας) ἀλλ' ὀργιζόμενοι καὶ δυσαναχετοῦντες. καὶ καθάπερ ⓐ μαθηταὶ τοῦ παιδὸς, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοὺς διδασκάλους πειράτων, αὐτοῦ ἐκεῖ πόνους καὶ τὰς ὀλίγας φυγγάνοντες πληγὰς, τῆς τοῦ γυμνάσου ἀποπηδήσουσι ὥρας, ἐκέρδανάν τι ἄρα, καὶ χείρονα ἑαυτοὺς ἀπεδείξαν κακοῖς· τὸ ἀλογοτέρα λιμῷ καὶ ἀλγεῖν καὶ νοσεῖν καὶ ἀτιμάζεσθαι καὶ δουλεύειν ἀναγκαζόμενοι· οὕτω καὶ ⓐ τοῦ Θεοῦ παιδείαν βουλόμενοι μὴ φέροντες, ἀλλὰ δυσαναχετοῦντες, τοὺς ὦ μηδὲν ἐξ αὐτῆς καρπώσασθαι, καὶ ταῖς ἐσχάταις ἑαυτοὺς ἀπεβάλλοισι συμφοραῖς. διὰ τοῦτο * καρτερεῖ πρηπελλίδα, καὶ τοῦ καρδίαν βυθοῦσθαι τοῦ ἑαυτοῦ. ἀλλὰ πολλῷ χαλεπώτερα πάσχουσι; * οὐδὲ γὰρ ⓐ παιδοτρίβαι πρὸς ὁμοίως καὶ ἐν ἕξει γυμνάζοισιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀθλητικωτέρους ἀθλητὰς, τοὺς δὲ ἡμιναίους τοιούτους προέχουσιν ἀγωνιστάς. ὁ γὰρ ἐλεήμων τῆς οἰκείας δυνάμεως λαοῦ ⓦ δυσαγωνιστοῦντας, καὶ δι' ὅλης αὐτοῦ συμπλέκηται τῆς ἡμέρας, ἐκεῖνος ἀγύμναστος ἔμεινε. πῶς οὖν, φησι, τὸν ⓦ αὐτοῦ ἐπιμηρυμθμους βίου οὐ" τοῖς αὐτοῖς ἀθλητὰς ἐπαίνοις" πᾶσι; ὅτι οὐ μία τοῖς τοῦ Θεοῦ γυμνασίας ἰδία, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἅπασι δίδοται, καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς ὦσι. καὶ γὰρ νοσοῦντες πολλοὶ ταῖς αὐταῖς νόσοις, οὐ τὴν αὐτὴν ἐδέξαντο φαρμάκων, ἀλλ' ἕτερον μέν οὗτοι, ἕτερον δὲ ἐκεῖνοι. διὰ τοῦτο ποικίλει καὶ διαφορεῖ τοῦ μαστῆρα ⓐ θεῖος· καὶ ὁ μὲν τέσσαρα δοκιμάζεται μαχαῖρα, ὁ δὲ βαρυτάτη πεῖρα, τοῦ βιάζεσθαι καὶ ἀδικεῖσθαι ἕτερος, ἄλλος τοῦ ζωγρεῖν δὲ ἐσφαγὰς θανάτου δὲ παιδὸν καὶ τοῦ αὐτοῦ προσποιοῦντων ἰδεῖν· καὶ οὐδὲ μὲν ὦ τοῦδε πάσχειν" ἀπορρίπτεσθαι δὲ μηδενὸς ἀξιοῦσθαι λόγου· ἐκεῖνος δὲ ὦ διαβάλλεσθαι ἐφ' οἷς οὐδὲν ζωοῖσιν ἑαυτῷ, καὶ ποτηρᾶς δόξης αἰτιᾶσθαι βαρὺς καὶ ἄλλος ἄλλως. οὐδὲ γὰρ δυνατὸν ἅπαντα μὴ ἀκριβείας ἐξαριθμήσασθαι τινῶν. τούτων δὲ ἕκαστοι δοκεῖ μοὶ ὅσοι τοῦ τὴν σὴν τοῦδε θέσιν συμφορὰν κυφοῦ εἶ δὲ οὐδὲν· Εἰ δὲ σὺ πί-

ρα

Σειρ. C.a. 1.

Παροιμ. ια.

κ Κορ. ι. ιγ.

Ψαλμ. ιθ. κε.

* ὑπὸ Ϝ σοφοί

* καὶ πῶς; ἀλλὰ πείζων ἐστὶ καὶ ὁ μαθὼς.

κ. τοῦ αὐτοῦ κ. πόνους

κ. ἀπορρίπτεσθαι

κ. οὖν

πᾶσα πληρεῦσθαι ἡ γῆ. τί οὖν; ἐθορύβει τὸν τ̃ δίκαιον; οὐδαμῶς. ἀλλ' ἐπεὶ τοσαύτης ἐξεφωνίας οὔσης ἐν μάχῃ τῇ καθ' ἑαυτοῦ τῆς τοῦ ἐπαγγελίας, οὐκ ἐταράχθη, οὐδὲ ἐλιγγίασεν, οὐδὲ εἶπέ τι τοιοῦτον ἀφῖκται ὁ ἔτερος ἐπηγγείλατο ὁ Θεός, καὶ ἕτερα με τοιαῦτα οὐκ ἀναγκάζει ποιῶ ὁ Θεός; ἀπὸ τῆς παιδὸς τούτου δ' πολὺ μοι τῶν ἀκμαίων ἐστὶν ἔργον πλῆθος, καὶ τ̃ ζῆν καλὰ σφάξαι κελεύει μοι; πῶς οὖν τοῦτο ἔσται, τ̃ ῥίζης ἐκκεκομμένης; ἀπάτησόν με ἔφη καὶ διέπαιξεν. οὐδὲν τούτων εἶπεν, ἀλλ' οἷα εἰκὸς ἐποίησε. ἓ μάλα τι εἰκότως. ὅταν γὰρ Θεὸς ὁ ἐπαγγειλάμενος ᾖ, καὶ μυρία δοκῇ τῶν ἐπαγγελίαν ἀναιρεῖ, οὐ χρὴ θορυβεῖσθαι ἀφεὶ τ̃ τέλους, οὐδὲ ἀμφισβητεῖν. τ̃ γὰρ αὐτὸ μάλιστα τῆς τ̃ Θεοῦ δυνάμεώς ἐστι, πόρρω ἐκ τῶν ἀπόρων εἶναι. καθάπερ ὁ μακάριος ἐκεῖνος τότε ἐλεγίζετο. διόπερ αὐτῷ καὶ κατεπλάγη τῶν πίστιν ὁ Παῦλος οὕτως εἶπεν· Πίστει προσενήνοχε Ⓦ Ἰσαὰκ πειραζόμενος, καὶ Ⓦ μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας δεξάμενος, αὐτὰ δὲ τοῦτα ἐμοὶ φαίνεται καὶ αἰνιττόμενος, ἅπερ εἶπον ἐγώ νῦν. οὐκ ἐκεῖνος μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ τότε πάλιν ἀπίστευσε Ἰωσήφ, ἀφ' οὗ μακροῦ χρόνου καὶ πολλῶν προαγμ̃ κινδυνευούσαν ὁρῶν τὴν ἐπαγγελίαν, ἔθετο ἐν ἀκλινεῖ· προὸς γὰρ Ⓦ ἐπαγγειλάμενον ἑώρα μόνον· εἰ δ' εἰς δυσθεώρητους κατέπιπτεν λογισμούς, καὶ ἀπέγνω τὸ τέλους. ἢ μᾶ γὰρ διεῤῥῆξεν ὄψις αὐτῷ, ἓ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἡμιπεπαμένων τὴν προσκύνησιν προῦλεγε· τὰ δ' ἡμίσεμνα οὐ διαβαλῶ, ἀλλὰ πολὺ τούτων ἀπέχοντα. προῆκεν μὲν γὰρ αὐτοὺς Ⓓ προσκυνῆν μέλλοντας, εἰς λάκκον αὐτὸν ἐμβάλλουσι, καὶ ἀνδράσιν ἀποδόμενοι βαρβάροις, εἰς ἀλλοτρίαν καὶ πόρρω χειμῶνι πέμπουσι γῆν. καὶ οὕτως εὐσταθῆ τοῖς διεῤῥῆσιν ἐδόκει τὰ χαίροντα εἶναι, ὡς καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀθλίους ἐκείνους ἀγαθύνειν αὐτοῖς ἓ λέγειν· Ἰδοὺ γὰρ, φησι, ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται· νῦν οὖν δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ῥίψωμεν αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων, καὶ εἴπωμεν, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν· ἓ ἐνόμιζε τι ἔσεσθαι τὰ ἐνυπνία αὐτοῦ. μ̃ γὰρ ταῦτα Ⓓ προαιρούμενοι, οὐδὲ ἐλευθέρῳ τινὶ, ἀλλὰ δούλῳ πάλιν αὐτὸν ἀποδίδονται βασιλικῷ. καὶ οὐδὲ μικρὸν τούτων ἔστη τὰ δυνατά· ἀλλὰ συκοφαντίᾳ διαπονηρᾷ πεισθεὶς καὶ καταχρίσεις, ὧνπερ ὁ δεσμωτήριον ἔτη πολλά, καὶ ἀφῃρημένον ἕτερον, αὐτὸς πλείονα μᾶλλον χρόνον ἔσχε· καὶ τοσούτων ὅπλων τῶν δυναμένων θορυβῆσαι τὸν ἐκείνου ψυχὴν, ἔμεινε τούτοις ἅπασιν ἀσείστως. τοιαῦτα δ' ἓ τὰ ἡμέτερα, μᾶλλον δ' ἓ πολλῷ τούτων ἀπορώτερα. ἃ μὲν γὰρ ἐπηγγείλατο, βασιλεία οὐρανῶν καὶ αἰώνιος ζωὴ καὶ ἀφθαρσία καὶ τὰ μυρία ἀγαθά· τὰ δ' γινόμενα τοῖς καὶ συμβαίνοντα πολὺ τούτων ἀφέστηκε. θάλατος γὰρ ὅση ἓ φθορὰ καὶ ῥιπαὶ καὶ κύματος καὶ θλίψις διαφορεῖ ἓ συνεχεῖς.

χ. δίκαι δ.

Τίνος οὖν ἕνεκεν ὁ Θεὸς τοῦτο ποιῇ, καὶ τὰ εὐσταθῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐκβαίνειν συγχωρῇ; δύο τὰ μάλιστα κατορθῶν, ἐν μὲν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως τὰ μυρία ἀναμφισβήτητον πᾶσιν ἔχων ἡμῖν, ὅτι δ' ἐξ ἀπηγορευμένων δυνατὸν εἰς πέρας τὰς ὑποσχέσεις ἀγαπᾶν· ἕτερον δ' τὸν ἡμέτερον παιδεύων ψυχὸν πρῶτα πιστεύειν αὐτῷ, καὶ εὐθυτενῆ τῆς ἐλπιδοφόρους τὰ μνήματα φαίνηται. τοιαύτη γὰρ ἡ τῆς ἐλπίδος ἰσχύς· οὐ καταισχύνει Ⓦ δυτηγοῦντας αὐτῆς εἰλικρινῶς. εἰ γὰρ Ⓓ τὰς ὑποσχέσεις εὐθὺς λαβόντες οὕτω διετέθησαν, πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς τοῦτο χρὴ ποιεῖν, οὐ τὸν κατ' Ⓦ πρόσκαιρον βίον, ἀλλ' εἰς ἕτερους αἰῶνας προσδοκῶντας τὴν ἔκβασιν τῶν χρηστῶν. ἃ δὲ εὐθὺς ποιεῖ, ἐλλιπὲς ὅτι ἡ ὑποχείριον. τί οὖν ὅτι ὁ θορυβεῖσθαι; πόθεν τὴν ὑποχείριον ὑποπτοῦσι τοῦ Θεοῦ; ὁ γὰρ καταφρονήσας μὲν διὰ αὐτὸν τὸν κόσμον πάντος, λέγει δ' πάλιν ἡμῖν πρὸς αὐτὸν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἀπιστούντος καὶ ὑποπτεύοντος, καὶ ἀπατᾶν τὴν ἐπαγγελίαν εὐ) νομίζοντος, ὅπερ ἀληθὲς ὅτι δαιμονᾷ, καὶ ὁ τ̃ γεέννης προκαλεῖσθαι πῦρ. ἀλλ' εἰσί τινες, οἳ βιωτικοῖς ὑπερφόμβοι προσήλασιν ὁ ἀνέστι διδάσκαλοι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο προεῖπεν ὁ Χριστός. Ἀμὴν γὰρ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, φησιν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται. καὶ ὑπὲρ τ̃ προ-

Ἰωαν. ιϛ. κ.

πόρων

Ιησ μθ. ιι. ἡσέρᾳ οὖσαν οὐ παῖ λέγ· Μὴ ὀπιλίσῃ γυνὴ τὸ παιδίον αὐτῆς *; Εἰ γὰρ καὶ ὀπιλάσῃται τὰ ζῶτα γυνή, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ὀπιλήσομαί σε, λέγ Κύριος· ἴδε γὰρ ἐπὶ καὶ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας αὐτὸ πρὸς ὃ ἐστιν ὁ ἔλεος τῦ Θεοῦ. * ἢ τὸ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς

Καὶ ζῶτα μὲν ⓦ τοσοῦτα· τοῖς γε Ἰουδαίοις αὐτὸς Σωφονίμενος ἔλεγε ὁ Χριστός· Ματθ. ζ ια Εἰ δὲ ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν· οὐδὲν ἄλλο ἐμφαίνων ὧδέ τοῦτον, ἀλλ' ἢ ὅτι ὅσον τὸ ἀγαθὸν τὸ πονηρόν ἐστι, τοσοῦτον τῆς τῦ Θεοῦ κηδεμονίας πρὸς τὸν πλησίον ὁ μέσος ἐστί, τοσοῦτον τῆς πονηρᾶς ἐκείνης διαφορᾶς. ἡ μηδὲ μέχρι τούτου πάλιν ᾖς, ἀλλὰ τὸν ἐχθρὸν ἡ περαιτέρω πρόελθε. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο, ὅσον ἀκούσαι σε δυνατόν, εἴρηκα· οὐ γὰρ ἡ ζωὴ ἔστιν ἄπειρος καὶ ἡ ἀγαθότης, δῆλον ὅτι καὶ ἡ φιλανθρωπία. Εἰ δὲ μή καθ' ἕκαστον τὸν γινόμενον αὐτὸν 10 ἐξετάζομεν, τὸ τῆς ἀπειρίας αὐτῆς σημεῖον. πολλὰ γὰρ ἡμᾶς μεγάλα καθ' ἑκάστην χ. ἐπανθοῦμεν. ἡμέραν ὑπὸ τῆς σωτηρίας οἰκονομεῖται τῆς ἡμετέρας, ἃ αὐτὸς μόνῳ ὅσῃ φανερά. ὅθεν γὰρ δι' ἀγαθότητα ὁ ἡμέτερος ῥύος ἐνεργεῖται, ὅτε ὑπὸ τῆς πρὸς ἡμᾶς δεξᾶς διάθεσις, οὐκ ἀμείβεται χρόνος πλείονα ἑτέρας, τὰ πλείονα ἀφίησι λανθάνειν ἡμᾶς· Εἰ δέποτε καὶ ἀπεκαλύφθη, ἐστὶ τοῦτο ἡμῶν ἕνεκεν ποιεῖ, ἵνα διορθούμενοι σῴζησθε, πλείονα ὑπερπασώμεθα τὸν βοηθεῖαν. μὴ τοίνυν ὑπὲρ τούτων μέτον, ὧν ἴσμεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν οὐκ ἴσμεν, διορθωθῶμεν αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἐκόντες μέτον, ἀλλὰ καὶ ἄκοντες οἶδεν ἐν ποιεῖ· ὅπερ οὖν ἐστὶ Παῦλος εἰδὼς, πάντα τε καὶ οὐ πᾶσιν διορθοῦσθαι πρέπει. ὅπου γὰρ κοινὴ πάντων μέτον, ἀλλὰ καὶ ἰδία ἑκάστου Ματθ. ιη. ιδ. κήδεται, καὶ τότε αὐτὸ πάλιν ἄκουσον λέγοντος· Οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται ἕνα τῶν μικρῶν τούτων, ἀλλὰ τὸν πίστιν σώζειν εἰς αὐτὸν λέγων. Βούλεσθε μὲν γὰρ καὶ μὴ πίστι σώζεσθαι αὐτὸν σωθῆναι μεταβαλλόμενος, καὶ πιστεύσας πάντας, καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν, Ὅτι θέλει πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, καὶ εἰς Α Τιμ. β. δ. Μιχ. ζ. ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. καὶ αὐτὸς δὲ πῖς Ἰουδαίοις ἔλεγε· Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, Ωσ. ε. ς. ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. καὶ πάλιν δὲ τῦ τοσούτου, Ἔλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. ὅταν δὲ μηδὲ τοσαύτης ὑπερβολῆς ἀπολαύσαντες ἐθελήσωσι βέλτιον καὶ ὑπὲρ ταῦτα τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ ὕστερον αὖθις ἀφίησιν. ἀλλ' ὅπερ τῆς οὐρανίου ζωῆς ἑαυτοὺς ἐκπίπτοντες ἀπέρριψαν, τοῦτο καὶ ⓦ πρὸς ὀνειδισμοὺς βίου ἄπεμπτα αὖθις χορηγεῖ, ⓦ ἥλιον ἀνατέλλων ὑπὲρ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχων ὑπὲρ δικαίους καὶ ἀδίκους, καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρὸς τὸν σύσταν τῆς πρὸς οὐσης πρὸς ἔχειν ζωῆς. Εἰ δὲ ἐξῆρεν τοσαύτην παράνοιαν πυκνῶται, οὐκ πιστεύσαι αὐτὸς καὶ θεραπεύσαι ἐξ αὐτὸν καὶ δυνάμει τὸν αὐτὸν, πῶς ἐκφύγωμεν ποτε; οὐκ Λκε. ιδ. ζ. ἔστι ζῶτα, οὐκ ἔστι· ἀλλ' οἱ πλείονι τούτων πάντων τούτοις ἐλπὶ ἀπωλεῖαν. Ὑμῶν γὰρ, φησι, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἅπασαι ἠριθμημέναι εἰσίν. ὥστε, ὅταν σκοπῆς, ὅτι πατέρα καὶ οἰκίαν καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς καὶ πλοῦτον ἅπαντα καὶ δόξαν πολλὴν ῥίψας ἀπὸ τῆς χάριτος ἐλθὼν ⓦ Χριστοῦ, εἶτα τοσαύτην θλῖψιν ὑπομένεις νῦν, μὴ καταβάλλῃς σαυτόν. ἐξ ὧν γὰρ ἡ ἀπορία πίπτεται λογισμῶν, ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ἡ τῆς ἀπορίας ἡμῖν ἔσται λύσις. πῶς ἀδύνατον ψυχαγωγηθῆναι ⓦ Θεοῦ. ἐπιχείρησον ὃ τοῖς ζῶσι καταδημοσίευσον ζωὴν αἰώνιον. κατάλιπες ὃ σὺ πάντα καὶ διέπυσας. Ἰδοὺ οὖν ὅτι λοιπὸν ὁ κωλύσει σε θαρρῆσαι ὑπὲρ τῆς ὑποστάσεως; ὁ καὶ πέρυσι σε πειρασμὸς νῦν; καὶ Ἰδοὺ τὸ πρὸς τὸν ὑπόστασιν; οὐ γὰρ ὑπὲρ ζῶντα τὸν αἰώνιον ἡμῖν ζωὴν ἐπηγείλατο. Εἰ δὲ ἡ ὑπὲρ ζῶντα τῆς ἐπαγγελίας πληρωθῆναι ἔμελλεν, οὐδὲ οὕτως ἀθάλλει ἐκρίνω. ⓦ γὰρ βλέπων ἐν πιστὸν ἄνδρα οὕτω βεβαίως διακεῖσθαι χρὴ πρὸς ζῶν ἐπαγγελίας τῦ Θεοῦ, ὥστε, κἂν ὑπὲρ αὐτῆς φάρηται τὰ γινόμενα, μηδὲ οὕτω παραπίπτεσθαι, μηδὲ ἀπογινώσκειν τὸν ἔκβασιν. ὅρα γοῦν. ὁ πιστὸς Ἀβραὰμ ἵνα μὴ ὑπέρθεσιν ἐδέξατο; ἵνα ὃ πρόπαν ἐπαγγελίαν ἐλάγχανε; ἵνα μὴ ὑπόθεσις ἴσῃ, ἀπὸ τῦ Ἰσαὰκ πᾶσαν ἐμπλήσειν τὸν οἰκουμένην ὃ ὃ πρόσταγμα, αὐτὸν τοῦτον καταθῦσαι τὸν Ἰσαάκ, ἐξ οὗ ἔμελλε πᾶσα

χ ἐντεῦθεν δῶς; ἢ ταῦτα δέ ἐστι ἅγιόλεκτα τὰ ῥήματα, ἢ ἀσεβοῦς ἁγιοσίας βήρεματα. ὅτι γὰρ ἢ ὃ δοῦναι τὴν σοφίαν μείζονος εὐδαιμονίας ἐστίν, ἢ ὃ μὴ δοῦναι, δῆλον σχεδόν. ἔστω γὰρ ὁ Ἀδὰμ τὴν μὲν προαίρεσιν ἔχων οὕτω ῥᾳδίως, ὡς ὃ τέλος ἀπέδειξε, διαφθαρῆναι δυνάμενον σοφίαν, ἀλλὰ μὴ τὸ τυφλόν. ἆρα ἡ ἀθανασία ἢ ἡ ῥᾳδιουργία ἀπὸ τῆς αἰσίστου ταύτης ὕβρεως ἢ ὅτι ὃ χεῖρον, ἢ ὅτι ὃ χρεῶδες ἐπέδωκεν αὖ; ἀλλὰ πάντη που δῆλον, ὅτι προῒς ἑκάτερα δὴ καταπίστεως κακίαν ἄφρονες ὦν. ὁ γὰρ μηδέπω θαρρῶν ἔχειν τῆς ἀθανασίας ἔχειν, ἀλλ' ἔτι μετέωρον τὴν ἐλπίδα ταύτην οὖσαν εἰδώς, ἢ προῒς τοσοῦτον ἀλαζονείας ἐξ ἀμοιβῆς ἀφῆλις, ὡς ἢ ἐλπίσαι γνώσεσθαι Θεὸς, ἢ ταῦτα οὐδαμόθι Ⓦ ταῦτα ἐπαγγειλάμενον πιστὸν ὁρᾶν, εἰ βεβαίαν ἔχε τὴν ἀθανασίαν, τὸ οὐκ αὖ" ἔφθασεν ἀπονοίας; τί γὰρ οὐκ ἂν ἐξήμαρτε; πότε χ. σοφίαν
10 γὰρ ἂν ἐπαγήκουσι τοῦ Θεοῦ; σὺ γὰρ πρόσωμον ποιεῖς ἐγκλήμασιν, ὥσπερ αὖ εἴ τις ἢ Ⓦ περιθεὶς ἁπαγορεύοντα μέμφοιτο, ὅτῳ Ⓦ ταῦτα ἀκουσόμενος περιθεὶς ἐμύησεν. ἢ πῶς οὐκ ἐφάπτης ταῦτα μωρίας τὰ ῥήματα; εἰ γὰρ μὴ δέδωκεν τὴν σοφίαν ὁ δημιουργὸς ἀπορῆναι τοῦ Θεοῦ συνιέναι, ἢ" τοῦτο δικαίως αὖ ἔπεισεν. ὁ γὰρ μὴ τὴν τοῦ προστάγ- χ. ἐκ τῶν
ματος δίσιν καταφρονήσας τοῦ διδόντος αὖθ', εἰ μηδὲν ὅλως ἦκεν πρὸς αὐτὸ, δικαίως
15 ἂν ὅτι δικαιότατον ἔσχεν ἐγκλῆσαι. Ἀλλὰ τοῦτο προσλαβὼν ὁ Θεὸς, δι' ὧν προστάξει ἐδίδαξεν, ὅτι ἢ Κύριον ἔχῃ, ἢ πάντα ἀναχωρεῖν αὐτὸ δεῖ. καὶ τί πλέον ἀπὸ τούτου γένοιτ', φησι; μάλιστα μέ· εἰ ἢ μηδὲν ἐτηρήθη, οὐδὲν τοῦτο τοῦδε Ⓦ διδάξαντα Θεὸν, ἀλλὰ τοῦδε ἵν' μὴ δόξαιμεν τὴν κλῆσιν ταύτην παιδιὰν ποιεῖν· ἵνα ἢ οὕτω οὕτως ἀνέκπλητος γένηται καὶ μὴ τὴν πρόβασιν ἡ δόσις τῆς σοφίας. καὶ γὰρ ὃ κερδῶαν, ἢ ὃ τὴν ἀμβρόσιον
20 ὁμολογῆσαι, ἐξ ὃ σπουδάζειν Ⓦ μὲ ἄνδρα ὅτι τὴν γυναῖκα, ἐπαινῶ ἢ ὅτι Ⓦ ὄφιν τὴν αἰτίαν τῶν γεγηθυιῶν μεταγαπᾷν, διδοικότων ὅστ', ἢ τρεμόντων, ἢ τὸ χῶρος ἐπιγνωκότων ἔ Θεοῦ. ὅσον ἢ κέρδος ἰῶ ἀπὸ τῆς Σατάνικῆς ἐκείνης προσδοκίας εἰς ζωὴν" μετατιθῆ- χ. μετὰ ποσῶν
ναι φόβου, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ὁ γὰρ ἰσοθεΐδην φάσκων θεὸς, αὐτὸς ὢν ὑπὸ ἐσπείσατο ἢ ζωσεξέλλετο, ὡς ἐπὶ ζημωρίας ἢ κολάσεως τρέμων, καὶ τὴν ἀμβρόσιον ἐξαγγέλλειν τὴν αὐτοῦ. τὸ
25 ἢ μὴ ἁμαρτάνειν ἀμέταμελήτως, ἀλλ' ὑπτιοῦσθαι ἐπὶ χόος ἢ ζωσῇ τὸ πλημμελητὴν, οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλ' ὁδὸς ἣς ἢ ἀρχὴ προῒς διόρθωσιν ἀγουσα ἢ τὴν ὅτι τὸ χρεῖττον μεταβολήν. πᾶσαν μὲν οὖν τὴν Θεοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς ἀγαθότητα οὔτε μαθεῖν, οὔτε διηγήσασθαι δυνατόν· ὧν ἢ ἴσμεν τὸ κεφάλαιον ἱκανόν. μὴ γὰρ τὴν τοσαύτην παιδαγωγὸν, μὴ τοσαῦτα ἁμαρτήματα, ὅτι πᾶσαν κατέχε τὴν οἰκουμένην ἡ τῆς ἁμαρτίας τυραννὶς, ὅτε τὴν ἐκά-
30 στην ἐδύνατο δωρεὰν δίκην λειπὴν ἢ ἀπολέσθαι πάντας, ἢ αἰώνιον τὸ τῶν αἰθέρων γενέσθαι γένος, τότε τὴν μεγίστην τοῦ εἰς ἡμᾶς φιλανθρωπίαν ἐπεδείξατο, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν ἢ ἀπηλλοτριωμένων ἢ μισουμένων αὐτὸν ἢ ἀποστρεφομένων Ⓦ μονογενῆ καταστάξας τοῖς ἑαυτῆς, καὶ ἀφ' τούτου τὴν πρὸς αὐτὸν κατάπαυσιν ἐργασάμενος ἡμῖν, καὶ βασιλείαν οὐρανῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ τὰ μυρία ἐπαγγειλάμενος δώσειν ἀγαθὰ, ἃ μήτε ὀφθαλμὸς εἶ-
35 δε, μήτε οὖς ἤκουσε, μήτε ὅτι καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη. τί ταύτης δὴ χρήσιμον τῆς χη- Ησ. κε. ϛ.
δεμονίας ἴσον, τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἀγαθότητος; Ἀφ' ταῦτα καὶ αὐτὸς φησι, Καθὼς ἀπίχε ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπίχε ἡ ὁδός μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματά μου ἀπὸ τῶν διανοιῶν ὑμῶν. καὶ ὁ σφόδρα ὁ Δαβὶδ προῒς τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ ἀφαλεγόμενος, φησι· Κατὰ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύ- Ψαλμ. ρμε.
40 ριος ὁ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Καθοσιωθήσεται ἀπέχοισιν διαπλαγὴ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμάκρυνεν ἀφ' ἡμῶν τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Καθὼς οἰκτίρει πατὴρ υἱοὺς, ᾠκτίρησε Κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτόν· οὐχ ὅτι τοσοῦτον μέτον, ἀλλ' ἔτι τοσοῦτόν ἐστιν τῆς ἄκρας φιλοστοργίας ὑπερβαλεῖν οὐκ ἴσμεν. ἐπὶ ὅτι καὶ τούτου πλείονι, ὁ Ησαΐας ἐδίδαξε. τὴν γὰρ μητέρα εἰς ὃ ἀπόλημμα προσλαβὼν, τὴν πολὺ τῆς παρ' ὑμῶν ἐκείνης ἀπεστέρησε

ἀμείνονα

νουθετῶν δι' ὧν εἰδέναι καλέζειν αὐτόν. καὶ τί λέγω τὸν Καὶν τὸν πρωτόπλαστον, αὐθρώπους ἐνός, ὅπου γε καὶ ὁ κατακλυσμὸς, εἶθα τοσούτων αὐθρώπων ἀπώλεια, δυνατὸν δὴ ἡμῖν ἐμφῆναι τὸν ἀνδρεμιόδη τῦ Θεοῦ; ὡσῆτον μὴν γὰρ, οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ἀπερισκέπτως ἐπήγαγεν ὀκφία τὰ δεινά, ἀλλὰ καὶ ὑπερεμπών, καὶ οὐ πρὸ χρόνου βραχέος, ἀλλὰ δὴ πρὸ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐτῶν. ἔπειτα, ἵνα μὴ μέγα τὸ μῆκος τῆς προρρήσεως εἰς λήθην ἐμπέσοι καὶ ῥαθυμίαν, προεσκεύασε τὸν κιβωτὸν πηγνύεσθαι κατ' ὀφθαλμοὺς ἐκείνων αὐτῶν, πάσης φωνῆς λαμπρότερον βοῶσαν τὸ Θεοῦ τὸν ἀπειλάν. ὁ μὲν γὰρ Καὶν ἐξέπεσεν ἤδη τῆς τῶν ἀνθρώπων δικαιοσύνης· ἐκεῖνοι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν αὐτῶν κειμένην, συνεχῶς τῶν ἀπειληθέντων τὴν μνήμην διήγειρεν. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐσωφρονίσθησαν, ἀλλ' ἐπίμονοι πρὸς κακουργίαν καὶ ἔλκοντες καθ' ἑαυτῶν τὰ κακά. ὁ γὰρ Θεὸς οὐ τὸ ἀπειλῆσαι κατακλυσμὸν, οὐ τὸ ἐπαγαγεῖν ἠθέλησεν, ὥσπερ οὐδὲ τὸν γέενναν αὐτῶν· ἀλλὰ πάντων ἡμᾶς αἴτιος τούτων. ὅπερ καὶ σοφός τις Σωσιδῶν ἔλεγεν, Ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ' ἀπωλείᾳ ζώντων. Ισζεκ. ιη. κδ. καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Θεὸς ὀκφὰ τῦ προφήτου οὕτω φησί· Μὴ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς δὲ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν; ὅταν δὴ μὴ ἐπιστραφῶμεν, τὸν ἀπόλεσθαι καὶ τὸν θάνατον ἡμᾶς καθ' ἑαυτῶν ἐπάγομεν, οὐχ ὁ μὴ βουλόμενος ἡμᾶς ἀπολέσθαι Θεός, καὶ τὸν τῦ ὀκφοῦ φυγὴ εὐθὺ δείκνυσι. ἀρ' οἶδα τοῦτο μόνοι ἔχομεν εἰπεῖν καὶ τῦ κατακλυσμοῦ, κέρδος δὴ οὐδὲν βούλεσθαι μεῖζον ὀξ αὐτοῦ; ἀλλ' οὐδὲ ὅστις εἰπεῖν ὅσον καὶ τοῖς ἐπιλυθεῖσιν αὐθις, καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους γενομένοις ὠφέλησε. ὀκφοὶ μὲν γὰρ πεφεπίρωκε προελθεῖν τὰς κακίας ἐκωλύθησαν· ἡμᾶς δὲ μετ' ἐκείνους ἐκείνων μείζοσιν ὀκίρθωσεν, τῆς ζύμης, ὡς δεῖπνος εἶπεν, ἐν τῆς ὑποθέσεως τῶν κακῶν ἀφανισθείσης ἐκ μέσου μὴ τὸν τολμησάντων αὐτῶν. εἰ γὰρ καὶ τὸ χωρὶς προδιδύγματος δύκολος δυνατὸν ἀν θύρᾳ ἡμᾶς δὲ θεραπεῦσαι τὰ κακά, τί δὴ οὐκ ἂν ἔπεισεν, πολλῶν ὄντων τῶν προκαλουμένων αὐτοὺς ὅπως ἁμαρτάνωσιν; ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, μηδὲ ποιητὰς διδασκάλους φαυλότητος ἔχωσι καὶ μὴ ζῶντα, πόθεν αὐτοὺς ἀρδῶν ἀπώλεσεν.

Ἀλλά τις ὁ σοφὸς λέγει, μᾶλλον δὲ ὁ ἀνόητος τῶν προφήτων· ἐπεὶ δὲ βουλόμεθα ἀγαθὸν, πάντα δὲ ζητοῦντα καὶ λεγόντων, ἵνα τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων τὸν αἰτίαν ὅτι τῷ Θεῷ ἀγάγωσιν; Εἰ μὴ συνεχώρησε, φησὶν, ὁ Θεὸς, οὐδὲ δὴ προσῆλθεν ὁ Δαβόλος, οὐδὲ δὴ ἀπάτησε τὸν ἄρχιν· ἀλλ' οὐδὲ δὴ ἔμαθεν ὁ Ἀδὰμ ὅσον εἶχεν ἀγαθὸν, οὐδὲ δὴ ἔσχε τῆς ἀπονοίας ἐκείνης κατάπαυσιν ποτέ. ὁ γὰρ τοσούτων ἑαυτὸν καταξιῶν, ὡς δὲ Θεὸς ἠμέλησε προσδοκᾶν, τί οὐκ ἂν ἐτόλμησεν εἰπεῖν μὴ σαφεστάτης; ἐγὼ δὲ μήτε συμβεβουλεύκειαι τι τῷ Δαβόλῳ, μήτε ὅλως διαλέξθαι τῇ Εὔᾳ πρὸ τῦ ξύλου. ἆρα δὲ ἀπαίτησιν διετέλεσαν, μὴ ἠμούσιον τοῦτο; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ὁ γὰρ τοσούτων εὐεργεσιῶν οὕτως δύκολος ἀναπειθὴς, οὐδὲ καὶ Δαβόλου οὐκ ἄντος, ταχέως ἂν ἀφ' ἑαυτῦ πρὸς τὸν ἁμάρτημα κατέπεσεν· ὃ καὶ μείζονα δὴ αὐτῷ τὴν τιμωρίαν ἐποίησε. χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ νῦν τῆς τῦ Δαβόλου μόνον ἀπάτης ὃ πάθος ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας ἐπιθυμίας ἀναλοῦσα κατέπεσεν ἡ γυνή. Γεν. γ. καὶ τοῦτο καὶ γραφὴ προδιδλωσεν εἰποῦσα· Καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὡραῖόν ἐστι τὸ κατανοῆσαι· καὶ λαβοῦσα τὸν καρπὸν ἔφαγε. καὶ οὐ τῷ Δαβόλῳ ἀπαλλάττων τῶν τῆς ἐπιβουλῆς ἐγκλημάτων νῦν λέγω νῦν, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι εἰ μὴ ἐκεῖνος κατέπεισεν, οὐδεὶς ἂν αὐτὸν κατέδυσεν. ὁ γὰρ τὸν πρὸ ἑτέρου δοξάσαντος ἀπατεῶνα οὕτως δύκολος, * δ- * al. ὑπερδ-
τος καὶ πρὸς τῆς ἀπάτης ῥαθύμως καὶ χαύνως διέκειτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἴσχυσε τοσοῦτον ὀκφὶς, εἰ μὴ ἐνθουσία δὲ ἐγρηγορὼς διελέγετο ψυχή. ἀλλ' εἰσί τινες, οἱ, ἐπειδὴν καὶ τοῦτο δείξωμεν ὅτι μέρος, τὸν Δαβόλον ἀφέντες, ὅτι τὸν ὑπολιὸν μεταβαίνουσι· καὶ τὸ μὴ ἡμαρτηκότες ἀπέχον, ἐγκόπτουσι δὲ τῷ Θεῷ λέγοντες· τί γὰρ εἰδότα προέστημα, ἁμαρτάνοντας αὐτὸν εἰ- χ. οὐκ ἔστιν ὅτε

δώς;

μὴ πλήρεις εἰσὶν, εἰσίοι ἢ εἰς κακίαν πέφυκεν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὦτα τὴν ἀπιθανότητα τοῦ λόγου τούτου δυνήσεται φυγεῖν. ἐγὼ γὰρ ἀκούειν μανίαν ἀνθρώπου, καὶ τὸν τοῦ δαίμονος φθόγγον ἀνθρώπινον τῇ ψυχῇ· ὥστε ἐγὼ ταῦτα ἀφαιρήσομαι. εἰ δὲ καὶ τοῦτο, ἡ θάλασσα, ἡ γῆ, καὶ οὐρανὸς, καὶ ἥλιος, καὶ θάλαττα, καὶ ἅλιος, καὶ φῶς, καὶ σκότος, καὶ Ⓦ τῶν ἄστρων χο-
χ. ιγ 5 ρὸς, καὶ πάντων τῶν ἀλόγων τὰ ῥήματα. πολλὰ γὰρ ἔστιν ἃ χρήσιμα ταῦτα, τοῦ δὲ ὅτι ἐθήρευτο πάντα καὶ ἁρπαστὰ τοῦτο ἦν; ὁρᾷς Ⓦ γέλωτα καὶ τὸν ἀπιθανότητα, εἰς ἣν ὁ λόγος ἔπεσε καὶ ἀστρέφειν δύναται; ὁ γὰρ βλάσφημος ἑαυτῷ κακός, οὐχ ἡμῖν. ἡμᾶς γὰρ, εἰ βουλοίμεθα, καὶ πολλὰ καρπωσόμεθα δι' αὐτὸν καὶ, ἄκοντος μὲν καὶ μὴ βουλομένου. τὸ δὲ θαῦμα καὶ τὸ τούτῳ μεῖζον, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἡ ὑπερβολή. τὸ γὰρ, βελτίους γίνε-
10 σθαι τοὺς δαιμονῶντας διὰ τοῦτο, καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἦν λυπηρὸν· ὅταν δὲ καὶ δι' αὐτὸν τοῦτο παρέξηται ἡμῖν, οὐκ ἐσεγκεῖν δυνήσεται τινὰ ἐπήρειαν. πῶς οὖν παρέξεται δι' αὐτὸν διδοὺς αὐτὸν τῷ ὠμότητα καὶ τὰς ζωοκτόνους ἐπιβουλὰς καὶ τὰς ἐπαλλήλους μανίας, Ⓦ πολλῷ ὕπνου ἀπορρουόμενα, νηφούσης, μεμνημένα τοῦ Θεοῦ βλασφημοῦ. καὶ ὅτι οὐκ ἐμὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀλλὰ τοῦ μακαρίου Παύλου, ἄκουσον πῶς ἀφ' ἑαυτοῦ μεδὲν ῥημάτων διε-
15 γείρει τοὺς καθεύδοντας τῶν πιστῶν. πρὸς γὰρ Ἐφεσίους ἐπιστέλλων οὕτω πως φησί· Οὐκ ἔστιν Εφ. ε. 12.
ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ταῦτα ἦν ἐλεγεν, οὐ καταβαλὼν αὐτοὺς, ἀλλὰ διαπτύσας βουλόμενος. καὶ
ὁ Πέτρος δὲ Νηφάτε, φησι, γρηγορήσατε· ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠ- α. Πετ. ε. 8.
χ. ἀνίχνη 20 ρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ, ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει. τοῦτο ἦν εἶπε σφοδροτέρως ἐρμήνευσαθαι θέλων καὶ πᾶσαν πλείονα πρὸς Ⓦ Θεὸν τὴν οἰκειότητα ἔχει. ὁ γὰρ ἐφεστὼς Ⓦ ἐχθρὸν ὁρᾷ, μᾶλλον προσέρχεσθαι καὶ συμπλέκεσθαι τῷ δυναμένῳ βοηθεῖν. οὕτω που καὶ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, ὅταν μόνον ἴδῃ τὸν θηρευτὴν, εἰς Ⓦ τὸν μητέρα καταφεύγοντα κόλπον, καὶ ἀκριβεστάτην τῶν ἱματίων σκέπην, ἔχειν αὐτοῖς ἀσφαλῆ,
25 καὶ πολλῶν δυνηλικότων πολλάκις οὐκ ἀφίεσθαι· ὅταν δὲ μηδὲν ᾖ τὸ φοβοῦν, οὐδὲ καθεύδουσα σκέπη καὶ ἐφελκομένη μένειν, ἀλλὰ καὶ καλοῦσαν ἀφιέναι, καὶ πολλὰ πρὸς τὸ ἐπισπάσασθαι μηχανωμένην ἀπορρίπτειν, καὶ τραπέζης χαμάθεν καταφέρειν. ἀφ' ὧν πολλαὶ τῶν μητέρων, ἐπιδὰν μηδὲν ἰσχύσωσι παρακαλοῦσαι, μορμολύκεια καὶ φόβητρα καταβυάζουσαι, οὕτως αὐτῶν σοφίζονται τὴν ἐπιφοράν, καὶ πιθανοὶ πρὸς ἀ-
30 δραμεῖν πάλιν αὐταῖς. τοῦτο δὲ οὐκ ἐπὶ τῶν παιδίων ἔστι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμῶν. ὅταν γὰρ ὁ πατὴρ ἡμᾶς φοβῇ καὶ τρομάττῃ, τότε σωφρονίζομεθα, τότε ἑαυτοὺς ἐπιτιμώσκομεν, τότε μετὰ πολλῆς τῆς εὐτονίας τῷ Θεῷ προσέρχόμεθα. εἰ δὲ ἀφανίσῃ παρευθὺ ἀρχὴν ἔσται, καὶ ἀκόλουθοι σκιαὶ, πάλαι οὐδὲ ὑφ' ἑαυτῶν πεφελήσονται δυνήσεται ἐπίστασθαι Ⓦ πολλοί· διὰ ὅτι Ⓦ δαίμονες ἀπάτης, ἡ τῶν πολλῶν σκιαὶ ἐξαλείφει ἀλαζών, ἀλλὰ τὸ
35 Θεοῦ φόβου καὶ βασανιστήριον τοῦτο πεποίηκεν ἐπὶ γῆς. ὅπερ γὰρ καὶ νῦν μισοῦσι Ⓦ ταῦτα πολλοὶ τῶν τοσούτων ἀπολιπεῖν ἀπάτης αὐτοὺς, εἰ μὴ ὅλως πεῖσαι ἔλεγχοι τὸ κακοῦργον αὐτοῦ, τί οὐκ ἂν ἔπαθον; τί οὐκ ἂν ἐφθέγξαντο; ὅλως γὰρ ἀναγκαίας τῆς ὠμοτάτης προσέχει, οὐδὲ εἰς ἄσωμα ἡμᾶς ὁ διάβολος ἄγει· ἀλλὰ πολλὰ μὲν ἐγὼ αὐτὸς
χ. ἑαυτὸν ἐργάζεται κακὰ, πολλὰ δὲ ἐγὼ ἡμεῖς· ἑαυτοῖς ῥᾳδιουργία δὲ καὶ παρρησίαι μόνον. πολλαχοῦ, ἵνα
40 πάλιν ὅπερ τὸν ἀρχὴν ἐπανέλθωμεν, προσεπίλοιπον ὁ διάβολος τοῦ Κάϊν, ἐγὼ Ⓦ φόνον προσξαίνειν; τὴν μὲν γὰρ τότε μητρὸς φόνευσαν διάβολος ἐγὼ τὸν ἀπάτην καταδυάζων, οὐ τοῦτο ἦν οὐκ ἔπεπλωκεν εἰς αὐτὸν τὸν πονηρὸν λογισμὸν ἀποβολήσαι φάσι, ἐγὼ τοῦτο ἦν οὐδὲ Ⓦ καταδέξαιμεν ἐγὼ πειθότητα, ἐγὼ τὸν ἀρχὴν αὐτοῦ τῆς ἐφόδου περιέχοντα· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ οὕτως αὐτὸν εἴασεν ὁ Θεὸς, ἀλλ' ἐπέμενε παιδεύων καὶ

νουθετῶν

λεγόμενος, ϗ τὰ τῦ Λάζαρον διηγούμενος φησι Δέεσθαί με ἱκετεύομεν τῦδε τῦ πλουσίου ἄκρον τὸν δακτύλον μικρὸν ἐπισχεῖν φλεγομένη τῇ γλώττῃ, εἰπεῖν τοῖς αὐτοῦ· Τέκνοι, μνήσθητε ὅτι σὺ ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ ζωῇ σου, ὁ Λάζαρος τὰ κακά· νῦν ὁ μὲν ὧδε παρακέκλησαι, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. ὁ δὲ Παῦλος (Παῦλον δὲ ὅταν εἴπω, τὸν τοῦ Χριστοῦ λέγω πάλιν τοῦτο σημαίνων· αὐτὸς γὰρ πολλαχοῦ ἑαυτὸν ἐκείνῳ ἐκεῖνο ψυχίον) τοῖς Κορινθίοις ἐπιστέλλων ποτὲ μὲν τὸ πεπρωμένον, καλεῖ τοῦτο παραδοθῆναι τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ϗ τοῖς αὐτοῖς πάλιν ὑπὲρ τῆς ἀναξίως τοῖς μυστηρίοις κοινωνούντων φησὶ λεγόμενος, Διὰ τοῦτο, φησι, πολλοὶ ἐν ὑμῖν ἀσθενεῖς ϗ ἄῤῥωστοι, ϗ κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ ζημιωθῶμεν τῷ κόσμῳ καταχριθῶμεν. Εἶδες φιλανθρωπίαν ἄφατον, ϗ πλοῦτον χρηστότητος ἄπειρον; Εἶδες πῶς ἄπαντα τοιεῖ ϗ τοιεῖται ὁ Θεὸς, ἵνα ϗ ἀμυρτάνοντες δεινῶς ἡμῶν τοιαύτην τῆς ἀφιλοτιμίας ὑπερβολὴν τῶν κόλασιν, ἢ ϗ ἀπαλλαγὴν τῶν τιμωριῶν; Εἰ δὲ λέγοι τις, τίνος ἕνεκεν οὖν οὐ πάντας ἀπατήσαντα * ἀφῆκεν; ϗ τοῦτο σφόδρα καλόν ἡμῶν. Εἰ μὲν γὰρ τοῖς βίᾳ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἐκεράτιζεν, εἶχεν αἰτίαν λέγειν ὅτι ζητοῦμεν· Εἰ δὲ ταύτης μὲν ἀφῄρηται τῆς δυνάμεως, πείθων δὲ μόνον, ὃ μὴ πειθόμενος ἐφ' ἡμῖν, τίνος ἕνεκεν τῆς βδελυκτοτέρας τῶν φαύλων ἀπολύσεως τῶν ἀφίησι τοὺς τοιούτους; τοῖς δὲ τούτοις, Εἰ μὲν εἶδεν ἀνταγωνιστὰς ὄντας, ϗ πάντων μάλιστα κρατῆσαι, εἶτα ἀφῆκεν, ἐν μὲν τούτοις ἂν οὕτως ἄξιον ὑπῆρξε τὸν ἔπαινον. Ἐ γὰρ ϗ τότε πρὸς ἡμᾶς ἐγίνετο τὸ κρατῆσαι ἐκείνου ϗ νικᾶν τοῦτον οὐ βιαζομένους, ἀλλ' ἑκόντας ὑποκλινομένους αὐτῷ. πλεῖον δὲν ὅμως οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσεν αὐτῷ τοῖς βουλομένοις ἀγωνίσῃ. Εἰ δὲ πολλοὶ μὲν εἶσι τοιούτοις τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἥδη, πολλοὶ δὲ ἀεὶ ἐσόμενοι πάλιν, τί τοῦτο μέλλοντας εὐδοκιμεῖν ϗ λαμπρὸν ἐπιδείκνυσθαι νίκην τοσαύτης ἀποστερῆς τιμῆς; Διὰ τοῦτο γάρ εἶσιν, ἵνα αὐτὸν καταβάλλωσιν ἀεὶ τοιοῦτοι ἡττηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ὃ πάσης αὐτῷ κολάσεως μεῖζον, ϗ τοῖς ἑαυτῶν κατάκεισθαι ἀγαπᾶν ἱκανόν. ἀλλ' οὐ πάντες αὐτῷ πείθονται, φησι. ϗ τί τοῦτο πρὸς ὃ λεγόμενον; πολλῷ γὰρ δικαιότερον τοῦ μὲν ἡγεμόνος λαμβάνειν ἀφορμὰς, ἐν αἷς τὸν προαιρεσιν ἐπιδείξοιτο τὸν αὐτοῦ, τοὺς δὲ οὐ τοιούτους ἀπὸ τῆς οἰκείας κολάζεσθαι ῥᾳθυμίας, ἢ ἀφ' ὑπερβολῆς τούτοις ἐκείνους ἐπηρεάζεσθαι. νῦν μὲν γὰρ ὁ φαῦλος καὶ ἀδίκηται, ἀλλ' οὐ πάντως ἀνταγωνιστὴν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν αὐτὸν νικηφόρον κρατούμενος. ϗ τοῦτο δηλοῖ τὸ πλῆθος τῶν νικώντων αὐτόν. Ὅτι δὲ ἀπαυδᾷ ἀφ' ἑαυτοῦ φαύλους ἐπηρεάζοντας, οὐκ ἐγγυτὴς ὅπου τῇ αἱρέσει χρήσονται ἐκείνοις, ϗ ἐγένετο πρόδηλον, ὅταν αὖ τις ἀγωνοθέτης ἀθλητὰς ἔχων δύο, τὸν μὲν συμπλακῆναι ἕτοιμον τῷ ἀνταγωνιστῇ, ϗ καρτερίαν ἐπιδείξασθαι πολλὴν, ϗ σφαγὴν ὑπομένειν, τὸν δὲ τῆς παλαιστρικῆς ἐκείνης ὀργῆς πεφροντικότα ϗ τυφλοῦ, λαβὼν ἐκ μέσου τὸν ἀνταγωνιστὴν, ἀμφοτέρους ἀπορρήκτους ἐκπέμψειε πρὸς αὐτόν. οὕτω μὲν γὰρ ὁ ἀπαίδευτος ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν φαῦλον ἐπηρεάζει· ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἔστιν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ἡμέτερον [ἀ]κακῶς, ἀλλὰ διὰ τὴν κακίαν τὴν αὐτοῦ.

Καὶ νῦν μὲν δοκεῖ τὸ ζητούμενον αὐτοῖς εἶναι τὸ διὰ τοῦ Δαβὶδ λεγόμενον· ϗ ἕνεκα τοῦ ἀκολουθοῦντος ὁ λόγος τοῦτ' ἐποίησε τοιοῦτον αὐτοῦ, πολλοῖς ἐγκαλέσαι ϗ μέμψασθαι τὸν τοιοῦτον, ϗ τὸν δημιουργὸν ἅπασαν Δαβὶδ τὴν Θεοῦ. ϗ γὰρ τῆς τοῦ στόματος, ϗ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν κατηχήσεως Δαβὶδ πλάσεως. Δαβὶδ τούτων μὲν γὰρ ὑπερθυμοῦσιν ὧν οὐ δίκαι, ϗ εἰς μυρίους ἐμπίπτουσιν ϗ πολλοὺς· δι' ἐκείνου γὰρ βλασφημοῦσι ϗ τὰ ἀληθῆ τῶν δογμάτων ἐπιφέρουσιν ἕτερα. ἆρ' οὖν Δαβὶδ ταῦτα χρεὼν γλώττης ϗ ὀφθαλμῶν ψέγεσθαι τὸν θεσπέσιον ἐρρῶσθαι; Οὐκοῦν ϗ τοὺς πόδας ἐκκόψομεν, ϗ τὰς χεῖρας ἀποτεμοῦμεν, ὅτι αὗται μὲν ἁμαρτ-

μάτων.

χ. λείκιον

Λευ. ις κδ.

α. Κορ. ε. ε.

α. Κορ. ιε λ.

* ἐκ μέσου ἐκείνου ϗ

χ. ἐπηρεάζειν.

ἦτοι, ὃ δυσχερέστατον τῆς τιμῆς τοῦ ἀδελφοῦ. Εἰ μὲν γὰρ ὡς ἁμαρτὼν μεταμέλειαν ἔσχεν, ἀποδεικτὸς τῆς καλλίστης ταύτης μεταβολῆς ἦν· νυνὶ δὲ οὐ μετανοίας, ἀλλὰ τῆς ζηλοτυπίας καὶ βασκανίας ἡ σύγχυσις ἦν. καὶ διὰ τέλους ἀπέδωκε. μόνον γὰρ οὐκ ὠργίζετο τῷ Θεῷ, ὅτι μὴ ἐτίμησεν αὐτὸν ὑβριζόμενος, καὶ παρῄνει Ⓦ ἀκολουθεῖν τοῖς ὑπεναντίοις. ἀλλ' ὅμως καὶ ὕστερον σφοδρὰν τὴν ἀμυδρημάτων ἀπαιτουμένων τὴν τιμωρίαν, ἐλαττοῖ πολλῷ τῆς ἀξίας κέχρηται τῷ παραμυθήσασθαι, καὶ φλεγμαίνουσαν αὐτοῦ κατασῖλαι πειρᾶται τὴν ψυχήν. ἀπὸ γὰρ θυμοῦ ἡ ἀθυμία ἐκείνῳ· διὸ καί φησι πρὸς αὐτόν· Ἡσύχασον. ταῦτα δὲ ἔλεγεν, εἰδὼς μὲν οἷ προβήσεται κακοῦ, βουλόμενος δὲ πᾶσαν τοῖς ἀγνωμονοῦσιν ἐκκόψαι πρόφασιν. Εἰ γὰρ ἐκολάσθη παρὰ τὴν ὀργήν, πολλὰ ἂν εἶπον τοιαῦτα πολλοί· οὐ γὰρ οἶδεν παρακαλέσαι λόγῳ καὶ νουθετῆσαι καὶ ἐπιπλῆξαι πρότερον, καὶ τότε τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένοντα μεταθεῖναι· πολλῆς ὠμότητος καὶ ἀπιστίας αὕτη ἡ κόλασις. Διὰ τοῦτο μακροθυμεῖ ταῖς εἰς αὐτὸν ὕβρεσιν ὁ Θεός, ἅμα μὲν ἐπιστομίζων ἐκείνους, ἅμα δὲ καὶ διδάσκων, ὅτι καὶ Ⓦ πατέρα τοῦ Καὶν δεῖ ἀγαθότητα ἐπαιδεύσατε· πρὸς δὲ καὶ εἰς μετανοίαν ἄγων αὐτὸν μὴ ταῦτα διὰ τῆς ἀπειλῆς χρηστότητος αὐτοῦ. ὅπερ δὴ καὶ τὸν σκληρότητα αὐτοῦ καὶ ἀμετανόητον καρδίαν ἐδηλοποίησεν ἑαυτῷ τὴν ὀργήν, ὃ τινι καῦμα ἐπιξέρχεται. Εἰ δὲ καὶ μὴ Ⓦ φόνον ἔμενεν ἀπειρήκατος, καὶ ἐφ' ἕτερα μείζονα δῆλον. οὐδὲ γὰρ ὅτι εἶπεν, ὅπερ παρὰ ἄγνοιαν ἐπλημμέλησεν. ὃ γὰρ ὀρεώτερος ζωῆκε, πῶς ἂν σοὶ ἠρώτησε; πλὴν ἀλλ' εἰ βούλει, καὶ τοῦτο καὶ ἀγνοίας εἶναι· ὃ δὲ πρότερον· μὴ δὲ ἀκούσας δὲ, κύριε, μὴ τὸ συγγνώμης τυχεῖν, ἀπὸ ποίας ἀγνοίας ἐπὶ Ⓦ φόνον ἦρχετο, καὶ τὸν γῆν ἐμόλυνε, καὶ τὸν τῆς φύσεως νόμους διέστρεφεν; ὁρᾷς ὡς οὐδὲ τὰ πρότερα τῇ ἀγνοίᾳ ἐῶ, ἀλλὰ κακίας καὶ πονηρίας καὶ μιαρίας τῆς ἐσχάτης; πῖς οὖν ἡ τούτων τιμωρία; Στένων ἔσῃ, φησὶ, καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς. Γεν. δ. 12.

Δοκῶ μοι οὖν ἡ κόλασις εἶναι πικρὰ, ἀλλ' οὐκ, ἐὰν ὃ ἁμάρτημα λογισώμεθα, καὶ αὐτὸν ἢ τὸν τιμωρίαν ὀλιγωρεῖν ἐμαυτοῦ κελεύω. ἔστι γὰρ, πρόσωπον καλῶς, ἵνα μὴ ὅτι ὑβρισθέντος Θεοῦ, νουθετοῦντα αὐτὸν διέστησε, φόνον ἐτόλμησε πρῶτος, μᾶλλον δὲ ἡ φόνου πολλῷ μιάσματα σκαιότερα· ἐλύπησε μὲν γεγυμνωμένος, ἐψεύσατο τῷ Θεῷ· Μὴ γὰρ φύλαξ εἰμί, φησὶ, τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐγώ; καὶ διὰ τούτων ἀπορῶν Γεν. δ. 9.
φόβῳ κολάζεται μόνον καὶ ζημίᾳ. ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀπὸ τοῦ παραυτίκα εἶναι μόνον τῆς ἁμαρτίας τὴν τιμωρίαν εἶπεν ἂν φαίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κέρδους αὐτὸν ἔχειν οὗ δὲ τυχεῖν. δεῖ γὰρ ἐμοῦ, σωφρονίζεσθαι σοὶ ἐξῆς ἅπασι καὶ γίνεσθαι βελτίονες διὰ τῆς εἰς ἐκεῖνον ἐπιπλήξεως. διὰ τοῦτο οὐκ ἀνῆκεν αὐτόν. οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ ἴσον, ἀκούειν ὅτι Καὶν ἐμὲ ἀνεῖλεν ἀδελφὸν ἀπέθανε, καὶ ὁρᾶν Ⓦ ἀνελοῦσα δίκην τίνουσα. τότε μὲν γὰρ καὶ ἠπιστήθη τοῦτο λεγόμενον, διὰ τὴν τοῦ μίσους ὑπερβολήν· νυνὶ δὲ φανόμενος, καὶ πᾶσι, καὶ πόλεσι καὶ ὅπου πολὺν χρόνον μάρτυρας τῆς ἡμερότητος ποιούμενος, καταδήλως ἐσόμενον καὶ τοῖς τότε καὶ τοῖς ἐφεξῆς κατέστησε τὸ γεγονός. τί οὖν τοῦτο πρὸς ἐκεῖνον, φησὶ; μάλιστα μὲν καὶ πᾶς αὐτοῦ προνοήσει σωτηρίας, ὅτι προαιρεῖται αὐτοῦ τὴν λύσασθαι, τόγε αὐτοῦ μέρος, διὰ τῆς τῶν λόγων παραμυθίας. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἡμερότητα αὐτοῦ τις ἐξετάσειε, καὶ οὐκ ὀλίγα ταύτης πλείονα ὄψεται τὴν ὠφέλειαν οὖσαν. Εἰ μὲν γὰρ αὐτὸν ἀπέκτεινεν εὐθέως ὁ Θεὸς, οὐκ ἂν ἵνα προσθησόμενον αὐτῷ μετανοίας καὶ βελτιώσεως ἔδωκε. τῷ τε γὰρ ἐμοῦ καὶ δέκα συζῶν, εἰ μὴ λίαν ἀναίσθητος ἦν, καὶ θηρίον μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος, πολλὰ ἂν ἀπὸ ταύτης ἐκέρδανε τῆς ζωῆς. χωρὶς δὲ τούτων, ἐλάττονα αὐτῷ τὴν μέλλουσαν κόλασιν διὰ ταύτης τῆς ἡμερότητος εἰργάζετο. τὰ μὲν γὰρ ἐν τῇ παρούσῃ βίῳ ἐπαγόμενα ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ λυπηρὰ ἡ κόλασις, τὴν ἐκεῖ βασάνων ὑποτείνεται μέρος οὐ μικρόν. καὶ τούτου τὰς μαρτυρίας ἀπὸ τῆς θείας πῆς ἂν ἀναγράφων. ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς διαλεγόμενος,

τραύματος τὴν κακίαν. τί οὖν φησιν; οὐκ ἔστι μέχρι τούτων, ἀλλὰ καὶ ἱδρῶτας δεῖ ποιοῦς παρεστήκειν. ὅπερ οὐδεὶς οὕτω πρὸς δύσιν ἄχρηστος, ὡς ἡ τῶν δαιμόνων φύσις ὄντως. εἰ γὰρ καὶ τῶν ἐπικειμένων οὐ δυναίμεθα ἀποτινάξαι, τί οὐκ ἂν ἐτολμήσαμεν, εἰ πρὸς τοὺς τυφλοὺς δεξιὰν ἐκτείνειν ἡμᾶς ὁ Θεός; Πᾶσαν γὰρ κακίαν, φησὶ, διδάξει ἡ ἀρρητία. δεῖ μάρτυρας τὰ λόγια τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν πρεσβύτων ἢ συμβαίνοντα τῶν ἡμετέρων. Ἐκάθισε γὰρ ὁ λαός, φησὶ, φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν. καὶ πάλιν, Ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. ζηλώσας δὲ τούτοις καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔφη λέγων· Ὅταν ἀπίκτειναν αὐτοὺς, τότε ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἐπέστρεφον, καὶ ὤρθριζον πρὸς τὸν Θεόν. καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοῦ Ἱερεμίου φησὶν ὁ Θεός, Διαπεπτωκὸς παιδεύθητι, Ἱερουσαλήμ, ὅπως μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχή μου ἀπὸ σοῦ. ὅτι δὲ οὐ τοῖς μαθητοῖς μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς χρηστοῖς ὃ ταπεινοῦσθαι καὶ κάμπτεσθαι πρὸς σωτηρίαν ἐστὶ, πάλιν ὁ προφήτης φησί· Ἀγαθύνει μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. καὶ μὴν τοῦτον ὁ Ἱερεμίας τὰ αὐτὰ δὴ τοῦτα ἐκτοᾶ, εἰ καὶ μὴ ῥήμασι τοῖς αὐτοῖς· Ἀγαθὸν ἀνδρὶ, ὅταν αἴρῃ ζυγὸν βαρὺ ἐκ νεότητος αὐτοῦ· καθίσει καταμόνας, καὶ σιωπήσεται. καὶ πάλιν ἑαυτὸν ὁ τοῦ Θεοῦ διὰ παντὸς λέγων· Μὴ ἐμὲ φεισάμενός μου εἰς ἀπολείαν σὺ ἡμέρα τσυμπρᾶ. καὶ ὁ μακάριος ὁ Παῦλος, ὁ τοσοῦτον τῇ χάριτι διαλάμπας, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερβάς, ὅμως καὶ αὐτὸς εἰδὼς τῆς ὠφελείας τοῦτο τὸ κέρδος· διὸ καὶ ἔλεγεν, Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, ἄγγελος Σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου πρεσβείας ποιησάμενος *, καὶ εἰπόντος, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. καὶ ποιῶ καὶ λοιπὸν καὶ παρακελεύομαι τὸ κήρυγμα, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠθέλησεν ὁ Χριστὸς, τῶν κηρυττόντων φειδόμενος. διὸ καὶ τοῦτό φησιν αὐτοῖς, Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε· καὶ τοῖς βουλομένοις εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελθεῖν διὰ τῆς ἐγκαταλημμένης κελεύει τοῦτο πιεῖν ὁδοῦ, ὡς ἐκ τοῦ ἐπιρρῶσαι ἐκεῖσε "ἐλθεῖν. ὥστε αἱ θλίψεις καὶ οἱ πειρασμοὶ τὰ συμβαίνοντα ἡμῖν αἰσχρὰ τῶν χρηστῶν ἐκ ἦττον τὴν κηδεμονίαν τοῦ Θεοῦ ἡμῖν σὺν ἔχειν. καὶ τί λέγω τὰς θλίψεις τὰς ἐνταῦθα; τῆς γὰρ βασιλείας τῶν οὐρανῶν οὐκ ἔλαττον ἡ τῆς γεέννης ἀπειλὴ πρόσκοπον τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. εἰ γὰρ μὴ γέενναν ἠπείλησε, οὐκ ἂν ὡς ταχέως ἐπέτυχε τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀγαθῶν. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ μόνη ἡ τῶν χρηστῶν ἐπαγγελία πρὸς τρέψαι εἰς ἀρετὴν, μὴ καὶ τοῦ φόβου τὴν δριμεῖαν ἀθρόως σὺν ῥᾳδιουργίᾳ πρὸς ἐκείνην ἀμελουμένους. διὰ τοῦτο καὶ τοῦ παραδείσου τὴν ἀρχὴν ἐξέβαλε τὸν προφήτασον, ὅτι ἡ παραβᾶσα αὐτῷ μὴ χαίρουσα αὐτοῖς ἀπειργάζετο αὖ, εἴπερ ἐνῆν αὐτὴ βεβαία ἐκεῖσε, τῆς ἐντολῆς κινήσεως. καὶ τί λέγω τὸν Ἀδάμ; οὐ γὰρ οὐκ ἂν ἐποίησεν ὁ Κάιν τὸ παραδείσου πρόφασις, καὶ πυθῆς ἀπολαύων τοσαύτης, ὅπουγε καὶ τῶν ἐτέρων, καὶ τὰ παρὸς τὰ τιμωρεῖσθαι παρὰ πόδας ὁρῶν, οὐδὲ ὅτως ἐσωφρονίζετο, ἀλλ' εἰς μείζονα κακίαν ἐξέπιπτε, φόνου παρ' ὅτου αὐτὸς καὶ αἵματος ἁλισκόμενος, καὶ φόνου τῶν πάντων ἀναγκαιοτέρου; οὐδὲ γὰρ τὸ μικρὸν, οὐδ' ὃ χρόνῳ πολλῷ παρεσπλήθη τῷ καινῷ τούτῳ μιάσματι, ἀλλ' ἀθρόως καὶ ὀξαίφνης παρὸς αὐτὸν δύσεως αἰσπόδησε τὸν κορυφαῖον, κοινωνήσαντα τῶν αὐτῶν ὠδίνων αὐτῷ, καὶ νηδυκήσαντα ὠδῖν, πλὴν εἰ ὃ τιμῆσαι θεῖν ἀδίκημα ὤφειλε, τοῦτον λογίσας καὶ αἰσθάνων. σὺ δέ μοι καὶ ταῦτα πάλιν τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν κατάμαθε. ὅτε μὲν γὰρ εἰς αὐτὴν ὕβρισε, τῶν λόγων αὐτὸν ἐνουθέτησε, καὶ παραμυθίαν λυπουμένου· ὅτε δὲ τὸν ἀδελφὸν, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν ἀδελφοκτονίαν, καὶ τὸ τῆς ἐρήμου ἐπάγλυ. καὶ τοι καὶ τὰ παρεστῶτα τῆς αὐτῆς κολάσεως, μᾶλλον δὲ καὶ χαλεπωτέρας ἄξια ἦν. εἰ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπων, ὅταν τις τῶν οἰκετῶν τὰ μὲν ἀμείνω φυλάττοι ἀκριβῶς, τὰ δὲ φαυλότερα τῷ διαυτὸν παρασύρει, δεινὸν ὃ παράπτωμα καὶ ὕβρεως ἔδοξε, πόσῳ μᾶλλον ὅπου Θεοῦ; ὃ δὲ Κάιν οὐ τοῦτο μόνον ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ ἐπέρχεται ἦττον,

χ. τότε

Σειρ. λγ. ΛΣ.

Ἰεζεκ. ΛΣ. ε. Δαὶτ. ΛΣ. ιβ.

Ψαλμ. οἱ. ιβ.

Ἰερ. ε. ιγ.

Ψαλμ. οιη. ογ. Θλιψ. γ. κ.

Ἰερ. ιζ. ιζ.

Βασ. ιθ. ζ.

* ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ

Ἰωαν. ιε. λγ. Ματθ. ζ. ιγ.

χ. βαδίζειν ἐν. εἰσελθεῖν

τῆ τοι, ἢ μειόνων αὐτὸν ἐμπλήσας ἀγαθῶν, Ⓐ μᾶλλον ἐκφύγοι καὶ βύτλῃ τοῖς τοσούτοις ἔργοις ἐπέσχεν, τὸν αὐτὸν ἀποφήνας ὅπερ τῆς γῆς, ὅπερ ἐστὶν αὐτὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὁ γὰρ, Ποι- Γεν. α. κϛ.
ήσωμεν δὲ ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, φησὶν ἔπειτα, ἵνα ὃ καὶ αὐτὸν
χ. αἴρηται τιμὴ ἀξιωθῆναι τῶν ἐν τῇ γῇ. ποιήσας δὲ αὐτὸν, καὶ ἐν τοσαύτῃ καταστὰς ἀρχῇ,
καθάπερ βασιλεὺς βασιλέως, ὃ κάλλιστον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀπέταξε Ⓐ προβάδιστον. καὶ ταῦτ'
χ. τὰ λοιπὰ τούτοις, βουλόμενος αὐτῷ δεῖξαι καὶ ἑτέρωθεν ὅσον" τῶν λοιπῶν ἀναβέβηκε" ζώων, ἀλλ' ταῦτ'
χ. ζῶα, αὐτὸν ἀπάντων, καὶ ὀνόματα ἐπιθεῖναι κελεύει πᾶσιν" αὐτοῖς· καὶ ὅμως οὐδὲν ἐξ αὐτῶν δίδωσιν
χ. αὐτῶν αὐτῷ τοῦς βοηθὸν. καὶ τίνα αἰτίαν τοῦτο ἴσθι. Οὐ γὰρ εὑρέθη, φησὶ, βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. Γεν. β. κ.
διδάξας ἡμᾶς αὐτὸν ἐκ δύο τούτων ὃ μέσον ἑκατέρας τῆς φύσεως, καὶ ὅτι πάντων αὐτὸς τιμιώτερος,
καὶ οὐδὲν τοσοῦτον πλήθυσιν αὐτῷ, τοσοῦτον δὲ κτίζει καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τοῦτον πάλιν τιμᾷ αὐτὸν,
καὶ φανερὸν ποιῶν ὅτι δι' αὐτὸν γέγονε, καθὼς καὶ ὁ Παῦλός φησιν· Οὐ γὰρ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ α. Κορ. ϊ. κα.
τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. οὐ τοῦτοις ἢ μόνοις αὐτὸν ἀπεστέμμενεν, ἀλλὰ καὶ
λόγοι αὐτῷ μόνῳ τῶν πάντων ἐχαρίσατο, καὶ τῆς αὐτῶν γνώσεως κατηξίωσε, καὶ τῆς πρὸς αὐ-
τὸν ὁμιλίας ἀπολαύειν ἔδωκεν, ὡς ἀπολαύειν ἐκείνῳ δυνατὸν ἦν, καὶ ἀθανασίας προέξειν
ἐπῆγεν, ἢ πολλῆς τῆς σοφίας ἐνέπλησε, καὶ πνευματικῆς χάριτος ἐπλούτησεν, ὡς ἢ προ-
φητεύσαι ἦν· καὶ ζῶα πάντα ἐδωρήσατο, οὐδενὸς προϋπαρχόντος καταρτίσματος πρὸ
αὐτοῦ. τί οὖν ἐκείνος μὴ τοσαῦτα ἢ τηλικαῦτα ἀγαθὰ; πιστεύσει τῷ ζῶντα δωρησαμένῳ
Ⓐ ἐμφρόνως ἐνόμισε, καὶ τῆς ἐντολῆς τῆς ποιήσαντος ἀληθοῦς, προσεπήμησε τιμὴ ἀπάτῃ
τοῦ πάντολος αὐτὸν ἀφαίρεσιν ἀπειλήσαντος, ἢ πάντων ἀγαθῶν ἐκβαλεῖν τῆς ἀγαθῆς·
ἢ προσεπήμησεν, οὐδὲν οὔτε μέγα, οὔτε μικρὸν δύσκολον ἔτεκεν ὅπου δίκαιον τοῦς αὐτὸν
ἐκείνου, ἀλλ' ἀ ῥήματα προστάγματος μόνον αὐτῷ. ἐξ οὖν ὧν ἔφην, ἐκεῖνό μοι, αὐτὸν ὁ
Θεὸς, τοσαύτην ἀγαθοσύνην ἐξαρχῆς ἢ ἀπ' αὐτῆς, ὡς εἶπον, γραμμῆς ὅπου δίκαιόν
ἐστιν; τοῦτο μὲν γὰρ τῷ Ⓐ τὸ δικαίου λέγειν ἀκόλουθον ἦν, Ⓐ μειζόνως δὲ παρίστατο καλῶ, δύ-
πον ἢ τούτων ἀπὸ προβάδεως ἢ ὑπερβολῆς θεοῦ πάντα τὰ προσόντα τῷ βίου πεπεισμένοι, ἀπολέ-
σας ἢ ἐκ μέσου βλέψῃ. ὁ ἢ Θεὸς οὐχ ἥττον ἢ προέτρεψεν αὐτὸν διέρχεται διετέλεσεν, δίκαιος ὅπ
καὶ μειλίχιος ἀμφότερα ὢν καὶ ἀποτραφόμενος αὐτὸν, τὰ προὸς σωτηρίαν ἡμῖν αὐτὸς οἰκονο-
μῶν οὐ παύεται, ἵν', αἰ μὲ ὅπως τρέψω ὦν, καὶ σωζῶμαι· δι' ἢ ὑπερβάλλων τῇ κακίᾳ, ὃ χρὴν
αὐτὸν τὰ αὐτῷ προσήκειν ἐκ τούτου προϊέμενος). δίκαιος μὲν οὖν ὁ ἐκδικῆσαι τῷ προδιδόσαι, καὶ ὃ
κωλύσας τὸ ξύλου τῆς ζωῆς, ἢ ὃ προδοῦναι τῷ θανάτῳ, καλέζοντος εἰ) ἢ περιεργευμέ-
νου, ὃ ἢ προσοῦπος ὅστις οὐχ ἥττον ἢ ἢ προέτρεψε. εἰ γὰρ ἐκ προδέξεν εἰ) δίκαιος λεγόμενον,
ἀλλ' ὅμως ἀληθές. τὰ μὲν γὰρ πρόσθεν ἐναντία ἀλλήλοις ἦν, τὰ ἢ ἀμφοτέρων πάλιν
σύμφωνα ἢ ἀκόλουθα. οἷς πάλιν· ὃ ἀποικίσας τῷ προδιδόσαι, ὃ κατοικίσας ἐναντίον,
ὃ ἀποστήσας τῷ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ κωλύσας, ὃ ποιῆσαι θνητὸν, ὃ τέως ἀνώτερον" ἀπο-
χ. ἀποῦσαι φῶσας τῆς ἀποφάσεως πάντα δὲ ἢ" τὰ δὲ ἐκείνων ἢ τὰ ἐκ τούτων κατ' τῆς τούτου σωτη-
χ. π. ἐξ ἐκεί- νου ἢ μ κατ' νων ρίας ἐλύετο ὃ τιμῆς. ἢ κατ' μὲν τῶν προτέρων οὐδ' ἂν εἴποιμι (πάντα γὰρ ἀλλοῖ ὅστι) δεῖ
ἢ ὅτι κατ' τῶν μὴ ζῶντα δοῦναι λέγειν.

Πῶς οὖν ἐνόσησα ὅτι καὶ τὰ δόντα κατ' τῶν ἐκείνῳ συμφερόντων ἦν; ἂν' ἐπανορθω-
μόν τι τούτων μὴ γνωμῶν ἂν' ἔπαθε. τί οὖν ἂν ἔπαθεν; εἰ τὸ δίκαιον μὴ τιμᾷ τῷ προδό-
ντα ἐπαγείλαμένου δίζειν αὐτὸν ἰσοῦντος ὅτι τῆς αὐτῆς ἔμενε τιμῆς, τοσοῦτ' ἂν πο-
λεῖπεσε τοῖς ἐγκάτοις κακοῖς. προσῆκον μὲν γὰρ τὸν Θεὸν αὐ ἐνόμισεν εἰ) βασκάνου καὶ ἀπατε-
ῶνα ἢ φύσιν· δύσπρον ἦ, τὸν ἀληθῆ ἀπατεῶνα ἢ τὸν ψεύδους ἢ τῆς βασκανίας πατέρα, ἢ
θνητὸν τῶν ἢ φίλον· ἢ προὸς τοῦτοις, ἀθάνατα ἂν' διετέλεσεν ἀμαρτάνων τὸν λοιπόν. τούτων
ἢ ἁπάντων αὐτὸν ἀπήλλαξεν ἐκδικῶν τὸ προδιδόσθαι ὅτι. ὅτω πως ἢ λέγεις, ἀφεὶς μὲν ὃ
ἔλεγες, μείζονα τῶν σπουδὴν ἐργάζεται· ἐκκόπτων ἦ, κωλύει περαιτέρω προελθεῖν τὸ

ϗ ἄπιστα δόξω λέγειν τισίν, ἀλλ' ὅμως ἐρῶ. οὐ γὰρ δὴ μᾶλλον τῶν ἄλλων ϗ αὐτὸς ἀπιστήσεις ἡμῖν. ὅτῳ γὰρ ἐπιπέπνευσε σε τῇ ψυχῇ πολλάκις ὁ πάσης δαίμων ἐχθρὸς, ϗ μεταξὺ πόντων εὐχομένων κατέβαλεν, οὐκ ἔτυχεν μὲν πόρρω, ϗ χάριν ἔχω τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ· ἔμαθεν δ' ἄπαντα μετ' ἀκριβείας, ὡς ἂν εἰδείη πόρρω. ὁ γὰρ ἐμὸς φίλος ϗ σὸς Θεόφιλος ὁ Ἐφέσιος ἐλθὼν ἅπαντά μοι σαφῶς διηγήσατο, τὴν τρέλλωσιν τῶν χαρῶν, τὴν διαστροφὴν τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ ἀπὸ τοῦ σώματος ἀφρόν, τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος ἄσημον, τὴν δυσωδίαν τὴν ὑπὸ πολὺ, τὸ ἄναρθρον τὴν ὑπὸ τὴν νύκτα ἐκείνην φωνήν. ἄγελον γάρ τινα ζῶον βορβόρῳ μολυνόμενον πολλῷ ζωεχῶς ὑπισχνεῖσθαι σοι ϗ τὴν παλαίαν ἔφη· εἶτα ϗ τὴν ἀκαθαρσίαν ταύτην τῆς ὕλης ταύτης διελέσθαι τινὰ ϗ πάλαι στενοῦσθαι ὑπὸ τοῦ δαίμονος θύρᾳ. ὅτῳ οὖν ταῦτα ἀπήγειλεν ἐχθρὸς, τοσαύτην ἡμῖν κατέχει τὴν ἀχλὺν, ὅσην ὁ δαίμων σοῦ τῇ ἀγάπῃ τῇ σῇ. ὡς γὰρ μὴ πολλὰ αἰλιγέγκαι χρόνον, οὐδὲν ἐμοὶ λοιπὸν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἡδὺ ἐδόκει εἶναι, οὔτε τὴν ἡδίστην ἡδύ· ἀλλὰ πολλοῦ ϗ πάλαι τὸν βίον μετανοίας καὶ πηγαῖς, πολλῷ πλέον τότε ἔπαθον τότε, ϗ μείζων με πόθος εἶσῆλθε τῆς εὐλαβείας τῆς σῆς. τοιαύτη γὰρ ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων· ὑπερπίπτει ἐπὶ τὰ μᾶλλον τὰς φιλίας αἰεί. ϗ δῆλον ἐκ τοῦ τὰς ἐχθρὰς δυνάσθαι μᾶλλον εὐκόλως. οὐδὲ γὰρ ὅτι ἁπλοῦς οὕτως ἄθλιος, οὐδὲ πλίθινος, ὃς ὁρῶν ἀληθῶς ϗ ἐχθρὸν, δυνήσεται φυλάξαι τὴν ἀπάθειαν τὴν πρὸς αὐτόν. εἰ δ' ἐχθροὺς ἐλεοῦμεν ὡς φίλους πολλάκις, ὅταν μὴ τῶν ἀβουλήτων ὑπομένωσιν ἡμᾶς ἰδεῖν· ὑπόπτου δὲ παρόντος εἰκὸς ἦν με, ϗ ἀπόντων μοι φίλτατον, ϗ ὡς ἴσον ἄγειν τῆς ἐμαυτοῦ κεφαλῆς, ὑπὸ τοῖς ἀπεχθέσιν ὁρᾶσθαι, ϗ τῆς ἀθυμίας λέγειν. μηδὲ νομίσῃς ἡμᾶς ἔξω τῆς θλίψεως ἑστάναι τῆς σῆς, μηδὲ δι' ἕτερόν τινα τοῦ παρόντος ἧττον ἀθυμεῖν ἢ ὑπὲρ σοῦ. εἰ γὰρ ϗ τοῦ ἀπαλλάττεσθαι ϗ καταβάλλεσθαι τοῦ πονηροῦ δαίμονος διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν ἀπήλλαγμαι, τῆς μὲν ἀθυμίας τῆς διὰ ταῦτα ϗ τῆς ὀδυνῆς τὸ ἴσον σοι φέρω μέρος. ϗ σὺ δὲ μοι ἀπίστει τῶν εἰδότων φιλεῖ, ὡς χρὴ φιλεῖ.

Φέρε οὖν, ἀποπαιζώμεθα τὸν κόπον. οὕτω γὰρ ἔσται φορητὴ ϗ κόφη τῆς ἀθυμίας ταύτης ἡ φύσις· μόνον μὴ θελήσωμεν ἁπλῶς ἐκδότους ἑαυτοὺς παθεῖν καὶ χρημάτων, ἀλλὰ ϗ ἀνδραποδισθῆναι ϗ λῃσθῆναι τῶν διότων κατασοφισθῶμεν. πολλὰ γὰρ τῶν δοκούντων εἶναι δεινῶν μεγάλα μὲν φαίνεται ϗ ἀφόρητα, ῥᾳδίως δὲ ἐξετασθέντα καλῶς· ἐὰν δέ τις αὐτὰ τῷ λογισμῷ διασκέψηται, εὑρήσει πολλῷ τῆς ὑποψίας ἐλάττονα καταδεέστερα· ὅπερ ϗ νῦν ἐλπίζω γενήσεσθαι. ἀλλὰ διανάστηθι σαυτὸν, ϗ μὴ τῇ ματαίᾳ ϗ ἀλόγῳ τῶν πολλῶν ἐποίμνῃ δόξῃ, σωφρονέστερον ἐργάσῃ καθ' ἡμῶν ϗ ἐχθρόν. εἰ μὲν οὖν πρός τινά μοι τῶν ἀπίστων ὁ λόγος ἦν, ἢ τῶν αὐτομάτως ἅπαντα φέρεσθαι νομιζόντων, ἢ τῶν ποιητοῖς δαιμονίοις τὸν κόσμον τοῖσδε αἰωρουμένων, πολλῆς ἂν μοι πραγματείας ἐδεῖτο, ἵνα πρῶτον τὴν πεπλανημένην δόξαν ἐκβάλω, καὶ πείσας εἰδέναι τὴν ἀληθῆ τοῦ παντὸς πρόνοιαν, οὕτως ὑπὲρ ὧν πρᾶγμα τείνω λόγων. ὅτῳ δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, ϗ τὰ ἀληθῆ ζωτήρια δόγματα μεμαθηκὼς ἐκ προγόνων πιστεύεις ἀκριβῶς, ὅτι μόνῃ πρὸς πάντων τῷ Θεῷ, ϗ μάλιστα τῶν πιστευόντων αὐτῷ, τοῦτο ἀφέντες τὸ μέρος, ἑτέρωθεν ποποιοῦμαι τὸν λόγον. ὅτῳ οὖν ἀγγέλους ἐποίησεν ὁ Θεὸς· μᾶλλον δὲ δυνατόν τὸν λόγον ἀναγαγόμενον· πρὸ τοῦ ἀγγέλους γενέσθαι ϗ τὰς ἄλλας δυνάμεις τὰς ἐν οὐρανοῖς, ἐν ὁ Θεὸς, ἀρχὴν οὐδέποτε τοῦ εἶναι λαβών, ἀγένητος δὲ ὢν ἀεί. τοιοῦτον γὰρ τὸ θεῖον. ἐποίησεν ἀγγέλους, ἀρχαγγέλους, ϗ τὰς ἄλλας τῶν ἀσωμάτων οὐσίας. ἐποίησε δὲ ἕτερα μὲν οὐδὲν, διὰ ἀγαθότητα δὲ μόνην. ὧν γὰρ τῆς θεραπείας οὐκ ἐχρῄζε, τούτων οὐδ' ἂν δημιουργὸς ἐβούλετο, μὴ σφόδρα ὢν ἀγαθός. ἀλλὰ δὲ τῶν τούτων δημιουργὸν ποιεῖ ϗ ἀνθρώπου. διὰ τοῦτο πάλιν αὖθις, ϗ κόσμοι ἅπαντα τοῦτον,

ἀθυμίας φέρειν ἀναγκάζεται μόνον. Εἰ μὲ οὖν ταῦτ' εὐδοκιμοῦντα τῷ Θεῷ καὶ μεγάλα δυναμένων ἐτύγχανον ὤν, οὐκ ἂν διέλιπεν δεόμενος καὶ ἱκετεύων ὑπὲρ τῆς ἐμοὶ κεφαλῆς· ὅπου δέ με τὴν παῤῥησίαν ἐκείνην καὶ τὴν ἰσχὺν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος παῤῥήγνυσιν, τὴν δι' ῥημάτων προβάλλεσθαι πειράσομαί σοι προσαγαγεῖν. καὶ γὰρ ὅπου τῶν τὰ σώματα κεκμηκότων, ἰατρὸν μὲν ἀφαιροῦσα καὶ ἀλγηδόνας καὶ παῦσαι τὴν νόσον· τὸν δὲ προσδοκῶν οὐδὲ τῶν οἰκετῶν Ⓐ πρὸ τὴν θεραπείαν ὄντες ἀφίστανται, ἀλλ' οὐδὲ μᾶλλόν ἐσιν Ⓐ σοῦ πολλοὶ· ὑπὲρ τούτων ἀναλίσκοντες λόγους, ὅταν εὕτοοι τοῖς κεκτημένοις αὐτοὺς τύχωσιν ὄντες. πρὸ μὲ γὰρ ἢ λεχθῆναι πρὸ ἡμῶν τῶν δυναμένων σῶσαι τὴν ἀμέλειαν ταύτην ὠδυνήθη, ἅπαν εὐχέρεια γέγονεν· πρὸ δὲ μηδὲν εὕρωμεν φθέγξασθαι τοιοῦτον, τῆς γνώμης προθυμίας ἡμᾶς ἀποδέξεται πάντως ὁ κελεύσας ὑπὲρ τῶ μακαρίου Παύλου, Κλαίειν μὲ κλαιόντων, καὶ συναπάγεσθαι τοῖς ταπεινοῖς. δοκεῖ δὲ οὖν μία σοι Ρωμ ιβ ιε.
τῆς ἀθυμίας εἶναι ὑπόθεσις, τὸ πατρῷον τοῦτον δαίμονος πάθος· πολλαὶ δὴ πρὸ αὐτοῦ πηγαὶ δακρύων ἐφέζης τὰ ἀπὸ τῆς ῥίζης ταύτης πικρὸν λυπηρόν· καὶ ταῦτα οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ λέγων, ἀλλ' ὑπ' ὧν ἀποδυσωπούμενόν σε πολλάκις ἤκουσα παρὰ ἡμῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἴσθα. καὶ μοι μὴ, ὃ βιωτικώτερον ζῶντα Ⓦ ἐμπεσεῖσθαι χρὴ τοιούτου πάθους, ἀλλ' ἵνα ἐσαύρωσας τῷ κόσμῳ σαυτὸν, τοῦτο καὶ τὰ ἄθλησιν τῆς νόσου λαβεῖν, ἵνα μοι θορυβῆσαι καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐμβαλεῖν. δοῦπερ γὰρ, ὃ πολλοὺς μοὶ καὶ πυροῦσθαι τῷ τὰ αὐτὰ σοι πεπονθόσιν, μικρὸν καρτερήσαντας χρόνον, παύσης ἀπαλλαγῆναι τῆς ἀῤῥωστίας, καὶ οὕτως εἰς τελείαν ὑγίειαν ἐπιμελεῖν, ὡς καὶ ὁμιλῆσαι γάμοις, καὶ πατέρας γενέσθαι πολλῶν παίδων, καὶ τῷ ἡδίστῳ τοῦ βίου, τὸ μηδὲν τοιοῦτον πάλιν παθεῖν· σὺ δὲ τοσοῦτον ἔλκονται χρόνον σὺν ἡσυχίας καὶ πανυχίᾳ καὶ τῇ λοιπῇ σκληραγωγίᾳ, μηδεμίαν λύσιν εὑρέσθαι τῶν καθ' ἡμέραν δεινῶν. τί οὖν πρὸς τούτοις, ὃ Ⓦ ἄλγος ἐκεῖνον τοσοῦτον ὃ ἄλλοις ἀνδράσι δυνάμει ὑπερδιεξάγοντα, μηδὲν ὑπὸ τῆς σῆς ἀγάπης δυνηθῆναι πρᾶξαι τοιοῦτον, μήτε ἐκεῖνον, μήτε σοῦ μετ' ἐκεῖνον, καὶ ταῦτα δυναστείας οὔσας αὐτὰ, ἀλλὰ πανώλεις ὁμοίως ἐρυθριάσαντας ἀπελθεῖν. μὴ δὲ τούτων καὶ ἑτέρως σφόδρα ἔφης ἀλγεῖν, ὅτι οὕτω σε τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀθυμίας πρὸς ἐλθεῖν τυραννὶς, ὡς μικροῦ πολλάκις ὑπὸ βέβηκοι ὁρμῆσαι ἐλθεῖν καὶ ὑπὸ πόλεμον καὶ ὑπὸ κρημνόν. ἔστι δέ τι καὶ πέμψαι ὑπὸ τούτοις, ὃ σοῦ μοὶ ὁμιλήσας καὶ μὴ σὲ ταύτης ἠργμένους τῆς πολιτείας ὁρᾶν σε εὐθυμίᾳ διηνεκεῖ, σαυτὸν δὲ χαλεπωτάτῳ κλύδωνι κείμενον ὑπὸ, καὶ δεσμωτήριον οἰκοῦντα πάντων ἐλεεινότερον. καὶ γὰρ οὕτω σοῦ δεδεμένους σιδήρῳ δακρύειν ἔφης δεῖν, ὡς σοῦ ταύτην πεπειρᾶσθαι τὴν ἄλυσιν. ἔλεγες δέ μοι καὶ ἕτερόν τι πρὸς τούτοις ὃ μάλιστά σε θορυβοῖ· διαμένειν γὰρ τῷ παθεῖν καὶ πέμψαι, μήποτε ἀμαθόμενος, μεγάλα σοῦ δεξαμένους σε τὴν ἀρχὴν ἀγίως ἐργάσηται δικαί· τῇ τε γὰρ δυνάμει καὶ τῷ πλούτῳ θαῤῥοῦντα, καὶ διὰ τῆς ἀθυμίας κρατούμενον, πάντα ὁλμήσειν εἰς αὐτοὺς, καὶ οὐδενὸς ἀφέξεσθαι τῶν ἐμπιπτόντων αὐτῷ· ὃ μέγεθος μὲν τῷ πράγματι δυνηθῆναι τὴν μητέρα καὶ συγκαλύψαι ὁ γεγονὼς, ὃ ὅπως ζητεῖται σε πρὸς δακρύσασθαι πολλάκις αὐτοῖς· εἰ δὲ χρόνος ἐκείνην πλεῖον, φωραθήσεσθαι τῆς μηδὲν τὴν διαίτησιν, καὶ ἀφορμὴν αὐτὸν σκώπτειν τε ἔσεσθαι καὶ τοῖς μαινομένοις. ὁ δὲ τῶν κακῶν κληδὼν, ὃ μηδὲ πρὸ τῶν μελλόντων ἔχει θαῤῥεῖν, μηδὲ εἰδέναι σαφῶς, εἴ ποτε ἔσται λύσις τῆς νόσου ταύτης καὶ ἀπαλλαγὴ, διὰ ὃ πολλάκις τοῦτο προσδοκήσαντα πάλιν τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν. ἐγὼ γοῦν ταῦτα θορυβοῦσαν ψυχὴν, καὶ πολλῆς ἐμπλήσασαν ταραχῆς, ἀνὰ ψυχὴν τὴν πρεμνώδη καὶ ἀπαίδευτον καὶ ἀσθενῆ. ἡμεῖς δὲ ἴσως ἐθελήσομεν ἀφροβλίνας μικρὰς, καὶ λογισμοὺς ἀνακτῆσαι σοῦ βυσσοῦς, ὥσπερ πινὰ κάτω λεπτὸν, ταύτας ἀπολιπαρούμενα τῆς ἀθυμίας ταύτης ὑπόθεσις. ἐπὶ μή τοι μετομίσῃς, ἀφ' ὃ ἔξω τοῦ πόνου καὶ τῆς ζάλης ταύτης ἐσῆναι, ταῦτα ἐπαγγέλλεσθαί σοι μετ' εὐκολίας τινί. Εἰ γὰρ

λίζος τιμίος μὴ γλιώμεθα, τὴν γενῶν τῶν ἀγγελικὴν ζάξιν ἐπέχοντες, ἐν τῷ ἡμιμοίρῳ κινδυνεύωμεν. μόνον μὴ πρὸς ἐκείνῳ πάλιν τὴν ὕλιν παλινδρομήσωμεν, ἵνα δι' ὑχρᾶς καὶ ζαφλέγῃ ὁ πῦρ· μηδὲ, ὅταν μεγάλα κατορθώσαι μὴ δυνηθῶμεν, καὶ τῶν μικρῶν ἀποχώμεθα. ἑκάστης γὰρ αἰσίας ζωῆς τὰ ὄστρια, ὅπερ μὴ πάθωμεν. ὥσπερ γὰρ ὁ πλούσιος ὁ σωματικὸς αὐξεται ὡς μηδὲ ἐλαχίστων κερδῶν καταφρονῆσαι τὸν ἑαυτοῦ, ὅτω καὶ ὁ πνευματικός. ἓν γὰρ ἄτοπον ⟨W⟩ μὴ κριτὴν μηδὲ ψυχροῦ ποτηρίου μαθητὴν προφάσει, ἡμᾶς ᾖ, εἰ μὴ πάνυ μεγάλα εἴη τὰ κατορθώματα, ἢ τῆς τῶν μικρῶν ἐργασίας ἀμελῆσαι. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἐλαττόνων μὴ καταφρονῶν, πολλῆ ἢ ὅπου τὰ μέγιστα χρήσει) κατορθοῖ· ὁ δὲ ζῶντα προρῶν, καὶ εἰκόνων ἀποχήσεται ποτε. ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, ἢ τούτων μεγάλους τοὺς μαθητὰς ᾤετο ὁ Χριστός. Πῶς γὰρ τὸν ὑπισχνεῖσθαι τὸν κόσμον ζῶν ὑγιαλώτερον; ἀλλ' ὅμως ἢ τούτῳ μεγάλων ἡμῶν ἀποδίδωσι τὸν ἀμοιβόν. ὑπολαβοῦ τοίνυν τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ζατρύφησον τοῦ Κυρίου, ἢ ἰκέτευσον αὐτὸν, πάλιν ⟨W⟩ ζητῆσαι αἰσθέσθαι ⟨W⟩ χρηστὸν, ὕπιλθε τὸ φορτίον τὸ ἐλαφρόν, ὑπίδες ἄξιον τῆς ἀρχῆς τὸ τέλος, μὴ δὴ ὠφελίδης ὑσοῦτον ἁβρύνεται πλοῦτον. δὺ μὲν γὰρ ὑπομόνης προξώων ⟨W⟩ Θεὸν δι' ὧν ποιῇς, σαυτὸν ἀπολῇς· δὺ δ' ὡρίνῃ ἢ πολλὴν γενέσθαι τὴν ζημίαν καὶ πάνυ ὑπιχλυσθῆναι τὸ γεώργιον, ἀποφοίξῃς τῆς κακίας τὸν ὀχετὸν, καὶ τὰ ζαφθαρέντα ἀνακλήσασθαι δυνήσῃ πάλιν, ἢ ἑτέραν αὖθις ὠφελῆναι φορὰν μικρὰν. ἅπερ ἅπαντα λογισάμενος, ἀποπαύσῃ ⟨W⟩ χρῶν, ἀνάστηθι ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ φοβερὸς ἔσῃ τῷ ἀνταγωνιστῇ. αὐτὸς μὲν γάρ σε καπηλεύει, ὡς οὐκ δύασησόμενον λειπόν. ἂν δ' ἴδῃ πάλιν ζαὶ χέρας δύταιρον τα, ὦ ἀπροσδοκήτῳ πληγῇς ἀκηρέτους ἔσῃ πρὸς τὸ ⟨κατασκελίσαι σε πάλιν· αὐτὸς δ' ἀσφαλέστερος ἔσῃ πρὸς τὸ μηκέτι τραῦμα τοιοῦτον λαβεῖν. Εἰ γὰρ αἱ τῶν ἄλλων ἡμᾶς ἰσθμαὶ παιδεῦσαι συμφοραὶ, πολλῷ μᾶλλον αἱ ὑπερμέτρως ἡμᾶς ἰσθμαὶ. ὅπερ ἢ ὅτι τῆς σῆς προσδοκῶ ταχέως ὄψεσθαι κεφαλῆς, ἢ πάλιν τῇ τοῦ Θεοῦ ῥοπῇ φαιδρότερόν σε γένεσθαι, ἢ τοσαύτην ὑπιδέξασθαι τὴν ἀρετὴν, ὡς καὶ ἑτέρων προστῶσαι ἐκεῖ. μόνον μὴ ἀπογνῷς, μηδὲ δύαπίσῃς. τοῦτο γὰρ σοι ἢ πρὸ πάντα λέγει, ἢ ὅπου δ' δὺ ἴδω, ἢ δι' ἑτέρων οὐ παύσομαί ὑπιλέγων. καὶ " τοῦτο ἀκούσῃς, οὐκ- ἐπὶ δίκῃ φαρμάκων ἑτέρων.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΣΤΑΓΕΙΡΙΟΝ ΔΑΙΜΟΝΩΝΤΑ ΛΟΓΟΣ

προοιμιακὸς α.

Δει μὲν ἡμᾶς, ὦ φίλτατε πάντων ἐμοὶ Σταγείριε, ἢ πρεῖναί σοι νῦν καὶ ζωδίαται λαμπρεῖσθαι, καὶ λόγῳ προσχήματα, καὶ ἔργῳ σχηνούμενον, καὶ ζὰ ἄλλα πάντα συλλαμβάνοντα, μέρος τι τῆς ἀθυμίας ὑπικουφίζειν, ὅσον ἡμῖν δύνατόν ἐστιν. ὑπὲρ ἢ τὸ σώματος ἀδύνατα, καὶ ὃ καταση̃ψαν τῇ κεφαλῇ καὶ κάτοχοι μόνῃ καταναγκάσαν, σχήματα τοσαῦτα ἔχουσαι κέρδος ἡμᾶς ἀφέλετο, ὅταν ὅστις ⟨πάλιν καὶ πρὸς προσήμιδον τὸν ζῆν, καὶ πρὸς ὠφέλειαν τὴν ἡμετέραν, τοῦτο ἢ δύναμιν εἰσπεπεγκεῖν οὐκ " ὀκνήσωμεν. ἴσως μὲν γὰρ ἐς αι τι πλέον πρὸς ὃ τὰ πρόντα σε φέρει γνησίως. δὺ δ' ἁρα μηδὲν τι τοιοῦτον αὐσώμεθα, ὃ γνῶ τῶν εἰς ἡμᾶς ἥκοντων ἐλλειφθῆναι μηδὲν, ῥᾴον ἡμᾶς σχεῖσθαι ποιήσει τὸ λειπόν. ὁ γὰρ ἅπαντα δύαπληρώσας, ὅσα περ αὖ οἷσίζ πρὸς λύσιν φέρει τῶν κατεχόντων ἀνιαρῶν, καὶ μηδὲν παρῇκε, τῆς γνῶ ἀπὸ τῶν λογισμῶν αἰτίας ἀφεῖται· καὶ τὸ τῶν ἐγκλημάτ ἄχθος ἀποθέμενος, ὃ τῆς

ἀθυμίας

γωνιακὰς, Ⓓ μάλιστα αἰσχυνόμενος μελετᾷς ταλαιπώροις ἑαυτὸν, ἀλλ' ὑ μὴ σκηπτὸ τὰ παροικοῦντας. διόπερ οὐδὲ αὖ εἴποιμι τοῦτο ἐξομολόγησιν ἐγώ. οὐδὲ γὰ μὴ τὰ καταθύσαι ψυχὴν, οὐδὲ μὴ τὰ δακρύσαι πικρὰ, οὐδὲ μὴ τὰ μεταβαλέσθαι, ἃς ἁμαρτίας οὕτως ἐξαπέλλουσι ἃς αὐτῶν, ἀλλ' αὖθ τοῦτο Ⓓ ὠὴ δόξαν παρὰ τῶν ἀκουόντων ὅτι τῇ τῶν λόγων δυνάμει πιθανώτερος. οὐδὲ γὰ ὁμοίως φαίνεται τὰ ἁμαρτήματα χαλεπὰ, ὅταν ἕτερός τις αὐτὰ ἀπαγγέλλῃ, ἢ ὅταν αὐτὸς ὁ πολεμικός. Ⓓ ὃ ἀπὸ τῆς σφοδρᾶς ἀπογνώσεως εἰς ἀναγκαίαν ἐκπεσόντες, καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων δόξης καταφρονήσαντες, μὴ πολλῆς τῆς ἀδεΐας λειπόμενοι, ὥσπερ ἀλλότρια, τὰ οἰκεῖα πᾶσιν ἐξαγορεύουσι κακά. ἀλλά σε τούτων οὐδέν, εἰ) οὐ βούλομαι, οὐδὲ ἐξ ἀπογνώσεως ὅτι τὴν ἐξομολόγησιν ἔρχεσθαι, ἀλλὰ μὴ προσδοκίας ἀγαθῆς· ἢ τὴν ῥίζαν τῆς ἀπογνώσεως ἐκκόψαντα πᾶσαν, τὴν ἐνδοτέραν ἐκδικεῖσθαι σπουδήν. τίς ὃ ἡ ταύτης ῥίζα ἐστὶ ἢ μήτηρ; ἡ ῥᾳθυμία. μᾶλλον ὃ οὐκ ἂν τις ῥίζαν καλέσειε μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ ἢ θεὸν ἢ μητέρα. καθάπερ γὰ ὅτι τῶν ἐμῶν τέκνων μὴν ὅδε σῶς ἢ φθορᾷ, αὔξεται ὃ πάλιν ἐπ' αὐτῶ· οὕτω ἢ ἐκ ταὐτὸ τέκτ μὴν ἡ ῥᾳθυμία τὴν ἀπόγνωσιν, πέφευγε ὃ πάλιν ἀπὸ τῆς ἀπογνώσεως αὕτη, ἢ ἀληθείας τὴν ἐπαφὴν ταύτην προῖσχουσα ἀνίδρωτον, δυνάμει οὐ μικρᾷ προσλαμβάνουσιν. αὖ οὖν τὴν ἑτέραν τις ἀποτέμῃ ἢ ἀποκόψῃ, δυνήσεται ἐκ τῆς λιποψυχίας ἐξενεχθέντα ῥᾳδίως. οὔτε γὰ ὁ μὴ ῥᾳθυμῶν εἰς ἀπόγνωσιν πώποτε πατέ, οὔτε ὁ προφάσεις ἐλπίσι ζητοῦσι καὶ μὴ ἀπογνώσεσιν ἑαυτῶ, εἰς ῥᾳθυμίαν δυνήσεται ἐμπεσεῖν. τούτῳ οὖν μοι τὴν ξυνωείδα ἅπασαν, ἢ Ⓦ ζυγὸν σύγκλασον, Ⓦ λογισμὸν λέγω Ⓦ ποικίλον ἐκ βαρύν. ὁ γὰρ μονῳδὸς ὁ ταῦτα ζυνέχων ἐστὶν, ἀλλὰ πολυειδὴς ἢ πανδαπός. τίς ὃ οὗτ ἐστί; συμβαίνῃ τινὰ μεταγνόντα κατορθῶσαι πολλὰ ἢ μεγάλα· μεταξὺ ὃ ἢ ἁμαρτεῖ πάλιν τῶν κατορθωμάτων ἐκείνων ἁμαρτίαν ἀνάρροπον, καὶ τοῦτο μάλιστα ἱκανὸν εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλεῖν, ὡς τῶν οἰκοδομηθέντων καθαιρεθέντων, καὶ πάντων ἐκείνων μάτην καὶ εἰς κενὸν πονηθέντων αὐτῷ. ἐφ' ᾧ ὃ σκέμμα λογίζεσθαι, ἢ τοῦτον ἐκκρούειν Ⓦ λογισμὸν, ὅτι εἰ μὴ φθάσαιτες κατορθωμάτων μέτρον ἀνάρροπον τοῖς μὴ ταῦτα ἡμαρτηκόσιν ἁμαρτήμασι προσαπενέγκωμεν, οὐδὲν ἂν ἡμᾶς σφόδρα ἢ ὁλοσχερῶς καταδῦναι ἐκώλυσε. νυνὶ ὃ, καθάπερ τις θώρακι ἰσχυρᾷ βέλος ὀξὺ ἢ πικρὸν διενέγκωμεν, οὐκ ἀφῆκεν ἐργάσασθαι ὃ αὐτὸ, ἀλλ' αὐτὸς ἀφετμηθεὶς, Ⓦ πολλὰ ἤμυνε τῷ σώματι κίνδυνον. ὁμοῖ γὰ μὴ πολλῶν ἔργων καὶ ἀγαθῶν ἐκ πατρῴων ἀπερχόμενος ἐκκλησιῶν, ἔχει τινὰ προφυλακὴν πρὸς τὴν κολάσεσι ἢ τοῖς βασανιστηρίοις ἐκείνοις· ὁ ὃ τάπαν μὲν ἔρημος, ἐκεῖνα ὃ μόνον ἐπάγων, οὐδὲν ἔνεστιν ἐν αὐτῷ ὅσα πείσει ἂν πρὸς τὸν ἀθάνατον προσαπεμπόμενος κόλασιν. ἢ γὰ ἀνιχνευθμενος ἐς αἰ ἐκεῖ ἢ τὴν πατρῴαν προέξεων ἢ τὴν οὐ τοιούτων. καὶ μὲν γὰ αὖταις καθελκύσωσι Ⓦ ζυγὸν, ἔσωσεν οὐ μακρὰς Ⓦ ἐγκάτθε Ⓦ ἑαυτῷ· ἐκ οὐ δυσθυμήσει ἰσχυρὰ ἢ τῆς τῶν πατρῴων προαξέων ἐργασίας βλάβη, ὅσην κατασπάσας τῆς προφθάσης χάριτος αὐτόν. αὖ ὃ ἐκείναις προσλάβωνται, εἰς ὃ τῆς λείψης ἀπάρασιν πῦρ, ἵνα ὃ μὴ δυσθυμῇ εἰ) τὸ πλῆθος τῶν κατορθωμάτων, ὡς ἢ διαπεπλῶσθαι ἐκ ἴσως προῖσχ Ⓦ βίαιον ἐκεῖνον ὠθισμόν. ἢ ταῦτα οὐχ ὁ ἡμέτερος μόνον ἀναβοᾷ λογισμὸς, ἀλλὰ ἢ τὰ θεῖα λόγια. αὐτὸς γὰρ φησιν, Ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. ἢ οὐκ ἐν τῇ γεέννῃ μόνον, ἀλλὰ ἢ ἐν τῇ βασιλείᾳ πολλὰς δύο δύσεις ἴσμεν φορᾶς. Μοναὶ γάρ, φησι, πολλαί εἰσι παρὰ τῷ πατρί μου· ἢ, Ἄλλη δόξα ἡλίου, ἢ ἄλλη δόξα σελήνης. ἢ πάλιν ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει εἰ) φησιν ἐκεῖ· ταῦτα οὖν ἅπαντα εἰδότες, μηδέποτε τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐργασίας ἀποκάμωμεν, μηδὲ ἀποκάμοντες, μηδ', ἐπιφθόνῳ εἰς τὴν ἥλιον τάξιν ἢ τῆς σελήνης ἐλθόντι μὴ δυσωπῶμεν, ἢ τῆς τῶν ἀστέρων καταφρονήσωμεν. ἕως γὰ ἂν τοσαύτην ἀρετὴν διαδέξωμεν, δυνησόμεθα εἰ) ἐν ᾧ ἐφανῶ. καὶ χρυσὸς, καὶ λίθος

χ. ἐπὶ

χ. αὐτὰς

Ρωμ. ς. ς.

Ιωαν. ιδ. ς.

α. Κορ. ιε. μα.

τέκνου μου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, Ὀνήσιμον, τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ καὶ ἐμοὶ καὶ σοὶ εὔχρηστον οἵα * . σὺ δὲ αὖθις, τοιοῦτος, τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ, ἃ ἐγὼ ἐβουλόμην ὡς ἐμαυτὸν κατασχεῖν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου χορεύσῃ μοι ἡ τοιαύτη γνώμη σου· οὐκ ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς ἐξ ἀνάγκης τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ καθ' ἑκούσιον. Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη ἀφ' ὑμῶν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πολλῷ δὲ μᾶλλόν σοι, καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν Κυρίῳ. Εἰ μὲν οὖν ἔχεις με κοινωνὸν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. ἦ Κορινθίοις δὲ ὑπαπέλλων ἐκ αὐτὸς ἔλεγε· Μὴ πως ἐλθὼν πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων. Καὶ πάλιν, Ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι. ὁρᾷς ὅλας πενθεῖ, καὶ πάντα οὐ φείδεται; οὐ τοὺς προημαρτηκότας, ἀλλὰ τοὺς μὴ μετανοησάντας· καὶ οὐχ ἁπλῶς τοὺς μὴ μετανοησάντας, ἀλλὰ τοὺς καὶ ἀτάκτως διὰ τοῦτο ἀπειληθέντας, καὶ πειθοῦσαι μὴ βουληθέντας. Ὃ γὰρ, παρὼν καὶ παρόλεγω, ὡς πρῶτον, τοῦτο δεύτερον καὶ ἀπὼν γράφω, τοῦτό ἐστιν ἕτερον, ἢ τοῦτο αἰτίᾳ τοῦ. ὅπερ δὴ καὶ ἐφ' ἡμῶν γέγονε νῦν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ Παῦλος πρέσβυς ὁ Χριστὸς Κορινθίοις ἀπειλῶν, ἀλλ' ὁ Χριστὸς πρέσβυς ὁ διὰ ἐκείνου λαλῶν. καὶ ὑπομένωμεν ἀμυδρότερον ἔχοντες, οὐ φέρει ἡμῶν, ἀλλὰ παράξει πληγὴ μεγάλη καὶ ἀνήκεστος καὶ ἀεί.

Περιφανῶς οὖν ὃ πρόσωπον αὐτοῦ ἐξομολογήσει, ἐγχωρῶμεν ἐνώπιον αὐτοῦ τῆς καρδίας ἡμῶν. Ἡμάρτηκα γάρ, φησὶ, μὴ προσθῇς μηκέτι, καὶ περὶ τῶν προτέρων σου δέησαι. καὶ πάλιν, Δίκαιος ἑαυτῷ κατήγορος ὁ πρῶτος λόγος. μὴ τοίνυν παρεμπίπτωμεν τὸν κατήγορον, ἀλλὰ τοῦ ἐκείνου παρατρέπωμεν τάξιν, καὶ οὕτως ἡμερώτεροι ἐσόμεθα τῆς δίκης· κατασχώμεν ⟨ϟ⟩ κριτήν. σὺ δ' ὅπου μὲν ὁμολογεῖς τὰ ἁμαρτήματα σου, καὶ βαλανίζεις σαυτὸν γάρ· ὃ μέλλει, οἶδα σαφῶς. ἀλλ' οὐ τοῦτο βούλομαι μόνον, ἀλλ' ὅπως καὶ δικαιωθῇς ὃ προσῆκον δυνατὸν, πειθοῦσαι ὑπόθυμον. ἕως γὰρ ἂν μὴ ἀπὸ καρδίας ποιῇς τοῦ ὁμολογῆσαι ταῦτα, καὶ κατηγορήσῃς σαυτοῦ, οὐδὲ ἀποφῆναι δυνήσῃ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἐξῆς. οὐδὲ γὰρ οὐδεὶς μὴ προδιαιρεῖς ἐκ τοῦ προσήκοντος δεσμοῦ δυνήσεται ποιῆσαι, ὅταν μὴ πρότερον ἑαυτὸν πεπεικὼς ᾖ, ὅπερ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦτο ποιῇς. καὶ γὰρ ὁ ἀπείρων, μὴ ὃ ῥῆξαι τὰ ἀπείρατα δύνηται μὴ προσδήσας ⟨ϟ⟩ ἀμήτου, οὐκ ἀμήσει ποτέ. τίς γὰρ ἂν ἐλπίσῃ μάτην κόπτεσθαι, μηδὲν ἀπὸ τοῦ πολλοῦ κερδαίνων ἀγαθόν; οὕτως οὖν καὶ ὁ ῥήματα ἀπείρων καὶ δάκρυα καὶ ἐξομολόγησιν, μὴ μετ' ἐλπίδος τούτου ποιῇ χρηστῆς, οὐδὲ ἀποφῆναι τοῦ ἁμαρτάνειν δυνήσεται, ἐπὶ τῇ τῆς ἀπογνώσεως κατιχόμενος κακῇ. ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωργὸς ἐκεῖνος ὁ τῆς τῶν καρπῶν φορᾶς ἀπόγειος, οὐδὲν τῶν λυμαινομένων τοῖς σπέρμασι κωλύει λοιπόν· οὕτω καὶ οὗτος ἀπείρων μὲν τοῦ μετὰ τῶν δακρύων ἐξομολόγησιν, οὐδὲν ὑπὸ τούτου τοῦ προσδιχόμενος κέρδος, οὐδὲ ἀναπεφάνθαι δυνήσεται τὰ μεταφθείροντα τοῦ μετανοεῖν. διαφθείρει γὰρ τοῦ μετανοεῖν ὃ πάλιν τοῖς αὐτοῖς ἐπέχεσθαι κακοῖς. Εἰς γάρ, φησιν, οἰκοδομὴν, καὶ εἰς καθαιρεσιν, τί ὠφέλησε πλέον ἢ κόπους καὶ μάτην, Βαπτιζόμενος ὑπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἀποπλυνόμενος αὐτοῦ, τί ὠφέλησεν ἐν τῷ λουτρῷ αὐτοῦ; οὕτως δὴ θεσπεσίως ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι αὐτοῦ, καὶ πάλιν πορθουμένους καὶ τὰ αὐτὰ ποιοῦντας, τῆς προσευχῆς αὐτοῦ τίς εἰσακούσεται; καὶ πάλιν, Ἐπιμένων, φησὶ, ὑπὸ δικαιοσύνης εἰς ἁμάρτημα, ὁ Κύριος ἑτοιμάσει εἰς ῥομφαίαν αὐτόν. καὶ ὥσπερ κύων, ὅταν ἐπανέλθῃ ὅπου ἔμετον αὐτοῦ καὶ μισητὸν γλυκὺ, οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ αἰσχρέσας ὑπὸ τοῦ * ἁμαρτίαν. μὴ τοίνυν ὡς κατηγορῶν σαυτοῦ μόνον τοῦ ἁμαρτήματος ἐκπόμπευε, ἀλλὰ καὶ ὡς δικαιωθῆναι ὀφείλων ὑπὲρ τοῦ τέλους τῆς μετανοίας. οὕτω γὰρ δυνήσῃ καὶ τοῦ ἐξομολογεῖσθαι ἀπερείσας ψυχὴν μηκέτι τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν. Ὃ μὲν γὰρ σφόδρα καταδικάζων ἑαυτοῦ καὶ ἁμαρτωλὸς καλῶν, κενὸν, ὡς εἰπεῖν, καὶ ἄπιστος ὄντι. πολλοὶ γοῦν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες,

* ὃν ἔπεμψα σοί σε.

χ. ἡμῶν

β. Κορ. ιβ. κα. β. Κορ. ιγ. β.

Σιρ κα. α. Παρ. ιη. ιζ.

Σιρ λδ. κη.

Σιρ. κε. κγ. Παρ. κε. ιε.

χ. ἐπίλοιπα * ἑαυτῷ

ἕνα ζωύκιον μόνον ἔχων ἢ ἀγελαίων βίον βιοὺς, ἢ πρὸς γῆρας ἐλαιῶνα λιπὼν, οὐκ οἶδα πῶς ὑπὸ σατανικῆς ἴωος πρόσταξιν ἢ δ' ἀποδυσάμενος μακρὰν πρόοδον δραμὼν πέτρᾳ, εἰς ἐπιθυμίαν τῆς πρὸς γυναῖκα ὁμιλίας ἐνέπεσεν, ὁ μηδέποτε γυναῖκα ἰδὼν ἕξ οὗ πρὸς Θ τῶν μοναχῶν βίον μετέθηκεν ἑαυτόν. ἢ πρόπαν ἂν ἐξίου Θ ζωύκιον χρέος ἐν οἴνου αὐτῷ πρόσφορον, ἢ ἐπίλευ, εἰ μὴ λάβοι, καταλύσεσθαι εἰς τὸν ἀγρόν. ταῦτα ἢ οὐχ ὅπως χρεὼν ἐπιθυμῶν ἔλεγεν, ἀλλ' ὡς ἀφορμὴν λόγου ἐν προφάσει βουλόμενος λαβεῖν τῆς εἰς τὴν πόλιν καθόδου. ὅπερ τοῦτος ἐκεῖνος ἀπορρώμενος ἢ δεδιὼς, μὴ τοῦτο κωλύσας ὅπερ μέγα κακὸν ὤφη αὐτὸν, δίδωσιν ἐμφορηθῆναι τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. ὡς οὖν ἔγνω ὁ σοφὸν τοῦτο ἑωλοσκόπος, φανερὸς ἦν ἐμποδισθεὶς λοιπὸν ἀπεκάλυψε τὸν ὑποκρισιν, ἢ δεῖν ἔλεγε πάντως αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν καταλῦσαι. ὡς δὲ ὁρᾷ ἰσχύοντα κωλύειν ἐκεῖνος, τέλος ἀ-
χ ὁ πικρὸν φῆκε, καὶ περῶσθαι ἀκλεῶς ἐπέτρεψεν, ἵ ποτε ἄρα αὐτῷ βούλεται " αὕτη ἡ καθοδος. ἰδὼν ἢ εἰς καμβυτρικὸν εἰσελθόντα, καὶ γνοὺς ὅτι πορνεύσειε γυναικὶ, ἐμβριμήσας μοι. ὁ πληρώσας τὸν ἄπορον ἐκείνου ἐπιθυμίαν ἐξελθὼν ὑπαίθριος δίκτυα χεροὶ, καὶ ἐπεκύθησε καὶ καταφιλήσας θερμῶς, καὶ ἐπ' ὤμων τοῦ γλυκέως ἐγκαλέσας ὄνον, πρὸς ἐκέ-
15 λευε μόνον, ὅπῃ τὸν ἐπιθυμίαν ἐπλήρωσε τὸν ἑαυτῆς, πάλιν ὅπου ὁ τῆς ἐρημίας οἰκητήριον ἐπεμελήθη. ὁ ἢ τὸν πολλὸν ἐπείκειαν ἀγνωμονήσας, ἐπλήγη τὸν δίκην τὸν ψυχὴν, καὶ κατεμυήθη ὅπου τοῖς τολμηθεῖσι, εἶπετο πρὸς ὁ ἔρως αὐτῷ. καὶ γλυκύμος ἐκεῖ δεῖπνα ζωύρος ὁ οἰκίσκῳ τι αὐτοῦ καθαίρξας ἐτέρῳ, καὶ ζωὸς "ὕδωρ ἀποκλείσας τὸ
χ. ὀνε'λκε δωματίου, ἀρτον αὐτῷ πρόσχυτον καὶ ὕδωρ δι' ἡμερῶν*, καὶ τοῖς ὀπίζηντοσιν αὐτὸν ἡ-
χ. κακείνῳ 20 ξίου λέγει, ὅτι " τέθνηκε. καὶ ζωῦτα εἰπὼν καὶ πείσας, καθαίρξει ἑαυτόν. καὶ ἰὼ ὁ εἰ ζαφνιδίους ἱκεσίας καὶ δάκρυσι καὶ δάκρυσι Θ τῆς ἀωρτίας ῥύπον ἀποσμήχων τῆς ψυχῆς. χρόνου ἢ πρελθόντος οὐ πολλοῦ, καὶ αὐχμῶ τὸν πλησίον χώραν καταλαβόντος, καὶ τῷ ὁ τῇ χώρᾳ πάντων ὑδροφόρων, ἐκελεύσθη τις δι' ὠμέρας ἀπελθεῖν καὶ Θ ὕδρα ἐκεῖσε πρόβατα καλέσαι Θ καθιργμένον, ὥστε βύξασθαι ἢ λύσαι τὸν αὐχμόν.
25 ὡς ἢ ἀπῆλθεν ἑτέρους πρόβατα καλέσων, καὶ Θ ζωοκομῶντα αὐτῷ πρότερον μένον ὕρον ἐκεῖ, πρὸς ἐκείνου ἢ ἐρωτῶντες ἐμάθομεν ὅ τι τέθνηκε, νομίσαντες ἡπατῆσθαι, εἰς προπυχὰς αὖθις ἐπέστειλαν. καὶ πάλιν " ἀφ' τῆς αὐτῆς ἕψεως τὰ αὐτὰ τοῖς " πρότερον ἤκουσε.
χ. δι αὐτὸ ἢ τότε Θ ἀληθῶς ἀπατήσαντα πρεσβύτερος, πρὸ ἐκέλευσε ὅπως ἀφεθῆναι Θ ἄνδρα αὐθις. πρὸς γὰρ τεθνηκέναι αὐτὸν, ἀλλ' ἀ ζῇ ἔλεγεν. ζωῦτα ἀκούσας ἐκεῖνος, ἢ ζαυθήσας ἐξελήλεγ-
30 μένας ἰδὼν, ἀπῆλθε αὖθις πρὸς Θ ἄγιον ἐκεῖνον. καὶ διελθόντες Θ τοῖχον (καὶ γὰρ καὶ τὸν εἴσοδον ἔτυχον ἀποφερμένας) καὶ ἐπισταλθόντες ἄπρακτοι, τῷ ποδῶν αὐτῶν ἀψάμενοι, καὶ τὰ γεγραμμένα ἀπαγείλαντες, πρὸ ἐκέλευσε αὖθις ἐπαμῶσαι ὃ λιμῷ. ἐκεῖνος ἢ ὃ μὲ πρῶτον αὐτὸ πίνε, πέρνα ζωύτης ἑαυτὸν εἰ) λέγων τῆς πρήσεως. καὶ γὰρ ὡς βύλεται γεγραμμένον τὸν ἁμάρτημα, οὕτω πρὸ τῷ ὀφθαλμῷ εἶχεν αὐτοῦ. ὡς ἢ τὰ συμβαίνοντα αὖθις ἁ-
35 πάντα διηγήσαιτο, τότε ἔπεισαν βύξασθαι· καὶ βύξαμενος ἔλυσε Θ αὐχμόν. τὰ ἢ κῆ τὸν νέον ἐκεῖνον, Θ πρότερον μὲ Ἰωάννου τὸ Ζεβεδαίου γεγράφθαι μαθητὴν, ὕστερον ἢ ὅτι πολλῶν ληξαρχήσαντα χρόνον, ἢ πάλιν ἐκ τοῦ τῶν ἁγίων τὸ μακαρίου θηρεύοντα χῆραν, ἀπὸ τῶν καταδύτων ἢ ἀπηλαίων τῶν ληστρικῶν· ὅτι τὸν πρότερον ἐπεμελήθη ἀρετῆς οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοῶ, ἀλλ' οἶδα ἡμῶν αὐχ ἧττον ἄπαντα ἀκριβῶς. καί σε θαυμάζοντες ἤκουσα
40 πολλάκις τὸ μακαρίου τὸν συγκατάβασιν τὸν πολλὴν, τὸν τε ἄλλην, ἐπὶ τὸν αἰσχυνθῆσαν πρότερον ἐφίλησε δεξιὸν ὦτον φερομένης, ἐ οὕτως αὐτοῖς ὅτι τὰ πρότερα ἐπεμέλησε. καὶ ὁ μακάριος ἢ Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον, τὸν ἄγχιστον, τὸν δραπέτην, τὸν κλέπτην, τοῦτον οὐ μόνον αὐτὸς πλέκεται, ὅπῃ μετεβάλετο, ἀλλ' ἀ τοῖς διαπόροις ἀξιοῖ ἐν ἴσῃ τῇ διδασκάλου τὸν μετεμοήσαντα ἄγειν τιμῇ, οὐ τοσοῦ λέγων· Παρακαλῶ σε, φησι, περὶ τοῦ ὀνησ. α.

τέκνου

τῶ πόνους ἀπαλλάξεις ἡμᾶς, ἢ τῶ ἡμετέρων ἁμαρτημάτων ὁ πλέος ἀρῆς. ὅπ γὰρ ἔστι ἢ τοῦ ἐκ μετανοίας πάλι ἐπάνελθόντας λαμπρᾶ μέγα ἢ φαιδρὸν ἢ πλέον πολλάκις τῶν μηδέπω πεσόντων τὸν ἀγῶνα, ἀπεδείξαμεν ἢ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. οὕτω γοῦν ἢ Ⓐ πελάναι ἢ αἱ πόρναι τὴν βασιλείαν κληρονομήσουσι τῶν εὐσεβούντων· οὕτω πολλοὶ τῶν ἰχάτων τῶν πρώτων ἔμπροσθεν πίπτουσι. 5

Ἐρῶ δέ σοι ἢ τὰ ἐφ' ἡμῶν γεγονότα, καὶ ὧν δυνήσῃ γλυκάθαι μάρτυς αὐτός. οἶσθά που Ⓦ νέον ἐκεῖνον, Ⓦ Οὐρβανοῦ παῖδα, Ⓦ Φοίνικα, Ⓦ τὸ ὀρφανίᾳ μὲν καταλειφθέντα ἀώρᾳ, χύμενον δὲ πολλῶν χρημάτων ἢ οἰκετῶν γλυόμενον ἢ ἀργῶν. ἔστι δὲ μὴν πρᾶγμα ἐρρωσθαι πολλὰ ταῖς τοῦ τοιούτοις διατριβαῖς εἰπεῖν, ἢ τὸν λαμπρὸν ἐκεῖνον ἀμφιάσαι ἀφεὶς ἢ Ⓦ τύφοι ἅπαντα Ⓦ βιωτικὸν, ἐξάφνης ἱμάτιον εὐτελὲς περιβάλλεται, "καὶ πρὸς τὸν τοῦ τοῦ ὄρεσιν ἐρημίαν αἰσχρήσας, πολλῶν ἐπεδείξατο τὸν φιλοσοφίαν, οὐχ τὴν πλουσίαν μόνον τὴν ἑαυτῆς, ἀλλ' ὅσην ἄν τις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ θαυμαστῶν. μᾶ ὁ θεῶν ἢ τῆς ἱερᾶς τελετῆς τῶν μυστηρίων ἀξιωθείς, πολλῷ μᾶλλον ἐπεδίδου πρὸς ἀρετήν. ἢ πάντες ἔλαμπον, καὶ ἐδόξαζον Ⓦ Θεόν, ὅτι καὶ ἐν πλούτῳ πολλῷ τοιαῦτα φαίνεις, καὶ πρόγονος ἔχων λαμπρούς, ἢ σφόδρα ἔτι νέος ὤν, οὕτως ἐξάφνης ἅπασαι τοῦ βίου τὸ φαντασίαν καταπατήσας, πρὸς ὃ ὕψος "ἤραμε τὸ ἀληθινόν. ἐν τούτῳ ὁ αὐτὸν ὅτα καὶ θαυμαζόμενον, φθόνοι τινες ἀνδρες κατὰ τὸ συνήθειαν ὑπισχνούμενοι νόμον, αὖθις ὑπὸ τὸ πρότερον Ⓐ κακόφρονες κλύδωνα ἐπανήγαγον. ἢ πᾶσα ῥίψας ἐκεῖνα, πάλιν ἀπὸ τὸ ὀρέων εἰς μέσην εὐθέως κατέβη τὴν ἀγορὰν, ἢ ἵππῳ ὀχούμενος ἐν ἀκολούθους ἔχων πολλοὺς, ὅπως ἐκείνῃ τὸν πόλιν ἅπασ, ἢ οὐδὲ σωφρονῆσαι λοιπὸν ἤθελεν. ἐστὶ γὰρ τῆς πολλῆς ἐκκρεμόμενος τυφῆς, ἢ εἰς ἔρωτας ἐμπίπτειν ἀτόπους ἀναγκάζει, ἢ οὐδεὶς ἐῶν τῶν ἐν μέσῳ τρεφομένων, ὅστις τοῦ σωτηρίου οὐκ ἀπηλλάρυσε τὸ ἐκείνου. τοσοῦτος αὐτὸν σωφρονῆσαι κολάκων ὄχλος. ἢ περιῶν ὀρφανία ἢ νεότης ἢ πλοῦτος πολύς. Ⓐ τίνων τὰ πάντα δύκολος μεμφόμενοι, τῶν ὅτι "τὸν τοῦ ἀρχὴν ἀναγόντων αὐτὸν κατηγόρουν λέγοντες, ὅτι ἢ τῶν πνευματικῶν διημάρτε, ἐν οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ πρόγμασι χρήσιμος ἐς αἰ λοιπὸν, πρὸ ὥρας τῶν σεαυτοῦ λόγους πίνων ἀποπηδήσας, ἢ μηδὲν ἐκφῆναι καρπώσασθαι δυνηθείς. τοῦτον ὁ λεγομένων, ἢ πολλῆς τῆς αἰσχύνης οὔσης, ἄλλοι τινες ἄνδρες ἢ πολλάκις τοιαύτης θήρας ὑπιτυχόντες, ἢ ἀφ' τῆς πίστεως μαθόντες καλῶς, ὅτι "οὐ ἀφ' τῶν τοιούτων ἀποχρώντως χρὴ αἷς εἰς Θεὸν ἀπολιζομένους ἐλπίσι, πειρατηρεῖν ἀνθρώπων ζωγράφων, εἴ ποτε εἶδον φανέντα ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς, ἢ προσήσεσι ἢ παπάζοντα. ἢ ὃ μὲ προῆκεν, ἐκφῆναι φῶνῃ αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ἵππου προκολουθοῦσιν ἐκ πλαγίων διελέγετο. τοσαύτη κατεῖχεν αὐτὸν ἀναισχυντία τοῦ ἀρχοῦ. Ⓐ ὁ βάσκαλαγχνοι ἢ φιλόπαιδες ἐκφῆναι τούτων μὲ ἠξιοῦντο σοφόν, εἰς ἓν μόνον ὁρᾶντες, ὅπως τῶν λύκων ὁ ἀρνίον ἁποσπάσωσιν. ὅπερ οὖν ἢ ἀφ' τῆς καρτερείας ἐῶσαι. ὕστερον γάρ, ὥσπερ ἐκ νόσου πολυπλοκίας, ἐσ ἑαυτὸν γλυόμενος ἐκφῆναι, ἢ τοῦ πολλοῦ αὐτῶν προσεδρίαν ἐρυθριάσας, εἶ ποτε αὐσοῦν πόρρωθεν προσιόντας εἶδον, ἀπιπόδα τε θύθεως, ἢ κάτω θύων, ὅτω μᾶ σιγῆς ἐφ' ἐκείνων ἤκουεν ἅπαντα, ἢ προσιών, πλείονα τοῦ πρὸς αὐσοῦν αἰδοῦς ἐν τιμοῦ ἐπεδείκνυτο. ἢ οὕτως αὐτὸν κατ' μικρὸν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, πάντων ἐκείνων ἐξελκύσαντος τῶν δικτύων, τῇ προτέρᾳ πάλιν ἐρημίᾳ ἢ φιλοσοφίᾳ προέδωκεν. ἐν ὅπ τοσοῦτον ἐλαμπρύνων, ὡς Ⓦ προτερεῖν αὐτοῦ βίον τῶν μᾶ τοῦ ἐκπώσαι προδεδομένων, "μηδὲν εἶ δοκεῖν. ζωσιδὼν γὰρ ἀπὸ τῆς πίστεως καλῶς ὁ δίλεαρ, ἢ πάντα εἰς σοῦν διαμένους ἀναλώσας Ⓦ πλοῦτον, ἢ τῶν φερνίδων "ἀπολύσας ἑαυτοῦ ἐκείνων, πᾶσαν τῆς βουλομένους ὑπιδουλεύειν ἀξίωμα προφάσιν, ἢ πιῶ τοῦ ὅτι Ⓦ εὐρυχῶν βαδίζων ὁδὸν, πρὸς αὐτὸ λοιπὸν ἔφθασε ὁ τέλος τῆς ἀρετῆς. ἀλλ' ἔστ μὲ ἔτι νέος ὢν καὶ κατάπιστος, ἐν αἰεῖπ. ἕτερος δέ τις μᾶ σοῦν πολλοὺς ἰδρώσας, ὃς ἐν τῆς ἐρημίαις διατρίβων ἐνέγκαι,

ἵνα

χ. ἢ τῶ πρὸς τῆς ὄρεσιν ἐρημίᾳ

χ. αἰσθάμενος

χ. ὄντῶ ἐρφανίᾳ

χ. τῶν. ἀλλαιτίων

χ. ἐδίνα τῶν πιστῶν ἀποχωίσαν χρὴ τῶν εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίσι διαῤῥῆξαι.

χ. ἐδίνε

χ. ἀπολυσάσας

δότης τὰ πλημμεληθέντα αὐτοῖς, δέδοικε καὶ πέμει μὴ ποτὲ ἄλλα ἀρχὴν τοῦ γράμματος λέγωσι. μετὰ γὰρ ταῦτ' ἀκάθεκτοι λοιπὸν εἰσὶ, καὶ πυρὸς δίκην ἐπὶ τὰς μετανοίας ἀναζέσαντες, χρυσίου καθαροῦ καθαρώτερος ἑαυτῶν ψυχὰς ἀπεργάζονται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος σφοδρού, τοῦ ζωοποιοῦντος, καὶ τῆς μνήμης τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων εἰς τὴν ἀρετὴν λιμένα ὠθούμενοι. καὶ τοῦτο ἔστιν ᾧ πλεονεκτοῦσι τῶν οὐδαμοῦ καταπεσόντων, ὅτι σφοδρότερα κέχρωνται τῇ μετανοίᾳ· μόνον, ὅπερ ἔφην, αἱ τῆς ἀρχῆς ὑπολάβωσιν. τὸ γὰρ δυσχερὲς καὶ δυσκατόρθωτον τοῦτ' ἔστι, τὸ δυνηθῆναι ὑπολαβεῖν τῆς εἰσόδου, καὶ τὴν προθύρων ἅψασθαι τῆς μετανοίας, καὶ ἐντὸς εἰσῆλθε πολὺ πλείονα καὶ ἐγκείμενοι ἀπώσασθαι καὶ καταβαλεῖν. μὴ γὰρ ταῦτα ὅτι ἐκτὸς τοσαύτην ὑπεδείξε τὴν μεμψίαν ἀπαλλαγὴν ἡτηκὼς, καὶ εἶτα ἰὼ ἰαχμὸς, καταπίοι· ἡμᾶς γὰρ μείζονα τὴν προθυμίαν ληφόμενα, καὶ μὴ πολλῆς τῆς βιοκολίας δραμούμενα καὶ λύειν τοῦτον ἀγῶνα. ὑπολαβόμενα τοίνυν τῆς ἐπανόδου λοιπὸν, ἀναδραμώμεθα εἰς τὴν πόλιν τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐν ᾗ καὶ ἀπεγράφημεν, ἐν ᾗ δὲ πολιτεύεσθαι προσετάγμεθα. ὃ γὰρ ἀπεγνώκειν ἑαυτὸν, ὁ τοῦτο μόνον ἔχει τὸ κακόν, ὅτι τὰς πύλας ἡμῖν ἀπεκλείει τῆς πόλεως ἐκείνης, ὁδὸν ὅτι εἰς μείζονα ῥᾳθυμίαν ἄγει καὶ καταφέρουσι, ἀλλ' ὅτι καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἐμβάλλει Σατανικὴν. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀδέκαστος ὑδαμόθεν ἑτέρωθι ζωὴν ἐλήφει, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ τέρατος ἀπεγνωσμένος, ὕστερον δὲ ἀπὸ τῆς ἀπογνώσεως εἰς ἀπόνοιαν ἐμπέσοι. ψυχὴ γὰρ ἐπιδοῦ ἅπαξ ἀπαγορεύσει τὴν σωτηρίαν ἑαυτῆς, οὐδὲ αἰσθήσεται λοιπὸν ὅπως κατακρημνίζεται, πάντα αἰσχυνθὴν καὶ λέγει καὶ ποιεῖν τὰ κατὰ τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτῆς. καθάπερ μεμηνόμενοι, ἐπιδοῦ ἅπαξ τῆς ἐγκοπῆς ἐκπέσωσι καταστάσεως, οὐδένα διδόασι, οὐδὲ αἰσχύνονται, ἀλλ' ἀδίκως ἅπαντα τολμῶσι καὶ πράττουσι, καὶ εἰς πῦρ μέλλουσιν ἐμπίπτειν, καὶ εἰς πέλαγος, καὶ εἰς κρημνόν· ὅτε καὶ τῇ τῆς ἀπογνώσεως ληθώτης προσφέρονται, ἀφίστησι εἰσὶ λοιπὸν πάντα τοῦ τῆς κακίας ἀφιστέχοντες, καὶ μὴ θάνατος αὐτοῖς ἐπιλθὼν κωλύσῃ τῆς μανίας ἐκείνης καὶ τῆς φθορᾶς, μυρία ἑαυτοῖς ἐργάζονται δεινά. δέδοικε τοῦτο προσκαλοῦμαι, πρὶν βαπτισθῆναι ἀπὸ ταύτης τῆς μέθης, δύασπάσαι καὶ διελθεῖν καὶ τὸν Σατανικὸν κεφαλαίου ἀπόσασθαι· εἰ, εἰ μὴ δυνατὸν ἀληθῶς, ἀλλ' ἡρέμα καὶ κατὰ μικρόν. ἐμοὶ μὲν γὰρ βέλτιον φαίνεται εἰ τὸ πρῶτον ἅμα τῶν κατηχούμενα ἀποτάσασθαι φρονίων μεταθεῖναι ἑαυτὸν εἰς τὸ τῆς μετανοίας γυμνάσιον· εἰ δέ σοι τοῦτο δύσκολον εἰ δοκεῖ, ὡς δὸ ἐλάσσοις, ἅψαι τῆς ὁδοῦ τῆς ὅτι ταχὺ χρείττονα φερούσης· μόνον ἅψαι, καὶ ὑπολαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς. ναὶ, δέομαι καὶ ἱκετεύω, μὴ τῆς βδελυκτίας τῆς προτέρας, μὴ τῆς πρὸ ῥήσεως ἐκείνης, οὕτω πάλιν σε ὀπὶ τῆς κορυφῆς καὶ τῆς καρτερείας ἰδωμεν τῆς αὐτῆς. φέσαι τὸν σκανδαλίζοντά σε τὸν σὸν κεφαλίου, τὸν κατασπεύδοντα, τὸν χαλεπώτερον, τὸν ἀποπνιγόμενον τὸν τῆς ἀρετῆς ὁδόν. πῶς μὲν γὰρ κατόψεται τὸν ἀδελφὸν ἔχει χρεὼν, ἡδονὴν δὲ ἡ ἐκ βδυμία τὰ τῶν ἀπιστούντων ζωύδρια, ἐκ τὰ τῶν νέων τῶν ῥᾳθυμοτέρων. δὸ δ' ἐπιμελήσεται πάλιν ἐπ' ἐκείνῳ τὸν ἀκείδειδο τῆς βίου, τοῦτο μόνον ἡμῖν σε· καὶ ἡμεῖς δὲ ἡμετέρα αἰχμὴν εἰς ἐκείνους μεταθήσεται, ἡμᾶς δ' ἐκ πρῶτα ἐσόμεθα κολλῆ, μὴ πλείονος λαμπρότητος στεφανούμενοι σε ἐκ δυσκηρυπτόμενον ὁρῶντες πάλιν. μείζονα γὰρ αἱ τοιαῦται νίκαι δόξαν ἐκ νίκου φέρουσι, ἐκ τὸν εὐδοκίμησιν, καὶ τὸν ἡδονὴν. οὐδὲ γὰρ τῶν οἰκείων κατορθωμάτων μόνον λήψῃ μισθὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑτέρων προσκλήσεως καὶ προσωφελίας, κἀκεῖνο μέγιστον ἐκκείμενος, εἴ ποτέ τις τοῖς αὐτοῖς προσπίπτοι *, τοὺς δ' ἀναστῆσαι πάλιν ἐκ δυσκτήσασθαι ἑαυτόν. καὶ δὴ κέρδος πρὸ ἡμῶν τοσοῦτον, μηδὲ εἰς ἅδου μὴ λύπης καὶ ἡμετέρας ψυχὰς προσπέμψῃς· ἀλλὰ δὸς ἡμῖν δύασπευδοσαι, ἐκ δ' κατέχοντα ἡμᾶς δέον σε τῆς ἀθυμίας ἀποστῆσαι θεοῦ νέφος. καὶ μὴν γὰρ τὰ οἰκεῖα πράττοντες κακὰ, ταῖς σαῖς θρηνοῦμεν συμφοραῖς· αἱ δ' θελήσεις δύασπᾶσαι καὶ τῆς ἁρπαγῆς ὑπολαβεῖν τῆς ἀγελικῆς, καὶ τοῦτο

τῷ

* σκανδαλίζοιτο

χ. φορᾶς.

χ. ἀπίστων

χ. καὶ διαλύσαι, καὶ τῆς πολιτείας πάλιν ἀποδέσθαι

μῶν, ἡ αἱ βουλαὶ ὑμῶν ἀπὸ τῶν βουλῶν μου. Εἰ δὲ ἡμεῖς οὐ πολλάκις προσκεκρούκαμεν τῷ οἰκέτῃ, αὐτὸν ἐπαγγέλλοιτο γίνεσθαι βελτίους, ἡ προσιέμεθα πάλιν, καὶ ὅτι τῆς προτέρας ἀγνωμοσύνης τιμῆς, πολλάκις ἡ καὶ πλούτου αὐτοῖς τὴν πρόνοιαν μεταδιδόαμεν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ἐποίησε καὶ ποιήσει. Εἰ μὲν γὰρ ἀφ' ἑτέρου τοῦτο ἡμᾶς ἐποίησεν, ἵνα κολάσῃ, καλῶς ἂν ἀπεγνώκεις ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἑαυτῶν· εἰ δὲ οὐδὲν ἕτερον, διὰ ἀγαθότητα ἡ μόνον ἡμᾶς ἐδημιούργησε, καὶ ἵνα τῶν αἰωνίων ἀπολαύσωμεν καλῶν, καὶ πρὸ τούτου ποιῇ ἡ προσγματεύεται οὐ προτῆς ἡμέρας, ἡ * Εἰς ὃ πρόῃ, τί ποτέ ἐστι ὃ ποιοῦσι σπεδιάζειν ἡμᾶς; σφόδρα αὐτοὺς πρωργίσαμεν, ἡ ὡς οὐδὲν ἕτερος τῶν δούλων; Οὐκοῦν ἀφ' οὗτου μάλιστα ἀπορῆναι τῶν πρώτων δεῖ, καὶ μεταγνῶναι ὅτι τοῖς προσγνησίοις, καὶ πολλῷ ὅτι δεῖ σθαι τῆς μεταβολῆς. Οὐδὲ γὰρ οὕτω ὁ ἄπαξ πολυμήτωρ ὑφ' ἡμῶν πρόξενος δυνατὸν ἦν Θεοῦ, ὡς ὁ μὴ θελήσας μεταβάλεσθαι λοιπόν. Ὁ μὲν γὰρ ἀμαρτὼν ἴσως δυσθεράπευτον, ὁ δὲ ὑπομένων τοῖς αὐτοῖς, τοῦτον οὐκ δυσθεράπευτον λοιπόν, ἀλλὰ σαθρικὸν ὄλεθρον. ὅρα γοῦν καὶ ἀφ' τοῦ προφήτου πῶς τοῦτον μᾶλλον ἐκείνου μέμφεται ὁ Θεός. Καὶ εἶπον γάρ, φησί, μήποτε ὁ πορευόμενος αὐτοῦ ταῦτα πάντα, προσῆλθεν μοι ἀπέστρεψεν, καὶ οὐκ ἀνέστρεψε. καὶ ἐπῆρεν πάλιν τοῦ πολλοῦ ῥητοῦ, ὡς ἔχῃ προτοῦ τοῦ σωτηρίου τοῦ ἡμετέρου, ὑπεδείξαι βουλόμενος, ὅπου μὴ ταῖς πολλαῖς προθυμίαις ἐπαγγέλλεται τοῦ ὀρθοῦ βαδίζειν ὁδοῦ, ἀκούσας, φησίν, Εἶπε· Τίς δώσει τοῦτο τοῦ καρδίᾳ αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ὥστε φοβεῖσθαί με, καὶ φυλάττεσθαι ταῖς ἐντολαῖς μου πάσαις ταῖς ἡμέραις αὐτῶν, ἵνα αὐτοῖς ἢ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας; καὶ ὁ Μωϋσῆς ὁ προαλεγόμενος αὐτοῖς ἔλεγε· Καὶ νῦν, Ισραὴλ, τί Κύριος ὁ Θεός σου αἰτεῖται παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν σου, καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν; ὁ τοίνυν σοφὸς διδάσκων· Φιλήσατε τὸν ἡμῶν, καὶ πολλὰ γὰρ τούτου ποιεῖ, καὶ μηδὲν τῶν μισούντων γὰρ τῆς ἡμετέρας φεισάμενος φιλίας, καὶ ὅτι δὴ ποτὲ αὐτῷ καταλλαγῶμεν αὐτῷ, τὸ προσῆκον πεπόνθαμεν ἀγαπητόν, ὡς μετεμοιοῦμαι καὶ δέξεται καὶ φιλήσει· ἄκουε γοῦν ἐκ προφήτου τί φησι. Λέγε σὺ προῆτος ταῖς ἀνομίαις σου, ἵνα δικαιωθῇς. καὶ τοῦτο γὰρ τῶν σφοδρὰ φιλούντων ἐστὶν ἀεὶ τὸν φιλούμενον ἀπαιτεῖν παρ' ἡμῶν. ὅταν γὰρ ὁ φιλῶν πολλὰ προσκρούσῃ τῷ φιλουμένῳ ἐλευθερίᾳ μηδὲ ἅπαξ σέβεσθαι πόθου, διὰ τοῦτο ἕτερον εἰς μέσον εἰσάγων τὰς ὑβρεις ἐκείνας προσκαλεῖται, ἀλλ' ἵνα ὁ τιμωρὸν αὐτὸν τῆς φιλίας ὑπεδέξατο, εἰς πλείονα ὑπεισέλθῃ καὶ ζωτικωτέραν ἀγάπην ἐκείνου.

Εἰ γὰρ ὁμολογῆσαι τὰ ἁμαρτήματα, πόσῳ τοῦτο προσῆκεν μᾶλλον ὁ παρ' ἡμῶν ἔργον αὐτὸν ἐπονεῖσθαι. ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτο ἦν, ἀλλὰ σοῦ ἅπαξ τῆς βλήσεως προσπεσόντος εὐθὺ ὅτι τὰ προτέρα ἐκώλυε πάλιν ἐπανελθεῖν, οὐδὲν δὲ πάλαι, πλὴν ὀλίγων ἢ ἀναριθμήτων σφόδρα, εἰς τὸν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν εἰσῆλθε ποτε. πῶν γοῦν μάλιστα λαμψάμενος ἀπὸ τῶν σωμάτων τούτων ὄψεσθαι ἀρίσομεν. ἐν γὰρ τοῖς κακοῖς πολλοῦ δεῖ μεθύοντες τὸν σφοδρότητα, ἢ τοῖς ἀγαθοῖς τὸν αὐτὸν ὑπεδέξονται πάλιν, συνειδότες ὅσων ἑαυτοὺς ὀφλημάτων ἀπηλλαγμένους κατέστησαν. ὅπερ οὖν καὶ ὁ Χριστὸς ἐδήλωσεν, ὅτε τῷ Σίμωνι περὶ τῆς γυναικὸς ἔλεγε· Βλέπεις γάρ, φησι, τὴν γυναῖκα ταύτην; εἰσῆλθόν σου εἰς τὸν οἶκον· ὕδωρ μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσι τοῖς ποσὶ μου ἔβρεξε, καὶ ταῖς θριξὶν αὐτῆς ἐξέμαξε· φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' οὗ εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε τοὺς ποσὶ μου καταφιλοῦσα· ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψε τοὺς ποσὶ μου. ὃ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ. Εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάβολος εἰδώς, ὅτι τὰ μεγάλα ἐργασάμενοι κακά, ὅταν ἀρχὴν μετάνοιαν, μὴ πολλοῦ τοῦ τοιούτου τοῦ προτίθεσθαι, ἅτε εἰδὼς

δότες

χ. βουλαὶ μου ἀπὸ τ. βουλῶν ὑμῶν. χ. ἐπαγγέλλονται

χ. ἀπεγνώκεις

* ἴσως

χ. ἀμαρτίας

χ. γνήσιον

χ. ἀγαπᾷς

χ. ὀφ' οὗ

λη δὲ μαχέσει ἐκεῖνοι βοηθεῖν ἔλεγεν. Ὑπερασπιεῖ γάρ, φησι, ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης τὸν σῶσαν αὐτὴν δι' ἐμὲ καὶ δι' Δαεὶδ τὸν παῖδά μου. τοσαύτη τῆς μετανοίας ἡ ἰσχύς. Εἰ δὲ ἐκεῖνος ταῦτα ἐβουλεύσατο, ἅπερ καὶ σὺ νῦν, ὅτι ἀδύνατον λοιπὸν ἐξιλεώσασθαι τὸν Θεὸν, καὶ εἰ ὁ ἑαυτῆς εἶπεν· ἐτίμησε γάρ με ὁ Θεὸς τιμὴν μεγάλην, καὶ εἰς τοσοῦτος ἐξέτασιν, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ὁμοφύλων ἐσεχείρισε, καὶ μυρίων κινδύνων ἐξήρπασε· πῶς οὖν δυνήσομαι μὴ τοσαύτης εὐεργεσίας προσκεκρουκὼς, καὶ τὰς τῆς ἀηδίας τολμήσας, ἵλεων πάλιν καταστῆσαι αὐτόν; Εἰ ταῦτα ἐνενόησεν, ἔμβυσε δὲ ἐν τῇ πλησμονῇ δύνατα τοσαῦτα. Οὐδὲν γὰρ τὰ ἐν τοῖς σώμασι μόνοι πάθη θάνατον ἐργάζονται, ἀμελούμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς. καὶ ὅμως εἰς τοσοῦτον δύνασθαι ἠλάσαμεν ἡμᾶς, ὡς ἐκείνων μὲν ὑπομνῆσθαι σφοδρῶς, τούτων δὲ ὑπορᾶν. καίτοι ἐπὶ μὲν τῶν σωμάτων δύνατα πολλὰ πολλάκις συμβαίνει εἰκὸς, καὶ οὐδὲν ἀπαγορεύομεν· ἀλλὰ ζωηρῶς τῶν ἰατρῶν λεγόντων ἀκούοντες, ὅτι τοῦτο ὃ πάθος φαρμάκοις ἀφανίσαι οὐκ ἔνι, ὅμως ὑπεκείμεθα πολλὰ καλοῦντες πολλὰ μυδήσαι ποιῶ τινα ὑπνοῦσαν μικρόν· ὑπὲρ δὲ τῆς ψυχῆς, εἴθα οὐδεὶς ὅτι δύνατον νόσημα (οὐδὲ γὰρ ὑπὸ τινὸς τῆς φύσεως ἀναγκαῖον ὅτι) ἐπὶ ταῦτα ὡς ἄλλο τι οἰκεῖον ὅταν τύχῃ, οὐ τοῦτο ἀμελοῦμεν καὶ ἀπογινώσκομεν. καὶ εἴθα μὲν ἡ τῆς νόσου φύσις εἰς ἀπόγνωσιν ἡμᾶς ἐμβάλλει εἰκότως, καθάπερ τῶν πολλὰς ἐλπίδας ἐχόντων ὑγιείας ὑπομενόμενα· εἴθα δὲ οὐδεὶς ὅτι ὅπερ ἀπαγορεύσαι χρὴ, ὥσπερ τῶν ἀπογνωσομένων ἀφιέμεθα ἐπὶ πολὺ μελοῦμεν. τοσούτῳ πλείονα τοῦ σώματος ἡ ἀθλιότης τῆς ψυχῆς λόγον ἔχουσι· διὰ τί τοῦτο οὐδὲ τὸ σῶμα διασῶσαι δυνάμεθα. ὁ μὲν γὰρ τοῦ σώματος πολὺς, ἐπὶ πολὺ δὲ ἐν λαθροι ἀπάσαις τὸν ἀσυδοῦν ὑπεδυκνύμενος, ἀμφότερα καταλύει καὶ ἀπόλλυσι· ὁ δὲ τὸν ἕξιν φυλάττων, καὶ τὸ χειρότερον διορθούμενος καὶ θεραπεύων, κἂν ἀμελήσῃ τοῦ δευτέρου, διὰ τῆς τοῦ κρείττονος ἐπιστασίας καὶ τοῦτο διέσωσεν. ὅπερ καὶ ὁ Χριστὸς ἡμῖν παραδηλῶν ἔλεγε· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Ματθ. ι. κε. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

Ἀρά σε πείθομεν ὅτι οὐδέποτε τῶν τῆς ψυχῆς ὡς αἰτίαν ἀπογινώσκειν δεῖ παθῶν, ἢ καὶ ἑτέρωθι πάλιν λογισμοὺς διαχυθῆναι χρή; καὶ γὰρ μυριάκις ἀπογνῶναι σταυρὸν, ἡμᾶς οὐκ ἀπογνωσόμεθα σῶσαι ποτε, οὐδὲ, ὅπερ ἑτέρωθι ἐγκαλοῦμεν, αὐτοὶ πεισόμεθα. καίτοι οὐκ ἔστιν ἴσον ἴσα ἀπελπίζειν ἑαυτὸν, καὶ ἕτερον αὐτόν. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ ἑτέρου ταῦτα ἔχων τὸν ὑπονοήσει, καὶ συγγνωσθήσεται ταχέως· ὁ δὲ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ οὐκ ἔστι. Τί δήποτε; ὅτι οὐκ ἔστι κύριος τῆς ἐκείνου ἀσυδησίας καὶ μετανοίας· τῆς δὲ ἑαυτοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχει μόνος αὐτός. ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἀπογνωσόμεθά σε, καὶ μυριάκις σὺ τοῦτο πάθῃς. ἴσως γάρ, ἴσως ἐς μίαν ἐπιθυμοδος πρὸς τὸν ἀρετὴν [καὶ τὸν κατηγορίαν τῆς προτέρας φιλίας] καὶ τὸ πρότερον βίον. ἄκουε δὴ καὶ τῶν ἐξῆς. Νηδὺς τοῦ προφήτου διατεμοῦσα καὶ σαφῶς ἀπειλοῦσα ἀκούσαντες, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ Νινευὶ καταστραφήσεται, οὐδ' οὕτως ἐδυήσαν. Ion. γ. δ. ἀλλὰ καί τοι μὴ θαρροῦντες ὅτι πείσουσι τὸν Θεὸν, μᾶλλον δὲ καὶ τοιοῦτον ὑπονοοῦντες ἔσεσθαι ἐκ τοῦ χρησμοῦ (οὐ γὰρ μὴ διορισμὸν ἔσεσθαι εἴρητο τὸ λεχθὲν, ἀλλ' ἀπόφασιν καθαρᾶ) καὶ οὕτω τὴν μετανοίαν ἐπεδείκνυντο, λέγοντες· Τίς οἶδεν εἰ μετανοήσει καὶ ἀποστραφήσεται Κύριος ὁ Θεὸς, καὶ ἀποστρέψει ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα; καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, καὶ μετενόησεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ, ἣν ἐλάλησε παῦσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν. Εἰ δὲ οὗτοι καὶ ἀλόγιστοι καὶ βαρβαροι τοσοῦτον ἐδυνήθησαν στεῖλαι, πολλῷ πλέον τούτῳ ποιεῖν ἡμᾶς χρὴ σὺν ταῦτα δόγματα παραδιδόντας, καὶ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων καὶ ῥημάτων καὶ πραγμάτων πολὺ τὸ πλῆθος εὑρηκότας. Οὐ γάρ εἰσιν αἱ βουλαὶ μοῦ, φησιν, ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν· ἀλλ' Iſa. νε. ϛ. ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τοσοῦτον ἀπέχει τὰ διανοήματα μου ἀπὸ τῶν διανοιῶν ὑμῶν,

των τῶν ὅπλων τῆς γῆς "θαυμαζομένων δυνάμεων. καὶ ὅλως εἴτε σὺν τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ τῆς ψυχῆς κάλλος ἰδεῖν, καὶ πλέξασας ἐκ τούτων τῶν σωματικῶν ὑποδημάτων, ὅπως ἀδιαλείπτως ἡμῖν περιπατῶμεν τὴν τῆς ψυχῆς ὡραιότητα. μηδὲ τοιούτου κλήματος, μηδὲ τοσαύτης μακαριότητος ἀμελήσωμεν, ἵνα μάλιστα, "ὅτι δύσκολος ἡμῖν ἡ ἐπάνοδος πρὸς ἐκεῖνο ὁ κάλλος ταῖς τῶν μελλόντων ἐλπίσι γέγραπται. Τὸ γὰρ πρόσωπον, φησὶν, ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως, καὶ ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται, μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια. Εἰ δὲ ἀθλίψεις, ἂς οἶδας, ἐλαφρὰς ἐκάλεσε καὶ κούφας ὁ μακάριος Παῦλος διὰ τὸ μὴ σκοπεῖν τὰ βλεπόμενα, πολλῷ μᾶλλον τὸ παύσασθαι ἀπελαύνοντα Φοβητόν. οὐδὲ γὰρ ὅτι τοῦ κινδύνους ἐστὶ καλοῦμεν τοὺς ἐκείνους, οὐδὲ ὅτι τοῦ θανάτους τοῦ καθημερινοὺς, τὰς πληγὰς τὰς συνεχεῖς, τὰς μάστιγας, τὰ δεσμὰ, τὴν πρὸς τὴν οἰκουμένην ἀπόθεσιν, τὸ πρὸς τῶν οἰκείων μῖσος, τὰς ἀγχυπίας τὰς ἐπαλλήλους, τὰς ὁδοὺς πείρας τὰς μακράς, τὰ ναυάγια, τὰς τῶν λῃστῶν ἐφόδους, τὰς πρὸς τῶν συγγενῶν βουλὰς, τὰς ὑπὲρ τῶν φίλων ὀδυνὰς, ⓦ λιμὸν, ⓦ χρυμὸν, τὴν γυμνότητα, τὴν πύρωσιν, τὴν ἀθυμίαν τὴν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, τὴν ὑπὲρ τῶν οὐκ αὐτῶν, οὐδὲν τούτων ἀπαντῶμεν τοιοῦτον· ἀλλὰ ποσῷ τινι ἀξιούμεθα μείζονι, τῆς ἐπὶ τὸ ὄλισθος ἀπαλλαγῆναι, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἐλευθερίαν ἐπανελθεῖν, εὐνοήσαντα καὶ τὴν ἐκ τῆς αἰτίας κόλασιν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ παρόντος βίου τιμωρίαν.

Τὸ δὲ "οὖν οὖν ἀπιστοῦντας τῷ τῆς διαστάσεως λόγῳ ῥᾳθύμως διακεῖσθαι, καὶ μηδέποτε εἰς τοιούτῳ ἡμᾶσθαι φόβῳ, ἵνα μηδὲ οὐδὲν τὸ ἡμᾶς τοῦ ἐκεῖ μᾶλλον ἢ ἐν τούτῳ πεπισμένους, ὅπως ἀθλίως διάγῃ καὶ ἀκολάστως, καὶ μηδεὶ ὑπὸ τῆς μνήμης παρέλθῃ ἐκείνου, ἀλλ' εἰς ἑκάστην ἡμέραν διανίστασθαι" καταπονεῖν, τοῦτο πολλῆς ἀλογίας γέμον ἐστίν. ὅταν γὰρ ⓐ πῦρ θύοντες τὰ τῶν ἀπίστων προσκυνῶμεν, μᾶλλον καὶ καίειν ἀθλιώτερον διακείσομεθα. Εἰσὶ γὰρ * ἐν αὐτοῖς, οἳ τὴν τοῦ βίου διέλαμψαν ἀρετήν. πῆς οὖν ἡμῖν ἔσται προσκλίσεως πρόφασις συγγνώμης λοιπὸν; καὶ ναυαγίῳ μὲν πολλοὶ τῶν ἐμπόρων ἐκπεσόντες οὐκ ἀπέπεσον, ἀλλὰ πάλιν ἐπέβησαν τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τοῦ οἰκείου ῥᾳθυμοῦντες, ἀλλὰ διὰ τὸν τῶν" ἀνέμων ἀνάγκην τῆς ζημίας γενομένης αὐτοῖς. ἡμεῖς δὲ ⓐ τοῦ τὰ τέλους θαρρεῖν ἔχοντες, καὶ ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι μὴ βουλομένων ἡμῶν ὅ τε ναυάγιος, ὅτι ἡ τοῦ τυχεῖν ἡμῖν ζημίας συμβήσεται, οὐκ ἀφόμεθα πάλιν αὐτῶν, καὶ ἐμπορευόμεθα, καθάπερ καὶ τὸ πρότερον, ἀλλὰ κεισόμεθα ἐργαζόμενοι, καὶ ταῖς χερσὶ πῦρ ἑαυτοῖς ἔχοντες; καὶ εἴθε πῦρ ἑαυτοῖς μόνον, καὶ μὴ καθ' ἑαυτῶν, ὅπερ λαμπρὰς μανίας ἐστί. καὶ γὰρ εἴ τις τῶν πυκτευόντων ⓦ ἀπαγωνιστῶν ἀφεὶς, τὴν τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς πέπαυται ταῖς χερσὶ, καὶ τοῦ αἰκείου ὄγμου συγκόπτοι, οὐ μὴν τῶν μαχομένων αὐτὸν κατατοξόμου, εἰπέ μοι; τί σε κελεύσει ἡμᾶς ὁ διάβολος καταβαλεῖν; οὐκοῦν ἀνασχώμεθα σήμερον, καὶ ἀναχρημίζειν ἑαυτοὺς, καὶ πᾶς πῦρ ἐκείνου πλησμονὴν ποιεῖσθαι ταῖς πῦρ ἑαυτῶν. καὶ γὰρ καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ ἔπεσε τοιοῦτόν, ὅπερ καὶ σύ· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔτερον ἐφεξῆς, ὃ τῆς φόνου λέγω. Τί οὖν; ἔμεινε κείμενος, καὶ οὐ διανέστη πάλιν, καὶ προσέταξε ποσὶ ⓦ ἐμφανῶς; οὐ μόνον· ἀλλ' ἥψατο, καὶ ῥητῶς αὐτὸν καὶ παρήλασεν, ὡς καὶ τελευτήσαντα ⓦ μακαρίου ποσὶ τοῦτον τῶν ἐπῴων αὐτοῦ. τῷ γὰρ Σολομῶντι τὸν μεγάλων προφητείας ἐκείνου τοσοῦτος μηκὸς, καὶ μυρίων ἀξίῳ θυμοῦσθαι θανάτου, διὰ ⓦ Δα- 7 Βασιλ. ιβ.
βὶδ φησιν ὁ Θεὸς ἀφαιρεῖσθαι τὴν βασιλείαν" αὐτοῦ ὁλόκληρον, οὐτωσὶ λέγων· Διαῤῥήσσων διαῤῥήξω τὴν βασιλείαν σου ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου οὐ ποιήσω" ταῦτα. διὰ τί; διὰ Δαβὶδ ⓦ πατέρα σου. ἐκ χειρὸς τοῦ υἱοῦ σου λήψομαι αὐτήν. καὶ τῷ Ἐζεκίᾳ δὲ μέλλοντι κινδυνεύειν" ὑπὲρ τῶν ἑκάτων, καὶ τοίχου ὑπὸ δίκης, πά-

λιν

σωμάτων ἐραστής, κἂν σφόδρα ᾖ μανικὸς, οὕτω τῆς ἐρωμένης ἀφίσταται τῆς αὐτοῦ, ὡς ὁ Θεὸς ἀφίστησι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. καὶ τοῦτο ἔνεστι μὲν καὶ ἐκ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένων ἰδεῖν· ἔνεστι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. ὅσα γοῦν καὶ τοῖς προφήταις τοῦ Ἱερεμίου, καὶ πολλαχοῦ τῶν προφητῶν, καταφρονούμενον αὐτὸν καὶ ὑποφορώμενον, καὶ πάλιν ὀπίσω ἐρχόμενα καὶ διώκοντα τὴν φιλίαν τὴν ἀπερριμμένην αὐτόν. ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐδήλωσε τοῖς εὐαγγελίοις λέγων· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνασα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ ἰδία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. καὶ Παῦλος ὁ Κορινθίοις ἐπιστέλλων ἔλεγεν, ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς, φησὶ· ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. διόπερ ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ. τοῦτο καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰρῆσθαι, νομίζειν ὀφείλομεν. οὐ γὰρ ἀπιστία μένει, ἀλλὰ καὶ βίος ἀκαθάρτου τοῦ ἀπειλοῦντος ἔχθραν ἐργάσασθαι. τὸ γὰρ φρόνημα, φησὶ, τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς Θεόν. καταλύσωμεν οὖν τοῦτο τὸ ἀλλοφρόνημα, καὶ διέλωμεν καὶ θῶμεν νεκρόν, ἵνα τῆς μακαρίας τύχωμεν καταλλαγῆς, ἵνα ὁμιλήσωμεν πάλιν ἐφέσιμοι, ἐπιτρέπει καὶ ποθεινοὶ τῷ Θεῷ.

Οἶδα ὅτι θαυμάζεις τοῦ Ἑρμιόνης ὠραιότητα, καὶ τῆς θυμορφίας σκεύους ὅμοιον οὐδὲν κρίνεις εἶναι ὅλως τῆς γῆς. ἀλλ' ἐὰν ἐθέλῃς, ὦ φίλε, ἔσονται αὐτῆς θυγατρὸς ἔσῃ καὶ ὡραιοτέρας, ὅσῳ τῶν πηλίνων τὰ χρυσοῦ βελτίους ἀνδριάντες εἰσίν. εἰ γὰρ ὅτι τὸ σώματος εἶναι τὸ κάλλος, οὕτω καὶ τῶν πολλῶν σκληρὰς ψυχὰς καὶ ἀναισθήτους, ὅταν τὸ τῆς ψυχῆς τοῦτο ἀποστίλβοι, τί ἴσον τοῦτο καλεῖν καὶ ὡραίου χρυσίου; ἢ μὴ γὰρ τοῦτο τὸ κάλλος ἐστὶν ἑτέρου ὄντος, ἢ φλέγμα, καὶ αἷμα, καὶ ῥεῦμα, καὶ χολὴ, καὶ ἔσω φῦσα μαστιγίου χυλός. τούτοις γὰρ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ αἱ πρῶναι καὶ τὰ λοιπὰ πάντα κεῖται. καὶ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν δίκτυα τοῦ ἀρδεῖν σκεύους ἀπὸ τῆς χαίρης καὶ τοῦ πάτου ἀμύσσει, τοῦ δέρματος τοῦτο ὃ τοσοῦτον ὑφίζάνοντος, τοῦ τε ὀφθαλμοῦ κοιλαινομένου, ὅλου τε πᾶσα ἀφίσταται τῆς ὄψεως ὥρα. ὥστε οὐ σκόπει, τί μὲ τῶν καλῶν ἔνδον ἀπέχειται ὀφθαλμῶν, πῶς τῆς θαθείας ῥινὸς, πῶς καὶ τοῦ στόματος καὶ τῶν πτερύγων, οὐδὲν ἕτερον, ἢ φόβοι κεκοσμημένοι εἰσὶ φύσεως τοῦ σώματος τοῦ θυμορφίου. τοσαύτης ἀκαθαρσίας τὰ ἔνδον ὄντα μυστά. εἶτα ῥάκος μὲν ἰδὼν ἔχοντα τοῦτον, οὗ ἡ φλέγμα, ἢ σίελον, οὐδὲ ἄχρους φαυσάσης τοῖς δακτύλοις ἀπωθήσας ἐπίσησαι; ἀλλ' οὐ τοῦτό σοι κάλλος δοκεῖ εἶναι; ἀλλ' ὅταν βελτίων ἡ γῆς ἐργάσῃ, μᾶλλον καὶ πολλῷ τούτου λαμπροτέρα τε καὶ ἀμείνων. ψυχὴν γὰρ καθ' ἑαυτὴν σώματος γεγυμνωμένην οὐδεὶς ἑώρακεν ἀνθρώπων· ὅμως ἔστιν ὅτε ἐπιτρέπει σοι θεάσασθαι τοῦτο τῆς κάλλος περιφόρημα" ἀπὸ τῶν δυναμένων τῶν μειζόνων. ἄκουσον γοῦν πῶς ὁ μὲν δίκαιος τῶν ὀπισθίων ἐπιθυμιῶν καὶ τούτων ὡραίστης ἐξέπεσε. βουλόμενος γὰρ αὐτῶν θεάσασθαι τὸ κάλλος, καὶ οὐκ ἔχων σῶμα δοῦναι βύρσῃ, ἐπὶ τὰς μεταλλικὰς ὕλας κατέφυγε. καὶ οὐδὲ ταύταις ἠρκέσθη μόνοις, ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς ἀστραπῆς λαμπρότητα εἰς τὸ ἀνάθημα προσελάμβανεν. εἰ δὲ μὴ καθαρὰς, μηδὲ γυμνὰς ὁρᾶσθαι τὰς ἑαυτῶν οὐσίας ἐκείναι, ἀλλ' ἀμυδρὰς σφόδρα καὶ ζωοειδεσιασμένως, ὅμως ὅταν διέλαμψαν, οἵαις αὐτὰς εἰκὸς πάντως ἀπαλλαγμένας παραπετάσματος φαίνεσθαι; τοιοῦτόν τι καὶ ἐνταῦθα τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς φαντάζεσθαι χρή. ἔσονται γάρ, φησὶν, ἰσάγγελοι. καὶ ὅτι τῶν σωμάτων τὰ λεπτότερα καὶ κουφότερα, καὶ πρὸς τὸ ὅτι τὰ ἀσώματα φέρουσιν ὁδὸν αἰσθητὴν χωρητικώτερα, πολλῷ μᾶλλον βελτίω καὶ θαυμαστότερα" τῶν μὴ τοιούτων ὄντα. τῆς γοῦν γῆς ὁ οὐρανὸς, καὶ τοῦ ὕδατος ὁ πῦρ, καὶ ἀστέρες τῶν λίθων εἰσὶν ὡραιότεροι. καὶ τὸ ἦχος ἢ πολλῷ πλέον ἴσον ἢ ῥόδου καὶ τῶν ἄλλων ἀπόν-

Ματθ. κγ. λζ.

β. Κορ. ε. ιθ.

Ρωμ. η. ζ.

χ. ἀϊλοφρόνημα

χ. ἀποστίλβοι, χ. ποῖόν τι

χ. πάντων ὧν ἐπιθυμίαν ἔσχε τῶν ὑπὸ τὴν ὀργυιὰν δυναμένων, καὶ ἄχρι παῖδος τὴν ἀνδρείαν ἐπίδειξιν, τὸν ἄνδρα τ. ὁ. χ. ἔχειν

χ. ἔστιν

βασιλῆς ἢ τὴν λειτουργίαν διαδέξονται ἐκείνων, ἵνα ἄγγελοι ἢ ἀρχάγγελοι δι' ἁπάντων ἁρμονιῶνται Θεῷ. μὴ τοίνυν εἰς τέλος τούτοις ἡμῖν ἀφανίσῃς τὸν χαρακτῆρας, ὦ φίλε, ἀλλὰ ταχέως αὖθις ἀναστηλώμενος, ὅπως ὁ βέλτιστον ἁρμοττόντων. Τὸ μὲν γὰρ κάλλος τὸ σωματικὸν εἴσω τῆς τῆς φύσεως ὁρῶν ζωγράφησεν ὁ Θεός· ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ὥρα τῆς μὲν ἐκθεν διὰ ἀνάγκης ἢ δουλείας ἀπήλακται, ἅτε δὴ πολλῷ βέλτιον οὖσα τῆς σωματικῆς διμορφίας, ἐφ' ἡμῖν ἅπασα κεῖται καὶ τῇ ῥοπῇ τοῦ Θεοῦ. Φιλάνθρωπος γὰρ ὢν ὁ δεσπότης ἡμῶν, καὶ τούτῳ μάλιστα ἐτίμησε τὸ ἡμέτερον γένος, τὰ μὲν ἐλάττονα καὶ σοὶ μέγα ζωγραφοῦντα ἡμῖν, ἀλλ' ὅπως δὴ ποτὲ διάφορα ὄντα, τῇ τῆς φύσεως ἐπιτρέψας ἀνάγκῃ, τὰ δὲ ὄντως καλὰ ἡμᾶς ποιήσας δημιουργεῖ εἰ). Εἰ μὲν οὖν καὶ τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐποίησεν εἰ) κυρίους, ἐς φροντίδα ἂν ἐτράπημεν αἰσθητῶν ἅμα καὶ νοητῶν ἀφθόνως ἡμῖν ἀπονεμηθέντων· ἐπεὶ δὲ τοῖς θείοις ὠφθῶσι ἀπόντα δι' ἀπορολήσαμεν χρόνον, ἐς τῆς ψυχῆς σφόδρα δι' ἡμελήσαμεν. ὅπου γὰρ νῦν οὐκ οὔσης ἐν ἡμῖν τῆς ἐξουσίας ταύτης ἀπόντα περάπομεν ἐς βιαζόμενα καὶ σκιαγραφίαις ἑαυτὸν ἐκδιδάσκομεν, καὶ ὅπου τῇ ἀληθείᾳ μὴ δυνάμενα, καὶ χρώμασι, καὶ βαφαῖς, καὶ ζωγράφοις τείχων, καὶ ἱματίων περιβολαῖς, καὶ γραφαῖς ὀφθαλμῶν, καὶ πολλοῖς ἑτέροις μηχανήμασι πειᾶται σοφιζόμενα κάλλη, τίνα δὴ τῇ ψυχῇ * φορεῖν ἀπειλήφαμεν, εἰ περὶ τοῦ ἔντος αὐτοῦ εὐμορφίας μεταδιῶναι εἴχομεν; τάχα γὰρ οὐδὲ αὖ ἐθέλετο ἡμῖν ἔρχειν ἕτερόν τι ἐπὶ ταῦβίᾳ, εἰ τοῦτο ἔρχειν ἡμέτερον ἦν· ἀλλὰ πόντα ἢ χρώσι δι' ἀπλώσαμεν, τοῦ δούλιον καλλωπίζοντες μυείοις καλλωπισμοῖς, τοῦ δὲ ζωῆς κυρίας πόντος ἀνδραποδῶδες μᾶλλον ἐπ' ἀμορφίᾳ ἢ ῥᾳθυμίᾳ ἑαυτὸν κεῖσθαι ἀζήμιος. Διὰ τοῦτο ζωῆς τῆς κακοσχολίας ἡμᾶς ἀπαλλάξας ὁ Θεὸς, τὸ βέλτιον ἡμῖν τοῦ τέχνου ἐπέθηκε· καὶ ὁ μὲν σῶμα μὴ δυνάμενος εὔμορφον ποιῆσαι ἐξ εἰδεχθοῦς, σοὶ τοῦ ψυχοῦ, καὶ εἰς ἑκάτερον δυστιδείᾳ κατηρχθῇ, εἰς αὐτοῦ τῆς ὥρας ἀναγαγεῖν δυνήσεται τοῦ καρυφίου, ἐς οὕτως ἐφόμιον ἢ ἐπίφθονον ποιῆσαι καὶ πολιτοῦ, ὥστε μὴ μόνον σὺν ἀνδρὸς σὺν ἀγαθοῦ εἰς ἐπιθυμίαν αὐτῆς ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἀπόντων Θεὸν καὶ βασιλέα, καθὼς καὶ ὁ ψαλμῳδὸς περὶ τούτου τοῦ κάλλους διαλεγόμενος ἔλεγε· Καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. οὐχ ὁρᾷς καὶ ἐπὶ τοῖς χαμαιτυπείοις τὸν γυναικῶν ὅτι ταῖς μὲν εἰδεχθεῖς καὶ δυσιχμώντες μονομάχοι καὶ θηριομάχοι καὶ δραπέται μόλις δι' ἀναίσονται· εἰ δέ τις εὔμορφος καὶ εὐήλιξ καὶ αἰσχυντηρὸν ἦ, κατὰ πινα ἂν ἐκείσαν εἰς ταύτην ἔλθοι τοῦ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸν σφόδρα λαμπρὸν καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἢ ἐκείνης ἂν γάμον ἐρυθριάσειεν; εἰ δὲ καὶ ἀνθρώπεις τοσοῦτος ἔλεος καὶ τοσαύτη δόξης ὑπερφυία, ὥστε ταῖς πολλάκις καταχωνθείσαις ὑπὸ τῶν πόνων ἀπονηλάξαι τῆς ἀγελείας ἐκείνης, καὶ τὸ πάλιν ἔχειν γυναικὸν· πολλῷ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἔσται, καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἀπὸ τῆς ἀνωθεν εὐηλείας καὶ εὐφρεπίας "τῆς τοῦ ἀγαθέλου" τυρανίδα εἰς ὃ τὸ πρόντος βίου χαμαιτυπῆσαι καπηλευμένην. καὶ τούτων εὑρήσεις τὴν ἀπαλειμμάτων τοῦ περιφήμου "πεπληρωμένους, ὅταν ἀγαλέγωμαι) τὴν Ἱερουσαλήμ. καὶ γὰρ ἐκείνην εἰς πορνείαν ἐκπεσοῦσαν (πορνείαν πινὰ κατοτέραν, καθὼς καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ φησι, Πάσαις πόρναις δίδου) μισθώματα· σὺ δὲ περιστέρωσας μίσθωμα, καὶ ἐλήφετο σοὶ διεγραμμένοι περὶ ταῖς γυναῖκας καὶ πάλιν ἕτερος, Ἐκάλεσας περισσοδοκῶσα αὐλοὺς ὡσεὶ κορώνη σὺ ἐρήμῳ μύτη) ταύτην οὖν τὴν οὕτω πορνεύσασαν δὶς καλεῖται πάλιν ὁ Θεός. καὶ γὰρ ἡ αἰσχυνσία ἡ ἡμετέρα οὐ τιμωρίας τοσοῦτοι ἦν, ὅσον ὑπισχνεῖται καὶ διορθώσεως. ἐπεὶ εἰ καλέσας αὐλοὺς ὁ Θεὸς ἐβούλετο ἄπαξ. οὐκ ἂν πάλιν ἐπεμήχανήσατο οἶκον, οὐκ ἂν μείζονα καὶ λαμπρότερον καὶ τὴν πάλιν καὶ ἢ ναοὺς κατεσκεύασεν. Ἔσται γάρ, φησιν, ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν ἔμπροσθεν. Εἰ δὲ τοῦ πολλάκις ἐκπορνεύσασαν οὐκ ἀπέκλεισε τῆς μετανοίας ὁ Θεὸς, πολλῷ μᾶλλον τῆς σῆς αἰτήσεται ψυχῆς τοῦτο παρ' ὑμῶν πεισθῆς ὁ τοιοῦτος. οὐδὲ γὰρ, οὐδὲ ἐς

σωμάτων

* ἢ τοῖς ἀπουσίοις

Ψαλμ. μδ'. γ'.

Ἡσαΐας ιε' λγ'.

Ἱερ. γ'. ε'.

Ἀγγ. ε'. ι'.

χ' ἀπὸ τῆς χ' πυραμίδος

χ' πλήρεις

τῇ ἕξει μου· ἢ αἱ ὀφρύες τῆς κεφαλῆς μου ζωσπάρξασάν με. τότε διαπετάσω] πᾶσαι γὰρ οὐρανίων ἀψίδων αἱ πύλαι, μᾶλλον δὲ ἢ αὐτὸς ὁ οὐρανός. Ὁ γὰρ οὐρανὸς εἱλιχθήσεται, φησιν, ὡς βιβλίον, καθάπερ πηνὸς σκηνῆς διφθέρα ἢ τὸ δέπασμα συστελλόμενον ἐκ τοῦ μέσου, ὥστε μεταμαθεῖν εἰς τὸ βέλτιον. τότε πᾶσα ἐκστάσεως γέμει ἡ φύσις ἢ ὁμοῦ· τότε καὶ αὐτὸς ἔχει τοὺς ἀγγέλους πολεῖς φύσεως, οὐκ ἀγγέλους δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρχαγγέλους, καὶ θρόνους, καὶ κυριότητας, καὶ ἐξουσίας. Σαλπίσονται γάρ, φησιν, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν καὶ ὃ τοὺς ὁμοδούλους ἀπαιτεῖσθαι τὰς ψυχὰς τῆς ἀληθοῦς ζωῆς. καὶ μὴ θαυμάσῃς. Εἰ γὰρ πόλεως μιᾶς κρημνὸς ὅπου τούτων τῶν ἐρημιῶν, περιφέρεται ἀπόντος ἢ ἀνδρῶν οὔτε ἐκτὸς τῆς οἰκουμένης ἀπάσης διαζομένης ὅπου τούτων τῶν χρημάτων οὐ μόνον διορύττω, οὐκ ἐλέγχω, ἀλλὰ χωρὶς τούτων ἀπόντων καὶ τοσούτους ἢ ῥήματα καὶ ἐνθυμήματα πρίσσοντα εἰς μέσον, ἢ πάντα, ὡς ἐν εἰκόνι τινί, τοῖς τε ἡμιβρυτικοῖς αὐτὰ καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι ὅπιδείκνυμι, πῶς οὐκ εἰκὸς ἅπασαν κλονεῖσθαι δύναμιν ἢ σαλεύεσθαι; Εἰ γὰρ καὶ μὴ ποταμὸς εἵλκετο ποδός, μηδὲ ἄγγελοι πρόσκεινται φοβεροί, μόνον ὃ καλεύμενοι τῶν αἰθέρων ἃ μὴ ἐπιποιοῦτο ἢ ἐθαυμάζοντο, ἃ ἐπέμποντο ἀτίμως ἵνα μὴ ἴδωσι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ (Ἀρκτῶ γάρ, φησιν, ὁ ἀστὴρ *) ἢ τοῦτο μόνον ἡ κόλασις ἦν, ἆρα οὐκ ἂν πάσης γέεννης πικρότερον ἡ τῶν τοσούτων ἐκπίωσις ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀπεκδεχομένων ἔδακνε ψυχάς; τοῦτο γὰρ ὅσοι κακοί, νῦν μάθοιεν οὐ δυνατὸν διηγήσασθαι τῷ λόγῳ, πότε ἢ ὅπου τῶν τοιούτων εἰσόμεθα σαφῶς. σὺ δέ μοι παρεστήθι νῦν ἢ τὴν κόλασιν, ἃ μὴ μόνον αἰχμαλωτιζόμενος, μηδὲ ἐγκαλυπτόμενος καὶ κατορυττόμενος, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅπου ὃ πῦρ ἐλκυσμένος ὁδὸν καὶ τοὺς αὐτὰ συνεχομένους τὰ βασανιστήρια, καὶ ταῖς ἀποτόμοις διαδιδομένος δυνάμεσι. καὶ ταῦτα πάσχοντας τῷ τῶν καιρῶν, καὶ ὃν φαντάζονται καὶ ἀναπηρύττονται καὶ τῷ θείῳ πρίζονται ὃ βασιλικῷ πόντῳ, ἃ τὰ ἀγαθὰ προέχοντος, καὶ ἄξια τῆς αἰωνίου ζωῆς ποιήσαντος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· τὰ δὲ ἐξῆς λοιπὸν τίς ἡμῖν διηγήσεται λόγος, ἢ μᾶλλον τὸ Χριστοῦ λέγω ζωοποιὸν τὸν ἡδονῶν, τὸν ὠφέλειαν, τὸν χαρᾶς *; ψυχὴ γὰρ εἰς τὸν οἰκεῖον βυθὸν ἐμπεσοῦσα, ἃ μὴ πρίσεως λοιπὸν διωκηθεῖσα ἐὰν τῆς διαστάσεως ὁρᾷν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσων χαρπούται τῶν ἡδονῶν, ὅσον ὃ κέρδος, οὐ τοῖς ἐν χερσὶ μόνον χαίρουσα ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ ὧν πεπαύσαι λοιπόν, ὅτι οὐδαμῶς ταῦτα τελευτήσει τὰ καλά. πᾶσαι μὲν οὖν τὸν βυθὸν ζωῆς ἐκεῖνον οὔτε λόγῳ διηγήσασθαι ἐστιν, οὔτε νῷ *· ἀμυδρὰς ὅμως, ἃ ὡς δύ τις ἀπὸ μικρᾶς μεγάλης δείκνυμι, πειράσομαι ποιῆσαι φανεράν. ἐξετάσωμεν γάρ, εἰ δοκεῖ, τοὺς ἐν τῇ πρόσθεν βίῳ τῶν τοῦ κόσμου καλῶν ἀπολαύοντας, πλοῦτον λέγω καὶ δυναστείας καὶ δόξης, πῶς ἐκπεσόντες τῆς βυθμίας γανερούμενοι οὐδὲ ὅπου τῆς γῆς εἰσὶ νομίζουσι, καὶ ταῦτα, οὔτε ὁμολογουμένων ἀπολαύοντας καλῶν, οὔτε διαιωνίων αὐτοῖς, ἀλλ' ἀφιπαμένων ὀνείρου ταχύτερον, εἰ δέ ποτε ἃ σαίνει μικροί, μέγεθος τῆς παρούσης ζωῆς τὸν βίον ὅπου διηκρυμένων, πειρατήρων ὃ οὐκ ἰσχύοντων ζωοξυθῆναι. Εἰ δὲ ταῦτα εἰς τοσοῦτον αἴρει σοῦ ἔχοντας χάριν, τί οἴμαι γίνεσθαι ἐκείνας τὰς ψυχὰς τὰς καλυπτομένας ὅπου τὰ μύρια ἀγαθὰ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τὰ παπηγότα, καὶ ἑστῶτα, ἃ βέβαια ἀπόντος; οὐδὲ γὰρ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ποσότητι καὶ τῇ ποιότητι τοσούτῳ κρείττω τῶν παρόντων ἐστὶν ἐκεῖνα, ὡς μηδὲ ὅπου καρδίαν ἀνθρώπου ἀναβῆναι ποτε. νῦν μὲν γάρ, καθάπερ παιδίον ἐν μήτρᾳ, οὕτως ἐν ᾧ κόσμῳ τούτῳ διαζώμενοι στενοχωρούμενοι, ἃ τὰ μέλλοντος αἰῶνος τὸν λαμπρότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν οὐ δυνάμενοι ζωιδεῖν. ὅταν δὲ ὁ καιρὸς ὅπισθεν τῶν ὠδίνων, καὶ ἀποτεκῇ τὴν τῆς κρίσεως ἡμέραν, ὃς ἐκ τοσούτων πάντας ἀνθρώπους ὁ βίος ὁ παρὼν, τὰ μὲν ὀξυμβλωθέντα ἀπὸ σκότους εἰς σκότος ἔρχεται, ἀπὸ θλίψεως εἰς θλίψιν χαλεπωτέραν· τὰ δὲ ἁρπαγέντα, ἃ τῆς βασιλικῆς εἰκόνος τοῦ χαρακτῆρος ἀναφυλάξαντα, ἀποδεχόμενα ὡς

* ἵνα μὴ ἴδῃ δόξαν Κυρίου

* ἢ περιόντος;

* διὰ τοῦτο χ. ἐχρήσω.

χ. ἐκτινεχθέντα;

ραντες τ῏ῌ πρὸς αὐτὸν, καὶ τοιγε εἰδότες ὑπισφαλῆ ἡ ἀλλοίωσιν τὴν τοιαύτην λαμπρότητα, ἢ ὅτι σὺν πολεμίοις, ἢ ὅτι τοῖς ὑπεναντίοις καὶ βασκάνοις, ἢ ὅτι ὃ καὶ χαλεπὸν τούτων αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ὁπλίτης ἐστὶ) λήψου ἀξίαν· ὅτι ὁ τῆς βασιλέως πόλεως, τῆς κατὰ χριστὸν οὐ μέρος γῆς, ἀλλὰ πόλις ἅπασα γῆς τῆς γῆς, μᾶλλον δὲ τῆς πάσαν αὐτὴν ὑπερλαμπούσης ἐν φωτί, καὶ τοῦ οὐρανοῦ μετρουμένου ἀσθενείᾳ, τῆς φέρειν τὰ ῥήματα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· τὰ σύμπαντα, ὧν πόλις τὰ ἔθνη ὡς οὐδὲν καὶ ὡς σταλὲν ἐλογίσθησαν, ὅτι τούτου δὲ οὐχ ἡ πρὸς μίαν ἑκάστης ἐστὶ) κολάσεως ὃ μὴ καταπλῆξαι εἰς φόβον χρεών ἐστιν αὐτὸν, ἀλλὰ τίρξομαι, φησὶν, μόνοις τοῖς γένεσιν ἀπαλλαγῆναι καὶ τί ταύτης ἐλεεινότερον γένοιτ' ἂν τῆς ψυχῆς; τοῦτ' γὰρ ὁ βασιλεύς, οὐ ζεύγος ἔχων ἡμιόνων λευκῶν, οὐδὲ ὄχημα χρυσοῦν, οὐδὲ ἁλυσίδα καὶ δεσμὸν ἐκείμενον, οὕτως ἔρχεται κρῖναι τὸν κόσμον· ἀλλὰ πῶς; ἀκούσον τῶν προφητῶν βοῶντων καὶ λεγόντων, ὡς ἀνθρώποις εἰπεῖν δυνατόν. ὁμοῦ γὰρ φησι· Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἥξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ σιωπήσεται. πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ καυθήσεται, καὶ κύκλῳ αὐτοῦ καταιγὶς σφοδρά. προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν ἄνω, καὶ τὸν κόσμον τοῦ διακρῖναι τὸν λαὸν αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἡσαΐας καὶ τὸν κόσμον ἡμῖν αὐτὸν προσίδησι, οὕτως λέγων· Ἰδοὺ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θεῖναι τὸν οἰκουμένην ὅλην ἔρημον, καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσαι ἐξ αὐτῆς. καὶ γὰρ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὠρίων καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς αὐτῶν οὐ δώσουσι, καὶ σκοτισθήσεται ὁ ἥλιος ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς. καὶ ἐπιλεύσομαι τῇ οἰκουμένῃ ὅλῃ κακά, καὶ τοῖς ἀσεβέσι ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν· καὶ ἀπολῶ ὕβριν ἀνόμων, καὶ ὕβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω καὶ ἔσται καὶ ἐλελειμμένοι ἔντιμοι μᾶλλον, ἢ τὸ χρυσίον τὸ ἄπυρον· καὶ ἀνθρώπους ἕξω ἔντιμους μᾶλλον, ἢ λίθος ὁ ἐκ Σουφείρ. ὁ γὰρ οὐρανὸς σαλευθήσεται, καὶ ἡ γῆ σεισθήσεται ἐκ τῆς ὀργῆς αὐτῆς ὅτι θυμὸς ὀργῆς Κυρίου σαβαὼθ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ αὐτοῦ ἐπέλθῃ ὁ θυμὸς αὐτοῦ. καὶ πάλιν, Θυρίδες, φησὶν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνοιχθήσονται, καὶ σεισθήσεται ἡ γῆ· ὡς ὁ μεθύων καὶ κραιπαλῶν σεισθήσεται ἡ γῆ. ἀπορίᾳ ἀπορηθήσεται ἡ γῆ, καὶ κλονουμένη κλονηθήσεται ἡ γῆ· ὡς ὀπωροφυλάκιον ἡ γῆ πεσεῖται, καὶ οὐ μὴ δυνήσεται ἐγεῖραι. καὶ πάλιν ἐπ' αὐτὴν ἡ ἀνομία. καὶ ἁπλοῦν ὁ Θεὸς ὅτι κόσμον τοῦ οὐρανοῦ ἐν παρουσίᾳ τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὅτι ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς, καὶ ζωαῖς ζωαγωγὸν αὐτοῖς εἰς διαμονήν, καὶ ἀποκλείσουσιν εἰς ὀλόκαυτον. καὶ ὁ Μαλαχίας ζωώδη τούτοις φθεγγόμενος ἔλεγε· Ἰδοὺ ἔρχεται Κύριος παντοκράτωρ, καὶ τίς ὑποστήσεται ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ; ὅτι αὐτὸς εἰσπορεύεται, ὡς πῦρ χωνευτηρίου, καὶ ὡς πόα πλυνόντων, καὶ καθίσει χωνεύων καὶ καθαρίζων, ὡς ὃ ἀργύριον καὶ ὃ χρυσίον. καὶ πάλιν, Ἰδοὺ, φησὶν, ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται, ὡς κλίβανος καιομένη, καὶ φλέξει αὐτοὺς, καὶ ἔσονται πάντες ἀλλογενεῖς καὶ πάντες ποιοῦντες ἄνομα, ὡς καλάμη ἡ διαφλεχθεῖσα αὐτοῖς ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ οὐ μὴ καταλειφθῇ αὐτῶν ῥίζα ἢ κλῆμα. ὁ δὲ αὖθις τῆς ἐπιθυμίας, Εἰρήσεται, φησὶ, ἕως οὗ θεῖοι ἐπάθησαν, καὶ ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐκάθητο· καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών, καὶ ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρόν· ὁ θρόνος αὐτοῦ, φλὸξ πυρός· τροχοὶ αὐτοῦ, πῦρ φλέγον· ποταμὸς πυρὸς εἵλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρεύοντος· χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μυρίαι μυριάδες παρεισήκεισαν ἐνώπιον αὐτοῦ· κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. Εἶτα μετὰ μακρὰν, Εἰρήσεται, φησὶν, ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς, καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασε, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσεπέμφθη αὐτῷ· καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ βασιλεία· καὶ πάντες λαοὶ, φυλαὶ, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται. ἔφριξε δὲ πνεῦμά μου, ἐγὼ Δανιὴλ ἐν τῇ

χ. πολίτων

χ. τῷ

Ψαλ. μθ. γ.

Ησ. ιγ. θ.

χ. ἐπέλθοι

Ησ. κδ. ιθ.

χ. αὐτῷ

Μαλ. γ. β.

χ. καταφλέξει

Δαν. ζ. θ.

ἀνιήλοις αὐ. Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἀγάπολιν δῦσαι ἐς δαιμόνων ὀπτεύσεως, οὐ γεύσῃ ἀπειλῶν
οὐ θανάτου τοῦτου τοῦ νῦν, οὐ τοῦ πολλῷ τούτῳ χαλεπώτερον ἐκφύγοντ· ἀλλ' ἅπας ὁ τοιοῦτος λέ-
λυται φόβος. ἐς καθάπερ παιδίοις βασιλικὸν σωφρονέστερον ἐν εὐτελεῖ τρεφόμενον σχήματι, καὶ
χ. οἴοις ἢ ἀπειλαῖς τοῦτο φόβου ἢ ἀπειλῆς ὄν, ὥστε μὴ τῇ αὐτοῦ χρῆσθαι χαίρον ἢ τῆς πατρικῆς αὐ ἀξίου κλη-
ρονομίας, ἐπειδὴ εἰς τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα δεῖ σωφρονεῖσθαι, πάντα σκῆπτρα ἀθέως μεταμ-
φιασάμενον, ἐξαίφνης μετὰ τῆς ἀλουργίδος καὶ τοῦ διαδήματος καὶ τοῦ πλήθους τῶν δορυφό-
χ. ἀκαιρείας ρων μετὰ πολλῆς σωφρονέστατα τῆς πτοήσεως, πάντα πάντα ἢ καταφῦσαι ἀπὸ τῆς ψυχῆς,
καὶ ἕτερα αὖτ' ἀνάπαλιν λαβεῖν· οὕτω δὲ τότε συμβαίνοντα τοῖς ἁγίοις ἅπασι. καὶ ὅπου μὲ κόμπος
τὰ ῥήματα, παρθενῶνα ὅτι δ' ὄρεις δῶ λόγον, ἵνα μεταμορφωθῇ Χριστός· ἰδωμεν αὐτὸν
χ. ὑπέλιξε λαμπρότερα, ὥσπερ ἔλαμψε. καίτοι καὶ οὕτω πᾶσαν ἡμῖν ἔδειξε τὴν τοῦ μέλλοντος αἰ-
ῶνος λαμπρότητα. ὅπου γὰρ συγκαταβάσεως ὁ φανόμενος ἐκεῖ, ἀλλ' οὐκ ὑπέδειξε τὸ σωφρο-
γματος ἀκριβὲς, ἀπ' αὐτῶν δῆλον τῶν ῥημάτων τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Τί γὰρ φησιν; Ἔλαμψεν Ματθ. ιζ. ς.
ὡς ὁ ἥλιος. ἢ ἆρα τῶν ἀφθάρτων σωμάτων δόξα οὐ τοσοῦτον ἀφίησι τὸ φῶς, ὅσον τὸ σῶμα τοῦτο
φθαρτὸν, οὐδὲ τοσοῦτον, οἷς ἐμπεσὸν ὄμμασι θεάσασθαι χωρητὸν, ἀλλ' ἀφθάρτων καὶ ἀθανάτων
χ. αὐτῶν. διόμενον ὀφθαλμῶν σωμάτων τὸν ἥλιον αὐτὸν. τότε γὰρ ὅτι τοῦ ὄρεις τοσοῦτον αὐγὴν ἀπεκάλυ-
ψεν, ὅσον ἰδεῖν δυνατὸν ἦν, ἢ μὴ βλασφημῶμεν τὰ τῶν ὁρωμένων ὄψεις. ἢ οὐδὲ οὕτως ἰσχύσω-
μεν, ἀλλ' ἔτι σοι ὅτι σωφρονέστερον αὐτῶν. Εἰπέ μοι δή, εἴ τίς σε εἰς θάλασσαν ἤγαγε, εἶτα
πρώτης ἐκάθητο χρυσᾶς ἀναβεβληκότας στολὰς, ἢ σὺ μέσῳ τῷ πλήθει ἕτερόν τινα ἐπέδει-
ξεν ἀπὸ λίθων τιμίων μόνον ἢ τὰ ἱμάτια, ἢ τὸ φάσμα ἔχοντα τὸ ὅτι τῆς κεφαλῆς, εἶ-
χ. κατέξει τά σε ἐπισπάσατο εἰς ἑαυτὸν καταβάξαι τὸ δῆμον, ἆρα οὐκ ἂν ἅπαντα ἐσωφρόνεις, ὥστε
τῆς ἐπαγγελίας ταύτης τυχεῖν; ἀναπέπασαι οὖν ἐν νῷ τὸν ὀφθαλμοὺς, ἢ βλέψον εἰς
ἑαυτὸν τὸ θάλασσαν, οὐκ ἀπὸ τῶν τοιούτων συγκείμενον ἀνδρῶν, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνων, οἳ καὶ τὸ
χρυσίου καὶ τῶν λίθων τῶν τιμίων καὶ τῶν ἱματίων καὶ τῶν ἁπάντων τοῦ ἡλιακοῦ καὶ πάσης τῆς ὁρωμένης φαιδρότ-
τητος εἶναι πολυωτέρους· καὶ οὐκ ἐξ αἰῶνος ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν τούτων πολλῷ κα-
μιωτέρων, ἀσήπτων, ἀφθάρτων, ἀθανάτων, κυριοτήτων, ἀρχῶν, ἐξουσιῶν. ὥστε γὰρ τὸ βα-
σιλέως τοῦτο εἰπεῖν ποῖός ἐστιν· οὕτως ἅπαντα λόγου καὶ τοιοῦτον σχῆμα ἀφαιρεῖται τὸ κάλλος
καὶ ὠραιότητος, καὶ λαμπρότητος, καὶ δόξα, καὶ μεγαλωσύνη, καὶ μεγαλοπρέπεια. Τοιούτων οὖν ἀγα-
θῶν καὶ τηλικούτων ἀπεστερήσθω ἑαυτὸν, εἰπέ μοι, ἵνα μὴ μικροὶ ποιήσωμεν χρόνοι; Εἰ
γὰρ μυρίους θανάτους καθ' ἑκάστην ἐχρῆν ἡμέραν ὑπομεῖναι, ἐχρῆν ὑπομεῖναι,
χ. ἵνα παγ. ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἰδεῖν ἀρχόμενοι τὸ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ εἰς τῶν ἁγίων καταγελῶσι
χαρᾶς, οὐκ ἐχρῆν ἅπαντα ὑπομεῖναι σκῆνα; ἄκουσον τί φησιν ὁ μακάριος Πέτρος· Κα- Ματθ. ιζ. δ.
λόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι). Εἰ δὲ σκῆνος ἀνδρὸς ἓν εἰκόνα τῶν μελλόντων ἰδεῖν, πάντα ἐξ-
αίφνης ἐρρίφη ἀπὸ τῆς ψυχῆς ὅσα τοῦ ἀπὸ τῆς ὕλης σκεύους πεδεῖσθαι αὐτὸν
τῇ ψυχῇ, τί δῶ τις εἴποι, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων παραγένηται, ὅταν τῶν βα-
σιλέων ἀνοήτων κατοπτεύειν ἄξῃ τὸν βασιλέα αὐτῶν, μηκέτι ὡς ἀρίσμασι, μηδὲ ὡς
ἐσόπτροις, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, μηκέτι δι' πίστεως, ἀλλὰ δι' εἴδους;

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἀλογωτέρων ἀγαπητὸν τὴν τοῦ ἀπαλλαγῆναι τῆς γείτονος ἀγα-
πητὸν τίθενται μόνον· ἐγὼ δὲ πολλῷ τῆς γείτονος χαλεπωτέραν κόλασιν εἶναί φημι, τὸ μὴ θεά-
σασθαι τὸν ἐκείνην τὴν δόξαν· ἐς τὸν σκῆπτρον σκῆνος οὐχ οὕτως οἴμαι δεῖν πιστεῦσαι τὰ ὸν τῇ γε-
έννῃ κακὰ, ὡς τὴν ἀπώλειαν ταύτην ἐκ τῶν οὐρανῶν. τοῦτο γὰρ μόνον ἀπάντων χαλεπώτα-
τον εἰς κολάσεως λόγον ἐστί. πῶν δὲ βασιλέα μὲν πολλάκις ὁρᾶντες μὲν πολλῶν τῶν δορυ-
φόρων εἰς τὰ βασίλεια εἰσιόντα, τοὺς πλησίον ὄντας αὐτοῦ, ἢ λόγου καὶ γνώμης κοινω-
νοῦντας αὐτῷ, καὶ τῆς δόξης μετέχοντας τῆς λοιπῆς μακαρίζομεν, καὶ καὶ μυρία ἔχουσι ἀ-
γαθὰ, παλαίζομεν ἑαυτοὺς ἐς τοὐναντίον κακῶν ἀλισκόμενοι αἰσθήσει, εἰς τὴν δόξαν ἀφο-

ρωντες

νηθῆς. τιῶ οὖ γὰρ εἰεχθμὸς ὦ πάθη, ἢ λυπῆ ἡμᾶς ὑποστολύσις, εἰ τὴν ἡδονὴν ἀπολαλοίπαμεν πικρόν. ὅταν ἢ ἀπαγαγῆς τὴ τὸ Θεοῦ χάριτος τὸ σώματος, τότε εἶσῃ ἢ τὴν κακίαν αὐτὸ κόγχος. δὲ τότως οὐ ἑτέρα καιρὸς ζαμιδεσάμβοι σὸν λόγους, ἐκεῖνο ἐρεσθλῶν ἰῶν. ἔσω εἰ πνεῦμα τὴν πνεῦμα, ἢ ἡδονὴν τὴν ἡδονὴν, ἢ μηδὲν ἔχῃ μιαρὸν μηδὲ ἐπονείδιστον. Ἱ πρὸς τὴν ἀποκοπὴν ἰῶν κόλασιν ἐρεσθλῶν; Ἱ ἢ τότε προσόμεθα, ἡ- 5
θέτης οὖ ὡς ἐν σκιᾷ ἢ ἐκείνῃ τὰ νῦν, ἔργῳ ἢ αἰωνίαν τὴν κόλασιν πιστεύτες ἐκεῖ; ἢ ζῶντα ἐξὸν ἐν βεαχεῖ χρόνῳ πάντα ἐρημθέα φρέλωτέρα ἀφεφυγεῖν, ἢ τὴν ἀποκοπὴν ἀπολαβεῖν καλῶς; ἢ γὰρ ἢ τὸ τοῦ τῆς τὸ Θεοῦ φιλανθρωπίας ὅτι, ὃ μὴ εἰς μῆκος ἡμῖν ἐκπαθῶσι σὸν ἀγῶνας μακρόν, ἀλλ' ἐν βεαχεῖ ζ ἐν ἀκροσιαίῳ ἢ ἐν ἐφθημοδρίπῃ (τὸ γὰρ ἡ πρέπουσα ζωὴ πρὸς ἐκεῖνον) ἀγωνισταὶ φέρους ἐν τοῖς ἀπείρεσι φεφανοῦται 10 ν. στεφανοῦσθαι
αἰῶσιν. οὐχ ὡς ἔτυχε ἢ ἢ τὸ τὸ τὰ ζῶ τὴν κολαζομένων διάσει ψυχάς. ἢ γὰρ ὅταν ἐποίσωπεν ὅτι πρὸν ἐν ταῖς ὀλίγαις ζώσαις ἡμέραις καταρθῶσαι ὃ πᾶν, ἀμβήσαντες πῖς ἀθανάτοις πρὶ ἔδωκαν ἑαυτοῦ κακοῖς. ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν, δέομαι σῶν ἕως καιρὸς θύρας ὀδικίος, ἕως ἡμέρα σωτηρίας, ἕως πολλὸ τῆς μετάνοίας ἰσχύς. σὸν γὰρ τὰ εἰρηνία ἡμᾶς ἐκδέξεται μόνον ῥαθυμήσαντας κακά, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πολλῷ τούτων χα- 15
λεπώτερα.

Ταῦτα μὲν γὰρ ὁ τῆ γεέννη ἢ τὰ τῶν πικρότερα· ἡ δὲ ἀγαθῶν ἀπόλαυσις τοσαύτην ἔχει τὴν ἡδυπάθειαν, τοσαύτην τὴν θλίψιν ἢ τὴν στενοχωρίαν, ὡς εἶναι μηδεμίαν ὁμοίαν τοῖς ἐν ζῶ ἀμβιβάσεσιν ἔκειν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὴν ἐξελέσθαι τὴν ἐν τῇ γεέννῃ βασανιστηρίων πικρότερον δάκνον ἢ ζωγραφῆσαι ζῶ κακοτέρας ψυχάς. ἐνόησον γὰρ μοι τῆς ζω- 20
ῆς τὴν κατάστασιν ἐκείνης, καθ' ὅσον ἐνοῆσαι δυνατόν. τοῖς γὰρ τὴν ἀξίαν ἡμῖν σοὶ εἰς ἐρεῖπι λόγοις· ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν, ὥσπερ δέκα πίνων ἀμυγμάτων, λαβεῖν δὲ πια φαντασίαν ἀμυδρὰν αὐτῆς. Ἀπέρα, φησίν, ὀδυνὴ ἢ λύπη ζ στεναγμός. τί οὖν ζωντης μακαριώτερον ἦνοτ' ἀν τῆς ζωῆς; Οὐκ ἔστιν ἐκεῖ δίκαια πεῖσαι καὶ νίσαι, οὐκ ἔστιν ἀδικούμενα ὁρᾶν ἀδικούμενον ἰδεῖν, οὐ προξενοῦσα ἢ προξενούμενον, οὐκ ὀργιζόμενον, οὐδὲ βασκαί- 25
νοντα, οὐκ ἐπιθυμίαν ἀτίμων φλεγόμενον, οὐχ ὑπὸ τῆς τῆν ἀναγκαίων ἀλύοντα χρημάτων, οὐχ ὑπὸ ἀρχῆς ἢ δικαιοσύνης κατοδυόμενον. πᾶσα γὰρ ἡ ζωὴ τῆν σὺν ἡμῖν παῦσαν σεβασθῆσα ἀπέλυται, ζ πόντα εἰρήνης ἔσαι ἢ εὐφροσύνη ἢ χαρά, πόντα εὐζῆν ζ ἡδηνά, πόντα ἡμέρα ἢ λαμπρότης ἢ φῶς· φῶς, οὐ τοῦτο ὃ νῦν, ἀλλ' ἕτερον τοῦτο τοσοῦτον λαμπρότερον, ἴσον τῷ λυχνίου τοῦτο φαιδρότερον. οὔτε γὰρ ἐκφυκλῇ, οὔτε ζωδρομῇ 30
καλύπτεται ἡ φῶς. οὐ κάμει ἢ φλέγῃ τὰ σώματα. οὔτε γὰρ ὑγρὸν, οὔτε ἑαυτὰ ἐκφ, οὐ χρυμεῖ, οὐ θάλπος, οὐκ ἄλλη τις ἐξ πῶν μεταβολή, ἀλλ' ἑτέρα τις καὶ τάξις πιαύτη, ἐν ᾧ καταξιωθέντες ἐσόμεθα μόνοι. Οὐκ ἔστι γῆρας ἐκφ, οὔτε τὰ τὸ γήρως κακά, ἀλλ' ἀ πόντα ἐκποδὼν ἢ τὰ τῆς φθορᾶς., τῆς ἀφθάρτου δόξης χαρακτὴρ πόντα. ὃ ἢ τούτων 35
ἀπόντων μᾶζον, ὃ τῆς πρὸς Χριστὸν ὁμιλίας ἀπολαύειν διηνεκῶς μετ' ἀγγέλων, μετ' αὐτῶν δυνατώτερον δυνάμεων. ἴδε τοι οὐρανοὶ νῦν, ἢ δέξῃ τὸν λογισμῷ πρὸς τὰ ζῶν τοῦ οὐρανοῦ· λόγισαι τῆς κλίσεως ἀ τάσις τὸν μεταχηματισμόν. οὐ γὰρ πιαύτη μένει, ἀλλὰ πολλῷ κρείττων ἔσαι ἢ φαιδροτέρα. Ἱ λέγω; ὅσοι μολίβδου πρὸς ζρυσὸν ἀποβλέποντα ὃ μέσοι, τοσοῦτον τῆς καθαρότητος ἔσαι ζωντης βελτίων ἢ ὅτε· καθὼς ἢ ὁ μακάριος Παῦλος Ρομ. η κε.
φησι, ὅτι Καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς. τοῦτο μὲν γὰρ ἄτι φθορᾶς μετέχουσα πολλὰ πάσχει, οἷα τὰ τοιαῦτα πάσχει σώματα εἰκός· τότε ἢ ζωντα ἀπολυσαμένη πόντα, ἄφθαρτον ἡμῖν ἐπιδείξεται τὴν διαφορὰν. ὄψῃ γὰρ ἄφθαρτα μέλλει δέχεσθαι σώματα, ἢ αὐτὴ λοιπὸν ὅτι ὃ κρεῖττον μεταχηματισθήσεται. οὐδαμοῦ τότε στάσις ἢ μάχη. πολλὴ γὰρ ἡ συμφωνία τὸ χορὸ τῆν ἁγίων, πόντων ὁμογνωμονούντων

ἀλλήλοις

ἀλλὰ ἡ ὃ τῆς τοῦ σχήματος μεταβολῆς. πολλάκις γὰρ τῆς ζωῆς ἀναθεῖσης εἰς χρόνον μακρὸν, ὑπ' ἀνεξετάστου τὰ τῆς τροφῆς, ἀλλ' ὁμοῦ τῇ ἑπόμενα τῇ ἀπεπτήσει. πλεῖω ἀλλ', εἰ βούλει, κείσθω δὴ λόγῳ ἃ ζήσεσθαι ἔτη τοσαῦτα, ἡ μηδεμίαν ἀναισθήσεσθαι τῆς μεταβολῆς. τί οὖν τοῖς τοῦ ἀτελευτήτους αἰῶνας, ἡ ταῖς κολάσεσι ταῖς παρὰς ἡ ἀφορήτους ἐκείνας; ἐν ταῦτῃ μὲν γὰρ ἡ τὰ ἀγαθὰ, ἡ τὰ χαλεπὰ τέλος ἔχει, ἡ τοῦτο παίζειν· ἐκεῖ ἡ ἀθανάτοις ἀμφότερα παρείληπται αἰῶσι· ἡ τῇ ποιότητι ἡ τοσοῦτον. τοῦ νῦν διειλέχειν, ὅσον οὐδ' ὅστις εἶπεῖν. μηδὲ γὰρ, ὅπερ πῦρ ἥκουσας, τοιοῦτον εἶ νομίσῃς ἐκεῖνο ὃ πῦρ. τοῦτο μὲν γὰρ, ὅπερ ἀν᾽ λάβοι, κατέκαυσε, ἡ ἔλιξεν· ἐκεῖνο ἡ ἐὰν ἅπαξ καταφθείρας κρατῇ ἀμαρτωτός, ἡ οὐδέποτε παύεται· ἀφ' τοῦτο ἡ ἄσβεστον εἴρηται. ἡ γὰρ ἡ τοῦ ἡμετέρου ἐφ᾽ ἅπαξ ἀφαιρεῖν ἐδύνασθαι δοκεῖ, οὐ τοῖς πολλοῖς, ἀλλ' ὥστε διωκεῖς ἐφόδιον ἔχειν τῆς πονηρίας ἐκείνης. τοῦτο ἡ ὅσον ὅτι δεινόν, ὁ μὲ λόγος οὐκ αἰσχύνεται ἀναίσχυντος ποτε· ἀπὸ ἡ τῆς πείρας τοῦ μικροῦ δεινὰ τοῦ βραχέος πίστεως ἔποιεν τῶν μεγάλων ἐκείνων λαβεῖν. εἰ γὰρ ποτε ἐν βαλανείῳ τέφρινος σφοδρότερον ἐκκεκαυμένῳ τοῦ δέοντος, τότε μοι ὃ τῆς γειτνίας ἐπόησεν πῦρ. ἡ εἴ ποτε πάλιν ἐκ πυρετοῦ κατεφλέχθης χαλεπού, τοῖς ἐκείνου Ⓦ νοῦν τοῦ φλόγα μεζόνως· ἡ τότε ἀφ' βραχέος δεινὸν ἀφατεῖλαι καλῶς. εἰ γὰρ βαλεῖσθαι ἡ πυρετὸς οὕτως ἡμᾶς ἐλίσσει ἃ θορυβῇ, ὅταν εἰς Ⓦ ποταμὸν τοῦ πυρὸς ἐμπίσωμεν ἐκεῖνοι Ⓦ ἐλκόμενοι· τοῖς τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ, πῶς τότε ἀφεισόμεθα ἆρα βρύξομεν τοῦ ὀδόντας ἀπὸ τῶν πόνων ἡ τῶν ἀφορήτων ἀλγηδόνων ἐκείνων, ὁ ἡ ἐπαμύνων εἰς αὐτὰς ἡ οἰμωξόμεν μέγα, σφοδρότερον ὑπολιθωθέντες ἡμῶν τῆς φλογὸς, ἐφόμενα ἡ οὐδέτα, πλεῖω τῶν κολαζομένων μὲ ἡμῶν· ἡ τῆς ἐρημίας τῆς πολλῆς. τί αὖ τις εἴποι τὰ ἀπὸ τοῦ σκότους δείματα, τὰ ταῖς ἡμετέραις ἐπιπόμενα ψυχαῖς; ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔστιν αἰσθητικὸν ἐκεῖνο ὃ πῦρ, οὕτως οὐδὲ φωτιστικόν. οὐδὲ γὰρ αὖ σκότος ἐστίν. Ⓦ τοίνυν ἀπὸ τούτου θορύβου ἐπιπόμενοι τότε ἡμῖν ἡ Ⓦ δεῖμον ἡ τοῦ φόβητον ἡ τοῦ ἔκφασιν τοῦ πολλοῦ ἐκείνου ἐκείνος σαφῶς φράσῃ μόνος ἱκανὸς ὁ κριτής. πολλὰ γὰρ ἡ ποικίλα ἐκεῖ τὰ βασανιστήρια, καὶ ἰσφάδες πάντοθεν κολάσεσι ἐπάγονται τῇ ψυχῇ. εἰ ἡ λέγοι τις, ἡ πῶς ἀρκέσαι δυνατὸν ἐν τοσούτῳ πλήθος ἡμερῶν, ἡ ἀτελευτήτους αἰῶνας θερμαίνειν κολαζομένην σάρκα; σκοπεῖτε τὰ ἐνταῦθα γινόμενα, πῶς πολλοὶ πολλάκις τοῖς νόσοις μακροῖς ἐν χαλεπῷ ὑπῆρκεσαν. εἰ ἡ ἐτελεύτησαν, οὐ τῆς ψυχῆς ἀναλωθείσης, ἀλλὰ τοῦ σώματος ἀπαγρυπνήσαντος. ὡς εἶτα ἐκεῖνο μὴ ἐκλείπειν, οὐκ ἀνέπαυσα τὸ βασανιζόμενον ἡ ψυχή. ὅταν οὖν ἄφθαρτον τοῦτο λάβῃ ἡ ἀνάλωτον, οὐδὲν ὃ κωλύον εἰς ἄπειρον ἐκτείνεσθαι τοῦ κόλασιν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμοῦ τὰ ἀμφότερα ζωοποιῆσαι, σφοδρότατα λέγω κολάσεων ἃ σώματος· ἀλλ' ἑτέρου ἑτέρῳ μάχεται, ἀφ' ὃ τοῦ τοῦ σώματος φύσει ἐστὶ φθαρτόν, ἃ μὴ φέρειν ἀμφοτέρων τοῦ ζωοδοτεῖν. τῆς ἀφθαρσίας ἡ ἐπεισελθούσης, λοιπὸν τῆς μάχης ταύτης ἀφαίρεσις γίνοιτ' ἂν, ἡ μᾶλλον τῆς ἐξουσίας εἰς ἄπειρον ἡμᾶς ἀμφότερα καθέξει τὰ δεινά. μὴ τοίνυν ὡς τῆς ἀναβολῆς τοῦ κολαστηρίου ἀναισθησίας ἡμῖν τοῦ ψυχροῦ, ὅτε ἀφεθησόμεθα τῶν. οὐδὲ γὰρ ὃ σῶμα τοῦτο διωκόσεται ὑπ' ἐκείνου παθεῖν ταῦτ' χαίρων, ἀλλὰ μόνου μᾶλλον τῆς ψυχῆς αἰωνίως κολαζόμενον, ἡ πέρας ἕτερον ἴσαι οὐδέν. πόσῳ οὖν βούλει τροφῷ, ἡ πόσον χρόνον αἰτήσῃ ταύτῃ τῇ κολάσει ἡ τιμωρίᾳ; βούλει χρόνον ἑκατὸν ἡ δὶς τοσοῦτον; καὶ τί τοῦτο πρὸς τοῦ ἀτελευτήτους αἰῶνας; ὅπερ γὰρ ἅπαρ ἡμέρας μιᾶς ὑπὸ τοῦ βίου πόνου, τοῦτο ἡ τοῦ ἐνθάδε ἀπόλαυσις ὅτι πρὸς τὸν τοῦ μελλόντων καταίσει. ἔστιν οὖν ἆρα, ὅστις ἐπὶ τῷ χρηστὸν ὄναρ ἰδεῖν ἀμαρτωτὸς κολάζεσθαι ἕλοιτ' ἄν; ἡ τίς ὕπνος ἀνόητος, ὡς ὑπὲ ταύτην ἐλθεῖν τὴν ἀπόδοσιν; οὔπω γὰρ ἀμελλάλω τοῦ τροφοῦ, οὐδὲ τοῦ ὁ αὐτῇ χειμένου πικρόν ἀπεκαλύπτω τῶν. οὐ γὰρ ταύτ' τοῦ λόγου τούτου ὁ κριτής, ἀλλ' ὅταν αὐτοῦ ἐκφυγεῖν δυ-

χ. ἀπαθῆ-τους

χ. λάβῃ.

χ. ἀπόλαυ-σιν.

χ. παύεται

χ. κατακε-καυμένῳ

χ. διακα-θαίρει

χ. ἀπὸ

χ. ἡ αὐτοῦ διανοίας πα-ρεσμένας.

χ. βασανι-στηρίου

χ. ἐλάμβα-νος;

καὶ, λογιοθήτω ἡμῖν κατ' ἐκφυγὴν Ⓦ καιρόν. ὥστε καὶν μὴ τοὺς αὐτοὺς τοὺς ἀκριβεμβ
πάλιν ἐπεμελθεῖν δωνηθῆς, ἀλλὰ ὃ τυχὸν ῥιῶ τῆς παρούσης τόσου καὶ ἀσιλγείας
ἀποχίσης σαυτὸν, ὁσὸν τοῦτο ἔσται αἴσθησιν· μόνον ἀρχὴν ὑπίθες τῷ παραγγέλματι,
καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀγῶνας εἴσοδον αὐτοῖς. ἕως μὲν γὰρ ἔξω μένῃς, εἰκότως δύσκολον
ἡγῇ ἅπαντα τοῦτό σοι φαίνε). τοῦ γὰρ τῆς πείρας, καὶν σφόδρα ἦ τὰ παράγγελτα κοῦφα 5
ἡγῇ φορητά, ὅμως ἔμφασιν ἡμῖν πάλιν παρέχειν εἴωθε δυσκολίας πολλῆς. ὅταν δ' εἰς αὐτὸν
ἀφ' ὧν τῆς πείρας ἐλθώμεθα ἡγῇ καταπολεμήσωμεν, ὃ πλέον τῆς ἀγωνίας ἐξίστα) ἡγῇ ὃ θαρ-
ρεῖν ὠθεῖ τοῦ ἀπογινώσκειν ἡγῇ τρέμειν ἐπιστήσει ἐλαττοῖ μὲν Ⓦ φόβον, αὔξει δ' τὴν εὐμάρειαν,
ἡγῇ ἀφ' ἧς χρῆσας ἐλπίδας ἰσχυροτέρας ποιῇ. διὰ τοῦτο καὶ Ⓦ Ἰούδαν σὺν δύναι ἐπάγαγε ὁ ἰσ. ὁ πάγαγε
πατὴρ, ἵνα μὴ τῆς παρουσίας λαθόμενος ἀρχῆς, ἐπιμελῆται διὰ τῆς μετοικίας, ὅτι ἐξ- 10
έπεσεν. ἐγὼ γὰρ, εἰ καὶ παράδοξον ὃ λέγω μῦθον, οὐδὲν ἧττον ὃ ἁμάρτημα εἰποιμι ἂν
μᾶλλον εἶναι τῆς ἀπὸ τῆς μετοικίας βοηθείας ἐγκομιάζειν ἡμῖν. διὰ δὲ δίομαι καὶ δυσκολῶ πᾶ-
σαν τοῦ Σατανικοῦ ἔννοιαν ἐξορίσαντα τῆς ψυχῆς, ὅτι τὸν σωτήριον τοῦτον ἐλεῆσαι. Εἰ
μὴ γὰρ ἀναθέως ὁμοῦ παρὼν σὲ πάλιν τοῦ καρυφίου ἀναδῶσαι ἐκέλευον, ἵνα ἦς,
εἰκότως ἂν ἐδυσχέραινες, ὡς πολλῆς τῆς δυσκολίας οὔσης ἐν τούτῳ· εἰ δ' ποῦ τι φαυλῶ 15
μόνον τῶν, ὅταν μὴ προσθεῖναι τοῖς προσοῦσι κακοῖς, ἀλλ' ἀφανίσαντα σὲ τοῦ τὴν οἰκουμένην
ἀποστρέψαι πάλιν, τίνος ἕνεκεν οὐκ ἐᾷς ἀναδῦναι, καὶ εἰς τὸ πίσω καθέλκεις σαυτόν; οὐχ ἵσ. τὸν εἴσω
ἑώρακας τοὺς ἐν τῇ φυλῇ καὶ ἀδημονίᾳ ἐν τῇ λοιπῇ πεπυτισαμένους χλιθασίαν τοῦ
βίου; ποῦ νῦν εἰσι Ⓐ μὴ πολλοὶ μὲν τοῦ τύφου, πολλῶν δὲ τοῦ ἀκολουθῆσαι σοὶ ὡς ὑπὸ
τῆς ἀνάγκης; Ⓐ τὰ σπέλη ὀδιδυμῶσι, καὶ μέρων πίεσις, καὶ παρασίτους τρέφοντες, καὶ τῇ 20
σκιᾷ παρεσπλωμῶσι βλαπτόμενοι; ποῦ τούτων ἡ φαντασία ἐκείνη νῦν; οἴχεται ἡ τῶν δεί-
πνων πολυτέλεια, ὃ τοῦ μυσικοῦ πλῆθος, ἡ τοῦ κολάκων θεραπεία, ὁ τέλως ὁ πολὺς, ἡ τῆς
ψυχῆς ἀθεσις, ἡ τῆς βλακείας βλάχυσις, ὁ βίος ὁ ὑγρὸς καὶ ἀσελγὴς καὶ ἀσωτος. ποῦ νῦν
ἡ ἀπέραντος πομπὴ ἐκείνη; εἰ γέγονε τοσαύτης ἀπολαύσει θεραπείας σῶμα ἢ καθαρότη- γ. ὁ πόση
τος; ἀπίθι πρὸς τοὺς σορούς, καὶ θέασαι τοὺς κόπρους, τοὺς τέφρους, ὅσοι σκώληκας, τὸ τύμβου τὸ χ. ὁ δημιλείας
ἐδιαιθές· θέασαι καὶ σεαυτὸν πικρόν. καὶ εἴθε μέχρι τῆς τέφρας ἡ ζημία ἦν. νῦν δὲ
* ἀπὸ τῆς σορᾶς καὶ τῶν σκωλήκων τούτων μετάβαινε Ⓦ λογισμόν· ὅπου Ⓦ ἀπολεῖται ἐ- * ᾧ παύτου
κεῖσε σκώληκα, ὅπου τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὅπου Ⓦ βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, ὅθι τὸ σκότος τὸ ἐ- καὶ τὸ ἀκεῖθεν
ξώτερον, ὅθι τὴν θλῖψιν καὶ στενοχωρίαν, ὅθι τὸν παράκλητον τοῦ τὸ Λαζάρου καὶ τοῦ ἡμῖς δίκαιω-
πλουσίου, ὃς τοσούτων χρημάτων κύριος ὤν, καὶ πορφύραν ἐνδιδυσκόμενος, οὐδὲ σταγόνος ὕ- 30 σεια μένει.
δατος κύριος ἐκεῖ γέγονε, καὶ ταῦτα ἐν ἀνάγκῃ τοσαύτῃ καθεστώς. Τί τῶν ὀνειράτων ἄ- χ. ὄντως ὑδὸν
μεινον καὶ ἐνταῦθα δίκειται; καθάπερ γὰρ Ⓐ τὰ μέταλλα ἐργαζόμενοι, ἢ ἐξ ἑτέρας τινὰ
πινώτητος κόλασιν ταύτης χαλεπωτέραν, ὅταν τοῦ τὴν μνήμην τοῦ πολλῶν ἐκείνων καὶ
τῆς πικροτάτης ζωῆς ἀπουσιάζωσιν, ἴδασιν ἐν ὀνείροις ἐν τυφαῖς ἐξ εὐθηνίας ἑαυτοὺς, ὑ-
δεμίαν μὴ ἐγερθεῖσαν τοῖς ὀνείροις ἴσασι χάριν· ὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, καθάπερ ἐν 35
ὀνείρῳ τοῦ πρόσθεν βίῳ πλουτήσας, μὴ τοῦ ἐντυχεῖν ἀποδημήσαι τοῦ πικροῦ ἐκείνου ἐ- χ. ὠδίνας
κολάζετο κόλασιν. ταῦτα ἐννόησον, καὶ ὃ πῦρ αἰτήσασα ἐκεῖνο τῷ κατέχοντί σε νῦν τοῦ
τῆς ἐπιθυμίας ἐμπρησμῷ, ἀπαλλάγηθι τῆς καινοῦ ποτέ. ὁ μὲν γὰρ ταῦτα ἐννοήσας
ἀποσβέσας κλαύσεται, οὐδὲ ἐκείνης λήψεται πεῖραν. Εἰ δὲ ἅπαξ ταῦτης μὴ ἐπιλήσοιτο, σφοδρό-
τερον αὐτὸν ἀπολήψεται ἐνθένδε καθέξει τότε ἐκεῖνη. 40

Πόσον βούλει σοι προεκλαθῆναι τὸν πρόσθεν βίον τοῦτον ἀπόλαυσιν χρόνου; ἐγὼ μὲν γὰρ χ. παρακαλῶ-
οὐκ οἶδα σοι πλέον ἢ πεντήκοντα ἔτη λείπεσθαι, ὥστε πρὸς ἑκατὸν γήρας ἐλθεῖν· μᾶλλον ται
δ' οὐδὲ τοῦτό που δῆλόν ἐστιν ἡμῖν. Ⓐ γὰρ μήτι μέτρον τῆς ἑκατέρας ἐγκρίνεις ἐπὶ τῆς ζωῆς
τῆς ἑαυτῷ χαρᾷ, ὡς δὴ ἐπὶ τοσούτων ἱκνεῖσθαι τοῦτο; ἢ ὅ τοῦτο μόνον ὅσον ἀδηλον,

ἀλλὰ

κατέσησαι. βουλόμενος γὰρ δεῖξαι ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, ὃ οὐ δύναται ἰᾶσθαι, πάλιν ἔλεγε περὶ αὐτοῦ τοῦ χαλεπώτερα τῶν εἰδώλων ἡμαρτηκότος· Παραδόντι τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν περὶ τῆς μετανοίας· ὅπως δὲ μετανόησον, ἰσχυρὸν τῷ τοιούτῳ, φησὶν, ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων. ἓν ἐπέτυχε προσκαλέσαι πάλιν αὖθις, καὶ παρασκευάσαι τὸν μετανοῦντα, ὥστε αὐτὸν μὴ πλεονεκτηθῆναι ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ. καὶ ἔοικεν ὁ ἀλόχλεγρος ὁ τῆς Γαλατίας, μὴ ὁ πιστεύσας καὶ σημεῖα ἐργάσασθαι καὶ πολλοὺς πειρασμοὺς ὑπενεγκεῖν διὰ τὴν πίστιν τὴν εἰς Χριστὸν καταπιστεύσας πάλιν ἀνέστησεν. ὅπου μὲν γὰρ ἐθέλω μαρτύρεσθαι, ἐδήλωσεν εἰπών· Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν. ὅτι καὶ πολλὰ τῆς πίστεως ἔσχεν ἤθλησαν, καὶ τοῦτο ἐδήλωσε λέγων· Τοσαῦτα ἔπαθετε εἰκῇ, εἴγε καὶ εἰκῇ. ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαύτην ἐπίδοσιν, ἀμάρτημα ἥμαρτεν ἐκβαλὼν ἀλλοτριωθεῖσαν αὐτὸν τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἵνα καὶ αὐτὸς οὗτος ἀποφαίνεται λέγων· Ἰδοὺ ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. καὶ πάλιν, Οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. καὶ μὴ τοσαύτην ὅμως προσθήκην ποιήσεται αὐτὸν λέγων· Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. τοῦτο γὰρ ποιεῖ, δικαίως ὅτι ἐκ μὴ τοῦ ἑκάστου διαφθορὰν δύναται πάλιν δύνηται Χριστὸν μορφωθῆναι ἐν ἡμῖν. Οὐ γὰρ θέλει θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς ὁ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν. ἐπιστρέψωμεν οὖν, ὦ φίλη κεφαλή, καὶ ὁ θέλημα ἐξανύσωμεν τοῦ Θεοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο ἡμᾶς ἔκτισε καὶ εἰς ὃ εἰ προήγαγεν, ἵνα τὴν αἰώνιον ποιήσῃ ἡμᾶς μεταλαβεῖν ἀγαθῶν, ἵνα τοῦ βασιλεύσῃ ἡμῶν προσέχῃ τῷ οὐρανῷ, οὐχ ἵνα εἰς γέενναν ἐμβάλῃ καὶ τῷ πυρὶ παραδῷ. τοῦτο γὰρ οὐ δι' ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τὸν διάβολον γέγονεν· ἡ βασιλεία γὰρ ἡμῖν θὺ τέτευκται καὶ προσκύσαι πάλαι· καὶ τοῦτο ἀμφότερα ὑπεδείκνυς ἔλεγε, τοῖς μὲν ἐκ δεξιῶν· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· τοῖς δὲ ἐξ ἀριστερῶν, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον, οὐχ ὑμῖν, ἀλλὰ τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. οὕτως οὐ δι' ἡμᾶς ἡ γέενα γέγονεν, ἀλλὰ διὰ ἐκεῖνον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ· ἡ δὲ βασιλεία τοῦ καταβολῆς κόσμου ἡμῖν προέκειται.

Μὴ τοίνυν ἀναξίως ἑαυτὸν τῆς εἰσόδου τοῦ νυμφῶνος ἀποκλείσωμεν. ἕως μὲν γὰρ ὧμεν ἐνταῦθα, καὶ μυρία ἁμαρτωμεν, ἔστιν ἀπόνιψα ἀπολυσάσθαι, μετανοοῦντα τῶν ἡμαρτημένων ὑπεξελθόντας ἀξίως· ἐπὰν δὲ ἀπαλλαγῶμεν ἐκεῖ, οὐδ', ἂν σφοδροτάτων ὑπεξελθώμεθα τοῦ μετανοῆσαι, ἐξαρκεῖ τοῖς πλέον λοιποῖς. ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνταῦθα βρύχωμεν, καὶ κοπτώμεθα, καὶ μυρία προσκαλώμεθα, ἐπεὶ ἄκρα πίστις ὑπεξελθεῖν δακτύλῳ φλεγομένοις ἡμῖν· ἀλλ' ἀκουσόμεθα ταῦτα, ἄπειρ ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ὅτι Χάσμα μέγα ἐστήρικται μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν. διὰ τοῦτο, φησὶν, ἐγὼ προσκαλῶ, ἡ τὸ διαπύρωσιν ὑπεγράψαμεν τὸ ἑαυτοῦ, ὡς ὑπογραφὴν χρή. τότε μόνον γὰρ ἀπογραφὴν δεῖ τοῦ ἀπὸ τῆς μετανοίας ἐλπίδα, ὅταν ἐν ᾧ ἄδηλον ᾖ ἡμῖν. ἐκεῖ γὰρ μόνον ὁ φαρμακὸν ἀχρηστον τοῦτο καὶ ἀθλιές· ἐνταῦθα δ' ὄντων ἡμῶν, καὶ ἐν αὐτῷ ᾧ γήρᾳ ὑπιτιθῇ, πολλὴν ὑπιδύκνυται τὴν ἰσχύν. διὸ καὶ ὁ ἀλόχλεγος πάντα κινῇ, ἵνα τὸν τῆς ἀπογνώσεως ἐν ἡμῖν ῥιζώσῃ λογισμόν. οἶδε γὰρ ὅτι καὶ μικρὸν μετανοήσωμεν, οὐκ ἀμοιβὴ τοῦτο παρέξομεν· ἀλλ' ὥσπερ ὁ τετμημένοις ψυχροῖς ὑπιδύσῃ, ἀπεκειμένην ἔχει τὴν ἀμοιβὴν, οὕτω καὶ ὁ μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐπταικεν δικαίοις, καὶ μὴ τὴν ἀμάρτημ' ἀξίαν ὑπιδεῖξηται τὴν μετανοίαν, καὶ αὐτῆς ταύτης ἔξει τὴν ἀντίδοσιν. οὐδὲν γὰρ ὅλως τῶν ἀγαθῶν, καὶ μακρὰν ᾖ, προφήσεται παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ. εἰ γὰρ τὰ ἁμαρτήματα μὴ τοσαύτης ἀφεθίζεται τῆς ἀκριβείας, ὡς καὶ ῥημάτων καὶ ἐνθυμημάτων πονηρῶν ἡμᾶς, πολλῷ μᾶλλον τὰ κατορθώματα, καὶ μεγάλα ᾖ, καὶ μικρὰ,

χ. πολλῶν. χ. ἔκπαλαι

Ἐζεκ. κγ. ιδ. Ἡμ. γ. ε. Ἡμ. γ. δ. Γαλ. ε. ς. ἑ δ. Γαλ. δ. ιθ. Ἰωάν. ιγ. ιδ. Ματθ. κε. λδ. Λουκ. ιϛ. κϛ.

αθαι οὐδὲ, μὴ ὅσης ὁ Θεὸς βούλεται καὶ ἀπαιτῇ, οὐδὲ ἀπὸ τῆ χρείων ἐλαττοι ἔξομεν. πολλοὶ γοῦν ἔχαιροι ἡμόμενοι, οὐ προέντες οὕτως ἀφηκόπισαν. οὔτε γὰρ ὃ πιστεῖν δύσοτοι χαλεπὸν, ἀλλὰ ὃ πεσόντα κρᾶθαι καὶ μὴ ἀνίσασθαι, ἀλλὰ ἐπιλεκεκοῶντα καὶ βλασχεύοντα τοῖς τῆς ἀπογνώσεως λογισμοῖς τὸν τῆς προαιρέσεως ἀποκρύπτειν ἀδύνειαν.

Ισρ. η. δ. ὡς ὅς ὁ προφήτης "Ἁμαρτόμενος ἔλεει· Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσαται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; Εἰ δέ τινας τῶν μὴ ὃ πιστεύσαι πάλιν ἐκπεσόντων ζητοῖς παρ' ἡμῶν, καὶ ταῦτα μὴ ἀπόντα ἐφ' τούτων εἴρηται. ὁ γὰρ πιστὸς, τῶν ἐσχάτων προτέρων ἐστὶν, οὐ τῶν χειμένων. πῶς γὰρ ἂν ὁ διαβολος πίσοι;

5 χ. διαφθορ.

Εἰρήσεται ὃ κἀγὼ ἕτερα, ἐὰν μὴ ἁμαρτάνωλον, ἐὰν ὃ ἁμαρτάνοντα φείσωνται καὶ λόγων. κἀγὼ γὰρ ὃ ποιῆσαι ἐκεῖνο ὃ τῶν ἐναντίων ἐστὶ καὶ ἐναντία ἀποφαίνειν, εἶτα πάλιν ἐπαναγκάζειν, οὐδὲν ἕτερον ἡμῖν, ἢ τὸν τῶν πιστῶν διάκρισιν ἐκπίπτοιν τε καὶ ἐπσύνδεσθαι. ποιῆσαι γὰρ ἐστὶν καὶ αὐτὸ, οὐκ ἐπέρας ποίμνης ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ τῶν λοιπῶν ἀριθμῶ, ἐὰν τοῦ τῶν ποιμένι ποιήσεται ἐκέμενον, καὶ ἐπλανήθη πλανίου οὐ τὸν τυχόσαν, ἀλλ' ὅπου ἐὰν ὄρη ἐὰν ἁπάντας, τοῦτοι, μακρὰν ὄντα οὐδὲν καὶ πολλῷ τῆς θύρας ἀπέχουσαν. " ἆρα οὖν ἀφῆκεν αὐτὸ πλανηθεῖναι; οὐδαμῶς· ἀλλ' ἐπεμήναγε καὶ ζωήναγε, οὐκ ἐλάσας οὐδὲ μαστίξας, ἀλλ' ὅπου τῶν ὤμων λαβών. καθάπερ γὰρ ⓐ τῶν ἰατρῶν ἄριστοι " τῶν νοσούντων ὅσα νόσοι μακρὰν μὴ πολλῆς τῆς θεραπείας ὅπου τὸν ὑγιαίνειν ἐπεμάγοισιν, οὐ μόνον χ̄ ⓦ τῆς ἰατρείας τόμοι αὐτοῦ θεραπεύοντες, ἀλλ' ἔστι ὅπου καὶ χαριζόμενοι· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς οὐ σφόδρα διαφθαρέντας οὐ μὴ πολλῆς ἄγει τῆς σφοδρότητος ὅπου τὸν ἀρετὸν, ἀλλ' ἠρέμα καὶ μαρὰ καὶ διαβασάζων * πάντα χοῦ, ὥστε μήτε πλέον ἡμέαθαι ὃ χρῖσμα, μηδὲ μακροτέρων τὸν πλανίου. οὐκ αὐτὴ ὃ μόνη ἡμῖν ἡ διαβολὴ τοῦτο ἠνίξατο, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶ παιδὸς τῶ ἀσώτου. καὶ γὰρ καὶ οὗτος οὐκ ἀλλοτρίας ἦς ἐὰν, ἀλλ' υἱὸς καὶ ἀδελφὸς τῶ θυρεσκόντος παιδὸς, καὶ εἰς κακίαν οὐ τὸν τυχόσαν ἐξώκειλεν, ἀλλ' εἰς αὐτὸ ὃ πέρας, ὡς μὴ τις εἴποι, τῶν κακῶν, ὁ πλούσιος καὶ ἐλεύθερος ἐὰν εὐγενὴς, οἰκετῶν ἐὰν ξένων καὶ μισθωτῶν ἀθλιώτερον διακεθεὶς. ἀλλ' ὅμως πάλιν εἰς ὃ ἄρχης ἐπάνηλθε, καὶ τὸν πατέρα δέξαθαι ἀπέλαβεν. Εἰ δ' ἀπειλήφει τῆς ἑαυτῆ ζωῆς, ἐὰν τοῖς ζυμβοσκόποσιν αὐτοῦ ἀπαγγείλας ἔμεινεν ὅτι [γῆς] ἀλλοτρίας, οὐκ αὖ ἔτυχεν ὧν πρὸ καὶ ἔτυχεν, ἀλλὰ λιμῷ διαφθαρεὶς, ⓦ ἀπόντων οἰκείων " ἀπέμεινε θανατοῦ. ὅπῃ δ' μετενόησε, καὶ οὐκ ἀπίγνω μὴ τὸν τοσαύτην" διαφθορὰν, ὅτι τῆς προτέρας λαμπρότητος χῆς πάλιν, καὶ τὸν κοσμίσην πάλιν ἐσθῆτα ἐνεδύσατο στολὴν, καὶ μείζονων ἀπολαύει τῶν μὴ καταπεπτώκοτος ἀδελφοῦ. Τοσαῦτα γὰρ, φησιν, ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μὴ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. ὅτε δ' ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών ⓦ βίον σου μὴ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ ⓦ μόσχον τὸν σιτευτόν· τοσαύτην ἡ τῆς μετανοίας ἰσχύς. " ταῦτα οὖν ἐγὼ καὶ διήμαρτον, μὴ παραμείνωμεν τοῖς κακοῖς, μηδὲ ἀπογνῶμεν τὸν κατηγορῶ· ἀλλ' εἴπωμεν καὶ αὐτοί, " πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ" ἐρῶσω τῶ Θεῶ μου. αὐτὸς γὰρ ἡμᾶς οὐδέποτε ἀποστρέφεται, ἀλλ' ἡμεῖς ἐσμεν ⓐ μακρυόντες ἑαυτούς. Θεὸς γάρ, φησιν, ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν. καὶ ὄφ' τῶ αὐτῶ δὲ τούτω προφήτη πάλιν ἐγκαλῶν αὐτοῖς ἔλεγε· Οὐχὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν διίχωσιν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ τε καὶ ὑμῶν; ἐπεὶ οὖν τοῦτ' ἐστὶ τὸ πόρρωθεν ποιοῦν ἡμᾶς τῶ Θεοῦ, " ἀφελώμεθα τὸ χαλεπὸν τοῦτο διάφραγμα, καὶ τὸ κωλύον οὐδένα ἑηῆς γενέσθαι. ἀκούσον δ' καὶ ἐπ' αὐτῶ τῶν προφητῶν τούτου μεγάνος. Κορινθίοις δέ τισι μοιχὸς ἦς ἀνὴρ ἁμαρτίαν εἰργάσατο τοιαύτην, οἵα οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὠνομάζετο. πιστὸς δ' ἐστὶ ἰῶ, καὶ τῶν ὠφελωμένων τῶν Χριστῶ. ἰωὲς δ' αὐτοὶ τῶν ἱερωμένων εἶναί φασι. τί οὖν; ἆρα διέκοψεν αὐτοὺς τῶν σωζομένων μερίδος ὁ Παῦλος; οὐδαμῶς. αὐτὸς μὲν γὰρ ὄδιν ὁ μοιχὸς ἄνω καὶ κάτω Κορινθίοις ἐγκαλῶν, ὅτι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν οὐ κατέγνωσαν.

Ιερ. κγ. κγ. 10 χ. διαφθορ. 15 χ. ὅρα ὅτι ὧν ἀσιν ὅτι τοῦ παίπης αὐτὸ; χ. τῶν νοσούντας 20 * αὐτοῦ 25 χ. νοήσωμεν χ. θυσεῖν. Λυκ. ε. κθ. 30 χ. τοσαῦτα 35 χ. παρασώμεθα χ. ἐγγίσωμεν χ. διείλωμεν 40

καὶ θαυμάσιον, καὶ τῶν ἀποστόλων ἀληθῶς γραμμάτων τοῦτο μεμαθηκότων, ὁ τοὺς ἄλλους διδάσκας
χ. ἐπαίνων βασιλέα, ἀδιόρθωτος ἔμεινε, καὶ πάλιν ἐπὶ τὴν πορνείαν ἐπήμησε κακίαν. καὶ οὐδὲ
χ. ὀνειδίζων οὕτως αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκόλασεν, ἀλλ' ἐμακροθύμει ἐπὶ καὶ δι' ἑτέρας καὶ δι' ἑτέρας συμβουλεύων αὐτῷ. ὅπερ οὖν οὐδὲν τούτων βελτίων ἐγένετο, τότε καὶ ἐπάγει τὸν ὑμνῳδὸν
5 λοιπόν, οὐχ ὡς τῶν ἠδη γεγενημένων ἀμυνόμενος, ἀλλὰ τὰ μέλλοντα ἐκκόπτων σπείρειν, καὶ τὸν εἰς ὃ ἐμπορεύσεται ἀναφέλλων κακίαν. ἢ οὐδὲ τοῦτο εἰς τέλος, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγοις αὐτὸν παιδεύσας ἔτεσι, τῇ πορνείᾳ πάλιν αὖθις ἀπέδωκε τιμῆς, ζημιωθέντα μὲν ἀπὸ τῆς κολάσεως οὐδέν, κερδάναντα δὲ ὃ πάντων μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, τὸ πεῖραν τῆς εἰς Ⓦ Θεὸν ἔχεσθαι πίστεως, ἢ μεταγνῶναι ὅτι τοῖς πορνείαις ἠμύρτηκόσιν αὐτῷ. ἰδιώτη γὰρ ἡ τοῦ
10 Θεοῦ φιλανθρωπία. οὐδέποτε μετάνοιαν γνησίαν εἰλικρινῶς ἀπορρίπτεται· ἀλλὰ καὶ πόρρωθεν αὐτόν τις τῆς κακίας ἐλάσῃ ὃ πέρας, κἀκεῖθεν ἐπιστρέψας πάλιν ἔλπιζε πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς ὁδόν, καὶ δέχεται καὶ προσίεται τότον, ὡς πάντα ποιῇ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν πρότερον καταστῆσαι ἐπάνοδον. καὶ ὃ πολλῷ τούτου φιλανθρωπότερον. καὶ γὰρ μὴ πᾶσάν τις ὑπὲρ αἰῶνα τὸν μετάνοιαν, οὐδὲ τὸν βεκχίδου καὶ πρὸς ὀλίγον γεγονημένην
15 προσπέμπεται, ἀλλὰ καὶ ταύτης πολὺν πίθησι Ⓦ μισθόν. καὶ τοῦτο δῆλον, ἐξ ὧν ὁ προφήτης Ησαΐας πρὸς τὸν λαὸν τῶν Ιουδαίων οὕτως ποτε φησί· Δι' ἁμαρτίαν βεκχὺ πέλυπησα αὐτὸν, καὶ ἐπάταξα αὐτὸν, καὶ ἀπέστρεψα ὃ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλυπήθη καὶ ἐπορεύθη σκυθρωπός· καὶ ἰασάμην αὐτὸν, καὶ παρεκάλεσα αὐτόν. μαρτυρήσει δ' αὐτῷ ἡμῖν καὶ ὁ ἀσεβέστατος βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὁ γεγονὼς μὲν ἔκδοτος τοῖς ἁμαρτήμασιν ὑπὸ τῆς γυναικός.
20 ὅπερ οὖν οὐ μόνον ἐπεποίθησι, καὶ σάκκον περιεβάλετο, καὶ κατέκλινε τὴν πλημμεληθέντων αὐτῷ, οὕτως ἐπεσπάσατο τὸ Θεοῦ Ⓦ ἔλεος, ὡς πάντων αὐτὸν ἀπαλλαξαι τῶν ἐπηρτημένων κακῶν. εἶπε γὰρ ὁ Θεὸς τῷ Ηλίᾳ· Εωρακάς πως κατέφυγε Αχαὰβ ἀπὸ προσώπου μου; αὐθ' ὧν ὅτι ἐκλαυσεν ἀπὸ προσώπου μου, οὐκ ἐπάξω τὸν κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. καὶ μὴν τῶν πάλαι ὁ Μανασσῆς πάσας καὶ τὴν μανίαν καὶ τὴν τυραννίδι προσελάσας, καὶ τὸν νομικὸν ἀ-
25 ναπέλασας λατρείαν, καὶ Ⓦ ναοὺς ἀποκλείσας, καὶ τὸν τῶν εἰδώλων πλάνον πεισθεὶς ἀνθεῖν, καὶ πάντων τῶν ἔμπροσθεν γενομένων ἀσεβέστερος, ὅπερ μετεῖπεν ὕστερον, εἰς οὐδὲν
χ. πλανῶν τῶν Θεοῦ κατεπάτησε φίλους. εἰ δ' εἷς ὁ μέτρος ἀπιδὼν τῶν ἰδίων ἀνομιῶν, ἀπέγνω τὸν ἐπάνοδον καὶ τὸν μεταβολὴν, πάντων ἂν ἐξέπεσεν, ὧν μὴ ταῦτα ἐπέτυχε. τῶν δὲ αὖτε τῆς ταφοδολῆς τῶν ἡμυρτημένων αὐτῷ, εἰς ὃ ἄπειρον πλῆθος τῆς θυσπλαγχίας
30 τοῦ Θεοῦ ἰδών, καὶ πᾶσι μᾶ τῶν Ἀχαβόλου διαῤῥήξας, ἤχνεσε καὶ ἠνώησαν καὶ Ⓦ δρόμον ἐπέλεσι Ⓦ καλόν. οὐ μόνον δ' Ἀχαὰβ τῶν εἰς τότους γεγονημένων, ἀλλὰ καὶ ἐξ τῶν τῶν προφήτων ῥημάτων ἐκκόπτει τοῦ τῆς ἀσεβεστάτου λογισμοὺς ὁ Θεὸς, οὕτως λέγων· Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ὃ δ', σήμερον, ἐν πρώτῃ τοῦ βίου λήξαι
35 δίδωσιν αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν δ', εἰ βούλει, τοῦ χρόνου. οὐ χρόνου γὰρ ποσότητι, ἀλλὰ διαθέσει ψυχῆς ἡ μετάνοια κρίνεται. καὶ γὰρ Ⓐ Νινευῖται οὐ πολλῶν ἐδεήθησαν ἡμερῶν, ὥστε διεξελθεῖν τὴν ἀμαρτίαν ἐκείνην· ἀλλ' ἴσχυσε βεκχὺς ἡς ἡμέρας κρείσσας ἅπασαν ἀφεμένης τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ. καὶ ὁ λῃστὴς δὲ οὐκ ἐν χρόνῳ μακρῷ τὸν εἰς Ⓦ παράδεισον εἰσόδου ἠνυσεν· ἀλλ' ὅσον ἀνήλωσεν ὥρας ῥῆμα φθεγξάμενος, ἐν τοσαύτῃ ῥοπῇ καὶ ἐν πάν-
40 τῳ βίῳ ἡμυρτηκὼς ἀπολουσάμενος, καὶ πρὸ τῶν ἀποστόλων ὃ τῆς εὐδοκιμήσεως βεκχὸν ἐλάμβανεν. ὁρᾷς μὲν ἢ καὶ τοῦ μαρτυρίας οὐκ ἐν πολλοῖς ἔτεσι, ἀλλ' ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, πολλάκις δὲ καὶ ἐν μιᾷ μόνῃ τοῦ λαμπρὰς ὑπολαβόντας φαίνειν. ὥστε προθυμίας ἡμῖν χρεία πάντα ταχὺ καὶ μᾶς φθάσεως πολλῆς. καὶ οὕτω ὃ σωτηρίας πολλάκις ἀπολαύσωμεν, ὥστε μὴ τοσαύτης σφοδρότητος καὶ τὸν προτέραν μισῆσαι κακίαν, καὶ τὸν ἀπάτην ἐλέ-

τόσον ὑγίεια; ἔστι μὴ τὴν μοῖραν ἐλπίσαι σωφρονιστὴν ἑαυτοῖς γενέσθαι ἀπολογίας ἀπερείσεται ὁ βασιλεύς· πρῶτον μὲν ἀγνοήσας Θν ποιήσαντα αὐτούς, καὶ εἰς τὴν τιμὴν ἀγαγόντα ἐκείνην, κἀπὶ τῆς δωρεᾶς αὐτὸν καὶ τῆς προνοίας τεκμήρια δοῦναι ἔχοντι καὶ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὅτι τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ παραβάσεις πολλάς. μὴ γὰρ τοῦτο πάλιν τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τῆς προμηθείας ἐναργὲς σημεῖον λάβωμεν, ἐν μακρῷ καὶ ἀστρονομικῷ καὶ πάσης τῆς ἐγκυκλίου παιδείας τὴν σκιώδη δύναται πιστεῦσαι ἰδέαν, καὶ πολὺ πρότερον τῶν προτέρων ἐπιδεῖξαι. ἀ γὰρ οἱ σοφοὶ μάγοι καὶ χαλδαῖοι καὶ ἀστρονόμοι οὐκ ἴσμεν, ἀλλ' ὡραιοτέρους μείζονα ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν εἶδον, τοιαῦτα παιδίον ἀσχημάλωτον ἐπιλύσασθαι ποιήσας αὐτόν, οὕτως αὐτὸν ἐπηγάγετο σκεύει τῷ θαύματι, ὡς μὴ μόνον αὐτὸν πιστεῦσαι, ἀλλὰ καὶ τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ τὸ δόγματος τούτου κηρύκων καὶ διδασκάλων σαφῆ. ὥστε εἰ καὶ πρὶν ἦν σημεῖον τοιοῦτον λαβεῖν ἀσυγκρίτως ἐμοὶ, ἀγνοοῦν Θν, πολλῷ μᾶλλον μετὰ σκεύους τοῦ θαύματος καὶ τὸν ὁμολογίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν διδασκαλίαν τὴν εἰς ἑτέρους γινομένην. οὐ γὰρ αὖ μὴ πιστεύσας καλῶς, ὅτι μόνος ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀληθής, τοσαύτην εἰς Θν σκέπην θεράποντα τιμὴν ἐπεδείξατο, καὶ τοιαῦτα τοῖς ἄλλοις ἐνομοθέτησεν. ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαύτην ὁμολογίαν εἰς εἰδωλολατρείαν πάλιν ἐξέπεσε καὶ ὁ πιστὸν ὅτι σωθήσεται, καὶ τῶν Θεοῦ προσκυνήσας Θν δούλων, οὕτω εἰς ἐσθῆτα ἐξενεχθήσεται μανίας, ὥστε τὸν τῶν Θεοῦ δούλων μὴ προσκυνοῦντας αὐτὸν εἰς κάμινον ἐμβαλεῖν.

Τί οὖν; μετῆλθεν ὁ Θεὸς Θν ἀπιστίαν, ὡς μετῆλθεν ἡμᾶς; μείζονα μὲν οὖν αὐτοῦ τὰ κτήματα τῆς οἰκείας δυνάμεως πλέον, μὴ τὴν τοσαύτην ἀπόνοιαν ἔλκων ὅτι τὰ προτέρα πάλιν αὖθις. ἐκεῖνο δὲ δὴ θαυμαστέον. ἵνα γὰρ μὴ ἀπιστῆται διὰ τὴν χαλκολίνου τὴν θαυμαστὴν τὰ γινόμενα πάλιν, οὐκ ἐπ' ἄλλῳ τινὶ ὁ σημεῖον ἐποίησεν, ἀλλ' ὅτι τῆς κεφαλῆς, ἣν ἀπῆψεν αὐτὸς, ὅτι τὴν παίδων, οὓς ἔδησε καὶ ἔβαλεν ἐπ' αὐτῇ. ἐν μὲν γὰρ ὁ σίδηρος τὴν φλόγα φοβερὸν καὶ προσδόκητον· ὁ δὲ φιλάνθρωπος, χαλκῆν μείζονα σιδήρου φόβον καὶ πλείονα ποιῆσαι τὴν ἔκπληξιν καὶ πᾶσαν αὐτὴν λῦσαι τὴν πώρωσιν, ὃ τότε μείζονι ἐποίησε καὶ προσδοκήτῳ. ἀφεὶς γὰρ αὐτὴν ἐκκαυθῆναι τοσοῦτον, ὅσον ἐκείνος ἠθέλησεν, ὕστερον τὴν οἰκείαν ἐπεδείκνυτο δύναμιν, οὐ καταλύων τὰ μηχανήματα τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ἐσῶντα ἄκυρα ποιῶν. ἵνα δὲ μή τις αὐτοῦ ἰδίαν προστιμήσῃ τῆς φλογὸς, φαίνεται ἐκεῖνο ποιῶν, συνεχώρησε καυθῆναι τὸν ἐμβαλόντας αὐτοῦ, δηλῶν ὅτι πῦρ μὲν ἦν ἀληθῶς ὃ ὁρώμενον· οὐ γὰρ ἂν ἀνάφθαν καὶ σπινθῆρας καὶ κληματίδας καὶ τοσαῦτα κατάφαγα σώματα. τῆς δὲ αὐτῆς προστάγματος ἰσχυρότερον ἐστὶν, ἀλλ' ἔπεται τῇ ὅταν ἀπαύσῃ ἡ φύσις ταῦτ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι προσταγῇ, ὅπερ οὖν καὶ τότε ἐδίδαξεν· σώματα γὰρ ἡ φλὸξ ἀπολαβοῦσα φθαρτὰ, καθάπερ ἀφθάρτοις ἀπέχετο, καὶ σῶμα τὸν προσκαθημένων ἀπέδωκε, καὶ μὴ πολλῆς τῆς λαμπρότητος. ὥσπερ γὰρ ἐκ βασιλείων λύσας βασιλεύς, οὕτως ἀπὸ τῆς καμίνου προήγαγε παῖδας ἐκείνους, οὐδὲν εἰς τὸ βασιλέα λοιπὸν αἰσχυνομένους ὁρᾶν, ἀλλὰ πρώτων ἀπ' ἐκείνου τοῦ ὀφθήναι μεταδόντων ὅτι τὸν προσδόξου θεοείδη. ἐν δέ τι τὸ ἀξίωμα, οὔτε ἡ ἀλυσγίς, οὔτε ἄλλο τι τῆς βασιλικῆς φαντασίας τοῦ ἴχλεως οὕτως ἐπίστρεφεν, ὡς ἡ θέα τῶν πιστῶν ἐκείνων, ἐγγενομένων μὲν τῷ πυρὶ, οὕτω δὲ ἐξελθόντων [ἐκείνων] ἐκεῖθεν, ὡς τοῦ μὲν "ἐπείσεισι παθόντας τοῦτο εἰκὸς ἦν. ἐν γὰρ ὁ πρώτων θαῦμα-στότερον ὅτι τῶν ἐν ἡμῖν, ἡ τῶν τειχῶν φύσις, τότε ἀδάμαντος ἰσχυρότερον ἐκφαύσει τῆς παμφάγου φλογός. ἐν οὐ τοῦτο μόνον ἦν τὸ θαυμαστὸν, ὅτι εἰς μέσον ἀπολιφθέντες ἔπαθον οὐδὲν, ἀλλ' ὅτι καὶ φλεγμένοι ἦσαν ἀμφότεροι. ἴσασι δὲ πάντες, ὅσοι τοῖς κεκμηκόσι προσεγγίσασιν, ὡς ἕως μόνον ἂν ἔχωσι μεμικότα ἐκεῖνοι τὰ χείλη, κἂν βεβαρυμένοι ὦσιν ἀντέχουσι πρὸς τὸν ἐμπνεόμενον· εἰ δὲ συμβαίη τὸ σῶμα διαρρεῖν αὐτοῦ, ῥᾳδίως ἀφίστανται τοῦ σώματος ἡ ψυχή. ἀλλ' ὅμως τοσούτων ῥεόντων θαυμάτων, καὶ πάντων καταπλαγέντων τῶν πρώτων

καὶ

χ. ἀστρονομίαν

χ. μαζαρηνοί

χ. πυῶν

χ. παίδων

χ. οἰκείαν

πεῖσας, πῶς δυνήσῃ ἔξω μένων ἢ μικρὸν ἢ μέγα ἐργάσασθαι ἀγαθόν; Διὰ τοῦτο πολλὰ μηχανᾶται ὁ πονηρὸς, ἵνα τοῦτον ἐκ τῶν ἔνδον φυτεύσῃ λογισμῶν. Οὐκ ἔστι γὰρ αὐτὸν ἱδρῶτα δύσασθαι ἢ πόνων ἀπολῦσαι τὴν ἡμετέραν αὐτάσασαν. πῶς γάρ, τῶν κεντούντων καὶ πατούντων καὶ ἀνταίρειν ὅλον ἐληλύθατε αὐτῷ; ὁπόταν γὰρ δεδεμένος Διάβολος τοῦτον δεσμὸν, καὶ τὴν ἐκμανίαν τὴν ἑαυτῷ, καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἀσθενῆ ἀναστῆσαι τὴν ἑαυτοῦ, καὶ εἰς ἐμὲ οὐ παύσεται πολλοὺς διαπονῶν. καὶ ἄλλα μυρία πέφυκε τραύματα, ἀνήσεται καὶ πάλιν καὶ συγκόψει ἐμὲ ἐρρωμένον. ὁ γὰρ τῆς ἀπογνώσεως δεσμὸς λογισμῶν, καὶ τὴν ἐκμανίαν Διάβολος τὴν ἑαυτοῦ, πῶς δυνήσῃ αὐτὸν ἀνῆσαι καὶ ἀφεῖναι ἐξενεγκόντας φυγὴν μή μοι δῶν ὀλίγα ἡμῶν τηκόμενε εἴπῃς· ἀλλ' ἔστω τις πάσης κακίας ἀπάμεινος, καὶ ἅπαντα τραπέτω τὰ ἀποκλείοντα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐμοῦ, καὶ σοῦ· μὴ τῶν ἀρχῆς ἀπίστων, ἀλλὰ τῶν πιστῶν καὶ ὑπερέχοντων Θεῷ τραπέτω ὦν, ὕστερον γενέσθω πόρνος, μοιχὸς, μεθυσικὸς, ἁρπακτικὸς, κλέπτης, μέθυσος, λοίδορος, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτοις ὅμοια· οὐδὲ γὰρ ἐγὼ τοῦτον ἀποδέξομαι ἀπολωλότα ἑαυτῷ, καὶ εἰς ἕξαπτον γῆρας ἐλθόντα μὴ τῆς ἀφάτου ταύτης κακίας. Εἰ μὲν γὰρ παῦσις ἦν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, καλῶς ἄν τις ἀπέγνω, ὡς οὐ δυνάμενος λοιπὸν σῶσαι τὴν φλέγα, ἕως ἀφῇ τῶν τοσούτων αἰῶνα κακῶν· ὁπόταν γὰρ ὁ θεῖος ἀπαθὴς ἐστι, καὶ κολάζῃ, καὶ τιμωρῆται, οὐ μετ' ὀργῆς τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ μετὰ φιλανθρωπίας καὶ ἡδεμονίας πολλῆς. δεῖ σφόδρα θαρρεῖν καὶ πεποιθέναι χρὴ τῇ τῆς μετανοίας δυνάμει. καὶ γὰρ τοῖς εἰς αὐτὸν ἡμαρτηκόσιν οὐ δι' ἑαυτὸν ἔνδοξον ἐπεξεργάζεται (δόξα μὲν γὰρ εἰς τὴν φύσιν ἀνθρώπου ἀφανὴς βλάβη) ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν σκοπῶν, καὶ ὥσπερ τὸ μὴ χείρονα γενέσθαι τὴν ἀμετρόφιλον τὴν ἡμετέραν μισητῶν αὐτῷ καὶ ἀφορήτων. καθάπερ γὰρ ὁ τὸ φῶς ἀνάπτων ἑαυτοῦ, ἀνάπτει ἵνα ἐξημίωσεν δόξαν, ἑαυτοῦ δὲ τὰ μέγιστα τὸ σκότος καταλειφθεὶς οὕτω καὶ ὁ τὸν σπαλικοῦς ἀνάπτων δυνάμεως καταφρονῶν ἑαυτοῦ, ἀνάπτει μὴ δόξαν ἔλαφρον, ἑαυτοῦ δὲ τὴν ἐσχάτην ἔλαφρὰν βλάβην. καὶ δέκα τοῦτο ὁ Θεὸς ἵνα τιμωρίας ἡμῖν ἀπειλῇ καὶ ἐπαγῇ πολλάκις, οὐχ ἑαυτοῦ ἀνάγκην, ἀλλ' ἡμᾶς ἕλκων πρὸς ἑαυτόν. καὶ γὰρ καὶ ἐν τοῖς τῶν βασιλέων ὕβρεσιν οὐκ ἀληθῆ μόνον, ὅμως δὲ ἀνάγκην ἔχει καὶ προσποιεῖται ἀνάγκην ἔχειν τοῦτο ποιεῖν ἀναγκαίως ἐκείνοις, οὐ δι' ἑαυτὸν σκοπῶν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνων ὠφέλειαν· καὶ ὅπως δείξωσιν μικρόν τι σωφρονοῦντες καὶ νήφοντες χαίρει καὶ δι' ὀφθαλμῶν), εἰ πολλῷ σφοδρότερον τὰ φάρμακα ἐπιτιθῆσιν, οὐχ ἵνα τῶν πεπτωκότων ἀνῇς ἀμνήμονες, ἀλλὰ τὴν ὠφέλειαν ζητῆσαι καὶ ἐξῆσαι θέλων πρὸς καθαρὰν ὑγίειαν ἐπανάγαγεῖν· διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς, ἵνα μὴ εἰς τὴν ἑαυτοῦ μισίαν ἐκπέσωμεν, οὐκ ἀμνημόνως ἵνα τῶν πεπτωκότων, ἀλλὰ ἀπαλλαξαι τῆς ἰσόσε βουλόμενος, ἄφνω καὶ λέληθε πίῃ. καὶ τοῦτο ἴσχυσε μὲν καὶ ἀπὸ ταῦτα ὀφθῆναι λογισμῶν ζημιοῦν. Εἰ δέ τις ἡμῖν ἀμφισβητοῖ τούτων ἔτεκεν, καὶ ἀπὸ τῶν θείων πειρώσω μίαν τοῦτο λογίων. τίς γὰρ εἶπέ μοι, τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως γέγονε μιαρώτερος, ὃς τοσαύτην τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως πεῖραν ἔλαβεν, ὡς πρὸς Φῆτιν πρὸς συνῆσαι τὸν αὐτοῦ καὶ κελεῦσαι αὐτῷ μάντιν ἀποῖσαι καὶ θεῖον, πάλιν εἰς τὸν πρότερον δεξιώσεσθαι τύφον, καὶ σοῦ μὴ πρὸς τιμήσαντος αὐτὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κάμινον ἔβαλλε δεδεμένους; ἀλλ' ὅμως τὸν οὕτως ὠμὸν καὶ ἀτενῆ καὶ θηρίου μᾶλλον ἢ ἀνθρώπου, εἰς μετάνοιαν πρὸς καλέσασθαι, καὶ οἰδέναι αὐτὸν καὶ ἑτέρας τοῦ μεγαλύνεσθαι ἀφορμὰς· πρὸς τοῦτο μὲν αὐτὸ ὁ σὸς τῇ καμίνῳ ἡλικιώτης γέγονεν· μὴ ὁ σκεῦος, τὸν ὕψος, ἕως εἶδε μόνον ἐβασιλεύς, ἠρμήνευσεν ὁ Δανιήλ, ἐκπεσὼν οὕτως καὶ λιθίνων κάμινον φυγών. πρὸς τούτοις, μὴ τὴν σκληρότητα τῶν ἀκουόντων καὶ αὐτὸς ὁ πρὸς Φῆτης σωνεβούλευσε λέγων· Διὰ τοῦτο, βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις· κάθαρον, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων· ἴσως ἔσται μακροθυμία τοῖς πεπτωκόσι σου. Τί λέγεις, ὦ σοφὲ καὶ μακάριε; ἔστι μὲν τὴν τοσαύτην ἀπόπτωσιν ἐπανόδου πάλιν; ἔστι μὲν τὴν τοσαύτην νόσον

θλίας σκώληξ, κατελθεῖν εἰς ὃ βάθος τῶν κακῶν· ἔνθα καὶ αὐτὸς γέγονας νῦν, τὸ μὲν παρά-
ου καὶ ζαπειρου διαστόματος ζὰ παροξύνματα ἀφεὶς, τὸ δὲ ὠμὸν καὶ τυφλὸν καὶ ἀκατάσβεστον καὶ
τῆς ἡμετέρας" ψυχῆς ἐξῃρεῖ ζὰ ὑπερβάλλοντα ἐξανύων ἁπάντα· καὶ τὸν χρηστὸν ζιλαρρήξας χ σωπε'ας
ζυγὸν, καὶ ὃ φορτίον ῥίψας ὃ ἐλαφρὸν, ἑ τοῦ σιδηροῦς δυτ' σκέπων κλοιοὺς ἀβιάτους σεαυ-
τῷ, ἔτι καὶ τὸν μόλυβδον ἐξήρτησας τὸν οἰκεῖον τῷ πραχήλῳ ὃ σῷ. 5

Ποῦ οὖν φησὶν λειπεῖν τὸν ἀθλίαν σε καταπονήζων ψυχὴν, τὸ κάτω φέρεσθαι διωτε-
κῶς τοιαύτην σαυτῷ τὸν ἀνάγκην ὑπάρξεις; ἢ μᾶλλον οὖν τὸν μέλαν δραχμὴν βύρσα γυ-
Λκ. ιε β. νὴ, ζὰ γείτονας σκάλει τῆς ὑφροσύνης κοπωτοὺς, Συγχάρητέ μοι, λέγουσα· ἐγὼ γὰρ τὸν
φίλους ἀπάντας, τοὺς τε ἐμοὺς, ἑ τοῦ σοὺς ὑπὲρ τοῦς σώμασι ὠδάκρυσα τῶν, οὐ, συγχάρη-
τέ μοι, λέγων, ἀλλὰ, Συμπονήσατε, ἢ θρήνων ἀνάλαβέσθε τὸν αὐλὸν, ἢ γοερὸν ζωὸν ἡμῖν ἀ- 10
νακρέξατε. ζημία γὰρ ἡμᾶς ἐκάτη κατείληφεν, οὐχ ὅτι χρυσοῦ τάλαντα τόσα ἢ τόσα τ
ἐμῆς ὀξέπεσε χάρος, οὐδ' ὅτι λίθων τιμίων πολὺς ἀριθμὸς, ἀλλ' ὅτι τύπων ἀπάντων ὁ τιμιώ-
τερος, συμπλέων ἡμῖν τ θαλάσσαν ταύτην τ μεγάλην καὶ βυρύχωρον, οὐκ οἶδα πῶς ἐξο-
λισθήσας, τοῖς αὐτὸν τῆς ἀπωλείας τ πυθμένα κατέπεσεν. Εἰ δέ τινές μοι τὰ θρηνῶν ἀ-
Ησ. κς δ. πάγειν πειρῶνται, πρὸ τ τοσούτων φθέγξομαι τοῖς αὐτοῦ ῥήματα· Ἄφετέ με, πικρῶς κλαύ- 15
σομαι· μὴ παραμύσητε ὠδάκρυσαι με. οὐ γὰρ τοιοῦτον πένθος πενθῶ νῦν, ὡς ἢ καταγω-
σιν φέρειν ἡμῖν τὸν ἀμετρίαν τῶν ὀδυρμῶν· ἀλλ' ἐκεῖνον οὖν, καὶ εἰ Παῦλος ἦν, καὶ εἰ Πέτρος,
οὐκ ἂν ἠνεσχόμην κλαίοντας ἢ πενθοῦντας ἢ πᾶσαι ὠδάκρυσι διαθρύπτοντας. τοῖς μὲν
γὰρ τ κοινὸν τοῦτον θανάτου ὀδυρομένοις εἰκότως ἄν τις ἐγκαλέσειε μικροψυχίαν πολλήν·
ὅταν δὲ αἰτὶ σώματος ψυχὴ ὠδυρέσθαι τεκεῖν μυρίας ἔχουσα τὰς ὠτιλάς, ἢ ὁ αὐτὴ τῇ νε- 20
κρότητι τὸν" βύθιον αὐτῆς ἐμφαίνουσα τὸν ὠδῖνα ἢ τὸν θλῖψιν ἢ ὃ κάλλος ὃ ἀπο- χ. εὐμορφίαν
σβεσθέν, τίς οὕτως ὠμὸς ἑ ἀσυμπαθὴς, ὡς αἰτὶ θρήνων ἢ ὀδυρμῶν" ὠδάμενθηλυκοὺς λό- χ. περικλε-
γους" εἰσάγειν; ὥσπερ γὰρ ὁ μὴ πενθῶν, οὕτως ὁ πενθῶν φιλοσοφίας ὄντι. τοῦς μὲν ὠδῖνας
ὁ ὠδὺς τ οὐρανοῦ φθάσας, ὁ τ τ βίου μεταβάσεως καταγελῶν, ὁ τὰ κάλλη τ σωμάτων ὡς τὰ χ. ὠδίνας
ὀστᾶ λίθους ὁρῶν, ὁ χρυσοῦ μὲν ὡς πηλοῦ, πυφὸς ἢ ἀπαθὴς ὡς βορβόρῳ καταφρονῶν, ἔτι ἡ- 25
μῖν ὀξαίφνης πυρετὸς καταβρήξας ὑπερθυμίας ἀτόπου, ἢ τὸν ὑγίειαν ἢ τὸν ἀνδρείαν ἢ τὸν
ὥραν ἅπασαν διέφθειρε, ἢ δοῦλος γέγονε τῶν ἡδονῶν. τοῦτον οὖν οὐ δακρύσομεν, εἰπέ μοι,
ἢ κοψόμεθα, ἵνα ἀνακτησώμεθα πάλιν αὐτόν; ἢ ποῦ ταῦτα ἀνθρώπινος ψυχῆς; τ μὲν γὰρ τοῦ
σώματος νεκρώσεως τὸν λύσιν οὐκ ἔστιν ὁ ταῦτα θύρσι, ἑ ὅμως οὐδὲ τοῦτο τοῦ πενθοῦντας
Φλμ. ς. ι. τῶν θρήνων ἀφίστησι· ψυχῆς ἢ νέκρωσιν ὁ ταῦτα μόνον ὅτι ἀφαιρεῖσθαι δύναται. Εἰ γὰρ τῷ 30
ἄδῃ, φησὶ, τίς ὀξομολογήσεταί σοι; πῶς οὖν οὐ πολλῆς βλακείας ὅτι, τοῦ μὲν τ τοῦ σώμα-
τος θανάτου πενθοῦντας οὕτω σφοδρότερος τοῦτο ποιεῖ, ἢ ταῦτα εἰδότας ὅτι οὐκ ἀναστήσει
τ κείμενον τοῖς ὀδυρμοῖς, ἡμᾶς ἢ μηδὲν τοιοῦτον ὑποδείκνυσθαι, ἢ ταῦτα ὑποτιθεμένους, ὅτι
πολλάκις ὅτι ἐλπὶς τὸν ἀπολωλῶτα ψυχὴν εἰς τὸν πρότερον ζωὸν ἐπάνοδον ἀγαγεῖν;
πολλοὶ γὰρ ἤνεσαν ἢ ὅτι τῶν πρόσθεν τῶν ἡμετέρων ἐκ τῆς" ὀρθῆς πίστεως ἐκπεπτώκασιν, ἢ 35 χ. ὀρθῆς πίστε-
ἐκ τῆς" ἐστεφανωμένης καταφρονήσαντες ὁδοῦ, οὕτω διέφθησαν πάλιν, ὡς ἀπόρρητα ως,
τοῖς δευτέροις τὰ πρότερα, ἢ ὃ βεβαίοις ἀβαίοις, ἢ τ σφόδρα ἀναδήσασθαι, ἢ μετ' τῶν νικώ- χ. συνῆς
των ἀνακηρυχθῆναι, ἢ εἰς τ τῶν ἁγίων ἀριθμηθῆναι χορόν. ἕως μὲν γὰρ ἂν ὁ τῇ κεφαλῇ τις
ἦτε τῶν ἡδονῶν, καὶ μυρία τοιαῦτα ὑποδείγματα ἔχῃ, ἀδυνάτου αὐτῷ ὃ πρᾶγμα
εἰ δοκεῖ. ἐὰν δὲ ἀρχὴν βεβαίαν λάβοι μόνον τῆς σκάφους ἐξόδου, πρόθυμον ἀεὶ, ὃ μὴ σφο- 40
δρότερον τὸ πυθμένι κατόπιν ἀφῆσαι, τὰ δὲ ἔμπροσθεν ἑ πρὸ τῶν ποδῶν, δρόσου καὶ πολλῆς
γέμοντα τῆς θυελλίας ὄψεται. μόνον μὴ ἀπογνῶμεν, μηδὲ ἀπαγορεύσωμεν τὸν ἐπάνοδον.
ὁ γὰρ τοῦτο παθὼν, καὶ μεγάλων ἰσχυὸν καὶ πρόθυμόν ἦ, μάτην κέκτηται.
τὸν γὰρ θύραν ἅπαξ ἀποκλείσας ἑαυτῷ τῆς μετανοίας, ἑ τὸν εἰς ὃ σκάφην εἴσοδον ἀπο-
στερήσας,

ἑαυτῷ. Χριστὸν γὰρ τοῦτο παρέχει καὶ τὸν ἀδελφὸν ἑαυτῷ. ἀλλὰ πῶς οὐκέτι; ἀλλ' ἔρημος μέν ἐστι γυμνὸς τῶν κάλλους ἐκείνου καὶ τῆς εὐπρεπείας ὄντως, θεῖον δὲ καὶ ἄῤῥητον ἀπεγυμνώθη τὸν κόσμον, ἔρημος δὲ ἀσφαλείας ἁπάσης καὶ φυλακῆς. καὶ οὔτε ὄψεται, οὔτε μοχλὸς, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνέῳκται τοῖς ψυχοφθόροις καὶ αἰσχροῖς λογισμοῖς. κἂν ὁ τῆς ἀλαζονείας, κἂν ὁ τῆς πορνείας, κἂν ὁ τῆς φιλαργυρίας, κἂν ⓐ τούτων μιαρώτερος βουληθῇ εἰσελθεῖν, οὐκωλύσει οὐδείς. ὥσπερ γὰρ καθάπερ ὁ οὐρανὸς τοῖς ὅλοις ἐστὶν ἅπασιν ἄβατος, οὕτω καὶ ἡ καθαρότης τῆς ὄψεως ἀβάτους ἔχει τοὺς τὴν ἐρημίαν καὶ τὸν καθαρσίφωτα ὁρῶντας τὸν σταυρόν. ἀφῶ γὰρ τοῦτο κόπτομαι καὶ πείθω· καὶ τοῦτο ποιῶν οὐ παύσομαι, ἕως ἂν σε πάλιν ὑπὸ τῆς ὥρας ἴδω φαιδρότητος. εἰ γὰρ καὶ τοῖς δυνατοῖς ἀδύνατον ἐστὶ τοῦτο δεῖξαι, ἀλλὰ θεῷ πάντα δυνατά. αὐδῶ γάρ ἐστιν ὁ εἰρηκώς Ψαλμ. ϛ.
ἀπὸ γῆς πλοῦτον, καὶ ἀπὸ καθαρίας αὐγῆς πέπτακε, τὸν καλέσας αὐτὸν μὴ ἐρχόμενον, μὴ ἐρχόμενον λαὸν αὐτοῦ· αὐτός ἐστιν ὁ κατοικίζων στείραν εἰς οἶκον μητέρα υἱῶν εὐφραινομένην. μὴ τοίνυν ἀπογνῶμεν τὴν ἀρίστην μεταβολήν. εἰ γὰρ ὁ Ἀβεσσαλὼμ τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὡς ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἕως τῆς ὑπερβολῆς τῆς ἀρετῆς εἰς ἑκατὸν σε κακίας κατενεγκεῖν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς ἰσχύσει πρὸς ἐκεῖνόν σε πάλιν ἀνῆκουσαν τὴν ἀρετήν· καὶ οὐ τοσοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ μακαριώτερον ἐργάσασθαι τὸν πρότερον. μόνον μὴ καταπέσῃς, μηδὲ ἐξαίρῃς ἐλπίδας ἐκκόψῃς, μηδὲ πάθῃς τὰ τῶν αἱρετικῶν. οὐ γὰρ ὁ τῶν ἁμαρτημάτων πλῆθος εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβάλλειν εἴωθεν, ἀλλὰ ὁ ψυχὴν ἔχων ἀσθενῆ. Ἀφ' οὗ τοῦτο ὁ Σολομὼν οὐχ ἁπλῶς εἶπε, Πᾶς τις ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ, φησὶν, ὁ ἀσεβὴς μόνος. Παροιμ. ιη. ϛ.
ἐκείνων γὰρ μόνων τοῦτο τὸ πάθος ἐστὶν, ἐπιδραμὼν εἰς τὸν βάθος ἐλθεῖν τῶν κακῶν. καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ αὐτοὺς οὐκ ἀφίησι διαβλέψαι καὶ ἐπιμεληθῆναι ὧν ἐξέπεσον. ὁ γὰρ μιαρὸς ἕξις λογισμός, καθάπερ ὑς κόφων, ὑπτιάζοντος ὑπὸ τὸν αὐχένα τῆς ψυχῆς, καὶ κατωβύειν καταμαγκάζων αὐτὸν, κωλύει τοὺς ⓐ διαστῆναι ἀναβλέψαι ⓐ ἑαυτῆς. ἀνδρὸς δέ ἐστι γενναίου καὶ θαυμαστοῦ ζωτικὸν ἆθλον τοῦτο ζητῆσαι, καὶ ⓐ ὑπτιάζοντα αὐτῷ δόμιον ἀποκρύψασθαι, καὶ τὰ τῶν τροφητῶν φθέγξασθαι ῥήματα· Ὡς γὰρ ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως ⓐ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς. ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ὑπὲρ πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως. θεῖα ἀληθῶς τοῦτα τὰ παιδεύματα, καὶ τῆς δοκούσης σοφίας τὰ δόγματα. ἐπλήσθημεν, φησὶ, ἐξουδενώσεως, καὶ μεῖα ἐσμὲν ἐσμὲν χαλεπά. ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω διακείμενοι, τὸν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβλέπειν οὐκ ἀποκνοῦμεν, οὐδὲ, πρὶν ἢ λαβεῖν τὸν αἰτηθέν, παυσόμεθα αἰτοῦντες αὐτόν. τοῦτο * γὰρ ἡμιαίας ψυχῆς, * μὴ καταπίπτειν, μηδὲ ἀπαγορεύειν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν κατηγόρων δεινόν· μηδὲ πολλάκις αἰτοῦντας καὶ ἀποτυγχάνοντας ἀπαγορεῦσαι, ἀλλ' ὑπομένειν, ἕως οὗ οἰκτειρήσῃ ἡμᾶς, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ φησι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ Ἀβεσσαλὼμ ἡμᾶς εἰς τοῦτο τῆς ἀπογνώσεως ἐμβάλλει λογισμούς, ἵνα σκοτώσῃ τὸν ἐλπίδα τὸν πρὸς τὸν Θεὸν, τὸν ἄγκυραν τὸν ἀσφαλῆ, τὸν κατόρθωσιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς, τὸν ἡγεμονικὸν τῆς πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀναφερούσης ὁδοῦ, τὸν στερεὸν τῶν ἀπολλυμένων ψυχῶν. Τῇ ἐλπίδι γὰρ ἐσώθημεν. αὕτη γάρ, αὕτη καθάπερ τις χρυσῆ σειρὰ τοῦ οὐρανοῦ Ρωμ. η. κδ.
ἐξαρτηθεῖσα, τὰς ἡμετέρας ἀβασάζει ψυχὰς πρὸς, εἰς ὃ ὕψος σκήνιον αἰώνιον κεκυσα τὸν σωφρονοῦντας αὐτῆς, καὶ τὸν κλύδωνας ἡμᾶς τοῦ βιωτικοῦ ἀναιρεῖσα κακοῦ. δι' ὧν τις μεταξὺ μαλακισθεὶς ἀφῇ τὸν ἄγκυραν ταύτην τὸν ἱερὰν, κατέπεσε τὸ θύμου καὶ ἀπεπνίγη, εἰς τὸν ἄβυσσον τῆς κακίας ἐλθών. ὅπερ εἰδὼς ὁ πονηρὸς, ἐπιβδομήμας αὐτὸν τῷ τῶν πονηρῶν πρόσεξεν βαρυθυμίους σειρειδοπὶ ἴδῃ, ἐπιβῇ καὶ αὐτὸς, τὸν ἀπὸ τῆς ἀπογνώσεως λογισμὸν ὥσπερ μολύβδου βαρύτερον ὑπεπίθησι. καὶ αὐτὸν παραδεξώμεθα, ἀνάγκη λοιπὸν καταπαθέντας θύμου τῷ βάρει, καὶ τῆς σειρᾶς ἀπορρα-

δῶμι, Εἰ βούλοιο. ὅπη γὰρ κἀθαδὶ κερδήσουσι ⟨Ⓜ⟩ οἱ Χριστῷ ζῶντες, διδάσκει λέγων ὁ Παῦλος· Ἐγὼ γὰρ ὑμῖν φείδομαι· καὶ πάλιν, Τοῦτο γὰρ λέγω ὅτι ὑμῶν συμφέρει. ὁρᾷς ὅτι κἀκεῖθεν τοῦ μακαρισμοῦ ἀνώτερος ὁ τοῦ Κυρίου μισθός; οὐκ ἔστιν ἁπλῶς οὕτω μετῆλθον. οὐδεὶς ἀθλητὴς, ἐπειδὰν ἐξέλθῃ τὸ στάδιον, καὶ λυθῇ τὸ θέατρον, παλαίει δοκῶν· ταῦτα ἀεὶ λογίζου, καὶ τὴν ἐξεῖθεν τοῦ πορνεῖου μάχαιραν "ζωοτέμνουσαν, δι' ἧς πολλοὺς ἀναιρεῖ. αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἀπόγνωσις, ἡ τοὺς καταβληθέντας εἰς κόπους τῆς ἐλπίδος. ἰσχυρὸν τοῦτο τοῦ ἐχθροῦ τὸ ὅπλον, καὶ τοὺς ἀλόντας ἑτέρως οὐ κατίσχει, ἀλλ' ἢ τούτῳ τῷ δεσμῷ δεσμεύων, ὃν, ἐὰν ἐθέλωμεν, Θεοῦ χάριτι διαρρῆξαι δυνησόμεθα ταχέως. οἶδα τὸ μέγεθος ἐξελεῖν τῆς ἀπογνώσεως, ἀλλὰ σύνισθι. οὐ γὰρ ἔχων τοῦτο ἔπαθον, ἀλλ' ἐκ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀγάπης ἀναγκαίως, διὸ καὶ ταύτην ἐμαστάμην ἐμηχανησάμην γράψαι τοῖς ἀπιστοῦσι πολλοῖς κωλυόντων. παῦσαι μεταμοσθοῦ καὶ κτήσεως ἀπείρων, ἔλεγόν μοι πολλοί· ἐγὼ δὲ ἀσθενὴς ἥκουον. ἐλπὶς γάρ, ἔφην πρὸς ἐμαυτὸν, Θεοῦ θέλοντος, δύσεται τὰ γράμματα. Εἰ δ' (ὅπερ ἀπροσδόκητον) συμβαίη, τὸ γοῦν ἑαυτῆς μὴ ἐγκαλέσει κερδανοῦμεν, καὶ οὐκ ἐσόμεθα τῶν τοῖς θαλάττοις πλεόντων χείρους, οἳ, ὅταν ἴδωσι, τῆς τοὺς ἀπὸ τῶν πνευμάτων καὶ τῶν κυμάτων ἀβουλησίας, ὅτι σανίδες φερόμβους, ἰσία καθελόντες καὶ ἀγκύρας χαλάσαντες καὶ εἰς ἀκάτιον ἐμβάντες, ἀνθρώπους ἀγνώστους, ἀπὸ τῆς συμφορᾶς γνωσθησομένους μόνον, ἀφιᾶσιν ἐπιχρῆσαι. Εἰ δὲ μὴ βούλεσθε ἐκεῖνοι, οὐδεὶς αὖ αὐτῶν τῆς ἀπωλείας τοῦ ἐπιχρήσαντος σῶσαι αἰτιάσαιτο. ταῦτα τὰ πρὸ ἡμῶν, πιστεύομεν ὅτι Θεοῦ χάριτι ἀπαρξὶ καὶ τὰ παρόντα σοῦ, καὶ πάλιν σε ἀφαρπάσοντα καὶ τῷ * ἀγγέλῳ ἁρμόσαι τοῦ Χριστοῦ. ὑγιαίνοντά σε τῷ ἀληθῶς ὑγιαίνει δεῖξαι ἀπολάβοιμεν θύραις ἁγίαις, ὦ φίλη κεφαλή. Εἰ δὲ σοι λόγος ἡμῶν ὀλίγος, καὶ μὴ πρώτη τῆς μνήμης ἡμᾶς ἀξίωσαι τῆς σῆς, ἀνάγραψαι ἀξίωσον ἡμᾶς. πολὺ γὰρ ἡμᾶς εὐφρανεῖς ἐν τούτῳ.

* πέμψαι

ΠΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΕΚΠΕΣΟΝΤΑ ΤΟΥ ΕΝΑΡΕΤΟΥ

βίβ Λογ. β.

Ἱερ. θ. α. Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων, καὶ κλαύσομαι ἡμέρας καὶ νυκτός; εἶπεν, καὶ πολλῷ μᾶλλον, ἢ τὰς τοιαύτας ἐκείνῳ τότε. Εἰ γὰρ καὶ μὴ πόλεις πολλὰς, μηδὲ ὁλόκληρα ἔθνη μέλλομεν πείθειν, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ πολλῶν τοιούτων ἐθνῶν ψυχὴν αὐτάξιον, μᾶλλον δὲ καὶ πολλῷ τιμιωτέραν. Εἰ γὰρ Εἷς ποιεῖ τὸ πλήρωμα Κυρίου, ἢ μόνοι τοῦτό μοι, χρεὼν ἂρα ἦν καὶ σὺ τοιοῦτον τῶν μυριάδων τῶν Ἰουδαίων ἦν. ὥστε οὐδεὶς δύναται μοι μέμψασθαι τοῦτο, Εἰ καὶ θρήνους τῶν ἐν τῷ τοιούτῳ κειμένων πλείονας ἀναγράφομαι, καὶ σφοδροτέρους ἐπιδείκνυμαι ὀδυρμούς. οὐ γὰρ πόλεως πεῖθω καταστροφὴν, οὐδὲ τοιούτων ἀνδρῶν αἰχμαλωσίαν, ἀλλὰ ψυχῆς ἐρήμωσιν ἱερᾶς, καὶ ναοῦ Χριστοφόρου καθαίρεσιν καὶ ἀφανισμόν. Ⓜ γὰρ κόσμον τῆς ἀγαθοποιίας τῆς σῆς, ὃν κατέφλεξεν ὁ ἀγαθὸς τοῦτο, Εἴ τις, ὅτι ἔλαμπεν, ἦδει καλῶς, οὐκ ἂν ἐξέκαυσε, τοὺς θρήνους ἐπεξερχόμενος τοῦ τοιούτου καὶ ἀχνύων, ὅτι χεῖρες βάρβαροι τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἐμόλυναν, καὶ πῦρ ἐπάψασα πόρτα κατέκαυσαν, τὰ χρυσοῦν, τοῦ κιβωτοῦ, τὸ ἱλαστήριον, τὰ πλάκας τὰ λίθινας, τοῦ κάμνοντος τοῦ χρυσοῦν ἱερατικὸν ἄγιον ἔχοντα, τὸ μάννα· αὕτη γὰρ, αὕτη ἡ συμφορὰ πεφρόντικε ἐκείνης, ὅσῳ καὶ πολλῷ τιμιώτερα τούτων σύμβολα εἰς τοῦ σοῦ ἐκαπίκετο ψυχοῦ. ὃν αἰσθόμενος ἐκείνης ὁ ναός. οὐδὲ γὰρ χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, ἀλλὰ τῇ τοῦ πνεύματος ἐκαπίσιλεε χάριτι· καὶ δηλοῖ τὸν χρυσοῦν ἡ τῆς κιβωτοῦ

λθύσομεν πρὸς Εἰρηκότα, Μὴ ἀναμένωμεν ἐπιτρέψαι πρὸς Θεὸν, μηδὲ ἀναβάλλωμεν ἡμέρᾳ ἐξ ἡμέρας; τί τοι αἰάκτησας λογισμοί, καὶ δεῦσον κλαυθμόν. οὕτω γὰρ ὁ Χριστὸς τὴν ὁδὸν ἡμῖν ἐξοδίαν καλεῖ, ἐξ ὧν ἀγωνιοῦσιν ἐφικέσθαι. εἰκάσωμεν τὸν τοῦ βίου φορτίδας καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ γνωμίαις, τὸν τῶν ἐχθρῶν φόβους, καὶ τὴν πολιτῶν φθόνον, καὶ μέχρι τῶν ἑκάστων πολλάκις ἐπὶ τηλοῦ τὰ κύδιστα· τὸν πόνους, καὶ τὰ λαμπρείας, καὶ κολακείας καὶ δουλοπρεπεῖς καὶ οὐδὲ τῶν ἀνδραπόδων τοῖς αὐθαδίαις τοὺς ἐσκυθρωπασμένους, τὸ καὶ τῶν πόνων καὶ χαρὰν οἰδαδὶ τελευτᾷν· οὗ τί γλυκὺ ἂν ἀληθέστερον; πολλοῖς δὲ οὐδὲ ἀπολαῦσαι γὰρ ὧν ἐπόθησαν ζωῆς, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐσχάτων ἡλικιῶν τοὺς ἀνοήτους καὶ κινδύνους ἀναλώσαντες, ὡς ἥκιστα ἤλπισαν ἀπολύσασθαι τῶν μισθῶν, ἀπήλθον μηδὲν ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν. Εἰ γὰρ καὶ τῆς γῆς βασιλέα, μὴ δὲ πολλοῖς μὲν ὑπερμεγέθη κινδύνους, πολλοὺς δὲ δύσας πολέμους, μόλις ἂν ὄψεται μὴ πτῆσιν, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἰδεῖν δυνήσεται τις ἅπαντα χρόνον ἑτέρᾳ ζώσας καὶ γραπτὰ σάρκας; Εἶπον βούλει καὶ τοὺς οἴκοι φορτίδας, καὶ τῆς γυναικός, καὶ τῶν παίδων, καὶ τῶν οἰκετῶν; ἀλγεῖν κτᾶσθαι παῖδας, ἀλγεῖν μὴ κτᾶσθαι. ὃ μὲν γὰρ πικρὸν ὑπομεῖναι δουλείαν, ὃ δὲ μάτην ὅτι γαμεῖν; ἠρώτησας ὃ παιδίον; φόβος οὐ μακρός. ἀπῆλθεν ἄωρος· πένθος ἀνδρὶ μύθῳ· καὶ καθ' ἑκάστην ἡλικίαν ἄλλοι φορτίδες ἄλλων, ἐν φόβοι καὶ πόνοι πολλοί. δεινὸν πενιχρὸν λαβεῖν γυναῖκα, δεινὸν δὲ πλουτίσαι. ὃ μὲν γὰρ εἰς τὴν οὐσίαν ἔλαττον, τὸ δὲ εἰς αὐθεντείαν καὶ ἐλευθερίαν αὔξει. τί δὲ λέγει καὶ τῶν οἰκετῶν μερίδες; βίος οὖν ἄρα σοί, Θεόδωρε, εἰς ἑσαυτὸν μερίζεσθαι τὴν χλιδὴν μόνην; ἑσὸν τοῖς ἄλλοις; πόσου τοῖς ζῆν, ἑαυτῷ δὲ μηδέποτε; σὸν εἶναι τῶν ὅσα πρὸ ἡμῶν, ὦ φίλε Θεόδωρε, καὶ αὐτοῦ σε μὴ τυγχάνειν καλῶ. ὅπου γὰρ βεβαίως οἰκεῖον χρόνον αἰακύψας τὴν κυμάτων ἄλλησας, οἶσθα πόσῳ δι' ὀφθαλμῶν ἀπέλαυσας καὶ χθονός. τί γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἐλεύθερος, ἀλλ' ἡμῶν ὁ Χριστῷ ζῶν. σοὶ δὲ ἀπόντων ἀρώτερος ἔσῃ τῶν ὄντων. καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀδικήσας μὴ βούλῃ, ἕτερος τὸν οὐκ ἰσχύσει ποτὲ· ἀλλ' ἔσῃ ἀνάλωτος, οὐ ζημίᾳ χρημάτων ἁλοὺς, ἀλλὰ ζημίᾳ χρημάτων ἁλούς. ἐμαθὲ γὰρ ὅτι σὺν Εἰσπέτρᾳ καὶ μοὶ Εἰς τὸν κόσμον, ἤ τι ἂξιον ἐγκρῖναι τῇ διανοίᾳ) οὐ πόθῳ φιλοπλουτίας ἢ δόξης ἀλισκόμενος. ἐμαθὲ γὰρ ὅτι τὸ οὐρανῷ ἡμῖν τὸ πολίτευμα. οὐ λοιδορῶ τὸν αὐτὸν λυπῶν, ἢ τὸν ἄλλων προξενῶν. μία συμφορὰ χειμαδιοῖς μόνη, τὸ παροργίσαι Θεόν· τὰ δ' ἄλλα, κἂν ἐπ' ἐλπίδι ἀποβολαὶ πατρίδος τίρησι, καὶ ὑπὲρ τῶν ἑκάστων κινδύνων, δεῖ τι καὶ νομίζει δικεῖ· καὶ ὁπόσοις πεφείκασι, τὸ σὸν δὲ ἀπέχθειν ἐκεῖ, τὸ τὸ ἐκείνου τὸ ζῆν ἥδιον. ὥσπερ γὰρ ὧν ὡς Εἰς ἄκρον εὐθὺ πλοῦν ἀνέλθοι, θεωρεῖ τὴν θάλατταν καὶ τὸν ταύτην πλέοντας, τὸν μὲν ὑπὸ κυμάτων βαπτιζομένους, τὸν δὲ ὑφάλους παρραπλαγχθέντας, ἄλλους δὲ ἑτέρωθι μὲν ναυαγοῦντας, ἑτέρωθι δὲ ἀγομένους, ὥσπερ δισμοῖς τῇ τῶν πνευμάτων ῥύμῃ, καὶ πολλοὺς μὲν ὑποβρυχίους γινομένους, πολλοὺς δὲ ὅτι σανίδος μιᾶς, ἢ ἀπόλυσιν τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου φερομένων, καὶ τὸν μὲν ἀπὸ πλοίου καὶ πηδαλίου ταῖς χρὼς χρωμένους μίαις, ἄλλους δὲ νεκροὺς ὅπου πλέοντας, πολυειδῆ πάθη καὶ πολυτρόπους συμφορὰς· ἧττον δὴ καὶ ὁ Χριστῷ τραπεύμενος, τῆς θαλάσσης τὸν βίου καὶ τῶν κυμάτων ἑαυτὸν ἀξιάγαστον κεκτῆσθαι ἐπ' ἀσφαλοῦς καὶ ὑψηλοῦ χωρίου. τί γὰρ ἀσφαλέστερον καὶ ὑψηλότερον τοῦ μίαν ἴχνη φορτίδα πῶς ἀρίσαι τῆς τοῦ Θεοῦ; θέλεις, Θεόδωρε, καὶ ἀνάγια τῶν ταύτην πλοῦν θαλάττων πλεύσεται. διὸ, παρακαλῶ, φεῦγε τὸ πέλαγος, φεῦγε τὰ κύματα, καὶ ὑψηλὸν κατάλαβε χωρίον, ἵνα σὺν ἔσῃ ἀλώβητος. ἀνάγκασις δέ, Θεόδωρε, κρίσις ἐστὶ, κρατῆσαι ἡμᾶς φόβου ἐν ᾧ βουλόμεθα μόνῳ· πολλοὶ παρέσπασαν ἑαυτοὺς τῆς βάσεως τοῦ Χριστοῦ. οὐ μάτην ὑπέλαβα γράφειν, οὐκ εἰκῇ ἔσαυτὸν ἐποίμασα ἀνάγκῃ. σκιὰ καὶ σκιᾶς οὐδαμοῦ ἐστὶ τοῦ βίου τὰ πράγματα, πολλοὶ μὲν γέμοντα φόβων, πολλοὶ δὲ κινδύνων, ἑκάστης δὲ ἀνωλείας. μὴ δὲ ζημιωθῆς καιρὸν τοῦ αἰῶνα ἐν τούτῳ, ἐξὸν ἀμφοτέρους κερδῆναι,

Σημ. α. π.

χ. ἐλευθέρ. * βλάψαι

χ. ἐφεστῶσις

χ. χρημάτων

χ. συμπερ-βασμένους, ἴσ. ὄν

χ. ἀνιξαγ.

ναι Θεόν, τί γαμικόν, εἰ γάμος μοιχείας καταδικάζειν μᾶλλον ἤρξε ὁ ἀθετηθῆναι τὸν Χριστόν. ὅπερ γὰρ τῷ ἀρχῇ ἔφην, εἰ μὴ ἰδιώτης ἦς, σοὶ ἂν σε ἀστρατείας ἐγράψατο· νυνὶ δὲ
α. Κορ. ζ. δ. οὐκέτι κύριος εἶ σαυτοῦ, βασιλῆς τηλικούτῳ στρατεύμενος. εἰ γὰρ ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ, πολλῷ μᾶλλον ⓜ ὁ Χριστῷ ζῶντες οὐκ ἂν εἶεν τοῦ σώματος ἑαυτῶν κύριοι. ὁ καταφρονηθεὶς νῦν, αὐτός ἐστιν ὁ τότε ὁ δικάζων. τοῦτον οἰνός
Δευ. ζ. ι. δήλου, καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός. Ποταμὸς γάρ, φησι, πυρὸς εἵλκει ἔμπροσθεν αὐτοῦ. οὐκ ἔστι γὰρ * πρὸς ἐκείνου τοῦ δικαδότητα τῷ πυρὶ προσδοκῆσαι κολάσεως τέλος. ἀλλ' αἱ μὲν ἄποροι τοῦ βίου ἡδοναὶ τῶν σκιῶν καὶ ὀνείρατων ἀμφέρεσιν οὐδέν (παρὼν γὰρ ἡ πλεονεξία τὰ τῆς ἀπωλείας, σβέννυ) τὰ τῆς ἡδονῆς) αἱ δὲ ὑπὲρ τούτων κολάσεις τέλος οὐκ ἔχουσι· καὶ ὃ μὲν ἡδὺ πρὸς ὀλίγον, ὃ δὲ ἀνάριθμον αἰώνιον. τί βέβαιον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, εἰπέ μοι; πλοῦτος, ὁ μηδὲ μίαν ἐσπέρας μείναι πολλάκις; ἀλλὰ δόξα; ἀλλ' ἀκούσας τινος λέγοντος δικαίου· Ὁ βίος μου ὀξύτερός ἐστι ἐλαφρότερος δρομέως. ὥσπερ γὰρ σκιαὶ παρὼν ἢ ἐπὶ δυσμὰς ἐκτραπῆναι, οὕτω καὶ αὕτη παρὼν ἢ καταλυθῆναι ἀφίσταται. οὐδὲν ψυχῆς τιμιώτερον, καὶ οὐδὲ ⓜ μυριάς εἰς ἔκαστον ἐλάσαντες, ἠγόρασαν τοῦτο. --- Ψυχῆς, γὰρ, οὐτάξιον οὐδέν,
Καὶ τῶν ἐξωθεν ποιητής τις ἔφη.

Οἶδα ὅτι πολὺ πρὸς τὸ ποιεῖσθαι πόλεμον ἀθυμότερος γέγονας, οἶδα ὅτι σὺ μέση τῶν ἡδονῶν ἔστηκας τῇ φλογί. ἀλλ' ἐμὸ εἶπης πρὸς ⓦ ἐχθρόν, ὅτι τῆς ἡδυπάθειάς σου οὐ λατρεύομαι, καὶ τὴν ῥίζη πόντων τῶν κακῶν σου οὐ προσκυνῶ, δὸ τίνης δύο ὁ ἴμμα, τράξει κάτω καὶ νῦν τὸν φλόγα ὁ σωτήρ· καὶ σοὶ μὲν ἐκβάλλουσί σε εἰς τὸ πῦρ κατακαύσει, σοὶ δὲ ὁ μέση καμίνῳ τεφέλιον ὡς δρόσου καὶ πνοὴ μα ἀφανίζουσι πρόσκαιρος, ὡς μηδὲ τῶν λογισμῶν σου καὶ τῆς ζωτικότητός σου ἅψασθαι τὸ πῦρ· μόνον μὴ σαυτὸν κατακαύσῃς. καὶ γὰρ ἕτεροί τῶν πόλεων ὅπλα μὲ πολλάκις καὶ μηχανήματα τῶν ἔξωθεν οὐκ ἴσχυσι καθελεῖν, πρεσβεία δ' ἑνὸς ἢ δύο τῶν ἔνδον οἰκετῶν πολιτῶν ἀπεπτὰ πρέδωκε τοῖς ἐχθροῖς. καὶ νῦν εἰ μηδείς σε τῶν ἔνδον πρεσβῷ λογισμῶν, καὶ μυρία " προσαγάγῃ μηχανήματα ἔξωθεν ὁ ποιητής, προσαξεῖ μάτην. πολλοὺς ἔχεις χάριν Θεοῦ καὶ μεγάλους σὺν ζωαλγοῦσι, σὺν ἀλεήφουσι, σὺν ὑπὲρ τῆς σῆς τρέμουσι ψυχῆς· τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ Φαλλέριον, τὸν πάππα αὐτῷ ἀδελφὸν Φλωρέντιον, τὸν τῶν τοῦ Χριστοῦ σοφῶν σοφὸν Πορφύριον, καὶ ἑτέρους πολλούς. οὗτοι καθ' ἑκάστην ὁλοφύρονται τὴν ἡμέραν ὑπὲρ σοῦ, καὶ δι' ὅλης ἀγρυπνοῦσι καὶ ἐπαύσαντο. καὶ ἔτυχον ὧν δύ ἐδόντο πάλαι, εἰ μικρὰ χρόνῳ ἀποχῆσαι σαυτὸν ἠθέλησας τῶν τοῦ πολεμίου χειρῶν. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπον ἑτέρους μὲν μηδὲ τῶν ἀπογραφῆναι σε τὴν σωτηρίαν, ἀλλὰ δῆλον ὅ μέλος αὐτὴν ἀπολαβεῖν εὔχεσθαι, σὲ δ' ἅπαξ πεσόντα μὴ θέλειν ἀναστῆναι, ἀλλὰ κεῖσθαι, μονονουχὶ βοῶντα πρὸς ⓦ ἐχθρόν, σφάξε, παῖε, μὴ φείσῃ; Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ὁ θλὸς ἔφη χρησμός; σὺ δὲ μάχῃ τούτῳ καὶ ἀνάπλεγε; ⓦ γὰρ πεσόντα ἀπογράψαι σοῦ ἄλλο ἐστὶν εἰπεῖν, ἢ ὅτι ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται. μὴ, ἀδελφέ, μὴ σεαυτὸν ἀδικήσῃς σαυτόν, μὴ σεαυτὸν ἀνάγκης ἐδούλου. οὐ λέγω νῦν, ὅτι οὔπω ἐνίκησάν ἅγιος ἔτος, ἀλλ' εἰ πολλὰ πείσας ⓦ ἀπόντα βίοι σὸ Χριστῷ ζήσας, ὁ ἑκατὸν γήρᾳ ἐτῶν ἔπαθες τὸν ἐπήρθαι, ἵνα μὴ σοὶ τότε ἀπογράψαι καλόν, ἀλλ' ὁ νῦν λαβεῖν ⓦ ὁ τῷ σαυρῷ δικαιωθῆναι λῃστήν, σὺν σοὶ τὸν ἐνδικότερον ὥρᾳ ἐργασαμένους, ἢ τῆς ὅλης ἡμέρας ἀπειληφότας ⓦ μισθόν. ὥσπερ ὃ οὐ καλὸν σὺν ὁ ἑκατὸν τέρματι πεσόντας ἀπελπίζειν, ἐὰν σωφρονῶσιν, οὕτως οὐκ ἀσφαλὲς ἑαυτὴν πρέφεσθαι τῇ ἐλπίδι ἢ λέγει, ὅτι ἐν ἑαυτοῖς, τέως μὴν ἀπολαύσω τῶν ἡδέων τοῦ βίου, ὕστερον δὲ ὀλίγον πνήσας χρόνον, τὸ πάντας ἀπολήψομαι χρόνου σὺν μισθούς. ἢ γὰρ μέμνημαί σε πολλάκις εἰρηκότος, ἐώκει σοὶ πολλὰ πρήνειν εἰς μυστήρια φοιτῶντι, τί δὲ, ἐμὲ ὁ τῷ βεβχεῖ χρόνῳ κακῶς καβαλύσω ⓦ βίον, πῶς ἀπειλήσομαι

χ. λεπρὸς τὸν ἐλθεῖν ἐχάψατο νυνὶ ἢ βασιλεῖ τηλικούτῳ στρατεύμενος. Ὁ τὸν καταλειπὼν ἢ τὴν ἐχθρὸν ἀπαπωλείας, τὸν ἐν ἐπαξίᾳ ἀμάψας ἐκ ἐπ χωρίου ἐν ἐ ἐν ἀ. πίεσε

χ προσάγῃ

ἀπολογησόμεθα, ἐὰν ὑπομιμνήσκωμεν ἀδικουμένους; τί οὖν ἐροῦμεν; πότερον φεύγοντες
κ. σκηψόμεθα; "πρόφασιν ζητήσομεν; ἀλλὰ πρόλαβέ εἰπεῖν, Τί ὠφελήσει ἄν, δέσποτα, ἐὰν Ⓦ κόσμον ὅλον Ματθ. ιε. κζ.
κερδήσῃ, τὸν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἀλλὰ ὁ ὑφ' ἑτέρων ἁπατᾶσθαι; ἀλλ' οὐδὲ Ⓦ Ἀ-
δὰμ πρὸς ἀπολογίαν ἦσπερ ὁ πρόδηλος τὴν γυναῖκα, ἀλλ' εἶπεν, Ἡ γυνή, ἣν ἔδωκάς μοι, Γεν. γ. ιε.
αὕτη με ἠπάτησεν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν γυναῖκα ὁ ὄφις. Φοβερόν, ὦ Φίλε Θεόδωρε, τὸ δικαστή-
χ. καπηλεῖον ριον σκῆνος, οὗ "κατηγόρου δεόμεθα, οὐ μάρτυρος παρεμβόλου. πρῶτα γὰρ γυμνὰ ἀλλ τετρα-
χηλισμένα ὀφθῆναι τῷ δικάζοντι· ἀλλ οὐ πρόσεξιν μόνον, ἀλλὰ ἀνοιγὴν βυθοῦ ἐπέχει δι-
κριτικὸς γάρ ὄντως ἐστὶν ἐξετάστων καὶ ἐνοίων καρδίας ὁ δικαστὴς ἐκεῖνος. ἀλλ' ἴσως ἀθανασίας
φύσεως ἐρεῖς, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι σφαγῆναι Ⓦ ζητεῖς; καὶ ποία αὕτη ἀπολογία, ζητεῖν
μὴ ἰσχύσαι Ⓦ χρῆσιν σφαγῆναι, φορτίον μὴ δύνασθαι βαστάσαι τὸ ἐλαφρόν; βαρὺ πρᾶγ-
μα ἡ φορτίου ἡ τοῦ κόπου ἀνάπαυσις; ὅτι Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καὶ πάλιν, Ματθ. ια. κθ.
Ἄρατε Ⓦ ζυγόν μου, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· ὁ γὰρ
ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι. Τί γὰρ ἐλαφρότερον, εἰπέ μοι; ἢ φρον-
τίδων καὶ πραγμάτων καὶ φόβων καθημερινῶν καὶ πόνων ἀπηλλάχθαι, ἔξω τε τοῦ
χ. ἐν' λ. μακαρίου βίου κυμάτων ἐστάναι καὶ "ἐν εὐδίᾳ διάγειν λιμένι; εἰπέ δή μοι, τί σοι δοκεῖ τῷ ἐν κόσμῳ
"μακαριστὸν εἶναι καὶ ζηλωτόν; ἀρχικὸν πάντως ἐρεῖς καὶ πλουτεῖν καὶ τὸ ἁβρὰ ἀνθρώποις
βιοῦν δοκιμῶν. καὶ τί τούτων ἀθλιώτερον, ὅταν πρὸς τὸν χειριστῶν ἐλθεῖν συγκείνται;
ὁ μὲν γὰρ ἀρχὴν δήμων ἐπιποίκειται θυμῷ, καὶ πλῆθος ὁρμῆς ἀλόγους, φόβῳ τε ἀρχόντων
μειζόνων, καὶ ταῖς ἐπὶ τοῦ ἀρχομένου φερομένοις· ἢ ὁ ἰδίας ἀρχῆς, σπανίως ἰδιώτης. σκη-
νῆς γὰρ οὐδεὶς ὁ πᾶσιν διεπόμενος βίος. ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖ βασιλέως μὲν ὄντος, στρατηγοῦ δὲ
ἑκείνου, ἑτέρου δὲ στρατιώτου τάξιν πληροῦντος, τῆς δὲ ἑκατέρας καταλαβούσης οὔτε ὁ βασιλεὺς
βασιλεύς, οὔτε ὁ ἄρχων ἄρχων, οὔτε ὁ στρατηγὸς στρατηγός· οὕτω καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ
χ. οἰκίαν ἀπὸ τοῦ προσώπου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἔργων ἕκαστος λήψεται τὴν "ἀξίαν ἀμοιβήν. ἀμφὶ δόξα
τιμῶν; ὃ καταπίπτων, ὡς αἶνος χόρτου; ἀμφὶ πλούτου, οἱ καὶ πηδῶντες ἁλμυρίζουσι; Οὐαὶ γὰρ Λκ. ς. κδ.
τοῖς πλουσίοις, φησί· καὶ πάλιν, Οὐαὶ Ⓐ πεποιθόσι ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ Ψαλμ. μη. ς.
πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχωμένοι. ὁ χειριστὴς οὐδέποτε ἐξ ἀρχόντων ἰδιώτης γίνεται,
οὐδὲ ἀπὸ πλουσίου πένης, οὐδὲ ἄδοξος ἀπὸ εὐδόξου, ἀλλὰ μηδὲ πλουτῶν ὅταν πλουτήσῃ,
καὶ ὑψοῦται, ὅταν ταπεινοῦται ἑαυτὸν ἀσυδαίζῃ, καὶ τὰ ἀρχῆς, ἧς ἀρχὴ, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλ-
λὰ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ σκότους, οὐδεὶς αὐτὰ πολέ-
λυσεν δυνάμει. καλὸς ὁ γάμος; σύμφημι κἀγώ. Τίμιος, φησὶν ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη Ἑβρ. ιγ. δ.
ἀμίαντος, πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ Θεός. σοὶ δὲ ἔοικεν δυνατὸν τὰ δίκαια φυλάξαι τοῦ
γάμου. τὸν γὰρ ἐπουρανίῳ ζωοφθόρα συμφύσαντα, τοῦτον μὲν ἐᾶσαι, γυναικὶ δὲ ἑαυτὸν συνά-
ψαι, μοιχεία ὃ πρᾶγμά ἐστι, κἂν μυριάκις αὐτὸ γάμον καλῇς· μᾶλλον δὲ μοιχείας το-
σούτῳ δεινότερον, ὅσῳ κρείττων ἀνθρώπων Θεός. μηδείς σε ἀπατάτω λέγων, γαμεῖν οὐκ ἐ-
κώλυσεν ὁ Θεός. οἶδα τοῦτο κἀγώ· γαμεῖν * οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ μοιχεύειν ἐκώλυσεν. * γαμεῖν
ὃ σὺ ποιεῖς ἐθέλεις, ὃ μὴ βούλοιτό σε ὁμιλῆσαι γάμῳ ποτέ. καὶ τί θαυμάζεις, εἰ γάμος ὡς
μοιχεία κρίνεται, ὅταν ἀθετῆται Θεός; Φίνεες ζηλωτὴς ἐγένετο διὰ τὸν Φινεές,
καὶ φιλανθρωπία μᾶλλον Φίνεες κατέσχεν. ὅπερ ὃ μὲν κτείνων, ὃ δὲ κωλύοντος ἐ-
βούλετο τοῦ Θεοῦ. καὶ τοῦ μὲν Φινεὲς ἐλογίσθη εἰς δικαιοσύνην ὃ τὸν πορνεύσαντα
γυναῖκα μετὰ τοῦ πορνεύοντος σκεντήσας· τὸν δὲ Σαοὺλ ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ Σαμουὴλ
ὅλως ἰσχύοντα πείθων καὶ δακρύων καὶ παρακαλῶν οὐκ ἴσχυσεν ἐξελέσθαι τὴν καταδίκην, ἣν ἐξή-
νεγκε κατ' αὐτοῦ ὁ Θεός, ὅτι Ⓦ τοῦ ἀλλοφύλων βασιλέα, ὃν δεῖν ἀπέκτεινε, ἔσωσε παρὰ
γνώμην Θεοῦ. Εἰ τοίνυν φιλανθρωπία μᾶλλον φόνου κατέσχεν, διὰ ὃ παρακουσθῆ-

ναι

λου ἡ Θεοῦ χάριτι καὶ φιλοτιμίᾳ τοῦ πνεύματος συντελέσῃς τὸ κεφάλαιον. μηδὲ σε παραπέτω τὸ ταχέως καὶ πρὸς αὐτὸ ἐμποδισθῆναι τὸ ἔργον. εἰδὼς γὰρ, εἰδὼς ὀξέως ὁ πονηρὸς τῆς σῆς ψυχῆς τὸ ἀρετιμον καὶ γλυκαῖον αὐτῷ πολέμιον αὐξηθῆναι σὲ πολλῶν ἐσοχάσατο. τὸν γὰρ βάθους ὄντα καὶ τηλικαύτην ἔχοντα μόνον κατ' αὐτὸν τὴν ἀσυνδήτῳ, τοῦτον εἰ καθαιρεῖσθαι ῥᾳδίως αὐτὸ καταπολεμήσειν ἤλπισεν. ἐγκαταλήρησε δέ τοῦτο, ἑαυτοῦσαι, ἡ ἥλθη πολεμεῖ τοῦ σοῦ, μᾶλλον δὲ τῆς ἰδίας κεφαλῆς, ἐὰν θελήσῃς σῶσαι γλυκέως. τίς γὰρ σε τὸν ὄξεως καὶ εἰλικρινῆ καὶ ζέουσαν ὅπως τὰ ἀγαθὰ μεταδοῦναι οὐκ ἐφιλονείκησεν; εἰδεσμὸς μὲν γὰρ πενθεῖ πρέπει, πολυτέλεια δὲ ἐσθῆτος καταφρονεῖται, πᾶς τύφος καταπατᾶται, πᾶσα ἡ ἔξωθεν τὸν ἔξωθεν σοφίαν ἀσυνδήτως ἀθρόως ὅπου τὰ θεῖα μεταδιώκει λόγια· ὅλαι μὲν εἰς ἀναγνῶσιν ἡμέραι, ὅλαι δὲ εἰς βίβλους ἀνελίσσονται νύκτες. οὐκ ἀξίας ἐστὶ μεταδιῶναι πατρικῆς, ἢ πλούσιον εἶναι τῷ λαῷ. ὃ δὲ γονέα τῶν ἄνωθεν ἀνῆκεν καὶ ποιεῖ τοσεστρέχει ἀδελφοῖς, τοῦτο πάσης εὐμηλείας ἀνώτερον ἡδύς. ταῦτα ἐθλιψε ⟨καὶ⟩ ποιεῖ, καὶ τὰ τοῦς μάχιμα σφοδρότερον ἐξήνεγκεν, ἀλλ' οὐ χαρίεσαν ἔδωκε τὸν πλησίον. εἰ μὲν γὰρ μὴ χρέος πολεμοῦ, πατρίας τὸ ζωοτόκος, ἢ τὸν χαμεύνιδα, ἢ τὸν ἄλλον ἄσκησιν κατεδώκει, ἐν μὲν οὐδὲ τότε ἀπορεῖσθαι· πολεμοῦ δὲ πολλοῦ τοιοῦδε ἔφη τὸν ζυγὸν γεγονέναι, μὴ πολλοὺς ἱδρῶτας καὶ πόνους καὶ ὑγρὰς τῆς ἥπιας γλυκύθυμος. ἀλλ' ὅπου ἅμα τῷ ἀπέχειν τὸ ἀποδύεσθαι τοῦς αὐτὸν ὑποκείμενοι, ποσοῦτον ἐοῦσι μόνον, ὅσον ἀσυνδήτως ἔχειν τοῦς τὸν κατ' αὐτὸν μάχιμον ἐργάσασθαι. ἀρτιγενέσι ⟨καὶ⟩ πλέοντι, καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἐμπορείας ἐπιμελοῦντι, οὐδὲ πλήρη τὸ φόρτον ὑπιφερομένῳ ὁ δεινὸς ἐπέβη τὸ πνεῦμα τῆς. καὶ καταπίνει λέοντα γλυκαῖον [αὖ] ὃς ἀνδρὶ ὑπεχειρήσας, ἐπειδὴ τὸν δορέα· ἰσχὺς μέσον, σκῆπτον μὲν ἔλαφον οὐδέν, πολὺ γὰρ ἦν καὶ ἰσχυρὸν μᾶλλον, ἢ ἀσφαλέστερον καὶ δυσπάλωτον τὸ λεπτὸν πεπτώκει· ὃ θηρίον· οὕτω δὲ ὁ κρατῶν πάντων ἐχθρὸς βαθεῖαν ὑπεχρήσας πλῆξαι πληγὴν, τότε μὲν ἀπέτυχεν, ἐγκαταλείπει ἢ ὑπόφυσιν τὸ λειπτὸν πρέσκιάσει μᾶλλον. ὀλισθηρὸν γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ ὀξὺ μὲν κλαπῆναι, ὀξύτερον δὲ ἐγκαταλειφθῆναι καὶ τῆς ἀπάτης· καὶ ὥσπερ πίστεως ἀχλύος, ὕπνου καὶ θανάτου δύσεται. καὶ γὰρ" ὁ μακάριος, ὁ ἐκλεκτὸς βασιλεὺς καὶ προφήτης, πόσα πολλὰ κατόρθωσεν, οὐκ ἔλαθεν ἀνθρώπου ὤν, ἀλλ' ἦρξατο ποτὲ γυναικὸς ἀλλοτρίας· καὶ οὐκ ἔστι μέγα τοῦτο· ἀλλ' ἐπράσατο μοιχείαν ἅμα τῷ φόνῳ, ἐπράσατο δὲ καὶ φόνον ἅμα τῇ μοιχείᾳ. ἀλλ' οὐκ ὀπῆ" τηλικαύτας ἔλαβε δύο σκηνάς, ἵνα καὶ τρίτην" ἑκατὸν δουῶν ἐπιχείρησιν· ἀλλ' ὑβρεως τοῦς ⟨θεὸς⟩ ἰαθεῖν ἔπεχε, καὶ τὰ φάρμακα ἐπιτηδεῖα, πατρίας, δάκρυα, θρηνώδους, ὄχλας ζωοτόκος, ὃ τὸν ἀμαρτίαν πολλάκις διαγέλλειν. καὶ οὕτω δέ τοῦτον ἴλεω κατέσχεν ⟨ὁ⟩ Θεὸν, ὡς ὅπου τὸν τοσοῦτον ἐπιμελοῦν ἀξίαν, ὥστε μὴ μοιχείαν καὶ φόνον πάλιν ὑπισχνεῖσθαι τοῦς δυνηθῆναι τῇ τοῦ παιδὸς εἰδωλολατρείᾳ τὸν τοῦ παιδὸς μισθόν. ὁ γὰρ υἱὸς ὁ τούτου, Σολομὼν ὠνόμασται αὐτῷ, δέδοται τοῦς αὐτοῦς ἄλλο παιδὸς, ἧς πατὴρ ἡ ὁ πατὴρ, καὶ γυναικὶ χρεμετίζοντος ἀπόντι τοῦ παντὸς Θεοῦ. ὁρᾷς πόσοι κακοὶ ὃ μὴ κρατοῦν ἡδονῆς, ἀλλὰ τὸν τῆς φύσεως διαπέπτωκεν ἀγαθὸν, καὶ ἄνδρα ὄντα γυναικὸν καὶ δοῦλον; αὐτὸν δὲ τοῦτον ⟨ὁ⟩ Σολομῶντα δι' ἀμαρτίαν δίκαιον ὄντα πᾶσαν ἀφαιρεθῆναι τὸν βασιλείαν, διὰ τὸν τοῦ παιδὸς βιβασθῆναι τὸν τῆς ἀρχῆς ἔκλογον μέρος ἀφῆκεν ἔχειν ὁ Θεός.

Εἰ μὲν οὖν ἡ ἀσυνδήτως τοσοῦτον ἔξωθεν λόγους ἐστὶν, εἶτα ἀναβραβεύμησας δικαστηρίων καὶ βήματος καὶ τὸν ἐκεῖθεν φοβερὸν καὶ τῆς παρρησίας ἀναμιμνήσκων, παρεκάλεσα αὐτὸν ἐπιμελεῖσθαι εἰς τοῦτον ἐκείνων πόνους· ὅπου ἡ καὶ τὸν εὐφροσύνης πέχουσιν, ἢ τὸν ὅτι* γῆς ἡμῶν λόγος οὐδείς, ἐπίσημον σε ἀναμιμνήσκω δικαστηρίου καὶ βήματος φοβεροῦ καὶ C.Kor.5.10. φρικώδους. Παντὶ γὰρ ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ** κριτὴς ἡ καθ' ἕκαστα, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

ἀπολογησόμεθα,

χ ῥᾳδίως αὐτὸν ἢ ἐστιβαλεῖσθαι, εἰ πεφιλόνεικεν. χ. καταφρονεῖται.

χ ἐγκαλέσαι, ἢ ἐπιζήσεται

χ. τὸν μακάριον Δαβὶδ τὸν ἐκλεκτὸν βασιλέα καὶ προφήτην, ἰδίᾳ πολλὰ κατορθώσαντα, ἓν ἐλάθετο αὑτὸν ὄντα. χ. λαβὼν ἐρίζεται·

* πῶς ὁ γινώσκων καὶ σώματος. τὸ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

χαιρὸν, καθ' ὃν ἀφῆκεν τὴν ἁμαρτίαν φεγγίδων διαπρέψῃ, ἢ πρέσμυς, ἢ ὠδεκαλέου, ἢ τῶν εἰς δύναμιν τοῦ ἐμοῦ· ἐλείψω δεῖν.

Ἐπὶ τοῖς πλέον ἐκφύσας δακρύσας, αἴσχιστα ἐγὼ ἢ αὐτῷ ἀπειχθείς, ἢ καθαφιλήσας τοῦ καθηγητοῦ, προῦπεμπον, ὠδεκαλεῖν ἡμέραις φέρειν τὸ συμβεβηκός. πιστεύω γὰρ, ἐφίλων, τῷ καλέσαντί σε Χριστῷ, ἢ τοῖς ἰδίοις ὀπαδοῖσιν προβάτοις, ὅτι τοσαύτην ἐκ τῆς Λαοδικείας ταύτης κλῆσιν τοῦ πρέσβεως, ὡς ἢ ἡμᾶς καὶ τοῦ ἡμέτερον ἑκάστου καταδυόντας, εἰς τὸν αἰῶνα σε δέξασθαι σκηνάς. Λαοδ. 6

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΔΩΡΟΝ ΕΚΠΕΣΟΝΤΑ ΤΟΥ ΣΑΡΕΤΤΑ ΒΙΟΥ.

Λογ. α.

ΕΙ ἢ δάκρυα ἢ στεναγμοὶ διὰ δεῖγμα δηλοῦσθαι, τοῦτον ἂν σοὶ τὸν ὀπισθολίθου ἐμπλήσας ἀπέστελλον. δακρύω δὲ, οὐχ ὅτι φεύγεις πρὸς γαμετὴν πατρῴων, ἀλλ' ὅτι τὸ καταλῦσαι τὴν ἀδελφὴν σεαυτοῦ ἐξήλειψας. ὅτι δὲ πρὸς Χριστὸν ζωοθήκης ἐπάτησας, ταῦτα φείδομαι, ὅτι τούτοις ἀλγῶν διὰ ταῦτα φοβοῦμαι ἢ τρέμω. [Εἰδὼς ὡς ἡ τούτων ἀγριότης μεγάλην ἐπάξει τὴν κατὰ δίκην τοῖς εἰς τὸν καλὸν ἀπογεγραμμένοις στρατιάν, ἢ διὰ ῥᾳθυμίαν τὴν οἰκείαν τάξιν ἀπολιποῦσιν. ὅτι δὲ τοῖς τοιούτοις ἡ κόλασις βαρυτέρα, δῆλον ἐποίησα.] ἰδιώτην μὲν γὰρ ἀφραντείας οὐδεὶς ἂν ποτε γράψαιτο· ὁ δὲ στρατιώτης ἅπαξ γνώμονος, μὴ ἀλῷ λιποστρατήσας, οἶδεν τὴν ἐσχάτην ὁ κίνδυνος. οὐ δέδοικα, ὦ φίλε Θεόδωρε, τὸ πολεμίων πλῆθος, οὐδὲ χαλεπὸν τὸ πολεμιῶν πρωθεῖν, ἀλλὰ τὸ μεῖναι ἐν τῷ σώματι· οὐδὲ χαλεπὸν τὸ πολεμιῶν πρωθεῖν, ἀλλὰ τὸ μὴ τὴν πληγὴν ἀπογνῶναι ἢ ἀμελῆσαι τῶν τραυμάτων. οὐδὲν ἔμπροσθεν ἅπαξ ἐστὶν ἀναγκαῖον τρέπεσθαι ἢ φόβος ἀπολέσαι ἀπὸ τῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ πάλιν τὴν ἀσπίδα * ἢ τὰ μαχαίρια δέξασθαι πάλαι, ἢ τὸ πρόσταγμα πλούσιον. πολλάκις ἢ ἀθλητὴς ἡμῶν ἐνδυόμενος πολλὰ πλήγματα σιφαιρᾶς ἡμιθείους. ἤδη ἢ γραπτῶνται πολλάκις φυγαὶ, ἕκαστος ἀριστεὺς ἀπεδείξατο, ἢ τῶν πολεμίων ἐπεχείρησε. πολλοὶ ἢ καὶ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενοι ἐμοῦ καὶ τὸν βασανιστὴν φόβον, ἀνεμαχέσαντο πάλιν *, ἢ τὸ μαρτυρίου στέφανοι ἀπέλαβον δυνάμενοι. Εἰ ἢ τοῦτον ἕκαστος ἐκ τῆς προτέρας πληγῆς ἀπέγνω, οὐκ ἂν τῶν δευτέρων ἀπέλαυσεν ἀγαθῶν. ἄτοπα ἢ ταῦτα, ὦ φίλε Θεόδωρε, μὴ δεῖπε μικρόν σε τῆς σώσεως προσαλλοτριοῖ ὁ ἐχθρὸς, ἤδη δὲ σαυτὸν ὥσπερ ὀπίσω βαρέα φέρειν, ἀλλὰ ζῆθι γενναίως, ἢ ἐπανέλθε ταχέως ὅθεν ἐξῆλθες, μηδὲ ἀνεῖδον ἐκεῖνα νομίσῃς τοῦ πρὸς ἑλίγου τοῦτον πλῆθος εἶναι. οὐδὲ γὰρ τραλιώτου ἰδιώτην ἐπανήκοντα μετὰ τραύματος ἀπὸ πολέμου ἀνείδισας ἄν. ἄφοδος γὰρ ὁ ὅπλα ῥίψας, ἢ τῶν πολεμίων ἔξω γενέσθαι. ἕως δ' ἂν ἔστω τις μαχόμενος, κἂν βάλληται, κἂν ἐκπορθῆται πρὸς βραχύ, οὐδεὶς οὕτως ἀγνώμων, οὐδὲ τῶν πολεμικῶν ἄπειρος, ὃς ἐγκαλέσει ποτὲ ἐκείνῳ. τὸν μὴ μαχόμενον ὁρᾷ, ὃ μὴ πρώσκεσθαι· τὸν ἢ πολλῷ τῷ θυμῷ καὶ τῶν πολεμίων χαροποιούμενον ὁρᾷ ἐκ βολῶν ποτε ἢ καταπίπτειν, οἷς ἐκ ὀπίσω ἐπήνεγκεν. ἀληθῶς γὰρ τὸν ὄφιν φιλεῖν ὑπερβάσας, ἐνήχθης, ἀγαθὸν ἄρα. μικρὸς στιγμὴ ἀπώλεσε, ἢ οὐδὲν ἴχνος λελείφθαι τῶν τραυμάτων ἐκείνων, μᾶλλον

χ. ἐνοικῶν

χ. ἐπανίστα

ποεῖται ἐκείνης ἡ ταύτης δ' ἀφ' ἑαυτῆς. ὅταν γὰρ λάβῃ τὸ πληγεὶν ἡ ψυχὴ, καὶ πᾶν
φῇ, οὐκ εἶται καθάπερ τὸ σῶμα ἀνεπαισθήτως, ἀλλὰ βασανίζεται μᾶλλον ἐντεῦθεν ἢ τῇ πο- χ. ἐντεῦθεν
νηρᾷ ζωωδίστει τῇ κεφαλῇ· μᾶλλον ἢ τὸν ἐπὶ τοῦ ἀπαλλαγῶν, καὶ ⓦ τῆς κρίσεως καιρὸν ἀφ-
ειλόμενον τῷ ἀφειδόντα τιμωρίας. Εἰ δέ τις ἀνάγκην ἔχοι συγκρίνειν τὸ ἀφειδοῦν πληγάς,
μᾶλλον ἢ τὸν τῆς ἀναισθησίας· ἐκεῖνο ἂν τὸ δεινόν. ὁ γὰρ ὅπου τῇ μὲν πρώτῃ πληγῇ μὴ 5 χ. τῆς
δηχθείς, ἀβλαβῶς δέξεται καὶ δεύτερον, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἕτερον. οὐ γὰρ ἀφελιμπάνει μέχρι χ. δ' ἔχεται
ἂν τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης παίων ὁ μαινόμενος, ὅταν θύρα ψυχὴν ἐκλίπῃ ἢ τῶν πρώτων κα-
ταφερούσας πληγῶν. Εἰ δὲ ἢ τῆς συμβολῆς ⓦ ἕξεται δέξασθαι ἐθέλοις, πολὺ τούτων χ. τῆς
σφοδρότερας καὶ ποικιλωτέρας ἰδεῖν αὖ. οὔτε γὰρ κλοπῆς ἢ δόλου ἔσται τις οἰδεν
ἰδίας, ἐπεὶ ἐκεῖνος ὁ μαινόμενος (ταύτῃ γὰρ τῷ πλείονα κέκτηται δυνάμεις) οὐκ ἔχει ὅπως 10
ἔτι ἀκήρυκτον δυνάμει ἔχειν πρὸς τὸν ἀεὶ πολεμιώτατον αὐτῷ, ὥσπερ πρὸς τὸν ἀν- χ. δυνάμεσι
θρωπίνην φύσιν ὁ πανοῦργος δαίμων ἐκεῖνος. ἢ τὸν προθυμίαν ἢ εἴ τις ἔξεστί μοι, μᾶλλον
μάχεται ἐκεῖνος, ἀνθρώπους καὶ σώματα ἢ ψυχὰς ἀγελαίους· ἀνθρώπους δὲ ἐκείνους ἢ χ. πρὸς ἀλ-
ἀπαιωίστατα τῶν θηρίων ἐκλεξάμενος, αἰτιᾶται ἢ λέει τὴν τότε μανίαν, φρενοπλή- λειν.
ξίαν εἶναι καὶ ἡμερώτερα θηρίου * τὴν ἀνθρωπίνην. ἔστιν οὖν ὅστις ἐνταῦθα μὴ φοβεῖται, 15 * ἐν
βαλλόντων ψυχάς. ἐν ὁ τῆς μάχης ὁ χαλεπὸς οὗτος καὶ βαρύς, καὶ ὁ τῷ βαρεῖ ἢ αὐτῷ
πολλαὶ αἱ ἀκαιρίαι. καὶ γὰρ ἡ νὺξ ἐπιλαβοῦσα, καὶ ὁ τὸ σφάζειν κάματος, καὶ ἡ ζάλη
καιρὸς, ἢ πολλὰ ἕτερα διαναπαύειν ⓦ τραπώτατον πέφυκεν, ὡς καὶ ἀποδύσαι τὸν πάν-
τα θυμόν, ἢ ἀφαιπεύσαι μικρὰ, ἢ σίτου καὶ ποτοῦ αἰανψύξαι, ἐν ἑτέρᾳ πολλοῖς τὸ φρο- χ. αἰ τοιαῦται
τίσαι ἀναλίσκεσθαι δυνάμει. ὅτι ἢ τὸ ποιεῖν οὐκ ἐπὶ ταῖς ὅπλα καταθέσθαι ποτὲ, οὐκ ο χ. ποιεῖν
ἔστιν ὅπως ἀφαιρεθῆναι ⓦ βουλόμενον ἄτερον μένειν ἀφοβήτως. ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θατέρων, χ. ἀναίρεσιν
ἢ πεσεῖν ἢ ἀπολέσθαι γυμνωθέντα, ἢ ἀφοβήτους καθωπλισμένοις ἐσῆναι ἢ ἐγκρυφθῆναι·
ἢ γὰρ ἐκεῖνος ἀφοβήτως ἔπεκε μὴ τῆς αὐτῆς τάξεως, ἐπὶ ἡμετέρας ῥᾳθυμίας τάττε-
ται, πλείονά τι εἰσφέρων ἀσυδίᾳ εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπώλειαν, ἢ εἰς τὴν σωτηρίαν
ἡμῶν τὴν ἑαυτοῦ. καὶ τὸ μὴ ἐρᾶσθαι ἢ αὐτὸν ὑφ' ἡμῶν, καὶ τὸ ἀξιοπίστως ὑπολήφθαι (ἃ 25
μάλιστα τῶν μηχανῶν ἐστιν αἴτια κακῶν) τοῖς οὐκ ἐγκρυφθεῖσι ἀφοβήτοις πολὺ τῶν ἀπο-
ρώτερον ἐκείνοις δίκαιοι ⓦ πόλεμον. ἐνταῦθα οὖν ἡμᾶς ἤθελες στρατηγεῖν τοῖς στρατιώ-
ταις τοῦ Χριστοῦ; ἀλλὰ τῷ ἀφειδόλῳ τοῦτο ἐῶ στρατεύειν. ὅταν γὰρ ὁ ἀφειδὴς ἢ ἀφ- χ. μεμέν-
ειμένος ἐνδύσηται λοιπὸν ὀφείλων, πάντων ἀπτόητος καὶ ἀθυρίστατος ἢ, τοσοῦτος ἐστὶν τῆς
ἀπιθείας ἐνδεὴς πρὸς ἀθυρίζειν, τῷ ἀφειδόλῳ μᾶλλον ἐστρατήγησεν, ἢ τῷ Χριστῷ. ἀλλὰ 30
τί φῄς; τί δακρύεις; οὐ γὰρ θρηνῶσι ἄξια τὰ κατ' ἐμὲ πάντων, ἀλλ' ἀφειδοῦσι καὶ
χαλεπῶς.

ΒΑΣ. ΑΛΛ' οὐχὶ κατ' ἐμά, φησι, ἀλλὰ μείζονα ἄξια τούτων πεπονθώς. πῶς γὰρ μᾶλλον ἠ-
δικήθην ζωνιδῶν, οἵ τὴν κακῶς με ἤγαγες. ἐγὼ μὲν γὰρ εἰσῆλθον πρὸς σὲ, ἐπὶ ποτὲ ὑπὲρ
σοῦ πρὸς τοὺν ἐγκαλοῦντας ἀπολογησόμενος, διόμβους μαθεῖν· σὺ δέ με ἐκπέμπεις ἑτέ- 35
ραν δυὸ ἑτέρας φερησίδα ὁδούς. οὐ γὰρ ἐπὶ μοιμάλει, τί πρὸς ἐκείνους ὑπὲρ σοῦ, ἀλλὰ τί
πρὸς ⓦ Θεὸν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ καὶ τῶν ἐμῶν ἀπολογησόμενος καυθῶ. πλὴν ἀλλά σου δέο- φιλιπ. 1. 8.
μαι καὶ παρακαλῶ, εἴ τι σοι μέλει τῶν ἐμῶν, εἴ τις πρόκηλος ὁ Χριστῷ, εἴ τι πρόθυμος
ἀγάπης, εἴ ποτε σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοὶ (καὶ γὰρ οἶδας, ὅτι με μάλιστα πάντων αὐτοὺς εἰς 40
τοῦτο ⓦ κέκτημαι ἄγαν) χεῖρα ὄρεξον, καὶ λέγων καὶ πράττων τὰ δυνάμενα ἡμᾶς ἀ-
νορθῶσαι· μηδὲ ἀνάσχῃ πρὸς ὀργὴν ὃ βαρύτατον ἡμᾶς ἀπολιπεῖν, ἀλλὰ πῶς μᾶλλον ἢ
πρότερον κοινὰς ποιήσασθαι τὰς ἀφορμάς.

ΧΡΥΣ. Ἐγὼ δὲ μισῶ σε, ΚΑΙ τί συμβήσεται, ἔφη, τί δ' ἂν οἴησαι δυνήσεσθαι πρὸς "Θ- χ. τῶν
σῶπιν πράγματα ἔχειν; πλὴν ἀλλ' ἐπιδείξει τοῦτο τάχιστα, θαῤῥεῖ, ὦ φίλη κεφαλή. ⓦ γὰρ
κτείνειν,

φ̃γελοί τινες διάφορες ἢ ἀνήμεροι· ἐσεσηκότω ἤδη καὶ ὁ τῆς συμβολῆς καιρός. Εἶτα, ἁρπάσας τις ἐξαίφνης μιᾶς ἡμέρας τὸ * ἀχρῶ πεφύκοτων, καὶ τὸ πικρίδος ἢ τὸ καλαύροπος πλέον

χ. δὲ

" Εἰδότων οὖν, καθοπλιζέτω μὲν αὐτὸ ὅπλοις χαλκοῖς, ἀσκαλάτω δὲ ὁ γραπτοῖδι ἄπαν, καὶ δικηύτω λόχοις, καὶ λοχαγοῖς, τοξόταις, σφενδονήταις, ταξιάρχοις, γραπτοῖς, ἑκατοντάρχαις, ἱππεῦσι. ἀκοντισταῖς, τοξόταις, τοξοφόροις, οὐκ ἐκ πεφραγμένοις γραπτοῖς, τῶν δὲ ταῖς ναυσὶ δόρατα μηχανημάτων ὁ πλῆθος. δικηύτω δὲ καὶ πρὸ τῶν πολεμίων τὴν τάξιν ἅπασαν, καὶ ὅπλοις ἀποχρῶντως πᾶσι, ἢ σκοπὸν ὅπλων ἐξηλλαγμένων, καὶ τὸ πλῆθος ἄπειρον, καὶ φάραγγας, καὶ κρημνοὺς βαθεῖς, καὶ δυσχερείας ὁρῶν. δικηύτω δὲ [ἐπ]

χ. δυσχείας

τοῖς ἐναντίοις καὶ πετρώδους ἵππους ἔχοντες μαχαιρίας, καὶ σπλίγγας δι' αἴρος φερούσας, καὶ πάσης γοητείας δυνάμιν τινὰ καὶ ἰδέαν. καταλεγέτω δὲ καὶ τὰ τοῦ πολέμου συμφοράς, τῶν ἀκοντίων τὸ νέφος, τῶν βελῶν τὰς ἀφάδας, τὸν πολλὸν ἀχλὺν ἐκεῖνον, καὶ τὴν ἀορασίαν, τὸν ζοφώδη σάλπιγγα, ἣν ὁ τῶν τοξευμάτων ζωὴ σῆσι πλῆθος ἀπογρέφει τῇ πυκνότητι τὰς ἀκτῖνας, τὸν κόπον οὐχ ἥττον τοῦ σκότους τοῦτον· ὀφθαλμοὺς ἀμαυροῦσαν, τοῦτον τῶν αἱμάτων χλιαρότητα, τῶν πτωμάτων τὰς οἰμωγάς, τῶν ἑστώτων τοῦτο ἀλαλαγμοὺς, τῶν κειμένων

χ. τοῦ σαρκὸς,

" τοῦ σωρείας, ὄχλους αἵματι βαπτιζομένους, ἵππους αὐτοῖς αἰωρουμένους ἀφόρητος φερομένους ἀπὸ τῆς πληθύος τῶν κειμένων ἐκεῖσε, τὸν χάλυβα φύρδην ἄτακτα ἔχουσαν, ἅμα, καὶ τόξα, καὶ βέλη, ἵππων ὁπλὰς, καὶ ἀνθρώπων κεφαλὰς ὁμοῦ κειμένας, καὶ

χ. τὰ

" βραχίονας, καὶ " πήχεις, καὶ κνήμιδα, καὶ χῆτος ἅλμα κοπὲν, ἐγκεφάλους ξίφεσι " διεφθαρμένους, ἁρπίδα βίλους " ἐκκεκλασμένους ἢ ὀφθαλμοὺς ἔχουσαν ἐμπεπτωκότας.

χ. — ἀπολιγώσας.

καταλείπω δὲ τὰ τοῦ ναυτικοῦ πάθη, πείρας, ἅμα μὲν ἐν μέσοις διαπλοΐαις τοῖς ὕδασι, ἅμα δὲ αὖθις ὁπλίταις καταδυομένους· ⓦ τῶν ὑδάτων ἦσαν, ⓦ τῶν ναυτῶν θήρευσι, τὸν μὲν τῶν γραώδων βοῶν, τὸ κυμάτων δὲ τῶν αἱμάτων ὁμοῦ μιγνύντων τὸ ἀφεῖσι, ἢ ὁμοῦ τοῖς πλοίοις

χ. ἐπέσπα

" ἐπιπίπτα πᾶσι· τοῦτον ἐπὶ τὸ καταγρυμάτων νεκρῶν, τοὺς καταποντιζομένους, τοὺς διαπλέοντας, τοὺς εἰς τοῦτο αἰγιαλοὺς ἐκβεβασανισμένους, τοῦτον ἔνδον τοῖς κύμασι φθειρομένους ἢ τὸ ναυσὶ ἀποφερόμενον τὸ ὀδὸν. ἢ πάσας ἀκριβῶς διδάξας τὰς τοῦ πολέμου τραγῳδίας, ἀφιστάτω ἢ ἀπὸ τοῦ αἰχμαλωσίας " δεινὰ, ἢ τὸ πάντος θανάτου χαλεπώτερον δουλείας. ἢ ταῦτα μὲν ἵππων, καὶ βελέων ⓦ ἵπποις διαβαίνειν βίλοις, καὶ τῶν γραπτοῖδι πάντος ἐκείνου γραπτεῖν. ἆρα

χ. φίλη ἡ τοῦ μύτου ἀρχεῖν τὴν μαχαίριον ἐκείνου,

οἴει ἀφεῖς τὸν " ὄβριμον ἐκεῖνον ἀφέντα ὁ μιχαίσιος ἐκεῖνος, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ ἀφέτης ὅπλων βύλων ἀφίσειν τὴν ψυχὴν; καὶ μή τοι μὲ νομίσῃς ἐσαίρειν τὸ ἀφέγμα τοῦ λόγου· μηδ' ὅπως τοῖς σώμασι τοῦτο, καθάπερ πινὶ δεσμωτηρίῳ, κατακλειομένοις, τῶν ἀοράτων οὐδὲν δυνάμεθα ἰδεῖν, μεγάλα τὰ εἰρημένα εἶναι νομίζε. πολὺ γὰρ τούτης τῆς μάχης μείζονα ἢ " φοβερωτέραν εἶδες ἄν, εἰ τὸν ἀγαθὸν τὴν ζοφωδεστάτην ἀφέλοι τάξιν, καὶ τὴν μανιώδη συμβολὴν τούτοις τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν ἐδυνήθης ποτέ. οὐ γὰρ χαλκὸς ὀφθήσεται, οὐδὲ ἵπποι ἢ ἅρματα ἢ τόξα, οὐδὲ πῦρ ἢ βέλη ταῦτα τὰ ὁρατά· ἀλλ' ἕτερα πολὺ τούτων φοβερώτερα μηχανήματα. ἃ δὴ τούτοις τοῖς πολεμίοις ἥρμοκεν ἢ ἀσπίδος, οὐδὲ ξίφους ἢ δοράτων· ἀλλ' ἀρκεῖ μόνη ἡ ἔμφυτος τῆς ἐνθάδε τραπέζης ἐκείνης ἀφελέσθαι τὴν ψυχὴν, ἐὰν μὴ λίθου οὖσα γλυκεῖα τύχῃ, ἢ τοσοῦτος τῆς οἰκείας ἀμύρειας πολλῆς ἀπολαύσῃ τῆς ἀφθάρτου τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἢ εἶτα ἐὰν δυνατὸν ὂν σῶμα ἀποδῦναι τύπτει, ἢ ἢ ψυχὴ * τοῦ σώματος δυνηθῆναι καθαρῶς ἢ ἀφόβως ἅπασαν τὴν ἐκείνου ἀφελέσθαι τάξιν, ἢ ⓦ τοὺς ἡμᾶς πολεμοῦντας ὀφθαλμοφανῶς ἰδεῖν, εἶδες ἂν οὐ χλιαρὰ αἵματα, οὐδὲ σώματα νεκρὰ, ἀλλὰ ψυχῶν πτώματα ποσαῦτα, ἢ πνεύματα ὄντα χαλεπὰ, ὡς ἅπασαν ἐκείνην τὴν πολέμου τὴν ἀνωφελῆ, ἐὰν ἀρπ δίπλην τοὺς σὲ, παίδων " ὕλην ἀθύρματα νομίσαι, ἢ παιδιὰν μᾶλλον ἢ πόλεμον· τοσοῦτον ⓦ καθ' ἑκάστην πλημμύρουσι τὴν ἡμέραν. τὰ δὲ πτώματα οὐκ ἴσον ἰρμάζει τὴν νίκησιν, ἀλλ' ὅσον ψυχὴς ἢ σώματος ὁ μέσος,

ἀλλ' οὐδέπω σε πείθομεν. σκοτεινῶ ὥρα σοι λοιπόν, ὁ μόνοι εἶχον ἀπόρρητον, πρὸς σὲ καὶ τοῦτο σκαλεύω. εἰ ἴσως μὴ ἅπιστον εἰ δόξει πολλοῖς· ἐγὼ γὰρ αὐτὸ οὐδὲ οὕτως εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν αἰσχύνομαι. εἰ γὰρ καὶ πανταχοῦ ζωννύμενος, καὶ μυρίων ἁμαρτημάτων ἔλεγχος ὁ λεγόμενος, τὰ μέλλοντος ἡμᾶς κρίνειν Θεοῦ πάντα εἰδότος ἀκριβῶς, τί πλέον ἡμῖν ἐκ τοῦ τὰ αἰσθητῶν ἀγνοίας ἐπιτείνεσθαι δυνήσεται; τί οὖν ἐστι τὸ ἀπόρρητον; ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ᾗ ταύτην συνέθηκάς μοι τὴν ὑποψίαν, πολλάκις σκανδαλίζεσί μοι τὸ σῶμα τέλεον. ποσοῦτος μὲν φόβος, τοσαύτη ἡ ἀθυμία κατέχει με τὴν ψυχήν. τῆς γὰρ Χριστοῦ νύμφης τὴν δόξαν οἶσθα, τὴν ἀγωνίαν, ὃ κάλλος ὃ πνευματικόν, τὴν ζωὴν, τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀγαθῶν λογιζόμενος κακά, ἃ διελίμπανον ἐκείνῃ τι πανθοῦ, καὶ ἐμαυτῷ λογιζόμενος κακά, ἃ διελίμπανον ἐκείνῃ τι πανθοῦ, καὶ ἐμαυτὸν ἔλεγον ταῦτα· τίς ἄρα ταῦτα ζωννύναι; τί τοσοῦτον ἥμαρτεν ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία; ἵνα τηλικοῦτον πρόξενος ᾖ αὐτῆς διαστάσεως, ὡς ὢν πάντων ἀπιστότατος ἀποδοθῆναί μοι, καὶ τοσαύτης ἐκπομφίας αἴτιος; ταῦτα πολλάκις κατ' ἐμαυτὸν λογιζόμενος, καὶ τὰ λίαν ἀπόρρητα μηδὲ τὴν διάνοιαν διανάμενος ἐνεγκεῖν, ὥσπερ ἀποπλήγας, ἀκίνητον ἀχμὴν, οὔτε ὁρᾶν, οὔτε ἀκούειν τι δυνάμενος. τῆς δὲ ἀμηχανίας με τῆς τοσαύτης ἀφιείσης (καὶ γὰρ ὅστις ὅπως καὶ ἐπανῆλθε) διεδέξατο δάκρυα καὶ ἀθυμία· καὶ μοι τὴν δακρύων χορηγὸν αὐτίκα πάλιν ὁ φόβος ταράττων, καὶ θορυβῶν, καὶ ἀναστέλλων μοι τὴν ἀναπνοήν. τοσαύτη ζάλη τὴν προελθοῦσα ζωὴν ζῶν χρόνον· σὺ δὲ ἠγνόεις, καὶ σε γαλήνην με δοκεῖν ἐμίζες. ἀλλὰ νῦν σοι ἀποκαλύψαι πειράσομαι τὸ χαλεπὸν τῆς ἐμῆς ψυχῆς. ταῦτα γάρ μοι καὶ ἀπὸ τούτου συνήνεσε, τὰ ἐγκλήματα ἀφεῖς. πῶς οὖν σοι, πῶς αὖθις ἐκκαλύψομαι; εἰ μὴ σαφῶς ἐθέλοις ἰδεῖν, ἑτέρως σὲ οὐκ ἂν εἶπε, ἀλλ' ἢ τὴν καρδίαν ἀπογυμνώσαντα τὴν ἐμὴν. ὅπερ δὴ γέγονε πολλάκις, ὅτ' ἀμυδρᾶς ἴσως εἰκόνος, ὡς αἱ οἷός τε ὦ, πειράσομαί σοι τῆς ἀθυμίας τὴν ἀνάστασιν ἐνδεῖξαι καπνόν. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς εἰκόνος ἔνεστι τὴν ἀθυμίαν συλλέγειν μόνον. ἀναθώμεθα δὴ πάλιν μικρὸν τὸν πάσης τῆς ὑφ' ἥλιον κειμένης γῆς βασιλεύοντος θυγατέρα· ταύτην τὸ τῆς κόρης κάλλος τὸ ἔχειν ἀμήχανον, οἷς γε τὰ αἰσθητὰ εὐπρεπῆ ὑφ' ἁπάντων φύσει, καὶ τούτῳ τὸ τῆς γυναικὸς ἅπασαν φύλλον ἐκ πολλοῦ δόξης ἐπαίρει καὶ ψυχῆς ἀρετὴν τοσαύτην, ὡς καὶ ὃ τὴν ἀνδρῶν ὄλβος, τήν τε ἡδυπάθειαν τὴν τε ἐσπρέπειαν ποτὲ, πολλῷ ὧν μείζονι κατόπιν ἀφῆναι· καὶ πολλοὺς μὲν ἐπαρθῆναι φιλοσοφίας ὄρεσι τῇ τῶν ἔργων βίωσιμα, πᾶσαν δὲ κρύψαι σώματος ὥραν ὧν τῆς οἰκείας ὄψεως κάλλει. ὃ δὲ τούτης μείζονα, μὴ λέγε ταῦτα μόνον εἰσηγεῖσθαι τῆς παθήματος, ἀλλὰ καὶ χωρεῖς τίνων παρ' αὐτὴν, καὶ τῷ πάθει τούτῳ σὺν μανικωτάτης τὴν πόποτε ἡδυπάθειαν ἀποκρύψαι ἐρασῶν. εἶτα μεταξὺ δὲ φίλτρῳ χειμάρρου ἀκούσαι πόθεν, ὅπου τὸν ἅλμα μετὰ τοῦ ἐρωμένου ἐκείνου τὴν θύελλαν τὴν ἀπερίμιλτον ὑδάτων, [καὶ] δυσχείμου, καὶ τὸ σῶμα ἀνάπηρος, καὶ πάντων τὴν ὀκτὼ μεγεθέστατος μέλλοι πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι. ἆρά σοι μικρόν τι μέρος τῆς ἡμετέρας ὀδύνης προεῖπαμεν, καὶ ἀρκεῖ μέχρι τούτου εἰπεῖν τὴν εἰκόνα; τῆς δὲ ἀθυμίας ἔνεστι ἐρευνῆσαι οἶμαι (καὶ γὰρ ὀλίγα τοῦτο μόνον αὐτὸν προελήφαμεν) ἵνα δέ σοι καὶ τὸ φόβου καὶ τῆς ἐκπλήξεως προσεῖπον τὸ μέγεθος, ἐφ' ἑτέρᾳ πάλιν ἴωμεν ὑπογραφῇ. καὶ ἔγωγε τραπόπεδον ἐκ πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ναυμάχων ζωγλεγμένον ἀνδρῶν καλυπτέτω μὲν τὴν θάλατταν ὁ τῶν τοξόνων ἀριθμὸς, καλυπτέτωσαν δὲ τὰ τῶν πεδίων πλήθη καὶ ἀπὸ τῶν ὀρῶν χερυφαὶ αἱ τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων φάλαγγες· καὶ ἀνηλαμπέτω μὲν ἡλίῳ τῶν ὅπλων ὁ χαλκὸς, καὶ πᾶς ἐκφόβου πεμπομένης ἀκτῖνα ἀπὸ τῶν κεκαυμένων καὶ τῶν ἀστέρων αὐτὰ φιέσθω μηδὲ μηδένα· ὁ δὲ τῶν δορατῶν κτύπος, καὶ ὁ τῶν ἵππων χρεμετισμὸς πρὸς αὐτὸν φερέσθω καὶ οὐρανόν· καὶ μήτε θάλασσα φαινέσθω, μήτε γῆ, ἀλλὰ χαλκὸς καὶ σίδηρος πάντα χοῦ. αἰτιασάσθωσαν δὲ αὐτοὺς καὶ πολέμιοι,

ἄγειοί

προσέξεται δίκαιον, ἀλλὰ πολλῷ μείζονα. καὶ μάλα γε εἰκότως. οὐ γὰρ εἰς αὐτὴν ἀφεῖσται μόνον ἡ ζημία, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἀθετεσάντων ἐπὶ εἰς αὐτὸν βλεπόντων κα-
χ. ἀλλ' ἐξ ἀλλ. βάλλει ψυχάς. τοῦτο καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ "ἀξίαν βουλόμενος, δίκαιον ἀπ' ἀλλήλων τιθεὶς τὴν τῶν Ἰεζαν. λέξ. χρείαν καὶ τὴν τῶν προσέχειν χρίσιν. ἀρά σοι δοκοῦμεν λόγον ἔχοντα πεφοβῆσθαι φόβον;
5 πρὸς γὰρ τοὺς εἰρηνεύοντας, νῦν μὲν εἰ καὶ πολλοῦ μοι δεῖ πόνου πρὸς τὸ μὴ δίκην καταγνωσθῆναι τέλεον ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ἀλλ' ὅμως διέρχομαι πόνον, καὶ οὐ φεύγω τὸν ἀγῶνα. καὶ γὰρ ὑπὸ καιροδοξίας ἁλίσκομαι μὲν καὶ νῦν, διαφέρω δὲ πολλάκις· καὶ ὅπου ἑάλων, σέσωρα· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπιπαρὼν τῇ δηλωθείσῃ ψυχῇ. ἐπιθυμίαι μοι προσπεσοῦσαι μὲν ἄπορροι καὶ νῦν· ἀλλὰ ἀργότεραι διὰ σαθροῖσι τοῖς φλέγμα, τὴν ὀφθαλμῶν ἔξωθεν οὐκ
10 ἐχόντων ἐπιλαβέσθαι τῆς τῶν πυρετῶν ὕλης. τὸ δὲ κακῶς τὸν δίκαιον λέγει, καὶ λεγέσθωσαν ἀκούειν, ἀπόλλαγμαι πρωτοπλόος, τὴν ἀλεξιθύμων οὐ πρώτων. οὐ γὰρ δὴ οὗτοι τοῖχοι δυνήσονται δὴν" ἀφεῖναι φωνὴν. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ὀργοῖς ὁμοίως δυνατὸν ἀλεξιφυγεῖν, κἀκείνοις τὴν προξενούντων οὐκ ἴσων. μνήμη γὰρ πολλάκις ἀδρῶν ἀπόπλων προσπεσοῦσα, καὶ
χ. κτεμ. χ. μν τὴν ὑπὸ αὐτῶν ὠφελημάτων, ἐξοιδῆναι μοι τὴν καρδίαν ποιεῖ, πλὴν ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος.
15 ταχέως γὰρ αὐτὸν φλεγμαίνουσαν καταστέλλομαι, καὶ πείθομαι ἡσυχάζειν, εἰπόντος· ὅτι λίαν ἀσύμφορον, καὶ τῆς ἑκάστης ἀθλιότητος, τὰ οἰκεῖα ἀφεῖσθαι κακὰ, τὰ τῶν πλησίον ἐξεργάζεσθαι. ἀλλ' οὐκ εἰς ὃ πλῆτος ἐλθὼν, καὶ ταῖς μυείαις "ὑπὸ πληφθεὶς ταραχαῖς δυνήσομαι ταύτης" ἀπολαύειν τῆς ἡσυχίας, οὐδὲ σὺν αὐτὰ παιδαγωγῶν ταῖς λογισμοῖς εἰρήν. ἀλλ' ὥσπερ καὶ κατὰ πινος ῥεύματος ἢ τέρας ἐπάγκης ἀθύ-
χ. ὑπλαρθεὶς χ. ἀπολαύσας χ. ἑτέρως
20 μβοι, τὴν μὲν ἀπόλειαν, εἰς ἰὼ πλυθυτῶσι, προσορᾶν δυνάμενοι, βοήθειαν δὲ πινα ἐπιτοεῖν οὐκ ἔχοισι· οὕτω καὶ αὐτὸς εἰς τὸν πολιὸν τῶν παθῶν ζέρυβον ἐμπεσών, τὴν μὲν κόλασιν καθ' ἑκάστην ἀξιομάκαρ μοι τὴν ἡμέραν δυνήσομαι ζωγρᾶν· ὃ ἐμαυτῷ ὀφείλεσθαι, καθάπερ καὶ νῦν, ἐπιπαμένας λυτήσοι πρώτοθεν τοῖς τοσήμασι τούτοις, οὐκ ἔπι ὁμοίως εὐ-
25 πορον, καθάπερ καὶ πρότερον. ἐμοὶ γὰρ ψυχή τίς ἐστιν ἀσθενὴς, καὶ μικρὰ, καὶ εὐχείρωτος οὐ τούτοις μόνον κἂν πάθεσιν, ἀλλὰ καὶ ὧν πρώτων πικροτέρῳ ζόῳ· καὶ ὅπου ὕβρεις, οὔτε τιμὰς μετείως ὑπέσταται φέρειν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποβολὰς αὐτάς τε ἐπαίρεσιν αὐτὴν, καὶ ταπείνωσιν ἐκείνην. ὥσπερ οὖν θηρία χαλεπὰ, ὅταν μὲν εὐσωματῇ καὶ σφριγᾷ, τῶν πρὸς αὐτὰ
χ. ταῦτα μαχομένων κρατεῖ, καὶ μάλιστα, ὅταν ἀσθενῆς ὦσι καὶ ἄπειροι· εἰ δέ τις αὐτὰ λιμῷ καταπτήξας, τόν τε θυμὸν αὐτῶν ἐκοίμισε, καὶ τῆς δυνάμεως ὃ πλέον ἔσβεσεν, ὡς καὶ μὴ λίαν
30 θηριῶδες ἀναδέξασθαι τὸ πρὸς ταῦτα ἀγώνα καὶ πόλεμον· ὅπου καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ὁμοίως ἀσθενῆ ποιεῖ, ὑπερχείρια τοῖς ὀρθοῖς αὐτὰ πάθεσι λογισμοῖς· ὃ δὴ πρόσφορον ἐπιμόνως, χαλεπωτέρου αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτὰ καθίστησι μαχεῖν, καὶ οὕτως αὐτῷ φοβερὰ ἀπεργάζεται, ὡς ἐν ἀλγεινὰ καὶ ἀνιαρὰ καὶ πάντα χρόνιον βιοῦν. τίς οὖν τῶν θηρίων τούτων ἡ ζοφή; κενοδοξίας μὲν, τιμῆς καὶ ἔπαινοι· ἀπορίας δὲ, ἐξουσίας καὶ δυναστείας μέγεθος· βασκανίας δὲ, αἱ τῶν πλησίον
35 εὐδοκιμήσεις· φιλαργυρίας, αἱ τῶν πρεχόντων φιλοτιμίαι· ἀκολασίας, τρυφὴ δὲ αἱ ζωτικῆς τῶν χωρίων εὐτυξίας· καὶ ἕτερα ἕτερον. πάντα δὲ ταῦτα εἰς μὲν ὁ μέσον ἐλθὼν σφοδρῶς ἐπιθήσεται, καὶ ἀπαράξει" μοι τὴν ψυχὴν, καὶ" φοβερὰ ἔσται, καὶ χαλεπὸν τερόν μοι καὶ πρὸς "ταῦτα πολεμεῖν. εἰ ταῦθ' ὑπὸ καθημάτω, μὴ πολλῆς μὲν καὶ ὅπως ὑπὸ ταπεινώσεως βίας· ὑπὸ ταπεινώσεως δ' οὖν ὅμως τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, καὶ τῆς ὑλακῆς
χ. μετ. θερότερα καὶ πάλιν
40 αὐδὲς ὀδόντας ἔχουσα πλέον. διὰ ταῦτα καὶ οἰκίσκον φυλάττω τοῦτον, καὶ ἀπρόσιτος καὶ ἀνεπώνητός εἰμι καὶ ἀσωποσίαστος, καὶ μυείας ἑτέρας τοιαύτας μεμφῆς ἀνέχειν δυσχεραίνω, ἡδέως μὲν αὖ καὶ ταύτας ἀποτειχίσαιμι, τῷ δὲ μὴ δύνασθαι δακνόμενος καὶ ἀλγῶν. οὐδὲ γὰρ ὧν πρέπον μοι ὁμιλητικόν τι ὁμοῦ γίνεσθαι, καὶ ὅπου τῆς προύσης ἀσφαλείας μένειν. διὸ καὶ αὐτὸν σε παρακαλῶ, καὶ ὑπὸ τοσαύτης δυσχερείας ἀπειλημμένον ἐλεῆσαι μᾶλλον, ἢ διαβαλεῖν.

συξῆναι, ἢ ἐν τοῖς τῶν πολλῶν ἀλαθυλλητιῶσι τόμασι. τίμιον αὖτα γὰρ οὔτι βύπος ἰώτας ἀφωνίσας λοιπόν, ἀλλὰ ἢ λίαν δυσχερές, πάλαι ἢ ἀδυνατον· οὔτι ἀζήμιον," τῷ μὴ τὴν τῶν πολλῶν βλάβην τοῦτο ἡγεῖσθαι. ἀλλὰ γὰρ μέγας τίνος οὐ φησομεν διώκειν ἀνίκητα; ὁ γὰρ ἁπάσας τὰς ἐκ δυσχερείας καταλέγει, οὐδὲ ἐπιεῖν ἐστι, ἢ πλάγιος δύναμεως. ἢ γὰρ ὅταν μὲν ἁπλοῦς πάντως καθαρθῇ πάθους (ὃ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ) ἵνα τὰ τῶν ἄλλων ἐπιμορφώσῃ παίσματα, μυεῖα ἀναγκάζεται δικά. περιττὸν ἢ καὶ τῶν οἰκείων τοσημάτων, ἵνα τὴν ἄδυναμον τῶν πόνων ἢ τῶν φρενίδων, ἢ ὅσα παλαι ἀνάγκη τῶν τε οἰκείων ἐκ τῶν ἀλλοτρίων βουλόμενον ἀφελεῖσθαι κακῶν. ἢ ὁ Βασίλειος·

ΒΑΣ. ΝΥΝ δέ, φησιν, " οὐ μὴ σοι πόνων, οὐδὲ φρενίδας ἔχεις, κατὰ σαυτὸν εἶ. χ. μὴ σοι τῶν πόνων τούτων ἀγών, οὐδὲ χ. μοχθηρίαν

ΧΡΥΣ. ΕΧΩ μέν, ἔφην, ἢ πῶς γὰρ ὄχι, ἀδελφοῦ ὄντα καὶ ἢ ☧ " πολυμοχθοῦντα τοῦτον βιοῦντα βίον, φρενίδων ἀπηλλάχθαι καὶ ἀγωνίας; ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἴσον εἰς πλάγιος ἄσφαλοι ἐμπεσεῖν, ἢ ποταμοῦ ἀβρόχοις. τοσοῦτο γὰρ τούτων κἀκείνων τῶν φρενίδων ὁ μέσος. νῦν μὲν γὰρ εἰ μὴ δυνηθείω ἢ ἑτέροις ἡμέσθαι χρήσιμος, βουλόμενος ἂν ἢ αὐτὸς, ἢ πολλῆς μοι τοῦτο ἔργον βίας· εἰ δ' οὐκ ἔστιν ἕτερος * ἑπόμενος, ἐμαυτὸν ζημιῶ ἐμὸν ἰδίαν δ) ἀφαιρούμενος, καὶ τὴν κλύδωνος ἐξελᾶν, ἀρκεθήσομαι τούτῳ. * μοι

ΒΑΣ. • ΕΙΤΑ, τοῦτο οἴει μέγα, φησὶν, εἶ), ὁ Βασίλειος, ὅλως δ' ἢ σωθήσεσθαι νομίζεις, ἑτέρου μηδενὶ ἡμῶν χρήσιμος;

ΧΡΥΣ. ΕΥ ἐ καλῶς, ἔφην, εἴρηκας. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς τῷτο πιστεύειν ἔχω, ὅτι σώζεσθαι ἐνεστι * ☧ οὐδὲ εἰς τὸν τῶν πλησίον κάμνοντα σωτηρίαν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνον ☧ δύλασιον ὥσπερ τι, ὃ μὴ μισθοῦ τὰ ἄλλοντα, ἀλλὰ ἐ ἀπώλεσεν ὃ μὴ πλεονάσας ἢ διπλοῦν" παρασκευάσῃ. πλὴν ἀλλ' ὑπεισέρχεταί μοι τὴν τιμωρίαν οἴμαι ἔσεσθαι ἐγκαλοῦντα, ὅτι τὴν μὴ ἐ ἑτέρους ἔσωσα, ἢ " Εἰ καὶ ἑτέρους ἢ ἐμαυτὸν παρεσκεύασα, πολὺ χείρων ἡμάρτανον μᾶλλον τῶν τοσούτων τιμῶν. νῦν μὲν γὰρ τοσούτων ὄντων μοι πιστεύω τὴν κόλασιν, ὅσων ἅπαξ τι τῶν ἁμαρτημάτων ὁ μέγιστος· μᾶλλον ἢ ὃ δίχα θαι τὸν ἀργὸν, οὐ διπλοῦν μόνον καὶ τριπλοῦν, ἀλλὰ καὶ πολλαπλάσιονα, τῷ τε πλείονας σκανδαλίσαι, καὶ ὧ μὴ μείζονα τιμὴν παρασχόντα ὧ τιμηκότι Θεῷ, δίκαι τι τοῦτο ἢ τ' Ἰσραηλιτῶν σφοδρότερον κατηγορῶ, τοῦτο δείκνυσι αὐτὸν μείζονος ὄντας κολάσεως ἀξίους, ὧ μὴ τὰς πρὸ αὐτοῦ γενομένας εἰς αὐτοὺς τιμὰς ἁμαρτοῦσι, ποτὲ μὲ λέγει· Πλὴν ὑμᾶς ἔγνων ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν τῆς γῆς· δίκαι τοῦτο ἐκδικήσω ἐφ' ὑμᾶς τὰς " ἀνομίας ὑμῶν· ποτὲ δ', Ἐλήσει ἐκ τῶν ἐμῶν ὑμῶν εἰς προφήτας, καὶ ἐκ τῶν τελείων ὑμῶν εἰς " ἁγιασμόν. καὶ περὶ τῶν προφητῶν, ὅτι τῶν θυσιῶν δύσχρηστον βουλόμενος, ὅτι τὰ ἁμαρτήματα τὰ μείζονα ἐκδίκει πολλῷ τὴν ἡμωρίαν, ὅταν μὲν τοῦ ἱερέως γένηται, ἢ ὅταν ἐκ τῶν ἰδιωτῶν, περιπατεῖ τὸν μοσχον τὸν ὑπὲρ τῆς ἱερέως προσάγεσθαι τὴν θυσίαν, ὅσον ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ. τοῦτο δ' οὐδὲν ἕτερον δηλονότος ἐστὶν, ἢ ὅτι μείζονος βοηθείας δεῖται τὰ τοῦ ἱερέως πταίσματα, ἢ τοσαύτης, ὅσης ὁμοῦ τὰ παντὸς τοῦ λαοῦ. μείζονος δ' οὐκ ἂν εἴδοιτο, εἰ μὴ χαλεπώτερα εἰῶ. χαλεπώτερα δ' ἦν, ἢ τῇ φύσει, ἀλλὰ τῇ ἀξίᾳ τοῦ πολλῷ πλείονος αὐτὰ ἱερέως βασιλέως. ἐ τί λέγω τοῦ ἄνδρας τοῦ τὴν λειτουργίαν μεταποιεῖσθαι; αἱ γὰρ θυγατέρες τῶν ἱερέων, αἷς οὐδὲν περὶς τὴν ἱερωσύνην λόγος, ὅμως πολλῷ δ' πατρικὴν ἀξίωμα, τῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων πολὺ πλείονος ἀφίεσι τὴν τιμωρίαν. καὶ ὃ μὲ πλημμέλημα ἴσον αὐτοῖς ἢ ταῖς τῶν ἰδιωτῶν θυγατράσι (περιεῖα γὰρ ἀμφοτέρα) ὃ δ' ὑπὲρ τιμίων πολλῷ τούτων χαλεπώτερον. ὁρᾷς μοι ὅσης σοι δείκνυσιν" ἀφροσύνης ὁ Θεὸς, ὅτι πολλῷ πλείονα τῶν ἀρχιερέων ἁπαντᾶ ☧ ἁμαρτήματα τιμωρίαν; οὐ γὰρ δή που ὁ τὴν ἐκείνου θυγατέρα δι' ἐκείνου μείζονος τῶν ἄλλων κολάζων, ☧ καὶ ἐκείνη τῆς παρανόμου τῶν βασιλέων ἄρτιον, ἴσως τοῖς " πολλοῖς εἰσπαρέξεται

χ. τὸ

χ. ἀλλὰ

χ. ἀλλοίας

χ. ἀναμφίλεκτον

Λεύιτ. δ. γ. ιδ.

Λεύιτ κα θ.

Δευτ. κε.

χ. ἐπὶ τῆς ἀξίας

χ. ἡ ἀσυνεσία

χ. ἄλλοις

φιλόδοξος, καὶ ἀλαζών, καὶ ἄ, τι δήποτε ἕτερον," ἅπαντα ἐκκαλύπτει καὶ γυμνοῖ τὰ κρύφια τῆς ἐλαπώματα· ὑ γυμνοῖ ὃ μόνον, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερα καὶ ἰσχυότερα αὐτὰ καθίστησι. ὑ γὰρ τὰ τῦ σώματος τραύματα τοσοῦτον βλάπτει, ὅσα τὰ τῆς ψυχῆς πάθη κινούμενα καὶ προξενούμενα, μᾶλλον ἀγελαίνεσθαι πέφυκε, καὶ τὸν ἔχοντα αὐτὰ "πλείονα ἀμαρτάνειν βιάζεται". καὶ γὰρ καὶ εἰς ἔρωτα δόξης ἐμπαίρει ⓦ μὴ προσήκοντα, καὶ εἰς ἀλαζονείαν, καὶ εἰς χρημάτων ἐπιθυμίαν· κατασύρει ὃ καὶ εἰς πορνείαν ὑ εἰς αἴσιον καὶ ῥαθυμίαν, ὃ κῦ μικρὸν εἰς τὰ πρόσωπον τῦτον ἐκ τύπων πικλόμενα κακά. πολλὰ γὰρ ὄντα ἐν ᾧ μέσῳ τὰ δυσάρεστα ψυχῆς ἀκρίβειαν" ἐκλύσαι, καὶ ⓦ "ὅπου θεὶν διήκοψαν δρόμον. καὶ προῆγεν ἀπρόπτως, αἱ πρὸς τὰς γυναῖκας ὁμιλίαι. ὅσῳ γὰρ ὄντι ⓦ προσεχῶτα καὶ πόντος τῦ ποιμνίου κηδόμενον, τῦ μὲ τὴν ἀνδρῶν ὑπομιγεῖσθαι μέρεσιν, ὃ ὑ τὴν γυναικῶν πλῆσαι, ὅ μάλιστα διῶσι προσοίας πλείονος, διὰ ὃ πρὸς ἁμαρτίαν ὑ ὁλισθον· ἀλλὰ δεῖ ἐν τῆς τύπων ὑγιείας, εἰ καὶ μὴ ὃκ πλείονος, ἀλλ' ὅμως ἴσης φροντίζειν τῆς μείζονος ⓦ λαχόντα τὸν ὑπισχνεῖσθαι δίκαιον. καὶ γὰρ ὑπισχνεῖσθαι αὐτὰ, ἰσίκασι καὶ κάμνωσι, ἐν πρὸς καλεῖ, ἰσίκασι καὶ πεθῶσι, ἐν ὑπιπλήττει ῥαθυμοῦσαν, ἐν" ὑπὲρ βοηθῶν καὶ ἀποκομιζούσης ἀνάγκη. τύτων ὃ γινομένων πολλὰς ἂν ὕβρεσι βάσεις πρεσβύτης ὁ ποιμὴς, εἰ μὴ ἐκριζωμένην τις ἑαυτῦ τειχίσειε Φυλακῆ. ἐν γὰρ ὀφθαλμὸς βάλλει ἐν θυρεὸς ψυχῆς, ὑχ ὁ τῆς ἀκαλήφης ὑ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς σώφρονος· καὶ καλλαίνειν μαλάσσουσι, καὶ τιμὴν καταβουλεῦται· καὶ ἀγάπη ζέουσα (τῦτο δὴ ὃ πρῶτον αἴτιον τῆς ἀγαθῆς) μυρίων γίγνεται αἴτιον κακῶν τοῖς ὀρθῶς χρησαμένοις αὐτῇ. ἤδη ὃ ἡ φρονίδες ἁπλῶς ἡμβλυναι ὃ τὴν διορατικὴν ἐχύν, ἐν μολυβδῶ βαρυτέρους τὰ πτερὰ ἀπεργάσαντο, ἐν θυμὸς ὃ προσπεσὼν καπνῶ δίκην τὰ ἴδια κατέχει ἀπρόπτως. τί αἱ λοιπαὶ λέγω τὰς λοιπὰς βλάβας, τὰς ὕβρεις, τὰς ἐπηρείας, τὰς μεμψεις, τὰς πρὸς τὰ μείζονα, τὰς πρὸς τὰ ἐλαττόνα, τὰς πρὸς τὰ στυγνὰ, τὰς πρὸς τὰ ἀσυνήθεστα; τῦτον γὰρ ἦν μάλιστα ὁ ὄχλος τῆς ὀρθῆς ἀπεστερημένοι κρίσεως, μεμψίμοιροί τε ὄντες, ἐν ὁκ ἂν ῥᾳδίως ἀπολογίας ἐπύθοντο ποτε. ⓦ ὃ προσεχῶτα καλῶς, ὁσοὶ τύτοις δεῖ καταφεύγει· ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας, πρεῖν ἂν ἐγκαλέσαι, "ἁμαρτάνεσθαι μὲ πολλῆς τῆς ὑπευθυνείας ὁ παραύτικα, συνδιώκοντα μᾶλλον αὐτοῖς τῆς ἀληθῦς μέμψεως, ἢ ἀγθυμακτοῦντα ἐν ὀργίζεσθαι. εἰ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος, μὴ κλοπῆς ὑπόνοιαν λαβεῖν πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἔλιπεν, ἐν ἵνα τῦτο προσεπιλάβωσι ἐ ἕτεροι εἰς τὸν τῆς χρημάτων" ἐπιθυμίαν, ἵνα Μή τις ἡμᾶς λογίσηται φησὶν, εἰς τὴν ἀδρότητα ταύτην τὴν ἐπιβ. Κορ. ιβ. ιϛ
χειρουμένην ὑφ' ἡμῶν, πῶς ἡμᾶς οὐ πρέπει δεῖ ποιεῖν, ὥστε τὰς ποιμενικὰς ἀναιρεῖ ὑποψίας, καὶ ψευδεῖς, καὶ ἀλόγιστον τυγχάνουσαν οὔσας, καὶ σφόδρα τῆς ἡμετέρας ἀπέχουσι δόξης; ὑδένος γὰρ ἀμαρτήματος τοσοῦτον ἡμᾶς ἀφεστήκασιν, ὅσον κλοπῆς ὁ Παῦλος. ἀλλ' ὅμως ἐ τοσῦτον ἀφεστήκασι τῆς ποιμενικῆς ταύτης προαιρέσεως, ὅσῳ οὔτως ἠμέληνται τῆς τῶν πολλῶν ὑποψίας, καίτοι λίαν οὖσης ἀλόγου ἐ μανικῆς. "μανία γὰρ ἐῶ, τοιῦτον ὑποπτεῦσαί τι περὶ τῆς μακαρίας ἐ θαυμαστῆς ἐκείνης" κεφαλῆς. ἀλλ' ὅμως ὅσον ἦν ἄτοπον ἐ ταύτης τῆς ὑποψίας τῆς οὕτως ἀλόγου, ἐ ἵνα ὅσοι δὲ μὴ πεθάπασιν ὑποπτεύσι, πόρρωθεν ἀναιρῶ ταύτας τὰς αἰτίας ἐ ἀποδείξω τῦτο πολλῶν δέοντας, ὅσοι εἶπε πρὸ μὲ ἐπέλθοι ποτὲ τοιαῦτα περὶ ἡμῶν ὑποπτεύσι, ἐ ἀπὸ τῶν σημείων, ἐ ἀπὸ τῆς ὑπευθυνείας τῆς ἐν τῷ βίῳ παντὸν ἡμᾶς ἐ τιμώντων ἐ θαυμαζόντων· ἀλλὰ πρῶ τοιῶδε τινί, ἐ" ὑποπτεύσαντι ἐ προσεδέχετο τοιῦτόν τινα ὑποπτεύσειν, ἐ προσέρριζον αὐτὸν βέβαιον, μᾶλλον ὃ ἂν ἐκ φύναι τὸν ἄρχοντα ἀφῆκε. ἀλλ' τί; "Περισσεύομεν γὰρ, φησι, καλῶ οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου, Ρωμ. ιε. ϛ.
ἀλλὰ ἐ ἐνώπιον ἀνθρώπων. τοσαύτη δεῖ, μᾶλλον ὃ ἐ πλείονι χρῆσθαι σπουδῇ, ὥστε μὴ μόνον αἰσχύνας καταπατῆσαι ἐ κωλῦσαι τὰς φήμας ἐκ ἀληθεῖς, ἀλλὰ ἐ παρῶσαι, ὅταν ἀνθρωποι, προφάσεις, ἐ τὰς προφάσεις, ἐξ ὧν πίπτων), προαιρῆται, ἐ μὴ προσμένειν αὐτοῖς

ϑομὲν πώποτε. Εἰ δὲ ἡ τοῦτο ἰδὼν συμβαῖ, οὐδὲν μέλα ὅτως ὅτι μήτηρ ἀσθενὴς καὶ μισόπτωχος, ὡς τοῦτον, ὃν ὠδῖνι καὶ ἔτεκε ἡ ὀξέϑρεψε, μηδεμιᾶς ἀναγκαζούσης τοσαύτας, μηδὲ βιαζομένου τινός, καὶ ἑλκύειν καὶ ἁλιεύειν τοσαῦτα πᾶσιν. ἐπεὶ ὅπου γε, εἴ τις τὴν ἡμετέραν τοὺς ἀκριβεστέρους ἑλκύσει βασανίζειν ψυχὴν, πολλὰ αὐτῆς θορυβήσει τὰ σαθρὰ, οὐδὲ αὐτὸς ἀρνήσῃ, ὁ μάλιστα πάντων ἡμᾶς τοὺς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν τοσαῦτα πᾶσιν εἰωθώς. καὶ ὅπου γε ὑμετεραίζωι τοιαῦτα λέγω νῦν, ἀνάμνησον σαυτὸν, ὁσάκις εἶπον τοιαῦτα πρὸς σὲ, λέγων τοιοῦτον ἡνιοχεῖν πολλάκις ἡμῖν· ὅτι, εἰ ἧς αἱρεσίν μοι προσῆκεν, οὐδὲν μᾶλλον βουλοίμην ἀδοκιμεῖν, ἢ τὴν τῆς ἐκκλησίας προστασίαν, ἢ κατὰ τὸν μοναχῶν βίον, μείζονι δὲ ψήφῳ τὸν τοιοῦτον ἐδεξάμην ἔγωγε. οὐ γὰρ δέλιπόν ποτε μανικεῖσθαι πρὸς σὲ τοῦ ἐκείνης τῆς ἀληθείας προσῳδὰς διωκόντως καλάς. ὅτι δ' ὅπερ ἐμανικεύσατο, οὐκ ἀν ἔφυγεν, ἱκανῶς ἔχων μεπλῆξαι, οὐδεὶς ἀντερεῖ. ἀλλὰ τί πάϑω; οὐδὲν γὰρ ὅτως ἀνέχεται εἰς ἐκκλησίας προστασίαν, ὡς αὐτὴ ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ἀμελετησία, ἣν ἕτεροι μὲν ἀσκησίν τινα ϑαυμασίαν εἶναι νομίζουσιν· ἐγὼ δ' αὐτὴν ὡσπερεὶ τὸ ἀπόβασμα τῆς οἰκείας ἔχω φαυλότητος, ἅτε πλείονα τὴν ἐλαττωμένην τῶν ἐμαυτοῦ τούτῳ συγκαλύψαι, καὶ οὐκ ἐὰν φανεῖσθαι. ὁ γὰρ ἐλαττὼς τοσαύτης ἀπολαύει ἀσφαλείας καὶ τὸ ἡσυχίαν ἄφοβον πολλὴν, καὶ μεγάλης ἡ φύσεως, ὑπὸ τῆς ἀσκησίας γηρυσεῖται καὶ ταφεῖται), καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐκπίπτει μέρος ἀμαυρὸν ὁ ἀγύμναστον. ὅταν δ' ὁμοῦ καὶ βεβαίας ἡ ἀγωνίας, καὶ τῶν τοιούτων λόγων καὶ ἀγώνων ἄπειρος (τοῦτο δὲ ὁ ἡμέτερον) τῶν λιθίνων οὐδὲν ἀγνοῶν; τοῦτον δεξάμενος τὸν οἰκοδομέμενον. ἀφ' οὗ τοῦτον τὸν ἐξ ἐκείνης ἐρχομένων τῆς παλαίστρας εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους ὀλίγοι διαφαίνονται· οἱ δ' πλείους ἐλέγχονται, καὶ καταπίπτουσι, καὶ τραύματα ὑπομένουσιν ἀνδρῶν καὶ χαλεπά. καὶ οὐδὲν ἀπεικός. ὅταν γὰρ μὴ τοῖς τῶν αὐτῶν οἵ τε ἀγῶνες ὦσι καὶ τὰ γυμνάσια, τῶν ἀγυμνάστων ὁ ἀγωνιζόμενος οὐδὲν διαλύοιτο. δόξης μάλιστα δὲ καταφρονεῖν οἷς εἰς τοῦτο ἐρρέμβηται ὁ ταῦτα, ὀργῆς αὐτοῖς ἡ, στυγνότητος ἐμπλεῶν πολλῆς· τούτῳ δ' ὃ τὸν μοναχὴν τρέφοντι βίον οὐδεμιᾶς γυμνασίας ἀνάγκη προσκεῖται. οὔτε γὰρ τοὺς προξενοῦντας ἔχει πολλοὺς, ἵνα μελετήσῃ καλῶς τὸν δυνάμεν· ὅτι τοὺς θαυμάζοντας καὶ κροτοῦντας, ἵνα παγιδευθῇ τοὺς τῶν πολλῶν διαφεύγει [ὧδε] ἐπαίνους. τῆς τε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀπαντωμένης ζωῆς οὐ πολὺς αὐτοῖς ὁ λόγος. ὅταν δ' ὧν ἔλθωσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ὧν μὴ μεμελετήκασι τὸν πεῖραν, ἀπορεῖν, ἀπορεῖσθαι, εἰς ἀμηχανίαν ἐκπίπτουσι· καὶ τοὺς τῶν μηδὲν ἐπιδοῦναι τοὺς ἀρετὴν, καὶ ἅπερ ἔχοντες ἦλθον, πολλοὶ πολλάκις ἀπώλεσαν.

ΒΑΣ. Καὶ ὁ Βασίλειος· Τί δῆτα, τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τρεφομένους, καὶ πραγμάτων φερομένους βιωτικῶν, καὶ τεταραγμένους πρὸς μάχας καὶ λοιδορίας, καὶ μυρίας δυσκρασίας γέμοντας, καὶ τυφλὴν εἰδότας ὀπτασίαν τὴν τῆς ἐκκλησίας οἰκονομίαν;

ΧΡΥΣ. ΕΥΦΗΜΕΙ, ἔφην, ὦ μακάριε σύ. τούτους γὰρ οὐδὲ εἰς νοῦν βάλλεσθαι δεῖ, ὅταν ἱερέων ἐξέτασις ᾖ. ἀλλ' εἴ τις μὴ τὸ πᾶσιν ὁμολογεῖ καὶ ζωηρεφέσθαι δυνάμενον καθαρότητα καὶ τὸν ἀκραιφνῆ τὸν τε ἀγνοσυνῶν καὶ [τὸν] καρτερεῖν καὶ ὑπομένειν καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοῖς μοναχοῖς προσόντα ἀγαθὰ φυλάττειν ἀκέραια καὶ ἀπρόσαλωτα, μᾶλλον τῶν μεμονωμένων σκεύων. ὡς ὅγε πολλὰ μὲν ἔχει ἐλαττώματα, δυνάμενος δ' αὐτὰ τῇ μετανοίᾳ καλύπτειν, καὶ ποιεῖν ἀπροσκόπτως τῷ μηδενὶ κατάμεμπτον ἑαυτὸν, οὗτος εἰς μέσον ἐλθὼν, οὐδὲν ἕτερον ἢ ὃ κατάπλασος ἡμέαν χειρώσεται, καὶ κινδυνώδεσι μυζόντως· ὁ μακρὸν ἡλίου ἐπάϑομεν αἰῶνα ἡμεῖς, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ χιονώδης ὁ πῦρ ταχέως ἀνέσχε τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. οὐ γὰρ ὅτι λαθεῖν ἐνδέχεται ὅτω δοκιμάζομεν, ὅταν ἐν τῷ φανερῷ κατασῇ, ἀλλὰ πάντοτε ἐλέγχεται. καὶ καθάπερ τὰ μεταλλικὰ ὕλας δοκιμάζει ὁ πῦρ· ὅτω καὶ ἡ τοῦ κλήρου βάσανος τοὺς ἐν αὐτῷ πάντων δοκιμάζει ψυχάς. καὶ ὀργίλος τις ἦ, καὶ μακρόψυχος, καὶ φιλόδοξος,

κ. ἔτρεφε.

κ. αὐτὸ τὸ ἀγνοοῦς

κ. αὖτη

κ. ὅπερ

κ. ἀνεπιδεῖς

κ. λίθων

κ. τοῦτο

κ. μανικεύς.

κ. -σία

κ. ἀμηχανεῖ

κ. τοῦτο

κ. πάντα τὰ τοιαῦτα

κ. ἐλέγχει

ἰατροὶ παισὶν" εἰ νόμῳ τοῖς καμοῦσι προσφέρεσθαι καλόν· μηδὲ κυβερνήτην μίαν ὁδὸν
εἰδέναι τῆς πρὸς τὰ πνεύματα μάχης. ὁ γὰρ ὁ τούτων τῶν ναυῶν ζωοχὸς πρείττω
χίζοιτο χειμῶνες. ⓐ ὃ χειμῶνες οὗτοι οὐκ ἔξωθεν προσβάλλουσι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἔνδοθεν
τίκτονται· καὶ πολλῆς χρεία καὶ συγκαταβάσεως καὶ ἀκριβείας. πρῶτα ὃ τοῦτα τὰ διά-
φορα" εἰς ἓν τέλος ὁρᾷ, τὴν Θεοῦ τιμὴν δόξαν, τῆς ἐκκλησίας τὴν οἰκοδομήν. μάχης ὁ
τὴν μοναχὸν ἄγων, καὶ πολιὸς ὁ μόχθος. ἀλλ' εἴ τις τῇ καλῶς διοικουμένῃ ἱερωσύνῃ σὺν
ἐκείνοις ἱδρῶτας προβάλλει, τοσοῦτον βύρσοτει τὸ διάφορον, ὅσον ἰδιώτης καὶ βασιλέως τὸ μέ-
σον. ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰ καὶ πολιὸς ὁ πόνος, ἀλλὰ κηροῖ τῆς ψυχῆς καὶ τὰ σώματος τὸ ἀγώνισμα·
μᾶλλον ὃ τὸ πλέον τῇ τοῦ σώματος καταρρύπτει καθαρσίῳ. κἂν μὴ τοῦτο ἰσχύσῃ τις, μόνη
καθ' ἑαυτὴν ἡ προθυμία, οὐκ ἔχουσα εἰς ἔργον ἐξελθεῖν (καὶ γὰρ καὶ" ἡσυία" ζωότοκος,
καὶ" χαμεύνια, καὶ" ἀγρυπνία, καὶ" ἀλουσία, καὶ ὁ πολιὸς" ἱδρὼς, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα πρὸς
τιμὴν τοῦ σώματος ὑπεστηδύοισι τοῖς ἀφειδοῦσι τοῦ σώματος, πρῶτα οἶμαι, τὸν κολάζειν
μέλλοντας οὐκ
ὄντος ἰσχύσῃ) σύσταθμα ὃ καθαρσίου τῆς ψυχῆς ἡ πίστις, καὶ σοβεῖν τῆς τοῦ σώματος ὠμότητος
προσήκει, ὥστε ἀφεῖναι τιμὴν αὐτῆς ἀρετήν. τί γὰρ ἡμῖν ἡ τοῦ σώματος ἰσχὺς συμβάλλεται
πρὸς ὃ μήτε αὐθάδεις εἶναι, μήτε ὀργίλους, μήτε προπετεῖς, ἀλλὰ" ἡμέρους, καὶ σώφρο- a. Τιμ. γ. ς.
νας, καὶ κοσμίους, καὶ πάλλα πρῶτα, δι' ὧν ἡμῖν ὁ μακάριος Παῦλος τὴν τοῦ Χριστοῦ ἱερέως
" ἀναπλήρωσιν εἰκάσαι; ἀλλ' οὐκ ὀλίγης τοῦ μεταζοῦντος ἀρετῆς ἔχει τις ἀπ' αὐτοῦ πεῖσαι.
ἀλλὰ καθάπερ τοῖς μεθ' ἡμᾶς μαθησομένοις ὀργάνων ἐστὶ πολλὰ καὶ ξύλων καὶ" ἀρούρων καὶ μα-
χαιρῶν, ὁ δὲ φιλόσοφος ἅπασαν σὺν τῇ ψυχῇ χειμάρρου ἔχει τὸν τόκον, τὸν ἔξωθεν" οὐδὲν
διόμβους, οὕτω δὴ καὶ σύσταθμα. ὁ μὲν γὰρ μοναχὸς καὶ τῆς σωματικῆς διαθέσεως προσή-
κειν, καὶ τόπων προὺς τὴν ἀσφαλεστέρων· ἵνα μήτε ἄλλαι ἀπροσχισμένοι τῆς τῶν
δυσθεράπευτων ὧδε ὁμιλίας, ἢ τὴν ἀπὸ τῆς ἐρημίας ἴσχωσι τὴν ἡσυχίαν, ἐπὶ ὃ τῆς ἄρσεως μὴ
ἀμοιρῶσι κρείττονος τῶν ὡρῶν. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀφορίτου τῷ κατατρυχομένῳ ἡσυίας,
ὡς ἡ τῶν ἀέρων δύσμαλία. τῆς ὃ τῶν ἱματίων κατασκευῆς ἡ ἀσκητὴς ἔσεται, ὅσα προσή-
κοντα ἔχει ἀναγκαίοις), πρῶτα αὐθυρμοῖς αὐτὸ φιλοσοφοῦντες, οὐδὲν δόμῃ λέγειν πω.
ὁ δὲ ἱερὰς οὐδενὸς τούτων ἐστὶν ἐκείνῃ δεήσει) χρείαν, ἀλλ' ἀποδέεργος ἡ χρὼς ἀν ἅπασιν
ἔστι τοῖς οὐκ ἔχουσι βλάβην, τὴν ἐπιζήμιον ἅπασαν σὺν τοῖς τῆς ψυχῆς θησαυροῖς" ἀ-
ποκειμένην ἔχων. εἰ δὲ μένει ἐφ' ἑαυτῷ, ἡ τοῦ τοῦ πολλοῦ ὁμιλίας ἐκπεπλῆσθαι
θαυμάζοι τις, τῆς καρτερείας μὲν τοῦτο σῆμα ἡ αὐτὸς φαίην ἄν· οὐ μὴν ἀπάσης τῆς
ἀδρείας τῆς σὺν τῇ ψυχῇ τετιμημένοις ἐκμόν. ὁ μὲν γὰρ εἴσω λιμένων ὅτι τοῦ οἰκείου κα-
θήμενος, οὔπω τῆς πίστεως ἀκριβῆ δίδωσι βάσανον· ⓑ δὲ σὺ μέσῳ τῷ πελάγει ἐν ᾧ χει-
μῶνι ἐκυβερνήτα δεξιωσαμένη τὸ σκάφος, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν" εἴη) φαίη κυβερνήτου ἄρίστου. οὐ
τοίνυν ἡμῖν οὐδὲ ⓒ μοναχὸν" θαυμαστέον ἂν εἴη λίαν ἡ μὴ" ὑποβολῆς, ὅτι μένων ἐφ' ἑ-
αυτῷ οὐ παρέπλε), οὐδὲ δεμνῆρτηνει πολλὰ ἐν μεγάλα ἁμαρτήματα (οὐδὲ γὰρ" ἔχει
τὰ προσκαίζοντα ἡ διαλέροντα τὴν ψυχήν) ἀλλ' εἴ τις πλήθοιμι ἔλοις ἑαυτὸν ἐκδιδυ-
σκων, ἡ τοῦ τοῦ πολλοῦ φέρει ἁμαρτίας ἀναγκαθεῖς, ἔμπεσε ἀχλυὸς ἡ τιφλὸς, ὥσπερ ἐν
γαλιλαίᾳ ὃ χειμὼν τὴν ψυχὴν διακυβερνᾶν, οὐκ κροτεῖσθαι ἡ θαυμάζεσθαι προὺς
πάντων ἂν" εἴη δίκαιος. ἱκανὸν γὰρ τῆς οἰκείας ἀνδρείας τὴν δοκιμασίαν ἐπεδείξατο.
μὴ τοίνυν μηδὲ αὐτὸς θαυμάσῃς," εἰ τὴν ἀγορὰν φεύγοντες ἡμεῖς ἡ τοῦ τοῦ πολλοῦ ζωο-
οισίας, οὐκ ἔχομεν οὐκ" κατηγορεῖν τοῦ πολλοῦ. οὐδὲ γὰρ εἰ καθεύδων ἡ ἡμῶν τόμοι,
οὐδ' εἰ μὴ παλαίων οὐκ ἔπεσον, οὐδ' εἰ μὴ μαχόμενος οὐκ ἐδαμάσθην, θαυμάζει ἐχρεῖν.
τίς γὰρ, εἰπέ, τίς δυνήσεται ἡ ἀποκαλύψαι τὴν μοχθηρίαν τὴν ἐμὴν; ὁ ὄρεσφος
οὗτος ἡ ὁ οἰκέτης; ἀλλ' οὐκ ἂν δυνάμην ῥῆξαι φωνήν. ἀλλ' ἡ μήτηρ ἡ μάλιστα πάντων
εἰδῆσα τὰ ἐμά; μάλιστα μέν· οὐδὲ προὺς αὐτὴν ἔστι μοι ἡ κρύπτειν, οὐδὲ ἔδει φιλοτιμίᾳ ἥλ-

θομεν

ὴ ἐπήρειαι ζωὲχεῖς, ὴ ἄλλα τοιαῦτα τοῖς πρεσβυτέροις ἐνδυτὰ, ἀπαγε τῆς πρὸς τὰ θεῖα σπουδῆς. τῶν γὰρ ἀμβρτημάτων σοὶ τὸ πλοῦτον αὐξῆς μέρος δυνατὸν γενέσθαι καθαφανές. πῶς γὰρ, ὦ τὸν πλούτους σοὶ ἐκ πρεσβύτερος ἴσασι; ὴ τὰ μὲ πρὸς τὸν λαὸν αὐτῶ τοσαύτην ἐχε τὴν ἀμνησίαν. Εἰ δέ τις τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεπάστιεν, σοὶ ἔνια βύρσοι ζωῦται· οὕτω μείζονος ὴ ἀκριβεςέρας ἐκφια δεῖται τῆς σπουδῆς. τὸν γὰρ ὅλης τῆς πόλεως, ὴ τί λέγω, πόλεως, πάσης μὲ οἶν τῆς οἰκουμένης προεσβεύοντα, καὶ διόλμιον πᾶς ἁπάντων ἀμβρτίας ἵλεων ποιέσθαι τὸν Θεὸν, οὐ τὴν ζώντων μόνον, ἀλλὰ ὴ τὴν ἀπελθόντων, ὁποῖὼ πινα Εἶναι χρὴ; ἐγὼ μὲ γὰρ ὴ τὴν Μωϋσέως, ὴ τὴν Ἠλιοῦ παῤῥησίαν σοὶ πω πρὸς τὴν τοσαύτην ἰκετηρίαν ἀρκεῖν ἡγοῦμαι. Ὡ γὰρ ὥσπερ τὸν ἅπαντα κόσμον πεπιεκμὸς, ὴ αὐτὸς ὢν ἁπάντων πατὴρ, οὕτω πρὸς στεν ὁ Θεὸς, δεόμενος σοῦ ἁπάντα γοῦ πολέμους σβεσθῆναι, λυθῆναι ζωὰς ζωὲχας, Εἰρήνην, εὐετηρίαν, πάντων τῶν ἐκὰς ὼ κακῶν ὑπεκειμένων καὶ ἰδία ὴ δημοσία ταχέως αὖτ ἀπαλλαχθῆναι. δεῖ ὁ πάντων αὐτ, ὥσπερ ὧν δεῖται," τοσοῦτο ἀφέρειν σὲ ἅπασι, ὅσον τὸν πρεσβυτέρων τῶν πρὸς τὰ θυομένων Εἰκός. ὅταν ὁ ὴ ὃ πνῶμα ὃ ἅγιον καλῆ, καὶ τὴν φρικωδεςάτην ὑπερτελῆ θυσίαν, καὶ τὸ κοινὸ πάντων ζωὴν ἐφάπτηται διαπόρου, πῦ παῤῥομεν αὖθις, Εἰ πί μοι; πόσον ὁ αὐτὸν ἀπαρτήσομεν καθαρότητα, ὴ πόσην βύλήσεται; σπόσον γὰρ ὁ πίας ζωὰς ζωῦζα ἀφικνουμένας χάρις εἰς χρὴ, ὁποίαν τὴν γλῶτταν τὴν ἐκφια προφέρουσαν τὰ ῥήματα, ἅτινος ὁ οὐ καθαρωτέραν καὶ ἁγιωτέραν τὴν" ζοῦτο πνῶμα ὑποδέξασθαι ψυχήν. τότε καὶ ἀγέλαι πρεσβέκασι ὦ ἱερεῖ, ὴ οὐρανίων δυνάμεων ἅπαν" πλῆθος ἀγγέλων ἰδίᾳ, ὡς αὐτῷ δυνατὸν ἦν," τολὰς αἱμαβόλημένων λαμπάδας, ὴ ὃ θυσιαςήριον κυκλόντων, ὴ κατὰ τὸν ὠδεῖον, ὡς αὖ ἴ τις γραπώζας πρόπος βασιλέως ἱκανὸς ἴδοι. ὴ "ἔγωτι πεῖθομαι. ὴ ἕτερος δέ τις ἐμοὶ διηγήσατο, ὴ παῤῥ ἑτέρου μαθών, ὃν αὐτὸς [ἰδὼν] ἀξιοῦσις καὶ ἀκούσας, ὅτι σοὶ μέλλοντος σοῦδὲ ἀπαίρειν, δὺ τύχωσι τῶ μυστηρίων μεταχόντες ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὅταν ἀποπνῷ μέλλωσι, δορυφορούντες αὐσοὶ δὶ ἐκεῖνο ὃ ληφθὼν ἀπάγεσιν εὐθέως ἄγελοι. σὺ δ" οὕτω φρίττεις, Εἰς οὕτως ἱερὰ πλετὸν τοιοῦτον Εἰσάγων ψυχὸν; καὶ τὸν παῤῥησίᾳ σοδεδυμένον ἱματία Εἰς ὃ τῶν ἱερέων Matθ. xς. ιβ. ἀφαίρων ἀξίωμα, ὃν καὶ τὸ λοιπὸ τῶν δαιτυμόνων χορὸν ἐξέωσεν ὁ Χριστός; φωτὸς γὰρ δίκιον τὸν οἰκουμένον καθωγάζοντος λάμπειν δεῖ τὸ ἱερέως τὸν ψυχὸν· ὴ δ ἡμετέρα τοσοῦτον ἐγκατέκειμένη αὐτῇ σκότος ἐκ τῆς ποιηρᾶς ζωνδύσεως, ὡς ἀεὶ καθαδύεσθαι, καὶ μηδέποτε δύνασθαι μεῖ παῤῥησίας Εἰς τὸν αὐτῆς ἀπιόσαν διατοῦτον. ὁ ἱερεῖς τῆς Matθ. ϛ. ιγ. γῆς Εἰσὶ ἅλες· τὸν δ ἡμετέραν αἴσθην, ὃ τὸν σὸ ἅπασι ἀπφίαν πῆς αὖ εὐέγκει ῥᾳδίως, πλὸν ὑμῶν τὴν καθ' ὑπερβολὸν ἡμᾶς ἀγαπᾶν" Εἰδυσμένων; οὐ γὰρ μόνοι καθαροὶ οὕτως, ὡς τηλικαύτης ἠξιωμένοι δέσεως, ἀλλὰ καὶ λίθν ζωετὸν, καὶ πολλῶν ἔμπροσθεν Εἶναι δοκῶ· καὶ πάντα μὲν Εἰδέναι ζὰ βιωτικὰ, τῶν δὲ μέσον ζρεφομένων οὐχ ἧττον πάντων δ ἀπηλλάχθαι, μᾶλλον τῶν ὄρνεα κατφληφότων μυαχῶν. ὅπῳ γὰρ δύνασθαι αὐτὸν ὁμιλεῖν αἰάγκη καὶ γυναῖκας ἔχειν, καὶ παῖδας τρέφειν, καὶ θεραπόντας κεκτημένον, καὶ πλούτου σπουδάζοντας πολιτῶν, καὶ δημόσια πραγμάτων, καὶ ἐν δυνασείας οὖσι, ποικίλον αὐτὸν εἶ δεῖ· ποικίλον δ λέγω, οὐχ ὕπτιλον," σοῦτ' κολακα καὶ ὑποκριτὴν, ἀλλὰ πολλῆς μὲ ἐλευθερίας ὴ παῤῥησίας ἀεάμενον. Εἰδότα δ ὑποκριτήν. ζὲ συγκατέβαι χρησίμως, ὅταν ἡ τῶν πραγμάτων ὑπόθεσις τοῦτο ἀπαιτῇ, καὶ χρήσται εἶ ὁμοῦ καὶ αὐστηρόν. οὐ γὰρ ὅσιν ἑνὶ ζύπτῳ" χρῆσθαι τοῖς δεομένοις ἅπασι· ὅπῳ μηδὲ ἰατρὸν ὁ χρ. ἄπ. ὑπὸμονὸν

μύρων" βιωτικὰ, καὶ ἄλλα πολλὰ, ἃ ὁ γυναικῶν ὀπτικὸν ὄγκος, ἰχθὺς ἀορυσσόφυχος, ἀν μὴ πολλὴ τὴς σωφροσύνης ἀνορεξία ἀποκλείσῃ τύχῃ. ἀλλὰ ὃ μὲν ἐκτὸς τούτων παραπεσὼν, θαυμασίου ὄντος· ὃ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τύπις ἐσωτέων δυνάσθαι βάλλειν Ⓦ ἀφίσταται, καὶ καταπλήττειν ἀεὶ τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, τοῦτ' ἔστι ὃ πολλῆς ἐκπλήξεως καὶ ἀπορείας μεστόν. ἤδη γὰρ πίεις ἄλλα ἐκφυγόντες ἀπὸ θηρατρᾶ, τοῖς πολὺ τούτων ἀφεστηκόσι ἁλῶσαι. καὶ γὰρ καὶ ἡμμένη ὄψις, καὶ αὐχμῶσα κόμη, καὶ ῥυπῶσα στολὴ, καὶ σχῆμα ἀνεπίπλαστον, καὶ ἦθος ἁπλοῦν, καὶ ῥῆμα ἀφελὲς, ἢ βάδισις ἀνεπιτήδευτος, ἢ ἀχημάτιστος φωνὴ, ἢ ὃ πτωχὸν σύζυγον, ἢ ὃ καταφρονεῖσθαι, ἢ ὃ ἀπορεῖσθαί τινος, ἢ κώμωσις, ἔστιν ὅτε ἐκ τοῦ Ⓦ φαύλου, ἀπ' ἐκείνου ὃ ἐκ τῶν Ⓦ ἔχοντος ἤγαγε ὅλεθρον. ἢ πολλοὶ τὰ πορρώτερα ἐκφυγόντες δίκτυα, πλησίον τῶν χρυσίων, ἢ τῶν μύρων, ἢ τῶν ἱματίων, ἢ τῶν λοιπῶν, ὧν εἶπον συγκείμενα, τούτοις τοῖς τοσούτοις αὖ τῶν ἀφεστηκόσι θᾶττον ἐκπίπτουσι ἢ ἀπόλλυνται. ὅταν οὖν ἢ πλησίον πτωχείας ἢ πλησίον πλούτου, ἢ πλησίον καλλωπισμοῦ ἢ πλησίον σχήματος ἐκτὸς κειμένου, ἢ πλησίον ἕξεων τῶν τι ὀπτικῶν ἢ τῶν ἀπλάστων, καὶ πλησίον πόθων ἁπλῶν, ὧν ἀπειθμησάμην, ὁ πόλεμος διαῤῥιπίζηται τῇ τῦ δαιμόνου ψυχῇ, ἢ τὰ μηχανήματα αὐτοῦ ἐκτοξεύῃ πάντα τὰ δόλου, πόθεν διαπεφευσμένα δυνήσεται, τοσούτων κόκλῳ ἐκκειμένων παγίδων; ποίαν καταδύσει βύρσι, οὐ λέγω τοῖς ὃ μὴ κῦ κρότος ἀλόησε (τοῦτο μὲν γὰρ οὐ πάνυ χαλεπὸν) ἀλλ' ἀκμὴ τοῖς ὃ ἀπαράσχετον τῶν μαρῶν λογισμῶν τὸν ἑαυτῦ φυλάξαι ψυχὸν; καὶ πρίνω σε τὴν τιμὴν, σὲ τῶν μειζόνων αἰτίαν κακῶν. αἱ μὲν γὰρ ἐκ τῶν γυναικῶν γινόμεναι ἐκ τῆς σωφροσύνης λυμεῶνες πάντων τούτων, ἢ καταβάλλουσι ὃ πολλάκις, ὅταν τις μὴ ὀξυπόνητος ἀγρυπνεῖν εἰδῇ τοῖς τοιαύτας ἐπιβουλὰς· πάσας ὃ ἐκ τῶν αἰδρῶν ἐκ μὲν μιᾶς πολλὰς δέξηται πῆς τῆς μεγαλοψυχίας, δυσὶ τοῖς ἐσωτέροις ἀγίσκεται πάσῃ, τῇ τε τῆς βαπτίσεως δουλοπρεπείᾳ, καὶ τῇ τῆς ἀγαζοτείας δυσίᾳ· τοῖς μὲν θηρατρύουσιν αὐτὸν ἐκκόπτειν ἀναγκάζομαι· ὅτι ὃ πάσας πρὸ ἐκείνων τιμᾶς, καὶ τὴν ἐλαττόνων ὀξεγκυύμενος, καὶ εἰς ὃ τῆς ἀπωτείας ὠθούμενος βαράθρου. ταῦτα εἴρηται μὲν πρὸ ἡμῶν· ἔστι ὃ ἔχει τινὰ βλάβην, οὐκ ἂν τις αὐθαδιάσαιτο μὴ καλῶς. οὐ γὰρ δὴ ταῦτα μόνοι, ἀλλὰ καὶ πάντων πολλῷ πλείονα καὶ σφαλερώτερα" τοῖς ἐν μέσῳ τρεφομένοις συμπίπτοντα ἀνάγκη ἡμῖν ἂν. ὁ ὃ τινὰ" ἐρημίαν τέρψει, πόθεν μὲν ἔχει τὸ ἀτελεσθὲν. εἰ δέ ποτε αὖτῷ καὶ λογισμὸς ἄτοπος ἐπεισφέρῃ τι τοιοῦτον, ὡς ἀσθενὴς ἡ φαντασία, καὶ ταχέως σβεσθῆναι δυναμένη, ἀλλὰ ὃ μὴ προσκεῖσθαι ἔξωθεν τινὰ ἀπὸ τῆς θηρείας ὕλιν τῇ φλογί. ἢ ὁ μὲν μοναχὸς ἐπ' ἐαυτῷ μόνῳ δέδοικεν· εἰ ὃ ἢ ἑτέρων φροντίζειν ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἀριθμητῶν λίαν. εἰ ὃ ἢ πλείονες εἶεν· ἀλλὰ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἱλαστῆς τί εἶσι, ἢ ταῖς ἐπ' ἐαυτῶν φροντίδας πολλῷ κουφοτέρας πρὸ ἔχοισι τῷ πορεύεσθαι, οὐ διὰ τὴν ὀλιγότητα μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πάντες τῶν κοσμικῶν εἰσιν ἀπηλλαγμένοι πραγμάτων, ἢ ὅτι παῖδας, οὔτε γυναῖκα, οὔτε ἄλλο τι μεμερισμένον ἔχοισι τοιοῦτον. τοῦτο ὃ αὐτὸν λίαν τι εἶναι βιωτικῶς πεπεῖσθαι τοῖς ἠγνωμόνοις, ἢ ὃ κοπὸν τὴν οἴκησιν ἔχει ἐποίησεν, ὡς δύνασθαι αὐτῶν τὰ" πλάσματα ἀκριβῶς σκοπεῖσθαί τε ἢ ἐπιμορφοῦσθαι, ὅπερ ἐ μακρὰν πρὸς ἀρετῆς" ἐπίδοσιν, ἐπίτασία" διδασκάλων δεῖται. τῶν ὃ ἐκτὸς τῶν ἱερῶν τι παγίδων ὃ" πλέον βιωτικῶς πεπεῖσθαι φρονοῦσι, ἢ τοῦτο αὐτοῖς ἀργοτέρους πρὸς τὴν τῶν πνευματικῶν ἐργασίαν καθίστησιν. ὅταν δύναμαι ὦ διδασκάλῳ ἀπείρων καθ' ἡμᾶς ὢν (ὡς εἶπον) ἡμέραν, ἵνα τῇ γραφῇ" συνεχείᾳ δυνηθῇ κατηθῆναι πρὸς τοῖς ἀκούουσι τ' διδασκαλίας ὁ λόγος. ἐ γὰρ πλοῦτος ἐκ ῥᾳθυμίας μέγας, ἢ ῥᾳθυμία ἀπὸ τυφῆς πρὸς ἡμῶν, ἢ πολλὰ ἕτερα πρὸς τούτοις, συμπίπτει καταβαλλόμενα πάρεστε. πολλάκις ὃ ἡ τῶν ἀκμῶν πυκνότης, ὥστε μέχρι τῆς ἀπιφθορείας ἀφίησι ὃ ἀπειρόμυρον" πίστιν. ἤδη ὃ ἐ θλίψεως ἐκ ἔπεσε, ἢ πτωχείας ἀνάγκη,

ἢ

διδίου πινὸς ἀπολαύειν λιμηνος. Ταύτης γ' οὐκ ἀπηλλαγμένος, πόλεμόν τινα πολυειδῆ, καὶ θόρυβον ζωηχῆ, καὶ ἀθυμίας καὶ τῶν λοιπῶν παθῶν τὸν ὄχλον καθαπερεδάζει τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. καὶ τί λέγω τὰς λοιπάς καταλέγει δυσκολίας, ἃς οὔτε εἰπεῖν, οὔτε μαθεῖν δυνήσεταί τις, μὴ ὅτι τῶν παραγμῶν ὀχλούμενος αὐτῶν; χ. καπεκαθάζει. χ. τῇ ἑαυτῆ ψυχῇ.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. ς.

Ἐφ. εγ. κ. Καὶ τὰ μὲν ἐκτὸς θλίψεις τοιαῦτα, οἷα πέρ ἤκουσας· τὰ δὲ ἐκεῖ πολλῷ οἶδα μᾶλλον, ὅταν καὶ ἔκστασιν τῶν πιστευθέντων ἀναγκαζώμεθα τὰς βιβλους ὑπέχειν; ὁ γὰρ μέλλεις ἀγῶνος ἡ ζημία, ἀλλὰ καὶ αἰώνιος ἐκδίκητος κόλασις. τὸ γάρ, Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, ἓν τοιοῦτόν ἐστι, ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, εἰ καὶ πολλάκις εἴπον, ἀλλ' οὐδὲν πω σιωπήσομαι. ὁ γὰρ φόβος ταύτης τῆς ἀπειλῆς ζωοποιὸς κατασείει μου τὴν ψυχήν. Εἰ γὰρ τῷ μέτρῳ ἕνα σκανδαλίζοιτο ἓν τῶν ἐλαχίστων, συμφέρει ἵνα μύλος ὀνικὸς περιτεθῇ εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὴν θάλατταν, ἢ πάντες οἱ τὴν ζωοποιὸν τῶν ἀδελφῶν τύπτοντες, εἰς αὐτὸν ἁμαρτάνουσι τὸν Χριστόν· οἱ μὴ μόνον ἕνα, μηδὲ δύο, μηδὲ τρεῖς, ἀλλὰ πλῆθος τοσοῦτον ἀπολλύοντες, τί ποτε ἄρα πείσονται, καὶ ποίας δώσουσι δίκας; οὐδὲ γὰρ ἀπειλήν ἐστιν ἀπάσασθαι, οὐδὲ εἰς ἄγνοιαν καταφυγεῖν, οὐδὲ ἀνάγκην προβαλέσθαι καὶ βίαν· ἀλλὰ θᾶττον ἂν τις τῶν ἀρχόντων, εἴ τι σὺν τῇ οἰκείᾳ ἁμαρτίᾳ ἐγκλήσατο ταύτῃ τῇ καταφυγῇ, ἢ σὺν τῇ ἑτέρων οἱ προεστῶτες. τί δήποτε; ὅτι ὁ ταχθεὶς τῶν ἄλλων ἀγωνίας ἐπιμορφοῖ, καὶ τὸν ἅγιον πόλεμον προμιμνύει· ἐρχόμενον, ἢ δυνήσεσθαι προβαλέσθαι τὴν ἄγνοιαν, οὐδὲ εἰσφύσει, οὐκ ἤκουσα τῆς σάλπιγγος, ἢ προῄδει τὸν πόλεμον. Ὅπου γὰρ σκάλπισει, ὡς ὁ Ἰεζεκιὴλ φησιν, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις σαλπίζῃ, καὶ προμιμνήσκῃ τὰ μέλλοντα δυσχερῆ. καὶ τοῦτο ἀναμφιβόλου ἡ κόλασις, καὶ εἷς ὢν ὁ ἀπολωλὼς τύχῃ. Ἰεζεκ. λγ. ς. Ἐὰν γὰρ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην μὴ σαλπίσῃ τῷ λαῷ, μηδὲ σημανῇ (φησὶν) ὁ σκοπός, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ψυχήν· αὐτὴν μὲν διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῆς ἐλήφθη, τὸ δὲ αἷμα αὐτῆς ἐκ χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω, λέγει Κύριος. παῦσαι τοίνυν ἡμᾶς ὠθεῖν εἰς ὕπνους ἀφυλάκτους δίκην. οὐ γὰρ στρατηλάτου, οὐδὲ βασιλέως ἡμῖν ὁ λόγος, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παίγματος ἀγγελικῆς ἀρετῆς διομιλοῦμεν. καὶ γὰρ τὴν ἀκρίβειαν αὐτὴν καθαρωτέραν δεῖ ἱερεῖ τὴν ψυχὴν εἶναι· ἵνα μὴ ποτε ἔρημον αὐτὸν καταλιμπάνῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἵνα δυνήσεται λέγειν, Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Γαλ. β. κ. Εἰ γὰρ τὴν ἔρημον οἰκοῦντες, καὶ πόλεως καὶ ἀγορᾶς καὶ τῶν ἄλλων ἀπηλλαγμένοι θορύβων, καὶ παιδιᾶς λιμένα καὶ γαλήνης ἀπολαύοντες, οὐκ ἐθέλουσι θαρρεῖν τῇ τῆς ἀγίας ἀσφαλείᾳ, ἀλλὰ καὶ μυρίας ἐπέρας προσπλάσαι φυλακάς, πάντων ἑαυτοὺς ἀφιστάντες, καὶ μυρίας τὰς ἀκριβείας καὶ λέγειν ἅπαντα καὶ προσέχειν ἀσυδαίζοντες, ἵνα μὴ πρόνοιας καὶ καθαρότητος ἐλλιπεῖς, ὅσον εἰς αὐθεντίαν ἦκε δύναμιν, προσοίσωσι τῷ Θεῷ δώρων· πόσης οἴει δεῖν τὴν ἱερωμένην καὶ δυνάμεως καὶ βίας, ὥστε δυνηθῆναι πάντας ἐξαρπάσαι μολυσμοῦ τὰς ψυχάς, καὶ ἀσυλήτους τὸ πνευματικὸν τηρῆσαι κάλλος; καὶ γὰρ πολλῷ μείζονος αὐτῆς δεῖ καθαρότητος, ἢ ἐκείνοις. καὶ ᾧ μείζονος δεῖ, τοσούτῳ καὶ πλείονος ἐκείνων ὑπόκειται ταῖς δυναμένοις αὐτὸν ῥυπῶσι, καὶ μὴ τῇ διηνεκεῖ πάλῃ, καὶ τοῦ πολλῷ τούτῳ ξηραίνοντος, αἵματος αὐταῖς ἐργάσηται τὰς ψυχάς. καὶ γὰρ προσώπων βδελυρία, καὶ χιτώνων ἐξάθρησις, καὶ βαδίσεως ἐπιτήδευσις, καὶ φωνῆς ἐξάκλασις, καὶ ὀφθαλμῶν ἐπιτερέφασις, καὶ πτερνῶν ἐπιτέμμαια, καὶ πλεγμάτων ζωώσεις, καὶ τειχῶν βαφαί, καὶ ἱματίων πολυτέλεια, καὶ χρυσίων ποικιλία, καὶ λίθων κάλλος, καὶ μύρων

χ. ἐρχόμενον. χ. δῆτα χ. αὐτὸν χ. δὲ χ. διομιλοῦμεν χ. τὸν ἱερέα χ. μὴ δ' ποτε χ. ἐν κατελ. χ. λιμένα χ. ἀκρίβειαν χ. Χριστός. χ. ἐρχόμενα χ. ἀπολέσθαι.

ζωη, ὅτ᾽ ἐαυτῷ ζωυδύναι δυνῆ), τοῖς δ᾽ ἐρέσσειν τῷ Θεοῦ ζωσπηδεῖς καὶ ῥᾳθυμίζων τὴν διδασκαλίαν. καὶ γὰρ ἀν᾽ ὀφθαλμοῦ τῆ τ᾽ ἀγόγιον ἐπαίνων ὀκνηρία ἀλώσαι, τοῦτ᾽ ἐστὶ αὐτῷ τῶν πολλῶν πόνων ὄφελος, τοῦτ᾽ τῆς ἐν ᾧ λέγειν δυνάμεως. τοὺς γὰρ ἀμοίρους τῶν πολλῶν κα-
χ. πεπιδ. παίτων ταγνώστους μὴ δυναμένη φέρειν ψυχὴ ἐκλύει), καὶ τοῦ τοῦδε ὃ λέγειν ῥίπτει ἀσυνοδίαν. ὅθεν
5 τὸ χρὴ μάλιστα πάντων πεπαιδεῦσθαι ἐπαίνων ἐπιφοράν. οὐ γὰρ ἔχει ὃ λέγειν εἰδέναι τοῖς τοῦ ζωΐτης τῆς δυνάμεως φυλακίου, ἂν μὴ ἐν τούτῳ σφοδῇ. εἰ δέ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθέλοι, ἐν ᾧ ἐν οἰκείᾳ καθεζῶται ζωΐτης τῆς ἀρετῆς, εὑρήσει διέμβροτον τὸ τῶν ἐπαίνων καταφερηφανοῦν ἦθος, ἢ τοῦτο. ἐν γὰρ πολλαὶ ἀμοιρτήσει δύναγκαθήσει), τῆς
χ. ἱρῶν τῶν πολλῶν δόξης ἐπὶ ἦθεσι ῥυθμὸς. ἀποῶν γὰρ ἐξισωθῶναι τοῖς εὐδοκιμοῦσι καὶ τοῦ τοῦ
10 λέγειν ἀρετοῦ, ἐπιβουλεύει τε αὐτοῖς, ἐν ᾧ διαφθονῆσθαι, ἐν μεμφεσθαι μάτην, ἐν πολλαὶ ζιαῦτα ἀγκμοιεῖν οὐ προσαιτήσει). ἀλλὰ πόντα ζολμήσῃ, καὶ τοῦ ψυχοῦ ἀπολέσαι
χ. λῆ δέοι, ἐπεὶ τοῦ τοῦ ἐκείνων δόξαν εἰς τοῦ τῆς ἰδίας εὐτελείας καταγαγεῖν ζαπφιότητα. τοῖς δ᾽ τούτοις ζ τῶν ἱδρώτων ἀποχήσει) τῶν τοῦδε ὃ πόνος, ναρκῆς ὥσπερ ὕλος κατασκεδα-
χ. τῇ ψυχῇ θείσης αὐτοῦ τῆς ψυχῆς. ὃ γὰρ πολλαὶ μεζόντα, ἐλεύθερα καρπούσθαι ἐγκώμια, ἰκε-
15 τοῖ καταβαλεῖν, ἐν πεῖναι τοῖς ὕπνοι βαθεῖ, ᾧ ἐν δυνάμενοι ἐγκωμίων καταφρονεῖν· ἐπεὶ ἐν γεωργὸς, ὅταν εἰς λεπίστειον κάμνη χοῖον ἐν πέτρας ἀναγκάζηται γεωρτεῖν, ζαχέως ἀφίσταται τοῦ πονεῖν, ἵν᾽ μὴ πολλοῦ τοῦδε ὃ τοῦ ἄγμα κακτησάμενος ἢ τοῦ καρδυμίαν, ἢ λιμοῦ δέος ὑπεκείμενοι ἔχῃ. εἰ γὰρ ᾧ μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας δυνάμενοι λέγειν, τοσαύτης δίονται τῆς γυμνασίας τοῖς τοῦ τῆς κτίσεως φυλακίου, ὁ μηδὲν ἔλως σωναγωνῖ-
20 ζόμενος μελετᾷ, πόσῳ ἐπιστήσεται τοῦ δυσέρωτος, πόσον ζόρυβον, πόση ζαεκχοῦ, ἵνα πολλῷ ὦ μόχθῳ μακρότι ζωναγαγεῖν δυνηθῇ; ἐμοὶ δέ τις καὶ τῶν μὴ αὐτοῦ πλαγμένων, ἐν τοῦ ἐλαττοῦ πάξει λαχόντων, ἐν ᾧ μέρει τούτῳ μᾶλλον ἐκείνου δεῖσθαι δυνηθῇ· θείας τινὸς δεῖ ψυχῆς ἐν ζαῦτα, ὥστε μὴ ἀλώναι βασιλεία, μηδὲ ἐπὶ τοῦ ἀῤῥωμίας καταπεσεῖν. ὃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων πρὸ μικρείας αὐτὸ ἐν ἀξιώματι κα-
25 θεστῶτα μείζοσι, ἐν φέρειν ῥᾳδίως, ὑπὸ τυχούσης, οὐδὲ τ᾽ ἠμετέρας, ἀμᾶ πίτος ἀδαμαντίνης ἀν᾽ ἓν ψυχῆς. καὶ μὴ ὑπεικὴς ἢ καὶ μέτριος ἄγαν ὁ πρὸ βουλόμενος, φορητὸν ὑπόσειεν ἐν ὃ πάθος· ἀν᾽ ὃ θρασὺς ἐν ἀλαζὼν καὶ φιλόδοξος, "θάνατον ἐκείνῳ καθ᾽ ἑκάστην" βυ-
χ. τῷ χ. ἐναπῶν κλέοι ἡμέραν. ὅπως αὐτοῦ πικρὸν καταφύσει τοῦ ζωοῦ ἐπερεφαίνων φαιδρός, καταμωκώμενος λάθρα, τῆς ἐξουσίας πολλαὶ προσαιτῶν τῆς ἐκείνης, πάντα αὐτὸς εἰ) βουλόμενος
30 μεγίζειν ἢ ἐν ἅπασι τύποις τοῦ ἀσφάλειαν, τοῦ ἐν τῷ λέγειν κέκλῆται παῤῥησίαν, ἐν τοῦ τῶν πλήθους τοῦδε αὐτὸν ἀσυνοδίαν, ἐν ᾧ φιλεῖσθαι προσῆ τῶν ἐγχειμένων ἁπάντων. ἢ οὐκ οἶδας, ὅπως ταῖς τῶν χειρισμοῦ ψυχαῖς λόγων ἔρως ἐνισχώμασι πω· ἐν ὅτι μάλιστα πάντων ᾧ τούτους ἀσχωῶτες ἐν τιμῇ, ἐ προῦδὲ τοῖς ἔξωθεν μέτοι, ἀλλὰ ἐν προῦδὲ τοῖς τῆς πίστεως οἰκείοις; πῶς οὖν ἀν᾽ ὧν ἐν ἐσόγκοι τοσαύτην αἰσχύνην, ὅταν αὐτὸς μὴ φθεγομένου πάντες σι-
χ. διηχλεῖσ χ. μαχοδυμ. χ. πωσεῖσθαι 35 γῶσι, ζ᾽ διεισχλεῖσθαι νομίζωσι, ἐν τὰ λόγε τὸ τέλος, ὥσπερ τινὰ πόνων αἰάπαυσιν, τοῦ-
μῶσι· θατέρου ἢ ἐν μακρὰ λέγοντος μὴ᾽ προθυμίας ἀκούσωσι, ἐν ᾽ παύεσθαι μέλλοντος δυσερεύνωσι, καὶ σιγᾶν βουλομένου προξιώσι); ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μικρὰ σοι δοκεῖ νῦν
χ. ἀπίεσ- σαι, εἰ) καὶ βύκαταφόητα ζᾷ τὸ᾽ ἀπειρεῖσθαι, ἀλλ᾽ ἰσχνὰ γέ ἐστι προθυμίᾳ σβέσαι, ἐν ψυ-
χῆς προδαλδσαι δυνάμει, ἵν᾽ μὴ πάντων τις ἑαυτὸν τῶν αἰθερίων δυνάσοιτο παθῶν,
40 ὁμοίως ταῖς ἀσωμάτοις μελετήσῃ ζᾷσθαι δυνάμεσιν, αἳ μήτε φθόνῳ, μήτε δόξης ἔρωτι, μήτε ἑτέρῳ τινὶ τοιούτῳ θηρῶνται ἰσόμοιρον. εἰ μὲν οὖν τίς ἐστιν ἀν᾽ θερίων τοιοῦτος, ὡς δυνάσθαι τὸ δυσθήρατον τοῦτο ἐν ἀκαταγώνιστον ἐν αὐτόμορον θηρίον, τοῦ τῶν πολλῶν δόξαν,
χ. ἐκτίμων χ. δωύσει) χ. ὑποκρί- νεσθαι καταπατεῖν, ἐν ζᾷ πολλὰς αὐτοῦ" ἐκλεμῆν κεφαλὰς, μᾶλλον ἢ μηδὲ φίλαν τοῦ ἀρχοῦ συγχωρῆν, "δυνησθῆσι) ῥᾳδίως καὶ ζᾷ πολλὰς ταύτας" ἀποκρούεσθαι προσβολὰς, καὶ

ῥᾴδίου

ὃ μὴ πάνυ ἐπιτυγχάνει, ἔξεστιν ἐκείνῳ παθεῖν· ἀλλ', ἂν μὴ δι' ὅλου συμφωνῇ τῷ μετρῷ τῆς ἐπιτελέσεως αὐτὸ τὰ λεγόμενα, σκώμματα μοιρία δὲ μεμψὶς λαβοῦσα ἅπασι παρὰ τῶν πολλῶν. καὶ οὐδεὶς ἐαυτὸν λογίζεται τοῖς ἑαυτοῦ, ὅτι καὶ ἀθυμία τοιαύτη δοκεῖ, καὶ ἀμαθία, καὶ φθονερὰ, πολλάκις δὲ καὶ θυμὸς ἐπισκήπτει τῆς ἀληθείας καθαρῶς, καὶ τὰ πικτόμενα οὐκ ἀφῆκε τοιαῦτα εἰπεῖν· καὶ ὅτι ὅλως δεῖ θεραπεύειν ὧν οὐκ ἔστι ἀλλὰ πάντος εἶναι ἀνθρώπου αὐτοῦ, οὐδὲ ἐν ἅπασιν εὐημερεῖ· ἀλλ' εἰκὸς ποτὲ καὶ ἀληθείᾳ τῆς ἐλαττοῦται τῆς οἰκείας διεξοδεύειν δυνάμεως. τότων οὐδὲν, ὅπερ ἔφην, ἐνοήσας βούλεται· ἀλλ' ὥσπερ ἀγέλῃ διηκόντως, ἐπαίρεται ταῖς αἴτιαις. καὶ ἄλλως δὲ πέφυκεν ἀνθρώπου τὰ μὲν κατορθώματα τοῦ πλησίον καὶ πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα προφανῆ· ἐὰν δὲ ἐλαττώματά τι φανῇ, καὶ ὀλίγα πολλοῦ συμβεβηκότα, καὶ ἐπαναθάλεται ταχέως, καὶ ὑπολαμβάνεται προχείρως, καὶ μέμνηται ἀκριβῶς· καὶ ὃ μικρὸν τοῦτο καὶ βιπελὲς τοῦ πολλοῦ καὶ μεγάλου πλατύνουσι δόξαν πολλάκις. ὁρᾶς, ὦ γυναῖε, ὅτι μάλιστα ὃ λέγω δυναμένου πλείστου" διὰ τοῦτο "τοὺς δὲ τῇ ἀσυνεσίᾳ, καὶ ἀνεξικακίας τοσαύτης, ὅσης οὐδὲ ἄνθρωπος," ὅσους προτέρων σοι διῆλθον, ἐδίωκτο. πολλοὶ γὰρ αὖθις συνεχῶς ὑπεφύοντο μάτην καὶ εἰκῇ· καὶ οὐδὲν ἔχοντες ἐγκαλεῖν, πλὴν τὸ πολλοῖς ἅπασι βιβλικὸν μεῖον, ἀπεχθάνοντο. καὶ δὴ γυναίως φέρει τὸν πικρὸν τούτων βασκανίαν. ὃ γὰρ ἐπάσχετο τοῦτο μῖσος, ὅπερ εἰκὸς συλλέγεσθαι, ὑπὸ ζηλοτυπίας καὶ λοιδορίας, καὶ" μέμφονται, καὶ βασκαίνουσι λάθρᾳ, καὶ πονηρεύονται φανερῶς· ψυχὴ δὲ ἀρξαμένη καθ' ἑαυτῆς τούτων ἀλγεῖν καὶ πρᾴττεσθαι, καὶ φθάσαι" διαφθαρεῖσα τῇ λύπῃ. καὶ γὰρ οὐ δι' ἑαυτὸν αὐτὴν ἀμύνονται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέρων τοῦτο ποιεῖν ἐπιχειροῦσι. καὶ πολλάκις πρὸ τοῦ δυναμένου ἐπιφῦναι σκληρὰ μέλη, τοῖς ἐπαίροις ἐπαίρουσι, καὶ θαυμάζουσιν ὑπὲρ τὸν ἀξίαν, * ὡς μὲν μανίᾳ μόνον, ὡς δὲ καὶ ἀμαθίᾳ καὶ φθόνῳ τοῦτο ποιοῦντες· ἵνα τὸν δόξαν τοῦτον καθέλωσιν, οὐχ ἵνα διέξωσι θαυμασίου, ὃν οὐκ ὄντα τοιοῦτον. οὐ πρὸς τούτους δὲ μόνον σκώπτω ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀπειρίαν ὅλου δήμου πολλάκις. ὅπου γὰρ οὐκ" ἔστιν ἐξ ἑλομένου δύρφοι συλλέγεσθαι τὸν" συνερχομένους ἅπαντας, ἀλλὰ τὸ πλέον τῆς ἐκκλησίας μέρος ἐξ ἰδιωτῶν ζωῆσθαι συμβαίνει, τοῦτο δὲ λοιπὸν καὶ αὐτοῦ σκώπτων μᾶλλον εἶναι ζωηρότερος, τῶν δὲ λόγους κρίναι δυναμένων λείπεσθαι πολλῷ πλέον, ἢ ὅσοι σκώπτων ἁπλοῦς πάντες, ἵνα δὲ" μᾶλλον, ἢ δύσκριτον καθῆσθαι τῶν ζητούντων κεκτημένοι τὸν ἀρετὸν· ἀνάγκη δὲ ἄμεινον εἰ πάντα ἐλάττονας ἀπέχεσθαι κρότους, εἴπερ δὲ ὅτι μηδὲ ἐπαινεθέντα" ἀπελθεῖν. καὶ δὴ φρὸς τοὺς γυναίως προσκυάσθαι τοῖς ἀνωμαλίας· καὶ τοῖς μὲν δι' ἀμαθίαν τοῦτα παίρουσι συλλύσωμεν, οὐδὲ δὲ φθόνου τοῦτο ποιοῦντας δακρύσωμεν, ὡς ἀθλίους ὄντας καὶ ἐλεεινούς· μηδετέρῳ δὲ τούτων ἐλάττω τὸν αὐτὸν νομίζειν γεγονέναι δυνάμεν. οὐδὲ γὰρ εἰ ζωγράφος ὢν ἄριστος, καὶ πάντων κρείττων τὸν τέχνην κεκτημένος, τὸν μὲ πολλῆς τῆς ἀκριβείας διαγεγραμμένον εἰκόνα ἐπὶ τῶν τῆς τέχνης ἀπείρων σκωπτομένου ἑώρα, ἔδει καταπεσεῖν, καὶ τῇ κρίσει τῶν οὐκ εἰδότων, φαύλων ἡγεῖσθαι τὸν γραφέα· ὥσπερ οὐδὲ τὸν ὄντως φαύλου, θαυμαστέον πινα καὶ ἐπαινετὸν, ἀπὸ τῆς τῶν ἀτέχνων ἐκπλήξεως. ὁ γὰρ ἄριστος δημιουργὸς, αὐτὸς ἔγω καὶ κριτὴς τῶν αὐτοῦ τεχνημάτων· καὶ καλὰ καὶ φαῦλα ταύτη πιθανῶ τὰ ὑπόμνημα, ὅταν ὁ τεχνησάμενος αὐτὰ νοῦς παύσας φέρῃ τὰς ψήφους, τὴν δὲ τῶν ἔξωθεν δόξαν τὸ πεπλανημένον καὶ ἄπρακτον μηδὲ εἰς νοῦν βαλλέσθω ποτέ. μὴ τοίνυν μήτε ὁ τὸν διδασκαλίας ἀναδεξάμενος τὸν ἀγῶνα ταῖς τῶν ἔξωθεν βλασφημίαις προσεχέτω, μηδὲ ἀπὸ τούτων τὸν ἑαυτοῦ καταβαλλέτω ψυχήν· ἀλλ' ἐργαζόμενος σὺν λόγῳ, ὡς ἂν ἀρέσαι τῷ Θεῷ (οὗτος γὰρ αὐτῷ κἀμοὶ καὶ ὅρος ἔστω μόνος τῆς ἀρίστης δημιουργίας ἐκείνου· μὴ κρότοι, μηδὲ βλασφημία) εἰ μὲν ἐπαινοῖτο καὶ παρὰ τῶν αἰσθητῶν, μὴ διαχεεῖσθω τὰ ἐγκώμια· μὴ πρὸ ἐλέγχων ἢ αὐτὰ τῶν "ἀκροατῶν, "μὴ ζητεῖτω," μηδὲ ἀγνοείτω. ἰκανὴ γὰρ αὐτῷ τοῦ μισθία τῶν πόνων, καὶ "πάντων μείζων,

χ. -πον
χ. ἔδει παι
χ. δεῖ
χ. ὃς
χ. κατεμέμφ.
χ. -ρεῖσα
χ. ἔστι
χ. αὐερχ.
χ. μᾶλον
χ. ἐπαινεθ.
χ. ἀκουόντων
χ. μάτην
χ. μάτην
χ. πασῶν

χ. ἦκεν Φοτέρων ἐλληνικὴν τῶν καλῶν, ἵνα ἀμφότερα τοῖς δέοι αὐτὸν μεταχειρίζειν ὄξυν. ὁ γὰρ ὅταν αὐτὸς δι' ἐπιλήπτου ἅπασι δόκῃ, τότε δυνήσεται, μὴ ὅσοις βούλεται ὑφεστάσας, ὁ χαλκίζειν δὲ ἀνίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ πολλοὺς ἀπώλεσε· διὸ τούτοις οὐκ ἀμύθητος ἔσται ποιῶν. τὸν μὲν ἀναλγησίας ἀπαλλάττει, χ. ὑπὸ δήκτ. χ. τὸν δὲ ἀπειρίαν παύει, ἵνα μὴ πάλιν ἀπιστίᾳ ἢ ὁ κέρδος. τίνος οὖν δεῖται ἑτέρου κατὰ φύσιν; βασκανίας καὶ φθόνου. ἀλλ' ἀκριβείας καὶ ἡδονῆς (ὁ γὰρ δυνάμενος τοῦτο ἐξεστῶτα μεμψίμοις ἀνθρώποις ἀλόγοις) οὔτε ἀμίστως διδοικέναι ὁ τέμνει, οὔτε ἁπλῶς ὁρᾶν καλόν· ἀλλὰ δεῖ, καὶ ψυχῆς τυγχάνουσι οὔσης, καὶ τοῦτο τῶν τυχόντων ἡμῶν ἐπαίνων), πειρᾶσθαι σοβεῖν τὰ χείρω ἀεί. οὐδὲν γὰρ οὕτως αὔξει φθόνον ποιεῖν τε ὁ ἀγαθὸν, χ. ἐγκλήσεις ὡς ὁ πλῆθος ὁ ἀπαίδευτον. ἀδιάσειστος γὰρ ὁ ἀκούειν ὁ "ὀλιγαρκὴς ἐθίσθης, ἁπλοῦς ὁ ἐπελθὼν ἅπασι φλέγεται, τῆς ἀληθείας οὐδὲν ποιούμενοι λόγον. ὅθεν ταῦτα οὐ δεῖ τῶν πολλῶν καταφρονεῖν, ἀλλὰ ἀρχομένους βάθους ἐκκόπτειν τὰς ὑποψίας τὰς ποιητικὰς, πείθοντα οὐ ἐγκαλοῦσας, κἂν ἀληθῶσι πάντων εἶεν, ὁ μηδὲν ὅλως ἐλλείπειν τῶν ἀφανίσαι χ. ἀληθῆ δυναμένων δόξαν οὐκ "ἀγαθὸν· ὧν ὁ πάντα ποιούντων ἡμῶν μὴ θέλουσι ⓐ μεμφόμενοι πείθοντας, ὃ τοὐναντίον ἅπαντα καταφρονεῖ. ὡς ἐπὶ φθάσῃ τις ταπεινοῦν τοῖς συμπώμασι τούτοις, οὐ δυνήσεται ποτε ἡμᾶς ἢ ὁ θαυμαστὸν ἀποτακῆ. ὁ γὰρ ἀθυμία, ὁ αἰσυνεχὴς φερομένη, δ' ἅπαν καταβαλεῖ ψυχῆς δύναμιν, ὁ εἰς ἀνθέκειν καταγαγεῖν τὸν ἐφάπτον. ὥστε οὖν χρὴ ⓑ ἱερέα ἁρμόττειν τοῖς ἐν ἀρχομένοις, ὥσπερ αὖ ἐν ἡνίοχος πατὴρ τοῖς παῖσιν ἀγαθὸν ὑπόπους ἁρμόττοι. ὁ καθάπερ ἐκείνων οὔτε ὑβριζόντων, οὔτε πληττόντων, οὔτε ὀδυρομένων ὑπισχνούμεθα, ἀλλ' οὐδὲ ἑκόντα δι' γέλωτος ὁ τοιούτοις ἡμῖν, μέχρι ὅπου τούτου φερόμενοι ποτ' ἂν ὁ τούτων μήτε τοῖς ἐπαίνοις ἐξογκοῦσθαι, μήτε καταπίπτειν τοῖς ψόγοις *, ὅταν ἀκαίρως γίνωνται πρὸς αὐτόν. χρὴ δὲ ποιεῖν ὅτε, ὦ μακάριε, ἔχα ὁ οἴμαι [ὅπ] ὁ ἀδύνατον. ὃ γὰρ μὴ χαίρει ἐπαινούμενοι, οὐκ οἶδα εἴ τινι ἂν θεῶν ποτε κατόρθωσε). τὸ δὲ χαίροντα εἰκὸς ὁ ὑπὸ θυμοῦ ἁπολαύειν αὐτόν· τὸ δὲ ἁπολαύειν ὑπὸ θυμοῦ ἀνία, πάντως ὁ ἐκ τῆς χ. ἀλύειν τῶν ἀποτυχίας λυπεῖσθαι, ὁ ἐκκλίνειν, ὁ ἀνιᾶσθαι, ὁ "ἀλγεῖν ἀνάγκη. ὥσπερ γὰρ ⓒ γαννύμενοι ὦν πλουτεῖν, κἂν μὴ καταπέσωσιν εἰς πενίαν, ἄχθονται, ὁ ⓒ πτοᾶσθαι εἰώθοτες, οὐκ ἂν μὴ ἀπάχοντο ζῆν ἀπόνως· ὅτων ὁ ⓒ τὴν ἐγκωμίων ἐρῶντες, οὐχ ὅταν φέροντα μόνον ἔχῃ, ἀλλ' ὁ ὅταν μὴ ἐπαινῶνται ζωγραφῶς, καθάπερ λιμῷ τινι διαφθείρεσθαι τὸν ψυχὴν, ὁ μάλιστα ὅταν αὐτοῖς οἱ τὰ φέροντες τύχωσιν, ἢ ὁ ἑτέρως ἐπαρουμένης ἀκούσωσι. τὸν δὲ μὴ χ 3 ταύτης τῆς ὑπὸ θυμίας εἰς τὸν τῆς διδασκαλίας ἀγῶνα πρέλθῃτε, πόσα τοιαῦτα δὲ πόσας ἔχειν οἴει ταῖς ὀχλήσεις; οὔτε τὸν θαλάττης δεῖ κυμάτων σκότος ἔδει ποτε, οὔτε τὸν σκείνου ψυχὴν φερομένην λύπης. ὁ γὰρ ὅταν πολλὰ ὁ τῷ λέγειν δυνάμενον ἔχῃ (τοῦτο δὲ ὁ ὀλίγοις εὕροι τις ἄν) οὐδὲ οὕτω τὸ πονηρὸν διέλαθεν ἀπάλλακται. ὅπερ γὰρ ὁ φύσεως, ἀλλὰ μαθήσεως ὁ λέγειν, καὶ εἰς ἄκρον αὐτὸν τις ἀφίκηται), τότε αὖ τὸν ἀφίσιν ἔρημον, αἰ μὴ συνεχῆ ταυτὸν ἢ ὁ γυμνασία ταύτην θεραπεύῃ τὸ δύναμιν. ὥστε τοῖς σφωτέροις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἀμαθεστέροις, μείζων ὁ πόνος. οὐδὲ γὰρ τὸ αὐτῶν ἡ ζημία ἀμελοῦσι τούτοις καὶ χείροσι· δηλα" τοσοῦτον αὐτοῖς πλείων σκέπων, ὅσοι δὲ τὸ κίνδυνος ἑκάτερος ὁ μέσον. καὶ χείνοις μὲν οὐδ' αἰ ἐγκαλέσαις τις μηδὲν ἄξιον λόγου προσέχοιεν· ὅτοι δ', εἰ μὴ μείζονα τὸ δόξης, ἧς ἅπαντες ἔχουσι περὶ αὐτὸ, ἀεὶ φερόμενοι, πολλὰ πάντα πάντων ἔπεσ) ἐγκλήματα. πρὸς δὲ τούτοις, σκῆνοι μὲν ὁ ὅτι μικροῖς μεγάλων αἰ τύχοιεν τῶν ἐπαίνων· ἐπὶ δὲ τούτων, αἰ μὴ λίαν ἢ θαυμασταὶ ὁ ἔκπληκτοι, οὐ μόνον ἐγκωμίων ἔστρη), ἀλλὰ ὁ οὐδὲ μεμφομένους ἔχῃ πολλούς. ὁ γὰρ τοῖς λεγομένοις, ὡς ταῖς τῶν λεγόντων δόξαις, κἀκεῖνται δικάζοντες ⓓ ἀκροαταί. ὥστε ὅταν κρατῇ τις ἀπάντων τὸ τῷ λέγειν, τότε μάλιστα πάντων αὐτῷ δεῖ πεποιημένης ταυτοῦ. χ. αἰ δρυπέτης οὐδὲ γὰρ τοῦτο, ὃ χαίνει τῆς "αἰθερίας φύσεως ὅτι,

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. ε.

Ὅσης μὲ ἐμπιεύσεως τῷ διδασκάλῳ ὀφείλεται τὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγῶνας, ἱκανῶς ἡμῖν ἀπὸ δείδακται. ἔχω δέ τι καὶ πρὸς τούτοις ἐπεῖν μικρὸν αἴτιον κινδύνων εἰπεῖν. μᾶλλον γὰρ οὐκ οἶκόν ἐστι ποιμὴν δύο αἴτιον ἔχειν, ἀλλὰ τὸν οἶκον εἰδέναι αὐτῷ χρῆσθαι καλῶς· ἐπεὶ τὸ [γε] πρᾶγμα αὐτὸ σωτηρίας τῇ πολλῇ τῶν πρέξειεν ἀγαθῶν, ὅταν τὸν ὀφειλομένους βίον ἀπονέμωμεν τοῖς ἀναγκαίοις τε αὐτοῖς καὶ ἀναγκαίοις. τί οὖν τοῦτο ἐστιν; ὁ πολὺς πόνος ὁ περὶ τὰς ὀφλήσεις τὰς κοινὰς τοῦ λαοῦ γινομένας ἀναλισκόμενος. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ πλέον τῶν ἀρχομένων οὐκ εἴθισται ὡς πρὸς διδασκάλους ὀφείλεσθαι τὸν λέγοντας, ἀλλὰ πρὸ τῶν μαθητῶν τάξιν ὑπολαμβάνοντες, ἀντιλαμβάνοισι τὸν τῶν ἀκροατῶν τὸν ἐν τοῖς ἔξωθεν καθεζομένων ἀγῶνι. καὶ καθάπερ ἐκεῖ ὁ πλῆθος μείζεται, καὶ ἡ τύπτω, ἡ ὑ ἐκείνῳ προσιέμενοι ἑαυτούς· ὅτε δὲ καὶ ἐνταῦθα ὀφαιρεθέντες, ἡ μὲ μὴ τύπτω, ἡ ὑ μὴ ἐκείνου ζήσονται, πρὸς χάριν καὶ [πρὸς] ἀπέχθειαν ἀκούοντες τῶν λεγόντων. καὶ τοῦτο μόνον ὅσον ὁ κακὸν· ἀλλὰ καὶ ἕτερον ὄντως ἐλαττοῖ τοῦτο. "ἴσως γάρ τινα συμβῇ τῶν λεγόντων μέρος τι τῶν ἑτέρων ποιηθέντων ἐνυφῆναι τοῖς αὐτοῦ λόγοις, πλείονα τῶν πάνυ χρήσιμα κλεπτόντων ὑφίστασθαι φόβον. πολλάκις γὰρ ὁ τοιοῦτος λαθὼν πολλοὺς τοιούτους, ἀλλ' ὑπὸ πολυθρύλητος μόνου, ὑπὸ τῶν ἐφωκότων" ἔπαθε. καὶ τί λέγω τῶν ἑτέρων πεπονημένων; "αὐτοὶ τοῖς" βιβλίοις τοῖς ἑαυτῶν συνέχω· χρήσασθαι οὐκ ἔνι. ὁ γὰρ πρὸς ὠφέλειαν, ἀλλὰ πρὸς τέρψιν ἀκούειν εἰθίσθησαν ἅπαντες, καθάπερ τραγῳδῶν ἢ κιθαρῳδῶν καθήμενοι δίκαιοι· ἐὰν τὸν λόγον διώκωμεν, ἵνα ἐξεβαλεμεθ' ἡμῶν, ὅπως ὁ ταῦτα γίνῃ πρᾶγμα, ὡς οὐδὲ τοῖς σοφισταῖς, ὅταν πρὸς ἄλλης ἀγωνίζεσθαι δικαστάς. ψυχαῖς οὖν δεῖ καὶ ταύτας ψυχῆς, ἐν πολὺ τὸν ἡμέτερον ὑποβαστάσης σμικρότητα· ἵνα τὸν ἀπαθῆ καὶ ὠφελῆ τὸν πλῆθος ἡδονὴν κολάζῃ, καὶ πρὸς ὃ ὠφελιμώτερον μεταλάβῃ δυνήσεται τὸν ἀκρόασιν· ὡς αὐτῷ τοῦ λαοῦ ἕπεσθαι ἐν εἶναι. ἀλλὰ μὴ αὐτὸν ταῖς ἐκείνων ἀγέλαις ὑπηδυμίαις. τοῦτο γὰρ ἁδαμῶς ὅστις ὑπιτυχεῖν, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις τοῖς δυοῖν, τῆς τε τῶν ἐπαίνων ὑποψίας, καὶ τῆς ἐν τοῦ λέγειν δυσκολίας. κἂν γὰρ ὁ ἕτερον αὐτῶν, ὁ λυπούμενον ἄχρηστον τῇ ἀφελείᾳ θάτερον. δὸν τε γὰρ ἐπαίνων ὑποφορὰν, μὴ "τοσφέρη διδασκαλίαν τὸν ἐν χάριτι καὶ ἄληθη ὑποτυμπάνων, ὑπὸ καταφρόνησιν τῶν πολλῶν τῇ, ὥστε ἀπὸ τῆς μεγαλοψυχίας κερδῶνας ἐκείνης. δὸν τε τοῦτο καλῶς καταρθώσας ὁ μέρος, τῆς ἀπὸ τῶν κρότων δόξης" ἡττώμενος τύχῃ, εἰς ταὐτὸν πάλιν ὠθεῖσα) τὰ τῆς ζημίας αὐτῷ τε καὶ τοῖς πολλοῖς, πρὸς χάριν τῶν ἀκουόντων μᾶλλον, ἢ πρὸς ὠφέλειαν λέγειν μηχεπῶσι διὰ τὸν τῶν ἐπαίνων ὑπηδυμίαν. καὶ καθάπερ ὁ μήτε πάχων τι πρὸς τὰ βιφτίας, μήτε λέπιν εἰδώς, ὅτι εἶκει ταῖς τῶν πλήθους ἡδοναῖς, ὅτι ὠφελεῖ ἀξιόλογόν τινα δυνάταν ὠφέλειαν, τῶν μυδὲν ἔχει εἰπεῖν· ὅτων καὶ ὁ τῶν παθῶν τῶν ἐγκωμίων ἑλκόμενος, ἔχων ἀφ' ὧν ἀμείνους ἐργάσασθαι δυνήσεται τοὺς πολλοὺς, αὐτὸ τούτων πρέπει τὰ τέρψαι δυνάμενα μᾶλλον, διὰ τούτων τὸν τοῖς κρότοις θηρεύοντος ὠφέλιμος. ἀμφοτέρωθεν οὖν ἰσχυρὸν εἶ τῷ ἀρίστου ἀρχόντα δεῖ, ἵνα μὴ θατέρῳ θατέρου αἰσχύνηται. ὅταν γὰρ αἰσχυνθῇ τὸ τῶν μέσων λέγειν τὰ τοῦ ῥαθύμως ζῶντας ἐπιτρίψαι δυνάμενα, εἶτα προσποιῆται τὸ δεῖσθαι τὸν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐρυθριᾶν ἀναγκάζηται, διεῤῥιπὲ δὲ κέρδος τῶν λεχθέντων οὐθένος. ἡ γὰρ ἐπιτιμηθέντες, ἀλγεινῶς πως τοῖς ἐπιτιμῶσι, τὸ οὐκ ἔχοντες ἑτέρως αὐτὸν ἀμύνασθαι, τοῖς τῆς ἀκοῆς αὐτὸν βάλλοισι σκώμμασι, τούτοις οἰόμενοι τὰ ἑαυτῶν συνοικίζειν οἰκεῖα. δεῖ χρὴ, καθάπερ τὸν ἰατρὸν ἔχει ἀρίστου, εἰς ἀκριβὲς τούτων ἀμφοτέρων

προσήκοντα. Ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσι, φησι, ζῶντα δίκαιά ἐστι. Ἐγὼ γὰρ οὐκ ἐρῶ ἱερέων ἡμῖν ὁ λόγος νῦν. ὅτι γὰρ καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἀκούσεται πάλιν ἑτέρᾳ ὑπισχνῆται σοι ἑτέρα ὑπισχνῆ σοι δήπου· Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ οἰκοδομείτω σε ὑμῖν πλουσίως, σοφίᾳ. καὶ πάλιν· Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε σὺν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι. καὶ ὅ, Πρὸς ἀπολογίαν ἑτοίμους εἶναι, ἅπασι εἴρηται. Θεσσαλονικεῦσι δὲ ὑπισχνεῖται, Οἰκοδομήσει, φησίν, εἷς ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε· ὅταν δὲ περὶ ἱερέων διαλέγηται, Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. καὶ γὰρ οὗτος ὁ τελειότατος τῆς διδασκαλίας ὅρος, ὅταν καὶ δι' ὧν ποιήσει, καὶ δι' ὧν λέγει, τοὺς μαθητευομένους ἐκάγωσι πρὸς μακαριωτάτου βίου, ὃν ὁ Χριστὸς διεπράξατο. ὃ γὰρ ἀρκεῖ τὸ ποιῆσαι πρὸς τὸ διδάσκειν· καὶ οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος. Ὃς γὰρ ἂν, φησι, ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται). Εἰ δὲ τὸ ποιῆσαι, διδάξαι ἰσῶ, πρείττων ὁ δεύτερος ἔσται. καὶ γὰρ ἤρκει εἰπεῖν, ὃς ἂν ποιήσῃ μόνον. νῦν δὲ τὰ διελεῖν ἀμφότερα, δείκνυσιν, ὅτι τὸ μὲν τῶν ἔργων ἐστί, τὸ δὲ τοῦ λόγου, καὶ ἀλλήλων δεῖται ἑκάτερα πρὸς πλείονα οἰκοδομήν. ἢ οὐκ ἀκούεις τί φησι τοῖς πρεσβυτέροις Ἐφεσίων ὁ τοῦ Χριστοῦ σκεῦος ὁ ἐκλεκτός; Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον ὑμῶν. τίς γὰρ χρεία τῶν δακρύων, ἢ τῆς ἀπὸ τῶν λόγων τοιαύτης, τοῦ βίου ὅτως αὐτοῦ λάμποντος τοῦ ἀποστολικοῦ; ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν τῶν ἐπαίνων ἐργασίαν διώκατ' ἂν ἡμῖν σοὶ πολὺ "συμβαλέσθαι μέρος (οὐδὲ γὰρ οἷόν τε μόνοι αὐτὴν "ὃ πᾶν καταργοῦν φαίνω ἂν") ὅταν δὲ ὑπὲρ δογμάτων ἀγὼν κινῆται, καὶ πάντες ἀπὸ τῶν αὐτῶν μάχωνται γραφῶν, ποίαν ἰσχύν ὁ βίος ἐνταῦθα ἐπιδείξαι δυνήσεται; τί τῶν πολλῶν ὄφελος ἰδρώτων, ὅταν μὴ σὺν μόχθοις ἐκείνοις, ἀπὸ τῆς πολλῆς ἂν ἀπειρίας εἰς αἵρεσιν ἐκπέσῃ ἀποχαλάσῃ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅπερ οἶδα πολλοὺς παθόντας ἐγώ; ποίαν αὐτῷ κέρδος τῆς καρτερίας; σὺν δὲ ὥσπερ οὖν σὺν δὲ ὑγιοῦς πίστεως, καὶ πολιτείας διεφθαρμένης. Ἐμοὶ δὲ ταῦτα μάλιστα πάντων ἔμπειρον εἶναι δεῖ τῶν τοιούτων ἀγώνων καὶ διδάσκειν σὺν ἄλλους λαγχάνει. Εἰ γὰρ μὴ οὗτος ἔσκεπτο τὰ ἀσφάλειαν μηδὲν ἐπὶ τῶν αἱπλεγόντων βλαπτόμενος, ἀλλὰ δὲ τῶν ἀφελεστέρων πλῆθος δὲ ταπεινούμενον ἐπ' ἐκείνοις, ὅταν ἴδῃ καὶ ἠναγκασμένα πάσχοντα, καὶ σὺν δὲ ἔχοντα πρὸς σὺν αἱπλότητος εἰπεῖν, καὶ τὸν ἀθέτημα "τὸν ἐκείνου τῆς πίστεως, ἀλλὰ τὸν τῆς δόγματος αἰτιῶνται σαθρότητα· καὶ ἐμοὶ τὸν τοῦ ἐτοίμου ἀπειρίαν, ὁ πολὺς" λεὼς εἰς ἔχαπτον ὅλεθρον καταφέρεται. κἂν γὰρ μὴ πάντα γένωνται τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ὅμως, ἐπεὶ ὧν θαρρεῖν εἶχον, ἀμφιβάλλειν ἀναγκάζονται· καὶ οἷς μὴ πίστεως προσῆσαν ἀκλινοῖς, σὺν ἔτι μὴ τῆς αὐτῆς διώκονται προσέχειν γέρροντος· ἀλλὰ τοσαύτη ζάλη ταῖς ἐκείνων εἰσοικίζεται ψυχαῖς ἀπὸ τῆς πίστεως τὸ διδασκάλου, ὡς καὶ εἰς ναυάγιον τελευτῆσαι δὲ κακόν. ὅσους δ' ὅλεθρος, καὶ ὅσοι σωάλωται* πῦρ εἰς τὸν ἀθλίαν καταφλεγόμενοι ἐκείνου, καθ' ἕκαστον τῶν ἀπολλυμένων τούτων, σὺν δεῖται ἐμοῦ μαθεῖν, ἅπαντα αὐτὸς εἰδὼς ἀκριβῶς. τοῦτο οὖν ἀπειρίας, τοῦτο κενοδοξίας, ὃ μὴ θελῆσαι τοσούτοις ἀπωλείας αἴτιον γενέσθαι, μηδὲ ἐμοῦ τῷ μείζονα προσθεῖναι τιμωρίαν τῆς τῶν ἀποκειμένης ἐκεῖ; καὶ τίς ἂν ταῦτα φήσειεν; σὺν δεῖς, πλὴν εἰ μή τις μάτην μεμφεσθαι βούλοιτο, καὶ σὲ ταῖς ἀλογιστείαις φιλοσοφεῖν συμφοραῖς.

Κολ. γ. ιε. Κολ. δ. ς. α. Πετ. γ. ιι. α. Θεσ. ε. ια. α. Τιμ. ε. ιζ. Ματθ. ε. ιθ. Πραξ. κ. λα.

χ. εἰς
χ. ἢ ἀλλήλων
χ. συμβάλλεσθαι
χ. τὰ πάντα
χ. αὐτὸν
χ. λαὸς
* πῦ

θαυμασὸν αὐτὸν ἠγεῖτο ⓐ πολλοὶ, καὶ ⓐ μαχόμενοι τοῖς αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ἐναντιλήψεως
ἐπηρεάζοντο τοῦδρός. πῶς γὰρ ἀπὸ τοῦ λέγειν μόνον ἐκρατεῖτο. τοῖς δὴ τοῦ Ιουδαΐζειν ἐ-
Περξ. ιζ.λδ. πιχειροῦσι τὸ Αντιοχείᾳ πόθεν ὑγιαίνετο καὶ Ζωντζήτη; ὁ δὲ Αρεοπαγίτης ἐκεῖνος, ὁ
ἀπὸ τῆς δισιδαιμονεστάτης πόλεως ἐκείνης, οὐκ ἀπὸ δημηγερείας μόνης ἐκελεύσθησεν αὐ-
Περξ. κ.θ. τοῦ μὴ τῆς μωρίας; ὁ δὲ Εὔτυχος πῶς κατέπεσεν ἀπὸ τῆς θυρίδος; οὐκ ὄπτῳ μέχρι βα- 5
θείας πυκνὸς εἰς ⓦ τῆς διδασκαλίας αὐτὸν ἀπηρτήσατο λόγου; πῖ δὲ τὸ Θεσσαλονίκη ἢ Κο-
ρίνθῳ; πῖ δὲ τὸ Εφέσῳ ἢ τὸ αὐτῇ τῇ Ρώμῃ; ὑχ ὅλας ἡμέρας ἢ νύκτας αὐλίσκεται ἰφεξῆς εἰς
Περξ.ζ.ιθ. τὸν ὀζήκοντα τῶν χαφῶν; πῖ δῶ μὴς λέγει ταῦ τοῖς τοῦ Επικουρείους ἀγαλέξεις ἢ Στωϊ-
κοὺς; εἰ γὰρ ἅπαξ τὰ θέλειν καταλέγειν, εἰς μακρὸν ἐκπεσεῖται μῆκος ὁ λόγος. ὅταν
δ οὖν τοῦ τὰ σημεῖα ἢ τὸ μύσεις αὐτοῖς φαίνῃ πολλῷ κεχρημένος τῷ λόγῳ, τοῦς ἐπ 10
πολεμίοις ἰδιώτην εἰπεῖν, ⓦ ἢ ἀπὸ τοῦ θέλεσθαι ἢ δημηγορεῖν μᾶλλον θαυμαθήνα-
Περξ. ιθ.ιζ. ται τοῦδὲ παῦσαι; ἀγὰ πῖ γὰρ Λυκάονες αὐτοὶ ἐναντέλθοντες εἰ) Ερμῆν; ὃ μὲν γὰρ θεὸς αὐ- χ. πάντα
τοῦ νομισθῆναι, ἀπὸ τῶν σημείων ἐγένετο· ὁ δὲ τοῦτον Ερμῆν, οὐκ ἐπ αὐτῶν ἐγένε-
το, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λόγου. πῖν δὲ ἢ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἐπλεονέκτησεν ὁ μακάριος οὗτος, καὶ
πόθεν αἰτᾷ τοῦ οἰκουμένου ἅπασαν πολὺς ὁ τοῖς ἀπόντων ὄντι σώμασι πόθεν ὁ πᾶν ἡμῖν μό- 15
νον, ἀλλ' ἐ τοῦδὲ Ιουδαίους ἢ ἕλληνας μᾶλλα πάντων θαυμάζεται; οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ὅπτο-
λῶν ἀρετῆς; δι' ἧς ὁ οὐ τότε μόνον πίστευε, ἀλλὰ ἢ οὐ τοῦ ἐξ ἐκείνου μέχρι τῆς σήμερον
θνομένους, ἐ οὐ μέλλοντας ἔ ἕστεσθαι μέχρι τῆς ἐσχάτης τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ὠφέλησέ
τε ἢ ὠφελήσει· ἢ οὐ παύσεται τοῦτο ποιῶν, ἕως ἂν ὁ τῶν ἀνθρώπων σχηματὴν θλιβῇ. ὥσπερ
γὰρ τὰ ἔθνος ἐξ ἀδάμαντος κατασκευασθέν, ὅτω καὶ πάντα χεῦ τῆς οἰκουμένης ἐκκλησίας τὰ 20
τότυπα τὰ χάραγματα· ἢ καθάπερ ἡ ἀρίστη δὲ ἡμαράντου, ἔσπακε ἢ νῦν μέσος, αἰχ-
C.Kορ.ι.ε. μαλωτίζων πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, ἢ καθαιρῶν λογισμούς· καὶ πᾶν.
ὕψωμα ἐπαιρόμενον κῆ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. ταῦτα δὴ πάντα ἐργάζεται, δι' ὧν ἡμῖν κα-
τέλιπεν ὑπόλοιπον τῶν θαυμασίων ἐκείνων, ἐ τῆς θείας πεπληροφόρησε σοφίας. οὐ τοῖς
δογμάτων δὴ μόνον, νόθων τε ὄντων ἔφη, ἢ γνησίων ἀσφάλειαν ὑπεπόδια ἡμῖν αὐτὰ ταῦ 25
χράμματα· ἀλλὰ ἢ τοῖς τοῦ βίου· οὐ γὰρ ἐλάχιστον ἡμῖν ζωπυρεῖ μέρος. τούτοις γὰρ
C.Kορ ια.ε. ἐπ ἢ νῦν ⓐ τῶν ἐκκλησιῶν παρεστῶτες χρώμεθα, πλὴν ἀγαθοῦ πρήνιον, ἵν' ἡμόσατο τοῦ
Χριστοῦ, ῥυθμίζοντί τε ἢ πλάττοντι, ἢ τοῖς τοῦ πνευματικοῦ ἄγαν κάλλους. τούτοις ἢ τὰ
ὑπερκόσμια αὐτῆ νοήματα ἀποκρύπτεται, ἢ τὴν παρουσιομένου ἀγαπητοῦσιν ὑγείαν.
τοιαῦτα ἡμῖν ὁ ἰδιώτης κατέλιπε φάρμακα, τοσαύτην ἔχοντα δύναμιν, ὥστε πάσι τ' εἶ- 30
ναι καλῶς, ⓐ χρώμενοι ζωηχῶς. ἢ ὅτι μὲν πολλοῦ αὐτὸς ἐποιεῖτο τὸ μέσος τοῦτο ποιεῖ-
α.Τιμ δ. ιγ. σθαι, ἐκ' τούτων δῆλον. ἄκουε δὴ τοῦ μαθητοῦ φησὶν ὑπερίλλων· Πέρσι χρὴ τὴν μάγωσιν, χ. τὸ
τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. ἢ ⓦ ἀπ' αὐτοῦ καιροῦ τοῦτο ἔθησι, λέγων· Τοῦτο χ. ἀπὸ τότε
C.Τιμ.C.κδ. γὰρ ποιῶν, ἢ σεαυτὸν σώσεις, ἐ τοὺς ἀκούοντάς σε. ἐ πάλιν· Δούλου δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μά-
C.Τιμ γ.ιδ. χεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι τοῦς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον. ἢ τοιοῦτόν δ' φησὶ· Σὺ δὲ 35
μένε ἐν οἷς ἔμαθες ἢ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, ἢ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ χ. βρεφῶν
C.Τιμ γ.ιε. γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν. ἢ πάλιν· Πᾶσα γραφὴ θεό-
πνευστος, φησὶ, ἢ ὠφέλιμος τοῦς διδασκαλίαν, τοῦς ἔλεγχον, τοῦς ἐπανόρθωσιν, χ. διόρθωσιν
τοῦς παιδεύσιν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος. ἄκουε δὴ καὶ τοῦ χ. παιδείαν
Τίτου τοῦ τῆς τῶν ὑπερόντων καταστάσεως ἀγαλεγόμενος ἵ' τοιοῦτόν φησι· Δεῖ γὰρ, φησὶν, 40 χ. τοιοῦτ.
Τιτ.α.ζ.θ. εἶ) ⓦ ὑπάρχοντα αἱρετὸν ὄντα τοῦ χρῆναι τὸν διδάσκαλον πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ ἐ ἐν τῇ
παρακλήσει ἐλέγχειν. πῶς οὖν ἰδιώτης ὢν, ὡς ὅτοί φασι, ἐν αἱρετὸν ἐλέγχει
δυνήσεται ἢ ὑπεύθυνον εἶναι; ἢ τοῦ χρεία τοιούτου τῇ αἱρέσεως ἢ τῆς χαφῆς, εἰ ταύ-
τῶν δὴ τῶν ἰδιωτῶν ἀπαίδευτον εἶναι; σκόπει ταῦτα ἢ τοιαῦτα, καὶ ῥᾳδιουργίας ἐ ἔχουσι
προσχήματα.

τοῦ νῦν; σκῆψις μὲν γὰρ εἶχεν ἰσχυρὸν πολλῷ τοῦ λόγου μείζονα, καὶ πλείονα δυναμένην κατορθοῦν. Φαινόμενος μὲν γὰρ μόνον, καὶ σιγῶν, τοῖς δαίμοσιν ἦν φοβερός· ὁ δὲ νῦν πάντες ὁμοῦ Περὶ Ἱ. ια.
ζωσελθόντες μετὰ μυρίων δακρύων, οὐκ ἂν δυνηθεῖεν ὅσα ἴσχυσε τὰ σημεῖα
χ. τοσαῦτα Παύλου ποτέ. καὶ Παῦλος μὲν εὐχόμενος τεκεῖν ἀμύητον, καὶ ἄλλα ἐπαυματούργει· τοιαῦτα, Περὶ κ. 9.
ὡς δὲ Θεὸς νομισθῆναι παρὰ τοῖς ἔξωθεν· καὶ περὶ τοῦ βίου μεταπῆναι τοῦτον, καταγινώσκη Περὶ Ἀ. ια.
ἀφαιρεθῆναι ἕως τέλους αὐχένος, καὶ ῥημάτων μεταπεῖν, ὧν ἡ θέσις δυσθεραπείαν ἀκούσαι Β. Κορ. ιβ. ζ.
χ βάλοιμι φύσιν. ὁ δὲ νῦν ὄντως (ἀλλ' οὐδὲν δυνάμει δυσχερὲς εἰπεῖν, οὐδὲ βαρύ· καὶ γὰρ ἂν ταῦτα οὐκ ἐπεμβαίνων αὐτοῖς λέγω νῦν, ἀλλὰ θαυμάζων) πῶς οὐ φείσονται, μύδρῳ τηλικούτῳ παραβάλλοντες ἑαυτούς; εἰ γὰρ καὶ τὰ θαύματα ἀφέντες, ὅτι τοῦ βίου ἐλθόντα τοῦ μακαρίου, καὶ τὴν πολιτείαν ἐξεπάσαμεν αὐτοῦ τὴν ἀγγελικήν, καὶ ὃ ταύτης μᾶλλον, ἢ ὃ τῆς σημείων ὑψηλοτέραν ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ. Ἵνα γὰρ ἄν τις εἴπῃ τοῦτο, τὴν ἐπιείκειαν, τὸ
χ. Θεοῦ συνεχῆ καὶ δύσιον, τὰς ἐπαλλήλους φροντίδας, καὶ ἀδιαλείπτους ὑπὲρ τῆς ἐκ- Β. Κορ. ια. κζ.
κλησίας ἀγρυπνίας, τὸ πρὸς τοὺς ἀθυμοῦντας συμπαθές, καὶ πολλὰς θλίψεις, τοὺς καθημερινοὺς Α. Κορ. θ. κε.
διωγμοὺς, τοὺς καθημερινοὺς θανάτους; τίς γὰρ τόπος τῆς οἰκουμένης, ποία ἤπειρος, ποία
θάλαττα τοῦ διηκόντως τούτου τοὺς ἀθλους ἠγώνισται; σκῆψιν δὲ οὐκ ἔστιν ἐγὼ, καὶ δυσβύστου δεξαμενὴν πολλάκις. πρῶτον γὰρ εἶδος ὑποκρίσεως ἐπιβουλῆς, καὶ πρώτη τροπὴ ἐπιθέσεως νίκης, καὶ οὔτε ἀγωνιζόμενος, οὔτε στεφανούμενος διέλιπέ ποτε. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνδρα παρεκβαίνω ὑβρίζων. τὰ γὰρ καυχήματα αὐτοῦ πρῶτα μὲν ὑποβαίνει λέγειν· ὁ ἡμέτερος τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἡμᾶς ὁ λέγων αἰδότως. πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτος (οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς
ἐκδάσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς προαιρέσεως ἡμᾶς ὁ μακάριος κρίνει) οὐκ ἀποχήσομαι, ἕως οὗ εἴπω τοῦτο, ὃ τοσούτῳ τῶν εἰρημένων χρῆσθαί ἐστιν, ὅσῳ πάντων ἀνθρώπων ἐκεῖνος. τί οὖν τοῦτό ἐστι; μὴ τοσαῦτα καυχήματα, μὴ τοῦ μείζους στεφάνους λαβεῖν εἰς γέενναν ἀ- Ρωμ. θ. γ.
πελθεῖν, καὶ αἰωνίῳ παραδοθῆναι κολάσει· ὑπὲρ τοῦ τοῦ πολλάκις αὐτὸν καὶ λιθάσαντας καὶ
ἀνελόντας, πολὺ αὐτῶν μέρος, Ἰουδαίους σωθῆναι, καὶ τῷ Χριστῷ προσελθεῖν. τίς οὕτως
χ. αὐτὸν ἐπόθησε Χριστὸν, εἶπέ μοι, αὐτὸν ὡς καλόν, ἀλλ' οὐχ ἑπτὰ τοῦ πόθου πλέον; ἐπὶ
χ. παραλόγοις τούτοις ἐκείνῳ παραλόγῳ μὴ τοσαύτην χάριν, ἵνα ἔλαβεν ἄνωθεν, μὴ τοσαύτην ἀρετὴν, ἵνα οἴκοθεν ἐπεδείξατο; καὶ τί τούτου γένοιτ' ἂν τολμηρότερον; ὅπου ὁ
χ. εἷς οὐδὲ οὕτως ἵνα ἰδιώτης, ὡς οὗτοι νομίζουσι, καὶ τοῦτο λοιπὸν ἀποδέξαι πειράσομαι. οὗτοι μὲν γὰρ οὐ μόνον Χριστὸν οὐκ ἠσκημένον τὴν τῶν ἔξωθεν λόγων περιβρεῖαι ἰδιώτην καλοῦσιν,
ἀλλὰ καὶ Χριστὸν οὐκ εἰδότα μάχεσθαι ὑπὲρ τῶν τῆς ἀληθείας δογμάτων. καὶ καλῶς νομίζουσιν. ὁ γὰρ Παῦλος οὐκ ἐν ἀμφοτέροις ἔφησεν ἰδιώτης εἶναι, ἀλλ' ἐν θατέρῳ μόνον. καὶ τοῦτο ἀσφαλιζόμενος, Χριστὸν δι' ἐπιστολῶν ἀκριβῶς πεποίηται, λέγων· Τῷ λόγῳ ἰδιώτης εἶναι, ἀλλ' Β. Κορ. ια. ς.
χ. ἡ λογιότητα Σωκράτους οὐ τῇ γνώσει· ἐν παντὶ δὲ εἰς ἡμᾶς τὰ λειστὰ ἰσχυρότερα ἀπήτησαν, καὶ Δημοσθένους ὄγκον,
καὶ τὴν Θουκυδίδου συντομότητα, καὶ ὃ Πλάτωνος ὕψος, ἔδει φέρειν εἰς μέσον ταύτην τὸν Παύ-
λου τὴν μαρτυρίαν· καὶ ὑμῖν σκῆψιν μὲν οὐκέτι λοιπὸν ἀφίημι, καὶ Χριστὸν ἐπείργειν τῶν ἔξωθεν καλλωπισμῶν· καὶ οὐδὲν μοι φροντίσεως, οὐδὲ ἀπαγγελίας μέλει. ἀλλ' ὀφείλω τῇ λέξει πολεμεῖν, καὶ τὴν ζωσθεῖσαν τῶν ὀνομάτων ἁπλότητα εἶναι καὶ ἀφελῆ· μόνον μὴ τῇ γνώσει τις, καὶ τῇ τῶν δογμάτων ἀκριβείᾳ ἰδιώτης ἔστω· μηδ' ἵνα τὴν οἰκείαν ἀργίαν ὑποκαλύψῃ, Χριστὸν μακαρίσει σκῆψιν ἀφαιρεῖσθω, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἃ τῶν ἐγκωμίων κε-
φάλαια. πόθεν γὰρ, εἰπέ μοι, τοὺς Ἰουδαίους ζωσέχε τοὺς ἐν Δαμασκῷ κατηχεῖσθαι, οὐδέπω τῶν σημείων ἐξακμάσαντος; πόθεν τοὺς ἐλληνιστὰς καταπλῆσαι; Περὶ Θ. κζ. Περὶ Θ. κθ.
ἀφ' ὅτου εἷς Ταρσὸν ἐξετέμπετο; οὐκ ὀλίγῳ χρόνῳ σκῆψαι τῷ λόγῳ, καὶ εἰς τοσοῦτον αὖθις πλῆσαι, ὡς καὶ εἰς Φίλιππον προσδραμεῖν, μὴ φέρεσθαι τὸν πλοῦν; οὐ ταῦτα γὰρ οὐδέπω τοῦ θαυματουργεῖν ἦρξαν· οὐδὲ δύ' ἔχοι τις εἰπεῖν, ὅτι ἀπὸ τῆς τῶν τεράτων δόξης

παίρη, ϗ ὡς ἀναγκαῖον τὸ τῷ πρέπτ τυγχάνοντα θαυμάζη, τὰ τῶν Ἰουδαίων ἐνέαξε τόμματα. πάλιν ⓐ τὴν Σαβελλίου μιμούμθοι μανίαν, ϗ [ⓐ] τὰ Ἀρείου λυπῶντες, ἐξ ἀμαθείας ἀμφοτέρους τῆς ὑγιοῦς ἐξέπεσον πίστεως. ϗ ὃ μὴ ὄνομα χρίσασθαι ἀμφοτέροις ἐπίκειται· εἰ δέ τις τὰ δόγματα * ἐξετάσειε, τοῦτ' ἂν εὕροι ἀμείνον Ἰουδαίων Σαμαρείτας ὠρύσει, πολὺ ὅσον ὑπὲρ ὀνομάτων ἀλλοφέρονται μόνον· τοῦτο γὰρ πολλοῦ τὴν ἐμφέρειαν τοῖς τῆν αἵρεσιν Παύλου τὸ Σαμοσατέως ἔχοντας· ἀμφοτέρους γὰρ τῆς ἀληθείας ἐκτὸς. πολλῷ δ' ὧν καὶ ταῦτα ὁ κίνδυνος, ϗ τινὰ μὲν τὸ θλίμμενον ὁδὸν, ὑπὲρ κρημνῶν ἀμφοτέρωθεν ἀπειλημμένην· ϗ δίος οὐ μακρὰν, μὴ ⓦ ἕτερόν τις θέλων βαλεῖν, ὑπὲρ θατέρου πλήξῃ. δοῦ τι γὰρ μίαν τις εἴπῃ θεότητα, τρὸς τὴν ἑαυτοῦ" προπέτειαν βύθιος εἴλκυσε τὸν φωνικὸν ὁ Σαβέλλιος· δοῦ τε δίλην πάλιν, ἕτερον μὲν ⓦ πατέρα, ἕτερον δὲ ⓦ υἱόν, ϗ ὃ πνεῦμα ἢ ὃ ἅγιον ἕτερον λέγων, ἐφέστηκεν Ἄρειος, εἰς πολλὰ μαλλον οὐσίας ἕλκων τὸν ὁ τοῖς πρόσωποις διαφοράν. διὰ ϗ τὴν ἀσεβῆ σύγχυσιν ἐκείνου, ϗ τὴν μανιώδη τούτου διαίρεσιν" ἀποφρίξεσθαι ϗ φεύγειν, τὴν μὲν θεότητα παρὰ τὸ ὁμοούσιον ϗ ἅγιον πνεῦμα μίαν ὁμολογοῦντας, πρόσωπα δὲ ἢ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις· οὕτω γὰρ ἀποτυχόντας δυσπροσώπους τε ἀμφοτέρων ἐφόδους. πολλὰς δ' ἔτι ἔστιν" ἐκεῖθεν στι λέγειν συμπλοκὰς, πρὸς ἃς δεῖ μὴ ῥᾳθύμως τις ϗ ἀκριβῶς μάχηται, μικρὰ λαβόντα πταίσματα. τί δεῖ τις λέγειν τὰ τῶν οἰκείων ἐρεσχελίας; οὐ γὰρ εἰσὶν ἐλάττους αὐτῶν τῶν ἔξωθεν πρόσοχλοι, ἀλλ' ϗ πλείονα τοῦ διδάσκειν πρέχουσι ⓦ ἱδρῶτα. ⓐ μὲν γὰρ ὑπὸ πολυπραγμοσύνης ἁπλῶς ϗ εἰκῆ περιεργάζεσθαι θέλουσιν, ἃ μήτε μαθεῖν τὰ ὄντως κερδῶν, μήτε μαθεῖν δυνατόν· ἕτεροι πάλιν τὸ θεῖον κειμάτων εὐθύνας αὐτοὶ ἀπαιτοῦσι, ϗ τὸ ἄδυνατον τὸ πολλὴν αἰσχύνην βιάζονται).

Ψαλ. λε'. Τὰ γὰρ κρίματά σου, φησὶν, ἄβυσσος πολλή. καὶ πίστεως μὲν πρὸς τὴν πολιτείας ὀλίγους δεῖ εὕρεσις ἀπορεῖσθαι· τοῦτο δὲ πλείους τοῦτο περιεργαζομένους ϗ ζητοῦντας, ἃ μήτε βίᾳ δυνατὸν, ϗ ⓦ θεῖον προσῳκείωται ζητούμενα. ὅταν γὰρ, ἅπερ αὐτὸς ἡμᾶς οὐκ ἠθέλησεν εἰδέναι, τοῦτα βιαζώμεθα μαθεῖν, ὅπερ εἰσόμεθα (πῶς γὰρ, τοῦ Θεοῦ μὴ βουλομένου;) ϗ ὃ κινδυνεύειν ἡμᾶς οὐκ τῆς ζητήσεως ἀπείρας μόνον. ἀλλ' ὅμως ϗ τούτων τοιούτων ὄντων, ὅταν τις μὴ αὐθαδείας ὑπεξαιρῆται τοῦ τὰ ἄπορα ταῦτα ἐρευνᾶν, ἀπονοίας τε ϗ ἀμαθίας ἑαυτῷ προστρίψασθαι δόξαν. διὰ χρὴ καὶ ταῦθα πολλῇ κεχρῆσθαι τῇ ζωῇσει, "ὡς ϗ ἀπάγειν αὐτοὺς τῶν ἀτόπων ἐρωτήσεων ⓦ προσεῶτα, ϗ τὰς εἰρημένας ἐκφεύγειν αἰτίας. πρὸς ἅπαντα δ' ταῦτα ἕτερον μὲν οὐδὲν, ἢ δ' τὸν λόγου βοήθεια δίδοται μόνη. κἂν τις ταύτης ἀπειρημένος ἢ τῆς δυνάμεως, οὐδὲν ἄμεινον τῶν χλωζομένων πλοίων διϊσχυτὸς αἱ ψυχαὶ τῶν" αὐτῷ πεταγμένων ἀνδρῶν διαχεῖσονται, τῶν ἀθυτεχέρων δὲ περιεργοτέρων λέγω. διὰ χρὴ ⓦ ἱερέα πάντα πειθὶ τοῦ ταύτην κτήσασθαι τὴν ἰσχύν. ϗ ὁ Βασίλειος,

ΒΑΣ. ΤΙ οὖν ὁ Παῦλος, φησὶν, οὐκ ἐπαύσατο ταύτην αὐτῷ καταρθωθῆναι τὴν ἀρετὴν· οὐδὲ ἐγκαλύπτεται ὑπὸ τῇ τοῦ λόγου πενίᾳ, ἀλλὰ ϗ διαῤῥήδην ὁμολογεῖ ἰδιώτην ἑαυτὸν εἶναι), ϗ ταῖς Κορινθίοις ὑπιστέλλων τοῖς ἀπὸ τοῦ λέγειν θαυμαζομένοις, ϗ μέγα ὑπὲρ τούτου φρονοῦσι;

ΧΡΥΣ ΤΟΥΤΟ γὰρ, ἔφη, τοῦτο ἐστιν, ὃ δὴ πολλοὺς" ἀπώλεσε, ϗ ῥᾳθυμοτέρους ἐπὶ τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν ἐποίησε. μὴ γὰρ δυσπειθῶς ἀκριβῶς ἐξετάσας τὴν ἀποστολὴν φρενῶν ὁ βάθος, μηδὲ ζωπυρήσας τὸν τοῦ ῥήματος θησαυρὸν, διατέλεσαν ⓦ ἀπόνως χαίροντες ϗ χασμωδοῦντες, ϗ τὴν ἀμαθίαν τιμῶντες ταύτην, οὐχ ὡς ὁ Παῦλος φησὶν εἶναι ἀμαθίαν, ἀλλ' ἧς ζοσύνην ἀπέχει, ὅσον οὐδὲ ἄλλος τις τῶν ὑπὸ ⓦ οὐρανὸν τοῦτον αἰσθητῶν. ἀλλ' οὗτοι μὲν ἡμᾶς εἰς κρίσιν ὁ λόγος" αἰσχυνέτω· τίνος δ' ἐκεῖνο φημὶ· θῶμεν αὐτοὶ εἶναι ἰδιώτην τοῦτο ὃ μέγος, ὅπερ αὐτοὶ βούλονται)· τί οὖν τοῦτο πρὸς τοὺς ἀνδρας

τοὺς

χερσὶν ἐπέτρεψαν οἰκονομίαν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὶ τῇ τοῦ λόγου ὁρολογίᾳ δέχωνται. πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα πλησίον αὐτὸν ἐπιζητήσωμεν, τὰ ἀπὸ τῶν σημείων ἔχοντες ἐγγύς. εἰ γὰρ τῆς μὲν δυνάμεως ἐκείνης οὐδὲ ἴχνος ἐσώλεισταί, πολλοὶ γὰρ πόντον ἐφέστηκασιν οἱ πολέμιοι καὶ συνεχῆς· τούτων λοιπὸν ἡμᾶς ἀνάγκη φέρεσθαι, καὶ ἵνα μὴ βαθυγώνιοι τοῖς τῶν ἐχθρῶν βέλεσι, καὶ ἵνα [μᾶλλον] βάλλωμεν ἐκείνους. διὰ πολλοῦ χρὴ πιστεύεσθαι τὸν ἀσυνδέτου, ὥστε Ⓦ λόγου τὸ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν οἰκοῦν πλουσίως. οὐ γὰρ ἐκ δύο ἰδίοις ἡμῖν μάχης ἡ παράσκευή, ἀλλὰ ποικίλος ἐστὶν ὁ πόλεμος, καὶ ἐκ διαφόρων συγκροτούμενος τῶν ἐχθρῶν. οὔτε γὰρ ὅπλοις ἄπασι χρῶνται τοῖς αὐτοῖς, οὔτε εἰς πρόσωπον ἥκειν ἡμῖν μεμελετήκασι τρόπῳ. καὶ διὰ Ⓦ μέλλοντα τὸν πρὸς πόντον διαδέχεσθαι μάχην, ἐκ πόντου Εἰδάνεια τέχνας, καὶ Ⓦ αὐτὸν τοξότου τε εἶναι καὶ σφενδονήτου, καὶ ταξίαρχον, καὶ λοχαγὸν, καὶ στρατιώτου, ἔτι στρατηγὸν, καὶ πεζὸν καὶ ἱππέα, ἔτι ναυμάχον καὶ πιχειρήσαι. ὅπου μὲν γὰρ τῶν στρατιωτικῶν πολέμων ἓν ἕκαστος ἔργον ἀπολαβών, τούτῳ σὺν ἐπιτάξει ἀμύνεται· ἐνταῦθα δὲ τοῦτο οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ δεῖ μὴ πάσας ὁπλισάμενος ἢ τῆς πύργης ἐκ ἰδίας ὁ μέλλων ἥκειν, οἷδεν ὁ ἐχθρὸς καὶ διὰ ἐνὸς μέσους, ὅταν ἀμελημένου τύχῃ, σὺν πιέζει ἐξαίφνης σὺν αὐτῷ, ἁρπάσας ἐκ πύργου τὰ ὅπλα· ἀλλ' οὐχ, ὅταν ἐκ πάσης ἥκοιτα τῆς ἐπιζήμιος Ⓦ πειμένα ἀφθῆναι, καὶ ἐκ ἐπιβουλῆς αὐτὸν καλῶς ὁπλισάμενοι ἅπασαι. διὸ χρὴ καλῶς ἐξ ὅλων φέρεσθαι τῶν μερῶν. ἔτι γὰρ πόλις, ἕως μὲν ἂν πόντος ἐγγὺς ἐκ ἐδύνατο εἰσελθεῖν τυχόν, καταπλαγῆναι τῶν πολιορκούντων, ἐκ ἀσφαλὲς ἐδόκουν πολλοῖ· ἐὰν δὲ ἐς πυλίδος μόνον μέσον ἐκκόψῃ ὁ τοῖχος, ἐνθὺς αὐτῷ λοιπὸν ὄφελος τὸ πεφεύγειν γίνεται, καὶ ποιεῖ τοῦ λοιποῦ πόντος ἀσφαλῶς ἐσηκόντος. οὕτως οὖν καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις, ὅταν μὲν αὐτὸν πόντος χόῃ αἱ τοῖχοι ἢ τὸ πειθὸς ἀγχίνοια τε ἔτι ζωὴς πεφεύγειν, καὶ πόντος εἰς ἀρχαίαν καὶ τέλεια τοῖς ἐχθροῖς ἔτι μὴ χεῦμα τὰ τιθυτᾶ, καὶ μάχεσιν Ⓐ κατοικοῦντες εἴδον ἀσινῆς· ὅταν δέ τις αὐτὸν ἐκ μέσης καταλύσας δυνηθῇ, καὶ μὴ πᾶσαν καταβάλῃ, ἐκ τῶ μέσης ἄπαν (ὡς εἴπῃ) λυμήνεται ὁ λοιπόν. πῶς γὰρ ὅταν πρὸς ἕλλυσιν ἐξαγωνίζηται καλῶς, συλῶσι ἢ αὐτὴν Ἰουδαῖοι; ἢ τούτων μὲν ἀμφοτέρων χεῖρα, ἁρπάζωσι ἢ Μανιχαῖοι; μὴ ἢ ὃ πρεσβύεσθαι ἔτι τούτων, Ⓐ τὸν ἐμβρυθέν ἐσάγοντες ἔνδον ἐσῶτα τὰ πρόβατα καταφάγωσι; καὶ τί δεῖ πάσας καταλέγειν τὸ ἐκβόλου καὶ αἱρέσεις; ἃς δὲ μὴ πάσας ἀπροφυλάκτως καλῶς ὁ ποιμὴν ἐίδῃ, δυσαπόδρατον ἐκ καὶ ἐκ μιᾶς τὰ πλείονα τῶν προβάτων καταφαγεῖν ὁ λύκος. καὶ ὅτι μὲν τῶν στρατιωτῶν, ἀπὸ τῶν ἐσώτατων καὶ μαχομένων καὶ τὸν νίκιον ἔστασι, καὶ τὸν ἧττον προσδοκᾶν ἀεὶ χρή· ἐνταῦθα ἢ πολὺ τὸ δύσκριτον. πολλάκις γὰρ ἡ πρὸς ἑτέρους μάχη σὺν σπουδὴν τὸν ἐχθρὸν συμβοηθήσας, σπουδὴ πονέσασα ὅλως, ἡσυχάζοντας ἢ καθημένους, νικῆσαι πεποίηκε· καὶ τῶν οἰκείων ξίφει προπεσεῖν ὁ μὴ πολλὰ πρὸ ταῦτα τὸν ἐμπειρίαν ἴσχων, τῆς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους καταγέλαστος γίνεσθαι. εἰ (πεῖσμα γάρ σοι καὶ ὅπερ προδιάλεγμα, ὃ λέγω, πιστὸν φανεῖν) Ⓦ κατὰ τὸ Θεοῦ δόγματα τῶν Μωϋσῆ νόμου Ⓐ τὸν Οὐδεντίου καὶ Μαρκίωνος ἀφροδέστερον ἀμφοτέρων ἀμετρίαν φύουσα, μέσον ἐβάδισε· καὶ οὔτε ἐπιεικείας αὐτὸν ὃ ζυγὸν πτίσεται, οὔτε ἀφροβάλλειν αὐτὸν δύναται· ἀλλὰ καὶ πεπαυμένον ἐπαινῶ, ἀφ' ὃ χρησιμεύσαι ποτὲ εἰς καιρόν. ἀφ' ὃν Ⓦ μέλλοντα πρὸς ἀμφοτέρους μάχεσθαι, τὸν συμμετρίαν ἰδεῖν [τοῦτον]. εἴ τι γὰρ Ἰουδαίους διδάξαι βουλόμενος, ὡς οὐκ ἐν καιρῷ τῆς παλαιᾶς ἔχοντας νομοθεσίας, ἀρξῆται κατηγορεῖν αὐτῆς ἀφρόνως, ἔδοκεν τοῖς Μασσαγέταις βουλομένοις τῶν αἱρετικῶν λαβεῖν οὐ μικρόν· ἀλλὰ τὰ τούτους ἐπιτομίσας ἀσυνδέτως, ἀμέτρως αὐτὸν ἐπαίρῃ,

χ. ναυμάχον ἢ πιχειρήσαι.
χ. ἐξ ἐκατέρου θαλάσσης
χ. αἱ πῶν
χ. ἢ μὴ τὸ
χ. σφάξωσιν
χ. ἀξιόμ.
χ. πόντου
χ. ευγ. πα
* αὐτὸν

Digitized by Google

ἀσθένειαν σαυτῷ ζωντιδώς; " εὖ γε καλῶς. ἐγὼ οὖν μὴ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως, καὶ ἑτέρων καλεῖν; ἀπιστῶ. ἢ ὅτι μὲ σὺ εἶ κάλει, ἀδυνὴς σὺ γε οὐκ ὄντ' ἐδύνω; " ὅπου γὰρ εὑρέθησαν ⓐ δύσοντες τὴν πίστιν, γέγονας ἐξαίφνης ἰσχυρός; πῶς ζῶσα καὶ " λῆρος, καὶ τῆς ἐσχάτης ἄξια τιμωρίας. διὰ τοῦτο ὁ Κύριος παραινῶν μὴ πρόπετες Λυκ. ιδ'. κβ. " βάλλεσθαι μαργαρίτου ⓑ βουλόμενος πύργον οἰκοδομῆσαι, πρὶν ἢ τὴν οἰκίαν" ἀναλῶσαι σθένος δύναμιν, ἵνα μὴ δῶ τοῖς πρώτοις μωρίας ἀφορμὰς χλευασίας τῆς εἰς αὐτόν. ἀλλ' οὐκ ἐμὲ μέχρι τοῦ γέλωτος ἡ ζημία· ἐνταῦθα γὰρ ἡ κόλασις πῦρ ἄσβεστον, καὶ σκώληξ ἀτελεύτητος, Ματθ. γ. ιβ. Ησ. ξς'. κδ. καὶ βρυγμὸς ὀδόντων, καὶ σκότος ἐξώτερον, καὶ ὃ μὲν διηνεκῶς, καὶ ὃ ζηλῶ μὴ τὴν ἐναντίαν. ἀλλ' ἐπειδὴ τούτων ἐθέλουσιν ἰδεῖν ⓒ κατηγορεῖν τὰς ἡμᾶς. ἢ γὰρ ἂν ἐπαύσαντο μεμφόμενοι ⓓ οὐκ ἐθέλοντα ἀπολέσθαι μάτην. οὐκ ἔστιν ἡμῖν" γὰρ οἰκονομίας πυρὸν καὶ κριθὰς, οὐδὲ βοῦς καὶ προβάτων, οὐδὲ ἄλλων τοιούτων ἡ σκέψις [ἡ] προκειμένη ἡμῖν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτὰ τὰ σώματος τοῦ Ἰησοῦ. ἡ γὰρ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καὶ ⓔ μαχαίριον Παῦλον, σῶμά ἐστι τοῦ Χριστοῦ· καὶ διὰ ⓕ τοῦτο " πεπιστευμένοι, εἰς εὐεξίαν αὐτὸ πολλὴν καὶ κάλλος ἀμήχανον ἐξασκῆν, πάντα χοῦν ποιοῦντα, μή που σαπῇ, ἢ ῥυτὶς, ἢ τις ἄλλος μῶμος τοιοῦτος τὴν ὥραν ἢ καὶ τὴν εὐφράνειαν λυμαινόμενος ἐκείνου· καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ τῆς ἐπιχειμένης αὐτῷ κεφαλῆς τὰς ἀκηδίας καὶ μαχαίρας ἄξιοι αὐτὸ καλῶ δύναμιν τὴν ἀνθρωπίαν ἀποφαίνειν; εἰ γὰρ τοῖς περὶ τὴν ἀθλητικὴν εὐεξίαν ἐσπουδακόσι, καὶ ἰατροὶ χρεία, καὶ παιδοτρίβαι, καὶ ζμίτης ἀκριβωμάτης, καὶ ἀσκήσεως ζωοχρὸς, καὶ μυείας παντοτρόπους ἑτέρας (καὶ γὰρ καὶ ὁ τυχὼν ἐν αὐλῇ προφὴν πάντα αἰτήσεται καὶ κατόπιν) ⓖ ὃ σῶμα θεραπεύων τοῦτο λαχὼν, ὃ τὴν ἄθλησιν οὐ ποδὸς σώματα, ἀλλ' ἀοράτους δυνάμεις ἔχον, πῶς αὐτὸ δυνήσονται φυλάττειν ἀκίνδυνον καὶ ὑγιές, μὴ πολὺ τὴν " ἀνθρωπίνην ἐπιδεόμενοι βοηθείας, καὶ " πᾶσαν ψυχὴν ποδὸς σφοδρὸν ἔπεσε μένοι θεραπεύειν; ἢ ἀγνοῆς, ὅτι καὶ πλείονες τῆς ἡμετέρας ζωῆς καὶ ἰσχυροὶ καὶ βιωσιμώτεροι τοῦτο ἐπανάκεινται τὸ σῶμα, καὶ θᾶττον αὐτὸ * φθείρεται, καὶ " ὀλιγώτερον ὑγιαίνει; καὶ τοῖς μὲν ἁπλᾶ θεραπεύουσι τὰ σώματα, καὶ φαρμάκων" ἁπλῶν ῥᾳστα ποικιλίαι, καὶ ὀργάνων ἁπλᾶ φόροι κατασκευαί, καὶ ἕξεις τοῖς ἰσοῦσι καταλλήλοις· καὶ φύσις ὁ ἀὴρ ὁ πολλαχοῦ ἥκιστα μόνον ποδὸς τὴν τοῦ κάμνοντος ὑγίειαν. ἔστι δ' ὅπου καὶ ὕπνος ποδαγωγὸς" εἰς χαρὰν, πάντος πόνου ἀπήλλαξε ⓗ ἰατρόν. ἐγὼ οὖν ἐνταῦθα ὁ οὐδὲν τούτων ὑπονοήσω ὄντι· ἀλλὰ μία πῆς μὴ τὰ ἔργα δέδοται μηχανὴ καὶ θεραπείας ἑνός, ἀλλὰ τοῦ λόγου διδασκαλία. τοῦτο ὄργανον, τοῦτο ἕξις, τοῦτο αἴρων χάρις· τοῦτο δυνατὸν φαρμάκων, τοῦτο δυνατὸν πυρός, τοῦτο αὖτη σιδήρου. καὶ καυθῆναι δεῖ καὶ τμηθῆναι, τοῦτο χρήσασθαι δύναγκη· καὶ τοῦτο " μὴ ἡ, πάντα οἰχήσεται τὰ λοιπά. τούτῳ καὶ κεκμηκὼς ἐγείρομαι, καὶ φλεγμαίνουσαν καταστέλλομαι τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ ἀδιτὰ ἀδεκτὰ ποιοῦμαι, καὶ τὰ λείποντα πληροῦμαι, καὶ τὰ ἄλλα ἅπαντα ἐργάζομαι, ὅσα εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ὑγίειαν ἡμῖν συντελεῖ. ποδὸς μὲν γὰρ βίου καὶ πάσαν ἀρίστου, βίος ἕτερος εἰς ⓘ ἴσον αὖ" εἰσάγει ζῆλον. ὅπου πάντα δὲ δόγματα νοσῇ ἡ ψυχὴ τὰ κρίματα, πολλὴ τῷ λόγῳ ἐνταῦθα ἡ χρεία, οὐ ποδὸς τὴν τῶν οἰκείων ἀσφάλειαν μόνον, ἀλλὰ δὲ ποδὸς καὶ ἔξωθεν πολέμους. εἰ μὲν γὰρ ἡς ἔχει τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, καὶ θυρεὸν πίστεως ποδοῦσαν, ὡς δύνασθαι πάντα πυρώσεις, καὶ τὰ τῶν πονηρῶν ἐμφερόμενα τόματα, οὐδὲν ἂν δέοιτο τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου βοηθείας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἄχρηστος ἡ τότε φύσις, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀναγκαία. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος αὐτὸς μετὰ χείρων, καίτοι ἀπὸ τῶν σημείων πάντα χοῦν θαυμαζόμενος. καὶ ἕτερός τις τῶν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χοροῦ ποδαγὸς ζώσης ἐπιμελεῖσθαι τῆς δυνάμεως, λέγων· Ἕτοιμοι γίνεσθε ποδὸς ἀπολογίαν πάντι τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον ποδὶ τῆς α. Πετ. γ. ιε. Πραξ. ε. ε. ἐν ὑμῖν ἐλπίδος. καὶ πάντως ὃ ὁμοῦ τότε δὶ ἀνθρώπου ἕτεροι τοῖς ποδὶ Στέφανον τὴν τῆς

χαρᾶς

χ. ἀλλ' οὐ καλῶ
χ. ἐπὶ ᾧ
χ. -εσι,
χ. βαλέσθαι
χ. λογίσασθαι
χ. οὐδὲ
χ. ἀπιστοποιημ.
χ. πᾶσαν
χ. -πλάσ
χ. πορ ψυχ
* τὸ μὲν
χ. χαλεπώτερον
χ. -ρη ποικιλία
χ. καμόντος
χ. ὑγιὲς
χ. κρὸν
χ. μᾶλλον ἰσχύσαν. πάντα οἰ. χθ
χ. ἀγῶνα

χλεστονοιῶζ ὠφελῆσαί τι δυνάται, εἰ λέγοιεν Ⓦ χλροτονηθέντα ἀγνοῶ. ἀλλ' ὑχὶ τοῦτο
ἡ μέζων ὃ ἔγκλημα ἦζ, ὅτι οὐκ ἠγνόουν, πρὸ ἡμέραζ· ἡ δὲ δοκοῦσα εἶ) ἀπολογία αὔξει τὴ
κατηγορίαν. πῶζ γὰρ οὐκ ἄτοπον, ἀνδράποδον μὲν παρίαζ βουλομένης ἡ ἰαζοῦζ ὑπο-
δέχεσθαι, ἓ τῆζ πρεσβύτου ἐγκυζαζ ἁπαρτῆσαι, ἡ χλόνοιζ πεπιεσθέντα, μετὰ ταῦτα πάν-
τα μηδέπω θαῤῥῶν, ἀμᾶ ἡ χρόνοιζ πολιὰ πρὸζ δοκιμασίαν αὐτῆζ· εἰζ ἣ τοσαύτην λει-
χ. ἐγκρατείζ τουργίαν μᾶλλονζ ἢ ἀσφαλῆ" ἐπεφέρετο, ἁπλοῦζ ἓ ὡζ ἔτυχεν, ἀλ' τῷ σῴζειν δόξῃ, πρὸζ χάριν, ἢ
πρὸζ ἀπέχθειαν ἑτέρων μάρτυρα ἐγκρίνειν, μηδεμίαν ποιουμένους ἐτέραν ἐξέτασιν; τίζ οὖν
χ. ἐξαιρήσῃ ἡμᾶζ" ἐξαιτήσεται τότε τὴν ὀφειλόντων πρεσβῆναι, ἡ αὐτὴν πρεσβεῦσαι δυναμένων; σῴζῃ μὲν
οὖν ὁ Ⓦ χλροτονῆσαι μέλλοντα, πολλοὶ ποιοῦσι τὴν ἐρώτησιν· πολλῷ ἣ πλείονα τούτου τὰ χλ-
ἴσ. ἐκκλησίας, ροτούμενα. Εἰ γὰρ ὁ κτησάμενοζ ἐχλ τῆζ κολάσεως αὐτὸν" ἐλεημόνουζ, ἐν οἷζ ἂν ἁμάρτῃ, ἀλλ'
χ. δίδωσι ὅμωζ οὐδὲ αὐτὸζ ἀπόλαυλεν τῆζ περιφρίαζ, ἀμᾶ ἡ μείζονα" δώσει· μόνον εἰ μὴ ζῆλ-
πίδα αὐθεντίαν αἰτίαν τοῦδε ὃ φανὲν αὖθιζ βούλεται ἐπεσπάσαι Ⓦ ἐλεήμονι. Εἰ γὰρ ἐν
χ. τοῦ ἢ ἐκ τούτῳ φοβηθεῖεν, ἡ Ⓦ ἀνάξιον εἰδότεζ, δέχ' ἵνα πρέσβεισι αὐτὸν πρήσαιντο, ἐξ ἴσου τὰ
ἐπιτίθεσθαι καταιτήσωσι. τῆν χλειροτονίαν αὖθιζ· τάχα ἣ ἓ μείζονα" τοῖζ Ⓦ οὐκ ἐπιτίθειον καταιτήσουσι. ὁ γὰρ τὴν
χ. ἐπ' ἐξουσίαν τοῦδε χὼν τῷ βουλεύεσθαι δέχεσθαι τὴν ἐκκλησίαν, οὗτ' αἰ εἶεν τὴν" ἐκ-
χ. νη, κείνου τολμηρότεροι αἴτιοι. Εἰ δ' τούτων μὲ οὐδὲν ἦν ὁμοῖον ἐκ βύθου, ἀπὸ ἣ τῆζ τὴν
πολλὴν ἐκκλησίαζ ἀπατῆσθαι λέγει· ἀπ' ἐμφρόνων μὲ οὐδὲ ἅτερ" μένοι, ὀλίγων ἣ ἐλάτ-
τονα τῷ χλειροτονήντων δίδωσι δίκην. τί δήποτε; ὅτι οὗ μὴ ἐλεημόνεζ εἰκὸζ ἐκκ δόξηζ
ψευδοῦζ ἀπατηθῆναι ὅτι ἄξιον ἐλεεῖν· ὁ ἣ αἱρεθεὶζ οὐκ ἔτι δὲ δύναμαι λέγειν, ὅτι ἠγνόουν ἐμαυτόν,
καθάπαξ αὐτὸ ἕτεροι. ὡζ ὃν βαρύτεροι μέλλοντα κολάζεσθαι τὸ πραγανθέντων, ἄτοι ἀκειοέτε-
ροι αὐτὸ χρὴ ποιεῖσθαι τὸ ἑαυτῶ δοκιμασίαν, καὶ ἀγνοοῦντεζ ἔλκωσιν ἐκκίοι, προσιόντα διδάσκειν
αἰκριβῶζ τὰζ αἰτίαζ, δι' ὧν ἐπατιμῶντεζ παύσει, ἡ δικάζιοι ἑαυτὸ τῆζ δοκιμασίαζ ἀποδείξαζ,
ἐκφεύξῃ") τοσούτων πρεσγμῶν ὄγκον. ὅρα τί γὰρ ἐκεῖ χρατίαζ ἡ ἐμπορίαζ ἡ γεωργίαζ, ἡ τὸ
χ. ἀπιλὴ ἄλλων τῆν βιωτικὴν βουλῆζ πρεσκειμένης, οὔτε ὁ γεωργὸζ ἔλοιτ' ἂν πλοῦ, οὔτε ὁ χραπώτης
χ. ἔρχεσθαι δι- γεωργεῖν, οὔτε ὁ κυβερνήτης χρατεῖσθαι, καὶ μυρίοις τισ" ἀπειλήσῃ θανάτῳ; ἢ δῆλον,
δυμον ὅτι Ⓦ ἐκ τῆζ ἀπειρίαζ πρεφερόμενοι κίνδυνον ἕκαστοζ; Εἶτα, ὅπου μὲ ἡ ζημία πρὸ μι-
χ. ἐξωσθῆ κρῶν, τοσαύτην χρησόμεθα προνοίᾳ, ἡ οὐκ ἂν" ἐξόμεθα τῆ τὴν βιαζομένων ἀνάγκη· ὅπου
ἣ κόλασιζ αἰῶνιοζ τοῖζ οὐκ εἰδόσι μεταχειζειν ἱερωσύνῃ, ἁπλοῦζ ἡ ὡζ ἔτυχε τοσοῦτον
χ. αἰαδεξαί- "ἀναδεξόμενα κίνδυνον, τὴν ἑτέρων πρεβαλλόμενοι βίαν; ἀλλ' οὐκ ἀνέξεται ταῦτα ὁ τότε
κρίνων ἡμᾶζ. ἔδει μὲ γὰρ ἡ πολλῷ πλέον τὴν ἐρχικὴν πρὸζ τὰ πνευματικὰ τὴν ἀσφάλει-
χ. ἐπιλίκυ- αν" ἐπιδείξασθαι· νῦν ἣ οὐδὲ ἴσον δύσκισιν πρέχομεν. Εἰ πέπεισμαί μοι, εἶ ἴσα κατορ-
σθ ἡμῖ θώσαντεζ ἄνδρα εἶ) τικτονικὸν, οὐκ ὄντα τικτονικὸν, πρὸζ τὰ ἐργασίαν καλεῖσθαι," αὐτὸζ ἣ
ἔποιτο, εἶτα ἀλάβαμος τῆζ πρὸζ τὴν οἰκοδομὴν πρεσκευασμένης ὕλης, ἀφαιζοῖ μὲ ξύ-
λα, ἀφαιζοῖ ἣ λίθους, ἐργάζοιτο ἣ τὴν οἰκίαν οὕτως, ὡζ εὐθέωζ καταπεσεῖν, ἆρα ἀρκέ-
σει πρὸζ ἀπολογίαν αὐτῷ, ὃ πρὸ ἑτέρων ἰσάγκασθαι, ἡ μὴ αὐτεπάγελτοι ἦκειν; οὐδα-
μῶζ· ἡ μᾶλλον εἰκότωζ ἡ δικαίωζ. ἐγὼ γὰρ, ἓ ἑτέρων κελευόντων, ἀποπεδᾶν.
Εἶτα τῶν μὲ ξύλα ἀφαιζοῖτο ἡ λίθουζ, οὐδεμία ἔζ αι καταφυγὴ πρὸζ ὃ μὴ δοῦναι δί-
κην· ὁ ἣ ταῖζ ψυχαῖζ ἀπολεῖ, ἡ οἰκοδομῶν ἀμελῶζ, τὴν ἑτέρων δικάγκιν ἀποχρέω αὐτῷ
πρὸζ ὃ *δραφυγεῖν οἴεῖ") ἰκὴ πῶζ οὐ λίαν ὕπθησι; οὔπω γὰρ πρόσθημι, ὅτι Ⓦ μὴ βουλό-
*μὴ μενον οὐδὲν δικάγκασαι δυνῆσεῖ). ἀλλ' ἴσω μυρίαν αὐτὸν ὑπομεμνηκέναι βίαν, ἡ μη-
χανὰζ πολυτρόπουζ, ὥστε *ἐμπεσεῖν. τοῦτο οὖν αὐτὸν ἐξαιρήσει") τῆζ κολάσεως; μή, πα-
*μὴ σκαλῶ, μὴ ὅτι τοσοῦτον ἀπατῶμαι ἑαυτοῖζ· μηδὲ ὑποκρινώμεθα ἀγνοῆ τὰ κεῖ
τοῖζ ἄγαν παισὶ φανερά. ὁ γὰρ δήπου ἡ ὅτι τὴν βάθουζ αὐτὸν τῆζ αἰτοίαζ ἡ πρεσ-
βεῖαι ἡμᾶζ ὠφελῆσαι δυνήσει"). οὐκ ἐπαισθάσας αὐτὸζ τούτων δίκαζ τὴν ἀρχὴν,
αἰσθήσαι

ὃ τῷ Θεῷ προσηκούσι δῆλα καταισχῦναι τοὺς ἀπὸ Θεοῦ δεδομένους ἡμῖν, ἀλλ' εἰς ὃ μᾶλλον αἰρέσεως αὐτούς. ὁ γὰρ, ὅπερ πλέον τέλμασι, δῆλα τοῦτο αἰτιᾶται· ἀποφυτῶν, ὃ οἷς μὴ κελεύζεσθαι δίκη· ἀπεμπλήσων ποιῆ, ὥσπερ μή τις ἐκ τῶν ἀπίστων Ἰουδαίων ἀκούσας τοῦ Κυρίου λέγοντος, ὅτι Εἰ μὴ ἦλθον, καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· [καὶ ὅτι εἰ μὴ τὰ σημεῖα ἐποίουν ἃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον·] ἐγκαλεῖν ἂν σωτῆρι καὶ θεραπευτῇ, λέγων· τί γὰρ ἦρχου καὶ ἐλάλεις τί δὲ ἐποίεις σημεῖα, ἵνα μὴ ζώσως ἡμᾶς κολάσῃς; ἀλλὰ μακρὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ τῆς ἐχάτης ἀπονοίας. ὁ γὰρ ἰατρὸς οὐχ ἵνα σε κατακρίνῃ, ἦλθε, ἀλλὰ μᾶλλον θεραπεύσων, οὐχ ἵνα σε τοσοῦτον πρίδῃ, ἀλλ' ἵνα σε ἀπαλλάξῃ τῆς νόσου· πλέον σὺ δὲ σαυτὸν ἐκάκωσας τῶν ἐκείνου χρόνων· δίκην τοίνυν χαλεπωτέραν τιμωρίας. ὥσπερ γὰρ εἰ εἶδες τὴν θεραπείαν, καὶ τῶν ἑστώτων μὴ ἀπηλλάγης καλῶς· οὕτως ὅπερ ἀπολογούμενοι ἰδιῶται ἔφυγες, οὐκ ἐπὶ ἀποινίᾳ θαι ταῦτα δυνήσῃ· μὴ δυνάμενος ἦς, ἢ τύπων δόσις τιμωρίας, ἢ μᾶλλον ὧν ἀνδρὸς μαστιγοῦν τὸν ἀπονοίᾳ ἐπόησας, τόγε μέγος δὲ σὺν δίκῃ· ταῦτα οὐκ ἴσιον πρὸς τὸ μηδὲν πρὸς τὸν Θεόν, ἢ μὴ ταῦτα ἡμᾶς τὸν βάσανον ἀποφεύγομεν, ἀλλὰ πολλῷ σφοδρότερον ὕστερον. ὁ γὰρ μηδὲν πρὸς παθὼν εὐθύμορος ἀγαθὸς, πικρότερον δίκης ἂν εἶη κολάζεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἀδεὴς [ἡμῖν] αὕτη ἡ ἀπολογία δέδικται, ἢ οὐ μόνον οὐ σώζει σὸν εἰς αὐτὸν καταφθείρουσα, ἀλλὰ καὶ προσδίδωσι πλέον· ἑτέρωμεν πρὸς ἀσφάλειαν.

ΒΑΣ. ΠΟΙΑΝ δὲ ταύτην, ὁ Βασίλειος ἔφη; ὡς ἔοικε τὸν ἐμφωτὸν δύναμιν εἶναι· οὕτω με ἔμφοβον ἐργάζεται τοῖς ῥήμασι τούτοις.

ΧΡΥΣ. ΜΗ, δέομαι (ἔφην) ἐκ ἀνθρώπου, μὴ τοσοῦτον καταβάλλῃς σαυτόν. ἔστι γάρ, ὅτε ἀσφαλὲς τοῖς μὲν ἀθετοῦσιν ἡμῖν, τὸ μηδέποτε ἐμπιστεῦσαι ὑμῖν ἢ τοῖς ἰχθύσι, ὃ ταῖς ἐλπίσι τῆς σωτηρίας εἰς ἕτερα μὴ αἰρετὸν· μηδὲν μὴ τῶν τοῦ Θεοῦ χάριν, ἀλλ' ἢ εἰς ὃ μηδὲν ἀξίαν προσθεῖναι τῆς δωρεᾶς ταύτης ἢ τὸ δεδυκότος αὐτῶν Θεοῦ. μείζονος μὲν γὰρ ἐστὶ κολάσεως ἄξιοι, ὃ μετὰ ὃ δι' οἰκείας ἀσυνδέτου ταύτης ἐπιτυχεῖν τῆς ἀρχῆς, ἢ δῆλα ῥαθυμίαν, ἢ δῆλα πονηρίαν, ἢ ἢ δι' ἀπιστίαν καὶ κακῶς κεχρημένοι τῷ προσήματι. ἃ μὲν δὴ τῶν τοιούτων οὐκ ἀσυνδέτως καταλέλειπται ἡμῖν συγγνώμη, ἀλλὰ ἢ οὔτε πάσης ἀπολογίας ἐστέρηται. δεῖ γὰρ, οἶμαι, καὶ μυρίοις καλῶσι ἢ κατεμανθάνουσι, μὴ πρὸς ἐκείνους ὁρᾶν ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸν βασανίσαντα ψυχὴν, ἢ πόσα διορθωσάμενον ἀκριβῶς, οὕτως εἶξαι τοῖς βιαζομένοις. καὶ ἢ εἰκαίως μὲν οἰκοδομεῖσθαι τοῦδε αὖ ἀναχάσθαι παλαιοῖς τοῖς οὐκ ὄντως οἰκοδομηθῆναι, τοῦδε σωμάτων ἁφασθαι γενομένων ὑπὸ χρόνου δυνάμεως τοῦ ἰατρεύειν οὐκ εἰδότων, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ μὲν πρὸς βίαν ὠθούμενοι ὦσι, καὶ οὐκ ἐρυθριάσει τῷ ἄγοντι· ψυχὴ δὲ ἡ ἐπιμελείᾳ μέλλων ἐμπιστεύεσθαι τοσούτοις, οὐκ ἐξετάσει πρότερον ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀπόντων ἀπερέπτατος ἦ, δίκης τῇ ἀμελείᾳ, ὅπερ ὁ ἀμία κελεύει, καὶ ὁ ἀμία βιάζεται, καὶ ἵνα μὴ προσπέσῃ δὲ ἀμία; ἢ πῶς οὐκ εἰς προῦπτον ἑαυτὸν μετ' ἐκείνων ἐμβαλῇ κακόν; ἐξὸν γὰρ αὐτὴ σώζεσθαι καθ' ἑαυτὴν, πῶ * δὲ * ἕτερους προσαπόλλυσι μὴ ἑαυτῆς. πόθεν γὰρ ὅτι ἐλπίσας σωτηρίαν; πόθεν συνῆσόμενος τυχεῖν; τίνες ἡμᾶς ἐξαιτήσουσι τότε; ἢ βιαζόμενοι πῶ ἴσως καὶ πρὸς ἀνάγκην ἔλκοντες; ἀλλοὶ ἢ τότε τῆς κατ' ἐκείνου δίκασιν ἢ κατέχει; καὶ γὰρ ἢ αὐτοὶ πρὸς δίκην ἑτέραν, ἵνα δίκαφύγωσι τὸ πῦρ. ὅπερ δέ σε οὐ διαπτόμενος ταῦτα λέγω πῶ, ἀλλ' ὡς ἔχει τὸ πρᾶγμα ἀληθείας, ἄκουσι πρὸς τοῦ μαθητὴν φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, Τιμοθέῳ τῷ γνησιοτέκνῳ ἢ ἀγαπητῷ. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. Εἶδες ὅσης σὺν μέλλοντας ἡμᾶς ὑπὲρ τούτου πρᾶγμα, οὐ μεμψίμοιρον μόνον, ἀλλὰ ἢ πικρίας, πρὸς ἡμέτερον ἀπηλλάξαιθ' μέρος. ὥσπερ γὰρ τῆς αἱρεθῆσι οὐκ αὐτάρκως πρὸς ἀπολογίαν, ὃ λέγω, οὐκ αὐτόκλητος ἦλθον, οὐδὲ πρόθυμος· οὐκ ἀπέφυγον· οὕτω οὐδὲ τὸν

χλευτοποιοῦντας

χ. φεύγ.

Ιωαν. ιε. κβ.

χ. τιμοθέω μάκαρα ἢ

χ. πλέον

χ. ἐτ' αὖ

χ. τῶν

χ πικρότερος

χ μηδὲν ὁ μὲν ἢ τῷ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἢ τὸ

χ. πιστεύσαι

χ. ἡμῶν συμφιλοσοφοῦντα

α Τιμ. ε. κβ.

χ. συγγνώμην. ἀλλ. ἀδικημάτων, χ. ἐκτίφωνι·

εἰωθεὶς ᾖ, οὐκ ἂν ποτε παύσειν ἥμαρτον τὴν ἁμαρτίαν. ἀλλὰ ταῦτα πρῶτα ἀθεῖν ποιεῖς
χ. ἀπολείαν ἀπολογίαν· οὐκ ἀθεῖν ᾖ μόνον, ἀλλὰ καὶ βδελύσσω, καὶ μᾶλλον ἐκκαίομαι τὸν Θεοῦ
τὸν ὀργήν. πῶς γὰρ οὐχὶ τὴν ἀξίαν ὑμνήσεται σὲ εἰς τὸν τῶν ἁμαρτημάτων ἀπολο-
χ. σχίσθαι γίαν χρὴ" ποιοῦσαν τῆς τιμῆς τὸ μέγεθος, ἀλλ' εἰς μείζονος βελτιώσεως ποιοῦσαν
χ. ποιῆσαι κεχρῆσθαι τὴν πολλὴν περὶ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ σπουδήν. ὁ γὰρ, ὅτι κρείττονος ἔτυχεν ἀξιώματος,
διὰ τοῦτο ἁμαρτάνειν αὐτὸν νομίζων ἔξεστιν, οὐδὲν ἕτερον, ἢ τὸν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν
αἰτίαν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπιδείξαι ἐσπούδακεν· ἅπερ τοῖς ἀσεβέσιν καὶ ῥᾳθύμοις τοὺς ἑ-
αυτῶν διοικοῦσι βίους λέγειν ἔθος ἀεί. ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς οὕτω διακεῖσθαι χρή, οὐδὲ εἰς τὸν
αὐτὸν ἐκείνοις ἐκπίπτειν μανίαν, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον σπουδάζειν τὰ περὶ ἑαυτῶν εἰσφέ-
ρειν εἰς δυνάμεως τὴν ἡμετέραν, καὶ εὐφημεῖν καὶ γλωττᾶν καὶ διδόναι ἔχειν. οὐδὲ γὰρ ὁ
χ. Ηλεί Ἠλὶ (ἵνα τὴν βασιλείαν ἀφέντες, ὅπερ τὸν ἱερωσύνην, ἐφ' ὃν ἡμῖν ὁ λόγος, ἔλθωμεν) ἀ.Βασ. δ. ιπ.
νῦν) ἱκανῶς ἔσχε κτήσασθαι τὸν ὀργήν. ἢ οὖν αὐτὸν τοῦτο, ἰσχὺς ἦν, ὥσπερ ἦ
* ἦ καὶ τί λέγω, κτήσασθαι; οὐδὲ διαφυγεῖν μὴν οἷόν, ἐπεὶ περ * ἦλθε, δυνατὸν ἐν αὐτῷ διὰ
τὴν αἰδῶ τοῦ γήρους. καὶ γὰρ ἐν τῇ Λευὶ φυλῇ, καὶ τὸν ὀργὴν διὰ τὸ ἦθος
χ. οὐδὲ χ. περιεργίας ἐδόκουν κατασβέσουσαι ἔδει διέξοδον. ἀλλ' ὅμως καὶ" ὅτι τῆς τοῦ παιδὸς προφανείας ἐδεή-
θη δίκην οὐ μικρὰν. ἢ" δεῖ αὐτὸς ὁ ποιητὴς ψευσάμενος τῶν Ἰουδαίων ἱερέα, ὅτε δ' τοσαῦ-
χ. ᾗ τα διῆλθεν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῆ, ὅπῃ" ἔπ' ἴχνεσι μόνος ποιεῖς τοιούτοις πλήθους ἕπεσθαι μανίαν, Εξοδ. λϛ.ι.
χ. μὴ οὐ ποιεῖ μακρὰν ἦλθεν ἀπολεῖσθαι, εἰ μὴ ἡ τοῦ ἀδελφοῦ ποιοῦσα ἔλυσε τὸν Θεοῦ τὴν
χ. δίκω ὀργήν; ὅπῃ" ᾗ Μωϋσῆς" ἐμνώσθη μόνος καλὸν ἢ σὺν τῷ ἑαυτοῦ συμβεβηκότων δεῖξαι τὸν λό-
γον τὸν ἀληθῆ. οὗτος γὰρ οὗτ' ὁ μακάριος Μωϋσῆς τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ τὸν ποιοῦσα- Εξοδ. δ ιγ.
χ. ἀπαίδευτα σίαν ἁρπάσαι τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἢ ἀδελφὸν" πρηνῆσθαι, ἢ, Θεοῦ κελεύοντος, αὐτὸν δοῦναι Λευϊ. ια. ιβ.
ὅπῃ ζωστὸν, ὡς ἢ πρόξενον ⓦ ποιοῦσα πέφυκα. ἢ οὐ τότε μόνον, ἀλλὰ ἢ μὴ ζῶντα ἡμέ-
ρωσε ὅπῃ τῆς ἀρχῆς, ὑπὲρ τοῦ τούτου ἀπαλλαγῆναι ἡδέως ἂν ἀπέθανεν. Απέκτεινον Λευϊ. κ ιϛ.
γὰρ μὰ, φησι, εἰ οὕτω μοι μέλλεις ποιεῖν. τί οὖν; ὅπῃ" ἤμβρυον ὅπῃ τοῦ ὕδατος, ἴσχυσαν αἱ
χ. ἀυτῶ ζωογονῆς" αὗται ποιοῦσαι ἀπολωλέναι ὑπὲρ αὐτὰ, ἢ πεῖσαι ⓦ Θεὸν δοῦναι
συγγνώμην; ἢ πόθεν ἄλλοθι τοιαύτης ἀπειρήκατο γῆς; οὐδαμοῦ ἄλλοθι, ὡς ἅ-
χ. δαιμόνιος πάντες ἴσμεν, ἀλλ' ἢ ὅπῃ τὸν ἁμαρτίαν τοῦτον, ὃν ἐγὼ" ὃν μακρὸς ἐκεῖνος αἰὴρ οὐκ ἴσχυ-
χ. χέσας σεν τῶν αὐτῶν τοῖς ἐρχομένοις τυχεῖν· ἀλλὰ μὴ τὸν πολλοὺς" ἄλλους ἢ ζῶα παλαιότερα,
μὴ τὸν πλάνην ἐκείνην τὸν ἄφατον, ἢ τὸν πολέμους ἢ τὰ ζῶπυρα, ἵνα τ' γῆς ἀπέλθη-
σαν, ὑπὲρ ἓς τοσαῦτα ἐμέλησε· ἢ τὰ τῶν πολλῶν ὑπομονὰς κακὰ, τῶν τὸ λιμῶδες
χ. μόνος οὐκ ἀπώλεσεν ἀγαθὸν· ὁρᾶς ὡς ὁ τῆς ἁρπάζοντος" μόνον, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐκ τ' ἑτέρων σπου-
χ. ἔπι Θεῶ δῆς ὅπῃ τοῦτο ἐρχομένοις λείπεταί τις, ἐν οἷς αὐ πλάσωσι, ἀπολεῖ. ὅπου γὰρ" τοῦ Θεοῦ
χ. τότος χρηστοῦ ποιοῦντος πολλάκις, τοσοῦτον ἔδοκεν δίκαιον, καὶ οὐδὲν ἰσχύσει ἐξε-
λέσθαι τὸ καθῆκον" τότ', οὗτος ⓦ Ααρὼν, ὅτε ⓦ Ἠλὶ, οὗτος ⓦ μακάριον ἐκεῖνον ἄνδρα,
χ. Ηλεί [ⓦ ἅγιον,] ⓦ προφήτην, ⓦ θαυμαστὸν, ⓦ θεράποντα μάλιστα πάντων τῶν ὅπῃ τῆς γῆς, Λευϊ. ιϛ.γ.
ⓦ ὡς φίλον λαλοῦντα τῷ Θεῷ, χρὴ γε ἡμῖν τοῖς νοοῦσιν ἀποδίοισι τῆς ἀρετῆς τὸς ἐ- Εξοδ. λγ. ιδ.
κείνου δυτήσας) ποιοῦς ἀπολωλέναι ἀρκέσας ὃ ζωννύναι ἑαυτοῖς μηδὲν ὑπὲρ ζώντης ἐ-
σπουδακέναι τῆς ἀρχῆς· ἢ μάλιστα ὅτι πολλαὶ τότων τῶν χρηστοῖσι οὐκ ἀπὸ τῆς θείας γί-
γνονται χάριτος, ἀλλὰ ἢ ἀπὸ τῆς τῶν αἰθερίων σπουδῆς. ⓦ Ιούδαν ὁ Θεὸς ἐξελέξα-
τ', ἢ ὡς τ' ἅγιον ἐκφοιτᾶν τέλεσε χορὸν, ἢ τὸν ἀποστολικὸν ἀξίαν μὴ τῶν λοιπῶν ἐνεχεί-
ειαν· ἔδωκε δέ τι ἢ τῶν ἄλλων πλέον αὐτῷ, τὸν τῶν χρημάτων οἰκονομίαν. τί οὖν; ὅπῃ τὸ- Ιωαν. ιϛ. ε.
χ. ἀποχέσ. τους ἀμφοτέρους ἐσώτους" ἐχρήσατο, ἢ ὃν ὅπισθεν ἐπῄνεσε κηρύττειν, ποιοῦντα, ἢ ἃ καλῶς
δίκαιον ἐνεχείρισεν, ζῶντα αὐτὸν ἀπώλεσε κακῶς, ἀζέφυγε τὸν τιμωρίαν; ὅπῃ αὐτὸ μὲν οὖν
τοῦτο ἢ χαλεπωτέρους ἑαυτῷ τὸν δίκην εἰργάσατο· ἢ μάλιστα γε εἰκότως. οὐ γὰρ εἰς

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ, Λογ. Δ.

ΒΑΣ. 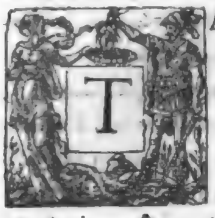 Αὐτὸ ὁ Βασίλειος ἐκύησε, καὶ μαρὸν ὠδίνησεν· ΑΛΛ' Εἰ μὴν αὖθις ἐπανύδασαι, φησι, ταύτην κτήσασθαι τὴν ἀρχήν, εἶχεν ἂν" σοι λέγειν ταῦτ' ὁ Φόβος. ⓦ ὃ δὲ ὁμολογήσαντα ὀλίγου δεῖν ἐξ- χ. συν
ωσθῆναι τῆς τῦ πράγματος ἀξίας τῇ ἐπανύδασαι λαβεῖν, οὐκ ἔστι μὴ ὃ πῆς διώξεται, ἀλλ' εἰς μὴ σφάλληται, " καταφύγῃ εἰς χ. ἵνα φυγεῖν
ἀπιστίαν. τοιγαροῦν γὰρ αὖθις " ἑαυτῷ ταύτην ἀφίλεται τὴν χ. ἑαυτῷ
ἀπολογίαν τῷ μὴ σφραμεῖν καὶ ἀρπάσαι τὴν ἀρχήν, καὶ οὐκ ἔτι μὴ δύναμαι λέγειν, οὐκ ἐῶν καὶ ἐλαύνειν ὅτι τῦτο ἔλυθον, ὅτι ἄκων πάθος ἦλθον, καὶ ἄκων ⓦ δεῦρο διέφθορα· ἐρεῖ γὰρ τοῖς αὐτοῦ ὁ ταύτην αὐτῷ τότε δικάζων τὴν δίκην, καὶ τί δήποτε τοσαύτην στεφάνων ζωοδῶν ἀπειλήν, καὶ οὐκ ἔχων ἀφόβως ἐφορᾶν τοῖς ὃ μὴ καταλείσαν τὴν τείχην ταύτην δυναμένης, " ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους μείζονα τῆς οἰκείας δυνάμεως δύα- χ. ἑαυτὸν σε
δίξασθαι τοῖς ἐγκλήματα; Τίς ὁ κατάμεμψόμενος; τίς ὁ τοῖς βίαν ἐλκύσας ἀποπηδῶντα καὶ φεύγοντα; ἀλλὰ σύ γε τῦτον οὐδεὶς ἀκούσῃ ποτέ. " οὕτω αὐτὸς γὰρ ἴσχυς * τοιαῦτά τι κι. ὑπὲ
σαυτῷ καταγνῶναι, καὶ πᾶσιν ὅσοι καταφανεῖς, ὅτι οὔτε μέγα, οὔτε μικρὸν ἀφ' ἑαυτῆς ἐ- & αὖ
πανύδασας τῆς τιμῆς, ἀλλ' ἑτέρων γίγνῃ ὃ κατόρθωμα. καὶ ὅπερ ἐκείνοις ὀνείδισεν ἐμοὶ τοῖς ἀ-
μυδήτοις οὐκ ἀφήσω ἔχειν συγχώρησιν, τῦτό σοι πολλαχῦ προβήσομαι τοῖς ἀπολογίαν
τὴν ἐναντίαν.

Πρὸς ταῦτα ἐγὼ κατέσας τὴν κεφαλήν, καὶ μειδιάσας ῥῆμα, ἐθαύμαζόν τε αὐτοῦ τῆς
ΧΡΥΣ. ἀπλότητος, καὶ τοῖς αὐτὸν ἔλεγον· ΕΒΟΥΛΟΜΗΝ ἂν αὐτὸς ταῦτα οὕτως χ. ἑαυτὸν·
ἔχειν, ὡς ἔφης, ὦ πάντων ἀγαθώτατε [σύ,] οὐκ ἵνα δίξαζ δειχθῇ τῦτο, ὅπερ " ἔφυγεν ταὶ ἢ ἐμοῦ.
ταῦτα. Εἰ γὰρ καὶ μηδεμία μοι προῦκειτο κόλασις ὡς ἔτυχε καὶ ἀπείρως " ὑπεμβεβλημένη χ. ὑπεμβολ.
τῆς πάντων τῦ Χριστῦ, ἀλλ' ἐμοὶ πάσης τιμωρίας χαλεπώτερον ἦν αὐτὸ ὃ, πῆς θυμῆλα-
πράγματα οὕτω μεγάλα, ἐφ' ⓦ πῆς θύσαντα οὕτω φαιδρῶς κεκεῖ. πῶς οὖν ἔσεσθαι
πυρόμενον τὴν δόξαν σε ταύτην μὴ ζημιοῦσθαι; ἵνα τοὺς ἀθλίους καὶ ταλαιπώρους (οὕτω χ. ἐμοὶ κάπα
γὰρ δεῖ καλεῖν σε· οὐχ " ὑβρίζας καλῶς ταύτης τοσῦτον τὴν φαντασίαν, καὶ μυριάκις
αὐτὸν τοῖς αἰσχίστοις ἤδη λέγης, ἢ ἀγαθοῖς ὄντας ἀμήτοις) [ἵνα τῦτοις] ἐξαφυγεῖν ἡμῖν χ. ἀκίμητον.
ὃ πῦρ ἐκεῖνο ὃ ἄσβεστον, καὶ ὃ σκότος ὃ ἐξώτερον, καὶ ⓦ σκώληκα ⓦ ἀτελεύτητον, καὶ χ. πεδῶσαι.
ὃ δίκοπον μάχαιραν, καὶ ὃ μὴ τῆς " ἀνακρίτου " ἀπολέσαι. ἀλλά τί σοι πάσχω; οὐκ ἴσῃ
ταῦτα, οὐκ ἔσῃ. καὶ, Εἰ βούλει γε, ἀπὸ τῆς βασιλείας ἄρξωμαι, ἧς οὐ τοσῦτος, ὅσος τῆς χ. Κὶς
ἱερωσύνης ὁ Θεὸς λόγος, πρέπει σοι τῦτον, ὡς εἶπον, τὸν τρόπον. ὁ Σαοὺλ ἐκεῖνος, ὁ τῦ "Κεὶς
α. Βασ. θ. υἱός, οὐκ αὐτὸς ἀπανύδασας ἐβούλετο βασιλεύς, ἀλλ' ἀπήλθε μὲν ὅτι τὴν τῆς " ὄνων ζήτησιν,
καὶ " ἐκεῖ τῦτον ἐρωτήσων ⓦ προφήτην ἦρχετο· ὁ δ' αὖτε ἐκ τῆς βασιλείας διελέ- 35
γετο. ἐγὼ δὲ οὕτως ἐπίδραμα, καίτοι πολλὰ ἀνύδρου ἀκόλουθα προφήτου, ἀλλὰ [καὶ] αἰσθόμενος
καὶ πρῆνεῖτο, λέγων· Τίς εἶμι ἐγὼ, καὶ τίς ὁ οἶκος τῆς πατρός μου; τί δῶ, δῆλον ὅτι κακῶς ἐγκήσατο
τῇ πρὸς τὸν Θεοῦ δόξῃ τιμῇ, ἔχουσιν αὐτὸν ἐξελεύσθαι ταῦτα ἐκ ῥήματα τῆς τῦ βασι-
λεύσαντος αὐτὸν ὀργῆς; οὐδαμῶς· καίτοι σὺ λέγε πρὸς ⓦ Σαμουὴλ ἐγκαλεῖσθαι
αὐτῷ· μὴ γὰρ αὐτὸς ἐπίδραμον τῇ βασιλείᾳ; μὴ γὰρ ὑπεπήδησα ταύτην τὴν δυναστείαν; τοὺ 40
τῆς ἰδιωτῆς ἐβουλόμην βίου ζῆν, τοὺ ἀπράγμονα καὶ ἡσύχιον· σὺ δέ με ὅτι τῦτο ἐλ- χ. κρίμ. ἄλ.
κύσας ὃ ἄξιωμα. ὃ ἐκείνῃ ὠθῶν τῇ παπιστῇ, εὐκόλως ἂν ταῦτα ἀφείκλινα τὰ " προσ- προσκρούσματα.
κρούσματα. οὐ γὰρ δήπου τῆς πολλῶν ἕνεκα ὧν καὶ ἀσήμων, ὅτι τῦτο αὖ ἐξετίμωσθαι
ὃ ἔργον, οὐσῆ ἂν ἐμοὶ τοὺ πρὸς τὸν Ἀμαληκίτας πολεμεῖ ἐκείνου ὁ Θεός· μὴ ἐγκλη-
θεὶς

ελθόντων αὖθις κακῶν ἀπαλλαγήν. ὁ δὲ μὴ δυνάμενος τοῦτον ὠφελῆσαι, κἂν μυρίας λέγῃ τοιαύτας, οὐδέποτε τὴν κατάγνωσιν φεύξεται τὴν ἐκείνου. ὅπερ δὴ καὶ προσασίας ἐμπαθῶν, φέρε σοι καὶ ἑτέραν μέμψιν ἀποκαλύψω τοιαύτην. Εἰ γὰρ μὴ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μᾶλλον τὴν ἀγορασίαν ἔδει τῆς οἰκείας ἐπιμελεῖσθαι ψυχῆς, πρόσχημα οὐκ ἂν εἶχον, οὐδὲ γὰρ ἀργοσιωπῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑγιαίνοντες ἐπισκοπεῖν βούλῃ, οὐδὲ βλασφημίας αὖθις ἐπὶ ἴσοις προκαλούμεθα, τιμῆς δὲ καὶ ἀξιώματος οἱ πολλοὶ δυσπειθούμενοι μᾶλλον. Εἰ δέ ποτε συμβαίη τινὰ τὴν πολεμιωτέραν καὶ δυσαπαλλακτοτέραν, χρείας καταπιπτούσης, εἰς δὲ κενὸν τῆς ἐκκλησίας κέρδος, ζωηρότεροι ἐσόμεθα, βλάβης οὐδεμιᾶς ἢ ῥαθυμίας ἢ κολακείας προστρίψασθαι δόξαν. καὶ τί λέγω προασίας καὶ ἐπισκέψεις; ἀπὸ γὰρ τῶν προσρήσεων μόνον τοσοῦτο φέρεσθαι ἐγκλημάτων ἄρθος, ὡς ἢ βαρύνεσθαι ἢ καταπίπτειν ὑπὸ τῆς ἀθυμίας πολλάκις. κἂν ἢ βλέμματος δυσμὰς ὑπενόησεν. ἓν γὰρ ἀπολλύς πρὸς αὐτὸν γινόμενα βασανίζουσι ἀκριβῶς οἱ πολλοί, ἢ μὴ ζῶν φωνὴν ἐξεπάζοντες ἢ ἀφῆκεν ὀλίγως καὶ ποσότητα γέλωτος. πρὸς οὓς μοι δοκῶ, φησί, δεινὰ πεπονθέναι, καὶ φαιδρῷ τῷ προσώπῳ καὶ μεγάλῃ προσεῖπε τῇ φωνῇ, ἐμοὶ δὲ ἥλιττον καὶ ὡς ἔτυχε." καὶ δὴ πολλοὶ συγκαθημένων μὴ παντὸς οὖν φέρῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκλεγόμενος, ὕδωρ δὲ πρᾶγμα φασὶ οἱ πολλοί. πῆς οὖν μὴ λίαν ἰσχνὸς ὦ, ποσότητος αἱ ἀρχέσεις κατηγόροις, ἢ πρὸς δὲ μηδὲν ὅλως χρεὼν φιλῶσι πρὸς αὐτὸν, ἢ πρὸς δὲ [μὴ] δύνασθαι φυγεῖν μὴ τὴν χρεὼν; δύναμαι γὰρ μηδὲν ἔχειν κατηγόρους. Εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἀπολύεσθαι χρὴ πρὸς ἑκάστων ἐγκλήματα. μὴ δὲ οὐδὲ τοῦτο οὖν πόρον, ἀλλὰ τέρποιτ' ἂν τινες εἰκῇ καὶ ἀπλῶς αἰτιώμενοι, ἡνιαίως πρὸς τὴν τοῦ μέμψιν τούτων ἀθυμίαν ἴσασθαι. ὁ μὲν γὰρ δικαίως ἐγκαλούμενος, καὶ ἑαυτὸν ἐγκαλοῦντα ῥᾳδίως. ὅπερ γὰρ οὐκ ἔστι πικρότερος τις τοῦ ζωοδότου κατήγορος, ἀλλὰ τοῦτο, ὅταν ἑαυτὸν τὸν χαλεπώτατον κρίνοντες ἀλώμεν, οὐ δύνασθαι ἔξωθεν ἡμερωτέρους εἶναι βιάλους φέρεσθαι. ὁ δὲ ἑαυτὸν ἐκδικῶν πεποίηκεν ἔχων, ὅταν ἐγκαλῆται μάτην, καὶ πρὸς ὀργὴν ἀνθέρεται ταχέως, καὶ πρὸς ἀθυμίαν καταπίπτει ῥᾳδίως, δὺ μὴ πρότερον τύχῃ μεμψιμοιρήσας ἢ τὴν πολλὴν φέρειν αἰσίας. οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι συνοφαντοῦμενον εἰκῇ ἢ καταδικαζόμενον, μὴ ταράττεσθαι καὶ πάσχειν τι πρὸς τὴν τοσαύτην ἀλογίαν. τί δὲ τὸν λύπην ἢ λύπας, ἃς ἐπισωμένοις, εἰκὸς δὲ δεῖν ἑαυτῶν τῆς ἐκκλησίας πλεονεξίαν πληρώματος; Εἶδε μὲν οὖν μέχρι λύπης ἔσατο δὲ δεινόν· πῶν δὲ ἢ ὅλεθρος οὐ μακρός. δίος γὰρ, μήποτε πίεσε τῶν δοίτος καλαιωτὶς ἐπεξῆλθε, πάθη τοῦτο δὲ ὁ ἐπὶ τοῦ μακαρίου Παύλου λεχθέν, Καὶ ἐπὶ τῆς πολιουτέρας λύπης καταποθῇ. πλείσης οὖν καὶ τοσαύτης δεῖ τῆς ἀκριβείας, ὥστε μὴ τὴν τῆς ὠφελείας ἐπιδεῖξαι" μείζονος αὐτῷ ἡδέσθαι ζημίας ἀφορμὴν. ὧν γὰρ δὺ ἁμάρτῃ μὲν τὴν τοιαύτην θεραπείαν ἐκβίος, κρατῆς τῆς ἐφ' ἑκάστῳ τύπου ὀργῆς ὁμὴ καλῶς ὃ πεπαίδευται πιμώρια ἔξις. πόσας οὖν χρὴ πρόσδοκᾶν τιμωρίας, ὅταν μὴ μόνον ἐπ' ὧν αὖθις ἔκαστος ἐπλημμέλησεν, ἀπαιτῆται λόγον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν ἑτέρας ἁμαρτηθέντων εἰς ἕκαστον ἕκαστος καθίσῃ) κίνδυνον; Εἰ γὰρ τὴν οἰκείαν πλημμελημάτων εὐθύνας ἐπέχοντες φείδομαι, ὡς οὐ δυνησόμενοι δὲ πῦρ ἐκφυγεῖν ἐκεῖνο, τί χρὴ πείσεσθαι πρόσδοκᾶν ἐπὶ τοσούτων ἀπολογίαν μέλλοντα; ὅπερ γὰρ τοῦτο ἐστι ἀληθές, ἄκυρον τὸ μακαρίου Παύλου λέγοντος, μᾶλλον δὲ οὐκ ἐκείνου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ λαλοῦντος Χριστοῦ· Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε," ὅτι αὐτοὶ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες. ἆρα μακρὸς ἔτι ὁ τῆς ἀπειλῆς φόβος; οὐκ ἔστι. ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀπειλῆς καὶ σκληρῆς ἐκφανῆ τοῦτο πεῖσαι, ὡς οὔτε" ἀπιστίᾳ, οὔτε" φιλοδοξίᾳ ἁλόντες, ὑπὲρ ἑαυτῶν δεδικότες μόνον, καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ὄγκου ἀποβλέψαντες, πάντων" ἐφύγομεν τὸν φυγόν.

πῦρ βάλλεται. ἢ μισητόν ἢ πᾶσι τὸ νυμφίου, οὐκ ἀρκεῖ λαβεῖν ἀπόστασίου βιβλίον καὶ ἀπελθεῖν, ἀλλὰ κόλασιν αἰώνιον τῇ μίσει δίδωσι τὴν πιμωρίαν. ἢ ὁ μὲν τὴν σάρκα πατὴρ πολλὰ ἔχει τὰ ποιοῦντα· αὐτὴ τὴν Φυλακὴν βούλεται τῆς ζυγαζούσης. ἢ γὰρ μήτηρ, ἢ ἀφὸς, ἢ θεραπαινὶς πλῆθος, ἢ οἰκίας ἀσφάλεια συνωμοτικὴ τῷ γυναικαμύνῳ πρὸς τὴν τῶν πέλας τίρησιν. οὔτε γὰρ εἰς ἀγορὰν αὐτὴ ἐμβαίνει ἐφεῖται σωφρόνως, ὅτι, ἰδίκα αὐτὴν ἐμβαλλῃ, φαίνεσθαι πᾶσι τὴν ὀντυγχανόντων αἰσχρὰς ποιοῦσα τὰς σκέψεις τῆς ἐπιθυμίας· οὔτε ἐν οἰκίᾳ τοίχοι καλύπτουσι τὴν φιλοῦσαν μὴ βουλομένην. χωρὶς ἢ τούτων, πᾶσης αἰτίας ἀπαλλαχθεῖσα, ὡς μὴ αὖ ποτε εἰς ἀνδρὸς ὄψιν βιασθῆναι ἐλθεῖν. ὅτι γὰρ ἡ τῶν δυναγκαίων φεγγὶς, οὔτε αἱ τῶν ἀδικουμένων ἐπήρειαι, ἴσῃ ἄλλο τοιοῦτον σοβεῖν εἰς ἀνάγκην αὐτὴν τοιαύτης ζωοτυχίας καθίστησιν, αὐτὴ πρώτη αὐτὴ γινομένου τῆς παῤῥησίας. αὖτη ἢ μίαν ἔχει φεγγίδα μόνον, ὃ μηδὲν αἰσχύνει μήτε παῤῥῆσαι μήτε εἰπεῖν τῆς αὐτῆς παρθενικῆς κοσμιότητος. σὺ δὲ ταῦτα ἢ πολλὰ τὰ ποιοῦντα τῷ πατρὶ δύσκολα, μᾶλλον ἢ ἀδυνάτου τὴν Φυλακήν. ὅτι γὰρ ἐξόδου ἔχει αὐτὴν μὴ ἐαυτῆς δυνάμει· ὅτι γὰρ διῃρημένη, ὅτι ἀχίνδυνος ἡ τοιαύτη ζωοποίησις. καὶ γὰρ μηδὲν αὐτὴ ζημιωθῶσιν, ἀλλ' ἀκεραίαν μείνωσι τὴν ἀλιωσιμίαν Φυλάττοντες, οὐκ ἐλάττονα δώσουσι λόγον ὑπὲρ ὧν ἐσκυδάλωσαν ψυχῶν, ἢ εἰ εἰς ἀλλήλους ἁμαρτάνοντες ἔτυχον. τοῦτο ἢ οὐκ ὄντος δυνατὸς, οὔτε τὰ κινήματα τῆς ψυχῆς κατὰ μηδὲν θέσεσι, καὶ τὰ μὲν ἀτάκτως φερόμενα σβεννύναι, τὰ δὲ τάξει καὶ ῥυθμῷ μᾶλλον ἀσκῆσαι ἢ· ὅτι ὃ βέλτιον ἀγαγεῖν, ὅτι τὰς ὁδοὺς σβιεργάζεσθαι ῥᾴδιον. ἡ γὰρ πεῖρα, καὶ ὃ ἀνεξετάστους οὐκ ἀφίησιν αὐτοὺς ἀκριβῶς τῆς οἰκείης σωφροσυνούσης βύκοσμίας ἡψεσθαι ὀξείας ἰοῦ. ὅταν γὰρ ἑαυτῇ πάντα δύσκολα ἀναγκάζηται, πολλὰς, εἴ γε βούλοιτο μὴ σωφρονεῖν, τῶν σωφόδων τὰς σωφάσεις ἔχει. καὶ δεῖ καὶ θυμὸν ἐλθόντα δύσκολον οἴκοι μένειν, ἢ ταῦτας σβεκνύναι τὰς σωφάσεις, καὶ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀπόρκειαν σβέννυσθαι, ἢ τὴν σωφροσύνην ταῦτα δύσκολα ποιοῦσαν αὐτῇ. δῆλον δὲ καὶ ἐκ φορᾶς καὶ πάντων ἀσφαλῶν. οἶδα γὰρ, οἶδα ὁ πολυμήχανος ὄφις σκῆπτρα ἢ δόλον χειρῶν σβέσεων καὶ αὐτὴν σβαπείρειν ἰόν. ἢ χρὴ τὴν πρῶτον πάντα χρόνον ταχίζεσθαι, ἢ ὀλιγάκις τὰ πάντος σκιαῖς σβεβαίνει τῆς οἰκίας, ὅταν ἀσβαίνηται ἢ ἀναγκαία καταπίπτωσι σωφάσεις. εἰ ἢ λέγοι τις σοβεῖν εἰ τούτων ἔργα τῷ ὀστοκόπῳ μεταχαρίζηται, βοῦ ἴσω, ὅτι τῶν ἐφ' ἑκάστης γινομένων αἱ φεγγίδες καὶ αἱ αἰτίαι εἰς σκέψιν ἔρχονται τὴν ἀναφοράν. πολλῷ ἢ λειοτελέστερον αὐτὸν ἅπαντα διακοσμοῦντα ἀπαλλάττεται ἐγκλημάτων, ἀ δὲ ταῖς τῶν ἑτέρων ἀμαρτίαις ὑποκρίνει ἀναγκαῖ ἢ τῆς διακοσίας ἀφαιρῶν, ταῖς ὑπὲρ ὧν ἐπιτρέψει ἕτεροι, πέμων βάθυας. σοβεῖς ἢ τούτοις ὁ μὲν δὶ ἑαυτῆς ταῦτα σωφήσει, μὴ πολλῆς τῆς βύκολίας ἅπαντα διεξέρχεται· ὁ ἢ ἀναγκαζόμενος, μὴ τῷ πίθῃ ταῖς ἀπάντων γνώμαις, τοῦτο ποιεῖ, ἢ τοσαύτην ἔχει τὴν ἄνεσιν οὐκ ἔστ' τῆς αὐτουργίας ἀφεῖναι, ὅσα σωφίσματα δὲ θορύβους διὰ σὺν αὐτοπίστοις ταῖς καὶ ταῖς αὐτὰ κρίσεσι μαχομένους. ἀλλὰ πᾶσας μὲν οὐκ ἂν δυναίμην καταλέξαι ταῖς ὑπὲρ τῶν πέλας φεγγίδας. ἢ γὰρ ἢ ὅταν αὐταῖς ἐγκρύπτεσθαι δέῃ, ἢ τὰ τυχόντα πρόσχοιτο σωφίσματα τῷ ταύτην πεπιστευμένῃ τὴν οἰκονομίαν. ὃ ἢ τῶν κρίσεων μέρος μυείας μὲν ἔχει ταῖς ἐπαθείας, πολλῷ ἢ τὴν ἀφελίαν, δὲ δυσκολίας τοσαύτας, ὅσας σοβεῖ ὁ τοῖς ἔξωθεν δικάζειν καθήμενοι φέρουσι. ἢ γὰρ βύρβη αὐτὸ δίκαιον, ἔργον· ἢ βύβιτα μὴ ταφθεῖραι, χάριτον. σὺν ἀφελία ἢ μόνον ἢ δυσκολία, ἀλλὰ δὲ κίνδυνος σωβέστηκε ἢ μικρός. κἂν γὰρ ὅλως τὰ ἀθετεῖσθαι σωφίσματα ἐμπεσόντες, ὅπῃ σωφασίας σὺν ἔτυχον, σὺ αὐτὴ σὲ τὰ πίστιν. πολλοὶ γὰρ τὰ κλινημάτων ἢ χάριτι τὰ κλίνικότων σὺν μὴ βοηθοῦντας μισοῦσι· ἢ ὅτι σωφιμάτων ταῦτα φροφίων, οὔτε χαρὰν χαλεπότητα, οὔτε ἱερατικῆς δυναστείας μέζον, οὔτε ἄλλο τοιοῦτον σοβεῖ ἁμαλογίζεσθαι βούλονται, ἀλλ' εἰσὶν αὐτόπιστοι δικασταὶ, μίαν ἀπολογίαν εἰδότες, τὴν τῶν σωμ-

εχόντων

μὴ ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀπὸ τῆς ὕβρεως πληγῶν, οὕτως οὐδὲ ὁ πεῖσαι λόγοι ἀκούσας, καὶ μὴ παρακλήσεως δεόμενος διδάσκων δεχόμενος, γνώσεται πλέον καὶ χαίρει, καὶ διπλοῦν αὐτῷ δοθὲν τῷ ζήτῳ ζῇ. καὶ ταῦτα οὐκ ἀπ' ἐμαυτοῦ, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου τὰ ἀφόρητα παρὰ πάντων παθόντος Φησίν. Τέκνον, γάρ φησι, οὐ ἀγαθοῖς μὴ σῖτος μᾶλλον, καὶ οὐ παῖσι δοῦναι λυπτὸν λόγον. οὐχὶ καύσωνα ἀναπαύσει δρόσος; οὕτω κρείττων λόγος ἢ δόσις. ἰδοὺ γὰρ λόγος ἀνὴρ δόμα ἀγαθὸν, καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὸς ἐπαμῶμα. οὐκ ὀπτεικὴ ὁ μόνον καὶ ἀνεξίκακον τούτων παρατάτην, ἀλλὰ καὶ οἰκτιρμόνα· οὐχ ἥττον δὲ χρή· ὡς ἐμὲ τοῦτο ἀπῆ, πάλιν εἰς τὸν ἴσον παρείσαπαζημίαν τὰ τῶν πενήτων χρήματα. ἤδη γάρ τις τῶν τῆς ἐκκλησίας προεστώτων ἐπὶ τοιαύτῃ αἰτίᾳ ἐζημίωσε

ρέχθι τὼ Φαρισαίω. ὃ γοῦν τοιοῦτόν ἐστι· ἀλλὰ πολλῆς" δεῖ καὶ ταύτης τῆς ἐξετάσεως, χ. δεῖται
Act. c. 1. ὅταν αὐτὰς καταλέγῃ δεῖ· ὡς τότε ἁπλῶς ἢ ὡς ἔτυχεν αὐτὰς ἐκλεξάμενος, μυρία εἰργάσατο δεινά. ἢ γὰρ οἴκους διέφθειρεν, ἢ γάμους διέστασεν, καὶ ἐπὶ κλοπαῖς πολλάκις ἢ ἐπὶ καπηλείαις ἢ "ἑτέρεις τοιούτοις ἀχημιούσαις ἐάλωσαν. τὸ γὰρ τοιαύτας ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας πέφευδαι χρημάτων, ἢ τῶν Θεοῦ τιμωρίαν, καὶ τῶν αἱρεσιν φέρει τὼ ἑκάστω κατάγνωσιν, ἓν οὐ ποιῇ βουλομένους ἐκπειρασίας καθίστησι. Ὡς γὰρ ἐλεγετό ποτε, ἃ τῷ Χριστῷ προσετάθη δοῦναι χρήματα, ταῦτα ἀνῄσκεν εἰς οὐδὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ ἁγιασμοῦ; ὄνομα; ἁγιασμὸς ταῦτα δεῖ πολλῶν ἢ ἀκριβῆ ποιεῖσθαι τὼ ἐξέτασιν, "ὡς μὴ μόνον ταῖς εἰρημέναις, ἀλλὰ μηδὲ ταῖς ἑαυταῖς ἐπιτρέπειν δικαιώμασι τὸ τῶν ἀδυνάτων λυμαίνεσθαι τράπεζαν. μᾶλλον δὲ τὼ ἐξέτασιν ταύτην ἑτέραν δεδίκασι φροντὶς ἡ μικρά, ἵνα αὐτὰς" τὰ τῆς θεραπείας ἀθέσεως, ὥσπερ ἐκ πηγῶν, ὑπορρέῃ, ἓν μὴ δεδιλιμπάνῃ ποτέ. ἢ γὰρ ἀκόρεστόν πως καὶ ἡ ἀκούσιος πενία, ἓν μεμιγμένον, ἢ ἀχώριστον· ἢ δεῖ πολλῆς μὲ τῆς ζωώσεως, πολλῆς δὲ τῆς σοφοδῆς, ὥστε αὐτῶν ἐμφράττειν τὰ σώματα, πᾶσαν ἐξαιρεῖσθαι" κατηγορίας τοῦ φασιν. ⓐ μὲ οὖν πολλοί, ὅταν τινὰ ἴδωσι χρημάτων κρείττονα, θῆλεως αὐτὸν ἐπὶ τοῦδεινὸν εἶ) τοὺς ταύτην ἀποφαίνοντας τὼ οἰκονομίαν· ἐγὼ δὲ οὐκ ἀνέξομαί ποτε ταύτην αὐτῷ τὼ μεγαλοψυχίαν ἀρκεῖν μόνον, ἀλλ' ἀδεῖ μὲ αὐτὸν τοῦ τῶν ἄλλων ἔχειν (χωρὶς γὰρ ταύτης λυπεῖν δὸ εἴη μᾶλλον ἢ τοσαύτης, ἢ λύχνος δὲ τί ποιμένος) μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἢ ἑτέρων *ζητῆσι εἰ κεκλημένος τυγχάνοι. αὕτη δὲ ἔξεστι πάντων αἰτία δυσθεσπεσίας τῶν ἀγαθῶν, δυσεξικασία, ὥσπερ ἐκ πνιγμοῦ τινα ὑδρίαν λιμφὰ ὁρμίζουσα ἢ τοῦ ἀπεμπεύουσα τὼ ψυχήν. ὃ γὰρ τῶν χρεῶν ὄγκος καὶ δεῖ τὼ πενίαν, ἓν ἁμᾶ τὼ ἡλικίαν, καὶ δεῖ τὼ φύσιν ἀμήτορα πρὸς χέρητας πρῆξιν (ὕστερον γὰρ ἄμεινον ἐκπῖπτει) καὶ βοῶσιν ἀχαίρως, ἢ αἰτιῶνται μάτην, καὶ ἀποδύρονται χαῦρ ὧν χρῄζει εἰδέναι ἐχρεῖν, ἢ "κατηγορῶσιν χαῦρ ὧν ἀποδέχεσθαι ἔδει. ἢ δεῖ ⓐ τοὺς ἐσθῶτα ἄπορα φέρει γλυκαίως, καὶ μήτε τοὺς ταῖς ἀκαίροις εὐοχλήσεις, μήτε τοὺς ταῖς ἀλόγοις προξενεῖσθαι μέμψῃς. ἐλεεῖσθαι γὰρ ἐκεῖνο ὃ γλῶς, χαῦρ ὧν δυσχεραῖσι, δὲ χρῄζει δὲ ἴσμεν· ὡς τοῦτ' ἐπεμβαίνει αὐτῶν ταῖς συμφοραῖς, ἢ τῇ δεῖ τὼ πενίαν εὐδυμῆ τὼ ἀπὸ τῆς ὕβρεως τοσοῦτον, τῆς ἑκάστης ἀμότητος αἰ εἶπ. δεῖ τοῦτο καί τις αὖ σοφώτατος, εἴς τι ὃ φιλοχειρδὲς ἢ ὃ χαροπιλικὸν τῆς αἰδεσπίνης φύσεως ἀπιδών, ἢ τῆς πενίας τὼ φύσιν καταμαθὼν δεῖν ὅσαν ἢ τὼ γλυκυτάτην ψυχὴν καταδῦναι, ἢ πῖσαι τοῦτ' αὐτῶν δάκνειν τὸν πολλάκις· ἵνα μὴ τις αὐτόμβυος πρὸ αὐτῶν ὀργίζῃ), μηδὲ τῷ ζωογονῷ τῆς εὐτυξίας προξενητὴς πολέμιος, ὁ βοηθεῖν ὀφείλων, "ᾖ), τοῦτο δεῖ τοῦ τοῦτον ἢ αὐτὸν ἢ θύτοῦτον εἶ) τῷ δεσπότῃ, λέγων· Κλῖνον τοῦτο χῷ ἀλύπως ὃ θῆσον, ἢ ἀποκρίθητι αὐτῷ σὺ τραύτητι εἰρηνικά. καὶ Σαρ δ. ε. ⓐ προξενοῦντα ἀφεὶς (τί γὰρ δεῖ Ὡς τῷ κεκμηκότι λέγοι;) τῷ δικαιοῦντι τὼ ἐκείνου φέρειν ἀσθένειαν δεδάκασι), τοῦτο καλῶν ὦ τὸ ἡμέρα τῆς ὕψεως καὶ τῇ τῶν λόγων τραύτητι τοῦ τῆς δόσεως αὐτὸν ἀνορθοῦν. ἀν' δὲ Ὡς ταῦτα μὴ ἐκείνων μὴ λαμβάνῃ, μυρίοις ὃ αὐτὸν ἐνείδεσι τοῦ ἐλλῆ ἓ ὑβρίζῃ, ἢ προξενοῦντα κατ' αὐτῶν· ὃ μόνον οὐκ ἐπικούφισε τὼ ἀπὸ τῆς πενίας ἀθυμίαν τῷ δικαίᾳ, ἀλλὰ καὶ μείζονα ταῖς λοιδορίαις εἰργάσατο τὸ δεινόν. καὶ ἐγὼ λίαν ἀναισχυντεῖν βιάζομαι) δεῖ τὼ τῆς γαστρὸς ἀνάγκην, ἀλλ' ὅμως ἀληθῆ ὅτι τῇ βίᾳ ταύτῃ. ὅταν οὖν δεῖ μὲν ὃ τῆς λιμοῦ δίκης τοσοῦτον ἀναγκάζῃ), δεῖ δὲ ὃ τοσοῦτον ἀναιδεύεσθαι, δεῖ δὲ ὃ ἀναιδεύεσθαι πάλιν ὑβρίζηται, πικίλη τις ἢ πολλὴ φέρουσα ⓐ ζόφον ὅτι τὼ ψυχὴν ἐκείνου καταισκοτεῖ τὸ ἀθυμίας ἡ δύναμις. καὶ δεῖ ⓐ τούτων ὑπομνήσωμεν ὅτι τοσοῦτον εἶ) μακρόθυμον, ὡς μὴ μόνον αὐτὰς μὴ πλεονάζειν τὼ ἀθυμίαν ταῖς ἀναγκαίσεσι, ἀλλὰ ἢ τῆς οὔσης ὃ πλέον κομίζειν δεῖ τῆς ὠφελήσεως. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος εὐδοκιμεῖς ἐν πολλῇ εὐσεσίᾳ, οὐκ ἀφαιρεῖται τῆς ἀπὸ τῶν χρη-

μάτων

μῶν τὰ ἀπόλυμπα, ἢ συνδείζουσιν εἰς τὰ ἅγια, τοῦ κοσμοδαίμονος ἀπωδυόμενοι καὶ σκεδάλλοντες, ἵνα τὸ πρεσβεία πολλὴ, καὶ μὴ ἀδίκως [τῆς] ἑκάστης ⁂ πεινῆ πόντα, ἴσασπερ δὴ ἐθέλουσι, διαπέπωσι. καὶ τοῦτο δὴ τὸ δεινὸν τὰ αἰτίας εἰ θέλεις μαθεῖν, ἐμοίας ταῖς προστάταις βιάσεις. τὸν μὲν γὰρ ῥίζαν (ὡς δή τις εἴποι) μητέρα μίαν ἔχουσι, τὸν βασκανίαν. αὖται δὲ οὐ μιᾶς εἰσὶν ἰδέας, ἀλλὰ διεσπάσαν. ὁ μὲν γὰρ, ὅπερ νέος ὤν, σκεδάσθαι, φησὶν· ὁ δὲ, ὅπερ κολακεύειν οὐκ οἶδεν· ὁ δὲ, ὅπερ τὴν ὀργὴν προσέκρουσε· τὸν δὲ μὴ ὀργὴν λυπῆσαι, ⁂ ὧν αὐτὸν δεδόκιμα θέντα, τὸν ἐγκεκριμένον ὁρᾶν· ὁ δὲ, ὅπερ χρηστὸς ὤν· ὁ δὲ, ὅπερ τοῖς ἀμαρτάνουσι φοβερός· ὁ δὲ, δι' ἄλλων αἰτίαν τοιαύτην. οὐδὲν γὰρ ἀπρεπὲς ἐστὶ φάσιν, ὅσων αὐτὸν ἐθέλουσιν· ἀλλὰ καὶ ὃ πλῆθος τῶν ὄντων ἐστὶν αὐδεῖς αἰτιᾶσθαι, ὅταν μηδὲν ἔχουσιν ἕτερον, καὶ ὃ, μὴ δεῖπα λέγειν εἰς τοῦτον ἄγεσθαι τὸν ὅμιλον, ἀλλ' ῥῆμα καὶ χεῖ μαφόν· καὶ ἑτέρας, ὅσας αὐ βούλωνται, δυνήσεται δὲ αἰτίας θύρδ'. ἐγὼ δὲ * πάνυ εὐκόλως εὑρεῖν ἕτερα ἡρήσομαι, τί οὖν ὀργὴν ⁂ ὑπέσχηκεν ποιεῖν, τοσούτοις μαχόμενον πνεύμασι; πῶς τοσαῦτα χύσεται κύματα; πῶς πάσας ταύτας ἀπώσεται τὰς προσβολάς; δοκῶ μοι γὰρ ὀρθῶς λογισμῷ ὃ προκείμενα. Ἀγαθὴ, ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς αἱρεθεῖσιν ἅπαντες, καὶ πρὸς φιλοτεχνίαν τοῦ ἐκείνου ἅπαντα προσάγουσι· ταῖσις καθ' ἑκάστην ἐμβάλλοντες τοῦ ἡμέρου, καὶ σκώμματα μυρία τοῖς αἱρεθεῖσιν ὑπομένοντες, ἕως δὴ ἡ τύχης ἐκβάλωσι, ἢ σὺν αὐτῷ εἰσαγάγωσι· καὶ γὰρ πλησίον, οἷ δὲ εἷς κυβερνήτης εἶδον ἐν τῇ νηῒ τῇ πλεούσῃ πυρετὸν ἔχοντα συμπλέοντας, καὶ αὐτῷ δὲ τοῖς ναύταις καὶ τοῖς ὑπηρέταις ζωοχῶς καὶ καθ' ἑκάστην ὑποβουλάσεσθαι ὥραν. δὴ ὃ τοῦ πρὸς ἐκείνους χάριν προτιμῶν τῆς αὐτοῦ σωτηρίας, δοξάσθησεται καὶ; σὸν ἐσθῆ, ἐξεῖ μὲν ⁂ Θεὸν δὴ ἐκείνων ἐχθροὶ (οὐ τί γὰρ οἶδε καὶ χαλεπώτεροι,) καὶ τὰ πρὸς ἐκείνους δὲ αὐτῷ δυσκολώτερον ἢ πρότερον ἔχειν, πάντων συμπροσκρουόντων ἀλλήλοις, καὶ τοῦτο μᾶλλον ἰσχυρὸν γινόμενον. ὥσπερ γὰρ ἀγρίων αἱμάτων ὅταν συμπέσωσιν ἀλλήλοις, ὃ πῶς ἡσυχάζον πάλαγος μαίνεται ὀξύφωνος καὶ κορυφοῦται, καὶ τὸν πλέοντας ἀπόλλυσιν· οὕτω καὶ ἡ τῆς ἐκκλησίας γαλήνη, δοξαζομένη φθορεῖς ἀνθρώπους, ζάλης καὶ ναυαγίων πλησθεῖσα πολλῶν. συνίσασιν οὖν, ὁποῖόν τινα εἰ χρὴ ⁂ πρὸς τοσοῦτον μέλλοντα ἀνθέξειν χεῖμῶνα, καὶ τοσαῦτα κυλύματα τῆς κοινῆ συμφερόντων ἀγαθῶν καλῶς. ἐν γὰρ καὶ σκιαὶ καὶ ἄτυφον, καὶ φοβερὸν καὶ πρόσκλητον, καὶ ἀγέλαστον καὶ κοπωνικὸν, καὶ ἀδέκαστον καὶ θεραπεύτικὸν, καὶ ζαπινὸν καὶ ἀδούλωτον, καὶ σφοδρὸν καὶ ἥμερον εἰ δεῖ· ἵνα πρὸς ἅπαντα ζαῦτα εὐκόλως μάχεσθαι δυνήσηται. καὶ ⁂ ὑπὲρ τηλίκου δεῖ μὴ πολλῆς δ' ὀξυτάσιας, καὶ ἅπαντες αὐτὸν πίπτωσι *, τοιοῦτόν γε, καὶ τὸ οὐ τοιοῦτον μὴ τῆς αὐτῆς ὀξυτάσιας, καὶ ἅπαντες συμπίπτωσι, μὴ προσέχοντες· ἀλλ' εἰς ἓν μόνον ὁρᾶν, τὸν τῆς ἐκκλησίας οἰκοδομὸν, καὶ μηδὲν πρὸς ἀπέχθειαν ἢ χάριν ποιεῖν. ἀρά σοι δοκοῦμεν εἰκότως προῃρῆσθαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο τὸν ὀξυτάσιας; καίτοι οὔπω πάντα δῆλον πρὸς σε ἔχω γὰρ καὶ ἕτερα λέγειν. ἀλλὰ μὴ ἀποκάμῃς, ἀνδρὸς φίλου καὶ γνησίου βουλομένου σε πεῖθειν, ὑπὲρ ὧν ἐγκαλεῖς, ἀνεχόμενος. οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸν ἀπολογίαν σοι τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ταῦτα χρήσιμα ἔσται μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα τὸν ὀξύτητα τὰχα δ' μικρὸν συμβαλεῖται κέρδος. καὶ γὰρ ἀνάγκη τὰ μέλλοντα ἐπὶ ταύτην ἔρχεσθαι τὸν βίον τὴν ὁδὸν, πρότερον ἀπαθῆ διερρυπωμένον κηδεσθῆναι τὸν ὀξυτάσιας. ἵνα δήποτε; ὅπως, εἰ μὴ δι' ἄλλο, ὃ τῶν μὴ ξενοπαθεῖν, νήπια ἀνάγκη προσαπτῆναι, πεῖσαι ὧν πάντα εἰδότα σαφῶς. βάλλ' ὧν ὑπὲρ τὰ χρήματα προσασπίζων ὑμῶν πρότερον, ἢ τὰ πρόβατα κηδεμονίαν, ἢ δικαστικὸν μέρος τὰ δυσχερεστάτη· καὶ ἐφ' ἑκάστου τούτων διάφορος ἡ φρενῖτις, καὶ ἡ φρενῖτιδος μείζων ὁ φόβος. ἐν πρῶτον, ἵνα λάβῃ τὴν ἄλλων ὑπεκλεστέρα δοκοῦντος εἶναι πεποιθότα τοῦ ἀρχικοῦ, ἢ τὰ a Tim. 1. 15. χρήματα δεσπότικα δοκεῖ μᾶλλον τῆς τῶν χρημάτων δαπάνης τοῖς ὑπὲρ μελουμένοις αὐτὰ πα-

* σε
χ. διαδῆναι,
χ. ἰμαπέσοντας
χ. φθορεῖς
χ. δυνήσ)
* τῷ ποίῳ
χ. ἡ ἐκκλησιαστικὴ εἰρ.
χ. παρεῖται
χ. ἀποκάμοις
χ. δὲ
χ. συμβάλλεται
χ. ἐμέρος

δν, ⓐ ὁ βιαιοθέντις ὑπομεῖναι, τὼ προτίεσθαι ἀκρίβειαν ῥίψαντις, ἑαυτοὺς τε ἐζημίωσαν τὰ μέγιστα, ἡ ἑτέρους ὠφέλησαν οὐδέν. ἀλλ' οὐδὲ, εἰ ἅπαντα χρέων ἀπλωσιν οἱ τῇ ἑκάστῃ τῆς λειτουργίας τάξει νόμων, ἡ εἰς ἔκαστον ἤλασε γῆρας, τοῦτον ἁπλῶς ἀφὶ τὼ ἡλικίαν αἰδιαθέντις ὑπὸ τὼ ἀρχαῖον οἴσομεν τὼν ὑστέρων. τί γὰρ, εἰ [καὶ] μὴ τὼ ἡλικίαν ἐκείνων ὑπεπίπτομεν ἑπτάδεις ὢν μόνοι; ἡ οὐ τὼν πολιὸν ἀπαιτοῦσαν βουλόμενος, οὐδὲ νομοθετῶ τοῦ ἀπὸ χρεοῦ μεταζόντων ἥκοντας πάντας ἀπείργεσθαι τῆς τοιαύτης ὑπηρεσίας, ζῶντα εἶπον τῶν (συνέβη γὰρ πολλοὺς καὶ ἐξ ἐκείνης ἐλθόντας τῆς ἀγέλης εἰς ζωὸν ἀφικέσθαι τὼν ἀρχαῖον) ἀλλ' ἐκεῖσε δόξαι σοφοὺς ἀζῶν, ὅθι εἰ μήτε βιβλίοις καθ' ἑαυτὼν, μήτε γῆρας μακροὶ ἐκάνα ἡμοιτ' ἂν δόξαν ⓦ κεκτημένοι ἱερωσύνης ἄξιον οὖσα, ὀλιγῆν γ' αἱ προφητεῖαι τοῦ φάσις τοῦτο ἐργάσαντο· ⓐ ὁ δὲ ἑτέρους προσιόντας" ἀποπωτέρους. ἡ γὰρ ⓐ νόμος, ἵνα μὴ μὴ τῶν ἐκ πάντων πέξωσιν ἑαυτοὺς, ἧς τὸ πλῆθος καλέσαι" πέξει· ⓐ ὁ, δεῖ ποιεῖσθαι, ἡ ἵνα μὴ πρόφθεντες μεγάλα ἐργάσωνται κακά. ἀρα ἡμοιτ' ἂν ἢ τοῦτο ἀσφαλέστερον, ὅταν ἂν δόξαν σοφοὶ μοχθηροὶ καὶ μικροὶ κτώμενοι, δι' ἃ κολάζεσθαι ἔδει; ἡ ὧν ἔνεκεν μηδὲ ⓦ οὐδὲ τῆς ἐκκλησίας ἐπιβαίνειν ἐχρῆν, ἐπ' τούτων ἡ εἰς τὼ ἱεροσυλικὸν ἀναβαίνουσιν ἀξίαν ἐπιτίθημι ζημίαν; εἰπέ μοι, τὸ Θεοῦ τῆς ὀργῆς τὼν αὐτόν, πρᾶγμα οὕτως ἁπλοῦν ἡ φεικεδίκαια τὰ ἀνθρώπων τοῖς ὠὼ ποιηροῖς, τοῖς ὀρθοῖς ἀξίοις λυμαίνεσθαι" πολλαχόθι; ὅταν γὰρ ⓐ νόμος τὼ μηδὲν αὐτοῖς προσηκόντων, ⓐ ὁ τὸ πολλῷ μείζονα τῆς εἰκείας δυνάμεως προσταξάσης ἐμπιστεύσασιν, οὐδὲν δύεσθαι τὼν ἐκκλησίαν δέον φέρειν ποιοῦσιν. ἐγὼ ὁ πρότερον τῶν ἔξωθεν ἀρχόντων καταγελῶν, ὅτι τὰς τῶν ὑμῶν δόξας οὐκ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τὰς ὑπὸ ταῖς ψυχαῖς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν χρημάτων ἡ πλήθους ἐτῶν καὶ ἀνθρώπων πιοῦσαν προσασίας, ὁπόθ' ἥκουσα, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀλογία καὶ εἰς ζωὴν μεταπεφῦσα εἰσκώμασεν, οὐκ ἐπ' ἐμοὶ ὡς ἐποιούμην τὸ πρᾶγμα δεινόν. τί γὰρ ἂν μαστὶ ἀνθρώπους βιωτικοὺς, καὶ δόξης τῆς τῶν πολλῶν ἐρῶντας, καὶ χρημάτων ἐκ ἔχα πόντα προέπτοντας, ἀμύρτωμεν τοιαῦτα, ὅπερ γε ⓐ πάντων ἀπηλλάχθαι προσποιούμενοι τούτων, οὐδὲν ἀμείνον ἐκείρων ἀφέκειντο, ἀλλ' ὑπὸ τῶν οὐσιῶν ⓦ ἀγῶσι ἔχοντες, ὡς πρὸς πλέονα γῆς ἢ ἑτέρα τινὸς τοιούτου τῆς βουλῆς αὐτοῖς προκειμένης, ἁπλῶς δ' ἀνθρώπους ἀγελαίοις λαβίτας ἐποίησαν πράγμασι τοιούτοις, ὑπὸ ὧν ἡ τὼ αὐτὸ κεκοσμημένα δόξαι, καὶ ἀνθρώπους ἡμέαθαι, καὶ δούλου μορφὼ λαβόντα, καὶ ἐμπτυσθῆναι, ⓒ ῥαπισθῆναι, ἡ θανάτου ⓦ ἐπαμίσησαν ἀπθανεῖν [ἀφ' ἧς τῆς ὑφρικὸς] οὐ πρῆπτόσατο ὁ μειοχρὴς τοῦ Θεοῦ παῖς. ἡ οὐδὲ μέχρι τούτων ἴσασιν μόνοι, ἀλλὰ ἡ ἕτερα προσιδέσθαι ἀποπώτερα. οὐ γὰρ οὐδ' ἀναξίους ἐγκρίνουσι μόνον, ἀλλὰ ἡ οὐδ' ὑπεπιδίους ἐκβάλλουσιν. ὥσπερ γὰρ δέον ἀμφοτέρωθεν λυμήνασθαι τῆς ἐκκλησίας τὼν ἀσφάλειαν, ἢ ὥσπερ οὐκ ἀρκούσης τῆς προτίεσθαι προφάσεως ἐκκλύσαι τὸ Θεοῦ τὼν ἔργων, οὕτω τὼν δοῦλον σωτῆραι συνῆψαν οὐχ ἧττον οὖσαν χαλεπώ. ἡ γὰρ ὀξ ἴσης οἴμαι εἶναι δικαίαν, τό τε τοῦ χρησίμους ἀπείργειν, καὶ ὃ τοῦ ἀχρείους εἰσαθεῖν. καὶ τοῦτο δηλοῖ, ἵνα μὴ δαμόθεν τοῦ μυθίδιον "βύρη", μηδὲ αἰσχυνθῇ δικαιοῦσθαι Χριστοῦ ὃ πάσχουσι. ταῦτα οὖν οὐ μείζων ἀξιοκατηφῶν; ταῦτα ὁ χείμης" σφοδροτέρας, οὐ ταύτης μείζονι τῆς ἐπιλημβάνης ἡμῖν; ἀλλ' ὅμως λέγεται καὶ φέρει τὰ τοσαῦτα κακὰ ὁ μὴ βουλόμενος ⓦ θανάτου τὸ ἁμάρτωλον, ὡς ὃ ὑπερφέρει αὐτοῦ καὶ ζῆν. καὶ πῶς ἂν πῦ αὐτὸ τὴν φιλανθρωπίαν θαυμάσιε; πῶς ἂν ἐκπλαγείη ⓦ ἔλεον; ⓐ τὸ Χριστοῦ τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀφθείρουσιν ἐχθροὶ καὶ πολεμίων μᾶλλον· ὁ ὁ ἀγαθὸς ἐπὶ χρηστεύεται; ἡ εἰς μετάμοιμι καλῶ. δόξα σοι, Κύριε, δόξα σοι· πόσης φιλανθρωπίας ἄβυσσος ὑπάρχει σοί; πόσης σοφίας πλοῦτος; ⓐ δι' ὃ ὅσα ὃ σὸν ἐξ ὑπὸ πλῶν ἃ ἀτίμων ἔντιμοι ἡ προβεβλεμένοι γεγόνατε, τῇ πρὸ τοῦ τεταπεινῶσθαι χρεῖαν ἡ τολμῶσι

χ. αἰάλωσον

χ. αἰωτέτω

χ. χαλεπωτέρας

χ. παρέχοντι

χ. τῇ ψυχῇ

χ. ἕνεκεν ἁπάντων

Φιλιππ. β. ζ.

Ματθ. κγ. ζ.

Ἰω. ιη. κγ. κθ. λγ.

χ. δι
χ. δ' ἐπῶν
χ σφοδρότερον

ρέων, ⓐ τοῦ βραχέος, ἢ ἰωΐκα ἐκφάτῃ, πιθῶντις ἢ θεσπιδύοντες, ὅτεν μικρὸν θύρωσι
λαθεῖν, τοῦδασκυάζονται σφοδρῶς, ὄχ ὡς τύφοντοι μέτοι, ἀλλὰ καὶ ἢ τούτῳ χρήσιμον
χ. τὸ σῶμα τοῦ φύλακος. καθαιρήσειν μέλλοντες. ἢ ὥσπερ ἐκεῖνος τοῦ " σωματοφύλακος δέδοικεν, οὕτω καὶ ἐκεῖ
τοῦ πλησίον ἢ συλλειτουργοῦντας αὐτῷ μάλιστα πάντων τρέμει. οὔτε γὰρ ἕτεροί τινες οὕτω
χ. ἴσασιν ὅτι τῆς ἀρχῆς ὀρθῶς μοῦσι τῆς ἐκείνου, ἢ τὰ ἐκείνου μάλιστα πάντων " ἴασιν, ὡς ἔστι. ἐγὼ δὲν
γὰρ ὅτι, εἴ τι συμβαίη τοιοῦτο, τοῦ τῶν ἄλλων αἰσθάνονται, ἢ δυσαιτ' ἂν οὐχερῶς ἢ
διαβάλλοντες πῆς θυθῶναι, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιοῦντες, ⓐ συκοφαντοῦμενοι ἐλεῖν.
χ. συγχαίρει ὃ γὰρ ἀποστολικὸς ἐκεῖνο ῥῆμα διὰ τέλους, ὃ, Εἴτε πάσχει ἓν μέλος, " χαίρει πάντα τὰ μέλη· 2. Κορ. 12. 26.
εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· πολλὴ ἂν πῆς βλασφεία πολλῇ τοῦς
χ. τοῦς 10 ἀπόντας τιμῶσι δυνηθῆναι. " Εἰς τοσοῦτον οὖν ἡμᾶς ἐκπέμπεις πόλεμον; ἢ τοῦς μάχιμα
χ. ὀρθῶν οὕτω ἢ ποικίλως ἢ πολυειδῶς τῶν ἡμετέρων ἐνόμισας " ἀρχόντων ψυχὰς πόθεν ἢ τοῦδε τί-
χ. τῶν αἰῶ- νος μαθών; Εἰ μὲν γὰρ ὁ Θεὸς " ἐγνώρισε τοῦτο, ὑπόδειξον ⓐ χρησμόν, ἢ πίθομαι· εἰ δὲ
γνωμην. οὐκ ἔχεις, ἀλλ' ἀπὸ δόξης δὲ θεσπίζεις φέρεις τῷ ψεύδει, ἀπαλλάγηθί ποτε ἐξαπατῶ-
μενος. ὑμᾶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἡμῖν μᾶλλον, ἢ ἑτέροις πιθέσθαι δίκαιον· ὅπου Τὰ τοῦ ἀνθρώ- 2. Κορ. 5. 12.
15. που τοῦτοις οἶδεν, εἰ μὴ ὃ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ὃ ἐν αὐτῷ. ὅπου γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ
τοῦτ' ἐλαμένους καταγελάστους ἂν ἐποίησαν τούτῳ δεξάμενοι τῷ ἀρχῷ, καὶ μὴ
πολλῆς τῆς ζημίας εἰς τοῦτο ἂν ἐπεμπλήσομεν τὸν βίον· καταίσχυνον, ἐν ἢ καὶ νῦν ἐσμεν,
εἰ ἢ μὴ τοῦτο ἔσεσθαι, ἀλλὰ νῦν γε τούτοις οἷμαι πεπεῖσθαι τοῖς ῥήμασι. τοῦτο γὰρ βασκανία
χ. ἢ πολλῷ ἢ μᾶλλον, ἀλλὰ " πολλῷ ἢ τῆς βασκανίας σφοδρότερον ἢ τῆς ἀρχῆς τούτης ὀρθυμία ἐστὶν πολ-
20 λοὺς ὀπλίζειν εἰ ἴσασι κατὰ τῶν τοιούτων ἐχόντος. ἢ καθάπερ ⓐ φιλάργυρος τὸν παῖδων βαρύ-
χ. τοῦ τῶν πατέρων γῆρας· νον " τὸ τῶν πατέρων γῆρας· οὕτω ἢ τούτων πολὺς, ὅταν ἴδωσιν εἰς μακρὸν " τοῦδαιθεῖσαν
χ. παρεκβ. τὴν ἱερωσύνην χρόνον, ὅπου αἰεὶ ἔξω τοῦτ' ἄγεις, τοῦδαλοῦσαν ἀπύθμενον αὖθις τῆς ἀρχῆς,
πολλοὺς ἀντ' ἐκείνου ἡγεῖσθαι ὀρθυμοῦντας, ἢ εἰς ἑαυτὸν ἕκαστος μεταποιεῖσθαι τὴν
ἀρχὴν τοῦσδοκῶντες. βούλεσθαι ἢ ἕτερον ὀπαδίζειν τούτοις τῆς μάχης εἶδος, μυρίων
25 ἐμπεπλησμένον κινδύνων; ἴδῃ δὴ, ἢ ἀφίκηται εἰς τὰς δημοτελεῖς ἑορτὰς, ἐν αἷς μάλιστα
χ. ἢ ἄγεται τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν " τὰς αἱρέσεις ποιεῖσθαι νόμος, ἢ τοσαύτας ὄψεται κατηγορίας ⓐ
ἱερέα βαλλόμενον, ὅσων τῶν ἀρχομένων ὁ πλῆθός ἐστι. πάντες γὰρ ⓐ δοκοῦσι κύριοι τῶν
παρόντων εἶναι, εἰς πολλὰ τότε φέρονται μέρη, ἢ οὔτε τοῦς ἀλλήλους, οὔτε τοῦς αὐτοὺς ⓐ λαχόντα
τῶν ὑπεύθυνον ὁ τῶν πρεσβυτέρων συνέδριον ὁμογνωμονοῦν ἰδεῖν ἐστί, ἀλλ' ἕκαστος καθ'
30 ἑαυτοὺς ἐρίζουσιν, ὁ μὲν τοῦτον, ὁ δὲ ἐκεῖνον αἰρούμενος. ὃ δ' αἴτιον, οὐκ εἰς ἓν πάντες ὁρῶσιν,
εἰς ὃ μόνον ὁρᾶν ἐχρῆν, τῆς ψυχῆς τὸν ἀρετὴν, ἀλλ' εἰσὶ ἢ ἕτεροι τοῦφάσεις αἱ τούτου
τοῦξενοι τῆς τιμῆς· οἷον, ὁ μὲν, ὅτι ἡδὺς ὅδε λαμπροῦδ, ἐγκρινέσθω, φησὶν· ὁ δὲ, ὅτι πλοῦ-
χ. δίοι δεῖσθε τον τοῦδεδόξηκε πολιοῦ, ἢ οὐκ ἀν " δέοιτο πρέφεσθαι ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦσόδων· ὁ
δὲ, ὅτι τοῦδὲ τῶν ἐφηβῶν ἡυπομόλησι· ἢ ὁ μὲν, ⓐ οἰκείως τοῦς αὐτὸν ἀφιγμένος, ὁ δὲ, ⓐ
35 ἡδέως τοῦσηκωται, ὁ δὲ, ⓐ κολακεύεται μᾶλλον τῶν ἄλλων τοῦτιμᾶν ἀσυδαίζοισιν· εἰς
ὃ ⓐ ὀπιτηδέων οὐδεὶς ὁρᾶν βούλεται, οὐδὲ ψυχῆς ἕνα πεισθῆναι βάσανον. ἐγὼ δὲ τοσούτου
δέω ταύτας ἡγεῖσθαι τὰς αἰτίας ἀξιοπίστους εἶναι τοῦς τῶν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν, ὡς μηδὲ,
εἴ τις πολλῷ βλάβειαν ὀπεδίξατο, τῶν οὐ " μακρὸν ἡμῖν τοῦς τῶν ἀρχῶν ζωτελοῦσαν
χ. -χρὰ ἐκείνῳ, μηδὲ τοῦτον ἀπὸ ταύτης βλάβης ἐγκρίνειν τολμᾶν, εἰ μὴ μετὰ τῆς βλάβειας
40 πολλῷ ἢ τῶν ζωέσεσθ' ἔχων τύχοι. ἢ γὰρ οἶδα πολλοὺς ἐγὼ τῶν ⓐ ἀπόντα χρόνον καθήρ-
ξαντοι ἑαυτοὺς, ἢ πειρᾶς δαπανηθέντων, ὅτι, ἕως μὲν αὐτοῖς μόνοις εἶχεν ἢ δέξῳ ἢ τὰ αὐτῶν με-
μεμελῆσ, βιβλίαιεν τοῦδὲ Θεῷ, ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκείνῃ τοῦσπέδωσαν τῇ φιλοσο-
φίᾳ μέρος οὐ μικρόν· ὅπου δ' εἰς ὃ πλῆθος ἦλθον, ἢ τὰς τῶν πολλῶν ἀμαθίας ἐπιμορθῶν
χ. τοιούτων ἐναγκάσθησαι, ⓐ μὲ τοῦτ' τῶν ἀρχῶν ἤρκεσαι τοῦς τῶν " τοσούτων τοῦγματιπί-

χέτυπόν τινα εἰκόνα, τὸν τῶν ἀρχόντων τύπους ὁρᾷ, καὶ τοὺς ἐκείνους ἐξομοιοῦ ἑαυτόν. πῶς δὲ καὶ τις τοὺς ἐκείνων παύσεται φλεγμονάς, οἰδάνων αὐτὸς ὑπὸ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς πολλῆς ἡμῶν ἀπολαύσεως μίσους, καὶ ἀρχόντα ὀργίλον ὁρᾷ; οὐ γὰρ ἔστι, οὐκ ἔστι τὰ τῶν ἱερέων κρύπτεσθαι ἐλαττώματα· ἀλλ' ἂν τοῦτο μικρόψυχα παχέως κατάδηλα ἔχῃ. καὶ γὰρ ἀθλητὴς, ἕως μὲν ἂν οἷός τε ᾖ καὶ μηδενὶ συμπλέκηται, δύναται λανθάνειν, καὶ ἀδιάσειστος ὢν τύχῃ· ὅταν δὲ ἅπτηται τοῦ ἀγῶνος, ῥᾳδίως ἐλέγχεται· καὶ τῶν αἰθέρων καὶ μὴν καὶ ἰδιωτικὸν τοῦτο καὶ ἀπράγμονα βιοῦντος βίον, ἔχοντα τὸ παράπτασμα τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, τῷ μίσῳ· εἰς τὸ μέσον ἀγόμενα, καθάπερ ἱμάτιον, τὴν ἀπόδυσιν αἰσχύνεσθαι, καὶ πᾶσι γυμνὰς ὑποδέξασθαι καὶ ψυχὰς ἀλλοτρίων κακῶν. ὥσπερ οὖν ὧν τὰ κατορθώματα πολλοὺς ὠφέλησε καὶ ἐκάλεσε τοὺς ζηλοῦν, οὕτω καὶ τὰ πλημμελήματα ῥᾳθυμοτέρους κατέστησε καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ἐργασίαν, εἰς βλακείαν τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἀσυδησίᾳ πρὸς κακίαν πόνους. δεῖ γὰρ πάντων αὐτὸν τὸν κάλλιστον ἀποσείσασθαι τῆς ψυχῆς, ἵνα καὶ ὠφελῆσαι μόνον καὶ φωτίσαι δύνηται καὶ τὰς ὁρώσας ψυχάς. τὰ μὲν γὰρ τῶν τυχόντων ἁμαρτήματα, ὥσπερ ἐν μικρῷ σκότῳ κατακείμενα, καὶ ἐργαζομένους ἀπόλεσεν μόνους· ἀνδρὸς δὲ ἐπιφανοῦς καὶ πολλοῖς γνωρίμου πλημμέλεια καὶ τὸν ἅπαντα φέρει τὸν βλάβην, καὶ μὲν ἀναπεπωκότας τοὺς καὶ τὰς τῶν ἀγαθῶν ἰδρῶτας ὑπολιπόντας ποιοῦσα, καὶ δὲ προσέχειν ἑαυτοῖς βουλομένους ἐρεθίζουσα πρὸς ἀπόνοιαν. χαλεὸς δὲ τούτων τὰ μὲν τῶν βιτέλλων κατασπώμενα, καὶ εἰς τὸ μέσον ἐλθὼν, εὐθέως ἐπλήξει ἀξιόλογον πληγήν· ὁ δὲ τῇ κορυφῇ ταύτης καὶ ἐπήμοιτος τῆς τιμῆς, τοσοῦτον μὲν πᾶσιν εἰσὶ κατάδηλοι ἕπεσθαι, καὶ τοῖς μακροτάτοις σφόδρα, μεγάλα τὰ μικρὰ τοῖς ἄλλοις φαίνεται. οὐ γὰρ τῷ τὸ τηλικοῦτος μιγέντ', ἀλλὰ τῇ τοῦ κατὰ τοιούτου ἀξίᾳ τὸν ἁμάρτημα μεγάλην ἅπαντες. καὶ δὴ καὶ ἱερεὺς, καθάπερ ποτὲ ἀδαμαντίνοις ὅπλοις, προσέρχεσθαι πέπομπεν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀσυδησίᾳ τοῖς βίου νόμῳ, πέπομπεν τοιούτοις, μή ποτε τις γυμνοῦ δύρων τόπον καὶ πεπληγμένον, πλήξῃ καιρίαν πληγήν. πάντες γὰρ προσέχομεν, τρόπαιον ἕτοιμοι καταβαλεῖν, ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν μόνον καὶ πολεμίων, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ τῶν προσποιουμένων φίλων. τοιαύτην οὖν ὑπολαμβάνω δεῖν ψυχὰς, οἷα τὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων ἀπέλιπε σώματα ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ καμίνῳ ποτέ. ὑπὲρ γὰρ κλημάτων καὶ πάσης εὐπαθείας, ἢ τοῦ πυρὸς τούτου φοβῇ, ἀλλὰ πολὺ τούτων χαλεπωτέρου. ἐπεὶ μηδὲ πῦρ ὑπὲρ αἰθέρα ἐκεῖνα ἐκεῖνο, ἀλλ' ἡ παμφάγος ἀϋλοις τῆς βασιλείας προσπίπτει φλόξ, πέμπεται δὲ αἰρομένη, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῶν ἐπιοῦσα καὶ διερευνωμένη βίον, ἢ ὁ πῦρ τότε τῶν παίδων ἐκείνων τὰ σώματα. ὅταν οὖν βύρη καλάμης ἴχνος μικρὸν, προσπλέκεται τοῖς χόρτοις· καὶ ὃ μὴ σανδὴς ἐκεῖνο κατέκαυσε μέσης, τοῦτο ἅπαν οἰκοδομὴν, καὶ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων λαμπρότερα ὅσα τύχῃ, ἀπ' ἐκείνου τοῦ καιροῦ προσέφλεξε καὶ ἠμαύρωσεν ἅπασαν. ἕως μὲν γὰρ μὴ πέμπεται πέμπεται ἡρμοσμένος ἢ καλῶς ὁ τοῦ ἱερέως βίος, ἀνάλωτος τῆς ὑποβολῆς· ὅταν δὲ τύχῃ μικρᾶς τινὸς παρειδὼν (οἷα εἰκὸς μὴ θεσπίου ὄντα, καὶ ὃ πολυπλανὲς τοῦ βίου τοῦτο πεῖραν πάλαι) εὐθὺς αὐτοῦ τῶν λοιπῶν κατορθωμάτων ὄφελος τοῖς δυναμένοις τὰ τῶν κατηγόρων στόματα ἀποφυγεῖν, ἀλλ' ὑπισχνεῖται πέμπει τοῦ λοιποῦ ὃ μικρὸν ἐκεῖνο πρόσωπον. εἰ δὲ οὐκ ὡς σάρκα ἀσκημονοῦν, εὐθὺς μὲν θεσπίαν λαχόντι φύσιν, ἀλλ' ὡς ἀγέλην, καὶ τῆς λοιπῆς ἀδεκείας ἀπηλλαγμένην δικάζει ἅπασιν ἐλέγχοις τοῦ ἱεροῦ. καθάπερ τύραννος, ἕως μὲν κρατῇ, ἅπασι προσφέρεται καλοκάγαθίαν δοκῶν ὃ μὴ δυνάμενος καθελεῖν· ὅταν δὲ ἴδωσιν εἰς τύραννον προχωροῦν ἐκείνου τὰ πράγματα, τὸν μὲν ὑποκρίσεως ἀφέντες πόνον, καὶ τοῦ μισεῖν φίλοι, μᾶλλον ἐξαίφνης ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ σαθρὰ καταμαθόντες ὑπερίδοντες τῆς ἀρχῆς· οὕτω δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων,

Δαν. γ.

χ. μικρὰ

χ. λανθάνειν καὶ

χ. ἰδιώτου βίου

χ. ἀπολῦσαι

χ. βλακεύειν

χ. ὁλόκληρον

χ. μίσους τοῦ κρυπτοῦ, ἀλλὰ

χ. οὐκ ἔστιν ἰσοπαλῆ, ἄλλο ἀλλ' ἢ πολὺ τούτου χαλεπ.

χ. αὐτὸν

χ. ἐπιμομφὲς. ἀλ. ἐπιμεμφὲς

χ. οἰκοδομὴν

χ. πεπαῦται

χ. καὶ παραλύει. ἀλλ. κατακ.

τούτων μὴν γὰρ ὅσοι ἀπίχεμεν οἶδας· εἰ δ' καί τις ἀκρίβειαν ἡμῖν καταρθοῦτο, σαφὲς οὕτω μετὰ τῆς πρὸς ἀλήθειαν ἴσχυσιν αἴτιον ἂν εἴη τοῖς τὴν ὄρεξιν ἡμᾶς ταύτα ὠφελῆσαι ἐκείνων. μὴ θερμῶς μὴν γὰρ εἰς οἰκείωσιν τινὰ καταλλαγῆναι τὰ ἑαυτῶν μεμερισμένα μόνοι, πολλοὶ ἂν ταῦτα ποιήσαιεν τὴν ὠφέλειαν· εἰς δ' ἔστιν ὀχλοῦντα πλῆθος καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἀγχομένων ἰδίας κακοπαθείας φερόντων, τί δυνατὸν ἂν εἴη τοῖς τὴν ἐκείνων ὄρεξιν ἐξιάσασιν συμβαλλεῖν κέρδος, ἐὰν μὴ ψυχὴ θύσιοι τὸ ἱκανὸν τὴν ἔχουσα τύχην; καὶ μὴ θαυμάσῃς, εἰ μετὰ τοσαύτης καρτερίας ἑτέραν βάσανον ζητῶ τῆς σὺν τῇ ψυχῇ ἀνδρείας. ὃ μὴν δὲ οὕτω καὶ ποταθῆ *, καὶ φρονεῖν καταφρονεῖν ἀπαλῆς, πολλοῖς δοκεῖ ἔργον ὁρᾶσθαι ὄν, καὶ μάλιστα γε τοῖς ἀγεννεστέροις θρασυκαρδίοις, ἐξ ὅτου σὺν τῷ φθείρειν τῆς ἡλικίας, καὶ πολλοῖς ἢ ἑτέροις τῆς τε τοῦ σώματος κατασκευῆς καὶ τῆς ζωοπλαστίας ἐξαμαυρούσης τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς πόνοις τῆς ἀρχύτητα. ὕδεμι δὲ καὶ ἐπήρειαν, ἢ λόγου φορτικοῦ, καὶ τὰ τοῦδε τῶν ἐλαττόνων σκώμματα, τά τε ἁπλᾶ, καὶ τὰ ἐν δίκῃ λεγόμενα, καὶ μεμφῆς ταῖς εἰκῇ καὶ μάτην τοῦδε τῶν ἀρχόντων ἐξ τοῦδε τῶν ἀρχομένων γνωμῶν, καὶ τῶν πολλῶν ἐγκεκλεῖ, ἀνοήτου δὲ τοῦτο. καὶ ἴσως τις ἂν σὺν τὸ ἐκείνοις ἰσχυρὸς τοῖς ταῦτα ὕτως ἰλιγγιῶσι, ὡς μᾶλλον τῆς χαλεπωτάτων ἀγειμένων θηρίων· σὺν δὴ πιούτοις μάλιστα τὴν τῆς ἱερωσύνης ἀπείρεσθαι ἐκβολῆς. ὃ μὴ γὰρ μήτε τοῖς ταῦτα ἀπαγγείλαι, μήτε αὐτοδιδάκτοις εἶναι τοῖς τὰ τοιαῦτα, σαφὲς δὲ βλάπτει τὸ κοινὸν τῆς ἐκκλησίας· θυμὸς δ' ἄγριος, ἐάν τις τὸν κεκτημένον, ἐάν τε σὺν πλησίον μεγάλως ἐργάζεται συμφοράς. ἢ τοῖς μὲν ἐκεῖνα μὴ πιοῦσιν σοβερὰ ἀπειλὴ τοῦδε τὸ Θεοῦ κεῖται· τοῖς δ' ἁπλῶς ὀργιζομένοις γέεννα καὶ ὃ τῆς γεέννης ἡπτίλητον πῦρ. ὥσπερ οὖν ὁ δοξῆς ἐρᾶν κενὸς, ὅταν τῆς τῶν πολλῶν ἀρχῆς ὑπιλάβηται, μείζονα τὸν πυρὶ πρὸς ἐχθρὸν τὸν ὕλιον· ὕτως ὁ καθ' ἑαυτὸν ἢ ἐν ταῖς πρὸς ὀλίγους ὁμιλίαις κρατῶν ὀργῆς μὴ δυνάμενος, ἀλλ' ἐκφερόμενος θυμοῖς, ὅταν πλῆθος ὄχλου πρόσασίν ἐμπιπλῶσιν, καθάπερ ἡ ξηρὸν πάντα ἔχουσα ἢ ὑγρὸν μυρίων κεντρίδων, ὅτι αὐτὸς ἐν ἰσχνὸς δυνατὸν δύνασθαι εἶναι μεῖζον ἐμπεσεῖν ἐπὶ κακά. σαφὲς γὰρ οὕτω καθαρότητα τοῦ ἐξ ὀλίγου θαλεῖν τὴν φρενῶν, ὡς θυμὸς ἀτάκτως καὶ μὴ πολλῆς φερόμενος τῆς ῥύμης. "Θυμὸς γὰρ, φησιν ὁ πόλλιος καὶ σὺν φερίμους. καθάπερ γὰρ ἐν πυκτομαχίᾳ" σκοτωθεὶς ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς, οὐκ ἐκείσας ὅμοιος τοῖς φίλοις τὸν πολεμίοις, σαφὲς σὺν ἐστὶ μὴ τοὺς τὴν ἀτιμίαν· ἀλλ' ἃ πᾶσιν ἐφεξῆς εἰς κίνδυνον ἔρχεται, καὶ λαβόν τι" δίκην κακὸν, ἄπεστα εὐκόλως ἐπανορθώσων ἐπανορθοῦσα δὲ πληρώσας τὸ τῆς ψυχῆς κέδνιν. κέδνιν γὰρ τὸ ἐστὶν ἡ τοῦ θυμοῦ πύρωσις, ἢ κέδνις χαλεπώτερον τυγχάνουσα τὴν ψυχὴν, πᾶσαι αὐτῆς τὴν ὑγιῆ καθέξασιν δύο ἢ κάτω" ταραττουσα. καὶ γὰρ πρὸς ἐπίστασιν ἀφρεπαδίως, ἢ ἔξοδος ἀκαίρως, ἢ μῖσος ἄλογον, ἢ" προσκρούσματα ἁπλῶς καὶ εἰκῇ προσκρούειν ποιοῦσι ζωηρὸς, ἢ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα ἢ λέγει ἢ προπέτειν βιάζεται, πολλῷ ταῦ ῥοίζῳ τοῦ πάντως τῆς ψυχῆς ἐπιστρεφομένης, ἢ σὺν ἐκχύσεως ὅποι τὴν αὐτῆς ἱρείσασα δύναμιν αἰτησίου) πρὸς τοσαῦτην ὁρμήν.

ΑΛΛ' σὺν ἔστι θεραπευθῆναι αἰέξομαι πειρατέον· τίς γὰρ σὺν οἶδ', φησιν, ὅστις ΒΑΣ.
ταῦτης ἀπίχεις τῆς νόσου;

ΤΙ οὖν, ἔφη, ὦ μακάριε, βούλει πλησίον με τῆς πυρᾶς ἀγαγεῖν, ἢ προξιῶναι τὸ ΧΡΥΣ.
θηρίον ἡρεμοῦν; ἢ ἀγνοεῖς, ὡς σὺν οἰκεία τοῦτο καταρθῶσαι μὴν" ἀρετῇ, ἀλλ' ἐκ τῶν τὴν ἀναγκαίαν ἀγάπην; ἃ) ὃ οὕτω διακείμενοι, ἀγαπητὸν ἐφ' ἑαυτῷ μόνοντα, ἐξ ἑνὶ μόνῳ, ἢ δευτέρῳ χρώμενον φίλῳ, δυνηθῆναι ἃ) ἐκβῆναι διαφυγεῖν ἐμπαρησμόν· μὴ ὅτι ἐξ τὴν ἄβυσσον τῶν τοσούτων ἐμπεσόντα φροντίδων. τότε γὰρ οὐχ ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ ἢ ἑτέρους πολλοὺς ὑπισύρῃ μὴν ἑαυτῷ πρὸς ἃ) τῆς ἀπωλείας κρημνῶ, ἢ σὲ τὴν τῆς ὑπιφείας ἐπιμέλειαν ἀργοτέρας καθίστησι. πίπτουσι γὰρ, ὡς τὰ πολλὰ, τὸ τῶν ἀργομένων πλῆθος, ὥσπερ ἐξ ἀφ-

χάτου πον

ἱκανὸν ἐργάζεσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ἐκβάλλειν ἑαυτὸν τῆς ἀρχῆς. οὕτω μὲν γὰρ ἡ ἔλεος" ὅπως ἀπασάσθαι τῶν τοῦ Θεοῦ εἰκόνα. ὃ δὲ ἀπέχεσθαι τοῦ τοῦ πρέπον τῆς ἀξίας, πάσης ἐστὶν" ἀπορρῆξαι συνήθειαν ὅτι, ἡ μᾶλλον ἐκκόψαι τὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ὀργήν, δεύτερον χαλεπώτερον" ὥστε ἀθῶν πλημμέλημα. ἀλλ' οὐδεὶς ἀνέξεται ποτε. δῆλον γὰρ ἀληθῶς, δῆλον ὃ τοῦτο γλίσχεσθαι τῆς τιμῆς. ἡ οὐ μαχόμενος τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ζῶντα λέγω, ἀλλὰ ἡ πάνυ ζωὰν αὐτὸν τοῖς ῥήμασι. τί γὰρ ὀκνῶν φησιν; Εἴ τις ὀπισχοῦς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ὀπιθυμεῖ. ἐγὼ δὲ οὐ τοῦ ἔργου, τῆς δὲ αὐθεντίας ἡ δυναστείας ὀπιθυμῶν εἶπον εἴη δῆλον· ἡ τοῦτον οἶμαι δεῖν ᾗ πάθος πάσης ἀπουσῆναι τῆς ψυχῆς ὀξωθεῖν, ἡ μηδὲ τὸν ὀργὴν καταδέχεσθαι αὐτὸν ἐπ' αὐτοῦ συγχωρεῖν· ἵνα μετ' ἐλευθερίας ἅπαντα αὐτῷ πράττειν ὀξῇ. ὁ γὰρ οὐκ ὀπιθυμῶν ὑπὸ ταύτης δεδέχθαι τῆς ὀξουσίας, οὐδὲ τὸν καθαίρεσιν αὐτῆς δέδοικεν· οὐ δεδοικὼς δέ, μὴ τῆς προσηκούσης χρείαν ἐλευθερίας πάντα πράττειν δύναται· ὡς οἱ τὰ φοβούμενοι ἡ πέμπτας καταδεδέχθαι ἐκεῖθεν, πικρὰν τυραννίδα δουλεύουσι, ἡ πολλῶν ἕνεκα τῶν κακῶν, ἡ δυσφόρων ὧν Θεῷ προσκρούειν αἰσχύνονται πολλάκις. δεῖ δὲ οὐχ οὕτω δέχεσθαι τὸν ψυχόν· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς πολέμοις τοὺν ἡμετέρους τὴν γραπτὴν ἐρωμένην ἡ πολεμίους προθύμως ἡ πίπτοντας ἀνδρείως· οὕτω δὲ τὸν ὑπὲρ ταύτης ἥκοντας τὸν οἰκειότητα, ἡ ἐσεσθαι ἡ προδεδόσθαι τῆς ἀρχῆς, ὡς χρεισιμοῖς ὅτι προσῆκεν ἀνδράσι, εἰδότας, ὡς ἡ τοιαύτη καθαίρεσις οὐκ ἐλάττονα φέρει τῆς ἀρχῆς τὴν τιμήν. ὅταν γὰρ τις, ὥσπερ τὸ μηδὲν ἀπορεπές, μηδὲ ἀναίσχυντον τῆς ἀξίας ὑπομένων σκέπης, πάθῃ τι τοιοῦτο· ἡ τοῖς ἀδίκως καθελοῦσι τὸν κόλασιν, ἡ" ἑαυτῷ μείζονα προξενεῖ" Ⓜ μισθόν. Μακάριοι γάρ, φησίν, ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσι ἡ διώξωσιν ὑμᾶς, ἡ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίρετε ἡ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι πολὺς ὅστις ὁ μισθὸς ὑμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ζῶντα μὲν ὅταν τὸν ὁμοταγῆ, ἢ ἀφ' ἑτέρου, ἢ πρὸς ἑτέρων χάριν, ἢ πρὸς ἀπέχθειαν, ἢ ἑτέρῳ τινὶ μὴ ὀρθῷ λόγῳ ἐκκαλῶνται λογισμῷ· ὅταν δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ ἐναντίου τοῦτο πάσχῃ συμβαίνῃ, οὐδὲ λόγου δεῖ οἶμαι πρὸς ὃ δεῖξαι ὃ κέρδος ὅσον αὐτῷ δῆλον τῆς ἑαυτοῦ συλλέγεσθαι ποινείας ἐκεῖθεν. τοῦτο δὴν δεῖ πάντα χρὴν σοφίσασθαι, ἡ ἀκριβῶς" διερευνᾶσθαι, μή πῃ τις ἀπενθὴς τῆς ὀπιθυμίας ἐκείνης ἐστυφόμενος λάθῃ. ἀγαπητὸν γὰρ καὶ" τὸν ὀξ ἀρχῆς καθαρθέντας τῷ πάθους, ἵνοικα δὴν ἐμπέσωσιν εἰς τὸν ὀργὴν, δυνηθῆναι τοῦτο δεφυγεῖν· εἰ δέ τις ἡ πρὶν ἢ τυχεῖν τῆς τιμῆς, πέφει πρὸ ἑαυτῷ ὃ δῆλον ἡ ἀπηνὲς τοῦτο θηρίον, οὐδὲ ἔστι εἰπεῖν εἰς ὅσον ἑαυτὸν" ἐμβυθεῖ κάμινον μὴ ὃ τυχεῖν. ἡμεῖς δ' (ἡ μή τοι νομίσῃς μετεμάζοντας ὑμᾶς ἐλπίσαι δὴν ἵ ποτε ψθάσαθαι τοὺς σὲ) πολλὴν ζῶντιν κεκτήμθα τὴν ὀπιθυμίαν· ἡ μὴ τοῦ ἄλλων ἀπόντων, οὐχ ἥπτον ἡμᾶς καὶ τοῦτο ἐφόβησε, ἡ τοὺς ζῶντιν ἔπεφε τὸν φυγήν. καθάπερ γὰρ Ⓐ σωμῆς ἐρῶντες, ἕως μὲν δὴν πλησίον εἴη τοῦ ἐρωμένου ὀξῆ, χαλεπωτέρας τὰς πάθους τὸν βάσανον ἔχουσι, ὅταν δ' ὡς πορρωτάτω τοῦ ποθουμένου ἑαυτοὺς ἀπαγάγωσι, ἐ τὸν μνήμην ἀπέλασαν· οὕτω ἡ τοὺς ζῶντας ὀπιθυμοῦσι τῆς ἀρχῆς, ὅταν μὲν πλησίον αὐτῆς ὦσιν, ἀφόρητον ἔχει ὃ κακόν· ὅταν δ' ἀπελπίσωσι, ἡ τὸν ὀπιθυμίαν μὴ τῆς προσδοκίας ἔσβεσαν. μία μὲν δῶν αὕτη προφασις οὐ μικρά· ἀλλ' ἐ ἡ μόνη καθ' ἑαυτὸν οὖσα, ἐτύγχανεν ἱκανὴ παύσης ἡμᾶς ἀπειρξαι τῆς αἰτίας, νῦν δ' ἡ ἑτέρα ζῶντας οὐκ ἦν προστεθῆναι. τίς δέ ἐστιν αὕτη; φαίνεται δῆλον Ⓐ ἱερεία, ἡ δέησις, ἡ μυείσεις πάντα χρὴ κεκῖσθαι τοὺν ὀφθαλμοὺς, ὡς οὐχ ἑαυτῷ μόνον, ἀλλὰ ἡ πλῆθι ζωῆς τοσούτου· ἡμεῖς δ' ὅτι νοθεσὶ ἡ σωμῆροι καὶ πρὸς τὸν ἑαυτῆς μᾶλις ἀρχαιότης σωτηρίαν, ἡ αὐτὸς ἂν ὁμολογήσειας ὁμᾶλιστα πάντων τὰ ἡμέτερα, δῆλον ὃ φιλεῖν, κρύπτειν ἀσυδάζων κακά. μὴ γὰρ μετρητέαι ἐσταῦθα εἶπῃς, μηδὲ ἀγρυπνίαν, μηδὲ χαμευνίαν, ἡ τὸν λοιπὸν τοῦ σώματος σκληραγωγίαν. καὶ τούτων

χ. -καῦθαι
χ. ἀπειρξεῖ συγχώρησις. ὑπὲρ ἡ μᾶλλον ἐκκοψαι
χ. θεσπέσιον
χ. μὴ
χ. αὐτῷ
χ. τὸν τιμῶν
χ. -π
χ. διερευνᾶσθαι,
χ. τοὺς ἐξ ἀρχῆς καθαρθέντας τοῦ πάθους,
χ. ἐμβάλλει
α. Τιμ. γ. α.
α. Τιμ. γ. δ.
Ματθ. ε. ιβ.

ας διαίρεσις, ταπεινοφροσύνης δὲ μᾶλλον σημα πολύ, καὶ ἀληθὴς οὐδαμοῦ, ἐλέγχει ἡ ἐκποδὼν δὲ ὀπτιμήσεις, μᾶλλον ἢ κεῖ μὴν τῶν ταπεινῶν ἡ πίστις τὸ μέγιστον, ὅτι ἡ τῶν δυνατῶν διαστολὴ διελεγχομένων οὐδὲ ἀγαθοί τις ἐν χιλίοις τολμᾷ. ἔοικε γὰρ ἀπόνοια ἡ ἐν τούτοις πλεῖστα ὁ σκληρὸς ἐκεῖνος τέρας ἀνεῖλε, οἷς οὐδὲ ἀπαξ ἀλόντες εἰς τοσοῦτον ἀνάγκη καθυβρισθῆναι δουλείας, ὡς ἡ εἰς γυναικῶν ἀρέσκειαν ἐξαίφνης πολλὰ πολλάκις, ἃ μηδὲ εἰπεῖν καλόν. ὁ μὲν γὰρ θεῖος νόμος αὐτὰς ταύτης ἐξέωσε τῆς λειτουργίας, σκῆνας ἑαυτὰς εἶναι βιάζονται. καὶ ὅπῃ δ' ἑαυτῶν ἱκανόσεσιν οὐδὲν, δι' ἑτέρων ἅπαντα πράττουσι· καὶ τοσαύτην ἐξελέλιπται δύναμις, ὡς τῶν ἱερέων ἐγκρίνειν καὶ ἐκβάλλειν οὓς δὴ βούλονται· καὶ τὰ ἄνω κάτω, τοῦτο δὴ τὸ τῆς παροιμίας λεγόμενον, ὅτι ἰδίᾳ γογγύσμοι. οὐκ ἀρχὰς ἀγνοοῦσι ἅγιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, ἀλλ' ὡς οὐδὲ διδάσκει ἐπιτέτραπται. τί λέγω διδάσκειν; οὐδὲ λαλεῖν μὴν ἐᾶν αὐταῖς ἐν ἐκκλησίᾳ ξυνεχώρησεν ὁ μακάριος Παῦλος. ἐγὼ δέ τινος ἤκουσα λέγοντος, ὅτι καὶ τοσαύτης αὐταῖς μετέδωκεν παῤῥησίας, ὡς ἐξ ὀπτιμᾶν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶσι, καὶ καθαίρεσθαι πικρότερον ἐκείνων, ἢ τὴν ἰδίαν οἰκετῶν ἅγιοι διατάττει. καὶ μή μά τις οἰέσθω πρὸς ταῖς ἐπιτιμίαις τοῦτο βάλλειν αἰτίαις. εἰσὶ γάρ, εἰσὶ πολλοὶ ἅγιοι τούτων ἐπαφρισθέντες τῶν δικτύων, καὶ τῶν ἀλόντων πλείονες. ἀλλ' οὐδὲ τὴ ἱερωσύνῃ αἰτιάσαιμι δ' τούτων τὸ κακόν· μή ποτε οὕτω μανείην ἐγώ. ὅτι γὰρ οἱ δεσποτικοὶ τῶν φύσεων, οὔτε οἱ οἷον τῆς μέθης, οὔτε πρὸ ῥωμύλου τῆς ὕβρεως, οὔτε πρὸ δυδρείου τῆς ἀληθοῦς τολμης· ἀλλὰ οὐδὲ οὐκ εἰς δέον χρωμένους ταῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ δεδομέναις δωρεαῖς ἀπέφυτεν νοεῖν ἐγγύτερον αἰτίους εἶναί φασι, καὶ κολάζουσιν. ἐπεὶ ἡ γε ἱερωσύνη καὶ ἐγκαλείσῃ δικαίως ἡμῖν, οὐκ ὀρθῶς αὐτοῖς μεμφόμενοι. οὐ γὰρ αὐτὴ τῶν εἰρημένων ἡμῖν αἰτία κακῶν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς τοσούτοις, τὸ γε εἰς ἡμᾶς ἥκον, καταῤῥυπωμένοις μολυσμοῖς. αἱ δεόμενοι τοῖς τυχοῦσιν ἐγχείζοντες αὐτοῖς· οἵ τε οὔτε ταῖς ἑαυτῶν πρόσεσιν καθαιματτόντες ψυχαῖς, οὔτε εἰς τὸ πρᾶγματος ἔγκυρον ἀποβλέψαντες, δίχοι μὴν τοῦμοῦ τὸ διδόμενοι· ἰσόκα δ' ἂν εἰς τὸ πρόσωπον ἔλθωσιν, ἐκτὸς τῆς ἀπειρίας σκοτόμενοι, μυρίων ἐμπιπλῶσι κακῶν ὃς ὀπτιεύθησαν λαοί. τοῦτο δή, τοῦτο, ὅπερ ἡ ἐφ' ἡμῖν μακρὸς δεῖν ἔμελλε γίνεσθαι, εἰ μὴ ταχέως ἡμᾶς ὁ Θεὸς τῶν κακούντων ἐκείνων ἐξείλκυσε, καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτοῦ ἐξ τῆς ἡμετέρας Φειδόμιος ψυχῆς. "ἦ πόθεν, εἰπέ μοι, νομίζεις ἐκ τοσαύτας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πίπτεσθαι παραχάς; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ ἀλλοθί πόθεν οἶμαι, ἢ ἐκ τῶν ἐκ τῶν προεστώτων αἱρέσεως καὶ ἐκλογὰς ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε γίνεσθαι." τίνι γὰρ κεφαλαίῳ ἰσχυροτάτην εἶναι ἐγχεῖ, ἵνα οὐκ ἐκ τοῦ λοιποῦ σώματος κάτωθεν πιμπολῶσιν ἀτμοὶ ποιηρεῖς δόμφῃ καὶ εἰς ὃ δεῖ καθίστᾶν δύνηται. ὅταν δ' καθ' ἑαυτὸν ἀσθενὴς οὖσα τύχῃ, ἐκ τοσούτοις ἐκείνας προσβολὰς ἀποκρούσασθαι μὴ δυναμένη· αὐτὴ τι ἀσθενέστερα ἢ πρὸ ὀλίγου καθίστα), καὶ ὃ λοιπὸν μὲν ἑαυτὴ προσαπόλλυσι σῶμα. ὅπερ ἵνα μὴ καὶ τῶν ἡμῶν), ἐκ τῆ τάξει τῶν ποδῶν ἡμᾶς ἐφύλαξεν ὁ Θεός, ὥσπερ καὶ ἐλάχιστον ἐξ ἀρχῆς. πολλὰ γάρ ὅστιν, ὦ Βασίλειε, προεῖς τοῖς ἐρημίοις, πολλὰ ἕτερα. ἃ ἡ ἱερωσύνη ἔχει χρεὼ, ἡμᾶς δ' οὐκ ἐχρῆν· καὶ προεῖ τι τῶν ἄλλων οἰκεῖον. πάντα γὰρ αὐτῷ τὰ προσήκοντα ἐπιθυμίας καθαρθῆναι δεῖ τὴν ψυχήν. ὡς ἐὰν προσαπτῶς πρὸς ταῦτην διακείμενος τύχῃ τῆς ἀρχῆς, ἡμοῦμος ἐπ' αὐτῇ, ἰσχυρότερον δυνάμεως τῶν φλογα. καὶ κατὰ χάριτος ἁλοὺς, ἐκάστῃ τὰ βεβαίας ἔχειν αὐτὸν μυρία ἐκτομῶσι δῆτα, καὶ κολακεύσας δέη, καὶ ἀληθείας ἢ καὶ δυάξιον ἐκτομῆσαι, καὶ χρήματα δυαλῶσαι πολλά*. ὅπ γὰρ καὶ φόνων ταῖς ἐκκλησίας ἐπλησαν ἵνες, καὶ πόλεις ἀνάστατος ἐποίησαν, ἐκάστῃ ταύτης μεγέθους τῆς ἀρχῆς, παῤῥήσιμ τινῶν, μὴ δὲ ἅπασα δύζω λέγειν ἰσόν. ἐχρεὼ δὲ, οἶμαι, τοσαύτην τὸ πράγματος ἔχειν δύναμιν, ὡς καὶ τὸν ἀρχὸν ἐκφυγεῖν ἔγκλημα, καὶ μὴ ὃ ἡμεῖδαι ἐν αὐτῇ, μὴ προεμένου ταῖς πρὸ ἑτέρων κρίσεις, εἰ ποτε συμβαίη ἀμάρτημα καθαίρεσιν ἰσχυρὸν

* ἀλλ' παρασκευάζω.

c.Kορ.θ.ιε. μὴ τὸ πιστεύσαι ἐζητεῖτε ἡμᾶς· ἀνθρωπος μηδὲ τῇ δόξῃ τοῦ τοῦ Χριστοῦ χρήσασθαι ἐξουσίᾳ βουληθείς, ἵνα μὴ ὡς τῶν πιστευσάντων σκανδαλισθῇ· εἰ δὲ οὕτω ὁ τὰ πρόσταγματα ὑπερβαίνων τοῦ Χριστοῦ, ἡ μηδαμοῦ τὸ ἑαυτῷ ζητῶν, ἀλλὰ τὸ τῶν ἀρχομένων, οὕτως ἔμφοβος ἰοῦ ἀεί, πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος ἀφορῶν, τί πεισόμεθα ἡμεῖς ⓦ πολλαχοῦ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦντες, ⓦ τοῖς τοῦ λαοῦ τοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον οὐχ ὑπερβαίνοντες, ἀλλὰ καὶ οὐκ πλείονος τοῦ δεσπότου μοίρας; Τίς ἀθυμεῖ, φησι, καὶ οὐκ ἀθυμῶ; πῶς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; τοιοῦτον εἶδος ⓦ ἱερέα· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοιοῦτον· μυρία γὰρ τούτων καὶ τὸ μηδὲν πρὸς ὃ μέλλω λέγειν. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; Ηὐχόμην, φησὶν, ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου τῶν κατὰ σάρκα. εἴ τις δοῦλος ταύτην ἀφιέναι τὴν φωνήν, εἴ τις ἔχει τὴν ψυχὴν ταύτης ἐφαπτομένην τῆς δίκης, ἵστασθαι δίκαιος ἂν ἔδοξε φύγων· εἰ δέ τις ἀποδείκνυται τῆς ἀρετῆς ἐκείνης πολὺ ἀπέχων ἡμῶν, οὐχ ὅταν φύγῃ, ἀλλ' ὅταν δέχηται, μισεῖσθαι δίκαιος. οὐδὲ γὰρ, εἰ γραπτοῦ πάλης ἀξίας αἵρεσις προτείνοιτο, εἶτα καλαμῶντι, ἢ σκυτοτόμοι, ἢ τινα τῶν τοιούτων δημιουργῶν ἐλκύσαντες εἰς τὸ μέσον ⓦ δοῦναι κύριοι τὴν πάλην, ἐκεῖνοι ⓦ γραπτοῦ, ἐπήνεσα δ' ⓦ δίκαιον ἐκείνους οὐ φεύγοντα τὰ πάντα ποιοῦντα, ὥστε μὴ εἰς προσῶπον ἑαυτὸν ἐμβαλεῖν κακόν. εἰ μὲ γὰρ ἁπλῶς ὁ καταδέων παιδεία, καὶ μεταμέλειαν ὁ πρᾶγμα ὡς ἔτυχεν, ἄρκει, τὰ κίνδυνος οὐδεὶς, ἐγκαλείτω καιροδοξίας ἡμῖν ὁ βουλόμενος· εἰ δ' πολλοὶ μὲ ζώσεσι, πολλῷ δ' " πρὸ τῆς ζωῆσαι τὴν πρὸς τὸ Θεοῦ χάριν, καὶ δόγματι ὀρθότητα τὰ καθ' ἑαυτὸν βίου, καὶ μείζονα ἢ κατ' ἀνθρώπους ἔχει δοῦναι τοῖς ἀρετῆς ⓦ ταύτην δίκαιον ἡγεμόνα τὴν φερουσίδα, μὴ με ἀποστερήσῃς συγγνώμης μᾶλλον ἀπολέσθαι μὴ βουλόμενον τὰ εἰκῇ. τὰ γὰρ εἰ μυριάκις τις ὁλκάδα ἄγων πεπληρωμένην" ἐρετῶν, καὶ * φορτίων γέμουσαν πολυτελῶν, εἶτα ὑπὸ τῆς οἰκείας καθίσας σκάφους με πρὸ τὸ Αἰγαῖον ἢ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, οὐκ ἂν τῆς αὐτὸν ἀπεπήδησα τῆς φωνῆς· τὰ εἴ τις ἤρετο, Διὰ τί; ἵνα μὴ καταδύσω τὸ πλοῖον, εἶπον δ' ἄν. εἶτα, εἶδα μὲ εἰς χρήματα ἢ ζημίαν, καὶ ὁ κίνδυνος " σωματικοῦ μέχρι θανάτου, οὐδεὶς " ἐγκαλέσει πολλὴν κεχρημένους προφάσει· ὅπερ δ' τοῖς ναυαγοῦσιν οὐκ εἰς τὸ πέλαγος τότε, ἀλλ' εἰς τὸν ἄδυσσον τὰ πυρὸς ἀποκείται πιστεῖν, καὶ θάλατταν αὐτὸν, οὐχ ὁ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ σώματος διαιρῶν, ἀλλ' ὁ ταύτην μετ' ἐκείνου εἰς κόλασιν " παραπέμπων αἰώνιον, ἐκδέχεται, ὁρᾶτε ὅτι μὴ πρόσπταιστος εἰς τοσοῦτον ἑαυτὸν ἐρρίψαμεν κακὸν, ὀφλῆσαι καὶ μισῆσαι τοσοῦτον; μὴ, δέομαι καὶ ἀντιβολῶ. οἶδα τὴν ἐμαυτοῦ ψυχὴν, τὴν ἀσθενῆ ταύτην καὶ μικράν· οἶδα τῆς δρακαινίας ἐκείνης τὸ μέγεθος, καὶ τὴν πολλὴν τοῦ πράγματος δυσκολίαν. πλείονα γὰρ τὴν τῆς θαλάττης τὰ σαπέντων" πνοὴν χειμάζει κύματα τὴν τοῦ ἱερωμένης ψυχὴν· καὶ πρόσπτον ἀπόντων, ὁ διπόταπτος τῆς καταδοξίας σκόπελος, χαλεπώτερος ὢν ⓦ μυριοπλοῖ τιθέασι τοῦ πειρώντος. τοῦτο γὰρ πολλοὶ μὲ ἴσασι δεδιπλωμένοι δεδιφυγεῖν ἀσπίδ· ἐμοὶ δ' οὕτω τοῦτο χαλεπὸν, ὡς μηδὲ νῦν, ὅτε οὐδεμία μέ τις ἀνάγκη πρὸς ἐκεῖνο ὠθεῖ ὃ βαρὰ θεοῦ, δοκεῖν * καθαρθῆναι τοῦ δοκεῖν. εἰ δ' ἡ τὴν ὑπεροψίαν τις εἰσφέρει τοῦτον, μανίαν δὲ πάσας ὀπίσω τὸ χρεὼν, τοῖς δὲ ἐκείνῳ τοῦ σκοπέλου κατοικοῦσι θηρίοις καθ' ἑκάστην με παραρρίπτειν τὴν ἡμέραν. τίνα δ' ἐστὶ τὰ θηρία; θυμὸς, ἀθυμία, φθόνος, ἔρις, ἀκολασία, κατηγορία, ψεῦδος, ὑποκρίσις, ὑπερουλαί, " ὀργαὶ καὶ τοῦ ἀδικηκότων οὐδεὶς, ἡδοναὶ ὑπὲ ταῖς τοῦ " συλλειτουργούντων ἀκημοσύναις, πένθος ὑπὲ ταῖς δυσμενείαις, ἐπαίνων ἔρως, τιμῆς πόθος, τοῦτο δὲ ὁ μάλιστα πάντων τὴν δυσθεσπέσιον ἐκταράττει ψυχὴν, διδασκαλίαι πρὸς ἡδονὴν, ἀνελεύθεροι κολακείαι, θωπείαι ἀλυσις, καταφρονήσεις πενήτων, θεραπείαι πλουσίων, ἀλόγιστοι τιμαὶ καὶ ὑπερβαλλούσης χαρίτος κίνδυνον φέρουσαι τοῖς πρέχουσι καὶ τοῖς δεχομένοις αὐτὰς, φόβος δουλοπρεπὴς καὶ τοῖς φαυλοτάτοις τοῦ ἀνδραποδώδους προσώπου μύσεις, πρῆσι-

ας

χ. Θεοδ.

χ. μὴ τὸν

χ. ἀρωμάτων

* μύρων

χ. σωματικὸς

χ. ἐγκαλεῖ

χ. ὑπερόμα.

χ. κυμάτων

χ. εὐχαὶ καὶ λειτουργ.

χ. Συναπέθανεν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ Θεοῦ υἱῷ
χ. σαρκὸς ἐκείνης
χ. δίκαιοι αὖ ἦσαν λογίζεσθαι.
χ. ἐλάττονας * παρεχόμενα
χ. σωμάτων
χ. ἀπαλλαττούσης

τοῦτο ἅπαντες ὑπῆρχον. ὥστε τούτων οὐδὲν ὑμᾶς Χριστοῦ, ἀλλ' οὐ σωματοποιοῦμεν ὑμᾶς τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ ἁπάντων ἡμῶν τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τῆς μακαρίας ἐκείνης κεφαλῆς· ὥστε ἡμῖν οὐκ ἀρχόντων μόνον, οὐδὲ βασιλέων φοβερώτερος, ἀλλὰ καὶ πατέρων ἡμῶν πρεσβύτερος δικαίως ἂν εἴη. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε οὐκ ἀμφίβολον ἐστὶ καὶ οὐκ ἀπὸ μέρους ἡμῖν ἐστὶν ἀγαθὸς ὁ Θεός, ἀλλ' ὅλος ἐστὶν ἡμῶν, ἐκεῖνος ἂν εἴποι μάλιστα, ὁ τῆς ἐκείνου δεξιᾶς ἀπολαύσας καὶ τῆς παλιγγενεσίας ἐκείνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀληθοῦς καὶ τῆς ἀφθάρτου καὶ ἀϊδίου πολιτείας. λέγω σώματος ἀπαλλαγήν, μᾶλλον δὲ ἀπαλλαγήν μὲν οὐδαμῶς, ἀθανασίαν δὲ καὶ ἀφθαρσίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ δοκιμάζειν μόνοις εἶχον ἐξουσίαν οἱ τῶν Ἰουδαίων ἱερεῖς· καὶ οἶσθα πῶς ἐδοκίμαζον τοὺς τῶν ἱερείων; ὅτι οὐ λέγω σώματος, ἀλλ' ἀκαθαρσίαν ψυχῆς, οὐκ ἀπὸ γαστρὸς δοκιμάζειν, ἀλλ' ἀπὸ γάμου πάντων ἀκριβῶς ἐλάβον ἐξουσίαν. ὥστε οἱ κύριοι τῶν ἱερέων ἦσαν καὶ τῶν ἱερῶν ἦσαν ἐκείνων κύριοι, καὶ μείζονος ἀξίου ὑμνοῦνται. Ἀλλ' οὐ γάρ, εἰ καὶ μὴ τοσαύτης αὐτοῖς δυνατὸν ἦν ἐπιδεῖξαι τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ὅμως θαυμαστοὺς αὐτοὺς καὶ περὶ αὐτῆς εἶχον δόξας, διὰ τοῦτο τοῦ μὴ πολλῆς ἐφίεσθαι παρρησίας ἐδίδαξαν· ὅταν γὰρ ὅπου δεῖ κρεῖττον διεκοσμήθη, καὶ τοσαύτην ἔλαβεν ὑπόδοσιν ὁ τρόπος, τότε δὴ σκοπιὰς μὲν ἐκείνους, πολλῷ δὲ ἐκείνων μείζονα πεπολιτεύκασιν. Οὐδὲ γὰρ ἴσον ἐστὶν εἰς καταφρονήσεως λόγον, ἐφίεσθαι μὴ τοσαύτης τιμῆς, καὶ ὑπεροράν τοσούτων ἀγαθῶν· ἀλλὰ τοσούτῳ μᾶλλον ἐκείνου τοῦτο, ὅσῳ τὸ ἁμαρτάνειν δεῖ θαυμάζειν ὃ μᾶλλον ἐστί. Τίς οὖν οὕτως ἄθλιος ἂν εἴη, ὡς τοσούτων ὑπερεμπίπλασθαι ἀγαθῶν; οὐκ ἂν ποτε οὐδεὶς φαίη ἕτερος, πλὴν εἰ μή τις οἷος πορνοβοσκὸς ἀκολασίας δαιμονικῆς. ἀλλὰ γὰρ ἐπτέρωμαι πάλιν, ὅθεν ἐξέβην. οὐ γὰρ ἐπὶ τῷ κολάζειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ πιστοῦν, μείζονα τοῖς ἱερεῦσιν ἔδωκε δύναμιν τὴν φυσικὴν γενέσεων ὁ Θεός· καὶ τοσοῦτον ἀμφοτέρων τὸ διάφορον, ὅσον τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μόνου σώματος ζωῆς. Ἀλλὰ μὴν εἰς τοῦτο, ἀλλ' οὐκ εἰς ἐκεῖνο ἤρκεσεν. καίτοι γε μόνῳ οὐδὲ σωματικὸν αὐτοῖς δυνάμενοι δοῦναι ἀθανάτου, ἀλλ' ὅμως ἐπενεχθῆναι ἀποκρούσασθαι ὅταν δὲ καὶ πάμπουσαν καὶ ἀπέλυσαν μέλλουσαν τὴν ψυχὴν πολλάκις ἔσωσαν, τοῖς μὲν παροτέροις τὴν κόλασιν ἐργασάμενοι, οὐδὲν δὲ οὐδὲ τῷ δεσμῷ τὴν ἀρχὴν ἀφέντες ἐμπεσεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ δι' ὕδατος βαπτίσαι μόνον ἀλλὰ καὶ [τὰ] μὴ ὄντα συγχωρεῖν ἔχουσιν ἀξιοπίστου ἀμαρτήματα. Ἀθετεῖ γάρ τις (φησὶν) ὑμῶν; προσχαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ τῷ τοῦ μύρου τοῦ Κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει κάμνοντα, [καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ Κύριος,] κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκώς, ἀφεθήσονται αὐτῷ. εἶτα καὶ μόνῃ φυσικῇ γενέσει, εἰ ἴσον τοῖς ὑπερόχοις καὶ μεγάλα δυναμένοις προσκρούσαμεν καὶ παῖδες, οὐδὲν αὐτοῖς ἔχουσιν ὠφελεῖν. καὶ ἱερεῖς οὐκ ἀρχοῦσι, βασιλεῖς, ἀλλ' αὐτοὶ αὐτοῖς πολλάκις ὀργισθέντα κατέλλαξαν Θεόν. ἔπι οὖν ἡμᾶς μὴ ταῦτα τολμήσει τις ἀποιὰς κρίνειν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἂν τῶν Εἰρημένων τοσαύτην ὠλιγώρησεν εἶμι ἂν τὰ ἀκυρώσαι καὶ ἄχρι ψυχῆς, ὡς μηκέτι σὺν φόβῳ ζῆν, ἀλλὰ σὺν ἀφ' ἑαυτῶν προσιόντας, καὶ τοσοῦτον ἀφιέναι ταῦτα ἑαυτοῖς κλῆσαι τὴν πύλην, ὅσον ἀνοῖξαι τὴν πύλην τοῦ Χριστοῦ τὸ νύμφιον καταλαβεῖν, πόσης στερηθῆναι δεήσεως καὶ δυσωπίας καὶ πρὸς αὐτόν, καὶ τὰ αἴσχιστα, πρὸς ὃν μὴ δικαίως μᾶλλον Παύλου τὸν Χριστὸν ἠγάπησαν, οὐδὲν μείζονα ἐκείνου τοσοῦτον ἐπιδείξασθαι, οὐδὲν πλείονος ἠξιώθη χάριτος. ἀλλ' ὅμως μὴ τοσαῦτα πλεονεκτήματα δέδωκεν ἕλκειν καὶ τρέμειν τοὺς ταύτης τῆς ἀρχῆς, καὶ τῶν ἀρχομένων ἐστὶν αὐτοῖς. Φοβοῦμαι γάρ, φησί, μή πως, ὡς ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς Χριστόν. καὶ πάλιν· Ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγὼμην πρὸς ὑμᾶς. ἄνθρωπος εἰς τοσαύτας ἁρπαγὰς οὐρανοῦ καὶ ἀπορρήτων κοινωνήσας Θεῷ, καὶ τοσούτους ὑπερβολὰς θανάτων, ὅσους

Λεῖπ. ιδ. δ.
Λευϊ. ιε.
χ. ἀθλία ψυχὴ
* τὸ μέσον.
χ. ἀμαυρὰς
χ. ὅτι
χ. ὑφ' αὑτῶν
χ. ἀφεθήσονται
* ἄλλ'
χ. ἰσχύουσιν
ἴσα ι ιδ.
χ. κεκτῆσθαι
χ. ἀφεθῆναι.
χ. πιστευθ.
ἴσ. αὐτῷ
χ. ἰσοδ.
Β. Κορ. ια. γ.
α. Κορ. ζ. γ.
ε. Κορ. ιε. ζ.

τῦ Θεοῦ φιλοτιμεσθε πίας. ὁ μὲν γὰρ πλέξας αὐτὸ κα. θυμὸς, καὶ τῶν ὤτων ἐκείνων τὰς ἀπιστίας κατέχεται χαροὶ, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς τὴν βαλανάγρας ἀποκαθίζασθαι καὶ ἀπελαβεῖν. ποιοῦσι δὲ τοῦτο πολλοὶ * ἀλλὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴς πίστεως. ἀρά σοι τοῦ καταφρονεῖσθαι ἄξια ταῦτα καὶ βαφάνεται; ἢ πειράσομαι εἰπεῖν, ὡς δυνατόν μοι καὶ ἐπὶ θύραι κατ' αὐτῶν; βούλει καὶ ἀπ' ἑτέρου χαύματος, τῆς ἀναισίας ταύτης ἰδεῖν τὸν ὑποκολάσιν; ἐπάγαγε- γ. Βασ. ιη. ψόμην Ἡλίαν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ἀσεβῶν ὄχλον ἀπειλοῦντα, καὶ τὸν θυσιαστὴν ὅτι τῶν λίθων κειμένων, καὶ πολλὴν τὴν σιγὴν, μόνον ἀπεφήτην ὑπόμνησον· εἶτα ἀξιάφησι τὸν φλόγα ἐκ τῶν οὐρανῶν ὅτι ὁ ἱερεῖον κατακαιόμενον, θαυμαστὰ ταῦτα καὶ πάσης ἐκπλήξεως γέμοντα. μετὰ ταῦτα τοίνυν ἐκεῖνο ὅτι ταῦτα τὸν τελεμένα, καὶ οὐ θαυμαστὰ μόνον ἦν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἐκπλῆξιν ὑπερβαίνοντα. ἔσκαπτε γὰρ ὁ ἱερεὺς, καὶ τὸ πῦρ κατέφερεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὸν ἱκετηρίαν ὅτι πολὺ πεῖσαι, οὐχ ἵνα τὰς λαμπὰς ἀνῶσιν ἀφῆσαι κατεμαλώσῃ τὰ προσκύνημα, ἀλλ' ἵνα ἡ χάρις ὅτι πισσῶσα τὴν θυσίαν, δι' ἐκείνης τὰς ἀπίστων αἰσθήσεις ψυχὰς, καὶ ἀργυρείου λαμπτῆρας ἀποδείξῃ πυρωμένους. ταύτης οὖν τῆς φιλοσοφίας τὸν τελετὴς, τὴς μὴ σφόδρα μεμυημένους μηδὲ ἐξασκηκότας, ὑπερφρονῆσαι δυνήσεται; ἢ ἀγνοεῖς, ὅτι οὐκ ἀνθρώπου τὸ πῦρ ἐκεῖνο τῆς θυσίας ἐδαίσασεν, ἀλλ' ἀρρήτου τινὸς ἀπτῶτος ἀφλέξθηται, εἰ μὴ πολλὴ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἦν ἡ βοήθεια; εἰ γὰρ ἦς οἰκοδόμει, ὅσον ἐστὶ, καὶ ἐπὶ ταφὴ καὶ αὖθις πλεγμένου, τῆς μακρείας καὶ ἀκηράτου φύσεως ἐκείνης ἐπιδεῖν ἀναθεῖναι· τὸ τί ὄφελος κλαῦσαι, ὅσης τὸν ἱερᾶς τιμῆς ἢ τὸ πνεύματος ἐξίωσε χάρις. Ἀφ' ὧν ἐκείνων καὶ ταῦτα τελεῖται, ἑτέρα τούτων τοῦτ' ἀποδείκνυται, καὶ εἰς ἀξιώματος, καὶ εἰς σωτηρείας τῆς ἡμετέρας λόγον. ⟨Α⟩ γὰρ τὸν γλῶν οἰνοβαρῶντες καὶ τὸ "ταύτῃ πεισθέντες τὸν Ἀβραὰμ ἐπείσθησαν καὶ ἀπελθόντες ἐθυσίασαν τὸν υἱὸν αὐτῶν" ἀκούσαντες, πᾶς οὐ φρικώδης δίκαιον ἔσται τοὺς ἀκούσαντας ἐκείνους ἀπολέσθαι, καὶ τὸν ἀσεβείαν τὴς ἀκοῆς ἐκδικῆσαι; Ματθ. κ. ιη. χαρίεσθαι ἔδωκεν ὁ Θεός. οὐ γὰρ περὶ ἐκείνους εἶπεν· Ὅσα ἂν" δήσητε ὅτι τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα καὶ τὸ τῶν οὐρανῶν· καὶ ὅσα ἂν" λύσητε ὅτι τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα τὸ τῶν οὐρανῶν. ἔχουσι μὲν γὰρ καὶ ⟨Α⟩ χειροτονῆσαι ὅτι τῆς γῆς" τὸ δεσμοῦ ἔχουσιν, ἀλλὰ σωμάτων μόνον· ἐκεῖ δὲ ὁ δεσμὸς αὐτῆς ἀπολύεται τῆς ψυχῆς, καὶ ἀφίησιν τὸν οὐρανόν· καὶ ἅπερ ἂν ἐργάσωνται κάτω ⟨Α⟩ ἱερεῖς, ταῦτα ὁ Θεὸς ἄνω κυρώσει, καὶ τὴν τῶν δούλων γνώμην ὁ δικαιότης βεβαιοῖ. καὶ τί" γὰρ, ἀλλ' ἢ πᾶσαν αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ἔδωκεν ἐξουσίαν; Ὧν γὰρ" ἂν, φησὶν, ἀφῆτε ταῖς ἁμαρτίαις, ἀφέωνται· δὲ ὧν κρατῆτε, κεκράτηνται. τίς ἂν" ἠμύσιτο ταύτης ἐξουσίας μείζων; Πᾶσαν τὴν κρίσιν ἔδωκεν ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ· ἐρῶ δὲ πᾶσαν αὐτὴν" τοῦτο ἐγχειρισθέντας ὑπὸ τοῦ υἱοῦ. ὥσπερ γὰρ εἰς ἁγίους ἤδη μεταβάντες καὶ τὴν τῶν ἀνθρωπίας ὑπερβαίνοντες φύσιν, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀπαλλαγὴν παθῶν, ὅτως εἰς" ποσαύτην ἦλθησαν τὴν ἀρχήν. Εἶτα, ἂν μὲν βασιλεὺς ὢν τὴν ὑπὸ αὐτὸν ὅταν ταύτης μεταδῷ τῆς τιμῆς, ὥστε ἐμβάλλειν εἰς δεσμωτήριον ὃν ἂν ἐθέλῃ, καὶ ἀφιέναι πάλιν, ζηλωτὸς καὶ ἀθέλεπτος πᾶσι ἔσται· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ τοσούτῳ μείζονα ἐξουσίαν λαβὼν, ὅσῳ γῆς πλείονος ὁ οὐρανὸς, καὶ σωμάτων ψυχὰ, ὅτῳ μικρῶν ὧν ἔδοξεν εἰληφέναι τιμὴν, ὡς δυνατὸν καὶ οἰκοῦσαν, ὅτι τὴν ταῦτα πιστευθέντων ὑπερφρονῆσαι τῆς δωρεᾶς; ἄπαγε τῆς μανίας· μανία γὰρ ἀσεβοῦς, ὑπερορᾶν τὴς τοσαύτης ἀρχῆς, ἧς αἴτιον ὅτι σωτηρίας ἡμῖν, οὐ τὴν ἐπαγελμάτων ἐπιτυχεῖν ἔστιν ἀγαθῶν. Εἰ γὰρ ὁ δυνάμενος εἰσελθεῖν εἰς τὸν βασιλείαν τὴν οὐρανῶν, ἐὰν μὴ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννηθῇ, καὶ ὁ μὴ φάγων τὸν σάρκα τοῦ Κυρίου καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ πίων, ἀκούσεται τῆς αἰωνίου ζωῆς· πόσῳ μᾶλλον ταῦτα δι' ἑτέρων οὐδενὸς, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῶν ἁγίων ἐκείνων ὑπερπλεῖται χαρῶν, τὴν τοῦ ἱερέως λέγω· πῶς ἂν" ἄλλος τούτων ἀκούσειεν, ἢ δὲ τῆς γεέννης ἀφυγεῖν δυνήσεται; πῦρ, ἢ τῶν ἀποκειμένων τιμωρῶν τυχεῖν; ὅταν γὰρ ἡμῖν ἔσται, ὅταν, ⟨Α⟩ ταῖς πνευματικὰς πίστεις ἀθλήσαντες ὠδῖνας, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος

χ. ἀκούσαντες
ν. τύπῳ
χ. ἀκούσας
χ. ἀφιεῖσαν
χ. αἰσθητήρια
χ. πεποιημένου
χ. αὐτὰ ποιεῖν καὶ τὰ ἀπειλᾶς
χ. λύσης
χ. τὸ λυσαι
ἰσ. βδελλο
λ. δύ,
χ. τύπος ἐγχειρισθέντας
λ. χειρισθ
χ. ταύτῃ

ὄστιν, ἧς ἔχουσι τοὶ τῶ πράγματος δόξης. οὐ γὰρ μὴ τὴν τυχόντων αὐτὸ, ἐφ' ὧν οὐ πολὺς [ὁ] λόγος εἰσόμιζοι εἶ), οὐσῆ αὐ ἀνατραπῆναι τὸ ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἀφ' ἡμῶν· τὸ γὰρ τοὶ τὴν ἀλγαλων ἀξίας ὑπάρχειν ἐπολμησέ τι τοιοῦτον ἀνατραπῆναί ποτε, ἢ εἰπεῖν ὅτι ὄστι δυσθεράπευτος ψυχὴ δι' ἀπιστίαν· οὐκ αἰσχυνθὸν ὅτι τῆς φύσεως ἐκείνης ἀξίωμα ἐλαθε; μεγάλα γὰρ τινα φαντάζομαι τοὶ τὴν δυνάμιν ἐκείνων, ἢ τοῦτο ἡμᾶς οὐκ ἀφῆσαι πιστεύσαι, ὅτι δυνατὴ) δυσθέρπευτος τῆς τιμῆς φερῆσαί τι μεῖζον ἐκείνης. ὥστε αὐτοὺς μᾶλλον δικαίως ἄν τις χαλάσαι ἀπιστίας τοῦ ἡμῶν τοῦτο κατηγορεῖν. οὐ γὰρ ἄν ποτε τοὶ ἑτέρων τοῦτο ἀνατλαθεῖν, εἰ μὴ τοῦ πεῖραν αὐτοὶ τῶ πράγματος, ὡς τάληθὲς ἅπας, κατίδωσαν. εἰ δ' ἀρὸς δόξαν ὁρᾶτέ με τοῦτο πεποιηκέναι· φήσουσι, τοὶ πίστοντες ἑαυτοῖς ἐλεγχήσειν) ἢ μαχόμενοι φανεροῦς. οὐδὲ γὰρ οἶδα ποίους ἂν ἑτέρους ἀρὸ τούτων ἐζήτησαν λόγους, εἰ τὴν τ' καινοδοξίας ἡμᾶς ἠβούλησαν ἀπαλλάξαι ἐγκλημάτων. εἰ γὰρ οὕτ' μὲ πεῖσθαι εἰσῆλθε ὁ ἔρως, κατασβέσθαι μᾶλλον ἐχρῆν, ἢ φυγεῖν. ἀλλὰ τί; ὅτι πολλῶ ἡμῶν τοῦτο τὸ δόξαν ἰσχύειν ἔοικεν. ὃ γὰρ ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας ὕπνος, ἢ πρεσβυτικὸς ἀπειλοῦντα τὴν βιωτικὴν φερεπίδων, ἐξαίφνης οὕτω δόξαι τοῖς πᾶσιν εἶ) χαυνοῦσι, ὡς τὴν Ⓜ ἀπάντων χρόνοις ἐν τοῖς τοιούτοις ἐξαμαλωθῆναι τῶν πόνοις τροπμηθεῖσαν, ἢ πλείονας ψήφους πρὸ τῶν ἐκείνων λαβεῖν, χαυνοῦσί τινα ἢ μεγάλα τοῖς ἡμῶν πρᾶξαι δυνατὴ ἐπεισι, ἢ σεμνοὺς αὐτὴ ἡμᾶς ἢ τοῖς ὀλίγοις κατέχησι. νῦν γ', πλεῖω ὀλίγων, ὃ πλέον τῆς ἐκκλησίας μέρος οὐδ' ὄζ οἰόμενος ἡμᾶς ἴσασιν· ὥστε οὐδὲ ὅτι πρᾶγμά ἐσθ, πᾶσιν ὅστι φανερόν, ἀλλ' ὀλίγοις πισὶ, ὃς οὐσῆ αὐτοῖς εἶναι ὃ σαφὲς εἰδέναι πρᾶξαι. "ἀλλ' εἰκὸς ἐ τῶν πολλοὺς ἢ μηδόλως ἡμᾶς ἠρῆσθαι νομίσαι, ἢ" πρεσβᾶσθαι μᾶ τοῦ αἱρεσιν ἀνεπιτηδείους εἶ) δόξαι, οὐχ ἑκόντας φυγεῖν.

ΑΛΛ' Ⓐ παλῆτε ἀδότες χαυνοῦσιν). ΒΑΣ.

ΚΑΙ μὴν τοῦτ' ἔφης, ὡς καινοδόξους ἢ ὑπερηφάνους, "ἀμβάλλειν ἡμᾶς. πόθεν οὖν ΧΡΥΣ.
ὄστιν ἐλπίσας Ⓐ ἔπαινον; ἀπὸ τῶν πολλῶν; ἀλλ' οὐκ ἴσασι ὃ σαφές· ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ὀλίγων;
ἀλλ' ἀκριβῶς ἴσθα ἡμεῖν εἰς τοιαῦτα ὃ πρᾶγμα πεπεῖσθαι. οὐδὲ γὰρ ἑτέρως ἔχει σοὶ ταῦτα εἰσῆλθες τῶν, ἀλλ' ἵνα μάθῃς τί πρὸς ἐκείνους ἀπολογήσασθαι δεῖ. καὶ τί τούτων ἔτεχεν ἀκριβολογεῖσθαι νῦν, ὃ ἐγὼ εἰ ἢ πολῖται ἤδεισαν ταῦτα, οὐδὲ οὕτως ἡμᾶς ἀπιστίας ἢ φιλοδοξίας ἴσθ' ἐκρίνεν· μικροὶ αἰνέσεων, ἢ τοῦ εἶσῃ σαφὴς, ἢ πρὸς τούτῳ πάλιν ἐκεῖσε, ὅτι οὐ τοῖς ταύτῃ τολμῶσι τοῦ τὰ μᾶλλον εἶσῃ, εἴπερ τίς ὄστιν αὐθεντῶν (οὐ γὰρ ἴσως πείθομαι) ἀλλ' ἢ τοῖς ἐκεῖ ἑτέρων ἀνατραπέντοις κίνδυνος ἀπόκειται) οὐ μικρός. ἡ γὰρ ἱερωσύνη πολλῶν μὲ ὅτι τῆς γῆς, τάξιν ἢ ἐπουρανίων ἔχει πραγμάτων, ἢ μάλα γε εἰκότως. ὁ γὰρ αὐθεντῶν, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, οὐκ ἄλλη τις κτιστὴ δυνάμις, ἀλλ' αὐτὸς ὁ δεσπόζων τῶν ταῦτα διεπάξατο τὴν οἰκουμένην, ἢ ἐπὶ μείζοσι τὸ χρεὶ τὴν ἀγγέλων ἔπεισι φαντάζεσθαι δίκαιον. δεῖ χρὴ Ⓐ ἱερωμένοι, ὥσπερ οἱ αὐτοῖς ἐσῶτα τοῖς οὐρανοῖς με- Εξοδ. κη.
ταξὺ τὴν δυνάμεων ἐκείνων, ὕτως εἶ) καθαρῶν. φόβεσθαι μὲν γὰρ ἢ φρικωδέστατα ἢ τὰ ἀρὸ τῆς χαφίτος, οἷς Ⓐ χώδωνες, Ⓐ ῥοῖσκοι, Ⓐ λίθοι Ⓐ ὅτι τὴν σηθυς, Ⓐ τῆς ἐπωμίδος, ἢ μίτρα, ἢ χίδαρις, ὁ ποδήρης, ὃ πέταλον ὃ χρυσοῦν, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἢ πολλὴ τὴν ἔνδυσιν ἱρεμία. Ρ. Κορ. γ. ι.
ἀλλ' εἰ ἴως τὰ τῆς χαφίτος ἐξεπάσιτε, μικρὰ ὥστε βιάσει τὰ φοβερὰ καὶ φρικωδέστατα σκεύη, ἢ ὃ σοὶ τὸν νόμον λεχθὲν καὶ ἀληθὲς ὄν· ὅτι Οὐ δώσεις ὃ δώσεις ἁγιασμὸν [ὃ τούτῳ τῶ μέρει] ἔσεσθαι τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. ὅταν γὰρ ἴδῃς Ⓐ Κύριον τεθυμένον, ἢ Ⓐ "ἱερέα ἐφεστῶτα τῶ θύματι, ἢ ἐπευχόμενον, ἢ πολλῶν ἐκείνων "τῶν τιμίων φοβερωτέρων αἵματι, ἆρα ἔτι μὴ αἰσθέσθαι εἶ) νομίζεις ἢ ὅτι τῆς γῆς ἐσμεν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ ὅτι σὺν ἀγγέλοις μετεμίσαμεν, ἢ πᾶσαν ὑπερκεῖσθαι τῆς ψυχῆς" ἐκβάλλων, γυμνῇ τῇ ψυχῇ ἢ τῶ τῷ καθαρῷ σοὶ λέπτεσθαι τὸ ἀγγέλοις; ὦ τῶ θαύματος, ὦ τῆς

μὴν μωρίους διαφθορᾶς ἱδρῶτας εἰς τὰς τῆς σκληρότητος χεῖρας πρεῖδον, ὦ ὃ οὐδέποτε τοιούτων γλυκάνθησαι πόνων, πᾶσαι δὲ τὴν ἡλικίαν ἐν τῇ τῶν ἔξωθεν λόγων ματαιοπονίᾳ κατατριβώσαντα, ἐξαίφνης εἰς ταύτην εἰλκύσαι τὴν τιμήν; ταῦτα καὶ πλείονα τούτων λέγειν εἶχον ἄν, δοξαζόντων ἡμῶν τὴν ἀρχήν. ἀλλ' οὐκ ὤν. πᾶσα γὰρ αὐτῆς κακοτεχνίας σκέπη πρόφασις· καὶ οὔτε ἐμοὶ κολακείαν, οὔτε μισθαρνίαν ἐκείνοις ἔγκλειν, πλὴν εἴ τινες ἁπλῶς μάθεσθαι βούλοιντο. πῶς γὰρ ὁ κολακεύων καὶ χρήματα ἀναλίσκων, ἵνα τύχῃ τῆς τιμῆς, ἵνα τι ἐφίκηται, ἐπίφορος ἂν ἀφῆκεν αὐτήν; ὅμοιον γὰρ ἂν εἴη τοῦτο, ὥσπερ αἴ τις πολλοὺς ὠνεῖ τὴν γῆν ἀναχώμασι πίνειν. ἵνα βέλτιον μὲν αὐτῷ τὸ λίμνιον πολλῷ τῷ καρπῷ, οἷον δὲ ὑποβρύζωσι αἱ λίμναι, μὴ τοὺς μωρίους ἱδρῶτας καὶ τὴν πολλὴν τῶν χρημάτων δαπάνην, ἵνα τί αὖ καλαμᾶσθαι καὶ τυγχάνειν δεῖ, τίνι καὶ τὰ ἐπίφορα τῆς τῶν καρπῶν ἐκβαίνει φορᾶς. ὁρᾷς ὅτι τότε μὲν εἰ καὶ πόρρω τῆς ἀληθείας ἦν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ὅμως εἶχον πρόφασιν ᾗ βουλόμενοι ἀμβάλλειν αὐτούς, ὡς οὐκ ὀρθῇ κρίσει λογισμῶν τὴν αἵρεσιν πεποιημένους· ἡμεῖς δὲ ἀνδρὸς τῶν οὐδὲ χρῆναι, οὐδὲ ἁπλῶς διαφθεῖραι τὸ σῶμα συνεχωρήσαμεν. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν λεγόμενα, τοιαῦτα ἂν εἴη, καὶ τούτων πλείονα. μὴ δὲ τὸ τῆς ἀμαθίας ἄφαθαι, οὐκ αἰ ἤρκεσαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἀπολογούμενοι, εἰ καὶ πόντα ἡμῖν ἀναμάρτητος ἐπεφάνητο (μὴ ὅτι γε πολλὰ ἁμαρτών· κατὰ τὴς ἀπειρίας γὰρ τῆς ἡλικίας ἰσάγκαθημαι αὖ) καὶ οὕτως ἂν καὶ ταύτης αὖ δὴ κατηγορίας ἀπολλάξαμεν· τότε γὰρ μωρίοις αὖ αὐτοὺς ἐπιδεῖξαι. Τί γὰρ οὐκ ἂν εἶπον; παιᾶν ἀνόητος ἁρμάτων οὕτω θαυμαστὰ καὶ μεγάλα ἐπέτρεψεν, ἐλυμήνατο τὸ Θεοῦ τὸ πίμπλον, παίγνια γέλως γέγονε τὰ χειρίσματα. ἀλλὰ νῦν πᾶσα ἀνομία ἐμφράξει τὸ στόμα αὐτῆς. Εἰ γὰρ γε καὶ τὰ ταῦτα λέγοιεν, ἀλλὰ ταχέως αὐτοῖς διδάξεις ὅτι τῶν ἔργων, ὅτι οὐ χρὴ τὸν ζῶσιν ἡλικίᾳ κρίνειν, οὐδὲ ὦ πρεσβύτην ἀπὸ τῆς πολιᾶς δοκιμάζειν, οὐδὲ ὦ νέον πάντως ἀτιμάζειν τῆς τοιαύτης διαφθορᾶς, ἀλλὰ ὦ νεόφυτον· πολὺ γὰρ ἀμφοτέρων τὸ μέσον.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. γ.

Τοσοῦτον ὕψους ἔσχε τῆς εἰς σὲ πεπομπῆς, ἐν ὅλῃ αὐτὴν οὐ κατασχεῖν βουλόμενος, ταύτην ἐφυγάδευσα τὴν τιμήν, ταῦτα δὲ εἶχον λέγειν, ἅπερ εἰρήκαμεν. ὅπερ ὃ οὐδὲ κατ' ἀπειρίαν ἦν φυσηθέντος, ἀλλὰ τοῦτο νῦν εἰς δύναμιν τὴν ἐμὴν πειράσομαί σοι ποιῆσαι φανερόν. Εἰ μὲν γὰρ στρατηγίας ἦν ἡ βασιλείας αἵρεσις παρόντος, εἶπα ταύτην εἶχον τὴν γνώμην, εἰκότως ἂν τις τοῦτο κατέλαβεν· ἡ τότε μὲν ἀπειρίας οὐδείς, ἀνοίας δὲ πάντως ἂν ἡμᾶς ἔκρινεν. ἱερωσύνης δὲ παρεκειμένης, ἣ τοσούτου βασιλείας ἔσχεν, ὅσου πνεύματος καὶ σώματος ὅ μέσον, ὅλη μέση τις ἡμᾶς ὑποψίας γράψασθαι; ἢ πῶς οὐκ ἄτοπον, τὸν μὲν τὰ μικρὰ διαπονοῦντας, ὡς παιδαριώδη ἀπαιτεῖσθαι· τὸν δὲ ὑπὲρ πολλοὺς ἄρασι παρεχόμενον τοῦτο ποιοῦντας, τὴν μὲν τῆς παιδιᾶς ἐγκλημάτων ἐξαιρεῖν, τὰς δὲ τῆς ὑποψίας ἐπιβάλλειν αἰτίας; ὥσπερ δὲ εἴ τις ὦ ἀγέλης βοῶν κατασφαγιοῦται καὶ μὴ βουλόμενος εἰ βουκόλων, εἰς ὑποψίαν μὲν οὐδαμῶς, εἰς δὲ φρενῶν ἔκστασιν αἰτιώτατος, ὦ ἀπάσης τῆς οἰκουμένης τὸν βασιλέα, καὶ ὃ ἡνίκα χύσει τὴν ἀπόπτυστον γραπτοῖδα μὴ καταδηλώσομαι, αὐτὴ τὸ μένειν θαυμάσεται τετυφῶσθαι φαίη. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι· οὐδὲ ἡμᾶς καλεῖ ἡ ἐμοῦ ὦ ταῦτα λέγοιτο ἀμβάλλοιτο. Τὸ γὰρ ἐπονοῆσαι μόνον, ὅτι δυνατὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει τῆς ἀξίας ὑπερφερόντως σκοπὸν, ἀγνοίᾳ τῶν ἀφερόντων ὄντων,

χ. εἶχον ἀναλέξασθαι
χ. ἐκκόπτου
χ. πολλὰς
χ. ἠρκέσω
χ. ἀναμάρτητος
χ. κακοτεχνίας
χ. τὸ γὰρ ἐπονοῆσαι μόνον
ἰσ. αὐτῆς.
χ. φυγάδευσα.
χ. ἔχειν
χ. οὐ ταύτην
χ. τοσούτου
χ. ὅσον
χ. γενέσεως
χ. ὑποχόλιον
χ. λιχνίαν,

ἐχθ, φησὶν, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. Εἰ τοίνυν μείζονα ταύτης οὐκ ἔστι δωρεὰν, ὅτι ὁ τιλεως αὐτὴς ἔφθασας· ἐν δι' ὧν ἔπραξας, καὶ δι' ὧν εἶπας, τῆς κορυφῆς ἐπέβης αὐτῆς. ἀλλὰ τοῦτό σε παρεῤῥώκαμεν, ἀλλὰ τοῦτο Ⓐ δόλιον ἐρράψαμεν ἑκεῖνον. ἆρά σε πείθομεν ὅπως ὅτε ἐκκλησίας, ὅτε εἰς κίνδυνον ἐμβαίνειν. βούλεσθε, ἀγαθοὶ ἀνδρες, ἐπὶ τὸ ἀσφαλέστερον εἰδέναι, εἰς τὸ σάξαι εἰλόμεθα τοῦτο;

ΕΙΤΑ ἀρκεῖ οἴει, φησὶ, παρὰ τὴν πλησίον διῤῥῆξαι, τὴν τῆς ἀγάπης δύναμιν; ΒΑΣ.

ΜΑΛΙΣΤΑ μὲν πολὺ μέρος, ἔφην, παρὰ τοῦτο συμβαίνειν δυνατὸν ἂν. Εἰ δὲ βούλει ἐκ τῆς Φαρισαίου ἡμᾶς τῆς σῆς διήγησιν ἀξιοῦν, ἐπὶ ταύτης βαδιούμεθα, ἐν ᾗ δείξομεν σοι τὸν ὄντα μᾶλλον ἢ φιλόπορνον. ΧΡΥΣ.

ΕΠΙ τούτοις ἐρυθριάσας ἐκεῖνος, ἐφθέγξατο· ΤΑ μὲν ἡμέτερα, φησὶ, παρείδομεν ἡμῖν (οὐδὲ γὰρ [ἔδει] τὴν ἀρχὴν σε τὸν ἀπὸ τούτων λόγον ἀπαιτῆσαι) εἰ δέ τι παρὰ σοῦ ἐξῆν δίκαιον ἔχειν εἰπεῖν, ἡδέως ἂν τὰς ἀπὸ τούτων ἀκάιρους λύσεις. διὰ τὴν σκιαμαχίαν ταύτην ἀφεὶς, εἰπὲ ἵνα παρὰ τὰς λοιπὰς ἀπολογησώμεθα, καὶ τὰς παρηκόλας, καὶ τὰς ἀπὸ ἐκείνων ὡς ὑγιεσμένων ἀληθείας; ΒΑΣ.

ΚΑΙ αὐτὸς λοιπὸν, ἔφην, παρὰ τοῦτο ἐπιχειρήσω. ὅπου γὰρ ἀπὸ παρὰ σὲ μοι διώκουσι λόγος, οὐκόλως ἐν ἔπι τοῦτο πέφυκεν τὸ μέρος. τίς οὖν ἡ τούτων κατηγορία, καὶ ποῖα τὰ ἐγκλήματα; ΧΡΥΣ.

ΥΒΡΙΣΘΑΙ φασὶ σφᾶς ἡμᾶς, ἐν διὰ παροιδίαν, ὅτι τὴν μικρὰν, ὡς τιμῶσαν ἠδέσθησαν, οὐκ ἐδεξάμεθα. ΒΑΣ.

ΕΓΩ γοῦν τοι μὲν ἐκεῖνό φημι, ὅτι οὐδὲν λόγον ποιοῦνται ἐμοῦ τῆς εἰς ἀνθρώπους ὕβρεως, ὅταν ἐμὲ τὰς ἐκείνων τιμῆς ἀναγκαζούσας παρασκευὴν Θεοῦ. οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀναναντήτοις αὐτοῖς, ὃ δυσχεραίνειν ὅτι τότε, ἀκίνδυνον φαίνομαι, ἀλλὰ ἐν πολλῷ ἔχθρᾳ τὴν ζημίαν. ἐμὲ γὰρ, οἶμαι, τὸν αἰσχυνόμενον Θεῶν, ἐν παρὰ τούτου βλέπουσαν μόνον, ὅταν ἀφεῖσθαι βλάβας, ὡς μηδὲ ὕβρεως ἠξιῶσθαι, καὶ μυριάκις ἠτιμωμένον τυγχάνοιεν. ὅπου γοῦν μέχρι τινὸς τὸ πιστὸν ἐμοὶ, δῆλον ἐκεῖθεν. Εἰ μὲν γὰρ ἀπιστίᾳ ἐν φιλοδοξίᾳ, ὡς πολλάκις ἔφης ἐμοὶ ἐβαλλόμην, ὅτι τοῦτο ἤλθον ἐγὼ [ψηφισάμενος τοῖς κατηγόροις] τῶν τὰ μέγιστα ἠδικηκότων αὐτῶν εἶναι, αἱρεθεὶς καταφρονήσας θανάτων ἐν μεγάλων, ἢ παρὰ τούτοις διέργειν. Εἰ γὰρ ὁ σὸς μηδὲν ἠδικηκὼς ἀδικῶν, κολάσεως ἄξιον σὸν πρᾶξαι παρελομένους ἀφ' ἑαυτῶν, πῶς πρᾶξαι χρή; οὐδὲ γὰρ τοῦτο ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, ὅπου δύναμιν ἢ μακρὸν ἢ μέγα παρ' ἐμοῦ, τῶν ἀνθρωπίνων ἐκείνων ἐξέπεσαν τῆς ἀμοιβῆς. πόσης οὖν οὐκ ἂν εἴη τιμωρίας ἄξιον τοὺς οὐδενὸς τοιούτους ἀμείβεσθαι; Εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὐδὲ εἰς νοῦν ἐβαλόμεθά ποτε, λύπην ἑτέρας δὲ παρεμπέσοι πόθεν ὁ βαρὺ φορτίον ἀξεκλίναμεν· τί παρέντες συνίωσκεν, εἰ γε ἀποδέχεσθαι μὴ βούλοιτο, ἐγκαλεῖσθαι ὅπως τῆς ἑαυτῶν ἐφεστάμεθα ψυχῆς; ἐγὼ γὰρ τοσοῦτον ἀπέχω εἰς σὸν ἀνδρας ὑβρίσαι ἐκείνους, ὅπου καὶ παρακαλέσαι ἂν σὸν φαίνομαι τῇ σωζεσθαι. ἐν μὴ θαυμάσῃς, εἰ σωζόμενοι ὁ λεγόμενοι. παραχρῆμα γὰρ ἐν τούτων τὴν λύσιν ἐπάξομεν. τότε μὲν γὰρ, εἰ ἐν μὴ πρώτης, ἀλλ' οἷς τὸ κακὸν ἀγνοοῦσιν ἠδὺ, πολλὰ δὲ εἶχον ἐν καταπίεσαι ἐν εἰπεῖν ἐφ' ἑτέρῳ ἐφ' ἑτέρων χρηστηριάζοντος ἐμοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν ἐλαμπρῶν ἐκείνων· ὃ ὅτι παρὰ πλούτου βλέπουσι, ὅτι λαμπρὸς καὶ θαυμάζοιεν, ὅτι κολακευόμενοι ὑφ' ἡμῶν εἰς τοῦτο ἡμᾶς πρήναγον. Εἰ δὲ ἐν ὅτι χρήμασι πειθόμενοι, οὐκ ἔχω λέγειν. Εἰ δὲ ἐν τοῦτο καταπαύσωμεν ἐμὸν. ἐν ἐμοὶ Χριστὸς ἁλιεῖς καὶ σκιωποιοὺς καὶ τελώνας ὅπως ταύτην σκάλεσι τὴν ἀρχὴν· ὅπου γὰρ ὁ σὸς μοὶ ἀπὸ τῆς ἐργασίας τῆς καθημερινῆς πρεφομένους ἀφεπόμενοι· εἰ δέ τις λόγος ἄλλος τοῦ ἔξωθεν, καὶ ἀρχὴν πρέφοιτο, τότοι ἀποδέχονται καὶ θαυμάζοισι. τί γὰρ ἀνθρωπος σὸν μοὶ

Matth. δ. ιθ. Πραξ. ιν. γ. Luc. ε. κ.

τῶν ἔξωθεν, οὐκ ἀμαρᾷ τὴν ἀκρίβειαν ἐβδυσάμενον ἔρευνάω, ἀλλ' ὡς τοσοῦτον μόνον τὸ πάθημα τὴν τῶν τοιούτων δοκιμασίαν. ἐγὼ γὰρ πολλὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα ἀκούω, ὑπὲρ τούτου τοσοῦτον ἔχειν, ὡς οὐκ αὐτὸν μόνον ἀρκεῖσθαι δεῖ τοῖς τοιαύταις αἱρέσεσι, ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων ἀπ' αὐτῶν ἀναλαμβάνειν χρή. συμβαίνει γὰρ πολλάκις τὴν τῶν πολλῶν ψῆφον φεύγειν· τῆς δ' ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἡσυχαζούσης, οὐδένα οὕτως κίνδυνον ἔστιν ὑποπτεύσαι λοιπόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὰ ἄλλα, τὰ τῶν ἔξωθεν, αὐτὸν πάθοιμι. ὁ γὰρ ἁπλῶς ἔφησε, δεῖ μὴ αὐτὸν μόνον ἔχειν καλῶς, ἀλλὰ ὃ, καὶ τῶν ἔξωθεν, προεῖδε· δηλαδὴ βουλόμενος, ὅτι ποτὲ τῆς τῶν ἔξωθεν φήμης τὸν ἀκριβῆ δεῖ αὐτὸν διερευνήσασθαι δεῖν. ἐπεὶ οὖν ἡμῶν οὐδεὶς πάντα τὰ τῶν γειτνιώντων μᾶλλον, ὡς καὶ αὐτὸς ὡμολόγησας, ἀλλὰ τοῦτο δίκαιος ἂν εἴη πάσης αἰτίας.

χ. τῶν τοιούτων δοκιμασίας. χ. μόνῳ χ. πατέ. χ. αὐτὸ χ. δεῖ πρὸς τῆς ἔξωθεν εἶναι ἐμὲ ἀκρ. χ. εἰδέναι χ. ἐπίσκοπον

ΒΑΣ. ΔΙ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο, φησὶν, οὐκ ἂν ἐφυτεύσαμεν, εἴ τίς σε ἀγαθὸν εἶναι ἤθελεν. ἢ δὲ μεμνησαι πρὸς ἡμῶν ἀκούσας πολλάκις, καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν διδαχθείς, ὅτι τῆς ψυχῆς ἀθλητὴς τῆς ἐμῆς; καὶ διὰ τοῦτο εἰς μικροψυχίαν ἡμᾶς διετέλεσας σκώπτων ἀεί, ὅτι δὲ ταῖς τυχούσαις φέρεσθαι κατεπίπολυ βούλει;

ΧΡΥΣ. ΜΕΜΝΗΜΑΙ μὲν καὶ ταῦτα πολλάκις, ἔφην, ἀκούσας παρὰ σοῦ τὰ ῥήματα, καὶ οὐκ ἂν ἐπιλαθείμην. ἐγὼ δέ σε εἰ ποτὲ ἐσκωπτον, παίζων, οὐκ ἀληθεύων, τοῦτο ἐποίουν. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἦν τούτων φιλανθρωπότερον. ἀξιῶ δὲ κἀγὼ σεαυτὸν τὸν ἴσον μοι παρέχειν ἀγωνοθετοῦντα, ὅταν θελήσω καὶ ἐγὼ ὑπομνησθῆναί σου τῶν σεσοφισμένων ἀγαθῶν. καὶ γὰρ ὑπερῆρκας ἡμᾶς ἀπελέγξας ψευδομένους, κἀγὼ φανοῦμαι, ἀλλ' ἀποδείξομαι μετεμέλοντά σε μᾶλλον, ἢ τῷ ὄντι ἀληθῆ ταῦτα φθεγξάμενον, ἑτέρῳ μὲν οὐδενί, τοῖς δὲ λόγοις τοῖς σοῖς, καὶ ταῖς πράξεσι, μάρτυσι χρώμενος πρὸς τὴν τῶν λεχθέντων ἀλήθειαν. πρόσεχε δή σε ἐκεῖνο ἔρεσθαι βούλομαι· οἶσθα πόσα τῆς ἀγάπης ἡ δύναμις; ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς καὶ τὰ μέγιστα ἀφεὶς, ἃ περ ἔδωκεν αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις τελεῖσθαι, Ἐν τούτῳ, φησὶ, γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ ἐστε μαθηταί, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· ὁ δὲ Παῦλος, Πλήρωμα τοῦ νόμου φησὶν αὐτὴν εἶναι, καὶ τούτου ἀπούσης, οὐδὲν εἶναι τῶν χαρισμάτων ὄφελος. τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἐξαίρετον ἀγαθὸν, ὁ γνώρισμα τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, ὁ τῶν χαρισμάτων ἀνώτερον κείμενον, εἶδον γυναῖκας ἐν τῇ σῇ πεφυτευμένας ψυχῇ, καὶ πολλῷ βρύουσι τῷ καρπῷ. Καὶ ὁ Βασίλειος,

χ. χαρισμένον Ιωαν. ιγ. λε. Ρωμ. ιγ. ι. * καὶ ταύτης α. Κορ. ιγ γ.

ΒΑΣ. ΟΤΙ μὲν πολλή μοι, φησὶ, τῶν πραγμάτων ἡ φροντὶς, καὶ μείζων ἢ κατὰ δύναμιν τὸν ἀναδησάμενον τὴν ἐκκλησίαν ταύτην τῆς πόλεως, καὶ αὐτὸς ὁμολογῶ· ὅπερ ἴσασί μοι ἐξ ἡμισείας αὐτὸν διδύσαντα μόνον, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς μάρτυρήσοις, εἰ δὲ πρὸς χάριν λέγω ἀφεὶς, πεμψάτω τὰληθὲς βουληθείσης.

ΧΡΥΣ. ΟΥΚΟΥΝ ὅπου σοῦ ἐλέγχους τείνομεν, ἔφην· καὶ ὅπερ ἠπείλησα, ποιήσω νῦν, μετεμέλειν μᾶλλον, ἢ ἀληθεύειν βουλόμενον ἀποδείξας. ἐρῶ γὰρ πρᾶγμα ἀρτι συμβεβηκός, ἵνα μή τις ὑποπτεύσῃ τὰ παλαιά με διηγούμενον, τῷ σπληρῷ τοῦ χρόνου τὰληθὲς ὑποσκιάζειν ὑπολαμβάνειν, τῆς ἀληθείας οὐκ ἀφεισάσης ὑποσκῆψαί τι τοῖς πρὸς χάριν λεγομένοις πρὸς ἡμῶν. ὅτε γὰρ τὴν ὑπερτιθείσαν τις τῶν ἡμετέρων, ἐπ' ἐγκλήμασιν ὕβρεως καὶ ἀπιστίας συνεφωνήθη, οὐδὲ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων ἀκούειν ἐδυνάμην, τότε ὑπὲρ ἐγκαλούντος σοί τινος, οὔτε ἐκείνου τὴν ἀπολογίαν μέλλοντος διηγεῖσθαι, εἰς μέσον σαυτὸν ἐρίφιμον σοῦ καὶ δεδιότος. καὶ ὁ μὲν ἔργον ἦν τότε· ἵνα δέ σε καὶ ἀπὸ τῶν ῥημάτων ἐλέγξωμεν, καὶ αὐτὴν τὴν εἰρημένην σοι μνημονεύσωμεν, ὑπὲρ ἧς γὰρ τὸν προθυμίαν ταύτην ὁ μὲν σὸς ἀπεδέχετο, ὁ δ' ἐπῄνουν καὶ ἐζήλουν· καὶ τί πάθω; πρὸς σοῦ ἐγκαλούμενος ἔφης· ἑτέρως γὰρ σὸν οἶδα φιλεῖν, ἀλλ' ἢ μὴ τὸ καὶ τὴν ψυχὴν ἐκδιδόναι τὴν ἑαυτοῦ, ἵνα δή τινα τῶν ὑπερτιθεμένων κινδυνεύοντα σῴσαι δέῃ· ῥήμασι μὲν ἑτέροις, διανοίᾳ δὲ τῇ αὐτῇ, τὸ τοῦ Χριστοῦ φθεγξόμενος, ἃ πρὸς σοῦ μαθὼν ἔλεγε, τῆς τελείας ἀγάπης σοῦ ὄντος πηδίου. Μείζονα γὰρ ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει,

χ. λάθοι Ιωαν. ιε. ιγ.

χ. ὅπερ ἐκεῖνο χ. περὶ τοῦ χ. ὅτι χ. ἡ ψυχῆς.

νέμων τοῖς δεομένοις, ἢ καὶ ἑτέρως πως ἀδικουμένοις ἀμύνων," ὥσπερ μέ τι καὶ ὄντες τοῦ πλησίον· " τοσούτῳ ἧττον τῶν ἱερέως," ὅσῳ δὲ μείζονι σώματος ψυχὴ. εἰκότως ἄρα τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης τὴν ὠδὲ τὰ ποίμνια ἀσυδλὼ ὁ Κύριος ἔφησεν εἶ σημεῖον.

ΣΥ δέ, φησιν, οὐ φιλεῖς Ⓦ Χριστόν; ΒΑΣ.

ΚΑΙ φιλῶ, καὶ φιλῶν οὐ παύσομαί ποτε. διόδηκα γὰρ μὴ προξιὼν Ⓦ φιλάθλου ΧΡΥΣ.
ὑπ' ἐμοῦ.

ΚΑΙ τί τοῦτο γέγονεν ὦ ἄριστε, φησιν, ἀσπαφέτερον, εἰ ὁ μὲν Χριστὸς τὸν φιλεῖν ΒΑΣ.
αὐτὸν ποιμαίνειν ὠρέξατο αὐτοῦ τὰ πρόβατα, σὺ δὲ διὰ τοῦτο φῂς οὐ ποιμαίνει, ὅτῳ
Ⓦ τοῦτο προσάξαντα φιλεῖς;

ΟΥΚ ἔστιν ἄτοπον, ἔφην, ὁ λέγω, ἀλλὰ καὶ λίαν σαφὲς καὶ ἁπλοῦς. Εἰ μὲν γὰρ ἑκουσίως ΧΡΥΣ.
ἔχων διοικῆσαι τὴν ἀρχὴν ταύτην, καθὼς ὁ Χριστὸς " ἤθελεν, εἶτα ἀπέφυγεν, εἶδεν ὡρὸς
χ. ἐδίκησεν, ἀλλ' ἐκάλυψεν, τὸν περὶ ἐμοῦ λεγόμενον ἀπορεῖν· ὅτῳ δὲ ἄκοντός με ὠρὸς τὴν διακονίαν ταύτην ἡ τῆς
ψυχῆς ἀθένεια καθῆκεν, πῶς ζητήσεως ἄξιον ὃ λεγόμενον; καὶ γὰρ οἶδα, μὴ τὴν ἀπί-
χ. ἐξ ἀπροσ- λειαν τοῦ Χριστοῦ σφεληγῶσαν ἐς βύτραφον ὠδηλαδὴ, εἶτα αὐτὴν " ἐκ τοῦ τῆς ἀπειρίας
ξίας λυμ. λυμεῶνος, πρόξιον κατ' ἐμαυτὸν Ⓦ οὕτως αὐτὴν ἀγαπήσαντα Θεόν, ὡς ἑαυτὸν
ἐκδοῦναι διὰ τὴν ταύτης σωτηρίαν τε ἐς πυλόν.

χ. ἡ πεῖσον ΠΑΙΖΩΝ λέγεις ταῦτα, φησιν, ἡ γὰρ " ἀσυδάζων, οὐκ οἶδα πῶς αὖ ἑτέρως μᾶλλον ΒΑΣ.
ἡμᾶς ἀπέδυξας δικαίως ἀληθῶς, ἢ διὰ τῶν ῥημάτων τούτων, δι' ὧν ἀπεκρύσω θαυμάσιον τὴν ἀ-
χ. ὑποκύπτεις θυμίαν ἐπαύδασας. ἐγὼ γὰρ ἡ πρότερον εἶδώς, ὅτι με ἠπάτησας καὶ ἐψεύδωκας, νῦν
χ. Ζωΐδια ἢ πολλῷ πλέον, ὅτι καὶ τὰ ἐγκλήματα " ἀποδύσασθαι ἐπεχείρησας, τοῦτο μανθάνω, καὶ
μ. Ζωϊσίας " Ζωΐσημι καλῶς, οἵ τῶν κακῶν με ἤγαγες. Εἰ γὰρ διὰ τῶν σαυτὸν ὠκονόμησας τῆς
τοιαύτης λειτουργίας, ὅτι " Ζωΐδιος οὐκ ἀρκούσαν σοι τὴν ψυχὴν ὠρὸς Ⓦ ὃ προσήκατο
τος ὄγκον, ἐμὲ ὠρότερον ὀξελέσθαι ἐχρῆν, καὶ εἰ πολλοῦ ὠρὸς τοῦτο ὑπεθυμήθην ἔχων ἐ-
τύγχανον, μὴ ὅτι ἐς πᾶσαν τὴν ὑπὲρ τούτων ἐπίτεφλα σοι βυλήν. νῦν δὲ σαυτὸν μόνον
ἰδών, ὃ ἡμέτερον πρόβλημα· εἶτα μὲ οὐκ πρόβλης, ἀγαπητὸν αὖ ἐμοὶ σὺ δ', ἀ ὅπως βύχέ-
χ. φόβ. ρωσι ἡμῶν τοῖς βυλευθεῖσι λαβεῖν, ἐπιβάλλουσα. σοὶ μὲν γὰρ εἰς σκῆνος " καταφυτὸν
ἔχεις δή, ὅτι ἡ τῶν πολλῶν δίξα ὑπάτησέ σε, ἀ μεγάλα διὰ ἀ θαυμαστὰ ὠδὲ ἡμῶν ὑπονο-
θεῦσαι ἔπεισεν (οὔτε γὰρ τῶν θαυμαζομένων ἀ ἐπισήμων ἡμεῖς) οὔτε, εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει
ἐτύγχανε, τὴν τῶν πολλῶν δόξαν τῆς ἀληθείας ὠρετιμήσαι ἐχρεῖν. Εἰ μὲ γὰρ μηδέ-
χ. ἀνέχεσθαι ποτέ σοι πεῖσαι τῆς ἡμετέρας " ἰδοὺ Ζωϊσίας, ἔδοκει τις εἶναί σοι ὠρόφασις βύλεσθαι
ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν φήμης φέρειν τὴν ψῆφον· εἰ δ' οὐδ' εἷς οὕτω τὰ ἡμέτερα οἶδεν,
ἀλλὰ ἀ τῶν γεγλυπτότων ἀ θρεψαμένων αὐτῶν τὴν ἡμετέραν μᾶλλον ὀπίσασαν ψυχὴν,
πῖς οὕτως ἔσται σοι λόγος πιθανὸς, ὡς δυνηθεῖναι ὠφσαι σὲ ἀκουσίως, ὅτι οὐχ ἑκὼν ἡμᾶς
εἰς τοῦτον ὦσας τὸν κίνδυνον; ἀλλὰ γὰρ ταῦτα ἀφιέσθω νῦν· σοὶ δὲ γὰρ τούτων αἰσχύ-
νομαί σε χρείας. τί ὠρὸς ταῦτ' ἐγκαλεῖς ἀπολογησόμενα, λέγε.

χ. διαμυσάσθαι ΑΛΛ' σοὶ αὐτὸς ὠρότερον, ἔφην, ἐπ' σκῆνα πορεύσομαι, ἕως ἂν " διαλύσωμαί τα ΧΡΥΣ.
ὠρός σε, καὶ μυριάκις αὐτὸς ἡμᾶς τῶν ἐγκλημάτων ἐλεγχε ἀπολύσῃ. σὺ μὲν γὰρ ἔφης τὴν
χ. ἤγαγεν· ἀγνοιαν ἡμῖν φέρειν συγγνώμην, καὶ πάσης δὲ ἡμᾶς ἀφεῖναι κατηγορίας, εἰ μηδὲν τῶν σῶν
χ. δίκαιον. εἰδότες, εἶτα σοι εἰς τὰ πρόσω " ἠγάγομεν· ὅτῳ δὲ σὸν ἀγνοοῦντας ὠδεῦσαι, ἀμὴ ἀκρι-
βῶς ὁπίσαντας ὑμᾶς τὰ σά, διὰ τοῦτο πᾶσαν ἡμῖν ὠροφάσει βύλεσθαι καὶ ἀπολογίαν ἀνῃρῆσθαι " δι-
καίαν. ἐγὼ δὲ πῶς τοῦναντίον φημί. διὰ τί; ὅτι τὰ τοιαῦτα πολλῆς δεῖται τῆς ἐξετάσεως· καὶ
Ⓦ μέλλοντα ὠδηδώσειν Ⓦ εἰς ἱερωσύνην ὁπωσοῦν, ἀ διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀρκεῖσθαι
φήμην μόνον, ἀλλὰ μετ' ἐκείνης καὶ αὐτὸν μᾶλλον πρώτων, ἐς ὠρὸ πρώτων, ἐξεπακέναι τὰ
ἐκείνου. καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος εἰπών, Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν ἔχειν καλὴν ἀπὸ
τῶν

a. Tim. γ. ζ

ἀνάγκη τ̃ καχίας, ἀλλὰ τ̃ τῶν αἱρέσει ταύτης ἀπιχρώσας τ̃ φανοιῶτος τ̃ Θεοῦ. δῆλ. τ̃ τ̃ πολλῆς χρεία τ̃ μὴ χρῆσθαι, ἵνα πειθῶσιν ἑκόντες ἑαυτοὺς ὑπ̃έχειν τ̃ τῶν ἱερέων θεραπείαις ⓐ κάμνοντες· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ χρῆσιν εἰδῶσι τ̃ ἰατρείας αὐτοῖς. ἄν τι γὰρ ποτε σκιρτήσῃ δεθεὶς (κύκλος γάρ ἐστι τοῦτο) χεῖρας εἰργάσατο τὸ δεσμοῦ· ἄν τε τὸν σῦριγγα δίκην τόμωνος λόγους ἀφεῖναι πέμψῃ), τοῦτο σθῆκε δῆλ. τῆς καταφρονήσεως πρᾶγμα ἔπεται, καὶ γίγνεται ἡ τῆς θεραπείας τοῦ φάσις τοῦ χαλεπωτέρας ὑποδύσεις. ὁ γὰρ καταναγκάζων, καὶ ἄκοντα θεραπεύσαι δυνάμενος οὐκ ἔστι πῶς οὐ λύσει καὶ ἰάσεται, ὅταν ἐπὶ τοῦτο προέλθῃς τὸ πολλῆς ἀπονοίας διορθῶσαι, καὶ μὴ δῶς βαθέως τ̃ τομεῖ τὸ τοιαύτης χρείαν ἔχοντι, τὸ μὲν πρόκειναι, τὸ δ' ἀφῆσαι τῆς πράγματος· καὶ ἀφειδῶς τ̃ ὀφειλομένου ἐπαγάγῃς τομεῖ, πολλάκις ἀπογνοὺς πρὸς τὰς ἀλγηδόνας ἑκόντος, ἀθρόως πάντα ἀπορρίψας, τὸ φάρμακον, καὶ τ̃ ὀπίδεσμον, φέρων ἑαυτὸν κατακρήμνισον, ζωπυρίσας ⓦ ζυγόν, καὶ ἀναρρήξας ⓦ δεσμόν. καὶ πολλοὺς ἂν ἔχοιμι λέγειν, τοὺς εἰς ἕλκατα ἐξοχειλαντας κακά, ἀφ' ὧν δίκην ἀπαιτηθῶσι τῶν ἁμαρτημάτων ἀξίαν. οὐ γὰρ ἁπλῶς πρὸς τὸν τῶν παθῶν ἀγωνιζόμεθα μόζον δεῖ καὶ τὴν ὀπτιμίαν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τ̃ τ̃ ἁμαρτάνοντι τοσαύτης ἀφέσεως μή ποτε ῥᾳθυμήσῃ ὁ διορθούμενος βουλόμενος, χεῖρας τὸ σῶμα ποιήσῃς, καὶ ἀνορθώσας τὸ κατακυλιόμενον ἀσυδάζων, μείζονα ἐργάσῃ τὴν πλῶσιν. ⓐ γὰρ ἀθυμίας καὶ ἀμελείας καὶ ὁ πλέων τῆς τοῦ κόσμου πρόνοιαν διδόασι τρυφῆς, ἐπὶ ὃ καὶ ὀπὶ γλῶ καὶ δυνασείας μέγα φρονεῖν ἔχοντες, πρέμα μὲν ἐν χρῷ μαρὸν, ἐν οἷς ἂν ἁμάρτάνωσι, ὀπισθρεφόμενοι δύναμιν δῶ, εἰ καὶ μὴ πίλεσι, ἀλλ' ἐμοῦ ὀκ μέρος, τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀπαλλαγῶναι κακῶν· ἵνα καὶ ἡ ἀθεσία τῆς ἐπαγάγῃ τὴν παίδευσιν, καὶ τῆς ἐλέησεως αὐτοῦ ἀπεστέρησε θεραπεύσεως. ψυχὴ γὰρ ἐπιδεῖ εἰς ἀπαξ ἀπρονοήτως βιαθεῖσα, εἰς δυαλγησίαν ἐκπίπτει, καὶ οὔτε ἐπῳδαῖς πείθεται λόγοις λοιπὸν, οὔτε ἀπλασῖς κάμπτεται, οὔτε θεραπείαις ὑπείκει· ἀλλ' ἐῤῥῶ πολὺ χείρων τῆς πόλεως ὀκείνης, ἐν ᾧ ὁ πρῶτος κακίζων ἔλεγεν· Οἷος πόρις ἐλήλυθε σοι, ἀπαναισχύντησας πρὸς πόλιν. ἀφ' τοῦτο πολλῆς δεῖ τῆς Ϛωϊκότητος τῷ ποιμένι, καὶ μυείων ὀφθαλμῶν πρὸς τὸ πρόσκοπεῖν πρόνοιαν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. ὥσπερ γὰρ εἰς ἀπόνοιαν ἄγονται πολλοὶ, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν τῆς ἑαυτῶν κατορθώσεως σωτηρίας, ἀπὸ τοῦ μὴ δυνηθῆναι παρὰ αἰσχρόθαι φαρμάκων· οὕτως εἰσί τινες, οἳ δὲ τὸ μὴ δυῶναι τιμωρίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἀῤῥῶστον, εἰς ὀλιγωρίαν ἐκπίπτουσι, καὶ πολλῷ χίονι χείρους, καὶ πρὸς τὸ μείζονα ἁμαρτάνειν προσάγονται. χρὴ τοίνυν μηδὲν τούτων αἰσχύνασθαι ἀφῆσαι, ἀλλὰ πάντα διερευνησάμενον ἀκριβῶς, καταλλήλως τὰ πρὸς ἑαυτὸν προσάγειν ⓦ ἱερωσθέντι, ἵνα μή μάταιος αὐτῷ γένηται ἡ κοπετός. ὀκ ἐν τούτῳ δ' μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν ᾧ τὰ ἀῤῥήτα τῆς ἐκκλησίας μέλη Ϛωπάζειν, πολλὰ ἴδοι τις ἂν αὐτὸν ἔχοντα πράγματα. ὁ μὲν γὰρ τῶν πρόβατον ποιμὴν, ἔχει τὸ πάμπαν ἐπάμυνον, ἢ πῦρ αὐτὸ ἠργάσατο· εἰ δ' καὶ ἐκπέσοιτό τινα τῆς αὐλῆς ἐδοῦ, καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀφίεται νομέα, λεπτὸν καὶ ἀπίκρημνα βόσκηται χωρία, ἔκκλ βοήσαντα σφοδρότερον Ϛωπᾶσαι πάλιν, καὶ εἰς τὸν ποίμνιον ἐπάναγαγεῖν τὸ χωλόν. εἰ δ' τῆς αὐλῆς ἀῦθρωπος ἀπαπλανηθῇ πίστεως, πολλῆς σθῆ τῷ ποιμένι τῆς γραμματείας, τῆς χαρτείας, τῆς ὑπομονῆς. ὁ γὰρ ἑλκύσας πρὸς βίαν ὄστιν, οὐδὲ ἀναγκάσας φόβῳ· πείσαντα δ' δῆ πάλιν πρὸς τὸν ἀληθῆ ἀγαγεῖν, ὅταν ἐξέπιστον τὸν ἔρχον. "ῃμαίας οὖν δεῖ ψυχῆς, ἵνα μὴ πρόσκοπη, ἵνα μὴ ἀπογνώσκῃ τὸν τῶν" πεπλανημένων σωτηρίαν, ἵνα Ϛωοχῶς ἐκφύγῃ καὶ λογίζηται καὶ λέγῃ· Μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ "ἀνανήψωσιν ἐκ τ̃ τοῦ διαβόλου παγίδος. δῆλ. ταῦτα τοῖς μαθηταῖς ὁ Κύριος δῆλον ἐποίει· Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος; ὁ μὲν γὰρ ἑαυτῷ ἀσκῶν, εἰς ἑαυτὸν μόνον πρόκειται τὸ ὠφέλειαν· ὁ δ' τῆς ποιμαντικῆς κέρδος εἰς ἅπαντα δῆλον ⓦ λαόν. καὶ ὁ μὲν χειμάτων διεγείρων

χ. πλησίον

χ. ἅπαντα ῥίψας

χ. ἁμαρτημάτων

χ. ἀναίσθητος

χ. αὐτὸν ἀφεῖναι

χ. πτωχίαν

Ἰερ. γ. ο. γ.

χ. σφοδρότερον

χ. μόνον

χ. λεπτότατα

χ. ῃμαίας ἔν τῇ δεῖ τὸν ψυχὴν,

χ. πάσαν.

χ. ἁπλανεῖαν τῆς

Β. Τιμ. Ϛ. κε. Ματθ κδ. με.

ἁρπασάντων, ἢ λῃστῶν ἐπιχειρούντων, ἢ λοιμός τινος, ἢ καὶ ἄλλο συμπτώματος ἐπιπεσόντος, τύχοι μὲν ἄν τινος καὶ συγγνώμης παρὰ τοῦ κυρίου τῆς ποίμνης· εἰ δὲ καὶ δίκῃ ἅπαντα τοῦτο, μᾶλλον τῷ χρήματι ἢ ζημίᾳ· ὁ δὲ ἀνθρώπους πιστεύσας, τὸ λογικὸν τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον, οὐδενὶ μὲν οὐκ εἰς χρήματα, ἀλλ' εἰς τὸν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὑφίσταται τὴν ζημίαν ὑπὲρ τῆς τῶν προβάτων ἀπωλείας. ἔπειτα καὶ Ⓐ ἀγῶνα πολλῷ μείζονα καὶ χαλεπώτερον ἔχει. οὐ γὰρ αὐτῷ πρὸς λύκους ἡ μάχη, οὐδὲ ὑπὲρ λῃστῶν δίδοικεν, οὐδ' ἵνα λοιμὸν ἀπελάσῃ τῆς ποίμνης φροντίζει· ἀλλὰ πρὸς ὕβρεις ὁ πόλεμος; μὴ πίνων ἡ πάλη; ἀκούσατε τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος· Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Εἶδες πολεμίων πλῆθος δεινόν, ἢ φάλαγγας ἀγελείας, οὐ σίδηρα περιφερόμενας, ἀλλ' ἀντὶ πάσης πονηροπλοκίας ἐρευνωμένας τὴν φύσιν. βούλῃ δ' ἕτερα γραπτέον σοι ἰδεῖν ἀπειλὰς ἃ ὁμοίως ταύτῃ προσιδρύονται τῇ ποίμνῃ; καὶ τὸν λύκον ἐπ' αὐτῆς ἐφ' ἡμέραν ἐπιστῆσαι. ὁ γὰρ ἐκεῖσε ἡμῖν ἀγαθοποιὸς καὶ τούτοις ἡμῖν ἀνταδικήσει τὸν ἐχθρούς, ὧδέ πως λέγων· Φανερά ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι, πορνεία, μοιχεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι, καὶ ἕτερα τούτων πλείονα· οὐ γὰρ πόρρω κατέλεξεν, ἀλλ' ὀλίγα τούτων ἀφῆκεν εἰδέναι καὶ τὰ λοιπά. καὶ ὅπου μὲν τὸ ποιμνίου τῷ ἀλήτῃ, Ⓐ βουλόμενοι ἀφροδισιάζειν τινὶ ἀγέλῃ, ὅταν ἴδωσιν Ⓦ ἐφεστῶτα φύλακα, τινὶ μὲν εἰκὸς μάχῃ ἀφέντες, ἐρχώμενα τῇ τῶν θρεμμάτων ἁρπαγῇ· ἐνταῦθα δὲ, καὶ ἅπασαν λάβωσι τὴν ποίμνην, οὐδ' οὕτω τὸν ποιμένα τῶν προβάτων ἀφίσασι), ἀλλὰ μᾶλλον ἐφεστήκασι, καὶ πλείονι θρασύνονται), καὶ οὐ μόνον παύονται), ἕως ἂν ἢ καταβάλωσιν ἐκεῖνον, ἢ νικηθῶσιν αὐτοί. πρὸς δὲ τούτοις, τὰ μὲν τὴν προβάτων κεκτημένα καθέστηκε φανερά, κἂν λιμὸς ᾖ, κἂν λοιμός, κἂν τραῦμα, κἂν ὅ, τι δή ποτοῦν, ἕτερον ἢ τὸ λυποῦν· καὶ μικρὸν ὑπὸ δύναμιν δὲ πρὸς τὴν ἰσχὺν τῶν ἀπαλλαγῶν. ἔστι δέ τι καὶ ἕτερον τούτου μεῖζον τὸ ποιοῦν τὴν χεῖρον τὴν ἀρρωστίαν ἐκείνης τῶν λύσιν. Ἡ δὲ τοῦτο ἔστι; μὴ πολλῆς τῆς ἐξουσίας κατεπαγγέλλονται τὰ πρόβατα Ⓐ ποιμένες δέχεσθαι τὴν ἰατρείαν, ὅταν ἐκπίπτα μὴ ὑποσώσῃ. καὶ γὰρ δύσκολον ὅταν καίουσαν δέῃ καὶ τεμεῖν τὸ φυλάξαι ἔνδον ὑπὸ χρόνου πολύν, ἵνα μὴ τοῦτο συμφέρῃ, καὶ ἑτέραν ἢ δυὸ ἑτέρας προσαγαγεῖν ἔξωθεν, καὶ ἀποκωλύσαι νομῆς· καὶ τὰ ἄλλα ἢ πόνου, ὅσαπερ ἂν δοκιμάσωσι πρὸς τὴν ἐκείνων ὑγίαν συμβαλέσθαι, μὴ πολλῆς προσούσης τῆς εὐκολίας. τοῖς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀρρωστίας, τοσοῦτον μὲν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ ῥᾴδιον ἰδεῖν. Οὐδεὶς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. πῶς οὖν τις προσαγάγοι τῆς ἰάσου τὸ φάρμακον, ὃς Ⓦ ὅπου οὐκ οἶδε; πολλάκις δὲ μηδὲ εἰ τυγχάνοι τοιοῦτον, δυνάμενος ζωοποιῆσαι· ἐπειδὰν δὲ καταφανὴς γένηται, τότε πλείονα αὐτῷ πρόσεστι τὴν δυσκέρειαν. οὐ γὰρ ὅστις μὴ τοσαύτης ἐξουσίας ἀπόρρητος ἐπεράσθη ἀνθρώπους, μὴ ὅσης ὁ προβάτων ὁ ποιμήν. ἔστι μὲν γὰρ ἃ σπάσθαι καὶ δῆσαι, καὶ ἔξωθεν ἀπεῖρξαι, καὶ καῦσαι, καὶ τεμεῖν. ἀλλ' ἡ ἐξουσία τοῦ δέξασθαι τὴν ἰατρείαν, οὐκ ἐν ᾧ προσάγεται τὸ φάρμακον, ἀλλ' ἐν τῷ κάμνοντι κεῖται. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀνὴρ Ζακχαῖος, Κορινθίοις ἔλεγεν· Οὐ γὰρ κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. μάλιστα γὰρ ἀπάντων χριστιανοῖς οὐκ ἔξεστι προσβιάσασθαι ἐλευθέροις ὄντας ἐπὶ τὰ σωτήρια παραινέσαι. ἀλλ' Ⓐ μὴ ἔξωθεν δικαίως, οὐδὲ καιρὸν ἔχοντος ὅταν ἐκ τοῦ τοῖς ὁμοίοις λάθωσι, πολλῷ ὑπερβάλλοντι τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἄκοντας τοῖς ἔξωθεν κωλύοντος χρῆσθαι τοῖς αὐτῶν· σπασθαι δ' οὐ βιαζόμενον, ἀλλὰ παίζοντα δ' ἐφ' ποσὸν ἀμείνω Ⓦ τοιοῦτον. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἐξουσία τοσαύτη παρὰ τῶν νόμων δέδοται παρὸς ὃ κωλύσῃ σὲ ἀμαρτάνειν οὔτε, εἰ καὶ δέδοτο, ἐβουλόμην ὅπου καὶ χρησώμεθα τῇ δυνάμει, οὐ σὺν ἀνάγκῃ

χ. πόνου, χ. ποιμένος χ. θρεμμάτων χ. τραύματα, χ. ποτὰ χ. συμβαλλεσθαι χ. δυσκολίαν. χ. συνεδοὺς χ. Οὐχ ὅπου χ. ἐφίεται χ. ἴδωσιν χ. ὅπου καὶ

Ἐφ. ϛ. 12. Ἰακ. ε. 19. Α. Κορ. ιβ. π. Β. Κορ. α. κδ.

ΒΑΣ. ΚΑΙ ποῖον ἡμῖν κέρδος, φησὶ, ἐκ ταύτης τῆς οἰκονομίας, ἢ σοφίας, ἢ ὅπως δὴ αὐτὸν " χάριτος καλῶ, ἵνα πειθῶμεν ὅτι οὐκ ἀπατώμεθα τοῖς σοῖς; χ. χάριτος

ΧΡΥΣ. ΚΑΙ τί τούτου τοῦ κέρδους, ἄφιλε, μᾶλλον ἦν, ἢ ὃ ταῦτα φαίνεσθαι ποιεῖ, ἅπερ δείγματα τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπης αὐτὸς ἔφησεν εἶναι ὁ Χριστός; ποῖος γὰρ τὸν χρυ-
Ιω. κα. ιζ. φαῖον τῶν ἀποστόλων ἀφαλεστέρως. Πέτρε, φησὶ, φιλεῖς με; τοῦτο δὲ ὁμολογήσαντος, ὅτι- λέγε· Εἰ φιλεῖς με, ποίμαινε τὰ προβατά μου. ἐρωτᾷ τὸν μαθητὴν ὁ διδάσκαλος, εἰ φιλεῖτο παρ' αὐτοῦ, οὐχ ἵνα αὐτὸς μάθῃ (πῶς γὰρ ὁ " τὰς ἀπορρήτων ἐμβατεύων " καρδίας;) χ. τὰς
ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς διδάξῃ, ὅσον αὐτῷ μέλει τῆς τῶν ποιμνίων ἐπιστασίας τούτου. τοῦτο δὲ οὗτος δῆ- χ. καρδίας
λον, κἀκεῖνο ὁμοίως ἴσμεν φανερόν, ὅτι πολὺς ἡ ἄφατος ἀποκείσεται) μισθὸς τῷ ταῦτα πο-
ιοῦντι, ἃ πολλοῦ ἡμᾶς ποιεῖται ὁ Χριστός. Εἰ γὰρ ἡμεῖς, ὅταν ἴδωμεν τὸν οἰκεῖον, ἢ τὸν ἀδελφὸν 10
τῶν ἡμετέρων " ὑπομνήσεως ἡμᾶς, τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγάπης τὸ εἰς ἐκεῖνα ἀποδιδόναι μεμάθηκε χ. ὑπομνημ.
σημεῖον, καίτοιγε ἀπόντα τούτου χρημάτων ὄντα· ὁ μὴ χρημάτων, μηδὲ ἄλλου
τινὸς τοιούτου, ἀλλ' " ἰδίου θανάτου τὸ ποίμνιον φιλήσαντος τοῦτο, ἢ τιμὴν τῆς ἀτίμου τὸ αἷ- χ. θανάτῳ
μα δοὺς τὸ ἑαυτοῦ, πόσην σοῦ ποιμαίνουσι " αὐτὸν ἀμοιβὴν ἀπαιτοῦσι δωρεᾶς; ἆρά τι τοῦτο εἰ πόντος χ. αὐτὸ
τοῦ μαθητοῦ, Σὺ οἶδας, Κύριε, ὅτι φιλῶ σε, ἢ μάρτυρα τὴν ἀγάπης αὐτοῦ τὴν ἀγαπώμενον κα- 15
λέσαντος, οὐκ ἔστι μέγει " τούτου ὁ σωτήρ, ἀλλὰ δεῖ τὴν ἀγάπης προσθῆκα σημεῖον. ἐγὼ γὰρ ὅσον ὁ χ. τούτου
Πέτρος αὐτὸν ἐφίλει, τοῦτο ἐπιδεῖξαι ἐβούλετο (καὶ γὰρ ἐκ πολλῶν τοῦτο ἤδη μοι γέγονε δῆ-
λον) ἀλλ' ὅσον αὐτὸς τὴν ἐκκλησίαν ἠγάπησε τὴν ἑαυτοῦ, ἢ Πέτρον ἢ πόθεν; ἡμᾶς μαθεῖν
ἠβούλησεν, ἵνα πολλὴν καὶ ἡμεῖς δεῖ " ταῦτα εἰσφέρωμεν τὴν ἀποδιδόν. Ἀφ' οὗ γὰρ ὑπὲρ Ρω. η. λζ. χ. αὐτὸ
καὶ μονογενοῦς οὐκ ἐφείσατο ὁ Θεὸς, ἀλλ' ὑπὲρ μέτρον ἡμῖν ἐξέδωκεν, ἵνα σὺν " ἐχθροὺς τοὺς Ιω. γ. ιϛ. χ. ἐχθροῖς
Ρω. ε. ι. αὐτοῦ Ἀφιλανθρώπους ἑαυτῷ κατηγάγῃ, καὶ πάντων λαοὺς ἀδικήσοντας; Ἀφ' οὗ καὶ ὁ αἷμα ἐξέ- Τιτ. β. ιδ.
χεεν, ἵνα τὰ προβατα κλέπτῃ) ταῦτα, ἃ δὴ Πέτρῳ καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἐπεχείρησαν; Εἰκό-
τως ἄρα ἤλεγχε ὁ Χριστός· Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος *, ὃν " καταστήσει ὁ κύριος Ματ. κδ. μϛ. * οἰκονόμος
αὐτοῦ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ; πάλιν τὰ μὲν ῥήματα, ἀπορρητότερος, ὁ δὲ φιλόλογος αὐτὰ οὐκ χ. κατέστησεν
ἀπροφάσιστα ἐφήκεν· ἀλλ' ὥσπερ Ⓦ Πέτρῳ ἐρωτᾷ, Εἰ φιλεῖτο, οὐ μαθεῖν δεόμενος τὸν μα- 25
θητὴν Ⓦ πόθον ἐρώτα, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος τῆς οἰκείας ἀγάπης τὴν ὑπεροβολήν· ὅτου
καὶ ἐνταῦθα λέγει, Τίς ἄρα ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος; οὐ Ⓦ πιστὸν καὶ φρόνιμον ἀγνοῶν ἤλεγ-
χεν, ἀλλὰ προδεικνὺς ἅπασιν ἡλίκον τὸ τῆς προστασίας κακὸν, καὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης τὸ μέγεθος.
ὅσα γοῦν καὶ " ὅσα πέπαθεν ὅσον. Ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπὲρ ἀρχὴν αὐτὸν καταστῆσαι λέγει, φησὶν. χ. πόσον τὸ
ἐπὶ οἷς ἀμφισβητήσεις ἡμῖν τὸ μὴ καλῶς ἐπιτρέψαι, πᾶσι μᾶλλον ὑπισχνεῖσθαι τὸν Θεὸν 30 ἔπαθεν.
τοῖς ὑπὲρ ἀρχὴν, καὶ ταῦτα προέρχεται, ἃ καὶ Ⓦ Πέτρῳ ποιοῦντα " ἔφησι δωρήσασθαι [ᾗ] χ. ἐφῆκε
τῶν ἀποστόλων ὑπὲρ ἐφικνήσασθαι τὸν λοιπόν; Πέτρε γάρ, φησὶ, φιλῇς με πλέον τούτων; ποί-
μαινε τὰ προβατά μου. καίτοιγ' οὐδὲν εἰπεῖν πρὸς αὐτόν. Εἰ φιλῇς με, πεῖσθαι ἄσκει, χα-
μαιτύπου, ἀγχυρίνας ζωστούς, πορίσασθαι τῶν ἀδικουμένων, γένου ὀρφανοῖς ὡς πατὴρ, καὶ
αἰτοῦ δούλοις τὴν μητρικὴν αὐτῶν· ταῦτα δὴ πάντα ταῦτα ἀφεὶς, τί φησι; ποίμαινε τὰ προβατά 35
μου. ἐκεῖνα μὲν γὰρ, ἃ πορίσαι, καὶ τῶν ἀρχομένων πολλοὶ δυνατοὶ δι' ὑπερβολὴν ῥᾳδίως,
οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες· ὅταν δὲ ἐκκλησίας πορίσαι δεῖ καὶ ψυχῶν ὑπερβο-
λικὴν πίστιν θεῖναι τούτων, πᾶσα μὲν ἡ γυναικεία φύσις πολλαχοῦ δὲ μετρεῖσθαι τὸ πορίσμα-
τος, καὶ ἀνδρῶν ὁ τὸ πλέον, ἀτιθάσσατος ὁ εἰς μέσον Ⓦ πολλῷ δὲ μείζω πλεονεκτοῦντες
ἀπόντων, ἢ τοσοῦτον ὑφειμένοι τῶν ἄλλων ἢ τὸν τῆς ψυχῆς ὅσπερ ἀρετὸν, ὅσον τὸ πάν- 40
α. Βασ. ι. κγ. τος ἔθνους Ἑβραίων ἢ ὁ τῶν σωμάτων μέγεθος ὁ Σαοὺλ· μᾶλλον δὲ ἢ πολλῷ πλέον. μὴ γάρ
μοι ὑπερφυΐας ἐκείνῃ ζητείσθω μέγεθος· ἀλλ' ὅσον ποιεῖ τὰ ἄλογα τῶν λογικῶν ἀνθεῖ-
πων ἡ ἀφορά, τοσοῦτον τὸ ποιμῆνος ἢ τῶν ποιμαινομένων ἔχω τὸ μέσον, ἵνα μὴ καὶ πλέον
ᾖ εἰπεῖν· ἢ γὰρ δεῖ πολλῷ μείζονα ὁ κίνδυνος. ὁμοῦ γὰρ προβατα ἀπολλὺς, ἢ λύκων

ἁρπασάντων,

δας. ἐπέπεσέ ποτέ σοι πυρετὸς ἀληθὴς μὴ πολλῆς τῆς σφοδρότητος, καὶ ἡ φλὸξ ἥρπασε τὰ μὲν δυνάμενα σβέσαι δι' ὕδατος ὁ ἰατρὸς, ἐπιθυμῶ δὲ καὶ πολλὰ εἰσέκειτο τοῦ εἰσιόντας πρὸς αὐτὸν ἀπάγειν τοῦ καλῶν ἄκαιρον ὁρέξαι πολιοῦ, καὶ τοῦ καλεῖν ἐμφορηθῆναι τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐπιθυμίας. ὁ γὰρ Θ πυρετὸς ἐκκαύσαι μόνον ἔμελλεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ καταπλῆξαι καὶ τοῦ διαφθεῖραι Θ δυνάμενον, εἰ μὴ αὐτῷ πρὸς ταῦτα εἶξε τὸν χρόνον. σὺ δὲ ταῦτα τῆς τέχνης ἀπορρεμφοῦς καὶ σοβεμίδα ἐχούσης μηχανὰς, ἀλλὰ πανοπλίας ἐνδεδημφοῦς, εἰσηλθούσας τοσαύτην ἐπεδείξατο τὴν αὐτῆς δύναμιν καὶ ἀπάτην, ὥστε αὐτίκα πᾶν ἡμῶν ἀκούσῃ. ὁ γὰρ ἰατρὸς ἀρτὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄχρι ὀφρύων ἀγρίως λαβών, καὶ βάψας οἷον πολλῷ, εἶτα φιλοστόργως κινήσας, εἶτα πλήσας ὕδατος, κελεύει δυμάποτον, ἔνθα κατέκειτο ὁ νοσῶν, συσκιάσαι τοῦ παντοίοις πολλοῖς, ἵνα μὴ ὁ φῶς ἐλέγξῃ Θ δόλον, ἢ δείσασι σκιερὸν ὡς ἀκριβῶς πεπληρωμένον· ὁ δὲ, ὡρᾶν εἰς τὰς χεῖρας λαβών, ὑπὸ τῆς ὁσμῆς τοῦ παντοίου θύρας ἀπατηλοῦ, ὃν δὴ πολυτρόπως μοιρῶν ἐκάλει ὁ δόλος, ἀλλὰ τούτῳ πειθόμενος, καὶ τῷ σκότει κλαπείς, ὑπό τε τῆς ἐπιθυμίας ἐπιχρίμενος, ἔασεν Θ ὁ δόλος μὴ πολλῆς τῆς προθυμίας, ἢ ἐμφορηθεὶς ἀπεπιάζατο τὸν πηλὸν θύρας, καὶ Θ ἐπιχείρημεν Θ ἔφυρε κίνδυνον. εἶδες τῆς ἀπάτης τὸ κέρδος; καὶ εἰ πρώτας βούλοιτο τὴν ἰατρὸν καταλέγειν τοὺς δόλους, εἰς ἄπειρον ἐκπεσεῖται μῆκος ὁ λόγος. ἃ μόνον ἂν τοὺς σώματα διεφθείρατε, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν νοσημάτων ἐπιμιγνυμένους θύρας δι' ὧν συνεχῶς τύπτει κεχρημένους τῷ φαρμάκῳ. οὕτω τὰς πολλὰς μυριάδας ἐκείνας τὴν Ἰουδαίων ὁ μακάριος προσηγάγετο Παῦλος. μὴ τούτης τῆς προαιρέσεως Θ Τιμόθεον προτρέπῃ, ὁ Γαλάτας ἐπιτίθησι, Οπ Χριστὸς οὐδὲν ὠφελήσει τοὺς προτρεπομένους. Πραξ. κα. κς. Πραξ. ις. γ. Γαλ. ε. ς. Φιλ. γ. ζ.

Ἀλλὰ τοῦτο καὶ νόμοι ἔγραψε, ὁ Ζημίαν ἡγούμενος μὴ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου δικαιοσύνης· πολλὴ γὰρ ἡ τῆς ἀπάτης ἰσχύς· μόνον μὴ μὴ δουλείας προσαγάγωμεν τῆς προαιρέσεως. μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἀπάτην τοιοῦτο ὀνομάζω καλὴν, ἀλλ' οἰκονομίαν τινὰ καὶ σοφίαν, καὶ τέχνην ἰατρικὴν πολλοὺς πόρους τοῦ τοῖς ἀπόροις εὑρεῖν, καὶ πλημμελείας ἐπανορθώσασαν ψυχῆς. οὐδὲ γὰρ Θ Φύσεις ἀνδροφόνον εἶναι φημὶ αἱ ἔγωγε, καίτοι μιᾶ πληγῇ δύο σώματα δρεῖλει· ὥσπερ οὐδὲ Θ Ηλίαν μὴ τοῦ ἑκατὸν γραπτὸν, καὶ τοῦ τούτων πεντήκοντας, καὶ Θ πολιὸν τὴν αἰμοῤῥοΐσαν, ἢ ἐκ τῆς τὴν ἱερωσύνην τοῖς δαίμοσιν ἐκπέμπουσαν ῥεύσασα σφαγῆς. εἰ γὰρ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, καὶ τὰ προστάγματα τῆς τὴν πεποιηκότων τὰ προαιρέσεως γυμνώσας ἐξετάζοι καθ' ἑαυτὰ· καὶ τὰ Αβραὰμ παιδοκτονίας ὁ βέλεμνος χρηστὸν, καὶ τὸν ἔγκοπον τοῦ ἐκείνου καὶ τοῦ ἀπόγονον καχυρχίας καὶ δόλου χαλκεύει. ὅτε γὰρ ὁ μὲν τὰ τῆς φύσεως ἐκράτησε προσδοκίας, ὁ δὲ τοῦ τὰ Αἰγυπτίων πλούτου εἰς τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ μετεπέμψατο κράτος. ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστιν, ἀπαγε τῆς πόλεως· ἃ γὰρ μόνον αὐτοὺς αἰτίας ἀφίεμεν, ἀλλὰ καὶ θαυμάζομεν ὡς ταῦτα, ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὡς ταῦτα ἐπήνεσε. καὶ γὰρ ἀπατεὼν ἐκεῖνος δῆτα καλεῖται δίκαιος, ὁ τῷ προστάγματι κεχρημένος ἀδίκως, οὐχ ὁμῶς ὑγιοῦς νοῦς τοῦτο ποιεῖ· καὶ πολλάκις ἀπατῆσαι δίδοι, καὶ τὰ μέγιστα ὡς ταύτης ὠφελήσας τὴν πίστιν, ὁ δὲ ἐξ αὐθαδείας προσενεχθεὶς, καὶ μεγάλως τοῦ ἀπατεῶνα εἰργάσατο.

Ἀπιλῶν, Ἀπιλῶν, Χρῖσις, Ἐξίφυλ. Ἐξίφυλ. Ἐξίφυλ.

μᾶλλον ἢ σὺ μηδ' οὐδέποτε πρὸς ἡμᾶς ἀτέξῃ δίκαιον λόγον, ἡμεῖς ἢ ἑαυτοῖς καταγνωσόμεθα ταῦτα, ἃ τοῖς ἀδικουμένοις ⓐ δικάζοντες, ὅταν αὐλοὺς ἕλωσιν ⓐ κατήγοροι. Εἰ ἢ οὐκ ἀεὶ τὸ πρᾶγμα ἐπιβλαβοῖς, ἀλλὰ τοῦδε τοῦ τῶν χρωμένων προαιρέσει ⓐ φαῦλον ἢ καλὸν, ἀφεὶς ἐγκλῆσαι τὸ ἁπατᾶσθαι, δεῖξον ὅτι κἀκεῖνο τοῦτο πεπονθαμένους· ὡς ἔως μὲν τούτου ἀπῇ, μὴ ὅτι μεμψίς τις αἰτίας ἐπάγοι, ἀλλὰ τὸ ἀποδέχεσθαι ⓦ ἀπατῶντα δίκαιον αὖ εἶναι τοὺς γε βιωμένως διακεῖσθαι βουλομένους. τοσοῦτον γὰρ ἔχει κέρδος βίαιος ἀπάτη, τοῦ μὴ τῆς ὀρθῆς γινομένης διακρίσεως, ὡς πολλοὺς, ὅτι μὴ προεκρούσαντο, τοῦ δίκαιον δοκεῖν πολλάκις. τοῦ Εἰ βούλει τὴν γραπτὴν οὖν ἐξ αἰῶνος βιβλίον ἀναθεωρῆσαι, εὑρήσεις πλείονα αὐτὴν ἔχοντα τῆς ἀπάτης θρήνους ἢ τὰ κατορθώματα· τοῦ μᾶλλον τούτους ἐπαινουμένους, ἢ οὗ οὐκ τῷ φανερῷ κεκτημένους. ⓐ μὴ γὰρ μὴ πλείονος τῆς δαπάνης, καὶ τῆς τῶν χρημάτων, τοῦ τῆς τῶν σωμάτων καταφθορᾶς οὗ πολέμους, ὡς μηδὲν ἧττον αὐλοῖς ἀπὸ τῆς νίκης γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς οὐδὲν ἧττον τῶν ἡττημένων οὗ κεκτῆσθαι δυσχεῖρ, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπλουστέρων, τοῦ τῶν τακτικῶν κεκενωμένων. πρὸς ἢ τούτοις, οὐδὲ τῆς ὅτι τῇ νίκῃ δόξης αὐλοῖς ἀφιᾶσιν ἀπολαύουσα πάσης. μέρος γὰρ αὐτῆς ἡ μικρὸν συμβαίνει τοῦ οὐ πεπωκόσι καρποῦσθαι, ὅλῃ δὲ ταῖς ψυχαῖς νικῆσαι τοῖς σώμασιν ἡττηθεῖσαι μόνοις. ὡς Εἴτι σὺν βαλλομένους μὴ πίπτειν, μηδὲ ἐπιλεῖπον θάνατος αὐλοῖς ἔπαυσεν, οὐκ ἂν ἔσχασε τῆς πρεσβυμίας ποτέ. ὁ ἢ ἀπάτη κεκτῆσθαι δυνηθεῖς, ἡ συμφορᾶ μόνοι, ἀλλὰ καὶ γέλωτι προσβάλλει τοῦ πολεμίοις. ἡ γὰρ, ὥσπερ ἐκεῖ, τοῦ ἐπαίρεις ὄζ ἴσης ἀποφέρεται ἀμφότεροι τοῦ ὅτι τῇ ῥώμῃ, ὕτω ἡ σὺ τοῦτο τοῦ ὅτι φρονίσει, ἀλλ' ἄλλοι τῶν νικώντων ὅτι τὸ βραβεῖον· ἡ τὸ τούτων οὐκ ἔλαττον, τιμὴ ἀπὸ τῆς νίκης ἡδονὴν ἀκέραιον τῇ πόλει φυλάττοισιν. ἡ γὰρ ὅτι, ὥσπερ ὁ τῶν χρημάτων πλοῦτος καὶ τὸ τῶν σωμάτων σπλῆθος, ἡ τῆς ψυχῆς φρόνησις· ἀλλ' ἐκεῖνα μέν, ὅταν τις αὐλοῖς ἐκ τοῖς πολέμοις χρῆται ζωοχῶς, διαπονᾶσθαι συμβαίνει ἡ ἀπολέσειν τοῦ ἔχοντας· αὕτη ἢ, ὅσῳπερ μᾶλλον ἂν τιμᾷ ἀναλῃ, τοσούτῳ μᾶλλον αὔξεσθαι πέφυκεν. οὐκ ἐκ τοῖς πολέμοις ἢ μόνοι, ἀλλὰ ἡ ἐκ Εἰρήνῃ πολλῷ ἡ διαγωγίας θᾶττον ἂν τῆς ἀπάτης τιμᾶ χρείαν· ἐκ ἡ πρὸς τὰ τῆς πόλεως πρᾴγματα μόνοι, ἀλλὰ ἡ ἐκ οἰκίᾳ πρὸς γυναῖκα διάφορι, ἡ πρὸς ἄνδρα γυναικί, ἡ πατρὶ πρὸς υἱόν, καὶ πρὸς φίλον φίλῳ, πάντ' ἢ ἡ πρὸς πατέρα παισί. καὶ γὰρ τῶν τοῦ Σαούλ χεῖρα ἡ τοῦ Σαούλ θυγατὴρ οὐκ ἔχουσιν ὅπως ἑτέρως ἐξελεάσθαι ⓦ ἄνδρα ⓦ αὐτῆς, ἀλλ' ἢ μὴ τοῦ πρᾶξαι τοῦτο ⓦ πατέρα. ἐκ ὁ αὐτὸς ἢ ἀδελφὸς ⓦ ὑπὲρ ἐκείνης ὅλα σωθῆναι σῶσαι βουλόμενος κινδυνεύοντα πάλαι, τοῖς αὐλοῖς ὅπλοις ἐχρήσατο, οἷσπερ καὶ ἡ γυνή. καὶ ὁ Βασίλειος,

a. Βασ. ιθ. ιβ.

a. Βασ. κ. κ.

ΒΑΣ. ΑΛΛ' οὐδὲν τοῦτον πρὸς ἐμέ, φησι. οὐδὲ γὰρ ἐχθρὸς ἐγὼ ἡ πολέμιος, ἵνα τοῦ ἀδικεῖν ἐπιχειρεῖν· ἀλλὰ πάνυ τοιοῦτον. τῇ γὰρ σῇ γνώμῃ πάντα ἐμοὶ τὰ πάντα ἐπιτρέψας ἀεὶ, ταύτῃ εἰ πόμιλλον, ἧπερ ἐκέλευσας.

ΧΡΥΣ. ΑΛΛ', ὦ θαυμάσιε καὶ ἀγαθώτατε, ὅλῃ τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς φθάσας εἶπον, ὅτι οὐκ ἐν πολέμῳ μόνοι, ἵνα ἡ ὅτι οὐ ἐχθροὺς, ἀλλὰ ἡ ἐν Εἰρήνῃ, ἔνθ' ὅτι τοὺς φιλτάτους χρῆσθαι ταύτῃ καλόν. ὅτι γὰρ ἡ τοῖς ἀπατωσι μόνοι, ἀλλὰ ἡ τοῖς ἀπατεωμένοις τοῦτο χρήσιμον, τοσοῦτόν μοι τὴν ἰατρὸν ἐρώτησον, πῶς ἀπαλλάττοισι τῆς νόσου τοὺς κάμνοντας; καὶ ἀκούσῃ πρὸς αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐγκρυπτόμενοι τῇ τέχνῃ μόνῃ, ἀλλ' ἔστι ὅπου ἡ τοῦ ἀπάτου· τοῦδε λαμβάνοντες, καὶ τοῦ πρὸς αὐτῆς βοηθεῖν κατακίξαντες, ὕτως ὅτι τοῦ ὑγιάσαι ⓦ ἀθυμοῦντα ἐπεμήχανον. ὅταν γὰρ τὸ δυσάρεστον τῶν ἀρρωστούντων, ἡ τῆς νόσου ἢ αὐτὴς τὸ δυσκάπλυτον μὴ προσῇ τοῦ τῆς ἰατρῶν συμβουλῆς, τότε τὸ τῆς ἀπάτης ἐπισκιάσαι προσωπεῖον αἰτοῦσι, ἵν', ὥσπερ ὅτι τὰ σκιώδη, τὰ τῶν ἀληθῶν κρύψαι δυνηθῶσιν. Εἰ ἢ βούλῃ, ἡ ἐγώ σοι διηγήσομαι δόλον ἕνα ἐκ πολλῶν, ὧν ἤκουσα καταισχύνειν ἰατρῶν πανδοκεύς.

χ. πιχρασμένους

χ. αὐτοῖς πλείονα ἀπὸ

χ. ἐπὶ

χ. ἀφίησιν

χ. ἐπιλείπει

χ. μόνη

χ. ἀμφότερον φέρεται

χ. ταύτῃ χρήσασθαι

χ. πιεσθέντες

χ. ἑαυτῷ

χ. πρὸ ἀδικούντων

ἐμοῦ τῷ Ⓦ νόμῳ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἧς πλεῖ φιλίαν ἔστερξα πλεῖ ζωῇ, ὑπὲρ ὧν δὴ
χ. ἐχὶ σμικρὸν. ἀλλ. ἐκ τοῦ μικροῦ
θέλης ἡμᾶς λυπῆσαι, μηδέποτέ σε εἰς ἀπολογίας ἀνάγκην καθίστημι. ἐπεὶ ὅπως μὲν ὑμεῖς
μικρὰ πλεῖ ζημίαν ἡμῖν ἐπήγατε, οἶδας καὶ αὐτός· εἶτα μέμνησαι τῶν ῥημάτων, καὶ τῶν ἀδικημάτων
τῶν ἔξωθεν εἰς ἡμᾶς, καὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν λεχθέντων ἀεί. ταῦτα ἐγὼ, ὅτι πολὺ κέρδος ἡ-
χ. ἀμαυρὸν μῖν ὁμοψύχοις εἶ [τι] καὶ φοβεῖσθαι τὴν εἰς ἀλλήλους φιλίαν. καὶ Ⓦ εἰ ἄλλοι πάντες
ἔλεγον, καὶ ἐτέρωθι πολλοὶ μικρὰν ὠφέλειαν τὴν ἡμετέραν οἴονται ὁμόνοιαν. ἐγὼ δ' ὠφέλειαν
χ. πολ' ἄλ. πανά· χ. ἢ πῶς
μὲν οὐδέποτε εἰσοίσω, τόγε εἰς ἐμὲ ἦκον, πρόεξειν μοι ἔλεγον, οὐ μόνον γε ἐγὼ ἀπ' αὐτῆς
κερδανοῦμεν κέρδος οὐ μικρόν, εἰ δυσχεράνοιτε μοι τοῖς καταγωνίσασθαι βουλομένοις
ἡμᾶς. καὶ ταῦτά σοι νῦν μεμήνοκεν οὐκ ἐπαυσάμην ποτὲ· χαλεπὸς ὁ κτεὶς, Ⓦ ὅτι-
βουλεύοντες πολλοί· ὃ τῆς ἀγάπης γνήσιον ἀπόλωλεν, ἀντεισῆκται δ' ὁ τῆς βασιλείας ὄ-
λεθρος· ἐν μέσῳ παγίδων ἐγκαθήμεθα, εἰ ὅτι ἐπάλξεων πόλεως ἀφιπατοῦμεν. Ⓦ μὴν
ἕτοιμοι τοῖς ἡμετέροις ἐφαπλῶναι κακοῖς, εἴ ποτέ τι συμβαίη, πολλοὶ εἰ πολλαχόθεν ἐφε-
στήκασιν· ὃ δὴ ζωαλγήσαι, σοὶ εἰς, ἢ καὶ βιαίοθμητον λίθον. ὅρα μὴ ἀλγήσαί ποτε, πολλῷ
Ⓦ γέλωτα ὄφλωμεν, καὶ τοῦ γέλωτος μείζονα πλεῖ ζημίαν. Ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοη- Παροιμ. ιη. 19.
θούμενος, ὡς πόλις ὀχυρά, καὶ ὡς μεμοχλευμένη βασιλεία. μὴ δὴ ἀφανίσῃς ταύτην πλεῖ
γνησιότητα, μηδὲ ἀχρεώσῃς Ⓦ μοχλόν. ταῦτα, καὶ τὰ τούτων πλείονα ἔλεγον ζωηρῶς, οὐδὲν
χ. τύπτ
μὴν ποτε ὑποπτεύων τοιοῦτον, ἀλλὰ εἰ παίων σε τοὺς ἡμᾶς ὑγιαίνειν νομίζων, ἐκ πει-
ρουσίας καὶ τοῦ ὑγιαίνοντα θεραπεύειν βουλόμενος· ἐλαύθανον δ', ὡς ἔοικε, τοσοῦτο τὰ φάρμα-
κα ἐπιτηδεῖς, καὶ οὐδὲ οὕτως ὁ δείλαιος ὤμην, οὐδὲ γέγονεν ἐμοὶ τι πλέον ἐκ ταύτης τῆς ἀ-
χ. μὴ δὲ εἰς τοῦτο βλέψῃς
γαν προθυμίας. πάντα γὰρ ἐκφανῆ ῥίψας ἀφόβως, καὶ Ⓦ οὐδὲ εἰς τοῦτο βαλλόμενος, ὥ-
σπερ ἀέρμαστον πλοῖον εἰς πέλαγος ἡμᾶς ἄπειρον ἀφῆκας, οὐδὲν τῶν ἀγρίων ἐκείνων
ἐποίησας κυμάτων, ἅπερ ἡμᾶς ὑποδύεται δι' ἀνάγκην. εἰ γὰρ ποτε συμβαίη συκοφαντη-
θῆναι, ἢ ἐχθρὸν ἀπόλλυσθαι, ἢ καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον ὑβρισθῆναι καὶ ὑπὸ ἀρχόντων ἐπηρεασθῆναι πολλοὺς ἡμῖν (πολλάκις δὲ τὰ
τοιαῦτα συμβαίνειν ἀνάγκη) τοὺς τίνα καταφεύξόμεθα; τίνι κεκτησόμεθα τὰς ἡμετέρας ἀ-
θυμίας; τίς ἡμῖν ἀμύνας θελήσει, καὶ σὺ μὲν λυποῦντας ἀνάσχῃ, καὶ ποιήσει μηκέτι λυπεῖν,
ἡμᾶς δὲ παραμυθήσηται, καὶ παρασκευάσει τὰς ἐτέρωθι φέρειν ἀπαραδόσιας; οὐκ ἔστιν οὐδ'
* ποτ' εἷς, σοῦ πόρρωθεν ἑστῶτος τὸ δεινὸν τοῦτο πολέμου, καὶ μηδὲ κεκραυγὼς ἀκούσας δεινὰ ᾠδήν *.
ἆρα οἶδας ὅσον εἴργασταί σοι κακόν; ἆρα τιμῶ μὲν ὑπὸ πολλῶν, ἀπιστούμενος ὡς κηδεμὼν
ἡμῖν ἔδοξας τοῖς πολεμίοις; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀφείσθω (οὐδὲ γὰρ ὅσα τὰ γλυκύματα διαλῦ-
σαι λοιπὸν, οὐδὲ πόροι τοῖς ἀπόροις ὑδρεῖ) τί ποτὲ τοὺς ἔξωθεν ἐροῦμεν; τί ποτὲ τὰς αἰτίας
ἀπολογησόμεθα τοῖς ἐκείνων;

ΘΑΡΣΕΙ, ἔφην ἐγώ. οὐ γὰρ ὑπὲρ τούτων εἰμὶ μόνον ἕτοιμος θύσιμος ὑπὲρ ἐμοῦ, ΧΡΥΣ.
ἀλλὰ καὶ ὧν αἰθυσσόμενος ἡμᾶς ἀφῆκας, καὶ τούτων πειράσομαί σοι λόγον δοῦναι, ὡς δὴ οἷός τε
ὤν. εἰ, εἰ βούλει γε, ἀπ' αὐτῶν ποιοῦ τὴν ἀπολογίας [τῶν λόγων] ποιήσομαι τὴν ἀρχήν.
εἰ γὰρ δὴ εἶεν ἄτοπος καὶ λίαν ἀγνώμων, εἰ τῆς παρὰ τῶν ἔξωθεν δόξης φροντίζων, καὶ
ὅπως παύσωνται ἡμῖν ἐγκαλοῦντες, πάντα ποιῶν, Ⓦ ἀπόντων μοι φίλτατοι, καὶ τοσαύτη
τοὺς ἡμᾶς αἰδοῖ κεχρημένοι, ὡς μηδὲ ὑπὲρ ὧν ἠδικῆσθαί φασι, ἐγκαλέσαι θελῆσαι,
χ. σπεῦδε τὰ ἀλλὰ πρὸ τούτου πάντα ἀμῦναι, ὅτι τῶν ἡμετέρων φροντίζει, μὴ δυναμένων ὡς
οὐκ ἀδικῶ πῶσαι, ἀλλὰ μείζονι παρ' αὐτοῖς φαινομένῳ κεχρημένος ῥᾳδυμίᾳ, ἧς αὐ-
χ. ἐλλείπομεν τοὺς παρ' ἡμᾶς ἐπεδείξατο σπουδῆς. ἢ ποτε δῶν σε ἠδικήκαμεν, ὅθεν καὶ σπεύ-
δων ἐγνώκαμεν εἰς ὃ τῆς ἀπολογίας ἀφῖναι πέλαγος; ἆρα ὅτι σε πρέσβεις ἐξουσάμεθα,
καὶ τῷ ἡμετέρᾳ σκῦφαμεν γνώμῃ; ἀλλ' ὅτι χάριν καὶ τῶν ἀπατηθέντων σου, καὶ
οἷς ἀπατήσαντές σε προσυδώκαμεν. εἰ δὲ γὰρ δι' ὅλου ὃ τῆς κλοπῆς κακόν, καὶ
οὐκ ἔστιν εἰς δίον αὐτῷ χρήσασθαί ποτε, δοῦναι ἕτοιμοι δίκην ἡμεῖς, ἐὰν δ' αὐτὸς ἐθέλῃς·

οὐκ οἶδα αὐθ' ὅτῳ) τῆς γνώμης ἐκπολήψεως ἔσεσθαι φερούσας τῆς σῆς. νῦν γὰρ πάντων
ἠμέλεξας τόματα, ἓ δόξης σε ἐρῶντα κενῆς, τῷ λειτουργήσαι ταύτῃ πρῆξαι λέγουσιν χ. ἠμέλεξεν
ἅπαντες· οὐ δέδοικα μὴ ἀφαιρεθῶ σε τῆς κατηγορίας ταύτης, οὐκ ἔστι. ἐμοὶ γὰρ οὐδὲ εἰς ἀγο-
ρᾶν ἐμβαλεῖν αἰσχύνη· τοσοῦτον ἓ περιέστηκεν ἡμῖν, ἢ καθ' ἑκάστην ἐγκαλεῖσθαι τῷ ἡ- χ. ἐκβαλεῖν
μέραν. ὅταν γὰρ ἴδωσι φανέντα που τῆς πόλεως, λαβόντες κατὰ μέρος ὅσοι πρὸς ἡμᾶς οἰ- 5
κείως ἔχουσι, τῷ πλείονι μέρει τῆς κατηγορίας ἐπιβάλλουσι μέρει. εἰδότα γὰρ αὐτὸν τὴν
γνώμην, φασὶν (οὐδὲ γὰρ αἰ" τί σι ἐλάθανε τ' ἐκείνου) οὐκ ἀποκρύψασθαι, ἀλλ' ἡμῖν χ. σι ἐλαθ' τ' ἐκείν.)
ἀνακεκρᾶσθαι ἐχρῆν· ἢ πάντως οὐκ ἂν ἠπορήσαμεν μηχανῆς πρὸς τὸν ἄρχοντα. ἐ-
γὼ δ', ὅτι μὲν σε οὐκ ἤδειν ἐκ πολλοῦ τοῦτο βουλεύσασθαι, αἰσχύνομαι ἢ ἐρυθριῶ πρὸς ἐ-
κείνους εἰπεῖν, μήποτε ἢ ὑποκρίσιν τὴν ἡμετέραν εἶναι νομίσωσιν φιλίαν. εἰ γὰρ ἢ ἔστι 10
(ὥσπερ οὖν ἢ ἔστι, ἢ οὐδὲ αὐτὸς ἀρνηθείης, ἐξ ὧν εἰς ἡμᾶς ἐπεδείξω νῦν) ἀλλὰ τοῦτ'
ἔξωθεν ἢ μετρίαν γνώμην ἐμοὶ ἔχουσαν δόξαν, καλὴν τὴν ἡμετέραν κρύπτειν κακή. εἰ-
πεῖν μὲν οὖν πρὸς αὐτὸν παλαιὸς, ἢ ὡς ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀκριβῶς· ἀναγκάζομαι δ' λοιπὸν
σιωπᾶν, ἢ κρύπτειν εἰς γῆν, ἢ τοῦτ' ἀπάντων ἐκτρέπεσθαι καὶ ἀποπηδᾶν. καὶ γὰρ
τὴν παρρησίαν ἐκφύγω καὶ ζάγωσιν, φθόνος ἀνάγκη με κρίνεσθαι λοιπόν. οὐδὲ γὰρ ἐθε- 15
λήσουσι πιστεῦσαί ποτε, ὅτι ἢ Βασίλειον μὲν τῶν ἄλλων ἐξαίρω, οἷς οὐ φίλος εἶδόν σε.
ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἡ πόλις μοι λήξει, ἐπειδὴ σοι τοῦτο μέγιστον ἡδύ· τὴν δ' λοιπὴν πῶς " οἴ- χ. οἶσθ' ἐμὴν
σθα μὴν αἰσχύνης; ἢ μὲν γὰρ ἀπιστίας, ἢ δ' φιλοδοξίας σε γράφονται. ὅσοι δ' εἰσὶν ἀ-
φειδίστερον τῶν αἰτιωμένων, ταῦτά τε ἡμῖν ἀμφοτέρωθεν ἐγκαλοῦσιν ὁμοῦ, καὶ παρεπιβάπτουσι τὴν
εἰς σὲν τιμὴν ὑβριν· δίκαια ποιοῦντας λέγοντες αὐτοῦ, καὶ εἰ μείζονα τούτων ἀ- 20
τιμαθέντες ἔτυχον πρὸ ἡμῶν, ὅτι τοσούτους ἢ τηλικούτους ἀφέντες ἀνδρας, μειρακίοις ἢδὶς ἢ
παιδίοις ἐπὶ ταῖς τοῦ βίου μεγίσταις ἐγκαλυπτόμενα (ἵνα χρόνοι βεκκιῶ ταῖς ὁρμαῖς ζωμα-
γάγωσι, ἢ φαιδρὰ παρεβάλωνται, ἓ κατάφειαν ὑποκρίνωνται) ἅλις ἐφῆς εἰς τοσαύτην
ἦλθον τιμήν, ὥστε οὐδὲ ἴσαρ λέγεσθαι παρεστάλησαν. ἢ ὦ ἐκ παρέργου ἡλι-
κίας εἰς ἔσχατον ἥκοντες τὸν ἑαυτῶν ἐκλείποντες ἄσκησιν, ὑπὸ τοῖς ἀρχομένοις εἶσι· ἀρ- 25
χοίης ἢ αὐτῶν οἱ παῖδες [αὐτῶν,] ἢ μηδὲ τοῦ νόμους ἀκηκοότες, καθ' ὃς" ταύτην δεῖ δίδοι- χ. δεῖ παύτην
κεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτα, ἢ πλείονα τούτων λέγοντες ζωσχαῖς ἡμῖν ὑπιφύονται. ἐγὼ δ' αὐτοῦ δίδοσθαι
ὅ, τι μὴν ἀπολογήσομαι πρὸς ταῦτα, οὐκ ἔχω· δίομαι δέ σε φρόνιμον μοι. οὐδὲ γὰρ ἁ-
πλῶς, οὐδὲ εἰκῇ ταύτην οἶμαί σε φυτεῦσαι τὴν φυγὴν, ἢ πρὸς ἄνδρας ὕστερον μεγάλους πο-
σαύτην ἀναδέξασθαι τὴν ἐμήν· ἀλλὰ μετά τινος λογισμοῦ ἢ σκέψεως ὑπὲρ τοῦτο ἐλθεῖν, 30
ὅθεν ἢ λήσει ἕτοιμον εἶ) σοι πρὸς ἀπολογίαν τοιαύτην. εἰπὲ οὖν εἴ τινα πρόφασιν
δικαίαν πρὸς τὸν ἐγκαλοῦντας δυνησόμεθα λέγειν. ὡς γὰρ αὐτὸς ἡδικημένῳ σοὶ, οὐδέ-
να ἀπαγαγὼν λόγον, ὑφ' ὧν ἠπάτησας, ὑφ' ὧν πρεσβεύσας, ὑφ' ὧν " ἀπήλασας πρὸ ἡμῶν ἀ- χ. ἀπέλασας
πάντων ἓν ἔμπροσθεν χρόνον. ἡμᾶς μὲν γὰρ ἢ τὴν ψυχὴν τὴν ἡμετέραν (ὡς εἶπας) 35
φέροντες, ὑπεδήκαμέν σε ταῖς χερσὶ· σὺ δ' τοσαύτην πρὸς ἡμᾶς ἐχρήσω τῇ πανουργίᾳ, ὅση-
περ ἂν εἰ πολεμίους σοι πιὰς φυλάξασθαι προῦκειτο. καίτοι ἐχρῆν, εἰ μὲν ὠφέλι-
μον ταύτην ἦδεις οὖσαν τῷ γνώμῃ, μηδὲ" αὐτὸν ὃ κέρδος φυγεῖν· εἰ δ' ὑπέλαβες, καὶ χ. αὐτῷ
ἡμᾶς (ὃς ἁπάντων ἀεὶ προτιμᾷ ἔλεγες) ἀπαλλάξαι τῆς ζημίας· σὺ δ' ἢ ὅπως ἐμ-
πεσούμεθα, ἅπαντα ἔπρασσες, καὶ δόλου σοι καὶ ὑποκρίσεως εἶδίνετ' ἂν εἰς ἐμὲ
ἀδόλως καὶ ἁπλῶς ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν εἰωθότα πρὸς σέ. ἀλλ' ὅ-
μως, ὑπὲρ ἐφίεμαι, οὐδὲ τούτων ἐγκαλῶ νῦν, οὐδὲ ἐνοχλῶ τῇ ἐρημίᾳ, εἰς ἣν
κατέπεμψας ἡμᾶς, ταῖς ζωώδεσι ταύταις ἐκείναις, ἐξ ὧν καὶ πόθεν καὶ ὠφέλεια
ἀν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐκαρπωσάμεθα" πολλάκις. ἀλλὰ πάντα ταῦτα ἀφίημι, ἓ φέ- χ. πάλαι
ρω σιγῇ ἢ ῥᾳθύμως· οὐκ ὀφθῇ ῥᾳθύμως εἰς ἡμᾶς ἐπλημμέλησας, ἀλλ' ὀφθῇ τοῦτο εἴθισται
ἐμαυτῷ

μὴ δὲ προσκρούσης τῷ Θεῷ μάτην καὶ εἰκῇ, τοῖς τοσούτοις ἡμᾶς ὀφειλάλλαι κακοῖς, ἀδικηκόσι σοῦ. Εἰ μὲν γὰρ ἔχεις ἐγκαλεῖν, ὅπου σε εἰς βιωτικὰς ὠφείλησα φροντίδας, καὶ τῶν πραγμάτων ἀναγκάζω Φροντίζειν τῶν ἐμῶν, μὴ σοῦ τὰ φύσεως νόμοις, μὴ τὰ σοφίᾳ, μὴ τῷ σιωπᾶσθαι, μηδὲ ἄλλο μηδὲν αἰδεσθείς, ὡς ὅπου βούλοιο φεύγε καὶ πολεμίους. Εἰ δὲ ἄπορα προβάλλομαι σοι τὰ πολλοῦ σοι δεδασκυλασμένα γελοῖα εἰς τοῦτο τὸ βίου τοῦτο παρεῖναι, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον, σοῦ γοῦν κατεχόντων σε πρὸς ἡμῶν οἰκτιρμοί. καὶ γὰρ μυρίους σε λέγης φιλεῖν, οὐδεὶς σοι πρόκειται τοσαύτης ἀπολαύσας ἐλευθερίας· ὅπου μηδὲ ὄφελός τις, ὅταν μέλει τῆς σῆς διδασκαλίσεως ὄξιος ἐμοί.

Ταῦτα [μὲν] καὶ τούτων πλείονα πρὸς ἐμὲ μὲν ἡ μήτηρ, ἐγὼ δὲ πρὸς ἐκείνην ἔλεγον ὀκνῶν. ὁ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐδυσωπεῖτο τοῖς ῥήμασι τούτοις, ἀλλὰ καὶ πλέον ἐσκίρτα, τὰ αὐτὰ ἀπαγγέλλων, ἅπερ ἐκεῖνος. ἐν τούτῳ δὲ ἡμῶν ὄντων, ἐκ τοῦ μὲν ζωηρῶς ἱκετεύοντος, ἐμοῦ δὲ οὐκ ἐπιβύοντος, ἄφνω τις ὑπισχνεῖται φήμη διεπάραξεν ἀμφοτέρους. ἡ δὲ φήμη ἦν, εἰς ὃ τῆς ὑπισχνεῖται ἡμᾶς ἀξίωμα μέλλει προβήσεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν ἅμα ἐκεῖνος λέγοντι ἀκούσας τοῦτο, δέος τι καὶ ἀπορία ζωγρεῖ με· δέος μέν, μή ποτε καὶ ἄκων ἄλλο, ἀπορία δέ, ζητῶν πολλάκις, πόθεν ἐπῆλθε τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ἐνθυμηθῆναί τι τοιοῦτον περὶ ἡμῶν. εἰς γὰρ ἐμαυτὸν ἀφορῶν, οὐδὲν εὕρισκον ἔχοντα τῆς τιμῆς ἄξιον ἐκείνης. ὁ δὲ φιλόσοφος οὗτος προσελθών μοι καθ' ἰδίαν, καὶ κοινωσάμενος περὶ τούτων, ὡς ἀπιστῶν γε ὅτι τῆς φήμης, εὐθὺς καταζώσας καὶ προσέπεσε καὶ βαλλομένους ὀφθῆναι τὰ αὐτὰ, καθάπερ καὶ πρότερον· ἔφασκε γὰρ αὐτοῦ ἐπίμονος ἡμῖν, καθ' ὑποτύπωσιν αἱ ἡμέραι τὴν ὁδὸν, εἴτε φύγοιμι, εἴτε ἑλίσσοιμι δίκην. αἰσθόμενος τοίνυν αὐτὸς τῆς προθυμίας ἐγὼ, καὶ ζημιῶν ἡγησάμενος οἵαν πομπὴν τῷ κοινῷ τῆς ἐκκλησίας, εἰ νέου οὕτως ἀγαθοῦ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑπισχνουμένου ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγέλαιον δι' αὐτὸν ἀθύρωσαν τὸν ἐμαυτοῦ, οὐκ ἀπεκάλυψα τὸν γνώμην, ἵν' εἶχον πρὸς τοῦτον, ἑκόντα· καίτοιγε μηδέποτε πρότερον ἀναχώμενος λαθεῖν τὴν βουλομένην αὐτὸν τῶν ἐμῶν· ἀλλ' εἶπον δεῖν τὸν ὑπὲρ τούτων βουλὴν εἰς ἕτερον ἀναβάλλεσθαι καιρὸν (οὐ γὰρ πιθανῶς τοῦτο κατεπείσθη) ἕπεσά τι θᾶττον μηδὲν ὑπὲρ τούτων φροντίζειν, καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ πρότερον θαρρεῖν, ὡς ὁμογνωμονήσοντος, εἰ ποτε συμβαίη τοιοῦτό τι παθεῖν. χρόνου δὲ προελθόντος οὐ πολλοῦ, καὶ τῶν μέλλοντος ἡμᾶς χειροτονήσειν ἐλθόντος, καὶ κρυπτομένου μου, αὐτὸς μηδὲν τούτων εἰδώς, αἴτιος μὲν ὡς ἐφ' ἑτέρᾳ προφάσει, δέχεται δὲ τὸν ζυγὸν, ἐλπίζων, ὃν ὡς ἐπηγμένος ἡμῖν αὐτὸς, καὶ ἡμᾶς πρώτους ἕψεσθαι, μᾶλλον δὲ νομίζων ἡμῖν ἀκολουθεῖν. καὶ γὰρ ἴσμεν τὸν ἐκεῖ παρόντων, ἀχάλινον τὸ πρὸς τὴν σύλληψιν ὁρμητὸν, καὶ πάσαν βοῶντες· ὡς ἄτοπον εἶναι, εἰ μὴ θρασύτερον εἴη δεκαπόντα πρὸς πᾶσιν (ἐμὲ λέγοντες) μιᾷ πολλῆς τῆς ἐπιχειρείας εἶναι τῇ τῶν πατέρων κρίσει· ἐκεῖνον δὲ, τὸν πολὺ ζωηρότερον καὶ ὑπομενέστερον, θρασυνέσθαι καὶ κενοδοξεῖν, σκιρτῶντα δὲ ἀπαπηδῶντα καὶ αἰτιλέγοντα. τούτοις εἴξας τοῖς ῥήμασιν, ὅπερ ἤκουσιν ὅτι διέφυγεν, εἰσιὼν πρὸς μὲν μιᾷ πολλῆς τῆς κατηφείας, καθίζει πλησίον μου· καὶ ἐβούλετο μόνος καὶ ἐν ἑτοίμῳ, ὑπὸ τῆς ἀπορείας κατειλούμενος, ἐν λόγῳ πραξάμενος τὸν βίον, ἐμοῦ ὑπεμενεν, οὐκ ἔχων, ἅμα τῷ χρῆναι σκωλύειν φθέγξεσθαι, τῆς ἀθυμίας, φρὶν ἢ σὺν ὀδύνῃ ὑπορρῆξαι, ἀφασπίδωτος λόγου. ὁρῶν τοίνυν ἐγὼ πρεσβύτερον ὄντα, καὶ πολλῆς πεπληρωμένον τῆς ἐμπειρίας, καὶ τὸν αἰτίαν εἰδώς, ἐπίλυσιν τε ὑπὸ πολλῆς τῆς ἡδονῆς, καὶ τὸν δεξιὰν κατέχων, ἐδιαζόμην καταφιλῶν· καὶ σοὶ Θεὸν ἐδόξαζον, ὅτι μοι διὰ τῆς μηχανῆς τέλος εἶχε καλὸν, καὶ οἷς ἐνυχόμην αἰεί,

Ὡς δὲ εἶδε προσχωρῶν τὸ ὀπτὰ, ὁ Φαιδρὸς, καὶ προϊόντες ἐπατημένους ὑφ' ἡμῶν ἤσθετο, μᾶλλον ἐδάκνετο καὶ ἐδυσχέραινε, καὶ ποτὲ μικρὸν ἀπ' ἐκείνου καταῤῥᾶς τὸ βορύβου τῆς ψυχῆς·

ΑΛΛ' εἰ δὲ ὁ ἡμίτεφρι, φησὶ, διέπυσας, καὶ λόγου ἡμῶν ἔχεις ὁπόσον λοιπὸν (ὡς ἔγωγε ΒΑΣ.

τὸν ἅπαντα χρόνον ζωῶ, ὑπὲρ ὑμῶν μὲ τότε καὶ τοῦτο, ὅπερ ὑμᾶς ἔφλυν, ἐκ τῆς ἡμετέρας κωλυόμενος ῥᾳθυμίας. ὁ γὰρ ἰῶ" Ⓦ δικαστηρίῳ πρέπει δρᾶσαι, καὶ τοῖς ἐκ τῆ σκιᾶ τέρψις ἐσομένοις, συμπίνεσθαι πολλάκις ὦ βίβλοις τοῖς σπλωμένοις, καὶ μηδὲ εἰς ἀγορὰν ἐμβαλεῖν ποτέ. ἀλλὰ τοῦτο οὖν τοῖς τοιούτοις διφρόνιμος, ἐπειδή ποτε ἡμᾶς ἔλαβεν εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ βίου κατάστασιν, ἀληθῶς, ὡς πάλαι ὤδινεν ὑπὲρ ὑμῶν, ἀπέτικτε τότε· καὶ οὐδὲ ὃ βραχύτατον τῆς ἡμέρας μέρος ἡμᾶς ἀπολιμπάνειν ἠνείχετο, διετέλει τε παρακαλῶν, ἵνα τὴν οἰκίαν ἀφέντες ἕκαστος τὴν ἑαυτῶ, κοινὴν ἀμφοτέροις τὴν οἴκησιν ἔχωμεν· καὶ ἔπεισέ τι, ὡς ὃ τοῦ γάμου ὠὸν χρόνον. ἀλλά με αἱ συνεχεῖς τῆς μητρὸς ἱκεσίαι διεκώλυσαν ταύτην ἐκείνῃ δοῦναι τὴν χεῖρα, μᾶλλον δὲ ταύτην λαβεῖν πρὸς ἐκείνου τὴν δωρεάν. ὅπερ γὰρ ἤθετο ταῦτα βουλεύομαι, λαβοῦσά με τῆς δεξιᾶς, εἰσήγαγεν εἰς Ⓦ ἀποτεταγμένον οἶκον αὐτῆ· καὶ καθίσασα πλησίον ὅπου τῆς εἰκῆς, ἧς ἡμᾶς ὤδινε, πηγάς τε ἠφίει δακρύων, καὶ τῶν δακρύων ἐλεεινότερα" τοιαῦτα πρὸς ἡμᾶς ἀπεδύρετο.

χ. τὴν ἐν τῷ διδασκείῳ σχολήν.

χ. σχολάσθω

Ἐγὼ, φησι, παιδίον, τῆς ἀρετῆς τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ οὐκ ἀφεύδεσθαι δοκῶ ὑπὸ πολλοῦ, τῷ Θεῷ τοῦτο δοκοῦν. ταῦτα γὰρ ὠδῖνας ταῖς ὑπὲρ σοῦ δεδοξάκαμος ὁ θάνατος ἐκείνου, σοὶ μὲν ὀρφανίαν, ἐμοὶ δὲ χηρείαν ἐπέσχεν ἄωρον, καὶ τὰ τῆς χηρείας δεινά, ἃ μόνη αἱ πάσχουσαι δύναμιν δύνασθαι καλῶς. λόγος γὰρ οὐδεὶς δύναται τοῦ χάους ἐκείνου καὶ τοῦ κλύδωνος, ὃν ὑφίσταμαι κόρη, αὖθις μὲν τῆς πατρῴας οἰκίας προελθοῦσα, καὶ σχεδὸν ἄπειρος οὖσα· ὀξυφεὶς δὲ πρὸς τι ἀφέτῳ βαλλομένη, καὶ ἀναγκαζομένη φροντίδων καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φύσεως αἴρεσθαι μείζονων. ὀφθῆναι γὰρ, οἶμαι, ῥᾳθυμίας τε οἰκείᾳ ὑπερβάλλοντι, καὶ κακουργίας πατρῴᾳ, συνέσεως ἀποκρούεσθαι ὑπουλοῦς, τῶν τὰ δημόσια εἰσφερόντων ταῖς ἐπηρείαις καὶ τὴν ἀσυλίαν τὰ ταῖς τῶν εἰσφορῶν καταβολαῖς φέρειν ἡμιαίους. ὠὸν δὲ παιδίον καταλιπὼν ὁ πατὴρ ἀπέλθῃ, θᾶλυ μὲν οὐ πολλῶ μὲν δὲ οὔπω πρέπει τῇ μητρὶ τὸν φροντίδα, ὅμως δὲ καὶ διαλωμένῃ καὶ δίχα ἀπολλαγμένῃ· ὁ δὲ ἧς μείζων αὐτὸν φόβων καθ' ἑκάστην ἐμπίπλησι τὴν ἡμέραν, καὶ πλείονων φροντίδων. τὸν γὰρ τῆς χρημάτων ἐῶ δαπάνην, ὅσην ἀναλίσκειν ἀνάγκη ζῆσαι, ἐλευθερίως αὐτὸν" ἀναφέρουσα ὑπὲρ μου· ἀλλ' ὅμως οὐδὲν με τούτων ἔπεισε δυστέρεις ὁμιλῆσαι γάμοις, οὐδὲ ἕτερον ἐπεισαγαγεῖν νυμφίον τῇ τοῦ παιδὸς οἰκίᾳ τοῦ σοῦ· ἀλλ' ἐμοὶ μὲν τῇ ζάλῃ ὡς παρορμοῦσα, καὶ τὸν σὸν ἡρεῖσαι τῆς χηρείας οὐκ ἔφυγε καίπερ τοῦτον ὠὸν ἀπὸ τῆς" δύο βοηθούσης ῥοπῆς, ἔφερε δέ μοι παραμύθιον τὸ μικρὸν τῶν δεινῶν* ἐκείνων ὡς ὃ συνεχῶς εἰς τὸν σὸν ὁρᾶν, καὶ εἰκόνα μοι* τοῦ τοιαύτου φυλάττεσθαι ἔμψυχον, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀποκρίνεσθαι μόνῳ καλῶς. δέδοικα δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ νήπιος ὤν, καὶ μηδὲ φθέγγεσθαι πω μαθών, ὅτε μάλιστα τέρπεσι τοὺς τεκόντας ὑπὸ παῖδες, πολλῶ μοι πρέσχες τὸν παράκλησιν. ὡς μὲν οὖν ἐκεῖνο αὖ ἔχοις [εἰπεῖν καὶ] αὐτάσασθαι, ὅτι τὸν ὠὸν χρείαν ἡνάγκασα ὧν, τὸν δὲ οὐσίαν σοι τὸν πατρῴαν ἠλαττώσαμεν δέχε τὴν τῆς χρείας ἀνάγκην· ὅπερ πολλοὺς τὸν ὀρφανὸν δυσχεράντων οἶδα πάσχοντας ἐγώ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἀκέραιον ἐφύλαξα πᾶσαν, καὶ τὴν ὀφλόντων εἰς τὸν βυδοκίμησιν δαπάνην τὸν σὸν ἐλιπον οὐδέν, ἐκ τῆς ἐμαυτῆς, καὶ ὧν ἦλθον οἴκοθεν ἔχουσα, δαπανῶσα χρημάτων. καὶ μή τοι σοὶ μὴ εἰσδέξουσάν με ταῦτα λέγειν νῦν· ἀλλ' ὑπὲρ πάντων σε τούτων μίαν αἰτῶ χάριν, καὶ μὲ δύτερα χαρίσασθαι, μηδὲ ὃ χαιμηθὲν ἤδη πένθος ἀνάψαι πάλιν· ἀλλὰ φείσασθαι τὸν ἐμὸν τελευτῶ· ἴσως μὴ μακρὸν ἀπολύσομαι χρόνον. οὐ μὴν γὰρ νέος ἐλπὶς καὶ εἰς γῆρας ἥξειν μακρὸν, Ⓦ ὃ γεγηρακότος ἡμῖν οὐδὲν ἕτερον, ἢ Ⓦ θάνατον διαμύομεν. ὅταν οὖν με τῇ γῇ παραδῶς, καὶ τοῖς ὀστέοις τὰ παιδὸς διάμιξης τὰ σοῦ, τέλους μακρὰς ἀποδημίας, καὶ πλέε θαλάττης, ἵν' ἂν ἐθέλῃς, τότε ὁ κωλύσων οὐδὲ εἷς· ἕως δὲ δύ' ἐμπνέωμεν, διάσχου τὸν μὲν ἡμῶν οἴκησιν,

χ. ἀπόλθοι

χ. σχολὴν

χ. ἀφέσθαι

χ. ἀφέσθαι

* ὅμως

* λογίζεσθαι

ν. τῆ ὀρφανίᾳ δυσ-

μὴ

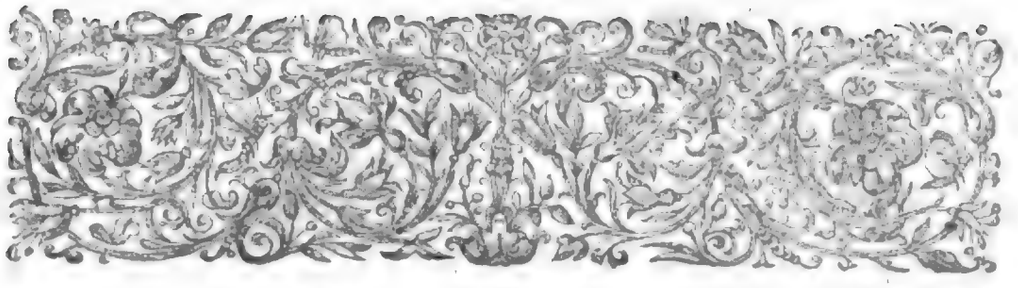

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τῶ Χρυσοστόμου λόγοι διάφοροι.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. α.

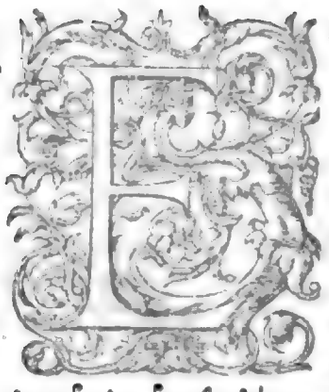

Μοὶ πολλοὶ μὲν ἐγένοντο φίλοι, γνήσιοί τε καὶ ἀληθεῖς, [καὶ] τὸν τῆς φιλίας νόμους ἐκείνους εἰδότες καὶ φυλάττοντες ἀκριβῶς· εἷς δέ τις τυγχάνει τῶν πολλῶν, ἅπαντας αὐτοὺς ὑπερβαλλόμενος τῇ πρὸς ἡμᾶς φιλίᾳ, τοσοῦτον ἐφιλοτεχνήσατο διάφορα κατόπιν ἐκείνους, ὅσοι ἐκείνοις τοὺς ἁπλῶς πρὸς ἡμᾶς διακειμένους. ἔστι τῶν ἅπαντά μοι χρόνον πεπληθηκότων ἐμοῦ. καὶ γὰρ μαθητὴς ἐφάνθα τοῦ αὐτοῦ, καὶ διδασκάλοις ἐχρησάμθα τοῖς αὐτοῖς. ἐμοῦ γὰρ ἡμῖν [καὶ] προθυμία καὶ σπουδὴ περὶ τοὺς λόγους, ὃς ἐπονόμθα, μία, ἐπιθυμία τε ἴση, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν πλουτῆσαι προῃρημέθα. καὶ γὰρ ὅτι εἰς διδασκάλου μόνον ἐφοιτῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἐμοῦ κἀκεῖθεν ἐξελθόντος βουλεύεσθαι ἐχρῆν, ὁποῖόν ἑλέσθαι τὸν βίου βέλτιον ἡμῖν ὁδόν, καὶ σὺ ταῦτα ὁμογνωμονοῦντες ἐφαινόμθα. καὶ ἔπρεπε γὲ πρὸς τούτοις ἡμῖν τὸν ὁμότοιχον ταύτην ἐφύλαττεν ἀδελφὴν τε καὶ βεβαίαν. ὅπου γὰρ ἐπὶ πατρίδος μεγάλης ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον φροντίζειν ἠξίωμεν· ὅτε ἐμοὶ μὲν πλοῦτος ὑπάρχων ἐμοῦ, σὲ ἑκάτερα σωίζειν πενία, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς οὐσίας μέρος, τὸ τῆς προαιρέσεως ἴσως ἀσφαλὲς ἐμιμεῖτο· σὲ γὰρ ἡμῖν ὁμότιμον ἐμοῦ, καὶ πολλῷ τῇ γνώμῃ σωφρονέστερον. ὅπῃ γὲ καὶ μακάριον, τὸν τῶν μοναχῶν καταδιάγειν βίον, καὶ τὸν φιλοσοφίαν τὸν ἀληθῆ, καὶ οὐκ ἐπὶ ἡμῖν ὁ ζυγὸς ἔστ' ἴσος ἐμοῦ, ἀλλ' ἡ μὲν σκέψεως πλάστιγξ σκουφίζειν μετρίως, ἐγὼ δ' ἐπὶ ταῖς τοῦ κόσμου πεπεδημένος ἐπιθυμίαις καθεῖλκον τὸν ἐμαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ἐβιαζόμην κάτω μένειν, νεωτερισμοῖς αὐτὸν ἐπιβεβουλευμένοις φθορᾶς· σὲ ταῦτα λιπὼν ἡ μὲν φιλία βέβαιος ἔμεινεν ἡμῖν, καθάπερ καὶ πρότερον, ἡ δὲ σωφροσύνη διεκόπη. ὅ γὰρ ἐμοῦ μὴ περὶ τὰ αὐτὰ σπουδάζοντος, κοινὰς ποιεῖσθαι τὰς μερίμνας. ὡς δέ ποτε καὶ αὐτὸς μικρὸν ἀνέκυψα τοῦ βιωτικοῦ κλύδωνος, δέχεται μὲν ἡμᾶς, ἀμφω τὼ χεῖρε προτείνας· τὸν δ' ἴσον τὰ σπουδὴν ὄντως ἰσχύσαμεν φυλάξαι τὸν πόρον. καὶ γὰρ καὶ ὧν χρόνῳ φθάσας ἡμᾶς, καὶ πολλῷ τοῦ σφοδρότητι ὁρμῆς ἐξάμενος, αἰωρτέρω πάλιν ἡμῶν ἐφέρετο, καὶ εἰς ὕψος ἤρετο μέγα. πλὴν ἀλλ' ἀγαθός τε ὤν, καὶ πολλοῦ τοῦ ἡμετέραν τιμῶντος φιλίαν, ἀπάντων ἑαυτὸν ἀποστήσας τῶν ἄλλων, ἡμῖν

χ. ἐπιούμ.

χ. ἔχον.

χ. πεπλεσμένος

Hæc tam in noſtra,quàm in prioribus edit. numeratur 6. de Prouidentia,ſi malè.

Orationes quædam Chryſoſtomi, quæ Apanthiſmata potiùs videri queant, aut aliarum orationum fragmenta ethica.

De Ieiunio oratiunculæ tres. *oratio* xcix. &c. 883

Quòd animæ medicinam anteponere oporteat corporis medicinæ : & quòd non oporteat in diabolum culpam reijcere, ſed in ſocordiam noſtram. *oratio* cij. 893

Quòd Sacerdotibus exprobrare non oporteat,quòd in abundantia viuant, ſed illis vt patribus vti, magiſq; noſtra in illos conferre. *orat.* ciij. 896

Hæc oratio ſumpta eſt ad verbum ex Hom. 9. ad Philippen. vſque ad ἵνα μάγα. *Pag.* 900. 3. *reliqua vſque ad finem ex hom. 2. in Tit.*

Tractatus ambiguæ fidei.

Dubia. Quòd oporteat Chriſti diſcipulum clementem eſſe, nec citò iraſci. *orat.* civ. 903

Oratio exhortatoria ad Pœnitentiam, in qua meminit, carpitq; omnia vitia humana. *orat.* cv. 905

De pœnitentia & eleemoſyna, Dominica τῆς τυρινῆς. *orat.* cvj. 917

De Pœnitentia. *orat.* cvij. 924

De eleemoſyna. *oratio* cviij. 926

De Ieiunio orationes 7. *orat.* cix.&c. 930

De patientia, & mortuis non amarè deflendis. *orat.* cxvj. 943

De patientia. *orat.* cxvij. 949

De ſancta & conſubſtantiali Trinitate. *orat.* cxviij. 955

Quòd non oporteat monachum facetijs & ſcurrilitatibus eſſe deditum. *or.* cxix. 963

De ſalute animæ. *oratio* cxx. 968

Ad catechumenos. *orat.* cxxj. 971

In Circum oratio, *inter* τὰ ἀναθήματα reponenda. *oratio* cxxij. 974

Deploratio eorum qui Chriſti virgines corrumpunt. *orat.* cxxiij. 976

Contra hæreticos. *orat.* cxxiv. 979

Liturgia. 983

Precationes duæ. 1005

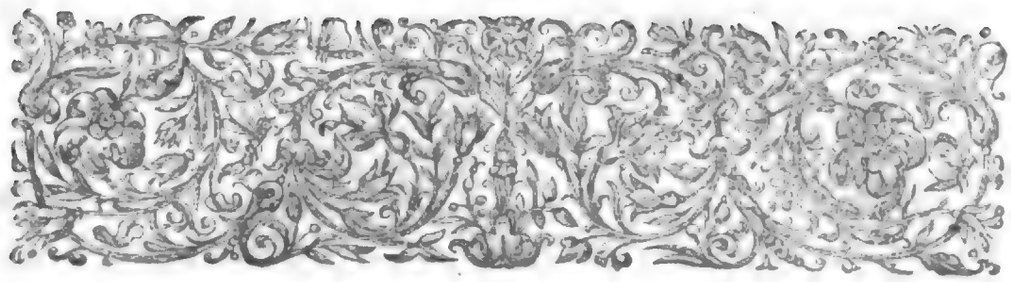

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

τοῦ Χρυσοστόμου λόγοι διάφοροι.

ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ. Λογ. α.

Μοὶ πολλοὶ μὲν ἐγένοντο φίλοι, γνήσιοί τε καὶ ἀληθεῖς, [καὶ] τὸν τῆς φιλίας νόμους ἐκείνους εἰδότες καὶ φυλάττοντες ἀκριβῶς· εἷς δέ πως τυγχάνει τῶν πολλῶν, ἅπαντας αὐτοὺς ὑπερβαλλόμενος τῇ πρὸς ἡμᾶς φιλίᾳ, ὥστε ἐφιλοτεχνήσειν ἀφθονίαν κατόπιν ἐκείνους, ὅσοι ἐκφανεῖς τοῦ ἁπλῶς πρὸς ἡμᾶς διακειμένους. ἔστι τῶν ἅπαντά μοι χρόνον πεπληθυκότων ἰδεῖν. καὶ γὰρ μαθημάτων ἐφάμιλλα τῶν αὐτῶν, καὶ διδασκάλοις ἐχρησάμεθα τοῖς αὐτοῖς. ἰδεῖν δ' ἦν [καὶ] προθυμίαν καὶ σπουδὴν πρὸς τοὺς λόγους, ὃς ἐπονούμεθα, μίαν, ὁπλοθυμίαν τε ἴσην, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν πηγῶν πιομένην προθυμίαν. ἐγὼ γάρ, ὅτι εἰς διδασκάλου μόνον ἐφοιτῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἐκεῖθεν ἐξελθόντας βουλεύεσθαι ἐχρῆν, ὁποῖόν ἐλέσθαι τὸν βίου βέλτιον ἡμῖν ὁδόν, καὶ σὺν ἀλλήλοις ὁμογνωμονοῦντες ἐφαινόμεθα. καὶ ἕτερα δὲ πρὸς τούτοις ἡμῖν τὴν ὁμοιοπάθειαν ταύτην ἐφύλαττεν ἀρραγῆ τε καὶ βεβαίαν. ὅτε γὰρ ἐπὶ πατρίδος μεγάλης ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον φροντίδων ἐκινδυνεύομεν· ὅτε ἐμοὶ μὲν πλοῦτος ὑπερφυὴς ἐκεῖνος ἦν ἑκάστῃ σωτηρίαν πενίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς οὐσίας μέγεθος, τὸ τῆς προαιρέσεως ἰσοστάσιον ἐμιμεῖτο· ὁ γάμος ἦν ἡμῖν ὁμότιμος ἐκείνῳ, καὶ πάντα τῇ γνώμῃ συνέτρεχεν. ὅλῳ δ' ἦν ἐμοὶ μακάριον, τὸν τῶν μοναχῶν μεταδιώκειν βίον, καὶ τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἀληθῆ, καὶ οὐκ ἐπ' ἐμοὶ ὁ ζυγὸς ἦν ἴσος ἐκείνῳ, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκείνου πλάστιγξ ἐκουφίζετο μετρίως, ἐγὼ δ' ἐπὶ ταῖς τοῦ κόσμου πεπεδημένος ἐπιθυμίαις καθεῖλκον τὴν ἐμαυτοῦ ψυχήν, καὶ εἰς ζόφον κάτω μένον, τοσούτοις αὐτὴν ὑπερβεβηκυῖαν φαντασίαις· ὁ δὲ λοιπὸν ἡμῖν φιλία βίβαιος ἔμενεν ἡμῖν, καθάπερ καὶ πρότερον, ἡ δὲ σωφροσύνη διεκόπτετο. ἐγὼ γὰρ ἰδὼν τοὺς μὲν τὰ αὐτὰ σπουδάζοντας, κοινὰς πιεῖσθαι τὰς ἀγαθείας. ὡς δέ πως ἡ αὐτὸς μικρὸν ἀνέκυψα τοῦ βιωτικοῦ κλύδωνος, δίκεται μοι ἡμᾶς, ἀμφὶ τὼ χεῖρε προτείνας· τὴν δὲ ἰσότητα οὐδὲ ὅτως ἰσχύσαμεν φυλάξαι τὴν προτέραν. καὶ γὰρ ἡ μὲν χρόνῳ θθάσας ἡμᾶς, καὶ πολλῷ τοῦ σφοδρότητι ὑπερδραμόντος, ἀνωτέρω πάλιν ἡμῶν ἐφέρετο, καὶ εἰς ὕψος ἦρτο μέγα. πλεῖον δ' ἀγαθός τε ὤν, καὶ πολλοὺ τὸν ἡμετέραν ὑπερβαλόμενος φιλίαν, ἀπάντων ἑαυτὸν ὑποτάξας τῶν ἄλλων, ἡμῖν

χ. ἐπιόμ.

χ. ἔχω.

χ. πολλαπλάσιον

Hæc tam in noſtra, quàm in prioribus edit. numeratur 6. de Prouidentia, ſi malè.

Orationes quædam Chryſoſtomi, quæ Apanthiſmata potiùs videri queant, aut aliarum orationum fragmenta ethica.

De Ieiunio oratiunculæ tres. *oratio* xcix. &c. 883

Quòd animæ medicinam anteponere oporteat corporis medicinæ: & quòd non oporteat in diabolum culpam reijcere, ſed in ſocordiam noſtram. *oratio* cij. 893

Quòd Sacerdotibus exprobrare non oporteat, quòd in abundantia viuant, ſed illis vt patribus vti, magiſq; noſtra in illos conferre. *orat.* ciij. 896

Hæc oratio ſumpta eſt ad verbum ex Hom. 9. ad Philippen. vſque ad ἵνα μὴ γένηται. *Pag.* 900. 3. *reliqua vſque ad finem ex hom. 2. in Tit.*

Tractatus ambiguæ fidei.

Dubia. Quòd oporteat Chriſti diſcipulum clementem eſſe, nec citò iraſci. *orat.* civ. 903

Oratio exhortatoria ad Pœnitentiam, in qua meminit, carpitq; omnia vitia humana. *orat.* cv. 905

De pœnitentia & eleemoſyna, Dominica τῆς τετρακοστῆς. *orat.* cvj. 917

De Pœnitentia. *orat.* cvij. 924

De eleemoſyna. *oratio* cviij. 926

De Ieiunio orationes 7. *orat.* cix. &c. 930

De patientia, & mortuis non amarè deflendis. *orat.* cxvj. 943

De patientia. *orat.* cxvij. 949

De ſancta & conſubſtantiali Trinitate. *orat.* cxviij. 955

Quòd non oporteat monachum facetijs & ſcurrilitatibus eſſe deditum. *or.* cxix. 963

De ſalute animæ. *oratio* cxx. 968

Ad catechumenos. *orat.* cxxj. 971

In Circum oratio, *inter* τοὺς ἀνδριάντας reponenda. *oratio* cxxij. 974

Deploratio eorum qui Chriſti virgines corrumpunt. *orat.* cxxiij. 976

Contra hæreticos. *orat.* cxxiv. 979

Liturgia. 983

Precationes duæ. 1005

dete in Domino ſemper, & de prædicta in ciuitate ſeditione. *orat.* lvj. 581
Statuarum 19. In Dominica dicta ἀποκρέω. ad eos qui rure venerunt, & de non iurando. *orat.* lvij. 588
Statuarum 20. In reconciliationem Imperatoris cum ciuitate, & in eos qui in euertendis ſtatuis offenderant, & in reditum epiſcopi. *oratio* lviij. 595
Statuarũ 21. Catecheſis ad illuminandos (baptizandos) & de mulieribus auro & cincinnis ſe ornantibus, & de ijs qui ominibus & amuletis & incantationibus vtuntur, quę à Chriſtianis aliena eſſe demonſtrantur. *oratio* lix. 604
Quòd non ſufficit Ieiunium Quadrageſimæ, vt poſſimus communicare, ſed opus eſt ante omnia virtute animi: & quomodo poſſimus iniuriarum non meminiſſe, & quòd ante Gehennam iniuriarum memoria torquet eos qui ea tenentur: & de abſtinentia iuramentorum: & de ijs qui nondum id aſſecuti ſunt, vt non iurent. *orat.* lx. 611
Aduerſus Iudæos & Gentiles demonſtratio, quòd Chriſtus ſit Deus, ex ijs quæ à Prophetis multis in locis de ipſo dicta ſunt. *orat.* lxj. 622
Veteris & Noui Teſtamenti eundem eſſe legiſlatorem, & in Sacerdotis indumentum, & de pœnitentia. *orat.* lxij. 640
Oratio inter dubia meo iudicio reponenda.

Vtiliter & percommodè factum, vt prophetiæ de Chriſto & Gentium vocatione, & Iudæorum reprobatione obſcurę eſſent, demonſtratio. *orat.* lxiij. 649
In obſcuritatem Veteris Teſtamenti, & in Dei clementiam, & quòd alij alios non debeant accuſare (maledicere.) *oratio* lxiv. 658
In Terræmotum, & in Diuitem & Lazarum, & vnde orta ſit ſeruitus. *orat.* lxv. 670
Aduerſus eos qui dicunt Dæmonas gubernare res humanas, & iniquo animo ferunt Dei punitiones, & ſcandalizantur ob proſperitates malorum, & aduerſitates iuſtorum. *orat.* lxvj. 680
Ad eos qui quærunt, cur non è medio ſublatus ſit Diabolus: & quòd nihil nobis nocet eius malitia, ſi nobis caueri-mus, & de pœnitentia. *orat.* lxvij. 690
Quòd non oporteat euulgare peccata fratrum, neque inimicis imprecari. *oratio* lxviij. 695
De reſurrectione ex mortuis. *or.* lxix. 703
Quòd non dicere, & ad alios efferre, quæ ſcimus, pauperiores nos reddit, & gratiam extinguit: & in preces, quibus Chriſtus vſus eſt, & auctoritatem, quâ omnia faciebat: & in veteris legis emendationem: & quòd incarnatio ipſius ęqualitatem ipſius cum patre non minuit, ſed confirmat potiùs. *orat.* lxx. 714
Ad eos qui deſeruerunt conuentum eccleſiæ, & quòd non oporteat ſacrarum Scripturarum titulos prætermittere, & in inſcriptionem altaris Actorum 17. & ad nuper illuminatos. *orat.* lxxj. 722
De S. Spiritu. *orat.* lxxij. 729
De perfecta charitate, & operum ſecundùm meritum retributione, & de compunctione. *orat.* lxxiij. 742
Huius Orationis multæ particulæ alibi apud Chryſoſtomum reperiuntur, vt fortaſſe inter Apanthiſmata numerari poſſit.
De manſuetudine. *oratio* lxxiv. 750
De oratione Homiliæ duæ. *orat.* lxxv, & lxxvj. 745.
De pœnitentia, &c. orationes octo. *orat.* lxxvij. &c. 763
De eleemoſyna orationes duæ. *orat.* xxcv. &c. 811
De Ieiunio orat. 2. *orat.* xxcvij. &c. 824
De fide, & in legem naturæ, & de S. Spiritu. *orat.* xxcix. 837
Etiam hæc oratio fortè inter ἀμφιζητούμενα collocanda.
Quòd ex deſidia ortum habeat improbitas, & virtus ex ſtudio & contentione animi, & quòd neque mali homines, neque ipſe Diabolus vigilanti nocere poterit, & demonſtratur, tum multis ex alijs rationibus, tum ex ijs quę Adamo & Iob contigerunt. *orat.* xc. 844
Catecheſis prima ad illuminandos: & quare lauacrum regenerationis dicatur, & non remiſſionis peccatorum: & quòd res eſt periculoſa, non ſolùm peiurare, ſed etiam iurare, etiamſi verè iuremus. *orat.* xcj. 851
In eos qui obdormierunt: Sabbato Pentecoſtes. *orat.* xcij. 858
De fato & prouidentia oratiunculæ quinque. *orat.* xciij, &c. 863
Has de prouidentia orationes Fronto cenſet eſſe aliorum operum ἀναπεμφάσεις.
De Ingluuie oratio. xcviij. 879

Hæc

etiam beſtias ieiunare fecerint; & quòd aliquem accuſare (vel maledicere) peius ſit, quàm corpus humanum deuorare, & ad finẽ de ijs, qui pœnas capitis luerunt ob ſeditionem, & ad eos, qui vitio vertunt, quòd ex innocentibus multi capti fuerint. *orat.* xlj. 472

Statuarum 4. Exhortatio ad populum de animi firmitate & patientia ab exemplis Iob, & 3. puerorum, & de abſtinendo à iuramentis. *orat.* xlij. 483

Statuarum 5. Exhortatio ad populum de generosè ferendis impendentib. minis, in qua multa exempla de ijs quę acciderunt Iob & Nineuitis: & quòd non oporteat timere mortem, ſed peccatum, & quid ſit malè mori; & de iuramentis omni ſtudio vitandis. *orat.* xliij. 490

Statuarum 6. Quòd vtilis ſit magiſtratuum metus: & narratio eorum quę acciderunt ijs qui nuncium ſeditionis Imperatori detulerunt: & quòd qui iniuſtè aliquid patitur, & gratias agit id permittenti Deo, ęqualis eſt ei qui propter Deum eadem ipſa patitur: & exempla rurſus à tribus pueris, & Babylonia fornace, & de abſtinentia à iuramentis. *orat.* xliv. 501

Statuarum 7. Repetitio eorum, quę prius dixerat: & quòd mortem & dolorem cùm in vitam intuliſſet peccatum, ab his ipſis rurſum aboleatur: & in illud, In principio creauit Deus cœlum & terram: & quòd Deus non minus eſt bonus quando nos punit, quàm quum nos honoribus & beneficijs ornat: & de abſtinentia à iuramentis. *orat.* xlv. 510

Statuarum 8. Cohortatio ad virtutem, & in illud, Ambulabat Deus veſperi in Paradiſo, & de fugiendis iuramentis. *orat.* xlvj. 515

Statuarum 9. Laus eorum, qui vſque eò profecerunt, vt omninò non iurarent: & quòd non oporteat quenquam dubitare, quòd minùs poſt epulas poſſit eccleſiam adire ad audiendum verbum Dei: & cur poſt multum temporis datæ ſint ſacræ Scripturæ, & in illud, Cœli enarrant gloriam Dei, & phyſiologia mundi, & ad finem de non iurando. *oratio* xlvij. 519

Statuarum 10. Laus eorum qui poſt epulas conuenerunt ad audiendum, & phyſiologia mundi, & contra eos qui creaturam Deum faciunt, & de non iurando. *oratio* xlviij. 525

Statuarum 11. Gratiarum actio ad Deum pro liberatione malorum, quę ob ſeditionẽ timebantur: & repetitio eorum, quæ tùm acciderunt: & contra eos qui corpus noſtrum calumniantur, & in vniuerſum, de hominis fabrica, & de non iurando. *orat.* xlix. 532

Statuarum 12. Gratiarum actio ad Deum pro venia conceſſa ijs, qui contra Imperatorem peccâſſent: & Phyſiologia de creatione: & quòd Deus cùm crearet hominem, legem naturalem inſeuit ei, & de iuramentis omni ſtudio vitandis. *orat.* l. 538

Statuarum 13. Gratiarum actio ad Deum pro mutatione rerum triſtium, & recordatio eorum qui propter ſeditionem rapti & cæſi ſunt: rurſus narratio de fabrica hominis, & quòd naturalem acceperint legem per cognitionem rerum faciendarum, & non faciendarum, & de aſſequendo eo virtutis gradu, vt non iuremus. *orat.* lj. 546

Statuarum 14. Cùm populus vniuerſus liberatus eſſet timore, & iam confirmato animo eſſe cepiſſet, quidam rurſus ciuitatem perculerunt triſtibus nuncijs, & comperti ſunt de mendacio. in hoc igitur argumentum dicta eſt hæc Homilia, & in admonitionem de iuramentis. quapropter & hiſtoria Ionathan & Saul & Iephthe adducta eſt, & oſtenſum quot ex vno iuramento enata ſint periuria. *orat.* lij. 552

Statuarum 15. In calamitatem ciuitatis Antiochenæ, & quòd metus vbiq; vtilis, & luctus riſu vtilior: & in illud, Agnoſce quòd in medio laqueorum incedis, & quòd iuramentum adigere peius ſit, quàm occidere. *orat.* liij. 560

Statuarum 16. Cùm ad magiſtratum delatus eſſet rumor de direptione vrbis, & omnes iam de fuga deliberarent, Comite ingreſſo in eccleſiam & bono eſſe animo iubente, habita eſt hęc oratio, & de non iurando, & in illud Apoſtoli, Paulus vinctus Ieſu Chriſti. *orat.* liv. 567

Statuarum 17. In magiſtratus a Theodoſio Imperatore miſſos, Ellebichium Copiarum præfectum, & Cæſarium magiſtrum, & in diſquiſitionem nocentium ob ſtatuarum euerſionem. *orat.* lv. 574

Statuarum 18. Homilia habita in medio quadrageſimę, & in illud apoſtoli, Gaudete

CATALOGVS TOMI SEXTI.

Tractatus varij.

DE Sacerdotio libri sex. *oratio* j, &c. Pag. 1

Ad Theodorum lapsum à vita virtuti dedita orationes duæ. *orat.* vij, &c. 55

Ad Stagirium à dæmone correptum orationes consolatoriæ tres. *orat.* ix, &c. 84

Ad Demetrium monachum de compunctione. *orat.* xij. 138

Ad Stelechium, & de compunctione. *orat.* xiij. 151

Ad hostes eorum, qui alijs auctores sunt vitę monasticę capessendę. *or.* xiv. 161

Ad infidelem patrem. *orat.* xv. 170

Ad fidelem patrem. *orat.* xvj. 184

Ad eos qui domi tenent virgines introductitias. *orat.* xvij. 214

Ad eas qui domi tenent viros introductitios. *orat.* xviij. 230

De virginitate. *orat.* xix. 244

Ad viduam iuniorem oratio prima. *oratio* xx. 296

Ad eandem de alio marito non superinducendo, oratio secunda. *orat.* xxj. 304

Contra Iudęos sermones quinque. *oratio* xxij. &c. 312

Contra Iudaizantes, & cum illis ieiunia celebrantes. *orat.* xxvij. 366

Ad eos qui primò Pascha ieiunant. *oratio* xxviij. 377

Ad eos qui Iudęorum ieiunium ieiunant, & aduersus Iudęos. dicta est ante 6. dies ieiunij ipsorum, cùm alia priùs habita esset. *orat.* xxix. 385

De incomprehensibili, aduersus Anomęos orationes quinq;. *orat.* xxx, &c. 389

Ad eos qui abfuerant à Synaxi, & demonstratio, quòd filius sit consubstantialis patri, & quòd ea quæ humiliter dicta sunt, vel facta ab eo, non propter imbecillitatem potentiæ, neq; quòd minor esset, fiebant & dicebantur, sed propter varias dispensationes: & contra Anomæos. *oratio* xxxv. 425

Homilia habita Constantinopoli contra Anomęos de consubstantiali, & quòd conuenit nouo Testamento cum veteri, & ad eos qui à diuinis absunt conuentibus. *orat.* xxxvj. 434

De non Anathematizandis viuis aut defunctis. *orat.* xxxvij. 439

Quùm Presbyter esset ordinatus, oratio in seipsum, & in episcopum, & in multitudinem populi. *orat.* xxxviij. 443

STATVARVM orationes vna & viginti.

STATVARVM prima Homilia Antiochię habita, cùm presbyter esset, in veteri ecclesia, in textum Apostoli, Vino modico vtere propter stomachum tuum, &c. & ad eos qui scandalizantur propter aduersitates iustorum, & peccatorum prosperitates, & aduersùs eos qui audent blasphemare. *oratio* xxxix. 447

Statuarum secunda Homilia similiter dicta in veteri ecclesia, cùm esset ipse presbyter, de calamitate, quæ Antiochiæ contigerat ob statuas Theodosij imperatoris per seditionem euersas: & in dictum Apostoli, Diuitibus præcipe in præsente seculo non intumescere, & de auaritia. *orat.* xl. 461

Statuarum tertia, in profectionem Flauiani Episcopi Antiocheni, quùm ad Theodosium imperatorem legatus iret pro ciuitate propter insolentiam in statuas perpetratam: & quòd maius sit apud Deum Regno sacerdotium, & propterea bono animo esse oporteat: & quale sit verum ieiunium, & quare Niniuitæ etiam

Digitized by Google

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ

Πατρὸς ἡμῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΤΩΝ

Ἀγιοχριθύων

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ,

Δι' ἐπιμελείας καὶ δαπάνης ΕΡΡΙΚΟΥ τοῦ ΣΑΒΙΛΙΟΥ

ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων ἐκδοθείς.

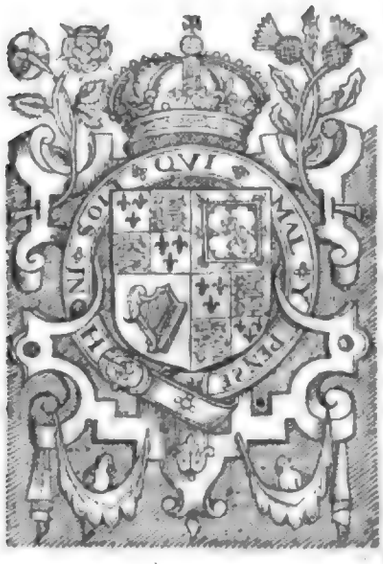

BIBLIOTECA NAZ
ROMA

8
to
M
13

ETONÆ, *in Collegio Regali.*
Excudebat IOANNES NORTON, in Græcis &c.
Regius Typographus.

ANNO cIↃ. IↃc. XII.

V. 86.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google